TÜRK MEDENİ KANUNU

AİLE HUKUKU ŞERHİ

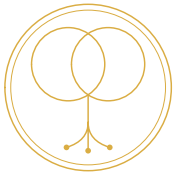
Evlenme · Boşanma

MADDE 118 – 184

CİLT

I

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

TÜRK MEDENİ KANUNU

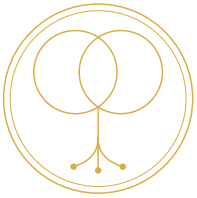
Aile Hukuku *Şerhi*

Cilt I

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir. *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* ve *Anlaşmalı Boşanma Davası* adlı kitapların yazarıdır.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

TÜRK MEDENİ KANUNU

Aile Hukuku

Şerhi

Madde Metni · Gerekçe · Açıklamalar
Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

CİLT I

Madde 118–184

Sayfa 1–854

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

[YAYINEVİ]

İstanbul · 2026

ESERİN PLANI

I — CİLT I · MADDE 118–184 · BU CİLT
Evlenme · Boşanma

II — CİLT II · MADDE 185–281
Evliliğin Genel Hükümleri · Eşler Arasındaki Mal Rejimi

III — CİLT III · MADDE 282–334
Soybağının Kurulması · Evlât Edinme · Soybağının Hükümleri

IV — CİLT IV · MADDE 335–395
Velâyet · Çocuk Malları · Aile

V — CİLT V · MADDE 396–437
Vesayet Düzeni · Kısıtlama · Vasinin Atanması

VI — CİLT VI · MADDE 438–494
Vesayetin Yürütülmesi · Vesayetin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi — Cilt I (m. 118–184)
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm — Ekim 2026
İnternet — avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve içtihat 23 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

ÖNSÖZ

1988 yılında İstanbul Barosuna kaydolup cübbeyi ilk kez giydiğimde, meslek hayatımın bu kadar büyük bir bölümünü aile hukukuna ayıracağımı tahmin etmiyordum. İlk yıllarım bankacılığın ve şirketler dünyasının sözleşmeleri, teminatları ve takip dosyaları arasında geçti. O dönemin bana kazandırdığı düzen ve titizlik, sonraki bütün çalışmalarımın temelini oluşturdu. Ancak zamanla asıl yerimin, insanların hayatlarının en kırılgan anında yanlarında durmak olduğunu anladım. Otuz yılı aşkın süredir aile hukuku alanında dava yürütüyorum. Bu yıllar boyunca nişanın bozulmasından boşanmaya, nafakadan velayete, ziynet alacağından mal rejiminin tasfiyesine kadar sayısız uyuşmazlıkta müvekkillerimle birlikte adliye koridorlarını adımladım.

Aile hukuku, hukukun belki de en insani alanıdır. Bir boşanma dosyasının içinde yalnızca dilekçeler ve tutanaklar yoktur; yarım kalmış umutlar, geleceği tartışılan çocuklar, yıllar içinde birlikte kurulmuş bir hayatın paylaşımı vardır. Bu dosyalar bana, doğru hukuki sonuca ulaşmanın kanun metnini ezbere bilmekten ibaret olmadığını öğretti. Kanun metnini, o metnin hangi ihtiyaçla ve hangi gerekçeyle yazıldığını ve Yargıtay'ın yıllar içinde ona verdiği anlamı birlikte okumak gerekir. Aynı hüküm, gerekçesi bilinmeden okunduğunda başka, içtihatla birlikte okunduğunda bambaşka bir anlam kazanabilir.

Uygulamada en sık karşılaştığım güçlük, bu üç kaynağın birbirinden kopuk olmasıydı. Kanun metni bir yerde, gerekçe Meclis tutanaklarının binlerce sayfası arasında, kararlar ise çeşitli veri tabanlarına dağılmış hâlde bulunur. Bir avukatın ya da hâkimin tek bir madde hakkında sağlam bir kanaate ulaşabilmesi için saatlerce araştırma yapması gerekir; hakkını öğrenmek isteyen vatandaş için ise bu yol çoğu zaman kapalıdır. Elinizdeki eser, bu dağınıklığı gidermek ve her maddeyi kendi bütünlüğü içinde, tek bir yerde sunmak amacıyla hazırlandı.

Çalışmanın ilk hâli, okurlarımızla madde madde paylaştığımız açıklamalardı. Gördüğümüz ilgi ve bize ulaşan sorular, bu birikimi daha düzenli, daha kalıcı ve basılı bir eser hâline getirmemiz gerektiğini gösterdi. Eserde Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabı (m. 118–494) madde sırasıyla ele alınmaktadır. Her maddenin başında resmî metin, ardından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan tasarının gerekçesi ve 743 sayılı Türk Kanunu Mede-

nisindeki karşılığı yer almaktadır. Açıklamalar bölümünde hüküm fıkra fıkra incelenmiş, uygulamada sık karşılaşılan durumlar tablolar hâlinde özetlenmiştir. Her maddenin sonunda ise ilgili Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararları; uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilmiştir.

Bu eseri hazırlarken kendimize değişmez bir kural koyduk: Metindeki her tespit ya bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir yargı kararına dayanmalıdır. Kararlar resmî veri tabanlarındaki tam metinlerinden tek tek okunarak özetlenmiş, alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kaynağı gösterilemeyen hiçbir görüşe, dayanaktan yoksun genellemelere metinde yer verilmemiştir. Okurun, okuduğu her cümlenin nereden geldiğini görebilmesini ve dilerse kaynağına kendisinin de ulaşabilmesini istedik.

Eseri yazarken iki okuru birlikte düşündük: dosyasını hazırlayan avukatı ve hâkimi, bir de hakkını öğrenmek isteyen vatandaşı. Bu nedenle dili olabildiğince sade tutmaya, teknik kavramları ilk geçtikleri yerde açıklamaya, dikkat edilmesi gereken noktaları ve uygulamaya dönük önerileri ayrı kutularda göstermeye özen gösterdik. Hukuk dilinin ağırlığı, bir annenin ya da babanın çocuğu hakkındaki hakkını anlamasının önünde bir engel olmamalıdır.

Bu eserin benim için ayrı bir anlamı var. Meslek hayatım boyunca yaşadığım en büyük mutluluklardan biri, iki oğlumun da hukuku seçmesi ve aynı cübbeyi giymesi oldu. Elinizdeki kitap, oğullarım Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte yürüttüğümüz uzun bir emeğin ürünüdür. Murat, yeni kuşak avukatlığın dinamizmini ve teknolojinin sunduğu imkânları bu çalışmaya taşıdı. Çok sayıda kararın taranmasında, künyelerin resmî metinlerle tek tek karşılaştırılmasında ve metnin defalarca yeniden okunmasında gösterdiği sabır olmasaydı, eser bu derinliğe ulaşamazdı. Ailemizin en genç hukukçusu Eren ise dijital kaynaklara olan ilgisi ve bitmeyen merakıyla araştırmanın her aşamasına katkı sundu; güncel gelişmeleri izlemedeki titizliği, eserin bugünün hukukunu yansıtmasını sağladı. Kendi mesleki birikimimi oğullarımın emeği ve heyecanıyla aynı sayfalarda buluşturabilmek, bir baba olarak benim için tarif edilmesi güç bir gurur ve mutluluktur. Her ikisine de gösterdikleri özveri, sabır ve katkı için yürekten teşekkür ediyorum.

Otuz yılı aşkın süre boyunca bana dosyalarını ve en mahrem sırlarını emanet eden müvekkillerime ayrıca teşekkür borçluyum; bu kitabın her sayfasında onlardan öğrendiklerimin izi vardır. Birlikte çalıştığım meslektaşlarıma, duruşma salonlarında karşılaştığım hâkimlerimize ve karşı taraf vekillerine, bana aile hukukunun farklı yüzlerini gösterdikleri için minnettarım. Bu uzun çalışma boyunca sabırla yanımızda duran ailemize de gönülden teşekkür ederim.

Aile hukuku yaşayan bir alandır; kanun değişiklikleri, Anayasa Mahkemesinin iptal kararları ve Yargıtay'ın yeni içtihatlarıyla sürekli yenilenir. Eserde mevzuat ve içtihat Ekim 2026 itibarıyla dikkate alınmıştır. Okurlarımızın eleştiri, öneri ve katkıları, sonraki baskılarda eseri daha da geliştirmemize yol gösterecektir. Bu eserin, adaletin aile içindeki en hassas uyuşmazlıklarda da yerini bulmasına küçük de olsa bir katkı sunmasını dilerim.

İstanbul, Ekim 2026

Av. Aydın AYDAR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ v

KISALTMALAR xxi

ESERİN KULLANIMI xxiii

İKİNCİ KİTAP · AİLE HUKUKU 1

BİRİNCİ KISIM · EVLİLİK HUKUKU 3

BİRİNCİ AYIRIM · NİŞANLILIK 5

Madde 118 · Nişanlanma 6
- I. Genel Olarak 8
- II. Nişanlanmanın Kurulması (m. 118/1) 8
- III. Geçerli Bir Nişanın Bulunmaması 10
- IV. Küçük ve Kısıtlının Nişanlanması (m. 118/2) 11
- V. Nişanlılığın Sona Ermesi ve Sonuçlarına Genel Bakış 14
- VI. Usule İlişkin Meseleler 14
- VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 15
- ◆ *İçtihatlar* 16

Madde 119 · Dava hakkının bulunmaması 21
- I. Genel Olarak 23
- II. Evlenmeye Zorlama Yasağı (m. 119/1) 24
- III. Cayma Tazminatı ve Ceza Şartının Dava Edilememesi (m. 119/2) 26
- IV. Başlık Parası 27
- V. Düğün Salonu ve Organizasyon Sözleşmeleri 28
- VI. Usule İlişkin Meseleler 29
- VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 29
- ◆ *İçtihatlar* 30

Madde 120 · Maddî tazminat 35
- I. Genel Olarak 37
- II. Maddi Tazminatın Şartları (m. 120/1) 37
- III. Ana ve Babanın ve Onlar Gibi Davrananların Hakkı (m. 120/2) 40
- IV. Usule İlişkin Meseleler 41
- V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 41
- ◆ *İçtihatlar* 42

Madde 121 · Manevî tazminat 47
- I. Genel Olarak 49
- II. Manevi Tazminatın Şartları 49
- III. Manevi Tazminatın Miktarı ve Ödeme Biçimi 51

IV. Talep Hakkına Sahip Olanlar 52
V. Nişan Dışında Evlenme Vaadi: Genel Hükümler 52
VI. Görevli Mahkeme, Zamanaşımı ve Kanun Yolu 52
VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 53
◆ *İçtihatlar* 53

Madde 122 · Hediyelerin geri verilmesi 57
I. Genel Olarak 59
II. Birinci Fıkra: Geri Verilecek Hediyeler, Taraflar ve Koşullar 60
III. İkinci Fıkra: Aynen, Mislen ya da Sebepsiz Zenginleşme 62
IV. Hediyeleri Kendiliğinden Geri Almak: Ceza Sorumluluğu 62
V. Geçerli Nişan Yoksa: Bağışlama Hükümleri 63
VI. Görevli Mahkeme, Zamanaşımı ve Kanun Yolu 63
VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 63
◆ *İçtihatlar* 64

Madde 123 · Zamanaşımı 68
I. Genel Olarak 69
II. Bir Yıllık Süreye Tabi Davalar 70
III. Sürenin Başlangıcı 70
IV. Zamanaşımı Bir Def'idir: Hâkim Kendiliğinden Gözetmez 71
V. Zamanaşımının Kesilmesi 72
VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 72
◆ *İçtihatlar* 73

İKİNCİ AYIRIM · EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ 77

Madde 124 · Yaş 78
I. Genel Olarak 80
II. Birinci Fıkra: On Yedi Yaş Kuralı 80
III. İkinci Fıkra: On Altı Yaşında Mahkeme İzni 81
IV. Yaş Koşuluna Uyulmadan Yapılan Evlenme 82
V. Çocuk Yaşta Evlilik: Anayasal ve Uluslararası Boyut 83
VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 84
◆ *İçtihatlar* 84

Madde 125 · Ayırt etme gücü 88
I. Genel Olarak 89
II. Ayırt Etme Gücünün Anlamı ve Aranacağı An 90
III. Sürekli ve Geçici Yoksunluk: İki Farklı Sonuç 90
IV. Akıl Hastalığı: 133. Madde ve Sağlık Kurulu Raporu 91
V. Mutlak Butlan Davası ve Mirasçılar 91
VI. Ayırt Etme Gücünün İspatı 92
VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 93
◆ *İçtihatlar* 93

Madde 126 · Küçükler hakkında 97
I. Genel Olarak 98
II. Yasal Temsilci 99
III. İznin Veriliş Biçimi 100
IV. On Yedi Yaşında Evlenmek: Mahkeme Kararı Gerekmez 100
V. İzin Olmadan Evlenmenin Sonuçları 100
VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 101
◆ *İçtihatlar* 102

Madde 127 · Kısıtlılar hakkında 105
I. Genel Olarak 106
II. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Hak ve Vasinin İzni 107
III. İznin Veriliş Biçimi 107
IV. Vasi İzin Vermezse: Mahkemeye Başvurma 108
V. Ayırt Etme Gücü ve Akıl Hastalığı: İzin Tek Başına Yetmez 108
VI. İzinsiz Evlenmenin Sonuçları 109
VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 109
◆ *İçtihatlar* 110

Madde 128 · Mahkemeye başvurma 113
I. Genel Olarak 115
II. 124/2 İzni ile 128 İzni Arasındaki Fark 115
III. Yasal Temsilcinin Dinlenmesi 116
IV. Haklı Sebep Kavramı 116
V. Yargılama: Görevli Mahkeme, Taraflar ve Sonuç 117
VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 117
◆ *İçtihatlar* 118

Madde 129 · Hısımlık 121
I. Evlenme Yasağının Kapsadığı Kişiler 123
II. Yasak Kapsamı Dışında Kalan Kişiler 123
III. Kayın Hısımlığı: Evlilik Sona Erse de Yasak Sürer 124
IV. Evlat Edinmede Evlenme Yasağı 125
V. Nüfus Kaydında Hısım Görünme 125
VI. Yasağa Aykırı Evliliğin Sonuçları 126
VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 126
◆ *İçtihatlar* 127

Madde 130 · Genel olarak 131
I. Genel Olarak 132
II. Evliyken Yapılan Evlilik: Mutlak Butlan ve Suç 133
III. Yurt Dışında Boşanma: Tanıma ve Nüfusa Tescil 133
IV. Önceki Evlilik Sonradan Sona Erse: İyiniyetli Eşin Korunması 134
V. Butlanın Sonuçları 135
VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 136
◆ *İçtihatlar* 136

Madde 131 · Gaiplik durumunda 140
I. Genel Olarak 142
II. Gaiplik Kararı İçin Şartlar 142
III. Evliliğin Feshinin İstenmesi 143
IV. Fesihten Sonra: Yeniden Evlenme ve Diğer Sonuçlar 143
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 144
◆ *İçtihatlar* 144

Madde 132 · Kadın için bekleme süresi 147
I. Genel Olarak 149
II. Sürenin Başlangıcı 149
III. Bekleme Süresinin Kaldırılması Davası 150
IV. Bekleme Süresi ve Çocuğun Soybağı 150
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 151
◆ *İçtihatlar* 151

Madde 133 · Akıl hastalığı 154
I. Genel Olarak 155
II. Evlenmeden Önce: Rapor Şartı 156
III. Evlendikten Sonra: Mutlak Butlan Davası 157
IV. Engelli Hakları Sözleşmesi ve Evlenme Hakkı 157
V. Butlan ile Boşanmanın Ayrımı 158
VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 158
◆ *İçtihatlar* 159

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · EVLENME BAŞVURUSU VE TÖRENİ 163

Madde 134 · Başvuru makamı 164
I. Genel Olarak 166
II. Yetkili Memur Önünde Evlenme 167
III. Yabancılarla ve Yurt Dışında Evlenme 167
IV. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 168
◆ *İçtihatlar* 169

Madde 135 · Şekli 172
I. Genel Olarak 173
II. Başvuruda Vekil Olur, Törende Olmaz 174
III. Beyannamenin Önemi 174
IV. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 175
◆ *İçtihatlar* 175

Madde 136 · Belgeler 178
I. Aranan Belgeler 179
II. Yönetmelikteki Ayrıntılar 180
III. Belge Eksikliğinin Sonuçları 181
IV. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 181
◆ *İçtihatlar* 182

Madde 137 · Başvurunun incelenmesi ve reddi 184
I. Genel Olarak 186
II. Ret Kararı 186
III. Evlenmeye İtiraz 187
IV. Evlendirme Memurunun Sorumluluğu 187
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 188
◆ *İçtihatlar* 188

Madde 138 · Redde itiraz ve yargılama usulü 191
I. Genel Olarak 193
II. 2011 Değişikliği: Savcının Hazır Bulunma Şartı 193
III. Ret Sebebine Göre İzlenecek Yol 194
◆ *İçtihatlar* 194

Madde 139 · Evlenme izni 197
I. Genel Olarak 199
II. Gün ve Saat Bildirimi ile İzin Belgesinin Ayrımı 199
III. Altı Aylık Süre ve Süre Geçerse 200
IV. İzin Belgesinin Sahte Kimlikle Alınması ve Kötüye Kullanılması 201
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 201
◆ *İçtihatlar* 202

Madde 140 · Evlenmenin yapılamaması 205
I. Genel Olarak 206
II. Tören Günü Ortaya Çıkan Engeller ve İtirazlar 207
III. Koşullar Eksikken Kıyılan Nikâhın Akıbeti 208
IV. Memurun Sorumluluğu 208
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 209
◆ *İçtihatlar* 210

Madde 141 · Tören yeri 213
I. Genel Olarak 214
II. Evlendirme Dairesi Dışında Nikâh 215
III. Tanıklar 216
IV. Hastanede ve Cezaevinde Nikâh 216
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar 217
◆ *İçtihatlar* 217

Madde 142 · Törenin şekli 220
I. Genel Olarak 221
II. Sözlü Cevap Verilemeyen Durumlar 222
III. Evliliğin Kurucu Unsurları ve Yokluk 222
IV. İmza ve Evlenme Kütüğü 223
V. Vekâletle Evlenme 224
VI. Memurun Sorumluluğu 224
◆ *İçtihatlar* 224

Madde 143 · Aile cüzdanı ve dinî tören 228
I. Genel Olarak 230
II. Aile Cüzdanı 230
III. Dinî Tören ve Medeni Nikâh Esası 230
IV. İmam Nikâhının Hukuki Sonuçları 231
◆ *İçtihatlar* 232

Madde 144 · Yönetmelik 235
I. Genel Olarak 236
II. Evlendirme Yönetmeliği'nin Bölümleri 237
III. Evlenmenin Nüfusa Bildirimi ve Tescili 237
IV. Evlenme Başvurusunda Mal Rejimi Bildirimi 238
V. Yönetmelik ve Memurun Yetkisi 238
◆ *İçtihatlar* 239

DÖRDÜNCÜ AYIRIM · BATIL OLAN EVLENMELER 241

Madde 145 · Sebepleri 243
I. Genel Olarak 245
II. Mutlak Butlan, Nispi Butlan, Yokluk ve Boşanma 245
III. Sınırlı Sayım İlkesi ve Muvazaalı Evlilik 246
IV. Evlenme Sırasında Evli Olma 246
V. Diğer Sebepler 247
◆ *İçtihatlar* 247

Madde 146 · Dava açma görevi ve hakkı 250
I. Genel Olarak 251
II. Cumhuriyet Savcısının Görevi 252
III. "İlgili" Kavramı 252

IV. Davalı Sıfatı 253
◆ *İçtihatlar* 253

Madde 147 · Dava hakkının sınırlanması veya kalkması 256
I. Genel Olarak 258
II. Sona Ermiş Evlilikte Mutlak Butlan 258
III. Ayırt Etme Gücünü Kazanan veya İyileşen Eş 259
IV. İyiniyetli İkinci Eş 259
◆ *İçtihatlar* 260

Madde 148 · Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk 264
I. Genel Olarak 265
II. Geçici ve Sürekli Yoksunluk 266
III. Dava Hakkı ve Dava Süresi 267
◆ *İçtihatlar* 267

Madde 149 · Yanılma 270
I. Genel Olarak 271
II. Önemli Nitelikte Yanılma: Yargıtay Uygulaması 272
III. İptal Davası ile Boşanma Davasının Ayrımı 273
◆ *İçtihatlar* 273

Madde 150 · Aldatma 276
I. Genel Olarak 278
II. Gizlenen Hastalık: Yargıtay'ın Aradığı Şartlar 278
III. Aldatmanın Sınırları 279
◆ *İçtihatlar* 279

Madde 151 · Korkutma 283
I. Genel Olarak 284
II. Korkutmanın İspatı 285
III. İptal ve Boşanma Talebi Birlikte 285
◆ *İçtihatlar* 286

Madde 152 · Hak düşürücü süre 289
I. Genel Olarak 290
II. Sürenin Hesaplanması 291
III. Hak Düşürücü Sürenin Sonuçları 292
IV. İspat 292
◆ *İçtihatlar* 292

Madde 153 · Yasal temsilcinin dava hakkı 296
I. Genel Olarak 297
II. İptali Engelleyen Olaylar 298
III. Usul 299
◆ *İçtihatlar* 300

Madde 154 · Bekleme süresine uymama 304
I. Genel Olarak 305
II. Süre Dolmadan Evlenmenin Sonuçları 306
◆ *İçtihatlar* 307

Madde 155 · Şekil kurallarına uymama 310
I. Genel Olarak 311
II. Memur Önünde Yapılan İrade Açıklamasının İspatı 312

◆ *İçtihatlar* 313

Madde 156 · Genel olarak 317
I. Genel Olarak 318
II. Karar Kesinleşinceye Kadar Evliliğin Sonuçları 319
◆ *İçtihatlar* 320

Madde 157 · Çocuklar yönünden 325
I. Genel Olarak 326
II. Velayet, Kişisel İlişki ve Nafaka 327
III. Soybağı 328
◆ *İçtihatlar* 328

Madde 158 · Eşler yönünden 331
I. Genel Olarak 332
II. İyiniyetin Değerlendirilmesi 333
III. Mal Rejimi, Tazminat, Nafaka ve Soyadı 334
◆ *İçtihatlar* 334

Madde 159 · Mirasçıların dava hakkı 339
I. Genel Olarak 340
II. İyiniyetin Değerlendirilmesi 341
III. Mirasçılık Belgesi Davasıyla İlişkisi 342
◆ *İçtihatlar* 342

Madde 160 · Yetki ve yargılama usulü 346
I. Genel Olarak 347
II. Yetki 348
III. İspat ve Yargılama 348
◆ *İçtihatlar* 349

İKİNCİ BÖLÜM · BOŞANMA 353

Madde 161 · Zina 356
I. Genel Olarak 357
II. Zina Sayılan Davranışlar 359
III. Sürelerin Hesaplanması 361
IV. Zinanın İspatı 361
V. Dava Yalnız Zinaya Dayanıyorsa 363
VI. Af ve Dava Sırasında Zina 363
VII. Kusur, Tazminat ve Nafaka 364
VIII. Zinanın Mal Paylaşımına Etkisi 365
IX. Eşin İlişki Yaşadığı Üçüncü Kişiye Karşı Tazminat Davası 366
X. Zina ve Velayet 366
XI. Boşanma Davası Sürerken Eş Ölürse 367
◆ *İçtihatlar* 368

Madde 162 · Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış 383
I. Genel Olarak 385
II. Hayata Kast Kavramı 386
III. Pek Kötü Davranış Kavramı 387
IV. Ağır Derecede Onur Kırıcı Davranış Kavramı 387
V. Kast ve Ayırt Etme Gücü 388
VI. Süre ve Af 388

VII. Deliller 389
VIII. Dava Yalnız 162'ye Dayanıyorsa 389
IX. Kusur, Tazminat ve Nafaka 390
X. Hayata Kastın Mal Paylaşımına Etkisi 391
XI. Boşanma Davası Sürerken Eş Ölürse 391
◆ *İçtihatlar* 392

Madde 163 · Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme 403
I. Genel Olarak 405
II. Sebebin Mutlak veya Nispî Niteliği 406
III. Küçük Düşürücü Suç Kavramı 407
IV. Suç Evlenmeden Önce İşlenmişse 409
V. Ceza Davası Sonuçlanmadan Karar Verilmesi 409
VI. Haysiyetsiz Hayat Sürme Kavramı 410
VII. "Her zaman" Dava Hakkı ve Af 412
VIII. 161, 162 ve 166 ile İlişkisi 412
IX. Kusur, Tazminat ve Nafaka 413
X. Velayet ve Kişisel İlişki 414
XI. Suç İşlemenin Mal Paylaşımına Etkisi 415
XII. Boşandıktan Sonra Haysiyetsiz Hayat: Nafakanın Kaldırılması 415
◆ *İçtihatlar* 416

Madde 164 · Terk 429
I. Genel Olarak 432
II. Terk Kavramı 433
III. Terke Zorlama ve Dönmeyi Engelleme 434
IV. Süreler: Altı Ay, Dört Ay, İki Ay 435
V. İhtarı Yapacak Makam: Mahkeme ve Noter 436
VI. İhtarın Geçerlilik Şartları 437
VII. Davet Edilen Konut Bağımsız Olmalı 438
VIII. İhtarın Samimi Olması 439
IX. Haklı Sebep ve İspat Yükü 439
X. İhtar ve Af 441
XI. Evlilik Birliğinin Sarsılması Davasında Evi Terkin Kusur Değeri 441
XII. Kusur, Tazminat ve Nafaka 442
◆ *İçtihatlar* 443

Madde 165 · Akıl hastalığı 456
I. Genel Olarak 458
II. Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanmanın Şartları 460
III. Resmî Sağlık Kurulu Raporu ve Adli Tıp 461
IV. Hastalığın Geçmesine Olanak Bulunmaması 462
V. Çekilmezliğin İspatı 462
VI. Madde Kapsamındaki Akıl Hastalıkları 463
VII. Davacı ve Davalı Sıfatı 464
VIII. Dava Ehliyeti, Vasi ve Vesayet Ön Sorunu 465
IX. Akıl Hastası Eşe Kusur Yüklenemez: 166 ile İlişkisi 466
X. Hastalığı Evlenmeden Önce Gizlemek 468
XI. Evlenme Sırasında Var Olan Hastalık: Butlan ve Boşanma Ayrımı 468
XII. Tazminat ve Nafaka 470
XIII. Velayet ve Kişisel İlişki 471
XIV. Mal Paylaşımı 472
◆ *İçtihatlar* 472

Madde 166 · Evlilik birliğinin sarsılması 489
I. Genel Olarak 493
II. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması: Şartlar 495
III. Kusur Sayılan Davranışlar 495
IV. İspat: Tanık, İkrar ve Dilekçede Dayanılan Vakıalar 497
V. Mesajlar, Kayıtlar ve Hukuka Aykırı Delil 498
VI. Af ve Hoşgörü 499
VII. Dava Açıldıktan Sonraki Olaylar 499
VIII. Daha Ağır Kusurlu Eşin Davası ve İtiraz Hakkı (166/2) 500
IX. Anlaşmalı Boşanma (166/3) 501
X. Protokolün Kapsamı: Mal Rejimi, Ziynet ve Nafaka 502
XI. Fiili Ayrılık (166/4) 503
XII. Tazminat, Nafaka ve Mal Paylaşımı 504
◆ *İçtihatlar* 505

Madde 167 · Konusu 522
I. Genel Olarak 524
II. Davanın Konusu: Boşanma veya Ayrılık 525
III. Ayrılık Kararının Şartı: Boşanma Sebebinin İspatı 526
IV. Dava Yalnız Ayrılığa İlişkinse (TMK m. 170/2) 527
V. Boşanma İstemi Karşısında Ayrılık Kararı Verilmesi (TMK m. 170/3) 528
VI. Ayrılık Süresi (TMK m. 171) 529
VII. Ayrılık Süresince Eşlerin Durumu ve Ayrılığın Sonuçları 529
VIII. Ayrılık Süresi Bitince: Yeniden Boşanma Davası (TMK m. 172) 530
IX. İstemin Değiştirilmesi, Terditli İstem, Feragat ve Ölüm 532
X. Ayrılık Kararı ile TMK m. 197'deki Ayrı Yaşama Hakkı Arasındaki Fark 533
XI. Yabancılık Unsuru ve Ayrılık Yoluna Erişim 533
◆ *İçtihatlar* 534

Madde 168 · Yetki 553
I. Genel Olarak 555
II. Yetkili Mahkemeler: İki Seçenek ve Seçim Hakkı 556
III. Kesin Yetki Değildir: Mahkeme Kendiliğinden Yetkisizlik Kararı Veremez 557
IV. Yerleşim Yeri: Adres Kaydı, Nüfus Kaydı ve Fiilî Durum 558
V. Ayrılan Eşin Baba Evi ve Kadın Sığınma Evi 559
VI. Son Defa Altı Aydan Beri Birlikte Oturulan Yer 559
VII. Yetki İtirazı: Süre, Şekil ve İnceleme 560
VIII. Yetkisizlik Kararı ve Sonrası 560
IX. Farklı Yerlerde Açılan Boşanma Davaları ve Karşı Dava 561
X. Yabancılık Unsuru ve Yurt Dışında Yaşayan Eşler 561
XI. Diğer Davalarda Yetki 562
◆ *İçtihatlar* 563

Madde 169 · Geçici önlemler 580
I. Genel Olarak 582
II. Geçici Önlemlerin Niteliği: Re'sen, Dava Süresince, Geçici 583
III. Tedbir Nafakası: Yararlanan ve Ölçü 584
IV. Nafaka İstememek, Sonradan İstemek ve Feragat 585
V. Tedbir Nafakasının Başlangıcı ve Sona Ermesi 586
VI. Çocuklar: Tedbir Nafakası, Geçici Velayet ve Kişisel İlişki 587
VII. Barınma, Ev Eşyası ve Eşlerin Malları 588
VIII. Önlem Alacak Mahkeme: TMK m. 197 ve 6284 Sayılı Kanun ile İlişki 589
IX. Usul: Ara Karar, Hüküm ve Kanun Yolu 589

X. Yabancılık Unsuru ... 591
◆ *İçtihatlar* ... 591

Madde 170 · Boşanma veya ayrılık ... 605
I. Genel Olarak ... 607
II. Boşanma Sebebi İspatlanınca Hâkim Ne Yapar? (TMK m. 170/1) ... 608
III. Hesaba Katılacak Olgular ve Dava Tarihi Sınırı ... 609
IV. Taleple Bağlılık: Hâkimin Karar Verebileceği Konular ... 609
V. Boşanma Davasında Ayrılık Kararı: Olasılık ve Gerekçe (TMK m. 170/3) ... 610
VI. Kararın Kurulması ... 611
VII. Kesinleşme ve Evliliğin Sona Erdiği An ... 612
VIII. Yabancılık Unsuru ... 613
◆ *İçtihatlar* ... 613

Madde 171 · Ayrılık süresi ... 627
I. Genel Olarak ... 629
II. Ayrılık Ne Kadar Süreyle Verilir? (TMK m. 171, Birinci Cümle) ... 630
III. Sürenin Başlangıcı ve Hesaplanması (TMK m. 171, İkinci Cümle) ... 630
IV. Ayrılık Süresince Eşlerin Durumu ... 631
V. Süre Bitince Ne Olur? (TMK m. 172) ... 632
VI. Ayrılık Süresi ile Fiili Ayrılık Süresi (TMK m. 166/4) ... 633
◆ *İçtihatlar* ... 633

Madde 172 · Ayrılık süresinin bitimi ... 641
I. Genel Olarak ... 643
II. Süre Bitince Ayrılık Kendiliğinden Sona Erer (TMK m. 172/1) ... 644
III. Ortak Hayat Kurulmamışsa Her Eş Dava Açabilir (TMK m. 172/2) ... 645
IV. Hukuki Nitelendirme ve Yanlış Madde Gösterilmesi (HMK m. 33) ... 646
V. Boşanmanın Sonuçları: İlk Dava ve Ayrılık Süresi (TMK m. 172/3) ... 647
VI. Dava Sırasında Eşlerden Biri Ölürse ... 648
VII. TMK m. 172 ile Fiili Ayrılık (TMK m. 166/4) ... 648
◆ *İçtihatlar* ... 649

Madde 173 · Boşanan kadının kişisel durumu ... 658
I. Genel Olarak ... 660
II. Boşanınca Kadının Soyadı ve Kişisel Durumu (TMK m. 173/1) ... 661
III. Eski Eşin Soyadını Kullanma İzni (TMK m. 173/2) ... 662
IV. İzin Davasının Usulü, Yetkili Mahkeme, Davalı ve Süre ... 663
V. İznin Kaldırılması (TMK m. 173/3) ... 664
VI. Anayasa Mahkemesi ve Kadının Soyadı ... 665
VII. Boşandıktan Sonra Çocukların Soyadı ... 665
◆ *İçtihatlar* ... 666

Madde 174 · Maddî ve manevî tazminat ... 675
I. Genel Olarak ... 677
II. Maddi Tazminat (TMK m. 174/1) ... 678
III. Manevi Tazminat (TMK m. 174/2) ... 679
IV. Kusur ve Tazminat ... 680
V. Tazminatın Miktarı ve Denetimi ... 681
VI. Dava, Harç, Faiz ve Süre ... 681
VII. Eşin Birlikte Olduğu Üçüncü Kişiye Karşı Tazminat ... 682
◆ *İçtihatlar* ... 683

Madde 175 · Yoksulluk nafakası 693
I. Genel Olarak 695
II. Yoksulluk Nafakasının Şartları 696
III. Yoksulluğa Düşme ve Gelirin Değerlendirilmesi 697
IV. Kusurun Etkisi 698
V. Mali Güç ve Miktar 698
VI. Süresiz Nafaka, Başlangıç ve Ödeme 699
◆ *İçtihatlar* 700

Madde 176 · Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi 709
I. Genel Olarak 711
II. Ödeme Biçimi: Toptan veya İrat 712
III. Kendiliğinden Kalkma: Yeniden Evlenme ve Ölüm 713
IV. Mahkeme Kararıyla Kaldırma 714
V. Borçlunun Ödeme Gücünü Yitirmesi 716
VI. Artırma ve Azaltma 717
VII. Gelecek Yıllar İçin Artış 717
VIII. Anlaşmalı Boşanma Protokolündeki Nafaka 718
IX. Usul 718
◆ *İçtihatlar* 719

Madde 177 · Yetki 730
I. Genel Olarak 732
II. Kapsama Giren Davalar 733
III. Farklı Yetki Kuralları Uygulanan Nafakalar 733
IV. Seçimlik Yetki, Kesin Yetki Değil 734
V. Yetki İtirazı 734
VI. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi 735
VII. İcra Takibinde Yetki 736
◆ *İçtihatlar* 736

Madde 178 · Zamanaşımı 743
I. Genel Olarak 745
II. Kapsam: Bir Yıllık Süreye Tabi Davalar 746
III. Süreye Tabi Olmayan Alacaklar 746
IV. Sürenin Başlangıcı 747
V. Zamanaşımı Def'i 747
VI. Kusur ve Kesin Hüküm 748
◆ *İçtihatlar* 749

Madde 179 · Boşanma hâlinde 756
I. Genel Olarak 758
II. Uygulanacak Mal Rejimi 759
III. Mal Rejiminin Sona Ermesi ve Değer Tarihi 759
IV. Tasfiye Davası ve Boşanma Davası 760
V. Anlaşmalı Boşanma Protokolünde Mal Rejimi 761
VI. Zamanaşımı 761
◆ *İçtihatlar* 762

Madde 180 · Ayrılık hâlinde 768
I. Genel Olarak 770
II. Ayrılık Kararının Mal Rejimine Etkisi 771
III. Kaldırma İsteminin İleri Sürülmesi 771

IV. Mal Ayrılığına Geçiş (TMK m. 206) 772
V. Sona Erme, Tasfiye ve Yetki 773
VI. Yurt Dışında Verilen Ayrılık ve Mal Ayrılığı Kararları 773
◆ *İçtihatlar* 774

Madde 181 · Miras hakları 779
I. Genel Olarak 781
II. Boşanan Eşlerin Miras Hakları (TMK m. 181/1) 782
III. Boşanma Davası Sürerken Eşin Ölümü (TMK m. 181/2) 783
IV. Kusurun İspatı 784
V. Sonuçlar: Mirasçılık Belgesi ve Giderler 785
VI. Yurt Dışında Boşanma ve Miras 785
◆ *İçtihatlar* 786

Madde 182 · Hâkimin takdir yetkisi 793
I. Genel Olarak 795
II. Velayetin Verilmesinde Ölçütler 796
III. Çocuğun Görüşü 797
IV. Ortak Velayet 797
V. Kişisel İlişki 798
VI. İştirak Nafakası 799
◆ *İçtihatlar* 800

Madde 183 · Durumun değişmesi 807
I. Genel Olarak 809
II. Yeni Olgular ve Hâkimin Görevi 810
III. Velayetin Değiştirilmesinin Koşulları 810
IV. Davanın Usulü 811
V. İştirak Nafakası ve Kişisel İlişki 812
◆ *İçtihatlar* 813

Madde 184 · Boşanmada yargılama usulü 820
I. Genel Olarak 822
II. Vicdani Kanaat ve Delillerin Serbestçe Takdiri 823
III. Yemin Yasağı 824
IV. İkrar 825
V. Hukuka Aykırı Delil: Kayıtlar, Mesajlar ve Kameralar 826
VI. Dava Tarihinden Sonraki Olaylar 827
VII. Fer'î Sonuçlara İlişkin Anlaşmaların Onayı 827
VIII. Gizli Duruşma 828
IX. Delil Bildirme ve Silahların Eşitliği 829
◆ *İçtihatlar* 830

KARARLAR DİZİNİ 839

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR 854

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	Anayasa Mahkemesi
B. No	Başvuru numarası
bkz.	bakınız
BK	818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
CGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu
E.	Esas numarası
HD	Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
m.	madde
MÖHUK	5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S. Sayısı	TBMM Sıra Sayısı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
YİBK	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
4787 sayılı Kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
5395 sayılı Kanun	Çocuk Koruma Kanunu

6284 sayılı Kanun	Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
6502 sayılı Kanun	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
vd.	ve devamı

ESERİN KULLANIMI

Eser, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabını (m. 118–494) madde sırasıyla izler; bu cilt 118–184. maddeleri kapsar. Eser altı ciltten oluşur ve ciltler tek kutuda bir arada sunulur. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir. Her madde yeni bir sayfada başlar ve aynı düzende ilerler:

1. **Kanun metni.** Resmî metin, fıkra numaralarıyla birlikte lacivert zeminli kutuda verilir.
2. **Madde özeti ve temel kavramlar.** Maddenin özü ve metinde geçen teknik kavramlar kısaca açıklanır.
3. **Gerekçe ve tarihçe.** TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılık ve maddenin değişiklik durumu gösterilir.
4. **Açıklamalar.** Hüküm fıkra fıkra incelenir; paragraflar dış kenardaki numaralarla (kenar numarası) sıralanır.
5. **İçtihatlar.** Her karar; künyesi, uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilir.
6. **Bağlantılı hükümler.** Maddeyle birlikte okunması gereken diğer hükümler listelenir.

Atıf biçimi

Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429" biçiminde, tablolarda ise kısaca "Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429" biçiminde gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararları esas ve karar numarasıyla, bireysel başvuru kararları başvurucunun adı ve başvuru numarasıyla anılmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler Türk Medeni Kanunu'na aittir. Esere atıfta madde ve kenar numarası birlikte gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, TMK m. 118, Kn. 5.*

Kaynaklar

Kanun metinleri Mevzuat Bilgi Sistemi'nden, gerekçeler TBMM tutanak arşivinden, Yargıtay kararları Adalet Bakanlığının karar arama sisteminden, Anayasa Mahkemesi kararları Kararlar Bilgi Bankası'ndan alınmıştır. Alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kararlar, her cildin sonundaki Kararlar Dizininde mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir; son cildin sonundaki Genel Kararlar Dizini bütün ciltleri kapsar.

Renkli kutular ve sekmeler

DİKKAT

Hak kaybına yol açabilecek noktalar ve sık yapılan hatalar.

UYGULAMA NOTU

Dava hazırlığı, delil ve usule ilişkin pratik öneriler.

ÖRNEK

MADDE ÖZETİ

Kuralın somut bir olay üzerinde gösterilmesi.

Maddenin kısa ve bütünlüklü özeti.

Sayfaların dış kenarındaki renkli sekmeler bulunulan bölümü gösterir; sekmelerin rengi cildin kapak rengiyle aynıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KİTAP

AİLE HUKUKU

Birinci Kısım · Evlilik Hukuku	m. 118–281
İkinci Kısım · Hısımlık	m. 282–395
Üçüncü Kısım · Vesayet	m. 396–494

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

ANAYASA M. 41/1

BİRİNCİ KISIM

EVLİLİK HUKUKU

Birinci Bölüm · Evlenme m. 118–160

Birinci Ayırım · Nişanlılık m. 118–123
İkinci Ayırım · Evlenme Ehliyeti ve Engelleri m. 124–133
Üçüncü Ayırım · Evlenme Başvurusu ve Töreni m. 134–144
Dördüncü Ayırım · Batıl Olan Evlenmeler m. 145–160

İkinci Bölüm · Boşanma m. 161–184

Üçüncü Bölüm · Evliliğin Genel Hükümleri m. 185–201

Dördüncü Bölüm · Eşler Arasındaki Mal Rejimi m. 202–281

Birinci Ayırım · Genel Hükümler m. 202–217
İkinci Ayırım · Edinilmiş Mallara Katılma m. 218–241
Üçüncü Ayırım · Mal Ayrılığı m. 242–243
Dördüncü Ayırım · Paylaşmalı Mal Ayrılığı m. 244–255
Beşinci Ayırım · Mal Ortaklığı m. 256–281

NİŞANLILIK

Birinci Ayırım · m. 118–123

Türk Medeni Kanunu nişanlılığı, Evlenme başlıklı Birinci Bölüm'ün ilk ayırımında, 118 ile 123. maddeler arasında altı maddede düzenlemiştir. Nişanlılık evlenmenin hazırlık aşamasıdır; ancak Kanun ona evlenmeye zorlama gücü tanımaz. Ayırımın hükümleri üç soruyu cevaplar: Nişan nasıl kurulur (m. 118), nişan hangi hakları doğurmaz (m. 119) ve nişan bozulduğunda taraflar birbirinden neleri isteyebilir (m. 120–123)?

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 118	Nişanlanma	Nişan evlenme vaadiyle kurulur; küçük ve kısıtlı, yasal temsilcinin rızası olmadıkça bağlı olmaz
m. 119	Dava hakkının bulunmaması	Kimse nişan nedeniyle evlenmeye zorlanamaz; cayma tazminatı ve ceza şartı dava edilemez
m. 120	Maddî tazminat	Haklı sebep olmaksızın nişanı bozan ya da bozulmasına yol açan taraf, evlenme amacıyla yapılan harcamaları uygun ölçüde karşılar
m. 121	Manevî tazminat	Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı zedelenen taraf, kusurlu taraftan manevi tazminat isteyebilir
m. 122	Hediyelerin geri verilmesi	Nişan evlenme dışındaki bir sebeple sona erer se alışılmışın dışındaki hediyeler geri istenebilir
m. 123	Zamanaşımı	Nişanlılığın sona ermesinden doğan davalar, sona ermeden itibaren bir yılda zamanaşımına uğrar

Bir nişan uyuşmazlığında ilk soru her zaman aynıdır: Taraflar arasında 118. maddeye uygun, geçerli bir nişanlanma var mıdır? Geçerli bir nişan yoksa 119–123. maddelerdeki haklar doğmaz ve uyuşmazlık genel hükümlere göre çözülür. Ayırımın şerhi bu nedenle nişanın kuruluşuyla başlamaktadır.

MADDE

118 A. Nişanlanma

KANUN METNİ

(1) Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur.
(2) Nişanlanma, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz.

MADDE ÖZETİ

Nişanlanma, bir kadın ile bir erkeğin birbirine evlenme vaadinde bulunmasıyla kurulur (m. 118/1). Kanun bu vaat için herhangi bir şekil öngörmemiştir: Tören, yüzük, yazılı belge ya da nişanın çevreye duyurulması geçerlilik şartı değil, yalnızca ispatı kolaylaştıran olgulardır. Ergin olmayan (küçük) ya da vesayet altındaki (kısıtlı) kişi, yasal temsilcisinin rızası olmadıkça nişanla bağlı olmaz (m. 118/2); rıza önceden izin veya sonradan icazet biçiminde verilebilir. Evli bir kişinin nişanlanması geçersizdir. Geçerli bir nişan yoksa 119–123. maddeler uygulanmaz; uyuşmazlık aile mahkemesinde değil, genel hükümler çerçevesinde asliye hukuk mahkemesinde görülür.

TEMEL KAVRAMLAR

Nişanlanma	Bir kadın ile bir erkeğin ileride birbiriyle evlenmeyi karşılıklı olarak vaat ettiği, aile hukukuna özgü sözleşme (m. 118/1).
Nişanlılık	Nişanlanmayla başlayan ve evlenme, ölüm ya da nişanın bozulmasıyla sona eren hukuki ilişki (m. 118–123).
Evlenme vaadi	Kişinin, karşı tarafla resmî (medeni) evlenme yapacağına ilişkin açık veya örtülü irade açıklaması.
Küçük	On sekiz yaşını doldurmamış ve evlenme ya da mahkeme kararıyla ergin kılınmamış kişi (m. 11, 12).
Kısıtlı	Mahkeme kararıyla vesayet altına alınmış ergin (m. 405–408).
Yasal temsilci	Küçük için velayet sahibi ana ve baba ya da vasi; kısıtlı için vasi (m. 342, 403).

İzin ve icazet

Yasal temsilcinin nişanlanmaya önceden verdiği onay "izin", sonradan verdiği onay "icazet"tir; Kanun ikisini de "rıza" kavramıyla karşılar.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 82 nci maddesini karşılamaktadır. Maddedeki "evlenmek" sözcüğü yerine "evlenme" sözcüğü kullanılmak suretiyle bu fıkra Türkçe yazım kurallarına uygun hâle getirilmiştir.
>
> Maddenin ikinci fıkrasında "kanunî mümessillerinin muvafakati" yerine "yasal temsilcilerinin rızası" kavramına yer verilmiştir. Bu yolla yasal temsilcisinin nişanlanmaya rızasının sadece izin şeklinde değil icazet şeklinde de olabileceği kabul edilmiştir.
>
> Maddenin ikinci fıkrasında Türkçemize yerleşmiş olan ve gerek yazılış gerek ifade biçimi bakımından daha elverişli bir sözcük olarak "yasal temsilci" sözcükleri kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 62*

Gerekçeden anlaşıldığı üzere hüküm, önceki düzenlemeden anlam bakımından yalnızca ikinci fıkrada ayrılmaktadır. "Muvafakat" yerine "rıza" kavramının kullanılmasıyla, yasal temsilcinin nişanlanmadan sonra verdiği onayın (icazet) da nişanı bağlayıcı hâle getireceği tartışmaya yer bırakmayacak biçimde kabul edilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nişanlanma, evlenmek vadiyle olur.*
>
> *Nişanlanma, kanuni mümessilleri tarafından muvaffakat edilmedikçe küçük veya mahcuru ilzam etmez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 82 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 82	4721 sayılı Kanun m. 118
Birinci fıkra	"Nişanlanma, evlenmek vadiyle olur."	"Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur."
İkinci fıkra	"...kanuni mümessilleri tarafından muvaffakat edilmedikçe küçük veya mahcuru ilzam etmez."	"...yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz."
Değişikliğin anlamı	—	Dil sadeleştirilmiş; "rıza" kavramıyla hem önceden verilen izin hem sonradan verilen onay (icazet) kapsanmıştır

Hükmün kaynağı, 743 sayılı Kanun'un da esas aldığı İsviçre Medeni Kanunu'nun nişanlanmaya ilişkin 90. maddesidir. İsviçre hukukunda da nişan evlenme vaadiyle kurulur ve fiil ehliyeti sınırlı kişi, yasal temsilcisinin onayı olmaksızın nişanla bağlı olmaz.

Değişiklik durumu

Madde, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe girdiğinden bu yana değiştirilmemiştir; Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da bulunmamaktadır. İkinci fıkradaki "kısıtlı" kavramını dolaylı olarak etkileyen gelişmeler, TMK m. 407'ye ilişkin iptal kararı[1] ile bu karar üzerine 7499 sayılı Kanunun 5. maddesiyle 2024 yılında yapılan değişikliktir (bkz. aşağıda IV/E).

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1 Türk Medeni Kanunu nişanlılığı 118 ile 123. maddeler arasında, altı maddede düzenlemiştir. 118. madde nişanlanmanın nasıl kurulduğunu belirler; diğer beş madde ise nişanlılığın hükümlerini ve nişanın bozulması hâlinde doğan hakları düzenler. Bu nedenle nişanlılıktan doğan her uyuşmazlıkta öncelikle cevaplanması gereken soru, taraflar arasında 118. maddeye uygun, geçerli bir nişanlanmanın bulunup bulunmadığıdır. Geçerli bir nişan yoksa 119–123. maddelerde düzenlenen haklar da doğmaz.

II. Nişanlanmanın Kurulması (m. 118/1)

A. Hukuki Niteliği: Aile Hukukuna Özgü Bir Sözleşme

2 Yargıtay nişanlanmayı yerleşik olarak "karşılıklı evlenme vaadi içeren, aile hukukuna özgü bir sözleşme" şeklinde tanımlamaktadır.[2] Bu nitelendirmenin uygulamada üç önemli sonucu vardır:

1. **İki tarafın birbirine uygun iradesi gerekir.** Taraflardan birinin tek başına "evleneceğiz" demesi nişan kurmaz; karşı tarafın da evlenme vaadini kabul etmesi gerekir.
2. **İrade özgürce açıklanmalıdır.** Nişanlanma kişiye sıkı sıkıya bağlı bir işlemdir. Aileler "söz" vermiş olsa bile evlenecek kişinin kendi iradesi yoksa nişan kurulmaz. Anayasa Mahkemesi de nişanlanmayı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar arasında saymaktadır.[3]
3. **Nişanlanmanın konusu resmî evlenmedir.** Evlenme vaadi, Türk hukukuna göre geçerli bir medeni nikâh kıyma vaadidir. Bu nedenle yalnızca dinî nikâh kıyma ya da birlikte yaşama amacıyla verilen söz, 118. madde anlamında nişan oluşturmaz.

1 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230).
2 Yargıtay 3. HD, 18.09.2018, E. 2016/21296, K. 2018/8658.
3 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230), § 10.

B. Evlenme Vaadinin Açıklanması

Evlenme vaadi açık sözlerle verilebileceği gibi davranışlarla, yani örtülü olarak da ortaya konabilir. Yargıtay'ın ifadesiyle taraflar iradelerini "şekle bağlı veya üstü örtülü olarak" açıklayabilirler.[4] Uygulamada kız isteme, söz kesme, yüzük takma, nişan töreni düzenleme, düğün tarihi belirleme ya da evlilik hazırlıklarına birlikte başlama, evlenme vaadinin en sık görülen dış görünümleridir. Buna karşılık yalnızca arkadaşlık ya da flört, evlenme niyetinin açıklandığı gösterilemedikçe nişan sayılmaz. 3

C. Şekil Serbestisi: Tören, Yüzük ve "Söz"

Kanun koyucu nişanlanmayı herhangi bir şekle bağlamamıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 17.09.2025 tarihli kararında bu ilkeyi açıkça yeniden vurgulamıştır: Tören yapılması, nişan yüzüğü takılması ya da nişanın çevreye duyurulması nişanın kurucu veya geçerlik unsuru değildir; bunlar yalnızca nişanın varlığını kanıtlamayı kolaylaştıran olgulardır.[5] Nişanın varlığını gösteren olguların hukuki değeri aşağıda özetlenmiştir. 4

Olgu	Geçerlilik şartı mı?	Hukuki değeri
Nişan töreni	Hayır	Nişanın varlığı için güçlü delil
Yüzük takılması	Hayır	Delil; alyans kural olarak alışılmış hediye sayılır ve geri istenemez (Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429)
Kız isteme, söz kesme	Hayır	Evlenme vaadinin açıklandığını gösterebilir
Yazılı belge, noter	Hayır	Gerekmez; varsa ispatı kolaylaştırır
Ailelerin onayı	Ergin için hayır	Küçük ve kısıtlı için yasal temsilcinin rızası ayrı bir şarttır (m. 118/2)
Mesajlar, fotoğraflar, sosyal medya paylaşımları	Hayır	Tanık beyanlarıyla birlikte delil olarak değerlendirilir

D. Şarta Bağlı Nişanlanma

Nişanlanma; ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına ve hukuka aykırı olmamak kaydıyla geciktirici veya bozucu bir şarta bağlanabilir. Aynı karara konu olayda taraflardan biri, diğerinin ilçede bir ev tutması ve sigortalı bir iş bulması ya da iş yeri açması koşuluyla nişanlanmış; nişanı dört ay sonra, karşı tarafa bu koşulları yerine getirmesi için makul bir süre tanımadan bozmuştur. Daire, nişanın haklı bir sebep olmaksızın bozulduğunu kabul etmiştir.[6] 5

4 Yargıtay 3. HD, 18.09.2018, E. 2016/21296, K. 2018/8658.
5 Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429.
6 Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429.

6 Şarta bağlı nişanlanmada şartın gerçekleşmemesi nişanı kendiliğinden sona erdirebilir. Ancak şartın gerçekleşmesi için karşı tarafa makul bir süre tanınmadan nişanın bozulması, bozan taraf bakımından haklı sebep sayılmayabilir.

E. Nişanın İspatı

7 Nişanın varlığını, ondan hak iddia eden taraf ispat eder (m. 6). Nişan her türlü delille ispat edilebilir; tanık beyanları, fotoğraf ve video kayıtları, davetiyeler, mesaj yazışmaları, takı ve hediye alımına ilişkin belgeler ile tarafların sosyal çevrelerinde nasıl tanındıkları birlikte değerlendirilir. Mahkemenin ilişkinin süresini, tarafların içinde bulunduğu sosyal çevreyi ve tarafların kendilerini aile ve arkadaşlarına nasıl tanıttıklarını araştırması gerekir.

8 İspatın önemli bir usul sonucu da vardır: Nişanın varlığı ispatlanamazsa uyuşmazlık aile hukukundan doğmuş sayılmaz. Bu durumda talepler haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ya da bağışlama hükümlerine göre değerlendirilir ve görevli mahkeme değişir (bkz. aşağıda III/B ve VI).

III. Geçerli Bir Nişanın Bulunmaması

A. Geçersizlik Hâlleri

1. madde nişanlanmanın geçerlilik şartlarını tek tek saymaz. Ancak nişanlanma, sonunda geçerli bir evlenmeye yönelmiş bir vaat olduğundan, hukuken hiçbir zaman gerçekleşemeyecek bir evlenmeye yönelen vaat de geçerli bir nişan oluşturmaz. Kanunun sistematiği ve Yargıtay kararları çerçevesinde başlıca geçersizlik hâlleri aşağıda incelenmektedir.

1. Evli Bir Kişinin Nişanlanması

9 Yargıtay'a göre "gerçekte evli olan birisi bir başkası ile yeniden nişanlanma akdi yapamaz"; böyle bir nişan geçersizdir.[7] Nitekim evli bir kişinin yeniden evlenmesi de mutlak butlan sebebidir (m. 145/1). Yurt dışında boşanan ancak bu boşanmayı Türkiye'de tanıtıp nüfus kaydına işletmeyen kişi, Türk hukuku bakımından evli sayılmaya devam edebilir; bu ihtimal nişanın geçerliliği incelenirken mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

2. Aralarında Evlenme Engeli Bulunanlar

10 Üstsoy ile altsoy, kardeşler, amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenler ya da evlât edinen ile evlâtlık gibi birbiriyle evlenmesi yasak olan kişiler (m. 129) arasındaki evlenme vaadi, hukuken gerçekleşemeyecek bir sonuca yöneldiğinden geçerli bir

7 Yargıtay 3. HD, 04.02.2013, E. 2013/758, K. 2013/1491; aynı yönde Yargıtay 3. HD, 23.01.2014, E. 2013/15535, K. 2014/884 ve Yargıtay 3. HD, 11.06.2009, E. 2009/8106, K. 2009/10088.

nişan doğurmaz. Kanunun emredici hükümlerine aykırı sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür (TBK m. 27/1).

3. Ayırt Etme Gücü Bulunmayanlar

Kanunda gösterilen ayrık durumlar dışında, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz (m. 15). Bu kişinin yaptığı nişanlanma da geçersizdir. 11

4. Evlenmiş Kişiler Arasında Yapılan "Nişan" Töreni

Resmî nikâhtan sonra yapılan ve adı "nişan" konan tören, hukuken nişanlanma değildir. Yargıtay böyle bir töreni "takı takma merasimi" olarak nitelendirmektedir.[8] Bu törende takılan ziynetler bağışlama hükümlerine tabi olur. 12

B. Geçerli ve Geçersiz Nişanın Sonuçları

Geçerli bir nişanın bulunup bulunmaması, hangi hükümlerin uygulanacağını ve davaya hangi mahkemenin bakacağını belirler: 13

	Geçerli nişan	Geçerli nişan yoksa
Uygulanacak hükümler	TMK m. 119–123 (tazminat, hediyelerin geri verilmesi, bir yıllık zamanaşımı)	Haksız fiil (TBK m. 49, 58), sebepsiz zenginleşme (TBK m. 77) veya bağışlama (TBK m. 285, 295)
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi (4787 sayılı Kanun m. 4)	Asliye hukuk mahkemesi (genel hükümler)
Hukuka aykırı amaçla verilenler	—	Hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucu sağlamak için verilen şey geri istenemez (TBK m. 81)

DİKKAT

Dinî nikâh (imam nikâhı) resmî evlenme olmadığı gibi, tek başına nişan da değildir. İmam nikâhıyla başlayan bir birliktelik, tarafların medeni nikâh kıyma vaadi ispatlanmadıkça 118. madde anlamında nişanlılık sayılmaz; bu durumda uyuşmazlık genel hükümlere göre çözülür.

IV. Küçük ve Kısıtlının Nişanlanması (m. 118/2)

A. Küçük ve Kısıtlı Kavramları

İkinci fıkra, ayırt etme gücüne sahip olduğu hâlde fiil ehliyeti sınırlı olan iki grubu korumaktadır: 14

8 Yargıtay 3. HD, 18.09.2018, E. 2016/21296, K. 2018/8658.

Kişi	Tanım	Yasal temsilcisi
Küçük	On sekiz yaşını doldurmamış kişi. Evlenen ya da mahkeme kararıyla ergin kılınan küçük ergin sayılır (m. 11, 12).	Velayet sahibi ana ve baba (m. 335, 336, 342); velayet altında değilse vasi (m. 404)
Kısıtlı	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, özgürlüğü bağlayıcı ceza ya da kendi isteği nedeniyle vesayet altına alınmış ergin (m. 405–408)	Vasi (m. 403)

15 Ayırt etme gücü bulunmayan küçük veya kısıtlı ise, yasal temsilcisi rıza gösterse bile nişanlanamaz. Nişanlanma kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğundan yasal temsilci kişinin yerine nişanlanamaz; ancak kişinin kendi nişanlanma iradesine rıza gösterebilir.

B. Genel Kurala Özel Bir İstisna

16 TMK m. 16'ya göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanırken yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç duymazlar. 118. maddenin ikinci fıkrası, nişanlanma bakımından bu kurala özel bir istisna getirmektedir. Nişanlanma kişiye sıkı sıkıya bağlı bir işlem olduğu hâlde, ileride evlenme ve malvarlığına ilişkin sonuçlar doğurabileceği için kanun koyucu yasal temsilcinin rızasını aramıştır. Aynı yaklaşım evlenmede de görülür: Küçük ve kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez (m. 126, 127).

17 Anayasa Mahkemesi 22.03.2023 tarihli norm denetimi kararında bu sistemi hükümlüler bakımından şöyle özetlemiştir: Vesayet altındaki hükümlü, nişanın bozulması ve manevi tazminat talebi gibi kişiye sıkı biçimde bağlı hakları tek başına kullanabilir; nişanlanmak ve evlenmek gibi işlemler için ise vasinin rızası veya katılımı aranır.[9]

C. Yasal Temsilcinin Rızası: İzin ve İcazet

18 743 sayılı Kanun "kanuni mümessillerinin muvafakati" ifadesini kullanıyordu. 4721 sayılı Kanun bunun yerine "yasal temsilcilerinin rızası" kavramını benimsemiştir. Tasarı gerekçesine göre bu değişiklikle yasal temsilcinin rızasının yalnızca izin şeklinde değil, icazet şeklinde de olabileceği kabul edilmiştir.[10] Buna göre:

- Rıza nişanlanmadan önce verilebilir (izin).
- Nişanlanmadan sonra verilen onay da nişanı küçük ve kısıtlı için bağlayıcı hâle getirir (icazet).

9 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230), § 10.
10 TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 62.

- Rıza herhangi bir şekle bağlı değildir. Yasal temsilcinin nişan törenini düzenlemesi ya da törene onay veren bir tavırla katılması gibi davranışlar da somut olayın özelliklerine göre örtülü rıza olarak değerlendirilebilir.

D. Rızanın Bulunmaması: "Aksak Nişan"

19 Rıza verilmedikçe nişanlanma küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz. Hüküm, fiil ehliyeti sınırlı olan tarafı korumak amacıyla konulmuştur. Maddenin lafzı bağlamama sonucunu yalnızca küçük ve kısıtlı için öngörür; ergin karşı taraf için böyle bir ayrık durum yoktur. Bu nedenle ergin taraf nişanla bağlı kalırken küçük veya kısıtlı bağlı olmaz; bu tek taraflı bağlılık uygulamada "aksak nişan" olarak anılır. Rıza verilmeden küçük veya kısıtlı nişanı bozarsa ya da nişandan dönerse, kendisini bağlamayan bir nişan nedeniyle 120 ve 121. maddelere göre tazminatla sorumlu tutulamaz. Yasal temsilcinin sonradan icazet vermesi hâlinde ise nişan, kurulduğu andan itibaren iki taraf için de bağlayıcı hâle gelir.

E. Hükümlülerin Kısıtlanması: Anayasa Mahkemesi İptal Kararı ve 2024 Değişikliği

20 Önceki düzenlemede bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkûm olan her ergin kendiliğinden kısıtlanıyordu (m. 407). Bu hükümlüler nişanlanmak için bile vasinin rızasına muhtaçtı. Anayasa Mahkemesi 22.03.2023 tarihli kararıyla bu kuralı iptal etmiştir.[11] Ardından 7499 sayılı Kanunun 5. maddesiyle (kabul tarihi 02.03.2024) yeniden düzenlenen 407. maddeye göre ceza infaz kurumundaki ergin, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır; toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasının infazı sürerken ise kişinin isteği olmasa da kişiliğinin veya malvarlığının korunması gerekiyorsa kısıtlama kararı verilebilir. Dolayısıyla bugün ceza infaz kurumunda bulunan bir kişi, kısıtlanmamışsa nişanlanmak için kimsenin rızasına ihtiyaç duymaz.

> **DİKKAT**
>
> Kanunda nişanlanma için bir yaş sınırı öngörülmemiştir. Evlenme için ise kural on yedi yaştır; hâkim olağanüstü durumlarda on altı yaşını doldurmuş olanın evlenmesine izin verebilir (m. 124). Nişanlanma, çocukla cinsel ilişkiyi ya da resmî evlenme yaşının altındaki bir çocukla birlikte yaşamayı hiçbir şekilde meşru kılmaz; bu fiiller Türk Ceza Kanunu'nun 103 ve 104. maddeleri kapsamında suç oluşturabilir.

11 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230).

V. Nişanlılığın Sona Ermesi ve Sonuçlarına Genel Bakış

21 Nişanlılık; evlenme, nişanlılardan birinin ölümü, tarafların anlaşması ya da nişanın tek taraflı olarak bozulmasıyla sona erer. Kimse nişan nedeniyle evlenmeye zorlanamayacağından nişan her zaman bozulabilir (m. 119). Belirleyici olan, bozmanın hangi sonuçları doğuracağıdır:

Sona erme biçimi	Hediyelerin geri verilmesi (m. 122)	Maddi ve manevi tazminat (m. 120, 121)
Evlenme	İstenemez	Söz konusu olmaz
Nişanlılardan birinin ölümü	Alışılmışın dışındaki hediyeler geri istenebilir	Kural olarak söz konusu olmaz
Anlaşmayla sona erme	Geri istenebilir	Kural olarak söz konusu olmaz
Haklı sebep olmadan bozma	Geri istenebilir	Bozan taraf tazminatla sorumlu olabilir
Haklı sebeple bozma	Geri istenebilir	Bozmaya sebep olan kusurlu taraf sorumlu olabilir

22 Hediyelerin geri verilmesi için nişanın hangi sebeple bozulduğu ve kimin kusurlu olduğu önemli değildir; nişan evlenme dışındaki bir sebeple sona ermişse alışılmışın dışındaki hediyeler geri istenebilir. Yargıtay, nişan yüzüğü (alyans) dışındaki altın, takı ve ziynetleri alışılmışın dışında hediye kabul etmektedir.[12] Tazminat ve hediye taleplerinin ayrıntıları 120, 121 ve 122. maddelerin şerhinde ele alınmaktadır.

VI. Usule İlişkin Meseleler

23 Nişanlanmadan doğan davalarda görev, yetki, zamanaşımı ve yabancılık unsuruna ilişkin kurallar şöyle özetlenebilir:

Konu	Kural	Dayanak
Görevli mahkeme	Geçerli bir nişandan doğan davalar aile mahkemesinde, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülür	4787 sayılı Kanun m. 4
Geçerli nişan yoksa	Dava genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülür; görev kamu düzenine ilişkindir ve mahkemece kendiliğinden gözetilir	HMK m. 114/1-c; Yargıtay 3. HD, K. 2013/1491; Yargıtay 3. HD, K. 2017/6076

12 Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429; Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2520, K. 2026/4879.

Konu	Kural	Dayanak
Yetkili mahkeme	Nişan davaları için özel bir yetki kuralı yoktur; genel yetki kuralı uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir	HMK m. 6
Zamanaşımı	Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar	TMK m. 123
Yabancı unsurlu nişan	Nişanlanma ehliyeti ve şartları, her iki tarafın nişanlanma anındaki millî hukukuna; nişanın hükümleri ortak millî hukuka, taraflar ayrı vatandaşlıktaysa Türk hukukuna tabidir	5718 sayılı MÖHUK m. 12

UYGULAMA NOTU

Nişan davalarında en sık yapılan hata, ortada geçerli bir nişan bulunup bulunmadığı tartışılmadan tazminat ya da takı istenmesidir. Evli bir kişiyle yapılan "nişan", resmî nikâhtan sonra yapılan takı merasimi ya da yalnızca dinî nikâhla başlayan birliktelik nedeniyle aile mahkemesinde dava açılırsa, dava görevsizlik nedeniyle aylarca, kimi zaman yıllarca uzar. Dava açılmadan önce nişanın hangi olaylarla ispat edileceğinin ve hangi mahkemenin görevli olduğunun belirlenmesi, zamanaşımı süresinin boşa geçmesini de önler.

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Nişan var mı?	Sonuç	Dayanak
Kız istendi, söz kesildi, yüzük takılmadı	Evlenme vaadi ispatlanırsa evet	Nişan hükümleri uygulanır; tören yapılmaması nişanı geçersiz kılmaz	m. 118/1; Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429
Uzun süreli sevgililik; evlilikten hiç söz edilmedi	Hayır	Nişan hükümleri uygulanmaz	Yargıtay 3. HD, K. 2017/6076
Taraflardan biri başkasıyla evli	Hayır, geçersiz	Talepler genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülür	Yargıtay 3. HD, K. 2013/1491
Resmî nikâhtan sonra yapılan "nişan"	Hayır	Takı takma merasimi; ziynetler bağışlama hükümlerine tabidir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/8658
On yedi yaşındaki kişi ailesinin haberi olmadan nişanlandı	Kurulur, ancak küçüğü bağlamaz	Ana ve baba sonradan onaylarsa (icazet) bağlayıcı hâle gelir	m. 118/2; TBMM S. Sayısı 723 gerekçesi
Nişanlılardan biri yabancı uyruklu	Her tarafın millî hukuku ayrıca incelenir	Nişanın hükümleri bakımından taraflar ayrı vatandaşlıktaysa Türk hukuku uygulanır	MÖHUK m. 12

Durum	Nişan var mı?	Sonuç	Dayanak
Nişan "iş bulması şartıyla" yapıldı	Evet, şarta bağlı nişan	Makul süre tanınmadan bozma haklı sebep sayılmayabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2025 · E. 2025/6945 · K. 2025/7429

Nişanlanma şekle bağlı değildir; tören ve yüzük yalnızca delildir, nişan şarta da bağlanabilir

Nişanın bozulması nedeniyle maddi ve manevi tazminat ile hediyelerin geri verilmesinin istendiği davada Daire, öncelikle taraflar arasında geçerli bir nişanlanma sözleşmesi bulunması gerektiğini hatırlatmıştır. Nişanlanmanın aile hukukuna özgü bir sözleşme olduğunu, bir erkek ile bir kadının karşılıklı evlenme vaadiyle kurulduğunu ve hukuka ve ahlaka uygun olmak kaydıyla geciktirici veya bozucu şarta bağlanabileceğini belirtmiştir. Somut olayda davalı, davacının ev tutması ve sigortalı bir iş bulması ya da iş yeri açması şartıyla nişanlanmış, dört ay sonra makul süre tanımadan nişanı bozmuştur. Daire, nişanın haklı sebep olmaksızın bozulduğunu kabul etmiş, ancak zarar ispatlanamadığından tazminat taleplerinin reddini sonucu itibarıyla doğru bulmuştur. Kararda nişan yüzüğünün alışılmış hediye niteliğinde olduğu da vurgulanmıştır.

> *"Yasa koyucu, nişanlanma için herhangi bir biçimsel (şeklî) koşul aramamıştır. Bu nedenle nişanlanmanın geçerli olması için; gelenekler uyarınca tören yapılması, nişan yüzüğü takılması, nişanın çevreye duyurulması vs. gerekmez.*

DEĞERLENDİRME Tören, yüzük ya da duyuru bulunmasa da evlenme vaadi ispatlanırsa nişan kurulmuş sayılır; bu olgular yalnızca ispatı kolaylaştırır.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2018 · E. 2016/21296 · K. 2018/8658

Resmî nikâhtan sonra yapılan "nişan" töreni nişan değildir; takılar bağışlama hükümlerine tabidir

Taraflar 26.12.2014 tarihinde resmî olarak evlenmiş, ertesi gün "nişan merasimi" adıyla bir tören düzenlemiştir. Davacı, bu törende takılan ziynetlerin bağıştan dönme hükümlerine göre iadesini istemiştir. İlk derece mahkemesi, uyuşmazlığın aile mahkemesinin görevine girdiği görüşüyle görevsizlik kararı vermiştir. Daire, nişanlanmanın TMK m. 118 uyarınca karşılıklı evlenme vaadi içeren bir sözleşme olduğunu, evlenmiş kişiler arasında sonradan yapılan törenin nişan sayılamayacağını belirtmiştir. Takıların bağışlama niteliğinde olduğunu ve bağıştan dönme davasına genel mahkemenin bakması gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Dolayısıyla, dava dilekçesinde evlenmeden sonra 27.12.2014 tarihinde nişan merasimi yapıldığı bildirilmiş ise de, yapılan bu işlem nişan olmayıp, takı takma merasimidir.*

DEĞERLENDİRME Bir törene "nişan" adının verilmesi yeterli değildir; nişan, henüz evlenmemiş iki kişi arasında evlenme vaadiyle kurulur.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
26.04.2017 · E. 2015/19759 · K. 2017/6076

Evlenme vaadi ispatlanamazsa uyuşmazlık aile hukukundan doğmaz; dava asliye hukuk mahkemesinde görülür

Davacı, flört döneminde evlenme vaadiyle kandırıldığını ileri sürerek tazminat istemiştir. Davalı ise aralarında söz, nişan ya da evlilik gibi hiçbir olay yaşanmadığını, tek bir nişan fotoğrafı ya da yüzüğün dahi bulunmadığını savunmuştur. Aile mahkemesi davayı esastan reddetmiştir. Daire, 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesinin yalnızca aile hukukundan doğan uyuşmazlıklara bakabileceğini hatırlatmış; nişan töreni yapılmadığını ve evlenme vaadiyle kurulmuş bir nişana dair delil bulunmadığını tespit etmiştir. Uyuşmazlığın haksız fiilden kaynaklandığını ve görevin kamu düzenine ilişkin olduğunu belirterek, aile mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *Somut olayda, dosyadaki bilgi belgelerden; taraflar arasında nişan töreni yapılmadığı, Türk Medeni Kanununun 118.maddesinde belirtildiği gibi evlenme vaadi ile yapılmış bir nişanlanma olduğuna dair delil bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, taraflar arasındaki uyuşmazlık aile hukukundan doğmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Dava açılmadan önce nişanın hangi delille ispatlanacağı belirlenmelidir. Nişan ispatlanamazsa, görevsiz mahkemede açılan dava görevsizlik kararıyla sonuçlanır.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
26.04.2017 · E. 2015/19079 · K. 2017/6101

İmam nikâhı ve yüzükle başlayan birliktelik, medeni evlenmeye yönelmiyorsa nişan sayılmaz

Davacı, davalının iki şahit ve bir cami hocasıyla eve gelerek imam nikâhı kıydığını, yüzük taktığını ve "nişanlandık" dediğini ileri sürerek nişanın bozulması nedeniyle tazminat istemiştir. Davalı ise yalnızca tanışma amacıyla görüştüklerini, nişan yapılmadığını savunmuştur. Taraflar ayrılırken maddi ve manevi haklardan karşılıklı olarak vazgeçtiklerini gösteren bir ibraname de imzalamıştır. Aile mahkemesi tazminata hükmetmiştir. Daire, taraf ve tanık beyanlarına göre birlikteliğin medeni evlenmeye yönelik bir nişanlanma niteliğinde olmadığını ve ibraname karşısında taleplerin hukuki dayanağı bulunmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *...taraf ve tanık beyanlarına göre tarafların birlikteliklerinin kanuni ve medeni evlenmeye tekaddüm eden bir nişanlanma mahiyetinde olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Dinî nikâh, yüzük ya da "nişanlandık" sözü tek başına yeterli değildir. Belirleyici olan, tarafların resmî evlenmeye yönelik karşılıklı vaadinin ispatlanmasıdır.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.02.2013 · E. 2013/758 · K. 2013/1491

Evli bir kişinin nişanı geçersizdir; hediyelerin iadesi davasına asliye hukuk mahkemesi bakar

Davacı, nişanın bozulduğunu ileri sürerek verdiği hediyelerin iadesini istemiştir. Nüfus kaydına göre davacı 2003 yılından beri evlidir ve bu evlilik devam etmektedir. Aile mahkemesi geçerli bir nişan bulunmadığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; dosyanın gönderildiği asliye hukuk mahkemesi ise nişan hükümlerinin inceleneceği düşüncesiyle o da görevsizlik kararı vermiştir. Daire, evli bir kişinin yaptığı nişanın geçersiz olduğunu, bu nedenle aile mahkemesinin yargılama yapamayacağını belirtmiştir. Davanın genel hükümlere tabi bir alacak davası olduğunu ve asliye hukuk mahkemesinin işin esasına girmesi gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur. Daire aynı ilkeyi 11.06.2009 ve 23.01.2014 tarihli kararlarında da uygulamıştır.[13]

> *Gerçekte evli olan birisi bir başkası ile yeniden nişanlanma akdi yapamaz. Yapılmış ise yapılan bu akid geçersiz olup, yasal anlamda nişan akdi olarak kabulü olanaklı değildir.*

DEĞERLENDİRME Karşı tarafın medeni hâli nişanın geçerliliğini doğrudan belirler; dava açılmadan önce nüfus kaydı mutlaka incelenmelidir.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
10.03.2025 · E. 2024/1960 · K. 2025/1429

Evliyken dinî nikâhla kurulan birliktelik için verilen para, "evlenme vaadi" gerekçesiyle geri istenemez

Davacı, yurt dışında boşandığını ancak bu boşanmanın Türkiye'deki kayıtlara henüz işlenmediğini belirterek, internette evlilik amacıyla tanıştığı kadınla dinî nikâh kıydığını anlatmıştır. Kadına toplam 1.045.200 TL gönderdiğini ve evlenme vaadiyle aldatıldığını ileri sürerek bu paranın sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesini istemiştir. İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi davayı reddetmiştir. Daire, davacının evli olduğu sırada gayriresmî birlikteliği sürdürmek amacıyla bu parayı kendi iradesiyle gönderdiğini, bu nedenle hileden söz edilemeyeceğini belirtmiştir. TBK m. 81 uyarınca hukuka aykırı bir sonucu sağlamak için verilen şeyin geri istenemeyeceğini kabul ederek kararı onamıştır.

13 Yargıtay 3. HD, 11.06.2009, E. 2009/8106, K. 2009/10088; Yargıtay 3. HD, 23.01.2014, E. 2013/15535, K. 2014/884.

> *...davacının evli olduğu sırada gayriresmi birlikteliği sürdürebilmek amacıyla iradi olarak para gönderdiği, dolayısıyla hileden söz edilemeyeceği, TBK'nın 81. maddesi uyarınca hukuka aykırı bir sonucun gerçekleşmesini sağlamak için verilen şeyin geri istenemeyeceği...*

DEĞERLENDİRME Evli bir kişi nişanlanamayacağı gibi, gayriresmî birliktelik için verdiğini "evlenme vaadi" gerekçesiyle geri de isteyemeyebilir.

7 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
İzzetdin Sert Başvurusu · B. No: 2020/33016 · 16.09.2025

Nişanlılık özel hayatın parçasıdır; hükümlünün nişanlısıyla haberleşmesi gerekçesiz engellenemez

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu, başka bir ceza infaz kurumundaki nişanlısıyla yaklaşık üç yıldır yalnızca mektupla haberleşebildiğini belirterek telefonla görüşme talep etmiştir. Kurum idaresi, mevzuatın nişanlıyla telefon görüşmesine izin vermediğini bildirmiş; infaz hâkimliği başvurucunun şikâyetini, ağır ceza mahkemesi de itirazını reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, iki nişanlının da ceza infaz kurumunda bulunması nedeniyle yüz yüze görüşme imkânı olmadığını ve uzun süre yalnızca mektupla iletişimin yeterli sayılamayacağını tespit etmiştir. Yargı mercilerinin başvurucunun nişanlılık durumunu hiç değerlendirmediğini belirterek özel hayata saygı hakkının (Anayasa m. 20) ve haberleşme hürriyetinin (Anayasa m. 22) ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiş, başvurucuya 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

> *Bu bağlamda 4721 sayılı Kanun'da düzenlenen nişanlılık kurumunun evlilik öncesi bir adım ve özel hayatın önemli bir parçası olduğu yadsınamaz.*

DEĞERLENDİRME Nişanlılık yalnızca bir özel hukuk ilişkisi değil, anayasal koruma altındaki özel hayatın da bir parçasıdır. İdare ve mahkemeler, nişanlılık ilişkisine dayanan talepleri somut olayın özelliklerine göre gerekçelendirmek zorundadır.

8 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
22.03.2023 · E. 2022/105 · K. 2023/54

Hükümlülerin kendiliğinden kısıtlanması iptal edilmiştir; nişanlanmak için dahi vasinin rızası aranıyordu

Bir sulh hukuk mahkemesi, bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkûm olan her erginin kendiliğinden kısıtlanmasını öngören TMK m. 407 ile m. 471'in iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kuralla hükümlünün gerçekten korunmaya ihtiyacı olup olmadığı araştırılmadan vasi atandığını tespit etmiş; böylece hükümlünün nişanlanma ve evlenme gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı işlemlerde dahi vasinin rızasına bağlandığını belirtmiştir. Kuralı Anayasa'nın 13, 20 ve 35. maddelerine aykırı bularak oybirliğiyle iptal etmiştir. İptal hükmü, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından (23.06.2023, sayı 32230) dokuz ay sonra yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu 407. maddeyi 7499 sayılı Kanunla 2024 yılında yeniden düzenlemiştir.

> *...kişiye sıkı sıkıya bağlı nişanlanma ve evlenme gibi işlemler için dahi öncelikle vasinin rızası aranacak...*

DEĞERLENDİRME TMK m. 118/2'deki "kısıtlı" kavramı bugün, isteği üzerine ya da mahkeme kararıyla vesayet altına alınan kişileri kapsar; hapis cezası artık kendiliğinden kısıtlama sonucu doğurmaz.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.06.2012 · E. 2012/4-179 · K. 2012/412

Nişanlanıp resmî nikâh yapılmadan birlikte yaşatılan ve ailesinin yanına gönderilen kadın lehine manevi tazminat

Akraba olan taraflar, ailelerin bilgisi dahilinde ve toplumsal gelenekler yerine getirilerek nişanlanmış, ardından dinî tören ve düğünle fiilen evlenmiştir. Kadın üç ay boyunca erkeğin ailesiyle birlikte yaşamış; resmî nikâh yapılmamış ve kadın ailesinin yanına geri gönderilmiştir. Kadının manevi tazminat talebini ilk derece mahkemesi reddetmiş ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, kadının evlenme vaadiyle kandırıldığını, fiziksel ve ruhsal zarara uğratıldığını kabul etmiş; uygun bir manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle direnme kararını bozmuştur.

> *...davacının, davalı tarafından evlenme vaadi ile kandırıldığı ve bunun etkisi altında gerek fiziksel gerek ruhsal anlamda zarara uğratıldığı...*

DEĞERLENDİRME Resmî nikâh vaadiyle kurulan ve kişilik hakkını zedeleyen ilişkilerde, nişan hükümleri dışında genel hükümlere göre de manevi tazminat istenebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 119:** Nişanlılık evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez; cayma tazminatı ve ceza şartı dava edilemez.
- **TMK m. 120 ve 121:** Nişanın bozulmasında maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 122:** Hediyelerin geri verilmesi.
- **TMK m. 123:** Nişanlılıktan doğan davalarda bir yıllık zamanaşımı.
- **TMK m. 124, 126 ve 127:** Evlenme yaşı; küçük ve kısıtlının evlenmesinde yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 129:** Hısımlık nedeniyle evlenme yasağı.
- **TMK m. 145:** Evli kişinin evlenmesi dahil mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 405–408:** Kısıtlama sebepleri; m. 407'nin 2024'te değişen metni.
- **TMK m. 11–16:** Erginlik, ayırt etme gücü ve sınırlı ehliyetsizlerin işlemleri.
- **TBK m. 27, 49, 58, 77, 81, 285, 295:** Kesin hükümsüzlük, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, bağışlama.
- **MÖHUK m. 12:** Yabancı unsurlu nişanlanma.
- **4787 sayılı Kanun m. 4:** Aile mahkemesinin görevi.

MADDE

119

B. Nişanlılığın hükümleri

I. Dava hakkının bulunmaması

KANUN METNİ

(1) Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez.
(2) Evlenmeden kaçınma hâli için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez.

MADDE ÖZETİ

Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez (m. 119/1): Nişanlılardan biri evlenmekten vazgeçerse diğeri, mahkemeden onun kendisiyle evlenmesine karar verilmesini isteyemez. Evlenmekten kaçınma hâli için önceden kararlaştırılan cayma tazminatı veya ceza şartı da dava edilemez; buna karşılık böyle bir ödeme yapılmışsa geri de istenemez (m. 119/2). Madde, nişanın bozulmasından doğan maddi ve manevi tazminat (m. 120, 121) ile alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi (m. 122) haklarını ortadan kaldırmaz. Kızın ailesine verilen başlık parası ise ayrı bir sorundur; Yargıtay bu ödemeyi ahlaka aykırı saymakta ve geri istenemeyeceğini kabul etmektedir.

TEMEL KAVRAMLAR

Nişanlılık	Nişanlanmayla başlayan ve evlenme, ölüm ya da nişanın bozulmasıyla sona eren hukuki ilişki (m. 118–123).
Evlenmeye zorlama	Nişanlının, diğer nişanlıyı mahkeme kararıyla ya da baskı yoluyla kendisiyle evlenmeye mecbur tutmaya çalışması; m. 119/1 buna dava hakkı tanımaz.
Cayma tazminatı	Nişanlılardan biri evlenmekten kaçınırsa diğerine ödeyeceği önceden kararlaştırılan para ya da değer (m. 119/2).
Ceza şartı	Bir borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi hâlinde ödenmesi kararlaştırılan ceza (TBK m. 179); nişanda evlenmekten kaçınma hâline bağlanan ceza şartı dava edilemez.
Evlenmekten kaçınma	Nişanlılardan birinin, nişana rağmen evlenmeyi reddetmesi ya da nişanı bozması.

Başlık parası | Kızın ailesinin evlenmeye razı olması karşılığında verilen para veya mal; Yargıtay bunu hukuka ve genel ahlaka aykırı saymaktadır.[1]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 83 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde mevcut haliyle olduğu gibi alınmış, sadece konu ve kenar başlıkları "B. Nişanlılığın hükümleri" "I. Dava hakkının bulunmaması" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 62*

Gerekçe, 4721 sayılı Kanun'un bu maddede önceki metne herhangi bir anlam değişikliği getirmediğini göstermektedir. Değişen yalnızca kenar başlığıdır: 743 sayılı Kanun'daki "Evlenmek için dava hakkının bulunmaması" başlığı, "Dava hakkının bulunmaması" olarak sadeleştirilmiştir. Maddenin bugünkü içeriğini belirleyen asıl gerekçe, 1990 değişikliğine aittir.

1990 değişikliğinin gerekçesi

> Madde 2. — Nişanlanmada, evlenmeden kaçınma hali ile ilgili olarak karşı tarafa nişandan cayma tazminatı peşin olarak verilen hallerde nişanın bozulmasından bu tazminatın iadesi için dava açılmaktadır. Esasen bu yönden bir tazminat veya ceza şartının dava edilemeyeceği maddede ifade edilmiş bulunmaktadır. Maddede yapılan değişiklikle bu tazminatı önceden ödeyen tarafın bunu geri isteyemeyeceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Kendisini tazminat ödemek mecburiyetinde hisseden kimsenin sonradan bunu geri almaya kalkışması ahlakî bakımdan uygun bulunmamıştır.
>
> Ayrıca madde daha sade ve anlaşılabilir bir şekilde iki fıkra olarak düzenlenmiştir.
>
> *743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine... Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem), s. 2*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nişanlılık evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez.*
>
> *Evlenmeden kaçınma hali için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 83 (Değişik: 14.11.1990 – 3678/2; mülga)

	743 sayılı Kanun m. 83 (1990 sonrası)	4721 sayılı Kanun m. 119
Kenar başlığı	"Evlenmek için dava hakkının bulunmaması"	"Dava hakkının bulunmaması"
Birinci fıkra	"Nişanlılık evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez."	"Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez."
İkinci fıkra	"...cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez."	Aynı

1 Yargıtay 3. HD, 05.04.2010, E. 2010/2929, K. 2010/5748.

	743 sayılı Kanun m. 83 (1990 sonrası)	4721 sayılı Kanun m. 119
Değişikliğin anlamı	1990'da "yapılan ödemeler de geri istenemez" kuralı eklenmiş, madde iki fıkraya ayrılmıştır	Metin aynen korunmuş, yalnızca kenar başlığı sadeleşmiştir

Değişiklik durumu

Madde, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe girdiğinden bu yana değiştirilmemiştir; Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da bulunmamaktadır. Maddenin bugünkü içeriği, 743 sayılı Kanun'un 83. maddesini değiştiren 3678 sayılı Kanunla (kabul tarihi 14.11.1990) belirlenmiştir.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Nişanlanma, iki kişinin birbirine evlenme vaadinde bulunduğu bir sözleşmedir (m. 118). 119. madde bu vaadin hangi ölçüde bağlayıcı olduğunu belirler: Vaat, evlenmenin mahkeme yoluyla zorla sağlanmasına yetmez; evlenmekten kaçınan taraf önceden kararlaştırılmış bir cezayı ödemeye de mahkûm edilemez. Madde iki fıkradan oluşmaktadır: 1

Fıkra	Kural	Uygulamadaki anlamı
Birinci fıkra	Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez	Hiçbir mahkeme nişanlıların evlenmesine karar veremez; nişan her zaman bozulabilir
İkinci fıkra, birinci kısım	Evlenmekten kaçınma için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez	"Nişanı bozan şu kadar öder" gibi taahhütler mahkeme yoluyla tahsil edilemez
İkinci fıkra, son kısım	Yapılan ödemeler de geri istenemez	Cayma tazminatını ya da cezayı kendiliğinden ödeyen, bunu sonradan geri alamaz

Nişanın bozulmasının diğer sonuçları ayrı maddelerde düzenlenmiştir. 119. madde bu hakları kaldırmaz; yalnızca önceden kararlaştırılan ceza ve tazminatları dava konusu yapılamaz hâle getirir: 2

Talep	Dava edilebilir mi?	Dayanak
Nişanlının evlenmeye zorlanması	Hayır	TMK m. 119/1
Evlenmekten kaçınma için kararlaştırılan cayma tazminatı veya ceza şartı	Hayır	TMK m. 119/2
Kendiliğinden ödenmiş cayma tazminatının geri verilmesi	Hayır	TMK m. 119/2 son kısım

Talep	Dava edilebilir mi?	Dayanak
Haklı sebep olmadan bozmada evlenme amacıyla yapılan harcamalar	Evet, kusurlu taraftan	TMK m. 120
Kişilik hakkına saldırı nedeniyle manevi tazminat	Evet, kusurlu taraftan	TMK m. 121
Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi	Evet, kusura bakılmaksızın	TMK m. 122
Kızın ailesine verilen başlık parasının iadesi	Hayır; ahlaka aykırı amaçla verilen şey geri istenemez	TBK m. 81; Yargıtay 3. HD, K. 2016/7993

II. Evlenmeye Zorlama Yasağı (m. 119/1)

A. Evlenme Vaadinin Dava Yoluyla İstenememesi

3 Nişanlanma bir sözleşme olsa da ondan doğan evlenme yükümlülüğü mahkeme kararıyla yerine getirilemez. Nişanlı, diğer nişanlının kendisiyle evlenmesine hükmedilmesini isteyemez. Kanun, evlenme töreninde de bu sonucu güvence altına alır: Evlendirme memuru evleneceklerden her birine birbirleriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar ve evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur (m. 142). Dolayısıyla nişanlı, evlendirme memurunun önünde dahi son ana kadar "hayır" diyebilir ve bu cevap evlenmeyi engeller.

4 Bu kural, özgürlüklerden vazgeçmeyi yasaklayan genel ilkenin aile hukukundaki yansımasıdır. Türk Medeni Kanunu'na göre kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz (m. 23/2). Bir kişinin kimle ve ne zaman evleneceğine ilişkin kararı da bu özgürlüğün en kişisel parçalarından biridir.

B. Evlenme Özgürlüğü: Anayasa ve AİHS

5 Anayasa'da evlenme hakkına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu hakkın Anayasa'nın 20. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı) ve 41. maddesi (ailenin korunması) ile güvence altında olduğunu kabul etmektedir.[2] Evlenme hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ayrıca düzenlenmiştir.[3]

6 Evlenme özgürlüğünün iki yönü vardır. Olumlu yönü, kişinin seçtiği kişiyle evlenebilmesidir. Anayasa Mahkemesi, Dışişleri Bakanlığında görevli nişanlısının başvurucuyla evlenebilmesi için gereken iznin kesinleşmiş iptal kararına rağmen verilmemesini bu hakkın ihlali saymıştır.[4] Olumsuz yönü ise kişinin istemediği

2 AYM (Birinci Bölüm), *A.M.K.* Başvurusu, B. No: 2021/5154, 14.05.2025, § 14.
3 AYM (Birinci Bölüm), *A.M.K.* Başvurusu, B. No: 2021/5154, 14.05.2025, § 13.
4 AYM (Birinci Bölüm), *A.M.K.* Başvurusu, B. No: 2021/5154, 14.05.2025.

bir evliliğe zorlanmamasıdır. 119. maddenin birinci fıkrası tam da bu yönü korur: Nişan, evlenmeme özgürlüğünü ortadan kaldırmaz.

C. Nişanın Her Zaman Bozulabilmesi ve Bozmanın Sonuçları

Evlenmeye zorlanamayan nişanlı, nişanı tek taraflı olarak her zaman bozabilir. 7
Bozmanın geçerli olması için haklı bir sebep gösterilmesi gerekmez; haklı sebep yalnızca bozmanın sonuçları bakımından önem taşır. Nişanı haklı bir sebep olmaksızın bozan ya da bozulmasına kusuruyla yol açan taraf, evlenme amacıyla yapılan harcamalar için maddi tazminat (m. 120) ve kişilik hakkı saldırıya uğramışsa manevi tazminat (m. 121) ödemekle sorumlu tutulabilir.

Bu sorumluluk kendiliğinden doğmaz; zararın ve kişilik hakkına saldırının ispat- 8
lanması gerekir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 17.09.2025 tarihli kararına konu olayda nişan, karşı tarafa şartları yerine getirmesi için makul süre tanınmadan ve haklı bir sebep olmaksızın bozulmuştur. Buna rağmen Daire, zarar kanıtlanamadığı ve kişilik haklarına saldırı bulunmadığı için tazminat taleplerinin reddini sonucu itibarıyla doğru bulmuştur.[5] Aile baskısıyla nişanlandığını ileri sürüp on gün sonra evlenmekten vazgeçen bir nişanlıya karşı açılan manevi tazminat davasında da, kişilik haklarının zarar gördüğü ispat edilemediğinden talebin reddi gerektiğine karar verilmiştir.[6]

> **DİKKAT**
>
> Nişanı bozmak hukuka aykırı değildir; ancak nişanın nasıl bozulduğu önemlidir. Karşı tarafı toplum içinde küçük düşüren, aşağılayan ya da tehdit içeren bir bozma, kişilik hakkına saldırı sayılarak manevi tazminat sorumluluğu doğurabilir (m. 121).

D. Zorla Evlendirme: İptal Davası ve Ceza Sorumluluğu

Birinci fıkra yalnızca dava yoluyla zorlamayı değil, fiilî baskıyı da hukuken 9
sonuçsuz bırakır. Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilen eş, evlenmenin iptalini dava edebilir (m. 151). Bu dava, korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (m. 152).

Evlenmeye zorlamak amacıyla kişinin tehdit edilmesi, alıkonulması ya da ona 10
karşı cebir kullanılması, Türk Ceza Kanunu'ndaki tehdit (TCK m. 106) ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK m. 109) gibi suçları oluşturabilir. Resmî evlenme yaşının altındaki bir çocuğun nişanlanması ya da "evlendirilmesi", çocukla cinsel ilişkiyi hiçbir şekilde meşru kılmaz (TCK m. 103, 104).

5 Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429.
6 Yargıtay 3. HD, 24.05.2016, E. 2015/13389, K. 2016/7993.

III. Cayma Tazminatı ve Ceza Şartının Dava Edilememesi (m. 119/2)

A. Cayma Parası ve Ceza Koşulu

11 Genel borçlar hukukunda taraflar bir sözleşmeye cayma parası veya ceza koşulu ekleyebilir. Cayma parası kararlaştırılmışsa taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır; parayı vermiş olan cayarsa verdiğini bırakır, almış olan cayarsa aldığının iki katını geri verir (TBK m. 178). Ceza koşulunda ise sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi hâlinde alacaklı cezanın ödenmesini isteyebilir (TBK m. 179). Bu kayıtlar kural olarak dava ve icra yoluyla tahsil edilebilir.

1. maddenin ikinci fıkrası nişanlanma bakımından bu genel kuralın istisnasıdır. Nişanlılar ya da aileleri, taraflardan biri evlenmekten kaçınırsa ödenecek bir para, altın ya da başka bir değer kararlaştırmış olabilir. Bu taahhüt ister "cayma tazminatı", ister "ceza şartı", isterse başka bir adla yapılmış olsun, evlenmekten kaçınma hâline bağlandığı sürece dava edilemez. Hükmün mantığı birinci fıkradadır: Evlenme mahkeme yoluyla istenemiyorsa, evlenmemenin bedelini ağır bir cezaya bağlamak da kişiyi dolaylı yoldan evlenmeye zorlamak anlamına gelir.

> **ÖRNEK**
>
> Nişan töreninde tarafların aileleri, "nişanı bozan taraf diğerine 200.000 TL öder" şeklinde bir belge imzalar ve nişan bir süre sonra bozulur. Bu taahhüt, evlenmekten kaçınma hâli için öngörülmüş bir ceza şartıdır ve m. 119/2 uyarınca dava edilemez. Nişanı bozan taraf bu parayı kendiliğinden öderse, 119/2'nin son kısmı gereğince sonradan geri de isteyemez.

B. Hükmün Kapsamı Dışında Kalan Talepler

12 İkinci fıkra yalnızca evlenmekten kaçınma hâline bağlanan tazminat ve cezaları kapsar. Nişanla aynı dönemde doğan ancak başka bir sebebe dayanan borçlar bu kuraldan etkilenmez:

- **Kanundan doğan tazminatlar.** Haklı sebep olmadan bozmada evlenme amacıyla yapılan harcamalar (m. 120) ve kişilik hakkına saldırı nedeniyle manevi tazminat (m. 121) kanundan doğar; önceden kararlaştırılmış bir miktar değildir, zarar ve kusur ölçüsünde belirlenir.
- **Hediyeler.** Alışılmışın dışındaki hediyeler, nişanı kimin bozduğuna bakılmaksızın geri istenebilir (m. 122).
- **Ödünç ve diğer alacaklar.** Nişanlılar ya da aileleri arasında ödünç olarak verilen para, nişan bozulsa da genel hükümlere göre istenebilir (TBK m. 386); burada borcun sebebi evlenmemek değil, ödünç sözleşmesidir.

- **Üçüncü kişilerle yapılan sözleşmeler.** Düğün salonu, nişan veya düğün organizasyonu, fotoğrafçı gibi hizmet sözleşmelerindeki cezai şart ve kapora kayıtları 119. maddeye değil, genel hükümlere ve tüketici hukukuna tabidir (bkz. aşağıda V).

C. Yapılan Ödemelerin Geri İstenememesi: 1990 Değişikliği

İkinci fıkranın son kısmı 1990 yılında eklenmiştir. 743 sayılı Kanun'un 83. maddesi de cayma tazminatının ve ceza şartının dava edilemeyeceğini öngörüyordu. Ancak uygulamada cayma tazminatını peşin ödeyen taraf, nişan bozulunca bu parayı geri almak için dava açıyordu. 3678 sayılı Kanunla (kabul tarihi 14.11.1990) madde yeniden yazılmış ve yapılan ödemelerin de geri istenemeyeceği hükme bağlanmıştır. Tasarı gerekçesinde bu tercih şöyle açıklanmıştır: 13

> *"Kendisini tazminat ödemek mecburiyetinde hisseden kimsenin sonradan bunu geri almaya kalkışması ahlakî bakımdan uygun bulunmamıştır."*[7]

Hükümet tasarısında cümle "ancak yapılan ödemeler geri istenemez" biçimindeydi. Adalet Komisyonu metne "de" bağlacını ekleyerek, ödemelerin geri istenememesinin tazminatın dava edilememesiyle birlikte düşünülmesi gereken ikinci bir sonuç olduğunu vurgulamıştır.[8] 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu bu metni aynen korumuştur. 14

Böylece Kanun, borçlunun ifaya zorlanamadığı, ancak kendiliğinden yaptığı ödemeyi de geri isteyemediği bir düzen kurmaktadır. Zamanaşımına uğramış bir borcun ifası ya da ahlaki bir ödevin yerine getirilmesi amacıyla yapılan edimlerin geri istenemeyeceğine ilişkin Borçlar Kanunu kuralı da aynı yöndedir (TBK m. 78/2). 15

IV. Başlık Parası

Uygulamada nişan bozulduğunda en sık karşılaşılan sorulardan biri, kızın ailesine verilen başlık parasının geri alınıp alınamayacağıdır. Başlık parası 119. maddedeki cayma tazminatı değildir; evlenmekten kaçınmanın cezası olarak değil, evlenmeye rıza gösterilmesinin karşılığı olarak verilir. Yargıtay bu ödemeyi hukuka ve genel ahlaka aykırı bulmaktadır: 16

> *"Nişan ya da evliliklerde kayınpederin gelinine takı takması ya da para veya hediye vermesi yerel gelenek ve göreneklere uygun ise de; kızın babasının evlenmeye razı olmasının karşılığı olarak (başlık) adı altında mal veya para alması yukarıda açıklanan ölçütlere göre hukuka ve genel ahlak kurallarına aykırıdır."*[9]

7 TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem), s. 2.
8 TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem), s. 14–15.
9 Yargıtay 3. HD, 05.04.2010, E. 2010/2929, K. 2010/5748.

17 Sonuç olarak başlık parası, hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şeylerin geri istenemeyeceğini öngören kurala (TBK m. 81; eski BK m. 65) takılır ve nişan bozulsa da geri istenemez. Yargıtay, başlık parasının iadesine hükmeden ilk derece mahkemesi kararlarını bu gerekçeyle bozmuştur.[10] TBK m. 81'e göre hâkim, açılan davada bu şeyin Devlete mal edilmesine de karar verebilir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Başlık parası ile hediye ve çeyiz arasındaki ayrım dosyanın sonucunu belirler. Nişanlıya takılan ziynetler ve alınan eşyalar alışılmışın dışında hediye sayılıyorsa m. 122'ye göre geri istenebilir; kızın ailesine evlenmeye razı olmaları karşılığında verilen para ise başlık parasıdır ve geri istenemez. Paranın hangi amaçla ve kime verildiği tanık ve belgelerle açıkça ortaya konmalıdır. Taraflardan birinin başlık parası verdiğini kendi beyanıyla ikrar etmesi, bu nitelendirmede belirleyici olabilir.[11]

V. Düğün Salonu ve Organizasyon Sözleşmeleri

18 Nişan bozulduğunda çoğu zaman düğün salonu, nişan veya düğün organizasyonu için imzalanmış sözleşmeler de ortada kalır. Bu sözleşmelerdeki "iptal hâlinde kapora iade edilmez" ya da "şu kadar gün kala iptalde bedelin yüzde ellisi ödenir" gibi kayıtlar, nişanlılar arasında değil, bir nişanlı ile hizmet veren işletme arasında kararlaştırılmıştır; bunlar evlenmekten kaçınmanın cezası değil, hizmet sözleşmesinin sona ermesinin sonucudur. Bu nedenle 119. maddenin kapsamına girmez, genel hükümlere ve tüketici hukukuna göre değerlendirilir. Yargıtay kararları bu konuda üç önemli noktayı ortaya koymaktadır:

- **Fahiş cezai şart indirilir.** Düğün salonu sözleşmesindeki "kiralayanlar herhangi bir nedenle vazgeçtiği takdirde alınan kaparo iade edilmez, kalan bakiye hesap tamamıyla alınır" kaydı bir cezai şarttır. Hâkim bu cezanın fahiş olup olmadığını kendiliğinden incelemeli ve gerekirse indirmelidir.[12] Bugün aynı kural TBK m. 182/3'te yer almaktadır: Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir.
- **İşletmenin zararı istenebilir.** Nişan bozulduğu için organizasyonu son günlerde iptal eden müşteri, işletmenin kusuru yoksa onun uğradığı zararı karşılamakla yükümlü olabilir.[13]

10 Yargıtay 3. HD, 05.04.2010, E. 2010/2929, K. 2010/5748; Yargıtay 3. HD, 24.05.2016, E. 2015/13389, K. 2016/7993.
11 Yargıtay 3. HD, 24.05.2016, E. 2015/13389, K. 2016/7993.
12 Yargıtay 13. HD, 18.06.2013, E. 2013/7832, K. 2013/16522.
13 Yargıtay 13. HD, 18.06.2015, E. 2014/25089, K. 2015/20936.

- **Uzaktan kurulan sözleşmede cayma hakkı.** Sözleşme e-posta gibi uzaktan iletişim araçlarıyla kurulmuşsa tüketici, olay tarihindeki mevzuatta öngörülen süre içinde cezai şart ödemeden cayabilir.[14] Bu karar mülga 4077 sayılı Kanun dönemine ilişkindir. Bugün 6502 sayılı Kanun'un 48. maddesinin dördüncü fıkrasına göre mesafeli sözleşmelerde cayma süresi on dört gündür; ancak belirli bir tarihte veya dönemde yapılması gereken yiyecek-içecek tedariki ile eğlence veya dinlenme amacıyla boş zamanın değerlendirilmesine ilişkin sözleşmelerde, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça cayma hakkı kullanılamaz.[15] Bu nedenle bugün benzer bir uyuşmazlıkta, düğün yemeği ya da organizasyon sözleşmesinin bu istisnaya girip girmediği ayrıca incelenmelidir.

Salon veya organizasyon için ödenen ve geri alınamayan paralar kaybolmuş sayılmaz. Nişan haklı bir sebep olmaksızın bozulmuşsa, bu harcamalar evlenme amacıyla yapılan harcama olarak kusurlu taraftan m. 120 uyarınca istenebilir. 19

VI. Usule İlişkin Meseleler

Konu	Kural	Dayanak
Nişanlılar arasındaki tazminat ve hediye davaları	Aile mahkemesi; aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi	4787 sayılı Kanun m. 4
Düğün salonu ve organizasyon firmasına karşı davalar	Taraf tüketiciyse tüketici mahkemesi; değilse genel hükümlere göre görevli mahkeme	6502 sayılı Kanun m. 73; HMK m. 2
Zamanaşımı	Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar	TMK m. 123
Zorla evlendirmede iptal davası	Korkunun etkisinin kalktığı tarihten itibaren altı ay, her hâlde evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 152

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nişanlı evlenmekten vazgeçti; diğeri onun evlenmeye mecbur edilmesini istiyor	Böyle bir dava açılamaz	TMK m. 119/1, 142
"Nişanı bozan 200.000 TL öder" şeklinde yazılı taahhüt var	Dava ve takip yoluyla istenemez	TMK m. 119/2

14 Yargıtay 13. HD, 19.12.2019, E. 2016/29390, K. 2019/12847.
15 Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği (RG 27.11.2014, S. 29188) m. 15/1-g.

Durum	Sonuç	Dayanak
Nişanı bozan taraf kararlaştırılan cayma tazminatını kendiliğinden ödedi	Sonradan geri istenemez	TMK m. 119/2 son kısım; TBMM S. Sayısı 398 gerekçesi
Nişan haklı sebep olmadan bozuldu; evlilik için ev eşyası alındı	Kusurlu taraftan uygun bir tazminat istenebilir	TMK m. 120
Aile baskısıyla nişanlanan taraf kısa süre sonra vazgeçti	Nişanı bozabilir; manevi tazminat için kişilik hakkına saldırının ispatı gerekir	Yargıtay 3. HD, K. 2016/7993
Kızın babasına başlık parası verildi, nişan bozuldu	Başlık parası geri istenemez	TBK m. 81; Yargıtay 3. HD, K. 2010/5748
Nişan bozuldu, düğün salonu kaporayı iade etmiyor	Cezai şart fahişse indirilir; işletmenin kusuru yoksa zararı karşılanır	TBK m. 182/3; Yargıtay 13. HD, K. 2013/16522
Evlenmeye tehditle razı edilen kişi nikâh kıydı	Evlenmenin iptali dava edilebilir	TMK m. 151, 152

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
A.M.K. Başvurusu · B. No: 2021/5154 · 14.05.2025

Evlenme hakkı Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleriyle korunur; nişanlısıyla evlenmek isteyen kişinin önü kesilemez

Başvurucunun nişanlısı Dışişleri Bakanlığına bağlı bir büyükelçilikte görevlidir ve mesleği gereği evlenmek için kurumundan izin alması gerekmektedir. 2017 yılında yapılan izin başvurusu, başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasından sonra reddedilmiştir. Başvurucunun açtığı iptal davasında idare mahkemesi işlemi iptal etmiş ve karar 2020 yılında kesinleşmiştir; idare ise iptal kararını kanunda öngörülen süre içinde uygulamamıştır. Başvurucu bu süreç nedeniyle nişanlısından ayrıldığını bildirmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da evlenme hakkına ilişkin açık bir hüküm bulunmasa da bu hakkın Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altında olduğunu hatırlatmış; kesinleşmiş iptal kararının fiziki ve hukuki bir engel olmaksızın uygulanmamasının evlenme hakkını ihlal ettiğine karar vermiş ve başvurucuya 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

> *"Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır...*

DEĞERLENDİRME Evlenme özgürlüğünün olumlu yönünü, yani kişinin seçtiği kişiyle evlenebilmesini anayasal güvence altına alan bu yaklaşım, 119. maddenin koruduğu olumsuz yönün, yani istenmeyen bir evliliğe zorlanmamanın da temelini oluşturur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2025 · E. 2025/6945 · K. 2025/7429

Haklı sebep olmaksızın nişanı bozmak kusurdur; ancak tazminat için zararın ve kişilik hakkına saldırının ispatı gerekir

Taraflardan biri, diğerinin ilçede bir ev tutması ve sigortalı bir iş bulması ya da iş yeri açması koşuluyla nişanlanmış, yaklaşık dört ay sonra bu koşulları yerine getirmesi için makul bir süre tanımadan nişanı bozmuştur. Nişanı bozan taraf karşı tarafın kendisini tehdit ettiğini ileri sürmüş; ancak tanık anlatımları soyut ve genel nitelikte kaldığından bu iddia kanıtlanamamıştır. İlk derece mahkemesi tarafları eşit kusurlu saymış ve tazminat taleplerini reddetmiştir. Daire, nişanın haklı bir sebep olmaksızın bozulduğunu ve eşit kusur gerekçesinin yerinde olmadığını belirtmiş; ancak maddi zarar kanıtlanamadığı ve kişilik haklarına saldırı bulunmadığı için tazminat taleplerinin reddini sonucu itibarıyla doğru bulmuş ve kararı gerekçesini düzelterek onamıştır.

> *Gerçekleşen bu durum karşısında nişanın davalı tarafından, ortada haklı bir sebep bulunmadığı hâlde bozulduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki, davacı maddi tazminat istemine esas zararının neler olduğunu kanıtlayamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Nişanı bozma serbestisi, bozan tarafı bozmanın sonuçlarından kurtarmaz; ancak tazminat için kusur tek başına yeterli değildir. Harcamaların belgelenmesi ve kişilik hakkına yönelik somut bir saldırının ispatı gerekir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2016 · E. 2015/13389 · K. 2016/7993

Nişanlının ailesine verilen başlık parası geri istenemez; kişilik hakkına saldırı ispatlanmadan manevi tazminata hükmedilemez

Taraflar nişanlanmış, nişanlılardan biri kısa süre sonra evlenmekten vazgeçmiştir. Nişanı bozulan taraf manevi tazminat istemiştir. Nişanı bozan taraf ise aile baskısıyla söz verdiğini, nişan törenine ve alışverişe katılmadığını, karşı tarafın ailesine 5.000 TL başlık parası verdiğini ve nişandan on gün sonra evlenmekten vazgeçtiğini belirterek karşı dava açmış ve başlık parasının iadesini istemiştir. Mahkeme hem manevi tazminata hem de başlık parasının iadesine hükmetmiştir. Daire, kişilik haklarının zarar gördüğü ispat edilemediğinden manevi tazminat isteminin reddi gerektiğini belirtmiştir. Karşı dava yönünden ise başlık parası olarak verildiği ikrar edilen paranın hukuka ve genel ahlaka aykırı bir amaçla verildiği için iadesine hükmedilemeyeceğine karar vererek hükmü bozmuştur.

> *...başlık parası olarak davacı-karşı davalının ailesine verildiği sabit olan 5.000 TL'nin iadesine hükmedilemeyeceği gözetilerek hüküm tesisi gerekirken eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş...*

DEĞERLENDİRME Başlık parası, m. 119'daki cayma tazminatından farklı olarak evlenmeye rıza karşılığında verilir; ahlaka aykırı olduğu için geri istenemez (TBK

m. 81). Mahkemenin bu parayı "çeyiz parası" olarak nitelendirmesi de isabetli bulunmamıştır.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2010 · E. 2010/2929 · K. 2010/5748

Nişan bozulunca kızın babasından başlık parasının geri istenmesine ilişkin dava reddedilmelidir

Davacının oğlu ile davalının kızı nişanlanmış, nişan için davalıya 2.000 TL başlık parası verilmiştir. Nişan bozulunca hediyelerin ve çeyiz eşyalarının bir kısmı iade edilmiş, ancak başlık parası iade edilmemiştir. Davacı bu paranın iadesini istemiş ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Daire, paranın başlık parası adı altında evlenecek kızın babasına verildiğinin çekişmesiz olduğunu belirtmiştir. Kişinin dilediği kimseyle evlenmesinin temel bir hak olduğunu, kızın babasının evlenmeye razı olmasının karşılığı olarak para almasının hukuka ve genel ahlak kurallarına aykırı olduğunu vurgulamış; haksız veya ahlaka aykırı bir amaç için verilen şeyin geri istenemeyeceği (eski BK m. 65) gerekçesiyle davanın reddi gerektiğine karar vererek hükmü bozmuştur.

> *"Kişinin dilediği kimse ile evlenmesi, yasanın öngördüğü sınırlar içinde temel hak ve hürriyetinin bir gereğidir.*

DEĞERLENDİRME Bugün aynı kural TBK m. 81'de yer almaktadır. Nişanın kimin kusuruyla bozulduğu bu sonucu değiştirmez; hediyeler m. 122'ye göre geri istenebilse de başlık parası istenemez.

5 **YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2013 · E. 2013/7832 · K. 2013/16522

Nişan bozulunca kullanılmayan düğün salonu: "Kapora iade edilmez" kaydı cezai şarttır, fahişse hâkim kendiliğinden indirir

Davacı düğün için bir salon kiralamış, 1.250 TL kapora ödemiş ve 2.250 TL'lik bir borç senedi vermiştir. Nişan bozulduğu için salon kullanılmamıştır. Davacı kaporanın iadesini ve senedin iptalini istemiş; tüketici mahkemesi davayı reddetmiştir. Daire, sözleşmedeki "düğün salonunu kiralayanlar herhangi bir nedenle vazgeçtiği takdirde alınan kaparo iade edilmez, kalan bakiye hesap tamamıyla alınır" kaydının cezai şart olduğunu belirtmiştir. Davacı tüketici olduğundan hâkimin fahiş cezayı kendiliğinden indirmekle yükümlü olduğunu, mahkemenin cezanın fahiş olup olmadığını tartışmadan karar veremeyeceğini kabul ederek hükmü bozmuştur.

> *"Şu halde mahkemece, belirlenen cezai şart miktarının fahiş olup olmadığı re'sen incelenmeli, cezai şartta tenkis gerekip gerekmediği mahkemece tartışılması gerekirken, bu yönler gözetilmeden eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.*

DEĞERLENDİRME İşletmeyle yapılan sözleşmedeki cezai şart m. 119'un kapsamında değildir ve kural olarak geçerlidir; ancak fahişse indirilir. Karar eski BK

m. 161/son hükmüne dayanmaktadır; bugün aynı kural TBK m. 182/3'te yer almaktadır.

6 **YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2015 · E. 2014/25089 · K. 2015/20936

Nişan töreni organizasyonunu son günlerde iptal eden müşteri, kusuru olmayan işletmenin zararını karşılamakla yükümlüdür

Davacı, oğlunun nişan töreni için bir otelle organizasyon sözleşmesi yapmış, 1.000 TL peşin ödemiş ve 7.500 TL'lik bir bono vermiştir. Nişan bozulunca organizasyona sekiz gün kala sözleşmeyi feshetmiş ve bonodan dolayı borçlu olmadığının tespitini istemiştir. Tüketici mahkemesi, sözleşmeyi taksitli satış sayarak emre yazılı bononun geçersiz olduğu gerekçesiyle davayı kabul etmiştir. Daire, hizmetin sözleşme anında ifa edilmediğini, bu nedenle taksitli satış hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir. İşletmenin iptalde kusuru bulunmadığından uğradığı zararı davacıdan isteyebileceğini, gerekirse kâr kaybı için bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Organizasyonun iptalinde davalının herhangi bir kusuru bulunmadığı gözetildiğinde, davalının organizasyonun yapılamaması nedeniyle uğradığı zararı davacıdan isteyebileceğinin kabulü gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Nişanın bozulması üçüncü kişilerle yapılan sözleşmeleri kendiliğinden ortadan kaldırmaz. Bu kayıp, nişan haklı bir sebep olmaksızın bozulmuşsa m. 120 uyarınca kusurlu nişanlıdan istenebilir.

7 **YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ**
19.12.2019 · E. 2016/29390 · K. 2019/12847

E-postayla kurulan düğün yemeği sözleşmesinden süresinde cayan tüketici cezai şart ödemez

Bir yalı işletmecisi, düğün yemeği için yapılan ziyafet sözleşmesinden nişanın bozulması nedeniyle cayan müşteriden, sözleşmedeki iptal kaydına dayanarak toplam bedelin yüzde ellisini cezai şart olarak istemiş ve icra takibine yapılan itirazın iptalini talep etmiştir. İlk derece mahkemesi, işletmenin zararını gösteren bir belge sunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, sözleşmenin e-posta yazışmalarıyla kurulduğunu ve mesafeli sözleşme niteliğinde olduğunu tespit etmiştir. Olay tarihindeki mevzuata göre tüketicinin yedi gün içinde gerekçe göstermeden ve cezai şart ödemeden cayabileceğini, müşterinin bu süre içinde caydığını belirtmiş; davanın bu gerekçeyle reddi gerektiğinden kararı gerekçesini düzelterek onamıştır.

> *...davalının cezai şart ödemeksizin 7 günlük süre için cayma hakkını kullanabileceği...*

DEĞERLENDİRME Sözleşmenin kuruluş biçimi sonucu değiştirir. Karar mülga 4077 sayılı Kanun dönemine aittir. Bugün mesafeli sözleşmelerde cayma süresi on dört gündür (6502 sayılı Kanun m. 48/4); ancak belirli bir tarihte yapılacak yiyecek-

> içecek ve eğlence hizmetlerine ilişkin sözleşmeler, Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği m. 15/1-g uyarınca kural olarak cayma hakkının dışındadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 118:** Nişanlanma evlenme vaadiyle olur; küçük ve kısıtlı, yasal temsilcinin rızası olmadıkça bağlı olmaz.
- **TMK m. 120 ve 121:** Nişanın bozulmasında maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 122:** Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi.
- **TMK m. 123:** Nişanlılıktan doğan davalarda bir yıllık zamanaşımı.
- **TMK m. 142:** Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarıyla oluşur.
- **TMK m. 151 ve 152:** Korkutma nedeniyle evlenmenin iptali ve hak düşürücü süre.
- **TMK m. 23:** Özgürlüklerden vazgeçme ve aşırı sınırlama yasağı.
- **TBK m. 78, 81, 178, 179, 182:** Geri istenemeyen edimler, cayma parası ve ceza koşulu.
- **6502 sayılı Kanun m. 48:** Mesafeli sözleşmelerde cayma hakkı; Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği m. 15: cayma hakkının istisnaları.
- **TCK m. 106, 109:** Tehdit ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma.

MADDE

120

B. Nişanlılığın hükümleri
II. Nişanın bozulmasının sonuçları
1. Maddî tazminat

KANUN METNİ

(1) Nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozduğu veya nişan taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulduğu takdirde; kusuru olan taraf, diğerine dürüstlük kuralları çerçevesinde ve evlenme amacıyla yaptığı harcamalar ve katlandığı maddî fedakârlıklar karşılığında uygun bir tazminat vermekle yükümlüdür. Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır.

(2) Tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında yaptıkları harcamalar için uygun bir tazminat isteyebilirler.

MADDE ÖZETİ

Nişan haklı bir sebep olmaksızın bozulur ya da taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple sona erse, kusurlu taraf diğerine uygun bir maddi tazminat öder (m. 120/1). Tazminat; evlenme amacıyla yapılan harcamaları, katlanılan maddi fedakârlıkları ve nişan giderlerini kapsar. İstenebilecek olan, nişanlanma olmasaydı uğranılmayacak parasal zarardır; zararın gerçekten boşa gitmiş olması gerekir ve davacının elinde kalan, kullanabildiği eşyaların bedeli ayrıca istenemez. Nişanlının ana ve babası ya da onlar gibi davrananlar da aynı koşullarla yaptıkları harcamalar için tazminat isteyebilir (m. 120/2). Dava hakkı, nişanlılığın sona ermesinden itibaren bir yılda zamanaşımına uğrar (m. 123).

TEMEL KAVRAMLAR

Haklı sebep	Nişanı bozan tarafın nişanı sürdürmesinin kendisinden beklenemeyeceği ciddi durum; haklı sebeple bozan taraf tazminatla sorumlu olmaz.
Yükletilebilen sebep	Nişanı bozan kim olursa olsun, bozulmaya taraflardan birinin kusurlu davranışının yol açması; bu durumda sorumlu olan, bozulmaya sebep olan taraftır.

Evlenme amacıyla yapılan harcama	Evliliğin kurulacağı inancıyla yapılan ve nişan bozulunca boşa giden masraf (iptal edilen hizmet sözleşmeleri, kaybedilen kaporalar gibi).
Maddi fedakârlık	Evlenme amacıyla katlanılan ve parayla ölçülebilen kayıp (m. 120/1).
Nişan giderleri	Nişan töreni ve hazırlığı için yapılan masraflar; 4721 sayılı Kanunla açıkça tazminat kapsamına alınmıştır.
Menfi zarar	Nişanlanma olmasaydı uğranılmayacak parasal zarar; evlilik gerçekleşseydi elde edilecek kazançlar bu kapsama girmez.
Uygun tazminat	Hâkimin dürüstlük kuralları ve somut olayın özelliklerine göre belirlediği miktar (m. 2, 4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 84 üncü maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metin esas alınmakla beraber açıklık sağlanmak üzere, nişanlıların dava hakları ile diğer şahısların dava hakları ayrı fıkralarda düzenlenmiştir. Diğer taraftan nişan için yapılan giderlerin de aynı esaslar çerçevesinde istenilebileceği belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 62*

Gerekçe iki değişikliği öne çıkarmaktadır. İlki biçimseldir: Nişanlıların ve ailelerin dava hakları iki ayrı fıkrada düzenlenmiştir. İkincisi içeriğe ilişkindir: Nişan giderleri de açıkça tazminat kapsamına alınmıştır. Metinlerin karşılaştırılması, gerekçede anılmayan bir değişikliği daha ortaya koymaktadır: 4721 sayılı Kanun, harcamaların yanında "katlanılan maddi fedakârlıkları" da tazminat kapsamına eklemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nişanlılardan biri, muhik bir sebep yok iken nişanı bozduğu veya iki taraftan birine atfedilecek bir kusur yüzünden nişan bozulduğu takdirde taksiri olan taraf; diğer tarafa, ana ve babasına veya bu hususta onlar gibi hareket eden sair kimselere hüsnü niyet ile ve nikahın icra olunacağı kanaati ile ihtiyar ettikleri masarife mukabil münasip bir tazminat vermeğe mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 84 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 84	4721 sayılı Kanun m. 120
Sorumluluk sebebi	"Muhik bir sebep yok iken" bozma veya "iki taraftan birine atfedilecek bir kusur"	"Haklı bir sebep olmaksızın" bozma veya "taraflardan birine yükletilebilen bir sebep"
Tazmin edilen zarar	"Hüsnü niyet ile ve nikahın icra olunacağı kanaati ile" yapılan masraflar	Dürüstlük kuralları çerçevesinde evlenme amacıyla yapılan harcamalar ve katlanılan maddi fedakârlıklar
Nişan giderleri	Ayrıca belirtilmemişti	"Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır"
Ana ve baba	Aynı cümlede sayılıyordu	Ayrı fıkrada; yalnızca "yaptıkları harcamalar" için

Değişiklik durumu

Madde, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe girdiğinden bu yana değiştirilmemiştir; Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da bulunmamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Nişanın bozulması hukuka aykırı değildir; kimse evlenmeye zorlanamaz (m. 119). Ancak nişan haklı bir sebep olmaksızın bozulduğunda, evliliğe güvenerek masraf yapan taraf zararla baş başa kalabilir. 120. madde bu zararın kusurlu taraftan karşılanmasını sağlar. Nişanın bozulması dört ayrı talep doğurabilir ve her birinin şartları farklıdır: 1

Talep	Kusur aranır mı?	Kimler isteyebilir?	Dayanak
Maddi tazminat (harcamalar, maddi fedakârlıklar, nişan giderleri)	Evet, kusurlu taraftan istenir	Nişanlı; ana ve baba ya da onlar gibi davrananlar yalnızca harcamaları için	TMK m. 120
Manevi tazminat	Evet, kusurlu taraftan istenir	Kişilik hakkı saldırıya uğrayan nişanlı	TMK m. 121
Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi	Hayır	Hediyeyi veren nişanlı, ana ve baba ya da onlar gibi davrananlar	TMK m. 122
Önceden kararlaştırılmış cayma tazminatı veya ceza şartı	Dava edilemez	—	TMK m. 119/2

Bu ayrım uygulamada belirleyicidir. Kusur aranan 120. madde ile kusur aranmayan 122. madde birbirine karıştırılırsa dava yanlış hukuki temelde yürür. Yargıtay, nişanlının diğerinin adına alınan daireye ödediği paraya ilişkin talebin 120. maddeye göre kusur ispatı aranarak reddedilmesini doğru bulmamış, uyuşmazlığın 122. madde çerçevesinde çözülmesi gerektiğine karar vermiştir.[1] 2

II. Maddi Tazminatın Şartları (m. 120/1)

Maddi tazminata hükmedilebilmesi için aşağıdaki şartların birlikte bulunması gerekir: 3

1 Yargıtay 3. HD, 28.05.2018, E. 2017/16500, K. 2018/5930.

Şart	Açıklama	Dayanak
Geçerli bir nişan	Karşılıklı evlenme vaadiyle kurulmuş bir nişan bulunmalıdır	TMK m. 118
Nişanın evlenme dışında bir sebeple sona ermesi	Nişan bozulmuş olmalıdır; evlenmeyle sona eren nişanda tazminat söz konusu olmaz	TMK m. 120/1
Haklı sebep olmaksızın bozma ya da taraflardan birine yükletilebilen sebep	Bozmanın haksız olması veya bozulmaya bir tarafın kusurunun yol açması	TMK m. 120/1
Kusur	Tazminat yükümlüsü "kusuru olan taraf"tır	TMK m. 120/1
Zarar	Evlenme amacıyla yapılan ve boşa giden harcama, maddi fedakârlık veya nişan gideri	Yargıtay 2. HD, K. 2026/7213
İspat	Nişanın bozulmasındaki kusur ve zarar, tazminat isteyen tarafça ispat edilir	TMK m. 6; Yargıtay 3. HD, K. 2019/9756

A. Haklı Sebep ve Kusur

4 Kanun iki durumu birlikte düzenlemektedir. İlkinde nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozar. İkincisinde nişan, taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulur; burada nişanı bozan kişi haklı olabilir, ancak bozulmaya karşı tarafın kusurlu davranışı yol açmıştır. İki durumda da tazminat yükümlüsü "kusuru olan taraf"tır. Dolayısıyla nişanı bozan, bu kararı karşı tarafın davranışları yüzünden haklı olarak vermişse, tazminat yükü bozan tarafa değil, bozulmaya sebep olan tarafa düşebilir.

5 Haklı sebep, nişanı sürdürmenin bozan taraftan beklenemeyeceği ciddi bir durumdur ve hangi olayın haklı sebep sayılacağı somut olaya göre belirlenir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 17.09.2025 tarihli kararında, bir tarafın şarta bağlı olarak nişanlandığı ve karşı tarafa şartları yerine getirmesi için makul süre tanımadan nişanı bozduğu olayda bozmanın haklı bir sebebe dayanmadığını kabul etmiş; tarafları eşit kusurlu sayan ilk derece mahkemesi gerekçesini de yerinde bulmamıştır.[2]

6 Kusur ve zarar ispatlanmadıkça tazminata hükmedilemez. Yargıtay, nişanın karşı tarafın kusurlu davranışları sonucu bozulduğunu ispat edemeyen davacı lehine hükmedilen maddi tazminatı bozmuştur.[3]

> **DİKKAT**

2 Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429.
3 Yargıtay 3. HD, 05.12.2019, E. 2019/2076, K. 2019/9756.

Nişanı haklı bir sebep olmaksızın bozmak tek başına tazminat doğurmaz. Tazminat için boşa giden harcamaların ya da uğranılan zararın belgelerle ortaya konması gerekir; nişan haksız bozulsa bile zarar ispatlanamazsa maddi tazminat talebi reddedilir.[4]

B. Tazminatın Niteliği: Menfi Zarar

1. madde, evlilik gerçekleşseydi elde edilecek kazançları değil, evliliğe güvenerek yapılan ve nişan bozulunca boşa giden masrafları karşılar. Yargıtay'ın ifadesiyle:

> *"Davacı yanın isteyeceği tazminat menfi tazminattır. Başka bir anlatımla nişanlanma olmasaydı uğranılmayacak olan parasal zarar istenebilir."*[5]

Bu nedenle zararın gerçek ve boşa gitmiş olması gerekir. Nişan için alınan eşyalar davacının elinde kalıyor ve kullanılabiliyorsa, bunların bedelinin ayrıca tazminat olarak istenmesi aynı değerden iki kez yararlanmak anlamına gelir ve kabul edilmez.[6] 7

C. Tazmin Edilebilecek Giderler

Kanun üç kalem saymaktadır: Evlenme amacıyla yapılan harcamalar, evlenme amacıyla katlanılan maddi fedakârlıklar ve nişan giderleri. Yargıtay kararları bu kalemlerin sınırlarını şöyle çizmektedir: 8

Masraf	Maddi tazminat olarak istenebilir mi?	Dayanak
Nişan bozulunca mobilya satıcısına ödenmek zorunda kalınan cayma bedeli	Evet; boşa giden gerçek bir zarardır	Yargıtay 3. HD, K. 2018/9882
Yapılmayan kına organizasyonu için ödenen para, nakliye zararı	Evet	Yargıtay 3. HD, K. 2018/9882
Davetiye giderleri	Evet	Yargıtay 3. HD, K. 2015/9516
Gelinlik, nişan kıyafeti ve benzeri giyilip kullanılan eşyalar	Kural olarak hayır	Yargıtay 3. HD, K. 2015/9516
Davacının elinde kalan ve kullanabildiği eşyalar	Hayır; ikinci kez yararlanma olur	Yargıtay 2. HD, K. 2026/7213
Davacının kendi evine yapılan tadilat ve onarım	Hayır; değer artışı davacıda kalır	Yargıtay 3. HD, K. 2018/1362
Nişanlıya verilen harçlık ya da okul masrafı için gönderilen para	Hayır; ne harcama ne hediye kapsamındadır	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5333

4 Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429.
5 Yargıtay 3. HD, 05.12.2019, E. 2019/2076, K. 2019/9756.
6 Yargıtay 2. HD, 25.06.2026, E. 2026/4820, K. 2026/7213.

Masraf	Maddi tazminat olarak istenebilir mi?	Dayanak
Nişanlının adına alınan eve yapılan ödeme	**120.** maddeye göre değil, kusur aranmayan 122. maddeye göre değerlendirilir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/5930

9 "Maddi fedakârlık" kavramı 4721 sayılı Kanunla eklenmiştir. Hangi kaybın bu kapsama girdiği somut olaya göre değerlendirilir ve kaybın evlenme amacıyla katlanıldığının ispatı gerekir. Bir davada ilk derece mahkemesi, evlenme vaadiyle işinden ayrılan davacının mahrum kaldığı gelir için istediği tazminatı reddetmiş; Yargıtay bu yöne ilişkin temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.[7]

> UYGULAMA NOTU
>
> Maddi tazminat davasında en güçlü delil belgedir. Harcamaların fatura, dekont ve sözleşmelerle; iptal edilen hizmetler için ödenen kapora ve cayma bedellerinin makbuzlarla; eşyaların kimde kaldığının tutanak veya ihtarnameyle ortaya konması gerekir. Nişan bozulduktan sonra karşı tarafa eşyaları geri alması için ihtar gönderilmesi, eşyaların kimin elinde kaldığı tartışmasında önemli bir delil olabilir. Takı, altın ve hediyeler ise bu davanın değil, 122. maddeye göre ileri sürülecek hediyelerin geri verilmesi talebinin konusudur.

D. "Dürüstlük Kuralları Çerçevesinde" ve "Uygun" Tazminat

10 Kanun tam bir zarar giderimi değil, dürüstlük kuralları çerçevesinde uygun bir tazminat öngörmektedir. Herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır (m. 2); Kanunun takdir yetkisi tanıdığı konularda hâkim hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (m. 4). Bu nedenle hâkim; harcamaların evlilik için makul olup olmadığını, tarafların kusur derecesini, harcamanın ne ölçüde boşa gittiğini ve eşyaların değerlendirilme imkânını dikkate alarak miktarı belirler.

III. Ana ve Babanın ve Onlar Gibi Davrananların Hakkı (m. 120/2)

11 Nişan ve düğün hazırlıklarının masrafını çoğu zaman aileler üstlenir. Kanun bu nedenle tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babasına veya onlar gibi davranan kimselere de aynı koşullar altında tazminat isteme hakkı tanımıştır (m. 120/2). Tasarı gerekçesine göre açıklık sağlamak amacıyla nişanlıların dava hakları ile diğer kişilerin dava hakları ayrı fıkralarda düzenlenmiştir. İkinci fıkranın sınırları metinden çıkmaktadır:

7 Yargıtay 3. HD, 14.12.2017, E. 2016/6796, K. 2017/17683.

- **“Tazminat istemeye hakkı olan tarafın” ailesi.** Ailenin hakkı, kendi nişanlılarının tazminat isteme hakkına bağlıdır; nişan kendi çocuklarının kusuruyla bozulmuşsa aile tazminat isteyemez.
- **“Aynı koşullar altında”.** Nişanın haklı bir sebep olmaksızın bozulması ve karşı tarafın kusuru burada da aranır.
- **Yalnızca “yaptıkları harcamalar”.** Birinci fıkradaki “maddi fedakârlıklar” ikinci fıkrada sayılmamıştır; aile, kendi yaptığı ve boşa giden harcamaları isteyebilir.
- **“Onlar gibi davranan kimseler”.** Ana ve baba dışında, nişanlıya ana ve baba gibi bakan ve nişan masraflarını onlar gibi üstlenen kişiler de bu hakka sahiptir.

Manevi tazminat ise yalnızca kişilik hakkı saldırıya uğrayan nişanlıya aittir (m. 121). Ana ve baba 121. maddeye dayanarak kendi adlarına manevi tazminat isteyemez; kendi kişilik haklarına ayrıca bir saldırı varsa genel hükümler uygulanır (m. 24, 25; TBK m. 58). 12

IV. Usule İlişkin Meseleler

Konu	Kural	Dayanak
Görevli mahkeme	Nişanın bozulmasından doğan maddi tazminat davalarına aile mahkemesi bakar	4787 sayılı Kanun m. 4[8]
Yetkili mahkeme	Genel yetki kuralı uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesi	HMK m. 6
Zamanaşımı	Nişanlılığın sona ermesinden itibaren bir yıl	TMK m. 123
İspat yükü	Nişanın haksız bozulduğunu ya da karşı tarafa yükletilebilen bir sebeple bozulduğunu ve zararı tazminat isteyen ispat eder	TMK m. 6
Birlikte ileri sürülebilecek talepler	Manevi tazminat (m. 121) ve hediyelerin geri verilmesi (m. 122) aynı davada ileri sürülebilir; her birinin şartı ayrı incelenir	TMK m. 120–122

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nişan mesajla, haklı bir sebep olmaksızın bozuldu; alınan eşyalar davacıda duruyor	Eşyaların bedeli istenemez; yalnızca boşa giden gerçek zarar istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/7213
Yatak odası takımı iptal edildi, satıcıya cayma bedeli ödendi	Kusurlu taraftan istenebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/9882

8 Yargıtay 3. HD, E. 2014/9406, K. 2015/2425; karar, aynı dosyada verilen Yargıtay 3. HD, 28.05.2018, E. 2017/16500, K. 2018/5930 sayılı kararda aktarılmıştır.

Durum	Sonuç	Dayanak
Kına organizasyonu yapılamadı, ödenen para boşa gitti	Kusurlu taraftan istenebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/9882
Davetiyeler bastırıldı, düğün yapılamadı	Davetiye gideri istenebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2015/9516
Gelinlik ve nişan kıyafeti alındı	Kural olarak istenemez	Yargıtay 3. HD, K. 2015/9516
Evlilikte oturulacak kendi eve tadilat yapıldı	İstenemez; değer artışı sahibinde kalır	Yargıtay 3. HD, K. 2018/1362
Nişanlıya okul masrafı için para gönderildi	Nişan haksız bozulsa da geri istenemez	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5333
Nişanlının adına alınan daireye para ödendi	**122.** maddeye göre, kusur aranmadan değerlendirilir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/5930
Düğün masraflarını anne ve baba ödedi	Aynı koşullarla ana ve baba kendi harcamaları için tazminat isteyebilir	TMK m. 120/2
Nişanı bozan taraf, karşı tarafın kusurlu davranışları yüzünden bozdu	Tazminat yükü bozulmaya sebep olan kusurlu tarafa düşer	TMK m. 120/1

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
25.06.2026 · E. 2026/4820 · K. 2026/7213

Davacının elinde kalan ve kullanabildiği eşyaların bedeli maddi tazminat olarak istenemez

Taraflar Ocak 2023'te nişanlanmış, düğün hazırlıkları ve evlilik alışverişi yapılmıştır. Davalı yaklaşık iki ay sonra nişanı haklı bir sebep olmaksızın mesajla bozmuş ve kısa süre sonra başka biriyle evlenmiştir. İlk derece mahkemesi maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kişilik haklarının ağır biçimde zarar gördüğü ispatlanamadığı için manevi tazminat talebini reddetmiş; Yargıtay bu yönü onamıştır. Maddi tazminat yönünden ise Daire, tazminata dayanak yapılan eşyaların tamamının davacının elinde kaldığını ve davalının bunlardan bir yarar sağlamadığını tespit etmiştir. Bu eşyaların bedelinin ayrıca tazminat olarak ödenmesinin davacıya aynı değer üzerinden ikinci kez menfaat sağlayacağını belirterek maddi tazminata ilişkin hükmü bozmuştur.

> *Nişanın bozulması nedeniyle maddî tazminata hükmedilebilmesi için davacının nişan sebebiyle yaptığı ve boşa giden giderler ile uğradığı gerçek zararın ispat edilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Maddi tazminat "harcanan paranın iadesi" değildir. Eşya hâlâ davacının elinde ve kullanılabilir durumdaysa zarar doğmamıştır; istenebilecek olan, gerçekten boşa giden masraftır.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2018 · E. 2016/21895 · K. 2018/9882

Mobilya satıcısına ödenen cayma bedeli, kına organizasyonu ve nakliye zararı kusurlu taraftan istenebilir

Taraflar 2013 yılında aileler arasında yapılan bir törenle nişanlanmış, düğün hazırlıkları sürerken nişan bozulmuştur. Taraflardan biri hediyelerin geri verilmesini ve tazminat istemiştir. Karşı taraf ise karşı dava açarak, nişan bozulduğu için yatak odası takımını iade ederken satıcıya ödemek zorunda kaldığı cayma bedelini, otelde düzenlenen kına organizasyonu için ödediği parayı ve diğer masraflarını istemiştir. Mahkeme karşı davayı kısmen kabul ederek bu kalemler için maddi tazminata ve ayrıca manevi tazminata hükmetmiştir. Daire bu hükme yönelik temyiz itirazlarını reddetmiş, kararı yalnızca yargılama giderleri ve vekâlet ücreti yönünden bozmuştur.

> *...davacının 8000 TL cayma bedeli ile 14.452,32 TL kına organizasyon parası ve 500 TL nakliye zararından oluşan toplam 22.952,32 TL maddi tazminatın ve 25.000 TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davacı - karşı davalıdan tahsillerine...*

DEĞERLENDİRME Üçüncü kişilere ödenen ve nişan bozulunca geri alınamayan paralar, 120. maddenin tipik uygulama alanıdır. Buradaki "cayma bedeli", nişanlılar arasında kararlaştırılan ve dava edilemeyen cayma tazminatı (m. 119) değil, satıcıyla yapılan sözleşmeden doğan gerçek bir zarardır.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2015 · E. 2014/16315 · K. 2015/9516

Nişan kıyafeti, gelinlik ve davetlilerin taşınması değil, yalnızca davetiye giderleri istenebilir

Taraflar nişanlanmış ve düğün tarihi belirlenmiştir. Nişan bozulunca her iki taraf da birbirinin kusurunu ileri sürerek dava açmıştır. Karşı davacı taraf nişan giysisi, nişan davetlilerinin taşınması, gelinlik bedeli ve düğün salonu kredi ödemesi farkı olarak maddi tazminat istemiştir. Mahkeme salon, gelinlik ve davetiye giderleri ile katlanılan maddi fedakârlıklar karşılığında maddi tazminata hükmetmiştir. Daire, giymekle ve kullanmakla eskiyen eşyaların bedelinin istenemeyeceğini belirtmiş; gelinlik, nişan giysisi ve davetlilerin taşınması gideri yönünden verilen kabul kararını isabetsiz bularak kararı bozmuştur.

> *Nişanın davacı tarafın kusuru sonucu bozulduğunun anlaşılması karşısında, sadece davetiye giderlerinin tahsiline karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme sonucu davalı lehine 2.000 TL maddi tazminata karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Tazminat davasında her kalem ayrı ayrı değerlendirilir. Kişinin kendisinde kalan ve kullandığı giysiler boşa giden masraf sayılmazken, davetiye gibi başka bir değeri kalmayan giderler istenebilir.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2018 · E. 2016/13448 · K. 2018/1362

Evlilikte oturulacak kendi eve yapılan tadilat masrafı maddi tazminat kapsamına girmez

Taraflar Ağustos 2013'te nişanlanmıştır. Davacılar, nişanlı çiftin evlendikten sonra oturacağı evde karşı tarafın isteği üzerine tadilat yaptırdıklarını, mobilya alıp evi döşediklerini ve karşı taraf için giyim alışverişi yaptıklarını ileri sürerek maddi tazminat istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Daire, evin davacı tarafa ait olduğunu, tadilat ve onarım nedeniyle evin değerinde meydana gelen artışın da davacıda kaldığını belirtmiştir. Bu masrafların ne maddi tazminat ne de hediye iadesi kapsamında değerlendirilebileceğini, giyim eşyalarının da kullanmakla eskiyen eşyalar olduğunu kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Kaldı ki; bu ev davacı tarafın kendisine ait olduğu için söz konusu tadilat ve onarım nedeniyle evin değerinde meydana gelen artış da davacı tarafta kalmış olup, davacının yaptığı bu masrafların nişanın bozulmasından doğan maddi tazminat ya da verilen nişan hediyelerinin iadesi kapsamında değerlendirilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Her harcamada, harcamanın boşa gidip gitmediği sorulmalıdır. Kişinin kendi malvarlığına yaptığı ve değeri kendisinde kalan harcamalar, nişan bozulsa da zarar sayılmaz.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2011 · E. 2010/23167 · K. 2011/5333

Nişanlıya harçlık ya da okul masrafı olarak gönderilen para, nişan haksız bozulsa da geri istenemez

Davacı, nişanlılık döneminde açılan ortak banka hesabına para yatırdığını, ayrıca cep telefonu, MP3 çalar ve giyim eşyası hediye ettiğini ileri sürmüştür. Nişanın haksız bozulduğunu belirterek paranın, ziynetlerin ve eşyaların iadesi ile manevi tazminat istemiştir. Mahkeme, hesaba yatırılan paranın ve cep telefonu ile MP3 çaların iadesine karar vermiştir. Daire, paranın öğrenci olan nişanlıya okul giderleri için gönderildiğini, harçlık niteliğindeki bu tür paraların hediye kapsamına da girmediğini belirtmiştir. Nişanın haksız bozulmasının bu sonucu değiştirmeyeceğini, kullanılmakla eskiyen telefon ve MP3 çaların da iadesine karar verilemeyeceğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Ancak, öğrenci olan davalıya okul giderlerine harcaması amacıyla bu paranın gönderildiği anlaşılmakla nişanın haksız yere bozulması nedeniyle geri istenemeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Nişanlılık döneminde karşı tarafın günlük ihtiyaçları için verilen paralar, evlilik için yapılan harcama değildir. Bu tür paraların geri istenebilmesi için ödünç olarak verildiklerinin ayrıca ispatı gerekir (TBK m. 386).

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
28.05.2018 · E. 2017/16500 · K. 2018/5930

Nişanlının adına alınan daireye yapılan ödeme, kusur aranan 120. maddeye değil 122. maddeye göre değerlendirilir

Nişanlılar bir daire satın almış, bedelin bir kısmını davacı, bir kısmını davalı ödemiş ve tapu davalı adına tescil edilmiştir. İlişki sona erince davacı ödediği 181.000 TL'nin iadesini istemiştir. Dava önce asliye hukuk mahkemesinde açılmış; Daire, uyuşmazlığın nişanın bozulmasından kaynaklandığını belirterek aile mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir. Aile mahkemesi davayı 120. maddeye göre inceleyerek, davacının nişanın karşı tarafın kusuruyla bozulduğunu ispat edemediği gerekçesiyle reddetmiştir. Daire, paranın ödendiğinin kabul edildiğini ve bu yönün kesinleştiğini belirterek uyuşmazlığın 122. madde çerçevesinde çözülmesi gerektiğine karar vermiş ve kararı bozmuştur.

> *Mahkemece yapılacak iş,bu hususu gözetmek suretiyle eldeki uyuşmazlığın 4721 sayılı TMK'nun 122. maddesi çerçevesinde çözmek ve karara bağlamak olmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karşı tarafa yapılan kazandırmalar 122. maddeye, boşa giden masraflar 120. maddeye göre değerlendirilir. Bu ayrım kusur ispatının gerekip gerekmediğini belirlediğinden, dava dilekçesinde doğru hukuki temel seçilmelidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2025 · E. 2025/6945 · K. 2025/7429

Şartları yerine getirmek için makul süre tanımadan bozmak haklı sebep değildir; tarafları eşit kusurlu saymak hatalıdır

Taraflardan biri, diğerinin ilçede bir ev tutması ve sigortalı bir iş bulması ya da iş yeri açması koşuluyla nişanlanmış, yaklaşık dört ay sonra makul bir süre tanımadan nişanı bozmuştur. Bozan taraf karşı tarafın kendisini tehdit ettiğini ileri sürmüş; ancak bu iddia kanıtlanamamıştır. İlk derece mahkemesi tarafları eşit kusurlu sayarak tazminat taleplerini reddetmiştir. Daire, nişanın haklı bir sebep olmaksızın bozulduğunu ve eşit kusur gerekçesinin yerinde olmadığını belirtmiş; ancak davacı maddi zararını kanıtlayamadığı ve kişilik haklarına saldırı bulunmadığı için tazminat taleplerinin reddini sonucu itibarıyla doğru bularak kararı gerekçesini düzelterek onamıştır.

> *Bununla birlikte, ortada haklı bir sebep bulunmadığı hâlde davalı tarafça nişanın bozulması, davalının tehdit iddiasının kanıtlanamaması dikkate alındığında, tarafların eşit kusurluğu olduğuna ilişkin mahkemece oluşturulan gerekçe yerinde değildir.*

DEĞERLENDİRME Kusurun kimde olduğu ve zararın varlığı ayrı ayrı incelenir. Haksız bozma kusuru kanıtlansa bile, harcamalar belgelenmedikçe maddi tazminat doğmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 118:** Nişanlanma; tazminatın ön şartı olan geçerli nişan.
- **TMK m. 119:** Evlenmeye zorlama yasağı; önceden kararlaştırılan cayma tazminatı ve ceza şartı dava edilemez.
- **TMK m. 121:** Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan nişanlının manevi tazminatı.
- **TMK m. 122:** Alışılmışın dışındaki hediyelerin kusura bakılmaksızın geri verilmesi.
- **TMK m. 123:** Nişanlılıktan doğan davalarda bir yıllık zamanaşımı.
- **TMK m. 2, 4, 6:** Dürüstlük kuralı, hâkimin takdir yetkisi, ispat yükü.
- **4787 sayılı Kanun m. 4:** Aile mahkemesinin görevi.

MADDE

121

B. Nişanlılığın hükümleri
II. Nişanın bozulmasının sonuçları
2. Manevî tazminat

KANUN METNİ

Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir (m. 121). Nişanın bozulmasının yarattığı olağan üzüntü manevi tazminata esas alınmaz.[1] Manevi tazminat için bozmanın biçimi, zamanı ya da bozmaya eşlik eden davranışlar nedeniyle kişinin toplum içindeki saygınlığının ve manevi huzurunun zedelenmesi gerekir. Yargıtay; davetiyeler dağıtılıp kına yapıldıktan sonra düğünün hemen öncesinde nişanın bozulmasını[2] ve düğün günü telefonla caymayı[3] kişilik hakkına saldırı saymıştır. Manevi tazminat yalnızca para olarak ödenir ve yalnızca nişanlının kendisine aittir. Dava hakkı nişanın sona ermesinden itibaren bir yılda zamanaşımına uğrar (m. 123).

TEMEL KAVRAMLAR

Manevi tazminat	Kişilik hakkına yapılan saldırının yarattığı elem ve üzüntünün giderilmesi için ödenen para (TMK m. 121).
Kişilik hakkı	Kişinin onuru, saygınlığı, manevi bütünlüğü ve özel hayatı gibi malvarlığı dışındaki değerleri üzerindeki hak (TMK m. 24).
Kişilik hakkına saldırı	Nişanın bozulmasının olağan üzüntüsünü aşarak kişinin toplum içindeki saygınlığını ve manevi huzurunu zedeleyen durum.

1 Yargıtay 2. HD, 11.02.2026, E. 2025/10282, K. 2026/1556.
2 Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/10904, K. 2026/4780.
3 Yargıtay 2. HD, 11.02.2026, E. 2025/10282, K. 2026/1556.

Kusurlu taraf | Nişanın haklı bir sebep olmadan bozulmasına ya da kişilik hakkını zedeleyecek biçimde sona ermesine kendi davranışıyla yol açan nişanlı.

Uygun miktar | Hâkimin olayın özelliklerine göre, zenginleşme aracı ya da ceza niteliğine bürünmeyecek biçimde takdir ettiği tutar (TMK m. 4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 85 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddede manevî tazminatın koşulları Borçlar Kanunumuzun 3444 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki hükmüne paralel olarak kaleme alındığından, manevî tazminat "şahsen fahiş bir surette mutazarrır olma" koşuluna bağlanmıştır. Oysa Borçlar Kanununun 49 uncu maddesinde 3444 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle manevî tazminatta "zararın ve kusurun ağırlığı" koşulu kaldırılmıştır. Bu değişikliğe rağmen niteliği ve amacı aynı olan bu maddedeki manevî tazminatın ağır zarar koşuluna bağlı tutulması haklı ve yerinde görülmemiştir. Öte yandan maddede hükmedilecek manevî tazminatın bir miktar paranın ödenmesi şeklindeki bir tazminat olduğu açıkça vurgulanmış, burada manevî tazminatın diğer şekillerine yer verilmediği ifade edilmek istenmiştir.
>
> Yürürlükteki Kanunun 85 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen manevî tazminatın mirasçılara intikal edip etmeyeceği sorunu, 25 inci maddenin dördüncü fıkrasında hükme bağlanmış olan genel kurala bırakılmıştır. Manevî tazminatın mirasçılara intikal edip etmeyeceği, ayrıca bunun başkalarına devir edilip edilmeyeceği 25 inci maddede hükme bağlanmış olduğundan bu maddede yeniden kaleme alınması yerinde görülmemiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 62–63*

Gerekçe, 121. maddenin iki bilinçli tercihini ortaya koyuyor. Birincisi, eski Kanun'daki "fahiş zarar" şartı Borçlar Kanunu'ndaki genel manevi tazminat anlayışına uyum için kaldırılmıştır. İkincisi, giderim yalnızca parayla yapılır ve mirasçılara geçiş gibi konular genel hükme bırakılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bir taraf kendi kusuru olmaksızın nişanın bozulmasından şahsen fahiş bir surette mutazarrır olmuş ise, hakim onun zararı manevisini telafi için münasip bir tazminat hükmedebilir.*
>
> *Manevi tazminat davası, mirasçıya intikal etmez; şu kadarki, miras açıldığı zaman iddia kabul edilmiş veya dava ikame olunmuş ise mirasçılara intikal eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 85 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 85	4721 sayılı Kanun m. 121
Zarar şartı	"Şahsen fahiş bir surette mutazarrır olma"	"Kişilik hakkı saldırıya uğrama"; ağır zarar şartı kaldırıldı
Tazminat isteyenin kusuru	"Kendi kusuru olmaksızın"	Metinde yer almaz; "kusurlu olan diğer taraftan" istenir
Ödeme biçimi	"Münasip bir tazminat"	"Uygun miktarda bir para"

	743 sayılı Kanun m. 85	4721 sayılı Kanun m. 121
Mirasçılara geçiş	Maddede özel hüküm	Genel hüküm: TMK m. 25

Değişiklik durumu

TMK m. 121, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Nişanın bozulmasının iki tür zararı olabilir. Evlilik için yapılan ve boşa giden masraflar maddi zarardır ve 120. madde kapsamındadır. Nişanın bozulma biçimi ya da zamanı kişinin onurunu, toplum içindeki saygınlığını ve manevi huzurunu zedelemişse ortaya çıkan manevi zarar ise 121. maddeye göre giderilir. İki talep aynı davada birlikte ileri sürülebilir, ama şartları ayrı ayrı incelenir. 1

	Maddi tazminat (m. 120)	Manevi tazminat (m. 121)
Karşıladığı zarar	Evlenme amacıyla yapılan harcamaları, maddi fedakârlıkları ve nişan giderlerini	Kişilik hakkına saldırının yarattığı manevi zararı
Talep hakkı	Nişanlı; ana ve baba ya da onlar gibi davrananlar yalnızca harcamaları için	Yalnızca kişilik hakkı saldırıya uğrayan nişanlı
Davalı	Kusuru olan taraftan	Kusurlu olan diğer taraftan
İspat konusu	Boşa giden gerçek zarar	Olağan üzüntüyü aşan kişilik hakkı saldırısı
Ödeme biçimi	Uygun bir tazminat	Uygun miktarda bir para

II. Manevi Tazminatın Şartları

Şart	Açıklama	Dayanak
Geçerli bir nişan ve nişanın bozulması	Karşılıklı evlenme vaadiyle kurulmuş bir nişan evlenme dışında bir sebeple sona ermiş olmalıdır	TMK m. 118, m. 121
Kişilik hakkına saldırı	Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğramış olmalıdır	TMK m. 121
Karşı tarafın kusuru	Tazminat "kusurlu olan diğer taraftan" istenir	TMK m. 121
İlliyet	Saldırı, nişanın bozulmasından ya da bozmaya eşlik eden davranışlardan kaynaklanmalıdır	TMK m. 121 ("nişanın bozulması yüzünden")

Şart	Açıklama	Dayanak
İspat	Saldırının varlığını tazminat isteyen ispat eder	TMK m. 6

A. Olağan Üzüntü Yetmez

2 Her ayrılık bir üzüntü doğurur. Yargıtay bu üzüntüyü tek başına tazminata yeterli görmez:

> *"Bir nişanın bozulmasının, taraflarda değişik şiddet ve ölçülerde de olsa üzüntü yaratması ve menfaatleri haleldar etmesi doğaldır. Doğal olan bu üzüntü ve menfaat ihlali manevi tazminata esas alınmaz."*[4]

3 Bu yüzden nişanın haklı bir sebep olmadan bozulmuş olması, hatta bozan tarafın kısa süre sonra başka biriyle evlenmesi bile her zaman manevi tazminat için yeterli görülmez. Bir davada bölge adliye mahkemesi, nişanın bozulmasının tek başına manevi tazminat sorumluluğu doğurmayacağını belirterek talebi reddetmiş; Yargıtay bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.[5]

B. Kişilik Hakkına Saldırı Oluşturan Durumlar

4 Saldırının varlığı somut olayın bütün özelliklerine göre değerlendirilir. Yargıtay'ın öne çıkardığı ölçütler şunlardır:

- **Bozmanın zamanı:** Davetiyeler dağıtılıp düğün çevreye duyurulduktan ya da düğün günü belirlenip düğüne çok kısa bir süre kaldıktan sonra nişanın haklı bir sebep olmadan bozulması, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve manevi huzurunu zedeler. Yargıtay bu ilkeyi eski tarihli kararlarına da dayandırır (Yargıtay 2. HD, K. 2026/4780; aynı kararda aktarılan 6. HD, 1963/2582 E., 1963/5267 K. ve 3. HD, 2012/3327 E., 2012/7378 K.).
- **Bozmanın biçimi:** Düğün günü, kız tarafı düğün hazırlığı içindeyken telefonla "evlilikten korkuyorum, yapamayacağım" denerek düğüne gelinmemesi kişilik haklarını ihlal eder.[6]
- **Bozmaya eşlik eden davranışlar:** Kına töreninde ailesinin karşı tarafa yönelik olumsuz davranışlarına sessiz kalarak nişanın bozulmasına sebep olmak, olağan bir nişan bozulmasının doğurduğu üzüntünün ötesine geçer.[7]
- **Nişandan kısa süre sonra dönme:** Nişandan kısa bir süre sonra evlenmekten vazgeçilmesi tek başına yeterli değildir. Aile baskısıyla söz verdiğini söyleyip on gün sonra vazgeçen nişanlıya karşı açılan davada kişilik haklarının zarara uğradığı ispatlanamadığı için manevi tazminatın reddi gerektiğine karar verilmiştir.[8]

4 Yargıtay 2. HD, 11.02.2026, E. 2025/10282, K. 2026/1556.
5 Yargıtay 2. HD, 25.06.2026, E. 2026/4820, K. 2026/7213.
6 Yargıtay 2. HD, 11.02.2026, E. 2025/10282, K. 2026/1556.
7 Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/10904, K. 2026/4780.
8 Yargıtay 3. HD, 24.05.2016, E. 2015/13389, K. 2016/7993.

DİKKAT

"Fahiş zarar" şartı kanundan çıkarılmıştır, ama kararlarda hâlâ görülür. 743 sayılı eski Kanun manevi tazminatı "şahsen fahiş bir surette" zarar görme şartına bağlıyordu. 4721 sayılı Kanun'un gerekçesine göre bu ağır zarar şartı bilerek kaldırılmıştır. Buna rağmen bazı güncel kararlarda "fahiş zarar" ifadesi kullanılmaya devam etmektedir.[9] Dava dilekçesinde bu tartışmaya girmek yerine, olağan ayrılık üzüntüsünü aşan somut olayları (bozmanın zamanı, biçimi, çevreye duyurulma, aşağılayıcı söz ve davranışlar) delilleriyle ortaya koymak gerekir.

C. Kusur

Manevi tazminat "kusurlu olan diğer taraftan" istenir. Nişanı bozan taraf, karşı tarafın kusurlu davranışları yüzünden haklı olarak bozmuşsa, manevi tazminat yükümlüsü bozulmaya sebep olan taraf olabilir. 743 sayılı eski Kanun, manevi tazminat isteyenin "kendi kusuru olmaksızın" zarar görmüş olmasını açıkça arıyordu. 4721 sayılı Kanun'un metninde bu ifade yer almaz, yalnızca karşı tarafın kusurlu olması aranır. Tarafların kusur durumu, tazminatın miktarında da dikkate alınır. 5

III. Manevi Tazminatın Miktarı ve Ödeme Biçimi

Kanun "uygun miktarda bir para" ödenmesinden söz eder. Miktar hâkimin takdirindedir ve hâkim hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). Yargıtay bu takdirin sınırını şöyle çizer: tazminat, olayın niteliğine uygun, **ceza niteliğine bürünmeyen** ve aynı zamanda **zenginleşme aracı olmayacak** ölçüde belirlenmelidir.[10] 6

Miktar belirlenirken uygulamada şu unsurlar değerlendirilir: 7

- Saldırının ağırlığı, bozmanın zamanı ve biçimi,
- Tarafların kusur durumu,
- Olayın çevrede duyulma derecesi,
- Tarafların sosyal ve ekonomik durumu.

TBMM gerekçesine göre maddede manevi tazminatın **bir miktar paranın ödenmesi** şeklinde olduğu açıkça vurgulanmış, manevi tazminatın diğer şekillerine yer verilmemiştir. Genel hükümlerde hâkim, para yerine ya da paraya ek olarak saldırıyı kınayan bir karar verebilir (TBK m. 58/2). Nişanın bozulmasında ise giderim para ile yapılır. 8

9 Yargıtay 2. HD, 11.02.2026, E. 2025/10282, K. 2026/1556.
10 Yargıtay 2. HD, 11.02.2026, E. 2025/10282, K. 2026/1556.

IV. Talep Hakkına Sahip Olanlar

9 Manevi tazminatı **yalnızca kişilik hakkı saldırıya uğrayan nişanlı** isteyebilir. 120. maddenin ikinci fıkrası ana ve babaya ve onlar gibi davrananlara yalnızca harcamaları için maddi tazminat hakkı tanır; 121. maddede böyle bir genişletme yoktur. Nişanlının babasının kendi adına açtığı manevi tazminat davasının reddedildiği bir dosyada Yargıtay, davacıların bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.[11] Ailenin kendi kişilik haklarına ayrıca bir saldırı varsa (ör. hakaret, tehdit), bu talep genel hükümlere göre değerlendirilir (TMK m. 24, 25; TBK m. 58).

10 Manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça başkasına devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez (TMK m. 25). TBMM gerekçesine göre 743 sayılı Kanun'daki özel düzenleme yerine bu genel kural uygulanır.

V. Nişan Dışında Evlenme Vaadi: Genel Hükümler

11 Resmî nikâh yapılacağı vaadiyle birlikte yaşatılıp sonra bırakılan kişi, nişanın bozulmasından değil, evlenme vaadiyle kandırılmaktan doğan bir zarar ileri sürüyor olabilir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, nişanlandıktan sonra resmî nikâh kıyılmadan düğün yapılan ve bir buçuk yıl boyunca nikâh kıyılmayan olayda, nikâh vaadiyle kandırılan kadın lehine manevi tazminata hükmedilmesini isabetli bulmuştur.[12] Anayasa Mahkemesi de evlenme vaadiyle birlikte yaşanan bir ilişkide, ahlaka aykırı fiil nedeniyle hükmedilen manevi tazminata karşı yapılan başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.[13]

VI. Görevli Mahkeme, Zamanaşımı ve Kanun Yolu

Konu	Kural	Dayanak
Görevli mahkeme	Nişanın bozulmasından doğan manevi tazminat davasına aile mahkemesi bakar	4787 sayılı Kanun m. 4
Zamanaşımı	Nişanlılığın sona ermesinden itibaren bir yıl	TMK m. 123
Birlikte ileri sürülebilecek talepler	Maddi tazminat (m. 120) ve hediyelerin geri verilmesi (m. 122) aynı davada istenebilir	TMK m. 120–122
Temyiz sınırı	Manevi tazminat talebinin miktarı kesinlik sınırının altındaysa temyiz dilekçesi miktardan reddedilir	HMK m. 362; Yargıtay 2. HD, K. 2026/7259

11 Yargıtay 3. HD, 10.03.2014, E. 2013/19392, K. 2014/3600.
12 Yargıtay HGK, 25.02.2021, E. 2017/1316, K. 2021/167.
13 AYM (Birinci Bölüm), *Ahmet Baysal* Başvurusu, B. No: 2015/2089, 04.07.2018.

UYGULAMA NOTU

Manevi tazminat davasında belirleyici olan, olayın **ne zaman ve nasıl** yaşandığının kanıtlanmasıdır. Davetiye örnekleri, düğün salonu ve kına organizasyonu sözleşmeleri, düğün tarihini gösteren yazışmalar, bozmanın yapıldığı mesaj veya arama kayıtları ve olayı çevrede duyan tanıklar dosyaya sunulmalıdır. Talep edilen miktar, ileride temyiz yolunun açık olup olmayacağını da etkiler. Dava değeri kesinlik sınırının altında kalırsa karar temyiz edilemez.

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nişan haklı bir sebep olmadan bozuldu, başka bir olay yok	Olağan üzüntü manevi tazminat için yeterli değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/1556; Yargıtay 2. HD, K. 2026/7213
Davetiyeler dağıtıldı, kına yapıldı, düğünün hemen öncesinde nişan bozuldu	Kişilik hakkına saldırı; manevi tazminat istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4780
Düğün günü telefonla "yapamayacağım" denildi	Kişilik hakkı ihlali; manevi tazminat istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/1556
Nişandan on gün sonra evlenmekten vazgeçildi	Saldırı ispatlanamazsa manevi tazminat reddedilir	Yargıtay 3. HD, K. 2016/7993
Nişanlının babası kendi adına manevi tazminat istedi	121'e göre istenemez; aileye yönelik ayrı bir saldırı varsa genel hükümler	TMK m. 121; Yargıtay 3. HD, K. 2014/3600
Nişandan sonra resmî nikâh vaadiyle düğün yapıldı, nikâh kıyılmadı	Genel hükümlere göre manevi tazminat	Yargıtay HGK, K. 2021/167

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.04.2026 · E. 2025/10904 · K. 2026/4780

Davetiyeler dağıtılıp kına yapıldıktan sonra, ailesinin saldırısına sessiz kalarak nişanın bozulmasına yol açmak kişilik hakkına saldırıdır

Düğün hazırlıkları tamamlanmış, davetiyeler dağıtılmış ve gelinliğin giyildiği bir kına töreni düzenlenmişti. Törende takılar takıldıktan sonra damadın kız kardeşleri geline takılan altınları zorla almaya çalışmış, damat buna yeterince müdahale etmemişti. Damadın babası ve kız kardeşi gelinin ailesini tehdit etmiştir; kına töreninden sonra gelinin babası düğünden vazgeçtiklerini bildirdi ve damat bu aşamada da sessiz kalmıştır. Gelin alma töreni yapılmadan damat ailesiyle birlikte geri döndü ve balayı için ayarlanan otele bir arkadaşıyla giderek sosyal medyada tatil fotoğrafları paylaşmıştır. Bölge adliye mahkemesi manevi tazminat talebini reddetmiştir. Daire,

düğünün hemen öncesinde ailesinin olumsuz davranışlarına sessiz kalarak nişanın bozulmasına sebep olmanın olağan bir nişan bozulmasının ötesine geçtiğini belirterek manevi tazminatın reddine ilişkin hükmü bozmuştur.

> *...düğün hazırlıklarının tamamlandığı, davetiyelerin dağıtıldığı, tarafların evleneceklerinin sosyal çevrelerince bilindiği, hatta kadının gelinlik giydiği bir kına töreninin düzenlendiği ve düğünün hemen öncesine denk gelen bir aşamada erkeğin, ailesinin olumsuz davranışlarına sessiz kalarak nişanın bozulmasına sebebiyet vermesi, olağan bir nişan bozulmasının doğurduğu üzüntünün ötesine geçerek kadının kişilik haklarına saldırı teşkil eder.*

DEĞERLENDİRME Bozmanın zamanı ve çevreye duyurulma derecesi belirleyicidir. Nişanı bizzat bozmasa da bozulmaya kendi tutumuyla yol açan taraf kusurlu sayılabilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2026 · E. 2025/10282 · K. 2026/1556

Düğün günü telefonla "evlilikten korkuyorum, yapamayacağım" demek kişilik hakkını ihlal eder

Taraflar düğün için gün almış, düğünden bir gün önce kına gecesi düzenlenmişti. Kına gecesinde takı konusunda tartışma çıkmıştır. Ertesi gün kız tarafı düğün hazırlığı içindeyken damat telefonla "ben evlilikten korkuyorum, yapamayacağım" diyerek düğüne gelmeyeceğini bildirmiştir. Bölge adliye mahkemesi manevi tazminat talebini reddetmiştir. Daire, nişanın bozulmasının doğurduğu olağan üzüntünün manevi tazminata esas alınmayacağını, ancak nişanı haksız olarak bozan tarafın düğün günü yaptığı bu açıklamanın kişilik haklarını ihlal ettiğini belirtmiştir. Hakkaniyete uygun, ceza niteliğine bürünmeyen ve zenginleşme aracı olmayacak ölçüde manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *Bir nişanın bozulmasının, taraflarda değişik şiddet ve ölçülerde de olsa üzüntü yaratması ve menfaatleri haleldar etmesi doğaldır. Doğal olan bu üzüntü ve menfaat ihlali manevi tazminata esas alınmaz.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda iki ilke birlikte yer alır: sıradan ayrılık üzüntüsü tazminat doğurmaz; ama düğün günü caymak gibi ağır bir biçim kişilik hakkına saldırıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2026 · E. 2026/4820 · K. 2026/7213

Nişanın mesajla bozulması ve bozan tarafın başka biriyle evlenmesi, somut olayda manevi tazminat için yeterli görülmedi

Taraflar Ocak 2023'te nişanlanmış, yaklaşık iki ay sonra davalı nişanı haklı bir sebep olmadan mesajla bozmuş ve kısa süre sonra başka biriyle evlenmişti. Davacı, nişanlılık sürerken davalının başka biriyle görüştüğünü de ileri sürerek maddi ve manevi tazminat istemiştir. İlk derece mahkemesi iki talebi de kabul etmiştir. Bölge adliye

mahkemesi, nişanın bozulmasının tek başına manevi tazminat sorumluluğu doğurmayacağını ve kişilik haklarının bu düzeyde zarar gördüğünün ispatlanamadığını belirterek manevi tazminatı reddetmiştir. Yargıtay bu yöne ilişkin temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir; maddi tazminat yönünden ise kararı bozmuştur.

> *...nişanın bozulmasının tek başına manevî tazminat sorumluluğu doğurmayacağı ve davacının kişilik haklarının yukarıda belirtildiği düzeyde zarar gördüğünü ispat edemediği gerekçesi ile davacının manevî tazminat talebinin reddine...*

DEĞERLENDİRME Nişanın haksız bozulduğu kabul edilse bile manevi tazminat için ayrıca kişilik hakkına saldırının somut olaylarla ispatı gerekir.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2016 · E. 2015/13389 · K. 2016/7993

Nişandan on gün sonra evlenmekten vazgeçmek, kişilik hakkı zararı ispatlanmadıkça manevi tazminat doğurmaz

Taraflar nişanlanmış, nişanlılardan biri aile baskısıyla söz verdiğini belirterek nişandan on gün sonra evlenmekten vazgeçmişti. Nişanı bozulan taraf büyük üzüntü yaşadığını ve kişilik haklarının zedelendiğini ileri sürerek manevi tazminat istemiştir; mahkeme 4.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Daire, kişilik haklarının zarara uğradığının usulünce ispat edilemediğini belirterek manevi tazminat isteminin reddi gerektiğine karar vermiştir. Aynı kararda karşı tarafın ailesine verilen başlık parasının iadesine hükmedilemeyeceğini de belirterek hükmü bozmuştur.

> *...asıl davada davacı-karşı davalı yönünden kişilik haklarının zarara uğradığı usulünce ispat edilemediğinden manevi tazminat isteminin reddi gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Nişanın kısa sürmesi ve erken bozulması, tek başına saldırı sayılmaz. Davacının toplum içinde küçük düştüğünü gösteren somut olaylar ortaya konmalıdır.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.02.2021 · E. 2017/1316 · K. 2021/167

Nişandan sonra resmî nikâh vaadiyle düğün yapılıp nikâh kıyılmayan kadın lehine manevi tazminat

Taraflar akrabaydı ve ailelerin bilgisi dahilinde nişanlanmışlardı. İki yıl sonra resmî nikâhın kısa süre içinde kıyılacağı sözü üzerine düğün salonunda geniş katılımlı bir düğün yapıldı, ama resmî nikâh kıyılmamıştır. Düğünden dava tarihine kadar geçen bir buçuk yılda da nikâh yapılmadı ve taraflar ayrılmıştır. İlk derece mahkemesi kadın lehine manevi tazminata hükmetti ve Özel Dairenin bozma kararına direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, kadının nikâh vaadiyle kandırıldığını ve fiziksel ve ruhsal bakımdan zarara uğratıldığını kabul ederek direnme kararını yerinde bulmuştur.

> *...davacı kadının davalı erkek tarafından nikâh yapma vaadi ile kandırıldığı ve bunun etkisi altında gerek fiziksel gerek ruhsal bakımdan zarara uğratıldığı...*

DEĞERLENDİRME Nişan hükümleri dışında, resmî nikâh vaadiyle kurulan ve kişilik hakkını zedeleyen ilişkilerde genel hükümlere göre manevi tazminat istenebilir.

6 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
Ahmet Baysal Başvurusu · B. No: 2015/2089 · 04.07.2018

Evlenme vaadiyle birlikte yaşanan ilişkide manevi tazminat: cinsiyet ayrımcılığı iddiası somut dayanak gerektirir

Başvurucu, evlenme vaadiyle gayriresmî olarak birlikte yaşadığı ve iki çocuk sahibi olduğu kişinin açtığı davada, derece mahkemelerinin eylemlerini ahlaka aykırı fiil sayarak aleyhine manevi tazminata hükmetmesinden şikâyet etmiştir. Başvurucu, kararların cinsiyetçi bir bakışla verildiğini ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin kararlarında tazminata hükmedilmesinde cinsiyetin etkili olduğuna dair bir tespit bulunmadığını belirtmiştir. İddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu ve ayrımcılığın delillerle ortaya konamadığını kabul ederek başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bularak kabul edilemez ilan etmiştir.

> *Derece mahkemelerinin kararlarında tazminata hükmedilmesinde davacının cinsiyetinin etkili olduğu yönünde bir tespit ya da ibare bulunmadığı gibi, bu kararların hukuki dayanağını oluşturan kanun maddesinde de cinsiyet ayırımını çağrıştırabilecek bir hüküm bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Manevi tazminat kararları olayın somut özelliklerine dayanmalıdır. Cinsiyete dayalı bir değerlendirme yapıldığı iddiası ise somut delillerle desteklenmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 118:** Nişanlanma; tazminatın ön şartı olan geçerli nişan.
- **TMK m. 119:** Evlenmeye zorlama yasağı; önceden kararlaştırılan cayma tazminatı ve ceza şartı dava edilemez.
- **TMK m. 120:** Nişanın bozulmasında maddi tazminat.
- **TMK m. 122:** Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi.
- **TMK m. 123:** Nişanlılıktan doğan davalarda bir yıllık zamanaşımı.
- **TMK m. 24, 25:** Kişilik hakkının korunması; manevi tazminatın devri ve mirasçılara geçmesi.
- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 58:** Kişilik hakkının zedelenmesinde manevi tazminat.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 362:** Temyizde kesinlik sınırı.

MADDE

122

B. Nişanlılığın hükümleri

III. Hediyelerin geri verilmesi

KANUN METNİ

(1) Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir.

(2) Hediye aynen veya mislen geri verilemiyorsa, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların diğer nişanlıya verdiği alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir (m. 122). Bu davada kusur aranmaz; nişanı kimin bozduğu önemli değildir. Yargıtay'a göre nişan yüzüğü (alyans) dışındaki tüm altın, takı ve ziynet eşyaları alışılmışın dışında hediyedir.[1] Alyans ile giymekle ve kullanmakla eskiyen eşyalar ise geri istenemez. Hediye önce aynen, aynen mümkün değilse mislen (aynı cins ve miktarda) geri verilir; o da mümkün değilse sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır. Dava hakkı nişanın sona ermesinden itibaren bir yılda zamanaşımına uğrar (m. 123).

TEMEL KAVRAMLAR

Alışılmışın dışındaki (mutat dışı) hediye	Değeri ve niteliği bakımından örf ve âdete göre olağan sayılamayacak hediye; Yargıtay'a göre alyans dışındaki tüm altın, takı ve ziynet eşyaları.[2]
Alışılmış (mutat) hediye	Nişanlıya örf ve âdete göre veya kendiliğinden verilen ve maddi değeri günün koşullarına göre fahiş olmayan hediye; giymekle, kullanmakla eskiyen ve tüketilen eşyalar.

1 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2520, K. 2026/4879.
2 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2520, K. 2026/4879.

Aynen iade	Hediyenin kendisinin geri verilmesi.
Mislen iade	Hediyenin kendisi yoksa aynı cins, nitelik ve miktardaki bir benzerinin verilmesi (ör. aynı ayar ve gramda bilezik).
Sebepsiz zenginleşme	Hediye aynen veya mislen verilemiyorsa, zenginleşme ölçüsünde değerinin ödenmesi (TBK m. 77 vd.).
Onlar gibi davrananlar	Nişanlıya ana ve baba gibi bakan ve nişan hediyelerini onlar gibi veren kişiler.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 86 ncı maddesini karşılamaktadır. Maddede nişanı sona erdiren sebeplerin tek tek (bozulma, ölüm, gaiplik kararı şeklinde) sayılması yerine "Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse" ifadesi kullanılmıştır. Böylece nişanlılık evlenme dışında her ne sebeple sona ererse ersin bu madde gereğince hediyelerin geri verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında "hediye aynen veya mislen geri verilemiyorsa" karşılığının sebepsiz zenginleşme kurallarına göre geri verilmesi öngörülmüştür. Birçok hâllerde aynen mevcut olmayan hediye mislen mevcuttur. Buna rağmen yürürlükteki hükme göre davalının sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre hediye yerine bir bedel ödemek suretiyle kurtulması, özellikle paranın değer kaybına uğradığı büyük oranlı enflasyonların yaşandığı dönemlerde haksız sonuçlara yol açmaktadır. Bu nedenle maddeye hediyenin sadece aynen bulunmamasının yeterli olmadığı, mislen mevcut ise yine davalının hediyeyi mislen temin edip tazmin etmesi esası eklenerek, mislen ifası mümkün olmayan bir hediye söz konusu ise, o zaman bunun yerine değerinin sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre para olarak ödenmesine karar verilmesi kabul edilmiştir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 63

Değişiklik gerekçesi

Madde 3. — Maddede yapılan değişiklikle, nişanın bozulması halinde hediyeleri iade yükümlülüğü yalnız nişanlıların birbirlerine verdikleri mutad dışı hediyeler için değil bir nişanlının ana ve babasının veya onlar gibi hareket edenlerin diğer nişanlıya verdikleri mutad dışı hediyeler için de kabul edilmiştir. Ölüm sebebiyle nişanın bozulması halinde hediyelerin geri verilmesi için dava açılamayacağı hükmü kaldırılmış, ölüm sebebi ile nişanlılığın sona ermesi halinde de, diğer nişanın bozulması hallerinde olduğu gibi mutad dışı hediyelerin geri istenebileceği kabul edilmiştir.

743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine... Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem), s. 2

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Nişan bozulur veya nişanlılardan biri ölür veya gaipliğine karar verilirse nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi hareket edenlerin diğer nişanlıya vermiş oldukları mutad dışı hediyeler verenler tarafından geri istenebilir. Hediye aynen mevcut değil ise, karşılığı sebepsiz zenginleşme kurallarına göre iade edilir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 86 (Değişik: 14/11/1990 - 3678/3 md.; mülga)

	743 sayılı Kanun m. 86 (1990 sonrası)	4721 sayılı Kanun m. 122
Sona erme sebepleri	Bozulma, ölüm, gaiplik kararı tek tek sayılıyordu	"Evlenme dışındaki bir sebeple" sona erme
Kapsam	Nişanlıların ve ana ve babanın ya da onlar gibi hareket edenlerin verdiği mutat dışı hediyeler	Aynı; "alışılmışın dışındaki hediyeler"
Hediye yoksa	Doğrudan sebepsiz zenginleşme	Önce mislen iade, o da mümkün değilse sebepsiz zenginleşme

1990 değişikliğinde Hükümet tasarısı yalnızca bozulma ve ölüm hâllerini sayıyordu; Adalet Komisyonu metne gaiplik kararını da ekledi (TBMM S. Sayısı: 398, s. 14–15).

Değişiklik durumu

TMK m. 122, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Nişan bozulduğunda en sık tartışılan konu takılar ve hediyelerdir. 122. madde bu tartışmayı kusurdan bağımsız bir kurala bağlar: nişan evlenmeyle sonuçlanmamışsa, evliliğe güvenilerek verilen değerli hediyeler verenlere geri döner. Nişanlılığın sona ermesinin diğer sonuçlarıyla karşılaştırıldığında 122. maddenin ayırt edici yanı şudur: 1

Talep	Kusur şartı	Talep hakkı	Dayanak
Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi	Hayır	Hediyeyi veren nişanlı, ana ve baba ya da onlar gibi davrananlar	TMK m. 122
Maddi tazminat	Evet	Nişanlı; ana ve baba ya da onlar gibi davrananlar harcamaları için	TMK m. 120
Manevi tazminat	Evet	Kişilik hakkı saldırıya uğrayan nişanlı	TMK m. 121

Kusur aranmadığı için, nişanı haklı sebeple bozan ya da hiç kusuru olmayan taraf da kendisine verilen alışılmışın dışındaki hediyeleri geri vermek zorundadır. Aynı şekilde nişanı haksız yere bozan taraf da kendi verdiği hediyeleri geri isteyebilir. 2

II. Birinci Fıkra: Geri Verilecek Hediyeler, Taraflar ve Koşullar

A. "Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse"

3 Madde nişanın nasıl sona erdiğine bakmaz. Nişanın tek taraflı bozulması, tarafların anlaşarak ayrılması, nişanlılardan birinin ölmesi ya da gaipliğine karar verilmesi hâllerinin hepsinde hediyeler geri istenebilir. TBMM gerekçesine göre eski Kanun'daki gibi sebepler tek tek sayılmamış, "evlenme dışındaki bir sebeple" ifadesiyle hepsi kapsanmıştır. Ölüm hâlinde hediyelerin geri istenebileceği 1990 değişikliğiyle kabul edilmişti; bundan önce ölüm sebebiyle sona eren nişanlılıkta hediyeler için dava açılamıyordu (TBMM S. Sayısı: 398, s. 2).

4 Nişan **evlenmeyle** sona ermişse 122. madde uygulanmaz. Resmî nikâhtan sonra yapılan ve "nişan" adı verilen törende takılan takılar da nişan hediyesi değildir; Yargıtay bunları bağışlama hükümlerine tabi saymıştır.[3]

B. "Alışılmışın dışındaki hediyeler"

5 Yalnızca alışılmışın dışındaki hediyeler geri istenebilir. 1990 değişikliğinin gerekçesi alışılmış (mutat) hediyeyi şöyle tanımlar:

> *"Mutad hediyeler nişanlıya örf ve âdete göre veya kendiliğinden verilen ve maddî değeri de günün koşullarına göre fahiş olmayan hediyelerdir. Değeri mutadı aşan hediyelerin iadesi söz konusu olacağı gibi nişanlıya verilen ve onun yönünden haksız kazandırmaya sebebiyet verebilecek mücevherat, bono, çek gibi kıymetli evrak ve senedatın da iadesi söz konusu olacaktır." (TBMM S. Sayısı: 398, 18. Dönem, s. 2)*

6 Yargıtay uygulamada bu ayrımı şu ölçütlerle yapar:

Hediye	Geri istenebilirlik	Dayanak
Nişan yüzüğü (alyans)	Hayır; alışılmış hediyedir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4879; Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429
Alyans dışındaki tüm altın, takı ve ziynet eşyaları (bilezik, tektaş, kolye, çeyrek, beşibirlik)	Evet	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4879; Yargıtay 3. HD, K. 2019/3681
Saat gibi değerli eşyalar	Evet, varlığı ve kimde olduğu ispatlanırsa	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4879
Giyim eşyası, gelinlik, nişan kıyafeti, ayakkabı	Hayır; giymekle ve kullanmakla eskiyen eşyalardır	Yargıtay 3. HD, K. 2019/6769; Yargıtay 3. HD, K. 2015/9516
Cep telefonu, müzik çalar gibi kullanılmakla eskiyen eşyalar	Kural olarak hayır	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5333
Nişanlıya harçlık ya da okul masrafı olarak verilen para	Hayır; hediye kapsamına girmez	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5333

3 Yargıtay 3. HD, 18.09.2018, E. 2016/21296, K. 2018/8658.

Hediye	Geri istenebilirlik	Dayanak
Nişanlının adına alınan eve yapılan ödeme	**122.** madde çerçevesinde, kusur aranmadan değerlendirilir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/5930
Bono, çek gibi kıymetli evrak	Evet; haksız kazandırma doğurabilecek hediyelerdendir	TBMM S. Sayısı: 398 gerekçesi

Yargıtay'ın ifadesiyle "Alışılmış (mutad) hediyelerden kasıt; giymekle, kullanmakla eskiyen ve tüketilen eşyalardır".[4] 7

C. "Nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların"

Hediyeyi geri isteyebilecek olan, **onu verendir**. Madde üç grubu sayar: nişanlıların kendisi, ana ve baba ve onlar gibi davrananlar. Ana ve babanın ve onlar gibi davrananların verdiği hediyeler 1990 değişikliğiyle kapsama alınmıştır (TBMM S. Sayısı: 398, s. 2). 8

Uygulamada nişan takıları çoğu zaman nişanlının kendisi tarafından değil, bir aile büyüğü tarafından takılır. Yargıtay'a göre ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların nişanlı adına taktıkları takılar, nişanlı tarafından takılmış sayılır ve nişan bozulunca nişanlı tarafından bizzat istenebilir (Yargıtay 2. HD, K. 2024/8165; ilke, aynı dosyadaki 3. HD, 2016/21757 E., 2018/9618 K. sayılı bozma kararından aktarılmıştır). Diğer yakınların taktığı takılar için ise bu kişilerin alacaklarını nişanlıya **temlik** etmesi (devretmesi) mümkündür. Yargıtay, yakınların nişan sırasında taktığı hediyelere ilişkin temlik sözleşmeleriyle davacının dava hakkı kazandığını kabul etmiştir.[5] 9

Hediye verdiğini ileri sürmeyen kişi ise iade isteyemez. Düğün sırasında takılan ziynetlerin bedelini isteyen ama davalıya bir hediye verdiğini ileri sürmeyen davacının talebinin reddi gerektiğine karar verilmiştir.[6] 10

D. Kusur Aranmaz

Hediyelerin geri verilmesi davası tazminat davası değildir. Yargıtay bu davalarda kusur aranmadığını açıkça belirtir.[7] Bu yüzden davada nişanı kimin bozduğunu uzun uzun tartışmak gerekmez; hangi hediyenin kim tarafından verildiği ve kimde kaldığı ispatlanmalıdır. 11

4 Yargıtay 3. HD, 17.09.2019, E. 2018/7816, K. 2019/6769.
5 Yargıtay 3. HD, 14.04.2021, E. 2021/1728, K. 2021/4104.
6 Yargıtay 3. HD, 24.04.2019, E. 2018/3648, K. 2019/3681.
7 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2520, K. 2026/4879.

E. İspat

12 Hediyelerin verildiği ve iade edilmediği her türlü delille ispat edilebilir.[8] Nişan töreninin video kayıtları, fotoğraflar, kuyumcu faturaları, tanık beyanları ve bilirkişi raporları uygulamada en sık kullanılan delillerdir. Bir dosyada mahkeme, nişan videosunun dökümü ve kuyumcu bilirkişi raporuyla takıları tespit etmiş; Yargıtay bu kararı onamıştır.[9]

III. İkinci Fıkra: Aynen, Mislen ya da Sebepsiz Zenginleşme

13 Kanun, hediyenin geri verilmesini bir sıraya bağlar:

1. **Aynen iade:** Hediye duruyorsa kendisi geri verilir.
2. **Mislen iade:** Hediye artık yoksa (ör. bozdurulmuş, satılmış) aynı cins ve miktarda bir benzeri verilir. Altın ve ziynet eşyasında bu, aynı ayar ve ağırlıkta altın demektir.
3. **Sebepsiz zenginleşme:** Hediye aynen veya mislen verilemiyorsa, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır (TBK m. 77 vd.).

14 **Mislen iade** 4721 sayılı Kanunla getirilmiştir. TBMM gerekçesine göre eski düzenlemede hediye aynen mevcut değilse davalı sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre bir bedel ödeyerek kurtulabiliyordu. Bu, paranın değer kaybettiği yüksek enflasyon dönemlerinde haksız sonuçlar doğuruyordu. Bu yüzden hediye mislen mevcutsa davalının hediyeyi mislen temin edip vermesi esası getirilmiş, bedel ödenmesi son çareye bırakılmıştır.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Takı ve altın davalarında talep, her kalemin cinsi, ayarı, ağırlığı ve adedi belirtilerek "aynen, olmadığı takdirde bedeli" şeklinde kurulmalıdır. Altının değeri zamanla değiştiği için bedelin hangi tarihe göre hesaplanacağı ve dava değerinin nasıl belirleneceği ayrıca değerlendirilmelidir. Nişan töreninin videosu, fotoğraflar ve kuyumcu faturaları dava açılmadan önce güvence altına alınmalıdır.

IV. Hediyeleri Kendiliğinden Geri Almak: Ceza Sorumluluğu

15 Nişan bozulduğunda hediyeleri zorla geri almak, 122. maddenin sağladığı hakkı kullanmak değildir. Hediye verildiği anda mülkiyeti ve zilyetliği karşı tarafa geçer; geri verilmesi mahkeme yoluyla istenir. Ayrılmak isteyen kişinin bileğindeki, daha önce hediye edilmiş bilezikleri zorla çıkarıp alan sanık hakkında nitelikli yağma suçundan verilen mahkûmiyet, Yargıtay tarafından oy çokluğuyla onanmıştır.[10]

8 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2520, K. 2026/4879.
9 Yargıtay 2. HD, 01.11.2024, E. 2024/6487, K. 2024/8165.

DİKKAT

Takıları geri almak için karşı tarafın evine zorla girmek, tehdit etmek ya da takıları zorla almak ağır cezai sonuçlar doğurabilir. Hediyelerin geri verilmesi için dava açılmalı, gerekirse dava açılmadan önce veya dava sırasında ihtiyati tedbir istenmelidir (HMK m. 389).

V. Geçerli Nişan Yoksa: Bağışlama Hükümleri

1. madde geçerli bir nişan varsayar. Tarafların nişanlı olmadığı, yalnızca sevgili olduğu ya da taraflardan birinin evli olduğu durumlarda hediyeler genel hükümlere, özellikle bağışlama hükümlerine tabi olur. Bağışlamada verilen şey bağışlananın mülkiyetine geçer ve ancak kanunda sayılan sınırlı sebeplerle geri istenebilir (TBK m. 295). Yargıtay, geçerli bir nişan bulunup bulunmadığının tartışıldığı bir olayda hediyeleri bağışlama saymış ve TBK m. 295'teki sebepler ileri sürülmediği için geri isteme talebinin reddi gerektiğine karar vermiştir.[11]

VI. Görevli Mahkeme, Zamanaşımı ve Kanun Yolu

Konu	Kural	Dayanak
Görevli mahkeme	Geçerli bir nişandan doğan hediye iadesi davalarına aile mahkemesi bakar; geçerli nişan yoksa genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesi	4787 sayılı Kanun m. 4; TMK m. 118
Zamanaşımı	Nişanlılığın sona ermesinden itibaren bir yıl	TMK m. 123
Birlikte ileri sürülebilecek talepler	Maddi ve manevi tazminat aynı davada istenebilir; her birinin şartı ayrı incelenir	TMK m. 120–122
Kanun yolu	Dava değeri kesinlik sınırının altındaysa karar temyiz edilemez	HMK m. 341, 362

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nişanın karşı tarafça haklı sebeple bozulması hâlinde takıların geri istenmesi	Evet; kusur aranmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4879
Alyansın iadesi istendi	Alyans alışılmış hediyedir, geri istenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4879

10 Yargıtay 6. CD, 10.01.2024, E. 2022/4302, K. 2024/239.
11 Yargıtay 4. HD, 22.10.2020, E. 2018/942, K. 2020/3602.

Durum	Sonuç	Dayanak
Bilezikler bozdurulup harcandı	Aynı ayar ve ağırlıkta altın (mislen), mümkün değilse sebepsiz zenginleşmeye göre değeri	TMK m. 122/2
Takıları damadın amcası taktı	Ana ve baba gibi davranan değilse, alacağını nişanlıya temlik etmesi gerekebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2021/4104
Nişanlılardan biri vefat etti	Alışılmışın dışındaki hediyeler geri istenebilir	TMK m. 122/1; TBMM S. Sayısı 398 gerekçesi
Nişan evlenmeyle sonuçlandı, sonra boşanma davası açıldı	122 uygulanmaz; takılar evlilik hukukuna göre değerlendirilir	TMK m. 122/1
Nişan bozulunca takılar zorla geri alındı	Suç oluşturabilir	Yargıtay 6. CD, K. 2024/239

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
29.04.2026 · E. 2026/2520 · K. 2026/4879

Alyans alışılmış hediyedir ve geri istenemez; diğer tüm altın ve ziynetler ile hediye edilen saat geri verilir

Nişanda nişanlıya altı adet toplam 120 gram bilezik, tuğralı kolye, tektaş yüzük ve alyans takılmıştı. Nişan bozulunca takıları veren taraf iade istemiştir; ilk derece mahkemesi alyans dahil tüm ziynetlerin bedeline hükmetmiştir. Karşı taraf da karşı dava açarak kendi verdiği saat ve diğer eşyaları istemiştir; bu talep tümden reddedilmiştir. Daire, nişanın bozulması nedeniyle hediyelerin geri verilmesinde kusur aranmadığını, alyans dışındaki tüm altın, takı ve ziynetlerin alışılmışın dışında hediye olduğunu belirtmiştir. Alyansın da iadesine karar verilmesini hatalı bulmuştur. Karşı taraf, hediye edilen saatin varlığını ve kendisinde olduğunu kabul ettiği için saatin iadesi talebinin reddini de doğru bulmadı ve kararı bu yönlerden bozmuştur.

> *Yargıtay içtihatlarında, nişan yüzüğü dışında kalan tüm altın, takı ve ziynet eşyaları alışılmışın dışında hediye olarak kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hediye iadesi iki yönlüdür: her iki taraf da verdiği alışılmışın dışındaki hediyeleri isteyebilir. Alyans ise istisnadır.

2 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
24.04.2019 · E. 2018/3648 · K. 2019/3681

Hediyeyi geri isteyebilen, onu verendir: hediye verdiğini ileri sürmeyen kişinin ziynet talebi reddedilir

Davacı, resmî nikâh kıyılmadan evlendiği kişiden, müşterek çocuğun giderleri için tazminat, düğün töreninde takılan ziynetlerin bedeli ve resmî evlilik gerçekleşmediği için manevi tazminat istemiştir. Aile mahkemesi ziynet talebini kabul etmiştir.

Daire, nişan bozulması nedeniyle hediyelerin geri verilmesine ilişkin ilkeleri hatırlattı: alışılmış hediyeler geri istenemez, alyans dışındaki tüm ziynetler alışılmışın dışındadır ve bu davalarda kusur aranmaz. Ancak davacının davalıya herhangi bir hediye verdiğini ileri sürmediğini, bu nedenle ziynet talebinin de reddi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Temyiz incelemesine konu eldeki davada; davacı, davalıya herhangi bir hediye verdiğini ileri sürmemiştir.*

DEĞERLENDİRME

122. madde "verenler tarafından geri istenebilir" der. Dava dilekçesinde hangi hediyeyi kimin verdiği açıkça yazılmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.11.2024 · E. 2024/6487 · K. 2024/8165

Nişan takılarını çoğu zaman aile büyükleri takar: bu takılar da nişanlı adına takılmış sayılır

Taraflar Eylül 2014'te nişanlanmış, nişan Nisan 2015'te bozulmuştu. Davacı nişanlı, nişanda karşı tarafa bilezikler, beşibirlik, altın ve para verildiğini belirterek aynen iadesini, olmadığı takdirde bedelini istemiştir. Dosya Yargıtay'a birkaç kez gelmiştir. Önceki bozma kararlarında, ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların nişanlı adına taktığı takıların nişanlı tarafından takılmış sayılacağı ve takı takan yakınların alacaklarını nişanlıya temlik edebileceği kabul edilmiştir. Mahkeme sonunda nişan videosunun dökümü ve kuyumcu bilirkişi raporuyla takıları belirleyerek karar vermiştir; Daire bu kararı onamıştır.

> *...nişan törenlerinde takılan takıların bizzat davacı nişanlı tarafından takılması zorunluluğu bulunmadığı, ana-babanın ya da onlar gibi davrananların nişanlı adına taktıkları takıların, davacı nişanlı tarafından takılmış sayılacağı ve nişanın bozulması durumunda da bizzat talep edilebileceği...*

DEĞERLENDİRME Alıntılanan ilke, aynı dosyada verilen 3. HD'nin 2016/21757 E., 2018/9618 K. sayılı bozma kararından aktarılmıştır. Takıların video ve fotoğraflarla belgelenmesi ispatın temelidir.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2021 · E. 2021/1728 · K. 2021/4104

Nişanda takı takan yakınlar alacaklarını nişanlıya temlik ederse, nişanlı bu takıları da dava edebilir

Nişanın bozulması üzerine davacı nişanlı, nişanda karşı tarafa takılan takıların iadesini istemiştir. Takıların bir kısmını davacının yakınları takmıştı; yakınlar bu takılardan doğan haklarını davacıya temlik ettiklerini gösteren sözleşmeler düzenlemiş ve bunlar dosyaya sunulmuştu. Mahkeme, davacının bu takılar yönünden dava açma sıfatı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, taraf sıfatının mahkemece kendiliğinden gözetileceğini hatırlatmıştır. Temlik sözleşmeleriyle

davacının temlik alan sıfatıyla dava hakkını kazandığını belirterek davanın esasına girilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *...mahkemece, davacının yakınları tarafından nişan sırasında takılan hediyelere ilişkin temlik sözleşmeleri ile davacının, temlik alan sıfatıyla dava hakkını kazanmış olduğu gözetilerek, davanın esasına girilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken...*

DEĞERLENDİRME Takıyı takan kişi nişanlının ana ve babası ya da onlar gibi davranan biri değilse, yazılı bir temlik sözleşmesi dava hakkını güvence altına alır (TBK m. 183 vd.).

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2011 · E. 2010/23167 · K. 2011/5333

Kullanılmakla eskiyen telefon ve müzik çalar iade edilmez; nişanlıya harçlık olarak verilen para hediye değildir

Davacı, nişanlılık döneminde ortak hesaba para yatırdığını, ayrıca cep telefonu, MP3 çalar, giyim eşyası ve ziynet hediye ettiğini belirterek nişanın haksız bozulduğunu ileri sürdü ve iadelerini istemiştir. Mahkeme, hesaba yatırılan paranın ve cep telefonu ile MP3 çaların iadesine karar vermiştir. Daire, paranın öğrenci olan nişanlıya okul giderleri için gönderildiğini, harçlık niteliğindeki paraların hediye kapsamına girmediğini belirtmiştir. Kullanılmakla eskiyen telefon ve MP3 çaların da iadesine karar verilemeyeceğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Kabule göre de, kural olarak, giyilmek ve kullanılmakla eskiyen veya tüketilen eşyaların (somut olayda olduğu gibi cep telefonu ve MP3 çaların) iadesine karar verilmez.*

DEĞERLENDİRME Günlük kullanıma dönük eşyalar ve ihtiyaç için verilen paralar 122 kapsamında geri istenmez. Değerini koruyan ziynetler ise geri istenebilir.

6 **YARGITAY 6. CEZA DAİRESİ**
10.01.2024 · E. 2022/4302 · K. 2024/239

Hediye edilen bilezikleri ayrılmak isteyen kişinin bileğinden zorla çıkarmak nitelikli yağma sayıldı

Sanık, resmî nikâh kıyılmadan birlikte yaşadığı ve evlenme niyetini açıkladığı kişiye evlenmek amacıyla bir çift bilezik hediye etmişti. Resmî evlilik gecikince kişi sanıktan ayrılmaya karar vermiştir. Tartışma sırasında sanık bilezikleri istemiştir; kişi vermek istemeyince bilezikleri bileğinden zorla çıkararak aldı ve basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek şekilde yaralanmasına yol açmıştır. İlk derece mahkemesi, hediyeyle mülkiyeti ve zilyetliği karşı tarafa geçen bilezikleri zorla aldığı gerekçesiyle sanığı nitelikli yağmadan mahkûm etmiştir. Yargıtay bu hükmü oy çokluğuyla onamıştır. Karşı oyda ise sanığın hakkı olduğunu düşünerek hareket ettiği ve TCK m. 150/1 ile m. 30'un uygulanması gerektiği savunulmuştur.

> *...sanığın daha önce hediye olarak katılana kendi rızasıyla verdiği bilezikleri katılandan istediği, katılanın artık zilyetliği ve mülkiyeti kendinde olan ve sanık tarafından hediye edilmekle gerek mülkiyeti ve gerekse de zilyetliği kendisine geçen bilezikleri sanığa vermek istememesi üzerine sanığın zor kullanmak suretiyle mağdurdaki bu bilezikleri alarak üzerine atılı yağma suçunu işlediğinin kabul edildiği...*

DEĞERLENDİRME

122. madde hediyelerin geri istenmesine imkân verir, ama bu hak mahkeme yoluyla kullanılır. Zor kullanarak geri alma ağır cezai sonuçlar doğurabilir.

7 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
22.10.2020 · E. 2018/942 · K. 2020/3602

Nişanın varlığı tartışmalı bir olayda hediyeler bağışlama sayıldı: TBK 295'teki sebepler ispatlanmadıkça geri istenemez

Davacı, davalıyla bir süre sevgili olduklarını, sonra nişanlandıklarını, evlilik amacıyla ziynet eşyası, takı, kıyafet ve başka hediyeler aldığını ileri sürerek bunların iadesini ve tazminat istemiştir. Davalı, usulüne uygun bir nişan bulunmadığını, evlenme teklifini kabul etmediğini ve ziynetleri iade ettiğini savunmuştur. Mahkeme asıl davayı kısmen kabul etmiştir. Daire, davacının aldığı hediyeler ile ziynet eşyalarının bağışlama niteliğinde olduğunu ve davalının mülkiyetine geçtiğini belirtmiştir. Bağışlamadan dönmeyi haklı kılan ve TBK m. 295'te sınırlı olarak sayılan sebepler ileri sürülüp ispat edilmediği için asıl davanın tümden reddi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *...davacının davalıya aldığı hediyeler ile ziynet eşyaları bağışlama niteliğinde olup davalının mülkiyetine geçtiğinden ve bağışlamadan rücu edilebilmesi için yukarıda anılan 6098 sayılı TBK'nın 295. maddesinde açıkça belirtilen sınırlı sayıdaki sebeplerin ileri sürülmediği ve ispat edilemediğinden...*

DEĞERLENDİRME 122 yalnızca geçerli bir nişanda uygulanır. Nişanın varlığı ispatlanamazsa hediyeleri geri almak çok daha zordur; nişanın ispatına ilişkin açıklamalar için bkz. TMK m. 118.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 118:** Nişanlanma; hediye iadesinin ön şartı olan geçerli nişan.
- **TMK m. 119:** Evlenmeye zorlama yasağı; cayma tazminatı ve ceza şartı dava edilemez.
- **TMK m. 120 ve m. 121:** Nişanın bozulmasında maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 123:** Nişanlılıktan doğan davalarda bir yıllık zamanaşımı.
- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 77 vd., 183, 285, 295:** Sebepsiz zenginleşme, alacağın devri, bağışlama ve bağışlamadan dönme.
- **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 148–150:** Yağma ve hukuki ilişkiye dayanan alacağın tahsili.

MADDE

123

B. Nişanlılığın hükümleri

IV. Zamanaşımı

KANUN METNİ

Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

MADDE ÖZETİ

Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (m. 123). Bu süre maddi tazminat (m. 120), manevi tazminat (m. 121) ve hediyelerin geri verilmesi (m. 122) davalarının hepsine uygulanır. TBMM gerekçesine göre süre, sona ermenin öğrenilmesinden değil, nişanlılığın sona erdiği tarihten itibaren işler. Zamanaşımını hâkim kendiliğinden gözetmez; davalı ileri sürerse mahkeme bu savunmayı her şeyden önce inceleyip karara bağlamak zorundadır.[1] Uygulamadaki en büyük tartışma nişanın hangi tarihte bozulduğudur; bu tarih tanık, mesaj ve ihtarname gibi delillerle belirlenir.

TEMEL KAVRAMLAR

Zamanaşımı	Belirli bir süre geçince alacağın dava yoluyla istenememesi sonucunu doğuran, davalının ileri sürmesi gereken savunma (TBK m. 161).
Zamanaşımı def'i	Davalının, dava hakkının zamanaşımına uğradığını ileri sürmesi. Hâkim kendiliğinden gözetemez.
Sona erme tarihi	Nişanın bozulduğu, tarafların ayrılmaya karar verdiği ya da nişanlılardan birinin öldüğü tarih; bir yıllık süre bu tarihten başlar.
Ön sorun	Esasa girilmeden önce incelenmesi gereken konu; zamanaşımı def'i bu şekilde incelenir (HMK m. 163, 164).
Zamanaşımının kesilmesi	Dava açılması, icra takibi ya da borcun ikrarı gibi işlemlerle işlemiş sürenin silinip yeni sürenin başlaması (TBK m. 154, 156).

1 Yargıtay 2. HD, 23.12.2025, E. 2025/8445, K. 2025/11777.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 87 nci maddesini karşılamaktadır. Madde, nişanlılığın sadece bozulması hâlini değil, ölüm, gaiplik gibi diğer sona erme sebeplerini de kapsayacak şekilde kaleme alınmıştır. Böylece maddeye "Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları" ifadesi konulmak suretiyle bozma dışındaki diğer sona erme hâllerinde açılan davaların da buradaki özel zamanaşımı süresine tâbi olduğu anlatılmak istenmektedir. Burada gerek süre gerek bu sürenin işlemeye başladığı tarih itibarıyla özel bir hüküm söz konusudur. Maddede zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması, sona erme sebebinin öğrenilmesine tabî olmayıp bu süre sona ermeden itibaren işlemeye başlayacaktır. Bu yolla tarafların "sona ermeyi daha geç öğrenmiş oldukları" iddiasıyla yıllar sonra bu tür davalarla karşı karşıya getirilmesi yerinde görülmemiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 63*

Gerekçe iki özel tercihi ortaya koyuyor: süre bütün sona erme hâllerini kapsar ve öğrenmeden bağımsız olarak sona erme anından işler. Genel zamanaşımı sürelerinin çoğu öğrenmeye bağlı olduğundan (ör. TBK m. 72, 82), 123. madde bu yönüyle de özeldir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nişanlanmaktan mütevellit davalar, nişanın bozulduğu tarihten itibaren bir sene sonra sakıt olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 87 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 87	4721 sayılı Kanun m. 123
Kapsam	"Nişanlanmaktan mütevellit davalar"	"Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları"
Başlangıç	"Nişanın bozulduğu tarih"	Nişanlılığın sona ermesi (bozulma, ölüm, gaiplik)
Süre	Bir sene	Bir yıl
Sonuç	"Sakıt olur"	"Zamanaşımına uğrar"

Değişiklik durumu

TMK m. 123, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Nişanın bozulmasından doğan uyuşmazlıklar uzun süre askıda kalmasın diye kanun kısa ve özel bir süre öngörür. Genel zamanaşımı süreleri çok daha uzundur: 1

Dava	Süre	Başlangıç	Dayanak
Nişanlılığın sona ermesinden doğan davalar (m. 120, 121, 122)	Bir yıl	Nişanlılığın sona erdiği tarih	TMK m. 123
Haksız fiilden doğan tazminat (geçerli nişan yoksa)	İki yıl, her hâlde on yıl	Zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesi; her hâlde fiil tarihi	TBK m. 72
Sebepsiz zenginleşme (geçerli nişan yoksa)	İki yıl, her hâlde on yıl	Geri isteme hakkının öğrenilmesi; her hâlde zenginleşme tarihi	TBK m. 82
Bağışlamanın geri alınması (geçerli nişan yoksa)	Bir yıl	Geri alma sebebinin öğrenilmesi	TBK m. 297

2 Bu tablo, 118. madde şerhinde anlatılan "geçerli nişan var mı?" sorusunun süre bakımından da belirleyici olduğunu gösterir. Geçerli bir nişan varsa talepler bir yıllık özel süreye tabidir; yoksa talebin niteliğine göre genel süreler uygulanır.

II. Bir Yıllık Süreye Tabi Davalar

3 Madde "nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları"ndan söz eder. Bu ifade şu talepleri kapsar:

- Haklı sebep olmadan bozmada maddi tazminat (m. 120),
- Kişilik hakkı saldırısı nedeniyle manevi tazminat (m. 121),
- Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi (m. 122).

4 Süre, hediye iadesi talepleri için de işler. Yargıtay, nişan hediyesi olarak verilen pırlanta yüzüğe ilişkin talebi 123. maddedeki bir yıllık süre çerçevesinde değerlendirmiştir.[2] Karşı dava da aynı süreye tabidir. Bir dosyada karşı davanın zamanaşımı nedeniyle reddine ilişkin hüküm Yargıtay tarafından onanmıştır.[3]

5 TBMM gerekçesine göre madde yalnızca nişanın bozulmasını değil, ölüm ve gaiplik gibi diğer sona erme sebeplerini de kapsayacak şekilde yazılmıştır. Bozma dışındaki sona erme hâllerinde açılan davalar da bu özel süreye tabidir.

III. Sürenin Başlangıcı

6 Süre **nişanlılığın sona erdiği tarihten** başlar. Kanun koyucu bunu bilinçli olarak tercih etmiştir. TBMM gerekçesine göre zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması sona erme sebebinin öğrenilmesine bağlı değildir. Böylece tarafların "sona ermeyi daha geç öğrendik" iddiasıyla yıllar sonra bu tür davalarla karşı karşıya kalması önlenmiştir.

2 Yargıtay 3. HD, 18.10.2011, E. 2011/9128, K. 2011/15856.
3 Yargıtay 3. HD, 27.04.2016, E. 2015/11152, K. 2016/6663.

A. Nişanın Bozulma Tarihinin İspatı

Nişan çoğu zaman resmî bir işlemle değil, bir telefon konuşması, mesaj ya da aileler arası bir görüşmeyle bozulur. Bu yüzden uygulamadaki en büyük tartışma bozulma tarihidir. Yargıtay kararları şu ölçütleri öne çıkarır: 7

- **Görgüye dayalı tanık:** Olayı bizzat bilen tanığın beyanı, başkasından duyduğunu aktaran tanığın beyanından üstün tutulur.[4]
- **Belgelerle desteklenen tarih:** Hediyelerin iadesini isteyen ihtarnamedeki ifadeler ile tanık beyanlarının örtüştüğü tarih esas alınabilir. Davalının cevap dilekçesinde bozulma tarihini bildirmemesi de değerlendirmede dikkate alınır.[5]
- **Çelişkili beyanlar:** Tanıklar bozulma tarihi konusunda çelişkili beyanda bulunuyorsa, mahkeme tanıkları yeniden dinleyip çelişkiyi gidermeden zamanaşımından ret kararı veremez.[6]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Nişan bozulduğunda bozulma tarihi belgelenmelidir. Bozmayı bildiren mesajın ekran görüntüsü, hediyelerin iadesini isteyen noter ihtarnamesi ya da tarih içeren yazışmalar, ileride zamanaşımı tartışmasında en güçlü delillerdir. Süreyi hesaplarken güvenli yol, bozulmanın mümkün olan en erken tarihini esas alıp davayı bu tarihten itibaren bir yıl dolmadan açmaktır.

IV. Zamanaşımı Bir Def'idir: Hâkim Kendiliğinden Gözetmez

4721 sayılı Kanun açıkça "zamanaşımına uğrar" ifadesini kullanır. Zamanaşımı ileri sürülmedikçe hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz (TBK m. 161). Yargıtay'a göre zamanaşımı maddi hukuktan kaynaklanan bir def'i ve savunma aracıdır.[7] 8

Davalı zamanaşımı def'inde bulunmuşsa mahkeme bunu her şeyden önce incelemelidir. Def'i yerindeyse esasa girilmeden dava bu yönden reddedilir. Yargıtay bu kuralı 11.04.1940 tarihli ve 15/70 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nın gerekçesine dayandırır.[8] Güncel kararlarda da zamanaşımı def'inin ön sorun olarak incelenmesi ve olumlu ya da olumsuz bir karara bağlanması gerektiği vurgulanır (HMK m. 163, 164; Yargıtay 2. HD, K. 2025/11777). 9

Def'i ıslaha karşı da ileri sürülebilir. Davacı talebini ıslahla artırdığında davalı, ıslah dilekçesine karşı zamanaşımı def'inde bulunabilir; mahkeme bu def'i de karara bağlamalıdır.[9] 10

4 Yargıtay 3. HD, 28.05.2014, E. 2014/946, K. 2014/8374.
5 Yargıtay 3. HD, 28.12.2017, E. 2016/8225, K. 2017/18343.
6 Yargıtay 3. HD, 14.10.2015, E. 2014/19738, K. 2015/15820.
7 Yargıtay 3. HD, 06.06.2018, E. 2016/20228, K. 2018/6499.
8 Yargıtay 3. HD, 06.06.2018, E. 2016/20228, K. 2018/6499.

DİKKAT

Zamanaşımı savunması cevap dilekçesinde açıkça yapılmalıdır. Davalı süresinde ileri sürmediği zamanaşımından yararlanamaz, çünkü hâkim zamanaşımını kendiliğinden gözetemez (TBK m. 161). Davacı açısından ise bir yıllık süre geçmişse, davalı def'i ileri sürdüğünde haklı olsa bile dava reddedilebilir.

V. Zamanaşımının Kesilmesi

11 Genel hükümlere göre zamanaşımı; borçlunun borcu ikrar etmesi, alacaklının dava veya def'i yoluyla mahkemeye başvurması ya da icra takibinde bulunması hâllerinde kesilir (TBK m. 154). Kesilmeyle birlikte yeni bir süre işlemeye başlar. Borç bir senetle ikrar edilmiş veya mahkeme kararına bağlanmışsa yeni süre her zaman on yıldır (TBK m. 156). Örneğin nişan bozulduktan sonra karşı taraf hediyeleri iade edeceğini yazılı olarak kabul ederse, bu ikrar zamanaşımını keser.

VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nişan 1 Mart'ta bozuldu, dava ertesi yıl 15 Mart'ta açıldı	Davalı def'i ileri sürerse dava zamanaşımından reddedilir	TMK m. 123; TBK m. 161
Davalı zamanaşımını ileri sürmedi	Hâkim süreyi kendiliğinden gözetemez	TBK m. 161
Mahkeme def'i hakkında karar vermeden esasa girdi	Bozma sebebidir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/11777; Yargıtay 3. HD, K. 2018/6499
Bozulma tarihi konusunda tanıklar çelişkili	Çelişki giderilmeden karar verilemez	Yargıtay 3. HD, K. 2015/15820
"Nişanın bozulduğunu geç öğrendim"	Süre öğrenmeden değil, sona ermeden işler	TMK m. 123; TBMM S. Sayısı 723 gerekçesi
Nişanlılardan biri öldü	Süre ölümle sona erme tarihinden başlar	TMK m. 123; TBMM S. Sayısı 723 gerekçesi
Geçerli nişan yok, sevgiliye verilen para isteniyor	Bir yıllık süre değil, genel süreler uygulanır	TBK m. 72, 82, 297
Islahla talep artırıldı	Artırılan kısma karşı da zamanaşımı def'i ileri sürülebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2017/17405

9 Yargıtay 3. HD, 11.12.2017, E. 2016/6315, K. 2017/17405.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2025 · E. 2025/8445 · K. 2025/11777

Zamanaşımı def'i ön sorun olarak incelenmeli; nişanın bozulma tarihi belirlenmeden esasa girilemez

Davacı, nişanın karşı tarafça haksız olarak bozulduğunu ileri sürerek hediyelerin iadesini ve maddi ve manevi tazminat istemiştir. Davalı, nişanın davacının belirttiği tarihten daha önce bozulduğunu ve bir yıllık zamanaşımı süresinin geçtiğini savunmuştur. İlk derece mahkemesi tazminat taleplerini reddetti, ziynet talebini kısmen kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi de esastan karar vermiştir. Daire, mahkemenin nişanın hangi tarihte bozulduğunu tespit etmediğini ve davalının zamanaşımı itirazı hakkında karar vermediğini belirtmiştir. Def'ilerin taraflarca ileri sürülmesi gerektiğini, ileri sürülen zamanaşımı def'inin öncelikle ön sorun olarak incelenmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Bu durumda Mahkemece, davacı ile davalı arasındaki nişanlılık ilişkisi nazara alınarak, davalının öne sürdüğü zamanaşımı def'înin, öncelikle ön sorun şeklinde incelenmesi (HMK.163-164.maddelerine göre) ve olumlu ya da olumsuz bir karara bağlanması gerekirken, davalının zamanaşımı savunması hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmeden işin esası hakkında yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş...*

DEĞERLENDİRME Zamanaşımı tartışması, bozulma tarihinin belirlenmesiyle başlar. Mahkeme bu tarihi tespit etmeden esasa girerse karar bozulur.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2018 · E. 2016/20228 · K. 2018/6499

Zamanaşımı def'i varsa mahkeme her şeyden önce onu incelemelidir

Davalı, tarafların Temmuz 2010'da nişanlandığını, nişanın aynı yılın sonbaharında sona erdiğini ve bir yıldan fazla süre geçtiğini ileri sürerek zamanaşımı def'inde bulunmuştur. Mahkeme, bozulma tarihini belirlemek için tanıkları dinlemeye ve davacının isticvabına karar verdi ve bu işlemleri yapmıştır. Ancak zamanaşımı hakkında bir karar vermeden davanın esası hakkında hüküm kurmuştur. Daire, zamanaşımının maddi hukuktan kaynaklanan bir def'i olduğunu, def'i ileri sürülmüşse önce onun incelenmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Davalı, zamanaşımı definde bulunduğuna göre 11.04.1940 gün ve 15/70 sayılı YİBK gerekçesinde açıklandığı üzere zamanaşımı defi mevcut olduğu takdirde mahkemece herşeyden önce bu defin incelenmesi, gerçekleşmesi halinde, artık esas hakkında incelemeye devam olunmayıp davanın bu yönden reddi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Zamanaşımı def'i yerindeyse davanın esasına hiç girilmez. Taraflar bu yüzden bozulma tarihine ilişkin delillerini dava başında sunmalıdır.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2017 · E. 2016/6315 · K. 2017/17405

Islahla artırılan talebe karşı ileri sürülen zamanaşımı def'i de karara bağlanmalıdır

Nişanın bozulması nedeniyle hediyelerin iadesi istenen davada davacı, bilirkişi raporundan sonra talebini ıslahla artırmıştır. Davalı, ıslah dilekçesinin tebliğ edildiği celsede ıslaha karşı zamanaşımı def'inde bulunmuştur. Mahkeme bu def'i hakkında karar vermeden işin esasına girmiştir. Daire, zamanaşımı def'inin davanın esası hakkında her türlü işleme engel olduğunu belirtmiştir. Def'i hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmeden esasa girilmesini usul ve yasaya aykırı bulmuştur. Aynı kararda, dava dilekçesinde istenmeyen ziynet eşyalarının ıslahla davaya eklenemeyeceğini de belirterek kararı bozmuştur.

> *Zamanaşımı def'i davanın esası hakkında her türlü muameleye manidir.*

DEĞERLENDİRME Talebi ıslahla artırmak zamanaşımı riskini ortadan kaldırmaz. Dava dilekçesinde bütün hediyeleri tek tek saymak ve değerlerini mümkün olduğunca doğru göstermek gerekir.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
28.05.2014 · E. 2014/946 · K. 2014/8374

Bozulma tarihinde görgüye dayalı tanık beyanı, duyuma dayalı beyandan üstün tutulur

Mahkeme, nişanın 19.10.2011'de bir telefon görüşmesiyle bozulduğunu, davanın ise 13.11.2012'de, bir yıl geçtikten sonra açıldığını kabul ederek davayı zamanaşımından reddetmiştir. Davalı tanıkları nişanın Ekim 2011'de bozulduğunu davalıdan duyduklarını söylemişti. Davacı tanıkları ise nişanın Kasım 2011 sonunda bozulduğunu, bir tanık da Kasım ayındaki bir cenazeden bir hafta sonra davalının nişanın iyi gitmediğini söyleyerek araya girmesini istediğini anlatmıştır. Daire, görgüye dayalı bilgisi bulunan davacı tanıklarının beyanına itibar edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Nişanın Kasım 2011 sonunda bozulduğunu, bir yıllık sürenin dava tarihinde dolmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Bu duruma göre; görgüye dayalı bilgisi bulunan davacı tanıklarının beyanına itibar edilerek, nişanın 201 1 yılı Kasım ayının sonunda bozulduğu kabul edilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Bozulma tarihine ilişkin tanıkların olayı bizzat bilmesi önemlidir. Somut bir olaya (tören, cenaze, bayram) bağlanan beyanlar daha inandırıcıdır.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
28.12.2017 · E. 2016/8225 · K. 2017/18343

İhtarname ve tanık beyanının örtüştüğü tarih esas alınır; bozulma tarihini bildirmeyen davalı aleyhine değerlendirilir

Davalı bir yıllık sürenin geçtiğini savunmuştur; mahkeme davayı zamanaşımından reddetmiştir. Davalı tanıkları nişanın Mart 2013'ün ilk haftasında bozulduğunu söylemiştir. Davacı tanığı ise 23 Nisan 2013'ü bozulma tarihi olarak göstermiştir. Davacının Haziran 2013'te gönderdiği ihtarnamede, hediyelerin iade edileceğinin söylenmesinden bu yana iki ay geçtiği belirtiliyordu. Daire, ihtarnamedeki ifadenin davacı tanığının bildirdiği tarihle yaklaşık olarak örtüştüğünü ve davalının cevap dilekçesinde bozulma tarihini bildirmediğini dikkate alarak davanın süresinde açıldığını kabul etti ve kararı bozmuştur.

> *...davacı ... tarafından davalıya gönderilen ... Noterliğinin 12/06/2013 tarihli ve ... yevmiye numaralı ihtarnamesinde "Nişan hediyelerini iade edeceğinizi söylemenizden bu yana 2 aylık bir zaman geçmesine rağmen nişan hediyelerini halen iade etmediniz" şeklinde bir beyanı ile davacı tanığının bildirdiği tarihin yaklaşık olarak örtüştüğü...*

DEĞERLENDİRME Zamanaşımı def'inde bulunan davalı, bozulma tarihini açıkça ileri sürmeli ve delillendirmelidir. Tarih içeren belgeler tanık beyanlarını güçlendirir.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
14.10.2015 · E. 2014/19738 · K. 2015/15820

Bozulma tarihine ilişkin tanık beyanları çelişkiliyse, çelişki giderilmeden zamanaşımından ret kararı verilemez

Taraflar Eylül 2011'de nişanlanmış, düğün Ağustos 2012'ye kararlaştırılmıştı; nişan Ramazan ayı içinde bozulmuştu. Mahkeme, bir tanığın nişanın 2012 Ramazan Bayramı'ndan bir hafta önce bozulduğu yönündeki beyanına dayanarak asıl ve karşı davayı zamanaşımından reddetmiştir. Oysa tanıklardan biri nişanın bayrama bir hafta kala, biri düğünden bir hafta önce, bir diğeri ise düğünden yaklaşık bir ay önce bozulduğunu bildirmişti. Daire, mahkemenin tanık beyanları arasındaki çelişkiyi gidermediğini belirterek tanıkların yeniden dinlenmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *...mahkemece tanık beyanları arasındaki çelişki giderilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bir yıllık süre birkaç günlük farkla dolup dolmayabilir. Mahkeme, sonucu etkileyen tarih çelişkisini gidermeden karar veremez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 118:** Nişanlanma; bir yıllık sürenin uygulanması için geçerli nişan gerekir.
- **TMK m. 120 ve m. 121:** Nişanın bozulmasında maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 122:** Alışılmışın dışındaki hediyelerin geri verilmesi.

- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 72, 82, 154, 156, 161, 297:** Genel zamanaşımı süreleri, kesilme, zamanaşımının ileri sürülmesi, bağışlamanın geri alınması.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 163, 164:** Ön sorunlar.

BİRİNCİ BÖLÜM · EVLENME

EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ

İkinci Ayırım · m. 124–133

Evlenme Ehliyeti ve Engelleri başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 124–133. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 124	Yaş	Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez
m. 125	Ayırt etme gücü	Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez
m. 126	Küçükler hakkında	Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez
m. 127	Kısıtlılar hakkında	Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez
m. 128	Mahkemeye başvurma	Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir
m. 129	Hısımlık	Üç grup kişi arasında evlenme yasaktır
m. 130	Genel olarak	Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır
m. 131	Gaiplik durumunda	Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez
m. 132	Kadın için bekleme süresi	Evlilik sona ermişse kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez
m. 133	Akıl hastalığı	Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemez. 743 sayılı Kanun akıl hastalarının "asla" evlenemeyeceğini öngörüyordu; yeni Kanun bu yasağı rapor şartına dönüştürmüştür

MADDE

124 A. Ehliyetin koşulları I. Yaş

KANUN METNİ

(1) Erkek veya kadın onyedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.
(2) Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

MADDE ÖZETİ

Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez (m. 124). Hâkim ancak olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş kişinin evlenmesine izin verebilir; karardan önce, olanak bulundukça ana ve baba veya vasi dinlenir. On altı yaş kesin alt sınırdır: Yargıtay on beş yaşındaki çocuklara verilen evlenme izinlerini kanun yararına bozmuştur.[1] Tarafların birlikte yaşamaya başlamış olması tek başına olağanüstü durum sayılmamıştır.[2] On yedi yaşını dolduran ama on sekizini doldurmamış kişi ise mahkeme izni olmadan, ancak yasal temsilcisinin izniyle evlenebilir (TMK m. 126).

TEMEL KAVRAMLAR

Olağan evlenme yaşı	Kadın ve erkek için on yedi yaşın doldurulması (TMK m. 124/1).
Olağanüstü evlenme yaşı	Hâkimin izniyle evlenebilmek için doldurulması gereken on altı yaş (TMK m. 124/2).
Olağanüstü durum ve pek önemli sebep	Hâkimin on altı yaşındaki kişiye evlenme izni verebilmesi için birlikte aranan iki koşul.
Evlenmeye izin davası	Henüz evlenme yaşında olmayanın evlenmesine izin verilmesi için aile mahkemesinde görülen çekişmesiz yargı işi (HMK m. 382/2-b-1).

1 Yargıtay 2. HD, 27.04.2023, E. 2023/2853, K. 2023/2023.
2 Yargıtay 2. HD, 06.05.2015, E. 2015/3626, K. 2015/9331.

Küçük	On sekiz yaşını doldurmamış kişi; evlenmek için yasal temsilcisinin izni gerekir (TMK m. 126).
Evlenmeyle erginlik	Evlenen küçüğün ergin sayılması (TMK m. 11/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 88 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin konu başlığındaki "Ehliyet şartları" yerine amacı daha iyi ifade etmek üzere "Ehliyetin koşulları" deyimi kullanılmıştır. Küçük yaştaki kızların evlendirilmesinin gerek biyolojik gerek psikolojik açıdan olumsuz etkiler gösterdiği günümüzde tartışmasız olarak kabul edilen bir gerçektir. Daha ortaöğretim çağında bulunan onbeş yaşındaki bir küçüğün evlenmesine izin vermemek gerekir. Ülkemizde Medenî Kanunumuzun kabul edilmesinden bu yana bu konuda halkın bilinçlendiği ve eğitildiği göz önünde tutulmak suretiyle önemli bir kurum olan aile hayatının kurulmasında kadınlar için onbeş yaşın bitirilmesi yeterli görülmemiştir. Bu konuda bu kadar küçük yaşta evlenme yaşı itibarıyla ayrım erkek ve kadın arasında yapılmasının da anlamlı olmadığı kabul edilmelidir. Bu sebeple evlenme yaşı erkek ve kadın için onyedi yaşın bitirilmesi olarak kabul edilmiştir. Aynı gerekçelerle erken evlenme yaşının da her iki cins için hem aynı hem daha yükseltilerek onaltı yaşın bitirilmesi olarak kabulü uygun görülmüştür.

Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrasında yer alan "Karardan önce ana, baba veya vasinin dinlenmesi şarttır." hükmü bu kişilerin bulunmaması, nerede olduklarının bilinmemesi gibi hâllerde erken evlenmeye izin verilmesini engellemektedir. Bu nedenle bu kişilerin dinlenmesi maddede "mutlak bir zorunluluk" olmaktan çıkarılmış, "olanak bulundukça" dinlenmesi yönünde bir çözüm getirilmiştir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 64

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Erkek on yedi, kadın on beş yaşını ikmal etmedikçe evlenemez.

Şu kadar ki hakim, fevkalade hallerde ve pek mühim bir sebebe mebni on beş yaşını ikmal etmiş olan bir erkeğin veya on dört yaşını bitirmiş olan bir kadının evlenmesine müsaade edebilir. Karardan önce ana, baba veya vasinin dinlenmesi şarttır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 88 (Değişik: 15/6/1938 - 3453/1 md.; mülga)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Erkek onsekiz ve kadın onyedi yaşını ikmal etmedikçe evlenemez. Şu kadar ki hakim, fevkalade hallerde ve pek mühim bir sebebe mebni onbeş yaşını ikmal etmiş olan erkek ve kadının evlenmesine müsaade edebilir. Ana ve baba ve vasi de dinlenir.

743 sayılı Kanun m. 88'in 1926 tarihli ilk metni (3453 sayılı Kanunla değiştirildi)

	743 sayılı Kanun m. 88 (1938–2001)	4721 sayılı Kanun m. 124
Olağan evlenme yaşı	Erkek 17, kadın 15	Erkek ve kadın 17
Hâkim izniyle	Erkek 15, kadın 14	Erkek ve kadın 16

	743 sayılı Kanun m. 88 (1938–2001)	4721 sayılı Kanun m. 124
İzin koşulu	"Fevkalade haller" ve "pek mühim bir sebep"	"Olağanüstü durumlar" ve "pek önemli bir sebep"
Ana, baba veya vasinin dinlenmesi	Şart	"Olanak bulundukça"

Değişiklik durumu

TMK m. 124, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır. 743 sayılı Kanun döneminde evlenme yaşı 1938'de 3453 sayılı Kanunla düşürülmüştü.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1. madde evlenme ehliyetinin yaş koşulunu belirler. Evlenebilmek için yaşa ek olarak ayırt etme gücüne sahip olmak (TMK m. 125) ve küçükler için yasal temsilcinin iznini almak (TMK m. 126) da gerekir. Yaşa göre durum şöyledir:

Yaş	Evlenme imkânı	Gereken izin	Dayanak
16 yaşını doldurmamış	Hayır; hiçbir izinle evlenemez	—	TMK m. 124/2; Yargıtay 2. HD, K. 2023/2023
16 yaşını doldurmuş, 17'yi doldurmamış	Ancak hâkim izniyle	Hâkim izni (olağanüstü durum ve pek önemli sebep); yasal temsilcinin izni	TMK m. 124/2, 126
17 yaşını doldurmuş, 18'i doldurmamış	Evet	Yasal temsilcinin izni	TMK m. 124/1, 126
18 yaşını doldurmuş	Evet	Gerekmez	TMK m. 11, 124

II. Birinci Fıkra: On Yedi Yaş Kuralı

1 Kanun olağan evlenme yaşını **kadın ve erkek için eşit olarak on yedi** yaş olarak belirler. 4721 sayılı Kanun'dan önce bu yaş kadın için on beşti. TBMM gerekçesine göre küçük yaştaki kızların evlendirilmesinin biyolojik ve psikolojik açıdan olumsuz etkileri günümüzde tartışmasız kabul edildiğinden, ortaöğretim çağındaki on beş yaşındaki bir küçüğün evlenmesine izin vermemek gerektiği düşünülmüş ve evlenme yaşında kadın ile erkek arasında ayrım yapılmasının anlamlı olmadığı kabul edilmiştir.

On yedi yaşını dolduran kişi henüz ergin değildir. Bu nedenle mahkeme izni ge- 2
rekmese de yasal temsilcisinin, yani velayet sahibi ana ve babasının veya vasisinin izni olmadıkça evlenemez (TMK m. 126). Evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11/2).

A. Evlenme Yaşının 1926'dan Bugüne Değişimi

Dönem	Olağan evlenme yaşı	Hâkim izniyle evlenme yaşı	Dayanak
1926–1938	Erkek 18, kadın 17	Erkek ve kadın 15	743 sayılı Kanun m. 88 (ilk metin)
1938–2001	Erkek 17, kadın 15	Erkek 15, kadın 14	743 sayılı Kanun m. 88 (3453 sayılı Kanunla değişik, 1938)
2002'den beri	Erkek ve kadın 17	Erkek ve kadın 16	4721 sayılı Kanun m. 124

III. İkinci Fıkra: On Altı Yaşında Mahkeme İzni

A. Üç Koşul Birlikte Aranır

Hâkim, on altı yaşını doldurmuş kişinin evlenmesine ancak şu koşullar birlikte 3
bulunuyorsa izin verebilir:

1. **On altı yaşın doldurulmuş olması:** Bu kesin bir alt sınırdır. On altı yaşını doldurmamış bir çocuğa hiçbir gerekçeyle evlenme izni verilemez. Yargıtay, on beş yaş bir aylık[3] ve on beş yaş yedi aylık[4] çocuklara verilen evlenme izinlerini Adalet Bakanlığının ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının başvurusu üzerine kanun yararına bozmuştur.
2. **Olağanüstü bir durumun bulunması.**
3. **Pek önemli bir sebebin bulunması.**

Yargıtay'a göre on altı yaşın doldurulması koşulunun yanı sıra olağanüstü durum- 4
ların ve pek önemli bir nedenin varlığı zorunludur.[5] Aynı kararda tarafların birlikte olup karı koca gibi yaşamaları olağanüstü durum olarak kabul edilmemiştir. Bu karar oy çokluğuyla verilmiş; karşı oyda fiilî birlikteliğin küçüğün haklarını güvenceye almak için nikâhla koruma altına alınması gerektiği savunulmuştur.

B. Ana ve Babanın veya Vasinin Dinlenmesi

Hâkim karardan önce, olanak bulundukça ana ve babayı veya vasiyi dinler. 743 5
sayılı Kanun bu dinlemeyi mutlak şart olarak öngörüyordu. TBMM gerekçesine göre bu kişilerin bulunmaması veya nerede olduklarının bilinmemesi gibi hâllerde bu şart erken evlenmeye izin verilmesini engelliyordu. Bu nedenle dinleme mutlak

3 Yargıtay 2. HD, 27.04.2023, E. 2023/2853, K. 2023/2023.
4 Yargıtay 2. HD, 10.03.2014, E. 2013/20482, K. 2014/5005.
5 Yargıtay 2. HD, 06.05.2015, E. 2015/3626, K. 2015/9331.

bir zorunluluk olmaktan çıkarılmış, "olanak bulundukça" yapılması öngörülmüştür.

C. Evlenmeye İzin Davası

6 Yargıtay'a göre izin davasını ayırt etme gücüne sahip küçük ya da onun yasal temsilcileri açabilir; yasal temsilcinin açtığı davada küçük de dinlenmeli ve hâkim, küçüğün evlenme için gerekli kişiliğe, bedeni ve fikri olgunluğa erişip erişmediğini gözlemlemelidir.[6] Aynı kararda duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilmesi usule aykırı bulunmuştur.

Konu	Kural	Dayanak
Yargılama türü	Çekişmesiz yargı işi	HMK m. 382/2-b-1
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi; bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi	4787 sayılı Kanun m. 4
İzin verilebilecek kişi	On altı yaşını doldurmuş, on yedi yaşını doldurmamış kişinin	TMK m. 124/2
Davacı	Ayırt etme gücüne sahip küçük ya da yasal temsilcisi	Yargıtay 2. HD, K. 2004/4675
Dinlenecekler	Olanak bulundukça ana ve baba veya vasi; yasal temsilcinin açtığı davada küçüğün kendisi de	TMK m. 124/2; Yargıtay 2. HD, K. 2004/4675
Hatalı izin	Kesinleşmiş olsa bile kanun yararına bozulabilir; bozma kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz	HMK m. 363; Yargıtay 2. HD, K. 2014/5005

DİKKAT

Kanun yararına bozma, verilmiş hatalı iznin hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz (HMK m. 363/2). Yargıtay'ın bozduğu izin kararlarından birinde, izne dayanarak evlenme zaten yapılmış ve nüfusa tescil edilmişti.[7] Bu yüzden izin talebinin ilk derecede titizlikle incelenmesi gerekir.

IV. Yaş Koşuluna Uyulmadan Yapılan Evlenme

7 Kanun evlenme yaşı doldurulmadan yapılan evlenmeyi mutlak butlan sebepleri arasında saymamıştır (TMK m. 145). Yargıtay, on altı yaşını doldurmuş kişinin hâkim izni olmadan evlenmesini nispi butlan sebebi saymış ve Cumhuriyet savcısının bu nedenle evliliğin iptalini isteyemeyeceğine karar vermiştir.[8] Küçüğün

6 Yargıtay 2. HD, 13.04.2004, E. 2004/3737, K. 2004/4675.
7 Yargıtay 2. HD, 10.03.2014, E. 2013/20482, K. 2014/5005.
8 Yargıtay 2. HD, 04.03.2009, E. 2007/17963, K. 2009/3892.

yasal temsilcisinin izni olmadan evlenmesi hâlinde ise izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir; evlenen sonradan on sekiz yaşını doldurur, kısıtlı olmaktan çıkar veya gebe kalırsa iptale karar verilemez (TMK m. 153).

Yaş koşuluyla ilgili bir eksiklik, evliliğin "yok" sayılması sonucunu doğurmaz. 8
1966'da tescil edilen bir evliliğin yokluğunun tespitine ilişkin davada, ilk derece mahkemesinin davacının evlenme tarihinde on beş yaş on aylık olduğu ve evlenmeye izin kararı bulunmadığı gerekçesiyle verdiği kabul kararı, bu vakıa davacı tarafından ileri sürülmediği için kaldırılmış ve dava reddedilmiştir; Yargıtay bu kararı onamıştır.[9]

V. Çocuk Yaşta Evlilik: Anayasal ve Uluslararası Boyut

Anayasa Mahkemesi evlenme hakkını Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri kapsa- 9
mında korur (AYM, A.M.K., B. No: 2021/5154, § 14; ayrıntı için bkz. TMK m. 119). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesi ise evlenme yaşı gibi koşullar bakımından iç hukuka atıf yapar.[10] Evlenme yaşı, evlenme hakkını sınırlayan değil, bu hakkın bilinçli ve özgür iradeyle kullanılmasını güvenceye alan bir koşuldur.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, resmî evlenme yaşının altındayken imam 10
nikâhıyla birlikte yaşatılan on altı yaşındaki bir çocuğun şikâyetinin etkili biçimde soruşturulmamasını kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlali saymıştır.[11] Kararda Türkiye'nin taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) 16. maddesinin ikinci fıkrasına yer verilmiştir:[12]

> *"Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır."*

Aynı kararda BM Çocuk Hakları Komitesinin 2012 tarihli Türkiye raporunda 11
asgari evlenme yaşının on sekize yükseltilmesinin önerildiği de aktarılmıştır.[13]

DİKKAT

Resmî nikâh kıyılmadan dinî tören yapılmasını cezalandıran TCK m. 230'un beşinci ve altıncı fıkraları, Anayasa Mahkemesinin 27.05.2015 tarihli, E. 2014/36, K. 2015/51 sayılı kararıyla[14] iptal edilmiştir. Ancak bir çocuğun "imam nikâhı" ya da düğünle birlikte yaşatılması, çocukla cinsel ilişkiyi hiçbir şekilde meşru kılmaz. Bu fiiller

9 Yargıtay 2. HD, 11.06.2024, E. 2022/11529, K. 2024/4553.
10 AYM, *Hüseyin Kesici* Başvurusu, B. No: 2013/3440, 20.04.2016, § 48.
11 AYM (Genel Kurulu), *Z.C.* Başvurusu, B. No: 2013/3262, 11.05.2016.
12 AYM (Genel Kurulu), *Z.C.* Başvurusu, B. No: 2013/3262, 11.05.2016, § 37.
13 AYM (Genel Kurulu), *Z.C.* Başvurusu, B. No: 2013/3262, 11.05.2016, § 64.
14 AYM, 27.05.2015, E. 2014/36, K. 2015/51.

çocuğun cinsel istismarı ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarını (TCK m. 103, 104) oluşturabilir.

VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
17 yaşında, ailesi evlenmesine izin veriyor	Mahkeme izni gerekmez; yasal temsilcinin izniyle evlenebilir	TMK m. 124/1, 126
16 yaşını doldurmuş, olağanüstü durum var	Aile mahkemesinden evlenme izni istenebilir	TMK m. 124/2; HMK m. 382
15 yaşında	Hiçbir gerekçeyle evlenme izni verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2023
16 yaşında, sevdiği kişiyle birlikte yaşamaya başlamış	Birlikte yaşama tek başına olağanüstü durum sayılmamıştır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/9331
Ana ve babanın nerede olduğu bilinmiyor	Dinleme "olanak bulundukça" yapılır; izin engellenmez	TMK m. 124/2; TBMM S. Sayısı 723 gerekçesi
Küçük, yasal temsilcinin izni olmadan evlendi	Yasal temsilci iptal davası açabilir; 18 yaş veya gebelik hâlinde iptal edilemez	TMK m. 153

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
27.04.2023 · E. 2023/2853 · K. 2023/2023

On altı yaşını doldurmamış çocuğa evlenme izni verilemez

İlk derece mahkemesi, dava tarihinde on beş yaş ve karar tarihinde on beş yaş bir aylık olan bir çocuğun gebe olduğuna ilişkin hastane raporuna dayanarak evlenmesine izin vermiştir; gebelik düşükle sonuçlanmıştı. Karar kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığı, kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir. Daire, 124. maddenin ikinci fıkrasına göre hâkimin ancak on altı yaşını doldurmuş kişinin evlenmesine izin verebileceğini, küçüğün bu yaşı doldurmadığını belirtmiştir. Talebin reddi gerekirken kabul edilmesini hatalı bularak kararı sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *Buna göre İlk Derece Mahkemesince evlenmesine izin verilmesi istenilen küçüğün henüz onaltı yaşını doldurmamış olduğu gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulüne karar verilmiş olması hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME On altı yaş kesin sınırdır; gebelik gibi başka bir gerekçe bu sınırı aşmaya yetmez.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.03.2014 · E. 2013/20482 · K. 2014/5005

On beş yaş yedi aylık çocuğa verilen izin bozuldu; ama izne dayanan evlilik zaten tescil edilmişti

Birlikte yaşamaya başladığı kişiyle evliliğinin kanuni güvenceye alınması için on altı yaşını doldurduğunu ileri süren küçük adına evlenme izni istendi. Mahkeme izin vermiştir; karar kesinleşti ve evlenme bir gün sonra yapılarak nüfusa tescil edilmiştir. Cumhuriyet savcısının bildirimi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir. Daire, küçüğün karar tarihinde on beş yaş yedi aylık olduğunu ve on altı yaşını doldurmadığını belirterek kararı kanun yararına bozmuştur.

> *Mahkemece, yasal şartın oluşmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken Türk Medeni Kanunun 124/2. maddesi hükmüne aykırı olarak evlenmeye izin verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Kanun yararına bozma verilmiş iznin sonuçlarını, dolayısıyla yapılmış evliliği ortadan kaldırmaz. Yaş hesabında dava ve karar tarihleri nüfus kaydıyla birlikte dikkatle incelenmelidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.05.2015 · E. 2015/3626 · K. 2015/9331

Birlikte "karı koca gibi" yaşamaya başlamak tek başına olağanüstü durum değildir

Ana ve baba, kızlarının birlikte yaşadığı kişiyle evlenmesine izin verilmesini istemiştir; küçük de izin talebinde bulunmuştur. Tanıklara göre taraflar bir buçuk aydır birlikte yaşıyordu. Aile mahkemesi evlenmeye izin vermiştir. Daire, izin için on altı yaşın doldurulmasının yanında olağanüstü durumların ve pek önemli bir nedenin varlığının zorunlu olduğunu, tarafların birlikte yaşamasının olağanüstü durum sayılamayacağını belirterek kararı oy çokluğuyla bozmuştur. Karşı oyda, fiilî birlikteliğin nikâhla güvenceye alınmamasının küçüğün nafaka, tazminat ve mirasçılık haklarını korumasız bırakacağı savunulmuştur.

> *Hakim tarafından evlenme izni verilebilmesi için on altı yaşını doldurmuş olmak koşulunun yanı sıra olağanüstü durumların ve pek önemli bir nedenin varlığı zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Hâkim izni istisnadır ve dar yorumlanır. İzin talebinde olağanüstü durumu ve pek önemli sebebi somut olarak ortaya koymak gerekir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2022 · E. 2022/7739 · K. 2022/9912

Mahkeme izniyle yapılan evlilik de genel iptal sebeplerine tabidir: gebelikte yanılma nispi butlan sebebi sayıldı

Küçük yaştaki taraflar, kadının gebe olduğunu bildirmesi üzerine mahkeme kararıyla evlenmişti; hiçbir zaman ortak bir haneleri olmamıştır. Doğan çocukla ilgili kuşkulanan koca DNA testi yaptırdı ve çocuğun biyolojik babası olmadığını öğrenmiştir; açtığı soybağının reddi davası kabul edilerek kesinleşmiştir. Koca, hak düşürücü süre içinde evlenmenin iptalini istemiştir; ilk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi de istinafı esastan reddetmiştir. Daire, kocanın eşinin önemli bir niteliğinde yanılarak evlendiğini ve TMK m. 149/2'deki nispi butlan koşullarının oluştuğunu belirterek kararı bozmuştur.

> *Davacı erkek evlenmeden önce davalının kendisinden hamile kaldığını düşünmüş ve davalı kadının kendisinden başka bir erkekle ilişkisinin bulunduğundan habersiz, kendisi için davalı kadınla birlikte yaşamayı çekilmez bir duruma sokacak derecede, davalı kadının önemli bir niteliğinde yanılarak onunla evlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Mahkeme izni evliliği her türlü iptal sebebine karşı korumaz. İznin dayanağı olan olgular yanlış çıkarsa genel iptal hükümleri uygulanabilir (TMK m. 149, m. 152).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2024 · E. 2022/11529 · K. 2024/4553

Evlenme izni olmadığı ileri sürülmemişse hâkim bunu kendiliğinden dikkate alarak evliliği "yok" sayamaz

Eşi boşanma davası açtıktan sonra davacı, 1966'da "karı koca gibi yaşayanların evliliklerinin tesciline" dair belgeyle kaydedilen evlilikteki imzaların kendisine ait olmadığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi, davacının evlenme tarihinde on beş yaş on aylık olduğunu ve evlenmeye izin kararı bulunmadığını gerekçe göstererek davayı kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, davacının böyle bir iddiası olmadığını, hâkimin ileri sürülmeyen vakıaları kendiliğinden dikkate alamayacağını ve imzanın davacıya ait olmadığının ispatlanamadığını belirterek davayı reddetmiştir. Yargıtay bu kararı onamıştır.

> *Bu durumda evlenmeye izin kararı bulunmaması diğer koşulların da bulunması halinde butlan sebebini oluşturabilir. Olayda butlan sebebine dayalı bir dava da yoktur.*

DEĞERLENDİRME Alıntılanan değerlendirme, olay tarihinde yürürlükte olan 743 sayılı Kanun'a göre bölge adliye mahkemesince yapılmış ve Yargıtay'ca onanmıştır. Yaş veya izin eksikliği iddiası, evliliği kendiliğinden ortadan kaldırmaz; ancak usulüne uygun açılmış bir davada ve kanundaki şartlarla ileri sürülebilir.

6 **ANAYASA MAHKEMESİ · GENEL KURULU**
Z.C. Başvurusu · B. No: 2013/3262 · 11.05.2016

İmam nikâhıyla birlikte yaşatılan on altı yaşındaki çocuğun şikâyeti etkili soruşturulmadı: kötü muamele yasağı ihlal edildi

Olay tarihinde on altı yaşında olan başvurucu, yirmi dört yaşındaki şüphelinin baskı, tehdit ve zorlamasıyla okulunu ve işini bıraktığını, imam nikâhı kıydırıldığını, düğün yapılarak birlikte yaşamaya başladıklarını ileri sürmüştür. Başvurucunun ve ailesinin şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmada savcılık kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, çocukların cinsel istismara karşı korunmasının devletin en önemli pozitif yükümlülüklerinden biri olduğunu vurgulamıştır. Suç tarihinin tespiti gibi temel adımlar atılmadan soruşturmanın sonuçlandırılmasını etkili soruşturma yükümlülüğüne aykırı buldu ve Anayasa'nın 17. maddesindeki kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir; maddi boyut yönünden ise ihlal bulunmadığını kabul etmiştir.

> *Bu bağlamda söz konusu suçların işlenmesini önleyici ve caydırıcı nitelikte tedbirlerin alınması devletin en önemli pozitif yükümlülüklerinden biridir.*

DEĞERLENDİRME Resmî evlenme yaşının altında dinî nikâh veya düğünle kurulan birliktelikler, çocuğu koruma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Devlet bu tür şikâyetleri etkili biçimde soruşturmak zorundadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 125:** Ayırt etme gücü; ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.
- **TMK m. 126:** Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 149 ve m. 153:** Yanılma nedeniyle ve yasal temsilcinin izni olmadan evlenmede iptal.
- **TMK m. 11:** Erginlik ve evlenmeyle erginlik.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 363, 382:** Kanun yararına temyiz; çekişmesiz yargı işleri.
- **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 103, 104:** Çocuğun cinsel istismarı ve reşit olmayanla cinsel ilişki.

MADDE

125 A. Ehliyetin koşulları II. Ayırt etme gücü

KANUN METNİ

Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.

MADDE ÖZETİ

Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez (m. 125). Ayırt etme gücü evlenme anında aranır. Eşlerden biri evlenme sırasında **sürekli** bir sebeple ayırt etme gücünden yoksunsa evlenme mutlak butlanla batıldır (TMK m. 145/2); bu davayı Cumhuriyet savcısı ve ilgisi olan herkes açabilir. Yoksunluk **geçici** bir sebepten kaynaklanıyorsa, o eş evlenmenin iptalini dava edebilir (TMK m. 148). Uygulamada bu davalar çoğu zaman ileri yaşta evlenip kısa süre sonra ölen kişinin mirasçıları tarafından açılır. Belirleyici delil, evlenme tarihindeki durumu değerlendiren Adli Tıp raporudur. Yargıtay, 83 yaşındaki demans hastası bir kişinin evliliğinde mutlak butlana hükmedilmesini onamış,[1] fiil ehliyeti bulunduğu raporlanan bir başka olayda ise davanın reddini onamıştır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Ayırt etme gücü	Kişinin akla uygun biçimde davranma yeteneği; yaşının küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk veya benzeri sebeplerle bu yetenekten yoksun olmayan herkes ayırt etme gücüne sahiptir (TMK m. 13).
Sürekli yoksunluk	Evlenme anında kalıcı bir sebebe dayanan ayırt etme gücü yokluğu; mutlak butlan sebebidir (TMK m. 145/2).
Geçici yoksunluk	Evlenme anında geçici bir sebebe (ör. sarhoşluk; TMK m. 13) dayanan ayırt etme gücü yokluğu; iptal sebebidir (TMK m. 148).
Mutlak butlan	Evlenmenin kamu düzenine aykırı sebeplerle baştan sakat olması; hâkim kararına kadar evlilik geçerli sayılır (TMK m. 156).

1 Yargıtay 2. HD, 17.05.2023, E. 2023/361, K. 2023/2425.
2 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9095, K. 2024/2668.

İyiniyetli eş | Evlenme sırasında butlan sebebini bilmeyen ve bilmesi gerekmeyen eş; iyiniyet asıldır (TMK m. 3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 89 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin birinci fıkrasındaki "mümeyyiz" sözcüğü yerine "ayırt etme gücü" sözcüğü kullanılmıştır. Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrasında yer alan "akıl hastalarının" asla evlenemeyeceği hükmü metinden çıkarılmış, 133 üncü maddede ayrı bir madde hâlinde düzenlenmiştir. Bu maddede, akıl hastalarının evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi hâlinde evlenmesi olanaklı hâle getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 64*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmeye, yalnız mümeyyiz olanlar ehildir. Akıl hastalıklarından birine müptela olan kimse asla evlenemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 89 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 89	4721 sayılı Kanun m. 125 ve 133
Ayırt etme gücü	"Yalnız mümeyyiz olanlar ehildir"	"Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez"
Akıl hastalığı	"Asla evlenemez"	Resmî sağlık kurulu raporuyla tıbbi sakınca yoksa evlenebilir (m. 133)

Değişiklik durumu

TMK m. 125, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Evlenebilmek için kanun üç ehliyet koşulu arar: yaş, ayırt etme gücü ve küçükler için yasal temsilcinin izni. 125. madde ikinci koşulu düzenler: 1

Koşul	Kural	Eksikliğin sonucu	Dayanak
Yaş	17 yaş; hâkim izniyle 16	Mutlak butlan sebepleri arasında sayılmamıştır	TMK m. 124, m. 145
Ayırt etme gücü	Evlenme anında bulunmalıdır	Sürekli yoksunlukta mutlak butlan; geçici yoksunlukta iptal	TMK m. 125, 145/2, 148

Koşul	Kural	Eksikliğin sonucu	Dayanak
Yasal temsilcinin izni	Küçük ve kısıtlı için	Yasal temsilcinin iptal davası	TMK m. 126, m. 127, m. 153
Akıl hastalığı	Resmî sağlık kurulu raporuyla tıbbi sakınca olmadığı anlaşılmalıdır	Evlenmeye engel derecede akıl hastalığında mutlak butlan	TMK m. 133, m. 145/3

II. Ayırt Etme Gücünün Anlamı ve Aranacağı An

2 Kanun ayırt etme gücünü olumsuz yönden tanımlar: yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da benzeri sebeplerden biriyle **akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan** herkes ayırt etme gücüne sahiptir (TMK m. 13). Ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). 125. madde bu genel kuralı evlenmeye uygular.

3 Ayırt etme gücü **evlenme anında** aranır. Kişinin evlenmeden önce veya sonra hastalanmış olması tek başına yeterli değildir; belirleyici olan, evlendirme memurunun önünde evlenme iradesinin açıklandığı andaki durumdur. Yargıtay'ın incelediği davalarda mahkemeler bu tarihi esas alarak rapor istemiş ve kişinin evlenme olgusunun bilincinde olup olmadığını araştırmıştır.[3]

4 Kanun kısıtlıların yasal temsilcinin izniyle evlenebileceğini öngörür (TMK m. 127). Bu nedenle vesayet altında bulunmak, tek başına evlenme anında ayırt etme gücünün bulunmadığı anlamına gelmez; her olayda evlenme anındaki durum ayrıca değerlendirilir.

III. Sürekli ve Geçici Yoksunluk: İki Farklı Sonuç

	Sürekli yoksunluk	Geçici yoksunluk
Sonuç	Mutlak butlan (TMK m. 145/2)	Nispi butlan, iptal (TMK m. 148)
Davacı	Cumhuriyet savcısı re'sen; ilgisi olan herkes (TMK m. 146)	Yalnız ayırt etme gücünden yoksun olan eş (TMK m. 148)
Süre	Süreye bağlı değildir	Sebebin öğrenilmesinden itibaren altı ay, her hâlde evlenmeden itibaren beş yıl (TMK m. 152)
Evlilik sona ermişse	Savcı re'sen açamaz; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir (TMK m. 147/1)	—

3 Yargıtay 2. HD, 16.05.2024, E. 2023/9032, K. 2024/3594.

	Sürekli yoksunluk	Geçici yoksunluk
Ayırt etme gücü sonradan kazanılmışsa	Davayı yalnız o eş açabilir (TMK m. 147/2)	—

Butlan sebebi ne olursa olsun, batıl bir evlilik ancak hâkim kararıyla sona erer. 5
Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK m. 156). Hâkim, başka bir davada, örneğin boşanma davasında, butlan sebebini fark etse bile bunu kendiliğinden gözeterek butlana karar veremez; bunun için ayrı bir butlan davası açılması gerekir.[4]

IV. Akıl Hastalığı: 133. Madde ve Sağlık Kurulu Raporu

743 sayılı Kanun akıl hastalarının "asla" evlenemeyeceğini öngörüyordu. TBMM 6
gerekçesine göre bu hüküm 125. maddeden çıkarılmış ve 133. maddede ayrı olarak düzenlenmiştir. Artık akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılırsa evlenebilir (TMK m. 133). Evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı ise ayrıca bir mutlak butlan sebebidir (TMK m. 145/3).

Bu iki kural birbirinden farklıdır: akıl hastalığı olan biri ayırt etme gücüne sahip 7
olabilir. Sağlık kurulu raporuyla evlenme mümkündür; ancak evlenme anında ayırt etme gücü yoksa 125. madde ve 145/2 uygulanır.

V. Mutlak Butlan Davası ve Mirasçılar

Bu davaların önemli bir kısmı, ileri yaşta evlenip kısa süre sonra ölen kişinin 8
çocukları tarafından açılır. Mirasçılık ve dava hakkı bakımından şu kurallar uygulanır:

- **Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez;** mirasçılar ancak açılmış olan davayı sürdürebilir (TMK m. 159).
- **Mutlak butlanda ise ilgisi olan herkes dava açabilir** (TMK m. 146/2). Evlilik ölümle sona ermişse Cumhuriyet savcısı re'sen dava açamaz, ama her ilgili mutlak butlanın **karar altına alınmasını** isteyebilir (TMK m. 147/1). Bu durumda mahkeme "evliliğin iptaline" değil, butlanın tespitine karar verir.[5]
- **Sağ kalan eşin iyiniyeti:** Evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş yasal mirasçı olamaz ve daha önce yapılmış ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları kaybeder (TMK m. 159). İyiniyet asıldır (TMK m. 3).

4 Yargıtay 2. HD, 21.04.2026, E. 2025/5548, K. 2026/4435.
5 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2023/7502, K. 2024/3219.

Sağ kalan eşin evlenme anında kötü niyetli olduğunu davayı açan ilgililer ispat etmelidir; evlilik süresince yaşanan olaylar bu soruyla ilgili değildir.[6]

DİKKAT

Mirasçıların açtığı butlan davasında iki ayrı talep vardır: evlenmenin mutlak butlanla batıl olduğunun tespiti ve sağ kalan eşin evlenme sırasında iyiniyetli olmadığının tespiti. İlki kanıtlansa bile, ikincisi ayrıca ispatlanmadıkça sağ kalan eş mirasçılık haklarını korur. İkinci talep için evlenme anındaki bilgi ve durum ortaya konmalıdır.

VI. Ayırt Etme Gücünün İspatı

9 Ayırt etme gücünün varlığı asıldır; yokluğunu iddia eden ispat eder (TMK m. 6). Yargıtay kararlarında öne çıkan deliller şunlardır:

Delil	Değerlendirme	Dayanak
Adli Tıp Kurumu raporu	Evlenme tarihindeki durumu değerlendiren, denetime elverişli rapor belirleyicidir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2425; Yargıtay 2. HD, K. 2024/2668
Hastane kayıtları ve teşhisler	Ölümden önceki tedavi kayıtları rapora esas alınır	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2425
Evlilik için alınan hekim raporu	Evlenme sırasında düzenlenen rapor dikkate alınır	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3594
Aynı dönemde yapılan diğer hukuki işlemler	Tapu devri, noter vekâletnamesi gibi işlemleri sorunsuz yapmış olmak aleyhe delil olabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3594
Tanık beyanları	Sürekli yoksunluğu kabule yeterli değilse dava reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3594

UYGULAMA NOTU

Bu davalarda sonuç çoğu zaman tek bir Adli Tıp raporuna bağlıdır. Rapora esas alınacak bütün tedavi kayıtları, reçeteler, görüntüleme sonuçları ve evlenme tarihine yakın hekim raporları dava dilekçesiyle birlikte gösterilmeli ve getirtilmesi istenmelidir. Rapor evlenme tarihindeki durumu açıkça değerlendirmiyorsa, ek rapor veya üst kurul raporu istenmesi gerekir.

6 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2023/7502, K. 2024/3219.

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Demans hastası yaşlı kişi, kendisinden çok genç biriyle evlendi	Evlenme anında sürekli yoksunluk raporla ispatlanırsa mutlak butlan	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2425
Ağır hastalıkla evlenen babanın çocukları dava açtı, rapor ehliyetli dedi	Dava reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2668
Evlenen eş öldü, mirasçılar butlan istiyor	"İptal" değil, butlanın karar altına alınması	TMK m. 147/1; Yargıtay 2. HD, K. 2024/3219
Nikâh sırasında ağır sarhoşluk	Geçici yoksunluk; altı ay ve beş yıllık süreler içinde iptal davası	TMK m. 148, 152
Akıl hastalığı olan kişi evlenmek istiyor	Resmî sağlık kurulu raporuyla evlenebilir	TMK m. 133
Boşanma davasında evliliğin batıl olduğu anlaşıldı	Hâkim kendiliğinden butlana karar veremez; ayrı dava gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4435

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.05.2023 · E. 2023/361 · K. 2023/2425

83 yaşındaki demans hastasının 52 yaş küçük biriyle evliliği mutlak butlanla batıl sayıldı

Daha önce hiç evlenmemiş, 83 yaşındaki bir kadın 2014'te kendisinden 52 yaş küçük biriyle evlenmiştir. Kısa süre sonra açılan vesayet davasında sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olduğu belirlenerek kısıtlandı ve eşi vasi olarak atandı. Kadının kardeşi, evlenme tarihinde demans nedeniyle ayırt etme gücünden yoksun olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla batıl olduğunun tespitini istemiştir. Kadın dava sırasında ölmüştür. Mahkeme, ölümden önceki tüm tedavi kayıtlarını esas alan Adli Tıp Kurumu 1. Üst Kurulu raporuna dayanarak kadının evlenme tarihinde sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olduğunu kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay kararı onamıştır.

> *...kadının evlenme tarihi olan 13.01.2014 tarihinde sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunduğu, fiil ehliyetine haiz olmadığı tespit edilmiş olup denetime elverişli ve hüküm kurmaya yeterli bu rapor doğrultusunda davanın kabulü...*

DEĞERLENDİRME Evlenme öncesi ve sırasında alınan raporlar yetersizse, mahkeme tüm tedavi kayıtlarını getirterek üst kurul raporu alabilir. Belirleyici olan evlenme tarihindeki durumdur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2024 · E. 2023/7502 · K. 2024/3219

Ölümle sona eren evlilikte "iptal" değil butlanın tespiti; sağ kalan eşin kötü niyetini mirasçılar ispatlamalı

Ölen kişinin mirasçıları, murislerinin evlendiği sırada akıl sağlığının yerinde olmadığını ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla batıl olduğunun ve sağ kalan eşin evlenme sırasında iyiniyetli olmadığının tespitini istemiştir. Davalılar, butlanı dava etme hakkının mirasçılara geçmediğini savunmuştur. Adli Tıp raporlarına göre murisin evlenme tarihinde evlenmeye engel akli arızası vardı. Bölge adliye mahkemesi evliliğin iptaline ve sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığına karar vermiştir. Daire, evlilik ölümle sona erdiği için iptale değil, mutlak butlanın karar altına alınmasına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. İyiniyetin asıl olduğunu, sağ kalan eşin evlenme anında kötü niyetli olduğunun ispatlanamadığını, evlilik süresince yaşanan olayların ise bu açıdan önem taşımadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Bu durumda, eşlerden birinin ölümünden sonra butlan davası açılmışsa, sağ kalan eşin evlilik sözleşmesinin kurulması anında iyi niyetli olmadığı hususu mutlak butlan davasını açan ilgililer tarafından kanıtlanmalıdır...*

DEĞERLENDİRME Mutlak butlanın tespiti ile sağ kalan eşin mirasçılığını kaybetmesi ayrı sonuçlardır. İkincisi için evlenme anındaki kötü niyetin ayrıca ispatı gerekir. Daire bu ilkeyi Hukuk Genel Kurulunun 02.11.2011 tarihli, 2011/1-695 E., 2011/673 K. sayılı kararına dayandırmıştır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2024 · E. 2023/9095 · K. 2024/2668

Adli Tıp raporu evlenme tarihinde fiil ehliyeti bulunduğunu bildirdi: mirasçıların butlan davası reddedildi

Mirasçılar, babalarının 82 yaşındayken ve ayırt etme gücünden tamamen yoksunken kendilerinin haberi olmadan evlendiğini, kısa süre sonra öldüğünü, kendisine Alzheimer ve bunama tanısı konduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla batıl olduğunun tespitini istemiştir. Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulu raporu, murisin evlenme tarihinde fiil ehliyetine sahip olduğunu bildirmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Mirasçılar, raporun eksik olduğunu ve sağ kalan eşin iyiniyetinin tartışılmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay kararı onamıştır.

> *Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulunun 29.01.2021-438 tarih ve sayılı heyet raporunda muris ...'ın evlenme tarihi olan 10.03.2016 tarihinde fiil ehliyetine haiz olduğunun bildirildiği anlaşılmakla mutlak butlan ile evliliğin iptaline ilişkin davanın reddine dair verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu...*

DEĞERLENDİRME Yaş, hastalık teşhisi ve evliliğin kısa sürmesi tek başına yeterli değildir. Evlenme anında sürekli yoksunluk tıbbi olarak ispatlanamazsa dava reddedilir ve iyiniyet tartışmasına geçilmez.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
16.05.2024 · E. 2023/9032 · K. 2024/3594

Evlenmeden hemen önce tapu devri yapıp vekâletname veren kişinin ayırt etme gücü olmadığı kabul edilmedi

Mirasçılar, babalarına akciğer kanseri tanısı konduğunu, bilincinin yerinde olmadığını ve davalının maaşından ve mirasından yararlanmak için bu dönemde onunla evlendiğini ileri sürmüştür. Davalı, tarafların evlenmeden önce de birlikte yaşadığını savunmuştur. Mahkeme davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, tanık beyanlarını sürekli yoksunluğu kabule yeterli görmemiştir. Murisin evlenmeden kısa süre önce bir taşınmazını tapuda devrettiğini, evlenmeden bir hafta önce başka bir taşınmaz için noterden vekâletname verdiğini, bu işlemler ve evlilik için düzenlenen hekim raporlarını değerlendirerek istinafı reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...dinlenen davacı tanıklarının beyanlarının murisin ayırt etme gücünden sürekli yoksun olduğunu kabule yeterli görülmemesine...*

DEĞERLENDİRME Aynı dönemde tapuda ve noterde işlem yapabilmiş olmak, ayırt etme gücünün varlığına işaret eden güçlü bir olgudur. Somut olayda bu işlemlerden yararlananlar davacıların kendileriydi.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.04.2026 · E. 2025/5548 · K. 2026/4435

Butlan, açılmış bir butlan davası olmadıkça başka bir davada kendiliğinden gözetilemez

Bir boşanma davasında mahkeme, evlenmenin mutlak butlanla batıl olduğu değerlendirmesiyle davayı usulden reddetmiştir. Daire, evlenmenin butlanının kanunda sınırlı sayıda sebeple düzenlendiğini, mutlak butlanın kamu düzeniyle ilgili olmakla birlikte ancak açılacak bir davayla ileri sürülebileceğini hatırlatmıştır. Mutlak butlanla sakat bir evlenmenin de hâkimin kesinleşmiş kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu belirtmiştir. Somut olayda mutlak butlan sebebiyle açılmış bir dava bulunmadığından usulden ret kararını bozmuştur.

> *Mahkemece, evlenmenin mutlak butlanla batıl olup olmadığının kendiliğinden değerlendirilmesi mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Boşanma, nafaka veya mal paylaşımı davasında evliliğin batıl olduğu anlaşılsa bile, butlan ancak ayrı bir davayla ve mahkeme kararıyla sonuç doğurur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 3, 6, 13, 15:** İyiniyet, ispat yükü, ayırt etme gücü ve ayırt etme gücü olmayanın fiilleri.
- **TMK m. 124:** Evlenme yaşı.
- **TMK m. 126 ve m. 127:** Küçük ve kısıtlının evlenmesinde yasal temsilcinin izni.

- **TMK m. 133:** Akıl hastalığı ve resmî sağlık kurulu raporu.
- **TMK m. 145–147:** Mutlak butlan sebepleri, dava hakkı ve sınırları.
- **TMK m. 148 ve m. 152:** Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk nedeniyle iptal ve hak düşürücü süre.
- **TMK m. 156–159:** Butlanın sonuçları; mirasçıların dava hakkı ve sağ kalan eşin iyiniyeti.

MADDE

126

A. Ehliyetin koşulları
III. Yasal temsilcinin izni
1. Küçükler hakkında

KANUN METNİ

Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

MADDE ÖZETİ

Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez (m. 126). Küçük, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir; yasal temsilcisi velayet sahibi ana ve baba ya da vasidir. On yedi yaşını dolduran küçük, mahkeme kararına gerek olmadan yasal temsilcisinin izniyle evlenebilir.[1] İzin, imzası onaylanmış yazılı belgeyle evlendirme memurluğuna verilir (TMK m. 136). On altı yaşındaki küçük için ayrıca hâkim izni gerekir (TMK m. 124/2). Yasal temsilci haklı bir sebep olmadan izin vermezse küçük mahkemeye başvurabilir (TMK m. 128). İzin olmadan yapılan evlilik iptal edilebilir; bu davayı evlenen küçük ya da üçüncü kişiler değil, yalnız izni alınmayan yasal temsilci açar.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Küçük	On sekiz yaşını doldurmamış kişi. Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar; evlenme de kişiyi ergin kılar (TMK m. 11).
Yasal temsilci	Küçük için velayet sahibi ana ve baba (TMK m. 342); velayet altında olmayan küçük için vasi (TMK m. 404).
İzin	Yasal temsilcinin evlenmeye önceden verdiği onay. Kanun, eski metindeki "rıza" yerine bu nedenle "izin" terimini seçmiştir.
Nispi butlan	Evlenmenin yalnız kanunun saydığı kişilerin açacağı davayla iptal edilebilmesi. Yasal temsilcinin izninin bulunmaması bu sebeplerdendir (TMK m. 153).

1 Yargıtay 2. HD, 30.10.2006, E. 2006/6903, K. 2006/14566.
2 Yargıtay 2. HD, 11.11.2014, E. 2014/3533, K. 2014/22316.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 90 ıncı maddesini karşılamaktadır. Maddenin "Kanunî mümessilin rızası" şeklindeki konu başlığı, iznin, rızanın önceden verilmesini ifade etmesi sebebiyle, "Yasal temsilcinin izni" şeklinde değiştirilmiştir. Maddede "Ana ve babasının veya vasisinin" şeklindeki sayma yerine, bunların tamamını ifade etmek üzere "yasal temsilcisinin" deyimine yer verilmiştir. Yürürlükteki maddenin ikinci cümlesi gereksiz bir hükümdür. Evlenmenin ilânı esnasında ana ve babadan yalnız biri velayete sahip ise, velayete sahip olan kişi "yasal temsilci" olduğundan ve birinci cümlede de bu kişinin izni arandığından, ister ana isterse baba velayet hakkına sahip olsun, bu durumda velayet hakkına sahip olan bu kişi yasal temsilci kavramı içerisinde zaten yer aldığından ikinci cümle metne alınmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 64–65*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Küçük, ana ve babasının veya vasisinin rızası olmadıkça evlenemez. Evlenmenin ilanı esnasında ana ve babadan yalnız biri velayeti haiz ise onun rızası kafidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 90 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 90	4721 sayılı Kanun m. 126
Onay verecek kişi	"Ana ve babasının veya vasisinin"	"Yasal temsilcisinin"
Onayın adı	"Rıza"	"İzin" (önceden verilen onay)
Velayet tek ebeveyndeyse	Ayrı cümleyle düzenlenmişti	Gerek görülmedi; velayet sahibi zaten yasal temsilcidir

Değişiklik durumu

TMK m. 126, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1 Küçüğün evlenebilmesi için evlenme yaşına ek olarak yasal temsilcisinin izni gerekir. Yaşa göre aranan koşullar şöyledir:

Yaş	Aranan şart	Dayanak
16 yaşını doldurmamış	Evlenemez; hâkim de izin veremez	TMK m. 124
16 yaşını doldurmuş, 17'yi doldurmamış	Olağanüstü durum ve pek önemli sebeple hâkim izni; karardan önce olanak bulundukça ana ve baba veya vasi dinlenir. Kişi	TMK m. 124/2, 126

Yaş	Aranan şart	Dayanak
	küçük olduğundan 126. maddedeki izin kuralı da uygulanır	
17 yaşını doldurmuş, 18'i doldurmamış	Yasal temsilcinin izni yeterlidir; mahkeme kararı gerekmez	TMK m. 124/1, 126; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14566
Yasal temsilci haklı sebep olmadan izin vermiyor	Hâkim, yasal temsilciyi dinledikten sonra evlenmeye izin verebilir	TMK m. 128; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14205
18 yaşını doldurmuş	Ergindir; kısıtlı değilse kimsenin iznine gerek yoktur	TMK m. 11, m. 127

II. Yasal Temsilci

Küçüğün yasal temsilcisi velayet sahibi ana ve babadır; ana ve baba velayetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidir (TMK m. 342). Kimin izninin gerektiği velayetin kimde olduğuna göre belirlenir: 2

Durum	İzin verecek kişi	Dayanak
Ana ve baba evli	Ana ve baba; evlilik devam ettiği sürece velayeti birlikte kullanırlar	TMK m. 336/1
Ana ve babadan biri ölmüş	Velayet sağ kalana aittir; onun izni	TMK m. 336/3
Ana ve baba boşanmış	Velayet kimdeyse onun izni; çocuk kendisine bırakılan ebeveyne verilmişse onun izni yeterlidir	TMK m. 336/3; TBMM gerekçesi
Küçük velayet altında değil	Vasinin izni; velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır	TMK m. 404

TBMM gerekçesine göre 743 sayılı Kanun'daki "ana ve babasının veya vasisinin" sayımı yerine bunların hepsini kapsayan "yasal temsilcisinin" deyimi kullanılmıştır. Eski Kanun'un "ana ve babadan yalnız biri velayete sahipse onun rızası yeterlidir" anlamındaki ikinci cümlesi ise gereksiz bulunarak metne alınmamıştır, çünkü velayet sahibi olan kişi zaten yasal temsilci kavramına girer. 3

Uygulamada velayet ana ve babada birlikteyse izin de birlikte verilir. Yargıtay'ın incelediği bir dosyada ebeveynlerden biri izin davası açmış, diğeri de yargılama sırasında icazet vermişti.[3] Daire, on yedi yaşını dolduran küçük için anne ve babanın izninin yeterli olduğunu belirtmiştir. 4

3 Yargıtay 2. HD, 30.10.2006, E. 2006/6903, K. 2006/14566.

III. İznin Veriliş Biçimi

5 Evlenmek isteyenler, içlerinden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna birlikte başvurur (TMK m. 134). Evlenecek kişi küçük veya kısıtlıysa, nüfus belgeleri ve sağlık raporunun yanında **yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini** de evlendirme memurluğuna vermek zorundadır (TMK m. 136). Sözlü onay veya nikâh sırasında hazır bulunmak yerine kanun, imzası onaylanmış yazılı bir belge arar.

IV. On Yedi Yaşında Evlenmek: Mahkeme Kararı Gerekmez

6 On yedi yaşını dolduran küçük evlenme yaşındadır (TMK m. 124/1); eksik olan yalnızca erginliktir. Bu yüzden yasal temsilcinin izni yeterlidir ve mahkemeden ayrıca izin istenmesine gerek yoktur. Yargıtay, on yedi yaşını dolduran ve anne ve babası evlenmesine izin veren bir küçük için açılan izin davasının reddi gerekirken kabul edilmesini kanun yararına bozmuştur:

> *"4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 124/1. ve 126. maddeleri gereğince onyedi yaşını dolduran küçük, hakim kararına gerek olmaksızın yasal temsilcisinin izniyle evlenebilir."*[4]

7 Aynı kararda, 124/2 ve 128. maddelerde belirtilen durumlarda ise küçüğün evlenmesine ancak mahkeme kararıyla izin verilebileceği vurgulanmıştır.

V. İzin Olmadan Evlenmenin Sonuçları

8 Kanun, yasal temsilcinin izni olmadan yapılan evlenmeyi mutlak butlan değil, **nispi butlan** sebebi saymıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre nispi butlan sebepleri evlenme sırasında ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, irade sakatlığı ve yasal temsilcinin izninin bulunmamasıdır; bu davayı ilgili eş ve, yasal temsilcinin izninin arandığı durumlarda, yasal temsilci açabilir.[5]

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Yalnız izni alınmayan yasal temsilci	TMK m. 153/1
Evlenen küçüğün izin eksikliğine dayanması	Hayır	Yargıtay 2. HD, K. 2012/10315
Eşin çocuklarının veya diğer ilgililerin izin eksikliğine dayanması	Hayır	Yargıtay 2. HD, K. 2014/22316
Cumhuriyet savcısının dava açması	Hayır; savcının nispi butlan nedeniyle iptal isteme yetkisi yoktur	Yargıtay 2. HD, K. 2009/3892

4 Yargıtay 2. HD, 30.10.2006, E. 2006/6903, K. 2006/14566.
5 Yargıtay HGK, 23.09.2020, E. 2017/2294, K. 2020/671.

Konu	Kural	Dayanak
İptale karar verilemeyen durumlar	Evlenen kişi sonradan on sekiz yaşını doldurarak ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya kadın gebe kalırsa	TMK m. 153/2
İptal kararına kadar	Evlilik geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur	TMK m. 156

UYGULAMA NOTU

Kanun, altı ay ve beş yıllık hak düşürücü süreyi "eşlerin dava hakkı" başlığı altında düzenlemiş (TMK m. 152), yasal temsilcinin dava hakkını ise ayrı bir başlık altında düzenlemiştir (TMK m. 153). 153. madde bir süre öngörmek yerine iptali engelleyen olayları sayar. Küçük on sekiz yaşını doldurduğunda veya kadın gebe kaldığında artık iptale karar verilemeyeceğinden, izinsiz evlenmeyi öğrenen yasal temsilcinin davayı geciktirmemesi gerekir.

DİKKAT

İzin eksikliği iptal hakkını yalnız yasal temsilciye verir. Evlenen küçük bu gerekçeyle evliliğini iptal ettiremez. Evlenmeye yanılma, aldatma veya korkutma gibi bir irade sakatlığıyla razı olmuşsa bu sebeplere dayanabilir; ancak bu davalar da altı ay ve beş yıllık hak düşürücü sürelere tabidir (TMK m. 149–152). Yargıtay, on yedi yaşında izinsiz evlenen ve korkutmaya da dayanan davacının iptal talebini, izin eksikliği bakımından dava hakkı olmadığı ve korkutma bakımından süre geçtiği için reddeden kararı onamıştır.[6]

VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
17 yaşında, anne ve babası evlenmesine izin veriyor	Mahkeme kararı gerekmez; imzası onaylanmış yazılı izin belgesi evlendirme memurluğuna verilir	TMK m. 136; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14566
17 yaşında, ailesi haklı bir sebep olmadan izin vermiyor	Mahkemeye başvurabilir; hâkim ana ve babayı dinler	TMK m. 128; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14205
16 yaşında evlenmek istiyor	Olağanüstü durum ve pek önemli sebeple hâkim izni gerekir	TMK m. 124/2
Anne ve babası boşanmış	Velayet kimdeyse onun izni gerekir	TMK m. 336/3

6 Yargıtay 2. HD, 19.04.2012, E. 2011/3446, K. 2012/10315.

Durum	Sonuç	Dayanak
Küçük, ailesinin izni olmadan evlendi	İzni alınmayan yasal temsilci iptal davası açabilir	TMK m. 153/1
İzinsiz evlenen kadın gebe kaldı veya 18 yaşını doldurdu	İptale karar verilemez	TMK m. 153/2
Babanın eşi evlenirken 17 yaşındaydı ve ailesinin izni yoktu	Babanın çocukları bu sebeple iptal isteyemez	Yargıtay 2. HD, K. 2014/22316

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.11.2014 · E. 2014/3533 · K. 2014/22316

Küçüğün izinsiz evlendiği gerekçesiyle eşin çocukları dava açamaz; bu hak izni alınmayan yasal temsilcinindir

Bir erkeğin ilk eşinden olan çocukları, babalarının sonraki evliliğinin iptalini iki sebebe dayanarak istemiştir. Birinci sebep, kadının evlenme tarihinde on yedi yaşını doldurmuş olmakla birlikte yasal temsilcilerinin geçerli bir izninin bulunmamasıydı. İkinci sebep, erkeğin evlenme sırasında evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olduğu iddiasıydı. Mahkeme davayı reddetmiştir. Daire, izin eksikliğine dayanarak iptal isteme hakkının yalnız izni alınmayan yasal temsilciye ait olduğunu, erkeğin önceki eşinden olan çocuklarının bu sebeple dava açamayacağını belirtmiştir. Akıl hastalığı iddiası bakımından da erkeğin hâlen sağ olduğunu, davacıların ileride mirasçı olup olmayacaklarının belli olmadığını ve güncel bir hukuki yararları bulunmadığını kabul etmiştir. Kararı gerekçesini değiştirerek oyçokluğuyla onamıştır; karşı oy yazısı hukuki yarar gerekçesine katılmamıştır.

> *Küçüğün yasal temsilcisinin hiç ya da geçerli bir izni olmaksızın evlenmiş olması halinde evliliğin iptalini isteme hakkı, izni alınmayan yasal temsilciye aittir.*

DEĞERLENDİRME Dava "mutlak butlan" adıyla açılsa bile, yasal temsilcinin izninin bulunmaması 153. maddedeki nispi butlan sebebidir. Bu sebebe eşin çocukları, diğer mirasçılar veya üçüncü kişiler dayanamaz.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.04.2012 · E. 2011/3446 · K. 2012/10315

İzin eksikliğine dayanan iptal davasını evlenen küçük değil, izni alınmayan yasal temsilci açar

Davacı, evlenme tarihinde on yedi yaşını doldurmuş olduğunu, evlenirken yasal temsilcisinin izninin alınmadığını ve evlenmeye korkutularak razı edildiğini ileri sürerek evlenmenin nispi butlanla iptalini istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir. Daire, izin eksikliğinin yalnız izni gereken yasal temsilciye iptal hakkı verdiğini, bu yüzden davacının bu sebebe dayanamayacağını belirtmiştir. Korkutma sebebine

dayanan iptal talebi bakımından da, evlenme 2008'de yapıldığından hak düşürücü sürenin geçtiğini kabul ederek kararı onamıştır.

> *...davacı evlenme tarihinde onyedi yaşını doldurmuş olup, evlenirken yasal temsilcinin izninin alınmamış olması, izni gereken yasal temsilciye evlenmenin iptalini isteme hakkını vereceğine (TMK.md.153/1), bu sebeple davacının evlenmenin iptalini isteme hakkının bulunmadığına...*

DEĞERLENDİRME İzin kuralı küçüğü değil, onu koruyan yasal temsilciyi yetkili kılar. Küçük kendi iradesindeki bir sakatlığa dayanacaksa süreleri kaçırmamalıdır (TMK m. 152).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.10.2006 · E. 2006/6903 · K. 2006/14566

On yedi yaşını dolduran küçük, mahkeme kararı olmadan anne ve babasının izniyle evlenebilir

Ebeveynlerden biri, hasımsız olarak açtığı davada velayetleri altındaki çocuklarının evlenmesine izin verilmesini istemiştir; diğer ebeveyn de yargılama sırasında icazet vermiştir. Mahkeme davayı kabul etti ve karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir. Daire, çocuğun dava tarihinde on yedi yaşını doldurduğunu ve anne ve babasının evlenmesine izin verdiğini tespit etmiştir. Evlenebilmesi için anne ve babanın izninin yeterli olduğunu, hâkim kararına gerek bulunmadığını belirterek davanın reddi gerekirken kabul edilmesini sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 124/1. ve 126. maddeleri gereğince onyedi yaşını dolduran küçük, hakim kararına gerek olmaksızın yasal temsilcisinin izniyle evlenebilir.*

DEĞERLENDİRME On yedi yaşındaki küçük için mahkeme yolu, ancak yasal temsilci izin vermiyorsa açıktır (TMK m. 128). Ailenin izni varsa doğrudan evlendirme memurluğuna başvurulur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.10.2006 · E. 2006/6047 · K. 2006/14205

Mahkeme, yasal temsilcinin izni yerine geçecek kararı anne ve babayı dinlemeden veremez

On yedi yaşını doldurmuş ama on sekiz yaşını doldurmamış davacı, evlenmesine mahkemece izin verilmesini istemiştir. Mahkeme, davacının ve tanıkların beyanlarıyla yetinerek izin verdi ve karar kesinleşmiştir. Nüfus kaydına göre davacının anne ve babası sağdı. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine kanun yararına bozma istendi. Daire, 126. maddeye göre küçüğün yasal temsilcinin izni olmadan evlenemeyeceğini, 128. maddeye göre hâkimin ancak haklı sebep olmaksızın izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra izin verebileceğini hatırlatmıştır. Anne ve babanın

dinlenmesi için araştırma yapılmadan izin verilmesini sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *...davacının anne ve babasının dinlenmeleri hususunda gerekli araştırma yapılarak beyanlarının tespitine çalışılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, davacı ve tanık beyanları ile yetinilerek eksik inceleme ve araştırma ile Türk Medeni Kanununun 128. maddesi hükmüne aykırı olarak evlenmeye izin verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Mahkeme izni, yasal temsilcinin iradesinin yerine geçer. Bu yüzden temsilcinin neden izin vermediği dinlenmeden ve haklı bir sebebi olup olmadığı tartışılmadan karar verilemez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 11:** Erginlik ve evlenmeyle erginlik.
- **TMK m. 124:** Evlenme yaşı ve on altı yaşında hâkim izni.
- **TMK m. 127:** Kısıtlının evlenmesinde yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 128:** Yasal temsilci izin vermezse mahkemeye başvurma.
- **TMK m. 134 ve m. 136:** Evlenme başvurusu ve yazılı izin belgesi.
- **TMK m. 152 ve m. 153:** Hak düşürücü süre ve yasal temsilcinin dava hakkı.
- **TMK m. 156:** Butlan kararına kadar evliliğin sonuçları.
- **TMK m. 336, 342, 404:** Velayetin kullanılması, çocuğun temsili ve küçüğün vesayeti.

MADDE

127

A. Ehliyetin koşulları
III. Yasal temsilcinin izni
2. Kısıtlılar hakkında

KANUN METNİ

Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

MADDE ÖZETİ

Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez (m. 127). Kısıtlı, vesayet altına alınmış ergindir; yasal temsilcisi vasidir (TMK m. 448). İzin, kısıtlama sebebi ne olursa olsun aranır. Yargıtay, isteğe bağlı kısıtlamada da vasinin izninin gerektiğini kabul etmiştir.[1] İzin, imzası onaylanmış yazılı belgeyle evlendirme memurluğuna verilir (TMK m. 136). Vasi haklı bir sebep olmadan izin vermezse kısıtlı mahkemeye başvurabilir (TMK m. 128). İzinsiz evlenmede iptal davasını izni alınmayan yasal temsilci açar; kısıtlılık sona erer veya kadın gebe kalırsa iptale karar verilemez (TMK m. 153). Vasinin izni, evlenme anında ayırt etme gücü bulunmayan kişiyi evlenmeye ehil kılmaz (TMK m. 125).

TEMEL KAVRAMLAR

Kısıtlı	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık veya bağımlılık, hapis cezası ya da kendi isteği gibi sebeplerle vesayet altına alınmış ergin (TMK m. 405–408).
Vasi	Kısıtlının yasal temsilcisi. Vesayet dairelerinin yetkileri saklı kalmak üzere vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder (TMK m. 448).
İzin	Yasal temsilcinin evlenmeye önceden verdiği onay. Eski Kanun'daki "rıza" yerine kullanılmıştır.
Yasal danışman	Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmayan bir ergine, belirli işlerde görüşü alınmak üzere atanan kişi. Yasal danışman atanan kişi kısıtlı değildir (TMK m. 429).

1 Yargıtay 2. HD, 23.06.2015, E. 2015/11390, K. 2015/13359.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 91 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin kenar başlığında ve metninde kullanılan "mahcur" terimi yerine daha isabetli ve arı Türkçe bir sözcük olan "kısıtlı" sözcüğü tercih edilmiştir. Ayrıca maddede kullanılan "rıza" yerine buradaki anlamına uygun olarak "izin" sözcüğü kullanılmıştır. Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrası, aşağıdaki 128 inci maddede, yasal temsilcilerden her ikisinin de, yani hem velilerin hem de vasilerin izin vermemesi hâlini kapsayacak şekilde kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 65*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahcur, vasisinin rızası olmadıkça evlenemez. Vasinin imtinaı takdirinde mahcur mahkemeye müracaat edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 91 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 91	4721 sayılı Kanun m. 127 ve 128
Terim	"Mahcur"	"Kısıtlı"
Onayın adı	"Rıza"	"İzin"
Onay verecek kişi	"Vasisinin"	"Yasal temsilcisinin"
İzin verilmezse	Aynı maddede mahkemeye başvurma	**128.** maddede, veli ve vasi için ortak düzenleme

Değişiklik durumu

TMK m. 127, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır. Kısıtlama sebeplerinden 407. madde ise 2024'te 7499 sayılı Kanunla değiştirilmiştir.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1 Kısıtlama, ergin bir kişinin fiil ehliyetini sınırlar. 127. madde, kısıtlının evlenmesini de yasal temsilcisinin iznine bağlar. Kanun bu konuda kısıtlama sebepleri arasında ayrım yapmaz:

Durum	Vasinin izninin gerekliliği	Dayanak
Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama	Evet	TMK m. 405, 127
Savurganlık, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, kötü yaşama tarzı ya da kötü yönetim sebebiyle kısıtlama	Evet	TMK m. 406, 127

Durum	Vasinin izninin gerekliliği	Dayanak
Hapis cezasının infazı sırasında kısıtlama	Evet	TMK m. 407, 127
İstek üzerine kısıtlama (yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik, ağır hastalık)	Evet	TMK m. 408, 127; Yargıtay 2. HD, K. 2015/13359
Yasal danışman atanması	Kişi kısıtlı değildir; 429. maddede danışmanın görüşüne bağlanan işler arasında evlenme sayılmamıştır	TMK m. 429

Hapis cezası sebebiyle kısıtlamaya ilişkin 407. madde, 2 Mart 2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir. Bu maddeye göre ceza infaz kurumundaki ergin hükümlü isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır; toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasının infazı için ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü, gerekli görülürse isteği olmasa da kısıtlanabilir (TMK m. 407). 2

II. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Hak ve Vasinin İzni

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez; kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada ise bu rıza kural olarak gerekli değildir (TMK m. 16). Evlenme iradesini de evlenecek kişi, evlendirme memurunun sorusuna olumlu sözlü cevap vererek kendisi açıklar (TMK m. 142). 127. madde ise evlenme için yasal temsilcinin önceden izin vermesini açıkça şart koşar. Vasinin rolü, kısıtlı adına evlenmek değil, evlenmeye izin vermektir. 3

Yargıtay'ın incelediği bir olayda ilk derece mahkemesi, kısıtlamanın isteğe bağlı olduğunu ve evlenmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu belirterek izin aranmayacağını kabul etmiş ve vasinin iptal davasını reddetmişti.[2] Daire bu kararı bozdu ve izinsiz evlenmenin nispi butlanla sakat olduğunu belirtmiştir. 4

III. İznin Veriliş Biçimi

Evlenecek kişi kısıtlıysa, nüfus belgeleri ve sağlık raporunun yanında **yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini** de evlendirme memurluğuna vermek zorundadır (TMK m. 136). Yargıtay kararlarında yazılı izin belgesinin bulunmaması belirleyici olmuştur: 5

- Yargıtay'ın bozduğu bir kararda, taraflar nikâh sırasında yasal temsilcinin yazılı rızasını içeren belgeyi evlendirme memuruna vermemişti.[3]

2 Yargıtay 2. HD, 23.06.2015, E. 2015/11390, K. 2015/13359.

- Yargıtay'ın onadığı bir başka dosyada vasi, evlilikten haberdar olduğunu kabul etmiş ama evlenme sırasında izninin bulunmadığını ileri sürmüştü.[4] Belediyeden gelen evlenme beyannamesinde yasal temsilcinin izni bölümü boştu ve evlilik iptal edilmiştir.

6 Kısıtlı akıl hastası ise, evlenmesinde tıbbi sakınca bulunmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılması da gerekir (TMK m. 133).

IV. Vasi İzin Vermezse: Mahkemeye Başvurma

7 743 sayılı Kanun'da vasinin izin vermemesi hâlinde kısıtlının mahkemeye başvurabileceği aynı maddede düzenlenmişti. TBMM gerekçesine göre bu hüküm 127. maddeye alınmamış, hem velilerin hem de vasilerin izin vermemesini kapsayacak şekilde 128. maddede düzenlenmiştir. Buna göre hâkim, haklı sebep olmaksızın izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra kısıtlının evlenmesine izin verebilir (TMK m. 128).

8 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, fiil ehliyeti sınırlandırılarak koruma altına alınmış bir kişinin evlenmesinin koruyucusunun iznine bağlanmasını ve bu iznin verilmemesini evlenme hakkının (AİHS m. 12) ihlali saymamıştır.[5] Bu karara göre koruma altındaki kişiler evlenme hakkından yoksun bırakılmamış, yalnız evlenmeleri önceden izne bağlanmıştır. Mahkeme, sınırlamaların çerçevesinin belirli olduğunu ve ret kararına karşı çekişmeli bir yargılamada denetim yolu bulunduğunu dikkate alarak sınırlamanın keyfî veya orantısız olmadığı sonucuna varmıştır.[6] Somut olayda psikiyatri raporu başvurucunun evlenmeye rıza gösterebildiğini, ancak bunun mali sonuçlarını denetleyemeyeceğini belirtmişti. Karar altıya karşı bir oyla verilmiştir.

V. Ayırt Etme Gücü ve Akıl Hastalığı: İzin Tek Başına Yetmez

9 Vasinin izni, kısıtlının evlenme ehliyetindeki eksikliği giderir; ayırt etme gücünün yokluğunu gidermez. Evlenme anında ayırt etme gücü bulunmayan kişi evlenemez (TMK m. 125). Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması veya evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı mutlak butlan sebebidir (TMK m. 145/2, 145/3).

10 Bu nedenle kısıtlının evliliğine ilişkin davalarda dayanılan sebep önemlidir. Yargıtay, iptal davası izin eksikliğine (TMK m. 153/1) değil evlenmeye engel akıl

3 Yargıtay 2. HD, 23.06.2015, E. 2015/11390, K. 2015/13359.
4 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.
5 AİHM, Delecolle/Fransa, B. No: 37646/13, 25.10.2018.
6 AİHM, Delecolle/Fransa, B. No: 37646/13, 25.10.2018.

hastalığına (TMK m. 145/3) dayandığında, mahkemenin bu sebeple verdiği iptal kararını onamıştır.[7]

VI. İzinsiz Evlenmenin Sonuçları

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	İzni alınmayan yasal temsilci, yani vasi	TMK m. 153/1; Yargıtay 2. HD, K. 2015/13359
Vasinin dava açabilmesi	Acele hâller saklı kalmak üzere vesayet makamının izni gerekir	TMK m. 462/8
Vasinin avukatı	Vasinin kısıtlı adına vesayeten verdiği, evliliğin iptali davası açma yetkisini de içeren vekâletname gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2014/3699
İptale karar verilemeyen durumlar	Evlenen kişi kısıtlı olmaktan çıkarsa veya kadın gebe kalırsa	TMK m. 153/2
Gebelik iddiası	Mahkeme kadının gebe olup olmadığını araştırmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2007/13672
Doğan çocuk kocadan değilse	Soybağı reddedilen çocuğa rağmen evlilik iptal edildi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6536
İptal kararına kadar	Evlilik geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur	TMK m. 156
Mal rejimi, tazminat, nafaka, soyadı	Boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır	TMK m. 158

UYGULAMA NOTU

Vasinin iptal davası, kısıtlı adına açılan bir davadır. Dava için vesayet makamından izin alınmalı (TMK m. 462/8) ve avukata vekâletname kısıtlı adına vesayeten, evliliğin iptali davası açma yetkisini de içerecek şekilde verilmelidir.[8] Kısıtlılık sona erdiğinde veya kadın gebe kaldığında artık iptale karar verilemeyeceğinden (TMK m. 153/2) davanın geciktirilmemesi gerekir.

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Kendi isteğiyle kısıtlanan kişi, vasisine sormadan evlendi	Vasi iptal davası açabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/13359

7 Yargıtay 2. HD, 10.12.2012, E. 2011/18438, K. 2012/29794.
8 Yargıtay 2. HD, 24.02.2014, E. 2013/17699, K. 2014/3699.

Durum	Sonuç	Dayanak
Vasi evlilikten haberdardı ama yazılı izin vermemişti	Evlilik iptal edildi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6536
İzinsiz evlenen kısıtlı kadın gebe	İptale karar verilemez; mahkeme gebeliği araştırır	TMK m. 153/2; Yargıtay 2. HD, K. 2007/13672
Kısıtlılık kararı kaldırıldı	İzin eksikliği sebebiyle iptale karar verilemez	TMK m. 153/2
Vasi haklı bir sebep olmadan izin vermiyor	Kısıtlı mahkemeye başvurabilir; hâkim vasiyi dinler	TMK m. 128
Kısıtlı evlenme sırasında ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksundu	Vasinin izni olsa bile mutlak butlan	TMK m. 125, 145/2
Kişiye yalnız yasal danışman atanmış	Kısıtlı değildir; 127. madde uygulanmaz	TMK m. 429

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536

Vasinin yazılı izni olmadan evlenen kısıtlının evliliği iptal edildi; kocadan olmayan çocuk iptale engel olmadı

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan bir erkek 2018'de evlenmiştir. Vasisi olan annesi, evlilikten haberdar olduğunu ama evlenme sırasında vasi olarak izninin bulunmadığını ileri sürerek evliliğin nispi butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Kadın ise karşı dava açarak eşinin akıl hastası ve kısıtlı olduğunu bilmeden evlendiğini ileri sürmüştür. Belediyeden gelen evlenme beyannamesinde yasal temsilcinin izni bölümünün boş olduğu, vasinin yazılı izin belgesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesi, Adli Tıp raporuna dayanarak evlenmenin mutlak butlanla batıl olduğuna karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi ise evlenme tarihinde kısıtlı olan erkeğin vasisinin izninin bulunmadığını, kadın gebe kalmışsa da çocuğun erkekten olmadığının anlaşıldığını belirterek evliliği 153. madde uyarınca nispi butlan sebebiyle iptal etmiştir. Başka bir erkekten çocuk sahibi olduğu anlaşılan kadının yoksulluk nafakası talebini de reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *"...daha sonra kadın gebe kalmış ise de çocuğun davacı- karşı davalıdan olmadığının anlaşıldığı bu itibarla erkeğin davasının 4721 sayılı Kanun'un 153 üncü maddesi kapsamında kabulüne karar verilmesi gerekir..."*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. 153/2'deki gebelik engeli, kocadan olmadığı soybağının reddiyle anlaşılan bir çocuk için uygulanmamıştır. Aynı dosyada bölge adliye mahkemesi ilk incelemesinde, vasinin davası için vesayet makamının bu davaya özgü izninin bulunmadığını da eksiklik saymıştı.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2015 · E. 2015/11390 · K. 2015/13359

İsteğe bağlı kısıtlamada da evlenmek için vasinin izni gerekir

Bir kişi kendi isteğiyle kısıtlanmış ve kardeşi vasi olarak atanmıştı. Kısıtlı, kısıtlılığı devam ederken vasisinin izni olmadan evlenmiştir. Vasi, 153. madde uyarınca evliliğin iptalini istemiştir. Mahkeme, kısıtlamanın isteğe bağlı olduğunu ve evlenmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu belirterek izin gerekmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, izni alınmayan yasal temsilcinin evlenmenin iptalini dava edebileceğini, tarafların nikâh sırasında vasinin yazılı rızasını içeren belgeyi evlendirme memuruna vermediklerini belirterek davanın kabulü gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *“Yasal temsilcinin izni olmadan yapılan evlilik nispi butlanla sakattır.*

DEĞERLENDİRME Kanun kısıtlama sebepleri arasında ayrım yapmaz. Kişi kendi isteğiyle kısıtlanmış olsa bile, kısıtlılık devam ettiği sürece evlenmesi için vasinin yazılı izni gerekir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2007 · E. 2006/19058 · K. 2007/13672

Vasinin izni olmadan evlenen kısıtlı kadının gebe olup olmadığı araştırılmadan iptale karar verilemez

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan bir kadın, vasisinden izin almadan evlenmiştir. Vasi evliliğin nispi butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Kadının vasisinin izni olmadan evlendiği tartışmasızdı. Daire, 153. maddenin ikinci fıkrasına göre kadın gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemeyeceğini hatırlatmıştır. Mahkemenin kadının gebe olup olmadığını araştırmadan eksik inceleme ile hüküm kurmasını bozmuştur.

> *“...gebe olup olmadığı araştırılarak hüküm kurulması gerekirken eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Gebelik, izin eksikliğine dayanan iptal davasını sona erdiren bir olaydır. Mahkeme bu durumu araştırmadan karar veremez.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2014 · E. 2013/17699 · K. 2014/3699

Vasinin avukatı, kısıtlı adına verilmiş ve evliliğin iptali davası açma yetkisini içeren vekâletnameyi sunmalıdır

Kısıtlının evliliğinin iptali davası, vasinin kendi adına vekâlet verdiği bir avukat tarafından açılmış ve takip edilmiş, karar da bu avukata tebliğ edilmişti. Daire dosyayı esastan incelemeden geri çevirmiştir. Vasinin kısıtlıya vesayeten verdiği ve evliliğin iptali davası açma yetkisini de içeren bir vekâletname varsa bunun dosyaya konmasını istemiştir. Böyle bir vekâletname sunulmazsa kararın kısıtlının yasal temsilcisi olarak vasiye tebliğ edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

> *Vasinin adı geçen avukata "vesayeti altındaki ...'a vesayeten" vermiş olduğu "boşanma veya evliliğin iptali davası açma yetkisini" de taşıyan vekaletname varsa, aslı veya onaylı örneğinin dosyaya alınması...*

DEĞERLENDİRME Vasi davayı kendi adına değil, kısıtlı adına açar. Vekâletnamede bu sıfat ve evliliğin iptali davası açma yetkisi açıkça yer almalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 16:** Ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların işlemleri ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar.
- **TMK m. 125:** Evlenmede ayırt etme gücü.
- **TMK m. 126:** Küçüğün evlenmesinde yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 128:** Yasal temsilci izin vermezse mahkemeye başvurma.
- **TMK m. 133:** Akıl hastalığı ve resmî sağlık kurulu raporu.
- **TMK m. 136 ve m. 142:** Yazılı izin belgesi ve evlenme töreni.
- **TMK m. 145, m. 153, m. 156 ve m. 158:** Mutlak butlan, yasal temsilcinin dava hakkı ve butlanın sonuçları.
- **TMK m. 405–408, 429, 448, 462:** Kısıtlama sebepleri, yasal danışmanlık, vasinin temsil yetkisi ve vesayet makamının izni.

MADDE

128

A. Ehliyetin koşulları
III. Yasal temsilcinin izni
3. Mahkemeye başvurma

KANUN METNİ

Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

MADDE ÖZETİ

Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir (m. 128). Başvuruyu evlenmek isteyen küçük veya kısıtlı kendisi yapar. Bu izin, 16 yaşındaki küçüğe verilen 124/2 izninden farklıdır: evlenme yaşına ulaşmış 17 yaşındaki küçüğün isteği 128. maddeye dayanır.[1] Hâkim anne ve babayı dinlemeden izin veremez.[2] Yasal temsilci izin veriyorsa mahkeme kararına gerek yoktur.[3] Başvuran yargılama sırasında 18 yaşını doldurursa izne gerek kalmaz ve dava konusuz kalır.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal temsilci	Küçük için velayet sahibi ana ve baba (TMK m. 342) ya da vasi; kısıtlı için vasi (TMK m. 448).
Haklı sebep	Kanunda tanımlanmamıştır. Kanunun haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4).
Mahkeme izni	Yasal temsilcinin izninin yerine geçen hâkim kararı. Kanun hâkime takdir yetkisi tanır: hâkim izin "verebilir".

1 Yargıtay 2. HD, 02.03.2011, E. 2010/1695, K. 2011/3559.
2 Yargıtay 2. HD, 18.10.2006, E. 2006/6047, K. 2006/14205.
3 Yargıtay 2. HD, 30.10.2006, E. 2006/6903, K. 2006/14566.
4 Yargıtay 2. HD, 02.03.2011, E. 2010/1695, K. 2011/3559.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Kanun koyucunun öngördüğü evlenme yaşı, kişilere tanınmış bir temel hak olan evlenme hakkının kazanılmasını sağlar. Henüz normal rüşt yaşına ermemiş olmaları sebebiyle bu kişilerin evlenmesinde kanun koyucu yasal temsilcilerin de izninin bulunmasında yarar görmüştür. Ancak, uygulamada yasal temsilcilerin, evlenme yaşına erişmiş kişilerin evlenmelerine hiç de haklı olmayan sebeplerle karşı çıktıkları görülmektedir. Özellikle kırsal kesimde evlenme yaşına erişmiş olmalarına rağmen yasal temsilcilerin "tarafların mutlu bir yuva kurma özlemi" dışındaki sebeplerle evliliğe karşı çıktıkları, bu durumun ise "kız kaçırma, aile kavgaları gibi" arzu edilmeyen sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Bu sebeple maddede yasal temsilcilerin haklı bir sebep göstermeksizin evlenmeye izin vermemeleri hâlinde, arzu edilmeyen sonuçları önlemek üzere hâkimin, yasal temsilcinin karşı çıkmasına rağmen evlenmeye izin vermesi imkân dahiline sokulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 65*

TBMM gerekçesinde 127. madde için de 743 sayılı Kanun'un 91. maddesinin ikinci fıkrasının, hem velilerin hem de vasilerin izin vermemesi hâlini kapsayacak şekilde 128. maddede kaleme alındığı belirtilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahcur, vasisinin rızası olmadıkça evlenemez. Vasinin imtinaı takdirinde mahcur mahkemeye müracaat edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 91 (mülga)

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 128
Başvuru hakkı	Yalnız mahcur (kısıtlı), vasi izin vermezse (m. 91/2)	Küçük veya kısıtlı
Küçükler	Ana ve babanın rıza vermemesi için mahkemeye başvuru hükmü yoktu (m. 90)	Mahkemeye başvurabilir
Koşul	"Vasinin imtinaı"	Yasal temsilcinin haklı sebep olmaksızın izin vermemesi
Yasal temsilcinin dinlenmesi	Metinde düzenlenmemişti	Hâkim yasal temsilciyi dinler

Değişiklik durumu

TMK m. 128, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Küçük ve kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez (TMK m. 126, m. 127). 128. madde, yasal temsilcinin bu izni haklı bir sebep olmadan vermemesine karşı mahkeme yolunu açar. Başvurunun koşulları şunlardır: 1

Koşul	Açıklama	Dayanak
Başvuran	Evlenmek isteyen küçük veya kısıtlı	TMK m. 128
Yaş	17 yaşını dolduran küçük evlenme yaşındadır. 16 yaşını doldurmuş ama 17'yi doldurmamış küçük için ayrıca 124/2'deki olağanüstü durum ve pek önemli sebep koşulları aranır; 16 yaşını doldurmamış küçüğe izin verilemez	TMK m. 124
İzin verilmemesi	Yasal temsilci izin vermiyor olmalıdır; izin veriyorsa mahkeme kararına gerek yoktur	Yargıtay 2. HD, K. 2006/14566
Haklı sebebin bulunmaması	İzin vermemenin haklı bir sebebi olmamalıdır	TMK m. 4, 128
Yasal temsilcinin dinlenmesi	Hâkim karar vermeden önce yasal temsilciyi dinler	TMK m. 128; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14205
Evlenme ehliyeti	Başvuranın evlenme anında ayırt etme gücü bulunmalıdır; akıl hastası ise resmî sağlık kurulu raporu gerekir	TMK m. 125, m. 133

II. 124/2 İzni ile 128 İzni Arasındaki Fark

Uygulamada iki ayrı "evlenmeye izin" davası vardır. Yargıtay, dava tarihinde on yedi yaşını doldurmuş kişinin isteğinin 124/2'deki izin değil, 128. maddedeki izin olduğunu açıkça belirtmiştir: 2

> *"Bu sebeple istek, Türk Medeni Kanununun 124/2. maddesi gereğince "evlenmeye izin" verilmesi niteliğinde olmayıp, aynı yasanın 128. maddesinde yer alan yasal temsilcinin haklı bir sebep olmaksızın izin vermemesine dayalı "evlenmeye izin" isteğine ilişkindir."*[5]

	TMK m. 124/2	TMK m. 128
Kapsanan kişi	16 yaşını doldurmuş, 17'yi doldurmamış küçük	Küçük veya kısıtlı
Eksik olan	Evlenme yaşı	Yasal temsilcinin izni

5 Yargıtay 2. HD, 02.03.2011, E. 2010/1695, K. 2011/3559.

	TMK m. 124/2	TMK m. 128
Koşul	Olağanüstü durum ve pek önemli sebep	Yasal temsilcinin haklı sebep olmadan izin vermemesi
Ana ve baba veya vasi	"Olanak bulundukça" dinlenir	Yasal temsilci dinlenir; kanun "olanak bulundukça" kaydı koymamıştır
Usul	"Henüz evlenme yaşında olmayanların evlenmesine izin verme" çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/2-b-1)	Yasal temsilci karara karşı temyize başvurmuş ve temyizi incelenmiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2011/3559)

III. Yasal Temsilcinin Dinlenmesi

1. madde, hâkimin yasal temsilciyi **dinledikten sonra** izin verebileceğini söyler. Mahkeme izni yasal temsilcinin iradesinin yerine geçtiği için, temsilcinin neden izin vermediği ve bunun haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı dinlenmeden anlaşılamaz. Yargıtay, nüfus kaydına göre anne ve babası sağ olan davacıya, yalnız davacının ve tanıkların beyanlarıyla yetinilerek izin verilmesini 128. maddeye aykırı bularak kanun yararına bozmuştur.[6]

3 Yargıtay, "olanak bulundukça" kaydı taşıyan 124/2 izninde bile anne ve baba dinlenmeden verilen izin kararlarını bozmuştur.[7] 124/2'ye göre açılan bir izin davasında evlenmesine izin istenen küçüğün de dinlenmesini, evlenme için gerekli bedeni ve fikri olgunluğa erişip erişmediğinin hâkim tarafından gözlenmesini ve duruşma açılmadan evrak üzerinden karar verilmemesini aramıştır.[8]

IV. Haklı Sebep Kavramı

4 Kanun, yasal temsilcinin hangi sebeplerle izin vermeyebileceğini saymamıştır; hâkim her olayda hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). Maddenin amacı gerekçede açıklanmıştır: uygulamada yasal temsilcilerin, evlenme yaşına erişmiş kişilerin evlenmelerine haklı olmayan sebeplerle karşı çıktığı, özellikle kırsal kesimde "tarafların mutlu bir yuva kurma özlemi" dışındaki sebeplerle evliliğe karşı çıkıldığı ve bunun "kız kaçırma, aile kavgaları gibi" sonuçlar doğurduğu belirtilmiştir.

5 Kısıtlılar bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin incelediği bir Fransız davasında, koruma altındaki kişinin evlenmesine izin verilmemesinde ailedeki mali çekişme ve kişinin evliliğin mali sonuçlarını denetleyemeyeceğini belirten psikiyatri raporu dikkate alınmıştı.[9] Mahkeme, ret kararına karşı yargısal denetim

6 Yargıtay 2. HD, 18.10.2006, E. 2006/6047, K. 2006/14205.
7 Yargıtay 2. HD, 16.02.2009, E. 2007/19533, K. 2009/2336.
8 Yargıtay 2. HD, 13.04.2004, E. 2004/3737, K. 2004/4675.
9 AİHM, Delecolle/Fransa, B. No: 37646/13, 25.10.2018.

yolu bulunduğunu da gözeterek evlenme hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

V. Yargılama: Görevli Mahkeme, Taraflar ve Sonuç

Konu	Kural	Dayanak
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi; aile hukukundan doğan dava ve işlere aile mahkemeleri bakar	4787 sayılı Kanun m. 4/1
Başvuran	Küçük veya kısıtlı kendisi	TMK m. 128
Yasal temsilci	Hâkim tarafından dinlenir; verilen izne karşı temyize başvurabilmiştir	TMK m. 128; Yargıtay 2. HD, K. 2011/3559
Yasal temsilci izin veriyorsa	Dava reddedilmelidir; izin yeterlidir	Yargıtay 2. HD, K. 2006/14566
Başvuran 18 yaşını doldurursa	İzne gerek kalmaz, dava konusuz kalır	Yargıtay 2. HD, K. 2011/3559
Mahkeme kararının niteliği	Yasal temsilcinin izni aranmaksızın evlenmeye izin verilmesidir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/3559

DİKKAT

Mahkeme izni yalnız yasal temsilcinin iznini tamamlar. Evlenme yaşı, ayırt etme gücü, sağlık raporu ve evlenme engelleri gibi diğer koşullar ayrıca aranır (TMK m. 124, m. 125, m. 133). 16 yaşındaki küçük için 124/2'deki olağanüstü durum ve pek önemli sebep gösterilmeden yalnız ailenin itirazının haksız olduğunu ileri sürmek yetmez.

VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
17 yaşında, ailesi haklı bir sebep olmadan izin vermiyor	Aile mahkemesine başvurabilir; hâkim ana ve babayı dinler	TMK m. 128; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14205
17 yaşında, ailesi izin veriyor	Mahkeme kararına gerek yoktur; izin belgesiyle evlendirme memurluğuna başvurulur	TMK m. 136; Yargıtay 2. HD, K. 2006/14566
16 yaşında, ailesi izin vermiyor	124/2'deki olağanüstü durum ve pek önemli sebep koşulları da gerçekleşmelidir	TMK m. 124/2, 128
Kısıtlının vasisi izin vermiyor	Kısıtlı mahkemeye başvurabilir; hâkim vasiyi dinler	TMK m. 128; TBMM gerekçesi (m. 127)
Dava sürerken 18 yaşını doldurdu	Dava konusuz kalır; kendisi evlenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/3559

Durum	Sonuç	Dayanak
Anne ve baba dinlenmeden izin verildi	Karar bozulur	Yargıtay 2. HD, K. 2006/14205

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2011 · E. 2010/1695 · K. 2011/3559

On yedi yaşındakinin izin isteği 124/2'ye değil 128'e dayanır; on sekiz yaş dolunca dava konusuz kalır

Dava tarihinde on yedi yaşını doldurmuş olan davacı, evlenmesine izin verilmesini istemiştir. Mahkeme, yasal temsilcinin izni aranmaksızın davacının evlenmesine izin vermiştir. Kararı, davacının yasal temsilcilerinden babası temyiz etmiştir. Daire, davacının evlenme yaşına ulaştığını, bu nedenle isteğin 124/2'deki izin değil, yasal temsilcinin haklı bir sebep olmadan izin vermemesine dayanan 128. maddedeki izin olduğunu belirtmiştir. İnceleme tarihinde davacı on sekiz yaşını doldurarak ergin olduğundan artık yasal temsilcinin iznine gerek kalmadığını ve davanın konusuz kaldığını kabul etmiştir. Bu yönde karar verilmek üzere hükmü bozmuştur.

> *İnceleme tarihi itibarıyla davacı onsekiz yaşını doldurarak ergin olmuş, yasal temsilcisinin izinine gerek olmaksızın evlenebilir duruma gelmiştir.*

DEĞERLENDİRME İki izin farklı koşullara bağlıdır: 124/2'de eksik olan yaş, 128'de eksik olan yasal temsilcinin iznidir. Yasal temsilci olan babanın temyizi Daire tarafından incelenmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.10.2006 · E. 2006/6047 · K. 2006/14205

Hâkim, 128. maddeye göre izin vermeden önce anne ve babayı dinlemek zorundadır

On yedi yaşını doldurmuş ama on sekiz yaşını doldurmamış davacı, evlenmesine mahkemece izin verilmesini istemiştir. Mahkeme, davacının ve tanıkların beyanlarıyla yetinerek izin verdi ve karar kesinleşmiştir. Nüfus kaydına göre davacının anne ve babası sağdı. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine kanun yararına bozma istendi. Daire, 126. maddeye göre küçüğün yasal temsilcinin izni olmadan evlenemeyeceğini, 128. maddeye göre hâkimin ancak haklı sebep olmaksızın izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra izin verebileceğini hatırlatmıştır. Anne ve babanın dinlenmesi için araştırma yapılmadan izin verilmesini sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *...davacının anne ve babasının dinlenmeleri hususunda gerekli araştırma yapılarak beyanlarının tespitine çalışılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, davacı ve tanık beyanları ile yetinilerek eksik inceleme ve araştırma ile*

Türk Medeni Kanununun 128. maddesi hükmüne aykırı olarak evlenmeye izin verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Anne ve babanın dinlenmesi, haklı sebebin tartışılabilmesinin ön koşuludur. Mahkeme, sağ olan yasal temsilcilere ulaşmak için gerekli araştırmayı yapmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.10.2006 · E. 2006/6903 · K. 2006/14566

Yasal temsilci izin veriyorsa mahkemeden izin istenemez; dava reddedilmelidir

Ebeveynlerden biri, hasımsız olarak açtığı davada velayetleri altındaki çocuklarının evlenmesine izin verilmesini istemiştir; diğer ebeveyn de yargılama sırasında icazet vermiştir. Mahkeme davayı kabul etti ve karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine kanun yararına bozma istendi. Daire, çocuğun dava tarihinde on yedi yaşını doldurduğunu ve anne ve babasının evlenmesine izin verdiğini tespit etmiştir. 124/2 ve 128. maddelerde belirtilen durumlarda küçüğün evlenmesine ancak mahkeme kararıyla izin verilebileceğini, bu olayda ise anne ve babanın izninin yeterli olduğunu belirterek davanın reddi gerekirken kabul edilmesini sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *Medeni Kanunun 124/2. maddesi ile 128. maddesinde belirtilen durumlarda ise, küçüğün evlenmesine ancak mahkeme kararıyla izin verilebilir.*

DEĞERLENDİRME

128. maddedeki yol, yasal temsilcinin izin vermemesi hâlinde açılır. İzin varsa mahkemeye başvurmaya gerek yoktur; doğrudan evlendirme memurluğuna başvurulur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2009 · E. 2007/19533 · K. 2009/2336

Karşılaştırma: 124/2 izninde de anne ve baba dinlenmeden izin verilemez

Davacının vekili, on altı yaşını doldurmuş olan davacının evlenmesine izin verilmesi için hasımsız dava açmıştır. Mahkeme, davacının anne ve babasını dinlemeden davayı kabul etti ve karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine kanun yararına bozma istendi. Daire, mahkeme kararıyla düzeltilen doğum kaydına göre davacının on altı yaşını doldurduğunu, anne ve babasının sağ olduğunu tespit etmiştir. Anne ve babanın dinlenmesine yönelik hiçbir işlem yapılmadan izin verilmesini 124/2'ye aykırı bularak kararı sonuca etkili olmamak üzere bozmuştur.

> *Mahkemece, davacının anne ve babasının dinlenmesine yönelik olarak hiçbir işlem yapılmaksızın Türk Medeni Kanununun 124/2. maddesine aykırılık teşkil edecek şekilde eksik inceleme ve araştırma ile evlenmeye izin verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME 124/2 "olanak bulundukça" dinlemeyi arar; Yargıtay sağ olan anne ve babanın dinlenmesi için hiçbir işlem yapılmamasını bozma sebebi saymıştır. 128. madde ise bu kaydı içermez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 4:** Hâkimin takdir yetkisi ve haklı sebepler.
- **TMK m. 124:** Evlenme yaşı ve 16 yaşında hâkim izni.
- **TMK m. 125:** Evlenmede ayırt etme gücü.
- **TMK m. 126 ve m. 127:** Küçük ve kısıtlının evlenmesinde yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 133 ve m. 136:** Akıl hastalığı raporu ve evlenme başvurusundaki belgeler.
- **TMK m. 153:** İzinsiz evlenmede yasal temsilcinin iptal davası.
- **HMK m. 382 ve 4787 sayılı Kanun m. 4:** Çekişmesiz yargı işleri ve aile mahkemesinin görevi.

MADDE

129 B. Evlenme engelleri I. Hısımlık

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:
(2) 1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
(3) 2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,
(4) 3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

MADDE ÖZETİ

Üç grup kişi arasında evlenme yasaktır (m. 129). Birincisi üstsoy ile altsoy, kardeşler ve amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleridir. İkincisi eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyudur. Üçüncüsü evlat edinen ile evlatlık ya da bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşidir. Kayın hısımlığındaki yasak, bu hısımlığı doğuran evlilik sona erse bile devam eder. Yasağa aykırı evlilik mutlak butlanla batıldır (TMK m. 145/4); davayı Cumhuriyet savcısı re'sen, ilgisi olan herkes de açabilir (TMK m. 146). Yargıtay, eski kayınpederiyle evlenen kadının evliliği hakkındaki butlan kararını onamıştır.[1] Resmî nikâh olmadan birlikte yaşamak ise kayın hısımlığı doğurmaz.[2] Kuzenler ve süt kardeşler 129. maddede sayılmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Kan hısımlığı — Biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı, ortak bir kökten gelenler arasında yansoy hısımlığı vardır. Derece, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısıyla belirlenir (TMK m. 17).

1 Yargıtay 2. HD, 05.05.2015, E. 2015/646, K. 2015/9195.
2 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/5729, K. 2024/54.

Kayın hısımlığı | Eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları arasında, aynı tür ve derecede kurulan hısımlık. Kendisini meydana getiren evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz (TMK m. 18).

Evlatlık ilişkisi | Evlat edinme kararıyla kurulan ilişki. Ana ve babaya ait haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer; evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur (TMK m. 314).

Mutlak butlan | Evlenmenin kamu düzenini ilgilendiren bir sebeple baştan sakat olması. Batıl evlilik de hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK m. 156).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 92 nci maddesini karşılamaktadır. Maddenin "Maniler" şeklindeki konu başlığı "Evlenme engelleri" şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin (1) numaralı bendi kısaltılmak suretiyle daha anlaşılır şekilde kaleme alınmıştır. Maddede sahih ve gayrısahih nesep ayrımı yapılmaksızın "üstsoy ile altsoy arasında" evlenme yasağı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kardeşlerin ana ve baba bir ya da ana bir baba ayrı, baba bir ana ayrı ayrımı yapılmaksızın bütün bunları kapsayan bir ifade olarak "kardeşler arasında" denmek suretiyle evlenme yasağı ortaya konulmuştur. Maddenin (2) numaralı bendi kısaltılarak kaleme alınmıştır. Maddenin (3) numaralı bendindeki evlenme yasağı, evlât edinen ile evlâtlığı veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında olmak üzere genişletilmiştir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 65

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Aşağıdaki kimseler arasında evlenmek memnudur: 1 – Nesep sahih olsun olmasın usul ve füru arasında, ana baba bir veya baba bir yahut ana bir kardeşler arasında, bir kimse ile amuca, dayı, hala ve teyzesi arasında. 2 – Sıhriyet hısımlığını tevlit etmiş olan evlenme feshedilmiş veya vefat yahut boşanma ile zail olmuş ise bile karı ile kocanın usul ve füruu ve koca ile karının usul ve füruu arasında, 3 – Evlatlık ile evlatlık edinen ve bunlardan biriyle diğerinin koca veya karısı arasında.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 92 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 92	4721 sayılı Kanun m. 129
Konu başlığı	"Maniler"	"Evlenme engelleri"
Kan hısımları	"Nesep sahih olsun olmasın usul ve füru", kardeş türleri tek tek sayılmış	"Üstsoy ile altsoy", "kardeşler"
Kayın hısımları	Evlenme feshedilmiş, ölüm veya boşanmayla sona ermiş olsa bile	Kayın hısımlığını meydana getiren evlilik sona ermiş olsa bile
Evlat edinme	Evlatlık ile evlat edinen ve bunlardan biriyle diğerinin eşi	Buna ek olarak bunlardan biri ile diğerinin altsoyu

Değişiklik durumu

TMK m. 129, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Evlenme Yasağının Kapsadığı Kişiler

Hısımlık	Aralarında evlenme yasak olanlar	Dayanak
Üstsoy-altsoy	Anne, baba, büyükanne, büyükbaba ile çocuk ve torunlar; kanun derece sınırı koymamıştır	TMK m. 129/1
Kardeşler	Ana ve baba bir, yalnız ana bir veya yalnız baba bir kardeşler	TMK m. 129/1; TBMM gerekçesi
Amca, dayı, hala, teyze ile yeğen	Üçüncü derece yansoy kan hısımları	TMK m. 17, 129/1; Yargıtay 2. HD, K. 2022/2209
Kayın hısımlığı	Eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu: kayınpeder ve kayınvalide ile gelin ve damat, üvey anne veya üvey baba ile üvey çocuk. Evlilik sona erse bile	TMK m. 18, 129/2; Yargıtay 2. HD, K. 2015/9195
Evlat edinme	Evlat edinen ile evlatlık; bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi	TMK m. 129/3; Yargıtay 2. HD, K. 2023/1638

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı Kanun'daki sahih ve gayrısahih nesep ayrımını ve kardeşler arasındaki ana ve baba bir, ana bir baba ayrı, baba bir ana ayrı ayrımını kaldırmıştır. Yasak bütün kardeşleri kapsar. 1

II. Yasak Kapsamı Dışında Kalan Kişiler

Evlenmenin butlan sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır.[3] 129. maddede sayılmayan hısımlıklar evlenme engeli oluşturmaz: 2

Durum	129. madde bakımından	Dayanak
Kuzenler (amca, dayı, hala, teyze çocukları)	Maddede sayılmamıştır	TMK m. 129/1
Süt kardeşler	Maddede sayılmamıştır; 743 sayılı Kanun'da da yer almıyordu	TMK m. 129; 743 s. K. m. 92

3 Yargıtay HGK, 23.09.2020, E. 2017/2294, K. 2020/671.

Durum	129. madde bakımından	Dayanak
Önceki evlilik sona erdikten sonra eski eşin kardeşi	Kayın hısımlığındaki yasak yalnız diğer eşin üstsoyu ve altsoyu için konmuştur	TMK m. 129/2
Eşlerin önceki evliliklerinden olan ve aralarında kan bağı bulunmayan çocukları	Birbirlerinin kan veya kayın hısımı değildir	TMK m. 17, 18
Resmî nikâh olmadan birlikte yaşanan kişinin babası, annesi veya çocuğu	Kayın hısımlığı ancak resmî evlilikle doğar	Yargıtay 2. HD, K. 2024/54

DİKKAT

Günlük dilde "üvey kardeş" iki ayrı anlamda kullanılır. Yalnız anası veya yalnız babası aynı olan kardeşler, kanun bakımından kardeştir ve evlenemez (TMK m. 129/1). Eşlerin önceki evliliklerinden olan ve aralarında kan bağı bulunmayan çocuklar ise birbirinin hısımı değildir (TMK m. 17, 18).

III. Kayın Hısımlığı: Evlilik Sona Erse de Yasak Sürer

3 Kayın hısımlığı, kendisini doğuran evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz (TMK m. 18). 129/2 de bunu açıkça tekrarlar: yasak, kayın hısımlığını meydana getiren evlilik sona ermiş olsa bile geçerlidir. Bu yüzden boşanan kadın eski kayınpederiyle, boşanan erkek eski kayınvalidesiyle evlenemez. Yargıtay, bir erkeğin oğluyla evliyken boşanıp eski kayınpederiyle evlenen kadının evliliğinin 129/2 ve 145/4 uyarınca iptaline ilişkin kararı onamıştır.[4]

4 Kayın hısımlığı resmî bir evlilikle doğar. Yargıtay'ın onadığı bir kararda, bir erkekle resmî nikâh kıymadan birlikte yaşayıp ondan çocukları olan kadının daha sonra o erkeğin babasıyla resmî olarak evlenmesi, kayın hısımlığı bulunmadığı gerekçesiyle butlan sebebi sayılmamıştır.[5]

5 Karşılaştırma için: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, İngiliz hukukunda eski kayınpeder ile eski gelinin, eski eşleri ölmedikçe evlenmesini yasaklayan ve ancak kişiye özel bir parlamento kanunuyla kaldırılabilen düzenlemeyi, somut olayda evlenme hakkının (AİHS m. 12) ihlali saymıştır.[6] Mahkeme; yasağın bu ilişkilerin kurulmasını engellemediğini, bu kişiler arasındaki evlilik dışı ilişkiyi yasaklayan bir kural bulunmadığını ve yasağın bazı olaylarda kaldırılabilmesinin düzenlemenin tutarlılığını zayıflattığını dikkate almıştır.[7] Türk hukukunda 129/2'deki yasak

4 Yargıtay 2. HD, 05.05.2015, E. 2015/646, K. 2015/9195.
5 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/5729, K. 2024/54.
6 AİHM, B. ve L./Birleşik Krallık, B. No: 36536/02, 13.09.2005.
7 AİHM, B. ve L./Birleşik Krallık, B. No: 36536/02, 13.09.2005.

için kanunda bir istisna öngörülmemiştir; Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde Anayasa Mahkemesi iptal notu da yoktur.

IV. Evlat Edinmede Evlenme Yasağı

743 sayılı Kanun, evlatlık ile evlat edinen ve bunlardan biriyle diğerinin eşi arasında evlenmeyi yasaklıyordu. TBMM gerekçesine göre 4721 sayılı Kanun bu yasağı, evlat edinen ile evlatlık veya bunlardan biri ile diğerinin **altsoyu** ve eşi arasında olmak üzere genişletmiştir (TMK m. 129/3). Böylece evlatlık, evlat edinenin çocukları ve torunlarıyla da evlenemez. 6

Yargıtay'ın onadığı bir kararda, evlenenlerden biri yıllar önce diğerinin anneannesi tarafından evlat edinilmişti.[8] Yurt dışında yapılan bu evlilik, Cumhuriyet savcısının açtığı davada 129/3 ve 145/4 uyarınca mutlak butlanla batıl sayıldı. Evlatlığın kaldırılması için dava açıldığı yönündeki soyut beyan, yargılamanın bekletilmesi için yeterli görülmemiştir. Evlenme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlenme anındaki millî hukukuna tabidir; evliliğin şekline ise yapıldığı ülkenin hukuku uygulanır (5718 sayılı MÖHUK m. 13). 7

V. Nüfus Kaydında Hısım Görünme

Uygulamadaki davaların önemli bir kısmında eşler, gerçekte hısım olmadıklarını, ancak nüfus kayıtlarının yanlış tutulduğunu ileri sürer. Yargıtay kararlarından şu ilkeler çıkar: 8

- **Kayıt düzeltme davası bekletici mesele yapılır.** Açılmış bir nüfus kaydı düzeltme veya soybağı davası, butlan davasının sonucunu etkileyeceğinden beklenmelidir.[9]
- **Süre doğru kişiye verilmelidir.** Kaydı düzeltilecek kişi sağsa davayı onun açması gerekir; eşlere verilen kesin süre geçerli sayılmaz.[10]
- **Kayıt kesin hükümle düzeltilirse engel kalkar.** Nüfus kaydı düzeltilerek hısımlığın bulunmadığı anlaşılırsa butlan davası reddedilir.[11]
- **Düzeltme davasından vazgeçilirse kayıt esas alınır.** Düzeltme davası feragatle reddedilip kesinleşince, nüfusta amca-yeğen görünen eşlerin evliliği iptal edilmiştir.[12]
- **Nüfus idaresi bu davada taraf değildir.** Nüfus idaresinin evliliğin butlanı davasında yasal hasım niteliği yoktur.[13]

8 Yargıtay 2. HD, 05.04.2023, E. 2022/11157, K. 2023/1638.
9 Yargıtay 2. HD, 22.05.2019, E. 2019/3150, K. 2019/6581.
10 Yargıtay 2. HD, 09.03.2022, E. 2022/1569, K. 2022/2209.
11 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/8560, K. 2023/5573.
12 Yargıtay 2. HD, 31.10.2024, E. 2024/4239, K. 2024/8065.
13 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/8560, K. 2023/5573.

VI. Yasağa Aykırı Evliliğin Sonuçları

Konu	Kural	Dayanak
Evlendirme memuru	Evlenmeye yasal bir engel varsa başvuruyu reddeder; ret kararına karşı mahkemeye başvurulabilir	TMK m. 137, 138
Evliliğin geçerliliği	Mutlak butlanla batıldır; hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur	TMK m. 145/4, 156
Davacı	Cumhuriyet savcısı re'sen; ilgisi olan herkes	TMK m. 146
Savcının duruşmalara katılması	Mutlak butlan davası savcı için bir görev olduğundan duruşmalarda hazır bulunması zorunludur	Yargıtay 2. HD, K. 2022/2209
Süre	Mutlak butlan davası süreye bağlı değildir	Yargıtay HGK, K. 2020/671
Evlilik ölümle sona ermişse	Savcı re'sen dava açamaz; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir. Dava sağ eşe ve ölen eşin mirasçılarına yöneltilmelidir	TMK m. 147/1; Yargıtay 2. HD, K. 2017/12067
Çocuklar	Ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılır; velayet re'sen düzenlenir	TMK m. 157; Yargıtay 2. HD, K. 2015/9195
Eşler arasındaki mali sonuçlar	Mal rejimi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanma hükümleri uygulanır	TMK m. 158

VII. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Kuzenler evlenmek istiyor	**129.** maddede yasak sayılmamıştır	TMK m. 129/1
Süt kardeşler evlenmek istiyor	**129.** maddede yasak sayılmamıştır	TMK m. 129
Boşanan kadın eski kayınpederiyle evlendi	Mutlak butlan	TMK m. 129/2; Yargıtay 2. HD, K. 2015/9195
Resmî nikâhsız birlikte yaşanan erkeğin babasıyla evlenme	Kayın hısımlığı yoktur; butlan sebebi sayılmadı	Yargıtay 2. HD, K. 2024/54
Evlatlık, evlat edinenin torunuyla evlendi	Mutlak butlan	TMK m. 129/3; Yargıtay 2. HD, K. 2023/1638
Nüfusta amca-yeğen görünüyorlar, gerçekte değiller	Kayıt düzeltme davası açılmalı ve sonuçlandırılmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5573
Ölen babanın yeni evliliğinin butlanı isteniyor	Dava sağ eşe ve ölen eşin mirasçılarına yöneltilmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/12067

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.01.2024 · E. 2023/5729 · K. 2024/54

Resmî nikâh olmadan birlikte yaşamak kayın hısımlığı doğurmaz

Davacı, mirasçısı olduğu bir erkeğin 2013'te resmî olarak evlendiği kadının, aslında bu erkeğin oğlu olan ağabeyiyle resmî nikâh kıymadan birlikte yaşadığını ve ondan çocukları olduğunu ileri sürmüştür. Evliliğin kadının mirastan pay alması için yapıldığını ve kamu düzenine aykırı olduğunu belirterek iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, kadın ile ağabey arasında resmî bir evlilik bulunmadığından kayın hısımlığı sebebiyle butlana karar verilemeyeceğini kabul ederek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davalı ile ... arasında resmi bir evlilik yapılmamış olması nedeniyle kayın hısımlığı sebebiyle evliliğin mutlak butlan ile iptal edilemeyeceği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kayın hısımlığı, eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları arasında kurulur (TMK m. 18). Resmî evlilik yoksa bu hısımlık da yoktur ve kanunda sayılmayan bir sebeple butlana karar verilemez.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2015 · E. 2015/646 · K. 2015/9195

Eski kayınpederiyle evlenen kadının evliliği mutlak butlanla batıldır; doğan çocuğun velayeti re'sen düzenlenir

Bir kadın, bir erkeğin oğluyla evliyken boşandı ve eski kayınpederiyle evlenmiştir. Mahkeme, eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede kayın hısımlığı bulunduğu gerekçesiyle evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptaline karar vermiştir. Daire, butlan kararını onamıştır. Ancak evlilik içinde doğan ergin olmayan ortak çocuğun velayetinin re'sen düzenlenmesi gerekirken bu konuda karar verilmemesini bozma sebebi saydı.

> *...davalı ...'nın, diğer davalı ...'in oğlu ile evliyken, kocasından boşanıp, kayınbabası (...) ile evlenmiş bulunmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Kayın hısımlığı boşanmayla sona ermez (TMK m. 18). Butlan kararı verilse bile çocuk evlilik içinde doğmuş sayılır ve velayeti boşanma hükümlerine göre düzenlenir (TMK m. 157).

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
05.04.2023 · E. 2022/11157 · K. 2023/1638

Anneannenin evlatlığı ile torunun yurt dışında yaptığı evlilik mutlak butlanla batıl sayıldı

Evlenenlerden biri, 2004'te diğerinin anneannesi tarafından evlat edinilmişti. Taraflar 2016'da Viyana'da evlenmiştir. Başkonsolosluğun bildirimi üzerine Cumhuriyet savcısı butlan davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, 129/3 ve 145/4 uyarınca evliliğin mutlak butlanla batıl olduğuna karar vermiştir. Davalı, aralarında doğal bir akrabalık bulunmadığını ve evlatlığın kaldırılması için dava açıldığını ileri sürmüştür. Bölge adliye mahkemesi, dosya numarası bile bildirilmeyen soyut beyanla yargılamanın bekletilemeyeceğini belirterek istinafı reddetmiştir. Nüfus idaresinin bu davada hasım gösterilmesinin gerekmediğini de belirtmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...böyle bir dosya numarası bildirilmediğine göre soyut beyanla yargılamanın ertelenip bekletilmemesi yönündeki İlk Derece Mahkemesinin tutumunda bir hata olmadığı...*

DEĞERLENDİRME 129/3, evlatlığın evlat edinenin altsoyuyla evlenmesini de yasaklar. Evlilik yurt dışında yapılmış olsa bile, Türk vatandaşının evlenme şartları Türk hukukuna tabidir (MÖHUK m. 13).

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.11.2023 · E. 2023/8560 · K. 2023/5573

Nüfus kaydı kesin hükümle düzeltilip hısımlık bulunmadığı anlaşılırsa butlan davası reddedilir

Cumhuriyet savcısı 2006'da, 1996'da evlenen eşlerin nüfusta amca-yeğen göründüğünü belirterek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Ancak eşlerden birinin açtığı nüfus kaydı düzeltme davasında anne ve baba adı değiştirilmiş, karar 2012'de kesinleşmiş ve nüfusa işlenmişti. Daire, aralarında evlenme engeli bulunmadığı anlaşılan eşler yönünden davanın reddi gerektiğini belirtmiştir. Nüfus idaresinin davada yasal hasım niteliği bulunmadığını da belirterek kararı bozmuştur.

> *Bu durumda aralarında evlenme engeli bulunmadığı anlaşılan davalılar yönünden Mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hısımlık nüfus kaydına göre belirlenir; kaydın yanlış olduğunu ileri süren eşin önce kaydı kesin hükümle düzelttirmesi gerekir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.10.2024 · E. 2024/4239 · K. 2024/8065

Kayıt düzeltme davasından feragat edilince nüfusta amca-yeğen görünen eşlerin evliliği iptal edildi

Cumhuriyet savcısı 2006'da, nüfus kayıtlarına göre amca-yeğen olan eşlerin evliliğinin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Eşlerden biri, babasının nüfus kaydının hatalı olduğunu, gerçekte eşiyle yalnızca daha uzak bir akrabalık bağı bulunduğunu ileri sürerek 2018'de kayıt düzeltme davası açmıştır. Bu dava 2022'de feragat nedeniyle reddedildi ve karar 2023'te kesinleşmiştir. İlk derece mahkemesi, nüfus kayıtlarına göre eşlerin amca-yeğen olduğunu belirterek evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptaline karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Eşler temyizde, kayıt düzeltme davası açmaları için kendilerine süre verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür; Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davanın feragat nedeniyle reddine karar verildiği, verilen kararın 04.04.2023 tarihinde kesinleştiği, davalıların nüfus kayıtlarında amca-yeğen oldukları görüldüğünden...*

DEĞERLENDİRME Kayıt düzeltme davası açmak yetmez; dava sonuçlandırılmalıdır. Davadan vazgeçilirse mahkeme nüfus kaydını esas alır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2022 · E. 2022/1569 · K. 2022/2209

Nüfusta teyze-yeğen görünen eşlerin davasında savcı duruşmalara katılmalı, kayıt düzeltme davası beklenmelidir

Nüfus kayıtlarına göre eşlerden biri, diğerinin annesinin kız kardeşiydi. Mutlak butlan davası savcılığın davanamesiyle açılmıştır. Eşler annenin nüfus kaydının yanlış olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme eşlere kayıt düzeltme davası açmaları için süre verdi, süresinde dava açılmadığı gerekçesiyle esas hakkında karar vermiştir. Daire, mutlak butlan davası açmak savcı için bir görev olduğundan savcılığın duruşmalara katılması sağlanmadan hüküm kurulamayacağını belirtmiştir. Kaydı düzeltilecek anne sağ olduğundan davayı onun açması gerektiğini, eşlere verilen sürenin geçerli olmadığını kabul etmiştir. Annenin sonradan açtığı kayıt düzeltme ve soybağı davasının bekletici mesele yapılması gerektiğini de belirterek kararı bozmuştur.

> *Davalılarca açıldığı belirtilen nüfus kayıt tashihine dair dava evlenmenin butlanına ilişkin davanın sonucunu etkileyeceğinden, mahkemece; nüfus kayıt tashihine yönelik davayı bekletici mesele yapılması ve bu davada hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Savcı mutlak butlan davasının tarafıdır ve duruşmalarda bulunmalıdır. Kayıt düzeltme davasını kaydı düzeltilecek kişi açar.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.11.2017 · E. 2016/19266 · K. 2017/12067

Ölen babanın evliliğinin butlanı istenirken dava, sağ eşle birlikte ölen eşin diğer mirasçılarına da yöneltilmelidir

Davacı, babasının ölümünden kısa süre önce yaptığı evliliğin 129/2 ve 145/4 uyarınca mutlak butlanla sakat olduğunu ileri sürmüştür. Evliliğin butlanının karar altına alınmasını ve iptalini istemiştir. Dava yalnız sağ kalan eşe karşı açılmıştı. Daire, sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanının Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemeyeceğini, ancak her ilgilinin butlanın karar altına alınmasını isteyebileceğini hatırlatmıştır. Davanın sağ kalan eşle birlikte ölen eşin diğer mirasçılarına da yöneltilmesi gerektiğini belirterek eksik hasımla verilen kararı bozmuştur.

> *Bu davanın sağ iseler her iki eşe, eşler ölmüşse onların mirasçısına karşı açılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Evlilik ölümle sona ermişse davada taraf teşkili özenle sağlanmalıdır; aksi hâlde esasa girilmeden bozma kararı verilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 17 ve 18:** Kan hısımlığı ve kayın hısımlığı.
- **TMK m. 130:** Önceki evlilik engeli.
- **TMK m. 137 ve m. 138:** Evlenme başvurusunun reddi ve itiraz.
- **TMK m. 145–147:** Mutlak butlan sebepleri, dava hakkı ve sınırları.
- **TMK m. 156–158:** Butlanın genel sonuçları, çocuklar ve eşler bakımından sonuçları.
- **TMK m. 314:** Evlat edinmenin hükümleri.
- **5718 sayılı MÖHUK m. 13:** Evlenme ehliyeti ve şartlarına uygulanacak hukuk.

MADDE

130

B. Evlenme engelleri
II. Önceki evlilik
1. Sona erdiğinin ispatı

a. Genel olarak

KANUN METNİ

Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır.

MADDE ÖZETİ

Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır (m. 130). Evlilik ölümle, kesinleşmiş boşanma veya butlan kararıyla ya da gaiplik hâlinde fesih kararıyla sona erer. Evliyken yapılan ikinci evlilik mutlak butlanla batıldır (TMK m. 145/1) ve ayrıca suçtur (TCK m. 230/1). Yurt dışında alınan boşanma kararı Türkiye'de tanınmadıkça veya nüfusa tescil edilmedikçe önceki evlilik Türk hukukunda sürer.[1] Yabancı karar sonradan tanınırsa evlilik, o kararın kesinleştiği tarihte sona ermiş sayılır.[2] Önceki evlilik butlan kararından önce sona ermişse ve ikinci evlilikteki eş iyiniyetliyse, ikinci evliliğin butlanına karar verilemez (TMK m. 147/3).

TEMEL KAVRAMLAR

Önceki evlilik engeli	Evli olan kişi, bu evlilik sona ermedikçe yeniden evlenemez. Yeniden evlenmek isteyen, önceki evliliğinin sona erdiğini ispat etmek zorundadır (TMK m. 130).
Tanıma	Yabancı mahkeme ilamının Türkiye'de kesin hüküm veya kesin delil olarak kabul edilmesi. Bunun için ilamın tenfiz şartlarını taşıdığı mahkemece tespit edilmelidir (5718 sayılı MÖHUK m. 58).
İdari tescil	Yabancı ülke makamlarının boşanma kararının, kanundaki şartlarla dış temsilcilik veya nüfus müdürlüğü aracılığıyla nüfus kütüğüne işlenmesi (5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 27/A).
İyiniyetli eş	Evlenirken diğer eşin evli olduğunu bilmeyen ve bilmesi gerekmeyen eş. İyiniyet asıldır (TMK m. 3).

1 Yargıtay 2. HD, 13.11.2014, E. 2014/14560, K. 2014/22739.
2 Yargıtay 2. HD, 14.12.2017, E. 2016/25873, K. 2017/14524.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 93 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin konu ve kenar başlıkları anlaştırılmıştır. Maddede yeniden evlenmek için önceki evliliğin sona erme sebeplerinin tek tek sayılması yerine "önceki evliliğin sona ermiş olduğunu ispat etmek" şeklinde bir ifade tercih edilmiştir. Bu ifade sayesinde önceki evliliğin sona erme sebebi ne olursa olsun bunu kanıtlayan kişinin yeniden evlenebileceği ortaya konulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 65–66*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Tekrar evlenmek isteyen kimse, vefat veya boşanma ile yahut butlan hükmü ile evliliğinin zail olduğunu ispata mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 93 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 93	4721 sayılı Kanun m. 130
Sona erme sebepleri	Ölüm, boşanma, butlan tek tek sayılmış	Sayılmamış; "önceki evliliğin sona ermiş olduğunu ispat"
İspat yükü	Tekrar evlenmek isteyen kişi	Yeniden evlenmek isteyen kişi

Değişiklik durumu

TMK m. 130, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1 743 sayılı Kanun, önceki evliliğin sona erme sebeplerini (ölüm, boşanma, butlan) tek tek sayıyordu. TBMM gerekçesine göre yeni metinde bu sayma yerine "önceki evliliğin sona ermiş olduğunu ispat etmek" ifadesi tercih edilmiştir. Sona erme sebebi ne olursa olsun bunu kanıtlayan kişi yeniden evlenebilir.

Önceki evliliğin sona erme biçimi	İspat konusu	Dayanak
Eşin ölümü	Ölüm; yurt dışındaki ölüm tercümeli resmî belgeyle	TMK m. 130; Yargıtay 2. HD, K. 2015/4124
Türkiye'de boşanma veya butlan	Kesinleşmiş mahkeme kararı	TMK m. 130, 156
Eşin gaipliği	Gaiplik kararı yetmez; evliliğin feshine de karar verilmelidir	TMK m. 131

Önceki evliliğin sona erme biçimi	İspat konusu	Dayanak
Yurt dışında boşanma	Kararın Türkiye'de tanınması veya nüfus kütüğüne tescili	MÖHUK m. 58; 5490 s. K. m. 27/A; Yargıtay 2. HD, K. 2014/22739

Evliliği sona eren kadın için ayrıca üç yüz günlük bekleme süresi vardır (TMK m. 132). 2

II. Evliyken Yapılan Evlilik: Mutlak Butlan ve Suç

Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması mutlak butlan sebebidir (TMK m. 145/1). Davayı Cumhuriyet savcısı re'sen açar; ilgisi olan herkes de açabilir (TMK m. 146). Yargıtay, 1996'daki evliliği sürerken 2011'de ikinci kez evlenen kişinin ikinci evliliğinin iptaline ilişkin kararı onamıştır.[3] Mirasbırakanın davacının annesiyle evliyken yaptığı evliliğin iptaline ilişkin bir başka dosyada ise istinaf başvurusunun süre yönünden reddi onanmıştır.[4] 3

İspat yükü, yeniden evlenen kişidedir. Yargıtay, ilk eşini mahkeme dışında şahitler huzurunda boşadığını ileri süren ve buna yıllar sonra gönderdiği bir ihtarnameyle dayanan kişinin, önceki evliliğinin sona erdiğini ispatlayamadığını kabul etmiştir.[5] İlk eşin ikinci evliliği baştan beri bilmesi de ikinci evliliği geçerli kılmamıştır. 4

Evli olmasına rağmen başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi ile evli olduğunu bildiği biriyle evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu suçlarda zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar (TCK m. 230/1, 230/2, 230/4). Aynı maddenin dinî törene ilişkin 5. ve 6. fıkraları ise Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.[6] 5

III. Yurt Dışında Boşanma: Tanıma ve Nüfusa Tescil

Yurt dışında alınan boşanma kararı, Türkiye'de kendiliğinden hüküm doğurmaz. Yabancı ilamın kesin hüküm olarak kabulü ve ona dayanarak Türkiye'de idari bir işlem yapılması, tenfiz şartlarını taşıdığının mahkemece tespitine bağlıdır (MÖHUK m. 58/1, 58/3). Kanun ayrıca idari bir yol öngörür: yabancı ülke makamlarının boşanma, butlan veya iptal kararları kanundaki şartlarla doğrudan nüfus kütüğüne tescil edilebilir (5490 s. K. m. 27/A): 6

3 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/6203, K. 2024/7926.
4 Yargıtay 2. HD, 30.09.2024, E. 2024/7653, K. 2024/6569.
5 Yargıtay 2. HD, 26.02.2015, E. 2014/25565, K. 2015/3025.
6 AYM, 27.05.2015, E. 2014/36, K. 2015/51.

Şart	Açıklama
Başvuru	Tarafların birlikte; taraflardan biri ölmüş veya yabancıysa Türk vatandaşı olan diğer tarafın tek başına başvurusu
Kararı veren makam	Verildiği devletin kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idari makam
Kesinlik	Kararın usulen kesinleşmiş olması
Kamu düzeni	Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması
Başvuru yeri	Yurt dışında dış temsilcilikler; yurt içinde Bakanlığın belirlediği nüfus müdürlükleri
Ret hâlinde	Tanıma, mahkemede MÖHUK hükümlerine göre istenir

7 Yargıtay kararlarından şu sonuçlar çıkar:

- **Tanınmayan karar evliliği sona erdirmez.** Yurt dışında verilen boşanma kararının tanınması için açılan davadan feragat edilmişse ilk evlilik hukuken devam eder; ikinci eşin iyiniyeti butlanı engellemez.[7]
- **Tanıma geriye etkilidir.** Tanıma kararı verilince evlilik, yabancı kararın kesinleştiği tarihte sona ermiş sayılır. İkinci evlilik bu tarihten sonra yapılmışsa butlan davası konusuz kalır.[8] Tanıma davası butlan davası açıldıktan sonra açılmış olsa da sonuç değişmez.[9]
- **Tanıma reddedilmişse ve ilk evlilik sonra ölümle sona ermişse** ikinci eşin iyiniyeti araştırılır.[10]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Yurt dışında boşanan kişinin, Türkiye'de veya yurt dışında yeniden evlenmeden önce boşanma kararının Türk nüfus kütüğüne işlendiğini kontrol etmesi gerekir. Kayıt yapılmamışsa idari tescil başvurusu veya tanıma davası, yeni evliliğin butlan davasıyla karşılaşmasını önler.

IV. Önceki Evlilik Sonradan Sona Erse: İyiniyetli Eşin Korunması

8 Evliyken yeniden evlenen kişinin önceki evliliği, butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlilikteki diğer eş iyiniyetliyse, ikinci evliliğin butlanına karar verilemez (TMK m. 147/3). Bu kuralın iki koşulu vardır: önceki evliliğin butlan kararından önce sona ermesi ve ikinci eşin iyiniyeti.

7 Yargıtay 2. HD, 13.11.2014, E. 2014/14560, K. 2014/22739.
8 Yargıtay 2. HD, 14.12.2017, E. 2016/25873, K. 2017/14524.
9 Yargıtay 2. HD, 23.12.2015, E. 2015/15216, K. 2015/24815.
10 Yargıtay 2. HD, 21.03.2013, E. 2012/7628, K. 2013/7832.

- İyiniyet asıldır (TMK m. 3). Yargıtay, ilk eşin butlan kararından önce yurt dışında öldüğü ve ikinci evlilikteki eşin kötü niyetinin ispatlanamadığı bir olayda davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.[11]
- Belirleyici olan, ikinci evlilikteki diğer eşin bilgisidir. Evliyken yeniden evlenen kişinin, yabancı boşanma kararının tanınmadığını bilmesi sonucu değiştirmez.[12]
- Mahkeme iyiniyet konusunda tarafların delillerini toplamadan karar veremez.[13]
- Önceki evlilik savcının açtığı dava sürerken boşanmayla sona erdiğinde Yargıtay, davanın konusuz kaldığını kabul etmiştir; karşı oy, davanın reddi gerektiğini savunmuştur.[14]
- 147/3 uygulanmadan önce evliliklerin kuruluş ve sona erme tarihleri kesin olarak belirlenmelidir.[15]

DİKKAT

147/3 yalnız önceki evlilik **sona ermişse** uygulanır. Önceki evlilik hâlâ sürüyorsa, örneğin yurt dışındaki boşanma kararı tanınmamışsa, ikinci eşin iyiniyeti butlanı engellemez.[16]

V. Butlanın Sonuçları

Konu	Kural	Dayanak
İptal kararına kadar	Evlilik geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur	TMK m. 156
Çocuklar	Evlilik içinde doğmuş sayılır; velayet ve kişisel ilişki de karara bağlanmalıdır	TMK m. 157; Yargıtay 2. HD, K. 2024/7926
Eşler	İyiniyetli eş kazandığı kişisel durumu korur; mal rejimi, tazminat, nafaka ve soyadında boşanma hükümleri uygulanır	TMK m. 158
Evlilik ölümle sona ermişse	Savcı re'sen dava açamaz; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir	TMK m. 147/1

11 Yargıtay 2. HD, 11.03.2015, E. 2014/19857, K. 2015/4124.
12 Yargıtay 2. HD, 21.03.2013, E. 2012/7628, K. 2013/7832.
13 Yargıtay 2. HD, 18.12.2012, E. 2011/20231, K. 2012/30742.
14 Yargıtay 2. HD, 09.07.2013, E. 2013/9935, K. 2013/19578.
15 Yargıtay 2. HD, 12.02.2026, E. 2025/3865, K. 2026/1618.
16 Yargıtay 2. HD, 13.11.2014, E. 2014/14560, K. 2014/22739.

VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Yurt dışında boşanan kişinin, karar Türkiye'de tanınmadan yeniden evlenmesi	Önceki evlilik Türk hukukunda sürer; ikinci evlilik butlan tehlikesiyle karşı karşıyadır	Yargıtay 2. HD, K. 2014/22739
Butlan davası açıldıktan sonra yabancı karar tanındı	Karar yabancı kararın kesinleşme tarihine etkilidir; dava konusuz kalabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/24815
Eşin önceki eşinin evlenmeden önce ölmüş olmasına karşın ölümün nüfusta görünmemesi	Ölüm resmî belgeyle ispatlanmalıdır	TMK m. 130
Evlenme sırasında eşinin evli olduğunu bilmeyen kişi; önceki evliliğin sonradan sona ermesi	İyiniyetli eş için ikinci evliliğin butlanına karar verilemez	TMK m. 147/3
Eşim "mahkeme dışında boşandım" diyor	Resmî belgeyle ispatlanmadıkça önceki evlilik sürer	Yargıtay 2. HD, K. 2015/3025
Yabancı uyruklu kişi iki eşiyle Türk vatandaşlığına geçti	İkinci evlilik butlan davasıyla iptal edildi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/7662

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
13.11.2014 · E. 2014/14560 · K. 2014/22739

Yurt dışında alınan boşanma kararı tanınmadıkça ilk evlilik sürer; ikinci eşin iyiniyeti butlanı engellemez

Bir erkek 1978'de yurt dışında evlenmiş, bu evlilik hakkında 1986'da yabancı bir aile mahkemesi boşanma kararı vermişti. Kararın Türkiye'de tanınması için açılan davadan feragat edilmiş, karar tanınmamıştı. Erkek Türkiye'de ikinci kez evlenmiştir. Cumhuriyet savcısının re'sen açtığı davada mahkeme, ikinci eşin iyiniyetli olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, boşanma kararı Türkiye'de tanınmadığından ilk evliliğin sona ermediğini belirtmiştir. İlk evliliğin hukuken devam ettiği gözetilmeden iyiniyete dayanılarak verilen ret kararını bozmuştur.

> *"İlk evliliğin hukuken devam etmekte olduğu gözetilmeden davanın kabulü yerine davalı kadının iyiniyetli olduğu gerekçesiyle reddine karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME 147/3'teki iyiniyet koruması, önceki evliliğin butlan kararından önce sona ermiş olmasını arar. Tanınmayan bir yabancı boşanma kararı bu koşulu sağlamaz.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2017 · E. 2016/25873 · K. 2017/14524

Yabancı boşanma kararı sonradan tanınırsa evlilik, o kararın kesinleştiği tarihte sona ermiş sayılır

Davalı 1997'de evlenmiş, bu evlilik Türk kayıtlarında sona ermiş görünmeden 2004'te ikinci kez evlenmişti. Cumhuriyet savcısının açtığı davada mahkeme ikinci evliliğin iptaline karar vermiştir. Davalının açtığı tanıma davasında, yurt dışında 1999'da kesinleşen boşanma kararının tanınmasına karar verildi ve bu karar 2016'da kesinleşmiştir. Daire, ilk evliliğin yabancı kararın kesinleştiği 1999'da sona ermiş sayılacağını, ikinci evliliğin bundan sonra yapıldığını belirtmiştir. Davanın konusuz kaldığını ve bu yönde karar verilmesi gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Bu durumda davalı ... ile ...'nın evliliği tanıma ve tenfizine karar verilen hükmün kesinleştiği 20.07.1999 tarihinde sona ermiş bulunduğuna göre...*

DEĞERLENDİRME Tanıma, yabancı kararın kesinleştiği tarihe etkilidir. Butlan davası sürerken bile tanıma davası açmak sonucu değiştirebilir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.03.2013 · E. 2012/7628 · K. 2013/7832

Tanınmayan yabancı boşanmanın ardından yapılan evlilikte ilk evlilik ölümle sona ermişse ikinci eşin iyiniyeti araştırılır

Türk ve Danimarka vatandaşı olan bir kişi, ilk eşinden Danimarka'da 2001'de boşanmış ve 2002'de yine orada ikinci kez evlenmişti. Danimarka boşanma kararının Türkiye'de tanınması istemi reddedilmiş ve kesinleşmişti. Kişi 2009'da ölmüştür. İlk eşin açtığı davada mahkeme ikinci evliliğin butlanına karar vermiştir. Daire, ilk evliliğin ölümle sona erdiğini, bu durumda butlan kararının ancak ikinci eşin kötü niyetli olduğu ispatlanırsa verilebileceğini belirtmiştir. Ölen kişinin kararın tanınmadığını bilmesinin önemi olmadığını, ikinci eşin bunu bilip bilmediğinin araştırılması gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Öyleyse davalının iyi niyetli olup olmadığı toplanan deliller çerçevesinde değerlendirilerek sonuca göre karar verilmesi gerekirken bu husus üzerinde durulmadan hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME 147/3'te iyiniyet, ikinci evlilikteki diğer eş bakımından aranır. Evliyken yeniden evlenen kişinin kötü niyeti bu korumayı ortadan kaldırmaz.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2012 · E. 2011/20231 · K. 2012/30742

Ölümle sona eren ikinci evliliğin butlanı istenirken ikinci eşin iyiniyeti delillerle araştırılmalıdır

Ölen kişinin mirasçıları, ölümle sona eren ikinci evliliğin mutlak butlanla sakat olduğunun tespitini ikinci eşe karşı istemiştir. Mahkeme, ikinci eşin iyiniyetli olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, iyiniyet konusunda taraflara delillerini

sunmaları için süre verilmesi ve delillerin toplanması gerektiğini belirtmiştir. Eksik incelemeyle verilen ret kararını bozmuştur.

> *...bu hususta delillerini sunmaları için taraflara süre verilmesi, gösterdikleri takdirde delillerin toplanması ve hasıl olacak sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken...*

DEĞERLENDİRME İyiniyet asıldır (TMK m. 3), ancak mahkeme tarafların bu konudaki delillerini toplamadan sonuca varamaz.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.02.2015 · E. 2014/25565 · K. 2015/3025

Önceki evliliğin sona erdiğini yeniden evlenen ispat eder; mahkeme dışında "boşadım" demek yetmez

Yabancı uyruklu davacı, 1972'de evlendiği kocasının, bu evlilik sürerken 1984'te Türkiye'de bir Türk vatandaşıyla evlendiğini ileri sürerek ikinci evliliğin iptalini istemiştir. Koca sonradan Türk vatandaşlığına geçmişti. Koca, ilk eşini 1984'te mahkeme dışında şahitler huzurunda boşadığını ileri sürdü ve 2006'da gönderdiği bir ihtarnameye dayanmıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir. Daire, ihtarnamenin evliliğin boşanmayla sona erdiğini göstermediğini, yabancı devletin resmî belgesinde tarafların evli göründüğünü belirtmiştir. Yeniden evlenen kişinin önceki evliliğinin sona erdiğini ispatlayamadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Davacının, davalıların evli olduklarını başından beri biliyor olması, yapılan ikinci evliliği sıhhatli duruma getirmez.*

DEĞERLENDİRME

130. madde ispat yükünü yeniden evlenene yükler. Önceki evliliğin sona erdiği resmî belgeyle ispatlanamazsa ikinci evlilik batıldır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.10.2024 · E. 2024/5354 · K. 2024/7662

İki eşiyle birlikte Türk vatandaşlığına geçen kişinin ikinci evliliği mutlak butlan sebebiyle iptal edildi

2020'de Türk vatandaşlığına alınan bir kişi, iki eşiyle birlikte nüfusa kaydedilmişti. İlk evlilik 1989'da, ikinci evlilik 2017'de yapılmıştı. Nüfus müdürlüğünün ihbarı üzerine Cumhuriyet savcısı ikinci evliliğin iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunmasının mutlak butlan sebebi olduğunu belirterek ikinci evliliğin iptaline karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Yargıtay, gerekçedeki isim yanlışlığının mahallinde düzeltilebilecek maddi hata olduğunu belirterek kararı onamıştır.

> *4721 sayılı Kanun'un 145 inci maddesine göre eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması halinde ikinci evliliğin mutlak butlan ile batıl olduğunun düzenlendiğini...*

DEĞERLENDİRME Karar, Türk nüfus kütüğüne iki eşle kaydedilen kişi hakkında verilmiştir. Vatandaşlığa geçişten önce yapılan evliliğe uygulanacak hukuk kararda ayrıca tartışılmamıştır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2026 · E. 2025/3865 · K. 2026/1618

147/3 uygulanmadan önce evliliklerin kuruluş ve sona erme tarihleri araştırılmalıdır

Davacılar, nüfus kayıtlarında 1920'li yıllarda yapılmış birden fazla evlilik görünen kişilerle ilgili olarak bu evliliklerden birinin mutlak butlanla batıl olduğuna karar verilmesini istemiştir. Mahkeme, önceki evliliğin 1966'da ölümle sona erdiğini ve diğer eşin kötü niyetinin kanıtlanmadığını belirterek 147/3 uyarınca davayı reddetmiştir. Daire, nüfus kayıtlarına göre murisin 1922 ve 1925 tarihlerinde farklı kişilerle evlendiği görüldüğü hâlde, evlenme ve sona erme tarihleri araştırılmadan hangi evliliğin ilk evlilik olduğunun kabul edilmesini doğru bulmayarak kararı bozmuştur.

> *"...evlendiği tarihlerin ve bunlar ile olan evliliklerinin sona erme tarihlerinin araştırılarak belirlendikten sonra sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken..."*

DEĞERLENDİRME Hangi evliliğin önce kurulduğu ve ne zaman sona erdiği belirlenmeden 147/3'teki koruma uygulanamaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 3:** İyiniyet karinesi.
- **TMK m. 129:** Hısımlık sebebiyle evlenme yasağı.
- **TMK m. 131:** Gaiplik hâlinde evliliğin feshi.
- **TMK m. 132:** Kadın için bekleme süresi.
- **TMK m. 145–147:** Mutlak butlan sebepleri, dava hakkı ve iyiniyetli eşin korunması.
- **TMK m. 156–158:** Butlanın sonuçları.
- **5718 sayılı MÖHUK m. 58 ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 27/A:** Yabancı kararların tanınması ve nüfusa tescili.
- **TCK m. 230:** Birden çok evlilik.

MADDE

131

B. Evlenme engelleri
II. Önceki evlilik
1. Sona erdiğinin ispatı

b. Gaiplik durumunda

KANUN METNİ

(1) Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez.
(2) Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir.
(3) Ayrı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir.

MADDE ÖZETİ

Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez (m. 131). Gaiplik kararı evliliği kendiliğinden sona erdirmez. Eş, evliliğin feshini gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrı bir davayla isteyebilir; ayrı dava davacının yerleşim yeri mahkemesinde açılır. Gaiplik kararı istenebilmesi için ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haberin üzerinden en az beş yıl geçmiş olmalıdır (TMK m. 33). Yargıtay'ın bir kararında gaiplik istemine sulh hukuk mahkemesinin, gaiplik nedeniyle evliliğin feshi istemine aile mahkemesinin bakacağı belirtilmiştir.[1] Ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlarda kaybolan kişi ise ölmüş sayılır ve fesih kararı gerekmez (TMK m. 31).

TEMEL KAVRAMLAR

Gaiplik	Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya uzun zamandan beri haber alınamayan kişinin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, mahkemenin bu kişinin gaipliğine karar vermesi (TMK m. 32).
Ölüm karinesi	Ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolan kişinin, cesedi bulunamasa bile gerçekten ölmüş sayılması (TMK m. 31).

1 Yargıtay 17. HD, 30.10.2013, E. 2013/13577, K. 2013/14556.

Evliliğin feshi | Gaipliğine karar verilen kişinin evliliğinin, eşinin istemi üzerine mahkeme kararıyla sona erdirilmesi (TMK m. 131).

Çekişmesiz yargı | İlgililer arasında uyuşmazlık bulunmayan işlerde mahkemenin hukuku uygulaması. Gaiplik kararı ve gaiplik nedeniyle evliliğin feshi bu işler arasında sayılmıştır (HMK m. 382/2-a-4, 382/2-b-2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 94 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. 3444 sayılı Kanunla yürürlükteki 94 üncü maddeye evliliğin sona erdirilmesi hususunda getirilen yeni bir sebep "gaiplik kararını alan eşin bunu kendi istediği zamanda götürüp nüfus idaresine vermesi"dir. Bu yöntem Medenî Kanunumuzun sistemine yabancıdır. Zira Medenî Kanunumuza göre evlilik ya kendiliğinden sona erer (ölüm); ya da mahkeme kararıyla sona erdirilir (boşanma, iptal, evliliğin feshi). Bu sebeple 3444 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin isabetli olmadığı oyçokluğuyla kabul edilmiş, madde yeniden kaleme alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 66

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Gaipliğine hükmolunan kimsenin kocası veya karısı evlilik feshedilmedikçe evlenemez. Gaibin karı veya kocası ya gaiplik davası ile birlikte evliliğin feshini ister ya da gaiplik kararı verilip de nüfusa tescil edilmiş ise nüfus idaresine müracaat ile evliliğin feshinin tescilini talep eder. Bu tescil evliliğin feshinin tüm neticelerini hasıl eder. Evliliğin feshinin gaiplik davası ile birlikte talep edilmesi halinde boşanma hakkındaki usul burada dahi caridir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 94 (mülga; 3444 sayılı Kanunla değişik metin)

	743 s. K. m. 94 (1926)	743 s. K. m. 94 (1988, 3444 s. K.)	4721 s. K. m. 131
Feshin biçimi	Hâkim kararıyla; gaiplik davasıyla birlikte veya ayrı dava	Gaiplik davasıyla birlikte ya da nüfus idaresine başvurarak tescille	Mahkeme kararıyla; gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrı dava
Usul	Boşanma hakkındaki usul uygulanır	Gaiplik davasıyla birlikte istenirse boşanma usulü uygulanır	Ayrı davada davacının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir

Değişiklik durumu

TMK m. 131, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1 Gaiplik kararıyla ölüme bağlı haklar, gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılır (TMK m. 35). Buna rağmen kanun, evliliğin bu kararla kendiliğinden sona ermesini kabul etmemiştir. Kaybolanın eşi yeniden evlenmek istiyorsa, ayrıca evliliğin feshine karar verilmesini istemelidir.

2 TBMM gerekçesine göre Medeni Kanun sisteminde evlilik ya kendiliğinden (ölümle) sona erer ya da mahkeme kararıyla (boşanma, iptal, evliliğin feshi) sona erdirilir. 1988'de 3444 sayılı Kanunla getirilen, gaiplik kararını alan eşin bu kararı nüfus idaresine vererek evliliğin feshini tescil ettirmesi yöntemi bu sisteme yabancı bulunmuş ve madde yeniden kaleme alınmıştır.

	Ölüm karinesi	Gaiplik
Koşul	Ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolma	Ölüm tehlikesi içinde kaybolma veya uzun süre haber alınamama; ölüm hakkında kuvvetli olasılık
Süre	Aranmaz	Ölüm tehlikesinden en az bir yıl veya son haberden en az beş yıl; ilanla en az altı ay
Belirlenme biçimi	Mülki amirin emriyle kütüğe ölü kaydı düşürülür	Mahkemenin gaiplik kararı
Evlilik	Kişi ölmüş sayıldığından evlilik ölümle sona erer	Kendiliğinden sona ermez; fesih kararı gerekir
Dayanak	TMK m. 31, 44	TMK m. 32–35, 131

II. Gaiplik Kararı İçin Şartlar

Şart	Kural	Dayanak
Başvuru hakkı	Hakları kaybolanın ölümüne bağlı olanlar; kaybolanın eşi fesih istemini gaiplik başvurusuyla birlikte ileri sürebilir	TMK m. 32, 131/2
Süre	Ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl	TMK m. 33
İlan	Mahkeme, bilgisi olanları usulüne göre ilanla çağırır; süre ilk ilandan başlayarak en az altı aydır	TMK m. 33
İstemin düşmesi	Kaybolan kişi ilan süresi dolmadan ortaya çıkar, haber alınır veya öldüğü tarih tespit edilirse	TMK m. 34
Yetkili mahkeme	Kişinin Türkiye'deki son yerleşim yeri; yoksa nüfusa kayıtlı olduğu yer; o da yoksa anasının veya babasının kayıtlı olduğu yer mahkemesi	TMK m. 32

Şart	Kural	Dayanak
Kararın etkisi	Ölüme bağlı haklar ölüm ispatlanmış gibi kullanılır; karar ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındığı günden itibaren hüküm doğurur	TMK m. 35

III. Evliliğin Feshinin İstenmesi

Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir davayla isteyebilir. Ayrı açılan fesih davası, davacının yerleşim yeri mahkemesinde görülür (TMK m. 131/2, 131/3). 3

Görevli mahkeme konusunda Yargıtay'ın bir kararında, gaiplik kararının çekişmesiz yargı işi olarak sulh hukuk mahkemesinde, gaiplik nedeniyle evliliğin feshi isteminin ise aile mahkemesinde görüleceği belirtilmiştir.[2] Daire, iki istemin yargılama usulleri farklı olduğundan fesih isteminin ayrılarak aile mahkemesine gönderilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bir başka kararda da evliliğin feshi talebinin sulh hukuk mahkemesinin görevine girmediği belirtilmiştir.[3] Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukuna ilişkin kitabından doğan dava ve işlere bakar (4787 sayılı Kanun m. 4/1). 4

Gaiplik kararı ve gaiplik nedeniyle evliliğin feshi, çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmıştır (HMK m. 382/2-a-4, 382/2-b-2). Yargıtay, bu istemlere ilişkin bölge adliye mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusunu, çekişmesiz yargı kararlarının kesin olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.[4] 5

UYGULAMA NOTU

Gaiplik davası uzun sürer: en az bir veya beş yıllık bekleme süresinin geçmiş olması gerekir, ilan süresi de en az altı aydır (TMK m. 33). Fesih istemi gaiplik başvurusuyla birlikte ileri sürülebilir. Görev konusunda mahkemeler arasında uyuşmazlık çıkabildiğinden, dava açılırken hangi istemin hangi mahkemede görüleceği baştan değerlendirilmelidir.

IV. Fesihten Sonra: Yeniden Evlenme ve Diğer Sonuçlar

Konu	Kural	Dayanak
Yeniden evlenme	Önceki evliliğin sona erdiği fesih kararıyla ispatlanır	TMK m. 130

2 Yargıtay 17. HD, 30.10.2013, E. 2013/13577, K. 2013/14556.
3 Yargıtay 17. HD, 03.04.2014, E. 2014/460, K. 2014/5097.
4 Yargıtay 2. HD, 11.10.2022, E. 2021/10384, K. 2022/7978.

Konu	Kural	Dayanak
Kadın için bekleme süresi	Evlilik sona ermişse kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez; hâkim belirli hâllerde süreyi kaldırır	TMK m. 132
Fesih kararı olmadan evlenme	Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması mutlak butlan sebebidir	TMK m. 145/1
Çocukların soybağı	Kocanın dava açma süresi geçmeden gaipliğine karar verilmişse, baba olduğunu iddia eden kişi, kocanın altsoyu, anası veya babası, öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davası açabilir	TMK m. 291/1; Yargıtay 2. HD, K. 2011/11458

6 Kanunda, fesih kararından sonra kaybolan kişinin ortaya çıkması hâlinde feshedilen evliliğin kendiliğinden yeniden kurulacağına ilişkin bir hüküm yoktur. İlan süresi dolmadan ortaya çıkma ise gaiplik istemini düşürür (TMK m. 34).

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Yıllar önce kaybolan kişinin eşinin yeniden evlenmek istemesi	Önce gaiplik, sonra veya birlikte evliliğin feshi kararı alınmalıdır	TMK m. 32, 131
Eşim deniz kazasında kayboldu, cesedi bulunamadı	Ölüme kesin gözle bakılıyorsa mülki amirin emriyle ölü kaydı düşülür; evlilik ölümle sona erer	TMK m. 31, 44
Gaiplik kararı alınmış, ancak fesih istenmemiş	Evlilik sürer; yeniden evlenmek için fesih kararı gerekir	TMK m. 131/1
Gaiplik ve fesih davasında karar aleyhime çıktı	Çekişmesiz yargı kararı olduğundan bölge adliye mahkemesi kararı temyiz edilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2022/7978
Gaip kocadan olmadığı ileri sürülen çocuklar	Baba olduğunu iddia eden kişi soybağının reddi davası açabilir	TMK m. 291/1

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
30.10.2013 · E. 2013/13577 · K. 2013/14556

Gaiplik istemine sulh hukuk, gaiplik nedeniyle evliliğin feshine aile mahkemesi bakar

Davacı, 30 yıl önce kimseye haber vermeden ortadan kaybolan eşinin gaipliğine ve evliliğin gaiplik nedeniyle feshine karar verilmesini istemiştir. Asliye hukuk (aile) mahkemesi, işin çekişmesiz yargı niteliğinde olduğu ve sulh hukuk mahkemesinde görüleceği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Sulh hukuk mahkemesi ise davanın aile mahkemesinin görev alanına girdiği gerekçesiyle görevsizlik kararı

vermiştir. Daire, gaiplik kararının kanunda çekişmesiz yargı işi olarak sayıldığını ve aksine düzenleme bulunmadıkça sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu belirtmiştir. Evliliğin gaiplik nedeniyle feshi isteminin ise aile mahkemesinin görev alanına girdiğini kabul etmiştir. İki istemin yargılama usulleri farklı olduğundan yargı yerlerini ayrı ayrı belirlemiştir.

> *O halde Sulh Hukuk Mahkemesince, evliliğin gaiplik nedeniyle feshine dair talep tefrik edilmek suretiyle Aile Mahkemesine gönderilip, gaipliğe karar verilmesi istemi bakımından dava görülmeye devam edilip karar verilmesi gereklidir.*

DEĞERLENDİRME

131. madde iki istemin birlikte ileri sürülebileceğini söyler; ancak bu karara göre iki istem farklı mahkemelerin görevine girer. Bu dosyalarda sulh hukuk ve aile mahkemeleri arasında görev uyuşmazlığı çıkabilmektedir.

2 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
03.04.2014 · E. 2014/460 · K. 2014/5097

Evliliğin feshi talebi sulh hukuk mahkemesinin görevine girmez

Davacı, uzun süredir haber alınamayan eşinin gaipliğine ve evliliğin feshine karar verilmesini istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi, davanın çekişmesiz yargı işi olduğu gerekçesiyle her iki talep yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Sulh hukuk mahkemesi ise fesih talebini ayırarak bu talep yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Fesih talebi bakımından iki ayrı görevsizlik kararı bulunduğundan dosya yargı yerinin belirlenmesi için Yargıtay'a gönderilmiştir. Daire, evliliğin feshi talebinin sulh hukuk mahkemesinin görev alanına giren işlerden olmadığını belirterek bu talep yönünden asliye hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

> *Dava, kendisinden uzun süredir haber alınamayan eşinin gaipliğine ve evliliğin feshine karar verilmesi isteminden kaynaklanmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karara göre fesih talebi, gaiplik isteminden farklı olarak sulh hukuk mahkemesinde görülmez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.10.2022 · E. 2021/10384 · K. 2022/7978

Gaiplik ve gaiplik nedeniyle evliliğin feshine ilişkin kararlar çekişmesiz yargı kararıdır; temyiz edilemez

Davacı eş, gaipliğe ve gaiplik nedeniyle evliliğin feshine karar verilmesi istemine ilişkin davada bölge adliye mahkemesinin verdiği kararı duruşmalı olarak temyiz etmiştir. Daire, davanın çekişmesiz yargı niteliğinde olduğunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre çekişmesiz yargı işleri hakkında verilen kararların kesin olduğunu belirterek temyiz dilekçesini reddetmiştir.

> *Dava, çekişmesiz yargı niteliğinde bulunan gaipliğe karar verilmesi ve gaiplik nedeniyle evliliğin feshi istemine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Bu davalarda kanun yolu istinaf aşamasında tükenir. Deliller ilk derece ve istinaf aşamasında eksiksiz sunulmalıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2011 · E. 2011/10692 · K. 2011/11458

Kocanın gaipliğine karar verilmişse, baba olduğunu iddia eden kişinin açtığı dava soybağının reddi davasıdır

Evlilik içinde 1994 ve 1996'da doğan çocukların annesinin evliliği, 2006'da fesih kararıyla sona ermiştir. Anne üç ay sonra davacıyla evlenmiştir. Davacı, çocukların babası olduğunu ileri sürerek dava açmıştır. Mahkeme davayı babalık davası olarak nitelendirip reddetmiştir. Daire, kocanın gaipliğine karar verildiğinden davanın, baba olduğunu iddia eden kişi tarafından açılan soybağının reddi davası olduğunu belirtmiştir. Çocuklarla anne arasında dava nedeniyle menfaat çatışması bulunduğundan çocuklara kayyım atanması gerektiğini de belirterek kararı bozmuştur.

> *...gaipliğine karar verildiğine göre, dava babalık değil, baba olduğunu iddia eden kişi tarafından açılan soybağının reddi isteğine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Gaiplik kararı yalnız evliliği değil soybağını da etkiler. 291. maddenin birinci fıkrası 2024'te 7531 sayılı Kanunla değiştirilmiştir; güncel metin, dava hakkı olanlar için öğrenmeden başlayan bir yıllık süre öngörür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 31 ve 44:** Ölüm karinesi ve cesedi bulunamayan kişinin ölü kaydı.
- **TMK m. 32–35:** Gaiplik kararının şartları, usulü ve hükmü.
- **TMK m. 130:** Önceki evliliğin sona erdiğinin ispatı.
- **TMK m. 132:** Kadın için bekleme süresi.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin soybağının reddi davası.
- **HMK m. 382 ve 4787 sayılı Kanun m. 4:** Çekişmesiz yargı işleri ve aile mahkemesinin görevi.

MADDE

132

B. Evlenme engelleri
II. Önceki evlilik
2. Kadın için bekleme süresi

KANUN METNİ

(1) Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez.
(2) Doğurmakla süre biter.
(3) Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

MADDE ÖZETİ

Evlilik sona ermişse kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez (m. 132). Bu süre uygulamada iddet müddeti olarak bilinir. Kadın doğurursa süre biter. Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığı anlaşılırsa veya evliliği sona eren eşler yeniden birbiriyle evlenmek isterse mahkeme süreyi kaldırır. Yargıtay, gebe olduğu raporla anlaşılan ve eski eşinden başka biriyle evlenmek isteyen kadın için sürenin kaldırılmasını kanun yararına bozmuştur.[1] Süre bitmeden yapılan evlenme batıl değildir (TMK m. 154). Evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babası ise kanunen eski kocadır (TMK m. 285).

TEMEL KAVRAMLAR

Bekleme süresi (iddet müddeti) — Evliliği ölüm, boşanma, butlan veya fesihle sona eren kadının yeniden evlenebilmesi için geçmesi gereken üç yüz günlük süre (TMK m. 132).

Babalık karinesi — Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babasının koca sayılması (TMK m. 285).

1 Yargıtay 2. HD, 30.11.2021, E. 2021/8858, K. 2021/8931.

Sürenin kaldırılması | Kadının gebe olmadığının anlaşılması veya eski eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemesi hâlinde mahkemenin süreyi tamamen ortadan kaldırması. Çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/2-b-4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 95 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin "2. Müddetler" "a. Kadın için" şeklindeki konu ve kenar başlıkları "2. Kadın için bekleme süresi" şeklinde tek başlık hâline getirilmiştir. Zira bunu takip eden eski 96 ncı madde 3444 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmış olup, artık boşanan kadın için bir cezaî bekleme süresi söz konusu olmadığından, madde bir tek bekleme süresiyle sınırlı hâle getirilmiştir. Maddenin birinci fıkrası yeniden ve daha uygun bir ifadeyle kaleme alınmıştır. Yürürlükteki 95 inci maddenin birinci fıkrasının son cümlesi ikinci fıkra hâline getirilmiştir. Maddenin son fıkrasında kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya önceki eşiyle yeniden evlenmek istemesi hâlinde hâkime süreyi kısaltma yetkisi verilmemiş, hâkimin bu süreyi kaldırması öngörülmüştür. Zira bu iki hâlde de kadının evlenmesini engelleyen süreyi kısaltmanın bir anlamı yoktur. Bu gibi hâllerde mahkemece sürenin tamamen kaldırılması gerekir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 66*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kocasının vefatı veya boşanma sebebiyle dul kalan yahut evliliğinin butlanına hükmedilen kadın; vefattan, boşanmadan veya butlan hükmünden itibaren üç yüz gün geçmedikçe tekrar evlenemez. Doğurmakla müddet biter. Kadının gebe kalması mümkün olmadığı veya boşanma ile ayrılmış olan karı ve koca tekrar birbirleriyle evlenmek istedikleri taktirde, hakim bu müddeti kısaltabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 95 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 95	4721 sayılı Kanun m. 132
Süre	Üç yüz gün	Üç yüz gün
Başlangıç	Ölüm, boşanma veya butlan hükmü	Evliliğin sona ermesi (sebebi ne olursa olsun)
Hâkimin yetkisi	Süreyi "kısaltabilir"	Süreyi "kaldırır"
Sebepler	Gebe kalmanın mümkün olmaması veya eski eşlerin yeniden evlenmek istemesi	Gebe olmadığının anlaşılması veya eski eşlerin yeniden evlenmek istemesi

Değişiklik durumu

TMK m. 132, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Kanun, evliliği sona eren kadına üç yüz günlük bir bekleme süresi öngörür. Bu süre nin, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babasını kocaya bağlayan babalık karinesiyle aynı uzunlukta olduğu görülmektedir (TMK m. 285). Erkek için böyle bir süre öngörülmemiştir. 1

Durum	Sonuç	Dayanak
Evlilik ölüm, boşanma, butlan veya fesihle sona erdi	Kadın, sona ermeden itibaren üç yüz gün geçmedikçe evlenemez	TMK m. 132/1
Kadın doğum yaptı	Süre biter	TMK m. 132/2
Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığı anlaşıldı	Mahkeme süreyi kaldırır	TMK m. 132/3
Eski eşler yeniden birbiriyle evlenmek istiyor	Mahkeme süreyi kaldırır	TMK m. 132/3
Kadın gebe ve eski eşinden başka biriyle evlenmek istiyor	Süre kaldırılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2021/8931
Süre bitmeden evlenildi	Evlenmenin butlanını gerektirmez	TMK m. 154

TBMM gerekçesine göre eski Kanun hâkime süreyi kısaltma yetkisi veriyordu. Yeni metinde ise bu iki hâlde sürenin tamamen kaldırılması öngörülmüştür, çünkü kadının evlenmesini engelleyen süreyi kısaltmanın bir anlamı yoktur. 2

II. Sürenin Başlangıcı

Süre, evliliğin sona ermesinden başlar (TMK m. 132/1). Boşanmada bu, boşanma kararının kesinleştiği tarihtir. Yargıtay, boşanma kararının kesinleşmesinden birkaç hafta sonra açılan kaldırma davasını üç yüz günlük süre henüz dolmadan açılmış kabul etmiştir.[2] 3

Yurt dışında alınan boşanma kararında ise yabancı ilamın kesin hüküm etkisi, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder (5718 sayılı MÖHUK m. 59). Yargıtay, yabancı boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren üç yüz gün geçtikten sonra açılan kaldırma davasında kadının hukuki yararı bulunmadığını kabul etmiştir.[3] Yabancı kararın Türkiye'de tanınması veya nüfusa tescili için bkz. TMK m. 130. 4

2 Yargıtay 2. HD, 30.11.2021, E. 2021/8858, K. 2021/8931.
3 Yargıtay 2. HD, 18.09.2008, E. 2008/11211, K. 2008/12163.

III. Bekleme Süresinin Kaldırılması Davası

Konu	Açıklama	Dayanak
Niteliği	Çekişmesiz yargı işi: "Yeniden evlenmede bekleme süresinin hâkim tarafından kaldırılması"	HMK m. 382/2-b-4
Mahkeme	Uygulamada aile mahkemesi; aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi	4787 s. K. m. 4/1; Yargıtay 2. HD, K. 2021/8931; Yargıtay 20. HD, K. 2017/525
Kaldırma sebepleri	Gebe olmadığının anlaşılması veya eski eşle yeniden evlenme isteği	TMK m. 132/3
Delil	Gebe olunmadığına ilişkin sağlık raporu	Yargıtay 2. HD, K. 2021/8931
Hukuki yarar	Üç yüz gün dolmuşsa kaldırma davası açmakta hukuki yarar yoktur	Yargıtay 2. HD, K. 2008/12163

UYGULAMA NOTU

Kaldırma davasında belirleyici delil, dava sırasında alınan ve kadının gebe olmadığını gösteren sağlık raporudur. Rapor gebeliği gösteriyorsa ve kadın eski eşinden başka biriyle evlenmek istiyorsa süre kaldırılmaz. Bu durumda doğumla süre zaten sona erer (TMK m. 132/2).

IV. Bekleme Süresi ve Çocuğun Soybağı

5 Bekleme süresinin kaldırılması veya süre bitmeden evlenilmesi, babalık karinesini ortadan kaldırmaz. Evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babası kanunen eski kocadır; bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür (TMK m. 285/1, 285/2). Kocanın gaipliğine karar verilmişse üç yüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar (TMK m. 285/3).

- Yargıtay'ın onadığı bir kararda kadın, bekleme süresinin kaldırılması davasını kazanmış, ancak boşanmadan sonraki üç yüz gün içinde doğan üçüzler eski kocanın nüfusuna yazılmıştı.[4] Eski koca soybağının reddi davası açtı ve DNA raporuyla dava kabul edilmiştir.
- Bir başka dosyada boşanmadan kısa süre sonra doğan çocuk eski kocanın nüfusuna yazılmıştı. Anne ile biyolojik babanın açtığı dava, soybağı önce geçersiz kılınmadıkça babalık davası açılamayacağı gerekçesiyle usulden reddedildi ve karar onanmıştır.[5]

4 Yargıtay 2. HD, 19.12.2023, E. 2023/3409, K. 2023/6301.
5 Yargıtay 2. HD, 23.05.2023, E. 2023/2906, K. 2023/2613.

DİKKAT

Boşanmadan sonra doğacak çocuğun babası eski eş değilse ve doğum evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde gerçekleşirse, çocuk kanunen eski kocanın nüfusuna yazılır (TMK m. 285/1). Bu kayıt ancak soybağının reddi davasıyla değiştirilebilir. Bekleme süresinin kaldırılmış olması bu sonucu değiştirmez.

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Boşanan kadının üç yüz gün dolmadan evlenmek istemesi	Gebe olmadığını gösteren raporla kaldırma davası açılabilir	TMK m. 132/3
Eski eşimle yeniden evlenmek istiyoruz	Mahkeme süreyi kaldırır	TMK m. 132/3
Boşandıktan sonra doğum yapılması	Süre doğumla biter	TMK m. 132/2
Gebe kadının başka biriyle evlenmek istemesi	Süre kaldırılmaz; doğumla biter	Yargıtay 2. HD, K. 2021/8931
Yurt dışında boşanmada sürenin başlangıcı	Yabancı kararın kesinleştiği andan itibaren	MÖHUK m. 59; Yargıtay 2. HD, K. 2008/12163
Bekleme süresine uyulmadan evlenilmesi	Evlilik batıl değildir	TMK m. 154
Boşandıktan sonra 300 gün içinde doğan çocuğum eski eşimin nüfusuna yazıldı	Soybağının reddi davası gerekir	TMK m. 285; Yargıtay 2. HD, K. 2023/2613

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2021 · E. 2021/8858 · K. 2021/8931

Gebe olan ve eski eşinden başka biriyle evlenmek isteyen kadın için bekleme süresi kaldırılamaz

Kadının boşanma kararı 8 Eylül 2021'de kesinleşmiştir. Kadın üç yüz günlük süre dolmadan, 28 Eylül 2021'de bekleme süresinin kaldırılması davası açmıştır. Devlet hastanesinin raporuna göre gebeydi ve duruşmada boşandığı eşinden başka biriyle evlenmek istediğini söylemiştir. Mahkeme davayı kabul ederek süreyi kaldırmıştır. Adalet Bakanlığının istemi üzerine Daire, 132. maddenin koşullarının kadın yararına gerçekleşmediğini belirterek davanın reddi gerekirken kabul edilmesini sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *Davacı kadın hakkında düzenlenen ve dosya içerisinde bulunan Denizli Devlet Hastanesinin 01.10.2021 tarihli sağlık raporuna göre davacı kadının gebe olduğu ve 01.10.2021 tarihli duruşmada davacı kadının, boşandığı eşinden başka biri ile evlenmek istediğini beyan ettiği, bu nedenle Türk Medeni Kanunu'nun 132 nci maddesi koşullarının somut olayda davacı kadın yararına gerçekleşmediği sabittir.*

DEĞERLENDİRME Kaldırma sebepleri kanunda sınırlıdır: gebe olmama veya eski eşle yeniden evlenme. Gebe olan kadın için süre ancak doğumla biter.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2008 · E. 2008/11211 · K. 2008/12163

Yabancı boşanma kararında bekleme süresi, yabancı kararın kesinleştiği tarihten başlar

Kadın, yurt dışında verilen boşanma kararının ardından bekleme süresinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı reddetti ve karar temyiz edilmiştir. Daire, yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisinin, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren hüküm ifade ettiğini belirtmiştir. Bu tarihten itibaren üç yüz günlük süre dolduktan sonra dava açıldığından kadının dava açmakta hukuki yararı bulunmadığını kabul etti ve hükmü sonucu itibarıyla doğru bularak onamıştır.

> *...kesinleşme tarihinden itibaren 300 günlük süre (TMK.132.m.)dolduktan sonra davacı kadın tarafından bekleme süresinin kaldırılması davası açıldığından davacı kadının dava açkmakta hukuki yararı bulunmadığından...*

DEĞERLENDİRME Yabancı boşanma kararlarında süre, yabancı kararın kesinleştiği tarihten hesaplanır (MÖHUK m. 59).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.12.2023 · E. 2023/3409 · K. 2023/6301

Bekleme süresi kaldırılsa bile boşanmadan sonraki 300 gün içinde doğan çocuklar eski kocanın nüfusuna yazılır

Boşanma kararı 26 Nisan 2018'de kesinleşmiştir. Kadın, çocuk sahibi olmak amacıyla bekleme süresinin kaldırılması davasını açıp kazandığını belirtmiştir. Boşanmadan sonraki üç yüz gün içinde doğan üçüzler eski kocanın nüfusuna ortak çocuk olarak yazılmıştır. Eski koca, boşanma davası sırasında ve sonrasında birliktelik yaşamadıklarını ileri sürerek soybağının reddini istemiştir. Adli Tıp raporu biyolojik babalığı reddetti ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *...biyolojik babalığı reddedilen davacının davasının kabulünde usul ve esas açısından hukuka aykırı bir yön görülmediği...*

DEĞERLENDİRME Bekleme süresinin kaldırılması yalnız evlenme engelini kaldırır; babalık karinesi (TMK m. 285/1) devam eder. Karinenin çürütülmesi için soybağının reddi davası gerekir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2023 · E. 2023/2906 · K. 2023/2613

Bekleme süresi içinde doğan çocuk için önce eski kocayla soybağının reddi gerekir

Boşanma kararı 17 Aralık 2020'de kesinleşmiştir. Çocuk üç ay sonra doğdu ve eski kocanın nüfusuna yazılmıştır. Anne ile çocuğun biyolojik babası olduğunu söyleyen kişi, soybağının düzeltilmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi, çocuğun bekleme süresi içinde doğduğunu ve babalık karinesinin geçerli olduğunu belirtmiştir. Soybağı geçersiz kılınmadıkça babalık davası açılamayacağını, biyolojik babanın ise babalık davası açma hakkı bulunmadığını ve soybağı reddedilirse çocuğu tanıyabileceğini belirterek davayı usulden reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *"...soybağı ilişkisi geçersiz kılınmadıkça babalık davası açılamayacağı..."*

DEĞERLENDİRME Doğru sıra, önce eski kocayla soybağının reddi, sonra tanıma veya babalık davasıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 130:** Önceki evliliğin sona erdiğinin ispatı.
- **TMK m. 131:** Gaiplik durumunda evliliğin feshi.
- **TMK m. 137:** Evlenme başvurusunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 154:** Bekleme süresine uymamanın butlan sebebi olmaması.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **HMK m. 382:** Çekişmesiz yargı işleri.
- **5718 sayılı MÖHUK m. 59:** Yabancı ilamın kesin hüküm etkisinin başlangıcı.

MADDE

133

B. Evlenme engelleri

III. Akıl hastalığı

KANUN METNİ

Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.

MADDE ÖZETİ

Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemez (m. 133). 743 sayılı Kanun akıl hastalarının "asla" evlenemeyeceğini öngörüyordu; yeni Kanun bu yasağı rapor şartına dönüştürmüştür. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre akıl hastalığı kural olarak kesin evlenme engelidir, ancak her akıl hastalığını kapsamaz.[1] Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması mutlak butlan sebebidir (TMK m. 145/3). Butlan davasında belirleyici olan, evlenme tarihindeki durumdur. Akıl hastalığı sonradan iyileşmişse bu davayı yalnız iyileşen eş açabilir (TMK m. 147/2).

TEMEL KAVRAMLAR

Akıl hastalığı	Kanunda tanımlanmamıştır. Hukuk Genel Kurulu'na göre akıl hastalıklarının hepsi ayırt etme gücünü mutlaka ortadan kaldırmaz.[2]
Resmî sağlık kurulu raporu	Kişinin evlenmesinde tıbbi sakınca bulunmadığını gösteren ve resmî bir sağlık kurulunca düzenlenen rapor (TMK m. 133).
Evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı	Evlenme sırasında bulunduğunda evliliği mutlak butlanla sakatlayan akıl hastalığı (TMK m. 145/3).
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği; ayırt etme gücü olmayanlar evlenemez (TMK m. 13, 125).

1 Yargıtay HGK, 13.05.2015, E. 2015/167, K. 2015/1328.
2 Yargıtay HGK, 13.05.2015, E. 2015/167, K. 2015/1328.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Akıl hastalığının evlenme engeli oluşturmasına ilişkin hüküm, yürürlükteki Kanunda, evlenme şartlarından temyiz kudretini düzenleyen 89 uncu maddede yer almaktadır. Bu durum, akıl hastalığının, temyiz kudretini kaldırması sebebiyle evlenmeye engel oluşturacağı gibi bir anlam çıkarılmasına müsaittir. Oysa doktrinde isabetle belirtildiği üzere, temyiz kudreti açısından akıl hastalığının ayrıca belirtilmesine ihtiyaç yoktur. Akıl hastalığı, temyiz kudretini devamlı olarak kaldırmasa ve evlenme merasimi sırasında akıl hastası ayırt etme gücüne sahip bulunsa bile, neslin sağlığı açısından akıl hastalığının bir evlenme engeli oluşturması gerekebilir. Bu sebeple akıl hastalığının evlenme engeli oluşturması, evlenmenin ayırt etme gücü (temyiz kudreti) koşulundan bağımsız olarak ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Ancak resmî sağlık kurulu raporu ile evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı tespit edildiği takdirde akıl hastalarının evlenmesine izin verilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 66*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmeye, yalnız mümeyyiz olanlar ehildir. Akıl hastalıklarından birine müptela olan kimse asla evlenemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 89/2 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 89/2	4721 sayılı Kanun m. 133
Kural	Akıl hastası "asla evlenemez"	Resmî sağlık kurulu raporuyla tıbbi sakınca yoksa evlenebilir
Yeri	Ayırt etme gücüne ilişkin maddede	Ayrı bir maddede, ayırt etme gücünden bağımsız

Değişiklik durumu

TMK m. 133, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

743 sayılı Kanun, akıl hastalıklarından birine yakalanmış kişinin "asla" evlenemeyeceğini öngörüyordu. Yeni Kanun bu mutlak yasağı kaldırmış ve evlenmeyi, tıbbi sakınca bulunmadığını gösteren resmî sağlık kurulu raporuna bağlamıştır. 1

TBMM gerekçesine göre eski düzenleme akıl hastalığını ayırt etme gücünü düzenleyen maddede sayıyordu ve bu durum, akıl hastalığının yalnız ayırt etme gücünü kaldırdığı için engel oluşturduğu gibi bir anlam çıkarılmasına elverişliydi. Gerekçeye göre akıl hastalığı, ayırt etme gücünü sürekli olarak kaldırmasa ve kişi tören 2

sırasında ayırt etme gücüne sahip olsa bile, neslin sağlığı açısından bir evlenme engeli oluşturabilir. Bu nedenle akıl hastalığı engeli ayrı bir maddede düzenlenmiştir.

Konu	Kural	Dayanak
Akıl hastalığı	Resmî sağlık kurulu raporuyla tıbbi sakınca olmadığı anlaşılmadıkça evlenemez	TMK m. 133
Ayırt etme gücü	Ayırt etme gücüne sahip olmayan evlenemez; rapor bu eksikliği gidermez	TMK m. 125
Herkes için sağlık raporu	Evlenme başvurusunda evlenmeye engel hastalığın bulunmadığını gösteren sağlık raporu verilir	TMK m. 136
Evlenmeden önce muayene	Evlenecek erkek ve kadın evlenmeden önce tıbbi muayeneye tabidir	1593 s. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu m. 122
Özel sağlık hükmü	Akıl hastalığına ("marazı akliye") yakalananların nikâhı, şifa bulduğuna dair tabip raporu verilmedikçe kıyılmaz	1593 s. K. m. 123
Evlenme sırasında engel derecede akıl hastalığı	Mutlak butlan	TMK m. 145/3
Evlilik sırasında ortaya çıkan ve iyileşmesi mümkün olmayan akıl hastalığı	Boşanma sebebi olabilir	TMK m. 165

II. Evlenmeden Önce: Rapor Şartı

3 Evlenmek isteyen herkes, evlenme başvurusunda evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporunu vermek zorundadır (TMK m. 136). Akıl hastası için ayrıca, evlenmesinde tıbbi sakınca bulunmadığını gösteren **resmî sağlık kurulu raporu** gerekir (TMK m. 133). Evlendirme memuru, evleneceklerden birinin evlenmeye ehil olmadığını veya evlenmeye yasal bir engel bulunduğunu anlarsa başvuruyu reddeder (TMK m. 137). Ret kararına karşı mahkemeye başvurulabilir; mutlak butlan sebeplerinden birine dayanan ret kararlarına karşı açılan davalar basit yargılama usulüyle görülür (TMK m. 138).

4 Hukuk Genel Kurulu, 133. maddenin her akıl hastalığını kapsamadığını ve raporla sakıncası bulunmadığı belgelenen kişinin evlenmesine engel olunamayacağını belirtmiştir.[3]

5 Kısıtlı bir kişinin evlenmesinde ayrıca vasinin izni gerekir (TMK m. 127).

3 Yargıtay HGK, 13.05.2015, E. 2015/167, K. 2015/1328.

III. Evlendikten Sonra: Mutlak Butlan Davası

Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması, evliliği mutlak butlanla sakatlar (TMK m. 145/3). Davayı Cumhuriyet savcısı re'sen, ilgisi olan herkes de açabilir (TMK m. 146). Evlilik sona ermişse savcı re'sen dava açamaz; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir (TMK m. 147/1). 6

İlke	Açıklama	Dayanak
Bakılacak an	Evlenme tarihindeki durum; evlenmeden önce veya sonra alınan raporlar bu tarihteki durumu göstermiyorsa yetmez	Yargıtay HGK, K. 2015/1328; Yargıtay 2. HD, K. 2019/11719
Delil	Tüm tedavi kayıtları getirtilerek Adli Tıp Kurumu ilgili ihtisas kurulundan rapor alınır	Yargıtay HGK, K. 2018/1717
Rapor hastalığın evlenme tarihinde bulunduğunu gösteriyorsa	Mutlak butlana karar verilir	Yargıtay 2. HD, K. 2019/11916
Süre	Mutlak butlan davası süreye tabi değildir	Yargıtay HGK, K. 2018/1717
Hastalık iyileşmişse	Davayı yalnız iyileşen eş açabilir	TMK m. 147/2; Yargıtay 2. HD, K. 2020/5067
İptal kararına kadar	Evlilik geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur	TMK m. 156

DİKKAT

Evlenmeden yıllar önce vesayet dosyasında alınan bir rapor, kişinin evlenme tarihindeki durumunu göstermez. Hukuk Genel Kurulu, yalnız böyle bir rapora dayanılarak verilen iptal kararını bozmuştur.[4] Butlan davasında evlenme tarihine ilişkin tıbbi değerlendirme mutlaka istenmelidir.

IV. Engelli Hakları Sözleşmesi ve Evlenme Hakkı

Hukuk Genel Kurulu'nun aktardığı üzere, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, evlilik çağına gelmiş engellilerin evlenme ve aile kurma hakkının tanınmasını öngörür.[5] Kurul, otuz yıl önce evlenen ve sonradan kısıtlanan eşlerle ilgili bu davada, sözleşmenin TMK'nın evlenmenin butlanına ilişkin hükümlerini bertaraf edici nitelikte olmadığını oy çokluğuyla kabul etmiştir. Kurula göre ayırt etme gücüne sahip olmayan kişilerin irade açıklamaları hukuki sonuç doğurmaz. 7

4 Yargıtay HGK, 13.05.2015, E. 2015/167, K. 2015/1328.
5 Yargıtay HGK, 15.11.2018, E. 2017/2672, K. 2018/1717.

V. Butlan ile Boşanmanın Ayrımı

	Mutlak butlan (TMK m. 145/3)	Akıl hastalığı sebebiyle boşanma (TMK m. 165)
Hastalığın zamanı	Evlenme sırasında bulunmalı	Evlilik sırasında ortak hayatı çekilmez kılmalı
Rapor	Evlenme tarihindeki durumu gösteren tıbbi değerlendirme	Hastalığın geçmesine olanak bulunmadığını gösteren resmî sağlık kurulu raporu
Davacı	Savcı ve ilgisi olan herkes; iyileşmişse yalnız iyileşen eş	Diğer eş
Süre	Yok	**165.** maddede özel süre öngörülmemiştir

8 Uygulamada davalar çoğu zaman terditli açılır: önce butlan, butlan koşulları yoksa boşanma istenir.[6]

VI. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Şizofreni veya bipolar bozukluk tanılı kişi evlenmek istiyor	Tıbbi sakınca bulunmadığını gösteren resmî sağlık kurulu raporuyla evlenebilir	TMK m. 133
Eşin evlenirken akıl hastalığını diğer eşten saklaması	Hastalık evlenmeye engel derecedeyse mutlak butlan; değilse altı ay ve beş yıllık süreler içinde yanılma veya aldatmaya dayanan iptal ya da boşanma değerlendirilir	TMK m. 145/3, 149/2, 150/2, 152, 165
Eşimin hastalığı tedaviyle geçti	Mutlak butlan davasını yalnız iyileşen eş açabilir	TMK m. 147/2; Yargıtay 2. HD, K. 2020/5067
Otuz yıllık evlilikte butlan davası açıldı	Süre engeli yoktur; evlenme tarihindeki durum Adli Tıp raporuyla belirlenir	Yargıtay HGK, K. 2018/1717
Elimde yalnız evlenmeden önceki vesayet raporu var	Evlenme tarihindeki durumu göstermediği için tek başına yetmez	Yargıtay HGK, K. 2015/1328

6 Yargıtay HGK, 15.11.2018, E. 2017/2672, K. 2018/1717; Yargıtay 2. HD, 03.12.2019, E. 2019/4181, K. 2019/11916.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.05.2015 · E. 2015/167 · K. 2015/1328

Her akıl hastalığı evlenme engeli değildir; engel, evlenme tarihindeki durumu gösteren tıbbi değerlendirmeyle belirlenir

Koca boşanma davası açmıştır. Kadın karşı davasında kocanın evlenme sırasında akıl hastası olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Yerel mahkeme, evlenmeden önce, 2001'de vesayet dosyasında alınan sağlık kurulu raporuna dayanarak evliliğin iptaline karar vermiştir. Özel Daire kararı bozdu, yerel mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, akıl hastalığının kural olarak kesin evlenme engeli olduğunu, ancak bu engelin her akıl hastalığını kapsamadığını belirtmiştir. Evlenmeden önce alınan raporun evlenme tarihindeki durumu göstermediğini, bu tarihte ayırt etme gücünün ve evlenmeye engel akıl hastalığının bulunup bulunmadığının tıbben belirlenmesi gerektiğini kabul ederek direnme kararını bozmuştur.

> *Mevcut akıl hastalığının evlenme bağlamında herhangi bir sakınca doğurmayacağı resmi sağlık kurulu raporuyla belgelendiği takdirde, bu hastalığa yakalanmış olan bir kişinin evlenmesine engel bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME

133. madde akıl hastalarını evlenmekten tümüyle yasaklamaz. Butlan davasında da bakılacak an, evlenme tarihidir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.11.2018 · E. 2017/2672 · K. 2018/1717

Engelli Hakları Sözleşmesi, evlenmenin butlanına ilişkin TMK hükümlerini ortadan kaldırmaz

Eşler 1979'da evlenmiş ve otuz yıl birlikte yaşamıştı. Evlilikten sonra ikisi de akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmıştır. Kadın, evliliğin mutlak butlanla iptalini, bu olmazsa boşanmayı istemiştir. İlk derece mahkemesi, otuz yıl sonra açılan davanın iyiniyet kurallarıyla bağdaşmadığını ve Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'ye göre evliliğin engellilerin insan hakkı olduğunu belirterek davayı reddetti ve bozmaya direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, sözleşmenin TMK'nın butlan hükümlerini bertaraf edici nitelikte olmadığını belirtmiştir. Davalının evlenme tarihindeki durumunun, askerlik belgeleri, doktor raporları ve reçeteler dahil tüm kayıtlar getirtilerek Adli Tıp Kurumu raporuyla belirlenmesi gerektiğini ve mutlak butlan davasının süreye tabi olmadığını kabul ederek direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur.

> *Bu noktada engellilerin tüm insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit bir şekilde yararlandırılmasını teşvik ve temin amaçlı getirilen bu sözleşmenin TMK'nın evlenmenin butlanı ile ilgili hükümlerini bertaraf edici nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurul görüşmelerinde, otuz yıllık evlilikte butlan davasının iyiniyetle bağdaşmadığı ve sözleşmenin göz ardı edilemeyeceği görüşü ileri sürülmüş, ancak çoğunlukça benimsenmemiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.10.2020 · E. 2020/4574 · K. 2020/5067

Akıl hastalığı iyileşmişse mutlak butlan davasını yalnız iyileşen eş açabilir

Koca, eşinin evlenme sırasında akıl hastası olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Dosyadaki raporlar birbiriyle çelişkiliydi; bir raporda kadının uzun süredir şizofreni tanısıyla tedavi gördüğü ve hastalığının remisyonda olduğu belirtilmişti. Daire, raporların yetersiz olduğunu belirtmiştir. Hastalığın iyileşmiş olması veya ayırt etme gücünün sonradan kazanılması hâlinde dava hakkının yalnız o eşe ait olacağını hatırlatmıştır. Kadının evlenme tarihindeki durumunun tüm kayıtlarla Adli Tıp Kurumu raporuyla belirlenmesi gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Bu hallerde dava hakkı, sonradan iyileşen eşe aittir (TMK. m. 147/2).*

DEĞERLENDİRME Remisyon bildiren bir rapor, hastalığın iyileşip iyileşmediğinin araştırılmasını gerektirir. Bu araştırma, dava hakkının kime ait olduğunu belirler.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2019 · E. 2019/4181 · K. 2019/11916

Sağlık kurulu raporu hastalığın evlenme tarihinde de bulunduğunu gösteriyorsa mutlak butlana karar verilir

Koca, evliliğin butlan nedeniyle iptalini, bu olmazsa boşanmayı istemiştir. İlk derece mahkemesi butlan koşullarının bulunmadığını kabul ederek yalnız boşanma istemi hakkında karar verdi ve onu da reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, kadının akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlandığını tespit etmiştir. Sağlık kurulu raporunda kadında hafif derecede mental retardasyon ve organik olmayan psikoz bulunduğunun ve rahatsızlığın evlilik tarihinde mevcut olduğunun belirtildiğini gözeterek kararı bozmuştur.

> *Bu itibarla, davacı erkeğin davasının kabulü ile evliliğin mutlak butlan nedeniyle iptaline hükmedilecek yerde, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş ve kararın bozulmasını gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Raporun, hastalığın evlenme tarihinde de bulunduğunu açıkça belirtmesi belirleyicidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 125:** Evlenmede ayırt etme gücü.
- **TMK m. 127:** Kısıtlının evlenmesinde yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 136–138:** Evlenme başvurusundaki belgeler, başvurunun reddi ve itiraz.

- **TMK m. 145–147:** Mutlak butlan sebepleri, dava hakkı ve sınırları.
- **TMK m. 165:** Akıl hastalığı sebebiyle boşanma.
- **1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu m. 122–123:** Evlenmeden önce tıbbi muayene ve hastalık hâlinde evlenme yasağı.

EVLENME BAŞVURUSU VE TÖRENİ

Üçüncü Ayırım · m. 134–144

Evlenme Başvurusu ve Töreni başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 134–144. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 134	Başvuru makamı	Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna birlikte başvurur
m. 135	Şekli	Evlenme başvurusu, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır
m. 136	Belgeler	Evlenecek erkek ve kadından her biri, evlendirme memurluğuna dört tür belge vermek zorundadır
m. 137	Başvurunun incelenmesi ve reddi	Evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve eklenmesi gereken belgeleri inceler; bir eksiklik görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır
m. 138	Redde itiraz ve yargılama usulü	Evleneceklerden her biri, evlendirme memurunun ret kararına karşı mahkemeye başvurabilir
m. 139	Evlenme izni	Evlendirme memuru, evlenme koşullarının bulunduğunu tespit ederse veya ret kararı mahkemece kaldırılırsa, evleneceklere evlenme gün ve saatini bildirir ya da isterlerse evlenme izni belgesini verir
m. 140	Evlenmenin yapılamaması	Evlenme koşullarının bulunmadığı anlaşılırsa veya belgelerin verilmesinden başlayarak altı ay geçerse, evlendirme memuru evlenme törenini yapamaz
m. 141	Tören yeri	Evlenme töreni, evlendirme dairesinde, evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır
m. 142	Törenin şekli	Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar; evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur
m. 143	Aile cüzdanı ve dinî tören	Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir; aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz ve evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir
m. 144	Yönetmelik	Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışma ve evlenmeyle ilgili diğer konular yönetmelikle düzenlenir

MADDE

134 A. Başvuru I. Başvuru makamı

KANUN METNİ

(1) Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.
(2) Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.

MADDE ÖZETİ

Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna birlikte başvurur (m. 134). Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Uygulamada 2020'nin sonundan beri yerleşim yeri şartı aranmamakta, başvuru muhtarlıklar dışında herhangi bir evlendirme memurluğuna yapılabilmektedir (İçişleri Bakanlığı duyurusu, 29.12.2020). Nüfus Hizmetleri Kanunu, İçişleri Bakanlığına nüfus müdürlüklerine, dış temsilciliklere ve 2017'den beri il ve ilçe müftülüklerine de evlendirme memurluğu yetkisi verme imkânı tanır; eşlerden biri yabancıysa belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir (5490 s. K. m. 22). Evlenmenin kurulması için evlenecek kişilerin yetkili memur önünde karşılıklı evlenme iradelerini açıklamaları gerekir. Yargıtay, muhtarın mühürlü ve imzalı evlenme kaydına karşı nikâhın tarafların gıyabında kıyıldığı iddiası ispatlanamadığı için yokluk kararını bozmuştur.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlendirme memuru	Evlenme başvurusunu alan, inceleyen ve evlenme törenini yapan yetkili kişi: belediye başkanı veya görevlendirdiği memur, köylerde muhtar (TMK m. 134/2).
Evlendirme memurluğu	İl nüfus ve vatandaşlık müdürlükleri, nüfus müdürlükleri, dış temsilcilikler, il ve ilçe müftülükleri (5490 s. K. m. 22/2).

1 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.

yetkisi verilebilen makamlar	
Başvuru	Evleneceklerin, içlerinden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna birlikte ve yazılı veya sözlü olarak yaptığı evlenme istemi (TMK m. 134, 135).
Evliliğin yokluğu	Kurucu unsurlarından biri eksik olan evliliğin hiç kurulmamış sayılması. Kurucu unsurlar; evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında, evlendirme memuru önünde, karşılıklı sözlü irade açıklamasıyla yapılmasıdır.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 97 nci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metnin "Evlenmenin ilânı ve akdi" şeklindeki üçüncü ayırım başlığı, "Evlenme başvurusu ve töreni" şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin konu ve kenar başlıkları içeriğiyle uyumlu olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Maddede birbiriyle evlenecek erkek ve kadının içlerinden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna birlikte başvurmaları öngörülmüştür. Bununla erkeğin yerleşim yerinin bulunduğu yer evlendirme memurluğuna başvurulması koşulundan vazgeçilmiş, gerek erkeğin gerek kadının oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna başvurulması yeterli görülmüştür. Maddenin ikinci fıkrasında evlendirme memurluğu görevinin belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya onun bu işle görevlendirdiği memuruna, köylerde ise muhtara ait olduğu hükme bağlamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 67*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, evlenme kararlarını, belediye reisine veya reisin evlenme işlerine memur ettiği belediye dairesindeki vekiline ve köylerde ihtiyar heyetine beyan edince, bu karar ilan olunur. İlan müddeti onbeş gündür. (...) Beyan için evlenecek erkeğin ikametgahı belediyesine müracaat olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 97–98 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 97–98	4721 sayılı Kanun m. 134
Başvuru yeri	Evlenecek erkeğin ikametgâhındaki belediye	Evleneceklerden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğu
Köylerde	İhtiyar heyeti	Muhtar
İlan	Evlenme kararı on beş gün ilan edilirdi	İlan sistemi yoktur

Değişiklik durumu

TMK m. 134, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır. Evlendirme yetkisi verilebilecek makamlar ise

2 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 22. maddesinde düzenlenmiş; müftülükler 2017'de 7039 sayılı Kanunla eklenmiştir.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Başvuru yeri	Kanuna göre evleneceklerden birinin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna; 2020 genelgesinden beri uygulamada yerleşim yeri şartı aranmaz (muhtarlıklar hariç)	TMK m. 134/1; İçişleri Bakanlığı duyurusu (29.12.2020)
Başvuru biçimi	Birlikte; yazılı veya sözlü	TMK m. 134/1, m. 135
Belediye bulunan yerlerde memur	Belediye başkanı veya görevlendireceği memur	TMK m. 134/2; 5490 s. K. m. 22/2
Köylerde memur	Muhtar	TMK m. 134/2; 5490 s. K. m. 22/2
Yetki verilebilen diğer makamlar	İl nüfus ve vatandaşlık müdürlükleri, nüfus müdürlükleri, dış temsilcilikler, il ve ilçe müftülükleri	5490 s. K. m. 22/2
Eşlerden biri yabancıysa	Belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir	5490 s. K. m. 22/2

1 TBMM gerekçesine göre 743 sayılı Kanun'daki, başvurunun evlenecek erkeğin yerleşim yerindeki belediyeye yapılması koşulundan vazgeçilmiş; kadının veya erkeğin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğuna başvurmak yeterli görülmüştür.

2 İçişleri Bakanlığının 29 Aralık 2020 tarihli duyurusuna göre Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 81 il valiliğine gönderdiği genelgeyle evlenmek isteyen çiftlerin yerleşim yeri ve diğer adres şartı aranmaksızın herhangi bir evlendirme memurluğuna başvurabilmesini sağlamıştır; muhtarlıklara yapılan başvurular bunun dışındadır (İçişleri Bakanlığı duyurusu). Evlenme engelleri Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) ve Kimlik Paylaşımı Sistemi üzerinden kontrol edilir.

3 Müftülüklere evlendirme memurluğu yetkisi verilebilmesi, 19 Ekim 2017 tarihli ve 7039 sayılı Kanunla Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 22. maddesine eklenmiştir (5490 s. K. m. 22/2). Bu yetkiyle yapılan evlenme de resmî nikâhtır; dinî törenle karıştırılmamalıdır (TMK m. 143).

II. Yetkili Memur Önünde Evlenme

Evlenme, evlendirme memurunun evleneceklerin her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorması ve tarafların olumlu sözlü cevap vermesiyle oluşur (TMK m. 142). Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez (TMK m. 155). 4

- Yargıtay, köy muhtarının imzalayıp mühürlediği ve tarafların evlenmek istediklerini beyan ettiklerini gösteren evlendirme kütük defteri kaydına karşı, nikâhın tarafların gıyabında kıyıldığı iddiasının ispatlanamadığını belirterek yokluk kararını bozmuştur.[3] Kararda, tanık bulunmamasının da tek başına evliliği geçersiz kılmadığı belirtilmiştir. Bozmadan sonra verilen karar da onanmıştır.[4]
- Belde belediyesinin evlendirme memurunun 2006'da, beldede oturmayan kişileri 134. maddeye aykırı olarak evlendirmesinin sahtecilik sayılamayacağı, somut olayda görevi kötüye kullanma suçunun unsurlarının da oluşmadığı ve eylemin disiplin soruşturmasına konu olabileceği kabul edilmiştir.[5]
- Evlenme izin belgesinin dosyada bulunmadığı ve evliliğin nüfusa işlenmediği iddiası, kurucu unsurlardan biri olmadığı için yokluk sonucu doğurmamıştır.[6]

DİKKAT

İmam nikâhı veya başka bir dinî tören, evlendirme memuru önünde yapılan resmî evlenmenin yerine geçmez. Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir; aile cüzdanı gösterilmeden dinî tören yapılamaz (TMK m. 143).

III. Yabancılarla ve Yurt Dışında Evlenme

Durum	Kural	Dayanak
Türkiye'de eşlerden biri yabancı	Belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir	5490 s. K. m. 22/2
Yurt dışında Türk vatandaşının evlenmesi	Dış temsilciliklere evlendirme yetkisi verilebilir	5490 s. K. m. 22/2
Evlenmenin şekli	Evliliğin yapıldığı ülkenin hukukuna tabidir	5718 s. MÖHUK m. 13/2
Evlenme ehliyeti ve şartları	Taraflardan her birinin evlenme anındaki millî hukukuna tabidir	5718 s. MÖHUK m. 13/1

3 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.
4 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2024/6056, K. 2024/5610.
5 Yargıtay CGK, 21.01.2020, E. 2016/962, K. 2020/15.
6 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.

Durum	Kural	Dayanak
Türkiye'de farklı uyruklu iki yabancı	Yetkili Türk evlendirme memuru önünde evlenebilir	Evlendirme Yönetmeliği m. 12
Türkiye'de aynı devletin vatandaşı iki yabancı	Millî kanunları yetki veriyorsa kendi devletlerinin Türkiye'deki temsilcilikleri önünde veya yetkili Türk makamları önünde evlenebilir	Yön. m. 12
Yurt dışında iki Türk vatandaşı	Mahalli mevzuat tanıyorsa büyükelçi, başkonsolos veya yetkilendirilen görevli önünde; fahri konsolosların evlendirme yetkisi yoktur	Yön. m. 10
Yurt dışında yabancı makam önünde	Türk vatandaşları veya bir Türk vatandaşı ile bir yabancı, bulundukları ülkenin yetkili makamları önünde evlenebilir	Yön. m. 11

5 Yargıtay, farklı ülkelerin vatandaşı iki kişinin Türkiye'deki bir yabancı başkonsoloslukta yaptığı ileri sürülen evliliğin yokluğunun tespiti istemini, konsolosluğun arşivinde bu evliliğe ilişkin kayıt bulunmadığını bildirmesi üzerine belgenin gerçekten düzenlenip düzenlenmediği araştırılmadan sonuçlandırılamayacağını belirterek bozmuştur.[7]

IV. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nikâh başvurusunun yapılabileceği yer	2020 genelgesinden beri yerleşim yerinden bağımsız olarak herhangi bir evlendirme memurluğunda (muhtarlıklar hariç)	TMK m. 134/1; İçişleri Bakanlığı duyurusu (29.12.2020)
Köyde nikâhı kıyacak görevli	Muhtar	TMK m. 134/2
Müftülükte resmî nikâh kıyılması	Bakanlık il ve ilçe müftülüklerine evlendirme memurluğu yetkisi verebilir	5490 s. K. m. 22/2
Yabancı biriyle evleneceğim	Belediye evlendirme memurlukları ve nüfus müdürleri yetkilidir	5490 s. K. m. 22/2
Nikâh defterinde imzalar eksik	Tek başına yokluk sonucu doğurmaz; iddiayı ileri süren ispat eder	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5440
Nikâhımız nüfusa işlenmemiş	Kurucu unsurlar varsa evlilik yok hükmünde değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5938

7 Yargıtay 2. HD, 29.02.2016, E. 2015/21374, K. 2016/3634.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2023 · E. 2022/7824 · K. 2023/5440

Muhtarın mühürlü ve imzalı evlenme kaydına karşı "gıyabımızda nikâh kıyıldı" iddiası ispatlanmalıdır

Eşler 1985'te imam nikâhıyla birlikte yaşamaya başlamış, 1989'da köy muhtarlığında resmî nikâhları kıyılmış ve evlilik nüfusa tescil edilmişti. İki çocukları vardı ve 32 yıl birlikte yaşamışlardı. Erkek 2021'de, nikâh sırasında kendilerinin muhtarlığa gitmediğini ve nikâhın gıyaplarında kıyıldığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. Köy evlendirme kütük defterinde tarafların bilgileri ve fotoğrafları ile evlenmek istediklerini beyan ettikleri yazılıydı. Kayıt muhtar tarafından imzalanıp mühürlenmişti, ancak tarafların ve tanıkların imza yerleri boştu. İlk derece mahkemesi yokluğa karar verdi, bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, evlenmenin kurulması için evlendirme memuru önünde karşılıklı irade açıklamasının gerekli ve yeterli olduğunu, şekil kurallarına uyulmamasının butlan sebebi olmadığını belirtmiştir. Resmî belgeye karşı gıyapta nikâh iddiasının ispatlanamadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Keza, 4721 sayılı Kanun'un 155 inci maddesi uyarınca da evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin kanunun diğer şekil şartlarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceği gibi, evlilik akti sırasında şahit bulunmaması da tek başına evlilik akdini geçersiz kılmaz.*

DEĞERLENDİRME Evlendirme memurunun mühür ve imzasını taşıyan kayıt resmî belgedir. Aksini iddia eden, bunu ispatlamak zorundadır (TMK m. 6).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2024 · E. 2023/9264 · K. 2024/5938

Evlenme izin belgesinin eksikliği veya evliliğin nüfusa işlenmemesi evliliği yok hükmünde kılmaz

Evlenme sırasında hem Türk hem Alman vatandaşı olan erkek, evlendikten kısa süre sonra Türk vatandaşlığından çıkmıştır. Çifte vatandaş olduğu için Türk hukukuna uygun evlenme izin belgesi alamadığını, evlenme dosyasında bu belgenin bulunmadığını ve evliliğin nüfusa işlenmediğini ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini, bu olmazsa iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, evliliğin kurucu unsurlarının evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında, evlendirme memuru önünde ve karşılıklı sözlü irade açıklamasıyla yapılmasından ibaret olduğunu belirtmiştir. İleri sürülen sebeplerin hiçbirinin kurucu unsur olmadığını ve dosyada evlenme izin belgesinin de bulunduğunu belirterek yokluk istemini reddetmiştir; iptal istemi de ispatlanamadığı için reddedilmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...evliliğin kurucu unsurları olarak sayılan "evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında yapılmış olması", "evlendirme memuru önünde yapılması", "tarafların*

karşılıklı ve sözlü iradelerini açıklamaları" hususlarından birinin gerçekleşmemesi hâlinde evliliğin hiç gerçekleşmemiş gibi sonuç doğuracağı...

DEĞERLENDİRME Başvuru ve belge eksiklikleri yokluk sebebi değildir. Yokluk ancak kurucu unsurlardan biri eksikse söz konusu olur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.02.2016 · E. 2015/21374 · K. 2016/3634

Konsoloslukta yapıldığı ileri sürülen evliliğin belgesi araştırılmadan yokluk davası sonuçlandırılamaz

Farklı ülkelerin vatandaşı olan iki kişi, 2001'de Türkiye'deki bir yabancı başkonsoloslukta evlendiklerini gösteren bir nikâh belgesine dayanıyordu. Erkek, Türkiye'de farklı uyruklu iki yabancının ancak Türk evlendirme memuru önünde evlenebileceğini, konsoloslukta yapılan evlenmenin yetkili memur önünde yapılmadığını ve tarafların törende aynı anda hazır olmadığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. Mahkeme, tarafların uzun yıllar birlikte yaşadığını, üç çocukları olduğunu ve erkeğin kendi ülkesinde bu evliliğe dayanarak boşanma davası açtığını belirterek davayı dürüstlük kuralı gereğince reddetmiştir. Daire, başkonsolosluğun arşivinde bu evlilik belgesine ilişkin kayıt bulunmadığını bildirdiğini belirtmiştir. Belgenin gerçekten düzenlenip düzenlenmediğinin ve evliliğin nüfusa tesciline dayanak belgelerin araştırılması gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *"Mahkemece anılan nikah belgesinin düzenlenip düzenlenmediği tereddüde yer bırakmayacak şekilde açıklığa kavuşturulmadan ve yine tarafların evlilik işleminin nüfusta tesciline dayanak belgeler getirtilmeden eksik araştırma ve incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yokluk iddiasında önce evlenmenin hangi makam önünde ve hangi belgeyle yapıldığı kesin olarak belirlenmelidir.

4 **YARGITAY CEZA GENEL KURULU**
21.01.2020 · E. 2016/962 · K. 2020/15

Başvurunun yerine ilişkin kurala aykırı yapılan evlendirme işlemi sahtecilik sayılmaz

Bir belde belediyesinin evlendirme memuru, 2006'da nüfus müdürünün ricası üzerine beldede oturmayan ve bir kısmı yabancı uyruklu olan kişilerin evlendirme işlemlerini yapmıştır. Evlenme dosyalarına sunulan sağlık raporlarının sahte olduğu sonradan anlaşılmıştır. Ağır ceza mahkemesi memuru kamu görevlisinin resmî belgede sahteciliği suçundan mahkûm etmiştir; hüküm onandı ve Başsavcılık itiraz etmiştir. Genel Kurul, memurun belgeleri inceleyip eksiklik görmediğini ve raporların sahte olduğunu bildiğine dair delil bulunmadığını belirtmiştir. Başvurunun yerine ilişkin kurala aykırı olarak yetkisiz yapılan işlemlerin sahte sayılamayacağını; mağduriyet, kamu zararı veya haksız kazanç doğmadığı için görevi kötüye kullanma suçunun da oluşmadığını ve eylemin disiplin soruşturmasına konu olabileceğini

kabul etmiştir. İtirazı değişik gerekçeyle kabul ederek onama kararını kaldırmıştır; karar bu noktada oy çokluğuyla verilmiştir.

> *...birbiriyle evlenecek erkek ve kadından birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvuru yapmaları gerekmesine rağmen sanık ... tarafından Yalova dışında oturan kişilerin evlendirme işlemleri yapılmış ise de yetkisiz olarak yapılan bu işlemlerin sahte olduğu sonucunu doğurmayacağı ve sahtecilikten söz edilemeyeceği...*

DEĞERLENDİRME Karar memurun ceza sorumluluğuna ilişkindir. Evlenmenin geçerliliği ayrı bir konudur: yetkili memur önünde yapılmış bir evlenmenin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez (TMK m. 155). 2020'nin sonundan beri uygulamada yerleşim yeri şartı da aranmamaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 135 ve m. 136:** Başvurunun şekli ve belgeler.
- **TMK m. 137 ve m. 138:** Başvurunun incelenmesi, reddi ve itiraz.
- **TMK m. 141 ve m. 142:** Tören yeri ve törenin şekli.
- **TMK m. 143:** Aile cüzdanı ve dinî tören.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymamanın butlan sebebi olmaması.
- **5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 22:** Evlendirme yetkisi.
- **5718 sayılı MÖHUK m. 13:** Evlenme ehliyeti, şartları ve şekline uygulanacak hukuk.

MADDE

135 A. Başvuru II. Şekli

KANUN METNİ

Başvuru, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır.

MADDE ÖZETİ

Evlenme başvurusu, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır (m. 135). Evlendirme Yönetmeliği'ne göre başvuru, örneğine uygun düzenlenip imzalanan "beyanname" ile yapılır. Sözlü başvuru evlendirme memuru huzurunda beyannameye geçirilip taraflarca imzalanır; yazılı hâle getirilmedikçe diğer işlemlere başlanmaz (Evlendirme Yönetmeliği m. 18). Başvuruda fotoğraflı kimlik gösterilmesi zorunludur. Başvuru işlemleri özel vekâletnameyle atanan vekil aracılığıyla yürütülebilir (Yön. m. 17), ancak vekâletle evlenme yapılamaz; törende tarafların bizzat bulunması gerekir (Yön. m. 27). Yargıtay, başkasının kimliğiyle yapıldığı ileri sürülen bir evlilikte nikâh defterindeki imza ve fotoğrafların incelenmesini aramıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlenme başvurusu	Evleneceklerin, evlendirme memurluğuna evlenmek istediklerini bildirmesi. Yazılı veya sözlü yapılabilir (TMK m. 135).
Beyanname	Başvurunun yapıldığı, örneğine uygun olarak düzenlenen ve evleneceklerce veya vekillerince imzalanan form (Evlendirme Yönetmeliği m. 18).
Vekil eliyle başvuru	Başvuru işlemlerinin, vekâlet verenin, vekilin ve evlenilecek kişinin tam kimliklerini ve amacını açıkça gösteren özel vekâletnameyle yürütülmesi (Yön. m. 17).
Evlenme dosyası	Beyanname ve kanunda sayılan belgelerden oluşan ve evlendirme memurunca incelenen dosya (TMK m. 136; Yön. m. 20).

1 Yargıtay 2. HD, 15.12.2014, E. 2014/17966, K. 2014/25724.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddede evlenme başvurusunun ne şekilde yapılacağı düzenlenmiştir. Bu başvurunun eskiden olduğu gibi yazılı veya sözlü olabileceği hükme bağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 67*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, evlenme kararlarını, belediye reisine veya reisin evlenme işlerine memur ettiği belediye dairesindeki vekiline ve köylerde ihtiyar heyetine beyan edince, bu karar ilan olunur. İlan müddeti onbeş gündür. Bu beyan, kendileri tarafından şifahen yapıldığı gibi imzaları musaddak olmak şartiyle tahriren de olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 97 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 97	4721 sayılı Kanun m. 135
Şekil	Sözlü veya imzaları onaylanmış yazılı beyan	Yazılı veya sözlü başvuru
İlan	On beş gün ilan edilirdi	İlan yoktur; Yönetmeliğe göre evlenme kararının ilanına gerek yoktur (Yön. m. 21)

Değişiklik durumu

TMK m. 135, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır. Başvurunun ayrıntılarını düzenleyen Evlendirme Yönetmeliği ise çeşitli tarihlerde değiştirilmiştir.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Madde, evlenme başvurusunun şeklini düzenler: başvuru evlenecekler tarafından yapılır ve yazılı veya sözlü olabilir. TBMM gerekçesine göre bu, eskiden olduğu gibi korunmuştur. 743 sayılı Kanun da evlenme kararının sözlü olarak veya imzaları onaylanmış olmak şartıyla yazılı olarak beyan edilebileceğini öngörüyordu. 1

Başvurunun ayrıntıları, Türk Medeni Kanunu'nun 144. maddesi uyarınca çıkarılan Evlendirme Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir: 2

Konu	Kural	Dayanak
Birlikte başvuru	Evlenecek kadın ve erkeğin, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvurması esastır	TMK m. 134; Yön. m. 16
Beyanname	Başvuru, örneğine uygun düzenlenip imzalanan beyanname ile yapılır	Yön. m. 18

Konu	Kural	Dayanak
Kimlik	Taraflar fotoğraflı kimliklerini göstermek zorundadır; gösterilmezse başvuru kabul edilmez	Yön. m. 18
Sözlü başvuru	Evlendirme memuru huzurunda beyannameye geçirilir, taraflarca imzalanır, imzalar memurca onaylanır	Yön. m. 18
Vekil	Başvuru işlemleri özel vekâletnameyle atanan vekil aracılığıyla yürütülebilir	Yön. m. 17
İmza atamayanlar	İmza yerine sol el işaret parmağının izi alınır	Yön. m. 19
İşitme ve konuşma engelliler	Evlenme isteğini özel işaretlerle açıklayabilir; gerekirse işaretlerden anlayan aracı kullanılır	Yön. m. 19
Köyde oturan ve yabancıyla evlenecek Türk vatandaşı	Belediye evlendirme memurluklarına veya nüfus müdürlüğüne başvurabilir	Yön. m. 16

II. Başvuruda Vekil Olur, Törende Olmaz

3 Başvuru aşaması vekil aracılığıyla yürütülebilir. Bunun için vekâletnamede vekâlet verenin, vekilin ve evlenilecek kişinin tam kimlikleri ile vekâletin evlenme işlemlerinin yürütülmesi için verildiği açıkça belirtilmelidir (Yön. m. 17). Evlenme töreni ise farklıdır: evlenme, yetkili görevli önünde en az iki tanıkla ve **bizzat tarafların huzuruyla** yapılır; vekâletle evlenme yapılamaz (Yön. m. 27). Evlenme, evlendirme memurunun sorusuna tarafların olumlu sözlü cevap vermesiyle oluşur (TMK m. 142).

> **DİKKAT**
>
> Yurt dışında yaşayan biri için başvuru işlemleri vekille takip edilebilir; ancak nikâh günü kendisinin bizzat hazır bulunması gerekir. Vekil, evlenecek kişi yerine "evet" diyemez (Yön. m. 27).

III. Beyannamenin Önemi

4 Beyanname ve evlenme kütüğündeki kayıtlar, sonradan çıkan uyuşmazlıklarda temel belgedir:

- Kısıtlının evliliğinde beyannamedeki yasal temsilci izni bölümünün boş olması ve vasinin yazılı izin belgesinin bulunmaması, evliliğin iptalinde dikkate alınmıştır.[2]

2 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.

- Başkasının kimliğiyle evlenildiği iddiasında mahkeme, evlenmeyi yapan belediyeden defteri getirtmeli, imzaları ve fotoğrafları taraflarla karşılaştırmalı ve nikâh tanıklarını dinlemelidir.[3]
- Beyannamedeki adres, adres kayıt sistemindeki adresin yerine geçmez. Adres kayıt sistemindeki adresi yurt dışında olan davalılara beyannamedeki adrese yapılan tebligat usulsüz sayılmıştır.[4]

IV. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nikâh başvurusunda adayların birlikte bulunması	Birlikte başvuru esastır; başvuru işlemleri özel vekâletnameli vekille de yürütülebilir	Yön. m. 16, 17
Eş adayı yurt dışındayken vekâletle nikâh kıyılması	Hayır; vekâletle evlenme yapılamaz	Yön. m. 27
Okuma yazma bilmeyen aday	İmza yerine parmak izi alınır	Yön. m. 19
İşitme ve konuşma engelli aday	İstek özel işaretlerle açıklanabilir; aracı kullanılabilir	Yön. m. 19, 27
Kimliğim yanımda değil	Fotoğraflı kimlik gösterilmeden başvuru kabul edilmez	Yön. m. 18
Başvurunun sözlü yapılması	Memur huzurunda beyannameye geçirilir ve imzalanır	TMK m. 135; Yön. m. 18

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.12.2014 · E. 2014/17966 · K. 2014/25724

Başkasının kimliğiyle yapıldığı ileri sürülen evlilikte nikâh defteri, imzalar ve fotoğraflar incelenmelidir

Kadın, kendisi yurt dışındayken evliliğin sahte kimlikle gerçekleştirildiğini ve nüfusta ortak çocukları gibi görünen çocuğun da kendi çocuğu olmadığını ileri sürerek evliliğin yok hükmünde olduğunun tespitini istemiştir. Davalı erkek de evlenmek istediği bir başka kadının davacının kimliğini kullandığını belirterek davayı kabul etmiştir. Mahkeme iddiayı ispatlanmamış sayarak davayı reddetmiştir. Daire, butlan davalarında tarafların ikrarının ve davayı kabulün hâkimi bağlamadığını, bu kuralın yokluk davalarında da geçerli olduğunu belirtmiştir. Evlenmeyi yapan belediyeden defterin getirtilmesi, imzaların ve fotoğrafların taraflarla karşılaştırılması, nikâh tanıklarının dinlenmesi ve gerekirse imza incelemesi yaptırılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

3 Yargıtay 2. HD, 15.12.2014, E. 2014/17966, K. 2014/25724.
4 Yargıtay 2. HD, 09.10.2013, E. 2013/18015, K. 2013/23282.

> *Evlenmenin butlanı davaları, yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümlere tabi olduğundan (TMK m. 160), bu davalarda tarafların ikrarı ve davalının davayı kabul açıklaması tek başına sonuç doğurmaz ve hakimi bağlamaz (TMK m. 184/3).*

DEĞERLENDİRME Evlendirme memuru önünde kimin evlenme iradesini açıkladığı, kimlik ve imza belgeleriyle duraksamaya yer bırakmayacak şekilde belirlenmelidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536

Beyannamede yasal temsilci izni bölümünün boş olması kısıtlının evliliğinin iptalinde dikkate alındı

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan bir erkek 2018'de evlenmiştir. Vasisi olan annesi, evlenme sırasında izninin bulunmadığını ileri sürerek evliliğin nispi butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Belediyeden gelen evlenme beyannamesinde yasal temsilcinin izni bölümünün boş olduğu ve vasinin yazılı izin belgesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bölge adliye mahkemesi, evlenme tarihinde kısıtlı olan erkeğin vasisinin izninin bulunmadığını belirterek evliliği 153. madde uyarınca iptal etmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...evlenme beyannamesinde yasal temsilcinin izni kısmının boş olduğu vasinin yazılı izin belgesinin bulunmadığının anlaşıldığı...*

DEĞERLENDİRME Beyanname, kanunun aradığı izinlerin verilip verilmediğini gösteren ilk belgedir. Eksik bölümler, evlendirme memurunun inceleme görevini de gündeme getirir (TMK m. 137).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2013 · E. 2013/18015 · K. 2013/23282

Beyannamedeki adres, adres kayıt sistemindeki adresin yerine geçmez

Cumhuriyet savcısının davanamesiyle açılan davada davalıların hem davanamede hem de adres kayıt sisteminde gösterilen adresleri Almanya'daydı. Buna rağmen dava dilekçesi ve duruşma davetiyesi, evlenme beyannamesindeki adreslerine Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre tebliğ edilmiştir. Daire, bu tebligatın usulsüz olduğunu, davalıların savunma hakkını da içeren hukuki dinlenilme hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Dava dilekçesinin ve duruşma gününün davalıların Almanya'daki adreslerine usulüne uygun tebliğ edilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *...evlenme beyannamesindeki adreslerine, Tebligat Kanununun 35. maddesi gereğince tebligat yapılması usulsüz olup, sonuç doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Beyanname evlenme anındaki bilgileri gösterir; sonraki davalarda tebligat için güncel adres kayıtları esas alınmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 134:** Başvuru makamı ve evlendirme memuru.
- **TMK m. 136:** Başvuruya eklenecek belgeler.
- **TMK m. 137:** Başvurunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 142:** Törenin şekli.
- **TMK m. 144:** Evlenme işlemlerinin yönetmelikle düzenlenmesi.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 16–19 ve 27:** Başvuru, vekil, beyanname, imza atamayanlar ve törende bizzat bulunma.

MADDE

136 A. Başvuru III. Belgeler

KANUN METNİ

Erkek ve kadından her biri, nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneğini, önceki evliliği sona ermiş ise buna ilişkin belgeyi, küçük veya kısıtlı ise ayrıca yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini ve evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporunu evlendirme memurluğuna vermek zorundadır.

MADDE ÖZETİ

Evlenecek erkek ve kadından her biri, evlendirme memurluğuna dört tür belge vermek zorundadır (m. 136). Birincisi nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneğidir. İkincisi, önceki evliliği sona ermişse buna ilişkin belgedir. Üçüncüsü, küçük veya kısıtlıysa yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesidir. Dördüncüsü, evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporudur. Evlendirme Yönetmeliği'ne göre sağlık raporu alınmadan evlenme yapılamaz ve yalnız nüfus cüzdanına göre evlenme yapılamaz (Yön. m. 20). Yabancılardan evlenmesine engel bir hâlinin bulunmadığını gösteren tasdikli evlenme ehliyet belgesi istenir. Yargıtay, yasal temsilcinin izni ve sağlık raporu olmadan nikâh kıyan memurun eylemini görevi kötüye kullanma olarak nitelendirmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Nüfus kayıt örneği	Nüfus idaresince aile kütüğüne dayanılarak düzenlenen ve kişinin evlenmesine engel bir hâli bulunup bulunmadığını gösteren belge. Türk vatandaşları için evlenme ehliyet belgesi olarak kabul edilir (Evlendirme Yönetmeliği m. 20).
Evlenme ehliyet belgesi	Yabancılar için yetkili makamlarca düzenlenen, kişinin kimliğini ve evlenmesine engel bir hâlinin bulunup bulunmadığını gösteren tasdikli belge (Yön. m. 20).

1 Yargıtay 11. CD, 12.10.2021, E. 2019/10192, K. 2021/8298.

Rıza (izin) belgesi | Küçük veya kısıtlının evlenmesi için ana ve baba veya vasinin verdiği ve imzası onaylanan yazılı izin (TMK m. 136; Yön. m. 20).

Sağlık raporu | Evlenmeye engel hastalığın bulunmadığını gösteren rapor; akıl hastaları için resmî sağlık kurulu raporu (TMK m. 133, 136).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddede, evlenme için başvuruda bulunacakların başvuruya eklemeleri gerekli olan belgeler belirlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 67*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İlan için müracaat eden evlenecek erkek ve kadından her biri, hüviyet cüzdanını ve iktiza ediyorsa ana ve baba veya vasilerinin tahriri rızalarını ve karı veya kocanın vefat vesikasını yahut butlan ve boşanma ilamını belediye veya ihtiyar heyetine tevdie mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 97 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 97	4721 sayılı Kanun m. 136
Kimlik	Hüviyet cüzdanı	Nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneği
İzin	Ana ve baba veya vasinin yazılı rızası	Yasal temsilcinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesi
Önceki evlilik	Ölüm belgesi, butlan veya boşanma ilamı	Önceki evliliğin sona erdiğine ilişkin belge
Sağlık raporu	Maddede sayılmamıştı	Evlenmeye engel hastalığın bulunmadığını gösteren sağlık raporu

Değişiklik durumu

TMK m. 136, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır. Belgelerin ayrıntılarını düzenleyen Evlendirme Yönetmeliği'nin 20. maddesi ise 2006, 2014 ve 2017'de değiştirilmiştir.

AÇIKLAMALAR

I. Aranan Belgeler

Belge	Veren makam	Dayanak
Nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneği	Herkesten	TMK m. 136
Önceki evliliğin sona erdiğini gösteren belge	Daha önce evlenmiş olandan	TMK m. 136; m. 130
Yasal temsilcinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesi	Küçük veya kısıtlıdan	TMK m. 136; m. 126, m. 127

Belge	Veren makam	Dayanak
Evlenmeye engel hastalığın bulunmadığını gösteren sağlık raporu	Herkesten; akıl hastası için resmî sağlık kurulu raporu	TMK m. 136; m. 133

1 Evlendirme Yönetmeliği, evlenme dosyasına konulacak belgeleri şöyle sayar: beyanname, sağlık raporu veya resmî sağlık kurulu raporu, rıza belgesi, vesikalık fotoğraf ve nüfus kayıt örneği veya evlenme ehliyet belgesi (Yön. m. 20).

II. Yönetmelikteki Ayrıntılar

Konu	Kural	Dayanak
Sağlık raporu	Resmî veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarından alınır; rapor alınmadan evlenme yapılamaz; usul ve esasları Sağlık Bakanlığı genelgesiyle belirlenir	Yön. m. 20
Akıl hastaları	Evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla belgelendirilir	Yön. m. 20; TMK m. 133
Rıza belgesi	Ana, baba veya vasi evlendirme memuru huzurunda imzalar ya da imzası yetkili mercilerce onaylanmış belgeyi sunar	Yön. m. 20
Ana veya babadan biri ölmüş, ya da boşanmışlar	Sağ olanın veya velayet verilen tarafın imzası yeterlidir	Yön. m. 20
Vasi	Vasi tayinine ilişkin mahkeme kararı da istenir	Yön. m. 20
Hâkim izni	Evlenmesi hâkim iznine bağlı olan, izin belgesini beyannameye eklemek zorundadır	Yön. m. 20; TMK m. 124/2, 128
Fotoğraf	Renkli, ön cepheden, son altı ay içinde çekilmiş; yüz açık olmak şartıyla başörtülü fotoğraf da kabul edilir	Yön. m. 20
Nüfus kaydı	Yalnız nüfus cüzdanına göre evlenme yapılamaz; kayıt örneği veya ehliyet belgesi istenir	Yön. m. 20
Yabancılar	Yetkili makam veya kendi devletinin yerel temsilciliğince düzenlenmiş tasdikli evlenme ehliyet belgesi; şüphe hâlinde doğruluğu Dışişleri Bakanlığı kanalıyla araştırılabilir	Yön. m. 20
Fahri konsolosluk belgeleri	Bunlara dayanılarak işlem yapılmaz	Yön. m. 20
Geçici koruma, uluslararası koruma başvurusu ve benzeri statüdeki yabancılar	Evlenme ehliyet belgesini il göç idaresi müdürlüğü düzenler	Yön. m. 13

III. Belge Eksikliğinin Sonuçları

Belgeler evlenmenin kurulmasından önce aranır; evlendirme memuru eksiklikleri 2
tamamlar veya tamamlattırır (TMK m. 137). Belge eksikliği ile evliliğin geçerliliği ise ayrı konulardır:

- Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez (TMK m. 155).
- Evlenme izin belgesinin dosyada bulunmadığı iddiası kurucu unsurlardan biri olmadığından yokluk sonucu doğurmamıştır.[2]
- Küçük veya kısıtlının yasal temsilcisinin izni alınmamışsa, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir (TMK m. 153). Beyannamede izin bölümü boş olan kısıtlının evliliği bu sebeple iptal edilmiştir.[3]
- Belgeler tamamlanmadan nikâh kıyan memurun ve gerçeğe aykırı belge kullananların ceza sorumluluğu doğabilir.[4]

DİKKAT

Sağlık raporu evlenme dosyasının zorunlu belgesidir. Evlilik sonradan akıl hastalığı veya ayırt etme gücü yokluğu iddiasıyla tartışılırsa, evlenme için alınan hekim raporu da mahkemece değerlendirilir.[5]

IV. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nikâh için gereken belgeler	Nüfus kayıt örneği (sistemden temin edilebilir), sağlık raporu, fotoğraf, beyanname; gerekiyorsa izin belgesi ve önceki evliliğin sona erdiğini gösteren belge	TMK m. 136; Yön. m. 20
17 yaşında evleneceğim; annem ve babam boşanmış	Velayet verilen tarafın imzası yeterlidir	Yön. m. 20; TMK m. 126
Yabancı biriyle evleneceğim	Yabancı eşten tasdikli evlenme ehliyet belgesi istenir	Yön. m. 20
Geçici koruma altındaki biriyle evleneceğim	Evlenme ehliyet belgesini il göç idaresi müdürlüğü düzenler	Yön. m. 13
Yurt dışında boşanmış aday	Önceki evliliğin sona erdiğini gösteren belge gerekir; yabancı kararın tanınması veya nüfusa tescili için bkz. TMK m. 130	TMK m. 130, 136

2 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.
3 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.
4 Yargıtay 11. CD, 12.10.2021, E. 2019/10192, K. 2021/8298; Yargıtay 11. CD, 12.07.2012, E. 2011/11345, K. 2012/13831.
5 Yargıtay 2. HD, 16.05.2024, E. 2023/9032, K. 2024/3594.

Durum	Sonuç	Dayanak
Sağlık raporu olmadan nikâh kıyılması	Hayır; rapor alınmadan evlenme yapılamaz	Yön. m. 20

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ**
12.10.2021 · E. 2019/10192 · K. 2021/8298

Yasal temsilci izni ve sağlık raporu olmadan nikâh kıyan memurun eylemi görevi kötüye kullanma sayıldı

Bir belediyede nikâh memuru olan sanık, on yedi yaşını doldurmuş ama on sekiz yaşını doldurmamış bir kişinin evlenmesini yasal temsilcisinin izni olmadan gerçekleştirmiştir. Dosyadaki evlenme işlemlerine mahsus sağlık raporları, evlenme kütüğüne göre nikâhın kıyıldığı günün ertesi günü alınmıştı. Memur ve nikâh şahitleri hakkında resmi belgede sahtecilikten dava açılmıştır. Eşlerden biri nikâhta bulunmadığını ve imzaların kendisine ait olmadığını ileri sürmüştür. Daire, bu iddianın boşanma davası kesinleştikten sonra ortaya atıldığını ve tanık beyanlarını değerlendirerek kişinin nikâhta hazır bulunduğunun kabulü gerektiğini belirtmiştir. Memurun izin ve belgeler tamamlanmadan evlendirme yapmasını, sahtecilik kastı tespit edilemediğinden görevi kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirdi ve zamanaşımı dolduğundan davaların düşmesine karar vermiştir.

> *...sahtecilik bilinç ve iradesi ile hareket ettiğinin tespit edilememesi karşısında; kül halinde 5237 sayılı TCK'nin 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu kapsamında kaldığı...*

DEĞERLENDİRME Evlendirme memurunun belge ve izinleri kontrol görevi, ceza sorumluluğu doğurabilecek bir kamu görevidir.

2 **YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ**
12.07.2012 · E. 2011/11345 · K. 2012/13831

Gerçeğe aykırı evlilik sağlık raporuyla nikâh kıydırmak, sübutu hâlinde resmi belgede sahteciliktir

Sanıklara, gerçeğe aykırı evlenme işlemlerine mahsus sağlık raporu alarak evlenme işlemi yaptırmak isnat edilmiştir. Mahkeme delilleri mahkûmiyete yeterli bulmayarak beraat kararı vermiştir. Daire, eylemin sübutu hâlinde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağını ve dava zamanaşımının dolmadığını belirtmiştir. Ancak delillerin yetersiz olduğuna ilişkin takdiri isabetli bularak beraat kararını onamıştır.

> *Sanıklara yüklenen gerçeğe aykırı evlenme işlemlerine mahsus sağlık raporu alıp evlenme işlemi yaptırmak eyleminin sübutu halinde "resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturacağı...*

DEĞERLENDİRME Evlilik sağlık raporu resmi belge niteliğindedir; gerçeğe aykırı rapor kullanmak ceza sorumluluğu doğurabilir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2024 · E. 2023/9264 · K. 2024/5938

Evlenme izin belgesinin eksikliği iddiası evliliği yok hükmünde kılmaz

Evlenme sırasında hem Türk hem Alman vatandaşı olan erkek, çifte vatandaş olduğu için Türk hukukuna uygun evlenme izin belgesi alamadığını ve bu belgenin dosyada bulunmadığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi, evliliğin kurucu unsurlarının evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında, evlendirme memuru önünde ve karşılıklı sözlü irade açıklamasıyla yapılmasından ibaret olduğunu belirtmiştir. İleri sürülen sebeplerin kurucu unsur olmadığını ve dosyada evlenme izin belgesinin de bulunduğunu belirterek istemi reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *“...evliliğin kurucu unsurları olarak sayılan “evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında yapılmış olması”, “evlendirme memuru önünde yapılması”, “tarafların karşılıklı ve sözlü iradelerini açıklamaları” hususlarından birinin gerçekleşmemesi hâlinde evliliğin hiç gerçekleşmemiş gibi sonuç doğuracağı...*

DEĞERLENDİRME Belgeler evlenmeden önce aranır; evlilik kurulduktan sonra belge eksikliği tek başına yokluk sebebi değildir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 126 ve m. 127:** Küçük ve kısıtlının evlenmesinde yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 130:** Önceki evliliğin sona erdiğinin ispatı.
- **TMK m. 133:** Akıl hastalığı ve resmî sağlık kurulu raporu.
- **TMK m. 135:** Başvurunun şekli.
- **TMK m. 137:** Başvurunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymamanın butlan sebebi olmaması.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 13 ve 20:** Evlenme ehliyet belgesi ve evlenme dosyasındaki belgeler.

MADDE

137

A. Başvuru

IV. Başvurunun incelenmesi ve reddi

KANUN METNİ

(1) Evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve buna eklenmesi gereken belgeleri inceler. Başvuruda bir noksanlık görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır.

(2) Başvurunun usulüne uygun olarak yapılmadığı veya evleneceklerden birinin evlenmeye ehil olmadığı ya da evlenmeye yasal bir engel bulunduğu anlaşılırsa, evlenme başvurusu reddolunur ve durum evleneceklere yazıyla hemen bildirilir.

MADDE ÖZETİ

Evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve eklenmesi gereken belgeleri inceler; bir eksiklik görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır (m. 137). Başvuru usulüne uygun yapılmamışsa, evleneceklerden biri evlenmeye ehil değilse ya da evlenmeye yasal bir engel varsa başvuru reddedilir ve durum evleneceklere hemen yazıyla bildirilir. Evlendirme Yönetmeliği'ne göre ilgililer, evlenme gününden önceki günün mesai bitimine kadar, ehliyetsizlik veya evlenme engeli iddiasıyla yazılı itirazda bulunabilir. Cumhuriyet savcısı ise mutlak butlan sebeplerinden birine dayanarak evlenme yapılıncaya kadar itiraz edebilir (Yön. m. 24, 25). Ret kararına karşı mahkemeye başvurulabilir (TMK m. 138). Yargıtay, izin ve belgeler tamamlanmadan nikâh kıyan memurun eylemini görevi kötüye kullanma kapsamında değerlendirmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

İnceleme

Evlendirme memurunun beyannamenin usulüne göre doldurulup imzalanmasını, kimlik ve kayıt bilgilerini, gerekli izinleri ve belgeleri kontrol etmesi (TMK m. 137/1; Evlendirme Yönetmeliği m. 21).

1 Yargıtay 11. CD, 12.10.2021, E. 2019/10192, K. 2021/8298.

Ret kararı	Başvurunun usulüne uygun olmaması, ehliyetsizlik veya evlenme engeli sebebiyle evlendirme memurunun evlenmeyi yapmaktan kaçınması; gerekçeli ve yazılı olarak bildirilir (TMK m. 137/2; Yön. m. 23).
Evlenmeye itiraz	İlgililerin veya Cumhuriyet savcısının, evlenme engeli ya da ehliyetsizlik iddiasıyla evlenmenin yapılmasına karşı çıkması (Yön. m. 24, 25).
Evlenme engeli	Evlenmeyi yasaklayan hâller: hısımlık, önceki evlilik, kadın için bekleme süresi, akıl hastalığı (TMK m. 129–133).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde başvurunun incelenmesi ve evlenme isteminin reddini düzenlemektedir. Birinci fıkra, başvuruda bir eksiklik görülmesi hâlinde, eksikliklerin bizzat evlendirme memurluğu tarafından tamamlanmasını veya evleneceklere tamamlattırılması düzenlemektedir. Maddenin ikinci fıkrası ise, evlenme başvurusunun usulüne uygun yapılmadığı ya da tarafların evlenme ehliyetlerinin bulunmaması yahut evlenmelerine yasal bir engelin bulunması hâlinde evlenme isteminin reddedilmesini ve bunun evlenme için başvuruda bulunanlara yazılı olarak bildirilmesini hükme bağlamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 67*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Beyan, usulü dairesinde yapılmaz veya evlenecek erkek ve kadından biri evlenmeye ehil olmazsa yahut evlenme için bir mani bulunursa ilan talebi reddolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 99 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 99–104	4721 sayılı Kanun m. 137
Ret sebepleri	Usule aykırı beyan, ehliyetsizlik, evlenme manii	Usule aykırı başvuru, ehliyetsizlik, yasal engel
Ret konusu	İlan talebi	Evlenme başvurusu
İtiraz sistemi	İlan süresinde itiraz ve evlenmenin men'i davası kanunda düzenlenmişti	Kanunda eksiklik tamamlama ve yazılı bildirim; itiraz usulü Yönetmelikte

Değişiklik durumu

TMK m. 137, 01.01.2002'de yürürlüğe girdiğinden bu yana **hiç değiştirilmemiştir**. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu da yer almamaktadır.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Aşama	Kural	Dayanak
İnceleme	Memur başvuruyu ve belgeleri inceler	TMK m. 137/1
Eksiklik	Memur eksikliği tamamlar veya tamamlattırır	TMK m. 137/1; Yön. m. 21
Usule aykırı başvuru	Başvuru reddedilir	TMK m. 137/2
Ehliyetsizlik	Evleneceklerden biri evlenmeye ehil değilse başvuru reddedilir	TMK m. 137/2; m. 124–128
Evlenme engeli	Yasal bir engel varsa başvuru reddedilir	TMK m. 137/2; m. 129–133
Bildirim	Ret, evleneceklere hemen yazıyla bildirilir	TMK m. 137/2; Yön. m. 23
İtiraz	Ret kararına karşı mahkemeye başvurulabilir	TMK m. 138

1 Evlendirme Yönetmeliği'ne göre memur; beyannamenin usulüne göre doldurulup imzalanıp imzalanmadığını, evlenme ehliyet belgesi ile nüfus cüzdanı arasında fark olup olmadığını, gerekli rıza veya hâkim izninin ve vasi tayin kararının bulunup bulunmadığını kontrol eder. Eksiklikleri tamamladıktan sonra taraflara evlenmenin yapılacağı gün ve saati bildirir; evlenme kararının ilanına gerek yoktur (Yön. m. 21).

II. Ret Kararı

2 Memur, dosyada bir evlenme engeli tespit ederse evlenmeyi yapmayı reddeder ve bunu gerekçeli ve yazılı olarak taraflara derhal duyurur. Taraflar engelin mevcut olmadığını belgelerle ispatlamadıkça evlenme yapılamaz. Engel nüfus kütüklerindeki bir işlem eksikliğinden doğmuşsa, bu eksiklik tamamlanmadıkça evlenme yapılamaz (Yön. m. 23). Nüfus kaydında hısım görünen kişiler için kaydın düzeltilmesi gerekebilir; ayrıntılar için bkz. TMK m. 129.

3 Ret kararına karşı her iki taraf mahkemeye başvurabilir; itiraz evrak üzerinde incelenir ve kesin karara bağlanır (TMK m. 138). Yargıtay, evlenme başvurusunun reddine itirazın reddi kararının kesin olduğunu belirterek temyiz dilekçesini reddetmiştir.[2]

2 Yargıtay 2. HD, 10.04.2013, E. 2012/10857, K. 2013/10091.

III. Evlenmeye İtiraz

Konu	Kural	Dayanak
İtiraz hakkı	İlgililer; mutlak butlan sebebinde Cumhuriyet savcısı	Yön. m. 24, 25
Süre	İlgililer için evlenme gününden önceki günün mesai saati bitimine kadar; evlenme günü yapılan itiraz kabul edilmez. Savcı evlenme yapılıncaya kadar itiraz edebilir	Yön. m. 24, 25
Şekil	Yazılı; evlenme engeli dışında bir sebebe dayanıyorsa dilekçede itiraz edenin açık kimliği, adresi ve imzası bulunmalıdır	Yön. m. 24
Delil	Engele dayanan itiraza belgeler veya en azından inandırıcı belgeler eklenir; dosyada aksini gösteren belge varsa itiraz derhal reddedilir	Yön. m. 24
İnceleme	Memur itirazı 24 saat içinde taraflara duyurur, 10 gün içinde cevap ister, sonra yeniden inceler	Yön. m. 24
Savcıya ihbar	Ciddi bulunan ihbar evlendirme memurluğuna bildirilir; savcılık 10 gün içinde evlenmenin men'i davası açıldığını bildirmezse evlenme yapılır	Yön. m. 25
Tescil sırasında fark edilen butlan	Nüfus idaresi tescili yapar, durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir	Yön. m. 33

DİKKAT

Evlendirme memuru, tören sırasında taraflardan birinin iradesini serbestçe açıklamasını engelleyen bir ruh hâli içinde olduğunu davranışlarından açıkça anlarsa evlenmeyi erteleyebilir (Yön. m. 29).

IV. Evlendirme Memurunun Sorumluluğu

Evlendirme memuru, izinleri ve belgeleri kontrol etmekle yükümlü bir kamu görevlisidir. Yargıtay, on yedi yaşındaki bir kişiyi yasal temsilcisinin izni olmadan ve sağlık raporları alınmadan evlendiren memurun eylemini, sahtecilik kastı tespit edilemediği için görevi kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirmiştir.[3] Ceza Genel Kurulu ise evlendirme memurluğu görevini yürüten köy muhtarları hakkında, Evlendirme Yönetmeliği'ne dayanılarak izin alınmaksızın doğrudan soruşturma yapılamayacağını kabul etmiştir.[4] 4

3 Yargıtay 11. CD, 12.10.2021, E. 2019/10192, K. 2021/8298.
4 Yargıtay CGK, 24.12.2019, E. 2015/585, K. 2019/720.

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nikâh başvurum eksik belge nedeniyle bekletiliyor	Memur eksikliği tamamlar veya tamamlattırır	TMK m. 137/1
Nüfusta akraba görünüyoruz, başvuru reddedildi	Engelin bulunmadığı belgelerle ispatlanmalı; gerekirse kayıt düzeltilmelidir	Yön. m. 23; TMK m. 129
Başvurum reddedildi	Mahkemeye itiraz edilebilir; karar kesindir	TMK m. 138; Yargıtay 2. HD, K. 2013/10091
Evlenecek kişinin evli olduğunu bilen kişi	Evlenme gününden önceki günün mesai bitimine kadar yazılı itiraz edilebilir; savcılığa ihbar da mümkündür	Yön. m. 24, 25
Nikâh günü itiraz	Evlenme günü yapılan itiraz kabul edilmez	Yön. m. 24
Başvuran 17 yaşında, ailesinin izni yok	Başvuru reddedilmelidir; izin yoksa mahkemeye başvurulabilir	TMK m. 126, 128, 137

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ**
12.10.2021 · E. 2019/10192 · K. 2021/8298

İzin ve belgeler tamamlanmadan nikâh kıyan memurun eylemi görevi kötüye kullanma sayıldı

Bir belediyede nikâh memuru olan sanık, on yedi yaşını doldurmuş ama on sekiz yaşını doldurmamış bir kişinin evlenmesini yasal temsilcisinin izni olmadan gerçekleştirmiştir. Dosyadaki evlenme işlemlerine mahsus sağlık raporları, nikâhın kıyıldığı günün ertesi günü alınmıştı. Memur ve nikâh şahitleri hakkında resmi belgede sahtecilikten dava açılmıştır. Daire, memurun izin ve belgeler tamamlanmadan evlendirme yapmasını, sahtecilik kastı tespit edilemediğinden görevi kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirdi ve zamanaşımı dolduğundan davaların düşmesine karar vermiştir.

> *“...sahtecilik bilinç ve iradesi ile hareket ettiğinin tespit edilememesi karşısında; kül halinde 5237 sayılı TCK’nin 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu kapsamında kaldığı...*

DEĞERLENDİRME

137. maddedeki inceleme görevi yalnız bir işlem değil, cezai sorumluluğu da olan bir kamu görevidir.

2 **YARGITAY CEZA GENEL KURULU**
24.12.2019 · E. 2015/585 · K. 2019/720

Evlendirme memurluğu yapan köy muhtarları hakkında izin alınmadan doğrudan soruşturma yapılamaz

Köy muhtarı olan sanıklar, evlendirme memurluğu görevlerini yürütürken yabancı uyruklu kişilerle müştekilerin evlendirme işlemlerini, müştekilerin bilgisi olmaksızın veya hukuki şartlara uymaksızın sahte olarak gerçekleştirmekle suçlanmıştır. Haklarında 4483 sayılı Kanun'a göre soruşturma izni alınmadan kamu davası açıldı ve mahkûmiyet kararı verilmiştir. Özel Daire kararı onamıştır; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itiraz etmiştir. Ceza Genel Kurulu, muhtarların evlendirme memurluğu görevini yaparken işledikleri iddia edilen suçlar bakımından Devlet memuru gibi soruşturulmaları gerektiğini belirtmiştir. Evlendirme Yönetmeliği'nin ceza hükümlerine ilişkin 56. maddesinin doğrudan soruşturma imkânı vermediğini kabul ederek izin alınması için hükümleri bozmuştur.

> *Evlendirme Yönetmeliği'nin 56. maddesinin ilk düzenlendiği andan itibaren evlendirme memurları hakkında yapılacak soruşturmaların doğrudan Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yapılmasını mümkün kılmak amacıyla hazırlanmış bir hüküm olmadığı, yalnızca anılan Yönetmelik'in uygulayıcılara yol gösterici nitelikte bir düzenleme olduğu sonucuna ulaşılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Evlendirme memurlarının cezai sorumluluğu, kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin usul kurallarına tabidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.04.2013 · E. 2012/10857 · K. 2013/10091

Evlenme başvurusunun reddine itiraz üzerine verilen mahkeme kararı kesindir

Evlendirme memurunun evlenme başvurusunu reddetmesi üzerine mahkemeye itiraz edilmiştir. Mahkeme itirazı reddetti ve karar temyiz edilmiştir. Daire, 138. maddeye göre evleneceklerden her birinin ret kararına karşı mahkemeye başvurabileceğini, itirazın evrak üzerinde incelenip kesin karara bağlanacağını belirtmiştir. İtirazın reddine ilişkin mahkeme kararının kesin olduğunu ve temyiz incelemesi yapılamayacağını kabul ederek temyiz dilekçesini reddetmiştir.

> *...evlenme başvurusunu reddeden evlendirme memurunun ret kararına karşı yapılan, itirazın reddine ilişkin mahkemenin kararı kesin olup, temyiz incelemesi yasa gereği yapılamayacağından temyiz dilekçesinin REDDİNE...*

DEĞERLENDİRME Ret kararına itirazda kanun yolu yoktur; itiraz dilekçesi ve belgeler ilk başvuruda eksiksiz sunulmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 124–128:** Evlenme ehliyeti.
- **TMK m. 129–133:** Evlenme engelleri.

- **TMK m. 136:** Başvuruya eklenecek belgeler.
- **TMK m. 138:** Redde itiraz ve yargılama usulü.
- **TMK m. 139:** Evlenme izni.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 21, 23–25, 29 ve 33:** İnceleme, ret, itiraz, savcının yetkisi, erteleme ve tescil sırasında butlan bildirimi.

MADDE

138

A. Başvuru

V. Redde itiraz ve yargılama usulü

KANUN METNİ

(1) Evleneceklerden her biri evlendirme memurunun ret kararına karşı mahkemeye başvurabilir. İtiraz, evrak üzerinde incelenip kesin karara bağlanır.

(2) Ancak, mutlak butlan sebeplerinden birinin bulunduğuna ilişkin ret kararlarına karşı açılan davalar, basit yargılama usulüyle (…) görülür.

MADDE ÖZETİ

Evleneceklerden her biri, evlendirme memurunun ret kararına karşı mahkemeye başvurabilir (m. 138). İtiraz evrak üzerinde incelenir ve kesin karara bağlanır. Ancak ret kararı mutlak butlan sebeplerinden birinin bulunduğuna dayanıyorsa, buna karşı açılan dava basit yargılama usulüyle görülür. Bu fıkradaki "ve Cumhuriyet savcısının hazır bulunmasıyla" ibaresi 2011'de 6217 sayılı Kanunla kaldırılmıştır. Yargıtay, ret kararına itirazın reddine ilişkin mahkeme kararının kesin olduğunu ve temyiz edilemeyeceğini belirtmiştir.[1] Savcının katılımını kaldıran değişikliğin yalnız bu itiraz davası ile nüfus kaydı düzeltme davalarına özgü olduğunu da kabul etmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Ret kararına itiraz	Evlendirme memurunun evlenme başvurusunu reddetmesine karşı evleneceklerden birinin mahkemeye başvurması (TMK m. 138/1).
Evrak üzerinde inceleme	Duruşma yapılmadan, dosyadaki belgelere göre karar verilmesi (TMK m. 138/1).
Kesin karar	Kanun yoluna başvurulamayan karar.[3]

1 Yargıtay 2. HD, 10.04.2013, E. 2012/10857, K. 2013/10091.
2 Yargıtay 2. HD, 07.06.2012, E. 2011/19991, K. 2012/15531.
3 Yargıtay 2. HD, 10.04.2013, E. 2012/10857, K. 2013/10091.

Basit yargılama usulü

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen, dilekçe aşaması kısa ve daha hızlı yargılama usulü; mutlak butlan sebebine dayanan ret kararlarına karşı açılan davalarda uygulanır (TMK m. 138/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddede evlenme isteminin reddi kararına karşı taraflara mahkemeye itirazda bulunma olanağı tanınmıştır. Bu itiraz çekişmeli yargı davasıyla değil, evrak üzerinde incelenecek olan bir itiraz şeklinde hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında, evlendirme memurluğunun evlenme istemini ret kararının mutlak butlan sebeplerinden birine dayanmış olması hâlinde, buna itiraz davasının basit yargılama usulüyle görülen bir dava şeklinde açılması ve davada Cumhuriyet savcısının hazır bulunması öngörülmüştür. Böylece evlenmeye önemli bir engel oluşturan mutlak butlan hâllerinde -kamu düzeniyle ilgisi olması nedeniyle- davada Cumhuriyet savcısının hazır bulunmasında zaruret görülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 67*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İtiraz sahibi itirazında ısrar ederse, ilan talebinin vakı olduğu mahal hakimi huzurunda evlenmenin menini dava edebilir. (...) İtiraz ve haksızlığını iddia hususlariyle, evlenmenin men'i davasının her birinin müddeti on gündür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 103–104 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 99–104	4721 sayılı Kanun m. 138
Sistem	İlan süresinde itiraz; itiraz eden evlenmenin men'i davası açardı	Ret kararına karşı evlenecekler mahkemeye başvurur
Süre	İtiraz, haksızlık iddiası ve men davası için on gün	Kanunda süre öngörülmemiştir
İnceleme	Men davası	Kural olarak evrak üzerinde, kesin karar; mutlak butlan sebebinde basit yargılama

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
31.03.2011	İkinci fıkradaki "ve Cumhuriyet savcısının hazır bulunmasıyla" ibaresi yürürlükten kaldırıldı	6217 s. K. m. 31

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Ret kararının dayanağı	İtiraz yolu	Sonuç	Dayanak
Usule aykırı başvuru, ehliyetsizlik veya mutlak butlan dışındaki bir engel	Mahkemeye itiraz	Evrak üzerinde incelenir, kesin karara bağlanır	TMK m. 138/1
Mutlak butlan sebeplerinden biri (evli olma, sürekli ayırt etme gücü yokluğu, evlenmeye engel akıl hastalığı, yasak hısımlık)	Mahkemede dava	Basit yargılama usulüyle görülür	TMK m. 138/2, 145

"Evlendirme memurunun, evlenme başvurusunu ret kararına karşı yapılan itiraz", Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda aile hukukundaki çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmıştır (HMK m. 382/2-b-3). Aile hukukundan doğan dava ve işlere aile mahkemeleri bakar (4787 sayılı Kanun m. 4/1). 1

TBMM gerekçesine göre bu itiraz çekişmeli bir dava olarak değil, evrak üzerinde incelenecek bir itiraz olarak düzenlenmiştir. Ret mutlak butlan sebebine dayanıyorsa, kamu düzeniyle ilgisi nedeniyle itirazın basit yargılama usulüyle görülen bir dava şeklinde açılması ve davada Cumhuriyet savcısının hazır bulunması öngörülmüştü. 2

II. 2011 Değişikliği: Savcının Hazır Bulunma Şartı

İkinci fıkradaki "ve Cumhuriyet savcısının hazır bulunmasıyla" ibaresi, 31.03.2011 tarihli ve 6217 sayılı Kanunun 31. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır (TMK m. 138/2, dipnot). Yargıtay bu değişikliği dar yorumlamaktadır: 3

- Değişiklik yalnız 138. maddedeki evlenme başvurusunun reddine itiraz davası ile Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 36. maddesindeki nüfus kaydı düzeltme davalarıyla sınırlıdır; Cumhuriyet savcısının açtığı diğer hukuk davalarında savcı taraf olarak yer almak zorundadır.[4]
- Savcının açtığı mutlak butlan davasında savcı duruşmaya çağrılmadan hüküm kurulması bozma sebebidir.[5]

DİKKAT

4 Yargıtay 2. HD, 07.06.2012, E. 2011/19991, K. 2012/15531.
5 Yargıtay 2. HD, 18.03.2013, E. 2012/7489, K. 2013/7259.
6 Yargıtay 2. HD, 10.04.2013, E. 2012/10857, K. 2013/10091.

Ret kararına itirazda verilen karar kesindir.[6] İtiraz dilekçesine, ret sebebini ortadan kaldıran bütün belgeler ilk başvuruda eklenmelidir. Ret, nüfus kaydındaki bir hatadan doğmuşsa önce kaydın düzeltilmesi gerekebilir (Evlendirme Yönetmeliği m. 23).

III. Ret Sebebine Göre İzlenecek Yol

Ret sebebi	İzlenecek yol	Dayanak
Nüfusta yasak derecede hısım görünme	Kaydın düzeltilmesi veya itiraz	TMK m. 129; Yön. m. 23
Önceki evlilik devam ediyor görünüyor; yurt dışında boşanılmış	Yabancı kararın tanınması veya nüfusa tescili	TMK m. 130
16 yaşında evlenme	Hâkim izni	TMK m. 124/2
Küçük veya kısıtlı, yasal temsilci izin vermiyor	Mahkemeden izin	TMK m. 128
Kadın için bekleme süresi dolmamış	Sürenin kaldırılması davası	TMK m. 132
Akıl hastalığı	Resmî sağlık kurulu raporu	TMK m. 133
Belgeler eksik	Eksikliğin tamamlanması	TMK m. 136, m. 137

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.04.2013 · E. 2012/10857 · K. 2013/10091

Evlenme başvurusunun reddine itiraz üzerine verilen mahkeme kararı kesindir

Evlendirme memurunun evlenme başvurusunu reddetmesi üzerine mahkemeye itiraz edilmiştir. Mahkeme itirazı reddetti ve karar temyiz edilmiştir. Daire, 138. maddeye göre evleneceklerden her birinin ret kararına karşı mahkemeye başvurabileceğini, itirazın evrak üzerinde incelenip kesin karara bağlanacağını belirtmiştir. İtirazın reddine ilişkin mahkeme kararının kesin olduğunu ve temyiz incelemesi yapılamayacağını kabul ederek temyiz dilekçesini reddetmiştir.

> *...evlenme başvurusunu reddeden evlendirme memurunun ret kararına karşı yapılan, itirazın reddine ilişkin mahkemenin kararı kesin olup, temyiz incelemesi yasa gereği yapılamayacağından temyiz dilekçesinin REDDİNE...*

DEĞERLENDİRME İtiraz aşaması tek derecelidir; bütün deliller mahkemeye ilk başvuruda sunulmalıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.06.2012 · E. 2011/19991 · K. 2012/15531

Savcının katılımını kaldıran 6217 sayılı Kanun yalnız ret kararına itiraz ve nüfus kaydı düzeltme davalarına özgüdür

Uluslararası çocuk kaçırmaya ilişkin Lahey Sözleşmesi kapsamında merkezi makam adına Cumhuriyet Başsavcılığı davaname ile dava açmıştır. İlk hüküm bozulduktan sonra mahkeme, davanın tarafı olan Cumhuriyet Başsavcılığını duruşmaya usulünce davet etmeden yargılamaya devam ederek hüküm kurmuştur. Daire, Cumhuriyet savcısının açtığı davada taraf olarak yer almasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. 6217 sayılı Kanunla getirilen değişikliğin yalnız 138. maddedeki itiraz davası ile Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 36. maddesindeki nüfus kaydı düzeltme davalarıyla sınırlı olduğunu kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Hukuk davalarıyla ilgili 6217 sayılı yasayla getirilen değişiklik, Türk Medeni Kanununun 138. maddesindeki "evlenme başvurusunun reddi kararına itiraz" davası ile 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 36. maddesindeki "nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme" davalarıyla sınırlı olup, bunların dışındaki kanunda öngörülen diğer hukuk davalarında geçerli değildir.*

DEĞERLENDİRME

138. maddedeki itiraz davasında savcının hazır bulunması artık zorunlu değildir; savcının açtığı butlan davaları gibi diğer davalarda ise zorunludur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2013 · E. 2012/7489 · K. 2013/7259

Savcının açtığı mutlak butlan davasında savcı duruşmaya çağrılmadan hüküm kurulamaz

Cumhuriyet savcısı, kadının evlenme tarihinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptali için dava açmıştır. Mahkeme savcıyı duruşmaya çağırmadan yargılama yaparak hüküm kurmuştur. Daire, 6217 sayılı Kanunun Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 36. maddesinde ve TMK m. 138'de "Cumhuriyet savcısı" ibaresini kaldırdığını, bu değişikliğin yalnız bu maddelere dayanan davalar için geçerli olduğunu belirtmiştir. Davalının kısıtlı olup olmadığının araştırılması gerektiğini, nüfus müdürlüğünün bu davada hasım olmadığını ve önceki bir davada alınan eski tarihli raporun sonraki evlenme için yeterli olmadığını da belirterek kararı bozmuştur.

> *Düzenleme, sadece bu maddelere dayanan hukuk davaları için geçerlidir. Cumhuriyet savcısı tarafından açılan diğer hukuk davalarında 6217 sayılı Kanunla yapılan değişikliği uygulama olanağı yoktur.*

DEĞERLENDİRME Kararda ayrıca, iptal kararının nüfusa tescilinin kurucu değil bildirici etkili olduğu belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 137:** Başvurunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 139:** Ret kararı mahkemece kaldırılırsa evlenme izni.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **HMK m. 382:** Çekişmesiz yargı işleri.
- **4787 sayılı Kanun m. 4:** Aile mahkemelerinin görevi.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 23:** Ret kararı.

MADDE

139

B. Evlenme töreni ve tescil
I. Koşulları
1. Evlenme izni

KANUN METNİ

(1) Evlendirme memuru, evlenme koşullarının varlığını tespit ederse veya ret kararı mahkemece kaldırılırsa, evleneceklere evlenme gün ve saatini bildirir veya isterlerse evlenme izni belgesini verir.
(2) Evlenme izni belgesi, verildiği tarihten başlayarak altı ay içinde evleneceklere herhangi bir evlendirme memuru önünde evlenebilme hakkı sağlar.

MADDE ÖZETİ

Evlendirme memuru, evlenme koşullarının bulunduğunu tespit ederse veya ret kararı mahkemece kaldırılırsa, evleneceklere evlenme gün ve saatini bildirir ya da isterlerse evlenme izni belgesini verir (m. 139). Bu belge, verildiği tarihten başlayarak altı ay içinde herhangi bir evlendirme memuru önünde evlenme hakkı sağlar. Evlendirme Yönetmeliği'ne göre belgeyi alan çiftler, yurt içinde ve yurt dışında evlendirmeye yetkili makam önünde ayrıca dosya düzenlenmeden evlenebilir; belgeye dayanarak evlendiren makam durumu 15 gün içinde belgeyi veren memurluğa bildirir (Yön. m. 22). Altı ay geçtikten sonra evlendirme memuru töreni yapamaz (TMK m. 140). Yargıtay, izin belgesinin dosyada bulunmadığı iddiasının kurucu unsurlarla ilgili olmadığı için evliliği yok hükmünde kılmadığına ilişkin kararı onamıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlenme izni belgesi (evlenme izin belgesi)

Evlenmesine engel bulunmayan ve belgeleri tam olan çiftlere istekleri üzerine verilen, altı ay içinde herhangi bir evlendirme memuru önünde evlenme hakkı sağlayan belge. Beyannamenin izin belgesi bölümünün onaylanmasıyla düzenlenir (TMK m. 139; Yön. m. 22).

1 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.

Evlenme koşulları	Evlenme ehliyetinin bulunması (TMK m. 124–128), evlenme engeli bulunmaması (m. 129–133) ve başvurunun usulüne uygun olması (m. 134–137).
Evlenme dosyası	Başvuru üzerine düzenlenen; beyanname, sağlık raporu, gerekiyorsa rıza belgesi, fotoğraf ile nüfus kayıt örneği veya evlenme ehliyet belgesinden oluşan dosya (Yön. m. 20).
Dosyanın geçerlilik süresi	Evlenmeye esas dosya, evlenme ehliyet belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren altı ay geçerlidir; bu sürede evlenilmezse dosya işlemden kaldırılır ve iptal edilir (Yön. m. 42).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Maddede, evlendirme memurunun, evlenmelerine engel hâl bulunmayanlara veya evlenme istemleri ret edilmesine rağmen bu reddin mahkemece kaldırılması hâlinde taraflara evlenme gün ve saatini bildirmesi ya da evlenme izin belgesini vermesi hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrası, evlenme izin belgesi ile tarafların altı ay içerisinde herhangi bir evlendirme memurluğu önünde evlenme hakkına sahip bulunduklarını tekrarlamaktadır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

İlan talebi kendisine vakı olan belediyenin reisi yahut evlenme işlerine memur ettiği vekili veya ihtiyar heyeti, itiraz eden bulunmazsa, evlenecek erkek ve kadının talebi ile evlenmeyi akit veya ilanın icra olunduğuna dair bir vesika itası ile mükelleftir. Evlenmenin men'i davası ikame edilmediği veya reddedildiği takdirde dahi hüküm böyledir. İlan vesikası, evleneceklere vesika tarihinden itibaren altı ay içinde Türkiye'nin her tarafında belediye reislerinin yahut reislerin evlenme işlerine memur ettiği vekillerinin huzurunda evlenebilmek salahiyetini verir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 105 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 105	4721 sayılı Kanun m. 139
Ön koşul	Evlenmenin ilanı; itiraz edilmemesi veya evlenmenin men'i davasının açılmaması ya da reddedilmesi	Evlenme koşullarının tespiti veya ret kararının mahkemece kaldırılması; ilan yoktur
Verilen belge	İlan vesikası	Evlenme izni belgesi
Süre	Vesika tarihinden itibaren altı ay	Belgenin verildiği tarihten başlayarak altı ay
Kullanılabileceği yer	Türkiye'nin her tarafında belediye reisleri veya evlenme işlerine memur ettikleri vekiller huzurunda	Herhangi bir evlendirme memuru önünde; Yönetmeliğe göre yurt dışında da yetkili makam önünde

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
29.12.2014	Evlendirme Yönetmeliği m. 22'deki 15 günlük bildirim kuralını içeren fıkra değiştirildi	2014/7126 s. BKK

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Durum	Evlendirme memurunun yapacağı	Dayanak
Evlenme koşulları var, belgeler tam	Evlenme gün ve saatini bildirir	TMK m. 139/1; Yön. m. 21
Evlenecekler izin belgesi istiyor	Beyannamenin izin belgesi bölümünü onaylayarak belgeyi verir	TMK m. 139/1; Yön. m. 22
Ret kararı mahkemece kaldırıldı	Gün ve saati bildirir veya istenirse izin belgesi verir	TMK m. 138, m. 139/1
İzin belgesinin süresi	Verildiği tarihten başlayarak altı ay; süre belgede de gösterilir	TMK m. 139/2; Yön. m. 22
Belgenin kullanılacağı yer	Yurt içinde ve yurt dışında evlendirmeye yetkili makam; ayrıca dosya düzenlenmez	Yön. m. 22
Belgeye dayanarak evlendiren makam	Durumu belgeyi veren evlendirme memurluğuna 15 gün içinde bildirir	Yön. m. 22

TBMM gerekçesine göre madde, evlenmelerine engel hâl bulunmayanlara veya ret kararı mahkemece kaldırılanlara evlenme gün ve saatinin bildirilmesini ya da evlenme izin belgesinin verilmesini düzenler. İkinci fıkra, izin belgesiyle tarafların altı ay içinde herhangi bir evlendirme memurluğu önünde evlenme hakkına sahip olduğunu tekrarlar. 1

Yürürlükteki sistemde evlenme kararının ilanına gerek yoktur (Yön. m. 21). 743 sayılı eski Kanun'da ise evlenme önce ilan edilir, itiraz olmazsa evleneceklere "ilan vesikası" verilirdi (743 s. K. m. 105). İzin belgesi başvurusunda beyanname, evlenme izin belgesi iki örnek olacak şekilde düzenlenir (Yön. m. 20/a). 2

II. Gün ve Saat Bildirimi ile İzin Belgesinin Ayrımı

	Gün ve saat bildirimi	Evlenme izin belgesi
Zamanı	Memur dosyayı inceleyip eksikleri tamamlattıktan sonra, başvuru sırasına göre	Evleneceklerin istemi üzerine

	Gün ve saat bildirimi	Evlenme izin belgesi
Törenin yapılacağı yer	Başvurulan evlendirme dairesinde veya memurun uygun bulacağı başka bir yerde	Yurt içinde veya yurt dışında evlendirmeye yetkili herhangi bir makam önünde
Yeni dosya gerekliliği	Dosya zaten başvurulan memurluktadır	Hayır, ayrıca dosya düzenlenmez
Süre	Dosya, evlenme ehliyet belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren altı ay geçerlidir	Belgenin verildiği tarihten başlayarak altı ay
Dayanak	TMK m. 139/1, m. 141; Yön. m. 21, 42	TMK m. 139; Yön. m. 20, 22

3 İçişleri Bakanlığının 29 Aralık 2020 tarihli duyurusuna göre evlenme başvurusu, yerleşim yeri şartı aranmaksızın muhtarlıklar dışında herhangi bir evlendirme memurluğuna yapılabilmektedir (İçişleri Bakanlığı duyurusu). Bu nedenle çiftler töreni yapacakları memurluğa doğrudan da başvurabilir. İzin belgesi özellikle dosyanın bir yerde hazırlandığı, törenin ise başka bir yetkili makam önünde, örneğin yurt dışındaki bir dış temsilcilikte yapılacağı durumlarda işe yarar (Yön. m. 22).

UYGULAMA NOTU

Yurt dışında evlenme: İki Türk vatandaşı, mahalli mevzuat bu yetkiyi tanıyorsa büyükelçi, başkonsolos veya Dışişleri Bakanlığının yetkilendirdiği görevli önünde evlenebilir; fahri konsolos ve fahri başkonsolosların evlendirme yetkisi yoktur (Yön. m. 10). Yabancı bir makam önünde evlenilecekse evlenmenin şekli o ülkenin hukukuna tabidir (5718 s. MÖHUK m. 13/2); o makamın hangi belgeleri istediği önceden öğrenilmelidir. Yurt dışında yabancı makam önünde yapılan evlenme, en geç otuz gün içinde dış temsilciliğe bildirilir (5490 s. K. m. 24).

III. Altı Aylık Süre ve Süre Geçerse

- İzin belgesi, verildiği tarihten başlayarak altı ay içinde kullanılabilir (TMK m. 139/2). Süre belgede de gösterilir (Yön. m. 22).
- Belgelerin verilmesinden başlayarak altı ay geçerse evlendirme memuru evlenme törenini yapamaz (TMK m. 140).
- Belge verildikten sonra evlenme koşullarının bulunmadığı anlaşılırsa da tören yapılamaz (TMK m. 140). TBMM gerekçesi bu durumu, evlendirme belgesi verilmesinden sonra dahi koşulların bulunmadığının anlaşılması olarak açıklar.
- Evlenmeye esas dosyanın geçerlilik süresi, evlenme ehliyet belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren altı aydır. Bu sürede evlenme yapılmazsa dosya işlemden kaldırılır ve iptal edilir (Yön. m. 42).

DİKKAT

İki süre farklı tarihlerden başlar: izin belgesinin altı ayı belgenin verildiği tarihten (TMK m. 139/2), dosyanın altı ayı ise evlenme ehliyet belgesinin düzenlendiği tarihten (Yön. m. 42) işler. Tören tarihi bu sürelere göre planlanmalıdır. Dosya iptal edilirse yeniden başvurmak gerekir.

IV. İzin Belgesinin Sahte Kimlikle Alınması ve Kötüye Kullanılması

Başvuru sırasında taraflar fotoğraflı nüfus cüzdanlarını göstermek zorundadır; gösterilmezse evlendirme memuru başvuruyu kabul etmez (Yön. m. 18). Gerçek kimliğini saklayarak bir başkasıyla evlenme işlemi yaptırmak üç aydan bir yıla kadar hapis cezası gerektiren bir suçtur (TCK m. 230/3); evlendirme memurluğu böyle bir durumu belgeleriyle Cumhuriyet savcılığına bildirir (Yön. m. 56). İzin belgesinin sahte kimlikle alınması başka suçları da gündeme getirebilir: 4

- Yargıtay 15. CD, 05.11.2019, E. 2019/9343, K. 2019/10836 kararına konu olayda sanığın, başkasının kimlik bilgileri ve kendi fotoğrafıyla çıkarttığı sahte nüfus cüzdanıyla evlendirme memurluğuna başvurarak sahte evlenme izin belgesi aldığı ve bu belgeye dayanarak evlendiği iddia edilmiş; ağır ceza mahkemesi nitelikli dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından mahkûmiyet kararı vermiştir. Daire, temyiz eden katılanın suçlardan doğrudan zarar görmediği için temyiz istemini reddetmiştir.
- Başka bir olayda, evlenmeye niyeti olmadığı hâlde güven oluşturmak için evlenme başvurusu yapıp evlenme izin belgesi düzenlenmesini sağlayan ve karşı taraftan altın ve eşya alıp kaçan sanıkların dolandırıcılık suçundan mahkûmiyeti onanmıştır.[2]

İzin belgesi evlenme hakkı sağlar, evlenme borcu doğurmaz. Nişanlanma da evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez (TMK m. 119). 5

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Dosya bir şehirde hazırlandı, nikâh başka bir şehirde kıyılacak	İzin belgesiyle oradaki evlendirme memuru önünde evlenilebilir; doğrudan oraya başvurmak da mümkündür	TMK m. 139/2; Yön. m. 22; İçişleri Bakanlığı duyurusu (29.12.2020)
İki Türk vatandaşı yurt dışındaki başkonsoloslukta evlenecek	İzin belgesiyle ayrıca dosya düzenlenmeden evlenilebilir; fahri konsolosluklar evlendiremez	Yön. m. 10, 22

2 Yargıtay 15. CD, 23.06.2020, E. 2018/7816, K. 2020/6462.

Durum	Sonuç	Dayanak
Belgenin üzerinden altı ay geçti	Memur töreni yapamaz; yeniden başvuru gerekir	TMK m. 140; Yön. m. 42
Belge alındıktan sonra evlenme engeli ortaya çıktı	Tören yapılamaz	TMK m. 140
Ret kararı mahkemece kaldırıldı	Memur gün ve saat bildirir veya izin belgesi verir	TMK m. 138, 139
Evlenme dosyasında izin belgesi bulunmadığı iddiası	Kurucu unsurlar varsa evlilik yok hükmünde değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5938

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2024 · E. 2023/9264 · K. 2024/5938

İzin belgesinin dosyada bulunmadığı iddiası evliliği yok hükmünde kılmaz

Taraflar 2019'da Türkiye'de evlenmiştir. Evlenme sırasında hem Türk hem Alman vatandaşı olan erkek, sonradan Türk vatandaşlığından çıkmıştır. Çifte vatandaş olduğu için Türk hukukuna uygun evlenme izin belgesi alamadığını, evlenme dosyasında bu belgenin bulunmadığını ve evliliğin nüfusa işlenmediğini ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi, ileri sürülen sebeplerin hiçbirinin evliliğin kurucu unsurlarından olmadığını belirtmiştir. Müzekkere cevaplarından evlenme izin belgesinin bulunduğu da anlaşılmıştır. Yokluk istemi reddedilmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davacının iddia ettiği sebeplerin hiçbirinin evliliğin kurucu unsurlarından olmadığı, bu nedenle evliliğin yok hükmünde olmasının söz konusu olamayacağı, ayrıca gelen müzekkere cevapları incelendiğinde evlenmeye izin belgesinin olduğu ve geçerli bir evliliğin bulunduğu...*

DEĞERLENDİRME İzin belgesi evlenmenin kurucu unsurlarından biri değildir. Yokluk ancak evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında, evlendirme memuru önünde ve karşılıklı sözlü irade açıklamasıyla yapılmaması hâlinde söz konusu olur. Yetkili memur önünde yapılmış bir evlenmenin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına da karar verilemez (TMK m. 155).

2 **YARGITAY 15. CEZA DAİRESİ**
05.11.2019 · E. 2019/9343 · K. 2019/10836

Sahte kimlikle evlenme izin belgesi alınması ceza yargılamasına konu olmuştur

İddiaya göre evli olan sanık, internet üzerinden tanıştığı kişiye kendini bekâr olarak ve başka bir adla tanıtmıştır. Taraflar evlenmeye karar vermiştir. Sanık, gerçek kimliğiyle evlenemeyeceği için evine gelen bir arkadaşının nüfus cüzdanını gizlice ele geçirdi ve kimlik bilgileri arkadaşına, fotoğrafı kendisine ait sahte bir nüfus cüzdanı

çıkartmıştır. Bu cüzdanla evlendirme memurluğuna başvurarak sahte evlenme izin belgesi aldı, bu belgeye dayanarak evlendi ve sahte bir evlenme cüzdanı çıkartmıştır. Ağır ceza mahkemesi nitelikli dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından mahkûmiyet kararı vermiştir. Daire, hükmü temyiz eden katılanın suçlardan doğrudan zarar görmediğini, bu nedenle kamu davasına katılma ve hükmü temyiz etme hakkı bulunmadığını belirterek temyiz istemini reddetmiştir.

> *...bu nüfus cüzdanı ile resmi nikah işlemleri için bu defa Etimesgut Belediyesi Evlendirme Memurluğuna başvurarak sahte evlenme izin belgesi ve bu belgeye dayanarak yaptığı evlilikle de sahte evlenme cüzdanı çıkarttırdığı...*

DEĞERLENDİRME Karar esasa değil temyiz hakkına ilişkindir. Olay, izin belgesinin sahte kimlikle alınmasının ceza yargılamasına konu olabileceğini gösterir. Evlendirme memurluğu başvuruda fotoğraflı nüfus cüzdanı ister (Yön. m. 18).

3 **YARGITAY 15. CEZA DAİRESİ**
23.06.2020 · E. 2018/7816 · K. 2020/6462

Evlenme niyeti olmadan izin belgesi aldırıp altın ve eşya toplayan sanıkların dolandırıcılık mahkûmiyeti onandı

Birlikte yaşayan iki sanıktan biri, bir aracı vasıtasıyla katılanla tanışmıştır; diğeri kendini onun enişte olarak tanıtmıştır. Taraflar evlenmek konusunda anlaştı ve katılan aracıya para vermiştir. Evlenecek olan sanık, aslında evlenmeye niyeti olmadığı hâlde güven oluşturmak için evlenme başvurusu yaptı ve evlenme izin belgesi düzenlenmesini sağlamıştır. Kendisiyle evleneceğine inanan katılan altın ve giyim eşyası almıştır. Sanıklar daha sonra katılanı bir iş yerinin önünde araçtan indirip kaçmıştır. Asliye ceza mahkemesi sanıkları dolandırıcılıktan mahkûm etmiştir. Daire; sanıkların çelişkili savunmaları, katılanın istikrarlı beyanları, HTS kayıtları ve tutanaklar karşısında mahkûmiyette isabetsizlik bulunmadığını belirterek hükümleri onamıştır.

> *...esasen evlenmeye niyeti olmadığı halde evleneceği yönünde güven oluşturmak için evlenme başvurusu yaptığı, evlenmeye izin belgesi düzenlenmesini sağladığı...*

DEĞERLENDİRME İzin belgesi yalnızca evlenme hakkı sağlar. Bu olayda belge, karşı tarafta evlenileceğine dair güven oluşturmak için kullanılmış ve dolandırıcılık mahkûmiyetinin dayandığı olayların bir parçası olmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 137:** Başvurunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 138:** Ret kararına itiraz.
- **TMK m. 140:** Evlenmenin yapılamaması; altı aylık süre.
- **TMK m. 141:** Tören yeri.
- **TMK m. 155:** Şekle aykırılık.

- **Evlendirme Yönetmeliği m. 20–22, 42:** Dosya, gün ve saat bildirimi, izin belgesi, dosyanın geçerlilik süresi.
- **5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 22–24:** Evlendirme yetkisi, bildirim ve yurt dışında evlenme.

MADDE

140

B. Evlenme töreni ve tescil
I. Koşulları
2. Evlenmenin yapılamaması

KANUN METNİ

Evlenme koşullarının bulunmadığının anlaşılması veya belgelerin verilmesinden başlayarak altı ayın geçmesi hâlinde, evlendirme memuru evlenme törenini yapamaz.

MADDE ÖZETİ

Evlenme koşullarının bulunmadığı anlaşılırsa veya belgelerin verilmesinden başlayarak altı ay geçerse, evlendirme memuru evlenme törenini yapamaz (m. 140). TBMM gerekçesine göre bu yasak, evlenme izin belgesi verildikten sonra koşulların bulunmadığının anlaşılması hâlini de kapsar. Evlendirme Yönetmeliği'ne göre engelin bulunmadığı belgelerle ispatlanmadıkça evlenme yapılamaz (Yön. m. 23). Taraflardan birinin iradesini serbestçe açıklayamayacak durumda olduğu davranışlarından açıkça anlaşılırsa memur evlenmeyi erteleyebilir (Yön. m. 29). Koşullar eksikken nikâh kıyan memur hakkında görevi kötüye kullanma iddiasıyla ceza davası açılabilir. Yargıtay bu davalarda 4483 sayılı Kanuna göre soruşturma izni alınmasını kovuşturma şartı saymıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlenme koşulları	Evlenme ehliyetinin bulunması (TMK m. 124–128), evlenme engeli bulunmaması (m. 129–133) ve başvuru ile belgelerin usulüne uygun olması (m. 134–137).
Altı aylık süre	Evlenme izni belgesinin geçerlilik süresi; belgelerin verilmesinden başlayarak altı ay geçince tören yapılamaz (TMK m. 139/2, 140). Evlenmeye esas dosya da evlenme ehliyet belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren altı ay geçerlidir (Yön. m. 42).
Evlenmenin ertelenmesi	Memurun töreni ileri bir tarihe bırakması: tören yeri evlenmenin mahiyetiyle bağdaşmıyorsa (Yön. m. 26) veya taraflardan birinin iradesini serbestçe açıklayamayacağı açıkça anlaşılıyorsa (Yön. m. 29).

1 Yargıtay 5. CD, 08.06.2016, E. 2014/6068, K. 2016/6054.

Görevi kötüye kullanma

Kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı hareket ederek kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olması ya da kişilere haksız menfaat sağlaması (TCK m. 257).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 106 ncı maddesini karşılamaktadır. Yapılan düzenlemede daha açık olarak, evlenme koşullarının bulunmadığının tespit edildiği hâllerle, evlendirme belgesi verilmesinden sonra dahi evlenme koşullarının bulunmadığının anlaşılması veya evlenme belgesinin verilmesinden itibaren altı ayın geçmesi hâlinde evlendirme memurunun evlenme törenini yapamayacağı belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmenin akdi için kendisine müracaat edilen belediye reisi yahut evlenme işlerine memur ettiği vekil veya ihtiyar heyeti, ilanın icrasına mani bir sebep görürse akdi icradan imtina ile mükelleftir. Üzerinden altı ay geçen ilanın hükmü kalmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 106 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 106	4721 sayılı Kanun m. 140
Muhatap	Belediye reisi, evlenme işlerine memur ettiği vekil veya ihtiyar heyeti	Evlendirme memuru
Yasak sebebi	İlanın yapılmasına engel bir sebebin görülmesi	Evlenme koşullarının bulunmadığının anlaşılması
Süre	Üzerinden altı ay geçen ilanın hükmü kalmaz	Belgelerin verilmesinden başlayarak altı ay geçerse tören yapılamaz

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Durum	Sonuç	Dayanak
Başvuru incelenirken engel veya ehliyetsizlik anlaşıldı	Başvuru reddedilir, evleneceklere yazıyla hemen bildirilir	TMK m. 137

Durum	Sonuç	Dayanak
Gün ve saat bildirildikten veya izin belgesi verildikten sonra koşulların bulunmadığı anlaşıldı	Tören yapılamaz	TMK m. 140; TBMM gerekçesi
Belgelerin verilmesinden başlayarak altı ay geçti	Tören yapılamaz	TMK m. 140
Dosya, evlenme ehliyet belgesinin düzenlenmesinden itibaren altı ay içinde kullanılmadı	Dosya işlemden kaldırılır ve iptal edilir	Yön. m. 42
Taraflardan birinin iradesini serbestçe açıklayamayacağı davranışlarından açıkça anlaşılıyor	Memur evlenmeyi erteleyebilir	Yön. m. 29
Tören yeri evlenmenin mahiyetiyle bağdaşmıyor veya mabet	Resmî tören yapılamaz, memur evlenmeyi erteler	Yön. m. 26

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 106. maddesini karşılar. 1
Yeni düzenleme, evlenme koşullarının bulunmadığının tespit edildiği hâllerle, belge verildikten sonra dahi koşulların bulunmadığının anlaşılması veya belgenin verilmesinden itibaren altı ayın geçmesi hâlinde memurun töreni yapamayacağını daha açık biçimde belirtir.

II. Tören Günü Ortaya Çıkan Engeller ve İtirazlar

- İlgililer, evlenme dosyası hazırlanırken evlenme gününden önceki günün mesai saati bitimine kadar yazılı olarak itiraz edebilir; evlenme gününde yapılan itirazlar kabul edilmez (Yön. m. 24).
- Cumhuriyet savcısı, mutlak butlan sebeplerinden birinin varlığı sebebiyle evlenme yapılıncaya kadar itiraz edebilir (Yön. m. 25).
- Engel tespit edilmişse, bulunmadığı belgelerle ispatlanmadıkça evlenme yapılamaz. Engel nüfus kütüklerindeki bir işlem eksikliğinden doğmuşsa, eksiklik tamamlanmadıkça evlenme yapılamaz (Yön. m. 23).
- Üçüncü kişinin itirazı kabul edilmese bile, memur tören sırasında koşulların bulunmadığını anlarsa töreni yapamaz (TMK m. 140).

UYGULAMA NOTU

Nikâh tarihi, izin belgesinin ve evlenme dosyasının altı aylık süreleri içinde kalacak şekilde belirlenmelidir (TMK m. 139/2; Yön. m. 42). Önceki evliliğin sona erdiğine veya nüfus kaydının düzeltildiğine ilişkin bir karar varsa, bu kararın nüfus kütüğüne tescil edildiği nikâhtan önce kontrol edilmelidir. Nüfus kaydına göre evli görünen kişi, boşanma veya başka bir sebeple evlilik sona ermiş olsa bile bu durum aile kütüğüne tescil edilmedikçe yeniden evlenemez (Yön. m. 15/b).

III. Koşullar Eksikken Kıyılan Nikâhın Akıbeti

2 Memurun 140. maddeye aykırı olarak tören yapması, evliliği her zaman geçersiz kılmaz. Sonuç, eksik olan koşula göre değişir:

Eksik koşul	Evliliğin akıbeti	Dayanak
Eşlerden birinin evli olması	Mutlak butlan	TMK m. 145/1
Sürekli sebeple ayırt etme gücü yokluğu	Mutlak butlan	TMK m. 145/2
Evlenmeye engel akıl hastalığı	Mutlak butlan	TMK m. 145/3
Evlenmeye engel derecede hısımlık	Mutlak butlan	TMK m. 145/4
Küçük veya kısıtlının yasal temsilcisinin izni yok	İzni alınmayan yasal temsilci iptal davası açabilir; sonradan ergin olma, kısıtlılığın kalkması veya gebelik hâlinde iptal edilemez	TMK m. 153
Kadın için bekleme süresi dolmamış	Butlanı gerektirmez	TMK m. 154
Altı aylık sürenin geçmesi, belge eksikliği gibi diğer şekil kuralları	Yetkili memur önünde yapılmışsa butlan kararı verilemez	TMK m. 155
Kurucu unsurlardan biri eksik (evlendirme memuru önünde yapılmamış, karşılıklı irade açıklanmamış)	Evlilik yok hükmündedir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5938

3 Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer; mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK m. 156).

IV. Memurun Sorumluluğu

4 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun 237. maddesinin ikinci fıkrası, yasal koşullara uymadan evlenme işlemlerini yapan memuru ayrıca cezalandırıyordu. Yargıtay CGK, 08.06.2004, E. 2004/6-94, K. 2004/132 kararında bu suçun, evlendirme memurunun kanunda ve yönetmelikte belirtilen koşullara uymadan evlenme işlemlerini tamamlaması ile oluştuğu belirtilmiş; taraflar hazır olmadan nikâh kıyılmış gibi belge düzenlenmesi ise resmî evrakta sahtecilik sayılmıştır.

5 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun aile düzenine karşı suçlar arasında evlendirme memuruna özgü bir suç tipi yer almaz (TCK m. 230–234). Yargıtay'ın incelediği yeni dosyalarda bu tür eylemler görevi kötüye kullanma suçu (TCK m. 257) kapsamında yargılanmıştır:

- 17 yaşını doldurmayan kişiyi mahkeme izni olmadan evlendirdiği ileri sürülen belediye evlendirme memuru hakkındaki mahkûmiyet, 4483 sayılı Kanuna göre soruşturma izni alınmadan dava açıldığı için bozulmuştur.[2]

- Dayı ile yeğeni nüfus kayıt örneklerini almadan evlendirdiği ileri sürülen memur için de aynı sonuca varılmıştır.[3]
- Kadın için bekleme süresine ilişkin Yönetmelik hükmüne aykırı evlendirme yaptığı ileri sürülen köy muhtarı hakkındaki hüküm de aynı gerekçeyle bozulmuştur.[4]
- Belgeler tamamlanmadan nikâh kıyan köy muhtarı görevi kötüye kullanmadan mahkûm edilmiş, dava temyiz aşamasında zamanaşımı nedeniyle düşmüştür.[5]

DİKKAT

Engel bulunduğunu bilerek evlenme işlemi yaptırmak evlenecekler için de suç olabilir. Evliyken başkasıyla evlenme işlemi yaptırmak ve evli olduğunu bildiği biriyle evlenmek altı aydan iki yıla kadar, gerçek kimliğini saklayarak evlenmek üç aydan bir yıla kadar hapis cezası gerektirir; zamanaşımı evlenmenin iptali kararının kesinleşmesinden itibaren işler (TCK m. 230). Evlendirme memurluğu bu durumları belgeleriyle Cumhuriyet savcılığına bildirir (Yön. m. 56).

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nikâh tarihine kadar izin belgesinin altı ayı doldu	Memur töreni yapamaz; yeniden başvurmak gerekir	TMK m. 140; Yön. m. 42
Tören günü eşlerden birinin hâlâ evli olduğu anlaşıldı	Tören yapılamaz; yapılırsa evlenme mutlak butlanla batıldır	TMK m. 140, 145/1
Tören günü üçüncü bir kişi itiraz etti	Evlenme günü yapılan itiraz kabul edilmez; ancak memur engelin varlığını anlarsa töreni yapamaz	Yön. m. 24; TMK m. 140
Eşlerden biri tören sırasında iradesini serbestçe açıklayamayacak durumda	Memur evlenmeyi erteleyebilir	Yön. m. 29
Bekleme süresi dolmadan nikâh kıyıldı	Evlenme butlanı gerektirmez; memur hakkında ceza soruşturması gündeme gelebilir	TMK m. 154; Yargıtay 5. CD, K. 2015/17299
Boşanma kararı kesinleşti ama nüfusa işlenmedi	Tescil edilmedikçe yeniden evlenme yapılamaz	Yön. m. 15/b

2 Yargıtay 5. CD, 08.06.2016, E. 2014/6068, K. 2016/6054.
3 Yargıtay 5. CD, 12.06.2015, E. 2013/9705, K. 2015/12413.
4 Yargıtay 5. CD, 14.12.2015, E. 2013/13734, K. 2015/17299.
5 Yargıtay 5. CD, 27.02.2023, E. 2021/7356, K. 2023/1696.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ**
08.06.2016 · E. 2014/6068 · K. 2016/6054

Mahkeme izni olmadan küçüğü evlendiren memur hakkında dava açılması için soruşturma izni şarttır

Bir belediyede evlendirme memuru olarak görev yapan sanığın, 17 yaşını doldurmamış ve ancak mahkeme izniyle evlenebilecek bir kişiyi bu izin olmadan evlendirerek görevini kötüye kullandığı ileri sürülmüştür. Sulh ceza mahkemesi sanığı icrai davranışla görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm etmiştir. Daire, sanık hakkında 4483 sayılı Kanuna göre yetkili merciden soruşturma izni alındıktan sonra dava açılması gerektiğini ve bunun kovuşturma şartı olduğunu belirtmiştir. Bu husus gözetilmeden hüküm kurulduğu için esası incelemeden hükmü bozmuştur.

> *...sanık hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca yetkili merciden soruşturma izni alındıktan sonra dava açılması gerektiği ve bu hususun kovuşturma şartı olduğu...*

DEĞERLENDİRME 17 yaşını doldurmamış kişi, ancak 16 yaşını doldurmuşsa ve hâkim olağanüstü durumlarda pek önemli bir sebeple izin verirse evlenebilir (TMK m. 124/2). Memurun ceza sorumluluğunun incelenebilmesi için önce idari soruşturma izni gerekir.

2 **YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ**
12.06.2015 · E. 2013/9705 · K. 2015/12413

Hısımlar arasında nikâh kıydığı ileri sürülen memur için de soruşturma izni kovuşturma şartıdır

Bir belediyede evlendirme memuru olan sanığın, aralarında dayı-yeğen hısımlığı bulunan iki kişiyi, bu durumu gösteren nüfus kayıt örneklerini temin etmeden evlendirerek görevini kötüye kullandığı ileri sürülmüştür. Sulh ceza mahkemesi hüküm kurmuştur. Daire, sanık hakkında 4483 sayılı Kanuna göre soruşturma izni alınmadan dava açıldığını, bunun kovuşturma şartı olduğunu belirterek esası incelemeden hükmü bozmuştur.

> *...dayı-yeğen olmaları nedeni ile evlenme yasaklarının olmasına rağmen, Evlendirme Yönetmeliği uyarınca bu hususu gösteren nüfus kayıt örneklerini temin etmeksizin evlilik akdini gerçekleştirmek suretiyle görevini kötüye kullandığı iddia edilmiş ise de...*

DEĞERLENDİRME Amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında evlenme yasaktır (TMK m. 129); bu yasağa aykırı evlenme mutlak butlanla batıldır (TMK m. 145/4). Memurun nüfus kayıt örneklerini incelemesi bu yüzden önemlidir.

3 **YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ**
27.02.2023 · E. 2021/7356 · K. 2023/1696

Yönetmelikteki belgeler olmadan nikâh kıyan muhtar mahkûm edildi, dava zamanaşımıyla düştü

Köy muhtarı olan ve evlendirme memurluğu da yapan sanığın, Evlendirme Yönetmeliği'nin 20. maddesinde sayılan belgeler bulunmadan evlenme işlemini yaptığı ileri sürülmüştür. Asliye ceza mahkemesi sanığı icrai davranışla görevi kötüye kullanma suçundan adli para cezasıyla cezalandırmıştır. Sanık, işlem sırasında evrakın tam olduğunu, eksikliğin muhtarlığı devrettikten sonra ortaya çıktığını ve kastının bulunmadığını ileri sürerek temyiz etmiştir. Daire, suç tarihinden itibaren olağanüstü dava zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek hükmü bozdu ve kamu davasının düşmesine karar vermiştir.

> *...nikahlarının kıyılması için Evlendirme Yönetmeliği'nin 20 nci maddesinde belirtilen evrak olmamasına rağmen evlilik işlemini gerçekleştirmek suretiyle görevini kötüye kullandığı iddia edilmiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar esasa değil zamanaşımına dayanır. Ancak ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararı, belgeler tamamlanmadan nikâh kıyılmasının memur için ceza riski taşıdığını gösterir. Dosyaya konulacak belgeler Yönetmelik'in 20. maddesinde sayılmıştır.

4 **YARGITAY CEZA GENEL KURULU**
08.06.2004 · E. 2004/6-94 · K. 2004/132

Koşullara uymadan evlendirme ayrı, taraflar hazır olmadan nikâh kıyılmış gibi belge düzenlemek ayrı suçtur

Bir köy muhtarı, evlenecekler hazır olmadığı hâlde huzurunda nikâh kıyılmış gibi evlenme evrakı düzenleyip evliliğin nüfusa tescilini sağlamıştır. Evlenecek erkeğin yurt dışında olduğu, işlemleri onun yerine kardeşinin yaptırdığı, erkek adına kullanılan nüfus kaydının da gerçekte var olmayan bir kişiye ait olup sonradan terkin edildiği anlaşılmıştır. Yerel mahkeme eylemi, 765 sayılı eski TCK'nın 237/2. maddesindeki yasal koşullara uymadan evlenme işlemi yapma suçu olarak nitelendirdi ve bu kararda direnmiştir. Genel Kurul, bu suçun esasen evlenmenin şekil koşullarına uyulmamasını yaptırıma bağladığını belirtmiştir. Sanığın yalnız yasal koşullara uymamakla kalmayıp gerçeğe aykırı resmî belge düzenlediğini kabul ederek direnme hükmünü bozmuştur; karar oy çokluğuyla verilmiştir.

> *Örneğin, boşanmadan sonra bekleme süresine uymadan evlenme akdinin yapılması, evlenme akdini düzenleyip imzaların sonradan alınması hallerinde, yasal koşullara uyulmadığından anılan suç oluşacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar eski TCK dönemine aittir. Kurala aykırı evlendirme ile hiç yapılmamış bir nikâhın belgeye geçirilmesi arasındaki farkı gösterir. Tarafların memur önünde karşılıklı irade açıklamadığı durumda evliliğin kurucu unsuru da eksiktir (TMK m. 142).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 137:** Başvurunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 139:** Evlenme izni belgesi ve altı aylık süre.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 153:** Yasal temsilcinin dava hakkı.
- **TMK m. 154:** Bekleme süresine uymama.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymama.
- Evlendirme Yönetmeliği m. 15, 23–26, 29, 42, 56.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 230, 257.

MADDE

141

B. Evlenme töreni ve tescil
II. Yapılışı
1. Tören yeri

KANUN METNİ

Evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir.

MADDE ÖZETİ

Evlenme töreni, evlendirme dairesinde, evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır (m. 141). Evleneceklerin istemi üzerine tören, memurun uygun bulacağı başka yerlerde de yapılabilir. Evlendirme Yönetmeliği bu yerler arasında ikametgâhları, özel bina ve salonları, savcılık izniyle ceza ve tutukevlerini, baştabip veya müdür izniyle hastaneleri sayar; mabetlerde ve tarafların iradelerini serbestçe açıklayamayacağı yerlerde resmî tören yapılamaz (Yön. m. 26). Davetli bulunmaması, evlenmenin açık yapılmadığı anlamına gelmez (Yön. m. 27). Yargıtay, evlilik akdi sırasında şahit bulunmamasının tek başına evliliği geçersiz kılmadığını belirtmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlendirme dairesi	Evlenme törenleri için ilgili makamlarca tahsis edilmiş resmî salon veya yer; tören kural olarak burada yapılır (TMK m. 141; Yön. m. 26).
Açıklık (alenilik)	Törenin herkesin görebileceği biçimde yapılması. Davetli bulunmaması açıklığı ortadan kaldırmaz (Yön. m. 27).
Nikâh tanığı (şahit)	Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olan, tanıklık ettiği kişiyi tanıyan ve iradelerin serbestçe açıklandığına, kimliğin doğruluğuna ve evlenmenin yapıldığına tanıklık eden kişi (TMK m. 141; Yön. m. 28).
Ergin	18 yaşını doldurmuş kişi. Evlenme de kişiyi ergin kılar (TMK m. 11).

1 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 108 inci maddesini karşılamaktadır. Maddeyle evlenme merasiminin yeri ve usulü düzenlenmektedir. Buna göre evlenme töreni evlendirme memuru ile iki ergin ve ayırt etme gücüne sahip tanığın önünde ve açık (alenî) olarak yapılmak zorundadır. Kural olarak evlenme tören yeri evlendirme dairesidir. Fakat istem üzerine evlendirme memurluğunun uygun bulacağı diğer yerlerde de bu tören yapılabilecektir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenme; Reşit iki şahit muvacehesinde belediye dairesinde veya heyeti ihtiyariyede, belediye reisi veya reisin evlenme işlerine memur ettiği vekili veya muhtar tarafından alenen akdolunur. Evleneceklerden birinin belediye veya heyeti ihtiyariyeye gelemiyecek derecede hastalığı tabip raporiyle tebeyyün ederse, evlenme başka bir yerde dahi akdolunabilir.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 108 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 108	4721 sayılı Kanun m. 141
Yer	Belediye dairesi veya ihtiyar heyeti	Evlendirme dairesi
Başka yerde tören	Yalnız evleneceklerden biri gelemeyecek derecede hasta olur ve bu durum hekim raporuyla anlaşılırsa	Evleneceklerin istemi üzerine memurun uygun bulacağı yerlerde
Tanık	Reşit iki şahit	Ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanık
Açıklık	Alenen	Açık olarak

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Yer	Kural olarak evlendirme dairesi; istem üzerine memurun uygun bulacağı başka bir yer	TMK m. 141
Memur	Evlendirme memuru önünde	TMK m. 141; m. 134

Unsur	Kural	Dayanak
Tanık	Ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanık	TMK m. 141; Yön. m. 27–28
Açıklık	Tören açık (alenî) yapılır; davetli bulunmaması açıklığı bozmaz	TMK m. 141; Yön. m. 27
Bizzat katılım	Taraflar törende bizzat hazır bulunur; vekâletle evlenme yapılamaz	Yön. m. 27
Saat	Günlük çalışma saatleri içinde; istek üzerine mesai dışında, hafta sonu veya resmî tatilde özel yer ve salonlarda	Yön. m. 45

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 108. maddesini karşılar ve evlenme töreninin yerini ve usulünü düzenler. Tören, evlendirme memuru ile iki ergin ve ayırt etme gücüne sahip tanığın önünde ve açık olarak yapılmak zorundadır. Kural olarak tören yeri evlendirme dairesidir; istem üzerine memurluğun uygun bulacağı başka yerlerde de tören yapılabilir. 1

II. Evlendirme Dairesi Dışında Nikâh

Yer	Şart	Dayanak
İkametgâh, özel bina veya salon	Tarafların isteği	Yön. m. 26/a
Ceza veya tutukevi	Tutuklu ya da hükümlü için Cumhuriyet savcılığının izni	Yön. m. 26/b
Hastane	Hasta için baştabip veya müdürün izni	Yön. m. 26/c
Mabet (ibadet yeri)	Resmî tören yapılamaz	Yön. m. 26
Evlenmenin mahiyetiyle bağdaşmayan ya da tarafların iradelerini serbestçe açıklamasına imkân vermeyen yer	Resmî tören yapılamaz; memur evlenmeyi erteler	Yön. m. 26

743 sayılı eski Kanun, törenin belediye dairesi veya ihtiyar heyeti dışında yapılmasına yalnız evleneceklerden biri gelemeyecek derecede hasta olur ve bu durum hekim raporuyla anlaşılırsa izin veriyordu (743 s. K. m. 108). 4721 sayılı Kanun bu dar istisnayı genişletmiş, evleneceklerin istemi ve memurun uygun bulmasıyla başka yerlerde tören yapılmasına imkân tanımıştır. 2

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Nikâhın düğün salonunda, otelde veya evde kıyılması isteniyorsa bu istek başvuru sırasında evlendirme memurluğuna bildirilmelidir; tören yerinin uygunluğuna

memur karar verir (TMK m. 141). Mesai saatleri dışında, hafta sonu veya resmî tatilde tören, özel yer ve salonlarda yapılabilir (Yön. m. 45).

III. Tanıklar

- Şahit olabilmek için ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak ve tanıklık edilen kişiyi tanımak gerekir. Görünüşleri itibarıyla ayırt etme gücüne sahip olmadığı veya evlenecek tarafı tanımadığı anlaşılanlar şahitlik yapamaz (Yön. m. 28).
- Şahit; evlenme iradelerinin serbestçe açıklandığına, tanıklık ettiği kişinin kimliğinin doğruluğuna ve evlenmenin yapıldığına tanıklık eder (Yön. m. 28).
- Memur, evleneceklerin her birinin olumlu cevabı ve bu cevapların iki şahit tarafından duyulduğunun doğrulanması üzerine evlenmenin kanuna uygun yapıldığını açıklar; evlenme kütüğü taraflara ve şahitlere imzalatılır (Yön. m. 27).
- Yönetmelik tanıklık için akrabalık veya cinsiyet sınırlaması öngörmez; aranan şartlar erginlik, ayırt etme gücü ve evlenecek tarafı tanımaktır (Yön. m. 28).

3 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440 kararına göre, evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceği gibi, evlilik akdi sırasında şahit bulunmaması da tek başına evliliği geçersiz kılmaz (TMK m. 155). Şahitler olmadan nikâh kıyıp evlenme defterini şahitlere sonradan imzalatan memurun eylemi ise sahtecilik sayılmamış, görevi kötüye kullanma olarak nitelendirilmiştir.[2]

IV. Hastanede ve Cezaevinde Nikâh

4 Hasta için hastanede tören, baştabip veya müdürün izniyle yapılabilir (Yön. m. 26/c). Tutuklu ve hükümlüler için ceza veya tutukevinde tören, Cumhuriyet savcılığının izniyle yapılabilir (Yön. m. 26/b). Evlenmenin yapılacağı sırada taraflardan birinin iradesini serbestçe açıklamasını engelleyen bir ruh hâli içinde bulunduğu davranışlarından açıkça anlaşılırsa, memur bu durumu taraflara bildirerek evlenmeyi erteleyebilir (Yön. m. 29).

5 Yargıtay 2. HD, 19.12.2023, E. 2023/5085, K. 2023/6284 kararına konu olayda, hastanede yatarken yapılan bir evliliğin yok hükmünde veya mutlak butlanla batıl olduğu iddiası reddedilmiştir. İlk derece mahkemesi, törenin 141. maddeye uygun olarak memur ve ayırt etme gücüne sahip iki tanık önünde yapıldığını, evlenme anında eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olmadığını tespit etmiş; karar sonunda onanmıştır.

2 Yargıtay 11. CD, 30.09.2013, E. 2012/24868, K. 2013/13911.

DİKKAT

Hastanede kıyılan nikâhlarda sonradan en sık ileri sürülen iddia, hastanın ayırt etme gücünün bulunmadığıdır. Sürekli sebeple ayırt etme gücü yokluğu mutlak butlan (TMK m. 145/2), geçici bir sebeple ayırt etme gücü yokluğu ise nispi butlan sebebidir (TMK m. 148). Tören sırasındaki sağlık durumunu gösteren hekim kayıtları ve tanık anlatımları bu yüzden önem taşır.

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

Durum	Sonuç	Dayanak
Nikâhı düğün salonunda veya evde kıydırmak istiyoruz	Memur uygun bulursa mümkündür	TMK m. 141; Yön. m. 26/a
Nikâh hafta sonu yapılacak	Tarafların isteğiyle özel yer ve salonlarda yapılabilir	Yön. m. 45
Eşlerden biri hastanede yatıyor	Baştabip veya müdür izniyle hastanede tören yapılabilir	Yön. m. 26/c
Eşlerden biri tutuklu veya hükümlü	Savcılık izniyle ceza veya tutukevinde tören yapılabilir	Yön. m. 26/b
Resmî nikâh camide veya başka bir ibadet yerinde	Resmî tören yapılamaz	Yön. m. 26
Evlenme kütüğünde tanık imzası yok	Tek başına evliliği geçersiz kılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5610

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.12.2023 · E. 2023/5085 · K. 2023/6284

Hastanede memur ve iki tanık önünde kıyılan nikâh yok hükmünde sayılmadı

Davacı, babasının 2008'de bir hastanede yatarken yapılan evliliğinin yok hükmünde olduğunu, olmazsa mutlak butlanla batıl olduğunu ileri sürmüştür. Nikâh sırasında babasının kolunda serum takılı olduğunu, evlenme dosyasındaki raporların sahte olduğunu ve evliliğin TMK m. 141 ve 142'ye aykırı olduğunu savunmuştur. İlk derece mahkemesi, törenin 141. maddeye uygun yapıldığını, törende evlendirme memurunun görev aldığını ve ayırt etme gücüne sahip iki tanığın bulunduğunu belirtmiştir. Bu tanıkların yargılamada yeminli olarak dinlendiğini, evlilik sözleşmesindeki imzanın Adli Tıp raporuyla murise ait olduğunun anlaşıldığını ve evlenme anında murisin akıl sağlığının yerinde olduğunu tespit ederek davayı reddetmiştir. Dosya üst mahkemeler arasında gidip geldikten sonra bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetti, Yargıtay da bu kararı onamıştır.

> *...taraflar arasındaki evlilik töreninin 4721 sayılı Kanun'un 141 inci maddesine uygun şekilde gerçekleştirildiği, törende evlendirme memurunun görev aldığı, tören anında ayırt etme gücüne sahip iki tanığın bulunduğu, evlenme törenine şahit bu iki tanığın yargılama aşamasında yeminli olarak dinlendiği...*

DEĞERLENDİRME Hastanede nikâh mümkündür (Yön. m. 26/c). Yokluk iddiasında belirleyici olan, törenin memur ve tanıklar önünde yapılıp yapılmadığıdır; tören yerinin hastane olması tek başına sonuç doğurmaz.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2024 · E. 2024/6056 · K. 2024/5610

Evlenme kaydında tanık imzası bulunmaması tek başına evliliği geçersiz kılmaz

Eşler 1985'te imam nikâhıyla evlenmiş, 1989'da köy muhtarlığında resmî nikâhları kayda geçirilmişti. Erkek, muhtarlığa hiç gitmediklerini ve nikâhın gıyaplarında kıyıldığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. Köy evlendirme kütük defterinde tarafların bilgileri, fotoğrafları ve evlenmek istediklerini beyan ettikleri yazılıydı. Kayıt muhtar tarafından imzalanıp mühürlenmişti, ancak tarafların ve şahitlerin imza yerleri boştu. İlk derece mahkemesi önce, kayıtta tarafların ve tanıkların imzalarının bulunmadığını ve törene tanıklık eden kimsenin dinlenemediğini belirterek yokluğa karar vermiştir; bu karar Yargıtay'ca bozulmuştur. Mahkeme bozmaya uyarak davayı reddetti, Daire de bu kararı onamıştır.

> *Keza, 4721 sayılı Kanun'un 155 inci maddesi uyarınca da evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin kanunun diğer şekil şartlarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceği gibi, evlilik akti sırasında şahit bulunmaması da tek başına evlilik akdini geçersiz kılmaz.*

DEĞERLENDİRME Tanık şartı törenin şekline ilişkindir. Evliliğin kurulması için memur önünde karşılıklı irade açıklaması gerekli ve yeterlidir; bunu çürütmek isteyen, iddiasını ispatlamak zorundadır (TMK m. 6).

3 **YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ**
30.09.2013 · E. 2012/24868 · K. 2013/13911

Şahitler olmadan nikâh kıyıp defteri sonradan imzalatmak sahtecilik değil, görevi kötüye kullanmadır

Evlendirme memuru olarak görev yapan sanığın, evlenme iradelerini ortaya koyan kişilerin nikâhını şahitler hazır olmadan kıydığı ve evlenme defterini şahitlere sonradan imzalattığı ileri sürülmüştür. Ağır ceza mahkemesi suç vasfını değiştirerek sanığı görevi kötüye kullanmadan mahkûm etmiştir. Daire, eylemde sahtecilik suçunun unsurlarının bulunmadığını, eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacağını belirtmiştir. Ancak suç tarihinden hüküm tarihine kadar dava zamanaşımı dolduğu için hükmü bozdu ve kamu davasını düşürmüştür.

> *Evlendirme memuru olarak görev yapan sanığın, evlenme iradelerini ortaya koyan şahısları nikah şahitleri olmadan evlenme işlemlerini yaparak, şahitlere sonradan evlenme defterini imzalatmasında sahtecilik suçunun unsurlarının bulunmadığı ancak eylemin "görevi kötüye kullanmak" suçunu oluşturacağı...*

DEĞERLENDİRME Tanık şartına uyulmaması memur için ceza sorumluluğu doğurabilir. Evliliğin geçerliliği ise ayrı bir sorudur: tarafların memur önünde iradelerini açıklamış olması, evliliğin kurulması için esastır (TMK m. 142).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 134:** Başvuru ve evlendirme memuru.
- **TMK m. 140:** Evlenmenin yapılamaması.
- **TMK m. 142:** Törenin şekli.
- **TMK m. 143:** Aile cüzdanı ve dinî tören.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymama.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 26–29, 45:** Tören yerleri, açıklık, şahitler, erteleme, tören saatleri.

MADDE

142

B. Evlenme töreni ve tescil
II. Yapılışı
2. Törenin şekli

KANUN METNİ

Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.

MADDE ÖZETİ

Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar; evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur (m. 142). Memur ardından evlenmenin karşılıklı rızayla ve kanuna uygun olarak yapıldığını açıklar. Yargıtay'a göre evlenme kütüğüne imza atılması evlilik için kurucu unsur değildir; akit olumlu sözlü cevaplarla tamamlanır.[1] Evlenme bizzat tarafların huzuruyla yapılır; vekâletle evlenme yapılamaz (Yön. m. 27). Kurucu unsurlardan biri eksikse evlilik yok hükmündedir ve bu durum herhangi bir süreye bağlı olmadan ileri sürülebilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Evliliğin kurulma anı	Tarafların, memurun sorusuna olumlu sözlü cevap verdikleri an (TMK m. 142/2).
Kurucu unsurlar	Evlenmenin ayrı cinsten kişiler arasında, yetkili evlendirme memuru önünde ve tarafların karşılıklı sözlü irade açıklamasıyla yapılması.[3]
Evliliğin yokluğu	Kurucu unsurlardan biri eksik olan evliliğin hiç kurulmamış sayılması; herhangi bir süreye bağlı olmadan ileri sürülebilir.[4]

1 Yargıtay 2. HD, 19.06.2025, E. 2024/8887, K. 2025/6229.
2 Yargıtay 2. HD, 14.05.2013, E. 2012/15541, K. 2013/13594.
3 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.
4 Yargıtay 2. HD, 14.05.2013, E. 2012/15541, K. 2013/13594.

Evlenme kütüğü Yapılan evlenmelerin geçirildiği, eşler, şahitler ve memur tarafından imzalanan kayıt. Usulüne göre tasdik edilmiş kütük, evlenmenin yapıldığına karine oluşturur (Yön. m. 35).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde yürürlükteki Kanunun 109 uncu maddesinden sadeleştirilerek aynen alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Evlendirmeye memur olanlar evleneceklerden her birine, birbirleriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar; muvafakat cevapları üzerine evlenmenin her ikisinin rızasiyle kanunen akdedilmiş olduğunu beyan eder.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 109 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 109	4721 sayılı Kanun m. 142
Soru	Evlendirmeye memur olanlar her birine evlenmek isteyip istemediklerini sorar	Evlendirme memuru her birine evlenmek isteyip istemediklerini sorar
Kuruluş anı	Kanunda ayrıca belirtilmemiştir	Tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri an
Memurun açıklaması	Evlenmenin iki tarafın rızasıyla kanunen yapıldığını beyan eder	Evlenmenin karşılıklı rızayla ve kanuna uygun yapıldığını açıklar

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Adım	İşlem	Dayanak
1	Memur, önceden belirlenen yer ve zamanda, tarafların ve şahitlerin önünde her birine ayrı ayrı birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar	TMK m. 142/1; Yön. m. 27
2	Taraflar olumlu sözlü cevap verir; evlilik bu anda kurulur	TMK m. 142/2
3	Cevapların iki şahit tarafından duyulduğu doğrulanır	Yön. m. 27
4	Memur, evlenmenin karşılıklı rızayla ve kanuna uygun yapıldığını yüksek sesle açıklar	TMK m. 142/3; Yön. m. 27

Adım	İşlem	Dayanak
5	Evlenme kütüğü taraflara ve şahitlere imzalatılır; memur tarih ve saat koyarak imzalar	Yön. m. 27, 35
6	Eşlere aile cüzdanı verilir	TMK m. 143

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 109. maddesinden sadeleştirilerek aynen alınmıştır. Kanuna göre evlilik tarafların olumlu cevaplarıyla kurulur; memurun açıklaması ve kütüğün imzalanması bundan sonra gelir.

II. Sözlü Cevap Verilemeyen Durumlar

- İşitme ve konuşma engelli kişiler işaretle cevap verebilir. Memur gerekirse işaretlerden anlayan bir aracının önceden bulunmasını isteyebilir; bu durumda taraflar aracı bulundurmak zorundadır. Okuma yazma biliyorlarsa beyanları yazılı olarak kabul edilir (Yön. m. 27).
- Türkçe bilmeyen yabancılar için memur, Türk devletince tanınmış devletlerin birinci resmî dilini bilen bir tercüman kullanabilir. Tercüman, taraflarca önceden tören yerinde bulundurulur (Yön. m. 27).

III. Evliliğin Kurucu Unsurları ve Yokluk

2 Yargıtay 2. HD, 12.02.2014, E. 2014/1490, K. 2014/2584 kararında, Yargıtay'ın 14.06.1965 tarihli ve 3/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'na atıfla, evlenmenin yetkili evlendirme memuru ve iki tanık önünde evleneceklerden her birinin bu amaca uygun iradesini sözlü olarak açıklamasıyla vücut bulduğu belirtilmiştir. Evliliğin kurucu unsurları şunlardır:

Kurucu unsur	Eksikse	Dayanak
Ayrı cinsten iki kişi	Evlilik yok hükmündedir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5938
Yetkili evlendirme memuru önünde yapılma	Evlilik yok hükmündedir	TMK m. 134, 142
Tarafların karşılıklı ve sözlü evlenme iradesi	Evlilik yok hükmündedir	TMK m. 142/2

3 Yokluk ile butlan birbirinden farklıdır:

	Yokluk	Butlan
Sebep	Kurucu unsurlardan biri eksik	Kanunda sayılan mutlak veya nispi butlan sebepleri (TMK m. 145–153)

	Yokluk	Butlan
Sonuç	Evlilik hiç kurulmamıştır; mahkemeden bu durumun tespiti istenir	Batıl evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer; karara kadar geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğurur (TMK m. 156)
Süre	Herhangi bir süreye bağlı değildir	Nispi butlanda hak düşürücü süreler vardır (TMK m. 152)

Yokluk iddiası da dürüstlük kuralıyla sınırlıdır. Yargıtay 2. HD, 03.11.2025, E. 2024/7587, K. 2025/9307 kararında, on altı yıl evli olarak yaşayan, iki çocuğu olan ve evliliğin haklarından yararlanan eşin, karşı tarafın boşanma davası açması üzerine nikâhtan haberi olmadığını ileri sürmesi hakkın açıkça kötüye kullanılması sayılmıştır (TMK m. 2). 4

DİKKAT

Başkasının kimliğiyle yapılan bir nikâhta mesele çoğu zaman yanılma değil yokluktur. Yargıtay 2. HD, 14.05.2013, E. 2012/15541, K. 2013/13594 kararında, nüfusta eşi görünen kişinin törende bulunmadığı ve irade açıklamadığı iddiasının yokluk iddiası olduğu, yokluğun herhangi bir süreye bağlı olmadan her zaman ileri sürülebileceği belirtilmiş; davanın yanılma sebebiyle iptal davası sayılıp hak düşürücü süre gerekçesiyle reddedilmesi bozulmuştur.

IV. İmza ve Evlenme Kütüğü

Yönetmeliğe göre yapılan evlenmeler evlenme kütüğüne geçirilir ve eşler, şahitler ve memur tarafından imzalanır; usulüne göre tasdik edilmiş kütükler evlenmenin yapıldığına karine oluşturur (Yön. m. 35). Ancak imza, evliliğin kurulması için şart değildir: 5

- Evlenme defterinin imzalanması zorunlu olsa da akdin geçerliliği için kurucu unsur değildir; akit, iradenin sözlü olarak açıklanmasıyla tamamlanır.[5]
- Evlenme kütüğüne imza atılması evlilik sözleşmesi için kurucu unsur değildir.[6]
- Memurun mühür ve imzasını taşıyan kütük resmî belgedir; gıyapta nikâh kıyıldığını ileri süren, iddiasını ispatlamak zorundadır.[7]
- Nikâhta irade sorulmadığını ileri süren eşin davası, iddiasını ispatlayamadığı için reddedilmiş ve karar onanmıştır.[8]

5 Yargıtay 2. HD, 12.02.2014, E. 2014/1490, K. 2014/2584.
6 Yargıtay 2. HD, 19.06.2025, E. 2024/8887, K. 2025/6229.
7 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.
8 Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/6945, K. 2024/3174.

V. Vekâletle Evlenme

6 Evlenme bizzat tarafların huzuruyla yapılır; vekâletle evlenme yapılamaz (Yön. m. 27). Başvuru ise özel vekâletnameyle vekil eliyle yapılabilir (Yön. m. 17). Yargıtay 2. HD, 07.02.2008, E. 2007/8597, K. 2006/1173 kararında, yurt dışında erkeğin bizzat hazır bulunmadan vekâletnameyle temsil edilerek yaptığı evlenmenin Türk hukuku açısından yoklukla malul olduğu kabul edilmiştir.

VI. Memurun Sorumluluğu

7 Tören yapılmadan evlenme yapılmış gibi kayıt düzenlemek ağır bir sorumluluk doğurur. Yargıtay 5. CD, 12.06.2014, E. 2013/2562, K. 2014/6607 ve Yargıtay 5. CD, 16.03.2016, E. 2014/1042, K. 2016/2778 kararlarında, evlenme işlemini tamamlamayan çiftler için evlenme bildirimi düzenleyip nüfusa gönderen memurun eyleminin kamu görevlisinin resmî belgede sahteciliği suçunu oluşturabileceği ve davaya ağır ceza mahkemesinin bakması gerektiği belirtilmiştir (TCK m. 204/2).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.06.2025 · E. 2024/8887 · K. 2025/6229

Evlilik olumlu sözlü cevaplarla kurulur; kütüğe imza atmak kurucu unsur değildir

Silivri Aile Mahkemesinde başlayan ve bölge adliye mahkemesince karara bağlanan davada, davanın reddi yönünden davacılar temyiz yoluna başvurmuştur. Daire, 142. maddeye göre evlendirme memurunun evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorduğunu ve evlenme akdinin tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda tamamlandığını belirtmiştir. Tarafların evlenme kütüğüne imza atmasının evlilik sözleşmesi için kurucu unsur olmadığını kabul ederek davanın reddine ilişkin kararı onamıştır.

> *...evlenme akdinin tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda tamamlandığının, tarafların evlenme kütüğü defterine imza atma işleminin evlilik sözleşmesi için kurucu unsur olmadığının...*

DEĞERLENDİRME Kütükteki imzanın eksik olması veya başkasına ait olması, tek başına evliliği yok hükmünde kılmaz. Belirleyici olan, tarafların memur önünde olumlu sözlü cevap verip vermediğidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2014 · E. 2014/1490 · K. 2014/2584

Defterdeki imza eşe ait olmasa da memur ve tanıklar önünde irade açıklanmışsa evlilik kurulmuştur

Davacı, evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir; davalı ise birleştirilen dosyada boşanma davası açmıştı. Mahkeme yokluk davasını kabul etmiştir; defterdeki imzanın davacının eli ürünü olduğu tespit edilememişti. Daire, evlenmenin yetkili memur ve iki tanık önünde tarafların iradelerini sözlü olarak açıklamasıyla vücut bulduğunu belirtmiştir. Davacının memur ve tanıklar önünde evlenme iradesi açıkladığının anlaşıldığını, ceza mahkemesinin de evlenmenin memur ve iki tanık huzurunda gerçekleştiğini kabul ettiğini vurgulamıştır. Yokluk davasının reddedilmesi ve boşanma davasının incelenmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *Evlenme defteri veya kütüğünün, evlenenler, irade açıklamasına tanık olanlar ve evlendirme memuru tarafından imzalanması zorunlu ise de, bu husus aktin geçerliliği için kurucu bir unsur değildir.*

DEĞERLENDİRME Yokluk iddiasında imza incelemesinden çok, törende irade açıklanıp açıklanmadığı önemlidir. Bu davada ceza soruşturmasında ve ceza mahkemesinde tespit edilen olgulara itibar edilmiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.05.2013 · E. 2012/15541 · K. 2013/13594

Başkasının kimliğiyle yapılan nikâhta dava yokluk davasıdır ve süreye bağlı değildir

Davacı, gerçekte bir kişiyle evlendiği hâlde, o kişinin nikâhta kardeşinin nüfus kayıtlarını kullanması nedeniyle kayıtlarda kardeşiyle evli göründüğünü belirterek evliliğin iptalini istemiştir. Mahkeme davayı şahısta yanılma sebebiyle iptal davası olarak nitelendirdi ve hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir. Daire, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu, nüfusta eş görünen kişinin memur önünde bulunmadığı ve irade açıklamadığı iddiasının o kişiyle evliliğin yokluğunun tespiti istemi olduğunu belirtmiştir. Yokluğun süreye bağlı olmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Evlenmenin yokluğu herhangi bir süreye tabi olmaksızın her zaman ileri sürülebilir.*

DEĞERLENDİRME Yanılma sebebiyle iptal davası altı ay ve beş yıllık sürelere tabidir (TMK m. 149, 152); yokluk iddiası ise değildir. Davanın doğru nitelendirilmesi sonucu değiştirir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2025 · E. 2024/7587 · K. 2025/9307

On altı yıl sonra boşanma davasına karşılık ileri sürülen yokluk iddiası hakkın kötüye kullanılmasıdır

Davacı eş, resmî nikâhta memur önünde bulunmadığını, imza atmadığını ve evlenme iradesi açıklamadığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi, davacının memur önünde bulunmadığı ve defteri onun yerine başkasının imzaladığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafi reddetmiştir. Daire, tarafların 2003'te evlenip düğün yaptığını, iki ortak çocukları olduğunu, on altı yıl birlikte yaşadıklarını ve davacının resmî kayıtlarda evli görünmenin bütün haklarından yararlandığını belirtmiştir. Davanın, kadının boşanma davası açmasından hemen sonra açıldığını vurgulayarak hakkın açıkça kötüye kullanıldığını kabul etti ve kararı bozmuştur.

> *...eşinin boşanma davası açması üzerine resmi nikaha ilişkin bilgisinin olmadığı yönündeki beyanına itibar edilmesi hukuken mümkün olmayıp açıkça hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir...*

DEĞERLENDİRME Yokluk süreye bağlı olmasa da dürüstlük kuralı (TMK m. 2) yokluk iddiasını da sınırlar. Uzun süre evliliğin sonuçlarından yararlanan eşin bu iddiası dinlenmeyebilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.02.2008 · E. 2007/8597 · K. 2006/1173

Vekâletnameyle yapılan evlenme Türk hukuku açısından yoklukla maluldür

Taraflar arasındaki evlenme yurt dışında yapılmıştı. Erkek törende bizzat hazır bulunmamış, vekâletnameyle temsil edilmişti. Aile mahkemesi bu yönü değerlendirmeden karar vermiştir. Daire, 142. maddeye göre evlendirme memurunun evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorduğunu ve evlenmenin tarafların olumlu sözlü cevaplarıyla oluştuğunu hatırlatmıştır. Vekâletnameyle yapılan evlenmenin Türk hukuku açısından yoklukla malul olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

> *Vekaletname ile yapılan evlenme Türk Hukuku açısından yoklukla malül evlenmedir.*

DEĞERLENDİRME Evlenmenin şekli, yapıldığı ülkenin hukukuna tabidir (5718 s. MÖHUK m. 13/2). Bu kararda ise tarafların bizzat irade açıklaması, Türk hukuku bakımından vazgeçilmez kabul edilmiştir. Yurt dışında vekâletle evlenmeden önce hukuki görüş alınmalıdır.

6 **YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ**
12.06.2014 · E. 2013/2562 · K. 2014/6607

Tören yapılmadan evlenme bildirimi düzenleyen memurun eylemi resmî belgede sahtecilik olabilir

Evlendirme memuru olan sanığın, başvurup belgelerini teslim eden ancak belirlenen günde gelmedikleri için evlenme akdini imzalamayan bir çift hakkında, evlenme gerçekleşmiş gibi evlenme bildirimini onaylayıp nüfus müdürlüğüne gönderdiği ileri sürülmüştür. Asliye ceza mahkemesi görevi kötüye kullanma suçundan hüküm kurmuştur. Daire, eylemin sübutu hâlinde kamu görevlisinin resmî belgede sahteciliği suçunu oluşturabileceğini, bu suçla ilgili yargılama görevinin ağır ceza mahkemesine ait olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.

> *...hakkında evlenme akdi gerçekleşmiş gibi evlenme bildirimini onaylayarak nüfus müdürlüğüne göndermesi şeklinde gerçekleştiği iddia edilen olayda sanığın eyleminin sübutu halinde kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturabileceği...*

DEĞERLENDİRME Taraflar memur önünde irade açıklamamışsa evlilik kurulmamıştır. Böyle bir evlilik nüfusa tescil edilmişse, kaydın dayanağı olmadığı yokluk davasıyla tespit ettirilebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 134:** Evlendirme memuru.
- **TMK m. 141:** Tören yeri, tanıklar ve açıklık.
- **TMK m. 143:** Aile cüzdanı ve dinî tören.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 149:** Yanılma.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymama.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 17, 27, 35:** Vekil eliyle başvuru, törenin yapılışı, evlenme kütüğü.

MADDE

143

B. Evlenme töreni ve tescil
II. Yapılışı
3. Aile cüzdanı ve dinî tören

KANUN METNİ

(1) Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir.
(2) Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz.
(3) Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.

MADDE ÖZETİ

Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir; aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz ve evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir (m. 143). Medeni nikâh esası ile 743 sayılı eski Kanun'un bu maddeye karşılık gelen 110. maddesi, Anayasa'nın 174. maddesinde korunan inkılap kanunları arasında sayılır. Resmî nikâh olmadan dinî tören yapılmasını cezalandıran TCK m. 230/5 ve 6, Anayasa Mahkemesinin 27.05.2015 tarihli, E. 2014/36, K. 2015/51 sayılı kararıyla[1] iptal edilmiştir; bu nedenle dinî nikâh bugün suç değildir. Aynı kararda dinî törenin evlilik birliğini kurmadığı ve evlilikten doğan hakları sağlamadığı da vurgulanmıştır. Yargıtay da resmî nikâh olmadan birlikte yaşayan kişinin ölüm aylığı bakımından "eş" sayılamayacağını kabul etmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Aile cüzdanı	Evlenen her çifte evlendirme memurluğunca düzenlenip verilen ve kişisel durumdaki değişikliklerin işlendiği resmî cüzdan (TMK m. 143/1; Yön. m. 30).
Dinî tören (imam nikâhı)	Evlenmenin dinî kurallara göre yapılan töreni; hukuken evlilik kurmaz (TMK m. 143/3).

1 AYM, 27.05.2015, E. 2014/36, K. 2015/51.
2 Yargıtay 10. HD, 23.05.2013, E. 2012/19201, K. 2013/11230.

Medeni nikâh esası	Evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılması ilkesi; Anayasa'nın 174. maddesinde korunan inkılap kanunları arasındadır.
Resmî nikâh	Yetkili evlendirme memuru önünde, TMK m. 141–142'ye göre yapılan evlenme. Evlendirme yetkisi verilmiş müftülüklerde kıyılan nikâh da resmî nikâhtır (5490 s. K. m. 22/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde yürürlükteki Kanunun 110 uncu maddesinden sadeleştirilmek suretiyle alınmış ve kaynak Kanuna uygun olarak üç fıkra hâline getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlendirme memuru merasimin hitamı üzerine derhal karı ve kocaya bir evlenme kağıdı verir. Evlenme kağıdı ibraz edilmeden, evlenmenin dini merasimi yapılamaz. Bununla beraber evlenmenin tamamiyeti dini merasimin icrasına mütevakkıf değildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 110 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 110	4721 sayılı Kanun m. 143
Verilen belge	Evlenme kâğıdı	Aile cüzdanı
Dinî tören	Evlenme kâğıdı gösterilmeden yapılamaz	Aile cüzdanı gösterilmeden yapılamaz
Geçerlilik	Evlenmenin tamamlanması dinî törene bağlı değildir	Evlenmenin geçerli olması dinî törene bağlı değildir
Anayasal güvence	Anayasa m. 174/4'te inkılap kanunu olarak sayılmıştır	Aynı ilke yeni Kanun'da korunmuştur

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
10.06.2015	Dinî tören yasağına aykırılığı cezalandıran TCK m. 230/5-6'nın iptaline ilişkin karar Resmî Gazete'de yayımlandı; TMK m. 143 değişmedi	AYM, K. 2015/51

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
1	Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir	TMK m. 143/1; Yön. m. 30
2	Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz	TMK m. 143/2
3	Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir	TMK m. 143/3

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 110. maddesinden sadeleştirilerek alınmış ve kaynak Kanun'a uygun olarak üç fıkra hâline getirilmiştir. Eski Kanun'daki "evlenme kâğıdı" yerine "aile cüzdanı" ifadesi kullanılmıştır.

II. Aile Cüzdanı

- Evlenen her çifte evlendirme memurluğunca düzenlenmiş bir aile cüzdanı verilir. Cüzdanın alınması ve cüzdana kayıtlı kişilerin kişisel durumlarındaki değişikliklerin işlenmesi eşlerden biri tarafından yaptırılır (Yön. m. 30).
- Evlenmeden sonra nüfus müdürlüğüne veya dış temsilciliklere yapılan başvuru üzerine düzenlenen aile cüzdanı, eşlerden birine ya da özel temsil yetkisi içeren noter onaylı vekâletname sunan kişiye verilir (Yön. m. 30).
- Yetkili Türk makamları önünde evlenen yabancılara aile cüzdanı ve istekleri üzerine çok dilli evlenme belgesi verilir (Yön. m. 34).

2 Aile cüzdanı evliliği kuran değil, belgeleyen bir belgedir. Evlilik, tarafların memur önünde olumlu sözlü cevap verdikleri anda kurulur (TMK m. 142). Nikâhtan aylar sonra aile cüzdanı alındığı gerekçesiyle ileri sürülen yokluk iddiası da kabul görmemiştir.[3]

III. Dinî Tören ve Medeni Nikâh Esası

3 Anayasa'nın 174. maddesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile kabul edilen ve evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikâh esası ile aynı Kanun'un 110. maddesini, Anayasa'ya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamayacak ve yorumlanamayacak inkılap kanunları arasında saymıştır (Anayasa m. 174/4).

4 Resmî nikâh olmadan dinî tören yaptıranları ve evlenme belgesini görmeden dinî tören yapanları cezalandıran TCK m. 230'un beşinci ve altıncı fıkraları,

3 Yargıtay 2. HD, 06.05.2024, E. 2023/6945, K. 2024/3174.

Anayasa Mahkemesinin 27.05.2015 tarihli, E. 2014/36, K. 2015/51 sayılı kararıyla[4] Anayasa'nın 13., 20. ve 24. maddelerine aykırı bulunarak oy çokluğuyla iptal edilmiştir. Bununla birlikte TMK m. 143'teki yasak yürürlüktedir; dinî törenin hukuki bir evlilik doğurmaması kuralı da değişmemiştir.

DİKKAT

Dinî nikâhın suç olmaktan çıkması, çocuk yaşta evliliği meşru kılmaz. Resmî evlenme yaşının altındaki bir çocuğun dinî nikâhla birlikte yaşatılması çocuğun cinsel istismarı ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarını oluşturabilir (TCK m. 103, 104). Evlenme yaşı ve hâkim izni için bkz. TMK m. 124.

IV. İmam Nikâhının Hukuki Sonuçları

Konu	Sonuç	Dayanak
Evlilik birliği	Kurulmaz; dinî tören evlilikten doğan hakları sağlamaz	TMK m. 143/3; AYM, K. 2015/51
Mahkemeden evlilik tespiti	İstenemez; evlenme memur ve tanıklar önünde karşılıklı irade açıklamasıyla kurulur	Yargıtay 2. HD, K. 2006/16681
Ölüm aylığı	Sosyal güvenlik mevzuatında hak sahibi "eş" sayılmaz	Yargıtay 10. HD, K. 2013/11230
Destekten yoksun kalma tazminatı	Resmî evlilik şartı yoktur; eylemli ve düzenli birlikte yaşama ispatlanmalıdır	Yargıtay 4. HD, K. 2025/5985
Mirasçılık	Kanun mirasçılığı "sağ kalan eş" için tanır; dinî nikâh eşlik sıfatı vermez	TMK m. 499
Çocuklarla soybağı	Ana ile doğumla; baba ile tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur	TMK m. 282

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Dairesi, Şerife Yiğit/Türkiye (B. No: 3976/05, 02.11.2010) kararında, imam nikâhıyla yaşadığı kişinin ölümünden sonra ölüm aylığı ve sağlık sigortası talebi reddedilen başvurucu yönünden Sözleşme'nin 8. maddesinin ve 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı 14. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. 5

UYGULAMA NOTU

Dinî tören yapmak isteyen çiftler önce resmî nikâh kıydırmalı ve dinî törende aile cüzdanını göstermelidir (TMK m. 143/2). Müftülükte kıyılan nikâh, müftülüğe evlendirme memurluğu yetkisi verildiği için resmî nikâhtır; dinî tören yerine geçen bir işlem değildir (5490 s. K. m. 22/2).

4 AYM, 27.05.2015, E. 2014/36, K. 2015/51.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
27.05.2015 · E. 2014/36 · K. 2015/51

Dinî nikâhı cezalandıran TCK 230/5-6 iptal edildi; dinî tören yine de evlilik kurmaz

Pasinler Sulh Ceza Mahkemesi, resmî nikâh olmadan evlenmenin dinsel törenini yaptıranları ve evlenme belgesini görmeden dinsel tören yapanları cezalandıran TCK m. 230/5 ve 6'nın Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, kuralların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüğünü sınırladığını belirtmiştir. Evlilik bağından doğan hakları koruyan hukuki müesseselerin zaten bulunduğunu, resmî evlilik dışındaki birlikteliklere hukuki sonuç bağlanmamasının amaca ulaşmaya yettiğini ve cezanın ölçüsüz olduğunu kabul etmiştir. Kuralları Anayasa'nın 13., 20. ve 24. maddelerine aykırı bularak oy çokluğuyla iptal etmiştir.

> *Sadece evlenmenin dinsel törenini yapma ve yaptırmanın suç olarak düzenlenmemesi, bu birlikteliği hukuk düzenince geçerli olarak kabul edilen bir niteliğe kavuşturmamakta ve evlenmenin dinsel töreninin yapılması evlilik birliğinin kurulmasını ve birlikten kaynaklanan hakların kullanılmasını sağlamamaktadır.*

DEĞERLENDİRME İptal yalnız ceza yaptırımını kaldırmıştır. Dinî tören hâlâ hukuken evlilik doğurmaz ve TMK m. 143/2'deki sıralama kuralı yürürlüktedir.

2 **YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2013 · E. 2012/19201 · K. 2013/11230

Resmî nikâh olmadan birlikte yaşayan kişi ölüm aylığı bakımından "eş" sayılmaz

Davacı, 2001'de ölen sigortalıyla evlilik ilişkisi olmaksızın birlikte yaşadığını belirterek ölüm aylığına hak kazandığının tespitini istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi iş mahkemesi sıfatıyla davayı reddetmiştir. Daire, TMK m. 141, 142 ve 185 ile sosyal güvenlik mevzuatındaki "eş" ve "hak sahibi" kavramlarını birlikte değerlendirmiştir. Bu kavramlardan resmî evlilikle kazanılan yasal konumun kastedildiğini belirtmiştir; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Şerife Yiğit/Türkiye kararına da değinerek hükmü onamıştır.

> *...yaşamını yitiren sigortalı ile Türk Medeni Kanunu hükümleri kapsamında geçerli evlilik ilişkisi olmaksızın birlikte yaşayan davacının, anılan Kanun kapsamında "eş" ve giderek, sosyal güvenlik mevzuatı çerçevesinde "hak sahibi" olarak kabul edilemeyeceğinin...*

DEĞERLENDİRME İmam nikâhıyla yaşayan eşin ölüm aylığı güvencesi yoktur. Resmî nikâh bu bakımdan da belirleyicidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2006 · E. 2006/8409 · K. 2006/16681

Resmî nikâh olmadan geçmişe dönük "evlilik tespiti" kararı verilemez

Davacı, 1979'da ölen kişiyle 1974'te gayriresmî olarak evlendiğini belirterek evliliğin tespiti ve tescilini istemiştir. Mahkeme davayı kabul ederek tarafların 1974-1979 yılları arasında evli olduğunu tespit etmiştir; karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının istemi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir. Daire, TMK m. 141 ve 142'ye göre evlenmenin şekle bağlı bir akit olduğunu belirtmiştir. Bir evlendirme akdine dayanmadan birleşen kişiler arasında geçerli bir nikâh akdi meydana gelmediğini kabul ederek kararı sonuca etkili olmamak üzere bozmuştur.

> *Anılan hükümlere göre evlenme şekle bağlı akitlerdendir. İki tarafın evlendirme memuru ve tanıklar önünde karşılıklı olarak bu konudaki iradelerini açıkça bildirmeleri şarttır.*

DEĞERLENDİRME İmam nikâhı veya fiilî birliktelik, sonradan mahkeme kararıyla resmî evliliğe dönüştürülemez. Kanun yararına bozma kararın sonucunu değiştirmemiş, ancak doğru hukuki ilkeyi ortaya koymuştur.

4 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
16.04.2025 · E. 2023/9754 · K. 2025/5985

Destekten yoksun kalma tazminatı için resmî evlilik şart değildir, eylemli birlikte yaşama ispatlanmalıdır

Davacı, resmî nikâh olmadan birlikte yaşadığını ileri sürdüğü kişinin trafik kazasında ölmesi üzerine sigorta şirketinden destekten yoksun kalma tazminatı istemiştir. Sigorta tahkim heyetleri, ortak çocukları olduğu ve birlikte yaşadıkları gerekçesiyle talebi kabul etmiştir. Daire, destek kavramının hukuki bir ilişkiyi değil eylemli bir durumu hedef tuttuğunu ve tazminatın mirasçılara değil desteğinden yoksun kalanlara ait olduğunu belirtmiştir. Ancak nüfus kayıtlarına göre tarafların 1987'de boşandığını, sonrasında birlikte yaşadıklarına dair dosyada delil bulunmadığını tespit etmiştir. Kolluk araştırması, muhtarlık, abonelik ve seçmen kayıtları gibi delillerle destek ilişkisinin araştırılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Yukarıda açıklandığı üzere desteklik ilişkisi için resmi evlilik şartı bulunmayıp, tazminat talep eden ile desteğinin eylemli ve düzenli olarak karı-koca gibi birlikte yaşamaları, hayatlarını birleştirmelerinin yeterli olduğu açıktır.*

DEĞERLENDİRME İmam nikâhıyla yaşayan eş, eşlikten doğan hakları kazanmasa da, eylemli destek ilişkisini ispatlarsa haksız fiil tazminatı isteyebilir (TBK m. 53).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 134:** Evlendirme memuru; müftülüklerin yetkisi.
- **TMK m. 142:** Törenin şekli ve evliliğin kuruluş anı.

- **TMK m. 144:** Evlenmeye ilişkin yönetmelik.
- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 499:** Sağ kalan eşin mirasçılığı.
- **Anayasa m. 174:** İnkılap kanunlarının korunması.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 230.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 30, 34:** Aile cüzdanı, yabancılar için evlenme belgesi.

MADDE

144 C. Yönetmelik

KANUN METNİ

Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışma ve evlenme ile ilgili diğer konular yönetmelikle düzenlenir.

MADDE ÖZETİ

Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışma ve evlenmeyle ilgili diğer konular yönetmelikle düzenlenir (m. 144). Bu alanda uygulanan düzenleme, 10.07.1985 tarihli ve 85/9747 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla kabul edilip 07.11.1985 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Evlendirme Yönetmeliği'dir. Yönetmelik 2003, 2006, 2014 ve 2017'de değiştirilmiştir ve bugün 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na dayanır (Yön. m. 58). Yurt içinde yapılan evlenmeler on gün içinde nüfus müdürlüğüne bildirilir ve tescil edilir (5490 s. K. m. 23). Yargıtay, evlendirme memuru önünde yapılıp nüfusa bildirilmeyen bir evlenme için mahkemede tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığına ilişkin kararı onamıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlendirme Yönetmeliği	Evlendirme işlemlerini yürüten görevlileri, evlenme dosyasını, itirazı, töreni, kütükleri ve denetimi düzenleyen yönetmelik (Yön. m. 1).
Evlenme kütüğü	Yapılan evlenmelerin geçirildiği ve eşler, şahitler ve memur tarafından imzalanan kayıt; usulüne göre tasdik edilmişse evlenmenin yapıldığına karine oluşturur (Yön. m. 35).
Evlenme bildirimi	Evlendirme memurunun, yaptığı evlenmenin tescili için nüfus müdürlüğüne gönderdiği form; yurt içinde on gün, dış temsilciliklerde otuz gün içinde gönderilir (5490 s. K. m. 23; Yön. m. 32).
Tescil	Evlenmenin aile kütüğüne işlenmesi; nüfus müdürlüğü bildirimi tescil etmekle yükümlüdür (5490 s. K. m. 23/1).

1 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/4860, K. 2023/5868.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddeyle, yürürlükteki Kanunun 111 inci maddesinde öngörülen nizamname yerine yönetmelik çıkarılması öngörülmektedir. Bu yönetmelikle evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışmalar ve evlenme başvurusu ve töreniyle ilgili diğer konular düzenlenecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İlan ve evlenme merasimine ve evlenme sicillerine dair hükümler nizamname ile muayyendir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 111 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 111	4721 sayılı Kanun m. 144
Düzenleme aracı	Nizamname (tüzük)	Yönetmelik
Kapsam	İlan, evlenme merasimi ve evlenme sicilleri	Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, yazışma ve evlenmeyle ilgili diğer konular
İlan	Evlenmenin ilanı düzenlenirdi	İlan sistemi kaldırılmıştır (Yön. m. 21)

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde TMK m. 144'e ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
28.07.2003	Evlendirme Yönetmeliği'nde değişiklik; mal rejimi bildirimine ilişkin ek madde eklendi	2003/5996 s. BKK
16.11.2006	Yönetmelik'in hukuki dayanağı 4721 ve 5490 sayılı Kanunlar olarak yeniden düzenlendi	2006/11269 s. BKK
29.12.2014	"Evlenme akdi" ifadeleri "evlenme" olarak değiştirildi; birçok madde yenilendi	2014/7126 s. BKK
28.11.2017	Yönetmelik'te yeni değişiklikler yapıldı	2017/11079 s. BKK

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

1 Madde, evlenmeyle ilgili ayrıntıların kanunda değil yönetmelikte düzenlenmesini öngörür. TBMM gerekçesine göre 743 sayılı eski Kanun'un 111. maddesinde öngörülen nizamname yerine yönetmelik çıkarılması kabul edilmiş; evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışmalar ve evlenme başvurusu ve töreniyle ilgili diğer konuların bu yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

Evlendirme Yönetmeliği, 4721 sayılı Kanun'dan önce, 1985'te çıkarılmıştır. 4722 sayılı Yürürlük Kanunu'na göre yeni düzenlemeler yapılıncaya kadar yürürlükteki yönetmeliklerin Türk Medeni Kanunu'na aykırı olmayan hükümleri uygulanmaya devam eder (4722 s. K. m. 22). Yönetmelik daha sonra 2003, 2006, 2014 ve 2017'de değiştirilmiş; örneğin 2014 değişikliğiyle metindeki "evlenme akdi" ifadeleri "evlenme" olarak değiştirilmiştir. 2

II. Evlendirme Yönetmeliği'nin Bölümleri

Bölüm	Maddeler	Konu	İlgili TMK sayfası
Genel Hükümler	1–2	Amaç ve tanımlar	TMK m. 144
Temel İlkeler	3–13	Nüfus idaresinin ve evlendirme memurlarının görev ve yetkileri, yurt dışında ve yabancılarla evlenme	TMK m. 134
Evlenme Ehliyeti ve Engelleri	14–15	Yaş, hısımlık, evlilik, bekleme süresi, gaiplik, sağlık raporu	TMK m. 124–133
Evlenmede Usul ve Evlenmenin Yapılması	16–22	Başvuru, vekil eliyle başvuru, beyanname, belgeler, inceleme, izin belgesi	TMK m. 135–139
Evlenmenin Reddi ve Evlenmeye İtiraz	23–25	Ret, itiraz, Cumhuriyet savcısının itirazı	TMK m. 137–138
Evlenme Töreni	26–34	Tören yeri, açıklık, şahitler, erteleme, aile cüzdanı, bildirim ve tescil	TMK m. 141–143
Evlenme Kütükleri ve Yazışma Usulleri	35–41	Kütük, tasdik ve arşiv, yazışma, belgeler, imha	TMK m. 144
Çeşitli Hükümler	42–60	Dosyanın süresi, memurların nitelikleri, tören saatleri, yaşın hesaplanması, devir teslim, denetim, ceza hükümleri	TMK m. 140

Yönetmelik'in ek 1. maddesi, evlenme başvurusu sırasında mal rejimi seçiminin bildirilmesini düzenler; geçici maddeler ise Yönetmelik'in yürürlüğe girdiği döneme ilişkin geçiş hükümleridir. 3

III. Evlenmenin Nüfusa Bildirimi ve Tescili

- Evlendirme işlemini yapanlar, evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde evlenme bildirimini nüfus müdürlüğüne göndermekle, nüfus müdürlüğü de tescil etmekle yükümlüdür (5490 s. K. m. 23/1).
- Dış temsilciliklerce yapılan evlenmeler otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine bildirilir (5490 s. K. m. 23/3; Yön. m. 32).

- Yurt dışında yabancı makamlar önünde yapılan evlenmeler, Türk Medeni Kanunu'na uygun olmak ve butlanı gerektiren bir sebep bulunmamak kaydıyla geçerlidir; en geç otuz gün içinde dış temsilciliğe bildirilir (5490 s. K. m. 24).
- Nüfus idaresi, tescil sırasında evlenmenin mutlak butlan sebeplerinden biriyle malul olduğunu tespit ederse tescili yapar, ancak durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir (Yön. m. 33).
- Evlenmeye esas dosya ve belgeler evlenme tarihinden itibaren on yıl sonra imha edilir; evlenme kütükleri ve tescile ilişkin bildirimler ise hiçbir şekilde imha edilemez (Yön. m. 41).

4 Tescil, evliliği kuran değil, onu kayda geçiren bir işlemdir. Evliliğin nüfusa işlenmemesi, kurucu unsurlar tamam olduğu sürece yokluk sonucu doğurmaz.[2] Aynı şekilde evliliğin iptaline ilişkin kararın nüfusa tescili de bildirici niteliktedir.[3]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Nikâhtan sonra e-Devlet veya nüfus kayıt örneği üzerinden medeni hâlin "evli" olarak işlendiği kontrol edilmelidir. Evlenme nüfusa işlenmemişse önce evlendirme memurluğuna ve nüfus müdürlüğüne başvurulmalıdır. Yargıtay'ın onadığı bir kararda, bu durumda mahkemede evlilik tespiti davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığı ve idari yola başvurulması gerektiği kabul edilmiştir.[4]

IV. Evlenme Başvurusunda Mal Rejimi Bildirimi

5 Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır; ancak taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilir (TMK m. 205/1). Yönetmeliğe göre evlendirme memuru evlenecekleri mal rejimi seçimini bildirmeye davet etmek zorunda değildir; bildirim yapılmaması evlenmeye engel olmaz. Memur, seçimlik rejimlerden birinin seçilmesini kabul edebilir, ancak kanundaki düzenlemelerden farklı anlaşmaları kabul edemez; bunun için noterlik yoluna gidilmelidir (Yön. ek m. 1).

V. Yönetmelik ve Memurun Yetkisi

6 Evlendirme memurunun yetkisi ve görevleri büyük ölçüde Yönetmelik'te düzenlenir (Yön. m. 6–9). Yargıtay CGK, 21.01.2020, E. 2016/962, K. 2020/15 kararında, bir belde evlendirme memurunun yabancılarla evlendirme yetkisi suç tarihindeki Yönetmelik metnine göre değerlendirilmiştir. Yönetmelikteki belgeler tamamlanmadan nikâh kıyılması ise memur için ceza soruşturması sonucunu doğurabilir.[5]

2 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.
3 Yargıtay 2. HD, 18.03.2013, E. 2012/7489, K. 2013/7259.
4 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/4860, K. 2023/5868.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2023 · E. 2023/4860 · K. 2023/5868

Memur önünde yapılıp nüfusa bildirilmeyen evlenme için tespit davasında hukuki yarar yoktur

Sonradan Türk vatandaşlığını kazanan davacı, 2020'de bir belediyede yabancı uyruklu bir kişiyle evlendiğini, ancak evliliğin nüfusa işlenmediğini ve bu yüzden bekâr göründüğünü, çocuğunu da nüfusa kaydettiremediğini belirterek evliliğin tespiti ve tescilini istemiştir. İlk derece mahkemesi, evlendirme memurluğunun evlenmeyi Yönetmelik'in 32. maddesine göre nüfus müdürlüğüne bildirdiğini, kurumlar arasındaki hataların idari işlemlerden kaynaklandığını belirtmiştir. İdarenin kabul etmediği talepler için idari yargıya başvurulabileceğini, bu nedenle tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığını kabul ederek davayı usulden reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...evlendirme dairesi önünde yapılan ve ilgili nüfus dairesine bildirilmeyen işlemler yönünden kimlik belgesindeki medeni hal hanesinin düzeltilmesine, evliliğin tespitine yönelik dava açılmasında hukuki yarar bulunmadığı...*

DEĞERLENDİRME Memur önünde yapılmış evlenme zaten kurulmuştur; eksik olan yalnız tescildir. Bu nedenle çözüm, nüfus idaresine başvurmak ve gerekirse idari yargı yoluna gitmektir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2013 · E. 2012/7489 · K. 2013/7259

Evliliğin iptaline ilişkin kararın nüfusa tescili bildiricidir; nüfus müdürlüğü davaya taraf olmaz

Cumhuriyet savcısı, kadının evlenme tarihinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptali için dava açmıştır; davada nüfus müdürlüğü de davalı konumundaydı. Daire, nüfus kaydının düzeltilmesine ilişkin davalarda nüfus idaresinin yasal hasım olduğunu, ancak iptal davasının nüfus kaydının düzeltilmesiyle ilgisi bulunmadığını ve nüfus müdürlüğü yönünden davanın husumet yokluğundan reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir. İptal kararı kesinleştiğinde evliliğin, karar nüfusa tescil edilmemiş olsa bile ileriye dönük olarak sona erdiğini kabul etmiştir. Savcının duruşmaya çağrılmaması gibi başka eksiklikleri de belirterek kararı bozmuştur.

> *Evliliğin iptali davası sonucunda, iptale karar verilmesi ve bu kararın kesinleşmesiyle evlilik, (karar nüfusa tescil edilmemiş olsa dahi) ileriye yönelik olarak ortadan kalkar (TMK. m. 156). Bu sebeple iptal kararının nüfusa tescil edilmesi, kurucu değil, bildirici etkiye sahiptir.*

5 Yargıtay 5. CD, 27.02.2023, E. 2021/7356, K. 2023/1696.

DEĞERLENDİRME Nüfus kayıtları evliliği ve sona ermesini gösterir, ancak doğurmaz. Hem evlenme hem iptal bakımından belirleyici olan, hukuken geçerli işlem veya kesinleşmiş karardır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 134:** Başvuru ve evlendirme memuru.
- **TMK m. 139:** Evlenme izni belgesi.
- **TMK m. 142:** Törenin şekli.
- **TMK m. 143:** Aile cüzdanı ve dinî tören.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 22–24.
- 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 22.

BATIL OLAN EVLENMELER

Dördüncü Ayırım · m. 145–160

Batıl Olan Evlenmeler başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 145–160. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 145	Sebepleri	Evlenme; eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması, sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması, evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı veya eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlık bulunması hâllerinde mutlak butlanla batıldır
m. 146	Dava açma görevi ve hakkı	Mutlak butlan davası Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır; bu dava ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir
m. 147	Dava hakkının sınırlanması veya kalkması	Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; ancak her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir
m. 148	Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk	Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir
m. 149	Yanılma	Eşlerden biri, evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak razı olmuşsa ya da eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez kılacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse, evlenmenin iptalini dava edebilir
m. 150	Aldatma	Eşlerden biri, eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan onun tarafından veya onun bilgisi altında başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa ya da kendisinin veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse, evlenmenin iptalini dava edebilir
m. 151	Korkutma	Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir
m. 152	Hak düşürücü süre	İptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 153	Yasal temsilcinin dava hakkı	Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir
m. 154	Bekleme süresine uymama	Kadının bekleme süresi bitmeden evlenmesi, evlenmenin butlanını gerektirmez
m. 155	Şekil kurallarına uymama	Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez
m. 156	Genel olarak	Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer; mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur
m. 157	Çocuklar yönünden	Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılır
m. 158	Eşler yönünden	Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenmeyle kazandığı kişisel durumunu korur; mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır
m. 159	Mirasçıların dava hakkı	Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez; mirasçılar ancak açılmış olan davayı sürdürebilir
m. 160	Yetki ve yargılama usulü	Evlenmenin butlanı davasında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır

MADDE

145 A. Mutlak butlan I. Sebepleri

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:
(2) 1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
(3) 2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,
(4) 3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,
(5) 4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması.

MADDE ÖZETİ

Evlenme; eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması, sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması, evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı veya eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlık bulunması hâllerinde mutlak butlanla batıldır (m. 145). Mutlak butlan sebepleri kamu düzenini ilgilendirir; dava Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen, ayrıca ilgisi olan herkes tarafından açılabilir (TMK m. 146). Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer ve karara kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK m. 156). Mutlak ve nispi butlan sebeplerinin kanunda sınırlı olarak sayıldığı Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571 kararında vurgulanmıştır. Muvazaalı evliliğe ilişkin bir butlan sebebinin kanunda bulunmadığı da Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2023/3550, K. 2023/5469 kararında belirtilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Mutlak butlan — Kanunun kamu düzeni gereği aradığı koşulların bulunmaması nedeniyle evliliğin hâkim kararıyla sona erdirilmesi; sebepleri TMK m. 145'te sayılır.

Nispi butlan	Yalnız taraf menfaatini ilgilendiren sebeplerle (geçici ayırt etme gücü yokluğu, yanılma, aldatma, korkutma, yasal temsilci izninin bulunmaması) evliliğin iptali (TMK m. 148–153).
Yokluk	Kurucu unsurlardan biri eksik olan evliliğin hiç kurulmamış sayılması (TMK m. 142).
Sınırlı sayım (numerus clausus)	Butlan sebeplerinin yalnız kanunda sayılanlardan ibaret olması; kanunda sayılmayan bir sebeple evliliğin butlanına karar verilemez.[1]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 112 nci maddesini karşılamaktadır. Maddenin konu ve kenar başlıkları "A.Mutlak Butlan" "1.Sebepleri" şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin (2) numaralı bendindeki "akıl hastalığı veya daimî bir sebep neticesi mümeyyiz" olmama hâli iki ayrı bent hâline getirilmiştir. Maddenin (2) numaralı bendinde "sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksunluk"; (4) numaralı bendinde ise "evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı" hâli kaleme alınmıştır. Bu yolla herhangi bir akıl hastalığının değil, ancak "evlenmeye engel olacak derecedeki" akıl hastalığı evliliğin butlanı sebebi sayılmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 68–69

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Aşağıdaki hallerde evlenme batıldır: 1 – Karı kocadan biri evlenme merasiminin icrası zamanında evli ise, 2 – Karı kocadan biri evlenme merasiminin icrası zamanında bir akıl hastalığı veya daimi bir sebep neticesi mümeyyiz değilse, 3 – Karı koca arasında kanunen memnu bir derecede kan veya sıhriyet hısımlığı varsa.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 112 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 112	4721 sayılı Kanun m. 145
Evli olma	**1.** bent	**1.** bent
Ayırt etme gücü ve akıl hastalığı	Tek bentte: akıl hastalığı veya daimî bir sebeple mümeyyiz olmama	İki ayrı bent: sürekli ayırt etme gücü yokluğu (2) ve evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı (3)
Hısımlık	Kanunen yasak derecede kan veya sıhriyet hısımlığı	Evlenmeye engel olacak derecede hısımlık (4)

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

1 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2023/3550, K. 2023/5469.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Bent	Mutlak butlan sebebi	Ayrıntılı sayfa	Önemli not
1	Evlenme sırasında eşlerden birinin evli olması	TMK m. 130	Önceki evlilik butlan kararından önce sona ermiş ve ikinci eş iyiniyetliyse butlana karar verilemez (TMK m. 147/3)
2	Evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksunluk	TMK m. 125	Geçici bir sebeple ayırt etme gücü yokluğu nispi butlan sebebidir (TMK m. 148)
3	Evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı	TMK m. 133	Her akıl hastalığı değil, yalnız evlenmeye engel derecedeki hastalık butlan sebebidir
4	Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlık	TMK m. 129	Üstsoy ile altsoy, kardeşler, amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri, kayın hısımları ile evlat edinen ve evlatlık arasında

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 112. maddesini karşılar. 1
Eski Kanun'daki "akıl hastalığı veya daimî bir sebep neticesi mümeyyiz" olmama hâli iki ayrı bende ayrılmış; böylece herhangi bir akıl hastalığı değil, ancak evlenmeye engel olacak derecedeki akıl hastalığı butlan sebebi sayılmıştır. Gerekçede akıl hastalığı hâli "(4) numaralı bent" olarak anılmaktadır; Kanun'un yürürlükteki metninde bu hâl 3. bentte yer alır.

II. Mutlak Butlan, Nispi Butlan, Yokluk ve Boşanma

Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571 kararına göre boşanma, 2
hukuken geçerli bir evliliğin kanundaki şartlar gerçekleşince mahkeme kararıyla sona erdirilmesidir; evlenmenin butlanı ise kanunun aradığı geçerlilik koşullarını taşımayan bir evliliğin mahkeme kararıyla sona erdirilmesidir. Kurucu unsurlardan biri eksikse yokluk, kanunun taraflarda veya iradelerinde aradığı niteliklerden biri eksikse butlan söz konusu olur.

	Yokluk	Mutlak butlan	Nispi butlan
Sebep	Kurucu unsur eksik (ayrı cins, memur önünde, karşılıklı sözlü irade)	TMK m. 145'teki dört hâl	TMK m. 148–151 ve 153'teki hâller
İleri sürebilecek kişi	Hukuki yararı olan herkes	Cumhuriyet savcısı re'sen; ilgisi olan herkes (TMK m. 146)	Eş; belli hâllerde yasal temsilci

	Yokluk	Mutlak butlan	Nispi butlan
Süre	Herhangi bir süreye bağlı değil	Kanunda süre öngörülmemiştir; sınırlamalar TMK m. 147'dedir	İptal sebebinin öğrenilmesinden itibaren altı ay, her hâlde beş yıl (TMK m. 152)
Etkisi	Evlilik hiç kurulmamıştır	Evlilik hâkim kararıyla ileriye dönük sona erer (TMK m. 156)	Evlilik hâkim kararıyla ileriye dönük sona erer (TMK m. 156)

DİKKAT

Mutlak butlan kararı geçmişe etkili değildir. Mahkemece butlanına karar verilen evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılır (TMK m. 157). Evlenirken iyiniyetli olan eş, bu evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur (TMK m. 158). Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancı da evlenmede iyiniyetliyse vatandaşlığını korur (5901 s. K. m. 16/3).

III. Sınırlı Sayım İlkesi ve Muvazaalı Evlilik

3 Butlan sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Evliliğin bakım, mal veya başka bir çıkar amacıyla yapıldığı iddiası, kanunda sayılan bir sebebe dayanmadıkça butlan kararına götürmez. Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2023/3550, K. 2023/5469 kararında, yaşlı bir erkeğin bakım beklentisiyle yaptığı evliliği karşı tarafın çıkar amacıyla yaptığı ileri sürülerek verilen iptal kararı, nispi butlan sebebi kanıtlanamadığı için bozulmuştur.

4 Vatandaşlık bakımından ayrı kurallar vardır: bir Türk vatandaşıyla evlenme doğrudan vatandaşlık kazandırmaz; en az üç yıldır evli olan yabancının başvurusunda aile birliği içinde yaşama ve evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyette bulunmama şartları aranır (5901 s. K. m. 16/1).

IV. Evlenme Sırasında Evli Olma

5 Evli olan kişi yeniden evlenemez; bunun için önceki evliliğin sona erdiğini ispat etmesi gerekir (TMK m. 130). Önceki evlilik devam ederken yapılan ikinci evlenme mutlak butlanla batıldır (TMK m. 145/1). İkinci evlenmenin butlanına karar verilemeyen tek hâl, önceki evliliğin butlan kararından önce sona ermesi ve ikinci evlenmede diğer eşin iyiniyetli olmasıdır (TMK m. 147/3).

6 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/1062, K. 2024/6537 kararına konu olayda boşanma kararı kesinleşmiş gibi işlem görmüş, ancak Yargıtay'ca bozulmuştu. Bu arada yapılan ikinci evlenme, önceki evlilik hâlâ devam ettiği için mutlak butlanla batıl sayılmış ve karar onanmıştır.

UYGULAMA NOTU

Yeniden evlenmeden önce boşanma kararının gerçekten kesinleştiği ve nüfusa işlendiği kontrol edilmelidir. Kesinleşme şerhinin hatalı verilmesi veya kararın temyiz incelemesinde bozulması, yeni evliliği mutlak butlan riskiyle karşı karşıya bırakır. Yurt dışında alınan boşanma kararları ise tanınmadan veya nüfusa tescil edilmeden Türkiye'de sonuç doğurmaz (TMK m. 130).

V. Diğer Sebepler

- **Sürekli ayırt etme gücü yokluğu:** Evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan kişinin evlenmesi batıldır. Ayırt etme gücü sonradan kazanılmışsa mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü kazanan eş açabilir (TMK m. 147/2). Ayrıntılar ve kararlar için bkz. TMK m. 125.
- **Evlenmeye engel akıl hastalığı:** Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemez (TMK m. 133). Hastalık iyileşmişse dava hakkı yalnız iyileşen eşindir (TMK m. 147/2).
- **Hısımlık:** Kan ve kayın hısımlığı ile evlatlık ilişkisinden doğan evlenme yasakları TMK m. 129 şerhinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
22.11.2022 · E. 2021/670 · K. 2022/1571

Butlan sebepleri kanunda sınırlıdır; sürekli ayırt etme gücü yokluğu iddiası geçici yokluk davasına çevrilemez

Davacı, babasının ölümünden sonra, babasıyla davalı arasındaki evliliğin yokluğunun tespitini, olmazsa babasının evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olduğu gerekçesiyle mutlak butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, davanın aslında geçici bir sebeple ayırt etme gücü yokluğuna dayanan nispi butlan davası olduğunu, bu davanın mirasçılara geçmediğini ve süresinin geçtiğini belirterek gerekçeyi değiştirmiştir. Özel Daire bu kararı bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Genel Kurul, mutlak ve nispi butlan arasındaki farkları açıklamıştır; ön incelemede uyuşmazlığın yokluk ve mutlak butlan olarak belirlendiğini, bölge adliye mahkemesinin davacının ileri sürmediği bir nitelendirmeyle gerekçeyi değiştirmesinin doğru olmadığını kabul ederek direnme kararını bozmuştur.

> *Mutlak butlan sebepleri kamu düzenini ilgilendirdiği için, mutlak butlan davası Cumhuriyet Savcısı tarafından da açılabileceği hâlde, nisbi butlan davası sadece taraf menfaatlerini ilgilendirir ve bu nedenle de eşlerden biri ve belli hâllerde yasal temsilci tarafından açılır.*

DEĞERLENDİRME Ayırt etme gücü yokluğunun sürekli mi geçici mi olduğu, davanın kim tarafından ve hangi sürede açılabileceğini belirler. Sürekli yokluk mutlak butlan (TMK m. 145/2), geçici yokluk nispi butlan (TMK m. 148) sebebidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2023 · E. 2023/3550 · K. 2023/5469

Butlan sebepleri sınırlıdır; muvazaalı evlilik ayrı bir butlan sebebi değildir

Yaşlı bir erkek, aralarında büyük yaş farkı bulunan kadınla evlendikten on sekiz gün sonra, bakım vaadiyle kandırıldığını ve kadının evlenme iradesi taşımadığını ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, kadının gerçek amacının mal edinmek olduğunu ve erkeğin yanıltıldığını kabul ederek evliliğin nispi butlan sebebiyle iptaline karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Yargılama sırasında davacı öldü ve mirasçısı davayı sürdürmüştür. Daire, butlan sebeplerinin kanunda sınırlı olarak sayıldığını, muvazaalı evliliğe ilişkin bir butlan sebebinin kanunda yer almadığını belirtmiştir. Nispi butlanı gerektirecek bir sebebin kanıtlanmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Mutlak butlan ve nisbi butlan sebepleri kanunda sınırlı biçimde (numerus clausus) sayılmış olup muvazaalı evliliğe ilişkin bir butlan sebebi kanunda yer almamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Evliliğin çıkar amacıyla yapıldığı iddiası tek başına yeterli değildir. İddianın yanılma, aldatma veya korkutma gibi kanunda sayılan bir sebebe oturtulması ve ispatlanması gerekir (TMK m. 149–151).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/1062 · K. 2024/6537

Bozulan boşanma kararına güvenilerek yapılan ikinci evlenme mutlak butlanla batıldır

Cumhuriyet Başsavcılığı, davalılardan birinin önceki evliliği devam ederken diğer davalıyla 2019'da resmî nikâh kıydığını ileri sürerek ikinci evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Önceki evlilik için verilen boşanma kararına 2016'da kesinleşme işlemi yapılmış, ancak karar daha sonra Yargıtay'ca boşanma yönünden bozulmuştu. İlk derece mahkemesi, boşanma kararının bütünüyle ortadan kalktığını, önceki evliliğin sona ermediğini ve bu nedenle 147. maddenin uygulanamayacağını belirterek ikinci evliliğin mutlak butlanla iptaline karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 2016/23802 Esas 2016/14898 Karar sayılı bozma ilamı ile boşanma yönünden kaldırılmasına kararı verildiği ve boşanma kararının tüm yönleriyle ortadan kalktığı…*

DEĞERLENDİRME İkinci eşin iyiniyeti, ancak önceki evlilik sona ermişse korunur (TMK m. 147/3). Önceki evlilik devam ediyorsa iyiniyet ikinci evliliği kurtarmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 125:** Ayırt etme gücü.
- **TMK m. 129:** Hısımlık.
- **TMK m. 130:** Önceki evlilik.
- **TMK m. 133:** Akıl hastalığı.
- **TMK m. 146:** Mutlak butlan davasını açma görevi ve hakkı.
- **TMK m. 147:** Dava hakkının sınırlanması veya kalkması.
- **TMK m. 148:** Geçici ayırt etme gücü yokluğu.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı ve sonuçları.
- 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 16.

MADDE

146

A. Mutlak butlan

II. Dava açma görevi ve hakkı

KANUN METNİ

(1) Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır.
(2) Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.

MADDE ÖZETİ

Mutlak butlan davası Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır; bu dava ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir (m. 146). TBMM gerekçesine göre savcı bakımından dava açmak bir görevdir. Nüfus idaresi, tescil sırasında evlenmenin mutlak butlan sebeplerinden biriyle malul olduğunu tespit ederse durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir (Yön. m. 33). Mirasçılar, mutlak butlan davasını ilgili sıfatıyla açabilir.[1] Ancak "ilgili" olmak, davacının maddi veya manevi hukuki yararının bulunmasını gerektirir.[2] Evliyken yeniden evlenme sebebine dayanan dava, ikinci evliliğin iki tarafına birlikte yöneltilmelidir.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Dava açma görevi	Cumhuriyet savcısının mutlak butlan sebebini öğrendiğinde davayı re'sen açma yükümlülüğü (TMK m. 146/1).
İlgili	Evliliğin mutlak butlanla sona erdirilmesinde maddi veya manevi hukuki yararı bulunan kişi; mirasçı kavramından daha geniştir.[4]
Hukuki yarar	Davacının dava açmakta korunmaya değer bir menfaatinin bulunması; dava şartıdır (HMK m. 114/1-h).
Mecburi dava arkadaşlığı	Bir hakkın birden fazla kişiye karşı birlikte ileri sürülmesi ve hepsi hakkında tek hüküm verilmesi gereken durum (HMK m. 59–60).

1 Yargıtay 2. HD, 25.11.2013, E. 2013/8925, K. 2013/27382.
2 Yargıtay 2. HD, 18.11.2025, E. 2025/3364, K. 2025/9832.
3 Yargıtay 2. HD, 09.12.2013, E. 2013/24235, K. 2013/28244.
4 Yargıtay 2. HD, 18.11.2025, E. 2025/3364, K. 2025/9832.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 113 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddede sadece dava açma hakkı değil aynı zamanda Cumhuriyet savcıları için böyle bir davayı açma, görev olarak düzenlenmiş olduğundan kenar başlık "Dava açma görevi ve hakkı" şeklinde değiştirilmiştir. Madde iki fıkra hâline getirilmiştir. Birinci fıkrada Cumhuriyet savcıları bakımından dava açma görevi, ikinci fıkrada ilgililer bakımından dava açma hakkı düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 69*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Butlan davası müddeiumumi tarafından resen ikame olunur. Alakadarlardan her biri dahi butlan davasını ikame edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 113 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 113	4721 sayılı Kanun m. 146
Savcı	Müddeiumumi davayı re'sen açar	Cumhuriyet savcısı re'sen açar; bu bir görevdir
Diğerleri	Alakadarlardan her biri	İlgisi olan herkes
Kenar başlık	Dava hakkı	Dava açma görevi ve hakkı

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Davacı	Niteliği	Dayanak
Cumhuriyet savcısı	Re'sen dava açmakla görevlidir	TMK m. 146/1
İlgisi olan herkes	Dava açma hakkı vardır; hukuki yarar gerekir	TMK m. 146/2
Evlilik sona ermişse	Savcı re'sen açamaz; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir	TMK m. 147/1
Ayırt etme gücü sonradan kazanılmış veya akıl hastalığı iyileşmişse	Davayı yalnız ayırt etme gücünü kazanan veya iyileşen eş açabilir	TMK m. 147/2

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 113. maddesini karşılar. Maddede yalnız dava açma hakkı değil, Cumhuriyet savcıları için böyle bir davayı açma görevi de düzenlendiğinden kenar başlık "Dava açma görevi ve hakkı" olarak değiştirilmiş; madde iki fıkraya ayrılmıştır.

2 Mutlak butlan sebepleri kamu düzenini ilgilendirdiği için dava savcı tarafından da açılabilir; nispi butlan davası ise yalnız taraf menfaatini ilgilendirir ve eşlerden biri, belli hâllerde yasal temsilci tarafından açılır.[5]

II. Cumhuriyet Savcısının Görevi

- Cumhuriyet savcısı, kanunda açıkça öngörülen hâllerde hukuk davası açar veya açılmış davada taraf olarak yer alır; savcının yer aldığı dava ve işler üzerinde taraflar serbestçe tasarruf edemez (HMK m. 70).
- Savcı mutlak butlan sebebini çeşitli yollarla öğrenebilir: nüfus idaresi tescil sırasında tespit ettiği butlan sebebini savcılığa bildirir (Yön. m. 33); evlenme engellerine ilişkin ihbarlar da savcılığa yapılabilir (Yön. m. 25).
- Savcının açtığı davada savcı taraf olarak duruşmaya çağrılmadan hüküm kurulamaz.[6]
- Uygulamada savcı, örneğin önceki evliliği devam eden kişinin ikinci evliliği için davaname ile mutlak butlan davası açar.[7]

III. "İlgili" Kavramı

Kişi	Dava hakkı	Dayanak
Önceki evliliğin eşi (evliyken yeniden evlenmede)	Evet	Yargıtay 2. HD, K. 2013/28244
Ölen eşin mirasçıları	Evet, ilgili sıfatıyla	Yargıtay 2. HD, K. 2013/27382
Evlilik ölümle sona ermiş, mirasçılar mevcutken maddi ve manevi hukuki yararı kalmayan kişi	Dava dinlenmez	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9832
Pay satın aldığı taşınmazda sağ kalan eşin önalım davasıyla karşılaşan üçüncü kişi	Hukuki yararı bulunmadığı kabul edilmiştir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3229
Nüfus müdürlüğü	Davalı gösterilemez; husumet yoktur	Yargıtay 2. HD, K. 2013/7259

5 Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571.
6 Yargıtay 2. HD, 18.03.2013, E. 2012/7489, K. 2013/7259.
7 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/1062, K. 2024/6537.

DİKKAT

TMK m. 159'a göre evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez; mirasçılar yalnız açılmış davayı sürdürebilir. Bu kural eşin kendi dava hakkına ilişkindir. Mutlak butlanda mirasçılar, ilgili sıfatıyla kendi haklarına dayanarak dava açabilir. Yargıtay 2. HD, 25.11.2013, E. 2013/8925, K. 2013/27382 kararında, mirasçıların dava hakkı bulunmadığı gerekçesinin doğru olmadığı açıkça belirtilmiştir.

IV. Davalı Sıfatı

Mutlak butlan davası, butlanı istenen evliliğin iki tarafına karşı birlikte açılır. 3
Evlilik hakkında tek bir hüküm verileceğinden eşler arasında mecburi dava arkadaşlığı vardır (HMK m. 59–60). Dava yalnız eşlerden birine karşı açılmışsa mahkeme davacıya, davayı diğer eşe de yöneltmesi için süre vermelidir; bu süre içinde eksiklik tamamlanmazsa dava husumet yokluğundan reddedilir.[8]

Görevli mahkeme aile mahkemesidir (4787 s. K. m. 4). Yetki ve yargılama usulü 4
bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 160); buna göre eşlerden birinin yerleşim yeri veya son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkilidir (TMK m. 168). Yargıtay 2. HD, 26.04.2023, E. 2022/11305, K. 2023/1978 kararına konu dosyada bölge adliye mahkemesi, mutlak butlan davasının basit yargılama usulüne tabi olmadığını belirterek dosyayı ilk derece mahkemesine geri göndermiş; sonraki karar Yargıtay'ca onanmıştır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2013 · E. 2013/8925 · K. 2013/27382

Mirasçılar mutlak butlan davasını ilgili sıfatıyla açabilir

Mirasçılar, mirasbırakanlarının evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Aile mahkemesi, evlenmenin butlanını dava etme hakkının mirasçılara geçmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, mutlak butlan davasının ilgisi olan herkes tarafından açılabileceğini, bu nedenle mirasçıların dava hakkı bulunmadığına ilişkin gerekçenin doğru olmadığını belirtmiştir. Ancak mirasbırakanın evlenme sırasında sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun bulunduğuna dair delil getirilmediği için ret kararını sonucu itibarıyla onamıştır.

> *"...bu davanın ilgilisi olan herkes tarafından açılmasının mümkün olmasına (TMK.m.146/2) göre, kararda yer alan "evlenmenin butlanını dava etme hakkının*

8 Yargıtay 2. HD, 09.12.2013, E. 2013/24235, K. 2013/28244.

> *mirasçılara geçmeyeceğine, bu sebeple mirasçıların dava hakkı bulunmadığına" ilişkin gerekçe doğru değil ise de...*

DEĞERLENDİRME Mirasçıların dava hakkı, mutlak butlanda TMK m. 146/2'den doğar. Davayı kazanmak için ise butlan sebebinin evlenme tarihinde var olduğunu ispat etmek gerekir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2025 · E. 2025/3364 · K. 2025/9832

"İlgili" kavramı mirasçıdan geniştir, ama hukuki yarar olmadan dava dinlenmez

Evliliğin mutlak butlanla iptali istemiyle açılan dava bölge adliye mahkemesince reddedildi ve davacı temyiz etmiştir. Daire, TMK m. 146'daki "ilgili" kavramının mirasçı kavramından daha geniş olduğunu kabul etmiştir. Ancak evliliğin ölümle sona erdiğini, ölenin mirasçılarının da bulunduğunu ve davacının maddi ve manevi hukuki yararının kalmadığını belirterek ret kararını onamıştır.

> *...her ne kadar 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 146 ıncı maddesinde düzenlenen evliliğin mutlak butlanla iptali talebinde bulunabilen kişilerden "ilgili" kavramı mirasçı kavramından daha geniş bir kavram ise de; evliliğin ölümle sona erdiği, ölenin mirasçılarının da bulunduğu, davacının maddî ve manevî hukuki bir yararının kalmadığının...*

DEĞERLENDİRME Mutlak butlan kamu düzenine ilişkin olsa da herkese sınırsız bir dava hakkı vermez. Davacı, butlan kararıyla korunacak somut bir hukuki yararını ortaya koymalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2024 · E. 2022/10990 · K. 2024/3229

Önalım davasıyla karşılaşan üçüncü kişinin, sağ kalan eşin evliliğine karşı butlan davası açmakta hukuki yararı yoktur

Davacı bir taşınmazda pay satın almıştı. Ölen eşinden dolayı o taşınmazda paydaş olan sağ kalan eş, önalım hakkına dayanarak davacıya karşı tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Bunun üzerine davacı, ölen kişinin evlenme sırasında akıl hastası olduğunu ileri sürerek sağ kalan eşle yaptığı evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, davacının evlenmenin iptali davasını açmakta hukuki yararı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, butlan davası açma hakkının kanunla düzenlendiğini ve davacının bu hakka sahip olmadığını belirterek istinafı reddetmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davacı tarafın evlenmenin iptali davasını açmasında hukuki bir yararı da bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...*

DEĞERLENDİRME Başka bir davada eli güçlenecek olan kişinin dolaylı ekonomik menfaati, onu evliliğin butlanını isteyebilecek "ilgili" hâline getirmez.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.12.2013 · E. 2013/24235 · K. 2013/28244

İkinci evliliğin butlanı davası iki eşe karşı birlikte açılmalıdır

Evliyken yeniden evlenen kişi ile ilk eşi, bu ikinci evliliğin iptalini birlikte istemiştir. Evliyken yeniden evlenen kişi daha sonra davadan feragat etmiştir; dava yalnız ikinci eşe karşı sürdürülmüştür. Mahkeme ikinci evliliğin iptaline karar verdi ve karar ilk incelemede onanmıştır. İkinci eşin karar düzeltme istemi üzerine Daire, ikinci evliliğin iki tarafı hakkında aynı ve tek bir hüküm verileceğini, bu nedenle aralarında mecburi dava arkadaşlığı bulunduğunu belirtmiştir. Davayı feragat eden kişiye de yöneltmesi için süre verildiği hâlde davacı bunu yapmadığından davanın husumet yokluğundan reddedilmesi gerektiğini kabul ederek onama kararını kaldırdı ve hükmü bozmuştur.

> *Çünkü, bu ikisi arasındaki evliliğin "mutlak butlanla" sakat olduğu ileri sürülerek ortadan kaldırılması istenmektedir ve ikisi için ayrı ayrı değil, hukuki ilişkideki ortaklığa bağlı olarak aynı ve tek bir hüküm verilecektir.*

DEĞERLENDİRME Mutlak butlan davasında dilekçede iki eşin de davalı olarak gösterilmesi gerekir. Eşlerden biri davacı tarafta yer alıp sonra feragat ederse, davanın ona da yöneltilmesi gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 147:** Dava hakkının sınırlanması veya kalkması.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı.
- **TMK m. 160:** Yetki ve yargılama usulü.
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 59–60, 70, 114.
- Evlendirme Yönetmeliği m. 25, 33.

MADDE

147

A. Mutlak butlan

III. Dava hakkının sınırlanması veya kalkması

KANUN METNİ

(1) Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; fakat her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir.

(2) Ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir.

(3) Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise, bu evlenmenin butlanına karar verilemez.

MADDE ÖZETİ

Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; ancak her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir (m. 147). Ayırt etme gücü sonradan kazanılmış veya akıl hastalığı iyileşmişse mutlak butlan davasını yalnız bu eş açabilir. Evliyken yeniden evlenen kişinin önceki evliliği butlan kararından önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetliyse, ikinci evlenmenin butlanına karar verilemez. Eşlerden birinin ölümüyle sona eren evlilik için savcının açtığı butlan davasının reddedilmesi gerektiği Yargıtay 2. HD, 23.06.2015, E. 2015/10943, K. 2015/13314 kararında belirtilmiştir. Önceki evliliğe ilişkin boşanma kararı henüz kesinleşmemişse, butlan davasında bu kararın kesinleşmesi beklenmelidir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sona ermiş evlilik | Eşlerden birinin ölümü, boşanma veya butlan kararıyla sona eren evlilik.

1 Yargıtay 2. HD, 04.03.2013, E. 2013/3517, K. 2013/5502.

İyileşen eş — Evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan veya evlenmeye engel akıl hastalığı bulunan, sonradan ayırt etme gücünü kazanan ya da iyileşen eş (TMK m. 147/2).

İyiniyet — Evlendiği kişinin evli olduğunu bilmeme ve durumun gereklerine göre bilmesi gerekmeme hâli. Kanunun iyiniyete sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır (TMK m. 3).

Bekletici sorun — Bir davada hüküm verilebilmesinin başka bir davanın sonucuna bağlı olması; mahkeme o davanın sonucunu bekleyebilir (HMK m. 165).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 114 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde kenar başlığıyla birlikte Türkçeleştirilerek yeniden kaleme alınmıştır. Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrasında dava hakkı, ayırt etme gücüne sonradan sahip olan veya akıl hastalığı iyileşmiş olan eşe de tanınmıştır. Bu düzenleme isabetli olmadığından, ikinci fıkra değiştirilmek suretiyle dava hakkı sadece ayırt etme gücüne sahip değilken ya da akıl hastası iken ayırt etme gücünü sonradan kazanan ya da akıl hastalığı iyileşen eş için tanınmıştır. Üçüncü fıkrada, evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliğinin mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermesi ve ikinci evlenmede de diğer eşin iyiniyetli olması hâlinde, artık mutlak butlan sebebi kalmadığından, evlenmenin butlanına karar verilemeyeceği öngörülmüştür. Maddede İsviçre Medenî Kanununun Fransızca metninde yer alan "butlan" sözcüğü kullanılmıştır. Bu sözcük hem mutlak butlan hem de nisbi butlan hâllerini ifade etmektedir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 69

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Zail olan bir evlenmenin butlanı resen dava olunamaz. Fakat alakadarlardan her biri butlanı hüküm altına aldırabilir. Mümeyyiz olmamanın veya bir akıl hastalığı ile malüliyetin zevali halinde, evlenmenin butlanı ancak karı veya koca tarafından dava olunabilir. Evli iken yine evlenen bir kimsenin bu evlenmesine butlan hükmü verilmeden evvel, vefat ve sair sebeplerle evvelki evlenme zail olmuş olur ve yeni evlenmede de diğer taraf hüsnü niyet sahibi bulunursa butlana hükmolunamaz.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 114 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 114	4721 sayılı Kanun m. 147
Sona ermiş evlilik	Re'sen dava olunamaz; alakadarlar butlanı hüküm altına aldırabilir	Savcı re'sen dava edemez; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir
İyileşme	Butlanı karı veya koca dava edebilir	Yalnız ayırt etme gücünü kazanan veya iyileşen eş dava edebilir
İyiniyetli ikinci eş	Önceki evlilik zail olmuş ve diğer taraf iyiniyetliyse butlana hükmolunamaz	Aynı kural korunmuştur

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Durum	Sonuç	Dayanak
1	Evlilik ölüm, boşanma gibi bir sebeple sona ermiş	Savcı re'sen dava açamaz; her ilgili butlanın karar altına alınmasını isteyebilir	TMK m. 147/1
2	Ayırt etme gücü sonradan kazanılmış veya akıl hastalığı iyileşmiş	Davayı yalnız bu eş açabilir	TMK m. 147/2
3	Evliyken yeniden evlenen kişinin önceki evliliği butlan kararından önce sona ermiş ve ikinci eş iyiniyetli	İkinci evlenmenin butlanına karar verilemez	TMK m. 147/3

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 114. maddesini karşılar ve kenar başlığıyla birlikte Türkçeleştirilerek yeniden yazılmıştır. Eski Kanun, ayırt etme gücü veya akıl sağlığı sonradan düzelen durumlarda dava hakkını her iki eşe tanıyordu; bu isabetli bulunmadığından hak yalnız iyileşen eşe verilmiştir. Üçüncü fıkrada ise önceki evlilik sona ermiş ve ikinci eş iyiniyetliyse artık mutlak butlan sebebi kalmadığı kabul edilmiştir.

II. Sona Ermiş Evlilikte Mutlak Butlan

2 Evlilik sona erdikten sonra kamu düzeninin korunması ihtiyacı ortadan kalktığından savcının dava açma görevi sona erer. Ancak butlan kararının miras gibi sonuçları vardır: dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş yasal mirasçı olamaz ve ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da kaybeder (TMK m. 159). Bu nedenle ilgililer, sona ermiş evlilik için de butlanın karar altına alınmasını isteyebilir.

- Dava tarihinden önce eşlerden birinin ölümüyle sona eren evlilik için savcının açtığı butlan davasının kabulü bozulmuştur.[2]
- Ölen eşin mirasçıları, sona ermiş evlilik için mutlak butlan davası açabilir.[3]

2 Yargıtay 2. HD, 07.04.2014, E. 2013/25247, K. 2014/8102.

- Ölümle sona eren evlilikte butlanın tespitine ve sağ kalan eşin iyiniyetine ilişkin kararlar için bkz. TMK m. 125.

III. Ayırt Etme Gücünü Kazanan veya İyileşen Eş

Eski Kanun'dan farklı olarak dava hakkı yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eşe aittir. Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571 kararına göre bu durumda artık Cumhuriyet savcısı, ilgililer ve diğer eş mutlak butlan davası açamaz. Aynı kararda, iyileşen eşin açabileceği davanın nispi butlanla iptal davası olarak anlaşılması gerektiği ve bu eşin TMK m. 152'deki sürelere tabi olduğu belirtilmiştir. 3

Akıl hastalığının iyileşip iyileşmediği konusunda raporlar çelişkiliyse mahkeme bu çelişkiyi gidermeden karar veremez.[4] Hastalığın remisyon (iyilik) döneminde olması da tek başına iyileşme sayılmaz; Yargıtay HGK, 02.12.2020, E. 2017/2712, K. 2020/988 kararına göre remisyon, 147/2'nin aradığı anlamda tam bir iyileşmeyi kapsamaz. 4

IV. İyiniyetli İkinci Eş

Evliyken yapılan ikinci evlenme mutlak butlanla batıldır (TMK m. 145/1). Ancak butlan kararından önce önceki evlilik ölüm, boşanma veya başka bir sebeple sona ermiş ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetliyse butlana karar verilemez. İyiniyet asıldır; iyiniyetin bulunmadığını ileri süren bunu ispatlamalıdır (TMK m. 3). 5

DİKKAT

Önceki evlilik henüz sona ermemişse 147/3 uygulanmaz. Boşanma kararına kesinleşme şerhi verilmiş olsa bile karar sonradan bozulmuşsa önceki evlilik devam ediyor sayılır ve ikinci evlenme mutlak butlanla batıl olur.[5] Yurt dışında alınan boşanma kararlarının durumu için bkz. TMK m. 130.

3 Yargıtay 2. HD, 26.04.2023, E. 2022/11305, K. 2023/1978.
4 Yargıtay 2. HD, 11.11.2013, E. 2013/6289, K. 2013/25844.
5 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/1062, K. 2024/6537.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2015 · E. 2015/10943 · K. 2015/13314

Eşlerden birinin ölümüyle sona eren evlilik için savcı mutlak butlan davası açamaz

Cumhuriyet savcısı, evliyken yeniden evlenen bir kişinin ikinci evliliğinin mutlak butlan sebebiyle iptali için 2013'te davaname düzenleyerek dava açmıştır. Oysa iptali istenen evlilik, eşlerden birinin 2001'de ölümüyle sona ermişti. Mahkeme butlan kararı verdi ve davalı temyiz etmiştir. Daire, sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanının savcı tarafından dava edilemeyeceğini belirtmiştir. Davanın savcının dava açma yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından dava edilemez (TMK. m. 147/1). Bu durumda Cumhuriyet savcısının dava açma hakkı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Savcının davası reddedilse bile, hukuki yararı bulunan ilgililer sona ermiş evlilik için butlanın karar altına alınmasını ayrıca isteyebilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.04.2023 · E. 2022/11305 · K. 2023/1978

Ölen eşin mirasçıları sona ermiş evliliğin mutlak butlanını isteyebilir

Ölen erkeğin mirasçıları, mirasbırakanlarının evlenme sırasında demans hastası olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, mirasçıların dava hakkı bulunmadığı gerekçesiyle davayı aktif husumet yokluğundan reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, 147/1 gereğince sona ermiş evlilikte her ilgilinin butlanın karar altına alınmasını isteyebileceğini, mirasçıların bu davada sıfatı bulunduğunu belirterek kararı kaldırmıştır. Yeniden yapılan yargılamada Adli Tıp raporu ve tanık anlatımlarıyla murisin evlenme tarihinde evlenmeye engel derecede akıl hastalığının bulunduğu kabul edilerek evliliğin iptaline karar verilmiştir. İstinaf başvurusu reddedildi, Yargıtay kararı onamıştır.

> *"...sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; fakat her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir..." hükmü gereğince davacılar mirasçılarının davada husumetlerinin bulunduğu...*

DEĞERLENDİRME Mirasçıların bu hakkı eşten miras yoluyla geçen bir hak değil, ilgili sıfatıyla kendilerine ait bir haktır; TMK m. 159'daki sınırlama bu davayı engellemez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2013 · E. 2013/6289 · K. 2013/25844

Akıl hastalığı iyileşmişse butlan davasını yalnız iyileşen eş açabilir; raporlar çelişkiliyse Adli Tıp raporu alınmalıdır

Davacı, evlenme sırasında eşinin evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olduğunu ileri sürerek evliliğin butlanını istedi ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Bir sağlık kurulu raporu davalının evlenme tarihinde hastalığının etkisi altında olduğunu bildirirken, vesayet dosyasındaki raporda hastalığın remisyonda olduğu ve vasi atanmasına gerek bulunmadığı belirtilmişti. Daire, iki rapor arasında hastalığın iyileşip iyileşmediği konusunda çelişki bulunduğunu, iyileşme hâlinde dava hakkının yalnız iyileşen eşe ait olacağını belirtmiştir. Davalının Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek iyileşip iyileşmediğinin belirlenmesi ve 147/2 gözetilerek karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

> *İyileşme veya ayırt etme gücünün sonradan kazanılması halinde de, Türk Medeni Kanununun 147/2. maddesi hükmüne göre, dava hakkı ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşene ait olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Diğer eşin açtığı butlan davasında önce davalı eşin bugünkü durumu araştırılmalıdır. İyileşme varsa diğer eşin davası dinlenmez.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.12.2020 · E. 2017/2712 · K. 2020/988

Hastalığın remisyon döneminde olması iyileşme sayılmaz; diğer eşin mutlak butlan davası dinlenir

Davacı eş, evlendikten kısa süre sonra eşinin iki uçlu duygu bozukluğu (bipolar bozukluk) nedeniyle tedavi gördüğünü öğrendiğini ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Adli Tıp raporuna göre davalı evlenme tarihinde hastalığın etkisi altındaydı ve fiil ehliyeti yoktu; muayene tarihinde ise hastalık remisyon (iyilik) dönemindeydi. Aile mahkemesi hastalığın iyileştiğini kabul ederek davayı reddetti, Özel Daire kararı bozdu, mahkeme direnmiştir. Genel Kurul, ataklarla seyreden ve arada serbest dönemler bulunan bu tür bir hastalıkta remisyonun, kronik hastalığı olan kişide hastalık aktivitesinin bulunmadığı durumu ifade eden tıbbi bir terim olduğunu belirtmiştir. Remisyonun 147/2'deki anlamda tam bir iyileşme olmadığını kabul ederek direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur.

> *...remisyon teriminin Kanun'un 147/2. maddesinin aradığı anlamda tam bir iyileşmeyi kapsamadığının anlaşılması karşısında, mutlak butlan sebebiyle evliliğin iptaline karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme ile davanın reddi doğru değildir...*

DEĞERLENDİRME Dava hakkının yalnız iyileşen eşe geçmesi için tam bir iyileşme gerekir. Kronik ve dalgalı seyreden hastalıklarda iyilik dönemi, diğer eşin davasını engellemez.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.05.2008 · E. 2008/5705 · K. 2008/6938

Önceki evlilik butlan kararından önce boşanmayla sona ermişse iyiniyetli eşle yapılan ikinci evlenme batıl sayılamaz

Evliyken yeniden evlenen kişinin ikinci evliliğinin butlanı istendi ve aile mahkemesi butlana karar vermiştir. Oysa evliyken yeniden evlenen kişinin önceki evliliği, butlan kararından önce kesinleşen bir boşanma kararıyla sona ermişti ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetliydi. Daire, 147/3 gözetilmeden hüküm kurulmasını usul ve kanuna aykırı bularak kararı bozmuştur.

> *Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise bu evlenmenin butlanına karar verilemez.*

DEĞERLENDİRME Belirleyici olan, önceki evliliğin butlan kararından önce sona ermesi ve ikinci eşin evlenme sırasında iyiniyetli olmasıdır. İki koşuldan biri yoksa butlan kararı verilir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.03.2013 · E. 2013/3517 · K. 2013/5502

Önceki evliliğe ilişkin boşanma kararının kesinleşmesi beklenmeden ikinci evliliğin butlanına karar verilemez

Davalılardan birinin, başka biriyle olan önceki evliliği hakkında boşanma kararı verilmişti, ancak bu karar henüz kesinleşmemişti. Aile mahkemesi ikinci evliliğin butlanı hakkında hüküm kurmuştur. Daire, önceki evlilik butlan kararından önce sona erer ve ikinci eş iyiniyetli olursa butlana karar verilemeyeceğini hatırlatmıştır. Önceki evliliğe ilişkin boşanma kararının kesinleşmesinin beklenmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

> *Evliyken yeniden evlenen kimsenin önceki evliliği, mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise, yasal olarak bu evlenmenin butlanına karar verilemeyeceğine (TMK. m. 147/3) göre...*

DEĞERLENDİRME Önceki evliliğe ilişkin boşanma davası bekletici sorun yapılır (HMK m. 165). Boşanma kesinleşirse ikinci eşin iyiniyeti araştırılır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 125:** Ayırt etme gücü.
- **TMK m. 130:** Önceki evlilik.
- **TMK m. 133:** Akıl hastalığı.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 146:** Dava açma görevi ve hakkı.
- **TMK m. 152:** Hak düşürücü süre.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı.
- **TMK m. 3:** İyiniyet.

- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 165:** Bekletici sorun.

MADDE

B. Nisbî butlan
I. Eşlerin dava hakkı

148 1. Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk

KANUN METNİ

Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

MADDE ÖZETİ

Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir (m. 148). Bu, nispi butlan sebeplerinin ilkidir: davayı yalnız ayırt etme gücünden yoksun olan eş açabilir; savcı veya üçüncü kişiler açamaz. Dava hakkı, iptal sebebinin öğrenilmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 152). Evlenme sırasında ayırt etme gücü sürekli bir sebeple yoksa, dava 148'e değil mutlak butlan sebebi olan TMK m. 145/2'ye dayanır. Tarafın dilekçede 148'e dayanması hâkimi bağlamaz; olaylar sürekli bir hastalığı gösteriyorsa hâkim davayı mutlak butlan olarak nitelendirmelidir.[1] Nispi butlan davası açma hakkı mirasçılara geçmez.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği. Yaşın küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da benzeri sebeplerden biri yüzünden bu yetenekten yoksun olmayan herkes ayırt etme gücüne sahiptir (TMK m. 13).
Geçici yoksunluk	Ayırt etme gücünün evlenme anında geçici bir sebeple ortadan kalkmış olması; nispi butlan sebebidir (TMK m. 148).
Sürekli yoksunluk	Ayırt etme gücünün sürekli bir sebeple bulunmaması; mutlak butlan sebebidir (TMK m. 145/2).
Nispi butlan	Yalnız taraf menfaatini ilgilendiren sebeplerle evliliğin, eşin açacağı davayla iptali (TMK m. 148–153).

1 Yargıtay 2. HD, 18.01.2023, E. 2022/8662, K. 2023/304.
2 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9119, K. 2024/2638.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 115 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin konu başlığı "B.Nisbî butlan" şeklinde korunmuş bunu takip eden birinci kenar başlık "I.Eşlerin dava hakkı" şeklinde değiştirilmiştir. Burada eşlerin dava hakkından birincisi olarak, maddenin kenar başlığında "1.Temyiz kudretinden mahrumiyet" ifadesi yerine "Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk" ifadesi kullanılmıştır. Bu yolla bu maddenin temyiz kudretinden her yoksunluk hâlini kapsamadığı buraya sadece geçici yoksunluk hâllerinin girdiği ifade edilmek istenmiştir. Maddede yanlış olarak kullanılan "fesih" sözcüğü yerine doğru olarak "iptal" sözcüğü kullanılmıştır. Zira fesih, geçerli olan bir hukukî ilişkinin sona erdirilmesi olduğu hâlde, iptal geçerli olmayan bir hukukî ilişkinin ortadan kaldırılmasını ifade eder ki, maddede söz konusu olan durum budur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 69*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenme merasiminin icrası zamanında geçici bir sebeple temyiz kudretinden mahrum bulunmuş olan karı ve koca, evlenmenin feshini dava edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 115 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 115	4721 sayılı Kanun m. 148
Sebep	Geçici bir sebeple temyiz kudretinden mahrumiyet	Geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksunluk
Talep	Evlenmenin feshi	Evlenmenin iptali
Davacı	Karı veya koca	Ayırt etme gücünden yoksun olan eş

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebep	Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksunluk	TMK m. 148
Davacı	Yalnız ayırt etme gücünden yoksun olan eş	TMK m. 148
Süre	İptal sebebinin öğrenilmesinden itibaren altı ay; her hâlde evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 152

Konu	Kural	Dayanak
Mirasçılar	Dava hakkı geçmez; açılmış davayı sürdürebilirler	TMK m. 159
Sonuç	Evlilik hâkim kararıyla ileriye dönük sona erer	TMK m. 156

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 115. maddesini karşılar. Kenar başlıktaki "temyiz kudretinden mahrumiyet" ifadesi yerine "ayırt etme gücünden geçici yoksunluk" ifadesi kullanılmış; böylece maddenin her yoksunluk hâlini değil, yalnız geçici yoksunluk hâllerini kapsadığı vurgulanmıştır. Eski Kanun'daki "fesih" sözcüğü de "iptal" olarak düzeltilmiştir; çünkü fesih geçerli bir ilişkiyi, iptal ise geçerli olmayan bir ilişkiyi sona erdirir.

II. Geçici ve Sürekli Yoksunluk

	Geçici yoksunluk	Sürekli yoksunluk
Butlan türü	Nispi butlan	Mutlak butlan
Dayanak	TMK m. 148	TMK m. 145/2
Davacı	Yalnız ayırt etme gücünden yoksun olan eş	Cumhuriyet savcısı ve ilgisi olan herkes (TMK m. 146)
Süre	Altı ay ve beş yıl (TMK m. 152)	Kanunda süre öngörülmemiştir; sınırlamalar TMK m. 147'dedir
Mirasçılar	Dava açamaz, açılmış davayı sürdürebilir (TMK m. 159)	İlgili sıfatıyla açabilir

2 Yoksunluğun geçici mi sürekli mi olduğu, davayı kimin ve hangi sürede açabileceğini belirler. Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571 kararında, ön incelemede mutlak butlan davası olarak belirlenen uyuşmazlığın istinaf aşamasında 148'e dayalı nispi butlan davası sayılması doğru bulunmamıştır. Ataklarla seyreden ve arada iyilik dönemleri bulunan kronik bir hastalıkta ise remisyon, tam bir iyileşme anlamına gelmez.[3]

DİKKAT

Dava dilekçesinde hangi maddeye dayanıldığı hâkimi bağlamaz; olayları anlatmak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir (HMK m. 33). Doğuştan zihinsel engel veya kronik bir akıl hastalığı ileri sürülüyorsa dava 148'e değil 145'e göre değerlendirilir. Bu ayrım, özellikle altı aylık ve beş yıllık hak düşürücü sürelerin uygulanıp uygulanmayacağı bakımından önemlidir.

3 Yargıtay HGK, 02.12.2020, E. 2017/2712, K. 2020/988.

III. Dava Hakkı ve Dava Süresi

- Davayı yalnız evlenme sırasında ayırt etme gücünden yoksun olan eş açabilir (TMK m. 148). Mutlak butlandan farklı olarak savcı ve ilgililerin dava hakkı yoktur.
- Dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 152).
- Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez; ancak mirasçılar eşin açmış olduğu davayı sürdürebilir (TMK m. 159). Mirasçıların açtığı nispi butlan davası bu nedenle reddedilir.[4]
- İspat yükü davacı eştedir (TMK m. 6). Evlenme anındaki durumu gösteren hekim kayıtları, tanık anlatımları ve gerekirse Adli Tıp raporu bu yüzden önemlidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2023 · E. 2022/8662 · K. 2023/304

Eşin doğuştan zihinsel engelli olduğu iddiası 148'e değil mutlak butlana dayanır

Kadının açtığı boşanma davasına karşı erkek, kadının evlenme sırasında evlenmeye engel akıl hastalığı bulunduğunu ileri sürerek 148. maddeye göre evliliğin nispi butlanla iptalini, olmazsa boşanmayı istemiştir. Daire, erkeğin talebini nispi butlan olarak adlandırmış olsa da anlattığı olayların kadının doğuştan zihinsel engelli olduğuna ve evlenme tarihinde evlenmeye engel derecede akıl hastalığı bulunduğuna ilişkin olduğunu belirtmiştir. Hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu, talebin 145/3'teki mutlak butlan sebebine dayandığının kabulüyle delillerin bu yönde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Ayrıca butlan davasının boşanma davasından ayrılarak bekletici sorun yapılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Buna göre erkeğin karşı davasındaki talebinin 4721 sayılı Kanun'un 145 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan mutlak butlanla evliliğin iptali sebebine dayandığının kabulü ile delillerin değerlendirilmesinin bu yönde yapılması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Geçici yoksunluk ile sürekli hastalık arasındaki ayrım dilekçedeki madde numarasına göre değil, ileri sürülen olaylara göre yapılır. Butlan davası sonuçlanmadan boşanma davası hakkında karar verilmez.

4 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9119, K. 2024/2638.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.09.2020 · E. 2020/1267 · K. 2020/3754

Ön incelemede mutlak butlan olarak belirlenen dava istinafta 148'e dayalı nispi butlan davası sayılamaz

Davacı, mirasbırakanının davalıyla yaptığı evliliğin yokluğunun tespitini, olmazsa mutlak butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, ön incelemede uyuşmazlığı 145. maddeye dayalı mutlak butlan davası olarak nitelendirmiş ve davayı reddetmişti. Bölge adliye mahkemesi ise davanın 148. maddeye dayalı geçici yoksunluk davası olduğunu, bu davayı mirasçıların açamayacağını ve sürenin geçtiğini belirterek gerekçeyi değiştirmiştir. Daire, ön incelemede yapılan nitelendirmeye tarafların itirazı bulunmadığını, delillerin 145. madde kapsamında değerlendirilmesi gerekirken 148. madde kapsamında değerlendirme yapılmasının usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek kararı oy çokluğuyla bozmuştur. Bölge adliye mahkemesinin bu karara karşı direnmesi üzerine Hukuk Genel Kurulu da Dairenin görüşünü benimsedi (Yargıtay HGK, 2021/670 E., 2022/1571 K., 22.11.2022).

> *Bölge adliye mahkemesi tarafından, istinaf itirazlarının, delillerin TMK'nın 145. madde kapsamında değerlendirilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile TMK'nın 148. madde kapsamında değerlendirme yapılması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME 148'e dayalı dava yalnız eşe ait ve süreye bağlı olduğundan, nitelendirme sonucu doğrudan belirler. Mirasçılar geçici yoksunluğa dayanamaz; sürekli yoksunluğa ise ilgili sıfatıyla dayanabilir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2024 · E. 2023/9119 · K. 2024/2638

Nispi butlan davası açma hakkı mirasçılara geçmez

Ölen erkeğin mirasçıları, babalarının evlendiği kişinin babalarını kandırarak evlendiğini ileri sürerek evliliğin nispi butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, TMK m. 159'a göre nispi butlan sebebiyle dava hakkının mirasçılara geçmediğini ve bu davayı açma hakkının yalnız eşlere ait olduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 159 uncu maddesinde nisbi butlan sebebi ile dava hakkının mirasçılara geçmeyeceğinin açıkça düzenlenmiş olduğu, bu davayı açma hakkının yalnızca eşlere ait olduğu...*

DEĞERLENDİRME Geçici yoksunluk, yanılma, aldatma ve korkutma gibi nispi butlan sebeplerine yalnız eş dayanabilir. Eş ölmeden önce dava açmışsa mirasçılar bu davayı sürdürebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri; sürekli yoksunluk.

- **TMK m. 147:** Ayırt etme gücünü kazanan eşin dava hakkı.
- **TMK m. 149:** Yanılma.
- **TMK m. 152:** Hak düşürücü süre.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı.
- **TMK m. 13:** Ayırt etme gücü.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 33:** Hukuki nitelendirme.

MADDE

149

B. Nisbî butlan
I. Eşlerin dava hakkı
2. Yanılma

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:
(2) 1. Evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa,
(3) 2. Eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak razı olmuşsa ya da eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez kılacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse, evlenmenin iptalini dava edebilir (m. 149). Dava hakkı, yanılmanın öğrenilmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 152). Yargıtay, eşin evlenmeden önce hırsızlık suçundan mahkûm olduğunu bilmeden evlenmeyi önemli nitelikte yanılma saymıştır.[1] Evlilik öncesinde gizlenen durumlar boşanma davasında kusur sayılmaz; ancak şartları varsa iptal davasına konu olabilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

İradede yanılma | Evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak evlenmeye razı olma (TMK m. 149/1).

Nitelikte yanılma | Eşinde bulunmaması, birlikte yaşamayı yanılan eş için çekilmez kılacak derecede önemli bir niteliğin eşte bulunduğunu sanarak evlenme (TMK m. 149/2).

1 Yargıtay 2. HD, 12.12.2022, E. 2022/8299, K. 2022/10349.
2 Yargıtay 2. HD, 08.06.2021, E. 2021/3628, K. 2021/4749.

Çekilmezlik	Yanılmanın, somut olayda yanılan eş bakımından birlikte yaşamayı katlanılamaz hâle getirmesi; önemli nitelik bu ölçütle değerlendirilir.
Hak düşürücü süre	İptal sebebinin öğrenilmesinden itibaren altı ay, her hâlde evlenmeden itibaren beş yıl; bu süreler geçince dava hakkı düşer (TMK m. 152).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 116 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde kenar başlığıyla birlikte sadeleştirilmek ve daha anlaşılır hâle getirilmek üzere yeniden kaleme alınmış, içeriğinde değişiklik yapılmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 69*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki hallerde karı kocadan biri evlenmenin feshini dava edebilir: 1 – Evlenmeği hiç istemediği yahut karı veya kocası olan şahıs ile evlenmeği kasdetmediği halde hataen evlenmeye rızası olduğunu beyan etmiş ise, 2 – Karı veya kocasında bulunmaması onunla birlikte yaşamağı kendisi için çekilmez bir hale koyacak derecede ehemmiyetli bir vasıf hakkında hataya düşerek evlenmiş ise.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 116 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 116	4721 sayılı Kanun m. 149
Kenar başlık	Hata	Yanılma
Talep	Evlenmenin feshi	Evlenmenin iptali
İçerik	Evlenmeyi istememe veya kişide hata; ehemmiyetli bir vasıfta hata	Aynı iki hâl; içerik değiştirilmemiştir

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Bent	Yanılma türü	Örnek	Dayanak
1	Evlenmeyi hiç istemediği hâlde yanılarak razı olma	Evlenme işlemi yapıldığını bilmeden beyanda bulunma	TMK m. 149/1

Bent	Yanılma türü	Örnek	Dayanak
1	Evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılma	Başka biriyle evlendiğini sanma	TMK m. 149/1
2	Eşin önemli bir niteliğinde yanılma	Gizlenen suç geçmişi, gizlenen ağır hastalık	TMK m. 149/2

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 116. maddesini karşılar; kenar başlığıyla birlikte sadeleştirilmiş ve daha anlaşılır hâle getirilmiş, içeriğinde değişiklik yapılmamıştır.

2 Nüfusta eş görünen kişi törende hiç bulunmamış ve irade açıklamamışsa mesele yanılma değil yokluktur; bu durumda yanılmaya ilişkin süreler uygulanmaz.[3]

II. Önemli Nitelikte Yanılma: Yargıtay Uygulaması

3 Kanun "önemli nitelik" için bir liste vermez. Değerlendirme somut olayın koşullarına göre ve yanılan eşin bakış açısından yapılır; yanılmanın birlikte yaşamayı çekilmez kılması gerekir.

Durum	Sonuç	Karar
Eşin evlenmeden önce hırsızlık suçundan mahkûm olduğunun bilinmemesi	Önemli nitelikte yanılma; iptal	Yargıtay 2. HD, K. 2022/10349
Eş hakkındaki ceza davasının evlenmeden önce davacı tarafından bilinmesi	Yanılma yok; iptal davası reddedildi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8038
Evliliğin ilk ayında gebelik olmaması üzerine çocuk sahibi olamama iddiası	Önemli nitelikte yanılma sayılmadı	Yargıtay 2. HD, K. 2023/3987
Eşin evlenmeden önce kendini hiç evlenmemiş ve bakire olarak tanıtması, davacının bunu bilseydi evlenmeyeceğinin tanıkla ispatlanması	İptal kararı onandı	Yargıtay 2. HD, K. 2023/4654
Tedavisi olmayan ruhsal hastalık iddiası	Evlenme tarihine ilişkin heyet raporu alınmadan karar verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2015/6544

DİKKAT

Yanılma, yanılan eşin evlenme sırasında durumu bilmemesini gerektirir. Davacının evlenmeden önce durumu bildiği ispatlanırsa iptal davası reddedilir. Salt "bilseydim evlenmezdim" şeklindeki öznel değerlendirme de yeterli görülmemiştir.[4]

3 Yargıtay 2. HD, 14.05.2013, E. 2012/15541, K. 2013/13594.
4 Yargıtay 2. HD, 31.10.2024, E. 2024/5185, K. 2024/8038.

III. İptal Davası ile Boşanma Davasının Ayrımı

Evlenmeden önce var olan ve gizlenen durumlar boşanma davasında kusur olarak ileri sürülemez; çünkü sadakat ve diğer evlilik yükümlülükleri evlilik birliğinin kurulmasıyla başlar (TMK m. 185). Bu durumlar, şartları varsa ancak nispi butlan davasına konu olabilir.[5] Evlenmeden önce başka birinden gebe kalınmış olması da boşanmada kusur sayılmamış, iptal davasının konusu olabileceği belirtilmiştir.[6] 4

- İptal ve boşanma davaları birlikte açılmışsa, iptal davası boşanma davası için bekletici sorun oluşturur; boşanma davası ayrılarak iptal davasının sonucu beklenir.[7]
- Hüküm bozulduktan sonra iptal davası ıslahla boşanma davasına çevrilemez.[8]
- İptal kararının sonuçları bakımından eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadında boşanma hükümleri uygulanır (TMK m. 158).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2022 · E. 2022/8299 · K. 2022/10349

Eşin hırsızlıktan mahkûm olduğunu bilmeden evlenmek önemli nitelikte yanılmadır

Erkek, eşinin evlenmeden önce hırsızlık suçundan sabıkalı olduğunu evlendikten sonra öğrendiğini ileri sürerek evliliğin 149/2'ye göre iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, kadının evlenmeden önce iki kez hırsızlık suçu işlediğini ve bunu erkeğe söylemediğini belirterek evliliğin iptaline karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi bu kararı kaldırarak davayı reddetmiştir. Daire, kadının iki ayrı dosyada hırsızlık suçundan ceza aldığını, hırsızlığın yüz kızartıcı suçlardan olduğunu belirtmiştir. Bu durumu bilmeden evlenmenin önemli bir nitelikte yanılma olduğunu ve birlikte yaşamayı çekilmez kıldığını kabul ederek bölge adliye mahkemesinin kararını bozmuştur.

> *Hırsızlık suçu yüz kızartıcı suçlardandır. Davalı-davacı erkeğin hırsızlık suçundan mahkum olmuş birinin böyle bir durumunu bilmeden onunla evlenmesi, davalı-davacı erkek açısından davacı-davalı kadının önemli bir niteliğinde yanılma olarak kabul edilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yüz kızartıcı bir suçtan mahkûmiyetin gizlenmesini önemli nitelik saymıştır. Davacının evlenmeden önce bunu bilmemesi ve süresinde dava açması gerekir.

5 Yargıtay 2. HD, 08.06.2021, E. 2021/3628, K. 2021/4749.
6 Yargıtay 2. HD, 20.01.2021, E. 2020/6157, K. 2021/371.
7 Yargıtay 2. HD, 16.01.2017, E. 2016/15306, K. 2017/350.
8 Yargıtay 2. HD, 17.10.2018, E. 2017/1767, K. 2018/11301.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2021 · E. 2021/3628 · K. 2021/4749

Evlilik öncesi gizlenen hastalık boşanmada kusur değildir; şartları varsa iptal sebebidir

Erkeğin açtığı boşanma davasında mahkemeler, kadının evlenmeden önceki hastalıklarını gizlemesini kusur sayarak boşanmaya karar verdi ve kadının tazminat taleplerini reddetmiştir. Kadın kusur belirlemesi ve tazminat yönünden temyiz etmiştir. Daire, yanılmaya dayanan iptal davasının nispi butlan davası olduğunu ve hak düşürücü sürelere bağlı olduğunu hatırlatmıştır. Evlilik öncesi hastalıkların gizlenmesinin boşanma davasında kusur oluşturmayacağını, evlilik birliği kurulmadan önceki nedenlere dayanılarak boşanma davası açılamayacağını belirtmiştir. Kadına yüklenebilecek başka bir kusur ispatlanamadığından erkeği tam kusurlu kabul ederek kadının tazminat taleplerinin reddini bozmuştur.

> *Davalı kadının evlilik öncesi hastalıklarını gizlemiş olması boşanma davasında davalı kadın için kusur oluşturmaz, ancak koşulları var ise evliliğin nispi butlan ile iptali davasına konu olabilir (TMK m. 149). Evlilik birliği kurulmadan önceki nedenlere dayanılarak boşanma davası açılamaz.*

DEĞERLENDİRME Evlilik öncesi gizlenen bir durum için doğru yol boşanma değil iptal davasıdır. İptal davasının altı ay ve beş yıllık sürelere bağlı olduğu unutulmamalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.09.2023 · E. 2023/1108 · K. 2023/3987

Evliliğin ilk ayında gebelik olmaması önemli nitelikte yanılma sayılmaz

Erkek, kadının çocuk sahibi olamayacağını bildiği hâlde bunu kendisinden gizlediğini ileri sürerek evliliğin 149. maddeye göre iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, evliliğin ilk ayında gebelik olmamasının kadının hiç gebe kalamayacağı anlamına gelmediğini, makul süre beklenmeden ve tıbbi süreç izlenmeden dava açıldığını belirterek iptal davasını reddetmiştir. Boşanma davalarında ise erkeği tam kusurlu bulmuştur. Bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...evlilik birlikteliğinin ilk ayında gebelik durumu oluşmamasının, davalı kadının ömrü boyunca hiç gebe kalmayacağı sonucunu doğurmayacağı...*

DEĞERLENDİRME Yanılma iddiası somut ve ispatlanmış bir niteliğe dayanmalıdır. Kısa sürede gerçekleşmeyen bir beklenti, eşte önemli bir niteliğin bulunmadığını göstermez.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2015 · E. 2014/14929 · K. 2015/6544

Gizlenen hastalığa dayanan iptal davasında devlet veya üniversite hastanesinden heyet raporu alınmalıdır

Erkek, kadının sık sık bayıldığını ve tedavisi olmayan bir hastalığı bulunduğunu ileri sürerek önemli nitelikte yanılma ve hastalığın gizlenmesi sebepleriyle evliliğin iptalini, olmazsa boşanmayı istemiştir. Mahkeme, kadında iptali gerektiren bir hastalık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, tam teşekküllü bir devlet hastanesi ya da üniversite hastanesinden, kadının davacı veya altsoyu için ağır tehlike oluşturan bir hastalığının bulunup bulunmadığına dair heyet raporu alınması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *...mahkemece, tam teşekküllü bir devlet hastanesi ya da üniversite hastanesinden davalı kadının, davacı erkek ya da altsoyu için ağır bir tehlike oluşturan bir hastalığının bulunup bulunmadığının heyet raporu alınarak tespiti sağlanıp delillerin bu çerçevede değerlendirilip, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir...*

DEĞERLENDİRME Hastalığa dayanan yanılma ve aldatma iddialarında belirleyici delil, evlenme tarihindeki durumu gösteren resmî sağlık kurulu raporudur. Muayene tarihindeki durumu gösteren rapor tek başına yeterli değildir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 148:** Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk.
- **TMK m. 150:** Aldatma.
- **TMK m. 151:** Korkutma.
- **TMK m. 152:** Hak düşürücü süre.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı.
- **TMK m. 185:** Evlilik birliğinin hükümleri.

MADDE

150

B. Nisbî butlan
I. Eşlerin dava hakkı
3. Aldatma

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:
(2) 1. Eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa,
(3) 2. Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan onun tarafından veya onun bilgisi altında başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa ya da kendisinin veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse, evlenmenin iptalini dava edebilir (m. 150). Dava hakkı, aldatmanın öğrenilmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 152). Hastalığın gizlenmesine dayanan davada hastalığın ağır ve tedavi edilemez nitelikte olduğu ve altsoy için tehlike oluşturup oluşturmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir.[1] Kanunda sayılan bu iki hâl dışındaki aldatma, öznel olarak ne kadar önemli olursa olsun iptal sebebi sayılmamaktadır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Namus ve onur hakkında aldatma	Eşin namus ve onuruna ilişkin bir konuda, doğrudan onun tarafından veya onun bilgisi altında üçüncü kişi tarafından aldatılarak evlenmeye razı olma (TMK m. 150/1).
Hastalığın gizlenmesi	Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalığın davacıdan saklanması (TMK m. 150/2).

1 Yargıtay HGK, 23.09.2020, E. 2017/2294, K. 2020/671.
2 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/3042, K. 2023/5549.

Ağır (vahim) tehlike	Hastalığın bulaşıcı olması veya soyaçekim yoluyla sonraki nesle geçmesi gibi, diğer eşin veya altsoyun sağlığını ciddi biçimde tehdit etmesi.[3]
Resmî sağlık kurulu raporu	Tam teşekküllü bir devlet hastanesi veya üniversite hastanesinden alınan heyet raporu; hastalığa dayanan iptal davalarında temel delildir.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 117 nci maddesini karşılamaktadır. Madde kenar başlığıyla birlikte sadeleştirilmek ve daha anlaşılır hâle getirilmek üzere yeniden kaleme alınmış, içeriğinde değişiklik yapılmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 70*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki hallerde karı kocadan biri evlenmenin feshini dava edebilir: 1 – Karı veya koca diğerinin namus ve haysiyeti hakkında gerek bizzat onun tarafından, gerek onun malümatı ile üçüncü bir şahıs tarafından iğfal edilerek akde razı olmuş ise, 2 – Davacının veya neslinin sıhhatı için vahim bir tehlike arzeden bir hastalık kendisinden gizlenmiş ise.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 117 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 117	4721 sayılı Kanun m. 150
Kenar başlık	Hile	Aldatma
Birinci hâl	Namus ve haysiyet hakkında iğfal	Namus ve onur hakkında aldatma
İkinci hâl	Davacının veya neslinin sıhhati için vahim tehlike arz eden hastalığın gizlenmesi	Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan hastalığın gizlenmesi
Talep	Evlenmenin feshi	Evlenmenin iptali

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

3 Yargıtay 2. HD, 10.07.2012, E. 2011/10663, K. 2012/19379.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Bent	Aldatma türü	Aranan şart	Dayanak
1	Eşin namus ve onuru hakkında aldatma	Aldatma eşin kendisi tarafından veya onun bilgisi altında başkası tarafından yapılmış olmalı	TMK m. 150/1
2	Hastalığın gizlenmesi	Hastalık davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturmalı ve gizlenmiş olmalı	TMK m. 150/2

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 117. maddesini karşılar; kenar başlığıyla birlikte sadeleştirilmiş ve daha anlaşılır hâle getirilmiş, içeriğinde değişiklik yapılmamıştır.

2 Aldatma, yanılmadan farklı olarak karşı tarafın veya onun bilgisi altında üçüncü kişinin bilinçli davranışını gerektirir. Gizlenen ruhsal hastalığa dayanan istek, yanılmaya ilişkin 149/2'ye değil, aldatmaya ilişkin 150/2'ye dayanır ve hukuki nitelendirme hâkime aittir.[4]

II. Gizlenen Hastalık: Yargıtay'ın Aradığı Şartlar

Şart	Açıklama	Karar
Hastalık evlenmeden önce var olmalı	Evlenme tarihindeki durumu gösteren rapor gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2019/967
Hastalık ağır ve tedavi edilemez nitelikte olmalı	Resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir	Yargıtay HGK, K. 2020/671
Davacı veya altsoy için ağır tehlike oluşturmalı	Bulaşıcılık veya soyaçekim yoluyla geçme gibi	Yargıtay 2. HD, K. 2012/19379
Hastalık davacıdan gizlenmiş olmalı	Davacı evlenmeden önce biliyorsa aldatma yoktur	TMK m. 150/2

- Raporlar arasında hastalığın tedavi edilebilirliği veya altsoy için tehlikesi konusunda çelişki varsa, çelişki giderilmeden karar verilemez.[5]
- İki uçlu duygulanım bozukluğunun davacı ve altsoyu için ağır tehlike oluşturup oluşturmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla araştırılmadan iptal isteği reddedilemez.[6]

4 Yargıtay 2. HD, 10.03.2014, E. 2013/20396, K. 2014/5254.
5 Yargıtay 2. HD, 31.05.2012, E. 2011/17478, K. 2012/14604.
6 Yargıtay 2. HD, 30.10.2018, E. 2016/25173, K. 2018/12091.

DİKKAT

Davacı yalnız nispi butlan istemişse mahkeme kendiliğinden mutlak butlan kararı veremez. Hâkim talepten fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK m. 26); gizlenen hastalığa dayanan iptal davasında evliliğin 145/3'e göre mutlak butlanla iptaline karar verilmesi bozma sebebi sayılmıştır.[7]

III. Aldatmanın Sınırları

Aldatma ancak kanunda sayılan iki hâlden birine dayanıyorsa iptal sebebidir: eşin namus ve onuru hakkında aldatma veya ağır hastalığın gizlenmesi. Bunların dışında kalan aldatma iddiaları, örneğin evlenme amacının gerçekte maddi çıkar olduğu iddiası, bu maddeye göre iptal sebebi oluşturmaz.[8] Butlan sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır; muvazaalı evliliğe ilişkin ayrı bir butlan sebebi de yoktur (TMK m. 145). 3

Evlenmeden önce var olan ve gizlenen durumlar boşanma davasında kusur olarak ileri sürülemez; şartları varsa ancak iptal davasına konu olabilir (TMK m. 149). 4

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.09.2020 · E. 2017/2294 · K. 2020/671

Gizlenen hastalığın ağır, tedavi edilemez ve altsoy için tehlikeli olduğu resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir

Davacı eş, görücü usulüyle evlendiği eşinin sürekli halsiz düştüğünü, sık sık bayıldığını ve evlenmeden önce kendisinden gizlenen psikolojik bir rahatsızlığı bulunduğunu ileri sürerek evliliğin iptalini, olmazsa boşanmayı istemiştir. Mahkeme, bir üniversite hastanesinin davalıda akıl hastalığı bulunmadığını bildiren adli raporuna dayanarak davayı reddetmiştir. Özel Daire kararı bozdu, mahkeme direnmiştir. Genel Kurul, hastalığın gizlenmesine dayanan iptal davasında hastalığın ağır ve tedavi edilemez nitelikte olduğunun ve altsoy için tehlike oluşturup oluşturmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmesi gerekiğini belirtmiştir. Tam teşekküllü bir devlet veya üniversite hastanesinden bu yönde heyet raporu alınmadan karar verilemeyeceğini kabul ederek direnme kararını oy birliğiyle bozmuştur.

> *Bir hastalığın gizlenmesinin aldatma sebebi ile evliliğin iptali sebebi oluşturabilmesi için "hastalığın" resmî sağlık kurulu raporu ile "ağır ve tedavi edilemez nitelikte" olduğunun belirlenmiş olmasının gerektiği gibi ayrıca "altsoy için tehlike oluşturup oluşturmadığının da" tespit edilmiş olması gerekir.*

7 Yargıtay 2. HD, 20.12.2016, E. 2016/20616, K. 2016/16240.
8 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/3042, K. 2023/5549.

DEĞERLENDİRME Yalnız akıl hastalığı bulunup bulunmadığını söyleyen genel bir rapor yeterli değildir. Rapor, hastalığın ağırlığını, tedavi edilebilirliğini ve davacı ile altsoy için tehlikesini açıkça değerlendirmelidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.07.2012 · E. 2011/10663 · K. 2012/19379

Tedavi edilmiş ve etkisi kalmamış bir hastalık, ağır tehlike oluşturmadığı için iptal sebebi değildir

Davacı, eşinin evlenmeden önceki epilepsi hastalığını kendisinden gizlediğini ileri sürerek evliliğin iptalini istedi ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Sağlık kurulu raporuna göre davalı belirli yıllar arasında epilepsi tedavisi görmüştü; artık ilaç kullanmıyordu ve EEG incelemeleri normaldi. Evlenme ve evliliği sürdürme yeterliliğine de sahipti. Daire, hastalığın butlan sebebi olabilmesi için diğer eşin veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturması gerektiğini belirtmiştir. Bu şartların gerçekleşmediğini kabul ederek kararı oy çokluğuyla bozmuştur.

> *Eşte bulunan hastalığın butlan sebebini oluşturması için diğer eşin veya alt soyunun sağlığı için ağır (vahim) bir tehlike oluşturması gerekir. Hastalığın bulaşıcı veya soyaçekim sebebiyle sonraki nesle geçmesi durumunda vahim durumundan söz edilir (TMK.md.150/2).*

DEĞERLENDİRME Her hastalığın gizlenmesi iptal sebebi değildir. Belirleyici olan, hastalığın bulaşıcı olması veya kalıtım yoluyla geçmesi gibi ağır bir tehlike doğurmasıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.03.2014 · E. 2013/20396 · K. 2014/5254

Gizlenen ruhsal hastalığa dayanan istek 149/2'ye değil 150/2'ye dayanır; rapor altsoy tehlikesini açıklamalıdır

Davacı, eşinin atipik psikoz hastalığını gizleyerek evlendiğini ve bunu düğünden bir hafta sonra öğrendiğini ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir. Sağlık kurulu raporu davalının kronik bir ruhsal hastalığı bulunduğunu, ilaç tedavisiyle iyilik hâlinin sağlanabildiğini ve vasi atanmasına gerek olmadığını bildiriyordu. Daire, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu, isteğin yanılmaya değil aldatmaya ilişkin 150/2'ye dayandığını belirtmiştir. Raporun hastalığın davacı veya altsoyu için ağır tehlike oluşturup oluşturmadığı konusunda yetersiz olduğunu kabul ederek yeniden resmî sağlık kurulu raporu alınması için kararı bozmuştur.

> *Bu madde gereğince evlenmenin iptaline karar verilebilmesi için, davalıda mevcut olan hastalığın davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturması ve bu hastalığın davacıdan gizlenmiş bulunması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Davacı dilekçesinde yanılmaya dayansa bile, gizlenen bir hastalık iddiası aldatma kapsamında değerlendirilir. Raporun doğru soruyu cevaplaması gerekir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.12.2016 · E. 2016/20616 · K. 2016/16240

Nispi butlan istenen davada mahkeme kendiliğinden mutlak butlan kararı veremez

Erkek, eşinin şizofreni hastası olduğunu ve bu hastalığın kendisinden gizlendiğini ileri sürerek aldatma sebebiyle evliliğin iptalini istemiştir; kadın da birleşen davada boşanma istemiştir. Mahkeme iki davayı da kabul ederek evliliğin 145/3'e göre mutlak butlanla iptaline karar vermiştir. Daire, hâkimin talepten fazlasına veya başka bir şeye karar veremeyeceğini, mutlak butlan sebebiyle açılmış bir dava bulunmadığını belirtmiştir. Delillerin aldatma sebebiyle nispi butlan yönünden değerlendirilmesi, boşanma davasında ise iptal davasının sonucunun beklenmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *"Mutlak butlan sebebi ile açılmış bir dava bulunmadığı halde talepten farklı olarak Türk Medeni Kanununun 145/3. maddesi uyarınca evliliğin iptaline karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Hâkim olayları doğru nitelendirmekle yükümlüdür (HMK m. 33), ancak davacının istediği sonucu değiştiremez (HMK m. 26). Mutlak butlan sebebi varsa bu, savcıya bildirilebilir veya ilgililerce ayrıca dava edilebilir.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.11.2023 · E. 2023/3042 · K. 2023/5549

Kanunda sayılan iki hâl dışındaki aldatma, ne kadar önemli olursa olsun iptal sebebi değildir

Davacı, eşinin evlenme iradesi olmadan evlendiğini, nikâhtan sonra ortak eve gelmediğini ve verilen hediyeleri alıp gittiğini ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir. Davacı yargılama sırasında öldü ve mirasçısı davayı sürdürmüştür. İlk derece mahkemesi, aldatmanın ancak eşin namus ve onuru hakkında aldatma veya ağır hastalığın gizlenmesi hâllerinden birine dayanırsa iptal sebebi olacağını, bu iki hâl dışında aldatmanın öznel olarak ne kadar önemli olursa olsun iptal sebebi olamayacağını belirtmiştir. İrade sakatlığına ilişkin tanık beyanlarının görgüye dayanmadığını da belirterek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *"...açıklanan bu iki durum dışında "aldatma eylemi" subjektif açıdan ne kadar önemli olursa olsun, iptal sebebi olmasının mümkün olamayacağı...*

DEĞERLENDİRME Maddi çıkar amacıyla evlenildiği iddiası tek başına aldatma sayılmaz. Olay, dolandırıcılık gibi ceza hukuku sonuçları doğurabilse de iptal için kanunda sayılan sebeplerden birinin ispatı gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 133:** Akıl hastalığı ve evlenme.

- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 149:** Yanılma.
- **TMK m. 151:** Korkutma.
- **TMK m. 152:** Hak düşürücü süre.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı.
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26, 33.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 20:** Evlenme öncesi sağlık raporu.

MADDE

151

B. Nisbî butlan
I. Eşlerin dava hakkı
4. Korkutma

KANUN METNİ

Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

MADDE ÖZETİ

Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir (m. 151). Dava hakkı, korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 152). Yargıtay'a göre salt kaçırılmış olmak, evlenmenin korkutma altında yapıldığını kabul için yeterli değildir.[1] Korkutma iddiası, nikâh sırasındaki ve sonrasındaki davranışlar, resmî makamlara verilen ifadeler ve görgüye dayalı tanıklarla birlikte değerlendirilir. Kadına karşı şiddet içeren bu tür davalara ilgili Bakanlık da katılabilir (6284 s. K. m. 20/2).

TEMEL KAVRAMLAR

Korkutma (tehdit)	Eşin, kendisinin veya bir yakınının hayatı, sağlığı ya da namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile evlenmeye razı edilmesi (TMK m. 151).
Pek yakın ve ağır tehlike	Hemen gerçekleşebilecek ve ciddi sonuçlar doğuracak bir tehlike; basit baskı veya sonradan duyulan pişmanlık bu şartı karşılamaz.
Korkunun etkisinin kalkması	Eşin korkutmanın etkisinden kurtulup serbestçe hareket edebilir hâle gelmesi; altı aylık süre bu tarihten başlar (TMK m. 152).
Terditli dava	Asıl talebin kabul edilmemesi hâlinde ikincil talebin incelenmesinin istendiği dava; örneğin önce iptal, olmazsa boşanma.

1 Yargıtay 2. HD, 28.02.2012, E. 2010/19722, K. 2012/4125.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 118 inci maddesini karşılamaktadır. Madde kenar başlığıyla birlikte arılaştırılmak ve daha anlaşılır hâle getirmek üzere yeniden kaleme alınmış, içeriğinde değişiklik yapılmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 70*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kendisinin veya yakini olan bir kimsenin hayat ve sıhhat veya namusuna karşı vahim ve o zamanda mevcut veya karip bir tehlike tehdidi altında evlenen karı veya koca, evlenmenin feshini dava edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 118 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 118	4721 sayılı Kanun m. 151
Kenar başlık	Tehdit	Korkutma
Tehlike	Vahim ve o zamanda mevcut veya yakın tehlike	Pek yakın ve ağır tehlike
Korunan değerler	Hayat, sıhhat veya namus	Hayat, sağlık veya namus ve onur
Talep	Evlenmenin feshi	Evlenmenin iptali

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Açıklama	Dayanak
Korkutulan	Eşin kendisi veya yakınlarından biri	TMK m. 151
Tehlikenin konusu	Hayat, sağlık veya namus ve onur	TMK m. 151
Tehlikenin niteliği	Pek yakın ve ağır	TMK m. 151
Sonuç	Eş, korkutma sonucu evlenmeye razı olmuş olmalı	TMK m. 151
Süre	Korkunun etkisinin kalkmasından itibaren altı ay; her hâlde evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 152

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 118. maddesini karşılar; kenar başlığıyla birlikte arılaştırılmış ve daha anlaşılır hâle getirilmiş, içeriğinde değişiklik yapılmamıştır. 1

II. Korkutmanın İspatı

Korkutmayı ispat yükü, iptal isteyen eştedir (TMK m. 6). Yargıtay kararlarında şu olgular belirleyici olmuştur: 2

Olgu	Değerlendirme	Karar
Davacının kaçırılmış olması	Tek başına yeterli değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/4125
Jandarma veya savcılıkta "nikâhta zorlama olmadığı" yönünde ifade	Korkutma iddiasını zayıflatır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/24384
Nikâhın memur davetiyle evde kıyılması	Tek başına baskı altında evlenildiğini göstermez	Yargıtay 2. HD, K. 2011/3882
Davacının rızayla kaçıp sonradan pişman olması	İptal şartı oluşmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2015/8748
Tanık anlatımlarının davacıdan duyuma dayanması	Korkutma ispatlanmış sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2240
Nikâh sırasında memura durumu bildirme imkânı varken bildirilmemesi	Korkutma iddiasını zayıflatır	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2639

Evlenmeye rızayla karar verip iki gün sonra evlenme işlemlerini ilçe merkezinde tamamlayan, resmî görevlilerden yardım isteme imkânı olduğu hâlde sessiz kalan kadının korkutulduğu da kabul edilmemiştir.[2] 3

DİKKAT

Korkutma iddiasını destekleyecek deliller erken toplanmalıdır: kolluk ve savcılık kayıtları, hastane kayıtları, mesajlar ve olaylara doğrudan tanık olan kişiler. Nikâhtan kısa süre sonra resmî makamlara başvurulması ve davanın gecikmeden açılması, korkutmanın gerçekliğini gösteren önemli olgulardır. Korkutma aynı zamanda tehdit veya kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu da oluşturabilir (TCK m. 106, 109).

III. İptal ve Boşanma Talebi Birlikte

Korkutma iddiası ispatlanamazsa, dava terditli olarak açılmışsa boşanma talebi incelenir. Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/7903, K. 2024/2240 kararına göre 4

2 Yargıtay 2. HD, 07.10.2010, E. 2010/10799, K. 2010/16360.

asıl talep olan iptal reddedildiğinde, ilk derece mahkemesince incelenmemiş olan boşanma talebi hakkında da karar verilmelidir; davacıdan bu talep için ayrıca istinaf başvurusu beklenemez.

5 Kadına, çocuğa ve aile bireylerine yönelik şiddet veya şiddet tehlikesi nedeniyle açılan davalara ilgili Bakanlık gerekli görürse katılabilir (6284 s. K. m. 20/2). Bu katılım fer'i müdahale niteliğindedir; müdahil Bakanlık lehine vekâlet ücretine hükmedilemez.[3]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2012 · E. 2010/19722 · K. 2012/4125

Salt kaçırılmış olmak, evlenmenin korkutma altında yapıldığını göstermez

Davacı kadın, davalının kendisini isteği dışında kaçırdığını ve tehditle evlenme sözleşmesini imzalamak zorunda kaldığını ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir. Kadın, nikâhın kıyıldığı gün jandarmada, nikâhta herhangi bir zorlama olmadığını ve kendi isteğiyle evlendiğini söylemişti. Ertesi gün savcılıkta da darp veya tehdide maruz kalmadığını beyan etmişti. Nikâh da ilçe merkezinde evlendirme memurluğunda kıyılmıştı. Daire, pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edildiğinin kanıtlanamadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Salt davacının davalı tarafından kaçırılmış olması, evlenmenin korkutma (tehdit) altında yapılmış olduğunun kabulüne yeterli değildir.*

DEĞERLENDİRME Kaçırma olayı ile evlenme iradesinin korkutma altında açıklanması ayrı değerlendirilir. Nikâh anındaki koşullar ve resmî makamlara verilen ifadeler belirleyicidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2011 · E. 2011/2995 · K. 2011/3882

Nikâhın memur davetiyle evde kıyılması tek başına baskı altında evlenildiğini göstermez

Davacı, davalı tarafından zorla kaçırıldığını, tehditle zorla sahip olunduğunu ve çaresizliğinden yararlanılarak nikâh memurunun eve çağrılmasıyla resmî nikâhın kıyıldığını ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir. Daire, evlenmeye korkutularak razı edildiğini kabule yeterli delil bulunmadığını belirtmiştir. Nikâhın memurun davet üzerine davalının kardeşinin evinde kıyılmasının 141. madde karşısında tek başına baskıyı göstermediğini, fotoğrafların ve tanık anlatımlarının da korkutma olduğunu ortaya koymadığını kabul ederek kararı oy çokluğuyla bozmuştur.

3 Yargıtay 2. HD, 10.11.2014, E. 2014/14831, K. 2014/22290.

> *Türk Medeni Kanununun 141. maddesi hükmü dikkate alındığında nikahın evlendirme memuru tarafından davet üzerine davalının kardeşinin evinde yapılmış olması, tek başına evlenmenin baskı altında yapıldığını göstermez.*

DEĞERLENDİRME Evde nikâh kanunen mümkündür (TMK m. 141). Korkutma iddiası, törenin yerinden değil, iradenin nasıl açıklandığından hareketle ispatlanmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.10.2013 · E. 2013/10699 · K. 2013/24384

Nikâhta "evet" dediğini ve tehdit edilmediğini söyleyen eşin korkutma iddiası kabul edilmedi

Davacı, davalının kendisini cebir ve şiddetle kaçırdığını ve korkutularak evlenmeye razı edildiğini ileri sürerek evliliğin iptalini, olmazsa boşanmayı istemiştir; mahkeme iptale karar vermiştir. Taraflar jandarma karakoluna kendiliklerinden gelip teslim olmuş, nikâh ertesi gün belediye evlendirme memuru önünde kıyılmıştı. Davacı, birkaç gün sonra jandarmaya verdiği ifadesinde nikâhta "evet" dediğini ve nikâhtan önce veya nikâh sırasında tehdit edilmediğini söylemişti. Daire, korkutmanın ispatlanamadığını, iptal isteğinin reddi gerektiğini belirtmiştir. Ancak davacı boşanmayı da istediğinden delillerin boşanma sebepleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *...davacının kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edildiğini kabule yeterli delil bulunmamaktadır...*

DEĞERLENDİRME Terditli açılan davada iptal reddedilirse boşanma talebi mutlaka incelenir. Bu yüzden iptal davasında boşanmayı da ikincil talep olarak istemek yararlı olabilir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2024 · E. 2023/7903 · K. 2024/2240

Duyuma dayalı tanıklarla korkutma ispatlanamaz; iptal reddedilirse terditli boşanma talebi incelenmelidir

Davacı kadın, eski arkadaşı olan erkeğin kendisini kaçırdığını, ailesine zarar verileceği korkusuyla evlenmek zorunda kaldığını ileri sürerek evliliğin iptalini, olmazsa boşanmayı istemiştir. İlk derece mahkemesi korkutmanın ispatlandığını kabul ederek iptale karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi ise tarafların evlenmeden önce arkadaş olduklarını, kadının nikâh hazırlıkları sırasında ve sonrasında şikâyet imkânı olduğu hâlde başvurmadığını, birlikte başka bir ile gidip kadının üniversite kaydını yaptırdıklarını ve tanık anlatımlarının kadından duyuma dayandığını belirterek iptal isteğini reddetmiştir. Daire iptalin reddini onamıştır. Ancak ilk derecede asıl talep kabul edildiği için incelenmeyen boşanma talebi hakkında bölge adliye mahkemesinin karar vermesi gerektiği gerekçesiyle kararı bu yönden bozmuştur.

> *Bölge Adliye Mahkemesince asıl talebin reddinin gerektiği değerlendirilmesine rağmen, hakkında hüküm kurulmayan terditli talep kısmı yönünden gerekli istinaf incelemesi yapılmamış, deliller değerlendirilmemiş ve sonucu uyarınca bir karar verilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Korkutma iddiasında olaylara doğrudan tanık olan kişilerin anlatımı önemlidir. İptal talebi reddedilse bile terditli boşanma talebi düşmez.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2014 · E. 2014/14831 · K. 2014/22290

Korkutma sebebiyle iptal davasına Bakanlık fer'i müdahil olarak katılabilir, lehine vekâlet ücretine hükmedilemez

Davacının korkutularak evlenmeye razı edildiği iddiasıyla açılan iptal davasında ilgili Bakanlık, 6284 sayılı Kanunun 20. maddesine dayanarak davacı yanında davaya katılmıştır. Mahkeme evliliğin iptaline karar verdi ve Bakanlık lehine de vekâlet ücretine hükmetmiştir. Daire, davalının iptale ilişkin temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir. Bakanlığın katılımının fer'i müdahale niteliğinde olduğunu, müdahil yararına veya aleyhine hüküm kurulamayacağını belirterek yalnız vekâlet ücretine ilişkin kısmı bozdu, kararın diğer bölümlerini onamıştır.

> *Bakanlığın, 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun" 20. maddesine dayanan müdahale talebi, asli müdahale değil, fer'i müdahale niteliğindedir.*

DEĞERLENDİRME Korkutma sebebiyle iptal kararı Yargıtay'ca onanmıştır. Şiddet içeren olaylarda Bakanlığın davaya katılması davacıya destek sağlar, ancak dava taraflar arasında görülür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 141:** Tören yeri.
- **TMK m. 148:** Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk.
- **TMK m. 149:** Yanılma.
- **TMK m. 150:** Aldatma.
- **TMK m. 152:** Hak düşürücü süre.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun m. 20.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 106, 109.

MADDE

152

B. Nisbî butlan
I. Eşlerin dava hakkı
5. Hak düşürücü süre

KANUN METNİ

İptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

MADDE ÖZETİ

İptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (m. 152). Bu süreler; geçici ayırt etme gücü yokluğu, yanılma, aldatma ve korkutma sebebiyle eşlerin açacağı nispi butlan davalarına uygulanır (TMK m. 148–151). Mutlak butlan davası ise herhangi bir süreye bağlı değildir.[1] TBMM gerekçesine göre süre zamanaşımı değil hak düşürücü süredir. Yargıtay, sebebi öğrenip ayrı yaşamaya başlayan eşin altı ay içinde dava açmaması nedeniyle iptal isteğinin reddini onamıştır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Hak düşürücü süre	Geçmesiyle hakkın kendisinin sona erdiği süre; kamu düzenine ilişkindir ve hâkim tarafından kendiliğinden gözetilir.
Zamanaşımı	Hakkı sona erdirmeyen, karşı tarafa savunma imkânı veren süre; ileri sürülmedikçe hâkim zamanaşımını kendiliğinden göz önüne alamaz (TBK m. 161).
Öğrenme	Eşin iptal sebebini öğrendiği an; altı aylık süre bu tarihten başlar.
Beş yıllık üst süre	İptal sebebinin öğrenilip öğrenilmediğine bakılmaksızın evlenmeden itibaren işleyen ve dolduğunda dava hakkını düşüren süre.

1 Yargıtay 2. HD, 21.04.2026, E. 2025/5548, K. 2026/4435.
2 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/4674, K. 2024/7898.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 119 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda maddenin kenar başlığı ve metni iptal davasına ilişkin sürenin zamanaşımı süresi olduğunu ifade etmektedir. Doktrinde ve mahkeme içtihatlarında çoğunlukla belirtildiği üzere, bir yenilik doğuran hak olan iptal davası açma hakkına ilişkin süre hak düşürücü bir süredir. Bu husus dikkate alınarak maddenin başlığı ve ifadesi düzeltilmiş fakat yürürlükteki Kanunda kabul edilmiş süreler aynen muhafaza edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 70*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Fesih davası, hak sahibinin fesih sebebine vukufu veya tehdidin zevali gününden itibaren altı ay ve her halde evlenmeden itibaren beş sene sonra müruru zamana uğrar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 119 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 119	4721 sayılı Kanun m. 152
Kenar başlık	Müruru zaman (zamanaşımı)	Hak düşürücü süre
Başlangıç	Fesih sebebinin öğrenilmesi veya tehdidin kalkması	İptal sebebinin öğrenilmesi veya korkunun etkisinin kalkması
Süreler	Altı ay; her hâlde beş yıl	Aynen korunmuştur

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

İptal sebebi	Altı aylık sürenin başlangıcı	Üst süre	Dayanak
Geçici ayırt etme gücü yokluğu	İptal sebebinin öğrenilmesinden	Evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 148, 152
Yanılma	Yanılmanın öğrenilmesinden	Evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 149, 152
Aldatma	Aldatmanın öğrenilmesinden	Evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 150, 152
Korkutma	Korkunun etkisinin ortadan kalkmasından	Evlenmeden itibaren beş yıl	TMK m. 151, 152

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 119. maddesini karşılar. 1
Eski Kanun'un kenar başlığı ve metni, iptal davasına ilişkin sürenin zamanaşımı süresi olduğunu ifade ediyordu. Gerekçeye göre iptal davası açma hakkı yenilik doğuran bir hak olduğundan, bu süre doktrinde ve uygulamada çoğunlukla hak düşürücü süre olarak kabul ediliyordu; bu nedenle maddenin başlığı ve ifadesi düzeltilmiş, süreler aynen korunmuştur.

DİKKAT

Madde, kanunun "I. Eşlerin dava hakkı" başlığı altında yer alır ve eşlerin açtığı iptal davalarına ilişkindir. Küçük veya kısıtlının yasal temsilcisinin açacağı iptal davası ayrı bir başlıkta düzenlenmiştir (TMK m. 153). Orada ayrı bir süre öngörülmemiş; bunun yerine evlenen kişinin on sekiz yaşını doldurarak ergin olması, kısıtlılığın kalkması veya kadının gebe kalması hâlinde iptale karar verilemeyeceği belirtilmiştir. Mutlak butlan davası ise herhangi bir süreye bağlı değildir.[3]

II. Sürenin Hesaplanması

- **Öğrenme tarihi:** Altı aylık süre, iptal sebebinin öğrenildiği tarihten başlar. Yargıtay, şüphelenerek DNA testi yaptıran ve çocuğun kendisinden olmadığını öğrenen eşin açtığı iptal davasını süresinde saymış, yanılma sebebiyle evliliğin iptali gerektiğine karar vermiştir.[4] Bozmadan sonra evliliğin iptaline karar verilmiş; Yargıtay bu kararı onamış, yalnız tazminat miktarları yönünden bozmuştur.[5]
- **Ayrı yaşamaya başlama:** Sebebi öğrenip ayrı yaşamaya başlayan eşin altı ay içinde dava açmaması hâlinde dava hakkı düşer.[6]
- **Korkutma:** Süre, korku devam ettiği sürece başlamaz; korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten itibaren işler (TMK m. 152).
- **Beş yıllık üst süre:** Öğrenme ne zaman olursa olsun, evlenmenin üzerinden beş yıl geçince iptal davası açılamaz (TMK m. 152).
- **İyileşen eş:** Ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş dava açabilir (TMK m. 147). Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571 kararına göre bu dava nispi butlanla iptal davası olarak anlaşılmalıdır ve 152'deki süreler içinde açılmazsa evliliğin hükümsüzlüğü artık ileri sürülemez.

3 Yargıtay 2. HD, 21.04.2026, E. 2025/5548, K. 2026/4435.
4 Yargıtay 2. HD, 01.12.2022, E. 2022/7739, K. 2022/9912.
5 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9073, K. 2024/2665.
6 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/4674, K. 2024/7898.

III. Hak Düşürücü Sürenin Sonuçları

- **Kendiliğinden gözetilir:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, boşanma kararına karşı yargılamanın iadesi istenen bir davada, hak düşürücü sürenin kamu düzenine ilişkin olduğunu, hâkim tarafından kendiliğinden gözetileceğini ve zamanaşımı gibi kesilme ve durma hükümlerine bağlı olmadığını belirtmiştir.[7]
- **Anlaşmayla canlandırılamaz:** Aynı karara göre süre geçtikten sonra sona eren hakkı taraflar anlaşarak yeniden canlandıramaz.[8]
- **Benzer süre:** Zina sebebiyle boşanmada da aynı yapıda altı ay ve beş yıllık süre vardır (TMK m. 161). Yargıtay bu süreyi mahkemece kendiliğinden göz önüne alınması gereken hak düşürücü süre olarak nitelemiştir.[9]

IV. İspat

2 Sürenin geçtiği dosyadaki delillerle anlaşılmalıdır. Davacının iptal sebebini Kasım 2020'de öğrendiğini bildirdiği ve davalının süre itirazının delille desteklenmediği bir davada dava süresinde açılmış sayılmış, Yargıtay bu kararı onamıştır.[10] Öğrenme tarihini gösteren belgeler (test sonuçları, raporlar, mesajlar, resmî başvurular) bu yüzden iki taraf için de önemlidir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> İptal sebebinin öğrenildiği tarih kayda geçirilmeli ve belgelenmelidir; altı aylık süre bu tarihten işler. İptal davasını boşanma talebiyle birlikte terditli olarak açmak, iptal talebi süreden veya esastan reddedilirse boşanma talebinin incelenmesini sağlar.[11]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.10.2024 · E. 2024/4674 · K. 2024/7898

Sebebi öğrenip ayrı yaşamaya başlayan eş altı ay içinde dava açmazsa iptal hakkı düşer

Erkek, 04.09.2019'da evlendiği kadının nüfus kaydının evlilikten sonra kapalı göründüğünü fark ettiğini, kadının kendisiyle Türk vatandaşlığını kazanmak için evlendiğini ileri sürerek evliliğin iptalini, olmazsa boşanmayı istemiştir. İlk derece mahkemesi, kadının gerçek kimliği yönünden erkeği yanılttığını kabul ederek evliliğin iptaline karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, Türk vatandaşlığı kazanmak

7 Yargıtay HGK, 03.12.2025, E. 2025/520, K. 2025/769.
8 Yargıtay HGK, 03.12.2025, E. 2025/520, K. 2025/769.
9 Yargıtay 2. HD, 14.12.2022, E. 2022/4424, K. 2022/10508.
10 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/9264, K. 2024/5938.
11 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/4674, K. 2024/7898.

için evlenilmesinin iptal için haklı sebep olmadığını belirtmiştir. Ayrıca erkeğin durumu öğrenip 25.02.2020'de ayrı yaşamaya başladığı hâlde altı aylık süre içinde dava açmadığını belirterek iptal isteğini reddetmiştir. Daire iptal isteğinin reddini onamıştır; terditli boşanma talebi hakkında karar verilmediği için kararı bu yönden bozmuştur.

> *...kaldı ki iş bu olayı öğrenip 25.02.2020 tarihinde ayrı yaşamaya başladığı halde 6 aylık hak düşürücü süre içerisinde de davayı açmadığı...*

DEĞERLENDİRME Kararda öğrenmenin ardından başlayan ayrı yaşama, sürenin geçtiğini göstermek için esas alınmıştır. Altı aylık süre kaçırılırsa iptal yerine ancak boşanma yoluna gidilebilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2022 · E. 2022/7739 · K. 2022/9912

Çocuğun kendisinden olmadığını DNA testiyle öğrenen eşin iptal davası süresindedir

Erkek, evlenmeden önce kadının kendisinden hamile olduğuna inanarak evlendiğini ileri sürmüştür. Çocuğun kendisinden uzaklaştırılması üzerine şüphelendiğini, 13.12.2018 tarihli DNA testiyle çocuğun biyolojik babası olmadığını öğrendiğini belirterek evliliğin iptalini istemiştir. Açtığı soybağının reddi davası kabul edilerek kesinleşmiştir. İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi iptal isteğini reddetmiştir. Daire, erkeğin hak düşürücü süre geçmeden dava açtığını belirtmiştir. Kadının önemli bir niteliğinde yanılarak evlendiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *...çocuğun davacıdan uzaklaştırıldığı ve görüşmesine izin verilmemesi nedeniyle şüphelenen erkeğin çocuğu icra yoluyla teslim aldığı tarihte DNA testi yaptırdığı ve çocuğun biyolojik babası olmadığını öğrendiği, açtığı soybağının reddi davasının kabul edilerek kesinleştiği, hak düşürücü süre geçmeden iş bu davayı açtığı anlaşılmaktadır...*

DEĞERLENDİRME Kararda şüphe, DNA testiyle öğrenme ve soybağının reddi birlikte değerlendirilerek davanın süresinde açıldığı kabul edilmiştir. Öğrenme tarihini gösteren test sonucu gibi belgeler bu yüzden önemlidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2024 · E. 2023/9264 · K. 2024/5938

Sürenin geçtiği iddiası delille desteklenmezse dava süresinde açılmış sayılır

Erkek, evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. Olmazsa kadının evlenmeden önce çocuk sahibi olamadığına dair bir hastalığını kendisinden gizlediğini ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir. Kadın, davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığını savunmuştur. İlk derece mahkemesi, erkeğin durumu Kasım 2020'de öğrendiğini bildirdiğini, sürenin geçtiği iddiasını destekleyen bir delil bulunmadığını belirterek davanın süresinde açıldığını kabul etmiştir. Ancak gizlenen bir hastalığın varlığı

ispatlanamadığı için iptal isteğini reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetti, Daire kararı onamıştır.

> *...davalı vekilinin davanın süresinde açılmadığını iddia ettiği, ancak bunun ispatına dair dosya kapsamında herhangi bir delil olmadığından davalının bu iddiasının yerinde görülmediği ve davanın süresinde açıldığı kanaatine varıldığı...*

DEĞERLENDİRME Süreye ilişkin değerlendirme ilk derece mahkemesince yapılmış, karar bütünüyle onanmıştır. Davacının bildirdiği öğrenme tarihini çürütmek için sebebin daha önce öğrenildiğini gösteren somut delil gerekir. Süresinde açılan davanın kabulü için ise iptal sebebinin ayrıca ispatlanması şarttır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.04.2026 · E. 2025/5548 · K. 2026/4435

Altı ay ve beş yıllık süreler nispi butlana özgüdür; mutlak butlan davası süreye bağlı değildir

Türk vatandaşı olmayan ve 2012'den beri Türkiye'de yaşayan eşlerden kadın, evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, eşlerden birinin evlenme sırasında evli olmasının mutlak butlan sebebi olduğunu ve birden fazla evliliğe izin veren yabancı hukukun Türk kamu düzenine açıkça aykırı olduğunu belirtmiştir. Türk hukukunun tanıyabileceği bir evlilik bulunmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, mutlak butlan ile nispi butlan arasındaki farkları açıklamıştır. Mutlak butlanla batıl bir evlenmenin bile hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu, mahkemenin butlanı kendiliğinden değerlendiremeyeceğini belirterek boşanma davasının esastan incelenmesi için kararı oy çokluğuyla bozmuştur.

> *...eşler tarafından açılacak evlenmenin nispi butlanı, altı ay ve beş yıllık hak düşürücü sürelerle sınırlı tutulmuş iken (4721 sayılı Kanun madde 152), evlenmenin mutlak butlanını dava etme hakkı herhangi bir süreyle sınırlandırılmamıştır...*

DEĞERLENDİRME Süre yalnız eşlerin açtığı nispi butlan davalarında işler. Evliyken yeniden evlenme gibi mutlak butlan sebepleri yıllar sonra da dava konusu yapılabilir. Ancak butlan için ayrı bir dava açılmalıdır; mahkeme bunu başka bir davada kendiliğinden gözetemez.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.11.2022 · E. 2021/670 · K. 2022/1571

İyileşen eşin açacağı dava nispi butlan davasıdır ve 152'deki sürelere tabidir

Ölen kişinin çocuğu, ölenin 2008'de hastanede yatarken yaptığı evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. Olmazsa evlenme sırasında sürekli ayırt etme gücü yokluğu nedeniyle evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, evlen-

me anında ölen kişinin akıl sağlığının yerinde olduğunu ve sürekli ayırt etme gücü yokluğu bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi davayı geçici ayırt etme gücü yokluğuna (TMK m. 148) dayalı saydı. Mirasçıların bu davayı açamayacağını ve hak düşürücü sürenin geçtiğini belirterek gerekçeyi düzeltti ve istinafı reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu nitelendirmeyi hatalı bularak bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, uyuşmazlığın ön incelemede mutlak butlan davası olarak belirlendiğini, bölge adliye mahkemesinin davacının ileri sürmediği bir nitelendirmeyle karar veremeyeceğini belirterek direnme kararını bozmuştur. Kararda TMK m. 147/2 kapsamındaki davanın niteliği de açıklanmıştır.

> *“...ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş TMK’nın 152. maddesinde öngörülen süreler içerisinde dava açmazsa, artık o evliliğin hükümsüzlüğü ileri sürülemeyecektir...*

DEĞERLENDİRME Mutlak butlan sebebine dayanan dava süreye bağlı değildir. Ancak ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya iyileşen eşin açacağı dava, Genel Kurul’a göre nispi butlan davası niteliğindedir ve 152’deki altı ay ve beş yıllık sürelere bağlıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 146:** Mutlak butlan davasını açma görevi ve hakkı.
- **TMK m. 147:** Mutlak butlanda dava hakkının sınırlanması veya kalkması.
- **TMK m. 148:** Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk.
- **TMK m. 149:** Yanılma.
- **TMK m. 150:** Aldatma.
- **TMK m. 151:** Korkutma.
- **TMK m. 153:** Yasal temsilcinin dava hakkı.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı.
- **TMK m. 161:** Zina sebebiyle boşanmada aynı yapıdaki süre.
- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 161:** Zamanaşımının ileri sürülmesi.

MADDE

153

B. Nisbî butlan

II. Yasal temsilcinin dava hakkı

KANUN METNİ

(1) Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir.

(2) Bu suretle evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez.

MADDE ÖZETİ

Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir (m. 153). Evlenen kişi sonradan on sekiz yaşını doldurarak ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya kadın gebe kalırsa iptale karar verilemez. İzin eksikliğine yalnız izni alınmayan yasal temsilci dayanabilir; evlenen küçük bile bu sebeple dava açamaz.[1] Yargıtay, kadının gebe kaldığı ancak çocuğun kocadan olmadığının soybağının reddiyle anlaşıldığı bir dosyada vasinin açtığı iptal davasının kabulünü onamıştır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal temsilci	Küçüğün yasal temsilcisi velayet sahibi anne ve babasıdır; velayet altında olmayan küçüğün ve kısıtlının yasal temsilcisi vasidir (TMK m. 342, 404, 448).
İzin belgesi	Yasal temsilcinin imzası onaylanmış yazılı izni; evlenme başvurusunda evlendirme memurluğuna verilir (TMK m. 136).
Nispi butlan	Evlenmenin yalnız kanunun saydığı kişilerin açacağı davayla iptal edilebilmesi; yasal temsilcinin izninin bulunmaması bu sebeplerdendir.

1 Yargıtay 2. HD, 19.04.2012, E. 2011/3446, K. 2012/10315.
2 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.

İptal engeli | Evlenmeden sonra ortaya çıkan ve iptale karar verilmesini önleyen olay: on sekiz yaşın doldurulması, kısıtlılığın kalkması veya gebelik (TMK m. 153/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 120 nci maddesini karşılamaktadır. Maddenin kenar başlığı "Yasal temsilcinin dava hakkı" şeklinde kısaltılmış ve maddenin dili daha anlaşılır bir şekilde kaleme alınmıştır. Madde evlenmenin feshi değil iptaliyle ilgilidir. Bu nedenle "fesih" yerine "iptal" sözcüğü kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 70*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmeleri ana ve babalarının veya vasilerinin iznine mütevakkıf olanlar, bu izni almaksızın evlenirlerse, ana ve baba veya vasi feshi dava edebilir. Evlenmenin feshine hükmolunmazdan evvel karı koca, ana ve baba veya vasinin iznine muhtaç olmaktan kurtulur veya karı gebe kalırsa evlenme fesholunamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 120 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 120	4721 sayılı Kanun m. 153
Kenar başlık	Ana ve baba veya vasinin fesih davası	Yasal temsilcinin dava hakkı
Davacı	Ana ve baba veya vasi	İzni alınmayan yasal temsilci
Talep	Evlenmenin feshi	Evlenmenin iptali
Engel olaylar	Feshe hükmedilmeden önce eşlerin izne muhtaç olmaktan kurtulması veya kadının gebe kalması	Evlenen kişinin sonradan on sekiz yaşını doldurarak ergin olması, kısıtlı olmaktan çıkması veya kadının gebe kalması

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Soru	Cevap	Dayanak
Davanın açılabileceği durum	Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenmişse	TMK m. 126, 127, 153/1

Soru	Cevap	Dayanak
Davacı	Yalnız izni alınmayan yasal temsilci	TMK m. 153/1
Evlenen küçüğün izin eksikliğine dayanması	Hayır	Yargıtay 2. HD, K. 2012/10315
Eşin çocuklarının veya diğer ilgililerin izin eksikliğine dayanması	Hayır	Yargıtay 2. HD, K. 2014/22316
Cumhuriyet savcısının nispi butlan davası açması	Hayır	Yargıtay 2. HD, K. 2009/3892
İptale engel olaylar	Evlenen kişi sonradan on sekiz yaşını doldurarak ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya kadın gebe kalır	TMK m. 153/2
Süre	Maddede ayrı bir süre öngörülmemiştir; altı ay ve beş yıllık süreler eşlerin dava hakkına ilişkindir	TMK m. 152, 153

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 120. maddesini karşılar. Kenar başlığı "Yasal temsilcinin dava hakkı" olarak kısaltılmış ve maddenin dili daha anlaşılır hâle getirilmiştir. Madde evlenmenin feshi değil iptaliyle ilgili olduğundan "fesih" yerine "iptal" sözcüğü kullanılmıştır.

2 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre nispi butlan sebepleri, 148, 151 ve 153. maddelerde öngörülen evlenme sırasında ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, irade sakatlığı ve yasal temsilcinin izninin bulunmamasıdır; nispi butlan davası taraf menfaatlerini ilgilendirdiği için eşlerden biri ve belli hâllerde yasal temsilci tarafından açılır.[3]

> **DİKKAT**
>
> Evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11). Ancak 153/2, iptal engeli olarak evlenen kişinin sonradan "on sekiz yaşını doldurmak suretiyle" ergin olmasını arar. Ayrıca kısıtlının evliliğinde dayanılan sebep önemlidir. Evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücü yoksa veya evlenmeye engel akıl hastalığı varsa evlilik 153'e göre değil, 145. maddeye göre mutlak butlanla batıldır. Yargıtay, Cumhuriyet savcısının bu sebeple açtığı davada evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptaline ilişkin kararı onamıştır.[4]

II. İptali Engelleyen Olaylar

- **On sekiz yaşın doldurulması:** İzinsiz evlenen küçük sonradan on sekiz yaşını doldurursa iptale karar verilemez (TMK m. 153/2). Yargıtay, evlenmeye izin

3 Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571.
4 Yargıtay 2. HD, 05.03.2024, E. 2024/1452, K. 2024/1486.

istenen bir davada, inceleme tarihinde on sekiz yaşını dolduran kişinin artık yasal temsilcinin iznine gerek olmadan evlenebileceğini ve davanın konusuz kaldığını kabul etmiştir.[5]

- **Kısıtlılığın kalkması:** Kısıtlılık kararı kaldırılırsa iptale karar verilemez (TMK m. 153/2). Kısıtlama isteğe bağlı olsa bile, kısıtlılık devam ederken yapılan evlenme için vasinin izni gerekir.[6]
- **Gebelik:** Kadın gebe kalırsa iptale karar verilemez; mahkeme gebeliği araştırmadan hüküm kuramaz.[7] Çocuğun kocadan olmadığı soybağının reddiyle anlaşıldığında gebelik engeli uygulanmamıştır.[8]

III. Usul

- **Vesayet makamının izni:** Vasinin dava açabilmesi için vesayet makamının izni gerekir (TMK m. 462/8). Onanan 2024 tarihli dosyada bölge adliye mahkemesi ilk incelemesinde, dosyadaki iznin iptal davasına değil boşanma davasına ilişkin olduğunu belirterek usulüne uygun izin alınmadan davaya bakılmasını isabetsiz bulmuştu.[9]
- **Özel yetkili vekâletname:** Vekil, hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m. 74). Yargıtay, vasinin avukatına kısıtlı adına vesayeten ve evliliğin iptali davası açma yetkisini içeren bir vekâletname verilmesini aramıştır.[10]
- **Savcının yetkisi yoktur:** Yargıtay, hâkim izni olmadan evlenmenin nispi butlan sebebi olduğunu ve Cumhuriyet savcısının nispi butlan nedeniyle evliliğin iptalini isteme yetkisi bulunmadığını belirtmiştir.[11]
- **Memurun sorumluluğu:** Yargıtay, yasal temsilcinin izni olmadan ve belgeler tamamlanmadan on yedi yaşındaki bir küçüğün nikâhını kıyan memurun eyleminde sahtecilik kastı tespit edilemediğini, eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğunu belirtmiş ve dava zamanaşımı dolduğu için kamu davasının düşmesine karar vermiştir.[12]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> İzinsiz evlenmeyi öğrenen yasal temsilci davayı geciktirmemelidir: evlenen kişi on sekiz yaşını doldurduğunda, kısıtlılık kalktığında veya kadın gebe kaldığında

5 Yargıtay 2. HD, 02.03.2011, E. 2010/1695, K. 2011/3559.
6 Yargıtay 2. HD, 23.06.2015, E. 2015/11390, K. 2015/13359.
7 Yargıtay 2. HD, 09.10.2007, E. 2006/19058, K. 2007/13672.
8 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.
9 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.
10 Yargıtay 2. HD, 24.02.2014, E. 2013/17699, K. 2014/3699.
11 Yargıtay 2. HD, 04.03.2009, E. 2007/17963, K. 2009/3892.
12 Yargıtay 11. CD, 12.10.2021, E. 2019/10192, K. 2021/8298.

iptale karar verilemez. Evlenme beyannamesi ve evlendirme dosyası evlendirme memurluğundan istenmelidir. Onanan bir kararda beyannamedeki yasal temsilcinin izni bölümünün boş olması ve yazılı izin belgesinin bulunmaması iptale esas alınmıştır.[13]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536

Vasinin yazılı izni olmadan evlenen kısıtlının evliliği iptal edildi; kocadan olmayan çocuk iptale engel olmadı

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan bir erkek 2018'de evlenmiştir. Vasisi olan annesi, evlilikten haberdar olduğunu ama evlenme sırasında vasi olarak izninin bulunmadığını ileri sürerek evliliğin nispi butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Kadın ise karşı dava açarak eşinin akıl hastası ve kısıtlı olduğunu bilmeden evlendiğini ileri sürmüştür. Belediyeden gelen evlenme beyannamesinde yasal temsilcinin izni bölümünün boş olduğu, vasinin yazılı izin belgesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesi, Adli Tıp raporuna dayanarak evlenmenin mutlak butlanla batıl olduğuna karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi ise evlenme tarihinde kısıtlı olan erkeğin vasisinin izninin bulunmadığını, kadın gebe kalmışsa da çocuğun erkekten olmadığının anlaşıldığını belirterek evliliği 153. madde uyarınca nispi butlan sebebiyle iptal etmiştir. Başka bir erkekten çocuk sahibi olduğu anlaşılan kadının yoksulluk nafakası talebini de reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *"...daha sonra kadın gebe kalmış ise de çocuğun davacı- karşı davalıdan olmadığının anlaşıldığı bu itibarla erkeğin davasının 4721 sayılı Kanun'un 153 üncü maddesi kapsamında kabulüne karar verilmesi gerekir..."*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. 153/2'deki gebelik engeli, kocadan olmadığı soybağının reddiyle anlaşılan bir çocuk için uygulanmamıştır. İzin belgesinin yokluğu, belediyeden gelen evlenme beyannamesiyle anlaşılmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2007 · E. 2006/19058 · K. 2007/13672

Vasinin izni olmadan evlenen kısıtlı kadının gebe olup olmadığı araştırılmadan iptale karar verilemez

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan bir kadın, vasisinden izin almadan evlenmiştir. Vasi evliliğin nispi butlan sebebiyle iptalini istemiştir. Kadının vasisinin izni olmadan evlendiği tartışmasızdı. Daire, 153. maddenin ikinci fıkrasına göre kadın gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemeyeceğini hatırlatmıştır.

13 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.

Mahkemenin kadının gebe olup olmadığını araştırmadan eksik inceleme ile hüküm kurmasını bozmuştur.

> *...gebe olup olmadığı araştırılarak hüküm kurulması gerekirken eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Gebelik, izin eksikliğine dayanan iptal davasını sona erdiren bir olaydır. Mahkeme bu durumu araştırmadan karar veremez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2015 · E. 2015/11390 · K. 2015/13359

İsteğe bağlı kısıtlamada da evlenmek için vasinin izni gerekir

Bir kişi kendi isteğiyle kısıtlanmış ve kardeşi vasi olarak atanmıştı. Kısıtlı, kısıtlılığı devam ederken vasisinin izni olmadan evlenmiştir. Vasi, 153. madde uyarınca evliliğin iptalini istemiştir. Mahkeme, kısıtlamanın isteğe bağlı olduğunu ve evlenmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu belirterek izin gerekmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, izni alınmayan yasal temsilcinin evlenmenin iptalini dava edebileceğini, tarafların nikâh sırasında vasinin yazılı rızasını içeren belgeyi evlendirme memuruna vermediklerini belirterek davanın kabulü gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *Yasal temsilcinin izni olmadan yapılan evlilik nispi butlanla sakattır.*

DEĞERLENDİRME Kanun kısıtlama sebepleri arasında ayrım yapmaz. Kişi kendi isteğiyle kısıtlanmış olsa bile, kısıtlılık devam ettiği sürece evlenmesi için vasinin yazılı izni gerekir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2014 · E. 2014/3533 · K. 2014/22316

Küçüğün izinsiz evlendiği gerekçesiyle eşin çocukları dava açamaz; bu hak izni alınmayan yasal temsilcinindir

Bir erkeğin ilk eşinden olan çocukları, babalarının sonraki evliliğinin iptalini iki sebebe dayanarak istemiştir. Birinci sebep, kadının evlenme tarihinde on yedi yaşını doldurmuş olmakla birlikte yasal temsilcilerinin geçerli bir izninin bulunmamasıydı. İkinci sebep, erkeğin evlenme sırasında evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olduğu iddiasıydı. Mahkeme davayı reddetmiştir. Daire, izin eksikliğine dayanarak iptal isteme hakkının yalnız izni alınmayan yasal temsilciye ait olduğunu, erkeğin önceki eşinden olan çocuklarının bu sebeple dava açamayacağını belirtmiştir. Akıl hastalığı iddiası bakımından da erkeğin hâlen sağ olduğunu, davacıların ileride mirasçı olup olmayacaklarının belli olmadığını ve güncel bir hukuki yararları bulunmadığını kabul etmiştir. Kararı gerekçesini değiştirerek oyçokluğuyla onamıştır; karşı oy yazısı hukuki yarar gerekçesine katılmamıştır.

> *Küçüğün yasal temsilcisinin hiç ya da geçerli bir izni olmaksızın evlenmiş olması halinde evliliğin iptalini isteme hakkı, izni alınmayan yasal temsilciye aittir.*

DEĞERLENDİRME Dava "mutlak butlan" adıyla açılsa bile, yasal temsilcinin izninin bulunmaması 153. maddedeki nispi butlan sebebidir. Bu sebebe eşin çocukları, diğer mirasçılar veya üçüncü kişiler dayanamaz.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2012 · E. 2011/3446 · K. 2012/10315

İzin eksikliğine dayanan iptal davasını evlenen küçük değil, izni alınmayan yasal temsilci açar

Davacı, evlenme tarihinde on yedi yaşını doldurmuş olduğunu, evlenirken yasal temsilcisinin izninin alınmadığını ve evlenmeye korkutularak razı edildiğini ileri sürerek evlenmenin nispi butlanla iptalini istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir. Daire, izin eksikliğinin yalnız izni gereken yasal temsilciye iptal hakkı verdiğini, bu yüzden davacının bu sebebe dayanamayacağını belirtmiştir. Korkutma sebebine dayanan iptal talebi bakımından da, evlenme 2008'de yapıldığından hak düşürücü sürenin geçtiğini kabul ederek kararı onamıştır.

> *...davacı evlenme tarihinde onyedi yaşını doldurmuş olup, evlenirken yasal temsilcinin izninin alınmamış olması, izni gereken yasal temsilciye evlenmenin iptalini isteme hakkını vereceğine (TMK.md.153/1), bu sebeple davacının evlenmenin iptalini isteme hakkının bulunmadığına...*

DEĞERLENDİRME İzin kuralı küçüğü değil, onu koruyan yasal temsilciyi yetkili kılar. Küçük kendi iradesindeki bir sakatlığa dayanacaksa 152. maddedeki süreleri kaçırmamalıdır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2014 · E. 2013/17699 · K. 2014/3699

Vasinin avukatı, kısıtlı adına verilmiş ve evliliğin iptali davası açma yetkisini içeren vekâletnameyi sunmalıdır

Kısıtlının evliliğinin iptali davası, vasinin kendi adına vekâlet verdiği bir avukat tarafından açılmış ve takip edilmiş, karar da bu avukata tebliğ edilmişti. Daire dosyayı esastan incelemeden geri çevirmiştir. Vasinin kısıtlıya vesayeten verdiği ve evliliğin iptali davası açma yetkisini de içeren bir vekâletname varsa bunun dosyaya konmasını istemiştir. Böyle bir vekâletname sunulmazsa kararın kısıtlının yasal temsilcisi olarak vasiye tebliğ edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

> *Vasinin adı geçen avukata "vesayeti altındaki ...'a vesayeten" vermiş olduğu "boşanma veya evliliğin iptali davası açma yetkisini" de taşıyan vekaletname varsa, aslı veya onaylı örneğinin dosyaya alınması...*

DEĞERLENDİRME Vasi davayı kendi adına değil, kısıtlı adına açar. Vekâletnamede bu sıfat ve evliliğin iptali davası açma yetkisi açıkça yer almalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 11:** Erginlik.
- **TMK m. 126:** Küçüğün evlenmesi için yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 127:** Kısıtlının evlenmesi için yasal temsilcinin izni.
- **TMK m. 128:** İzin vermeyen yasal temsilciye karşı mahkemeye başvurma.
- **TMK m. 136:** Evlenme başvurusunda verilecek belgeler.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 152:** Eşlerin iptal davasında hak düşürücü süre.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni gereken işler.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 74:** Özel yetki.

MADDE

154

C. Butlanı gerektirmeyen sebepler

I. Bekleme süresine uymama

KANUN METNİ

Kadının bekleme süresi bitmeden evlenmesi, evlenmenin butlanını gerektirmez.

MADDE ÖZETİ

Kadının bekleme süresi bitmeden evlenmesi, evlenmenin butlanını gerektirmez (m. 154). Bekleme süresi evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gündür; kadın doğurursa biter, mahkeme belirli hâllerde kaldırır (TMK m. 132). Süre dolmadan kıyılan nikâh geçerli bir evlilik doğurur; butlan sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır.[1] Bekleme süresi dolmamış kadını evlendiren memur hakkında ise görevi kötüye kullanma iddiasıyla ceza davası gündeme gelebilir; köy muhtarı için önce soruşturma izni alınmalıdır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Bekleme süresi (iddet)	Evliliği sona eren kadının yeniden evlenebilmesi için geçmesi gereken üç yüz günlük süre (TMK m. 132).
Butlan	Evlenmenin, kanunda sayılan sebeplerle hâkim kararıyla ortadan kaldırılması; mutlak ve nispi butlan olarak ikiye ayrılır.
Babalık karinesi	Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babasının koca sayılması (TMK m. 285).
Karinelerin çatışması	Çocuk ilk evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğmuş ve ana bu arada yeniden evlenmişse ikinci evlilikteki kocanın baba sayılması (TMK m. 290).

1 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2023/3550, K. 2023/5469.
2 Yargıtay 5. CD, 14.12.2015, E. 2013/13734, K. 2015/17299.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 122 nci maddesini karşılamaktadır. Maddede kadın açısından geçerli olan bekleme süresine rağmen yapılan evliliğin butlanının istenemeyeceği düzenlenmiştir. Yürürlükteki Kanunun 142 nci maddesinde öngörülen "kazaî müddetler" 3444 sayılı Kanunla kaldırılmış olduğundan, böyle bir süreye uyulmaması da söz konusu olamayacağından maddede bu husus düzenlenmemiştir. Maddede, İsviçre Medenî Kanununun Fransızca metninde olduğu gibi, hem mutlak butlan hem de nisbî butlan hâllerini ifade etmek üzere, yürürlükteki metinde yer alan "fesih" sözcüğü yerine "butlan" sözcüğüne yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 70*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kanuni ve kazai müddetler içinde evlenmesi memnu olan kimsenin bu müddetler geçmezden evvel tekrar evlenmiş olması, evlenmenin feshine sebep olamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 122 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 122	4721 sayılı Kanun m. 154
Kenar başlık	Müddetlere riayetsizlik	Bekleme süresine uymama
Kapsam	Kanuni ve kazai müddetler	Kadının bekleme süresi
Sonuç	Evlenmenin feshine sebep olamaz	Evlenmenin butlanını gerektirmez

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Durum	Sonuç	Dayanak
Bekleme süresi dolmamış kadın evlenmek için başvurdu	Evlendirme memuru başvuruyu reddeder	TMK m. 132, 137; Evlendirme Yönetmeliği m. 15/c, 23
Süre dolmadan nikâh kıyıldı	Evlilik geçerlidir; bu sebeple butlan istenemez	TMK m. 154
Kadın süre içinde doğum yaptı	Süre biter	TMK m. 132
Mahkeme süreyi kaldırdı	Evlenme engeli kalkar	TMK m. 132

Durum	Sonuç	Dayanak
Yeni evlilikte, ilk evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz gün içinde çocuk doğdu	İkinci evlilikteki koca baba sayılır; bu karine çürütülürse ilk evlilikteki koca baba sayılır	TMK m. 290
Memur süreye aykırı nikâh kıydı	Görevi kötüye kullanma iddiasıyla yargılanabilir; muhtar için soruşturma izni gerekir	Yargıtay 5. CD, K. 2015/17299

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 122. maddesini karşılar ve kadın açısından geçerli olan bekleme süresine rağmen yapılan evliliğin butlanının istenemeyeceğini düzenler. Eski Kanun'un 142. maddesinde öngörülen "kazaî müddetler" 3444 sayılı Kanunla kaldırıldığından bu husus maddeye alınmamıştır. İsviçre Medenî Kanunu'nun Fransızca metninde olduğu gibi, hem mutlak hem nispi butlan hâllerini ifade etmek üzere "fesih" yerine "butlan" sözcüğü kullanılmıştır.

DİKKAT

Bekleme süresi yalnız kadın için öngörülmüştür; erkek için böyle bir süre yoktur (TMK m. 132). Madde yalnız bekleme süresine ilişkindir. Evli olan kişinin yeniden evlenmesi veya yasak derecede hısımlık gibi mutlak butlan sebepleri bu kapsamda değildir (TMK m. 145).

II. Süre Dolmadan Evlenmenin Sonuçları

- **Evlilik geçerlidir:** Butlan sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır ve bekleme süresine uymama bunlar arasında değildir (TMK m. 154). Yargıtay, bekleme süresi kaldırılarak aynı gün kıyılan nikâha karşı Sosyal Güvenlik Kurumunun açtığı mutlak butlan davasının reddini onamıştır.[3]
- **Soybağı:** Çocuk ilk evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğmuş ve ana bu arada yeniden evlenmişse ikinci evlilikteki koca baba sayılır; bu karine çürütülürse ilk evlilikteki koca baba sayılır (TMK m. 290). Ana yeniden evlenmemişse babalık karinesi eski koca yönünden işler (TMK m. 285).
- **Soybağının düzeltilmesi:** Yargıtay, bekleme süresi içinde doğup eski kocanın nüfusuna yazılan çocuk için soybağı geçersiz kılınmadıkça babalık davası açılamayacağını kabul eden kararı onamıştır.[4]
- **Memurun sorumluluğu:** Evlendirme memuru, evlenmeye yasal bir engel bulunduğunu anlarsa başvuruyu reddetmelidir (TMK m. 137). Yargıtay, Yönetmeliğin bekleme süresine ilişkin 15/c bendine aykırı nikâh kıydığı iddia edilen

3 Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2023/7901, K. 2024/2490.
4 Yargıtay 2. HD, 23.05.2023, E. 2023/2906, K. 2023/2613.

köy muhtarı hakkında soruşturma izni alınmadan dava açılamayacağını belirtmiştir.[5]

UYGULAMA NOTU

Bekleme süresi dolmadan evlenmek isteyen kadın, gebe olmadığının anlaşılması veya eski eşiyle yeniden evlenmek istemesi hâlinde mahkemeden sürenin kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 132). Gebe olan ve eski eşinden başka biriyle evlenmek isteyen kadın için süre kaldırılamaz.[6]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.04.2024 · E. 2023/7901 · K. 2024/2490

Bekleme süresi kaldırılarak aynı gün kıyılan nikâha karşı açılan mutlak butlan davası reddedildi

Kadın Ekim 2001'de boşanmıştır. Sulh hukuk mahkemesi 01.11.2001'de bekleme süresini kaldırmıştır; kadın aynı gün köy muhtarı önünde yeniden evlendi ve yeni eşi ertesi gün ölmüştür. Sosyal Güvenlik Kurumu, kadının dul ve yetim aylığı alabilmek için muvazaalı olarak boşandığını ve evliliğin sahte olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Nikâha ilişkin köy evlendirme kütüğü kayıptı; yalnız evlenme bildirim formu bulunuyordu. Kadın ve muhtar hakkında açılan dolandırıcılık davası beraatle sonuçlanmıştı. İlk derece mahkemesi, nikâhın muhtar tarafından tanıklar huzurunda kanuna uygun kıyıldığını ve 145. maddede sayılan mutlak butlan sebeplerinden hiçbirinin bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetti, Daire kararı onamıştır.

> *"...maddede belirtilen mutlak butlan sebeplerinin bulunmadığının anlaşıldığını belirterek, davacının davasının reddine karar verilmiştir..."*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi gerekçesindendir. Butlan sebepleri kanunda sınırlıdır; bekleme süresine ilişkin iddialar da muvazaa iddiası da bu sebepler arasında yer almaz.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2023 · E. 2023/3550 · K. 2023/5469

Butlan sebepleri sınırlıdır; muvazaalı evlilik ayrı bir butlan sebebi değildir

Yaşlı bir erkek, aralarında büyük yaş farkı bulunan kadınla evlendikten on sekiz gün sonra, bakım vaadiyle kandırıldığını ve kadının evlenme iradesi taşımadığını ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi, kadının gerçek amacının mal edinmek olduğunu ve erkeğin yanıltıldığını kabul ederek evliliğin nispi butlan sebebiyle iptaline karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir.

5 Yargıtay 5. CD, 14.12.2015, E. 2013/13734, K. 2015/17299.
6 Yargıtay 2. HD, 30.11.2021, E. 2021/8858, K. 2021/8931.

Yargılama sırasında davacı öldü ve mirasçısı davayı sürdürmüştür. Daire, butlan sebeplerinin kanunda sınırlı olarak sayıldığını, muvazaalı evliliğe ilişkin bir butlan sebebinin kanunda yer almadığını belirtmiştir. Nispi butlanı gerektirecek bir sebebin kanıtlanmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Mutlak butlan ve nisbi butlan sebepleri kanunda sınırlı biçimde (numerus clausus) sayılmış olup muvazaalı evliliğe ilişkin bir butlan sebebi kanunda yer almamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kanunda sayılmayan bir aykırılık evliliği batıl kılmaz. Bekleme süresine uymamanın butlan sebebi olmadığı ise 154. maddede açıkça belirtilmiştir.

3 **YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ**
14.12.2015 · E. 2013/13734 · K. 2015/17299

Bekleme süresi dolmamış kadını evlendiren muhtar hakkında dava açmak için soruşturma izni gerekir

Köy muhtarı, evlendirme memuru sıfatıyla Evlendirme Yönetmeliği'nin bekleme süresine ilişkin 15/c bendine aykırı olarak nikâh kıydığı iddiasıyla ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçundan yargılandı ve sulh ceza mahkemesi hüküm kurmuştur. Cumhuriyet savcısı kararı temyiz etmiştir. Daire, muhtar hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca yetkili merciden soruşturma izni alınmadan dava açılamayacağını, bunun kovuşturma şartı olduğunu belirterek hükmü esasını incelemeden bozmuştur.

> *Evlendirme Yönetmeliğinin 15/c bendine aykırı şekilde evlendirme işlemi yapmak suretiyle görevi kötüye kullandığı iddia edilen sanık hakkında 442 sayılı Kanunun 11. maddesi de nazara alınarak 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca yetkili merciden soruşturma izni alındıktan sonra dava açılması gerektiği…*

DEĞERLENDİRME Bekleme süresine aykırı nikâh evliliği geçersiz kılmaz; sonuç memurun sorumluluğu yönünden doğar. Kararda muhtarın evlendirme memuru yetkisini 5490 sayılı Kanun'un 22/2. maddesinden aldığı belirtilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2021 · E. 2021/8858 · K. 2021/8931

Gebe olan ve eski eşinden başka biriyle evlenmek isteyen kadın için bekleme süresi kaldırılamaz

Kadının boşanma kararı 8 Eylül 2021'de kesinleşmiştir. Kadın üç yüz günlük süre dolmadan, 28 Eylül 2021'de bekleme süresinin kaldırılması davası açmıştır. Devlet hastanesinin raporuna göre gebeydi ve duruşmada boşandığı eşinden başka biriyle evlenmek istediğini söylemiştir. Mahkeme davayı kabul ederek süreyi kaldırmıştır. Adalet Bakanlığının istemi üzerine Daire, 132. maddenin koşullarının kadın yararına gerçekleşmediğini belirterek davanın reddi gerekirken kabul edilmesini sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *Davacı kadın hakkında düzenlenen ve dosya içerisinde bulunan Denizli Devlet Hastanesinin 01.10.2021 tarihli sağlık raporuna göre davacı kadının gebe olduğu ve 01.10.2021 tarihli duruşmada davacı kadının, boşandığı eşinden başka biri ile evlenmek istediğini beyan ettiği, bu nedenle Türk Medeni Kanunu'nun 132 nci maddesi koşullarının somut olayda davacı kadın yararına gerçekleşmediği sabittir.*

DEĞERLENDİRME Kaldırma sebepleri kanunda sınırlıdır: gebe olmama veya eski eşle yeniden evlenme. Kanun yararına bozma sonuca etkili olmadığından dosyadaki kaldırma kararının hukuki sonuçları ortadan kalkmaz. Süre hatalı kaldırılmış olsa bile yapılan evlilik 154. madde gereği batıl sayılmaz.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.12.2023 · E. 2023/3409 · K. 2023/6301

Bekleme süresi kaldırılsa bile boşanmadan sonraki 300 gün içinde doğan çocuklar eski kocanın nüfusuna yazılır

Boşanma kararı 26 Nisan 2018'de kesinleşmiştir. Kadın, çocuk sahibi olmak amacıyla bekleme süresinin kaldırılması davasını açıp kazandığını belirtmiştir. Boşanmadan sonraki üç yüz gün içinde doğan üçüzler eski kocanın nüfusuna ortak çocuk olarak yazılmıştır. Eski koca, boşanma davası sırasında ve sonrasında birliktelik yaşamadıklarını ileri sürerek soybağının reddini istemiştir. Adli Tıp raporu biyolojik babalığı reddetti ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *...biyolojik babalığı reddedilen davacının davasının kabulünde usul ve esas açısından hukuka aykırı bir yön görülmediği...*

DEĞERLENDİRME Bekleme süresinin kaldırılması yalnız evlenme engelini kaldırır; babalık karinesi (TMK m. 285) devam eder. Karinenin çürütülmesi için soybağının reddi davası gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 132:** Kadının bekleme süresi.
- **TMK m. 137:** Başvurunun incelenmesi ve reddi.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymama.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 290:** Karinelerin çatışması.
- **Evlendirme Yönetmeliği m. 15/c ve 23:** Bekleme süresi engeli ve evlenmenin reddi.

MADDE

155

C. Butlanı gerektirmeyen sebepler

II. Şekil kurallarına uymama

KANUN METNİ

Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez.

MADDE ÖZETİ

Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez (m. 155). TBMM gerekçesine göre yetkili memur önünde evlenme yapıldıysa bunun dışındaki şekil eksiklikleri butlan sebebi sayılmaz. Yargıtay, nikâhta şahit bulunmamasının tek başına evliliği geçersiz kılmayacağını belirtmiştir.[1] Buna karşılık nüfusta eş görünen kişi memur önünde bulunmamış ve irade açıklamamışsa evlilik yok hükmündedir; yokluk süreye bağlı olmadan her zaman ileri sürülebilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Şekil kuralları	Evlenme başvurusu, belgeler, tören yeri, iki tanık, törenin açık yapılması ve kütüğe kayıt gibi evlenmenin yapılışına ilişkin kurallar (TMK m. 134–144).
Kurucu unsurlar	Evliliğin var sayılabilmesi için zorunlu olan unsurlar: ayrı cinsten iki kişinin, evlendirme memuru önünde bizzat ve karşılıklı olarak evlenme iradesini açıklaması.
Yokluk	Kurucu unsurlardan biri eksik olduğunda evliliğin hukuken hiç doğmamış sayılması; dava açılmasına gerek olmadan her zaman ileri sürülebilir.
Evlendirme memuru	Belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya görevlendireceği memur, köylerde muhtar; Bakanlık nüfus müdürlüklerine, dış temsilciliklere ve müftülüklere de bu yetkiyi verebilir (5490 s. K. m. 22).

1 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.
2 Yargıtay 2. HD, 14.05.2013, E. 2012/15541, K. 2013/13594.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 123 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin kenar başlığı "Şekil noksanı" yerine "Şekil kurallarına uymama" biçiminde değiştirilmiştir. Maddede yetkili memur önünde evlenmenin akdedilmesi hâlinde, bunun dışında kalan diğer şekil eksikliklerinin bir butlan sebebi sayılamayacağı hükme bağlanmıştır. Yürürlükte olan maddedeki evlendirmeye yetkili memurlar olarak "burada belediye reisi veya vekili veya köylerde ihtiyar heyeti" şeklinde sayma yerine "evlendirmeye yetkili memur" ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir. Böylece maddede sayılan bu kişiler dışında Nüfus Kanunu ile kendilerine evlendirme memurluğu yetkisi verilmiş kişilerin de bu ifade kapsamında yer alması sağlanmıştır. Maddede, İsviçre Medenî Kanununun Fransızca metninde olduğu gibi, hem mutlak butlan, hem de nisbî butlan hâllerini ifade etmek üzere, "butlan" sözcüğü kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 70*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Belediye reisi veya vekili veya köylerde ihtiyar heyeti huzurunda akdedilmiş olan evlenme, kanuni şekillere riayet edilmemiş olması sebebi ile fesholunamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 123 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 123	4721 sayılı Kanun m. 155
Kenar başlık	Şekil noksanı	Şekil kurallarına uymama
Yetkili kişi	Belediye reisi veya vekili, köylerde ihtiyar heyeti	Evlendirmeye yetkili memur
Sonuç	Evlenme fesholunamaz	Butlanına karar verilemez

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Eksiklik	Sonuç	Dayanak
Nikâhta tanık bulunmaması	Tek başına evliliği geçersiz kılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5440
Kütükte tarafların veya tanıkların imzasının olmaması	Tek başına butlan sebebi değildir; memur önünde irade açıklanıp açıklanmadığı araştırılır	Yargıtay 2. HD, K. 2008/13617

Eksiklik	Sonuç	Dayanak
Törenin evlendirme dairesi dışında yapılması	Kanunen mümkündür; tören yerine ilişkin usulsüzlük butlan sebebi değildir	TMK m. 141, 155
Evlenme izin belgesi gibi belge eksiklikleri	Kurucu unsur değildir; evliliği yok hükmünde kılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5938
Evlendirme kütüğünün kaybolması	Evlilik geçerliliğini korur	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2490
Taraflardan birinin memur önünde bulunmaması veya başkasının onun yerine nikâha girmesi	Yokluk; süreye bağlı değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/13594
Nikâhın evlendirme memuru olmayan birinin önünde yapılması	Yokluk	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4435
Memurun şekil kurallarına uymaması	Evlilik geçerli kalır; memur hakkında görevi kötüye kullanma gündeme gelebilir	Yargıtay 11. CD, K. 2013/13911

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 123. maddesini karşılar ve kenar başlığı "Şekil noksanı" yerine "Şekil kurallarına uymama" olarak değiştirilmiştir. Eski Kanun evlendirmeye yetkili kişileri "belediye reisi veya vekili veya köylerde ihtiyar heyeti" diye sayıyordu. Yeni metinde "evlendirmeye yetkili memur" ifadesi tercih edilerek Nüfus Kanunu ile evlendirme memurluğu yetkisi verilen kişiler de kapsama alınmıştır.

DİKKAT

Madde yalnız evlilik yetkili memur önünde yapıldığında koruma sağlar. Yargıtay'a göre aynı cinsten kişilerin evlenmesi, evlendirme memuru olmayan kişinin önünde evlenilmesi veya tarafların memur önünde bizzat hazır bulunarak aynı anda irade açıklamamaları hâllerinde evlenmenin yokluğu söz konusu olur.[3] Yalnız dinî nikâh da resmî bir evlilik doğurmaz (TMK m. 143).

II. Memur Önünde Yapılan İrade Açıklamasının İspatı

- **Resmî kayıt:** Evlendirme memurunun mühür ve imzasını taşıyan kütük kaydı resmî belgedir. Yargıtay, tarafların memur önünde evlenmek istediklerini beyan ettiklerini gösteren kayda karşı "gıyabımızda nikâh kıyıldı" iddiasının ispatlanması gerektiğini belirtmiştir.[4] Bozmaya uyularak dava reddedilmiş ve bu karar da onanmıştır.[5]

3 Yargıtay 2. HD, 21.04.2026, E. 2025/5548, K. 2026/4435.
4 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.

- **Tanık olarak memur ve şahitler:** Yargıtay, kütükteki imzanın davacıya ait olmadığı gerekçesiyle verilen iptal kararını, evlendirme memuru ve nikâh şahitleri dinlenmeden eksik incelemeyle kurulduğu için bozmuştur.[6]
- **Uzun süre birlikte yaşama:** Aynı dosyada Yargıtay, evliliğin nüfusa tescil edildiğini, eşlerin evlilik akdi kapsamında 32 yıl fiilen birlikte yaşadığını ve iki çocuklarının bulunduğunu da dikkate almıştır.[7]

UYGULAMA NOTU

Nikâhın geçersizliğini ileri sürmeden önce eksikliğin niteliği belirlenmelidir. Şahit, imza, tören yeri veya belge gibi şekil eksiklikleri evliliği geçersiz kılmaz. Tarafların memur önünde bizzat irade açıklamadığı iddiası ise yokluk davasının konusudur ve bu iddianın resmî kayda karşı ispatlanması gerekir. Evlendirme dosyası, evlenme bildirimi ve kütük kaydı evlendirme memurluğundan istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2023 · E. 2022/7824 · K. 2023/5440

Nikâhta şahit bulunmaması ve kütükte imza eksikliği evliliği geçersiz kılmaz

Eşler 1985'te imam nikâhıyla birlikte yaşamaya başlamış, 1989'da köy muhtarlığında resmî nikâhları kıyılmış ve evlilik nüfusa tescil edilmişti. İki çocukları vardı ve 32 yıl birlikte yaşamışlardı. Erkek 2021'de, nikâh sırasında kendilerinin muhtarlığa gitmediğini ve nikâhın gıyaplarında kıyıldığını ileri sürerek evliliğin yokluğunun tespitini istemiştir. Köy evlendirme kütük defterinde tarafların bilgileri ve fotoğrafları ile evlenmek istediklerini beyan ettikleri yazılıydı. Kayıt muhtar tarafından imzalanıp mühürlenmişti, ancak tarafların ve tanıkların imza yerleri boştu. İlk derece mahkemesi yokluğa karar verdi, bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, evlenmenin kurulması için evlendirme memuru önünde karşılıklı irade açıklamasının gerekli ve yeterli olduğunu, şekil kurallarına uyulmamasının butlan sebebi olmadığını belirtmiştir. Resmî belgeye karşı gıyapta nikâh iddiasının ispatlanamadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Keza, 4721 sayılı Kanun'un 155 inci maddesi uyarınca da evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin kanunun diğer şekil şartlarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceği gibi, evlilik akti sırasında şahit bulunmaması da tek başına evlilik akdini geçersiz kılmaz.*

5 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2024/6056, K. 2024/5610.
6 Yargıtay 2. HD, 20.10.2008, E. 2008/10766, K. 2008/13617.
7 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2022/7824, K. 2023/5440.

DEĞERLENDİRME Kararda 14.06.1965 tarihli 3/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına da dayanılmıştır. Evlendirme memurunun mühür ve imzasını taşıyan kayıt resmî belgedir; aksini iddia eden bunu ispatlamak zorundadır (TMK m. 6).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.10.2008 · E. 2008/10766 · K. 2008/13617

Kütükteki imza davacıya ait değil diye evlilik iptal edilemez; memur ve şahitler dinlenmelidir

Davacı, 1994'te kendi yokluğunda yapıldığını ileri sürdüğü evlilik kaydının iptalini istemiştir. Mahkeme, evlenme kütüğündeki imzanın davacıya ait olmadığı gerekçesiyle evliliğin iptaline karar vermiştir. Daire, evlenmenin geçerli biçimde kurulabilmesi için evlendirme memuru önünde tarafların karşılıklı irade açıklamasının yeterli olduğunu, yetkili memur önünde yapılan evliliğin diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceğini belirtmiştir. Ortak çocukların nüfusa tescil belgelerinde baba olarak davacının imzasının bulunduğuna dikkat çekmiştir. Evlendirme memuru ve nikâh şahitleri dinlenerek tarafların memur huzurunda irade açıklayıp açıklamadığı belirlenmeden karar verilmesini eksik inceleme sayarak kararı bozmuştur.

> *Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez.*

DEĞERLENDİRME İmza, evlenmenin kurucu unsuru değildir. Belirleyici olan, tarafların memur önünde evlenme iradesini açıklayıp açıklamadığıdır; bu da memur ve şahitlerin anlatımıyla araştırılır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.12.2023 · E. 2023/5085 · K. 2023/6284

Hastanede kıyılan nikâhta yer, tarih ve belge usulsüzlüğü iddiaları evliliği ortadan kaldırmadı

Ölen kişinin çocuğu, ölenin 2008'de hastanede yatarken yaptığı evliliğin yokluğunun tespitini, olmazsa mutlak butlanla iptalini istemiştir. Nikâhın yerinin resmî kayıtlarda belli olmadığını, hastaneden izin alınmadığını, başvuru tarihinin sonradan değiştirildiğini, başvuruyla aynı gün nikâh kıyıldığını ve sağlık raporlarının sahte olduğunu ileri sürmüştür. Bölge adliye mahkemesi ilk kararında, 155. maddeye göre yetkili memur önünde yapılan evliliğin diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceğini belirtmişti. Dosya daha sonra davanın nitelendirilmesi sorunu nedeniyle Yargıtay'a ve Hukuk Genel Kurulu'na gitmiştir. Bozmadan sonra yapılan yargılamada yokluk ve mutlak butlan istekleri reddedilmiştir; Daire bu kararı onamıştır.

> *...dolayısıyla soruşturma dosyasının sonucunun verilecek kararı etkilemeyeceği dikkate alınarak evliliğin sahte evraklarla gerçekleştirildiği iddiası nedeniyle*

yokluğunun tespitine yönelik karara ilişkin istinaf talebinin reddine karar verildiği...

DEĞERLENDİRME Alıntı, dosyadaki ilk bölge adliye mahkemesi kararının gerekçesindendir; Daire'nin son onama kararı bu gerekçeyi ayrıca tartışmamıştır. Sonuçta nikâhın yeri, başvuru tarihi ve belgelere ilişkin iddialar evliliği ortadan kaldırmamıştır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.05.2013 · E. 2012/15541 · K. 2013/13594

Başkasının kimliğiyle yapılan nikâhta dava yokluk davasıdır ve süreye bağlı değildir

Davacı, gerçekte bir kişiyle evlendiği hâlde, o kişinin nikâhta kardeşinin nüfus kayıtlarını kullanması nedeniyle kayıtlarda kardeşiyle evli göründüğünü belirterek evliliğin iptalini istemiştir. Mahkeme davayı şahısta yanılma sebebiyle iptal davası olarak nitelendirdi ve hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir. Daire, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu, nüfusta eş görünen kişinin memur önünde bulunmadığı ve irade açıklamadığı iddiasının o kişiyle evliliğin yokluğunun tespiti istemi olduğunu belirtmiştir. Yokluğun süreye bağlı olmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Evlenmenin yokluğu herhangi bir süreye tabi olmaksızın her zaman ileri sürülebilir.*

DEĞERLENDİRME

155. madde yetkili memur önünde irade açıklandığı hâlde şekil kurallarına uyulmayan evliliği korur. Nüfusta eş görünen kişi memur önünde hiç irade açıklamamışsa şekil eksikliğinden değil, kurucu unsurun yokluğundan söz edilir.

5 **YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ**
30.09.2013 · E. 2012/24868 · K. 2013/13911

Şahitler olmadan nikâh kıyıp defteri sonradan imzalatmak sahtecilik değil, görevi kötüye kullanmadır

Evlendirme memuru olarak görev yapan sanığın, evlenme iradelerini ortaya koyan kişilerin nikâhını şahitler hazır olmadan kıydığı ve evlenme defterini şahitlere sonradan imzalattığı ileri sürülmüştür. Ağır ceza mahkemesi suç vasfını değiştirerek sanığı görevi kötüye kullanmadan mahkûm etmiştir. Daire, eylemde sahtecilik suçunun unsurlarının bulunmadığını, eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacağını belirtmiştir. Ancak suç tarihinden hüküm tarihine kadar dava zamanaşımı dolduğu için hükmü bozdu ve kamu davasını düşürmüştür.

> *Evlendirme memuru olarak görev yapan sanığın, evlenme iradelerini ortaya koyan şahısları nikah şahitleri olmadan evlenme işlemlerini yaparak, şahitlere*

> *sonradan evlenme defterini imzalatmasında sahtecilik suçunun unsurlarının bulunmadığı ancak eylemin "görevi kötüye kullanmak" suçunu oluşturacağı...*

DEĞERLENDİRME Şekil kurallarına uyulmaması memur için ceza sorumluluğu doğurabilir; evliliğin geçerliliği ise 155. madde gereği bundan etkilenmez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 134:** Evlenme başvurusunun yapılacağı makam.
- **TMK m. 141:** Tören yeri ve tanıklar.
- **TMK m. 142:** Törenin şekli ve evlenmenin oluşması.
- **TMK m. 143:** Aile cüzdanı ve dinî tören.
- **TMK m. 144:** Evlendirme Yönetmeliği.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 154:** Bekleme süresine uymama.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 22:** Evlendirme memurları.

MADDE

156 D. Butlan kararı
I. Genel olarak

KANUN METNİ

Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.

MADDE ÖZETİ

Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer; mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (m. 156). Butlan kararı kesinleştiği tarihten itibaren ileriye etkilidir.[1] Hâkim, açılmış başka bir davada butlan sebebini tespit etse bile bunu kendiliğinden gözeterek butlana hükmedemez.[2] Yargıtay bu yüzden butlan davası sürerken kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Butlan kararı	Batıl evliliği ortadan kaldıran hâkim kararı; bozucu yenilik doğuran bir karardır ve kesinleştiği tarihten itibaren ileriye etkilidir.
İleriye etki	Kararın geçmişe yürümemesi; evlilik, karar kesinleşinceye kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurmuş sayılır.
Mutlak butlan	Kamu düzenini ilgilendiren sebeplerle evliliğin batıl olması; dava süreye bağlı değildir (TMK m. 145–147).
Nispi butlan	Yalnız kanunun saydığı kişilerin açabileceği iptal davasıyla evliliğin ortadan kaldırılması (TMK m. 148–153).

1 Yargıtay 8. HD, 25.04.2014, E. 2013/14356, K. 2014/8163.
2 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/7-695, K. 2011/673.
3 Yargıtay 2. HD, 10.11.2014, E. 2014/14649, K. 2014/22289.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 124 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde tek fıkra hâlinde sadeleştirilmek ve daha anlaşılır hâle getirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Kenar başlığı "butlan kararı" şeklindedir. Zira bu madde hem mutlak butlan, hem de nisbî butlan sebebiyle geçersiz olan evlilikleri içermektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmenin butlanı, ancak hakimin kararıyle hüküm ifade eder. Evlenme, mutlak bir butlan ile malül olsa bile hakimin kararına kadar sahih bir evlenmenin bütün hükümlerini haizdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 124 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 124	4721 sayılı Kanun m. 156
Kenar başlık	Umumiyet itibariyle	Genel olarak (Butlan kararı)
Kural	Butlan ancak hâkim kararıyla hüküm ifade eder	Batıl evlilik ancak hâkim kararıyla sona erer
Karara kadar	Sahih bir evlenmenin bütün hükümleri	Geçerli bir evliliğin bütün sonuçları

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Karar kesinleşinceye kadar	Dayanak
Evliliğin varlığı	Evlilik kendiliğinden sona ermez; hâkim kararı gerekir	TMK m. 156
Nafaka	Eşlerin evlilikten doğan yükümlülükleri sürer; tedbir nafakası istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2014/22289
Boşanma	Butlan sebebi bulunsa da boşanma davası açılabilir ve esastan görülür	Yargıtay 2. HD, K. 2014/21913; Yargıtay 2. HD, K. 2026/4435
Miras	İptal davası açılmadan ölen eşin sağ kalan eşi mirasçıdır; evlenirken iyiniyetli değilse mirasçılığı kaybeder	Yargıtay 8. HD, K. 2014/8163; TMK m. 159

Konu	Karar kesinleşinceye kadar	Dayanak
Birden fazla evlilik	İptal edilmeyen iki evlilikte iki eş de mirasçıdır	Yargıtay 7. HD, K. 2023/11
Dul aylığı	Kesinleşmeye kadar ödenen aylık yersiz sayılmaz	Yargıtay 10. HD, K. 2020/7555
Karardan sonra	Çocuklar ve eşler yönünden 157 ve 158. maddeler uygulanır	TMK m. 157, 158

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 124. maddesini karşılar. Tek fıkra hâlinde sadeleştirilerek yeniden kaleme alınmış ve kenar başlığı "Butlan kararı" olarak belirlenmiştir, çünkü madde hem mutlak hem nispi butlan sebebiyle geçersiz olan evlilikleri kapsar. 1

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre sakat olan evlenme mutlak ve nispi butlanın her ikisinde de ancak hâkimin kararıyla sona erebilir ve hâkimin kararının ileriye etkili olacağı tartışmasızdır.[4] 2

DİKKAT

Butlan ile yokluk karıştırılmamalıdır. Yargıtay'a göre evlenmenin yokluğu her zaman ileri sürülebilir ve mahkemece açılan herhangi bir davada kendiliğinden dikkate alınır; butlanla sakat evlenmenin ortadan kaldırılması için ise mutlaka bu yönde bir dava açılmış olması gerekir.[5]

II. Karar Kesinleşinceye Kadar Evliliğin Sonuçları

- **Nafaka ve geçici önlemler:** Butlan davasında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 160). Yargıtay, butlan kararı kesinleşinceye kadar eşlerin yükümlülüklerinin devam ettiğini belirterek geliri olmayan kadın yararına tedbir nafakası takdiri gerektiğini kabul etmiştir.[6]
- **Boşanma:** Yargıtay, iradesi sakat olarak evlendiğini düşünen eşin iptal istemeden, evlilikten sonraki olaylara dayanarak boşanma davası açabileceğini kabul etmiştir.[7] Mutlak butlan istemiyle birlikte ikinci kademede boşanma istenmesi de dava hakkının kötüye kullanılması sayılmamıştır.[8]
- **Miras:** Eşlerden biri iptal davası açılmadan önce ölürse sağ kalan eş mirasçı olur.[9] Butlan kararında iyiniyet belirlenmemişse, mirasçılık belgesi davasına

4 Yargıtay HGK, 22.11.2022, E. 2021/670, K. 2022/1571.
5 Yargıtay 2. HD, 21.04.2026, E. 2025/5548, K. 2026/4435.
6 Yargıtay 2. HD, 10.11.2014, E. 2014/14649, K. 2014/22289.
7 Yargıtay 2. HD, 10.04.2014, E. 2013/24653, K. 2014/8606.
8 Yargıtay 2. HD, 12.11.2013, E. 2013/12635, K. 2013/26132.
9 Yargıtay 8. HD, 25.04.2014, E. 2013/14356, K. 2014/8163.

bakan mahkeme sağ kalan eşin evlenirken iyiniyetli olup olmadığını araştırmalıdır.[10]

- **Sosyal güvenlik:** Yargıtay, evliliğin iptaline ilişkin karar kesinleştikten sonra Kurumun geri istediği ölüm aylıkları hesaplanırken 156. maddenin dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.[11]
- **Ceza hukuku:** Yargıtay, seksen üç yaşındaki bir kişiyle evlenip altın aldırdıktan sonra ortadan kaybolan sanık hakkında, evliliğin hâkim kararına kadar geçerli olduğunu da gözeterek dolandırıcılık suçunun oluşmadığını belirtmiştir.[12] Aynı kararda, resmî olarak evli eşler arasında TCK 167 gereği ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

UYGULAMA NOTU

Butlan davası açılmış olsa bile evlilik karar kesinleşinceye kadar sürer. Bu dönemde nafaka gibi geçici önlemler istenebilir. Butlan davası, sebebin ispatlanamaması ihtimaline karşı boşanma talebiyle terditli olarak da açılabilir.[13]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2011 · E. 2011/7-695 · K. 2011/673

Hâkim butlanı kendiliğinden gözetemez; evlenirken iyiniyetli olmayan sağ kalan eş mirasçı olamaz

Mirasbırakan, eşinden anlaşmalı olarak boşandıktan altı gün sonra eski eşinin kızıyla evlendi ve on gün sonra ölmüştür. Mirasbırakanın evlatlığı, kayın hısımlığı nedeniyle açılan mutlak butlan davasında evliliğin iptaline karar verildikten sonra, sağ kalan eşe pay veren mirasçılık belgesinin iptalini istemiştir. Sağ kalan eş, 156. maddeye göre evliliğin hâkim kararına kadar geçerli olduğunu savunmuştur. Sulh hukuk mahkemesi davayı reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, olayların akışına göre sağ kalan eşin evlenirken mirasbırakanın daha önce annesiyle evli olduğunu bilmemesinin düşünülemeyeceğini, iyiniyetli olmayan eşin mirasçı olamayacağını belirterek direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur.

> *Burada hâkim, Borçlar Hukuku işlemlerinin butlanında olduğu gibi açılmış olan başka bir davada evlenmenin butlanını gerektirecek sebeplerin varlığını tespit etse bile, bunları kendiliğinden (re'sen) gözeterek butlana hükmedemez.*

10 Yargıtay 14. HD, 24.12.2020, E. 2020/846, K. 2020/8807.
11 Yargıtay 10. HD, 24.04.2018, E. 2016/5061, K. 2018/3966.
12 Yargıtay 15. CD, 10.06.2014, E. 2014/11378, K. 2014/11593.
13 Yargıtay 2. HD, 12.11.2013, E. 2013/12635, K. 2013/26132.

DEĞERLENDİRME Aynı kararda, eşlerden birinin ölümünden sonra ilgililer tarafından mutlak butlan davası açılmamışsa sağ kalan eşin evlenirken iyiniyetli sayılacağı belirtilmiştir. İyiniyetsizlik açılan davada kanıtlanmalıdır (TMK m. 159).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.04.2014 · E. 2013/14356 · K. 2014/8163

Butlan kararı kesinleştiği tarihten itibaren ileriye etkilidir; iyiniyetli sağ kalan eş mirasçıdır

Davacının evliliği, eşinin ölümünden sonra açılan davada mutlak butlan sebebiyle iptal edilmiş; aynı kararda davacının evlenirken iyiniyetli olduğu tespit edilerek evlenmeyle kazandığı kişisel durumun korunmasına hükmedilmişti. Davacı, mirasçılık sıfatının tespitini ve mirasçılık belgesi verilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davayı reddetmiştir. Daire, butlan kararının kesinleştiği tarih itibarıyla ileriye etkili olduğunu, evliliğin ölümle sona ermesi hâlinde batıl da olsa geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu belirtmiştir. Butlan davası açılmadan önce eşin öldüğünü ve davacının iyiniyetinin kesinleşmiş kararla belirlendiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Dava açılmış olsa bile evlenme, kararın kesinleşme tarihine kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.*

DEĞERLENDİRME Butlan kararı boşanma kararı gibi ileriye etkilidir. İptal davası açılmadan ölen eşin sağ kalan eşi mirasçı olur; bu sıfatı koruması evlenirken iyiniyetli olmasına bağlıdır (TMK m. 159).

3 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
09.01.2023 · E. 2022/2755 · K. 2023/11

İptal edilmemiş iki evlilikte iki eş de mirasçıdır

Mirasbırakanın 1926 ve 1934 yıllarında iki ayrı evlilik yaptığı ve aralarında boşanma kaydı bulunmadığı anlaşılmıştır. Mirasçılık belgeleri arasındaki çelişkinin giderilerek yeni belge verilmesi istendi. İlk derece mahkemesi, bozmaya uyarak yaptığı yargılamada iki evlilikten de çocuklar bulunduğunu belirterek eşe düşen dörtte bir payı iki eş arasında sekizde birer pay olarak paylaştırmıştır. Daire, iki evliliğin mutlak butlana tabi olsa da mahkeme kararıyla iptal edilmediği sürece geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğuracağını belirterek kararı onamıştır.

> *...mutlak butlana tabi bulunsa da mahkeme kararı ile iptal edilmediği sürece geçerli bir evliliğin hüküm ve sonuçlarının doğuracağı açık olduğu gibi...*

DEĞERLENDİRME Kayıtlarda iptal edilmemiş birden fazla evlilik varsa, her eş mirasçı sayılır. Bu kararda eşe düşen pay iki eş arasında eşit bölünmüştür.

4 **YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2020 · E. 2019/4029 · K. 2020/7555

Butlan kararı kesinleşinceye kadar ödenen dul aylığı yersiz değildir, sonrası için kesilir

Sigortalı, başka bir evliliği sürerken 1997'de davacıyla evlenmiştir. Davacıyla yapılan evliliğin butlanı için 2002'de dava açılmıştır; sigortalı 2005'te öldü ve evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptaline ilişkin karar 21.08.2006'da kesinleşmiştir. Kurum, davacıya bağlanan ölüm aylığını keserek ödenen aylıkları geri almıştır. İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi, davacının iyiniyetli olduğunu belirterek ölüm aylığı bağlanmasına karar vermiştir. Daire, kesinleşmeye kadarki 2006/1–2006/8 dönemi aylıklarının yersiz olmadığını belirtmiştir. Ancak evlilik butlanla sona erdiğinden sonraki dönem için Kurum işleminin yerinde olduğunu, iyiniyet gerekçesiyle evlilik ölümle sona ermiş gibi karar verilemeyeceğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *...butlan kararının, kesinleşmeden ileriye doğru etkili olacağı, diğer bir deyişle, kesinleşmeye kadar geçerli bir evliliğin hüküm ve sonuçlarını doğuracağı belirgindir...*

DEĞERLENDİRME Butlan davası sürerken eş ölse bile dava sonunda verilen butlan kararı kesinleştiği tarihten itibaren sonuç doğurur. Kesinleşmeye kadar ödenen aylık geri istenemez, sonraki dönem için aylık kesilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2014 · E. 2014/14649 · K. 2014/22289

Butlan davası sürerken eşlerin yükümlülükleri devam eder; tedbir nafakası reddedilemez

Kısıtlanan eşin vasisi evliliğin iptalini istemiştir; diğer eş ayrıca nafaka davası açtı ve davalar birleştirilmiştir. Mahkeme, ortada geçerli bir evlilik bulunmadığı gerekçesiyle kadının tedbir nafakası isteğini reddetmiştir. Daire, önce vasinin dava için vesayet makamından izin alması gerektiğini belirtmiştir. Butlan kararı kesinleşinceye kadar eşlerin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerinin devam ettiğini, geliri ve malvarlığı bulunmayan kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Dolayısıyla, butlan kararının kesinleşmesine kadar, eşlerin birbirlerine karşı evlilik birliğinden doğan yasal yükümlülükleri devam eder.*

DEĞERLENDİRME Butlan davasında da yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 160). "Geçerli evlilik yok" gerekçesiyle nafaka reddedilemez.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2014 · E. 2014/7237 · K. 2014/21913

Evlenirken de akıl hastası olan eşe karşı akıl hastalığı sebebiyle boşanma davası açılabilir

Koca, karısının akıl hastası olduğunu ileri sürerek akıl hastalığı sebebiyle boşanma davası açmıştır. Alınan raporda kadının on yıldır şizofreni hastası olduğu ve hastalığın davranış iradesini ortadan kaldırdığı belirtilmiştir. Mahkeme, hastalığın evlenme sırasında da bulunduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Daire, evlenmeye engel akıl hastalığı mutlak butlan sebebi olsa da evlenmenin hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu belirtmiştir. Hastalığın evlenme sırasında da bulunmasının akıl hastalığına dayalı boşanma davasına engel olmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Öyleyse davalı kadının evlilik akdinin icrası sırasında da akıl hastası olmasının, Türk Medeni Kanununun 165. maddede yer alan akıl hastalığına dayalı boşanma davası açılmasına engel oluşturmayacağı ortadadır.*

DEĞERLENDİRME Butlan sebebinin bulunması eşi butlan davası açmaya zorlamaz. Evlilik iptal edilmedikçe geçerli olduğundan boşanma yolu da açıktır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.04.2026 · E. 2025/5548 · K. 2026/4435

Mutlak butlanla batıl evlilikte de boşanma davası görülür; mahkeme butlanı kendiliğinden değerlendiremez

Türk vatandaşı olmayan ve 2012'den beri Türkiye'de yaşayan eşlerden kadın, evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, eşlerden birinin evlenme sırasında evli olmasının mutlak butlan sebebi olduğunu ve Türk hukukunun tanıyabileceği bir evlilik bulunmadığını belirterek davayı usulden reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, mutlak butlanla batıl bir evlenmenin bile hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu, butlan için ayrıca dava açılması gerektiğini belirtmiştir. Boşanma davasının esastan incelenmesi için kararı oy çokluğuyla bozmuştur.

> *Mahkemece, evlenmenin mutlak butlanla batıl olup olmadığının kendiliğinden değerlendirilmesi mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Kararda, Türk vatandaşlığıyla ilgisi olmayan yabancıların boşanma davası için kimliklerini ve evli olduklarını belgelendirmelerinin yeterli olduğu da belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri.
- **TMK m. 148:** Nispi butlan sebepleri.
- **TMK m. 155:** Şekil kurallarına uymama.

- **TMK m. 157:** Butlanın çocuklar yönünden sonuçları.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı ve iyiniyet.
- **TMK m. 160:** Yetki ve yargılama usulü.
- **TMK m. 165:** Akıl hastalığı sebebiyle boşanma.

MADDE

157

D. Butlan kararı
II. Sonuçları
1. Çocuklar yönünden

KANUN METNİ

(1) Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılırlar.
(2) Çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılır (m. 157). Çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır. Yargıtay'a göre mahkeme butlana karar verirken ortak çocukların velayetini ve kişisel ilişkiyi düzenlemek zorundadır; bu konu kamu düzenine ilişkindir.[1] Ortak çocuğun bulunması ise butlan kararına engel değildir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlilik içinde doğmuş sayılma	Çocuğun, evlilik iptal edilse bile hukuken evlilik içinde doğmuş gibi değerlendirilmesi.
Velayet	Ergin olmayan çocuğun bakımı, eğitimi ve temsiline ilişkin ana ve babanın hak ve yükümlülükleri.
Kişisel ilişki	Velayeti kendisine verilmeyen ana veya babanın çocukla görüşme ve ilişki kurma hakkı.
İştirak nafakası	Velayeti kendisine verilmeyen ana veya babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılması (TMK m. 182).

1 Yargıtay 2. HD, 23.06.2021, E. 2021/4162, K. 2021/5235.
2 Yargıtay 2. HD, 28.03.2024, E. 2023/8870, K. 2024/2213.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 125 inci maddesini karşılamaktadır. Madde sade ve daha anlaşılır bir hâle getirilmiştir. Maddede yürürlükteki metinden farklı olarak "fesih" sözcüğü yerine, mutlak butlan ve nisbî butlanı ifade etmek üzere "butlan" sözcüğüne yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Feshine hükmolunan bir evlenmeden doğan çocukların nesebi, baba ve anaları hüsnü niyet sahibi olmasalar bile sahihtir. Çocuklar ile ana ve baba arasındaki haklar ve borçlar, boşanma hükümlerine tabidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 125 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 125	4721 sayılı Kanun m. 157
Kenar başlık	Çocuklar	Çocuklar yönünden
Çocuğun durumu	Nesebi sahihtir	Evlilik içinde doğmuş sayılır
Ana ve baba ile ilişkiler	Boşanma hükümlerine tabidir	Boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır
Kavram	Fesih	Butlan

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Sonuç	Dayanak
Çocuğun hukuki durumu	Ana ve baba iyiniyetli olmasa bile evlilik içinde doğmuş sayılır	TMK m. 157/1
Velayet ve kişisel ilişki	Butlan kararıyla birlikte düzenlenmelidir; konu kamu düzenine ilişkindir	Yargıtay 2. HD, K. 2021/5235
Çocuk için nafaka	Boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır	TMK m. 157/2, 182; Yargıtay 2. HD, K. 2024/2213
Soybağı	Koca yönünden babalık karinesi işler; çürütülmesi soybağının reddi davasıyla olur	TMK m. 285, 286

Konu	Sonuç	Dayanak
Sonradan değişen durumlar	Hâkim gerekli önlemleri alır	TMK m. 183
Yetki ve usul	Boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır	TMK m. 160; Yargıtay 2. HD, K. 2010/9708

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 125. maddesini karşılar. 1
Madde sade ve daha anlaşılır hâle getirilmiş; eski metindeki "fesih" sözcüğü yerine, mutlak ve nispi butlanı ifade etmek üzere "butlan" sözcüğüne yer verilmiştir.

Yargıtay bu ilkeyi istikrarlı biçimde uygulamakta ve butlan kararında ortak çocuğun velayeti hakkında hüküm kurulmamasını bozma sebebi saymaktadır.[3] 2

DİKKAT

İyiniyet şartı eşler yönünden önemlidir (TMK m. 158), çocuklar yönünden değil. Ana ve baba evlenirken butlan sebebini bilse bile çocuk evlilik içinde doğmuş sayılır (TMK m. 157/1). Ortak çocuğun bulunması da butlan kararını engellemez. Yargıtay, butlan hâlinde ortak çocuğun mağdur olacağı savunmasına rağmen verilen mutlak butlan kararını onamıştır.[4]

II. Velayet, Kişisel İlişki ve Nafaka

- **Velayet ve kişisel ilişki:** Boşanmada olduğu gibi mahkeme, ana ve babanın haklarını ve çocukla kişisel ilişkilerini düzenler (TMK m. 157/2, 182). Yargıtay, kamu düzenine ilişkin olan velayet konusunda hüküm kurulmadan verilen butlan kararını bozmuştur.[5]
- **Sosyal inceleme:** Onanan 2024 tarihli bir dosyada bölge adliye mahkemesi ilk incelemesinde, sosyal inceleme raporu alınmadan velayet kararı verilmesini ve kişisel ilişkinin değerlendirilmemesini isabetsiz bulmuştu.[6]
- **Nafaka:** Velayeti kendisine verilmeyen ana veya baba çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılır (TMK m. 182). Yargıtay, velayetin anneye bırakıldığı, baba ile kişisel ilişki kurulduğu ve çocuk yararına tedbir nafakasına hükmedildiği butlan kararını onamıştır.[7]

3 Yargıtay 2. HD, 13.05.2010, E. 2009/6395, K. 2010/9708; Yargıtay 2. HD, 12.11.2012, E. 2011/13651, K. 2012/26824; Yargıtay 2. HD, 04.12.2013, E. 2013/10189, K. 2013/28415; Yargıtay 2. HD, 23.10.2014, E. 2014/21618, K. 2014/20697.
4 Yargıtay 2. HD, 28.03.2024, E. 2023/8870, K. 2024/2213.
5 Yargıtay 2. HD, 23.06.2021, E. 2021/4162, K. 2021/5235.
6 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.
7 Yargıtay 2. HD, 28.03.2024, E. 2023/8870, K. 2024/2213.

III. Soybağı

3 Batıl evlilik hâkim kararına kadar geçerli olduğundan (TMK m. 156), bu evlilik sırasında veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır (TMK m. 285). Koca, ana veya çocuk babalık karinesini soybağının reddi davasıyla çürütebilir (TMK m. 286). Yargıtay'ın onadığı bir dosyada, çocuk ile koca arasındaki soybağı ayrı bir davada reddedildiği için butlan kararında velayet konusunda karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir.[8]

UYGULAMA NOTU

Butlan davası açılırken veya karşı dava olarak ortak çocuğun velayeti, kişisel ilişki ve iştirak nafakası talepleri de açıkça belirtilmelidir. Çocuğun kocadan olmadığı ileri sürülüyorsa, babalık karinesi butlan davasında değil, soybağının reddi davasında çürütülür (TMK m. 286).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2021 · E. 2021/4162 · K. 2021/5235

Butlan kararında ortak çocuğun velayeti düzenlenmelidir; bu konu kamu düzenine ilişkindir

Cumhuriyet Başsavcılığı, eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlık bulunduğu gerekçesiyle evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Mahkeme, bozmaya uyarak yaptığı yargılamada evliliği 129. ve 145/4. maddeler uyarınca iptal etti, ancak eşlerin ortak çocuğunun velayeti hakkında karar vermemiştir. Daire, kamu düzenine ilişkin olan ve 157/2. madde uyarınca düzenlenmesi gereken velayet konusunda hüküm kurulmamasını doğru bulmamıştır. Kararı bu yönden bozdu, diğer yönlerden onamıştır.

> *"Mahkemece evliliğin butlanına karar verilse dahi, çocukların evlilik içinde doğmuş sayılacağı dikkate alınarak velayet ve kişisel ilişki yönlerinden bir düzenleme yapılmaması doğru bulunmamış ve bozmayı gerektirmiştir (TMK m.157).*

DEĞERLENDİRME Velayet kamu düzenine ilişkin olduğundan, butlan davasını Cumhuriyet savcısı açmış olsa bile mahkeme ortak çocuğun durumunu düzenlemelidir.

8 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2010 · E. 2009/6395 · K. 2010/9708

Butlan davasında yetki bakımından boşanma hükümleri uygulanır; velayet hükmü kurulmalıdır

Mahkeme evliliğin butlanına karar verdi, ancak eşlerin bu evlilikten olan çocuğunun velayeti hakkında hüküm kurmamıştır. Daire, butlan davalarında yetki bakımından boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağını ve davalının bu konuda itirazı bulunmadığını belirterek diğer temyiz itirazlarını reddetmiştir. Butlana karar verilse bile çocuğun evlilik içinde doğmuş sayılacağını, velayet ve kişisel ilişki yönlerinden düzenleme yapılmasının yasal zorunluluk olduğunu belirterek kararı bu yönden bozmuştur.

> *Mahkemece evliliğin butlanına karar verilse dahi çocuğun evlilik içinde doğmuş sayılacağı (TMK.md.157) dikkate alınarak velayet ve kişisel ilişki yönlerinden bir düzenleme yapılması yasal bir zorunluluktur.*

DEĞERLENDİRME Aynı ilke sonraki yıllarda da tekrarlanmıştır. Velayet hükmü eksik bırakılan butlan kararları bu yönden bozulmaktadır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2024 · E. 2023/8870 · K. 2024/2213

Ortak çocuk butlana engel değildir; butlan kararında velayet, kişisel ilişki ve nafaka birlikte düzenlenir

Eşlerden birinin yeğeni, 2005'te yapılan evlilikte eşin evlenme tarihinde ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olduğunu ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Eşler, ortak çocuklarının bulunduğunu ve butlan hâlinde çocuğun mağdur olacağını da savunmuştur. İlk derece mahkemesi, Adli Tıp Kurumu Birinci Üst Kurulunun raporuna dayanarak evliliği iptal etmiştir. Ortak çocuğun velayetini anneye bıraktı, çocuk ile baba arasında kişisel ilişki kurdu ve çocuk yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir; Daire kararı onamıştır.

> *...ortak çocuğun geçici ve kesin velâyetinin anneye bırakılmasına, çocuk ile baba arasında kişisel ilişki tesisine...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi hükmündendir. Çocuğun korunması butlanı engellemek yoluyla değil, 157. madde uyarınca velayet, kişisel ilişki ve nafaka düzenlemesiyle sağlanır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536

Butlanda velayet sosyal inceleme ile düzenlenir; soybağı reddedilen çocuk için velayete yer yoktur

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan erkeğin vasisi olan annesi, yazılı izni olmadan yapılan evliliğin iptalini istemiştir; kadın da karşı dava açmıştır. İlk derece mahkeme-

sinin ilk kararı bölge adliye mahkemesince kaldırılmıştır. Bölge adliye mahkemesi, butlana karar verilse bile çocukların evlilik içinde doğmuş sayılacağını, velayet ve kişisel ilişkinin sosyal inceleme raporu alınarak düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Çocuğun erkekten olmadığı iddiası bakımından soybağının reddi davası açılıp açılmadığının araştırılmasını da istemiştir. Sonraki yargılamada soybağı ayrı bir davada reddedildiğinden velayet konusunda karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir. Bölge adliye mahkemesi evliliği 153. madde uyarınca iptal etmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *Mahkemece evliliğin butlanına karar verilse dahi çocukların evlilik birliği içinde doğmuş sayılacakları dikkate alınarak ergin olmayan ortak çocuklar yönünden velâyet ve kişisel ilişki yönlerinden bir düzenleme yapılması yasal bir zorunluluk olduğu…*

DEĞERLENDİRME Alıntı, dosyadaki ilk bölge adliye mahkemesi kararının gerekçesindendir. Kayıtlarda ortak görünen çocuğun kocadan olmadığı, butlan davasında değil soybağının reddi davasında belirlenir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- **TMK m. 160:** Yetki ve yargılama usulü.
- **TMK m. 182:** Boşanmada çocukların durumu.
- **TMK m. 183:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi.

MADDE

158

D. Butlan kararı
II. Sonuçları
2. Eşler yönünden

KANUN METNİ

(1) Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu korur.
(2) Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenmeyle kazandığı kişisel durumunu korur; mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (m. 158). Yargıtay'a göre iyiniyet, evlenme töreni sırasında butlan sebebini bilmemek veya gerekli özeni gösterdiği hâlde öğrenememektir.[1] Butlan kararıyla yoksulluk nafakası istendiğinde, butlan davalarında kusur araştırılmasa da nafaka için kusur değerlendirmesi yapılır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel durum	Evlenmeyle kazanılan hukuki durum; örneğin evlenme yoluyla kazanılan Türk vatandaşlığı (5901 s. K. m. 16/3).
İyiniyet	Evlenirken butlan sebebini bilmemek veya gerekli özeni gösterdiği hâlde öğrenememek.
İyiniyet karinesi	Kanunun iyiniyete sonuç bağladığı durumlarda asıl olanın iyiniyetin varlığı olması (TMK m. 3).
Katılma alacağı	Edinilmiş mallara katılma rejiminde, mal rejimi sona erince eşin diğer eşin artık değerine katılma hakkı (TMK m. 231 vd.).

1 Yargıtay 2. HD, 21.01.2013, E. 2012/27055, K. 2013/1228.
2 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 126 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde de, evlenmenin butlanına karar verilmesi durumunda, evlenirken iyiniyetli bulunan eşin, bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu koruyacağı öngörülmüştür. Maddenin birinci fıkrasındaki "fakat evlenmeden evvelki aile ismini tekrar alır" cümlesi kaldırılmış, bu cümle ikinci fıkrada "soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır" hükmüyle daha isabetli bir düzenlemeye kavuşturulmuştur. Gerçekten de evlenmenin butlanı sonucu kadının önceki aile soyadını alması boşanmada buna ilişkin hükümlerde düzenlenmiştir. Bu nedenle boşanmaya ilişkin hükümlere yollama yapan ikinci fıkradaki hâller arasına soyadının da konulması suretiyle kanun yapma tekniği bakımından daha isabetli davranılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hüsnü niyetle evlenen kadın, feshine hükmedilmiş olsa bile evlenme ile iktisab ettiği vaziyeti muhafaza eder; fakat evlenmeden evvelki aile ismini tekrar alır. Karı koca emvalinin tasfiyesi karı veya koca tarafından talep olunan maddi veya manevi tazminat ve nafaka; boşanmadaki hükümlere tabidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 126 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 126	4721 sayılı Kanun m. 158
Korunan kişi	İyiniyetle evlenen kadın	Evlenirken iyiniyetli bulunan eş
Soyadı	Kadın evlenmeden önceki aile ismini alır	Boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır
Mal, tazminat, nafaka	Boşanmadaki hükümlere tabidir	Boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Butlan kararı verilirse	Dayanak
İyiniyetli eşin kişisel durumu	Korunur	TMK m. 158/1

Konu	Butlan kararı verilirse	Dayanak
Vatandaşlık	Evlenmeyle Türk vatandaşlığını kazanan yabancı, evlenmede iyiniyetliyse vatandaşlığını korur	5901 s. K. m. 16/3
Mal rejimi	Dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer ve tasfiye edilir	TMK m. 225; Yargıtay 8. HD, K. 2016/6707
Maddi ve manevi tazminat	Boşanmadaki tazminat hükmü uygulanır	TMK m. 174; Yargıtay 2. HD, K. 2024/2665
Yoksulluk nafakası	Boşanmadaki nafaka hükmü uygulanır; kusur değerlendirilir	TMK m. 175; Yargıtay 2. HD, K. 2024/6536
Soyadı	Boşanmadaki soyadı hükmü uygulanır	TMK m. 173

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 126. maddesini karşılar ve evlenirken iyiniyetli bulunan eşin evlenmeyle kazandığı kişisel durumunu koruyacağını öngörür. Eski metnin birinci fıkrasındaki "fakat evlenmeden evvelki aile ismini tekrar alır" cümlesi kaldırılmış; soyadı, boşanmaya ilişkin hükümlere yollama yapan ikinci fıkraya alınarak daha isabetli bir düzenleme yapılmıştır. 1

DİKKAT

Birinci fıkra yalnız iyiniyetli eşi korur ve iyiniyet evlenme anına göre değerlendirilir. İkinci fıkradaki mal rejimi, tazminat, nafaka ve soyadı sonuçları ise boşanmaya ilişkin hükümlere göre belirlenir; tazminat ve nafakada kusur ve yoksulluk gibi koşullar ayrıca aranır (TMK m. 174, 175). İyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eşin mirasçılığı için ayrıca TMK m. 159 uygulanır.

II. İyiniyetin Değerlendirilmesi

- **Karine:** Kanunun iyiniyete sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır (TMK m. 3). Yargıtay, kadının kötüniyetli olduğunun iddia ve ispat edilmediği dosyada nafaka ve tazminat taleplerinin karşı tarafın mali durumu araştırılarak incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[3]
- **Karinenin çürütülmesi:** Yargıtay ilk incelemesinde, eşin doğuştan var olan ağır zekâ geriliğini bilmeden evlenmenin hayatın olağan akışına uygun olmadığını belirterek diğer eşin iyiniyetli olmadığını kabul etmişti.[4] Aynı dosyada karar düzeltme incelemesinde ise hasta eşin karar kesinleşmeden öldüğü ve evliliğin ölümle sona erdiği gerekçesiyle bu bozma kaldırılmıştır.[5]

3 Yargıtay 2. HD, 11.12.2018, E. 2018/1278, K. 2018/14324.
4 Yargıtay 2. HD, 21.01.2013, E. 2012/27055, K. 2013/1228.
5 Yargıtay 2. HD, 06.11.2013, E. 2013/14828, K. 2013/25475.

- **Mutlak butlan davasında da istenebilir:** Yargıtay, davanın 145. maddeye dayandığı gerekçesiyle iyiniyetli eşin kişisel durumunun korunması talebini reddeden kararı bozmuş ve iyiniyetin araştırılmasını istemiştir.[6]

III. Mal Rejimi, Tazminat, Nafaka ve Soyadı

- **Mal rejimi:** Evliliğin iptaline karar verilirse mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225). Yargıtay, mutlak butlanla iptal edilen evlilikte mal rejiminin iptal davasının açıldığı tarihte sona erdiğini ve o tarihe kadar edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanacağını belirtmiştir.[7]
- **Tazminat:** Yargıtay, yanılma sebebiyle iptal edilen evlilikte erkek yararına tazminat koşullarının oluştuğunu kabul etmiş, ancak miktarı tarafların durumu ve hakkaniyet ilkesine göre çok bularak kararı bu yönden bozmuştur.[8]
- **Nafaka:** Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla yoksulluk nafakası isteyebilir (TMK m. 175). Yargıtay'ın onadığı bir kararda, evlilik içinde başka bir erkekten çocuk sahibi olduğu anlaşılan kadın tam kusurlu sayılmış ve yoksulluk nafakası talebi reddedilmiştir.[9]
- **Soyadı:** Boşanmada kadın evlenmeden önceki soyadını yeniden alır; menfaati bulunduğu ve bunun kocaya zarar vermeyeceği ispatlanırsa hâkim kocasının soyadını taşımasına izin verir (TMK m. 173). Butlanda da bu hüküm uygulanır (TMK m. 158/2).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> İyiniyet iddiası ile nafaka ve tazminat talepleri dava veya cevap dilekçesinde süresinde ileri sürülmelidir. Yargıtay, tahkikat aşamasında ilk kez ileri sürülen yoksulluk nafakası isteğinin incelenemeyeceğini ve bu istek hakkında "karar verilmesine yer olmadığına" hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[10]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2013 · E. 2013/14828 · K. 2013/25475

Eş karar kesinleşmeden ölürse evlilik ölümle sona erer; Daire sağ kalan eşin kişisel durumunu koruduğunu kabul etti

Davacı, kardeşinin doğuştan ağır derecede akıl hastası olduğunu ileri sürerek kardeşinin evliliğinin iptalini istemiştir. Mahkeme 2010'da evliliğin 145/3. madde uyarınca

6 Yargıtay 2. HD, 08.06.2017, E. 2016/16604, K. 2017/7142.
7 Yargıtay 8. HD, 13.04.2016, E. 2014/25701, K. 2016/6707.
8 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9073, K. 2024/2665.
9 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/912, K. 2024/6536.
10 Yargıtay 2. HD, 08.06.2017, E. 2016/16604, K. 2017/7142.

mutlak butlanla iptaline ve iyiniyetli olduğu gerekçesiyle diğer eşin kişisel durumunun korunmasına karar vermiştir. Daire ilk incelemesinde, iyiniyetin evlenme töreni sırasında butlan sebebini bilmemek veya gerekli özene rağmen öğrenememek olduğunu belirtmiştir; diğer eşin ağır zekâ geriliğini bilmeden evlenmesini hayatın olağan akışına aykırı bularak kararı bu yönden bozmuştur.[11] Karar düzeltme incelemesinde ise hasta eşin karar kesinleşmeden önce 2011'de öldüğünü, evliliğin ölümle sona erdiğini belirterek bozma kararını kaldırdı ve hükmü oy çokluğuyla onamıştır.

> *...iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın mirasçı olacağı ve kişisel durumunu koruyacağının kabulü gerekir...*

DEĞERLENDİRME Daire bu sonuca 743 sayılı Kanun döneminde verilmiş 1994 tarihli bir Hukuk Genel Kurulu kararına dayanarak ulaşmıştır. Hukuk Genel Kurulu'nun 2011 tarihli kararında ise, butlan davası sonucunda evlenirken iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eşin mirasçılığını kaybedeceği belirtilmiştir (Yargıtay HGK, K. 2011/673; TMK m. 159).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2017 · E. 2016/16604 · K. 2017/7142

Mutlak butlan davasında da iyiniyetli eşin kişisel durumunun korunması istenebilir

Erkek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Kadın, iyiniyetli olduğunu belirterek 158. madde uyarınca haklarının korunmasını istemiştir. Mahkeme, davanın 145. maddeye dayandığını ve bu davada böyle bir talepte bulunulamayacağını belirterek isteği reddetmiştir. Kadının tahkikat aşamasında ileri sürdüğü yoksulluk nafakası isteğini de reddetmiştir. Daire, kadının iyiniyetli olup olmadığı araştırılarak kişisel durumunun korunması talebi hakkında karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Süresinden sonra ileri sürülen nafaka isteği hakkında ise ret yerine karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Mahkemece davalının iyiniyetli olduğuna dair iddası hususunda araştırma yapılarak evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunun korunması talebi hakkında karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile talebin reddi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME

158. madde mutlak ve nispi butlanın her ikisinde uygulanır. Nafaka gibi talepler ise dilekçeler aşamasında ileri sürülmelidir; sonradan ileri sürülen talep iddianın genişletilmesi sayılır (HMK m. 141).

11 Yargıtay 2. HD, 21.01.2013, E. 2012/27055, K. 2013/1228.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.12.2018 · E. 2018/1278 · K. 2018/14324

Kötüniyet ispatlanmadıkça eş iyiniyetli sayılır; nafaka için karşı tarafın mali durumu araştırılır

Evliliğin iptali davasında kadın, iyiniyetli olduğunu belirterek 158. madde uyarınca haklarının korunmasını istemiştir; tedbir, yoksulluk ve iştirak nafakası ile manevi tazminat talep etmiştir. Mahkemenin kararını kadın bu talepler yönünden temyiz etmiştir. Daire, yargılamada kadının kötüniyetli olduğunun iddia ve ispat edilmediğini belirtmiştir. Erkeğin malvarlığı ve bundan gelir elde edip etmediği araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle hüküm kurulmasını bozma sebebi saydı.

> *Yapılan yargılama ve toplanan delillerden kadının kötüniyetli olduğu iddia ve ispat edilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Kötüniyeti ileri süren taraf bunu ispatlamalıdır. İyiniyetli eşin nafaka ve tazminat talepleri, boşanmadaki gibi tarafların ekonomik durumu araştırılarak incelenir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536

Butlan kararıyla istenen yoksulluk nafakasında kusur değerlendirmesi yapılır

Vasinin izni olmadan evlenen kısıtlı erkeğin evliliği 153. madde uyarınca iptal edilmiştir. İlk derece mahkemesi kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmişti. Bölge adliye mahkemesi, butlan davalarında kusur değerlendirmesi gerekmese de 158. madde gereği nafaka için boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtmiştir. Yoksulluk nafakası istenen bu dosyada kusur değerlendirmesinin zorunlu olduğunu kabul etmiştir. Evlilik içinde başka bir erkekten çocuk sahibi olduğu anlaşılan kadını tam kusurlu sayarak nafaka talebini reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...her ne kadar evliliğin butlanı davalarında kusur değerlendirilmesi yapılması gerekli değil ise de 4721 sayılı Kanun'un 158 inci maddesinde evlenmenin butlanına karar verilmesi durumunda eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı hükmü düzenlendiği...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Butlan sebebinin varlığı için kusur aranmaz; nafaka ve tazminat taleplerinde ise boşanmadaki kusur koşulları uygulanır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2024 · E. 2023/9073 · K. 2024/2665

Butlanda tazminat boşanma hükümlerine göre belirlenir; miktar hakkaniyete uygun olmalıdır

Erkek, evlenmeden önce kadının kendisinden hamile olduğuna inanarak evlendiğini, DNA testiyle çocuğun kendisinden olmadığını öğrendiğini ileri sürerek evliliğin iptalini istemiştir. Yargıtay'ın önceki bozma kararına uyan ilk derece mahkemesi, kadının önemli bir niteliğinde yanılarak evlenildiğini kabul ederek evliliği iptal etti ve erkek yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Daire, iptal kararına ve tazminatın varlığına yönelik itirazları reddetmiştir. Ancak tarafların ekonomik ve sosyal durumları, kusur dereceleri ve hakkaniyet ilkesi gözetildiğinde tazminat miktarlarını çok bularak kararı bu yönden bozmuştur.

> *...davacı erkek yararına takdir edilen maddî ve manevî tazminat çoktur...*

DEĞERLENDİRME Kararın dayandığı hükümler arasında boşanmada tazminata ilişkin 174. madde ile Türk Borçlar Kanunu'nun 50 ve 51. maddeleri de sayılmıştır. Butlanda tazminat, boşanmadaki ölçütlerle belirlenir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2016 · E. 2014/25701 · K. 2016/6707

Butlanla sona eren evlilikte mal rejimi iptal davasının açıldığı tarihte sona erer

Eşler 2004'te evlenmiş, evlilik 2008'de açılan davada mutlak butlan sebebiyle iptal edilmişti. Davacı eş, evlilik içinde diğer eş adına alınan taşınmaz için mal rejiminden doğan alacak istemiştir. Mahkeme katkı payı alacağının ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Daire, isteğin artık değere katılma alacağı olarak nitelendirilmesi gerektiğini, mal rejiminin iptal davasının açıldığı tarihte sona erdiğini ve o tarihe kadar edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğunu belirtmiştir. Taşınmazın, diğer eşin babası tarafından bağışlandığı kabul edilen yarısı dışındaki, çalışma geliriyle edinilen yarısı üzerinde katılma alacağı bulunduğunu kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Mal rejimi evliliğin iptali davasının açıldığı tarih itibarıyla sona ermiştir(TMK 225/son).*

DEĞERLENDİRME Butlan kararı mal rejimi bakımından boşanma gibi sonuç doğurur. Bağışla edinilen mallar kişisel mal, çalışma karşılığı edinilenler edinilmiş mal sayılır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 157:** Butlanın çocuklar yönünden sonuçları.
- **TMK m. 159:** Mirasçıların dava hakkı ve iyiniyet.

- **TMK m. 173:** Boşanmada kadının kişisel durumu ve soyadı.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 16/3:** Butlanda iyiniyetli eşin vatandaşlığı.

MADDE

159 E. Mirasçıların dava hakkı

KANUN METNİ

Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez. Ancak, mirasçılar açılmış olan davayı sürdürebilirler. Dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş, yasal mirasçı olamayacağı gibi, daha önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da kaybeder.

MADDE ÖZETİ

Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez; mirasçılar ancak açılmış olan davayı sürdürebilir (m. 159). Dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş yasal mirasçı olamaz ve ölüme bağlı tasarruflarla sağlanan hakları da kaybeder. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre dava hakkının mirasçılara geçmeyeceği kuralı mutlak butlanda uygulanmaz; mirasçılar ilgili sıfatıyla kendi dava haklarına dayanarak dava açabilir.[1] Nispi butlan sebebiyle dava hakkı ise yalnız eşlere aittir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Mirasçıların kendi dava hakkı	Mutlak butlanda mirasçıların, ölen eşin hakkına değil ilgili sıfatıyla kendi haklarına dayanarak dava açabilmesi (TMK m. 146, 147).
Davanın sürdürülmesi	Eşin açtığı butlan davasına, eşin ölümünden sonra mirasçılarının devam etmesi.
Sağ kalan eş	Ölen eşin, butlanı ileri sürülen evlilikteki eşi.
Ölüme bağlı tasarruf	Vasiyetname veya miras sözleşmesi gibi, ölümden sonra hüküm doğuran tasarruflar.

1 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/7-695, K. 2011/673.
2 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9119, K. 2024/2638.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 127 nci maddesini karşılamaktadır. Madde sadeleştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Maddede, yürürlükteki metinde yer alan "fesih" sözcüğü yerine, mutlak butlan ve nisbî butlan hâllerini kapsamak üzere "butlan" sözcüğüne yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmedeki fesih davası mirasçılara intikal etmez. Ancak ikame edilmiş davaya mirasçılar devam edebilirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 127 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 127	4721 sayılı Kanun m. 159
Dava hakkı	Mirasçılara geçmez	Mirasçılara geçmez
Açılmış dava	Mirasçılar devam edebilir	Mirasçılar sürdürebilir
Sağ kalan eşin iyiniyeti	Düzenleme yok	İyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş mirasçı olamaz ve ölüme bağlı tasarruflarla sağlanan hakları kaybeder

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Durum	Sonuç	Dayanak
Nispi butlan; eş dava açmadan öldü	Dava hakkı mirasçılara geçmez	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2638
Nispi butlan; eş dava açtıktan sonra öldü	Mirasçılar davayı sürdürebilir; dava sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığının tespiti davası sayılır	Yargıtay HGK, K. 2011/673
Mutlak butlan; eş öldü	Mirasçılar ilgili sıfatıyla kendi haklarına dayanarak dava açabilir	TMK m. 146, 147; Yargıtay HGK, K. 2011/673
Evlilik ölümle sona ermiş	Butlanın karar altına alınması istenir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3219
Sağ kalan eş evlenirken iyiniyetli değil	Yasal mirasçı olamaz; ölüme bağlı tasarruflarla sağlanan hakları kaybeder	TMK m. 159

Durum	Sonuç	Dayanak
Ölümden sonra butlan davası açılmamış	Sağ kalan eş iyiniyetli sayılır	Yargıtay HGK, K. 2011/673
Kayıttaki evlilik yok hükmünde	Mirasçılık doğmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2013/18670

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 127. maddesini karşılar; sadeleştirilerek yeniden kaleme alınmış ve "fesih" sözcüğü yerine mutlak ve nispi butlanı kapsayan "butlan" sözcüğüne yer verilmiştir. Eski Kanun'da bulunmayan, sağ kalan eşin iyiniyetine ilişkin son cümle Hükümet tasarısında yer alıyordu ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edildi (TBMM S. Sayısı: 723, s. 399). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre bu cümleyle, butlan kararı kesinleşmeden eşlerden biri ölürse sağ kalan eşin iyiniyetine bakılmaksızın mirasçı olacağı yönündeki eski dönem tartışmalarına son verilmiştir.[3] 1

DİKKAT

Yargıtay kararları arasında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. 7. Hukuk Dairesi, ölüm 4721 sayılı Kanun döneminde gerçekleşmişse 743 sayılı Kanun dönemine ait 1994 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararına dayanılamayacağını belirterek iyiniyetli olmayan eşi mirasçı saymamıştır.[4] 2. Hukuk Dairesi ise 2013'te verdiği bir karar düzeltme kararında aynı 1994 tarihli karara dayanarak, eş karar kesinleşmeden öldüğü için sağ kalan eşin iyiniyetine bakılmaksızın mirasçı olacağını kabul etmiştir.[5]

II. İyiniyetin Değerlendirilmesi

- **Evlenme anı esas alınır:** Yargıtay'a göre evlenme sırasında iyiniyetin varlığı yeterlidir; evlilik kurulduktan sonraki olaylar iyiniyet değerlendirmesinde değil, ancak boşanma davasında önem taşır.[6]
- **İspat yükü:** Aynı karara göre sağ kalan eşin iyiniyetli olması asıldır; kötüniyeti, mutlak butlan davasını açan ilgililer ispatlamalıdır (TMK m. 3).
- **Hayatın olağan akışı:** Yargıtay, on beş yıldır evinin temizliğini yapan kişiyle mirasbırakanın ayırt etme gücünü yitirdiği dönemde yapılan evlilikte sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığını kabul eden kararı onamıştır.[7]

3 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/7-695, K. 2011/673.
4 Yargıtay 7. HD, 17.10.2012, E. 2012/4874, K. 2012/7155.
5 Yargıtay 2. HD, 06.11.2013, E. 2013/14828, K. 2013/25475.
6 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2023/7502, K. 2024/3219.
7 Yargıtay 2. HD, 28.09.2023, E. 2023/6580, K. 2023/4294.

- **Kesinleşmiş tespit:** Aile mahkemesinin butlan kararında sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığı kesinleşmişse, mirasçılık belgesi davasında bu eş mirasçı sayılmaz.[8]

III. Mirasçılık Belgesi Davasıyla İlişkisi

- **Butlan davası beklenir:** Yargıtay, sağ kalan eşin mirasçılığı tartışılan mirasçılık belgesi davasında, diğer mirasçıların açtığı mutlak butlan davasının sonucunun beklenmesi gerektiğini belirtmiştir.[9]
- **İyiniyet belirlenmemişse:** Butlan kararında iyiniyet belirlenmemişse mirasçılık belgesi davasına bakan mahkeme sağ kalan eşin iyiniyetini araştırmalıdır.[10]
- **Butlan davası yoksa:** Yargıtay, butlan davası açılmadan yalnız mirasçılık belgesi davasında evliliğin geçersizliği ileri sürülen dosyada, evli olarak ölen mirasbırakanın eşini mirasçı kabul eden kararı onamıştır.[11]

UYGULAMA NOTU

Mirasçılar evliliğin geçersiz olduğunu düşünüyorsa ayrı bir mutlak butlan davası açmalı ve sağ kalan eşin evlenirken iyiniyetli olmadığının tespitini de açıkça istemelidir. İyiniyetsizlik evlenme anına ilişkin somut delillerle kanıtlanmalıdır.[12]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2011 · E. 2011/7-695 · K. 2011/673

Mirasçılar mutlak butlanı kendi haklarıyla dava edebilir; iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş mirasçı olamaz

Mirasbırakan, eşinden anlaşmalı olarak boşandıktan altı gün sonra eski eşinin kızıyla evlendi ve on gün sonra ölmüştür. Mirasbırakanın evlatlığı, ölümden sonra açtığı mutlak butlan davasında evliliğin iptalini sağladı ve sağ kalan eşe pay veren mirasçılık belgesinin iptalini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davayı reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, mutlak butlanda mirasçıların ölen eşin değil kendi dava haklarına dayandığını ve 159. madde ile eski dönemdeki tartışmaların sona erdirildiğini belirtmiştir. Sağ kalan eşin evlenirken iyiniyetli olmadığını kabul ederek direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur.

8 Yargıtay 7. HD, 17.11.2011, E. 2011/4602, K. 2011/6916.
9 Yargıtay 7. HD, 17.10.2012, E. 2012/4537, K. 2012/7156.
10 Yargıtay 14. HD, 24.12.2020, E. 2020/846, K. 2020/8807.
11 Yargıtay 7. HD, 12.12.2025, E. 2025/1561, K. 2025/5369.
12 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2023/7502, K. 2024/3219.

> *Bu açık düzenleme karşısında artık, butlan davası devam ettiği sırada eşlerden birinin ölmesi üzerine onun mirasçıları tarafından devam ettirilen dava sonunda sağ kalan eşin iyi niyetli olmadığı anlaşılırsa, onun mirasçı olmayacağı hükme bağlanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda, ölümden sonra ilgililer tarafından mutlak butlan davası açılmamışsa sağ kalan eşin evlenirken iyiniyetli sayılacağı belirtilmiştir. Eş nispi butlan davasını açtıktan sonra ölmüşse, mirasçıların sürdürdüğü dava sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığının tespiti davası sayılır.

2 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
17.10.2012 · E. 2012/4874 · K. 2012/7155

Ölüm 4721 sayılı Kanun döneminde ise 159. madde uygulanır; iyiniyetli olmayan sağ kalan eş mirasçı olamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra diğer mirasçılardan birinin açtığı davada evlilik, evlenme tarihinde alzheimer hastası olan mirasbırakanın fiil ehliyetine sahip olmadığı gerekçesiyle mutlak butlan sebebiyle iptal edilmiştir. Aynı mirasçı, sağ kalan eşe pay veren mirasçılık belgesinin iptalini istemiştir. Mahkeme, Dairenin 1994 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararına dayanan önceki bozma kararına uyarak davayı reddetmiştir. Daire, önceki bozma kararının maddi yanılgıya dayandığını, 1994 tarihli kararın 743 sayılı Kanun dönemine ait olduğunu ve 2005'teki ölüm tarihinde yürürlükte olan 4721 sayılı Kanun'a göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığını kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Muris ile evlenmeden önce murisin yanında 5 yıl boyunca yatılı yardımcısı olarak çalışan davalının, evlilik tarihinde 91 yaşında olan murisin alzheimer hastası olduğunu bilmemesi hayatın olağan akışına aykırı olup, iyiniyetli olmadığının kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Uygulanacak kanun ölüm tarihine göre belirlenir. 4721 sayılı Kanun döneminde, butlan davası sonucunda iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş mirasçı olamaz.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2024 · E. 2023/7502 · K. 2024/3219

Ölümle sona eren evlilikte butlan karar altına alınır; sağ kalan eşin kötüniyetini davacılar ispatlamalıdır

Mirasçılar, mirasbırakanın 2006'da yaptığı evlilik sırasında akıl sağlığının yerinde olmadığını ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini ve sağ kalan eşin evlenirken iyiniyetli olmadığının tespitini istemiştir. Sağ kalan eş de sonradan öldüğünden dava onun mirasçılarına karşı görülmüştür. İlk derece mahkemesi evliliği iptal etti, iyiniyetsizliğin tespiti isteğini reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi ise sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığını tespit etmiştir. Daire, evlilik ölümle sona erdiği için iptal yerine butlanın karar altına alınması gerektiğini belirtmiştir. Evlilik kurulduktan sonraki

olaylara ilişkin tanık beyanlarının iyiniyetsizliği ispata yetmediğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Diğer anlatımla sağ kalan eşin iyi niyetli olması asıldır. Aksini iddia eden iddiasını (sağ kalan eşin kötü niyetli olduğu iddiasını) kanıtlamakla yükümlüdür.*

DEĞERLENDİRME İyiniyet evlenme anına göre değerlendirilir. Evlilik süresince yaşananlar kötüniyeti göstermez; bunlar ancak boşanma davasında önem taşır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.09.2023 · E. 2023/6580 · K. 2023/4294

Mirasbırakanın ayırt etme gücünü yitirdiği dönemde yapılan evlilikte sağ kalan eş iyiniyetli sayılmadı

Ölen erkeğin oğlu, babasının kanser hastalığının beynine yayılması nedeniyle bilincini kaybettiği dönemde evlendiğini ileri sürerek evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Mirasbırakan evlilikten on gün sonra ölmüştü. İlk derece mahkemesi, sağlık raporlarına dayanarak evlilik tarihinde sürekli ayırt etme gücü yokluğu bulunduğunu kabul etmiştir; evliliği iptal etti ve sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığını tespit etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, sağ kalan kadının yaklaşık on beş yıldır mirasbırakanın temizlik işlerini yaptığını, uzun süre yapılmayan evliliğin ehliyetin kaybedildiği dönemde gerçekleştiğini belirterek istinafı reddetmiştir. Daire kararı onamıştır.

> *15 yıldır yapılmayan evliliğin müteveffanın ehliyetini kaybettiği zamanda 07.04.2014 tarihinde gerçekleştiği, buna göre davalının iyiniyetli olmadığına ilişkin Mahkemenin kabulünde de bir yanlışlık görülmediği…*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Evlenmenin zamanlaması ve taraflar arasındaki ilişkinin geçmişi, iyiniyet karinesini çürütecek nitelikte olabilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2013 · E. 2013/14828 · K. 2013/25475

Farklı yaklaşım: eş karar kesinleşmeden ölünce sağ kalan eş iyiniyetine bakılmaksızın mirasçı sayıldı

Davacı, kardeşinin doğuştan ağır derecede akıl hastası olduğunu ileri sürerek kardeşinin evliliğinin iptalini istemiştir. Mahkeme 2010'da evliliği 145/3. madde uyarınca iptal etti ve diğer eşin kişisel durumunun korunmasına karar vermiştir. Daire ilk incelemesinde diğer eşin iyiniyetli olmadığını kabul ederek kararı bu yönden bozmuştu. Karar düzeltme incelemesinde ise hasta eşin karar kesinleşmeden önce 2011'de öldüğünü, evliliğin ölümle sona erdiğini belirterek bozma kararını kaldırdı ve hükmü oy çokluğuyla onamıştır. Aynı sağ kalan eşin mirasçı gösterilmesi gerektiği daha sonra mirasçılık belgesi davasında da kabul edilmiştir.[13]

13 Yargıtay 14. HD, 27.03.2017, E. 2016/17571, K. 2017/2384.

> *...iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın mirasçı olacağı ve kişisel durumunu koruyacağının kabulü gerekir...*

DEĞERLENDİRME Daire bu sonuca 743 sayılı Kanun döneminde verilmiş 1994 tarihli bir Hukuk Genel Kurulu kararına dayanarak ulaşmıştır. Hukuk Genel Kurulu'nun 2011 tarihli kararı ise bu yaklaşımın 159. maddeyle terk edildiğini belirtmektedir.

6 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2025 · E. 2025/1561 · K. 2025/5369

Butlan kararı olmadıkça evli olarak ölen kişinin eşi mirasçıdır

Mirasbırakan evlendikten elli altı gün sonra öldü ve sulh hukuk mahkemesinin verdiği mirasçılık belgesinde eşi mirasçı olarak gösterilmemiştir. Eş, belgenin iptalini ve yeni belge verilmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi, sağ kalan eşin mirasçı olduğunu belirterek davayı kabul etmiştir. Diğer mirasçılar, evliliğin geçersiz olduğunu ve mirasbırakanın sağlık durumunun araştırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bölge adliye mahkemesi, ölümden önce açılmış bir butlan davası bulunmadığını belirterek istinafı reddetmiştir. Daire kararı onamıştır.

> *...murisin ölümünden önce açılmış evliliğin butlanı davası bulunmadığından, Türk Medeni Kanunu'nun 158. maddesinin irdelenmesine yer olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Evlilik butlan kararıyla ortadan kaldırılmadıkça geçerlidir (TMK m. 156); geçersizlik iddiası mirasçılık belgesi davasında değil, butlan davasında ileri sürülmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 146:** Mutlak butlan davasını açma görevi ve hakkı.
- **TMK m. 147:** Sona ermiş evlilikte mutlak butlan.
- **TMK m. 148:** Nispi butlan sebepleri.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- **TMK m. 160:** Yetki ve yargılama usulü.
- **TMK m. 499:** Sağ kalan eşin mirasçılığı.

MADDE

160 F. Yetki ve yargılama usulü

KANUN METNİ

Evlenmenin butlanı davasında, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Evlenmenin butlanı davasında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (m. 160). Yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168). Yargıtay'a göre bu yetki kesin değildir; mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez.[1] Butlan sebebi yemin ve ikrar dışındaki delillerle ispatlanmalıdır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Yetki	Davanın hangi yer mahkemesinde görüleceği.
Kesin yetki	Tarafların anlaşmasıyla değiştirilemeyen ve mahkemenin kendiliğinden gözettiği yetki; butlan davasındaki yetki kesin değildir.
İlk itiraz	Kesin olmayan yetki itirazı gibi, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi zorunlu olan itiraz (HMK m. 116, 117).
Vicdani kanaat	Hâkimin davanın dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmesi (TMK m. 184).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 128 inci maddesini karşılamaktadır. Madde sadeleştirilmek ve diğer maddelerde olduğu gibi "fesih" yerine mutlak butlan ve nisbî butlan hâllerini kapsamak üzere "iptal" sözcüğü kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.

1 Yargıtay 2. HD, 17.04.2013, E. 2012/18793, K. 2013/10778.
2 Yargıtay 2. HD, 04.03.2013, E. 2012/4165, K. 2013/5478.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evliliğin feshi davasında salahiyet ve usulü muhakeme boşanmadaki hükümlere tabidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 128 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 128	4721 sayılı Kanun m. 160
Kenar başlık	Salahiyet ve usulü muhakeme	Yetki ve yargılama usulü
Dava	Evliliğin feshi davası	Evlenmenin butlanı davası
Uygulanacak hükümler	Boşanmadaki hükümler	Boşanmaya ilişkin hükümler

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Butlan davasında	Dayanak
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Yetkili mahkeme	Eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydır birlikte oturulan yer	TMK m. 168
Yetkinin niteliği	Kesin değildir; mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/10778
Yetki itirazı	Cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir	HMK m. 116, 117; Yargıtay 2. HD, K. 2012/1086
İspat	Vicdani kanaat aranır; yemin önerilemez; ikrar hâkimi bağlamaz; deliller serbestçe takdir edilir	TMK m. 184; Yargıtay 2. HD, K. 2013/5478
Geçici önlemler	Hâkim davanın devamı süresince gerekli önlemleri kendiliğinden alır	TMK m. 169; Yargıtay 2. HD, K. 2014/22289
Feragat	Hüküm kesinleşinceye kadar mümkündür	HMK m. 307, 310; Yargıtay 2. HD, K. 2024/1154
Duruşmanın gizliliği	Taraflardan birinin istemiyle gizli yapılabilir	TMK m. 184/6

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 128. maddesini karşılar. [1] Madde sadeleştirilmiş ve diğer maddelerde olduğu gibi "fesih" yerine, mutlak ve

nispi butlan hâllerini kapsamak üzere "iptal" sözcüğü kullanılarak yeniden kaleme alınmıştır.

DİKKAT

Cumhuriyet savcısının açtığı mutlak butlan davalarında da yetki kesin değildir.[3] Yargıtay, karşı oy bulunan bir kararında savcının duruşmalara katılmasının zorunlu olduğunu ve kamu adına açılan dava dosyasının işlemden kaldırılamayacağını belirtmiştir.[4]

II. Yetki

- **Yetkili mahkeme:** Boşanma davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168). Yargıtay, butlan davasında da bu kuralın uygulanacağını belirtmiştir.[5]
- **Kesin yetki değildir:** Yargıtay'a göre 168. maddedeki kural kamu düzenine ilişkin kesin yetki kuralı değildir ve ancak ilk itiraz olarak ileri sürüldüğünde incelenebilir.[6]
- **İtiraz süresi:** Yetki itirazı cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir; aksi hâlde dinlenemez (HMK m. 117). Cevap süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren iki haftadır (HMK m. 127). Yargıtay, süresinden sonra yapılan yetki itirazı üzerine verilen yetkisizlik kararını bozmuştur.[7]

III. İspat ve Yargılama

- **Boşanma usulü:** Hâkim olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe onları ispatlanmış sayamaz; taraflara yemin öneremez; tarafların ikrarı hâkimi bağlamaz ve hâkim kanıtları serbestçe takdir eder (TMK m. 184).
- **Delil türleri:** Yargıtay, butlan davasının yemin ve ikrar dışındaki delillerle ispatlanması gerektiğini, butlan sebebinin niteliğine göre nüfus kayıtları, tanık ve resmî sağlık kurulu raporu gibi delillere dayanılması gerektiğini belirtmiştir.[8]
- **Davayı kabul bağlamaz:** Yargıtay, butlan davalarında tarafların ikrarının ve davalının davayı kabul açıklamasının tek başına sonuç doğurmayacağını ve bu kuralın yokluk davalarında da geçerli olduğunu kabul etmiştir.[9]

3 Yargıtay 2. HD, 17.04.2013, E. 2012/18793, K. 2013/10778.
4 Yargıtay 2. HD, 28.03.2013, E. 2012/8443, K. 2013/8515.
5 Yargıtay 2. HD, 07.05.2012, E. 2011/4072, K. 2012/12182.
6 Yargıtay 2. HD, 21.02.2012, E. 2011/8980, K. 2012/3345.
7 Yargıtay 2. HD, 24.01.2012, E. 2010/14623, K. 2012/1086.
8 Yargıtay 2. HD, 04.03.2013, E. 2012/4165, K. 2013/5478.
9 Yargıtay 2. HD, 15.12.2014, E. 2014/17966, K. 2014/25724.

- **Geçici önlemler:** Dava açılınca hâkim, eşlerin barınması, geçimi ve çocukların korunması gibi geçici önlemleri kendiliğinden alır (TMK m. 169). Yargıtay, butlan davası sürerken kadın yararına tedbir nafakası takdir edilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[10]

UYGULAMA NOTU

Davalı, yetkiye itiraz edecekse bunu cevap dilekçesinde yapmalıdır (HMK m. 117). Butlan sebebi, niteliğine göre nüfus kaydı, resmî sağlık kurulu raporu ve tanık gibi yemin ve ikrar dışındaki delillerle ispatlanmalıdır; karşı tarafın iddiayı kabul etmesi tek başına yeterli değildir (TMK m. 184).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.04.2013 · E. 2012/18793 · K. 2013/10778

Butlan davasında yetki kesin değildir; mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez

Cumhuriyet savcısı, eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlık bulunduğu gerekçesiyle evliliğin iptalini istemiştir. Mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı verdi ve karar davalılarca temyiz edilmiştir. Daire, butlan davasında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulandığını, bu nedenle evliliğin iptali davalarında yetkinin kesin olmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Bu husus gözetilmeksizin mahkemece re'sen yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Yetki kesin olmadığından mahkeme yetkisizliği ancak süresinde yapılmış bir itiraz üzerine inceleyebilir. Davayı savcının açmış olması bu sonucu değiştirmez.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.01.2012 · E. 2010/14623 · K. 2012/1086

Süresinden sonra ileri sürülen yetki itirazı dinlenmez

Cumhuriyet savcısının hısımlık sebebiyle açtığı mutlak butlan davasında davalılardan biri, dava dilekçesinin tebliğinden sonra on günlük cevap süresi geçtikten sonra yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir. Daire, yetki itirazının ilk itirazlardan olduğunu ve cevap süresi içinde ileri sürülmesi gerektiğini belirtmiştir. Süresinde yapılmayan itirazın reddiyle işin esasının incelenmesi gerektiğini belirterek kararı oy çokluğuyla bozmuştur.

10 Yargıtay 2. HD, 10.11.2014, E. 2014/14649, K. 2014/22289.

> *Bu süre geçtikten sonra ileri sürülen yetki itirazı dinlenmez.*

DEĞERLENDİRME Karar, on günlük cevap süresi öngören eski usul kanunu dönemine aittir. Bugün cevap süresi iki haftadır ve ilk itirazlar cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir (HMK m. 117, 127).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.03.2013 · E. 2012/4165 · K. 2013/5478

Butlan davası yemin ve ikrar dışındaki delillerle ispatlanır; yalnız tanık beyanıyla yetinilemez

Cumhuriyet savcısı, nüfus kayıtlarına göre dayı ve yeğen olan eşlerin 1981'de yaptığı evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Mahkeme tanık beyanlarını dikkate alarak davayı reddetmiştir; ayrıca usulüne uygun açılmış bir dava bulunmadığı hâlde nüfus kaydına ilişkin bir baba adı tespitine karar verdi ve karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının istemi üzerine Daire, butlan davasının yemin ve ikrar dışındaki delillerle ispatlanması gerektiğini belirtmiştir. Akrabalık ilişkisi usulüne uygun tespit ettirilmeden yalnız tanık beyanlarıyla hüküm kurulmasını eksik inceleme saydı ve kararı sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

> *Bu itibarla bu davanın yemin ve ikrar dışındaki delillerle ispatı gerekmekte olup, mutlak butlan sebebinin mahiyetine göre, nüfus kayıtları, tanık ve resmi sağlık kurulu raporu gibi delillere dayanılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Nüfus kayıtlarının gerçeği yansıtmadığı iddiası ayrı ve usulüne uygun bir davada incelenmelidir; mahkeme istenmeyen bir tespit hükmü kuramaz.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.12.2014 · E. 2014/17966 · K. 2014/25724

Butlan ve yokluk davalarında ikrar ve davayı kabul hâkimi bağlamaz

Kadın, kendisi yurt dışındayken evliliğin sahte kimlikle gerçekleştirildiğini ve nüfusta ortak çocukları gibi görünen çocuğun da kendi çocuğu olmadığını ileri sürerek evliliğin yok hükmünde olduğunun tespitini istemiştir. Davalı erkek de evlenmek istediği bir başka kadının davacının kimliğini kullandığını belirterek davayı kabul etmiştir. Mahkeme iddiayı ispatlanmamış sayarak davayı reddetmiştir. Daire, butlan davalarında tarafların ikrarının ve davayı kabulün hâkimi bağlamadığını, bu kuralın yokluk davalarında da geçerli olduğunu belirtmiştir. Evlenmeyi yapan belediyeden defterin getirtilmesi, imzaların ve fotoğrafların taraflarla karşılaştırılması, nikâh tanıklarının dinlenmesi ve gerekirse imza incelemesi yaptırılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Evlenmenin butlanı davaları, yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümlere tabi olduğundan (TMK m. 160), bu davalarda tarafların ikrarı ve davalının davayı kabul açıklaması tek başına sonuç doğurmaz ve hakimi bağlamaz (TMK m. 184/3).*

DEĞERLENDİRME Hâkim, taraflar anlaşsa bile butlan veya yokluk iddiasını belgelerle ve tanıklarla kendisi araştırmalıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.02.2024 · E. 2023/6465 · K. 2024/1154

Butlan davasında hüküm kesinleşinceye kadar feragat edilebilir; feragatin kapsamı açıklattırılmalıdır

Eşler karşılıklı olarak evliliğin mutlak butlanla iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi iki davayı da kabul ederek evliliği iptal etti ve kadın yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir; bölge adliye mahkemesi kadın yararına yoksulluk nafakasına da hükmetmiştir. Temyiz aşamasında kadın tedbir nafakası talebinden feragat ettiğini bildirmiştir; erkek ise kadının nafaka taleplerinden feragat ettiğini ileri sürdü, ancak dayandığı anlaşmayı sunmamıştır. Daire, evliliğin iptaline yönelik temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir. Feragatin yoksulluk nafakasını da kapsayıp kapsamadığının taraflara açıklattırılarak karar verilmesi için hükmü bozmuştur.

> *Usul hukukumuzda kural olarak hüküm kesinleşinceye kadar davadan feragat edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Feragat karşı tarafın ve mahkemenin onayına bağlı değildir; ancak neyi kapsadığı açık olmalıdır. Belirsiz feragat beyanında mahkeme taraflara açıklama yaptırmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 146:** Mutlak butlan davasını açma görevi ve hakkı.
- **TMK m. 156:** Butlan kararı.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- **TMK m. 168:** Boşanmada yetkili mahkeme.
- **TMK m. 169:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü.
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 116, 117, 127, 307, 310.
- 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 4.

BOŞANMA

İkinci Bölüm · m. 161–184

Boşanma başlıklı bölüm, Türk Medeni Kanunu'nun 161–184. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 161	Zina	Eşlerden biri zina ederse diğer eş boşanma davası açabilir; dava hakkı öğrenmeden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle düşer ve affeden tarafın dava hakkı yoktur
m. 162	Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış	Eşlerden biri diğerinin hayatına kastederse, ona pek kötü davranırsa ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunursa diğer eş boşanma davası açabilir; dava hakkı öğrenmeden başlayarak altı ay ve her hâlde sebebin doğumundan beş yıl geçmekle düşer ve affeden tarafın dava hakkı yoktur
m. 163	Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme	Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu yüzden onunla birlikte yaşaması diğer eşten beklenemezse, diğer eş her zaman boşanma davası açabilir; kanunda bu dava için bir hak düşürücü süre öngörülmemiştir
m. 164	Terk	Eşlerden biri evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla diğerini terk eder veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmezse, ayrılık en az altı ay sürmüş, devam ediyor ve hâkim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmışsa terk edilen eş boşanma davası açabilir
m. 165	Akıl hastalığı	Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir
m. 166	Evlilik birliğinin sarsılması	Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri eşlerden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa eşlerden her biri boşanma davası açabilir
m. 167	Konusu	Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir
m. 168	Yetki	Boşanma veya ayrılık davası, eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesinde veya eşlerin davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesinde açılır
m. 169	Geçici önlemler	Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, dava sürdüğü müddetçe eşlerin barınması, geçimi, eşlerin mallarının yönetimi ve

Madde	Kenar başlığı	Özü
		çocukların bakım ve korunması için gerekli geçici önlemleri talep beklemeden alır
m. 170	Boşanma veya ayrılık	Hâkim, boşanma sebebi ispatlanmışsa boşanmaya veya ayrılığa karar verir; ispatlanmamışsa dava reddedilir
m. 171	Ayrılık süresi	Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilir ve süre, karar tarihinden değil, ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren işler
m. 172	Ayrılık süresinin bitimi	Ayrılık süresi bitince ayrılık kendiliğinden sona erer ve ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri, ayrılık davasında kusurlu bulunan eş de, boşanma davası açabilir
m. 173	Boşanan kadının kişisel durumu	Boşanan kadın evlenmeden önceki soyadını yeniden alır; eski eşinin soyadını kullanmaya devam etmek isterse bunda menfaati bulunduğunu ve eski eşe zarar vermeyeceğini ispatlayarak hâkimden izin almalıdır
m. 174	Maddî ve manevî tazminat	Boşanmada maddi tazminatı kusursuz veya daha az kusurlu taraf, manevi tazminatı ise kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan isteyebilir; eşit kusurda tazminat verilmez
m. 175	Yoksulluk nafakası	Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru diğerinden daha ağır değilse, diğer taraftan mali gücü oranında süresiz nafaka isteyebilir; nafaka ödeyecek tarafın kusurlu olması gerekmez
m. 176	Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi	Maddi tazminat ve yoksulluk nafakası toptan veya irat biçiminde ödenir; aylık bağlanan nafaka alacaklının yeniden evlenmesi veya taraflardan birinin ölümüyle kendiliğinden kalkar, fiilen evliymiş gibi yaşama, yoksulluğun kalkması veya haysiyetsiz hayat hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır; tarafların mali durumu değişirse artırılır veya azaltılır
m. 177	Yetki	Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında nafaka alacaklısı davayı kendi yerleşim yeri mahkemesinde açabilir; davalının yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olmaya devam eder
m. 178	Zamanaşımı	Boşanma davasında istenmemiş maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası, boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ayrı bir davayla istenebilir; bu süre geçtikten sonra karşı taraf zamanaşımı def'inde bulunursa dava reddedilir
m. 179	Boşanma hâlinde	Boşanmada mallar, eşlerin bağlı olduğu mal rejiminin kurallarına göre paylaştırılır; sözleşme yapmamış eşler için bu, 01.01.2002'den sonra edinilen mallarda edinilmiş mallara katılma, öncesinde ise 743 sayılı Kanun'daki mal ayrılığıdır
m. 180	Ayrılık hâlinde	Ayrılığa karar veren mahkeme, eşlerin sözleşmeyle seçtiği mal rejimini ayrılığın süresine ve eşlerin durumuna göre kaldırabilir; sözleşme yapmamış eşlerde yasal rejim ayrılık süresince devam eder
m. 181	Miras hakları	Boşanan eşler birbirlerinin yasal mirasçısı olamaz ve boşanmadan önce yapılan vasiyetname gibi ölüme bağlı tasarruflardaki haklarını, aksi anlaşılmadıkça, kaybeder; boşanma davası sürerken eşlerden biri ölürse, ölen eşin mirasçılarından biri davaya

Madde	Kenar başlığı	Özü
		devam eder ve diğer eşin kusuru ispatlanırsa sağ kalan eş de mirasçı olamaz
m. 182	Hâkimin takdir yetkisi	Boşanma veya ayrılık kararı veren mahkeme, velayeti ve velayet kendisine verilmeyen ebeveynle çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi çocuğun sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararlarını esas alarak düzenler; velayet kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılır
m. 183	Durumun değişmesi	Boşanmadan sonra ortaya çıkan yeni olgular gerektirirse hâkim velayet, kişisel ilişki ve çocuğa ilişkin diğer önlemleri kendiliğinden veya ana ya da babanın istemi üzerine yeniden düzenler
m. 184	Boşanmada yargılama usulü	Boşanma davasında hâkim, olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe onları ispatlanmış sayamaz; taraflara yemin öneremez, tarafların ikrarı onu bağlamaz ve delilleri serbestçe takdir eder

MADDE

161

A. Boşanma sebepleri

I. Zina

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.
(2) Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.
(3) Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri zina ederse diğer eş boşanma davası açabilir; dava hakkı öğrenmeden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle düşer ve affeden tarafın dava hakkı yoktur (m. 161). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre zina, eşlerden birinin başka bir kişiyle bilerek ve isteyerek cinsel ilişkide bulunmasıdır; mutlak ve özel bir boşanma sebebidir ve ayrıca ortak hayatın çekilmez hâle gelmesi aranmaz.[1] Aynı karara göre salt şüphe yeterli değildir; deliller zinanın işlendiğini hayat tecrübelerine göre kuvvetle muhtemel göstermelidir. Cinsel ilişki ispatlanamazsa mesajlaşma, buluşma veya yakınlaşma gibi davranışlar zina değil güven sarsıcı davranış sayılır ve 166. madde kapsamında değerlendirilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Zina	Eşlerden birinin, evlilik devam ederken başka bir kişiyle bilerek ve isteyerek cinsel ilişkide bulunması.
Mutlak (özel) boşanma sebebi	İspatlanınca ayrıca evlilik birliğinin temelinden sarsıldığının araştırılmasına gerek olmayan boşanma sebebi.
Güven sarsıcı davranış	Zina boyutuna varmayan sadakatsizlik; 166. madde kapsamında kusur sayılır.

1 Yargıtay HGK, 17.12.2025, E. 2025/33, K. 2025/839.
2 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/4638, K. 2026/504.

Af	Zinayı öğrenen eşin, bu eylemi boşanma sebebi yapmayacağını açıkça veya davranışlarıyla göstermesi.
Süregelen zina	Aynı kişiyle devam eden ilişki; ilişki sürdükçe hak düşürücü süre geçmiş sayılmaz.
Terditli talep	Asli talep olan zina kabul edilmezse incelenmesi istenen ikinci talep; genellikle 166. madde.
Artık değere katılma alacağı	Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşin, diğer eşin artık değerinin yarısı üzerindeki hakkı (TMK m. 236).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 129 uncu maddesini karşılamaktadır. Madde sadeleştirilmek suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her biri, diğerinin zina etmesi sebebiyle boşanma davasında bulunabilir. Davaya hakkı olan karı veya kocanın, boşanılma sebebine muttali olduğu günden itibaren altı ay ve her halde zinanın vukuu tarihinden itibaren beş sene geçmesiyle boşanma davası sakıt olur. Af halinde dava mesmu olmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 129 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 129	4721 sayılı Kanun m. 161
Dava hakkı	Karı veya koca	Eşlerden biri zina ederse diğer eş
Süreler	Muttali olmadan altı ay; zinadan itibaren beş sene	Öğrenmeden altı ay; zina eyleminden beş yıl
Af	Af hâlinde dava dinlenmez	Affeden tarafın dava hakkı yoktur

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Zina etmeyen eş	TMK m. 161

Konu	Kural	Dayanak
Zinanın tanımı	Başka bir kişiyle bilerek ve isteyerek cinsel ilişki	Yargıtay HGK, K. 2025/839
Karşı cins şartı	2. Hukuk Dairesi, ilişkinin karşı cinsten biriyle kurulmasını arar	Yargıtay 2. HD, K. 2026/71
Niteliği	Mutlak ve özel sebep; ortak hayatın çekilmezliği ayrıca aranmaz	Yargıtay HGK, K. 2025/839
Cinsel ilişki ispatlanmazsa	Zina değil güven sarsıcı davranış; 166. maddeye göre değerlendirilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/504
Öğrenmeye bağlı süre	Boşanma sebebinin öğrenilmesinden başlayarak altı ay	TMK m. 161
Mutlak süre	Zina eyleminin üzerinden beş yıl	TMK m. 161; Yargıtay 2. HD, K. 2022/10508
Süregelen ilişki	Hak düşürücü süre geçmiş sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/4829
Af	Affeden eşin dava hakkı yoktur	TMK m. 161; Yargıtay HGK, K. 2022/1620
İkrar ve yemin	İkrar hâkimi bağlamaz; hâkim yemin öneremez	TMK m. 184
Hukuka aykırı delil	Vakıanın ispatında dikkate alınamaz	HMK m. 189/2; Yargıtay 2. HD, K. 2024/88
Yalnız zinaya dayanan dava	Zina ispatlanamazsa reddedilir; 166. maddeye göre karar verilemez	HMK m. 26; Yargıtay 2. HD, K. 2018/6344
Dava sırasında zina	Aynı davada ıslahla ileri sürülemez; yeni davada dikkate alınır	Yargıtay HGK, K. 2022/1514
Kusur	Zina eden eşin kusuru diğer eşin kusurlarıyla karşılaştırılır	Yargıtay HGK, K. 2024/422
Mal paylaşımı	Hâkim, zina eden eşin artık değerdeki payını azaltabilir veya kaldırabilir	TMK m. 236/2; Yargıtay 8. HD, K. 2015/21469
Üçüncü kişi	Evli olduğunu bildiği kişiyle birlikte olan üçüncü kişiden manevi tazminat istenemez	Yargıtay İBBGK, K. 2018/7
Velayet	Çocuğun üstün yararı esastır; ebeveynin kusuru bu yararı etkilediği ölçüde dikkate alınır	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3226
Dava sırasında ölüm	Mirasçılar kusur tespiti için davaya devam edebilir	TMK m. 181/2

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 129. maddesini karşılar; sadeleştirilerek yeniden düzenlenmiş, hüküm değişikliği yapılmamıştır.

2 Zina 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu döneminde suçtu. Anayasa Mahkemesi, kocanın zinasına ilişkin 441. maddeyi eşitlik ilkesine aykırı bularak 1996'da oybir-

liğiyle iptal etmiştir.[3] Karının zinasına ilişkin 440. madde de 1998'de oy çokluğuyla iptal edilmiştir.[4] Bugün zina bir boşanma sebebidir; ceza davası konusu değildir.

DİKKAT

Zina ile sadakatsizlik aynı şey değildir. Cinsel ilişki ispatlanamazsa zina sebebiyle boşanmaya karar verilemez; güven sarsıcı davranışlar ise 166. maddeye göre boşanma sebebi olabilir. Yargıtay, dava dışı kişinin mesajları ve anlatımıyla sınırlı kalan dosyada zinanın her türlü şüpheden uzak delillerle ispatlanamadığını belirterek zina sebebiyle verilen boşanma kararını bozmuştur.[5] Dava yalnız zinaya dayandırılmışsa bu durumda boşanma kararı da çıkmayabilir; 166. maddeye terditli olarak dayanmak bu riski azaltır.

II. Zina Sayılan Davranışlar

Zinanın özü cinsel ilişkidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin son kararlarında kullan- 3
dığı tanıma göre zinanın varlığı için eşlerden birinin karşı cinsten başka bir kişiyle cinsel ilişkide bulunması ya da böyle bir ilişkinin yaşandığına kesin gözüyle bakılmasını gerektiren bir durumun ortaya çıkması ve bunun ispatlanması gerekir.[6] Cinsel ilişkinin doğrudan görülmesi gerekmez; olaylar ve deliller birlikte ilişkinin yaşandığını gösteriyorsa zina ispatlanmış olur.

- **Telefon görüşmesi ve birlikte görülme:** Yargıtay, kadının başka bir erkekle telefonda konuştuğu ancak konuşma içeriğinden cinsel birleşmenin gerçekleştiğinin anlaşılamadığı dosyada bu davranışları zina değil güven sarsıcı davranış saymıştır.[7] Başka bir kadınla evden çıkarken ve sokakta yürürken görülmek de aynı sonuca bağlanmıştır.[8]
- **Gece yazışmaları:** Yargıtay, HTS kayıtlarına göre özellikle geceleri yoğun mesajlaşma ve konuşma yapılmasını ve kahvaltıya davet edilmesini güven sarsıcı davranış sayarak zina davasının reddini istemiştir.[9]
- **Öpüşme ve el ele dolaşma:** Bu tür yakınlaşmalar diğer delillerle birlikte değerlendirilir. Yargıtay, erkeğin başka bir kadınla el ele dolaşırken ve öpüşürken görülmesini; otelde birlikte görülmesi, bu kadının evinde kalması, fotoğraflar, otel rezervasyon kayıtları ve e-posta yazışmalarıyla birlikte değerlendirerek zinayı ispatlanmış saymıştır.[10]

3 AYM, 23.09.1996, E. 1996/15, K. 1996/34.
4 AYM, 23.06.1998, E. 1998/3, K. 1998/28.
5 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/7119, K. 2024/5391.
6 Yargıtay 2. HD, 12.01.2026, E. 2025/4127, K. 2026/71; Yargıtay 2. HD, 24.09.2025, E. 2025/627, K. 2025/7793.
7 Yargıtay 2. HD, 16.05.2018, E. 2016/17968, K. 2018/6344.
8 Yargıtay 2. HD, 09.04.2018, E. 2016/15989, K. 2018/4730.
9 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/4638, K. 2026/504.
10 Yargıtay 2. HD, 12.03.2019, E. 2018/6226, K. 2019/2588.

- **Cinsel yakınlaşma fotoğrafları:** Yargıtay, alt mahkemelerin cinsel yakınlaşma bulunduğu hâlde cinsel birleşmenin ispatlanamadığı gerekçesiyle reddettiği davada fotoğraflar, telefon kayıtları ve tanık beyanlarıyla zinanın sübut bulduğunu kabul etmiştir.[11]
- **Mesaj içerikleri ve eve gelmeme:** Yargıtay, cinsel birleşmenin gerçekleştiğine delalet eden mesajlaşmalar, eşin bazı günler eve gelmeyip nerede kaldığını açıklamaması ve bu konuda yalan söylemesi gibi olgularla zinanın ispatlandığını kabul etmiştir.[12]
- **Karı koca gibi yaşama ve imam nikâhı:** Yargıtay, kolluk araştırmasıyla erkeğin başka bir kadınla aynı adreste karı koca gibi fiilen yaşadığının belirlendiği dosyada zinanın gerçekleştiğini kabul etmiştir.[13] Başka bir kadınla imam nikâhı kıyarak birlikte yaşayan ve bu birliktelikten doğan çocuğu tanıyan erkek hakkında zina sebebiyle verilen boşanma kararı da düzeltilerek onanmıştır.[14]
- **Evlilik içinde doğan çocuk:** Evlilik içinde doğan çocuğun kocadan olmadığının DNA raporu ve soybağının reddi davasıyla ortaya çıkması, bir dosyada ilk derece mahkemesince zinanın kabulüne dayanak yapılmıştır. Yargıtay bu dosyada zina kabulüne dokunmamış, kusur belirlemesi ile buna bağlı tazminat ve nafaka hükümlerini bozmuştur.[15]
- **Aynı cinsten biriyle ilişki:** Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin tanımında ilişkinin karşı cinsten biriyle kurulması aranır.[16] Bir dosyada ilk derece mahkemesi, eşin başka bir kadınla yakınlaşmasına dayanan zina davasını bu şartın gerçekleşmediği gerekçesiyle reddetmiş, fotoğraflardaki samimi pozları ise 166. madde kapsamında kusur olarak değerlendirmiştir. Bölge adliye mahkemesi erkeğin bu yöndeki istinafını esastan reddetmiş, Yargıtay yalnız kadının kusur, tazminat ve nafakaya ilişkin temyizini inceleyerek kararı onamıştır.[17]
- **İrade dışı ilişki:** Hukuk Genel Kurulu'nun tanımı ilişkinin bilerek ve isteyerek kurulmasını arar; bu nedenle eşin iradesi dışında, örneğin zorla gerçekleşen bir cinsel ilişki zina değildir.[18]
- **Boşanma kararı kesinleşene kadar:** Evlilik ve sadakat yükümlülüğü boşanma kararı kesinleşene kadar sürer.[19] Yargıtay, ilk derece mahkemesinin boşanma kararından sonra, dosya kanun yolundayken fiili ayrılık döneminde gerçekleşen ilişkinin de zina sayıldığı dosyada zina kabulüne dokunmamış, kusur belirlemesi ile tazminat hükümlerini bozmuştur.[20]

11 Yargıtay 2. HD, 14.06.2021, E. 2021/3327, K. 2021/4767.
12 Yargıtay 2. HD, 05.06.2018, E. 2017/1870, K. 2018/7294.
13 Yargıtay 2. HD, 10.04.2019, E. 2019/97, K. 2019/4376.
14 Yargıtay 2. HD, 20.11.2024, E. 2024/1047, K. 2024/8850.
15 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/5602, K. 2024/1775.
16 Yargıtay 2. HD, 12.01.2026, E. 2025/4127, K. 2026/71.
17 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/6837, K. 2024/5229.
18 Yargıtay HGK, 17.12.2025, E. 2025/33, K. 2025/839.
19 Yargıtay 2. HD, 14.12.2023, E. 2023/2499, K. 2023/6204.
20 Yargıtay 2. HD, 30.06.2025, E. 2025/3435, K. 2025/6642.

III. Sürelerin Hesaplanması

- **Öğrenme:** Altı aylık süre zinanın öğrenildiği tarihten başlar. Yargıtay, eşin otel kayıtları dosyaya gelmeden önce zinayı bildiğinin ispatlanamadığı dosyada, kayıtların gelmesinden sonra açılan zina davasını süresinde saymıştır.[21]
- **Islahla geçiş:** Yargıtay, önce başka sebeple açılıp sonradan zinaya dayanacak şekilde ıslah edilen davada süreyi ıslah tarihine göre değerlendirmiş ve öğrenmeden itibaren altı ay geçtiği için zina davasının reddi gerektiğini belirtmiştir.[22]
- **Beş yıllık mutlak süre:** Yargıtay, DNA raporuyla öğrenmeden itibaren altı ay içinde dava açılsa da çocuğun doğumuna yol açan zina eyleminin üzerinden beş yıl geçtiği için davanın reddi gerektiğini ve bu sürenin mahkemece kendiliğinden gözetileceğini kabul etmiştir.[23]
- **Süregelen ilişki:** İlişki devam ediyorsa süre geçmiş sayılmaz ve eşin affettiği düşünülemez.[24]
- **Birden çok eylem:** Yargıtay'ın onadığı kararda, erkeğin farklı tarihlerde farklı kadınlarla otelde konakladığı dosyada altı aylık sürenin son eylem tarihinden başlatılması gerektiği kabul edilmiştir.[25]
- **Uzun ayrılık:** Yargıtay, eşlerin otuz yılı aşkın süredir ayrı yaşadığı ancak erkeğin başka bir kadınla karı koca ilişkisinin sürdüğü dosyada zina sebebiyle verilen boşanma kararını onamıştır.[26]
- **Süre geçerse:** Yargıtay, evlilik dışı çocuğun varlığını öğrenen eşin zina davası süresi geçtiği için tarafların 166. madde uyarınca sadakat yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle boşanmasına karar verilmesini onamıştır.[27]

IV. Zinanın İspatı

- **Ölçüt:** Cinsel ilişkinin gerçekleştiğine dair kuvvetli emareler bulunmalıdır; hâkim kişileri ve durumlarını göz önünde tutarak zinanın yapıldığına kanaat getirmelidir.[28] Hâkim, boşanma davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe bunları ispatlanmış sayamaz ve delilleri serbestçe takdir eder (TMK m. 184/1, 184/4).
- **Otel kayıtları:** Yargıtay, başka bir kişiyle geceyi otel odasında geçirmenin zinanın kabulünü gerektirdiğini belirten kararı onamıştır.[29]

21 Yargıtay 2. HD, 13.02.2024, E. 2023/3085, K. 2024/808.
22 Yargıtay 2. HD, 25.06.2025, E. 2025/527, K. 2025/6502.
23 Yargıtay 2. HD, 14.12.2022, E. 2022/4424, K. 2022/10508.
24 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2023/6843, K. 2024/4829.
25 Yargıtay 2. HD, 25.12.2023, E. 2023/8849, K. 2023/6440.
26 Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/1930, K. 2024/8441.
27 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2024/36, K. 2024/6881.
28 Yargıtay HGK, 17.12.2025, E. 2025/33, K. 2025/839.
29 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/7632, K. 2024/5886.

- **Üçüncü kişinin kendi ifadesi:** Yargıtay, dava dışı kişinin imam nikâhı kıyıp bir süre birlikte yaşadıklarını anlattığı dosyada zinanın her türlü şüpheden uzak delillerle ispatlandığını kabul etmiştir.[30]
- **Duyuma dayalı tanık:** Hukuk Genel Kurulu, zinaya ilişkin bilgisi yalnız kadının kendisine anlattıklarına dayanan ve çelişkili beyanlarda bulunan tanığın anlatımıyla zinanın ispatlanamayacağını kabul etmiştir.[31]
- **Tanığın kendi yorumu:** Yargıtay, kendi değerlendirmelerini ve başkasından duyduklarını aktaran, başka bir tanığın anlatımıyla da çelişen tanık beyanına dayanılarak verilen zina kararını bozmuştur.[32]
- **HTS kayıtları:** Yargıtay, dosyadaki HTS kayıtları ve aksi ispat edilemeyen tanık beyanlarıyla erkeğin zinasının kanıtlandığını kabul etmiştir.[33] Dayanılan dijital materyaller ve HTS kayıtları toplanıp değerlendirilmeden zinanın ispatlanamadığına karar verilmesi eksik incelemedir.[34]
- **Ceza dosyasındaki beyan:** Yargıtay, kadının üçüncü kişinin yargılandığı ceza dosyasında mağdur sıfatıyla kollukta verdiği ve cinsel münasebeti anlattığı ifadeyi hukuka uygun delil sayan kararı onamıştır.[35]
- **İkrar ve yemin:** Tarafların boşanma sebebine ilişkin her türlü ikrarı hâkimi bağlamaz; hâkim bu olgular hakkında taraflara yemin de öneremez (TMK m. 184/2, 184/3). Yargıtay, erkeğin ikrarının hâkimi bağlamayacağını ancak dosyadaki diğer delillerle zina iddiasının kanıtlandığını belirterek kararı onamıştır.[36]
- **Hukuka aykırı delil:** Hukuka aykırı olarak elde edilen deliller bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz (HMK m. 189/2). Yargıtay, eşin WhatsApp Web üzerinden yazışmalarının ekran görüntülerini alarak elde edilen kayıtları hukuka aykırı delil sayan kararı onamıştır.[37]
- **Gizli kamera ve ses kaydı:** Yargıtay, erkeğin ortak konuta gizlice yerleştirdiği kameranın kayıtlarını hukuka aykırı delil sayan kararı onamıştır.[38] Delil oluşturma amacıyla hukuka aykırı yoldan elde edilen ses kaydı da kusur belirlemesinde esas alınmamıştır.[39]
- **Hukuka aykırılığın ispatı:** Yargıtay'a göre sunulan fotoğrafların hukuka aykırı elde edildiğini ispat yükü bunu ileri süren taraftadır.[40]

30 Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/5904, K. 2024/5695.
31 Yargıtay HGK, 17.12.2025, E. 2025/33, K. 2025/839.
32 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2023/7433, K. 2024/5239.
33 Yargıtay 2. HD, 12.01.2026, E. 2025/4127, K. 2026/71.
34 Yargıtay 2. HD, 01.03.2023, E. 2022/5375, K. 2023/790.
35 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2022/8773, K. 2024/20.
36 Yargıtay 2. HD, 12.10.2017, E. 2016/5037, K. 2017/10998.
37 Yargıtay 2. HD, 10.01.2024, E. 2022/8785, K. 2024/88.
38 Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/7996, K. 2024/5004.
39 Yargıtay 2. HD, 30.06.2025, E. 2025/3435, K. 2025/6642.
40 Yargıtay 2. HD, 14.06.2021, E. 2021/3327, K. 2021/4767.

- **Gizli duruşma:** Taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verilebilir (TMK m. 184/6).

V. Dava Yalnız Zinaya Dayanıyorsa

Hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK m. 26). Bu nedenle davanın hangi sebebe dayandığı, zina ispatlanamadığında sonucu doğrudan belirler. 4

- **Zina ispatlanamazsa:** Yargıtay, yalnız zinaya dayanan davada cinsel ilişki kanıtlanamayınca davanın reddi gerektiğini, eşin davranışları güven sarsıcı nitelikte olsa bile 166. maddeye dayalı bir talep yoksa boşanmaya karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[41]
- **Başka sebebe göre karar:** Yargıtay, yalnız zina ve 162. madde sebeplerine dayanan davada 166. maddeye göre boşanmaya karar verilmesini taleple bağlılık ilkesine aykırı bulmuş, 162. madde talebi hakkında karar verilmemesini de bozma sebebi saymıştır.[42]
- **Terditli dava:** Terditli davada önce asli talep incelenir; Yargıtay, zina ispatlanmışsa asli talebin kabulü gerektiğini,[43] ispatlanamamışsa delillerin terditli 166 talebine göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[44]
- **Birlikte dayanma:** Bölge adliye mahkemesi, 161 ve 166. maddelere birlikte dayanılan davada iki sebebin koşulları da gerçekleşmişse her ikisine göre kabul kararı verilmesi gerektiğini belirtmiş, karar Yargıtay'ca onanmıştır.[45]

VI. Af ve Dava Sırasında Zina

- **Af:** Affeden tarafın dava hakkı yoktur (TMK m. 161). Hukuk Genel Kurulu, sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlardan sonra aynı evde ayrı odalarda kalmanın ve birlikte doğum günü yemeğine çıkmanın, barışma ve ortak hayatın yeniden kurulması gerçekleşmedikçe af sayılamayacağını kabul etmiştir.[46]
- **Affın ispatı:** Yargıtay, zinadan sonra eşlerin birlikte otelde tatil yaptığı dosyada, kadının o sırada zinayı bildiğinin ve affettiğinin erkek tarafından kanıtlanamadığını belirten kararı onamıştır.[47]

41 Yargıtay 2. HD, 16.05.2018, E. 2016/17968, K. 2018/6344.
42 Yargıtay 2. HD, 12.03.2019, E. 2018/6226, K. 2019/2588.
43 Yargıtay 2. HD, 12.01.2026, E. 2025/4127, K. 2026/71.
44 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/4638, K. 2026/504.
45 Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/1930, K. 2024/8441.
46 Yargıtay HGK, 29.11.2022, E. 2020/727, K. 2022/1620.
47 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2023/7632, K. 2024/5886.

- **Pişmanlık sözleri:** Zina eden eşin pişman olduğunu söyleyip ortak hayatı yeniden kurmak istemesi diğer eşin affı anlamına gelmez; Yargıtay bu sözleri barış girişimi sayıp af olarak değerlendirmeyen kararı onamıştır.[48]
- **Dava sırasında zina:** Hukuk Genel Kurulu'na göre dava açıldıktan sonra gerçekleşen zina aynı davada ıslahla ileri sürülemez; ancak açılacak yeni boşanma davasında dikkate alınabilir.[49]

VII. Kusur, Tazminat ve Nafaka

5 Zina ispatlanınca boşanmaya karar verilir; tazminat ve nafaka ise eşlerin kusur durumuna göre belirlenir (TMK m. 174, 175). Kusursuz veya daha az kusurlu eş maddi tazminat, kişilik hakkı saldırıya uğrayan eş manevi tazminat isteyebilir (TMK m. 174).

- **Kusur karşılaştırması:** Hukuk Genel Kurulu'na göre zina mutlak boşanma sebebi olduğu için bu davalarda davacının kusuru tartışılmaz; ancak karşılıklı davalarda boşanma sebebinin mutlak veya nispi olması hangi eşin daha kusurlu olduğunun ölçütü değildir.[50] Aynı kararda, evlilik boyunca eşine sürekli şiddet uygulayan erkek ile zina eden kadın eşit kusurlu sayılmış ve erkek yararına manevi tazminat verilemeyeceği kabul edilmiştir.
- **Şiddetin zamanı:** Yargıtay, erkeğin şiddetinin kadının sadakatsizliği ortaya çıktığında gerçekleştiği dosyada kadını ağır, erkeği az kusurlu saymış; erkek yararına tazminata hükmedilmesini ve kadının yoksulluk nafakası talebinin reddini istemiştir.[51]
- **İki eş de zina ettiyse:** Yargıtay, iki eşin de zina ettiği ve eşit kusurlu sayıldığı dosyada karşılıklı manevi tazminat taleplerinin reddini ve kadın yararına yoksulluk nafakasını onamıştır.[52] Başka bir dosyada ise zinaların zamanı, şekli ve evliliğe etkisini karşılaştırarak kadını daha ağır kusurlu saymıştır.[53]
- **Tam kusur:** Yargıtay, süregelen ilişkisi ispatlanan kadını tam kusurlu kabul ederek erkek yararına tazminat koşullarının oluştuğunu belirtmiştir.[54]
- **Yoksulluk nafakası:** Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla nafaka isteyebilir (TMK m. 175). Zina eden eş diğerinden daha ağır kusurluysa yoksulluk nafakası alamaz; eşit kusurda ise nafaka mümkündür.[55]

48 Yargıtay 2. HD, 29.04.2024, E. 2023/4541, K. 2024/2947.
49 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.
50 Yargıtay HGK, 12.09.2024, E. 2024/415, K. 2024/422.
51 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/5602, K. 2024/1775.
52 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2022/8773, K. 2024/20.
53 Yargıtay 2. HD, 30.06.2025, E. 2025/3435, K. 2025/6642.
54 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2023/6843, K. 2024/4829.
55 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/5602, K. 2024/1775; Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2022/8773, K. 2024/20.

VIII. Zinanın Mal Paylaşımına Etkisi

6 TMK m. 236/2'ye göre zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir. Edinilmiş mallara katılma rejimi 01.01.2002'den itibaren geçerlidir; eşler başka bir rejim seçmemişse bu tarihten önceki dönem için mal ayrılığı hükümleri uygulanır (4722 s. K. m. 10).

- **Yalnız artık değere katılma alacağı:** Yargıtay'a göre bu imkân edinilmiş mallara katılma rejimine özgüdür ve yalnız artık değere katılma alacağı için geçerlidir; mal ayrılığı dönemindeki katkı payı alacağına ve değer artış payı alacağına uygulanmaz.[56] Aynı karara göre hâkim önce alacağın türünü ve varlığını belirlemeli, artık değere katılma alacağı varsa takdir yetkisini kullanmalıdır.
- **Yalnız zina veya hayata kast sebebiyle boşanmada:** Yargıtay, boşanma 166. madde uyarınca verildiğinde, eşin sadakatsizliği ileri sürülse bile 236/2. maddenin uygulanamayacağını belirtmiştir.[57]
- **Talep mal rejimi davasında ileri sürülür:** Yargıtay'a göre payın azaltılması veya kaldırılması istemi boşanmanın fer'isi değildir; ancak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davada ileri sürülebilir.[58]
- **Değerlendirme zorunluluğu:** Yargıtay, zina sebebiyle boşanmanın kesinleştiği dosyada katılma alacağı istemini 236/2. madde yönünden değerlendirmeden hüküm kuran kararı bozmuştur.[59]
- **Tamamen kaldırma yeterli gerekçe ister:** Yargıtay, zina sebebiyle boşanmadan sonra kusurlu eşin artık değerdeki payını tamamen kaldıran kararı; kusur dereceleri, evlilik süresi ve eşlerin ekonomik ve sosyal durumu hakkaniyet kurallarıyla birlikte tartılarak payın uygun oranda azaltılması gerektiği gerekçesiyle bozmuştur.[60] İlk derece mahkemesinin payı yüzde elli azalttığı, bölge adliye mahkemesinin ise tamamen kaldırdığı başka bir dosyada da tamamen kaldırma yetersiz gerekçeli bulunmuştur.[61]
- **Mallar kusurlu eş adına kayıtlıysa:** Yargıtay'a göre tasfiye konusu mallar kusurlu eş adına kayıtlı olsa bile 236/2. madde uygulanabilir; aynı kararda evlilik süresi ve zinanın gerçekleşme şekli gözetildiğinde payın tamamen kaldırılmasının dosya kapsamıyla örtüşmediği belirtilmiştir.[62]
- **Kusur karşılaştırmasıyla ilişkisi:** Hukuk Genel Kurulu, 236/2. maddenin varlığının mutlak ve nispi boşanma sebepleri arasında kusur karşılaştırması yapılmasına engel olmadığını belirtmiştir.[63]

56 Yargıtay 8. HD, 30.11.2015, E. 2014/12512, K. 2015/21469.
57 Yargıtay 8. HD, 01.04.2019, E. 2019/552, K. 2019/3464.
58 Yargıtay 2. HD, 05.03.2013, E. 2012/10429, K. 2013/7427.
59 Yargıtay 8. HD, 06.10.2016, E. 2016/1406, K. 2016/13160.
60 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/4589, K. 2026/6018.
61 Yargıtay 2. HD, 05.02.2026, E. 2025/9783, K. 2026/1159.
62 Yargıtay 2. HD, 18.03.2025, E. 2024/4305, K. 2025/2817.
63 Yargıtay HGK, 12.09.2024, E. 2024/415, K. 2024/422.

IX. Eşin İlişki Yaşadığı Üçüncü Kişiye Karşı Tazminat Davası

7 Kural olarak hayır. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu, evlilik birliği devam ederken eşlerden biriyle evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunamayacağına karar vermiştir (YİBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7, RG 08.12.2018, S. 30619[64]). İçtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay'ın genel kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar (2797 sayılı Yargıtay Kanunu m. 45).

- **Uygulama:** Hukuk Genel Kurulu bu kararı, üçüncü kişinin davacının evine girerek çocukların gözü önünde ilişkiyi sürdürdüğünün ileri sürüldüğü dosyada da uygulamıştır.[65] Eşin, boşanma kararı kesinleşmeden üçüncü kişiyle kına ve düğün töreni yaptığı dosyada da Hukuk Genel Kurulu, üçüncü kişiyi manevi tazminata mahkûm eden direnme kararını aynı gerekçeyle bozmuştur.[66]
- **İstisna:** Üçüncü kişi, aldatma eyleminden ayrı olarak doğrudan diğer eşe yönelik bağımsız, özel ve nitelikli bir kişilik hakkı ihlali gerçekleştirmişse durum farklı değerlendirilir.[67] Bir ilk derece mahkemesi bu tür ihlallere örnek olarak konut dokunulmazlığının ihlalini, özel hayata müdahaleyi, sır alanına girmeyi, özel bilgilerin ifşasını ve onur ile saygınlığı zedeleyen sözleri saymıştır. İlişkinin eşin yakın akrabasıyla yaşandığı ve basına yansıdığı ileri sürülen bu dosyada tazminat talebi reddedilmiş, Yargıtay kararı onamıştır.[68]
- **Aldatan eşe karşı:** Sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşten ise boşanma davasında kusur durumuna göre maddi ve manevi tazminat istenebilir (TMK m. 174). Hukuk Genel Kurulu, eşler arasında boşanma davası bulunmadığı bir dosyada eşe karşı açılan manevi tazminat davasının haksız fiil hükümlerine dayandığını kabul etmiştir.[69]

X. Zina ve Velayet

8 Velayette esas ölçüt çocuğun üstün yararıdır. Yargıtay'a göre anne ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, ahlaki değer yargıları ve sosyal konumları çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur.[70]

- **Sadakatsiz ebeveyn:** Yargıtay, başka bir kişiyle gönül ilişkisi yaşadığı için ağır kusurlu sayılan annenin yanında kurulu bir düzen içinde yaşayan çocukların velayetinin anneye verilmesini çocukların üstün yararına uygun bulmuştur.[71]

64 Yargıtay İBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7.
65 Yargıtay HGK, 20.09.2022, E. 2021/955, K. 2022/1119.
66 Yargıtay HGK, 18.05.2022, E. 2019/417, K. 2022/680.
67 Yargıtay HGK, 27.12.2018, E. 2017/1501, K. 2018/2044.
68 Yargıtay 4. HD, 04.12.2023, E. 2021/18324, K. 2023/12951.
69 Yargıtay HGK, 27.12.2018, E. 2017/1501, K. 2018/2044.
70 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2022/11086, K. 2024/3226.
71 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2022/11086, K. 2024/3226.

- **Zinası kanıtlanan baba:** Aynı ilke, erkeğin zinasının kanıtlandığı bir dosyada da vurgulanmış ve idrak çağındaki çocukların velayet konusunda dinlenmesi istenmiştir.[72]

XI. Boşanma Davası Sürerken Eş Ölürse

Boşanan eşler birbirinin yasal mirasçısı olamaz (TMK m. 181/1). Boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçılarından biri davaya devam eder ve diğer eşin kusuru ispatlanırsa aynı sonuç doğar (TMK m. 181/2). 9

- **İstisnai düzenleme:** Hukuk Genel Kurulu'na göre bu hüküm, ölen eşin mirasçılarının kusur tespiti yönünden davaya devam edebilmesini sağlayan istisnai bir düzenlemedir; aktardığı madde gerekçesinde özellikle zina gibi sebeplerle açılan davalarda kusurlu eşin mirasçı olabilmesinin adaletsiz sonuçlarının önlenmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.[73]
- **Kusur tespiti:** Yargıtay, davacı kadının ölümü üzerine davaya devam eden mirasçılar bakımından, mesaj kayıtları ve ikrarla sadakatsizliği ispatlanan erkeğin boşanmaya sebebiyet verecek düzeyde kusurlu olduğunun tespitine ilişkin kararı onamıştır.[74]

UYGULAMA NOTU

Zinanın öğrenildiği tarih belgelenmelidir; dava öğrenmeden itibaren altı ay içinde açılmalıdır. Zina sebebine sonradan ıslahla geçilirse süre ıslah tarihine göre değerlendirilebilir. Dava yalnız zinaya dayandırılır ve zina ispatlanamazsa reddedilir; bu nedenle terditli olarak 166. maddeye de dayanılmalıdır.[75] Delillerin hukuka uygun yoldan elde edilmesine dikkat edilmelidir; eşin telefonuna, hesaplarına veya ortak konuta gizlice erişilerek elde edilen kayıtlar hükme esas alınmayabilir (HMK m. 189/2). HTS kaydı istenecek numara ve dönem dilekçede açıkça gösterilmelidir. Zina sebebiyle boşanma kesinleşmişse mal rejimi davasında TMK m. 236/2 hükmüne dayanılabilir.

72 Yargıtay 2. HD, 12.10.2017, E. 2016/5037, K. 2017/10998.
73 Yargıtay HGK, 27.12.2018, E. 2017/1588, K. 2018/2045.
74 Yargıtay 2. HD, 15.10.2024, E. 2023/9512, K. 2024/7345.
75 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/4638, K. 2026/504.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.12.2025 · E. 2025/33 · K. 2025/839

Zina bilerek ve isteyerek cinsel ilişkidir; salt şüphe yetmez, deliller zinayı kuvvetle muhtemel göstermelidir

Erkek, eşinin zina yaptığını ileri sürerek boşanma istemiştir; kadın da erkeğin zinasına dayanarak dava açmıştır. Erkeğin başka bir kadınla telefon görüşmeleri ve aynı kadınla çok kez aynı otelde konakladığı dosyaya yansımış, bu yöndeki kabul kesinleşmişti. Bölge adliye mahkemesi, eşlerin evinde çocuk bakıcılığı yapan tanığın anlatımına dayanarak kadının da zina yaptığını kabul etmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, tanığın bilgisinin kadının kendisine anlattıklarına dayandığını, görgüye dayanmadığını ve çalıştığı tarihler konusunda çelişkili olduğunu belirtmiştir. Kadının zinasının ispatlanamadığını, erkeğin tam kusurlu olduğunu ve kadın yararına tazminat koşullarının oluştuğunu kabul ederek direnme kararını bozmuştur.

> *Zinanın ispatı için, cinsel ilişkinin gerçekleştiğine dair kuvvetli emarelerin bulunması gerekir. Diğer bir ifade ile zina için getirilen deliller toplamının, hayat tecrübelerine göre, zina eyleminin işlendiğini kuvvetle muhtemel göstermesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda zinanın sayısının, kiminle, ne zaman ve hangi koşullarda yapıldığının önem taşımadığı da belirtilmiştir. Zinaya ilişkin bilgi, görgüye dayanan ve tutarlı anlatımlarla ortaya konmalıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.01.2026 · E. 2025/4127 · K. 2026/71

Zina, karşı cinsten başka bir kişiyle cinsel ilişkidir; HTS kayıtları ve tanıklarla ispatlanabilir

Kadın, asli olarak zina, olmazsa evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi zinanın ispatlanamadığını belirterek asli talebi reddetmiştir; erkeği tam kusurlu sayarak eşlerin 166. madde uyarınca boşanmasına karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi yalnız tazminat miktarlarını artırmıştır. Daire, dosyadaki HTS kayıtları ve aksi ispat edilemeyen tanık beyanlarıyla erkeğin zinasının kadın tarafından kanıtlandığını belirtmiştir. Kadının zinaya dayalı asli talebinin kabulü gerekirken 166. maddeye göre karar verilmesini yerinde görmeyerek kararı bozmuştur.

> *Zinanın varlığı için, eşlerden birinin karşı cinsten başka bir kişiyle cinsel ilişkide bulunması ya da böyle bir ilişkinin yaşandığına kesin gözüyle bakılmasını gerektiren bir durumun ortaya çıkması ve bunun da ispatlanmış olması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Zina ispatlanmışsa mahkeme terditli talebe geçemez; asli talep olan zina sebebiyle boşanmaya karar vermelidir. Tanımdaki karşı cins ifadesi, aynı cinsten ilişkinin zina sayılıp sayılmayacağı sorusunda da belirleyicidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2026 · E. 2025/4638 · K. 2026/504

Cinsel ilişki kesin veya güçlü karineyle kanıtlanmalıdır; gece yoğun yazışmalar güven sarsıcı davranıştır

Erkek, asli olarak zina, terditli olarak evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma istemiştir; kadın da evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. İlk derece mahkemesi erkeğin davasını zina sebebiyle kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafları esastan reddetmiştir. Daire, kadının başka bir erkekle cinsel ilişkiye girdiğinin kesin veya güçlü karinelerle kanıtlanmadığını belirtmiştir. HTS kayıtlarına göre özellikle geceleri yoğun mesajlaşma ve konuşma yapılmasının ve kahvaltıya davet edilmesinin güven sarsıcı davranış boyutunda kaldığını kabul etmiştir. Zina davasının reddi, delillerin terditli 166 talebine göre değerlendirilmesi ve iki davadaki kusurların birlikte belirlenmesi için kararı bozmuştur.

> *Zina olayının mevcut sayılabilmesi için en önemli koşulu, "cinsel ilişkinin" varlığının kesin veya güçlü karinelerle kanıtlanmış olmasıdır.*

DEĞERLENDİRME Mesajlaşma, telefon trafiği ve buluşma davetleri tek başına zinayı ispatlamaz; bu olgular 166. madde kapsamında kusur olarak değerlendirilir. Karşılıklı davalarda kusur bir kez belirlenir ve tazminat ile nafaka buna göre kurulur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2018 · E. 2016/17968 · K. 2018/6344

Telefon görüşmesi zina değil güven sarsıcı davranıştır; yalnız zinaya dayanan dava bu durumda reddedilir

Erkek yalnız zina sebebine dayanarak boşanma davası açmıştır; kadın da karşı dava açmıştır. Mahkeme kadının davasını reddetti, erkeğin davasını kabul etmiştir. Daire, kadının başka bir erkekle telefonda konuştuğunu, ancak konuşma içeriğinden evlilik sırasında cinsel birleşmenin gerçekleştiğinin anlaşılamadığını belirtmiştir. Bu davranışların zina değil güven sarsıcı davranış niteliğinde olduğunu, erkeğin ise 166. maddeye dayalı bir davası bulunmadığını belirterek erkeğin davasının kabulüne ilişkin kararı bozmuştur.

> *Davacı-karşı davalı erkeğin münhasıran Türk Medeni Kanununun 161. maddesine dayalı olarak açtığı boşanma davasının reddi gerekirken, yazılı gerekçe ile kabulü doğru bulunmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kadının kendi davasının reddi de onandığı için bozmayla bu dosyadaki boşanma kararı ortadan kalkmıştır. Zina ispatlanamayabileceğinden dava terditli olarak 166. maddeye de dayandırılmalıdır.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
12.03.2019 · E. 2018/6226 · K. 2019/2588

El ele dolaşma, öpüşme, otel kaydı ve birlikte kalma birlikte değerlendirildiğinde zina ispatlanmış olur

Kadın, zina ve 162. madde sebeplerine dayanarak boşanma davası açmıştır; erkek de karşı dava açmıştır. Mahkeme erkeğin davasını ve kadının zina talebini reddederek kadının davasını 166/1'e göre kabul etmiştir. Daire, kadının davasının yalnız 161 ve 162. maddelere dayandığını, 166. maddeye göre karar verilmesinin taleple bağlılık ilkesine aykırı olduğunu ve 162. madde talebi hakkında karar verilmemesinin de bozma sebebi olduğunu belirtmiştir. Tanık anlatımlarına göre erkeğin başka bir kadınla el ele dolaşırken, otelde ve öpüşürken görüldüğünü, bu kadının evinde kaldığını, otomobilinin bu kadının otoparkından çıktığını belirtmiştir. Fotoğraflar, otel rezervasyon kayıtları ve e-posta yazışmalarıyla birlikte zinanın sabit olduğunu kabul ederek kararı bozmuştur.

> *...tüm bu anlatılanlarla birlikte davacı-karşı davalı kadın tarafından dosyaya sunulan fotoğraflar, otel rezervasyon kayıtları ile mail yazışmaları da dikkate alındığında davalı-karşı davacı erkeğin zina eylemini gerçekleştirdiğinin sabit olduğu...*

DEĞERLENDİRME Tek tek yetersiz görünen olgular birlikte değerlendirildiğinde zinayı ispatlayabilir. Mahkeme, davacının dayandığı her boşanma sebebi hakkında ayrı ayrı karar vermelidir.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
14.06.2021 · E. 2021/3327 · K. 2021/4767

Fotoğraflar, telefon kayıtları ve tanıklarla zina ispatlanabilir; delilin hukuka aykırı elde edildiğini ileri süren bunu ispatlamalıdır

Erkek, asli olarak zina, olmazsa evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma istemiştir; kadın da karşı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının başka bir erkekle cinsel olarak yakınlaştığını ancak cinsel birleşmenin ispatlanamadığını belirterek zina talebini reddetti ve erkeğin davasını 166. maddeye göre kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir. Kadın, erkeğin sunduğu fotoğrafların hukuka aykırı elde edildiğini savunmuştur. Daire, bu iddianın ispat yükünün kadında olduğunu ve kadının tahkikatın sonunda araştırılacak başka husus kalmadığını açıkça bildirdiğini belirtmiştir. Fotoğraflar, telefon kayıtları ve tanık beyanlarıyla zinanın sübut bulduğunu kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Zinanın varlığı erkek tarafından dosyaya sunulan fotoğraflar, davalı-davacı kadının telefon kayıtları ve tanık beyanları ve tüm dosya kapsamı ile sübut bulmuştur.*

DEĞERLENDİRME Cinsel birleşmenin doğrudan görülmesi gerekmez; deliller birlikte değerlendirilir. Hukuka aykırılık iddiası da somut olarak ileri sürülmeli ve ispatlanmalıdır.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.07.2024 · E. 2023/7433 · K. 2024/5239

Kendi yorumunu ve duyduklarını aktaran tanık anlatımıyla zina ispatlanmaz

Kadın, eşinin başka bir kadınla ilişkisi olduğunu ileri sürerek zina sebebiyle de boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi, erkeğin kardeşinin anlatımına dayanarak kadının zina talebini kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, bu tanığın beyanının kendi değerlendirmelerini içerdiğini, diğer kadının hamile olduğuna ilişkin kısmın başkasından duyuma dayandığını ve anlatımın başka bir tanığın beyanıyla çeliştiğini belirtmiştir. Zinayı gösteren başka bir delil bulunmadığından zina talebinin reddi için kararı bozmuştur.

> *...dosya kapsamında da erkeğin zina eylemini işlediğine yönelik muhakkak gözü ile bakılacak başkaca bir delilin bulunmadığı dikkate alındığında erkeğin zinasının dosya kapsamından ispatlanamadığının kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Tanık olayı bizzat görmüş olmalıdır; tahmin, yorum ve duyuma dayanan anlatımlar zinayı ispatlamaz.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
01.03.2023 · E. 2022/5375 · K. 2023/790

Dijital deliller ve HTS kayıtları toplanmadan zinanın ispatlanamadığına karar verilemez

Erkek, zina ve evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açtığı davada dijital materyalleri USB bellekle sundu ve kadının belirli bir kişiyle olağan dışı telefon görüşmeleri yaptığını ileri sürerek HTS kayıtlarına dayanmıştır. Mahkeme bu delilleri değerlendirmeden ve HTS kayıtlarını getirtmeden zina ve sadakatsizliğin ispatlanamadığına karar vermiştir. Daire, tüm delillerin dosyaya alınması, gerekirse bilirkişi incelemesi yaptırılması ve delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirterek kararı eksik inceleme nedeniyle bozmuştur.

> *Mahkemece yapılacak iş davalı-davacı erkek tarafından zina ve sadakatsizlik iddialarına esas tüm delillerin dosya arasına alınması, gerektiğinde bilirkişi incelemesi de yapıldıktan sonra tüm deliller, tarafların iddia ve savunmaları hep birlikte değerlendirildikten sonra hasıl olacak sonuca göre karar vermekten ibaret iken...*

DEĞERLENDİRME Mahkeme, dayanılan delilleri toplamadan zinanın ispatlanamadığına karar veremez. Delil gösteren taraf da HTS kaydı istenecek numara ve dönemi açıkça bildirmelidir.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
27.06.2024 · E. 2023/7996 · K. 2024/5004

Ortak konuta gizlice yerleştirilen kameranın kayıtları hukuka aykırı delildir

Kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. Erkek, kadının iş arkadaşıyla samimi olduğunu ileri sürerek yalnız zina sebebine dayanan birleşen dava açtı ve ortak konuta gizlice yerleştirdiği kameranın görüntü ve ses kayıtlarını sunmuştur. İlk derece mahkemesi kayıtları hukuka aykırı delil sayarak hükme esas almadı ve zinanın diğer delillerle ispatlanamadığını belirterek erkeğin davasını reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, iletişim kayıtlarına göre kadının güven sarsıcı davranışları bulunsa da münhasıran zinaya dayanan davada zinanın usulüne uygun delillerle ispatlanamadığını belirterek istinafı reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...erkeğin ortak konuta gizli kamera yerleştirdiği ve resim, video ve ses kayıtlarını USB içinde mahkemeye delil olarak sunduğu, mahkemece hukuka aykırı delil olması nedeniyle bu delilin hükme esas alınmamasında bir isabetsizlik bulunmadığı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Konut kendisine ait olsa bile eşin gizlice kayda alınmasıyla elde edilen görüntüler hükme esas alınmayabilir (HMK m. 189/2).

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.01.2024 · E. 2022/8785 · K. 2024/88

WhatsApp Web üzerinden alınan ekran görüntüleri hukuka aykırı delildir; süregelen zinada süre dolmaz

Kadın, eşinin zina ettiğini ileri sürerek boşanma istedi ve dava kabul edilmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kadının WhatsApp Web aracılığıyla erkeğin üçüncü kişilerle yazışmalarının ekran görüntülerini alarak elde ettiği kayıtları hukuka aykırı delil sayarak kusur belirlemesinde dikkate almamıştır. Diğer delillerle kusurlu davranışların ispatlandığını ve süregelen zina nedeniyle hak düşürücü sürenin dolmadığını kabul etmiştir; tazminat ve yoksulluk nafakası miktarlarını artırmıştır. Daire kararı onamıştır.

> *...bu suretle ele geçirilen kayıtların hukuka aykırı delil niteliğinde olduğu ve kusur belirlemesinde dikkate alınamayacağı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Hukuka aykırı delil dışlansa da zina başka hukuka uygun delillerle ispatlanabilir (HMK m. 189/2).

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2024 · E. 2023/7119 · K. 2024/5391

Üçüncü kişinin mesajları ve anlatımıyla zina her türlü şüpheden uzak ispatlanmış sayılmaz

Kadın, eşinin başka bir kadınla birlikte olduğunu ileri sürerek zina sebebiyle boşanma istemiştir. Dava dışı kadın, davacıya erkekle birliktelik yaşadığını anlatan mesajlar göndermiş, tanıklarla görüşerek ilişkinin ayrıntılarını aktarmıştı. Ancak erkekle bu kadın arasında geçen bir mesaj veya fotoğraf dosyada yoktu. İlk derece mahkemesi zina sebebiyle boşanmaya karar verdi, bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Daire, olayların zina boyutunda olmadığını ve zinanın her türlü şüpheden uzak delillerle ispatlanamadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *...gerçekleşen olayların zina boyutunda olmadığı, zinanın varlığının her türlü şüpheden uzak delillerle ispatlanamadığı anlaşılmaktadır...*

DEĞERLENDİRME İlişki iddiası yalnız dava dışı kişinin beyanlarına dayanıyorsa zina sebebiyle boşanmaya karar verilemez. Olgular, ispatlanırsa 166. madde kapsamında değerlendirilebilir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2024 · E. 2023/7632 · K. 2024/5886

Başka biriyle otel odasında gece geçirmek zinanın kabulünü gerektirir; zina bilinmeden birlikte tatil af değildir

Kadın, eşinin başka bir kadınla ilişkisi olduğunu ileri sürerek zina sebebiyle boşanma istemiştir. Otel kayıtlarına göre erkek, iki ayrı tarihte aynı kadınla aynı odada gecelemişti; son konaklama ile dava tarihi arasında altı ay geçmemişti. Erkek, eşiyle barıştıklarını ve sonradan birlikte bir otelde tatil yaptıklarını savunmuştur. İlk derece mahkemesi, başka bir kadınla geceyi otel odasında geçirmenin zinanın kabulünü gerektirdiğini belirterek zina sebebiyle boşanmaya karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, kadının birlikte tatil yapıldığı sırada zinayı bildiğinin ve affettiğinin erkek tarafından kanıtlanamadığını belirtmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...erkeğin başka bir kadınla geceyi bir otel odasında geçirmiş olması zinanın varlığının kabulünü gerektirdiğinden...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, sonuç olarak onanan ilk derece mahkemesi gerekçesindendir. Affı ileri süren taraf, diğer eşin zinayı bildiğini ve buna rağmen affettiğini ispatlamalıdır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.01.2024 · E. 2022/8773 · K. 2024/20

Ceza dosyasında mağdur sıfatıyla verilen ifade hukuka uygun delildir; iki eş de zina ettiyse eşit kusurlu eşlere tazminat verilmez

Eşler karşılıklı olarak zina sebebiyle boşanma istemiştir. Kadın, üçüncü kişinin şantaj ve özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarından yargılandığı dosyada mağdur olarak

kollukta verdiği ifadede bu kişiyle cinsel münasebet yaşadığını anlatmıştı. Erkeğin ise başka bir kadınla üç ayrı tarihte aynı otel odasında konakladığı anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesi iki davayı da zina sebebiyle kabul etti, karşılıklı manevi tazminat taleplerini reddetti ve kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kadının ifadesinin gizlice ya da zorla alınmadığını, hukuka uygun delil olduğunu belirterek istinafları esastan reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...dosya kapsamında kadının mağdur sıfatıyla 15.09.2017 tarihinde asayiş şube bürosunda alınan ifadesinin gizlice ya da zorla alınmadığı dikkate alındığında, hukuka uygun delil olduğunun kabul edilmesinin doğru olduğu...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Eşit kusurlu eşe tazminat verilmez; yoksulluk nafakası ise kusuru daha ağır olmayan eş için mümkündür (TMK m. 174, 175).

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2022 · E. 2022/4424 · K. 2022/10508

Zina eyleminin üzerinden beş yıl geçtiyse dava hakkı düşer; bu eylem kusur olarak da yüklenemez

Erkek, 2019'daki DNA raporuyla çocuğun babası olmadığını öğrendi ve 2020'de zina sebebiyle boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi erkeğin davasını kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi tarafları eşit kusurlu saydı. Daire, erkeğin öğrenmeden itibaren altı ay içinde dava açmış olsa da çocuğun doğumuna yol açan zina eyleminin üzerinden beş yıldan fazla süre geçtiğini ve başka bir zina eyleminin kanıtlanamadığını belirtmiştir. Bu sürenin mahkemece kendiliğinden gözetilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Zina eyleminin kadına kusur olarak da yüklenemeyeceğini, erkeğin tam kusurlu olduğunu belirterek kadın yararına tazminata hükmedilmesi için kararı bozmuştur.

> *...zina hukuki nedenine dayalı davanın beş yıllık hak düşürücü süre içerisinde açılmadığı, zina eyleminin kadına kusur olarak yüklenemeyeceği...*

DEĞERLENDİRME Beş yıllık süre öğrenmeden bağımsız işler. DNA testi gibi geç öğrenmelerde bile eylemin üzerinden beş yıl geçmişse zina sebebiyle boşanma istenemez.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2024 · E. 2023/6843 · K. 2024/4829

Süregelen ilişkide hak düşürücü süre geçmiş sayılmaz ve eşin affettiği düşünülemez

Erkek, kadının başka biriyle ilişkisi olduğunu ileri sürerek zina sebebiyle, olmazsa evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi zina sebebiyle boşanmaya karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, zina davasının süresinde açılmadığını belirterek bu talebi reddetmiştir. Daire, ilişkide bulunulan kişinin eski eşinin şikâyeti üzerine başlayan soruşturmadaki mesajlara göre kadının ilişki-

sinin devam ettiğini belirtmiştir. Eylemin süregelen nitelikte olduğunu, bu durumda hak düşürücü sürenin geçmediğini ve erkeğin kadını affettiğinin düşünülemeyeceğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *...eylemin süregelen nitelikte olduğu, bu durumda zina eylemi yönünden hak düşürücü sürenin geçmediği gibi davacı-davalı erkeğin kadını affettiğinin de düşünülemeyeceğinin kabulü gerekir...*

DEĞERLENDİRME İlişki sürdükçe öğrenmeden itibaren işleyen altı aylık süre tamamlanmış sayılmaz. Daire ayrıca zina yapan kadını tam kusurlu kabul ederek erkek yararına tazminat koşullarının oluştuğunu belirtmiştir.

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2024 · E. 2024/1930 · K. 2024/8441

Eşler yıllardır ayrı yaşasa da başka biriyle süren karı koca hayatı zinadır; ikrar ancak diğer delillerle birlikte esas alınır

Kadın, eşinin başka bir kadınla karı koca hayatı yaşadığını ileri sürerek zina ve evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma istemiştir. Nüfus kayıtlarına göre erkeğin, bu evlilik sürerken başka bir kadından doğan sekiz çocuğu vardı; eşler otuz yılı aşkın süredir ayrı yaşıyordu. İlk derece mahkemesi, erkeğin ikrarının hâkimi bağlamadığını, ancak tanık beyanları ve nüfus kayıtlarıyla zinanın sürdüğüne kanaat getirdiğini belirterek zina sebebiyle boşanmaya karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, uzun süredir başka bir kadınla karı koca ilişkisinin yaşandığını ve devam ettiğini belirterek erkeğin istinafını reddetti, tazminat ve nafaka miktarlarını artırmıştır. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...tüm dosya kapsamı, toplanan deliller ve tanıkların birbirleri ile uyumlu ve tutarlı beyanları ile davalı erkeğin uzunca bir süredir başka bir kadınla karı-koca ilişkisi yaşadığı ve ilişkinin devam ettiği ispatlandığı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. İlişki sürdüğü için eşlerin uzun süredir ayrı yaşaması zina davasını engellememiştir; bölge adliye mahkemesi, 161 ve 166. maddelere birlikte dayanılan davada her iki sebebin de kabul edilebileceğini de belirtmiştir.

17 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2024 · E. 2023/3085 · K. 2024/808

Süre, zinanın öğrenildiği tarihten işler; önceden bilme ve affı ileri süren bunu ispatlamalıdır

Eşler 2018 yazında fiilen ayrıldı ve kadın önce evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. Mahkemeye gelen otel kayıtlarından erkeğin bir kadınla birden çok kez aynı odada konakladığı anlaşılmıştır; kadın bunun üzerine zina sebebiyle ikinci bir dava açmıştır. Daire, kadının otel kayıtları dosyaya gelmeden önce bu eylemleri bildiğinin ve affettiğinin ispatlanamadığını, zina davasının öğrenmeden itibaren altı ay içinde açıldığını belirtmiştir. Zina davasının da kabulü gerektiğini, ancak diğer

davadaki boşanma hükmü kesinleştiğinden bu davanın konusuz kaldığını kabul etmiştir. Kadın yararına yargılama giderlerine hükmedilmesi ve tazminatların artırılması için kararı bozmuştur.

> *Kadın eşin otel kayıtlarını dosya arasına alınmasından önce bildiği ve eşinin bu eylemini affettiği ispatlanamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Öğrenme tarihi, zinayı kesin olarak ortaya koyan bilginin eşe ulaştığı andır. Daha önce öğrenildiğini veya affedildiğini ileri süren taraf bunu kanıtlamalıdır.

18 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2025 · E. 2025/527 · K. 2025/6502

Zina sebebine ıslahla sonradan geçilirse süre ıslah tarihine göre değerlendirilir

Kadının açtığı boşanma davası sonradan ıslahla zina sebebine dayandırılmıştır. Erkeğin başka bir kadınla samimi mesajlaşmalarını tatilde büyük oğlu görmüş, kadın durumu Temmuz 2021'de öğrenmişti. Otel kayıtlarına göre erkek en son 02.01.2021'de başka bir kadınla aynı odada kalmıştı. İlk derece mahkemesi zina sebebiyle boşanmaya karar vermiştir. Daire, erkeğin devamlılık gösteren bir cinsel ilişkisinin kanıtlanamadığını ve ıslah tarihi olan 05.05.2022 itibarıyla öğrenmeden başlayan sürenin geçtiğini belirtmiştir. Zina talebinin reddi ve terditli olarak istenen evlilik birliğinin sarsılması talebinin incelenmesi için kararı bozmuştur.

> *...bu durumda öğrenme tarihi dikkate alındığında dava sebebinin ıslah edildiği 05.05.2022 tarihi itibariyle zina davası açabilmek için Kanun'un öngördüğü hak düşürücü sürenin geçtiği anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Zinayı öğrenen eş, davayı baştan zina sebebine dayandırmalı veya ıslahı altı ay içinde yapmalıdır. Terditli 166 talebi, zina reddedilirse boşanmanın incelenmesini sağlar.

19 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.11.2022 · E. 2020/362 · K. 2022/1514

Dava açıldıktan sonra işlenen zina aynı davada ıslahla ileri sürülemez; yeni davada dikkate alınır

Erkek 2015'te evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma davası açmıştır; kadın da karşı dava açmıştır. Erkek yargılama sırasında, kadının dava açıldıktan sonra başka bir erkekle birlikte olduğunu ileri sürerek davasını zina sebebine dayanacak şekilde ıslah etmiştir. Bölge adliye mahkemesi zina sebebiyle boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, dava tarihinden sonra gerçekleşen eylemin ıslahla bile ileri sürülemeyeceğini belirterek kararı bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, ıslahın hatalı usul işlemini düzeltme aracı olduğunu, dava tarihinde henüz gerçekleşmemiş bir vakıanın ıslahla davaya eklenemeyeceğini belirterek direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur.

> *Aynı şekilde dava tarihinden sonra gerçekleşen yeni bir olgunun açılacak yeni boşanma davasında dikkate alınabileceği de her türlü duraksamadan uzaktır.*

DEĞERLENDİRME Dava sürerken öğrenilen yeni zina için yeni bir dava açılmalıdır. Davadan önce gerçekleşen zina ise ıslahla davaya eklenebilir.

20 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.11.2022 · E. 2020/727 · K. 2022/1620

Aynı evde kalmak ve birlikte doğum günü yemeğine çıkmak, barışma olmadıkça af sayılmaz

Kadın, eşinin sadakat yükümlülüğüne aykırı güven sarsıcı davranışları nedeniyle önce anlaşmalı boşanma davası açmıştır; erkek duruşmada boşanmak istemediğini bildirince dava çekişmeli olarak sürmüştür. Erkek, dava açıldıktan sonra eşlerin aynı evde kaldığını ve kadının doğum gününü birlikte dışarıda kutladıklarını gösteren fotoğraflara dayanarak kadının kendisini affettiğini savunmuştur. Bölge adliye mahkemesi af veya hoşgörü bulunduğunu kabul ederek davayı reddetti ve Özel Dairenin bozmasına karşı direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, tanık anlatımına göre kadının eşini affetmediğini, barışmanın gerçekleşmediğini ve ortak hayatın yeniden kurulmadığını belirterek direnme kararını bozmuştur.

> *...erkeğin kusurlu davranışlarından sonra taraflar arasında barışmanın gerçekleşerek ortak hayatın yeniden kurulmadığı gibi dosyada mevcut yemek fotoğraflarından gerçekleştirilen eylemlerin "affedilmiş" olarak nitelendirilmesi de somut olayın özelliğine uygun düşmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlarla ilgilidir; zinada affın değerlendirilmesinde de yol göstericidir. Af, barışma ve ortak hayatın yeniden kurulması gibi açık bir iradeyle ortaya çıkar.

21 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
12.09.2024 · E. 2024/415 · K. 2024/422

Zina mutlak sebep olsa da kusur karşılaştırması yapılır; sürekli şiddet uygulayan eşle zina eden eş eşit kusurludur

Erkek zina ve evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle, kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. Kadının zina ettiği; erkeğin ise evlilik boyunca eşine sürekli fiziksel şiddet uyguladığı, bağımsız konut temin etmediği, aile konutunun elektrik, su ve doğal gaz aboneliklerini kapattırdığı anlaşılmıştır. Zina sebebiyle verilen boşanma hükmü kesinleşmiştir. Bölge adliye mahkemesi, mutlak ve nispi boşanma sebepleri arasında kusur kıyaslaması yapılamayacağını, zina eden kadının ağır kusurlu olduğunu belirterek erkek yararına manevi tazminata hükmetti ve Özel Dairenin bozmasına karşı direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, boşanma sebebinin mutlak veya nispi olmasının kusur tayininde ölçüt olmadığını, eşlerin eşit kusurlu olduğunu ve erkek yararına tazminat verilemeyeceğini belirterek direnme kararını bozmuştur.

> *Aynı şekilde eşlerin zina veya hayata kast sebebiyle boşanmalarına hükmedilmesi hâlinde bunun maddi hukuk açısından sonuçlarının düzenleme altına alındığı 4721 sayılı Kanun'un 236/2 nci maddesinden hareketle mutlak ve nispi boşanma sebepleri arasında kusur kıyaslaması yapılamayacağını söylemek de mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Zina eden eş kendiliğinden ağır veya tam kusurlu sayılmaz; diğer eşin kusurları da tartılır. Aynı kararda kadına yönelik aile içi şiddetin göz ardı edilemeyecek bir insan hakkı ihlali olduğu vurgulanmıştır.

22 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2024 · E. 2023/5602 · K. 2024/1775

Sadakatsizlik ortaya çıktığında gerçekleşen şiddet, zina eden eşi eşit kusurlu yapmaz

Kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır; erkek, DNA raporuna göre en küçük çocuğun kendisinden olmadığını öğrendiğini ileri sürerek zina sebebiyle karşı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının sosyal inceleme raporundaki ikrar niteliğindeki beyanı, soybağının reddi davasının sonucu ve ilişkinin devam ettiğini gösteren mesajlar nedeniyle zina davasını süresinde sayıp kabul etmiştir; erkeğin fiziksel şiddeti nedeniyle eşleri eşit kusurlu saydı ve kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafları reddetmiştir. Daire, erkeğin şiddetinin kadının sadakatsizliği ortaya çıktığında gerçekleştiğini belirterek kadını ağır, erkeği az kusurlu kabul etmiştir. Erkek yararına tazminata hükmedilmesi ve kadının yoksulluk nafakası talebinin reddi için kararı bozmuştur.

> *...yapılan yargılama, toplanan deliller, ceza dosyasında yapılan yargılama ve dinlenen tanık beyanlarından erkeğin kadına yönelik fiziksel şiddetinin, kadının sadakatsizliği ortaya çıktığında gerçekleştiği göz önüne alındığında boşanmaya sebebiyet veren olaylarda kadının ağır, erkeğin ise az kusurlu olduğunun kabulü gerekirken...*

DEĞERLENDİRME Şiddet yine kusurdur; ancak kusur karşılaştırmasında şiddetin zamanı ve bağlamı dikkate alınır. Evlilik boyunca süren şiddete ilişkin Hukuk Genel Kurulu kararıyla birlikte okunmalıdır.

23 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.06.2025 · E. 2025/3435 · K. 2025/6642

İki eş de zina ettiyse kusur, zinaların zamanına, şekline ve evliliğe etkisine göre belirlenir

Eşler karşılıklı olarak evlilik birliğinin sarsılması ve zina sebepleriyle dava açmıştır. Kadının evli bir erkekle yoğun telefon görüşmeleri yaptığı, bu kişiyle ortak çocuğun da bulunduğu evde vakit geçirip gece birlikte kaldığı anlaşılmıştır. Erkeğin zinası ise ilk derece mahkemesinin verdiği boşanma kararından sonra, dosya kanun yolundayken fiili ayrılık döneminde gerçekleşmiştir. İlk derece mahkemesi iki tarafın zina davalarını da kabul ederek eşleri eşit kusurlu saydı. Daire, erkeğe yüklenen

hakaret kusurunun delil oluşturma niyetiyle hukuka aykırı elde edilen ses kaydına ve soyut tanık beyanlarına dayandığını belirtmiştir. Zinaların zamanı ve şekli ile evliliğe etkisini karşılaştırarak kadının daha ağır kusurlu olduğunu kabul etti ve erkek yararına tazminat için kararı bozmuştur.

> *...her iki tarafın zina eylemi sabit ise de; tüm dosya kapsamından zina eylemlerinin gerçekleşme zamanı, şekil ve süreçleri, evliliğin birliğinin sarsılmasına etkisi ile tarafların Mahkemece kabul edilen ve gerçekleşen diğer kusurlu davranışları bir bütün halinde değerlendirildiğinde boşanmaya sebebiyet veren olaylarda kadının daha ağır kusurlu olduğunun kabulü gerekirken...*

DEĞERLENDİRME Boşanma kararı kesinleşene kadar sadakat yükümlülüğü sürer ve bu dönemdeki ilişki de zinadır. Ancak ilişkinin boşanma kararından sonra ve fiili ayrılıkta gerçekleşmesi kusur karşılaştırmasında dikkate alınmıştır.

24 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2025/4589 · K. 2026/6018

Zina sebebiyle payın tamamen kaldırılması yeterli gerekçe ister; hakkaniyete uygun azaltma yapılmalıdır

Eşler karşılıklı davalarla boşanmıştır; boşanma kararlarından biri zinaya, diğeri evlilik birliğinin sarsılmasına dayanıyordu ve kararlar kesinleşmiştir. Mal rejiminin tasfiyesi davasında ilk derece mahkemesi, davacının boşanmadaki kusurunu gözeterek artık değerdeki payını kaldırıp davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi davacının katılma alacağı bulunduğunu tespit etti, ancak boşanmadaki kusuru nedeniyle alacağın tamamını kaldırmıştır. Daire, kusur dereceleri, evlilik süresi, eşlerin ekonomik ve sosyal durumu ile hakkaniyet kuralları gözetilerek payın uygun miktarda azaltılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *...gibi durumlar ile TMK'nin 4. maddesi ile TBK'nin 50. ve 51. maddesi hükümlerinde düzenlenen hakkaniyet kuralları nazara alınarak uygun bir miktarda davacı kadının artık değerdeki pay oranının azaltılması gerekirken, yetersiz gerekçeyle tamamının kaldırılması hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Mahkeme payı tamamen kaldıracaksa kusurun ağırlığını, evliliğin süresini ve eşlerin durumunu gerekçesinde ayrıca tartışmalıdır. Aynı yönde başka bir kararda, yüzde elli azaltmayı tamamen kaldırmaya çeviren bölge adliye mahkemesi kararı da bozulmuştur.

25 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2015 · E. 2014/12512 · K. 2015/21469

Zina sebebiyle payın azaltılması yalnız artık değere katılma alacağında mümkündür

Eşler 1990'da evlendi ve zina sebebiyle boşanmıştır. Davacı eş, evlilik içinde diğer eş adına edinilen taşınmaz, araç ve sigorta alacağı nedeniyle katkı ve katılma alacağı istemiştir. Mahkeme, boşanmanın zina sebebiyle gerçekleştiğini ve davacının

kusurunun ağırlığını belirterek TMK m. 236/2 uyarınca delilleri toplamadan davayı reddetmiştir. Daire, taşınmaz ve aracın mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 2002 öncesi dönemde edinildiğini belirtmiştir. 236/2. maddenin yalnız artık değere katılma alacağına uygulanabileceğini, önce alacağın türünün ve varlığının belirlenmesi gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Yasa maddesinin kanunda düzenlendiği yer ve kenar başlığından açıkça anlaşılacağı gibi, zina ve hayata kast nedeniyle boşanma kararının eşin alacak talebine etkisi, edinilmiş mallara katılma rejimine (TMK m. 218-241) özgü ve sadece 'artık değere katılma alacağı (TMK m. 236)' için söz konusudur.*

DEĞERLENDİRME Zina sebebiyle boşanma, 2002 öncesi mal ayrılığı dönemine ilişkin katkı payı alacağını ve değer artış payı alacağını etkilemez. Artık değere katılma alacağında da azaltma veya kaldırma hâkimin takdirindedir.

26 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2019 · E. 2019/552 · K. 2019/3464

Boşanma 166. maddeye göre verildiyse sadakatsizlik gerekçesiyle katılma alacağı kaldırılamaz

Eşler, kadının kusurlu davranışları nedeniyle 166/1-2. madde uyarınca boşanmıştır. Kadın, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde erkek adına alınan taşınmaz için katılma alacağı istemiştir. Mahkeme, kadının erkeği dolandırdığı iddiasıyla ceza davası bulunduğunu, sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığını ve iyi niyetli olmadığını belirterek TMK m. 236/2'ye dayanıp davayı reddetmiştir. Daire, bu hükmün uygulanabilmesi için boşanmanın zina veya hayata kast sebebiyle verilmiş olması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *TMK'nin 236/2 maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için, boşanma davasına bakan mahkeme tarafından, tarafların TMK'nin 161. maddesi gereğince zina nedeniyle veya TMK'nin 162 maddesi gereği hayata kast nedeniyle boşanmalarına karar verilmiş olması gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Mal paylaşımında 236/2 savunmasının imkânı, boşanma davasında hangi sebebe dayanıldığına bağlıdır. Zina iddiası varsa boşanma davasında bu sebebe ayrıca dayanmak önem taşır.

27 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
20.09.2022 · E. 2021/955 · K. 2022/1119

Evli olduğunu bildiği kişiyle birlikte olan üçüncü kişiden manevi tazminat istenemez

Davacı, boşanma kararında eski eşinin kendisini davalıyla aldattığının kabul edildiğini, davalının evine girerek çocukların gözü önünde ilişkiyi sürdürdüğünü ve ilişkiyi üç yıldır devam ettirdiğini ileri sürerek davalıdan manevi tazminat istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, direnme kararından sonra verilen ve bağlayıcı olan

2018 tarihli içtihadı birleştirme kararına göre üçüncü kişiden salt evli bir kişiyle birlikte olduğu için manevi tazminat istenemeyeceğini belirterek direnme kararını bozmuştur.

> *Davalının, dava dışı eş ile evli olduğunu bilerek birlikte olmaktan ibaret olduğu anlaşılan eyleminden başka doğrudan doğruya davacıya yönelik olarak bağımsız, özel ve nitelikli bir kişilik hakkı ihlâlinde bulunduğuna dair bir iddia da bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME İçtihadı birleştirme kararları mahkemeleri bağlar. Üçüncü kişinin davacıya doğrudan yönelen bağımsız bir saldırısı ileri sürülüp ispatlanırsa ayrı değerlendirme yapılır.

28 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2023 · E. 2021/18324 · K. 2023/12951

İlişkinin yakın akrabayla yaşanması ve basına yansıması da üçüncü kişiyi tazminatla sorumlu kılmaz

Davacı, evli olduğunu bilen davalının eşiyle birlikteliğinin görüntülerle ifşa edildiğini ileri sürerek manevi tazminat istemiştir; davalının eşinin yakın akrabası olduğunu ve olayın basına yansıdığını belirtmiştir. İlk derece mahkemesi, sadakat yükümlülüğünün yalnız eşler arasında hüküm doğurduğunu, üçüncü kişinin ancak konut dokunulmazlığını ihlal etmesi, özel hayata müdahale etmesi, sırları ifşa etmesi veya sözleriyle onur ve saygınlığı zedelemesi gibi bağımsız bir ihlal hâlinde sorumlu olabileceğini belirterek davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir. Daire, içtihadı birleştirme kararını da gözeterek kararı onamıştır.

> *...üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilen başkaca bir kişilik hakkı ihlali bulunmadıkça, salt evli bir kişiyle birlikte olmak şeklindeki eylemden dolayı aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat isteyebilmesinin mümkün bulunmamasına göre...*

DEĞERLENDİRME İlişkinin kiminle yaşandığı ve ne kadar duyulduğu tek başına tazminat sebebi değildir. Tazminat için üçüncü kişinin aldatılan eşe yönelik ayrı bir hukuka aykırı eylemi gerekir.

29 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2024 · E. 2022/11086 · K. 2024/3226

Sadakatsiz davrandığı için ağır kusurlu sayılan anne de çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa velayeti alır

Kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır; erkek karşı dava ve zinaya dayalı birleşen dava açmıştır. İlk derece mahkemesi zinanın ispatlanamadığını belirterek bu talebi reddetmiştir; kadının başka bir kişiyle gönül ilişkisi yaşayıp sadakatsiz davrandığını, hakaret ettiğini kabul ederek kadını ağır, erkeği az kusurlu saydı. Bölge adliye mahkemesi ikiz çocukların velayetini babaya vermiştir. Daire, çocukların iki yıldır anneleriyle kurulu bir düzen içinde yaşadığını, uzman rapor-

larında velayetin anneye verilmesinin önerildiğini ve anneye velayet verilmesine engel bir durum bulunmadığını belirterek velayet yönünden kararı bozmuştur.

> *Anne ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, ahlâki değer yargıları, sosyal konumları gibi durumları çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur.*

DEĞERLENDİRME Eşe karşı kusur ile ebeveynlik yeterliliği ayrı değerlendirilir. Zina veya sadakatsizlik, çocuğun bakımını ve gelişimini olumsuz etkilemiyorsa tek başına velayetin kaybı sonucunu doğurmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 181:** Boşanmada mirasçılık ve dava sırasında ölüm.
- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü, ikrar ve yemin.
- **TMK m. 185:** Sadakat yükümlülüğü.
- **TMK m. 236:** Artık değere katılma ve zina hâlinde payın azaltılması.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26 ve 189:** Taleple bağlılık ve hukuka aykırı delil.

MADDE

162

A. Boşanma sebepleri

II. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış

KANUN METNİ

(1) Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir.
(2) Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde bu sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.
(3) Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri diğerinin hayatına kastederse, ona pek kötü davranırsa ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunursa diğer eş boşanma davası açabilir; dava hakkı öğrenmeden başlayarak altı ay ve her hâlde sebebin doğumundan beş yıl geçmekle düşer ve affeden tarafın dava hakkı yoktur (m. 162). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu sebepler gerçekleşince hâkim evlilik birliğinin çekilmez hâle gelip gelmediğini araştırmadan boşanmaya karar verebilir; pek kötü davranışın zulüm ve işkence boyutunda, onur kırıcı davranışın ise ağır derecede olması gerekir.[1] Yargıtay, eşine birden çok kez ağır hakaret eden ve psikolojik şiddet uygulayan eşin davranışlarını da onur kırıcı davranış saymıştır.[2] Bu ağırlığa ulaşmayan şiddet ve hakaret ise 166. madde uyarınca boşanma sebebidir.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Hayata kast	Eşin diğer eşin hayatına yönelen, onu öldürmeye girişmek veya intihara zorlamak gibi davranışları.
Pek kötü davranış	Vücut bütünlüğünü, bedensel veya ruhsal sağlığı bozan ya da tehlikeye düşüren, zulüm ve işkence boyutuna varan davranış.

1 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.
2 Yargıtay 2. HD, 13.05.2025, E. 2024/8642, K. 2025/4989.
3 Yargıtay 2. HD, 15.10.2024, E. 2024/6726, K. 2024/7394.

Ağır derecede onur kırıcı davranış	Eşe hakaret etmek ve onu küçük düşürmek amacıyla yapılan, namus ve şeref değerlerine yönelen ağır nitelikte saldırı.
Mutlak boşanma sebebi	İspatlanınca evlilik birliğinin temelinden sarsıldığının ayrıca araştırılmasına gerek olmayan sebep.
Af	Mağdur eşin bu davranışları boşanma sebebi yapmayacağını açıkça veya davranışlarıyla göstermesi.
Terditli talep	Asli talep olan 162 kabul edilmezse incelenmesi istenen ikinci talep; genellikle 166. madde.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 130 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda "cana kast" ve "pek fena muameleler" boşanma sebebi olarak öngörülmüştür. Oysa uygulamada ve özellikle yargısal içtihatlarda eşlerden birinin diğerine karşı "onur kırıcı davranışta bulunması" da boşanma sebebi sayılmaktadır. Maddeye "onur kırıcı davranışta bulunma" sebebi de eklenmiş ve böylece "hayata kast", "pek kötü davranış" ve "onur kırıcı davranış" olmak üzere madde üç boşanma sebebini kapsayacak hâle getirilmiştir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları sadeleştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 71-72

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Karı kocadan her biri, diğeri tarafından hayatına kasdedilmesi veya kendisine pek fena muamelede bulunulması sebebiyle boşanma davası ikame edebilir. Davaya hakkı olan karı veya kocanın, sebebine muttali olduğu günden itibaren altı ay ve her halde mezkür sebebin vukuundan beş sene geçmesiyle boşanma davası sakıt olur. Af halinde dava mesmu olmaz.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 130 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 130	4721 sayılı Kanun m. 162
Sebepler	Cana kast, pek fena muamele	Hayata kast, pek kötü davranış, ağır derecede onur kırıcı davranış
Süreler	Muttali olmadan altı ay; sebebin vukuundan beş sene	Öğrenmeden altı ay; sebebin doğumundan beş yıl
Af	Af hâlinde dava dinlenmez	Affeden tarafın dava hakkı yoktur

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Hayatına kastedilen, pek kötü davranılan veya onuru ağır derecede kırılan eş	TMK m. 162
Üç ayrı sebep	Hayata kast, pek kötü davranış, ağır derecede onur kırıcı davranış; üçünün birlikte gerçekleşmesi gerekmez	Yargıtay 2. HD, K. 2025/7795
Niteliği	Mutlak ve özel sebep; ortak hayatın çekilmezliği ayrıca aranmaz	Yargıtay HGK, K. 2019/750
Ağırlık	Pek kötü davranış zulüm ve işkence boyutunda, onur kırıcı davranış ağır derecede olmalı	Yargıtay HGK, K. 2019/750
Kast ve ayırt etme gücü	Eylemi yapan eş kasten hareket etmeli ve ayırt etme gücüne sahip olmalı	Yargıtay HGK, K. 2019/750
Öğrenmeye bağlı süre	Sebebin öğrenilmesinden başlayarak altı ay	TMK m. 162
Mutlak süre	Sebebin doğumunun üzerinden beş yıl	TMK m. 162
Af	Affeden eşin dava hakkı yoktur; af delillerle ortaya konmalıdır	TMK m. 162; Yargıtay HGK, K. 2019/750
Ceza mahkûmiyeti	Öldürmeye teşebbüsten kesinleşmiş mahkûmiyet hayata kastı ortaya koyar	Yargıtay 2. HD, K. 2024/7523
Yalnız 162'ye dayanan dava	**166.** maddeye göre boşanmaya karar verilemez	HMK m. 26; Yargıtay 2. HD, K. 2018/4030
166 ile birlikte	Önce 162 incelenir; gerçekleşmezse veya süresi geçmişse deliller 166'ya göre değerlendirilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/2778
Kusur	Karşılıklı davalarda kusur bir kez belirlenir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/10559
Mal paylaşımı	Hayata kast sebebiyle boşanmada kusurlu eşin artık değerdeki payı azaltılabilir veya kaldırılabilir	TMK m. 236/2; Yargıtay 8. HD, K. 2019/5440
Dava sırasında ölüm	Mirasçılar kusur tespiti için davaya devam edebilir	TMK m. 181/2; Yargıtay HGK, K. 2019/1112
Mirastan yoksunluk	Mirasbırakanı kasten öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden mirasçı olamaz	TMK m. 578

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 130. maddesini karşılar. 1
Eski Kanun'da yalnız cana kast ve pek fena muamele boşanma sebebiydi; gerekçeye göre onur kırıcı davranış uygulamada zaten boşanma sebebi sayıldığı için maddeye eklenmiş, madde üç sebebi kapsayacak hâle getirilmiştir. "Ağır derecede"

nitelemesi Tasarı metninde yer almakta olup Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etmiştir.

2 Hayata kastın boşanma dışında da sonucu vardır. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden kişi mirasçı olamaz ve ölüme bağlı tasarrufla hak edinemez; mirastan yoksunluk mirasbırakanın affıyla ortadan kalkar (TMK m. 578).

DİKKAT

Her şiddet veya hakaret 162. madde kapsamında değildir. Yargıtay, eşini aşağılayan ve ona hakaret eden eşin davranışlarını 162. maddede belirtilen nitelikte görmemiş, bu davranışları yalnız 166. madde kapsamında kusur saymıştır.[4] Dava yalnız 162'ye dayandırılırsa ve bu ağırlık ispatlanamazsa boşanma kararı çıkmayabilir; 166. maddeye terditli olarak dayanmak bu riski azaltır.

II. Hayata Kast Kavramı

- **Tanım:** Hukuk Genel Kurulu'na göre hayata kast ifadesiyle eşini öldürme girişiminde bulunmak, onu intihara zorlamak gibi eşlerden biri tarafından diğerinin hayatına karşı yapılmış davranışlar kastedilir.[5]
- **Kesinleşmiş ceza mahkûmiyeti:** Yargıtay, eşini öldürmeye teşebbüsten kesinleşmiş hükümle cezalandırılan erkek hakkında hayata kastın ceza mahkemesi kararıyla da sabit olduğunu belirten ve 162. madde uyarınca boşanmaya karar veren kararı onamıştır.[6]
- **Kesinleşmemiş mahkûmiyet:** Bir ilk derece mahkemesi, henüz kesinleşmemiş öldürmeye teşebbüs mahkûmiyetini de dikkate alarak eşin hayata kast ve pek kötü davranışta bulunduğunu kabul etmiştir. Yargıtay bu dosyada yalnız kusurun davalar için ayrı ayrı belirlenmesini bozma sebebi yapmıştır.[7]
- **Beraat kararı:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, ceza davasında verilen beraat kararının, ceza yargılamasında ispat koşullarının farklı olması nedeniyle hukuk mahkemesini bağlamadığı kabul edilmiştir.[8]
- **Bıçakla tehdit:** Yargıtay, eşine sürekli fiziksel şiddet uygulayan, son olayda bıçak doğrultup onu öldürmekle tehdit eden ve yumruklarıyla darp eden erkek hakkında 162. madde koşullarının gerçekleştiğini kabul etmiştir.[9] Yargıtay bu dosyada boşanmanın pek kötü davranış sebebiyle verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[10]

4 Yargıtay 2. HD, 26.04.2023, E. 2022/11401, K. 2023/1977.
5 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.
6 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/10082, K. 2024/7523.
7 Yargıtay 2. HD, 04.10.2017, E. 2016/4852, K. 2017/10559.
8 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/4421, K. 2024/2984.
9 Yargıtay 2. HD, 20.03.2018, E. 2016/13788, K. 2018/4030.

III. Pek Kötü Davranış Kavramı

- **Tanım ve ağırlık:** Hukuk Genel Kurulu'na göre pek kötü davranış, eşlerden birinin diğerine uyguladığı, vücut bütünlüğünü, bedensel veya ruhsal sağlığını bozan ya da tehlikeye düşüren davranışlardır; dövme ve fiziksel şiddet, evden kovma, aç bırakma, anormal cinsel ilişkiye zorlama örnek olarak gösterilir.[11] Aynı karara göre eylemin devamlılık göstermesi zorunlu değildir; ancak zulüm ve işkence boyutunda olması gerekir.
- **Başı duvara vurulan eş:** Yargıtay, erkeğin kadına fiziksel şiddet uygulayıp kafasını duvarlara vurduğu dosyada erkeği tamamen kusurlu saymış ve 162. madde anlamında pek kötü muamele koşullarının oluştuğunu kabul etmiştir.[12]
- **Yaşlı ve bakıma muhtaç eş:** Hukuk Genel Kurulu, yerel mahkemece sabit görülen, yaşlı ve bakıma muhtaç eşin ellerini ve ayaklarını bağlama, kapıyı üzerine kilitleyip gezmeye gitme ve şiddet uygulama eylemlerine dayanan 162. madde davasında, davacının ölümünden sonra mirasçının kusur tespiti için davaya devam edebileceğini kabul etmiştir.[13]
- **Şiddet 162 ağırlığında görülmezse:** Yargıtay, ilk derece mahkemesinin ağır derecede onur kırıcı davranış bulunmadığı gerekçesiyle iki davayı da reddettiği dosyada, erkeğin kadına sürekli fiziksel şiddet uyguladığını ve onu babasının evine bıraktığını belirterek kadının 166. madde uyarınca boşanma davasının kabulü gerektiğine karar vermiştir.[14]
- **Karşılıklı ceza alınması:** Hukuk Genel Kurulu, aynı olay nedeniyle eşlerin karşılıklı yaralamadan ceza aldığı dosyada, erkeğin eşinin koluna vurup saçını çekmesi ve onu çevreye aşağılayıcı sözlerle kötülemesi nedeniyle 162. madde anlamında onur kırıcı davranışın gerçekleştiğini kabul etmiştir.[15]

IV. Ağır Derecede Onur Kırıcı Davranış Kavramı

- **Tanım:** Hukuk Genel Kurulu'na göre onur kırıcı davranış, eşlerden birinin diğerine hakaret etmek, onu küçük düşürmek amacıyla yaptığı saldırıdır; her türlü onur kırıcı davranış değil, ağır derecede onur kırıcı davranış boşanma sebebidir.[16]
- **Hâkimin değerlendirmesi:** Yargıtay'a göre onur kırıcı davranış, tarafların sosyal, kültürel ve kişisel özellikleri dikkate alınarak namus ve şeref değerlerine

10 Yargıtay 2. HD, 20.03.2018, E. 2016/13788, K. 2018/4030.
11 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.
12 Yargıtay 2. HD, 22.10.2020, E. 2020/4327, K. 2020/5005.
13 Yargıtay HGK, 24.10.2019, E. 2017/1896, K. 2019/1112.
14 Yargıtay 2. HD, 15.10.2024, E. 2024/6726, K. 2024/7394.
15 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.
16 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.

yönelik ağır nitelikteki hareketler olarak değerlendirilir ve bu konuda takdir yetkisi hâkimdedir.[17]

- **Toplum içinde küfür ve asılsız itham:** Aynı kararda, eşin işyerine gelip ağır küfürler eden ve hiçbir kanıta dayanmayan ithamlarla diğer eşi ortak çocuklar ve tanıdıklar nezdinde itibarsızlaştıran eşin davranışı 162. madde kapsamında onur kırıcı davranış sayılmıştır.
- **Tekrarlanan ağır hakaret ve psikolojik şiddet:** Yargıtay, kadının eşine birden çok kez hakaret ve beddua içeren sözler söylediği ve psikolojik şiddet uyguladığı dosyada, bu eylemlerin zulüm ve işkence boyutunda olmadığı gerekçesiyle 162. madde talebini reddeden bölge adliye mahkemesi kararını bozmuştur.[18]
- **Başkaları yanında ve mesajla hakaret:** Yargıtay, eşine birden fazla kez başkaları yanında ve mesajla aşağılayıcı hakaretlerde bulunan kadının davranışını, hakaretlerin sıklığı, içeriği ve ağırlığı gözetilerek onur kırıcı davranış saymıştır.[19]
- **Her hakaret yetmez:** Yargıtay, eşini aşağılayan ve ona hakaret eden kadının davranışlarının 162. maddede belirtilen nitelikte olmadığını belirtmiştir.[20]
- **Hasta eşe ağır hakaret:** Yargıtay'ın onadığı kararda, Alzheimer hastası eşine ağır hakaret ve tehditlerde bulunan, kızının tehditlerine de tepkisiz kalan kadının kusurlu olduğu, davacının ölümünden sonra TMK m. 181/2 uyarınca tespit edilmiştir.[21]

V. Kast ve Ayırt Etme Gücü

3 Hukuk Genel Kurulu'na göre diğer eşin hayatına kast eden veya pek kötü ya da onur kırıcı davranışta bulunan eşin bunu kasten işlemesi ve ayırt etme gücünün bulunması gerekir.[22] Ayırt etme gücü olmayan eşin eylemleri bu nedenle 162. madde kapsamında değerlendirilmez; bu durumda koşulları varsa 165. madde (akıl hastalığı) veya 166. madde gündeme gelebilir.

VI. Süre ve Af

- **Süreler:** Dava hakkı, sebebin öğrenilmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 162). Hukuk Genel Kurulu'na göre hak düşürücü süre olumsuz dava şartıdır; sürenin geçtiği

17 Yargıtay 2. HD, 24.09.2025, E. 2025/635, K. 2025/7795.
18 Yargıtay 2. HD, 13.05.2025, E. 2024/8642, K. 2025/4989.
19 Yargıtay 2. HD, 12.02.2019, E. 2018/196, K. 2019/929.
20 Yargıtay 2. HD, 26.04.2023, E. 2022/11401, K. 2023/1977.
21 Yargıtay 2. HD, 28.12.2023, E. 2023/3062, K. 2023/6532.
22 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.

anlaşılırsa esas hakkında karar verilmiş olsa bile dava bu nedenle reddedilmelidir.[23]

- **Süre geçerse:** Yargıtay'a göre özel sebebe dayalı dava hakkı düşmüşse deliller genel boşanma sebebi çerçevesinde değerlendirilir.[24]
- **Af:** Affeden tarafın dava hakkı yoktur (TMK m. 162). Hukuk Genel Kurulu, fiziksel şiddetten iki gün sonra dava açan eşin affettiğine dair delil bulunmadığını belirterek 162. madde koşullarının oluştuğunu kabul etmiş; birlikte yaşamaya devam edilmesini af sayan yerel mahkeme gerekçesini benimsememiştir.[25]
- **Barışma:** Yargıtay'ın onadığı kararda, darp olayından sonra eşlerin barışarak bir araya gelmesiyle bu olayın affedildiği ve af öncesi olayların kusur olarak yüklenemeyeceği kabul edilmiştir.[26]

VII. Deliller

- **Tanık ve fotoğraf:** Yargıtay, darp raporu alınmamış olsa da komşu tanığın gördüğü morluklar ve dosyaya sunulan fotoğraflarla erkeğin fiziksel şiddet uyguladığının anlaşıldığını kabul etmiştir.[27]
- **Ceza dosyası:** Ceza dosyasındaki mahkûmiyet hükmü, doktor raporları ve tanık anlatımları hukuk mahkemesince birlikte değerlendirilir; kesinleşmiş öldürmeye teşebbüs mahkûmiyeti hayata kastı ortaya koyar.[28]
- **Gizli ses kaydı:** Yargıtay'ın onadığı kararda, delil oluşturma amacıyla diğer eşten habersiz yapılan ses kayıtları hukuka aykırı delil sayılmış ve hükme esas alınmamıştır.[29] Hukuka aykırı olarak elde edilen deliller vakıanın ispatında dikkate alınamaz (HMK m. 189/2).
- **İkrar ve yemin:** Boşanma sebebine ilişkin ikrar hâkimi bağlamaz; hâkim bu olgular hakkında yemin öneremez ve delilleri serbestçe takdir eder (TMK m. 184).

VIII. Dava Yalnız 162'ye Dayanıyorsa

Hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK m. 26). 4

23 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-561, K. 2011/668.
24 Yargıtay 2. HD, 11.03.2026, E. 2025/7989, K. 2026/2778.
25 Yargıtay HGK, 20.06.2019, E. 2017/2420, K. 2019/750.
26 Yargıtay 2. HD, 30.09.2024, E. 2023/8672, K. 2024/6592.
27 Yargıtay 2. HD, 24.12.2025, E. 2025/4903, K. 2025/11832.
28 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/10082, K. 2024/7523.
29 Yargıtay 2. HD, 30.09.2024, E. 2023/8672, K. 2024/6592.

- **166'ya göre karar verilemez:** Yargıtay, münhasıran hayata kast ve pek kötü davranış sebebine dayanan davada 166. maddeye göre boşanmaya karar verilmesini taleple bağlılık ilkesine aykırı bulmuştur.[30]
- **Her sebep hakkında karar:** Yargıtay, zina ve 162. madde sebeplerine dayanan davada 162. madde talebi hakkında karar verilmemesini bozma sebebi saymıştır.[31]
- **162 ile 166 birlikte:** Yargıtay'a göre zina, hayata kast, pek kötü muamele ve haysiyetsiz hayat sürme özel boşanma sebebi olduğu gibi genel boşanma sebebini de oluşturur; iki sebebe birlikte dayanılmışsa önce özel sebep incelenir.[32] Aynı karara göre özel sebebin reddine karşı kanun yoluna başvurulmuşsa genel sebeple verilen boşanma hükmü kesinleşmiş sayılmaz.
- **Terditli talep:** Bölge adliye mahkemesi, önce 162. madde talebinin incelenmesi gereken terditli davada iki sebebe göre birden boşanma kararı verilmesinin doğru olmadığını belirtmiş, karar Yargıtay'ca onanmıştır.[33]

IX. Kusur, Tazminat ve Nafaka

- **Davacının kusuru:** Yargıtay'a göre 162. madde mutlak boşanma sebebi olduğundan dayanılan vakıanın ispatı boşanma için yeterlidir ve başkaca bir dava yoksa davacının kusur incelemesi yapılmaz.[34]
- **Kesinleşen 162 kararı:** Hukuk Genel Kurulu, 162. madde uyarınca verilen boşanma kararı kesinleşmişse ayrıca kusur değerlendirmesi yapılamayacağını ve kusurun tamamının davalıda olduğunun kabul edildiğini belirtmiştir.[35]
- **Karşılıklı davalarda kusur:** Yargıtay, 162 ve 166. maddelere dayanan davalar için ayrı ayrı kusur belirleyen kararı bozmuş, kusurun tüm davalar için bir kez belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir.[36] Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma sebebinin mutlak veya nispi olması hangi eşin daha kusurlu olduğunun ölçütü değildir.[37]
- **Manevi tazminat:** Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan eş, kusurlu eşten manevi tazminat isteyebilir (TMK m. 174/2). Yargıtay, öldürmeye teşebbüs mağduru kadın yararına manevi tazminat miktarını artıran bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır.[38]

30 Yargıtay 2. HD, 20.03.2018, E. 2016/13788, K. 2018/4030.
31 Yargıtay 2. HD, 12.03.2019, E. 2018/6226, K. 2019/2588.
32 Yargıtay 2. HD, 11.03.2026, E. 2025/7989, K. 2026/2778.
33 Yargıtay 2. HD, 30.09.2024, E. 2023/8672, K. 2024/6592.
34 Yargıtay 2. HD, 24.09.2025, E. 2025/635, K. 2025/7795.
35 Yargıtay HGK, 30.01.2008, E. 2008/2-51, K. 2008/87.
36 Yargıtay 2. HD, 04.10.2017, E. 2016/4852, K. 2017/10559.
37 Yargıtay HGK, 12.09.2024, E. 2024/415, K. 2024/422.
38 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/10082, K. 2024/7523.

- **Yoksulluk nafakası:** Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla nafaka isteyebilir (TMK m. 175). Yargıtay'ın onadığı kararda, eşine yönelik öldürmeye teşebbüsten yargılanan ve cezaevinde bulunan erkeğin bu durumunun yoksulluk nafakası yükümlülüğünü engellemediği kabul edilmiştir.[39]

X. Hayata Kastın Mal Paylaşımına Etkisi

TMK m. 236/2'ye göre zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir. Kanun yalnız zina ve hayata kastı saydığından, 162. madde içinde bu imkân yalnız hayata kast sebebiyle verilen boşanmada söz konusudur. 5

- **Boşanma sebebi belirleyicidir:** Yargıtay, 236/2. maddenin uygulanabilmesi için boşanmanın zina veya 162. madde uyarınca hayata kast sebebiyle verilmiş olmasını aramıştır.[40]
- **Yurt dışında verilen boşanma:** Yargıtay, yabancı mahkemece verilen boşanma kararında boşanmanın hayata kast sebebiyle mi yoksa genel sebeplerle mi verildiğinin, uygulanan yabancı hukuk hükümlerinin tercümeleri getirtilerek belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir.[41]
- **Talep mal rejimi davasında ileri sürülür:** Yargıtay'a göre payın azaltılması veya kaldırılması istemi boşanmanın fer'isi değildir; ancak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davada ileri sürülebilir.[42]
- **Hakkaniyet:** Yargıtay, zina sebebiyle boşanma sonrasında payı tamamen kaldıran bir kararı, kusur dereceleri, evlilik süresi ve eşlerin durumu yeterince tartışılmadığı için bozmuştur.[43] Kanun, zina ve hayata kast hâlleri için aynı hakkaniyet ölçütünü öngörür.

XI. Boşanma Davası Sürerken Eş Ölürse

Boşanan eşler birbirinin yasal mirasçısı olamaz (TMK m. 181/1). Boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçılarından biri davaya devam eder ve diğer eşin kusuru ispatlanırsa aynı sonuç doğar (TMK m. 181/2). 6

- **Mirasçının devamı:** Hukuk Genel Kurulu, 162. madde uyarınca açılan davada davacının ölümünden sonra mirasçının sağ kalan eşin kusurunun tespiti için davaya devam edebileceğini kabul etmiştir.[44]

39 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2024/5078, K. 2024/5344.
40 Yargıtay 8. HD, 01.04.2019, E. 2019/552, K. 2019/3464.
41 Yargıtay 8. HD, 23.05.2019, E. 2016/19287, K. 2019/5440.
42 Yargıtay 2. HD, 05.03.2013, E. 2012/10429, K. 2013/7427.
43 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/4589, K. 2026/6018.

- **Kusurun niteliği:** Yargıtay, mirasçıların devam ettiği davada kadını aşağılayıcı sözleri ve hakaretleri nedeniyle tam kusurlu sayan kararı, bu davranışların 162. madde niteliğinde olmadığını belirterek gerekçesini düzelterek onamıştır.[45]

UYGULAMA NOTU

Şiddet veya ağır hakaret olayının tarihi belgelenmelidir; dava öğrenmeden itibaren altı ay içinde açılmalıdır. Darp raporu, kolluk kayıtları, ceza dosyası, fotoğraflar ve olayı gören tanıklar önemli delillerdir; gizlice yapılan kayıtlar hükme esas alınmayabilir (HMK m. 189/2). Dava terditli olarak 166. maddeye de dayandırılmalıdır; Yargıtay iki sebebe birlikte dayanıldığında önce 162'nin incelenmesini istemektedir.[46] Hayata kast iddiası varsa dilekçede bu sebebe açıkça dayanılmalıdır; mal paylaşımında TMK m. 236/2 imkânı boşanmanın hayata kast sebebiyle verilmesine bağlıdır. Acil durumlarda 6284 sayılı Kanun uyarınca koruma tedbiri istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
20.06.2019 · E. 2017/2420 · K. 2019/750

162 mutlak boşanma sebebidir; fiziksel şiddet ve ağır hakaret onur kırıcı davranış oluşturur

Erkek evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle, kadın 162. madde uyarınca dava açmıştır. Ayrı yaşadıkları dönemde çocuğu görmeye gelen erkek, çıkan tartışmada eşinin koluna vurup saçını çekmiş, eşler aynı olay nedeniyle karşılıklı ceza almıştı; erkek eşini çevreye aşağılayıcı sözlerle de kötülüyordu. Kadın olaydan iki gün sonra dava açmıştır. Yerel mahkeme, birlikte yaşamaya devam edildiği için eşin affettiğini belirterek kadının davasını reddetmiştir; Özel Daire bozunca, eylemlerin 162. maddenin aradığı ağırlıkta olmadığı gerekçesiyle direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu üç sebebin anlamını açıklamıştır; kadının eşini affettiğine dair delil bulunmadığını, erkeğin eylemlerinin onur kırıcı davranış sayılacağını belirterek direnme kararını bozmuştur.

> *Görüldüğü üzere, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranışın gerçekleşmesi ile hâkim tarafından evlilik birliğinin çekilmez hâle gelip gelmediği şartını araştırmaya gerek kalmaksızın, boşanma kararı verilebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda pek kötü davranışın zulüm ve işkence boyutunda olması, onur kırıcı davranışın ağır derecede olması ve eylemin kasten, ayırt etme gücüyle yapılması gerektiği belirtilmiştir. Af, somut delillerle ortaya konmalıdır.

44 Yargıtay HGK, 24.10.2019, E. 2017/1896, K. 2019/1112.
45 Yargıtay 2. HD, 26.04.2023, E. 2022/11401, K. 2023/1977.
46 Yargıtay 2. HD, 11.03.2026, E. 2025/7989, K. 2026/2778.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2025 · E. 2025/635 · K. 2025/7795

Toplum içinde ağır küfür ve asılsız ithamlarla itibarsızlaştırma ağır derecede onur kırıcı davranıştır

Erkek, yalnız 162. maddeye dayanarak boşanma davası açmıştır. Tanık anlatımlarına göre kadın erkeğin işyerine gelerek ağır küfürler etmiş, evde ortak çocuğa babasının kendisine uygunsuz şekilde dokunup dokunmadığını soran sözler söylemişti. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi 162. madde koşullarının gerçekleşmediğini belirterek davayı reddetmiştir. Daire, toplum içinde sarf edilen ağır küfürlerin sıradan bir tartışma sınırını aştığını, hiçbir kanıta dayanmayan ithamlarla erkeğin çocuklar ve tanıdıklar nezdinde itibarsızlaştırılmasının kasıtlı bir davranış biçimi olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

> *Bu fiillerin ağırlığı, yöneldiği kişi ve gerçekleşme koşulları birlikte değerlendirildiğinde somut olayda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 162 nci maddesi kapsamında onur kırıcı davranışın varlığı açık, belirgin ve tereddüte yer bırakmayacak derecede sabittir.*

DEĞERLENDİRME Daire, maddedeki üç sebebin birlikte gerçekleşmesinin gerekmediğini ve mutlak sebep olduğu için davacının kusurunun incelenmeyeceğini de belirtmiştir. Onur kırıcı davranış tarafların sosyal, kültürel ve kişisel özellikleriyle birlikte değerlendirilir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2025 · E. 2024/8642 · K. 2025/4989

Birden çok kez ağır hakaret ve psikolojik şiddet onur kırıcı davranıştır

Kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle, erkek pek kötü muamele ve onur kırıcı davranış sebebiyle, olmazsa 166. madde uyarınca dava açmıştır. İlk derece mahkemesi erkeğin davasını 162. madde uyarınca kabul etti ve kadını ağır kusurlu saydı. Bölge adliye mahkemesi, kadının eylemlerinin zulüm ve işkence boyutunda olmadığını ve ağır derecede onur kırıcı davranış sayılamayacağını belirterek 162. madde talebini reddetti ve eşleri eşit kusurlu saydı. Daire, kadının eşine birden çok kez hakaret ve beddua içeren sözler söylediğini, duygusal ve psikolojik şiddet içeren ifadeler kullandığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Mahkemece belirlenen ve gerçekleşen davacı- davalı kadının eşine yönelik birden çok sefer ağır hakaret ve psikolojik şiddete ilişkin eylemleri onur kırıcı davranış oluşturur.*

DEĞERLENDİRME Bölge adliye mahkemesi zulüm ve işkence ölçütünü uygulamıştı; bu ölçüt Hukuk Genel Kurulu kararında pek kötü davranış için belirtilmiştir, onur kırıcı davranışta ise saldırının ağırlığı esastır. Psikolojik şiddet de bu kapsamda değerlendirilmiştir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
12.02.2019 · E. 2018/196 · K. 2019/929

Başkaları yanında ve mesajla tekrarlanan aşağılayıcı hakaretler onur kırıcı davranıştır

Erkek 162. madde uyarınca, kadın da ayrıca boşanma davası açmıştır. Mahkeme kadının hakaretlerini az kusur saydı; ancak bunların ağır derecede onur kırıcı davranış olmadığını belirterek erkeğin davasını reddetmiştir. Daire, kadının birden fazla kez başkaları yanında ve mesajla eşine aşağılayıcı hakaretlerde bulunduğunu belirtmiştir. Hakaretlerin sıklığı, içeriği ve ağırlığı gözetildiğinde erkeğin 162. madde davasının da kabulü gerektiğini kabul etmiştir. Kadının davasındaki boşanma hükmü kesinleştiği için erkeğin davası konusuz kaldığından, yargılama giderlerinin davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre belirlenmesi için kararı bozmuştur.

> *Gerçekleşen bu durum karşısında, dosya kapsamına yansıyan hakaret ve aşağılamaların sıklığı ile içerikleri ve ağırlığı dikkate alındığında davalı-karşı davacı kadının, davacı-karşı davalı erkeğe onur kırıcı davranışta bulunduğu görülmekle, davacı-karşı davalı erkeğin de boşanma davasının (TMK m. 162) kabulü zorunlu hale gelmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire bu sonuca, boşanmaya yol açan olaylarda erkeği daha fazla kusurlu bulmasına rağmen varmıştır. Mutlak sebepte davacının kusuru davanın kabulüne engel değildir.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.04.2023 · E. 2022/11401 · K. 2023/1977

Aşağılama ve hakaret 166'da tam kusur olabilir; ama her hakaret 162'nin aradığı ağırlıkta değildir

Erkek boşanma davası açtı ve yargılama sırasında ölmüştür; mirasçıları davaya kusur tespiti için devam etmiştir. İlk derece mahkemesi, kadının erkeği aşağıladığını, erkeğin çocuklarına ve akrabalarına hakaret ederek bağırdığını ve erkek hakkında ağır sözler söylediğini kabul ederek kadını tam kusurlu saydı; bu kusurların 162. madde kapsamında olmadığını tespit etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, 162. madde tespitinin sonuca etkili olmadığını belirterek istinafları reddetmiştir. Daire, mirasçıların gerekçeye yönelik temyizini inceleyerek bu gerekçeyi yerinde görmedi ve kararı gerekçesini düzelterek onamıştır.

> *...yapılan yargılama ve toplanan delillerden belirlenen ve gerçekleşen kusurlar 4721 sayılı Kanun'un 162 nci maddesinde belirtilen haliyle hayata kast ettiği ve pek kötü veya onur kırıcı davranış niteliğinde değildir.*

DEĞERLENDİRME Aynı davranış 166. maddede tam kusur olabilir, ancak 162'nin ağırlık eşiğini aşmayabilir. Mirasçıların gerekçeye yönelik temyizi incelenmiş ve gerekçe düzeltilmiştir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.03.2018 · E. 2016/13788 · K. 2018/4030

Sürekli şiddet ve bıçakla öldürme tehdidi 162'nin koşullarını gerçekleştirir; 166'ya göre karar verilemez

Kadın, münhasıran 162. maddedeki hayata kast ve pek kötü davranış sebeplerine ve 166. maddenin son fıkrasına dayanarak boşanma davası açmıştır; 166. maddenin birinci ve ikinci fıkralarına dayalı bir talebi yoktu. Mahkeme eşlerin 166/2 uyarınca boşanmasına karar vermiştir. Daire, hâkimin talep sonuçlarıyla bağlı olduğunu, bu nedenle genel boşanma sebebine göre karar verilemeyeceğini belirtmiştir. Erkeğin eşine sürekli fiziksel şiddet uyguladığını, son olayda bıçak doğrultarak onu öldürmekle tehdit ettiğini ve yumruklarıyla darp ettiğini belirterek 162. madde koşullarının gerçekleştiğini kabul etti ve kararı bozmuştur.

> *O halde, pek kötü davranış sebebiyle boşanmaya karar verilmesi gerekirken, mahkemece TMK 166/2. maddesine göre boşanmaya karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Dilekçede hangi sebebe dayanıldığı, mahkemenin karar verebileceği alanı belirler (HMK m. 26). Ağır şiddet ispatlanırsa boşanma 162'ye göre verilmelidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.10.2020 · E. 2020/4327 · K. 2020/5005

Eşin kafasını duvarlara vurmak pek kötü muameledir; şiddet uygulayan eş tamamen kusurludur

Kadının boşanma davası, erkekten kaynaklanan kusurlu davranışların ispatlanamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Daire, dosya kapsamından erkeğin kadına fiziksel şiddet uyguladığını ve kafasını duvarlara vurduğunu belirtmiştir. Erkeğin boşanmaya sebep olan olaylarda tamamen kusurlu olduğunu, 166/1 ve 162. madde anlamında pek kötü muamele koşullarının oluştuğunu kabul ederek bölge adliye mahkemesi kararını kaldırdı ve ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

> *Tüm dosya kapsamından davalı erkeğin kadına fiziksel şiddet uyguladığı, kafasını duvarlara vurduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Vücut bütünlüğünü ağır biçimde tehlikeye sokan şiddet 162 kapsamındadır. Aynı olgular 166. madde uyarınca boşanmayı da gerektirir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.10.2024 · E. 2024/6726 · K. 2024/7394

Şiddet 162'nin ağırlığında görülmese bile şiddet uygulayan eş 166'ya göre tam kusurludur

Eşler karşılıklı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, bozmadan sonra, onur kırıcı davranış sebebiyle boşanma için ağır derecede onur kırıcı davranış gerektiğini ve erkeğe kusur yüklenemeyeceğini belirterek iki davayı da reddetmiştir. Daire, tanık

anlatımlarına göre erkeğin kadına sürekli fiziksel şiddet uyguladığını ve onu istemediğini söyleyerek babasının evine bıraktığını belirtmiştir. Erkeğin tam kusurlu olduğunu, kadının dava açmakta haklı olduğunu kabul ederek kadının davasının 166. madde uyarınca kabulü için kararı bozmuştur.

> *Bu şartlar altında eşleri birlikte yaşamaya zorlamanın kanunen mümkün görülmemesine göre kadının boşanma davasının kabulü ile boşanmaya karar verilecek yerde hatalı değerlendirme ile kadın eşin boşanma davasının reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME

166. madde uyarınca boşanma için davalının az da olsa kusurlu olması yeter. 162'nin ağırlığı ispatlanamasa bile şiddet olgusu genel sebeple boşanmayı sağlar.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2024 · E. 2023/10082 · K. 2024/7523

Öldürmeye teşebbüsten kesinleşmiş mahkûmiyet hayata kastı ortaya koyar

Kadın, eşinin kendisine bıçakla saldırıp boğmaya çalıştığını ve bu olaydan sonra tutuklandığını ileri sürerek 162. madde, olmazsa 166. madde uyarınca boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi, ağır ceza mahkemesinin erkeği eşini öldürmeye teşebbüsten cezalandırdığını ve kararın kesinleştiğini belirterek eşlerin 162. madde uyarınca boşanmasına karar vermiştir; 166. madde talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi nafakaları ve manevi tazminatı artırmıştır. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davalının davacıyı öldürmeye teşebbüsten yargılanarak cezalandırılmasına karar verildiği ve kararın kesinleştiği görülmekle davalının davacının hayatına kast ettiği ceza mahkemesi kararı ile de sabit olduğu...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi gerekçesindendir. Asli talep 162 kabul edildiğinde terditli 166 talebi hakkında ayrıca karar verilmez.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.10.2017 · E. 2016/4852 · K. 2017/10559

Karşılıklı boşanma davalarında kusur her dava için ayrı değil, bir kez belirlenir

Kadın 166. madde uyarınca, yargılama sırasında da 162. madde uyarınca dava açmıştır; erkek zina sebebiyle karşı dava açmıştır. Mahkeme, erkeğin eşini öldürmeye teşebbüsten henüz kesinleşmemiş hükümle cezalandırıldığını belirterek hayata kast ve pek kötü davranışı kabul etmiştir; erkeğin zina davasını, kadını affettiğini beyan ettiği için reddetmiştir. Mahkeme 166 davasında eşleri eşit kusurlu sayıp tazminat taleplerini reddetti, 162 davasında ise eylemin ağırlığı nedeniyle kadın yararına

tazminata hükmetmiştir; böylece her dava için ayrı kusur belirlemiştir. Daire, bu yöntemi yerinde görmeyerek kararı bozmuştur.

> *Evlilik birliği sona erinceye kadar, herhangi bir sebeple açılmış boşanma davalarında taraflara yüklenmiş tüm kusurlar, birlikte değerlendirilip, tarafların kusur oranlarının bir kez belirlenmesi ve belirlenen bu orana göre maddi-manevi tazminatlar ile yoksulluk nafakası konularında her bir taraf yönünden bir kez hüküm kurulması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Tazminat ve nafaka, tüm davalardaki kusurların birlikte tartılmasıyla belirlenir. Hayata kast gibi ağır bir eylem bu kusur tespitinde belirleyici olur.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.03.2026 · E. 2025/7989 · K. 2026/2778

Özel ve genel sebebe birlikte dayanılmışsa önce özel sebep incelenir; özel sebep reddedilirse deliller 166'ya göre değerlendirilir

Kadın 161, 162 ve 163. maddelerdeki özel sebeplere ve 166/1'e dayanarak dava açmıştır. İlk derece mahkemesi özel sebeplere dayalı talepleri reddetti, 166 talebini kabul etmiştir. Kadın hükmün tamamını istinaf etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, 166 uyarınca verilen boşanma hükmünün kesinleştiğini kabul ederek özel sebeplere dayalı davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Daire, özel sebeplerin reddi istinaf edilmişken boşanma hükmünün kesinleşmiş sayılamayacağını belirterek bu davaların esası hakkında karar verilmesi için kararı bozmuştur.

> *Hem özel hem de genel sebebe dayanılarak boşanma davası açılmış ise, doğuracakları hukuki sonuçlar farklı olacağından öncelikle özel boşanma sebeplerinin bulunup bulunmadığı belirlenmeli, özel sebep varsa, bu sebebe dayanılarak, özel boşanma sebeplerinin gerçekleşmemesi veya özel sebebe dayalı dava hakkının düşmüş olması halinde, deliller, genel boşanma sebebi çerçevesinde değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME 162'nin süresi geçmiş olsa bile aynı olgular 166'ya göre değerlendirilebilir. Özel sebebin reddine karşı kanun yoluna başvurmak, genel sebeple verilen boşanmanın kesinleşmesini de engeller.

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.01.2008 · E. 2008/2-51 · K. 2008/87

162 uyarınca verilen boşanma kararı kesinleşmişse kusurun tamamı davalıya aittir

Kadın tedbir nafakası, erkek evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır; erkek ayrıca 162. madde uyarınca dava açtı ve davalar birleştirilmiştir. Mahkeme erkeğin 162 davasını kabul etmiştir; bu karar kesinleşmiştir. Özel Daire kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için kararı bozmuştur; yerel mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, kadının yargılamanın hiçbir aşamasında yoksulluk nafakası istemediğini belirtmiştir; ayrıca 162. madde uyarınca verilen boşanma

kararı kesinleştiğinden kusurun tamamının kadında olduğunu kabul ederek direnme kararını onamıştır.

> *Zira davacı kocanın bu hususta açtığı dava kabul edilmiş ve kusurun tamamının davalı kadında olduğu kabul edilmiş ve karar boşanma yönünden kesinleşmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kusurun tamamı kendisinde olan eş, yoksulluk nafakası isteyemez (TMK m. 175). Karşılıklı davalarda ise kusurlar birlikte tartılır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2024 · E. 2024/5078 · K. 2024/5344

Eşine yönelik öldürmeye teşebbüsten cezaevinde bulunan eş de yoksulluk nafakasıyla sorumludur

Kadın önce boşanma davası açmıştır; sonra erkeğin, kadının kardeşinin evini silahla basarak kadın dahil üç kişiyi yaraladığını ileri sürerek hayata kast sebebiyle birleşen dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, erkeğin kadının vücut bütünlüğüne yönelik kasti eyleminin sabıka kaydı, ortak çocuğun anlatımı ve doktor raporuyla sabit olduğunu belirterek birleşen davayı kabul etmiştir; kadın yararına yoksulluk nafakasına ve tazminatlara hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, erkeğin eşine yönelik nitelikli öldürmeye teşebbüsten cezalandırıldığını ve ceza dosyasının temyizde olduğunu belirterek erkeği tam kusurlu saydı ve istinafı reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...erkeğin ceza evinde tutuklu veya hükümlü olması, yoksulluk nafakası ile sorumlu tutulmasını engellemediği...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesindendir. Bu dosyada birleşen dava 166. madde uyarınca kabul edilmiş, bu yön temyiz konusu olmamıştır.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.09.2024 · E. 2023/8672 · K. 2024/6592

Şiddetten sonra barışma aftır; delil oluşturmak için gizlice yapılan ses kaydı hukuka aykırıdır

Kadın, erkeğin hakaret, tehdit ve fiziksel şiddetine dayanarak pek kötü ve onur kırıcı davranış, olmazsa 166. madde uyarınca boşanma istemiştir; erkek de karşı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, erkeğin kadını kolundan darp ettiği olaydan sonra eşlerin barışarak bir araya geldiğini, bu nedenle o olay dahil önceki olayların affedildiğini kabul etmiştir. Kadının delil üretmek amacıyla erkekten habersiz yaptığı ses kayıtlarını hukuka aykırı delil saydı ve eşleri eşit kusurlu bularak iki davayı da kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, terditli davada önce 162 talebinin incelenmesi gerekirken iki sebebe göre birden karar verilmesinin doğru olmadığını, ancak bu yönün istinaf edilmediğini belirtti ve yoksulluk nafakasını kaldırmıştır. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...kadın tarafından sunulan ses kayıtlarında "söylediklerinin hepsini ses kaydına aldım, sen görürsün." şeklindeki beyanı ile delil üretme amacıyla hareket ettiği, erkekten habersiz olarak ses kaydı yaptığı, yapmış olduğu gizli ses kayıtlarının hukuka aykırı delil olduğu ve bu sebeple hükme esas alınmasının mümkün olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi gerekçesindendir. Barışmadan sonra yeni bir olay yaşanmadıkça affedilen olaylara dayanılamaz.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.12.2025 · E. 2025/4903 · K. 2025/11832

Darp raporu olmasa da tanığın gördüğü morluklar ve fotoğraflar şiddeti ispatlar

Erkek zina, 162 ve 166. madde sebeplerine, kadın 166. maddeye dayanarak dava açmıştır. İlk derece mahkemesi erkeğin özel sebeplere dayalı taleplerini reddederek eşleri eşit kusurlu saydı. Bölge adliye mahkemesi, erkeğe yüklenen kötü muamele kusurunun delili bulunmadığını belirterek kadını tam kusurlu kabul etti ve kadının davasını reddetmiştir. Daire, kadının sunduğu fotoğraflar ile komşu tanığın, kadının kolunda ve bacağında morluklar gördüğüne, darp raporu almayı önerdiğine ancak raporun alınmadığına ilişkin anlatımıyla erkeğin fiziksel şiddet uyguladığının anlaşıldığını belirterek kadının davasının da kabulü için kararı bozmuştur.

> *...beyanı ile erkek eşin; kadına fiziksel şiddet uygulayarak kötü muamelede bulunduğu anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Şiddetin ispatı için darp raporu tek yol değildir; olayın hemen ardından eşi gören tanık ve fotoğraflar da yeterli olabilir. Yine de rapor almak ispatı kolaylaştırır.

16 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.10.2019 · E. 2017/1896 · K. 2019/1112

162 davası sürerken davacı ölürse mirasçı kusur tespiti için davaya devam edebilir

Yaşlı ve bakıma muhtaç erkek, eşinin kendisine defalarca şiddet uyguladığını, ellerini ve ayaklarını bağladığını ileri sürerek 162, olmazsa 166. madde uyarınca dava açtı ve yargılama sırasında ölmüştür. Önceki eşinden olan çocuğu, sağ kalan eşin kusurunun tespiti için davaya devam etmiştir. Yerel mahkeme, kadının eşinin ellerini ve ayaklarını bağladığını, kapıyı üzerine kilitleyip gezmeye gittiğini ve şiddet uyguladığını kabul ederek kadını tam kusurlu saydı. Özel Daire, davacının dava tarihinde dava ehliyeti bulunmadığına ilişkin rapor nedeniyle kararı bozmuştur; yerel mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, davanın usulüne uygun açıldığını, vesayet araştırmasının davacının ölümü nedeniyle tamamlanamadığını belirterek direnme kararını yerinde bulmuştur.

> *Sonuç olarak bu hususla ilgili mahkemece yapılacak başka bir işlem bulunmadığından davacı erkeğin mirasçısı usulüne uygun şekilde davacı erkek tarafından açılan davaya Türk Medeni Kanunu'nun 181/2. maddesi gereğince sağ kalan eşin kusurunun tespitine yönelik olmak üzere devam edebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Kusur ispatlanırsa sağ kalan eş ölen eşe mirasçı olamaz (TMK m. 181). Dosya kusura ilişkin diğer itirazların incelenmesi için Özel Daireye gönderilmiştir.

17 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.12.2023 · E. 2023/3062 · K. 2023/6532

Alzheimer hastası eşe ağır hakaret ve tehdit; davacının ölümünden sonra kusur tespit edilir

Alzheimer hastası olan erkek, vasiliği sonradan kaldırılan eşinin kendisine kötü davrandığını, psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladığını ileri sürerek 162. madde uyarınca dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının hasta eşine ağır hakaret ve tehditlerde bulunduğunu, kızının tehditlerine de tepkisiz kaldığını belirterek ağır derecede onur kırıcı davranış sebebiyle boşanmaya karar vermiştir. Erkek istinaf aşamasında ölünce bölge adliye mahkemesi kararı kaldırmıştır. İlk derece mahkemesi boşanma davasının konusuz kaldığını belirterek karar verilmesine yer olmadığına ve 181/2 uyarınca kadının kusurlu olduğunun tespitine karar vermiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...alzheimer hastası olan davacı müteveffaya davalı kadının ağır hakaret ve tehditlerde bulunduğu, davalı kadının kızının müteveffaya yönelik tehditvari söylemlerine karşı tepkisiz kaldığı gerekçesi ile boşanma davası ve ferileri konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi gerekçesindendir. Bakıma muhtaç eşe yönelik ağır hakaret ve tehdit, onur kırıcı davranışın ağırlığının değerlendirilmesinde önem taşır.

18 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2019 · E. 2016/19287 · K. 2019/5440

Mal paylaşımında 236/2 için boşanmanın gerçekten hayata kast sebebiyle verilmiş olması gerekir

Eşler Almanya'da boşanmıştır. Davacı katılma alacağı istemiştir; davalı, boşanmanın davacının kendisinin hayatına kast etmesi sebebiyle gerçekleştiğini savunmuştur. Mahkeme, boşanma sebebinin hayata kast olduğunu kabul ederek davacının artık değerdeki payını kaldırdı ve davayı reddetmiştir. Daire, boşanma kararında Alman Medeni Kanunu'nun hükümlerine dayanıldığını, bu hükümlerin tercümeleri getirtilmeden boşanmanın hayata kast sebebiyle mi yoksa uzun süre ayrı yaşama veya evlilik birliğinin sarsılması gibi genel sebeplerle mi verildiğinin anlaşılamadığını belirtmiştir. Önce artık değere katılma alacağının varlığının, sonra boşanma sebebinin açıklığa kavuşturulması için kararı bozmuştur.

> *Yukarıda açıklanan yasal düzenleme, Dairemiz uygulaması ve açıklamalar ile boşanmanın "hayata kast" nedeni ile gerçekleşmesinin zorunluluğu gözönüne alındığında...*

DEĞERLENDİRME Hayata kast sebebiyle boşanma belirlenirse hâkim payın tamamen kaldırılması mı yoksa azaltılması mı gerektiğini delillere göre ayrıca tartışmalıdır.

19 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.03.2013 · E. 2012/10429 · K. 2013/7427

Artık değerdeki payın azaltılması istemi boşanma davasında değil, mal rejimi davasında incelenir

Kadın karşı dava dilekçesinde boşanmanın yanında, zina sebebiyle boşanmaya karar verilirse erkeğin edinilmiş mallara katılma payının 236/2 uyarınca ortadan kaldırılmasını da istemiştir. Mahkeme bu istem hakkında hüküm kurmuştur. Daire, bu istemin boşanmanın fer'isi olmadığını, ancak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davada ileri sürülebileceğini belirtmiştir. Usulüne uygun açılmış bir tasfiye davası bulunmadığından istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesi gerektiğini kabul ederek kararı bozmuştur.

> *Bu istek boşanmanın fer'isi niteliğinde olmayıp, ancak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davada taraflarca ileri sürülebilir ve mahkemece dinlenebilir.*

DEĞERLENDİRME Kararda karşı oy yazısı da bulunmaktadır. Uygulamada 236/2 savunması, boşanma kesinleştikten sonra açılan mal rejimi davasında ileri sürülür.

20 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2019 · E. 2019/552 · K. 2019/3464

Boşanma 166. maddeye göre verildiyse 236/2 uygulanmaz

Eşler, kadının kusurlu davranışları nedeniyle 166/1-2. madde uyarınca boşanmıştır. Kadın, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde erkek adına alınan taşınmaz için katılma alacağı istemiştir. Mahkeme, kadının erkeği dolandırdığı iddiasıyla ceza davası bulunduğunu, sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığını ve iyi niyetli olmadığını belirterek TMK m. 236/2'ye dayanıp davayı reddetmiştir. Daire, bu hükmün uygulanabilmesi için boşanmanın zina veya hayata kast sebebiyle verilmiş olması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *TMK'nin 236/2 maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için, boşanma davasına bakan mahkeme tarafından, tarafların TMK'nin 161. maddesi gereğince zina nedeniyle veya TMK'nin 162 maddesi gereği hayata kast nedeniyle boşanmalarına karar verilmiş olması gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Pek kötü veya onur kırıcı davranış sebebiyle ya da 166'ya göre verilen boşanmada bu hüküm uygulanmaz. Hayata kast iddiası varsa boşanma davasında bu sebebe açıkça dayanılmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 163:** Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme.
- **TMK m. 165:** Akıl hastalığı.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 181:** Boşanmada mirasçılık ve dava sırasında ölüm.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü, ikrar ve yemin.
- **TMK m. 236:** Artık değere katılma ve payın azaltılması.
- **TMK m. 578:** Mirastan yoksunluk.
- **6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun:** Koruyucu ve önleyici tedbirler.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26 ve 189:** Taleple bağlılık ve hukuka aykırı delil.

MADDE

163

A. Boşanma sebepleri

III. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme

KANUN METNİ

Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşaması diğer eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu yüzden onunla birlikte yaşaması diğer eşten beklenemezse, diğer eş her zaman boşanma davası açabilir; kanunda bu dava için bir hak düşürücü süre öngörülmemiştir (m. 163). Yargıtay'a göre kasten adam öldürmek küçük düşürücü nitelikte olup bu niteliği gereği birlikte yaşamayı diğer eş bakımından çekilmez kılar.[1] Suç teşkil eden eylemin evlendikten sonra işlenmiş olması gerekir.[2] Haysiyetsiz hayattan söz edebilmek için başkalarıyla ilişkinin bir yaşam tarzı olarak benimsenmesi ve devamlılık göstermesi gerekir; başka biriyle ilişki ve güven sarsıcı davranışlar birlikte yaşamayı çekilmez kılsa da tek başına haysiyetsiz hayat sayılmaz.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Küçük düşürücü suç	TBMM gerekçesine göre yüz kızartıcı suçları ve bu nitelikte olmayan diğer suçları kapsayan geniş kavram; 743 sayılı Kanun'daki "terzil edici cürüm"ün yerini almıştır.
Haysiyetsiz hayat	Eşin yaşam tarzı hâline getirdiği, devamlılık gösteren ve onunla birlikte yaşamayı diğer eş için beklenemez kılan yaşam biçimi.
Nispî boşanma sebebi	Olayın ispatı yanında, bu olay yüzünden birlikte yaşamanın diğer eşten beklenemeyeceğinin de arandığı sebep.

1 Yargıtay 2. HD, 05.06.2012, E. 2011/21093, K. 2012/15178.
2 Yargıtay 2. HD, 23.02.2016, E. 2015/13025, K. 2016/3369.
3 Yargıtay 2. HD, 22.05.2024, E. 2023/9150, K. 2024/3738.

Mutlak boşanma sebebi	İspatlanınca ortak hayatın çekilmez hâle gelip gelmediğinin ayrıca araştırılmadığı sebep.
Her zaman dava açma	Kanunun bu sebep için öğrenmeye veya olayın tarihine bağlı bir hak düşürücü süre öngörmemesi.
Terditli talep	Asıl talep olan 163 kabul edilmezse incelenmesi istenen ikinci talep; genellikle 166. madde.
Bekletici sorun	Hukuk davasında hüküm verilebilmesinin başka bir davanın, örneğin ceza davasının sonucuna bağlı olması (HMK m. 165).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 131 inci maddesini karşılamaktadır. Maddedeki "terzil edici cürüm" kavramı yerine "küçük düşürücü suç" kavramı kullanılmıştır. Bu kavram hem yüz kızartıcı hem de bu nitelikte olmayan diğer cürümleri kapsar mahiyette geniş bir kavramdır. Yürürlükteki maddede "terzil edici cürüm" işleme mutlak bir boşanma sebebi, buna karşılık haysiyetsiz hayat sürme nisbî bir boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir. Bir başka ifadeyle terzil edici cürüm de çekilmezlik şartı aranmadan boşanmaya hükmedilebildiği hâlde, haysiyetsiz bir yaşam sürme hâlinde bu durum tek başına boşanma için yeterli olmayıp, bu sebeple eşler için birlikte yaşama çekilmez hâle gelmiş olmalıdır. Değişiklik sonucu her iki sebep de nisbî boşanma sebebi hâline getirilmiştir. Buna göre ister küçük düşürücü suç işlenmiş olsun, ister haysiyetsiz bir hayat sürülmüş olsun, boşanmaya hükmetmek için bu durumların diğer eş için birlikte yaşamayı çekilmez hâle getirmesi zorunlu olacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 72*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her biri, terzil edici bir cürüm işleyen yahut kendisiyle birlikte yaşamağı çekilmez bir hale koyacak derecede haysiyetsiz bir hayat süren diğeri aleyhine her zaman boşanma davası ikame edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 131 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 131	4721 sayılı Kanun m. 163
Suç	Terzil edici cürüm	Küçük düşürücü suç; gerekçeye göre daha geniş kavram
Suçta çekilmezlik şartı	Aranmaz; mutlak sebep	Aranır; gerekçeye göre nispî sebep
Haysiyetsiz hayat	Birlikte yaşamayı çekilmez kılacak derecede olmalı	Bu sebeple birlikte yaşama diğer eşten beklenememeli
Süre	Her zaman	Her zaman

Değişiklik durumu

Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin bir değişiklik veya Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Eşi küçük düşürücü suç işleyen veya haysiyetsiz hayat süren eş	TMK m. 163
İki ayrı sebep	Küçük düşürücü suç işleme; haysiyetsiz hayat sürme	TMK m. 163
Ek şart	Bu sebepler yüzünden birlikte yaşamanın diğer eşten beklenememesi	TMK m. 163; TBMM gerekçesi
Niteliği	Gerekçeye göre iki sebep de nispîdir; Hukuk Genel Kurulu suç işlemeyi mutlak, haysiyetsiz hayatı nispî sebepler arasında saymıştır	Yargıtay HGK, K. 2023/514
Süre	Dava her zaman açılabilir; hak düşürücü süre yoktur	TMK m. 163
Suç tarihi	Suç evlendikten sonra işlenmiş olmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2016/3369; Yargıtay 2. HD, K. 2026/5864
Ceza hükmü	Mahkûmiyet kesinleşmemişse ceza davasının sonucu beklenir; kesinleşmiş mahkûmiyet yoksa suç işleme sebebiyle boşanma kararı verilmemiştir	Yargıtay 2. HD, K. 2020/1268; Yargıtay 2. HD, K. 2025/8940
İkrar	Olay ikrar ve diğer delillerle sabitse hükmün kesinleşmemiş olması sonucu etkilemeyebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/15178
Haysiyetsiz hayat ölçütü	İlişkinin yaşam tarzı olarak benimsenmesi ve devamlılık göstermesi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3738
Sürekli borçlanma	Haysiyetsiz hayat sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/8940
166 ile birlikte	Terditli davada önce 163 incelenir; hakkında olumlu ya da olumsuz karar verilmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2018/9114
Kusur	Birleşen davalarda kusur birlikte belirlenir; eşit kusurlu eş tazminat alamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/1379
Manevi tazminat	Küçük düşürücü suç diğer eşin kişilik haklarına saldırı sayılabilir	TMK m. 174/2; Yargıtay 2. HD, K. 2023/4542
Velayet	Haysiyetsiz hayat süren eşe velayet verilmesi çocuğun üstün yararına aykırı bulunabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5804
Hak yoksunluğu	Kasten işlenen suçtan hapis cezası alan kişi, infaz tamamlanıncaya kadar velayet hakkını kul-	TCK m. 53

Konu	Kural	Dayanak
	lanamaz; koşullu salıverilme gibi hâllerde kendi altsoyu bakımından bu yasak uygulanmaz	
Mal paylaşımı	Artık değerde payın azaltılması 163 sebebiyle boşanmada uygulanmaz	TMK m. 236/2; Yargıtay 8. HD, K. 2015/21007
Boşanmadan sonra	Nafaka veya irat alacaklısı haysiyetsiz hayat sürerse irat mahkeme kararıyla kaldırılır	TMK m. 176/3

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 131. maddesini karşılar. Eski metindeki "terzil edici cürüm" yerine, yüz kızartıcı suçları ve bu nitelikte olmayan diğer suçları kapsayan daha geniş "küçük düşürücü suç" kavramı kullanılmıştır. Eski Kanun'da terzil edici cürüm mutlak, haysiyetsiz hayat nispî boşanma sebebiydi; gerekçeye göre değişiklikle her iki sebep de nispî hâle getirilmiş ve boşanmaya karar verilebilmesi için bu durumların diğer eş için birlikte yaşamayı çekilmez hâle getirmesi zorunlu kılınmıştır. Adalet Komisyonu, Tasarı'nın 163. maddesini aynen kabul etmiştir.

DİKKAT

Dilekçede dayanılan boşanma sebebi açıkça yazılmalı ve 166. maddeye terditli olarak da dayanılmalıdır. Yargıtay'ın onadığı bir kararda "suç işleme nedeniyle boşanma" istenen dava 163. madde davası olarak incelenmiş; suç evlenmeden önce işlendiği için dava reddedilmiş, davacının istinafta genel boşanma sebebini kastettiğini ileri sürmesi sonucu değiştirmemiştir.[4]

II. Sebebin Mutlak veya Nispî Niteliği

- **Kanun ve gerekçe:** Madde metni iki sebep için de "bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşaması diğer eşten beklenemezse" şartını arar. TBMM gerekçesine göre değişiklik sonucu her iki sebep de nispî boşanma sebebi hâline getirilmiştir.
- **2. Hukuk Dairesi'nin yaklaşımı:**

  Yargıtay, 4721 sayılı Kanun'un küçük düşürücü suç işlemeyi eski Kanun'dan farklı olarak mutlak boşanma sebebi olmaktan çıkardığını, suç işlenmesinin tek başına yeterli olmayıp evliliğin davacı eş için çekilmez hâle gelmiş olmasının da gerektiğini belirtmiş ve davalının bu konuda bildirdiği tanıklar dinlenmeden hüküm kurulmasını bozmuştur.[5]

4 Yargıtay 2. HD, 25.03.2024, E. 2023/5401, K. 2024/2040.
5 Yargıtay 2. HD, 21.10.2010, E. 2009/16080, K. 2010/17409.

- **Hukuk Genel Kurulu'nun sınıflandırması:** Hukuk Genel Kurulu, terk ve evlilik birliğinin sarsılmasına ilişkin iki kararında boşanma sebeplerini sınıflandırırken suç işlemeyi mutlak özel boşanma sebepleri, haysiyetsiz hayat sürmeyi ise nispî özel boşanma sebepleri arasında saymıştır.[6] Bu iki kararın uyuşmazlığı 163. maddeye ilişkin değildir; sınıflandırma genel açıklama olarak yapılmıştır.
- **Ağır suçlarda çekilmezlik:** Yargıtay, küçük bir kız çocuğuna cinsel tacizden ceza alan eşe karşı açılan davada, suçun bir kez işlenmesinin tek başına yetmeyeceğini ve çekilmezliğin ayrıca ispatı gerektiğini belirten yerel mahkeme kararını bozmuş, suçun niteliğine göre birlikte yaşamanın davacıdan beklenemeyeceğinin açık ve tartışmasız olduğunu söylemiştir.[7] Kasten adam öldürme için de aynı sonuca varılmıştır.[8]
- **Uygulamadaki sonuç:** Ağır suçlarda çekilmezlik çoğu zaman suçun niteliğinden çıkarılmaktadır. Daha hafif suçlarda ve haysiyetsiz hayat iddiasında ise olayın ortak hayatı neden sürdürülemez kıldığını gösteren deliller sunmak gerekir. Eşlerin suç tarihinden itibaren ayrı yaşaması ve evlilik birliğinin bir daha kurulmaması[9] ile uzun süreli hapis cezası nedeniyle ortak hayatın yeniden kurulamayacak olması[10] bu yönde değerlendirilmiştir.

III. Küçük Düşürücü Suç Kavramı

- **Kanunda liste yoktur:** Kanun hangi suçların küçük düşürücü sayılacağını saymamıştır. Gerekçeye göre kavram yüz kızartıcı suçları ve bu nitelikte olmayan diğer suçları kapsar; değerlendirme suçun niteliğine ve diğer eş üzerindeki etkisine göre yapılır.
- **Kasten adam öldürme:** Yargıtay, kasten adam öldürmek suçundan on beş yıl hapis cezasına mahkûm edilen eşe karşı açılan davada 163. maddedeki boşanma sebebinin gerçekleştiğini kabul etmiştir.[11] Daire, kasten adam öldürüp 25 yıl hapis cezasına mahkûm edilen ve cezası infaz edilmeye başlanan eş hakkında da davanın kabulü gerektiğine karar vermiştir.[12]
- **Eşle ilgili tahrik:** Eşinin başka biriyle ilişkisi olduğu yönündeki tanık beyanlarının tahrikiyle adam öldüren eş hakkında da Yargıtay, davacının eşini affettiğine dair delil bulunmadığını belirterek boşanma davasının kabulü gerektiğine oyçokluğuyla hükmetmiştir.[13]

6 Yargıtay HGK, 24.05.2023, E. 2022/400, K. 2023/514; Yargıtay HGK, 01.11.2023, E. 2022/771, K. 2023/1039.
7 Yargıtay 2. HD, 19.03.2015, E. 2014/20560, K. 2015/4947.
8 Yargıtay 2. HD, 05.06.2012, E. 2011/21093, K. 2012/15178.
9 Yargıtay 2. HD, 21.04.2014, E. 2013/25910, K. 2014/9380.
10 Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/5637, K. 2024/2265.
11 Yargıtay 2. HD, 05.06.2012, E. 2011/21093, K. 2012/15178.
12 Yargıtay 2. HD, 21.04.2014, E. 2013/25910, K. 2014/9380.
13 Yargıtay 2. HD, 10.06.2010, E. 2009/10161, K. 2010/11493.

- **Uyuşturucu ticareti:** Yargıtay, 1984'ten beri suç işleyip aralıklarla cezaevine giren ve son olarak uyuşturucu ticaretinden 12 yıl hapis cezasına mahkûm edilen eş hakkında suçun birlikte yaşamayı çekilmez hâle getirdiğini kabul etmiştir.[14] Yargıtay'ın onadığı bir başka kararda, uyuşturucu ticaretinden 15 yıl hapis cezası alan eşin suçu, kasten işlenen kamunun sağlığına karşı suçlardan olduğu için küçük düşürücü sayılmıştır.[15]
- **Hırsızlık:** Yargıtay, hırsızlık suçundan mahkûm olan eşin işlediği suçun küçük düşürücü suçlardan olduğunu belirterek 163'e dayalı davanın kabulü gerektiğine karar vermiştir.[16] Hırsızlıktan kesinleşmiş mahkûmiyeti bulunan eşe karşı açılan 163 davasının kabul edildiği başka bir dosyada Yargıtay, kusurun birleşen davalarla birlikte belirlenmesini denetlemiştir.[17]
- **Sahtecilik:** Yargıtay, eşinin imzasını taklit ederek onun adına bankada işlem yapan ve bu nedenle hakkında özel belgede sahtecilikten ceza davası açılan erkek hakkında, bu suçun yüz kızartıcı suçlar arasında sayıldığını belirterek kadının davasının 163'e göre de kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir.[18] Boşanma hükmü temyiz edilmeden kesinleştiği için bu talep konusuz kalmıştır.
- **Sahte kimlik:** Yargıtay, resmî belgede sahtecilikten kesinleşmiş hükümle mahkûm olan, başka bir kimliği kullanan ve başka kişilerle bir süre evlilik dışı birlikte yaşayan eş hakkında haysiyetsiz yaşam sürmenin koşullarının gerçekleştiğini kabul etmiştir.[19]
- **Çocuğa yönelik cinsel suçlar:** Yargıtay'ın onadığı kararlarda, eşin önceki evliliğinden olan kızına karşı çocuğun cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından kesinleşmiş hükümle cezalandırılan erkek hakkında[20] ve öz kızına yönelik cinsel istismar ve müstehcenlik suçlarından mahkûm olan kadın hakkında[21] 163. madde uyarınca da boşanmaya karar verilmiştir.
- **Terör örgütü üyeliği ve darbe teşebbüsü:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan ceza alan eşin toplum içinde küçük düşürücü bir suç işlediği kabul edilmiş ve 163'e göre boşanmaya karar verilmiştir.[22] Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüsten ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan eş hakkındaki başka bir dosyada Yargıtay, bu suç yüzünden toplumda ve iş hayatında dışlanan diğer eş yararına manevi tazminat verilmesi gerektiğine karar vermiştir.[23]

14 Yargıtay 2. HD, 23.02.2010, E. 2009/1300, K. 2010/3299.
15 Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/5637, K. 2024/2265.
16 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/19722, K. 2013/6974.
17 Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2023/3629, K. 2024/1379.
18 Yargıtay 2. HD, 09.05.2023, E. 2022/6352, K. 2023/2248.
19 Yargıtay 2. HD, 09.11.2009, E. 2009/16450, K. 2009/19112.
20 Yargıtay 2. HD, 25.04.2024, E. 2023/6358, K. 2024/2909.
21 Yargıtay 2. HD, 22.03.2023, E. 2022/10535, K. 2023/1210.
22 Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/6051, K. 2024/2239.
23 Yargıtay 2. HD, 05.10.2023, E. 2023/1501, K. 2023/4542.

- **Rastlanmayanlar:** Taksirle işlenen suçların veya yalnız adlî para cezası gerektiren hafif suçların bu kapsamda sayıldığı bir karara yapılan taramada rastlanmamıştır.

IV. Suç Evlenmeden Önce İşlenmişse

- **Kural:** Yargıtay'a göre küçük düşürücü suç işlemenin 163. madde uyarınca boşanma sebebi olabilmesi için suç teşkil eden eylemin evlendikten sonra işlenmiş olması gerekir; eşler suç tarihinden sonra evlenmişse işlenen suç nedeniyle birlikte yaşamanın beklenemez hâle gelmesi koşulu gerçekleşmez.[24] Daire aynı gerekçeyle bir başka kabul kararını da bozmuştur.[25]
- **2026 tarihli karar:** Yargıtay, eşin işlediği iddia edilen suçların evlilik tarihinden önceki döneme ait olduğu gerekçesiyle 163'e dayalı davanın reddini onamış; aynı dosyada erkeğin yeğeninin kadının yüzüne kezzap attığı, olayı erkeğin yaptırdığının ne zaman öğrenildiğinin belli olmadığı ve tehdidin sürdüğü anlaşıldığından kadının 162'ye dayalı davasının hak düşürücü süreden reddini ise bozmuştur.[26]
- **Birlikte yargılanan eşler:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, uyuşturucu ticareti suçunun evlenmeden önce işlendiği ve eşlerin aynı suç nedeniyle birlikte yargılandığı belirtilerek 163'e dayalı dava reddedilmiştir.[27]
- **Evlenmenin iptali:** Evlenmeden önce işlenen suç 163'e göre boşanma sebebi olmasa da, eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenen kişi TMK m. 150 uyarınca evlenmenin iptalini dava edebilir. Bu dava, aldatmanın öğrenilmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl içinde açılmalıdır (TMK m. 152).
- **Haysiyetsiz hayatta durum farklı olabilir:** Haysiyetsiz hayat tek bir eylem değil, süren bir yaşam biçimidir. Yargıtay'ın onadığı bir kararda, davalının 2007'den beri madde bağımlısı olduğunu ceza mahkemesinde ikrar ettiği, uyuşturucu kullanmayı yaşam tarzı hâline getirdiği ve kadının bu durumu bilmeden evlendiği belirtilerek 163'e göre boşanmaya karar verilmiştir.[28]

V. Ceza Davası Sonuçlanmadan Karar Verilmesi

- **Maddi olay tespiti bağlar:** Yargıtay'a göre ceza mahkemesinin boşanma davasına konu olan eylem hakkında maddi olayı tespit eden kararı hukuk hâki-

24 Yargıtay 2. HD, 23.02.2016, E. 2015/13025, K. 2016/3369.
25 Yargıtay 2. HD, 27.06.2018, E. 2016/20524, K. 2018/8173.
26 Yargıtay 2. HD, 02.06.2026, E. 2026/350, K. 2026/5864.
27 Yargıtay 2. HD, 25.03.2024, E. 2023/5401, K. 2024/2040.
28 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2023/9693, K. 2024/6488.

mini bağlar; bu nedenle terör örgütü üyeliğinden verilen mahkûmiyet henüz kesinleşmemişken ceza dosyasının sonucu beklenmeden 163'e göre boşanma kararı verilmesi bozulmuştur.[29]

- **Kesinleşmiş mahkûmiyet yoksa:** Yargıtay, dolandırıcılık ve sürekli borçlanma iddialarına dayanan bir davada davalı hakkında küçük düşürücü bir suç nedeniyle kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyet kararının dosyada bulunmadığını belirterek suç işleme sebebiyle boşanma kararı verilemeyeceğini, davanın terditli olarak 166'ya göre incelenmesi gerektiğini söylemiştir.[30]
- **İkrar ve diğer deliller:** Buna karşılık Yargıtay, kasten adam öldürme olayının davalının ikrarı ve diğer delillerle sabit olduğu bir dosyada ceza mahkemesi kararının kesinleşmemiş olmasını sonuca etkili görmemiştir.[31] Yargıtay'ın onadığı başka bir kararda da henüz kesinleşmemiş uyuşturucu ticareti mahkûmiyeti, davalının ceza mahkemesindeki ikrarı ve tanık beyanlarıyla birlikte değerlendirilmiştir.[32]
- **Ceza davası açılmış, eylem sabit:** Sahtecilik dosyasında Yargıtay, ceza davası açılmış ve eylem ceza dosyasındaki bilirkişi raporuyla sabit görülmüşken 163'ün kabulü gerektiğini belirtmiştir.[33]
- **Soruşturma dosyaları:** Davacının dayandığı soruşturmalarla ilgili davalar açıldığında Yargıtay, bu dosyalar getirtilip incelenmeden hüküm kurulmasını eksik inceleme saymıştır.[34]
- **Beraat kararı:** Beraat kararı hukuk hâkimini her zaman bağlamaz; Yargıtay'ın onadığı bir 162 kararında ceza yargılamasında ispat koşullarının farklı olması nedeniyle beraatın hukuk mahkemesini bağlamadığı kabul edilmiştir.[35]
- **Değerlendirme:** Kararlar birlikte okunduğunda en güvenli delil kesinleşmiş mahkûmiyet hükmüdür. Hüküm kesinleşmemişse ceza davasının bekletici sorun yapılması istenmeli (HMK m. 165), olay ikrar veya başka güçlü delillerle sabitse bu deliller ayrıca sunulmalıdır.

VI. Haysiyetsiz Hayat Sürme Kavramı

- **Ölçüt:** Yargıtay'a göre haysiyetsiz hayatın varlığından söz edilebilmesi için başkalarıyla ilişkinin bir yaşam tarzı olarak benimsenmiş olması ve bu şekilde yaşamanın devamlılık göstermesi gerekir; eşin başka biriyle ilişkisi ve güven sarsıcı davranışları birlikte yaşamayı çekilmez hâle getirse de haysiyetsiz yaşam olarak kabul edilemez.[36]

29 Yargıtay 2. HD, 19.02.2020, E. 2020/560, K. 2020/1268.
30 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2025/2470, K. 2025/8940.
31 Yargıtay 2. HD, 05.06.2012, E. 2011/21093, K. 2012/15178.
32 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2023/9693, K. 2024/6488.
33 Yargıtay 2. HD, 09.05.2023, E. 2022/6352, K. 2023/2248.
34 Yargıtay 2. HD, 16.11.2009, E. 2008/16474, K. 2009/19889.
35 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/4421, K. 2024/2984.

- **Eski kararlarda aynı ölçüt:** Yargıtay, başka erkeklerle cep telefonu ve sanal ortamda çok sayıda görüşme yapan kadının davranışlarını haysiyetsiz hayat için yeterli görmemiş, ancak bu davranışların sadakat yükümlülüğünü ihlal ederek evlilik birliğini temelinden sarstığını belirterek 166/1'e göre boşanma kararı verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.[37] Başka bir kadınla arkadaşlık kurup telefon görüşmeleri yapan erkeğin güven sarsıcı davranışları da zina ve haysiyetsiz hayat için yeterli görülmemiş, bu sebeplere dayalı davaların reddi gerektiği belirtilmiştir.[38]
- **Telefon ve sosyal medya:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, eşi yurt dışındayken sabahlara kadar başkalarıyla telefonda görüşüp yazışan kadının davranışları güven sarsıcı sayılmış, Bölge Adliye Mahkemesi bu davranışların haysiyetsiz hayat sürme olarak kabulünün mümkün olmadığını belirtmiştir.[39] Ayrılmadan önceki son bir yılda sosyal medyada başka erkeklerle görüşüp açık fotoğraflarını gönderen kadının davranışları da güven sarsıcı bulunmuş, erkeğin zina ve haysiyetsiz hayat sebeplerine dayalı davaları reddedilmiştir.[40]
- **Şüpheden uzak ispat:** Bir ilk derece mahkemesi, başkalarıyla ilişkinin yaşam tarzı olarak benimsendiğinin ve devamlılık gösterdiğinin her türlü şüpheden uzak biçimde ispatlanması gerektiğini belirterek haysiyetsiz hayat iddiasını kabul etmemiş; Bölge Adliye Mahkemesi kusur gerekçesini düzeltmiş ve karar Yargıtay'ca onanmıştır.[41]
- **Eşin çocuğuyla cinsel ilişki:** Yargıtay, erkeğin eşinin ilk evliliğinden olan kızıyla cinsel ilişki yaşamasını 163. maddedeki haysiyetsiz hayat sürme niteliğinde saymış ve bu sebeple verilen boşanma kararını onamıştır.[42] Bu kararda ayrıca bir süreklilik tartışması yapılmamış, eylemin niteliği belirleyici olmuştur.
- **Tekrarlanan ilişkiler:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, evliyken birden fazla kez ve farklı erkeklerle nişanlandığı, birçok erkekle makul bir sebep olmaksızın ıssız yerlere araçla gittiği ve çevrede para karşılığı ilişkiye girdiği söylentisi çıktığı belirtilen kadının haysiyetsiz hayat sürdüğü kabul edilmiştir.[43] Kadın istinafta bu kusurların söylentiye dayandığını ileri sürmüş, sonuç değişmemiştir.
- **Uyuşturucu bağımlılığı ve sahte kimlik:** Yaşam tarzı hâline gelen uyuşturucu kullanımı[44] ile başka bir kimlikle başka kişilerle evlilik dışı birlikte yaşama[45] haysiyetsiz hayat olarak değerlendirilmiştir.

36 Yargıtay 2. HD, 22.05.2024, E. 2023/9150, K. 2024/3738.
37 Yargıtay 2. HD, 03.07.2014, E. 2014/3225, K. 2014/15341.
38 Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2015/14180, K. 2016/5488.
39 Yargıtay 2. HD, 10.01.2023, E. 2022/8406, K. 2023/108.
40 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2024/6758, K. 2024/6690.
41 Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2023/6929, K. 2024/5031.
42 Yargıtay 2. HD, 11.04.2018, E. 2016/14732, K. 2018/4831.
43 Yargıtay 2. HD, 20.03.2024, E. 2024/2104, K. 2024/1959.
44 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2023/9693, K. 2024/6488.
45 Yargıtay 2. HD, 09.11.2009, E. 2009/16450, K. 2009/19112.

- **Aile içinden biriyle görüntülü görüşme:** Bir ilk derece mahkemesi, erkeğin kendi kardeşinin eşiyle, kadın çıplakken görüntülü görüşmesini güven sarsıcı davranışın yanında haysiyetsiz hayat sürme olarak da nitelemiş, ancak boşanmaya 166. maddeye göre karar vermiştir; Yargıtay kararı onamıştır.[46]
- **Sürekli borçlanma:** Yargıtay, sürekli borçlanma şeklindeki eylemlerin haysiyetsiz hayat sürme sayılmasını doğru bulmamıştır.[47]
- **Kumar:** Kumar oynadığı tanık beyanlarıyla anlaşılan eşe karşı açılan haysiyetsiz yaşam davası ilk derece mahkemesince reddedilmiş ve eşler 166'ya göre boşanmıştır; Yargıtay yalnız erkek yararına hükmedilen tazminatların miktarını bozmuş, kararın diğer bölümlerini onamıştır.[48]
- **Alkol:** Alkol kullanımının tek başına haysiyetsiz hayat sayıldığı bir karara yapılan taramada rastlanmamıştır. İncelenen bir dosyada, sarhoş olacak derecede alkol kullanan ve kazancını alkollü mekânlarda harcayan erkek hakkında ilk derece mahkemesi, kesinleşmemiş olsa da küçük düşürücü suç işlediğini de kusur olarak kabul ederek 166'ya göre boşanmaya karar vermiş; Yargıtay kararı onamıştır.[49]

VII. "Her zaman" Dava Hakkı ve Af

- **Süre yoktur:** 161 ve 162'den farklı olarak 163'te öğrenmeden itibaren altı ay veya olaydan itibaren beş yıl gibi bir hak düşürücü süre yoktur; dava "her zaman" açılabilir. Yargıtay da adam öldürme suçu nedeniyle açılan bir davada bu durumdaki eşin her zaman boşanma davası açabileceğini vurgulamıştır.[50]
- **Af:** 163'te af ayrıca düzenlenmemiştir. Yargıtay aynı kararda davacının eşini affettiğine dair delil bulunmadığını da gözetmiştir.[51]
- **Uzun süre beklemek:** Uzun süre beklemenin veya suçtan sonra birlikte yaşamayı sürdürmenin 163 davasını tek başına düşürdüğüne dair bir karara rastlanmamıştır. Ancak böyle bir durum, birlikte yaşamanın beklenemez hâle geldiği şartının ispatını zorlaştırabilir.

VIII. 161, 162 ve 166 ile İlişkisi

- **Birden çok sebebe dayanmak:** Eş dilerse özel sebeplerden birine veya birkaçına, dilerse genel sebebe ya da ikisine birlikte dayanabilir.[52]

46 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2024/97, K. 2024/7247.
47 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2025/2470, K. 2025/8940.
48 Yargıtay 2. HD, 27.05.2024, E. 2023/6446, K. 2024/3895.
49 Yargıtay 2. HD, 04.11.2024, E. 2024/1119, K. 2024/8213.
50 Yargıtay 2. HD, 10.06.2010, E. 2009/10161, K. 2010/11493.
51 Yargıtay 2. HD, 10.06.2010, E. 2009/10161, K. 2010/11493.
52 Yargıtay 2. HD, 16.09.2014, E. 2014/1592, K. 2014/17457.

- **İnceleme sırası:** Yargıtay'a göre terditli davada önce 163 incelenmeli, bu istem kabul edilmezse deliller 166'ya göre değerlendirilmelidir; özel sebebe dayalı istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi bozma sebebidir.[53] Kısa kararda davanın kabul edilip gerekçede yalnız 166'ya göre boşanma kararı verildiğinin belirtilmesi de Yargıtay'ca gerekçe ile hüküm arasında çelişki sayılmıştır.[54]
- **Dilekçenin yorumu:** Yargıtay, dava dilekçesindeki açıklamalar ve hukuki sebep olarak 166. maddenin gösterilmesi karşısında davanın haysiyetsiz hayat davası sayılıp reddedilmesini bozmuştur.[55] Buna karşılık konu kısmında suç işleme nedeniyle boşanma istenen bir dava 163 davası olarak incelenmiş ve reddi onanmıştır.[56]
- **Dayanılmayan sebeple karar:** Yalnız 166'ya dayanılan bir davada gerekçede 163 koşullarının oluştuğunun belirtilmesi, ortada 163'e dayalı açılmış bir dava bulunmadığı için Yargıtay'ca çelişki sayılmış ve hüküm bozulmuştur.[57]
- **Islah:** Davaya sonradan başka bir özel sebep eklemek ıslahla mümkündür; ancak ıslah tahkikat sona erinceye kadar yapılabilir (HMK m. 177/1). Yargıtay, 163'e dayalı davada tahkikat bittikten sonra yapılan ıslahla zina sebebinin eklenmesini bozma sebebi saymıştır.[58]
- **Başka davada boşanma kesinleşirse:** Boşanma başka bir sebeple kesinleşmişse 163 talebinin konusu kalmaz; Yargıtay bu durumda talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[59]
- **Zina ile:** Aldatma zina olarak ispatlanırsa 161. madde, yaşam tarzı hâline gelmişse 163 gündeme gelir; ikisi de ispatlanamazsa güven sarsıcı davranış 166 kapsamında kusur olarak değerlendirilir.[60]
- **162 ile:** Aynı olayda birden çok sebebe dayanmak sonucu değiştirebilir. Yargıtay, 163'e dayalı davanın suçun evlilikten önce işlenmesi nedeniyle reddini onarken aynı kadının 162. maddeye dayalı davasının kabulü gerektiğine karar vermiştir.[61]

IX. Kusur, Tazminat ve Nafaka

- **163 kusur incelemesini ortadan kaldırmaz:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, uyuşturucu ticaretinden 15 yıl hapis cezası alan kadına karşı erkeğin 163'e

53 Yargıtay 2. HD, 12.09.2018, E. 2016/21384, K. 2018/9114.
54 Yargıtay 2. HD, 09.04.2019, E. 2019/1543, K. 2019/4269.
55 Yargıtay 2. HD, 13.11.2014, E. 2014/11538, K. 2014/22519.
56 Yargıtay 2. HD, 25.03.2024, E. 2023/5401, K. 2024/2040.
57 Yargıtay 2. HD, 08.12.2016, E. 2016/17543, K. 2016/15753.
58 Yargıtay 2. HD, 11.04.2018, E. 2016/14732, K. 2018/4831.
59 Yargıtay 2. HD, 09.05.2023, E. 2022/6352, K. 2023/2248; Yargıtay 2. HD, 22.05.2024, E. 2023/9150, K. 2024/3738.
60 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2024/6758, K. 2024/6690.
61 Yargıtay 2. HD, 02.06.2026, E. 2026/350, K. 2026/5864.

dayalı davası kabul edilmiş; kadının 166'ya dayalı davası da kabul edilerek şiddet uygulayan, sadakat yükümlülüğüne aykırı davranan ve kadını gizlice çektiği çıplak fotoğraflarla tehdit eden erkek ağır kusurlu, kadın hafif kusurlu bulunmuş ve kadın yararına toptan yoksulluk nafakası ile manevi tazminata hükmedilmiştir.[62]

- **Birleşen davalarda kusur:** Yargıtay, erkeğin hırsızlıktan kesinleşmiş mahkûmiyetine dayanan kadının 163 davası ile erkeğin davasının birlikte görüldüğü dosyada kusurun birlikte değerlendirilmesini doğru bulmuş, tarafların eşit kusurlu olduğunu ve eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[63]
- **Manevi tazminat:** Yargıtay'a göre küçük düşürücü suç işleyen eş, bu eylemiyle diğer eşin toplumda ve iş hayatında dışlanarak rencide olmasına sebep olmuşsa bu eylem diğer eşin kişilik haklarına saldırı niteliğindedir ve TMK m. 174/2'ye göre manevi tazminata hükmedilmelidir.[64] Bozmadan sonra verilen tazminat kararı da Yargıtay'ca onanmıştır.[65]
- **Tam kusur:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, eşin önceki evliliğinden olan kızına karşı cinsel istismardan kesinleşmiş hükümle cezalandırılan erkek tam kusurlu sayılmış, kadın yararına maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına hükmedilmiştir.[66]
- **Kesin hüküm:** Hukuk Genel Kurulu'na göre kesinleşen boşanma hükmündeki kusur belirlemesi tazminat bakımından da tarafları bağlar ve bu konuda yeniden inceleme yapılamaz;[67] bu nedenle aynı evlilikteki bütün iddiaları ilk davada ileri sürmek önemlidir.
- **Yoksulluk nafakası:** Suç işleyen eş de kusuru daha ağır değilse ve boşanmayla yoksulluğa düşecekse yoksulluk nafakası isteyebilir (TMK m. 175). Yukarıdaki uyuşturucu ticareti dosyası bunun örneğidir.[68]

X. Velayet ve Kişisel İlişki

- **Ölçüt:** Velayet düzenlemesinde temel ilke çocuğun üstün yararıdır; ana ve babanın boşanmadaki kusurları ve ahlaki değer yargıları çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur.[69]
- **Haysiyetsiz hayat süren ebeveyn:** Yargıtay, çocuklar anneyle kalmak istese de dosyaya yansıyan fotoğraflardan haysiyetsiz hayat sürdüğü anlaşılan anneye

62 Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/5637, K. 2024/2265.
63 Yargıtay 2. HD, 29.02.2024, E. 2023/3629, K. 2024/1379.
64 Yargıtay 2. HD, 05.10.2023, E. 2023/1501, K. 2023/4542.
65 Yargıtay 2. HD, 01.11.2024, E. 2024/4621, K. 2024/8146.
66 Yargıtay 2. HD, 25.04.2024, E. 2023/6358, K. 2024/2909.
67 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-561, K. 2011/668.
68 Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/5637, K. 2024/2265.
69 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/2591, K. 2023/5804.

velayet verilmesini çocukların üstün yararına aykırı bulmuş ve velayetin babaya verilmesi gerektiğine karar vermiştir.[70]

- **Kişisel ilişki kurulmaması:** Eşin kızına karşı cinsel istismardan cezalandırılan baba ile ortak çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmemesine dair karar Yargıtay'ca onanmıştır.[71] Öz kızına yönelik cinsel istismar suçlarından mahkûm olan anne ile çocuklar arasında, eylemin doğrudan çocuğa yönelmesi ve çocukların anneyle görüşmek istememesi gözetilerek kişisel ilişki kurulmasına yer olmadığına dair karar da onanmıştır.[72] Kanuna göre kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye giriyorsa bu hak reddedilebilir (TMK m. 324/2).
- **Hak yoksunluğu:** Kasten işlediği suçtan hapis cezasına mahkûm olan kişi, cezanın infazı tamamlanıncaya kadar velayet hakkını kullanamaz; cezası ertelenen, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayeti bakımından bu yoksunluk uygulanmaz (TCK m. 53).
- **Sosyal inceleme raporu:** Velayet kararında uzman raporu önemli bir delildir; terör örgütü üyeliği dosyasında sosyal inceleme raporu doğrultusunda velayet anneye verilmiş ve karar Yargıtay'ca onanmıştır.[73]

XI. Suç İşlemenin Mal Paylaşımına Etkisi

- **236/2 uygulanmaz:** TMK m. 236/2'ye göre hâkim, yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada kusurlu eşin artık değerdeki payını azaltabilir veya kaldırabilir. Yargıtay, bu hükmün uygulanabilmesi için boşanma kararının zina veya hayata kast sebebine dayalı olması gerektiğini belirterek 166 ve 163'teki haysiyetsiz hayat sebebine göre boşanan eşin katılma alacağı davasını 236/2'ye dayanarak reddeden kararı bozmuştur.[74]
- **Sonuç:** Küçük düşürücü suç veya haysiyetsiz hayat sebebiyle boşanma, mal rejiminin tasfiyesinde payın azaltılması sonucunu doğurmaz; katılma alacağı genel hükümlere göre hesaplanır.

XII. Boşandıktan Sonra Haysiyetsiz Hayat: Nafakanın Kaldırılması

- **Kanun:** TMK m. 176/3'e göre irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi

70 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/2591, K. 2023/5804.
71 Yargıtay 2. HD, 25.04.2024, E. 2023/6358, K. 2024/2909.
72 Yargıtay 2. HD, 22.03.2023, E. 2022/10535, K. 2023/1210.
73 Yargıtay 2. HD, 01.04.2024, E. 2023/6051, K. 2024/2239.
74 Yargıtay 8. HD, 23.11.2015, E. 2014/12620, K. 2015/21007.

hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır. Bu kaldırma kendiliğinden olmaz; yükümlünün dava açması gerekir.

- **Somut delil:** Bir nafakanın kaldırılması davasında Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, nafaka alacaklısının gayrimeşru bir yaşam sürdüğüne ilişkin mahallede dedikodu yapıldığını söyleyen tanıkların somut bir olaya dayanmayan soyut beyanlarıyla davanın kabul edilemeyeceğini belirterek kararı bozmuş; yerel mahkeme direnmiş, Hukuk Genel Kurulu ise direnme kararının miktar itibarıyla kesin olduğunu belirterek temyiz dilekçesini reddetmiştir.[75]
- **Fiilen evliymiş gibi yaşamaktan farkı:** Haysiyetsiz hayat, "evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşama" sebebinden ayrıdır. Yargıtay ikincisi için aynen evlilik gibi ortak bir hayat kurularak fiilen birlikte yaşanmasını aramış, otel kayıtları ve birlikte tatile gitme gibi delillere dayanarak nafakayı kaldıran kararı oyçokluğuyla bozmuştur.[76]

UYGULAMA NOTU

Ceza dosyasının kesinleşme şerhli hüküm örneği ve müddetname dosyaya konulmalı; suç tarihinin evlenme tarihinden sonra olduğu gösterilmelidir. Ceza davası sürüyorsa hukuk mahkemesinden ceza davasının sonucunun beklenmesi istenmelidir (HMK m. 165). Haysiyetsiz hayat iddiasında olayın tek seferlik olmadığını, süreklilik gösteren bir yaşam biçimi olduğunu ortaya koyan tanık, fotoğraf, yazışma ve resmî kayıtlar önemlidir; gizlice yapılan kayıtlar hükme esas alınmayabilir (HMK m. 189/2). Dava terditli olarak 166. maddeye de dayandırılmalıdır; Yargıtay terditli davada önce özel sebebin incelenmesini ister.[77] Velayet isteniyorsa çocuğun üstün yararını gösteren sosyal inceleme raporu talep edilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
24.05.2023 · E. 2022/400 · K. 2023/514

Hukuk Genel Kurulu suç işlemeyi mutlak, haysiyetsiz hayatı nispî sebepler arasında saymıştır

Kadın evlilik birliğinin sarsılması, erkek terk sebebiyle dava açmıştı; uyuşmazlık kadının ortak konutu terke zorlanıp zorlanmadığıydı. Hukuk Genel Kurulu gerekçede boşanma sebeplerini sınıflandırırken zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve terki mutlak; haysiyetsiz hayat sürme ile akıl hastalığını nispî özel boşanma sebepleri arasında saydı. Sonuçta kadının terke zorlandığını kabul ederek direnme kararını bozmuştur.

75 Yargıtay HGK, 27.04.2005, E. 2005/3-267, K. 2005/285.
76 Yargıtay 2. HD, 29.06.2020, E. 2020/1980, K. 2020/3397.
77 Yargıtay 2. HD, 12.09.2018, E. 2016/21384, K. 2018/9114.

> *Özel mutlak boşanma sebebine dayalı bir davada "kanunun aradığı belli şart" gerçekleştiği takdirde artık hâkim, genel boşanma ve özel nispi boşanma sebebine dayalı davaların aksine "evliliğin çekilmez hâle gelip gelmediğini" incelemeksizin boşanma kararı vermek zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Aynı sınıflandırma Hukuk Genel Kurulu'nun 01.11.2023 tarihli, 2022/771 E., 2023/1039 K. sayılı kararında da yer alır. TBMM gerekçesi ise iki sebebi de nispî sayar; suç işlemeye dayanan davada çekilmezliği gösteren delilleri sunmak bu nedenle güvenli yoldur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.10.2010 · E. 2009/16080 · K. 2010/17409

Küçük düşürücü suç tek başına yetmez; birlikte yaşamanın çekilmez hâle gelmesi de aranır

Dava, davalı eşin küçük düşürücü suç işlemesi sebebine dayanıyordu. Davalı eş, birlikte yaşamanın çekilmez hâle gelip gelmediği konusunda tanık bildirmişti; bu tanıklar dinlenmeden hüküm kuruldu. Yargıtay, yeni Kanun'un suç işlemeyi mutlak sebep olmaktan çıkardığını belirterek kararı eksik inceleme nedeniyle bozmuştur.

> *Yürürlükten kaldırılan Türk Kanunu Medenisindeki düzenlemeden (md.131) farklı olarak, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, küçük düşürücü suç işlemeyi mutlak boşanma sebebi olmaktan çıkarmış, bu sebepten ötürü suç işleyenle birlikte yaşaması davacı eşten beklenmeyecek derecede evliliğin çekilmez hale gelmiş olmasını da aramıştır (md.163).*

DEĞERLENDİRME Karar TBMM gerekçesiyle aynı yöndedir. Davalı eş, suça rağmen birlikte yaşamanın çekilmez hâle gelmediğini ispat için delil gösterebilir; bu deliller toplanmadan hüküm kurulamaz.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.06.2012 · E. 2011/21093 · K. 2012/15178

Kasten adam öldürme niteliği gereği birlikte yaşamayı çekilmez kılar

Davalı eş kasten adam öldürmek suçundan on beş yıl hapis cezasına mahkûm edilmişti; ceza kararı henüz kesinleşmemişti. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir. Yargıtay, olayın davalının ikrarı ve diğer delillerle sabit olduğunu, bu nedenle hükmün kesinleşmemiş olmasının sonucu etkilemediğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Kasten adam öldürmek eylemi "küçük düşürücü" nitelikte olup, bu niteliği gereği birlikte yaşamayı davacı eş bakımından çekilmez kılar ve bu suçu işleyen biriyle birlikte yaşaması davacıdan beklenemez.*

DEĞERLENDİRME Ağır suçlarda çekilmezlik suçun niteliğinden çıkarılabilir. Ceza hükmü kesinleşmemişse ikrar ve diğer güçlü deliller ayrıca ortaya konmalıdır.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.03.2015 · E. 2014/20560 · K. 2015/4947

Çocuğa cinsel tacizden ceza alan eşle birlikte yaşamak beklenemez

Davalı eş küçük bir kız çocuğuna cinsel tacizde bulunmuş ve bu suçtan ceza almıştı. Yerel mahkeme, suçun bir kez işlenmesinin tek başına boşanmaya yetmeyeceğini, evliliğin çekilmez hâle geldiğinin ayrıca ispatlanması gerektiğini belirterek davayı reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *İşlenen suçun niteliğine göre davacının dava açması karşısında onunla birlikte yaşaması kendisinden beklenemeyeceği açık ve tartışmasızdır.*

DEĞERLENDİRME Suçun niteliği ağır olduğunda davacı eşin dava açması çekilmezliğin göstergesi sayılmıştır. Bu yaklaşım 163'ün nispî niteliğiyle birlikte okunmalıdır.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.02.2010 · E. 2009/1300 · K. 2010/3299

Uzun sabıkası olan ve uyuşturucu ticaretinden hapis cezası alan eş

Davalı eş 1984 yılından beri suç işleyip aralıklarla cezaevine girip çıkmış, son olarak uyuşturucu ticaretinden 12 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiş ve cezası infaz edilmeye başlanmıştı. Yerel mahkeme davayı kabul etmemiştir. Yargıtay, davanın kabulü gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Toplanan delillerden davalı kocanın 1984 yılından beri suç işleyip, belli aralıklarla hapishaneye girip çıktığı, son olarak 5.7.2005 tarihinde uyuşturucu ticareti yapmak suçundan 12 yıl hapis cezasına mahkum edilip, cezanın da infazına başlandığı, bu haliyle işlenen suçun davacı kadın yönünden birlikte yaşamayı çekilmez hale getirdiği sabit olup, davanın kabulüne karar verilecek yerde, yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Sürekli suç işleme ve uzun hapis cezası birlikte değerlendirilmiştir. Suçun ağırlığı ile ortak hayatın fiilen kurulamaması çekilmezliğin göstergesi sayılmıştır.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
14.03.2013 · E. 2012/19722 · K. 2013/6974

Hırsızlık küçük düşürücü suçlardandır

Davacı, 166/1 yanında 163. maddeye de dayanarak dava açmıştı. Davalı eş hırsızlık suçu işlemiş ve bu suçtan mahkûm olmuştu. Yerel mahkeme 163'e dayalı talebi kabul etmemiştir; Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Toplanan delillerden davalının hırsızlık suçu işlediği ve bu suçtan mahkum olduğu, işlenen suçun küçük düşürücü suçlardan olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Mala karşı suçlar da 163 kapsamına girebilir. Davada 163 ve 166'ya birlikte dayanıldığında mahkeme önce özel sebebi karara bağlamalıdır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2023 · E. 2022/6352 · K. 2023/2248

Eşin imzasını taklit etmek: özel belgede sahtecilik yüz kızartıcı suçtur

Kadın asıl davada zinaya, birleşen davada 162, 163 ve 166'ya dayanmıştır. Erkek iki kez kadının imzasını taklit ederek onun adına bankada işlem yapmış, hakkında özel belgede sahtecilikten ceza davası açılmış ve eylem ceza dosyasındaki bilirkişi raporuyla sabit görülmüştü. İlk derece mahkemesi 162 ve 163 taleplerini ispatlanamadığı gerekçesiyle reddetmiştir; Bölge Adliye Mahkemesi zinaya dayalı davayı kabul etmiştir. Yargıtay, 163 talebinin de kabulü gerektiğini, ancak boşanma hükmü kesinleştiği için bu talebin konusuz kaldığını belirtmiştir.

> *...özel belgede sahtecilik suçunun, yüz kızartıcı suçlar arasında sayıldığı dikkate alındığında kadının davasının 4721 sayılı Kanunu'nun 163 maddesi gereğince de kabulüne karar verilmesi gerekirken reddine karar verilmesi usul ve kanuna aykırı...*

DEĞERLENDİRME Yargıtay burada kesinleşmiş mahkûmiyetten söz etmemiş, açılmış ceza davası ve bilirkişi raporuyla sabit eylemi yeterli görmüştür. Boşanma başka bir sebeple kesinleşirse 163 talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2024 · E. 2023/6051 · K. 2024/2239

Silahlı terör örgütü üyeliği küçük düşürücü suç sayıldı

Kadın 163 ve 166'ya dayanarak dava açmıştır; erkek de karşı dava açmıştır. Erkek silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan ceza almıştı. İlk derece mahkemesi kadının 163'e dayalı davasını kabul etti, 166'ya dayalı talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verdi ve erkeğin davasını reddetmiştir; velayeti sosyal inceleme raporu doğrultusunda anneye verdi, kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlemiş olduğu sabit olduğundan 4721 sayılı Kanun 163 üncü maddesi gereğince toplum içerisinde küçük düşürücü bir suç işlediği ve bu durum nedeniyle davacı karşı davalıdan evliliği devam ettirmesinin beklenemeyeceği kanaatine varılmakla...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Erkeğin, cezaevi sürecinde kadının kendisini manevi yönden yalnız bıraktığı yönündeki itirazı kusur belirlemesini değiştirmemiştir.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
05.10.2023 · E. 2023/1501 · K. 2023/4542

Küçük düşürücü suç diğer eşin kişilik haklarına saldırıdır: manevi tazminat

Erkek, 15 Temmuz 2016 darbe girişimindeki fiilleri nedeniyle anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüsten ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş, karar kesinleşmişti. Kadın, lojmandan çıkarıldığını, iş ve sosyal çevresinin kendisine mesafeli davrandığını ileri sürerek 166'ya göre dava açmıştır. Boşanmaya karar verildi, ancak Bölge Adliye Mahkemesi kadının manevi tazminat talebini reddetmiştir. Yargıtay bu yönden kararı kadın yararına bozmuştur.

> *Davalı erkeğin küçük düşürücü suç işleme eylemi nedeniyle kadının toplumda ve iş hayatında dışlanarak rencide olmasına sebebiyet verdiği ve bu eylemin kadının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunun kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Boşanma 166'ya göre verilmiş olsa da Yargıtay eylemi küçük düşürücü suç olarak nitelemiştir. Bozmadan sonra Bölge Adliye Mahkemesinin verdiği manevi tazminat kararı Yargıtay'ın 2024/4621 E., 2024/8146 K. sayılı kararıyla onanmıştır.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.02.2016 · E. 2015/13025 · K. 2016/3369

Suç evlenmeden önce işlenmişse 163 uygulanmaz

Davacı, davalının küçük düşürücü suç işlediğini ileri sürerek 163'e göre dava açmıştır; mahkeme davayı kabul etmiştir. Toplanan delillerden eşlerin, davalının işlediği suç tarihinden sonra evlendikleri anlaşılmıştır. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Küçük düşürücü suç işlemenin Türk Medeni Kanununun 163. maddesi hükmüne göre boşanma sebebi olabilmesi için suç teşkil eden eylemin evlendikten sonra işlenmiş olması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bu durumda işlenen suç nedeniyle birlikte yaşamanın beklenemez hâle gelmesi koşulu gerçekleşmez. Eş, suçu bilmeden ve bu konuda aldatılarak evlenmişse evlenmenin iptali (TMK m. 150) ayrıca değerlendirilebilir.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.06.2026 · E. 2026/350 · K. 2026/5864

Evlilikten önceki suçlar 163'e dayanak olmaz; aynı dosyada 162 ayrıca incelenir

Kadın 162 ve 163'e dayanarak dava açmıştır. İlk derece mahkemesi 162'ye dayalı davayı hak düşürücü süre, 163'e dayalı davayı ise erkeğin işlediği iddia edilen suçların evlilik tarihinden önceye ait olması nedeniyle reddetmiştir; Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetmiştir. Yargıtay 163 yönünden kararı onamıştır. Erkeğin yeğeninin kadının yüzüne kezzap attığı, olayın erkek tarafından yaptırıldığının

öğrenildiği ancak ne zaman öğrenildiğinin belli olmadığı ve tehdidin sürdüğü anlaşıldığından 162 yönünden kararı kadın yararına bozmuştur.

> *...davacı kadın vekilinin 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 163 üncü maddesine dayalı davasının reddi kararına yönelik temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Aynı olaylar birden çok boşanma sebebine uyabilir. Suç evlilikten önce işlenmişse 163 yolu kapanır; eşe yöneltilen saldırılar ve tehditler ise 162 veya 166 kapsamında ayrıca değerlendirilir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.03.2024 · E. 2023/5401 · K. 2024/2040

"Suç işleme nedeniyle boşanma" dilekçesi 163 davası olarak incelendi

Kadın, erkeğin uyuşturucu ticaretinden kesinleşmiş mahkûmiyeti bulunduğunu belirterek suç işleme nedeniyle boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi suçun evlenmeden önce işlendiğini ve eşlerin aynı suç nedeniyle birlikte yargılandıklarını belirterek davayı reddetmiştir. Kadın istinafta 163'e dayanmadığını, genel boşanma sebebini kastettiğini ileri sürmüştür; Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 163 üncü maddesi hükmüne göre boşanma kararı verebilmek için suç teşkil eden eylemin evlendikten sonra işlenmiş olması gerektiği yapılan yargılama ve toplanan delillerden tarafların davalının işlediği suç tarihinden sonra evlendikleri gibi aynı suç nedeniyle birlikte yargılandıkları, 4721 sayılı Kanun'un 163 üncü maddesine ilişkin şartların oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Dilekçede sebep açıkça yazılmalı ve 166'ya terditli olarak dayanılmalıdır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2020 · E. 2020/560 · K. 2020/1268

Ceza hükmü kesinleşmemişse ceza davasının sonucu beklenmelidir

Kadın öncelikle 163'e, olmadığı takdirde 166/1'e dayanarak dava açmıştır. Mahkeme 163'e göre boşanmaya karar verdi, Bölge Adliye Mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir. Erkek terör örgütüne üye olmak suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmişti, ancak hüküm kesinleşmemişti. Yargıtay, ceza dosyasının sonucu beklenerek önce 163 çerçevesinde değerlendirme yapılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Ceza Mahkemesinin boşanma davasına konu olan eylem hakkında maddi olayı tespit eden kararı, hukuk hakimini bağlar.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda terditli davada önce özel boşanma sebebinin incelenmesi, gerçekleşmezse delillerin 166'ya göre değerlendirilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.10.2025 · E. 2025/2470 · K. 2025/8940

Sürekli borçlanma haysiyetsiz hayat değildir; kesinleşmiş mahkûmiyet yoksa suç işleme sebebi oluşmaz

Kadın 163'e, olmadığı takdirde 166/1'e dayanarak dava açmıştır. İlk derece mahkemesi iki sebebe göre boşanmaya karar vermiştir; Bölge Adliye Mahkemesi erkeğin dolandırıcılık suçu işleyerek ve sürekli başkalarına borçlanarak haysiyetsiz hayat sürdüğünü kabul edip hükmü yalnız 163'e dayandırmıştır. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bölge Adliye Mahkemesince haysiyetsiz hayat sürme sebebine dayalı olarak tarafların boşanmalarına karar verilmişse de davalının sürekli borçlanma şeklindeki eylemlerinin haysiyetsiz hayat sürme sayılması doğru olmadığından haysiyetsiz hayat sürme sebebine dayalı boşanma kararı verilmesi de doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, suç işleme yönünden de dosyada küçük düşürücü bir suç nedeniyle kesinleşmiş ceza mahkûmiyeti bulunmadığını belirtmiş ve davanın 166'ya göre incelenmesini istemiştir.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.05.2024 · E. 2023/9150 · K. 2024/3738

Haysiyetsiz hayat için ilişkinin yaşam tarzı hâline gelmesi ve devamlılık gerekir

Kadın boşanma davası açmıştır; erkek birleşen davasında 163'e de dayanmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının başka bir erkekle ilişkisi ve güven sarsıcı davranışları nedeniyle erkeğin davasını haysiyetsiz hayat sebebiyle de kabul etmiştir. Yargıtay bu yönü bozmuştur; ancak kadının davasında verilen boşanma kararı kesinleştiğinden erkeğin bu davası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesini istemiştir.

> *...haysiyetsiz hayatın varlığından sözedilebilmesi ve bu sebeple boşanma kararı verilebilmesi için, başkalarıyla ilişkinin bir yaşam tarzı olarak benimsenmiş olması ve bu şekilde yaşamanın devamlılık göstermesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Tek bir ilişki veya güven sarsıcı davranışlar 166 kapsamında kusurdur. Haysiyetsiz hayat iddiası için davranışın süreklilik gösterdiğini ortaya koyan deliller gerekir.

16 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.07.2014 · E. 2014/3225 · K. 2014/15341

Sanal ortamda çok sayıda görüşme haysiyetsiz hayat değildir, ama 166'ya göre boşanma sebebidir

Erkek 163 ve 166/1'e dayanarak dava açmıştır; kadın da karşı dava açmıştır. Kadının başka erkeklerle cep telefonu ve sanal ortamda çok sayıda görüşme yaptığı soruşturma ve toplanan delillerle anlaşılmıştır; erkeğin de kadına ağır sözlerle hakaret ettiği ve evin kilidini değiştirdiği sabit görülmüştür. Yargıtay, kadının davranışlarını haysiyetsiz hayat için yeterli görmemiştir; ancak bu davranışların sadakat yükümlülüğünü ihlal ederek evlilik birliğini temelinden sarstığını belirterek erkeğin 166/1'e dayalı davasının, erkeğin de kusurlu olması nedeniyle kadının 166/2'ye dayalı davasının kabulü gerektiğine karar verdi ve hükmü bozmuştur.

> *Haysiyetsiz hayattan söz edilebilmesi ve bu sebeple boşanma kararı verilebilmesi için, başkalarıyla ilişkinin bir yaşam tarzı olarak benimsenmiş olması ve bu şekilde yaşamanın az veya çok devamlılık göstermesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Aynı ölçüt yeni tarihli kararlarda da kullanılmaktadır. Yazışma ve görüşmeler çok sayıda olsa da tek başına yaşam tarzı sayılmamış, 166 kapsamında ağır kusur olarak değerlendirilmiştir.

17 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.09.2024 · E. 2023/9693 · K. 2024/6488

Yaşam tarzı hâline gelen uyuşturucu kullanımı haysiyetsiz hayat sayıldı

Kadın, eşinin madde bağımlısı olduğunu, tedaviden sonuç alınamadığını ve uyuşturucu ticaretinden ceza aldığını ileri sürerek 163'e, olmadığı takdirde 166'ya dayanarak dava açmıştır. Erkek ceza mahkemesinde 2007'den beri madde bağımlısı olduğunu ikrar etmişti; ticaret suçundan verilen mahkûmiyet henüz kesinleşmemişti. İlk derece mahkemesi 163'e göre boşanmaya karar vermiştir; Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davalının uyuşturucu madde kullandığı ve bunu yaşam tarzı haline getirdiği ve tanık beyanlarından bu durumun davacı için çekilmez hal aldığı ve kadının bu durumu bilmeden evlendiği...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Kesinleşmemiş ceza hükmü; ikrar, tanık beyanları ve UYAP kayıtlarıyla birlikte değerlendirilmiştir.

18 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.03.2024 · E. 2024/2104 · K. 2024/1959

Evliyken farklı erkeklerle nişanlanan eş haysiyetsiz hayat sürmüş sayıldı

Erkeğe göre evlilik nişanlılıktan ileri gitmemişti; erkek birleşen davasında kadının haysiyetsiz hayat sürdüğünü ileri sürdü, kadın da 166'ya göre dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının evliyken birden fazla kez farklı erkeklerle nişanlandığını,

birçok erkekle makul bir sebep olmaksızın ıssız yerlere araçla gittiğini ve çevrede para karşılığı ilişkiye girdiği söylentisi çıktığını belirterek 163'e ve 166'ya göre boşanmaya, kadını ağır kusurlu sayıp erkek yararına tazminata karar vermiştir. Kadın kusurların söylentiye dayandığını ileri sürmüştür; Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...kadının haysiyetsiz hayat sürdüğü, evli iken birden fazla kez ve farklı erkekler ile nişanlandığı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Kararda tekrarlanan ve farklı kişilerle süren davranışlar belirleyici olmuştur.

19 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.04.2018 · E. 2016/14732 · K. 2018/4831

Eşin ilk evliliğinden olan kızıyla cinsel ilişki haysiyetsiz hayattır

Kadın yalnız 163'e dayanarak dava açmıştır. Mahkeme, erkeğin kadının ilk evliliğinden olan kızıyla cinsel ilişki yaşadığını kabul etmiştir. Kadın sözlü yargılama aşamasında zina ve 166'ya da dayandığını bildirmiştir; mahkeme bunu ıslah olarak kabul ederek 161 ve 163'e göre boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay 163'e göre boşanmayı onamıştır; ıslahın tahkikat bittikten sonra yapıldığını belirterek 161 yönünden kararı bozmuştur.

> *...davalı erkeğin davacı kadının ilk evliliğinden olan kızı ile cinsel ilişki yaşadığı ve bu eyleminin TMK'nun 163. maddesinde geçen haysiyetsiz hayat sürme niteliğinde olduğu...*

DEĞERLENDİRME Kararda ayrıca bir süreklilik tartışması yapılmamış, eylemin niteliği belirleyici olmuştur. Islah ancak tahkikat sona erinceye kadar yapılabilir (HMK m. 177/1).

20 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.11.2009 · E. 2009/16450 · K. 2009/19112

Başka kimlikle evlilik dışı birlikte yaşamak haysiyetsiz hayattır

Dava, 163'e dayalı haysiyetsiz yaşam sürme ve suç işleme sebebine dayanıyordu. Davalı eş resmî belgede sahtecilikten kesinleşmiş hükümle mahkûm edilmişti; ceza dosyasına göre başka bir kimliği kullanmış ve başka kişilerle bir süre evlilik dışı birlikte yaşamıştı. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir; Yargıtay kararı bozmuştur.

> *...bu nedenle haysiyetsiz yaşam sürmenin koşullarının gerçekleştiği ve onunla birlikte yaşaması davacıdan beklenemeyecek hale geldiği sabit olduğu halde, yazılı gerekçeyle davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Ceza dosyasındaki tespitler haysiyetsiz hayatın ispatında da kullanılabilir. Kararda suç ile yaşam biçimi birlikte değerlendirilmiştir.

21 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2024 · E. 2024/6758 · K. 2024/6690

Sosyal medyada başka erkeklerle yazışmak güven sarsıcıdır, haysiyetsiz hayat değildir

Erkek zina, haysiyetsiz hayat ve 166'ya dayanarak dava açmıştır; kadının başka kişilerle cinsel içerikli yazıştığını ve görüntü gönderdiğini ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesi kadının son bir yıldır sosyal medyada başka erkeklerle görüşüp açık fotoğraflarını göndererek güven sarsıcı davranışlarda bulunduğunu kabul etmiştir; kadını ağır kusurlu sayarak eşleri 166'ya göre boşadı, zina ve haysiyetsiz hayat davalarını reddetti ve velayeti babaya vermiştir. Yargıtay yalnız erkek yararına hükmedilen tazminatların azlığını bozma sebebi yaptı, diğer yönleri onamıştır.

> *...kadının ayrılmadan önceki son bir yıldır sosyal medyada başka erkeklerle görüşerek, açık fotoğraflarını göndererek güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Bu davranışlar ağır kusur sayılmış, ancak haysiyetsiz hayatın aradığı yaşam tarzı ve devamlılık ölçüsüne ulaşmamıştır.

22 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.09.2018 · E. 2016/21384 · K. 2018/9114

Terditli davada önce 163 incelenir ve hakkında mutlaka hüküm kurulur

Kadın 163'e, olmadığı takdirde 166/1'e dayanarak terditli dava açmıştır. Mahkeme 166/1'e dayalı davayı reddetti, 163'e dayalı istem hakkında hükümde bir açıklama yapmamıştır. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Dava terditli olarak açıldığına göre, davacı kadının özel boşanma sebebine dayalı istemi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Terditli davada mahkeme önce özel sebebi, sonra genel sebebi inceler. Özel sebep hakkında hüküm kurulmaması tek başına bozma sebebidir.

23 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.02.2024 · E. 2023/3629 · K. 2024/1379

163 davası kabul edilse de eşit kusurlu eş tazminat alamaz

Kadın 163'e, olmadığı takdirde 166'ya; erkek 161'e, olmadığı takdirde 166'ya dayanarak dava açtı ve davalar birleştirilmiştir. Kadının sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, erkeğin ise hırsızlıktan kesinleşmiş mahkûmiyetinin bulunduğu ve kadının başka bir erkekle fotoğraflarını onun izni olmadan kadının yakınlarına gönderdiği sabit görülmüştür. İlk derece mahkemesi kadının 163'e dayalı davasını kabul etmiştir; Bölge Adliye Mahkemesi kusurları birlikte değerlendirerek tarafları eşit kusurlu saydı. Yargıtay eşit kusur tespitini doğru bulup kadın yararına verilen tazminatlar yönünden kararı erkek yararına bozmuştur.

> *Ne var ki, eşit kusurlu eş yararına maddî ve manevî tazminata hükmedilemez.*

DEĞERLENDİRME 163'e göre boşanma kararı, davacının kusursuz sayılacağı anlamına gelmez. Birleşen davalarda tüm kusurlu davranışlar birlikte tartılır.

24 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2024 · E. 2023/5637 · K. 2024/2265

Eşi uyuşturucu ticaretinden 15 yıl alan erkek 163 davasını kazandı, ama ağır kusurlu bulundu

Erkek, uyuşturucu ticaretinden 15 yıl hapis cezası alan ve hükmü kesinleşen kadına karşı 163'e göre dava açmıştır; kadın da 166'ya göre karşı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi uzun hapis cezası nedeniyle ortak hayatın yeniden kurulamayacağını belirterek erkeğin davasını kabul etmiştir. Kadının davasında ise erkeğin şiddet uyguladığı, sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, eşi adına borç yaptığı ve gizlice çektiği çıplak fotoğraflarla onu tehdit ettiği sabit görülmüştür; erkek ağır, kadın hafif kusurlu sayıldı ve kadın yararına toptan yoksulluk nafakası ile manevi tazminata hükmedilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi istinafları reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davalının uzun süreli hapis cezasına mahkum olması nedeni ile taraflar arasında ortak hayatın yeniden tesisinin mümkün olamayacağı ve bu durumun davacı koca için çekilmez hal olduğu...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Suç işleyen eş, diğer eşin kusuru daha ağırsa yoksulluk nafakası ve tazminat alabilir.

25 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2023 · E. 2023/2591 · K. 2023/5804

Haysiyetsiz hayat süren anneye velayet çocukların üstün yararına aykırıdır

Karşılıklı boşanma davasında ilk derece mahkemesi, ayrılık sürecinde çocukların anneyle kalmak istemesini gözeterek velayeti anneye vermiştir. Uzman raporu ise çocukların anne yanında risk altında olacağını belirterek velayetin babaya verilmesini önermişti. Yargıtay, dosyaya yansıyan fotoğraflardan annenin haysiyetsiz hayat sürdüğünün anlaşıldığını belirterek velayet yönünden kararı baba yararına bozmuştur.

> *Tarafların ortak çocuklarının velâyetinin ebeveyn sorumluluklarını gereği gibi yerine getirmeyen, haysiyetsiz hayat süren ve çocuklar için iyi bir rol model olamayacağı anlaşılan anneye verilmesinin çocukların huzur ve gelişimini tehlikeye sokacağı ve üstün yararına aykırı olacağı anlaşılmış olup çocukların velâyetinin babaya verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME İdrak çağındaki çocukların görüşü alınır, ancak çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa görüşlerinin aksine karar verilebilir.

26 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.04.2024 · E. 2023/6358 · K. 2024/2909

Eşin kızına karşı cinsel istismar: 163 ile boşanma ve kişisel ilişki kurulmaması

Erkek, kadının önceki evliliğinden olan kızına karşı çocuğun cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından kesinleşmiş hükümle hapis cezasına mahkûm edilmişti. İlk derece mahkemesi erkeği tam kusurlu sayarak kadının 166'ya ve 163'e dayalı davalarını kabul etmiştir; velayeti anneye verdi, baba ile ortak çocuk arasında kişisel ilişki düzenlemedi, kadın yararına maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetti, Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davalı-davacı erkeğin küçük düşürücü bir suç işlediği ve bu sebeple onunla birlikte yaşaması kadından beklenemeyeceğinden birleşen davanın kabulüne...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı İlk Derece Mahkemesi gerekçesindendir. Suç çocuğa yönelmişse kişisel ilişki kurma hakkı TMK m. 324/2 uyarınca reddedilebilir.

27 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2015 · E. 2014/12620 · K. 2015/21007

163 sebebiyle boşanmada artık değerdeki pay azaltılamaz

Eşler 166/1-2 ve 163'teki haysiyetsiz hayat sürme sebeplerine göre boşanmıştı. Katılma alacağı davasında yerel mahkeme, boşanmanın davacının ağır kusuruyla sonuçlandığını belirterek TMK m. 236/2'ye göre davayı reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *...bu maddenin uygulanabilmesi için evliliği sona erdiren boşanma kararının "zina (TMK m. 161)" veya "hayata kast (TMK 162)" sebebine dayalı olarak verilmiş olması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Haysiyetsiz hayat veya küçük düşürücü suç sebebiyle boşanma, mal rejiminin tasfiyesinde payın azaltılması sonucunu doğurmaz. Mahkeme davanın esasına girerek katılma alacağını delillere göre belirlemelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 150:** Aldatma nedeniyle evlenmenin iptali.
- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 164:** Terk.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.

- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 176:** Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi, iradın kaldırılması.
- **TMK m. 182:** Çocuklar yönünden hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 236:** Artık değere katılma ve payın azaltılması.
- **TMK m. 323-324:** Kişisel ilişki ve sınırları.
- **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 53:** Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26, 165 ve 189:** Taleple bağlılık, bekletici sorun ve hukuka aykırı delil.

MADDE

164 A. Boşanma sebepleri IV. Terk

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğerini terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hâkim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eş, boşanma davası açabilir. Diğerini ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

(2) Davaya hakkı olan eşin istemi üzerine hâkim veya noter, esası incelemeden yapacağı ihtarda terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiği ve dönmemesi hâlinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur. Bu ihtar gerektiğinde ilân yoluyla yapılır. Ancak, boşanma davası açmak için belirli sürenin dördüncü ayı bitmedikçe ihtar isteminde bulunulamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılamaz.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla diğerini terk eder veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmezse, ayrılık en az altı ay sürmüş, devam ediyor ve hâkim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmışsa terk edilen eş boşanma davası açabilir (m. 164). Hukuk Genel Kurulu'na göre usulüne uygun ihtar bu davanın dava şartıdır; ihtarda iki aylık süre yerine "60 gün" gibi farklı bir süre verilmesi bile ihtarı geçersiz kılar.[1] Eşini kovan veya terke zorlayan eş kanunen terk etmiş sayılır ve terk sebebiyle

1 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
2 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2727, K. 2020/846.

dava açamaz.[2] 164'e dayalı bir dava açılmamışsa, eşin evi terk etmiş olması tek başına 166. maddedeki boşanma sebebini oluşturmaz.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Terk	Eşin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla ortak konuttan ayrılması veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmemesi.
Kanuni terk	Diğer eşi ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmesini engelleyen eşin de terk etmiş sayılması.
Eve dön ihtarı	Terk edilen eşin istemi üzerine hâkim veya noter tarafından terk eden eşe yapılan, iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiğini ve dönmemenin sonuçlarını bildiren uyarı; uygulamada terk ihtarı da denir.
Ortak konut	Eşlerin birlikte seçtikleri veya kanundaki hâllerde eşlerden birinin seçtiği ya da hâkimin belirlediği, oturmaya elverişli ve bağımsız konut.
Haklı sebep	İhtara rağmen ortak konuta dönmemeyi hukuken meşru kılan durum; ispat yükü dönmeyen eştedir.
Dava şartı	Mahkemenin davanın esasına girebilmesi için bulunması gereken ve kendiliğinden incelenen şart; terk davasında usulüne uygun ihtar.
Samimi ihtar	Boşanmayı değil, evlilik birliğini sürdürmeyi amaçlayan gerçek bir arzuyla gönderilen ihtar.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 132 nci maddesini karşılamaktadır. Maddede iki önemli değişiklik yapılmıştır. Yürürlükteki maddede üç ay olarak öngörülmüş olan terk süresi altı aya çıkarılmıştır. Sürenin uzatılması, ortak konutu terk etmiş olan eşe düşünme süresi olarak daha fazla zaman sağlayacaktır. Pek de önemli olmayan sebeplerle ortak konutu terk eden eşler, zaman geçtikçe yaptıkları davranışın doğru olmadığını, böyle bir sebeple evliliği sona erdirmenin giderilmesi (telafisi) mümkün olmayacak bir hata olacağını anlayacaklardır. Kaynak Kanunda bu süre iki yıl olarak öngörülmüştür. İkinci değişiklik ihtardan sonra dava açılabilmesi için aranan sürenin bir aydan iki aya çıkarılmış olmasıdır. Eğer davada hakkı olan eş, terk eden eşin eve dönmesinin yararlı olacağına inanıyorsa, mahkeme kanalıyla dördüncü ayın sonunda, iki ay içerisinde ortak konuta dönmesi için ihtarda bulunabilecektir. Maddede ayrıca bu ihtarın gerektiğinde ilân yoluyla da yapılmasına imkân tanınmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 72

Tasarı'da ikinci fıkranın son cümlesi "Şu kadar ki" ifadesiyle başlıyordu; Adalet Komisyonu bu ifadeyi "Ancak," olarak değiştirmiş, maddenin geri kalanını Tasarı'daki

3 Yargıtay 2. HD, 02.06.2021, E. 2021/2924, K. 2021/4292.

gibi kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 400). Tasarı'da ve 2002'de yürürlüğe giren metinde ihtarı yalnız hâkim yapabiliyordu; "veya noter" ibaresi 2011'de eklenmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan biri, evlenmenin kendisine tahmil ettiği vazifeleri ifa etmemek maksadiyle diğerini terkettiği veya muhik bir sebep olmaksızın evine dönmediği takdirde, ayrılık en az üç ay sürmüş ve devam etmekte bulunmuş ise diğeri boşanma davasında bulunabilir. Davaya hakkı olan tarafın talebi ile hakim, diğer tarafa bir ay zarfında evine avdet etmesini ihtar eder. Bu ihtar icabında ilan tarikiyle yapılır. Şu kadar ki boşanma davasını ikame için muayyen müddetin ikinci ayı hitam bulmadıkça ihtar talebinde bulunulamaz ve ihtar vukuunda bir ay bitmeden dava ikame olunamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 132 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 132	4721 sayılı Kanun m. 164
Ayrılık süresi	En az üç ay	En az altı ay
İhtar istemi	İkinci ay bitmedikçe istenemez	Dördüncü ay bitmedikçe istenemez
Dönüş için süre	Bir ay	İki ay
İhtarı yapan	Hâkim	Hâkim veya noter (2011'den beri)
Davayı açan	"Diğeri"	Terk edilen eş
Terke zorlama	Düzenlenmemişti	Terke zorlayan veya dönmeyi engelleyen eş de terk etmiş sayılır

Değişiklik durumu

6217 sayılı Kanun Resmî Gazete'de 14.04.2011 tarihinde yayımlanmış, ancak Kanun'un 32. maddesine göre bu değişiklik 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aynı Kanun'un 14. maddesiyle Noterlik Kanunu'na eklenen 71/A maddesi, terk eden eşin ortak konuta davet edilmesini noterlerin yapabileceği işlemler arasında saymıştır. Noter ihtarının şekli, 04.10.2011 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelikle düzenlenmiştir. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
01.10.2011	Birinci ve ikinci fıkralardaki "hâkim" ibarelerinden sonra "veya noter" ibareleri eklendi	6217 s. K. m. 19 ve m. 32 (RG 14.04.2011, sayı 27905)

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Yalnız terk edilen eş	TMK m. 164/1; Yargıtay HGK, K. 2012/1073
Terkin unsurları	Yükümlülükleri yerine getirmeme amacı, haklı sebep yokluğu, altı ay süren ayrılık	Yargıtay HGK, K. 2023/514
Kanuni terk	Terke zorlayan veya dönmeyi engelleyen eş terk etmiş sayılır ve terk davası açamaz	TMK m. 164/1; Yargıtay HGK, K. 2020/846
Ayrılık süresi	En az altı ay sürmüş ve dava tarihinde devam ediyor olmalı	TMK m. 164/1
İhtar zamanı	Ayrılığın dördüncü ayı bitmeden ihtar istenemez	TMK m. 164/2; Yargıtay 2. HD, K. 2009/7281
Dava zamanı	İhtarın tebliğinden sonra iki ay geçmeden dava açılamaz	TMK m. 164/2
İhtarı yapan	Aile mahkemesi (değişik iş) veya 01.10.2011'den beri noter	TMK m. 164/2; Noterlik K. m. 71/A; Yargıtay 2. HD, K. 2013/19258
İhtarın içeriği	Açık adres, anahtarın yeri, yol gideri, iki aylık süre ve dönmemenin sonuçları	Yargıtay HGK, K. 2008/117; Yönetmelik m. 8
Süre değiştirilemez	İki ay yerine "60 gün" yazılması ihtarı geçersiz kılar	Yargıtay HGK, K. 2008/117
Davet edilen konut	Birlikte seçilmiş veya kanuna uygun belirlenmiş, oturmaya elverişli ve bağımsız olmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2015/16447
Samimiyet	İhtar evliliği sürdürme arzusunun ürünü olmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2024/1593
İspat yükü	Dönmemekte haklı olduğunu davalı ispat eder; terkte haklı olmak yetmez	Yargıtay HGK, K. 2012/1073; Yargıtay 2. HD, K. 2015/21617
İkinci ihtar	İlk ihtarın iki ayı dolduktan sonra yeniden dört ay beklenir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/10061
Başka dava sürerken	Aleyhine boşanma davası açılan eş dava sürerken ayrı yaşamaya hak kazanır	Yargıtay 2. HD, K. 2014/25
Af	İhtar çeken eş, ihtardan önceki olayları affetmiş veya hoşgörüyle karşılamış sayılır	Yargıtay 2. HD, K. 2017/11
Davayı kabul	Terk davasında davalının davayı kabul beyanı sonuç doğurmaz	TMK m. 184; Yargıtay HGK, K. 2008/117

Konu	Kural	Dayanak
166 davasında terk	164'e dayalı dava yoksa terk vakıası tek başına kusur olarak yüklenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2026/1395
Tazminat	Terk edilmiş olmak kişilik haklarına saldırı sayılmaz; maddi tazminat şartları ayrıca incelenir	Yargıtay HGK, K. 2021/761; Yargıtay 2. HD, K. 2016/5627
Mal paylaşımı	Artık değerde payın azaltılması yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada mümkündür	TMK m. 236/2

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 132. maddesini karşılar ve iki önemli değişiklik içerir: terk süresi üç aydan altı aya, ihtardan sonra dava açılabilmesi için aranan süre bir aydan iki aya çıkarılmıştır. Gerekçeye göre sürenin uzatılması, ortak konutu terk eden eşe düşünme süresi sağlamak içindir. Eski Kanun'dan farklı olarak dava hakkı açıkça "terk edilen eşe" verilmiş, terke zorlayan veya dönmeyi engelleyen eşin de terk etmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır. 2011'de 6217 sayılı Kanunla ihtarın noter tarafından da yapılabilmesi sağlanmıştır. 1

DİKKAT

Terk davası çok sıkı şekil şartlarına bağlıdır. Yargıtay, ihtarın dört ay dolmadan istenmesi, farklı bir dönüş süresi verilmesi, tebliğin belgelenememesi veya bağımsız olmayan bir konuta davet gibi eksikliklerde işin esasına girmeden davanın reddini aramaktadır.[4] Buna karşılık yalnız 166. maddeye dayanan bir davada eşin evi terk etmiş olması tek başına kusur sayılmamaktadır.[5] Terk edilen eş hangi yolu izleyeceğini baştan planlamalıdır.

II. Terk Kavramı

- **Maddi ve usul şartları:** Hukuk Genel Kurulu'na göre terk sebebiyle açılan davalarda dava koşulları ile yargılama usulü iç içe geçmiştir; hâkim terk eyleminin maddi unsurlarını ve ihtarın usul şartlarını ayrı ayrı incelemelidir.[6] Aynı karara göre terk eylemi, evlilik birliğinin yüklediği yükümlülükleri yerine getirmeme amacı ve ortak hayata son verme kastı taşımalı, haklı ve hukuka uygun bir nedene dayanmamalı ve altı ay süreyle devam etmelidir.
- **Aynı ev içinde ayrılık:** Hukuk Genel Kurulu, öğretiden aktardığı görüşle, eşlerin aynı evde oturma ve yatak odalarını ayırmalarının terk sayılmadığını, eşlerden birinin diğerinin yakınlarıyla oturmayı reddetmesinin de terk olmadığını belirtmiştir.[7]

4 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
5 Yargıtay 2. HD, 10.02.2026, E. 2025/6860, K. 2026/1395.
6 Yargıtay HGK, 24.05.2023, E. 2022/400, K. 2023/514.

- **İzinle ayrılma:** Yargıtay, hasta babasına bakmak için kocasının izniyle baba evine giden kadının bu ayrılışını terk başlangıcı saymamış; terkin, kadının dönmeyeceğini söylediği tarihte gerçekleştiğini kabul etmiştir.[8]
- **Davayı kim açar:** Hukuk Genel Kurulu'na göre 743 sayılı Kanun'da dava hakkı "diğerine" tanınmışken 4721 sayılı Kanun dava açacak olanın terk edilen eş olduğunu açıkça belirtmiştir.[9]
- **Başlangıçtaki haklılık süresiz değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre başlangıçta evi terk etmekte haklı olan eşin bu haklılığı ona süresiz olarak konuta dönmeme hakkı vermez.[10]

III. Terke Zorlama ve Dönmeyi Engelleme

- **Kanuni terk:** Hukuk Genel Kurulu, eşini terke zorlayan veya dönmesini engelleyen eşin terk etmiş sayılmasını "kanuni terk" olarak adlandırmış; bu eşin gerçekte terk eden eş olduğunu, terk davası açma hakkı bulunmadığını ve davasının aktif husumet yokluğundan esastan reddedileceğini belirtmiştir.[11] Bu dosyada eşine sürekli hakaret eden ve onu evden kovan erkeğin noter aracılığıyla gönderdiği ihtara dayanan davası reddedilmiştir.
- **Terke zorlayanın ihtarı:** Hukuk Genel Kurulu, ihtar gönderdikten sonra eşi tarafından 166. maddeye göre dava açılan erkeğin, eşini ortak konutu terke zorladığı sabit olduğundan terk eden eş konumunda bulunduğunu belirterek 166'ya göre verilen boşanma kararını onamıştır.[12] Yargıtay başka bir kararında da eşini kovarak terke zorlayan eşin terk sebebiyle dava açamayacağını tekrarlamıştır.[13]
- **Ekonomik şiddet ve "kızınızı boşadım" sözü:** Hukuk Genel Kurulu, evine bakmayan, eşinin boğazını sıkan ve kadının dayısını arayarak kızlarını boşadığını söyleyip götürmelerini isteyen erkeğin kusurlu davranışları nedeniyle kadının terke zorlandığını kabul etmiştir.[14]
- **Hasta eşle ilgilenmemek:** Yargıtay, MS hastası eşinin tedavisiyle yeterince ilgilenmeyen ve onun ailesinin yanına dönmesine neden olan kocanın eşini terke zorladığını, gönderdiği ihtarın samimi olmadığını belirterek terk davasının reddi gerektiğine karar vermiştir.[15]

7 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2727, K. 2020/846.
8 Yargıtay 2. HD, 20.03.2013, E. 2013/4114, K. 2013/7662.
9 Yargıtay HGK, 05.12.2012, E. 2012/2-636, K. 2012/1073.
10 Yargıtay HGK, 16.01.2013, E. 2012/2-686, K. 2013/67.
11 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2727, K. 2020/846.
12 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1688, K. 2015/1032.
13 Yargıtay 2. HD, 22.02.2017, E. 2015/22498, K. 2017/1843.
14 Yargıtay HGK, 24.05.2023, E. 2022/400, K. 2023/514.
15 Yargıtay 2. HD, 24.12.2013, E. 2013/25412, K. 2013/30558.

- **Dönmek isteyeni eve almamak:** Yargıtay, ortak konuttan ayrıldıktan sonra noter aracılığıyla dönmek istediğini bildiren ve iki ay içinde eve gelen eşi içeri almayan kadının, diğer eşin ortak konuta dönmesini haklı bir sebep olmadan engellediğini kabul etmiştir; karar oyçokluğuyla verilmiş, karşı oyda terk eden eşin çektiği ihtarın sonuç doğurmayacağı savunulmuştur.[16]
- **Terke zorlanan eşin ihtarı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre terke zorlanan eş ihtar isterken, kendisinin ortak konuta tekrar dönmesini ve bunun için gerekli koşulların sağlanmasını terk etmiş sayılan eşten istemelidir.[17] Noter ihtarına ilişkin yönetmelik de terke zorlayan veya dönmeyi engelleyen eşe ihtar gönderilebileceğini öngörür.

IV. Süreler: Altı Ay, Dört Ay, İki Ay

- **Dört ay dolmadan ihtar:** Yargıtay'a göre ihtarın hukuki sonuç doğurabilmesi için ihtar isteğinden önceki dört ay içinde ihtar edilen eşin haklı bir sebep olmaksızın birlik dışında yaşamış olması gerekir; terk tarihinden itibaren dördüncü ay bitmeden istenen ihtar sonuç doğurmaz ve dava reddedilir.[18] Aynı sonuca ulaşan çok sayıda karar vardır.[19]
- **İhtardan sonra iki ay:** Kanun ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılamayacağını söyler. Yargıtay, ihtarın tebliğinden itibaren iki ay geçmeden açılan davanın reddini onamıştır.[20] Buna karşılık ihtardan sonra dört ay geçmediği gerekçesiyle davayı reddeden kararı, kanunun iki ay aradığını gözeterek bozmuştur.[21]
- **Süreler kendiliğinden gözetilir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre kanundaki süreler hâkim veya taraflarca değiştirilemez, karşı tarafça ileri sürülmese bile hâkim tarafından kendiliğinden gözetilmelidir.[22]
- **İkinci ihtar:** Yargıtay'a göre yeni bir ihtar çekmek isteyen eş, ilk ihtarın tebliğinden itibaren iki aylık sürenin dolmasını ve bundan sonra ayrıca dört aylık yeni bir ayrı yaşama süresinin geçmesini beklemelidir.[23]
- **Önceki boşanma davası:** Yargıtay'a göre aleyhine boşanma davası açılan eş dava sürerken ayrı yaşamaya hak kazanır; bu nedenle ihtarın geçerli olması için önceki davanın reddine ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren en az dört

16 Yargıtay 2. HD, 24.12.2013, E. 2013/12846, K. 2013/30720.
17 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2727, K. 2020/846.
18 Yargıtay 2. HD, 15.04.2009, E. 2008/4623, K. 2009/7281.
19 Yargıtay 2. HD, 10.02.2015, E. 2014/10013, K. 2015/1314; Yargıtay 2. HD, 08.06.2017, E. 2016/1616, K. 2017/7101.
20 Yargıtay 2. HD, 19.10.2010, E. 2009/15594, K. 2010/17175.
21 Yargıtay 2. HD, 16.09.2013, E. 2013/16415, K. 2013/20966.
22 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
23 Yargıtay 2. HD, 08.06.2011, E. 2011/9395, K. 2011/10061.
24 Yargıtay 2. HD, 13.01.2014, E. 2013/25833, K. 2014/25.

ay geçmelidir.[24] Önceki dava reddedilen bir terk davası olduğunda da dört aylık süre ret kararının kesinleşmesinden sonra aranmıştır.[25]

- **Nafaka davası:** Yargıtay, kadının tedbir nafakası davasının kocanın ihtar isteğinden önce açılmış olduğu dosyada, ihtar tarihinde kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunu ve dört aylık süre dolmadan istenen ihtarın iyiniyete dayalı sayılamayacağını belirtmiştir.[26]

V. İhtarı Yapacak Makam: Mahkeme ve Noter

- **Mahkeme:** Terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi bir çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/2-b-5). Uygulamada ihtar aile mahkemesinden değişik iş olarak istenir. Hukuk Genel Kurulu'na göre ihtarı yapan mahkeme olayın esasını ve isteğin haklı olup olmadığını incelemeden ihtar kararı vermekle yükümlüdür ve bu karar temyiz edilemez; ancak boşanma davasına bakan hâkim ihtarın kanundaki unsurları taşıyıp taşımadığını kendiliğinden incelemelidir.[27]
- **İhtar isteği reddedilemez:** Yargıtay, ihtar isteğinin yasal dayanağı olmayan gerekçelerle reddedilmesini bozmuş ve istek hâlinde hâkimin uyarı isteğini yerine getirmek zorunda olduğunun 27.03.1957 tarihli, 10/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla da vurgulandığını belirtmiştir.[28] Karar oyçokluğuyla verilmiş, karşı oyda dört ay dolmadan istenen ihtarın reddedilmesi gerektiği savunulmuştur. Bu İçtihadı Birleştirme Kararının tam metnine resmî kaynaklarda ulaşılamamıştır.
- **Noter:** 6217 sayılı Kanunla 164. maddeye "veya noter" ibaresi eklenmiş, Noterlik Kanunu'nun 71/A maddesi terk eden eşin ortak konuta davet edilmesini noterlerin yapabileceği işlemler arasında saymıştır. Yargıtay, noter ihtarını yetkili makamca yapılmadığı gerekçesiyle geçersiz sayan kararları bozmuştur.[29]
- **Noter ihtarının içeriği:** Yönetmeliğe göre noter ihtarı, gönderen ve gönderilen eşin kimlik ve adres bilgilerini, davet edilen ortak konutun adresini, dönüş için ve konuta kabul edilmeme hâlinde geri dönüş için gereken yol ve konaklama giderlerini karşılayacak paranın konutta teslim şeklinde gönderildiğine ilişkin açıklamayı, anahtarın bulunduğu yeri ve iki ay içinde dönülmezse 164. maddeye göre dava açılabileceğini içerir. İhtar Tebligat Kanunu'na göre tebliğ edilir.

25 Yargıtay 2. HD, 05.03.2013, E. 2012/19626, K. 2013/5705.
26 Yargıtay 2. HD, 11.10.2012, E. 2012/4909, K. 2012/24343.
27 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
28 Yargıtay 2. HD, 26.02.2009, E. 2007/17337, K. 2009/3324.
29 Yargıtay 2. HD, 08.07.2013, E. 2013/7001, K. 2013/19258; Yargıtay 2. HD, 28.09.2015, E. 2014/24761, K. 2015/16598.

- **İhtar kararı dosyaya getirilmeli:** Yargıtay, dava dilekçesinde dayanılan ihtarın noter veya mahkeme dosyası getirtilmeden karar verilmesini bozma sebebi saymıştır.[30]

VI. İhtarın Geçerlilik Şartları

- **İçerik:** Hukuk Genel Kurulu'na göre ihtar kararında davet edilen evin açık ve ayrıntılı adresi gösterilmeli, davet eden eş evde bulunmayacaksa anahtarın bulunduğu yer belirtilmeli, yol gideri konutta ödemeli olarak gönderilmeli ve iki ay içinde dönülmesi gerektiği ile dönmemenin sonuçları açıklanmalıdır.[31] Yeni tarihli bir kararda da davet edilen konutun adresi, dönüş süresi, ihtara uymamanın sonuçları, yol giderlerinin karşılanması ve kararın tebliği geçerlilik şartları olarak sayılmıştır.[32]
- **"60 gün" yazılması:** Hukuk Genel Kurulu, ihtarda "iki ay" yerine "60 gün" süre verilmesini kanunun emredici hükmüne aykırı bularak ihtarı geçersiz saymış ve davanın dava şartı yokluğundan reddi gerektiğini belirtmiştir.[33]
- **Tebliğ:** Yargıtay, noter ihtarı adresten ayrıldığı gerekçesiyle tebliğ edilmeden iade edilen ve tebliğin ne zaman, nasıl yapıldığı belli olmayan dosyada, davalının ihtarı aldığını söylemesine rağmen iki aylık sürenin geçip geçmediği anlaşılamadığı için ihtarı geçersiz saymıştır.[34] Buna karşılık davalı ihtarın kendisine tebliğ edilmediğini savunmamışsa, Yargıtay'a göre tebligattaki usulsüzlük kendiliğinden gözetilmez ve tebligat yapılmış sayılır.[35] Yol giderinin konutta ödemeli gönderildiği ve ihtarın Tebligat Kanunu'nun 21. maddesine uygun tebliğ edildiği bir dosyada da Yargıtay, aksi gerekçeyle verilen ret kararını bozmuştur.[36]
- **Yol gideri başkasına ödenmişse:** Yargıtay'ın karar düzeltme üzerine verdiği bir kararda, ihtara uyması için gönderilen yol masrafının kadınla aynı adı taşıyan başka bir kişiye ödendiği de dikkate alınmıştır.[37]
- **İlan yoluyla tebliğ:** Kanuna göre ihtar gerektiğinde ilân yoluyla yapılır. Yargıtay, eve dön ihtarının tebliğ edilemediği, kolluk araştırması yapılan ve tüm araştırmalara rağmen kadının adresi bulunamadığı için dava belgelerinin ilanen tebliğ edildiği terk dosyasında, lehine karar verilen erkeğin hileli davranışta bulunduğunun kabul edilemeyeceğini belirterek yargılamanın yenilenmesi davasının reddi gerektiğine karar vermiştir.[38]

30 Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2023/8065, K. 2024/5839.
31 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
32 Yargıtay 2. HD, 07.03.2024, E. 2023/4147, K. 2024/1593.
33 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
34 Yargıtay 2. HD, 23.10.2014, E. 2014/8867, K. 2014/20669.
35 Yargıtay 2. HD, 12.05.2015, E. 2014/22908, K. 2015/10022.
36 Yargıtay 2. HD, 27.03.2013, E. 2012/22724, K. 2013/8358.
37 Yargıtay 2. HD, 25.11.2013, E. 2013/23331, K. 2013/27534.

- **Başlığı ihtarname olan her belge terk ihtarı değildir:** Yargıtay, erkeğin noter aracılığıyla gönderdiği ve kadının onun ortak konuta girmesine ve çocuklarla görüşmesine engel olduğunu bildiren belgenin terk ihtarının şartlarını taşımadığını belirtmiştir.[39]

VII. Davet Edilen Konut Bağımsız Olmalı

- **Kural:** Yargıtay'a göre eşlerin birlikte seçtikleri veya kanundaki şartlarla eşlerden birinin seçtiği ya da hâkimin belirlediği, oturmaya elverişli ve bağımsız bir evleri yoksa terk eden eşin davranışı haklı sebebe dayanır; terk edilen eş diğerini bu kurallara uygun ortak konuta çağırmakla yükümlüdür.[40] Bu dosyada eşler davet edilen konutta hiç birlikte yaşamamıştı.
- **Kayınvalideyle aynı mutfak:** Yargıtay, tek mutfağı ve tek buzdolabı bulunan, kayınvalide ve başka bir eşten olan ergin çocukla oturulan konutun manevi bağımsızlığı olmadığını ve bu konuta yapılan davetin samimi olmadığını kabul etmiştir.[41]
- **Yeni kiralanan ev:** Yargıtay, bağımsız konut olmaması nedeniyle ayrılan kadını, kocanın tek başına kiraladığı yeni bir eve davet ettiği dosyada kadının ihtara uymamakta haklı olduğunu kabul etmiştir.[42] Hukuk Genel Kurulu'nun incelediği bir dosyada ise ikinci ihtarla yeni kiralanan eve yapılan davet kanuna uygun görülmemiş, ancak ilk ihtarın ortak konuta yapıldığı ve usulüne uygun olduğu belirlenmiştir.[43]
- **Tahliyeden sonra annesinin köy evi:** Yargıtay, tutuklu kaldığı dönemde eşi daha ucuz bir eve taşınan ve tahliyeden sonra köydeki annesinin yanına yerleşerek eşini oraya davet eden kocanın ihtarını geçersiz saymıştır.[44]
- **Yurt dışında çalışan eş:** Yargıtay'a göre yurt dışında çalışan ve orada oturan kocanın eşini çalıştığı yere değil de Türkiye'deki eve davet etmesi hâlinde ihtar hukuki sonuç doğurmaz.[45]
- **Bağımsız olmayan köy evi ve af:** Yargıtay, eşi istemediği hâlde kendi ayrı evlerinden bağımsız olmayan köy evine taşınan kocanın, ihtar göndermekle önceki olayları affetmiş sayılacağını da gözeterek tam kusurlu olduğunu kabul etmiştir.[46]

38 Yargıtay 2. HD, 14.05.2015, E. 2015/3568, K. 2015/10354.
39 Yargıtay 2. HD, 07.03.2024, E. 2023/4147, K. 2024/1593.
40 Yargıtay 2. HD, 28.09.2015, E. 2015/14288, K. 2015/16447.
41 Yargıtay 2. HD, 18.04.2006, E. 2006/5552, K. 2006/5766.
42 Yargıtay 2. HD, 25.11.2013, E. 2013/23331, K. 2013/27534.
43 Yargıtay HGK, 15.06.2021, E. 2017/2717, K. 2021/761.
44 Yargıtay 2. HD, 17.12.2013, E. 2013/17445, K. 2013/29861.
45 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2008/2154, K. 2009/4483.
46 Yargıtay 2. HD, 18.03.2013, E. 2013/4506, K. 2013/7213.

VIII. İhtarın Samimi Olması

- **Kural:** Yargıtay'a göre 164. madde gereğince çekilen ihtarın hukuki sonuç doğurması için samimi bir arzunun ürünü olması gerekir.[47] Bu dosyada koca ihtardan sonra eşini arayıp ihtarı sinirle çektiğini ve vazgeçtiğini söylemiş, eşler yeni bir ev tutmak üzere anlaşmış, ancak ev tutulmadan dava açılmıştı.
- **Salt boşanmak için ihtar:** Yargıtay, ihtardan sonra eşine "eve gelmen birşeyi değiştirmez" diyen ve eşini çağırdığı konutta erkek arkadaşlarını barındıran kocanın gerçekte barışma iradesiyle hareket etmediğini, salt boşanmayı sağlamak için ihtar çektiğini kabul etmiştir.[48]
- **İhtara uyan eşi eve almamak:** Yargıtay, davet üzerine eve giden kadını eve almayan kocanın ihtarında samimi olmadığını belirterek terk davasının reddi gerektiğine karar vermiştir.[49]
- **Başka biriyle yaşamak veya görüşmeyi sürdürmek:** Yargıtay, başka bir kadınla birlikte yaşayan kocanın ihtarını samimi saymamıştır.[50] Başka bir dosyada, kadın evden ayrıldıktan sonra da başka bir kadınla görüşmeyi sürdüren ve eşine dönmesi için ailesine sık gitmemesi gibi koşullar ileri süren kocanın ihtarı samimi bulunmamıştır.[51]
- **Uzun bekleme:** Yargıtay, ihtar isteğinden yaklaşık üç yıl sekiz ay sonra dava açılmasını ihtarın samimi olmadığının göstergesi saymış; ihtardan sonra açılıp kabul edilen bağımsız nafaka davasıyla kadının ayrı yaşamakta haklılığını kanıtladığını da belirtmiştir.[52]
- **Göstermelik dönüş:** Samimiyet dönen eşten de aranır. Yargıtay, ihtardan sonra eve dönen ve üç gün sonra eşi hakkında savcılığa şikâyette bulunup evden ayrılan kadının eve dönmekte samimi olmadığını, ortak yaşamın kurulmadığını belirterek terk davasının kabulü gerektiğine karar vermiştir.[53]
- **Aynı davada 166'ya da dayanmak:** Yargıtay, hem 164'e hem 166'ya dayanarak dava açan kocanın, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ileri sürdüğü için ihtarında samimi olmadığını ve ihtar gönderdiği için eşinin önceki kusurlarını affetmiş sayıldığını belirterek ret kararını onamıştır.[54]

IX. Haklı Sebep ve İspat Yükü

- **Davete uymamada haklılık:** Hukuk Genel Kurulu'na göre terk davasında ortak haneyi terk eden eş, terkte haklılığını değil davete uymamada haklılığını

47 Yargıtay 2. HD, 11.12.2012, E. 2012/10079, K. 2012/29935.
48 Yargıtay 2. HD, 07.03.2013, E. 2012/19682, K. 2013/6156.
49 Yargıtay 2. HD, 27.04.2006, E. 2006/5156, K. 2006/6380.
50 Yargıtay 2. HD, 03.07.2006, E. 2006/4659, K. 2006/10651.
51 Yargıtay 2. HD, 27.11.2012, E. 2012/8580, K. 2012/28405.
52 Yargıtay 2. HD, 25.04.2018, E. 2016/17490, K. 2018/5662.
53 Yargıtay 2. HD, 10.12.2020, E. 2020/3426, K. 2020/6373.
54 Yargıtay 2. HD, 02.07.2014, E. 2014/4749, K. 2014/15268.

kanıtlamalıdır; bu durumun ispat yükü davalıdadır.[55] Yargıtay'a göre terk davasının reddi için terkte haklı olmak yetmez, usulüne uygun ihtara rağmen haklı bir sebeple dönülmediği gerçekleşmelidir.[56]

- **Bu formülün sınırı:** Hukuk Genel Kurulu, terke zorlayan eşin açtığı davada, davalının eve dönmemekte haklı olduğunu kanıtlaması gerektiği yönündeki görüşün kurul çoğunluğunca benimsenmediğini açıkça belirtmiştir.[57] Yani ayrılığa ihtar gönderen eş sebep olmuşsa, dönmemede haklılık tartışmasına gelinmeden dava reddedilir.
- **Eski olaylar ve kayınvalide:** Yargıtay, ihtar talebinden dört aydan daha önce yaşanan ve kocanın bulunmadığı sırada kayınvalide ve kayınpederle kadın arasında geçen olayın kocanın sorumluluğunu doğurmadığını, kadının dönmemekte haklı olduğunu ispatlayamadığını belirtmiştir.[58]
- **Nafaka kararıyla belirlenen haklılık:** Yargıtay, kadının TMK m. 197'ye dayanan nafaka davasında ayrı yaşamakta haklı olduğu hükümle belirlenmişse, kadının altı aylık süre içinde haklı sebeple birlik dışında bulunduğunu kabul etmiştir.[59]
- **Nafaka davası tek başına yetmeyebilir:** Hukuk Genel Kurulu ise nafaka davasının açılmasından dört ay geçtikten sonra ihtar istenen bir dosyada, nafaka davasının varlığı nedeniyle kadının eve dönmemekte haklı sayılmasını yerinde görmemiştir.[60]
- **Nafaka davasının zamanı:** Yargıtay'a göre nafaka hükmü, lehine nafakaya hükmedilenin ancak o davanın tarihi itibarıyla ayrı yaşamakta haklı olduğunu gösterir; dört aylık ayrılık döneminden önce açılan nafaka davası terk davasına engel değildir, aksi görüş nafaka alan eş hakkında hiç terk davası açılamaması sonucunu doğurur.[61]
- **Cevap vermeyen davalı:** Yargıtay'a göre davaya cevap vermeyen davalı dava dilekçesindeki vakıaları inkâr etmiş sayılır, ancak bağımsız konut temin edilmediği gibi yeni bir vakıayı ileri süremez; mahkeme de bu gerekçeyle davayı reddedemez, çünkü davete uymamanın haklı sebebe dayandığının ispat yükü davalıdadır.[62]
- **Tanıklar süresinde gösterilmeli:** Yargıtay, cevap ve ikinci cevap dilekçelerinde tanık deliline dayanılmamışsa sonradan bildirilen tanığın beyanıyla davalının ihtara uymamakta haklı sayılamayacağını belirterek önceki bozma kararını kaldırmış ve terk davasının kabulünü onamıştır.[63]

55 Yargıtay HGK, 05.12.2012, E. 2012/2-636, K. 2012/1073.
56 Yargıtay 2. HD, 17.11.2015, E. 2015/4855, K. 2015/21617.
57 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2727, K. 2020/846.
58 Yargıtay 2. HD, 17.11.2015, E. 2015/4855, K. 2015/21617.
59 Yargıtay 2. HD, 29.09.2011, E. 2011/13510, K. 2011/14466.
60 Yargıtay HGK, 13.02.2008, E. 2008/2-136, K. 2008/117.
61 Yargıtay 2. HD, 25.03.2019, E. 2017/6538, K. 2019/3363.
62 Yargıtay 2. HD, 11.07.2017, E. 2017/656, K. 2017/8751.
63 Yargıtay 2. HD, 07.11.2018, E. 2018/916, K. 2018/12666.

X. İhtar ve Af

- **Kural:** Yargıtay'a göre bir eş terk ihtarı çekmekle eşinin ihtar istek tarihinden önceki kusurlu davranışlarını affetmiş, en azından hoşgörüyle karşılamış olur; bu olaylar 166. maddeye dayalı davada boşanma sebebi olarak kabul edilemez.[64] Aynı ilke eski tarihli kararlarda da yer almaktadır.[65]
- **İhtar geçersiz olsa bile:** Yargıtay'a göre terk ihtarının geçersiz olması bu sonucu değiştirmez; ihtardan önceki olaylar affedilmiş sayılır.[66]
- **Sonradan 166 davası açan eş:** Yargıtay, eşine eve dön çağrısı gönderdikten sonra 166. maddeye göre dava açan kocanın, eşinin önceki kusurlarını affettiğini, sonrasında yeni bir olay da ispatlanamadığından kadının kusursuz sayılması gerektiğini belirterek kocanın davasının reddi gerektiğine karar vermiştir.[67]
- **Her belge af sayılmaz:** Yargıtay, terk ihtarı şartlarını taşımayan ve af iradesi içermeyen bir noter belgesinden erkeğin eşinin tüm kusurlarını affettiği sonucunun çıkarılamayacağını belirtmiştir.[68]
- **Kesinleşen ret gerekçesi:** Yargıtay, önceki terk davası "ihtar isteğinin samimi olmadığı, davalının dönmemekte haklı olduğu" gerekçesiyle reddedilip kesinleşmişse, bu gerekçe karşısında davalıya evlilik birliğini yeniden başlatmak için girişimde bulunmaması nedeniyle de kusur yüklenemeyeceğini belirtmiştir.[69]

XI. Evlilik Birliğinin Sarsılması Davasında Evi Terkin Kusur Değeri

- **Yerleşik görüş:** Yargıtay'a göre eşlerden birinin evlilik yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla diğerini terk etmesi terk edilene 164'e göre boşanmayı isteme hakkı verirse de, terk olgusu tek başına 166/1. maddedeki boşanma sebebini oluşturmaz.[70]
- **Kusur olarak yüklenemez:** Yargıtay'a göre davacının 164'e dayalı açılmış bir davası yoksa, eşin evi terk etmesi ona kusur olarak yüklenemez.[71] Bu yönde 2017'den bu yana verilmiş başka kararlar da vardır.[72]

64 Yargıtay 2. HD, 09.01.2017, E. 2015/21712, K. 2017/11.
65 Yargıtay 2. HD, 03.03.2008, E. 2007/5522, K. 2008/2601.
66 Yargıtay 2. HD, 08.05.2014, E. 2013/26583, K. 2014/10696.
67 Yargıtay 2. HD, 03.07.2013, E. 2013/6409, K. 2013/18712.
68 Yargıtay 2. HD, 07.03.2024, E. 2023/4147, K. 2024/1593.
69 Yargıtay 2. HD, 22.01.2014, E. 2013/18903, K. 2014/1137.
70 Yargıtay 2. HD, 02.06.2021, E. 2021/2924, K. 2021/4292.
71 Yargıtay 2. HD, 23.11.2021, E. 2021/7597, K. 2021/8687; Yargıtay 2. HD, 10.02.2026, E. 2025/6860, K. 2026/1395.
72 Yargıtay 2. HD, 06.03.2017, E. 2015/23063, K. 2017/2369; Yargıtay 2. HD, 23.03.2022, E. 2022/353, K. 2022/2789; Yargıtay 2. HD, 25.12.2023, E. 2023/2521, K. 2023/6447; Yargıtay 2. HD, 01.07.2025, E. 2024/8501, K. 2025/6723; Yargıtay 2. HD, 16.10.2025, E. 2025/1773, K. 2025/8899; Yargıtay 2. HD, 16.12.2025, E. 2025/4585, K. 2025/11327.

- **Başka kusur yoksa dava reddedilir:** Bu kararlarda terk dışında davalıya yüklenebilecek başka bir kusur ispatlanamamışsa 166'ya dayalı davanın reddi gerektiği belirtilmiştir.[73]
- **Dava sırasında ölüm:** Yargıtay, davacı eşin ölümünden sonra kusur tespiti için davaya devam eden mirasçıların dosyasında da, ölen eşin 164'e dayalı bir davası bulunmadığından sağ kalan eşe terk vakıasının kusur olarak yüklenemeyeceğine karar vermiştir.[74] Bu tespit, sağ kalan eşin yasal mirasçılığını doğrudan etkiler (TMK m. 181/2).
- **Terk davasında 166'ya göre karar verilemez:** Yargıtay, yalnız 164'e dayanan ve ıslahla değiştirilmeyen davada mahkemenin 166. maddeye göre karar vermesini doğru bulmamıştır.[75]
- **İhtardan sonra açılan 166 davası:** Yargıtay'a göre terk davası kabul edilirse kadının eve dönmemekte haklı olmadığı sabit olacağından, ihtardan sonra boşanma sebebi olacak yeni bir vakıa kanıtlanmadıkça kadının 166'ya dayalı davasının da reddi gerekir.[76]

XII. Kusur, Tazminat ve Nafaka

- **Mutlak sebebin sonucu:** Hukuk Genel Kurulu'na göre mutlak bir boşanma sebebine dayanan davada şart gerçekleşince hâkim ortak hayatın çekilmezliğini incelemeden boşanmaya karar verir ve tarafların başka kusurlu davranışlarını dikkate alamaz; ayrıca bağımsız bir boşanma davası bulunmayan davalı, tazminat ve yoksulluk nafakası isteyemez.[77]
- **Manevi tazminat:** Hukuk Genel Kurulu'na göre terk sebebiyle verilen boşanmada boşanmaya sebep olan olay davalının haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmemesidir; terk edilmiş olmak kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığından manevi tazminata hükmedilemez.[78]
- **Maddi tazminat:** Yargıtay ise terk sebebiyle boşanmada davalıyı tam kusurlu sayarak terk edilen eş yararına 174/1. maddeye göre uygun miktarda maddi tazminat takdir edilmesi gerektiğine karar vermiştir.[79]
- **Terke zorlayan eşin sorumluluğu:** Terke zorlama sabit olduğunda sonuç tersine döner; Yargıtay, eşini aile bireyleriyle yaşamaya zorlayan ve annesiyle tartışma olursa valizini alıp çıkmasını söyleyen kocayı tamamen kusurlu say-

73 Yargıtay 2. HD, 10.02.2026, E. 2025/6860, K. 2026/1395.
74 Yargıtay 2. HD, 20.01.2026, E. 2025/5938, K. 2026/603.
75 Yargıtay 2. HD, 16.11.2015, E. 2015/6714, K. 2015/21393.
76 Yargıtay 2. HD, 17.11.2015, E. 2015/4855, K. 2015/21617.
77 Yargıtay HGK, 24.05.2023, E. 2022/400, K. 2023/514.
78 Yargıtay HGK, 15.06.2021, E. 2017/2717, K. 2021/761.
79 Yargıtay 2. HD, 22.03.2016, E. 2015/14848, K. 2016/5627.
80 Yargıtay 2. HD, 25.11.2013, E. 2013/23331, K. 2013/27534.

mıştır.[80] MS hastası eşiyle ilgilenmeyen kocanın dosyasında da kadın yararına maddi ve manevi tazminat verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[81]

- **Yoksulluk nafakası:** Yoksulluk nafakası, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eşe verilir (TMK m. 175). Yargıtay, kendi gönderdiği ihtarla kocasının önceki kusurlarını affetmiş sayılan ve boşanmaya neden olan olaylarda tamamen kusurlu bulunan kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[82]
- **Mal paylaşımı:** Artık değerdeki payın azaltılması veya kaldırılması yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada mümkündür (TMK m. 236/2). Terk sebebiyle boşanma bu sonucu doğurmaz; katılma alacağı genel hükümlere göre hesaplanır.

UYGULAMA NOTU

Ayrılık tarihi ve ayrılığın nasıl gerçekleştiği belgelenmeli; ihtar dördüncü ay dolduktan sonra istenmeli ve tebliğden sonra iki ay geçmeden dava açılmamalıdır. İhtarda ortak konutun açık adresi, anahtarın yeri, yol gideri, iki aylık süre ve dönmemenin sonuçları eksiksiz yer almalıdır; noter ihtarında tebliğ şerhi ve PTT makbuzu saklanmalıdır. Davet edilen konut eşlerin birlikte seçtiği, oturmaya elverişli ve bağımsız bir ev olmalıdır; kayınvalideyle aynı mutfağın paylaşıldığı ev veya yurt dışında çalışırken Türkiye'deki ev yetmeyebilir. İhtardan sonra şiddet, hakaret veya çelişkili sözler ihtarın samimiyetini ortadan kaldırabilir; ihtara uyup gelen eş eve alınmalıdır. İhtar göndermenin ihtardan önceki olayları affetmek sayılacağı gözden kaçırılmamalıdır. Terk davalı eşten kaynaklanmıyor, ayrılığa diğer eşin davranışları yol açmışsa terke zorlama savunması delillerle desteklenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.05.2023 · E. 2022/400 · K. 2023/514

Terkin maddi unsurları ve terke zorlanan eş

Kadın evlilik birliğinin sarsılması, erkek terk sebebiyle dava açmıştır. Erkek evine bakmamış, işlerde sebat etmemiş, bir tartışmada eşinin boğazını sıkmış ve kadının dayısını arayıp kızlarını boşadığını söyleyerek götürmelerini istemişti; eşler bir süre sonra yeniden bir araya gelmiş, kadın dört ay sonra ailesinin yanına dönmüştü. Hukuk Genel Kurulu, erkeğin kusurlu davranışları nedeniyle kadının terke zorlandığını kabul ederek direnme kararını bozmuştur.

> *"Maddi hukuk açısından "terk eylemi" evlilik birliğinin yüklediği yükümlülükleri yerine getirmeme maksadı ve ortak hayata son verme kastı taşımalı, haklı ve*

81 Yargıtay 2. HD, 24.12.2013, E. 2013/25412, K. 2013/30558.
82 Yargıtay 2. HD, 08.05.2014, E. 2013/26583, K. 2014/10696.

hukuka uygun bir nedene dayanmamalı ve son olarak altı ay süreyle devam ediyor olmalıdır.

DEĞERLENDİRME Aynı kararda terke zorlayan eşin terk davası açamayacağı ve bağımsız bir boşanma davası bulunmayan davalının tazminat ve yoksulluk nafakası isteyemeyeceği de belirtilmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.03.2013 · E. 2013/4114 · K. 2013/7662

İzinle ayrılma terk başlangıcı sayılmaz

Koca, eşinin babasına bakmak için kendi izniyle baba evine gittiğini ihtar ve dava dilekçesinde bizzat anlatmıştı; kadın sonra telefonda dönmeyeceğini söylemişti. Koca bu tarihten dört ay geçmeden ihtar istemiştir. Yargıtay, izinle ayrılmanın dört aylık süreye başlangıç alınamayacağını, terkin kadının dönmeyeceğini söylediği tarihte gerçekleştiğini ve ihtarın bu tarihe göre de erken istendiğini belirterek ret kararını onamıştır.

> *Bu açıklama karşısında davalının kocasının izni ve isteğiyle evden ayrılışı, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacına matuf olmadığına göre 10.04.2010 tarihi dört aylık süreye başlangıç olarak alınamaz.*

DEĞERLENDİRME Terkin başladığı tarih, ayrılmanın amacına göre belirlenir. Ortak kararla veya izinle yapılan ayrılıklarda sürenin başlangıcı ayrıca kanıtlanmalıdır.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.11.2020 · E. 2017/2727 · K. 2020/846

Kanuni terk: eşini kovan eş terk davası açamaz

Otuz yılı aşkın evli olan erkek, noter aracılığıyla eşine eve dön ihtarı göndererek terk davası açmıştır. Kadın, eşinin kendisine sürekli ağır hakaretler ettiğini ve son olarak evden kovduğunu savunmuştur. Yerel mahkeme davayı reddetti, Özel Daire bozdu, yerel mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, erkeğin eşini terke zorladığını ve gerçekte terk eden eş olduğunu belirterek ret kararını isabetli bulmuştur.

> *Buradaki "terk etmiş sayılma hâli" kanunun kabul ettiği bir hukuki sonuç olması sebebiyle "kanuni terk" olarak isimlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu'na göre terke zorlayan eşin davası aktif husumet yokluğundan esastan reddedilir. Görüşmeler sırasında davalının eve dönmemekte haklı olduğunu kanıtlaması gerektiği yönündeki görüş çoğunlukça benimsenmemiştir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.03.2015 · E. 2013/1688 · K. 2015/1032

İhtar gönderen eş terke zorlamışsa terk edilen eş değildir

Erkek eşine terk ihtarı göndermiştir; kadın ihtarın tebliğinden sonra 166. maddeye göre dava açmıştır. Özel Daire, ihtardan sonra 166 davası açılmasının dürüstlük kuralıyla bağdaşmadığını belirterek terk davasının kabulü gerektiğini söylemişti. Hukuk Genel Kurulu, erkeğin eşini ortak konutu terke zorladığının tanık beyanlarıyla sabit olduğunu belirterek 166'ya göre verilen boşanma kararını onamıştır.

> *Bu açıklamalar karşısında terke dayalı boşanma davasında dava açma hakkı, kanunun açık deyimiyle sadece terk edilen eşe ait bulunduğundan, diğer eşi ortak konutu terke zorlayan veya ortak konuta dönmesini engelleyen eş "terk eden eş" konumunda olmakla, terk nedeniyle boşanma davası açma hakkı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME İhtarı kimin gönderdiği değil, ayrılığa kimin sebep olduğu belirleyicidir. Terke zorlanan eş ihtara rağmen 166'ya göre boşanabilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.12.2013 · E. 2013/25412 · K. 2013/30558

MS hastası eşiyle ilgilenmeyen eşin ihtarı samimi değildir

Koca terk davası, kadın 166'ya dayanan dava açmıştır. MS hastası olan kadın, kocasının tedavisiyle yeterince ilgilenmemesi üzerine baba evine gitmek zorunda kalmıştı. Yargıtay ilk incelemede kararı kısmen onamış, kısmen bozmuştu; kadının karar düzeltme istemi üzerine bu kararını tamamen kaldırdı, kocanın eşini terke zorladığını ve tam kusurlu olduğunu belirterek terk davasının reddi ile kadın yararına tazminat verilmesi gerektiğine karar vermiştir.

> *MS hastası olan eşinin tedavisi ile yeterince ilgilenmeyerek, eşinin ailesinin yanına dönmesine neden olan davacı-davalı kocanın, gönderdiği ihtar samimi olmadığından, davacı-davalı kocanın terk hukuki sebebine (TMK 164) dayalı olarak açtığı boşanma davasının reddi yerine kabulü usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Terke zorlama yalnız kovma veya şiddetle olmaz; hasta eşin bakım ve tedavisinin ihmal edilmesi de ayrılığı haklı kılabilir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.12.2013 · E. 2013/12846 · K. 2013/30720

Dönmek isteyen eşi eve almamak dönmeyi engellemektir

Ortak konuttan ayrılan ve açtığı boşanma davası reddedilen eş, noter aracılığıyla ortak konuta dönmek istediğini bildirdi ve iki aylık süre içinde eve gitmiştir; diğer eş onu eve almamıştır. Yerel mahkeme terk davasını reddetmiştir. Yargıtay, diğer eşin haklı bir sebep olmadan dönmeyi engellediğini belirterek kararı oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Bu durumda davalının haklı bir sebep olmaksızın davacının ortak konuta dönmesini engellediği sabittir.*

DEĞERLENDİRME Karşı oyda, ayrılan eşin gönderdiği ihtarın sonuç doğurmayacağı, eve alınmadığı tarihten itibaren dört ay geçtikten sonra yeni bir ihtar çekilmesi gerektiği savunulmuştur. Bu durumda en güvenli yol, eve alınmama olayını belgeleyip yeni bir ihtar istemektir.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.02.2008 · E. 2008/2-136 · K. 2008/117

İhtar dava şartıdır; "60 gün" yazılan ihtar geçersizdir

Koca, dokuz aydır babasının yanında kalan eşine mahkemeden ihtar gönderdi ve iki ay geçtikten sonra terk davası açmıştır. İhtar kararında dönüş süresi "60 gün" olarak yazılmıştı. Hukuk Genel Kurulu, kanundaki iki aylık sürenin hâkim veya taraflarca değiştirilemeyeceğini belirterek ihtarı geçersiz saydı ve davanın dava şartı yokluğundan reddi gerektiği gerekçesiyle ret kararını değişik gerekçeyle onamıştır.

> *Dolayısıyla, hakim tarafından yapılan "ihtar", terk sebebine dayalı boşanma davasının, dava şartıdır.*

DEĞERLENDİRME Kararda ihtarın içermesi gereken unsurlar (açık adres, anahtarın yeri, yol gideri, iki aylık süre, sonuçlar) sayılmış; terk davasında davayı kabul beyanının sonuç doğurmadığı da belirtilmiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.04.2009 · E. 2008/4623 · K. 2009/7281

Dördüncü ay bitmeden istenen ihtar sonuç doğurmaz

Koca, eşinin ortak konutu terk ettiğini bildirdiği tarihten dört ay geçmeden mahkemeye başvurarak ihtar istemiştir. Mahkeme terk davasını kabul etmiştir. Yargıtay, ihtarın geçersiz olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

> *İhtarın hukuki sonuç doğurabilmesi için, ihtar isteğinden önceki dört ay içinde, ihtar edilen eşin haklı bir sebep olmaksızın birlik dışında yaşadığının gerçekleşmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Dört ay terk tarihinden itibaren hesaplanır. Davacının kendi dilekçesinde gösterdiği terk tarihi de bu hesapta esas alınır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2011 · E. 2011/9395 · K. 2011/10061

İkinci ihtar için yeniden dört ay beklenir

Koca eşine bir ihtar gönderdi, tebliğden sonra iki aylık süre dolmuştur. Bundan iki ay sonra ikinci bir ihtar gönderdi ve buna dayanarak dava açmıştır. Yargıtay, ikinci ihtarın dört aylık yeni ayrılık süresi dolmadan gönderildiğini belirterek kararı bozmuştur.

> *Yeni bir ihtar çekerek, bu ihtara dayalı olarak terk nedenli boşanma davası açmak isteyen eşin; ilk ihtarın davalıya tebliğ tarihinden başlayarak belirtilen iki aylık bekleme/değerlendirme süresinin geçmesini ve bu sürenin tamamlanmasından sonra ayrıca dört aylık yeni bir ayrı yaşama süresinin de geçmiş olmasını beklemesi gereklidir.*

DEĞERLENDİRME İlk ihtarın iki aylık süresi içinde davalı haklı sebep olmadan birlik dışında yaşamış sayılmaz. İlk ihtara dayanılarak dava açılmadıysa yeni ihtarın zamanı buna göre hesaplanmalıdır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.01.2014 · E. 2013/25833 · K. 2014/25

Boşanma davası sürerken ayrı yaşamak haklıdır

Koca daha önce 166'ya dayanarak dava açmış, dava reddedilip kesinleşmişti. Ret kararının kesinleşmesinden dört ay geçmeden eşine ihtar gönderdi ve terk davası açmıştır. Yargıtay, ret kararının kesinleşmesinden itibaren dört ay geçmeden istenen ihtarın geçersiz olduğunu belirterek ret kararını değişik gerekçeyle onamıştır.

> *Aleyhine boşanma davası açılan eş bu dava sürerken ayrı yaşamaya hak kazanır.*

DEĞERLENDİRME Önceki davanın sürdüğü dönem terk süresine sayılmaz. Dört ay, önceki davadaki hükmün kesinleştiği tarihten itibaren hesaplanır.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.07.2013 · E. 2013/7001 · K. 2013/19258

Noter terk ihtarı yapmaya yetkilidir

Koca, eşine İzmir'deki bir noterlik aracılığıyla eve dön ihtarı gönderip terk davası açmıştır. Yerel mahkeme, ihtarın yetkili makam tarafından yapılmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay, 6217 sayılı Kanunla Noterlik Kanunu'na eklenen 71/A maddesine dikkat çekerek kararı bozmuştur.

> *Açıklanan Kanun maddesi gereğince noterler terk ihtarı çekme konusunda yetkili makam olduklarından mahkemece Türk Medeni Kanununun 164. maddedeki diğer koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği yönünden tarafların gösterdiği delillerin değerlendirilip, gerçekleşecek sonucuna göre boşanma talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Noter ihtarı 01.10.2011'den beri mümkündür. Noter ihtarı da mahkeme ihtarı gibi içerik, süre ve tebliğ şartlarını taşımalıdır.

12 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.10.2014 · E. 2014/8867 · K. 2014/20669

Tebliğ belgelenemiyorsa ihtar geçersizdir

Noter ihtarı, davalı adresten ayrıldığı gerekçesiyle tebliğ edilmeden geri dönmüştür. Davalı duruşmada ihtarı aldığını söylemiştir. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir. Yargıtay, tebliğin nasıl ve ne zaman yapıldığı belli olmadığı için iki aylık sürenin geçip geçmediğinin anlaşılamadığını belirterek ret kararını bu gerekçeyle onamıştır.

> *Her ne kadar davalı eve dön ihtarının kendisine tebliğ edildiğini belirtilmiş ise de, tebligatın ne şekilde ve ne zaman yapıldığı, 2 aylık sürenin geçip geçmediği belli olmamakla...*

DEĞERLENDİRME İki aylık süre tebliğ tarihinden hesaplandığından tebliğ tarihi belgelenmelidir. Tebliğ edilemeyen ihtar için adres araştırması veya ilan yoluna gidilmelidir.

13 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.03.2024 · E. 2023/4147 · K. 2024/1593

İhtarın geçerlilik şartları ve samimiyet

Karşılıklı boşanma davalarında Bölge Adliye Mahkemesi, erkeğin noter aracılığıyla gönderdiği bir yazıyı birlikte yaşama talepli ihtar sayarak erkeğin kadını affettiğini kabul etmiş ve erkeği tam kusurlu bulmuştu. Yazı ise kadının, erkeğin ortak konuta girmesine ve çocuklarla görüşmesine engel olduğunu bildiriyordu. Yargıtay, bu belgenin terk ihtarının şartlarını taşımadığını, af iradesi de içermediğini belirterek kusur belirlemesini bozmuştur.

> *Diğer yandan ihtar kararının boşanmayı değil de evlilik birliğini sürdürmeyi amaçlayan samimi bir arzunun ürünü olması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda davet edilen konutun adresi, dönüş süresi, ihtara uymamanın sonuçları, yol giderlerinin karşılanması ve tebliğ geçerlilik şartları olarak sayılmıştır.

14 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.09.2015 · E. 2015/14288 · K. 2015/16447

Hiç birlikte yaşanmamış eve davet geçersizdir

Eşler 8-10 yıldır ayrıydı; erkek yıllar önce ortak konuttan ayrılıp babasına ait eve yerleşmişti. Erkek eşini, taraflarının hiç birlikte yaşamadığı bu eve davet ederek terk davası açtı ve dava kabul edilip onanmıştır. Yargıtay, kadının karar düzeltme istemi üzerine onama kararını kaldırdı ve ihtarın geçersiz olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.

> *Tarafların birlikte seçtikleri (TMK.md.186) veya Türk Medeni Kanununun 188.maddesi şartlarının oluşması sebebiyle eşlerden birinin seçtiği, ya da hakim*

tarafından belirlenen (TMK.md.195) hallerine uygun, oturmaya elverişli, bağımsız bir evleri yoksa , terk eden eşin bu davranışı haklı sebebe dayanır.

DEĞERLENDİRME Terk edilen eş diğerini kanuna uygun ortak konuta çağırmakla yükümlüdür. Konut seçiminde anlaşılamıyorsa hâkimin müdahalesi istenebilir (TMK m. 195).

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2006 · E. 2006/5552 · K. 2006/5766

Kayınvalideyle aynı mutfağın paylaşıldığı ev bağımsız değildir

Koca eşini, kayınvalide ve başka bir eşten olan ergin çocukla birlikte oturulan, tek mutfaklı eve davet ederek terk davası açmıştır; mahkeme davayı kabul etmiştir. Yargıtay, davet edilen konutun manevi bağımsızlığı olmadığını ve ihtarın samimi olmadığını belirterek kararı oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Davet edilen ortak konutun tek mutfağı , tek buzdolobı bulunan, kayınvalide ve başka eşten olan ergin çocukla oturulan, manevi bağımsızlığı olmayan bir konut olduğu belirlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karşı oy da sonuca katılmış, yalnız davanın samimiyet yerine geçerli bir ihtar bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğini savunmuştur. Konutun bağımsızlığı yalnız fiziksel değil, manevi yönden de aranmaktadır.

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2013 · E. 2013/17445 · K. 2013/29861

Tahliyeden sonra annesinin köy evine davet

Koca tutuklu kaldığı sırada kadın kirayı ödeyemediği için daha ucuz bir eve taşınmıştı. Tahliye edilen koca, köydeki annesinin yanına yerleşti ve eşini bu konuta davet eden ihtara dayanarak terk davası açmıştır; dava kabul edilmiştir. Yargıtay, eşlerin kanuni koşullara uygun ortak konutu olmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Bu itibarla tarafların kanuni koşullara uygun ortak konutunun olmadığı anlaşıldığından ihtar geçersiz olmakla, davanın reddi gerektiğinin düşünülmemesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Eşlerden biri cezaevindeyken diğerinin ekonomik zorunlulukla taşınması terk sayılmamış; asıl sorun, davet edilen konutun bağımsız ortak konut olmaması olmuştur.

17 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2009 · E. 2008/2154 · K. 2009/4483

Yurt dışında yaşayan eşin Türkiye'deki eve daveti

Yurt dışında çalışan ve orada oturan koca, eşini Türkiye'deki eve davet eden ihtara dayanarak terk davası açmıştır; mahkeme boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay,

kocanın eşini yaşamını sürdürdüğü ve çalıştığı yerde hazırladığı eve çağırmakla yükümlü olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

> *Yurt dışında çalışan ve orada oturan kocanın eşini, çalıştığı yere değil de Türkiye'deki eve daveti halinde, ihtar hukuki sonuç doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Davet edilen konut, davet eden eşin gerçekten yaşadığı ve ortak hayatın kurulabileceği yer olmalıdır. Kararın dayanağı eşlerin birlikte yaşama yükümlülüğüdür (TMK m. 185/3).

18 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2013 · E. 2013/23331 · K. 2013/27534

Yeni kiralanan eve davet ve başkasına ödenen yol parası

Kadın bağımsız konut olmaması nedeniyle ortak evi terk etmişti. Koca yeni bir ev kiralayıp eşini bu eve davet etmiştir; ihtara uyması için gönderilen yol masrafı kadınla aynı adı taşıyan başka bir kişiye ödenmişti. Yargıtay, kadının karar düzeltme istemi üzerine önceki kararını kısmen kaldırmıştır; kadının ihtara uymamakta haklı olduğunu, eşini aile bireyleriyle yaşamaya zorlayan kocanın tamamen kusurlu olduğunu kabul etmiştir.

> *Davacı-davalı kadın; tarafların birlikte (TMK.md. 186) veya Türk Medeni Kanununun 188.maddesindeki şartların oluşması sebebiyle eşlerden biri tarafından seçilen ya da hakim tarafından belirlenen (TMK.md. 195) bağımsız bir eve davet edilmediğinden ihtara uymamakta haklıdır.*

DEĞERLENDİRME Kocanın eşine annesiyle tartışma olursa valizini alıp evden çıkmasını söylediği de sabit görülmüştür. İhtarın şekli kadar arkasındaki aile düzeni de değerlendirilir.

19 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2013 · E. 2012/19682 · K. 2013/6156

Salt boşanmak için çekilen ihtar

Koca, eşinin kişisel eşyalarına zarar vermiş, kapıyı kilitleyerek özgürlüğünü kısıtlamaya çalışmıştı; kadın ortak konuttan ayrılmıştır. Koca ihtar gönderdi, ancak ihtardan sonra eşine "eve gelmen birşeyi değiştirmez" dedi ve eşini çağırdığı konutta erkek arkadaşlarını barındırmıştır. Yargıtay, terk davasının reddini onamıştır; kadının 166 davasının kabulü gerektiğini belirterek kararı bu yönden oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Davacı-davalı kocanın, gerek ihtar öncesi,gerekse ihtar sonrasındaki davranışları değerlendirildiğinde; kocanın gerçekte barışma, birlikte yaşama iradesiyle hareket etmediği, salt boşanmayı sağlamak için terk ihtarı çektiğinin kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay bu durumu hakkın açıkça kötüye kullanılması olarak nitelemiştir (TMK m. 2/2). Karşı oyda terke zorlayan eşin zaten dava hakkı olmadığı belirtilmiştir.

20 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.04.2006 · E. 2006/5156 · K. 2006/6380

İhtara uyup gelen eşi eve almamak

Koca eşini eve davet etmiştir. Kadın davet edilen eve gitti, ancak koca onu eve almamıştır. Mahkeme terk davasını kabul etmiştir. Yargıtay, kocanın ihtarında samimi olmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Toplanan delillerden davet edilen kadın davet edilen eve gitmiş koca tarafından eve alınmamıştır.*

DEĞERLENDİRME İhtara uyan eşin gelişini ve eve alınmayışını belgelemesi, davanın reddi için güçlü bir delildir.

21 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2012 · E. 2012/10079 · K. 2012/29935

"Sinirle çektim, vazgeçtim" diyen eşin ihtarı

Koca ihtardan sonra eşini arayıp ihtarı sinirle çektiğini, vazgeçtiğini ve iptal ettiğini söylemiştir; eşler yeni bir ev tutmak üzere anlaştı ve koca emlakçılarla görüştü. Ev tutulmadan terk davası açıldı ve kabul edilmiştir. Yargıtay, dönülebilecek bir ortak konut bulunmadığını ve kocanın ihtarında samimi olmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Türk Medeni Kanununun 164. maddesi gereğince çekilen ihtarın hukuki sonuç doğurması için, samimi bir arzunun ürünü olması gerekir.*

DEĞERLENDİRME İhtardan sonraki söz ve davranışlar ihtarın samimiyetini ortadan kaldırabilir. Yeni ev konusunda anlaşılmışsa eski konuta davet sonuç doğurmaz.

22 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.04.2018 · E. 2016/17490 · K. 2018/5662

İhtardan yıllar sonra açılan dava

Kadın ortak konuttan ayrılmış, koca yaklaşık dokuz ay sonra ihtar istemişti. Kadın ihtardan sonra bağımsız nafaka davası açtı ve dava kabul edilip kesinleşmiştir. Koca terk davasını ihtardan yaklaşık üç yıl sekiz ay sonra açmıştır; dava kabul edilmiştir. Yargıtay, bu gecikmenin ihtarın samimi olmadığını gösterdiğini ve kadının ayrı yaşamakta haklılığını kanıtladığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Davacı erkek tarafından 13.02.2012 tarihinde ihtar talebinde bulunulduğu halde, aradan çok uzun bir süre geçtikten sonra 02.11.2015 tarihinde terk nedenine dayanarak boşanma davası açılması, davacı erkeğin eve dön ihtarında samimi olmadığını göstermektedir.*

DEĞERLENDİRME Kanun iki aylık süreden sonra dava için üst sınır koymasa da, çok geç açılan dava ihtarın amacını sorgulatır. Dava, ayrılık devam ederken ve makul sürede açılmalıdır.

23 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.12.2020 · E. 2020/3426 · K. 2020/6373

Göstermelik dönüş ihtarı sonuçsuz bırakmaz

Koca terk davası açmıştır; ilk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, kocanın karakoldaki beyanına dayanarak ihtarın samimi olmadığını kabul edip davayı reddetmiştir. Oysa kadın ihtardan sonra eve dönmüş, üç gün sonra kocası hakkında hakaret iddiasıyla şikâyette bulunup evden ayrılmıştı; şikâyette kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmişti. Yargıtay, kadının eve dönmekte samimi olmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *...terk ihtarından sonra eve dönen kadının kısa süre içerisinde davacı eşi hakkında savcılığa şikayette bulunup evden ayrıldığı, ortak yaşamın kurulmadığı, davalı kadının eve dönmekte samimi olmadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME İhtara uyuyormuş gibi kısa süre dönmek ihtarı sonuçsuz bırakmaz. Dönüşün gerçek bir ortak yaşam kurma amacı taşıması aranır.

24 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
05.12.2012 · E. 2012/2-636 · K. 2012/1073

Terkte değil, davete uymamada haklılık ispatlanmalı

Koca, eşinin ortak konutu terk ettiğini ve ihtara rağmen dönmediğini ileri sürerek dava açmıştır. Kadın, kocanın davranışları nedeniyle evi terk etmek zorunda kaldığını savunmuştur. Yerel mahkeme davayı reddetti, Özel Daire bozdu, yerel mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, kadının ihtara uymamakta haklı olduğunu kanıtlayamadığını belirterek direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Öte yandan terk hukuki sebebine dayalı boşanma davasında, müşterek haneyi terk eden eşin, terkte haklılığını değil, davete uymamada haklılığını kanıtlaması gerekmektedir...*

DEĞERLENDİRME Bu ilke, ayrılığa ihtar gönderen eşin sebep olmadığı dosyalarda uygulanır. Terke zorlama ispatlanırsa Hukuk Genel Kurulu davayı doğrudan reddetmektedir.

25 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
17.11.2015 · E. 2015/4855 · K. 2015/21617

Eski olaylar ve kayınvalidelerle yaşanan tartışma

Erkek terk davası, kadın 166'ya dayanan dava açmıştır. Mahkeme, ihtar talebinden dört aydan daha önce kadın ile erkeğin anne ve babası arasında, erkeğin bulunmadığı sırada yaşanan bir olayı esas alarak kadının davasını kabul etmiştir. Yargıtay, bu olayın erkeğin sorumluluğunu doğurmadığını, kadının dönmemekte haklı olduğunu ispatlayamadığını belirterek terk davasının kabulü, kadının davasının reddi gerektiğine karar vermiştir.

> *Terk sebebine dayanan boşanma davasının reddedilebilmesi için terkte haklı olmak yetmez, usulüne uygun ihtar tebliğine rağmen ihtar edilen eşin haklı bir sebeple aile birliğine dönmediğinin gerçekleşmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Terk davası kabul edilirse, ihtardan sonra yeni bir vakıa kanıtlanmadıkça davalının 166'ya dayalı davası da reddedilir.

26 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.09.2011 · E. 2011/13510 · K. 2011/14466

Nafaka kararıyla belirlenen haklılık

Koca ihtar istedi, ihtar tebliğ edildi ve terk davası açılmıştır. Kadın ihtar sürecinde TMK m. 197'ye dayanan bağımsız nafaka davası açmış, mahkeme kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunu kabul etmiş ve bu karar kesinleşmişti. Yargıtay, karar düzeltme üzerine önceki bozma kararını kaldırmıştır; kadının altı aylık süre içinde haklı sebeple birlik dışında bulunduğunu belirterek terk davasının reddini onamıştır.

> *Bu durumda davalı eşin, nafaka davasının açıldığı tarih itibarıyla ve bunun öncesinde ayrı yaşamakta haklı olduğu hükümle belirlendiğine göre, davalı altı aylık süre zarfında haklı sebeple birlik dışındadır.*

DEĞERLENDİRME Nafaka kararının etkisi zamanına bağlıdır. Dört aylık dönemden önce açılan nafaka davası terk davasına engel olmayabilir (2. HD, 2017/6538 E., 2019/3363 K.).

27 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.01.2017 · E. 2015/21712 · K. 2017/11

İhtar gönderen eş önceki olayları affetmiş sayılır

Erkek eşine terk ihtarı tebliğ ettirdikten sonra 166'ya dayanarak dava açtı ve dava kabul edilmiştir. Yargıtay, ihtardan önceki kusurlu davranışların affedilmiş sayılacağını, bu olayların 166'ya dayalı dava için boşanma sebebi olamayacağını belirterek kararı bozmuştur.

> *Bir eş, terk ihtarı çekmekle eşinin ihtar istek tarihinden önceki kusurlu davranışlarını affetmiş, en azından hoşgörüyle karşılamış olur.*

DEĞERLENDİRME İhtar göndermeden önce bu sonucu tartmak gerekir. Yargıtay'a göre ihtarın geçersiz olması da af sonucunu değiştirmez (2. HD, 2013/26583 E., 2014/10696 K.).

28 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.06.2021 · E. 2021/2924 · K. 2021/4292

Evi terk etmek tek başına 166 sebebi değildir

Erkek 166'ya dayanarak dava açtı ve yargılama sırasında ölmüştür; mirasçıları kusur tespiti için davaya devam etmiştir. Mahkeme, eşini ve onun çevresini benimsemeyen, birlikte yaşama yükümlülüğünü ihlal eden kadının ağır kusurlu olduğunu tespit

etmiştir. Yargıtay, erkeğin dava dilekçesinde yalnız terk olgusuna dayandığını belirterek kadının kusursuz olduğunun tespiti gerektiğine karar vermiştir.

> *Eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüğünü yerine getirmemek maksadıyla diğerini terk etmesi, terk edilene terk sebebiyle (TMK.md.164) boşanmayı isteme hakkı verirse de, terk olgusu tek başına Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesindeki boşanma sebebini oluşturmaz.*

DEĞERLENDİRME Aynı kararda dava dilekçesinde ileri sürülmeyen vakıaların mirasçılar tarafından sonradan öne sürülemeyeceği de belirtilmiştir.

29 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.02.2026 · E. 2025/6860 · K. 2026/1395

164 davası yoksa terk vakıası kusur olarak yüklenemez

Erkek 166'ya dayanarak dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, birlik görevlerinden kaçınmak amacıyla evi terk edip dönmeyen kadını kusurlu sayarak boşanmaya karar vermiştir; Bölge Adliye Mahkemesi istinafı reddetmiştir. Yargıtay, erkeğin terk sebebine dayalı açılmış bir davası bulunmadığını ve kadına başka bir kusur da ispatlanamadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *Bu sebeple kadına terk vakıası kusur olarak yüklenemez.*

DEĞERLENDİRME Bu çizgi 2017'den bu yana birçok kararla tekrarlanmıştır. Terk edilen eş boşanmak istiyorsa ya 164'ün ihtar yolunu izlemeli ya da 166'da terk dışındaki kusurlu davranışları ispatlamalıdır.

30 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.06.2021 · E. 2017/2717 · K. 2021/761

Terk edilmiş olmak manevi tazminat gerektirmez

Kadın annesinin yanına gitmiş, erkek önce noter aracılığıyla ortak konuta, sonra mahkeme aracılığıyla tek başına kiraladığı yeni eve davet eden iki ihtar göndermişti. Terk davası kabul edildi ve erkek yararına manevi tazminata hükmedilmiştir. Özel Daire ikinci ihtarın bağımsız eve davet içermediğini, ama ilk noter ihtarının usule uygun olduğunu kabul etmişti. Hukuk Genel Kurulu, erkek yararına manevi tazminat verilmesini bozmuştur.

> *...terk edilmiş olmanın kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığı...*

DEĞERLENDİRME Mutlak sebebe dayalı terk davasında hâkim, dava konusu dışındaki hakaret gibi olayları tazminat için esas alamaz. Salt boşanmış olmak veya bunun verdiği üzüntü manevi tazminatı gerektirmez.

31 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.03.2016 · E. 2015/14848 · K. 2016/5627

Terk davasında maddi tazminat verilebilir

Eşler terk sebebiyle boşanmıştır; erkeğin maddi ve manevi tazminat istekleri reddedilmiştir. Yargıtay, manevi tazminatın reddini onamıştır; ancak haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmeyen kadının tam kusurlu olduğunu belirterek erkek yararına uygun miktarda maddi tazminat takdir edilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bu yönden bozmuştur.

> *...gerçekleşen bu durumun kişilik haklarına saldırı oluşturmadığının anlaşılmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Terk edilen eş mevcut veya beklenen menfaatleri zedelenmişse maddi tazminat isteyebilir (TMK m. 174/1). Manevi tazminat için ise ayrıca kişilik haklarına saldırı gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 163:** Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 181:** Boşanmada mirasçılık ve dava sırasında ölüm.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü; davayı kabul beyanı.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; birlikte yaşama yükümlülüğü.
- **TMK m. 186:** Konutun birlikte seçimi.
- **TMK m. 195:** Evlilik birliğinin korunmasında hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi, ayrı yaşama hakkı.
- **1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 71/A ve 71/B:** Terk eden eşin noter aracılığıyla ortak konuta davet edilmesi.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 382:** Terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi bir çekişmesiz yargı işidir.

MADDE

165 A. Boşanma sebepleri V. Akıl hastalığı

KANUN METNİ

Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir (m. 165). Yargıtay'a göre bir kimsenin akıl hastası olup olmadığı ancak resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilebilir; psikiyatri uzmanının tetkik ve gözlemine dayanmayan yetersiz bir rapora göre hüküm kurulamaz.[1] Akıl hastası eşin davranışları iradi sayılmadığından ona kusur yüklenemez; 165'e dayalı bir dava bulunmadıkça yalnız 166. maddeye göre boşanma kararı verilemez.[2] Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği görüşe göre kusur yüklenemeyen akıl hastası eş aleyhine maddi ve manevi tazminata da hükmedilemez.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Akıl hastalığı	Kişinin akla uygun biçimde davranma yeteneğini etkileyen ruhsal hastalık; 165 anlamında varlığı ve geçmesine olanak bulunup bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenir.
Akıl zayıflığı	Zekâ geriliği veya mental retardasyon gibi zihinsel yetersizlik; TMK m. 405'te akıl hastalığıyla birlikte kısıtlama sebebi olarak sayılır.
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranabilme yeteneği (TMK m. 13); ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15).

1 Yargıtay 2. HD, 24.12.2013, E. 2013/18035, K. 2013/30652.
2 Yargıtay 2. HD, 09.10.2013, E. 2013/9776, K. 2013/23330.
3 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/2-131, K. 2008/152.

Resmî sağlık kurulu raporu	Resmî bir sağlık kuruluşunda birden çok hekimden oluşan kurulca düzenlenen rapor; 165'te herhangi bir bilirkişi raporu veya tek hekim raporu yeterli değildir.
Çekilmezlik	Hastalık yüzünden ortak hayatın sağlıklı eş için katlanılamaz hâle gelmesi.
Kısıtlama ve vasi	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle işlerini göremeyen ergin kişinin vesayet altına alınması (TMK m. 405) ve onu temsil edecek vasinin atanması.
Mutlak butlan	Evlenme sırasında var olan ağır bir sakatlık nedeniyle evliliğin hâkim kararıyla sona erdirilmesi; evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bu sebeplerdendir (TMK m. 145/3). Batıl evlilik de hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK m. 156).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 133 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde sadeleştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Yürürlükteki Kanunda akıl hastalığı, en az üç yıldan beri devam etmesi ve bu durumun müşterek hayatın devamını diğer taraf için çekilmez hâle getirmesi koşuluyla boşanma sebebi kabul edilmektedir. Hastalığın geçmesine olanak yoksa, sağlıklı olan eşi üç yıl gibi uzun bir süre dayanılmaz hayat şartları altında bırakmanın adil olmayacağı düşüncesiyle; akıl hastalığının ortak hayatı diğer eş için çekilmez hâle getirmesi ve hastalığın geçmesine olanak bulunmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesi koşuluyla boşanma davası açılabileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca akıl hastalığı gibi önemli bir konuda herhangi bir bilirkişi raporu ile yetinilmeyip, resmî sağlık kurulu raporunun alınması esası benimsenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 72-73*

Adalet Komisyonu raporunda "Tasarının 165 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir." denilmiştir (S. Sayısı 723, s. 400). Maddenin kenar başlığı yürürlükteki metinde "V. Akıl hastalığı"dır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan biri üç senedenberi devam eden bir akıl hastalığına düçar olup ta bu hastalık müşterek hayatın devamını diğer taraf için çekilmez hale koymuş ve şifası kabil olmadığı dahi ehli hibre tarafından tasdik edilmiş bulunursa o taraf, her zaman boşanma davasında bulunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 133 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 133	4721 sayılı Kanun m. 165
Hastalığın süresi	En az üç yıldan beri devam etmeli	Süre şartı yok
Çekilmezlik	Hastalık müşterek hayatın devamını diğer taraf için çekilmez hâle koymalı	Ortak hayat bu yüzden diğer eş için çekilmez hâle gelmeli

	743 sayılı Kanun m. 133	4721 sayılı Kanun m. 165
İyileşme	Şifası kabil olmamalı	Hastalığın geçmesine olanak bulunmamalı
Tespit	Ehlihibre (bilirkişi) tarafından tasdik	Resmî sağlık kurulu raporu
Davayı açan	"O taraf", yani diğer eş	"Bu eş", yani akıl hastası olmayan eş
Dava zamanı	"Her zaman"	Maddede ayrıca bir süre öngörülmemiştir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği tarihten bu yana değiştirilmemiştir. Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde bu maddeye ilişkin Anayasa Mahkemesi iptal notu yer almamaktadır.

Tarih	Değişiklik	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Yalnız akıl hastası olmayan eş, akıl hastası eşe karşı	TMK m. 165; Yargıtay 2. HD, K. 2012/31551
Şartlar	Akıl hastalığı, bu yüzden çekilmezlik ve hastalığın geçmesine olanak bulunmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla tespiti	TMK m. 165; Yargıtay 2. HD, K. 2013/29701
Süre	743 sayılı Kanun'daki "üç yıldan beri devam eden hastalık" şartı kaldırılmıştır	TMK m. 165; TBMM gerekçesi
Rapor	Resmî sağlık kurulu raporu şarttır; psikiyatri uzmanının gözlemine dayanmayan rapor yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/30652; Yargıtay 2. HD, K. 2013/1794
Vesayet raporu	Vesayet dosyasındaki rapor 165'teki hususları içermiyorsa yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/29701; Yargıtay 2. HD, K. 2010/10627
Geçmesine olanak	Raporda iyileşme olanağı açıkça değerlendirilmelidir; remisyon bildiren raporlar çelişki doğurur	Yargıtay 2. HD, K. 2018/5217; Yargıtay 2. HD, K. 2011/7636
Çelişkili raporlar	Adli Tıp ilgili ihtisas kurulu, gerekirse Adli Tıp Genel Kurulu	Yargıtay 2. HD, K. 2012/20646
Çekilmezlik	Hastalığın ortak hayatı çekilmez kıldığı tanıkla da kanıtlanabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2008/15775

Konu	Kural	Dayanak
Bedensel hastalık	MS gibi bir hastalık başlı başına boşanma sebebi değildir	Yargıtay HGK, K. 2012/145
Evlenmeden önceki hastalık	165 davasına engel değildir; butlan ayrıca değerlendirilir	TMK m. 156; Yargıtay 2. HD, K. 2014/21913
Kusur	Akıl hastası eşin davranışları iradi değildir, kusur yüklenemez	Yargıtay HGK, K. 2020/227; Yargıtay 2. HD, K. 2012/20403
166 davası	165'e dayalı dava yoksa akıl hastası eşe karşı 166'ya göre boşanma kararı verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/23330
Birden çok sebep	165 ve 166 aynı davada birlikte ileri sürülebilir; 165 reddedilirse 166 ayrıca incelenir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/14498
Davalı akıl hastasıysa	Vesayet makamına bildirilir, dava atanacak vasiye yöneltilir	Yargıtay 2. HD, K. 2007/9650
Vasi eşse	Davayı açan eş aynı zamanda vasiyse yeni vasi atanmalıdır; kayyım yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9456
Tazminat	Akıl hastası eş aleyhine maddi ve manevi tazminata hükmedilemez	Yargıtay HGK, K. 2008/152; Yargıtay HGK, K. 2006/528
Yoksulluk nafakası	Yükümlünün kusuru aranmaz; ancak geliri olmayan ve bakıma muhtaç eşe nafaka yüklenemez	TMK m. 175; Yargıtay 2. HD, K. 2012/19749
Hasta eşin hakları	Akıl hastası eş, kusurlu diğer eşten tazminat ve nafaka isteyebilir	Yargıtay HGK, K. 2020/227; Yargıtay 2. HD, K. 2026/2416
Gizleme	Hastalığın evlenmeden önce gizlenmesi boşanma davasında kusur olarak yüklenemez; 2017 tarihli bir kararda diğer kusurlarla birlikte kusur sayılmıştır	Yargıtay 2. HD, K. 2026/2483; Yargıtay 2. HD, K. 2017/4572
Velayet	Kısıtlanıp vesayet altına alınan eşe çocuğun velayeti verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2012/7338
Mal paylaşımı	Artık değerde payın azaltılması yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada mümkündür	TMK m. 236/2

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 133. maddesini karşılar ve sadeleştirilerek yeniden yazılmıştır. Eski Kanun akıl hastalığının en az üç yıldan beri devam etmesini arıyordu. Gerekçeye göre hastalığın geçmesine olanak yoksa sağlıklı eşi üç yıl gibi uzun bir süre dayanılmaz hayat şartları altında bırakmak adil olmayacağından bu süre kaldırılmıştır. Gerekçe ayrıca akıl hastalığı gibi önemli bir konuda herhangi bir bilirkişi raporuyla yetinilmeyip resmî sağlık kurulu raporu alınması esasının benimsendiğini belirtir. Tasarı'nın 165. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Akıl hastası bir eşe karşı açılan boşanma davalarında en sık yapılan hata davayı yalnız 166. maddeye dayandırmaktır. Yargıtay'ın yerleşik görüşüne göre akıl hastası eşin hareketleri iradi olmadığından ona kusur yüklenemez ve 165'e dayalı bir dava bulunmadıkça evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma kararı verilemez.[4] 165'e dayanılsa bile, 165'teki hususları içeren bir resmî sağlık kurulu raporu alınmadan hüküm kurulması bozma sebebidir.[5] Dava açmadan önce hastalığın niteliği, kısıtlama durumu, hangi sebeplere dayanılacağı ve kimin davalı olarak gösterileceği birlikte değerlendirilmelidir.

II. Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanmanın Şartları

- **Dört şart:** Yargıtay'a göre akıl hastalığı nedeniyle boşanma kararı verilebilmesi için akıl hastalığının ortak hayatı diğer eş için çekilmez hâle getirmesi ve hastalığın geçmesine olanak bulunmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesi şarttır.[6] Buna göre eşlerden biri akıl hastası olmalı, ortak hayat bu hastalık yüzünden çekilmez hâle gelmeli, hastalığın geçmesine olanak bulunmamalı ve bu durum resmî sağlık kurulu raporuyla belgelenmelidir.
- **Şartlar gerçekleşince dava kabul edilir:** Yargıtay, davalı kocanın akıl hastası olduğu, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığının resmî sağlık kurulu raporuyla belirlendiği ve ortak hayatın davacı kadın için çekilmez hâle geldiği bir dosyada davanın reddini bozmuştur.[7]
- **Süre şartı yoktur:** 743 sayılı Kanun'un 133. maddesi hastalığın üç yıldan beri devam etmesini arıyordu. 4721 sayılı Kanun bu süreyi kaldırmıştır; hastalığın ne zamandan beri sürdüğü değil, geçmesine olanak bulunup bulunmadığı önemlidir.
- **Mutlak bir sebep değildir:** Kanun çekilmezliği ayrı bir şart olarak aradığından, akıl hastalığının varlığı tek başına boşanma için yetmez. Yargıtay, önceki 165 davası davalıdaki psikotik bozukluğun ortak hayatı çekilmez hâle getirmediği gerekçesiyle reddedilip kesinleşmişse, yeni bir maddi olay ispatlanmadıkça evliliğin aynı sebeple çekilmez hâle geldiğinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.[8]
- **Bedensel hastalık 165 kapsamında değildir:** Hukuk Genel Kurulu, MS hastalığının evlilik birliğinden doğan görevlerin yerine getirilmesine engel olmadığı ve evlilik birliğini diğer taraf için çekilmez hâle getirmediği resmî sağlık

4 Yargıtay 2. HD, 15.05.2018, E. 2018/2559, K. 2018/6246.
5 Yargıtay 2. HD, 16.12.2013, E. 2013/17177, K. 2013/29701.
6 Yargıtay 2. HD, 16.12.2013, E. 2013/17177, K. 2013/29701.
7 Yargıtay 2. HD, 18.10.2011, E. 2011/15761, K. 2011/16174.
8 Yargıtay 2. HD, 10.05.2012, E. 2011/16076, K. 2012/12636.

kurulu raporuyla tespit edilen dosyada bu hastalığın başlı başına boşanma sebebi olmadığını belirten Özel Daire bozmasını benimsemiştir.[9] Bedensel bir hastalık süresince yaşanan olaylar ancak 166. madde çerçevesinde değerlendirilebilir.

III. Resmî Sağlık Kurulu Raporu ve Adli Tıp

- **Rapor zorunludur:** Yargıtay'a göre bir kimsenin akıl hastası olup olmadığı ancak resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilebilir; davalı hakkında bu rapor alınmadan, psikiyatri uzmanının tetkik ve gözlemine dayanmayan yetersiz bir rapora göre hüküm kurulamaz.[10] Gerekçe de akıl hastalığı gibi önemli bir konuda herhangi bir bilirkişi raporuyla yetinilmeyeceğini açıkça belirtir.
- **Kurulda psikiyatri uzmanı bulunmalıdır:** Yargıtay, sağlık kurulunda psikiyatri uzmanının bulunmadığı ve 165'in kapsamı karşısında yetersiz kalan bir rapora dayanılarak verilen boşanma kararını bozmuş, psikiyatri uzmanının katılacağı resmî sağlık kurulundan yeniden rapor alınmasını istemiştir.[11]
- **Rapor neyi cevaplamalıdır:** Raporun yalnız teşhis koyması yetmez; hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığını ve ortak hayatı diğer eş için çekilmez hâle getirip getirmediğini de değerlendirmelidir. Yargıtay, orta derece mental retardasyon tanısıyla vesayet altına alınan davalı hakkında bu hususlar resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmeden boşanmaya karar verilmesini eksik inceleme saymıştır.[12]
- **Vesayet dosyasındaki rapor yetmez:** Yargıtay, vasi tayini dosyasında yer alan ve "davalının vesayet altına alınması uygundur" ibaresini taşıyan raporla yetinilmesini, raporda hastalığın geçmesine olanak bulunmadığına ilişkin bir açıklama olmadığı için doğru bulmamıştır.[13] Çalışma olanağı vermeyen psikolojik bozukluk tanısıyla vesayet altına alınan davalı için de aynı sonuca varılmıştır.[14]
- **Adli Tıp Kurumu:** Uygulamada rapor çoğunlukla Adli Tıp Kurumunun ilgili ihtisas kurulundan veya üniversite ve eğitim araştırma hastanelerinin sağlık kurullarından alınır. Yargıtay, şizofreni tanısı konulan, hastalığı sürekli olmakla birlikte vasi tayini gerekmediği bildirilen davalı hakkında hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığının ve ortak hayatı çekilmez hâle getirip getirmediğinin Adli Tıp Kurumunun ilgili ihtisas dairesinden alınacak raporla belirlenmesini istemiştir.[15]

9 Yargıtay HGK, 14.03.2012, E. 2011/2-829, K. 2012/145.
10 Yargıtay 2. HD, 24.12.2013, E. 2013/18035, K. 2013/30652.
11 Yargıtay 2. HD, 24.01.2013, E. 2012/14898, K. 2013/1794.
12 Yargıtay 2. HD, 19.11.2007, E. 2007/2435, K. 2007/16020.
13 Yargıtay 2. HD, 16.12.2013, E. 2013/17177, K. 2013/29701.
14 Yargıtay 2. HD, 31.05.2010, E. 2009/9395, K. 2010/10627.
15 Yargıtay 2. HD, 23.05.2011, E. 2010/8296, K. 2011/8811.

- **Çelişkili raporlar:** Yargıtay, Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Dairesi raporu ile hastane raporları arasında çelişki bulunan dosyada, 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu'nun 15/f maddesi uyarınca Adli Tıp Genel Kurulundan rapor alınması gerektiğini belirtmiştir.[16] Evlenme tarihindeki ehliyete ilişkin raporlar çeliştiğinde de aynı yol izlenmiştir.[17]
- **Masraf ve ispat yükü:** Hastalığı ispat yükü davacıdadır. Yargıtay, üniversite raporunda 165 kapsamında bir akıl hastalığı bulunmadığı bildirilen, Adli Tıp raporu için gerekli avansı yatırmak istemeyip mevcut raporla yetinilmesini isteyen davacının iddiasını ispat edemediğini kabul etmiş ve kendi bozma kararını kaldırarak ret kararını onamıştır.[18]

IV. Hastalığın Geçmesine Olanak Bulunmaması

- **Şizofreni:** Yargıtay, davalıda şizofreni tespit edilmiş olsa bile hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığı konusundaki rapor yetersizse bu yetersiz rapora dayanılarak hüküm kurulamayacağını belirtmiştir.[19] Buna karşılık Daire çoğunluğu, resmî sağlık kurulu raporunda şizofreni tanısı bulunan ve bu tür hastalığın iyileşmesine olanak bulunmadığı anlaşılan bir dosyada boşanma kararını onamış, karşı oy yazısında iyileşme olanağının ayrıca resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesi gerektiği savunulmuştur.[20]
- **Bipolar bozukluk:** Yargıtay, sağlık kurulu raporlarında bipolar afektif bozukluğun iyileşmesine olanak bulunup bulunmadığı konusunda açıklama yer almayan dosyada, bu husus resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmeden verilen hükmü bozmuştur.[21]
- **Remisyon (iyilik dönemi):** Yargıtay, aynı kişi hakkında hastalığın kronik olduğunu ve tedavi süresinin öngörülemeyeceğini, sonra remisyonda olduğunu, en son da hastalık gidişini öngörmenin tıbben mümkün olmadığını bildiren raporların hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığı konusunda çelişkili olduğunu ve hüküm kurmaya elverişli olmadığını belirterek davalının tüm dosyayla birlikte Adli Tıp ilgili ihtisas kuruluna sevkini istemiştir.[22]

V. Çekilmezliğin İspatı

- **Tanıkla kanıtlanabilir:** Yargıtay'a göre davalının ruh hastalığının diğer eş için çekilmez hâle geldiği tanık beyanlarıyla kanıtlanabilir; raporu yalnız hasta-

16 Yargıtay 2. HD, 10.09.2012, E. 2012/2726, K. 2012/20646.
17 Yargıtay 2. HD, 08.04.2014, E. 2013/17531, K. 2014/8304.
18 Yargıtay 2. HD, 19.11.2007, E. 2007/17584, K. 2007/16081.
19 Yargıtay 2. HD, 04.12.2012, E. 2012/11614, K. 2012/29155.
20 Yargıtay 2. HD, 14.01.2014, E. 2013/18496, K. 2014/346.
21 Yargıtay 2. HD, 18.04.2018, E. 2016/16503, K. 2018/5217.
22 Yargıtay 2. HD, 03.05.2011, E. 2010/6639, K. 2011/7636.

lığın iyileşme durumuyla ilgili olan ve bu konuda tanık göstermeyen davacı için çekilmezlik kanıtlanmış sayılmamıştır.[23]

- **Rapor ve tanık birlikte:** Yargıtay, 165'e uygun rapor alınmasının yanında evliliğin çekilmez hâle gelip gelmediği yönünde tarafların gösterdiği tanıkların da dinlenmesini istemiştir.[24] Ne rapor ne de çekilmezlik kanıtı bulunan bir dosyada verilen boşanma kararı da bozulmuştur.[25]
- **Yalnız Adli Tıp raporu:** Daire çoğunluğu, çekilmezlik konusunda yalnız Adli Tıp Kurumu raporuna dayanan bir boşanma hükmünü onamış; iki ayrı karşı oy yazısında çekilmezliğin, hastalığın öznel etkisini değerlendirecek hâkim tarafından başka delillerle belirlenmesi gerektiği savunulmuştur.[26] Uygulamada çekilmezliği tanık, tedavi kayıtları ve olay tutanaklarıyla ayrıca desteklemek en güvenli yoldur.

VI. Madde Kapsamındaki Akıl Hastalıkları

Kanun akıl hastalıklarını tek tek saymaz; hastalığın niteliği her dosyada resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenir. İncelediğimiz kararlarda en sık karşılaşılan tanılar şunlardır: 2

- **Şizofreni ve psikotik bozukluklar:** Şizofreni, incelediğimiz 165 kararlarında sık rastlanan bir tanıdır.[27] Organik olmayan psikoz tanısıyla ilaç kullanan davalı hakkında Yargıtay, dava ehliyeti yönünden Adli Tıp Kurumu Dördüncü İhtisas Kurulundan rapor alınmasını istemiştir.[28]
- **Bipolar bozukluk:** Hastalığın iyileşmesine olanak bulunup bulunmadığı raporda ayrıca değerlendirilmelidir.[29]
- **Zekâ geriliği (mental retardasyon):** Yargıtay orta derece mental retardasyon tanısıyla vesayet altına alınan davalıya karşı açılan davayı 165 çerçevesinde incelemiştir.[30] Orta derecede zekâ geriliği nedeniyle kısıtlanan eşin davranışlarının iradi kabul edilemeyeceği de belirtilmiştir.[31]
- **Demans:** Karşı tarafın demans hastası olduğu ileri sürülen dosyada Yargıtay, tek hekimli bir raporla yetinilmeyip dava ve taraf ehliyeti yönünden Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasını istemiştir.[32]

23 Yargıtay 2. HD, 24.11.2008, E. 2008/18275, K. 2008/15775.
24 Yargıtay 2. HD, 16.12.2013, E. 2013/17177, K. 2013/29701.
25 Yargıtay 2. HD, 17.09.2007, E. 2006/22273, K. 2007/11975.
26 Yargıtay 2. HD, 10.10.2012, E. 2012/4371, K. 2012/24180.
27 Yargıtay 2. HD, 03.05.2011, E. 2010/6639, K. 2011/7636; Yargıtay 2. HD, 06.11.2014, E. 2014/7237, K. 2014/21913.
28 Yargıtay 2. HD, 13.03.2025, E. 2024/6456, K. 2025/2707.
29 Yargıtay 2. HD, 18.04.2018, E. 2016/16503, K. 2018/5217.
30 Yargıtay 2. HD, 19.11.2007, E. 2007/2435, K. 2007/16020.
31 Yargıtay 2. HD, 27.03.2012, E. 2011/10421, K. 2012/7338.
32 Yargıtay 2. HD, 10.02.2025, E. 2024/4681, K. 2025/1204.

- **Her akıl hastası ayırt etme gücünden yoksun değildir:** Hukuk Genel Kurulu, öğretiden aktardığı görüşle, akıl hastalıklarının hepsinin ayırt etme gücünü ortadan kaldırmadığını, epilepsi veya melankoli gibi bazı hastalıklara yakalananların ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olmadığını belirtmiştir.[33] Bu nedenle tanı kadar hastalığın kişinin davranışları üzerindeki etkisi de önemlidir.
- **Rapor tanı dışını da açıklamalıdır:** Yargıtay, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun akıl hastalığı olmadığını, kişinin donuk zekâ işlevine sahip olduğunu belirten ancak belirtilerin başka hastalık belirtileriyle örtüşebileceğini de kaydeden raporu, eşin olağan dışı davranışları karşısında vasi tayini konusunda hüküm kurmaya elverişli görmemiş ve Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasını istemiştir.[34]

VII. Davacı ve Davalı Sıfatı

- **Yalnız sağlıklı eş:** Yargıtay'a göre madde metninden açıkça anlaşıldığı üzere akıl hastalığına dayalı boşanma davası akıl hastası olmayan eş tarafından akıl hastası olan eşe karşı açılabilir; davacının kendisindeki akıl hastalığına dayanarak bu madde gereğince boşanma istemesi hukuken mümkün değildir.[35] Aynı kararda davacının 166. maddeye de dayanması nedeniyle delillerin bu çerçevede değerlendirilmesi istenmiştir.
- **Akıl hastası eşin kendisi dava açarsa:** Yargıtay, dava tarihinden önce alınan sağlık kurulu raporuna göre sürekli akıl hastalığı bulunan ve vasi tayini gereken davacının ayırt etme gücüne ve dava ehliyetine sahip olmadığını, ayrıca genel vekâletnameyle boşanma davası açılamayacağını belirtmiştir.[36] Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar ise kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını yasal temsilcinin rızası olmadan kullanabilir (TMK m. 16).
- **Kısıtlı eş adına vasi:** Hukuk Genel Kurulu, akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan, vasi olarak babası atanan ve vesayet makamınca vasiye husumet izni verilen kadının davasında kocayı tamamen kusurlu bulmuştur.[37] Vasinin dava açabilmesi için vesayet makamının izni gerekir (TMK m. 462/8); Yargıtay, yargılama sırasında kısıtlanan davacı için bu izin alınmadan karar verilmesini bozma sebebi saymıştır.[38]
- **Davalı akıl hastasıysa:** Yargıtay'a göre davalının akıl hastası olup olmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmeli, akıl hastası olduğu anlaşılırsa vasi

33 Yargıtay HGK, 13.05.2015, E. 2015/167, K. 2015/1328.
34 Yargıtay 2. HD, 09.10.2025, E. 2025/1344, K. 2025/8551.
35 Yargıtay 2. HD, 25.12.2012, E. 2011/14560, K. 2012/31551.
36 Yargıtay 2. HD, 26.06.2024, E. 2023/7736, K. 2024/4907.
37 Yargıtay HGK, 26.02.2020, E. 2017/1940, K. 2020/227.
38 Yargıtay 2. HD, 19.10.2012, E. 2012/6405, K. 2012/25212.

atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulmalı ve dava atanacak vasiye yöneltilmelidir; taraf teşkili sağlanmadı diye davanın reddi doğru değildir.[39] Mahkemeler görevleri sırasında vesayeti gerektiren bir durumu öğrenirlerse bunu yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır (TMK m. 405/2).

- **Vasi, davayı açan eşse:** Kanun vesayet makamının öncelikle eşi vasi olarak atamasını öngörür (TMK m. 414); ancak menfaati kısıtlınınkiyle önemli ölçüde çatışan kişi vasi olamaz (TMK m. 418/3). Yargıtay, kısıtlı kocaya vasi olarak atanmış eşin açtığı boşanma davasında davacı ve davalı sıfatlarının birleştiğini, temsil kayyımı atanmasının bu durumu ortadan kaldırmadığını ve kısıtlıya yeni vasi atanması için vesayet makamına bildirim yapılması gerektiğini belirtmiştir.[40]
- **Mirasçılar ve savcı:** Butlan davası Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen, ayrıca ilgisi olan herkes tarafından açılabilir (TMK m. 146). Yargıtay, savcının açtığı butlan davasında savcıya usulüne uygun tebligat yapılıp duruşmaya katılımı sağlanmadan hüküm kurulmasını bozmuştur.[41] Eşin ölümünden sonra mirasçıların açtığı davada ise evliliğin iptaline değil, mutlak butlanın tespitine karar verilmelidir.[42]

VIII. Dava Ehliyeti, Vasi ve Vesayet Ön Sorunu

- **Ön sorun:** Taraf ve dava ehliyeti dava şartıdır ve kamu düzenine ilişkindir. Yargıtay'a göre davacının ruhsal rahatsızlığı ileri sürülüp dosyadaki bazı delillerle doğrulanmışsa, vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediği TMK m. 405 ve HMK m. 56 uyarınca ön sorun sayılarak araştırılmalı, gerekirse 462/8. madde uyarınca işlem yapılmalı ve yargılama bu sonuca kadar bekletilmelidir.[43] Yeni tarihli kararlarda bu araştırmanın Adli Tıp Kurumundan alınacak raporla yapılması istenmektedir.[44] Raporda hastalığın remisyonda olduğu ve ortak hayatı çekilmez kılacak düzeyde bulunmadığı bildirilse bile, bipolar bozukluk, şizofreni ve psikotik bozukluk tanılarıyla izlenen eşin vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediği ayrıca araştırılmalıdır.[45]
- **Ciddi delil yoksa araştırma yapılmaz:** Hukuk Genel Kurulu, önceki davalarda eşin akıl hastalığına ilişkin bir iddia ve araştırma bulunmayan, dosyada vücut dokunulmazlığına müdahaleyi gerektirecek düzeyde ciddi ve inandırıcı bir delil de olmayan dosyada vesayet araştırması yapılmamasını yerinde bulmuştur.[46]

39 Yargıtay 2. HD, 07.06.2007, E. 2006/20487, K. 2007/9650.
40 Yargıtay 2. HD, 04.11.2025, E. 2025/3158, K. 2025/9456.
41 Yargıtay 2. HD, 01.10.2015, E. 2015/17716, K. 2015/17148.
42 Yargıtay 2. HD, 08.04.2014, E. 2013/17531, K. 2014/8304.
43 Yargıtay 2. HD, 30.04.2015, E. 2015/2958, K. 2015/8906.
44 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/401, K. 2024/7913.
45 Yargıtay 2. HD, 01.03.2016, E. 2015/13670, K. 2016/3844.
46 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/2421, K. 2019/919.

- **Velayete engel hastalık:** Yargıtay, ruhsal rahatsızlığı ileri sürülen davacı kadın hakkında Adli Tıp Kurumundan akıl hastalığı ve özellikle velayete engel bir akıl hastalığı bulunup bulunmadığı konusunda rapor alınmasını istemiştir.[47]
- **Vasinin vekâletnamesi:** Boşanma davası açmak ve takip etmek kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır ve vekâletnamede özel yetki gerektirir (HMK m. 74). Yargıtay, vasinin avukata verdiği genel vekâletnamenin boşanma davası için özel yetki içermediğini belirterek özel vekâletname sunulması için süre verilmesini istemiştir.[48]
- **Kanun yoluna başvuru:** Yargıtay, vasisi istinaf başvurusunda bulunmadığını bildiren kısıtlı kadının kendisinin yaptığı temyiz başvurusunu, vasinin istinaf etmediği karara karşı temyiz yolu açık olmadığı gibi akıl hastalığından kısıtlı kadının fiil ehliyeti de bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.[49] Vasi kural olarak iki yıl için atanır (TMK m. 456); Yargıtay, görev süresi bitmiş vasiye yapılan tebligatla yetinilmeyip görevli vasinin belirlenmesini istemiştir.[50]
- **Tebligat:** Yargıtay, protokole dayanılarak verilen boşanma kararının doğuştan akıl zayıflığı bulunan kadına kalemde bizzat tebliğ edildiği dosyada kararın usulsüz olarak kesinleştirildiğini, sonradan verilen dilekçenin yargılamanın iadesi değil istinaf başvurusu sayılması gerektiğini belirtmiştir.[51]

IX. Akıl Hastası Eşe Kusur Yüklenemez: 166 ile İlişkisi

- **Temel kural:** Yargıtay'a göre akıl hastasının ayırt etme gücü bulunmadığından davranışları iradi kabul edilemez ve fiillerinden dolayı kusurlu sayılamaz; 166/1. maddedeki boşanma sebebini ise ancak iradi davranışlar oluşturur.[52] Ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15).
- **165'e dayanmayan dava reddedilir:** Yargıtay, yargılama sırasında akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan ve vesayet dosyasındaki raporda hastalığının sürekli olduğu bildirilen kocaya kusur yüklenemeyeceğini, 165'e dayalı bir dava da bulunmadığından 166'ya dayalı davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.[53] Bu görüş 2018'de de tekrarlanmıştır.[54]
- **Temyiz edilmeyen yanlışlık:** Boşanma hükmü temyiz edilmediğinde Yargıtay bu yanlışlığa yalnız işaret etmekle yetinmektedir;[55] ancak aynı dosyada akıl hastası eş aleyhine kurulan fer'î hükümler bozulabilir.

47 Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2024/3883, K. 2025/881.
48 Yargıtay 2. HD, 07.04.2026, E. 2026/2817, K. 2026/3805.
49 Yargıtay 2. HD, 01.12.2025, E. 2025/7958, K. 2025/10448.
50 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/373, K. 2026/6476.
51 Yargıtay 2. HD, 30.09.2025, E. 2025/7038, K. 2025/8076.
52 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/2978, K. 2012/20403.
53 Yargıtay 2. HD, 09.10.2013, E. 2013/9776, K. 2013/23330.
54 Yargıtay 2. HD, 27.06.2018, E. 2016/21049, K. 2018/8216.
55 Yargıtay 2. HD, 20.11.2013, E. 2013/12319, K. 2013/27012.

- **Olayların tarihi önemlidir:** Kusur değerlendirmesinde belirleyici olan, boşanmaya sebep olan olayların gerçekleştiği tarihte eşin akıl hastası olup olmadığıdır. Yargıtay, olayların yaşandığı tarihlerde akıl hastası olan kocanın hareketleri iradi olmadığından eylemlerinin kusur oluşturmayacağını belirtmiştir.[56]
- **Akıl hastalığı yoksa kusur vardır:** Yargıtay, Adli Tıp raporunda akıl hastalığı veya zekâ geriliği tespit edilmeyen erkeğin eşine fiziksel şiddet uyguladığı dosyada 165 davasının reddini onamış, ancak davranışların hastalığın aktif döneminde olup olmadığının anlaşılamadığı gerekçesiyle 166 davasını da reddeden kararı bozarak şiddet uygulayan erkeği tam kusurlu saymıştır.[57]
- **Birden çok sebebe dayanmak:** Yargıtay'a göre aynı davada birbiriyle çelişmeyen birden fazla hukuki sebebe dayanılmasına engel yoktur; 165'e dayalı istem reddedilse bile 166'ya dayalı istem ayrıca incelenmelidir.[58] Dava dilekçesinde eşin psikolojik rahatsızlığı ileri sürülerek 165'e de dayanılmışsa bu sebep araştırılmadan hüküm kurulamaz.[59]
- **Islah:** 166'ya dayalı dava ıslahla 165'e dayandırılabilir.[60] Yargıtay, 165'e dayalı bir dava ve usulüne uygun bir ıslah bulunmayan dosyada kısıtlı eşe karşı boşanma kararı verilmesini bozmuş,[61] talep sonucu belirsiz bir ıslah dilekçesinde ise istemin akıl hastalığı nedeniyle boşanma mı yoksa evliliğin iptali mi olduğunun açıklattırılmasını istemiştir.[62]
- **Sağlıklı eşin kusuru:** Akıl hastası eşe kusur yüklenemese de sağlıklı eşin kusurlu davranışları değerlendirilir. Hukuk Genel Kurulu, kısıtlı eşine hakaret eden, onu ailesiyle birlikte baba evine bırakan ve ailesinin evliliğe müdahalesine sessiz kalan kocayı tamamen kusurlu saymıştır.[63] Şizofreni hastası eşinin tedavisiyle ilgilenmeyen koca aleyhine de maddi ve manevi tazminat verilmesi gerektiğine karar verilmiştir.[64]
- **Kusur gerekçesi temyiz edilebilir:** Hukuk Genel Kurulu, 165'e göre lehine boşanma kararı verilen ancak gerekçede kusurlu bulunan davacının, bu kusur tespiti tazminat ve nafaka bakımından bağlayıcı olacağından hükmü temyiz etmekte hukuki yararı bulunduğunu ve bu temyizin davadan feragat sayılamayacağını belirtmiştir.[65]

56 Yargıtay 2. HD, 09.10.2006, E. 2006/6442, K. 2006/13434.
57 Yargıtay 2. HD, 13.01.2025, E. 2024/3549, K. 2025/18.
58 Yargıtay 2. HD, 31.05.2012, E. 2011/19924, K. 2012/14498.
59 Yargıtay 2. HD, 22.10.2012, E. 2012/5877, K. 2012/25488.
60 Yargıtay 2. HD, 24.01.2013, E. 2012/14898, K. 2013/1794.
61 Yargıtay 2. HD, 12.12.2013, E. 2013/15789, K. 2013/29398.
62 Yargıtay 2. HD, 26.02.2025, E. 2024/5335, K. 2025/2041.
63 Yargıtay HGK, 26.02.2020, E. 2017/1940, K. 2020/227.
64 Yargıtay 2. HD, 04.07.2006, E. 2006/1845, K. 2006/10728.
65 Yargıtay HGK, 22.02.2012, E. 2011/2-733, K. 2012/87.

X. Hastalığı Evlenmeden Önce Gizlemek

- **Boşanma davasında kusur sayılmaz:** Yargıtay, bipolar bozukluğunu evlenmeden önce eşine söylemediği için kadına yüklenen kusuru kaldırmış; evlilikten önce hastalığı gizleme vakıasının ancak evliliğin butlanı davasında ileri sürülebileceğini, evlilikten önceki hususların boşanma davasına konu edilemeyeceğini belirtmiş ve erkeği tam kusurlu sayarak kadın yararına tazminat verilmesini istemiştir.[66]
- **Aksi yönde eski bir karar:** Yargıtay'ın 2017 tarihli bir kararında ise evlenmeden önce mevcut hastalığını eşinden gizleyerek güvenini sarsıcı davranışlar sergileyen erkeğin bu davranışı, eşinin çalışmasına izin vermeyerek ekonomik şiddet uygulaması, arkadaşının müdahale ve hakaretlerine kayıtsız kalması ve eşini ailesinin yanına bırakıp arayıp sormaması gibi davranışlarıyla birlikte değerlendirilmiş; erkek ağır kusurlu sayılmış ve kadın yararına tazminata hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir.[67] Bu kararda gizleme tek başına değil diğer kusurlu davranışlarla birlikte ele alınmıştır; en yeni ve açık karar ise gizlemenin boşanma davasında kusur olarak yüklenemeyeceği yönündedir.[68]
- **"Asıl kusur gizlemektir" gerekçesi:** Hukuk Genel Kurulu, yerel mahkemenin asıl kusurun davacının hastalığının evlenmeden önce bildirilmemesi olduğu gerekçesiyle kısıtlı kadının tazminat taleplerini reddeden kararını kanuna ve dosya kapsamına uygun görmemiştir.[69]
- **İptal davası:** Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse eş evlenmenin iptalini dava edebilir (TMK m. 150/2). Bu dava iptal sebebinin öğrenildiği tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 152). Gizleme iddiası olan eşin bu süreleri kaçırmaması gerekir.

XI. Evlenme Sırasında Var Olan Hastalık: Butlan ve Boşanma Ayrımı

- **Kanuni çerçeve:** Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemez (TMK m. 133). Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması veya evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olması evliliği mutlak butlanla sakatlar (TMK m. 145/2-3). Ayırt etme gücü sonradan kazanılır veya akıl hastalığı iyileşirse mutlak butlan davasını yalnız bu eş açabilir (TMK m. 147/2).

66 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/9225, K. 2026/2483.
67 Yargıtay 2. HD, 18.04.2017, E. 2015/25699, K. 2017/4572.
68 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/9225, K. 2026/2483.
69 Yargıtay HGK, 26.02.2020, E. 2017/1940, K. 2020/227.

- **165 davasına engel değildir:** Yargıtay, davalı kadındaki şizofreninin evlenme sırasında da var olduğu gerekçesiyle 165 davasını reddeden kararı bozmuş; mutlak butlan hâlinde bile evlenmenin hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu (TMK m. 156) hatırlatmıştır.[70]
- **Evlenme tarihindeki durum:** Hukuk Genel Kurulu, akıl hastalığının kural olarak kesin evlenme engeli olduğunu ancak bu engelin her türlü akıl hastalığını kapsamadığını, evlenmeden önce vesayet dosyasında alınan raporun evlenme tarihindeki durumu göstermediğini belirterek evlenme tarihi itibarıyla tıbbi tespit yapılmasını istemiştir.[71]
- **Süre ve iyi niyet:** Hukuk Genel Kurulu, 1979'da evlenen ve ikisi de kısıtlı olan eşlerin davasında evlenme tarihindeki durumun tüm tedavi kayıtlarıyla Adli Tıp Kurumu ilgili ihtisas kurulundan alınacak raporla belirlenmesini, mutlak butlan sebebi varsa kamu düzeni gereği süreye tabi olmayan butlan davasının kabulünü, yoksa terditli boşanma isteminin incelenmesini istemiştir; otuz yıl sonra butlan istenmesinin iyi niyetle bağdaşmadığı görüşü çoğunlukça benimsenmemiştir.[72]
- **Her türlü şüpheden uzak rapor:** Yargıtay'a göre butlan için eşin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olduğu her türlü şüpheden uzak bir sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir; hafif mental retardasyonun kronik olduğunu ve evlilik tarihinde bulunduğunu belirten rapor tek başına yeterli görülmemiştir.[73]
- **Hastalık iyileşmişse:** Yargıtay, evlenmeden önce şizoaffektif bozukluk tanısıyla yatarak tedavi gören ve son raporda hastalığının kısmi remisyonda olduğu bildirilen eş hakkında, iyileşme veya ayırt etme gücünün sonradan kazanılması hâlinde butlan davasını yalnız o eşin açabileceğini belirterek Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasını istemiştir.[74]
- **Terditli dava:** Butlan ve boşanma birlikte, terditli olarak istenebilir. Yargıtay, sağlık kurulu raporunda hafif mental retardasyon ve organik olmayan psikozun evlilik tarihinde de bulunduğu belirtilen kısıtlı eş hakkında, butlan koşulları yok diyerek yalnız boşanma istemini inceleyen kararı bozmuştur.[75] Yargıtay, iki eşin de zihinsel engelli olduğu bir dosyada iptal isteminin mutlak butlan olarak nitelendirilmesi gerektiğini ve butlan davasının sonucu boşanma davasını etkileyeceğinden bu davanın ayrılarak bekletici sorun yapılması gerektiğini de belirtmiştir.[76]

70 Yargıtay 2. HD, 06.11.2014, E. 2014/7237, K. 2014/21913.
71 Yargıtay HGK, 13.05.2015, E. 2015/167, K. 2015/1328.
72 Yargıtay HGK, 15.11.2018, E. 2017/2672, K. 2018/1717.
73 Yargıtay 2. HD, 02.12.2021, E. 2021/7777, K. 2021/9036.
74 Yargıtay 2. HD, 16.11.2017, E. 2016/21927, K. 2017/12848.
75 Yargıtay 2. HD, 03.12.2019, E. 2019/4181, K. 2019/11916.
76 Yargıtay 2. HD, 18.01.2023, E. 2022/8662, K. 2023/304.

- **Taleple bağlılık:** Yargıtay, yalnız butlan istenen, terditli bir 165 istemi bulunmayan ve ıslahla 165'e dönüştürülmemiş bir davada 165'e göre boşanma kararı verilmesini bozmuştur.[77]
- **Butlanın sonuçları:** Evlenmenin butlanına karar verilirse mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 158/2). Yargıtay'a göre davalı, butlan davası içinde harç yatırmadan tazminat ve nafaka isteyebilir;[78] akıl hastası olduğu için kusurlu sayılamayan eş ise iptal hâlinde de maddi tazminattan sorumlu tutulamaz.[79]

XII. Tazminat ve Nafaka

- **Akıl hastası eş tazminat ödemez:** Hukuk Genel Kurulu, akıl hastası olduğu için davranışları iradi olmayan ve kusurlu olması düşünülemeyen davalı aleyhine maddi ve manevi tazminat verilmesini doğru bulmayan Özel Daire bozmasını benimsemiştir.[80] Aynı sonuca, 166'ya göre boşanmaya karar verilen ve akıl hastası kocaya kusur yüklenemeyen bir dosyada da varılmıştır.[81]
- **165 davasında da aynı kural:** Yargıtay, 165'e göre açılan davada kısıtlı erkeğe kusur yüklenemeyeceğinden davacı kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[82] Başka bir kararda boşanma akıl hastalığı sebebine dayandığından davalının davranışlarının iradi kabul edilemeyeceği ve ancak iradi davranışların manevi tazminata dayanak olabileceği vurgulanmıştır.[83]
- **Akıl hastası eş tazminat alabilir:** Kusur yüklenemeyen eş, kusurlu diğer eşten tazminat isteyebilir. Hukuk Genel Kurulu, tamamen kusurlu kocaya karşı kısıtlı kadının maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddini bozmuştur.[84]
- **Yoksulluk nafakasında yükümlünün kusuru aranmaz:** TMK m. 175/2'ye göre nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. Yargıtay, yoksulluk nafakası takdiri için nafaka yükümlüsünün kusurunun aranmadığını belirterek akıl hastası kocanın nafakaya yönelik temyiz itirazlarını yerinde görmemiş, aynı kararda kadın yararına hükmedilen tazminatları ise bozmuştur.[85]
- **Ancak ödeme gücü aranır:** Yargıtay'a göre kendisi başkalarının yardım ve bakımına muhtaç olan kişinin yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü tutulması hakkaniyete aykırıdır.[86] Daire çoğunluğu, çalışmayan, geliri ve malvarlığı

77 Yargıtay 2. HD, 19.11.2012, E. 2011/13054, K. 2012/27483.
78 Yargıtay 2. HD, 26.10.2010, E. 2009/13471, K. 2010/17715.
79 Yargıtay 2. HD, 30.04.2009, E. 2008/768, K. 2009/8346.
80 Yargıtay HGK, 12.07.2006, E. 2006/2-515, K. 2006/528.
81 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/2-131, K. 2008/152.
82 Yargıtay 2. HD, 11.09.2018, E. 2016/21327, K. 2018/8948.
83 Yargıtay 2. HD, 19.11.2007, E. 2007/2435, K. 2007/16020.
84 Yargıtay HGK, 26.02.2020, E. 2017/1940, K. 2020/227.
85 Yargıtay 2. HD, 20.11.2006, E. 2006/8400, K. 2006/15960.
86 Yargıtay 2. HD, 12.07.2012, E. 2012/561, K. 2012/19749.

bulunmayan, geçimini annesi sağlayan akıl hastası kocanın tedbir, yoksulluk ve iştirak nafakasından sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir.[87] Yeni tarihli bir kararda da akıl hastası ve engelli erkeğe karşı yoksulluk nafakası koşullarının oluşmadığı kabul edilmiştir.[88]

- **Hiçbir geliri yoksa tedbir nafakası da yok:** Yargıtay, hiçbir malvarlığı ve geliri bulunmayan akıl hastası koca aleyhine tedbir nafakasına hükmedilmesini doğru bulmamıştır.[89] Epilepsi nedeniyle yüzde 65 engelli olup çalışamaz raporu alan erkek için de yoksulluk nafakası bozulmuştur.[90]
- **Hasta eş nafaka alabilir:** Yargıtay, 165 davasında akıl hastası davalı kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiş,[91] şizofreni tanısıyla kısıtlanan kadın yararına verilen maddi tazminat ile toptan yoksulluk nafakasını da düzelterek onamıştır.[92]

XIII. Velayet ve Kişisel İlişki

- **Kısıtlı eşe velayet verilemez:** Yargıtay'a göre kısıtlanıp vesayet altına alınan kişiye çocuğun velayeti verilemez; orta derecede zekâ geriliği nedeniyle kısıtlanan anneye velayet verilmesi bu nedenle bozulmuştur.[93]
- **İki eş de kısıtlıysa:** Yargıtay, anne ve babanın ikisinin de kısıtlandığı dosyada bu durumun velayet görevinin gereği gibi yerine getirilmesine engel olduğunu gözetmeden velayetin babaya verilmesini ve TMK m. 346 vd. uyarınca gerekli önlemlerin alınmamasını bozma sebebi saymıştır.[94] Velayet her iki eşten kaldırılırsa çocuğa vasi atanır (TMK m. 348/2).
- **Kısıtlama yoksa ayrıca inceleme:** Yargıtay, sağlık kurulunca "sınırda mental kapasite" teşhisi konulan ve kısıtlanması gerekmediği bildirilen annenin velayet görevini yerine getirip getiremeyeceği konusunda çocuk psikiyatristinden rapor alınmasını istemiştir.[95] Hastalık nedeniyle velayet görevini gereği gibi yerine getiremeyen ana veya babanın velayeti kaldırılabilir (TMK m. 348/1).
- **Kişisel ilişki:** Kişisel ilişkide çocuğun sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas alınır (TMK m. 182). Yargıtay, şizofreni tanısıyla kısıtlanan ve çocuğun bakımını üstlenecek durumda olmayan anne ile çocuk arasında kurulan yatılı ve uzun süreli kişisel ilişkiyi çocuğun menfaatine aykırı bulmuş, ayda iki hafta sonu gündüz saatleriyle sınırlamıştır.[96] Epilepsi hastası olup

87 Yargıtay 2. HD, 20.11.2013, E. 2013/12319, K. 2013/27012.
88 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/3542, K. 2025/10509.
89 Yargıtay 2. HD, 09.10.2006, E. 2006/6442, K. 2006/13434.
90 Yargıtay 2. HD, 02.03.2026, E. 2025/4216, K. 2026/2294.
91 Yargıtay 2. HD, 10.10.2012, E. 2012/4371, K. 2012/24180.
92 Yargıtay 2. HD, 03.03.2026, E. 2025/4395, K. 2026/2416.
93 Yargıtay 2. HD, 27.03.2012, E. 2011/10421, K. 2012/7338.
94 Yargıtay 2. HD, 18.06.2008, E. 2008/4283, K. 2008/8897.
95 Yargıtay 2. HD, 23.12.2025, E. 2025/283, K. 2025/11766.
96 Yargıtay 2. HD, 03.03.2026, E. 2025/4395, K. 2026/2416.

ilaçlarını bırakmayı düşündüğünü söyleyen baba için de yatısız kişisel ilişki öngörülmüştür.[97]

XIV. Mal Paylaşımı

3 Artık değere katılma alacağında payın hakkaniyete uygun olarak azaltılması veya kaldırılması yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada mümkündür (TMK m. 236/2). Akıl hastalığı nedeniyle boşanma bu sonucu doğurmaz; mal rejimi genel hükümlere göre tasfiye edilir. Kısıtlı eşin mal rejimi davalarında vasi, vesayet makamının izniyle hareket eder (TMK m. 462/8-9). Evlenmenin butlanına karar verilirse de mal rejiminin tasfiyesinde boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 158/2).

UYGULAMA NOTU

Dava açılmadan önce hasta eşin tedavi kayıtları, hastane yatış belgeleri, varsa vesayet dosyası ve olay tutanakları toplanmalıdır. Dilekçede 165. maddeye açıkça dayanılmalı; hastalığın ne zaman başladığı tartışmalıysa butlan ve 166. madde terditli olarak eklenmelidir. Mahkemeden, hastalığın varlığı, geçmesine olanak bulunup bulunmadığı ve ortak hayatı çekilmez hâle getirip getirmediği sorularını içeren ve psikiyatri uzmanının katıldığı bir resmî sağlık kurulu raporu, tercihen Adli Tıp Kurumu ilgili ihtisas kurulu raporu alınması istenmeli ve gerekli avans zamanında yatırılmalıdır. Çekilmezlik tanıklarla da kanıtlanabilir. Davalı eş kısıtlıysa dava vasiye yöneltilmelidir; vasi davacı eşin kendisiyse yeni vasi atanması için vesayet makamına başvurulmalıdır. Hasta eşten tazminat istenemeyeceği, ödeme gücü yoksa nafaka da istenemeyeceği hesaba katılmalıdır; hasta eşe hakaret etmek veya onu tedavisiz bırakmak ise davacı eşi kusurlu duruma düşürür.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.03.2012 · E. 2011/2-829 · K. 2012/145

MS hastalığı başlı başına boşanma sebebi değildir

Koca boşanma davası açtı, kadın karşı dava açmıştır. Yerel mahkeme boşanmaya karar vermiştir. Özel Daire, kadındaki MS hastalığının evlilik birliğinden doğan görevlerini yerine getirmesine engel olmadığının ve evlilik birliğini diğer taraf için çekilmez hâle getirmediğinin resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edildiğini, tanık beyanlarının da evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını göstermediğini belirterek kararı bozmuştur; mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu Özel Daire bozmasını benimseyerek direnme kararını bozmuştur.

97 Yargıtay 2. HD, 18.11.2025, E. 2025/2698, K. 2025/9823.

> *Bu durumda, sözü edilen hastalık başlı başına boşanma sebebi değildir.*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Hukuk Genel Kurulunca benimsenen Özel Daire bozma kararındandır. 165 yalnız akıl hastalığını düzenler; bedensel bir hastalık, ortak hayatı çekilmez kıldığı kanıtlansa bile ancak 166 çerçevesinde ve kusur değerlendirmesiyle sonuç doğurabilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.10.2011 · E. 2011/15761 · K. 2011/16174

Şartlar gerçekleşince boşanma kararı verilmelidir

Kadın, eşinin akıl hastalığına dayanarak boşanma davası açmıştır. Davalı kocanın akıl hastası olduğu ve hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmişti; ortak hayatın kadın için çekilmez hâle geldiği de anlaşılıyordu. Mahkeme buna rağmen davayı reddetmiştir. Yargıtay ret kararını bozmuştur.

> *Bu durumda; Türk Medeni Kanununun 165. maddesindeki boşanma koşulları gerçekleşmiş olduğundan, davanın kabulüyle boşanmaya karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi isabetsiz olup bozmayı gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME 165'in şartları kanıtlandığında hâkimin takdir alanı daralır; ret için ya raporun ya da çekilmezliğin eksik kaldığı gösterilmelidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.12.2012 · E. 2011/14560 · K. 2012/31551

Davayı yalnız akıl hastası olmayan eş açabilir

Akıl hastası olup vasisiyle temsil edilen koca, kendisindeki hastalığa dayanarak 165'e ve ayrıca evlilik birliğinin sarsılmasına dayanarak boşanma istemiştir. Mahkemenin kurduğu hükmü taraflar temyiz etmiştir. Yargıtay, 165'e dayalı istemin reddi ve 166 istemi yönünden delillerin değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere, akıl hastalığı hukuki sebebine dayalı boşanma davası, akıl hastası olmayan eş tarafından akıl hastası olan eşe karşı açılabilir.*

DEĞERLENDİRME Karşı oy yazısı da hastanın 165'e dayanamayacağını kabul etmiş, yalnız hüküm fıkrasında ayrıca ret kararı verilmesine katılmamıştır. Akıl hastası eş, kendi hastalığını değil, diğer eşin kusurlu davranışlarını ileri sürerek 166'ya göre dava açabilir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
06.11.2014 · E. 2014/7237 · K. 2014/21913

Evlenmeden önce başlayan hastalık 165 davasına engel değildir

Koca, eşinin akıl hastası olduğunu ileri sürerek 165'e göre dava açmıştır. Alınan raporda kadının şizofreni hastası olduğu, hastalığın davranış iradesini ortadan kaldırdığı ve on yıldır sürdüğü bildirilmiştir. Mahkeme hastalığın evlenme sırasında da bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay ret kararını bozmuştur.

> *Öyleyse davalı kadının evlilik akdinin icrası sırasında da akıl hastası olmasının, Türk Medeni Kanununun 165. maddede yer alan akıl hastalığına dayalı boşanma davası açılmasına engel oluşturmayacağı ortadadır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, mutlak butlan hâlinde bile evliliğin hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurduğunu (TMK m. 156) gerekçe olarak göstermiştir. Sağlıklı eş butlan ile boşanma arasında seçim yapabilir veya ikisini terditli olarak isteyebilir.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.12.2013 · E. 2013/18035 · K. 2013/30652

Akıl hastalığı ancak resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilir

Koca, eşinin akıl hastalığına dayanarak boşanma davası açmıştır. Mahkeme, davalı hakkında resmî sağlık kurulu raporu almadan, psikiyatri uzmanının tetkik ve gözlemine dayanmayan bir rapora göre hüküm kurmuştur. Kocanın temyizi üzerine Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bir kimsenin akıl hastası olup olmadığı ancak resmi sağlık kurulu raporu ile tespit edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Rapor hem hastalığın varlığını hem de hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığını açıklamalıdır. Tek hekim raporu, reçete veya polikliniк kaydı bu şartı karşılamaz.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
16.12.2013 · E. 2013/17177 · K. 2013/29701

Vesayet dosyasındaki rapor 165 raporu yerine geçmez

Koca, eşinin akıl hastalığına dayanarak dava açmıştır. Mahkeme, vasi tayini dosyasında yer alan ve davalının vesayet altına alınmasının uygun olduğunu bildiren devlet hastanesi raporuyla yetinerek hüküm kurmuştur. Davalının temyizi üzerine Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Söz konusu 20.09.2011 tarihli raporda davalı kadının akıl hastalığının geçmesine olanak bulunmadığı yönünde herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, 165'e uygun sağlık kurulu raporu alınmasını ve evliliğin çekilmez hâle gelip gelmediği konusunda tarafların tanıklarının da dinlenmesini istemiştir. Kısıtlama kararı, 165'in şartlarının kanıtlandığı anlamına gelmez.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.01.2013 · E. 2012/14898 · K. 2013/1794

Sağlık kurulunda psikiyatri uzmanı bulunmalıdır

Kadın, evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açtığı davayı ıslah ederek akıl hastalığı sebebiyle boşanma istemiştir. Mahkeme, bir numune hastanesinden alınan sağlık kurulu raporuna göre boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay, raporun 165'in kapsamı karşısında yetersiz olduğunu ve kurulda psikiyatri uzmanı bulunmadığını belirterek kararı bozmuştur.

> *O halde mahkemece davalıda mevcut olduğu belirlenen hastalığın, ortak hayatı diğer eş için çekilmez hale getirip getirmediği ve hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığına dair psikiyatri uzmanının da katılacağı resmi sağlık kurulundan yeniden rapor alınarak oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile boşanmaya karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 166'ya dayalı bir davanın ıslahla 165'e dayandırılabileceğini de göstermektedir. Rapor isteminde kurulun oluşumu ve cevaplanacak sorular açıkça yazılmalıdır.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.05.2011 · E. 2010/6639 · K. 2011/7636

Remisyon bildiren raporlar çelişkiyi Adli Tıp'a taşır

Kadın yalnız akıl hastalığı sebebine dayanarak dava açtı, koca karşı dava açmıştır. Kocaya şizofreni tanısı konulmuş; bir raporda hastalığın kronik olduğu ve tedavi süresinin öngörülemeyeceği, sonraki raporda remisyonda olduğu, en son raporda hastalığın gidişini öngörmenin tıbben mümkün olmadığı bildirilmişti. Mahkeme 165'in şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle kadının davasını reddetmiştir. Yargıtay bu yönden kararı bozmuştur.

> *Görüldüğü gibi hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığı konusunda sözü edilen raporlar çelişkili olup, hüküm kurmaya elverişli ve yeterli değildir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay davalının tüm dosyayla birlikte Adli Tıp ilgili ihtisas kuruluna sevk edilmesini istemiştir. Remisyon, hastalığın geçtiği anlamına gelmez; bu konuda tıbbi açıklık aranır.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.09.2012 · E. 2012/2726 · K. 2012/20646

Adli Tıp raporu ile hastane raporları çelişirse

Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Dairesi davalı kadında 165 çerçevesinde akıl hastalığı bulunduğunu bildirmiştir. Buna karşılık bir üniversite hastanesi vasi tayinini gerektiren bir hastalığı olmadığını, bir ruh sağlığı hastanesi de kadın hakkındaki kısıtlılık kararının kaldırılması gerektiğini bildirmiştir. Mahkeme bu çelişkiyi gidermeden karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Çelişkinin giderilmesi için; 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 15/f maddesi uyarınca Adli Tıp Genel Kurulundan rapor aldırılıp, gerçekleşecek sonucu uyarınca davacının Türk Medeni Kanununun 165. maddesinde düzenlenen akıl hastalığına dayalı boşanma isteği hakkında bir karar verilmesi gerekirken; mahkemece eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olmuş; bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Çelişkili raporlardan biri seçilerek hüküm kurulamaz. Atıf yapılan Kanun hükmü karar tarihindeki metne göredir; güncel uygulamada Adli Tıp Kurumunun kendi kurullarının görev dağılımı esas alınır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2018 · E. 2016/16503 · K. 2018/5217

Bipolar bozuklukta iyileşme olanağı raporda açıklanmalıdır

Kocanın açtığı davada mahkeme, kadındaki bipolar afektif bozukluğa dayanarak boşanmaya karar vermiştir. Kadın kararın tamamını, koca yoksulluk nafakasını temyiz etmiştir. Dosyadaki sağlık kurulu raporlarında hastalığın iyileşmesine olanak bulunup bulunmadığına dair bir açıklama yoktu. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davalı kadında saptanan bu hastalığın iyileşmesine olanak bulunup bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporu ile tespit edilmeden, yetersiz rapora dayanılarak hüküm kurulması doğru bulunmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bipolar bozukluk atak ve iyilik dönemleriyle seyredebildiğinden raporun iyileşme olanağını açıkça değerlendirmesi özellikle önemlidir.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2007 · E. 2007/17584 · K. 2007/16081

Adli Tıp avansını yatırmayan davacı iddiasını ispat edemez

Koca, eşinin akıl hastalığına dayanarak dava açmıştır. Bir üniversite adli tıp polikliniği raporu, kadında 165 kapsamında bir akıl hastalığı bulunmadığını bildirmiştir. Koca vekili rapora itiraz edip Adli Tıp Kurumundan rapor istemiştir; mahkeme bunu kabul etti, ancak vekil yol, konaklama ve inceleme avansını karşılamak istemediklerini ve alınan raporla yetinilmesini beyan etmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir. Daire önce resmî sağlık kurulu raporu alınmadığı gerekçesiyle kararı bozdu, davalının karar düzeltme istemi üzerine bu bozmayı kaldırarak ret kararını onamıştır.

> *Bu durumda iddia ispat edilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME İlk bozma kararı Yargıtay 2. HD, 04.06.2007, E. 2006/20233, K. 2007/9345 sayılı karardır. Rapor gideri davacının ispat yükünün parçasıdır; avans zamanında yatırılmazsa delilden vazgeçilmiş sayılabilir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2008 · E. 2008/18275 · K. 2008/15775

Çekilmezlik tanıkla kanıtlanabilir

Akıl hastalığı nedeniyle açılan davada davacı vekili verilen kesin süreye rağmen delil göstermedi, daha sonra yalnız resmî kurumlardan alınacak doktor raporlarına dayandığını bildirmiştir. Dosyadaki ruh sağlığı hastanesi raporu hastalığın iyileşme durumuna ilişkindi. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Yargıtay kararı oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Davalının ruh hastalığının diğer eş için çekilmez hale geldiği tanık beyanları ile kanıtlanabilir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, davacı bu konuda tanık göstermediği için çekilmezliğin kanıtlanamadığını ve davanın reddi gerektiğini belirtmiştir. Çekilmezlik ayrı bir şarttır; rapor yanında tanık, olay tutanağı ve tedavi kayıtlarıyla da desteklenmelidir.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2012 · E. 2012/4371 · K. 2012/24180

Yalnız Adli Tıp raporuna dayanan boşanma: çoğunluk ve karşı oy

Akıl hastalığı nedeniyle açılan davada mahkeme, çekilmezlik konusunda Adli Tıp Kurumu raporuna dayanarak boşanmaya karar verdi, ancak davalı kadın yararına tedbir nafakası takdir etmemiştir. Daire çoğunluğu kadının boşanmaya yönelik temyiz itirazlarını yerinde görmedi ve kararı tedbir nafakası yönünden bozmuştur.

> *O halde; Türk Medeni Kanununun 185/3. ve 186/3. maddeleri uyarınca, tarafların ekonomik ve sosyal durumları da gözetilerek dava tarihinden geçerli olmak üzere davalı kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME İki ayrı karşı oy yazısında, çekilmezliğin öznel etkisini ancak hâkimin belirleyebileceği ve yalnız Adli Tıp raporundaki soyut ifadeyle yetinilemeyeceği savunulmuştur. Akıl hastası eş dava süresince tedbir nafakası isteyebilir.

14 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
19.09.2019 · E. 2017/2421 · K. 2019/919

Ciddi delil yoksa vesayet araştırması yapılmaz

Eşler karşılıklı olarak evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. Özel Daire, kadının ruhsal rahatsızlığının ileri sürüldüğünü ve bazı delillerle doğrulandığını belirterek vesayet araştırmasının ön sorun yapılmasını istemiştir; mahkeme direnmiştir. Taraflar arasındaki önceki iki davada kadının akıl hastası olduğuna dair bir iddia ve araştırma yoktu; eşler bu davalardan sonra yeniden bir arada yaşamaya başlamıştı. Hukuk Genel Kurulu direnmeyi yerinde bulmuştur.

> *...dava dosyasında davalı-karşı davacı kadının ruhsal rahatsızlığı bulunduğunu gösteren, bu hususa bağlı olarak vesayet altına alınmasının gerekip gerekme-*

diğinin araştırılması ve davalı-karşı davacı kadının vücut dokunulmazlığına müdahale edilmesini gerektiren, böyle bir inceleme ve araştırma yapmaya yetecek düzeyde ciddi ve inandırıcı bir delil de bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME Eşe "akıl hastası" demek tek başına vesayet araştırmasını gerektirmez. Araştırma, vücut dokunulmazlığına müdahale içerdiğinden ciddi ve inandırıcı delile dayanmalıdır.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.06.2007 · E. 2006/20487 · K. 2007/9650

Davalı akıl hastasıysa dava vasiye yöneltilir

Kadın, eşinin akıl hastalığına dayanarak boşanma davası açmıştır. Mahkeme taraf teşkilinin sağlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay ret kararını bozmuştur.

> *Davalının akıl hastası olup olmadığının resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesi, akıl hastası olduğunun anlaşılması durumunda davalıya vasi atanması konusunda vesayet makamına bildirimde bulunulması vesayet makamı tarafından atanacak olan vasiye davanın yöneltilmesi, tarafların kanıtlarının toplanması ile sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile taraf teşkili oluşmadığı gerekçesi ile davanın reddi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.*

DEĞERLENDİRME Davalının kısıtlı olmaması davayı engellemez; mahkeme vesayet makamına bildirimde bulunur (TMK m. 405/2) ve taraf teşkilini kendisi sağlar.

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2024 · E. 2023/7736 · K. 2024/4907

Ayırt etme gücü olmayan eş kendisi dava açamaz

Vesayet dosyasında alınan sağlık kurulu raporunda erkeğin vesayet altına alınmasını gerektiren sürekli bir akıl hastalığı bulunduğu bildirilmişti. Bir hafta sonra erkeğin vekili genel vekâletnameyle boşanma davası açmıştır; erkek vesayet davası sonuçlanmadan ölmüştür. Mahkeme davayı usulden reddetti, mirasçıların istinaf başvurusu da reddedilmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *Boşanma davası açmak ve açılan davayı takip etmek kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğindedir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre dava tarihinde ayırt etme gücü bulunmayan davacının taraf ve dava ehliyeti yoktur; ayrıca genel vekâletname boşanma davası için özel yetki içermediğinden eksiklik ölümden sonra giderilemez (HMK m. 74).

17 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2025 · E. 2025/3158 · K. 2025/9456

Vasi olan eş dava açarsa kısıtlıya yeni vasi atanmalıdır

Kısıtlı erkeğe eşi vasi olarak atanmıştı. Kadın boşanma davası açınca sulh hukuk mahkemesi erkeği bu davada temsil etmek üzere bir avukatı kayyım olarak atamıştır. Mahkeme bu temsille yargılamayı sürdürüp hüküm kurdu, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu reddetmiştir. Yargıtay kararları kaldırarak bozmuştur.

> *Davada tarafların davacı ve davalı sıfatları birleşmiş olup temsil kayyımı atanması bu hususu ortadan kaldırmaz.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre kısıtlının menfaati vasi olan davacı eşle çatıştığından, davayı takip etmek üzere yeni vasi atanması için vesayet makamına bildirim yapılmalı ve esas bu atamadan sonra incelenmelidir.

18 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.09.2025 · E. 2025/7038 · K. 2025/8076

Akıl zayıflığı bulunan eşe yapılan tebliğ kararı kesinleştirmez

Protokole dayanılarak verilen boşanma kararı, doğuştan sınır düzeyde mental retardasyonu bulunan kadına kalemde bizzat tebliğ edilerek kesinleştirilmiştir. Kadın daha sonra akıl zayıflığına ilişkin sağlık kurulu raporunu ileri sürerek protokol hükümlerini anlamadan kabul ettiğini bildirmiştir; bu arada kısıtlanmıştır. İlk derece mahkemesi başvuruyu yargılamanın iadesi sayıp kabul etti, bölge adliye mahkemesi bu kararı kaldırarak başvuruyu reddetmiştir. Yargıtay bölge adliye mahkemesi kararını bozmuştur.

> *Denizli 8. Aile Mahkemesi'nin 2021/958 Esas, 2021/868 Karar sayılı boşanma dava dosyasında gerekçeli karar kadına usulsüz olarak tebliğ edilmiş olduğundan henüz kesinleşmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre kadının dilekçesi yargılamanın iadesi değil, boşanma kararına karşı istinaf başvurusudur. Ayırt etme gücü bulunmayan eşle yapılan protokol ve ona yapılan tebligat sonradan ciddi usul sorunları doğurur.

19 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.02.2020 · E. 2017/1940 · K. 2020/227

Kısıtlı eşe kusur yüklenemez, kusurlu eş tazminat öder

Kadın, eşinin kendisine hakaret ettiğini ve ailesiyle birlikte kendisini baba evine bıraktığını ileri sürerek boşanma, nafaka ve tazminat istemiştir. Özel Daire önce dava ehliyeti yönünden kadının vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediğinin araştırılmasını istemiştir; kadın akıl hastalığı nedeniyle kısıtlandı, babası vasi atandı ve vesayet makamı vasiye husumet izni vermiştir. Yerel mahkeme bu kez asıl kusurun kadının hastalığının evlenmeden önce bildirilmemesi olduğunu kabul ederek tazminat ve nafaka taleplerini reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *Davacı akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanmış olup eylemlerinin sebep ve sonuçlarını anlayabilme, değerlendirebilme gücüne sahip olmadığından davacıya kusur izafe edilemez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu'na göre eşine hakaret eden, onu baba evine bırakan ve ailesinin evliliğe müdahalesine sessiz kalan koca tamamen kusurludur; kısıtlı kadının maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddi doğru değildir. Hastalığın evlenmeden önce bildirilmemesi, boşanmanın sonuçlarında hasta eşe kusur olarak yüklenememiştir.

20 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.02.2012 · E. 2011/2-733 · K. 2012/87

Lehine boşanma kararı alan davacı kusur gerekçesini temyiz edebilir

Koca, eşinin akıl hastalığı nedeniyle 164 ve 165. maddelere dayanarak dava açmıştır. Yerel mahkeme kadının akıl hastası olduğunu ve ortak hayatın koca için çekilmez hâle geldiğini, ancak kocanın kadını dövmesi nedeniyle kusurun kocada olduğunu kabul ederek 165'e göre boşanmaya, kadın lehine nafaka ve tazminata hükmetmiştir. Özel Daire, koca vekilinin temyiz dilekçesini davadan feragat sayarak kararı bozmuştur; mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnmeyi oyçokluğuyla yerinde bulmuştur.

> *Şu durumda, mahkemenin, boşanmaya ilişkin hüküm fıkrası ile boşanma gerekçesi birbirine sıkı sıkıya bağlı olup, kesinleşmesi halinde taraflar arasında kusurun hangi tarafa ne oranda ait olduğuna ilişkin belirlemenin, hükmün diğer unsurları (tazminat ve nafaka) yönünden hakimi bağlayıcı bir nitelik alacağı (kesin hüküm ve dolayısıyla kesin delil olacağı) kuşkusuzdur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 165 davasında sağlıklı eşin de kusurlu bulunabileceğini ve bu kusurun tazminat ile nafakayı belirlediğini göstermektedir. Temyiz dilekçesinde boşanmaya itiraz edilmeden yalnız kusur ve fer'îlere itiraz edilebilir.

21 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.09.2012 · E. 2012/2978 · K. 2012/20403

Akıl hastasının davranışları iradi değildir

Kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. Davalı koca yargılama sırasında akıl hastalığı nedeniyle kısıtlandı ve kendisine vasi atandı; akıl hastalığına dayalı bir dava yoktu. Mahkeme boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Akıl hastasının ayırt etme gücü bulunmadığından davranışları iradi kabul edilemez ve fiillerinden dolayı kusurlu sayılamaz.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre 166/1'deki boşanma sebebini ancak iradi davranışlar oluşturur. Eşi akıl hastası olan kişinin 165'e dayanmadan açtığı dava bu nedenle reddedilir.

22 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2013 · E. 2013/9776 · K. 2013/23330

Yargılama sırasında kısıtlanan eşe karşı 166 davası

Kadın evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmıştır. Koca yargılama sırasında akıl hastalığı nedeniyle kısıtlandı ve kendisine vasi atandı; vesayet dosyasındaki sağlık kurulu raporunda hastalığının sürekli olduğu bildirilmiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Akıl hastası olan davalı kocanın davranışları iradi olmadığına göre, kendisine kusur da yüklenilemez.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay aynı kararda 165'e dayalı bir dava bulunmadığını ve boşanma davasının reddi gerektiğini belirtmiştir. Eş dava sırasında kısıtlanırsa davacı, ıslahla 165'e dayanmayı değerlendirmelidir.

23 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.05.2012 · E. 2011/19924 · K. 2012/14498

165 reddedilirse 166 istemi ayrıca incelenir

Davacı, dilekçesinde hem akıl hastalığına hem de evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına dayanmıştır. Mahkeme alınan rapora göre davayı yalnız akıl hastalığı sebebi çerçevesinde inceleyip reddetmiştir. Yargıtay, 165'e dayalı istemin reddini onadı, 166'ya dayalı istem hakkında karar verilmediği için kararı bozmuştur.

> *Aynı dava içinde, birbiriyle çelişmeyen, birden fazla hukuki sebebe dayalı olarak dava açılmasına yasal bir engel yoktur.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir. 165 ile 166'yı birlikte ileri sürmek, raporun olumsuz çıkması riskine karşı güvence sağlar.

24 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.01.2025 · E. 2024/3549 · K. 2025/18

Akıl hastalığı yoksa şiddet kusurdur

Kadın, eşinin akıl hastalığına, olmadığı takdirde evlilik birliğinin sarsılmasına dayanarak dava açmıştır. Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Dairesi erkekte akıl hastalığı veya zekâ geriliği bulunmadığını bildirmiştir. İlk derece mahkemesi iki istemi de reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi, olayların hastalığın aktif ya da pasif döneminde gerçekleşip gerçekleşmediği anlaşılamadığından erkeğe kusur yüklenemeyeceği gerekçesiyle istinafı reddetmiştir. Yargıtay 165'e dayalı istemin reddini onadı, 166 yönünden kararları bozmuştur.

> *Boşanmaya sebebiyet veren ve gerçekleşen olaylarda fiziksel şiddet uygulayan davalı erkek tam kusurludur.*

DEĞERLENDİRME Ceza dosyası ve darp raporlarıyla sabit olan şiddet, akıl hastalığı raporla kanıtlanmadıkça kusur olarak değerlendirilir. Kusursuzluk savunması da resmî rapora dayanmalıdır.

25 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.03.2026 · E. 2025/9225 · K. 2026/2483

Hastalığı evlenmeden önce gizlemek boşanmada kusur sayılmaz

Karşılıklı boşanma davalarında ilk derece mahkemesi, kadının bipolar bozukluğunu evlenmeden önce eşine ve ailesine söylememesini ve doktorunun uyarısına rağmen çocuk sahibi olmasını kusur saymış; erkeğin ve annesinin kadına "sen delisin" gibi sözler söylediğini, erkeğin kadını ittirdiğini de belirterek tarafları eşit kusurlu bulmuştu. Bölge adliye mahkemesi bu kusurları gerekçeden çıkardığı hâlde hükmü değiştirmemiştir; Yargıtay bu çelişki nedeniyle bozmuştur. Bozmadan sonra bölge adliye mahkemesi gerekçeyi düzeltip hükmü yine aynen korumuştur. Yargıtay bu kararı da bozmuştur.

> *"...evlilikten önce hastalığını gizleme vakıasının ancak evliliğin butlanı davasında ileri sürülebileceği, evlilikten önce olan hususların boşanma davasına konu edilemeyeceği..."*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre bu durumda erkek tam kusurludur ve kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmelidir. İlk bozma kararı Yargıtay 2. HD, 02.06.2025, E. 2024/7998, K. 2025/5688 sayılı karardır. Gizleme iddiası olan eş TMK m. 150/2'deki iptal davasını ve m. 152'deki süreleri gözetmelidir.

26 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2017 · E. 2015/25699 · K. 2017/4572

Aksi yönde eski karar: hastalığı gizlemek diğer kusurlarla birlikte ağır kusur sayılmıştır

Karşılıklı boşanma davalarında mahkeme eşleri eşit kusurlu bularak kadının maddi ve manevi tazminat istemlerini reddetmiştir. Hüküm erkek tarafından, kadın tarafından da katılma yoluyla temyiz edilmiştir. Yargıtay erkeğin temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir; kadının tazminata ilişkin itirazını kabul ederek kararı bozmuştur. Kadının da annesinin evliliğe müdahalesine izin verdiği anlaşılmıştı.

> *"...davalı-karşı davacı erkeğin eşinin çalışmasına izin vermeyerek ekonomik şiddet uyguladığı, evlenmeden önce mevcut hastalığını eşinden gizleyerek güvenini sarsıcı davranışlar sergilediği, arkadaşının evlilik birliğine müdahaleleri ile eşine ve eşinin ailesine yönelik hakaretlerine kayıtsız kaldığı, eşini ailesinin yanına bırakarak arayıp sormadığı..."*

DEĞERLENDİRME Daire, gizlemeyi tek başına değil ekonomik şiddet, hakaretlere kayıtsız kalma ve eşini arayıp sormama gibi davranışlarla birlikte değerlendirmiş ve erkeği ağır kusurlu saymıştır. Kararda karşı oy yoktur. Daire'nin daha yeni ve

açık kararına göre ise evlilikten önce hastalığı gizleme vakıası ancak evliliğin butlanı davasında ileri sürülebilir ve boşanma davasında kusur olarak yüklenemez.[98]

27 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.11.2018 · E. 2017/2672 · K. 2018/1717

Otuz yıllık evlilikte de butlan araştırılır

1979'da evlenen ve ikisi de akıl zayıflığı nedeniyle kısıtlanan eşlerden kadın, evliliğin mutlak butlanla iptalini, olmadığı takdirde boşanmayı istemiştir. Yerel mahkeme, otuz yıl birlikte yaşadıktan sonra açılan butlan davasının iyi niyet kurallarıyla bağdaşmadığını kabul ederek davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *...bu doğrultuda mutlak butlan sebebi mevcutsa kamu düzeni düşüncesi ile herhangi bir süreye tabi olmayan bu davanın kabulü, aksi hâlde davacının ikinci kademe isteği olan boşanma davası yönünden delillerin değerlendirilmesi olmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu'na göre davalının askerlik belgeleri, tüm doktor raporları, gözlem kâğıtları ve reçeteleri getirtilerek evlenme tarihindeki durumu Adli Tıp Kurumu ilgili ihtisas kurulundan alınacak raporla belirlenmelidir. Görüşmelerde ileri sürülen iyi niyet ve BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme temelli görüşler çoğunlukça benimsenmemiştir.

28 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.05.2015 · E. 2015/167 · K. 2015/1328

Evlenmeden önceki vesayet raporu butlan için yetmez

Koca boşanma davası açmıştır; kadın, kocanın evlenme sırasında akıl hastası olduğunu ileri sürerek karşılık davada evlenmenin mutlak butlanla iptalini istemiştir. Yerel mahkeme, 2001'de vesayet dosyasında alınan sağlık kurulu raporuna dayanarak 2006'da yapılan evliliğin iptaline karar vermiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur.

> *Bu nedenle evlenme tarihinden önce vesayet dosyasında alınan rapor davacının evlenme tarihi itibariyle evlenmesine engel olacak şekilde akıl hastalığının bulunup bulunmadığına ilişkin bir bilgiyi içermemektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu'na göre akıl hastalığı kural olarak kesin evlenme engelidir, ancak bu engel her türlü akıl hastalığını kapsamaz; evlenme tarihindeki durum tıbben ayrıca belirlenmelidir. Aynı kararda öğretiden aktarılan görüşle epilepsi ve melankoli örnek gösterilmiştir.

98 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/9225, K. 2026/2483.

29 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.12.2021 · E. 2021/7777 · K. 2021/9036

Butlan için her türlü şüpheden uzak rapor gerekir

Erkek evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açtığı davayı ıslah ederek evliliğin iptalini, olmadığı takdirde akıl hastalığı nedeniyle boşanmayı istemiştir. İlk derece mahkemesi, kadında hafif derecede mental retardasyon bulunduğunu, hastalığın kronik olduğunu ve evlilik tarihinde de bulunduğunu bildiren sağlık kurulu raporuna dayanarak evliliğin mutlak butlanla iptaline karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi kadın lehine toptan yoksulluk nafakası takdir edip diğer istinaf taleplerini reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 145/2. maddesindeki sebeple evliliğin iptaline karar verilebilmesi için, eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması halinin her türlü şüpheden uzak sağlık kurulu raporu ile belirlenmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, tüm tedavi kayıtlarıyla birlikte evlenme tarihindeki ayırt etme gücünü ve evlenmeye engel akıl hastalığını kapsayan yeni bir rapor alınmasını istemiştir. Butlan için aranan eşik, 165'teki eşikten farklıdır.

30 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
20.02.2008 · E. 2008/2-131 · K. 2008/152

Akıl hastası eşe tazminat yüklenemez

Koca boşanma davası açtı, kadın şiddetli geçimsizlik nedeniyle karşı dava açmıştır. Yerel mahkeme kocanın davasını reddetti, kadının davasını kabul ederek kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire, kocanın akıl hastası olup kendisine vasi atandığını ve ona kusur yüklenemeyeceğini belirterek kararı tazminat yönünden bozmuştur; mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu Özel Daire bozmasını benimseyerek direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Hareketleri iradi olmayan kocaya kusur yüklenemeyeceğine göre, Türk Medeni Kanunu'nun 174/1-2 madde koşulları oluşmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Hukuk Genel Kurulunca benimsenen Özel Daire bozma kararındandır. Özel Daire aynı kararda yoksulluk nafakası takdiri için yükümlünün kusurunun aranmadığını belirtmiş, kadının 166 davasının kabulündeki yanlışlığa ise temyiz edilmediği için yalnız işaret etmiştir.

31 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
12.07.2006 · E. 2006/2-515 · K. 2006/528

Akıl hastası eş aleyhine tazminat yok, velayet sağlıklı eşe

Kadının açtığı boşanma davası kabul edilmiştir; mahkeme ortak çocuğun velayetini anneye verdi ve kadın yararına yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire velayet ve nafaka yönünden kararı yerinde bulmuş, davalı kocanın akıl hastası olması nedeniyle tazminatları bozmuştu; mahkeme direnmiştir.

Hukuk Genel Kurulu Özel Daire bozmasını benimseyerek direnme kararını bozmuştur.

> *Davalının akıl hastası olması nedeniyle davranışlarının iradi olmadığı ve bu sebeple kusurlu olması düşünülemeyeceğinden, davacı kadın yararına maddi ve manevi tazminat verilmesi doğru bulunmamıştır...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Hukuk Genel Kurulunca benimsenen Özel Daire bozma kararındandır. Tazminat kusura, yoksulluk nafakası ise yükümlünün kusurundan bağımsız olarak yoksulluğa bağlıdır; velayette çocuğun üstün yararı ve ebeveynin hastalığı birlikte değerlendirilir.

32 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2007 · E. 2007/2435 · K. 2007/16020

Akıl hastalığı nedeniyle boşanmada manevi tazminat verilmez

Akıl hastalığı sebebine dayanan davada, orta derece mental retardasyon tanısıyla vesayet altına alınan davalıya karşı boşanma kararı verildi ve davacı yararına manevi tazminata hükmedilmiştir. Hüküm nafaka ve tazminat yönünden temyiz edilmiştir. Yargıtay manevi tazminatı bozmuştur.

> *Bu durumda davalının davranışlarının iradi olduğu kabul edilemez. Ancak iradi davranışlar manevi tazminata mesnet olabilir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay aynı kararda hastalığın çekilmezlik ve iyileşme olanağı yönünden raporla tespit edilmediğini, ancak boşanma hükmü temyiz edilmediği için bunu bozma sebebi yapmadığını belirtmiştir.

33 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.07.2012 · E. 2012/561 · K. 2012/19749

Bakıma muhtaç eşe yoksulluk nafakası yüklenmez

Dava ıslahla akıl hastalığı sebebine dayandırılmıştır. Resmî sağlık kurulu raporu davalının doğuştan akıl hastası olduğunu, hastalığın geçmesinin tıbben mümkün olmadığını ve davranışlarının iradi olmadığını bildirmiştir. Mahkeme 165'e göre boşanmaya, davalı aleyhine tazminat ve yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Yargıtay tazminat ve nafaka yönünden kararı bozmuştur.

> *Kendisi başkalarının yardım ve bakımına muhtaç olan kişinin yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü tutulması hakkaniyete aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, ayırt etme gücü bulunmayan davalının fiillerinden hukuken sorumlu tutulamayacağını (TMK m. 15) ve tazminat için kusur şartının gerçekleşmediğini de belirtmiştir. Düzenli işi, geliri ve malvarlığı olmayan hasta eş bakımından nafaka talebi sonuçsuz kalabilir.

34 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
04.07.2006 · E. 2006/1845 · K. 2006/10728

Hasta eşinin tedavisiyle ilgilenmeyen eş tazminat öder

Boşanma kararı tazminat ve nafaka yönünden temyiz edilmiştir. Davalı kadın şizofreni hastasıydı; koca, hastalığı sırasında eşinin tedavisiyle ilgilenmemişti. Yargıtay, kadın yararına maddi ve manevi tazminat verilmesi gerektiğini belirterek kararı bu yönden bozmuştur.

> *Davalı kadının şizofreni denilen akıl hastası olduğu, hareketlerinin iradi olmadığı, hastalığı sırasında kocanın kadının tedavisi ile ilgilenmediği anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında katılacağını öngören TMK m. 186'yı hatırlatarak kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminat verilmesini istemiştir. Hasta eşe destek olmamak sağlıklı eşin kusurudur.

35 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
27.03.2012 · E. 2011/10421 · K. 2012/7338

Kısıtlı eşe velayet verilemez

Davalı kadın orta derecede zekâ geriliği nedeniyle kısıtlanmıştı. Mahkeme evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanmaya karar verdi ve ortak çocuğun velayetini anneye vermiştir. Yargıtay, boşanma hükmü temyiz edilmediği için oradaki yanlışlığa yalnız işaret etti, velayet yönünden kararı bozmuştur.

> *Kısıtlanıp vesayet altına alınan kişiye çocuğun velayeti verilemez.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre velayet babaya verilmelidir. Zekâ geriliği nedeniyle kısıtlanan eşin davranışları iradi sayılmadığından ona kusur da yüklenememiştir.

36 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
18.06.2008 · E. 2008/4283 · K. 2008/8897

Anne ve baba kısıtlıysa çocuk için koruma önlemi alınmalıdır

Karşılıklı davalarda koca akıl hastasıydı; anne ve babanın ikisi de TMK m. 405 uyarınca kısıtlanmıştı. Mahkeme kadın lehine maddi ve manevi tazminata hükmetti ve velayeti babaya vermiştir. Yargıtay kararı iki yönden bozmuştur.

> *Anne ve babanın her ikisinin de Türk Medeni kanununun 405. maddesi gereğince kısıtlanmış oldukları halde bu durumun velayet görevinin gereği gibi yerine getirilmesine mani olduğu gözetilmeden velayetin babaya verilmesi ve Türk Medeni Kanununun 346 ve devamı maddeleri uyarınca gerekli önlemlerin alınması gerektiğinin de gözetilmemesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay aynı kararda akıl hastası kocaya kusur yüklenemeyeceği için kadın lehine tazminatların da bozulması gerektiğini belirtmiştir. Velayet her iki eşten kaldırılırsa çocuğa vasi atanır (TMK m. 348/2).

37 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.03.2026 · E. 2025/4395 · K. 2026/2416

Kısıtlı annenin kişisel ilişkisi çocuğun yararına göre sınırlanır

Erkek evlenmenin butlanını, olmadığı takdirde boşanmayı istemiştir; şizofreni tanısıyla kısıtlanan kadın da vasisi aracılığıyla karşı dava açmıştır. Butlan istemi reddedilip kesinleşmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kadına kusur yüklenemeyeceği ve bağımsız konut açmayan erkeğin tam kusurlu olduğu gerekçesiyle erkeğin boşanma davasını reddetti, kadının davasını kabul etmiştir; velayeti babaya verdi, anne ile yatılı kişisel ilişki kurdu, kadın yararına maddi tazminat ve toptan yoksulluk nafakası takdir etmiştir. Yargıtay kişisel ilişkiyi ve nafakaya ilişkin hüküm fıkrasını düzelterek kararı onamıştır.

> *...çocuk ile kurulan kişisel ilişki çocuğun menfaatine uymayacak şekilde uzun süreli olup daha uygun süreli kişisel ilişki tesisi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kişisel ilişkiyi her ayın birinci ve üçüncü cumartesi günleri gündüz saatleriyle sınırlamıştır. Karar, kısıtlı eşin vasisi aracılığıyla açtığı boşanma davasının kabul edilebileceğini ve hasta eşin tazminat ile nafaka alabileceğini de göstermektedir.

38 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2025 · E. 2025/283 · K. 2025/11766

Sınırda zihinsel kapasitede velayet için çocuk psikiyatristi raporu

Karşılıklı boşanma davalarında velayet anneye verilmişti. Mahkeme yargılama sırasında annenin kısıtlanmasını gerektiren bir akıl hastalığı veya zayıflığı ile velayet görevine engel bir durumu bulunup bulunmadığı konusunda sağlık kurulu raporu istemişti. Rapor "sınırda mental kapasite" teşhisi koyarak kısıtlamanın gerekmediğini, velayet yönünden ise çocuk psikiyatristinin değerlendirmesinden sonra kanaat bildirilebileceğini belirtmiştir; mahkeme bu incelemeyi yapmamıştır. Yargıtay kararı velayet yönünden bozmuştur.

> *O halde, Mahkemece çocuk psikiyatristi tarafından da rapor düzenlenmesi istenip toplanan diğer delillerle birlikte velâyet konusunda bir karar verilmesi gerekirken; eksik inceleme ve araştırmayla velâyet yönünden yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kısıtlama gerekmemesi, velayet görevine uygunluğun kanıtlandığı anlamına gelmez. Aynı kararda tarafların eşit kusurlu olduğu kabul edilerek kadın lehine tazminatlar da bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 133:** Akıl hastalarının evlenmesi için resmî sağlık kurulu raporu.
- **TMK m. 145:** Mutlak butlan sebepleri; evlenmeye engel akıl hastalığı.
- **TMK m. 146:** Mutlak butlan davasını açabilecek olanlar.

- **TMK m. 147:** Dava hakkının sınırlanması; iyileşen eşin dava hakkı.
- **TMK m. 148:** Evlenme sırasında geçici ayırt etme gücü yoksunluğu.
- **TMK m. 150:** Aldatma; hastalığın gizlenmesi nedeniyle iptal.
- **TMK m. 152:** İptal davasında hak düşürücü süre.
- **TMK m. 156:** Batıl evliliğin hâkim kararına kadar geçerli olması.
- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları.
- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 163:** Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme.
- **TMK m. 164:** Terk.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 182:** Çocuğun velayeti ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 186:** Konut ve birliğin giderlerine katılma.
- **TMK m. 236:** Artık değere katılma ve payın azaltılması.
- **TMK m. 348:** Velayetin kaldırılması.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle kısıtlama.
- **TMK m. 414:** Vasi atanmasında eşin ve hısımların önceliği.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel sebepler; menfaat çatışması.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni; dava açma.
- **TMK m. 13, 15 ve 16:** Ayırt etme gücü, ayırt etme gücünün bulunmaması ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların hakları.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 56 ve 74:** Dava ehliyetinin kendiliğinden gözetilmesi; boşanma davası için özel yetkili vekâletname.

MADDE

166 A. Boşanma sebepleri VI. Evlilik birliğinin sarsılması

KANUN METNİ

(1) Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

(3) Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

(4) (Değişik dördüncü fıkra:14/11/2024-7532/13 md.) Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak bir yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.

MADDE ÖZETİ

Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri eşlerden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa eşlerden her biri boşanma davası açabilir (m. 166). Hukuk Genel Kurulu'na göre daha fazla kusurlu eşin de dava hakkı vardır, ancak boşanma kararı verilebilmesi için davalının az da olsa kusurunun belirlenmesi kaçınılmazdır.[1] En az bir yıl süren evlilikte eşler anlaşarak boşanabilir; Hukuk Genel Kurulu'na göre eş, hüküm kesinleşinceye kadar anlaşma iradesinden dönebilir ve dava çekişmeli olarak sürer.[2] Reddedilen bir boşanma davasının kesinleşmesinden sonra ortak hayat kurulamamışsa fiili ayrılık nedeniyle boşanma istenebilir; bu süre 7532 sayılı Kanunla 27.11.2024'ten itibaren üç yıldan bir yıla indirilmiş, Anayasa Mahkemesi bir yıllık süreyi Anayasa'ya uygun bulmuştur.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması	Eşler arasındaki geçimsizliğin ortak hayatı sürdürmelerini artık beklenemez kılacak derecede ağırlaşması; uygulamada eski Kanun'dan kalma "şiddetli geçimsizlik" deyimiyle de anılır.
Kusur	Boşanmaya sebep olan olaylarda eşe yüklenebilen iradi ve evlilik yükümlülüklerine aykırı davranış; Yargıtay kusuru kusursuz, az, eşit, ağır ve tam kusurlu şeklinde derecelendirir.[4]
Güven sarsıcı davranış	Zina derecesine ulaşmasa da sadakat yükümlülüğüne aykırı, eşin güvenini sarsan davranış; mesajlaşma, başkasıyla duygusal yakınlık gibi.
Af ve hoşgörü	Eşin kusurlu olaylara rağmen kayıtsız şartsız affetmesi veya olayları hoşgörüyle karşılayıp ortak hayatı sürdürmesi; affedilen olay sonradan kusur olarak ileri sürülemez.
İtiraz hakkı	Davacının kusuru daha ağırsa davalının boşanmaya karşı çıkma hakkı (TMK m. 166/2).
Anlaşmalı boşanma	En az bir yıl süren evlilikte eşlerin birlikte başvurması veya bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi ve hâkimin uygun bulduğu protokolle boşanma (TMK m. 166/3).
Protokol	Anlaşmalı boşanmada boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu hakkında eşlerin yaptığı ve hâkimin onayladığı yazılı düzenleme.
Fiili (eylemli) ayrılık	Reddedilen bir boşanma davasının kesinleşmesinden sonra bir yıl boyunca ortak hayatın yeniden kurulamaması; bu durumda evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır (TMK m. 166/4).

1 Yargıtay HGK, 23.01.2020, E. 2017/2065, K. 2020/46.
2 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
3 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.
4 Yargıtay HGK, 29.11.2022, E. 2020/727, K. 2022/1620.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 134 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde yürürlükteki Kanunun 134 üncü maddesinden 3444 sayılı Kanunla yapılmış olan değişikliklerle birlikte aynen alınmış, herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Adalet Komisyonu maddeyi yeniden yazmış, ancak Komisyon metni Tasarı metniyle aynıdır; yalnız dördüncü fıkradaki "her hangi" ibaresi "herhangi" olarak bitişik yazılmıştır (S. Sayısı 723, s. 400-401). Böylece 1988'de 3444 sayılı Kanunla 743 sayılı Kanun'a giren düzenleme, 2002'de 4721 sayılı Kanun'a olduğu gibi aktarılmıştır. Dördüncü fıkradaki üç yıllık süre 2024'te bir yıla indirilmiştir; ayrıntısı aşağıdaki değişiklik geçmişindedir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlilik birliği, müşterek hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa eşlerden her biri boşanma davası açabilir. Yukarıdaki fıkrada belirtilen hallerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir. Evlilik en az bir yıl sürmüşse, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi halinde evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu halde boşanma kararı verilebilmesi için, hakimin bizzat tarafları dinleyerek iradelerin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hakim, tarafların ve çocukların menfaatlerini nazara alarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü halinde boşanmaya hükmolunur. Bu halde 150 nci maddenin (3) numaralı bendi hükmü uygulanmaz. Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi halinde, her ne sebeple olursa olsun müşterek hayat yeniden kurulamamışsa eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 134 (3444 sayılı Kanunla değişik, mülga)

743 sayılı Kanun'un 1926 tarihli ilk metninde bu madde "İmtizaçsızlık" başlığını taşıyordu ve şöyleydi: "Aralarında müşterek hayatın çekilmez bir hale gelmesini mucip olacak derecede şiddetli bir geçimsizlik başgösterdiği takdirde karı kocadan her biri, boşanma davasında bulunabilir. Eğer geçimsizlik, iki taraftan birine daha ziyade kabili isnat ise boşanma davasını ikame hakkı ancak diğer tarafa aittir." Uygulamada hâlâ duyulan "şiddetli geçimsizlik" deyimi bu ilk metne dayanır. 1988 değişikliği daha ağır kusurlu eşin dava açma yasağını kaldırmış, onun yerine davalıya itiraz hakkı tanımış, anlaşmalı boşanmayı ve fiili ayrılığı eklemiştir. Eski metindeki "150 nci maddenin (3) numaralı bendi", tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağına ilişkin kuraldı; 4721 sayılı Kanun bu atfı açık bir cümleye dönüştürmüştür.

	743 m. 134 (1926 ilk metin)	743 m. 134 (1988, 3444 s. K.)	4721 m. 166 (bugün)
Genel sebep	Şiddetli geçimsizlik	Evlilik birliğinin temelinden sarsılması	Aynı
Daha ağır kusurlu eş	Dava açamaz	Dava açabilir, davalı itiraz edebilir	Aynı
Anlaşmalı boşanma	Yok	En az bir yıllık evlilik, birlikte başvuru veya kabul	Aynı
İkrar	Hâkimi bağlamaz	Anlaşmalı boşanmada bağlar (m. 150/3 uygulanmaz)	Anlaşmalı boşanmada bağlar
Fiili ayrılık	Yok	Ret kararının kesinleşmesinden itibaren üç yıl	Bir yıl (27.11.2024'ten beri)

Değişiklik durumu

7532 sayılı Noterlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 14.11.2024'te kabul edilmiş, 27.11.2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmış ve 20. maddesi gereğince yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir; Kanun'da 166. maddeye ilişkin bir geçiş hükmü yoktur. Anayasa Mahkemesinin 2026 tarihli kararında aktardığına göre değişikliğin gerekçesi, üç yıllık sürenin iptal edilmesiyle doğacak hukuki boşluğu doldurmaktır.[5] Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel metinde dördüncü fıkranın başında "(Değişik dördüncü fıkra:14/11/2024-7532/13 md.)" notu yer almaktadır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
05.11.2008	Üçüncü fıkranın ikrara ilişkin son cümlesine yönelik itiraz reddedildi	AYM, K. 2008/105 (RG 05.11.2008, sayı 27045)
19.04.2024	Dördüncü fıkra (üç yıl) iptal edildi; iptal, kararın yayımından dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti	AYM, K. 2024/56 (RG 19.04.2024, sayı 32522)
27.11.2024	Dördüncü fıkra yeniden düzenlendi; üç yıllık süre bir yıla indirildi	7532 s. K. m. 13 ve m. 20 (RG 27.11.2024, sayı 32735)
28.11.2024	Üçüncü fıkradaki "bir yıl" ibaresine yönelik itiraz reddedildi	AYM, K. 2024/113 (RG 28.11.2024, sayı 32736)
17.04.2026	Dördüncü fıkradaki yeni "bir yıl" ibaresine yönelik itiraz reddedildi	AYM, K. 2026/39 (RG 17.04.2026, sayı 33227)

5 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel sebep	Evlilik birliği ortak hayatın sürdürülmesi beklenemeyecek derecede temelinden sarsılmış olmalı	TMK m. 166/1
Davalının kusuru	Boşanma için davalının az da olsa kusuru belirlenmeli	Yargıtay HGK, K. 2020/46
Tam kusurlu davacı	Tamamen kusurlu eşin davası reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/16857
İspat	Temelden sarsılmayı göstermeyen, inandırıcı olmayan ya da duyuma dayalı tanık beyanı yetmez	Yargıtay HGK, K. 2015/2795; Yargıtay HGK, K. 2020/46
Terk	Salt fiili ayrılık yetmez; ayrılığın ortak hayatı kesmek amacı taşıdığı somut delillerle gösterilmeli	Yargıtay HGK, K. 2023/1039
İkrar	Hâkimi bağlamaz, ama delil olarak değerlendirilebilir	TMK m. 184/3; Yargıtay HGK, K. 2025/499
Af	Affedilen veya hoşgörüyle karşılanan olay kusur sayılmaz; barışma girişimi af değildir	Yargıtay HGK, K. 2025/557
Dava sonrası olaylar	Kural olarak dava tarihindeki olgular esas alınır; dava tarihinden sonraki vakıa ıslahla da eklenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2017/5806; Yargıtay HGK, K. 2022/1514
Sadakat davada da sürer	Sadakat yükümlülüğü evlilik süresince devam eder; dava açıldıktan sonraki güven sarsıcı davranış kusur değerlendirmesine girdi	Yargıtay HGK, K. 2008/424
Hukuka aykırı delil	Eşin bilgisi ve rızası dışında alınan kayıt hükme esas alınamaz	HMK m. 189/2; Yargıtay 2. HD, K. 2024/8815
İtiraz hakkı	Davacının kusuru daha ağırsa davalı itiraz edebilir; kötüye kullanılan itiraz boşanmayı engellemez	TMK m. 166/2; Yargıtay HGK, K. 2013/1539
Anlaşmalı boşanma	En az bir yıllık evlilik, birlikte başvuru veya kabul, hâkimin tarafları bizzat dinlemesi, protokolün uygun bulunması	TMK m. 166/3; AYM, K. 2024/113
Anlaşmadan dönme	Hüküm kesinleşinceye kadar mümkündür, dava çekişmeli olarak sürer	Yargıtay HGK, K. 2019/475
Protokolün kapsamı	Genel ifadelerin mal rejimi alacağını kapsayıp kapsamadığı protokolün metnine göre belirlenir	Yargıtay HGK, K. 2013/1601; Yargıtay HGK, K. 2022/850; Yargıtay HGK, K. 2025/498

Konu	Kural	Dayanak
Anlaşmadan sonra tazminat	Anlaşmalı boşanmadan sonra boşanma sebebiyle tazminat istenemez	Yargıtay HGK, K. 2019/512
Fiili ayrılık süresi	Ret kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl (27.11.2024'ten önce üç yıl)	TMK m. 166/4; 7532 s. K. m. 13
Ortak hayatın kurulması	Ortak masa, konut ve özellikle yatak birliği gerekir; çocuklar için bir araya gelmek yetmez	Yargıtay HGK, K. 2023/136
İspat yükü	Ortak hayatın yeniden kurulmadığını davacı ispat eder	Yargıtay HGK, K. 2019/142
Önceki davadaki kusur	Aynı döneme ilişkin kesinleşen kusur belirlemesi fiili ayrılık davasında bağlayıcıdır	Yargıtay HGK, K. 2022/1435
Hukuki niteleme	"Şiddetli geçimsizlik" diye ayrı bir dava türü yoktur; hâkim anlatılan olaylara göre niteler	Yargıtay 2. HD, K. 2025/11194
Mal paylaşımı	Artık değerde payın azaltılması yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada mümkündür	TMK m. 236/2

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 3444 sayılı Kanunla 1988'de değiştirilen 134. maddesini değişiklik yapılmadan almıştır. 1926 tarihli ilk metin yalnız "şiddetli geçimsizlik" sebebini tanıyor ve geçimsizlikte daha çok kusurlu olan eşe dava hakkı vermiyordu; 1988 değişikliği bu yasağı itiraz hakkına dönüştürmüş, anlaşmalı boşanmayı ve fiili ayrılığı eklemiştir. Dördüncü fıkradaki üç yıllık süre Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra 7532 sayılı Kanunla bir yıla indirilmiştir.[6]

DİKKAT

1. maddeye dayanan davada boşanma kararı için evliliğin bitmiş olması yetmez; davalının kusurlu davranışının somut vakıalar ve inandırıcı delillerle ispatı gerekir. Hukuk Genel Kurulu, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını kabule elverişli olmayan, sebep ve saiki açıklanmayan tanık sözlerine dayanılarak verilen boşanma kararını bozmuştur.[7] Dilekçede usulüne uygun olarak ileri sürülmeyen bir vakıa kusur olarak yüklenemez;[8] dava açıldıktan sonra gerçekleşen bir vakıa da kural olarak hükme esas alınamaz[9] ve ıslah yoluyla davaya eklenemez.[10] Olayları, tarihleri ve delilleri dilekçede eksiksiz göstermek davanın sonucunu doğrudan belirler.

6 AYM, 22.02.2024, E. 2023/116, K. 2024/56.
7 Yargıtay HGK, 04.12.2015, E. 2014/594, K. 2015/2795.
8 Yargıtay 2. HD, 10.05.2016, E. 2015/22961, K. 2016/9519.
9 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
10 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.

II. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması: Şartlar

- **Genel boşanma sebebi:** 161-165. maddelerdeki özel sebeplerden farklı olarak 166/1 belirli bir olayı saymaz; eşler arasındaki geçimsizliğin ortak hayatın sürdürülmesini beklenemez kılacak derecede ağırlaşmasını arar. Zina, şiddet veya terk gibi olaylar özel sebebin şartlarını taşımasa bile 166/1 çerçevesinde kusur olarak değerlendirilebilir.
- **Davalının az da olsa kusuru gerekir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanmayı isteyebilmek için tamamen kusursuz ya da az kusurlu olmak gerekmez, daha fazla kusurlu tarafın da dava hakkı vardır; ancak boşanmaya karar verilebilmesi için davalının az da olsa kusurunun varlığı ve bunun belirlenmesi kaçınılmazdır.[11]
- **Tamamen kusurlu eşin davası reddedilir:** Yargıtay'a göre 166. madde tamamen kusurlu eşin de dava açıp yararına boşanma hükmü elde edebileceği biçiminde yorumlanamaz; böyle bir yorum, kimsenin kendi kusuruna dayanarak hak elde edemeyeceği ilkesine aykırıdır ve tek taraflı iradeyle boşanma sonucunu doğurur.[12] Ailesinin evlilik birliğine müdahalesine sessiz kalan kocanın tamamen kusursuz eşe karşı açtığı dava bu nedenle reddedilmelidir.[13]
- **"Şiddetli geçimsizlik" bir dava türü değildir:** Yargıtay, dava dilekçesinde madde göstermeyip "şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanma" isteyen, ancak daha önce reddedilen davasından ve altı yıllık ayrılıktan söz eden davacının talebini hâkimin fiili ayrılık olarak nitelendirmesi gerektiğini belirtmiştir; olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir.[14]
- **Kusur dereceleri:** Hukuk Genel Kurulu'nun aktardığına göre Yargıtay, denetime elverişli olması için her davada tarafların gerçekleşen kusurlu davranışlarının belirtilmesini ve eşlerin "kusursuz, az kusurlu, eşit kusurlu, ağır kusurlu veya tam kusurlu eş" şeklinde nitelendirilmesini aramaktadır; kimin daha fazla kusurlu olduğunu belirlemek için önceden bir ölçü konulamayacağı da 1978 tarihli bir içtihadı birleştirme kararıyla kabul edilmiştir.[15]

III. Kusur Sayılan Davranışlar

Kanun kusurlu davranışları saymaz; aşağıdaki örnekler somut dosyalarda kusur olarak kabul edilen veya edilmeyen davranışlardır. 2

- **Fiziksel şiddet:** Bir tokat, 162. maddedeki pek kötü davranış için yeterli görülmese de 166/1 bakımından kusurdur. Yargıtay, alkol alıp eşine tokat atan

11 Yargıtay HGK, 23.01.2020, E. 2017/2065, K. 2020/46.
12 Yargıtay 2. HD, 24.10.2011, E. 2010/16568, K. 2011/16857.
13 Yargıtay 2. HD, 03.07.2013, E. 2013/6409, K. 2013/18712.
14 Yargıtay 2. HD, 15.12.2025, E. 2025/5122, K. 2025/11194.
15 Yargıtay HGK, 29.11.2022, E. 2020/727, K. 2022/1620.

kocanın davranışlarını 162'ye dayalı dava için yeterli bulmamış, ancak bu davranışlar yanında ayrılık döneminde eşine kusur sayılan bir mesaj gönderen kadının da az da olsa kusurlu olduğunu ve 166/2 koşullarının oluştuğunu belirterek kocanın 166'ya dayanan davasının kabulü gerektiğine karar vermiştir.[16]

- **Güven sarsıcı davranış:** Zina ispatlanamasa da sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar kusurdur. Yargıtay, başka bir isimle sosyal medya hesabı açarak başka kadınlara parayla cinsel ilişki teklif eden kocanın güven sarsıcı davranışta bulunduğunu belirtmiş,[17] sosyal medya üzerinden başka bir erkekle eşinin güvenini sarsacak şekilde mesajlaşan kadını da kusurlu saymıştır.[18]
- **Güven sarsıcı davranış ile sadakat ihlali aynı değildir:** Yargıtay, başka bir erkekle samimi fotoğrafları bulunan kadının davranışının güven sarsıcı davranış boyutunda kaldığını, sadakat yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirilemeyeceğini belirterek kusur derecesini eşit kusura indirmiştir.[19] Kusurun nasıl adlandırıldığı tazminat ve nafaka sonucunu değiştirir.
- **Ailenin müdahalesine sessiz kalmak:** Ailesinin evlilik birliğine yapılan müdahalelerine ses çıkarmamak Yargıtay kararlarında kusur olarak kabul edilmektedir.[20]
- **Ekonomik şiddet:** Yargıtay, eşinin çalışmasına izin vermeyen kocanın ekonomik şiddet uyguladığını kabul etmiş,[21] eşinin ameliyatıyla ilgilenmeyen, sağlık giderlerini ve kişisel ihtiyaçlarını karşılamayan, harçlık vermeyen eşi de bu kapsamda değerlendirmiştir.[22] Buna karşılık ziynetlerin eşten alınıp başkasına verilmesini ekonomik şiddet değil, koşulları varsa alacak davasına konu olabilecek bir olay saymıştır.[23]
- **Cinsel birliktelik:** Yargıtay'a göre evlenmenin sosyal amacı yanında cinsel arzuları tatmin etme gayesi de vardır ve uzun süre cinsel ilişki kurulamaması evlilik birliğini temelinden sarsar; eşinin cinsel birleşmeye yanaşmadığını ispat edemeyen koca bu dosyada tam kusurlu sayılmıştır.[24] Cinsel birliktelikten ve tedaviden kaçınan eş ağır kusurlu kabul edilmiştir.[25]
- **Hastalık kusur değildir, tedaviden kaçınmak kusur olabilir:** Yargıtay, vajinismus nedeniyle cinsel ilişki kurulamamasının tedavi gören kadına kusur olarak yüklenemeyeceğini, tedavi sürecinde eşini yalnız bırakan erkeğin ise

16 Yargıtay 2. HD, 10.11.2014, E. 2014/11559, K. 2014/22133.
17 Yargıtay 2. HD, 22.05.2017, E. 2016/1135, K. 2017/5962.
18 Yargıtay 2. HD, 19.06.2012, E. 2011/21815, K. 2012/16802.
19 Yargıtay 2. HD, 10.09.2025, E. 2025/5202, K. 2025/7097.
20 Yargıtay 2. HD, 03.07.2013, E. 2013/6409, K. 2013/18712.
21 Yargıtay 2. HD, 18.04.2017, E. 2015/25699, K. 2017/4572.
22 Yargıtay 2. HD, 13.04.2017, E. 2015/25979, K. 2017/4218.
23 Yargıtay 2. HD, 08.10.2012, E. 2012/5263, K. 2012/23992.
24 Yargıtay 2. HD, 20.12.2010, E. 2009/20100, K. 2010/21527.
25 Yargıtay 2. HD, 09.11.2017, E. 2017/4668, K. 2017/12455.
26 Yargıtay 2. HD, 10.05.2016, E. 2015/22961, K. 2016/9519.

bu sonuca katkıda bulunduğunu belirtmiştir.[26] Eşinin ameliyattan sonraki bakımıyla ilgilenmemek de kusur sayılmıştır.[27]

- **Alkol, kumar ve evin ihtiyaçları:** Evlilik birliğine zarar verecek şekilde alkol ve uyuşturucu madde kullanmak ve evin ihtiyaçlarını yeterince karşılamamak kusurdur; Yargıtay bu davranışları ispatlanan kocayı ağır kusurlu saymış, eşin babasının tehdidi gibi üçüncü kişinin eylemini ise kadına kusur olarak yüklememiştir.[28] Yargıtay, eşine fiziksel şiddet uygulayan, evlilik birliğine ilişkin görevlerini yerine getirmeyen ve kumar oynayan kocayı ağır kusurlu saymıştır;[29] aşırı borçlanıp icra takibine maruz kalmak ve kumar alışkanlığı da kusur değerlendirmesinde dikkate alınmıştır.[30]
- **Evlenmeden önceki olaylar:** Yargıtay'ın 2017 tarihli bir kararında evlenmeden önce mevcut hastalığını eşinden gizlemek güven sarsıcı davranış olarak kusur sayılmıştır.[31] 2026 tarihli bir kararda ise evlilikten önce hastalığı gizleme vakıasının ancak evliliğin butlanı davasında ileri sürülebileceği ve boşanma davasına konu edilemeyeceği belirtilmiştir.[32] Bu konuda iki farklı yaklaşım bulunduğu gözetilmeli, gizleme iddiası için TMK m. 150/2'deki iptal yolu ve m. 152'deki süreler ayrıca değerlendirilmelidir.
- **Terk tek başına yetmez:** Hukuk Genel Kurulu'na göre salt fiili ayrılığı ispatlayan delillerden evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı sonucuna varılamaz; terkin ortak hayatı kesmek amacıyla yapıldığı somut olarak ortaya konulmalıdır.[33] Terk nedeniyle boşanmanın ayrı şartları TMK m. 164 şerhinde anlatılmıştır.

IV. İspat: Tanık, İkrar ve Dilekçede Dayanılan Vakıalar

- **Vicdani kanaat:** Hâkim, boşanma davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe bunları ispatlanmış sayamaz ve delilleri serbestçe takdir eder (TMK m. 184/1, 4).
- **İnandırıcı olmayan tanık beyanı yetmez:** Hukuk Genel Kurulu, sebep ve saiki açıklanmayan ve inandırıcı olmaktan uzak tanık anlatımlarına dayanılarak boşanmaya karar verilmesini oyçokluğuyla bozma sebebi saymıştır.[34]
- **İkrar:** Tarafların boşanma olgularına ilişkin ikrarları hâkimi bağlamaz (TMK m. 184/3); ancak Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği görüşe göre bu kural ikrarın hükme esas alınamayacağı anlamına gelmez.[35] Kurul, nüfus kaydında

27 Yargıtay 2. HD, 17.09.2008, E. 2007/12300, K. 2008/12032.
28 Yargıtay 2. HD, 31.03.2026, E. 2025/8320, K. 2026/3419.
29 Yargıtay 2. HD, 23.01.2012, E. 2011/23097, K. 2012/961.
30 Yargıtay 2. HD, 29.03.2012, E. 2011/9901, K. 2012/7679.
31 Yargıtay 2. HD, 18.04.2017, E. 2015/25699, K. 2017/4572.
32 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/9225, K. 2026/2483.
33 Yargıtay HGK, 01.11.2023, E. 2022/771, K. 2023/1039.
34 Yargıtay HGK, 04.12.2015, E. 2014/594, K. 2015/2795.

başka bir kadından beş çocuğu görünen ve ikinci bir evlilik yaptığını aşamalarda kabul eden kocayı tam kusurlu saymıştır.[36]

- **Dayanılmayan vakıa kusur olarak yüklenemez:** Dilekçede ileri sürülmeyip yalnız tanık beyanlarında geçen hakaret vakıaları davaya esas alınmamıştır;[37] delil listesinde dayanılmayan sosyal medya çıktılarıyla ileri sürülen sadakatsizlik vakıası da kusur olarak yüklenmemiştir.[38]
- **Delil listesi:** Yargıtay, delil listesinde dayanılmayan sosyal medya çıktılarına dayanarak sadakatsizlik vakıasının kusur olarak yüklenemeyeceğini belirtmiştir.[39] Yeni tarihli bir kararda ise süresinden sonra sunulan sosyal medya ekran görüntüsü HMK m. 145 kapsamında değerlendirilmiştir.[40]

V. Mesajlar, Kayıtlar ve Hukuka Aykırı Delil

- **Kural:** Hukuka aykırı olarak elde edilmiş deliller mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz (HMK m. 189/2). Mahkeme bu durumu kendiliğinden gözetir.
- **Eve gizli ses kayıt cihazı:** Yargıtay, kadının haberi ve rızası olmadan ortak konuta ses kayıt cihazı yerleştirilerek elde edilen kayıtların hukuka aykırı delil olduğunu, bu kayıtları dinleyen tanığın aktarımlarının da hükme esas alınamayacağını belirtmiştir.[41]
- **Casus yazılım ve takip cihazı:** Yargıtay, eşinin aracına cihaz taktırılması ve telefonuna casus yazılım yüklenmesi yoluyla elde edilen verileri hukuka aykırı delil saymış, kusur değerlendirmesini dosyadaki diğer delillere göre yapmıştır.[42]
- **Özel hayatın gizliliği ihlal edilerek alınan ses kaydı:** Yargıtay, kadının özel hayatının gizliliği ihlal edilerek elde edilen ses kayıtlarını hükme esas almamış; başka bir kusuru kanıtlanamayan kadına karşı tamamen kusurlu kocanın açtığı davanın reddi gerektiğine karar vermiştir.[43] Delil listesinde gösterilmeyen, yasal yoldan elde edildiği belli olmayan ve süresinden sonra sunulan görüntü kayıtları da hukuka aykırı delil sayılmıştır.[44]
- **Hukuka aykırı delil dışlansa da başka delille ispat:** Yargıtay, erkeğin sunduğu mesaj kayıtlarının hukuka aykırı delil olarak hükme esas alınamayacağını, ancak dinlenen tanık beyanlarıyla zinanın ispatlandığını kabul eden kararı onamıştır.[45]

35 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
36 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
37 Yargıtay 2. HD, 10.05.2016, E. 2015/22961, K. 2016/9519.
38 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
39 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
40 Yargıtay 2. HD, 13.03.2025, E. 2024/4091, K. 2025/2705.
41 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/658, K. 2024/8815.
42 Yargıtay 2. HD, 27.09.2017, E. 2016/3808, K. 2017/10105.
43 Yargıtay 2. HD, 10.03.2016, E. 2015/12257, K. 2016/4800.
44 Yargıtay 2. HD, 28.06.2016, E. 2015/19512, K. 2016/11915.

VI. Af ve Hoşgörü

- **Tanım:** Hukuk Genel Kurulu'na göre evlilik birliğinin sarsılması sebebine dayanan davalarda af niteliğinde davranışlar gerçekleşmişse bu davranışlar davanın reddine gerekçe oluşturur; af, kayıtsız şartsız bir irade beyanı ya da en azından affı gösteren tutum ve davranışla ispatlanmalıdır.[46]
- **Barışma girişimi af değildir:** Aynı karara göre eşlerin evlilik birliğini kurtarmak amacıyla yaptıkları iyiniyetli girişimler ve barış müzakereleri af sayılmaz; af için ortak hayatın yeniden kurulmuş olması gerekir. Kurul, kayınvalidesinin hastalığı nedeniyle ortak eve dönmek zorunda kalan ve bir ay sonra çocuğuyla başka bir eve taşınan kadının, eşinin süregelen güven sarsıcı davranışlarını affetmiş sayılamayacağını kabul etmiştir.[47]
- **Barışıp birlikte yaşamak:** Yargıtay, fiziksel şiddetten sonra barışarak bir araya gelen eşlerde bu olayın affedildiğini, en azından hoşgörüyle karşılandığını ve erkeğe kusur olarak yüklenemeyeceğini belirtmiştir.[48] Önceki davanın reddinden sonra iki ay birlikte yaşayan eşler bakımından da önceki olaylar affedilmiş sayılmıştır.[49]
- **Dava sırasında doğum günü yemeği:** Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı olarak açılıp çekişmeliye dönüşen davada eşlerin birlikte yemeğe çıkıp kadının doğum gününü kutlamasını af saymamış, sadakatsiz kocaya karşı açılan davanın kabulü gerektiğini belirtmiştir.[50]
- **Dava sırasında aylarca birlikte yaşamak:** Buna karşılık Hukuk Genel Kurulu, dava açıldıktan sonra kendi isteğiyle yaklaşık üç ay eşiyle birlikte yaşayan davacının davadan önceki kusurlu eylemleri affettiğini kabul ederek bu olaylara dayanan maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddi gerektiğine karar vermiştir; dava tarihinden sonraki olaylar için ise yeni bir dava açılabilir.[51]

VII. Dava Açıldıktan Sonraki Olaylar

- **Kural dava tarihidir:** Boşanma davasında kusur dava tarihine kadar gerçekleşen olgulara göre belirlenir; Yargıtay, dava tarihinden sonra gerçekleşen fiziksel şiddeti kusur belirlemesinde hükme esas almamıştır.[52] Dava tarihinden sonra gerçekleşen bir zina eylemi ıslah yoluyla da davaya eklenemez.[53]

45 Yargıtay 2. HD, 05.05.2026, E. 2025/9422, K. 2026/5095.
46 Yargıtay HGK, 24.09.2025, E. 2024/213, K. 2025/557.
47 Yargıtay HGK, 24.09.2025, E. 2024/213, K. 2025/557.
48 Yargıtay 2. HD, 10.07.2017, E. 2016/3589, K. 2017/8688.
49 Yargıtay 2. HD, 18.01.2010, E. 2008/19155, K. 2010/609.
50 Yargıtay HGK, 29.11.2022, E. 2020/727, K. 2022/1620.
51 Yargıtay HGK, 04.03.2020, E. 2017/2426, K. 2020/243.
52 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
53 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.

- **Sadakat yükümlülüğü dava sırasında da sürer:** Hukuk Genel Kurulu, eşlerin sadakat yükümlülüğünün evlilik süresince devam ettiğini belirterek boşanma davası açıldıktan sonra güven sarsıcı davranışlarda bulunan kocayı daha ağır kusurlu kabul etmiştir.[54]
- **Dava açıldıktan sonraki sadakatsizlik:** Yargıtay'a göre sadakat yükümlülüğü boşanma davasının açılmasıyla sona ermez, evliliğin sona ermesine kadar devam eder; bu nedenle dava açıldıktan sonra gerçekleşen sadakat yükümlülüğüne aykırı davranış iddiası usulünce incelenip diğer delillerle birlikte değerlendirilmelidir.[55] Dava sonrası olaylar konusunda kararlar arasında farklı yaklaşımlar bulunduğundan, yeni bir olay yaşandığında ayrı dava açılması ve davaların birleştirilmesi daha güvenli yoldur.
- **Boşanma kesinleşince sadakat yükümlülüğü biter:** Yargıtay, boşanma hükmü kesinleştikten sonra otel kayıtlarıyla ortaya çıkan ilişkinin kusur olarak yüklenemeyeceğini, sadakat yükümlülüğünün boşanma kararının kesinleşmesiyle sona erdiğini ve evlilik sona erdikten sonra yeniden boşanma davası açılamayacağını belirtmiştir.[56]

VIII. Daha Ağır Kusurlu Eşin Davası ve İtiraz Hakkı (166/2)

- **Kural:** Davacının kusuru daha ağırsa davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır; itiraz hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa yine de boşanmaya karar verilebilir (TMK m. 166/2).
- **İtirazın kötüye kullanılması:** Hukuk Genel Kurulu, başka bir kadınla evlilik dışı ilişkisi bulunan kocanın açtığı davada az kusurlu kadının da boşanmayı istediğini, ancak kocadan daha fazla imkân sağlamak amacıyla itiraz ettiğini belirleyerek itiraz hakkının kötüye kullanıldığını ve boşanmaya karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[57] Yargıtay, eşine şiddet uygulayıp hakaret eden davacı kocaya karşı eşine hakaret eden davalı kadının itirazını da hakkın kötüye kullanılması saymıştır.[58]
- **Kusursuz eşin itirazı kötüye kullanma değildir:** Yargıtay, eşini sürekli döven ve evi terk eden kocanın davasında kusursuz kadının nafaka davası açmasını ve şiddet nedeniyle şikâyette bulunmasını yasal hakların kullanılması saymış, kadının itirazını hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirmemiştir.[59]

54 Yargıtay HGK, 04.06.2008, E. 2008/2-420, K. 2008/424.
55 Yargıtay 2. HD, 24.10.2011, E. 2010/16225, K. 2011/16773.
56 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/7420, K. 2026/5358.
57 Yargıtay HGK, 06.11.2013, E. 2013/2-1043, K. 2013/1539.
58 Yargıtay 2. HD, 28.06.2012, E. 2011/21409, K. 2012/17972.
59 Yargıtay 2. HD, 24.10.2011, E. 2010/16568, K. 2011/16857.

- **Karşılıklı davalarda:** Yargıtay, daha fazla kusurlu kocanın karşı davasında 166/2'deki koşullar gerçekleşmişse bu davanın da kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[60]

IX. Anlaşmalı Boşanma (166/3)

- **Şartlar:** Evlilik en az bir yıl sürmüş olmalı; eşler birlikte başvurmalı ya da bir eş diğerinin davasını kabul etmeli; hâkim tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmeli ve boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu hakkındaki düzenlemeyi uygun bulmalıdır. Hâkim anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir; bu değişiklikler taraflarca kabul edilirse boşanmaya hükmolunur (TMK m. 166/3).
- **Bir yıllık süre:** Anayasa Mahkemesine göre bu sürenin amacı, kişilerin evliliğin kurulmasından kısa bir süre sonra ani kararlarla birliği sonlandırmalarının önüne geçerek aileyi korumaktır; bir yıl dolmadan da diğer boşanma sebeplerine dayanılarak dava açılabildiği için süre ölçülü bulunmuştur.[61]
- **İkrar hâkimi bağlar:** Anlaşmalı boşanmada tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı kuralı uygulanmaz; Anayasa Mahkemesi bu istisnayı Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[62]
- **Anlaşmadan dönme:** Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmanın diğer tarafı olan eşin hüküm kesinleşinceye kadar anlaşma iradesinden dönmesini engelleyen bir kanun hükmü yoktur; bu durumda taraflara iddia ve savunmalarını bildirme ve delillerini sunma imkânı verilerek dava çekişmeli boşanma olarak sürdürülür.[63] Kurulda yalnız irade fesadı hâllerinde dönülebileceği yönünde görüş ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir. Yargıtay bu ilkeyi yeni tarihli kararlarında da uygulamaktadır.[64]
- **Mali sonuçlar ve çocuklar açıkça düzenlenmeli:** Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmanın zorunlu unsurları olan boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu hakkında tarafların beyanları duraksamaya yer vermeyecek şekilde alınmalıdır; düzenleme uygun bulunmazsa hâkim gerekli değişikliği taraflara önermeli, öneri kabul edilmez ve yeni bir anlaşma da sağlanamazsa dava 166/1 uyarınca çekişmeli olarak sürdürülmelidir.[65] Kurul, nafaka beyanları belirsiz kalan ve kişisel ilişki hakkında hiçbir düzenleme yapılmayan dosyada verilen anlaşmalı boşanma kararını bu nedenle bozmuştur.[66]

60 Yargıtay 2. HD, 19.06.2012, E. 2011/21815, K. 2012/16802.
61 AYM, 30.05.2024, E. 2023/109, K. 2024/113.
62 AYM, 15.05.2008, E. 2005/26, K. 2008/105.
63 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.
64 Yargıtay 2. HD, 18.02.2026, E. 2025/9746, K. 2026/1856.
65 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.
66 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/2643, K. 2019/484.

- **Karardan sonra davayı geri alma:** Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanma kararından sonra istinaf süresi içinde davasından vazgeçen davacının bu beyanını davalı açıkça kabul ettiği için davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesini oyçokluğuyla isabetli bulmuştur.[67] Kurula göre davanın geri alınması (HMK m. 123) bir taraf usul işlemidir ve kanunda aksine hüküm yoksa usul işlemleri irade bozukluğu sebebiyle geri alınamaz; davacının aldatıldığı iddiası bu nedenle incelenmemiştir.[68]
- **Anlaşmalı boşanmadan sonra tazminat istenemez:** Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmalı boşanmada taraflar boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin uyuşmazlığı nihai olarak çözmüş sayılır; artık boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat istenemez ve bu davalarda yeniden kusur araştırması yapılamaz.[69]

X. Protokolün Kapsamı: Mal Rejimi, Ziynet ve Nafaka

- **Mal rejimi ayrıca istenebilir:** Mal rejiminden kaynaklanan talepler boşanmanın fer'îlerinden değildir ve ayrıca dava konusu edilebilir; ancak Hukuk Genel Kurulu'na göre mahkemece onaylanan protokoldeki mal rejimine ilişkin düzenleme mahkeme içi ikrar niteliğindedir ve aksini ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırı olabilir.[70]
- **İfadenin yorumu belirleyicidir:** Hukuk Genel Kurulu, protokoldeki "tarafların mal talepleri yoktur" ifadesini mal rejiminden kaynaklanan alacakları da kapsar saymış;[71] buna karşılık "birbirlerinden başkaca maddi ve manevi tazminat talepleri bulunmamaktadır" ifadesinin mal rejimi tasfiyesinden doğan alacağı kapsamadığını,[72] duruşmadaki "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" beyanından da mal rejiminin tasfiye edildiği sonucuna varılamayacağını kabul etmiştir.[73]
- **Aylık ödeme nafaka sayılabilir:** Yargıtay, protokolde kadına her ay yapılacağı ve yıllık artırılacağı kararlaştırılan düzenli ödemenin, aksine açık bir hüküm yoksa yoksulluk nafakası niteliğinde olduğunu belirtmiştir.[74]

67 Yargıtay HGK, 10.12.2025, E. 2025/464, K. 2025/809.
68 Yargıtay HGK, 10.12.2025, E. 2025/464, K. 2025/809.
69 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
70 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.
71 Yargıtay HGK, 27.11.2013, E. 2013/8-185, K. 2013/1601.
72 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.
73 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
74 Yargıtay 2. HD, 23.09.2025, E. 2025/4089, K. 2025/7681.

XI. Fiili Ayrılık (166/4)

- **Şartlar:** Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bir dava reddedilmiş ve bu karar kesinleşmiş olmalı; kesinleşmeden itibaren bir yıl geçmeli ve bu süre içinde ortak hayat her ne sebeple olursa olsun yeniden kurulamamış olmalıdır. Bu durumda evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir (TMK m. 166/4).
- **Bir karinedir:** Anayasa Mahkemesine göre fıkra evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılmasına ilişkin bir karine öngörür; ret kararının kesinleşmesinden sonra ortak hayatın yeniden kurulamadığı ortaya konulduğunda sarsılmanın ayrıca ispatına gerek kalmaz.[75]
- **Üç yıldan bir yıla:** Anayasa Mahkemesi, önceki davanın reddi ve kesinleşmesi için geçen süre de hesaba katıldığında üç yıllık sürenin ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklediğini belirterek fıkrayı iptal etmiş,[76] kanun koyucu süreyi 7532 sayılı Kanunla 27.11.2024'ten itibaren bir yıla indirmiş, Anayasa Mahkemesi de yeni süreyi ölçülü bulmuştur.[77]
- **Geçiş dönemi:** 7532 sayılı Kanun'da geçiş hükmü yoktur. İncelenen kararlarda, değişiklikten önce kesinleşen ret kararlarına bir yıllık sürenin nasıl uygulanacağını ayrıca tartışan bir değerlendirmeye rastlanmamıştır. Daire, değişiklikten önce karara bağlanmış bir uyuşmazlıkta "değişiklik öncesi düzenlemeye göre" üç yıllık süreyi esas almış,[78] 2025 tarihli bir kararında ise kuralı bir yıllık süre üzerinden açıklamıştır.[79]
- **Önceki dava:** Önceki dava herhangi bir boşanma sebebine dayanabilir ve davayı hangi eşin açtığı önemli değildir. Yargıtay, feragat sebebiyle reddedilen davayı da fiili ayrılık davasına dayanak olabilecek bir dava olarak değerlendirmiştir.[80] Ancak fiili ayrılık davasından feragat eden eş, aynı önceki davaya dayanarak yeniden fiili ayrılık davası açamaz; feragatle sonuçlanan davaya dayanılacaksa süre feragatten itibaren yeniden işler.[81]
- **Ortak hayatın yeniden kurulması:** Hukuk Genel Kurulu'na göre eşlerin çocuklar için, bir konuyu görüşmek için veya zorunluluktan bir araya gelmeleri ortak hayatın yeniden kurulduğu anlamına gelmez; ortak masa, konut ve özellikle yatak birliği gerçekleşmişse ortak hayat kurulmuş sayılır.[82] Ayrılığın sebebi ve davacının kötüniyetli olması sonucu etkilemez, eşlerden birinin başkasıyla yaşaması ortak hayatın kurulamadığının kanıtıdır.[83]

75 AYM, 22.02.2024, E. 2023/116, K. 2024/56.
76 AYM, 22.02.2024, E. 2023/116, K. 2024/56.
77 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.
78 Yargıtay 2. HD, 05.12.2024, E. 2024/1615, K. 2024/9586.
79 Yargıtay 2. HD, 15.12.2025, E. 2025/5122, K. 2025/11194.
80 Yargıtay 2. HD, 15.12.2025, E. 2025/5122, K. 2025/11194.
81 Yargıtay 2. HD, 05.12.2024, E. 2024/1615, K. 2024/9586.
82 Yargıtay HGK, 01.03.2023, E. 2021/825, K. 2023/136.
83 Yargıtay HGK, 01.03.2023, E. 2021/825, K. 2023/136.

- **İspat:** Hukuk Genel Kurulu, önceki davadan sonra ortak hayatı kurmak amacıyla bir araya gelinmediği vakıasını davacının ispat etmesi gerektiğini kabul etmiştir; ispat yükünün davalıda olduğu görüşü çoğunlukça benimsenmemiştir.[84] Daha eski bir kararında ise Kurul, iki eşin de dava ve karşı dava dilekçelerinde ve yargılama boyunca fiilen ayrı yaşadıklarını bildirdiği dosyada, önceki dava dosyası ile eşlerin aksi kanıtlanamayan beyanları karşısında fiili ayrılık koşullarının gerçekleştiğini oyçokluğuyla kabul etmiştir.[85] Evliliği kurtarmak amacıyla konuşan ortak çocuk ve yakınların beyanlarına dayanılarak hüküm kurulamaz.[86]
- **Kusur ve tazminat:** Fiili ayrılık nedeniyle boşanmada kusur boşanma için aranmaz, ancak tazminat ve nafaka için önemlidir. Hukuk Genel Kurulu'na göre reddedilen önceki davada kesinleşen kusur belirlemesi aynı döneme ilişkin olarak bağlayıcıdır; hâkim yeni bir vakıa ileri sürülmedikçe aynı dönem için yeniden kusur belirlemesi yaparak nafaka ve tazminat hükmedemez.[87] Fiili ayrılık döneminde gerçekleşen sadakatsizlik ise kusur olarak yüklenebilir;[88] ilk davayı açıp birlikte yaşamaktan kaçınan eşin bu yönden kusurlu olup olmadığı da değerlendirilmelidir.[89] Yargıtay, reddedilen ilk davayı açarak fiili ayrılığa zemin hazırlayan ve fiili ayrılık döneminde sadakat yükümlülüğüne aykırı davranan kadını ağır kusurlu saymıştır.[90]

XII. Tazminat, Nafaka ve Mal Paylaşımı

- **Tazminat kusura bağlıdır:** Maddi ve manevi tazminat için tazminat yükümlüsünün kusurlu, isteyenin ise kusursuz veya daha az kusurlu olması gerekir (TMK m. 174). Yargıtay, eşit kusurlu sayılan eşler arasında tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[91]
- **Her kusur kişilik hakkına saldırı değildir:** Yargıtay, evlilik birliğine ilişkin görevlerin yerine getirilmemesi şeklindeki ve ekonomik şiddet olarak nitelenen davranışın kişilik haklarına saldırı sayılamayacağını, bu nedenle manevi tazminat gerektirmediğini belirtmiştir.[92]
- **Af edilen olaylar tazminata dayanak olmaz:** Hukuk Genel Kurulu, affedilen olaylar gerekçe gösterilerek tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[93]

84 Yargıtay HGK, 14.02.2019, E. 2017/1286, K. 2019/142.
85 Yargıtay HGK, 28.06.2006, E. 2006/2-488, K. 2006/480.
86 Yargıtay HGK, 01.03.2023, E. 2021/825, K. 2023/136.
87 Yargıtay HGK, 02.11.2022, E. 2020/96, K. 2022/1435.
88 Yargıtay 2. HD, 16.02.2026, E. 2025/7400, K. 2026/1654.
89 Yargıtay 2. HD, 13.04.2026, E. 2025/8182, K. 2026/4004.
90 Yargıtay 2. HD, 01.06.2016, E. 2015/18573, K. 2016/10789.
91 Yargıtay 2. HD, 10.09.2025, E. 2025/5202, K. 2025/7097.
92 Yargıtay 2. HD, 20.06.2012, E. 2011/21940, K. 2012/17000.
93 Yargıtay HGK, 04.03.2020, E. 2017/2426, K. 2020/243.

- **Mal paylaşımı:** Artık değere katılma alacağında payın azaltılması veya kaldırılması yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada mümkündür (TMK m. 236/2). 166'ya dayanan boşanma bu sonucu doğurmaz; mal rejimi genel hükümlere göre tasfiye edilir.

UYGULAMA NOTU

Dava dilekçesinde her olay tarihi, yeri ve tanığıyla ayrı ayrı yazılmalıdır; dilekçede dayanılmayan vakıa sonradan kusur olarak yüklenemez. Delil listesine mesajlar, sosyal medya çıktıları, nüfus kaydı, ceza dosyası ve tanıklar eksiksiz eklenmelidir. Eşin telefonuna veya hesaplarına erişerek ya da konuta gizli kayıt cihazı yerleştirerek delil toplanmamalıdır; hukuka aykırı delil hükme esas alınmaz ve delili toplayan eşi ayrıca sorumlu duruma düşürebilir. Dava açıldıktan sonra eşle aylarca birlikte yaşamanın önceki olayları affetmek sayılabileceği, dava sırasında da sadakat yükümlülüğünün sürdüğü unutulmamalıdır. Anlaşmalı boşanmada evliliğin en az bir yıl sürdüğü kontrol edilmeli; protokolde mal rejimi, ziynet, nafaka ve kişisel ilişki açık ve ayrı maddelerle düzenlenmeli, genel "talebimiz yoktur" ifadelerine güvenilmemelidir. Reddedilen bir davadan sonra ayrılık sürüyorsa, ret kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl dolduğunda fiili ayrılık davası değerlendirilmeli ve bu dönemde eşlerin bir araya gelmediğini kanıtlayacak deliller saklanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.01.2020 · E. 2017/2065 · K. 2020/46

Boşanma için davalının az da olsa kusuru gerekir

Kadın, eşinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını ve evden kovduğunu ileri sürerek boşanma, tazminat ve ziynet alacağı istemiştir. Kocanın şiddetinden sonra kadın, hakkında verilen uzaklaştırma kararı bitmeden eşini telefonla arayıp eve çağırmış, eşler barışarak birlikte yaşamaya başlamıştı. Yerel mahkeme kocayı kusurlu sayıp kadın yararına tazminata hükmetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını kusur ve tazminatlar yönünden oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Bu durumda anılan madde hükmüne göre boşanmayı isteyebilmek için tamamen kusursuz ya da az kusurlu olunması gerekmeyip daha fazla kusurlu bulunan tarafın dahi dava hakkı bulunmakla beraber, boşanmaya karar verilebilmesi için davalının az da olsa kusurunun varlığı ve bunun belirlenmesi kaçınılmazdır.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre affedilen olaylar kusur belirlemesinde dikkate alınamaz. Barışmadan sonra kusur sayılacak bir olay yaşanmamışsa duyuma dayalı tanık beyanlarıyla davalıya kusur yüklenemez ve bu kusura dayanarak tazminata hükmedilemez.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.10.2011 · E. 2010/16568 · K. 2011/16857

Tamamen kusurlu eş yararına boşanma kararı verilemez

Koca boşanma davası açmıştır. Kocanın eşini sürekli dövdüğü, ona hakaret ve küfür ettiği, evi terk ederek birlik görevlerini yerine getirmediği anlaşılmıştı; kadının ise bir kusuru yoktu, yalnız nafaka davası açmış ve uğradığı şiddet nedeniyle şikâyette bulunmuştu. Mahkeme boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Türk Medeni Kanununun 166.maddesi hükmünü tamamen kusurlu eşin de dava açabileceği ve yararına boşanma hükmü elde edebileceği biçiminde yorumlamamak ve değerlendirmemek gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre kusursuz eşin nafaka davası açması ve şikâyette bulunması yasal hakların kullanılmasıdır; bu eşin boşanmaya itirazı hakkın kötüye kullanılması sayılamaz.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.07.2013 · E. 2013/6409 · K. 2013/18712

Ailesinin müdahalesine sessiz kalan koca tam kusurludur

Karşılıklı davalarda mahkeme eşleri eşit kusurlu sayarak boşanmaya karar verdi ve kadının maddi tazminat isteğini reddetmiştir. Koca, eşler ayrı yaşarken kadına eve dön çağrısı göndermiş, ardından evlilik birliğinin sarsılmasına dayanarak dava açmıştı. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davalı-davacı kocanın ise ailesinin müdahalesine sessiz kaldığı gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu duruma göre boşanmaya neden olan olaylarda davalı-davacı kocanın tamamen kusurlu olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre eve dön çağrısı gönderen koca, eşinden kaynaklanan önceki kusurları affetmiş, en azından hoşgörüyle karşılamıştır. Bundan sonra kadından kaynaklanan yeni bir olay ispatlanmadığından tamamen kusursuz eş aleyhine açılan dava reddedilmeli, kadının tazminat istekleri de yeniden değerlendirilmelidir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
15.12.2025 · E. 2025/5122 · K. 2025/11194

"Şiddetli geçimsizlik" diye bir dava türü yoktur

Koca, dilekçesinde madde göstermeden "şiddetli geçimsizlik nedeniyle" boşanma istemiştir; ancak altı yıldır ayrı yaşadıklarını ve daha önce açtığı bir boşanma davasının feragat sebebiyle reddedildiğini de anlatmıştır. İlk derece mahkemesi davayı ispatlanamadığı gerekçesiyle reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Yargıtay bölge adliye mahkemesi kararını kaldırıp ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

> *Davacı erkeğin dava dilekçesinde boşanma sebebi olarak bir madde numarası göstermediğine ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda "şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanma" şeklinde bir dava türü olmadığına göre anlatılan olaylar kapsamında mahkeme tarafından niteleme yapılması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir. Dilekçede anlatılanlar fiili ayrılık sebebine dayandığından önceki dava dosyası getirtilip 166/4 çerçevesinde değerlendirilmelidir; Daire, önceki davanın feragatle reddedildiğini belirttiği hâlde bu incelemeyi istemiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2014 · E. 2014/11559 · K. 2014/22133

Tokat 162 için yetmeyebilir, 166 için kusurdur

Kadın 162. maddeye, koca 166. maddeye dayanarak dava açmıştır. Kocanın düzenli bir işte çalışmadığı, alkol alıp eşine tokat attığı anlaşılmıştı; kadın da ayrılık döneminde eşine, Yargıtay'ın kusur saydığı bir mesaj göndermişti. Mahkeme kadının 162'ye dayalı davasını kabul etti, kocanın davasını reddetmiştir. Yargıtay iki yönden bozmuştur.

> *Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden davalı-davacı kocanın düzenli olarak bir işte çalışmadığı, alkol alıp, eşine 22.12.2012 tarihinde tokat attığı gerçekleşmiş ise de; davalı-davacı kocanın bu davranışları ve toplanan deliller karşısında hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranış olarak kabule yeterli görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre kadının da az da olsa kusurlu olduğu ve kadın ile çocuk bakımından aile birliğinin korunmasında yarar kalmadığı bu dosyada 166/2 koşulları oluşmuştur; kocanın 166'ya dayanan davası kabul edilmelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.05.2017 · E. 2016/1135 · K. 2017/5962

Sahte sosyal medya hesabıyla cinsel ilişki teklifi güven sarsıcıdır

Kadın boşanma davası açmıştır; mahkeme davayı reddetmiştir. Toplanan delillerden kocanın başka bir isimle sosyal medya hesabı açıp bu hesaptan başka kadınlara parayla cinsel ilişki teklif ettiği ve eşine nöbete gideceğini söyleyip eğlenmeye gittiği anlaşılmıştı. Yargıtay ret kararını bozmuştur.

> *Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden, davalı erkeğin başka bir isimle facebook hesabı açarak bu hesap üzerinden başka kadınlara parayla cinsel ilişki teklifinde bulunduğu, eşine nöbete gideceğini söylemesine karşın eğlenmeye gittiği, bu haliyle güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Zina ispatlanmasa da sadakat yükümlülüğüne aykırı bu tür davranışlar 166/1 bakımından kusurdur ve boşanma kararı için yeterli olabilir.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.09.2025 · E. 2025/5202 · K. 2025/7097

Samimi fotoğraf güven sarsıcıdır, sadakat ihlali sayılmaz

Karşılıklı davalarda ilk derece mahkemesi fotoğraflar, mesajlar ve telefon kayıtlarına dayanarak kadına sadakat yükümlülüğünü ihlal kusuru yüklemiştir; bölge adliye mahkemesi kadını ağır, erkeği az kusurlu sayarak erkek yararına tazminata hükmetmiştir. Erkek temyiz süresi geçtikten sonra ölmüştür. Kadının temyizi üzerine Yargıtay kusur belirlemesi ve tazminatlar yönünden bozmuştur.

> *...kadının başka bir erkek ile samimi şekilde fotoğraflarının bulunmasının güven sarsıcı davranış boyutunda olup sadakat yükümlülüğünü ihlal olarak değerlendirilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay erkeğin gerçekleşen kusurlarını da gözeterek tarafları eşit kusurlu saymış, eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir. Boşanma hükmü erkek tarafından temyiz edilmeyip kesinleştiğinden evliliğin ölümle değil boşanmayla sona erdiği de kabul edilmiştir.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
18.04.2017 · E. 2015/25699 · K. 2017/4572

Eşinin çalışmasına izin vermemek ekonomik şiddettir

Karşılıklı davalarda mahkeme eşleri eşit kusurlu sayarak kadının maddi ve manevi tazminat isteklerini reddetmiştir. Toplanan delillere göre koca eşinin çalışmasına izin vermemiş, arkadaşının evliliğe müdahalelerine ve eşine yönelik hakaretlerine kayıtsız kalmış, eşini ailesinin yanına bırakıp arayıp sormamıştı; kadın da annesinin evliliğe müdahalesine izin vermişti. Yargıtay kocayı ağır kusurlu sayarak tazminatlar yönünden bozmuştur.

> *...davalı-karşı davacı erkeğin eşinin çalışmasına izin vermeyerek ekonomik şiddet uyguladığı, evlenmeden önce mevcut hastalığını eşinden gizleyerek güvenini sarsıcı davranışlar sergilediği...*

DEĞERLENDİRME Karar, evlenmeden önce hastalığı eşten gizlemeyi de güven sarsıcı davranış saymıştır. Daire daha yeni bir kararında ise evlilikten önce hastalığı gizleme vakıasının ancak evliliğin butlanı davasında ileri sürülebileceğini ve boşanma davasında kusur olarak yüklenemeyeceğini belirtmiştir;[94] iki karar arasında görüş farkı vardır.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
08.10.2012 · E. 2012/5263 · K. 2012/23992

Ziynetleri alıp vermek tek başına ekonomik şiddet değildir

Mahkeme, kocanın eşinin ziynetlerini kandırarak alıp kendi babasına verdiğini, koca babasının mirasını reddedince kadının ziynetlerini alamaz duruma düştüğünü

94 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/9225, K. 2026/2483.

belirterek bunu ekonomik şiddet ve kusur sayıp boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı oyçokluğuyla bozmuştur.

> *...mahkemenin davalıya kusur olarak yüklediği bu olay; ekonomik şiddet niteliğinde olmayıp, koşulları varsa kadına alacak davası açma imkanı veren niteliğiyle boşanma nedeni olarak kabul edilemeyecek bir olaydır.*

DEĞERLENDİRME Çoğunluğa göre ziynet uyuşmazlığı koşulları varsa ayrı alacak davasının konusudur; her mali uyuşmazlık ekonomik şiddet ve boşanma sebebi sayılmaz. Karşı oy yazısı ise bu eylemi evlilikteki güven duygusunu sarsıcı nitelikte saymıştır. Karar ayrıca kadının bir tanığının dinlenmemesini hukuki dinlenilme hakkının ihlali olarak görmüştür.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.12.2010 · E. 2009/20100 · K. 2010/21527

Cinsel birlikteliğin kurulamaması evliliği sarsar

Karşılıklı davalarda raporlara göre eşlerin cinsel organları normal yapıda olduğu hâlde psikolojik sebeple uzun evlilik süresi içinde cinsel ilişki kuramadıkları anlaşılmıştı. Koca, eşinin cinsel birleşmeye yanaşmadığını ya da buna engel fiziki bir rahatsızlığı bulunduğunu ispat edememişti. Yargıtay, kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Evlenmenin sosyal amacı yanında, cinsel arzuları tatmin etme gayesi de vardır. Tarafların cinsel organları normal yapıda olmasına rağmen; psikolojik sebeple de olsa uzun evlilik süresi içinde cinsel ilişki kuramadıkları dosya içindeki raporlardan anlaşılmaktadır. Bu hal evlilik birliğini temelinden sarsar.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay cinsel birlikteliğin sağlanamamasında kocayı tam kusurlu saymış; ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan bir cinsel yakınlaşmayı beklemesi için kadını zorlamanın açık bir haksızlık olduğunu belirtmiştir.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.05.2016 · E. 2015/22961 · K. 2016/9519

Vajinismus kadına kusur olarak yüklenemez

Koca boşanma davası açtı ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Kadının vajinismus nedeniyle tedavi kurumlarına başvurduğu ve tedavi gördüğü, kocanın ise tedavi sürecinde eşini yalnız bırakıp tedaviyi birlikte sürdürmediği anlaşılmıştı. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bu durumda vajinismus problemi nedeniyle cinsel ilişki kurulamaması kadına kusur olarak yüklenemeyeceği gibi davacı erkeğin dava ve cevaba cevap dilekçelerinde ileri sürmediği (HMK m. 119/1-e, 136/2) ancak tanık beyanlarında geçen hakaret vakıaları da davaya esas alınamayacağı nazara alınarak boşanma davasının reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Hastalık kusur değildir; tedavi sürecinde eşini yalnız bırakan eş ise kusurlu sayılabilir. Karar, dilekçede ileri sürülmeyip yalnız tanık beyanlarında geçen vakıaların davaya esas alınamayacağını da göstermektedir.

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.12.2015 · E. 2014/594 · K. 2015/2795

İnandırıcı olmayan tanık sözleriyle boşanmaya karar verilemez

Dava, evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeniyle açılmıştı. Yerel mahkeme boşanmaya karar vermiştir; Özel Daire, tanık sözlerinin bir kısmının temelinden sarsılma durumunu kabule elverişli olmadığını, bir kısmının ise sebep ve saiki açıklanmayan ve inandırıcı olmaktan uzak izahlardan ibaret olduğunu belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Toplanan deliller ve özellikle davacı tanıklarının sözlerinin bir kısmı Türk Medenî Kanununun 166/1. maddesinde yer alan temelinden sarsılma durumunu kabule elverişli olmayan beyanlar olup, bir kısmı ise, sebep ve saiki açıklanmayan ve inandırıcı olmaktan uzak izahlardan ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Tanığın olayı kendi görgüsüyle, ne zaman ve nerede yaşandığını belirterek anlatması beyanın inandırıcılığını belirler. Genel değerlendirmeler ve sebebi açıklanmayan anlatımlar boşanma kararına dayanak yapılamaz; duyuma dayalı tanık beyanlarıyla da kusur yüklenemez.[95]

13 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.09.2025 · E. 2024/129 · K. 2025/499

Dilekçede dayanılan nüfus kaydı ve kabul sadakatsizliği ispatlar

Kadın, eşinin imam nikâhıyla başka bir kadınla evlenip onu ortak konuta getirdiğini ileri sürerek dava açtı ve dava dilekçesinde nüfus kaydına dayanmıştır. Nüfus kaydında kocanın bu kadından beş çocuğu görülüyordu; koca da tüm aşamalarda ikinci evliliği yaptığını, ancak bunun eşinin rızasıyla olduğunu söylemişti. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kocanın cevap dilekçesi süresinde verilmediğinden kadının cevaba cevap dilekçesindeki delillerin dikkate alınamayacağını belirterek davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *Dava dilekçesinde açıkça dayanıldığı anlaşılan nüfus kaydı uyarınca; davalı erkeğin sadakat yükümlülüğünü ihlâl ettiği tartışmasız olup, mevcut evlilik birliğinin devam etmesinin davalı ve ortak çocuklar bakımından korunmaya değer bir yararının kalmadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, dava dilekçesinde dayanılan nüfus kaydı ile kocanın aşamalardaki kabulünü birlikte değerlendirerek sadakatsizliği ispatlanmış saymış ve kocayı tam kusurlu bulmuştur. Özel Daire, TMK m. 184'teki ikrarın hâkimi

95 Yargıtay HGK, 23.01.2020, E. 2017/2065, K. 2020/46.

bağlamayacağı kuralının ikrarın hükme esas alınamayacağı anlamına gelmediğini belirtmişti.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2024 · E. 2024/658 · K. 2024/8815

Eve gizlice yerleştirilen ses kayıt cihazı hukuka aykırıdır

Karşılıklı davalarda mahkemeler, kocanın eve yerleştirdiği ses kayıt cihazıyla alınan kayıtları hukuka aykırı saymış, ancak kayıtları kocayla birlikte dinleyen tanığın anlatımına dayanarak kadına başka bir erkekle müstehcen konuşmalar yaptığı için güven sarsıcı davranış kusuru yüklemişti. Kadını ağır, erkeği az kusurlu sayan karar kadının temyizi üzerine bozulmuştur.

> *Hukuka aykırı olarak elde edilen herhangi bir delil, yargılama esnasında kullanılamaz ve delil olma vasfını yitirir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre kadının bilgisi ve rızası dışında ortak konuta yerleştirilen cihazla alınan kayıtları dinleyen tanığın bunları aktaran beyanı da hükme esas alınamaz. Bu kusur çıkarılınca eşler eşit kusurlu sayılmış; erkek yararına manevi tazminat bozulmuş, kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.03.2016 · E. 2015/12257 · K. 2016/4800

Özel hayatın gizliliği ihlal edilerek alınan ses kaydı

Mahkeme erkeği ağır, kadını az kusurlu kabul ederek erkeğin boşanma davasını kabul etmiştir. Erkeğin sunduğu ses kayıtlarını içeren CD kadının özel hayatının gizliliği ihlal edilerek elde edilmişti. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *...davacı erkek tarafından sunulan ses kayıtlarına ilişkin CD'nin kadının "özel hayatının gizliliği" ihlal edilmek suretiyle hukuka aykırı yolla elde edildiği anlaşılmaktadır. Hukuka aykırı delil, hükme esas alınamaz.*

DEĞERLENDİRME Hukuka aykırı delil dışlandığında kadının başka bir kusuru kanıtlanamamış; Yargıtay tamamen kusurlu erkeğin davasının reddi gerektiğini belirtmiştir.

16 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.09.2025 · E. 2024/213 · K. 2025/557

Barışma girişimi af değildir

Kadın, eşiyle anlaşmazlık yaşayınca erkeğin ailesiyle aynı apartmandaki ortak evden ayrılmıştır. Çocuğa bakan kayınvalidesi ağır bir hastalığa yakalanınca aile büyüklerinin araya girmesiyle ortak eve dönmüştür; erkek sonra ayrı bir ev kiraladı, ancak kadın taşındığı gün erkeği eve almamıştır. Aynı dönemde erkeğin başka bir kadınla güven sarsıcı ilişkisinin sürdüğü tanık beyanı ve uçuş kayıtlarıyla anlaşılmıştı. Bölge

adliye mahkemesi kadının kocasını affettiğini kabul ederek direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *Eşlerin evlilik birliğini kurtarmak maksadıyla birliğin devamı yönünde iyiniyetli girişim ve barış müzakerelerinin boşanma davalarında af niteliğinde sayılamayacağı kuşkusuzdur.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre kadın salt kayınvalidesinin hastalığı nedeniyle ortak eve dönmek zorunda kalmıştır. Af, kayıtsız şartsız bir irade beyanı ya da en azından affı gösteren tutum ve davranışla ispatlanmalı, bunun sonucunda ortak hayat yeniden kurulmuş olmalıdır. Erkek tam kusurlu sayılmıştır.

17 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.11.2022 · E. 2020/727 · K. 2022/1620

Dava sırasında birlikte doğum günü yemeği af sayılmaz

Dava önce anlaşmalı boşanma olarak açılmıştır; duruşmada koca boşanmak istemediğini söyleyince çekişmeli olarak sürmüştür. Erkeğin sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı çekişmesizdi. Bölge adliye mahkemesi, eşlerin dava açıldıktan sonra kadının doğum gününü birlikte yemeğe çıkarak kutladığını gösteren fotoğraflara dayanarak kusurların affedildiğini kabul etti ve davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *...erkeğin kusurlu davranışlarından sonra taraflar arasında barışmanın gerçekleşerek ortak hayatın yeniden kurulmadığı gibi dosyada mevcut yemek fotoğraflarından gerçekleştirilen eylemlerin "affedilmiş" olarak nitelendirilmesi de somut olayın özelliğine uygun düşmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre sadakat yükümlülüğünü ihlal eden erkeğin güven sarsıcı davranışlarıyla evlilik birliği temelinden sarsılmıştır ve boşanmaya karar verilmelidir.

18 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.03.2020 · E. 2017/2426 · K. 2020/243

Dava açıldıktan sonra aylarca birlikte yaşamak af sayılabilir

Kadın, kocasının fiziksel şiddet uyguladığını ve hayatında başka bir kadın olduğunu ileri sürerek dava açmıştır. Eşler dava açıldıktan sonra barışarak yaklaşık üç ay birlikte yaşamıştır; dava bu sürede takip edilmedi, yeni bir şiddet olayı üzerine yenilenmiştir. Boşanma hükmü kesinleşmiş, uyuşmazlık tazminatlarda kalmıştı. Yerel mahkeme kadın yararına tazminata hükmetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Davacı dava tarihinden sonra davalı ile kendi isteği ile beraber yaşayarak davalıdan kaynaklı kusurları affetmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre af yalnız son olaydan önceki vakıalar için sonuç doğurur; dava tarihinden sonraki olaylar için yeni bir dava açılabilir. Kadının çocukları düşünerek barıştığı ve eşini affetmediği yönündeki görüş çoğunlukça benimsenmemiştir.

19 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.10.2011 · E. 2010/16225 · K. 2011/16773

Dava açıldıktan sonraki sadakatsizlik iddiası incelenmelidir

Mahkeme, kocanın dilekçesinde vakıa olarak açıklamadığı ve delil listesinde bildirmediği, karar aşamasında sunulan fotoğraflara dayanarak boşanmaya karar vermiştir. Kadın temyiz dilekçesiyle birlikte kocayı yatakta başka bir kadınla gösteren ve dava açıldıktan sonra çekildiği anlaşılan fotoğrafları sunarak kocanın da kusurlu olduğunu ileri sürmüştür. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Sadakat yükümlülüğü boşanma davasının açılmasıyla sona ermez; yükümlülük evliliğin sona ermesine kadar devam eder (TMK.md.185/3). Bu yükümlülüğün sonucu olarak; Türk Medeni Kanununun 166/1-2. maddesi uyarınca açılan boşanma davasında, dava açıldıktan sonra gerçekleşen sadakat yükümlülüğüne aykırı davranış iddiasının usulünce incelenip, diğer tüm delillerle birlikte değerlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kadının sunduğu fotoğraflar üzerinde de durulmasını istemiştir. Dava sonrası olaylar konusunda farklı kararlar bulunduğundan yeni bir olay yaşandığında ayrı dava açmak daha güvenlidir.

20 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.11.2022 · E. 2020/362 · K. 2022/1514

Dava tarihinden sonraki vakıa ıslahla eklenemez

Eşler karşılıklı boşanma davaları açtıktan sonra kadının zina yaptığı ileri sürülmüştür; koca davasını tamamen ıslah ederek zinaya dayandırmıştır. Bölge adliye mahkemesi erkeğin davasını kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla, değişik gerekçeyle bozmuştur.

> *Islah yolu ile taraflara tahkikat aşamasında yapmış oldukları hatalı usul işlemlerini bir defaya mahsus olmak üzere düzeltme hakkı verildiğine göre, dava tarihi olan 04.09.2015 tarihinde henüz gerçekleşmemiş bir vakıanın "hatalı işlem" adı altında ıslah yolu ile düzeltilerek dava dilekçesine eklenmesi hukuken olanaklı olmadığı gibi her davanın açıldığı ana kadar gerçekleşen hukukî ve maddi vakıalara göre sonuçlandırılması gerektiğine yönelik ilkeye göre de mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre ıslahla ileri sürülen bu dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmelidir. Tamamen ıslahla yeni dava dilekçesinin verildiği tarihe kadar olan vakıaların ileri sürülebileceği ve sadakat yükümlülüğünün sürdüğü görüşü çoğunlukça benimsenmemiştir.

21 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.05.2026 · E. 2025/7420 · K. 2026/5358

Boşanma kesinleşince sadakat yükümlülüğü sona erer

Karşılıklı davalarda boşanma hükmü kesinleşmiş, yargılama fer'îler yönünden sürüyordu. Kadın, boşanma hükmü kesinleştikten sonra, kocanın ilişkisinin otel kayıtlarına göre sürdüğünü ileri sürerek zinaya dayalı yeni bir boşanma davası açmıştır; mahkemeler bu vakıayı da erkeğe kusur olarak yüklemiştir. Yargıtay kusur belirlemesi ve maddi tazminat yönünden bozmuştur.

> *...eşlerin evlilik birliğinin ve bu birlikten doğan sadakat yükümlülüklerinin 23.09.2020 tarihinde boşanmaya ilişkin kararın kesinleşmesi ile sona erdiği, dolayısıyla kadın eş tarafından zina hukuki sebebine dayalı davanın açıldığı tarihte tarafların birbirlerine karşı sadakat yükümlülüğünün bulunmadığı, evlilik birliği sona erdikten sonra yeniden boşanma davası açılamayacağı...*

DEĞERLENDİRME Boşanma hükmü kesinleştikten sonra açılan boşanma davası dinlenemez ve kesinleşmeden sonraki olaylar kusur belirlemesini etkilemez. Yargıtay aynı kararda asıl davadaki talebi aşan maddi tazminatı da bozmuştur.

22 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
06.11.2013 · E. 2013/2-1043 · K. 2013/1539

Daha fazla imkân için yapılan itiraz hakkın kötüye kullanılmasıdır

Boşanıp yeniden evlenen eşlerden koca dava açmıştır. Tanık beyanlarından kocanın başka bir kadınla evlilik dışı ilişkisi olduğu, kadının da eşine söylediği sözler nedeniyle az da olsa kusurlu olduğu anlaşılmıştı. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Her ne kadar TMK. 166/II gereğince davalı eşin, daha az kusurlu olması nedeniyle açılan davaya itiraz hakkı bulunsa da tanık beyanlarından davalının da boşanmayı istediği, ancak davacı eşten daha fazla imkan sağlamak amacıyla itirazda bulunduğu anlaşıldığından, itiraz hakkını kötüye kullandığı ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yararın kalmadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre koca ağır kusurlu olsa da 166/2'deki koşullar oluştuğundan boşanmaya karar verilmelidir. İtirazın gerçek amacı tanık beyanları ve dosya içeriğiyle ortaya konulabilir.

23 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.06.2012 · E. 2011/21409 · K. 2012/17972

Korunmaya değer yarar kalmamışsa itiraz boşanmayı engellemez

Koca boşanma davası açmıştır; kadın itiraz etti ve mahkeme davayı reddetmiştir. Kocanın eşine fiziksel şiddet uyguladığı, sürekli hakaret ettiği ve güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu, kadının da eşine sürekli hakaret ettiği anlaşılmıştı. Yargıtay ret kararını bozmuştur.

> *Evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmadığı anlaşılmaktadır. Davacı, dava açmakta haklı olup, davalının itirazı hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir.*

DEĞERLENDİRME Davalının da kusurlu olduğu ve evliliğin devamında yarar kalmadığı dosyalarda 166/2'deki itiraz boşanmayı engellemez; kusursuz eşin itirazı ise kural olarak korunur.

24 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
30.05.2024 · E. 2023/109 · K. 2024/113

Anlaşmalı boşanmadaki bir yıllık süre Anayasa'ya uygundur

Ankara 18. Aile Mahkemesi, anlaşmalı boşanma için evliliğin en az bir yıl sürmesini arayan 166/3'teki "bir yıl" ibaresinin iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi itirazı oyçokluğuyla reddetmiştir; karar 28.11.2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

> *Başka bir deyişle tarafların anlaşma iradelerine dayanılarak boşanma kararı verilebilmesi için evliliğin üzerinden bir yıllık sürenin geçmesinin öngörülmesi suretiyle kişilerin evliliğin kurulmasından kısa bir süre sonra ani kararlarla evlilik birlikteliğini sonlandırmalarının önüne geçilerek ailenin korunması amaçlanmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bir yıl dolmadan anlaşmalı boşanma kararı verilemez; bu sürede eşler ancak diğer boşanma sebeplerine dayanarak dava açabilir.

25 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
15.05.2008 · E. 2005/26 · K. 2008/105

Anlaşmalı boşanmada ikrarın hâkimi bağlaması Anayasa'ya uygundur

Kırkağaç Asliye (Aile) Hukuk Mahkemesi, anlaşmalı boşanmada tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmünün uygulanmayacağını öngören 166/3'ün son cümlesinin iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi itirazı oybirliğiyle reddetmiştir.

> *Bir başka deyişle tarafların irade ilkesine göre boşanma yönündeki iradelerini belirli koşulların gerçekleşmiş olması durumunda evlilik birliğinin sarsılması ilkesi ile desteklemiş, evlilik en az bir yıl sürmüş ise eşlerin birlikte başvurmaları ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığının karinesi kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Boşanma davalarında kural olarak ikrar hâkimi bağlamaz; 166/3 bu kurala anlaşmalı boşanma için bilinçli bir istisna getirmiştir.

26 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.04.2019 · E. 2017/1941 · K. 2019/475

Karar kesinleşinceye kadar anlaşmadan dönülebilir

Kadın anlaşmalı boşanma istemiyle başvurmuştur; iki eşin imzaladığı protokol sunuldu, eşler duruşmada protokole göre boşanmak istediklerini beyan edip imzaladı

ve mahkeme 166/3 uyarınca boşanmaya karar vermiştir. Koca hükmü temyiz ederek protokol şartları konusunda anlaşamadıklarını, anlaşmanın irade fesadı altında yapıldığını ve davadan feragat ettiğini bildirmiştir. Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Anlaşmanın diğer tarafı olan eşin hüküm kesinleşinceye kadar anlaşma iradesinden dönmesini engelleyici yasal bir hüküm bulunmadığından, taraflara iddia ve savunmalarını bildirmesi ve delillerini sunması için imkân verilerek davaya "çekişmeli boşanma" (TMK m. 166/1-2) olarak davaya devam edilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre feragat hakkı olan davacıya anlaşmayı bozma imkânı tanınırken davalının anlaşmayla sonuna kadar bağlı tutulması silahların eşitliği ilkesine aykırıdır. Karar verildikten sonra ancak irade fesadı iddiasıyla bozma istenebileceği görüşü çoğunlukça benimsenmemiştir.

27 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2026 · E. 2025/9746 · K. 2026/1856

İradeden dönülünce dava çekişmeli olarak görülür

Eşler ilk derece mahkemesince 166/3 uyarınca boşanmıştı. Koca kararı temyiz etmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Anlaşmalı boşanma yönünde oluşan karar kesinleşinceye kadar eşlerin bu yöndeki, diğer bir ifadeyle gerek boşanmanın mali sonuçları, gerekse çocukların durumu hususunda kabul edilen düzenlemeleri kapsayan irade beyanından dönmesini engelleyici yasal bir hüküm bulunmamaktadır. Bu halde anlaşmalı boşanma davasının "Çekişmeli boşanma (TMK md. 166/1-2)" olarak görülmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre mahkeme taraflara iddia ve savunmalarını bildirme ve delillerini sunma imkânı vererek davayı çekişmeli olarak yürütmelidir. Bu ilke Hukuk Genel Kurulunca da benimsenmiştir.[96]

28 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.04.2019 · E. 2017/2643 · K. 2019/484

Mali sonuçlar ve çocukların durumu açıkça düzenlenmelidir

Kadın anlaşmalı boşanma istemiyle başvurmuştur. Yalnız kendisinin imzaladığı protokolde kendisi ve çocuk için nafaka istemiş, duruşmada ise kendisi için nafaka ve tazminat istemediğini söylemiş, çocuk için nafaka isterken miktar belirtmemişti; kocanın mali sonuçlara ilişkin beyanı alınmamış, kişisel ilişki düzenlenmemişti. Mahkeme 166/3 uyarınca boşanmaya karar vermiştir. Kadın hükmü temyiz etmiştir; Özel Daire bunu anlaşmadan dönme sayarak bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla, değişik gerekçeyle bozmuştur.

96 Yargıtay HGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

> *...tarafların TMK'nın 166/3. maddesinde anlaşmanın zorunlu öğesi olarak gösterilen "boşanmanın mali sonuçları" ile "velayete tabi çocukların durumu" konularında duraksama yaratmayacak şekilde beyanlarının alınmadığı, bu konuda gerekli özenin gösterilmediği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre düzenleme uygun bulunmazsa hâkim gerekli değişikliği taraflara önermeli; öneri kabul edilmez ve yeni bir anlaşma da sağlanamazsa dava 166/1 uyarınca çekişmeli olarak sürdürülmelidir.

29 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512

Anlaşmalı boşanmadan sonra boşanma sebebiyle tazminat istenemez

Eşler 2002'de verilen ve 2003'te kesinleşen kararla anlaşmalı olarak boşanmıştı. Kadın 2012'de açtığı davada evlilik süresince fiziksel şiddete uğradığını ve önceki davada baskıyla nafaka talebinden vazgeçtiğini ileri sürerek yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminat istemiştir. Yerel mahkeme tazminat taleplerini kısmen kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *Böyle bir durumda tarafların boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin aralarındaki ihtilafı nihai olarak çözdükleri ve ilişkilerini tasfiye ettikleri kabul edilir. Bu itibarla anlaşmalı boşanmadan sonra artık boşanma sebebiyle (TMK md. 174/1,2) maddi ve manevi tazminat istenemez.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre anlaşmalı boşanmada eşler birbirine kusur izafe etmediğinden sonradan açılan davada yeniden kusur araştırması da yapılamaz.

30 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.02.2010 · E. 2010/2-96 · K. 2010/106

Onaylanan protokol mahkeme içi ikrardır

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştı; mal rejimine ilişkin maddeler içeren protokol davacının dava dilekçesine eklenmiş, ancak protokol maddelerinin tamamı hüküm fıkrasında ayrıca yazılmamıştı. Davacı sonradan evlilik içinde alınan taşınmaza katkısı nedeniyle alacak davası açmıştır. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir; Özel Daire protokolün onaylanmadığı gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır.

> *...kural olarak, anlaşmalı boşanma davasında taraflar arasında akdedilmiş olan boşanma protokolünde yer alan mal rejimi hukukundan kaynaklanan anlaşma maddelerinin mahkeme kararında yer alması veya protokolün mahkemece onaylanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre mal rejiminden doğan talepler boşanmanın fer'îlerinden değildir ve ayrıca dava edilebilir; ancak bu dosyada protokol, boşanma

davasındaki beyanlar ve hüküm birlikte mahkeme içi ikrar niteliğindedir ve protokole rağmen tamamen aksini ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırıdır.

31 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.11.2013 · E. 2013/8-185 · K. 2013/1601

"Tarafların mal talepleri yoktur" mal rejimini kapsar

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, protokolde "tarafların mal talepleri yoktur" ifadesi yer almış ve protokol mahkemece onaylanmıştı. Eşlerden biri sonradan diğeri adına tescilli konuta katkısı nedeniyle mal rejiminden kaynaklanan alacak istemiştir. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi önce onadı, karar düzeltme aşamasında bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır.

> *...protokoldeki ifadenin mal rejiminden kaynaklanan alacağı da kapsadığının anlaşılmasına göre, yerel mahkemenin aynı hususları gözeterek yazılı şekilde karar vermesinde bir isabetsizlik görülmediğinden, direnme kararının onanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Protokoldeki ifadenin kapsamı somut metne göre yorumlanır; bu kararda "mal" ibaresi dar yorumlanmamıştır. Buna karşılık Kurul, "birbirlerinden başkaca maddi ve manevi tazminat talepleri bulunmamaktadır" ifadesinin mal rejimi alacağını kapsamadığını kabul etmiştir.[97]

32 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
22.02.2024 · E. 2023/116 · K. 2024/56

Üç yıllık fiili ayrılık süresi iptal edildi

Ankara 18. Aile Mahkemesi, reddedilen davanın kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçmesini arayan 166/4'ün iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi fıkrayı oyçokluğuyla iptal etti ve iptalin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle karar vermiştir; karar 19.04.2024'te yayımlanmıştır.

> *Başka bir ifadeyle kural, ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde evlilik birliğini uzun bir süre boyunca sona erdiremeyen ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklemektedir.*

DEĞERLENDİRME Mahkeme, önceki davanın reddedilip kesinleşmesi için geçen süreyi de hesaba katarak süreci bir bütün olarak değerlendirmiştir. İptal yürürlüğe girmeden 7532 sayılı Kanunla süre bir yıla indirilmiştir.

97 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.

33 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
12.02.2026 · E. 2025/203 · K. 2026/39

Bir yıllık fiili ayrılık süresi Anayasa'ya uygundur

Ankara 18. Aile Mahkemesi, 7532 sayılı Kanunla getirilen "bir yıl" ibaresinin de iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi itirazı dört üyenin karşıoyuyla, oyçokluğuyla reddetmiştir; karar 17.04.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

> *Kuralda öngörülen bir yıllık sürenin söz konusu sürecin tamamlanması için geçmesi gereken süreyi makul bir seviyeye indirmediği söylenemez.*

DEĞERLENDİRME Mahkeme, 7532 sayılı Kanun'un gerekçesinde iptal kararının doğuracağı boşluğun doldurulmasının amaçlandığını aktarmıştır. Bugün 166/4 uygulanırken bir yıllık süre esas alınır.

34 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.03.2023 · E. 2021/825 · K. 2023/136

Ortak hayat için ortak masa, konut ve yatak birliği gerekir

Önceki boşanma davası reddedilip kesinleştikten sonra koca fiili ayrılık nedeniyle dava açmıştır. Kadın ortak hayatın yeniden kurulduğunu ispat için üniversitede okuyan ortak çocuğu tanık göstermiştir; çocuk yazları eve geldiğinde anne ve babasını aynı odada gördüğünü söyledi, ancak aynı gün babasına yazdığı mesajda "ikinizi de üzmemek için" ortada kaldığını belirtmiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *Yargıtaya göre eşler arasında bir araya gelme hâlinde ortak masa, konut ve bunlarla birlikte özellikle yatak birliği gerçekleşmişse ortak hayat yeniden kurulmuş sayılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre eşlerin çocuklar için, bir konuyu görüşmek için veya zorunluluktan bir araya gelmesi ortak hayatın yeniden kurulduğu anlamına gelmez; evliliği kurtarmaya yönelik tanık beyanlarına dayanılarak hüküm kurulamaz.

35 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.02.2019 · E. 2017/1286 · K. 2019/142

Fiili ayrılıkta ispat yükü davacıdadır

Koca, önceki boşanma davasının reddinin kesinleşmesinden sonra üç yıl geçtiğini ve bir araya gelmediklerini ileri sürerek fiili ayrılık davası açmıştır; ön incelemede bildireceği delili olmadığını söylemiştir. Kadın davaya cevap vermedi ve duruşmalara katılmamıştır. Yerel mahkeme bir araya gelinmediğinin ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır.

> *...daha önceden açılan ve reddedilip kesinleşen davadan sonra eşlerin ortak hayatı kurmak amacıyla bir araya gelmediklerine dair vakıanın davacı tarafından ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine dair verilen direnme kararının onanması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kurulda ispat yükünün davalıda olduğu ve önceki davanın ayrı yaşamaya karine oluşturduğu görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir. Davacı ayrı yaşamayı tanık anlatımı, zabıta araştırması, nafaka, icra ve ceza dosyaları gibi delillerle kanıtlamalıdır.

36 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2022 · E. 2020/96 · K. 2022/1435

Önceki davada kesinleşen kusur aynı dönem için bağlayıcıdır

Kadının açtığı ilk boşanma davası, erkeğin kusurlu bir davranışı bulunmadığı gerekçesiyle reddedilip kesinleşmişti. Erkeğin fiili ayrılık nedeniyle açtığı davada mahkeme, önceki davadaki kusur belirlemesini bir kenara bırakarak aynı döneme ilişkin yeniden kusur belirlemesi yaptı ve kadın yararına tazminat ve nafakaya hükmetmiştir; eşler ret kararından sonra bir araya gelmemişti. Özel Daire bozdu, mahkeme kısmen direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *TMK'nın 166/4. maddesine göre görülmekte olan eldeki davada hâkimin, ret ile sonuçlanan boşanma davasında belirlenen kusur belirlemesi ile bağlı olduğu, başka bir ifadeyle hâkimin "aynı döneme ilişkin" yeniden bir kusur belirlemesi yaparak nafaka ve tazminatlara ilişkin karar veremeyeceği açıktır.*

DEĞERLENDİRME Fiili ayrılık davasında kusur boşanma için aranmaz, ancak tazminat ve nafaka için önemlidir. Kurul, fiili ayrılık döneminde gerçekleşen yeni bir vakıanın ileri sürülmediğini de vurgulamıştır; böyle bir vakıa kusur belirlemesinde ayrıca değerlendirilebilir.

37 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2024 · E. 2024/1615 · K. 2024/9586

Fiili ayrılık davasından feragat edilirse aynı davaya dayanılamaz

Kocanın evlilik birliğinin sarsılmasına dayalı ilk davası reddedilip 2010'da kesinleşmişti. Koca üç yıl geçtikten sonra bu davaya dayanarak fiili ayrılık davası açmış, sonra bu davadan feragat etmişti. Yeniden açtığı davada bölge adliye mahkemesi fiili ayrılık nedeniyle boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bu feragat nedeniyle davacı erkek, ilk açtığı reddedilen davaya dayanarak, 4721 sayılı Kanun'un 166 ncı maddesinin son fıkrası uyarınca dava açma hakkından vazgeçmiştir. Artık ilk açtığı reddedilen davaya dayanarak, 4721 sayılı Kanun'un 166 ncı maddesinin son fıkrası uyarınca boşanma isteminde bulunamaz.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre feragatle sonuçlanan davaya dayanılacaksa fiili ayrılık süresi feragat tarihinden itibaren hesaplanır. Daire bu uyuşmazlıkta "değişiklik öncesi düzenlemeye göre" üç yıllık süreyi esas almıştır.

38 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.06.2016 · E. 2015/18573 · K. 2016/10789

İlk davayı açıp fiili ayrılığa zemin hazırlayan eş kusurludur

Kadının evlilik birliğinin sarsılmasına dayalı ilk davası, eşlerin dava açıldıktan sonra birlikte yaşadıkları ve önceki olayların affedildiği gerekçesiyle reddedilip kesinleşmişti. Kadının fiili ayrılık nedeniyle açtığı davada, fiili ayrılık döneminde kadının sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, erkeğin ise sadakatsizlik boyutuna varmayan güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu anlaşılmıştı. Mahkeme tarafları eşit kusurlu sayarak kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *"İlk davayı açarak fiili ayrılığa zemin hazırlayan davacı kadın bu sebeple kusurlu olduğu gibi, davanın reddi nedeniyle, davalı erkeğe bir kusur yüklenemeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kadını ağır kusurlu saymış, yoksulluk nafakasını bozmuş ve erkek yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Fiili ayrılık davasında kusur boşanma için aranmasa da nafaka ve tazminat için ayrıntılı olarak belirlenir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 163:** Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme.
- **TMK m. 164:** Terk.
- **TMK m. 165:** Akıl hastalığı.
- **TMK m. 167:** Boşanma veya ayrılık istemi.
- **TMK m. 169:** Dava süresince geçici önlemler.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 182:** Çocuğun velayeti ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü; ikrar ve delillerin serbestçe takdiri.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; sadakat ve yardım yükümlülüğü.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi ve birliğin giderlerine katılma.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 236:** Artık değere katılma ve payın azaltılması.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 119, 141, 176-182 ve 189:** Dava dilekçesi, iddianın genişletilmesi yasağı, ıslah ve hukuka aykırı delil.

MADDE

167 B. Dava I. Konusu

KANUN METNİ

Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir (m. 167). Ayrılık evliliği sona erdirmez; hâkim bir yıldan üç yıla kadar bir süre için ayrılığa karar verir ve bu süre kararın kesinleşmesiyle işlemeye başlar (TMK m. 171). Yargıtay'a göre ayrılık kararı için de bir boşanma sebebinin ispatlanması gerekir;[1] dava yalnız ayrılığa ilişkinse boşanmaya karar verilemez ve ortak hayatın yeniden kurulma olasılığı aranmaz.[2] Süre bitince ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir (TMK m. 172).

TEMEL KAVRAMLAR

Ayrılık kararı	Evliliği sona erdirmeden eşlere bir yıldan üç yıla kadar ayrı yaşama imkânı veren mahkeme kararı; ayrılık süresince eşler evli kalır.
Ayrılık süresi	Hâkimin bir yıl ile üç yıl arasında belirlediği süre; ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar (TMK m. 171).
Boşanma sebebi	TMK m. 161-166'da sayılan sebeplerden biri; hâkim ancak bu sebeplerden biri ispatlanırsa boşanmaya veya ayrılığa karar verebilir (TMK m. 170/1).
Taleple bağlılık	Hâkimin istenenden fazlasına veya başka bir şeye karar verememesi (HMK m. 26); dava yalnız ayrılığa ilişkinse boşanmaya karar verilemez (TMK m. 170/2).
Ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı	Boşanma istenen davada hâkimin boşanma yerine ayrılığa karar verebilmesi için aranan şart (TMK m. 170/3).

1 Yargıtay 2. HD, 18.02.2013, E. 2012/3023, K. 2013/3849.
2 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/858, K. 2026/3553.

Terditli istem — Aralarında sıra kurularak ileri sürülen istemler; örneğin öncelikle ayrılık, bu kabul edilmezse boşanma istenmesi (HMK m. 111).

Tedbir nafakası — Boşanma veya ayrılık davası süresince hâkimin eş ve çocuklar için re'sen hükmettiği nafaka (TMK m. 169).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 135 inci maddesini karşılamaktadır. Bu maddeyle davacıya dilerse boşanma dilerse ayrılığa karar verilmesini isteme yetkisi tanınmıştır. Mevcut maddedeki hüküm sadeleştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 401); ayrılığı düzenleyen 170, 171 ve 172. maddeler de Komisyonca aynen kabul edilmiştir (s. 402). Aynı gerekçe metnine göre 171. madde ayrılık süresinin alt ve üst sınırını korumuş, ancak sürenin ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren işleyeceğini açıkça kabul etmiştir. 172. maddenin gerekçesinde ise ayrılık süresi sonunda her iki eşe de herhangi bir kayda bağlı olmaksızın boşanma isteme hakkı tanındığı için eski Kanun'un 140. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına gerek kalmadığı belirtilmiştir (s. 73).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanma davasını ikameye hakkı olan taraf; dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 135 (mülga)

Eski Kanun'da ayrılığın sonuçları 138-140. maddelerde düzenleniyordu. 743 m. 138'e göre dava boşanmaya dairse "karı kocanın barışmaları ihtimali" bulunduğunda ayrılığa hükmedilebilirdi; 4721 sayılı Kanun bu ölçütü "ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı" olarak yeniden yazmıştır. Asıl değişiklik ayrılık süresinin sonundadır: 743 m. 140'a göre süre bitiminde boşanmaya ancak ayrılık hükmüne esas olan olaylar münhasıran isteyenin aleyhine değilse ya da diğer eş ortak hayata dönmekten kaçınırsa hükmedilebiliyordu. 4721 sayılı Kanun bu kayıtları kaldırmış, ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her birine boşanma davası açma hakkı tanımıştır (TMK m. 172).

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun (bugün)
Davanın konusu	Dava hakkı olan taraf dilerse boşanma, dilerse ayrılık ister (m. 135)	Aynı (m. 167)
Yalnız ayrılık istenmişse	Boşanmaya hükmolunamaz (m. 138/2)	Boşanmaya karar verilemez (m. 170/2)
Boşanma istenmişse	Barışma ihtimali varsa ayrılığa hükmedilebilir (m. 138/2)	Ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı varsa ayrılığa karar verilebilir (m. 170/3)

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun (bugün)
Ayrılık süresi	Bir yıldan üç yıla kadar (m. 139/1)	Aynı; süre kararın kesinleşmesiyle işler (m. 171)
Süre bitince	Barışılmamışsa boşanma istenebilir, ancak m. 140'taki kayıtlarla	Ortak hayat kurulmamışsa her eş boşanma davası açabilir (m. 172/2)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa yargısının norm denetimi kararları arasında 167. madde veya ayrılığa ilişkin 170-172. maddeler hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davanın konusu	Dava hakkı olan eş boşanma veya ayrılık isteyebilir	TMK m. 167
Ayrılığın şartı	Bir boşanma sebebi ispatlanmalıdır	TMK m. 170/1; Yargıtay 2. HD, K. 2013/3849
Yalnız ayrılık istenmişse	Boşanmaya karar verilemez	TMK m. 170/2; Yargıtay 2. HD, K. 2012/29082
Ortak hayat olasılığı	Yalnız ayrılık istenen davada aranmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2026/3553; Yargıtay 2. HD, K. 2010/18727
Boşanma istenmişse	Ayrılığa ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı varsa karar verilebilir	TMK m. 170/3; Yargıtay 2. HD, K. 2022/5408
Tam kusurlu eşin davası	Tamamen kusurlu eşin boşanma davası reddedilir, kusursuz eşin ayrılık davası kabul edilir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/12828
Ayrılık süresi	Bir yıldan üç yıla kadar; süre kararın kesinleşmesiyle işler	TMK m. 171; Yargıtay 2. HD, K. 2018/2327
Süre bitince	Ortak hayat kurulmamışsa her eş boşanma davası açabilir; süre bittikten sonra bir araya gelinmişse bu dava reddedilir	TMK m. 172/2; Yargıtay 2. HD, K. 2019/11166
Sonuçların belirlenmesi	İlk davada ispatlanan olaylar ve ayrılık süresindeki durumlar gözetilir; kesinleşen kusur bağlayıcıdır	TMK m. 172/3; Yargıtay 2. HD, K. 2025/1264

Konu	Kural	Dayanak
Süre dolmadan yeni dava	Ayrılık süresi içinde açılan boşanma davasında yeni bir kusurun ispatı gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2018/10693
İstemin değiştirilmesi	Boşanma istemi ayrılığa daraltılabilir; ayrılık istemi ıslahla boşanmaya genişletilebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2007/11393; Yargıtay 2. HD, K. 2016/10752
Terditli istem	Öncelikle ayrılık, olmazsa boşanma istenebilir; davacı fer'î boşanma isteminin olmadığını açıkça bildirirse yalnız ayrılık incelenir	HMK m. 111; Yargıtay 2. HD, K. 2025/8886
Tazminat	Ayrılıkla birlikte istenen tazminat genel hükümlere dayanır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/2602
Feragat	Ayrılık davasından feragat, o tarihe kadarki olayların affı sayılır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/15990
Ölüm	Karar kesinleşmeden eş ölürse dava konusuz kalır; mirasçılar sağ eşin kusurunun tespitini isteyebilir	TMK m. 181/2; Yargıtay 2. HD, K. 2017/13770
Uygulanacak hukuk	Yabancılık unsuru varsa eşlerin ortak millî hukuku, yoksa ortak mutad mesken hukuku, o da yoksa Türk hukuku	MÖHUK m. 14

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı eski Kanun'un 135. maddesini sade- 1
leştirerek yeniden yazmış ve davacıya dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteme yetkisini korumuştur. Ayrılığın şartları ve sonuçları ise 170-172. maddelerde düzenlenmiştir; bu maddeler 167'den ayrı düşünülemeyeceği için bu şerhte birlikte anlatılmıştır.

DİKKAT

Ayrılık kararı evliliği bitirmez: eşler evli kalır, bu nedenle yeniden evlenemez (TMK m. 130) ve evliliğin genel hükümlerine bağlı kalır (TMK m. 185). Ayrılık kararı alınabilmesi için de bir boşanma sebebinin ispatlanması gerekir; Yargıtay affedilen olaylara veya duyuma dayalı tanık beyanlarına dayanılarak ayrılık kararı verilemeyeceğini belirtmiştir.[3] Süre bitince boşanma kendiliğinden gerçekleşmez; ortak hayat kurulmamışsa ayrıca boşanma davası açılmalıdır (TMK m. 172/2).

II. Davanın Konusu: Boşanma veya Ayrılık

- **Seçim davacıya aittir:** Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir (TMK m. 167). Yargıtay, yalnız ayrılık isteyen ve kocasının hakaret ve şiddetini kanıtlayan kadının davasında 167 ve 170. maddeler gözetilerek ayrılığa karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[4]

3 Yargıtay 2. HD, 18.02.2013, E. 2012/3023, K. 2013/3849.

- **"Dava hakkı olan eş" ne demektir?** Ayrılık ayrı bir sebebe değil, 161-166. maddelerdeki boşanma sebeplerinden birine dayanır. Bu nedenle ayrılık isteyen eşin, o sebebe dayanarak boşanma davası açabilecek durumda olması gerekir. Zina, terk veya akıl hastalığı gibi özel sebeplerde dava hakkı kanunun gösterdiği eşe aittir (TMK m. 161, 164, 165); affeden eşin dava hakkı da yoktur (TMK m. 161/3).
- **Tamamen kusurlu eşe karşı ayrılık:** Yargıtay, sadakatsiz davranışları ispatlanan ve tamamen kusurlu olan kocanın boşanma davasının reddini, kusursuz kadının ayrılık davasının ise kabulünü gerekli görmüştür.[5] Kocanın boşanma davası tam kusuru nedeniyle reddedilip kesinleşen bir dosyada, boşanmak istemeyen kadının sonradan açtığı ayrılık davasında verilen iki yıllık ayrılık kararı da onanmıştır.[6]
- **Kısıtlı eş:** Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan kadına kusur yüklenemeyeceğini belirten Yargıtay, kocanın 166'ya dayanan davasının kabulünü yanlış bulmuş, kocası tamamen kusurlu olan kadın adına istenen ayrılığın kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir.[7]
- **Karşı dava olarak ayrılık:** Boşanma davasına karşı ayrılık davası açılabilir. Mahkeme her iki dava hakkında ayrı ayrı hüküm kurmalıdır; kocanın boşanma davasını kabul edip kadının karşı ayrılık davası hakkında karar vermeyen hüküm bozulmuştur.[8]
- **Görülmekte olan boşanma davası engel değildir:** Yargıtay'a göre kadının açtığı ve henüz kesinleşmemiş bir boşanma davasının bulunması, kocanın ayrılık davası açmasına engel değildir; mahkeme hukuki yarar yokluğundan davayı reddetmemeli, iki dava arasındaki bağlantıyı değerlendirmelidir.[9]

III. Ayrılık Kararının Şartı: Boşanma Sebebinin İspatı

- **Kural:** Boşanma sebebi ispatlanmış olursa hâkim boşanmaya veya ayrılığa karar verir (TMK m. 170/1). Ayrılık, boşanma sebebi ispatlanamayan davada başvurulacak bir ara çözüm değildir.
- **Boşanma davasında:** Yargıtay'a göre ayrılığa karar verilebilmesi için de boşanma sebebinin mevcut ve sabit olması zorunludur; boşanma sebebini ispatlayamayan davacının davasında ayrılığa karar verilmesi bozma sebebidir.[10] Daire bu ilkeyi farklı yıllarda istikrarla uygulamıştır.[11]

4 Yargıtay 2. HD, 21.01.2010, E. 2009/21175, K. 2010/1208.
5 Yargıtay 2. HD, 17.06.2015, E. 2014/27118, K. 2015/12828.
6 Yargıtay 2. HD, 08.03.2023, E. 2022/9891, K. 2023/877.
7 Yargıtay 2. HD, 15.03.2013, E. 2012/6687, K. 2013/7025.
8 Yargıtay 2. HD, 29.03.2017, E. 2015/24847, K. 2017/3508.
9 Yargıtay 2. HD, 16.11.2017, E. 2017/4259, K. 2017/12926.
10 Yargıtay 2. HD, 24.06.2013, E. 2013/6031, K. 2013/17672.

- **Yalnız ayrılık istenen davada:** Ayrılık davasında da boşanma sebebi, boşanma davasındaki ispat kurallarıyla kanıtlanmalıdır. Yargıtay, affedilen veya hoşgörüyle karşılanan olaylara dayanılarak ayrılık kararı verilemeyeceğini, duyuma dayalı veya taraf sözlerini aktaran tanık beyanlarıyla olayların sabit kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.[12]
- **Dilekçede dayanılan vakıalar:** Ayrılık kararı da ancak usulüne uygun ileri sürülen vakıalara dayanabilir. Yargıtay, davacının ön inceleme duruşmasından sonra verdiği dilekçeyle ileri sürdüğü vakıanın iddianın genişletilmesi niteliğinde olduğunu ve bu vakıaya dayanılarak ayrılık kararı verilemeyeceğini belirtmiştir.[13]
- **Gerekçe:** Ayrılık kararının gerekçesinde tarafların hangi kusurlu davranışlarına dayanıldığı, hangi vakıanın kabul edildiği Yargıtay denetimine elverişli biçimde açıklanmalıdır; bunu göstermeyen ayrılık kararı bozulmuştur.[14]

IV. Dava Yalnız Ayrılığa İlişkinse (TMK m. 170/2)

- **Boşanmaya karar verilemez:** Dava yalnız ayrılığa ilişkinse hâkim istenenden fazlasına, yani boşanmaya karar veremez (TMK m. 170/2; HMK m. 26). Yargıtay, açtığı boşanma davasını dilekçeyle ayrılık davasına dönüştüren kocanın davasında da boşanmaya karar verilmesini bozma sebebi saymıştır.[15]
- **Ortak hayat olasılığı aranmaz:** 170/3'teki "ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı" şartı, boşanma istenen davada hâkimin ayrılığa karar verebilmesi içindir. Yargıtay, yalnız ayrılık istenen davada boşanma sebebi ispatlandığı hâlde eşlerin yeniden bir araya gelme ihtimali kanıtlanamadı diye davanın reddedilmesini bozma sebebi saymıştır.[16] Daire aynı görüşü ıslahla ayrılığa dönüştürülen bir davada da açıkça belirtmiştir.[17] Bazı kararlarda ise ayrılık davası için de bu olasılıktan söz edilmiştir;[18] en yeni ve açık karar, olasılığın aranmayacağı yönündedir.
- **Diğer eşin boşanma davası:** Bir eşin ayrılık istemesi, diğer eşin kanıtlanan boşanma davasının kabulüne engel değildir. Yargıtay, kadının ıslahla ayrılık istediği, kocanın ise boşanma davasını kanıtladığı dosyada barışma olasılığını gösteren delil bulunmadığı için kocanın davasının kabulüyle boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[19]

11 Yargıtay 2. HD, 29.12.2011, E. 2011/1403, K. 2011/24021; Yargıtay 2. HD, 27.06.2016, E. 2016/585, K. 2016/12328.
12 Yargıtay 2. HD, 18.02.2013, E. 2012/3023, K. 2013/3849.
13 Yargıtay 2. HD, 10.02.2016, E. 2015/26239, K. 2016/2250.
14 Yargıtay 2. HD, 13.06.2016, E. 2016/4541, K. 2016/11616.
15 Yargıtay 2. HD, 04.12.2012, E. 2011/20662, K. 2012/29082.
16 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/858, K. 2026/3553.
17 Yargıtay 2. HD, 08.11.2010, E. 2009/16843, K. 2010/18727.
18 Yargıtay 2. HD, 14.07.2008, E. 2008/10443, K. 2008/10405; Yargıtay 2. HD, 02.10.2014, E. 2014/12628, K. 2014/19229.

V. Boşanma İstemi Karşısında Ayrılık Kararı Verilmesi (TMK m. 170/3)

- **Kural:** Dava boşanmaya ilişkinse hâkim ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu takdirde ayrılığa karar verebilir (TMK m. 170/3). Bu, hâkime tanınmış istisnai bir takdir yetkisidir.
- **Olasılık kuvvetli ve denetlenebilir olmalı:** Yargıtay'a göre barışma ihtimali gerçekleşmeye yakın bir ciddiyetle görülmeli, sağlam bir olasılığa dayanmalı, bir tarafın ikrarından veya hareket tarzından anlaşılmalı ve kararda Yargıtay denetimine olanak verecek açıklıkta gösterilmelidir.[20] Aynı kararda olayların ağırlığı ve eşlerin uzun süredir ayrı yaşaması bu ihtimali ortadan kaldıran unsurlar olarak gösterilmiştir. Barışma ihtimaline ulaşılırken eşlerin sosyal ve kültürel durumları ile fiili ayrılık süreleri de dikkate alınmalıdır.[21]
- **Davalının boşanmak istememesi yetmez:** Yargıtay, davalı kadının boşanmak istememesini ve evliliğin kısa sürmüş olmasını ayrılık kararı için yeterli görmemiş, ortak hayatın yeniden kurulma olasılığı ortaya konmadığı için boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[22] Davalının sorunları çözebilecekleri konusundaki yoğun ısrarına dayanılarak verilen ayrılık kararı da bozulmuştur.[23]
- **Çocukların varlığı ve eski barışmalar:** Yargıtay, ortak çocukların varlığını gözeterek ayrılığa karar veren mahkemenin kararını, tam kusurlu kocanın hakaret ve aşağılamaları karşısında eşlerin yeniden bir araya gelme ihtimali bulunmadığı gerekçesiyle bozmuştur.[24] Otuz yıllık evlilikte eşlerin daha önce ayrılıp barışmış olmaları da, sürekli fiziksel şiddet karşısında ayrılık kararı için yeterli görülmemiştir.[25]
- **Çelişkili gerekçe:** Mahkemenin boşanma talebinin kanıtlanamadığını söyleyip aynı zamanda ayrılığa karar vermesi çelişkilidir. Yargıtay, kocanın kadının ailesine silahla ateş ettiği dosyada bu gerekçeyle verilen ayrılık kararını bozarak boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[26]
- **Ayrılığın yerinde görüldüğü dosyalar:** Yargıtay, davacının son duruşmada eşiyle barış için görüştüklerini ve boşanmak isteyip istemediğinden emin olmadığını söylemesini ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı saymış ve ayrılığa karar verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir; bu karar gerekçe yönünden

19 Yargıtay 2. HD, 21.01.2013, E. 2012/14166, K. 2013/1123.
20 Yargıtay 2. HD, 01.06.2009, E. 2008/8576, K. 2009/10441.
21 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2008/3052, K. 2009/5621.
22 Yargıtay 2. HD, 06.06.2022, E. 2022/4012, K. 2022/5408.
23 Yargıtay 2. HD, 31.10.2016, E. 2015/20551, K. 2016/14209.
24 Yargıtay 2. HD, 24.05.2018, E. 2016/18276, K. 2018/6645.
25 Yargıtay 2. HD, 07.11.2017, E. 2016/6839, K. 2017/12314.
26 Yargıtay 2. HD, 02.10.2014, E. 2014/8334, K. 2014/19284.
27 Yargıtay 2. HD, 18.06.2013, E. 2013/11686, K. 2013/16998.

oyçokluğuyla verilmiştir.[27] Davacının boşanma yerine ayrılık kararı verilmesine itiraz ettiği başka bir dosyada ise Daire ayrılık kararını onamıştır.[28]

- **İstinafta kaldırılan ayrılık kararı:** İlk derece mahkemesinin iki boşanma davasını kabul edip ayrılığa karar verdiği bir dosyada bölge adliye mahkemesi, eşlerin eşit kusurlu eylemlerinin evlilik birliğini çekilmez hâle getirdiğini belirterek boşanmaya karar vermiş, Yargıtay bu kararı onamıştır.[29]

VI. Ayrılık Süresi (TMK m. 171)

- **Süre:** Hâkim ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verebilir; süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar (TMK m. 171). TBMM gerekçesine göre bu kural, sürenin başlangıcına açıklık getirmek için konulmuştur.
- **Karar tarihi değil, kesinleşme tarihi:** Yargıtay, ayrılığa "karar tarihinden itibaren" hükmeden kararı, sürenin kararın kesinleşmesinden itibaren işleyeceğini belirterek düzeltmiş ve onamıştır.[30]
- **Tebliğ edilmeyen karar:** Ayrılık süresi kesinleşmeyle başladığından, tebliğe çıkarılmayan karar kesinleşmez ve süre de işlemez. Yargıtay, 2012'de verilen bir ayrılık kararını uzun süre tebliğe çıkarmayan, davalının kararı yıllar sonra tebliğ ettirmesi üzerine ayrılık süresinin kısa olduğunu ileri sürerek temyiz eden davacının vekili hakkında kötüniyetli temyiz nedeniyle idari para cezasına hükmetmiştir.[31]

VII. Ayrılık Süresince Eşlerin Durumu ve Ayrılığın Sonuçları

- **Evlilik devam eder:** Ayrılık kararı evliliği sona erdirmez. Eşler evli kalır, bu nedenle yeniden evlenemez (TMK m. 130) ve evliliğin genel hükümlerine bağlı kalır (TMK m. 185). Boşanan eşlerin birbirinin yasal mirasçısı olamayacağına ilişkin kural (TMK m. 181/1) ayrılık için öngörülmemiştir.
- **Velayet ve kişisel ilişki:** Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velayeti birlikte kullanır; ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim velayeti eşlerden birine verebilir (TMK m. 336/2). Yargıtay, ayrılık kararı verilirken çocuğun ayrılık süresince geçici velayeti ve kişisel ilişki hakkında karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[32] Bu düzenleme ayrılık süresiyle sınırlı, tedbir ve geçici niteliktedir.[33]

28 Yargıtay 2. HD, 17.01.2013, E. 2012/12738, K. 2013/943.
29 Yargıtay 2. HD, 02.05.2024, E. 2023/4597, K. 2024/3110.
30 Yargıtay 2. HD, 21.02.2018, E. 2016/11933, K. 2018/2327.
31 Yargıtay 2. HD, 09.03.2017, E. 2016/10693, K. 2017/2568.
32 Yargıtay 2. HD, 07.02.2011, E. 2010/23278, K. 2011/1786.
33 Yargıtay 2. HD, 17.01.2013, E. 2012/12738, K. 2013/943.

- **Nafaka:** Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince eşlerin geçimi ve çocukların bakımı için gerekli önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Yargıtay, ayrılık kararı verildiğinde tedbir nafakasının yalnız kararın kesinleşmesine kadar değil, ayrılık süresinin sonuna kadar devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.[34] Ayrılık kararında çocuk yararına hükmedilen nafaka da iştirak nafakası değil tedbir nafakası niteliğindedir.[35]
- **Kanundaki boşluk:** 2012 tarihli kararın karşı oy yazısında, ayrılık süresi için alınacak önlemler konusunda kanunda açık bir düzenleme bulunmadığı, bu nedenle TMK m. 197'deki önlemlerin kıyasen uygulanması ve bu önlemlerin ayrılık kararının fer'i olarak harç gerekmeden düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur.[36]
- **Tazminat:** Boşanmada maddi ve manevi tazminat TMK m. 174'e göre istenir. Yargıtay'a göre ayrılık istemiyle birlikte istenen manevi tazminat bu hükme değil Borçlar Hukuku'nun genel hükümlerine dayanır, aile mahkemesinin görevi dışında kalır ve tefrik edilerek asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla incelenmelidir.[37] Daha eski bir kararda da TMK m. 174/1 kapsamına girmeyen maddi tazminat istemi hakkında karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[38]
- **Mal rejimi:** Ayrılığa karar verilirse mahkeme, ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş mal rejiminin kaldırılmasına karar verebilir (TMK m. 180). Yasal mal rejiminin sona erdiği hâller TMK m. 225'te sayılmıştır ve ayrılık bunlar arasında yoktur; haklı bir sebep varsa eşlerden biri ayrıca mal ayrılığına geçilmesini isteyebilir (TMK m. 206). Yargıtay'ın onadığı bir dosyada sözleşmeyle belirlenen mal rejiminin kaldırılması istemi ayrılık davasından ayrılarak ayrı dosyada incelenmiştir.[39]

VIII. Ayrılık Süresi Bitince: Yeniden Boşanma Davası (TMK m. 172)

- **Kural:** Süre bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer. Ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir; boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur (TMK m. 172). Boşanma kendiliğinden gerçekleşmez; ayrıca dava açılmalıdır.
- **Her eş dava açabilir:** Yargıtay, bir yıllık ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra bir yıl boyunca bir araya gelmedikleri tanıklarla sabit olan eşlerden

34 Yargıtay 2. HD, 28.02.2012, E. 2010/20232, K. 2012/4124.
35 Yargıtay 2. HD, 25.10.2018, E. 2016/25608, K. 2018/12021.
36 Yargıtay 2. HD, 28.02.2012, E. 2010/20232, K. 2012/4124.
37 Yargıtay 2. HD, 31.01.2013, E. 2012/16225, K. 2013/2602.
38 Yargıtay 2. HD, 17.07.2007, E. 2006/15445, K. 2007/11393.
39 Yargıtay 2. HD, 08.03.2023, E. 2022/9891, K. 2023/877.

kadının, ayrılık kararına dayanarak açtığı boşanma davasının da kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[40]

- **Nitelendirme hâkime aittir:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, ayrılık süresi dolduktan sonra evlilik birliğinin sarsılmasına veya fiili ayrılığa dayanarak boşanma isteyen kocanın davası 172. madde kapsamında değerlendirilmiş, eşlerin özel günlerde çocuklar için bir araya gelmesinin ortak hayatın kurulması sayılamayacağı kabul edilmiştir.[41] Bir dosyada Daire, davanın 172 yerine 166'ya göre değerlendirildiği gerekçesiyle verdiği bozma kararını, mahkemenin 172. maddeye göre de inceleme yaptığını gözden kaçırdığı için karar düzeltme aşamasında kaldırmıştır.[42]
- **Süre bittikten sonra bir araya gelmek:** Ayrılık süresi sona erdikten sonra eşler bir araya gelip karı koca olarak birlikte yaşamışsa 172/2'ye dayanan boşanma davası reddedilir.[43]
- **Süre dolmadan açılan dava:** Ayrılık süresi dolmadan ve 172'ye dayanmadan açılan boşanma davasında, davalıya atfedilebilecek yeni bir kusurun ispatı gerekir. Yargıtay, ayrılık kararının gerekçesinde boşanma şartlarının koca yönünden gerçekleştiği kabul edilen dosyada, kadının süre dolmadan açtığı davada kocaya atfedilebilecek bir kusur ispatlanmadığı için davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.[44]
- **Kesinleşen kusur bağlayıcıdır:** Yargıtay'a göre ayrılık kararındaki kusur belirlemesi temyiz edilmeyip kesinleşmişse sonraki boşanma davasında lehine olan taraf için usuli kazanılmış hak oluşturur; tam kusurlu sayılan kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemez, erkek yararına maddi tazminat değerlendirilmelidir.[45]
- **Nafaka ve tazminat:** Hukuk Genel Kurulu, ayrılık davasında eşit kusurlu bulunan ve asgari ücretle çalışan kadının, ayrılık süresinden sonra açılan boşanma davasında yoksulluk nafakası isteyebileceğini kabul etmiştir; asgari ücretle çalışmak tek başına yoksulluk nafakasına engel değildir.[46] 172'ye dayanan boşanmada kusur durumuna göre maddi ve manevi tazminata da hükmedilebilir.[47]
- **Ayrılık ve fiili ayrılık birlikte:** Ayrılık kararının verildiği davada bir eşin boşanma davası reddedilmişse, ret kararının kesinleşmesinden sonra 166/4'teki fiili ayrılık yolu da gündeme gelebilir. Yargıtay'ın 2024 tarihli kararında aktarıldığına göre, kadının ayrılık davasının kabul edilip kocanın karşı boşanma davasının reddedildiği bir dosyada Daire, kocanın sonradan 166/4'e dayanarak

40 Yargıtay 2. HD, 03.03.2016, E. 2015/13442, K. 2016/4168.
41 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/10142, K. 2024/6886.
42 Yargıtay 2. HD, 15.05.2019, E. 2018/5630, K. 2019/6112.
43 Yargıtay 2. HD, 11.11.2019, E. 2019/7178, K. 2019/11166.
44 Yargıtay 2. HD, 08.10.2018, E. 2016/24367, K. 2018/10693.
45 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/4229, K. 2025/1264.
46 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503.
47 Yargıtay 2. HD, 15.05.2019, E. 2018/5630, K. 2019/6112.

açtığı davanın şartlarının oluştuğunu kabul etmiştir.[48] Fiili ayrılığın şartları TMK m. 166 şerhinde anlatılmıştır.

IX. İstemin Değiştirilmesi, Terditli İstem, Feragat ve Ölüm

- **Boşanmadan ayrılığa:** Boşanma istemi talep sonucunun daraltılmasıyla ayrılığa çevrilebilir; bu durumda dava yalnız ayrılığa ilişkin sayılır.[49] Islahla ayrılığa dönüşen davada hükümde ayrıca "boşanma davasının reddine" denmemelidir.[50]
- **Geri dönüş yok:** Yargıtay, duruşmada boşanma talebinden vazgeçip ayrılık isteyen kadının sonraki duruşmada yeniden boşanma istemesini sonuç doğurmaz saymıştır; boşanma isteminden vazgeçme feragat niteliğinde olduğundan irade sakatlığı ileri sürülmedikçe dönülemez ve dava ayrılık davasına dönüşür.[51]
- **Ayrılıktan boşanmaya:** Ayrılık istemi ıslahla boşanma istemine çevrilebilir; ıslah harcı yatırılmamışsa mahkeme süre vermelidir.[52]
- **Sonradan dilekçeyle ayrılık istemi:** Ayrılık istemi dava dilekçesinde yer almıyor ve sonradan verilen dilekçeyle ileri sürülüyorsa, karşı taraf iddianın genişletilmesine onay vermemiş ve ıslah da yapılmamışsa bu istem incelenemez.[53] Aynı dosyada karar düzeltme incelemesinde Daire, usulüne uygun açılmış bir ayrılık davası bulunmadığı hâlde kesin hüküm oluşturacak şekilde ret kararı verilmesini de hatalı bulmuştur.[54]
- **Terditli istem:** "Öncelikle ayrılık, bu kabul edilmezse boşanma" şeklinde terditli istemde bulunulabilir (HMK m. 111). Yargıtay, fer'î boşanma istemi olmadığını açıkça bildiren kadının davasının ayrılık istemi olarak incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[55]
- **Feragat:** Davacı davasından tamamen feragat etmişse hâkim ayrılığa karar veremez; dava feragat nedeniyle reddedilir.[56] Yargıtay'a göre boşanma veya ayrılık davasından feragat, feragat eden tarafından o tarihe kadarki olayların affedildiğini, en azından hoşgörüyle karşılandığını gösterir.[57]
- **Ölüm:** Ayrılık kararı kesinleşmeden eşlerden biri ölürse evlilik ölümle sona erer ve dava konusuz kalır. Yargıtay, bu durumda davaya devam etmek isteyen mirasçıların talebi üzerine sağ eşin kusurunun tespiti bakımından yargılamaya

48 Yargıtay 2. HD, 27.02.2024, E. 2024/479, K. 2024/1226.
49 Yargıtay 2. HD, 17.07.2007, E. 2006/15445, K. 2007/11393.
50 Yargıtay 2. HD, 19.10.2015, E. 2015/4596, K. 2015/18548.
51 Yargıtay 2. HD, 10.04.2017, E. 2015/25690, K. 2017/4093.
52 Yargıtay 2. HD, 31.05.2016, E. 2015/17856, K. 2016/10752.
53 Yargıtay 2. HD, 01.04.2015, E. 2014/21803, K. 2015/6319.
54 Yargıtay 2. HD, 21.01.2016, E. 2015/24319, K. 2016/1211.
55 Yargıtay 2. HD, 16.10.2025, E. 2025/1346, K. 2025/8886.
56 Yargıtay 2. HD, 26.06.2008, E. 2008/7420, K. 2008/9434.
57 Yargıtay 2. HD, 15.09.2015, E. 2015/2389, K. 2015/15990.
58 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/8087, K. 2017/13770.

devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[58] Kusuru ispatlanan sağ eş, boşanan eşler gibi yasal mirasçılık hakkını yitirir (TMK m. 181).

X. Ayrılık Kararı ile TMK m. 197'deki Ayrı Yaşama Hakkı Arasındaki Fark

- **Ayrı yaşama hakkı:** Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir; birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim istem üzerine parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır (TMK m. 197). Bu yol boşanma veya ayrılık davası açmayı gerektirmez; koşullar değişirse hâkim önlemleri değiştirebilir veya kaldırabilir (TMK m. 200).
- **Ayrılık kararı ayrı bir istemdir:** Yargıtay, TMK m. 197'ye dayanarak ayrı yaşamakta haklılık ve nafaka isteyen kadının davasında talep dışına çıkılarak eşlerin üç yıl süreyle ayrılıklarına karar verilmesini hatalı bulmuş, tedbir nafakasını ise onamıştır.[59]
- **Hangisi ne sağlar?** TMK m. 197 bir boşanma sebebinin ispatını gerektirmez ve önlemler tehlike sürdüğü müddetçe devam eder. Ayrılık kararı ise bir boşanma sebebinin ispatına bağlıdır, bir ile üç yıl arasında bir süre için verilir ve süre sonunda ortak hayat kurulmamışsa her eşe boşanma davası açma imkânı verir (TMK m. 172).

XI. Yabancılık Unsuru ve Ayrılık Yoluna Erişim

- **Uygulanacak hukuk:** Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri eşlerin müşterek millî hukukuna tâbidir; eşler ayrı vatandaşlıktaysa müşterek mutad mesken hukuku, o da yoksa Türk hukuku uygulanır. Ayrılık hâlinde nafaka talepleri de bu hukuka tâbidir; geçici tedbir taleplerine ise Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 14).
- **İnsan hakları boyutu:** AİHM, boşanmanın mümkün olmadığı İrlanda'da mahkemeden ayrılık kararı almak isteyen, ancak dava masraflarını karşılayamadığı için avukat bulamayan başvurucunun davasında ayrılık davasının sonucunun medeni haklar bakımından belirleyici olduğunu, hangi hukuki yola başvurulacağını seçmenin kişiye ait olduğunu ve ayrılık yoluna etkili erişim sağlanmamasının Sözleşme'nin 6/1 ve 8. maddelerini ihlal ettiğini kabul etmiştir.[60] Türkiye'de dava giderlerini karşılayamayan kişi adli yardımdan yararlanmak için başvurabilir (HMK m. 334-340).

59 Yargıtay 2. HD, 18.07.2011, E. 2011/10321, K. 2011/12511.
60 AİHM, Airey/İrlanda, B. No: 6289/73, 09.10.1979.

UYGULAMA NOTU

Ayrılık isteniyorsa bu istem dava dilekçesinde açıkça yazılmalı, dayanılan boşanma sebebi ve olaylar tarihi, yeri ve tanığıyla gösterilmelidir; ayrılık kararı da boşanma sebebinin ispatına bağlıdır. Boşanma mı ayrılık mı isteneceği konusunda tereddüt varsa "öncelikle ayrılık, olmazsa boşanma" şeklinde terditli istemde bulunulabilir. Boşanma talebinden vazgeçilip ayrılık istendiğinde bu beyandan dönmenin mümkün olmayabileceği unutulmamalıdır. Ayrılık kararı verilirse kararın tebliğ edilip kesinleşmesi takip edilmelidir; süre ancak kesinleşmeden sonra işler. Ayrılık süresince çocukların velayetinin, kişisel ilişkinin ve nafakanın kararda açıkça düzenlendiği kontrol edilmelidir. Süre bittiğinde ortak hayat kurulmamışsa boşanma davası açılması gerekir; bu dönemde eşlerin birlikte yaşamaya başlaması 172. maddeye dayanan dava hakkının kaybına yol açabilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2010 · E. 2009/21175 · K. 2010/1208

Dava hakkı olan eş dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir

Kadın yalnız ayrılık istemiyle dava açmıştır. Kocanın birlik görevlerini yerine getirmediği, eşine hakaret edip şiddet uyguladığı, kadının ise geçimsizlikte bir kusurunun olmadığı anlaşılmıştı. Mahkemenin kararı temyiz edildi ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir. (TMK.md.167) Dava Türk Medeni Kanununun 170.maddesinden kaynaklanan ayrılık kararı verilmesi istemine ilişkindir.Toplanan delillerden davalının birlik görevlerini yerine getirmediği, eşine hakaret edip şiddet uyguladığı, davacı kadının ise geçimsizlikte bir kusurunun olmadığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında Türk Medeni Kanununun 167.ve 170.maddesi nazara alınarak davacının davasının kabulü ile ayrılığa karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Seçim davacıya aittir; davacı ayrılık istemişse ve boşanma sebebi ispatlanmışsa hâkim ayrılığa karar vermelidir. Daire kararında 167. maddeyi doğrudan dayanak göstermiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.07.2011 · E. 2011/10321 · K. 2011/12511

Ayrı yaşama (TMK m. 197) davasında ayrılık kararı verilemez

Kadın TMK m. 197'ye dayanarak ayrı yaşamakta haklı olduğunun tespitini ve kendisine parasal katkı yapılmasını istemiştir. Mahkeme kadını ayrı yaşamakta haklı bularak tedbir nafakasına hükmetti, ayrıca eşlerin üç yıl süreyle ayrılıklarına karar

vermiştir. Daire ilk incelemede kararı başka bir gerekçeyle bozmuş, tarafların karar düzeltme istemleri üzerine bozma gerekçesini değiştirmiştir.

> *Davacının Türk Medeni Kanununun 170/2.maddesi uyarınca "ayrılık kararı verilmesi" yönünde bir talebinin bulunmadığı gözetilmeden, talep dışına çıkılarak "tarafların üç yıl süreyle ayrılıklarına" karar verilmesi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME TMK m. 197'deki ayrı yaşama hakkı, boşanma veya ayrılık davası açılmadan ayrı yaşamanın ve nafakanın düzenlenmesini sağlar; 167 ve 170'teki ayrılık kararı ise ayrıca istenmesi gereken bir hükümdür. Daire bu davada kadın yararına tedbir nafakasının onanmasına, ayrılık kararının ise bozulmasına karar vermiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2015 · E. 2014/27118 · K. 2015/12828

Tamamen kusurlu eşin boşanma davası reddedilir, kusursuz eşin ayrılık davası kabul edilir

Koca boşanma davası, kadın ayrılık davası açmıştır. Mahkeme kocanın davasını kabul ederek boşanmaya karar verdi, kadının ayrılık davasını reddetmiştir. Mahkemenin de kabulüne göre koca sadakatsiz davranmış ve tamamen kusurlu olmuştu; kadının kusurlu bir davranışı kanıtlanmamıştı. Yargıtay kararı iki yönden bozmuştur.

> *Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere davacı-davalı erkeğin sadakatsiz davranışları ispatlanmış ve boşanma sebebi gerçekleşmiştir. Şu halde davalı-davacı kadının ayrılık davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken yetersiz gerekçe ile davanın reddi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Tamamen kusurlu eş 166'ya dayanarak boşanma kararı elde edemez; kusursuz eş ise boşanmak istemiyorsa ayrılık isteyebilir. Kocanın sadakatsizliği kadın için bir boşanma sebebi olduğundan ayrılık davası kabul edilmelidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2023 · E. 2022/9891 · K. 2023/877

Boşanmak istemeyen kusursuz eş ayrılık davası açabilir

Kocanın açtığı boşanma davası, evlilik birliği temelinden sarsılmış olsa da bu sonuca tamamen kocanın sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlarıyla ulaşıldığı gerekçesiyle reddedilip kesinleşmişti. Kadın bu kez ayrılık davası açmıştır. İlk derece mahkemesi iki yıl süreyle ayrılığa, çocukların ayrılık süresince tedbiren anneye verilmesine, babayla kişisel ilişki kurulmasına ve ayrılık süresi sonuna kadar tedbir nafakasına karar vermiştir; sözleşmeyle belirlenen mal rejiminin kaldırılması isteğini ayrı dosyaya almıştır. Bölge adliye mahkemesi nafakaları artırmıştır. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...davalının tam kusurlu davranışları nedeniyle tarafların evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı, ancak davacının davalıdan boşanmak istemediği, bu haliyle tarafların evliliği devam ettirme ihtimalinin mevcut olduğu ve ayrılığa ilişkin yasal şartların gerçekleştiği...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi kararındandır. Mahkeme tedbir nafakasına TMK m. 169 ve 197'ye dayanarak hükmetmiştir. Sözleşmeyle kabul edilmiş mal rejiminin kaldırılması ayrılık hâlinde TMK m. 180'e göre ayrıca istenebilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.03.2013 · E. 2012/6687 · K. 2013/7025

Kısıtlı eş adına istenen ayrılık kabul edilmelidir

Koca evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma davası açmıştır. Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan ve annesinin velayeti altında bırakılan kadının birleşen davasında ayrılık istendi. Mahkeme kocanın davasını kabul, kadının ayrılık davasını reddetmiştir. Akıl hastalığına dayanan bir dava yoktu ve boşanmaya neden olan olaylarda koca tamamen kusurlu kabul edilmişti. Yargıtay kararı iki yönden bozmuştur.

> *Ancak, kadın boşanma yerine "ayrılık" talep ettiğinden (TMK.m.170/2), ayrılık davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Akıl hastasının davranışları iradi olmadığından ona kusur yüklenemez; bu nedenle kocanın 166'ya dayanan davası da kabul edilemezdi. Kadının davasında 166/1'deki boşanma koşulları gerçekleştiğinden ayrılık istemi kabul edilmelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.11.2017 · E. 2017/4259 · K. 2017/12926

Görülmekte olan boşanma davası ayrılık davası açmaya engel değildir

Kadının açtığı boşanma davası kesinleşmemişken koca ayrılık davası açmıştır. Mahkeme, Yargıtay'da bulunan kesinleşmemiş bir boşanma davası olduğu için kocanın hukuki yararı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davalı kadın tarafından 05.12.2013 tarihinde ... Asliye Hukuk (Aile) Mahkemesinde açılmış ve görülmekte olan boşanma davasının bulunması erkeğin ayrılık davası açmasına engel değildir. Davacının ayrılık davası açmakta hukuki yararı bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, iki dava arasındaki bağlantının da değerlendirilmesini ve delillerin toplanarak işin esası hakkında karar verilmesini istemiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2017 · E. 2015/24847 · K. 2017/3508

Karşı ayrılık davası hakkında da hüküm kurulmalıdır

Kocanın açtığı boşanma davasına karşı kadın ayrılık davası açmıştır. Mahkeme kocanın davasını kabul ederek boşanmaya karar verdi, ancak kadının ayrılık talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurmamıştır. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Yasal gereklilik böyleyken, davalı-karşı davacı kadının ayrılık davası hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karşılıklı davalarda her dava için ayrı hüküm kurulmalıdır (HMK m. 297/2). Bozma nedeniyle kocanın boşanma davası hakkında da yeniden hüküm kurulması gerekmiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2013 · E. 2012/3023 · K. 2013/3849

Affedilen olaylara ve duyuma dayalı beyanlara dayanılarak ayrılık kararı verilemez

Kadın yalnız ayrılık istedi ve ayrılığa esas boşanma sebebi olarak evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına dayanmıştır. Mahkeme talebi kabul ederek ayrılığa karar vermiştir. Tanıkların anlattığı şiddet olayından sonra eşler uzun süre birlikte yaşamıştı; sonraki olaylara ilişkin tanık beyanları ise duyuma ve davacının anlattıklarına dayanıyordu. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Affedilen veya hoşgörüyle karşılanan olaylara dayalı olarak boşanma veya ayrılık kararı verilemeyeceği gibi; duyuma dayalı veya taraf sözlerinin aktarılması niteliğindeki beyanlara dayalı olan olaylar da sabit kabul edilemez.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre ayrılığa karar verebilmek için boşanma sebebinin ispatlanmış olması gerekir; sebep gerçekleşmemişse ayrılık talebi de reddedilmelidir. Bu dosyada 166/2'deki koşullar bile gerçekleşmemiştir.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.06.2013 · E. 2013/6031 · K. 2013/17672

Boşanma sebebi ispatlanamazsa ayrılık kararı da verilemez

Davacı boşanma davası açmıştır. Evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını gösteren bir olgu ortaya konamamış, boşanma sebebi ispatlanamamıştı. Mahkeme buna rağmen ayrılığa karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Şu halde, ayrılığa karar verilebilmesi için de boşanma sebebinin, mevcut ve sabit olması zorunludur. Dava, boşanmaya ilişkindir.Davacı, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını gösterir nitelikte bir olguyu ortaya koyamamış, boşanma sebebini ıspatlayamamıştır. Öyleyse davanın reddi gerekirken, yetersiz gerekçe ile ayrılığa karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Ayrılık, boşanma sebebi ispatlanamayan davada başvurulacak bir ara çözüm değildir; ispat yoksa dava reddedilmelidir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.06.2016 · E. 2016/4541 · K. 2016/11616

Ayrılık kararının gerekçesinde kusurlu davranışlar gösterilmelidir

Mahkeme kadının davasını kabul ederek bir yıl süreyle ayrılığa karar verdi, ancak gerekçeli kararda hangi kusurlu davranışlara dayanıldığını belirtmemiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Yerel mahkemenin hangi delillerle sonuca ulaştığını değil, dayanılan delillerde yer alan hangi vakıanın kabul edildiğini Yargıtay denetimine elverişli şekilde gerekçeli olarak açıklaması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Ayrılık kararı da bir boşanma sebebinin ispatına dayandığından hangi vakıaların sabit görüldüğü gerekçede açıkça yazılmalıdır (Anayasa m. 141/3; HMK m. 297).

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.02.2016 · E. 2015/26239 · K. 2016/2250

Dilekçede dayanılmayan vakıaya dayanılarak ayrılık kararı verilemez

Koca boşanma davası açmıştır. Mahkeme, kadının eşini sürekli işinde ve sosyal hayatında arayarak rahatsız ettiği gerekçesiyle bir yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir. Koca bu vakıayı dava dilekçesinde ve dilekçeler aşamasında değil, ön inceleme duruşmasından sonra verdiği bir dilekçeyle ileri sürmüştü. Kadının temyizi üzerine Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Olayımızda davacı, dava dilekçesinde ve dilekçeler teatisi aşamasında mahkemece davalıya kusur olarak yüklenilen vakıaya dayanmamıştır. Bu vakıayı ön inceleme duruşmasından sonra verilen 04.07.2014 tarihli dilekçe ile ileri sürmüş olup, bu durum iddianın genişletilmesi niteliğindedir.*

DEĞERLENDİRME Ön inceleme tamamlandıktan sonra karşı tarafın açık muvafakati veya ıslah olmadan iddia genişletilemez (HMK m. 141). Usulüne uygun ileri sürülmeyen vakıaya dayanılarak karar verilemeyeceğinden bu dosyada davanın reddi gerektiği belirtilmiştir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.04.2026 · E. 2026/858 · K. 2026/3553

Yalnız ayrılık istenmişse ortak hayat olasılığı aranmaz

Kadın yalnız ayrılık istemiyle dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, kocanın kadından DNA testi isteyerek çocuk yönünden sadakatsizlik ithamında bulunduğunu kabul edip üç yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi bu kusuru yerinde bulduğu hâlde, eşlerin yeniden bir araya gelme ihtimalinin kanıtlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Somut olayda dava; boşanma davası olmayıp münhasıran ayrılığa ilişkindir. Bu durumda davacı kadın tarafından açılan ayrılık davasında boşanma sebebi olduğundan ayrılık davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı, 170/3'e göre boşanma istenen davada hâkimin ayrılığa karar verebilmesi için aranır. Yalnız ayrılık istenmişse boşanma sebebinin ispatı yeterlidir; kocanın temyiz etmeyerek kesinleştirdiği kusur kadın için bir boşanma sebebi sayılmıştır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.11.2010 · E. 2009/16843 · K. 2010/18727

Islahla ayrılığa dönüşen davada ortak hayat olasılığı aranmaz

Davacı evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle açtığı boşanma davasını ıslah ederek ayrılık davasına dönüştürmüştür. Mahkeme eşlerin birbirine fiziksel şiddet uyguladığını ve ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Dava yalnız ayrılığa ilişkinse "ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı" ayrılık kararı için gerekli değildir. (TMK.m.170/3) Davanın kabulü ile Türk Medeni Kanununun 170/1 ve 171. maddeleri uyarınca ayrılığa karar verilmesi gerekirken kanun maddesinin hatalı yorum ve değerlendirilmesi sonucu yazılı şekilde ret hükmü kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'ın bazı kararlarında ayrılık davası için de bu olasılıktan söz edilmişse de Daire bu kararda ve 2026 tarihli bir kararında münhasıran ayrılık istenen davada olasılığın aranmayacağını açıkça belirtmiştir.[61]

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2012 · E. 2011/20662 · K. 2012/29082

Davasını ayrılığa dönüştüren eşin davasında boşanmaya karar verilemez

Koca evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle açtığı boşanma davasını sonradan verdiği dilekçeyle ayrılık davasına dönüştürmüştür. Mahkeme karşılıklı davalarda kadının boşanma davasını kabul ederken kocanın davasında da boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacı-davalı kocanın ayrılık talebi değerlendirilip, bu talep yönünden bir hüküm kurulması gerekirken, bu yön nazara alınmadan, kocanın davasında da boşanmaya karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Dava yalnız ayrılığa ilişkinse boşanmaya karar verilemez (TMK m. 170/2); mahkeme kocanın ayrılık talebi hakkında ayrıca hüküm kurmalıdır.

61 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/858, K. 2026/3553.

15 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
17.07.2007 · E. 2006/15445 · K. 2007/11393

Boşanma istemi ayrılığa daraltılabilir

Davacı evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma davası açtı, daha sonra talebini daraltarak ayrılık kararı verilmesini istemiştir. Boşanma sebepleri kanıtlandığı hâlde mahkeme ret kararı vermiştir; davacının TMK m. 174/1 kapsamına girmeyen ve nispi harcı tamamlanan maddi tazminat istemi hakkında da karar vermemiştir. Yargıtay kararı iki yönden bozmuştur.

> *Davacı evlilik birliğinin sarsılması hukuksal nedenine (TMK. md. 166/1-2) dayalı olarak boşanma davası açmış, daha sonra talebini daraltarak ayrılık kararı verilmesini istemiştir. Şu halde dava yalnızca ayrılığa ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Talep ayrılığa daraltıldıktan sonra dava yalnız ayrılığa ilişkin sayılır ve boşanma sebepleri kanıtlanmışsa ayrılık istemi kabul edilmelidir. Ayrılıkla birlikte istenen tazminat TMK m. 174'e dayanmasa da mahkeme bu istem hakkında da karar vermelidir.

16 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.04.2017 · E. 2015/25690 · K. 2017/4093

Boşanmadan vazgeçip ayrılık isteyen davacı yeniden boşanmaya dönemez

Kadın evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma davası açmıştır. Tahkikat sırasında bir duruşmada boşanma talebinden vazgeçerek ayrılık istedi, sonraki duruşmada ise yeniden boşanma kararı verilmesini istediğini bildirmiştir. Mahkeme boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Gerçekleşen duruma göre; dava ayrılık davasına dönüşmüş olup, toplanan delillerin bu çerçevede değerlendirilerek gerçekleşecek sonucu uyarınca ayrılık kararı verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde boşanmaya karar verilmesi doğru bulunmamış hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay boşanma isteminden vazgeçmeyi feragat saymıştır; feragat kesin hüküm gibi sonuç doğurduğundan irade sakatlığı ileri sürülmedikçe bu beyandan dönülemez (HMK m. 309, 311).

17 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
01.06.2009 · E. 2008/8576 · K. 2009/10441

Barışma ihtimali kuvvetli olmalı ve gerekçede gösterilmelidir

Davacı evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma istemiştir; mahkeme iki yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir. Kocanın sürekli alkol alıp eşine şiddet uyguladığı, birlik görevlerini yerine getirmediği ve başka bir kadınla ilişkisi bulunduğu anlaşılmıştı; dosyada eşlerin barışma olasılığını gösteren bir kanıt yoktu. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Eşlerin barışma ihtimali, gerçekleşmeye yakın bir ciddiyetle görülmeli, varlığı makul surette kabul edilebilmeli, böyle bir kanaat sağlam olasılığa dayandırılmalı, hatta barışma ihtimali varlığı bir tarafın ikrarından ya da hareket tarzından anlaşılmış olmalıdır. Özellikle barışma ihtimali kuvvetli bulunmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire'ye göre davacı mutlak bir boşanma sebebini kanıtlamış olsa bile hâkim barışma olasılığını görürse ayrılığa karar verebilir; ancak bu takdir kesin ve denetime elverişli olmalı, olayların ağırlığı ve eşlerin uzun süredir ayrı yaşaması gibi durumlar gözetilmeli ve barışma olasılığına götüren nedenler kararda açıkça gösterilmelidir. Daire bu konuda 1978 tarihli bir içtihadı birleştirme kararının gerekçesine atıf yapmıştır.

18 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2022 · E. 2022/4012 · K. 2022/5408

Davalının boşanmak istememesi ayrılık kararı için yetmez

Koca evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının evliliğinden pişman olduğunu söylemesini ve kocasına bağırmasını boşanmayı gerektirecek düzeyde bulduğu hâlde, kadının boşanmak istememesi ve evliliğin üzerinden kısa bir zaman geçmesi gibi gerekçelerle boşanma davasını reddedip bir yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir. Yargıtay kararları kaldırıp bozmuştur.

> *Somut olayda, davalı kadının boşanmak istememesi ve davalı tanıklarının tarafların geçimsizliğine yönelik görgüye dayalı beyanlarının olmaması ayrılık kararı verilebilmesi için yeterli değildir. Dosya kapsamından ortak hayatın yeniden kurulma olasılığının ortaya konulamadığı, evlilik birliğinin yeniden tesis olunamayacak şekilde temelinden sarsıldığı sabittir.*

DEĞERLENDİRME Hâkimin boşanma istenen davada ayrılığa karar verebilmesi için ortak hayatın yeniden kurulma olasılığının dosyadaki delillerle ortaya konması gerekir. Bozmaya uyularak verilen yeni karar da Daire tarafından onanmıştır.[62]

19 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2017 · E. 2016/6839 · K. 2017/12314

Uzun evlilikteki eski barışmalar ayrılık kararı için yetmez

Kadın boşanma davası açmıştır. Mahkeme, otuz yıllık evlilikte eşlerin daha önce de şiddet nedeniyle ayrılıp yeniden bir araya geldiklerini ve son olayda kadının darp edildiğinin kanıtlanmadığını belirterek bir yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir. Kocanın süresinde cevap vermediği ve eşine sürekli fiziksel şiddet uyguladığı anlaşılmıştı. Yargıtay kararı bozmuştur.

62 Yargıtay 2. HD, 23.03.2023, E. 2023/1896, K. 2023/1277.

> *Olayların akışı karşısında davacı kadın dava açmakta haklı olup, boşanmanın şartları gerçekleşmiştir. Ortak hayatın yeniden kurulması olasılığının da bulunmadığı anlaşılmaktadır. Davacı kadından kaynaklanan bir kusur tespit edilememiştir. Mahkemece boşanmaya karar verilecek yerde, yetersiz gerekçe ile ayrılığa karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Eşlerin geçmişte barışmış olması, ortak hayatın yeniden kurulma olasılığını tek başına göstermez. Sürekli şiddet gibi ağır olaylar karşısında boşanmaya karar verilmelidir.

20 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2013 · E. 2012/14166 · K. 2013/1123

Diğer eşin boşanma davası kanıtlanmışsa ayrılık istemi boşanmayı engellemez

Karşılıklı boşanma davalarında kadın talebini ıslah ederek boşanma yerine ayrılık istemiştir. Mahkeme iki yıl süreyle ayrılığa karar verdi ve kocanın birleşen boşanma davasını kanıtlanamadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Barışmadan sonraki dönemde kocanın eşine hakaret ettiği, onu maddi olarak kısıtladığı, kapı kilidini değiştirip eşyalarını attığı; kadının da aile mahremiyetine ilişkin olayları başkalarına anlattığı ve güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu anlaşılmıştı. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davalı-davacı kocanın birleşen boşanma davasının kanıtlandığı, taraflar arasındaki geçimsizlik nedeni ile evlilik birliğinin çekilmez hale geldiği ve tarafların bu olaylardan sonra yeniden barışıp bir araya gelerek evlilik birliğini devam ettireceklerine ilişkin kanaat oluşturacak nitelikte bir delil bulunmadığına göre, davacı-davalı kocanın davasının kabulü suretiyle tarafların boşanmalarına karar vermek gerekirken yazılı gerekçeyle davacı-davalı kadının davasının kabulü ile ayrılığa karar verilmesi isabetsizdir.*

DEĞERLENDİRME Bir eşin ayrılık istemesi, diğer eşin kanıtlanan boşanma davasının kabulüne engel değildir; barışma olasılığını gösteren delil yoksa boşanmaya karar verilmelidir. Yargıtay eşleri eşit kusurlu saymıştır.

21 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2013 · E. 2013/11686 · K. 2013/16998

Davacının kararsızlığını bildiren beyanı barışma olasılığı sayılmıştır

Kadın boşanma davası açmıştır. Kocanın eşine fiziksel şiddet uyguladığı ve birlik görevlerini yerine getirmediği anlaşılmıştı. Kadın son duruşmada eşiyle barış için bir araya geldiklerini, boşanmak isteyip istemediğinden emin olmadığını söylemiştir. Mahkemenin kararı temyiz edildi ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacının son oturumdaki "barış hususunda biraraya geldik, görüştük. Bu aşamada boşanmak isteyip istemediğimden emin değilim, tam kararımı veremedim" şeklindeki beyanı, ilerde barışmaları ve ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı*

bulunduğunu göstermektedir. Bu beyan karşısında ayrılığa (TMK.md.171) karar verilmesi uygun olacaktır.

DEĞERLENDİRME Karar bozma sonucu yönünden oybirliğiyle, gerekçe yönünden oyçokluğuyla verilmiştir. Karşı oy yazısına göre boşanma yerine ayrılık tercihi yerel mahkemeye aittir; taraflar ayrılık istemediği için bozma, boşanma veya ayrılık kararı verilmek üzere yapılmalıydı.

22 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2013 · E. 2012/12738 · K. 2013/943

Boşanma yerine verilen ayrılık kararının onandığı dosya

Davacı boşanma davası açmıştır; mahkeme boşanma yerine ayrılığa karar verdi ve ortak çocuğun velayetini anneye bırakmıştır. Davacı boşanma yerine ayrılık kararı verilmesine, tazminatlara ve nafaka miktarlarına; davalı davanın reddi gerektiğine ve velayete itiraz etmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...velayetinin ayrılık süresince geçerli olmak üzere, tedbiren ve geçici olarak davalı anneye bırakıldığı şeklinde anlaşılmasının gerekmesine göre...*

DEĞERLENDİRME Yargıtay bu dosyada boşanma yerine ayrılığa karar verilmesini yerinde bulmuştur. Ayrılık evliliği sona erdirmediği için velayet düzenlemesi ayrılık süresiyle sınırlı, tedbir ve geçici niteliktedir (TMK m. 336/2).

23 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2018 · E. 2016/11933 · K. 2018/2327

Ayrılık süresi kararın kesinleşmesinden başlar

Mahkeme kocanın davasını kısmen kabul ederek karar tarihinden itibaren bir yıl süreyle eşlerin ayrı yaşamalarına karar vermiştir. Karar temyiz edilmiştir. Yargıtay hükmü düzelterek onamıştır.

> *Ayrılık kararının kararın kesinleşmesinden itibaren verilmesi gerekirken karar tarihinden itibaren ayrılık kararı verilmesi doğru değil ise de bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün bu bölümünün düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir...*

DEĞERLENDİRME

171. maddeye göre ayrılık süresi kararın kesinleşmesiyle işlemeye başlar; TBMM gerekçesi de bu kuralın sürenin başlangıcına açıklık getirmek için konulduğunu belirtir. Daire hükümdeki "karar tarihinden itibaren" ibaresini "kararın kesinleşmesinden itibaren" olarak düzeltmiştir.

24 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2017 · E. 2016/10693 · K. 2017/2568

Yıllarca tebliğ edilmeyen ayrılık kararı ve kötüniyetli temyiz

Mahkeme 30.05.2012'de eşlerin bir yıl altı ay süreyle ayrılıklarına, çocukların velayetinin ayrılık süresince davacıya verilmesine, babayla kişisel ilişki kurulmasına ve nafakaya karar vermiştir. Karar davacı tarafça uzun süre tebliğe çıkarılmamıştır; davalının kararı yıllar sonra tebliğe çıkarması üzerine davacı vekili, karar tarihinden yaklaşık dört yıl sonra ayrılık süresinin kısa ve nafakanın az olduğunu ileri sürerek temyiz etmiştir. Yargıtay kararı onadı ve davacı vekili hakkında idari para cezasına hükmetmiştir.

> *"Dava ayrılık (TMK m.170) davası olup mahkemece 30/05/2012 tarihli karar ile tarafların "1 yıl 6 ay süre ile ayrılıklarına, ortak çocukların velayetlerinin ayrılık süresince davacıya verilmesine, çocuklarla baba arasında kişisel ilişki kurulmasına, davacı ve ortak çocuklar için mahkemece belirlenen nafakanın davalı tarafça ödenmesine" karar verildiği...*

DEĞERLENDİRME Ayrılık süresi kararın kesinleşmesiyle işlediğinden, karar tebliğ edilip kesinleşmedikçe süre de başlamaz (TMK m. 171). Kararda velayet, kişisel ilişki ve nafaka ayrılık süresi için düzenlenmiştir.

25 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2012 · E. 2010/20232 · K. 2012/4124

Tedbir nafakası ayrılık süresinin sonuna kadar sürer

Kadın yalnız ayrılık istemiştir. Mahkeme bir yıl süreyle ayrılığa ve kadın yararına dava tarihinden kararın kesinleşmesine kadar tedbir nafakasına karar vermiştir; ayrılık süresi için istenen nafaka hakkında harç yatırılmadığı gerekçesiyle karar vermemiştir. Kocanın güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu, birlik görevlerini ihmal ettiği ve ortak konutun kilidini değiştirdiği anlaşılmıştı. Yargıtay kararı nafaka yönünden bozmuştur.

> *Mahkemece, ayrılık kararı verildiğine göre, davacı lehine takdir edilen tedbir nafakasının, 1 yıllık ayrılık süresinin sonuna kadar devamına karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde hükmün kesinleşmesine kadar devamına şeklinde karar tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar gerekçe yönünden oyçokluğuyla verilmiştir. Karşı oy yazısına göre ayrılık süresi için alınacak önlemler konusunda kanunda açık bir düzenleme yoktur; TMK m. 197'deki önlemler kıyasen uygulanmalı, ayrılık süresince eş ve çocuklar için tedbir nafakası ve geçici velayet ayrılık kararının fer'i olarak harç gerekmeden düzenlenmelidir.

26 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.02.2011 · E. 2010/23278 · K. 2011/1786

Ayrılık kararında geçici velayet ve kişisel ilişki düzenlenmelidir

Mahkeme eşlerin ayrılığına karar verdi, ancak ortak çocuğun ayrılık süresince velayetinin kimde olacağı hakkında karar vermemiştir. Karar temyiz edilmiştir. Yargıtay kararı bu yönden bozmuştur.

> *Ayrılık kararı verilmesi durumunda hakim, ana babanın hakları, velayetin tedbiren hangi tarafça kullanılacağı ve çocukla olan kişisel ilişkilerin düzenlenmesine de karar verir (TMK.md.182/1). Bu yön gözetilmeksizin müşterek çocuğun ayrılık süresince geçici velayeti konusunda karar verilmemesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velayeti birlikte kullanır; ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim velayeti eşlerden birine verebilir (TMK m. 336/2). Ayrılık kararıyla birlikte velayet ve kişisel ilişki ayrılık süresi için düzenlenmelidir (TMK m. 182/1).

27 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.10.2018 · E. 2016/25608 · K. 2018/12021

Ayrılık kararında çocuk için hükmedilen nafaka tedbir nafakasıdır

Mahkeme eşlerin ayrılığına karar vermiş, ortak çocuk yararına kararın kesinleşmesinden itibaren ödenmek üzere hükmettiği nafakayı iştirak nafakası olarak yazmıştı. Karar temyiz edilmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *...tarafların ayrılıklarına karar verilmesi nedeniyle, ortak çocuk lehine kararın kesinleşmesinden itibaren hükmedilen 250 TL'nin iştirak nafakası olmayıp tedbir nafakası olduğunun ve karara iştirak nafakası olarak yazılmasının mahallinde her zaman için düzeltilebilir maddi hata niteliğinde olduğunun anlaşılmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Evlilik ayrılık süresince devam ettiği için çocuk yararına hükmedilen nafaka tedbir nafakası niteliğindedir; karara iştirak nafakası yazılması mahkemece her zaman düzeltilebilecek bir maddi hatadır.

28 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.01.2013 · E. 2012/16225 · K. 2013/2602

Ayrılıkla birlikte istenen manevi tazminat genel hükümlere dayanır

Kadın ayrılık davası açtı ve ayrılık istemiyle birlikte manevi tazminat istemiştir. Mahkeme bu istek hakkında da aile mahkemesi sıfatıyla karar vermiştir. Yargıtay kararı bu yönden bozmuştur.

> *Davacı kadının ayrılık talebiyle birlikte istemiş olduğu manevi tazminat Borçlar Hukuku ve genel hükümlerden kaynaklanmaktadır. İstek bu haliyle Aile Mahkemesinin görevi dışındadır. Görev, kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında re'sen göz önünde bulundurulmalıdır. Açıklanan sebeple davacının*

> *manevi tazminat isteğinin tefrik edilip bu davaya Asliye Hukuk Mahkemesi olarak bakılması gerekirken, bu yönün nazara alınmaması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay'a göre bu istem TMK m. 174'e değil Borçlar Hukuku'nun genel hükümlerine dayanır; bu nedenle aile mahkemesinin görevi dışındadır ve tefrik edilerek asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla incelenmelidir.

29 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.03.2016 · E. 2015/13442 · K. 2016/4168

Ayrılık süresi dolunca her eş boşanma davası açabilir

Eşlerin karşılıklı boşanma davaları, geçimsizliğin evliliği sonlandıracak derecede olmadığı kanaatiyle reddedilmiş ve bir yıl süreyle ayrılığa karar verilmişti; karar 18.04.2013'te kesinleşmiştir. Eşler yeniden karşılıklı boşanma davaları açmıştır. Mahkeme kocanın davasını kabul, kadının davasını reddetmiştir; oysa kadın dava dilekçesinde ayrılık kararına dayanarak boşanma istemişti. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *...oysa davalı-karşı davacı kadının bir yıllık ayrılık kararından bahsettiği dava dilekçesi ile boşanma talep ettiği ve bu talebinin Türk Medeni Kanununun 172. madde kapsamında olduğu, tarafların ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık sürede bir araya gelmediklerinin tanık beyanları ile sabit olduğu anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME 172/2'deki dava hakkı eşlerden her birine tanınmıştır; ortak hayat kurulmamışsa ayrılık kararını isteyen veya ona karşı çıkan eş fark etmeksizin boşanma davası açılabilir. Kadının davası da kabul edilmeliydi.

30 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2019 · E. 2019/7178 · K. 2019/11166

Süre bittikten sonra birlikte yaşayan eşler 172'ye dayanamaz

Eşlerden biri, ayrılık süresi sona ermesine rağmen ortak hayatın yeniden kurulamadığını ileri sürerek 172/2'ye dayanan boşanma davası açtı ve mahkeme boşanmaya karar vermiştir. Toplanan delillerden eşlerin ayrılık süresi bittikten sonra bir araya geldikleri ve karı koca olarak birlikte yaşadıkları anlaşılmıştı. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *...mahkemece belirlenen ayrılık süresi sona erdikten sonra tarafların biraraya geldikleri ve karı koca olarak birlikte yaşadıkları anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu duruma göre davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME 172/2'deki dava hakkı ortak hayatın yeniden kurulmamış olmasına bağlıdır. Süre bittikten sonra eşler birlikte yaşamaya başlamışsa bu sebep ortadan kalkar.

31 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.10.2024 · E. 2023/10142 · K. 2024/6886

Çocuklar için bir araya gelmek ortak hayatın kurulması sayılmaz

Eşler hakkında 30.05.2012'de bir yıl altı ay süreyle ayrılık kararı verilmiş, karar 25.05.2017'de kesinleşmişti. Koca ayrılık süresi dolduktan sonra evlilik birliğinin sarsılması, olmazsa fiili ayrılık nedeniyle boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu belirterek davayı 172. madde kapsamında değerlendirmiştir; eşleri eşit kusurlu sayarak boşanmaya, velayetin anneye verilmesine ve nafakalara karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi istinafı reddetmiştir; Yargıtay kararı onamıştır.

> *...ayrılık kararı sonrasında evlilik birliğini sürdürmek adına bir araya gelmedikleri, özel günlerde çocuklar için bir araya gelmelerinin bir araya gelmek kapsamına sokulamayacağı...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı ilk derece mahkemesi kararındandır. Mahkeme ayrılık kararını isteyip sonrasında bir araya gelmekten kaçınan kadını da, reddedilen boşanma davasından sonra birliği kurmak için çaba göstermeyen kocayı da kusurlu saymıştır.

32 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.10.2018 · E. 2016/24367 · K. 2018/10693

Ayrılık süresi dolmadan açılan boşanma davasında yeni kusur ispatlanmalıdır

Koca terk nedeniyle açtığı boşanma davasının son duruşmasında boşanmadan vazgeçip ayrılık istemiş, mahkeme bir yıl süreyle ayrılığa karar vermiş ve karar 03.03.2015'te kesinleşmişti. O kararın gerekçesinde boşanma şartlarının koca yönünden gerçekleştiği kabul edilmişti. Kadın ayrılık süresi dolmadan evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle dava açtı ve mahkeme, kocanın aileye uygun konut sağlamadığını kusur sayarak boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacı kadının açtığı dava da TMK 172 maddesine dayalı olmadığı gibi, ayrılık süresi de dolmamıştır. O halde davalı erkeğe atfı mümkün hiçbir kusur gerçekleşmediğinden davanın reddi gerekirken kanun hükümlerinin yorumunda yanılgıya düşülerek boşanmaya karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay, ayrılık davasında incelenen konut meselesini yeni davada kocaya kusur olarak yüklememiş; ayrılık süresi dolmadan ve 172'ye dayanmadan açılan davada kocaya atfedilebilecek yeni bir kusur ispatlanmadığı için davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.

33 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.02.2025 · E. 2024/4229 · K. 2025/1264

Ayrılık kararındaki kesinleşmiş kusur sonraki boşanma davasında bağlayıcıdır

Kocanın açtığı ilk boşanma davasında kadın, ailesinin evliliğe müdahalesi nedeniyle tam kusurlu sayılmış ve iki yıl süreyle ayrılığa karar verilmişti. Yargıtay o dosyada boşanma sebebinin ispatlanmadığını, ancak kadın temyiz etmediği için bunun bozma sebebi yapılmadığını belirtmiş; ayrılık kararı 2015'te kesinleşmişti. Süre bitince eşler karşılıklı boşanma davaları açmıştır. Bölge adliye mahkemesi tarafları kusursuz sayarak erkeğin tazminat isteklerini reddetti ve kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Yargıtay kusur belirlemesi, erkeğin maddi tazminat isteğinin reddi ve yoksulluk nafakası yönlerinden bozmuştur.

> *Somut olayda taraflarca kusur durumu Kaş Asliye Hukuk (Aile) Mahkemesinin 14.03.2013 tarih, 2012/22 Esas ve 2013/196 Karar sayılı kararında temyiz edilmediği için kesinleşmiş, erkek lehine usuli kazanılmış hak oluşturmuştur. Bu durumda "kendi ailesinin sözünden çıkmayan" kadın tam kusurludur.*

DEĞERLENDİRME 172/3'e göre boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanan olaylar ve ayrılık süresindeki durumlar gözetilir. Ayrılık kararındaki kusur belirlemesi temyiz edilmeyip kesinleşmişse lehine olan taraf için usuli kazanılmış hak oluşturur; tam kusurlu eş yararına yoksulluk nafakasına da hükmedilemez.

34 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
21.03.2018 · E. 2017/1584 · K. 2018/503

Ayrılıktan sonra açılan boşanma davasında yoksulluk nafakası

Eşler arasındaki ilk boşanma davasında tarafların eşit kusurlu olduğu, ancak evlilik birliğinin yeniden kurulabileceği gerekçesiyle bir yıl süreyle ayrılık kararı verilmiş ve bu kusur belirlemesi Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmişti. Ayrılık süresince eşler bir araya gelmedi ve koca boşanma davası açmıştır. Yerel mahkeme boşanmaya karar verdi, ancak asgari ücretle çalışan kadının yoksulluk nafakası isteğini reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

> *Belirtildiği üzere asgari ücretle çalışılıyor olması, tek başına yoksulluk nafakasının istenmesini engelleyen bir durum değildir. Ancak bu durum nafaka miktarının değerlendirilmesinde dikkate alınacak bir olgudur.*

DEĞERLENDİRME Kurula göre yoksulluk nafakası bir ceza veya tazminat değildir; eşit kusurlu eş de boşanma yüzünden yoksulluğa düşecekse bu nafakayı isteyebilir (TMK m. 175). Ayrılık davasında kesinleşen eşit kusur belirlemesi bu davada da esas alınmıştır.

35 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.05.2019 · E. 2018/5630 · K. 2019/6112

Ayrılıktan sonra açılan boşanma davasında tazminat da değerlendirilir

Kocanın açtığı ilk boşanma davasında eşlerin barışarak evliliği sürdürebileceği kanaatiyle bir yıl süreyle ayrılığa karar verilmiş, karar 2014'te kesinleşmişti. Koca ayrılık süresi dolduktan sonra ortak hayatın kurulamadığını ileri sürerek dava açmıştır; mahkeme boşanmaya, kadın yararına nafakaya ve maddi ve manevi tazminata karar vermiştir. Daire kararı önce, davanın 172. madde yerine 166'ya göre değerlendirildiği gerekçesiyle bozmuş; kocanın karar düzeltme isteği üzerine bu bozmayı kaldırdı ve tazminat miktarlarını az bularak kadın yararına bozmuştur.

> *Tarafların tespit edilen ekonomik ve sosyal durumları, boşanmaya yol açan olaylardaki kusur dereceleri, paranın alım gücü, kişilik haklarına yapılan saldırı ile ihlâl edilen mevcut ve beklenen menfaat dikkate alındığında davalı kadın yararına takdir edilen maddi ve manevi tazminat azdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, ilk incelemede mahkemenin 172. maddeye göre de inceleme yaptığını gözden kaçırdığını kabul etmiştir. Ayrılıktan sonra açılan boşanma davasında da kusur durumuna göre maddi ve manevi tazminata hükmedilebilir (TMK m. 172/3, 174).

36 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2025 · E. 2025/1346 · K. 2025/8886

Terditli istemde davacı fer'î boşanma isteminden vazgeçerse yalnız ayrılık incelenir

Koca evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma davası açmıştır. Kadın karşı davada öncelikle üç yıl süreyle ayrılık, bu kabul edilmezse boşanma istemiştir. İlk derece mahkemesi ayrılık isteğini reddedip iki davayı da kabul ederek boşanmaya karar vermiştir. Kadın istinafta ayrılık kararı verilmesini istemiştir; bölge adliye mahkemesinin geri çevirmesi üzerine boşanma talebi olmadığını açıkça bildirmiştir. Bölge adliye mahkemesi bu beyanı feragat saymayıp kadının boşanma talebinin de sürdüğünü kabul etmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Kadın vekilinin dava dilekçesi aralarında aslilik ve fer'îlik ilişkisi kurularak oluşturulan terditli taleplerden ibarettir. Dava dilekçesinde fer'î talep olarak belirlediği boşanma talebine yönelik olarak ibraz edilen açıklama dilekçesinde "boşanma talebi" olmadığını açıkça belirttiğine göre artık feri olarak belirlediği talebi yönünden değerlendirme yapılması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Terditli istemde asıl istem ayrılık, fer'î istem boşanmadır (HMK m. 111). Davacı fer'î istemin olmadığını açıkça bildirdiğinde bu istem yönünden inceleme yapılamaz; bölge adliye mahkemesi kadının davasını ayrılık istemi olarak incelemelidir.

37 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
31.05.2016 · E. 2015/17856 · K. 2016/10752

Ayrılık istemi ıslahla boşanmaya çevrilebilir

Kadın karşı davasında ayrılık istemiş, sonra davasını ıslah ederek evlilik birliğinin sarsılması ve zina nedeniyle boşanma istemişti; ancak ıslah harcını yatırmamıştı. Mahkeme harç için süre vermeden karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davalı-karşı davacının boşanmaya ilişkin ıslah talebi ile ilgili olarak maktu ıslah harcını yatırması için süre verilmesi ve gerçekleşecek sonucu uyarınca talep hakkında karar verilmesi gerekirken , yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Ayrılık isteminden boşanma istemine geçiş ıslahla yapılabilir ve ıslah harcının yatırılması gerekir; harç eksikse mahkeme süre vermelidir.

38 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.10.2015 · E. 2015/4596 · K. 2015/18548

Islahla ayrılığa dönüşen davada boşanma davasının reddi yazılmaz

Kadın evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle açtığı boşanma davasını ıslah ederek ayrılık davasına dönüştürdü ve duruşmada boşanmak istemediğini, üç yıl süreyle ayrılığa karar verilmesini istediğini imzalı beyanla bildirmiştir. Mahkeme ayrılık davası hakkında hüküm kurarken ayrıca "boşanma davasının reddine" hükmü de kurmuştur. Yargıtay hükmü düzelterek onamıştır.

> *Hal böyle olunca davacı kadının ayrılık davası hakkında hüküm kurulması ile yetinilmesi gerekirken, boşanma davası bulunmadığı halde "boşanma davasının reddine" şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Islahla ayrılığa dönüşen davada artık boşanma davası yoktur; hükümde boşanma davası hakkında ret kararı yer almamalıdır. Daire bu ibareyi hükümden çıkarmıştır.

39 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.01.2016 · E. 2015/24319 · K. 2016/1211

Usulüne uygun ayrılık davası yoksa ret hükmü de kurulmaz

Kadının tedbir nafakası davası ile kocanın boşanma davası birleştirilmişti. Kadın sonradan verdiği bir dilekçeyle ayrılık istemiştir; koca iddianın genişletilmesine onay vermedi ve kadın ıslah da yapmamıştır. Mahkeme hükümde kadının ayrılık talebini reddetmiştir. Daire ilk incelemede bu yönü onamış, tarafların karar düzeltme istemi üzerine onama kararını bu yönden kaldırıp hükmü bozmuştur.

> *Davacı-davalı kadının ayrılığa ilişkin bir davası bulunmadığı halde kesin hüküm oluşturacak şekilde ret kararı verilmesi doğru görülmemiştir. Ancak bu husus ilk incelemede gözden kaçmış hüküm bu yönden de onanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Usulüne uygun açılmamış veya iddianın genişletilmesi yasağına takılan ayrılık istemi incelenemez; ancak mahkeme böyle bir istemi reddederek kesin hüküm doğuracak bir karar da kurmamalıdır. Daire'nin ilk kararı Yargıtay 2. HD, 01.04.2015, E. 2014/21803, K. 2015/6319 sayılı karardır.

40 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.09.2015 · E. 2015/2389 · K. 2015/15990

Ayrılık davasından feragat önceki olayların affı sayılır

Kadın önce ayrılık, sonra evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanma davası açtı ve davalar birleştirilmiştir. Kadın vekili daha sonra birleştirilen ayrılık talebinden vazgeçtiklerini bildirmiştir. Mahkeme bu beyanı feragat sayarak boşanmaya ve kadın yararına tazminata hükmetmiştir. Yargıtay kusur belirlemesi ve tazminatlar yönünden bozmuştur.

> *Boşanma veya ayrılık davalarından feragat, feragat eden tarafından o tarihe kadar ki olayların affedildiğini en azından hoşgörüyle karşılandığını gösterir, feragatten sonra davalı erkekten kaynaklanan boşanmayı gerektirir bir hadisenin varlığı kanıtlanamadığına göre, feragat tarihinden önceki olaylar artık kocaya kusur olarak yüklenemeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Feragatten sonra kocadan kaynaklanan yeni bir olay kanıtlanmadığı için taraflara boşanmayı sağlayan kusur yüklenemez ve kusura dayanan maddi ve manevi tazminata hükmedilemez. Yoksulluk nafakası ise kusur şartı aranmadığı için onanmıştır.

41 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2017 · E. 2016/8087 · K. 2017/13770

Karar kesinleşmeden eş ölürse ayrılık davası konusuz kalır

Mahkeme kadının ayrılık davasını kabul etmiş, kocanın boşanma davasını da ayrılık talebi olarak kabul etmişti. Karar kesinleşmeden koca ölmüştür; mirasçıları TMK m. 181/2 uyarınca davaya devam etmek istediklerini bildirmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bu durumda, mahkemece davanın konusuz kaldığından bahisle esası hakkında bir karar verilmesine yer olmadığına ve Türk Medeni Kanununun 181/2. maddesi gereğince, sağ eşin kusurunun tespiti bakımından devam edilerek, toplanan deliller çerçevesinde sağ eşin kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Ölümle evlilik sona erdiğinden ayrılık veya boşanma kararına gerek kalmaz. Mirasçılar davaya devam ederek sağ eşin kusurunu ispat ederse sağ eş, boşanan eşler gibi yasal mirasçılık hakkını yitirir (TMK m. 181).

42 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2008 · E. 2008/7420 · K. 2008/9434

Davadan feragat edilmişse ayrılık kararı verilemez

Davacı bir duruşmada davasından feragat etmiştir. Mahkeme feragate rağmen ayrılığa karar vermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacı 02.10.2006 tarihli oturumda davasından feragat etmiştir. Feragat kesin hüküm sonucunu doğurur. (HUMK. 95 md.) Mahkemece feragat nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde ayrılık kararı verilmesi usul ve yasal aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Feragat kesin hüküm gibi sonuç doğurur; davadan tamamen feragat edilmişse hâkim ne boşanmaya ne ayrılığa karar verebilir, davanın feragat nedeniyle reddine karar verir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 163:** Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme.
- **TMK m. 164:** Terk.
- **TMK m. 165:** Akıl hastalığı.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 168:** Boşanma veya ayrılık davalarında yetki.
- **TMK m. 169:** Dava süresince geçici önlemler.
- **TMK m. 170:** Boşanma veya ayrılık kararı.
- **TMK m. 171:** Ayrılık süresi.
- **TMK m. 172:** Ayrılık süresinin bitimi.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 180:** Ayrılık hâlinde mal rejimi.
- **TMK m. 182:** Çocuğun velayeti ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 206:** Eşlerden birinin istemiyle mal ayrılığı.
- **TMK m. 336:** Ayrılık hâlinde velayetin eşlerden birine verilmesi.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26, 111, 141 ve 176-182:** Taleple bağlılık, terditli istem, iddianın genişletilmesi yasağı ve ıslah.
- **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 14:** Boşanma ve ayrılığa uygulanacak hukuk.

MADDE

168 B. Dava II. Yetki

KANUN METNİ

Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

MADDE ÖZETİ

Boşanma veya ayrılık davası, eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesinde veya eşlerin davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesinde açılır (m. 168). Bu yerlerden birini seçme hakkı davacıya aittir; davacı kendi yerleşim yerinde de dava açabilir.[1] Yetki kesin değildir: mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez, davalı yetki itirazını cevap dilekçesinde ve yetkili mahkemeyi göstererek yapmalıdır (HMK m. 19/2; Yargıtay HGK, K. 2010/119). Yerleşim yeri sürekli kalma niyetiyle oturulan yerdir (TMK m. 19); adres kaydı bunun karinesidir, nüfus kaydı ise değildir.

TEMEL KAVRAMLAR

Yerleşim yeri	Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer; bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz (TMK m. 19).
Son defa altı aydan beri birlikte oturulan yer	Eşlerin davadan önce son olarak ve en az altı ay birlikte oturdukları yer; TMK m. 168'deki ikinci yetkili mahkeme seçeneği.
Kesin yetki	Mahkemenin kendiliğinden gözettiği ve dava şartı sayılan yetki (HMK m. 114/1-ç); boşanma davasındaki yetki kesin değildir.
Yetki itirazı	Davalının, davanın yetkisiz mahkemede açıldığını ileri süren ilk itirazı; cevap dilekçesinde yapılır ve yetkili mahkeme gösterilir (HMK m. 19/2, 116, 117).
Adres kaydı	Adres beyanına dayanan ve aksi sabit oluncaya kadar geçerli olan yerleşim yeri kaydı (Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 13/1).

1 Yargıtay HGK, 17.01.2018, E. 2017/1901, K. 2018/45.

Yetkisizlik kararı | Mahkemenin yetkili olmadığına ve yetkili mahkemeyi göstererek dosyanın oraya gönderilebileceğine ilişkin kararı (HMK m. 19/3, 20).

Ön sorun | Esasa girilmeden önce karara bağlanan usul sorunu; yetki itirazı ön sorun gibi incelenir (HMK m. 117/3, 164).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 136 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununu ilgilendiren bir konuyu düzenlemesine rağmen, kişi hâlleriyle ilgili önemli bir özel konu olması nedeniyle burada özel yetki kuralı koymanın yararları bulunmaktadır. Bu sebeple maddede özel yetki kuralına ilişkin hüküm korunmuştur. Ancak yürürlükteki madde, davacının boşanmada kusursuz, davalının kusurlu olduğu karinesinden hareketle davacıya kolaylık getirip, kendi yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde dava açmasını kabul etmiştir. Oysa boşanmada kusur ilkesi terk edildiğinden yetki konusunda "eşlerden birinin yerleşim yeri veya eşlerin davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi"nin özel yetkisine yer verilmek suretiyle değişikliğe gidilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Tasarının genel gerekçesinde de boşanma davalarında yetkiyi düzenleyen 168. maddenin yeniden kaleme alındığı ve eşlerden birinin yerleşim yeri ile davadan önce son defa altı aydan beri oturulan yer mahkemesinin yetkili olmasının uygun görüldüğü belirtilmiştir (S. Sayısı 723, s. 10). Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (s. 401).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Salahiyettar hakim davacının ikametgahı hakimidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 136 (mülga)

Eski Kanun'a göre boşanma davasında yetkili mahkeme yalnız davacının ikametgâhı mahkemesiydi. TBMM gerekçesine göre bu kural, davacının kusursuz, davalının kusurlu olduğu varsayımına dayanıyordu; kusur ilkesi terk edildiği için 4721 sayılı Kanun iki eşe eşit imkân tanımıştır. Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 9. maddesinin son cümlesi de boşanma veya ayrılık davalarında davacının ikametgâhı veya eşlerin davadan evvel son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesini yetkili saymaktaydı; bu metin Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında aynen aktarılmıştır.[2] Bugün 6100 sayılı HMK'da boşanmaya özgü bir yetki kuralı yoktur; HMK m. 5 diğer kanunlardaki yetki hükümlerini saklı tuttuğu için TMK m. 168 uygulanır.

	743 sayılı Kanun ve mülga HUMK	4721 sayılı Kanun (bugün)
Yerleşim yeri	Yalnız davacının ikametgâhı (743 m. 136)	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri (TMK m. 168)

2 Yargıtay HGK, 19.03.2014, E. 2013/630, K. 2014/332.

	743 sayılı Kanun ve mülga HUMK	4721 sayılı Kanun (bugün)
Ortak konut	Eşlerin davadan evvel son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer (HUMK m. 9, son cümle)	Aynı: davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturulan yer
Gerekçe	Davacının kusursuz sayılması	Kusur ilkesinin terk edilmesi, eşlerin eşitliği

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa yargısının norm denetimi kararları arasında 168. madde hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır; boşanma davasındaki yetki itirazıyla ilgili iki bireysel başvuru kararı yukarıda İçtihatlar bölümünde anlatılmıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetkili mahkeme	Eşlerden birinin yerleşim yeri veya son defa altı aydan beri birlikte oturulan yer	TMK m. 168
Seçim hakkı	Davacıya aittir; davacı kendi yerleşim yerinde de dava açabilir	Yargıtay HGK, K. 2018/45
Yetkisiz yerde açılan dava	Seçim hakkı davalıya geçer, davalı süresinde itiraz etmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2016/6131
Kesin yetki	Değildir; mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez	HMK m. 19/4; Yargıtay HGK, K. 2010/119
Yerleşim yeri	Sürekli kalma niyetiyle oturulan yer; nüfus kaydı karine değildir	TMK m. 19; Yargıtay HGK, K. 2006/705
Adres kaydı	Aksi kanıtlanana kadar yerleşim yerine karinedir	Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 13/1; Yargıtay HGK, K. 2018/45
Baba evi, sığınma evi	Başka kalacak yeri olmayan eşin baba evi veya kaldığı sığınma evi yerleşim yeri sayılabilir	Yargıtay HGK, K. 2007/332; Yargıtay 2. HD, K. 2019/11415
Altı ay şartı	Eşler son ortak konutta altı ay oturmamışsa bu seçenek uygulanmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2013/17914
İtirazın süresi	Cevap dilekçesinde, tebliğden itibaren iki hafta içinde	HMK m. 117/1, 127/1, 131
İtirazın şekli	Yetkili mahkeme gösterilmezse itiraz dikkate alınmaz	HMK m. 19/2

Konu	Kural	Dayanak
İnceleme	İtiraz ön sorun olarak incelenir, ara karar tefhim veya tebliğ edilir	HMK m. 164; Yargıtay 2. HD, K. 2013/1966
Yetkisizlik kararı	İtirazda gösterilen mahkemeye verilir; kesinleşince iki hafta içinde gönderme istenir	HMK m. 19/3, 20; Yargıtay 2. HD, K. 2015/497
Yurt dışındaki eşler	Türkiye'de yetkili yer yoksa MÖHUK m. 41'deki sıra uygulanır	MÖHUK m. 40, 41
Diğer davalar	Butlan davasında aynı kural uygulanır; boşanmadan sonra nafaka için TMK m. 177	TMK m. 160, 177, 214

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un yalnız davacının ikametgâhını yetkili sayan 136. maddesini değiştirmiştir. Eski kural davacının kusursuz, davalının kusurlu olduğu varsayımına dayanıyordu; kusur ilkesi terk edildiği için her iki eşin yerleşim yeri ile son altı ay birlikte oturulan yer yetkili kılınmıştır.

DİKKAT

Yetki itirazı cevap dilekçesinde yapılmalıdır; cevap dilekçesi verildikten sonra, süre dolmamış olsa bile ek dilekçeyle yetki itirazında bulunulamaz (HMK m. 131). İtirazda yetkili mahkeme açıkça gösterilmelidir; yetkili mahkemeyi göstermeyen itiraz dikkate alınmaz (HMK m. 19/2). Yetkisizlik kararı kesinleştikten sonra iki hafta içinde dosyanın gönderilmesi istenmezse dava açılmamış sayılır (HMK m. 20/1).

II. Yetkili Mahkemeler: İki Seçenek ve Seçim Hakkı

- **Kural:** Boşanma veya ayrılık davasında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi veya eşlerin davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168). HMK'da boşanmaya özgü bir yetki kuralı yoktur; HMK m. 5 diğer kanunlardaki yetki hükümlerini saklı tuttuğu için bu özel kural uygulanır.
- **Seçim davacıya aittir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tercih hakkı boşanma davasını açan kişiye aittir; davacı dilerse kendi yerleşim yerinde, dilerse davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturulan yer mahkemesinde dava açabilir.[3] Yargıtay, davacının kendi yerleşim yerinde de boşanma davası açabileceğini "tabii" saymıştır.[4]
- **Seçim hakkı davalıya geçebilir:** Davacı bu mahkemelerden birinde dava açmazsa seçim hakkı davalıya geçer; ancak davalının süresinde yetki itirazında

3 Yargıtay HGK, 17.01.2018, E. 2017/1901, K. 2018/45.
4 Yargıtay 2. HD, 04.12.2013, E. 2013/23524, K. 2013/28557.

bulunması gerekir.[5] Yargıtay, davalının itirazında doğru gösterdiği yerleşim yeri mahkemesine dosyanın gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.[6]

- **Yetki mahkemenin yargı çevresine göre belirlenir:** Yetki itirazında il adı değil, yetkili mahkeme gösterilmelidir; bu nedenle "Kocaeli" gibi yalnız il adı vermek yetmeyebilir; Yargıtay, eşlerin son altı ay Körfez'de oturduğu dosyada yetkili mahkemeyi doğru göstermeyen itirazın reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[7]
- **Hangi tarihe göre?** Yetki, davanın açıldığı tarihteki duruma göre belirlenir. Yargıtay, dava tarihinde eşlerin oturduğu yerde açılan davada, davalının dava açıldıktan sonra ailesinin yanına taşınmasına dayanılarak verilen yetkisizlik kararını bozmuştur.[8]
- **Yetki sözleşmesi:** HMK m. 17'ye göre sözleşmeyle mahkeme yetkili kılınması yalnız tacirler veya kamu tüzel kişileri arasında mümkündür; tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konularda da yetki sözleşmesi yapılamaz (HMK m. 18/1). Eşler, boşanma davası için sözleşmeyle yetkili mahkeme belirleyemez.

III. Kesin Yetki Değildir: Mahkeme Kendiliğinden Yetkisizlik Kararı Veremez

- **Kamu düzenine ilişkin değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 168 taraflara tanınmış seçimlik hak nedeniyle kesin yetki kuralı değildir; yetkisizlik ilk itiraz olarak ileri sürülmedikçe mahkeme kendiliğinden araştırma yapıp yetkisizlik kararı veremez.[9] Aynı ilke sonraki Genel Kurul kararlarında da tekrarlanmıştır.[10]
- **Sonuç:** Yetkinin kesin olmadığı davalarda davalı süresinde ve usulüne uygun yetki itirazında bulunmazsa davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m. 19/4). Daire, usulüne uygun itiraz bulunmadığı hâlde verilen yetkisizlik kararlarını istikrarla bozmaktadır.[11]
- **Yargı hakkı ile karıştırılmamalı:** Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları belirler (MÖHUK m. 40). Yargıtay, eşlerden birinin yabancı uyruklu olduğu gerekçesiyle yargı hakkı bulunmadığını kabul eden ve yetkiyi kesin sayan kararı bozmuştur.[12]

5 Yargıtay 2. HD, 28.03.2016, E. 2015/14994, K. 2016/6131.
6 Yargıtay 2. HD, 08.03.2010, E. 2009/1041, K. 2010/4194.
7 Yargıtay 2. HD, 07.06.2007, E. 2006/20634, K. 2007/9601.
8 Yargıtay 2. HD, 16.01.2018, E. 2017/1510, K. 2018/659.
9 Yargıtay HGK, 03.03.2010, E. 2010/2-63, K. 2010/119.
10 Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2488, K. 2018/1854.
11 Yargıtay 2. HD, 10.02.2009, E. 2009/851, K. 2009/1842; Yargıtay 2. HD, 21.10.2013, E. 2013/19755, K. 2013/23599; Yargıtay 2. HD, 06.11.2014, E. 2014/6629, K. 2014/21935.
12 Yargıtay 2. HD, 01.04.2013, E. 2012/23566, K. 2013/8998.

IV. Yerleşim Yeri: Adres Kaydı, Nüfus Kaydı ve Fiilî Durum

- **Tanım:** Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir ve bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz (TMK m. 19). Yerleşim yerinin değiştirilmesi yenisinin edinilmesine bağlıdır (TMK m. 20). HMK de yerleşim yerinin TMK'ya göre belirleneceğini kabul eder (HMK m. 6/2).
- **Nüfus kaydı karine değildir:** Hukuk Genel Kurulu, eski Nüfus Kanunu'ndaki karinenin kaldırılmasından sonra nüfusa kayıtlı olunan yerin yerleşim yerine karine sayılmayacağını belirtmiştir.[13] Daire de aynı gerekçeyle nüfus kaydının bulunduğu Bandırma'yı yerleşim yeri saymamıştır.[14]
- **Adres kaydı karinedir, kesin değildir:** Adres beyan formundaki bildirimler aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir (Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 13/1). Hukuk Genel Kurulu'na göre aksi kanıtlanıncaya kadar merkezi adres kayıt sistemindeki yerleşim yerine geçerlilik tanınmalıdır.[15] Yargıtay'a göre bu kayıt beyana dayandığı için kesin karine oluşturmaz, aksi ispatlanabilir.[16]
- **Hayat merkezi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre yerleşim yerinin belirlenmesinde kişinin iş ve aile ilişkilerinin toplandığı yer önemlidir ve nüfus kaydının nakli tek başına sürekli kalma niyetini kanıtlamaya yetmez; Kurul, doktora eğitimini Malatya'da sürdüren ve ailesi orada yaşayan eşin adres kaydını davadan bir ay önce oraya taşımasını bu olgularla birlikte yerleşim yeri için yeterli bulmuş, karşı oy yazısında ise bunun davayı başka yere taşıma amacı taşıdığı ve dürüstlük kuralına aykırı olduğu savunulmuştur.[17] Karar oyçokluğuyla verilmiştir.
- **Davadan hemen önce adres değiştirmek:** Yargıtay, davadan bir gün önce yapılan adres bildirimini de geçerli saymış; adresin sırf dava o şehirde görülsün diye kötüniyetle değiştirildiğini ispat yükünün davalıda olduğunu belirtmiştir.[18] İşyeri adresini ve adres kaydını yeni şehre taşıyan eşin orada açtığı dava da yetkili yerde açılmış sayılmıştır.[19]
- **Geçici kalınan yer yerleşim yeri değildir:** Yargıtay, muhtarlık belgesinin yerleşim yerini göstermeye yetmediğini ve ablasının evinde iki ay kalan eşin o yerde yerleşim yeri edinmediğini belirtmiştir.[20] Ara sıra gelinip baba evinde misafir kalınması da yerleşim yeri için yeterli görülmemiştir.[21]

13 Yargıtay HGK, 08.11.2006, E. 2006/2-687, K. 2006/705.
14 Yargıtay 2. HD, 18.12.2006, E. 2006/11323, K. 2006/17868.
15 Yargıtay HGK, 17.01.2018, E. 2017/1901, K. 2018/45.
16 Yargıtay 2. HD, 25.01.2018, E. 2016/9751, K. 2018/1095.
17 Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2488, K. 2018/1854.
18 Yargıtay 2. HD, 02.12.2013, E. 2013/14776, K. 2013/28398.
19 Yargıtay 2. HD, 14.11.2013, E. 2013/12292, K. 2013/26424.
20 Yargıtay 2. HD, 07.05.2009, E. 2008/5168, K. 2009/8935.
21 Yargıtay 2. HD, 10.03.2011, E. 2010/3146, K. 2011/4224.

V. Ayrılan Eşin Baba Evi ve Kadın Sığınma Evi

- **Baba evi:** Hukuk Genel Kurulu, ortak konuttan ayrılıp işi ve taşınmazı olmadığı için baba evine giden kadının oraya sürekli kalma niyetiyle gittiğinin kabul edilmesi gerektiğine oyçokluğuyla karar vermiştir.[22] Daire bu kararı esas alarak, başka kalacak yeri olmayan kadının baba evine dönmesini hayatın olağan akışına uygun bulmuştur.[23] Boşanma davası açmak için baba evine gelinmesi ve davadan sonra adres kaydının oraya alınması da yerleşme niyetinin kanıtı sayılmıştır; bu karar da oyçokluğuyla verilmiştir.[24]
- **Her baba evi yerleşim yeri değildir:** Hukuk Genel Kurulu, ayrıldığı gün verdiği şikâyet dilekçesinde adresini ortak konutun bulunduğu yer olarak gösteren ve tanıkları da orada oturan kadının ana baba evinin bulunduğu yerde açtığı davada yetki itirazının kabulü gerektiğini belirtmiştir.[25] Sonuç, olayın somut delillerine göre değişir.
- **Kadın sığınma evi:** Yargıtay, babası kabul etmediği için kadın sığınma evine yerleşen ve orada dava açan kadının davasını, sığınma evinin bulunduğu yerde açılmış yetkili bir dava saymıştır.[26] Güvenliği için adresi ve telefonu gizlenen, bu nedenle kayıtlı adresi bulunmayan kadın bakımından da aynı sonuca varılmıştır.[27]

VI. Son Defa Altı Aydan Beri Birlikte Oturulan Yer

- **İki şart birlikte aranır:** Bu seçenekte hem eşlerin davadan önce son olarak birlikte oturdukları yer hem de orada en az altı ay birlikte oturmuş olmaları gerekir. Yargıtay, eşlerin altı ay birlikte oturmadığı Karasu için bu seçeneği uygulamamış, davacının adres kaydının bulunduğu Üsküdar'da açılan davayı yetkili yerde açılmış saymıştır; karar oyçokluğuyla verilmiştir.[28]
- **Davacı bu yeri seçmişse:** Yargıtay, eşlerin son altı ay birlikte oturduğu Adana'da açılan davada verilen yetkisizlik kararını bozmuştur.[29]
- **Son ortak konut yurt dışındaysa:** Yargıtay'a göre eşler son altı ay yurt dışında oturmuşsa boşanma davası eşlerden birinin yerleşim yerinde açılabilir.[30]
- **Ayrılıktan sonra geçen süre:** Kanun "davadan önce son defa" birlikte oturulan yeri esas alır. Eşler ayrıldıktan sonra uzun süre geçmişse son ortak konutun yetkili olmaya devam edip etmediğini açıkça tartışan bir karara rastlanmamıştır.

22 Yargıtay HGK, 06.06.2007, E. 2007/2-331, K. 2007/332.
23 Yargıtay 2. HD, 25.01.2018, E. 2016/9751, K. 2018/1095.
24 Yargıtay 2. HD, 01.04.2015, E. 2014/21417, K. 2015/6287.
25 Yargıtay HGK, 08.11.2006, E. 2006/2-687, K. 2006/705.
26 Yargıtay 2. HD, 13.11.2019, E. 2019/6501, K. 2019/11415.
27 Yargıtay 2. HD, 04.05.2017, E. 2016/412, K. 2017/5475.
28 Yargıtay 2. HD, 25.06.2013, E. 2013/5680, K. 2013/17914.
29 Yargıtay 2. HD, 07.02.2008, E. 2007/4318, K. 2008/1102.
30 Yargıtay 2. HD, 08.03.2010, E. 2009/1041, K. 2010/4194.

VII. Yetki İtirazı: Süre, Şekil ve İnceleme

- **Süre:** Kesin yetki kuralının bulunmadığı hâllerde yetki itirazı bir ilk itirazdır ve cevap dilekçesinde ileri sürülmek zorundadır (HMK m. 116/1-a, 117/1). Cevap süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren iki haftadır (HMK m. 127/1). Cevap dilekçesi verildikten sonra, cevap süresi dolmamış olsa bile ilk itiraz ileri sürülemez (HMK m. 131).
- **Usulsüz tebliğ:** Hukuk Genel Kurulu, tatildeki davalıya komşunun beyanıyla yapılan tebliği usulsüz saymış ve yetki itirazının süresini, davalının dosya fotokopisi isteyerek davayı öğrendiği tarihten başlatmıştır.[31]
- **Yetkili mahkeme gösterilmelidir:** Yetki itirazında bulunan taraf yetkili mahkemeyi, birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirmelidir; aksi takdirde itiraz dikkate alınmaz (HMK m. 19/2).
- **Ön sorun olarak inceleme:** İlk itirazlar ön sorunlar gibi incelenir ve karara bağlanır (HMK m. 117/3). Hâkim itirazı diğer tarafa bildirir, delillerini göstermesi için süre verir, gerekirse tarafları dinler ve kararını tefhim veya tebliğ eder (HMK m. 164). Yargıtay, yetki itirazı bu şekilde incelenmeden verilen hükümleri bozmaktadır.[32] Yetki itirazı hakkındaki ara kararın ilgilisine tebliğ edilmemesi de bozma sebebi sayılmıştır.[33]
- **Deliller:** Yargıtay'a göre mahkeme yalnız sistemden alınan nüfus kayıt örneğine bakarak karar vermemeli, tarafların yetki konusundaki delillerini toplamalıdır.[34]

VIII. Yetkisizlik Kararı ve Sonrası

- **Gösterilen mahkemeye yetkisizlik:** Mahkeme yetkisizlik kararında yetkili mahkemeyi de gösterir (HMK m. 19/3). Yargıtay'a göre yetkinin kesin olmadığı davada itiraz haklıysa itirazda gösterilen mahkemeye yetkisizlik kararı verilmeli, mahkeme başka bir mahkemeyi kendisi belirlememelidir.[35] Eski Kanun döneminde de Daire, itirazda gösterilen mahkeme yetkili değilse itirazın reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[36]
- **Dosyanın gönderilmesi:** Yetkisizlik kararı kesinleştikten sonra taraflardan biri iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesini istemelidir; aksi takdirde dava açılmamış sayılır (HMK m. 20/1).

31 Yargıtay HGK, 06.12.2018, E. 2017/2299, K. 2018/1853.
32 Yargıtay 2. HD, 01.10.2018, E. 2018/4786, K. 2018/10285; Yargıtay 2. HD, 12.11.2012, E. 2012/22540, K. 2012/26724.
33 Yargıtay 2. HD, 28.01.2013, E. 2012/15605, K. 2013/1966.
34 Yargıtay 2. HD, 22.12.2015, E. 2015/17111, K. 2015/24686.
35 Yargıtay 2. HD, 15.01.2015, E. 2014/16138, K. 2015/497.
36 Yargıtay 2. HD, 14.02.2011, E. 2010/12203, K. 2011/2179.

- **Kanun yolu:** Yargıtay'a göre bölge adliye mahkemelerinin, yargı çevresindeki ilk derece mahkemelerinin görev ve yetkisi hakkında verdiği kararlar HMK m. 353/1-a-3 uyarınca kesindir ve HMK m. 362/1-c uyarınca temyiz edilemez.[37]
- **Bozmadan sonra diğer itirazlar:** Yargıtay yalnız yetki itirazı yönünden bozduğu dosyalarda diğer temyiz itirazlarının incelenmesini "şimdilik" erteler.[38] Anayasa Mahkemesi, bu itirazların sonraki temyiz incelemesinde kesinleşmiş sayılarak incelenmemesini mahkemeye erişim hakkının ihlali saymıştır.[39]

IX. Farklı Yerlerde Açılan Boşanma Davaları ve Karşı Dava

- **Karşı dava:** Karşı dava, cevap dilekçesiyle veya esasa cevap süresi içinde ayrı bir dilekçeyle açılır (HMK m. 133/1). Eşlerin karşılıklı boşanma istemleri çoğu zaman aynı dosyada asıl dava ve karşı dava olarak görülür.
- **Birleştirme:** Ayrı yargı çevrelerindeki mahkemelerde açılmış bağlantılı davalarda birleştirme ikinci davanın açıldığı mahkemeden istenebilir ve birinci davanın açıldığı mahkeme, birleştirme kararının kesinleşmesinden itibaren bununla bağlıdır (HMK m. 166/2). Yargıtay, kesinleşmemiş birleştirme kararına dayanılarak birleştirilen davayı da kapsayan yetkisizlik kararı verilmesini hatalı bulmuştur.[40] Eşlerin ayrı yargı çevrelerinde karşılıklı açtığı boşanma davalarında, sonra açılan davanın daha önce açılmış olan davayla birleştirilmesine ilişkin karar da Yargıtay'ca onanmıştır.[41]

X. Yabancılık Unsuru ve Yurt Dışında Yaşayan Eşler

- **Milletlerarası yetki:** Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları belirler (MÖHUK m. 40). Eşlerden birinin Türkiye'de yerleşim yeri varsa o yer mahkemesi TMK m. 168'e göre yetkilidir.
- **Yurt dışındaki Türk vatandaşları:** Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibarıyla yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer mahkemesinde, Türkiye'de sâkin değilse Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür (MÖHUK m. 41). Yargıtay, Türk mahkemesinin Almanya mahkemelerine yetkisizlik kararı vermesini doğru bulmamıştır.[42]

37 Yargıtay 2. HD, 12.03.2024, E. 2023/8522, K. 2024/1661.
38 Yargıtay 2. HD, 01.10.2018, E. 2018/4786, K. 2018/10285.
39 AYM (İkinci Bölüm), *Mehmet Sivri* Başvurusu, B. No: 2021/47098, 11.06.2025.
40 Yargıtay 2. HD, 02.12.2013, E. 2013/14776, K. 2013/28398.
41 Yargıtay 2. HD, 18.01.2023, E. 2022/9698, K. 2023/309.
42 Yargıtay 2. HD, 19.04.2016, E. 2015/24523, K. 2016/7966.

- **Yurt dışında yaşamak ve adres kaydı:** Yargıtay'a göre yurt dışında oturan ve Türkiye'de yaz aylarında birkaç ay kalan kadının adres kaydındaki baba evi, dava tarihinde yerleşim yeri sayılır.[43] Hukuk Genel Kurulu da Almanya'ya gidip gelmenin adres kaydındaki yerin yerleşim yeri olmadığını göstermeye yetmediğini belirtmiştir.[44]
- **Çıkma izinliler:** Doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izniyle vatandaşlığı kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar altsoyları, kanundaki istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam eder (5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 28). Yargıtay, bu durumdaki eşin boşanma davasında yabancı muamelesine tabi tutulamayacağını belirtmiştir.[45] Uygulanacak hukuk ise ayrıca MÖHUK m. 14'e göre belirlenir; bu konu TMK m. 167 şerhinde anlatılmıştır.

XI. Diğer Davalarda Yetki

- **Evliliğin iptali (butlan):** Evlenmenin butlanı davasında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 160). Yargıtay, Cumhuriyet savcısının açtığı mutlak butlan davasında da TMK m. 168'in kesin yetki olmadığını ve süresinden sonra yapılan yetki itirazının dikkate alınamayacağını belirtmiştir.[46]
- **Anlaşmalı boşanma:** TMK m. 168 bütün boşanma ve ayrılık davalarına uygulanır; anlaşmalı boşanma davası (TMK m. 166/3) da eşlerden birinin yerleşim yerinde veya son altı ay birlikte oturulan yerde açılır.
- **Boşanmadan sonra nafaka:** Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 177). Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 168 ve 177'deki yetki kuralları kesin yetki değildir.[47]
- **Mal rejiminin tasfiyesi:** Boşanmaya veya evliliğin iptaline karar verilmesi durumunda mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda bu davalarda yetkili olan mahkeme yetkilidir (TMK m. 214/2).
- **Evlilik birliğinin korunması ve kişisel ilişki:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 201). Kişisel ilişki düzenlemelerinde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir; boşanmaya ilişkin yetki kuralları saklıdır (TMK m. 326).

43 Yargıtay 2. HD, 28.05.2014, E. 2014/9672, K. 2014/11671.
44 Yargıtay HGK, 17.01.2018, E. 2017/1901, K. 2018/45.
45 Yargıtay 2. HD, 01.04.2013, E. 2012/23566, K. 2013/8998.
46 Yargıtay 2. HD, 21.02.2012, E. 2011/8980, K. 2012/3345.
47 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2017/2722, K. 2018/1359.

UYGULAMA NOTU

Dava açılmadan önce yetkili mahkeme belirlenmelidir: davacının yerleşim yeri, davalının yerleşim yeri veya eşlerin davadan önce son altı ay birlikte oturdukları yer. Yeni bir şehre taşınan eşin adres kaydını güncellemesi ve iş, aile ve günlük yaşamının orada sürdüğünü gösteren belgeleri (kira sözleşmesi, işyeri kaydı, okul kaydı, tanıklar) hazırlaması gerekir. Dava yetkisiz yerde açılmışsa davalı, yetki itirazını dava dilekçesinin tebliğinden itibaren iki hafta içinde cevap dilekçesinde yapmalı ve yetkili mahkemeyi açıkça göstermelidir; cevap dilekçesinden sonra itiraz edilemez. Yetkisizlik kararı kesinleşirse iki hafta içinde dosyanın gönderilmesi istenmelidir; aksi hâlde dava açılmamış sayılır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2016 · E. 2015/14994 · K. 2016/6131

Seçim hakkı davacıya aittir; davacı yetkisiz yerde dava açarsa seçim hakkı davalıya geçer

Koca boşanma davası açmıştır. Dava dilekçesi kadına tebliğ edilmiştir; kadın süresinde cevap vermedi, süresinden sonra verdiği cevap dilekçesinde de yetki itirazında bulunmamıştır. Mahkeme buna rağmen yetkisizlik kararı verdi, kadın kararı temyiz etti ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Türk Medeni Kanunun 168. maddesinde gösterilen yetkili mahkemelerden birini seçme hakkı davacıya tanınmıştır. Davacı bu hakkını kullanmayarak başka bir yerde boşanma davası açarsa, o zaman seçme hakkı davalıya geçer. Bu durumda davalının süresi içerisinde yetki itirazında bulunması gerekir. Davalı kadına, dava dilekçesi 18.11.2014 tarihinde tebliğ edilmiş, davalı süresinde cevap dilekçesi sunmadığı gibi süresinden sonra verdiği cevap dilekçesinde de yetki itirazında bulunmamıştır (HMK m. 19/2). Boşanma davalarında yetki kesin olmayıp mahkemece kendiliğinden yetki hususunun değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu hali ile eldeki dava açısından mahkemenin yetkili olduğu gözetilerek işin esasına girilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Davacı 168. maddedeki mahkemelerden birinde dava açmazsa bu seçimi davalı yapabilir; ancak bunun için süresinde yetki itirazında bulunması gerekir. Süresinde itiraz edilmeyen davada davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m. 19/4).

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.02.2008 · E. 2007/4318 · K. 2008/1102

Davacı son altı ay birlikte oturulan yeri seçmişse mahkeme yetkisizlik kararı veremez

Boşanma davası, eşlerin davadan önce son altı ay birlikte oturduğu Adana'da açılmıştır. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir; karar temyiz edildi ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Yapılan soruşturma ve toplanan deliller ve dosyadaki layihalardan; tarafların davadan önce son defa altı aydan beri Adana'da birlikte oturdukları anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 168. maddesinde gösterilen yetkili mahkemelerden birini tercih etme hakkı davacıya aittir. Davacı tercihini Adana yönünde kullandığına göre işin esasının incelenmesi gerekirken yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME

168. maddedeki iki seçenek eşit değerdedir: davacı, eşlerden birinin yerleşim yerini seçebileceği gibi son altı ay birlikte oturulan yeri de seçebilir. Bu seçimi hâkim değiştiremez.

3 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
03.03.2010 · E. 2010/2-63 · K. 2010/119

Boşanmada yetki kamu düzenine ilişkin değildir; mahkeme yetkisini kendiliğinden araştırmaz

Yabancı uyruklu kadın, Türk vatandaşı eşine karşı İstanbul'da boşanma davası açmıştır. Koca, eşlerin ortak konutunun İstanbul'da olmadığını, kendisinin Kayseri'de oturduğunu ileri sürerek süresinde yetki itirazında bulunmuştur. Kadın duruşmada Karaköy'de oturduğunu, eşiyle daha önce Ümraniye'de birlikte yaşadıklarını söylemiştir; vekili başka delil bildirmeyeceklerini açıklamıştır. Mahkeme dosyayı Kayseri'ye göndermiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi eksik inceleme gerekçesiyle bozdu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Bu hüküm kamu düzeni ile ilgili olmayıp, taraflara tanınmış seçimlik hak nedeniyle kesin yetki kuralı niteliğinde de değildir. Bu nedenle resen araştırma ilkesi de söz konusu değildir. Yetkisizlik ilk itiraz olarak ileri sürülmedikçe mahkemenin kendiliğinden araştırma yapıp, yetkisizliğe karar vermesi olanağı da bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle onamıştır. Yetki itirazı yapılmadıkça mahkeme kendi yetkisini araştıramaz; itiraz yapılmışsa taraflar yetki konusundaki delillerini gösterir ve karar bu delillere göre verilir. Davacı vekili başka delil bildirmeyeceğini açıkça söylediği için yeniden araştırma yapılması gerekmemiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2014 · E. 2014/6629 · K. 2014/21935

Usulüne uygun yetki itirazı yoksa yetkisizlik kararı verilemez

Kadın boşanma davası açmıştır. Dava dilekçesi kocaya tebliğ edildi, koca cevap süresi içinde usulüne uygun bir yetki itirazında bulunmamıştır. Mahkeme yine de yetkisizlik kararı vermiştir; kadın kararı temyiz etti ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bu yetki kuralı re'sen dikkate alınabilecek kesin yetki değildir. Taraflarca ilk itiraz süresi içinde ileri sürülmesi halinde dikkate alınabilir. Dava dilekçesi davalıya 01.03.2013 tarihinde tebliğ edilmiş, davalı cevap süresi içinde usulüne uygun bir yetki itirazında bulunmamıştır. Mahkemece usulüne uygun bir yetki itirazı bulunmadığı dikkate alınarak işin esasının incelenmesi gerektiği halde yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME TMK m. 168 kesin yetki kuralı olmadığından mahkemenin yetkili olması dava şartı değildir (HMK m. 114/1-ç). Yetki, ancak davalının cevap dilekçesinde ileri sürdüğü ilk itirazla tartışılabilir (HMK m. 116/1-a, 117/1).

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.11.2006 · E. 2006/2-687 · K. 2006/705

Nüfusa kayıtlı olunan yer yerleşim yeri sayılmaz

Kadın, eşiyle birlikte oturduğu Antakya'dan ayrıldıktan kısa süre sonra, ana babasının adresinin ve nüfusa kayıtlı olduğu yerin bulunduğu Altınözü'nde boşanma davası açmıştır. Koca, kadının Altınözü'nde oturmadığını ve son ikametgâhının Antakya olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme Altınözü'nü kadının yeni yerleşim yeri sayarak davayı kabul etmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bu nedenle davacı kadın TMK 19, 20 ve 168. maddeleri gereğince yerleşim yerinin Altınözü olduğunu kanıtlayamadığı gibi, delil listesinde belirttiği tanıkların adresi de Antakya'dır. Yargıtay Yüksek 2. Hukuk Dairesi önceleri 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun 4 ve 28. maddeleri gereğince nüfusa kayıtlı olunan yeri yerleşim yerine karine kabul ederken 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun 28. maddesinin 21.10.2003 gün 4992 sayılı Kanunun 1. maddesi ile yürürlükten kaldırıldığından bu karineden vazgeçilmiş. 29 Nisan 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununda da böyle bir karineye yer verilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Kadının ayrıldığı gün verdiği şikâyet dilekçesinde adresini Antakya olarak göstermesi ve tanıklarının Antakya'da oturması, ana baba evinin yeni yerleşim yeri olmadığının delili sayılmıştır. Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Yerleşim yeri, sürekli kalma niyetiyle oturulan yerdir (TMK m. 19); nüfus kaydı bunu tek başına göstermez.

6 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
06.06.2007 · E. 2007/2-331 · K. 2007/332

Başka gidecek yeri olmayan kadının baba evi yerleşim yeri sayılabilir

Kadın, Düzce'deki ortak konuttan ayrılıp babasının yanına Balıkesir'e gitti ve yaklaşık kırk gün sonra Balıkesir'de boşanma davası açmıştır. Koca süresinde yetki itirazında bulunmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, kadının Balıkesir'in yerleşim yeri olduğunu kanıtlayamadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur; mahkeme yetki konusunda önceki kararında direnmiştir.

> *Somut olayda davacı kadının 15.8.2002 tarihinde koca evini terk edip, o tarihten beri baba evinde oturduğu, işte çalışmadığı, üzerine kayıtlı bir taşınmazının bulunmadığı, hayatın olağan akışı gereğince sığınabileceği ve yerleşebileceği tek yerin baba evi olduğu ayrı ev açıp orada hayatını idame ettirmesinin mevcut şartlarda mümkün bulunmadığı anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca davacı kadının sürekli kalma niyeti ile baba evine gittiğinin ve hayatını burada devam ettireceğinin kabulü zorunlu bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, işi ve üzerine kayıtlı taşınmazı olmayan kadının sığınabileceği tek yerin baba evi olduğunu, bu nedenle oraya sürekli kalma niyetiyle gittiğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir; karşı oy yazısında, baba evine dönmenin sürekli kalma niyetiyle olduğunun ayrıca kanıtlanması gerektiği ve muhtarlık belgesinin yerleşim yerini değil oturma yerini gösterdiği savunulmuştur.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
25.01.2018 · E. 2016/9751 · K. 2018/1095

Başka kalacak yeri olmayan kadının baba evi yerleşim yeridir; adres kaydı kesin karine değildir

Eşiyle arasında sorun çıkan kadın ortak konuttan ayrılarak Kadirli'deki baba evinde kalmaya başladı ve orada boşanma davası açmıştır. Dosyadaki adres kaydı kocanın beyanına göre oluşturulmuştu. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir; kadın kararı temyiz etti ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Eşinden ayrı yaşamak durumunda olan kadının, başka bir yerde kalma olanağı bulunmadığı takdirde babaevine dönmesi ve burasının yerleşim yeri sayılması "hayatın olağan akışına uygun" düşer. Bu fiili karinenin aksinin kabulünü gerektirecek bir delil bulunmamaktadır (YHGK, 06.06.2007, 331-332).*

DEĞERLENDİRME Daire, işi ve geliri olmayan kadının sürekli kalma niyetiyle baba evine geldiğini kabul etmiş ve Hukuk Genel Kurulu'nun 2007 tarihli kararına dayanmıştır.[48] Daire aynı kararda, adres kaydının beyana dayandığını ve yerleşim yerine kesin değil, aksi ispatlanabilen bir karine oluşturduğunu belirtmiştir; dosyadaki kayıt kocanın beyanına göre oluşturulmuştu. Davacı kendi yerleşim yerinde de dava açabildiği için Kadirli'de açılan dava yetkili yerdedir.

48 Yargıtay HGK, 06.06.2007, E. 2007/2-331, K. 2007/332.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2015 · E. 2014/21417 · K. 2015/6287

Boşanmak için baba evine dönen eşin yerleşme niyeti, sonradan yapılan adres kaydıyla da teyit edilebilir

Davacı eş, Ocak 2014'te çocuklarıyla birlikte baba evine geldi ve Şubat 2014'te orada boşanma davası açmıştır. Muhtarlıktan aldığı fakirlik belgesinde de orada oturduğu yazılıydı; adres kaydını ise davadan sonra baba evine aldırmıştır. Davalı eş yetki itirazında bulundu ve mahkeme itirazı kabul etmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacının bu beyanı, davalıdan eşinden ayrılma iradesini net olarak ortaya koymakta olup, yerleşmek niyetiyle …..'ne geldiğini göstermektedir. Nitekim davadan sonra yerleşim yerini …..'ne aldırmış olması da, bunu teyit etmektedir. Hal böyle olunca davacının sürekli kalma niyetiyle baba evine gittiği ve bundan sonra yaşamını burada devam ettireceğinin kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire, boşanma davası açmak amacıyla baba evine gelinmesini ayrılma iradesinin ve yerleşme niyetinin göstergesi saymış, davadan sonra yapılan adres kaydını da bu niyetin teyidi olarak değerlendirmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir; karşı oy yazısında, adresin adli yardımdan yararlanmak için alındığı ve yerleşme amacının kanıtlanmadığı savunulmuştur.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.01.2018 · E. 2017/1901 · K. 2018/45

Adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri, aksi kanıtlanana kadar geçerlidir

Almanya'da doğup büyüyen kadın, eşinden ayrıldıktan sonra babasıyla yaşamaya başladı ve adres kaydının bulunduğu Bafra'da boşanma davası açmıştır. Koca, eşlerin evlendikten sonra Çan'da yaşadığını, kadının ayrılıktan sonra Almanya'ya döndüğünü ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme, kadının Bafra'daki adreste fiilen oturmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Davacı kadının daha önceden Almanya'da yaşaması veya ayrılığın ardından Almanya'ya geliş gidiş yapması, yerleşim yerinin Bafra olmadığının kabulü için yeterli değildir. Dosya kapsamından davalının bu durumun aksini kanıtlayamadığı anlaşılmıştır. Davanın yetkili yerde açıldığının kabulü gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 13/1'e dayanarak adres kaydına aksi kanıtlanıncaya kadar geçerlilik tanımış ve aksini ispat yükünü itiraz eden davalıya bırakmıştır. Aynı kararda, bir yerde uzun süre bulunmanın tek başına o yeri yerleşim yeri yapmadığı, sürekli kalma amacının da kanıtlanması gerektiği belirtilmiştir. Direnme kararı oybirliğiyle bozulmuştur.

10 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
06.12.2018 · E. 2017/2488 · K. 2018/1854

Adres kaydını davadan önce aile yanına taşıyan eş, hayat merkezi oradaysa orada dava açabilir

Tunceli'de üniversitede çalışan eşler önce Elazığ'da, sonra Malatya'da, ardından yeniden Elazığ'da oturmuştur. Ayrılığa yol açan son olaydan sonra koca, ailesinin yaşadığı ve doktora eğitimi gördüğü Malatya'ya gitmiştir; adres kaydını davadan yaklaşık bir ay önce Malatya'ya taşımıştı. Koca Malatya'da boşanma davası açtı, kadın son ortak konutun Elazığ'da olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bu durumda davacının Malatya ilini yerleşim yeri olarak belirlediği, davalının aksini kanıtlayamadığı, davanın yetkili yerde açıldığının kabulü gerekmektedir. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında davacının, dava tarihinden bir ay önce ikametgâh kaydını Malatya'ya aldırmış gözükmesine rağmen davadan beş gün önce davalı ile yaşadığı ortak konut olan Elazığ'da yaşadığı, davacının Malatya'da ikamet etmediği, TMK'nın 2. maddesi gözetilerek direnme kararının onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, adres kaydının naklinin tek başına yeterli olmadığını, ancak iş ve aile ilişkilerinin toplandığı yerin hayat merkezi olarak seçildiğini gösteren başka olgularla birlikte yerleşim yerini belirleyebileceğini kabul etmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir; karşı oy yazısında, dava açmadan kısa süre önce adresini baba evine taşıyan eşin davayı başka yere taşımak istediği ve bunun dürüstlük kuralına (TMK m. 2) aykırı olduğu savunulmuştur.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.12.2013 · E. 2013/14776 · K. 2013/28398

Davadan bir gün önce yapılan adres bildirimi de geçerlidir; kötüniyeti davalı ispatlamalıdır

Kadın, davadan bir gün önce nüfus müdürlüğüne İstanbul'daki adresini bildirdi ve ertesi gün İstanbul'da boşanma davası açmıştır. Koca da sonradan İzmir'de boşanma davası açtı ve bu davanın İstanbul'daki davayla birleştirilmesine karar verilmiştir. İstanbul'daki mahkeme, birleştirilen davayı da kapsayacak şekilde yetkisizlik kararı vermiştir; kadın kararı temyiz etti ve Yargıtay kararı iki yönden bozmuştur.

> *Adres beyan formundaki bu bildirimin aksine dosyada bir delil bulunmamaktadır. Davacının sırf boşanma davasının İstanbul'da görülmesini sağlamak amacıyla yerleşim yeri adresini kötüniyetli olarak değiştirdiği de davalı tarafından ispatlanamamıştır. O halde, karinenin aksi kanıtlanamadığına göre, işin esasının incelenmesi yerine yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Adres kaydı yerleşim yerine karinedir; davalı, bu karinenin aksini veya adresin sırf yetkili mahkemeyi değiştirmek için kötüniyetle değiştirildiğini ispatlamalıdır. Daire aynı kararda, ayrı yargı çevrelerindeki davalar birleştirildiğinde ilk davanın açıldığı mahkemenin ancak birleştirme kararı kesinleşince bununla bağlı olacağını (HMK m. 166/2) ve kesinleşmemiş birleştirme kararının yetkisizlik hükmüne dahil edilemeyeceğini belirtmiştir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.11.2013 · E. 2013/12292 · K. 2013/26424

İşyerini ve adres kaydını taşıyan eşin yeni yerleşim yeri yetkilidir

Kadın, işyeri adresini ve adres kayıt sistemindeki yerleşim yerini Antalya'ya taşıdıktan yaklaşık iki ay sonra Antalya'da boşanma davası açmıştır. Koca süresinde yetki itirazında bulunmuştur; mahkeme ön inceleme duruşmasında yetkisizlik kararı vermiştir. Kadın kararı temyiz etti ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Boşanma davasındaki yetki kuralı kesin yetki olmadığına göre burada davacının seçimlik hakkı bulunmaktadır. Dosyadaki belge ve deliller incelendiğinde davacı-davalı kadının 20.06.2012 tarihli dilekçe ile Manavgat Vergi Dairesine başvurmak suretiyle işyeri adresini Antalya'ya naklettiğini bildirip gereğinin yapılmasını istediği, ayrıca merkezi adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresini de 05.07.2012 tarihinde Antalya Konyaaltı Arapsuyu Mahallesine naklettirdiği, boşanma davasının ise 05.09.2012 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında davanın yetkili Antalya Aile Mahkemesinde açıldığının kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Vergi dairesine yapılan işyeri nakli bildirimi ve adres kaydının değiştirilmesi, yeni yerde sürekli kalma niyetini gösteren olgular olarak değerlendirilmiştir.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.11.2019 · E. 2019/6501 · K. 2019/11415

Kadın sığınma evinde kalan kadın, sığınma evinin bulunduğu yerde dava açabilir

Kadın, eşinden ayrıldıktan sonra baba evine gitmiştir; babası kabul etmeyince Gaziantep'teki kadın sığınma evine yerleşti ve sığınma evindeyken Gaziantep'te boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının Gaziantep'e yerleşme niyetinin kanıtlanmadığı gerekçesiyle kocanın yetki itirazını kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu reddetmiştir. Yargıtay bölge adliye mahkemesinin kararını kaldırıp ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

> *Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında, davacı kadının Gaziantep Kadın Sığınma evinde iken 25.10.2017 tarihinde boşanma davası açtığı, davacı kadının içinde bulunduğu bu koşullara göre, davanın açıldığı tarih itibariyle davacı kadının yerleşim yerinin Gaziantep ve yetkili mahkemenin de Gaziantep Aile Mahkemesi olduğunun kabulünün gerektiği, bu sebeple davanın*

Gaziantep'te açılmasında bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmakla, mahkemenin davanın esasına girerek karar vermesi gerekirken, yazılı şekilde yetkisizlik kararı vermesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Şiddet nedeniyle sığınma evinde kalan kadından, orada sürekli kalma niyetini ayrıca kanıtlaması beklenmemiştir. Daire 2017 tarihli bir kararında da, güvenliği için adresi gizlenen ve kayıtlı adresi bulunmayan kadının sığınma evinin bulunduğu yerde açtığı davayı yetkili yerde açılmış saymıştır.[49]

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2009 · E. 2008/5168 · K. 2009/8935

Muhtarlık belgesi yerleşim yerini göstermeye yetmez; geçici kalınan yer yerleşim yeri değildir

Davacı eş Çorum'da boşanma davası açmıştır; davalı eş süresinde yetki itirazında bulunarak Ankara mahkemelerini yetkili göstermiştir. Kolluk araştırmasında davacının Çorum'da gösterdiği adresin ablasına ait olduğu, davacının burada iki ay kalıp ayrıldığı ve Ankara'da taşınmazları bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkeme itirazı reddedip esası incelemiştir; Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Muhtarlıktan alınan belge, yerleşim yerini tayinde yeterli değildir. Mahkemenin talebi üzerine, kolluk tarafından yapılan araştırmada, davacının Çorum'da gösterdiği adresin ablasına ait olduğu, bu adreste iki ay kalıp, ayrıldığı, davacının Ankara'da gayrimenkullerinin bulunduğu tarafların davadan önce son defa birlikte oturdukları yerin Ankara olduğu, toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu olgulara göre Ankara mahkemeleri yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Yerleşim yeri iddiası belgeyle değil, sürekli kalma niyetini gösteren olgularla kanıtlanır. Kısa süre kalınan akraba evi yerleşim yeri sayılmamış, eşlerin son birlikte oturduğu Ankara'nın mahkemeleri yetkili bulunmuştur.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/1510 · K. 2018/659

Yetki dava tarihindeki duruma göre belirlenir; davalının sonradan taşınması yetkiyi değiştirmez

Koca boşanma davasını, dava tarihinde resmî kayıtlara göre eşlerin oturduğu yerde açmıştır. Kadın dava açıldıktan sonra, işi ve geliri olmadığı için ailesinin yanına gitti ve orada yaşamaya başlamıştır. Mahkeme, Daire'nin yetki itirazının usulüne uygun incelenmesi gerektiği yönündeki ilk bozmasına uyduktan sonra yetki itirazını kabul etmiştir; Yargıtay kararı yeniden bozmuştur.

> *Resmi kayıtlarda davanın açıldığı tarihte; tarafların ikametgahlarının ..... olduğu, davalı kadının dava açıldıktan sonra herhangi bir geliri ve işi olmadığı için*

49 Yargıtay 2. HD, 04.05.2017, E. 2016/412, K. 2017/5475.

....'a ailesinin yanına gittiği ve o tarihten itibaren orada yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu açıklamalar karşısında, davanın yetkili mahkemede açıldığı ve yetki itirazının reddine karar verilerek işin esasının incelenmesi gerekirken yetkisizlik kararı verilmesi doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Yerleşim yeri, davanın açıldığı tarihe göre belirlenir (HMK m. 6/1'deki 'davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri' ölçüsü de aynıdır). Davalının dava açıldıktan sonra başka yere taşınması, açılmış davadaki yetkiyi etkilemez.

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.03.2011 · E. 2010/3146 · K. 2011/4224

Ara sıra gelinip misafir kalınan yer yerleşim yeri değildir

Evlendikten sonra birlikte oturan eşlerden koca başka bir yere gidip orada sürekli yaşamaya başladı, kadın ve çocuklar eski yerde kalmıştır. Koca, zaman zaman gelip babasının yanında misafir olarak kaldığı yerde boşanma davası açmıştır. Kadın süresinde yetki itirazında bulunmuştur; mahkeme itirazı reddedip esası inceledi ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacı kocanın sürekli yaşadığı ... Zaman zaman ... Geldiğinde ... yaşayan babası yanında misafir olarak kalmış olması yerleşim yerinin .... olduğunun kabulü için yeterli değildir. Davalı kadın süresi içinde yetki itirazında bulunmuş ve davacı koca yerleşim yerinin ... olduğunu kanıtlayamamıştır. O halde yetki itirazının kabulü ile davanın yetki nedeniyle reddine ve yetkili Dargeçit Aile Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekirken, işin esası hakkında karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Kısa ziyaretlerde kalınan baba evi, sürekli kalma niyeti bulunmadığı için yerleşim yeri sayılmamıştır. Daire, kocanın o yerin yerleşim yeri olduğunu kanıtlayamadığını belirterek itirazın kabulüyle dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesi gerektiğine karar vermiştir.

17 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2013 · E. 2013/5680 · K. 2013/17914

Altı ay birlikte oturulmayan yer ikinci seçeneğe göre yetkili değildir

Eşler evlendikten yaklaşık beş buçuk ay sonra, kadının adres kaydının bulunduğu Üsküdar'da boşanma davası açılmıştır. Davalı yetki itirazında bulundu ve mahkeme itirazı kabul etmiştir. Eşlerin Karasu'da altı ay birlikte oturmadıkları anlaşılıyordu. Karar temyiz edildi ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davacı kadının adres kayıt sistemindeki adresi Üsküdar'dır. Karasu ilçesinde tarafların altı ay birlikte oturmadıkları da anlaşılmaktadır. Dava davacının yerleşim yerinde açılmıştır. Davalının yetki ilk itirazının reddi ile işin esasının incelenmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Son birlikte oturulan yerin yetkili olması için eşlerin orada davadan önce en az altı ay birlikte oturmuş olması gerekir. Bu şart gerçekleşmemişse yalnız eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir; karşı oy yazısında, yetki itirazının ön sorun olarak incelenmediği gerekçesiyle bozma yapılması gerektiği savunulmuştur.

18 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2010 · E. 2009/1041 · K. 2010/4194

Eşler son altı ay yurt dışında oturmuşsa dava eşlerden birinin yerleşim yerinde açılır

Eşler son altı ay yurt dışında birlikte oturmuştu. Kadın, Arsin'de boşanma davası açmıştır; ancak kadın bir yıldır Akçaabat'ta babasının yanında oturuyordu. Almanya'da işçi olan davalı eş yıllık iznini Ordu'nun Perşembe ilçesinde geçiriyor, orada ev ve arazisi bulunuyordu ve yetki itirazında yetkili mahkemeyi doğru göstermiştir. Mahkemenin kararı temyiz edilmiştir; Yargıtay, dosyanın Perşembe Aile Mahkemesine gönderilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

> *"...taraflar son defa altı ay yurt dışında oturmuşlardır. Bu durumda boşanma davası eşlerden birinin yerleşim yerinde açılabilir. Dava Arsin'de açılmıştır. Ancak davacı vekili ilk duruşmada müvekkili davacının 1 yıldır Trabzon'un Akçaabat ilçesinde babasının yanında ikamet ettiğini açıklamış, davacının vekaletnamesinde gösterdiği adres ve ekonomik sosyal durum araştırma evrakı da dikkate alındığında davacı kadının yerleşim yerinin Arsin olmadığı anlaşılmaktadır. Dosyadaki beyan ve bilgilerden Almanya'da işçi olan davalının yıllık iznini Ordu'nun Perşembe ilçesinde geçirdiği, burada ev ve arazi sahibi olduğu yani yerleşim yerinin mahkemenin de kabulünde olduğu üzere Ordu'nun Perşembe ilçesi olduğu anlaşılmaktadır. Davacı yetkili mahkemelerin dışında bir yerde dava açtığına göre seçimlik hak davalıya geçmiştir. Davalı yetkili mahkemeyi doğru olarak göstermiştir. O halde mahkemece dosyanın yetkili (Ordu ili) Perşembe Aile Mahkemesine gönderilmesine şeklinde hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Son birlikte oturulan yer yurt dışındaysa 168. maddenin ikinci seçeneği Türkiye'de uygulanamaz; dava eşlerden birinin Türkiye'deki yerleşim yerinde açılır. Davacı bu yerlerin dışında dava açtığında seçim hakkı davalıya geçer ve davalının doğru gösterdiği yetkili mahkemeye dosya gönderilir.

19 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.06.2007 · E. 2006/20634 · K. 2007/9601

Yetki itirazında doğru mahkeme gösterilmelidir; il adını söylemek yetmez

Davalı eş, eşlerin son yerleşim yerinin Kocaeli olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur. Toplanan delillerden eşlerin davadan önce son altı ay Körfez'de oturdukları anlaşılmıştır. Mahkeme itirazı kabul etmiştir; Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Toplanan delillerden, tarafların davadan önce son defa altı aydır Körfez'de oturdukları anlaşılmaktadır. Davalı yetkili mahkemeyi doğru olarak göstermemiştir. (HUMK.mad.23/son cümle) Gerçekleşen bu durum karşısında yetki itirazının reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulü usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Yetki itirazında bulunan taraf yetkili mahkemeyi doğru göstermelidir; aksi hâlde itiraz dikkate alınmaz (bugün HMK m. 19/2). Aynı il içinde birden fazla ilçe mahkemesi bulunabileceği için itirazda yetkili mahkemenin açıkça belirtilmesi gerekir.

20 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
06.12.2018 · E. 2017/2299 · K. 2018/1853

Tebliğ usulsüzse yetki itirazının süresi, davanın öğrenildiği tarihten başlar

Koca boşanma davası açmıştır. Dava dilekçesi, kadın tatildeyken komşunun beyanı üzerine muhtarlığa bırakılarak tebliğ edilmiş sayıldı. Kadın vekili, tebliğden itibaren iki haftalık süre geçtikten sonra verdiği dilekçede eşlerin son altı ay birlikte oturduğu yerin Bakırköy olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi itirazın süresinde olmadığı gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Ne var ki, dosya içerisinde mevcut ve UYAP ortamında kayıtlı bulunan davalı -karşı davacı tarafından dosyanın fotokopisinin verilmesi talebini içeren dilekçenin 25.09.2013 tarihinde mahkemeye sunulduğu anlaşılmakta olup, bu durumda Tebligat Kanununun 32. maddesi uyarınca davalı -karşı davacının davayı bu tarihte öğrendiğinin ve 08.10.2013 tarihli dilekçe ile ileri sürdüğü yetki itirazının süresinde olduğunun kabulü gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, komşu Tebligat Kanunu'nun 20. maddesinde sayılan kişilerden olmadığı için tebliğin usulsüz olduğunu, kadının dosya fotokopisi istediği tarihte davayı öğrendiğini kabul etmiş (Tebligat Kanunu m. 32) ve yetki itirazını bu tarihe göre süresinde saymıştır. Karar oybirliğiyle verilmiş, yetkiye ilişkin temyiz itirazlarının incelenmesi için dosya Daireye gönderilmiştir. Yetki itirazı, dava dilekçesinin tebliğinden itibaren iki hafta olan cevap süresi içinde yapılmalıdır (HMK m. 127/1).

21 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2018 · E. 2018/4786 · K. 2018/10285

Yetki itirazı ön sorun olarak incelenmeli, taraflara delil gösterme imkânı verilmelidir

Karşılıklı boşanma davalarında erkek, yasal süresi içinde usulüne uygun yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme itirazı ön sorun olarak incelemeden karara bağladı ve davaları sonuçlandırmıştır. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Davalının yetki itirazı mahkemece hadise şeklinde incelenmeden karara bağlanmıştır. Bu nedenle, mahkemece yetki itirazının Hukuk Muhakemeleri Kanununun 164. maddesinde gösterilen şekilde incelenmesi için taraflara yetki konusunda delillerini gösterme olanağı tanınıp, gösterildiği takdirde toplanarak; gerçekleşecek sonucuna göre yetki itirazı hakkında bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle yazılı şekilde karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME İlk itirazlar ön sorun gibi incelenir (HMK m. 117/3); hâkim itirazı diğer tarafa bildirir, delillerini gösterme imkânı tanır, gerekirse tarafları dinler ve kararını tefhim veya tebliğ eder (HMK m. 164). Daire bu tür bozmalarda tarafların diğer temyiz itirazlarını 'şimdilik' incelememektedir.

22 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.01.2013 · E. 2012/15605 · K. 2013/1966

Yetki itirazı hakkındaki ara karar ilgilisine tebliğ edilmelidir

Eşlerden biri İzmir'de boşanma davası açtı, diğer eş yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme yetki itirazını reddetmiştir; bu ara kararı davalıya tebliğ etmeden, davalının yokluğunda boşanmaya karar vermiştir. Karar temyiz edildi ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Görüldüğü gibi yetki itirazı hakkında verilen ara kararının ilgilisine tebliğinde yasal zorunluluk bulunmaktadır. Belirtilen yasal kurala uyulmadan davalının yokluğunda hüküm kurulması savunmayı ve davanın sonucunu etkileyen önemli bir usul hatası olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Ön sorun hakkındaki karar taraflara tefhim veya tebliğ edilir (HMK m. 164/3). Bu dosya daha sonra Anayasa Mahkemesine de taşınmıştır; aşağıdaki Ferihan Sarı kararına bakınız.

23 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.12.2015 · E. 2015/17111 · K. 2015/24686

Adres kaydı çürütülebilir karinedir; yetki itirazında taraflara delil gösterme imkânı tanınmalıdır

Davacı eş boşanma davası açtı, davalı eş usulünce yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme itirazı ön sorun olarak incelemeden, sistemden alınan nüfus aile kayıt örneğindeki yerleşim yerine bakarak yetkisizlik kararı vermiştir. Davacı kararı temyiz etti ve Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bu nedenle mahkemece davalının yetki itirazının Hukuk Muhakemeleri Kanununun 164 maddesinde gösterilen şekilde incelenmesi için taraflara yetki konusunda delillerini gösterme olanağı tanınarak, gösterildiği takdirde toplanarak gerçekleşecek sonucuna göre yetki itirazı hakkında bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle yazılı şekilde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği'ne göre yerleşim yerine ilişkin beyanın aksi çürütülebilir bir karine olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle mahkeme yalnız nüfus kayıt örneğine bakarak karar vermemeli, tarafların yetki konusundaki delillerini toplamalıdır.

24 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.01.2015 · E. 2014/16138 · K. 2015/497

Yetkisizlik kararında davalının itirazında gösterdiği mahkeme gösterilmelidir

Kadın süresinde verdiği cevap dilekçesinde yetki itirazında bulundu ve yetkili aile mahkemesini göstermiştir. Mahkeme itirazı haklı buldu, ancak dosyayı kadının gösterdiği mahkemeye değil, kendi değerlendirmesine göre yetkili saydığı başka bir aile mahkemesine göndermiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Yetkinin kesin olmadığı davalarda, yetki itirazının, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirir. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz (HMK md. 19/2). Davalı kadın süresinde sunduğu cevap dilekçesinde yetki itirazında bulunmuş ve ... ... Aile Mahkemesi'nin yetkili olduğunu bildirmiştir. Mahkeme tarafından ... ... Aile Mahkemesi'ne yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken, ... Mahkemesi'nin yetkili olduğu değerlendirilerek dosyanın ... Aile Mahkemesi'ne gönderilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Yetkinin kesin olmadığı davalarda mahkeme yetkili mahkemeyi kendisi araştırmaz; itiraz haklıysa itiraz edenin gösterdiği mahkemeye yetkisizlik kararı verir, gösterilen mahkeme yetkili değilse itirazı reddeder (HMK m. 19/2-3). Daire aynı ilkeyi eski Kanun döneminde de uygulamıştır.[50]

25 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2013 · E. 2012/23566 · K. 2013/8998

Çıkma izniyle Türk vatandaşlığından ayrılan eş yabancı muamelesi görmez

Türk vatandaşı koca, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izniyle Alman vatandaşlığına geçen eşine karşı boşanma davası açmıştır. Kadın süresinde yetki itirazında bulunmamıştı. Mahkeme, kadının Alman vatandaşı olduğu gerekçesiyle Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunmadığını kabul ederek davayı usulden reddetmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Bu durumda dava, "yabancılık unsuru" taşımadığından, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuk Hakkındaki Kanunun md. 14/1) bu davaya tatbiki mümkün değildir. Boşanma davalarında yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir. (TMK md.168) Türk Medeni Kanunun 168. maddesinde göste-*

50 Yargıtay 2. HD, 14.02.2011, E. 2010/12203, K. 2011/2179.

rilen yetkili mahkemelerden birini seçme hakkı davacıya tanınmıştır. Davacı bu hakkını kullanmayarak başka bir yerde boşanma davası açarsa, o zaman seçme hakkı davalıya geçer. Bu durumda davalının süresi içerisinde yetki itirazında bulunması gerekir. Davalı kadına, dava dilekçesi 01.12.2011 tarihinde tebliğ edilmiş, davalı süresinde yetki itirazında bulunmamıştır. (HMK md.19/2) Boşanma davalarında yetki kesin olmayıp mahkemece kendiliğinden yetki hususunun değerlendirilmesi mümkün değildir.

DEĞERLENDİRME Daire kararını o tarihte yürürlükte olan 403 sayılı Kanun m. 29'a dayandırmıştır; bugün aynı kural 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 28'dedir. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları belirler (MÖHUK m. 40); eşlerden birinin Türkiye'deki yerleşim yeri mahkemesi TMK m. 168'e göre yetkilidir.

26 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.05.2014 · E. 2014/9672 · K. 2014/11671

Yurt dışında yaşamak, Türkiye'deki adres kaydının gösterdiği yerleşim yerini ortadan kaldırmaz

Evlenmeden önceki yerleşim yeri Bayburt olan kadın, aynı adresteki baba evine döndü ve bu değişikliği adres kayıt sistemine bildirmiştir; yaklaşık bir ay sonra Bayburt'ta boşanma davası açmıştır. Kadın yurt dışında oturuyor, Bayburt'ta yaz aylarında birkaç ay kalıyordu. Mahkeme yetki itirazını kabul etmiştir; Yargıtay kararı bozmuştur.

> *"Bir kimsenin adres kayıt sisteminde gösterilen adresi yerleşim yerine karine olup; aksi sabit oluncaya kadar kişinin yerleşim yeri olarak kabul edilmesi gerekir (Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 13/1) Davacının yurt dışında oturması, yaz aylarında bir kaç ay Bayburt'ta kalması, dava tarihinde Bayburt'un, davacının yerleşim yeri olması sonucunu değiştirmez. O halde mahkemenin yetkisine yönelik itirazın reddiyle işin esasının incelenmesi gerekirken; yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Yurt dışında çalışan veya yaşayan eşin Türkiye'deki adres kaydı, aksi kanıtlanmadıkça yerleşim yeri sayılır ve bu yer mahkemesi boşanma davasında yetkilidir.

27 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2012 · E. 2011/8980 · K. 2012/3345

Evliliğin iptali (butlan) davasında da TMK m. 168 uygulanır ve yetki kesin değildir

Cumhuriyet savcısı, eşler arasında evlenmeye engel derecede hısımlık bulunduğu iddiasıyla evliliğin mutlak butlanla iptali davası açmıştır. Davalılardan biri, dava dilekçesinin tebliğinden sonra o tarihte geçerli on günlük cevap süresini geçirerek yetki itirazında bulunmuştur; mahkeme itirazı kabul etmiştir. Yargıtay kararı bozmuştur.

> *Evlenmenin butlanı davasında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK. md. 160). Boşanma davalarında yetkiyi düzenleyen Türk Medeni Kanununun 168. maddesinde yer alan kural, kamu düzenine ilişkin kesin yetki kuralı olmayıp, ilk itiraz olarak ileri sürüldüğünde incelenebilir.*

DEĞERLENDİRME Evlenmenin butlanı davalarında yetki ve yargılama usulü bakımından boşanma hükümleri uygulanır (TMK m. 160). Cumhuriyet savcısının açtığı butlan davasında da süresinden sonra yapılan yetki itirazı dikkate alınamaz; Daire aynı yıl verdiği bir başka kararda da butlan davasında usulüne uygun itiraz olmadan yetkisizlik kararı verilemeyeceğini belirtmiştir.[51]

28 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.09.2018 · E. 2017/2722 · K. 2018/1359

Boşanmadan sonra açılan nafaka ve tazminat davasında da yetki kesin değildir

Kadın, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra eski eşine karşı nafaka ile maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Erkek cevap dilekçesinde davanın yetkili mahkemede açılmadığını ileri sürdü, ancak yetkili mahkemeyi göstermemiştir. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi yetki itirazı hakkında hüküm kurulmadığı gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Hemen belirtmek gerekir ki TMK'nın gerek 168. maddesinde, gerekse 177. maddesinde düzenlenen yetki kuralları kesin yetki kuralı niteliğinde değildir. Bilindiği üzere yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması dava koşuludur (HMK m. 114/1-ç). Dava şartlarının mevcut olup olmadığı ise davanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden araştırılır (HMK m. 115/1). Oysa boşanma veyahut boşanmadan sonra açılacak tazminat ve nafakaya ilişkin davalarda yetki kamu düzenine ilişkin olmadığından, yetki itirazı süresinde ve usulüne uygun şekilde ileri sürülmedikçe mahkemenin kendiliğinden araştırma yapıp yetkisizlik kararı vermesi olanağı da bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir (TMK m. 177). Kurul, yetkili mahkemeyi göstermeyen itirazın usulüne uygun olmadığını, bu nedenle mahkemenin itiraz hakkında ayrıca hüküm kurmasına gerek bulunmadığını kabul etmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

29 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
Ferihan Sarı Başvurusu · B. No: 2014/7261 · 12.01.2017

Yetki itirazının reddine yönelik şikâyet, kanun yolu şikâyetidir

Eşlerden biri İzmir'de boşanma davası açmıştır; diğer eş (başvurucu), eşlerin yasal ikametgâhının Edirne olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur. Mahke-

51 Yargıtay 2. HD, 01.03.2012, E. 2010/20719, K. 2012/4331.

me, davacının on iki yıldır İzmir'de yaşadığını ve eşlerin kendi rızalarıyla ayrı şehirlerde yaşamaya başladığını belirterek itirazı reddetmiştir. Yargıtay önce ret kararının başvurucuya tebliğ edilmediği gerekçesiyle hükmü bozmuştur; yeniden verilen boşanma kararını ise davacının kendi yerleşim yerinde de dava açabileceği gerekçesiyle onamıştır. Başvurucu, yetki itirazının usule aykırı reddedildiğini ve ret kararının bozmadan sonra da kendisine tebliğ edilmediğini ileri sürmüştür.

> *Somut olayda yetki itirazının reddine dair ara kararı başvurucuya tebliğ edilmemiş olmasına rağmen başvurucunun itirazını temyiz yolunda ileri sürme imkânı bulduğu, Yargıtayın ise kararında başvurucunun itirazını karşıladığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yetkiye itirazın reddine dair kararın başvurucuya tebliğ edilememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının bir ihlal olmadığı açık olduğundan kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekmektedir.*

Değerlendirme Anayasa Mahkemesi, yetki itirazının reddinin doğru olup olmadığını derece mahkemelerinin değerlendirmesine bırakmış; tebliğ eksikliği başvurucunun itirazını temyizde ileri sürmesine engel olmadığı için ihlal iddiasını açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur. Karar oybirliğiyle verilmiştir. Başvurucunun itirazını yerinde görmeyen Yargıtay kararına göre davacı kendi yerleşim yerinde de boşanma davası açabilir.[52]

30 **Anayasa Mahkemesi · İkinci Bölüm**
Mehmet Sivri Başvurusu · B. No: 2021/47098 · 11.06.2025

Yalnız yetki yönünden bozulan dosyada diğer temyiz itirazları sonradan incelenmelidir

Eşlerden biri boşanma davası açmıştır; diğer eş karşı dava açtı ve mahkemenin yetkisine itiraz etmiştir. Yargıtay, yetki itirazı ön sorun olarak incelenmeden karara bağlandığı için hükmü bozdu ve diğer temyiz itirazlarını 'şimdilik' incelememiştir. Mahkeme yetki itirazını reddedip yeniden karar vermiştir; Yargıtay bu kez boşanmaya ilişkin temyiz itirazlarının bozma kapsamı dışında kalarak kesinleştiğini kabul etti ve incelememiştir.

> *Yargıtayın daha önce temyiz incelemesinde karar vermediği ve incelemeyi daha sonraya bıraktığı bir meseleyi, bu konunun daha önce kesinleştiğini belirterek incelememesi kanun hükmünün hatalı uygulanmasından kaynaklanmaktadır (bkz. § 17). Dolayısıyla Yargıtayın somut olgularla açık bir çelişki arz eden bu değerlendirmesine istinaden gerçekleşen mahkemeye erişim hakkına müdahalenin kanuni dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.*

Değerlendirme Anayasa Mahkemesi, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiş ve yeniden yargılama yapılmak üzere dosyayı aile mahkemesine göndermiştir. Yetki itirazı nedeniyle bozulan dosyada 'şimdilik ince-

52 Yargıtay 2. HD, 04.12.2013, E. 2013/23524, K. 2013/28557.

lenmesine yer olmadığı' belirtilen temyiz itirazları, sonraki temyiz incelemesinde mutlaka karara bağlanmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 160:** Evlenmenin butlanı davasında yetki ve yargılama usulü.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 167:** Davanın konusu, boşanma veya ayrılık.
- **TMK m. 169:** Dava süresince geçici önlemler.
- **TMK m. 177:** Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında yetki.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü.
- **TMK m. 201:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetki.
- **TMK m. 214:** Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki.
- **TMK m. 326:** Kişisel ilişki düzenlemelerinde yetki.
- **TMK m. 19-20:** Yerleşim yerinin tanımı ve değiştirilmesi.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 5, 6, 19, 20, 116, 117, 127, 131, 164 ve 166:** Yetki, yetki itirazı, yetkisizlik kararı, ön sorun ve davaların birleştirilmesi.
- **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 40 ve 41:** Milletlerarası yetki ve Türklerin kişi hâllerine ilişkin davalar.
- **Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 13:** Adres beyanı ve adres kaydının geçerliliği.

MADDE

169 B. Dava III. Geçici önlemler

KANUN METNİ

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.

MADDE ÖZETİ

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, dava sürdüğü müddetçe eşlerin barınması, geçimi, eşlerin mallarının yönetimi ve çocukların bakım ve korunması için gerekli geçici önlemleri talep beklemeden alır (m. 169). Bu önlemlerin en önemlisi tedbir nafakasıdır: Hukuk Genel Kurulu'na göre tedbir nafakası talebe bağlı olmaksızın takdir edilir ve tarafların kusur durumu bu nafakanın takdirinde etkili değildir.[1] Nafaka kural olarak dava tarihinden başlar, boşanma veya ayrılık kararının kesinleşmesine kadar sürer ve dava reddedilse bile dava süresi için verilir.[2] Çocukların geçici velayeti, kişisel ilişki, konutun kullanımı gibi önlemler de bu madde kapsamındadır.

TEMEL KAVRAMLAR

Geçici önlem	Boşanma veya ayrılık davası sürerken hâkimin re'sen aldığı ve davanın sonuna kadar geçerli olan önlem (TMK m. 169).
Tedbir nafakası	Dava süresince ihtiyacı olan eş ve çocuklar için hükmedilen nafaka; boşanma kararı kesinleşince koşulları varsa eş için yoksulluk, çocuk için iştirak nafakası olarak devam eder.
Re'sen	Talep aranmaksızın, hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi.
Tedbiren velayet	Dava sürerken çocuğun velayetinin geçici olarak eşlerden birine bırakılması (TMK m. 169, 336/2).

1 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-533, K. 2011/670.
2 Yargıtay HGK, 05.03.2008, E. 2008/2-231, K. 2008/235.

Kişisel ilişki	Velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocukla ana veya babanın görüşme düzeni (TMK m. 323, 324).
Bağımsız tedbir nafakası	Boşanma davası açılmadan, birlikte yaşamaya ara verilmesi sebebiyle TMK m. 197'ye göre istenen nafaka; ayrı yaşamakta haklılığın ispatını gerektirir.
Ara karar	Yargılama sırasında verilen ve davayı sona erdirmeyen karar; tedbir nafakası çoğunlukla ara kararla bağlanır.
Genel haciz yoluyla takip	İlamsız icra takibi; tedbir nafakasına ilişkin ara karar bu yolla takip edilebilir.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 137 nci maddesini karşılamaktadır. Madde sadeleştirilmek suretiyle aynen alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 401). Hukuk Genel Kurulu da 169. maddenin, eski Kanun'un 137. maddesinin sadeleştirilmiş şekli olduğunu ve herhangi bir değişiklik yapılmadığını vurgulamaktadır.[3]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanma veya ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, infakına, karı koca mallarının yönetimine ve çocukların bakımına dair geçici tedbirleri kendiliğinden alır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 137 (Değişik: 4/5/1988 - 3444/5. md.) (mülga)

Eski Kanun'daki bu metin 1988'de 3444 sayılı Kanun'la değiştirilmiş hâliydi. 4721 sayılı Kanun kuralı içerik olarak korumuş, yalnız dilini sadeleştirmiştir.

	743 sayılı Kanun m. 137	4721 sayılı Kanun m. 169
Zamanı	Boşanma veya ayrılık davası açılınca, davanın devamı süresince	Aynı
Geçim	Eşlerin "infakı"	Eşlerin "geçimi"
Mallar	"Karı koca mallarının" yönetimi	"Eşlerin mallarının" yönetimi
Çocuklar	Çocukların bakımı	Çocukların bakım ve korunması
Hâkimin yetkisi	Geçici tedbirleri "kendiliğinden" alır	Geçici önlemleri "re'sen" alır

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa yargısının norm denetimi kararları arasında 169. madde hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır; dava sırasında verilen geçici velayet ve kişisel ilişki kararlarıyla ilgili bireysel başvuru kararları ile Avrupa insan hakları yargısının kararları yukarıda anlatılmıştır.

3 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-533, K. 2011/670.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Önlemlerin konusu	Barınma, geçim, eşlerin mallarının yönetimi, çocukların bakım ve korunması; sayım örnek niteliğindedir	TMK m. 169
Hâkimin yetkisi	Talep beklemeden, dava tarihinden itibaren re'sen	Yargıtay HGK, K. 2022/318
Açık beyan	Nafaka istemediğini açıkça bildiren eşe tedbir nafakası verilmez	HMK m. 26; Yargıtay 2. HD, K. 2009/14613
Sonradan talep	Dava sonuna kadar istenebilir, talep tarihinden başlar	Yargıtay 2. HD, K. 2017/11560
Kusur	Tedbir nafakasında aranmaz; ödenen nafaka geri istenmez	Yargıtay HGK, K. 2011/670; Yargıtay HGK, K. 2021/1657
Gelir	Geliri bulunan eşe de verilebilir; gelirler katılma oranında ölçüdür	TMK m. 186/3; Yargıtay HGK, K. 2022/318
Başlangıç ve bitiş	Dava tarihinden boşanma veya ayrılık kararının kesinleşmesine kadar	Yargıtay HGK, K. 2011/670
Dava reddedilirse	Dava süresi için tedbir nafakası yine verilir	Yargıtay HGK, K. 2008/235
Çocuklar	Tedbiren velayet, kişisel ilişki, çocuk için tedbir nafakası; tehlike varsa koruyucu önlem	TMK m. 336/2; Yargıtay HGK, K. 2023/1399
Konut ve mallar	Konut ve eşyanın bir eşe bırakılması; dava konusu olmayan mala ihtiyati tedbir konulmaz	HMK m. 389/1; Yargıtay 2. HD, K. 2016/14766
Hangi mahkeme	Dava açıldıktan sonra boşanma davasına bakan mahkeme	HMK m. 390/1; Yargıtay HGK, K. 2012/1353
TMK m. 197 farkı	197'de ayrı yaşamakta haklılık ispatlanır; 169'da aranmaz	Yargıtay HGK, K. 2023/214
Ara karar ve icra	Ara karar kesinleşmeye kadar sürer; ilamlı değil, genel haciz yoluyla takip edilir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/8836; Yargıtay 12. HD, K. 2018/10279
Şiddet	Şiddet dosyasında da talep olmadan tedbir nafakası verilebilir	6284 s. K. m. 5/4
Yabancılık	Geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanır	MÖHUK m. 14/4

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 137. maddesinin sadeleştirilerek aynen alınmış hâlidir. Bu nedenle 1988'den beri uygulanan kural içerik olarak değişmemiş, yalnız "infak", "karı koca malları" ve "kendiliğinden" gibi ifadeler bugünkü dile uyarlanmıştır. 1

DİKKAT

Dava dilekçesine nafaka ve tazminat istenmediği yazılırsa, bu beyan yoksulluk nafakası ve tazminatlar yönünden feragat sayılabilir ve feragatten dönülemez.[4] Tedbir nafakası ise dava sonuçlanıncaya kadar istenebilir; ancak bu durumda nafaka dava tarihinden değil, talep tarihinden başlar. Ara kararla verilen tedbir nafakası ödenmezse ilamlı takip değil, genel haciz yoluyla takip yapılmalıdır.[5]

II. Geçici Önlemlerin Niteliği: Re'sen, Dava Süresince, Geçici

- **Kural:** Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Madde "özellikle" dediği için sayılanlar örnektir; hâkim davanın gerektirdiği başka geçici önlemleri de alabilir.
- **Talep aranmaz:** Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma veya ayrılık davası hangi eş tarafından açılırsa açılsın hâkim, dava tarihinden itibaren istek olmasa bile bu önlemleri almak için kendiliğinden harekete geçer; çünkü eşlerin birbirine karşı hak ve yükümlülükleri boşanma davasının açılmasıyla değil, birliğin sona ermesiyle biter.[6]
- **Dayanak maddeler:** Hukuk Genel Kurulu'na göre barınma TMK m. 186/1'e, geçim TMK m. 185/3'e, malların yönetimi mal rejimi hükümlerine, çocukların bakım ve korunması TMK m. 185/2'ye dayanır.[7] Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılır (TMK m. 186/3); bu yükümlülük dava süresince de devam eder.
- **Geçicidir:** Önlemler davanın devamı süresince geçerlidir ve koşullar değişirse değiştirilebilir. Örneğin Daire, çocuk için hükmedilen tedbir nafakasının yargılama sırasında indirildiği, çocuk annenin bakım ve gözetiminde olmadığı için de hükümle kaldırıldığı dosyada bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.[8] Boşanma kararı kesinleşince, koşulları varsa eş için tedbir nafakası yoksulluk nafakasına, çocuk için iştirak nafakasına dönüşür.[9]

4 Yargıtay 2. HD, 24.10.2017, E. 2016/6169, K. 2017/11560.
5 Yargıtay 12. HD, 22.10.2018, E. 2018/4538, K. 2018/10279.
6 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/107, K. 2022/318.
7 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-533, K. 2011/670.
8 Yargıtay 2. HD, 12.10.2015, E. 2015/16669, K. 2015/18135.
9 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/107, K. 2022/318.

- **Ayrılık davasında da uygulanır:** Madde ayrılık davasını da kapsar. Ayrılık kararı verilirse tedbir nafakasının ayrılık süresi boyunca devam edeceği TMK m. 167 şerhinde anlatılmıştır.

III. Tedbir Nafakası: Yararlanan ve Ölçü

- **Kusur aranmaz:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tedbir nafakası talebe bağlı olmaksızın takdir edilir ve tarafların kusur durumu bu nafakanın takdirinde hiçbir şekilde etkili değildir; kusurlu olması bir eşin lehine tedbir nafakası tayinine engel olmaz, sonradan tam kusurlu bulunan eşe ödenen tedbir nafakası da geri istenemez.[10] Kurul aynı ilkeyi ağır kusurlu kadın[11] bakımından da uygulamış, 2017 tarihli bir kararında da tedbir nafakası yönünden oybirliğiyle aynı sonuca varmıştır.[12]
- **Gelir ve malvarlığı:** Hukuk Genel Kurulu çoğunluğuna göre tarafların gelirinin bulunması tedbir nafakasına engel değildir; gelirler yalnız diğer eşin birlik giderlerine katılma oranını belirlemede ölçüdür.[13] Kurul, kurum avukatı olarak kocasından daha fazla kazanan kadın yararına verilen tedbir nafakasını bu gerekçeyle yerinde bulmuştur; karar oyçokluğuyla verilmiş, karşı oy yazısında gücü diğer eşe göre çok daha iyi olan eşe tedbir nafakası verilmemesi gerektiği savunulmuştur.[14] Kurul, subay olarak maaş alan kadın[15] ve bankada birikimi olan kadın bakımından da tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[16]
- **Daha eski ve farklı bir yaklaşım:** Daire, 2020 tarihli bir kararında emekli olup düzenli geliri ve kira geliri bulunan erkek yararına, kadının mali durumunun iyi olduğu gerekçesiyle tedbir nafakasına hükmedilmesini hatalı bulmuştur.[17] Bu karar Hukuk Genel Kurulu'nun 2022'deki oyçokluklu kararlarından önce verilmiştir;[18] bugün gelir karşılaştırmasının tek başına belirleyici olmadığı yönündeki Kurul çoğunluğu görüşü esas alınmalıdır.
- **Çalışan eş:** Hukuk Genel Kurulu, çalıştığı hâlde geliri yeterli olmayan kadına tedbir nafakası verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[19]
- **Cezaevindeki eş:** Yargıtay, cezaevinde tutuklu veya hükümlü olanların iaşesinin Devletçe karşılandığını gözetmeden tutuklu eş yararına tedbir nafakasına hükmedilmesini doğru bulmamıştır.[20] Buna karşılık Daire, boşanmadan sonraki

10 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-533, K. 2011/670.
11 Yargıtay HGK, 21.11.2012, E. 2012/2-1158, K. 2012/827.
12 Yargıtay HGK, 20.12.2017, E. 2017/2445, K. 2017/2027.
13 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/107, K. 2022/318.
14 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/107, K. 2022/318.
15 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2021/322, K. 2022/851.
16 Yargıtay HGK, 10.11.2022, E. 2020/367, K. 2022/1497.
17 Yargıtay 2. HD, 15.12.2020, E. 2020/3841, K. 2020/6743.
18 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/107, K. 2022/318.
19 Yargıtay HGK, 05.03.2008, E. 2008/2-231, K. 2008/235.

yoksulluk nafakası yönünden, erkeğin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olmasının onu nafaka ile sorumlu tutmamayı gerektirmediğini belirtmiştir.[21]

- **Aynı evde yaşama:** Eşler dava süresince aynı evde yaşamaya devam ediyor ve giderleri birlikte karşılıyorsa tedbir nafakasına hükmedilmez. Yargıtay, dava süresince çocuklarıyla aynı evde yaşayan ve çocuğun giderlerini müştereken karşılayan eşlerden baba yararına çocuk için tedbir nafakasına hükmedilmesini hatalı bulmuştur.[22]
- **Miktar:** Tedbir nafakası tarafların ekonomik ve sosyal durumlarına, günün ekonomik koşullarına ve hakkaniyete uygun olmalıdır. Hukuk Genel Kurulu, emekli olan ve evi ile arabası bulunduğu için yoksulluk nafakası reddedilen kadın yararına verilen tedbir nafakasını da az bulmuştur.[23]

IV. Nafaka İstememek, Sonradan İstemek ve Feragat

- **Re'sen, ama açık beyana rağmen değil:** Hâkim tedbir nafakasını talep olmasa da takdir eder; ancak Yargıtay, dava dilekçesinde nafaka istemediğini açıkça belirten eş yararına tedbir nafakasına hükmedilmesini talep dışına çıkma sayarak bozmuştur.[24] Daire, dava dilekçesinde kendisi için nafaka talep etmediğini beyan eden ve yargılama sırasında da tedbir nafakası istemeyen kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesini de usul ve yasaya aykırı bulmuştur.[25] Taleple bağlılık ilkesi bugün HMK m. 26'da düzenlenmiştir.
- **Sonradan talep:** Nafaka istemediğini bildiren eş, dava sürerken tedbir nafakası isteyebilir. Yargıtay'a göre tedbir nafakası dava sonuçlanıncaya kadar her zaman talep edilebilir ve bu durumda talep tarihinden itibaren hükmedilir.[26] Daire, tedbir nafakasının her an doğup işleyen alacak niteliğinde olduğunu belirterek ön inceleme duruşmasında nafaka istemediğini söyleyen kadın için sonraki dilekçesinin tarihinden başlamak üzere tedbir nafakasına hükmedilmesini istemiş,[27] aynı ilkeyi dava dilekçesinde çocuklar için nafaka istemeyip sonra isteyen anne bakımından da uygulamıştır.[28] Daire bu sonucu, eşlerin birbirlerine karşı bakım, barınma, koruma ve gözetme yükümlülüklerinin sürekli yinelenen ve evlilik sona erinceye kadar devam eden yükümlülükler olmasına da dayandırmıştır.[29]

20 Yargıtay 2. HD, 07.10.2013, E. 2013/9408, K. 2013/23069.
21 Yargıtay 2. HD, 12.10.2015, E. 2015/16669, K. 2015/18135.
22 Yargıtay 2. HD, 09.09.2015, E. 2015/1117, K. 2015/15262.
23 Yargıtay HGK, 08.03.2023, E. 2022/770, K. 2023/185.
24 Yargıtay 2. HD, 21.07.2009, E. 2008/12341, K. 2009/14613.
25 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/20437, K. 2014/3024.
26 Yargıtay 2. HD, 24.10.2017, E. 2016/6169, K. 2017/11560.
27 Yargıtay 2. HD, 29.03.2016, E. 2015/15090, K. 2016/6307.
28 Yargıtay 2. HD, 02.03.2016, E. 2015/24105, K. 2016/3941.
29 Yargıtay 2. HD, 04.07.2013, E. 2013/13038, K. 2013/18878.

- **Yoksulluk nafakası ve tazminat farklıdır:** Yargıtay, dava dilekçesindeki tazminat ve nafaka talebi bulunmadığına ilişkin beyanı yoksulluk nafakası ve tazminatlar yönünden feragat saymış, feragatin kesin hüküm gibi sonuç doğurduğunu ve feragatten dönülemeyeceğini belirtmiştir (HMK m. 311); aynı kararda tedbir nafakasının sonradan istenebileceği de kabul edilmiştir.[30]

V. Tedbir Nafakasının Başlangıcı ve Sona Ermesi

- **Başlangıç: dava tarihi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tedbir nafakası kural olarak davanın başından itibaren karar kesinleşinceye kadar hüküm altına alınır ve bu karar tarafların ekonomik ve sosyal durum araştırması dosyaya gelir gelmez verilmelidir.[31] Yargıtay, çocuk için tedbir nafakasının dava tarihinden önceki bir tarihten başlatılmasını düzeltmiş ve dava tarihi olarak değiştirmiş; kararında, dava öncesi dönem için TMK m. 197'ye dayanan bir nafaka davası açılmadığını da belirtmiştir.[32] Dava öncesi dönem için nafaka, TMK m. 197'deki şartlarla ayrıca istenebilir.
- **Bozmadan sonra artırılan nafaka:** Yargıtay'ın tedbir nafakasını az bularak bozduğu dosyada, bozmaya uyan mahkemenin artırdığı tedbir nafakası da yeni karar tarihinden değil, tahsilde tekerrür oluşturmamak kaydıyla dava tarihinden başlatılmalıdır.[33]
- **Bitiş: kesinleşme:** Tedbir nafakası boşanma veya ayrılık kararının kesinleşmesine kadar devam eder; boşanma kararı kesinleşince koşulları varsa yoksulluk veya iştirak nafakası başlar.
- **Dava reddedilse bile:** Hukuk Genel Kurulu, boşanma davası reddedilen dosyada da dava süresince yeterli geliri olmayan eşe tedbir nafakası verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[34]
- **Çocuk ergin olunca:** Yargıtay'a göre çocuk için ara kararla hükmedilen tedbir nafakası çocuğun ergin olduğu tarihte sona erer; ergin olan çocuk yararına iştirak nafakasına da hükmedilemez.[35]
- **Kusur sonradan belirlense de iade yok:** Nihai kararla belirlenen kusur durumu tedbir nafakasının kaldırılmasını ya da iadesini gerektirmez.[36]

30 Yargıtay 2. HD, 24.10.2017, E. 2016/6169, K. 2017/11560.
31 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-533, K. 2011/670.
32 Yargıtay 2. HD, 10.06.2014, E. 2013/23638, K. 2014/12842.
33 Yargıtay 2. HD, 24.03.2026, E. 2025/8695, K. 2026/3057.
34 Yargıtay HGK, 05.03.2008, E. 2008/2-231, K. 2008/235.
35 Yargıtay 2. HD, 21.12.2015, E. 2015/10219, K. 2015/24612.
36 Yargıtay HGK, 14.12.2021, E. 2018/1084, K. 2021/1657.

VI. Çocuklar: Tedbir Nafakası, Geçici Velayet ve Kişisel İlişki

- **Çocuk hangi eşin yanındaysa:** Hukuk Genel Kurulu'na göre hâkim çocukların hangi eşin yanında olduğunu tespit eder ve çocuk yanında olmayan eşin çocuk için nafaka verip vermeyeceğini, veriyorsa miktarını belirler.[37] Yargıtay, terk sebebiyle açılan davada ortak konuta dönmemekte haklı olmayan kadının yanında kalan çocuk için de dava tarihinden geçerli olmak üzere re'sen tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[38]
- **Geçici velayet:** Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velayeti birlikte kullanır; ortak hayata son verilmişse hâkim velayeti eşlerden birine verebilir (TMK m. 336/2). Boşanma davasında bu karar genellikle "velayetin tedbiren" bir eşe bırakılması şeklinde, çoğu zaman tensip veya ön inceleme aşamasında verilir. Daire 2025 tarihli bir kararında, ayrı yaşama döneminde çocuklardan birinin babanın, diğerinin annenin yanında kaldığı ve çocuklarla ilgili ciddi iddiaların bulunduğu dosyada, uzmanlarca taraflar ve çocuklarla görüşülerek yeni sosyal inceleme raporu alınmadan tedbiren velayet talebi hakkında karar verilmesini eksik inceleme saymıştır.[39]
- **Çocuğun korunması ve hâkimin sorumluluğu:** Hukuk Genel Kurulu'na göre hâkim, çocuğun esenliğinin ağır tehlike altında olduğunu fark ettiğinde delil veya belge aramaksızın önleyici ve koruyucu tedbir kararları vermek ve bunları geciktirmemekle yükümlüdür; kişisel ilişki hakkı çocuğun yüksek yararıyla sınırlıdır ve gerekirse reddedilebilir.[40] Kurul, dava dilekçesinde çocuğun daha önce babası tarafından öldürülmeye teşebbüs edildiği bildirildiği hâlde çocuk için koruma kararı verilmeyip gerekli incelemeler yapılmadan yatılı kişisel ilişki kurulan ve çocuğun bu ilişki sırasında öldürüldüğü dosyada, Devletin hâkimin hukuki sorumluluğu gereğince tazminatla sorumlu olduğunu kabul etmiş, kararı yalnız tazminatın kapsamı yönünden değişik gerekçeyle ve oyçokluğuyla bozmuştur.[41] Şiddet dosyasında hâkim, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına, sınırlanmasına veya tümüyle kaldırılmasına da karar verebilir (6284 s. K. m. 5/1-ç).
- **Kişisel ilişki kararlarının uygulanması:** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, boşanma davaları sürerken babaya tanınan ziyaret ve kişisel ilişki haklarının yıllarca etkili biçimde uygulanmamasını, ilk kişisel ilişki kararının dava açıldıktan dört yıl sonra verilmesini ve çocukla babanın iki yıla yakın görüşememesini Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlali saymış; velayet ve kişisel ilişki davalarının, verilen kararların uygulanması dahil acil bir uygulama gerektirdiğini belirtmiştir.[42] Mahkeme aynı kararda boşanma davalarının uzun sürmesini de adil yargı-

37 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/107, K. 2022/318.
38 Yargıtay 2. HD, 24.11.2015, E. 2015/8107, K. 2015/22276.
39 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2024/9656, K. 2025/5534.
40 Yargıtay HGK, 27.12.2023, E. 2023/858, K. 2023/1399.
41 Yargıtay HGK, 27.12.2023, E. 2023/858, K. 2023/1399.

lanma hakkının ihlali saymıştır.[43] Anayasa Mahkemesi de aynı başvurucunun, AİHM kararından sonra da kişisel ilişki kurulamamasına ilişkin şikâyetinde aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[44]

- **Anayasa Mahkemesi denetimi:** Anayasa Mahkemesi, dava sürerken çocuğun yanında kaldığı anne için tedbir nafakasına hükmedilmesini ve anne ile kişisel ilişki kurulmasını, çocuğun üstün yararı gözetildiği için aile hayatına saygı hakkını ihlal eden bir müdahale saymamıştır.[45]
- **Yurt dışından getirilen çocuk ve Lahey Sözleşmesi:** Hukuk Genel Kurulu, tatil için Türkiye'ye gelinmesinden sonra açılan boşanma davasında velayetin uzman raporuna uygun olarak tedbiren anneye verildiği dosyada, boşanma davası açılmakla ayrı yaşama hakkı doğduğu için çocuğun haksız alıkonulduğundan söz edilemeyeceğini ve iade isteminin reddinin yerinde olduğunu kabul etmiştir.[46] Kurul, iade başvurusundan önce verilen tedbiren velayet kararı bulunan bir başka dosyada da aynı sonuca varmıştır.[47] İade başvurusundan sonra verilen velayet kararı ise tek başına iade talebinin reddine gerekçe oluşturmaz (5717 sayılı Kanun m. 13).

VII. Barınma, Ev Eşyası ve Eşlerin Malları

- **Barınma:** Hâkim eşlerin barınmasına ilişkin önlemleri de re'sen alır; örneğin ortak konutun veya başka bir konutun eşyalarıyla birlikte dava süresince eşlerden birine ve çocuklara bırakılmasına karar verebilir. Hukuk Genel Kurulu'nun onadığı Daire kararında, konutun eşyalarıyla birlikte kadın ve çocuğa tahsisi ile kocaya ait konut ve aracın devrini önleyen tedbirler, boşanma davası açıldıktan sonra boşanma davasına bakan mahkemece alınacak tedbirler arasında sayılmıştır.[48] O dosya tedbirlerin hangi mahkemece alınacağına ilişkindir; tedbirlerin yerinde olup olmadığı incelenmemiştir.
- **Mallara ihtiyati tedbir:** Daire'ye göre boşanma veya ayrılık davası açılınca alınabilecek tedbirler 169. maddede gösterilmiştir ve ihtiyati tedbir yalnız uyuşmazlık konusu hakkında verilebileceğinden (HMK m. 389/1), boşanmaya bağlı tazminat ve nafaka haklarını güvenceye almak amacıyla da olsa dava konusu olmayan araç üzerine tedbir konulamaz.[49]
- **Aile konutu:** Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya üzerindeki

42 AİHM, Cengiz Kılıç/Türkiye, B. No: 16192/06, 06.12.2011.
43 AİHM, Cengiz Kılıç/Türkiye, B. No: 16192/06, 06.12.2011.
44 AYM, *Cengiz Kılıç* Başvurusu, B. No: 2013/3181, 03.02.2016.
45 AYM (İkinci Bölüm), *Rifat Erdalı* Başvurusu, B. No: 2017/39019, 21.07.2020.
46 Yargıtay HGK, 08.03.2022, E. 2022/145, K. 2022/276.
47 Yargıtay HGK, 18.10.2018, E. 2017/2489, K. 2018/1473.
48 Yargıtay HGK, 26.12.2012, E. 2012/2-508, K. 2012/1353.
49 Yargıtay 2. HD, 15.11.2016, E. 2015/19158, K. 2016/14766.

hakları sınırlayamaz; malik olmayan eş tapu kütüğüne gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir (TMK m. 194). Bu koruma boşanma davası sürerken de devam eder.

VIII. Önlem Alacak Mahkeme: TMK m. 197 ve 6284 Sayılı Kanun ile İlişki

- **Boşanma davasına bakan mahkeme:** Boşanma davası açıldıktan sonra geçici önlemleri boşanma davasına bakan mahkeme alır. Hukuk Genel Kurulu'nun onadığı Daire kararına göre, başka bir yerde görülmekte olan boşanma davası varken başka bir aile mahkemesinin bu önlemleri alma yetkisi yoktur.[50] Dava açıldıktan sonra ihtiyati tedbir de ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden istenebilir (HMK m. 390/1).
- **TMK m. 197'den farkı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tedbir nafakası iki şekilde verilir: birlikte yaşamaya ara verilmesi sebebiyle TMK m. 197'ye göre bağımsız tedbir nafakası ve boşanma veya ayrılık davası süresince TMK m. 169'a göre geçici tedbir nafakası.[51] Bağımsız tedbir nafakası için ayrı yaşamakta haklılık ispatlanmalıdır; 169'daki nafaka ise talep olmadan, kusura bakılmadan verilir.[52]
- **Boşanma davasında karar verilmemişse:** Hukuk Genel Kurulu çoğunluğu, boşanma davasında tedbir nafakası bakımından "talep bulunmadığından karar verilmesine yer olmadığı"na hükmedilerek kesinleşen dosyada, dava süresine ait nafakanın ayrıca TMK m. 197'ye dayanan davayla istenemeyeceğini kabul etmiştir.[53]
- **6284 sayılı Kanun:** Şiddet dosyasında hâkim, TMK hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki konularında da karar verebilir (6284 s. K. m. 5/3). Şiddet uygulayan aynı zamanda ailenin geçimini sağlıyorsa hâkim, TMK hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir (6284 s. K. m. 5/4). Hâkim ayrıca şiddet uygulayanın müşterek konuttan uzaklaştırılmasına ve konutun korunan kişiye tahsisine karar verebilir (6284 s. K. m. 5/1-b).

IX. Usul: Ara Karar, Hüküm ve Kanun Yolu

- **Gerekçe:** Tedbir nafakası nihai kararda gerekçe gösterilmeden kaldırılamaz.[54]

50 Yargıtay HGK, 26.12.2012, E. 2012/2-508, K. 2012/1353.
51 Yargıtay HGK, 15.03.2023, E. 2021/1010, K. 2023/214.
52 Yargıtay HGK, 23.09.2020, E. 2017/2297, K. 2020/672.
53 Yargıtay HGK, 10.07.2013, E. 2013/3-71, K. 2013/1056.
54 Yargıtay HGK, 14.12.2021, E. 2018/1084, K. 2021/1657.

- **Kısa karar ile gerekçeli karar uyumu:** Hukuk Genel Kurulu, kısa kararda yer almayan tedbir nafakasının gerekçeli kararda hükme bağlanmasını çelişki sayarak usulden bozmuştur.[55] Hüküm sonucunda taraflara yüklenen borçlar açık ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmelidir (HMK m. 297/2).
- **Ara kararın süresi:** Yargıtay'a göre ara kararla hükmedilen tedbir nafakası, nihai hükümde aksi yönde bir karar verilmedikçe hükmün kesinleşmesine kadar devam eder ve nihai hükümde yer verilmese bile ara kararın icrası mümkündür.[56]
- **Miktar çelişkisi:** Daire, kısa kararda tedbir nafakalarına ilişkin ara kararların devamına hükmedilip gerekçeli kararda farklı nafaka miktarları yazılmasını da çelişki saymış ve gerekçeli kararın tefhim edilen hüküm sonucuna aykırı olamayacağını belirtmiştir (HMK m. 298/2).[57]
- **Bozma kapsamı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre bozma kapsamı dışında kalarak kesinleşen tedbir nafakası miktarı bozmadan sonra yeniden değerlendirilemez.[58]
- **Kanun yolu:** İstinaf yoluna nihai kararlar ile HMK m. 341/1-b'de sayılan ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı başvurulabilir. Yargıtay, yargılama sırasında verilen tedbir nafakası ara kararının temyiz edilmesi üzerine mahkemenin temyiz isteğini reddettiği ve bu ret kararına karşı temyize gidilmediği dosyada, yapılacak bir işlem bulunmadığı için dosyayı mahkemesine geri çevirmiştir.[59] Tedbir nafakası, hükümle birlikte istinaf ve temyiz incelemesine konu olur.
- **Ödenmezse icra:** Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'ne göre tedbir nafakasına ilişkin ara karar ilam veya ilam niteliğinde belge olmadığı için ilamlı takibe konulamaz; ancak İİK m. 68'deki belgelerden sayıldığı için genel haciz yoluyla takip yapılabilir.[60] Daire, ara karara dayalı ilamlı takipte icra emrinin iptali gerektiğini 2019'da da belirtmiştir.[61] Kanun ayrıca nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlu hakkında, alacaklının şikâyeti üzerine üç aya kadar tazyik hapsi öngörür (İİK m. 344).
- **İki nafakanın karıştırılması:** Hukuk Genel Kurulu, TMK m. 197'ye dayanan bağımsız tedbir nafakası davasını 169'a göre nitelendirerek hüküm kuran direnme kararını çelişki nedeniyle usulden bozmuştur.[62]

55 Yargıtay HGK, 09.11.2016, E. 2014/1448, K. 2016/1038.
56 Yargıtay 2. HD, 29.04.2015, E. 2014/23311, K. 2015/8836.
57 Yargıtay 2. HD, 26.03.2015, E. 2014/21486, K. 2015/5677.
58 Yargıtay HGK, 01.03.2023, E. 2021/771, K. 2023/135.
59 Yargıtay 2. HD, 01.06.2015, E. 2015/11460, K. 2015/11105.
60 Yargıtay 12. HD, 22.10.2018, E. 2018/4538, K. 2018/10279.
61 Yargıtay 12. HD, 08.04.2019, E. 2018/6711, K. 2019/5725.
62 Yargıtay HGK, 15.03.2023, E. 2021/1010, K. 2023/214.

X. Yabancılık Unsuru

- **Uygulanacak hukuk:** Boşanma ve ayrılıkla ilgili geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 14/4). Boşanmanın sebep ve hükümlerine uygulanacak hukuk ise TMK m. 167 şerhinde anlatılmıştır.

UYGULAMA NOTU

Boşanma davasında taraflar, dava ya da cevap dilekçesinde tedbir nafakası, çocukların geçici velayeti, kişisel ilişki ve gerekirse konutun kendilerine bırakılması taleplerini açıkça yazmalıdır; hâkim bunları re'sen de değerlendirebilir, ancak açık talep süreci hızlandırır. Gelir ve giderlerin, kira, fatura, okul ve sağlık giderlerinin belgelenmesi ve ekonomik ve sosyal durum araştırmasının sonucunun takip edilmesi gerekir. Tedbir nafakası kararının kısa kararda ve gerekçeli kararda aynı biçimde yer aldığı kontrol edilmelidir. Dava süresince eşler aynı evde yaşamaya devam ediyor ve giderleri birlikte karşılıyorsa nafakaya hükmedilmeyebileceği unutulmamalıdır. Çocuklarla ilgili geçici kararların uygulanmasında sorun yaşanırsa bu durum vakit kaybetmeden mahkemeye bildirilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2011 · E. 2011/2-533 · K. 2011/670

Tedbir nafakasında kusur aranmaz; kusurlu eş de tedbir nafakası alabilir

Kadın boşanma, nafaka ve tazminat davası açmıştır; koca da boşanma davası açtı ve davalar birleştirilmiştir. Mahkeme kadını tam kusurlu bularak onun davasını reddetti, kocanın davasını kabul etti ve kadın yararına tedbir nafakasına yer olmadığına karar vermiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı yalnız tedbir nafakası yönünden bozmuştur; mahkeme, kusurlu kadın lehine tedbir nafakası verilemeyeceği gerekçesiyle direnmiştir.

> *Tedbir nafakası, talebe bağlı olmaksızın (resen) takdir edilir ve geçici bir önlem olarak davanın başından itibaren, karar kesinleşene kadar hüküm altına alınır. Dolayısıyla, tedbir nafakası takdirine ilişkin kararın, davanın açıldığı tarih itibariyle tarafların ekonomik sosyal durumlarına ilişkin araştırma sonuçlarının dosyaya gelişini takiben hemen verilmesi gerekir. Bu aşamada tarafların kusur durumu belirlenmediğine göre verilecek kararda kusur bir ölçüt olarak alınamayacağı gibi, sonuçta nihai karar verilirken kusur durumunun belirlenmiş olması da tedbir nafakasının kaldırılmasını ya da ödenenlerin geri istenmesini gerektirmez. Zira, tarafların "kusur durumu" hiçbir şekilde tedbir nafakasının takdirine etkili bir unsur değildir. Dahası Kanunda, hakimin geçici bir önlem olarak tedbir nafakasına hükmedebilmesi için, tarafların kusurlu olup olmamaları bir unsur olarak yer almamakta; hangisinin daha az ya da çok kusurlu olduğunun belirlenmesi yönünde bir koşul da öngörülmemektedir. Bu nedenle, hakimin kusur*

durumuna bakmaksızın davanın en başında bu geçici önlemi alması ve buna bağlı olarak da tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını tespit edip, uygun ve geçici nitelikte bir nafaka takdir etmesi gerekir. Görülmektedir ki, bir tarafın kusurlu olması; onun lehine tedbir nafakası tayin edilmesine engel teşkil etmemektedir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını ikinci görüşmede oyçokluğuyla bozmuştur. Kurula göre tedbir nafakası davanın başında, kusur durumu belli olmadan takdir edilir; sonradan belirlenen kusur ne nafakanın kaldırılmasını ne de ödenenlerin geri istenmesini gerektirir. Boşanma davası açılmakla ayrı yaşama hakkı kazanan ve yeterli geliri olmayan eşe uygun tedbir nafakası verilmelidir. Kurul ağır kusurlu kadın bakımından aynı sonuca 2012'de oybirliğiyle ulaşmıştır.[63]

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.03.2022 · E. 2019/107 · K. 2022/318

Geliri diğer eşten fazla olan eşe de tedbir nafakasına hükmedilebilir

Kadın boşanma davası açmıştır; koca daha önce evden ayrılarak ailesinin yanına gitmişti, kadın ortak çocukla evde kalıyordu. Ekonomik ve sosyal durum araştırmasına göre kadın kurum avukatı, koca özel sektör çalışanıydı ve kadının maaşı daha yüksekti. Mahkeme kadın yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, kadının geliri daha fazla olduğu için tedbir nafakası koşullarının bulunmadığı gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Tarafların gelirinin bulunması TMK'nın 169. maddesine dayalı tedbir nafakası hükmedilmesine engel değildir. Bu nedenle eldeki davada her ne kadar tarafların gelir durumları karşılaştırıldığında kadının erkeğe oranla daha fazla maaş aldığı görülse de, bu durum ancak diğer eşin birlik giderlerine katılmadaki oranını belirlemede bir ölçü olarak değerlendirilebileceğinden direnme kararı yerindedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu çoğunluğuna göre boşanma davası açılsa da eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında katılma yükümlülüğü sürer; eşlerin gelirleri yalnız diğer eşin katılma oranını belirlemede ölçüdür. Karar bu yönden oyçokluğuyla verilmiştir; karşı oy yazısında, gücü diğer eşe göre çok daha iyi olan eş yararına tedbir nafakasına hükmedilmemesi gerektiği savunulmuştur. Kurul aynı görüşü 2022'deki başka kararlarında da tekrarlamıştır.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.03.2008 · E. 2008/2-231 · K. 2008/235

Boşanma davası reddedilse bile dava süresince yeterli geliri olmayan eşe tedbir nafakası verilir

Koca boşanma davası açmıştır. Mahkeme evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı kanaatine varmayarak davayı reddetmiştir; kadının tedbir nafakası istemini de,

63 Yargıtay HGK, 21.11.2012, E. 2012/2-1158, K. 2012/827.

kendisini geçindirecek kadar geliri bulunduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tedbir nafakası yönünden bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Her ne kadar Özel Daire bozma kararında "herhangi bir işi ve geliri olmayan davalı kadın" ifadesine yer verilmiş ise de bu durum dosya kapsamına uygun olmayıp "yeterli geliri olmayan davalı kadın " şeklinde değiştirilmesi gerekir. O halde, somut olayda boşanma davası açılmakla, ayrı yaşama hakkı kazanan ve yeterli geliri olmayan davalı kadın yararına uygun tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yanlış gerekçelerle talebin reddi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Tedbir nafakası boşanma davasının sonucuna bağlı değildir: dava sonunda boşanma isteği reddedilse bile, dava süresince ayrı yaşama hakkı kazanan ve geliri yetersiz olan eşe tedbir nafakası verilir. Çalışıyor olmak tek başına tedbir nafakasına engel sayılmamıştır.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.03.2023 · E. 2022/770 · K. 2023/185

Tedbir nafakasının miktarı hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun olmalıdır

Kadın boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi boşanmaya ve kadın yararına dava tarihinden itibaren aylık 1.000 TL tedbir nafakasına hükmetmiş, nafakayı 06.10.2017'den itibaren aylık 500 TL'ye indirmişti. Bölge adliye mahkemesi kadının nafaka ve tazminat miktarlarına yönelik istinafını reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tedbir nafakası ve tazminatlar az olduğu için bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Hâl böyle olunca; evliliğin süresi, tarafların ekonomik ve sosyal durumları, boşanmaya yol açan olaylardaki kusur derecesi, paranın alım gücü, hakkaniyet ilkesi, tazminatların ve nafakanın nitelikleri, ihlâl edilen mevcut ve beklenen menfaat, kişilik haklarına yapılan saldırı, günün ekonomik koşulları dikkate alındığında kadın eş yararına hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarları ile tedbir nafakasının az olduğu, mahkemece hakkaniyet ilkesi gözetilerek daha uygun miktarda tazminat ve tedbir nafakası ödenmesine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Aynı dosyada emekli olan ve evi ile arabası bulunan kadının yoksulluk nafakası isteği reddedilmişti; buna rağmen dava süresince verilen tedbir nafakasının miktarı az bulunmuştur. Tedbir nafakası ile yoksulluk nafakasının şartları farklıdır.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.10.2013 · E. 2013/9408 · K. 2013/23069

Dava süresince cezaevinde bulunan eşin iaşesi Devletçe karşılandığından ona tedbir nafakası verilmesi doğru değildir

Boşanma davasında mahkeme, dava süresince cezaevinde tutuklu bulunan davalı yararına TMK m. 169 uyarınca tedbir nafakasına hükmetmiştir. Davacının çalışmadığı, geliri ve malvarlığı bulunmadığı anlaşılmıştı. Karar temyiz edilmiştir.

> *Davalının dava süresince cezaevinde "tutuklu" olduğu davacının ise çalışmadığı ve herhangi bir gelirinin ve malvarlığının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Cezaevinde "tutuklu" ya da "hükümlü" olanların iaşesinin Devletçe karşılandığı gözetilmeksizin davalı yararına Türk Medeni Kanununun 169'ncu maddesi gereğince tedbir nafakası tayin edilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, cezaevinde tutuklu ya da hükümlü olanların iaşesinin Devletçe karşılandığını gözeterek tutuklu eş yararına verilen tedbir nafakasını bozmuştur. Aynı kararda, geliri ve malvarlığı bulunmayan davacının diğer eşe yoksulluk nafakası ödemekle sorumlu tutulması da doğru bulunmamıştır. Daire başka bir kararında ise yoksulluk nafakası yönünden, erkeğin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olmasının onu nafaka ile sorumlu tutmamayı gerektirmediğini belirtmiştir.[64]

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
09.09.2015 · E. 2015/1117 · K. 2015/15262

Dava süresince aynı evde yaşayıp çocuğun giderlerini birlikte karşılayan eşlerden biri yararına çocuk için tedbir nafakası verilmez

Karşılıklı boşanma davalarında mahkeme, dava tarihinden itibaren ortak çocuk için davalı-karşı davacı baba yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir. Eşler dava süresince çocuklarıyla aynı evde yaşamaya devam etmişti. Karar temyiz edilmiştir.

> *Dava süresince tarafların çocuklarıyla aynı evde birlikte yaşamaya devam ettikleri ve bu süre içerisinde çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin müştereken karşılandığı anlaşılmış, çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin tek başına davalı baba tarafından karşılandığı ileri sürülüp ispatlanamamıştır. O halde dava tarihinden itibaren müşterek çocuk için davalı (karşı davacı) yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin dava süresince müştereken karşılandığını, giderlerin yalnız baba tarafından karşılandığının ispatlanamadığını belirterek baba yararına verilen tedbir nafakasını bozmuştur. Aynı evde yaşamaya devam eden eşlerden biri tedbir nafakası istiyorsa, giderleri tek başına karşıladığını belgelemelidir.

64 Yargıtay 2. HD, 12.10.2015, E. 2015/16669, K. 2015/18135.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.07.2009 · E. 2008/12341 · K. 2009/14613

Dava dilekçesinde nafaka istemediğini açıkça belirten eşe tedbir nafakası verilemez

Kadın boşanma davası açtı ve dava dilekçesinde nafaka istemediğini açıkça belirtmiştir. Mahkeme buna rağmen kadın yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Davacı kadın dava dilekçesinde nafaka istemediğini açıkça belirtmiştir. İstek olmadığı halde kadın yararına tedbir nafakası verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, TMK m. 169'daki re'sen önlem alma kuralına rağmen, açıkça nafaka istemeyen eş yararına tedbir nafakasına hükmedilmesini talep dışına çıkma sayarak bozmuş ve o tarihte yürürlükte olan HUMK m. 74'e dayanmıştır; bugün taleple bağlılık ilkesi HMK m. 26'da düzenlenmiştir. Daire, dava dilekçesinde kendisi için nafaka talep etmediğini beyan eden ve yargılama sırasında da tedbir nafakası istemeyen kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesini 2014'te de bozmuştur.[65]

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.10.2017 · E. 2016/6169 · K. 2017/11560

Dava dilekçesinde nafaka istemeyen eş, dava sürerken tedbir nafakası isteyebilir; nafaka talep tarihinden başlar

Kadın boşanma davası açmıştır; dava dilekçesinde tazminat ve nafaka talebinin bulunmadığını beyan etti, yargılama sırasında 22.01.2015 tarihli oturumda nafaka istemiştir. Mahkeme 23.06.2015 tarihli oturumda kadın yararına dava tarihinden itibaren tedbir nafakasına, hükümde de yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Koca kararı temyiz etmiştir.

> *Davacı kadının dava dilekçesinde tazminat ve nafaka taleplerinin bulunmadığına ilişkin beyanı feragat niteliğindedir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 311. maddesi uyarınca feragat kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Feragatten dönülemez. Bu husus gözetilmeden davacı kadın lehine maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir. 3-Davacı kadın dava dilekçesinde nafaka istemediğini beyan etmiş, tahkikat aşamasında 22.01.2015 tarihli celsede nafaka talebinde bulunmuştur. Tedbir nafakası dava sonuçlanıncaya kadar her zaman talep edilebileceğine göre talep tarihi olan 22.01.2015 tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, 23.06.2015 tarihli celsede, dava tarihinden itibaren kadın lehine tedbir nafakasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, dava dilekçesindeki beyanı yoksulluk nafakası ve tazminatlar yönünden feragat saymış (HMK m. 311), tedbir nafakası yönünden ise talebin

65 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/20437, K. 2014/3024.

dava sonuçlanıncaya kadar her zaman yapılabileceğini kabul etmiştir. Bu durumda tedbir nafakası dava tarihinden değil, talep tarihinden başlar. Daire, tedbir nafakasının her an doğup işleyen bir alacak olduğunu belirterek aynı sonuca kadın için[66] ve ortak çocuklar için[67] de varmıştır.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.03.2026 · E. 2025/8695 · K. 2026/3057

Bozma üzerine artırılan tedbir nafakası yeni karar tarihinden değil, dava tarihinden başlatılır

Karşılıklı boşanma davalarında mahkeme kadın ve ortak çocuk yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tedbir, yoksulluk ve iştirak nafakası ile tazminat miktarlarını az bularak kararı bozmuştur. Bozmaya uyan mahkeme, tedbir nafakalarını yeni karar tarihinden itibaren artırmıştır; kadın nafakanın başlangıç tarihini de temyiz etmiştir.

> *Bu açıklamalar karşısında, bozmaya uyulduğuna göre, İlk Derece Mahkemesince kadın ve ortak çocuk yararına dava tarihinden itibaren başlamak ve karar kesinleşinceye kadar tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, İlk Derece Mahkemesinin karar tarihinden (02.07.2025) itibaren başlayacak şekilde tedbir nafakalarının artırılması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bozma kararına uyan mahkemenin bununla bağlı olduğunu belirtmiş ve kararı düzelterek onamıştır. Düzeltilen hükme göre kadın ve çocuk için tedbir nafakası, tahsilde tekerrür oluşturmamak kaydıyla dava tarihinden başlayıp kararın kesinleşmesine kadar devam edecek, kesinleşmeyle yoksulluk ve iştirak nafakası olarak sürecek ve her yıl ÜFE oranında artırılacaktır.

10 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
14.12.2021 · E. 2018/1084 · K. 2021/1657

Tedbir nafakası nihai kararda gerekçe gösterilmeden kaldırılamaz

Karşılıklı boşanma davalarında mahkeme ön inceleme duruşmasında kadın yararına aylık 300 TL tedbir nafakasına hükmetmiştir. Nihai kararda ise gerekçe göstermeden tedbir nafakasını dava tarihinden itibaren kaldırmıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu yönden bozmuştur; mahkeme yine gerekçe yazmadan önceki kararında direnmiştir.

> *Geçici bir önlem niteliğindeki talebe bağlı olmaksızın takdir edilen tedbir nafakası kural olarak davanın başından itibaren, karar kesinleşinceye kadar hüküm altına alınır. Dolayısıyla, tedbir nafakası takdirine ilişkin kararın, davanın açıldığı tarih itibariyle tarafların ekonomik sosyal durumlarına ilişkin araştırma sonuçlarının dosyaya gelişini takiben hemen verilmesi gerekir. Bu aşamada tarafların kusur durumu belirlenemeyeceğine göre verilecek kararda kusur durumu*

66 Yargıtay 2. HD, 29.03.2016, E. 2015/15090, K. 2016/6307.
67 Yargıtay 2. HD, 02.03.2016, E. 2015/24105, K. 2016/3941.

> *bir ölçü olarak alınamayacağı gibi, nihai kararla belirlenen kusur durumu da tedbir nafakasının kaldırılmasını ya da iadesini gerektirmez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, tedbir nafakasının hangi nedenle kaldırıldığına dair gerekçe bulunmadığı için direnme kararını usulden bozmuştur. Kurula göre ihtiyacı olan eş yararına tedbir nafakası takdir edilir; nihai kararla belirlenen kusur, nafakanın kaldırılması veya iadesi için gerekçe olamaz.

11 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.03.2023 · E. 2021/771 · K. 2023/135

Bozma kapsamı dışında kalarak kesinleşen tedbir nafakası sonradan değiştirilemez

Mahkeme boşanma ile birlikte ortak çocuklar yararına tedbir-iştirak nafakasına hükmetmiştir; kadın nafaka miktarlarını da temyiz etmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi hükmü başka yönlerden bozdu, kadının nafakaya ilişkin itirazlarını ise yerinde görmemiştir. Bozmadan sonra mahkeme çocuklardan biri için tedbir nafakasını aylık 250 TL'den 750 TL'ye çıkardı; Daire bu yönden bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Yargıtay tarafından bozulan bir hükmün bozma kararının kapsamı dışında kalmış olan kısımları kesinleşeceğine göre, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda kesinleşmiş bulunan tedbir nafakası miktarı yönünden yeniden değerlendirme yapılarak farklı bir hüküm kurulmasını kabul etmek mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Görüşmelerde, 169. maddenin re'sen hareket yükümlülüğü nedeniyle tedbir nafakasının her aşamada yeniden düzenlenebileceği ileri sürülmüş, ancak bu görüş Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir. Daire de 2025 tarihli bir kararında aynı ilkeyi uygulamıştır.[68]

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.11.2016 · E. 2014/1448 · K. 2016/1038

Kısa kararda yer almayan tedbir nafakası gerekçeli kararda hükme bağlanamaz

Boşanma davasında mahkeme direnme hükmüne ilişkin kısa kararda tedbir nafakası hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurmamıştır. Gerekçeli kararda ise davalı yararına dava tarihinden itibaren aylık 250 TL tedbir nafakasına hükmedildiği yazılmıştır. Hukuk Genel Kurulu bu durumu ön sorun olarak ele almıştır.

> *Somut olaya bakıldığında; mahkemece direnme hükmüne ilişkin 03.03.2014 tarihli kısa kararda tedbir nafakasına ilişkin olumlu olumsuz bir hüküm kurulmamış iken; gerekçeli kararda 3.bent olarak davalı için 250-TL tedbir nafakasına*

68 Yargıtay 2. HD, 29.04.2025, E. 2025/2178, K. 2025/4341.

hükmedildiği yazılmıştır. Şu durumda mahkemece yapılacak iş yukarıda belirtilen ilke ve açıklamalar ışığında dosya kapsamı dikkate alınarak taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların sıra numarası altında belirtildiği açık, infazda şüphe ve tereddüt uyandırmayacak biçimde, usulün aradığı niteliklere haiz kısa karar ve buna uygun gerekçeli karar oluşturulmasıdır.

DEĞERLENDİRME Kısa karar ile gerekçeli karar arasındaki çelişki usulden bozma sebebidir; tedbir nafakası da hüküm sonucunda açıkça gösterilmelidir (HMK m. 297/2). Karar oyçokluğuyla verilmiştir; görüşmelerde, geçici önlem niteliğindeki tedbir nafakasının gerekçeli kararda hiç yer almasa bile infaz edilebileceği ileri sürülmüş, ancak bu görüş çoğunlukça benimsenmemiştir.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2015 · E. 2014/23311 · K. 2015/8836

Ara kararla verilen tedbir nafakası, nihai hükümde aksi karar yoksa kesinleşmeye kadar devam eder

Bir eş boşanma davası açmıştır. Mahkeme bir oturumda ara kararla davalı eş ve yanında bulunan ortak çocuklar yararına TMK m. 169 uyarınca tedbir nafakasına hükmetmiştir. Sonunda boşanma davası reddedilmiştir; nihai hükümde tedbir nafakasına ayrıca yer verilmemiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

> *Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle davalı ve yanında bulunan müşterek çocuklar yararına 04.02.2014 tarihli oturumda ara kararı ile Türk Medeni Kanununun 169'ncu maddesi çerçevesinde tedbir nafakası tayin edilmiş olup, nihai hükümde aksi yönde bir karar verilmediğine göre, tayin edilen tedbir nafakasının hükmün kesinleşmesine kadar devam edeceğinin tabi bulunmasına, nihai hükümde yer verilmese bile, tedbir nafakasına ilişkin ara kararının icrasının mümkün bulunmasına göre davacının tüm, davalının ise aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir.*

DEĞERLENDİRME Daire, nihai hükümde aksi yönde bir karar verilmedikçe ara kararla hükmedilen tedbir nafakasının hükmün kesinleşmesine kadar devam edeceğini ve bu ara kararın icra edilebileceğini kabul etmiştir. Boşanma davasının reddedilmesi de tedbir nafakasını kendiliğinden sona erdirmemiştir. Yine de hükümde tedbir nafakasının devamına açıkça yer verilmesi uyuşmazlığı önler; kısa karar ile gerekçeli kararın çelişmesi ise bozma sebebidir.[69]

69 Yargıtay HGK, 09.11.2016, E. 2014/1448, K. 2016/1038.

14 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
22.10.2018 · E. 2018/4538 · K. 2018/10279

Ara kararla verilen tedbir nafakası ilamlı takibe konulamaz, genel haciz yoluyla takip edilebilir

Boşanma davasında aile mahkemesi ara kararla ortak çocuk yararına tedbir nafakasına hükmetmiştir. Alacaklı bu ara karara dayanarak genel haciz yoluyla takip başlatmıştır; icra müdürlüğü ise borçluya ilamlı takiplere özgü icra emri göndermiştir. Borçlu, ara kararın ilamlı takibe konu edilemeyeceğini ileri sürerek icra emrinin iptalini istemiştir; icra mahkemesi şikâyeti reddetmiştir.

> *Buna göre; tedbir nafakasına ilişkin ara karar ilam olmadığı gibi, ilam mahiyetini haiz belgelerden de değildir. Dolayısıyla ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabi olmadığından ilamlı takip konusu yapılamaz. Ancak ara kararlar, İİK'nun 68. maddesindeki belgelerden olduğundan ve kararın bütününü ihtiva ettiğinden genel haciz yolu ile takibe konulması mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, ara kararların ilam veya İİK m. 38'de sayılan ilam niteliğindeki belgelerden olmadığını, bu nedenle ilamların icrası hükümlerine göre takibe konulamayacağını, ancak İİK m. 68'deki belgelerden sayıldıkları için genel haciz yoluyla takip yapılabileceğini belirterek icra mahkemesi kararını bozmuştur. Daire 2019 tarihli bir kararında da ara karara dayanılarak ilamlı takip yapılamayacağını tekrarlamıştır.[70]

15 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.12.2012 · E. 2012/2-508 · K. 2012/1353

Boşanma davası açıldıktan sonra geçici önlemleri boşanma davasına bakan mahkeme alır

Koca Yunak'ta boşanma davası açmıştır. Kadın ardından Ankara'daki aile mahkemesine başvurmuştur; bu mahkeme değişik iş dosyasında kadın ve çocuk için tedbir nafakasına, velayetin tedbiren anneye verilmesine, kocanın konut ve aracına tedbir konulmasına ve bir konutun eşyalarıyla birlikte kadın ve çocuğa tahsisine karar vermiştir. Koca, bu kararı veren hâkimin eylemi nedeniyle Devlet aleyhine tazminat davası açmıştır; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ilk derece mahkemesi sıfatıyla davayı reddetmiştir.

> *Boşanma davası açıldıktan sonra, sayılan tedbirlerin boşanma davasına bakan mahkemece alınacağı Türk Medeni Kanununun 169. ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 104/2. maddesi gereğidir. Bu bakımdan, davacının eşinin başvurusu üzerine, başvuru dilekçesinde açıkça Yunakta boşanma davası açıldığı da belirtilmiş olduğu halde, Ankara Aile Mahkemesi hakiminin boşanma davasına bakan mahkemece alınabilecek tedbirler konusunda karar verme yetkisi bulunmamaktadır.*

70 Yargıtay 12. HD, 08.04.2019, E. 2018/6711, K. 2019/5725.

DEĞERLENDİRME Alıntı, Hukuk Genel Kurulu'nun oyçokluğuyla onadığı Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararındandır. Daire, Ankara'daki hâkimin yetkisi olmadığını kabul etmiş, ancak hâkim 4787 sayılı Kanun'un tanıdığı önlem alma yetkisine dayanarak karar verdiği için açık ve kesin bir kanun hükmüne aykırı davrandığını kabul etmemiştir. Dava açıldıktan sonra tedbir talebi ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden istenebilir (HMK m. 390/1).

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.11.2016 · E. 2015/19158 · K. 2016/14766

Boşanma davasında, dava konusu olmayan araç üzerine tazminat ve nafakayı güvenceye almak için tedbir konulamaz

Kadın boşanma davası açmıştır. Mahkeme boşanma yerine TMK m. 171 uyarınca ayrılık kararı verdi ve kocaya ait motorlu araç üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

> *Boşanma ve ayrılık davası açılınca alınabilecek tedbirler Türk Medeni Kanununun 169. maddesinde gösterilmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre sadece uyuşmazlık konusu hakkında tedbir kararı verilebilir (HMK m.389/1). Davacının boşanma davasında boşanmaya karar verilmesi halinde hükmedilmesi mümkün olan boşanmaya bağlı tazminat ve nafaka haklarının elde edilmesini temin etmek için de olsa dava konusu olmayan davalıya ait motorlu araç üzerine tedbir konulamaz. Bu husus nazara alınmadan davalının motorlu aracı ürerine ihtiyati tedbir konulması doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire, ihtiyati tedbirin yalnız uyuşmazlık konusu hakkında verilebileceğini (HMK m. 389/1), boşanmaya bağlı tazminat ve nafaka haklarını güvenceye almak amacıyla da olsa davalının dava konusu olmayan aracına tedbir konulamayacağını belirtmiştir. Aynı kararda, ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı kanıtlanamadığı için ayrılık yerine boşanma kararı verilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

17 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.03.2023 · E. 2021/1010 · K. 2023/214

TMK m. 197'deki bağımsız tedbir nafakası ile TMK m. 169'daki geçici tedbir nafakası farklıdır

Evden kovulduğunu ileri süren kadın, TMK m. 197'ye dayanarak bağımsız tedbir nafakası davası açmıştır; bu dava kocanın boşanma davasıyla birleştirilmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, kadın yararına dava süresince TMK m. 169'a göre tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur. Mahkeme direnme adı altında, birleşen davayı 169. maddeye göre nitelendirerek hüküm kurmuştur.

> *Tedbir nafakası 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre eşe iki şekilde verilmektedir. Bunlardan ilki birlikte yaşamaya ara verilmesi sebebiyle eşe verilen bağımsız tedbir nafakası (TMK. md. 197) iken, diğeri boşanma veya*

ayrılık davası açılınca davanın devamı süresince geçici önlem olarak eşe verilen geçici tedbir (TMK. md. 169) nafakasıdır.

DEĞERLENDİRME Bağımsız tedbir nafakası için nafaka isteyen eşin ayrı yaşamakta haklı olduğunu ispatlaması gerekir; 169. maddedeki nafaka ise boşanma davası açılmakla, talep olmadan takdir edilir. Hukuk Genel Kurulu, mahkemenin bu iki nafakayı karıştırarak çelişkiye yol açtığı gerekçesiyle direnme kararını oyçokluğuyla usulden bozmuştur.

18 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.07.2013 · E. 2013/3-71 · K. 2013/1056

Boşanma davasında tedbir nafakası verilmemişse, dava süresine ait nafaka ayrı bir TMK m. 197 davasıyla alınamaz

Kadın, iki yıldır ayrı yaşadıklarını ileri sürerek TMK m. 197'ye dayanan nafaka davası açmıştır. Koca da sonradan boşanma davası açmıştır; boşanma davası kadının kusuruyla kabul edildi ve tedbir nafakası bakımından talep bulunmadığından karar verilmesine yer olmadığına hükmedilerek kesinleşmiştir. Nafaka davasında mahkeme, kadının ayrı yaşamakta haklılığını kanıtlayamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, boşanma davası süresi için tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Somut olayda; davacı kadın boşanma davası açılmadan önce TMK 197 maddesine dayalı tedbir nafakası davasını açmış olup, ayrı yaşamakta haklı olduğunu kanıtlayamadığı gibi, açılan boşanma davasında kadının kusurlu bulunduğundan bahisle açılan dava kabul edilmiş ve "tedbir nafakası" bakımından talep bulunmadığından karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir. Bu karar taraflarca temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Bu durumda, boşanma davasına bakan hâkim tarafından re'sen dikkate alınması gerekli olan TMK 169. maddesine dayalı tedbir nafakasına ilişkin düzenlemenin eldeki davada uygulanmasına yasal imkân bulunmadığından açılan davanın reddine ilişkin yerel mahkeme kararı yerindedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu çoğunluğu direnme kararını onamıştır. Boşanma davası süresince alınacak önlemler 169. maddeye göre boşanma davasına bakan hâkimce alınır; 197. madde ise ayrı yaşamakta haklılığın ispatını gerektirir ve boşanma davasının açılması tek başına bu kapsamda değerlendirilemez. Görüşmelerde aksi görüş ileri sürülmüş, ancak çoğunlukça benimsenmemiştir.

19 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.12.2023 · E. 2023/858 · K. 2023/1399

Hâkim, çocuğun esenliği tehlikedeyse dava sürerken koruyucu önlemleri talep beklemeden ve gecikmeden almalıdır

Kadın boşanma davası açmıştır; dava dilekçesinde ortak çocuğun daha önce babası tarafından öldürülmeye teşebbüs edildiğini belirterek aile içi şiddete karşı koruma istemiştir. Mahkeme yalnız kadın için koruma kararı vermiştir; babanın talebi üze-

rine, gerekli incelemeleri yapmadan ara kararla baba ile çocuk arasında yatılı kişisel ilişki kurmuştur. Çocuk, kişisel ilişki sırasında babası tarafından öldürülmüştür. Anne, hâkimin eylemi nedeniyle Devlet aleyhine tazminat davası açmıştır; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ilk derece mahkemesi sıfatıyla davayı kabul etmiştir.

> *Tüm bu düzenlemeler dikkate alındığında; hâkim çocukları koruyucu önlemeleri derhal almak, çocuğun esenliğinin ağır tehlike altında olduğunu fark ettiğinde delil veya belge aramaksızın önleyici ve koruyucu tedbir kararları vermek, kararların verilmesini çocuğun esenliğini tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirmemek ve uygun barınma yeri sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca her çocuk ana ve babası ile kişisel ve doğrudan ilişki kurma hakkına sahip ise de bu hak çocuğun yüksek yararı ile sınırlıdır. Bu nedenle hâkim tarafından çocuk ile kişisel ilişki kurma talebi reddedilebilir, kişisel ilişki anne veya babadan alınabilir. Hâkim boşanma ve ayrılık davası açılınca davanın devamı süresince çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri talep olmaksızın gecikmeden resen alır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, hâkimin kanunun açık ve amir hükümlerine aykırı davrandığını ve hâkimin hukuki sorumluluğu gereğince Devletin tazminatla sorumlu olduğunu kabul etmiştir (HMK m. 46/1-c). Karar ise destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmesi isabetli görülmediği için değişik gerekçeyle ve oyçokluğuyla bozulmuştur; Kurul, annenin kişisel ilişki kararına itiraz etmemesi gibi hususların da gözetilerek uygun maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Karşı oy yazısında hâkimin hukuken sorumlu tutulamayacağı savunulmuştur. Şiddet dosyasında hâkim, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına, sınırlanmasına veya tümüyle kaldırılmasına da karar verebilir (6284 s. K. m. 5/1-ç).

20 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2015 · E. 2015/8107 · K. 2015/22276

Yanında çocuk bulunan eşin davası reddedilse de çocuk için re'sen tedbir nafakasına hükmedilir

Koca, ihtara rağmen ortak konuta dönmeyen kadına karşı terk sebebiyle boşanma davası açmıştır; kadın da boşanma davası açmıştır. Mahkeme iki davayı da reddetti ve yargılama sırasında kadının yanında kalan ortak çocuk için tedbir nafakasına hükmetmemiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

> *Boşanma veya ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK md.186/1), geçimine (TMK md.185/3), malların yönetimine (TMK md. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK md.185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (re'sen) almak zorundadır (TMK md.169). O halde; Türk Medeni Kanununun 185/3. ve 186/3. maddeleri uyarınca, tarafların ekonomik ve sosyal durumları da gözetilerek dava tarihinden geçerli olmak üzere yargılama sırasında davalı-karşı davacı kadın yanında bulunan müşterek çocuk yararına uygun miktarda*

tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.

DEĞERLENDİRME Daire, kocanın terk sebebine dayanan davasının kabulü gerektiğini belirtmekle birlikte, kadının yanında bulunan çocuk için dava tarihinden geçerli olmak üzere, tarafların ekonomik ve sosyal durumları gözetilerek uygun miktarda tedbir nafakasına re'sen hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Kadının ortak konuta dönmemekte haklı olmaması, çocuk için tedbir nafakasına engel görülmemiştir.

21 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.03.2022 · E. 2022/145 · K. 2022/276

Boşanma davasında velayet tedbiren anneye verilmişse, çocuğun haksız alıkonulduğundan söz edilemeyebilir

Yurt dışında yaşayan eşler, küçük çocuklarıyla birlikte tatil için Türkiye'ye gelmiştir. Anne Türkiye'de boşanma davası açtı ve çocukla birlikte geri dönmemiştir; boşanma davasında uzman raporuna uygun olarak velayet tedbiren anneye verilmiştir. Baba, Lahey Sözleşmesi uyarınca çocuğun mutad meskeni olan ülkeye iadesini istemiştir. Mahkeme istemi reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurularını reddetmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Açılan boşanma davası ile tarafların ayrı yaşamaya hak kazandıkları, dolayısıyla ortak çocuğun gayri kanuni yollardan ülkeye getirildiğinden ve alıkonulduğundan bahsedilemeyeceği, boşanma dava dosyasında alınan rapora uyumlu şekilde velâyet hakkının tedbiren anneye verildiği, çocuğun doğduğu tarihten bu ana kadarki yaşamında annesinden hiç ayrılmadığı ve şu anda üç yaşını dâhi doldurmadığı, bu yaştaki bir kız çocuğunun alıştığı anne sevgi ve şefkatinden mahrum kalmasının ise çocuğu fiziki ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı açıktır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını onamıştır. Kurul, iade başvurusundan sonra verilen velayet kararının iade talebinin reddine gerekçe oluşturmayacağını belirten 5717 sayılı Kanun m. 13'ü de değerlendirmiştir. Kurul 2018 tarihli bir kararında da, iade başvurusundan önce boşanma davasında verilen tedbiren velayet kararı nedeniyle çocukların haksız alıkonulduğundan söz edilemeyeceğini kabul etmiştir.[71]

22 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
Rifat Erdalı Başvurusu · B. No: 2017/39019 · 21.07.2020

Dava sürerken çocuğun yanında kaldığı eş için tedbir nafakası ve kişisel ilişki düzenlemesi aile hayatını ihlal etmez

Yurt dışında yaşayan eşlerden kadın, çocukla Türkiye'ye gelip boşanma davası açmıştır. Mahkeme tensip ara kararıyla velayeti tedbiren anneye verdi, çocuk ve anne

71 Yargıtay HGK, 18.10.2018, E. 2017/2489, K. 2018/1473.

için tedbir nafakasına hükmetmiştir. Çocuk yargılama sırasında babasının yanına dönmüştür; mahkeme sonunda velayeti babaya verdi, anne ile kişisel ilişki kurdu ve çocuk için tedbir nafakasını çocuğun babanın yanına geçtiği tarihten itibaren kaldırmıştır. Baba, tedbiren velayet, kişisel ilişki ve tedbir nafakası kararları nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

> *Somut olayda Mahkemenin müşterek çocuk ile anne arasında çocuğun eğitim durumu ve başka bir ülkede yaşaması gibi hususları da gözeterek kişisel ilişki tesis ettiği, ayrıca annenin yanında kaldığı dönemle ilgili çocuk lehine tedbiren nafakaya hükmettiği görülmüştür. Ayrıca annenin çocuğun yaşadığı ülkede yaşamaya başlamasının anne ile çocuk arasında kişisel ilişkinin devam ettirilmesini engelleyen bir durum olmadığı gibi kişisel ilişkinin devam ettirilmesinin çocuğun yararına olmadığına ilişkin bir iddianın da mevcut olmadığı hususları dikkate alındığında ilgili kararlarda çocuğun üstün yararının gözetildiği söylenebilir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi kişisel ilişki ve tedbir nafakasına ilişkin şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun bulmuş; velayetin tedbiren anneye verilmesine ilişkin şikâyeti ise nihai kararın tebliğinden itibaren otuz günlük süre geçtikten sonra yapıldığı için süre aşımı nedeniyle kabul edilemez saymıştır. Anayasa Mahkemesinin aktardığına göre temyiz incelemesinde de çocuk yararına tedbir nafakasının, çocuğun babasıyla yaşamaya başladığı tarihten itibaren kaldırılması gerektiği belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 167:** Davanın konusu, boşanma veya ayrılık.
- **TMK m. 168:** Boşanma ve ayrılık davalarında yetki.
- **TMK m. 170:** Boşanma veya ayrılık kararı.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 182:** Çocukların durumu, velayet ve iştirak nafakası.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 200:** Önlemlerin değiştirilmesi.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli iken velayet.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 297, 362/1-f ve 389-399:** Hüküm sonucu, geçici hukuki korumalara karşı temyiz ve ihtiyati tedbir.
- **6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun m. 5/3-4:** Şiddet dosyasında nafaka, velayet ve kişisel ilişki.
- **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 14/4:** Geçici tedbirlere uygulanacak hukuk.
- **5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun m. 13:** Velayet kararının iade talebine etkisi.

MADDE

170 C. Karar I. Boşanma veya ayrılık

KANUN METNİ

(1) Boşanma sebebi ispatlanmış olursa, hâkim boşanmaya veya ayrılığa karar verir.
(2) Dava yalnız ayrılığa ilişkinse, boşanmaya karar verilemez.
(3) Dava boşanmaya ilişkinse, ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu takdirde ayrılığa karar verilebilir.

MADDE ÖZETİ

Hâkim, boşanma sebebi ispatlanmışsa boşanmaya veya ayrılığa karar verir; ispatlanmamışsa dava reddedilir (m. 170). Hâkim olguların varlığına vicdanen kanaat getirmelidir ve tarafların ikrarı hâkimi bağlamaz (TMK m. 184). Yargıtay'a göre dava tarihinden sonra gerçekleşen bir olay o davada kusur belirlemesinde hükme esas alınamaz.[1] Yalnız ayrılık istenen davada boşanmaya karar verilemez; boşanma davasında ayrılığa ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı varsa karar verilebilir. Evlilik, boşanma kararının kesinleşmesiyle sona erer.

TEMEL KAVRAMLAR

Boşanma sebebi	Kanunda sayılan ve boşanma veya ayrılık kararı için ispatlanması gereken sebep; zina, hayata kast ve pek kötü davranış, suç ve haysiyetsiz hayat, terk, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin temelinden sarsılması (TMK m. 161-166).
Ayrılık kararı	Evliliği sona erdirmeden eşlerin bir yıldan üç yıla kadar ayrı yaşamasına ilişkin karar (TMK m. 170, 171).
Ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı	Boşanma davasında ayrılık kararı verilebilmesi için aranan, somut delillerle desteklenen barışma olasılığı (TMK m. 170/3).
Taleple bağlılık	Hâkimin tarafların talep sonuçlarıyla bağlı olması; talepten fazlasına veya başka bir şeye karar verememesi (HMK m. 26).

1 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.

Kusur belirlemesi	Kararda eşlerin boşanmaya sebep olan davranışlarının ve kusur derecelerinin gösterilmesi; tazminat ve nafaka talepleri buna göre belirlenir.
Kesinleşme	Kararın kanun yoluna başvurulamayacak hâle gelmesi; evlilik boşanma kararının kesinleşmesiyle sona erer.
Kısmi kesinleşme	Kanun yoluna taşınmayan kısmın, örneğin boşanma hükmünün, fer'iler temyiz edilse de kesinleşmesi.
Davanın geri alınması	Davacının, hüküm kesinleşinceye kadar davalının açık rızasıyla davasından vazgeçmesi; dava açılmamış sayılır (HMK m. 123).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 138 inci maddesini karşılamaktadır. Madde üç fıkrasıyla birlikte sadeleştirilmek suretiyle yeniden aynen kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 402). Gerekçe kısadır; maddenin uygulamadaki anlamını büyük ölçüde yukarıda anlatılan kararlar belirlemektedir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanma sebeplerinden biri sabit olunca hakim, ya boşanmaya veya ayrılığa hüküm ile mükelleftir. Dava yalnız ayrılığa dair ise, boşanmaya hükmolunamaz. Dava boşanmaya dair olup karı kocanın barışmaları ihtimali bulunduğu takdirde, ayrılığa hükmedilebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 138 (mülga)

4721 sayılı Kanun maddeyi üç fıkraya ayırmış ve dilini sadeleştirmiştir. En belirgin fark, eski metindeki "karı kocanın barışmaları ihtimali" ifadesinin yerini "ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı"nın almasıdır; yeni metin bu şartı "ancak" sözcüğüyle vurgulamaktadır.

	743 sayılı Kanun m. 138	4721 sayılı Kanun m. 170
Şart	Boşanma sebeplerinden birinin "sabit" olması	Boşanma sebebinin "ispatlanmış" olması
Hâkimin kararı	Boşanmaya veya ayrılığa "hüküm ile mükelleftir"	Boşanmaya veya ayrılığa "karar verir"
Yalnız ayrılık istenmişse	Boşanmaya hükmolunamaz	Boşanmaya karar verilemez
Boşanma istenmişse ayrılık	Karı kocanın barışmaları ihtimali varsa	Ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı varsa

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa yargısının norm denetimi kararları arasında 170. madde hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır; boşanma kararının kesinleştirilmesiyle ilgili bireysel başvuru kararları yukarıda anlatılmıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebep ispatlanırsa	Hâkim boşanmaya veya ayrılığa karar verir	TMK m. 170/1
Sebep ispatlanmazsa	Dava reddedilir; ayrılık kararı da verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/27759
İspatın ölçüsü	Vicdani kanaat; ikrar bağlamaz, yemin yok, serbest takdir	TMK m. 184
İkrar	Hâkimi bağlamaz ama hükme esas alınabilir	Yargıtay HGK, K. 2025/499
Davadan sonraki olaylar	O davada hükme esas alınmaz, ıslahla da eklenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2017/5806; Yargıtay HGK, K. 2022/1514
Yalnız ayrılık istenirse	Boşanmaya karar verilemez; olasılık aranmaz	TMK m. 170/2; Yargıtay 2. HD, K. 2017/3026
Boşanma istenirse ayrılık	Ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı varsa	TMK m. 170/3; Yargıtay 2. HD, K. 2011/14869
Ayrılığa hasretme	Davacı her aşamada davasını ayrılığa hasredebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/2713
Kusur belirlemesi	Kusurlu davranışlar ve kusur dereceleri kararda gösterilir	Yargıtay HGK, K. 2025/499
Karşılıklı davalar	Bir davadaki boşanma kesinleşince diğeri konusuz kalır	Yargıtay 2. HD, K. 2025/4766
Kısmi kesinleşme	Boşanma hükmü kanun yoluna taşınmazsa kesinleşir	Yargıtay HGK, K. 2025/521
Davanın geri alınması	Kesinleşmeden önce davalının açık rızasıyla mümkündür	HMK m. 123; Yargıtay HGK, K. 2025/809
Kesinleştirme ve tebligat	Sürüncemede kalan kesinleştirme evlenme hakkını ihlal edebilir	AYM, S.A., B. No: 2017/40199
Yabancılık	Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri müşterek millî hukuka tabidir	MÖHUK m. 14/1

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 138. maddesinin üç fıkrasıyla birlikte sadeleştirilerek yeniden aynen kaleme alınmış hâlidir. Eski metindeki "karı kocanın barışmaları ihtimali" ifadesi bugün "ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı" olarak yer almaktadır. 1

DİKKAT

Hâkim kural olarak dava dilekçesinde ileri sürülen ve ispatlanan olgulara göre karar verir; Hukuk Genel Kurulu'na göre dava açıldıktan sonra gerçekleşen bir olay ıslahla bile o davaya eklenemez.[2] Yalnız ayrılık istenmişse hâkim boşanmaya karar veremez. Boşanma hükmünü kanun yoluna taşımayan ve yeniden evlenmeyi düşünen tarafın, boşanma yönünden kesinleşme şerhi verilmesini mahkemeden yazılı olarak istemesi yerinde olur.

II. Boşanma Sebebi İspatlanınca Hâkim Ne Yapar? (TMK m. 170/1)

- **Kural:** Boşanma sebebi ispatlanmış olursa hâkim boşanmaya veya ayrılığa karar verir (TMK m. 170/1). Sebep ispatlanmamışsa dava reddedilir; madde, hâkimin karar seçeneklerini bu üç sonuçla sınırlar.
- **Kararın niteliği:** Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma bozucu yenilik doğuran bir karardır ve evlilik birliği boşanma kararının kesinleşmesiyle sona erer.[3] Ayrılık kararı ise evliliği sona erdirmez; eşler belirli bir süre ayrı yaşar.
- **İspatın ölçüsü:** Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe bunları ispatlanmış sayamaz; bu olgular hakkında taraflara yemin öneremez, tarafların ikrarı hâkimi bağlamaz ve hâkim kanıtları serbestçe takdir eder (TMK m. 184/1-4). Bu kurallar boşanma davasını genel ispat hukukundan ayırır.
- **İkrar da delildir:** Hukuk Genel Kurulu, ikrarın hâkimi bağlamamasının ikrarın hükme esas alınamayacağı anlamına gelmediğini belirten Özel Daire kararını benimsemiş ve başka bir kadınla imam nikâhıyla yaşadığını kabul eden kocanın sadakatsizliğini, nüfus kaydıyla birlikte sabit saymıştır.[4]
- **Davalının kusuru:** Hukuk Genel Kurulu'na göre genel sebebe (TMK m. 166/1) dayanarak boşanmaya karar verebilmek için davalının az da olsa kusurlu olması gerekir; tamamen kusurlu eşin açtığı dava bu nedenle reddedilir.[5] Kurul, eşinin tekme ve yumruğuna karşı kendini savunurken onu tırnakla yaralayan kadına boşanmayı gerektiren bir kusur yüklenemeyeceğini ve kocanın davasının reddi gerektiğini de kabul etmiştir.[6]
- **Kusur belirlemesi kararda görünmelidir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma kararında tarafların boşanmaya sebep olan kusurlu davranışları tek tek belirtilmeli, eşlerin durumu "kusursuz, az kusurlu, eşit kusurlu, ağır kusurlu veya tam kusurlu" şeklinde gösterilmelidir.[7] Bu belirleme maddi ve manevi

2 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.
3 Yargıtay HGK, 25.09.2024, E. 2023/490, K. 2024/468.
4 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
5 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
6 Yargıtay HGK, 15.05.2024, E. 2023/382, K. 2024/244.

tazminat ile yoksulluk nafakası taleplerinin sonucunu doğrudan etkiler (TMK m. 174, 175).

III. Hesaba Katılacak Olgular ve Dava Tarihi Sınırı

- **Kural:** Kusur dava tarihine kadar gerçekleşen olgulara göre belirlenir; Yargıtay, dava tarihinden sonra gerçekleşen fiziksel şiddeti kusur belirlemesinde hükme esas almamıştır.[8] Dava tarihinden sonraki bir zina eylemi ıslahla da davaya eklenemez.[9]
- **Islahla eklenemez:** Hukuk Genel Kurulu, dava açıldıktan sonra gerçekleşen bir zina olayının ıslah yoluyla da o davanın boşanma sebebi yapılamayacağını, bu şekilde ileri sürülen istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[10]
- **Farklı bir Kurul kararı:** Hukuk Genel Kurulu 2008'de verdiği bir kararda ise, eşlerin sadakat yükümlülüğünün evlilik süresince devam ettiğini belirterek boşanma davası açıldıktan sonra güven sarsıcı davranışlarda bulunan kocayı daha ağır kusurlu kabul etmiştir.[11] Dava sürerken ortaya çıkan önemli bir olay, ayrı bir davayla ileri sürülmelidir.
- **Dava açıldıktan sonra bir araya gelmek:** Yargıtay'a göre dava açıldıktan sonra evlilik birliğini sürdürmek amacıyla bir araya gelen eşler önceki olayları affetmiş veya en azından hoşgörüyle karşılamış sayılır; bu durumda ne boşanmaya ne de ayrılığa karar verilebilir, dava reddedilir.[12]
- **Sebep yoksa ayrılık da yok:** Yargıtay'a göre boşanma sebebi ispatlanmamışsa ortak hayatın yeniden kurulması olasılığına artık bakılmaz, böyle bir olasılık bulunsa bile ayrılık kararı verilemez.[13] Daire, kadından kaynaklanan kusurlu bir davranış kanıtlanmadığı hâlde verilen iki yıllık ayrılık kararını da bu nedenle bozmuştur.[14]

IV. Taleple Bağlılık: Hâkimin Karar Verebileceği Konular

- **Genel kural:** Hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez, duruma göre talep sonucundan daha azına karar verebilir (HMK m. 26/1). TMK m. 170'in ikinci ve üçüncü fıkraları bu kuralın boşanma davasındaki karşılığıdır.

7 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
8 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
9 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.
10 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.
11 Yargıtay HGK, 04.06.2008, E. 2008/2-420, K. 2008/424.
12 Yargıtay 2. HD, 23.12.2010, E. 2009/20557, K. 2010/21791.
13 Yargıtay 2. HD, 26.11.2013, E. 2013/14000, K. 2013/27759.
14 Yargıtay 2. HD, 23.10.2014, E. 2014/9559, K. 2014/20598.

- **Boşanmadan ayrılığa, ayrılıktan boşanmaya:** Yargıtay'a göre dava boşanmaya ilişkinse, sebebin ispatlanmış olması koşuluyla hâkim ıslaha gerek olmadan boşanma yerine ayrılığa karar verebilir; dava ayrılığa ilişkinse ıslah edilmeden boşanma kararı verilemez.[15]
- **Temyiz aşamasında ayrılığa hasretme:** Daire aynı kararda, davacının davasını her aşamada ayrılığa hasredebileceğini belirterek boşanma kararından sonra temyiz dilekçesinde ayrılık isteyen davacının talebi doğrultusunda kararı bozmuştur.[16] Boşanma talebinden vazgeçip ayrılık isteyen davacının sonradan yeniden boşanma istemesi ise kabul görmemiştir;[17] bu konu TMK m. 167 şerhinde ayrıntılı anlatılmıştır.
- **Dayanılan sebep:** Yalnız zina ve pek kötü davranış sebeplerine dayanan eşin davası TMK m. 166/1'e göre kabul edilemez; Yargıtay bunu talep dışına çıkma saymış ve hüküm sonucunda her talep hakkında ayrı hüküm kurulması gerektiğini belirtmiştir.[18] Hüküm sonucunda taleplerden her biri hakkında verilen hüküm açık ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilir (HMK m. 297/2).
- **Yalnız ayrılık istenmişse:** Dava yalnız ayrılığa ilişkinse boşanmaya karar verilemez (TMK m. 170/2). Yargıtay'a göre bu durumda ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı aranmaz, boşanma sebebinin ispatlanması yeterlidir;[19] Daire bu görüşünü 2026'da da tekrarlamıştır.[20] Daire'nin 2008 tarihli bir kararında ise yalnız ayrılık istenen davada, ortak hayatın yeniden kurulma olasılığı bulunmadığı ve istek dışına çıkılarak boşanmaya karar verilemeyeceği gerekçesiyle kadının temyiz itirazları reddedilmiştir.[21]

V. Boşanma Davasında Ayrılık Kararı: Olasılık ve Gerekçe (TMK m. 170/3)

- **Kural:** Dava boşanmaya ilişkinse hâkim ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu takdirde ayrılığa karar verebilir (TMK m. 170/3). Kanun "verilebilir" dediği için olasılık bulunsa bile ayrılık bir takdir konusudur.
- **Kanaat denetlenebilir olmalıdır:** Yargıtay'a göre hâkim barışma olasılığının varlığını ve kendisini bu inanca götüren nedenleri Yargıtay denetimine olanak verecek açıklıkta göstermeli, soyut bir barışma olasılığıyla yetinmemelidir.[22] Daire aynı kararda, eşlerin hâlen aynı konutta yaşamasının tek başına olasılık göstermediğini belirtmiştir.[23]

15 Yargıtay 2. HD, 31.01.2013, E. 2012/16486, K. 2013/2713.
16 Yargıtay 2. HD, 31.01.2013, E. 2012/16486, K. 2013/2713.
17 Yargıtay 2. HD, 10.04.2017, E. 2015/25690, K. 2017/4093.
18 Yargıtay 2. HD, 12.03.2019, E. 2018/6226, K. 2019/2588.
19 Yargıtay 2. HD, 21.03.2017, E. 2015/26162, K. 2017/3026.
20 Yargıtay 2. HD, 02.04.2026, E. 2026/858, K. 2026/3553.
21 Yargıtay 2. HD, 14.07.2008, E. 2008/10443, K. 2008/10405.
22 Yargıtay 2. HD, 04.10.2011, E. 2010/14530, K. 2011/14869.

- **Takdirde gözetilecekler:** Yargıtay'a göre barışma olasılığı takdir edilirken eşlerin sosyal ve kültürel durumları ile fiili ayrılık süreleri dikkate alınır ve olasılık makul delillerle kanıtlanmalıdır.[24]
- **Yetmeyen gerekçeler:** Yargıtay, ortak çocuğun varlığını ve geçimsizliğin evlilik birliğini "çekilmez" hâle getirmediğini gerekçe gösteren ayrılık kararını, tam kusurlu erkek karşısında yeniden bir araya gelme ihtimali bulunmadığı için bozmuştur.[25] Her iki eşin de boşanmak istediği dosyada 170/3'teki koşulların nasıl gerçekleştiği açıklanmadan ayrılığa hükmedilmesi de bozma sebebi sayılmıştır.[26]
- **Süre ve sonuçlar:** Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilir ve süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar (TMK m. 171). Ayrılık süresince nafaka, velayet ve mal rejimi TMK m. 167 şerhinde, süre sonunda açılacak boşanma davası TMK m. 172 şerhinde anlatılmaktadır.

VI. Kararın Kurulması

- **Ayrılıkta ayrıca ret hükmü kurulmaz:** Yargıtay, boşanma davasında ayrılığa karar verildiğinde ayrıca "boşanma talebinin reddine" hükmedilmesini usule aykırı bulmuş ve hükmü düzelterek onamıştır.[27]
- **Yargılama giderleri:** Yargıtay, ayrılık kararı verilen dosyada davacının davasının kabul edildiğini gözeterek vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin davalıya yüklenmesi gerektiğini belirtmiştir.[28]
- **Karşılıklı davalar:** Karşılıklı boşanma davalarında her dava hakkında ayrı hüküm kurulur. Yargıtay'a göre bir davadaki boşanma hükmü kesinleşince diğer boşanma davası konusuz kalır; bu dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir, yargılama gideri ve vekâlet ücreti haklılık durumuna göre belirlenir.[29]
- **Terditli istem:** "Öncelikle ayrılık, olmazsa boşanma" şeklinde terditli istemde bulunan eş fer'i talebi olan boşanmadan açıkça vazgeçerse, Yargıtay'a göre dava ayrılık istemi olarak incelenmelidir.[30]
- **Boşanmanın eki olmayan talepler:** Ziynet alacağı gibi boşanmanın eki niteliğinde olmayan talepler nispi harca tabidir ve harç tamamlanmadan incelenemez.[31] Yargıtay, ayrılık davasında işini kaybettiği için istenen maddi tazminatın

23 Yargıtay 2. HD, 04.10.2011, E. 2010/14530, K. 2011/14869.
24 Yargıtay 2. HD, 21.06.2012, E. 2011/21651, K. 2012/17148.
25 Yargıtay 2. HD, 18.12.2018, E. 2018/7723, K. 2018/14816.
26 Yargıtay 2. HD, 17.12.2013, E. 2013/17407, K. 2013/29843.
27 Yargıtay 2. HD, 07.12.2015, E. 2015/9174, K. 2015/23418.
28 Yargıtay 2. HD, 03.04.2014, E. 2013/24096, K. 2014/7794.
29 Yargıtay 2. HD, 08.05.2025, E. 2024/8488, K. 2025/4766.
30 Yargıtay 2. HD, 16.10.2025, E. 2025/1346, K. 2025/8886.
31 Yargıtay 2. HD, 17.12.2013, E. 2013/17407, K. 2013/29843.

ayrılık kararına bağlı olmadığını ve bu talep için görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir.[32]

VII. Kesinleşme ve Evliliğin Sona Erdiği An

- **Kesinleşmeyle sona erer:** Yargıtay'a göre boşanma hükmünün kesinleşmesiyle evlilik birliği ve sadakat yükümlülüğü sona erer; evlilik birliği sona erdikten sonra yeniden boşanma davası açılamaz ve kesinleşmeden sonra açılan dava kusur belirlemesini etkilemez.[33] Daire, boşanma hükmünün kesinleşmesiyle ortak konutun kadına tahsisine dair tedbir kararının da son bulduğunu kabul etmiştir.[34]
- **Kısmi kesinleşme:** Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma hükmüne karşı kanun yoluna gidilmezse, yalnız kusur belirlemesi ve fer'iler istinaf edilse bile boşanma kesinleşir; bu durumda konusu kalmayan boşanma davaları hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir ve fer'iler kusura göre karara bağlanır.[35]
- **Kesinleşmeden önce davanın geri alınması:** Davacı, hüküm kesinleşinceye kadar ancak davalının açık rızasıyla davasını geri alabilir ve bu takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir (HMK m. 123). Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanma kararından sonra istinaf süresi içinde bu şekilde geri alınan davada ek kararla davanın açılmamış sayılmasını yerinde bulmuştur.[36]
- **Tebligat ve kesinleştirme:** Anayasa Mahkemesi, yurt dışındaki eşe tebliğ edilemediği için yıllarca kesinleştirilemeyen boşanma kararında evlenme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[37] Mahkeme, adres araştırması yapılmadan ilanen tebligat yapıldığı için kaldırılan kesin boşanma kararından sonra yeniden evlenmiş olan başvurucunun aile hayatına saygı hakkının da ihlal edildiğine hükmetmiştir.[38] Buna karşılık kararın tamamı istinaf edilmiş ve kısmi kesinleştirme istenmemişse ihlal görülmemiştir.[39]
- **Kanun yolu ve aleyhe bozma:** Hatalı bir ayrılık kararını yalnız davacı temyiz ederse Yargıtay, davanın reddi gerektiğini tespit etse bile aleyhe bozma yapmaz.[40] Yargıtay'a göre ayrılık kararındaki kusur belirlemesi temyiz edilmeden kesinleşirse, ayrılık süresi sonunda açılan boşanma davasında da bağlayıcıdır.[41]

32 Yargıtay 2. HD, 03.04.2008, E. 2007/4452, K. 2008/4627.
33 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/7420, K. 2026/5358.
34 Yargıtay 2. HD, 27.02.2024, E. 2023/941, K. 2024/1270.
35 Yargıtay HGK, 17.09.2025, E. 2024/128, K. 2025/521.
36 Yargıtay HGK, 10.12.2025, E. 2025/464, K. 2025/809.
37 AYM (Birinci Bölüm), *S.A.* Başvurusu, B. No: 2017/40199, 08.09.2020.
38 AYM (Birinci Bölüm), *Özlem Şimşek* Başvurusu, B. No: 2020/39810, 20.12.2023.
39 AYM (İkinci Bölüm), *Esra Özkır* Başvurusu, B. No: 2020/37863, 27.02.2024.
40 Yargıtay 2. HD, 26.11.2013, E. 2013/14000, K. 2013/27759.
41 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/4229, K. 2025/1264.

VIII. Yabancılık Unsuru

- **Uygulanacak hukuk:** Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri eşlerin müşterek millî hukukuna tabidir; eşler ayrı vatandaşlıktaysa müşterek mutad mesken hukuku, o da yoksa Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 14/1).
- **Yabancı ayrılık kararları:** Yargıtay, İsviçre'de verilen ve eşlerin ayrı yaşamasına ilişkin kararın TMK m. 171'deki ayrılık kararı değil, TMK m. 197'deki önlemlere benzeyen önlemlere ilişkin olduğunu belirterek süresiz olduğu gerekçesiyle tanıma ve tenfiz isteminin reddini bozmuştur.[42] Yabancı mahkeme kararının Türkiye'de kesin hüküm sayılması tanıma kararına bağlıdır (MÖHUK m. 58/1).

UYGULAMA NOTU

Dava dilekçesinde dayanılan boşanma sebebi, bu sebebi oluşturan olaylar ve deliller açıkça yazılmalıdır; hâkim ancak ileri sürülen ve ispatlanan olgulara göre karar verir. Dava açıldıktan sonra ortaya çıkan önemli bir olay mevcut davaya ıslahla eklenemeyebilir; ayrı bir dava açılması gerekebilir. Ayrılık isteniyorsa bu açıkça belirtilmelidir; yalnız ayrılık istenen davada hâkim boşanmaya karar veremez. Karar yalnız fer'iler yönünden kanun yoluna taşınacaksa, boşanma yönünden kesinleşme şerhi verilmesi mahkemeden yazılı olarak istenmeli ve nüfus kaydının güncellendiği kontrol edilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.09.2025 · E. 2024/129 · K. 2025/499

Boşanma kararında eşlerin kusurlu davranışları ve kusur dereceleri denetlenebilir biçimde gösterilmelidir

Kadın, kocanın sadakatsiz olduğunu ve eve başka bir kadın getirerek onunla birlikte kendisini yaşattığını ileri sürerek boşanma davası açmıştır. Koca süresinde cevap vermemiştir; sonra verdiği dilekçede başka bir kadınla imam nikâhıyla yaşadığını kabul etmiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi delillerin usulüne uygun bildirilmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Boşanma davalarında temyiz incelemesi aşamasının daha sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla; her bir davada verilecek olan boşanma kararı, fer'îleri ve boşanmanın malî sonuçları yönünden yapılacak denetlemeye uygun şekilde, tarafların boşanmaya sebep olan olaylarda gerçekleşen kusurlu davranışları belirtildikten*

42 Yargıtay 2. HD, 09.04.2015, E. 2014/25959, K. 2015/7165.

sonra eşlerin kusurluluk durumlarını ise "kusursuz, az kusurlu, eşit kusurlu, ağır kusurlu veya tam kusurlu eş" şeklinde belirlenmesi gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul, Özel Daire'nin ikrarın hâkimi bağlamamasının (TMK m. 184/3) ikrarın hükme esas alınamayacağı anlamına gelmediği yönündeki bozma kararını benimsemiş; dava dilekçesinde delil olarak dayanılan nüfus kaydına göre kocanın sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğini ve tam kusurlu olduğunu kabul etmiştir. Kurula göre genel sebebe (TMK m. 166/1) dayanarak boşanmaya karar verebilmek için davalının az da olsa kusurlu olması gerekir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.11.2022 · E. 2020/362 · K. 2022/1514

Dava açıldıktan sonra gerçekleşen bir olay, ıslah yoluyla da o davanın boşanma sebebi yapılamaz

Karşılıklı boşanma davaları sürerken koca, dava açıldıktan sonra gerçekleştiğini ileri sürdüğü bir zina olayına dayanarak davasını tamamen ıslah etti ve zina sebebiyle boşanma istemiştir. Bölge adliye mahkemesi bu istemi kabul etmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *"Islah yolu ile taraflara tahkikat aşamasında yapmış oldukları hatalı usul işlemlerini bir defaya mahsus olmak üzere düzeltme hakkı verildiğine göre, dava tarihi olan 04.09.2015 tarihinde henüz gerçekleşmemiş bir vakıanın "hatalı işlem" adı altında ıslah yolu ile düzeltilerek dava dilekçesine eklenmesi hukuken olanaklı olmadığı gibi her davanın açıldığı ana kadar gerçekleşen hukukî ve maddi vakıalara göre sonuçlandırılması gerektiğine yönelik ilkeye göre de mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle ve oyçokluğuyla bozmuştur. Kurula göre usulüne uygun açılmış bir dava bulunmadığından, erkeğin ıslahla ileri sürdüğü zina davası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmelidir. Görüşmelerde, sadakat yükümlülüğü evlilik boyunca sürdüğü için ıslahın yerinde olduğu ileri sürülmüş, ancak bu görüş benimsenmemiştir. Dava açıldıktan sonra gerçekleşen olaylar için ayrı bir boşanma davası açılabilir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.11.2013 · E. 2013/14000 · K. 2013/27759

Boşanma sebebi ispatlanmamışsa ayrılık kararı da verilemez; dava reddedilir

Koca boşanma davası açmıştır. Mahkeme, eşler arasında evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına ilişkin somut ve inandırıcı delil bulunmadığını kabul ettiği hâlde üç yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir. Kararı yalnız koca, boşanmaya karar verilmesi gerektiğini ileri sürerek temyiz etmiştir.

> *Ayrılığa karar verilebilmesi için de; boşanma sebebinin ispatlanmış olması (TMK. m. 170/1) yanında, ortak hayatın yeniden kurulması olasılığının da bulunması gerekir (TMK. m. 170/3). Boşanma sebebi ispatlanmamış ise, ortak hayatın yeniden kurulması olasılığının bulunup bulunmadığına artık bakılmaz; başka bir ifade ile böyle bir olasılık bulunsa bile, ayrılık kararı da verilemez. Bu halde, davanın reddine karar verilmesi gerekir. Mahkemece, "boşanma sebebinin ispatlanmadığı, taraflar arasında evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına ilişkin delil bulunmadığı" kabul edildiğine göre; böyle bir durumda ayrılık kararı da verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde ayrılığa karar verilmesi doğru değil ise de, temyiz edenin sıfatına göre, bu husus, aleyhe bozma sebebi yapılmamış, hükmün, onanması cihetine gidilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, boşanma sebebinin ispatı ile ortak hayatın yeniden kurulması olasılığını sırayla gereken iki ayrı şart saymıştır: sebep ispatlanmamışsa olasılığa bakılmaz ve dava reddedilir. Hatalı ayrılık kararı yalnız davacı tarafından temyiz edildiği için aleyhe bozma yapılmamıştır. Daire, kadından kaynaklanan kusurlu bir davranış kanıtlanmadığı hâlde iki yıl süreyle ayrılığa karar verilen başka bir dosyada ise kocanın davasının reddi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.[43]

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2010 · E. 2009/20557 · K. 2010/21791

Dava açıldıktan sonra bir araya gelen eşler önceki olayları affetmiş sayılır; bu durumda ayrılığa da karar verilemez

Boşanma davasında mahkeme ayrılığa karar vermiştir. Mahkemenin de kabul ettiği üzere eşler, dava açıldıktan sonra evlilik birliğini yürütmek amacıyla bir araya gelmişti. Karar temyiz edilmiştir.

> *Toplanan delillerden davanın açılmasından sonra tarafların evlilik birliğini yürütmek amacıyla biraraya geldikleri anlaşılmaktadır. Mahkemenin kabulü de bu yöndedir. Taraflar biraraya gelmiş olduklarından; önceki olayları affetmiş, en azından hoşgörüyle karşılamış olduklarının kabulü gerekir. Bu şekildeki affedilmiş veya hoş görülmüş sayılan olaylar boşanma nedeni olarak kabul edilemez. Öte yandan, dava açıldıktan sonra yeni bir kısım olayların gerçekleştiği anlaşılmaktaysa da; bu gibi yeni olaylar eldeki davanın değil, ancak ayrı bir davanın konusu ve nedeni olacağından; bu davada değer taşımaz. O halde boşanma koşulları, dolayısıyla ayrılık kararı verilmesi koşulları gerçekleşmemiştir. Davanın reddi yerine yazılı şekilde ayrılığa karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, bir araya gelen eşlerin önceki olayları affettiğini veya en azından hoşgörüyle karşıladığını, dava açıldıktan sonraki yeni olayların ise ancak ayrı bir davanın konusu olabileceğini belirtmiştir. Boşanma sebebi kalmayınca ayrılık kararının şartı da ortadan kalkar; davanın reddi gerekir.

43 Yargıtay 2. HD, 23.10.2014, E. 2014/9559, K. 2014/20598.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
12.03.2019 · E. 2018/6226 · K. 2019/2588

Yalnız özel boşanma sebeplerine dayanan eş için evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanmaya karar verilemez

Karşılıklı boşanma davalarında kadın yalnız zina ve pek kötü davranış sebeplerine, koca ise evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayanmıştır. Mahkeme kocanın davasını ve kadının zinaya dayalı talebini ispatlanamadığı gerekçesiyle reddetmiştir; kadının davasını ise TMK m. 166/1'e göre kabul ederek boşanmaya karar vermiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

> *Davacı-karşı davalı kadının boşanma davası münhasıran Türk Medeni Kanunu'nun 161. maddesinde düzenlenen zina ve aynı kanunun 162. maddesinde düzenlenen pek kötü davranış sebebine dayalı olup, Türk Medeni Kanunu'nun 166/1. maddesinde düzenlenen evlilik birliğinin sarsılmasına dayalı bir davası yoktur. Hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır. Hükmün sonuç kısmında taleplerden her biri hakkında verilen hükmün gösterilmesi gerekir. Talepten fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK m. 26). Gerçekleşen bu durum karşısında, mahkemece davacı-karşı davalı kadının Türk Medeni Kanunu'nun 166/1. maddesine dayalı bir boşanma davası olmadığı halde, davacı-karşı davalı kadının davasının TMK 166/1. maddesi uyarınca kabulüyle tarafların boşanmalarına karar verilmesi usule ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, hâkimin tarafların talep sonuçlarıyla bağlı olduğunu (HMK m. 26) ve hüküm sonucunda her talep hakkında ayrı hüküm kurulması gerektiğini belirtmiş; kadının pek kötü davranış sebebine dayanan talebi hakkında karar verilmemesini de bozma sebebi saymıştır. Aynı kararda, tanık anlatımları, fotoğraflar ve otel kayıtlarına göre erkeğin zina eyleminin sabit olduğu, kadının zinaya dayalı davasının kabulü gerektiği de belirtilmiştir.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
31.01.2013 · E. 2012/16486 · K. 2013/2713

Davacı davasını her aşamada ayrılığa hasredebilir; o zaman ortak hayat olasılığı aranmaz

Mahkeme boşanma sebebinin gerçekleştiğini kabul ederek eşlerin TMK m. 166/1'e göre boşanmalarına karar vermiştir. Boşanma davasını açan davacı, temyiz dilekçesinde ayrılığa karar verilmiş olsaydı bir araya gelme olasılığının bulunduğunu ileri sürerek ayrılık kararı verilmesini istemiştir.

> *Boşanma sebebi ispatlanmış olursa, hakim boşanmaya veya ayrılığa karar verebilir. (TMK. m. 170/1) Dava ayrılığa ilişkin ise boşanmaya karar verilemez. Şu halde, dava boşanmaya ilişkin ise, sebebin ispatlanmış olması koşuluyla ıslaha gerek bulunmaksızın, hakimin boşanma yerine ayrılığa karar vermesi mümkündür. Dava ayrılığa ilişkin ise, ıslah edilmeden boşanma kararı verilemeyecektir. Yasal düzenleme böyle olunca davacı, her aşamada davasını ayrılığa hasredebilir. Böyle bir talep halinde de ayrılık kararı verilebilmesi için "ortak hayatın yeniden*

kurulması olasılığının mevcut olup olmadığına" bakılmaz, boşanma sebebinin ispatlanmış olması yeterlidir. Temyiz dilekçesi, ayrılık kararı verilmesi isteğine ilişkin olduğuna göre, bu yönde hüküm tesis edilmek üzere kararın bozulması gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, dava boşanmaya ilişkinse hâkimin ıslaha gerek olmadan boşanma yerine ayrılığa karar verebileceğini, davacının davasını her aşamada ayrılığa hasredebileceğini ve bu durumda ortak hayatın yeniden kurulması olasılığının aranmayacağını belirterek, temyiz dilekçesindeki istek doğrultusunda ayrılık kararı verilmek üzere boşanma kararını bozmuştur. Buna karşılık ayrılık davasında boşanmaya karar verilebilmesi için ıslah gerekir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.10.2011 · E. 2010/14530 · K. 2011/14869

Barışma olasılığına ilişkin kanaat somut dayanaklara bağlanmalı ve Yargıtay denetimine elverişli olmalıdır

Koca evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma davası açmıştır. Mahkeme, eşlerin duruşmadaki tutumlarını gözeterek bir süre daha ayrı kalırlarsa evliliği sürdürebilecekleri kanaatiyle iki yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *"Boşanma nedeninin gerçekleşmesi halinde barışmanın mümkün görüldüğüne, ortak yaşamın yeniden başlayabileceğine ve nihayet ileride birleşme umudunun bulunduğuna ilişkin hakimin takdirinin kesin ve denetime elverişli olması gerekir. Hakimin buna ilişkin takdir hakkını Anayasa ve Yasa çerçevesinde, son derece titiz ve isabetli kullanması gerekmektedir. Eşlerin barışma ihtimali, gerçekleşmeye yakın bir ciddiyetle görülmeli, varlığı makul surette kabul edilebilmeli, böyle bir kanaat sağlam olasılığa dayandırılmalı, hatta barışma ihtimali varlığı bir tarafın ikrarından ya da hareket tarzından anlaşılmış olmalıdır. Özellikle barışma ihtimali kuvvetli bulunmalıdır. Bu konuda bir takdire ulaşılırken dosyaya uygun dayanaklar gösterilmeli (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 3.7.1978 tarihli 5-6 sayılı kararı gerekçesi) boşanma nedeninin ve geçimsizliğin asıl saiki ve eşlerin kişisel durumları üzerine eğilinmeli, soyut bir barışma olasılığı dışında eşlerin sosyal ve kültürel durumları değerlendirilmelidir. Olayların yoğunluğu ve ağırlığı yeniden biraraya gelme ihtimalini ortadan kaldırıcı bir unsur olarak düşünülmelidir. Nihayet hakim kararında barışma olasılığının varlığını ve kendisini böyle bir inanca götüren nedenleri, Yargıtay denetimine olanak verecek açıklıkta göstermelidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, davalının evden ve eşinden vazgeçmediğini söylemesine karşılık davacının ısrarla boşanmak istediği, eşlerin yaşları ile sosyal ve ekonomik durumları gözetildiğinde aynı konutta yaşamalarının tek başına ortak hayatın yeniden kurulması olasılığını göstermediği dosyada, barışma olasılığını gösteren bir kanıt bulunmadığı için ayrılık kararını bozmuştur. Kararda, davacı mutlak bir

boşanma sebebine dayanmış olsa bile hâkimin barışma olasılığını görürse ayrılığa karar verebileceği de belirtilmiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.06.2012 · E. 2011/21651 · K. 2012/17148

Barışma olasılığı takdir edilirken eşlerin sosyal ve kültürel durumları ile fiili ayrılık süresi dikkate alınır

Boşanma davasında mahkeme boşanma yerine ayrılığa karar vermiştir. Toplanan delillere göre koca eşiyle ilgilenmemiş, şiddet içeren davranışlarda bulunmuş ve eşine hakaret etmiş; kadın da eşine hakaret etmişti. Karar temyiz edilmiştir.

> *Ayrılığa karar verilirken, eşlerin barışma ihtimali gerçekleşmeye yakın bir ciddiyette görülmeli, bunun varlığı makul suretle kabul edilecek delillerle kanıtlanmalı, böyle bir sonuç güçlü ihtimallere dayandırılmalıdır. Mahkemece barışma ihtimali takdir edilirken eşlerin sosyal ve kültürel durumları, fiili ayrılık süreleri dikkate alınmalıdır. Toplanan delillerden; davalı kocanın eşi ile ilgilenmediği, şiddet içeren davranışlarda bulunduğu ve eşine hakaret ettiği, davalı kadının ise eşine hakaret ettiği; evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı anlaşılmaktadır. Eşlerin barışma ihtimalini ve ortak hayatın yeniden kurulması olasılığına dair dosyada delil bulunmamaktadır. Bu nedenle boşanmaya karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde ayrılığa hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, barışma ihtimalinin gerçekleşmeye yakın bir ciddiyette görülmesi ve makul delillerle kanıtlanması gerektiğini, dosyada böyle bir delil bulunmadığını belirterek boşanmaya karar verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Barışma olasılığı soyut bir iyi niyet değil, delille desteklenen bir olgudur.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2018 · E. 2018/7723 · K. 2018/14816

Ortak çocuğun varlığı ve geçimsizliğin çekilmez olmadığı yönündeki genel değerlendirme ayrılık kararı için yeterli değildir

Kadın boşanma davası açmıştır. Mahkeme, boşanmayı gerektiren olaylar bulunsa da geçimsizliğin evlilik birliğini çekilmez hâle getirmediği ve ortak çocuk da gözetilerek ortak hayatın yeniden kurulabileceği gerekçesiyle ayrılığa karar vermiştir. Taraflar ayrılık kararını temyiz etmiştir.

> *Mahkemece; her ne kadar boşanmayı gerektirecek olaylar mevcut ise de taraflar arasındaki bu geçimsizliğin evlilik birliğini çekilmez hale getirmediği, müşterek çocuk da gözetilerek ortak hayatın yeniden kurulma olasılığının bulunduğu gerekçesiyle TMK 170 maddesi uyarınca ayrılık kararı verilmiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden; davalı erkeğin bağımsız konut sağlamadığı,eşinin doğumuyla ve çocukla ilgilenmediği anlaşılmaktadır. Bu duruma göre boşanmaya sebep olan olaylarda davalı erkek tam kusurludur. Somut olayda tarafların yeniden biraraya gelme ihtimali bulunmadığından kadın tarafından*

açılan davanın kabulü suretiyle boşanma kararı verilmesi grekirken TMK m. 170 gereği ayrılık kararı verilmesi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, bağımsız konut sağlamayan ve eşinin doğumuyla ve çocukla ilgilenmeyen erkeği tam kusurlu bulmuş; eşlerin yeniden bir araya gelme ihtimali bulunmadığından kadının davasının kabulüyle boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Daire aynı gerekçeyle verilen başka bir ayrılık kararını da bozmuştur.[44]

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2013 · E. 2013/17407 · K. 2013/29843

İki eş de boşanmak istiyorsa ve olasılık gösterilmemişse, 170/3'ün nasıl gerçekleştiği açıklanmadan ayrılığa karar verilemez

Kadın, kocanın kusurlu davranışlarıyla evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ileri sürerek boşanma davası açmıştır. Mahkeme iki yıl süreyle ayrılığa karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Kocanın kusurlu hareketleri ile evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı sabittir. Her iki taraf da boşanmayı istemektedir. O halde boşanmaya karar verilmesi gerekirken ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı da bulunmadığı ve Türk Medeni Kanunun 170/3. maddesindeki koşulların ne şekilde gerçekleştiği açıklanmadan ayrılığa hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kocanın kusuruyla evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı ve her iki eşin de boşanmak istediği dosyada, ortak hayatın yeniden kurulması olasılığının nasıl gerçekleştiği gerekçede açıklanmadan ayrılığa hükmedilmesini bozma sebebi saymıştır. Aynı kararda, boşanmanın eki niteliğinde olmayan ziynet alacağı için nispi harç tamamlatılması gerektiği de belirtilmiştir.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.12.2015 · E. 2015/9174 · K. 2015/23418

Boşanma davasında ayrılığa karar verilince ayrıca boşanma talebinin reddine hükmedilmez

Kadın TMK m. 166/1'e dayanarak boşanma davası açmıştır. Mahkeme ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu gerekçesiyle ayrılığa karar vermiştir; hüküm fıkrasında ayrıca boşanma talebinin reddine de hükmetmiştir. Kadın kararın tamamını, koca ise ayrılık kararı, kusur ve nafaka yönünden temyiz etmiştir.

> *Mahkeme tarafından ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu gerekçesiyle ayrılığa karar verildiğine göre, ayrıca boşanma talebinin reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı ise de, bu yön yeniden yargılamayı gerektirme-*

44 Yargıtay 2. HD, 24.05.2018, E. 2016/18276, K. 2018/6645.

diğinden hükmün bu bölümünün Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 438/7. maddesi gereğince düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, ayrılığa karar verildiğinde ayrıca "boşanma talebinin reddi" hükmü kurulmasını usul ve yasaya aykırı bulmuş; bu yanlışlık yeniden yargılama gerektirmediği için hükmü düzelterek onamıştır. Ayrılık kararı, boşanma davasında verilebilecek kararlardan biridir; aynı hükümde davanın hem kabulü hem reddi gibi çelişkili bir sonuç yer almamalıdır.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.04.2014 · E. 2013/24096 · K. 2014/7794

Ayrılık kararı verildiğinde davacının davası kabul edilmiş sayılır; yargılama giderleri ve vekâlet ücreti buna göre belirlenir

Koca boşanma davası açmıştır. Mahkeme ayrılığa karar verdi ve davalı kadın yararına vekâlet ücretine hükmetmiştir; kararı yalnız koca temyiz etmiştir.

> *Yargılama giderleri haksız çıkan taraftan alınır (HMK md. 326). Vekalet ücreti de yargılama giderlerindendir (HMK md. 323/ğ). Davacı kocanın davası kabul edildiğine göre, kendisini vekille temsil ettiren koca yararına karar tarihindeki Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi gereğince maktu vekalet ücreti takdir edilmesi gerekirken, davalı kadın lehine vekalet ücretine hükmolunması doğru olmadığı gibi, davacı tarafından yapılan diğer yargılama giderlerinin de davalıdan tahsiline karar verilmesi yerine, davacı kocanın bu giderlerden sorumlu tutulması da usul ve kanuna aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, toplanan delillerin boşanma sebeplerinden birinin varlığını kabule yeterli olmadığını, davanın reddi gerekirken ayrılığa karar verildiğini de belirtmiş; ancak bu yön davalı tarafından temyiz edilmediği için bozma sebebi yapmamıştır. Bu ayrılık kararı kesinleşmiş, süre sonunda açılan boşanma davasında Daire, ayrılık kararındaki kusur belirlemesinin kesinleştiğini ve erkek lehine usuli kazanılmış hak oluşturduğunu kabul etmiştir.[45]

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.05.2025 · E. 2024/8488 · K. 2025/4766

Karşılıklı davalarda bir davadaki boşanma hükmü kesinleşince diğer boşanma davası konusuz kalır

Karşılıklı boşanma davalarında ilk derece mahkemesi, erkeği ağır, kadını az kusurlu bularak iki davayı da kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi kadının yoksulluk nafakası talebini reddetti, tazminatları artırdı ve diğer istinaf taleplerini reddetmiştir; kadın kararı temyiz etmiştir.

45 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/4229, K. 2025/1264.

> *Buna göre evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına sebep olan olaylarda davalı karşı davacı kadın kusursuz, davacı karşı davalı erkek ise tam kusurludur. Bu durumda davacı karşı davalı erkeğin boşanma davasının kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Ne var ki kadının boşanma davasında verilen boşanma hükmü taraflarca temyiz edilmeyerek kesinleşmiş olup erkeğin boşanma davasının konusu kalmamıştır. Hal böyle olunca erkeğin boşanma davası hakkında konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına karar vermek ve haklılık durumuna göre yargılama gideri ve vekâlet ücreti konusunda karar vermek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kadına yüklenen tek kusurun erkek tarafından affedildiğini, bu nedenle kadının kusursuz, erkeğin tam kusurlu olduğunu ve erkeğin davasının kabulünün doğru olmadığını belirtmiştir. Ancak kadının davasındaki boşanma hükmü kesinleştiği için erkeğin davası konusuz kalmıştır; bu durumda karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir, yargılama gideri ve vekâlet ücreti haklılık durumuna göre belirlenir. Daire aynı sonucu başka kararlarında da uygulamıştır.[46]

14 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.09.2025 · E. 2024/128 · K. 2025/521

Boşanma hükmüne karşı kanun yoluna gidilmemişse, yalnız fer'iler ve kusur temyiz edilse bile boşanma kesinleşir

Birleştirilen karşılıklı boşanma davalarında ilk derece mahkemesi iki davayı da kabul etmiştir. Taraflar boşanma hükmüne itiraz etmeden kusur belirlemesi ve fer'iler yönünden istinaf yoluna başvurmuştur. Bölge adliye mahkemesi taraf ehliyeti yönünden eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle kararı kaldırmıştır; yeniden yapılan yargılamada erkeğin fiil ehliyetinin tam olduğu anlaşılmıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi boşanma hükmünün kesinleştiği gerekçesiyle bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Kısmi istinaf/temyiz olarak adlandırılan bu yolla taraflar; hükmün tamamını değil, kararın aleyhe olduğunu düşündükleri bir veya daha fazla kısmını kanun yoluna taşıdıkları takdirde, hükmün kanun yoluna konu edilmeyen kısmı kesinleşir. Burada kesinleşen yönler; bozma kararının kapsamı dışında kalarak usuli kazanılmış hak oluşturmasından dolayı değil, süresinde kanun yoluna başvurulmadığı için kesinleşmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul, 2021 tarihli bir kararına atıf yaparak kusur belirlemesine karşı boşanma hüküm fıkrasından bağımsız olarak kanun yoluna başvurulabileceğini hatırlatmış; bölge adliye mahkemesinin konusu kalmayan boşanma davaları hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi, kusuru belirleyip tazminat ve nafaka taleplerini karara bağlaması gerektiğini belirtmiştir. Görüşmelerde, kusur belirlemesi

46 Yargıtay 2. HD, 03.02.2025, E. 2024/3834, K. 2025/864.

istinaf edildiğinde kesinleşmiş bir boşanma hükmünden söz edilemeyeceği ileri sürülmüş, ancak bu görüş benimsenmemiştir.

15 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.12.2025 · E. 2025/464 · K. 2025/809

Boşanma kararı kesinleşmeden önce davacı, davalının açık rızasıyla davasını geri alabilir

Eşler anlaşmalı boşanma davasında boşanmıştır. Kararın tebliğinden sonra, istinaf süresi içinde, davacı davasından vazgeçtiğini bildirmiştir; davalı da aynı gün bu beyanı kabul etmiştir. İlk derece mahkemesi ek kararla davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir. Davacı, iradesinin aldatılarak sakatlandığını ileri sürmüştür; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bunun araştırılması gerektiği gerekçesiyle bozdu, bozmaya karşı direnilmiştir.

> *Böyle olunca tarafların boşanmalarına ilişkin kararın kesinleşmesinden evvel, davacının 29.12.2021 tarihli dilekçesi ile davasını geri aldığı, bu beyanın davalı tarafından da açıkça kabul edildiği gözetilerek Mahkemece verilen ek karar ile davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi isabetli olup, buna ilişkin direnme kararı onanmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Davacı, hüküm kesinleşinceye kadar, ancak davalının açık rızasıyla davasını geri alabilir ve bu durumda davanın açılmamış sayılmasına karar verilir (HMK m. 123). Davanın geri alınması bir usul işlemi olduğundan borçlar hukukundaki irade bozukluğu hükümlerine dayanılarak geri alınamaz; feragatten farklı olarak esas hakkı sona erdirmez. Kurul, "davadan vazgeçiyorum" gibi kanunda yer almayan ifadeler kullanıldığında hâkimin tarafın gerçek iradesini açıklatması gerektiğini de belirtmiştir.

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2026 · E. 2025/7420 · K. 2026/5358

Boşanma hükmü kesinleşince evlilik ve sadakat yükümlülüğü sona erer; sonradan açılan boşanma davası dinlenmez

Karşılıklı boşanma davalarında ilk derece mahkemesinin ilk kararıyla boşanma hükmü kesinleşmiştir. Kadın bundan sonra zina sebebine dayanan yeni bir boşanma davası açtı ve bu dava asıl davayla birleştirilmiştir. Mahkeme, erkeğin asıl dava açıldıktan sonra da zina eylemine devam ettiğini kusur belirlemesinde gözetmiştir; bölge adliye mahkemesi de erkeği tam kusurlu saydı. Erkek kararı temyiz etmiştir.

> *Her ne kadar Mahkemece gelen otel kayıtlarından erkeğin zina eyleminin halen devam ettiği ve bu vakıanın da erkeğe kusur olarak yüklenmesi gerektiği belirtilmişse de eşlerin evlilik birliğinin ve bu birlikten doğan sadakat yükümlülüklerinin 23.09.2020 tarihinde boşanmaya ilişkin kararın kesinleşmesi ile sona erdiği, dolayısıyla kadın eş tarafından zina hukuki sebebine dayalı davanın açıldığı tarihte tarafların birbirlerine karşı sadakat yükümlülüğünün bulunmadığı, evlilik birliği sona erdikten sonra yeniden boşanma davası açılamayacağı,*

dolayısıyla kadın eş tarafından açılan birleşen boşanma davasının kusur belirlemesi yönünden asıl davaya bir etkisi bulunmayacağı anlaşılmaktadır. Hal böyle iken Mahkemece bu husus gözetilmeden, yanılgılı değerlendirme sonucu birleşen boşanma davasında erkeğe kusur yüklenmesi kabulü doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, boşanma hükmünün kesinleşmesiyle evlilik birliğinin ve sadakat yükümlülüğünün sona erdiğini, evlilik birliği sona erdikten sonra yeniden boşanma davası açılamayacağını ve kesinleşmeden sonra açılan birleşen davanın kusur belirlemesine etkisi olmayacağını belirtmiştir. Aynı kararda, dinlenemeyecek olan birleşen davadaki daha yüksek tazminat istemine dayanılarak asıl davadaki talebi aşan maddi tazminata hükmedilmesi de HMK m. 26'ya aykırı bulunmuştur.

17 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.04.2015 · E. 2014/25959 · K. 2015/7165

Yabancı mahkemenin "ayrı yaşama" kararı TMK m. 171'deki ayrılık kararı değilse süresiz olduğu için reddedilemez

Kadın, İsviçre'deki bir bölge mahkemesinin eşlerin ayrı yaşamasına, ayrılık süresince çocuğun velayetinin kendisine verilmesine ve kendisi ile çocuk için nafakaya ilişkin kesinleşmiş kararının tanınmasını ve tenfizini istemiştir. Mahkeme, yabancı kararda ayrılık süresi belirlenmediğini, TMK m. 171'de ayrılığın bir ile üç yıl arasında süreli olarak düzenlendiğini ve süresiz ayrılık kararının Türk kamu düzenine aykırı olacağını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Tanınması istenen yabancı mahkeme ilamı incelendiğinde davanın "evliliğin korunması" davası olarak isimlendirildiği, davacı kadının talebinin de "ayrı yaşamaya müstahik ilan edilmesine" karar verilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan yargılama sonunda da "Tarafların ayrı yaşamaya müstahik ilan edilmesine, ayrılık süresince müşterek çocuğun velayetinin davacı anneye verilmesine, baba ile kişisel ilişki kurulmasına, davacı kadın ve çocuk yararına belirlenen miktarda nafaka ödenmesine" karar verildiği ve verilen bu kararın da kesinleştiği anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca dava ayrılık davası (TMK.md.171) olmayıp, ayrı yaşamakta haklı olan kadın ve çocuk yararına tedbir nafakası hükmedilmesi ile geçici olarak tedbiren velayetin davacı anneye bırakılarak baba ile kişisel ilişki kurulmasına (TMK.md. 197/1-2, 185/3, 186/3, 327/1, 329/1) ilişkindir. Karar evliliğin devamı süresince mahkemece eş ve çocuk yararına alınan önlemlere ilişkindir. Türk Medeni Kanununda da düzenlemesi bulunan ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyen kesinleşmiş yabancı mahkeme ilamıyla ilgili talebin kabulüne karar verilecek yerde, yazılı gerekçeyle ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuş, davacı - karşı davalı kadın tarafından açılan asıl dava yönünden hükmün bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, yabancı kararın "evliliğin korunması" davasında verildiğini, TMK m. 171'deki ayrılık kararı değil, evliliğin devamı sırasında eş ve çocuk

için alınan ve TMK m. 197'deki önlemlere benzeyen önlemlere ilişkin olduğunu belirterek ret kararını bozmuştur. Yabancı bir ayrılık veya ayrı yaşama kararının tanınmasında önce kararın niteliği belirlenmelidir.

18 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
S.A. Başvurusu · B. No: 2017/40199 · 08.09.2020

Boşanma kararının kesinleştirilmesi işlemleri sürüncemede bırakılırsa evlenme hakkı ihlal edilir

Başvurucu, yurt dışında yaşayan yabancı uyruklu eşine karşı açtığı davada 2003 yılında boşanma kararı almıştır. Karar eşin yaşadığı ülkede tebliğ edilemediği için yıllarca kesinleştirilemedi ve nüfus kaydı düzeltilmemiştir; başvurucunun ilanen tebligat yapılması istemleri hakkında bir değerlendirme yapılmamıştır.

> *Bu bağlamda boşanma davasında verilen kararın kesinleştirilmesine ilişkin yapılması gereken işlemlerin sürüncemede bırakıldığı ve başvurucunun ileri sürdüğü ilanen tebligat gibi esaslı hukuki çarelerin hayata geçirilmesi konusunda derece mahkemelerince gerekli özenin ve dikkatin gösterilmediği kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla boşanma davasında verilen kararın kesinleştirmesine ilişkin işlemlerde evlenme hakkının özünü zedeleyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmemesi ve işlemlerin makul bir sürede tamamlanmaması nedeniyle başvurucunun evlenme/aile kurma hakkına ilişkin devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği değerlendirilmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, on yedi yıl geçmesine rağmen kesinleştirilemeyen bir süreç bulunduğunu, ilanen tebligat gibi yasal çarelerin değerlendirilmediğini belirterek özel hayata saygı hakkı kapsamındaki evlenme hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir. Boşanma kararı kesinleşmedikçe evlilik sona ermez ve eşler yeniden evlenemez.

19 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
Özlem Şimşek Başvurusu · B. No: 2020/39810 · 20.12.2023

Usulsüz ilanen tebligat nedeniyle kesin hükmün kaldırılması, yeniden evlenen eşin aile hayatına saygı hakkını ihlal edebilir

Başvurucunun açtığı boşanma davasında, yurt dışında olduğu bildirilen davalıya adres araştırması yapılmadan ilanen tebligat yapılmıştır. Boşanma kararı kesinleşmiştir; başvurucu yeniden evlendi ve bu evlilikten çocuk sahibi olmuştur. Davalının sonradan yaptığı başvuru üzerine bölge adliye mahkemesi, tebligat usulsüz olduğu için boşanma kararını kaldırdı ve dava yeniden görülmüştür.

> *Mevcut evliliği devam ederken kesin hüküm nedeniyle sonuçlanan boşanma davasının devam etmesiyle karşı karşıya kalan başvurucu, yeni bir evliliği ve önceki evliliğine ilişkin boşanma davasını eş zamanlı olarak sürdürmek durumunda kalmıştır. Kesinleşmiş boşanma kararının kaldırılmasının mevcut evliliğinin geçerliliğini etkileyip etkilemeyeceğine ve yeniden görülen boşanma*

> *davasının nasıl sonuçlanacağına ilişkin belirsizlik sürecinin başvurucu üzerinde katlanması makul kabul edilemeyecek bir külfet oluşturduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, bu külfete mahkemenin tebligat konusundaki özensizliğinin yol açtığını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Yeniden görülen davada eşlerin boşanmasına karar verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir.

20 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
Esra Özkır Başvurusu · B. No: 2020/37863 · 27.02.2024

Kararın tamamı istinaf edilmiş ve kısmi kesinleştirme istenmemişse, boşanmanın kesinleştirilmemesi evlenme hakkını ihlal etmez

Karşılıklı boşanma davalarında ilk derece mahkemesi eşlerin boşanmasına karar vermiştir. Taraflar kararın tamamının kaldırılmasını isteyerek istinaf yoluna başvurmuştur; bölge adliye mahkemesi gerekçe eksikliği nedeniyle dosyayı geri gönderdi, yeni karara karşı yapılan istinaf başvuruları da esastan reddedilmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, ilk hükümdeki boşanma kararının istinaf edilmeden kesinleştiğini belirterek bozmuştur; boşanma kararına kesinleşme şerhi bundan sonra verilmiştir.

> *Tarafların istinaf dilekçelerinde yer alan beyanları, 6100 sayılı Kanun'da bölge adliye mahkemelerine kamu düzenine ilişkin hususları resen gözetme yetkisinin verilmiş olması ve başvurucunun mahkemeden kararın boşanma yönünden kesinleştirilmesini talep ettiğine ilişkin bir belgenin tespit edilmediği dikkate alındığında; Mahkemece kısmi kesinleştirme yapılmamasının pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği şeklinde yorumlanması kabul edilemez.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, kararın yalnız fer'ilerinin değil tamamının istinaf edildiğini, bölge adliye mahkemesinin kamu düzenine aykırılığı re'sen gözetme yetkisi bulunduğunu (HMK m. 355) ve başvurucunun kısmi kesinleştirme talep etmediğini gözeterek evlenme hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Boşanma yönünden kesinleşme isteniyorsa bunun mahkemeden açıkça talep edilmesi önemlidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 167:** Davanın konusu, boşanma veya ayrılık.
- **TMK m. 169:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 171:** Ayrılık süresi.
- **TMK m. 172:** Ayrılık süresinin bitimi.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 180:** Ayrılık hâlinde mal rejimi.

- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26, 123, 176, 297, 311 ve 355:** Taleple bağlılık, davanın geri alınması, ıslah, hüküm sonucu, feragat ve istinaf incelemesinin kapsamı.
- **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 14 ve 58:** Boşanma ve ayrılığa uygulanacak hukuk, yabancı mahkeme kararlarının tanınması.

MADDE

171 C. Karar II. Ayrılık süresi

KANUN METNİ

Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilebilir. Bu süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar.

MADDE ÖZETİ

Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilir ve süre, karar tarihinden değil, ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren işler (m. 171). Yargıtay, "karar tarihinden itibaren" verilen ayrılık kararını bu yönden düzelterek onamıştır.[1] Süre içinde evlilik ve sadakat yükümlülüğü devam eder; tedbir nafakası da ayrılık süresinin sonuna kadar sürer.[2] Süre bitince ayrılık kendiliğinden sona erer ve ortak hayat kurulmamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir (TMK m. 172).

TEMEL KAVRAMLAR

Ayrılık süresi	Ayrılık kararıyla belirlenen, bir yıldan üç yıla kadar süren ve kararın kesinleşmesiyle başlayan süre (TMK m. 171).
Kesinleşme	Kararın kanun yoluna başvurulamayacak hâle gelmesi; ayrılık süresi bu tarihte işlemeye başlar.
Kesinleşme şerhi	Mahkemenin, kararın kesinleştiğini ve kesinleşme tarihini karar üzerine yazması.
Ayrılık süresinin bitimi	Sürenin dolmasıyla ayrılık durumunun kendiliğinden sona ermesi; ortak hayat kurulmamışsa her eş boşanma davası açabilir (TMK m. 172).
Fiili ayrılık süresi	Boşanma davasının reddi kararının kesinleşmesinden itibaren işleyen ve dolduğunda evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayıldığı bir yıllık süre (TMK m. 166/4).

1 Yargıtay 2. HD, 21.02.2018, E. 2016/11933, K. 2018/2327.
2 Yargıtay 2. HD, 28.02.2012, E. 2010/20232, K. 2012/4124.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 139 uncu maddesini karşılamaktadır. Maddede ayrılık süresinin alt ve üst sınırı aynen korunmuştur. Ancak ayrılık süresinin işlemeye başladığı tarihe açıklık getirmek üzere, bu sürenin ayrılığa ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren işlemeye başladığı kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 402). Gerekçeden anlaşıldığı üzere maddenin yeni olan tek unsuru sürenin başlangıcıdır; eski Kanun sürenin ne zaman işlemeye başlayacağını açıkça göstermiyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ayrılığa bir seneden üç seneye kadar bir müddet için hükmedilir. Tayin olunan müddetin hitamında tefrik kendiliğinden nihayet bulur. Fakat karı koca bu müddet içinde barışmamışlarsa, iki taraftan her biri boşanma talebinde bulunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 139 (mülga)

Eski Kanun'un 139. maddesi hem ayrılık süresini hem de sürenin bitiminde olacakları tek maddede düzenliyordu. 4721 sayılı Kanun bu konuları ayırmış; süreyi ve başlangıcını 171. maddeye, sürenin bitimini ve sonrasında açılacak boşanma davasını 172. maddeye almıştır.

	743 sayılı Kanun m. 139	4721 sayılı Kanun m. 171
Süre	Bir seneden üç seneye kadar	Bir yıldan üç yıla kadar
Hâkimin kararı	Ayrılığa bu süre için "hükmedilir"	Ayrılığa bu süre için "karar verilebilir"
Başlangıç	Açıkça düzenlenmemişti	Ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar
Sürenin bitimi	Aynı maddede düzenlenmişti	TMK m. 172'de ayrıca düzenlenmiştir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa yargısının norm denetimi kararları arasında 171. madde hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Bir yıldan üç yıla kadar	TMK m. 171
Takdir	Sınırlar içinde, istek çerçevesinde hâkim belirler	Yargıtay 2. HD, K. 2013/6875
Yıl ve ay	Bir yıl altı ay gibi süreler mümkündür	Yargıtay 2. HD, K. 2010/18641
Başlangıç	Karar tarihi değil, kesinleşme tarihi	TMK m. 171; Yargıtay 2. HD, K. 2018/2327
Hesap	14.09.2010'da kesinleşen iki yıllık ayrılık 14.09.2012'de biter	Yargıtay 8. HD, K. 2014/2610
Tebliğ	Tebliğ edilmeyen karar kesinleşmez, süre işlemez	Yargıtay 2. HD, K. 2017/2568
Süre içinde nafaka	Tedbir nafakası ayrılık süresinin sonuna kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2012/4124; Yargıtay 2. HD, K. 2014/1126
Nafakanın niteliği	Ayrılık süresiyle sınırlı, TMK m. 197/2'ye dayanan tedbir nafakası	Yargıtay 2. HD, K. 2012/21934
Süre içinde yeni olay	Yeni olaylara dayanan dava süre dolmadan da açılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/16885
Çocuklar	Velayet ve kişisel ilişki ayrılık süresince düzenlenir	TMK m. 182/1, 336/2; Yargıtay 2. HD, K. 2011/1786
Süre bitince	Ayrılık kendiliğinden sona erer; her eş boşanma davası açabilir	TMK m. 172
Fiili ayrılık farkı	Ret kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl	TMK m. 166/4

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 139. maddesindeki bir ile üç yıllık sınırları aynen korumuş; yalnız sürenin ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren işleyeceğini açıkça düzenlemiştir. Eski Kanun'daki sürenin bitimine ilişkin hükümler ise 172. maddeye alınmıştır. 1

DİKKAT

Ayrılık süresi karar tarihinden değil, kararın kesinleşmesinden itibaren işler; bu nedenle kararın tebliği ve kesinleşme şerhi takip edilmelidir. Ayrılık süresince nafaka isteniyorsa bu açıkça talep edilmelidir; Yargıtay bu nafakanın talebe bağlı

3 Yargıtay 2. HD, 20.09.2012, E. 2012/2173, K. 2012/21934.

bir tedbir nafakası olduğunu belirtmiştir.[3] Süre bitince tedbir nafakası kendiliğinden sona erer.[4]

II. Ayrılık Ne Kadar Süreyle Verilir? (TMK m. 171, Birinci Cümle)

- **Kural:** Hâkim ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verebilir (TMK m. 171). Kanun yalnız alt ve üst sınırı gösterir; bu aralıkta sürenin ne olacağı hâkimin takdirindedir.
- **Takdir istek çerçevesinde yapılır:** Yargıtay, yalnız ayrılık istenen ve boşanma sebebinin ispatlandığı davada, istek çerçevesinde ve kanunda gösterilen alt ve üst sınır arasında takdir edilecek bir süre için ayrılığa karar verilmesi gerektiğini belirterek ret kararını bozmuştur.[5] Davacı belirli bir süre istemişse, hâkimin taleple bağlılık kuralını (HMK m. 26) gözetmesi gerekir.
- **Yıl ve ay:** Süre tam yıl olmak zorunda değildir; Yargıtay bir yıl altı ay süreli ayrılık kararını onamıştır.[6]
- **Süre hükümde açıkça yazılır:** Hüküm sonucunda taraflara tanınan haklar ve yüklenen yükümlülükler açık ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilir (HMK m. 297/2). Ayrılık kararında sürenin kendisi ve kesinleşmeden itibaren işleyeceği hüküm fıkrasında yer almalıdır.
- **Süresiz ayrılık yoktur:** Türk hukukunda ayrılık belirli bir süre için verilir ve süre bitince kendiliğinden sona erer (TMK m. 171, 172/1). Yargıtay, İsviçre'de verilen ve süre içermeyen bir ayrı yaşama kararının TMK m. 171'deki ayrılık kararı olmadığını, evliliğin devamı sırasında alınan önlemlere ilişkin olduğunu belirterek tanınması gerektiğini kabul etmiştir.[7]

III. Sürenin Başlangıcı ve Hesaplanması (TMK m. 171, İkinci Cümle)

- **Kural:** Ayrılık süresi ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar (TMK m. 171). TBMM gerekçesine göre bu cümle, eski Kanun'da açık olmayan başlangıç tarihine açıklık getirmek için eklenmiştir.
- **Karar tarihi değil, kesinleşme tarihi:** Yargıtay, eşlerin "karar tarihinden itibaren" bir yıl süreyle ayrı yaşamalarına hükmeden kararı, ayrılık kararının kesinleşmeden itibaren verilmesi gerektiğini belirterek düzeltmiş ve onamıştır.[8]

4 Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/16405, K. 2014/2610.
5 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/5709, K. 2013/6875.
6 Yargıtay 2. HD, 08.11.2010, E. 2009/16905, K. 2010/18641.
7 Yargıtay 2. HD, 09.04.2015, E. 2014/25959, K. 2015/7165.
8 Yargıtay 2. HD, 21.02.2018, E. 2016/11933, K. 2018/2327.

- **Hesap örneği:** Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 14.09.2010'da kesinleşen iki yıllık ayrılık kararında sürenin 14.09.2012'de sona erdiğini kabul etmiştir.[9] Kanun yoluna başvurulursa süre, karar kanun yolu incelemesinden geçip kesinleştiği tarihten başlar.
- **Tebliğ edilmeyen karar kesinleşmez:** Karar taraflara usulüne uygun tebliğ edilip kanun yolu süreleri dolmadıkça kesinleşmez, bu nedenle ayrılık süresi de işlemez. Yargıtay, 2012'de verilen ayrılık kararını uzun süre tebliğe çıkarmayan ve karşı taraf kararı yıllar sonra tebliğ ettirince ayrılık süresinin kısa olduğunu ileri sürerek temyiz eden davacının vekili hakkında kötüniyetli temyiz nedeniyle idari para cezasına hükmetmiştir.[10]
- **Kısmi kesinleşme:** Hukuk Genel Kurulu, boşanma hükmüne karşı kanun yoluna gidilmezse fer'iler temyiz edilse bile boşanmanın kesinleşeceğini kabul etmiştir.[11] Bu ilkeler ve kesinleşme şerhinin önemi TMK m. 170 şerhinde anlatılmıştır.

IV. Ayrılık Süresince Eşlerin Durumu

- **Evlilik devam eder:** Ayrılık kararı evliliği sona erdirmez. Yeniden evlenmek isteyen kişi önceki evliliğinin sona erdiğini ispat etmek zorunda olduğundan (TMK m. 130), ayrılık süresinde eşler yeniden evlenemez. Boşanan eşlerin birbirinin yasal mirasçısı olamayacağına ilişkin kural (TMK m. 181/1) ayrılık için öngörülmemiştir.
- **Sadakat yükümlülüğü sürer:** Yargıtay, ayrılık süresi içinde kocanın başka bir kadınla birlikte yaşadığını ileri sürerek zina ve evlilik birliğinin sarsılması sebeplerine dayanan yeni bir dava açan kadının davasının, ayrılık süresi içinde açıldığı gerekçesiyle reddedilemeyeceğini belirtmiştir.[12] Buna karşılık yeni bir kusur ispatlanmadan ve TMK m. 172'ye dayanmadan, süre dolmadan açılan dava reddedilir.[13]
- **Süre içindeki davranışlar sonradan önem taşır:** Yargıtay, ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra kadının güven sarsıcı davranışlarda bulunduğunun ispatlandığı dosyada eşleri eşit kusurlu saymış ve kadın yararına tazminata hükmedilmesini hatalı bulmuştur.[14] Boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanan olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur (TMK m. 172/3).

9 Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/16405, K. 2014/2610.
10 Yargıtay 2. HD, 09.03.2017, E. 2016/10693, K. 2017/2568.
11 Yargıtay HGK, 17.09.2025, E. 2024/128, K. 2025/521.
12 Yargıtay 2. HD, 17.06.2013, E. 2013/4922, K. 2013/16885.
13 Yargıtay 2. HD, 08.10.2018, E. 2016/24367, K. 2018/10693.
14 Yargıtay 2. HD, 17.06.2008, E. 2007/15085, K. 2008/8798.

- **Tedbir nafakası:** Yargıtay'a göre ayrılık kararı verilince tedbir nafakası kararın kesinleşmesine kadar değil, ayrılık süresinin sonuna kadar devam eder;[15] nafakayı kesinleşmeyle kaldıran hüküm de bu yönden düzeltilmiştir.[16]
- **Nafakanın niteliği:** Daire bir kararında, TMK m. 169'daki önlemlerin yalnız dava süresiyle sınırlı olduğunu, ayrılık süresi için verilecek nafakanın ayrılık süresiyle sınırlı ve TMK m. 197/2'deki talep koşuluna bağlı bir tedbir nafakası olduğunu belirtmiştir.[17] Bu nedenle ayrılık davasında ayrılık süresi için nafaka açıkça istenmelidir.
- **Çocuklar:** Yargıtay'a göre ayrılık kararı verilirken velayetin ayrılık süresince hangi eşçe kullanılacağı ve kişisel ilişki de düzenlenmelidir;[18] bu düzenleme ayrılık süresiyle sınırlı, tedbir ve geçici niteliktedir.[19] Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim velayeti eşlerden birine verebilir (TMK m. 336/2).
- **Mal rejimi:** Ayrılığa karar verilirse mahkeme, ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş mal rejiminin kaldırılmasına karar verebilir (TMK m. 180). Ayrılığın diğer sonuçları TMK m. 167 şerhinde anlatılmıştır.

V. Süre Bitince Ne Olur? (TMK m. 172)

- **Kendiliğinden sona erer:** Süre bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer; ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir (TMK m. 172/1-2). Yargıtay, kesinleşmeden itibaren işleyen bir yıllık ayrılık süresinde eşlerin bir araya gelmediği dosyada TMK m. 172'nin koşullarının gerçekleştiğini belirterek boşanmaya karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[20]
- **Nafaka da sona erer:** Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'ne göre ayrılık davasında verilen tedbir nafakası ayrılık süresinin bitiminde sona erer; süre sonrası nafaka ayrı bir davanın konusudur.[21]
- **Kesinleşen kusur bağlayıcıdır:** Yargıtay'a göre ayrılık kararındaki kusur belirlemesi temyiz edilmeden kesinleşirse, ayrılık süresi sonunda açılan boşanma davasında da bağlayıcıdır.[22] Süre sonundaki boşanma davası TMK m. 172 şerhinde ayrıntılı anlatılacaktır.

15 Yargıtay 2. HD, 28.02.2012, E. 2010/20232, K. 2012/4124.
16 Yargıtay 2. HD, 22.01.2014, E. 2013/19148, K. 2014/1126.
17 Yargıtay 2. HD, 20.09.2012, E. 2012/2173, K. 2012/21934.
18 Yargıtay 2. HD, 07.02.2011, E. 2010/23278, K. 2011/1786.
19 Yargıtay 2. HD, 17.01.2013, E. 2012/12738, K. 2013/943.
20 Yargıtay 2. HD, 16.09.2009, E. 2009/11544, K. 2009/15799.
21 Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/16405, K. 2014/2610.
22 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/4229, K. 2025/1264.

VI. Ayrılık Süresi ile Fiili Ayrılık Süresi (TMK m. 166/4)

- **İki ayrı süre:** Ayrılık süresi, ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren bir ile üç yıl arasındadır (TMK m. 171). Fiili ayrılık süresi ise boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren işler; 7532 sayılı Kanun'la bu süre bir yıla indirilmiştir (TMK m. 166/4). Anayasa Mahkemesi önceki üç yıllık süreyi iptal etmiş,[23] yeni bir yıllık süreyi ise ölçülü bulmuştur.[24]
- **Kesinleşme her ikisinde de şarttır:** Yargıtay, önceki ret kararının tebligatı usulsüz olduğu için karar kesinleşmediğinden fiili ayrılık süresinin başlamadığını kabul eden kararı onamıştır.[25]
- **Üç yıllık üst sınır bir ölçü mü?** Daire'nin 2022 ve 2025 tarihli iki kararına yazılan karşı oylarda, TMK m. 171'deki üç yıllık üst sınır ve fiili ayrılık süresinden hareketle, haklı bir sebep olmadan üç yıl ve daha uzun süre eylemli olarak ayrı yaşayan eşler bakımından evlilik birliğinin temelinden sarsıldığının kabul edilmesi gerektiği savunulmuştur; Daire çoğunluğu ise bu dosyalarda davanın reddini onamıştır.[26]

UYGULAMA NOTU

Ayrılık isteyen taraf, dilekçesinde istediği süreyi ve ayrılık süresi için nafaka, velayet ve kişisel ilişki taleplerini açıkça yazmalıdır. Kararın hüküm fıkrasında sürenin kesinleşmeden itibaren işleyeceğinin yazıldığı kontrol edilmelidir. Ayrılık süresi karar kesinleşmeden başlamadığından kararın taraflara tebliği ve kesinleşme şerhi takip edilmeli, sürenin bitiş tarihi kesinleşme tarihinden hesaplanmalıdır. Ayrılık süresinde eşlerden birinin yeni bir kusurlu davranışı olursa bu davranış belgelenmelidir; bu, hem süre içinde yeni bir dava açılabilmesi hem de süre sonundaki boşanma davasında kusur değerlendirmesi için önem taşır. Süre bitince tedbir nafakası kendiliğinden sona erer; nafaka ihtiyacı sürüyorsa ayrıca talepte bulunulması gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2013 · E. 2012/5709 · K. 2013/6875

Yalnız ayrılık istenen davada sebep ispatlanınca, kanundaki alt ve üst sınır arasında takdir edilecek bir süre için ayrılığa karar verilir

Kadının açtığı ayrılık davası ile kocanın açtığı boşanma davası birleştirilmiştir. Kocanın sebepsiz olarak ortak konutu terk ettiği ve evin giderlerine katılmadığı

23 AYM, 22.02.2024, E. 2023/116, K. 2024/56.
24 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.
25 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2023/8400, K. 2024/6697.
26 Yargıtay 2. HD, 06.04.2022, E. 2022/1726, K. 2022/3306; Yargıtay 2. HD, 24.03.2025, E. 2024/6830, K. 2025/2932.

anlaşılmıştır; mahkeme buna rağmen kadının ayrılık istemini reddetmiştir. Kadın, ayrılık davası hakkındaki hükmü temyiz etmiştir.

> *Bu halde taraflar arasında ortak hayatı temelinden sarsacak derecede ve birliğin devamına imkan bırakmayacak nitelikte bir geçimsizlik mevcut ve sabittir. Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesindeki boşanma sebebi ispatlanmıştır. O halde, istek çerçevesinde Yasada (TMK md. 171/1) gösterilen alt ve üst sınır arasında takdir edilecek bir süre ayrılığa karar verilmesi gerekirken isteğin reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ve boşanma sebebinin ispatlandığını kabul ederek, istek çerçevesinde ve TMK m. 171'de gösterilen bir ile üç yıl arasında takdir edilecek bir süre için ayrılığa karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Süre tam yıl olmak zorunda değildir; Daire, bir yıl altı ay süreli ayrılık kararlarını da onamıştır.[27]

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2018 · E. 2016/11933 · K. 2018/2327

Ayrılık süresi karar tarihinden değil, kararın kesinleşmesinden itibaren işler

Mahkeme kocanın davasını kısmen kabul ederek eşlerin karar tarihinden itibaren bir yıl süreyle ayrı yaşamalarına karar vermiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilebilir. Bu süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar. (TMK m. 171). Mahkemece davacı erkeğin davasının kısmen kabulüyle karar tarihinden itibaren bir yıl süreyle tarafların ayrı yaşamalarına karar verilmiştir. Ayrılık kararının kararın kesinleşmesinden itibaren verilmesi gerekirken karar tarihinden itibaren ayrılık kararı verilmesi doğru değil ise de bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün bu bölümünün düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir (HUMK m. 438/7).*

DEĞERLENDİRME Daire, ayrılık kararının kesinleşmeden itibaren verilmesi gerektiğini, karar tarihinden itibaren ayrılık kararı verilmesinin doğru olmadığını belirtmiş; yanlışlık yeniden yargılama gerektirmediği için hükmü düzelterek onamıştır. Hükümde ayrılık süresinin kararın kesinleşmesinden itibaren işleyeceği açıkça yazılmalıdır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2014 · E. 2013/16405 · K. 2014/2610

İki yıllık ayrılık, kararın kesinleştiği günden iki yıl sonra biter; tedbir nafakası da o gün sona erer

Ayrılık kararıyla eşlerin iki yıl süreyle ayrılığına, çocukların geçici velayetinin ayrılık süresi sona erene kadar anneye verilmesine ve anne ile çocuklar için tedbir

27 Yargıtay 2. HD, 08.11.2010, E. 2009/16905, K. 2010/18641.

nafakasına hükmedilmiştir; karar 14.09.2010'da kesinleşmiştir. Nafaka alacaklısı takip başlatmıştır. Borçlu, ayrılık süresinin 14.09.2012'de sona erdiğini ileri sürerek bu tarihten sonra nafaka tahsil edilmemesini istemiştir; icra müdürlüğü ve icra mahkemesi istemi reddetmiştir.

> *TMK'nun 169. maddesi kapsamında ayrılık davası sırasında verilen tedbir nafakası TMK'nun 172/1 maddesi göz önünde bulundurulduğunda ayrılık süresinin bitiminde sona erer. Yerleşik Yargıtay uygulamaları da bu yöndedir. (2.HD 28.02.2012 tarih 2010/20232 Esas- 2012/4124 Karar, 14.01.2013 tarih 2012/13092 Esas-2013/235 Karar, 22.01.2014 tarih 2013/19148 Esas-2014/1126 Karar sayılı ilamlarında olduğu gibi) .Yukarıda TMK'nun 172/1 maddesinde açıklandığı üzere ayrılık süresi, ayrılık ilamının kesinleşme tarihinden itibaren işlemeye başlar. Takibe konu ilam, 14.09.2010 tarihinde kesinleştiğine göre ayrılık süresi 14.09.2012 tarihinde hitam bulur.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, ayrılık davasında verilen tedbir nafakasının ayrılık süresinin bitiminde sona erdiğini, bunun yerleşik Yargıtay uygulaması olduğunu belirterek şikâyetin kabulü gerektiği sonucuna varmıştır. Daire, ayrılık süresi içinde açılan nafaka artırım davasının nafakanın süre sonrasında da devam edeceği anlamına gelmediğini belirtmiş ve süre sonrası nafakanın TMK m. 197/2 ve 329/1'e göre açılacak ayrı bir tedbir nafakası davasının konusu olabileceğine işaret etmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2017 · E. 2016/10693 · K. 2017/2568

Ayrılık kararını yıllarca tebliğe çıkarmayıp karşı taraf tebliğ ettirince süreyi kısa bularak temyiz etmek kötüniyetli sayılmıştır

Ayrılık davasında mahkeme 30.05.2012 tarihli kararla eşlerin bir yıl altı ay süreyle ayrılığına, çocukların velayetinin ayrılık süresince davacıya verilmesine ve nafakaya hükmetmiştir. Davacı kararı uzun süre tebliğe çıkarmamıştır; davalının kararı yıllar sonra tebliğ ettirmesi üzerine davacı vekili, karar tarihinden yaklaşık dört yıl sonra ayrılık süresinin kısa olduğunu ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 434. maddesi gereğince temyiz isteminin kötüniyetle yapıldığı anlaşılırsa, Yargıtayca aynı Kanunun 422. maddesi hükümleri uygulanır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 422. maddesinin 2. fıkrasının son cümlesi gereğince, kötüniyetle temyize vekil sebebiyet vermiş ise idari para cezası vekil hakkında uygulanır. Dava ayrılık (TMK m.170) davası olup mahkemece 30/05/2012 tarihli karar ile tarafların "1 yıl 6 ay süre ile ayrılıklarına, ortak çocukların velayetlerinin ayrılık süresince davacıya verilmesine, çocuklarla baba arasında kişisel ilişki kurulmasına, davacı ve ortak çocuklar için mahkemece belirlenen nafakanın davalı tarafça ödenmesine" karar verildiği, davacı tarafça, kararın aradan çok uzun zaman geçmesine karşın tebliğe çıkarılmadığı, davalı tarafın kararı yıllar sonra tebliğe çıkartması üzerine, davacı vekilince bu kez karar tarihinden yaklaşık dört yıl sonra 14/04/2016 tarihli dilekçe*

> *ile "ayrılık süresinin kısa olduğu, nafaka miktarlarının az olduğu ileri sürülerek karar temyiz edilmekle temyiz isteminin kötüniyetle yapıldığı kanaatine varıldığından, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m.434 yollamasıyla aynı Kanunun 422. maddesi uyarınca, kararı temyiz eden davacı vekilinin takdiren 2.000 TL idari para cezası ile cezalandırılması uygun bulunmuştur...*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü onamış ve temyizi kötüniyetli bularak davacı vekili hakkında idari para cezasına hükmetmiştir. Ayrılık süresi kararın kesinleşmesiyle başladığından, karar tebliğ edilip kesinleşmedikçe süre de işlemez.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2012 · E. 2010/20232 · K. 2012/4124

Ayrılık kararı verilince tedbir nafakası kararın kesinleşmesine kadar değil, ayrılık süresinin sonuna kadar sürer

Ayrılık davasında mahkeme eşlerin bir yıl süreyle ayrılığına ve davacı yararına dava tarihinden kararın kesinleşmesine kadar tedbir nafakasına hükmetmiştir. Davacı nafakanın miktarını ve ayrılık süresinde nafaka verilmemesini, davalı ise ayrılık kararını temyiz etmiştir.

> *"2-Mahkemece, ayrılık kararı verildiğine göre, davacı lehine takdir edilen tedbir nafakasının, 1 yıllık ayrılık süresinin sonuna kadar devamına karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde hükmün kesinleşmesine kadar devamına şeklinde karar tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bir yıllık ayrılık kararında tedbir nafakasının ayrılık süresinin sonuna kadar devam etmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. Kararın karşı oy yazısında, ayrılık süresi için alınacak önlemler konusunda kanunda açık bir düzenleme bulunmadığı ve TMK m. 197'deki önlemlerin kıyasen uygulanması gerektiği savunulmuştur.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2014 · E. 2013/19148 · K. 2014/1126

Tedbir nafakasını kararın kesinleşmesiyle kaldıran ayrılık kararı düzeltilir; nafaka ayrılık süresi boyunca devam eder

Boşanma davasında mahkeme eşlerin ayrılığına karar verdi ve kadın yararına hükmedilen tedbir nafakasının karar kesinleşince kaldırılmasına hükmetmiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

> *"2-Mahkemece ayrılık kararı verildiğine göre, davalı kadın yararına hükmolunan tedbir nafakasının ayrılık süresinin sonuna kadar devamına karar verilmesi gerekirken, karar kesinleşince kaldırılmasına şeklinde hüküm kurulması doğru olmamıştır. Ancak bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün bu yönden düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir (HUMK md. 438/7).*

DEĞERLENDİRME Daire, ayrılık kararı verildiğinde tedbir nafakasının ayrılık süresinin sonuna kadar devamına karar verilmesi gerektiğini belirtmiş; yanlışlık yeniden yargılama gerektirmediği için hükmü bu yönden düzelterek onamıştır. Aynı dosyada kocanın güven sarsıcı davranışları ile kadının hakaret ve tehdit içeren sözleri de kabul edilmiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.09.2012 · E. 2012/2173 · K. 2012/21934

Ayrılık süresi için verilecek nafaka, ayrılık süresiyle sınırlı ve TMK m. 197/2'deki talep koşuluna bağlı bir tedbir nafakasıdır

Kadının açtığı ayrılık davası kabul edildi ve eşlerin bir yıl süreyle ayrılığına karar verilmiştir; ancak ayrılık süresi için kadın yararına tedbir nafakası takdir edilmemiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Ayrılık davasında (TMK.md.170) Türk Medeni Kanununun 169. maddesi uyarınca hakim tarafından alınması gereken önlemler, sadece davanın devam ettiği süreyle sınırlıdır. Davacı-davalı kadının davası kabul edilip ayrılığa karar verildiğine göre, birlikte yaşamaya ara verilmesinin haklı bir sebebe dayandığı da, bu kabulün bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. O halde, ayrılık süresi içindeki bu nafakanın hukuki niteliğinin ayrılık süresiyle sınırlı Türk Medeni Kanununun 197/2. maddesindeki talep koşuluna bağlı olarak hükmedilebilecek bir tedbir nafakası olduğunun kabulü gerekir. Durum böyleyken, mahkemece tarafların bir yıl süre ile ayrılığına karar verildiği halde; ayrılık süresi için gerekli olacak şekilde davacı-davalı kadın yararına tedbir nafakası takdir edilmemesi usul ve yasaya aykırı olmuş; bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, TMK m. 169'daki önlemlerin yalnız davanın devam ettiği süreyle sınırlı olduğunu, ayrılık kararı verilmesinin birlikte yaşamaya ara verilmesinin haklı bir sebebe dayandığını da gösterdiğini belirtmiştir. Bu nedenle ayrılık süresi için nafaka TMK m. 197/2'ye dayanır ve talebe bağlıdır; talep varsa hükmedilmelidir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2013 · E. 2013/4922 · K. 2013/16885

Ayrılık süresi içinde gerçekleşen yeni olaylara dayanarak açılan boşanma davası, süre dolmadı diye reddedilemez

Eşlerin daha önceki karşılıklı boşanma davalarında on sekiz ay süreyle ayrılıklarına karar verilmişti. Kadın, ayrılık süresi içinde kocanın başka bir kadınla birlikte yaşadığını ileri sürerek zina ve evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebeplerine dayanan yeni bir boşanma davası açmıştır. Mahkeme davayı ayrılık süresi içinde açıldığı gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Kadının ayrılık kararına dayalı boşanma davası (TMK md. 172) bulunmamaktadır. Davalı-davacı kadın ayrılık süresi içerisinde kocanın başka bir bayanla birlikte yaşadığını belirterek Türk Medeni Kanununun 161. ve 166. maddeleri*

uyarınca boşanma talep ettiğine göre, delillerin toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, ayrılık süresi içinde açıldığından bahisle davanın reddi doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME Daire, kadının davasının TMK m. 172'ye değil, ayrılık süresi içinde gerçekleştiği ileri sürülen yeni olaylara ve TMK m. 161 ile 166'ya dayandığını, bu nedenle delillerin toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrılık süresi içinde evlilik ve sadakat yükümlülüğü devam eder. Buna karşılık yeni bir kusur ispatlanamadan ve TMK m. 172'ye dayanmadan, süre dolmadan açılan dava reddedilir.[28]

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2008 · E. 2007/15085 · K. 2008/8798

Ayrılık kararının kesinleşmesinden sonraki kusurlu davranışlar, süre sonunda açılan boşanma davasında kusur değerlendirmesine girer

Ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra ortak hayat kurulamadığı için kadın TMK m. 172/2'ye dayanarak boşanma davası açmıştır. Mahkeme davayı TMK m. 166/1'e göre kabul etti, kadın yararına maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Koca kararı temyiz etmiştir.

> *...a-Ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra davacı kadının güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu tanık beyanlarıyla gerçekleşmiştir. Evlilik birliğinin sona ermesinde taraflar eşit kusurludur. Eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır. b-Davacı kadının düzenli ve sabit bir geliri olduğu anlaşılmaktadır. Tarafların ekonomik durumları birbirine eşittir. Davacı kadın lehine yoksulluk nafakasına hükmolunması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra kadının güven sarsıcı davranışlarda bulunduğunun tanık beyanlarıyla gerçekleştiğini, bu nedenle eşlerin eşit kusurlu olduğunu ve eşit kusurlu eş yararına tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir. Daire, istemin TMK m. 172/2'ye dayandığı hâlde davanın 166/1'e göre kabulünü de hatalı bulmuş, ancak bu yön temyiz edilmediği için bozma sebebi yapmamıştır. Boşanmanın sonuçları düzenlenirken ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar da göz önünde tutulur (TMK m. 172/3).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.02.2011 · E. 2010/23278 · K. 2011/1786

Ayrılık kararı verilirken çocuğun ayrılık süresince kimde kalacağı ve kişisel ilişki de düzenlenmelidir

Mahkeme ayrılığa karar verdi, ancak ortak çocuğun ayrılık süresince geçici velayeti hakkında bir hüküm kurmamıştır. Karar temyiz edilmiştir.

28 Yargıtay 2. HD, 08.10.2018, E. 2016/24367, K. 2018/10693.

> *3-Ayrılık kararı verilmesi durumunda hakim, ana babanın hakları, velayetin tedbiren hangi tarafça kullanılacağı ve çocukla olan kişisel ilişkilerin düzenlenmesine de karar verir (TMK.md.182/1). Bu yön gözetilmeksizin müşterek çocuğun ayrılık süresince geçici velayeti konusunda karar verilmemesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, ayrılık kararıyla birlikte velayetin tedbiren hangi eşçe kullanılacağına ve çocukla kişisel ilişkiye karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 182/1). Bu düzenleme ayrılık süresiyle sınırlı, tedbir ve geçici niteliktedir.[29]

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.09.2009 · E. 2009/11544 · K. 2009/15799

Kesinleşmeden itibaren işleyen ayrılık süresinde ortak hayat kurulamamışsa, süre sonunda açılan boşanma davası kabul edilir

Ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık süre geçtikten sonra boşanma davası açılmıştır; mahkeme davayı kabul etmemiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Toplanan delillere göre ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren geçen bir yıllık ayrılık süresi içinde tarafların evlilik birliğini yeniden kurmak amacıyla biraraya gelmedikleri ve ortak hayatın yeniden kurulamadığı anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 172. maddesi koşulları gerçekleşmiştir. Mahkemece davanın kabulü ile boşanmaya karar verileceği yerde yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, bir yıllık ayrılık süresi içinde eşlerin evlilik birliğini yeniden kurmak amacıyla bir araya gelmediklerini ve TMK m. 172'nin koşullarının gerçekleştiğini belirterek kararı bozmuştur. Süre sonundaki boşanma davası TMK m. 172 şerhinde ayrıntılı anlatılacaktır.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2024 · E. 2023/8400 · K. 2024/6697

Usulsüz tebligat nedeniyle kesinleşmeyen ret kararından sonra 166/4'teki fiili ayrılık süresi de başlamaz

Koca, daha önce reddedilen boşanma davasının kesinleşmesinden sonra ortak hayatın kurulamadığını ileri sürerek TMK m. 166/4'e dayanan boşanma davası açmıştır. Bölge adliye mahkemesi, önceki ret kararının kadına usulüne uygun tebliğ edilmediğini ve kesinleşmediğini belirterek davayı reddetmiştir. Koca kararı temyiz etmiştir.

> *Kartal 2. Aile Mahkemesi'nin 2008/1119 E. Sayılı dosyasında gerekçeli karara ilişkin tebligatta tebligatı yapan memurun isminin bulunmadığı dolayasıyla tebligatın usulsüz olduğu ve kararın kesinleşmediği, 3 yıllık fiili ayrılık süresinin başlamadığı...*

29 Yargıtay 2. HD, 17.01.2013, E. 2012/12738, K. 2013/943.

DEĞERLENDİRME Daire, önceki karara ilişkin tebligatta tebliğ memurunun adı bulunmadığı için tebligatın usulsüz olduğunu, kararın kesinleşmediğini ve fiili ayrılık süresinin başlamadığını belirterek bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır. Ayrılık süresi için de kural aynıdır: süre ancak usulüne uygun tebliğ edilip kesinleşen karardan itibaren işler (TMK m. 171).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 167:** Davanın konusu, boşanma veya ayrılık.
- **TMK m. 169:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 170:** Boşanma veya ayrılık kararı.
- **TMK m. 172:** Ayrılık süresinin bitimi.
- **TMK m. 180:** Ayrılık hâlinde mal rejimi.
- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli iken velayet.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26 ve 297:** Taleple bağlılık ve hüküm sonucu.

MADDE

172 C. Karar III. Ayrılık süresinin bitimi

KANUN METNİ

(1) Süre bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer.
(2) Ortak hayat yeniden kurulmamışsa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.
(3) Boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur.

MADDE ÖZETİ

Ayrılık süresi bitince ayrılık kendiliğinden sona erer ve ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri, ayrılık davasında kusurlu bulunan eş de, boşanma davası açabilir (m. 172). Yargıtay, ayrılık kararı verilen önceki davada asıl kusurlu sayıldığı gerekçesiyle kadının 172'ye dayanan davasının reddedilmesini bozmuştur.[1] Boşanma için ayrılık süresi içinde ortak hayatın kurulmadığının anlaşılması yeterlidir;[2] kusur ise tazminat ve nafaka gibi sonuçlarda önem taşır ve ilk davada ispatlanan olaylar esas alınır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Ayrılık süresinin bitimi	Ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren işleyen bir ile üç yıllık sürenin dolması; ayrılık durumu bu anda kendiliğinden sona erer (TMK m. 171, 172/1).
Ortak hayatın yeniden kurulması	Eşlerin evlilik birliğini sürdürmek amacıyla yeniden bir araya gelip birlikte yaşaması; kurulmamışsa her eş boşanma davası açabilir (TMK m. 172/2).
İlk dava	Ayrılık kararıyla sonuçlanan boşanma veya ayrılık davası; bu davada ispatlanan olaylar sonraki boşanmanın sonuçlarında göz önünde tutulur (TMK m. 172/3).

1 Yargıtay 2. HD, 02.07.2013, E. 2013/1699, K. 2013/18599.
2 Yargıtay 2. HD, 16.09.2009, E. 2009/11544, K. 2009/15799.
3 Yargıtay 2. HD, 30.09.2013, E. 2013/8882, K. 2013/22351.

Ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar	Ayrılık süresi içinde eşlerin kusurlu davranışları ve ekonomik durumlarındaki değişiklikler gibi, tazminat, nafaka ve çocuklarla ilgili düzenlemeyi etkileyen olgular.
Fiili ayrılık	Reddedilen bir boşanma davasının kesinleşmesinden sonra ortak hayatın kurulamaması; 27.11.2024'ten itibaren bir yıl geçince evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır (TMK m. 166/4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 140 ıncı maddesini karşılamaktadır. Ayrılık süresi sonunda her iki eşe de, herhangi bir kayda bağlı olmaksızın boşanmaya karar verilmesini isteme hakkı tanındığından, yürürlükteki Kanunun 140 ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına gerek kalmamıştır. Üçüncü fıkra ise maddenin yeni durumuna uygun hâle getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 73*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 402). Gerekçenin kilit ifadesi "herhangi bir kayda bağlı olmaksızın" sözleridir: eski Kanun, ayrılığa yol açan olaylar yalnız boşanmayı isteyen eşin aleyhine ise onun davasını ancak diğer eş ortak hayata dönmekten kaçındığında kabul ediyordu. 4721 sayılı Kanun bu sınırı kaldırmış ve ilk davadaki kusur durumunu boşanma kararının şartı olmaktan çıkarıp boşanmanın sonuçlarını belirleyen bir unsura dönüştürmüştür.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Tayin olunan müddetin hitamında tefrik kendiliğinden nihayet bulur. Fakat karı koca bu müddet içinde barışmamışlarsa, iki taraftan her biri boşanma talebinde bulunabilir. (m. 139/2) Ayrılık hükmünde muayyen müddetin hitamında bu hükme esas olan hadiseler münhasıran talibin aleyhine bulunmadıkça karı kocadan yalnız birisi tarafından talebedilmiş olsa bile, boşanmaya hükmedilir. (m. 140/1) Bununla beraber diğer taraf müşterek hayata avdetten imtina ederse, ayrılık hükmüne esas olan hadiseler münhasıran talip aleyhine olsa bile, yine boşanmaya hükmolunur. (m. 140/2) Hüküm, ayrılık davasının muhakemesi esnasında tahakkuk eden ve ayrılıktan sonra hadis olan ahval nazara alınmak suretiyle verilir. (m. 140/3)*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 139/2 ve 140 (mülga)

Eski Kanun sürenin bitimini 139. maddenin ikinci fıkrasında, süre sonunda verilecek hükmü 140. maddede düzenliyordu. 4721 sayılı Kanun'un 172. maddesi bu iki hükmü tek maddede toplamış, 140. maddenin kusura bağlı ilk iki fıkrasını almamış ve üçüncü fıkrayı boşanmanın sonuçlarıyla sınırlamıştır.

	743 sayılı Kanun m. 139/2 ve 140	4721 sayılı Kanun m. 172
Sürenin bitimi	Ayrılık kendiliğinden sona erer	Ayrılık durumu kendiliğinden sona erer
Dava hakkı	Eşler süre içinde barışmamışsa her biri boşanma isteyebilir	Ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir

	743 sayılı Kanun m. 139/2 ve 140	4721 sayılı Kanun m. 172
Olaylar yalnız davacının aleyhineyse	Boşanmaya ancak diğer eş ortak hayata dönmekten kaçınırsa hükmolunur	Böyle bir kayıt yoktur; gerekçeye göre hak her iki eşe kayıtsız tanınmıştır
Ayrılık davasındaki ve sonraki olaylar	Hüküm bunlar dikkate alınarak verilir	Boşanmanın sonuçları düzenlenirken göz önünde tutulur

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa yargısının norm denetimi kararları arasında 172. madde hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır. Maddeyle birlikte okunan fiili ayrılık hükmündeki süre ise 7532 sayılı Kanunla 27.11.2024'ten itibaren üç yıldan bir yıla indirilmiştir (TMK m. 166/4).

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sürenin bitimi	Ayrılık durumu kendiliğinden sona erer	TMK m. 172/1
Tedbir nafakası	Ayrılık kararındaki nafaka süre bitince sona erer	Yargıtay 3. HD, K. 2011/13973; Yargıtay 8. HD, K. 2014/2610
Dava hakkı	Ortak hayat kurulmamışsa her iki eş dava açabilir	TMK m. 172/2; Yargıtay 2. HD, K. 2017/3326
Kusurlu eş	İlk davada asıl kusurlu bulunan eşin de dava hakkı vardır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/18599
İspat	Süre içinde ortak hayatın kurulmadığı ispatlanır	Yargıtay 2. HD, K. 2009/15799
Bir araya gelme	Süre bittikten sonra karı koca olarak birlikte yaşamak davanın reddine yol açar	Yargıtay 2. HD, K. 2019/11166
Nitelendirme	Dava 172'nin şartlarına göre incelenir, 166'ya göre değil	HMK m. 33; Yargıtay 2. HD, K. 2017/5258
Sonuçlar	İlk davada ispatlanan olaylar ve ayrılık süresindeki durumlar gözetilir	TMK m. 172/3; Yargıtay 2. HD, K. 2011/7259
Yoksulluk nafakası	Tam kusurlu eşe verilmez; kusursuz eşte de yoksulluk şartı aranır	TMK m. 175; Yargıtay 2. HD, K. 2024/6895
Fiili ayrılıkla ilişki	Ret kararı da varsa her iki yol birlikte kullanılabilir	TMK m. 166/4; Yargıtay 2. HD, K. 2021/10013

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 140. maddesini karşılar; ancak ayrılık süresi sonunda her iki eşe herhangi bir kayda bağlı olmaksızın boşanma isteme hakkı tanındığı için eski maddenin, kusur durumuna göre boşanmayı sınırlayan ilk iki fıkrası alınmamış, üçüncü fıkrası da yeni duruma uyarlanmıştır.

DİKKAT

TMK m. 172'ye dayanan dava ancak ayrılık süresi dolduktan sonra açılabilir; süre içinde açılan ve yeni bir kusura dayanmayan dava reddedilir.[4] Süre bittikten sonra eşler yeniden karı koca olarak yaşamaya başlarsa 172. maddeye dayanma hakkı yitirilebilir. Ayrılık kararıyla bağlanan tedbir nafakası da süre bitince sona erer; nafaka ihtiyacı sürüyorsa nafakanın yeniden istenmesi gerekir.

II. Süre Bitince Ayrılık Kendiliğinden Sona Erer (TMK m. 172/1)

- **Kural:** Ayrılık süresi bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer (TMK m. 172/1). Bunun için ayrı bir karar ya da başvuru gerekmez. Süre, ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren hesaplanır (TMK m. 171); sürenin nasıl belirlendiği ve hesaplandığı TMK m. 171 şerhinde anlatılmıştır.
- **Sona eren evlilik değil, ayrılıktır:** Süre bitince eşler hâlâ evlidir ve evliliğin genel hükümlerine bağlıdır (TMK m. 185 vd.). Evliliği sona erdirmek için eşlerden birinin boşanma davası açması gerekir; süre kendiliğinden boşanma sonucu doğurmaz.
- **Tedbir nafakası da sona erer:** Yargıtay, bir yıllık sürenin bitmesiyle ayrılık kararındaki tedbir nafakasının da sona erdiğini tespit etmiş ve süre sonrası için istenen nafakayı TMK m. 197'ye göre, nafaka isteyen eşin ayrı yaşamada haklı olup olmadığı araştırılarak incelenmesi gereken bir istem saymıştır.[5] Yargıtay 8. Hukuk Dairesi de ayrılık kararında nafakanın süre bitince kalkacağı yazılmamış olsa bile eş ve çocuklar için bağlanan tedbir nafakalarının süre bitiminde sona erdiğini belirterek, borçlunun bu tarihten sonraki tahsilata karşı şikâyetinin kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir.[6]
- **Çocuklarla ilgili düzenleme:** Ayrılık kararındaki velayet düzenlemesi ayrılık süresince geçerli, tedbir ve geçici niteliktedir.[7] Süre bittikten sonra ortak hayat kurulmamışsa hâkim velayeti eşlerden birine verebilir (TMK m. 336/2); boşanma davası açılınca dava süresince çocuklarla ilgili önlemler TMK m. 169'a göre alınır, boşanma kararıyla da velayet ve kişisel ilişki yeniden düzenlenir (TMK m. 182).

4 Yargıtay 2. HD, 08.10.2018, E. 2016/24367, K. 2018/10693.
5 Yargıtay 3. HD, 27.09.2011, E. 2011/16211, K. 2011/13973.
6 Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/16405, K. 2014/2610.
7 Yargıtay 2. HD, 17.01.2013, E. 2012/12738, K. 2013/943.

III. Ortak Hayat Kurulmamışsa Her Eş Dava Açabilir (TMK m. 172/2)

- **İki eşin de hakkıdır:** Ortak hayat yeniden kurulmamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir (TMK m. 172/2). Yargıtay, bir yıllık ayrılık kararının bitiminden sonra ortak hayatı yeniden kuramadıkları sabit olan eşlerden erkeğin karşı davasının da kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[8]
- **Kusurlu eş de dava açabilir:** Gerekçeye göre bu hak her iki eşe "herhangi bir kayda bağlı olmaksızın" tanınmıştır. Yargıtay, ayrılık kararı verilen önceki davada asıl kusurlu bulunduğu gerekçesiyle kadının 172'ye dayanan davasını reddeden kararı bozmuştur.[9] Eski Kanun'da ise ayrılığa yol açan olaylar yalnız talep edenin aleyhine ise boşanmaya ancak diğer eş ortak hayata dönmekten kaçınırsa hükmolunabiliyordu (743 s. K. m. 140).
- **Ne ispatlanır?** Ayrılık kararının kesinleştiği, sürenin dolduğu ve bu süre içinde eşlerin evlilik birliğini yeniden kurmak amacıyla bir araya gelmediği. Yargıtay, bu olgular anlaşılınca 172'nin koşullarının gerçekleştiğini ve boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[10] Bu olgular genellikle tanık beyanlarıyla ispatlanır; Yargıtay, kesinleşmeden itibaren bir yıl boyunca bir araya gelinmediği tanık beyanlarıyla sabit olan dosyada, ayrılık kararından söz ederek boşanma isteyen kadının davasının da 172 kapsamında olduğunu ve kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[11]
- **Süre dolmadan 172'ye dayanılamaz:** Yargıtay, ayrılık süresi dolmadan açılan, 172'ye dayanmayan ve diğer eşe atfedilebilecek yeni bir kusurun ispatlanamadığı davada boşanma kararı verilmesini bozmuştur.[12] Buna karşılık süre içinde ortaya çıkan yeni olaylara dayanan dava, süre dolmadan da açılabilir.[13]
- **Dava için ayrı bir süre yoktur:** Kanun, ayrılık süresi bittikten sonra 172 davasının ne zamana kadar açılacağına ilişkin bir süre öngörmemiştir. Ancak süre bittikten sonra eşler bir araya gelip karı koca olarak birlikte yaşamışsa, Yargıtay'a göre 172'ye dayanan davanın reddi gerekir.[14]
- **Bir araya gelmenin niteliği:** Her görüşme ortak hayatın kurulması sayılmaz. Yargıtay'ın onadığı bir kararda eşlerin özel günlerde çocuklar için bir araya gelmesinin, evlilik birliğini sürdürmek amacıyla bir araya gelmek kapsamına sokulamayacağı kabul edilmiştir.[15]
- **Karşılıklı davalar:** Bir eş 172'ye, diğeri evlilik birliğinin sarsılmasına dayanarak dava açabilir; Yargıtay iki davanın birlikte kabul edildiği kararları

8 Yargıtay 2. HD, 27.03.2017, E. 2015/24349, K. 2017/3326.
9 Yargıtay 2. HD, 02.07.2013, E. 2013/1699, K. 2013/18599.
10 Yargıtay 2. HD, 16.09.2009, E. 2009/11544, K. 2009/15799.
11 Yargıtay 2. HD, 03.03.2016, E. 2015/13442, K. 2016/4168.
12 Yargıtay 2. HD, 08.10.2018, E. 2016/24367, K. 2018/10693.
13 Yargıtay 2. HD, 17.06.2013, E. 2013/4922, K. 2013/16885.
14 Yargıtay 2. HD, 11.11.2019, E. 2019/7178, K. 2019/11166.
15 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/10142, K. 2024/6886.

onamıştır.[16] İki eşin de süre bitiminden sonra 172'ye dayanarak açtığı davaların kabul edildiği karar da onanmıştır.[17]

IV. Hukuki Nitelendirme ve Yanlış Madde Gösterilmesi (HMK m. 33)

- **Dava 172'ye göre incelenir:** Olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir (HMK m. 33). Yargıtay, ayrılık kararına dayanan davanın evlilik birliğinin sarsılması hükmüne göre kabul edilmesini[18] ve fiili ayrılık hükmüne göre değerlendirilmesini[19] bozma sebebi saymıştır.
- **Hâkim davayı 172 kapsamında nitelendirebilir:** Yargıtay'ın onadığı bir kararda, evlilik birliğinin sarsılmasına, olmazsa fiili ayrılığa dayanarak boşanma isteyen kocanın davası, ayrılık kararından sonra ortak hayatın kurulamamasına dayanan bir istem olarak nitelendirilmiş ve 172 uyarınca boşanmaya karar verilmiştir.[20]
- **Yalnız madde numarası yanlışsa:** Mahkeme davayı 172'nin şartlarına göre inceleyip hükümde dayanak olarak 166/1'i göstermişse Yargıtay bu hatayı sonuca etkili bulmamış ve hükmü onamıştır.[21] Bir dosyada Daire önce bozmuş,[22] ilk derece mahkemesinin gerekçesinde 172 incelemesinin de yapıldığını görünce karar düzeltme üzerine bozma kararını kaldırmıştır.[23]
- **Temyiz edilmeyen hata:** 172/2'ye dayanan davanın 166/1'e göre kabul edildiği bir dosyada Yargıtay yanlışlığa işaret etmiş, ancak bu yön temyiz edilmediği için bozma sebebi yapmamıştır.[24]
- **Yetki:** 172 davası da bir boşanma davası olduğundan yetkili mahkeme TMK m. 168'e göre belirlenir. Yargıtay, 172/2 uyarınca boşanma kararı verilen ve davalının süresi içinde yetki itirazında bulunmadığı dosyada davalının temyiz itirazlarını bu yönden yerinde görmemiştir.[25]

16 Yargıtay 2. HD, 13.06.2023, E. 2023/175, K. 2023/3109; Yargıtay 2. HD, 12.12.2019, E. 2019/4409, K. 2019/12244.
17 Yargıtay 2. HD, 17.10.2011, E. 2010/15476, K. 2011/16220.
18 Yargıtay 2. HD, 03.05.2017, E. 2016/315, K. 2017/5258.
19 Yargıtay 2. HD, 26.06.2013, E. 2013/5868, K. 2013/17958.
20 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/10142, K. 2024/6886.
21 Yargıtay 2. HD, 10.03.2011, E. 2010/3228, K. 2011/4263; Yargıtay 2. HD, 26.02.2013, E. 2012/19407, K. 2013/5078.
22 Yargıtay 2. HD, 02.05.2018, E. 2016/17833, K. 2018/5873.
23 Yargıtay 2. HD, 15.05.2019, E. 2018/5630, K. 2019/6112.
24 Yargıtay 2. HD, 17.06.2008, E. 2007/15085, K. 2008/8798.
25 Yargıtay 2. HD, 20.04.2010, E. 2009/6092, K. 2010/7843.

V. Boşanmanın Sonuçları: İlk Dava ve Ayrılık Süresi (TMK m. 172/3)

- **Kural:** Boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur (TMK m. 172/3). Kusur, boşanma kararının şartı değil; maddi ve manevi tazminat (TMK m. 174), yoksulluk nafakası (TMK m. 175) ve çocuklarla ilgili düzenleme bakımından önem taşır.
- **İlk davada ispatlanan olaylar:** Yargıtay, ayrılık kararıyla biten ilk davada kusuru ispatlanan ve ayrılık süresinde diğer eşe kusur yüklenemeyen eşi tam kusurlu saymış ve ona yoksulluk nafakası bağlanmasını bozmuştur.[26] İlk davada kocanın başka bir kadınla yaşadığı sabit olan dosyada kadın yararına maddi ve manevi tazminat,[27] ilk davada eşine fiziksel şiddet uygulandığı ispatlanan dosyada manevi tazminat verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[28]
- **Kesinleşen kusur belirlemesi:** Yargıtay'a göre ayrılık kararındaki kusur belirlemesi temyiz edilmeyip kesinleşmişse sonraki boşanma davasında lehine olan eş yararına usuli kazanılmış hak oluşturur; tam kusurlu sayılan kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemez.[29] Kesinleşen kusura göre kadının davasının kabul, erkeğin karşı davasının ret edildiği bir dosyada da Yargıtay boşanma ve kusura ilişkin itirazları yerinde görmemiştir.[30]
- **Ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar:** Sadakat yükümlülüğü süre içinde de devam eder. Yargıtay, ayrılık süresinde başka biriyle yaşamaya başlayan kocanın karşısında kadın yararına tazminat takdir edilmesini istemiş,[31] ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra güven sarsıcı davranışlarda bulunan kadını ise eşit kusurlu sayarak kadın yararına tazminata hükmedilmesini bozmuştur.[32]
- **Nafakanın kendi şartları:** Kusur tablosu lehine olan eş de yoksulluk nafakası için boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olduğunu göstermelidir. Yargıtay, emekli olan, ayrıca bir dükkâna sahip olup terzilik yapan kadın yararına bağlanan yoksulluk nafakasını bozmuştur.[33] Hukuk Genel Kurulu ise ayrılık kararıyla sonuçlanan önceki davada eşit kusurlu bulunan ve asgari ücretle çalışan kadının, süre sonundaki boşanma davasında yoksulluk nafakası isteyebileceğini kabul etmiştir.[34]

26 Yargıtay 2. HD, 30.09.2013, E. 2013/8882, K. 2013/22351.
27 Yargıtay 2. HD, 28.04.2011, E. 2010/5945, K. 2011/7259.
28 Yargıtay 2. HD, 03.12.2009, E. 2008/17296, K. 2009/20714.
29 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/4229, K. 2025/1264.
30 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2024/204, K. 2024/6895.
31 Yargıtay 2. HD, 20.04.2010, E. 2009/6092, K. 2010/7843.
32 Yargıtay 2. HD, 17.06.2008, E. 2007/15085, K. 2008/8798.
33 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2024/204, K. 2024/6895.
34 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503.

- **Tazminatın miktarı:** Yargıtay, 172 incelemesi yapılarak verilen bir boşanma kararında kadın yararına takdir edilen maddi ve manevi tazminatı az bulmuş ve hakkaniyete uygun miktarda tazminat takdiri için bozmuştur.[35]

VI. Dava Sırasında Eşlerden Biri Ölürse

- **Dava konusuz kalır, kusur tespiti yapılabilir:** Ölüm evliliği sona erdirdiği için boşanma davası konusuz kalır. Ancak ölen eşin mirasçılarından biri davaya devam eder ve diğer eşin kusuru ispatlanırsa, sağ kalan eş boşanmış eş gibi yasal mirasçılık hakkını kaybeder (TMK m. 181/2). Yargıtay, ayrılık süresinin bitiminden sonra 172'ye dayanarak açılan davada davalı eşin ölümü üzerine davanın konusuz kaldığına ve TMK m. 181 uyarınca sağ kalan davacı eşin kusurlu olmadığının tespitine ilişkin kararı onamıştır.[36]

VII. TMK m. 172 ile Fiili Ayrılık (TMK m. 166/4)

	TMK m. 172	TMK m. 166/4
Önceki karar	Kesinleşmiş ayrılık kararı	Reddedilmiş ve kesinleşmiş boşanma davası
Süre	Ayrılık kararında belirlenen bir ile üç yıl, kesinleşmeden itibaren	27.11.2024'ten itibaren bir yıl, ret kararının kesinleşmesinden itibaren
İspatlanacak olgu	Süre içinde ortak hayatın yeniden kurulmaması	Süre içinde ortak hayatın yeniden kurulamaması
Kusurun yeri	Sonuçlarda; ilk davada ispatlanan olaylar ve ayrılık süresindeki durumlar esas alınır	Sonuçlarda; ret kararı ve fiili ayrılık dönemindeki olaylar esas alınır

- **İki yol birlikte kullanılabilir:** Ayrılık kararının yanında reddedilmiş bir boşanma davası da varsa eş her iki yola birlikte dayanabilir. Yargıtay, erkeğin 172'ye ve fiili ayrılığa dayanan birleştirilmiş davalarından ikincisini reddeden kararı, fiili ayrılık koşulları da gerçekleştiği için bozmuştur.[37]
- **Kusur değerlendirmesindeki fark:** Fiili ayrılık davasında Yargıtay, reddedilen davayı açarak boşanma sebebi yaratan ve süre içinde ortak hayatı kurmaktan kaçınan eşi, diğer eşe bu dönemde bir kusur yüklenemiyorsa tamamen kusurlu saymakta;[38] ret kararını, o davanın açıldığı tarihe kadar davalının boşanmayı gerektirecek nitelikte bir kusurunun bulunmadığı yönünde kesin hüküm olarak görmektedir.[39] 172'de ise ayrılık kararı, boşanma sebebinin ispat-

35 Yargıtay 2. HD, 15.05.2019, E. 2018/5630, K. 2019/6112.
36 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2023/7004, K. 2024/4811.
37 Yargıtay 2. HD, 23.12.2021, E. 2021/9161, K. 2021/10013.
38 Yargıtay 2. HD, 22.12.2011, E. 2011/1238, K. 2011/23139.
39 Yargıtay 2. HD, 13.02.2012, E. 2011/4993, K. 2012/2499.

landığı bir davanın sonucudur; bu nedenle kusur değerlendirmesi o davada ispatlanan olaylardan başlar.

- **Açıklama ve delil imkânı:** Fiili ayrılık davasında Yargıtay, davalının kusurunun kanıtlanmasının gerekmediğini, kusurun yoksulluk nafakası ve tazminat bakımından önem taşıdığını belirtmiş; ortak hayatın yeniden kurulup kurulmadığı çekişmeli kaldığında hâkimin taraflardan açıklama istemesi ve delil bildirme imkânı tanıması gerektiğini söylemiştir.[40] Aynı yaklaşım, ortak hayatın kurulup kurulmadığının tartışıldığı 172 davaları için de yol göstericidir.
- **Anayasa Mahkemesi:** Anayasa Mahkemesi fiili ayrılıktaki önceki üç yıllık süreyi iptal etmiş,[41] 7532 sayılı Kanunla getirilen bir yıllık süreyi ise Anayasa'ya uygun bulmuştur.[42] 172'deki süre ise ayrılık kararıyla belirlenir ve bu değişiklikten etkilenmemiştir.

UYGULAMA NOTU

Ayrılık kararının kesinleşme tarihi öğrenilmeli ve kararda belirlenen süre bu tarihe eklenerek bitiş tarihi hesaplanmalıdır; 172. maddeye dayanan dava bu tarihten sonra açılmalıdır. Dilekçede ayrılık kararının mahkemesi, esas ve karar numarası, kesinleşme tarihi ve eşlerin süre içinde bir araya gelmediği açıkça yazılmalı; bunu doğrulayacak tanıklar gösterilmelidir. Ayrılık süresinde eşlerden birinin yeni kusurlu davranışları olmuşsa bunlar belgelenmelidir; bu davranışlar tazminat ve nafaka değerlendirmesinde ilk davadaki olaylarla birlikte dikkate alınır. Ayrılık kararıyla bağlanan tedbir nafakası süre bitince sona erdiğinden, boşanma davası açılırken dava süresince tedbir nafakası ve çocuklarla ilgili geçici önlem talepleri de yazılmalıdır. Süre bittikten sonra eşlerin yeniden birlikte yaşamaya başlaması hâlinde 172. maddeye dayanma imkânının ortadan kalkabileceği unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2011 · E. 2011/16211 · K. 2011/13973

Ayrılık süresi bitince tedbir nafakası da sona erer; yeni nafaka isteminde ayrı yaşamada haklılık araştırılır

Eşler hakkında bir yıllık ayrılık kararı verilmiş ve bu kararla tedbir nafakasına hükmedilmişti. Süre bittiği hâlde eşler bir araya gelmemiştir. Davacı eş, ayrı yaşamaya devam ettiklerini ve çalışmadığını belirterek tedbir nafakası istemiştir. Mahkeme, ayrılık süresi içinde davalı eşin kusurlu bir davranışının ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; davacı hükmü temyiz etmiştir.

40 Yargıtay 2. HD, 20.11.2012, E. 2012/23796, K. 2012/27641.
41 AYM, 22.02.2024, E. 2023/116, K. 2024/56.
42 AYM, 12.02.2026, E. 2025/203, K. 2026/39.

> *Davalının halen annesi ile aynı evde oturup, davacı ile bir araya gelmek için müstakil bir ev tutup davacıyı çağırmadığı iddia edildiğine göre, mahkemece; bu konuda taraflardan delilleri sorularak, davacının ayrı yaşamada haklı olup olmadığı araştırılmak suretiyle oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bir yıllık sürenin bitmesiyle ayrılık kararındaki tedbir nafakasının da sona erdiğini tespit etmiş ve yeni istemi TMK m. 197 ve devamı maddelerine dayanan bir tedbir nafakası davası olarak incelemiştir. Bu davada belirleyici olan, ayrılık süresindeki kusurun ispatı değil, nafaka isteyen eşin ayrı yaşamada haklı olup olmadığıdır. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi de ayrılık davasında verilen tedbir nafakasının ayrılık süresinin bitiminde sona erdiğini kabul etmiştir.[43] Süre bittikten sonra boşanma davası açılırsa, dava süresince nafaka TMK m. 169'a göre geçici önlem olarak istenir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.07.2013 · E. 2013/1699 · K. 2013/18599

Ayrılık davasında asıl kusurlu bulunan eş de süre bitince TMK m. 172'ye dayanarak boşanma davası açabilir

Erkeğin açtığı boşanma davasında kadın da karşı dava açarak, daha önce verilen ayrılık kararından sonra ayrılık süresi içinde ortak hayatın yeniden kurulamadığını ileri sürmüştür. Mahkeme, ayrılık kararı verilen önceki davada kadının asıl kusurlu olduğu gerekçesiyle kadının davasını reddetmiştir. Kadın hükmü iki dava yönünden temyiz etmiştir.

> *Davalı-karşı davacı kadın da, daha önceki ayrılık kararına dayanarak ayrılık süresi içinde ortak hayatın yeniden kurulamamış olması sebebiyle boşanma isteminde bulunmuştur (TMK. md. 172/2). Süre bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer. Ortak hayat yeniden kurulamamışsa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir (TMK. md.172). Davalı-karşı davacı kadının davası yönünde de kanunda yazılı şartlar gerçekleştiği halde, ayrılık kararı verilen önceki davada kadının asıl kusurlu olduğundan bahisle kadının davasının reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, TMK m. 172/2'deki "eşlerden her biri" ifadesine dayanarak, ayrılık davasında kusurlu bulunmanın süre sonunda boşanma davası açma hakkını ortadan kaldırmadığını belirtmiştir. Bu sonuç madde gerekçesiyle örtüşür: kanun koyucu, eski Kanun'un 140. maddesindeki, olaylar yalnız talep edenin aleyhine ise boşanmayı sınırlayan kaydı bilerek almamış ve dava hakkını her iki eşe kayıtsız tanımıştır. İlk davadaki kusur ise boşanmanın sonuçlarında, yani tazminat ve nafaka istemlerinde dikkate alınır (TMK m. 172/3).

43 Yargıtay 8. HD, 18.02.2014, E. 2013/16405, K. 2014/2610.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.03.2017 · E. 2015/24349 · K. 2017/3326

Süre bitiminden sonra ortak hayat kurulmamışsa iki eşin de TMK m. 172'ye dayanan davası kabul edilir

Kadının açtığı boşanma davası kabul edilmiştir; erkeğin, eşler hakkında verilen bir yıllık ayrılık kararının bitiminden sonra ortak hayatın kurulamadığına dayanan (TMK m. 172/2) karşı davası ise reddedilmiştir. Erkek hükmü iki dava yönünden temyiz etmiştir.

> *Davalı-karşı davacı erkeğin karşı davası Türk Medeni Kanununun 172/2 maddesine dayanmaktadır. Bu maddeye göre ayrılık süresinin bitiminde eşler arasında ortak hayat yeniden kurulamamışsa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bir yıllık ayrılık kararının bitiminden itibaren eşlerin ortak hayatı yeniden kuramadıklarının sabit olduğunu ve her iki eşin de TMK m. 172/2'ye göre dava açma hakkına sahip bulunduğunu belirterek erkeğin davasının da kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Aynı kararda, boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olayların ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumların göz önünde tutulması istenmiştir (TMK m. 172/3). Karşılıklı davalardan birinin 172'ye, diğerinin evlilik birliğinin sarsılmasına dayandığı dosyalarda iki davanın birlikte kabul edildiği kararlar da onanmıştır.[44]

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.09.2009 · E. 2009/11544 · K. 2009/15799

Kesinleşmeden itibaren işleyen ayrılık süresinde eşler bir araya gelmemişse TMK m. 172'nin koşulları gerçekleşmiştir

Eşler hakkında bir yıllık ayrılık kararı verilmiş ve karar kesinleşmişti. Süre sonunda açılan boşanma davasında mahkeme boşanmaya karar vermemiştir; hüküm temyiz edilmiştir.

> *Toplanan delillere göre ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren geçen bir yıllık ayrılık süresi içinde tarafların evlilik birliğini yeniden kurmak amacıyla biraraya gelmedikleri ve ortak hayatın yeniden kurulamadığı anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 172. maddesi koşulları gerçekleşmiştir. Mahkemece davanın kabulü ile boşanmaya karar verileceği yerde yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Kararın gösterdiği ölçü iki unsurludur: süre ayrılık kararının kesinleşmesinden itibaren hesaplanır (TMK m. 171) ve bu süre içinde eşler evlilik birliğini yeniden kurmak amacıyla bir araya gelmemiş olmalıdır. Bu iki unsur ispatlanınca hâkimin boşanmaya karar vermesi gerekir; Daire bunların dışında bir şart aramamıştır. Ortak hayatın ne zaman yeniden kurulmuş sayılacağı ise olaya göre belirlenir: süre bittikten sonra bir araya gelip karı koca olarak yaşayan eşlerin 172'ye dayanan davasının reddi gerektiği belirtilmiş,[45] Yargıtay'ın onadığı bir kararda ise

44 Yargıtay 2. HD, 13.06.2023, E. 2023/175, K. 2023/3109.

özel günlerde çocuklar için bir araya gelmek ortak hayatın kurulması sayılmamıştır.[46]

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.05.2017 · E. 2016/315 · K. 2017/5258

TMK m. 172'ye dayanan dava, evlilik birliğinin sarsılması hükmüne göre değil 172'nin şartlarına göre incelenir

Kadının açtığı boşanma davasında bir yıllık ayrılık kararı verilmiş ve karar 12.06.2013'te kesinleşmişti. Erkek, ayrılık kararına rağmen ortak hayatın yeniden kurulamadığını ileri sürerek TMK m. 172'ye dayanan boşanma davası açmıştır. Mahkeme davayı TMK m. 166/1 uyarınca kabul etmiştir; hükmü erkek temyiz etmiştir.

> *Dava dilekçesi ve açıklanan olaylara göre, boşanma davası Türk Medeni Kanununun 172 maddesinde yer alan sebebe dayanmaktadır. Tarafların gösterdikleri delillerin bu kapsamda değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, erkeğin davasının evlilik birliğinin sarsılması (TMK m.166/1-2) hukuksal nedenine dayalı olduğunun kabulü ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuki nitelendirme hâkime aittir (HMK m. 33); hâkim bu yetkiyi, dilekçede anlatılan olayların gerçekte dayandığı hukuki sebebi belirlemek için kullanır. 172 davasında aranan, ayrılık kararının kesinleşmesi, sürenin dolması ve bu süre içinde ortak hayatın yeniden kurulmamasıdır; davayı evlilik birliğinin sarsılmasına göre incelemek bu ölçütü değiştirir. Daire aynı gerekçeyle başka bir dosyada da bozma kararı vermiş,[47] ancak ilk derece mahkemesinin gerekçesinde 172. maddenin şartlarının da incelendiğini karar düzeltme aşamasında görünce bu bozma kararını kaldırmıştır.[48]

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.06.2013 · E. 2013/5868 · K. 2013/17958

Ayrılık kararına dayanan dava, fiili ayrılık (TMK m. 166/4) davası gibi nitelendirilemez

Davacı, daha önce verilen ayrılık kararına dayanarak ayrılık süresi içinde ortak hayatın yeniden kurulamadığını ileri sürüp boşanma davası açmıştır. Mahkeme davayı TMK m. 166/4'teki fiili ayrılık sebebine göre değerlendirerek hüküm kurmuştur; hükmü davacı temyiz etmiştir.

> *Dava Türk Medeni Kanununun 166/4. maddesinde yer alan sebebe dayalı olarak değil, daha önceki "ayrılık" kararına dayanılarak, ayrılık süresi içinde ortak hayatın yeniden kurulamamış olması sebebine (TMK. md. 172) dayalı olarak*

45 Yargıtay 2. HD, 11.11.2019, E. 2019/7178, K. 2019/11166.
46 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/10142, K. 2024/6886.
47 Yargıtay 2. HD, 02.05.2018, E. 2016/17833, K. 2018/5873.
48 Yargıtay 2. HD, 15.05.2019, E. 2018/5630, K. 2019/6112.

açılmıştır. Delillerin bu yasal çerçevede değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, hatalı nitelendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME İki yol birbirine benzer, ancak şartları farklıdır. Fiili ayrılıkta süre, reddedilen bir boşanma davasının kesinleşmesinden itibaren işler; 172'de ise ayrılık kararıyla belirlenen ve kesinleşmeyle başlayan bir ile üç yıllık süre esas alınır. Davanın hangi yola dayandığı dilekçedeki olaylardan anlaşılır ve deliller o yolun şartlarına göre değerlendirilmelidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.09.2013 · E. 2013/8882 · K. 2013/22351

İlk davada kusuru ispatlanan ve ayrılık süresinde diğer eşe kusur yüklenemeyen eş tam kusurludur; ona yoksulluk nafakası verilemez

Erkeğin açtığı boşanma davası ayrılık kararıyla sonuçlanmış, o davada kadının kusuru ispatlanmıştı. Erkek, ayrılık süresinde ortak hayatın yeniden kurulamadığını ileri sürerek boşanma davası açmıştır. Mahkeme TMK m. 172 uyarınca boşanmaya karar vermiştir; ancak erkeğin kusurunun daha fazla olduğunu kabul ederek kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Hükmü iki taraf da temyiz etmiştir.

> *Böyle bir durumda boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur. (TMK.m.172/3) Ayrılık kararı ile sonuçlanan boşanma davası davacı tarafından açılmış, o davada davalının "boşanma sebebi" oluşturan kusuru ispatlanmıştır. Buna göre, davalının eşine ve eşinin ailesine hakaret ettiği ve eşini "öldürtmekle" tehdit ettiği gerçekleşmiştir. Ayrılık süresinde de davacıya atfı kabil bir kusur ispatlanamamıştır. Gerçekleşen bu fiili ve hukuki duruma göre, boşanmaya sebep olan olaylarda davalı tamamen kusurlu olup, davacının bir kusuru bulunmamaktadır. Hal böyleyken, "davacının kusurunun, davalıdan daha fazla olduğunun" kabul edilmesi ve buna bağlı olarak tam kusurlu olan davalı yararına yoksulluk nafakası tayini doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire'ye göre ayrılık kararıyla biten ilk davada ispatlanan kusur, 172'ye dayanan boşanma davasında kusur belirlemesinin temelidir; ayrılık süresinde diğer eşe yüklenebilecek yeni bir kusur ispatlanmadıkça bu tablo değişmez. Yoksulluk nafakası kusuru daha ağır olmayan eşe verilebildiğinden (TMK m. 175) tam kusurlu eş yararına nafaka bağlanamaz. Ayrılık kararındaki kusur belirlemesi temyiz edilmeyip kesinleşmişse Daire bunu sonraki davada lehine olan eş yararına usuli kazanılmış hak olarak da kabul etmektedir.[49]

49 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/4229, K. 2025/1264.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.04.2011 · E. 2010/5945 · K. 2011/7259

İlk davada diğer eşin başka biriyle yaşadığı ispatlanmışsa, ayrılık süresinde kusuru olmayan eş maddi ve manevi tazminat alır

Kadının açtığı ilk davada boşanma sebebinin ispatlandığı kabul edilerek ayrılık kararı verilmişti. Süre sonunda erkeğin açtığı davada, Daire'nin bozma kararına uyularak boşanmaya karar verilmiştir; kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmemiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Ayrılık süresi içinde ortak hayatın yeniden kurulamamış olması sebebiyle tarafların boşanmalarına karar verilmiştir.(TMK.md.172/2) Bu durumda boşanmanın sonuçları düzenlenirken ayrılıkla sonuçlanan ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresi içinde ortaya çıkan durumlar gözönünde tutulacaktır (TMK.md.172/3) İlk dava davalı kadın tarafından açılmış ve o davada boşanma sebebinin ispatlandığı kabul edilmiştir. Buna göre davacının bir başka kadınla birlikte yaşadığı sabittir. Ayrılık süresi içinde davalıya atfı kabil bir kusur kanıtlanmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, 172/3'ün birinci unsurunu, yani ilk davada ispatlanmış olayları doğrudan kusur belirlemesine esas almış ve ayrılık süresinde kadına yüklenebilecek bir kusur bulunmadığından kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 174). Aynı kararda, boşanmanın hukuki sebebi olarak 172/2 yerine 166/1'in gösterilmesi doğru bulunmamış, ancak sonuca etkili olmadığı için bozma sebebi yapılmamıştır. Daire, 172'ye göre incelenip hüküm fıkrasında 166/1 yazılan başka kararları da aynı gerekçeyle onamıştır.[50]

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.04.2010 · E. 2009/6092 · K. 2010/7843

Ayrılık süresi içinde başka biriyle yaşamaya başlayan eş, süre sonundaki boşanmada tazminat öder

Ayrılık süresinden sonra açılan davada TMK m. 172/2 uyarınca boşanmaya karar verilmiştir. Toplanan delillerden erkeğin ayrılık süresinde başka bir kadınla yaşamaya başladığı anlaşılmıştır; mahkeme kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmemiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 172/2.maddesi uyarınca boşanmaya karar verilmesi halinde, boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar gözönünde tutulur.(TMK.md.172/son) Toplanan delillerden, davacı kocanın ayrılık süresinde başka kadınla yaşamaya başladığı anlaşılmaktadır.*

50 Yargıtay 2. HD, 26.02.2013, E. 2012/19407, K. 2013/5078; Yargıtay 2. HD, 10.03.2011, E. 2010/3228, K. 2011/4263.

DEĞERLENDİRME Karar, 172/3'ün ikinci unsurunu gösterir: sadakat yükümlülüğü ayrılık süresinde de devam ettiğinden (TMK m. 185), bu dönemdeki ağır bir kusur sonraki boşanmada tazminat ve nafaka değerlendirmesine yansır. Daire, kadının ağır ya da eşit kusurlu olmadığını ve olayların kişilik haklarına saldırı oluşturduğunu belirterek maddi ve manevi tazminat takdir edilmesini istemiştir. Aynı kararda, süresi içinde yetki itirazında bulunmayan davalının temyizdeki itirazları da yerinde görülmemiştir; 172 davası bir boşanma davası olduğundan yetkili mahkeme TMK m. 168'e göre belirlenir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2009 · E. 2008/17296 · K. 2009/20714

İlk davada eşine fiziksel şiddet uyguladığı ispatlanan eş, ayrılık süresinden sonraki boşanmada manevi tazminat öder

Eşlerin ayrı ayrı açtığı ve birleştirilen iki dava da TMK m. 172'ye dayanıyordu; mahkeme ayrılık süresi içinde ortak hayat kurulamadığı için iki davayı da kabul etmiştir. Ayrılığa ilişkin ilk davada erkeğin kusurlu davranışları ispatlanmıştı. Mahkeme kadının manevi tazminat istemini reddetmiştir; hükmü iki taraf da temyiz etmiştir.

> *Ayrılığa ilişkin ilk davada, davalı-davacı kocanın, eşine fiziki şiddet uyguladığı ve istemediğini söyleyerek eşini ailesine gönderdiği ispatlanmıştır. Ayrılık süresi içinde davacı-davalının kusuru da kanıtlanamamıştır. Bu durumda, davacı-davalı kadın yararına, kişilik haklarına saldırı nedeniyle uygun miktarda manevi tazminat (TMK.md.174/2) takdiri gerekirken, isteğin reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Manevi tazminat, boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakları saldırıya uğrayan eşe verilir (TMK m. 174/2). 172 davasında bu olaylar çoğu zaman ayrılık kararıyla biten ilk davada ispatlanmış olaylardır ve kanun bunların sonuçlar düzenlenirken göz önünde tutulmasını emreder. Tazminat isteyen eşin ayrılık süresinde kusurlu bir davranışı ispatlanırsa kusur dengesi değişebilir; bu dosyada böyle bir kusur kanıtlanmamıştır.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2008 · E. 2007/15085 · K. 2008/8798

Ayrılık kararından sonra güven sarsıcı davranışta bulunan eş eşit kusurlu sayılır; eşit kusurlu eşe tazminat verilmez

Kadın, ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra ortak hayat kurulamadığı için TMK m. 172/2 uyarınca boşanma davası açmıştır. Mahkeme davayı TMK m. 166/1'e dayanarak kabul etti ve kadın yararına maddi ve manevi tazminata ve yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Hükmü erkek kusur, tazminatlar ve yoksulluk nafakası yönünden temyiz etmiştir.

> *Ayrılık kararının kesinleşmesinden sonra davacı kadının güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu tanık beyanlarıyla gerçekleşmiştir. Evlilik birliğinin sona ermesinde taraflar eşit kusurludur. Eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME 172/3'teki "ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar" yalnız davalının değil davacının davranışlarını da kapsar; ayrılık kararı ilk davadaki kusur tablosunu dondurmaz. Daire ayrıca kadının düzenli ve sabit bir geliri bulunduğunu ve ekonomik durumların eşit olduğunu belirterek yoksulluk nafakasını da doğru bulmamıştır. Aynı kararda 172/2'ye dayanan davanın 166/1 uyarınca kabul edilmesinin yanlış olduğuna işaret edilmiş, bu yön temyiz edilmediği için bozma sebebi yapılmamıştır.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.10.2024 · E. 2024/204 · K. 2024/6895

Kesinleşen kusur 172 davasının sonucunu belirler, ama yoksulluk nafakasında yoksulluk şartı ayrıca aranır

Kadının açtığı ayrılık davasında erkek kusurlu bulunarak bir yıllık ayrılık kararı verilmiş ve karar 05.03.2020'de kesinleşmişti. Kadın 12.03.2021'de TMK m. 172/2'ye dayanarak boşanma davası açmıştır; erkek de evlilik birliğinin sarsılmasına dayanarak karşı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi kesinleşen kusur belirlemesine göre kadının davasını kabul, erkeğin davasını reddetti ve kadın yararına tazminata ve yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir; erkek temyiz etmiştir.

> *"Mahkemece kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmiş ise de; toplanan delillerden kadının emekli olduğu, ayrıca bir adet dükkana sahip olup terzilik yaptığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında kadının kendisini yoksulluktan kurtaracak düzeyde sürekli ve düzenli gelirinin bulunduğu anlaşılmaktadır. 4721 sayılı Kanun'un 175 inci maddesi koşulları somut olayda kadın yararına gerçekleşmemiştir. Hal böyle olunca kadının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, 172/2 uyarınca verilen boşanma kararına ve kusur belirlemesine yönelik diğer itirazları yerinde görmemiş, kararı yalnız yoksulluk nafakası yönünden bozmuştur. Karar, 172/3'ün kusur tablosunu belirlediğini, ancak nafakanın kendi şartlarının ayrıca aranacağını gösterir: kusursuz eş de sürekli ve düzenli geliri varsa yoksulluk nafakası alamaz (TMK m. 175). Öte yandan Hukuk Genel Kurulu, ayrılık süresinden sonra açılan bir davada asgari ücretle çalışmanın tek başına yoksulluk nafakasına engel olmadığını kabul etmiştir.[51]

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2021 · E. 2021/9161 · K. 2021/10013

Ayrılık kararının yanında reddedilmiş bir boşanma davası da varsa eş hem TMK m. 172'ye hem fiili ayrılığa dayanabilir

Erkeğin açtığı boşanma davası reddedilmiş ve bu karar 28.02.2015'te kesinleşmişti; eşler hakkında bir ayrılık kararı da bulunuyordu. Erkek 07.10.2016'da ayrılık kararından sonra ortak hayatın kurulamadığını ileri sürerek TMK m. 172'ye dayanan,

51 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503.

02.03.2018'de de fiili ayrılığa dayanan boşanma davası açmıştır; davalar birleştirilmiştir. İlk derece mahkemesi iki davayı da kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise fiili ayrılık davasını üç yıllık sürenin dolmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Hükmü iki taraf da temyiz etmiştir.

> *Bu durumda Türk Medeni Kanunu'nun 166/son maddesi koşulları gerçekleşmiştir. Davacı-davalı erkeğin TMK 166/son maddesine dayalı boşanma davasının da kabulü gerekirken, yazılı şekilde reddi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, ret kararının 28.02.2015'te kesinleştiğini ve fiili ayrılık davasının 02.03.2018'de açıldığını, bu sürede ortak hayatın kurulamadığını belirterek fiili ayrılık davasının da kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Karar, ayrılık kararı ile reddedilmiş bir boşanma davasının bir arada bulunduğu dosyalarda iki ayrı boşanma yolunun birlikte kullanılabildiğini gösterir: 172'de süre ayrılık kararının, fiili ayrılıkta reddedilen davanın kesinleşmesinden itibaren işler. Karar tarihinde fiili ayrılık süresi üç yıldı; 7532 sayılı Kanunla 27.11.2024'ten itibaren bu süre bir yıla indirilmiştir (TMK m. 166/4).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması ve fiili ayrılık.
- **TMK m. 167:** Davanın konusu, boşanma veya ayrılık.
- **TMK m. 170:** Boşanma veya ayrılık kararı.
- **TMK m. 171:** Ayrılık süresi.
- **TMK m. 173:** Boşanan kadının kişisel durumu.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 181:** Boşanan eşlerin miras hakları.
- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 197:** Ortak hayata ara verilmesi ve tedbir nafakası.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 33:** Hukuki nitelendirmenin hâkime ait olması.

MADDE

173

C. Karar

IV. Boşanan kadının kişisel durumu

KANUN METNİ

(1) Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

(2) Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

(3) Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Boşanan kadın evlenmeden önceki soyadını yeniden alır; eski eşinin soyadını kullanmaya devam etmek isterse bunda menfaati bulunduğunu ve eski eşe zarar vermeyeceğini ispatlayarak hâkimden izin almalıdır (m. 173). Yargıtay, iş ve sosyal yaşamında eski eşinin soyadıyla tanınan kadının bu soyadını kullanmakta menfaati bulunduğunu belirterek ret kararını bozmuştur.[1] Koşullar değişirse eski eş iznin kaldırılmasını isteyebilir; Anayasa Mahkemesine göre izin alan kadın da iznin kaldırılmasını isteyebilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlenmeden önceki soyadı	Kadının son evliliğinden hemen önce taşıdığı soyadı; kadın ilk kez evlenmişse bekârlık soyadı, dul iken evlenmişse dulluk soyadıdır (TMK m. 173/1).
Dulluk soyadı	Eşi ölen kadının taşıdığı, ölen eşinin soyadı; dul iken evlenip boşanan kadın bu soyadına döner, isterse hâkimden bekârlık soyadı için izin ister.

1 Yargıtay 2. HD, 27.05.2013, E. 2012/20089, K. 2013/14380.
2 AYM, 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32.

Soyadı kullanma izni	Boşanan kadının eski eşinin soyadını taşımaya devam etmesi için hâkimin verdiği izin; menfaat ve eski eşe zarar vermeme şartına bağlıdır (TMK m. 173/2).
İznin kaldırılması	Koşulların değişmesi hâlinde verilen iznin mahkeme kararıyla sona erdirilmesi (TMK m. 173/3).
Kişisel durum	Evlenmeyle kazanılan ve boşanmayla kaybedilmeyen hukuki durum; örneğin evlenmeyle kazanılan erginlik (TMK m. 11/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 141 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin birinci fıkrası 3678 sayılı Yasa ile değiştirilmiş, eski maddede boşanan kadının evlenmeden önceki soyadını alabilmesi olanağı kaldırılmış, boşanan kadının ancak ve ancak bekârlık soyadını alabileceği kabul edilmiştir. Bu değişiklik isabetli bulunmamıştır. Boşanan kadının bekârlık soyadı yerine, evlenmeden önceki soyadını kullanmasında yararı bulunabilir. Örneğin; dul iken evlenen ve daha sonra boşanan kadın dulluk soyadını yani evlenmeden önceki soyadını almakta yarar sahibi olabilir. Zira dul kalmasına yol açan evlilikten doğan çocuklarının soyadı ile aynı soyadını taşımak isteyebilir. 3678 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik, boşanan kadın için bu olanağı kaldırmış, kadının daima bekârlık soyadını alması zorunluluğunu getirmiştir. Bu nedenle yapılan değişiklikle bu maddenin 3678 sayılı Yasa ile değiştirilmeden önceki şekline dönülmüştür. Kadının dulluk soyadına dönmesi kuralı kabul edilmiş, ancak dilerse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin isteyebileceği istisnası öngörülmüştür. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında 3678 sayılı Yasa ile getirilen hükümler korunmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 74*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 402). Gerekçeden iki sonuç çıkar: birinci fıkrada esas kural "evlenmeden önceki soyadı"dır ve dul iken evlenen kadın için bu, dulluk soyadıdır; ikinci ve üçüncü fıkralardaki izin ve iznin kaldırılması kuralları ise 1990'dan beri aynıdır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanan kadın evlenme ile kazandığı kişisel durumu korur, ancak; bekarlık soyadını yeniden alır. Şayet boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği sabit olursa, talebi üzerine hakim, kocasının soyadını taşımasına izin verir. Koca, şartların değişmesi halinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 141 (3678 sayılı Kanunla değişik, mülga)

	743 sayılı Kanun m. 141 (1990 metni)	4721 sayılı Kanun m. 173
Boşanınca alınan soyadı	Her durumda bekârlık soyadı	Evlenmeden önceki soyadı; dul iken evlenen kadın için dulluk soyadı
Dul iken evlenen kadın	Bekârlık soyadına döner	Dulluk soyadına döner, isterse hâkimden bekârlık soyadı için izin ister

	743 sayılı Kanun m. 141 (1990 metni)	4721 sayılı Kanun m. 173
Boşandığı kocanın soyadı	Menfaat ve kocaya zarar vermeme şartıyla hâkim izni	Aynı
İznin kaldırılması	Şartlar değişirse koca isteyebilir	Koşullar değişirse koca isteyebilir

Değişiklik durumu

Madde metni yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, iznin kaldırılmasını isteme hakkını kocaya tanıyan son fıkrayı Anayasa'ya aykırı bulmamış; bunu yaparken, izin alan kadının da koşulların değişmesi, menfaatinin kalmaması veya haklı nedenlerin varlığı hâlinde iznin kaldırılmasını isteyebileceğini belirtmiştir.[3] Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 2017'de eklenen ek 3. maddesine göre boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadın, yazılı başvuruyla nüfus müdürlüğünde evlenmeden önceki soyadına dönebilir. TMK m. 187'nin iptalinden sonra mevzuat.gov.tr'deki güncel metinde 187. madde yalnız iptal notuyla yer almaktadır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
01.03.2012	"Koca" sözcüğüne yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2012/32
19.10.2017	Kendi soyadına nüfus müdürlüğünde dönme imkânı getirildi	5490 s. K. ek m. 3 (7039 s. K.)
28.01.2024	Kadının evlenince kocasının soyadını almasına ilişkin kuralın iptali yürürlüğe girdi	AYM, K. 2023/38

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kişisel durum	Evlenmeyle kazanılan kişisel durum korunur	TMK m. 173/1
Soyadı	Evlenmeden önceki soyadı yeniden alınır	TMK m. 173/1
Dul iken evlenen kadın	Dulluk soyadına döner; isterse bekârlık soyadı için hâkimden izin ister	TMK m. 173/1; Yargıtay 2. HD, K. 2007/1666
İzin şartları	Menfaat ve eski eşe zarar vermeme, ispat kadında	TMK m. 173/2; Yargıtay 2. HD, K. 2008/8519

3 AYM, 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32.

Konu	Kural	Dayanak
Menfaat	İş ve sosyal yaşamda bu soyadla tanınmak	Yargıtay 2. HD, K. 2013/14380
İznin biçimi	Bekârlık soyadıyla birlikte de kullanılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/12061
Dava	Peşin harçla açılmış dava veya karşı dava gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2008/6010
Taraf ve görev	Eski eşe karşı, aile mahkemesinde	Yargıtay 2. HD, K. 2010/1986; Yargıtay 2. HD, K. 2009/5190
Süre	TMK m. 178'deki bir yıllık zamanaşımı, ileri sürülürse	Yargıtay 2. HD, K. 2010/8744
İznin kaldırılması	Koşullar değişirse eski eş, Anayasa Mahkemesine göre kadın da isteyebilir	TMK m. 173/3; AYM, K. 2012/32
Nüfus müdürlüğü	İzinli kadın yazılı başvuruyla önceki soyadına dönebilir	5490 s. K. ek m. 3

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 141. maddesini karşılar; 1990'da getirilen "boşanan kadın her durumda bekârlık soyadını alır" kuralı isabetli bulunmamış, dul iken evlenen kadının dulluk soyadına dönebilmesi için "evlenmeden önceki soyadı" ölçütüne dönülmüş, izin ve iznin kaldırılmasına ilişkin kurallar ise korunmuştur. 1

DİKKAT

Eski eşinin soyadını kullanmaya devam etmek isteyen kadın, bunu boşanma dilekçesinde ya da karşı davada harcını yatırarak açıkça istemelidir; yargılama sırasında verilen bir dilekçe dava sayılmaz.[4] Boşanmadan sonra ayrı dava açılacaksa TMK m. 178'deki bir yıllık süre gözetilmelidir. Menfaatin iş ve sosyal çevreden tanıklar, bu soyadla düzenlenmiş belgeler ve mesleki kayıtlarla ispatlanması gerekir.

II. Boşanınca Kadının Soyadı ve Kişisel Durumu (TMK m. 173/1)

- **Kural:** Boşanma hâlinde kadın evlenmeyle kazandığı kişisel durumunu korur, ancak evlenmeden önceki soyadını yeniden alır (TMK m. 173/1). Bunun için ayrı bir dava gerekmez; soyadı değişikliği boşanma kararının kesinleşmesinin sonucudur. Kesinleşmenin nasıl gerçekleştiği TMK m. 170 şerhinde anlatılmıştır.
- **Korunan kişisel durum:** Evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11/2); kanun boşanan kadının evlenmeyle kazandığı kişisel durumunu koruduğundan bu

4 Yargıtay 2. HD, 29.04.2008, E. 2007/8071, K. 2008/6010.

sonuç boşanmayla ortadan kalkmaz. Kayın hısımlığı da kendisini meydana getiren evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz (TMK m. 18/2).

- **"Evlenmeden önceki" soyadı:** Ölçüt bekârlık soyadı değil, son evlilikten hemen önce taşınan soyadıdır. TBMM gerekçesine göre bu ifade, dul iken evlenen kadının dul kalmasına yol açan evlilikten doğan çocuklarıyla aynı soyadını taşıyabilmesi için bilerek seçilmiştir.
- **Dul iken evlenen kadın:** Boşanınca dulluk soyadına döner; isterse hâkimden bekârlık soyadını taşımak için izin ister (TMK m. 173/1). Yargıtay, dul olarak evlenen kadının boşanma üzerine bekârlık soyadı için açtığı davada aile mahkemesinin görevli olduğunu kabul etmiştir.[5] 2002'den önce boşanmış olup sonradan dulluk soyadına dönmek isteyen kadının istemini de Daire çoğunluğu 173 kapsamında görmüş ve esastan incelenmesini istemiştir.[6]
- **Evlenirken soyadı değişmemişse:** Kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağına ilişkin TMK m. 187'nin birinci cümlesi Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve iptal 28.01.2024'te yürürlüğe girmiştir.[7] Evlenirken soyadı değişmemiş bir kadın bakımından boşanma soyadında bir değişiklik doğurmaz; 173'ün soyadına ilişkin hükümleri evlilikte eşinin soyadını taşıyan kadın için önem taşır.

III. Eski Eşin Soyadını Kullanma İzni (TMK m. 173/2)

- **İki şart:** Kadının eski eşinin soyadını kullanmakta menfaati bulunmalı ve bu kullanım eski eşe zarar vermemelidir; ikisini de kadın ispatlar (TMK m. 173/2). Yargıtay, bu konuda bir kanıt getirilmeden ve yalnız boşanma dosyasındaki olgulara dayanılarak verilen izni bozmuştur.[8]
- **Hükmün amacı:** Yargıtay'a göre bu hükmün amacı kadının sosyal durumunu korumaktır; kadın evlilik soyadıyla tanınmış ve isim yapmışsa menfaatin kabulü gerekir.[9] Aynı ölçüye göre menfaatin kanıtlanamadığı bir dosyada verilen izin bozulmuştur.[10]
- **Menfaati gösteren olgular:** İş ve sosyal yaşamda bu soyadla tanınmak, mesleğini veya sanatını bu soyadla icra etmek, uzun bir evlilik boyunca bu soyadla düzenlenmiş kayıt ve belgeler ile tanık beyanları kararlarda dikkate alınmaktadır. Yargıtay, 1988'de evlenip 2019'da yurt dışında boşanan kadın bakımından evlilik süresini ve tanık beyanlarını yeterli bularak ret kararını bozmuş,[11] sosyal

5 Yargıtay 2. HD, 27.03.2007, E. 2006/13735, K. 2007/4968.
6 Yargıtay 2. HD, 12.02.2007, E. 2006/11282, K. 2007/1666.
7 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
8 Yargıtay 2. HD, 12.06.2008, E. 2007/10296, K. 2008/8519.
9 Yargıtay 2. HD, 27.05.2013, E. 2012/20089, K. 2013/14380.
10 Yargıtay 2. HD, 27.04.2009, E. 2008/2180, K. 2009/8029.
11 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/7895, K. 2023/5815.

yaşamında bu soyadla tanınan ve belgeleri bu soyadla düzenlenen yabancı uyruklu kadının istemini reddeden kararı da bozmuştur.[12]

- **Yetmeyen olgular:** Belgelerin değiştirilmesinin zahmeti tek başına yeterli görülmemiştir; Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, bu külfete dayanan ve menfaatini ispatlayamayan çifte vatandaş kadının davasını reddetmiştir.[13] Uzun süre kullanımın tek başına yeterli olup olmadığı tartışmalıdır; Daire'nin onadığı bir karara yazılan karşı oyda, kırk yıllık kullanımın ve resmî işlemlerin emekli bir öğretmen için menfaat sayılamayacağı savunulmuştur.[14]
- **Eski eşin tutumu:** Eski eşin karşı çıkması izni kendiliğinden engellemez.[15] Eski eş davayı kabul ederse, Yargıtay'a göre istemin kabulüne karar verilmelidir.[16]
- **Çift soyadı:** Yargıtay, boşanan kadının bekârlık soyadıyla birlikte eski eşinin soyadını kullanmasına izin veren kararı hukuka uygun bulmuştur.[17]
- **Süreli veya koşullu izin:** Anlaşmalı boşanma protokolüyle izin belirli bir süreye bağlanabilir; ancak Yargıtay'a göre süre dolunca izin kendiliğinden kalkmaz, kaldırılması için hâkim kararı gerekir.[18]

IV. İzin Davasının Usulü, Yetkili Mahkeme, Davalı ve Süre

- **Boşanma davasıyla birlikte veya sonra:** Yargıtay'a göre izin, boşanma gerçekleştikten sonra açılacak ayrı bir davada verilebileceği gibi, talep hâlinde boşanma davası içinde boşanma kararıyla birlikte de verilebilir.[19]
- **Harç ve usulüne uygun dava:** İzin istemi boşanmanın eki değildir ve peşin maktu harca tabidir; yargılama sırasında dilekçe verip harç yatırmak isteğe dava niteliği kazandırmaz.[20] Davalı kadın da istemini karşı dava olarak açmalıdır.[21]
- **Kime karşı:** Dava, soyadı kullanılacak eski eşe karşı açılır; Yargıtay'a göre eski eşin duruşmada onay vermesi onu davanın tarafı yapmaz.[22] Eski eş ölmüşse, kadının önceki soyadına dönmek için mirasçılara karşı açtığı davayı sıfat yokluğundan reddeden karar Daire çoğunluğunca bozulmuştur.[23]
- **Görevli mahkeme:** 173'ten doğan davalara aile mahkemesi bakar. Yargıtay, izin davasını esastan inceleyen asliye hukuk mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerektiğini belirtmiş;[24] nüfus müdürlüğüne karşı "soyadı düzeltme"

12 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/7907, K. 2023/5501.
13 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2024/1729, K. 2024/3032.
14 Yargıtay 2. HD, 04.11.2014, E. 2014/13715, K. 2014/21555.
15 Yargıtay 2. HD, 30.11.2023, E. 2023/7895, K. 2023/5815.
16 Yargıtay 2. HD, 03.05.2010, E. 2009/5222, K. 2010/8744.
17 Yargıtay 2. HD, 09.06.2015, E. 2015/8508, K. 2015/12061.
18 Yargıtay 2. HD, 31.10.2011, E. 2010/15105, K. 2011/17697.
19 Yargıtay 2. HD, 31.10.2011, E. 2010/15105, K. 2011/17697.
20 Yargıtay 2. HD, 29.04.2008, E. 2007/8071, K. 2008/6010.
21 Yargıtay 2. HD, 23.05.2006, E. 2005/19843, K. 2006/8132.
22 Yargıtay 2. HD, 08.02.2010, E. 2009/11810, K. 2010/1986.
23 Yargıtay 2. HD, 05.10.2009, E. 2008/11096, K. 2009/16625.
24 Yargıtay 2. HD, 02.06.2008, E. 2007/9715, K. 2008/7706.

olarak açılan davanın da gerçekte 173'e dayanan bir izin davası olduğunu kabul etmiştir.[25] Buna karşılık 173'e dayanmayan nüfus kaydı düzeltme davaları asliye hukuk mahkemesinde görülür.[26]

- **Yargılama usulü:** Yargıtay, iznin kaldırılması davasının yazılı yargılama usulüne tabi olduğunu, dilekçeler teatisi ve ön inceleme yapılmadan karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[27]
- **Süre:** Boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178). Anayasa Mahkemesi de izin isteminin boşanma davasıyla birlikte veya kesinleşmeden itibaren bir yıl içinde yapılması gerektiğini belirtmiştir.[28] Yargıtay'a göre bu süre zamanaşımıdır ve davalı ileri sürmedikçe hâkim kendiliğinden dikkate alamaz.[29]

V. İznin Kaldırılması (TMK m. 173/3)

- **Kural:** Koca, koşulların değişmesi hâlinde iznin kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 173/3). Yargıtay, izin aldıktan sonra başka biriyle fiilen birlikte yaşamaya başlayan ve ondan çocuk sahibi olan kadının izninin kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.[30] Davranışlarıyla eski eşine zarar verdiği ve menfaatinin kalmadığı kabul edilen kadının izninin kaldırılmasına ilişkin karar da onanmıştır.[31]
- **Kaldırma sebebi sayılmayanlar:** Eski eşin nafaka ve tazminat alacakları için icra takibi yapması veya dava açması anayasal bir hak olarak görülmüş, kadının zaman zaman bekârlık soyadını kullanması da menfaatin ortadan kalktığı anlamına gelmemiştir.[32] Yeni bir ilişkisi bulunduğu ileri sürülen ve 26 yıllık evliliğin ardından iş ve sosyal yaşamını bu soyadla sürdüren kadının iznini kaldıran ilk derece kararını kaldırarak davayı reddeden bölge adliye mahkemesi kararı da onanmıştır.[33]
- **Kadın da isteyebilir:** Yargıtay'ın 2009-2010 yıllarında oyçokluğuyla verdiği kararlarda kadının iznin kaldırılması istemi 173 kapsamında görülmüş ve aile mahkemesinin görevine bırakılmıştır.[34] Anayasa Mahkemesi de izin alan kadının koşulların değişmesi, menfaatinin kalmaması veya haklı nedenlerin varlığı hâlinde iznin kaldırılmasını isteyebileceğini belirtmiştir.[35]

25 Yargıtay 2. HD, 23.03.2009, E. 2008/18445, K. 2009/5190.
26 Yargıtay 2. HD, 22.06.2011, E. 2010/9036, K. 2011/11149.
27 Yargıtay 2. HD, 14.04.2014, E. 2014/1283, K. 2014/8948.
28 AYM, 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32.
29 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2007/21111, K. 2009/5643.
30 Yargıtay 2. HD, 04.10.2022, E. 2022/8087, K. 2022/7712.
31 Yargıtay 2. HD, 04.03.2024, E. 2024/152, K. 2024/1428.
32 Yargıtay 2. HD, 18.05.2023, E. 2023/1717, K. 2023/2461.
33 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/4704, K. 2024/7899.
34 Yargıtay 2. HD, 27.04.2010, E. 2009/4986, K. 2010/8392.
35 AYM, 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32.

- **Nüfus müdürlüğü yolu:** 2017'den beri boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadın, yazılı talepte bulunarak nüfus müdürlüğünde evlenmeden önceki soyadına dönebilir (5490 s. K. ek m. 3/1-a). Bu yol yalnız kadının kendi soyadına dönmesi içindir; eski eşin iznin kaldırılmasını istemesi için dava açması gerekir.

VI. Anayasa Mahkemesi ve Kadının Soyadı

- **173/3 Anayasa'ya uygun:** Anayasa Mahkemesi, iznin kaldırılmasını isteme hakkını kocaya tanıyan son fıkranın eşitlik ilkesine ve hak arama hürriyetine aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir.[36]
- **TMK m. 187'nin iptali:** Anayasa Mahkemesi, kadının evlenmekle kocasının soyadını almasını öngören kuralı oyçokluğuyla iptal etmiş ve iptalin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.[37] Karar 28.04.2023'te yayımlandığından iptal 28.01.2024'te yürürlüğe girmiştir.

VII. Boşandıktan Sonra Çocukların Soyadı

- **Kural:** 173 yalnız kadının soyadını düzenler; ana ve babası evli olan çocuk ailenin soyadını taşır (TMK m. 321). Yargıtay'a göre anne ve baba boşanıp velayet anneye verilse de çocuk kanun gereği babasının soyadını kullanmaya devam eder; annenin, çocuğun kendi soyadını kullanması için açtığı dava aile mahkemesinde görülür ve baba davaya dahil edilmelidir.[38]
- **Anayasa Mahkemesi:** Boşanmada çocuk anaya bırakılsa bile babanın seçtiği soyadını alacağını öngören Soyadı Kanunu hükmü iptal edilmiştir.[39] Anayasa Mahkemesi, velayeti kendisine verilen annenin çocuğun soyadını kendi soyadıyla değiştirme istemini reddeden karar nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[40]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Eski eşin soyadını kullanmaya devam etme istemi boşanma dilekçesinde veya karşı dava olarak, harcı yatırılarak ileri sürülmelidir; boşanmadan sonra ayrı dava açılacaksa kesinleşmeden itibaren bir yıl geçirilmemelidir. Dava eski eşe karşı aile mahkemesinde açılır. Menfaat; iş ve sosyal çevreden tanıklar, bu soyadla düzen-

36 AYM, 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32.
37 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
38 Yargıtay 2. HD, 02.07.2024, E. 2024/5179, K. 2024/5210.
39 AYM, 08.12.2011, E. 2010/119, K. 2011/165.
40 AYM, *Hayriye Özdemir* Başvurusu, B. No: 2013/3434, 25.06.2015.

lenmiş diploma, ruhsat, banka ve sosyal güvenlik kayıtları, eser ve yayınlarla ispatlanabilir. İzin alan kadının sonradan kendi soyadına dönmek istemesi hâlinde nüfus müdürlüğüne yazılı başvuru yeterlidir. İznin kaldırılmasını isteyen eski eşin, izin verildiği tarihten sonra koşulların değiştiğini somut delillerle göstermesi gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2007 · E. 2006/11282 · K. 2007/1666

Dul iken evlenip boşanan kadının dulluk soyadına dönme istemi TMK m. 173'ten kaynaklanır ve esastan incelenmelidir

Davanın türü "dulluk soyadını kullanmaya izin" olarak gösterilmişti. Karşı oy yazısında anlatıldığına göre davacı, ilk eşinin ölümünden sonra yeniden evlenmiş, bu evlilik 2000 yılında boşanmayla sona ermiş ve davacı dulluk soyadına dönmek istemişti. Yerel mahkeme istemi idari işlem niteliğinde görerek reddetmiştir; hükmü davacı temyiz etmiştir.

> *Dava, Türk Medeni Kanununun 173 ncü maddesinden kaynaklanmaktadır. Davacı ölen kocasının soyadını taşımasına izin verilmesini talep etmiştir. Taraflardan delilleri sorulup, toplanması değerlendirilmesi ve sonucu itibarı ile karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar oyçokluğuyla verilmiştir. Daire çoğunluğu istemi TMK m. 173 kapsamında görmüş ve delillerin toplanarak esastan karar verilmesini istemiştir. Karşı oylardan biri hükmün onanması gerektiğini, diğeri ise istemin 173 kapsamında olmadığını ve nüfus kaydının düzeltilmesi davası olarak asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğini savunmuştur. Kanunun kuralı açıktır: boşanan kadın evlenmeden önceki soyadını alır; dul iken evlenmişse bu, dulluk soyadıdır ve kadın isterse hâkimden bekârlık soyadını taşımak için izin ister (TMK m. 173/1). Dul olarak evlenen kadının boşanma üzerine bekârlık soyadı için açtığı davada aile mahkemesinin görevli olduğu da kabul edilmiştir.[41]

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.05.2013 · E. 2012/20089 · K. 2013/14380

İş ve sosyal yaşamında eski eşinin soyadıyla tanınan kadının bu soyadını kullanmakta menfaati vardır

Kadın, boşandığı eşinin soyadını kullanmaya devam etmek için izin istemiştir. Mahkeme, bu soyadının kullanılmasının davalıya zarar vermediğini kabul ettiği hâlde istemi reddetmiştir; hüküm temyiz edilmiştir.

41 Yargıtay 2. HD, 27.03.2007, E. 2006/13735, K. 2007/4968.

> *Boşanan kadının, evliliğin sona ermesinden sonra kocasının soyadını taşımasına imkan tanıyan bu hükmün amacı, kadının sosyal durumunu korumasını sağlamaktır. Bir başka ifade ile kadın evlilik soyadı ile tanınmış ve isim yapmış ise kocanın soyadını kullanmakta menfaati olduğunun kabulü gerekir. Toplanan delillerden mahkemenin de kabulünde olduğu üzere davacının boşandığı kocasının soyadını kullanmasının davalıya bir zarar vermediği, davacının iş ve sosyal yaşamında kocasının soyadıyla tanınıp bilindiği, bu nedenle kocanın soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu anlaşılmakla isteğin kabulü yerine yazılı şekilde reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, 173/2'nin amacını kadının sosyal durumunu korumak olarak açıklamış ve kadın evlilik soyadıyla tanınmış ve isim yapmışsa menfaatin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Menfaat ve zarar yokluğu birlikte aranır; ikisi de ispatlanınca hâkim izin verir. Aynı ölçü başka kararlarda da tekrarlanmış; menfaatin kanıtlanamadığı bir dosyada ise istemin kabulü bozulmuştur.[42]

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2008 · E. 2007/10296 · K. 2008/8519

Menfaat ve eski eşe zarar vermeme kanıtlanmadıkça izin verilemez; boşanma dosyasındaki olgular tek başına yetmez

Kadın, boşandığı eşinin soyadını kullanmak için izin istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir; hüküm temyiz edilmiştir.

> *Davacının,boşandığı kocası davalının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği yolunda bir kanıt getiremediği, boşanma dava dosyasındaki olguların davanın kabulüne yeterli bulunmadığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulü bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME İspat yükü izin isteyen kadındadır (TMK m. 173/2: "ispatlanırsa"). Kadın, soyadıyla tanındığı iş ve sosyal çevreyi, bu soyadla düzenlenen belgeleri ve meslek hayatını tanık ve belgelerle göstermelidir; boşanma davasındaki olgulara dayanmak yeterli değildir. Daire'nin, menfaatin ispatlandığını belirterek onadığı bir karara yazılan karşı oyda ise, kırk yıl boyunca kocasının soyadını taşımanın ve resmî işlemleri bu soyadla yapmanın, ticari ilişkisi ve toplumda tanınmış bir kişiliği bulunmayan emekli bir öğretmen için menfaat sayılamayacağı savunulmuştur.[43]

42 Yargıtay 2. HD, 27.04.2009, E. 2008/2180, K. 2009/8029.
43 Yargıtay 2. HD, 04.11.2014, E. 2014/13715, K. 2014/21555.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2015 · E. 2015/8508 · K. 2015/12061

Boşanan kadının bekârlık soyadıyla birlikte eski eşinin soyadını kullanmasına izin verilebilir

Kadın, boşandıktan sonra bekârlık soyadının yanında boşandığı eşinin soyadını da kullanmak için dava açmıştır; eski eş istemi kabul etti ve mahkeme izin vermiştir. Karar kesinleştikten sonra, Soyadı Nizamnamesi ve nüfus yönetmeliği hükümlerine aykırı olduğu ileri sürülerek kanun yararına bozulması istendi.

> *O halde, yerel mahkemenin, kadının bekarlık soyadı ile birlikte boşandığı eşine ait soyadını kullanması isteminin kabulüne ilişkin hükmü hukuka uygun kabul edilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kanun yararına bozma istemini reddetmiştir. Gerekçesinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. ve 14. maddelerine ve temel haklara ilişkin milletlerarası andlaşmaların kanunlarla çatışması hâlinde andlaşma hükümlerinin esas alınacağını öngören Anayasa'nın 90. maddesinin beşinci fıkrasına dayanmış, nizamname ve yönetmelik hükümlerinin bu çerçevede uygulanamayacağını belirtmiştir. Böylece izin, eski eşin soyadını tek başına kullanmakla sınırlı olmayıp bekârlık soyadıyla birlikte kullanma biçiminde de verilebilmektedir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.10.2011 · E. 2010/15105 · K. 2011/17697

Süreye bağlanan izin, süre dolunca kendiliğinden kalkmaz; kaldırılması için hâkim kararı gerekir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştır; protokole uygun olarak kadının, ortak çocuk ilköğretimin altıncı sınıfına geçinceye kadar kocasının soyadını kullanmasına izin verildi ve hüküm temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Bu iznin idarece takip edilemeyeceği ileri sürülerek hükmün kanun yararına bozulması istendi.

> *İznin kalkması için hakim kararına ihtiyaç vardır. Koca verilen iznin kaldırılmasını talep etmediği sürece, kadının kocasının soyadını kullanmasına devam edeceği açıktır. Dolayısıyle burada, verilen izin çocuk ilköğretim altıncı sınıfa geçince kendiliğinden kalkmayacağına göre, kalkıp kalmadığının idarece takibi de sözkonusu değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kanun yararına bozma istemini reddetmiştir. Kararda iki ilke açıkça yer alır: izin, boşanma gerçekleştikten sonra açılacak ayrı bir davada verilebileceği gibi, talep hâlinde boşanma davası içinde boşanma kararıyla birlikte de verilebilir; anlaşmalı boşanma protokolünde bu konuda uzlaşmak da mümkündür. Ancak izne bir süre ya da koşul bağlansa bile, süre dolunca izin kendiliğinden sona ermez; koca kaldırılmasını istemedikçe kadın soyadını kullanmaya devam eder (TMK m. 173/3).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2023 · E. 2023/7895 · K. 2023/5815

Yurt dışında boşanıp kararı Türkiye'de tanıtan kadın da izin isteyebilir; uzun evlilik ve tanık beyanları menfaati gösterir

Eşler 1988'de evlenmiş, 2019'da bir ABD mahkemesinin kararıyla boşanmış ve bu karar Türkiye'de tanınmıştı. Kadın, iş yaşamında ve çevresinde bu soyadla tanındığını belirterek eski eşinin soyadını kullanmak için izin istemiştir; eski eş karşı çıkmıştır. İlk derece mahkemesi kadının emekli olduğunu ve menfaatini ispatlayamadığını belirterek davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir.

> *Somut uyuşmazlıkta, tarafların 22.08.1988 yılında evlendikleri ve 28.02.2019 tarihinde Florida Yerleşik Yedinci Adli Mahkemesi'nin kararı ile boşandıkları, bu kararın tanıma ve tenfizine karar verildiği, tarafların evli kaldıkları süre ve davacı kadının tanık beyanları göz önüne alındığında kadının boşandığı erkeğin soyadını kullanmasında menfaati olduğu anlaşıldığından 4721 sayılı Kanun'un 173 üncü maddesindeki koşullar oluşmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını ortadan kaldırarak ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Yabancı mahkemede verilen boşanma kararı Türkiye'de tanındıktan sonra 173/2'ye dayanan izin davası Türk mahkemesinde açılabilir. Kadının emekli olması ve eski eşin karşı çıkması menfaati ortadan kaldırmamış; otuz yılı aşan evlilik süresi ve tanık beyanları belirleyici olmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.11.2023 · E. 2023/7907 · K. 2023/5501

Belgeleri eski eşinin soyadıyla düzenlenen ve sosyal yaşamında bu soyadla tanınan yabancı uyruklu kadına izin verilir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştır; boşanma kararında soyadına ilişkin bir hüküm yoktu. Alman uyruklu kadın bir hafta sonra, Türkiye'deki ve Almanya'daki belgelerinin eski eşinin soyadıyla düzenlendiğini belirterek izin davası açmıştır. İlk derece mahkemesi istemi kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırıp davayı reddetmiştir; kadın temyiz etmiştir.

> *Boşanan kadının evliliğin sona ermesinden sonra eşinin soyadını taşımasına imkan tanıyan bu hükmün amacı kadının sosyal durumunu korumasını sağlamaktır. Toplanan delillerden davacının boşandığı eşinin soyadını kullanmasının davalıya bir zarar vermediği, davacının sosyal yaşamında eşinin soyadı ile tanınıp bilindiği, Alman uyruklu olan kadının gerek Almanya gerek Türkiye'de belgelerinin bu soyadı ile düzenlendiği, bu nedenlerle boşandığı eşinin soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu anlaşılmakla, isteğin kabulü yerine yazılı şekilde reddi doğru bulunmamış kararın bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını bozmuştur. Daire, kadının sosyal yaşamında bu soyadla tanınmasını ve belgelerinin bu soyadla düzenlenmiş olmasını birlikte değerlendirmiş ve eski eşe bir zarar verilmediğini tespit etmiştir. Buna karşılık Daire'nin onadığı başka bir kararda bölge adliye mahkemesi,

kimlik ve resmî belgelerin değiştirilmesinin külfetini tek başına yeterli görmemiş ve menfaati ispatlanamayan çifte vatandaş kadının davasını reddetmiştir.[44]

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
04.10.2022 · E. 2022/8087 · K. 2022/7712

İzin aldıktan sonra başka biriyle fiilen birlikte yaşamaya başlayan ve ondan çocuk sahibi olan kadının izni kaldırılır

Eşler boşandıktan sonra bir süre birlikte yaşamaya devam etmiş, kadına bu dönemde eski eşinin soyadını kullanma izni verilmişti. Daha sonra erkek, kadının başka biriyle fiilen birlikte yaşadığını ve ondan çocuk sahibi olduğunu ileri sürerek iznin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir.

> *Ancak, bundan sonra davalı kadının, başka bir erkek ile fiilen birlikte yaşadığı ve o kişiden çocuk sahibi olduğu gözetildiğinde davacı erkeğin soyadını kullanmasında menfaati olduğundan söz edilemeyeceği gibi, davacı erkeğin de iznin kaldırılmasını talep etmekte haklı olduğunu kabul etmek gerekir. TMK m. 173/3 koşulları oluşmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire, davanın kabul edilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. İznin kaldırılması için koşulların izin verildiği tarihe göre değişmiş olması gerekir; bu dosyada iznin dayanağı olan menfaat, kadının yeni bir aile hayatı kurmasıyla ortadan kalkmış ve eski eşin iznin kaldırılmasını istemekte haklı olduğu kabul edilmiştir.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
18.05.2023 · E. 2023/1717 · K. 2023/2461

İş ve sosyal yaşamını eski eşinin soyadıyla sürdüren kadının izni, eski eşine karşı hak araması nedeniyle kaldırılmaz

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, kadına eski eşinin soyadını kullanma izni verilmişti. Erkek, kadının kendisine karşı haksız taleplerde bulunduğunu ve koşulların değiştiğini ileri sürerek iznin kaldırılmasını istemiştir. Kadın, tanınan bir ressam olduğunu ve eserlerini bu soyadla imzaladığını savunmuştur. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir.

> *Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere davalının boşandığı kocasının soyadını kullanmasının davalıya bir zarar vermediği, davalının iş ve sosyal yaşamında eski eşinin soyadıyla tanınıp bilindiği, bu nedenle kocanın soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu, bu iznin kaldırılmasını gerektirecek 4721 sayılı Kanun'un 173 üncü maddesinin üçüncü fıkrası anlamında bir durumun kanıtlanamadığı, her ne kadar davacı vekili tarafından Mahkemece delil olarak dayandıkları davalı tarafından başlatılan icra takibi ve açılan dava dosyasının getirtilip*

44 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2024/1729, K. 2024/3032.

incelenmeden hüküm kurulduğu istinaf sebebi yapılmışsa da; davacının dava dilekçesinde ve aşamalarda takip dosyası ve dava içeriği hakkında bilgi verdiği, Mahkemece davacının verdiği bilgilere göre, anılan dosyaların celp edilerek incelenmesinin dosyaya yenilik katmayacağı, Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere davalının takip yapması ve dava açmasının Anayasal bir hak olduğu, davalının zaman zaman kızlık soyadını da kullanmış olmasının 35 yıllık evlilikten sonra devam eden iş ve sosyal yaşamı da gözetildiğinde menfaatinin ortadan kalktığı olarak değerlendirilemeyeceği gerekçesi ile başvurunun esastan reddine karar verilmiştir...

DEĞERLENDİRME Alıntı, Yargıtay'ın onadığı bölge adliye mahkemesi kararının Yargıtay ilamındaki özetindendir. Eski eşin nafaka ve benzeri alacakları için icra takibi yapması veya dava açması iznin kaldırılması sebebi sayılmamış, kadının zaman zaman bekârlık soyadını da kullanması menfaatin ortadan kalktığı anlamına gelmemiştir. Aynı yaklaşım, yeni bir ilişkisi bulunduğu ileri sürülen ve 26 yıllık evliliğin ardından iş ve sosyal yaşamını bu soyadla sürdüren kadın hakkında da onanmıştır.[45]

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.04.2010 · E. 2009/4986 · K. 2010/8392

İzin alan kadın da iznin kaldırılmasını ve kendi soyadına dönmeyi isteyebilir; bu dava aile mahkemesinde görülür

Kadın, boşanma kararıyla eski eşinin soyadını kullanmasına izin verildiğini, artık bunun kendisine bir yararı olmadığını belirterek iznin kaldırılmasını ve bekârlık soyadına dönmeyi istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi olarak bakılan davada işin esası incelenmiştir; hüküm temyiz edilmiştir.

> *Davacı, boşanma kararıyla kocasının soyadını kullanmasına izin verildiğini, artık bu soyadını kullanmasının kendisine hiçbir yarar sağlamadığını ileri sürerek, bu iznin kaldırılarak bekarlık soyadına dönmesine karar verilmesini istemiştir. Buna göre dava, Türk Medeni Kanununun 173. Maddesinden kaynaklanmaktadır. 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunda değişik 4/1. maddesi gereğince; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı (m. 396-494) hariç, ikinci kitabından (m. 118-395) kaynaklanan davalara aile mahkemelerinde bakılır. Görev kuralları kamu düzeniyle ilgili olup davanın her safhasında ileri sürülebileceği gibi, hakim de davanın her aşamasında kendiliğinden (res'en) görevli olmadığına karar verebilir. (HUMK. m. 7) Gerçekleşen bu durum karşısında görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar oyçokluğuyla verilmiştir; karşı oyda kanunun iznin kaldırılmasını isteme hakkını yalnız kocaya tanıdığı, kadının ancak genel hükümlere göre nüfus kaydının düzeltilmesi davası açabileceği savunulmuştur. Daire aynı

45 Yargıtay 2. HD, 24.10.2024, E. 2024/4704, K. 2024/7899.

dönemde verdiği başka bir kararda da oyçokluğuyla bu davayı aile mahkemesinin görevinde saymıştır.[46] Tartışmayı Anayasa Mahkemesi 2012'de kadının da bu hakkı olduğunu belirterek kapatmıştır.[47] 2017'den beri kadın, dava açmadan nüfus müdürlüğüne yazılı başvuruyla da evlenmeden önceki soyadına dönebilmektedir (5490 s. K. ek m. 3).

11 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
01.03.2012 · E. 2011/51 · K. 2012/32

İznin kaldırılmasını isteme hakkının kocaya tanınması Anayasa'ya aykırı değildir; izin alan kadın da iznin kaldırılmasını isteyebilir

Kadının boşandığı eşinin soyadının kaldırılarak bekârlık soyadını kullanmasına izin verilmesi istemiyle açtığı davada Muğla 2. Asliye Hukuk (Aile) Mahkemesi, TMK m. 173'ün son fıkrasındaki "Koca" sözcüğünün eşitlik ilkesine ve hak arama hürriyetine aykırı olduğunu ileri sürerek Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *Ayrıca soyadının vazgeçilemez, devredilemez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkı oluşu, anılan fıkrada kadınların dava açmalarını engelleyici bir kısıtlama bulunmaması ve bu davayı da sadece kocanın açabileceğine dair emredici bir hüküm bulunmaması karşısında kocasının soyadını kullanmaya izin alan kadının, koşulların değişmesi, menfaatinin kalmaması veya haklı nedenlerin varlığı halinde verilen bu iznin kaldırılmasını Türk Medenî Kanunu'nun 173. maddesi uyarınca isteyebileceği de ortadadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi iptal istemini oybirliğiyle reddetmiştir. Kararda soyadının vazgeçilmez ve kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkı olduğu vurgulanmış, son fıkranın amacının kadının dava hakkını engellemek değil, koşulların değişmesinden doğrudan etkilenecek kocaya imkân tanımak olduğu belirtilmiştir. Kararda ayrıca kadının izin istemini boşanma davasıyla birlikte veya boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde mahkemeden istemesi gerektiği ifade edilmiştir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2010 · E. 2009/11810 · K. 2010/1986

İzin davası soyadı kullanılacak eski eşe karşı açılır; onun duruşmada onay vermesi onu davanın tarafı yapmaz

Kadın, boşandığı eşinin soyadını kullanmak için izin istemiştir; dava eski eşe yöneltilmemişti. Eski eş duruşmada bu soyadının kullanılmasına onay verdi ve mahkeme karar vermiştir; hüküm temyiz edilmiştir.

> *Bu davada, davacı, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğunu ve bunun kocaya zarar vermeyeceğini ispatlamak zorundadır. O nedenle husumetin, soyadı kullanılacak olan kocaya yöneltilmesi gerekir. Taraf teşkili*

46 Yargıtay 2. HD, 15.03.2010, E. 2009/1061, K. 2010/4869.
47 AYM, 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32.

kamu düzenine ilişkin olup, hakim tarafından resen gözetilir. Kocanın, duruşmada soyadını davacının kullanmasına onay vermiş olması, kendisini davanın "tarafı" haline getirmez.

DEĞERLENDİRME Taraf teşkili kamu düzenine ilişkindir ve hâkim tarafından kendiliğinden gözetilir. Daire, husumetin eski eşe yöneltilmesini, onun da delillerinin toplanmasını ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek karar verilmesini istemiştir. Nüfus müdürlüğüne karşı "soyadı düzeltme" davası olarak açılan istem de gerçekte 173'e dayanan bir izin davasıdır ve aile mahkemesinde görülür.[48]

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2008 · E. 2007/8071 · K. 2008/6010

İzin istemi boşanmanın eki değildir; peşin maktu harçla açılmış bir dava gerekir, sonradan dilekçe vermek yetmez

Kadının açtığı boşanma davasının dilekçesinde eski eşinin soyadını taşımak için bir izin istemi yoktu. Kadın bu istemi yargılama sırasında ayrıca ileri sürdü ve başvuru harcını yatırmıştır. Mahkeme boşanmaya karar verirken izin istemini de kabul etmiştir; hükmü davalı temyiz etmiştir.

> *Davacının dava dilekçesinde davalı eşinin soyadını taşımasına izin verilmesi (TMK. 173 m.) talebi bulunmamaktadır. Bu talep boşanmanın eki niteliğinde olmadığından peşin maktu harca tabidir. (Harçlar Kanunu 30-32 m.) Davacının daha sonra talepte bulunması ve başvuru harcını yatırması isteğe dava niteliği kazandırmaz.*

DEĞERLENDİRME Daire'ye göre usulüne uygun açılmış bir dava bulunmadığından bu istem hakkında "karar verilmesine yer olmadığına" karar verilmeliydi. Aynı ilke davalı kadın bakımından da uygulanmış; karşı dava açmadan dilekçeyle izin isteyen ve harcı sonradan yatıran kadının istemi hakkında kesin hüküm oluşturacak şekilde ret kararı verilmesi bozulmuştur.[49] "Karar verilmesine yer olmadığı" kararı kesin hüküm oluşturmadığından, izin sonradan ayrı bir davayla istenebilir. Daire, usulünce açılmış bir izin davası bulunmayan başka bir dosyada bu istem hakkında hüküm kurulmamasına yönelik temyiz itirazını da yerinde görmemiştir.[50]

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2010 · E. 2009/5222 · K. 2010/8744

İzin davasında TMK m. 178'deki bir yıllık süre zamanaşımıdır; ileri sürülmedikçe hâkim kendiliğinden dikkate alamaz

Kadın, boşandığı eşinin soyadını kullanmak için izin istemiştir; eski eş duruşmada davayı kabul etmiştir. Mahkeme, nüfus kütüklerinin kamu düzeniyle ilgili olduğunu,

48 Yargıtay 2. HD, 23.03.2009, E. 2008/18445, K. 2009/5190.
49 Yargıtay 2. HD, 23.05.2006, E. 2005/19843, K. 2006/8132.
50 Yargıtay 2. HD, 21.01.2026, E. 2025/4028, K. 2026/722.

TMK m. 178'deki sürenin kendiliğinden gözetileceğini ve davalının kabulünün sonuç doğurmayacağını belirterek davayı reddetmiştir; hükmü davacı temyiz etmiştir.

> *"Türk Medeni Kanununun 178.maddesindeki süre, zamanaşımı süresidir. Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hakim tarafından res'en nazara alınamaz. (BK.m.140) Nüfus kütüklerinin doğru ve düzgün olarak tutulmasının kamu düzeniyle ilgili olmasının, davanın konusuyla alakası yoktur. Davalı, zamanaşımı def'inde bulunmamış, duruşmada davayı "kabul" etmiştir. O halde, davalının davayı kabul etmesi nedeniyle isteğin kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle ret hükmü kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178). Daire bu davada TMK m. 178'deki sürenin zamanaşımı niteliğinde olduğunu ve ancak davalı tarafından ileri sürülürse dikkate alınabileceğini belirtmiştir. Davalının zamanaşımı def'inde bulunmadığı başka bir dosyada da sürenin geçtiği gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur.[51] Daire'ye göre bu dosyada eski eş davayı kabul ettiği için istemin kabulüne karar verilmesi gerekirdi.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması ve anlaşmalı boşanma.
- **TMK m. 172:** Ayrılık süresinin bitimi.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 178:** Boşanmadan doğan dava haklarında zamanaşımı.
- **TMK m. 181:** Boşanan eşlerin miras hakları.
- **TMK m. 187:** Kadının soyadı (iptal).
- **TMK m. 321:** Çocuğun soyadı.
- **5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ek m. 3:** Boşanan kadının nüfus müdürlüğünde soyadı değişikliği.
- **2525 sayılı Soyadı Kanunu m. 4:** Boşanmada çocuğun soyadı.

51 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2007/21111, K. 2009/5643.

MADDE

174

C. Karar
V. Boşanmada tazminat ve nafaka
1. Maddî ve manevî tazminat

KANUN METNİ

(1) Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.

(2) Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Boşanmada maddi tazminatı kusursuz veya daha az kusurlu taraf, manevi tazminatı ise kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan isteyebilir; eşit kusurda tazminat verilmez (m. 174). Hukuk Genel Kurulu'na göre kanun, eşit kusurlu eşlere birbirinin boşanmayla uğradığı ekonomik kaybı karşılama borcu yüklememiştir.[1] Maddi tazminat boşanma ile zarar arasında nedensellik bağı bulunan kayıpları karşılar;[2] Anayasa Mahkemesi bu kuralı Anayasa'ya uygun bulmuştur.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Mevcut menfaat	Evlilik birliğinin sağladığı ve boşanmayla ileriye dönük olarak yitirilen yararlar; örneğin eşin maddi desteği, ortak konutta oturma ve geçim olanakları.
Beklenen menfaat	Evlilik sürseydi elde edilecek olası yararlar.
Kişilik hakkına saldırı	Boşanmaya sebep olan olayların eşin şeref, haysiyet, beden bütünlüğü, özel hayatı gibi kişilik değerlerini zedelemesi; manevi tazminatın şartıdır (TMK m. 174/2).

1 Yargıtay HGK, 25.06.2025, E. 2023/949, K. 2025/394.
2 Yargıtay HGK, 08.02.2023, E. 2021/1022, K. 2023/60.
3 AYM, 16.01.2025, E. 2024/21, K. 2025/15.

Kusur karşılaştırması	Eşlerin ispatlanan kusurlu davranışlarının ağırlık, süreklilik ve tahrik bakımından karşılaştırılarak tam, ağır, eşit veya az kusur belirlenmesi.
Muacceliyet	Alacağın istenebilir hâle gelmesi; boşanmaya bağlı tazminatlar boşanma hükmünün kesinleşmesiyle muaccel olur.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 143 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası boşanma nedeniyle maddî tazminatı düzenlemektedir. Yürürlükteki maddeden farklı şekilde davacının kusursuz olması mutlak bir şart olarak aranmamış, daha az kusurlu olan tarafın da bu davayı açabilmesi kabul edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrası boşanma nedeniyle manevî tazminatı düzenlemektedir. Yürürlükteki maddeden farklı olarak davacının kusursuz olması şartı yasadan çıkarılmış, davalının kusurlu olması yeterli görülmüştür. Davalının kusurlu olması şartının arandığı her olayda, davacının kusursuz olması gerekeceğinden böyle bir koşulun maddede yer almasına gerek görülmemiştir. Davacının da boşanmada kusurunun bulunması genel hükümler gereğince Borçlar Kanununun 42 nci madde ve devamı hükümlerinin uygulanması sonucu tazminattan indirim ya da tazminata hiç hükmetmeme sebebi sayılacaktır. Maddenin her iki fıkrasında da yürürlükteki maddeden farklı "eş" sözcüğü yerine "taraf" sözcüğü kullanılmıştır. Zira maddî ve manevî tazminat davası, boşanma kararından sonra da açılabilen bir davadır. Bu durumda boşanmış eşlere hâlen "eş" demek mümkün değildir. Bu nedenle, bu hâli de kapsayacak şekilde maddedeki "eş" sözcüğü yerine "taraf" sözcüğü kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 74*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 403). Gerekçeden üç sonuç çıkar: maddi tazminatı daha az kusurlu taraf da isteyebilir; manevi tazminatta aranan, karşı tarafın kusurlu olmasıdır ve isteyenin kusuru genel hükümlere göre indirim ya da ret sebebidir; tazminat boşanmadan sonra ayrı bir davayla da istenebilir. Gerekçede anılan eski Borçlar Kanunu'nun 42 ve devamı maddelerinin bugünkü karşılığı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 50 ila 52. maddeleridir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mevcut ve hatta muntazar bir menfaati boşanma yüzünden haleldar olan kabahatsız karı veya kocanın, kabahatli olan taraftan münasip maddi bir tazminat talebine hakkı vardır. Bundan başka boşanmaya sebebiyet vermiş olan hadiseler kabahatsiz karı veya kocanın şahsi menfaatlerini ağır bir surette haleldar etmiş ise, hakim manevi tazminat namiyle muayyen bir meblağ dahi hükmedebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 143 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 143	4721 sayılı Kanun m. 174
Maddi tazminatı isteyen	Yalnız kusursuz ("kabahatsız") eş	Kusursuz veya daha az kusurlu taraf

	743 sayılı Kanun m. 143	4721 sayılı Kanun m. 174
Korunan menfaat	Mevcut ve beklenen ("muntazar") menfaat	Mevcut veya beklenen menfaat
Manevi tazminatın şartı	Kusursuz eşin şahsi menfaatlerinin "ağır bir surette" zedelenmesi	Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkının saldırıya uğraması
Manevi tazminatın yükümlüsü	Açıkça gösterilmemişti	Kusurlu olan diğer taraf
Terim	"Karı veya koca"	"Taraf"; boşanmadan sonra açılan davayı da kapsar

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, birinci fıkradaki maddi tazminat kuralının Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir.[4] Ayrıca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun, iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa yargılama giderlerinin haklılık oranına göre paylaştırılmasını öngören 326. maddesinin ikinci fıkrası manevi tazminat davaları yönünden iptal edilmiştir; karar 14.03.2025'te yayımlanmış ve iptal dokuz ay sonra yürürlüğe girmiştir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
16.01.2025	Birinci fıkraya yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2025/15
14.12.2025	Kısmen haklı çıkılan davada giderlerin paylaştırılması kuralının manevi tazminat davaları yönünden iptali yürürlüğe girdi	AYM, K. 2024/226

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Maddi tazminatı isteyen	Kusursuz veya daha az kusurlu taraf	TMK m. 174/1; Yargıtay HGK, K. 2025/378
Maddi zararın kapsamı	Boşanmayla nedensellik bağı bulunan mevcut ve beklenen menfaat kaybı	Yargıtay HGK, K. 2023/60
Kapsam dışı istemler	Evlenmek için işten ayrılmanın zararı, evlilikteki emeğin karşılığı	Yargıtay HGK, K. 2022/313; Yargıtay HGK, K. 2023/446
Manevi tazminatın şartı	Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkına saldırı	TMK m. 174/2; Yargıtay HGK, K. 2022/1668
Eşit kusur	Maddi ve manevi tazminat verilmez	Yargıtay HGK, K. 2025/394

4 AYM, 16.01.2025, E. 2024/21, K. 2025/15.
5 AYM, 25.12.2024, E. 2024/29, K. 2024/226.

Konu	Kural	Dayanak
Kesinleşen kusur	Tazminat bakımından da bağlayıcıdır	Yargıtay HGK, K. 2011/668
Miktar	Hakkaniyet, ekonomik ve sosyal durum, kusur, evlilik süresi, paranın alım gücü	TMK m. 4; TBK m. 50-51; Yargıtay HGK, K. 2021/1383
Denetim	Yargıtay bölge adliye mahkemesinin miktar takdirini denetler	Yargıtay HGK, K. 2022/408
Faiz	Boşanma hükmünün kesinleşmesinden, istenmişse	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5842
Süre	Kesinleşmeden itibaren bir yıl; def'i süresinde ileri sürülmeli	TMK m. 178; Yargıtay 2. HD, K. 2009/1382
Üçüncü kişi	Eşin birlikte olduğu kişiden salt bu nedenle manevi tazminat istenemez	AYM, B. No: 2020/3519

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 143. maddesini karşılar; eski metinden farklı olarak maddi tazminatı daha az kusurlu taraf da isteyebilir, manevi tazminatta ise karşı tarafın kusurlu olması yeterli görülmüş, isteyenin kusuru genel hükümlere göre indirim veya ret sebebi sayılmıştır.

DİKKAT

Tazminat istemleri ve miktarları dilekçede açıkça yazılmalıdır; hâkim istenenden fazlasına hükmedemez.[6] Faiz istemi de eklenmelidir; faiz boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren ancak istenirse işletilir. Karşı tarafın dilekçesine süresi içinde cevap verilerek dayanılan bütün olaylar belirtilmelidir; kusur ve dolayısıyla tazminat bu olaylara göre belirlenir. Boşanma hükmündeki kusur belirlemesine itiraz edilecekse bu yön de kanun yoluna taşınmalıdır; kesinleşen kusur tazminat bakımından da bağlayıcıdır.

II. Maddi Tazminat (TMK m. 174/1)

- **Şartlar:** Boşanmaya karar verilmiş olmalı, tazminat isteyen kusursuz veya diğerine göre daha az kusurlu, karşı taraf kusurlu olmalı ve isteyenin mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenmelidir (TMK m. 174/1). Anayasa Mahkemesi bu koşulların objektif olduğunu ve kuralın, boşanmaya sebebiyet vermeyen eşin evlilik birliğinin ortadan kalkmasıyla uğradığı zararı gidermeye yönelik olduğunu belirterek iptal istemini reddetmiştir.[7]
- **Mevcut ve beklenen menfaat:** Hukuk Genel Kurulu'na göre mevcut menfaatler evliliğin sağladığı ve boşanmayla ileriye dönük olarak yitirilen yararlar, beklenen menfaatler ise evlilik sürseydi elde edilecek olası çıkarlardır; boşanma

6 Yargıtay 2. HD, 18.09.2024, E. 2023/7942, K. 2024/6026.
7 AYM, 16.01.2025, E. 2024/21, K. 2025/15.

ile zarar arasında nedensellik bağı bulunmalıdır.[8] Yargıtay kararlarında kusursuz eş için sıkça kullanılan ifadeyle, bu eş boşanma sonucu en azından diğerinin maddi desteğini yitirmiştir.[9]

- **Kapsama girmeyen kayıplar:** Başka bir sebepten doğan kayıplar maddi tazminatın konusu değildir. Hukuk Genel Kurulu, evlenmek için işten ayrılmanın zararına ilişkin istemin Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine tabi olduğunu ve aile mahkemesinin görevli olmadığını kabul etmiş;[10] evlilik süresince tarım işlerinde çalışıp halı dokuyan kadının bu emeğinin karşılığına ilişkin istemin de 174/1 tazminatı olmadığını, ancak harcı tamamlatılarak incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[11] Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar da ayrı bir davanın konusudur (TMK m. 179).
- **Mutlak butlan:** Evlilik mutlak butlanla iptal edilirse tazminat bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 158/2). Hukuk Genel Kurulu bu hâlde de 174'e göre tazminat değerlendirmesi yapmıştır.[12]

III. Manevi Tazminat (TMK m. 174/2)

- **Şartlar:** Boşanmaya sebep olan olaylar tazminat isteyenin kişilik hakkına saldırı oluşturmalı ve bu olaylarda karşı taraf kusurlu olmalıdır (TMK m. 174/2). Gerekçeye göre isteyenin kusuru, genel hükümlere göre tazminattan indirim veya tazminata hiç hükmetmeme sebebidir. Hukuk Genel Kurulu, 174/2'yi aile hukukuna özgü bir haksız fiil düzenlemesi olarak nitelendirmiştir.[13]
- **Kişilik hakkına saldırı örnekleri:** Hukuk Genel Kurulu, gerçekliği ispatlanamayan ve kadının namusuna yönelik iddialar içeren bir mektuba değer vererek eşini babasının evine gönderen ve mektubun içeriğini yayan erkeğin davranışını kişilik haklarına saldırı saymıştır.[14] Süregelen fiziksel şiddet ve hakaret de kişilik haklarına saldırının tipik örnekleridir.[15] Hukuk Genel Kurulu, eşini evden kovmanın kendi içinde hakaret eylemini barındırdığını belirterek manevi tazminat isteminin reddini bozmuştur.[16] Yargıtay, eşinin görüşünü almadan kendi adına kayıtlı taşınmazı satan erkeğin bu davranışını ekonomik anlamda güven sarsıcı bularak kadının kişilik haklarına saldırı saymıştır.[17]
- **Saldırı oluşturmayan olaylar:** Yargıtay, terk sebebiyle verilen boşanmada boşanmaya sebep olan olaylardan dolayı terk edilen eşin kişilik haklarına saldırı

8 Yargıtay HGK, 08.02.2023, E. 2021/1022, K. 2023/60.
9 Yargıtay 2. HD, 28.04.2011, E. 2010/5945, K. 2011/7259.
10 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/492, K. 2022/313.
11 Yargıtay HGK, 10.05.2023, E. 2022/324, K. 2023/446.
12 Yargıtay HGK, 09.11.2021, E. 2018/20, K. 2021/1383.
13 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2023/947, K. 2025/378.
14 Yargıtay HGK, 06.12.2022, E. 2021/667, K. 2022/1668.
15 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2023/947, K. 2025/378.
16 Yargıtay HGK, 11.02.2021, E. 2017/2644, K. 2021/68.
17 Yargıtay 2. HD, 11.01.2023, E. 2022/9210, K. 2023/126.

oluştuğundan söz edilemeyeceğini belirterek manevi tazminatı bozmuştur.[18] Hukuk Genel Kurulu da terk edilmiş olmanın kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığını ve başka bir mahkemenin yargılamasına konu olup boşanmaya sebep olmayan olayların manevi tazminata dayanak yapılamayacağını kabul etmiştir.[19] Evlilik birliğinin görevlerini yerine getirmemek ve "ekonomik şiddet" olarak nitelenen bu tür davranışlar da Yargıtay'a göre tek başına kişilik haklarına saldırı sayılmamıştır.[20] Hukuk Genel Kurulu'nun direnme üzerine incelediği bir dosyada Özel Daire, bağımsız konut temin etmemenin tek başına kişilik haklarına saldırı oluşturmadığı görüşündeydi; Kurul ise aynı dosyada ispatlanan başka davranışlar nedeniyle manevi tazminatı yerinde bulmuştur.[21]

- **Amaç ve miktar:** Hukuk Genel Kurulu'na göre manevi tazminatın amacı bozulan ruhsal dengeyi telafi etmektir; bir ceza olmadığı gibi bir taraf için zenginleşme, diğeri için yıkım aracı da olmamalıdır.[22]
- **Ödeme biçimi:** Manevi tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez; maddi tazminat ise toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenebilir (TMK m. 176). Ayrıntılar TMK m. 176 şerhinde anlatılacaktır.

IV. Kusur ve Tazminat

- **Eşit kusur:** Hukuk Genel Kurulu'na göre eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata karar verilemez; kanun eşit kusurlu eşlere boşanma sebebiyle ekonomik durumda meydana gelecek azalmaları tamamlama borcu yüklememiştir.[23]
- **Daha az kusur:** Hukuk Genel Kurulu, eşine hakaret eden, fiziksel şiddet uygulayan ve birlik görevlerini yerine getirmeyen erkek karşısında son tartışmada eşine tokat atan kadını az kusurlu saymış ve kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[24] Kusur karşılaştırmasında davranışların ağırlığı, sürekliliği ve tahrik durumu birlikte değerlendirilir.
- **Sır niteliği taşımayan bilgi:** Hukuk Genel Kurulu, zaten bilinen ve sır niteliği taşımayan bir bilginin üçüncü kişilere anlatılmasını kusur saymamış ve eşleri eşit kusurlu bulmuştur.[25]
- **Kesinleşen kusur:** Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma hükmü temyiz edilmeyip kesinleşirse içindeki kusur belirlemesi tazminat bakımından da tarafları

18 Yargıtay 2. HD, 30.04.2008, E. 2007/6137, K. 2008/6052.
19 Yargıtay HGK, 15.06.2021, E. 2017/2717, K. 2021/761.
20 Yargıtay 2. HD, 20.06.2012, E. 2011/21940, K. 2012/17000.
21 Yargıtay HGK, 06.12.2022, E. 2021/667, K. 2022/1668.
22 Yargıtay HGK, 09.11.2021, E. 2018/20, K. 2021/1383.
23 Yargıtay HGK, 25.06.2025, E. 2023/949, K. 2025/394; Yargıtay HGK, 22.03.2023, E. 2022/146, K. 2023/242.
24 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2023/947, K. 2025/378.
25 Yargıtay HGK, 25.06.2025, E. 2023/949, K. 2025/394.

bağlar;[26] kesin hükmün bağlayıcılığı nedeniyle bu konuda yeniden inceleme yapılamaz.

- **Dayanılan olaylar:** Kusur, tarafların dilekçelerinde süresi içinde dayandıkları ve ispatladıkları olaylara göre belirlenir. Hukuk Genel Kurulu, dava dilekçesinde tam anlatılmamış olsa bile süresi içinde verilen cevap dilekçesinde ileri sürülüp tanıklarla ispatlanan fiziksel şiddet vakıasının erkeğe kusur olarak yüklenmesi gerektiğini kabul etmiştir.[27]

V. Tazminatın Miktarı ve Denetimi

- **Ölçütler:** Hâkim miktarı hakkaniyete göre (TMK m. 4) ve Türk Borçlar Kanunu'nun 50 ve 51. maddelerini gözeterek belirler. Hukuk Genel Kurulu evliliğin süresini, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını, kusur derecesini, paranın alım gücünü, ihlal edilen menfaati ve günün ekonomik koşullarını esas almıştır.[28]
- **Yargıtay denetimi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tazminat miktarının takdiri maddi hukuktan kaynaklanan ve hukuki sonuca yönelik bir değerlendirmedir; Yargıtay, bölge adliye mahkemesinin belirlediği miktarı denetleyip bozabilir.[29]
- **Taleple bağlılık:** Hâkim istenenden fazlasına hükmedemez; Yargıtay, 30.000 TL manevi tazminat istenen dosyada 40.000 TL'ye hükmeden kararı talep sınırına göre düzelterek onamıştır.[30]

VI. Dava, Harç, Faiz ve Süre

- **Boşanmayla birlikte veya sonra:** Tazminat boşanma davasıyla birlikte istenebileceği gibi boşanmadan sonra ayrı bir davayla da istenebilir; gerekçeye göre maddede "eş" yerine "taraf" denmesinin nedeni budur. Yargıtay, boşanmanın kesinleşmesinden sonra süresi içinde açılan manevi tazminat davasını esastan incelemiştir.[31]
- **Harç:** Tazminat istemleri değer üzerinden nispi harca tabidir. Hukuk Genel Kurulu, cevap dilekçesinde ileri sürülen bir tazminat istemi için harcın tamamlanması amacıyla süre verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[32]

26 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-561, K. 2011/668.
27 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2023/947, K. 2025/378.
28 Yargıtay HGK, 08.02.2023, E. 2021/1022, K. 2023/60.
29 Yargıtay HGK, 29.03.2022, E. 2022/144, K. 2022/408; Yargıtay HGK, 22.03.2022, E. 2021/1009, K. 2022/363.
30 Yargıtay 2. HD, 18.09.2024, E. 2023/7942, K. 2024/6026.
31 Yargıtay 2. HD, 30.04.2008, E. 2007/6137, K. 2008/6052.
32 Yargıtay HGK, 10.05.2023, E. 2022/324, K. 2023/446.

- **Faiz:** Yargıtay'a göre boşanmanın eki niteliğindeki tazminatlar boşanma hükmünün kesinleşmesiyle muaccel olur ve faiz istenmişse bu tarihten itibaren işletilir.[33]
- **Zamanaşımı:** Boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178). Yargıtay'a göre zamanaşımı def'i cevap süresi içinde ileri sürülmelidir;[34] yurt dışında verilen boşanma kararında süre, kararın Türkiye'de tanınmasına veya tenfizine ilişkin hükmün kesinleşmesinden başlar.[35]
- **Yargılama giderleri:** Anayasa Mahkemesi, kısmen haklı çıkılan davalarda giderlerin haklılık oranına göre paylaştırılmasını öngören HMK m. 326/2'yi manevi tazminat davaları yönünden iptal etmiştir; iptal 14.12.2025'te yürürlüğe girmiştir.[36]

VII. Eşin Birlikte Olduğu Üçüncü Kişiye Karşı Tazminat

- **Kural:** Evlilik birliği devam ederken eşlerden biriyle evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eş manevi tazminat isteyemez (Yargıtay İBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7). Anayasa Mahkemesi de bu nedenle verilen ret kararında aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.[37]
- **Sınır:** Kural, salt birlikte olma eylemiyle sınırlıdır; üçüncü kişinin bundan bağımsız olarak doğrudan davacıya yönelik ayrı ve nitelikli bir kişilik hakkı ihlali varsa durum ayrıca değerlendirilir. Eşin kendisine karşı ise boşanma davasında 174'e göre tazminat istenebilir.

UYGULAMA NOTU

Dilekçede maddi ve manevi tazminat ayrı ayrı ve miktarıyla istenmeli, "boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren yasal faiziyle" ibaresi eklenmeli ve harç yatırılmalıdır. Karşı tarafın kusurlu davranışları tarih, yer ve tanıklarıyla anlatılmalıdır; karşı dava veya cevap dilekçesinde dayanılmayan olaylar kusur olarak dikkate alınmayabilir. Mevcut ve beklenen menfaatin gösterilmesi için gelir durumu, evliliğin sağladığı yararlar ve boşanmayla yitirilecekler belgelenmelidir. Evlilikte yapılan harcamaların veya emeğin karşılığı gibi istemler ayrı hukuki sebeplere dayandırılmalıdır. Boşanma hükmündeki kusur belirlemesine itiraz varsa bu yön de kanun yoluna taşınmalıdır; tazminat boşanmadan sonra istenecekse kesinleşmeden itibaren bir yıl geçirilmemelidir.

33 Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2023/8066, K. 2024/5842.
34 Yargıtay 2. HD, 04.02.2009, E. 2007/16658, K. 2009/1382.
35 Yargıtay 2. HD, 15.07.2009, E. 2008/8466, K. 2009/14071.
36 AYM, 25.12.2024, E. 2024/29, K. 2024/226.
37 AYM (Genel Kurulu), B. No: 2020/3519, 25.10.2023.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
16.01.2025 · E. 2024/21 · K. 2025/15

Boşanmada maddi tazminat Anayasa'ya uygundur; amacı evlilik birliğinin sona ermesiyle uğranılan zararın giderilmesidir

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeniyle açılan bir boşanma davasında Ankara 18. Aile Mahkemesi, TMK m. 174/1'in boşanma kapsamında başka yollarla da istenebilecek zararların yeniden istenmesine imkân verdiğini ve eşler arasındaki menfaat dengesini bozduğunu ileri sürerek kuralın iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *Kuralda boşanma nedeniyle menfaatleri zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu tarafa diğer tarafça maddi tazminat ödeme yükümlülüğü getirilmek suretiyle boşanmaya sebebiyet vermeyen eşin boşanmadan kaynaklanan zararlarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Başka bir ifadeyle söz konusu tazminatın tamamen evlilik birliğinin ortadan kalkması nedeniyle uğranılan zararın giderilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi itirazı oybirliğiyle reddetmiştir. Kararda maddi tazminatın talep edilebilmesinin evliliğin boşanmayla sona ermesi, talep edenin kusursuz veya daha az kusurlu olması ve mevcut veya beklenen menfaatlerinin boşanma yüzünden zedelenmesi gibi objektif koşullara bağlandığı, miktarın ise hâkimin TMK m. 4'teki hakkaniyet ölçüsüyle ve Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri çerçevesinde belirleneceği vurgulanmıştır. Mahkeme, Yargıtay'ın yerleşik tanımını da benimsemiştir: mevcut menfaatler evlilik birliğinde sağlanan ve boşanmayla ileriye dönük olarak yitirilen yararlar, beklenen menfaatler ise evlilik sürseydi elde edilecek olası yararlardır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.03.2022 · E. 2019/492 · K. 2022/313

Evlenmek için işten ayrılmanın zararı boşanmaya bağlı maddi tazminat değildir; genel hükümlere göre ve genel mahkemede istenir

Davacı eş, boşanma davasıyla birlikte, evlenirken işinden ayrılmak zorunda kaldığı için uğradığı zararın ödenmesini de istemiştir; bu istem daha sonra ayrılarak aile mahkemesinde görülmüştür. Ankara 2. Aile Mahkemesi bu istem yönünden görevsizlik kararı vermiştir; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi istemin aile hukukundan doğduğunu belirterek kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bu çerçeveden bakıldığında, uyuşmazlığa konu tazminat isteminin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerektiği ve aile mahkemelerinin görevli olmadığı kabul edilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla yerinde bulmuştur. Karara göre aile mahkemelerinin görevi yorum yoluyla genişletilemez;

evlenme nedeniyle işten ayrılmanın zarara yol açtığı iddiası TMK m. 174/1'in değil, Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinin konusudur. Azınlıkta kalan görüş ise istemin boşanma talebiyle bir bütün olarak 174/1 çerçevesinde incelenmesi gerektiğini savunmuştur. Karar, maddi tazminatın ancak boşanmanın kendisinden doğan menfaat kayıplarını kapsadığını gösterir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.05.2023 · E. 2022/324 · K. 2023/446

Evlilikteki emeğin karşılığı olarak istenen tazminat 174/1 kapsamında değildir; cevap dilekçesinde istenmişse harç tamamlatılmalıdır

Kocanın açtığı fiili ayrılık davasında kadın, cevap dilekçesinde evlilik süresince eşiyle birlikte tarım işlerinde çalıştığını ve halı dokuduğunu, bu kazançların eşinde kaldığını belirterek maddi tazminat istemiştir. İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi, bu istem için harcı yatırılmış bir dava veya karşı dava bulunmadığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir; Özel Daire bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *1. Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, Özel Daire bozma kararında açıklanan nedenlere, Harçlar Kanunu'nun 30 ve 32 nci maddeleri dikkate alındığında, direnme kararının yerinde olmadığının anlaşılmasına göre davalı kadının maddi tazminat talebi hakkında bozma kararı doğrultusunda işlem yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Taraflar arasında bu istemin boşanmanın eki olan 174/1 tazminatı olmadığı konusunda uyuşmazlık yoktu; Kurul'a göre böyle bir istem hakkında Harçlar Kanunu'nun 30 ve 32. maddeleri uyarınca istenen değer üzerinden nispi harcın tamamlanması için süre verilmeli ve sonucuna göre karar verilmelidir. Boşanmaya bağlı tazminat ile evlilikteki emeğin ve katkının karşılığına ilişkin istemler ayrı hukuki temellere dayanır.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.02.2023 · E. 2021/1022 · K. 2023/60

Maddi tazminat boşanma yüzünden yitirilen mevcut ve beklenen menfaatlerin karşılığıdır; tam kusurlu eşin geliri gözetilerek uygun miktar belirlenir

Eşler 1988'de evlenmişti. Lokanta işleten, kira geliri ve evi bulunan erkek boşanmada tam kusurlu bulunmuştur; bulaşıkçı olarak düşük bir gelirle çalışan ve malvarlığı bulunmayan kadın yararına maddi tazminata hükmedilmiştir. Özel Daire miktarı az bularak bozdu, yerel mahkeme direnmiştir.

> *Maddi tazminatın ön koşulu, talep edenin boşanma yüzünden mevcut veya beklenen menfaatlerinin zedelenmesi, boşanma ve maddi zarar arasında nedensellik*

bağının bulunmasıdır. Başka bir sebepten kaynaklı kayıplar maddi tazminat kapsamında yer alamaz. Mevcut menfaatlerin belirlenmesinde evliliğin taraflara sağladığı yararlar göz önünde bulundurularak tarafın maddi tazminat talebi değerlendirilir. Evliliğin boşanma ile sona ermesi hâlinde taraflar birliğin sağladığı menfaatlerden ileriye dönük olarak faydalanamayacaklardır. Beklenen menfaatler ise evlilik birliği sona ermeseydi kazanılacak olan olası çıkarları ifade eder.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, evliliğin süresini, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını, kusur derecesini, paranın alım gücünü, hakkaniyet ilkesini ve günün ekonomik koşullarını gözeterek kadın yararına hükmedilen maddi tazminatı az bulmuş ve direnme kararını bozmuştur. Kararın tanımına göre maddi tazminat, boşanma ile zarar arasında nedensellik bağı bulunan kayıpları karşılar; başka bir sebepten doğan kayıplar bu tazminatın kapsamına girmez.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
06.12.2022 · E. 2021/667 · K. 2022/1668

Eşini asılsız bir mektuba dayanarak babasının evine gönderen ve mektubun içeriğini yayan eşin davranışı kişilik haklarına saldırıdır

Kadının evine, göndereni belli olmayan ve kadının namusuna yönelik ağır iddialar içeren bir mektup bırakılmıştı. Erkek, gerçekliği ispatlanamayan bu mektuba değer vererek eşini babasının evine gönderdi ve içeriğini çevresine anlatmıştır. Mahkeme kadın yararına manevi tazminata hükmetmiştir; Özel Daire, erkeğe yüklenebilecek tek kusurun bağımsız konut temin etmemek olduğunu ve bunun kişilik haklarına saldırı sayılamayacağını belirterek bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; yukarıda açıklandığı gibi baştan sona kadının kişilik, namus, şeref ve haysiyetine ağır saldırı teşkil eden ve gerçekliği ispatlanamayan asılsız bir mektuba değer vererek eşini babasının evine gönderen ve mektup içeriğinden herkese bahseden erkeğin bu kusurlu davranışının kadın eşin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği hususu tartışmasızdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını yerinde bulmuş ve manevi tazminatın miktarına yönelik itirazların incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Manevi tazminat için boşanmaya sebep olan olayların, tazminat isteyen eşin şeref, haysiyet, beden bütünlüğü veya özel hayatı gibi kişilik değerlerine saldırı oluşturması gerekir. Eşin, ispatlanmamış bir iddiayı gerçek gibi kabul edip yayması bu saldırının tipik örneğidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2008 · E. 2007/6137 · K. 2008/6052

Terk nedeniyle boşanmada, boşanmaya sebep olan olaylar kişilik haklarına saldırı oluşturmuyorsa manevi tazminata hükmedilemez

Kocanın terk sebebiyle açtığı boşanma davası kabul edilmiş ve hüküm 06.05.2005'te kesinleşmişti. Koca, kesinleşmeden sonra süresi içinde TMK m. 174/2'ye dayanarak manevi tazminat davası açmıştır; mahkeme istemi kabul etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 174/2. maddesi uyarınca tazminata hükmedilmesi için boşanmaya neden olan olaylar yüzünden kişilik haklarına saldırının varlığı gerekir. Terk sebebiyle boşanmaya karar verilmiş olmakla boşanmaya sebep olan olaylardan dolayı davacı kocanın kişilik haklarına saldırı oluştuğundan söz edilemez.Davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar iki noktayı gösterir: manevi tazminat boşanmadan sonra ayrı bir davayla da istenebilir, ancak TMK m. 178'deki bir yıllık süre içinde; ve manevi tazminat, boşanma kararının kendisine değil, boşanmaya sebep olan olayların kişilik haklarına saldırı niteliği taşımasına bağlıdır. Daire, terkin tek başına terk edilen eşin kişilik haklarına saldırı oluşturmadığını kabul etmiştir. Hukuk Genel Kurulu da terk edilmiş olmanın kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığını kabul etmiştir.[38] Terkle birlikte hakaret, şiddet veya aşağılama gibi ayrı olgular ispatlanmışsa sonuç değişebilir.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.11.2021 · E. 2018/20 · K. 2021/1383

Manevi tazminat ceza değildir; bir taraf için zenginleşme, diğeri için yıkım aracı olmamalıdır

Eşlerin evliliği mutlak butlanla iptal edilmişti; bu hâlde de tazminat bakımından boşanma hükümleri uygulanır (TMK m. 158/2). Yerel mahkeme erkek eş yararına 60.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir; Özel Daire maddi tazminatı onadı, manevi tazminatı fazla bularak bozmuştur. Yerel mahkeme direnmiştir.

> *Manevi tazminatın amacı kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın, bozulan ruhsal dengesini telafi etmek, manevi değerlerindeki eksilmeyi karşılamaktır. Manevi tazminatın miktarının belirlenmesi hâkimin takdirine bırakılmış bir konu olmakla birlikte, hükmedilecek miktarın uğranılan zararla orantılı ve duyulan acıyı hafifletecek nitelikte olması gerekir. Manevi tazminat bir ceza olmadığı gibi bir taraf için zenginleşme aracı diğer taraf içinde yıkım olmamalıdır. Hâkim, tazminat miktarını saptarken tarafların ekonomik ve sosyal durumunu, boşanmaya sebep olan kusurlu davranışların derecesini göz önünde bulundurmak zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, evliliğin süresini, tarafların sosyal ve ekonomik düzeylerini ve ölçülülük ilkesini gözeterek manevi tazminatı fazla bulmuş ve direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Manevi tazminatın miktarı hâkimin takdirindedir; ancak bu takdir, uğranılan zararla orantılı, acıyı hafifletecek ve tarafların ekonomik gücüyle uyumlu bir miktar belirlenerek kullanılmalıdır.

38 Yargıtay HGK, 15.06.2021, E. 2017/2717, K. 2021/761.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.06.2025 · E. 2023/947 · K. 2025/378

Eşine hakaret ve fiziksel şiddet uygulayan eş ağır, son tartışmada eşine tokat atan eş az kusurludur; az kusurlu eşe maddi ve manevi tazminat verilir

Eşler 2001'de evlenmişti. Erkeğin eşine hakaret ettiği ve birlik görevlerini yerine getirmediği, kadının da son tartışmada eşine tokat attığı, kayınvalidesinin boğazını sıktığı ve eşiyle yatağını ayırdığı sabitti. Kadın fiziksel şiddet vakıasına karşı davaya cevap dilekçesinde de dayanmıştı. Bölge adliye mahkemesi, kadının dava dilekçesindeki bir ifadeye dayanarak şiddet vakıasını erkeğe yüklemedi ve kadını ağır kusurlu saydı; Özel Daire bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Gerçekleşen olaylara göre eşine hakaret eden, fiziksel şiddet uygulayan ve birlik görevlerini yerine getirmeyen erkek karşısında kadının da son yaşanan tartışma anında eşine tokat attığı ve kayın validesinin boğazını sıktığı, ayrıca eşi ile yatağını ayırdığı sabittir. Tespit edilen bu kusurlu davranışlara göre boşanmaya sebep olan olaylarda erkek ağır, buna karşılık kadın az kusurludur. Öyle ise mahkemece yapılması gereken iş, 4721 sayılı Kanun'un 174. maddesi uyarınca az kusurlu kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi ve ağır kusurlu erkeğin tazminat taleplerinin reddine karar verilmesinden ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul, kadına yüklenen davranışların süreklilik göstermediğini ve kayınvalidenin ağır bir sözü üzerine gerçekleştiğini, buna karşılık süregelen şiddetin ağır bir kusur olduğunu belirtmiştir. Kusur karşılaştırmasında davranışların ağırlığı, sürekliliği ve tahrik durumu birlikte değerlendirilir; bir vakıa dava dilekçesinde tam anlatılmamış olsa bile süresi içinde verilen cevap dilekçesinde ileri sürülmüşse dikkate alınır.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.06.2025 · E. 2023/949 · K. 2025/394

Eşit kusurlu eşe maddi ve manevi tazminat verilmez; kanun eşit kusurlu eşlere birbirinin kaybını karşılama borcu yüklememiştir

Karşılıklı açılan boşanma davalarında mahkeme, kadının eşine ilişkin mahrem bir bilgiyi üçüncü kişilere anlattığını kabul ederek kadını ağır kusurlu saydı ve erkek yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire eşlerin eşit kusurlu olduğunu belirterek bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Tarafların kusurlu davranışları kıyaslandığında eşit kusurlu olduklarının kabulü gerekir. Kanun koyucu; evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olan olaylarda eşit kusurlu davranışlar sergileyen eşlere, boşanma sebebiyle ekonomik durumda meydana gelecek azalmaları tamamlama borcu yüklememiştir. Hâl böyle olunca kadın eşin ağır kusurlu olduğunun kabulü ile dosya kapsamına uygun düşmeyen bu kusur belirlemesine bağlı olarak erkek yararına maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Kurul'a göre söz konusu bilgi, tedavi sürecinde kadının iş çevresi tarafından zaten bilinen ve sır niteliği taşımayan bir bilgidir; bu nedenle kadına kusur olarak yüklenemez. TMK m. 174/1 tazminatı kusursuz veya daha az kusurlu tarafa, 174/2 ise kusurlu olan diğer taraftan istenebilir; eşit kusurda iki fıkranın şartları da oluşmaz. Hukuk Genel Kurulu aynı ilkeyi başka kararlarında da tekrarlamıştır.[39]

10 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2011 · E. 2011/2-561 · K. 2011/668

Boşanma hükmü temyiz edilmeyip kesinleşirse içindeki kusur belirlemesi tazminat bakımından da tarafları bağlar

Mahkeme eşleri eşit kusurlu sayarak boşanmaya karar verdi ve kadının maddi tazminat istemini reddetmiştir. Boşanma hükmü temyiz edilmemiştir; kadın yalnız tazminat ve kusur yönünden temyiz etmiştir. Özel Daire kadının kusursuz olduğunu belirterek tazminat yönünden bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Sonuç olarak, boşanma kararının temyiz edilmemesi nedeniyle kusur oranı kesinleştiğinden, taraflardan birinin tazminat yönünden kusura itiraz etmesi, sonuca etkili değildir. Kesinleşmiş mahkeme kararı ile tarafların kusurları belirlendiğinden bundan sonra bu konuda kesin hükmün bağlayıcılığı kuralı gereği, yeniden inceleme yapılamaz, boşanma davasındaki kusur belirlemesi tarafları bağlar.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, ön sorunda oyçokluğuyla, kesinleşen boşanma hükmündeki eşit kusur belirlemesinin tazminat bakımından da kesin hüküm oluşturduğunu kabul etmiş ve eşit kusurlu kadına maddi tazminat verilemeyeceği gerekçesiyle direnme kararını değişik gerekçeyle onamıştır. Karşı oyda, boşanmaya ilişkin hüküm temyiz edilmese bile kusurun açıkça temyiz edilmesi hâlinde tazminat bakımından kesinleşmeyeceği savunulmuştur. Uygulama bakımından sonuç açıktır: kusur belirlemesine itiraz eden taraf, boşanma hükmünü de kusur yönünden temyiz etmelidir.

11 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.03.2022 · E. 2022/144 · K. 2022/408

Tazminat miktarının takdiri hukuki bir değerlendirmedir; Yargıtay bölge adliye mahkemesinin belirlediği miktarı denetleyip bozabilir

Bölge adliye mahkemesi, ağır kusurlu erkeğe karşı kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire miktarları fazla bularak bozmuştur. Bölge adliye mahkemesi, istinaftan sonra Yargıtay'ın yalnız hukuki denetim yapabileceğini, miktar takdirinin maddi vakıa değerlendirmesi olduğunu belirterek direnmiştir.

> *Hâkim, TMK'nın 4. maddesi, TBK'nın 50 ve 51. maddeleri gereği gerçekleşen kusurun ağırlığı, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ve hakkaniyet ilkesi*

39 Yargıtay HGK, 22.03.2023, E. 2022/146, K. 2023/242.

gereği uygun bir maddi ve manevi tazminata hükmetme yetkisine sahiptir. Burada hâkime tanınan takdir hakkının maddi hukuktan kaynaklanan ve hukukî sonuca yönelik olarak kullanılan bir hukuka uygunluk sorunu olduğu tartışmasızdır.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Karara göre bölge adliye mahkemesi maddi vakıaları ve delilleri doğru belirlese de bunlardan varılacak hukuki sonucu, yani uygun tazminat miktarını yanlış değerlendirmişse Yargıtay bu hatayı denetleyebilir. Hukuk Genel Kurulu aynı gün ve aynı dönemde verdiği kararlarda da bu yaklaşımı benimsemiştir.[40]

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2024 · E. 2023/7942 · K. 2024/6026

Mahkeme istenen tazminat miktarını aşamaz; fazlasına hükmedilen kısım düzeltilir

Kadın karşı boşanma dava dilekçesinde 30.000 TL manevi tazminat istemiştir. Bölge adliye mahkemesi az kusurlu kadın yararına 40.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir; hükmü erkek temyiz etmiştir.

> *Hakim tarafların talepleriyle bağlı olup talepten fazlasına ve başka bir şeye hükmedemez (6100 sayılı Kanun md. 26). Somut olayda; davalı-karşı davacı kadın vekili karşı boşanma dava dilekçesi ile kadın lehine 30.000,00 TL manevî tazminat talep etmiş, Bölge Adliye Mahkemesince az kusurlu davalı-karşı davacı kadın lehine talep aşılarak 40.000,00 TL manevî tazminata hükmedilmiştir. Mahkemece taleple bağlı kalınarak bir karar verilmesi gerekirken, talep aşılarak karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Daire, yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama gerektirmediğinden kararı düzelterek onamıştır. Tazminat miktarı dilekçede açıkça belirtilmelidir; miktar yargılama sırasında artırılmak isteniyorsa bunun ıslah gibi usule uygun bir yolla ve harcı yatırılarak yapılması gerekir. Hâkim, miktarı talep sınırı içinde hakkaniyete göre takdir eder.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.09.2024 · E. 2023/8066 · K. 2024/5842

Boşanmaya bağlı tazminatlar boşanma hükmünün kesinleşmesiyle muaccel olur; faiz istenmişse bu tarihten itibaren işletilir

Bölge adliye mahkemesi kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetti, ancak kadın faiz istediği hâlde tazminatlara faiz işletilmesine karar vermemiştir. Kadın temyiz etmiştir.

40 Yargıtay HGK, 22.03.2022, E. 2021/1009, K. 2022/363.

> *Boşanmanın fer'î niteliğindeki tazminatlar boşanma hükmünün kesinleşmesi tarihinden itibaren muaccel (istenebilir) hale gelir. Faiz talebi varsa, belirtilen tarihten geçerli olarak faize hükmedilmesi gerekir. Kadının tazminatlar için faiz talebi bulunduğu halde Bölge Adliye Mahkemesince hüküm altına alınan tazminatlara kararın kesinleşmesinden itibaren faize hükmedilmemesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, yanlışlığı düzelterek onamıştır. Faiz ancak istenirse işletilir (HMK m. 26); başlangıç tarihi dava veya karar tarihi değil, boşanma hükmünün kesinleştiği tarihtir. Tazminat dilekçesinde "kararın kesinleşmesinden itibaren yasal faiziyle birlikte" ibaresine yer verilmesi bu nedenle önemlidir.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.02.2009 · E. 2007/16658 · K. 2009/1382

Boşanmadan sonra açılan tazminat davasında zamanaşımı def'i cevap süresi içinde ileri sürülmelidir

Boşanma hükmü kesinleştikten sonra açılan davada dava dilekçesi davalıya 07.11.2006'da tebliğ edilmiştir. Davalı, cevap süresi geçtikten sonra, 20.11.2006'da zamanaşımı def'inde bulunmuştur; davacı bu itirazın süresinde olmadığını belirtmiştir. Mahkeme davayı zamanaşımından reddetmiştir.

> *Zamanaşımı definin davaya cevap süresi içerisinde ileri sürülmesi halinde incelenmesi imkan dahilindedir. (HUMK. md. 189, 195) Dava dilekçesi davalıya Tebligat Kanununu 21. maddesi gereğince 7.11.2006 tarihinde tebliğ edilmiş, davalı cevap süresi geçtikten sonra 20.11.2006 tarihinde zamanaşımı defini ileri sürmüş, davacı itirazın süresinde olmadığını beyan etmiştir. Gerçekleşen bu durum karşısında işin esasının incelenmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178). Zamanaşımı hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınmaz; davalı bunu süresi içinde ileri sürmelidir. Madde gerekçesi de tazminat davasının boşanma kararından sonra açılabileceğini belirtmiş ve bu nedenle maddede "eş" yerine "taraf" sözcüğü kullanılmıştır.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.07.2009 · E. 2008/8466 · K. 2009/14071

Yurt dışında verilen boşanma kararında bir yıllık süre, kararın Türkiye'de tanınmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden başlar

Eşler yurt dışında boşanmış ve bu karar daha sonra Türkiye'de tanınmıştı; tanıma kararı 22.03.2007'de kesinleşmiştir. Kadın ardından boşanmaya bağlı manevi tazminat ve yoksulluk nafakası istemiştir. Mahkeme bir yıllık süreyi boşanma kararının verildiği ülkedeki kesinleşme tarihinden başlatarak davayı zamanaşımından reddetmiştir.

> *Olayda boşanma kararı yabancı mahkemece verilmiş olup, bu kararın tanınmasına veya tenfizine karar verilmedikçe, boşanmaya bağlı dava haklarının kullanılması olanağı bulunmadığına göre, zamanaşımı süresinin, hakkın kullanılabilir duruma geldiği tarihten, başka bir ifade ile tenfiz veya tanımaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren başlaması gerekir. Yabancı mahkeme ilamının tanınmasına ilişkin karar 22.03.2007 tarihinde kesinleşmiştir. Buna göre dava süresindedir. Bu husus gözetilmeden işin esasının incelenmesi gerekirken, sürenin, ilamın verildiği ülkedeki kesinleşme tarihinden başlatılarak davanın zamanaşımından reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire'ye göre yabancı boşanma kararı tanınmadıkça veya tenfiz edilmedikçe boşanmaya bağlı dava hakları Türkiye'de kullanılamaz; bu nedenle süre, hakkın kullanılabilir hâle geldiği tanıma veya tenfiz hükmünün kesinleştiği tarihte başlar. Daire aynı ilkeyi sonraki bir kararında tekrarlamış ve davacıya nispi harcı tamamlaması için süre verilmesi gerektiğini de belirtmiştir.[41]

16 **ANAYASA MAHKEMESİ · GENEL KURULU**
B. No: 2020/3519 · 25.10.2023

Aldatılan eşin, eşiyle birlikte olan üçüncü kişiden manevi tazminat alamaması aile hayatına saygı hakkını ihlal etmez

Başvurucu, evlilik birliği içinde eşinin kendisini aldattığını ve bunda sorumluluğu bulunan üçüncü kişinin kişilik haklarını ihlal ettiğini ileri sürerek üçüncü kişiye karşı manevi tazminat davası açmıştır. Dava, Yargıtay'ın 2018 tarihli içtihadı birleştirme kararı doğrultusunda reddedilmiştir; başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

> *Evlilik birliği içinde gerçekleşen aldatma durumunda -başka bir kişilik hakkı ihlali bulunmadıkça- salt bu eylem nedeniyle aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep edemeyeceği şeklinde verilen söz konusu içtihadı birleştirme kararının Yargıtay ve derece mahkemelerince uygulandığı ve bu konuda son dönemde istikrarlı bir yargısal yaklaşımın bulunduğu görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine oyçokluğuyla karar vermiştir. Kararda aldatılan eşin boşanma davası açma ve bu davada eşinden tazminat isteme imkânının bulunduğu vurgulanmıştır. İçtihadı birleştirme kararına göre de evli olduğunu bilerek eşle birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eş manevi tazminat isteyemez (Yargıtay İBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7). Üçüncü kişinin, salt birliktelik dışında doğrudan davacıya yönelik bağımsız bir kişilik hakkı ihlali varsa durum farklıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 158:** Mutlak butlanın hükümleri; tazminatta boşanma hükümleri uygulanır.
- **TMK m. 161:** Zina.

41 Yargıtay 2. HD, 07.11.2016, E. 2016/11268, K. 2016/14451.

- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 172:** Ayrılık süresinin bitimi.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 176:** Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi.
- **TMK m. 178:** Zamanaşımı.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri.
- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 50, 51, 52:** Zararın belirlenmesi, tazminatın belirlenmesi ve indirim sebepleri.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26 ve 326:** Taleple bağlılık ve yargılama giderleri.
- **492 sayılı Harçlar Kanunu m. 30 ve 32:** Harcın tamamlanması.

MADDE

175

C. Karar
V. Boşanmada tazminat ve nafaka
2. Yoksulluk nafakası

KANUN METNİ

(1) Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.
(2) Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

MADDE ÖZETİ

Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru diğerinden daha ağır değilse, diğer taraftan mali gücü oranında süresiz nafaka isteyebilir; nafaka ödeyecek tarafın kusurlu olması gerekmez (m. 175). Hukuk Genel Kurulu'na göre asgari ücret düzeyinde bir gelir bile yoksulluk nafakasına engel değildir, yalnız miktarı etkiler;[1] ancak yeterli ve sürekli geliri olan eşe nafaka verilmez.[2] Anayasa Mahkemesi 2012'de "süresiz" ibaresini Anayasa'ya uygun bulmuş ve bunun ölünceye kadar anlamına gelmediğini belirtmiştir;[3] 2026'da ise "süresiz olarak" ibaresini oyçokluğuyla iptal etmiştir.[4] Karar 30.09.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır ve iptal hükmü dokuz ay sonra, 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir; o tarihe kadar madde bugünkü hâliyle uygulanır ve iptal geriye yürümediğinden hükmedilmiş nafakalar kendiliğinden sona ermez (Anayasa m. 153).

TEMEL KAVRAMLAR

Yoksulluk nafakası	Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafa, diğer taraftan geçimi için ödenen ve boşanma hükmünün kesinleşmesiyle başlayan nafaka (TMK m. 175).
Yoksulluk	Yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür ve eğitim gibi zorunlu giderleri karşılayacak düzeyde gelirin bulunmaması.

1 Yargıtay HGK, 11.03.2021, E. 2017/2653, K. 2021/249.
2 Yargıtay HGK, 24.09.2025, E. 2024/130, K. 2025/556.
3 AYM, 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/72.
4 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.

Kusuru daha ağır olmamak	Nafaka isteyenin kusurunun diğer taraftan fazla olmaması; kusursuz, daha az kusurlu ve eşit kusurlu eş nafaka isteyebilir.
Mali güç	Nafaka yükümlüsünün geliri, malvarlığı ve çalışma imkânı; nafakanın miktarı bununla orantılı olmalıdır.
Süresiz	Nafakanın belirli bir süreye bağlanmaması; nafaka TMK m. 176'daki sebeplerle kalkar veya değiştirilir.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 144 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi yürürlükteki maddeden sadeleştirilmek suretiyle alınmıştır. Yürürlükteki maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesindeki "Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hâli refahta bulunması gerekir." hükmü kadın-erkek eşitliği ilkesine ters düştüğü için çıkarılmıştır. Maddenin ikinci fıkrası aynen yürürlükteki Kanundan alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 74*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 403). Gerekçenin tek değişikliği eşitliğe ilişkindir: 4721 sayılı Kanun'la erkek de kadınla aynı şartlarla yoksulluk nafakası isteyebilir hâle gelmiştir; eski Kanun'daki "kadının hâli refahta bulunması" şartı kaldırılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 144 (3444 sayılı Kanunla değişik, mülga)

	743 sayılı Kanun m. 144	4721 sayılı Kanun m. 175
Nafakayı isteyen	Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş	Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf
Kusur şartı	Kusuru daha ağır olmamak	Aynı
Ölçü ve süre	Diğer eşin mali gücü oranında, süresiz	Aynı
Erkeğin nafaka istemesi	Kadının hâli refahta bulunmalı	Ek şart yoktur
Yükümlünün kusuru	Aranmaz	Aranmaz

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi "süresiz olarak" ibaresini 2012'de oyçokluğuyla Anayasa'ya uygun bulmuştur.[5] Sonraki iki başvuru esasa girilmeden reddedilmiştir; bunlardan biri Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrasındaki, esasa ilişkin ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra

5 AYM, 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/72.

on yıl geçmedikçe aynı hükmün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla yeniden başvuru yapılamayacağı kuralına dayanmaktadır.[6] Anayasa Mahkemesi 2026'da aynı ibareyi oyçokluğuyla iptal etmiştir; iptal hükmü 30.06.2027'de yürürlüğe girecek ve geriye yürümeyecektir.[7] Nafakanın kaldırılması, azaltılması ve artırılması TMK m. 176'da düzenlenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
17.05.2012	"Süresiz olarak" ibaresine yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2012/72
17.06.2015	Aynı ibareye yönelik yeni başvuru on yıllık süre dolmadığı için reddedildi	AYM, K. 2015/58
27.03.2025	Aynı ibareye yönelik başvuru, kural bakılan davada uygulanamayacağı için yetkisizlikten reddedildi	AYM, K. 2025/82
30.09.2026	"Süresiz olarak" ibaresinin iptaline ilişkin karar (04.06.2026, oyçokluğu) Resmî Gazete'de yayımlandı; iptal hükmü dokuz ay sonra, 30.06.2027'de yürürlüğe girecek	AYM, K. 2026/131

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Talep eden	Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kadın veya erkek	TMK m. 175/1
Kusur	İsteyenin kusuru daha ağır olmamalı; eşit kusurlu eş de isteyebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/20434
Yükümlünün kusuru	Aranmaz	TMK m. 175/2
Yoksulluk	Zorunlu giderleri karşılayacak gelirin bulunmaması	Yargıtay HGK, K. 2023/184
Asgari ücret	Tek başına engel değil, miktarı etkiler	Yargıtay HGK, K. 2021/249
Eşit gelir	Nafaka verilmez	Yargıtay HGK, K. 2022/1549
Mali güç	Yükümlünün gerçek geliri araştırılmalı; geliri ve çalışma imkânı yoksa nafaka yok	AYM, İbrahim Acar, B. No: 2016/3140; Yargıtay 2. HD, K. 2025/10509

6 AYM, 17.06.2015, E. 2015/57, K. 2015/58.
7 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Süresiz; ancak ölünceye kadar değil, 176'daki sebeplerle kalkar	AYM, K. 2012/72
Süresizliğin iptali	"Süresiz olarak" ibaresi iptal edildi; iptal 30.06.2027'de yürürlüğe girer, geriye yürümez	AYM, K. 2026/131
Başlangıç	Boşanma hükmünün kesinleşmesi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5731
Yabancı boşanma	Tanımadan sonra bir yıl içinde istenebilir	Yargıtay HGK, K. 2021/109

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 144. maddesini sadeleştirerek almış; erkeğin nafaka isteyebilmesi için kadının hâli refahta bulunmasını arayan cümle kadın-erkek eşitliğine aykırı bulunarak çıkarılmıştır.

DİKKAT

Yoksulluk nafakası istemi dilekçede açıkça yazılmalıdır; talep edilmeyen nafakaya hükmedilmez. Tarafların gelirinin ve malvarlığının gerçek durumu kolluk araştırması, SGK ve tapu kayıtlarıyla belirlenir; yurt dışındaki çalışma ve gelir de araştırılır. Dava süresince ödenen nafaka tedbir nafakasıdır; yoksulluk nafakası boşanma hükmünün kesinleşmesiyle başlar. Nafaka miktarını az bulan alacaklı da kararı kanun yoluna taşımalıdır; aksi hâlde karşı tarafın itirazı üzerine yapılan yargılamada miktar alacaklı lehine artırılamaz.[8]

II. Yoksulluk Nafakasının Şartları

- **Dört şart:** Boşanmaya karar verilmiş olmalı, nafaka isteyen boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olmalı, kusuru diğer taraftan daha ağır olmamalı ve karşı tarafın nafaka ödeyebilecek mali gücü bulunmalıdır (TMK m. 175/1). Anayasa Mahkemesi bu şartları sayarken nafaka yükümlüsünün kusurunun aranmadığını da vurgulamıştır.[9]
- **Talep şartı:** Nafaka ancak istenirse verilir; hâkim taleple bağlıdır (HMK m. 26). Boşanma davasında dava süresince bağlanan tedbir nafakasından farklı olarak yoksulluk nafakası kendiliğinden hükme bağlanmaz.
- **Kadın ve erkek:** Gerekçeye göre eski Kanun'daki, erkeğin nafaka isteyebilmesi için kadının hâli refahta bulunması şartı eşitliğe aykırı bulunarak kaldırılmıştır. Erkek de kadınla aynı şartlarla yoksulluk nafakası isteyebilir; Yargıtay erkek yararına bağlanan nafakada da onun çalışıp çalışmadığının ve düzenli gelirinin araştırılmasını istemiştir.[10]

8 Yargıtay 2. HD, 28.11.2019, E. 2019/7290, K. 2019/11703.
9 AYM, 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/72.

- **Resmî evlilik:** Yoksulluk nafakası boşanmanın sonucudur; resmî evlilik bulunmayan birliktelikte istenemez. Anayasa Mahkemesi, dinî nikâhla birlikte yaşadığı kişiden 6284 sayılı Kanun kapsamında sürekli nafaka isteyen başvurucunun istemini resmî evlilik bağı bulunmadığı gerekçesiyle reddeden kararlara yönelik başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.[11]

III. Yoksulluğa Düşme ve Gelirin Değerlendirilmesi

- **Yoksulluğun tanımı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür ve eğitim gibi zorunlu harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayan kişi yoksuldur.[12]
- **Asgari ücret:** Hukuk Genel Kurulu, asgari ücret düzeyindeki gelirin bile yoksulluk nafakasına engel olmadığını, yalnız miktarı etkilediğini belirtmiş ve gündelik işlerde düzensiz çalışan kadının istemini reddeden kararı bozmuştur;[13] aynı ilkeyi asgari ücretle çalışan eşit kusurlu kadın için de uygulamıştır.[14]
- **İki tarafın gelirinin karşılaştırılması:** Yoksulluk yükümlünün mali gücüyle birlikte değerlendirilir. Hukuk Genel Kurulu, asgari ücretle geçinen kadının, emekli ve daha düşük gelirli erkekten yoksulluk nafakası alamayacağını oyçokluğuyla kabul etmiş;[15] gelirleri eşit olan eşler arasında da nafakanın şartlarının oluşmadığını belirtmiştir.[16]
- **Yeterli ve sürekli gelir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre yeterli ve sürekli geliri olan eş yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemez; yoksulluk boşanma kararının verildiği andaki duruma göre belirlenir ve eşin halen çalışıp çalışmadığı, işten ayrılmışsa bunun kendi isteğiyle olup olmadığı araştırılır.[17] Yargıtay, emekli olan ve bir dükkânda terzilik yapan kadının sürekli ve düzenli gelirinin bulunduğunu belirterek nafakayı bozmuştur.[18]
- **Çalışabilecek durumda olmak:** Soyut çalışma imkânı değil, fiilî gelir ve malvarlığı esastır. Yargıtay, ev hanımı olan ve geliri bulunmayan kadının istemini "iki taraf da çalışabilecek durumdadır" gerekçesiyle reddeden kararı bozmuştur.[19] Daire'nin onadığı bir karara yazılan karşı oyda ise mühendis olan ve çalışabilecek durumdaki kadın için belirlenen nafakanın yüksek olduğu savunulmuştur.[20]

10 Yargıtay 2. HD, 27.04.2022, E. 2022/2852, K. 2022/4053.
11 AYM, *S.B.* Başvurusu, B. No: 2014/5783, 20.12.2017.
12 Yargıtay HGK, 08.03.2023, E. 2022/142, K. 2023/184.
13 Yargıtay HGK, 11.03.2021, E. 2017/2653, K. 2021/249.
14 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503.
15 Yargıtay HGK, 08.03.2023, E. 2022/142, K. 2023/184.
16 Yargıtay HGK, 17.11.2022, E. 2020/27, K. 2022/1549.
17 Yargıtay HGK, 24.09.2025, E. 2024/130, K. 2025/556.
18 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2024/204, K. 2024/6895.
19 Yargıtay 2. HD, 07.11.2017, E. 2016/6917, K. 2017/12320.
20 Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/24010, K. 2015/24328.

- **Yurt dışındaki gelir:** Yargıtay, kadının Almanya'da çalıştığı ileri sürüldüğü hâlde bu iddia araştırılmadan bağlanan nafakayı bozmuştur.[21]

IV. Kusurun Etkisi

- **Kusuru daha ağır olmamak:** Kusursuz, daha az kusurlu ve eşit kusurlu eş nafaka isteyebilir. Tazminattan farkı buradadır: eşit kusurlu eşe maddi ve manevi tazminat verilmez, ama yoksulluk nafakası verilebilir. Yargıtay, eşit kusurlu ve boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek kadın yararına nafaka bağlanması gerektiğini belirtmiştir.[22]
- **Tam veya ağır kusurlu eş:** Yargıtay'a göre tam kusurlu eş yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemez;[23] ayrılık kararıyla biten ilk davada kusuru ispatlanan ve tam kusurlu sayılan eşe bağlanan nafaka da bozulmuştur.[24]
- **Yükümlünün kusuru aranmaz:** Nafakayı ödeyecek tarafın kusurlu olması gerekmez (TMK m. 175/2). Kusursuz bir eş de, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek ve kusuru daha ağır olmayan diğer eşe nafaka ödemekle yükümlü tutulabilir.
- **Kesinleşen kusur:** Boşanmadan sonra nafaka için açılan davada hâkim, kesinleşen boşanma kararındaki kusur belirlemesiyle bağlıdır.[25]

V. Mali Güç ve Miktar

- **Ölçü:** Nafaka yükümlünün mali gücü oranında belirlenir (TMK m. 175/1). Hâkim tarafların gelirlerini, malvarlıklarını, evlilik süresini, günün ekonomik koşullarını ve hakkaniyeti gözetir (TMK m. 4).
- **Gerçek gelirin araştırılması:** Anayasa Mahkemesi, yükümlünün gerçek geliri araştırılmadan onun gelirini aşan nafakaya hükmedilmesini maddi ve manevi varlığı koruma hakkının ihlali saymıştır.[26]
- **Geliri olmayan yükümlü:** Yargıtay, çalışabilecek durumda olmayan ve geliri bulunmayan erkekten nafaka istenemeyeceğini belirtmiştir.[27] Buna karşılık çalışabilecek durumdaki eşin işsiz olması onu nafaka yükümlülüğünden kurtarmaz.[28]

21 Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/8861, K. 2024/5731.
22 Yargıtay 2. HD, 01.12.2011, E. 2010/19740, K. 2011/20434.
23 Yargıtay 2. HD, 25.05.2023, E. 2023/18, K. 2023/2730.
24 Yargıtay 2. HD, 30.09.2013, E. 2013/8882, K. 2013/22351.
25 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2291, K. 2020/845.
26 AYM (Birinci Bölüm), *İbrahim Acar* Başvurusu, B. No: 2016/3140, 07.11.2019.
27 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/3542, K. 2025/10509.
28 Yargıtay 2. HD, 01.12.2011, E. 2010/19740, K. 2011/20434.

- **Yargıtay denetimi:** Hukuk Genel Kurulu, bölge adliye mahkemesinin belirlediği yoksulluk nafakası ve tazminat miktarlarının Yargıtay denetimine tabi olduğunu kabul etmiştir.[29]

VI. Süresiz Nafaka, Başlangıç ve Ödeme

- **"Süresiz" ne demek?** Nafaka belirli bir süreye bağlanmaz; ancak Anayasa Mahkemesi'ne göre bu, ölünceye kadar ödeneceği anlamına gelmez; nafaka alacaklının yeniden evlenmesi veya taraflardan birinin ölümüyle kendiliğinden, fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kalkar.[30] Kaldırma, azaltma ve artırma TMK m. 176 şerhinde anlatılacaktır.
- **2026 iptal kararı:** Anayasa Mahkemesi "süresiz olarak" ibaresini Anayasa'nın 2., 5. ve 17. maddelerine aykırı bularak oyçokluğuyla iptal etmiştir.[31] Gerekçeye göre boşanmadan sonra belirli bir parasal katkı beklenebilirse de bu yükümlülüğün hiçbir ölçüt belirlenmeksizin her koşulda süresiz öngörülmesi, kusurlu olması dahi gerekmeyen nafaka borçlusu için ağır bir külfettir; hâkim, irat biçiminde bağlanan nafakanın süresini evliliğin süresi, alacaklının yaşı, eğitim ve sağlık durumu ile kendi geçimini sağlayabilme kapasitesi gibi unsurlara göre belirleyebilmeli, süresiz nafakayı gerektiren hâllerin ölçütleri de kanunda açıkça yer almalıdır. Mahkeme, 2012 tarihli ret kararından sonra da uygulamada ibarenin emredici kabul edildiğini ve nafakanın bir süreyle sınırlandırılmasının kanuna aykırı sayıldığını belirtmiştir.
- **Yürürlük ve geçiş:** İptal hükmü, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı 30.09.2026'dan başlayarak dokuz ay sonra, 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir (Anayasa m. 153/3). O tarihe kadar madde bugünkü hâliyle uygulanır. İptal kararları geriye yürümediğinden hükmedilmiş nafakalar kendiliğinden sona ermez (Anayasa m. 153/5); kaldırma, azaltma ve artırma yolları açıktır (TMK m. 176). Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptalin doğuracağı boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşür (Anayasa m. 153/4); mevcut nafakalara uygulanacak kurallar bu düzenlemeyle belli olacaktır.
- **Başlangıç:** Dava süresince bağlanan nafaka tedbir nafakasıdır (TMK m. 169). Yargıtay, yoksulluk nafakasının boşanma hükmünün kesinleşme tarihinden itibaren başlaması gerektiğini, dava tarihinden itibaren hükmedilmesinin yanlış olduğunu belirtmiştir.[32]

29 Yargıtay HGK, 22.03.2022, E. 2021/651, K. 2022/358.
30 AYM, 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/72.
31 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.
32 Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/8861, K. 2024/5731.

- **Toptan veya irat:** Nafaka toptan veya irat biçiminde ödenebilir (TMK m. 176/1). Yargıtay, istinaf edilmeyen toptan nafaka kararından sonra aylık nafakaya hükmedilmesini usuli kazanılmış hakka aykırı bulmuştur.[33]
- **Usuli kazanılmış hak:** Nafaka alacaklısı kararı kanun yoluna taşımazsa, karşı tarafın itirazı üzerine yapılan yeniden yargılamada miktar lehine artırılamaz.[34]
- **Boşanmadan sonra dava:** Yoksulluk nafakası boşanmadan sonra ayrı bir davayla da istenebilir; boşanmadan doğan dava hakları kesinleşmeden itibaren bir yıl içinde kullanılmalıdır (TMK m. 178). Yurt dışında boşananlar için Hukuk Genel Kurulu, tanıma kararının kesinleşmesinden sonra süresi içinde açılan nafaka ve tazminat davasında yabancı karardaki kusur belirlemesinin kesin delil kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[35]

UYGULAMA NOTU

Yoksulluk nafakası dilekçede açıkça ve miktar gösterilerek istenmelidir. Nafaka isteyen taraf gelirini, kira ve diğer giderlerini, sağlık ve barınma ihtiyaçlarını ve malvarlığının durumunu belgelemeli; karşı tarafın gerçek gelirini de SGK kayıtları, işyeri, ticari faaliyet, taşınmaz ve araç bilgileriyle ortaya koymalıdır. Kusur durumu nafaka için belirleyicidir: kusuru daha ağır olmayan eş, eşit kusurlu olsa bile nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusursuz olması nafakayı tek başına engellemez; ancak yükümlünün kendi gelirini ve karşı tarafın gelirini somut olarak göstermesi gerekir. Miktar bakımından yetersiz bulunan karara karşı kanun yoluna başvurulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ
04.06.2026 · E. 2025/156 · K. 2026/131

"Süresiz olarak" ibaresi Anayasa'ya aykırıdır; iptal hükmü 30.06.2027'de yürürlüğe girer

Antalya 12. Aile Mahkemesi, baktığı boşanma davasında TMK m. 175/1'deki "süresiz olarak" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak ibarenin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *Bu yönüyle boşanmaya neden olan olaylarda ağır kusuru olmayan eşe evlilikten kaynaklanan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğü çerçevesinde boşanma sonrası belirli bir miktar parasal katkının sağlanması beklenebilir ise de bu yükümlülüğün hiçbir ölçüt belirlenmeksizin kategorik olarak süresiz öngörülmesi*

33 Yargıtay 2. HD, 07.06.2023, E. 2023/78, K. 2023/2961.
34 Yargıtay 2. HD, 28.11.2019, E. 2019/7290, K. 2019/11703.
35 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2669, K. 2021/109.

kusurlu olması dahi gerekmeyen nafaka borçlusu açısından ağır bir külfete neden olmaktadır.

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi ibareyi Anayasa'nın 2., 5. ve 17. maddelerine aykırı bularak oyçokluğuyla iptal etmiş, iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle karar vermiştir; karar 30.09.2026'da yayımlandığından iptal 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir. Mahkeme, 2012'de aynı ibare için verdiği ret kararından ayrılmış ve sonraki uygulamada ibarenin emredici kabul edildiğine dikkat çekmiştir. Gerekçeye göre hâkim, irat biçiminde bağlanan nafakanın süresini evliliğin süresi, alacaklının yaşı, eğitim ve sağlık durumu ile kendi geçimini sağlayabilme kapasitesi gibi unsurlara göre belirleyebilmeli; süresiz nafakayı gerektiren hâllerin ölçütleri de kanunda açıkça yer almalıdır. İptal geriye yürümediğinden hükmedilmiş nafakalar kendiliğinden sona ermez; iptal yürürlüğe girene kadar madde bugünkü hâliyle uygulanır.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
17.05.2012 · E. 2011/136 · K. 2012/72

2012 kararı: "süresiz" yoksulluk nafakası Anayasa'ya uygun bulunmuştur; süresiz, ölünceye kadar demek değildir

Bir aile mahkemesi, TMK m. 175/1'deki "süresiz olarak" ibaresinin boşanan eşlerden birine ömür boyu sürecek bir yük getirdiğini, nafakanın hangi hâllerde kaldırılacağının açıkça belirtilmediğini ve yeniden evlenmeyi engellediğini ileri sürerek ibarenin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *İtiraz konusu 'süresiz olarak' ibaresi, nafaka alacaklısının her zaman ölünceye kadar yoksulluk nafakası alacağı anlamına gelmemektedir. Kanun koyucunun 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175. maddesinde'süresiz olarak' ibaresine yer vermesinin amacı, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek olan eşin diğer eş tarafından, şartları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi itirazı oyçokluğuyla reddetmiştir. Kararda yoksulluk nafakasının şartları da sayılmıştır: boşanmaya hükmedilmiş olması, isteyen eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olması, diğer eşle eşit kusurlu, daha az kusurlu ya da tamamen kusursuz olması ve karşı tarafın nafaka ödeyebilecek ekonomik gücünün bulunması; yükümlünün kusuru ise aranmaz. Mahkeme, nafakanın TMK m. 176'daki kaldırma sebepleri gerçekleşmedikçe süre sınırı olmaksızın ödeneceğini, bunun sosyal hukuk devleti ilkesinin gereği olduğunu belirtmiştir. Aynı ibareye yönelik sonraki iki başvuru esasa girilmeden reddedilmiştir.[36] Mahkeme 2026'da bu görüşünden ayrılarak ibareyi iptal etmiştir.[37]

36 AYM, 17.06.2015, E. 2015/57, K. 2015/58; AYM, 27.03.2025, E. 2025/91, K. 2025/82.
37 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
İbrahim Acar Başvurusu · B. No: 2016/3140 · 07.11.2019

Yükümlünün gerçek geliri araştırılmadan onun gelirini aşan nafakaya hükmedilmesi maddi ve manevi varlığı koruma hakkını ihlal eder

Başvurucu boşandığı eşine ve dört çocuğuna nafaka ödemekle yükümlüydü. Eşin açtığı artırım davasında mahkeme, yalnız kolluk araştırmasına dayanarak başvurucunun bir hastanede memur olarak çalıştığını ve gelirinin bilinmediğini kabul etti ve toplam aylık 1.000 TL nafakaya hükmetmiştir. Başvurucu, şirket elemanı olarak asgari ücretle çalıştığını ve aylık 950 TL aldığını ileri sürmüştü; karar Yargıtay'da onanmıştır.

> *Başvurucunun aylık gelirinin gerçekten de 950 TL olması durumunda aleyhine hükmedilen aylık toplam 1.000 TL nafaka miktarının ölçülü olduğundan söz edilemez. Olayda taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenip yüklenmediğinin anlaşılabilmesi için tarafların ekonomik durumlarının tam olarak ortaya konulabilmesi önem arz etmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, mahkemenin başvurucunun çalıştığı kurumdan görevini ve ek ödemelerle birlikte gerçek gelirini araştırmadığını, bu nedenle tarafların menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının denetlenemediğini belirterek Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğine ve yeniden yargılama yapılmasına karar vermiştir. Karar nafaka artırımına ilişkin olsa da ilke yoksulluk nafakasının belirlenmesinde de geçerlidir: TMK m. 175 nafakayı yükümlünün "malî gücü oranında" öngörür; bu güç tahminle değil, SGK kayıtları, işyeri bilgileri ve malvarlığı araştırmasıyla tespit edilmelidir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.03.2023 · E. 2022/142 · K. 2023/184

Yoksul, zorunlu yaşam giderlerini karşılayacak geliri olmayan kişidir; asgari ücretli eş, daha düşük gelirli eşten yoksulluk nafakası alamaz

Eşler 1992'de evlenmişti ve boşanmada erkek kusurlu bulunmuştur. Mahkeme kadın yararına yoksulluk nafakasına, bölge adliye mahkemesi ise üç yıllık toplu nafakaya hükmetmiştir. Özel Dairenin bozmasından sonra bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Kadının asgari ücretle geçimini sağladığı ve gelir getiren malvarlığı bulunmadığı, erkeğin ise emekli olup aylık 1.100 TL geliri olduğu anlaşılmıştı.

> *Yukarıda anılan maddede geçen "yoksulluğa düşecek" kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda yasal bir tanımlama olmaması karşısında bu husus uygulamada kurallara bağlanmıştır. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 07.10.1998 tarihli ve 1998/2-656 Esas, 1998/688 Karar; 16.05.2007 tarihli ve 2007/2-275 Esas, 2007/275 Karar ve 20.06.2019 tarihli ve 2017/2-2424 Esas, 2019/751 Karar sayılı kararlarında; "yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim" gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların "yoksul" kabul edilmesi gerektiği benimsenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, kadının sürekli ve düzenli bir geliri bulunduğunu ve boşanma yüzünden yoksulluğa düşmeyeceğini belirterek direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Azınlıkta kalan görüş ise evliliğin süresi ve ulaşılan yaşam düzeyi gözetildiğinde asgari ücretin kadını yoksulluktan kurtarmayacağını savunmuştur. Karar, yoksulluğun tek taraflı değil, nafaka yükümlüsünün mali gücüyle birlikte değerlendirildiğini gösterir: Kurul'a göre yoksulluk nafakası nafaka alacaklısını zenginleştirmeyi amaçlamaz ve yükümlüye yüklenen bir ceza ya da tazminat değildir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.03.2021 · E. 2017/2653 · K. 2021/249

Asgari ücret düzeyinde bir gelir bile yoksulluk nafakasına engel değildir; bu gelir yalnız nafakanın miktarını etkiler

Boşanmada erkek sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışı nedeniyle ağır, kadın ise hakaret ettiği için az kusurlu bulunmuştur. Kadının gündelik işlerde çalışarak aylık ortalama 300 TL gelir elde ettiği, malvarlığı bulunmadığı ve eşinin ailesine ait evde yaşadığı; erkeğin ise bir tekstil firmasında aylık 600 TL gelirle çalıştığı ve bir devre mülkü bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkeme kadının nafaka istemini reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Yukarıda açıkça vurgulandığı üzere asgari ücret seviyesindeki gelirin dahi yoksulluk nafakasına hükmedilmesine engel olmadığı, böyle bir gelir elde edilmesinin ancak hükmedilecek nafakanın miktarına etkili olacağı, günün ekonomik koşulları, kadın eşin çalıştığı işin düzenli ve sabit olmadığı, boşanmaya sebep olan olaylarda tarafların kusur durumları ve hakkaniyet ilkesi gözetilerek, davalı kadın eş yararına uygun miktarda yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilmesi gerekirken, nafaka talebinin reddi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle bozmuştur. Karar, kadının işinin düzenli ve sabit olmamasını, günün ekonomik koşullarını ve kusur durumunu birlikte değerlendirmiştir. Aynı ilke, ayrılık süresinden sonra açılan bir boşanma davasında asgari ücretle çalışan eşit kusurlu kadın bakımından da benimsenmiştir.[38]

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.11.2022 · E. 2020/27 · K. 2022/1549

Eşlerin gelirleri eşitse yoksulluk nafakası verilmez; nafaka yükümlüye yüklenen bir ceza ya da tazminat değildir

Eşler 2001'de evlenmişti ve boşanmada eşit kusurlu bulunmuştur. Mahkeme kadının yoksulluk nafakası istemini reddetmiştir; Özel Daire kadının geliri ve malvarlığı bulunmadığını belirterek bozdu, mahkeme direnmiştir. Dosyada erkeğin hurda ve yedek parça işinden aylık 1.500 TL geliri bulunduğu, adına taşınmaz olmadığı;

38 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503.

kadının ise asgari ücret düzeyinde geliri ve adına kayıtlı taşınmazı bulunduğu anlaşılmıştı.

> *Dosya kapsamı itibari ile tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler ve toplanan tüm deliller incelendiğinde; davacı-birleşen davada davalı erkeğin çıkma hurda ve yedek parça işiyle uğraştığı, aylık gelirinin 1.500TL olduğu, üzerine kayıtlı taşınmaz bulunmadığı, davalı-birleşen davada davacı kadının ise, asgari ücret seviyesinde gelirinin bulunduğu, üzerine kayıtlı taşınmaz olduğu anlaşıldığından tarafların eşit gelire sahip olmalarından dolayı davalı-birleşen davada davacı kadın yararına TMK'nın 175. maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası isteme koşullarının oluşmadığı sonucuna varılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını onamıştır. Eşit kusurlu kadın kusur bakımından nafaka isteyebilecek durumdaydı; ancak tarafların gelirleri eşit olduğu için boşanma yüzünden yoksulluğa düşme ve karşı tarafın mali gücü şartları gerçekleşmemiştir. Kurul, yoksulluk nafakasının boşanmadan sonra yoksulluğa düşecek tarafı korumayı amaçladığını ve hiçbir surette yükümlüye yüklenen bir ceza veya tazminat niteliğinde olmaması gerektiğini vurgulamıştır.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.09.2025 · E. 2024/130 · K. 2025/556

Yeterli ve sürekli geliri olan eşe yoksulluk nafakası verilmez; yoksulluk boşanma kararının verildiği andaki duruma göre belirlenir

Kadın, boşanmada az kusurlu bulunarak ilk derece mahkemesince yoksulluk nafakasına hak kazanmıştır; bölge adliye mahkemesi kadını ağır kusurlu sayarak istemi reddetmiştir. Özel Dairenin bozmasından sonra bölge adliye mahkemesi direnmiştir. Dosyadaki araştırmaya göre kadın belediyede geçici işçi olarak aylık 1.600 TL gelirle çalışıyordu.

> *Oysaki yoksulluk nafakası talebinde bulunan eşin, kusurunun daha ağır olmamasının yanında boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmüş veya düşecek olması da gerekmektedir. Yeterli ve sürekli geliri olan eş yararına yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilemez. Zira yoksulluk nafakasının amacı, boşanma sonucunda yoksulluğa düşecek olan ve boşanmada daha fazla kusuru bulunmayan eşin, asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Öyleyse hâkim, somut olayın özelliğine göre, boşanma kararının verildiği zamanda boşanma olgusuna dayalı olarak, eşin yoksulluğa düşeceğini öngörüyorsa yoksulluk nafakasına hükmetmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla ve değişik gerekçeyle bozmuş, mahkemenin kadının hâlâ çalışıp çalışmadığını, gelirinin düzenli ve sürekli olup olmadığını, işten ayrılmışsa bunun kendi isteğiyle mi zorunlu olarak mı olduğunu araştırması gerektiğini belirtmiştir. Kusurun daha ağır olmaması tek başına yetmez; yoksulluk şartı ayrıca ispatlanmalı ve karar tarihindeki gerçek duruma göre değerlendirilmelidir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2017 · E. 2016/6917 · K. 2017/12320

"Çalışabilecek durumda olmak" tek başına nafakayı engellemez; belirleyici olan fiilen gelir ve malvarlığı bulunup bulunmadığıdır

Mahkeme, iki tarafın da çalıştığını ve çalışabilecek durumda olduğunu, gelirlerinin hemen hemen aynı seviyede bulunduğunu belirterek kadının yoksulluk nafakası istemini reddetmiştir. Hükmü kadın temyiz etmiştir.

> *Yapılan yargılama ve toplanan deliller ile özellikle zabıta tarafından yapılan sosyal ve ekonomik durum araştırmasına göre davacı-karşı davalı kadının ev hanımı olup, çalışmadığı, herhangi bir mal varlığı ve gelirinin buunmadığı anlaşılmaktadır. O halde, davacı-karşı davalı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri (TMK m.175) gerekirken, dosya kapsamına uygun düşmeyen gerekçeyle isteğin reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kolluğun yaptığı sosyal ve ekonomik durum araştırmasına göre kadının ev hanımı olduğunu, çalışmadığını, malvarlığı ve geliri bulunmadığını belirterek kararı bozmuştur. Yoksulluk soyut bir çalışma imkânına göre değil, dosyadaki somut gelir ve malvarlığı bilgilerine göre belirlenir. Nafaka yükümlüsünün kusuru ise aranmaz (TMK m. 175/2).

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2011 · E. 2010/19740 · K. 2011/20434

Eşit kusurlu eş yoksulluk nafakası alabilir; çalışabilecek durumdaki eşin işsiz olması onu nafaka yükümlülüğünden kurtarmaz

Mahkeme boşanmaya neden olan olaylarda eşleri eşit kusurlu bulmuştur; kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği sabit olduğu hâlde, kocanın işsizliğini gözeterek kadın yararına uygun bir yoksulluk nafakası belirlememiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere boşanmaya neden olan olaylarda taraflar eşit kusurlu olup, davacı-davalı kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği sabit olmuş ve Türk Medeni Kanununun 175. maddesi koşulları kadın lehine gerçekleşmiştir. Koca çalışabilecek durumda olduğuna göre sırf işsiz olması kendisini nafaka yükümlülüğünden kurtarmaz. Mahkemece davacı-davalı kadın lehine kocanın mali gücüne uygun miktar yoksulluk nafakası takdiri gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki kuralı birlikte gösterir: kusuru daha ağır olmayan, yani eşit kusurlu eş de yoksulluk nafakası isteyebilir; tazminattan farklı olarak burada daha az kusurlu olma şartı aranmaz (TMK m. 175/1). Yükümlünün mali gücü ise fiilen çalışıp çalışmamasına göre değil, çalışma gücüne ve imkânlarına göre değerlendirilir; bilerek işsiz kalmak nafakadan kaçmanın yolu olamaz.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.12.2025 · E. 2025/3542 · K. 2025/10509

Geliri olmayan ve çalışabilecek durumda bulunmayan eşten yoksulluk nafakası istenemez

Mahkeme kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir. Dosyadaki delillere göre erkek çalışabilecek durumda değildi ve geliri bulunmuyordu.

> *Davalı erkek çalışabilecek durumda değildir ve geliri bulunmamaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında, kadın yararına 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 175 inci maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası koşulları oluşmamıştır. Davacı kadının yoksulluk nafakası talebinin reddi gerekirken, kabulü doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını yoksulluk nafakası yönünden ortadan kaldırmıştır. Yoksulluk nafakası iki taraflı bir dengedir: bir yanda boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, diğer yanda bu yükü taşıyabilecek mali güç. Yükümlünün geliri ve çalışma imkânı yoksa kusur durumu ne olursa olsun nafaka bağlanamaz.

11 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
18.02.2021 · E. 2017/2669 · K. 2021/109

Yurt dışında boşanan eş, karar tanındıktan sonra bir yıl içinde yoksulluk nafakası isteyebilir; yabancı karardaki kusur belirlemesi kesin delildir

Eşler yurt dışında boşanmıştı; yabancı kararda kadın kusursuz, erkek ise evlilik dışı ilişkisi, eşini evden atması ve birlik görevlerini yerine getirmemesi nedeniyle tam kusurlu bulunmuştu. Karar Kırşehir Aile Mahkemesince tanındı ve tanıma kararı 29.03.2013'te kesinleşmiştir. Kadın 08.11.2013'te maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası istemiştir; mahkeme davayı reddetti, Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *...hâl böyle olunca, yabancı mahkeme kararının tanınmasıyla birlikte boşanmaya sebep olan olaylara yönelik kusur durumunun kesin delil kabul edilerek, tarafların boşanmalarına esas kararda yer alan kusur belirlemesi gözetilmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken, davanın reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde kullanılır (TMK m. 178); yabancı boşanma kararında bu süre, kararın tanınmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden başlar.[39] Boşanmadan sonra açılan nafaka davasında da hâkim, kesinleşen boşanma kararındaki kusur belirlemesiyle bağlıdır.[40]

39 Yargıtay 2. HD, 15.07.2009, E. 2008/8466, K. 2009/14071.
40 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2291, K. 2020/845.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.11.2019 · E. 2019/7290 · K. 2019/11703

Nafaka alacaklısı temyiz etmezse, bozmadan sonra yoksulluk nafakasının miktarı artırılamaz

İlk hükümde kadın yararına aylık 375 TL yoksulluk nafakasına hükmedilmiştir; kadın bu hükmü süresinde temyiz etmemiştir. Hüküm erkeğin temyizi üzerine başka bir sebeple bozulmuştur. Mahkeme bozmaya uyduktan sonra kurduğu yeni hükümde kadın yararına aylık 450 TL yoksulluk nafakasına hükmetmiştir.

> *İlk karar davacı-karşı davalı kadın tarafından süresinde temyiz edilmediğinden davalı-karşı davacı erkek yararına yoksulluk nafakası miktarı yönünden usuli kazanılmış hak oluşmuştur. Bu husus gözetilmeden ilk hükümde belirlenen yoksulluk nafakası miktarının artırılıp, davalı-karşı davacı erkek yararına oluşan usuli kazanılmış hakka aykırı şekilde hüküm kurulması doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Usuli kazanılmış hak kamu düzenine ilişkindir. Nafaka alacaklısı miktarı az buluyorsa kararı kendisi de kanun yoluna taşımalıdır; aksi hâlde yalnız karşı tarafın itirazı üzerine yapılan yeniden yargılamada miktar lehine değiştirilemez. Daire, toptan olarak belirlenen yoksulluk nafakasının istinaf edilmemesi hâlinde bozmadan sonra aylık nafakaya dönüştürülmesini de aynı gerekçeyle bozmuştur.[41]

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.09.2024 · E. 2023/8861 · K. 2024/5731

Yoksulluk nafakası boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren başlar; yurt dışında çalıştığı ileri sürülen eşin geliri araştırılmalıdır

Mahkeme kadının boşanmayla yoksulluğa düşeceğini kabul ederek dava tarihinden itibaren yoksulluk nafakasına hükmetmiştir; bölge adliye mahkemesi erkeğin bu yöndeki istinafını esastan reddetmiştir. Erkek yargılama boyunca kadının Almanya'da çalıştığını ileri sürmüştü.

> *4. Somut olayda İlk Derece Mahkemesince, kadının boşanma ile birlikte yoksulluğa düşeceği gerekçesiyle kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmiş ve Bölge Adliye Mahkemesince bu yöne ilişkin olarak erkek tarafından yapılan istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş ise de dosyanın yapılan incelemesinde, erkek tarafından aşamalarda kadının Almanya'da çalıştığının iddia edildiği hususları göz önüne alındığında erkeğin iddiaları doğrultusunda kadının halen çalışıp çalışmadığı, çalışıyor ise düzenli gelir elde edip etmediği ve gelirinin kendisini yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı hususlarının araştırılarak ulaşılacak sonuca göre kadının yoksulluk nafakası talebi hakkında bir karar verilmesi gerekirken eksik araştırma sonucunda yazılı şekilde üstelik boşanma hükmünün kesinleşme tarihinden*

41 Yargıtay 2. HD, 07.06.2023, E. 2023/78, K. 2023/2961.

itibaren hükmedilecek yerde dava tarihinden itibaren yoksulluk nafakasına hükmedilmiş olması doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar iki yanlışı birlikte düzeltir. Birincisi, yoksulluk iddia edilen eşin çalışıp çalışmadığı ve gelirinin onu yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı, yurt dışındaki çalışma iddiası da dahil olmak üzere somut olarak araştırılmalıdır. İkincisi, dava süresince ödenen nafaka tedbir nafakasıdır (TMK m. 169); yoksulluk nafakası ancak boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren başlar. Aynı kararda erkeğin fiili ayrılık süresinde başka bir kadınla birlikte olduğunun ispatlandığı belirtilmiş ve erkek tam kusurlu kabul edilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Geçici önlemler ve tedbir nafakası.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 176:** Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi, kaldırılması ve değiştirilmesi.
- **TMK m. 178:** Zamanaşımı.
- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi ve iştirak nafakası.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri.
- **TMK m. 364:** Yardım nafakası.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26:** Taleple bağlılık.

MADDE

176

C. Karar
V. Boşanmada tazminat ve nafaka
3. Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi

KANUN METNİ

(1) Maddî tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.
(2) Manevî tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez.
(3) İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.
(4) Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.
(5) Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

MADDE ÖZETİ

Maddi tazminat ve yoksulluk nafakası toptan veya irat biçiminde ödenir; aylık bağlanan nafaka alacaklının yeniden evlenmesi veya taraflardan birinin ölümüyle kendiliğinden kalkar, fiilen evliymiş gibi yaşama, yoksulluğun kalkması veya haysiyetsiz hayat hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır; tarafların mali durumu değişirse artırılır veya azaltılır (m. 176). Anayasa Mahkemesi'ne göre borçlu kendi kusuru olmadan yoksullaşırsa nafaka tamamen de kaldırılabilir;[1] Hukuk Genel Kurulu'na göre ise alacaklının güvencesiz bir işte asgari ücretle çalışmaya başlaması nafakayı kaldırmaz, indirim sebebidir.[2] Anayasa Mahkemesi 175. maddedeki "süresiz olarak" ibaresini iptal etmiştir; iptal hükmü 30.06.2027'de

1 AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94.
2 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/445, K. 2019/1129.

yürürlüğe girecek, hükmedilmiş nafakalar kendiliğinden sona ermez ve bu maddedeki kaldırma, azaltma ve artırma yolları açıktır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

İrat	Tazminat veya nafakanın belirli aralıklarla, genellikle aylık olarak ödenmesi.
Toptan ödeme	Tazminat veya nafakanın bir defada, tek bir tutar olarak ödenmesi.
Kendiliğinden kalkma	Nafakanın mahkeme kararına gerek olmadan, kanun gereği sona ermesi; alacaklının yeniden evlenmesi ve taraflardan birinin ölümünde nafaka böyle sona erer.
Fiilen evliymiş gibi yaşama	Nafaka alacaklısının resmî nikâh olmaksızın başka biriyle karı koca gibi birlikte yaşaması; mahkeme kararıyla kaldırma sebebidir.
ÜFE	TÜİK'in yayımladığı üretici fiyat endeksi; olağanüstü bir değişiklik bulunmayan artırım davalarında nafaka bu oranda artırılır.[4]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 145 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci ve ikinci fıkrası yürürlükteki maddeden aynen alınmıştır. Yürürlükteki maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası birleştirilmek suretiyle üçüncü fıkra olarak kaleme alınmış; iradın arttırılması veya azaltılmasını gerektiren hâller maddede dördüncü fıkra hâlinde hükme bağlanmıştır. Maddenin beşinci fıkrasıyla istem hâlinde, hâkime, maddî tazminat ya da nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğine ilişkin karar verebilmesi olanağı sağlanarak, ekonomik ve malî açıdan güçsüz olan nafaka alacaklılarının her yıl masraf ve emek sarfı suretiyle arttırım davaları açmaları önlenmek ve bu nedenle mağduriyetlerine son verilmek istenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 75*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 403). Gerekçede ayrıca açıklanan yenilik beşinci fıkradır: hâkim, istem hâlinde nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini baştan belirleyebilir. Eski Kanun'daki "borçlunun mali gücü önemli ölçüde eksilirse" iradın kaldırılabileceğine ilişkin ibare ise yeni metne alınmamış; bu boşluk Anayasa Mahkemesi kararıyla TMK m. 1 yoluyla doldurulmuştur.[5]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irad şeklinde ödenmesine karar verilebilir. Manevi tazminata irad şeklinde hükmedilemez. Sözleşme veya hüküm ile kendisine maddi tazminat veya nafaka olarak bir irad tahsis edilmiş eşin yoksulluğunun zail olması, haysiyetsiz hayat sürmesi, bir evlenme akdi*

3 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.
4 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/1522, K. 2019/1140.
5 AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94.

> *olmadan fiilen karı koca gibi yaşaması, yeniden evlenmesi veya eşlerden birinin ölmesi halinde, aksi, taraflarca kararlaştırılmadıkça bu irad kesilir. İrad şeklinde maddi tazminat veya nafakayı gerektiren sebep ortadan kalkar ya da önemli ölçüde azalır veya borçlunun mali gücü önemli ölçüde eksilirse iradın indirilmesine veya kaldırılmasına karar verilebileceği gibi değişen durumlara göre ve hakkaniyet gerektiriyorsa iradın artırılması da istenebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 145 (3444 sayılı Kanunla değişik, mülga)

	743 sayılı Kanun m. 145	4721 sayılı Kanun m. 176
Ödeme biçimi	Toptan veya irat	Aynı
Manevi tazminat	İrat olamaz	Aynı
Sona erme sebepleri	Yoksulluğun kalkması, haysiyetsiz hayat, fiilen karı koca gibi yaşama, yeniden evlenme, ölüm: irat kesilir	Yeniden evlenme ve ölümde kendiliğinden kalkar; diğer üç sebepte mahkeme kararıyla kaldırılır
Taraf iradesi	"Aksi, taraflarca kararlaştırılmadıkça"	Bu kayıt yoktur
Borçlunun mali gücünün eksilmesi	Açıkça indirme veya kaldırma sebebi	Metinde yalnız artırma ve azaltma; kaldırma AYM, K. 2009/94 ile kabul edilir
Gelecek yıllar için miktar	Düzenleme yoktur	İstem hâlinde hâkim belirleyebilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi dördüncü fıkrayı oybirliğiyle Anayasa'ya uygun bulmuş; çoğunluk gerekçesinde borçlunun kendi kusuru olmadan yoksullaşması hâlinde nafakanın bu fıkraya göre tamamen kaldırılabileceğini belirtmiştir.[6] Yoksulluk nafakasının şartları TMK m. 175'te, boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında yetki TMK m. 177'de düzenlenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
25.06.2009	**176.** maddenin dördüncü fıkrasına yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2009/94

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ödeme biçimi	Maddi tazminat ve yoksulluk nafakası toptan veya irat biçiminde ödenir	TMK m. 176/1

6 AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94.

Konu	Kural	Dayanak
Manevi tazminat	İrat biçiminde ödenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2010/80
Kendiliğinden kalkma	Alacaklının yeniden evlenmesi, taraflardan birinin ölümü	Yargıtay HGK, K. 2019/1142
Kararla kaldırma	Fiilen evliymiş gibi yaşama, yoksulluğun kalkması, haysiyetsiz hayat	Yargıtay 2. HD, K. 2014/19835
Borçlunun yoksullaşması	Kendi kusuru yoksa nafaka tamamen kaldırılabilir	AYM, K. 2009/94
Artırma ve azaltma	Mali durum değişikliği veya hakkaniyet; olağanüstü değişiklik yoksa ÜFE oranında artış	Yargıtay HGK, K. 2019/1140
Başlangıç	Artırma, azaltma ve kaldırma dava tarihinden itibaren	Yargıtay HGK, K. 2019/1157
Gelecek yıllar	İstem hâlinde gelecek yıllardaki miktar belirlenebilir	TMK m. 176/5
Protokol nafakası	TMK m. 176'ya tabidir; döviz cinsinden nafaka uyarlanabilir	Yargıtay HGK, K. 2025/24

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 145. maddesini karşılar; ilk iki fıkra aynen alınmış, kaldırma ve değiştirme hâlleri yeniden düzenlenmiş, beşinci fıkra ise ekonomik bakımdan güçsüz nafaka alacaklılarının her yıl masraf yapıp artırım davası açmak zorunda kalmaması için eklenmiştir.

DİKKAT

Yeniden evlenmeyle nafaka kendiliğinden kalkar; fiilen evliymiş gibi yaşama, yoksulluğun kalkması ve haysiyetsiz hayat için ise dava açılması gerekir ve nafaka ancak dava tarihinden itibaren kaldırılır, geçmişte ödenen nafaka geri istenemez.[7] Kaldırma istemi indirme istemini de kapsar; yine de dilekçede kaldırma olmazsa indirim istendiğinin açıkça yazılması yararlı olur. Fiilî birliktelik hukuka uygun delillerle ispatlanmalıdır: izinsiz elde edilen görüntüler ve sahibi ispatlanmayan hesaplardaki paylaşımlar hukuka aykırı delil sayılabilir.[8]

II. Ödeme Biçimi: Toptan veya İrat

- **Seçim:** Maddi tazminat ve yoksulluk nafakası toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenebilir (TMK m. 176/1). Hangisinin uygun olduğu evlilik süresi, tarafların ekonomik ve sosyal durumu, ödeme gücü ve ödenecek miktar

7 Yargıtay 3. HD, 15.10.2012, E. 2012/15227, K. 2012/21528.
8 Yargıtay 3. HD, 07.03.2017, E. 2016/14742, K. 2017/2577.

gözetilerek belirlenir; Yargıtay bu ölçütlerle toptan ödemeyi uygun bulmayıp aylık irata hükmeden bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır.[9]

- **Toptan nafakanın tutarı:** Toptan nafaka, aylık tutarın belli bir süreyle çarpılmasıyla bulunmaz; tarafların durumu ve yükümlünün mali gücü gözetilerek tek bir tutar olarak belirlenir. Yargıtay, "aylık 1.000 TL'den 2 yıl için toplam 24.000 TL" biçiminde kurulan hükmü "bir defaya mahsus 24.000 TL toptan yoksulluk nafakası" olarak düzeltmiştir;[10] hesaplama yönteminin hükümde gösterilmesini de infazda tereddüt yarattığı için bozma sebebi saymıştır.[11]
- **Toptan kararın kesinleşmesi:** Yargıtay, istinaf edilmeyen toptan nafaka kararından sonra aylık nafakaya hükmedilmesini usuli kazanılmış hakka aykırı bulmuştur.[12]
- **Kaldırma ve değiştirme yalnız irat için:** Kanun, kendiliğinden kalkma, mahkeme kararıyla kaldırma, artırma ve azaltma kurallarını irat biçiminde ödenmesine karar verilen tazminat ve nafaka için koymuştur (TMK m. 176/3-4). Toptan ödenen tutar sonradan artırılıp azaltılacak bir irat değildir.
- **Süresizliğin iptali:** Anayasa Mahkemesi, 175. maddedeki "süresiz olarak" ibaresini iptal ederken irat biçiminde hükmedilen yoksulluk nafakasında hâkime nafakanın süresini evliliğin süresi, alacaklının yaşı, eğitim ve sağlık durumu ile kendi geçimini sağlayabilme kapasitesi gibi unsurlara göre belirleme yetkisi tanınması gerektiğini belirtmiştir.[13] İptal hükmü 30.06.2027'de yürürlüğe girecektir.
- **Manevi tazminat:** Manevi tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez (TMK m. 176/2). Yargıtay, manevi tazminatı irat olarak bağlayan hükümde bu yön temyiz edilmediği için yanlışlığa işaret etmekle yetinmiştir.[14]

III. Kendiliğinden Kalkma: Yeniden Evlenme ve Ölüm

- **Yeniden evlenme:** İrat biçiminde bağlanan nafaka, alacaklının yeniden evlenmesiyle kendiliğinden, mahkeme kararına gerek olmadan kalkar (TMK m. 176/3). Yargıtay'a göre nafaka resmî evlenme tarihinden itibaren kendiliğinden sona erer.[15]
- **Artırım davası sırasında evlenme:** Hukuk Genel Kurulu, artırım davasını açtıktan sonra evlenen alacaklının davasının reddedilemeyeceğini, nafakanın dava tarihi ile evlenme tarihi arasındaki dönem için ÜFE oranında artırılması gerektiğini kabul etmiştir.[16]

9 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/10128, K. 2024/7446.
10 Yargıtay 2. HD, 13.05.2025, E. 2024/1656, K. 2025/4959.
11 Yargıtay 2. HD, 11.03.2025, E. 2024/9257, K. 2025/2626.
12 Yargıtay 2. HD, 07.06.2023, E. 2023/78, K. 2023/2961.
13 AYM, 04.06.2026, E. 2025/156, K. 2026/131.
14 Yargıtay 2. HD, 11.01.2010, E. 2009/21325, K. 2010/80.
15 Yargıtay 3. HD, 15.10.2012, E. 2012/15227, K. 2012/21528.

- **Kaldırma davası sırasında evlenme:** Yargıtay'a göre alacaklı yargılama sırasında evlenirse nafaka kendiliğinden kalktığından dava konusuz kalır; yargılama giderleri ve vekâlet ücreti davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre belirlenir.[17] Bu nedenle fiilî birliktelik iddiasıyla açılan davada alacaklı sonradan evlense de, yargılama giderleri bakımından iddianın dava tarihinde haklı olup olmadığı tanıklarla araştırılır.
- **Kanun gereği sona eren nafaka için dava:** Hukuk Genel Kurulu, çocuğun ergin olmasıyla kanun gereği kendiliğinden sona eren iştirak nafakası için kaldırma davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığını, takibe devam edilirse İcra ve İflas Kanunu'nun 16. maddesindeki şikâyet yoluna gidilebileceğini belirtmiştir.[18] Karar iştirak nafakasına ilişkindir; ancak kendiliğinden sona eren nafaka için izlenecek yol bakımından yol göstericidir.
- **Ölüm:** Nafaka, alacaklının ya da yükümlünün ölümüyle kendiliğinden kalkar (TMK m. 176/3). Yargıtay, çocuk için bağlanan nafakaya ilişkin bir davada, tahakkuk etmiş ve muaccel olmuş bir nafaka bulunmadıkça yükümlünün ölümüyle nafaka yükümlülüğünün sona erdiğini ve mirasçılara geçmediğini kabul etmiştir.[19]
- **Eski Kanun'dan fark:** 743 sayılı Kanun'un 145. maddesi beş sebebin hepsinde iradın "aksi, taraflarca kararlaştırılmadıkça" kesileceğini öngörüyordu. Yeni metinde bu kayıt bulunmaz ve yalnız yeniden evlenme ile ölüm nafakayı kendiliğinden sona erdirir; diğer üç sebep mahkeme kararı gerektirir.

IV. Mahkeme Kararıyla Kaldırma

A. Fiilen Evliymiş Gibi Yaşama

- **İspat:** Kaldırmayı isteyen, alacaklının başka biriyle evlilik görünümünde birlikte yaşadığını ispatlamalıdır (TMK m. 6). Yargıtay, alacaklının ikrarını, tanık beyanlarını ve bu birliktelikten doğan çocuğu yeterli görmüş;[20] alacaklının ve çocukların bir ceza soruşturmasındaki beyanlarını da dikkate almıştır.[21] İmam nikâhıyla yaklaşık altı ay birlikte yaşandığının tanıklarla ispatlandığı davada Yargıtay, kaldırma istemini reddeden kararı bozmuştur.[22]
- **Yetersiz deliller:** Yargıtay, tanık beyanlarının fiilî birlikteliği kabule yetmediği davada nafakanın kaldırılmasını değil indirilmesini doğru bulmuştur.[23] Tebligatı

16 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2119, K. 2019/1142.
17 Yargıtay 3. HD, 12.06.2017, E. 2016/20170, K. 2017/9884.
18 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.
19 Yargıtay 2. HD, 23.05.2023, E. 2023/3195, K. 2023/2616.
20 Yargıtay 2. HD, 16.10.2014, E. 2014/13314, K. 2014/19835.
21 Yargıtay 2. HD, 17.12.2013, E. 2013/12629, K. 2013/29821.
22 Yargıtay 3. HD, 26.10.2015, E. 2015/9969, K. 2015/16668.
23 Yargıtay 3. HD, 23.11.2015, E. 2015/11147, K. 2015/18632.

alacaklının eşi olduğunu söyleyen bir kişinin alması da tek başına yeterli görülmemiş, bu kişiyle ilişkinin kolluk aracılığıyla araştırılması istenmiştir.[24]

- **Hukuka aykırı delil:** Yargıtay, yükümlünün hukuka aykırı olarak elde ettiği klip görüntülerini ve alacaklıya ait olduğu ispatlanmayan sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları HMK m. 189/2 kapsamında hukuka aykırı delil saymış ve kaldırma kararını bozmuştur.[25]
- **Baştan nafaka bağlanmasına engel:** Fiilî birliktelik, boşanma davasında nafaka bağlanmasına da engel olur. Yargıtay, başka bir erkekle fiilen evliymiş gibi yaşayan eşe yoksulluk nafakası bağlanmasını bozmuş;[26] taraflar eşit kusurlu olsa da sonucun değişmeyeceğini belirtmiştir.[27] Boşanmadan sonra ayrı davayla nafaka isteyen ve boşanmanın hemen ardından başka biriyle fiilen evliymiş gibi yaşayan eşin istemi de reddedilmelidir.[28]
- **Tedbir nafakası:** Boşanma davası sürerken başka biriyle fiilen evliymiş gibi yaşayan ve geçimi o kişi tarafından karşılanan eşe tedbir nafakası da bağlanmaz.[29]
- **Boşanmadan sonraki yaşam kusur değildir:** Yargıtay'a göre boşanma hükmü kesinleştikten sonra başka bir erkekle birlikte yaşama, kadına boşanma davasında kusur olarak yüklenemez.[30] Bu yaşam kusur belirlemesini etkilemez, ama şartları varsa nafakanın kaldırılmasını gerektirir.

B. Yoksulluğun Ortadan Kalkması

- **Asgari ücret tek başına yetmez:** Hukuk Genel Kurulu'na göre güvencesiz bir işte asgari ücretle çalışmaya başlamak alacaklıyı yoksulluktan kurtarmaz; nafaka kaldırılmaz, hakkaniyete göre indirilir.[31] Kurul, asgari ücretin biraz üzerinde bir ücretle çalışmaya başlayan kadın için de aynı sonuca varmış;[32] babadan bağlanan küçük bir yetim aylığını ve küçük bir kira gelirini de indirim sebebi saymıştır.[33]
- **Yeterli gelir:** Alacaklının geliri onu yoksulluktan kurtaracak düzeye çıkmışsa nafaka kaldırılır. Hukuk Genel Kurulu, emekli aylığı ve dükkân kirasıyla borçludan daha fazla geliri olan alacaklının nafakasının kaldırılmasını onamış;[34] babasından kalan arsa üzerindeki inşaattan payına dokuz daire ile dört dükkân düşen alacaklı için de aynı sonuca varmıştır.[35]

24 Yargıtay 3. HD, 11.04.2016, E. 2016/4657, K. 2016/5487.
25 Yargıtay 3. HD, 07.03.2017, E. 2016/14742, K. 2017/2577.
26 Yargıtay 2. HD, 04.12.2008, E. 2007/16726, K. 2008/16670.
27 Yargıtay 2. HD, 02.05.2012, E. 2011/15558, K. 2012/11480.
28 Yargıtay 3. HD, 09.10.2012, E. 2012/15375, K. 2012/21121.
29 Yargıtay 2. HD, 20.06.2013, E. 2013/4557, K. 2013/17424; Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2015/14676, K. 2016/5396.
30 Yargıtay 2. HD, 22.03.2023, E. 2022/10765, K. 2023/1191.
31 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/445, K. 2019/1129.
32 Yargıtay HGK, 17.10.2019, E. 2017/455, K. 2019/1084.
33 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/1025, K. 2019/1135.
34 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1283, K. 2019/1149.

- **İndirimin ölçüsü:** İndirim de hakkaniyete uygun olmalıdır. Hukuk Genel Kurulu, asgari ücretle işe giren alacaklının 350 TL nafakasını 100 TL'ye indiren kararı, indirimin hakkaniyete aykırı ve fazla olduğu gerekçesiyle bozmuştur.[36]
- **Anayasal denetim:** Anayasa Mahkemesi, asgari ücret düzeyinde gelir elde eden eski eşe ödenen nafakanın kaldırılmayıp 225 TL'den 125 TL'ye indirilmesine ilişkin başvuruyu, mahkemenin tarafların menfaatleri arasında gerekçeli bir denge kurduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.[37]

C. Haysiyetsiz Hayat

- **Kavram:** Kanun haysiyetsiz hayatı tanımlamaz; nafaka bu sebeple ancak mahkeme kararıyla kaldırılır ve ispat yükü kaldırmayı isteyendedir (TMK m. 6). Aynı kavram boşanma sebepleri arasında da yer alır (TMK m. 163). Yargıtay, boşanma davasında eşin sürekli borçlanmasının haysiyetsiz hayat sayılamayacağını belirtmiştir.[38]

V. Borçlunun Ödeme Gücünü Yitirmesi

- **Kaldırma mümkündür:** TMK m. 176/4 yalnız artırma ve azaltmadan söz eder; eski Kanun'daki "borçlunun mali gücü önemli ölçüde eksilirse" iradın kaldırılabileceği ibaresi yeni metne alınmamıştır. Anayasa Mahkemesi, borçlu kendi kusuru olmaksızın yoksulluğa düşerse hâkimin TMK m. 1 uyarınca nafakayı tamamen kaldırabileceğini belirterek fıkrayı Anayasa'ya uygun bulmuştur.[39]
- **Hukuk Genel Kurulu:** Kurul 2019'da bu görüşü benimseyerek, alacaklı asgari ücretle çalışsa bile işini kaybeden ve gündelik işlerde düzensiz gelirle çalışan borçlu yönünden nafakanın kaldırılmasını oyçokluğuyla onamıştır.[40] İki tarafın da asgari ücret düzeyinde geliri bulunduğu, borçlunun yeniden evlendiği, yeni evliliğinden çocuğu olduğu ve önceki evlilikten doğan çocuklar için iştirak nafakası ödediği davada da, her iki taraf yoksul sayıldığından kaldırma kararı oyçokluğuyla onanmıştır.[41]
- **Kendi kusuru olmamalı:** Anayasa Mahkemesi kaldırma imkânını borçlunun kendi kusuru olmadan yoksullaşması şartına bağlamıştır;[42] borçlunun kendi davranışıyla, örneğin isteyerek işinden ayrılarak yoksullaşması bu şartı karşılamaz.

35 Yargıtay HGK, 12.11.2019, E. 2018/96, K. 2019/1157.
36 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1036, K. 2019/1147.
37 AYM, *Esat İnevi* Başvurusu, B. No: 2015/11677, 08.07.2020.
38 Yargıtay 2. HD, 20.10.2025, E. 2025/2470, K. 2025/8940.
39 AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94.
40 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1009, K. 2019/1179.
41 Yargıtay HGK, 12.11.2019, E. 2017/965, K. 2019/1158.
42 AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94.

- **Yeniden evlenme tek başına yetmez:** Borçlunun yeniden evlenip çocuk sahibi olması, düzenli ve yeterli geliri varsa nafakayı kaldırmaz. Hukuk Genel Kurulu, yeniden evlenmiş ve bir çocuk babası olan ama düzenli ve yeterli maaşı, dairesi ve tarlası bulunan borçlu ile asgari ücretin biraz üzerinde bir ücretle çalışmaya başlayan alacaklı arasındaki davada nafakanın kaldırılamayacağını, yalnız indirilebileceğini kabul etmiştir.[43]
- **Gerçek gelir:** Anayasa Mahkemesi, nafaka yükümlüsünün gerçek geliri araştırılmadan onun gelirini aşan nafakaya hükmedilmesini maddi ve manevi varlığı koruma hakkının ihlali saymıştır.[44]

VI. Artırma ve Azaltma

- **Sebepler:** Tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirmesi hâlinde irat artırılabilir veya azaltılabilir (TMK m. 176/4).
- **ÜFE kuralı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre nafakanın belirlendiği tarihten sonra tarafların durumunda olağanüstü bir değişiklik yoksa artırım, aradan geçen sürenin ÜFE oranında yapılmalıdır; bunu aşan yüksek artırım bozulmuştur.[45]
- **Dava tarihi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre nafakanın artırılması, azaltılması ve kaldırılması taleplerinin kabulüne dava tarihinden itibaren hükmolunur.[46]
- **Kaldırma istemi indirmeyi kapsar:** Yargıtay'a göre kaldırma istemi azaltma istemini de içerir; kaldırma şartları oluşmasa bile mahkeme uygun bir indirim yapmalıdır.[47]
- **Taleple bağlılık:** Hâkim ileri sürülmeyen vakıayı kendiliğinden dikkate alamaz; Hukuk Genel Kurulu, cevap dilekçesinde dayanılmayan "evlilik yolunda ilişki" iddiasına göre karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[48]

VII. Gelecek Yıllar İçin Artış

- **İstem hâlinde:** Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir (TMK m. 176/5). Gerekçeye göre amaç, ekonomik bakımdan güçsüz alacaklıların her yıl masraf yapıp artırım davası açmasını önlemektir.
- **Talep şartı:** Hâkim taleple bağlıdır (HMK m. 26). Yargıtay, iştirak nafakası için talep bulunmadığı hâlde nafakanın her yıl ÜFE oranında artırılmasına karar verilmesini doğru bulmamış ve hükmü düzelterek onamıştır.[49]

43 Yargıtay HGK, 17.10.2019, E. 2017/455, K. 2019/1084.
44 AYM (Birinci Bölüm), *İbrahim Acar* Başvurusu, B. No: 2016/3140, 07.11.2019.
45 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/1522, K. 2019/1140.
46 Yargıtay HGK, 12.11.2019, E. 2018/96, K. 2019/1157.
47 Yargıtay 3. HD, 16.06.2014, E. 2014/2301, K. 2014/9688.
48 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2119, K. 2019/1142.
49 Yargıtay 2. HD, 13.02.2018, E. 2016/11331, K. 2018/1800.

- **Artışın başlangıcı:** Yargıtay, yoksulluk nafakasının boşanma kararının kesinleşmesini takip eden yıldan başlamak üzere her yıl ÜFE oranında artırılmasına ilişkin hükmü onamış;[50] iştirak nafakasında artışın ilk derece karar tarihinden değil, kesinleşme yılını takip eden yıldan başlatılması gerektiğini belirtmiştir.[51]

VIII. Anlaşmalı Boşanma Protokolündeki Nafaka

- **TMK m. 176'ya tabidir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmalı boşanma protokolüyle kararlaştırılan nafaka da yoksulluk nafakasıdır ve kaldırılma şartları TMK m. 176'da düzenlenmiştir.[52]
- **Öngörülebilir gelişmeler:** Protokolle devredilen taşınmazların kira getireceği öngörülebilir bir durumdur; Hukuk Genel Kurulu bu gelire dayanan kaldırma istemini, olağanüstü bir değişiklik ispatlanmadığı için reddetmek gerektiğini kabul etmiştir.[53]
- **Döviz cinsinden nafaka:** Hukuk Genel Kurulu, protokoldeki nafaka hükmünün hâkim onayından sonra genel sözleşme hükümlerine tabi olduğunu, 18 yıl sonra ifası borçludan beklenemez hâle gelen aylık 1.500 dolar nafakanın TBK m. 138 uyarınca Türk lirasına uyarlanabileceğini oyçokluğuyla kabul etmiştir.[54]

IX. Usul

- **Görevli ve yetkili mahkeme:** Nafakanın kaldırılması, artırılması ve azaltılması davaları aile mahkemesinde görülür. Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 177); TBMM gerekçesine göre bu kural hükmedilmiş nafakanın artırılması veya azaltılması davalarını da kapsar.
- **Etki tarihi:** Artırma, azaltma ve kaldırma dava tarihinden itibaren hüküm doğurur; geçmişte ödenen nafaka geri istenemez.[55]
- **Yeni dava:** Kaldırma davasının reddedilmesi, sonradan ortaya çıkan olgulara dayanan yeni bir davaya engel olmamıştır; Hukuk Genel Kurulu, önceki davada bulunmayan kira gelirinin belirlendiği ikinci davada kaldırma kararını onamıştır.[56]

UYGULAMA NOTU

50 Yargıtay 2. HD, 01.06.2026, E. 2026/2898, K. 2026/5682.
51 Yargıtay 2. HD, 01.06.2026, E. 2025/10820, K. 2026/5696.
52 Yargıtay HGK, 12.11.2019, E. 2018/96, K. 2019/1157.
53 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1533, K. 2019/1154.
54 Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24.
55 Yargıtay 3. HD, 15.10.2012, E. 2012/15227, K. 2012/21528.
56 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1283, K. 2019/1149.

Nafakanın kaldırılmasını veya indirilmesini isteyen yükümlü, nafakanın belirlendiği tarihteki durumla bugünkü durumu karşılaştıran somut deliller sunmalıdır: alacaklının SGK kaydı, emekli aylığı, kira sözleşmeleri, tapu ve araç kayıtları; kendi gelirindeki düşüşü gösteren belgeler ve yeni aile yükleri. Fiilî birliktelik iddiasında tanıklar, kolluk araştırması ve hukuka uygun elde edilmiş belgeler kullanılmalıdır. Nafaka alacaklısı artırım davasında nafakanın son belirlendiği tarihten bu yana geçen süreyi ve ihtiyaçlarındaki artışı göstermelidir; olağanüstü bir değişiklik yoksa mahkeme ÜFE oranında artış yapar. Boşanma davasında her yıl artış isteniyorsa bu, dilekçede açıkça talep edilmelidir. Anlaşmalı boşanma protokolü hazırlanırken nafakanın para birimi, artış yöntemi ve devredilen malların geliri dikkatle düşünülmelidir; protokol hükümleri sonradan ancak olağanüstü ve öngörülemeyen değişikliklerde uyarlanabilir.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
25.06.2009 · E. 2005/56 · K. 2009/94

Borçlu kendi kusuru olmadan yoksullaşırsa yoksulluk nafakası TMK m. 176/4'e göre tamamen kaldırılabilir

Yoksulluk nafakasının artırılması davasına bakan bir mahkeme, TMK m. 176/4'ün alacaklının yoksulluğu kalktığında nafakanın kaldırılabilmesine karşın borçlunun ekonomik durumu kötüleştiğinde tamamen kaldırılmasına imkân vermediğini ileri sürerek fıkranın Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvurudaki TMK m. 175/1'e ilişkin istem, bakılan davada uygulanacak kural olmadığı için yetkisizlik nedeniyle reddedilmiştir.

> *Bu nedenle, nafaka borçlusunun kendi kusuru bulunmaksızın yoksulluğa düşmesi halinde, hâkim Yasa metninde açıkça belirtilmese dahi Türk Medenî Kanunu'nun 1. maddesine göre yoksulluk nafakasının koşulları ve kabul ediliş amacını göz önünde bulundurarak, nafakanın 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 176. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince tamamen kaldırılmasına da karar verebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi iptal istemini oybirliğiyle reddetmiş, beş üye sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır. Çoğunluğa göre 743 sayılı Kanun'un 145. maddesinde borçlunun mali gücünün önemli ölçüde eksilmesi hâlinde nafakanın kaldırılabileceği açıkça yazılıydı; yeni metinde bu ibare bulunmasa da hâkim TMK m. 1 ve 4 uyarınca kaldırma kararı verebilir. Farklı gerekçeye göre ise 176/4 yalnız artırma ve azaltmayı düzenler ve kanun koyucunun kastetmediği bir anlam kuraldan çıkarılamaz. Hukuk Genel Kurulu 2019'da çoğunluk gerekçesine dayanarak borçlunun ödeme gücünü yitirdiği davalarda kaldırma kararlarını onamıştır.[57]

57 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1009, K. 2019/1179.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2017/1009 · K. 2019/1179

Alacaklı asgari ücretle çalışsa bile, borçlunun ödeme gücü kalmamışsa nafaka kaldırılabilir

Boşanmada kadın yararına bağlanan ve sonra artırılan yoksulluk nafakası için erkek, kadının sigortalı olarak çalışmaya başladığını ileri sürerek kaldırma davası açmıştır. Aile mahkemesi nafakayı kaldırmıştır; Özel Daire, asgari ücretle çalışmanın yoksulluğu ortadan kaldırmadığı gerekçesiyle kararı bozdu, mahkeme direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, erkeğin işinden ayrılmak zorunda kaldığını, gündelik işlerde çalıştığını, düzenli gelirinin bulunmadığını ve nafakayı büyük güçlükle ödediğini tespit etmiştir. Erkeğin aylık geliri 500-750 TL arasında değişiyor, kadın sigortalı işinden aylık 1.000 TL kazanıyordu.

> *Kanun metnindeki "mali gücü oranında" ifadesi ile borçlunun ekonomik gücünün varlığına işaret edilmiştir. Bu durumda kanunun sözünden çıkan mânadan, borçlunun mali gücünün bulunmaması durumunda nafakanın kaldırılmasına da hükmedilebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamış, nafakayı dava tarihinden itibaren kaldıran kararı yerinde bulmuştur. Kurul, TMK m. 176/3 ve 4'teki sıralamanın TMK m. 175'te belirtilen ödeme gücü bulunan borçlular için geçerli olduğunu, kanunun sözü ve özüyle uygulanması gerektiğini (TMK m. 1) belirtmiş ve AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94 kararına dayanmıştır. Azınlık, borçlunun mali durumunun bozulmasının kanunda indirim sebebi olarak öngörüldüğünü, nafakanın kaldırılması yerine hakkaniyete göre indirilmesi gerektiğini savunmuştur. Aynı gün kaldırma kararını onayan bir başka karar için bkz. Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1013, K. 2019/1180.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2017/1283 · K. 2019/1149

Kira geliri ve emekli aylığıyla yoksulluktan kurtulan alacaklıya, ödeme gücü kalmayan borçlu nafaka ödemez

Taraflar 2004'te anlaşmalı olarak boşanmış, protokolde yoksulluk nafakası kararlaştırılmıştı. Nafaka yükümlüsünün 2013'te açtığı kaldırma davası, alacaklının kira geliri bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiş ve karar onanmıştı. Yeni davada yükümlünün aylık 1.519 TL emekli aylığından 768 TL kesinti yapıldığı, bir petrol istasyonunda ayda beş gün çalışıp 275 TL aldığı; alacaklının ise 1.073 TL emekli aylığı ve 800 TL dükkân kirasıyla aylık 1.873 TL geliri bulunduğu belirlenmiştir. Aile mahkemesi nafakayı kaldırmıştır; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bu nedenle tarafların sosyal ve ekonomik durumları dikkate alındığında davalının elde ettiği gelirin kendisini yoksulluktan kurtaracak düzeyde olduğu, davacının nafaka ödeyebilecek ekonomik gücünün bulunmadığı anlaşılmakla, davalı hakkında hükmedilen yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Kurul iki tarafın gelirlerini birlikte karşılaştırmış; önceki ret kararında alacaklının kira geliri bulunmadığının kabul edildiğini, eldeki davada ise aylık 800 TL kira geliri belirlendiğini vurgulamıştır. Azınlık, önceki davaya göre tarafların durumunda önemli bir değişiklik bulunmadığını savunmuştur. Kaldırma için tek başına alacaklının gelirindeki artışa değil, bu gelirin onu yoksulluktan kurtarıp kurtarmadığına ve borçlunun ödeme gücüne bakılır.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/445 · K. 2019/1129

Güvencesiz bir işte asgari ücretle çalışmaya başlamak nafakayı kaldırmaz, indirim sebebidir

Boşanmada geliri olmayan kadın yararına aylık 300 TL yoksulluk nafakası bağlanmıştı. Kadın boşanmadan sonra ağabeyine ait işyerinde asgari ücretle sigortalı olarak çalışmaya başlamıştır; dava tarihindeki aylık ücreti 978,60 TL'ydi ve ağabeyinin yanında kaldığı için kira ödemiyordu. Emekli öğretmen olan ve aylık 1.300 TL alan erkek ise kadına ait aile konutunda oturmaya devam ediyordu. Erkeğin açtığı davada aile mahkemesi nafakayı kaldırmıştır; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Tarafların gelir durumları karşılaştırıldığında davacının emekli öğretmen olması nedeniyle düzenli ve yeterli gelirinin olduğu, davalının ise bir evi olmakla birlikte asgari ücretle çalışmış olması ve çalışmakta olduğu işin sabit ve güvenceli olmadığı, her an için sona erebilecek nitelikte olduğu nazara alındığında asgari ücretle çalışmış olmasının davalıyı yoksulluktan kurtarmayacağı anlaşılmakla yoksulluk nafakasının tamamen kaldırılmasına hükmedilemez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oybirliğiyle bozmuştur: kadının çalışmaya başlamasıyla taraflar arasındaki denge kadın lehine değiştiğinden nafaka TMK m. 4'teki hakkaniyet ilkesine göre uygun miktarda indirilmelidir. Asgari ücretin biraz üzerinde bir ücretle çalışmaya başlayan kadın ile yeniden evlenmiş ve düzenli geliri olan erkek arasındaki davada da aynı sonuca varılmıştır.[58] Babadan bağlanan küçük bir yetim aylığı ve küçük bir kira geliri de kaldırma değil indirim sebebi sayılmıştır.[59]

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/1522 · K. 2019/1140

Olağanüstü bir değişiklik yoksa nafaka ÜFE oranında artırılır

2005'teki boşanmada bağlanan aylık 250 TL yoksulluk nafakası 2007'de 350 TL'ye artırılmış, 2010'da yeniden 250 TL'ye indirilmişti. Ev hanımı olan ve geliri bulunmayan alacaklı, nafakanın günün koşullarında yetersiz kaldığını ileri sürerek 600 TL'ye çıkarılmasını istemiştir. Polis olan yükümlü aylık 3.000 TL maaş alıyor ve 600 TL kira ödüyordu. Aile mahkemesi nafakayı 500 TL'ye çıkardı; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

58 Yargıtay HGK, 17.10.2019, E. 2017/455, K. 2019/1084.
59 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/1025, K. 2019/1135.

> *Bu durumda, yedi yıl önce kararlaştırılan yoksulluk nafakasının paranın alım gücünü yitirmesi ve bu süre içerisinde davacının ihtiyaçlarının doğal olarak artması sonucunda en azından değerinin düştüğü bir gerçektir. Mahkemece, dava tarihindeki şartlara göre; yoksulluk nafakasına hükmedilen tarih ile artırım davasının açıldığı tarih arasında geçen süre dikkate alınarak artırım yapılması gerektiği açıktır. O hâlde; yoksulluk nafakasının niteliği ve takdir edildiği tarih gözetilerek, nafakanın TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında artırılması suretiyle dengenin yeniden sağlanması gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yüksek nafaka takdiri doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul, boşanmadan sonra tarafların ekonomik ve sosyal durumunda olağanüstü bir değişiklik ileri sürülmediğini, önceki nafaka dosyalarındaki araştırmalardan da değişiklik bulunmadığının anlaşıldığını belirtmiştir. Artırım davasında önce nafakanın belirlendiği tarihten dava tarihine kadar tarafların durumunda olağanüstü bir değişiklik olup olmadığına bakılır; böyle bir değişiklik yoksa artırım, aradan geçen sürenin ÜFE oranında yapılır.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/2119 · K. 2019/1142

Alacaklı yargılama sırasında evlenirse nafaka evlenmeyle kendiliğinden kalkar; artırım evlenmeye kadarki dönem için yapılır

2008'de bağlanan aylık 275 TL yoksulluk nafakasının alacaklısı, 29.07.2013'te nafakanın 800 TL'ye çıkarılması için dava açtı ve yargılama sırasında, Aralık 2013'te yeniden evlenmiştir. Mahkeme, davanın açılmasından kısa süre sonra evlenen alacaklının evlilik yolunda bir ilişkisi varken dava açtığını, bunun samimi olmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Özel Daire, evlenme tarihine kadar olan süre için davanın kabulü gerektiği gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Ne var ki her dava açıldığı tarihteki şartlara göre değerlendirileceğinden dava tarihi olan 29.07.2013 tarihinde davacı henüz evlenmemiştir ve daha evvel hükmedilen yoksulluk nafakasının artırılmasını istemesinde de bir hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Mahkemece yapılacak iş, davanın açıldığı tarih ile davacının yeniden evlendiği tarih arasındaki süre için davaya konu yoksulluk nafakasının TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında artırılması olmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul, davalının cevap dilekçesinde alacaklının evlilik yolunda bir ilişkisi bulunduğu vakıasına dayanmadığını, hâkimin tarafların ileri sürmediği vakıayı kendiliğinden dikkate alamayacağını belirtmiştir. Azınlık, dava tarihinde alacaklının nişanlı olup olmadığının araştırılmasını, nişanlı olduğu anlaşılırsa davanın TMK m. 2 uyarınca reddedilmesini savunmuştur. Yeniden evlenmeyle nafaka, mahkeme kararına gerek olmadan evlenme tarihinde sona erer (TMK m. 176/3).

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
12.11.2019 · E. 2018/96 · K. 2019/1157

Anlaşmalı boşanma protokolüyle kararlaştırılan nafaka da yoksulluk nafakasıdır ve TMK m. 176'ya göre kaldırılabilir

Taraflar 2011'de anlaşmalı olarak boşanmıştır; protokolde kadına aylık 2.000 TL yoksulluk nafakası ödenmesi, nafakanın her yıl tüketici fiyat endeksi oranında artırılması ve aile konutunun kadına verilmesi kararlaştırılmıştır. Erkek, emekli aylığı dışında gelirinin düştüğünü, kadının ise boşanmadan sonra çok sayıda daire ve dükkân edindiğini ileri sürerek nafakanın kaldırılmasını istemiştir. Kadın vekili, babasından kalan arsa üzerindeki inşaattan kadına dokuz daire ile dört dükkân düşeceğini ve bunların bir kısmının teslim edildiğini bildirmiştir; kadın ayrıca emekli aylığı alıyordu. Aile mahkemesi nafakayı kaldırmıştır; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Dosya kapsamından anlaşılacağı üzere; her ne kadar taraflar, boşanma davası sırasında düzenlenen sözleşme ile davalı kadına yoksulluk nafakası ödenmesini kararlaştırdıktan sonra anlaşmalı olarak boşanmış ise de; sözleşmede verilmesi taahhüt edilen nafaka türü, yoksulluk nafakası olup bu nafakanın kaldırılma şartları TMK'nın 176. maddesinde düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Kurul, alacaklının emekli aylığı ve taşınmazlarıyla refah içinde yaşayacak düzeyde gelir elde ettiğini, borçlunun ise boşanmadan sonra taşınmazlarının büyük çoğunluğunu kaybettiğini ve ödeme gücünün ciddi oranda azaldığını; bu durumda nafaka ödemeye devam etmesini beklemenin nafakanın bir ceza olarak algılanmasına yol açacağını belirtmiştir. Azınlıktaki üyeler, daire ve dükkânların teslim tarihi ile kira getirisinin araştırılarak nafakanın kaldırılması yerine indirilmesini ya da kaldırmanın teslim tarihinden sonrası için değerlendirilmesini savunmuştur. Kurul aynı kararda nafakanın artırılması, azaltılması ve kaldırılması taleplerinin kabulüne dava tarihinden itibaren hükmolunacağını da hatırlatmıştır.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2017/1533 · K. 2019/1154

Protokolle devredilen taşınmazların kira getireceği öngörülebilir; bu gelir tek başına kaldırma sebebi değildir

Anlaşmalı boşanmada erkek, protokolle 19 taşınmazını ve bir aracını kadın adına tescil ettirmeyi ve kadına aylık 500 TL yoksulluk nafakası ödemeyi kabul etmiştir; boşanma 2008'de kesinleşmiştir. Erkek 2014'te, tüm malvarlığını kadına devrettiğini ve çalışamadığını ileri sürerek nafakanın kaldırılmasını ve kendisine nafaka bağlanmasını istemiştir. Aile mahkemesi, erkeğin emekli olduğunu ve avukatlığı bıraktığını, kadın adına kayıtlı taşınmazların ve kira gelirlerinin kadını yoksulluktan kurtardığını kabul ederek nafakayı kaldırmıştır; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Buna göre, taraflar arasında boşanmaya ilişkin dava dosyası kapsamında imzalanan "Protokol" gereğince davalı lehine hükmedilen yoksulluk nafakasından sonra, davacının ekonomik durumunda olağanüstü değişiklik olmadığı gibi, davalının adına tescil edilen taşınmazların kira gelirinden yararlanacağı hususu da davacı tarafından öngörülemeyecek bir durum değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuş ve kaldırma isteminin reddi gerektiğini kabul etmiştir. Kurul, öngörülemeyen hâl ve şartların varlığının da protokolün muvazaalı olduğu iddiasının da ispatlanamadığını belirtmiştir. Azınlık, alacaklının duruşmada bildirdiği aylık 5.000-6.000 TL kira gelirinin usulünce araştırılması gerektiğini savunmuştur. Buna karşılık aynı hafta verilen ve protokolle bağlanan nafakanın alacaklısının payına babasından kalan arsa üzerindeki inşaattan dokuz daire ile dört dükkân düştüğü, borçlunun ise taşınmazlarının çoğunu kaybettiği davada kaldırma kararı onanmıştır.[60]

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
12.02.2025 · E. 2023/582 · K. 2025/24

Protokolle döviz cinsinden kararlaştırılan nafaka, ifa aşırı güçleşince Türk lirasına uyarlanabilir

Taraflar 2003'te anlaşmalı olarak boşanmıştır; protokole göre erkek kadına aylık 1.500 ABD doları yoksulluk nafakası ödeyecekti. O tarihte özel bir şirkette genel müdür olan ve yaklaşık 5.500 dolar maaş alan erkek sonra işini kaybetti, serbest çalıştı, yeniden evlendi ve emekli olmuştur; dava tarihinde aylık 3.500 TL emekli aylığı alıyor ve kirada oturuyordu. Emekli olan kadının 2.000 TL aylığı, 3.000 TL kira geliri ve işlettiği bir zeytinlik vardı. Erkek boşanmadan 18 yıl sonra nafakanın kaldırılmasını, olmazsa indirilmesini istemiştir. Bölge adliye mahkemesi nafakayı dava tarihinden itibaren aylık 2.500 TL olarak Türk lirasına uyarlamıştır; Özel Daire bozdu, bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Somut olayda; aradan geçen uzun süre içerisinde tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında gerçekleşen esaslı değişiklik, yoksulluk nafakasının niteliği ve amacı, makul insanlardan beklenen öngörü, zamansal olarak bakıldığında davanın on sekiz yıl sonra açılmış olması, esaslı değişikliğin nafaka yükümlüsünden kaynaklanmaması, taraflar arasındaki menfaat dengesinin orantısız hale gelmesi ve özellikle dürüstlük kuralı uyarınca aradan geçen uzun yıllar sonucunda artık ifanın borçludan beklenebilir olmadığı, 6098 sayılı Kanun'un 138 hükmünde belirtilen uyarlama koşullarının gerçekleştiği kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Kurul, anlaşmalı boşanma protokolündeki yoksulluk nafakası ve tazminat hükümlerinin tarafların serbestçe tasarruf edebildiği, hâkim onayından sonra genel sözleşme hükümlerine tabi edimler olduğunu; velayet, kişisel ilişki ve iştirak nafakasının ise mahkeme kararından doğduğunu belirtmiştir. Uyarlama için sözleş-

60 Yargıtay HGK, 12.11.2019, E. 2018/96, K. 2019/1157.

meden sonra öngörülemeyen esaslı bir değişiklik olmalı, bu değişiklik uyarlamayı isteyenden kaynaklanmamalı ve ifanın ondan beklenmesi dürüstlük kuralına aykırı düşmelidir (TBK m. 138). Azınlıktaki görüşlerden biri döviz kurundaki değişikliğin öngörülebilir olduğunu, diğeri uyarlanan miktarın az olduğunu savunmuştur.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2014 · E. 2014/13314 · K. 2014/19835

Başka biriyle karı koca hayatı yaşayan ve ondan çocuğu olan alacaklının nafakası kaldırılır

Nafaka yükümlüsü, velayetin değiştirilmesi istemiyle birlikte boşanmada kadına bağlanan yoksulluk nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Aile mahkemesi kaldırma istemini reddetmiştir; yükümlü kararı temyiz etmiştir.

> *Somut olayda; davalı kadının ikrarı ve tanık beyanlarına göre, kadının başka biri ile karı koca hayatı yaşadığı, bu kişiden bir çocuğu olduğu anlaşılmıştır. O halde davalının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşadığı sabit olup, Türk Medeni Kanunun 176/3. maddesi koşulları oluşmuştur.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kaldırma isteminin reddini oybirliğiyle bozmuştur. Kararda fiilî birlikteliğin ispatı için alacaklının ikrarı, tanık beyanları ve bu birliktelikten doğan çocuk yeterli görülmüştür. Yargıtay, tanık beyanlarının yanında alacaklının ve çocukların bir ceza soruşturmasında başka bir kişiyle birlikte yaşadıklarına ilişkin beyanlarını da yeterli bulmuş;[61] imam nikâhıyla yaklaşık altı ay birlikte yaşandığının tanıklarla ispatlandığı davada da davayı reddeden kararı bozmuştur.[62]

11 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2017 · E. 2016/14742 · K. 2017/2577

Hukuka aykırı elde edilen görüntüler ve sahibi ispatlanmayan sosyal medya paylaşımları fiilî birlikteliği ispatlamaz

Nafaka yükümlüsü, alacaklının başka biriyle fiilen evliymiş gibi yaşadığını ve bunun internette yayınlanan resim ve videolarla anlaşıldığını ileri sürerek nafakanın kaldırılmasını istemiştir; alacaklı ise ayrı bir davayla nafakanın artırılmasını talep etmiştir. Aile mahkemesi, CD kayıtları ve tanık beyanlarıyla alacaklının kısa bir süre de olsa fiilen evliymiş gibi yaşadığını kabul ederek nafakayı kaldırdı ve artırım davasını reddetmiştir. Dosyadaki görüntülerin bir kısmı, yayınlanmasından vazgeçilen bir müzik klibinin çekim görüntüleriydi.

> *Diğer bir anlatımla, sahte profil oluşturup paylaşımlarda bulunmak veya kişi profillerinde hesap sahibinin bilgisi, muvafakatı ve izni olmaksızın yapılan paylaşımların delil olarak sunulması halinde, bunların 6100 Sayılı HMK'nun 189/2. maddesi kapsamında hukuka aykırı delil kabul edilmesi gerekir.*

61 Yargıtay 2. HD, 17.12.2013, E. 2013/12629, K. 2013/29821.
62 Yargıtay 3. HD, 26.10.2015, E. 2015/9969, K. 2015/16668.

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre klip görüntüleri yükümlü tarafından hukuka aykırı olarak elde edilmiş, paylaşımların yapıldığı sosyal medya hesaplarının alacaklıya ait olduğu da ispatlanamamıştır; bu deliller dışarıda bırakıldığında fiilî birliktelik başka delille ispatlanamadığından kaldırma davası reddedilmelidir. Artırım davasında da deliller toplanarak karar verilmesi gerekmektedir. Tebligatı alacaklının eşi olduğunu söyleyen bir kişinin alması da tek başına yeterli görülmemiş, bu kişiyle alacaklı arasındaki bağın ve birlikte yaşayıp yaşamadıklarının kolluk aracılığıyla araştırılması istenmiştir.[63]

12 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
15.10.2012 · E. 2012/15227 · K. 2012/21528

Nafaka resmî evlenme tarihinde kendiliğinden kalkar; fiilî birliktelik için kaldırma dava tarihinden işler, geçmiş ödemeler geri istenemez

2008'deki boşanmada aylık 300 TL yoksulluk nafakası bağlanmıştı. Nafaka yükümlüsü, alacaklının başka biriyle fiilen evli olarak yaşadığını ve bu birliktelikten bir çocuğu olduğunu ileri sürerek nafakanın kaldırılmasını ve dava tarihinden geriye doğru bir yıl içinde ödenen nafakanın iadesini istemiştir. Alacaklı yargılama sırasında resmî olarak evlenmiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir.

> *Yine, her dava açıldığı tarihteki şartlara tabi olup TMK.'nun 176. madde hükmü de gözetildiğinde yoksulluk nafakasının 21.06.2011 (resmi evlenme) tarihi itibariyle kendiliğinden kalkacağı; fiilen evli olduğu döneme ilişkin olarak ise ancak bu dava tarihi itibariyle (06.04.2011) nafakanın kaldırılmasına karar verilebileceği bu durumda da bir yıl öncesine ilişkin olarak ödenen yoksulluk nafakasının iadesinin istenilemeyeceğinin kabulü gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur: nafaka dava tarihinden itibaren kaldırılmalı, geçmiş bir yılda ödenen nafakanın tahsiline hükmedilmemelidir. Fiilen evliymiş gibi yaşama, yeniden evlenmeden farklı olarak nafakayı kendiliğinden sona erdirmez; nafaka mahkeme kararıyla ve ancak dava tarihinden itibaren kaldırılabildiğinden, fiilî birlikteliği öğrenen yükümlünün vakit kaybetmeden dava açması önem taşır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2008 · E. 2007/16726 · K. 2008/16670

Başka biriyle fiilen evliymiş gibi yaşayan eşe boşanmada yoksulluk nafakası da bağlanmaz

Boşanma davasında aile mahkemesi davacı yararına maddi ve manevi tazminata ve yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Toplanan delillerden davacının 2005 yılı Haziran ayından beri başka bir erkekle birlikte yaşadığı anlaşılmıştır; davalı kararı kusur, nafaka ve tazminatlar yönünden temyiz etmiştir.

63 Yargıtay 3. HD, 11.04.2016, E. 2016/4657, K. 2016/5487.

> *Davacının, bir başka erkekle fiilen evliymiş gibi yaşadığı gözetilmeksizin davacı yararına yoksulluk nafakası takdiri de usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuş, aynı olgu nedeniyle davacının da kusurlu olduğunu, taraflardan birinin ağır kusurlu sayılamayacağını ve tazminat şartlarının oluşmadığını da belirtmiştir. TMK m. 176/3'teki sebepler nafakanın baştan bağlanmasına da engel olur: Yargıtay, fiilî birlikteliğin yargılama sırasında sürdüğü ve tarafların eşit kusurlu olduğu davalarda da yoksulluk nafakası verilemeyeceğini belirtmiştir.[64] Boşanmada nafaka istemeyip sonra ayrı dava açan ve boşanmanın hemen ardından başka biriyle fiilen evliymiş gibi yaşayan eşin istemi de reddedilmelidir.[65]

14 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2015 · E. 2015/11147 · K. 2015/18632

Kaldırma istemi indirme istemini de içerir; fiilî birliktelik ispatlanamasa da gelirdeki artış indirim sebebidir

Nafaka yükümlüsü, alacaklının aldığı tazminatla ev satın aldığını, babasından aylık bağlandığını, kayıt dışı satış yaparak gelir elde ettiğini ve nafaka kesilmesin diye resmî evlilik yapmadan başka biriyle birlikte yaşadığını ileri sürerek nafakanın kaldırılmasını, olmazsa indirilmesini istemiştir. Aile mahkemesi aylık 450 TL nafakayı dava tarihinden itibaren kaldırmıştır.

> *Ancak, yoksulluk nafakasının kaldırılması talebi, azaltılması talebini de içermekte olup, bu durum nafakanın miktarını tayinde ve indirilmesinde etken olarak dikkate alınmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre tanık beyanları alacaklının fiilen evliymiş gibi yaşadığını kabule yeterli değildir; asgari ücret düzeyinde gelir de nafakanın kaldırılmasını gerektirmez. Ancak nafaka bağlandıktan sonra alacaklıya SGK'dan aylık 800 TL bağlandığından, yoksulluğu kalkmasa bile mali durumu olumlu yönde değişmiştir ve nafakada hakkaniyete uygun bir indirim yapılmalıdır. Kaldırma istemi reddedilirken indirim yapılmaması da ayrı bir bozma sebebi sayılmıştır.[66]

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.01.2010 · E. 2009/21325 · K. 2010/80

Manevi tazminat irat biçiminde ödenemez

Boşanma davasında aile mahkemesi manevi tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar vermiştir. Karar temyiz edildi, ancak bu yön açıkça temyiz konusu yapılmamıştır.

64 Yargıtay 2. HD, 02.05.2012, E. 2011/15558, K. 2012/11480; Yargıtay 2. HD, 08.05.2015, E. 2015/8007, K. 2015/9611.
65 Yargıtay 3. HD, 09.10.2012, E. 2012/15375, K. 2012/21121.
66 Yargıtay 3. HD, 16.06.2014, E. 2014/2301, K. 2014/9688.

> *Türk Medeni Kanununun 174/2 ve 176/2.maddeleri gereğince manevi tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez ise de; bu husus açıkça temyiz konusu yapılmadığından bozma sebebi sayılmamış, ancak yanlışlığa işaret etmekle yetinilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay hükmü onamış, bu yön temyiz edilmediği için yanlışlığa işaret etmekle yetinmiştir. Manevi tazminat toptan ödenir (TMK m. 176/2). Maddi tazminat ise toptan veya irat biçiminde ödenebilir; irat olarak bağlanan maddi tazminat da yoksulluk nafakası gibi TMK m. 176/3'teki sebeplerle kalkar ve 176/4'e göre değiştirilebilir. Hükmün hatalı bulunan yönü kanun yoluna açıkça taşınmazsa, bu yön kanun yoluna başvuran lehine düzeltilmeyebilir.

16 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2025 · E. 2024/1656 · K. 2025/4959

Toptan nafaka, aylık tutar ile süre çarpılarak belirlenemez; bir defaya mahsus tutar olarak hükme bağlanır

Bölge adliye mahkemesi tarafları eşit kusurlu kabul etti, kadının tazminat taleplerini reddetti ve kadın için "aylık 1.000 TL'den 2 yıl için toplam 24.000 TL" yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Gerekçede evlilik süresi, kadının yaşı, çalışmasına engel bir hâlinin bulunmaması, çocuklarının olmaması ve hakkaniyet gösterilmiştir. Kadın kararı temyiz etmiştir.

> *Kuşkusuz yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilebilir. Toptan ödenmesine karar verilmesi halinde de, nafaka miktarı, tarafların ekonomik ve sosyal durumları, nafakanın niteliği, nafaka yükümlüsünün mali gücü dikkate alınarak belirlenmelidir. Aylık irat biçiminde ödeme halinde süresiz takdir edilebilecek olan yoksulluk nafakasının, toptan ödeme halinde nafaka tutarının "iki yıllık süre" nazara alınarak belirlenmesi kanuna uygun değildir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı düzelterek oybirliğiyle onamış ve hüküm fıkrasını "bir defaya mahsus olmak üzere 24.000 TL toptan yoksulluk nafakası" şeklinde değiştirmiştir. Toptan nafakanın hesaplama yönteminin hükümde gösterilmesi, infazda tereddüt yarattığı için ayrıca bozma sebebi sayılmıştır.[67] Toptan ödemenin uygun olup olmadığı tarafların evlilik süresi, ekonomik ve sosyal durumu, ödeme gücü ve ödenecek miktar gözetilerek belirlenir; Yargıtay, bu ölçütlerle toptan ödemeyi uygun bulmayıp aylık irata hükmeden bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır.[68]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Geçici önlemler ve tedbir nafakası.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.

67 Yargıtay 2. HD, 11.03.2025, E. 2024/9257, K. 2025/2626.
68 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/10128, K. 2024/7446.

- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 177:** Yetki.
- **TMK m. 178:** Zamanaşımı.
- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi ve iştirak nafakası.
- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 138:** Aşırı ifa güçlüğü.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26 ve 189:** Taleple bağlılık ve hukuka aykırı delil.

MADDE

177

C. Karar
V. Boşanmada tazminat ve nafaka
4. Yetki

KANUN METNİ

Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

MADDE ÖZETİ

Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında nafaka alacaklısı davayı kendi yerleşim yeri mahkemesinde açabilir; davalının yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olmaya devam eder (m. 177). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu kural kesin yetki değildir; yetki itirazı cevap dilekçesinde ve yetkili mahkeme gösterilerek yapılmalıdır, aksi hâlde dikkate alınmaz.[1] Süresinde itiraz edilmezse davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Nafaka alacaklısı	Nafakayı alan taraf: yoksulluk nafakasında nafaka bağlanan eski eş, iştirak nafakasında çocuk ve onu temsil eden velayet sahibi ebeveyn.
Yerleşim yeri	Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19); velayet altındaki çocuğun yerleşim yeri, kendisine bırakıldığı ebeveynin yerleşim yeridir (TMK m. 21).
Genel yetkili mahkeme	Davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi (HMK m. 6).
Kesin yetki	Mahkemenin kendiliğinden gözettiği ve taraflarca bertaraf edilemeyen yetki; TMK m. 177 kesin yetki öngörmez.
Yetki itirazı	Kesin olmayan yetkide davalının cevap dilekçesinde, yetkili mahkemeyi göstererek ileri sürdüğü itiraz (HMK m. 19/2).

1 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2017/2722, K. 2018/1359.
2 Yargıtay 5. HD, 24.10.2022, E. 2022/11168, K. 2022/14437.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde boşanmadan sonra açılacak yeni nafaka davaları ya da hükmedilmiş nafakanın arttırılması veya azaltılması davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemelerini yetkili kılmaktadır. Bu sayede uygulamada çok cüz'i nafaka istemleri dolayısıyla genellikle ekonomik ve malî açıdan güçsüz durumda olan nafaka alacaklılarının, nafaka yükümlüsünün bulunduğu yer mahkemelerine masraf yapıp gelerek dava açması nedeniyle mağduriyeti önlenmek istenmiştir. Burada zayıfı korumak amacıyla genel yetki hükmü getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 75*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 403). Gerekçe iki noktayı açıkça ortaya koyar: kural yalnız ilk kez istenen nafakayı değil, hükmedilmiş nafakanın artırılması ve azaltılması davalarını da kapsar; ve bir "genel yetki" hükmüdür, yani kesin yetki öngörmez.

743 sayılı Kanun'da boşanmadan sonra açılacak nafaka davaları için özel bir yetki kuralı yoktu; madde gerekçesi de eski Kanun'daki bir karşılığa değinmez. Eski Kanun'da boşanma davası için davacının ikametgâhı hâkimini yetkili kılan 136. madde vardı; bu hüküm bugün TMK m. 168'de karşılığını bulur. Gerekçeden anlaşıldığı üzere o dönemde nafaka alacaklıları, boşanmadan sonraki nafaka davalarını çoğunlukla nafaka yükümlüsünün bulunduğu yer mahkemesinde açmak zorunda kalıyordu.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 177
Boşanmadan sonra nafaka davası	Özel yetki kuralı yok	Nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi de yetkili
Artırma ve azaltma davaları	Özel yetki kuralı yok	Gerekçeye göre kapsamdadır
Boşanma davası	Davacının ikametgâhı hâkimi (m. 136)	Ayrı düzenleme: TMK m. 168

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Yetki itirazı ve yetkisizlik kararı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 19 ve 20. maddelerine, yargı yeri belirlenmesi 21 ve 22. maddelerine tabidir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Boşanmadan sonra açılan nafaka davaları; artırma, azaltma ve kaldırma davaları	TMK m. 177; TBMM gerekçesi
Yetkili mahkeme	Nafaka alacaklısının yerleşim yeri; ayrıca davalının yerleşim yeri	Yargıtay 3. HD, K. 2016/10984
Niteliği	Kesin yetki değildir	Yargıtay HGK, K. 2018/1359
Yetki itirazı	Cevap dilekçesinde, yetkili mahkeme gösterilerek	Yargıtay HGK, K. 2018/1359
İtiraz yoksa	Davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir	Yargıtay 5. HD, K. 2022/14437
Yerleşim yeri	Dava tarihindeki yerleşim yeri esas alınır	Yargıtay 3. HD, K. 2016/921
Evlilik sürerken nafaka	TMK m. 201: eşlerden birinin yerleşim yeri	Yargıtay 5. HD, K. 2022/13162
Ergin çocuğun nafakası	TMK m. 365/6: taraflardan birinin yerleşim yeri	Yargıtay 5. HD, K. 2023/10265
İcra takibi	Alacaklının yerleşim yerinde de takip yapılabilir	Yargıtay 12. HD, K. 2018/333

1 TBMM gerekçesine göre madde, ekonomik bakımdan güçsüz nafaka alacaklılarının yükümlünün bulunduğu yere masraf yapıp giderek dava açmak zorunda kalmasını önlemek için konmuş bir genel yetki kuralıdır ve hükmedilmiş nafakanın artırılması veya azaltılması davalarını da kapsar.

DİKKAT

Yetki itirazı cevap dilekçesinde yapılmalı ve yetkili görülen mahkeme açıkça yazılmalıdır; süresinden sonra yapılan ya da yetkili mahkemeyi göstermeyen itiraz dikkate alınmaz ve davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir.[3] Nafaka alacaklısı davayı kendi yerleşim yerinde veya karşı tarafın yerleşim yerinde açmalıdır; bu ikisi dışında bir yerde açılan davada seçim hakkı karşı tarafa geçer. Yerleşim yerinin adres kayıt sistemindeki kayıtla ve dava dilekçesinde bildirilen adresle tutarlı olması gerekir.

3 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2017/2722, K. 2018/1359.

II. Kapsama Giren Davalar

- **Boşanmadan sonra açılan nafaka davaları:** Boşanma davasında istenmeyen yoksulluk nafakası, boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ayrı bir davayla istenebilir (TMK m. 178); bu davada nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Hukuk Genel Kurulu, boşanmadan sonra açılan tazminat ve nafaka davasında yetki kuralının kesin olmadığını belirtmiştir.[4]
- **Artırma, azaltma ve kaldırma:** TBMM gerekçesine göre kural, hükmedilmiş nafakanın artırılması veya azaltılması davalarını da kapsar. Yargıtay, alacaklının açtığı artırım davasında[5] ve yükümlünün açtığı kaldırma davasında[6] nafaka alacaklısının yerleşim yerini esas almıştır.
- **İştirak nafakası:** Çocuk için bağlanan nafakanın artırılması davasında velayet sahibi ebeveynin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.[7] Yargıtay, iştirak nafakasının artırılması ile kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesinin birlikte istendiği davada, nafaka için alacaklının yerleşim yerinin, kişisel ilişki için çocuğun oturduğu yerin de yetkili olduğunu belirtmiştir.[8]
- **Boşanma davası sırasında:** Boşanma davası sürerken istenen tedbir ve yoksulluk nafakası boşanma davasına bakan mahkemede karara bağlanır (TMK m. 168, 169, 175); TMK m. 177 boşanmadan sonra ayrıca açılan davalar içindir.
- **Tazminat davaları:** Kural yalnız nafakayı düzenler. Yargıtay, boşanmadan bağımsız olarak istenen maddi ve manevi tazminat için davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğunu ve bu yetkinin de kesin olmadığını belirtmiştir.[9]

III. Farklı Yetki Kuralları Uygulanan Nafakalar

- **Evlilik sürerken istenen nafaka:** Evlilik birliğinin korunması kapsamında, örneğin ortak hayata haklı sebeple ara verildiğinde istenen tedbir nafakasında TMK m. 201 uygulanır ve eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.[10] Yargıtay, bu tür bir davayı davalı eşin yerleşim yerinde açan davacının da yetkili mahkemeyi seçtiğini kabul etmiştir.[11]
- **Ergin çocuğun nafakası:** Eğitimi süren ergin çocuğun kendi adına açtığı nafaka davası yardım nafakası niteliğindedir; TMK m. 365/6 uyarınca taraflar-

4 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2017/2722, K. 2018/1359.
5 Yargıtay 3. HD, 20.09.2016, E. 2016/13158, K. 2016/10984.
6 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/14955, K. 2013/6904.
7 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/15971, K. 2016/921.
8 Yargıtay 2. HD, 18.06.2013, E. 2012/25485, K. 2013/16997.
9 Yargıtay 2. HD, 14.12.2006, E. 2006/9429, K. 2006/17659.
10 Yargıtay 5. HD, 03.10.2022, E. 2022/10178, K. 2022/13162.
11 Yargıtay 3. HD, 23.11.2015, E. 2015/10742, K. 2015/18593.
12 Yargıtay 5. HD, 06.11.2023, E. 2023/4275, K. 2023/10265.

dan birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.[12] Yardım nafakasının artırılması davasında da bu yetki kuralı kesin değildir.[13]

- **Velayet değişikliğiyle birlikte:** Velayetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işidir ve HMK m. 384 uyarınca davacının oturduğu yerde açılabilir. Yargıtay, velayet istemiyle birlikte ileri sürülen yoksulluk ve iştirak nafakasının kaldırılması istemleri için alacaklının yerleşim yerini esas almış;[14] daha sonraki bir kararda ise velayet değişikliğine bağlı iştirak nafakası kaldırma istemini fer'i sayarak davanın bütünüyle davacının oturduğu yerde görülebileceğini kabul etmiştir.[15]

IV. Seçimlik Yetki, Kesin Yetki Değil

- **Seçimlik hak:** Nafaka alacaklısı davayı kendi yerleşim yeri mahkemesinde veya genel yetki kuralı uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesinde açabilir (HMK m. 6). Yargıtay, alacaklının kendi yerleşim yerinde açtığı artırım davasında davalının itirazıyla yetkisizlik kararı verilmesini bozmuş;[16] aynı ilkeyi güncel kararlarında da uygulamıştır.[17]
- **Kesin yetki değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 168 ve 177'deki yetki kuralları kesin değildir ve kamu düzenine ilişkin olmadığından mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez.[18] Yargıtay, yetki itirazı bulunmayan iştirak nafakası artırım davasında[19] ve yoksulluk nafakası kaldırma davasında[20] davanın ilk açıldığı mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.
- **Seçim hakkının davalıya geçmesi:** Davacı ne kendi ne de davalının yerleşim yerinde dava açarsa seçim hakkı davalıya geçer. Yargıtay, bu durumda kendi yerleşim yerini yetkili mahkeme olarak gösteren davalının itirazı üzerine dosyanın o mahkemeye gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.[21]

V. Yetki İtirazı

- **Süre:** Yetki itirazı cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir (HMK m. 19/2). Yargıtay, cevap süresi geçtikten sonra verilen dilekçedeki yetki itirazının dikkate alınamayacağını ve mahkemenin yetkili hâle geldiğini belirtmiştir.[22]

13 Yargıtay 3. HD, 08.06.2015, E. 2015/8233, K. 2015/10466.
14 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/14955, K. 2013/6904.
15 Yargıtay 2. HD, 08.04.2019, E. 2019/2532, K. 2019/4235.
16 Yargıtay 3. HD, 20.09.2016, E. 2016/13158, K. 2016/10984.
17 Yargıtay 5. HD, 18.12.2023, E. 2023/7561, K. 2023/12604.
18 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2017/2722, K. 2018/1359.
19 Yargıtay 20. HD, 04.10.2016, E. 2016/8896, K. 2016/8411.
20 Yargıtay 20. HD, 07.05.2018, E. 2018/1869, K. 2018/3522.
21 Yargıtay 3. HD, 16.10.2012, E. 2012/17022, K. 2012/21728.
22 Yargıtay 3. HD, 08.06.2015, E. 2015/8233, K. 2015/10466.

- **Yetkili mahkemenin gösterilmesi:** İtiraz eden taraf yetkili mahkemeyi, birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirmelidir; aksi hâlde itiraz dikkate alınmaz.[23]
- **İtiraz sayılmayan beyanlar:** Yargıtay, cevap dilekçesinde yalnız ifadesinin başka bir yerde alınmasını isteyen davalının yetki itirazında bulunmuş sayılamayacağını kabul etmiştir.[24]
- **İtiraz yoksa:** Süresinde ve usulüne uygun itiraz yapılmazsa davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m. 19/4). Yargıtay bu sonucu alacaklının açtığı artırım davasında[25] ve yükümlünün açtığı kaldırma davasında[26] uygulamıştır.
- **Yetkisizlik kararı:** Mahkeme yetkisizlik kararında yetkili mahkemeyi de gösterir (HMK m. 19/3). Yargıtay, yetkisizlik kararında birden fazla yer mahkemesinin yetkili gösterilmesini de usule aykırı bulmuştur.[27] Yetkisizlik kararı kesinleştikten sonra dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesi süresinde istenmelidir (HMK m. 20).
- **Yargı yeri belirlenmesi:** İki mahkeme de yetkisizlik kararı verirse yetkili mahkeme HMK m. 21 ve 22 uyarınca belirlenir. Aynı bölge adliye mahkemesinin çevresindeki mahkemeler arasında bu belirlemeyi bölge adliye mahkemesi yapar (5235 sayılı Kanun m. 36/3); farklı bölgelerdeki mahkemeler arasında ise Yargıtay karar verir.[28]

VI. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi

- **Dava tarihi esastır:** Genel yetki kuralı yetkiyi davanın açıldığı tarihteki yerleşim yerine bağlar (HMK m. 6). Yargıtay da dava tarihinde alacaklının yerleşim yerinin bulunduğu mahkemenin yetkili olduğunu belirtmiş;[29] adres kayıt sistemine göre dava tarihinde başka bir ilçede oturan davacının davayı orada açmakla yetkili mahkemeyi seçtiğini kabul etmiştir.[30]
- **Sonradan taşınma:** Yerleşim yerinin dava açıldıktan sonra değişmesi yetkiyi etkilemez. Yargıtay, çocuğun yerleşim yeri dava tarihinden sonra başka bir ilçeye alındığı için yetkisizlik kararı veren mahkemenin kararını bozmuştur;[31] davacının dava tarihinden sonra başka bir dosyada bildirdiği adres de sonucu değiştirmemiştir.[32]

23 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2017/2722, K. 2018/1359; Yargıtay 5. HD, 13.02.2023, E. 2022/14489, K. 2023/980.
24 Yargıtay 5. HD, 24.10.2022, E. 2022/11168, K. 2022/14437.
25 Yargıtay 5. HD, 18.11.2024, E. 2024/4985, K. 2024/8749.
26 Yargıtay 5. HD, 10.10.2022, E. 2022/10682, K. 2022/13588.
27 Yargıtay 3. HD, 08.06.2015, E. 2015/8233, K. 2015/10466.
28 Yargıtay 5. HD, 18.11.2024, E. 2024/4985, K. 2024/8749.
29 Yargıtay 3. HD, 29.03.2011, E. 2011/2589, K. 2011/5058.
30 Yargıtay 5. HD, 07.04.2025, E. 2024/12848, K. 2025/4381.
31 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/15971, K. 2016/921.
32 Yargıtay 5. HD, 03.10.2022, E. 2022/10178, K. 2022/13162.

- **Fiilî durum ve kayıtlar:** Yerleşim yeri, sürekli kalma niyetiyle oturulan yerdir (TMK m. 19). Yargıtay, evden kovulduktan sonra ailesinin yanına yerleşen ve dava dilekçesi ile vekâletnamede bu adresi gösteren eşin yerleşim yerini, davalının da kabul ettiği bu fiilî duruma göre belirlemiştir.[33] Yargıtay, dava dilekçesindeki adresin ekonomik-sosyal durum araştırmasında ve adres kayıt sisteminde de aynı göründüğü davada davanın alacaklının yerleşim yerinde açıldığını kabul etmiştir.[34]
- **Çocuğun yerleşim yeri:** Velayet altındaki çocuğun yerleşim yeri, ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa kendisine bırakıldığı ebeveynin yerleşim yeridir (TMK m. 21).

VII. İcra Takibinde Yetki

- **Alacaklının yerleşim yeri:** Yargıtay, nafaka alacağı için yapılan ilamsız takipte TMK m. 177'deki seçimlik yetki kuralını uygulamış ve takibin borçlunun yerleşim yeri dışında alacaklının yerleşim yerinde de yapılabileceğini kabul etmiştir.[35]

UYGULAMA NOTU

Nafaka alacaklısı artırım veya yeni nafaka davasını kendi yerleşim yerindeki aile mahkemesinde açabilir; dava dilekçesinde adres kayıt sistemindeki adresin yazılması ve bu adresin fiilen oturulan yer olduğunu gösterecek belgelerin hazır tutulması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kaldırma veya indirme davasını karşı tarafın yerleşim yerinde açması, yetki tartışmasıyla zaman kaybını önler. Dava yetkisiz bir yerde açılmışsa davalı itirazını cevap dilekçesinde yapmalı ve yetkili mahkemeyi açıkça göstermelidir; ifadenin başka bir yerde alınmasını istemek yetki itirazı yerine geçmez. Yetkisizlik kararı verilirse kesinleşmeden sonra dosyanın gönderilmesi süresinde istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.09.2018 · E. 2017/2722 · K. 2018/1359

TMK m. 168 ve 177'deki yetki kuralları kesin değildir; yetkili mahkemeyi göstermeyen itiraz dikkate alınmaz

Kadın, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra eski eşine karşı tedbir ve yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Erkek, süresinde verdiği

33 Yargıtay 3. HD, 27.04.2015, E. 2014/21635, K. 2015/6903.
34 Yargıtay 5. HD, 30.10.2023, E. 2023/5981, K. 2023/9932.
35 Yargıtay 12. HD, 18.01.2018, E. 2016/26097, K. 2018/333; Yargıtay 12. HD, 10.02.2016, E. 2015/23268, K. 2016/3296.

cevap dilekçesinde davanın yetkili mahkemede açılmadığını ileri sürdü, ancak yetkili mahkemeyi göstermemiştir. Mahkeme yetki itirazı hakkında karar vermeden davayı kısmen kabul etmiştir; Özel Daire, yetki itirazı hakkında olumlu ya da olumsuz karar verilmemesini bozma sebebi saydı, mahkeme direnmiştir.

> *Hemen belirtmek gerekir ki TMK'nın gerek 168. maddesinde, gerekse 177. maddesinde düzenlenen yetki kuralları kesin yetki kuralı niteliğinde değildir. Bilindiği üzere yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması dava koşuludur (HMK m. 114/1-ç). Dava şartlarının mevcut olup olmadığı ise davanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden araştırılır (HMK m. 115/1). Oysa boşanma veyahut boşanmadan sonra açılacak tazminat ve nafakaya ilişkin davalarda yetki kamu düzenine ilişkin olmadığından, yetki itirazı süresinde ve usulüne uygun şekilde ileri sürülmedikçe mahkemenin kendiliğinden araştırma yapıp yetkisizlik kararı vermesi olanağı da bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla yerinde bulmuş ve esasa ilişkin temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Kurul'a göre yetkinin kesin olmadığı davalarda itiraz cevap dilekçesinde ileri sürülmeli ve yetkili mahkeme, birden fazla yetkili mahkeme varsa seçilen mahkeme gösterilmelidir (HMK m. 19/2); aksi hâlde usulünce yapılmış bir yetki itirazı yoktur ve mahkemenin bu konuda hüküm kurmasına gerek kalmaz. Aynı ilke Daire kararlarında da uygulanmıştır.[36]

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
20.09.2016 · E. 2016/13158 · K. 2016/10984

Nafaka alacaklısı artırım davasını kendi yerleşim yerinde açabilir; davalının itirazı bu mahkemeyi yetkisiz kılmaz

Boşanmada aylık 650 TL yoksulluk nafakası bağlanan kadın, nafakanın yetersiz kaldığını ileri sürerek 1.500 TL'ye çıkarılması için kendi yerleşim yeri olan Sakarya'da dava açmıştır. Davalı eski eş, cevap dilekçesinde kendi yerleşim yerinin İstanbul olduğunu belirterek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme itirazı kabul etti ve davayı yetki yönünden reddetmiştir.

> *Burada zayıfı korumak amacı ile genel yetki hükmü getirilmiş ve seçimlik hak tanınmış bulunmaktadır. Nafaka alacaklısı (davacı) isterse kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilecek, isterlerse davalının ikametgahı mahkemesinde (HUMK 9.madde - HMK 6.madde gereğince) dava açabileceklerdir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur: kadının yerleşim yeri kayıtlarda Sakarya olarak göründüğünden dava yetkili mahkemede açılmıştır ve işin esasına girilmelidir. TMK m. 177, nafaka alacaklısına davalının yerleşim yeri mahkemesine (HMK m. 6) ek olarak kendi yerleşim yeri mahkemesinde de dava açma imkânı verir; alacaklı bu iki yerden birini seçtiğinde davalının itirazı sonucu değiştirmez. Aynı ilke güncel kararlarda da uygulanmaktadır.[37]

36 Yargıtay 5. HD, 13.02.2023, E. 2022/14489, K. 2023/980.

3 YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ
24.10.2022 · E. 2022/11168 · K. 2022/14437

Yetkisiz yerde açılan davada seçim hakkı davalıya geçer; ama davalı cevap dilekçesinde itiraz etmezse açılan mahkeme yetkili kalır

Nafaka yükümlüsü, Sakarya'da nafakanın kaldırılması davası açmıştır. Sakarya mahkemesi, nafaka alacaklısının yerleşim yerinin UYAP'ta Bursa olarak göründüğünü ve süresinde yetki itirazında bulunduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir; Bursa mahkemesi, alacaklının cevap dilekçesinde yetki itirazı bulunmadığını belirterek karşı yetkisizlik kararı vermiştir. Alacaklı cevap dilekçesinde yetkiye itiraz etmemiş, yalnız maddi imkânsızlık nedeniyle Sakarya'ya gelemeyeceğini belirterek ifadesinin Bursa'da alınmasını istemişti.

> *Bir davada, birden fazla genel ve özel yetkili mahkeme varsa, davacı bu mahkemelerden birinde dava açmak hususunda bir seçimlik hakka sahiptir. Davacı, davasını bu genel ve özel yetkili mahkemelerden hiçbirinde açmaz ve yetkisiz bir mahkemede açarsa, o zaman seçme hakkı davalılara geçer.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay oybirliğiyle Sakarya'daki mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir: davalı cevap dilekçesinde yetki itirazında bulunmadığından davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelmiştir (HMK m. 19/4). İfadenin başka bir yerde alınmasını istemek yetki itirazı sayılmamıştır. Davacı ne kendi ne de davalının yerleşim yerinde dava açarsa seçim hakkı davalıya geçer; Yargıtay, böyle bir davada kendi yerleşim yerini yetkili mahkeme olarak gösteren davalının itirazı üzerine dosyanın o yere gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.[38] Nafaka alacaklısının boşanmadan sonra başka bir ile taşındığı kaldırma davasında da itiraz yapılmadığı için davanın açıldığı mahkeme yetkili sayılmıştır.[39]

4 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
27.01.2016 · E. 2015/15971 · K. 2016/921

Velayet sahibi annenin açtığı artırım davasında annenin yerleşim yeri yetkilidir; çocuğun sonradan taşınması yetkiyi etkilemez

Çocuğun velayeti kendisine bırakılan anne, iştirak nafakasının artırılması için dava açmıştır; baba karşı davayla nafakanın kaldırılmasını, olmazsa indirilmesini istedi ve mahkemenin yetkisine itiraz etmiştir. Mahkeme, nafaka davalarında çocuğun yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğunu, çocuğun yerleşim yerinin dava tarihinden sonra başka bir ilçeye alındığını belirterek davayı yetki yönünden reddetmiştir.

> *O halde; nafaka alacaklısı davacının kendi yerleşim yerinde dava açtığı ve mahkemenin yetkili olduğu görülmekle; işin esasına girilerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

37 Yargıtay 5. HD, 18.12.2023, E. 2023/7561, K. 2023/12604.
38 Yargıtay 3. HD, 16.10.2012, E. 2012/17022, K. 2012/21728.
39 Yargıtay 5. HD, 10.10.2022, E. 2022/10682, K. 2022/13588.

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre annenin dava dilekçesinde bildirdiği adres nüfus kaydındaki adresle aynıdır; dava nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinde açılmış ve bu mahkeme yetkilidir. Daire, babanın karşı davasının da asıl davayla birlikte incelenip karara bağlanacağını hatırlatmıştır. Genel yetki kuralı da yetkiyi davanın açıldığı tarihteki yerleşim yerine bağlar (HMK m. 6); yerleşim yerinin dava açıldıktan sonra değişmesi yetkiyi ortadan kaldırmaz. Yargıtay, adres kayıt sistemine göre dava tarihinde başka bir ilçede oturan davacının davayı orada açmakla yetkili mahkemeyi seçtiğini de kabul etmiştir.[40]

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2013 · E. 2012/14955 · K. 2013/6904

Yükümlünün nafaka kaldırma istemi alacaklının yerleşim yerinde görülür; velayet değişikliği davacının oturduğu yerde açılabilir

Nafaka yükümlüsü baba, kendi oturduğu yerde açtığı davada, boşanma kararıyla eski eşine bağlanan yoksulluk nafakasının ve anneye bırakılan çocuk için bağlanan iştirak nafakasının kaldırılmasını ve çocuğun velayetinin kendisine verilmesini istemiştir. Mahkeme davanın tamamı için yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Davacı, boşanma kararıyla davalı lehine hükmedilmiş olan aylık irat şeklindeki yoksulluk nafakası ile velayeti anneye bırakılan çocuk için hükmedilmiş olan iştirak nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Boşanmadan sonra açılan, nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili olduğuna (TMK.m.177) göre, bu istekler bakımından verilen yetkisizlik kararı doğrudur.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı nafakaların kaldırılması istemi yönünden oybirliğiyle onamış, velayet istemi yönünden bozmuştur. Daire'ye göre boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili olduğundan (TMK m. 177) kaldırma istemleri bakımından yetkisizlik kararı doğrudur; velayetin değiştirilmesi ise çekişmesiz yargı işidir ve HMK m. 384 uyarınca davacının oturduğu yerde açılabilir. Daha sonraki bir kararda ise iştirak nafakasının kaldırılması velayet değişikliğine bağlı fer'i istek sayılmış ve dava bütünüyle HMK m. 384'e göre davacının oturduğu yerde görülebilir kabul edilmiştir; Daire, TMK m. 177'yi kesin yetki kuralı sayarak yetkisizlik kararı veren mahkemenin kararını bozmuştur.[41]

6 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2022 · E. 2022/10178 · K. 2022/13162

Evlilik sürerken istenen tedbir nafakasında TMK m. 177 değil TMK m. 201 uygulanır: eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri yetkilidir

Eş, ortak hayata haklı bir sebeple ara verdiğini ileri sürerek evlilik birliğinin korunması kapsamında tedbir nafakası istedi (TMK m. 197/2) ve davayı kendi yerleşim yerinde açmıştır. İlk mahkeme, davalının süresinde yetki itirazında bulunduğunu ve davacının başka bir dosyadaki ifadesinde başka bir adres gösterdiğini belirterek

40 Yargıtay 5. HD, 07.04.2025, E. 2024/12848, K. 2025/4381.
41 Yargıtay 2. HD, 08.04.2019, E. 2019/2532, K. 2019/4235.

yetkisizlik kararı vermiştir; davalının yerleşim yerindeki mahkeme de nafaka davalarında alacaklının yerleşim yerinin yetkili olduğunu belirterek karşı yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Bu hüküm gereğince, gerek tedbir nafakası, gerekse birliğin korunması ile ilgili diğer tedbirlere ilişkin davalar, eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay oybirliğiyle, davanın açıldığı ve davacının dava tarihindeki yerleşim yeri olan mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir. TMK m. 177 boşanmadan sonra açılan nafaka davalarına ilişkindir; evlilik devam ederken evlilik birliğinin korunması amacıyla istenen nafakada TMK m. 201 uygulanır ve eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Boşanma davası sürerken bağlanan tedbir nafakası ise boşanma davasına bakan mahkemece belirlenir (TMK m. 169).

7 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2023 · E. 2023/4275 · K. 2023/10265

Eğitimi süren ergin çocuğun nafaka davası TMK m. 365'e tabidir: taraflardan birinin yerleşim yeri yetkilidir

Eğitimi devam eden ergin çocuk, babasından nafaka istemiyle kendi yerleşim yerinde dava açmıştır. İlk mahkeme, istenen nafakanın TMK m. 328'e dayanan eğitim nafakası olduğunu, bu tür davalar için özel bir yetki kuralı bulunmadığını ve davalının usulüne uygun yetki itirazı yaptığını belirterek yetkisizlik kararı vermiştir. Davalının yerleşim yerindeki mahkeme, yardım nafakasında taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğunu belirterek karşı yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, dava tarihi itibariyle yerleşim yeri Gaziosmanpaşa/İstanbul olan davacının davayı, 4721 sayılı Kanun'un 365 inci maddesinin altıncı fıkrasına uygun olarak yerleşim yerinin bulunduğu Gaziosmanpaşa 1. Aile Mahkemesinde açarak yetkili mahkemeyi seçmiş olduğu anlaşıldığına göre uyuşmazlığın, Gaziosmanpaşa 1. Aile Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay uyuşmazlığı TMK m. 364 uyarınca yardım nafakası istemi olarak nitelendirmiş ve oybirliğiyle davanın açıldığı mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir. Ergin çocuğun kendi adına açtığı nafaka davası boşanmanın sonucu olan bir nafaka davası değildir; TMK m. 177 değil, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesini yetkili kılan TMK m. 365/6 uygulanır. Çocuk ergin olmadan önce velayet sahibi ebeveynin açtığı iştirak nafakası artırım davaları ise TMK m. 177 kapsamında değerlendirilmektedir.[42]

42 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/15971, K. 2016/921.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2019 · E. 2019/2532 · K. 2019/4235

Velayet değişikliğine bağlı iştirak nafakası kaldırma istemi, davacının oturduğu yerde görülebilir; TMK m. 177 kesin yetki değildir

Velayet kendisine verilmeyen ve iştirak nafakası ödeyen ebeveyn, kendi oturduğu yerde çocuğun velayetinin değiştirilmesini ve buna bağlı olarak boşanma kararıyla bağlanan iştirak nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Velayet sahibi davalı, başka bir yerde oturduğunu belirterek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme, TMK m. 177'nin kesin yetki kuralı olduğunu ve nafaka alacaklısı olan davalının başka bir yerde oturduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Çekişmesiz yargı işlerinde de, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir (HMK m.384). Bu kurala göre, davacı kendi oturduğu yer mahkemesinde dava açabilir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre asıl dava velayetin değiştirilmesine ilişkindir; iştirak nafakasının kaldırılması bu davaya bağlı fer'i bir istektir ve dava bütünüyle çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382). Dava davacının oturduğu yerde açıldığı ve davalı bunun aksini ileri sürmediği için yetki itirazı reddedilmeli, işin esası incelenmelidir. Velayet istemi olmaksızın yalnız nafakanın kaldırılması istendiğinde ise nafaka alacaklısının yerleşim yeri esas alınmaktadır.[43]

9 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2016/26097 · K. 2018/333

Nafaka alacağı için icra takibi, borçlunun yerleşim yeri dışında alacaklının yerleşim yerinde de yapılabilir

Nafaka alacaklısı, boşanma davasında verilen tedbir nafakası ara kararına dayanarak genel haciz yoluyla ilamsız takip başlatmıştır. Borçlu, borca ve yetkili icra dairesinin kendi yerleşim yerindeki icra dairesi olduğunu ileri sürerek icra dairesinin yetkisine itiraz etmiştir. İcra mahkemesi, tedbir nafakası ara kararının ilam veya ilam niteliğinde belge sayılamayacağını belirterek yetki itirazını yerinde buldu ve itirazın kaldırılması istemini reddetmiştir.

> *TMK'nun 177. maddesinde "Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir" denilmekle; nafaka davaları için özel seçimlik yetki kuralı düzenlenmiş olup nafaka alacaklarında borçlunun ikametgahı dışında davacı alacaklının ikametgahında da takip yapılabilir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur: yetki itirazının kaldırılması istemi kabul edilmeli ve alacaklının diğer itirazın kaldırılması sebepleri incelenmelidir. Daire, TMK m. 177'deki seçimlik yetki kuralını nafaka alacaklarına ilişkin icra takiplerine de uygulamıştır.[44] Böylece alacaklı, nafaka alacağını borçlu-

43 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/14955, K. 2013/6904.

> nun bulunduğu yere gitmeden kendi yerleşim yerindeki icra dairesinde takip edebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 168:** Boşanma ve ayrılık davasında yetki.
- **TMK m. 169:** Geçici önlemler ve tedbir nafakası.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 176:** Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi, kaldırılması ve değiştirilmesi.
- **TMK m. 178:** Zamanaşımı.
- **TMK m. 182:** Çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi ve iştirak nafakası.
- **4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 19 ve 21:** Yerleşim yeri ve yasal yerleşim yeri.
- **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 6, 19, 20, 21 ve 22:** Genel yetki, yetki itirazı, yetkisizlik kararı ve yargı yeri belirlenmesi.

44 Yargıtay 12. HD, 10.02.2016, E. 2015/23268, K. 2016/3296.

MADDE

178

C. Karar
V. Boşanmada tazminat ve nafaka
5. Zamanaşımı

KANUN METNİ

Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

MADDE ÖZETİ

Boşanma davasında istenmemiş maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası, boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ayrı bir davayla istenebilir; bu süre geçtikten sonra karşı taraf zamanaşımı def'inde bulunursa dava reddedilir (m. 178). Hukuk Genel Kurulu'na göre süre boşanma hükmünün gerçek kesinleşme tarihinden işler; yalnız fer'i yönler temyiz edilmişse boşanma hükmü temyiz süresinin dolmasıyla kesinleşir.[1] Zamanaşımı def'i açık ve net ileri sürülmedikçe hâkim süreyi kendiliğinden dikkate alamaz.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Zamanaşımı	Alacağın belli bir süre dava edilmemesi yüzünden dava yoluyla istenebilme niteliğini yitirmesi; borç sona ermez, ancak borçlu def'i ileri sürerse dava reddedilir.
Zamanaşımı def'i	Davalının sürenin dolduğunu ileri sürerek alacağı ödemekten kaçınması; hâkim kendiliğinden dikkate alamaz (TBK m. 161).
Kesinleşme	Kararın kanun yoluna başvurulamayacak hâle gelmesi; kanun yoluna götürülmeyen kısım süre dolunca kesinleşir.
Tanıma	Yabancı mahkeme kararının Türkiye'de kesin hüküm etkisi doğurması için Türk mahkemesince verilen karar (5718 sayılı Kanun m. 58).
Kesin hüküm	Aynı taraflar arasında aynı konuda kesinleşmiş karar; yeniden dava açılmasını engeller ve mahkemece kendiliğinden gözetilir.

1 Yargıtay HGK, 02.11.2021, E. 2017/3155, K. 2021/1307.
2 Yargıtay HGK, 08.04.2015, E. 2013/1597, K. 2015/1165.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde boşanma sebebiyle açılacak davaların, evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasından itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tâbi olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddî ya da manevî tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri önlenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 75*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 404). Gerekçe, kuralın amacını ve kapsamını açıkça gösterir: bir yıllık süre, boşanmadan doğan maddi ve manevi tazminat ile ilk kez istenen yoksulluk nafakası içindir ve boşanma hükmünün kesinleşmesiyle işlemeye başlar. Gerekçede "ilk kez istenilen" yoksulluk nafakasından söz edilmesi, hükmedilmiş nafakanın artırılması, azaltılması veya kaldırılması davalarının bu süreye bağlı olmadığını gösterir; bu davalar tarafların değişen durumuna dayanır (TMK m. 176).

743 sayılı Kanun'da boşanmadan doğan dava hakları için özel bir zamanaşımı süresi yoktu; madde gerekçesi de eski Kanun'daki bir karşılığa değinmez. 4721 sayılı Kanun, gerekçede belirtildiği gibi eşlerin yıllar sonra karşı karşıya gelmesini önlemek için bir yıllık kısa bir süre getirmiştir.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 178
Boşanmadan doğan tazminat ve nafaka	Özel bir süre yok	Boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl
Sürenin niteliği	—	Zamanaşımı; ileri sürülmedikçe dikkate alınmaz
Başlangıç	—	Boşanma hükmünün kesinleşmesi; yabancı kararda tanıma kararının kesinleşmesi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Zamanaşımının hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınamayacağına ilişkin genel kural 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 161. maddesinde, zamanaşımının durması ve kesilmesi 153 ve 154. maddelerinde düzenlenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl	TMK m. 178
Kapsam	Boşanmadan doğan maddi ve manevi tazminat, ilk kez istenen yoksulluk nafakası	TBMM gerekçesi
Kesinleşme	Yalnız fer'iler temyiz edilirse boşanma hükmü temyiz süresinin dolmasıyla kesinleşir	Yargıtay HGK, K. 2021/1307
Yabancı boşanma	Süre tanıma kararının kesinleşmesiyle başlar	Yargıtay 2. HD, K. 2016/14451
Def'i	Açık ve net ileri sürülmeli; hâkim kendiliğinden dikkate alamaz	Yargıtay HGK, K. 2015/1165
Def'inin zamanı	Basit yargılamada cevap dilekçesiyle; sonra ıslahla	Yargıtay 3. HD, K. 2016/11367
Kusur	Boşanma kararındaki kusur bağlayıcı; yeniden araştırılamaz	Yargıtay HGK, K. 2019/1132
Anlaşmalı boşanma	Sonradan tazminat istenemez	Yargıtay HGK, K. 2019/512
Katılma alacağı	TMK m. 178'e tabi değil; on yıl	Yargıtay HGK, K. 2016/959
Reddedilen talep	Boşanma davasında reddedilen nafaka yeniden istenemez	Yargıtay 3. HD, K. 2016/9814

TBMM gerekçesine göre süre, eşlerin boşanmadan yıllar sonra tazminat veya ilk kez istenen yoksulluk nafakası yüzünden karşı karşıya gelmelerini önlemek için konmuştur ve boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren işler. 1

DİKKAT

Boşanma davasında tazminat veya nafaka istenmemişse süre boşanma hükmünün gerçek kesinleşme tarihinden hesaplanmalıdır: yalnız kusur, nafaka veya tazminat yönünden temyiz edilen bir kararda boşanma hükmü, temyiz süresi dolunca kesinleşir ve kesinleşme şerhindeki tarih yanlış olabilir.[3] Davalı, zamanaşımı def'ini cevap dilekçesinde "zamanaşımı" sözcüğünü kullanarak açıkça ileri sürmelidir; belirsiz ifadeler def'i sayılmaz. Anlaşmalı boşanmada, boşanmanın mali sonuçları için sonradan dava açma imkânı büyük ölçüde kapanır.

3 Yargıtay HGK, 02.11.2021, E. 2017/3155, K. 2021/1307.

II. Kapsam: Bir Yıllık Süreye Tabi Davalar

- **Tazminat ve yoksulluk nafakası:** Boşanma davasında istenmemiş maddi ve manevi tazminat (TMK m. 174) ile yoksulluk nafakası (TMK m. 175), boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ayrı bir davayla istenebilir. Yargıtay, yoksulluk nafakasının boşanma davası içinde istenebileceği gibi boşanmadan sonra bir yıllık süre içinde harcı yatırılarak açılacak ayrı bir davayla da istenebileceğini belirtmiştir.[4]
- **Boşanmaya konu edilen eylemler:** Boşanma davasında ileri sürülen bir eylem yüzünden sonradan istenen manevi tazminat da bu süreye tabidir. Yargıtay, boşanma davasına konu edilen etkili eylem nedeniyle boşanmanın kesinleşmesinden üç yıl sonra istenen manevi tazminatın zamanaşımına uğradığını kabul etmiştir.[5]
- **Nafakanın değiştirilmesi:** Gerekçe süreyi "ilk kez istenilen" yoksulluk nafakası için öngörür; hükmedilmiş nafakanın artırılması, azaltılması veya kaldırılması davaları tarafların değişen durumuna dayanır ve bu bir yıllık süreye bağlı değildir (TMK m. 176).

III. Süreye Tabi Olmayan Alacaklar

- **Mal rejiminden doğan alacaklar:** Hukuk Genel Kurulu'na göre katılma alacağı TMK m. 178'e tabi değildir ve on yıllık genel zamanaşımına bağlıdır (TBK m. 146); Kurul bu görüşü birden çok kararla benimsemiştir.[6] Yargıtay, on yıllık sürenin boşanma kararının kesinleştiği tarihten başladığını belirtmiştir.[7] Özel Daire bir dönem ıslahla artırılan katılma alacağına bir yıllık süreyi uygulamış,[8] Hukuk Genel Kurulu ise bu görüşü benimsememiştir.[9]
- **Trafik kazası ve diğer haksız fiiller:** Eşin sebep olduğu trafik kazasından doğan maddi tazminat TMK m. 178'e değil kendi zamanaşımı kurallarına tabidir. Yargıtay, bu tür bir tazminatta Karayolları Trafik Kanunu'nun 109. maddesindeki iki yıllık süreyi boşanmanın kesinleşmesinden başlatmıştır.[10] Evlilik sürdükçe eşler arasında zamanaşımı işlemez (TBK m. 153).
- **Soyadı izni:** Yargıtay'ın daha yeni tarihli bir kararına göre boşandığı eşin soyadını kullanma izni boşanmanın fer'isi olmadığından TMK m. 178 bu davaya uygulanmaz.[11] Daha önceki kararlarda ise süre bu davalarda da uygulanmış,

4 Yargıtay 3. HD, 09.11.2017, E. 2017/16123, K. 2017/15627.
5 Yargıtay 4. HD, 11.10.2023, E. 2023/3161, K. 2023/10577.
6 Yargıtay HGK, 05.10.2016, E. 2016/1061, K. 2016/959; Yargıtay HGK, 17.04.2013, E. 2013/375, K. 2013/520.
7 Yargıtay 8. HD, 19.12.2013, E. 2013/6793, K. 2013/19427.
8 Yargıtay 8. HD, 04.11.2014, E. 2014/12244, K. 2014/19833.
9 Yargıtay HGK, 05.10.2016, E. 2016/1061, K. 2016/959.
10 Yargıtay 4. HD, 11.10.2023, E. 2023/3161, K. 2023/10577.
11 Yargıtay 2. HD, 02.05.2017, E. 2016/14239, K. 2017/5023.

ancak davalı ileri sürmedikçe dikkate alınamayacağı belirtilmişti.[12] Ayrıntılar TMK m. 173 şerhindedir.

IV. Sürenin Başlangıcı

- **Kesinleşme:** Süre boşanma hükmünün kesinleşmesiyle başlar. Hukuk Genel Kurulu'na göre kararın yalnız kusur, nafaka, tazminat veya velayet yönünden temyiz edilmesi hâlinde boşanma hükmü temyiz süresinin dolmasıyla kesinleşir; kesinleşme şerhinde ve nüfus kaydında daha geç bir tarihin yazılması süreyi uzatmaz.[13]
- **Yurt dışında boşanma:** Yabancı mahkemenin boşanma kararı Türkiye'de tanınmadıkça boşanmaya bağlı dava hakları kullanılamayacağından süre tanıma kararının kesinleşmesinden başlar.[14] Yargıtay, tanıma kararı kesinleşmeden iki gün önce açılan davayı da süresinde saymıştır.[15] Hukuk Genel Kurulu, tanıma kararının kesinleşmesinden sonra süresinde açılan tazminat ve nafaka davasında yabancı karardaki kusur belirlemesinin kesin delil olduğunu da kabul etmiştir.[16]
- **Yurt dışında boşanma ve mal rejimi:** Mal rejiminden doğan alacaklarda Hukuk Genel Kurulu'nun iki kararı farklı yöndedir: Kurul 2021'de on yıllık sürenin tanıma-tenfiz kararının kesinleşmesinden başladığını kabul etmiş,[17] 2023'te ise sürenin yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihten işlediğini oyçokluğuyla benimsemiştir.[18] Yurt dışında boşanmada güvenli olan, mal rejimi davasını yabancı kararın kesinleşmesinden itibaren on yıl içinde açmak ve tanıma davasını geciktirmemektir.

V. Zamanaşımı Def'i

- **Zamanaşımıdır, hak düşürücü süre değildir:** Süre dolsa da hâkim bunu kendiliğinden dikkate alamaz; davalı zamanaşımı def'inde bulunmalıdır (TBK m. 161). Yargıtay, davalının zamanaşımı def'inde bulunmadığı ve davayı kabul ettiği bir davada, nüfus kütüklerinin kamu düzeniyle ilgili olduğu gerekçesiyle sürenin kendiliğinden gözetilmesini bozmuştur.[19]
- **Açıklık:** Hukuk Genel Kurulu'na göre def'i yoruma ihtiyaç bırakmayacak açıklıkta ileri sürülmelidir; boşanmanın üzerinden 15 yıl geçtiğini söylemek

12 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2007/21111, K. 2009/5643.
13 Yargıtay HGK, 02.11.2021, E. 2017/3155, K. 2021/1307.
14 Yargıtay 2. HD, 22.12.2015, E. 2015/17493, K. 2015/24688.
15 Yargıtay 2. HD, 07.11.2016, E. 2016/11268, K. 2016/14451.
16 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2669, K. 2021/109.
17 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/471, K. 2021/1586.
18 Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.
19 Yargıtay 2. HD, 03.05.2010, E. 2009/5222, K. 2010/8744.

def'i sayılmamıştır.[20] Yargıtay, "ıslahı kabul etmiyorum" şeklindeki beyanın da zamanaşımı def'ini içermediğini belirtmiştir.[21]

- **Zamanı:** Zamanaşımı def'i ilk itiraz değildir; savunmanın genişletilmesi yasağı başlayıncaya kadar ileri sürülebilir. Basit yargılamada cevap dilekçesiyle yapılmalı, bu imkân kaçırılırsa ıslah yoluna başvurulabilir.[22] Yargıtay, cevap süresinden sonra ıslah yapılmaksızın ileri sürülen def'inin incelenemeyeceğini de belirtmiştir.[23]
- **Islahla artırılan istek:** Islahla artırılan kısım için zamanaşımı ıslah tarihine göre değerlendirilir; Hukuk Genel Kurulu katılma alacağında ıslah tarihinde on yıllık sürenin dolmadığını esas almıştır.[24]

VI. Kusur ve Kesin Hüküm

- **Kusur bağlayıcıdır:** Hukuk Genel Kurulu'na göre bir yıllık süre içinde açılan nafaka davasında yeni vakıalara dayanılamaz ve kusur yeniden araştırılamaz; esas alınacak kusur boşanma davasında belirlenen kusurdur.[25] Kesinleşen boşanma kararında tam kusurlu bulunan eş sonradan yoksulluk nafakası isteyemez;[26] Hukuk Genel Kurulu, boşanmadan sonra açılan nafaka davasında hâkimin kesinleşen kusur belirlemesiyle bağlı olduğunu başka bir kararında da belirtmiştir.[27]
- **Anlaşmalı boşanma:** Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmalı boşanmada taraflar mali sonuçları nihai olarak çözmüş sayılır; bir yıl içinde de olsa boşanma sebebiyle tazminat istenemez ve yeniden kusur araştırması yapılamaz.[28] Yargıtay, anlaşmalı boşanmadan sonra istenen yoksulluk nafakasının reddini de doğru bulmuştur.[29]
- **Reddedilen istek:** Boşanma davasında istenip reddedilen yoksulluk nafakası sonradan ayrı bir davayla yeniden istenemez; kesin hüküm vardır ve mahkeme bunu kendiliğinden gözetir.[30] Bir yıllık süre, boşanma davasında hiç istenmemiş talepler içindir.

UYGULAMA NOTU

20 Yargıtay HGK, 08.04.2015, E. 2013/1597, K. 2015/1165.
21 Yargıtay 8. HD, 07.04.2014, E. 2013/10671, K. 2014/6278.
22 Yargıtay 3. HD, 28.09.2016, E. 2016/7892, K. 2016/11367.
23 Yargıtay 2. HD, 04.02.2009, E. 2007/16658, K. 2009/1382.
24 Yargıtay HGK, 05.10.2016, E. 2016/1061, K. 2016/959.
25 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/1006, K. 2019/1132.
26 Yargıtay 3. HD, 18.10.2017, E. 2016/3928, K. 2017/14144.
27 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/2291, K. 2020/845.
28 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.
29 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/14955, K. 2013/6904.
30 Yargıtay 3. HD, 23.06.2016, E. 2016/5607, K. 2016/9814.

Boşanma davasında tazminat veya yoksulluk nafakası istenmemişse, boşanma hükmünün gerçek kesinleşme tarihi mahkemeden ve UYAP kayıtlarından teyit edilmeli ve bir yıllık süre bu tarihten hesaplanmalıdır; kararın yalnız fer'i yönleri temyiz edilmişse boşanma hükmü daha önce kesinleşmiş olabilir. Yurt dışında boşanmada önce tanıma davası açılmalı ve tanıma kararının kesinleşmesi izlenmelidir. Anlaşmalı boşanmada protokolde bütün mali sonuçlar düzenlenmelidir; sonradan dava açma imkânı büyük ölçüde kalmaz. Davalı, zamanaşımı def'ini cevap dilekçesinde açıkça ileri sürmelidir; süre kaçırılmışsa ıslah imkânı değerlendirilmelidir. Mal rejimi alacaklarının bir yıllık değil on yıllık süreye tabi olduğu unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2021 · E. 2017/3155 · K. 2021/1307

Süre boşanma hükmünün gerçek kesinleşme tarihinden işler; yalnız fer'iler temyiz edilmişse boşanma hükmü kesinleşir

Taraflar 16.07.2013 tarihli kararla boşanmıştır; boşanma hükmü taraflarca temyiz edilmedi, kadın kusur belirlemesi, velayet, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası yönünden, erkek tedbir nafakası ve yargılama giderleri yönünden kararı temyiz etmiştir. Kadın, boşanma hükmünün 23.09.2013'te kesinleştiğini ileri sürerek 23.09.2014'te maddi tazminat davası açmıştır; erkek cevap dilekçesinde davanın zamanaşımı süresi dolduktan sonra açıldığını savunmuştur. Mahkeme, kararında ve nüfus kaydında kesinleşme tarihi olarak 23.09.2013'ü esas alıp davayı kısmen kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Süresi içerisinde aleyhine kanun yoluna başvurulmayan kararlar kesinleşirler. Kuşkusuz ki davanın tarafları hükmün bir kısmını kanun yoluna taşırken diğer kısmını kanun yoluna taşımayabilirler. Özellikle objektif dava birleşmesi hâlinde verilen hüküm taleplerinden yalnızca biri veya bir kısmı kanun yoluna konu edilebilir. Bu hâl doktrinde kısmi istinaf/temyiz olarak adlandırılmaktadır. Hükmün tamamının değil de aleyhe olan bir veya daha fazla kısmının kanun yoluna konu edilmiş olması hâlinde hükmün kanun yoluna konu edilmeyen kısmı kesinleşir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre hükmün kanun yoluna götürülmeyen kısmı kesinleşir; boşanma hükmü temyiz edilmediği için son tebliğden itibaren işleyen on beş günlük temyiz süresinin dolmasıyla 19.09.2013'te kesinleşmiş, 23.09.2014'te açılan dava bir yıllık süre geçtikten sonra açılmıştır. Azınlıktaki görüşlerden biri, zamanaşımının kendiliğinden gözetilemeyeceğini ve davalının temyiz dilekçesinde bu itirazı yinelemediğini; diğeri, kesinleşme tarihini yanlış gösteren mahkemenin tarafı yanılttığını ve bunun sonucunun davacıya yükletilmesinin adil yargılanma hakkını zedeleyeceğini

savunmuştur. Pratik sonuç açıktır: kesinleşme şerhine güvenilmemeli, süre kararın gerçek kesinleşme tarihinden hesaplanmalıdır.

2 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
05.11.2019 · E. 2017/1006 · K. 2019/1132

Boşanmadan sonra açılan nafaka davasında kusur yeniden araştırılamaz; boşanma kararındaki kusur bağlayıcıdır

Kadın, boşanma davasında nafaka istemediğini, bilmediği için tedbir nafakasının boşanmanın kesinleşmesiyle sona erdiğini belirterek boşanmanın 20.06.2014'te kesinleşmesinden bir hafta sonra yoksulluk nafakası davası açmıştır. Aile mahkemesi nafakaya hükmetmiştir; Özel Daire, boşanma kararında tarafların kusur durumu değerlendirilmediği için kusurun bu davada araştırılması gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Mahkeme, kesinleşen boşanma kararına göre yeniden kusur araştırması yapılamayacağını belirterek direnmiştir.

> *TMK'nın 178. maddesine göre bir yıllık zamanaşımı süresi içinde açılan yoksulluk nafakası davasında; yeni vakıalara dayanılması, yeniden kusur dağılım ve derecesinin tespit edilmesi mümkün değildir. Bu taleplerin değerlendirilmesinde esas alınacak kusur, boşanma davasında belirlenen ve boşanma sebebi olarak kabul edilmiş olan kusurdur.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle yerinde bulmuş ve diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Kurul'a göre kesin hükmün bağlayıcılığı gereği boşanma davasındaki kusur belirlemesi tarafları bağlar; bir yıllık süre içinde açılan davada yeni vakıalara dayanılamaz. Yargıtay, kesinleşen boşanma kararında tam kusurlu bulunan kadının sonradan açtığı davada yoksulluk nafakası isteyemeyeceğini de belirtmiştir.[31]

3 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512

Anlaşmalı boşanmadan sonra, bir yıllık süre içinde de olsa boşanma sebebiyle tazminat istenemez

Taraflar TMK m. 166/3 uyarınca anlaşmalı olarak boşanmıştır; kararda kusura ilişkin bir değerlendirme yapılmadı ve taraflar boşanmanın mali sonuçları konusunda mahkeme huzurunda uzlaşmıştır. Kadın 2012'de TMK m. 174 uyarınca maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Mahkeme, bu davada topladığı delillerle erkeğin kusurlu olduğunu belirleyerek tazminata hükmetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Böyle bir durumda tarafların boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin aralarındaki ihtilafı nihai olarak çözdükleri ve ilişkilerini tasfiye ettikleri kabul edilir. Bu itibarla anlaşmalı boşanmadan sonra artık boşanma sebebiyle (TMK md. 174/1,2) maddi ve manevi tazminat istenemez.*

31 Yargıtay 3. HD, 18.10.2017, E. 2016/3928, K. 2017/14144.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre anlaşmalı boşanmada eşler birbirine kusur yüklemediğinden sonradan açılan davada yeniden kusur araştırması yapılamaz; mahkemenin yeni delillerle belirlediği kusur hükme esas alınamaz. Davanın bir yıllık süre içinde açılmış olması, anlaşmalı boşanmada mali sonuçlar üzerinde varılan uzlaşmayı ortadan kaldırmaz. Yargıtay, anlaşmalı boşanmadan sonra istenen yoksulluk nafakasının reddini de doğru bulmuştur.[32]

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.04.2015 · E. 2013/1597 · K. 2015/1165

Zamanaşımı def'i açık ve net ileri sürülmelidir; "boşanmanın üzerinden 15 yıl geçti" demek def'i sayılmaz

Kadın, 1996'daki boşanmadan yaklaşık 15 yıl sonra yoksulluk nafakası ve çocuk için bağlanan iştirak nafakasının artırılması istemiyle dava açmıştır. Erkeğin vekili cevap dilekçesinde boşanma tarihinin üzerinden 15 yıl geçtiğini, kanunda yoksulluk nafakası istemenin bir süreye bağlı olmadığını ancak nafakanın koşullarının boşanma tarihinde oluşmuş olması gerektiğini yazmıştır; "zamanaşımı" sözcüğünü kullanmamıştır. Mahkeme zamanaşımı def'i bulunmadığını kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Somut olayda davalı tarafın cevap dilekçesinde "Davacı boşanma tarihinin üstünden 15 yıl geçtikten sonra yoksulluk nafakası talebinde bulunmuştur. Her ne kadar kanunda yoksulluk nafakası talebinde bulunulması süre şartına bağlı değilse de yoksulluk nafakasının koşullarının boşanma tarihinde oluşmuş olması gerekir. Boşanma tarihinde davacının yoksulluk nafakasının koşullarına haiz olup olmadığının tespiti gereklidir" şeklindeki paragraftaki anlatımı eldeki davada zamanaşımı def'inin ileri sürüldüğü anlamına gelmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla yerinde bulmuştur. Kurul'a göre zamanaşımı ileri sürülmedikçe hâkim onu kendiliğinden dikkate alamaz (TBK m. 161); def'i, yoruma ihtiyaç bırakmayacak biçimde net ve açık ifadelerle ileri sürülmelidir. Bir kısım üyeler "15 yıl geçti" ifadesinin zamanaşımını dile getirdiğini savunmuş, bu görüş çoğunlukça benimsenmemiştir. Davalı, cevap dilekçesinde "TMK m. 178 uyarınca zamanaşımı def'inde bulunuyoruz" gibi açık bir ifade kullanmalıdır.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2016 · E. 2016/1061 · K. 2016/959

Katılma alacağı TMK m. 178'e tabi değildir; on yıllık zamanaşımı uygulanır

Taraflar 1984'te evlenmiştir; 2006'da açılan boşanma davası 20.01.2009'da kesinleşmiştir. Mal rejiminin tasfiyesi davasında katılma alacağı 19.10.2011'de ıslahla artırılmıştır. Özel Daire, ıslahla artırılan katılma alacağının TMK m. 178'deki bir yıllık zamanaşımına tabi olduğu gerekçesiyle kararı bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

32 Yargıtay 2. HD, 14.03.2013, E. 2012/14955, K. 2013/6904.

> *Şu halde katılma alacağında zamanaşımı süresinin TMK'nun 178. Maddesi uyarınca belirlenmesine imkân bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla yerinde bulmuş ve diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Kurul'a göre katılma alacağı kanundan doğan parasal bir alacaktır; TMK m. 5 yollamasıyla Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır ve zamanaşımı TBK m. 146 uyarınca on yıldır. Kanun koyucu bir yıllık süreyi mal rejimi için isteseydi bunu yalnız boşanmaya değil mal rejiminin diğer sona erme hâllerine de öngörürdü. Aynı ilke daha önce de benimsenmiştir.[33]

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2016 · E. 2016/11268 · K. 2016/14451

Yurt dışında boşananlar için süre tanıma kararının kesinleşmesiyle başlar; tanıma kesinleşmeden açılan dava da süresindedir

Taraflar yabancı bir mahkemenin kararıyla boşanmıştır. Eşlerden biri boşanmaya bağlı manevi tazminat ve çocuk için iştirak nafakası istemiyle 05.07.2011'de dava açmıştır; yabancı kararın tanınmasına ilişkin hüküm iki gün sonra, 07.07.2011'de kesinleşmiştir. Mahkeme, zamanaşımı süresini yabancı kararın verildiği ülkedeki kesinleşme tarihinden başlatarak davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda boşanma kararı yabancı mahkemece verilmiş olup, bu kararın tanınmasına veya tenfizine karar verilmedikçe, boşanmaya bağlı dava haklarının kullanılması olanağı bulunmadığına göre, zamanaşımı süresinin, hakkın kullanılabilir duruma geldiği tarihten, başka bir ifade ile tenfiz veya tanımaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren başlaması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuş ve davanın süresinde olduğunu kabul etmiştir; davacıya nispi harcı tamamlaması için süre verilmesi ve işin esasının incelenmesi gerekir. Yabancı mahkemenin boşanma kararı Türkiye'de tanınmadıkça kesin hüküm etkisi doğurmadığından, boşanmaya bağlı dava hakları ancak tanımadan sonra kullanılabilir.[34] Hukuk Genel Kurulu da aynı başlangıcı kabul etmiştir.[35] Mal rejiminden doğan alacaklarda ise Kurul'un kararları farklı yöndedir: 2021'de tanıma-tenfiz kararının kesinleşmesi,[36] 2023'te oyçokluğuyla yabancı kararın kesinleşmesi esas alınmıştır.[37]

33 Yargıtay HGK, 17.04.2013, E. 2013/375, K. 2013/520.
34 Yargıtay 2. HD, 22.12.2015, E. 2015/17493, K. 2015/24688.
35 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2669, K. 2021/109.
36 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/471, K. 2021/1586.
37 Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

7 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
28.09.2016 · E. 2016/7892 · K. 2016/11367

Basit yargılamada zamanaşımı def'i cevap dilekçesiyle ileri sürülür; süre kaçırılırsa ıslah yoluna başvurulabilir

Taraflar 2011'de boşanmıştır; kadın boşanma davasında bilgisizlik nedeniyle nafaka istemediğini belirterek boşanmanın 28.07.2011'de kesinleşmesinden yaklaşık üç yıl sonra, 26.06.2014'te yoksulluk nafakası davası açmıştır. Davalının vekili cevap süresi geçtikten sonra verdiği dilekçede TMK m. 178'deki bir yıllık sürenin dolduğunu ileri sürmüştür; ardından verdiği dilekçeyle zamanaşımı savunmasını ıslah yoluyla da ileri sürmüştür. Mahkeme bu konuda değerlendirme yapmadan nafakaya hükmetmiştir.

> *Eğer dava basit yargılamaya tabi davalardan ise, bu davalarda cevaba cevap ve ikinci cevap söz konusu olmadığı için zamanaşımı def'inin cevap dilekçesi ile verilmesi gerekecektir. Ancak cevap dilekçesi ile böyle bir savunma yapılmaması durumunda, HMK 139/1 maddesine göre davacının ön inceleme duruşmasını takipsiz bırakması ve davalının buna rağmen davanın müracaata bırakılmasını istemek yerine, bu davayı takip edeceğini bildirerek, davaya devam yönünde alınacak kararla birlikte zamanaşımı def'inde bulunabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur: mahkeme, davalının ıslah yoluyla ileri sürdüğü zamanaşımı def'ini inceleyip değerlendirmelidir. Daire'ye göre zamanaşımı def'i ilk itirazlardan değildir ve savunmanın değiştirilmesi yasağı başlayıncaya kadar ileri sürülebilir; yazılı yargılamada ikinci cevap dilekçesine kadar, basit yargılamada cevap dilekçesiyle birlikte yapılmalıdır. Bu imkânlar kaçırılırsa def'i ıslah yoluyla ileri sürülebilir (HMK m. 176). Cevap süresinden sonra, ıslah yapılmaksızın ileri sürülen def'inin incelenemeyeceği daha önceki kararlarda da belirtilmiştir.[38]

8 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2016 · E. 2016/5607 · K. 2016/9814

Boşanma davasında reddedilen yoksulluk nafakası sonradan ayrı bir davayla yeniden istenemez: kesin hüküm vardır

Boşanma kararında çocuk için iştirak nafakasına hükmedilmiş, kadının tedbir ve yoksulluk nafakası talebi çalıştığı gerekçesiyle reddedilmişti; karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Kadın 26.10.2015'te yeniden nafaka istemiştir; mahkeme davayı reddetti, kadın temyiz etmiştir.

> *Kesin hüküm tarafları ve mahkemeyi bağlayıcıdır. (HMK m. 303) Açılan bir dava hakkında kesin hüküm bulunmaması dava şartlarındandır. (HMK m. 114/1-i) Dava konusu hakkında bir kesin hüküm olması halinde mahkeme diğer dava şartlarında da olduğu gibi bu hususu resen gözetmelidir.*

38 Yargıtay 2. HD, 04.02.2009, E. 2007/16658, K. 2009/1382.

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı gerekçesini değiştirerek oybirliğiyle onamıştır: talep, boşanma davasında reddedilip kesinleştiği için kesin hüküm nedeniyle reddedilmelidir. Bir yıllık süre, boşanma davasında hiç istenmemiş tazminat ve nafaka için sonradan dava açma imkânı verir; boşanma davasında karara bağlanmış bir istem için yeni bir hak doğurmaz. Kesin hüküm, zamanaşımından farklı olarak mahkemece kendiliğinden gözetilir.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.05.2017 · E. 2016/14239 · K. 2017/5023

Boşandığı eşin soyadını kullanma izni davası boşanmanın fer'isi değildir; TMK m. 178 uygulanmaz

Kadın, boşandığı eşinin soyadını kullanmaya izin verilmesi için dava açmıştır. Davalı zamanaşımı itirazında bulunmuştur; mahkeme itirazı kabul ederek davayı TMK m. 178 uyarınca reddetmiştir.

> *Bu dava hakları, boşanma davasıyla birlikte ya da boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren 1 sene içinde talep edilebilen boşanmanın fer'ilerine yönelik olup, kadının boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilmesi davası yönünden uygulanmaz. Zira bu talep boşanmanın fer'isi niteliğinde değildir. Eş söyleyişle, işbu dava boşanmanın eki niteliğinde kabul edilemez.*

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuş ve işin esasının incelenmesini istemiştir. Daire'nin daha önceki kararlarında ise soyadı izni davalarında TMK m. 178'deki sürenin zamanaşımı olduğu ve davalı ileri sürmedikçe kendiliğinden dikkate alınamayacağı belirtilmişti.[39] Daha yeni tarihli bu karara göre süre soyadı izni için hiç uygulanmaz; yine de davayı boşanmanın kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde açmak en güvenli yoldur (TMK m. 173).

10 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
11.10.2023 · E. 2023/3161 · K. 2023/10577

Boşanma davasına konu edilen eylem için sonradan istenen manevi tazminat TMK m. 178'e tabidir; trafik kazasından doğan zarar ise kendi süresine bağlıdır

Davacı, evliliği sırasında eşinin sürücüsü olduğu araçla yaptığı tek taraflı kazada yaralanarak kalıcı iş göremezliğe uğradığını ileri sürerek maddi tazminat, ayrıca eski eşinin etkili eylemi nedeniyle manevi tazminat istemiştir. Etkili eylem daha önce boşanma davasına da konu edilmişti. Boşanma 11.09.2012'de kesinleşmiş, dava 28.09.2015'te açılmıştı. Bölge adliye mahkemesi tazminatlara hükmetmiştir.

> *Başka bir anlatımla boşanma kararı kesinleştikten sonra, boşanma sebebiyle açılacak olan maddi-manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına ilişkin davalar, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tâbidir. Davacı tarafça iş bu davaya konu*

39 Yargıtay 2. HD, 03.05.2010, E. 2009/5222, K. 2010/8744.

edilen etkili eylem evvelce taraflar arasındaki boşanma davasına da konu edilmiş olup, buna ilişkin talep 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 178 inci maddesi kapsamındadır.

DEĞERLENDİRME Yargıtay kararı oybirliğiyle bozmuştur. Manevi tazminat istemi, boşanma davasına konu edilen eyleme dayandığı için TMK m. 178 kapsamındadır ve bir yıllık süre dolduğundan reddedilmelidir. Trafik kazasından doğan sürekli iş göremezlik tazminatı ise TMK m. 178'e değil, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 109. maddesindeki iki yıllık süreye tabidir; Daire bu süreyi boşanmanın kesinleşmesinden başlatmış ve dolduğunu kabul etmiştir. Evlilik sürdükçe eşler arasında zamanaşımı işlemez (TBK m. 153); boşanmayla birlikte hem TMK m. 178'deki süre hem de eşler arasındaki diğer alacakların süreleri işlemeye başlar.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 173:** Boşanan kadının kişisel durumu ve soyadı.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 176:** Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi, kaldırılması ve değiştirilmesi.
- **TMK m. 177:** Nafaka davalarında yetki.
- **TMK m. 179:** Boşanmada mal rejiminin tasfiyesi.
- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 146, 153, 154 ve 161:** Genel zamanaşımı, durma, kesilme ve zamanaşımının kendiliğinden dikkate alınamaması.
- **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 58 ve 59:** Yabancı mahkeme kararlarının tanınması.

MADDE

179

C. Karar
VI. Mal rejiminin tasfiyesi
1. Boşanma hâlinde

KANUN METNİ

Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Boşanmada mallar, eşlerin bağlı olduğu mal rejiminin kurallarına göre paylaştırılır; sözleşme yapmamış eşler için bu, 01.01.2002'den sonra edinilen mallarda edinilmiş mallara katılma, öncesinde ise 743 sayılı Kanun'daki mal ayrılığıdır (m. 179). Hukuk Genel Kurulu'na göre 01.01.2002'de evli olan eşlerin önceki dönemde edindikleri mallar eski Kanun'a, sonrasında edindikleri mallar yeni Kanun'a göre tasfiye edilir.[1] Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer; tasfiye için boşanma kararının kesinleşmesi beklenir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Mal rejimi	Eşlerin evlenmeden önce ve evlilik içinde sahip oldukları malvarlığı üzerindeki hak ve yükümlülüklerini ve evlilik sona erdiğinde bu malvarlığının akıbetini düzenleyen kurallar.
Edinilmiş mallara katılma	01.01.2002'den beri yasal mal rejimi; evlilik içinde karşılığı verilerek edinilen malların artık değerine eşler yarı yarıya katılır (TMK m. 202, 236).
Mal ayrılığı	743 sayılı Kanun döneminin yasal rejimi; her eşin malları kendisine aittir, diğer eşin katkısı katkı payı alacağıyla karşılanır.
Katkı payı alacağı	Mal ayrılığı döneminde bir eşin, diğer eşin malının edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına yaptığı esaslı katkının karşılığı olan alacak.
Katılma alacağı	Yasal rejimde, eşin diğer eşin edinilmiş mallarındaki artık değerin yarısı üzerindeki alacak hakkı (TMK m. 236).

1 Yargıtay HGK, 13.12.2023, E. 2022/1273, K. 2023/1238.
2 Yargıtay HGK, 21.02.2018, E. 2017/1673, K. 2018/251.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 146 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde yürürlükteki hüküm yerine daha kısa ve öz bir ifadeyle boşanma hâlinde eşler arasındaki mal rejimi ne ise bu rejimin tasfiyesine ilişkin hükme yollama yapmak suretiyle mal rejiminin tasfiyesi sorununu çözümlemiştir. Maddenin ikinci fıkrası 181 inci maddede hükme bağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 75*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 404). Gerekçeye göre madde bir yollama hükmüdür: boşanmada mal rejiminin nasıl tasfiye edileceğini kendisi düzenlemez, eşlerin bağlı olduğu rejimin tasfiye kurallarına gönderir. Eski Kanun'un 146. maddesinin mirasçılığa ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin ikinci kısmı ise TMK m. 181'e taşınmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mallarının idaresi hakkında hangi usulü kabul etmiş olursa olsun boşanma vukuunda her biri kendi şahsi emvalini geri alır. Husule gelmiş olan ziyade, kabul ettikleri usulün hükümlerine tevfikan aralarında taksim olunur. Zuhur eden noksan, karısı tarafından sebebiyet verildiğini ispat etmedikçe kocaya aittir. Boşanan karı koca, birbirinin kanuni mirasçısı olamaz ve evlenme mukavelesi ile veya boşanmadan evvel yapılmış ölüme bağlı bir tasarruf ile temin olunan menfaatleri zayi eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 146 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 146	4721 sayılı Kanun m. 179
Kişisel mallar	Her eş kendi şahsi mallarını geri alır	Bağlı olunan rejimin tasfiye hükümleri uygulanır
Artık değer	Kabul edilen usule göre paylaşılır	Yasal rejimde katılma alacağı ve değer artış payı
Eksik (açık)	Karının sebep olduğu ispatlanmadıkça kocaya ait	Özel bir kural yok; rejimin hükümlerine göre
Yasal rejim	Mal ayrılığı	Edinilmiş mallara katılma
Mirasçılık ve ölüme bağlı tasarruflar	Aynı maddede	TMK m. 181

Eski Kanun'daki, ortaya çıkan eksiğin kural olarak kocaya ait olduğuna ilişkin hüküm yeni metinde yer almaz; tasfiye her iki eş için aynı kurallara göre yapılır.

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. 01.01.2002'den önce evlenen eşler için geçiş kuralı 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesindedir: eşler o tarihe kadar tabi oldukları rejimde kalır, bir yıl içinde başka bir rejim seçmedilerse 01.01.2002'den itibaren yasal rejime tabi olur. Anayasa Mahkemesi bu kuralı oyçokluğuyla Anayasa'ya uygun bulmuştur.[3]

3 AYM, 18.09.2008, E. 2006/37, K. 2008/141.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma oldu	4721 ve 4722 s. K.
18.09.2008	Geçiş hükmüne (4722 s. K. m. 10) yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2008/141

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulanacak kurallar	Eşlerin bağlı olduğu rejimin tasfiye hükümleri	TMK m. 179
01.01.2002 öncesi	Mal ayrılığı; katkı payı alacağı	Yargıtay HGK, K. 2023/1238
01.01.2002 sonrası	Edinilmiş mallara katılma; katılma alacağı ve değer artış payı	4722 s. K. m. 10; AYM, K. 2008/141
Sona erme	Boşanma davasının açıldığı tarih	Yargıtay HGK, K. 2018/251
Dava şartı	Boşanma kararının kesinleşmesi; birlikte açılırsa tefrik ve bekletici mesele	Yargıtay HGK, K. 2018/251
Harç	Başvurma harcı yatırılmadıkça dava açılmış sayılmaz	Yargıtay HGK, K. 2014/991
Protokol	Açık ve onaylanmış düzenleme bağlar; müphem ifade feragat değildir	Yargıtay HGK, K. 2025/498
Zamanaşımı	On yıl; TMK m. 178'deki bir yıl uygulanmaz	Yargıtay HGK, K. 2016/959
Yurt dışında boşanma	Zamanaşımının başlangıcında Hukuk Genel Kurulu kararları farklı	Yargıtay HGK, K. 2021/1586

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 146. maddesinin yerine, eşlerin bağlı olduğu rejimin tasfiye hükümlerine yollama yapan kısa bir kural getirmiştir; eski maddedeki mirasçılığa ilişkin hüküm TMK m. 181'e taşınmıştır.

DİKKAT

Anlaşmalı boşanmada mal rejimi protokolde açıkça, mallar ve alacaklar sayılarak düzenlenmeli ve bu düzenlemenin boşanma kararında onaylanıp hüküm fıkrasına geçirildiği kontrol edilmelidir; "mal talebimiz yok" gibi belirsiz ifadeler Hukuk Genel Kurulu kararlarında farklı sonuçlara yol açmıştır.[4] Mal paylaşımı boşanma

4 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.

davasıyla birlikte istenecekse ayrı bir dava olarak başvurma harcı yatırılmalıdır. Mal rejimi alacakları on yıllık zamanaşımına tabidir; yurt dışında boşanmada sürenin yabancı kararın kesinleştiği tarihten hesaplanması güvenlidir.

II. Uygulanacak Mal Rejimi

- **Yollama kuralı:** TMK m. 179 tasfiyenin nasıl yapılacağını kendisi düzenlemez; eşlerin bağlı olduğu rejimin tasfiye hükümlerine gönderir. Sözleşmeyle başka bir rejim seçmemiş eşler için yasal rejim edinilmiş mallara katılmadır (TMK m. 202); eşler mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığını sözleşmeyle seçebilir.
- **01.01.2002'den önce evlenenler:** Eşler o tarihe kadar tabi oldukları rejimde kalır; bir yıl içinde başka rejim seçmedilerse 01.01.2002'den itibaren yasal rejime geçmiş sayılırlar (4722 sayılı Kanun m. 10). Anayasa Mahkemesi bu geçiş kuralını oyçokluğuyla Anayasa'ya uygun bulmuştur.[5]
- **İki dönemli tasfiye:** Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 179 gereği bu eşlerin 01.01.2002'den önce edindikleri mallar 743 sayılı Kanun'a, sonra edindikleri mallar 4721 sayılı Kanun'a göre tasfiye edilir.[6] Önceki dönem için katkı payı alacağı, sonraki dönem için katılma alacağı ve değer artış payı hesaplanır.
- **Katkı payı:** Mal ayrılığı döneminde her eşin malı kendisine aittir; diğer eşin katkısı, malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına yönelik, para veya parayla ölçülebilen ve basit katkıyı aşan esaslı bir katkı ise alacak olarak istenebilir. Hukuk Genel Kurulu, ev hanımı olan kadının ziynetleriyle taşınmazın edinilmesine katkı yapmasının olağan olduğunu kabul etmiştir.[7] Mal ayrılığı döneminde mallar kişisel olduğundan katkının ispat yükü katkıyı iddia eden eştedir.

III. Mal Rejiminin Sona Ermesi ve Değer Tarihi

- **Sona erme:** Boşanmada mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer (TMK m. 225/2). Bu tarihten sonra edinilen mallar tasfiyeye girmez.
- **Değer tarihi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre katılma alacağına konu malların değeri karar tarihine yakın bir tarihteki gerçek sürüm değeriyle belirlenir (TMK m. 235); tasfiye anı, mal rejimiyle ilgili kararın verildiği tarihtir.[8] 743 sayılı Kanun dönemine ilişkin katkı payı hesabında ise Kurul malların dava tarihindeki değerini esas almıştır.[9]

5 AYM, 18.09.2008, E. 2006/37, K. 2008/141.
6 Yargıtay HGK, 13.12.2023, E. 2022/1273, K. 2023/1238.
7 Yargıtay HGK, 13.12.2023, E. 2022/1273, K. 2023/1238.
8 Yargıtay HGK, 21.02.2018, E. 2017/1673, K. 2018/251.

- **Anayasal denetim:** Anayasa Mahkemesi, katkı payı alacağının hesaplanmasına ilişkin şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun bulmuş, yalnız davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[10]

IV. Tasfiye Davası ve Boşanma Davası

- **Boşanmanın kesinleşmesi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre açılıp kabulle sonuçlanan ve kesinleşen bir boşanma kararı olmadıkça mal rejiminin tasfiyesi istenemez; boşanma davası reddedilirse mal rejimi davası da görülebilirlik ön koşulu gerçekleşmediği için reddedilir.[11]
- **Birlikte açılan davalar:** Mal rejimi davası boşanma davasıyla birlikte açılabilir; bu durumda boşanma davasından ayrılarak (tefrik) ayrı esasa kaydedilir ve boşanmanın sonucu bekletici mesele yapılır.[12]
- **Harç ve dava tarihi:** Mal rejiminin tasfiyesi istemi boşanmanın fer'isi değil bağımsız bir davadır. Hukuk Genel Kurulu, boşanma davası içinde dilekçeyle ileri sürülen mal paylaşımı isteminin, başvurma harcı yatırılmadıkça dava hâline gelmeyeceğini kabul etmiştir.[13]
- **Doğmamış haktan feragat:** Tasfiye hakkı boşanmanın kesinleşmesiyle doğduğundan, önceki bir boşanma davasıyla birlikte açılan mal rejimi davasından feragat, sonradan açılan davayı engellemez.[14]
- **Mal kaçırma:** Eşin, diğer eşin katılma alacağını azaltmak amacıyla yaptığı devirler ve rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası dışında yaptığı olağan hediyeler dışındaki karşılıksız kazandırmalar tasfiyede edinilmiş mallara eklenir (TMK m. 229). Yargıtay, bu tür davalarda önce kazandırmanın bu amaçla yapılıp yapılmadığının araştırılmasını istemektedir.[15] Hukuk Genel Kurulu, malın muvazaalı olarak üçüncü kişiye devredildiği iddiasıyla açılan tapu iptali davasında, alacağın varlığı için eşler arasındaki mal rejimi davasının sonucunun beklenmesi gerektiğini belirtmiştir.[16]
- **Görev ve yetki:** Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar aile mahkemesinde görülür. Boşanma hâlinde boşanma davasında yetkili olan mahkeme, yani eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214, TMK m. 168).

9 Yargıtay HGK, 26.11.2014, E. 2014/47, K. 2014/991.
10 AYM, *Emine Ergün* Başvurusu, B. No: 2014/6052, 14.09.2017.
11 Yargıtay HGK, 21.02.2018, E. 2017/1673, K. 2018/251.
12 Yargıtay HGK, 21.02.2018, E. 2017/1673, K. 2018/251.
13 Yargıtay HGK, 26.11.2014, E. 2014/47, K. 2014/991.
14 Yargıtay HGK, 21.02.2018, E. 2017/1673, K. 2018/251.
15 Yargıtay 2. HD, 23.06.2026, E. 2025/9563, K. 2026/7000.
16 Yargıtay HGK, 16.04.2025, E. 2023/618, K. 2025/231.

V. Anlaşmalı Boşanma Protokolünde Mal Rejimi

- **Açık ve onaylanmış düzenleme:** Eşler anlaşmalı boşanmada mal rejimini de tasfiye edebilir. Hukuk Genel Kurulu, protokoldeki mal rejimi hükümlerinin mahkeme kararında yer alması veya protokolün mahkemece onaylanması gerektiğini, onaylanan anlaşmaya rağmen sonradan tasfiye istemenin dürüstlük kuralına aykırı olabileceğini kabul etmiştir.[17]
- **"Mal talebimiz yok" ifadesi:** Hukuk Genel Kurulu, onaylanan protokoldeki "tarafların birbirinden mal talepleri yoktur" hükmünü mal rejimi alacaklarını da kapsayan bir düzenleme saymış;[18] buna karşılık yalnız duruşmada söylenen "paylaşacak bir malımız yoktur" sözünü feragat saymamıştır.[19] Protokoldeki "başkaca maddi ve manevi talepleri yoktur" ifadesi de mal rejiminin tasfiye edildiği anlamına gelmez.[20]
- **Tasdik edilmeyen protokol:** Boşanmanın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz (TMK m. 184/5); onaylanmış bir anlaşma yoksa mal rejimi kanundaki kurallara göre tasfiye edilir.

VI. Zamanaşımı

- **On yıl:** Mal rejiminden doğan alacaklar TMK m. 178'deki bir yıllık süreye değil, on yıllık genel zamanaşımına tabidir.[21] Yargıtay sürenin boşanma kararının kesinleştiği tarihten başladığını kabul etmektedir.[22] Ayrıntılar TMK m. 178 şerhindedir.
- **Yurt dışında boşanma:** Hukuk Genel Kurulu 2021'de on yıllık sürenin tanıma-tenfiz kararının kesinleşmesinden başladığını kabul etmiş,[23] 2023'te ise sürenin yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihten işlediğini oyçokluğuyla benimsemiştir.[24]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Mal paylaşımı davası açılmadan önce evlilik tarihi, eşlerin 01.01.2002'de evli olup olmadığı ve bir mal rejimi sözleşmesi yapılıp yapılmadığı belirlenmeli; her malın hangi tarihte, kimin adına ve hangi parayla edinildiği tapu, banka ve kredi kayıtlarıyla ortaya konulmalıdır. 01.01.2002'den önce edinilen mallar için katkıyı (maaş, ziynet, miras parası, kredi ödemesi) ispatlayacak belgeler ve tanıklar hazırlanma-

17 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.
18 Yargıtay HGK, 27.11.2013, E. 2013/8-185, K. 2013/1601.
19 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
20 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.
21 Yargıtay HGK, 05.10.2016, E. 2016/1061, K. 2016/959.
22 Yargıtay 8. HD, 19.12.2013, E. 2013/6793, K. 2013/19427.
23 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/471, K. 2021/1586.
24 Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

lıdır. Dava boşanma davasıyla birlikte açılacaksa ayrı harç yatırılmalıdır; bu dava boşanmadan ayrılarak beklemeye alınır. Anlaşmalı boşanmada protokolde mal rejimi açıkça düzenlenmeli ve protokolün onaylandığı kontrol edilmelidir. Boşanmanın kesinleşmesinden itibaren işleyen on yıllık süre kaçırılmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
18.09.2008 · E. 2006/37 · K. 2008/141

01.01.2002'den önce evlenenler için yasal mal rejimi o tarihten itibaren uygulanır; geçiş kuralı Anayasa'ya uygundur

Aile mahkemesi sıfatıyla davalara bakan mahkemeler, 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesinin 01.01.2002'den önce evlenen eşler arasında o tarihe kadar eski rejimin, sonrasında yasal rejimin uygulanmasına yol açtığını, bunun iki farklı mal rejimi doğurduğunu ve yasal rejimin evlenme tarihinden itibaren uygulanması gerektiğini ileri sürerek kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 41. maddelerine aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *Yasa koyucu, yasaların geriye yürümezliği ilkesi gereğince, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yer alan yasal mal rejimine ilişkin hükümlerin Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarih olan 1.1.2002 tarihinden sonra uygulanacağını kabul etmiş, ancak, toplumun; dünya görüşü, evlilik ve parasal konulardaki düşünceleri, evlilikten beklentileri, ihtiyaç ve arzuları birbirinden tamamen farklı olan bireylerden ve bu bireylerin oluşturduğu değişik aile tiplerinden meydana geldiğini, yasal mal rejimi olarak öngörülecek tek bir mal rejiminin bütün aile tiplerinin ihtiyaçlarına cevap veremeyeceğini de göz önünde bulundurarak, eşlere 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal mal rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul etme konusunda seçimlik bir hak tanımış ve bu şekilde Yasa'nın geçmişe etkili olarak yürütülmemesinden doğabilecek sakıncaları giderme yolunu tercih etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi 10. maddenin birinci fıkrasını Anayasa'ya uygun bulmuş ve itirazı dört üyenin karşıoyuyla, oyçokluğuyla reddetmiştir. Mahkeme'ye göre kural eşler arasında ayrım yapmamakta, her iki eşe eşit haklar tanımaktadır; yasaların geriye yürümezliği hukuk güvenliğinin gereğidir. Sonuç olarak 01.01.2002'den önce evlenen ve başka bir rejim seçmeyen eşlerde o tarihe kadar edinilen mallar 743 sayılı Kanun'daki mal ayrılığına, sonrasında edinilenler edinilmiş mallara katılma rejimine göre tasfiye edilir. Eşler 2002 yılı içinde yapacakları sözleşmeyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olmasını kararlaştırabilirlerdi.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.12.2023 · E. 2022/1273 · K. 2023/1238

TMK m. 179 gereği 01.01.2002'den önce edinilen mallar eski Kanun'a, sonra edinilenler yeni Kanun'a göre tasfiye edilir; ev hanımı kadının ziynetleriyle katkısı kabul edilmelidir

Taraflar 1982'de evlenmiş, 2013'te boşanmıştı. Kadın, düğünde takılan ziynetlerinin eşine verildiğini ve evlilik içinde edinilen mallarda katkısı bulunduğunu ileri sürerek alacak davası açmıştır. Uyuşmazlık, 2000 yılında, mal ayrılığı döneminde erkek adına alınan bir daireye ilişkindi. Düğünde takılan ziynetlerle önce erkek adına bir araç alınmış, bu aracın satış bedeliyle kadın adına alınan evin kalan borcu ödenmiş, o evin satışından elde edilen parayla da uyuşmazlık konusu daire alınmıştı. Mahkeme kadının katkısının ispatlanmadığını kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 179 uncu maddesinde mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümlerin uygulanacağı açıklanmıştır. Bu düzenleme gereğince 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinde evli olan eşlerin; önceki dönemde edindikleri mallarının tasfiyesi Medeni Kanun (743 sayılı kanun) hükümlerine göre, bu tarihten sonra edinilen malların tasfiyesi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre 743 sayılı Kanun'da mal ayrılığı rejiminde katkının tasfiyesine ilişkin hüküm bulunmadığından, eşlerin katkısı Borçlar Kanunu'ndan yararlanılarak Yargıtay içtihatlarıyla geliştirilen "katkı payı alacağı" ile karşılanır; katkı, malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına yönelik, para veya parayla ölçülebilen ve basit katkıyı aşan esaslı nitelikte olmalıdır. Kurul, erkeğin kadının ziynetlerini başka bir amaçla harcadığı iddiasını ispatlayamadığını, ev hanımı olan kadının var olan ziynetleriyle taşınmazın edinilmesine katkı yapmasının olağan olduğunu belirtmiştir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.02.2018 · E. 2017/1673 · K. 2018/251

Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer; tasfiye için boşanma kararının kesinleşmesi beklenir, önceden yapılan feragat bağlamaz

Taraflar 2005'te evlenmiştir. Eşlerden biri, evliliğin ilk aylarında borçları olduğunu söyleyen eşine kendi adına kayıtlı iki daireyi satarak bedellerini gönderdiğini, diğer eşin bu paralarla kendi adına bir daire ve bir otomobil aldığını ileri sürmüştür. Davacının daha önce açtığı ilk boşanma davası ve onunla birlikte açtığı mal rejimi davası, her iki davadan feragat etmesiyle sonuçlanmıştı. Taraflar ikinci boşanma davasıyla 2010'da boşandı ve davacı ardından alacak davası açmıştır. Mahkeme feragatin davacıyı bağladığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; Özel Daire, doğmamış haktan feragat edilemeyeceği gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğine göre kural olarak, açılan boşanma davasının kabulle sonuçlanıp kesinleşmedikçe, mal rejiminin tasfiyesinin yapılamayacağı kabul edilmektedir. Bu durum karşısında mal rejimi davaları ancak açılan boşanma davasının kabulle sonuçlanması ve kesinleşmesinden itibaren zamanaşımı süresi içerisinde açılması mümkündür. Yani hak açılan boşanma davasının kabulle sonuçlanması ve kesinleşmesiyle doğar. Boşanma davası ile mal rejimi davası birlikte açılmış ise mal rejimi davasının boşanma davasından tefrik edilerek ayrı bir esasa kaydının yapılması ve boşanma davasının sonucunun beklenmesi bakımından bekletici mesele yapılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre mal rejiminin tasfiyesi hakkı, boşanma davasının kabulle sonuçlanıp kesinleşmesiyle doğar; henüz doğmamış bir haktan feragat edilemeyeceğinden, ilk davadaki feragat sonradan açılan mal rejimi davasını engellemez. Kurul ayrıca tasfiyede malların karar tarihine yakın gerçek sürüm değerinin esas alınacağını, davadaki istemin katılma alacağı değil değer artış payı olduğunu belirterek Özel Daire kararındaki nitelendirmeyi düzeltmiştir. Azınlık, önceki feragat dilekçesinin mahkeme içi ikrar ve kesin delil olduğunu savunmuştur.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.11.2014 · E. 2014/47 · K. 2014/991

Boşanma davası içinde dilekçeyle istenen mal paylaşımı, başvurma harcı yatırılmadıkça ayrı bir dava sayılmaz

Kadın, tedbir nafakası ve boşanma davaları birleştirilerek görülürken verdiği dilekçeyle, evlilik süresince edinilip eşi adına kayıtlı tarlaların, evin, zeytinliğin ve traktörün yarı yarıya paylaşılmasını istemiştir. Daha sonra değişik tarihlerde katkı payı ve katılma alacağı talep ederek farklı miktarlarda harç yatırdı, ancak başvurma harcı yatırmamıştır. Aile mahkemesi mal rejimi istemini kısmen kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Şu halde istek konusunda başvuru harcı yatırılmadığına göre, peşin karar ve ilam harcının sonradan yatırılmış olması tek başına, bağımsız nitelikteki bu talebi dava haline getirmez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre mal rejiminin tasfiyesi istemi bağımsız bir davadır ve harca tabi davalarda dava, başvurma harcının yatırıldığı tarihte açılmış sayılır; dava şartları ve değerlendirme bu tarihe göre yapılır. Kurul, 743 sayılı Kanun döneminde edinilen mallar için katkı payı hesabında malların dava tarihindeki değerinin esas alınacağını da belirtmiştir. Mal rejimi alacağı boşanma davasıyla birlikte ileri sürülecekse ayrı bir dava olarak harcı yatırılmalıdır; mahkeme bu davayı boşanma davasından ayırır ve boşanmanın sonucunu bekler.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.11.2013 · E. 2013/8-185 · K. 2013/1601

Mahkemece onaylanan protokoldeki "mal talebimiz yoktur" hükmü mal rejiminden doğan alacakları da kapsar

Eşlerden biri, evlilik içinde kooperatif üyeliğiyle edinilen ve diğer eş adına tescil edilen konuta, kendi geliri ve ailesinden aldığı parayla katkıda bulunduğunu ileri sürerek katkı payı alacağı istemiştir. Davalı, anlaşmalı boşanma protokolünün 3. maddesinde tarafların birbirinden mal taleplerinin olmadığının kararlaştırıldığını ve protokolün onaylanarak kesinleştiğini savunmuştur. Mahkeme davayı reddetmiştir; Özel Daire karar düzeltme aşamasında bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, mahkeme kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle tarafların boşanmalarına ilişkin Söğüt Asliye Hukuk(Aile) Mahkemesi'nin 2009/160-244 sayılı kesinleşen kararı ile onanan protokol hükmü uyarınca tarafların karşılıklı mal taleplerinin bulunmadığına ilişkin protokoldeki ifadenin mal rejiminden kaynaklanan alacağı da kapsadığının anlaşılmasına göre, yerel mahkemenin aynı hususları gözeterek yazılı şekilde karar vermesinde bir isabetsizlik görülmediğinden, direnme kararının onanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Karar, protokole açıkça yazılan ve mahkemece onaylanan "mal talebi yoktur" hükmünü mal rejimi alacaklarını da kapsayan bir düzenleme saymıştır. Kurul, protokolde mal rejimine ilişkin maddeler bulunan ve mahkemece onaylanan bir anlaşmaya rağmen sonradan tasfiye istemenin dürüstlük kuralına aykırı olduğunu daha önce de kabul etmişti.[25] Daha yeni tarihli kararlarda ise belirsiz ifadelerin yeterli görülmediğine dikkat edilmelidir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498

Anlaşmalı boşanma duruşmasında "paylaşacak bir malımız yok" demek, mal rejimi tasfiyesinden feragat sayılmaz

Taraflar 1989'da evlenmiş, 2005'te anlaşmalı olarak boşanmıştı. Duruşmada her iki eş de "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" demiştir; protokolde ve hüküm fıkrasında mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir düzenleme yoktu. Boşanmanın kesinleşmesinden yaklaşık dokuz yıl sonra taraflar karşılıklı olarak mal rejiminden doğan alacak davaları açmıştır. Mahkeme iki davayı da reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Önemle belirtmek gerekir ki; boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi hususunda da anlaşma yapılmak isteniyorsa, bu hususun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması çok önemlidir. Anlaşma metninde, soyut, muğlâk,*

25 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.

> *her anlama gelebilen, farklı şekilde yorumlanmaya açık, müphem kelime ve cümleler kullanılmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur: yalnız duruşmadaki bu beyanlardan eşlerin mal varlıklarını paylaştıkları veya tasfiye haklarından feragat ettikleri sonucuna varılamaz. Azınlık, "mal" sözcüğünün mal rejimi alacaklarını ifade ettiğini ve davanın dokuz yıl sonra açıldığını vurgulamıştır. Kurul, protokolde "birbirlerinden başkaca maddi ve manevi talepleri yoktur" denmesinin de mal rejiminin tasfiye edildiği anlamına gelmediğini kabul etmiştir.[26] Protokol hazırlanırken mal rejimi açıkça, taşınmazlar ve alacaklar sayılarak düzenlenmelidir.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.12.2021 · E. 2018/471 · K. 2021/1586

Yurt dışında boşananlarda mal rejimi alacağının zamanaşımı tanıma-tenfiz kararının kesinleşmesiyle başlar (2021)

Taraflar 1977'de evlenmiş, 12.09.2001'de Hollanda'da bir mahkemenin kararıyla boşanmıştı; bu karar daha sonra Türkiye'de tenfiz edilmiştir. Eşlerden biri 2012'de evlilik içinde edinilen araç ve taşınmazlar için katkı payı alacağı istemiştir. Davalı, yabancı kararın kesinleştiği tarihten itibaren on yıllık sürenin dolduğunu savunmuştur; mahkeme davayı zamanaşımı nedeniyle reddetmiştir. Özel Daire karar düzeltme üzerine bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Hâl böyle olunca, tarafların yabancı mahkeme kararı ile boşanmalarına karar verilmiş olması durumunda; eşler arasındaki mal rejiminden kaynaklanan alacak davasında zamanaşımı süresinin başlangıcında, yabancı mahkeme ilamının tenfizine ilişkin kararın kesinleşmesi tarihinin esas alınması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre eşler Türk mahkemelerince tanıma-tenfiz kararı verilmedikçe Türk hukukuna göre boşanmış sayılmaz; evlilik sürdükçe eşler arasında zamanaşımı işlemez ve alacağı Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânı bulunmadığı sürece zamanaşımı başlamaz (TBK m. 153). Azınlık, yabancı kararın kesin hüküm etkisinin kesinleştiği andan itibaren doğduğunu (5718 sayılı Kanun m. 59) savunmuştur. Kurul 2023'te bu azınlık görüşünü oyçokluğuyla benimsemiş ve sürenin yabancı kararın kesinleşmesinden başladığını kabul etmiştir.[27] İki karar karşısında güvenli olan, davayı yabancı kararın kesinleşmesinden itibaren on yıl içinde açmaktır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 180:** Ayrılık hâlinde mal rejimi.
- **TMK m. 181:** Boşanmada miras hakları.

26 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.
27 Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 214:** Mal rejiminin tasfiyesinde yetki.
- **TMK m. 218:** Edinilmiş mallara katılma rejiminin kapsamı.
- **TMK m. 225:** Rejimin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 235:** Tasfiyede değerlendirme ölçüsü.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 10:** Mal rejimlerinde geçiş.

MADDE

180

C. Karar
VI. Mal rejiminin tasfiyesi
2. Ayrılık hâlinde

KANUN METNİ

Ayrılığa karar verilirse mahkeme, ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş olan mal rejiminin kaldırılmasına karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

Ayrılığa karar veren mahkeme, eşlerin sözleşmeyle seçtiği mal rejimini ayrılığın süresine ve eşlerin durumuna göre kaldırabilir; sözleşme yapmamış eşlerde yasal rejim ayrılık süresince devam eder (m. 180). Ayrılık, TMK m. 225'te mal rejimini sona erdiren sebepler arasında sayılmamıştır. Eşlerden biri mal ayrılığına geçilmesini istiyorsa haklı bir sebebe dayanarak TMK m. 206'ya göre ayrıca istemde bulunmalıdır; Yargıtay'a göre eşlerin uzun süre ayrı yerlerde yaşaması bunun için tek başına yeterli değildir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ayrılık kararı	Evlilik birliğini sona erdirmeden eşlerin bir yıldan üç yıla kadar ayrı yaşamasına imkân veren mahkeme kararı (TMK m. 170, 171).
Sözleşmeli mal rejimi	Eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle seçtiği mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığı rejimi (TMK m. 202, 205).
Olağanüstü mal rejimi	Haklı sebep varsa eşlerden birinin istemiyle hâkim kararıyla, mal ortaklığında ise iflas veya haciz hâlinde geçilen mal ayrılığı (TMK m. 206-211).
Mal ayrılığı	Eşlerden her birinin, yasal sınırlar içinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını koruduğu mal rejimi (TMK m. 242).

1 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 147 nci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddeyi karşılayan bu madde ile mahkemece eşlerin ayrılığına karar verilmesi hâlinde, aynı mahkemenin, hükmedilecek ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş olan mal rejiminin kaldırılmasına karar verebilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 75*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 404). Gerekçeye göre kaldırma kararını ayrılığa karar veren mahkeme verir ve bu karar, ayrılığın süresine ve eşlerin durumuna göre hâkimin takdirine bırakılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ayrılık vukuunda hakim ayrılığın müddetine, karı ve kocanın vaziyetlerine göre mallarının idaresi hakkında kabul ettikleri usulün feshini veya ipkasını emreder. Fakat karı ve kocadan biri tarafından talep vukuunda hakim mallarını ayırmakla mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 147 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 147	4721 sayılı Kanun m. 180
Kapsam	Eşlerin kabul ettikleri mal rejimi	Sözleşmeyle kabul edilmiş mal rejimi
Hâkimin yetkisi	Rejimin feshine veya devamına karar verir	Rejimin kaldırılmasına karar verebilir
Ölçüt	Ayrılığın süresi ve eşlerin durumu	Aynı
Eşlerden birinin istemi	Hâkim malları ayırmakla yükümlüdür	Bu kural yoktur; haklı sebep varsa TMK m. 206'ya göre mal ayrılığı istenebilir

Yeni düzenlemede eski Kanun'daki, eşlerden birinin istemi üzerine hâkimin malları ayırmakla yükümlü olduğuna ilişkin cümle yer almaz. Eşlerden biri mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesini istiyorsa, bunu TMK m. 206'daki haklı sebeplere dayanarak ayrıca istemelidir.

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Yalnız sözleşmeyle kabul edilmiş mal rejimi	TMK m. 180
Karar veren	Ayrılığa karar veren mahkeme	TBMM gerekçesi
Ölçüt	Ayrılığın süresi ve eşlerin durumu; kaldırma hâkimin takdirinde	TMK m. 180
Yasal rejim	Ayrılıkla sona ermez	TMK m. 225
Usul	Kaldırma istemi ayrı esasa alınabilir; ayırma kararı tek başına temyiz edilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/877
Mal ayrılığı	Haklı sebeple TMK m. 206 istemi; ayrı yaşama tek başına yetmez	Yargıtay 8. HD, K. 2021/2097
Sona erme	Hâkim kararında dava tarihi, sözleşmede noterde sözleşme tarihi	Yargıtay 8. HD, K. 2014/7833
Tasfiye	Mal ayrılığı davasının sonucu ve kesinleşmesi beklenir	Yargıtay 8. HD, K. 2013/1760
Harç	TMK m. 206 istemi boşanmanın eki değil, ayrıca harca tabi	Yargıtay 2. HD, K. 2014/5701

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 147. maddesini karşılar ve kaldırma kararını ayrılığa karar veren mahkemeye bırakır. Eski maddedeki, eşlerden birinin istemi üzerine hâkimin malları ayırmakla yükümlü olduğuna ilişkin cümle yeni Kanun'a alınmamıştır; mal ayrılığı artık TMK m. 206'daki haklı sebeplere bağlıdır.

DİKKAT

Ayrılık kararı yasal mal rejimini sona erdirmez; rejim sürdüğü için ayrılık süresince edinilen mallar da boşanma davası açılıncaya kadar yasal rejimin kurallarına tabidir. Diğer eşin malları elden çıkarmasından veya borç altına girmesinden endişe eden eş, TMK m. 206'ya göre mal ayrılığına geçilmesini ya da TMK m. 199'a göre belirli mallar üzerindeki tasarrufların kendi rızasına bağlanmasını isteyebilir. Mal ayrılığı istemi için haklı sebebin somut delillerle ispatlanması gerekir; eşlerin ayrı yaşaması tek başına yeterli sayılmamaktadır.[2]

2 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.

II. Ayrılık Kararının Mal Rejimine Etkisi

- **Yasal rejim devam eder:** Mal rejimi eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle ya da mahkemece evliliğin iptaline, boşanmaya veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesiyle sona erer (TMK m. 225). Ayrılık kararı bu sebepler arasında yoktur. Sözleşme yapmamış eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi ayrılık süresince de uygulanır (TMK m. 202).
- **Sözleşmeli rejim kaldırılabilir:** Eşler sözleşmeyle mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığını seçmişse, ayrılığa karar veren mahkeme ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre bu rejimin kaldırılmasına karar verebilir. Kanun kaldırmayı zorunlu tutmaz; karar hâkimin takdirindedir.
- **Ayrılık süresi bitince:** Süre bitince ayrılık kendiliğinden sona erer; ortak hayat yeniden kurulamamışsa eşlerden her biri boşanma davası açabilir (TMK m. 172). Yasal rejim, boşanmaya karar verilirse, boşanma kararının verildiği davanın açıldığı tarihten geçerli olarak sona erer (TMK m. 225/2).
- **Fiilî ayrılık da yetmez:** Yargıtay, on yılı aşkın süredir ayrı ülkelerde yaşayan eşlerin davasında, eşlerin ayrı yerlerde ikamet etmesinin tek başına mal ayrılığına geçiş için yeterli olmadığına karar vermiştir.[3]

III. Kaldırma İsteminin İleri Sürülmesi

- **Ayrılığa karar veren mahkemede:** Gerekçeye göre sözleşmeli rejimin kaldırılmasına ayrılığa karar veren mahkeme karar verir. Kaldırma istemi ayrılık davasında ileri sürülür; ayrılık hâlinde nafaka, velayet ve diğer sonuçlar TMK m. 167 ve TMK m. 171 şerhlerindedir.
- **Ayrı esasa alınabilir:** İlk derece mahkemesi, cevaba cevap dilekçesinde ileri sürülen kaldırma istemini ayırarak ayrı esasa kaydetmiş; Yargıtay bu ayırma kararına karşı tek başına temyiz yoluna gidilemeyeceğini belirterek ayrılık kararını onamıştır.[4]
- **Sözleşmenin varlığı:** Kaldırma yalnız sözleşmeyle kabul edilmiş rejim için söz konusudur. Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır; eşler hangi rejimi seçtiklerini evlenme başvurusu sırasında yazılı olarak da bildirebilir (TMK m. 205). Kaldırma isteyen eş sözleşmeyi veya bildirimi dosyaya sunmalıdır.
- **Geçici önlemler:** Ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince eşlerin mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Ailenin ekonomik varlığının korunması gerekiyorsa eşlerden biri, belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufların kendi rızasına bağlanmasını da isteye-

3 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
4 Yargıtay 2. HD, 08.03.2023, E. 2022/9891, K. 2023/877.

bilir; hâkim taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırırsa durumun tapu kütüğüne şerhine re'sen karar verir (TMK m. 199).

IV. Mal Ayrılığına Geçiş (TMK m. 206)

- **Haklı sebep:** Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir. Kanun; diğer eşin malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olmasını, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmesini, gereken rızasını haklı sebep olmadan esirgemesini, malvarlığı, geliri ve borçları hakkında bilgi vermekten kaçınmasını ve sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olmasını örnek olarak sayar (TMK m. 206).
- **Sayım sınırlayıcı değildir:** Maddedeki sebepler sınırlı değildir. Yargıtay, şirket borçları nedeniyle malları haczedilen eşe karşı açılan davada haklı sebebin gerçekleştiğini kabul etmiş, davalının davayı kabul etmesinin davacı aleyhine değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir.[5]
- **Esaslı zarar ölçütü:** Aynı Daire'ye göre olağanüstü rejime, eşlerden birinin evlilik birliğinde edinilen malvarlığına esaslı zarar verdiği ya da verme olasılığının yüksek olduğu durumlarda geçilmelidir; tanıkların yalnız bir inşaata ilişkin bilgi verdiği dosyada haklı sebep ispatlanmış sayılmamıştır.[6]
- **Ayrı dava ve yetki:** Boşanma veya ayrılık davası sürerken de mal ayrılığı için ayrı dava açılabilir; bu istemin yalnız boşanma davasının açıldığı mahkemeden istenebileceğine ilişkin bir düzenleme yoktur.[7] Görevli mahkeme aile mahkemesi, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 207).
- **Harç:** Mal ayrılığı istemi boşanma dilekçesinde ileri sürülse bile boşanmanın eki sayılmaz; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu istem için ayrıca maktu karar ve ilam harcı alınmasını aramış, harç tamamlanmadan esas hakkında hüküm kurulmasını bozma sebebi saymıştır.[8]
- **Sözleşmeyle geçiş:** Eşler her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir rejimi kabul edebilir (TMK m. 208). Yargıtay'a göre sözleşmeyle başka bir rejim seçildiğinde mal rejimi noterde sözleşmenin yapıldığı tarihte, hâkim kararıyla mal ayrılığına geçildiğinde ise dava tarihinde sona erer.[9]
- **Eski rejime dönme:** Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebep ortadan kalkarsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir (TMK m. 208/2).

5 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.
6 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
7 Yargıtay 8. HD, 28.03.2017, E. 2015/13424, K. 2017/4445.
8 Yargıtay 2. HD, 13.03.2014, E. 2013/22263, K. 2014/5701.
9 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.

V. Sona Erme, Tasfiye ve Yetki

- **Sona erme tarihi:** Mahkemece mal ayrılığına geçilmesine karar verilirse mal rejimi dava tarihinden geçerli olarak sona erer (TMK m. 225/2); kişisel ve edinilmiş mallar bu andaki durumlarına göre ayrılır (TMK m. 228).
- **Tasfiye davası beklenir:** Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, mal ayrılığı davası derdestken açılan katılma alacağı davasının ön şart yokluğundan reddini bozmuş, o davanın sonucunun ve kesinleşmesinin beklenmesi gerektiğini belirtmiştir.[10] Aynı Daire, boşanma davası sürerken açılan mal rejimi davasında da boşanma davasının sonucunun bekletici mesele yapılmasını istemiştir.[11]
- **Şartlı hüküm kurulamaz:** Yargıtay, mal ayrılığı kararının kesinleşmesine bağlı olarak tasfiyenin ileride ayrı esasa kaydedileceği şeklinde kurulan hükmü infazda tereddüt doğuran şartlı hüküm saymıştır.[12]
- **Yetki:** Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, mal rejiminin tasfiyesi davasında bu davalarda yetkili olan mahkeme yetkilidir (TMK m. 214/2). Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'ne göre bu davalarda yetki HMK'ya göre değil TMK'daki özel düzenlemeye göre belirlenir; boşanma davasındaki yetki uyuşmazlığı sürüyorsa bu durum bekletici sorun yapılmalıdır.[13] Yargıtay 5. Hukuk Dairesi ise davalının cevap dilekçesinde yetki itirazında bulunmadığı bir tasfiye davasının, açıldığı aile mahkemesinde görülmesi gerektiğine karar vermiştir.[14]

VI. Yurt Dışında Verilen Ayrılık ve Mal Ayrılığı Kararları

- **Boşanma kararı değildir:** Yabancı mahkemenin eşlerin ayrı yaşamasına ve mal ayrılığına ilişkin kararı boşanma kararı değildir. Yargıtay, "evlilik koruma" davasında verilen denetim altında ayrı yaşama ve mal ayrılığı kararını boşanma kararı gibi tanıyan hükmü kanun yararına bozmuştur.[15]
- **Uygulanacak hukuk ve tanıma:** Yabancılık unsuru taşıyan davalarda boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri 5718 sayılı Kanun m. 14'e, evlilik mallarına uygulanacak hukuk ise m. 15'e göre belirlenir. Yabancı mahkeme kararının Türkiye'de kesin hüküm veya kesin delil olarak kabul edilebilmesi tanıma kararına bağlıdır (5718 sayılı Kanun m. 58).

UYGULAMA NOTU

10 Yargıtay 8. HD, 19.02.2013, E. 2012/3453, K. 2013/1760.
11 Yargıtay 8. HD, 23.05.2013, E. 2012/11893, K. 2013/7825.
12 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
13 Yargıtay 2. HD, 17.12.2025, E. 2025/4366, K. 2025/11436.
14 Yargıtay 5. HD, 23.03.2026, E. 2025/14347, K. 2026/4749.
15 Yargıtay 2. HD, 16.05.2019, E. 2019/3826, K. 2019/6209.

Ayrılık davası açılmadan önce eşler arasında bir mal rejimi sözleşmesi olup olmadığı belirlenmelidir; sözleşme varsa kaldırılması dava dilekçesinde açıkça istenmeli ve sözleşme dosyaya sunulmalıdır. Sözleşme yoksa yasal rejim ayrılık süresince devam eder; ayrılık süresince edinilen mallar için tapu, banka ve maaş kayıtları saklanmalıdır. Diğer eşin malları elden çıkardığı, borç altına girdiği veya malvarlığı hakkında bilgi vermediği durumda haciz, icra ve tapu kayıtlarına dayanılarak TMK m. 206'ya göre mal ayrılığı istenebilir; bu istem için harç ayrıca yatırılmalıdır. Mal ayrılığı kararı verilirse mal rejimi o davanın açıldığı tarihte sona erer; tasfiye davası bu kararın kesinleşmesi gözetilerek açılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2023 · E. 2022/9891 · K. 2023/877

Sözleşmeyle kabul edilen mal rejiminin kaldırılması istemi ayrılık davasından ayrılabilir; ayırma ara kararı tek başına temyiz edilemez

Kadın ayrılık davası açmıştır; cevaba cevap dilekçesinde ayrılığa karar verilmesiyle birlikte eşler arasındaki mal rejiminin kaldırılmasını da istemiştir. İlk derece mahkemesi ara kararla, sözleşmeyle belirlenen mal rejiminin kaldırılması istemini ayırarak ayrı esasa kaydetmiştir; asıl kararla iki yıl süreyle ayrılığa, çocukların geçici velayetinin anneye verilmesine, babayla kişisel ilişki kurulmasına ve tedbir nafakasına hükmetmiştir. Davalı erkek, eşler arasında bir mal rejimi sözleşmesi bulunmadığını ve dava dilekçesinde böyle bir istem yer almadığını ileri sürerek ayırma kararına da itiraz etmiştir. Bölge adliye mahkemesi ayrılık kararında ve kaldırma isteminin ayrı esasa kaydedilmesinde isabetsizlik görmedi, nafakaları artırmıştır.

> *Bu yasal düzenleme karşısında, davalı vekilinin sözleşme ile belirlenen mal rejiminin kaldırılması isteminin tefriki ara kararının temyizi mümkün olmadığından, davalı vekilinin sözleşme ile belirlenen mal rejiminin kaldırılması talebine yönelik tefrik kararına ilişkin temyiz dilekçesinin reddine karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, HMK m. 168'e göre ayırma kararlarına karşı ancak hükümle birlikte kanun yoluna gidilebileceğini belirterek ayırma kararına yönelik temyiz dilekçesini reddetmiş, ayrılık kararını ise oybirliğiyle onamıştır. Kararda kaldırma isteminin esası ve eşler arasında bir mal rejimi sözleşmesi bulunup bulunmadığı tartışılmamıştır; bu konular ayrı esasa kaydedilen dosyada incelenir. TMK m. 180'e dayanan istem, ayrılık davasıyla birlikte ileri sürülebilir; ancak ayrı bir dosyada görülmesi mümkündür.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2014 · E. 2013/11089 · K. 2014/7833

Haklı sebep varsa mal ayrılığına dönüşme istenebilir; davalının davayı kabul etmesi davacı aleyhine yorumlanamaz

Taraflar 2000 yılında evlenmişti ve aralarında yasal rejim geçerliydi. Davacı eş, diğer eşin ortağı olduğu şirketin 2008'de faaliyetlerine son verdiğini, şirket borçları nedeniyle diğer eşin mallarının haczedildiğini ve düzenli bir işi bulunmadığını ileri sürerek edinilmiş mallara katılma rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini istemiştir. Davalı eş davayı kabul etmiştir. Mahkeme, TMK m. 206'nın uygulanması için eşler arasında bir çekişme bulunması gerektiğini, eşlerin TMK m. 208'e göre her zaman sözleşmeyle mal ayrılığını kabul edebileceklerini ve davacının hukuki yararı olmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Her ne kadar davalının davayı kabulü sebebiyle taraflar arasında ihtilaf olmadığı ve TMK'nun 208.maddesine göre her zaman tarafların mal rejimi sözleşmesi yapabilecekleri gerekçe gösterilmiş ise de TMK'nun 206.maddesinde yazılı koşulların oluşması durumunda davalının yargılamanın devamı sırasında davayı kabul etmesi davacı aleyhine değerlendirilemez.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 206'da sayılan sebepler sınırlayıcı değildir; somut olayda haciz belgeleri ve ortaklığın menfaatinin tehlikeye düşürülmesi karşısında haklı sebepler gerçekleşmiştir. Daire ayrıca, hâkim kararıyla mal ayrılığına geçilmesinde mal rejiminin dava tarihinde, sözleşmeyle başka bir rejim seçilmesinde ise noterde sözleşmenin yapıldığı tarihte sona ereceğini, bu farkın davacıya dava açmakta hukuki yarar sağladığını belirtmiştir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097

Eşlerin uzun süre ayrı yerlerde yaşaması tek başına mal ayrılığına geçiş için haklı sebep değildir

Taraflar 1965'te evlenmişti; evlilik kayden sürüyordu, eşler ise on yılı aşkın süredir fiilen ayrıydı ve biri Türkiye'de, diğeri yurt dışında yaşıyordu. Davacı eş, ortak gelirlerle alınan arsa üzerine yapılan binanın diğer eş adına tescil edildiğini, kira gelirlerinin tamamını diğer eşin aldığını ileri sürerek mal ayrılığına geçilmesini ve taşınmazın yarı payının adına tescilini istemiştir. Mahkemenin ret kararı, TMK m. 206'daki sebeplerin örnek olarak sayıldığı ve eşlerin uzun yıllardır ayrı ülkelerde yaşadıkları gözetilerek tanıkların yeniden dinlenmesi için bozulmuştur. Bozmadan sonra mahkeme mal ayrılığına geçilmesine karar verdi ve tasfiyenin, bu karar kesinleşince ayrı esasa kaydedilerek yapılmasını hükme bağlamıştır.

> *Gerek TMK'nin 206. maddesinde örnekleme yoluyla sayılan nedenler gözetildiğinde gerek bu kurumun düzenleniş amacı düşünüldüğünde eşlerin ayrı yerlerde ikamet etmelerinin tek başına olağanüstü mal rejimine geçiş için yeterli olamayacağının kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire, tanıkların bilgisinin yalnız arsa üzerindeki inşaata ilişkin olduğunu, davacının haklı sebebi ispatlayamadığını belirterek davanın reddi gerektiği gerekçesiyle kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre olağanüstü rejime, eşlerden birinin edinilen malvarlığına esaslı zarar verdiği ya da verme olasılığının yüksek olduğu durumlarda geçilmelidir. Mal ayrılığı kararının kesinleşmesine bağlanan tasfiye hükmünü ise infazda tereddüt doğuran şartlı hüküm saymıştır (HMK m. 297). İlk bozma kararı: Yargıtay 8. HD, 13.02.2018, E. 2016/12480, K. 2018/2048.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2017 · E. 2015/13424 · K. 2017/4445

Boşanma davası sürerken de mal ayrılığına dönüşme için ayrı dava açılabilir

Evlilik birliği devam ederken eşlerden biri, eşlerin ortak olduğu bir diş kliniği bulunduğunu ve diğer eşin ortaklık menfaatini tehlikeye düşüren eylemlerde bulunduğunu ileri sürerek mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini istemiştir. Mahkeme, eşler arasında derdest bir boşanma davası bulunduğunu, mal rejiminin sona ermesine ilişkin ve tedbir niteliğindeki taleplerin her zaman esas davanın görüldüğü mahkemeden istenebileceğini belirterek davayı usulden reddetmiştir.

> *Söz konusu talep yönünden görevli mahkeme Aile mahkemeleri olup, taraflar arasında devam eden bir boşanma davası var ise bu talebin sadece boşanma davasının açıldığı Mahkemeden istenebileceğine ilişkin bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuş, mahkemenin davaya kaldığı yerden devam ederek, dava tarihinde derdest olan boşanma davasını da gözeterek talep hakkında karar vermesini istemiştir. Mal ayrılığına dönüşme istemi boşanma veya ayrılık davası sürerken de ayrı bir dava olarak açılabilir; görevli mahkeme aile mahkemesidir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2013 · E. 2012/3453 · K. 2013/1760

Mal ayrılığına dönüşme davası sürerken açılan tasfiye davası reddedilmez, o davanın sonucu beklenir

Evlilik devam ederken eşlerden biri, kazancıyla diğer eş adına alınan bir daire ve bir aracın edinilmesine katkıda bulunduğunu, diğer eşin bu malları kaçırmak amacıyla bir akrabasına devrettiğini ve bunun üzerine mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesi için dava açtığını ileri sürerek katılma alacağı istemiştir. Başka bir aile mahkemesi mal ayrılığı davasını kabul ederek yasal rejimin 07.06.2011 tarihinden itibaren mal ayrılığına dönüştürülmesine karar vermiş, bu karar temyiz edilmiş ve henüz kesinleşmemişti. Mahkeme, evlilik sürdüğü için tasfiyenin yasal koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle alacak davasını reddetmiştir.

> *Yasanın bu açık hükmü karşısında taraflar arasında yasal mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesine ilişkin açılan davanın olumlu sonuçlanması ve kesinleşmesi halinde 7.6.2011 dava tarihi itibariyle taraflar arasındaki mal rejiminin sona ereceği ve mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak davasının görülebilirlik koşulu olan ön şartın gerçekleşeceği açıktır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Mahkemece mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi de mal rejimini sona erdiren bir sebeptir ve rejim o davanın açıldığı tarihte sona erer (TMK m. 225/2); kişisel ve edinilmiş mallar bu andaki durumlarına göre ayrılır (TMK m. 228/1). Bu nedenle mal ayrılığı davası sürerken açılan tasfiye davası reddedilmemeli, o davanın sonucu ve kesinleşmesi beklenmelidir. Ayrılık kararı ise TMK m. 225'te mal rejimini sona erdiren sebepler arasında sayılmamıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.03.2014 · E. 2013/22263 · K. 2014/5701

Boşanma dilekçesinde istenen mal ayrılığına dönüşme boşanmanın eki değildir, ayrıca harca tabidir

Davacı koca aynı dava dilekçesinde öncelikle yanılma ve aldatma sebeplerine dayanarak evliliğin iptalini, bu olmazsa evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeniyle boşanmayı ve mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesini (TMK m. 206) istemiştir. Mahkeme yanılmaya dayalı iptal istemini reddetmiştir; aldatmaya dayalı iptal ve boşanma istemleri hakkında karar vermedi, mal rejimine ilişkin istem hakkında ise harcı alınmadan esastan hüküm kurmuştur.

> *Bu talep boşanmanın eki niteliğinde olmayıp, ayrıca harca tabidir. Yatırılan başvurma harcı dava dilekçesindeki tüm talepleri kapsar. Davacının mal rejiminin değiştirilmesi yönündeki talebi ile ilgili maktu peşin harç (karar ve ilam harcı) alınmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bu yönden oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre yatırılan başvurma harcı dilekçedeki tüm talepleri kapsar; ancak mal ayrılığına dönüşme istemi için ayrıca maktu karar ve ilam harcı alınmalı, harç tamamlanmadan isteğin esası hakkında hüküm kurulmamalıdır (Harçlar Kanunu m. 30-32). Mahkeme, eksik harcın tamamlanması için süre vermelidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2019 · E. 2019/3826 · K. 2019/6209

Yabancı mahkemenin ayrı yaşama ve mal ayrılığı kararı boşanma kararı gibi tanınamaz

Davacı kadın, yabancı bir aile mahkemesinin (Uster Sulh Hukuk Mahkemesi) "evlilik koruma" davasında verdiği, eşlerin denetim altında ayrı yaşamalarına ve yasal rejimin mal ayrılığına dönüşmesine ilişkin kararın tanınmasını istemiştir; aynı davada taşınmazlar üzerinden alacağının hesaplanmasını da talep etmiştir. Mahkeme tanıma istemini ayırarak ayrı esasa kaydetti ve kararı, eşlerin boşanmalarına ilişkin bir

yabancı mahkeme kararı olarak tanımıştır; hüküm temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığı'nın istemi üzerine hükmün kanun yararına bozulması istendi.

> *Mahkemece, davacı kadının tanımasına karar verilmesini istediği yabancı mahkeme kararının "Boşanmaya" ilişkin olmayıp evlilik koruma davasına yönelik olduğu halde; yabancı mahkeme kararının boşanma ilamına ilişkin olduğu belirtilerek tarafların yabancı mahkeme kararının tanınmasına şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire kanun yararına bozma istemini kabul ederek hükmü sonuca etkili olmamak üzere oybirliğiyle bozmuştur. Yabancı mahkemenin ayrı yaşamaya ve mal ayrılığına ilişkin kararı boşanma kararı değildir; tanıma kararında kararın niteliği doğru gösterilmelidir. Daire aynı dosyada 2018'de verdiği ilk kanun yararına bozma kararını, gerekçesindeki maddi hata nedeniyle kaldırarak bu kararı vermiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 170:** Boşanma veya ayrılık kararı.
- **TMK m. 171:** Ayrılık süresi.
- **TMK m. 172:** Ayrılık süresinin bitimi.
- **TMK m. 179:** Boşanmada mal rejiminin tasfiyesi.
- **TMK m. 206:** Hâkim kararıyla mal ayrılığına geçilmesi.
- **TMK m. 214:** Mal rejiminin tasfiyesinde yetki.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona erme anı.

MADDE

181 C. Karar VII. Miras hakları

KANUN METNİ

(1) Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler.

(2) (Değişik ikinci fıkra: 31/3/2011-6217/19 md.) Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarından birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Boşanan eşler birbirlerinin yasal mirasçısı olamaz ve boşanmadan önce yapılan vasiyetname gibi ölüme bağlı tasarruflardaki haklarını, aksi anlaşılmadıkça, kaybeder; boşanma davası sürerken eşlerden biri ölürse, ölen eşin mirasçılarından biri davaya devam eder ve diğer eşin kusuru ispatlanırsa sağ kalan eş de mirasçı olamaz (m. 181). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu durumda boşanma davası konusuz kalır ve sağ kalan eşin kusurlu olup olmadığının incelendiği bir kusur tespiti davasına dönüşür; ölümden sonra davacının davadan feragat etmesi sonuç doğurmaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal mirasçı	Kanun gereği mirasçı olan kişi; sağ kalan eş, miras bırakanın altsoyu veya ana ve baba zümresiyle birlikte kanunda belirlenen oranlarda mirasçı olur (TMK m. 499).
Ölüme bağlı tasarruf	Vasiyetname veya miras sözleşmesiyle yapılan ve sonuçları miras bırakanın ölümüyle doğan kazandırma.

1 Yargıtay HGK, 01.02.2023, E. 2021/360, K. 2023/12.

Kusur tespiti davası | Boşanma davası sürerken eşlerden biri ölünce, ölen eşin mirasçılarının devam ettirdiği ve yalnız sağ kalan eşin kusurlu olup olmadığının incelendiği dava.

Mirasçılık belgesi | Sulh mahkemesince veya noterlikçe verilen, mirasçılık sıfatını gösteren belge; geçersizliği her zaman ileri sürülebilir (TMK m. 598).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddenin birinci fıkrası yürürlükteki 146 ncı maddenin ikinci fıkrasını karşılamaktadır. Bu fıkraya eşlerin boşanma hâlinde ölüme bağlı tasarruflardan doğan hakları da kaybetmesi, yapılan ölüme bağlı tasarrufta bunun aksinin kararlaştırılmamış olması şartına bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında, boşanma davası devam ederken, davacı eşin ölümü hâlinde, davalının buna rağmen mirasçı olabilmesi belli koşullar altında engellenmektedir. Buna göre ölen davacının mirasçılarından herhangi birisinin davayı devam ettirmesi ve davalının kusurlu olduğunun sabit olması hâlinde, davalı eş, birinci fıkra hükmünde olduğu gibi davacıya mirasçı olamayacaktır. Davacı eşin ölümü hâlinde evlilik kendiliğinden son bulur. Bu nedenle davacının ölümüne rağmen, mirasçılardan birinin devam ettirdiği bu dava, eşlerin boşanmasına yönelik olmayacak, devam edilen davada, boşanmada davalının kusurlu olup olmadığı karara bağlanacaktır. Bir başka ifadeyle bu durumda devam edilen dava, boşanmada hangi eşin kusurlu olduğunun saptanmasına yönelik olacaktır. Bu durum özellikle zina, hayata kast, pek kötü davranış, haysiyetsiz hayat sürme sebeplerinden biriyle açılan boşanma davasında, davacının ölümü hâlinde, bu eylemlerde bulunan kusurlu davalı eşin buna rağmen mirasçı olabilmesi konusunda haksız ve adaletsiz sonuçların doğmasına da neden olabilecektir. İşte bu haksız durumların önlenmesi amacıyla maddenin ikinci fıkrası kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 75-76*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 404). Gerekçe ikinci fıkrayı yalnız davacının ölümü hâline göre açıklar; bu sınırlama Anayasa Mahkemesinin iptal kararı[2] ve 6217 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle kaldırılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanan karı koca, birbirinin kanuni mirasçısı olamaz ve evlenme mukavelesi ile veya boşanmadan evvel yapılmış ölüme bağlı bir tasarruf ile temin olunan menfaatleri zayi eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 146/2 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 146/2	4721 sayılı Kanun m. 181
Yasal mirasçılık	Boşanan eşler birbirinin mirasçısı olamaz	Aynı; "bu sıfatla" ifadesi eklendi
Ölüme bağlı tasarruflar	Evlenme sözleşmesi veya ölüme bağlı tasarrufla sağ-	Ölüme bağlı tasarrufla sağlanan haklar, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça kaybedilir

2 AYM, 21.01.2010, E. 2008/102, K. 2010/14.

	743 sayılı Kanun m. 146/2	4721 sayılı Kanun m. 181
	lanan menfaatler kaybedilir	
Dava sürerken ölüm	Hüküm yok	Ölen eşin mirasçılarından biri davaya devam eder ve diğer eşin kusuru ispatlanırsa aynı sonuç doğar

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ikinci fıkra "ölen davacının mirasçılarından" ve "davalının kusurunun" ifadelerini içeriyordu	4721 s. K.
21.01.2010	Anayasa Mahkemesi "davacının" ve "davalının" sözcüklerini iptal etti; iptal hükmü kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından (22.10.2010) altı ay sonra yürürlüğe girecekti	AYM, K. 2010/14
31.03.2011	İkinci fıkra "ölen eşin mirasçılarından birisinin" ve "diğer eşin kusurunun" ifadeleriyle yeniden düzenlendi	6217 s. K. m. 19

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Boşanmadan sonra	Eşler birbirinin yasal mirasçısı olamaz	TMK m. 181/1
Ölüme bağlı tasarruflar	Boşanmadan önceki tasarrufla sağlanan haklar, aksi anlaşılmadıkça kaybedilir	Yargıtay 3. HD, K. 2013/1487
Dava sürerken ölüm	Boşanma davası konusuz kalır; mirasçı devam ederse kusur tespiti davasına dönüşür	Yargıtay HGK, K. 2023/12
Kim devam eder	Davacı veya davalı, ölen eşin mirasçılarından biri	AYM, K. 2010/14; 6217 s. K. m. 19
Deliller	Mirasçılar yeniden delil gösteremez, toplanmamış delillerin toplanmasını isteyebilir	Yargıtay HGK, K. 2019/993
Talep	Kusur tespiti istemi açıkça bildirilmelidir	AYM, Hamiyet Köseoğlu, B. No: 2013/1341
Giderler	Davaya devam etmeyen mirasçı aleyhine vekâlet ücreti yok	Yargıtay 2. HD, K. 2026/3241
Mirasçılık belgesi	İptal davasında boşanma dosyasının sonucu beklenir	Yargıtay 14. HD, K. 2015/11878
Yurt dışında boşanma	Tanıma geriye etkili; mirasçı tanıma isteyebilir	Yargıtay HGK, K. 2011/726

TBMM gerekçesine göre birinci fıkra eski Kanun'un 146. maddesinin ikinci fıkrasını karşılar; ikinci fıkra ise boşanma davası sürerken ölen eşin kusurlu karşı tarafa mirasçı olmasının doğurabileceği haksız sonuçları önlemek için getirilmiştir. İkinci 1

fıkra ilk metninde yalnız ölen davacının mirasçılarına davaya devam imkânı tanıyordu; Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra[3] 2011'de her iki eşin mirasçılarını kapsayacak biçimde değiştirilmiştir.

DİKKAT

Boşanma davası sürerken ölen eşin mirasçısı, davaya sağ kalan eşin kusurunun tespiti için devam ettiğini mahkemeye yazılı ve açık olarak bildirmelidir; mirasçının açık bir talebi bulunmadığı dosyada kusur incelemesi yapılmadan verilen karar Yargıtayca onanmış, Anayasa Mahkemesi de başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.[4] Sağ kalan eşin ölümden sonra davadan feragat etmesi kusur incelemesini engellemez. Mirasçılık belgesinde eski eş mirasçı gösterilmişse belgenin iptali istenmelidir; boşanma dosyasındaki kusur tespiti sürüyorsa iptal davasında bu sonuç beklenir.

II. Boşanan Eşlerin Miras Hakları (TMK m. 181/1)

- **Yasal mirasçılık sona erer:** Boşanma kararının kesinleşmesiyle eşler birbirlerinin yasal mirasçısı olamaz. Madde "bu sıfatla" ifadesini kullanır; yasak eş sıfatından doğan mirasçılığa ilişkindir ve sağ kalan eşin kanundaki payları (TMK m. 499) boşanan eşe uygulanmaz.
- **Ölüme bağlı tasarruflar:** Boşanan eş, boşanmadan önce yapılmış vasiyetname veya miras sözleşmesiyle kendisine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça kaybeder. Yargıtay, eşi lehine vasiyetname düzenleyip sonra boşanan miras bırakanın vasiyetnamesinin iptali davasında, bu hükmün TMK m. 181 kapsamında kalıp kalmadığının incelenmesini istemiştir.[5] Miras bırakan boşanmadan sonra eski eşi lehine yeni bir tasarrufta bulunabilir; yasak, boşanmadan önce yapılmış tasarruflara ilişkindir.
- **Boşanma kararı kesinleşmeden ölüm:** Boşanmaya karar verilmiş olsa bile hüküm kesinleşmeden eşlerden biri ölürse evlilik ölümle sona erer ve boşanma davası konusuz kalır.[6] Bu durumda sağ kalan eş kural olarak mirasçıdır; mirasçılığı ancak ikinci fıkradaki yolla, yani ölen eşin mirasçılarının davaya devam etmesi ve kusurunun ispatlanmasıyla sona erer.[7]
- **Kısmi kesinleşme:** Yalnız kusur, nafaka veya tazminat yönünden kanun yoluna başvurulmuşsa boşanma hükmü kanun yolu süresinin dolmasıyla kesinleşir.[8] Yargıtay, boşanma hükmü bu şekilde kesinleştikten sonra ölen erkeğin mirasçı-

3 AYM, 21.01.2010, E. 2008/102, K. 2010/14.
4 AYM, *Hamiyet Köseoğlu* Başvurusu, B. No: 2013/1341, 21.05.2015.
5 Yargıtay 3. HD, 04.02.2013, E. 2012/18038, K. 2013/1487.
6 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/393, K. 2026/6478.
7 Yargıtay 7. HD, 05.05.2011, E. 2010/7841, K. 2011/3083.
8 Yargıtay HGK, 02.11.2021, E. 2017/3155, K. 2021/1307.

larının davaya devam etme talebini, evlilik ölümle değil boşanmayla sona erdiği için yerinde görmemiştir.[9] Bu hâlde birinci fıkra doğrudan uygulanır.

- **Ayrılık ve butlan:** Ayrılık kararı evlilik birliğini sona erdirmez; madde yalnız boşanan eşlerin mirasçılığını kaldırır. Evlenmenin butlanı davasında ise mirasçılar açılmış davayı sürdürebilir; evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş yasal mirasçı olamaz ve ölüme bağlı tasarruflarla sağlanan hakları da kaybeder (TMK m. 159).

III. Boşanma Davası Sürerken Eşin Ölümü (TMK m. 181/2)

- **Dava konusuz kalır:** Eşlerden birinin ölümüyle evlilik kendiliğinden sona erer; mahkeme konusu kalmayan boşanma davası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir. Hukuk Genel Kurulu'na göre ölümden sonra "tarafların boşanmalarına" şeklinde hüküm kurulamaz.[10]
- **Kusur tespiti davasına dönüşür:** Ölen eşin mirasçılarından biri davaya devam ederse dava, artık boşanmaya değil, sağ kalan eşin kusurlu olup olmadığının tespitine yöneliktir; davadaki subjektif hak ölen eşin mirasçılarına geçer.[11]
- **Her iki eşin mirasçıları:** Maddenin ilk metni bu hakkı yalnız ölen davacının mirasçılarına tanıyordu. Anayasa Mahkemesi "davacının" ve "davalının" sözcüklerini eşitlik ilkesine ve hak arama özgürlüğüne aykırı bularak iptal etmiş,[12] fıkra 2011'de 6217 sayılı Kanun'la "ölen eşin" ve "diğer eşin" ifadeleriyle yeniden yazılmıştır. Bugün davalı eş ölürse onun mirasçıları da davacı eşin kusurunun tespiti için davaya devam edebilir.[13]
- **Usulüne uygun açılmış dava:** Mirasçılar ancak taraflarca usulüne uygun açılmış bir boşanma davasını sürdürebilir. Hukuk Genel Kurulu, vekille ve harcı yatırılarak açılmış davada davacının ehliyetine ilişkin araştırma ölümle tamamlanamamışsa mirasçının davaya devam edebileceğini oyçokluğuyla kabul etmiştir.[14]
- **Mirasçıların iradesi:** Mahkeme ölümden sonra mirasçıların kusur tespiti yönünden davaya devam edip etmeyeceklerini belirlemeli ve konusuz kalan boşanma davası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermelidir.[15] Mirasçıların kusur tespitine yönelik talebini açıkça bildirmesi önemlidir; böyle bir talep bulunmadığı gerekçesiyle kusur incelemesi yapılmadan verilen karar onanmış ve bu karara yönelik bireysel başvuru kabul edilemez bulunmuştur.[16]

9 Yargıtay 2. HD, 05.11.2025, E. 2025/9085, K. 2025/9529.
10 Yargıtay HGK, 27.12.2018, E. 2017/1588, K. 2018/2045.
11 Yargıtay HGK, 01.02.2023, E. 2021/360, K. 2023/12.
12 AYM, 21.01.2010, E. 2008/102, K. 2010/14.
13 Yargıtay HGK, 01.02.2023, E. 2021/360, K. 2023/12.
14 Yargıtay HGK, 24.10.2019, E. 2017/1896, K. 2019/1112.
15 Yargıtay 2. HD, 02.06.2026, E. 2026/522, K. 2026/5972.
16 AYM, *Hamiyet Köseoğlu* Başvurusu, B. No: 2013/1341, 21.05.2015.

Taraflardan birinin ölümü hâlinde mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, kanundaki süreler geçinceye kadar dava ertelenir (HMK m. 55).

- **Feragat ve kanun yolu:** Davalı öldükten sonra davacının davadan feragat etmesi hüküm doğurmaz.[17] Ölüm kanun yolu aşamasında gerçekleşmişse Yargıtay hükmü bozarak kusur tespiti yönünden karar verilmesini istemektedir; Hukuk Genel Kurulu, davası ilk derece mahkemesince kendi tam kusuru nedeniyle reddedilen ve direnme aşamasında ölen davacının mirasçısının başvurusu üzerine de bu yönde karar vermiştir.[18]

IV. Kusurun İspatı

- **Ölçüt:** Maddenin metni, sağ kalan eşin kusurunun ölen eşinkinden ağır olmasını değil, kusurunun ispatlanmasını arar. Yargıtay bu incelemeyi, sağ kalan eşin boşanmaya sebebiyet verecek derecede kusurlu olup olmadığı yönünden yapmaktadır.[19] Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, mirasçılık belgesinin iptaline ilişkin bir davada sağ kalan eşin daha az veya eşit kusurlu olduğu itirazını yerinde görmeyerek kararı onamıştır.[20]
- **Deliller:** Ölen eş delillerini sunmuşsa mirasçılar yeniden delil gösteremez; ölen eşin sunduğu fakat toplanmamış delillerin toplanmasını isteyebilir.[21] Delillerin bildirilme zamanına ilişkin HMK kuralları bu davada da uygulanır.[22]
- **Tanıklar ve ceza kararı:** Hukuk Genel Kurulu, davayı sürdüren mirasçının tanık olarak dinlenmesini ve tanıkla taraf arasındaki yakınlığı beyanı tek başına değersiz kılan bir sebep saymamış; ceza mahkemesinin beraat kararının hukuk hâkimini bağlamadığını belirtmiştir.[23]
- **İstinaf incelemesi:** Mirasçıların sürdürdüğü davada da istinaf incelemesi, kamu düzenine aykırılık dışında istinaf dilekçesinde gösterilen sebeplerle sınırlıdır. Hukuk Genel Kurulu, tanık deliline usulüne uygun dayanılmadığı itirazının istinaf dilekçesinde ileri sürülmediği dosyada bölge adliye mahkemesinin bunu kendiliğinden gözetemeyeceğini ve sağ kalan eşin kusurunun ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[24]

17 Yargıtay HGK, 01.02.2023, E. 2021/360, K. 2023/12.
18 Yargıtay HGK, 24.06.2020, E. 2017/2296, K. 2020/476.
19 Yargıtay HGK, 24.10.2019, E. 2017/1896, K. 2019/1112.
20 Yargıtay 7. HD, 25.05.2023, E. 2022/1517, K. 2023/2840.
21 Yargıtay HGK, 03.10.2019, E. 2019/32, K. 2019/993.
22 Yargıtay HGK, 27.12.2018, E. 2017/1588, K. 2018/2045.
23 Yargıtay HGK, 03.10.2019, E. 2019/32, K. 2019/993.
24 Yargıtay HGK, 15.10.2025, E. 2024/619, K. 2025/639.

V. Sonuçlar: Mirasçılık Belgesi ve Giderler

- **Mirasçılık belgesinin iptali:** Kusur tespiti yapılan sağ kalan eş yasal mirasçı olamaz; mirasçılık belgesinde mirasçı gösterilmişse belgenin iptali istenebilir ve geçersizlik her zaman ileri sürülebilir (TMK m. 598). Boşanma dosyasındaki kusur tespiti sürerken açılan iptal davasında bu dosyanın sonucu bekletici sorun yapılır.[25]
- **Yargılama giderleri:** Ölümle konusuz kalan davada giderler kural olarak davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre belirlenir.[26] Davaya devam etmeyen mirasçılar aleyhine vekâlet ücretine hükmedilemez;[27] davaya devam edip kusur tespitinde haklı çıkan mirasçılar lehine ise vekâlet ücretine hükmedilir.[28]
- **Fer'î istemler:** Yargıtay'ın onadığı bir dosyada, istinaf aşamasında ölen davalının mirasçılarına davaya kusur tespiti yönünden devam edip etmeyecekleri sorulmuş; ilk derece mahkemesi konusu kalmayan boşanma ve fer'î sonuçları hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve sağ kalan davacı kadının kusurlu olmadığının tespitine karar vermiş, davaya devam eden mirasçılar aleyhine yargılama giderine hükmedilmiştir.[29]

VI. Yurt Dışında Boşanma ve Miras

- **Tanıma geriye etkilidir:** Yabancı mahkemenin boşanma kararı tanındığında eşler yabancı kararın kesinleştiği tarihten itibaren boşanmış sayılır ve miras hukukuna ilişkin sonuçlar da bu tarihten doğar (5718 sayılı Kanun m. 58, 59).
- **Mirasçının tanıma istemi:** Hukuk Genel Kurulu, yurt dışında boşanıp karar Türkiye'de tanınmadan ölen kadının çocuğunun, mirasçılık belgesinde mirasçı gösterilen eski eşe karşı boşanma kararının tanınmasını istemekte hukuki yararı bulunduğunu kabul etmiştir.[30] Yabancı mahkemede kesinleşmiş boşanma kararından sonra ölen eşe, yalnız karar tanınmadığı için eski eşin mirasçı olması TMK m. 181'e aykırıdır.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Boşanma davası sürerken eş ölürse ölüm belgesi ve nüfus kaydı dosyaya sunulmalıdır; mirasçı, mirasçılık belgesini alarak davaya kusur tespiti için devam ettiğini dilekçeyle açıkça bildirmelidir. Ölen eşin gösterdiği ancak toplanmamış deliller,

25 Yargıtay 14. HD, 22.12.2015, E. 2015/4568, K. 2015/11878.
26 Yargıtay 2. HD, 04.02.2026, E. 2025/9543, K. 2026/1103.
27 Yargıtay 2. HD, 26.03.2026, E. 2025/9855, K. 2026/3241.
28 Yargıtay 2. HD, 22.06.2026, E. 2026/1413, K. 2026/6964.
29 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2023/7004, K. 2024/4811.
30 Yargıtay HGK, 30.11.2011, E. 2011/2-593, K. 2011/726.

tanıklar ve belgeler listelenmelidir; mirasçının yeni delil gösterme imkânı sınırlıdır. Karar kanun yolundaysa ölüm, incelemeyi yapan mahkemeye bildirilmelidir. Kusur tespiti kesinleşince mirasçılık belgesinin iptali istenmelidir. Boşanmadan önce eş lehine yapılmış vasiyetname veya miras sözleşmesinin boşanmadan sonra da geçerli kalması isteniyorsa bu, tasarrufta açıkça belirtilmeli veya boşanmadan sonra yeni bir tasarruf yapılmalıdır. Yurt dışında boşanmada kararın Türkiye'de tanınması sağlanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
21.01.2010 · E. 2008/102 · K. 2010/14

Davaya devam hakkını yalnız ölen davacının mirasçılarına tanıyan sözcükler iptal edildi

Kanunun ilk metninde ikinci fıkra, boşanma davası sürerken yalnız ölen davacının mirasçılarına davaya devam etme ve davalının kusurunu ispatlama imkânı tanıyordu. Manavgat'taki bir aile mahkemesi, baktığı boşanma davasında, bu hakkın dava sırasında ölen davalının mirasçılarına tanınmamasının Anayasa'nın 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğu kanısıyla "davacının" ve "davalının" sözcüklerinin iptalini istemiştir.

> *Bir hukuk davasında taraf olma durumu nedeniyle hukuki durumları itibariyle eşit oldukları açık olan davacı ve davalının mirasçıları arasında, boşanma davasına devam edebilme bakımından farklı düzenlemeler öngörülmesi, davada hakkaniyete uygun bir dengenin kurulmasına engel teşkil ederek, silahların eşitliği ilkesinin ihlâline neden olur.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi sözcükleri oybirliğiyle iptal etmiş, doğacak boşluk nedeniyle iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından (22.10.2010) altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bir üye, ikinci fıkranın tamamen iptal edilmesi gerektiği görüşüyle sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır. Kanun koyucu 6217 sayılı Kanun'la fıkrayı "ölen eşin mirasçılarından birisinin" ve "diğer eşin kusurunun" ifadeleriyle yeniden düzenlemiştir; bugün davacı veya davalı hangi eş ölürse ölsün onun mirasçıları davaya devam edebilir.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Hamiyet Köseoğlu Başvurusu · B. No: 2013/1341 · 21.05.2015

Mirasçı, kusur tespiti istediğini yargılamaya katıldığı aşamada açıkça bildirmelidir

Karşılıklı açılan boşanma davalarında ilk derece mahkemesi, eşlerden birini ağır kusurlu sayarak diğer eşin davasını kabul etmiş, onun davasını reddetmişti. Temyiz aşamasında ağır kusurlu sayılan eş ölmüştür; Yargıtay davanın konusuz kaldığını belirterek hükmü bozmuştur. Bozmadan sonra davaya katılan mirasçı adına boşan-

ma kararının kesinleştiği ileri sürülmüştür; mahkeme konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu mirasçının da ölmesi üzerine karar başvurucuya tebliğ edilmiştir; başvurucu TMK m. 181/2'ye göre kusur tespiti yapılması gerektiğini ileri sürerek temyiz etmiştir. Yargıtay, bozma kararına karşı karar düzeltme yoluna gidilmediğini ve kusur belirlenmesine yönelik bir talep bulunmadığını belirterek hükmü onamıştır.

> *4721 sayılı Kanun'un 181. maddesinin son fıkrasında, boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçılarının davaya katılarak karşı tarafın kusurunun tespitini talep edebilecekleri hususu hükme bağlanmıştır. Buna göre, ölen tarafın mirasçılarının yargılamaya katılımı ve yasal haklarını etkili bir şekilde mahkemeye ileri sürebilme imkânının tanınması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi başvuruyu oybirliğiyle kabul edilemez bulmuştur. Mahkeme'ye göre bozma kararının ölen tarafın eski vekiline tebliğ edilmesiyle mirasçıya karar düzeltme yolu fiilen kullandırılmamış, ancak mirasçıya itirazlarını bozmadan sonraki duruşmada sunma imkânı tanındığından eksiklik sonraki aşamada telafi edilmiştir. Mirasçının kusur tespitine yönelik açık bir talebi bulunup bulunmadığına ilişkin değerlendirme kanun yolunda gözetilecek bir konudur ve açık keyfilik içermemektedir. Davaya mirasçı olarak katılan kişi, kusur tespiti istediğini dilekçeyle ve açıkça bildirmelidir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.02.2023 · E. 2021/360 · K. 2023/12

Davalı öldükten sonra davacının davadan feragat etmesi hüküm doğurmaz; davalının mirasçıları kusur tespiti için davaya devam edebilir

Kadın 2018'de evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma, nafaka ve tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir; kadının istinaf başvurusu incelenirken davalı erkek 22.12.2019'da öldü ve kadın ertesi gün davadan feragat etmiştir. Bölge adliye mahkemesi davayı feragat nedeniyle reddetmiştir. Özel Daire, ölümden sonra yapılan feragatin hüküm doğurmayacağını ve davalının mirasçılarının davaya devam hakkı bulunduğunu belirterek kararı oyçokluğuyla bozmuştur; bölge adliye mahkemesi, davacının davasından her zaman feragat edebileceği gerekçesiyle direnmiştir.

> *Mirasçılar, devam edilen bu davada artık sadece sağ kalan eşin kusurlu davranışlarını ispatlamaya çalışacaklarına göre, davacının kusur tespiti olarak devam edilen eldeki davada artık feragat edebileceği subjektif bir hakkı da bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre eşlerden birinin ölümüyle boşanma davası konusuz kalır; mirasçılardan biri davaya devam ederse dava, sağ kalan eşin kusurlu olup olmadığının incelendiği bir kusur tespiti davasına dönüşür ve davadaki subjektif hak ölen eşin mirasçılarına

geçer. Sağ kalan davacı eş bu aşamada davadan feragat ederek kusur incelemesini engelleyemez.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.10.2019 · E. 2017/1896 · K. 2019/1112

Usulüne uygun açılan boşanma davasını mirasçılar sürdürebilir; davacının ehliyetine ilişkin araştırma ölümle yarım kalmışsa dava reddedilmez

Davacı koca 2009'da vekili aracılığıyla harcını yatırarak eşine karşı boşanma davası açmıştır. Davalı, davacının dava tarihinde fiil ehliyeti bulunmadığını ileri sürmüştür; mahkeme bu konuda araştırma yaparken davacı öldü ve önceki evliliğinden olan çocuğu TMK m. 181/2'ye göre davaya devam etmiştir. Mahkeme konusuz kalan boşanma davası hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve davalının tam kusurlu olduğunun tespitine karar vermiştir. Özel Daire, dosya üzerinden düzenlenen bir raporda davacının dava tarihinde fiil ehliyetinin bulunmadığının belirtildiğini, bu nedenle davanın reddi gerektiğini belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 181. maddesinin ikinci fıkrasında boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçılarına sağ kalan eşin boşanmaya sebebiyet verecek derecede kusurlu olup olmadığının tespitine yönelik olarak davaya devam etme imkânı sağlanmıştır. Buna göre taraflarca usulüne uygun bir şekilde açılan boşanma davaları mirasçılar tarafından sürdürülebilir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle, ikinci oylamada oyçokluğuyla yerinde bulmuş ve diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Kurul'a göre dava vekille ve harcı yatırılarak usulüne uygun açılmış, davacının vesayet altına alınmasını gerektiren bir durumun bulunup bulunmadığına ilişkin araştırma ölüm nedeniyle tamamlanamamıştır; bu durumda mirasçı davaya kusur tespiti için devam edebilir. Azınlıktaki üyeler, dava şartı yokluğundan davanın usulden reddi gerektiği görüşündedir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
03.10.2019 · E. 2019/32 · K. 2019/993

Mirasçılar yeniden delil gösteremez, ölen eşin gösterdiği delillerin toplanmasını isteyebilir; mirasçı tanığın beyanı yakınlık nedeniyle değersiz sayılmaz

Davacı koca 2010'da evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ileri sürerek boşanma ve tazminat davası açmıştır; dava dilekçesinde davalının kendisine başkalarının yanında hakaret ettiğini de ileri sürmüştür. Yargılama sırasında davacı ölmüştür; önceki evliliğinden olan çocukları sağ kalan eşin kusurunun tespiti için davaya devam etmiştir. Hakaret iddiası nedeniyle açılan ceza davasında davalı delil yetersizliğinden beraat etmiştir. Mahkeme, tanıkların davayı sürdüren mirasçılar ve davalıyla husumetli kişiler olduğunu belirterek davalının kusurunun bulunmadığının tespitine karar vermiştir; Özel Daire hakaretin tanıklarla ispatlandığını belirterek bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Mirasçılar tarafından sürdürülen boşanma davalarında ölen eş delillerini sunmuş ise mirasçıların yeniden delil gösterme hakları bulunmamaktadır. Ölen eş tarafından sunulan ve fakat mahkemece toplanılmayan delillerin araştırılıp değerlendirilmesi mirasçılar tarafından talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre tanıkla taraf arasındaki akrabalık veya yakınlık tek başına tanık beyanını değerden düşürmez; tanıkların gerçeğe aykırı beyanda bulunduğuna dair ciddi ve inandırıcı delil yoksa beyanlar esas alınır (HMK m. 255, TMK m. 184). Ceza mahkemesinin beraat kararı hukuk hâkimini bağlamaz (TBK m. 74). Eşine hakaret ettiği sabit olan sağ kalan eşin kusurlu olduğunun tespiti gerekir. Azınlıktaki üyeler, tanıkların davayı sürdüren mirasçı ve davalıyla husumetli kişiler olduğu gerekçesiyle direnme kararının onanması gerektiği görüşündedir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.12.2018 · E. 2017/1588 · K. 2018/2045

Davacı ölünce boşanma hükmü kurulamaz; mahkeme boşanma hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verip kusur tespitini inceler

Davacı koca 2013'te boşanma davası açmıştır. Mahkeme, cevap dilekçesinde delil göstermeyen davalının ön inceleme duruşmasındaki tanık bildirme talebini reddederek boşanmaya karar vermiştir. Özel Daire bu kararı davalının hukuki dinlenilme hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bozmuştur. Bozmadan sonra davacı öldü ve mirasçıları davaya devam ettiklerini bildirmiştir. Mahkeme, davacının ölümü nedeniyle boşanma hükmü verilmesine yer olmadığına ve davalının kusurlu olduğu tespit edildiğinden yasal mirasçı olamayacağına karar vererek direnmiştir.

> *Yukarıda açıklandığı üzere, TMK'nın 181/2. maddesi ölen eşin mirasçılarının kusur tespiti yönünden davaya devam edebileceklerini öngören istisnai bir düzenleme olup somut olayda da bozma kararı sonrasında verilen direnme kararında davacının ölümü nedeniyle boşanma kararı verilmesi mümkün olmadığından mahkemece "davacının 24.10.2014 tarihinde ölümü nedeniyle boşanma hükmü verilmesine yer olmadığına" şeklinde hüküm kurulması zorunlu hâle gelmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, kararın yeni hüküm niteliğinde olmadığını kabul ederek ön sorunu aşmış; esasta cevap dilekçesinde delil göstermeyen davalıya ön inceleme duruşmasında delil bildirmesi için süre verilemeyeceği gerekçesiyle direnme kararını yerinde bulmuş ve kusur durumunun incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Karar ikinci görüşmede oyçokluğuyla verilmiştir. Mirasçıların devam ettiği davada da delillerin bildirilme zamanına ilişkin HMK kuralları uygulanır.

7 YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ
22.12.2015 · E. 2015/4568 · K. 2015/11878

Mirasçılık belgesinin iptali davası, mirasçıların devam ettiği boşanma davasının sonucu beklenmeden reddedilemez

Miras bırakan, eşine karşı açtığı boşanma davasının yargılaması sırasında ölmüştür; mirasçıları TMK m. 181'e göre davaya devam etmiştir. Sulh hukuk mahkemesinin verdiği mirasçılık belgesinde ise sağ kalan eş de mirasçı olarak gösterilmişti. Mirasçılar, sağ kalan eşin kusurlu olduğunun tespit edildiğini ileri sürerek mirasçılık belgesinin iptalini ve yeni belge verilmesini istemiştir. Mahkeme, dava tarihinde boşanma davasının kesinleşmediğini ve davanın erken açıldığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Anılan madde hükmü uyarınca boşanma davasında kusurlu olduğunun kanıtlanması halinde davalı yasal mirasçı niteliğini kaybedecektir. Dolayısıyla, boşanma davasında verilecek karar görülmekte olan mirasçılık belgesinin iptali istemli davanın sonucunu etkileyeceğinden HMK'nın 165. maddesi uyarınca bekletici sorun olarak kabul edilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Mirasçılık belgesinin iptali davası, boşanma dosyasında kusur tespiti sonuçlanmadan açılmışsa erken açıldığı gerekçesiyle reddedilmemeli, boşanma dosyasının sonucu bekletici sorun yapılmalıdır (HMK m. 165). Daire, karar düzeltme incelemesinde sonuç kısmındaki taraf ve vekâlet ücretine ilişkin maddi hatayı düzeltmiştir.[31] Yargıtay 7. Hukuk Dairesi de boşanma kararı kesinleşmeden ölen eşin mirasçılarına davaya devam edip etmeyeceklerinin sorulması ve mirasçılık belgesinin iptali davasında bu sonucun beklenmesi gerektiğine karar vermiştir.[32]

8 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
04.02.2013 · E. 2012/18038 · K. 2013/1487

Boşanmadan önce yapılan vasiyetname, eski eş lehine hükümler yönünden TMK m. 181 kapsamında incelenmelidir

Miras bırakan 2007'de noterde düzenlediği vasiyetnameyle malvarlığını o sırada evli olduğu eşine, kızına ve kardeşine bırakmış; 2008'de eşinden boşanmış ve 2009'da ölmüştü. Vasiyetnamede kendisine pay verilmeyen oğlu vasiyetnamenin iptalini istemiştir; iptal sebepleri arasında miras bırakanın vasiyetnamede adı geçen eşinden vasiyetten sonra boşandığını da ileri sürmüştür. Mahkeme, vasiyetnamenin şekil şartlarına uygun olduğunu ve iradeyi sakatlayan bir durum bulunmadığını belirterek iptal istemini, tereke belgeleri sunulmadığı gerekçesiyle tenkis istemini reddetmiştir.

> *Somut olayda, iptale konu vasiyetname boşanmadan önce yapılmış olup, ölüme bağlı tasarruf olma niteliği ise tartışmasızdır. Bu nedenle; mahkemece, anılan*

31 Yargıtay 14. HD, 22.09.2016, E. 2016/3144, K. 2016/7420.
32 Yargıtay 7. HD, 05.05.2011, E. 2010/7841, K. 2011/3083.

yasal düzenleme kapsamında olup olmadığı hususu incelenmeksizin karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Boşanan eş, boşanmadan önce yapılmış ölüme bağlı tasarrufla kendisine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça kaybeder; mahkeme bu nedenle vasiyetnamedeki eski eş lehine hükmün TMK m. 181 kapsamında kalıp kalmadığını incelemelidir. Daire ayrıca saklı paylı mirasçının mirastan tamamen yoksun bırakıldığı iddiasının tenkis istemi olarak da değerlendirilmesini istemiştir. Bozmadan sonra tenkis istemini kabul eden karar onanmıştır.[33]

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.11.2011 · E. 2011/2-593 · K. 2011/726

Yurt dışında boşanıp tanıma yapılmadan ölen eşin mirasçısı, boşanma kararının tanınmasını isteyebilir

Eşler Almanya'da verilen ve 30.07.2002'de kesinleşen bir mahkeme kararıyla boşanmıştı. Karar Türkiye'de tanınmadan kadın 2003'te ölmüştür; Türk mahkemesinden alınan mirasçılık belgesinde eski eş de mirasçı olarak gösterilmiştir. Kadının çocuğu, annesi ile üvey babasının boşanmasına ilişkin yabancı kararın tanınmasını ve tenfizini istemiştir. Mahkeme aktif husumet yokluğu nedeniyle davayı reddetmiştir; Özel Daire oyçokluğuyla bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Somut olayda da, murisinin boşanmasına ilişkin kararın mirasçılık haklarını etkilemesi ve bunu ancak mahkeme kararı ile elde edebilmesi söz konusu olan davacının, eldeki davayı açmakta hukuki yararının olduğunun ve "hukuki yararı bulunan herkes" kavramı içinde yer aldığının kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre tanıma kararı geriye etkilidir: boşanma kararı tanındığında eşler yabancı kararın kesinleştiği tarihten itibaren boşanmış sayılır ve miras hukukuna ilişkin sonuçlar da bu tarihten doğar (5718 sayılı Kanun m. 59). Kesinleşmiş boşanma kararından sonra ölen eşe, yalnız karar Türkiye'de tanınmadığı için eski eşin mirasçı olması TMK m. 181'e aykırıdır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2026 · E. 2025/9855 · K. 2026/3241

Davaya devam etmeyen mirasçılar aleyhine vekâlet ücretine hükmedilemez

Kadının açtığı boşanma davasında ilk derece mahkemesi boşanmaya ve fer'î sonuçlara karar verdi, istinaf başvurusu reddedilmiştir. Dosya temyiz incelemesindeyken davalı erkek 20.04.2023'te ölmüştür; Daire, evliliğin ölümle sona erdiğini ve davanın konusuz kaldığını belirterek hükmü bozmuştur. İlk derece mahkemesi, davetiye

33 Yargıtay 1. HD, 29.09.2020, E. 2017/2104, K. 2020/4586.

tebliğ edilmesine rağmen davayı takip etmeyen davalı mirasçıları aleyhine kadın lehine maktu vekâlet ücretine hükmetmiştir.

> *Ölüm nedeniyle boşanma davasının konusuz kaldığı ve dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verildiği durumlarda her ne kadar davanın açıldığı tarihteki haklılık durumu nazara alınarak, yargılama harç ve giderleri ile vekalet ücretine karar verilmesi gerekir ise de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 181/2 maddesi gereğince mirasçıların kusur tespiti yönünden davaya devam etme yönündeki haklarını kullanmamaları mirasçılar aleyhine yorumlanamaz.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı vekâlet ücreti yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Ölümle konusuz kalan davada yargılama giderleri kural olarak davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre belirlenir;[34] ancak mirasçıların davaya devam etmemesi aleyhlerine yorumlanamaz. Buna karşılık davaya devam eden ve kusur tespitinde haklı çıkan mirasçılar lehine vekâlet ücretine hükmedilir.[35]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 159:** Evlenmenin butlanında mirasçıların dava hakkı.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 171:** Ayrılık süresi.
- **TMK m. 178:** Boşanmadan doğan dava hakları için zamanaşımı.
- **TMK m. 179:** Boşanmada mal rejiminin tasfiyesi.
- **TMK m. 499:** Sağ kalan eşin miras payı.
- **TMK m. 598:** Mirasçılık belgesi.

34 Yargıtay 2. HD, 04.02.2026, E. 2025/9543, K. 2026/1103.
35 Yargıtay 2. HD, 22.06.2026, E. 2026/1413, K. 2026/6964.

MADDE

182

C. Karar
VIII. Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları
1. Hâkimin takdir yetkisi

KANUN METNİ

(1) Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

(2) (Ek ikinci fıkra:24/11/2021-7343/37 md.) Mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder.

(3) Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

(4) Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

MADDE ÖZETİ

Boşanma veya ayrılık kararı veren mahkeme, velayeti ve velayet kendisine verilmeyen ebeveynle çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi çocuğun sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararlarını esas alarak düzenler; velayet kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılır (m. 182). Velayet ve iştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir; Hukuk Genel Kurulu'na göre hâkim talep bulunmasa da iştirak nafakasına kendiliğinden hükmedebilir.[1] 2021'den beri mahkeme, kişisel ilişki düzenlemesine uyulmazsa çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini kararında ihtar eder.

1 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.

TEMEL KAVRAMLAR

Velayet	Ergin olmayan çocuğun bakımı, eğitimi, korunması ve temsiline ilişkin ana babaya ait hak ve yükümlülükler; boşanmada çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir (TMK m. 336).
Kişisel ilişki	Velayet kendisine verilmeyen ebeveyn ile çocuk arasında mahkemenin belirlediği gün ve sürelerde görüşme ve birlikte kalma düzeni (TMK m. 323).
İştirak nafakası	Velayet kendisine verilmeyen eşin, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında yaptığı katkı.
Tedbir nafakası	Boşanma davası sürerken çocuğun ve eşin geçimi için hükmedilen geçici nafaka (TMK m. 169).
İdrak çağı	Çocuğun kendisini ilgilendiren konularda görüş oluşturabilecek olgunluğa ulaştığı dönem; bu dönemdeki çocuğun velayet konusunda görüşü alınır.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 148 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metin esas alınmakla beraber, çocuk kendisinden alınan eşin çocuk ile ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, terbiye ve ahlâk bakımından yararlarının esas alınacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Maddenin ikinci fıkrasında velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılması esası getirilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasıyla ise, istem hâlinde hâkime, bu giderlerin gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğine ilişkin karar verebilmesi olanağı sağlanarak, ekonomik ve malî açıdan güçsüz olan alacaklıların her yıl masraf ve emek sarfı suretiyle arttırım davaları açmalarını önlemek ve bu nedenle mağduriyetlerine son vermek amaçlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 76*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 404). Gerekçedeki "ikinci" ve "üçüncü" fıkra, 2021'de ihtar kuralı eklendikten sonra bugünkü metinde üçüncü ve dördüncü fıkradır; Yargıtay'ın 2021'den önceki kararlarında katılma yükümlülüğü "TMK m. 182/2" olarak anılır.[2]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanma veya ayrılık vukuunda hakim, ana ve babayı dinledikten sonra hakkı velayetin kullanılmasına ve ana ve baba ile çocuklar arasındaki şahsi münasebetlere dair iktiza eden tedbirleri ittihaz eyler. Çocuk kendisine tevdi edilmemiş olan taraf, kudretine göre onun infak ve terbiye masraflarına iştirak ile mükelleftir; Çocuk ile icabı hale muvafık surette şahsi münasebatta bulunmak hakkını da haizdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 148 (mülga)

2 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.

	743 sayılı Kanun m. 148	4721 sayılı Kanun m. 182
Dinleme	Ana ve baba dinlenir	Olanak bulundukça ana ve baba; çocuk vesayet altındaysa vasi ve vesayet makamı
Kişisel ilişki ölçütü	Duruma uygun biçimde	Çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları
Giderlere katılma	Çocuk kendisine verilmeyen taraf gücüne göre katılır	Velayet kendisine verilmeyen eş gücü oranında katılır
Gelecek yıllar	Hüküm yok	İstem hâlinde gelecek yıllar için miktar belirlenebilir
İhtar	Hüküm yok	2021'den beri velayetin değiştirilebileceği ihtar edilir

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
24.11.2021	Kişisel ilişki düzenlemesine uyulmazsa velayetin değiştirilebileceğinin ihtar edilmesine ilişkin ikinci fıkra eklendi; önceki ikinci ve üçüncü fıkralar üçüncü ve dördüncü fıkra oldu	7343 s. K. m. 37

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Velayet ölçütü	Çocuğun üstün yararı; ciddi delil olmadıkça çocuğun alıştığı ortam değiştirilmez, kardeşler ayrılmaz	Yargıtay HGK, K. 2016/188
Çocuğun görüşü	İdrak çağındaki çocuğun görüşü alınır; uzman aracılığıyla alınması yeterlidir	Yargıtay HGK, K. 2022/571
Ortak velayet	Kamu düzenine aykırı değil; çocuğun yararına ve ebeveynler çekişmesizse	Yargıtay 2. HD, K. 2017/13800; AYM, Hilal Erdaş, B. No: 2018/27658
Kişisel ilişki	Amacına uygun, gerektiğinde yatılı; dava sürerken de ivedilikle kurulur	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6974; AYM, Bahadır Üney ve diğerleri, B. No: 2018/4453
İhtar	Kişisel ilişkiye uyulmazsa velayetin değiştirilebileceği kararda ihtar edilir	TMK m. 182/2 (7343 s. K.)
İştirak nafakası	Kamu düzenine ilişkin; talep olmasa da hükmedilebilir	Yargıtay HGK, K. 2019/918

Konu	Kural	Dayanak
Başlangıç	Dava süresince tedbir; boşanmanın kesinleşmesinden itibaren iştirak	Yargıtay HGK, K. 2023/672
Protokol	Nafaka istenmemesi sonradan iştirak nafakası istemeye engel değil	Yargıtay HGK, K. 2019/1191
Gelecek yıllar	Artış istem hâlinde ve istemle sınırlı belirlenir	TMK m. 182/4

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 148. maddesini karşılar; yeni metinle kişisel ilişkinin düzenlenmesinde çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararlarının esas alınacağı açıklığa kavuşturulmuş, velayet kendisine verilmeyen eşin giderlere gücü oranında katılması ve istem hâlinde gelecek yıllar için nafaka miktarının belirlenmesi imkânı getirilmiştir. 2021'de 7343 sayılı Kanun'la maddeye ihtar kuralı eklenmiştir.

DİKKAT

Velayet davasında çocuğun yararını gösteren somut deliller toplanmalıdır: çocuğun kiminle yaşadığı, okulu, günlük bakımını kimin üstlendiği ve diğer ebeveynin ilgisi. İdrak çağındaki çocuğun görüşü alınır, ancak mahkeme çocuğun yararı gerektiriyorsa bu görüşün aksine de karar verebilir. Kişisel ilişki talebi dava dilekçesinde tedbir olarak da istenmeli ve karara ihtarın yazıldığı kontrol edilmelidir. Anlaşmalı boşanmada çocuk için nafaka istenmemesi, sonradan iştirak nafakası istenmesine engel değildir; ancak gelecek yıllar için artış isteniyorsa bu, dilekçede açıkça belirtilmelidir.

II. Velayetin Verilmesinde Ölçütler

- **Çocuğun üstün yararı:** Velayetin düzenlenmesindeki amaç küçüğün yararını korumak ve geleceğini güvence altına almaktır. Hukuk Genel Kurulu'na göre çocuğun yaşı, cinsiyeti, eğitim ve sağlık durumu, kimin yanında okuduğu ile ana babanın çocuğu ihmal etmesi, yönlendirmesi, şiddet uygulaması, ekonomik durumu ve yaşadığı ortam birlikte değerlendirilir; mümkün oldukça çocuğun alıştığı ortam değiştirilmez ve kardeşler ayrılmaz.[3]
- **Kamu düzeni ve re'sen araştırma:** Velayete ilişkin hükümler kamu düzenine ilişkindir; hâkim tarafların istemiyle bağlı değildir ve yargılama sırasında ortaya çıkan gelişmeleri de gözetir.[4] Çocuk yargılama sırasında ergin olursa velayet istemi konusuz kalır.[5]

3 Yargıtay HGK, 26.02.2016, E. 2014/1088, K. 2016/188.
4 Yargıtay HGK, 26.02.2016, E. 2014/1088, K. 2016/188.
5 Yargıtay HGK, 17.01.2019, E. 2017/2066, K. 2019/15.

- **Kusur tek başına belirleyici değildir:** Yargıtay'a göre ana ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, ahlaki değer yargıları ve sosyal konumları ancak çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur.[6]
- **Uzman raporu:** Mahkeme olanak bulundukça ana ve babayı dinler (TMK m. 182/1). Yargıtay, fiilî durumun değiştiği bir dosyada aile mahkemesi bünyesindeki psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan inceleme ve rapor alınmadan velayet konusunda karar verilmesini eksik inceleme saymıştır.[7]

III. Çocuğun Görüşü

- **Görüş alınması zorunludur:** Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesi ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 3. ve 6. maddeleri uyarınca idrak çağındaki çocuğun velayet konusunda görüşü alınır ve bu görüşe gereken önem verilir. Yargılama uzun sürer de dava açıldığında küçük olan çocuk idrak çağına gelirse, görüşü karar verilmeden önce alınmalıdır; Hukuk Genel Kurulu bu yönde oyçokluğuyla karar vermiştir.[8]
- **Uzman aracılığıyla alınabilir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre çocuğun duruşmada hâkim tarafından bizzat dinlenmesi zorunlu değildir; görüşü psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı aracılığıyla alınmışsa aynı konuda yeniden dinlenmesine gerek yoktur.[9] Kurul aynı ilkeyi daha önce de benimsemiştir.[10]
- **Görüş bağlayıcı değildir:** Çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa mahkeme çocuğun görüşünün aksine karar verebilir.[11]

IV. Ortak Velayet

- **Kanunda açık düzenleme yoktur:** TMK'ya göre evlilik devam ettiği sürece velayeti ana ve baba birlikte kullanır; boşanmada velayet çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir (TMK m. 336). Boşanmadan sonra velayetin birlikte kullanılmasına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır.
- **Kamu düzenine aykırı değildir:** Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 7 No.lu Protokol'ün eşlere evliliğin bitmesi hâlinde de çocuklarıyla ilişkilerinde eşit hak tanıyan 5. maddesine dayanarak, yabancı mahkemenin ortak velayet kararını kamu düzenine aykırı saymamış,[12] yabancı

6 Yargıtay 2. HD, 14.12.2021, E. 2021/8413, K. 2021/9546.
7 Yargıtay 2. HD, 14.12.2021, E. 2021/8413, K. 2021/9546.
8 Yargıtay HGK, 17.01.2019, E. 2017/2066, K. 2019/15.
9 Yargıtay HGK, 19.04.2022, E. 2019/96, K. 2022/571.
10 Yargıtay HGK, 21.02.2019, E. 2018/1072, K. 2019/185.
11 Yargıtay 2. HD, 14.12.2021, E. 2021/8413, K. 2021/9546.
12 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800.

uyruklu ana babanın ortak velayet istemini de esastan incelenmesi gereken bir istem olarak görmüştür.[13]

- **Koşullar:** Anayasa Mahkemesi'ne göre ortak velayet, çocuğun üstün yararına aykırı değilse mümkündür.[14] Ancak bu yarar bilimsel görüş ve raporlar gibi objektif verilere dayandırılmalı, ebeveynlerin ve dinlenebilecek yaştaki çocuğun görüşü alınmalı ve ebeveynler arasında çekişme bulunup bulunmadığı gözetilmelidir; tarafların istemi olmadan ve çekişmeli bir dosyada verilen ortak velayet kararı aile hayatına saygı hakkını ihlal etmiştir.

V. Kişisel İlişki

- **Ölçüt:** Velayet kendisine verilmeyen eşin çocukla kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur (TMK m. 182/3). Ana ve babadan her biri çocukla uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir (TMK m. 323); diğerinin çocukla ilişkisini zedelemekten kaçınmakla yükümlüdür ve çocuğun huzuru tehlikeye girerse kişisel ilişki reddedilebilir veya kaldırılabilir (TMK m. 324).
- **Süre ve biçim:** Kişisel ilişki amacına uygun olmalıdır. Yargıtay, yalnız ayda iki pazar gündüz saatleriyle sınırlı kişisel ilişkiyi az bularak hafta sonları, dini bayramlar, yaz tatili ve yarıyıl tatilini kapsayan yatılı bir düzenleme yapmıştır.[15]
- **Dava süresince tedbir:** Kişisel ilişki boşanma davası sürerken de ivedilikle kurulmalıdır. Anayasa Mahkemesi, babanın tedbiren kişisel ilişki talebinin yaklaşık dört yıl karşılanmamasını aile hayatına saygı hakkının ihlali saymıştır.[16]
- **Velayetin değiştirilebileceği ihtarı:** 2021'de maddeye eklenen ikinci fıkraya göre mahkeme, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini kararında ihtar eder (TMK m. 182/2; aynı kural m. 324/3'te de yer alır). Yargıtay'ın onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, velayet kendisine verilen babaya bu ihtarın yapılmamasını hata sayarak kişisel ilişkiyi yeniden düzenlemiştir.[17]
- **Yaptırımlar ve sınırlar:** Kişisel ilişki kararının yerine getirilmesine aykırı hareket eden veya engel olan, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine üç günden on güne kadar disiplin hapsiyle cezalandırılır (5395 sayılı Kanun m. 41/F). Buna karşılık velayeti annede olan çocukların kişisel ilişki günlerinde yurt dışına çıkışının babanın rızasına bağlanması istemi, hukuki yarar bulunmadığı için reddedilmelidir.[18]

13 Yargıtay 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737.
14 AYM, *Hilal Erdaş* Başvurusu, B. No: 2018/27658, 06.10.2021.
15 Yargıtay 2. HD, 23.06.2026, E. 2026/880, K. 2026/6974.
16 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022.
17 Yargıtay 2. HD, 25.09.2024, E. 2023/7156, K. 2024/6419.

VI. İştirak Nafakası

- **Kapsam ve miktar:** İştirak nafakası çocuğun yiyecek, giyecek, barınma, sağlık, dinlenme, eğitim ve öğretim giderlerini kapsar.[19] Miktar çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri ile çocuğun gelirleri dikkate alınarak belirlenir; nafaka her ay peşin ödenir (TMK m. 330). Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327).
- **Kendiliğinden hükmedilir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre iştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir ve talep bulunmasa da hükmedilebilir;[20] velayet sahibi eş nafaka istemediğini bildirirse hâkim, çocuğun üstün yararının zedelenmeyeceği kanısındaysa nafakaya hükmetmeyebilir. İstenen miktar varsa hâkim bununla bağlıdır; iştirak nafakası yanında ayrıca eğitim gideri adıyla bir alacağa hükmedilemez.
- **Başlangıç:** Boşanma davasında istenen nafaka, yargılama süresince tedbir nafakası, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren iştirak nafakası olarak ödenir; başlangıç velayet hükmünün kesinleşmesine bağlanamaz.[21]
- **Anlaşmalı boşanma protokolü:** Protokolde çocuk için nafaka istenmemiş olması, koşullar değişince iştirak nafakası istenmesine engel değildir; protokolle yapılan ödeme nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz, yalnız miktarın belirlenmesinde gözetilir.[22]
- **Gelecek yıllar için artış:** Hâkim istem hâlinde, irat biçiminde ödenecek nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir (TMK m. 182/4). Artış istemle sınırlıdır; Yargıtay, artışın başlangıç tarihinde de talebe bağlı kalınması gerektiğini belirterek kararı düzelterek onamıştır.[23]
- **Sona erme ve değişiklik:** Bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar sürer; çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi devam ediyorsa ana ve baba, kendilerinden beklenebilecek ölçüde eğitimi sona erinceye kadar bakmakla yükümlüdür (TMK m. 328). Durum değişirse hâkim istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır (TMK m. 331).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Velayet isteyen ebeveyn, çocuğun dava tarihinde kiminle yaşadığını, okul ve sağlık kayıtlarını, günlük bakımını kimin üstlendiğini gösteren belgeleri ve tanıkları

18 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.
19 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.
20 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.
21 Yargıtay HGK, 21.06.2023, E. 2022/657, K. 2023/672.
22 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.
23 Yargıtay 2. HD, 23.06.2026, E. 2026/5699, K. 2026/7062.

hazırlamalı; aile mahkemesi uzmanının incelemesine hazırlıklı olmalıdır. Ortak velayet, diğer ebeveynle birlikte ve açıkça talep edilmelidir. Kişisel ilişki talebi dava dilekçesinde tedbiren de istenmeli; yatılı görüşme, bayramlar, yarıyıl ve yaz tatili için somut gün ve saat önerilmeli ve hükümde velayetin değiştirilebileceği ihtarının yer aldığı kontrol edilmelidir. İştirak nafakası için çocuğun okul, sağlık ve kurs giderleri belgelenmeli, istenen miktar ve gelecek yıllar için artış talebi açıkça yazılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.02.2016 · E. 2014/1088 · K. 2016/188

Velayet çocuğun yararına göre verilir; anne yanında kalmanın çocuğun gelişimine zarar vereceği ciddi delillerle kanıtlanmadıkça küçük çocuklar annesinden alınmaz

Eşler 2004'te evlenmişti ve iki küçük çocukları vardı. Koca boşanma davası açarak velayetin kendisine verilmesini istemiştir; kadın da velayet, nafaka ve tazminat talep etmiştir. Çocuklar dava tarihinde ve yargılama boyunca annelerinin yanında kalıyordu. Mahkeme, psikolog bilirkişinin velayetin anneye verilmesi yönündeki görüşüne rağmen, tanık beyanlarına göre annenin çocuklarla gereği gibi ilgilenmediği, onlara bağırdığı ve terbiye sınırlarını aşan biçimde şiddet uyguladığı gerekçesiyle velayeti babaya vermiştir. Özel Daire, anne yanında kalmanın çocukların gelişimine engel olacağına dair ciddi ve inandırıcı delil bulunmadığını belirterek ana bakımına ve şefkatine muhtaç çocukların babaya bırakılmasını bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *"Mahkemece, açıklanan özellikler yanında mümkün oldukça çocuğun alıştığı ortamın değiştirilmemesine, kardeşlerin ayrılmamasına özen gösterilmeli, velayetin verileceği taraf yanında kalmasının çocuğun bedeni, fikri, ahlaki gelişmesine engel olup olmayacağı yönünde ciddi ve inandırıcı delil olup olmadığı veya hemen meydana gelecek tehlikenin varlığının ispat edilip edilemediği hususları da mutlaka değerlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre velayetin düzenlenmesinde asıl olan küçüğün yararı ve geleceğinin güvence altına alınmasıdır; çocuğun yaşı, cinsiyeti, eğitimi ve sağlığı yanında ana babanın çocuğu ihmal etmesi, yönlendirmesi, şiddet uygulaması, ekonomik durumu ve yaşadığı ortam da değerlendirilir. Velayete ilişkin hükümler kamu düzenine ilişkindir; hâkim tarafların istemiyle bağlı değildir ve davanın açılmasından sonra doğan olaylar da dikkate alınır. Somut olayda sosyal inceleme raporuna göre velayetin anneye verilmesi çocukların yararınadır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
19.04.2022 · E. 2019/96 · K. 2022/571

İdrak çağındaki çocuğun görüşü uzman pedagog aracılığıyla alınmışsa hâkimin çocuğu ayrıca dinlemesi gerekmez

Kadın, eşinin sadakatsiz davrandığını ve birlik görevlerini yerine getirmediğini ileri sürerek boşanma davası açtı ve ortak çocuğun velayetini istemiştir; koca da velayetin kendisine verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, idrak çağındaki çocuğun duruşmada dinlenmesinin psikolojisini olumsuz etkileyebileceğini düşünerek görüşünü aile mahkemesi uzmanı psikolog aracılığıyla aldırmıştır; çocuk annesiyle yaşamaktan mutlu olduğunu ve annesiyle kalmak istediğini söylemiştir. Mahkeme velayeti anneye vermiştir. Özel Daire, idrak çağındaki çocuğun hâkim tarafından bizzat dinlenmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme velayet yönünden direnmiştir.

> *Dolayısıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi kapsamında çocuğun ifadesinin mahkeme huzurunda alınmasının bir gereklilik olduğunu söylemek mümkün değildir. Önemli olan, ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun kendi yararı için nasıl bir karar verebileceği hususunda uygun ortam ve koşullarda görüşünü ifade etmesine imkân tanınmasıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle yerinde bulmuş, velayetin esası ve iştirak nafakasının miktarına ilişkin itirazların incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Kurul'a göre sözleşmeler çocuğun doğrudan veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenmesini öngörür; psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı aracılığıyla alınan görüş yeterlidir. Çocuğu aynı konuda tekrar tekrar konuşmaya zorlamak onu psikolojik baskı altına alır ve üstün yararıyla bağdaşmaz.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2017 · E. 2016/18674 · K. 2017/13800

Boşanmadan sonra ortak velayet Türk kamu düzenine açıkça aykırı değildir

Türk vatandaşı eşler İsveç'te boşanmış, yabancı mahkeme boşanmaya karar verirken çocuklar üzerindeki ortak velayetin devam etmesini hükme bağlamıştı. Eşlerden biri kararın Türkiye'de tanınmasını istemiştir. Mahkeme boşanmaya ilişkin kısmı tanımıştır; velayete ilişkin kısmın tanınması istemini ise ortak velayetin kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Yukarıda değinilen iç hukukumuz ve kamu düzeni kavramı ile ilgili açıklamalara göre somut olay değerlendirildiğinde "ortak velayet" düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine "açıkça" aykırı olduğunu ya da Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal ettiğini söylemek mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire, Ek 7 No.lu Protokol'ün 5. maddesinin eşlere evliliğin bitmesi hâlinde de çocuklarıyla ilişkilerinde eşit hak ve sorumluluk tanıdığını ve bu Protokol'ün 6684 sayılı Kanun'la iç hukukun parçası olduğunu belirtmiştir. Tanımanın diğer koşulları da bulunduğundan ve taraflar arasında ortak velayet konusunda çekişme olmadığından velayete ilişkin kısım da tanınmalıdır. Daire aynı yıl, İngiliz vatandaşı ana babanın ortak velayet istemini de kamu düzenine aykırı saymamıştır.[24]

4 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Hilal Erdaş Başvurusu · B. No: 2018/27658 · 06.10.2021

Ortak velayete ancak çocuğun üstün yararına olduğu objektif verilerle gösterilerek ve ebeveynlerin iradesi araştırılarak karar verilebilir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, çocuğun velayeti babaya bırakılmıştı; çocuk fiilen hafta içi annesinde, hafta sonu babasında kalıyordu. Anne velayetin değiştirilmesi davası açmıştır; aile mahkemesi velayeti anneye vermiştir. Bölge adliye mahkemesi ise tarafların talebi olmadan ve sosyal inceleme raporunda ebeveynlerin görüşü alınmadan velayetin ortak kullanılmasına, çocuğun babasının yanında yaşamasına ve anneyle kişisel ilişki kurulmasına kesin olarak karar vermiştir.

> *Bu kapsamda ortak velayetin çocuğun yararına olduğunun derece mahkemeleri tarafından bilimsel görüş ve raporlar gibi yeterli ve objektif verilere dayandırılması, ebeveynlerin ve dinlenilebilecek yaşta ise çocuğun beyanına başvurulması önem arzetmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine oyçokluğuyla karar vermiş ve yeniden yargılama yapılmasına hükmetmiştir. Mahkeme'ye göre Türk Medeni Kanunu boşanmadan sonra ortak velayeti açıkça düzenlememiştir; ancak Ek 7 No.lu Protokol ve Yargıtay içtihadı karşısında çocuğun üstün yararına aykırı değilse ortak velayet mümkündür. Somut olayda ebeveynler velayet konusunda çekişmeliydi, ortak velayetin çocuğun gelişimine etkisi değerlendirilmemiş ve çocuğun alıştığı fiilî düzenin neden değiştirildiği açıklanmamıştı.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2026 · E. 2026/880 · K. 2026/6974

Yalnız gündüz saatleriyle sınırlı kişisel ilişki az ve amacına aykırıdır; çocuğun yararına uygun sürelerle yatılı ilişki kurulmalıdır

Karşılıklı boşanma davalarında velayet anneye verilmiştir. İlk derece mahkemesi babayla çocuk arasında her ayın ikinci ve dördüncü pazar günleri ve dini bayramların ikinci günü öğleden akşama kadar kişisel ilişki kurulmasına karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi süreleri biraz genişletti ancak ilişkiyi yine gündüz saatleriyle sınırlı tutmuştur. Baba kişisel ilişkiye ilişkin hüküm yönünden temyiz yoluna başvurmuştur.

24 Yargıtay 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737.

> *Kurulan kişisel ilişki az ve kişisel ilişkinin amacına uygun değildir. Çocuğun üstün yararı da dikkate alınarak daha uygun sürelerde yatılı kişisel ilişki tesisi gerekirken yazılı şekilde kişisel ilişki kurulması usul ve kanuna aykırı olup ne var ki bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 370 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uyarınca kararın düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı kişisel ilişki yönünden oybirliğiyle düzelterek onamıştır. Yeni düzenlemeye göre baba çocukla her ayın ikinci ve dördüncü hafta sonu cumartesi sabahından pazar akşamına, dini bayramların ikinci gününden üçüncü günü akşamına, her yıl temmuz ayının ilk yirmi gününde ve yarıyıl tatilinin ilk haftasında yatılı olarak kişisel ilişki kurabilecektir. Kişisel ilişkinin amacı, velayet kendisine verilmeyen ebeveyn ile çocuk arasındaki bağın sürmesidir; bu nedenle süre ve biçim çocuğun yaşı ve yararıyla birlikte bu amaca göre belirlenir.

6 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Bahadır Üney ve diğerleri Başvurusu · B. No: 2018/4453 · 10.03.2022

Boşanma davası süresince kişisel ilişkinin uzun süre kurulmaması aile hayatına saygı hakkını ihlal eder

Baba 2011'de boşanma davası açtı ve çocuklarla aralarında tedbiren kişisel ilişki kurulmasını istemiştir; talebini duruşmalarda tekrarladı, anne de bu talebe itiraz etmemiştir. Mahkeme bilirkişi raporunu bekledi, rapor geldikten sonra da tedbir kararı vermemiştir; tedbiren kişisel ilişki ancak kararın bozulmasından sonra, 2015'te kuruldu. Yargılama altı yılı aşkın sürmüştür; velayet anneye verilmiştir. Velayet konusundaki raporda babanın koşulları incelenmemiş, çocukların görüşü de alınmamıştı.

> *Bu durumda yargı makamlarının aile ilişkilerinin devamını sağlamaya yönelik tedbirleri almada hızlı ve özenli hareket ettikleri söylenemez.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiş ve babaya manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme'ye göre kendisine velayet verilmeyen ebeveyn ile çocuk arasındaki kişisel ilişki boşanma davası sürerken de ivedilikle kurulmalıdır. Tedbir talebinin yıllarca karşılıksız bırakılması, velayet raporunun yalnız bir ebeveynin koşullarını incelemesi ve dinlenebilecek yaştaki çocukların görüşünün alınmaması pozitif yükümlülüklerin ihlalidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980

Kişisel ilişki günlerinde velayeti annede olan çocukların yurt dışına çıkışı babanın rızasına bağlanamaz

Boşanma kararıyla çocukların velayeti anneye verilmiş, babayla çocuklar arasında kişisel ilişki düzenlenmişti. Baba, kişisel ilişki günlerine denk gelen zamanlarda çocukların anneyle yurt dışına çıkmasının kendi rızasına bağlanmasını istemiştir. İlk

derece mahkemesi davayı kabul etti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu reddetmiştir.

> *Velâyeti annede olan çocukların yurt dışına çıkışının babanın rızasına bağlı kılınmasının ve babanın muvafakat vermemesinin, annenin ve çocukların seyahat özgürlüğünün kısıtlanması ve annenin velâyet hakkını kullanamaması neticesini doğuracağı gibi davacı babanın bu yönde hakimin müdahalesini isteyerek talepte bulunmasında hukuki yararının da bulunmadığı açıktır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuş ve davanın hukuki yarar yokluğundan usulden reddi gerektiğini belirtmiştir. Kişisel ilişkinin engellenmesine karşı kanun başka yollar öngörmektedir: 7343 sayılı Kanun'la TMK m. 324'e eklenen fıkraya göre velayet sahibi ebeveyn kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir ve bu husus kararda ihtar edilir. Kişisel ilişki kararının yerine getirilmesine aykırı hareket eden, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine disiplin hapsiyle cezalandırılır (5395 sayılı Kanun m. 41/F).

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918

İştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir, istenmese de hükmedilebilir; ancak istenen miktar dışında ayrı bir eğitim gideri alacağına hükmedilemez

Koca boşanma davası açmıştır; kadın ortak çocuk için aylık belirli bir miktar nafaka istemiştir. Mahkeme velayeti anneye verdi, çocuk için istenen miktarda iştirak nafakasına hükmetmiştir. Ayrıca, babanın gelirinin çok yüksek olduğunu ve çocuğun özel lisede okuduğunu belirterek, talep olmadığı hâlde her yıl mayıs ayında ödenecek, iştirak nafakasının eklentisi niteliğinde ayrı bir öğrenim giderine karar vermiştir. Özel Daire taleple bağlılık ilkesine aykırılık nedeniyle bozmuştur; mahkeme, çocuğun üstün yararı gerekçesiyle direnmiştir.

> *Ana babanın bakım yükümlülüğünün doğal sonucu olan iştirak nafakası, çocuğun korunmasına yönelik olup, kamu düzenine ilişkindir ve hâkim talep bulunmasa dahi kendiliğinden iştirak nafakasına hükmedebilecektir. Ancak velayet hakkı kendisine verilen eş iştirak nafakası istemediğini belirtmesi hâlinde hâkim, bu durumun çocuğun üstün yararını zedelemeyeceği kanaatine varması durumunda iştirak nafakasına hükmetmeyebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre iştirak nafakası çocuğun yiyecek, giyecek, barınma, sağlık, dinlenme, eğitim ve öğretim giderlerini kapsar ve talep olmasa da kendiliğinden hükmedilebilir; velayet sahibi eş nafaka istemediğini bildirirse hâkim, çocuğun üstün yararının zedelenmeyeceği kanısındaysa nafakaya hükmetmeyebilir. Talep edilmişse hâkim taleple bağlıdır; istek dışına çıkılarak iştirak nafakası yanında eğitim gideri adıyla ayrı bir alacağa hükmetmek infazda karışıklık yaratır, koşullar

değişirse nafakanın artırılması her zaman istenebilir. Azınlıktaki üyeler, taleple bağlılık ilkesinin burada uygulanmayacağı görüşündedir.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.06.2023 · E. 2022/657 · K. 2023/672

Boşanma davasında istenen iştirak nafakası, velayet hükmünün değil boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren işler; o güne kadar çocuk için tedbir nafakası ödenir

Koca 2019'da, daha önce açtığı boşanma davasının reddinden sonra ortak hayatın yeniden kurulamadığını ileri sürerek yeniden boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi boşanmaya ve velayetin anneye verilmesine karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi çocuk için hükmedilen nafakayı az bularak yeniden hüküm kurdu ve iştirak nafakasının velayete ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren ödenmesine karar vermiştir. Özel Daire iştirak nafakasının boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren başlaması gerektiği gerekçesiyle bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *"İşte bu nedenle boşanma davası içerisinde ileri sürülen iştirak nafakası hakkında; yargılama süresince tedbir (TMK md. 169), kararın kesinleşmesinden itibaren iştirak nafakası (TMK md. 182/2) adı altında ödeme yapılmasına karar verilir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre iştirak nafakası boşanmanın fer'isidir; boşanma kararı verilmeden velayet düzenlenemeyeceğinden iştirak nafakası da istenemez ve boşanma davası reddedilirse bu istem konusuz kalır. Nafaka yükümlülüğü velayetten bağımsızdır; velayet kendisine verilmeyen eş de çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılamakla yükümlüdür (TMK m. 327). Çocuk ergin olduktan sonra eğitimi sürüyorsa iştirak nafakası, istem hâlinde yardım nafakasına dönüşür. Kurul, iştirak nafakasının boşanma kesinleştikten sonra bağımsız bir davayla veya velayetin değiştirilmesi davasıyla da istenebileceğini, bu gibi durumlarda başlangıcın velayet sahibinin çocuğun yanında bulunmaya başladığı ana göre belirlenebileceğini de belirtmiştir.

10 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191

Anlaşmalı boşanmada çocuk için nafaka istenmemiş olması, sonradan iştirak nafakası istenmesine engel değildir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, protokolde tarafların birbirinden hiçbir şekilde nafaka istemeyecekleri kararlaştırılmış ve çocuğun eğitim giderleri için bankadaki önemli bir miktar paranın anneye bırakıldığı belirtilmişti; boşanma kararında iştirak nafakasına hükmedilmemişti. Aradan altı yılı aşkın süre geçtikten sonra velayet sahibi anne, çocuğun ihtiyaçlarının arttığını ileri sürerek iştirak nafakası davası açmıştır. Mahkeme, protokoldeki ödemenin toplu nafaka olduğunu kabul ederek davayı reddetmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Öte yandan, 4721 sayılı TMK'nın 182/2. maddesi gereği velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin, müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorunda olduğundan, anlaşmalı boşanma davasında davacının müşterek çocuk için nafaka istememiş olmasının koşulların değişmesi, çocuğun ihtiyacı ve üstün yararı gözetilerek daha sonra iştirak nafakası talep etmeye engel teşkil etmeyeceği gibi, diğer taraftan müşterek çocuk için protokolle tazminat ödenmesinin davalı babayı iştirak nafakası ödemesi yükümlülüğünden kurtarmayacak ancak bu husus nafaka miktarının tayininde göz önüne alınabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre iştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir; protokolde nafaka istenmemesi çocuğun hakkını ortadan kaldırmaz, protokolle yapılan ödeme ise babayı nafaka yükümlülüğünden kurtarmaz ancak miktarın belirlenmesinde gözetilir. İştirak nafakası niteliği gereği irat biçiminde ödenir (TMK m. 330). Azınlıktaki üye, çocuk için bırakılan paranın dava tarihinde henüz tükenmediği görüşündedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Anlaşmalı boşanma ve protokol.
- **TMK m. 169:** Dava süresince geçici önlemler ve tedbir nafakası.
- **TMK m. 183:** Durumun değişmesi ve velayetin yeniden düzenlenmesi.
- **TMK m. 323:** Kişisel ilişki hakkı.
- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi hâlinde nafaka.
- **TMK m. 336:** Ana baba evliyken ve boşanmada velayet.

MADDE

183

C. Karar
VIII. Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları
2. Durumun değişmesi

KANUN METNİ

Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.

MADDE ÖZETİ

Boşanmadan sonra ortaya çıkan yeni olgular gerektirirse hâkim velayet, kişisel ilişki ve çocuğa ilişkin diğer önlemleri kendiliğinden veya ana ya da babanın istemi üzerine yeniden düzenler (m. 183). Velayetin değiştirilmesi için velayet sahibinin görevini savsakladığı veya çocuğun yararının değişikliği gerektirdiği somut delillerle ortaya konmalıdır; Hukuk Genel Kurulu'na göre çocuğun kurulu düzeni korunur, süreklilik göstermeyen münferit olaylar yeterli değildir.[1] Velayetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işidir ve bölge adliye mahkemesinin bu konudaki kararı kesindir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Yeni olgu	Boşanma kararından sonra ortaya çıkan ve çocuğa ilişkin düzenlemenin gözden geçirilmesini gerektiren durum; kanun örnek olarak ana veya babanın başkasıyla evlenmesini, başka yere gitmesini ve ölmesini sayar.
Velayetin değiştirilmesi	Velayetin bir ebeveynden alınarak diğerine verilmesi; çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/2-b-13).
Velayetin kaldırılması	Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemler yetersiz kalırsa, ana babanın velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi veya yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması hâlinde velayetin kaldırılması (TMK m. 348).

1 Yargıtay HGK, 22.01.2014, E. 2013/2085, K. 2014/30.
2 Yargıtay 2. HD, 22.12.2020, E. 2020/5568, K. 2020/6784.

Temsil kayyımı | Çocuk ile yasal temsilcisi arasında menfaat çatışması bulunan davada çocuğu temsil etmek üzere atanan kişi (TMK m. 426/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 149 uncu maddesini karşılamaktadır. Madde İsviçre aslı göz önünde tutulmak ve Türkçeleştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Velayetin yeniden düzenlenmesi için ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde, hâkimin re'sen veya ana veya babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alacağı hususu düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 76*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 405). Gerekçeye göre madde, velayetin ve çocuğa ilişkin diğer önlemlerin boşanmadan sonra değişen koşullara göre yeniden düzenlenmesine imkân verir; hâkim bu konuda istemle bağlı olmaksızın re'sen de harekete geçebilir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana veya babanın başkasiyle evlenmesi, başka bir yere gitmesi, ölümü gibi bir halin tahaddüsünde hakim, resen veya ana ve babadan birinin talebi üzerine hadisenin iktiza ettirdiği tedbirleri ittihaz eyler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 149 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 149	4721 sayılı Kanun m. 183
Örnek olgular	Başkasıyla evlenme, başka yere gitme, ölüm	Aynı
Ölçüt	Olayın gerektirdiği tedbirler	Yeni olguların zorunlu kılması
Harekete geçme	Re'sen veya ana ya da babanın talebiyle	Re'sen veya ana ya da babadan birinin istemiyle

Eski ve yeni metin içerik bakımından aynıdır; yeni madde dili sadeleştirmiş ve İsviçre Medeni Kanunu'ndaki karşılığına uygun biçimde yeniden yazılmıştır.

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Kişisel ilişkiye uyulmaması hâlinde velayetin değiştirilebileceğine ilişkin kural 2021'de TMK m. 182 ve 324'e eklenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yeni olgular	Yeniden evlenme, başka yere gitme, ölüm gibi olgularda önlemler yeniden düzenlenir	TMK m. 183
Yeniden evlenme	Tek başına velayetin kaldırılmasını gerektirmez; çocuğun menfaati gerektirirse velayet değişir	TMK m. 349; Yargıtay HGK, K. 2018/1132
Münferit olaylar	Süreklilik göstermeyen olaylar değiştirme sebebi değildir	Yargıtay HGK, K. 2014/30
Anlaşmalı boşanmadan hemen sonra	Çocuğun yararı gerektiriyorsa kısa süre geçmiş olması engel değildir	Yargıtay HGK, K. 2021/346
Usul	Çekişmesiz yargı; re'sen araştırma, tanık ve üç kişilik uzman heyeti	Yargıtay HGK, K. 2017/1196; Yargıtay HGK, K. 2018/672
Kayyım	Çocuk ile ana baba arasında menfaat çatışması; temsil kayyımı atanır	Yargıtay HGK, K. 2018/1148
İştirak nafakası	Velayet kararının kesinleşmesinden itibaren; ayrı vekâlet ücreti yok	Yargıtay HGK, K. 2018/1052; Yargıtay HGK, K. 2019/51
Kişisel ilişki	Kesin hüküm oluşturmaz; koşullar değişince yeniden düzenlenir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/16804
Kanun yolu	Bölge adliye mahkemesi kararı kesin; son yol bireysel başvuru	Yargıtay 2. HD, K. 2020/6784; AYM, Maya Muattarhon Özyağcı, B. No: 2022/57577

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 149. maddesini karşılar ve İsviçre aslı göz önünde tutularak yeniden kaleme alınmıştır; yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkimin re'sen veya ana ya da babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alacağını düzenler. 1

DİKKAT

Velayetin değiştirilmesi davasında, boşanmadan sonra değişen somut durum ve bunun çocuğa etkisi belgelenmelidir: çocuğun fiilen kimin yanında yaşadığı, velayet sahibinin çocuğu başkasına bırakıp bırakmadığı, okul ve sağlık kayıtları, kişisel ilişkinin engellenmesi. Tanıklar dilekçede bildirilmeli ve aile mahkemesi uzmanlarından oluşan heyetten rapor alınması istenmelidir. Karşı tarafın yeniden evlenmesi veya davacının ekonomik durumunun daha iyi olması tek başına yeterli

sayılmaz. İstinaf incelemesi sonunda verilecek karar kesin olduğundan, istinaf dilekçesi eksiksiz hazırlanmalıdır.

II. Yeni Olgular ve Hâkimin Görevi

- **Re'sen veya istem üzerine:** Boşanma kararıyla yapılan velayet ve kişisel ilişki düzenlemesi değişmez değildir. Yeni olgular gerektirirse hâkim önlemleri kendiliğinden veya ana ya da babanın istemi üzerine yeniden düzenler (TMK m. 183); durum değişirse çocuğun korunmasına ilişkin önlemler yeni koşullara uydurulur (TMK m. 351).
- **Yeniden evlenme:** Velayet sahibi ana veya babanın yeniden evlenmesi velayetin kaldırılmasını gerektirmez; çocuğun menfaati gerektirirse velayet sahibi değiştirilebilir (TMK m. 349). Hukuk Genel Kurulu, yeniden evlenen annenin yanında kurulu bir düzeni olan ve üvey babası tarafından iyi davranılan çocuğun velayetinin değiştirilmesini doğru bulmamıştır.[3]
- **Başka yere gitme:** Velayet sahibinin çocukla birlikte başka bir ülkeye yerleşmesi kişisel ilişkinin yeni duruma göre düzenlenmesini gerektirir. Yargıtay, velayet sahibi ebeveynin yeniden evlenerek çocukla Amerika'ya yerleştiği dosyada kişisel ilişkinin tarafların ayrı ülkelerde yaşadığı gözetilerek yeniden düzenlenmesini istemiş,[4] velayet sahibinin çocukla Norveç'te yaşadığı dosyada da kişisel ilişkinin tarafların aynı veya ayrı şehirde yaşamalarına göre değil, mevcut duruma göre düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]
- **Ölüm:** Velayet sahibi ölürse çocuğun velayeti açıkta kalır. Yargıtay, velayet sahibi annenin ölümü üzerine velayetin babaya verilmesine engel ciddi bir sebep ve delil bulunmadığı gerekçesiyle velayetin babaya verilmesine ilişkin kararı onamıştır.[6]

III. Velayetin Değiştirilmesinin Koşulları

- **Görevin savsaklanması ve çocuğun yararı:** Velayetin değiştirilmesi için velayet sahibinin görevini gereği gibi yerine getirmediği, çocuğa yeterli ilgiyi göstermediği ya da çocuğun yararının değişikliği gerektirdiği kanıtlanmalıdır. Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanmadan dört gün sonra açılan davada, çocuğu başka bir şehirdeki babaannenin yanına bırakan babadan velayetin alı-

3 Yargıtay HGK, 23.05.2018, E. 2017/1567, K. 2018/1132.
4 Yargıtay 2. HD, 20.04.2010, E. 2010/1020, K. 2010/7787.
5 Yargıtay 2. HD, 05.12.2011, E. 2011/9367, K. 2011/20846.
6 Yargıtay 2. HD, 24.02.2015, E. 2014/19427, K. 2015/2610.

narak anneye verilmesini yerinde bulmuş, davanın boşanmadan kısa süre sonra açılmasını önemsiz saymıştır.[7]

- **Kurulu düzen:** Uzun süredir velayet sahibinin yanında kurulu bir düzeni olan çocuğun bu düzeni, velayet sahibinin kusuru veya ihmali kanıtlanmadıkça bozulmaz.[8]
- **Münferit olaylar:** Süreklilik göstermeyen tek tük olaylar velayetin değiştirilmesini gerektirecek ağırlıkta değildir.[9] Yargıtay, annenin yanında yaşadığı evdeki dayının zaman zaman alkol almasını, çocuk bakımından hemen meydana gelebilecek bir tehlike oluşturmadıkça yeterli sebep saymamıştır.[10]
- **Ekonomik durum:** Hukuk Genel Kurulu'na göre maddi durumun iyiliği tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez.[11]
- **Çocuğun görüşü:** İdrak çağındaki çocuğun görüşü alınmalı ve önemsenmelidir; son görüşünün alınmasından bu yana uzun süre geçmişse yeniden danışılmalıdır.[12] Ancak çocuğun isteği tek başına belirleyici değildir; kurulu düzen ve uzman görüşüyle birlikte değerlendirilir.[13]
- **Kişisel ilişkinin engellenmesi:** Velayet kendisine bırakılan ana veya baba kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir; bu husus kişisel ilişki kararında taraflara ihtar edilir (TMK m. 324/3, TMK m. 182/2).

IV. Davanın Usulü

- **Çekişmesiz yargı ve re'sen araştırma:** Velayetin eşlerden birinden alınarak diğerine verilmesi çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/2-b-13) ve re'sen araştırma ilkesi geçerlidir (HMK m. 385/2). Hukuk Genel Kurulu, velayetin değişen şartlara göre her zaman yeniden değerlendirilebileceğini ve tanıkların sonradan da bildirilebileceğini kabul etmiştir.[14]
- **Tanık ve uzman heyeti:** Tanık deliline dayanan tarafa tanıklarını bildirme imkânı tanınmalı; aile mahkemesi bünyesindeki psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetten rapor alınmalıdır. Yalnız pedagog raporuyla karar verilmesi doğru değildir.[15]
- **Temsil kayyımı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre velayetin değiştirilmesi davasında çocuk ile ana baba arasında menfaat çatışması bulunduğundan, çocuğu

7 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
8 Yargıtay HGK, 23.05.2018, E. 2017/1567, K. 2018/1132.
9 Yargıtay HGK, 22.01.2014, E. 2013/2085, K. 2014/30.
10 Yargıtay 2. HD, 04.06.2013, E. 2012/22667, K. 2013/15401.
11 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2410, K. 2021/346.
12 Yargıtay HGK, 16.03.2012, E. 2011/2-884, K. 2012/197.
13 Yargıtay HGK, 23.05.2018, E. 2017/1567, K. 2018/1132.
14 Yargıtay HGK, 14.06.2017, E. 2017/1887, K. 2017/1196.
15 Yargıtay HGK, 04.04.2018, E. 2017/1575, K. 2018/672.

davada temsil etmek üzere kayyım atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulmalıdır.[16]

- **Kanun yolu:** Çekişmesiz yargı işlerinde istinaf incelemesi sonunda verilen kararlar temyiz edilemez (HMK m. 362/1-ç). Yargıtay bu nedenle velayetin yeniden düzenlenmesine ilişkin temyiz dilekçesini reddetmiş, aynı dosyadaki kişisel ilişkinin kaldırılması ve kısıtlanması istemlerini ise incelemiştir.[17] Bölge adliye mahkemesinin yetersiz gerekçeli kesin kararına karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılabilir.[18]

V. İştirak Nafakası ve Kişisel İlişki

- **Nafakanın başlangıcı:** Velayet değiştirilirse yeni velayet sahibi lehine iştirak nafakası velayet kararının kesinleşmesinden itibaren başlar; çocuğun fiilen diğer ebeveynin yanında kalmış olması dava tarihinden nafakaya hükmedilmesini sağlamaz.[19] Yargıtay, velayetin değiştirilmesine ilişkin karar kesinleşinceye kadar velayetin önceki velayet sahibinde kaldığını ve bu dönem için çocuk yararına nafaka takdir edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[20]
- **Nafaka davanın fer'isidir:** Velayetin değiştirilmesi davasında istenen iştirak nafakası ayrı bir dava değildir; hâkim açık bir vazgeçme beyanı yoksa nafakaya kendiliğinden hükmeder ve bu nafaka nedeniyle ayrıca vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilmez.[21]
- **Kişisel ilişki yeniden düzenlenir:** Kişisel ilişki kararları kesin hüküm oluşturmaz; koşullar değişince genişletilebilir, sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir. Kardeşlerle kişisel ilişki aynı tarih ve sürelerde kurulmalıdır.[22] Yetersiz bulunan kişisel ilişki de bu yolla uygun sürelere göre yeniden düzenlenebilir.[23]
- **Nafakanın değiştirilmesi:** Durum değişirse hâkim istem üzerine iştirak nafakasının miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır (TMK m. 331).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Velayetin değiştirilmesi isteniyorsa dava dilekçesinde boşanmadan sonra ortaya çıkan olgular tarih verilerek anlatılmalı; velayet sahibinin çocuğu başkasına bırakması, çocuğun eğitim ve sağlık durumundaki değişiklik, kişisel ilişkinin engellenmesi gibi vakıalar tanık, okul ve kolluk kayıtlarıyla desteklenmelidir.

16 Yargıtay HGK, 30.05.2018, E. 2017/2486, K. 2018/1148.
17 Yargıtay 2. HD, 22.12.2020, E. 2020/5568, K. 2020/6784.
18 AYM, *Maya Muattarhon Özyağcı* Başvurusu, B. No: 2022/57577, 19.11.2024.
19 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.
20 Yargıtay HGK, 22.01.2014, E. 2013/2085, K. 2014/30.
21 Yargıtay HGK, 31.01.2019, E. 2017/2444, K. 2019/51.
22 Yargıtay 2. HD, 29.09.2015, E. 2015/17100, K. 2015/16804.
23 Yargıtay 2. HD, 17.01.2011, E. 2010/9021, K. 2011/135.

Tanıkların adları ve hangi vakıayı ispat edecekleri dilekçede belirtilmeli, üç kişilik uzman heyetinden rapor alınması ve çocuğa kayyım atanması istenmelidir. Çocuk için iştirak nafakası talebi aynı davada ileri sürülebilir. Karşı taraf kişisel ilişkiyi engelliyorsa kararın yerine getirilmesi istenmeli ve durum belgelenmelidir. İstinaf incelemesi sonunda verilecek karar kesin olacağından istinaf dilekçesinde tüm itirazlar gerekçeleriyle yazılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.03.2021 · E. 2017/2410 · K. 2021/346

Anlaşmalı boşanmadan birkaç gün sonra da velayetin değiştirilmesi istenebilir; belirleyici olan çocuğun üstün yararıdır

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, protokol uyarınca birkaç aylık bebeğin velayeti babaya bırakılmıştı. Anne, boşanma kararının kesinleşmesinden dört gün sonra velayetin değiştirilmesi davası açmıştır; velayeti babaya bırakmayı baskı altında kabul ettiğini ve babanın çocuğu başka bir şehirde yaşayan kendi annesinin yanına bıraktığını ileri sürmüştür. Mahkeme velayeti tedbiren anneye verdi, ardından davayı kabul etmiştir. Özel Daire, babanın velayet görevini savsakladığının kanıtlanmadığını ve değiştirme koşullarının oluşmadığını belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Mahkemece, açıklanan özellikler yanında mümkün oldukça çocuğun alıştığı ortamın değiştirilmemesine, kardeşlerin ayrılmamasına özen gösterilmeli, velayetin verileceği taraf yanında kalmasının çocuğun bedeni, fikri, ahlaki gelişmesine engel olup olmayacağı yönünde ciddi ve inandırıcı delil olup olmadığı veya hemen meydana gelecek tehlikenin varlığının ispat edilip edilemediği ve maddi durumun iyiliğinin tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmeyeceği hususu da mutlaka değerlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu velayet yönünden direnme kararını oybirliğiyle yerinde bulmuş, nafaka miktarının incelenmesi için dosyayı Özel Daireye göndermiştir. Kurul'a göre çocuğun üstün yararı karşısında davanın anlaşmalı boşanmadan dört gün sonra açılmasının önemi yoktur; velayet sahibi baba, velayete sahip olduğu üç ay boyunca görevini gereği gibi yerine getirmemiş, çocuk tedbir kararından beri annenin yanında yaşamaktadır ve bu düzenin bozulması çocuğun gelişimini olumsuz etkiler. Maddi durumun iyiliği ise tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.05.2018 · E. 2017/1567 · K. 2018/1132

Kurulu düzen bozulmaz: annenin yeniden evlenmesi ve çocuğun babasıyla kalmak istemesi tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez

Eşler 2005'te boşanmış, çocuğun velayeti anneye verilmişti. Baba yaklaşık on yıl sonra, çocuğun büyüdüğünü ve kendisiyle yaşamak istediğini, ekonomik durumunun daha iyi olduğunu ileri sürerek velayetin değiştirilmesini istemiştir. Anne bu arada yeniden evlenmişti. Sosyal inceleme raporu velayetin annede kalmasını önermiştir; mahkeme ise idrak çağındaki çocuğun duruşmada ve raporda babasıyla yaşamak istediğini belirtmesine itibar ederek davayı kabul etmiştir. Özel Daire oyçokluğuyla bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Yapılan açıklamaların ışığında, boşanma kararının kesinleştiği tarihten bu davanın açılmasına kadar geçen sürede küçüğün davalı anne yanında kurulu bir düzeninin bulunduğu, velayetin değiştirilmesine (TMK.md.349) neden olacak şekilde davalı annenin bir kusurunun ya da ihmalinin olmadığı anlaşıldığı gibi sosyal inceleme raporunda da müşterek çocuğun velayetinin davalı annede kalmasının çocuğun yüksek yararına olacağı bildirilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oybirliğiyle bozmuştur. Kurul, çocuğun annesinin yanında kaldığını, babasının yardım etmediğini, üvey babanın çocuğa kötü davranmadığını ve çocuğun babasıyla kalma isteğini babasının evlenmemiş olmasına dayandırdığını belirtmiştir. Velayet sahibinin yeniden evlenmesi tek başına velayetin kaldırılmasını gerektirmez; çocuğun menfaati gerektirirse velayet sahibi değiştirilebilir (TMK m. 349). İdrak çağındaki çocuğun isteği önemlidir, ancak kurulu düzen, velayet sahibinin görevini yerine getirmesi ve uzman görüşü birlikte değerlendirilir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.01.2014 · E. 2013/2085 · K. 2014/30

Süreklilik göstermeyen münferit olaylar velayetin değiştirilmesi için yeterli değildir

Eşler 2009'da anlaşmalı olarak boşanmış, çocuğun velayeti anneye bırakılmıştı. Baba aynı yıl, annenin evinde düzensiz bir hayat sürüldüğünü, çocuğun gece geç saatlerde yalnız bırakıldığını, okul günlerinde zeytin toplamaya götürüldüğünü ve kişisel ilişkiye engel olunduğunu ileri sürerek velayetin değiştirilmesini istemiştir. Mahkeme bilirkişi raporuna dayanarak davayı kabul etmiştir; Özel Daire, annenin velayetin değiştirilmesini gerektirecek bir kusurunun kanıtlanmadığını belirterek bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Kaldı ki, anneye izafe edilen her iki olay da münferit olup, süreklilik arzetmemesi nedeniyle velayetin değiştirilmesini gerektirecek ağırlıkta olduğu kabul edilemez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre annenin çocuğu gece yetişkin kardeşinin gözetimine bırakması kusur

sayılamaz, zeytin toplama iddiası ise görgüye dayalı tanıkla kanıtlanmamıştır. Velayetin değiştirilmesi için velayet sahibinin görevini savsakladığı veya çocuğun yararının değişikliği gerektirdiği somut delillerle ortaya konmalıdır. Özel Daire ayrıca velayetin babaya verilmesine ilişkin karar kesinleşinceye kadar velayetin annede kaldığını ve bu dönem için çocuk yararına nafaka takdir edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.06.2017 · E. 2017/1887 · K. 2017/1196

Velayetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işidir; re'sen araştırma geçerlidir ve tanık bildirmek için süre verilmelidir

Baba, boşanma kararıyla velayeti anneye verilen çocuğun velayetinin kendisine verilmesini istemiştir; annenin velayet görevini kötüye kullandığını, çocuğun bakımını fiilen kendisinin üstlendiğini ve çocuğun da kendisiyle kalmak istediğini ileri sürmüştür. Anne cevap dilekçesinde tanık deliline dayandı ancak tanık adlarını bildirmemiştir. Mahkeme, tanıkların ilk tahkikat duruşmasına kadar bildirilmediği ve hazır edilmediği gerekçesiyle annenin tanık dinletme talebini reddederek davayı kabul etmiştir. Özel Daire bozmuştur; mahkeme basit yargılama usulündeki delil bildirme kuralına dayanarak direnmiştir.

> *Yukarıda yapılan açıklamalar karşısında velayetin kamu düzeni ile ilgili olması ve çocuğun üstün yararı da dikkate alındığında değişen şartlara göre her zaman yeniden değerlendirilmesi ve yargılamanın her aşamasında ileri sürülen hususların nazara alınması mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre velayetin değiştirilmesi HMK m. 382'de çekişmesiz yargı işi olarak sayılmıştır ve bu işlerde aksine hüküm yoksa re'sen araştırma ilkesi geçerlidir (HMK m. 385/2). Velayet kamu düzenine ilişkin olduğundan taraf tanıklarını sonradan da bildirebilir; tanık dinletme talebinin süre geçtiği gerekçesiyle reddi doğru değildir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.04.2018 · E. 2017/1575 · K. 2018/672

Tanıklar dinlenmeden ve üç kişilik uzman heyetinden rapor alınmadan velayetin değiştirilmesi davası karara bağlanamaz

Baba, anlaşmalı boşanmada velayeti anneye bırakılan çocuğun velayetinin değiştirilmesini istemiştir; annenin yaşam düzeninin çocuğu olumsuz etkilediğini ve idrak çağındaki çocuğun görüşünün alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Taraflar dilekçelerinde tanık deliline dayanmıştı. Mahkeme, tanıklarla hangi vakıanın ispat edileceğinin açıklanmadığı gerekçesiyle tanıkları dinlemeden, çocuğun beyanı ve pedagog raporuna göre davayı reddetmiştir. Özel Daire hukuki dinlenilme hakkının ihlal edildiğini belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Mahkemece yapılacak iş, davacı tanıkları dinlendikten ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 5. maddesi gereğince aile mahkemesi bünyesinde bulunan "psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan" oluşan üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alındıktan sonra diğer tüm deliller birlikte değerlendirilmek suretiyle velayet hususunda bir karar vermekten ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre velayet kamu düzenine ilişkin ve çekişmesiz yargı işi olduğundan mahkeme re'sen delil toplayabilir, taraflar da yargılamanın her aşamasında delil sunabilir; tanık deliline dayanan tarafa tanıklarını bildirme imkânı tanınmalıdır. Yalnız pedagogun düzenlediği rapor yeterli değildir; 4787 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre aile mahkemesi bünyesindeki psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetten rapor alınmalıdır.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148

Velayetin değiştirilmesi davasında çocuk ile ana baba arasında menfaat çatışması vardır; çocuğa temsil kayyımı atanmalıdır

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, çocuğun velayeti babaya bırakılmıştı. Anne, babanın yeniden evlendiğini, çocuğun uzun süredir babaanne ve dedenin yanında kaldığını ve kişisel ilişki günlerinde kendisiyle görüştürülmediğini ileri sürerek velayetin değiştirilmesini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Özel Daire, babanın tanıkları usulüne uygun dinlenmeden ve annenin yaşam alanında uzman incelemesi yaptırılmadan karar verildiğini belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *O hâlde çocuk ile yasal temsilcisi arasında bir menfaat çatışmasının olduğu kabul edilerek TMK'nın 426. maddesinin ikinci fıkrası gereğince küçüğe bir temsil kayyımı atanması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre velayetin değiştirilmesi davaları çocuğun güvenliğini doğrudan ilgilendirir; bu davaların açılış amacı diğer ebeveynin çocuğun menfaatine aykırı davrandığı iddiası olduğundan çocuk ile yasal temsilcisi arasında menfaat çatışması bulunur. Mahkeme, çocuğu davada temsil etmek üzere kayyım atanması için vesayet makamına ihbarda bulunmalı, atanan kayyımı duruşmaya çağırmalı ve göstereceği delilleri toplamalıdır (TMK m. 426/2). Kurul aynı gün velayetin kaldırılmasına ilişkin bir davada da çocuğa kayyım atanması gerektiğini belirtmiştir.[24]

24 Yargıtay HGK, 30.05.2018, E. 2017/1587, K. 2018/1147.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052

Velayet değiştirilirse yeni velayet sahibi lehine iştirak nafakası, dava tarihinden değil velayet kararının kesinleşmesinden itibaren başlar

Anlaşmalı boşanmada çocuğun velayeti anneye verilmişti. Baba, çocuğun kendisiyle yaşamak istediğini ve bir süredir fiilen yanında kaldığını ileri sürerek velayetin değiştirilmesini ve çocuk için iştirak nafakasını istemiştir; ayrıca birleşen davayla anneye ödediği iştirak nafakasının kaldırılmasını talep etmiştir. Mahkeme davaları kabul ederek çocuk için dava tarihinden itibaren baba lehine iştirak nafakasına hükmetmiştir. Özel Daire bozmuştur; mahkeme nafakanın başlangıcı yönünden direnmiştir.

> *Mahkemece verilen velayetin değiştirilmesi kararı da ancak kararın kesinleşmesiyle geçerlilik kazanacağından, iştirak nafakasının başlangıç tarihinin de velayetin değiştirilmesi kararının kesinleşme tarihi olması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre iştirak nafakası istemek için velayet hakkına sahip olmak gerekir; velayet kendisine bırakılmamış eşin çocuğa fiilen bakması hâlinde nafakaya hükmedileceğine ilişkin bir düzenleme yoktur. Özel Daire aynı kararda, velayet anneden alınıp babaya verildiğinde anne ile çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmesi gerektiğini de belirtmiştir (TMK m. 323).

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
31.01.2019 · E. 2017/2444 · K. 2019/51

Velayetin değiştirilmesi davasında istenen iştirak nafakası ayrı bir dava değildir; bu nafaka nedeniyle ayrıca yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmez

Anne, anlaşmalı boşanmada velayeti babaya bırakılan çocukların velayetinin kendisine verilmesini ve çocuklar için iştirak nafakası istemiştir. Mahkeme, idrak çağındaki çocuklardan birinin isteğini ve uzman raporunu dikkate alarak onun velayetini anneye verdi, diğer çocuk yönünden istemi reddetmiştir. Velayeti anneye verilen çocuk için tedbir ve iştirak nafakasına hükmetti ve nafaka nedeniyle babayı ayrıca yargılama gideri ve vekâlet ücretinden sorumlu tutmuştur. Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Tüm bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde velayet düzenlemeleri ve bunun tabii sonucu olan iştirak nafakası istemlerinde amaç küçüğün menfaatinin korunması olduğundan "açıkça nafaka istemiyorum" şeklinde bir beyanın varlığı dışında hâkimin kendiliğinden iştirak nafakasına hükmetmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre iştirak nafakası çocuk için bir haktır ve velayetin değiştirilmesi davasının fer'isidir; ayrıca harç alınmış olması bu istemi bağımsız bir dava hâline getirmez. Bu nedenle nafaka yüzünden davalı aleyhine ayrı bir vekâlet ücreti ve

yargılama giderine hükmedilmez. Bağımsız olarak açılan nafaka artırım veya azaltım davalarında ise yargılama giderleri kabul ve ret oranına göre belirlenir. Azınlıktaki üyeler, iki istemin ayrı davalar olduğu görüşündedir.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.09.2015 · E. 2015/17100 · K. 2015/16804

Kişisel ilişki kararları kesin hüküm oluşturmaz; kardeşlerle kişisel ilişki aynı tarih ve sürelerde kurulmalıdır

Baba, tanıma yoluyla kendisine bağlanan iki çocuğuyla kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Çocuklardan biriyle daha önce ayrı bir kararla kişisel ilişki düzenlenmişti. Mahkeme o çocuk yönünden davayı kesin hüküm nedeniyle reddetti, diğer çocukla ise farklı sürelerde kişisel ilişki kurmuştur.

> *Bu sebeple, kişisel ilişki tesisine bu ilişkinin değiştirilmesine veya kaldırılmasına dair ilamlar, maddi anlamda kesin hüküm oluşturmazlar. Kişisel ilişki tesis edilirken, kardeşlerin birbirlerinden ayrılmamalarına özen gösterilmeli, onların ebeveynleriyle birlikte olmalarına olanak sağlanmalı, şayet ayrı ayrı ilamlarla bu ilişki tesis edilmiş veya edilecek ise, kendisine kişisel ilişki hakkı tanınmış olan ebeveyne ilave külfet yüklenmesinden kaçınılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kişisel ilişki yeni olguların zorunlu kılması, durum ve koşulların değişmesi veya çocuğun menfaatinin gerektirmesi hâlinde değiştirilebilir, kaldırılabilir ya da süresi genişletilip sınırlandırılabilir. Kardeşlerin babalarının yanında birlikte olmalarına imkân vermeyen ve babaya aşırı külfet yükleyen farklı düzenlemeler yerine, her iki çocukla aynı tarihlerde ve aynı sürelerle kişisel ilişki kurulmalıdır.

10 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Maya Muattarhon Özyağcı Başvurusu · B. No: 2022/57577 · 19.11.2024

Velayetin değiştirilmesi davasının, uzman ve kolluk raporları karşılanmadan reddedilmesi aile hayatına saygı hakkını ihlal eder

Eşler anlaşmalı olarak boşanmış, çocuğun velayeti babaya bırakılmıştı. Anne, çocukla kişisel ilişkisinin engellendiğini ileri sürerek velayetin değiştirilmesi davası açmıştır. Kolluk araştırmasına göre velayet sahibi baba yurt dışında yaşıyor, çocuk babaanneyle kalıyordu; sosyal inceleme raporu da velayetin anneye verilmesinin çocuğun yararına olacağını bildirmiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi ise babanın yakınlarından oluşan tanıkların beyanına dayanarak, babanın velayet görevini yerine getirdiği ve çocuğun yaşının küçük olmasının tek başına değiştirme sebebi olmadığı gerekçesiyle davayı kesin olarak reddetmiştir.

> *Velayetin tespitinde uzman raporları, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiş ve yeniden yargılama yapılmasına hükmetmiştir. Mahkeme'ye göre bölge adliye mahkemesi, babanın yurt dışında yaşadığını ve annenin çocuğu görmekte zorlandığını gösteren kolluk tutanağını, tanıkların yakınlığına ilişkin esaslı itirazları ve uzman raporunu karşılamadan karar vermiştir. Velayetin değiştirilmesi davalarında bölge adliye mahkemesi kararı kesin olduğundan, bu tür eksiklikler karşısında son başvuru yolu bireysel başvurudur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada velayet, kişisel ilişki ve iştirak nafakası.
- **TMK m. 323:** Kişisel ilişki hakkı.
- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları ve ihtar.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi hâlinde nafaka.
- **TMK m. 336:** Ana baba evliyken ve boşanmada velayet.
- **TMK m. 348:** Velayetin kaldırılması.
- **TMK m. 349:** Velayet sahibinin yeniden evlenmesi.
- **TMK m. 351:** Durumun değişmesi hâlinde çocuğun korunması.

MADDE

184 D. Boşanmada yargılama usulü

KANUN METNİ

(1) Boşanmada yargılama, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

(2) 1. Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe, bunları ispatlanmış sayamaz.

(3) 2. Hâkim, bu olgular hakkında gerek re'sen, gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez.

(4) 3. Tarafların bu konudaki her türlü ikrarları hâkimi bağlamaz.

(5) 4. Hâkim, kanıtları serbestçe takdir eder.

(6) 5. Boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.

(7) 6. Hâkim, taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

Boşanma davasında hâkim, olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe onları ispatlanmış sayamaz; taraflara yemin öneremez, tarafların ikrarı onu bağlamaz ve delilleri serbestçe takdir eder (m. 184). İkrar yine de delildir; Yargıtay'a göre ikrarın hâkimi bağlamaması ikrarın hükme esas alınamayacağı anlamına gelmez.[1] Hukuka aykırı elde edilen delil ise hükme esas alınamaz; Yargıtay, eşin WhatsApp Web oturumu açılarak elde edilen yazışmaları bu nedenle kusur belirlemesinde dikkate almamıştır.[2] Fer'î sonuçlara ilişkin anlaşmalar hâkim onaylamadıkça geçerli olmaz; taraflardan birinin istemi üzerine duruşma gizli yapılabilir.

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2024/6273, K. 2025/2174.
2 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/5012, K. 2024/1780.

Vicdani kanaat	Hâkimin dosyadaki bütün delilleri birlikte değerlendirerek boşanma sebebini oluşturan olayların gerçekleştiğine ulaştığı iç inanç; boşanma davasında ispatın ölçüsüdür (TMK m. 184/1).
İkrar	Tarafın, aleyhine sonuç doğuran bir vakıanın doğru olduğunu mahkeme önünde kabul etmesi; genel kurala göre ikrar edilen vakıanın ispatı gerekmez (HMK m. 188/1), boşanma davasında ise ikrar hâkimi bağlamaz (TMK m. 184/3).
Yemin	Davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli ve kişinin kendisinden kaynaklanan vakıalar hakkında tarafın yeminli açıklaması (HMK m. 225); boşanma sebebi olan olgular hakkında taraflara yemin önerilemez (TMK m. 184/2).
Hukuka aykırı delil	Kişilik hakları, özel hayat veya haberleşmenin gizliliği gibi hukukun koruduğu bir değer ihlal edilerek elde edilen delil; mahkeme bu delili bir vakıanın ispatında dikkate alamaz (HMK m. 189/2).
Fer'î sonuçlar	Boşanma veya ayrılığa bağlı nafaka, tazminat, velayet ve kişisel ilişki gibi sonuçlar; bunlara ilişkin anlaşmalar hâkim onayıyla geçerlilik kazanır (TMK m. 184/5).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 150 nci maddesini karşılamaktadır. Bu maddede belirtilenler dışında, boşanmada yargılama usulünün Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbi olduğu açıklanmıştır. Maddenin beşinci bendinde "iki taraf arasında" ifadesi mehaza uygun olarak metinden çıkarılmıştır. Boşanma veya ayrılığın fer'i sonuçlarına ilişkin anlaşma, eşler dışında, çocuğun velayet altında bulunduğu durumlarda vasisinin de katılmasını gerektirebileceğinden, bu anlaşmaların hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmayacağı hükmüne yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 76-77*

Tasarı metni beş bentten oluşuyordu. Adalet Komisyonu, maddenin birinci fıkrasına özel hayata saygı esası gözetilerek taraflardan birinin istemi üzerine hâkimin duruşmanın gizli yapılmasına karar verebileceğini öngören (6) numaralı bendi eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 312; Komisyon metni s. 405). Maddedeki "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu" yollaması, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra bu Kanun'un karşılık gelen hükümlerine yapılmış sayılır (HMK m. 447/2).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Boşanma ve ayrılık davalarında, hakim, aşağıdaki kaidelere riayetle mükelleftir: 1 – Hakim, boşanma veya ayrılık için sebep gösterilen hadiseleri mevcudiyetlerine vicdanen kani olmadıkça sabit addedemez. 2 – Bu hadiseler hakkında gerek resen gerek iki tarafın talebi ile yemin teklif olunamıyacağı gibi yemin makamına kaim beyanatta bulunulması dahi istenilemez. 3 – İki tarafın bu bapta sebkedecek her türlü ikrarları dahi hakimi takyit etmez. 4 – Hakim beyyinatı serbestçe takdir eder. 5 – Boşanma veya ayrılığın fer'i hükümlerine dair iki taraf arasında akdedilen mukavelat, hakimin tasdikına iktiran etmedikçe muteber olmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 150 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 150	4721 sayılı Kanun m. 184
Genel usul	Hâkimin uyacağı kaideler sayılmıştı	Kurallar saklı kalmak üzere usul kanunu uygulanır
Vicdani kanaat	Vicdanen kani olmadıkça olay sabit sayılamaz	Vicdanen kanaat getirilmedikçe ispatlanmış sayılamaz
Yemin	Yemin teklif edilemez; yemin yerine geçen beyan da istenemez	Taraflara yemin önerilemez
İkrar	Hâkimi bağlamaz	Hâkimi bağlamaz
Delillerin takdiri	Hâkim delilleri serbestçe takdir eder	Hâkim kanıtları serbestçe takdir eder
Anlaşmalar	"İki taraf arasında" yapılan sözleşmeler hâkimin onayıyla geçerli olur	"İki taraf arasında" ibaresi çıkarıldı; onay şartı sürüyor
Gizli duruşma	Düzenleme yoktu	Taraflardan birinin istemi üzerine mümkün

Yeni madde eski metnin beş kuralını korumuş ve dilini sadeleştirmiştir. Fer'î sonuçlara ilişkin anlaşmalardan "iki taraf arasında" ifadesi çıkarılmış, gizli duruşmaya ilişkin altıncı bent eklenmiştir. Eski metindeki yemin yerine geçecek beyan yasağı yeni metinde ayrıca sayılmamıştır.

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
01.10.2011	Maddenin yollama yaptığı 1086 sayılı Kanun'un yerini 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu aldı	6100 s. K. m. 447/2

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulanacak usul	Maddedeki kurallar saklı kalmak üzere HMK uygulanır	TMK m. 184; HMK m. 447/2
Vicdani kanaat	Olguların varlığına vicdanen kanaat getirilmedikçe ispatlanmış sayılmaz	TMK m. 184/1
Yemin	Boşanma olguları hakkında yemin önerilemez; ziynet gibi mali taleplerde yemin mümkündür	TMK m. 184/2; Yargıtay 2. HD, K. 2026/6720

Konu	Kural	Dayanak
İkrar	Hâkimi bağlamaz ama delildir; anlaşmalı boşanmada bu kural uygulanmaz	TMK m. 184/3, 166/3; Yargıtay 2. HD, K. 2025/2174
Serbest takdir	Hâkim delilleri serbestçe takdir eder ve gerekçesini gösterir	TMK m. 184/4; Yargıtay HGK, K. 2021/1676
Hukuka aykırı delil	Hükme esas alınmaz; mahkeme re'sen gözetir	HMK m. 189/2; Yargıtay 2. HD, K. 2024/1780
Eşin bildiği çekim	Eşin bilgisi dâhilindeki çekim hukuka aykırı sayılmamıştır	Yargıtay HGK, K. 2022/1434
Delil bildirme	Tensiple kesin süre verilip tanık beklenemez; silahların eşitliği gözetilir	Yargıtay HGK, K. 2016/63
Anlaşmalar	Fer'î sonuçlara ilişkin anlaşma hâkim onayı olmadan geçerli olmaz	TMK m. 184/5; Yargıtay 2. HD, K. 2018/9664
Gizli duruşma	Taraflardan birinin istemi üzerine; istem yoksa HMK m. 28 koşulları	TMK m. 184/6; Yargıtay 2. HD, K. 2016/9300

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 150. maddesini karşılar; maddede belirtilenler dışında boşanmada yargılama usul kanununa tabidir. Gizli duruşmaya ilişkin altıncı bent Tasarıda yoktu; Adalet Komisyonu bu bendi özel hayata saygı esası gözetilerek eklemiştir. 1

DİKKAT

Boşanma davasında deliller hukuka uygun yollarla toplanmalıdır. Eşin telefonunu zorla almak, şifresini kırmak, WhatsApp Web oturumunu açmak, telefonuna dinleme programı yüklemek veya eve gizli kamera ve ses kayıt cihazı yerleştirmek yoluyla elde edilen kayıtlar hükme esas alınmaz; bu yollar ayrıca cezai sorumluluk doğurabilir (TCK m. 132-134). Dilekçede her vakıa tarihi ve yeriyle anlatılmalı, tanıklar ve belgeler süresinde bildirilmeli; ziynet gibi mali taleplerde yemin deliline açıkça dayanılmalıdır. Anlaşmalı boşanmada bütün mali konular mahkemeye sunulacak protokole yazılmalıdır; hâkimin onaylamadığı ek anlaşmalar boşanma kararının parçası olmaz.

II. Vicdani Kanaat ve Delillerin Serbestçe Takdiri

- **İspatın ölçüsü:** Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe bunları ispatlanmış sayamaz ve kanıtları serbestçe takdir eder (TMK m. 184/1, 4). İspat yükü ise kural olarak hakkını dayandırdığı olguları ileri süren taraftadır (TMK m. 6; HMK m. 190/1).
- **Gerekçe zorunludur:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tanık beyanını serbestçe takdir eden hâkim yalnız vicdani kanaatinden söz etmekle yetinemez; tanığın

ifadesini hangi nedenlerle hükme esas aldığını veya almadığını gerekçesinde göstermelidir.[3] Kurul aynı kararda soyut, yer ve zaman içermeyen, diğer tanığın anlatımıyla çelişen bir beyana dayanılarak kusur yüklenemeyeceğini belirtmiştir.

- **Hangi delillerle:** Hukuk Genel Kurulu, eylemli ayrılığa dayanan davada ortak hayatın yeniden kurulamadığının tanık anlatımları, zabıta araştırması, taraflar arasındaki nafaka, ceza ve icra dosyaları, otel ve pasaport kayıtları gibi delillerle ispatlanabileceğini belirtmiştir.[4]
- **Gösterilen tanık dinlenir:** Yargıtay, davacının gösterdiği tanık dinlenmeden, tanıktan açıkça vazgeçilmemişken ve HMK m. 241 uyarınca dinlenmemesine karar da verilmemişken hüküm kurulmasını eksik inceleme saymıştır.[5]
- **Ceza kararının etkisi:** Hukuk hâkimi, ceza hâkiminin beraat kararıyla ve kusurun değerlendirilmesine ilişkin kararıyla bağlı değildir (TBK m. 74). Yargıtay, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesin hüküm sonuçları doğurmadığını ve bu kararla hakaret kusurunun ispatlanmış sayılamayacağını belirtmiştir.[6] Hukuk Genel Kurulu da ceza davasında hakkında haksız tahrik indirimi uygulanan kadının, eşinin tekme ve yumruğuna karşı gerçekleştirdiği tırnakla yaralama eylemini savunma ve tepki niteliğinde sayarak boşanmayı gerektiren bir kusur olarak kabul etmemiştir.[7]

III. Yemin Yasağı

- **Boşanma olguları hakkında yemin yok:** Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olgular hakkında gerek re'sen gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez (TMK m. 184/2). Eski Kanun, bu olgular hakkında yemin yerine geçecek bir beyanda bulunulmasının istenmesini de ayrıca yasaklıyordu (743 s. K. m. 150/2).
- **Mali taleplerde yemin mümkün:** Yasak, boşanma sebebi olan olgulara ilişkindir. Yargıtay, karşılıklı boşanma ve ziynet alacağı davasında, ziynetler konusunda yemin deliline de dayanan kadına yemin teklif etme hakkının hatırlatılması ve teklif ederse karşı tarafa usulüne uygun yemin yaptırılması gerektiğini belirtmiştir.[8]
- **Yemin deliline açıkça dayanılmalıdır:** Yargıtay, ziynet alacağı için usulüne uygun olarak yemin deliline dayanılmadığı gerekçesiyle yemin teklif edilmeden

3 Yargıtay HGK, 14.12.2021, E. 2018/1095, K. 2021/1676.
4 Yargıtay HGK, 01.03.2023, E. 2021/825, K. 2023/136.
5 Yargıtay 2. HD, 24.12.2015, E. 2015/10289, K. 2015/25022.
6 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2023/9244, K. 2024/5576.
7 Yargıtay HGK, 15.05.2024, E. 2023/382, K. 2024/244.
8 Yargıtay 2. HD, 16.06.2026, E. 2026/136, K. 2026/6720.

verilen ret kararını onamıştır; davacı, dilekçesindeki "her türlü delil" ifadesinin yemin delilini de kapsadığını ileri sürmüştü.[9]

IV. İkrar

- **Kural:** Tarafların boşanma olgularına ilişkin her türlü ikrarı hâkimi bağlamaz (TMK m. 184/3). Genel usul kuralında ise mahkeme önünde ikrar edilen vakıa çekişmeli olmaktan çıkar ve ispatı gerekmez (HMK m. 188/1).
- **Kuralın amacı:** Yargıtay'a göre bu kuralın temel amacı, eşlerin kanunun öngördüğü koşullara (TMK m. 166/3) uymaksızın anlaşarak boşanmalarını önlemektir; tarafların boşanma sebebi olarak ileri sürülen maddi olayların varlığını kabul etmeleri kuralın kapsamı dışındadır, ancak bu olayların boşanmayı gerektirip gerektirmediğini yine hâkim değerlendirir.[10]
- **İkrar da delildir:** Yargıtay'a göre ikrarın hâkimi bağlamaması, ikrarın mahkemece hükme esas alınamayacağı anlamına gelmez.[11] Yargıtay, eşini defalarca aldattığını duruşmada kabul eden kocanın beyanını adli sicil kaydı ve dosyanın bütünüyle birlikte değerlendiren ilk derece hâkiminin vicdani kanaatini yerinde bulmuştur.[12] Hukuk Genel Kurulu da ikinci bir evlilik yaptığını aşamalarda kabul eden ve nüfus kaydında başka bir kadından çocukları görünen kocayı tam kusurlu saymıştır.[13]
- **Tek başına ikrar yetmeyebilir:** Yargıtay, eşinin kusuru olmadığını ve onu aldattığını duruşmada söyleyen kocaya yalnız bu ikrarla kusur yüklenemeyeceğini, kadının olayları başka bir delille kanıtlayamadığını belirtmiş; bu yön temyiz edilmediği için yanlışlığa değinmekle yetinmiştir.[14] Cevap dilekçesinde kızgınlıkla söylendiği belirtilen ve sebebi açıklanamayan bir sözün kabul edilmesi de kusurun ispatı için yeterli görülmemiştir.[15]
- **Anlaşmalı boşanmada istisna:** Anlaşmalı boşanmada tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz (TMK m. 166/3); Anayasa Mahkemesi bu istisnayı Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[16] Anlaşmalı boşanma koşulları oluşmamışsa ikrar yine hâkimi bağlamaz; Yargıtay, davalının kusuru ispatlanmadan tarafların ikrarına dayanılarak boşanmaya karar verilmesini yanlış bulmuş, bu yön temyiz edilmediği için yanlışlığa değinmekle yetinmiştir.[17]

9 Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/2949, K. 2023/6157.
10 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2024/101, K. 2024/7537.
11 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2024/6273, K. 2025/2174.
12 Yargıtay 2. HD, 16.06.2022, E. 2022/881, K. 2022/5950.
13 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
14 Yargıtay 2. HD, 27.12.2021, E. 2021/8723, K. 2021/10134.
15 Yargıtay 2. HD, 03.06.2024, E. 2023/6453, K. 2024/4164.
16 AYM, 15.05.2008, E. 2005/26, K. 2008/105.
17 Yargıtay 2. HD, 15.03.2016, E. 2015/14139, K. 2016/5017.

V. Hukuka Aykırı Delil: Kayıtlar, Mesajlar ve Kameralar

- **Kural:** Hukuka aykırı olarak elde edilmiş deliller mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz; delilin caiz olup olmadığına mahkeme karar verir (HMK m. 189/2, 4). Yargıtay'a göre mahkeme delilin elde ediliş biçimini re'sen gözetir ve delilin hukuka aykırı elde edildiğini tespit ederse karşı taraf itiraz etmese bile onu dosya kapsamında değerlendirmez.[18]
- **Eşin bilgisi dâhilindeki çekim:** Hukuk Genel Kurulu, çekim sırasında eşine neden sürekli çekim yaptığını ve görüntüleri mahkemede delil olarak kullanıp kullanmayacağını soran kadının çekimden haberdar olduğunu, bu nedenle görüntülerin hukuka aykırı yolla elde edildiğinden söz edilemeyeceğini kabul etmiştir; Kurul'a göre değerlendirme her olayda dürüstlük kuralı esas alınarak yapılmalıdır.[19]
- **Eşle konuşmaların kaydı:** Yargıtay, kocanın eşiyle arasındaki konuşmaları kaydederek elde ettiği ses kayıtlarını, başka türlü ispat imkânı bulunmadığı gerekçesiyle hukuka uygun sayan ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.[20]
- **Telefon, şifre ve WhatsApp Web:** Yargıtay, telefonu zorla alınıp şifresi kırılarak elde edilen yazışmaları[21] ve eşin WhatsApp Web oturumu açılarak elde edilen yazışmaları hukuka aykırı delil saymıştır.[22] Yargıtay, eşinin telefonuna dinleme programı yükleyerek elde edilen görüşme kayıtlarını hukuka aykırı sayan bölge adliye mahkemesi kararını da, başka delille ispat imkânı bulunmadığını ileri süren kocanın itirazlarına rağmen onamıştır.[23]
- **Ortak bilgisayar:** Yargıtay, ortak kullanılan bilgisayardan elde edildiği ileri sürülen fotoğraflar için bilgisayarın eşlerin ortak kullanımında olup olmadığının, şifresinin bulunup bulunmadığının ve şifrenin eşlerce bilinip bilinmediğinin araştırılması, delilin hukuka uygunluğunun buna göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[24]
- **Gizli kamera ve ses kayıt cihazı:** Yargıtay, kadının eşinden habersiz eve kamera yerleştirerek elde ettiği görüntüleri hukuka aykırı delil saymış, ancak ispatlanan diğer davranışlarına göre kocanın yine tam kusurlu olduğunu belirterek kararı onamıştır.[25] Yargıtay'a göre eşin haberi ve rızası olmadan ortak konuta yerleştirilen ses kayıt cihazıyla alınan kayıtlar ve bu kayıtları dinleyen tanığın aktarımları da hükme esas alınamaz.[26]

18 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2024/101, K. 2024/7537.
19 Yargıtay HGK, 02.11.2022, E. 2020/26, K. 2022/1434.
20 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2023/9244, K. 2024/5576.
21 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2024/101, K. 2024/7537.
22 Yargıtay 2. HD, 14.03.2024, E. 2023/5012, K. 2024/1780.
23 Yargıtay 2. HD, 04.04.2024, E. 2023/4207, K. 2024/2433.
24 Yargıtay 2. HD, 28.05.2025, E. 2024/9995, K. 2025/5421.
25 Yargıtay 2. HD, 10.06.2024, E. 2023/8252, K. 2024/4452.
26 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/658, K. 2024/8815.

- **Hukuka aykırı delile dayanan tanık:** Yargıtay, kocanın ilişki yaşadığı ileri sürülen kadının eşinin, o kadının WhatsApp uygulamasını habersiz olarak bilgisayara yükleyip yazışmaları takip ederek elde ettiği delilleri ve bu delillere ilişkin tanık beyanlarını hükme esas almamış, zinanın hukuka uygun delillerle ispatlanamadığını belirtmiştir.[27]
- **Kaydın hukuka uygunluğu önce tartışılır:** Yargıtay, dava sırasında eşlerin birlikte vakit geçirdiğini göstermek için sunulan video kayıtlarının hukuka uygun olup olmadığı değerlendirilmeden af ve hoşgörü sonucuna varılmasını bozma sebebi saymıştır.[28]
- **Anayasa Mahkemesinin denetimi:** Anayasa Mahkemesi, eşler arasındaki bir tartışma sırasında kaydedilen diskin boşanma davasında delil olarak kullanıldığı başvuruda delilleri değerlendirme yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğunu belirtmiş ve yargılamayı bütün olarak hakkaniyete uygun bularak ihlal olmadığına karar vermiştir.[29]

VI. Dava Tarihinden Sonraki Olaylar

- **Kural dava tarihidir:** Kusur dava tarihine kadar gerçekleşen olgulara göre belirlenir; Yargıtay, dava tarihinden sonra gerçekleşen fiziksel şiddeti kusur belirlemesinde hükme esas almamıştır;[30] dava tarihinden sonraki olay yeni bir davanın konusu olabilir.
- **Islahla eklenemez:** Hukuk Genel Kurulu, dava açıldıktan sonra gerçekleşen zina olayının ıslah yoluyla da o davanın boşanma sebebi yapılamayacağını kabul etmiştir.[31]
- **Sadakat yükümlülüğü sürer:** Eşler birbirine sadık kalmakla yükümlüdür (TMK m. 185/3); Yargıtay'a göre bu yükümlülük evlilik birliği sona erinceye kadar devam eder.[32]

VII. Fer'î Sonuçlara İlişkin Anlaşmaların Onayı

- **Onay geçerlilik şartıdır:** Boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz (TMK m. 184/5). Gerekçe, bu anlaşmaların eşler dışında bazı durumlarda vasinin katılmasını da gerektirebileceğini belirterek hâkim onayını geçerlilik şartı yapmıştır.

27 Yargıtay 2. HD, 28.05.2024, E. 2023/8411, K. 2024/3919.
28 Yargıtay 2. HD, 09.05.2024, E. 2023/6646, K. 2024/3348.
29 AYM, *Nilgün Kaya* Başvurusu, B. No: 2012/1146, 31.12.2014.
30 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
31 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/362, K. 2022/1514.
32 Yargıtay 2. HD, 14.04.2026, E. 2025/6951, K. 2026/4133.

- **Onaylanmayan protokol:** Yargıtay'a göre anlaşmalı boşanma görüşmeleri sırasında düzenlenen protokol hâkim tarafından onaylanmadıkça bağlayıcı değildir; reddedilen anlaşmalı boşanma davasındaki protokol gereği yapılan ödeme, sonradan açılan çekişmeli davada tazminat istenmesine engel olmaz.[33]
- **Karardan sonra yapılan ek protokol:** Yargıtay, anlaşmalı boşanma kararından sonra yapılan ve hâkimin onayından geçmeyen ek protokolü genel hükümlere tabi bir sözleşme saymış, bu protokolden doğan uyuşmazlıkta aile mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerektiğini belirtmiştir.[34]
- **Onaylanan protokolün ifası:** Yargıtay, onaylanan protokolde eşe devredileceği kararlaştırılan taşınmaz payı için, boşanmadan sonra ölen eşin mirasçılarına karşı açılan tapu iptali ve tescil davasının kabulüne ilişkin kararı onamıştır.[35]
- **Mahkeme içi ikrar niteliği:** Hukuk Genel Kurulu'na göre mahkemece onaylanan protokoldeki mal rejimine ilişkin düzenleme mahkeme içi ikrar niteliğindedir ve aksini ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırı olabilir.[36] Protokolün kapsamına ve yorumuna ilişkin diğer kararlar TMK m. 166 şerhinde yer alır.
- **Hâkimin değişiklik yetkisi:** Anlaşmalı boşanmada hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir; bu değişiklikler taraflarca kabul edilirse boşanmaya hükmolunur (TMK m. 166/3).

VIII. Gizli Duruşma

- **Kural aleniyettir:** Duruşma ve kararların bildirilmesi alenidir (HMK m. 28/1). Boşanma davasında hâkim, taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir (TMK m. 184/6). Adalet Komisyonu bu bendi Tasarıya özel hayata saygı esası gözetilerek eklemiştir.
- **İstem yoksa HMK m. 28:** Taraf istemi bulunmadıkça gizlilik ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde mümkündür (HMK m. 28/2). Yargıtay, bu koşullar yokken duruşmanın gizli yapılmasını bozma sebebi saymıştır.[37]
- **Talebin incelenmesi:** Tarafların gizlilik talebi ön sorunlar hakkındaki hükümler çerçevesinde gizli duruşmada incelenir; hâkim bu kararın gerekçesini esas hakkındaki kararla birlikte açıklar ve gizli duruşmada hazır bulunanları edindikleri bilgileri açıklamamaları konusunda uyarır (HMK m. 28/3, 4).
- **Yargıtay duruşmaları:** Yargıtay da duruşmalı temyiz incelemesinde taraf istemi üzerine duruşmayı TMK m. 184/6 uyarınca gizli yapmaktadır.[38] Boşanma

33 Yargıtay 2. HD, 20.09.2018, E. 2016/21681, K. 2018/9664.
34 Yargıtay 2. HD, 04.12.2018, E. 2017/3517, K. 2018/13958.
35 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/2433, K. 2024/2082.
36 Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.
37 Yargıtay 2. HD, 05.05.2016, E. 2015/16788, K. 2016/9300.

dışındaki bir aile davasında, çocukla kişisel ilişki ve iştirak nafakası davasında ise gizlilik istemi HMK m. 28 gözetilerek reddedilmiştir.[39]

IX. Delil Bildirme ve Silahların Eşitliği

- **Tensiple kesin süre:** Hukuk Genel Kurulu'na göre tarafların uyuştukları ve ayrıştıkları hususlar belirlenmeden dava başında tensiple kesin süre verilerek tanık bildirilmesinin istenmesi TMK m. 184, 4787 sayılı Kanun m. 7 ve Anayasa m. 41 gözetildiğinde doğru değildir; bir tarafın hazır ettiği tanıkları dinleyip diğer tarafın delil bildirme istemini reddetmek silahların eşitliğine aykırıdır.[40]
- **Cevap vermeyen davalı:** Süresinde cevap dilekçesi vermeyen davalı, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılır (HMK m. 128); Yargıtay'a göre böyle bir davalı karşı tarafın kusurlu olduğuna yönelik bir vakıa ileri süremez.[41] Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği görüşe göre ise bu davalı, davacının dayandığı vakıaların gerçekleşmediğini ispat için süresi içinde delil bildirebilir.[42]
- **Sonradan delil:** Taraflar kanunda belirtilen süreden sonra delil gösteremez; ancak delilin sonradan gösterilmesi yargılamayı geciktirme amacı taşımıyorsa veya süresinde gösterilememesi tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa mahkeme izin verebilir (HMK m. 145). Yargıtay, davalının beyanlarını içeren ceza dosyası getirtilip HMK m. 145 ve TMK m. 184 yönünden değerlendirilmeden davanın reddedilmesini bozma sebebi saymıştır.[43]
- **Sulhün teşviki:** Aile mahkemeleri esasa girmeden önce eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder; sulh sağlanamazsa yargılamaya devam edilir (4787 sayılı Kanun m. 7).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Boşanma davasında her vakıa dilekçede tarihi, yeri ve tanığıyla ayrı ayrı yazılmalıdır; dilekçede dayanılmayan bir vakıa sonradan kusur olarak ileri sürülemeyebilir. Tanıklar ve belgeler süresinde bildirilmeli, tanıkla hangi vakıanın ispat edileceği belirtilmelidir. Mesaj, fotoğraf ve kayıt sunan taraf bunları nasıl elde ettiğini açıklayabilecek durumda olmalıdır; eşin telefonuna, hesaplarına veya kişisel bilgisayarına izinsiz erişilerek elde edilen deliller hükme esas alınmaz. Karşı tarafın sunduğu delilin hukuka aykırı elde edildiği ilk fırsatta ve gerekçesiyle ileri sürül-

38 Yargıtay 2. HD, 02.02.2026, E. 2025/2346, K. 2026/903.
39 Yargıtay 2. HD, 02.12.2024, E. 2023/4053, K. 2024/9347.
40 Yargıtay HGK, 22.01.2016, E. 2014/433, K. 2016/63.
41 Yargıtay 2. HD, 06.04.2017, E. 2015/22831, K. 2017/3929.
42 Yargıtay HGK, 22.01.2016, E. 2014/433, K. 2016/63.
43 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2024/6273, K. 2025/2174.

melidir. Ziynet ve mal talepleri için yemin deliline açıkça dayanılmalıdır. Anlaşmalı boşanmada bütün mali ve çocuklara ilişkin konular protokole yazılmalı ve protokolün onaylandığı karardan kontrol edilmelidir. Özel hayata ilişkin konuların konuşulacağı duruşmada gizlilik talep edilebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2022 · E. 2020/26 · K. 2022/1434

Eşin bilgisi dâhilinde yapılan çekim hukuka aykırı delil sayılmaz; hukuka aykırılık her olayda dürüstlük kuralı gözetilerek değerlendirilir

Eşler 1992'de evlenmişti ve iki çocukları vardı. Kadın, eşinin kendisini yıllardır aşağıladığını, hakaret ettiğini ve manevi baskı uyguladığını ileri sürerek boşanma ve manevi tazminat istemiştir. Koca iddiaları inkâr etmiştir; eşlerin dava açıldıktan sonra da birlikte yaşadığını gösterdiğini belirttiği, evde çektiği görüntüleri içeren diskleri dosyaya sunmuştur. Mahkeme, tanıkların anlattığı olaylardan sonra eşlerin birlikte yaşamayı sürdürdüğünü, kadının bu olayları affetmiş sayılacağını ve disklerdeki görüntülere göre dava açıldıktan sonra da aynı evde birlikte yaşandığını belirterek davayı reddetmiştir. Özel Daire, kocanın aşağılayıcı ve hakaret içeren davranışlarının süreklilik gösterdiğini, diskin kadının rızasına aykırı olarak elde edildiğini ve hukuka aykırı delille af olgusunun ispatlanamayacağını belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Uygulamada kişilik haklarının, özel yaşam alanı ve sır alanının ihlâli sonucu elde edilen kayıtların delil olarak değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Burada özenle üzerinde vurgulanması gereken husus; "hukuka aykırı olarak elde edilen delilin değerlendirilmesi konusunda" medeni usul hukukunda da geçerli olan dürüstlük kuralı esas alınarak karar verilmesi ve bu konuda her somut olayda, o olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerektiğidir. Bu konuda ihlâl edilen kanun hükmü ile ispatlanmak istenen menfaat arasında amaca uygunluk hususu da esas alınmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre kadın, çekim sırasında eşine neden sürekli çekim yaptığını ve görüntüleri mahkemede delil olarak kullanıp kullanmayacağını sormuştur; çekimin kadının bilgisi dâhilinde yapıldığı anlaşıldığından diskin hukuka aykırı yolla elde edildiğinden söz edilemez. Tanıkların görgüye dayanan anlatımlarına göre koca eşini süreklilik gösterecek şekilde aşağılamış ve ona hakaret etmiştir; kadının bu davranışları affettiğine veya hoşgörüyle karşıladığına dair bir kanıt da yoktur. Bu nedenle boşanmaya karar verilmelidir. Kurulda diskin hukuka aykırı delil olduğu ve direnme kararının onanması gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2024 · E. 2023/5012 · K. 2024/1780

Eşin WhatsApp Web oturumu açılarak elde edilen yazışmalar hukuka aykırı delildir ve kusur belirlemesinde dikkate alınamaz

Koca, eşinin başka bir erkekle duygusal ilişki yaşadığını ileri sürerek boşanma davası açtı ve eşinin WhatsApp Web oturumunu kendi bilgisayarında açarak elde ettiği yazışmaları sunmuştur; kadın da karşı dava açmıştır. Mahkeme, yazışmalara dayanarak kadını tam kusurlu saydı; kocanın davasını kabul, kadının davasını reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, eşinin sadakatinden kuşkulanan kocanın yazışmaları başka yolla elde etme olanağı bulunmadığını ve korunan hukuki yararlar dengelendiğinde delilin hükme esas alınmasında hukuka aykırılık olmadığını belirterek istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Yapılan yargılama ve toplanan delillerden, davacı-karşı davalı erkeğin eşinin Whatsapp web oturumu ile elde edilen görüşme kayıtlarının hukuka aykırı delil olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, kocanın davasının kabulüne ilişkin kararı oybirliğiyle bozmuş, kadının kendi davasının reddine yönelik temyiz itirazlarını ise yerinde görmemiştir. Daire'ye göre mahkeme delilin elde ediliş biçimini re'sen gözetir ve hukuka aykırı elde edildiğini tespit ederse karşı taraf itiraz etmese bile delili dosya kapsamında değerlendirmez (HMK m. 189/2, 4). Daire, bölge adliye mahkemesinin menfaat dengesine dayanan gerekçesine rağmen yazışmaları hukuka aykırı delil saymıştır. Bu yazışmalar dışlandığında kadına yüklenebilecek başka bir kusur ispatlanmadığından kocanın davası reddedilmelidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2024 · E. 2023/9244 · K. 2024/5576

Eşiyle arasındaki konuşmaları kaydederek elde edilen ses kaydı hükme esas alınamaz; hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı da kusuru ispatlamaz

Koca, eşinin yalnız kaldıklarında kendisine ve ailesine ağır hakaretlerde bulunduğunu ileri sürerek boşanma davası açtı ve tartışmalar sırasında kaydettiği ses kayıtlarını sunmuştur. Kadın, ses kayıtlarının hukuka aykırı olarak alındığını savunmuştur. Kadın hakkında bu sözler nedeniyle açılan ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmişti. Mahkeme, hakaretlerin baş başa kalındığında söylendiğini, başka şekilde ispatlanmalarının mümkün olmadığını ve kaydın yalnız ispat amacıyla alındığını belirterek kayıtları hukuka uygun saydı; kocayı ağır, kadını az kusurlu bularak boşanmaya karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *6100 sayılı Kanun'un 189 uncu maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereği yargılama sırasında taraflarca sunulan delillerin elde ediliş biçiminin mahkeme tarafından re'sen göz önüne alınacağı ve delilin her ne surette olursa olsun hukuka aykırı*

olarak elde edildiğinin tespit edilmesi hâlinde, diğer tarafça bir itiraz ileri sürülmese dahi mahkemece caiz olmadığına karar verileceği düzenlenmiş olup gerçekleşen bu durum karşısında hükme esas alınan ses kaydı delili hukuka aykırı nitelikte olduğundan kusur belirlemesinde dikkate alınamaz. Ayrıca dosya içerisine alınan ceza dosyasında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kesin hüküm sonuçlarını doğurmayacağından, davacıya ve yakınlarına birden fazla kere hakaret, aşağılama içerir sözler sarf etmek kusuru ispat edilmiş sayılamaz ve davalıya kusur olarak yüklenemez.

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını kaldırmış ve ilk derece mahkemesi kararını oybirliğiyle bozmuştur. Daire, ilk derece mahkemesinin başka ispat imkânı bulunmadığı gerekçesine rağmen kocanın eşiyle arasındaki konuşmaları kaydederek elde ettiği ses kayıtlarını hukuka aykırı delil saymıştır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kesin hüküm sonuçları doğurmadığından hakaret kusuru bu kararla da ispatlanmış sayılamaz. Kadının boşanmaya sebep olan başka bir kusuru ispatlanmadığından dava reddedilmelidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2024 · E. 2024/101 · K. 2024/7537

İkrarın hâkimi bağlamaması kuralı anlaşmaya dayalı boşanmayı önlemeye yöneliktir; telefon zorla alınıp şifresi kırılarak elde edilen yazışmalar hukuka aykırıdır

Kadın boşanma davası açmıştır; koca da birleşen davayla boşanma istedi ve kadının başka bir erkekle telefon ve sosyal medya üzerinden yazıştığını ileri sürmüştür. Kadın dilekçesinde, eşine ders vermek amacıyla sosyal medyadan gelen konuşma teklifini bile bile kabul ettiğini, telefonunu eşinin görebileceği şekilde açık bıraktığını ve kocanın telefonu elinden zorla aldığını belirtmişti. Koca yazışmaları dosyaya sunmuştur. Mahkeme, kadının güven sarsıcı eylemini sabit sayarak kadını tam kusurlu bulmuştur; kadının davasını reddetti, kocanın davasını kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurularını esastan reddetmiştir.

> *"Öte yandan 4721 sayılı Kanun'un 184 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tarafların her türlü ikrarının hakimi bağlamayacağına" ilişkin kuralın temel amacı eşlerin yasanın öngördüğü kurallara (TMK md. 166/3) uymaksızın anlaşma ile boşanmalarının önlenmesidir. Tarafların boşanma sebebi olarak ileri sürülen maddi olayların varlığını kabul etmeleri bu kuralın kapsamı dışındadır. Taraflarca maddi olayların varlığının kabulü halinde başkaca kanıt aramaya gerek bulunmayabilir. Ancak, maddî olayların boşanmayı gerektirip gerektirmeyeceği konusunu yine hâkim takdir edip değerlendirecektir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kocanın birleşen davasının kabulüne ilişkin kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kadının telefonu zorla alınarak ve şifresi kırılarak elde edilen yazışmalar kadının rızası dışında hukuka aykırı yolla elde edilmiştir ve hükme esas alınamaz; mahkeme bu durumu karşı taraf itiraz etmese bile re'sen gözetir. Kadının dilekçesindeki beyanı tek başına güven sarsıcı eylemi ispata elve-

rişli değildir; dinlenen tanıkların beyanları da soyut, duyuma ve yoruma dayalıdır. Kadının ispatlanmış bir kusuru bulunmadığından kocanın davası da reddedilmelidir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2022 · E. 2022/881 · K. 2022/5950

İkrar delildir: aldattığını duruşmada kabul eden eşin beyanı, adli sicil kaydı ve dosyanın bütünüyle birlikte hâkimin vicdani kanaatine dayanak olabilir

Kadın, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ileri sürerek boşanma davası açtı ve delil olarak nüfus ve adli sicil kayıtlarına dayanmıştır. Koca duruşmaya katılarak eşini defalarca aldattığının doğru olduğunu, ancak pişman olduğunu belirterek davanın reddini istemiştir. İlk derece mahkemesi kocayı tam kusurlu sayarak boşanmaya karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, kadının usulüne uygun şekilde tanık deliline dayanmadığını ve dinlenmemesi gereken tanıkların anlatımlarına dayanılarak karar verildiğini belirterek davayı reddetmiştir.

> *Yukarıda anlatılanlar ışığında; davalı erkeğin adli sicil kaydı ve dosya bütünü dikkate alındığında ilk derece mahkemesi hakiminin davalı erkeğin beyanları ve ikrarını samimi bulduğu, boşanmanın dayandığı olguların gerçekleştiği konusunda vicdani kanaate sahip olduğu ve davanın kabulüne karar verildiği halde bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince hükmün kaldırılarak davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre tarafların her türlü ikrarının hâkimi bağlamayacağı kuralı (TMK m. 184/3), boşanmayı kabul etmenin veya bir vakıayı ikrar etmenin tek başına hâkimi bağlamayacağı anlamına gelir. Madde bir bütün olarak değerlendirildiğinde ikrar delil olma özelliğini yitirmez ve hâkime dosyanın bütününü serbestçe değerlendirme yetkisi verir (TMK m. 184/1, 4). Kocanın duruşmadaki kabulünü samimi bulan ve bunu adli sicil kaydı ile dosya kapsamıyla birlikte değerlendiren ilk derece hâkiminin vicdani kanaati yerindedir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.12.2021 · E. 2018/1095 · K. 2021/1676

Tanık beyanını serbestçe takdir eden hâkim, beyanı neden hükme esas aldığını gerekçesinde göstermelidir; soyut ve çelişkili beyanla kusur yüklenemez

Eşler 1992'de evlenmişti. Koca boşanma davası açmıştır; kadın da karşı dava açarak kocanın güven sarsıcı davranışlarda bulunduğunu, ekonomik ve psikolojik baskı uyguladığını ileri sürmüştür. Aile mahkemesi, evde çalışan tanığın bir olaya ilişkin beyanına dayanarak kocaya güven sarsıcı davranış yüklemiştir; kocayı ağır, kadını az kusurlu sayarak her iki davayı kabul etti ve kadın yararına maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Özel Daire, güven sarsıcı davranışların kanıtlanamadığını, eşlerin eşit kusurlu olduğunu ve kadının boşanma

nedeniyle yoksulluğa düşmeyeceğini belirterek bozmuştur; mahkeme, tanık beyanıyla vakıanın sabit olduğunu belirterek direnmiştir.

> *Tanık delili; HMK'nın 240 ilâ 265. maddeleri arasında düzenlenmiş olup, bu delil, koşullarını ve hükümlerini kanunun tayin etmediği, hâkimi bağlamayan, hâkimin üzerinde serbestçe takdir hakkını kullanabildiği bir delildir. Hâkimin; tanık delili altında yer alan beyanları hükmün gerekçe bölümünde serbestçe takdir ederken, sadece kendi vicdani kanaatinden bahsetmesi yeterli olmayıp ayrıca dinlenen tanığın ifadesinin, hangi nedenlerle hükme esas alınıp alınmadığını da belirtmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını kusur belirlemesi ve tazminatlar yönünden oy çokluğuyla, yoksulluk nafakası yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre kadın, sadakatsizlik vakıasına dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasında açıkça dayanmamış, bu iddiayı tanık dinlendikten sonra verdiği beyan dilekçesinde ileri sürmüştür. Tanık da diğer tanığın anlatımıyla çelişki nedeniyle sorulan soruya ilk anlatımından farklı bir cevap vermiştir; soyut, yer ve zaman içermeyen ve olayın gerçekleştiği iddia edilen tarihle uyuşmayan bu beyan inandırıcı değildir ve kusur olarak yüklenemez. Eşlerin karşılıklı hakaretleri ve ispatlanan diğer kusurlu davranışları karşılaştırıldığında eşler eşit kusurludur; kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemez.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.01.2016 · E. 2014/433 · K. 2016/63

Dava başında tensiple kesin süre verilerek tanık bildirilmesi beklenemez; bir tarafın hazır ettiği tanıkları dinleyip diğerine delil bildirme imkânı tanımamak silahların eşitliğine aykırıdır

Eşlerden biri, diğerinin şiddet uyguladığını ve ailesini ziyarete göndermediğini ileri sürerek boşanma davası açmıştır. Mahkeme, dava açıldıktan hemen sonra düzenlediği tensip tutanağıyla davalıya bütün delillerini ve tanıklarını bildirmesi için iki haftalık kesin süre vermiştir; davalı bu sürede delil bildirmemiştir. Sonraki bir duruşmada, dilekçesinde tanık bildirmemiş olan davacının hazır ettiği tanıklar dinlenmiştir; davalının delillerini bildirmek için süre istemi ise kesin sürede delil bildirilmediği gerekçesiyle reddedildi ve dava kabul edilmiştir. Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Mahkemece, tarafların henüz uyuştukları ve ayrıştıkları hususlar belirlenmeden tensip ile birlikte kesin süre verilerek tanıkların bildirilmesinin evliliği sonlandıran ve istenmesi kamu düzenini ilgilendiren boşanmaya ilişkin Türk Medeni Kanununun 184. ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 7. maddesinde düzenlenen usul kuralları ve özellikle Anayasanın 41. maddesinde yer verilen amaç gözetildiğinde doğru olmadığı gibi tensip tutanağı ile verilen kesin süreye rağmen tanıklarını bildirmeyen davacı tanıklarının dinlenmesine karar verilmesine karşın davalı tanıklarının bildiril-*

mesi isteminin reddine karar verilmesi silahların eşitliği ilkesi gereğince de doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını ilave gerekçeyle oyçokluğuyla bozmuştur. Kurul, boşanmada yargılama usulünü düzenleyen TMK m. 184'ü, aile mahkemelerine sulhü teşvik görevi veren 4787 sayılı Kanun'un 7. maddesini ve aileyi koruyan Anayasa'nın 41. maddesini birlikte değerlendirmiştir. Kurul'un benimsediği Özel Daire kararına göre davaya süresinde cevap vermeyen davalı davacıya kusur yükleyemese de, davacının dayandığı vakıaların gerçekleşmediğini ispat için süresi içinde delil bildirebilir; çekişmeli hususlar ön inceleme duruşmasında belirlendiğinden dava başında tensiple verilen kesin süre hukuki sonuç doğurmaz. Kurulda, delil gösterme zamanı bakımından boşanma davaları için HMK'dan ayrılmayı gerektiren bir boşluk bulunmadığı görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2016 · E. 2015/16788 · K. 2016/9300

Taraflardan birinin istemi yoksa ve genel ahlak ya da kamu güvenliği kesin olarak gerektirmiyorsa boşanma davasının duruşması gizli yapılamaz

Aile mahkemesi, boşanma davasında taraflardan hiçbirinin istemi bulunmadan duruşmalardan birini gizli yaptı ve davayı karara bağlamıştır. Karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 184/6. maddesinde ise boşanma davalarında taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılabileceği öngörülmüştür. Somut olaya gelince; tarafların duruşmanın gizli yapılmasına dair talebi bulunmamakla birlikte kamu güvenliği ve genel ahlakın kesin olarak gerekli kıldığı bir hal de mevcut değildir. Hal böyle iken duruşmanın gizli yapılması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü oybirliğiyle bozmuş, diğer temyiz itirazlarını bu aşamada incelememiştir. Duruşma kural olarak alenidir (HMK m. 28/1). Boşanma davasında taraflardan birinin istemi hâkime duruşmanın gizli yapılmasına karar verme imkânı tanır (TMK m. 184/6); istem yoksa gizlilik ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde mümkündür (HMK m. 28/2). Daire, bu koşullar olmadan gizli duruşma yapılmasını tek başına bozma sebebi saymıştır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.09.2018 · E. 2016/21681 · K. 2018/9664

Hâkimin onaylamadığı protokol bağlayıcı değildir; reddedilen anlaşmalı boşanma davasındaki protokol gereği yapılan ödeme sonraki davada tazminat istemeye engel olmaz

Eşler daha önce anlaşmalı boşanma davası açmış, bu dava reddedilmişti. Koca, o davada sunulan protokol gereği çocukların hesabına bir miktar para yatırmıştı.

Daha sonra karşılıklı olarak açılan boşanma davalarında mahkeme kocayı ağır kusurlu sayarak kadının davasını kabul etmiştir. Kadının maddi ve manevi tazminat istemini ise, protokol gereği çocukların hesabına yatırılan paranın tazminat niteliğinde olduğu ve anlaşmalı boşanma davası reddedilmiş olsa da tazminatın yeniden istenmesinin hakkın kötüye kullanılması olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Anlaşmalı boşanma görüşmeleri sırasında, tarafların aralarında düzenlemiş oldukları protokol hakim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz, bu şekilde onaylanmamış bir protokol taraflar için bağlayıcı değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre onaylanmamış protokolde yer alan tazminata ilişkin beyan ve bu beyandaki edimlerin yerine getirilmiş olması, tazminat hakkından feragat veya hakkın kötüye kullanılması sayılamaz. Mahkemece belirlenen ve koca tarafından temyiz edilmediği için kesinleşen kusurlu davranışlara göre koca tamamen kusurludur ve bu davranışlar kadının kişilik haklarına saldırı niteliğindedir; kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmelidir (TMK m. 174/1-2).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2018 · E. 2017/3517 · K. 2018/13958

Boşanma kararından sonra yapılan ve hâkimin onaylamadığı ek protokol genel hükümlere tabi bir sözleşmedir; bu protokolden doğan uyuşmazlıkta aile mahkemesi görevsizlik kararı verir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştı. Boşanma kararından sonra, protokolün uygulanmasına ilişkin ek bir protokol düzenleyerek annenin adına kayıtlı konutun ortak çocuk ergin oluncaya kadar üçüncü kişilere satılmamasını kararlaştırmışlardır. Baba, velayetin değiştirilmesi ve kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi davasında bu ek protokole dayanarak tapu kaydına satış yasağı şerhi konulmasını da istemiştir. Aile mahkemesi, bu istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi gerektiğine ilişkin bozma kararından sonra istemi kabul etmiştir.

> *Gerçekleşen bu durum karşısında mahkemece temyize konu bu uyuşmazlık hakkında uyuşmazlığın genel yetkili mahkemelerin görev alanı kapsamında kaldığı gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde işin esasına girilerek hüküm kurulması doğru görülmemiş, hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz (TMK m. 184/5). Mahkemece onaylanan protokolde ve boşanma kararında konuta ilişkin bir düzenleme yoktur; ek protokol boşanma davası sırasında hâkimin onayından geçmediği ve hükme esas alınmadığı için genel hükümlere tabi bir sözleşmedir ve uyuşmazlık aile hukukundan kaynaklanmaz. Görev kamu düzenindendir ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilir (HMK m. 1).

11 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Nilgün Kaya Başvurusu · B. No: 2012/1146 · 31.12.2014

Delillerin değerlendirilmesi derece mahkemelerine aittir; Anayasa Mahkemesi yargılamanın bütün olarak hakkaniyete uygun olup olmadığını denetler

Başvurucunun eşi boşanma ve tazminat davası açmıştır; delil olarak eşler arasındaki bir tartışma sırasında kaydedilen ve başvurucunun sözlerini içeren bir disk sunmuştur. Aile mahkemesi diski bilirkişiye çözümletmiştir; konuşmaların eşlerin ortak hayatlarını sürdürdüğü evde yapıldığını ve bu yerin eşler bakımından özel alan sayılmasının evlilik kurumuyla bağdaşmayacağını belirterek diske değer vermiştir. Mahkeme tanık beyanlarıyla birlikte başvurucuyu ağır kusurlu sayarak boşanmaya ve başvurucu aleyhine tazminata hükmetmiştir; başvurucunun ortak çocuğu tanık olarak dinletme istemini, çocuk delil listesinde gösterilmediği için reddetmiştir. Yargıtay kararı onamıştır.

> *Derece mahkemeleri nezdindeki yargılamalarda izlenilen delil kuralları ve bunların yorumlanması kural olarak belirtilen hususların değerlendirilmesi açısından daha elverişli konumda olan söz konusu mahkemelere aittir. Bununla birlikte, delillerin incelenme ve değerlendirilme yönteminin açık bir hakkaniyetsizlik veya keyfilik ihtiva etmesi veya bu değerlendirmelerin "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri gözetilerek yapılmaması durumunda, adil yargılanma hakkının gereklerine uygun bir delil değerlendirilmesinden söz edilemez.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine oybirliğiyle karar vermiştir. Mahkeme'ye göre disk çelişmeli bir yargılamada tarafların iddia ve beyanları kapsamında incelenmiş, başvurucu içeriğe ulaşarak itirazlarını bildirebilmiş ve taraf tanıkları da dinlenmiştir; ek tanık dinletme istemi ise gerekli usul aşamasından sonra ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi delilin hukuka uygunluğunu yeniden değerlendirmemiş, yargılamanın bütün olarak hakkaniyete uygun olup olmadığını incelemiştir. Yargıtay'ın yeni tarihli kararlarında ise eşiyle arasındaki konuşmaları kaydederek elde edilen ses kayıtları hukuka aykırı delil sayılmıştır.[44]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 6:** İspat yükü.
- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması ve anlaşmalı boşanma.
- **TMK m. 170:** Boşanma veya ayrılık kararı.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 182:** Boşanmada çocuklar bakımından ana ve babanın hakları.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; birlikte yaşama ve sadakat yükümlülüğü.

44 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2023/9244, K. 2024/5576.

KARARLAR DİZİNİ

Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın İçtihatlar bölümünde ayrıntılı olarak incelendiği sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

23.09.1996 · E. 1996/15 · K. 1996/34 359
23.06.1998 · E. 1998/3 · K. 1998/28 359
15.05.2008 · E. 2005/26 · K. 2008/105 ... 492, 501, **515**, 825
18.09.2008 · E. 2006/37 · K. 2008/141 ... 757, 758, 759, **762**
25.06.2009 · E. 2005/56 · K. 2009/94 ..... 709, 710, 711, 712, 716, **719**, 720
21.01.2010 · E. 2008/102 · K. 2010/14 ... 780, 781, 782, 783, **786**
08.12.2011 · E. 2010/119 · K. 2011/165 665
01.03.2012 · E. 2011/51 · K. 2012/32 ..... 658, 660, 661, 664, 665, **672**
17.05.2012 · E. 2011/136 · K. 2012/72 ... 693, 694, 695, 696, 699, **701**
27.05.2015 · E. 2014/36 · K. 2015/51 ..... 83, 133, 228, 229, 231, **232**
17.06.2015 · E. 2015/57 · K. 2015/58 ..... 695, 701
22.02.2023 · E. 2022/155 · K. 2023/38 ... 660, 662, 665
22.03.2023 · E. 2022/105 · K. 2023/54 ... 8, 12, 13, **19**
22.02.2024 · E. 2023/116 · K. 2024/56 ... 492, 494, 503, **518**, 633, 649
30.05.2024 · E. 2023/109 · K. 2024/113 . 492, 493, 501, **515**
25.12.2024 · E. 2024/29 · K. 2024/226 .... 677, 682
16.01.2025 · E. 2024/21 · K. 2025/15 ..... 675, 677, 678, **683**
27.03.2025 · E. 2025/91 · K. 2025/82 ..... 695, 701
12.02.2026 · E. 2025/203 · K. 2026/39 ... 490, 492, 503, **519**, 633, 649
04.06.2026 · E. 2025/156 · K. 2026/131 . 693, 695, 696, 699, **700**, 701, 710, 713

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

Nilgün Kaya, B. No: 2012/1146, 31.12.2014 ..... 827, **837**
Hamiyet Köseoğlu, B. No: 2013/1341, 21.05.2015 ..... 781, 782, 783, **786**
Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25.06.2015 665
Cengiz Kılıç, B. No: 2013/3181, 03.02.2016 . 588
Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20.04.2016 .. 83
Z.C., B. No: 2013/3262, 11.05.2016 ..... 83, **87**
Ferihan Sarı, B. No: 2014/7261, 12.01.2017 . **577**
Emine Ergün, B. No: 2014/6052, 14.09.2017 760
S.B., B. No: 2014/5783, 20.12.2017 697
Ahmet Baysal, B. No: 2015/2089, 04.07.2018 ..... 52, **56**
İbrahim Acar, B. No: 2016/3140, 07.11.2019 ..... 695, 698, **702**, 717
Esat İnevi, B. No: 2015/11677, 08.07.2020 716
Rifat Erdalı, B. No: 2017/39019, 21.07.2020 ..... 588, **603**
S.A., B. No: 2017/40199, 08.09.2020 ..... 607, 612, **624**
Hilal Erdaş, B. No: 2018/27658, 06.10.2021 . 795, 798, **802**
Bahadır Üney ve diğerleri, B. No: 2018/4453, 10.03.2022 ..... 795, 798, **803**
B. No: 2020/3519, 25.10.2023 ..... 678, 682, **691**
Özlem Şimşek, B. No: 2020/39810, 20.12.2023 .. 612, **624**
Esra Özkır, B. No: 2020/37863, 27.02.2024 .. 612, **625**
Maya Muattarhon Özyağcı, B. No: 2022/57577, 19.11.2024 ..... 809, 812, **818**
A.M.K., B. No: 2021/5154, 14.05.2025 ..... 24, **30**, 83
Mehmet Sivri, B. No: 2021/47098, 11.06.2025 ... 561, **578**
İzzetdin Sert, B. No: 2020/33016, 16.09.2025 . **19**

YARGITAY CEZA GENEL KURULU

08.06.2004 · E. 2004/6-94 · K. 2004/132 ..... 208, **211**
24.12.2019 · E. 2015/585 · K. 2019/720 . 187, **189**
21.01.2020 · E. 2016/962 · K. 2020/15 ... 167, **170**, 238

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

27.04.2005 · E. 2005/3-267 · K. 2005/285 416
28.06.2006 · E. 2006/2-488 · K. 2006/480 504

12.07.2006 · E. 2006/2-515 · K. 2006/528 ..... 459, 470, **484**
08.11.2006 · E. 2006/2-687 · K. 2006/705 ..... 555, 558, 559, **565**
06.06.2007 · E. 2007/2-331 · K. 2007/332 ..... 555, 559, **566**
30.01.2008 · E. 2008/2-51 · K. 2008/87 . 390, **397**
13.02.2008 · E. 2008/2-136 · K. 2008/117 ..... 429, 432, 433, 435, 436, 437, 440, **446**
20.02.2008 · E. 2008/2-131 · K. 2008/152 ..... 456, 459, 470, **484**
05.03.2008 · E. 2008/2-231 · K. 2008/235 ..... 580, 582, 584, 586, **592**
04.06.2008 · E. 2008/2-420 · K. 2008/424 ..... 493, 500, 609
24.02.2010 · E. 2010/2-96 · K. 2010/106 ..... 502, **517**, 761, 765, 828
03.03.2010 · E. 2010/2-63 · K. 2010/119 ..... 553, 555, 557, **564**
02.11.2011 · E. 2011/7-695 · K. 2011/673 ..... 317, **320**, 335, 339, 340, 341, **342**
02.11.2011 · E. 2011/2-561 · K. 2011/668 ..... 389, 414, 678, 681, **688**
02.11.2011 · E. 2011/2-533 · K. 2011/670 ..... 580, 581, 582, 583, 584, 586, **591**
30.11.2011 · E. 2011/2-593 · K. 2011/726 ..... 781, 785, **791**
22.02.2012 · E. 2011/2-733 · K. 2012/87 ..... 467, **480**
14.03.2012 · E. 2011/2-829 · K. 2012/145 ..... 459, 461, **472**
16.03.2012 · E. 2011/2-884 · K. 2012/197 811
27.06.2012 · E. 2012/4-179 · K. 2012/412 ..... **20**
17.10.2012 · E. 2012/3-470 · K. 2012/713 714
21.11.2012 · E. 2012/2-1158 · K. 2012/827 .... 584, 592
05.12.2012 · E. 2012/2-636 · K. 2012/1073 .... 432, 434, 440, **452**
26.12.2012 · E. 2012/2-508 · K. 2012/1353 .... 582, 588, 589, **599**
16.01.2013 · E. 2012/2-686 · K. 2013/67 434
17.04.2013 · E. 2013/375 · K. 2013/520 . 746, 752
10.07.2013 · E. 2013/3-71 · K. 2013/1056 ..... 589, **601**
06.11.2013 · E. 2013/2-1043 · K. 2013/1539 .. 493, 500, **514**
27.11.2013 · E. 2013/8-185 · K. 2013/1601 .... 493, 502, **518**, 761, **765**
22.01.2014 · E. 2013/2085 · K. 2014/30 . 807, 809, 811, 812, **814**
19.03.2014 · E. 2013/630 · K. 2014/332 554
26.11.2014 · E. 2014/47 · K. 2014/991 ... 758, 760, **764**
13.03.2015 · E. 2013/1688 · K. 2015/1032 ..... 434, **445**
08.04.2015 · E. 2013/1597 · K. 2015/1165 ..... 743, 745, 748, **751**
13.05.2015 · E. 2015/167 · K. 2015/1328 ..... 154, 156, 157, 158, **159**, 464, 469, **483**
04.12.2015 · E. 2014/594 · K. 2015/2795 ..... 493, 494, 497, **510**
22.01.2016 · E. 2014/433 · K. 2016/63 ... 823, 829, **834**
26.02.2016 · E. 2014/1088 · K. 2016/188 ..... 795, 796, **800**
05.10.2016 · E. 2016/1061 · K. 2016/959 ..... 745, 746, 748, **751**, 758, 761
09.11.2016 · E. 2014/1448 · K. 2016/1038 ..... 590, **597**, 598
14.06.2017 · E. 2017/1887 · K. 2017/1196 ..... 809, 811, **815**
20.12.2017 · E. 2017/2445 · K. 2017/2027 584
17.01.2018 · E. 2017/1901 · K. 2018/45 . 553, 555, 556, 558, 562, **567**
21.02.2018 · E. 2017/1673 · K. 2018/251 ..... 756, 758, 759, 760, **763**
21.03.2018 · E. 2017/1584 · K. 2018/503 ..... 531, **548**, 647, 656, 697, 703
04.04.2018 · E. 2017/1575 · K. 2018/672 ..... 809, 811, **815**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052 ..... 809, 812, **817**
23.05.2018 · E. 2017/1567 · K. 2018/1132 ..... 809, 810, 811, **814**
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148 ..... 809, 812, **816**
30.05.2018 · E. 2017/1587 · K. 2018/1147 816
27.09.2018 · E. 2017/2722 · K. 2018/1359 ..... 562, **577**, 730, 732, 733, 734, 735, **736**
18.10.2018 · E. 2017/2489 · K. 2018/1473 ..... 588, 603
15.11.2018 · E. 2017/2672 · K. 2018/1717 ..... 157, 158, **159**, 469, **483**
06.12.2018 · E. 2017/2488 · K. 2018/1854 ..... 557, 558, **568**
06.12.2018 · E. 2017/2299 · K. 2018/1853 ..... 560, **573**
27.12.2018 · E. 2017/1501 · K. 2018/2044 366
27.12.2018 · E. 2017/1588 · K. 2018/2045 ..... 367, 783, 784, **789**
17.01.2019 · E. 2017/2066 · K. 2019/15 . 796, 797
31.01.2019 · E. 2017/2444 · K. 2019/51 . 809, 812, **817**
14.02.2019 · E. 2017/1286 · K. 2019/142 ..... 494, 504, **519**
21.02.2019 · E. 2018/1072 · K. 2019/185 797
18.04.2019 · E. 2017/1941 · K. 2019/475 ..... 490, 493, 501, **515**, 516
18.04.2019 · E. 2017/2643 · K. 2019/484 ..... 501, **516**
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512 ..... 494, 502, **517**, 745, 748, **750**
20.06.2019 · E. 2017/2420 · K. 2019/750 ..... 383, 385, 386, 387, 388, 389, **392**
19.09.2019 · E. 2017/2421 · K. 2019/919 ..... 465, **477**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918 ..... 793, 795, 799, **804**

03.10.2019 · E. 2019/32 · K. 2019/993 ... 781, 784, **788**
17.10.2019 · E. 2017/455 · K. 2019/1084 ... 715, 717, 721
24.10.2019 · E. 2017/1896 · K. 2019/1112 ... 385, 387, 392, **399**, 783, 784, **788**
05.11.2019 · E. 2017/445 · K. 2019/1129 ... 709, 715, **721**
05.11.2019 · E. 2017/1522 · K. 2019/1140 ... 710, 712, 717, **721**
05.11.2019 · E. 2017/2119 · K. 2019/1142 ... 712, 714, 717, **722**
05.11.2019 · E. 2017/1025 · K. 2019/1135 ... 715, 721
05.11.2019 · E. 2017/1006 · K. 2019/1132 ... 745, 748, **750**
07.11.2019 · E. 2017/1283 · K. 2019/1149 ... 715, 718, **720**
07.11.2019 · E. 2017/1036 · K. 2019/1147 ... 716
07.11.2019 · E. 2017/1533 · K. 2019/1154 ... 718, **723**
12.11.2019 · E. 2018/96 · K. 2019/1157 . 712, 716, 717, 718, **723**, 724
12.11.2019 · E. 2017/965 · K. 2019/1158 ... 716
14.11.2019 · E. 2017/1009 · K. 2019/1179 ... 716, 719, **720**
14.11.2019 · E. 2017/1013 · K. 2019/1180 ... 720
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191 ... 794, 796, 799, **805**
23.01.2020 · E. 2017/2065 · K. 2020/46 . 490, 493, 495, **505**, 510
26.02.2020 · E. 2017/1940 · K. 2020/227 ... 459, 464, 467, 468, 470, **479**
04.03.2020 · E. 2017/2426 · K. 2020/243 ... 499, 504, **512**
24.06.2020 · E. 2017/2296 · K. 2020/476 ... 784
23.09.2020 · E. 2017/2294 · K. 2020/671 ... 100, 123, 126, 276, 278, **279**
23.09.2020 · E. 2017/2297 · K. 2020/672 ... 589
04.11.2020 · E. 2017/2727 · K. 2020/846 ... 429, 432, 434, 435, 440, **444**
04.11.2020 · E. 2017/2291 · K. 2020/845 ... 698, 706, 748
02.12.2020 · E. 2017/2712 · K. 2020/988 ... 259, **261**, 266
11.02.2021 · E. 2017/2644 · K. 2021/68 ... 679
18.02.2021 · E. 2017/2669 · K. 2021/109 ... 696, 700, **706**, 747, 752
25.02.2021 · E. 2017/1316 · K. 2021/167 ... 52, 53, **55**
11.03.2021 · E. 2017/2653 · K. 2021/249 ... 693, 695, 697, **703**
25.03.2021 · E. 2017/2410 · K. 2021/346 ... 809, 811, **813**
15.06.2021 · E. 2017/2717 · K. 2021/761 ... 433, 438, 442, **454**, 680, 686
02.11.2021 · E. 2017/3155 · K. 2021/1307 ... 743, 745, 747, **749**, 782
09.11.2021 · E. 2018/20 · K. 2021/1383 . 678, 679, 680, **686**
07.12.2021 · E. 2018/471 · K. 2021/1586 ... 747, 752, 758, 761, **766**
14.12.2021 · E. 2018/1084 · K. 2021/1657 ... 582, 586, 589, **596**
14.12.2021 · E. 2018/1095 · K. 2021/1676 ... 823, 824, **833**
08.03.2022 · E. 2022/145 · K. 2022/276 . 588, **603**
15.03.2022 · E. 2019/107 · K. 2022/318 . 582, 583, 584, 587, **592**
15.03.2022 · E. 2019/492 · K. 2022/313 . 677, 679, **683**
22.03.2022 · E. 2021/1009 · K. 2022/363 ... 681, 689
22.03.2022 · E. 2021/651 · K. 2022/358 ... 699
29.03.2022 · E. 2022/144 · K. 2022/408 . 678, 681, **688**
19.04.2022 · E. 2019/96 · K. 2022/571 ... 795, 797, **801**
18.05.2022 · E. 2019/417 · K. 2022/680 ... 366
07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850 . 493, 502, 518, 761, 766
07.06.2022 · E. 2021/322 · K. 2022/851 ... 584
20.09.2022 · E. 2021/955 · K. 2022/1119 ... 366, **380**
02.11.2022 · E. 2020/96 · K. 2022/1435 . 494, 504, **520**
02.11.2022 · E. 2020/26 · K. 2022/1434 . 823, 826, **830**
10.11.2022 · E. 2020/367 · K. 2022/1497 ... 584
15.11.2022 · E. 2020/362 · K. 2022/1514 ... 358, 364, **376**, 493, 494, 499, **513**, 607, 608, 609, **614**, 827
17.11.2022 · E. 2020/27 · K. 2022/1549 . 695, 697, **703**
22.11.2022 · E. 2021/670 · K. 2022/1571 ... 243, 245, **247**, 252, 259, 266, 291, **294**, 298, 319
29.11.2022 · E. 2020/727 · K. 2022/1620 ... 358, 363, **377**, 490, 495, 499, **512**
06.12.2022 · E. 2021/667 · K. 2022/1668 ... 677, 679, 680, **685**
01.02.2023 · E. 2021/360 · K. 2023/12 ... 779, 781, 783, 784, **787**
08.02.2023 · E. 2021/1022 · K. 2023/60 . 675, 677, 679, 681, **684**
01.03.2023 · E. 2021/825 · K. 2023/136 . 494, 503, 504, **519**, 824
01.03.2023 · E. 2021/771 · K. 2023/135 . 590, **597**
08.03.2023 · E. 2022/770 · K. 2023/185 . 585, **593**
08.03.2023 · E. 2022/142 · K. 2023/184 . 695, 697, **702**
15.03.2023 · E. 2021/1010 · K. 2023/214 ... 582, 589, 590, **600**
22.03.2023 · E. 2022/146 · K. 2023/242 . 680, 688
10.05.2023 · E. 2022/324 · K. 2023/446 . 677, 679, 681, **684**
24.05.2023 · E. 2022/400 · K. 2023/514 . 405, 407, **416**, 432, 433, 434, 442, **443**

21.06.2023 · E. 2022/657 · K. 2023/672 . 796, 799, **805**
01.11.2023 · E. 2022/771 · K. 2023/1039 ..... 407, 493, 497
29.11.2023 · E. 2022/1205 · K. 2023/1188 ..... 747, 752, 761, 766
13.12.2023 · E. 2022/1273 · K. 2023/1238 ..... 756, 758, 759, **763**
27.12.2023 · E. 2023/858 · K. 2023/1399 ..... 582, 587, **601**
15.05.2024 · E. 2023/382 · K. 2024/244 . 608, 824
12.09.2024 · E. 2024/415 · K. 2024/422 . 358, 364, 365, **377**, 390
25.09.2024 · E. 2023/490 · K. 2024/468 608
12.02.2025 · E. 2023/582 · K. 2025/24 ... 712, 718, **724**
16.04.2025 · E. 2023/618 · K. 2025/231 760
18.06.2025 · E. 2023/947 · K. 2025/378 . 677, 679, 680, 681, **687**
25.06.2025 · E. 2023/949 · K. 2025/394 . 675, 677, 680, **687**
10.09.2025 · E. 2024/129 · K. 2025/499 . 493, 498, **510**, 607, 608, 609, **613**, 825
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498 ..... 493, 502, 758, 761, **765**
17.09.2025 · E. 2024/128 · K. 2025/521 . 607, 612, **621**, 631
24.09.2025 · E. 2024/213 · K. 2025/557 . 493, 499, **511**
24.09.2025 · E. 2024/130 · K. 2025/556 . 693, 697, **704**
15.10.2025 · E. 2024/619 · K. 2025/639 784
03.12.2025 · E. 2025/520 · K. 2025/769 292
10.12.2025 · E. 2025/464 · K. 2025/809 . 502, 607, 612, **622**
17.12.2025 · E. 2025/33 · K. 2025/839 ... 356, 358, 360, 361, 362, **368**

YARGITAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU

06.07.2018 · E. 2017/5 · K. 2018/7 . 358, 366, 682, 691

YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ

29.09.2020 · E. 2017/2104 · K. 2020/4586 791

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

13.04.2004 · E. 2004/3737 · K. 2004/4675 ..... 82, 116
18.04.2006 · E. 2006/5552 · K. 2006/5766 ..... 438, **449**
27.04.2006 · E. 2006/5156 · K. 2006/6380 ..... 439, **451**
23.05.2006 · E. 2005/19843 · K. 2006/8132 .... 663, 673
03.07.2006 · E. 2006/4659 · K. 2006/10651 439
04.07.2006 · E. 2006/1845 · K. 2006/10728 .... 467, **486**
09.10.2006 · E. 2006/6442 · K. 2006/13434 .... 467, 471
18.10.2006 · E. 2006/6047 · K. 2006/14205 ..... 99, 101, **103**, 113, 115, 116, 117, **118**
30.10.2006 · E. 2006/6903 · K. 2006/14566 ..... 97, 99, 100, 101, **103**, 113, 115, 117, **119**
20.11.2006 · E. 2006/8400 · K. 2006/15960 470
30.11.2006 · E. 2006/8409 · K. 2006/16681 .... 231, **233**
14.12.2006 · E. 2006/9429 · K. 2006/17659 733
18.12.2006 · E. 2006/11323 · K. 2006/17868 . 558
12.02.2007 · E. 2006/11282 · K. 2007/1666 .... 660, 662, **666**
27.03.2007 · E. 2006/13735 · K. 2007/4968 .... 662, 666
04.06.2007 · E. 2006/20233 · K. 2007/9345 476
07.06.2007 · E. 2006/20487 · K. 2007/9650 .... 459, 465, **478**
07.06.2007 · E. 2006/20634 · K. 2007/9601 .... 557, **572**
17.07.2007 · E. 2006/15445 · K. 2007/11393 . 525, 530, 532, **540**
17.09.2007 · E. 2006/22273 · K. 2007/11975 . 463
09.10.2007 · E. 2006/19058 · K. 2007/13672 . 109, 110, **111**, 299, **300**
19.11.2007 · E. 2007/2435 · K. 2007/16020 .... 461, 463, 470, **485**
19.11.2007 · E. 2007/17584 · K. 2007/16081 . 462, **476**
07.02.2008 · E. 2007/8597 · K. 2006/1173 ..... 224, **226**
07.02.2008 · E. 2007/4318 · K. 2008/1102 ..... 559, **564**
03.03.2008 · E. 2007/5522 · K. 2008/2601 441
03.04.2008 · E. 2007/4452 · K. 2008/4627 612
29.04.2008 · E. 2007/8071 · K. 2008/6010 ..... 661, 663, **673**
30.04.2008 · E. 2007/6137 · K. 2008/6052 ..... 680, 681, **685**
12.05.2008 · E. 2008/5705 · K. 2008/6938 ..... **262**
02.06.2008 · E. 2007/9715 · K. 2008/7706 663
12.06.2008 · E. 2007/10296 · K. 2008/8519 .... 660, 662, **667**
17.06.2008 · E. 2007/15085 · K. 2008/8798 .... 631, **638**, 646, 647, **655**
18.06.2008 · E. 2008/4283 · K. 2008/8897 ..... 471, **486**
26.06.2008 · E. 2008/7420 · K. 2008/9434 ..... 532, **552**
14.07.2008 · E. 2008/10443 · K. 2008/10405 . 527, 610
17.09.2008 · E. 2007/12300 · K. 2008/12032 . 497
18.09.2008 · E. 2008/11211 · K. 2008/12163 . 149, 150, 151, **152**
20.10.2008 · E. 2008/10766 · K. 2008/13617 . 311, 313, **314**
24.11.2008 · E. 2008/18275 · K. 2008/15775 . 458, 463, **477**

04.12.2008 · E. 2007/16726 · K. 2008/16670 . 715, **726**
04.02.2009 · E. 2007/16658 · K. 2009/1382 .... 678, 682, **690**, 748, 753
10.02.2009 · E. 2009/851 · K. 2009/1842 557
16.02.2009 · E. 2007/19533 · K. 2009/2336 .... 116, **119**
26.02.2009 · E. 2007/17337 · K. 2009/3324 436
04.03.2009 · E. 2007/17963 · K. 2009/3892 ..... 82, 100, 298, 299
12.03.2009 · E. 2008/2154 · K. 2009/4483 ..... 438, **449**
23.03.2009 · E. 2008/18445 · K. 2009/5190 .... 661, 664, 673
26.03.2009 · E. 2008/3052 · K. 2009/5621 528
26.03.2009 · E. 2007/21111 · K. 2009/5643 .... 664, 674, 747
15.04.2009 · E. 2008/4623 · K. 2009/7281 ..... 432, 435, **446**
27.04.2009 · E. 2008/2180 · K. 2009/8029 ..... 662, 667
30.04.2009 · E. 2008/768 · K. 2009/8346 470
07.05.2009 · E. 2008/5168 · K. 2009/8935 ..... 558, **570**
01.06.2009 · E. 2008/8576 · K. 2009/10441 .... 528, **540**
15.07.2009 · E. 2008/8466 · K. 2009/14071 .... 682, **690**, 706
21.07.2009 · E. 2008/12341 · K. 2009/14613 . 582, 585, **595**
16.09.2009 · E. 2009/11544 · K. 2009/15799 . 632, **639**, 641, 643, 645, **651**
05.10.2009 · E. 2008/11096 · K. 2009/16625 . 663
09.11.2009 · E. 2009/16450 · K. 2009/19112 . 408, 411, **424**
16.11.2009 · E. 2008/16474 · K. 2009/19889 . 410
03.12.2009 · E. 2008/17296 · K. 2009/20714 . 647, **655**
11.01.2010 · E. 2009/21325 · K. 2010/80 ..... 712, 713, **727**
18.01.2010 · E. 2008/19155 · K. 2010/609 499
21.01.2010 · E. 2009/21175 · K. 2010/1208 .... 526, **534**
08.02.2010 · E. 2009/11810 · K. 2010/1986 .... 661, 663, **672**
23.02.2010 · E. 2009/1300 · K. 2010/3299 ..... 408, **418**
08.03.2010 · E. 2009/1041 · K. 2010/4194 ..... 557, 559, **572**
15.03.2010 · E. 2009/1061 · K. 2010/4869 672
20.04.2010 · E. 2009/6092 · K. 2010/7843 ..... 646, 647, **654**
20.04.2010 · E. 2010/1020 · K. 2010/7787 810
27.04.2010 · E. 2009/4986 · K. 2010/8392 ..... 664, **671**
03.05.2010 · E. 2009/5222 · K. 2010/8744 ..... 661, 663, **673**, 747, 754
13.05.2010 · E. 2009/6395 · K. 2010/9708 ..... 327, **329**
31.05.2010 · E. 2009/9395 · K. 2010/10627 .... 458, 461
10.06.2010 · E. 2009/10161 · K. 2010/11493 . 407, 412
07.10.2010 · E. 2010/10799 · K. 2010/16360 . 285
19.10.2010 · E. 2009/15594 · K. 2010/17175 . 435
21.10.2010 · E. 2009/16080 · K. 2010/17409 . 406, **417**
26.10.2010 · E. 2009/13471 · K. 2010/17715 . 470
08.11.2010 · E. 2009/16843 · K. 2010/18727 . 524, 527, **539**
08.11.2010 · E. 2009/16905 · K. 2010/18641 . 629, 630, 634
20.12.2010 · E. 2009/20100 · K. 2010/21527 . 496, **509**
23.12.2010 · E. 2009/20557 · K. 2010/21791 . 609, **615**
17.01.2011 · E. 2010/9021 · K. 2011/135 812
07.02.2011 · E. 2010/23278 · K. 2011/1786 .... 529, **545**, 629, 632, **638**
14.02.2011 · E. 2010/12203 · K. 2011/2179 .... 560, 575
02.03.2011 · E. 2010/1695 · K. 2011/3559 ..... 113, 115, 116, 117, **118**, 299
07.03.2011 · E. 2011/2995 · K. 2011/3882 ..... 285, **286**
10.03.2011 · E. 2010/3146 · K. 2011/4224 ..... 558, **571**
10.03.2011 · E. 2010/3228 · K. 2011/4263 ..... 646, 654
28.04.2011 · E. 2010/5945 · K. 2011/7259 ..... 643, 647, **654**, 679
03.05.2011 · E. 2010/6639 · K. 2011/7636 ..... 458, 462, 463, **475**
23.05.2011 · E. 2010/8296 · K. 2011/8811 461
08.06.2011 · E. 2011/9395 · K. 2011/10061 .... 432, 435, **446**
22.06.2011 · E. 2010/9036 · K. 2011/11149 664
04.07.2011 · E. 2011/10692 · K. 2011/11458 . 144, **146**
18.07.2011 · E. 2011/10321 · K. 2011/12511 . 533, **534**
29.09.2011 · E. 2011/13510 · K. 2011/14466 . 440, **453**
04.10.2011 · E. 2010/14530 · K. 2011/14869 . 607, 610, 611, **617**
17.10.2011 · E. 2010/15476 · K. 2011/16220 . 646
18.10.2011 · E. 2011/15761 · K. 2011/16174 . 460, **473**
24.10.2011 · E. 2010/16568 · K. 2011/16857 . 493, 495, 500, **506**
24.10.2011 · E. 2010/16225 · K. 2011/16773 . 500, **513**
31.10.2011 · E. 2010/15105 · K. 2011/17697 . 663, **668**
01.12.2011 · E. 2010/19740 · K. 2011/20434 . 695, 698, **705**
05.12.2011 · E. 2011/9367 · K. 2011/20846 810
22.12.2011 · E. 2011/1238 · K. 2011/23139 648

29.12.2011 · E. 2011/1403 · K. 2011/24021 527
23.01.2012 · E. 2011/23097 · K. 2012/961 497
24.01.2012 · E. 2010/14623 · K. 2012/1086 .... 347, 348, **349**
13.02.2012 · E. 2011/4993 · K. 2012/2499 648
21.02.2012 · E. 2011/8980 · K. 2012/3345 ..... 348, 562, **576**
28.02.2012 · E. 2010/19722 · K. 2012/4125 .... 283, 285, **286**
28.02.2012 · E. 2010/20232 · K. 2012/4124 .... 530, **544**, 627, 629, 632, **636**
01.03.2012 · E. 2010/20719 · K. 2012/4331 577
27.03.2012 · E. 2011/10421 · K. 2012/7338 .... 459, 463, 471, **486**
29.03.2012 · E. 2011/9901 · K. 2012/7679 497
19.04.2012 · E. 2011/3446 · K. 2012/10315 .... 100, 101, **102**, 296, 298, **302**
02.05.2012 · E. 2011/15558 · K. 2012/11480 . 715, 727
07.05.2012 · E. 2011/4072 · K. 2012/12182 348
10.05.2012 · E. 2011/16076 · K. 2012/12636 . 460
31.05.2012 · E. 2011/17478 · K. 2012/14604 . 278
31.05.2012 · E. 2011/19924 · K. 2012/14498 . 459, 467, **481**
05.06.2012 · E. 2011/21093 · K. 2012/15178 . 403, 405, 407, 410, **417**
07.06.2012 · E. 2011/19991 · K. 2012/15531 . 191, 193, **195**
19.06.2012 · E. 2011/21815 · K. 2012/16802 . 496, 501
20.06.2012 · E. 2011/21940 · K. 2012/17000 . 504, 680
21.06.2012 · E. 2011/21651 · K. 2012/17148 . 611, **618**
28.06.2012 · E. 2011/21409 · K. 2012/17972 . 500, **514**
10.07.2012 · E. 2011/10663 · K. 2012/19379 . 277, 278, **280**
12.07.2012 · E. 2012/561 · K. 2012/19749 ..... 459, 470, **485**
05.09.2012 · E. 2012/2978 · K. 2012/20403 .... 459, 466, **480**
10.09.2012 · E. 2012/2726 · K. 2012/20646 .... 458, 462, **475**
20.09.2012 · E. 2012/2173 · K. 2012/21934 .... 629, 632, **637**
08.10.2012 · E. 2012/5263 · K. 2012/23992 .... 496, **508**
10.10.2012 · E. 2012/4371 · K. 2012/24180 .... 463, 471, **477**
11.10.2012 · E. 2012/4909 · K. 2012/24343 436
19.10.2012 · E. 2012/6405 · K. 2012/25212 464
22.10.2012 · E. 2012/5877 · K. 2012/25488 467
12.11.2012 · E. 2011/13651 · K. 2012/26824 . 327
12.11.2012 · E. 2012/22540 · K. 2012/26724 . 560
19.11.2012 · E. 2011/13054 · K. 2012/27483 . 470
20.11.2012 · E. 2012/23796 · K. 2012/27641 . 649
27.11.2012 · E. 2012/8580 · K. 2012/28405 439
04.12.2012 · E. 2012/11614 · K. 2012/29155 . 462
04.12.2012 · E. 2011/20662 · K. 2012/29082 . 524, 527, **539**
10.12.2012 · E. 2011/18438 · K. 2012/29794 . 109
11.12.2012 · E. 2012/10079 · K. 2012/29935 . 439, **451**
18.12.2012 · E. 2011/20231 · K. 2012/30742 . 135, **137**
25.12.2012 · E. 2011/14560 · K. 2012/31551 . 458, 464, **473**
17.01.2013 · E. 2012/12738 · K. 2013/943 ..... 529, **543**, 632, 639, 644
21.01.2013 · E. 2012/27055 · K. 2013/1228 .... 331, 333, 335
21.01.2013 · E. 2012/14166 · K. 2013/1123 .... 528, **542**
24.01.2013 · E. 2012/14898 · K. 2013/1794 .... 458, 461, 467, **475**
28.01.2013 · E. 2012/15605 · K. 2013/1966 .... 556, 560, **574**
31.01.2013 · E. 2012/16225 · K. 2013/2602 .... 525, 530, **545**
31.01.2013 · E. 2012/16486 · K. 2013/2713 .... 607, 610, **616**
18.02.2013 · E. 2012/3023 · K. 2013/3849 ..... 522, 524, 525, 527, **537**
26.02.2013 · E. 2012/19407 · K. 2013/5078 .... 646, 654
04.03.2013 · E. 2013/3517 · K. 2013/5502 ..... 256, **262**
04.03.2013 · E. 2012/4165 · K. 2013/5478 ..... 346, 347, 348, **350**
05.03.2013 · E. 2012/10429 · K. 2013/7427 .... 365, 391, **401**
05.03.2013 · E. 2012/19626 · K. 2013/5705 436
07.03.2013 · E. 2012/19682 · K. 2013/6156 .... 439, **450**
14.03.2013 · E. 2012/19722 · K. 2013/6974 .... 408, **418**
14.03.2013 · E. 2012/5709 · K. 2013/6875 ..... 629, 630, **633**
14.03.2013 · E. 2012/14955 · K. 2013/6904 .... 733, 734, **739**, 741, 748, 751
15.03.2013 · E. 2012/6687 · K. 2013/7025 ..... 526, **536**
18.03.2013 · E. 2012/7489 · K. 2013/7259 ..... 193, **195**, 238, **239**, 252
18.03.2013 · E. 2013/4506 · K. 2013/7213 438
20.03.2013 · E. 2013/4114 · K. 2013/7662 ..... 434, **444**
21.03.2013 · E. 2012/7628 · K. 2013/7832 ..... 134, 135, **137**
27.03.2013 · E. 2012/22724 · K. 2013/8358 437
28.03.2013 · E. 2012/8443 · K. 2013/8515 348
01.04.2013 · E. 2012/23566 · K. 2013/8998 .... 557, 562, **575**
10.04.2013 · E. 2012/10857 · K. 2013/10091 . 186, 188, **189**, 191, 193, **194**
17.04.2013 · E. 2012/18793 · K. 2013/10778 . 346, 347, 348, **349**

14.05.2013 · E. 2012/15541 · K. 2013/13594 . 220, 223, **225**, 272, 310, 312, **315**
27.05.2013 · E. 2012/20089 · K. 2013/14380 . 658, 661, 662, **666**
04.06.2013 · E. 2012/22667 · K. 2013/15401 . 811
17.06.2013 · E. 2013/4922 · K. 2013/16885 .... 629, 631, **637**, 645
18.06.2013 · E. 2013/11686 · K. 2013/16998 . 528, **542**
18.06.2013 · E. 2012/25485 · K. 2013/16997 . 733
20.06.2013 · E. 2013/4557 · K. 2013/17424 715
24.06.2013 · E. 2013/6031 · K. 2013/17672 .... 526, **537**
25.06.2013 · E. 2013/5680 · K. 2013/17914 .... 555, 559, **571**
26.06.2013 · E. 2013/5868 · K. 2013/17958 .... 646, **652**
02.07.2013 · E. 2013/1699 · K. 2013/18599 .... 641, 643, 645, **650**
03.07.2013 · E. 2013/6409 · K. 2013/18712 .... 441, 495, 496, **506**
04.07.2013 · E. 2013/13038 · K. 2013/18878 . 585
08.07.2013 · E. 2013/7001 · K. 2013/19258 .... 432, 436, **447**
09.07.2013 · E. 2013/9935 · K. 2013/19578 135
16.09.2013 · E. 2013/16415 · K. 2013/20966 . 435
30.09.2013 · E. 2013/8882 · K. 2013/22351 .... 641, 647, **653**, 698
07.10.2013 · E. 2013/9408 · K. 2013/23069 .... 585, **594**
09.10.2013 · E. 2013/18015 · K. 2013/23282 . 175, **176**
09.10.2013 · E. 2013/9776 · K. 2013/23330 .... 456, 459, 466, **481**
21.10.2013 · E. 2013/19755 · K. 2013/23599 . 557
30.10.2013 · E. 2013/10699 · K. 2013/24384 . 285, **287**
06.11.2013 · E. 2013/14828 · K. 2013/25475 . 333, **334**, 341, **344**
11.11.2013 · E. 2013/6289 · K. 2013/25844 .... 259, **261**
12.11.2013 · E. 2013/12635 · K. 2013/26132 . 319, 320
14.11.2013 · E. 2013/12292 · K. 2013/26424 . 558, **569**
20.11.2013 · E. 2013/12319 · K. 2013/27012 . 466, 471
25.11.2013 · E. 2013/8925 · K. 2013/27382 .... 250, 252, **253**
25.11.2013 · E. 2013/23331 · K. 2013/27534 . 437, 438, 442, **450**
26.11.2013 · E. 2013/14000 · K. 2013/27759 . 607, 609, 612, **614**
02.12.2013 · E. 2013/14776 · K. 2013/28398 . 558, 561, **568**
04.12.2013 · E. 2013/10189 · K. 2013/28415 . 327
04.12.2013 · E. 2013/23524 · K. 2013/28557 . 556, 578
09.12.2013 · E. 2013/24235 · K. 2013/28244 . 250, 252, 253, **255**
12.12.2013 · E. 2013/15789 · K. 2013/29398 . 467
16.12.2013 · E. 2013/17177 · K. 2013/29701 . 458, 460, 461, 463, **474**
17.12.2013 · E. 2013/17445 · K. 2013/29861 . 438, **449**
17.12.2013 · E. 2013/17407 · K. 2013/29843 . 611, **619**
17.12.2013 · E. 2013/12629 · K. 2013/29821 . 714, 725
24.12.2013 · E. 2013/25412 · K. 2013/30558 . 434, 443, **445**
24.12.2013 · E. 2013/12846 · K. 2013/30720 . 435, **445**
24.12.2013 · E. 2013/18035 · K. 2013/30652 . 456, 458, 461, **474**
13.01.2014 · E. 2013/25833 · K. 2014/25 ..... 432, 435, **447**
14.01.2014 · E. 2013/18496 · K. 2014/346 462
22.01.2014 · E. 2013/18903 · K. 2014/1137 441
22.01.2014 · E. 2013/19148 · K. 2014/1126 .... 629, 632, **636**
12.02.2014 · E. 2014/1490 · K. 2014/2584 ..... 222, 223, **225**
17.02.2014 · E. 2013/20437 · K. 2014/3024 .... 585, 595
24.02.2014 · E. 2013/17699 · K. 2014/3699 .... 109, **111**, 299, **302**
10.03.2014 · E. 2013/20482 · K. 2014/5005 ..... 81, 82, **85**
10.03.2014 · E. 2013/20396 · K. 2014/5254 .... 278, **280**
13.03.2014 · E. 2013/22263 · K. 2014/5701 .... 770, 772, **777**
03.04.2014 · E. 2013/24096 · K. 2014/7794 .... 611, **620**
07.04.2014 · E. 2013/25247 · K. 2014/8102 258
08.04.2014 · E. 2013/17531 · K. 2014/8304 .... 462, 465
10.04.2014 · E. 2013/24653 · K. 2014/8606 319
14.04.2014 · E. 2014/1283 · K. 2014/8948 664
21.04.2014 · E. 2013/25910 · K. 2014/9380 407
08.05.2014 · E. 2013/26583 · K. 2014/10696 . 441, 443
28.05.2014 · E. 2014/9672 · K. 2014/11671 .... 562, **576**
10.06.2014 · E. 2013/23638 · K. 2014/12842 . 586
02.07.2014 · E. 2014/4749 · K. 2014/15268 439
03.07.2014 · E. 2014/3225 · K. 2014/15341 .... 411, **423**
16.09.2014 · E. 2014/1592 · K. 2014/17457 412
02.10.2014 · E. 2014/12628 · K. 2014/19229 . 527
02.10.2014 · E. 2014/8334 · K. 2014/19284 528
16.10.2014 · E. 2014/13314 · K. 2014/19835 . 712, 714, **725**
23.10.2014 · E. 2014/21618 · K. 2014/20697 . 327
23.10.2014 · E. 2014/8867 · K. 2014/20669 .... 437, **448**

23.10.2014 · E. 2014/9559 · K. 2014/20598 .... 609, 615
04.11.2014 · E. 2014/13715 · K. 2014/21555 . 663, 667
06.11.2014 · E. 2014/7237 · K. 2014/21913 .... 318, **323**, 459, 463, 469, **474**
06.11.2014 · E. 2014/6629 · K. 2014/21935 .... 557, **565**
10.11.2014 · E. 2014/14831 · K. 2014/22290 . 286, **288**
10.11.2014 · E. 2014/14649 · K. 2014/22289 . 317, 318, 319, **322**, 347, 349
10.11.2014 · E. 2014/11559 · K. 2014/22133 . 496, **507**
11.11.2014 · E. 2014/3533 · K. 2014/22316 ..... 97, 100, **102**, 298, **301**
13.11.2014 · E. 2014/14560 · K. 2014/22739 . 131, 133, 134, 135, **136**
13.11.2014 · E. 2014/11538 · K. 2014/22519 . 413
15.12.2014 · E. 2014/17966 · K. 2014/25724 . 172, **175**, 348, **350**
15.01.2015 · E. 2014/16138 · K. 2015/497 ..... 556, 560, **575**
10.02.2015 · E. 2014/10013 · K. 2015/1314 435
24.02.2015 · E. 2014/19427 · K. 2015/2610 810
26.02.2015 · E. 2014/25565 · K. 2015/3025 .... 133, 136, **138**
11.03.2015 · E. 2014/19857 · K. 2015/4124 .... 132, 135
19.03.2015 · E. 2014/20560 · K. 2015/4947 .... 407, **418**
26.03.2015 · E. 2014/21486 · K. 2015/5677 590
01.04.2015 · E. 2014/21803 · K. 2015/6319 .... 532, 551
01.04.2015 · E. 2014/21417 · K. 2015/6287 .... 559, **567**
06.04.2015 · E. 2014/14929 · K. 2015/6544 .... 272, **275**
09.04.2015 · E. 2014/25959 · K. 2015/7165 .... 613, **623**, 630
29.04.2015 · E. 2015/5613 · K. 2015/8748 285
29.04.2015 · E. 2014/23311 · K. 2015/8836 .... 582, 590, **598**
30.04.2015 · E. 2015/2958 · K. 2015/8906 465
05.05.2015 · E. 2015/646 · K. 2015/9195 ..... 121, 123, 124, 126, **127**
06.05.2015 · E. 2015/3626 · K. 2015/9331 . 78, 81, 84, **85**
08.05.2015 · E. 2015/8007 · K. 2015/9611 727
12.05.2015 · E. 2014/22908 · K. 2015/10022 . 437
14.05.2015 · E. 2015/3568 · K. 2015/10354 438
01.06.2015 · E. 2015/11460 · K. 2015/11105 . 590
09.06.2015 · E. 2015/8508 · K. 2015/12061 .... 661, 663, **668**
17.06.2015 · E. 2014/27118 · K. 2015/12828 . 524, 526, **535**
23.06.2015 · E. 2015/11390 · K. 2015/13359 . 105, 107, 108, 109, **111**, 299, **301**
23.06.2015 · E. 2015/10943 · K. 2015/13314 . 256, **260**
09.09.2015 · E. 2015/1117 · K. 2015/15262 .... 585, **594**
15.09.2015 · E. 2015/2389 · K. 2015/15990 .... 525, 532, **551**
28.09.2015 · E. 2015/14288 · K. 2015/16447 . 432, 438, **448**
28.09.2015 · E. 2014/24761 · K. 2015/16598 . 436
29.09.2015 · E. 2015/17100 · K. 2015/16804 . 809, 812, **818**
01.10.2015 · E. 2015/17716 · K. 2015/17148 . 465
12.10.2015 · E. 2015/16669 · K. 2015/18135 . 583, 585, 594
19.10.2015 · E. 2015/4596 · K. 2015/18548 .... 532, **550**
16.11.2015 · E. 2015/6714 · K. 2015/21393 442
17.11.2015 · E. 2015/4855 · K. 2015/21617 .... 432, 440, 442, **452**
24.11.2015 · E. 2015/8107 · K. 2015/22276 .... 587, **602**
07.12.2015 · E. 2015/9174 · K. 2015/23418 .... 611, **619**
16.12.2015 · E. 2015/24010 · K. 2015/24328 . 697
21.12.2015 · E. 2015/10219 · K. 2015/24612 . 586
22.12.2015 · E. 2015/17111 · K. 2015/24686 . 560, **574**
22.12.2015 · E. 2015/17493 · K. 2015/24688 . 747, 752
23.12.2015 · E. 2015/15216 · K. 2015/24815 . 134, 136
24.12.2015 · E. 2015/10289 · K. 2015/25022 . 824
21.01.2016 · E. 2015/24319 · K. 2016/1211 .... 532, **550**
10.02.2016 · E. 2015/26239 · K. 2016/2250 .... 527, **538**
23.02.2016 · E. 2015/13025 · K. 2016/3369 .... 403, 405, 409, **420**
29.02.2016 · E. 2015/21374 · K. 2016/3634 .... 168, **170**
01.03.2016 · E. 2015/13670 · K. 2016/3844 465
02.03.2016 · E. 2015/24105 · K. 2016/3941 .... 585, 596
03.03.2016 · E. 2015/13442 · K. 2016/4168 .... 531, **546**, 645
10.03.2016 · E. 2015/12257 · K. 2016/4800 .... 498, **511**
15.03.2016 · E. 2015/14139 · K. 2016/5017 825
21.03.2016 · E. 2015/14180 · K. 2016/5488 411
21.03.2016 · E. 2015/14676 · K. 2016/5396 715
22.03.2016 · E. 2015/14848 · K. 2016/5627 .... 433, 442, **455**
28.03.2016 · E. 2015/14994 · K. 2016/6131 .... 555, 557, **563**
29.03.2016 · E. 2015/15090 · K. 2016/6307 .... 585, 596
19.04.2016 · E. 2015/24523 · K. 2016/7966 561
05.05.2016 · E. 2015/16788 · K. 2016/9300 .... 823, 828, **835**

10.05.2016 · E. 2015/22961 · K. 2016/9519 .... 494, 496, 498, **509**
31.05.2016 · E. 2015/17856 · K. 2016/10752 . 525, 532, **550**
01.06.2016 · E. 2015/18573 · K. 2016/10789 . 504, **521**
13.06.2016 · E. 2016/4541 · K. 2016/11616 .... 527, **538**
27.06.2016 · E. 2016/585 · K. 2016/12328 527
28.06.2016 · E. 2015/19512 · K. 2016/11915 . 498
31.10.2016 · E. 2015/20551 · K. 2016/14209 . 528
07.11.2016 · E. 2016/11268 · K. 2016/14451 . 691, 745, 747, **752**
15.11.2016 · E. 2015/19158 · K. 2016/14766 . 582, 588, **600**
08.12.2016 · E. 2016/17543 · K. 2016/15753 . 413
20.12.2016 · E. 2016/20616 · K. 2016/16240 . 279, **281**
09.01.2017 · E. 2015/21712 · K. 2017/11 ..... 432, 441, **453**
16.01.2017 · E. 2016/15306 · K. 2017/350 273
20.02.2017 · E. 2016/15771 · K. 2017/1737 .... 798, 802
22.02.2017 · E. 2015/22498 · K. 2017/1843 434
06.03.2017 · E. 2015/23063 · K. 2017/2369 441
09.03.2017 · E. 2016/10693 · K. 2017/2568 .... 529, **544**, 629, 631, **635**
21.03.2017 · E. 2015/26162 · K. 2017/3026 .... 607, 610
27.03.2017 · E. 2015/24349 · K. 2017/3326 .... 643, 645, **651**
29.03.2017 · E. 2015/24847 · K. 2017/3508 .... 526, **537**
06.04.2017 · E. 2015/22831 · K. 2017/3929 829
10.04.2017 · E. 2015/25690 · K. 2017/4093 .... 532, **540**, 610
13.04.2017 · E. 2015/25979 · K. 2017/4218 496
18.04.2017 · E. 2015/25699 · K. 2017/4572 .... 459, 468, **482**, 496, 497, **508**
02.05.2017 · E. 2016/14239 · K. 2017/5023 .... 746, **754**
03.05.2017 · E. 2016/315 · K. 2017/5258 ..... 643, 646, **652**
04.05.2017 · E. 2016/412 · K. 2017/5475 ..... 559, 570
11.05.2017 · E. 2016/769 · K. 2017/5806 ..... 493, 494, 498, 499, 605, 607, 609, 827
22.05.2017 · E. 2016/1135 · K. 2017/5962 ..... 496, **507**
08.06.2017 · E. 2016/16604 · K. 2017/7142 .... 334, **335**
08.06.2017 · E. 2016/1616 · K. 2017/7101 435
10.07.2017 · E. 2016/3589 · K. 2017/8688 499
11.07.2017 · E. 2017/656 · K. 2017/8751 440
27.09.2017 · E. 2016/3808 · K. 2017/10105 498
04.10.2017 · E. 2016/4852 · K. 2017/10559 .... 385, 386, 390, **396**
12.10.2017 · E. 2016/5037 · K. 2017/10998 .... 362, 367
24.10.2017 · E. 2016/6169 · K. 2017/11560 .... 582, 583, 585, 586, **595**
01.11.2017 · E. 2016/19266 · K. 2017/12067 . 126, **130**
07.11.2017 · E. 2016/6839 · K. 2017/12314 .... 528, **541**
07.11.2017 · E. 2016/6917 · K. 2017/12320 .... 697, **705**
09.11.2017 · E. 2017/4668 · K. 2017/12455 496
16.11.2017 · E. 2016/21927 · K. 2017/12848 . 469
16.11.2017 · E. 2017/4259 · K. 2017/12926 .... 526, **536**
04.12.2017 · E. 2016/8087 · K. 2017/13770 .... 525, 532, **551**
04.12.2017 · E. 2016/18674 · K. 2017/13800 . 795, 797, **801**
14.12.2017 · E. 2016/25873 · K. 2017/14524 . 131, 134, **137**
16.01.2018 · E. 2017/1510 · K. 2018/659 ..... 557, **570**
25.01.2018 · E. 2016/9751 · K. 2018/1095 ..... 558, 559, **566**
13.02.2018 · E. 2016/11331 · K. 2018/1800 717
21.02.2018 · E. 2016/11933 · K. 2018/2327 .... 524, 529, **543**, 627, 629, 630, **634**
20.03.2018 · E. 2016/13788 · K. 2018/4030 .... 385, 386, 387, 390, **395**
09.04.2018 · E. 2016/15989 · K. 2018/4730 359
11.04.2018 · E. 2016/14732 · K. 2018/4831 .... 411, 413, **424**
18.04.2018 · E. 2016/16503 · K. 2018/5217 .... 458, 462, 463, **476**
25.04.2018 · E. 2016/17490 · K. 2018/5662 .... 439, **451**
02.05.2018 · E. 2016/17833 · K. 2018/5873 .... 646, 652
15.05.2018 · E. 2018/2559 · K. 2018/6246 460
16.05.2018 · E. 2016/17968 · K. 2018/6344 .... 358, 359, 363, **369**
24.05.2018 · E. 2016/18276 · K. 2018/6645 .... 528, 619
05.06.2018 · E. 2017/1870 · K. 2018/7294 360
27.06.2018 · E. 2016/20524 · K. 2018/8173 409
27.06.2018 · E. 2016/21049 · K. 2018/8216 466
11.09.2018 · E. 2016/21327 · K. 2018/8948 470
12.09.2018 · E. 2016/21384 · K. 2018/9114 .... 405, 413, 416, **425**
20.09.2018 · E. 2016/21681 · K. 2018/9664 .... 823, 828, **835**
01.10.2018 · E. 2018/4786 · K. 2018/10285 .... 560, 561, **573**
08.10.2018 · E. 2016/24367 · K. 2018/10693 . 525, 531, **547**, 631, 638, 644, 645
17.10.2018 · E. 2017/1767 · K. 2018/11301 273
25.10.2018 · E. 2016/25608 · K. 2018/12021 . 530, **545**
30.10.2018 · E. 2016/25173 · K. 2018/12091 . 278
07.11.2018 · E. 2018/916 · K. 2018/12666 440

04.12.2018 · E. 2017/3517 · K. 2018/13958 .... 828, **836**
11.12.2018 · E. 2018/1278 · K. 2018/14324 .... 333, **336**
18.12.2018 · E. 2018/7723 · K. 2018/14816 .... 611, **618**
12.02.2019 · E. 2018/1389 · K. 2019/967 278
12.02.2019 · E. 2018/196 · K. 2019/929 . 388, **394**
12.03.2019 · E. 2018/6226 · K. 2019/2588 ..... 359, 363, **370**, 390, 610, **616**
25.03.2019 · E. 2017/6538 · K. 2019/3363 440
08.04.2019 · E. 2019/2532 · K. 2019/4235 ..... 734, 739, **741**
09.04.2019 · E. 2019/1543 · K. 2019/4269 413
10.04.2019 · E. 2019/97 · K. 2019/4376 360
15.05.2019 · E. 2018/5630 · K. 2019/6112 ..... 531, **549**, 646, 648, 652
16.05.2019 · E. 2019/3826 · K. 2019/6209 ..... 773, **777**
22.05.2019 · E. 2019/3150 · K. 2019/6581 125
11.11.2019 · E. 2019/7178 · K. 2019/11166 .... 524, 531, **546**, 643, 645, 652
13.11.2019 · E. 2019/6501 · K. 2019/11415 .... 555, 559, **569**
28.11.2019 · E. 2019/7343 · K. 2019/11719 157
28.11.2019 · E. 2019/7290 · K. 2019/11703 .... 696, 700, **707**
03.12.2019 · E. 2019/4181 · K. 2019/11916 .... 157, 158, **160**, 469
12.12.2019 · E. 2019/4409 · K. 2019/12244 646
19.02.2020 · E. 2020/560 · K. 2020/1268 ..... 405, 410, **421**
29.06.2020 · E. 2020/1980 · K. 2020/3397 416
15.09.2020 · E. 2020/1267 · K. 2020/3754 ..... **268**
22.10.2020 · E. 2020/4574 · K. 2020/5067 ..... 157, 158, **160**
22.10.2020 · E. 2020/4327 · K. 2020/5005 ..... 387, **395**
10.12.2020 · E. 2020/3426 · K. 2020/6373 ..... 439, **452**
15.12.2020 · E. 2020/3841 · K. 2020/6743 584
22.12.2020 · E. 2020/5568 · K. 2020/6784 ..... 807, 809, 812
20.01.2021 · E. 2020/6157 · K. 2021/371 273
02.06.2021 · E. 2021/2924 · K. 2021/4292 ..... 430, 441, **453**
08.06.2021 · E. 2021/3628 · K. 2021/4749 ..... 270, 273, **274**
14.06.2021 · E. 2021/3327 · K. 2021/4767 ..... 360, 362, **370**
23.06.2021 · E. 2021/4162 · K. 2021/5235 ..... 325, 326, 327, **328**
23.11.2021 · E. 2021/7597 · K. 2021/8687 441
30.11.2021 · E. 2021/8858 · K. 2021/8931 ..... 147, 149, 150, **151**, 307, **308**
02.12.2021 · E. 2021/7777 · K. 2021/9036 ..... 469, **484**
14.12.2021 · E. 2021/8413 · K. 2021/9546 797
23.12.2021 · E. 2021/9161 · K. 2021/10013 .... 643, 648, **656**
27.12.2021 · E. 2021/8723 · K. 2021/10134 825
09.03.2022 · E. 2022/1569 · K. 2022/2209 ..... 123, 125, 126, **129**
23.03.2022 · E. 2022/353 · K. 2022/2789 441
06.04.2022 · E. 2022/1726 · K. 2022/3306 633
27.04.2022 · E. 2022/2852 · K. 2022/4053 697
06.06.2022 · E. 2022/4012 · K. 2022/5408 ..... 524, 528, **541**
16.06.2022 · E. 2022/881 · K. 2022/5950 ..... 825, **833**
04.10.2022 · E. 2022/8087 · K. 2022/7712 ..... 664, **670**
11.10.2022 · E. 2021/10384 · K. 2022/7978 .... 143, 144, **145**
01.12.2022 · E. 2022/7739 · K. 2022/9912 ..... **86**, 291, **293**
12.12.2022 · E. 2022/8299 · K. 2022/10349 .... 270, 272, **273**
14.12.2022 · E. 2022/4424 · K. 2022/10508 .... 292, 358, 361, **374**
10.01.2023 · E. 2022/8406 · K. 2023/108 411
11.01.2023 · E. 2022/9210 · K. 2023/126 679
18.01.2023 · E. 2022/8662 · K. 2023/304 ..... 264, **267**, 469
18.01.2023 · E. 2022/9698 · K. 2023/309 561
01.03.2023 · E. 2022/5375 · K. 2023/790 ..... 362, **371**
08.03.2023 · E. 2022/9891 · K. 2023/877 ..... 526, 530, **535**, 770, 771, **774**
22.03.2023 · E. 2022/10535 · K. 2023/1210 .... 408, 415
22.03.2023 · E. 2022/10765 · K. 2023/1191 715
23.03.2023 · E. 2023/1896 · K. 2023/1277 541
05.04.2023 · E. 2022/11157 · K. 2023/1638 .... 123, 125, 126, **128**
26.04.2023 · E. 2022/11305 · K. 2023/1978 .... 253, 259, **260**
26.04.2023 · E. 2022/11401 · K. 2023/1977 .... 386, 388, 392, **394**
27.04.2023 · E. 2023/2853 · K. 2023/2023 . 78, 80, 81, **84**
09.05.2023 · E. 2022/6352 · K. 2023/2248 ..... 408, 410, 413, **419**
17.05.2023 · E. 2023/361 · K. 2023/2425 ... 88, 92, **93**
18.05.2023 · E. 2023/1717 · K. 2023/2461 ..... 664, **670**
23.05.2023 · E. 2023/2906 · K. 2023/2613 ..... 150, 151, **153**, 306
23.05.2023 · E. 2023/3195 · K. 2023/2616 714
25.05.2023 · E. 2023/18 · K. 2023/2730 698
07.06.2023 · E. 2023/78 · K. 2023/2961 . 700, 707, 713
13.06.2023 · E. 2023/175 · K. 2023/3109 ..... 646, 651
14.09.2023 · E. 2023/1108 · K. 2023/3987 ..... 272, **274**

28.09.2023 · E. 2023/6580 · K. 2023/4294 ..... 341, **344**
05.10.2023 · E. 2023/1501 · K. 2023/4542 ..... 405, 408, 414, **420**
11.10.2023 · E. 2023/2554 · K. 2023/4654 272
21.11.2023 · E. 2022/7824 · K. 2023/5440 ..... 164, 167, 168, **169**, 213, 216, 223, 310, 311, 312, **313**
21.11.2023 · E. 2023/3550 · K. 2023/5469 ..... 243, 244, 246, **248**, 304, **307**
22.11.2023 · E. 2023/3042 · K. 2023/5549 ..... 276, 279, **281**
22.11.2023 · E. 2023/7907 · K. 2023/5501 ..... 663, **669**
23.11.2023 · E. 2023/8560 · K. 2023/5573 ..... 125, 126, **128**
30.11.2023 · E. 2023/4860 · K. 2023/5868 ..... 235, 238, **239**
30.11.2023 · E. 2023/2591 · K. 2023/5804 ..... 405, 414, 415, **426**
30.11.2023 · E. 2023/7895 · K. 2023/5815 ..... 662, 663, **669**
13.12.2023 · E. 2023/2949 · K. 2023/6157 825
14.12.2023 · E. 2023/2499 · K. 2023/6204 360
19.12.2023 · E. 2023/3409 · K. 2023/6301 ..... 150, **152**, **309**
19.12.2023 · E. 2023/5085 · K. 2023/6284 ..... 216, **217**, **314**
25.12.2023 · E. 2023/8849 · K. 2023/6440 361
25.12.2023 · E. 2023/2521 · K. 2023/6447 441
28.12.2023 · E. 2023/3062 · K. 2023/6532 ..... 388, **400**
09.01.2024 · E. 2023/5729 · K. 2024/54 . 121, 124, 126, **127**
09.01.2024 · E. 2022/8773 · K. 2024/20 . 362, 364, **373**
10.01.2024 · E. 2022/8785 · K. 2024/88 . 358, 362, **372**
13.02.2024 · E. 2023/3085 · K. 2024/808 ..... 361, **375**
22.02.2024 · E. 2023/6465 · K. 2024/1154 ..... 347, **351**
27.02.2024 · E. 2024/479 · K. 2024/1226 532
27.02.2024 · E. 2023/941 · K. 2024/1270 612
29.02.2024 · E. 2023/3629 · K. 2024/1379 ..... 405, 408, 414, **425**
04.03.2024 · E. 2024/152 · K. 2024/1428 664
05.03.2024 · E. 2024/1452 · K. 2024/1486 298
07.03.2024 · E. 2023/4147 · K. 2024/1593 ..... 432, 437, 438, 441, **448**
12.03.2024 · E. 2023/8522 · K. 2024/1661 561
14.03.2024 · E. 2023/5602 · K. 2024/1775 ..... 360, 364, **378**
14.03.2024 · E. 2023/5012 · K. 2024/1780 ..... 820, 823, 826, **831**
20.03.2024 · E. 2024/2104 · K. 2024/1959 ..... 411, **423**
25.03.2024 · E. 2023/5401 · K. 2024/2040 ..... 406, 409, 413, **421**
26.03.2024 · E. 2023/2433 · K. 2024/2082 828
28.03.2024 · E. 2023/8870 · K. 2024/2213 ..... 325, 326, 327, **329**
01.04.2024 · E. 2023/7903 · K. 2024/2240 ..... 285, **287**
01.04.2024 · E. 2023/5637 · K. 2024/2265 ..... 407, 408, 414, **426**
01.04.2024 · E. 2023/6051 · K. 2024/2239 ..... 408, 415, **419**
04.04.2024 · E. 2023/4207 · K. 2024/2433 826
16.04.2024 · E. 2023/7901 · K. 2024/2490 ..... 306, **307**, 312
18.04.2024 · E. 2023/9095 · K. 2024/2668 . 88, 92, 93, **94**
18.04.2024 · E. 2023/9119 · K. 2024/2638 ..... 264, 267, **268**, 339, 340
18.04.2024 · E. 2023/9120 · K. 2024/2639 285
18.04.2024 · E. 2023/9073 · K. 2024/2665 ..... 291, 333, 334, **337**
25.04.2024 · E. 2023/6358 · K. 2024/2909 ..... 408, 414, 415, **427**
29.04.2024 · E. 2023/4541 · K. 2024/2947 364
30.04.2024 · E. 2023/4421 · K. 2024/2984 ..... 386, 410
30.04.2024 · E. 2024/1729 · K. 2024/3032 ..... 663, 670
02.05.2024 · E. 2023/4597 · K. 2024/3110 529
06.05.2024 · E. 2023/6945 · K. 2024/3174 ..... 223, 230
07.05.2024 · E. 2023/7502 · K. 2024/3219 . 91, 92, 93, **94**, 340, 341, 342, **343**
07.05.2024 · E. 2022/10990 · K. 2024/3229 .... 252, **254**
07.05.2024 · E. 2022/11086 · K. 2024/3226 .... 358, 366, **381**
09.05.2024 · E. 2023/6646 · K. 2024/3348 827
16.05.2024 · E. 2023/9032 · K. 2024/3594 . 90, 92, **95**, 181
22.05.2024 · E. 2023/9150 · K. 2024/3738 ..... 403, 405, 411, 413, **422**
27.05.2024 · E. 2023/6446 · K. 2024/3895 412
28.05.2024 · E. 2023/8411 · K. 2024/3919 827
03.06.2024 · E. 2023/6453 · K. 2024/4164 825
10.06.2024 · E. 2023/8252 · K. 2024/4452 826
11.06.2024 · E. 2022/11529 · K. 2024/4553 ..... 83, **86**
25.06.2024 · E. 2023/6843 · K. 2024/4829 ..... 358, 361, 364, **374**
25.06.2024 · E. 2023/7004 · K. 2024/4811 ..... 648, 785
26.06.2024 · E. 2023/7736 · K. 2024/4907 ..... 464, **478**
27.06.2024 · E. 2023/7996 · K. 2024/5004 ..... 362, **372**
27.06.2024 · E. 2023/6929 · K. 2024/5031 411
02.07.2024 · E. 2023/6837 · K. 2024/5229 360
02.07.2024 · E. 2023/7433 · K. 2024/5239 ..... 362, **371**
02.07.2024 · E. 2024/5179 · K. 2024/5210 665

04.07.2024 · E. 2023/7119 · K. 2024/5391 ..... 359, **373**
04.07.2024 · E. 2024/5078 · K. 2024/5344 ..... 391, **398**
10.09.2024 · E. 2024/6056 · K. 2024/5610 ..... 167, 217, **218**, 313
10.09.2024 · E. 2023/9244 · K. 2024/5576 ..... 824, 826, **831**, 837
11.09.2024 · E. 2023/5904 · K. 2024/5695 362
11.09.2024 · E. 2023/8861 · K. 2024/5731 ..... 696, 698, 699, **707**
12.09.2024 · E. 2023/8065 · K. 2024/5839 437
12.09.2024 · E. 2023/8066 · K. 2024/5842 ..... 678, 682, **689**
17.09.2024 · E. 2023/9264 · K. 2024/5938 ..... 165, 167, 168, **169**, 181, **183**, 197, **202**, 208, 220, 222, 238, 292, **293**, 312
17.09.2024 · E. 2023/7632 · K. 2024/5886 ..... 361, 363, **373**
18.09.2024 · E. 2023/7942 · K. 2024/6026 ..... 678, 681, **689**
25.09.2024 · E. 2023/7156 · K. 2024/6419 798
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536 ..... 108, 109, **110**, 174, **176**, 181, 296, 299, **300**, 327, 328, **329**, 331, 333, 334, **336**
26.09.2024 · E. 2024/1062 · K. 2024/6537 ..... 246, **248**, 252, 259
26.09.2024 · E. 2023/9693 · K. 2024/6488 ..... 409, 410, 411, **423**
30.09.2024 · E. 2024/7653 · K. 2024/6569 133
30.09.2024 · E. 2023/8672 · K. 2024/6592 ..... 389, 390, **398**
01.10.2024 · E. 2024/6758 · K. 2024/6690 ..... 411, 413, **425**
01.10.2024 · E. 2023/8400 · K. 2024/6697 ..... 633, **639**
07.10.2024 · E. 2024/36 · K. 2024/6881 361
07.10.2024 · E. 2023/10142 · K. 2024/6886 ..... 531, **547**, 645, 646, 652
07.10.2024 · E. 2024/204 · K. 2024/6895 ..... 643, 647, **656**, 697
14.10.2024 · E. 2024/97 · K. 2024/7247 412
15.10.2024 · E. 2023/9512 · K. 2024/7345 367
15.10.2024 · E. 2024/6726 · K. 2024/7394 ..... 383, 387, **395**
16.10.2024 · E. 2023/10082 · K. 2024/7523 ..... 385, 386, 389, 390, **396**
16.10.2024 · E. 2023/10128 · K. 2024/7446 ..... 713, 728
16.10.2024 · E. 2024/101 · K. 2024/7537 ..... 825, 826, **832**
22.10.2024 · E. 2024/5354 · K. 2024/7662 ..... 136, **138**
24.10.2024 · E. 2024/6203 · K. 2024/7926 ..... 133, 135
24.10.2024 · E. 2024/4674 · K. 2024/7898 ..... 289, 291, **292**
24.10.2024 · E. 2024/401 · K. 2024/7913 465
24.10.2024 · E. 2024/4704 · K. 2024/7899 ..... 664, 671
31.10.2024 · E. 2024/4239 · K. 2024/8065 ..... 125, **129**
31.10.2024 · E. 2024/5185 · K. 2024/8038 272
01.11.2024 · E. 2024/6487 · K. 2024/8165 ..... 61, 62, **65**
01.11.2024 · E. 2024/4621 · K. 2024/8146 414
04.11.2024 · E. 2024/1119 · K. 2024/8213 412
07.11.2024 · E. 2024/1930 · K. 2024/8441 ..... 361, 363, **375**
19.11.2024 · E. 2024/658 · K. 2024/8815 ..... 493, 498, **511**, 826
20.11.2024 · E. 2024/1047 · K. 2024/8850 360
02.12.2024 · E. 2023/4053 · K. 2024/9347 829
05.12.2024 · E. 2024/1615 · K. 2024/9586 ..... 503, **520**
13.01.2025 · E. 2024/3549 · K. 2025/18 ..... 467, **481**
03.02.2025 · E. 2024/3834 · K. 2025/864 621
04.02.2025 · E. 2024/3883 · K. 2025/881 466
10.02.2025 · E. 2024/4681 · K. 2025/1204 463
11.02.2025 · E. 2024/4229 · K. 2025/1264 ..... 524, 531, **548**, 612, 620, 632, 647, 653
26.02.2025 · E. 2024/5335 · K. 2025/2041 467
03.03.2025 · E. 2024/6273 · K. 2025/2174 ..... 820, 823, 825, 829
11.03.2025 · E. 2024/9257 · K. 2025/2626 ..... 713, 728
13.03.2025 · E. 2024/6456 · K. 2025/2707 463
13.03.2025 · E. 2024/4091 · K. 2025/2705 498
18.03.2025 · E. 2024/4305 · K. 2025/2817 365
24.03.2025 · E. 2024/6830 · K. 2025/2932 633
29.04.2025 · E. 2025/2178 · K. 2025/4341 597
08.05.2025 · E. 2024/8488 · K. 2025/4766 ..... 607, 611, **620**
13.05.2025 · E. 2024/8642 · K. 2025/4989 ..... 383, 388, **393**
13.05.2025 · E. 2024/1656 · K. 2025/4959 ..... 713, **728**
28.05.2025 · E. 2024/9995 · K. 2025/5421 826
29.05.2025 · E. 2024/9656 · K. 2025/5534 587
02.06.2025 · E. 2024/7998 · K. 2025/5688 482
19.06.2025 · E. 2024/8887 · K. 2025/6229 ..... 220, 223, **224**
25.06.2025 · E. 2025/527 · K. 2025/6502 ..... 361, **376**
30.06.2025 · E. 2025/3435 · K. 2025/6642 ..... 360, 362, 364, **378**
01.07.2025 · E. 2024/8501 · K. 2025/6723 441
10.09.2025 · E. 2025/5202 · K. 2025/7097 ..... 496, 504, **508**
17.09.2025 · E. 2025/6945 · K. 2025/7429 ..... 9, 14, 15, **16**, 25, **31**, 38, 39, **45**, 60
23.09.2025 · E. 2025/4089 · K. 2025/7681 502
24.09.2025 · E. 2025/627 · K. 2025/7793 359
24.09.2025 · E. 2025/635 · K. 2025/7795 ..... 385, 388, 390, **393**
30.09.2025 · E. 2025/7038 · K. 2025/8076 ..... 466, **479**

09.10.2025 · E. 2025/1344 · K. 2025/8551 464
16.10.2025 · E. 2025/1773 · K. 2025/8899 441
16.10.2025 · E. 2025/1346 · K. 2025/8886 ..... 525, 532, **549**, 611
20.10.2025 · E. 2025/2470 · K. 2025/8940 ..... 405, 410, 412, **422**, 716
03.11.2025 · E. 2024/7587 · K. 2025/9307 ..... 223, **226**
04.11.2025 · E. 2025/3158 · K. 2025/9456 ..... 459, 465, **479**
05.11.2025 · E. 2025/9085 · K. 2025/9529 783
18.11.2025 · E. 2025/3364 · K. 2025/9832 ..... 250, 252, **254**
18.11.2025 · E. 2025/2698 · K. 2025/9823 472
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980 ..... 799, **803**
01.12.2025 · E. 2025/7958 · K. 2025/10448 466
02.12.2025 · E. 2025/3542 · K. 2025/10509 ..... 471, 695, 698, **706**
15.12.2025 · E. 2025/5122 · K. 2025/11194 ..... 494, 495, 503, **506**
16.12.2025 · E. 2025/4585 · K. 2025/11327 441
17.12.2025 · E. 2025/4366 · K. 2025/11436 773
23.12.2025 · E. 2025/8445 · K. 2025/11777 ..... 68, 71, 72, **73**
23.12.2025 · E. 2025/283 · K. 2025/11766 ..... 471, **487**
24.12.2025 · E. 2025/4903 · K. 2025/11832 ..... 389, **399**
12.01.2026 · E. 2025/4127 · K. 2026/71 ..... 358, 359, 360, 362, 363, **368**
19.01.2026 · E. 2025/4638 · K. 2026/504 ..... 356, 358, 359, 363, 367, **369**
20.01.2026 · E. 2025/5938 · K. 2026/603 442
21.01.2026 · E. 2025/4028 · K. 2026/722 673
02.02.2026 · E. 2025/2346 · K. 2026/903 829
04.02.2026 · E. 2025/9543 · K. 2026/1103 ..... 785, 792
05.02.2026 · E. 2025/9783 · K. 2026/1159 365
10.02.2026 · E. 2025/6860 · K. 2026/1395 ..... 433, 441, 442, **454**
11.02.2026 · E. 2025/10282 · K. 2026/1556 ..... 47, 50, 51, 53, **54**
12.02.2026 · E. 2025/3865 · K. 2026/1618 ..... 135, **139**
16.02.2026 · E. 2025/7400 · K. 2026/1654 504
18.02.2026 · E. 2025/9746 · K. 2026/1856 ..... 501, **516**
02.03.2026 · E. 2025/4216 · K. 2026/2294 471
03.03.2026 · E. 2025/4395 · K. 2026/2416 ..... 459, 471, **487**
04.03.2026 · E. 2025/9225 · K. 2026/2483 ..... 459, 468, **482**, 483, 497, 508
11.03.2026 · E. 2025/7989 · K. 2026/2778 ..... 385, 389, 390, 392, **397**
24.03.2026 · E. 2025/8695 · K. 2026/3057 ..... 586, **596**
26.03.2026 · E. 2025/9855 · K. 2026/3241 ..... 781, 785, **791**
31.03.2026 · E. 2025/8320 · K. 2026/3419 497
02.04.2026 · E. 2026/858 · K. 2026/3553 ..... 522, 524, 527, **538**, 539, 610
07.04.2026 · E. 2026/2817 · K. 2026/3805 466
13.04.2026 · E. 2025/8182 · K. 2026/4004 504
14.04.2026 · E. 2025/6951 · K. 2026/4133 827
21.04.2026 · E. 2025/5548 · K. 2026/4435 ..... 91, 93, **95**, 289, 291, **294**, 312, 318, 319, **323**
28.04.2026 · E. 2025/10904 · K. 2026/4780 ..... 47, 50, **53**
29.04.2026 · E. 2026/2520 · K. 2026/4879 ..... 14, 57, 60, 61, 62, 63, **64**
05.05.2026 · E. 2025/9422 · K. 2026/5095 499
11.05.2026 · E. 2025/7420 · K. 2026/5358 ..... 500, **514**, 612, **622**
01.06.2026 · E. 2026/2898 · K. 2026/5682 718
01.06.2026 · E. 2025/10820 · K. 2026/5696 718
02.06.2026 · E. 2026/350 · K. 2026/5864 ..... 405, 409, 413, **420**
02.06.2026 · E. 2026/522 · K. 2026/5972 783
03.06.2026 · E. 2025/4589 · K. 2026/6018 ..... 365, **379**, 391
11.06.2026 · E. 2026/373 · K. 2026/6476 466
11.06.2026 · E. 2026/393 · K. 2026/6478 782
16.06.2026 · E. 2026/136 · K. 2026/6720 ..... 822, 824
22.06.2026 · E. 2026/1413 · K. 2026/6964 ..... 785, 792
23.06.2026 · E. 2025/9563 · K. 2026/7000 760
23.06.2026 · E. 2026/880 · K. 2026/6974 ..... 795, 798, **802**
23.06.2026 · E. 2026/5699 · K. 2026/7062 799
25.06.2026 · E. 2026/4820 · K. 2026/7213 ..... 38, 39, 41, **42**, 50, 53, **54**
25.06.2026 · E. 2026/3797 · K. 2026/7259 52

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi

11.06.2009 · E. 2009/8106 · K. 2009/10088 ..... 10, 18
05.04.2010 · E. 2010/2929 · K. 2010/5748 ..... 22, 27, 28, 30, **32**
29.03.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/5058 735
04.04.2011 · E. 2010/23167 · K. 2011/5333 ..... 39, 42, **44**, 60, **66**
27.09.2011 · E. 2011/16211 · K. 2011/13973 ..... 643, 644, **649**
18.10.2011 · E. 2011/9128 · K. 2011/15856 70
09.10.2012 · E. 2012/15375 · K. 2012/21121 ..... 715, 727
15.10.2012 · E. 2012/15227 · K. 2012/21528 ..... 712, 713, 718, **726**
16.10.2012 · E. 2012/17022 · K. 2012/21728 ..... 734, 738
04.02.2013 · E. 2013/758 · K. 2013/1491 ..... 10, 14, 15, **18**
04.02.2013 · E. 2012/18038 · K. 2013/1487 ..... 781, 782, **790**
23.01.2014 · E. 2013/15535 · K. 2014/884 ..... 10, 18

10.03.2014 · E. 2013/19392 · K. 2014/3600 ..... 52, 53
28.05.2014 · E. 2014/946 · K. 2014/8374 ... 71, **74**
16.06.2014 · E. 2014/2301 · K. 2014/9688 ..... 717, 727
27.04.2015 · E. 2014/21635 · K. 2015/6903 736
26.05.2015 · E. 2014/16315 · K. 2015/9516 ..... 39, 42, **43**, 60
08.06.2015 · E. 2015/8233 · K. 2015/10466 .... 734, 735
14.10.2015 · E. 2014/19738 · K. 2015/15820 .... 71, 72, **75**
26.10.2015 · E. 2015/9969 · K. 2015/16668 .... 714, 725
23.11.2015 · E. 2015/11147 · K. 2015/18632 . 714, **727**
23.11.2015 · E. 2015/10742 · K. 2015/18593 . 733
27.01.2016 · E. 2015/15971 · K. 2016/921 ..... 732, 733, 735, **738**, 740
11.04.2016 · E. 2016/4657 · K. 2016/5487 ..... 715, 726
27.04.2016 · E. 2015/11152 · K. 2016/6663 70
24.05.2016 · E. 2015/13389 · K. 2016/7993 ..... 24, 25, 28, 30, **31**, 50, 53, **55**
23.06.2016 · E. 2016/5607 · K. 2016/9814 ..... 745, 748, **753**
20.09.2016 · E. 2016/13158 · K. 2016/10984 . 732, 733, 734, **737**
28.09.2016 · E. 2016/7892 · K. 2016/11367 .... 745, 748, **753**
07.03.2017 · E. 2016/14742 · K. 2017/2577 .... 712, 715, **725**
26.04.2017 · E. 2015/19759 · K. 2017/6076 ..... 14, 15, **17**
26.04.2017 · E. 2015/19079 · K. 2017/6101 ..... **17**
12.06.2017 · E. 2016/20170 · K. 2017/9884 714
18.10.2017 · E. 2016/3928 · K. 2017/14144 .... 748, 750
09.11.2017 · E. 2017/16123 · K. 2017/15627 . 746
11.12.2017 · E. 2016/6315 · K. 2017/17405 ..... 72, **74**
14.12.2017 · E. 2016/6796 · K. 2017/17683 40
28.12.2017 · E. 2016/8225 · K. 2017/18343 ..... 71, **75**
20.02.2018 · E. 2016/13448 · K. 2018/1362 ..... 39, 42, **44**
28.05.2018 · E. 2017/16500 · K. 2018/5930 ..... 37, 40, 41, 42, **45**, 61
06.06.2018 · E. 2016/20228 · K. 2018/6499 ..... 71, 72, **73**
18.09.2018 · E. 2016/21296 · K. 2018/8658 ... 8, 9, 11, 15, **16**, 60
10.10.2018 · E. 2016/21895 · K. 2018/9882 ..... 39, 41, 42, **43**
24.04.2019 · E. 2018/3648 · K. 2019/3681 . 60, 61, **64**
17.09.2019 · E. 2018/7816 · K. 2019/6769 . 60, 61
05.12.2019 · E. 2019/2076 · K. 2019/9756 . 38, 39
14.04.2021 · E. 2021/1728 · K. 2021/4104 . 61, 64, **65**
10.03.2025 · E. 2024/1960 · K. 2025/1429 ..... **18**

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

22.10.2020 · E. 2018/942 · K. 2020/3602 ... 63, **67**
11.10.2023 · E. 2023/3161 · K. 2023/10577 .... 746, **754**
04.12.2023 · E. 2021/18324 · K. 2023/12951 . 366, **381**
16.04.2025 · E. 2023/9754 · K. 2025/5985 ..... 231, **233**

YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ

12.06.2014 · E. 2013/2562 · K. 2014/6607 ..... 224, **227**
12.06.2015 · E. 2013/9705 · K. 2015/12413 .... 209, **210**
14.12.2015 · E. 2013/13734 · K. 2015/17299 . 209, 304, 306, 307, **308**
16.03.2016 · E. 2014/1042 · K. 2016/2778 224
08.06.2016 · E. 2014/6068 · K. 2016/6054 ..... 205, 209, **210**
27.02.2023 · E. 2021/7356 · K. 2023/1696 ..... 209, **211**, 239

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

03.10.2022 · E. 2022/10178 · K. 2022/13162 . 732, 733, 735, **739**
10.10.2022 · E. 2022/10682 · K. 2022/13588 . 735, 738
24.10.2022 · E. 2022/11168 · K. 2022/14437 . 730, 732, 735, **738**
13.02.2023 · E. 2022/14489 · K. 2023/980 ..... 735, 737
30.10.2023 · E. 2023/5981 · K. 2023/9932 736
06.11.2023 · E. 2023/4275 · K. 2023/10265 .... 732, 733, **740**
18.12.2023 · E. 2023/7561 · K. 2023/12604 .... 734, 738
18.11.2024 · E. 2024/4985 · K. 2024/8749 735
07.04.2025 · E. 2024/12848 · K. 2025/4381 .... 735, 739
23.03.2026 · E. 2025/14347 · K. 2026/4749 773

YARGITAY 6. CEZA DAİRESİ

10.01.2024 · E. 2022/4302 · K. 2024/239 ... 63, 64, **66**

YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ

05.05.2011 · E. 2010/7841 · K. 2011/3083 ..... 782, 790
17.11.2011 · E. 2011/4602 · K. 2011/6916 342
17.10.2012 · E. 2012/4874 · K. 2012/7155 ..... 341, **343**
17.10.2012 · E. 2012/4537 · K. 2012/7156 342
09.01.2023 · E. 2022/2755 · K. 2023/11 . 319, **321**
25.05.2023 · E. 2022/1517 · K. 2023/2840 784

12.12.2025 · E. 2025/1561 · K. 2025/5369 ..... 342, **345**

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

19.02.2013 · E. 2012/3453 · K. 2013/1760 ..... 770, 773, **776**
23.05.2013 · E. 2012/11893 · K. 2013/7825 773
10.12.2013 · E. 2013/13380 · K. 2013/18670 . 341
19.12.2013 · E. 2013/6793 · K. 2013/19427 .... 746, 761
18.02.2014 · E. 2013/16405 · K. 2014/2610 .... 629, 630, 631, 632, **634**, 643, 644, 650
07.04.2014 · E. 2013/10671 · K. 2014/6278 748
22.04.2014 · E. 2013/11089 · K. 2014/7833 .... 770, 772, **775**
25.04.2014 · E. 2013/14356 · K. 2014/8163 .... 317, 318, 319, **321**
04.11.2014 · E. 2014/12244 · K. 2014/19833 . 746
23.11.2015 · E. 2014/12620 · K. 2015/21007 . 406, 415, **427**
30.11.2015 · E. 2014/12512 · K. 2015/21469 . 358, 365, **379**
13.04.2016 · E. 2014/25701 · K. 2016/6707 .... 333, 334, **337**
06.10.2016 · E. 2016/1406 · K. 2016/13160 365
28.03.2017 · E. 2015/13424 · K. 2017/4445 .... 772, **776**
13.02.2018 · E. 2016/12480 · K. 2018/2048 776
01.04.2019 · E. 2019/552 · K. 2019/3464 ..... 365, **380**, 391, **401**
23.05.2019 · E. 2016/19287 · K. 2019/5440 .... 385, 391, **400**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097 ..... 768, 770, 771, 772, 773, **775**

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

23.05.2013 · E. 2012/19201 · K. 2013/11230 . 228, 231, **232**
24.04.2018 · E. 2016/5061 · K. 2018/3966 320
23.12.2020 · E. 2019/4029 · K. 2020/7555 ..... 319, **322**

YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ

12.07.2012 · E. 2011/11345 · K. 2012/13831 . 181, **182**
30.09.2013 · E. 2012/24868 · K. 2013/13911 . 216, **218**, 312, **315**
12.10.2021 · E. 2019/10192 · K. 2021/8298 .... 178, 181, **182**, 184, 187, **188**, 299

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

10.02.2016 · E. 2015/23268 · K. 2016/3296 .... 736, 742
18.01.2018 · E. 2016/26097 · K. 2018/333 ..... 732, 736, **741**
22.10.2018 · E. 2018/4538 · K. 2018/10279 .... 582, 583, 590, **599**
08.04.2019 · E. 2018/6711 · K. 2019/5725 ..... 590, 599

YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ

18.06.2013 · E. 2013/7832 · K. 2013/16522 ..... 28, 30, **32**
18.06.2015 · E. 2014/25089 · K. 2015/20936 .... 28, **33**
19.12.2019 · E. 2016/29390 · K. 2019/12847 .... 29, **33**

YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ

22.12.2015 · E. 2015/4568 · K. 2015/11878 .... 781, 785, **790**
22.09.2016 · E. 2016/3144 · K. 2016/7420 790
27.03.2017 · E. 2016/17571 · K. 2017/2384 344
24.12.2020 · E. 2020/846 · K. 2020/8807 ..... 320, 342

YARGITAY 15. CEZA DAİRESİ

10.06.2014 · E. 2014/11378 · K. 2014/11593 . 320
05.11.2019 · E. 2019/9343 · K. 2019/10836 .... 201, **202**
23.06.2020 · E. 2018/7816 · K. 2020/6462 ..... 201, **203**

YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ

30.10.2013 · E. 2013/13577 · K. 2013/14556 . 140, 143, **144**

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

03.04.2014 · E. 2014/460 · K. 2014/5097 ..... 143, **145**

YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ

04.10.2016 · E. 2016/8896 · K. 2016/8411 734
26.01.2017 · E. 2016/14499 · K. 2017/525 150
07.05.2018 · E. 2018/1869 · K. 2018/3522 734

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR

Mevzuat

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
- 4787 sayılı Kanun sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
- 5395 sayılı Kanun sayılı Çocuk Koruma Kanunu
- 6284 sayılı Kanun sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 6502 sayılı Kanun sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

Yasama belgeleri

- Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem).
- 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine… Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem).

Karar veri tabanları

- Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) — Yargıtay kararları
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr) — norm denetimi ve bireysel başvuru kararları
- Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) — kanun metinleri

TÜRK MEDENİ KANUNU

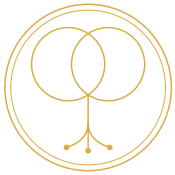
AİLE HUKUKU ŞERHİ

Evliliğin Genel Hükümleri
Eşler Arasındaki Mal Rejimi

MADDE 185–281

CİLT
II

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

TÜRK MEDENİ KANUNU

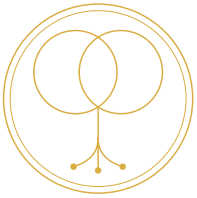
Aile Hukuku *Şerhi*

Cilt II

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir. *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* ve *Anlaşmalı Boşanma Davası* adlı kitapların yazarıdır.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

TÜRK MEDENİ KANUNU

Aile Hukuku

Şerhi

Madde Metni · Gerekçe · Açıklamalar
Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

CİLT II

Madde 185–281

Sayfa 855–1770

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

[YAYINEVİ]

İstanbul · 2026

ESERİN PLANI

I — CİLT I · MADDE 118–184
Evlenme · Boşanma

II — CİLT II · MADDE 185–281 · BU CİLT
Evliliğin Genel Hükümleri · Eşler Arasındaki Mal Rejimi

III — CİLT III · MADDE 282–334
Soybağının Kurulması · Evlât Edinme · Soybağının Hükümleri

IV — CİLT IV · MADDE 335–395
Velâyet · Çocuk Malları · Aile

V — CİLT V · MADDE 396–437
Vesayet Düzeni · Kısıtlama · Vasinin Atanması

VI — CİLT VI · MADDE 438–494
Vesayetin Yürütülmesi · Vesayetin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi — Cilt II (m. 185–281)
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm Ekim 2026
İnternet avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve içtihat 23 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR xxiii

ESERİN KULLANIMI xxv

İKİNCİ KİTAP · AİLE HUKUKU 855

BİRİNCİ KISIM · EVLİLİK HUKUKU 857

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM · EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ 859

Madde 185 · Genel olarak 861
- I. Genel Olarak 863
- II. Evlilik Birliği ve Birliğin Mutluluğu 864
- III. Çocukların Bakımı, Eğitimi ve Gözetimi 864
- IV. Birlikte Yaşama Yükümlülüğü 865
- V. Sadakat Yükümlülüğü 866
- VI. Yardım Yükümlülüğü 866
- VII. Aldatan Eşin İlişki Yaşadığı Kişiye Karşı Tazminat 867
- VIII. Eşe Karşı Tazminat ve Görevli Mahkeme 868
- ◆ *İçtihatlar* 869

Madde 186 · Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma 876
- I. Genel Olarak 878
- II. Ortak Konutun Birlikte Seçimi 879
- III. Eşin Ailesiyle Yaşamaya Zorlanması 879
- IV. Konut Yükümlülüğü ve Manevi Tazminat 880
- V. Birliğin Beraberce Yönetimi 881
- VI. Birliğin Giderlerine Katılma 881
- ◆ *İçtihatlar* 882

Madde 187 · Kadının soyadı 887
- I. Maddenin Önceki Düzenlemesi ve Bugünkü Durum 889
- II. İptal Edilen Kuralın İçeriği 890
- III. İptale Giden Yol: Kararlar 890
- IV. Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı ve Sonrası 891
- V. Dava: Görevli Mahkeme, Taraflar ve Giderler 892
- VI. Nüfus Kaydına İlişkin Özel Durumlar 893
- ◆ *İçtihatlar* 895

Madde 188 · Eşlerin temsil yetkisi 901
- I. Genel Olarak 903
- II. Olağan Temsil: Ailenin Sürekli İhtiyaçları 904
- III. Özel Okul, Eğitim Giderleri ve Çocuğun Temsili 905
- IV. Olağanüstü Temsil: Ailenin Diğer İhtiyaçları 906

V. Sorumluluk ve Borçlar ... 907
VI. Temsil Yetkisinin Sınırlanması ve Eşin Harcamaları ... 907
VII. Boşanmada Temsil ve Birlik Giderleri ... 908
◆ *İçtihatlar* ... 908

Madde 189 · Sorumluluk ... **912**
I. Genel Olarak ... 914
II. Müteselsil Sorumluluk: Temsil Yetkisinin Kullanıldığı Hâller ... 915
III. Kişisel Sorumluluk: Temsil Yetkisi Olmadan Yapılan İşlemler ... 915
IV. Temsil Yetkisinin Aşılması ve İyiniyetli Üçüncü Kişi ... 916
V. Eşin Borcuna Kefalet ve Eşin Rızası ... 916
VI. Eşin Borcu Nedeniyle Aile Konutunun Haczi ... 917
VII. Eşler Arasında İç İlişki ve Boşanma ... 917
◆ *İçtihatlar* ... 918

Madde 190 · Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması ... **920**
I. Genel Olarak ... 922
II. Temsil Yetkisinin Kaldırılması veya Sınırlanmasının Koşulları ... 923
III. Duyuru ve İlan: Üçüncü Kişilere Karşı Etki ... 924
IV. Sınırlama İstenmemesinin Sorumluluğa Etkisi ... 924
V. Eşin Harcamalarının Kontrol Altına Alınması Davası ... 924
VI. Boşanmada Harcamaların Kısıtlanması ... 925
◆ *İçtihatlar* ... 926

Madde 191 · Temsil yetkisinin geri verilmesi ... **928**
I. Genel Olarak ... 929
II. Kararın Değiştirilmesi ve Temsil Yetkisinin Geri Verilmesi ... 930
III. İlan ve Üçüncü Kişiler ... 930
IV. Görevli Mahkeme ve Usul ... 931
V. Ortak Yaşamın Sona Ermesi ve Boşanma ... 931

Madde 192 · Eşlerin meslek ve işi ... **933**
I. Genel Olarak ... 935
II. Meslek ve İş Seçiminde Serbestlik ... 936
III. Evlilik Birliğinin Huzur ve Yararı ... 936
IV. Eşin Çalışmasına Engel Olmak ... 937
V. Eşi Çalışmaya Zorlamak ... 937
VI. Boşanmanın Mali Sonuçlarında Çalışma ... 938
◆ *İçtihatlar* ... 938

Madde 193 · Genel olarak ... **942**
I. Genel Olarak ... 944
II. Kural: Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğü ... 945
III. Kanunda Aksine Hüküm Bulunan Hâller ... 946
IV. Eşler Arasında Borç, Ödünç ve İcra Takibi ... 946
V. Eşler Arasındaki İşlemlerin İspatı ve Zamanaşımı ... 947
VI. Eşler Arasında Kazandırma ve Bağış ... 948
VII. Muris Muvazaası ve Alacaklılar Karşısında Eşler Arasındaki Tasarruflar ... 949
◆ *İçtihatlar* ... 950

Madde 194 · Aile konutu ... **954**
I. Genel Olarak ... 956
II. Aile Konutunun Belirlenmesi ... 957
III. Açık Rıza ... 958

IV. Satış, Bağış ve İpotek 959
V. Üçüncü Kişinin İyiniyeti ve Tapuya Güven 960
VI. Aile Konutu Şerhi 961
VII. Cebri İcra, Haciz ve Aile Konutu 961
VIII. Kira ile Sağlanan Aile Konutu 962
IX. Korumanın Sona Ermesi: Boşanma ve Ölüm 963
X. Dava Yolları 963
◆ *İçtihatlar* 964

Madde 195 · Genel olarak 974
I. Genel Olarak 976
II. Hâkimin Müdahalesinin İstenebileceği Durumlar 977
III. Müdahalenin Biçimi 978
IV. Usul: Görev, Yetki, Harç 979
V. Hâkimin Müdahalesi ve Boşanma 979
◆ *İçtihatlar* 980

Madde 196 · Eşler birlikte yaşarken 984
I. Genel Olarak 986
II. Parasal Katkıyı İsteyebilecek Eş ve Koşullar 987
III. Katkı Miktarının Belirlenmesi 988
IV. Geçmiş Bir Yıl ve Gelecek Yıllar 988
V. Katkı Kararının Niteliği: Tespit ve Nafaka Ayrımı 988
VI. Birlik Giderleri İçin Yapılan Ödemeler 989
VII. Boşanma Davası Açılınca 989
◆ *İçtihatlar* 990

Madde 197 · Birlikte yaşamaya ara verilmesi 994
I. Genel Olarak 996
II. Ayrı Yaşama Hakkının Koşulları 998
III. Ayrı Yaşamada Haklılığın İspatı 999
IV. Kusur Ölçü Değildir; Gelir Yalnız Miktarı Etkiler 999
V. Haklı Sebep Olmadan Kaçınma ve Ortak Hayatın Olanaksızlaşması (TMK m. 197/3) 1000
VI. Konut ve Ev Eşyasından Yararlanma 1001
VII. Eşlerin Mallarının Yönetimi 1001
VIII. Ergin Olmayan Çocuklar İçin Önlemler (TMK m. 197/4) 1002
IX. Boşanma Davasındaki Tedbir Nafakasıyla İlişkisi 1002
X. Usul: Görev, Yetki, Harç, Değişiklik ve Temyiz 1003
◆ *İçtihatlar* 1005

Madde 198 · Borçlulara ait önlemler 1015
I. Genel Olarak 1017
II. Önlemin Koşulları 1018
III. "Borçlular" Kavramı 1018
IV. Hâkimin Takdir Yetkisi ve Ölçülülük 1019
V. Nafaka ve Maaş Haczinden Farkı 1019
VI. Önlemin Süresi ve Değiştirilmesi 1019
VII. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanmasıyla İlişkisi 1020
VIII. Usul: Görev, Yetki ve Kanun Yolu 1020
◆ *İçtihatlar* 1021

Madde 199 · Tasarruf yetkisinin sınırlanması 1025
I. Genel Olarak 1027

II. Sınırlamanın Koşulları 1028
III. Ölçülülük İlkesi 1029
IV. Kapsama Girebilecek Malvarlığı Değerleri 1029
V. Tapu Şerhi ve Hâkimin Alacağı Diğer Önlemler 1029
VI. Önlemin Süresi ve Boşanmanın Etkisi 1030
VII. Diğer Koruma Önlemleriyle İlişkisi 1030
VIII. Usul: Görev, Yetki ve Nitelendirme 1031
◆ *İçtihatlar* 1032

Madde 200 · Durumun değişmesi 1037
I. Genel Olarak 1038
II. Değiştirilebilecek Önlemler 1039
III. Koşulların Değişmesinin Değerlendirilmesi 1040
IV. Boşanmanın Önlemlere Etkisi 1040
V. Harç ve Usul 1041
◆ *İçtihatlar* 1042

Madde 201 · Yetki 1046
I. Genel Olarak 1048
II. Yetkili Mahkeme 1049
III. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi 1050
IV. Önlemin Değiştirilmesi ve Kaldırılmasında Yetki 1050
V. Yetki İtirazı ve Kesin Yetki 1051
VI. Bu Kuralın Uygulanmadığı Hâller 1051
◆ *İçtihatlar* 1052

BİRİNCİ AYIRIM · GENEL HÜKÜMLER 1055

Madde 202 · Yasal mal rejimi 1057
I. Genel Olarak 1059
II. Yasal Mal Rejimi: Edinilmiş Mallara Katılma 1060
III. Seçimlik Rejimler ve Mal Rejimi Sözleşmesi 1060
IV. 1 Ocak 2002 Geçişi 1061
V. Rejimin Başlangıcı ve Sona Ermesi 1061
VI. Usul: Görev, Taraflar ve Deliller 1062
VII. 2002 Öncesi Dönemin Tasfiyesi ve Zamanaşımı 1062
◆ *İçtihatlar* 1063

Madde 203 · Sözleşmenin içeriği 1068
I. Genel Olarak 1070
II. Sözleşmenin Yapılabileceği Zaman 1071
III. Kanunda Yazılı Sınırlar: Sınırlı Sayı İlkesi 1071
IV. Geçmişe Etkili Sözleşme 1071
V. Rejimin Değiştirilmesi, Kaldırılması ve Üçüncü Kişiler 1072
VI. Boşanma Protokolüyle Tasfiye Anlaşması 1072
VII. Sözleşmenin İptali ve Usul 1073
◆ *İçtihatlar* 1073

Madde 204 · Sözleşme ehliyeti 1077
I. Genel Olarak 1078
II. Mal Rejimi Sözleşmesi Yapabilecek Kişiler 1079
III. Küçükler, Kısıtlılar ve Vesayet Altındakiler 1080
IV. Ehliyetsizlik ve İrade Bozukluğu İddiaları 1080
V. Sözleşmenin İptali Davası ve Usul 1081

◆ *İçtihatlar* 1081

Madde 205 · Sözleşmenin şekli **1083**
I. Genel Olarak 1085
II. Noterde Düzenleme ve Onaylama 1086
III. Evlenme Başvurusunda Bildirim 1086
IV. İmza Zorunluluğu ve Bizzat Yapma 1086
V. Şekle ve Koşullara Aykırılığın Sonucu 1087
VI. Üçüncü Kişiler, Tescil ve Usul 1087
◆ *İçtihatlar* 1088

Madde 206 · Karar **1090**
I. Genel Olarak 1092
II. Haklı Sebepler 1093
III. Talep Hakkına Sahip Olanlar 1094
IV. Geçişin Sonuçları 1094
V. Usul: Dava, Harç ve Yetki 1095
◆ *İçtihatlar* 1095

Madde 207 · Yetki **1098**
I. Genel Olarak 1100
II. Davanın Açılabileceği Yer 1101
III. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi 1101
IV. Yetkinin Niteliği 1102
V. Görevli Mahkeme ve Boşanma Davasıyla İlişkisi 1102
VI. İlgili İstemlerde Yetki 1103
◆ *İçtihatlar* 1104

Madde 208 · Mal ayrılığına geçişten dönme **1107**
I. Genel Olarak 1109
II. Sözleşmeyle Dönme: Birinci Fıkra 1110
III. Hâkim Kararıyla Dönme: İkinci Fıkra 1110
IV. İki Yol Arasındaki Farkın Önemi 1111
V. Usul: Görev, Yetki ve Harç 1111
◆ *İçtihatlar* 1112

Madde 209 · İflâsta **1114**
I. Genel Olarak 1115
II. Maddenin Kişi Bakımından Uygulama Alanı 1116
III. İflâsın Açılması ve Dönüşümün İşleyişi 1117
IV. Dönüşümün Sonuçları 1117
V. İflâstan Sonra Önceki Rejime Dönüş 1118
VI. Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme 1118
◆ *İçtihatlar* 1119

Madde 210 · Hacizde **1121**
I. Genel Olarak 1123
II. İstemin Koşulları 1123
III. Davanın Tarafları ve Yetki 1124
IV. Kararın Sonuçları 1124
V. Alacaklının Başvurabileceği Diğer Yollar 1125
VI. Eski Rejime Dönüş 1125
◆ *İçtihatlar* 1126

Madde 211 · Eski rejime dönme 1127
I. Genel Olarak 1128
II. Uygulama Alanı 1129
III. Alacaklının Tatmin Edilmesi Koşulu 1130
IV. İstem, Karar ve Takdir Yetkisi 1130
V. İkinci Yol: Sözleşmeyle Edinilmiş Mallara Katılma 1131
VI. Tasfiye ve Üçüncü Kişiler 1131
◆ *İçtihatlar* 1132

Madde 212 · Önceki rejimin tasfiyesi 1133
I. Genel Olarak 1134
II. Tasfiyede Uygulanacak Kurallar 1135
III. Sona Erme Anı ve Malların Kapsamı 1136
IV. Geçiş ve Tasfiye İstemlerinin İlişkisi 1136
V. İstemin Niteliği, Görev ve Yetki 1137
◆ *İçtihatlar* 1138

Madde 213 · Alacaklıların korunması 1140
I. Genel Olarak 1142
II. Hükmün Koruduğu Menfaat 1143
III. Alacaklının Hakları 1143
IV. Kendisine Mal Geçen Eşin Sorumluluğu 1144
V. Tasfiye ve Usul 1144
◆ *İçtihatlar* 1145

Madde 214 · Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki 1147
I. Genel Olarak 1149
II. Üç Yetki Kuralı 1150
III. Yetkinin Niteliği 1150
IV. Boşanma Davası Sürerken Açılan Tasfiye Davası 1151
V. Yetkisizlik Kararı ve Kanun Yolu 1151
◆ *İçtihatlar* 1152

Madde 215 · Bir eşin mallarının diğeri tarafından yönetimi 1154
I. Genel Olarak 1156
II. Yönetimin Bırakılmış Sayılması 1157
III. Vekâlet Hükümlerinin Sonuçları 1157
IV. Yönetimin Sona Ermesi ve Kötüye Kullanılması 1157
V. Mal Rejimine ve Tasfiyeye Etkisi 1158
◆ *İçtihatlar* 1159

Madde 216 · Envanter 1160
I. Genel Olarak 1162
II. Envanterin Düzenlenmesi 1163
III. Bir Yıllık Karine ve İspat Yükü 1163
IV. Envanterin Önemi 1163
V. Envanter Dışındaki İspat Araçları 1164
◆ *İçtihatlar* 1165

Madde 217 · Eşler arasındaki borçlar 1166
I. Genel Olarak 1168
II. Eşler Arasında Borç İlişkisi 1169
III. Ödeme İçin Süre İstemi 1169
IV. Zamanaşımı ve Faiz 1169

V. Görev, Usul ve Takip 1170
◆ *İçtihatlar* 1171

İKİNCİ AYIRIM · EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA 1173

Madde 218 · Kapsamı 1176
I. Genel Olarak 1178
II. İki Mal Grubu 1179
III. Malın Hangi Gruba Girdiğinin Önemi 1179
IV. Zaman Bakımından Uygulama Alanı 1180
V. Mülkiyet, Yönetim ve İspat 1180
VI. Tasfiyeye Etkisi 1181
◆ *İçtihatlar* 1181

Madde 219 · Edinilmiş mallar 1184
I. Genel Olarak 1186
II. Beş Bent, Beş Grup Değer 1187
III. Malın Niteliğinin Belirlenmesi 1188
IV. Sık Karşılaşılan Örnekler 1188
V. Tasfiyedeki Sonucu 1188
◆ *İçtihatlar* 1189

Madde 220 · Kanuna göre 1192
I. Genel Olarak 1194
II. Birinci Bent: Yalnız Kişisel Kullanıma Yarayan Eşya 1195
III. Ziynet Uyuşmazlıklarında İspat 1196
IV. İkinci Bent: Başlangıçtaki Mallar, Miras ve Bağışlar 1196
V. Üçüncü Bent: Manevi Tazminat Alacakları 1196
VI. Dördüncü Bent: İkame Kuralı 1197
VII. Tartışmalı Kalemler ve İspat 1197
◆ *İçtihatlar* 1198

Madde 221 · Sözleşmeye göre 1203
I. Genel Olarak 1205
II. Birinci Fıkra: Meslek ve İşletme Değerleri 1206
III. İkinci Fıkra: Kişisel Malların Gelirleri 1206
IV. Şirket ve İşletme Malvarlığı 1206
V. Sözleşmenin Şekli, Zamanı ve Etkisi 1207
VI. Tasfiyeye Etkisi 1207
◆ *İçtihatlar* 1208

Madde 222 · İspat 1210
I. Genel Olarak 1212
II. Üç Kural, Üç Sonuç 1213
III. İspat Yükü 1213
IV. Deliller ve İkrar 1214
V. Mahkemenin Araştırma Ödevi 1214
VI. Karinelerin Tasfiyedeki Etkisi 1215
◆ *İçtihatlar* 1215

Madde 223 · Yönetim, yararlanma ve tasarruf 1218
I. Genel Olarak 1220
II. Yönetim ve Tasarruf Serbestisi 1221
III. Paylı Mülkiyette Özel Sınır 1221

IV. Serbestinin Diğer Sınırları ... 1221
V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar ... 1222
◆ *İçtihatlar* ... 1223

Madde 224 · Üçüncü kişilere karşı sorumluluk ... 1225
I. Genel Olarak ... 1226
II. Sorumluluğun Kapsamı ... 1227
III. İstisna: Birliği Temsilden Doğan Sorumluluk ... 1228
IV. Alacaklının Başvurabileceği Yollar ... 1228
V. Borçların Tasfiyedeki Yeri ... 1229
◆ *İçtihatlar* ... 1229

Madde 225 · Sona erme anı ... 1231
I. Genel Olarak ... 1233
II. Sona Erme Hâlleri ... 1234
III. Dava Tarihi Kuralı ve Askıda Olma ... 1234
IV. Uygulamada Belirleyici Ayrıntılar ... 1235
V. Sona Ermenin Sonuçları ... 1235
◆ *İçtihatlar* ... 1236

Madde 226 · Genel olarak ... 1239
I. Genel Olarak ... 1240
II. Malların Geri Alınması ... 1242
III. Paylı Malın Bir Eşe Özgülenmesi ... 1242
IV. Karşılıklı Borçlar ve Uygulama ... 1242
V. İspat ve Deliller ... 1243
◆ *İçtihatlar* ... 1244

Madde 227 · Değer artış payı ... 1246
I. Genel Olarak ... 1248
II. Değer Artış Payının Koşulları ... 1249
III. Alacağın Niteliği ve Mal Grupları ... 1250
IV. Alacağın Hesaplanması ... 1250
V. Değer Kaybı, Elden Çıkarma ve Anlaşma ... 1251
VI. İspat, Usul ve Zamanaşımı ... 1251
◆ *İçtihatlar* ... 1252

Madde 228 · Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması ... 1261
I. Genel Olarak ... 1263
II. Ayırmanın Yapıldığı An ... 1264
III. Toplu Ödemeler ve Tazminatlar ... 1265
IV. Hesaplama Yöntemi ... 1265
V. Uygulama Alanı ve Komşu Kurumlar ... 1266
◆ *İçtihatlar* ... 1266

Madde 229 · Eklenecek değerler ... 1273
I. Genel Olarak ... 1275
II. Birinci Hâl: Son Bir Yıl İçindeki Karşılıksız Kazandırmalar ... 1276
III. İkinci Hâl: Katılma Alacağını Azaltma Kastıyla Devirler ... 1277
IV. Eklemenin Hukuki Sonucu ... 1277
V. Değerlendirme Anı ve Hesap ... 1277
VI. Üçüncü Kişinin Durumu ve İhbar ... 1278
◆ *İçtihatlar* ... 1279

Madde 230 · Kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme 1285
I. Genel Olarak 1287
II. Denkleştirmenin Anlamı ve İstenebileceği Durumlar 1288
III. Borçlar ve Karine 1289
IV. Katkı Hâlinde Denkleştirmenin Hesabı 1289
V. Uygulamadan Örnekler 1290
VI. İspat, Deliller ve Usul 1290
◆ *İçtihatlar* 1291

Madde 231 · Artık değer 1297
I. Genel Olarak 1298
II. Artık Değerin Formülü 1300
III. Hesaba Giren Değerler 1300
IV. Borçlar ve Rehinli Mallar 1300
V. Değerin Belirlenmesi 1301
VI. Usul ve Üçüncü Kişiler 1301
◆ *İçtihatlar* 1302

Madde 232 · Sürüm değeri 1309
I. Genel Olarak 1310
II. Sürüm Değeri Kavramı 1312
III. Değerin Belirlenmesinde Esas Alınan Tarih 1312
IV. Özel Mal Türlerinde Değer Tespiti 1312
V. Talep, Islah ve Usul 1313
◆ *İçtihatlar* 1314

Madde 233 · Genel olarak 1321
I. Genel Olarak 1323
II. Maddenin Uygulama Alanı 1324
III. Gelir Değeri ile Sürüm Değeri Farkı 1325
IV. Miras Hukukuna Yollama ve 2014 Değişikliği 1325
V. Görev, Yetki ve Usul 1326
◆ *İçtihatlar* 1326

Madde 234 · Özel hâller 1329
I. Genel Olarak 1331
II. Maddenin İşlevi 1332
III. Özel Hâl Sayılan Durumlar 1332
IV. Uygulama, İspat ve Usul 1332
◆ *İçtihatlar* 1333

Madde 235 · Değerlendirme anı 1335
I. Genel Olarak 1336
II. Mevcut Mallarda Değerlendirme Anı 1338
III. Eklenecek Değerlerde Değerlendirme Anı 1338
IV. Hesaba Giren Mallar 1338
V. Faiz, Talep ve Islah 1339
◆ *İçtihatlar* 1340

Madde 236 · Kanuna göre 1346
I. Genel Olarak 1348
II. Katılma Alacağının Doğumu ve Hesabı 1349
III. Takas 1349
IV. Zina ve Hayata Kast İstisnası 1350

V. İstisnanın Uygulanma Biçimi 1350
VI. Usul, Faiz ve Zamanaşımı 1351
◆ *İçtihatlar* 1351

Madde 237 · Genel olarak 1358
I. Genel Olarak 1360
II. Sözleşmeyle Değiştirilebilecek Konular 1361
III. Saklı Pay Sınırı 1361
IV. Sözleşmenin Şekli ve Geçerliliği 1362
V. Uyuşmazlıklar ve Usul 1362
◆ *İçtihatlar* 1363

Madde 238 · İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığında 1365
I. Genel Olarak 1367
II. Açıklık Koşulu 1368
III. Boşanma Protokolleri ve Tasfiye 1368
IV. Tasfiyeyi Protokolle Gerçekten Bitirmek 1368
V. Usul ve Sonuçlar 1369
◆ *İçtihatlar* 1370

Madde 239 · Ödeme ve ertelenmesi 1373
I. Genel Olarak 1375
II. Ödeme Biçimi 1376
III. Ödemenin Ertelenmesi ve Güvence 1376
IV. Faiz Başlangıcı 1377
V. Katkı Payı Alacağından Farkı ve Ölüm Hâli 1377
◆ *İçtihatlar* 1378

Madde 240 · Aile konutu ve ev eşyası 1382
I. Genel Olarak 1384
II. Hakkın Sahibi ve Kapsamı 1385
III. Katılma Alacağına Mahsup Koşulu 1386
IV. Ev Eşyası ve Mülkiyet Hakkı 1386
V. Sınırlar ve Usul 1387
◆ *İçtihatlar* 1387

Madde 241 · Üçüncü kişilere karşı dava 1392
I. Genel Olarak 1394
II. Üçüncü Kişiye Başvurulabilecek Durumlar 1395
III. TMK m. 229 ile İlişki 1396
IV. Süreler 1396
V. Tenkis Hükümlerine Yollama ve Komşu Yollar 1396
◆ *İçtihatlar* 1397

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · MAL AYRILIĞI 1401

Madde 242 · Yönetim, yararlanma ve tasarruf 1402
I. Genel Olarak 1404
II. Rejimin Özellikleri 1405
III. 01.01.2002 Öncesi Dönem 1405
IV. Katkı Payı Alacağı 1406
V. Zamanaşımı ve Usul 1406
◆ *İçtihatlar* 1407

Madde 243 · Diğer hükümler 1410
I. Genel Olarak 1411
II. Yollamanın Kapsamı 1412
III. İspat ve Paylı Mülkiyet Karinesi 1413
IV. Borçlardan Sorumluluk ve Paylı Malın Özgülenmesi 1413
V. Görev ve Nitelendirme 1413
◆ *İçtihatlar* 1414

DÖRDÜNCÜ AYIRIM · PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI 1417

Madde 244 · Genel olarak 1419
I. Genel Olarak 1421
II. Rejimin Temel İlkesi 1422
III. Rejimin Kurulması 1422
IV. Eski Evlilikler ve Geçiş Dönemi 1423
V. "Yasal sınırlar" Kavramı 1423
VI. Sözleşmenin Yorumu ve Sınırları 1424
VII. Usul: Çekişmesiz Yargı ve Kanun Yolu 1424
◆ *İçtihatlar* 1425

Madde 245 · İspat 1432
I. Genel Olarak 1434
II. İspat Yükü 1435
III. Paylı Mülkiyet Karinesi 1435
IV. İspat Yükünün Yer Değiştirmesi 1436
V. Elverişli Deliller 1436
VI. Uygulamada Sık Görülen Uyuşmazlıklar 1436
◆ *İçtihatlar* 1437

Madde 246 · Borçlardan sorumluluk 1444
I. Genel Olarak 1445
II. Kuralın Kapsamı 1446
III. En Önemli İstisna: Birliği Temsil 1447
IV. Aile Konutu Koruması 1447
V. Kefalet ve Kişisel Güvence 1447
VI. Eşin Borcu İçin Haciz 1448
VII. Alacaklının Başvurabileceği Tek Yol: Tasarrufun İptali 1448
◆ *İçtihatlar* 1449

Madde 247 · Sona erme anı 1456
I. Genel Olarak 1458
II. Sona Erme Sebepleri 1459
III. Dava Tarihinin Esas Alınmasının Gerekçesi 1459
IV. Kesinleşmenin Beklenmesinin Gerekçesi 1459
V. Rejim Dönemlerinin Belirlenmesi 1460
VI. Süreler 1460
◆ *İçtihatlar* 1461

Madde 248 · Genel olarak 1467
I. Genel Olarak 1469
II. Malların Geri Alınması 1470
III. Üstün Yarar Kavramı ve İspatı 1470
IV. Üstün Yarar Kanıtlanamazsa 1470

V. Ödenecek Bedelin Belirlenmesi 1471
VI. Paylı Mülkiyette Pay Oranı 1471
VII. Görev, Yetki ve Usul 1472
◆ *İçtihatlar* 1473

Madde 249 · Katkıdan doğan hak 1477
I. Genel Olarak 1479
II. Talebe Konu Olabilecek Mallar 1480
III. Katkı Kavramının Sınırları 1480
IV. Bedelin Hesaplanması 1481
V. Gelirin Belirlenemediği Durumlar 1481
VI. Katkının İspatı 1481
VII. Usul 1482
◆ *İçtihatlar* 1483

Madde 250 · Kural 1487
I. Genel Olarak 1489
II. Paylaşmaya Giren Mallar 1490
III. Özgüleme Kavramı 1491
IV. Paylaşmaya Girmeyen Mallar 1491
V. Rejimin Geçerli Olması Ön Koşuldur 1492
VI. Eşler Arasındaki Devirler 1492
VII. İşletmelerin Ekonomik Bütünlüğü 1492
◆ *İçtihatlar* 1493

Madde 251 · Paylaşmaya aykırı davranışlar 1496
I. Genel Olarak 1498
II. Kapsama Giren İşlemler 1499
III. Kastın İspatı 1499
IV. Son Bir Yıl Karinesi 1500
V. Üçüncü Kişilere Karşı İleri Sürme 1500
VI. Denkleştirme Bedeli 1500
VII. Usul 1501
◆ *İçtihatlar* 1502

Madde 252 · Paylaştırma isteminin reddi 1505
I. Genel Olarak 1507
II. Kapsama Giren Sebepler 1508
III. Boşanmanın Bu Sebebe Dayanması Zorunludur 1508
IV. Hâkimin Değerlendirmesi 1509
V. Azaltma ve Kaldırma Ayrımı 1509
VI. Usul 1509
◆ *İçtihatlar* 1510

Madde 253 · Paylaştırma yöntemi 1513
I. Genel Olarak 1515
II. Paylaştırma Sırası 1516
III. Değerin Belirlenmesinde Esas Alınan Tarih 1516
IV. Borçların İndirilmesi 1517
V. Ödemenin Ertelenmesi 1517
VI. Faiz ve Güvence 1517
VII. Usul 1518
◆ *İçtihatlar* 1518

Madde 254 · İptal veya boşanma hâlinde 1521
I. Genel Olarak 1523
II. Uygulama Koşulları 1524
III. Anlaşma ve Hâkimin Kararı 1525
IV. Şerh ve Süre 1525
V. Kiralık Konut 1526
VI. Harç ve Usul 1526
VII. Kanun Yolu 1526
◆ *İçtihatlar* 1527

Madde 255 · Ölüm hâlinde 1532
I. Genel Olarak 1534
II. Uygulama Koşulları 1535
III. Talep Edilebilecekler 1535
IV. Hakkın Sınırları 1536
V. Yasal Rejimle Karşılaştırma 1536
VI. Görev ve Usul 1537
◆ *İçtihatlar* 1538

BEŞİNCİ AYIRIM · MAL ORTAKLIĞI 1541

Madde 256 · Kapsamı 1544
I. Genel Olarak 1545
II. Rejimin İki Kütlesi 1546
III. Ortaklık Mallarındaki Mülkiyet 1547
IV. Rejimin Kurulması 1547
V. Geçmişe Etkili Sözleşme Yapılamaz 1547
VI. Tasfiyede Ayın Talebi 1548
VII. Usul 1548
◆ *İçtihatlar* 1549

Madde 257 · Genel mal ortaklığı 1553
I. Genel Olarak 1555
II. Ortaklığa Giren Mallar 1556
III. Elbirliği Mülkiyetinin Sonuçları 1556
IV. Tasarruf Yasağı 1557
V. Rejim Dönemlerinin Belirlenmesi 1557
VI. Sözleşmeye İlişkin Uyuşmazlıklar 1557
VII. Usul 1558
◆ *İçtihatlar* 1559

Madde 258 · Edinilmiş mallarda ortaklık 1562
I. Genel Olarak 1564
II. Sınırlı Mal Ortaklığının Kurulması 1565
III. Ortaklığa Giren Mallar 1565
IV. Kişisel Malların Gelirleri 1565
V. Yasal Rejimden Farkı 1566
VI. Eski Sözleşmelerin Akıbeti 1566
VII. Usul 1566
◆ *İçtihatlar* 1567

Madde 259 · Diğer mal ortaklıkları 1570
I. Genel Olarak 1572

II. Ortaklık Dışında Tutulabilecek Mallar 1573
III. Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı 1573
IV. Ortaklık Dışı Malların Gelirleri 1573
V. Sözleşmenin Niteliği ve Şekli 1574
VI. Tasfiyede Sözleşmenin Rolü 1574
VII. Sözleşme Hazırlarken 1575
◆ *İçtihatlar* 1575

Madde 260 · Kişisel mallar 1578
I. Genel Olarak 1580
II. Kişisel Malın Üç Kaynağı 1581
III. Kanundan Doğan Kişisel Mallar 1581
IV. Karşılıksız Kazandırmanın Belirlenmesi 1582
V. Saklı Pay Sınırı 1582
VI. Kişisel Malların Hukuki Durumu 1583
VII. İspat ve Uygulama 1583
◆ *İçtihatlar* 1584

Madde 261 · İspat 1587
I. Genel Olarak 1588
II. Ortaklık Malı Karinesi 1589
III. İspat Yükü 1590
IV. Karinenin Çürütülmesi 1590
V. Kişisel Mal Savunmasının Dayanakları 1591
VI. Kredi ve Taksitli Alımlarda İspat 1591
VII. Usul 1591
◆ *İçtihatlar* 1592

Madde 262 · Olağan yönetim 1595
I. Genel Olarak 1597
II. Yönetimde Eşitlik 1598
III. Olağan Yönetim Kavramı 1598
IV. Olağan ve Olağanüstü Yönetim Ayrımı 1598
V. Meslek ve Sanat İcrası 1599
VI. Ortaklık Malından Yararlanma 1599
VII. Usul 1599
◆ *İçtihatlar* 1600

Madde 263 · Olağanüstü yönetim 1602
I. Genel Olarak 1604
II. Olağanüstü Yönetim Kavramı 1605
III. Rızanın Verilmesi 1605
IV. Rızadan Kaçınma 1606
V. İyiniyetli Üçüncü Kişinin Korunması 1606
VI. Aile Konutundaki Özel Rejim 1606
VII. Koruyucu Önlemler 1607
◆ *İçtihatlar* 1607

Madde 264 · Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası 1610
I. Genel Olarak 1612
II. Maddenin Koşulları 1613
III. Rızanın Biçimi ve Kapsamı 1613
IV. Sorumluluk 1613

V. İşletme Malvarlığının Ait Olduğu Kütle 1614
VI. İşletme Gelirinin Hesaplanması 1614
VII. Usul 1615
◆ *İçtihatlar* 1615

Madde 265 · Mirasın kabulü veya reddi 1618
I. Genel Olarak 1620
II. İki Yönlü Rıza Koşulu 1621
III. Rızanın Alınamaması Hâli 1621
IV. Mirasın Hükmen Reddi 1622
V. Ret Hakkını Düşüren Davranışlar 1622
VI. Ret Kararından Sonra Yapılması Gerekenler 1622
VII. Usul 1623
◆ *İçtihatlar* 1623

Madde 266 · Sorumluluk ve yönetim giderleri 1626
I. Genel Olarak 1628
II. Vekil Gibi Sorumluluk 1629
III. Özen Ölçüsü ve Mahsup Yasağı 1629
IV. Yetkiyi Aşan İşlemler 1629
V. Yönetim Giderleri 1630
VI. Sona Erme ve Tasfiye 1630
VII. Usul 1630
◆ *İçtihatlar* 1631

Madde 267 · Kişisel mallar 1633
I. Genel Olarak 1635
II. Yönetim ve Tasarruf Yetkisi 1636
III. Yasal Sınırlar 1636
IV. Kişisel Malların Gelirleri 1636
V. Yönetim Giderleri 1637
VI. Kişisel Mal ve Borçlar 1637
VII. Usul 1637
◆ *İçtihatlar* 1638

Madde 268 · Ortaklık borçları 1640
I. Genel Olarak 1642
II. Temsil ve Yönetim Yetkisine Dayanan Borçlar 1643
III. Meslek veya Sanat İcrasından Doğan Borçlar 1643
IV. Diğer İki Hâl 1643
V. Kişisel Borçlarda Durum 1644
VI. Eşitlik İlkesi 1644
VII. Usul 1644
◆ *İçtihatlar* 1645

Madde 269 · Kişisel borçlar 1647
I. Genel Olarak 1649
II. Sorumluluğun Kapsamı 1650
III. TMK m. 268 ile Farkı 1650
IV. Zenginleşme İstisnası 1650
V. Alacaklının Başvurabileceği Yollar 1650
VI. Eşler Arasındaki Alacaklar 1651
VII. Usul 1651

◆ *İçtihatlar* 1652

Madde 270 · Eşler arasındaki borçlar 1654
I. Genel Olarak 1656
II. Muacceliyet Kuralı 1657
III. Süre İsteme 1657
IV. Alacağın İspatı 1657
V. Denkleştirme ile İlişkisi 1658
VI. Borçlar ve Sorumluluk 1658
VII. Usul 1658
◆ *İçtihatlar* 1659

Madde 271 · Sona erme anı 1661
I. Genel Olarak 1663
II. Kendiliğinden Sona Erme Sebepleri 1664
III. Mahkeme Kararıyla Sona Erme 1664
IV. Tasfiyenin Ön Koşulu 1664
V. Malların Kapsamının Belirlenmesi 1665
VI. Sona Ermeden Sonra 1665
VII. Usul 1665
◆ *İçtihatlar* 1666

Madde 272 · Kişisel mala ekleme 1668
I. Genel Olarak 1670
II. Kapsama Giren Ödemeler 1671
III. Hesaplama 1671
IV. Henüz Doğmamış Haklar 1671
V. Tasfiye İstemi ile Alacak Davasının Ayrımı 1672
VI. Diğer Tasfiye Kalemleriyle İlişkisi 1672
VII. Usul 1672
◆ *İçtihatlar* 1673

Madde 273 · Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme 1675
I. Genel Olarak 1677
II. Denkleştirmenin İstenebileceği Durumlar 1678
III. Her Borç Kendi Kesimine 1678
IV. Belirsiz Borç Karinesi 1678
V. Kesimler Arası Katkı ve İyileştirme 1679
VI. Tasfiyeye Giren Değerler 1679
VII. Tasfiyedeki Yeri 1679
◆ *İçtihatlar* 1680

Madde 274 · Değer artış payı 1683
I. Genel Olarak 1685
II. Kapsama Giren Katkılar 1686
III. Hesaplama 1686
IV. Oranın Esas Alınmasının Gerekçesi 1686
V. Katkının İspatı 1686
VI. Belgelenecek Noktalar 1687
VII. Usul 1687
◆ *İçtihatlar* 1688

Madde 275 · Değer belirlenmesi 1690
I. Genel Olarak 1692

II. Değerlendirme Anı 1693
III. Tasfiye Tarihinin Belirlenmesi 1693
IV. Değerin Saptanması 1693
V. Aktiften Düşülecekler 1694
VI. Değer Düşmesi ve Elden Çıkarma 1694
VII. Usul 1694
◆ *İçtihatlar* 1695

Madde 276 · Paylaşma 1697
I. Genel Olarak 1699
II. Uygulama Alanı 1700
III. Yarı Yarıya Paylaşma Kuralı 1701
IV. Paylaşmanın Yapılışı 1701
V. Sözleşmeyle Başka Oran 1701
VI. Altsoyun Saklı Payı 1702
VII. Usul 1702
◆ *İçtihatlar* 1703

Madde 277 · Diğer hâllerde 1711
I. Genel Olarak 1713
II. Uygulama Alanı 1714
III. Birinci Aşama: Kişisel Malların Geri Alınması 1715
IV. İkinci Aşama: Kalanın Paylaşılması 1715
V. Farklı Paylaşma Oranı 1715
VI. Mal Ayrılığına Geçiş Yolu 1716
VII. Usul 1716
◆ *İçtihatlar* 1717

Madde 278 · Kişisel mallar 1723
I. Genel Olarak 1725
II. Hakkın Koşulları 1726
III. Talep Edilebilecek Mallar 1726
IV. Hesaplama 1726
V. Sözleşmeyle Düzenleme 1727
VI. Usul 1727
◆ *İçtihatlar* 1728

Madde 279 · Aile konutu ve ev eşyası 1731
I. Genel Olarak 1733
II. Mülkiyet İsteme Hakkı 1734
III. İntifa veya Oturma Hakkı 1735
IV. Ölüm Dışında Sona Erme 1735
V. Bedel ve Mahsup 1735
VI. Diğer Hükümlerle İlişkisi 1736
VII. Usul 1736
◆ *İçtihatlar* 1737

Madde 280 · Diğer malvarlığı değerleri 1742
I. Genel Olarak 1744
II. Kapsama Giren Mallar 1745
III. Üstün Yararın İspatı 1745
IV. Bedel ve Ödeme 1746
V. Bölünemeyen Mallar Sorunu 1746

VI. Zaman Bakımından Uygulama ... 1746
VII. Usul ... 1746
◆ *İçtihatlar* ... 1747

Madde 281 · Diğer paylaşma kuralları ... 1751
I. Genel Olarak ... 1753
II. Yollamanın İşleyişi ... 1754
III. Aynen Paylaşma Önceliği ... 1754
IV. Taşınmazlarda Aynen Bölme ... 1755
V. Satış Yoluyla Paylaşma ... 1755
VI. Ölüm Hâlinde Sıra ... 1755
VII. Usul ... 1755
◆ *İçtihatlar* ... 1756

KARARLAR DİZİNİ 1761

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR 1770

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	Anayasa Mahkemesi
B. No	Başvuru numarası
bkz.	bakınız
BK	818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
E.	Esas numarası
HD	Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
m.	madde
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S. Sayısı	TBMM Sıra Sayısı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
YİBK	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
4787 sayılı Kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
6284 sayılı Kanun	Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
vd.	ve devamı

ESERİN KULLANIMI

Eser, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabını (m. 118–494) madde sırasıyla izler; bu cilt 185–281. maddeleri kapsar. Eser altı ciltten oluşur ve ciltler tek kutuda bir arada sunulur. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir. Her madde yeni bir sayfada başlar ve aynı düzende ilerler:

1. **Kanun metni.** Resmî metin, fıkra numaralarıyla birlikte lacivert zeminli kutuda verilir.
2. **Madde özeti ve temel kavramlar.** Maddenin özü ve metinde geçen teknik kavramlar kısaca açıklanır.
3. **Gerekçe ve tarihçe.** TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılık ve maddenin değişiklik durumu gösterilir.
4. **Açıklamalar.** Hüküm fıkra fıkra incelenir; paragraflar dış kenardaki numaralarla (kenar numarası) sıralanır.
5. **İçtihatlar.** Her karar; künyesi, uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilir.
6. **Bağlantılı hükümler.** Maddeyle birlikte okunması gereken diğer hükümler listelenir.

Atıf biçimi

Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429" biçiminde, tablolarda ise kısaca "Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429" biçiminde gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararları esas ve karar numarasıyla, bireysel başvuru kararları başvurucunun adı ve başvuru numarasıyla anılmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler Türk Medeni Kanunu'na aittir. Esere atıfta madde ve kenar numarası birlikte gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, TMK m. 118, Kn. 5.*

Kaynaklar

Kanun metinleri Mevzuat Bilgi Sistemi'nden, gerekçeler TBMM tutanak arşivinden, Yargıtay kararları Adalet Bakanlığının karar arama sisteminden, Anayasa Mahkemesi kararları Kararlar Bilgi Bankası'ndan alınmıştır. Alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kararlar, her cildin sonundaki Kararlar Dizininde mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir; son cildin sonundaki Genel Kararlar Dizini bütün ciltleri kapsar.

Renkli kutular ve sekmeler

DİKKAT

Hak kaybına yol açabilecek noktalar ve sık yapılan hatalar.

UYGULAMA NOTU

Dava hazırlığı, delil ve usule ilişkin pratik öneriler.

ÖRNEK

MADDE ÖZETİ

Kuralın somut bir olay üzerinde gösterilmesi.

Maddenin kısa ve bütünlüklü özeti.

Sayfaların dış kenarındaki renkli sekmeler bulunulan bölümü gösterir; sekmelerin rengi cildin kapak rengiyle aynıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KİTAP

AİLE HUKUKU

Birinci Kısım · Evlilik Hukuku	m. 118–281
İkinci Kısım · Hısımlık	m. 282–395
Üçüncü Kısım · Vesayet	m. 396–494

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

ANAYASA M. 41/1

BİRİNCİ KISIM

EVLİLİK HUKUKU

Birinci Bölüm · Evlenme — m. 118–160

- Birinci Ayırım · Nişanlılık — m. 118–123
- İkinci Ayırım · Evlenme Ehliyeti ve Engelleri — m. 124–133
- Üçüncü Ayırım · Evlenme Başvurusu ve Töreni — m. 134–144
- Dördüncü Ayırım · Batıl Olan Evlenmeler — m. 145–160

İkinci Bölüm · Boşanma — m. 161–184

Üçüncü Bölüm · Evliliğin Genel Hükümleri — m. 185–201

Dördüncü Bölüm · Eşler Arasındaki Mal Rejimi — m. 202–281

- Birinci Ayırım · Genel Hükümler — m. 202–217
- İkinci Ayırım · Edinilmiş Mallara Katılma — m. 218–241
- Üçüncü Ayırım · Mal Ayrılığı — m. 242–243
- Dördüncü Ayırım · Paylaşmalı Mal Ayrılığı — m. 244–255
- Beşinci Ayırım · Mal Ortaklığı — m. 256–281

EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ

Üçüncü Bölüm · m. 185–201

Evliliğin Genel Hükümleri başlıklı bölüm, Türk Medeni Kanunu'nun 185–201. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 185	Genel olarak	Evlenmeyle evlilik birliği kurulur; eşler birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak, çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermek, birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmakla yükümlüdür
m. 186	Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma	Eşler oturacakları konutu birlikte seçer, birliği beraberce yönetir ve birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılırlar
m. 187	Kadının soyadı	Kadın evlenmekle kocasının soyadını alıyor, önceki soyadını ancak yazılı başvuruyla kocasının soyadının önünde kullanabiliyordu; Anayasa Mahkemesi bu kuralı eşitlik ilkesine aykırı bularak iptal etmiş, iptal hükmü 28.01.2024'te yürürlüğe girmiştir
m. 188	Eşlerin temsil yetkisi	Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder; diğer ihtiyaçlar için temsil ancak diğer eşin veya hâkimin yetkilendirmesiyle ya da gecikmede sakınca bulunan ve diğer eşin rızasının alınamadığı hâllerde mümkündür
m. 189	Sorumluluk	Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur; temsil yetkisi olmadan yapılan işlemden ise işlemi yapan eş kişisel olarak sorumludur
m. 190	Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması	Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir; bunun iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması hâkim kararıyla ilanına bağlıdır
m. 191	Temsil yetkisinin geri verilmesi	Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına ilişkin karar, koşullar değiştiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir; ilk karar ilan edilmişse değişiklik kararı da ilan olunur

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 192	Eşlerin meslek ve işi	Eşlerden her biri meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir; ancak meslek ve işin seçiminde ve yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı gözetilir
m. 193	Genel olarak	Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşlerden her biri, diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir
m. 194	Aile konutu	Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz
m. 195	Genel olarak	Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilir
m. 196	Eşler birlikte yaşarken	Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler; eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışması katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır ve katkılar geçmiş bir yıl ile gelecek yıllar için istenebilir
m. 197	Birlikte yaşamaya ara verilmesi	Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir; ayrı yaşama haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve malların yönetimine ilişkin önlemleri alır, ergin olmayan çocuklar için de gereken önlemleri belirler
m. 198	Borçlulara ait önlemler	Eşlerden biri birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse hâkim, onun borçlularına ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir; böylece maaş, kira veya emekli aylığı gibi alacaklar doğrudan diğer eşe ödenir
m. 199	Tasarruf yetkisinin sınırlanması	Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir; taşınmazlarda bu durum re'sen tapu kütüğüne şerh edilir
m. 200	Durumun değişmesi	Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır; bu hüküm evlilik birliğinin korunması için alınan bütün önlemleri kapsar
m. 201	Yetki	Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; eşlerin yerleşim yerleri farklı ve ikisi de önlem istemişse ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesi, önlemlerin değiştirilmesi veya kaldırılmasında ise kural olarak önlem kararını veren mahkeme yetkilidir

MADDE

185

A. Haklar ve yükümlülükler
I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.
(2) Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.
(3) Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.

MADDE ÖZETİ

Evlenmeyle evlilik birliği kurulur; eşler birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak, çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermek, birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmakla yükümlüdür (m. 185). Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 185'in kurduğu birliktelik duygusal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve görsel tüm birliktelikleri kapsar ve eşlerin yükümlülükleri "içten bağlılık" ilkesine göre değerlendirilir; eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar sadakat yükümlülüğünün de ihlalidir.[1] Yükümlülük evlilik süresince, boşanma davası açılmış olsa da devam eder.[2] Sadakat yükümlülüğü yalnız eşler arasındadır; Yargıtay'ın içtihadı birleştirme kararına göre evli olduğunu bildiği kişiyle birlikte olan üçüncü kişiden, başka bir kişilik hakkı ihlali yoksa manevi tazminat istenemez (Yargıtay İBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7).

TEMEL KAVRAMLAR

Evlilik birliği | Evlenmeyle eşler arasında kurulan ve eşlere karşılıklı hak ve yükümlülükler yükleyen hukuki birlik (TMK m. 185/1).

1 Yargıtay HGK, 24.09.2025, E. 2024/130, K. 2025/556.
2 Yargıtay HGK, 04.06.2008, E. 2008/2-420, K. 2008/424.

Sadakat yükümlülüğü	Eşlerin birbirine sadık kalma yükümlülüğü; yalnız cinsel sadakati değil, eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlardan kaçınmayı da kapsar (TMK m. 185/3).
Birlikte yaşama yükümlülüğü	Eşlerin haklı bir sebep olmadıkça ortak konutta birlikte yaşama yükümlülüğü; ortak konutu eşler birlikte seçer (TMK m. 185/3, 186/1).
Yardım yükümlülüğü	Eşlerin birbirini maddi ve manevi olarak destekleme yükümlülüğü; eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılır (TMK m. 185/3, 186/3).
İçten bağlılık	Eşlerin davranışlarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçüt: eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin ihlali sayılır.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 151 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda kullanılmış olan "evlenme merasimi" deyimi yerine "evlenme" deyimi kullanılmak suretiyle evlilik birliğinin "evlenme" ile kurulacağı açıklanmıştır. Maddede eşlerin hak ve yükümlülükleri belirtilmiş, çocukların bakım ve eğitiminde eşlerin birlikte yükümlü olduğu, birlikte yaşayacakları, birbirlerine sadık kalacakları ve yardımcı olacakları esasına yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 77*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 405). Gerekçeye göre maddede eşlerin hak ve yükümlülükleri belirtilmiştir; birlikte yaşama yükümlülüğü eski metinden farklı olarak maddede açıkça sayılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenme merasiminin icrasiyle, evlilik birliği vücut bulur. Karı koca yekdiğerine karşı bu birliğin saadetini müttehhiden temin ve çocukların iaşe ve terbiyesine beraberce ihtimam etmek hususlarını iltizam etmiş olurlar. Karı koca, birbirine sadakat ve müzaharetle mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 151 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 151	4721 sayılı Kanun m. 185
Birliğin kurulması	Evlenme merasiminin icrasıyla	Evlenmeyle
Birliğin mutluluğu	Karı koca birliğin saadetini birlikte temin eder	Eşler birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlar
Çocuklar	İaşe ve terbiyelerine beraberce ihtimam	Bakım, eğitim ve gözetime beraberce özen
Birlikte yaşama	Maddede sayılmamıştı	Açıkça sayıldı
Sadakat ve yardım	Sadakat ve müzaharet	Sadık kalma ve yardımcı olma

Eski Kanun'un 152. maddesine göre koca birliğin reisiydi ve evin seçimi ile karı ve çocukların geçimi ona aitti; 153. maddeye göre ise kadın müşterek saadeti temin hususunda kocasının yardımcısı ve danışmanıydı ve eve kadın bakardı. 4721 sayılı Kanun

bu ayrımı kaldırmış; eşler konutu birlikte seçer, birliği beraberce yönetir ve giderlere güçleri oranında katılır (TMK m. 186).

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
06.07.2018	Evli kişiyle birlikte olan üçüncü kişiye karşı manevi tazminat istenemeyeceğine ilişkin içtihadı birleştirme kararı verildi	Yargıtay İBBGK, K. 2018/7

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Evlilik birliği	Evlenmeyle kurulur	TMK m. 185/1
Birliğin mutluluğu	Eşler elbirliğiyle sağlar; ölçüt içten bağlılıktır	TMK m. 185/2; Yargıtay HGK, K. 2025/239
Çocuklar	Bakım, eğitim ve gözetime beraberce özen; giderleri ana ve baba karşılar	TMK m. 185/2, 327
Birlikte yaşama	Haklı sebep yoksa kuraldır; salt fiili ayrılık kusur için yetmez	TMK m. 185/3, 197; Yargıtay HGK, K. 2023/1039
Sadakat	İçten bağlılık ilkesi; eşine içten bağlı kişinin yapmayacağı davranışlar ihlaldir; evlilik süresince sürer	TMK m. 185/3; Yargıtay HGK, K. 2025/556; Yargıtay HGK, K. 2008/424
Yardım	Maddi ve manevi destek; giderlere güç oranında katılma	TMK m. 185/3, 186/3
Üçüncü kişi	Salt birliktelik nedeniyle manevi tazminat istenemez; bağımsız kişilik hakkı ihlali saklıdır	Yargıtay İBBGK, K. 2018/7
Eşe karşı tazminat	Sadakatsizlik nedeniyle eşe karşı dava aile mahkemesinde; boşanmadan sonra ortaya çıkan vakıa genel hükümlere göre	Yargıtay HGK, K. 2018/1886; Yargıtay HGK, K. 2021/108

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 151. maddesini karşılar. Eski metindeki "evlenme merasimi" deyimi yerine "evlenme" deyimi kullanılarak evlilik birliğinin evlenmeyle kurulacağı açıklanmış; eşlerin çocukların bakım ve eğitiminde birlikte yükümlü oldukları, birlikte yaşayacakları, birbirlerine sadık kalacakları ve yardımcı olacakları esasına yer verilmiştir. 1

DİKKAT

Sadakat yükümlülüğü boşanma davası açıldıktan sonra da, boşanma kararı kesinleşinceye kadar sürer; dava sırasında yaşanan bir sadakatsizlik yeni bir davanın konusu olabilir. Eşin sadakatsizliği ispat edilirken hukuka uygun deliller kullanılmalıdır (TMK m. 184). Eşin ilişki yaşadığı kişiye karşı yalnız bu ilişki nedeniyle manevi tazminat davası açmak İçtihadı Birleştirme Kararı karşısında sonuç vermez; bu kişi diğer eşi tehdit etmiş, özel hayatını ifşa etmiş veya onurunu zedelemişse bu olaylar ayrıca belgelenmelidir. Eşe karşı tazminat istemleri boşanma davasında ileri sürülmelidir; boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178).

II. Evlilik Birliği ve Birliğin Mutluluğu

- **Evlenmeyle kurulur:** Evlilik birliği evlenmeyle kurulur (TMK m. 185/1). Gerekçeye göre eski Kanun'daki "evlenme merasimi" deyimi yerine "evlenme" deyimi kullanılmış, birliğin evlenmeyle kurulacağı açıklanmıştır.
- **Elbirliği ve içten bağlılık:** Eşler birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamakla yükümlüdür (TMK m. 185/2). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu birliktelik duygusal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve görsel tüm birliktelikleri kapsar ve eşlerin yükümlülükleri "içten bağlılık" ilkesiyle değerlendirilir; eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin ihlalidir.[3]
- **Hakaret ve tepki:** Eşine hakaret eden ve onu aşağılayan eş birlik yükümlülüklerini ihlal eder. Hukuk Genel Kurulu, eşinin tekme ve yumruğuna karşı kendini savunurken onu tırnakla yaralayan kadının davranışını tepki niteliğinde sayarak kusur olarak yüklememiştir.[4] Buna karşılık Kurul, şiddete uğradıktan sonra ortak bebeğin yanında eşine ve kayınvalidesine hakaret eden kadının davranışını tepki sınırını aşan bir kusur saymıştır.[5]
- **Güveni sarsan iddia:** Yargıtay, ortak çocuğun kendisinden olmadığını ileri sürerek DNA testi isteyen ve test sonucunda çocuğun babası olduğu anlaşılan kocaya bu vakıayı kusur olarak yüklemiştir.[6]

III. Çocukların Bakımı, Eğitimi ve Gözetimi

- **Birlikte özen:** Eşler çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdür (TMK m. 185/2); çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327/1).

3 Yargıtay HGK, 16.04.2025, E. 2023/705, K. 2025/239.
4 Yargıtay HGK, 15.05.2024, E. 2023/382, K. 2024/244.
5 Yargıtay HGK, 16.04.2025, E. 2023/705, K. 2025/239.
6 Yargıtay 2. HD, 12.02.2026, E. 2025/6872, K. 2026/1632.

Gerekçe de eşlerin çocukların bakım ve eğitiminde birlikte yükümlü olduğunu vurgular.

- **Çocuğun yanında yaşanan olaylar:** Hukuk Genel Kurulu, son olayın bir yaşından küçük ortak bebeğin yanında yaşanmasını, evliliğin devamında çocuk bakımından korunmaya değer bir yarar kalmadığı sonucuna varırken gözetmiştir.[7]
- **Özel okul sözleşmesi:** Çocuğun eğitim giderinden ana ve baba sorumlu olsa da Hukuk Genel Kurulu, eşlerden birinin tek başına imzaladığı özel okul sözleşmesini birliğin sürekli ihtiyaçları için yapılan olağan temsil işlemi saymamış ve sözleşmeyi imzalamayan annenin okula karşı müteselsil sorumluluğunu kabul etmemiştir.[8] Kurulda, birkaç yıl özel okulda okuyan çocukların eğitim giderinin birliğin sürekli ihtiyacı sayılması gerektiği görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

IV. Birlikte Yaşama Yükümlülüğü

- **Kural:** Eşler birlikte yaşamak zorundadır (TMK m. 185/3) ve oturacakları konutu birlikte seçerler (TMK m. 186/1). Hukuk Genel Kurulu'na göre birlikte yaşama evlilik birliğinin yüklediği yükümlülüklerin en önemlisidir ve zorunlu nedenler dışında eşlerin birlikte yaşaması kuraldır.[9]
- **Haklı ayrı yaşama:** Ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî biçimde tehlikeye düşen eş, bu durum sürdükçe ayrı yaşama hakkına sahiptir; ayrı yaşama haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim eşlerden birinin istemi üzerine parasal katkı, konut ve ev eşyası ile malların yönetimine ilişkin önlemleri alır (TMK m. 197).
- **Salt fiili ayrılık yetmez:** Hukuk Genel Kurulu'na göre terk sebebine (TMK m. 164) dayanılmadan ortak konuttan ayrılmanın 166. maddeye göre kusur sayılabilmesi için eylemin delillerle somutlaştırılması, ortak hayatı kesme kastının ve ayrılık sebebinin diğer eşten kaynaklanmadığının ortaya konması gerekir; yalnız fiili ayrılığı gösteren tanık beyanlarıyla boşanmaya karar verilemez.[10]
- **Birlikte yaşamaktan kaçınma:** Hukuk Genel Kurulu, ortak çocukla Türkiye'ye dönüp yurt dışında yaşayan eşiyle birlikte yaşamaktan kaçınan ve eşini aşağılayan kadının davranışları karşısında boşanmaya karar verilmesini yerinde bulmuş; tanıkların akraba olmasının tek başına beyanlarını değerden düşürmeyeceğini belirtmiştir.[11]

7 Yargıtay HGK, 16.04.2025, E. 2023/705, K. 2025/239.
8 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
9 Yargıtay HGK, 01.11.2023, E. 2022/771, K. 2023/1039.
10 Yargıtay HGK, 01.11.2023, E. 2022/771, K. 2023/1039.
11 Yargıtay HGK, 11.03.2021, E. 2017/1586, K. 2021/247.

V. Sadakat Yükümlülüğü

- **Kapsam:** Eşler birbirine sadık kalmak zorundadır (TMK m. 185/3). Hukuk Genel Kurulu'na göre evlilik birliği duygusal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve görsel tüm birliktelikleri kapsar ve eşlerin yükümlülükleri "içten bağlılık" ilkesine göre değerlendirilir; eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar sadakat yükümlülüğünün ihlalidir.[12]
- **Evlilik süresince sürer:** Hukuk Genel Kurulu, eşlerin sadakat yükümlülüğünün evlilik süresince devam ettiğini belirterek boşanma davası açıldıktan sonra güven sarsıcı davranışlarda bulunan kocayı daha ağır kusurlu kabul etmiştir;[13] boşanma davasının açılması bu yükümlülüğü sona erdirmez. Bununla birlikte dava tarihinden sonra gerçekleşen bir olay kural olarak o davada kusur belirlemesinde hükme esas alınmaz;[14] böyle bir olay için yeni bir dava açılabilir.
- **İkinci evlilik:** Hukuk Genel Kurulu, resmî evliliği sürerken başka bir kadınla imam nikâhıyla ikinci bir evlilik yapan ve bu kadından çocukları olan kocayı tam kusurlu saymıştır.[15]
- **Delil ve zina:** Sadakatsizlik hukuka uygun delillerle ispatlanmalıdır; eşin telefonuna, hesaplarına veya bilgisayarına izinsiz erişilerek elde edilen kayıtlar hükme esas alınmaz (TMK m. 184). Sadakatsizlik zina boyutuna ulaşmışsa eş özel boşanma sebebine de dayanabilir (TMK m. 161).

VI. Yardım Yükümlülüğü

- **Maddi ve manevi destek:** Eşler birbirine yardımcı olmak zorundadır (TMK m. 185/3) ve birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılırlar (TMK m. 186/3). Yardım yükümlülüğü eşin maddi ve manevi olarak desteklenmesini ifade eder.
- **Ekonomik baskı:** Hukuk Genel Kurulu, eşini evlilik birliğinden dışlayan ve ona ekonomik ve psikolojik baskı uygulayan kocanın davranışlarını kusur belirlemesinde dikkate almış, kadının da kusurlu davranışları bulunduğundan eşleri eşit kusurlu saymıştır.[16]
- **Ayrı yaşamada parasal katkı:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine diğerinin yapacağı parasal katkıyı belirler (TMK m. 197/2). Eşlerden biri haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınırsa diğer eş de aynı istemlerde bulunabilir (TMK m. 197/3).

12 Yargıtay HGK, 24.09.2025, E. 2024/130, K. 2025/556.
13 Yargıtay HGK, 04.06.2008, E. 2008/2-420, K. 2008/424.
14 Yargıtay 2. HD, 11.05.2017, E. 2016/769, K. 2017/5806.
15 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/129, K. 2025/499.
16 Yargıtay HGK, 14.12.2021, E. 2018/1095, K. 2021/1676.

VII. Aldatan Eşin İlişki Yaşadığı Kişiye Karşı Tazminat

- **İçtihadı Birleştirme Kararı:** Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu, evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunamayacağına oy çokluğuyla karar vermiştir; karar Resmî Gazete'nin 08.12.2018 tarihli ve 30619 sayılı nüshasında yayımlanmıştır (Yargıtay İBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7).
- **Gerekçe:** Yargıtay'a göre sadakat yükümlülüğü evlilik sözleşmesinden doğan ve yalnız eşlerin birbirine karşı ileri sürebileceği nispi bir haktır; eş olmayan kişi bakımından fiilin hukuka aykırılığı gerçekleşmediğinden haksız fiil ve müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanamaz ve yalnız evliliği bilmek ahlaka aykırılık nedeniyle sorumluluk (TBK m. 49/2) için yeterli değildir.[17]
- **Bağımsız kişilik hakkı ihlali saklıdır:** İçtihadı birleştirme kararına göre üçüncü kişi aldatma eylemiyle bağlantılı olarak aldatılan eşin konut dokunulmazlığını ihlal eder, özel yaşamına müdahale eder, sır alanına girer, özel bilgilerini ifşa eder veya sözleriyle onur ve saygınlığını zedelerse manevi tazminat sorumluluğu doğar (Yargıtay İBBGK, 06.07.2018, E. 2017/5, K. 2018/7). Yargıtay, üçüncü kişinin aldatılan eşe aşağılayıcı nitelikteki bir görüntü kaydını kasten göndermesini haksız ve incitici bularak manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini oy çokluğuyla belirtmiş,[18] evlilik dışı çocuğun aldatılan eşin nüfusuna kaydettirilmesine dayanan iddianın da ayrıca incelenmesini istemiştir.[19]
- **Görülmekte olan davalar:** Yargıtay, bozma kararına uyulduktan sonra verilen içtihadı birleştirme kararının usuli kazanılmış hakkı ortadan kaldırdığını ve yeni hukuki duruma göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[20] Hukuk Genel Kurulu da direnme aşamasındaki bir davada kararın bağlayıcılığını gözeterek yeniden değerlendirme yapılmasını istemiştir.[21]
- **Anayasa Mahkemesi:** Anayasa Mahkemesi, bu karar doğrultusunda reddedilen tazminat davası nedeniyle yapılan başvuruda aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.[22] Mahkeme başka bir başvuruda, yerleşik bir içtihat bulunmadığından başvurucunun bu tazminat bakımından mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir beklentisinin olmadığını belirterek başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.[23]

17 Yargıtay 4. HD, 29.05.2025, E. 2022/11477, K. 2025/8875.
18 Yargıtay 4. HD, 14.01.2019, E. 2015/15032, K. 2019/35.
19 Yargıtay 4. HD, 25.12.2025, E. 2022/16551, K. 2025/17429.
20 Yargıtay 4. HD, 26.12.2018, E. 2018/2790, K. 2018/8384.
21 Yargıtay HGK, 27.11.2018, E. 2017/1374, K. 2018/1780.
22 AYM (Genel Kurulu), B. No: 2020/3519, 25.10.2023.
23 AYM, *Diana Kutlar* Başvurusu, B. No: 2017/33788, 10.02.2021.

VIII. Eşe Karşı Tazminat ve Görevli Mahkeme

- **Boşanma davasında tazminat:** Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakları saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat isteyebilir (TMK m. 174/2); boşanmadan doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178).
- **Aile mahkemesi görevlidir:** Hukuk Genel Kurulu, eşin sadakatsizliği nedeniyle kişilik haklarının saldırıya uğradığı iddiasıyla boşanma kararından sonra eski eşe karşı açılan manevi tazminat davasının aile hukukundan kaynaklandığını ve aile mahkemesinin görevli olduğunu oy çokluğuyla kabul etmiştir.[24]
- **Boşanmadan sonra ortaya çıkan vakıa:** Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanma kesinleştikten sonra evlilik içinde doğan çocuğun kocadan olmadığının anlaşılması ve bunun soybağının reddi kararıyla kesinleşmesi üzerine açılan manevi tazminat davasını ise boşanmanın fer'isi saymamış, istemin haksız fiile ilişkin genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla incelenmesi gerektiğini oy çokluğuyla belirtmiştir.[25]
- **Anlaşmalı boşanmanın etkisi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre anlaşmalı boşanmada taraflar boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin uyuşmazlığı nihai olarak çözmüş sayılır ve artık boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat istenemez.[26]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Eşin birlik yükümlülüklerini ihlal ettiği ileri sürülüyorsa boşanma dilekçesinde her olay tarihi, yeri ve tanığıyla yazılmalı; hakaret, ilgisizlik, ekonomik baskı, birlikte yaşamaktan kaçınma ve güven sarsıcı davranışlar ayrı ayrı belirtilmelidir. Eş evi terk etmişse yalnız ayrı yaşandığını değil, ayrılığın ortak hayatı kesme amacı taşıdığını ve terk edilen eşten kaynaklanmadığını da gösterecek deliller toplanmalıdır. Sadakatsizlik ispat edilirken hukuka uygun deliller kullanılmalıdır. Eşin ilişki yaşadığı kişiye karşı dava açılması düşünülüyorsa, bu kişinin diğer eşi tehdit etmesi, özel hayatını ifşa etmesi veya onurunu zedeleyen sözleri gibi bağımsız bir kişilik hakkı ihlali belgelenmelidir. Eşe karşı tazminat istemleri boşanma davasında ileri sürülmeli ve bir yıllık zamanaşımı süresi kaçırılmamalıdır.

24 Yargıtay HGK, 11.12.2018, E. 2017/1432, K. 2018/1886.
25 Yargıtay HGK, 18.02.2021, E. 2017/2493, K. 2021/108.
26 Yargıtay HGK, 02.05.2019, E. 2017/3067, K. 2019/512.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU**
06.07.2018 · E. 2017/5 · K. 2018/7

Evli olduğunu bildiği kişiyle birlikte olan üçüncü kişiye karşı, başka bir kişilik hakkı ihlali yoksa, aldatılan eş manevi tazminat isteyemez

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin kendi kararları arasında ve bu Daire ile Hukuk Genel Kurulu kararları arasında, aldatılan eşin evli olduğunu bilerek eşiyle birlikte olan üçüncü kişiye karşı açtığı manevi tazminat davaları konusunda çelişki vardı. Yapılan başvurular üzerine Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu görüş aykırılığının İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunca giderilmesine karar vermiştir. İçtihadı birleştirmenin konusu, evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunup bulunamayacağı olarak belirlenmiştir.

> *Hâl böyle olunca, üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilen başkaca bir kişilik hakkı ihlali bulunmadıkça, salt evli bir kişiyle birlikte olmak şeklindeki eyleminden dolayı aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat isteyebilmesinin mümkün bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Büyük Genel Kurul 06.07.2018 günü üçüncü görüşmede oy çokluğuyla, evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunamayacağı yönünde içtihatları birleştirmiştir. Kurul'a göre kanunlarda bu konuda özel bir tazminat hükmü yoktur ve haksız fiilin genel koşullarını taşımayan bir eylem için yargı kararıyla tazminat sorumluluğu yaratılamaz. Ancak üçüncü kişi aldatma eylemiyle bağlantılı olarak aldatılan eşin konut dokunulmazlığını ihlal eder, özel yaşamına müdahale eder, sır alanına girer, ele geçirdiği özel bilgileri ifşa eder veya sözleriyle onur ve saygınlığını zedelerse bağımsız, özel ve nitelikli bir kişilik hakkı ihlali oluşur ve manevi tazminat sorumluluğu doğar. İçtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay genel kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar (2797 sayılı Yargıtay Kanunu m. 45).

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · GENEL KURULU**
B. No: 2020/3519 · 25.10.2023

Aldatılan eşin üçüncü kişiye karşı açtığı manevi tazminat davasının İçtihadı Birleştirme Kararı doğrultusunda reddi aile hayatına saygı hakkını ihlal etmez

Başvurucu ile eşi karşılıklı olarak açtıkları davalar sonunda boşanmıştı. Başvurucu, evlilik sürerken eşiyle birlikte olduğunu ileri sürdüğü üçüncü kişiye karşı manevi tazminat davası açmıştır; aynı dilekçeyle eşine karşı açtığı tazminat davası ayrılmıştır. Asliye hukuk mahkemesi, sadakat yükümlülüğünün eşin evlenmeyle kurulan aile birliğinin tarafı olmasından kaynaklandığını ve üçüncü kişinin eyleminin başvurucunun kişilik değerlerine saldırı oluşturmadığını belirterek davayı reddetmiştir; temyiz ve karar düzeltme istemleri reddedilerek karar kesinleşmiştir. Başvurucu, aile

kurumunun korunmasına ilişkin devlet yükümlülüklerinin yerine getirilmediğini ileri sürmüştür.

> *Evlilik birliği içinde gerçekleşen aldatma durumunda -başka bir kişilik hakkı ihlali bulunmadıkça- salt bu eylem nedeniyle aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep edemeyeceği şeklinde verilen söz konusu içtihadı birleştirme kararının Yargıtay ve derece mahkemelerince uygulandığı ve bu konuda son dönemde istikrarlı bir yargısal yaklaşımın bulunduğu görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine oyçokluğuyla karar vermiştir; üç üye karşı oy kullanmıştır. Mahkeme'ye göre sadakat yükümlülüğü eşlerin birbirine karşı ileri sürebileceği nispi bir haktır ve sadakatsizliğe karşı boşanma ve tazminat gibi hukuki çareler mevcuttur. İçtihadı Birleştirme Kararı, bağımsız, özel ve nitelikli bir kişilik hakkı ihlali hâlinde üçüncü kişinin sorumluluğunu açık tutmuştur; derece mahkemesi başvurucunun iddialarını bu karar doğrultusunda ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılamıştır.

3 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2025 · E. 2022/11477 · K. 2025/8875

Sadakat yükümlülüğü eşler arasında nispi bir haktır; evli kişiyle birlikte olan üçüncü kişinin yalnız evliliği bilmesi tazminat sorumluluğu için yeterli değildir

Davacının eşi, evlilik sürerken davalıyla birlikte yaşamaya başlamış ve bu birliktelikten bir çocuk dünyaya gelmişti; eşler bu nedenle boşanmıştır. Davacı, eşiyle birlikte yaşayan davalıdan manevi tazminat istemiştir. Davalı cevap vermemiştir. Mahkeme davayı kısmen kabul ederek davacı yararına manevi tazminata hükmetmiştir.

> *TBK'nın 49/2 (818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41/2) maddeleri gereği, fiilin emredici bir norma değil de sadece ahlaka aykırı olması durumunda, sorumluluğa gidilebilmesi için, failin zarar görene zarar verme kastıyla yani somut olayda, davalının davacı aldatılan eşe bilerek ve isteyerek zarar vermeyi amaçlamış olması gerekir. Sadece birlikte olduğu eşin evli olduğunu bilmesi bu tür sorumluluk için yeterli değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuş ve davanın tümden reddi gerektiğini belirtmiştir. Daire'ye göre sadakat yükümlülüğü evlilik sözleşmesinden doğar ve yalnız eşlerin birbirine karşı ileri sürebileceği nispi bir haktır; eş olmayan davalı yönünden fiilin hukuka aykırılığı gerçekleşmediğinden haksız fiil ve müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanamaz. Aldatılan eş yansıma yoluyla zarara uğradığını da ileri süremez. Ahlaka aykırılık nedeniyle sorumluluk (TBK m. 49/2) ise davalının aldatılan eşe bilerek ve isteyerek zarar vermeyi amaçlamasını gerektirir.

4 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
25.12.2025 · E. 2022/16551 · K. 2025/17429

Üçüncü kişiye karşı açılan davada, evlilik dışı çocuğun aldatılan eşin nüfusuna kaydettirilmesi gibi bağımsız bir kişilik hakkı ihlali iddiası ayrıca incelenmelidir

Davacı, boşandığı eşi ve eşinin ilişki yaşadığı kişi aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Eşinin kendisini davalıyla aldattığını, davalının kendisini sürekli arayıp mesaj göndererek taciz ettiğini ve işyerine gelerek tehdit ettiğini, ayrıca davalıların anlaşarak evlilik dışı doğan çocuğu kendi nüfusuna kaydettirdiğini ve çocuğu bir yıl boyunca kendi çocuğu sandığını ileri sürmüştür; DNA testiyle çocuğun kendisinden olmadığı anlaşılmıştı. Mahkeme eski eşe karşı açılan davayı ayırdı, üçüncü kişiye karşı açılan davayı reddetmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Ne var ki, davacı tarafın talebinin sadece sadakat yükümlülüğünün ihlali ve davalı tarafın davacıyı tehdit ve rahatsız etmesi iddialarına dayanmayıp evlilik dışı çocuğun davacının nüfusuna kaydettirilmesi, davacının bu çocuğu kendi çocuğu gibi bilmesinden kaynaklı kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasına da dayandığı açık ve kesindir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını kaldırmış ve ilk derece mahkemesi kararını oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre davalının eşler arasındaki sadakat yükümlülüğünün ihlalinden asli olarak sorumlu tutulamayacağı ve taciz ile tehdit iddialarının ispatlanamadığı yönündeki değerlendirme yerindedir. Ancak davacı ayrıca evlilik dışı çocuğun kendi nüfusuna kaydettirilmesine ve çocuğu kendi çocuğu sanmasına dayanan bir kişilik hakkı ihlali ileri sürmüştür; mahkeme bu iddia hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar vermelidir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.12.2018 · E. 2017/1432 · K. 2018/1886

Eşin sadakatsizliği nedeniyle diğer eşin ona karşı açtığı manevi tazminat davası aile hukukundan doğar; bu davaya aile mahkemesi bakar

Karşılıklı açılan boşanma davalarında eşler, kocanın şiddeti ve kadının güven sarsıcı davranışları nedeniyle eşit kusurlu sayılarak boşanmış, tazminat istemleri reddedilmişti. Koca, boşanma kararından on gün sonra, evlilik sürerken eşinin başka biriyle ilişki kurarak kendisini aldattığını ileri sürerek eski eşi ve o kişi aleyhine asliye hukuk mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır. Mahkeme üçüncü kişi hakkındaki davayı ayırmıştır; eski eşe karşı açılan davada aile mahkemesinin görevli olduğunu belirterek dava dilekçesini görevsizlik nedeniyle reddetmiştir. Özel Daire, davanın dayanağının haksız fiil olduğunu ve genel mahkemelerin görevli olduğunu belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Eşlerin evlenme ile kurulan aile birliğinin tarafı olması sıfatından kaynaklanan sadakat yükümlülüğü, eşlerin tabi olması gereken bir yükümlülük olup, TMK'nın "Aile Hukuku" başlığını taşıyan ikinci kitabının birinci kısmının 3. bölümünde*

düzenlenmiştir. Sadakat yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda, diğer eş açacağı boşanma davasında, boşanmaya neden olan bu olay nedeniyle kişilik hakkının saldırıya uğradığını ileri sürerek davanın ferî mahiyetinde manevi tazminat talebinde bulunabilir (TMK m. 174/2).

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını ikinci görüşmede oy çokluğuyla onamıştır. Kurul'a göre hukuki nitelendirme hâkime aittir; eşin sadakat yükümlülüğünü (TMK m. 185/3) ihlal ettiği ve bu nedenle kişilik haklarının saldırıya uğradığı iddiasıyla açılan dava aile hukukundan kaynaklanır. Evlilik devam ederken birlik yükümlülüklerine uyulup uyulmadığını belirleme görevi aile mahkemesine aittir ve TMK'nın ikinci kitabından doğan dava ve işlere aile mahkemesi bakar (4787 sayılı Kanun m. 4). Kurulda, istemin boşanmadan bağımsız olarak genel hükümlere dayandırılabileceği ve asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.02.2021 · E. 2017/2493 · K. 2021/108

Anlaşmalı boşanmadan sonra ortaya çıkan ve soybağının reddiyle kesinleşen vakıaya dayanan manevi tazminat istemi boşanmanın fer'isi değildir; genel hükümlere göre incelenir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştı. Koca, boşanma kararı kesinleştikten sonra evlilik içinde doğan ve nüfusuna kaydedilen çocuğun kendisinden olmadığını öğrendi ve soybağının reddi davası açmıştır; dava kabul edilerek kesinleşmiştir. Koca ayrıca eski eşi aleyhine, kişilik haklarının saldırıya uğradığını ileri sürerek manevi tazminat davası açmıştır. Mahkeme davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakarak eski eşin sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirtti ve TMK m. 174/2 uyarınca manevi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire, anlaşmalı boşanmadan sonra boşanma sebebiyle tazminat istenemeyeceğini belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *"O hâlde; boşanma kararının kesinleşmesinden sonra varlığı anlaşılan vakıaya dayalı olarak açılan davanın, TMK'nın 178 ve 174/2 maddeleri uyarınca boşanma davasının feri niteliğindeki manevi tazminat davası olarak kabulü mümkün olmayıp, dava TBK'nın genel hükümleri uyarınca haksız eylemden kaynaklanan manevi tazminat istemine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre istem, boşanmaya sebep olan olaylara değil, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra ortaya çıkan ve soybağının reddi kararıyla kesinleşen vakıaya dayanmaktadır; bu nedenle boşanmanın fer'isi olan ve TMK m. 178'deki süreye bağlı bir tazminat istemi sayılamaz. İstem, Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiile ilişkin genel hükümlerine göre asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla incelenmelidir. Kurulda, eylem evlilik içinde gerçekleştiği için aile mahkemesi sıfatıyla verilen kararın yerinde olduğu görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.09.2025 · E. 2024/130 · K. 2025/556

Eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar sadakat yükümlülüğünün ihlalidir

Kadın, kocasının alkole düşkün olduğunu, şiddet uyguladığını ve başka bir kadınla kendisini aldattığını ileri sürerek dava açmıştır; koca cevap dilekçesinde eşinin sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığını ileri sürmüştür. Özel Daire, erkeğin sadakatsizliğinin ispatlandığını, kadının sadakatsizliğine ise dayanılmadığını belirterek bozmuştur; bölge adliye mahkemesi, erkeğin cevap dilekçesinde bu vakıaya dayandığını ve erkeğin sadakatsizliğinin ispatlanamadığını belirterek direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, erkeğin cevap dilekçesinde kadının sadakatsizliğini açıkça ileri sürdüğünü; tanık beyanına göre erkeğin, ceza mahkemesi kararına göre de dava açıldıktan sonra da görüşmeye devam ettiği kişiyle kadının sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğini kabul etti ve direnme kararını değişik gerekçeyle oyçokluğuyla bozmuştur.

> *Bu birliktelik; duygusal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve görsel tüm birliktelikleri kapsar. Belirtilen hususlar, yasal düzenleme bulunmasa dahi evliliğin doğasından kaynaklanan en tabii sonuçlardandır. Belirtilen madde kapsamında eşlerin karşılıklı hak ve yükümlülükleri değerlendirilirken "içten bağlılık" ilkesi gözetilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, iki eşin de sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğini ve kusurlarının eşit olduğunu kabul etmiş; eşit kusurlu kadının maddi ve manevi tazminat isteminin reddi gerektiğini belirtmiştir. Sadakatsizliğe dayanılacaksa vakıa dilekçede açıkça ileri sürülmelidir; cevap dilekçesinde ileri sürülen vakıa da bu şartı karşılar.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2026 · E. 2025/6872 · K. 2026/1632

Ortak çocuğun kendisinden olmadığını ileri sürerek DNA testi isteyen ve babalığı ortaya çıkan eşe bu davranışı kusur olarak yüklenir

Karşılıklı boşanma davalarında bölge adliye mahkemesi kadına eşiyle ve ortak çocuğun bakımıyla ilgilenmediği, birlikte yaşama ve yardım yükümlülüğünü yerine getirmediği; kocaya ise eşine şiddet uyguladığı ve hakaret ettiği vakıalarını kusur olarak yüklemiştir. Kadını ağır, kocayı az kusurlu sayarak koca yararına tazminata hükmetmiştir. Kadın, kocanın ortak çocuğun kendisinden olmadığını iddia ederek DNA testi istediğine de dayanmıştı; test kocanın çocuğun babası olduğunu göstermişti.

> *Bu nedenle bu vakıanın erkeğe kusur olarak yüklenmesi gerekir. Bu durumda, Mahkemece belirlenen ve gerçekleşen diğer kusurlu davranışlar ile birlikte değerlendirildiğinde; boşanmaya sebebiyet veren olaylarda tarafların eşit kusurlu olduğunun kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı kusur belirlemesi ve koca yararına hükmedilen tazminatlar yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre ortak çocuğun kendisinden olmadığını iddia ederek DNA testi isteyen ve test sonucunda çocuğun babası olduğu anlaşılan kocaya bu vakıa kusur olarak yüklenmelidir. Diğer kusurlu davranışlarla birlikte değerlendirildiğinde eşler eşit kusurludur; eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemez (TMK m. 174).

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.11.2023 · E. 2022/771 · K. 2023/1039

Birlikte yaşama yükümlülüğünün ihlali kusur sayılabilir; ancak salt fiili ayrılık yetmez, ortak hayatı kesme kastı ve haklı sebebin yokluğu ortaya konmalıdır

Eşler 1995'te evlenmişti ve iki çocukları vardı. Koca, eşinin kendisine haber vermeden eşyalarını alarak ortak konutu bıraktığını, başka bir şehre gittiğini ve geri dönmeyi reddettiğini ileri sürerek boşanma davası açmıştır; kadın cevap dilekçesi vermemiştir. İlk derece mahkemesi, tanık beyanlarına göre kadının eşini terk ettiğini ve evlilik birliği içinde onu yalnız bıraktığını belirterek kadını tam kusurlu saydı ve boşanmaya karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu reddetmiştir. Özel Daire, kocanın terk sebebine (TMK m. 164) dayalı bir davası bulunmadığını ve kadına başka bir kusur yüklenemeyeceğini belirterek bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *"Şüphesiz ki eşler, evlilik birliği devam ettiği sürece birlikte yaşamak zorundadırlar. Aksine eylem "birlikte yaşama yükümlülüğünün" ihlâline yönelik davranışlardan olup, genel boşanma sebebine dayalı 4721 sayılı Kanun'un 166 ncı maddesi uyarınca verilecek boşanma kararlarında kusur belirlemesi bakımından hükme esas alınması mümkündür. Ancak 4721 sayılı Kanun'un 164 üncü maddesi uyarınca ileri sürülmeyen terk olgusunun aynı Kanun'un 166 ncı maddesine göre birlikte yaşama yükümlülüğünü ihlal eden davranış olarak nitelendirilmesi suretiyle boşanma hükmüne esas alınabilmesi için eylemin gösterilen delillerle somutlaştırılması, kusurlu tarafın bu eylemindeki kastının ortak hayatı kesmek amacı taşıdığının açıkça ortaya konulması, ayrı yaşama sebebinin iddiayı ileri süren tarafından kaynaklanmadığına ilişkin yaşamın olağan akışına uygun bilgilerin dosyadan anlaşılması, dosyaya yansıyan belge ve anlatımlardan evlilik birliğinde meydana gelen ayrılık hâlinin normale dönme ihtimali kalmadığının ortada olması gibi delillerle desteklenerek "salt fiili ayrılık" olgusunun üzerine çıkılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre birlikte yaşama, evlilik birliğinin yüklediği yükümlülüklerin en önemlisidir ve haklı bir sebep olmaksızın ortak yaşamdan ayrılma, 166. maddeye dayanan davada kusur olarak dikkate alınabilir. Ancak dinlenen tanıkların beyanları yalnız fiili ayrılığı göstermiş; ayrılığın ortak hayatı kesmek amacıyla yapıldığına dair açıklama içermemiş, yer ve zaman içermeyen soyut beyanlar olarak kalmıştır. Bu

nedenle evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı ispatlanamamış ve dava reddedilmelidir.

10 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
16.04.2025 · E. 2023/705 · K. 2025/239

Birliğin mutluluğunu sağlama ve çocuğa özen yükümlülüğü: şiddete karşılık başlayan, ancak ortak bebeğin yanında sürdürülen hakaret tepki sınırını aşar

Koca, eşinin kendisine ve ailesine sürekli küfür ve hakaret ettiğini ileri sürerek boşanma davası açmıştır; kadın evliliğin başından beri şiddet ve hakarete maruz kaldığını savunmuştur. Son olayda koca eşini darp etmiş ve ceza mahkemesince cezalandırılmış, kadının olay sırasında sarf ettiği sözler ise tahrik olarak kabul edilerek kocanın cezasında indirim yapılmıştı. İlk derece mahkemesi kocayı tam kusurlu sayarak davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Özel Daire, kadının eşine hakaret ettiğini belirterek bozmuştur; ilk derece mahkemesi kadının sözlerinin tepki niteliğinde olduğunu belirterek direnmiştir.

> *Dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde; evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak, çocukların bakımına, eğitimine ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlü olan tarafların gerçekleşen olaylara göre bu yükümlülüklerini ihlâl ettikleri tartışmasızdır. Davalının görmüş olduğu fiziksel şiddet nedeniyle eşine ve kayın validesine yönelik hakaret ve sinkaf içerikli sözler söylemesi şeklinde gerçekleşen kusurlu eyleminin, tepki niteliğinde davranışı aşar boyutta olduğu kabul edilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre TMK m. 185'teki birliktelik duygusal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve görsel tüm birliktelikleri kapsar ve eşlerin yükümlülükleri "içten bağlılık" ilkesiyle değerlendirilir; eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin ihlalidir. Koca fiziksel şiddeti nedeniyle ağır kusurlu, olay sırasında ve sonrasında eşine ve kayınvalidesine hakaret eden kadın ise az kusurludur. Son olayın bir yaşından küçük ortak bebeğin yanında yaşandığı da gözetildiğinde evliliğin devamında davalı ve çocuk bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamıştır ve boşanmaya karar verilmelidir (TMK m. 166/2).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 178:** Boşanmadan doğan dava haklarında zamanaşımı.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü ve hukuka aykırı delil.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 327:** Çocuğun bakım ve eğitim giderleri.

MADDE

186

A. Haklar ve yükümlülükler

II. Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma

KANUN METNİ

(1) Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler.
(2) Birliği eşler beraberce yönetirler.
(3) Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar.

MADDE ÖZETİ

Eşler oturacakları konutu birlikte seçer, birliği beraberce yönetir ve birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılırlar (m. 186). Yargıtay'a göre eşin, aile birliğini maddi ve manevi bağımsızlığı olan bir konutta sürdürme isteği meşrudur.[1] Hukuk Genel Kurulu, ayrı yaşamakta haklı olan eşin geliri ve malvarlığı bulunsa da diğer eşten parasal katkı isteyebileceğini kabul etmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Ortak konut	Eşlerin birlikte oturmak için seçtikleri konut; eşler bu konutu birlikte seçer (TMK m. 186/1).
Bağımsız konut	Eşlerin ve çocuklarının, eşlerden birinin ailesinden maddi ve manevi olarak bağımsız biçimde yaşadığı konut.
Birliğin yönetimi	Evlilik birliğine ilişkin kararların eşlerce birlikte alınması; eski Kanun'daki "koca birliğin reisidir" hükmü kaldırılmıştır (TMK m. 186/2).
Giderlere katılma	Eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılma yükümlülüğü; ev işlerinde harcanan emek de katkı sayılır (TMK m. 186/3).
Hâkimin müdahalesi	Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya birliğe ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde eşlerin hâkimden müdahale istemesi (TMK m. 195).

1 Yargıtay 2. HD, 15.05.2014, E. 2013/25327, K. 2014/11396.
2 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 152 nci maddesini karşılamaktadır. Bu madde ile eşlerin birlikte oturacakları konutun seçimi, evlilik birliğini yönetmeleri ve birliğin giderlerine katılmak konuları düzenlenmiştir. Türkiye'nin de taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine ilişkin Anlaşma'da kadının yerleşim yerini seçme konusunda erkek ile eşit haklara sahip olduğu öngörülmüştür. Bu nedenle konutun seçimini kocaya tanıyan yürürlükteki hüküm İsviçre Medenî Kanununun yeni 162 nci maddesinde olduğu gibi değiştirilmiş, eşlerin bu seçimi birlikte yapmaları sağlanmış, böylece yürürlükteki hükümle konutun seçiminde kadına nazaran üstün konuma getirilmiş olan kocanın tek başına konutu seçmesi olanağı ortadan kaldırılmıştır. Kadın erkek eşitliğini sağlamak üzere "koca, birliğin reisidir." hükmü kaldırılmış, evlilik birliğinin yönetiminde de eşlere eşit söz hakkı tanınmış ve eşlerin evlilik birliğini birlikte yönetmeleri kabul edilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrası ile eşlerin evlilik birliğinin giderlerine katılma konusunda da eşitlik ilkesi öngörülmüştür. Kadın ve çocukların infak ve iaşesinin kocaya ait olduğuna ilişkin hüküm, İsviçre Medenî Kanununun 163 üncü maddesine paralel bir şekilde değiştirilmiş, her iki eşin de bu giderlere katılmak zorunda olduğu kabul edilmiştir. Giderlere katılmada ölçü olarak eşlerin "güçleri" esas alınmıştır. Bu katılma eşlerin emeklerini ya da malvarlıklarını ortaya koyması şeklinde öngörülmüştür. Böylece bir meslek ya da sanat sahibi olmamasına rağmen, kendi emeğini evlilik birliğine harcayan eşin de katkısı, maddî katkı şeklinde değerlendirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 77*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 406). Gerekçe, maddenin üç fıkrasının da eşler arasında eşitlik ilkesini gerçekleştirmek amacıyla düzenlendiğini açıkça ortaya koyar.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, birliğin reisidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 152 (mülga)

Eski Kanun'un 153. maddesinin ikinci fıkrasına göre ise kadın, müşterek saadeti temin hususunda gücü yettiği kadar kocasının yardımcısı ve danışmanıydı ve eve kadın bakardı.

	743 sayılı Kanun m. 152-153	4721 sayılı Kanun m. 186
Konutun seçimi	Koca seçerdi	Eşler birlikte seçer
Birliğin yönetimi	Koca birliğin reisiydi	Eşler birliği beraberce yönetir
Geçim	Kadın ve çocukların geçimi kocaya aitti	Eşler giderlere güçleri oranında katılır
Ev işleri	Eve kadın bakardı	Ev işlerindeki emek de katkı sayılır

Yeni madde, eski metindeki koca ile kadın arasındaki görev ayrımını kaldırmış ve konut, yönetim ve giderler bakımından eşleri eşit konuma getirmiştir.

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Konutun seçimi	Eşler konutu birlikte seçer; kocanın tek başına seçme yetkisi kaldırıldı	TMK m. 186/1
Bağımsız konut	Aileden bağımsız konutta yaşama isteği meşrudur	Yargıtay 2. HD, K. 2014/11396
Davet edilen konut	Eşin onayı yoksa ve hâkim belirlememişse ihtar sonuç doğurmaz	TMK m. 186, 195; Yargıtay 2. HD, K. 2013/28533
Aileyle yaşamaya zorlama	Bağımsız konut açmamak ve aile müdahalesine kayıtsız kalmak kusurdur	Yargıtay HGK, K. 2017/1220
Manevi tazminat	Bağımsız konut sağlamamak tek başına manevi tazminat gerektirmez	Yargıtay HGK, K. 2023/636
Birliğin yönetimi	Eşler birliği beraberce yönetir; maaş kartına el koyma kişilik haklarına saldırıdır	TMK m. 186/2; Yargıtay 2. HD, K. 2026/868
Giderlere katılma	Güç oranında emek ve malvarlığıyla; ev işlerindeki emek de katkıdır	TMK m. 186/3
Ayrı yaşama	Haklı olarak ayrı yaşayan eş, geliri olsa da parasal katkı isteyebilir	TMK m. 197; Yargıtay HGK, K. 2021/347

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 152. maddesini karşılar. Konutun seçimini kocaya tanıyan eski hüküm, Türkiye'nin de taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Anlaşma gözetilerek değiştirilmiş; "koca, birliğin reisidir" hükmü kaldırılmış ve giderlere katılmada eşitlik ilkesi benimsenmiştir.

DİKKAT

Ortak konut konusunda anlaşamayan eş, evi terk etmeden önce hâkimin müdahalesini isteyebilir (TMK m. 195). Eşini kendi ailesinin evine veya onun onayı olmadan seçtiği bir konuta çağıran eşin ihtarına süresinde ve gerekçesi yazılarak cevap verilmelidir. Bağımsız konut sağlanmaması boşanmada kusur olarak dikkate alınır; ancak tek başına manevi tazminat gerektirmeyebilir, bu nedenle tazminat

isteniyorsa kişilik haklarına yönelik diğer olaylar da belgelenmelidir. Maaş kartına el konulması, harcamaların engellenmesi gibi ekonomik baskılar banka kayıtları, mesajlar ve tanıklarla belgelenmelidir.

II. Ortak Konutun Birlikte Seçimi

- **Kural:** Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler (TMK m. 186/1). Gerekçeye göre konutun seçimini kocaya tanıyan eski hüküm, kadının yerleşim yerini seçmede erkekle eşit haklara sahip olduğunu öngören uluslararası anlaşma ve İsviçre Medeni Kanunu'nun yeni hükmü gözetilerek değiştirilmiş, kocanın konutu tek başına seçme olanağı kaldırılmıştır.
- **Bağımsız konut isteği meşrudur:** Yargıtay'a göre eşin, eşi ve çocuklarıyla aile birliğini maddi ve manevi bağımsızlığı olan bir konutta sürdürme isteği meşru ve haklı bir istektir; daha önce kayınvalidesiyle aynı evde oturmuş olması bu iradesini geri alamayacağı anlamına gelmez.[3]
- **Davet edilen konut:** Yargıtay, eşin onayı alınmadan seçilen ve hâkimin müdahalesiyle de belirlenmemiş bir konuta davet eden ihtarın sonuç doğurmayacağını ve böyle bir ihtara dayanan terk davasının kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.[4] Terk ihtarına ilişkin diğer kurallar TMK m. 164 şerhinde yer alır.
- **Uzlaşılamazsa hâkim:** Evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşen eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilir; hâkim eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır, uzlaştırmaya çalışır ve gerektiğinde kanunda öngörülen önlemleri alır (TMK m. 195).
- **Aile konutu:** Eşlerden biri, diğerinin açık rızası olmadıkça aile konutuna ilişkin kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya konut üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK m. 194).

III. Eşin Ailesiyle Yaşamaya Zorlanması

- **Kusur sayılır:** Hukuk Genel Kurulu, bağımsız bir konut açmayan, annesinin eşine yönelik olumsuz söz ve davranışlarına kayıtsız kalan ve eşini baba evine bırakarak birlikte yaşamaktan kaçınan kocanın davranışları karşısında evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ve kadının dava açmakta haklı olduğunu kabul etmiştir.[5] Yargıtay, müstakil ev açmayan ve annesinin evliliğe müdahalesine kayıtsız kalan koca karşısında boşanmaya karar verilmesi gerektiğini de belirtmiştir.[6]

3 Yargıtay 2. HD, 15.05.2014, E. 2013/25327, K. 2014/11396.
4 Yargıtay 2. HD, 04.12.2013, E. 2013/14751, K. 2013/28533.
5 Yargıtay HGK, 25.10.2017, E. 2017/1905, K. 2017/1220.
6 Yargıtay 2. HD, 31.05.2012, E. 2011/20481, K. 2012/14593.

- **Konut seçiminde ailenin söz sahibi olması:** Yargıtay, ortak konutun seçiminde kocanın ailesinin söz sahibi olduğu ve kocanın ailesinin etkisinde kalarak eşine baskı yaptığı tespit edilen dosyada kocayı ağır kusurlu sayan kararı kusur yönünden onamış, kadın yararına hükmedilen maddi tazminatı ise az bularak bozmuştur.[7]
- **Önceki evlilikten çocuklar:** Hukuk Genel Kurulu, eşini ilk evliliğinden olan çocuklarıyla yaşamak zorunda bırakan kocayla bu çocuklara kötü davranan kadını eşit kusurlu saymıştır.[8]
- **Ortak evin ihtiyaçları:** Yargıtay, kendilerine ait evleri olmasına rağmen eşlerin evliliğin büyük bölümünde kocanın ailesinin evinde kaldığı ve ortak evin ihtiyaçlarının kocanın babası tarafından karşılandığı dosyada, ortak evin ihtiyaçlarını karşılamayan kocaya kusur yüklemiş; ancak eşine ve kayınpederine saygısızlık eden, güven sarsıcı davranışta bulunan ve evin ve ortak çocuğun bakımıyla ilgili sorumluluklarını ihmal eden kadını daha ağır kusurlu bulmuştur.[9]
- **Ayrı ev sözü:** Yargıtay, açtığı ilk boşanma davasından feragat ettikten sonra ayrı ev açma sözünü tutmayan kocayı tam kusurlu sayan kararı onamış; ancak yeniden boşanma davası açmanın hukuki bir hakkın kullanılması olduğunu ve kusur olarak yüklenemeyeceğini belirtmiştir.[10]

IV. Konut Yükümlülüğü ve Manevi Tazminat

- **Kusur başka, kişilik hakkına saldırı başka:** Boşanma sonucunda manevi tazminat için boşanmaya sebep olan olayların kişilik haklarına saldırı niteliğinde olması gerekir (TMK m. 174/2). Hukuk Genel Kurulu, kocanın bağımsız konut sağlamaması ve eşini ailesinin yanına bırakmasının kadının kişilik haklarına saldırı oluşturmadığını ve manevi tazminatın reddi gerektiğini oy çokluğuyla kabul etmiştir.[11]
- **Hangi kusurlar manevi tazminat gerektirmez:** Hukuk Genel Kurulu'na göre birlik görevlerini yerine getirmemek, evin ihtiyaçlarıyla ilgilenmemek, ev kirasını veya faturaları ödememek, bağımsız konut temin etmemek ve mali yükümlülükleri yerine getirmemek gibi kişilik haklarına saldırı niteliğinde olmayan kusurlu davranışlar nedeniyle manevi tazminata hükmedilemez.[12]
- **Ekonomik baskı ise saldırıdır:** Buna karşılık Yargıtay, eşinin maaş kartını alarak onu küçük alışverişler için bile başkalarına muhtaç bırakan kocanın

7 Yargıtay 2. HD, 05.06.2024, E. 2023/6661, K. 2024/4257.
8 Yargıtay HGK, 07.06.2017, E. 2017/1572, K. 2017/1094.
9 Yargıtay 2. HD, 24.09.2025, E. 2025/47, K. 2025/7771.
10 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2023/10058, K. 2024/6715.
11 Yargıtay HGK, 14.06.2023, E. 2022/1117, K. 2023/636.
12 Yargıtay HGK, 17.05.2023, E. 2022/147, K. 2023/461.

davranışını kadının kişilik değerlerine saldırı sayarak manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[13]

V. Birliğin Beraberce Yönetimi

- **Kural:** Birliği eşler beraberce yönetirler (TMK m. 186/2). Gerekçeye göre kadın erkek eşitliğini sağlamak üzere "koca, birliğin reisidir" hükmü kaldırılmış ve evlilik birliğinin yönetiminde eşlere eşit söz hakkı tanınmıştır.
- **Maaş kartı ve ekonomik şiddet:** Yargıtay, kadının maaş kartını elinden alarak ekonomik özgürlüğünü kısıtlayan ve düzenli olarak ekonomik şiddet uygulayan kocayı tam kusurlu sayan kararı onamıştır.[14] Hukuk Genel Kurulu da eşini evlilik birliğinden dışlayan ve ona ekonomik ve psikolojik baskı uygulayan kocanın davranışlarını kusur belirlemesinde dikkate almıştır.[15]
- **Birliğin temsili:** Eşlerden her biri ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsil eder (TMK m. 188). Hukuk Genel Kurulu, eşlerden birinin tek başına imzaladığı özel okul sözleşmesini birliğin sürekli ihtiyaçları için yapılan olağan temsil işlemi saymamış ve sözleşmeyi imzalamayan annenin okula karşı müteselsil sorumluluğunu kabul etmemiştir.[16]

VI. Birliğin Giderlerine Katılma

- **Güç oranında katılma:** Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılırlar (TMK m. 186/3). Gerekçeye göre kadın ve çocukların geçiminin kocaya ait olduğuna ilişkin eski hüküm değiştirilmiş, her iki eşin de giderlere katılmak zorunda olduğu kabul edilmiş ve ölçü olarak eşlerin "güçleri" esas alınmıştır.
- **Ev işlerindeki emek:** Gerekçeye göre bir meslek veya sanat sahibi olmamasına rağmen emeğini evlilik birliğine harcayan eşin katkısı da maddi katkı olarak değerlendirilmiştir.
- **Ayrı yaşamada parasal katkı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre haklı bir sebep olmaksızın eşlerden birinin tek taraflı iradesiyle birlikte yaşamaya ara vermesi, evliliğin genel hükümlerinden doğan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz; ayrı yaşamakta haklı eşin geliri ve malvarlığı bağımsız tedbir nafakası isteminin kabulüne engel değildir, yalnız nafakanın miktarında dikkate alınır.[17]
- **Dava sırasında:** Boşanma davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince eşlerin barınması ve geçimi dahil gerekli geçici önlemleri re'sen alır (TMK

13 Yargıtay 2. HD, 02.02.2026, E. 2025/6113, K. 2026/868.
14 Yargıtay 2. HD, 26.04.2023, E. 2022/11080, K. 2023/1940.
15 Yargıtay HGK, 14.12.2021, E. 2018/1095, K. 2021/1676.
16 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
17 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.

m. 169). Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği Özel Daire kararına göre barınmaya ilişkin önlemler TMK m. 186/1'e, geçime ilişkin önlemler TMK m. 185/3'e dayanır ve tedbir nafakası TMK m. 185/3 ile 186/3 uyarınca takdir edilir; Kurul, kusurlu eş yararına da tedbir nafakasına hükmedilebileceğini oyçokluğuyla kabul etmiştir.[18]

- **Çocukların giderleri:** Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327); boşanmada velayet kendisine verilmeyen eş de çocuğun giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır (TMK m. 182).

UYGULAMA NOTU

Eşlerden biri diğerini kendi ailesinin evinde ya da diğerinin onaylamadığı bir yerde yaşamaya zorluyorsa, bağımsız konut talebi önce yazılı olarak bildirilmeli; sonuç alınamazsa hâkimin müdahalesi istenmelidir (TMK m. 195). Boşanma davasında bağımsız konut sağlanmadığı, ailenin evliliğe müdahalesi ve diğer eşin buna kayıtsız kaldığı tanıklarla ve mesajlarla ispatlanmalıdır. Ekonomik baskıya maruz kalan eş, maaş kartının veya hesaplarının kontrolünün alındığını gösteren banka kayıtlarını saklamalıdır. Haklı bir sebeple ayrı yaşayan eş, geliri bulunsa bile birliğe parasal katkı isteyebilir; nafakanın miktarı tarafların ekonomik durumuna göre belirlenir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.05.2014 · E. 2013/25327 · K. 2014/11396

Eşin, aile birliğini maddi ve manevi bağımsızlığı olan bir konutta sürdürme isteği meşrudur; kayınvalideyle aynı eve yapılan davete uymamak haklıdır

Koca, eşini ortak konuta dönmeye çağıran ihtar çektirdi ve ardından terk sebebiyle boşanma davası açmıştır. Kadın, kayınvalidesiyle birlikte oturduğu eve davet edilmişti; koca ihtar süresinde ve dava sırasında da annesiyle aynı evde oturuyordu. Kadın terkten önce de aynı konutta kayınvalidesiyle birlikte yaşamıştı. Mahkeme boşanmaya karar vermiştir.

> *Davalının terkten önce de aynı konutta kayınvalidesiyle birlikte oturmuş olması, başlangıçtaki bu iradesini geri alamayacağı anlamına gelmez. Davalının eşi ve çocuklarıyla aile birliğini maddi ve manevi bağımsızlığı olan bir konutta sürdürme isteği meşru ve haklı bir istektir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oyçokluğuyla bozmuştur. Daire'ye göre kadın daha önce kayınvalidesiyle aynı evde oturmuş olsa da bu iradesini geri alabilir; eşiyle

18 Yargıtay HGK, 02.11.2011, E. 2011/2-533, K. 2011/670.

ve çocuklarıyla bağımsız bir konutta yaşama isteği meşrudur. Konut konusunda eşiyle uyuşmazlığa düşmesine rağmen hâkimin müdahalesini istememiş olması (TMK m. 195) dönmemekte haklı olduğu sonucunu değiştirmez; bu nitelikte olmayan konuta çağıran ihtara dayanılarak terk sebebiyle boşanmaya karar verilemez (TMK m. 164). Karşı oy yazısında, konut seçiminde uzlaşamayan kadının önce hâkimin müdahalesini istemesi gerektiği görüşü savunulmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2013 · E. 2013/14751 · K. 2013/28533

Eşin onayı alınmadan seçilen ve hâkim tarafından da belirlenmemiş bir konuta davet eden ihtar sonuç doğurmaz

Koca terk sebebiyle boşanma davası açmıştır. Eşler terkten önce İstanbul'da oturuyordu; koca ise eşini bir köydeki eve davet eden ihtar çektirmişti. Kadın ihtara verdiği cevapta eşinin kendisine şiddet uyguladığını, kendisini evden kovduğunu ve çocukları alarak köye gittiğini bildirerek ihtara itiraz etmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Davalının davet edildiği bu konutun seçiminde davalının onayı alınmadığı gibi; (TMK.md.186) konut hakim müdahalesi yoluyla da belirlenmemiştir (TMK.md.195). Kaldı ki, davalı kadının ihtara verdiği cevapta; eşinin şiddet uyguladığı, evden kovduğu, çocukları alarak köye gittiğini bildirerek ihtara itiraz ettiği görülmektedir. Bu durumda davacı koca tarafından çekilen ihtar sonuç doğurmaz ve böyle bir ihtara dayalı boşanma davasının da kabulüne karar verilemez.*

DEĞERLENDİRME Daire, sonucu bakımından doğru bulduğu ret kararını gerekçesini değiştirerek oybirliğiyle onamıştır. Daire'ye göre eşler oturacakları konutu birlikte seçer (TMK m. 186/1); uzlaşamazlarsa hâkimin müdahalesi istenebilir (TMK m. 195). Eşin onayı alınmadan seçilen ve hâkim tarafından belirlenmemiş bir konuta dönmeye çağıran ihtar hukuki sonuç doğurmaz ve terk sebebine dayanan boşanma davasının kabulüne dayanak olamaz.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.10.2017 · E. 2017/1905 · K. 2017/1220

Bağımsız konut açmayan, annesinin eşine yönelik olumsuz davranışlarına kayıtsız kalan ve eşini baba evine bırakan koca karşısında kadın dava açmakta haklıdır

Kadın boşanma ve ziynet alacağı davası açmıştır. Koca bağımsız bir konut açmamış, kocanın annesi kadına karşı olumsuz söz ve davranışlarda bulunmuş, kadın sonunda baba evine bırakılmıştı. Mahkeme boşanma davasını reddetmiştir. Özel Daire, kocanın bağımsız konut temininden kaçındığını, ailesinin evliliğe müdahalesine kayıtsız kaldığını ve eşini baba evine gönderip birlikte yaşamaktan kaçındığını belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Bu hâlde taraflar arasında ortak hayatı temelinden sarsacak derecede ve birliğin devamına imkân vermeyecek nitelikte bir geçimsizlik mevcut ve sabittir. Mahkemece yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde ret kararı verilmiş olması doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını esas yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre kocanın bağımsız bir konut açmaması, annesinin kadına yönelik olumsuz söz ve davranışları ve kadının sonunda baba evine bırakılmasıyla kocanın birlikte yaşamaktan kaçınması tanık beyanlarıyla doğrulanmıştır; bu durumda evlilik birliği temelinden sarsılmıştır ve boşanmaya karar verilmelidir. Kurul, direnme kararının hüküm fıkrasındaki tedbir nafakasına ilişkin farklılığın usulî bir sorun oluşturmadığını ise oyçokluğuyla kabul etmiştir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.06.2017 · E. 2017/1572 · K. 2017/1094

Eşi önceki evlilikten olan çocuklarla yaşamak zorunda bırakmak kusurdur; ancak bu çocuklara kötü davranan eş de kusurludur ve eşit kusurda maddi tazminat verilmez

Koca boşanma davası açmıştır. Eşler, kocanın ilk evliliğinden olan üç çocukla birlikte yaşıyordu. Yerel mahkeme, kocanın eşine müstakil konut sağlamadığını ve onu ilk evliliğinden olan çocuklarıyla yaşamak zorunda bıraktığını, kadının ise bu çocuklara kötü davrandığını belirterek kocayı daha ağır kusurlu saydı ve kadın yararına maddi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire eşlerin eşit kusurlu olduğunu belirterek bozmuştur; yerel mahkeme direnmiştir.

> *Gerçekleşen bu durum karşısında evlilik birliğinin temelinden sarsılmasında tarafların birinin kusurunu diğerinden baskın kabul etmek mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre kadın, çocukları babalarına kötüleyerek ve evdeki yiyecekleri onlardan saklayarak çocuklara kötü davranmış; koca da eşini ilk evliliğinden olan çocuklarıyla yaşamak zorunda bırakmış, sonunda kocanın oğlu kadını evden kovmuştur. Kusurlar birbirine üstün tutulamadığından eşler eşit kusurludur ve kadın yararına maddi tazminata hükmedilemez (TMK m. 174/1).

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.06.2023 · E. 2022/1117 · K. 2023/636

Bağımsız konut sağlamamak ve eşi ailesinin yanına bırakmak kusurdur; ancak tek başına kişilik haklarına saldırı sayılmaz ve manevi tazminat gerektirmez

Eşler karşılıklı boşanma davaları açmıştır. Eşler, kocanın önceki evliliğinden olan çocuklarıyla birlikte ortak konutta oturuyordu. Koca eşini ailesinin yanına bıraktı ve bir daha geri almamıştır; ardından eşine eve dönmesi için ihtar çektirmiştir. Kadın, kocanın bağımsız bir konut temin etmediğini ve kendisini önceki evliliğinden

olan yetişkin çocuklarıyla aynı konutta yaşamaya zorladığını ileri sürmüştür. Bölge adliye mahkemesi kocayı tam kusurlu sayarak kadın yararına manevi tazminata hükmetmiştir. Özel Daire manevi tazminat yönünden bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde; boşanmaya sebep olan olaylardan erkek eşin bağımsız konut sağlamaması ve kadın eşi ailesinin yanına bırakması eylemlerinin kadının kişilik haklarına saldırı teşkil etmediğinden manevi tazminatın reddi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını manevi tazminat yönünden oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre boşanmaya sebep olan olaylarda kocanın tam kusurlu olduğu tartışmasızdır; ancak boşanma sonucunda manevi tazminata hükmedilebilmesi için bu olayların kişilik haklarına saldırı niteliğinde olması gerekir (TMK m. 174/2). Kocanın bağımsız konut sağlamaması ve eşini ailesinin yanına bırakması bu nitelikte değildir. Kurulda, olayların kadının kişilik haklarına saldırı oluşturduğu ve direnme kararının onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.02.2026 · E. 2025/6113 · K. 2026/868

Eşin maaş kartını alarak onu küçük alışverişler için bile başkalarına muhtaç bırakan eşin davranışı kişilik haklarına saldırıdır ve manevi tazminatı gerektirir

Kadın boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi davayı kabul ederek kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kocanın kusurlu eylemlerinin kadının kişilik haklarına saldırı oluşturmadığını belirterek manevi tazminat istemini reddetmiştir.

> *Kadının maaş kartını alan, cüzi miktarda alış veriş yapmak istemesine rağmen ekonomik olarak kadının zor durumda kalmasına neden olarak onu başkalarına muhtaç eden davalı erkeğin bu kusurlu eylemlerinin, davacı kadının kişilik değerlerine saldırı niteliğinde ve manevî tazminatı gerektirir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Davalı erkek boşanmaya sebep olan olaylarda tam kusurlu olduğuna göre, davacı kadın yararına uygun miktarda manevî tazminat takdir edilmesi gerekirken, kadının manevî tazminat talebinin reddine karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını kadının manevi tazminat istemi yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Boşanma sebebiyle manevi tazminat için tazminat isteyenin kusursuz veya daha az kusurlu olması ve boşanmaya sebep olan olayların kişilik haklarına saldırı niteliğinde bulunması gerekir (TMK m. 174/2). Kocanın eşinin maaş kartını alarak onu ekonomik olarak zor durumda bırakması ve başkalarına muhtaç etmesi bu niteliktedir; koca tam kusurlu olduğundan kadın yararına uygun miktarda manevi tazminata hükmedilmelidir.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.03.2021 · E. 2017/2415 · K. 2021/347

Haklı sebep olmadan birlikte yaşamaktan kaçınan eş birlik yükümlülüklerinden kurtulamaz; ayrı yaşamakta haklı eş, geliri olsa da parasal katkı isteyebilir

Eşlerin ortak bir çocuğu vardı. Koca ortak konutu terk etmiştir; kadın kendisi ve çocuk için bağımsız tedbir nafakası davası açtı, koca da boşanma davası açmıştır. Mahkeme, kocanın eşi ve çocuklarıyla ilgilenmediğini ve güven sarsıcı davranışlarda bulunduğunu belirterek onu tam kusurlu saydı ve boşanma davasını reddetmiştir; ancak kadının yüksek geliri ve malvarlığı bulunduğu gerekçesiyle kadının kendisi için istediği tedbir nafakasını reddetmiştir. Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Haklı bir sebep olmaksızın eşlerden birinin tek taraflı iradesi ile birlikte yaşamaya ara vermesi evliliğin genel hükümleri ile düzenleme altına alınan ve eşlerin birbirlerine karşı evlilik birliğinin kurulması ile üstlendikleri hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz. Dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınan erkek eş karşısında, ayrı yaşamak zorunda kalan kadının, TMK'nın 197. maddesine göre eşine karşı birliğe parasal katkı isteme hakkı olduğu gözetilmeksizin bağımsız tedbir nafakası talebinin reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak, yardımcı olmak ve birliğin giderlerine güçleri oranında katılmak zorundadır (TMK m. 185, 186); bu yükümlülüklerden haklı sebep olmadan kaçınan eş hâkim müdahalesiyle yaptırıma bağlanır. TMK m. 197, birlik yükümlülüklerine aykırı davranan eşe karşı öngörülmüş özel bir hükümdür; ayrı yaşamakta haklı eşin geliri ve malvarlığı nafaka isteminin kabulüne engel olmaz, yalnız nafakanın miktarında dikkate alınır. Kurulda direnme kararının onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 164:** Terk ve ihtar.
- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; eşlerin hak ve yükümlülükleri.
- **TMK m. 188:** Eşlerin temsil yetkisi.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 195:** Hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.

MADDE

187

A. Haklar ve yükümlülükler

III. Kadının soyadı

KANUN METNİ

(İptal cümleler: Anayasa Mahkemesi'nin 22/2/2023 Tarihli ve E.: 2022/155, K.: 2023/38 sayılı Kararı ile.)

MADDE ÖZETİ

Kadın evlenmekle kocasının soyadını alıyor, önceki soyadını ancak yazılı başvuruyla kocasının soyadının önünde kullanabiliyordu; Anayasa Mahkemesi bu kuralı eşitlik ilkesine aykırı bularak iptal etmiş, iptal hükmü 28.01.2024'te yürürlüğe girmiştir.[1] İptalden önce de Hukuk Genel Kurulu, evli kadının evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanabilmesi için haklı bir sebep göstermesine gerek olmadığını kabul etmişti.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Evlenmeden önceki soyadı	Kadının evlenmeden önce taşıdığı soyadı; uygulamada kızlık veya bekârlık soyadı olarak da anılır.
İki soyadı kullanımı	İptal edilen kurala göre kadının yazılı başvuruyla önceki soyadını kocasının soyadının önünde kullanması; daha önce iki soyadı kullanan kadın bu haktan yalnız bir soyadı için yararlanabiliyordu.
İptal kararı	Anayasa Mahkemesinin bir kanun hükmünü Anayasa'ya aykırı bularak ortadan kaldırması; bu maddede iptal hükmü kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girmiştir.[3]
Aile kütüğü ve hane	Nüfus kayıtlarının tutulduğu kütük; evlenen kadının kaydı kocasının hanesine taşınır (5490 s. Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 23/2).
Kapalı kayıt	Evlenme, ölüm veya boşanma gibi olaylar nedeniyle üzerinde işlem yapılamaz hâle getirilen nüfus kaydı; yeni bir sebep ortaya çıkınca yeniden açılabilir (5490 s. K. m. 14).

1 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
2 Yargıtay HGK, 30.09.2015, E. 2014/889, K. 2015/2011.
3 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 153 üncü maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin birinci fıkrasında 14.5.1997 tarihli ve 4248 sayılı Kanunla yapılan değişiklik aynen alınmış, böylece evlenen kadınların kocalarının soyadını almakla beraber, dilerlerse evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacakları yazılı başvuruyla kocalarının soyadının önünde evlenmeden önceki soyadlarını kullanmalarına olanak sağlanmıştır. Ancak daha önce iki soyadı kullanan kadınlar, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabileceklerdir. Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrası maddeye alınmamış, madde tek fıkra hâline getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 77-78*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 406). Gerekçeden anlaşıldığı üzere kanun koyucu 2001'de kadının soyadı konusunu yeniden düzenlememiş, 1997 değişikliğini olduğu gibi yeni Kanun'a taşımıştır; eski maddenin ikinci fıkrasındaki kadının kocasına yardımcı olacağı ve eve kadının bakacağı kuralı ise alınmamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.*
>
> TMK m. 187'nin iptal edilmeden önceki metni

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 153/1 (4248 s. K. ile değişik, mülga)

Eski Kanun'un 1926'daki ilk metninde bu fıkra "Karı, kocasının aile ismini taşır." şeklindeydi; kadına önceki soyadını kullanma imkânı 14.05.1997 tarihli ve 4248 sayılı Kanun'la tanınmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre kadın, ortak mutluluğu sağlamada gücü yettiği kadar kocasının yardımcısı ve danışmanıydı ve eve kadın bakardı.

	743 sayılı Kanun m. 153/1	4721 sayılı Kanun m. 187
1926-1997	Kadın kocasının aile ismini taşırdı	—
1997-2001	Kocanın soyadı; önceki soyadı önde kullanılabilir	—
2002-2024	—	Aynı kural aynen korundu
28.01.2024'ten sonra	—	Kural iptal edildi; Kanun'da yeni hüküm yok

Değişiklik durumu

İptal kararının yürürlüğe girmesiyle maddenin metni mevzuatta yalnız iptal notunu taşır; kanun koyucu yerine yeni bir hüküm koymamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
10.03.2011	İptal istemi reddedildi	AYM, K. 2011/49
22.02.2023	Maddenin iki cümlesi de iptal edildi	AYM, K. 2023/38
28.04.2023	İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandı	RG 28.04.2023/32174
28.01.2024	İptal hükmü yürürlüğe girdi	Dokuz aylık erteleme

AÇIKLAMALAR

I. Maddenin Önceki Düzenlemesi ve Bugünkü Durum

Konu	Kural	Dayanak
Evlenen kadının soyadı	Kadın evlenmekle kocasının soyadını alıyordu	TMK m. 187 (iptal edildi)
Önceki soyadı	Yazılı başvuruyla kocasının soyadının önünde kullanılabiliyordu	TMK m. 187 (iptal edildi)
İki soyadı sınırı	Daha önce iki soyadı kullanan kadın yalnız bir soyadı ekleyebiliyordu	TMK m. 187 (iptal edildi)
Anayasa'ya uygunluk	2011'de ret, 2023'te iptal; iptal 28.01.2024'te yürürlüğe girdi	AYM, K. 2011/49; AYM, K. 2023/38
Yalnız önceki soyadı	Haklı sebep aranmadan mahkemece izin verilebilir	Yargıtay HGK, K. 2015/2011
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2011/17466
Davanın tarafları	Koca davaya dahil edilmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/289
Kapalı bekârlık kaydı	Soyadı hatası düzeltilebilir	Yargıtay HGK, K. 2012/288
Yalnız kocanın soyadına dönüş	Nüfus müdürlüğüne yazılı başvuru yeterlidir	5490 s. K. ek m. 3/1-b

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 153. maddesinin 1997'de değiştirilen birinci fıkrasını aynen almıştır. Anayasa Mahkemesi, 4721 sayılı Kanun'un evlilik hukukunu büyük ölçüde eşitlik ilkesine göre yeniden düzenlemesine karşın kadının soyadı konusunun yeniden düzenlenmediğini ve eski hükmün aynen korunduğunu belirtmiştir.[4] 1

4 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.

DİKKAT

TMK m. 187 iptal edilmiş olsa da aynı kuralı tekrarlayan Soyadı Nizamnamesi m. 17 mevzuatta yer almaya devam etmektedir ve kanun düzeyinde yeni bir düzenleme yapılmamıştır. Evlenirken soyadı tercihinin evlendirme memurluğuna yazılı olarak bildirilmesi ve verilen cevabın saklanması yerinde olur. Evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmak isteyen kadının talebi nüfus müdürlüğünce karşılanmazsa aile mahkemesinde dava açılabilir; davada kocanın da taraf olması gerekir. Boşanma davası sürerken de bu dava ayrıca açılabilir.

II. İptal Edilen Kuralın İçeriği

- **Kocanın soyadı:** İptal edilen kurala göre kadın evlenmekle kocasının soyadını alıyordu. Anayasa Mahkemesinin tespitine göre kural, kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanmasına imkân tanımıyordu.[5]
- **Önceki soyadını önde kullanma:** Kadın, evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla önceki soyadını kocasının soyadının önünde kullanabiliyordu. Gerekçeye göre bu imkân, 1997'de eski Kanun'da yapılan değişiklikten aynen alınmıştır.
- **İki soyadı sınırı:** Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan yalnız bir soyadı için yararlanabiliyordu. Örneğin önceki evliliğinden dolayı iki soyadı taşıyan kadın, yeni evliliğinde kocasının soyadının önüne bu soyadlarından yalnız birini ekleyebiliyordu.
- **Nüfus kaydı:** Evlenen kadının kaydı kocasının hanesine taşınır (5490 s. Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 23/2); aile kütüğünde evli kadınların önceki soyadları da yer alır (5490 s. K. m. 7/1-c). Bu hükümler iptal kararının kapsamı dışındadır.
- **Soyadı Nizamnamesi:** 1934 tarihli Soyadı Nizamnamesi m. 17 de kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağını ve önceki soyadını kocasının soyadının önünde kullanabileceğini düzenler; m. 18'e göre yeniden evlenen dul kadın yeni kocasının soyadını alır ve eski kocasının soyadına bir daha dönemez.

III. İptale Giden Yol: Kararlar

- **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi:** Anayasa Mahkemesinin iptal kararında aktardığı üzere AİHM, kadının evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmasına izin verilmemesinin Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir (Ünal Tekeli/Türkiye, B. No: 29865/96, 16.11.2004; AYM, K. 2023/38).

5 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.

- **2011'deki ret kararı:** Anayasa Mahkemesi, üç aile mahkemesinin itirazı üzerine kuralı Anayasa'ya aykırı bulmamış; aile birliğinin korunması ve nüfus düzeni gibi amaçlarla aile soyadında kocanın soyadına öncelik tanınmasını kanun koyucunun takdir yetkisi içinde görmüş ve iptal istemini oyçokluğuyla reddetmiştir.[6]
- **Bireysel başvuruda ihlal:** Anayasa Mahkemesi, evli kadının yalnız evlenmeden önceki soyadını kullanma isteminin reddedilmesinin Anayasa m. 17'deki manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir.[7] İptal kararında belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi aynı yönde başka bireysel başvurularda da ihlal kararı vermiştir.[8]
- **Haklı sebep aranmaz:** Hukuk Genel Kurulu, kanun hükmü yürürlükte kaldıkça evli kadının yalnız önceki soyadını kullanamayacağını belirten bozma kararına karşı verilen direnme kararını onamış; Anayasa m. 90/5 uyarınca uluslararası sözleşmelerle çatışan TMK m. 187'nin uygulanmayacağını ve kadının yalnız kızlık soyadını kullanmak istemesi için haklı bir gerekçe göstermesine gerek olmadığını kabul etmiştir.[9]
- **Mesleki gerekçe:** Yargıtay, meslek hayatını evlenmeden önceki soyadıyla sürdürmek istediğini belirten kadının bu soyadını tek başına kullanmasına izin veren kararı onamıştır.[10] Yargıtay, kadının yalnız kızlık soyadını kullanmak istemesi için haklı bir gerekçe aranmayacağını belirten bölge adliye mahkemesi kararını da onamıştır.[11]

IV. Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı ve Sonrası

- **Kararın kapsamı:** Anayasa Mahkemesi 22.02.2023'te maddenin birinci cümlesini oyçokluğuyla iptal etmiş, uygulanma imkânı kalmayan ikinci cümlesini de iptal etmiş ve iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.[12] Karar 28.04.2023 tarihli ve 32174 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, iptal hükmü 28.01.2024'te yürürlüğe girmiştir.
- **Gerekçe:** Anayasa Mahkemesine göre evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da kullanma bakımından kadın ile erkek benzer durumdadır; erkek önceki soyadını tek başına kullanabilirken kadının bunu ancak kocasının soyadının önünde yapabilmesi cinsiyet temelinde farklı muameledir ve nesnel ve

6 AYM, 10.03.2011, E. 2009/85, K. 2011/49.
7 AYM (Birinci Bölüm), *Sevim Akat Eşki* Başvurusu, B. No: 2013/2187, 19.12.2013.
8 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
9 Yargıtay HGK, 30.09.2015, E. 2014/889, K. 2015/2011.
10 Yargıtay 2. HD, 09.11.2023, E. 2023/5977, K. 2023/5345.
11 Yargıtay 2. HD, 09.11.2023, E. 2023/5264, K. 2023/5332.
12 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.

makul bir temele dayanmadığından Anayasa m. 10'daki eşitlik ilkesine aykırıdır.[13]

- **Nüfus düzeni ve aile bağı:** Anayasa Mahkemesine göre kimlik numarası ve bilişim altyapısı gözetildiğinde nüfus kayıtlarının düzeni bu kuralı zorunlu kılmaz; ailenin ortak bir soyadı taşıması da ancak kadının kocasının soyadını almasıyla sağlanabilecek bir sonuç değildir, eşlerden birinin soyadı veya başka bir ad ortak soyadı olarak belirlenebilir.[14]
- **Dava açmak zorunda kalmamak:** Anayasa Mahkemesi, kadının evlenmeden önceki soyadını kullanabilmesi için yargı yoluna başvurmak zorunda kalmasını yeterli bir güvence saymamış; eşitliğin hayata geçirilmesinde esas olanın kadının yargı yoluna başvurmaksızın erkekle eşit haklardan yararlanabilmesi olduğunu belirtmiştir.[15]
- **Karşı oy:** Karşı oy yazılarında, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik tanımasının eşitlik ilkesine aykırı olmadığı görüşü savunulmuştur.[16]
- **Neden dokuz ay:** Anayasa Mahkemesi, iptalin doğuracağı hukuksal boşluğu kamu yararını ihlal edecek nitelikte gördüğü için iptalin yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir.[17] Kanun koyucu bu süre içinde yeni bir düzenleme yapmamıştır; mevzuattaki madde metni yalnız iptal notunu içerir.
- **Bugünkü durum:** Türk Medeni Kanunu'nda evlenen kadının soyadını düzenleyen bir hüküm kalmamıştır; buna karşılık Soyadı Nizamnamesi m. 17 aynı kuralı içermeye devam etmektedir ve evlenen kadının kaydının kocasının hanesine taşınmasını öngören 5490 s. K. m. 23/2 yürürlüktedir. Evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanma talebi idarece karşılanmazsa yargı yolu açıktır.

V. Dava: Görevli Mahkeme, Taraflar ve Giderler

- **Aile mahkemesi:** Yargıtay'a göre evli kadının kocasının soyadının nüfus kaydından silinmesi istemi Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığından davaya aile mahkemesi bakar.[18] Yargıtay, aile mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesinin ayrı ayrı görevsizlik kararı verdiği dosyada yargı yeri olarak aile mahkemesini belirlemiş,[19] asliye hukuk mahkemesinde görülen davada da görevsizlik kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[20]

13 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
14 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
15 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
16 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
17 AYM, 22.02.2023, E. 2022/155, K. 2023/38.
18 Yargıtay 2. HD, 31.10.2011, E. 2011/17108, K. 2011/17466.
19 Yargıtay 17. HD, 16.12.2011, E. 2011/8043, K. 2011/12354.
20 Yargıtay 8. HD, 25.04.2018, E. 2017/8120, K. 2018/11586.

- **Koca davada yer almalıdır:** Yargıtay'a göre kadının yalnız kızlık soyadını kullanma istemi kocanın hukukunu da etkiler; mahkeme kadına kocasını davaya dahil etmesi için süre vermeden karar veremez.[21] Anayasa Mahkemesinin incelediği başvuruda yalnız nüfus müdürlüğüne karşı açılan ilk dava husumet yönünden reddedilmiş, başvurucu davayı eşine karşı yeniden açmak zorunda kalmıştı.[22]
- **Nüfus müdürlüğü de davalıdır:** Yargıtay'ın onadığı dosyada dava nüfus müdürlüğüne karşı açılmış, koca davaya dahil edilmişti.[23]
- **Boşanma davası sürerken:** Yargıtay, taraflar arasında boşanma davası derdest olduğu için ayrı bir dava açmakta hukuki yarar bulunmadığı itirazına rağmen kadının evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmasına izin veren kararı onamıştır.[24] Boşanma kararı henüz kesinleşmemişken açılan davada verilen kabul kararı da onanmıştır.[25]
- **Yargılama giderleri:** Yargıtay, davaya cevap vermeyen, duruşmalara katılmayan ve ilk duruşmada davayı kabul etmeyen kocanın yargılama giderlerinden sorumlu tutulmasını onamıştır.[26] Davaya karşı bir beyanda bulunmadığını ileri süren kocanın yargılama giderlerine ilişkin itirazı da kabul görmemiştir.[27]

VI. Nüfus Kaydına İlişkin Özel Durumlar

- **Kapalı bekârlık kaydındaki hata:** Hukuk Genel Kurulu, evli kadının evlenmeyle kapanan bekârlık kaydındaki soyadı hatasının, kadının diploma ve tapu senedi gibi belgelerindeki soyadıyla uyumsuzluğun yaratacağı karışıklık gözetilerek düzeltilebileceğini kabul etmiştir.[28] Yargıtay sonraki bir kararında da aynı gerekçeyle kapalı kaydın açılabileceğini belirtmiştir.[29]
- **Kaydın baba kütüğüne taşınması:** Yargıtay, yalnız evlenmeden önceki soyadını kullanmasına izin verilen kadının nüfus kaydının evlenmeden önceki kütüğüne taşınması isteminin reddine ilişkin kararı onamıştır.[30] Soyadının değişmesi ile kaydın bulunduğu hanenin değişmesi ayrı konulardır.
- **Yalnız kocanın soyadına dönmek:** Eşinin soyadıyla birlikte önceki soyadını taşıyan kadın, yalnız eşinin soyadını kullanmak isterse nüfus müdürlüğüne yazılı başvuruda bulunur (5490 s. K. ek m. 3/1-b). Bu hüküm 2017'de eklenmeden

21 Yargıtay 2. HD, 16.01.2012, E. 2010/14443, K. 2012/289.
22 AYM (Birinci Bölüm), *Sevim Akat Eşki* Başvurusu, B. No: 2013/2187, 19.12.2013.
23 Yargıtay 2. HD, 09.11.2023, E. 2023/5977, K. 2023/5345.
24 Yargıtay 2. HD, 09.11.2023, E. 2023/5977, K. 2023/5345.
25 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/7905, K. 2023/5502.
26 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/7905, K. 2023/5502.
27 Yargıtay 2. HD, 08.11.2023, E. 2023/4244, K. 2023/5280.
28 Yargıtay HGK, 11.04.2012, E. 2011/18-784, K. 2012/288.
29 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2017/8050, K. 2018/18462.
30 Yargıtay 2. HD, 08.11.2023, E. 2023/4244, K. 2023/5280.

önce Yargıtay, bu değişikliğin yönetmelik gereği ancak mahkeme kararıyla yapılabileceğini kabul ediyordu.[31]

- **Kocası ölen kadın:** Kocası ölen kadın yeniden evlenmedikçe ölen kocasının aile kütüğünde kalır, dilerse babasının kütüğüne dönebilir (5490 s. K. m. 23/2). Yargıtay'a göre kocası ölen kadının soyadı ancak yeniden evlenmesiyle veya kendi isteğiyle babasının kütüğüne dönmesiyle değişir.[32]
- **Yabancıyla evlilik:** Yargıtay, yabancı uyruklu biriyle evlenen ve eşiyle birlikte aile soyadı olarak kadının soyadını seçen davacının nüfus kaydındaki soyadının bu soyadı olarak düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir.[33]
- **Boşanma ve evliliğin butlanı:** Boşanan kadın evlenmeden önceki soyadını yeniden alır; boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğunu ve bunun kocaya zarar vermeyeceğini ispatlarsa hâkim bu soyadını taşımasına izin verir (TMK m. 173). Evlenmenin butlanına karar verilirse soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 158/2).
- **İzinli kadının önceki soyadına dönmesi:** Boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadın, evlenmeden önceki soyadına dönmek için nüfus müdürlüğüne yazılı başvuruda bulunur (5490 s. K. ek m. 3/1-a). Yargıtay'a göre bu durumda dava açmakta hukuki yarar yoktur.[34]
- **Çocuğun soyadı:** Ana ve baba evli ise çocuk ailenin soyadını taşır; ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır (TMK m. 321).

UYGULAMA NOTU

Evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmak isteyen kadın, talebini önce nüfus müdürlüğüne yazılı olarak iletmeli ve cevabı saklamalıdır. Talep karşılanmazsa kadının yerleşim yerindeki aile mahkemesinde dava açılabilir; dava dilekçesinde nüfus müdürlüğü ve koca taraf olarak gösterilmelidir. Haklı bir sebep gösterilmesi zorunlu değildir; yine de kadının bu soyadıyla tanındığını gösteren mesleki belgelerin ve diplomaların dosyaya eklenmesi davanın hızlı sonuçlanmasına yardımcı olur. Boşanma davası sürüyorsa soyadı davası ayrıca açılabilir. Boşandıktan sonra eski eşinin soyadını kullanma izni bulunan kadının önceki soyadına dönmek istemesi hâlinde dava açmasına gerek yoktur; nüfus müdürlüğüne yazılı başvuru yeterlidir.

31 Yargıtay 2. HD, 17.03.2014, E. 2013/21327, K. 2014/5897.
32 Yargıtay 18. HD, 25.05.2010, E. 2010/3816, K. 2010/7805.
33 Yargıtay 8. HD, 11.05.2017, E. 2017/2204, K. 2017/6867.
34 Yargıtay 8. HD, 02.07.2018, E. 2017/7888, K. 2018/14767.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
22.02.2023 · E. 2022/155 · K. 2023/38

Kadının evlenmeden önceki soyadını ancak kocasının soyadının önünde kullanabilmesi eşitlik ilkesine aykırıdır; TMK m. 187 iptal edildi

Evlenmeden önceki soyadının kullanılmasına izin verilmesi istemiyle açılan davaya bakan İstanbul 8. Aile Mahkemesi, TMK m. 187'nin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptali için itiraz yoluyla başvurmuştur. Kurala göre kadın evlenmekle kocasının soyadını alıyor, önceki soyadını ancak yazılı başvuruyla kocasının soyadının önünde kullanabiliyordu; evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanması mümkün değildi.

> *Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi maddenin birinci cümlesini oyçokluğuyla iptal etmiş, uygulanma imkânı kalmayan ikinci cümlesini de 6216 sayılı Kanun m. 43/4 uyarınca iptal etmiştir. Mahkeme'ye göre evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da kullanma bakımından kadın ile erkek benzer durumdadır; erkek önceki soyadını tek başına kullanabilirken kadının bunu yapamaması cinsiyet temelinde farklı muameledir. Kimlik numarası ve bilişim altyapısı gözetildiğinde nüfus düzeni için bu kural tek yol değildir; ortak soyadı için de eşlerden birinin soyadını ya da başka bir adı seçmek gibi seçenekler mümkündür. İptal hükmü, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı 28.04.2023'ten dokuz ay sonra, 28.01.2024'te yürürlüğe girmiştir. Karşı oy yazılarında, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik tanımasının eşitlik ilkesine aykırı olmadığı görüşü savunulmuştur.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
10.03.2011 · E. 2009/85 · K. 2011/49

Aile soyadında kocanın soyadına öncelik tanınması 2011'de kanun koyucunun takdir yetkisi içinde görülmüş ve iptal istemi reddedilmişti

Evli kadının yalnız önceki soyadını kullanması istemiyle açılan davalara bakan Fatih 2. Aile Mahkemesi, Ankara 8. Aile Mahkemesi ve Kadıköy 1. Aile Mahkemesi, TMK m. 187'nin eşitlik ilkesine ve maddi ve manevi varlığı geliştirme hakkına aykırı olduğunu ileri sürerek iptali için başvurmuştur.

> *Bu kapsamda, yasakoyucunun aile soyadı konusundaki takdir hakkını, aile birliği ve bütünlüğünün korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği kimi zorunluluklar nedeniyle, eşlerden birisine öncelik tanıyacak biçimde kullanmasının hukuk devletine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Kaldı ki itiraz konusu kuralda kadının başvurusu*

durumunda önceki soyadını kocasının soyadının önüne ekleyerek kullanabileceği belirtilerek, kişilik hakkı ile kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulması da sağlanmıştır.

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi iptal istemini oyçokluğuyla reddetmiştir. Mahkeme'ye göre kural aile birliğinin korunması, aile bağlarının güçlendirilmesi, nüfus kayıtlarının düzenli tutulması ve soyun belirlenmesi gibi kamu yararı amaçlarına dayanır; kadına önceki soyadını kocasının soyadının önünde kullanma imkânı tanındığından kişilik hakkı ile kamu yararı arasında adil bir denge kurulmuştur. Sekiz üye bu görüşe katılmamıştır. Mahkeme 2023'te aynı kuralı eşitlik ilkesine aykırı bularak iptal etmiştir.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
Sevim Akat Eşki Başvurusu · B. No: 2013/2187 · 19.12.2013

Evli kadının yalnız evlenmeden önceki soyadını kullanmasına izin verilmemesi manevi varlığın korunması hakkını ihlal eder

Avukat olarak çalışan başvurucu, evlenmekle aldığı soyadının yalnız evlenmeden önceki soyadı olarak düzeltilmesini istemiştir. Nüfus müdürlüğüne karşı açtığı dava husumet yönünden reddedilmiştir. Eşine karşı açtığı davada mahkeme TMK m. 187'nin iptali için itiraz yoluna başvurmuştur; bu başvuru reddedilmiştir. Ardından dava reddedildi ve karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

> *Uluslararası sözleşmelerin, evli erkek ve kadının evlilik sonrasında soyadları bakımından eşit haklara sahip olmasını öngören hükümleri ile evli kadının kocasının soyadını kullanması zorunluluğunu öngören iç hukuk düzenlemelerinin aynı konu hakkında farklı hükümler içermesi nedeniyle, ilgili sözleşmenin hükümlerinin somut uyuşmazlık açısından esas alınması gereken hukuk kuralı olduğu sonucuna varılmakla, başvurucunun manevi varlığı kapsamında güvence altına alınan isim hakkına yönelik müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü, başvurucunun Anayasa m. 17'de güvence altına alınan manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiş ve yeniden yargılama yapılmak üzere dosyayı ilgili mahkemeye göndermiştir. Mahkeme'ye göre soyadı kişinin manevi varlığı kapsamındadır; Anayasa m. 90/5 uyarınca temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerle çatışan TMK m. 187 uyuşmazlığa uygulanamaz. Derece mahkemeleri bu sözleşmeleri dikkate almadığından müdahale kanunilik şartını karşılamamıştır. Manevi tazminat istemi, yeniden yargılama kararının yeterli giderim sağladığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.09.2015 · E. 2014/889 · K. 2015/2011

Evli kadın evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmak için haklı bir sebep göstermek zorunda değildir; sözleşmeyle çatışan TMK m. 187 uygulanmaz

Kadın, akademik eserlerini evlenmeden önceki soyadıyla yayımladığını ve mesleği gereği uluslararası limanlara bu soyadıyla giriş çıkış yaptığını belirterek evlenmekle aldığı soyadının iptalini ve yalnız önceki soyadını kullanmasına izin verilmesini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Özel Daire, kanun hükmü yürürlükte kaldıkça evli kadının yalnız önceki soyadını kullanmasının mümkün olmadığını belirterek bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Bu kural bir zımni ilga kuralı olup, temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşme hükümleriyle çatışan kanun hükümlerinin uygulanma kabiliyetini ortadan kaldırmaktadır. Direnmeye konu yargılama kapsamında verilen kararın 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesine dayanarak verildiği anlaşılmaktadır. Ancak, yukarıda yer verilen tespitler ışığında ilgili Kanun hükmünün sözü edilen Sözleşme hükümleri ile çatıştığı görülmektedir. Bu durumda, uyuşmazlığı karara bağlayan ilk derece Mahkemelerinin, AİHS ve diğer uluslararası insan hakları antlaşmaları ile çatışan 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesini kararlarına esas almayarak, başvuru konusu uyuşmazlık açısından Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca uygulanması gereken uluslararası sözleşme hükümlerini dikkate alması gerektiği sonucuna varılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Kurul'a göre soyadı Anayasa m. 17 ve AİHS m. 8 kapsamında korunan bir kişilik hakkıdır; evli erkek önceki soyadını kullanabilirken evli kadının yalnız önceki soyadını kullanamaması cinsiyete dayalı farklı muameledir ve ortak bir aile adıyla aile birliğini yansıtma amacı bu farkı haklı kılmaz (AİHS m. 14). Anayasa m. 90/5 uyarınca temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmeyle çatışan kanun hükmü uygulanmaz. Kadının evlilik birliği içinde yalnız kızlık soyadını kullanmak istemesi için haklı bir gerekçe göstermesi gerekmez.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2012 · E. 2010/14443 · K. 2012/289

Kadının yalnız kızlık soyadını kullanma davası kocanın hukukunu da etkiler; koca davaya dahil edilmeden karar verilemez

Kadın yalnız kendi kızlık soyadını kullanmak istemiyle dava açmıştır. Koca davada taraf olarak yer almadan yargılama yapıldı ve karar verilmiştir; hüküm temyiz edilmiştir.

> *Dava kocanın hukukunu da etkilemektedir. Açıklanan sebeplerle davacıya kocasını davaya dahil etmesi için önel verilmesi gerekirken eksik hasımla davaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kadının yalnız kızlık soyadını kullanma istemi kocanın hukukunu da etkilediğinden, mahkeme kadına kocasını davaya dahil etmesi için süre vermeli; eksik hasımla yargılamaya devam ederek karar vermemelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.10.2011 · E. 2011/17108 · K. 2011/17466

Evli kadının kocasının soyadının nüfus kaydından silinmesi davasına aile mahkemesi bakar

Evli olan kadın, evlenmekle kocasının soyadını aldığını, isteği üzerine bekârlık soyadını da kullandığını, ancak kocasının soyadını kullanmak istemediğini belirterek yalnız bekârlık soyadını kullanmak için dava açmıştır. Aile mahkemesi davayı reddetmiştir. Daire önce davanın nüfus kaydının düzeltilmesi niteliğinde olduğunu ve asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğunu belirterek bozmuştur; kadın karar düzeltme istemiştir.

> *Davacının halen evli olduğu ve evlenmekle birlikte kullanmaya başladığı kocasının soyadının nüfus kaydından silinmesini istediğine göre uyuşmazlığın Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından kaynaklandığı ve görevli mahkemenin Aile Mahkemeleri olduğu (4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi) anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire karar düzeltme istemini oybirliğiyle kabul ederek önceki bozma kararını kaldırmış ve ret hükmünü onamıştır. Daire'ye göre evli kadının kocasının soyadının nüfus kaydından silinmesi istemi Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen ikinci kitabından kaynaklandığından davaya aile mahkemesi bakar (4787 s. K. m. 4). Kararın esasa ilişkin kısmı o tarihte yürürlükte olan TMK m. 187'ye dayanır; karar bugün görev yönünden önem taşır.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.04.2012 · E. 2011/18-784 · K. 2012/288

Evli kadının kapalı bekârlık kaydındaki soyadı hatası düzeltilebilir; kayıt yeniden açılır

Evlenmekle kocasının soyadını alan kadın, evlenmeyle kapatılan bekârlık kaydında evlenmeden önceki soyadının yanlış yazıldığını ve bunun hayatında karışıklığa yol açtığını ileri sürerek düzeltilmesini istemiştir. Kadının eski nüfus cüzdanında, lise ve lisans diplomalarında ve tapu senedinde soyadı doğru yazılıydı. Nüfus idaresi kapalı kayıtta düzeltme yapılamayacağını savunmuştur. Mahkeme davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Davacının gerektiğinde kullanabileceği lisans diploması, lise diploması gibi belgelerle nüfus kaydındaki soyadının farklı oluşunun dahi, yaşantısında karışıklığa neden olacağı açıktır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla onamıştır. Kurul'a göre evli kadın kocasının soyadının yanında kızlık soyadını da kullanabildiğinden, bekârlık kaydında yapılmış hataların düzeltilmesi de mümkün olmalıdır. Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 14/2 uyarınca kaydın yeniden açılmasını gerektiren yeni bir sebep ortaya çıktığında kapalı kayıt açılır; kadının belgelerindeki soyadıyla nüfus kaydı arasındaki fark bu sebebi oluşturur.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.03.2014 · E. 2013/21327 · K. 2014/5897

Önceki soyadını bırakıp yalnız kocasının soyadını kullanmak isteyen kadın için 2017'ye kadar mahkeme kararı gerekiyordu

Evlenmekle kocasının soyadını alan ve sonradan nüfus idaresine başvurarak önceki soyadını da kullanmaya başlayan kadın, yalnız kocasının soyadını taşımak istediğini belirterek kaydının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme, bu isteğin nüfus idaresine dilekçeyle başvurularak idari yoldan karşılanabileceğini ve dava açmakta hukuki yarar bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Yönetmelikte yer alan bu düzenleme karşısında, kadının idareye yapacağı başvuru üzerine idarenin idari bir işlemle isteği gerçekleştirmesi olanağı yoktur. Bu bakımdan davacının dava açması dışında idari yoldan sonuca ulaşması mümkün bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre o tarihte yürürlükte olan Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m. 55/2 uyarınca önceki soyadı koca soyadıyla birlikte tescil edildikten sonra kadının yalnız kocasının soyadını taşıması ancak mahkeme kararıyla mümkündü; bu nedenle mahkeme işin esasını incelemelidir. 7039 sayılı Kanun'la 5490 sayılı Kanun'a 19.10.2017'de eklenen ek madde 3 ile bu değişiklik artık nüfus müdürlüğüne yazılı başvuruyla yapılabilmektedir.

9 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.05.2010 · E. 2010/3816 · K. 2010/7805

Kocası ölen kadının soyadı, ancak yeniden evlenmesiyle veya babasının kütüğüne dönmesiyle değişir

Kocası yıllar önce ölen ve kocasının hanesinde kalarak onun soyadını kullanmaya devam eden kadın, diğer davacılarla birlikte nüfus kaydındaki soyadının başka bir soyadıyla değiştirilmesini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir; nüfus idaresi temyiz etmiştir.

> *Bu durumda kadının kocasından aldığı soyadı ancak yeniden evlenmekle veya kendi isteğiyle babası kütüğüne dönmekle değişebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kadının evlenmekle aldığı soyadının değiştirilmesine ilişkin kabul kararını oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kadın evlenmekle kocasının soyadını alır ve kaydı kocasının hanesine taşınır; koca ölse de kadın yeniden

evlenmedikçe ölen kocasının aile kütüğünde kalır, dilerse babasının kütüğüne dönebilir (Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 23/2). Soyadı Nizamnamesi m. 18'e göre yeniden evlenen dul kadın yeni kocasının soyadını alır ve eski kocasının soyadına bir daha dönemez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 158:** Butlanın eşler yönünden sonuçları; soyadında boşanma hükümleri uygulanır.
- **TMK m. 173:** Boşanan kadının kişisel durumu ve soyadı.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; eşlerin hak ve yükümlülükleri.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 321:** Çocuğun soyadı.

MADDE

188

B. Birliğin temsili

I. Eşlerin temsil yetkisi

KANUN METNİ

(1) Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder.
(2) Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri, birliği ancak aşağıdaki hâllerde temsil edebilir:
(3) 1. Diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa,
(4) 2. Birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder; diğer ihtiyaçlar için temsil ancak diğer eşin veya hâkimin yetkilendirmesiyle ya da gecikmede sakınca bulunan ve diğer eşin rızasının alınamadığı hâllerde mümkündür (m. 188). Hukuk Genel Kurulu'na göre olağan temsil yalnız günlük ve olağan ihtiyaçları kapsar ve dar yorumlanır; eşlerden birinin tek başına imzaladığı özel okul sözleşmesi bu kapsamda değildir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Olağan temsil	Eşlerden her birinin, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için diğer eşin rızasını almadan birliği temsil etmesi (TMK m. 188/1).
Ailenin sürekli ihtiyaçları	Ortak yaşamla maddi bağlantısı olan, aile bütçesine olağanüstü yük getirmeyen ve eşlerin önceden görüşmesini gerektirmeyen günlük ve olağan ihtiyaçlar; kırtasiye, ilaç, ısınma ve evin zorunlu küçük onarımları gibi.[2]

1 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
2 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

Olağanüstü temsil	Ailenin diğer ihtiyaçları için eşin, diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınması ya da gecikmede sakınca bulunan ve diğer eşin rızasının alınamadığı hâllerde birliği temsil etmesi (TMK m. 188/2).
Müteselsil sorumluluk	Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşlerin üçüncü kişilere karşı borcun tamamından birlikte sorumlu olması (TMK m. 189/1).
Temsil yetkisinin sınırlanması	Temsil yetkisini aşan veya kullanmada yetersiz kalan eşin yetkisinin, diğer eşin istemi üzerine hâkim tarafından kaldırılması veya sınırlanması (TMK m. 190).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 154 ve 155 inci maddelerini kısmen karşılamaktadır. Madde İsviçre Medenî Kanununun 166 ncı maddesine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Kanunun tümünde olduğu gibi bu maddede de kabul edilen kadın-erkek eşitliği esası uyarınca evlilik birliğini her iki eş de temsil edebilecektir. Ailenin sürekli gereksinimleri için her iki eş, temsil yetkisine sahip olacaktır. Diğer hâllerde bir eşin tek başına hareket etmesi, diğer eşin rızasına veya hâkimden izin alınmasına bağlıdır. Ancak istisnai hâllerde bu rıza veya izin alınmadan da hareket edilebilecektir. Evlilik birliği bir tüzel kişi olmadığı için bu birliğin temsilinin sonuçları devam eden maddede özel olarak düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 78*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 406). Gerekçe, temsil yetkisinin sürekli ihtiyaçlar ve diğer ihtiyaçlar olarak ikiye ayrıldığını ve temsilin sonuçlarının, evlilik birliği tüzel kişi olmadığı için TMK m. 189'da ayrıca düzenlendiğini açıkça ortaya koyar.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Birliği koca temsil eder. Mallarını idare hususunda karı koca hangi usulü kabul etmiş olursa olsun koca, tasarruflarından şahsen mesul olur. Evin daimi ihtiyaçları için koca gibi kadın dahi birliği temsil hakkını haizdir. Karının üçüncü şahıslar tarafından malüm olabilecek surette salahiyetini tecavüz etmeyen tasarruflarından koca mesuldür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 154-155 (mülga)

Eski Kanun'un 156. maddesine göre kadın temsil yetkisini kötüye kullanır veya kullanmaktan aciz olursa koca bu yetkiyi tamamen veya kısmen kaldırabiliyordu; kadın, kaldırmanın sebepsiz olduğunu ispat ederse hâkimden yetkisinin iadesini isteyebiliyordu (m. 157). Yeni Kanun'da temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması her iki eş için de hâkim kararına bağlanmıştır (TMK m. 190).

	743 sayılı Kanun m. 154-158	4721 sayılı Kanun m. 188-190
Birliğin temsili	Birliği koca temsil ederdi	Her iki eş temsil eder
Günlük ihtiyaçlar	Kadın evin daimi ihtiyaçları için temsil edebilirdi	Her eş ailenin sürekli ihtiyaçları için temsil eder

	743 sayılı Kanun m. 154-158	4721 sayılı Kanun m. 188-190
Diğer ihtiyaçlar	Kadın ancak kocanın açık veya örtülü izniyle yetkisini aşabilirdi	Diğer eşin veya hâkimin yetkisi ya da aciliyet gerekir
Sorumluluk	Kadının yetki içindeki işlemlerinden koca sorumluydu	Eşler müteselsilen sorumludur
Yetkinin kaldırılması	Koca kadının yetkisini kaldırabilirdi	Hâkim, diğer eşin istemiyle kaldırır veya sınırlar

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Olağan temsil	Ailenin sürekli ihtiyaçları için her eş tek başına birliği temsil eder	TMK m. 188/1
Sürekli ihtiyaç	Günlük ve olağan, bütçeyi aşırı zorlamayan işlemler; dar yorumlanır	Yargıtay HGK, K. 2023/100
Özel okul	Sürekli ihtiyaç değildir; imzalamayan eş okula karşı sorumlu olmaz	Yargıtay HGK, K. 2023/100; Yargıtay 13. HD, K. 2020/1430
Diğer ihtiyaçlar	Diğer eşin veya hâkimin yetkisi ya da gecikmede sakınca hâli gerekir	TMK m. 188/2
Sorumluluk	Temsil yetkisi kullanılmışsa eşler müteselsilen sorumludur	TMK m. 189
Kredi	Evlilikte bir eş adına çekilen kredi birliğin ihtiyaçları için kullanılmış sayılır	Yargıtay 3. HD, K. 2017/5086
Aile konutunun haczi	Diğer eşe TMK m. 188 ile temsil yetkisi verilemez; malik olmayan eş de meskeniyet şikâyeti yapabilmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/25996; AYM, Emine Göksel, B. No: 2016/10454
Harcamaların sınırlanması	Aile mahkemesinde, TMK m. 188-199 çerçevesinde görülür	Yargıtay 20. HD, K. 2015/2136
Boşanmada kusur	Birliğin giderlerine katılmayı ihmal kusurdur	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6183

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 154 ve 155. maddelerini kısmen karşılar ve İsviçre Medeni Kanunu'nun 166. maddesine uygun olarak yeniden 1

düzenlenmiştir. Kadın-erkek eşitliği esası uyarınca evlilik birliğini her iki eş de temsil edebilir; eski Kanun'da birliği koca temsil ediyor, kadın ise yalnız evin sürekli ihtiyaçları için birliği temsil edebiliyordu.

DİKKAT

Eşlerden biri, diğerinin tek başına yaptığı büyük harcamalardan ve özel okul, kredi gibi uzun süreli sözleşmelerden kural olarak sorumlu değildir; ancak işlemden önce diğer eşe açık veya örtülü olarak yetki vermişse ya da temsil yetkisinin aşıldığı üçüncü kişilerce anlaşılamayacak durumdaysa sorumluluk doğabilir (TMK m. 188/2, 189/2). Eş temsil yetkisini aşıyor veya kötü kullanıyorsa diğer eş, hâkimden yetkinin kaldırılmasını veya sınırlanmasını isteyebilir (TMK m. 190); kararın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması için hâkim kararıyla ilan edilmesi gerekir. Boşanma davasında eşin birliğin giderlerine katılmadığı banka kayıtları, faturalar ve tanıklarla ispatlanmalıdır.

II. Olağan Temsil: Ailenin Sürekli İhtiyaçları

- **Kural:** Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder (TMK m. 188/1). Bu yetki kanundan doğar; diğer eşin ayrıca yetki vermesi gerekmez. Maddenin lafzına göre olağan temsil yetkisi ortak yaşamın devamına bağlıdır.
- **Sürekli ihtiyaç ne demektir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre ailenin sürekli ihtiyacı, ortak yaşamla maddi bağlantı içinde olan ve evlilik birliğinin günlük ve olağan ihtiyaçlarını gideren işlemlerdir; bu ihtiyaçlar aile bütçesine olağanüstü bir yük getirmemelidir ve işlemden önce eşlerin bir araya gelip görüşmesi gerekiyorsa işlem olağan temsil kapsamı dışında kalır.[3]
- **Örnekler:** Hukuk Genel Kurulu, çocukların eğitimi için kırtasiye malzemesi alınmasını, hastalıkta ilaç teminini, evin zorunlu küçük onarımlarının yaptırılmasını ve ısınma ihtiyacının giderilmesini olağan temsil kapsamındaki işlere örnek göstermiştir.[4] Kavramın kapsamı her ailenin sosyal ve ekonomik düzeyine, yaşam tarzına ve alışkanlıklarına göre değişebilir.
- **Dar yorum:** Hukuk Genel Kurulu'na göre olağan temsil yetkisiyle yapılan işlem, rızası olmasa bile diğer eşi bağladığından bu yetkinin kapsamı dar yorumlanmalıdır; işlem aile ekonomisine getirdiği yük veya eşlerin ortak aklıyla karar vermesini gerektirmesi nedeniyle mutad ihtiyaçların ötesine geçiyorsa sürekli ihtiyaç sayılamaz.[5]

3 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
4 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
5 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

- **İki aşamalı değerlendirme:** Hukuk Genel Kurulu'na göre önce o ailenin sürekli ihtiyaçlarının kapsamı belirlenmeli, sonra yapılan işlemin bu kapsamın dışına çıkıp çıkmadığına ve ailenin günlük ihtiyaçlarının ekonomik sınırını açıkça aşıp aşmadığına bakılmalıdır; ailenin olağan ihtiyaç düzeyini sürekli aşan alışverişler bu kapsamda değerlendirilebilir.[6]
- **Borçlar hukukundaki temsilden farkı:** Hukuk Genel Kurulu'na göre evlilik birliğinin temsilinde yetki kanundan doğar, temsil eden eşin başkası adına hareket ettiğini bildirmesi gerekmez ve işlemin sonuçları işlemi yapan eş yanında diğer eş bakımından da doğar; temsil yetkisinin bulunmaması işlemi geçersiz kılmaz, işlemi yapan eşin sorumluluğu devam eder.[7]

III. Özel Okul, Eğitim Giderleri ve Çocuğun Temsili

- **Özel okul sürekli ihtiyaç değildir:** Hukuk Genel Kurulu, eşlerden birinin tek başına imzaladığı özel okul sözleşmesinin ailenin gündelik ihtiyaçlarından çok daha fazlasını birliğe yüklediğini, bu nedenle olağan temsil kapsamında olmadığını ve sözleşmeyi imzalamayan annenin okula karşı müteselsilen sorumlu tutulamayacağını oy çokluğuyla kabul etmiştir.[8] Kurul bu kararla Özel Daire'nin bozma kararını benimsemiştir.[9]
- **Aynı yönde:** Yargıtay, özel öğretim kurumundan eğitim hizmeti alınmasının ailenin sürekli ihtiyaçlarından olmadığını ve sözleşmede imzası bulunmayan ebeveynin okula karşı sorumlu olmadığını belirterek davanın reddini onamıştır.[10]
- **Eğitim giderine katılma iç ilişkiye dairdir:** Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu hüküm eşlerin kendi aralarındaki sorumluluğunu düzenler; üçüncü kişiye, hukuki işlemin tarafı olmayan eşe karşı salt bu nedenle talepte bulunma hakkı vermez.[11]
- **Okula kayıt ve velayet:** Ana ve baba velayetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidir (TMK m. 342). Hukuk Genel Kurulu'na göre anne ve babadan her biri çocuğu tek başına okula kaydettirebilir; ancak bu, diğer eşin evlilik birliğinin temsili yoluyla sözleşmeden doğan borçtan sorumlu olacağı anlamına gelmez.[12]

6 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
7 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
8 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
9 Yargıtay 3. HD, 22.02.2021, E. 2020/7471, K. 2021/1796.
10 Yargıtay 13. HD, 06.02.2020, E. 2017/2580, K. 2020/1430.
11 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
12 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

IV. Olağanüstü Temsil: Ailenin Diğer İhtiyaçları

- **Kural:** Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri birliği ancak diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa ya da birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa temsil edebilir (TMK m. 188/2).
- **Yetki işlemden önce verilmelidir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre olağanüstü temsil için yetkinin işlem yapılmadan önce açık veya örtülü olarak diğer eş tarafından ya da haklı sebeple hâkim tarafından verilmiş olması veya aciliyet hâlinin bulunması gerekir; bu hâllerden biri yoksa işlem diğer eş tarafından sonradan örtülü olarak onaylansa bile birliği temsilen yapılmış sayılmaz.[13]
- **Hâkimden yetki istemek:** Hâkim, haklı sebeplerle eşlerden birini ailenin diğer ihtiyaçları için birliği temsile yetkili kılabilir. Yargıtay, aile konutu olarak kullanılan taşınmazın borçlu eşin borcu nedeniyle haczedildiği dosyada, meskeniyet şikâyetinin borçluya tanınmış ve onun şahsına bağlı bir hak olduğunu belirterek diğer eşe bu şikâyet için birliği temsil yetkisi veren kararı bozmuştur.[14] Taşınmazın cebri icra yoluyla satılmış olduğu başka bir dosyada da temsil izni veren karar bozulmuştur.[15]
- **Aile konutunun haczinde malik olmayan eş:** Anayasa Mahkemesi, eşinin borcu nedeniyle haczedilen aile konutu için malik olmayan eşin meskeniyet iddiasıyla yaptığı şikâyetin dava ehliyeti yokluğundan reddedilmesini aile hayatına saygı hakkının ihlali saymış ve haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde hâline münasip ev kavramının borçlunun ve ailesinin durumuna göre anlaşılması gerektiğini belirtmiştir.[16] Anayasa Mahkemesi aynı yöndeki ihlal kararlarını sonraki başvurularda da sürdürmüştür.[17] Buna karşılık Yargıtay'ın, borçlunun eşinin şikâyetini aktif husumet yokluğundan reddeden kararı onadığı dosyalar da bulunmaktadır.[18] Aile konutuna ilişkin güvenceler TMK m. 194 şerhinde ayrıca ele alınacaktır.
- **Gerekçe:** TBMM gerekçesine göre ailenin sürekli ihtiyaçları dışındaki hâllerde bir eşin tek başına hareket etmesi diğer eşin rızasına veya hâkimden izin alınmasına bağlıdır; ancak istisnai hâllerde bu rıza veya izin alınmadan da hareket edilebilir.

13 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
14 Yargıtay 2. HD, 05.11.2012, E. 2012/672, K. 2012/25996.
15 Yargıtay 2. HD, 20.06.2013, E. 2013/11968, K. 2013/17407.
16 AYM (Genel Kurul), *Emine Göksel* Başvurusu, B. No: 2016/10454, 12.12.2019.
17 AYM, *Nurcan Taş* Başvurusu, B. No: 2021/7065, 19.11.2024.
18 Yargıtay 12. HD, 13.02.2023, E. 2022/13263, K. 2023/789.

V. Sorumluluk ve Borçlar

- **Müteselsil sorumluluk:** Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur; eşlerden her biri temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur (TMK m. 189). Temsil yetkisi üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılmışsa eşler yine müteselsilen sorumlu olur.
- **Üçüncü kişinin korunması:** Hukuk Genel Kurulu'na göre müteselsil sorumluluk öncelikle üçüncü kişilerin menfaatlerini ve işlem güvenliğini korur; ancak olağan temsil kapsamında yapılmış bir işlem yoksa diğer eşin kişisel sorumluluğu doğmaz.[19]
- **Kredi ve eşler arası geri ödeme:** Yargıtay, evlilik birliği içinde eşlerden biri adına çekilen kredinin evlilik birliğinin ihtiyaçları için çekildiğinin ve bu yönde kullanıldığının kabulü gerektiğini, boşandıktan sonra taksitleri ödediğini ileri sürerek geri ödeme isteyen eşin iddiasını ispatlaması gerektiğini belirtmiştir.[20]

VI. Temsil Yetkisinin Sınırlanması ve Eşin Harcamaları

- **Hâkimin müdahalesi:** Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir; istemde bulunan eş bunu üçüncü kişilere yalnız kişisel duyuru yoluyla bildirebilir ve iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması durumun hâkim kararıyla ilanına bağlıdır (TMK m. 190).
- **Harcamaların sınırlanması aile mahkemesinde görülür:** Yargıtay, eşin gelişigüzel harcamalarının kontrol altına alınması istemini vesayet gerektiren kısıtlama davası saymamış, uyuşmazlığın TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199 çerçevesinde aile mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir.[21] Yargıtay, aynı nitelikteki dosyalarda da aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.[22]
- **Diğer koruma yolları:** Hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine her birinin ailenin geçimi için yapacağı parasal katkıyı belirleyebilir (TMK m. 196); giderlere katılma yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşin borçlularına ödemeyi diğer eşe yapmalarını emredebilir (TMK m. 198); ailenin ekonomik varlığının korunması için belirli malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufları diğer eşin rızasına bağlayabilir (TMK m. 199).

19 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
20 Yargıtay 3. HD, 12.04.2017, E. 2015/19376, K. 2017/5086.
21 Yargıtay 20. HD, 26.03.2015, E. 2015/4001, K. 2015/2136.
22 Yargıtay 17. HD, 18.09.2014, E. 2014/9196, K. 2014/11991; Yargıtay 17. HD, 18.02.2011, E. 2010/5402, K. 2011/1356.

VII. Boşanmada Temsil ve Birlik Giderleri

- **Giderlere katılmayı ihmal kusurdur:** Yargıtay, eşlerin her birinin birliği temsil etme ve güçleri oranında birliğin giderlerini karşılama yetki ve yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiş; kazancını eşine vermeyeceğini söyleyen ancak birliğin giderlerine katılan kadına bu sözü kusur olarak yüklemeyerek birliğin ortak giderlerine katılmayı ihmal eden kocayı ağır kusurlu saymıştır.[23]
- **Evin ihtiyaçlarını başkasına bırakmak:** Yargıtay, evin geçimine yönelik ihtiyaçları karşılamayan ve evin sürekli ihtiyaçlarının kadının babası tarafından karşılanmasına yol açan kocayı tam kusurlu sayan kararı onamıştır.[24] Giderlere katılma yükümlülüğünün kapsamı TMK m. 186 şerhinde ayrıntılı olarak yer alır.
- **Ayrı yaşama ve dava süreci:** Olağan temsil yetkisi ortak yaşamın devamına bağlı olduğundan eşler ayrı yaşamaya başladığında geçim ve barınma konusundaki uyuşmazlıklar için ayrı yaşamaya ilişkin önlemlere (TMK m. 197), boşanma davası açılmışsa geçici önlemlere (TMK m. 169) başvurulur.

UYGULAMA NOTU

Diğer eşin kendi adına borç altına girdiği iddiasıyla karşılaşan eş, önce işlemin ailenin günlük ve olağan ihtiyaçlarından olup olmadığını incelemelidir; özel okul, kredi, taşıt veya büyük onarım gibi işlemlerde sözleşmede imzası yoksa ve önceden yetki vermemişse itiraz etmelidir. İcra takibinde ödeme emrine süresinde itiraz edilmesi önemlidir; takip kesinleşmişse borçlu olunmadığının tespiti için dava açılabilir. Eşlerden biri ailenin ihtiyaçlarını aşan harcamalar yapıyorsa diğer eş, aile mahkemesinden temsil yetkisinin sınırlanmasını veya tasarrufların kendi rızasına bağlanmasını istemeli ve kararın ilanını talep etmelidir. Boşanma davasında birliğin giderlerine kimin katıldığı banka hesap hareketleri, kira ve fatura ödemeleri ve tanıklarla ispatlanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100

Özel okul sözleşmesi ailenin sürekli ihtiyacı sayılmaz; sözleşmeyi imzalamayan eş olağan temsil nedeniyle okula karşı sorumlu olmaz

Özel okul işleten şirket, eşlerin çocuklarının eğitim ücreti için hem sözleşmeyi imzalayan babaya hem de sözleşmede imzası bulunmayan anneye karşı icra takibi başlatmıştır; takip kesinleşince annenin taşınmazlarına haciz konulmuştur. Anne, çocukların rızası dışında okula kaydettirildiğini ve sözleşmenin tarafı olmadığını ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi eşlerin birliği temsil ettiğini ve çocuğun

23 Yargıtay 2. HD, 08.06.2026, E. 2026/144, K. 2026/6183.
24 Yargıtay 2. HD, 11.09.2024, E. 2023/9033, K. 2024/5663.

eğitim giderlerinden anne ve babanın birlikte sorumlu olduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Özel Daire bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Somut olayda tartışma konusu olan özel okula kayıt işlemi, işlemi yapan ebeveynin velâyet hakkı çerçevesinde çocuğun yasal temsilcisi olarak borç altına girdiği ve diğer eşin rızasıyla hareket ettiğinin karineten kabul edildiği bir durumdur. Ancak bu durum, yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere, eşin diğerinin bilgisi ve rızasına ihtiyaç duymaksızın gerçekleştirebileceği alelade bir karara ilişkin olmadığı gibi ekonomik olarak ailenin gündelik hayat ihtiyaçlarından çok daha fazlasını evlilik birliğine yüklediğinden birliğin sürekli ihtiyacı olarak değerlendirilemez. Bu sebeple de dava dışı babanın Kanun'un 188 inci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde olağan temsil yetkisini kullandığından bahsedilemez.*

Değerlendirme Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre olağan temsil (TMK m. 188/1), ortak yaşamla bağlantılı, aile bütçesine olağanüstü bir yük getirmeyen ve eşlerin önceden görüşmesini gerektirmeyen günlük işlemleri kapsar; kırtasiye alımı, ilaç temini, evin zorunlu küçük onarımları ve ısınma ihtiyacı buna örnektir. Bu yetki diğer eşi rızası olmadan borç altına soktuğundan dar yorumlanmalıdır. Anne ve babanın çocuğun eğitim giderlerinden birlikte sorumlu olması (TMK m. 327) eşler arasındaki iç ilişkiye dair bir kuraldır ve üçüncü kişiye sözleşmenin tarafı olmayan eşe karşı talep hakkı vermez. Kurulda, özel okul giderlerinin günümüz koşullarında birliğin sürekli ihtiyaçları kapsamında olduğu görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

2 **Yargıtay 3. Hukuk Dairesi**
12.04.2017 · E. 2015/19376 · K. 2017/5086

Evlilik içinde bir eş adına çekilen kredi, aksi ispatlanmadıkça evlilik birliğinin ihtiyaçları için kullanılmış sayılır

Evlilik birliği devam ederken eşlerden biri adına bankadan kredi çekilmişti. Boşanmadan sonra kredi taksitlerinin bir kısmını ödeyen eski eş, ödediği tutarın kredi borçlusu olan eski eşinden tahsilini istemiştir. Davalı, kredinin yalnızca resmiyette kendi adına çekildiğini ve krediyi kullanmadığını savunmuştur. Banka dekontlarında ödemelerin hangi krediye ait olduğu belirtilmemiş, ihtirazi kayıt da konulmamıştı. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *O halde tarafların evlilik birliği içinde davalı adına çekilen kredinin, evlilik birliğinin ihtiyaçları için çekilip, bu yönde kullanıldığının kabulü ile, davacının davasını ispatlayamadığından bahisle reddine karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ve yukarıdaki gerekçe ile davanın kabulü usul ve yasaya aykırı bulunmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

Değerlendirme Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre evlilik birliği içinde eşlerden biri adına çekilen kredinin evlilik birliğinin ihtiyaçları için çekildiği ve bu yönde kullanıldığı kabul edilir; ödediği taksitleri geri isteyen eş iddiasını ispatlamalıdır. Dekontlarda ödemenin hangi krediye ait olduğu yazmıyorsa, ihtirazi kayıt da bulunmuyorsa ve başka delil sunulmamışsa dava reddedilmelidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.11.2012 · E. 2012/672 · K. 2012/25996

Aile konutunun haczine karşı meskeniyet şikâyeti için diğer eşe TMK m. 188'e dayanarak birliği temsil yetkisi verilemez

Aile konutu olarak kullanılan ve eşlerden birinin adına kayıtlı taşınmaz, bu eşin borçları nedeniyle haczedilmiş ve satışı istenmişti. Borçlu eş taşınmazın haczedilemezliği için meskeniyet şikâyetinde bulunmayınca diğer eş, bu şikâyeti yapabilmek için kendisine evlilik birliğini temsil yetkisi verilmesini istemiştir. Aile mahkemesi istemi kabul etmiştir.

> *İcra İflas Kanununun 82. maddesinin 12. bendinde düzenlenen meskeniyet şikayeti borçluya tanınmış, onun şahsına bağlı bir şikayet nedenidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre borçlunun evinin haczedilemezliğine ilişkin meskeniyet şikâyeti (İİK m. 82/12) borçluya tanınmış ve onun şahsına bağlı bir haktır; TMK m. 188'deki koşullar da gerçekleşmediğinden diğer eşe bu amaçla birliği temsil yetkisi verilemez. Karar, TMK m. 188'e dayanarak temsil yetkisi alma yolunu ilgilendirir. Anayasa Mahkemesi ise 2019'dan itibaren verdiği kararlarda, aile konutunun haczinde malik olmayan eşin de meskeniyet iddiasıyla doğrudan şikâyet yoluna başvurabilmesi gerektiğini ve bu yolun dava ehliyeti yokluğu gerekçesiyle kapatılmasının aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini kabul etmiştir.

4 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2015 · E. 2015/4001 · K. 2015/2136

Eşin harcamalarının kısıtlanması istemi vesayet gerektiren kısıtlama davası değildir; TMK m. 188-199 kapsamında aile mahkemesinde görülür

Eşlerden biri, diğer eşin harcamalarının kontrol altına alınmasını istemiştir. Aile mahkemesi, istemin TMK m. 406 uyarınca kısıtlamaya yönelik olduğunu belirterek görevsizlik kararı vermiştir; sulh hukuk mahkemesi de davanın TMK m. 199 kapsamında aile mahkemesinin görevine girdiğini belirterek görevsizlik kararı vermiştir. Dosya yargı yerinin belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *Bu durumda, uyuşmazlığın 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4/1. maddesi uyarınca Aile Mahkemesinde görülüp, çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire aile mahkemesini oybirliğiyle yargı yeri olarak belirlemiştir. Daire'ye göre davacı eşin savurganlık, bağımlılık veya malvarlığını kötü yönetme nedeniyle vesayet gerektiren bir istemi (TMK m. 406) bulunmadığından ve evlilik birliğini korumak amacıyla diğer eşin harcamalarına sınırlama getirilmesini istediğinden uyuşmazlık TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199 çerçevesinde tartışılmalıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2026 · E. 2026/144 · K. 2026/6183

Kazancını eşine vermeyeceğini söyleyen eş, birliğin giderlerine katılıyorsa bu söz kusur sayılmaz; giderlere katılmayı ihmal eden eş ağır kusurludur

Eşler karşılıklı boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi kadının davasını kabul ederek boşanmaya karar vermiştir; ancak kadının kazancını kocasına vermeyeceğini ve eve kocanın bakması gerektiğini söylemesini birliğin giderlerine katılmayı ihmal olarak kabul etti, eşleri eşit kusurlu sayarak kadının maddi ve manevi tazminat istemlerini reddetmiştir. Tanık beyanlarına göre koca eve para bırakmıyordu ve kadın çalışmaya başladıktan sonra evin geçimi kadının üzerindeydi. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurularını esastan reddetmiştir.

> *Eşlerin ayrı ayrı evlilik birliğini temsil etme ve güçleri oranında birlik giderlerini karşılama yetki ve yükümlülükleri bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, kararı kusur belirlemesi ve reddedilen tazminatlar yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kadının kazancını eşine vermeyeceğini söylemesi birlik giderleri için harcama yapmadığı anlamına gelmez; tanık beyanlarına göre kadın birliğin yükümlülüklerine katıldığından bu vakıa ona kusur olarak yüklenemez. Kocayı kazancı ve işiyle aşağılayan kadın az, birliğin ortak giderlerine katılmayı ihmal eden ve diğer kusurlu davranışları bulunan koca ağır kusurludur; kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; eşlerin hak ve yükümlülükleri.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 189:** Temsil yetkisinin kullanılmasında eşlerin sorumluluğu.
- **TMK m. 190:** Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 196:** Parasal katkının belirlenmesi.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 327:** Çocuğun giderlerine ana ve babanın katılması.

MADDE

189 B. Birliğin temsili II. Sorumluluk

KANUN METNİ

(1) Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

(2) Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar.

MADDE ÖZETİ

Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur; temsil yetkisi olmadan yapılan işlemden ise işlemi yapan eş kişisel olarak sorumludur (m. 189). Hukuk Genel Kurulu'na göre müteselsil sorumluluk yalnız temsil yetkisinin kanunun çizdiği sınır içinde kullanıldığı işlemlerde doğar; bu kapsamda yapılmış bir işlem yoksa diğer eşin kişisel sorumluluğu doğmaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Müteselsil sorumluluk	Alacaklının borcun tamamını veya bir kısmını dilerse eşlerin ikisinden, dilerse yalnız birinden isteyebilmesi (TMK m. 189/1; TBK m. 163).
Kişisel sorumluluk	Eşin, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemden yalnız kendisinin sorumlu olması (TMK m. 189/2).
Temsil yetkisinin aşılması	Eşin, ailenin sürekli ihtiyaçları dışında ve TMK m. 188/2'deki koşullar bulunmadan birlik adına işlem yapması; aşımın üçüncü kişilerce anlaşılamayacağı hâllerde eşler yine müteselsilen sorumludur (TMK m. 189/2).

1 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

Kefalette eşin rızası

Eşlerden birinin, mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı yoksa veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmamışsa, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilmesi (TBK m. 584).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddenin birinci ve ikinci fıkrası, 1984 tarihli Öntasarının 152 nci maddesinden alınmıştır. Evlilik birliğinin tüzel kişiliği olmadığı için bu birliği temsilin sonuçlarını temsile ilişkin kurallar ile belirlemek olanaklı değildir. Yürürlükteki Kanunda evlilik birliğini temsile ilişkin maddelerde bu konu düzenlenmiş değilse de, eşlerin mal rejimlerine ilişkin fasıllarda kadının birliği temsilen yüklendiği borçlardan kocanın ve ayrık durumlarda (istisnaen) kadının sorumluluğu çeşitli maddelerde belirlenmiştir. (md. 187, 202, 203, 204, 215, 216 ve 217) Evlilik birliğini temsilin sonuçlarının hemen temsil yetkisinden sonra düzenlenmesi daha uygun görülmüştür. Böylece buradaki temsilin anlamı ve sonuçları daha kolay anlaşılacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında, 1984 tarihli Öntasarıda bulunmayan "Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar." hükmü eklenmiştir. Böylece bu hüküm sayesinde eşlerin temsil yetkisini aşmaları hâlinde, bundan habersiz iyiniyetli üçüncü kişiler korunmak istenmiş, bu durumda da eşlerin müteselsilen sorumlu olacakları öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 78*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 406). Gerekçede anılan madde numaraları eski Kanun'un mal rejimine ilişkin hükümleridir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Birliği koca temsil eder. Mallarını idare hususunda karı koca hangi usulü kabul etmiş olursa olsun koca, tasarruflarından şahsen mesul olur. Evin daimi ihtiyaçları için koca gibi kadın dahi birliği temsil hakkını haizdir. Karının üçüncü şahıslar tarafından malüm olabilecek surette salahiyetini tecavüz etmeyen tasarruflarından koca mesuldür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 154-155 (mülga)

Eski Kanun'da birliği temsilden doğan sorumluluk esas olarak kocaya yüklenmişti; kadının evin sürekli ihtiyaçları için yaptığı ve yetkisini üçüncü kişilerin anlayabileceği şekilde aşmayan işlemlerden koca sorumluydu. Yeni Kanun, temsil yetkisini her iki eşe tanıyarak sorumluluğu da eşlerin müteselsil sorumluluğu olarak düzenlemiştir.

	743 sayılı Kanun m. 154-155	4721 sayılı Kanun m. 189
Temsilden doğan sorumluluk	Koca sorumluydu	Eşler müteselsilen sorumludur
Yetkisiz işlem	Kocanın tasarruflarından koca şahsen sorumluydu	İşlemi yapan eş kişisel olarak sorumludur
Yetki aşımı	Üçüncü kişilerin anlayabileceği aşımda koca sorumlu değildi	Anlaşılamayacak aşımda eşler müteselsilen sorumludur

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Durum	Sonuç	Dayanak
Temsil yetkisi içinde işlem	Eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumludur	TMK m. 189/1
Temsil yetkisi dışında işlem	İşlemi yapan eş kişisel olarak sorumludur	TMK m. 189/2
Yetkinin anlaşılamayacak şekilde aşılması	Eşler yine müteselsilen sorumludur	TMK m. 189/2
Özel okul sözleşmesi	Sözleşmeyi imzalamayan eş okula karşı sorumlu değildir	Yargıtay HGK, K. 2023/100
Eşin kendi borçları	Her eş kendi borcundan bütün malvarlığıyla sorumludur	TMK m. 224
Eşin borcuna kefalet	Diğer eşin yazılı rızası gerekir	TBK m. 584; Yargıtay 12. HD, K. 2017/9461
Evlilikte çekilen kredi	Eşler arasında birliğin ihtiyaçları için kullanılmış sayılır	Yargıtay 3. HD, K. 2017/5086
Aile konutunun haczi	Malik olmayan eş de meskeniyet şikâyetinde bulunabilmelidir	AYM, Emine Göksel, B. No: 2016/10454

1 TBMM gerekçesine göre evlilik birliğinin tüzel kişiliği olmadığı için birliği temsilin sonuçlarını temsile ilişkin genel kurallarla belirlemek mümkün değildir; bu nedenle sonuçlar temsil yetkisinin hemen ardından ayrıca düzenlenmiştir. Temsil yetkisinin aşılmasına ilişkin son cümle, iyiniyetli üçüncü kişileri korumak amacıyla 1984 tarihli Öntasarıya eklenmiştir.

DİKKAT

Eşlerden biri, diğerinin tek başına yaptığı ve ailenin günlük ihtiyaçlarını aşan borçlardan kural olarak sorumlu değildir; ancak sözleşmeyi kendisi de imzalamışsa, kefil veya müşterek borçlu olmuşsa ya da önceden yetki vermişse sorumlu olur. Eş hakkında icra takibi başlatılırsa ilamsız takipte ödeme emrine yedi gün içinde itiraz

edilmelidir; süre geçmişse borçlu olunmadığının tespiti için dava açılabilir. Diğer eşin temsil yetkisini aştığından şüphelenen eş, hâkimden yetkinin sınırlanmasını istemeli ve kararın ilanını sağlamalıdır; aksi hâlde yetki aşımını bilmeyen üçüncü kişilere karşı sorumluluğu devam edebilir.

II. Müteselsil Sorumluluk: Temsil Yetkisinin Kullanıldığı Hâller

- **Kural:** Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur (TMK m. 189/1). Müteselsil sorumlulukta alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını dilerse eşlerin ikisinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir ve sorumluluk borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder (TBK m. 163).
- **Hangi işlemler:** Birliği temsil yetkisi, ailenin sürekli ihtiyaçları için olağan temsil ile ailenin diğer ihtiyaçları için diğer eşin veya hâkimin yetkilendirdiği ya da gecikmede sakınca bulunan hâllerdeki olağanüstü temsili kapsar (TMK m. 188).
- **Amaç ve sınır:** Hukuk Genel Kurulu'na göre müteselsil sorumluluk öncelikle üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmasına ve işlem güvenliğine hizmet eder; ancak temsil yetkisi yalnız kanunun çizdiği sınır içinde işlerlik kazanır ve bu kapsamda yapılmış bir işlem yoksa diğer eşin sorumluluğu doğmaz.[2]
- **Özel okul örneği:** Hukuk Genel Kurulu, eşlerden birinin imzaladığı özel okul sözleşmesinin olağan temsil kapsamında olmadığını ve sözleşmeyi imzalamayan annenin okula karşı müteselsilen sorumlu tutulamayacağını oy çokluğuyla kabul etmiştir.[3] Yargıtay, sözleşmede imzası bulunmayan ebeveynin okula karşı sorumlu olmadığını başka bir kararında da belirtmiştir.[4]
- **Evlilik birliği tüzel kişi değildir:** Gerekçeye göre evlilik birliğinin tüzel kişiliği olmadığından temsilin sonuçları temsile ilişkin genel kurallarla belirlenemez; kanun koyucu bu nedenle sorumluluğu temsil yetkisinin hemen ardından ayrıca düzenlemiştir.

III. Kişisel Sorumluluk: Temsil Yetkisi Olmadan Yapılan İşlemler

- **Kural:** Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur (TMK m. 189/2). Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir (TMK m. 193).

2 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
3 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
4 Yargıtay 13. HD, 06.02.2020, E. 2017/2580, K. 2020/1430.

- **Yetkisiz işlem geçersiz değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre işlemi yapan eşin temsil yetkisinin bulunmaması işlemi geçersiz kılmaz; işlemi yapan eşin üçüncü kişilere karşı sorumluluğu devam eder.[5]
- **Her eş kendi borcundan sorumludur:** Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 224). Bu nedenle bir eşin kişisel borcu için alacaklı, diğer eşin birlikte sorumlu olduğu bir işlem bulunmadıkça onun malvarlığına başvuramaz.
- **Sözleşmenin nispiliği:** Hukuk Genel Kurulu'na göre borç ilişkileri kural olarak yalnız taraflarını bağlar; anne ve babanın çocuğun giderlerine katılma yükümlülüğü gibi aile hukuku kuralları, üçüncü kişiye sözleşmenin tarafı olmayan eşe karşı salt bu nedenle talep hakkı vermez.[6]

IV. Temsil Yetkisinin Aşılması ve İyiniyetli Üçüncü Kişi

- **Anlaşılamayacak aşım:** Temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludur (TMK m. 189/2). Gerekçeye göre bu hüküm, eşlerin temsil yetkisini aşmaları hâlinde bundan habersiz iyiniyetli üçüncü kişileri korumak amacıyla 1984 tarihli Öntasarıya eklenmiştir.
- **Aşımın anlaşılabildiği hâller:** Hukuk Genel Kurulu'na göre olağan temsil yetkisinin aşılıp aşılmadığı, önce o ailenin sürekli ihtiyaçlarının kapsamı belirlenerek, sonra işlemin ailenin günlük ihtiyaçlarının ekonomik sınırını açıkça geçip geçmediğine bakılarak belirlenir.[7] İşlemin niteliği ve tutarı bakımından temsil yetkisini açıkça aştığı anlaşılabiliyorsa üçüncü kişi bu korumadan yararlanamaz.
- **Sınırlama ve ilan:** Temsil yetkisini aşan veya kullanmada yetersiz kalan eşin yetkisi hâkim tarafından kaldırılabilir veya sınırlanabilir; bunun iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması hâkim kararıyla ilanına bağlıdır (TMK m. 190).

V. Eşin Borcuna Kefalet ve Eşin Rızası

- **Kural:** Eşlerden biri, mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; rıza sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmelidir (TBK m. 584/1). Ticari işletme sahibi veya şirket ortağı ya da yöneticisi tarafından işletme veya şirketle ilgili olarak verilen kefaletler gibi kanunda sayılan hâllerde eşin rızası aranmaz (TBK m. 584/3).

5 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
6 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
7 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

- **Eşinin borcuna kefil olan eş:** Yargıtay, icra kefaletinin diğer eşin borcu için verilmiş olmasının eşin rızası şartını ortadan kaldırmadığını, şekil şartlarına ve eşin yazılı rızasına uyulmadan verilen icra kefaletinin ilam niteliği taşımadığını belirtmiştir.[8] Aynı yönde bir başka kararda da mahkemenin, kefilin kefalet tarihinde evli olup olmadığını ve eşinin rızasının bulunup bulunmadığını araştırması gerektiği belirtilmiştir.[9]

VI. Eşin Borcu Nedeniyle Aile Konutunun Haczi

- **Malik olmayan eşin şikâyet hakkı:** Anayasa Mahkemesi, eşinin borcu nedeniyle haczedilen aile konutu için malik olmayan eşin meskeniyet iddiasıyla yaptığı şikâyetin dava ehliyeti yokluğundan reddedilmesini aile hayatına saygı hakkının ihlali saymıştır.[10] Anayasa Mahkemesi aynı yöndeki ihlal kararlarını sonraki başvurularda da sürdürmüştür.[11]
- **Yargıtay uygulaması:** Yargıtay'ın, borçlunun eşinin meskeniyet şikâyetini aktif husumet yokluğundan reddeden kararı onadığı dosyalar da bulunmaktadır.[12] Aile konutuna ilişkin güvenceler TMK m. 194 şerhinde ayrıca ele alınacaktır.

VII. Eşler Arasında İç İlişki ve Boşanma

- **Kredi taksitleri:** Yargıtay, evlilik birliği içinde eşlerden biri adına çekilen kredinin evlilik birliğinin ihtiyaçları için çekildiğinin ve kullanıldığının kabulü gerektiğini, boşandıktan sonra taksitleri ödediğini ileri sürerek geri ödeme isteyen eşin iddiasını ispatlaması gerektiğini belirtmiştir.[13]
- **Giderlere katılma ölçüsü:** Eşler arasındaki iç ilişkide birliğin giderleri, eşlerin güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılma yükümlülüğüne göre paylaşılır (TMK m. 186/3).
- **Boşanmadan sonra:** Olağan temsil yetkisi ortak yaşamın devamı süresince vardır (TMK m. 188/1); evlilik sırasında temsil yetkisi kullanılarak yapılmış işlemden doğan müteselsil sorumluluk ise boşanmayla kendiliğinden sona ermez.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Diğer eşin yaptığı bir işlem nedeniyle icra takibine muhatap olan eş, önce işlemin ailenin günlük ve olağan ihtiyaçlarından olup olmadığını, sözleşmede kendi imza-

8 Yargıtay 12. HD, 15.06.2017, E. 2017/4099, K. 2017/9461.
9 Yargıtay 12. HD, 08.03.2016, E. 2015/31448, K. 2016/6614.
10 AYM (Genel Kurul), *Emine Göksel* Başvurusu, B. No: 2016/10454, 12.12.2019.
11 AYM, *Nurcan Taş* Başvurusu, B. No: 2021/7065, 19.11.2024.
12 Yargıtay 12. HD, 13.02.2023, E. 2022/13263, K. 2023/789.
13 Yargıtay 3. HD, 12.04.2017, E. 2015/19376, K. 2017/5086.

sının veya önceden verdiği bir yetkinin bulunup bulunmadığını incelemelidir. İmza yoksa ve işlem olağan temsili aşıyorsa ödeme emrine süresinde itiraz edilmeli veya borçlu olunmadığının tespiti için dava açılmalıdır. Eşin borcuna kefil olunması isteniyorsa kefalet sözleşmesinin yazılı olduğundan, azami miktarın ve kefalet tarihinin kefilin el yazısıyla belirtildiğinden ve eşin yazılı rızasının sözleşmeden önce veya en geç imza anında alındığından emin olunmalıdır. Eşin borcu nedeniyle aile konutuna haciz konulduysa haczin öğrenildiği anda şikâyet yoluna başvurulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100

Olağan temsil sınırı dışında yapılan işlemden diğer eş sorumlu olmaz; kanundan doğan bu istisna genişletilemez

Özel okul işleten şirket, eşlerin çocuklarının eğitim ücreti için hem sözleşmeyi imzalayan babaya hem de sözleşmede imzası bulunmayan anneye karşı icra takibi başlatmıştır; takip kesinleşince annenin taşınmazlarına haciz konulmuştur. Anne, sözleşmenin tarafı olmadığını ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir. Bölge adliye mahkemesi eşlerin birliği temsil ettiğini ve temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde müteselsilen sorumlu olduklarını belirterek davayı reddetmiştir. Özel Daire bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Ancak söz konusu temsil yetkisinin yalnızca Kanun'un çizdiği sınır dâhilinde işlerlik kazanacağı ve bu kapsamda yapılmış bir işlem yoksa diğer eşin kişisel sorumluluğunun doğmayacağı gözden kaçırılmamalıdır. Aksi yöndeki bir değerlendirme; kanundan doğan istisnai bir durumun kapsamının genele sirayet edecek şekilde genişlemesine ve şahsen borçlanması için (kural olarak) iradesi asıl olan bir kişinin her an iradesi dışında borç yükümlülüğü altına girme riskiyle karşı karşıya kalmasına sebep olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşlerin üçüncü kişilere karşı müteselsil sorumluluğu (TMK m. 189/1) öncelikle üçüncü kişilerin menfaatlerini ve işlem güvenliğini korur; ancak bu sorumluluk yalnız temsil yetkisinin kanunun çizdiği sınır içinde kullanıldığı işlemlerde doğar. Özel okul sözleşmesi olağan temsil kapsamında olmadığından, sözleşmeyi imzalamayan eş okula karşı sorumlu tutulamaz. Temsil yetkisi bulunmaksızın yapılan işlemden işlemi yapan eş kişisel olarak sorumludur (TMK m. 189/2). Kurulda, özel okul giderlerinin birliğin sürekli ihtiyaçları kapsamında olduğu görüşü ileri sürülmüş, çoğunlukça benimsenmemiştir.

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2017 · E. 2017/4099 · K. 2017/9461

Eşinin borcu için icra kefili olan eşten de TBK m. 584'teki eşin yazılı rızası aranır; bu şarta uyulmayan icra kefaleti ilam niteliği taşımaz

Haciz sırasında düzenlenen tutanağa, borçlunun eşinin borca icra kefili olduğu kaydedilmiştir. Kefil, kefaletin yazılı şekilde yapılmadığını, sorumlu olduğu azami miktar ile kefalet tarihinin belirtilmediğini ve eşinin yazılı rızasının alınmadığını ileri sürerek icra emrinin iptalini istemiştir. İcra mahkemesi şikâyeti reddetmiştir.

> *Öte yandan icra kefaletinin diğer eşin borcu nedeniyle verilmiş olması, anılan maddede öngörülen eşin rızası koşulunu da ortadan kaldırmaz.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre icra kefaleti müteselsil kefalet hükmündedir ve geçerliliği TBK m. 583 ve 584'teki şartlara bağlıdır: kefalet yazılı yapılmalı, kefil sorumlu olduğu azami miktarı, kefalet tarihini ve müteselsil kefil sıfatını kendi el yazısıyla belirtmeli; eşlerden biri, ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir. Kefaletin diğer eşin borcu için verilmiş olması bu şartı ortadan kaldırmaz; şartlara uyulmadan yapılan icra kefaleti ilam niteliği taşımaz ve kefil hakkında ilamlı icra yapılamaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 188:** Eşlerin temsil yetkisi.
- **TMK m. 190:** Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması.
- **TMK m. 193:** Eşlerin hukuki işlemleri.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 224:** Edinilmiş mallara katılmada üçüncü kişilere karşı sorumluluk.

MADDE

190

B. Birliğin temsili

III. Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir. İstemde bulunan eş, temsil yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandığını, üçüncü kişilere sadece kişisel duyuru yoluyla bildirebilir.

(2) Temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlanmasının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, durumun hâkimin kararıyla ilân edilmesine bağlıdır.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir; bunun iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması hâkim kararıyla ilanına bağlıdır (m. 190). Yargıtay'a göre eşin harcamalarının kontrol altına alınması istemi vesayet gerektiren kısıtlama davası değildir ve aile mahkemesinde görülür.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Temsil yetkisinin aşılması	Eşin, ailenin sürekli ihtiyaçları dışında ve TMK m. 188/2'deki koşullar bulunmadan birlik adına işlem yapması ya da olağan ihtiyaç düzeyini aşan harcamalarda bulunması.
Yetkiyi kullanmada yetersiz kalma	Eşin, ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsil yetkisini ailenin yararına uygun biçimde kullanamaması.
Kişisel duyuru	İstemde bulunan eşin, temsil yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandığını üçüncü kişilere kendisinin bildirmesi (TMK m. 190/1).

1 Yargıtay 17. HD, 18.09.2014, E. 2014/9196, K. 2014/11991.

İlan | Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması kararının, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması için hâkim kararıyla duyurulması (TMK m. 190/2).

Kısıtlama | Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme nedeniyle ergin bir kişinin vesayet altına alınması; temsil yetkisinin sınırlanmasından farklı bir kurumdur (TMK m. 406).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 156 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde 1984 tarihli Öntasarı 153 üncü maddeden yararlanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmış, İsviçre Medenî Kanununun 174 üncü maddesinde olduğu gibi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Ancak madde kaleme alınırken, İsviçre Medenî Kanununun 174 üncü madde hükmü göz önünde tutulmak suretiyle kısmen değiştirilmiştir. Bu anlamda olmak üzere 1984 tarihli Öntasarıdan farklı olarak "Eşlerden birinin evlilik birliğini temsil yetkisini kötüye kullanması" yerine "Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar" ibaresine yer verilmiştir. Öte yandan 1984 tarihli Öntasarıda kullanılan "veya bu yetkisini kullanma gücünden yoksun bulunması hâlinde" yerine "veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa" ibaresi amacı daha iyi ifade etmesi yönünden tercih edilmiştir. Yürürlükteki Kanunda madde, kadının temsil yetkisinin nez'i (kaldırılması) açısından düzenlenmiştir. Maddede ise temsil yetkisi her iki eş açısından eşit olarak düzenlendiği cihetle, temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması her iki eş açısından ancak hâkimden karar alınmasına bağlıdır. Hâkimin böyle bir karar vermesi için, temsil yetkisinin aşılmış olması veya yetkiyi kullanmada yetersiz kalınmış bulunması gerektiği esası kabul edilmiştir. Ayrıca maddede, istemde bulunan eşin, temsil yetkisinin kaldırıldığı veya sınırlandığını hâkim kararı gerekmeksizin, sadece üçüncü kişilere, kişisel duyuru yoluyla bildirebileceği öngörülmüştür. İkinci fıkrada ise daima hâkim kararını gerektiren durum düzenlenmiştir. Bu hükme göre temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlanmasının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, durumun hâkimin kararıyla ilân edilmesine bağlı olacaktır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 78-79

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 406). Gerekçe, eski Kanun'da kocaya tanınan tek taraflı kaldırma yetkisinin yerine her iki eş için hâkim kararını koyduğunu açıkça ortaya koyar.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Karı, Kanunen haiz olduğu temsil salahiyetini sui istimal eder yahut kullanmaktan aciz olursa koca, bu salahiyeti kendisinden tamamen veya kısmen nezedebilir. Bu nezi katibi adil marifetiyle ilan edilmedikçe hüsnü niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hüküm ifade etmez. Hakim, karının talebi üzerine nez'in sebepsiz olduğunu isbat etmesi şartiyle salahiyetini iade eder. Nezi ilan edilmiş ise iade kararı dahi ilan olunur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 156-157 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 156-157	4721 sayılı Kanun m. 190-191
Kimin yetkisi	Yalnız kadının temsil yetkisi	Her iki eşin temsil yetkisi
Kim kaldırır	Koca tek taraflı kaldırabilirdi	Hâkim, diğer eşin istemiyle kaldırır veya sınırlar
Sebep	Kötüye kullanma veya kullanmaktan aciz olma	Yetkiyi aşma veya kullanmada yetersiz kalma
Üçüncü kişiler	Noter aracılığıyla ilan gerekirdi	Hâkim kararıyla ilan gerekir
Yetkinin iadesi	Kadın, kaldırmanın sebepsiz olduğunu ispat ederse hâkim iade ederdi	Koşullar değişirse hâkim kararı değiştirebilir veya kaldırabilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebep	Temsil yetkisinin aşılması veya kullanmada yetersiz kalınması	TMK m. 190/1
Kim ister	Diğer eş; hâkim re'sen karar vermez	TMK m. 190/1
Karar	Hâkim temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir	TMK m. 190/1
Bildirim	İstemde bulunan eş üçüncü kişilere yalnız kişisel duyuruyla bildirebilir	TMK m. 190/1
İyiniyetli üçüncü kişi	Kararın sonuç doğurması hâkim kararıyla ilana bağlıdır	TMK m. 190/2
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi; kısıtlama davası değildir	Yargıtay 17. HD, K. 2014/11991; Yargıtay 20. HD, K. 2015/2136
Sınırlama istememek	Olağan temsil dışındaki işlemden sorumluluk doğurmaz	Yargıtay HGK, K. 2023/100
Eşin harcamalarını kendi başına kısıtlamak	Boşanmada kusur sayılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2018/10089
Kararın kaldırılması	Koşullar değişirse hâkim kararı değiştirebilir veya kaldırabilir	TMK m. 191

TBMM gerekçesine göre eski Kanun'da madde yalnız kadının temsil yetkisinin kocası tarafından kaldırılması açısından düzenlenmişti; yeni Kanun temsil yetkisini iki eş için eşit düzenlediğinden, temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması her iki eş bakımından da ancak hâkim kararıyla mümkündür. 1

DİKKAT

Diğer eşin ailenin ihtiyaçlarını aşan harcamalarından ve borçlarından korunmak isteyen eş, aile mahkemesinden temsil yetkisinin kaldırılmasını veya sınırlanmasını istemeli ve kararın ilanını talep etmelidir; ilan yapılmadıkça karar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurmaz. Karar verildikten sonra ilan beklenmeden, eşin işlem yaptığı kişi ve kurumlara karar kişisel duyuru yoluyla bildirilebilir. Eşin kartını veya harcamalarını hâkim kararı olmadan kendi başına kısıtlayan eşe ise bu davranış boşanma davasında kusur olarak yüklenebilir.

II. Temsil Yetkisinin Kaldırılması veya Sınırlanmasının Koşulları

- **Sebepler:** Hâkim, eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlayabilir (TMK m. 190/1). Gerekçeye göre 1984 tarihli Öntasarıdaki "temsil yetkisini kötüye kullanması" ifadesi yerine "yetkisini aşar", "kullanma gücünden yoksun bulunması" ifadesi yerine de amacı daha iyi anlattığı için "yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa" ifadesi tercih edilmiştir.
- **Yetki aşımı ne zaman vardır:** Olağan temsil ailenin sürekli ihtiyaçlarıyla sınırlıdır (TMK m. 188/1). Hukuk Genel Kurulu'na göre yetkinin aşılıp aşılmadığı, önce o ailenin sürekli ihtiyaçlarının kapsamı belirlenerek, sonra yapılan işlemin ailenin günlük ihtiyaçlarının ekonomik sınırını açıkça geçip geçmediğine bakılarak belirlenir; ailenin olağan ihtiyaç düzeyini sürekli aşan alışverişler bu kapsamda değerlendirilebilir.[2]
- **Koruma önlemi:** Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 190, eşlerden birinin birliği temsilen yaptığı işlemlerle diğer eşi o istemese veya karşı çıksa bile borç altına sokabilmesi riskini dengelemek amacıyla öngörülmüş bir önlemdir.[3]
- **Kaldırma ve sınırlama:** Hâkim yetkiyi tamamen kaldırabileceği gibi yalnız belirli işlemler veya belirli bir tutarın üzerindeki harcamalar bakımından da sınırlayabilir. Sınırlama yalnız birliği temsil yetkisini, yani eşin diğer eşi de bağlayan işlemlerini ilgilendirir; eşin kendi adına ve kişisel sorumluluğuyla işlem yapmasını engellemez (TMK m. 189/2).

2 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
3 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

III. Duyuru ve İlan: Üçüncü Kişilere Karşı Etki

- **Kişisel duyuru:** İstemde bulunan eş, temsil yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandığını üçüncü kişilere yalnız kişisel duyuru yoluyla bildirebilir (TMK m. 190/1). Gerekçeye göre bu bildirim için ayrıca hâkim kararı gerekmez.
- **İlan:** Temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlanmasının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, durumun hâkimin kararıyla ilan edilmesine bağlıdır (TMK m. 190/2). Gerekçeye göre bu hâl daima hâkim kararını gerektirir.
- **Bağlantı:** Temsil yetkisi üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılmışsa eşler müteselsilen sorumlu olduğundan (TMK m. 189/2), sınırlama kararının ilanı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı bu sorumluluğun önüne geçmenin yoludur.
- **Kararın değiştirilmesi:** Koşullar değişirse hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararı değiştirebilir veya kaldırabilir; ilk karar ilan edilmişse yeni karar da ilan olunur (TMK m. 191).

IV. Sınırlama İstenmemesinin Sorumluluğa Etkisi

- **Hukuk Genel Kurulu'nun yaklaşımı:** Hukuk Genel Kurulu, sözleşmede imzası bulunmayan annenin, çocukların rızası dışında özel okula kaydettirildiği iddiasına rağmen hâkimin müdahalesini ve temsil yetkisinin sınırlanmasını istememiş olmasını, olağan temsil kapsamında olmayan özel okul sözleşmesinden sorumlu tutulması için yeterli görmemiştir.[4]
- **Sonuç:** İşlem olağan temsil kapsamında değilse, diğer eşin temsil yetkisinin sınırlanması için dava açmamış olması onu kendiliğinden sorumlu kılmaz; sınırlama kararı daha çok olağan temsil kapsamındaki ve üçüncü kişilerce anlaşılamayacak yetki aşımlarına karşı koruma sağlar.

V. Eşin Harcamalarının Kontrol Altına Alınması Davası

- **Aile mahkemesi görevlidir:** Yargıtay, eşin harcamalarının kontrol altına alınması istemiyle açılan davanın vesayet gerektiren bir kısıtlama davası olmadığını ve TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199 çerçevesinde aile mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir.[5] Aynı yönde yargı yeri belirleme kararları da vardır.[6]
- **Kısıtlama davasından farkı:** Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık ya da yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ergin kısıtlanır

4 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
5 Yargıtay 17. HD, 18.09.2014, E. 2014/9196, K. 2014/11991.
6 Yargıtay 20. HD, 26.03.2015, E. 2015/4001, K. 2015/2136; Yargıtay 17. HD, 18.02.2011, E. 2010/5402, K. 2011/1356.

(TMK m. 406). Kısıtlama kişinin fiil ehliyetini sınırlayan bir vesayet önlemidir; TMK m. 190 ise yalnız eşin birliği temsil yetkisini sınırlar.

- **Diğer ekonomik önlemler:** Hâkim eşlerin ailenin geçimi için yapacakları parasal katkıyı belirleyebilir (TMK m. 196), giderlere katılmayan eşin borçlularına ödemeyi diğer eşe yapmalarını emredebilir (TMK m. 198) ve ailenin ekonomik varlığının korunması için belirli malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufları diğer eşin rızasına bağlayabilir (TMK m. 199).

VI. Boşanmada Harcamaların Kısıtlanması

- **Kendi başına kısıtlama kusurdur:** Yargıtay, eşinin harcamalarına kısıtlama getiren kocayı kusurlu saymış; birlik görevlerini yerine getirmeyen kadınla birlikte eşlerin eşit kusurlu olduğunu ve kadın yararına tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[7]
- **Vakıaya dayanılması gerekir:** Yargıtay, davacının dava dilekçesinde dayanmadığı ve usulüne uygun ileri sürülmeyen "eşin harcamalarına kısıtlama getirmeye çalışması" vakıasının karşı tarafa kusur olarak yüklenemeyeceğini belirtmiştir.[8]
- **Ekonomik baskı:** Maaş kartına el koyma gibi ekonomik baskıların kusur ve manevi tazminat bakımından değerlendirilmesi TMK m. 186 şerhinde ele alınmıştır.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Diğer eşin ailenin ihtiyaçlarını aşan harcamalar yaptığını düşünen eş, harcamaları gösteren banka ve kredi kartı dökümlerini, icra takiplerini ve borç yazılarını toplamalı ve aile mahkemesinde temsil yetkisinin sınırlanmasını istemelidir. Dilekçede hangi işlemlerin veya hangi tutarın üzerindeki harcamaların sınırlanmasının istendiği açıkça yazılmalı ve kararın ilanı talep edilmelidir. Ailenin ekonomik varlığını korumak için gerekiyorsa belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufların istemde bulunan eşin rızasına bağlanması da istenebilir. Eşin kartlarına el koymak veya harcamalarını kendi başına engellemek yerine yargı yoluna başvurulmalıdır; aksi hâlde bu davranış boşanma davasında kusur olarak yüklenebilir.

7 Yargıtay 2. HD, 27.09.2018, E. 2016/22579, K. 2018/10089.
8 Yargıtay 2. HD, 20.06.2017, E. 2016/2465, K. 2017/7805.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100

Olağan temsil kapsamı dışındaki bir işlemde, diğer eşin temsil yetkisinin sınırlanmasını istememiş olması onu sorumlu kılmaz

Özel okul işleten şirket, eşlerin çocuklarının eğitim ücreti için sözleşmede imzası bulunmayan anneye de icra takibi başlatmıştır. Bölge adliye mahkemesi, annenin çocukların rızası dışında okula kaydettirildiği iddiasına rağmen hâkimin müdahalesini ve temsil yetkisinin sınırlanmasını istemediğini, bu nedenle eşinin taahhüt ettiği borçla bağlı olduğunu belirterek borçlu olmadığının tespiti davasını reddetmiştir. Özel Daire bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Evlilik birliğini olağan temsile ilişkin maddenin işlerlik kazanmadığı bir durumda, bu maddeyle verilen temsil yetkisinin kısıtlanması veya kaldırılmasıyla ilgili bir talebin bulunup bulunmadığı da tartışılmaz.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre TMK m. 190, eşlerden birinin birliği temsilen yaptığı işlemlerle diğer eşi o istemese veya karşı çıksa bile borç altına sokabilmesi riskini dengelemek için öngörülmüş bir koruma önlemidir. Ancak özel okul sözleşmesi olağan temsil kapsamında olmadığından, sözleşmeyi imzalamayan eşin temsil yetkisinin kaldırılmasını veya sınırlanmasını istemiş olup olmaması sorumluluğu bakımından önem taşımaz. Kurulda, annenin temsil yetkisinin aşıldığı yönünde hâkim müdahalesi istemediğini de gözeten ve direnme kararının yerinde olduğunu savunan görüş çoğunlukça benimsenmemiştir.

2 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2014 · E. 2014/9196 · K. 2014/11991

Eşin harcamalarının kontrol altına alınması istemi vesayet gerektiren kısıtlama davası değildir; TMK m. 190 ve 199 çerçevesinde aile mahkemesinde görülür

Eşlerden biri, diğer eşin harcamalarının kontrol altına alınmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, davanın TMK m. 199 kapsamında aile mahkemesinin görevine girdiğini belirterek görevsizlik kararı vermiştir. Aile mahkemesi sıfatıyla bakan asliye hukuk mahkemesi ise uyuşmazlığın TMK m. 188, 190 ve 199 kapsamında olmadığını, kısıtlamaya ilişkin TMK m. 406 kapsamında olduğunu belirterek görevsizlik kararı vermiştir. Dosya yargı yerinin belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *Bu durumda, uyuşmazlığın Aile Mahkemesinde görülüp, çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, aile mahkemesi sıfatıyla bakan asliye hukuk mahkemesini oybirliğiyle yargı yeri olarak belirlemiştir. Daire'ye göre davacının savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı veya kötü yönetim nedeniyle vesayet gerektiren bir

istemi bulunmadığından ve evlilik birliğinin korunması amacıyla diğer eşin harcamalarına sınırlama getirilmesini istediğinden, uyuşmazlık TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199 çerçevesinde tartışılması gereken bir aile hukuku davasıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2018 · E. 2016/22579 · K. 2018/10089

Eşinin harcamalarına kendi başına kısıtlama getiren eş boşanmada kusurludur; birlik görevlerini yerine getirmeyen eşle birlikte eşit kusur doğar

Kadın boşanma davası açmıştır. Mahkeme kocayı daha ağır kusurlu sayarak boşanmaya ve kadın yararına maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasına karar vermiştir. Dosyada kocanın eşinin harcamalarına kısıtlama getirdiği, kadının ise birlik görevlerini yerine getirmediği anlaşılıyordu. Koca kusur belirlemesini, tazminatları ve nafakayı temyiz etmiştir.

> *Davalı erkek, davacı kadına nazaran daha fazla kusurlu kabul edilerek boşanmalarına karar verilmiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden davalı erkeğin eşinin harcamalarına kısıtlama getirdiği, davacı kadının ise birlik görevlerini yerine getirmediği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı kusur belirlemesi, tazminatlar ve yoksulluk nafakası yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşinin harcamalarına kısıtlama getiren koca ile birlik görevlerini yerine getirmeyen kadın boşanmaya sebep olan olaylarda eşit kusurludur; eşit kusur hâlinde kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemez (TMK m. 174). Daire ayrıca kadının düzenli bir işi ve geliri olup olmadığı konusundaki çelişki giderilmeden yoksulluk nafakasına hükmedilmesini de doğru bulmamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Eşlerin temsil yetkisi.
- **TMK m. 189:** Temsil yetkisinin kullanılmasında eşlerin sorumluluğu.
- **TMK m. 191:** Temsil yetkisine ilişkin kararın kaldırılması veya değiştirilmesi.
- **TMK m. 195:** Hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 196:** Parasal katkının belirlenmesi.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 406:** Savurganlık ve kötü yönetim nedeniyle kısıtlama.

MADDE

191

B. Birliğin temsili

IV. Temsil yetkisinin geri verilmesi

KANUN METNİ

(1) Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına ilişkin karar, koşullar değiştiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir.

(2) İlk karar ilân edilmiş ise, değişikliğe ilişkin karar da ilân olunur.

MADDE ÖZETİ

Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına ilişkin karar, koşullar değiştiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir; ilk karar ilan edilmişse değişiklik kararı da ilan olunur (m. 191). TBMM gerekçesine göre temsil yetkisi her iki eş için düzenlendiğinden, kaldırılan temsil yetkisinin geri verilmesi de her iki eş için aynı biçimde düzenlenmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Temsil yetkisinin geri verilmesi	Temsil yetkisi kaldırılmış veya sınırlanmış eşe, koşullar değiştiğinde hâkim kararıyla yetkisinin tamamen veya kısmen iade edilmesi (TMK m. 191).
Koşulların değişmesi	Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına sebep olan yetki aşımı ya da yetersizlik durumunun ortadan kalkması veya ağırlaşması.
İlan	Temsil yetkisine ilişkin kararın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması için hâkim kararıyla duyurulması (TMK m. 190/2, 191/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunun 157 nci maddesini karşılamaktadır. 1984 tarihli Öntasarının 154 üncü maddesinden aynen alınmıştır. Buna göre evlilik birliğini temsil yetkisi, her iki eş açısından düzenlendiği için, kaldırılan temsil yetkisinin geri verilmesi sorunu da aynı tarzda düzenlenmiştir. Temsil yetkisinin kaldırılmasına ve sınırlanmasına karar

> verilmiş ise, temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına sebep olan koşulların değişmesi üzerine eşlerden birinin istemi üzerine hâkimin, kararın kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebileceği hükme bağlanmıştır. Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına dair verilmiş olan ilk karar ilân edilmiş ise, bu kararın değiştirilmesi veya kaldırılması hakkındaki kararın da ilânı gerekecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 79*

Adalet Komisyonu maddeyi Tasarıdaki gibi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 407).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hakim, karının talebi üzerine nez'in sebepsiz olduğunu isbat etmesi şartiyle salahiyetini iade eder. Nezi ilan edilmiş ise iade kararı dahi ilan olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 157 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 157	4721 sayılı Kanun m. 191
Kim ister	Yalnız kadın	Eşlerden biri
Şart	Kaldırmanın sebepsiz olduğunun ispatı	Koşulların değişmesi
Karar	Yetkinin iadesi	Kararın değiştirilmesi veya kaldırılması
İlan	İlk karar ilan edilmişse iade kararı da ilan olunurdu	İlk karar ilan edilmişse değişiklik kararı da ilan olunur

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Karar	TMK m. 190 uyarınca verilen kaldırma veya sınırlama kararı	TMK m. 190
Değiştirme şartı	Koşulların değişmesi	TMK m. 191/1
Kim ister	Eşlerden biri	TMK m. 191/1
Kim karar verir	Hâkim	TMK m. 191/1
İlan	İlk karar ilan edilmişse değişiklik kararı da ilan olunur	TMK m. 191/2
Eski Kanun	Yalnız kadının talebi ve kaldırmanın sebepsizliğinin ispatı	743 s. K. m. 157

1 TBMM gerekçesine göre madde 1984 tarihli Öntasarının 154. maddesinden aynen alınmış ve eski Kanun'un 157. maddesini karşılar. Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına sebep olan koşullar değişirse eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, kararın kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir.

DİKKAT

Temsil yetkisi sınırlanan eş, kararın sebebi ortadan kalkmışsa, örneğin ailenin ihtiyaçlarını aşan harcamalar sona ermiş, borçlar ödenmiş veya harcamalar düzene sokulmuşsa, aile mahkemesinden kararın kaldırılmasını veya değiştirilmesini isteyebilir. İlk karar ilan edilmişse değişiklik kararının da ilanı talep edilmelidir; aksi hâlde sınırlama kararını bilen üçüncü kişiler yetkisi sınırlanmış eşle işlem yapmaktan kaçınabilir. Sınırlamayı isteyen eş, diğer eşin yetki aşımı sürüyorsa aynı yoldan sınırlamanın genişletilmesini isteyebilir.

II. Kararın Değiştirilmesi ve Temsil Yetkisinin Geri Verilmesi

- **Kural:** Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlanmasına ilişkin karar, koşullar değiştiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir (TMK m. 191/1). Gerekçeye göre hâkim, kararın kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir.
- **Hangi karar:** Madde, TMK m. 190 uyarınca eşlerden biri birliği temsil yetkisini aştığı veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kaldığı için verilen kaldırma veya sınırlama kararını konu alır (TMK m. 190).
- **Kim isteyebilir:** Kanun istem hakkını "eşlerden birine" tanır. Yetkisi kaldırılan veya sınırlanan eş yetkisinin geri verilmesini isteyebileceği gibi, sınırlamayı isteyen eş de koşulların ağırlaşması hâlinde sınırlamanın genişletilmesini veya yetkinin tamamen kaldırılmasını isteyebilir.
- **Koşulların değişmesi:** Değişiklik istemi, ilk kararın dayandığı yetki aşımı veya yetersizlik durumunun ortadan kalkmasına ya da ağırlaşmasına dayanmalıdır. Örneğin ailenin olağan ihtiyaçlarını aşan harcamaların sona ermesi, bu harcamalardan doğan borçların ödenmesi veya aksine yeni ve daha ağır yetki aşımlarının ortaya çıkması değişiklik sebebi olarak ileri sürülebilir; bu değerlendirmeyi hâkim somut olaya göre yapar.
- **Hâkim re'sen karar vermez:** Hem ilk karar hem de değişiklik kararı eşlerden birinin istemine bağlıdır (TMK m. 190/1, 191/1).

III. İlan ve Üçüncü Kişiler

- **Değişiklik kararının ilanı:** İlk karar ilan edilmişse, değişikliğe ilişkin karar da ilan olunur (TMK m. 191/2). Gerekçeye göre temsil yetkisinin kaldırılmasına

veya sınırlanmasına dair ilk karar ilan edilmişse, bu kararın değiştirilmesi veya kaldırılması hakkındaki kararın da ilanı gerekir.

- **Neden önemlidir:** Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ancak hâkim kararıyla ilan edildiğinde sonuç doğurur (TMK m. 190/2). Sınırlama ilan edildikten sonra yetki geri verilmişse bunun da ilanı, üçüncü kişilerin eşin yeniden birliği temsil edebildiğini öğrenmesini sağlar.
- **Kişisel duyuru:** İlk karar yalnız kişisel duyuru yoluyla bildirilmişse, değişikliği de aynı kişilere bildirmek uygulamada karışıklığı önler.
- **Müteselsil sorumluluk:** Yetkinin geri verilmesiyle eşlerin ailenin sürekli ihtiyaçları için yapılan işlemlerden üçüncü kişilere karşı müteselsil sorumluluğu yeniden işlemeye başlar (TMK m. 189).

IV. Görevli Mahkeme ve Usul

- **Aile mahkemesi:** Yargıtay, eşin harcamalarının kontrol altına alınması istemini TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199 çerçevesinde tartışılması gereken bir dava sayarak aile mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir.[1] Temsil yetkisine ilişkin kararın değiştirilmesi istemi de aynı aile hukuku uyuşmazlığının devamı niteliğinde olduğundan aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Deliller:** Koşulların değiştiğini gösteren banka hesap dökümleri, kredi ve kart borçlarının kapandığını gösteren belgeler ve tanıklar istemin dayanağı olur.
- **Eski Kanun'dan farkı:** Eski Kanun'a göre yalnız kadın, yetkisinin kaldırılmasının sebepsiz olduğunu ispat ederse hâkimden yetkisinin iadesini isteyebiliyordu (743 s. K. m. 157). Yeni Kanun'da istem hakkı her iki eşe tanınmış ve değişiklik koşulların değişmesine bağlanmıştır.

V. Ortak Yaşamın Sona Ermesi ve Boşanma

- **Olağan temsil ortak yaşama bağlıdır:** Eşlerden her biri ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği ortak yaşamın devamı süresince temsil eder (TMK m. 188/1). Ortak yaşam sona erdiğinde olağan temsil yetkisine dayanılamayacağından, sınırlama kararının değiştirilmesi istemi daha çok evlilik birliğinin sürdüğü dönemde önem taşır.
- **Boşanma davası süreci:** Boşanma davası sırasında eşlerin geçimi ve barınması gibi konularda gerekli geçici önlemler hâkim tarafından alınır (TMK m. 169).

UYGULAMA NOTU

1 Yargıtay 17. HD, 18.09.2014, E. 2014/9196, K. 2014/11991.

Temsil yetkisinin sınırlanmasına ilişkin kararın kaldırılmasını isteyen eş, dilekçede ilk kararın hangi sebeple verildiğini ve bu sebebin nasıl ortadan kalktığını somut belgelerle anlatmalıdır. İlk karar ilan edilmişse değişiklik kararının da ilanı ayrıca talep edilmeli ve karar daha önce kişisel duyuru yapılan kişi ve kurumlara da bildirilmelidir. Sınırlamayı isteyen eş, diğer eşin yetki aşımı sürüyor ya da ağırlaşıyorsa sınırlamanın genişletilmesini veya yetkinin tamamen kaldırılmasını isteyebilir; ailenin ekonomik varlığını korumak için belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufların kendi rızasına bağlanmasını da talep edebilir (TMK m. 199).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Eşlerin temsil yetkisi.
- **TMK m. 189:** Temsil yetkisinin kullanılmasında eşlerin sorumluluğu.
- **TMK m. 190:** Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.

MADDE

192 C. Eşlerin meslek ve işi

KANUN METNİ

Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden her biri meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir; ancak meslek ve işin seçiminde ve yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı gözetilir (m. 192). Yargıtay'a göre eşinin çalışmasına izin vermemek boşanmada kusur sayılır; ancak bu davranış tek başına kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığından manevi tazminat gerektirmez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Meslek ve iş seçimi özgürlüğü	Eşlerden her birinin, diğerinin iznine bağlı olmaksızın meslek veya iş seçebilmesi (TMK m. 192/1).
Evlilik birliğinin huzur ve yararı	Eşlerin meslek ve iş seçerken ve işlerini yürütürken aile yaşamının düzenini, çocukların bakımını ve eşlerin birlikte yaşamasını gözetme yükümlülüğü (TMK m. 192).
Çalışmaya engel olma	Eşin, diğer eşin bir işte çalışmasını yasaklaması, izin vermemesi veya işinden ayrılmaya zorlaması; boşanmada kusur olarak değerlendirilir.[2]
Çalışmaya zorlama	Eşi isteği dışında çalışmaya veya ağır çalışma koşullarına zorlama; boşanmada kusur sayılır.[3]

1 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2023/7910, K. 2025/2182.
2 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2023/7910, K. 2025/2182.
3 Yargıtay 2. HD, 07.04.2016, E. 2015/15373, K. 2016/7132.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> İsviçre Medenî Kanununun 167 nci maddesi hükmü göz önünde tutulmak suretiyle kaleme alınmıştır. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşmede kadınların serbestçe çalışma ve meslek edinme özgürlüğüne sahip olduğu kabul edilmiştir. Nitekim, kadının bir meslek ve sanatla iştigal etmesinin kocanın iznine tâbi olduğuna ilişkin yürürlükteki Kanunun 159 uncu maddesi hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Maddeyle Sözleşme hükümleri de göz önünde tutulmak suretiyle, sadece kadının değil her iki eşin de meslek veya iş seçiminde diğer eşin iznini almak zorunda olmadığı kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 79*

Tasarının 192. maddesi yalnız "Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir." cümlesinden oluşuyordu. Adalet Komisyonu, maddeye "Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur." cümlesini ekleyerek kabul etmiştir (S. Sayısı 723, s. 407). Böylece izin şartının kaldırılmasıyla birlikte eşlerin meslek ve iş konusundaki özgürlüğünün evlilik birliğinin huzur ve yararıyla sınırlı olduğu açıkça belirtilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca mallarını idare için hangi usulü kabul etmiş olursa olsun karı, kocanın sarahaten veya zımnen müsaadesi ile bir iş veya sanat ile iştigal edebilir. Kocanın izinden imtinaı halinde, karı, kendisinin bir iş veya bir sanat ile iştigal etmesi birliğin veya bütün ailenin menfaati icabı olduğunu ispat ederse bu izin, hakim tarafından verilebilir. Koca, karısını bir iş veya sanat ile iştigalden menettiği takdirde keyfiyet katibi adil marifetiyle ilan edilmedikçe hüsnü niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hüküm ifade etmez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 159 (Anayasa Mahkemesince iptal edildi)

Bu hüküm Anayasa Mahkemesinin 29.11.1990 tarihli kararıyla iptal edilmiş ve karar 02.07.1992 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.[4] 4721 sayılı Kanun, izin şartını her iki eş bakımından da kaldırmıştır.

	743 sayılı Kanun m. 159	4721 sayılı Kanun m. 192
İzin	Kadın, kocanın açık veya örtülü izniyle çalışabilirdi	Eşlerden hiçbiri diğerinin iznine bağlı değildir
İzin verilmezse	Kadın ailenin menfaatini ispat ederse hâkim izin verebilirdi	Hâkim izni gerekmez
Yasaklama	Koca kadını bir iş veya sanatla uğraşmaktan men edebilirdi	Eşin çalışmasına engel olmak boşanmada kusur sayılır
Sınır	Birliğin veya ailenin menfaati	Evlilik birliğinin huzur ve yararı

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

4 AYM, 29.11.1990, E. 1990/30, K. 1990/31.

Tarih	Gelişme	Dayanak
29.11.1990	Eski Kanun'un 159. maddesi iptal edildi	AYM, K. 1990/31
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İzin	Eşlerden hiçbiri meslek veya iş seçiminde diğerinin iznine bağlı değildir	TMK m. 192
Sınır	Meslek ve işin seçiminde ve yürütülmesinde birliğin huzur ve yararı gözetilir	TMK m. 192
Eski izin şartı	Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan hüküm iptal edildi	AYM, K. 1990/31
Çalışmaya izin vermemek	Boşanmada kusurdur; tek başına manevi tazminat gerektirmez	Yargıtay 2. HD, K. 2025/2182
Çalışmaya zorlamak	Boşanmada kusurdur	Yargıtay 2. HD, K. 2016/7132
İşin türü	Tek başına boşanma sebebi değildir; birliğin huzur ve yararını bozması önemlidir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/8647
Eşin isteğiyle çalışmamak	Yoksulluk nafakasının miktarında gözetilir	Yargıtay HGK, K. 2026/18

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 167. maddesi göz önünde tutularak kaleme alınmış; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme ve kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan eski hükmün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi dikkate alınarak her iki eşin de meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığı kabul edilmiştir.[5] Evlilik birliğinin huzur ve yararının gözetileceğine ilişkin ikinci cümle, Tasarı metnine Adalet Komisyonunca eklenmiştir. 1

DİKKAT

Eşinin çalışmasına izin vermeyen, onu işinden ayrılmaya ya da isteği dışında çalışmaya zorlayan eşin bu davranışları boşanma davasında kusur olarak değerlendirilir; bunlar mesajlar, işyeri kayıtları ve tanıklarla ispatlanabilir. Çalışmaya engel olunması tek başına manevi tazminat gerektirmeyebilir; tazminat isteniyorsa kişilik haklarına yönelik diğer davranışların da belgelenmesi gerekir. Diğer eşin

5 AYM, 29.11.1990, E. 1990/30, K. 1990/31.

isteği nedeniyle çalışmamış olan eş, boşanmada yoksulluk nafakası isterken bu durumu ve iş hayatına dönme imkânlarını ayrıntılı olarak anlatmalıdır.

II. Meslek ve İş Seçiminde Serbestlik

- **Kural:** Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir (TMK m. 192). Gerekçeye göre madde, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme'de kadınların serbestçe çalışma ve meslek edinme özgürlüğüne sahip olduğunun kabul edilmesi gözetilerek, yalnız kadın için değil her iki eş için düzenlenmiştir.
- **Eski izin şartının iptali:** Anayasa Mahkemesi, kadının bir iş veya sanatla uğraşmasını kocanın açık veya örtülü iznine bağlayan eski Kanun'un 159. maddesini, kocaya tek taraflı izin vermeme yetkisi tanıyarak çalışmayı sürdüren kadını kusurlu duruma düşürmesine ve boşanma nedeni yaratmasına imkân verdiği için eşitlik ilkesine ve çalışma özgürlüğüne aykırı bularak oybirliğiyle iptal etmiştir.[6]
- **Anlaşma ve özveri:** Anayasa Mahkemesine göre eşler, evlilik birliğinin korunması ve çocukların yetişmesi için karşılıklı özveride bulunarak çalışma hak ve özgürlüklerini uyum ve anlaşma içinde kullanmalıdır.[7]
- **Komisyonun eklediği cümle:** Tasarı metninde yalnız izin şartının kaldırıldığı birinci cümle yer alıyordu; "meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur" cümlesi Adalet Komisyonunca eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 407).

III. Evlilik Birliğinin Huzur ve Yararı

- **Anlamı:** Eşler meslek ve iş seçerken ve işlerini yürütürken birlikte yaşamanın, çocukların bakımının ve aile düzeninin gereklerini göz önünde tutmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, eşlerin evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlama ve birbirine yardımcı olma yükümlülüğüyle birlikte değerlendirilir (TMK m. 185).
- **İşin türü ve kusur:** Yargıtay, eşlerden birinin işinin türünün kural olarak tek başına boşanma sebebi olmadığını; ancak diğer eşin karşı çıkmasına rağmen sürdürülen ve evlilik birliğinin huzur ve yararını bozduğu kanıtlanan bir işin TMK m. 192 kapsamında kusur olarak değerlendirilebileceğini kabul etmiştir.[8] Karşı oy yazısında, işin kendisinin evlilikle bağdaşıp bağdaşmadığının değil,

6 AYM, 29.11.1990, E. 1990/30, K. 1990/31.
7 AYM, 29.11.1990, E. 1990/30, K. 1990/31.
8 Yargıtay 2. HD, 28.03.2013, E. 2013/4708, K. 2013/8647.

diğer eşin bu işe yaklaşımı ve işin evlilik birliğinin huzur ve yararını bozup bozmadığının değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.[9]

- **Ortak konut ve iş yeri:** İş nedeniyle ortak konutun seçiminde ortaya çıkan uyuşmazlıklarda eşler konutu birlikte seçer (TMK m. 186/1); anlaşılamazsa hâkimin müdahalesi istenebilir (TMK m. 195).

IV. Eşin Çalışmasına Engel Olmak

- **Kusurdur:** Bölge adliye mahkemesinin, diğer vakıalar ispatlanamadığı için kocaya yalnız eşinin çalışmasına izin vermeme kusurunu yükleyerek kocayı tam kusurlu saydığı dosyada Yargıtay, kusur belirlemesini onamıştır.[10]
- **Birlikte değerlendirilen davranışlar:** Yargıtay, eşine karşı ilgisiz olan, çalışmasına izin vermeyen, baskıcı tutumlar içinde bulunan, eve yeterli para bırakmayan ve eşini aşağılayan kocanın davranışları karşısında boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[11]
- **Manevi tazminat:** Yargıtay'a göre eşinin çalışmasına izin vermeme şeklindeki kusurlu davranış, tek başına diğer eşin kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaz; bu nedenle yalnız bu davranışa dayanılarak manevi tazminata hükmedilemez.[12] Manevi tazminatın koşulları TMK m. 174 şerhinde yer alır.
- **Ekonomik baskı:** Maaş kartına el koyma ve eşi başkalarına muhtaç bırakma gibi ekonomik baskıların kusur ve manevi tazminat bakımından değerlendirilmesi TMK m. 186 şerhinde ele alınmıştır.

V. Eşi Çalışmaya Zorlamak

- **Kusurdur:** Yargıtay, eşine karşı ilgisiz davranan, birlik görevlerini yerine getirmeyen ve eşini isteği dışında geç saatlere kadar çalışmaya zorlayan kocanın davranışları karşısında kadının dava açmakta haklı olduğunu ve boşanmaya karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[13]
- **Diğer kusurlarla birlikte:** Yargıtay, eşine fiziksel şiddet uygulayan, hakaret eden ve eşini çalışmaya zorlayan kocanın kusurlu davranışlarını kadının kocasına ve kayınvalidesine küfür etmesiyle birlikte değerlendirmiştir.[14]

9 Yargıtay 2. HD, 28.03.2013, E. 2013/4708, K. 2013/8647.
10 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2023/7910, K. 2025/2182.
11 Yargıtay 2. HD, 28.11.2023, E. 2022/8091, K. 2023/5711.
12 Yargıtay 2. HD, 03.03.2025, E. 2023/7910, K. 2025/2182.
13 Yargıtay 2. HD, 07.04.2016, E. 2015/15373, K. 2016/7132.
14 Yargıtay 2. HD, 04.12.2013, E. 2013/14747, K. 2013/28530.

VI. Boşanmanın Mali Sonuçlarında Çalışma

- **Yoksulluk nafakası:** Hukuk Genel Kurulu, ekonomik durumu üst düzeyde olan kocanın eşinin çalışmasını istemediği ve üniversite mezunu kadının bu nedenle yaklaşık on bir yıl çalışmayarak çocukların ve eşinin bakımıyla ilgilendiği dosyada, kadın yararına hükmedilen yoksulluk nafakasının az olduğunu ve daha uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[15]
- **Yoksulluğun ölçüsü:** Hukuk Genel Kurulu'na göre geçimini kendi mali kaynakları ve çalışma gücüyle sağlama imkânından yoksun olan eş, diğer koşullar da varsa yoksulluk nafakası isteyebilir.[16] Nafakanın koşulları TMK m. 175 şerhinde ayrıntılı olarak yer alır.
- **Ev işlerindeki emek:** Bir meslek veya işte çalışmayan eşin ev işlerinde ve çocukların bakımında harcadığı emek de birliğin giderlerine katkı sayılır (TMK m. 186/3).

UYGULAMA NOTU

Eşinin çalışmasına engel olunan eş, önce bu tutumu ve buna bağlı tartışmaları mesajlar, iş teklifleri, işten ayrılma yazıları ve tanıklarla belgelemelidir; boşanma davasında bunlar kusur belirlemesinde dikkate alınır. Çalışan eşin, işini seçerken ve yürütürken aile düzenini nasıl gözettiğini, çocukların bakımı için hangi düzenlemeleri yaptığını da anlatabilecek durumda olması gerekir. Diğer eşin isteği nedeniyle çalışmamış olan eşin eğitimi, çalışmadığı süre ve iş hayatına dönme imkânları yoksulluk nafakasının koşulları ve miktarı bakımından önem taşır; bu konudaki delillerin de dosyaya sunulması gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
29.11.1990 · E. 1990/30 · K. 1990/31

Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan eski kural eşitlik ilkesine ve çalışma özgürlüğüne aykırı bulunarak iptal edildi

Evli olan ve halk müziği sanatçısı olarak çalışan kadın, açtığı boşanma davası sürerken kocasının daha önce verdiği çalışma iznini geri aldığını belirterek eski Kanun'un 159. maddesine göre hâkimden çalışma izni istemiştir. Davaya bakan sulh hukuk mahkemesi, kadının bir iş veya sanatla uğraşmasını kocanın açık veya örtülü iznine bağlayan hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptali için başvurmuştur.

15 Yargıtay HGK, 21.01.2026, E. 2025/34, K. 2026/18.
16 Yargıtay HGK, 21.01.2026, E. 2025/34, K. 2026/18.

> *Fakat çalışmak, mesleğini yürütmek, kişiliğini geliştirmek, ailesine ve topluma çalışmasıyla katkıda bulunmak isteyen kadına, Medeni Yasa'nın 159. maddesine dayanarak kocanın tek taraflı olarak izin vermemek suretiyle anlaşmazlık çıkarması ve bu yasaklamaya karşın çalışmasını sürdüren karısını kusurlu duruma düşürüp boşanma nedeni yaratmasına veya -itiraz yoluna başvurulan olayda görüldüğü gibi- sömürü aracı olarak çalıştırdığı karısının bu yüzden boşanma davası açması üzerine çalışması için verdiği izni geri almasına olanak veren Medeni Yasa'nın 159. maddesi, Anayasa'nın 49. maddesinde yerini bulan temel haklardan olan çalışma özgürlüğüne de aykırılık oluşturur.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi 743 sayılı Kanun'un 159. maddesini oybirliğiyle iptal etmiştir. Mahkeme'ye göre çalışma hak ve özgürlüğü evli kadının da temel haklarındandır ve bu bakımdan kocanın sahip olduğu hak ve özgürlükle arasında hukuksal bir fark ve ayrıcalık yoktur; eşler evlilik birliğinin korunması ve çocukların yetişmesi için karşılıklı özveride bulunmalı ve çalışma haklarını anlaşarak kullanmalıdır. Kocaya tek taraflı izin vermeme yetkisi tanıyarak çalışmayı sürdüren kadını kusurlu duruma düşürmesine ve boşanma nedeni yaratmasına imkân veren kural eşitlik ilkesine ve çalışma özgürlüğüne aykırıdır. Karar, 4721 sayılı Kanun'un 192. maddesinin gerekçesinde de anılmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.03.2025 · E. 2023/7910 · K. 2025/2182

Eşinin çalışmasına izin vermemek boşanmada kusurdur; ancak tek başına kişilik haklarına saldırı sayılmaz ve manevi tazminat gerektirmez

Eşler karşılıklı boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesi kocanın eşinin çalışmasına izin vermediğini ve diğer kusurlu davranışlarını belirterek kocayı tam kusurlu saydı, kadının davasını kabul etti ve kadın yararına maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi kocaya yüklenen diğer vakıaları ispatlanmadığı için gerekçeden çıkardı, ancak tam kusur belirlemesini korudu ve tazminat miktarlarını artırmıştır.

> *Davalı erkeğe yüklenen ve gerçekleşen "eşinin çalışmasına izin vermeme" şeklindeki kusurlu davranışı davalı karşı davacı kadının kişilik haklarına saldırı niteliği taşımamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı kadın yararına hükmedilen manevi tazminat yönünden oybirliğiyle bozmuş, kusur belirlemesi dahil diğer bölümleri onamıştır. Daire'ye göre boşanma sebebiyle manevi tazminata hükmedilebilmesi için boşanmaya sebep olan vakıaların tazminat isteyen eşin kişilik haklarına saldırı niteliği taşıması gerekir (TMK m. 174/2); kocanın eşinin çalışmasına izin vermemesi kusurlu bir davranış olmakla birlikte bu nitelikte değildir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2016 · E. 2015/15373 · K. 2016/7132

Eşini isteği dışında geç saatlere kadar çalışmaya zorlamak boşanmada kusurdur

Kadın boşanma davası açmıştır. Mahkeme davayı yetersiz gerekçeyle reddetmiştir; kadın kararı temyiz etmiştir.

> *Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden davalı erkeğin eşine karşı ilgisiz davrandığı, birlik görevlerini yerine getirmediği, isteği dışında geç saatlere kadar çalışmaya zorladığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşine karşı ilgisiz davranan, birlik görevlerini yerine getirmeyen ve eşini isteği dışında geç saatlere kadar çalışmaya zorlayan kocanın davranışları karşısında taraflar arasında ortak hayatı temelinden sarsacak derecede bir geçimsizlik vardır; kadın dava açmakta haklıdır ve boşanmaya karar verilmelidir (TMK m. 166/1). Karar, eşin meslek ve iş konusundaki iradesine saygı gösterilmesinin çalışmaya zorlamamayı da kapsadığını gösterir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.01.2026 · E. 2025/34 · K. 2026/18

Kocasının isteği nedeniyle yıllarca çalışmayan eşin durumu yoksulluk nafakasının miktarında gözetilir

Eşler karşılıklı boşanma davası açmıştır. Dosyaya göre ekonomik durumu üst düzeyde olan koca eşinin çalışmasını istememiş, üniversite mezunu kadın bu nedenle çalışmayarak eşlerin önceki evliliklerinden olan çocukların ve eşinin bakımıyla ilgilenmişti; yaklaşık on bir yıl süren evliliğin ardından kadın ailesinin yanına dönmüş ve çalışmamıştı. İlk derece mahkemesi eşleri eşit kusurlu sayarak tazminat istemlerini reddetti ve kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmetmiştir. Özel Daire kusur belirlemesi ve nafaka miktarı yönünden bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Hâl böyle olunca; evliliğin süresi, tarafların ekonomik ve sosyal durumları, boşanmaya yol açan olaylardaki kusur derecesi, paranın alım gücü, hakkaniyet ilkesi, yoksulluk nafakasının niteliği, günün ekonomik koşulları dikkate alındığında kadın eş yararına hükmedilen yoksulluk nafakası miktarının az olduğu, İlk Derece Mahkemesince hakkaniyet ilkesi gözetilerek daha uygun miktarda yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını nafaka miktarı yönünden oy birliğiyle, kusur ve tazminat yönünden oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre geçimini kendi mali kaynakları ve çalışma gücüyle sağlama imkânından yoksun olan eş, diğer koşullar da varsa yoksulluk nafakası isteyebilir (TMK m. 175). Kocanın eşinin çalışmasını istemediği ve kadının bu nedenle çalışmadığı, evliliğin süresi ve kocanın gelir durumu birlikte değerlendirildiğinde hükmedilen nafaka azdır. Kurul

ayrıca erkeği ağır, kadını az kusurlu kabul etmiş; eşit kusur görüşü çoğunlukça benimsenmemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; eşlerin hak ve yükümlülükleri.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 175:** Yoksulluk nafakası.
- **TMK m. 195:** Hâkimin müdahalesi.

MADDE

193 D. Eşlerin hukukî işlemleri I. Genel olarak

KANUN METNİ

Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukukî işlemi yapabilir.

MADDE ÖZETİ

Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşlerden her biri, diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir (m. 193). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu kuralın en önemli istisnası, aile konutuna ilişkin işlemleri diğer eşin açık rızasına bağlayan TMK m. 194'tür.[1] Eski Kanun'daki eşler arası cebri icra yasağı kaldırılmıştır; eşler birbirine karşı borçlarını ifa etmeli, aksi hâlde sonuçlarına katlanmalıdır.

TEMEL KAVRAMLAR

Hukuki işlem özgürlüğü	Eşlerin, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça birbirleriyle ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilmesi (TMK m. 193).
Kanunda aksine hüküm	Eşlerin hukuki işlem özgürlüğünü sınırlayan özel kurallar; örneğin aile konutuna ilişkin işlemlerde diğer eşin açık rızası (TMK m. 194) ve kefalette eşin yazılı rızası (TBK m. 584).
Tüketim ödüncü	Ödünç verenin bir miktar parayı veya tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşme (TBK m. 386); eşler arasında da kurulabilir.[2]
Muris muvazaası	Miras bırakanın, mirasçılarından mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışladığı taşınmazı satış gibi göstermesi; eşe yapılan devirlerde de ileri sürülebilir.[3]

1 Yargıtay HGK, 28.11.2019, E. 2019/318, K. 2019/1238.
2 Yargıtay 8. HD, 09.06.2016, E. 2015/22824, K. 2016/10124.
3 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2017/2654, K. 2021/886.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> 1984 tarihli Öntasarının 156 ncı maddesinden alınmıştır. Maddede, eşler arasında kabul edilen eşitlik prensibi uyarınca, kadının bazı hukukî işlemleri için hâkimden izin almasına gerek görülmediği gibi eşler arasında cebrî icra yasağı ve istisnalarını muhafaza etmeye de gerek görülmemiştir. Eşler de birbirlerine karşı borçlarını ifa etmeli, aksi hâlde sonuçlarına katlanmalıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 79*

Tasarıda madde "D. Eşlerin hukukî işlemleri" bölümünün "I. Genel olarak" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 407). Aynı bölümün ikinci alt başlığını oluşturan aile konutu maddesinin gerekçesinde de, o maddeyle eşlerin hukuki işlemlerinde 193. maddeyle kabul edilen genel kuralın bir istisnasına yer verildiği belirtilmiştir (S. Sayısı 723, s. 80).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca arasında her nevi hukuki tasarruf caizdir. Karının şahsi mallarına veya mal ortaklığı usulüne tabi mallara dair karı koca arasındaki hukuki tasarruflar, sulh hakimi tarafından tasdik olunmadıkça muteber olmaz. Koca menfaatine olarak karı tarafından üçüncü şahsa karşı iltizam olunan borçlar için dahi hüküm böyledir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 169

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenmenin devamı müddetince kanunen muayyen haller haricinde yekdiğerine karşı cebri icra talebinde bulunamaz. Kanunen cebri icra caiz olan hallerde dahi karı kocadan birinin diğer taraf yüzünden uğradığı ziyan o taraf hakkında iflas veya semeresiz kalan hacizde cari mahrumiyetleri müstelzim olmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 165

Eski Kanun, eşlerin birbirine karşı cebri icra talebini yalnız eşlerden biri aleyhine üçüncü kişi tarafından takip başlatılması, eşlerden birinin haciz veya iflas yoluyla takibe uğraması ve mal ayrılığının yerine getirilmesi ile hâkim kararıyla belirlenen geçim yardımının tahsili hâlleriyle sınırlamıştı (743 s. K. m. 166-168). 4721 sayılı Kanun bu yasağa ve sulh hâkiminin onayı şartına yer vermemiştir.

	743 sayılı Kanun m. 165-169	4721 sayılı Kanun m. 193
Genel kural	Karı koca arasında her türlü hukuki işlem caizdi	Eşler birbirleriyle ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir
Hâkim onayı	Karının şahsi malları veya ortaklık malları hakkındaki işlemler sulh hâkiminin onayına bağlıydı	Hâkim onayı aranmaz
Koca yararına borç	Kadının koca yararına üçüncü kişiye karşı üstlendiği borç sulh hâkiminin onayına bağlıydı	Onay aranmaz; kefalette eşin yazılı rızası gerekir (TBK m. 584)
Cebri icra	Evlilik süresince kanunda sayılan hâller dışında yasaktı	Yasak kaldırılmıştır

	743 sayılı Kanun m. 165-169	4721 sayılı Kanun m. 193
Aile konutu	Özel bir koruma yoktu	Konuta ilişkin işlemler diğer eşin açık rızasına bağlıdır (TMK m. 194)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel kural	Eşler birbirleriyle ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir	TMK m. 193
Aile konutu	Konutla ilgili kira sözleşmesinin feshi, konutun devri ve üzerindeki hakların sınırlanması diğer eşin açık rızasına bağlıdır	Yargıtay HGK, K. 2019/1238
Kefalet	Eş, kural olarak diğer eşin yazılı rızasıyla kefil olabilir	TBK m. 584
Paylı mal	Aksine anlaşma yoksa eş, paylı mülkiyetteki payı üzerinde diğerinin rızası olmadan tasarrufta bulunamaz	TMK m. 223/2
Hâkim kararı	Hâkim, belirli malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufları diğer eşin rızasına bağlayabilir	TMK m. 199
Eşler arasında borç	Eşler birbirine ödünç verebilir; bu alacak mal rejimi alacağı değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2016/10124
İcra takibi	Eşler arasındaki cebri icra yasağı kaldırılmıştır; alacak muaccel olmalıdır	Yargıtay 3. HD, K. 2013/17437
İspat	Eşler arasındaki işlemler tanıkla ispatlanabilir	Yargıtay 13. HD, K. 2014/20862
Zamanaşımı	Evlilik sürdükçe eşlerin birbirinden alacakları için zamanaşımı işlemez	TBK m. 153/3
Bağış	Eşe devir tek başına bağış sayılmaz; bağış iradesi kesin delillerle kanıtlanmalıdır	Yargıtay HGK, K. 2021/1617
Muvazaa	Eşe satış gibi gösterilen, mirasçılardan mal kaçırma amaçlı devir geçersizdir	Yargıtay HGK, K. 2021/886
Alacaklılar	Borçlunun eşiyle yaptığı tasarruflar, gerçek değerine uygun ivazlı olduğu ispatlanmadıkça bağışlama sayılır	İİK m. 278/2-a

TBMM gerekçesine göre madde, 1984 tarihli Öntasarının 156. maddesinden alın- 1
mıştır. Eşler arasında kabul edilen eşitlik ilkesi uyarınca, eski Kanun'daki kadının bazı hukuki işlemleri için hâkimden izin alması şartı ile eşler arasındaki cebri icra yasağı ve istisnaları korunmamıştır. Tasarının 193. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

DİKKAT

Eşler arasında borç para verme veya alma işlemleri, evliliğin sürmesine güvenilerek belgesiz bırakılmamalıdır; eşler arasındaki işlemler tanıkla ispatlanabilse de havale açıklaması, yazılı borç belgesi ve mesajlar uyuşmazlıkta en güçlü delildir. Eşe taşınmaz veya para devredilirken bunun bağış mı, ödünç mü, yoksa ortak gelecek için yapılmış bir kazandırma mı olduğu açıkça belirlenmelidir; bu niteliği sonradan ispatlamak güçtür. Aile konutunun satışı, kira sözleşmesinin feshi veya konut üzerine ipotek kurulması için diğer eşin açık rızası gerekir.

II. Kural: Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğü

- **Kapsam:** Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşlerden her biri, diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir (TMK m. 193). Eşler birbirleriyle satış, bağışlama, ödünç, kira veya vekâlet gibi sözleşmeler yapabilir, birbirine borçlanabilir ve üçüncü kişilerle evli olmayan kişiler gibi işlem yapabilir. Yargıtay'a göre eşler arasında sözleşme özgürlüğü çerçevesinde özel hukuk ilişkileri kurulmasına yasal bir engel yoktur.[4]
- **Eski Kanun'dan farkı:** Eski Kanun'a göre karının şahsi malları veya mal ortaklığına tabi mallar hakkında karı koca arasında yapılan hukuki işlemler ile kadının koca yararına üçüncü kişiye karşı üstlendiği borçlar, sulh hâkimi onaylamadıkça geçerli olmazdı (743 s. K. m. 169). Gerekçeye göre eşler arasında kabul edilen eşitlik ilkesi uyarınca bu izin şartı korunmamıştır.
- **Cebri icra yasağının kaldırılması:** Eski Kanun, eşlerin evlilik süresince kanunda belirtilen hâller dışında birbirine karşı cebri icra talebinde bulunmasını yasaklıyordu (743 s. K. m. 165-168). Yargıtay'a göre yeni düzenlemeyle eşlerin birbirlerine karşı borçlarını ödemesi, ödemediği takdirde sonuçlarına katlanması gerekir ve eşler arasındaki cebri icra yasağı kaldırılmıştır.[5]
- **Sınır:** Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 193 ile eşlerin birbirleri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlem yapma serbestisi kabul edilmiş, TMK m. 194 ile bu kurala istisna getirilerek eşlerin hukuki işlem özgürlüğü aile birliğinin korunması amacıyla aile konutu bakımından sınırlandırılmıştır.[6]

4 Yargıtay 8. HD, 09.06.2016, E. 2015/22824, K. 2016/10124.
5 Yargıtay 3. HD, 09.12.2013, E. 2013/14868, K. 2013/17437.
6 Yargıtay HGK, 28.11.2019, E. 2019/318, K. 2019/1238.

III. Kanunda Aksine Hüküm Bulunan Hâller

- **Aile konutu:** Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK m. 194/1). Hukuk Genel Kurulu, diğer eşin açık rızası alınmadan aile konutu üzerine kurulan ipoteğe dayanan cebri ihale sonucunda banka adına yapılan tescili yolsuz saymış ve tapu kaydının iptaline ilişkin direnme kararını oy çokluğuyla onamıştır.[7]
- **Kefalet:** Eşlerden biri, mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; rızanın sözleşmenin kurulmasından önce veya en geç kurulması anında verilmesi şarttır (TBK m. 584/1). Ticari işletme veya şirketle ilgili kefaletler gibi kanunda sayılan hâllerde eşin rızası aranmaz (TBK m. 584/3); ayrıntılar TMK m. 189 şerhinde yer alır.
- **Paylı mülkiyet:** Edinilmiş mallara katılma rejiminde her eş kişisel malları ve edinilmiş malları üzerinde tasarruf edebilir; ancak aksine anlaşma olmadıkça eşlerden biri, diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz (TMK m. 223).
- **Mal ortaklığı:** Mal ortaklığı rejiminde olağan yönetim dışında kalan konularda eşler, ortaklığı ancak birlikte veya biri diğerinin rızasını almak suretiyle yükümlülük altına sokabilir veya ortaklık mallarında tasarrufta bulunabilir (TMK m. 263).
- **Hâkimin tasarruf yetkisini sınırlaması:** Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir (TMK m. 199). Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, eşlerin mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri de re'sen alır (TMK m. 169).
- **Tasfiyede hesaba katılan kazandırmalar:** Eşin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar ile katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler, tasfiyede edinilmiş mallara değer olarak eklenir (TMK m. 229). Bu kural işlemi geçersiz kılmaz; kazandırılan değerin katılma alacağının hesabında dikkate alınmasını sağlar.

IV. Eşler Arasında Borç, Ödünç ve İcra Takibi

- **Ödünç ve borç:** Yargıtay, eşlerden birinin diğerine iş yeri kurması için geri ödenmek üzere para verdiğini ileri sürerek açtığı itirazın iptali davasını, boşan-

7 Yargıtay HGK, 28.11.2019, E. 2019/318, K. 2019/1238.

ma protokolünde evliliğin mali sonuçları konusunda anlaşıldığı gerekçesiyle reddeden kararı bozmuştur.[8] Daire'ye göre bu takip tüketim ödüncüne dayanır ve evlilik birliğine ya da mal rejiminin tasfiyesine bağlı bir alacak için yapılmış değildir.[9]

- **Borcun muacceliyeti:** Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Borcun yerine getirilmesi borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokacaksa bu eş ödeme için süre isteyebilir; durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim, istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar (TMK m. 217; mal ortaklığında TMK m. 270).
- **İcra takibi:** Eşler birbirine karşı icra takibi yapabilir; ancak takip tarihinde alacağın muaccel olması gerekir. Yargıtay, evlilik sürerken mehir senedine dayanılarak başlatılan takipte, mehir senediyle kararlaştırılan altının ancak boşanma kararı kesinleştiğinde istenebileceğini ve takip tarihinde muaccel bir alacak bulunmadığını belirterek itirazın iptaline ilişkin kararı bozmuştur.[10]
- **Mehir:** Yargıtay'a göre evlenme sırasında eşlerden birinin diğerine bir mal veya para vermeyi vaat etmesi yasak değildir; ertelenmiş mehir, evliliğin boşanma veya ölümle sona ermesine kadar ertelenmiş bir bağışlama vaadidir ve geçerliliği yazılı şekle bağlıdır.[11] Yargıtay, mehir alacağına ilişkin davanın aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerden olduğunu ve aile mahkemesi sıfatıyla görülmesi gerektiğini kabul etmiştir.[12]
- **Boşanırken yapılan beyanlar:** Yargıtay, boşanma dosyasına sunulan ve bir eşin boşandığı eşinden haklarını hiçbir zaman dava etmeyeceğini, bunları ona hibe ettiğini bildiren yazının mal rejiminin tasfiyesini kapsamadığını ve açık bir feragat içermediğini belirterek tasfiye alacağı davasının reddini oy çokluğuyla bozmuştur.[13] Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilir (TMK m. 226/3); ancak bir haktan vazgeçildiğinin kabulü için iradenin açıkça ortaya konulması önem taşır.

V. Eşler Arasındaki İşlemlerin İspatı ve Zamanaşımı

- **Tanıkla ispat:** Altsoy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemlerde senetle ispat zorunluluğu yoktur; bu işlemler tanıkla ispatlanabilir (HMK m. 203/1-a). Yargıtay, boşandığı eşine evlilik sırasında banka havalesiyle borç para gönderdiğini ileri süren eşin davasında, hesap

8 Yargıtay 8. HD, 09.06.2016, E. 2015/22824, K. 2016/10124.
9 Yargıtay 8. HD, 09.06.2016, E. 2015/22824, K. 2016/10124.
10 Yargıtay 3. HD, 09.12.2013, E. 2013/14868, K. 2013/17437.
11 Yargıtay 3. HD, 09.12.2013, E. 2013/14868, K. 2013/17437.
12 Yargıtay 2. HD, 27.09.2023, E. 2022/10249, K. 2023/4217.
13 Yargıtay 2. HD, 06.04.2023, E. 2022/5568, K. 2023/1687.

kayıtlarından evlilik birliği içinde gönderilen paraların belirlenip bu miktar yönünden tanık dinlenmesi gerektiğini belirterek ret kararını bozmuştur.[14]

- **Zamanaşımının durması:** Evlilik devam ettiği sürece eşlerin diğerinden olan alacakları için zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur; durma sebebinin ortadan kalktığı günün bitiminde zamanaşımı işlemeye başlar veya kaldığı yerden devam eder (TBK m. 153). Yargıtay, katılma alacağı davasını boşanmadan doğan davalara ilişkin bir yıllık süre nedeniyle reddeden kararı bozmuş ve bu kuralı gözeterek on yıllık zamanaşımı süresinin boşanma kararının kesinleştiği tarihten başladığını kabul etmiştir.[15]

VI. Eşler Arasında Kazandırma ve Bağış

- **Bağışlama ve şekli:** Eşler birbirine bağışta bulunabilir. Bağışlama sözü vermenin geçerliliği yazılı şekle, taşınmazın veya taşınmaz üzerindeki bir ayni hakkın bağışlanması sözü vermenin geçerliliği ise resmî şekle bağlıdır (TBK m. 288).
- **Eşe devir tek başına bağış değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre bir eşin diğer eşe ait malvarlığına yaptığı katkının bağış kabul edilebilmesi için bağış iradesi ve kastının kesin ve inandırıcı delillerle kanıtlanması gerekir; eşlerin evliliğin ömür boyu süreceği inancıyla ve karşılıklı güvene dayanarak yaptığı yatırımlar bağış olarak değerlendirilemez.[16] Kurul, taşınmazını güvene dayalı olarak ve bedelsiz şekilde diğer eşe devreden eşin katkı payı alacağı isteyebileceğini oy çokluğuyla kabul etmiştir.[17]
- **Bağışlamanın geri alınması:** Eşler arasında geçerli olarak yapılmış bir bağışlama boşanmayla kendiliğinden ortadan kalkmaz. Bağışlayan; bağışlananın kendisine veya yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemesi, kendisine veya ailesinden bir kimseye karşı kanundan doğan yükümlülüklerine önemli ölçüde aykırı davranması ya da yüklemeli bağışlamada yüklemeyi haklı bir sebep olmaksızın yerine getirmemesi hâlinde elden bağışlamayı veya yerine getirdiği bağışlama sözünü geri alabilir ve bağışlananın istem tarihindeki zenginleşmesi ölçüsünde iadesini isteyebilir (TBK m. 295). Bu hak, geri alma sebebinin öğrenildiği günden başlayarak bir yıl içinde kullanılmalıdır (TBK m. 297).
- **Ölüme bağlı tasarruflar:** Boşanan eşler birbirinin yasal mirasçısı olamaz ve boşanmadan önce yapılmış ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça kaybeder (TMK m. 181). Sağlararası bağışlamalar için böyle bir kural bulunmadığından, bağışlananın geri istenmesi kural olarak TBK m. 295'teki geri alma sebeplerinin varlığına bağlıdır.

14 Yargıtay 13. HD, 23.06.2014, E. 2014/7563, K. 2014/20862.
15 Yargıtay 8. HD, 25.05.2015, E. 2014/2373, K. 2015/11648.
16 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/657, K. 2021/1617.
17 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/657, K. 2021/1617.

VII. Muris Muvazaası ve Alacaklılar Karşısında Eşler Arasındaki Tasarruflar

- **Muris muvazaası:** Eşler arasında yapılan satış, miras bırakanın diğer mirasçılarından mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışlamayı gizlemek için yapılmışsa geçersizdir. Hukuk Genel Kurulu, ilk evliliğinden olan çocuklarının mirasçı olduğu miras bırakanın, satmasını gerektiren bir ihtiyacı bulunmadığı hâlde değerli taşınmazını gerçek değerinin çok altında bir bedel göstererek ikinci eşine devretmesini muvazaalı saymış ve devrin iptaline ilişkin direnme kararını oybirliğiyle onamıştır.[18]
- **İspat:** Muvazaayı ileri süren mirasçılar sözleşmenin tarafı olmadıklarından iddialarını tanık dahil her türlü delille ispatlayabilir. Hukuk Genel Kurulu'na göre bedeller arasındaki oransızlık tek başına muvazaanın kanıtı olmasa da diğer deliller ve objektif olgularla birlikte muvazaanın bir göstergesidir.[19]
- **Tasarrufun iptali:** Borçlu, alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla malvarlığını eşine devrederse alacaklılar tasarrufun iptali davası açabilir. Gerçek değerine uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça borçlunun, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşiyle yaptığı tasarruflar bağışlama sayılır; geçici veya kesin aciz belgesinin ya da aciz belgesi niteliğindeki haciz tutanağının düzenlendiği yahut iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılan bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar, alışılmış hediyeler dışında iptale tabidir (7571 sayılı Kanun'la değişik İİK m. 278).

UYGULAMA NOTU

Eşler arasındaki para ve mal ilişkileri evlilik sürerken de belgelenmelidir: borç para verilirken havale açıklamasına "borç" yazılmalı veya kısa bir borç belgesi alınmalı, taşınmaz devredilirken işlemin bağış mı, satış mı, yoksa ortak gelecek için yapılmış bir kazandırma mı olduğunu gösteren yazışmalar saklanmalıdır. Evlilik sürerken eşten olan alacak zamanaşımına uğramaz; ancak boşanma kararının kesinleşmesiyle süreler işlemeye başlar, bu nedenle boşandıktan sonra alacakların geciktirilmeden takip edilmesi gerekir. Boşanma protokolü imzalanırken eşler arasındaki ödünç, bağış ve mal rejimi alacakları ayrı ayrı ve açıkça düzenlenmelidir; genel ifadeli beyanlar sonradan uyuşmazlık doğurabilir.

18 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2017/2654, K. 2021/886.
19 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2017/2654, K. 2021/886.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
28.11.2019 · E. 2019/318 · K. 2019/1238

Eşler kural olarak birbirleriyle ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir; aile konutuna ilişkin işlemler bu kuralın istisnasıdır

Eşlerden biri, malik olduğu aile konutu üzerinde diğer eşin açık rızası olmadan, dava dışı bir şirketin kredisine teminat olmak üzere banka lehine ipotek kurdurdu. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipte taşınmaz, alacağına mahsuben ihaleyle bankaya satılmıştır. Malik olmayan eş, bankaya ait tapu kaydının iptali ile taşınmazın eşi adına tescilini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire, cebri icra ile mülkiyet bankaya geçtiği için taşınmazın aile konutu niteliğini yitirdiği gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme, geçersiz ipoteğe dayanan tescilin yolsuz olduğunu belirterek direnmiştir.

> *TMK'nın 193. maddesi dikkate alındığında kural olarak eşlerin birbirleri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlem yapma serbestisi kabul edilmişken, aynı Kanun'un 194. maddesi ile bu kurala istisna getirilmiş ve aile konutu üzerindeki hakların sınırlandırılması esası kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla onamıştır. Kurul'a göre TMK m. 193 eşlere birbirleriyle ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapma serbestisi tanır; TMK m. 194 ise aile birliğini korumak amacıyla bu serbestiyi aile konutu bakımından sınırlar. Bu sınırlama emredicidir, tapuda aile konutu şerhi bulunmasa da uygulanır ve açık rızanın varlığını ispat yükü aile konutu üzerinde tasarrufta bulunana aittir. Somut olayda banka, ekspertiz incelemesiyle taşınmazın aile konutu olduğunu öğrendiği hâlde diğer eşin açık rızasını almadan ipotek kurdurmuştur; geçersiz ipoteğe dayanan cebri ihale sonucundaki tescil de yolsuz olduğundan banka iyiniyet korumasından yararlanamaz ve ihalenin feshi davası açılmamış olması sonucu değiştirmez. Karşı oy yazısında, cebri icra ile bankanın mülkiyetine geçen taşınmazın aile konutu niteliğini yitirdiği görüşü savunulmuştur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2016 · E. 2015/22824 · K. 2016/10124

Eşler arasında sözleşme özgürlüğü çerçevesinde borç ilişkileri kurulabilir; eşe verilen ödünç mal rejimi alacağı değildir

Eşlerden biri, evlilik sürerken ve boşanmadan sonra da devam etmek üzere, diğer eşe iş yeri kurmasına yardımcı olmak amacıyla ve geri ödenmesi kararlaştırılarak kendi birikimleri ve kredi çekerek para verdiğini, ödenmeyen kısım için başlattığı takibe itiraz edildiğini ileri sürerek itirazın iptalini istemiştir. Diğer eş, boşanmaya esas protokolde tüm malvarlığının, alacak ve borçların paylaşıldığını ve eşlerin birbirini ibra ettiğini savunmuştur. Mahkeme, protokolde evliliğin mali sonuçları konusunda da anlaşıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *TMK'nun 193. maddesinde belirtildiği üzere kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir. Eşler arasında sözleşme özgürlüğü çerçevesinde özel hukuk ilişkileri kurulmasına yasal bir engel yoktur.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre takip, bir eşin diğerine tüketim ödüncü verdiği ve paranın geri ödenmediği iddiasına dayanmaktadır (TBK m. 386); evlilik birliğine ve mal rejiminin tasfiyesine bağlı bir alacak için yapılmış bir takip bulunmamaktadır. Mahkeme uyuşmazlığı hatalı nitelendirmiştir; deliller ödünç ilişkisine göre değerlendirilerek karar verilmelidir. Karar, eşler arasındaki ödünç ilişkisinden doğan alacağın mal rejimi alacağı gibi değerlendirilemeyeceğini gösterir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
09.12.2013 · E. 2013/14868 · K. 2013/17437

Eşler birbirine karşı borçlarını ifa etmelidir; eşler arasında icra takibi yapılabilir, ancak alacağın muaccel olması gerekir

Evlilik devam ederken eşlerden biri, diğer eşin mehir senediyle bir kilogram altın vermeyi taahhüt ettiğini belirterek bu alacağın tahsili için ilamsız icra takibi başlatmıştır; borçlu eş takibe itiraz etmiştir. Aile mahkemesi itirazın iptaline ve icra inkâr tazminatına karar vermiştir.

> *Yeni Türk Medeni Kanunu'nun 193. maddesi hükmüne göre, eşlerin birbirlerine karşı borçlarını ödemesi, ödemediği takdirde sonuçlarına katlanması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre 4721 sayılı Kanun'la eşler arasındaki cebri icra yasağı kaldırılmıştır; mehir sözleşmesi geçerlidir ve ertelenmiş mehir, evliliğin boşanma veya ölümle sona ermesine kadar ertelenmiş bir bağışlama vaadi niteliğindedir. Bağışlama vaadinin geçerliliği yazılı şekle bağlıdır ve alacak ancak vadenin gelmesi veya şartın gerçekleşmesiyle muaccel olur. Mehir senediyle kararlaştırılan altının istenebilmesi için boşanma kararının kesinleşmesi gerektiğinden, evlilik sürerken başlatılan takipte muaccel bir alacak yoktur ve itirazın iptali istemi reddedilmelidir.

4 **YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2014 · E. 2014/7563 · K. 2014/20862

Eşler arasındaki işlemlerde senetle ispat zorunluluğu yoktur; evlilik içinde verilen borç para tanıkla ispatlanabilir

Eşlerden biri, boşandığı eşine evlilik sırasında muhtelif tarihlerde banka havalesiyle borç para gönderdiğini ve paranın geri ödenmediğini ileri sürerek başlattığı takibe yapılan itirazın iptalini istemiştir. Diğer eş, evlilik sırasında kendisine ait altınları davacıya borç olarak verdiğini ve havalelerin bu borcun geri ödemesi olduğunu

savunmuştur. Mahkeme, havalelerde açıklama bulunmadığı, miktar itibarıyla tanık dinlenemeyeceği ve davalının yemin ettiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *6100 sayılı Yasa'nın 203. maddesinde senet ile ispat zorunluluğunun istisnaları düzenlenmiştir. Bu kapsamda ilgili maddenin 1-a bendinde eşler arasındaki işlemlerde tanık dinlenebileceği düzenlenmiştir. Öyleyse mahkemece, dosyada mevcut taraflar arasındaki para transferine ilişkin vadesiz hesap özetinde evlilik birliği içerisinde gönderilen paraların tespit edilerek bu miktar yönünden tanık dinlenerek sonucuna göre hüküm tesisi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozma sebebidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre HMK m. 203/1-a uyarınca eşler arasındaki işlemlerde tanık dinlenebilir; mahkeme, hesap kayıtlarından evlilik birliği içinde gönderilen paraları belirleyip bu miktar yönünden tanıkları dinlemeli ve sonucuna göre karar vermelidir. Karar, tanıkla ispat imkânının evlilik birliği içinde yapılan işlemlerle sınırlı olduğunu gösterir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.12.2021 · E. 2018/657 · K. 2021/1617

Bir eşin taşınmazını diğer eşe devretmesi tek başına bağış sayılmaz; bağış iradesinin kesin ve inandırıcı delillerle kanıtlanması gerekir

1976'da evlenen ve 2012'de boşanan eşlerden biri, arsa ve üzerine yapılan evin bedelini kendisinin karşıladığını, taşınmazı güvene dayalı olarak ve bedelsiz şekilde tapuda diğer eşe devrettiğini ileri sürerek katkı payı alacağı istemiştir. Diğer eş, taşınmazın kendisine takılan altınlar ve kendisine yapılan para yardımıyla edinildiğini savunmuştur. İlk derece mahkemesi, davacının taşınmazı güvene dayalı olarak devrettiğini beyan etmesi nedeniyle gizli bağışta bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir; Özel Daire önce onadı, karar düzeltme incelemesinde bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Bağışlamanın açıklanan bu öğesi nazara alındığında bir eşin diğer eşe ait bir mal varlığına yaptığı katkının açıklanan kapsamda bağış olarak kabul edilmesi için bağış iradesi ve kastının kesin ve inandırıcı delillerle kanıtlanması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre bağışlamada belirleyici olan, kazandırmanın karşılıksız olarak ve bağışlananı zenginleştirme amacıyla yapılmasıdır; eşlerin evliliğin ömür boyu süreceği inancıyla ve karşılıklı güvene dayanarak ailenin geleceği için yaptıkları yatırımlar bağış olarak değerlendirilemez. Davalının taşınmazın kendisine bağışlandığı yönünde bir savunması, davacının da bağış iradesini gösteren bir beyan ve davranışı bulunmadığından, taşınmazın diğer eşe devri tek başına bağışlama sözleşmesi sayılmamış; mal ayrılığı döneminde edinilen taşınmaz için delillere göre hakkaniyete uygun bir katkı payı alacağına hükmedilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.07.2021 · E. 2017/2654 · K. 2021/886

Eşe satış gibi gösterilen devir, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılmışsa muris muvazaası nedeniyle geçersizdir

Miras bırakan, ikinci evliliği sürerken üzerinde bina bulunan taşınmazını 1990 yılında satış göstererek ikinci eşine devretmiştir. Taşınmaz üzerine daha sonra kat karşılığı inşaat sözleşmesiyle yeni bir bina yapıldı ve bağımsız bölümlerin bir kısmı aile içindeki başka kişilere satış yoluyla devredilmiştir. Miras bırakanın ölümünden sonra ilk evliliğinden olan çocukları, devrin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapıldığını ileri sürerek miras payları oranında tapu iptali ve tescil istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Yargıtayın yerleşik kararlarında kabul edildiği üzere salt bedeller arasındaki oransızlık muvazaanın varlığının kanıtı için tek başına delil olmasa da somut olayda davacı tarafça dayanılan diğer deliller ve objektif olgular karşısında muvazaanın varlığının bir göstergesi olduğu açıktır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle onamıştır. Kurul'a göre muris muvazaasında miras bırakan, mirasçılarını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği taşınmazı satış gibi gösterir; ispat yükü muvazaayı ileri süren mirasçılardadır ve mirasçılar sözleşmenin tarafı olmadıklarından her türlü delile dayanabilir. Somut olayda miras bırakanın taşınmazı satmasını gerektiren bir ihtiyacı veya haklı bir nedeni bulunmadığı, başka taşınmazları ve düzenli gelirleri olduğu, gösterilen satış bedeli ile gerçek değer arasında fahiş fark bulunduğu ve davacıların ilk evlilikten olan çocuklar olduğu birlikte değerlendirilerek devrin mal kaçırma amacıyla ve bedelsiz yapıldığı kabul edilmiştir. Muvazaayı bilen veya bilmesi gereken aile içindeki sonraki alıcıların kazanımı da korunmamıştır (TMK m. 1023, 1024).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 189:** Temsil yetkisi olan eşin sorumluluğu ve eşin kefaleti.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 217:** Eşler arasındaki borçlar.
- **TMK m. 223:** Yönetim, yararlanma ve tasarruf.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 181:** Boşanmanın miras haklarına etkisi.

194 D. Eşlerin hukukî işlemleri II. Aile konutu

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.
(2) Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.
(3) Aile konutu olarak özgülenen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir.
(4) Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz (m. 194). Hukuk Genel Kurulu'na göre bu sınırlama tapudaki şerhe değil konutun aile konutu niteliğine bağlıdır; işlemin tarafı olan üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmamasının önemi yoktur ve açık rızanın varlığını davalı ispat etmelidir.[1] Rıza alınmadan yapılan satış veya ipotek geçersizdir; malik olmayan eş tapu iptali ve tescil ya da ipoteğin kaldırılması davası açabilir.

TEMEL KAVRAMLAR

Aile konutu | Eşlerin birlikte seçtikleri, bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdikleri ve ortak yaşam merkezi hâline getirdikleri konut; eşlerin birden fazla konutu olsa bile yalnız biri aile konutu sayılır.[2]

1 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/302, K. 2022/1513.

Açık rıza	Malik olmayan eşin belirli bir işleme şüpheye yer bırakmayacak biçimde verdiği onay; şekle bağlı değildir, sözlü de verilebilir.[3]
Aile konutu şerhi	Malik olmayan eşin tapu müdürlüğünden isteyebileceği, taşınmazın aile konutu olduğunu gösteren tapu kaydı; kurucu değil açıklayıcı niteliktedir.[4]
Yolsuz tescil	Geçerli bir hukuki sebebe dayanmayan tescil; rıza alınmadan kurulan ipoteğe dayanan cebri ihale sonucundaki tescil de bu niteliktedir.[5]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Bu madde ile İsviçre Medenî Kanununun 169 uncu maddesine uygun olarak eşlerin hukukî işlemlerinde 193 üncü maddeyle kabul edilen genel kuralın bir istisnasına yer verilmiştir. Madde eşlerin aile konutlarıyla ilgili hukukî işlemlerde eşlerin serbestliği ilkesine istisna getirmiş ve böylece, aile konutu ile ilgili bazı hukukî işlemlerin diğer eşin rızasına bağlı olduğu kabul edilmiştir. Aile konutu eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, yaşantısına buna göre yön verdiği, acı ve tatlı günleri içinde yaşadığı, anılarla dolu bir alandır. Bu nedenle bu denli önemli bir malvarlığıyla ilgili olarak eşlerin tek başlarına hukukî işlemleri yapması diğer eşin önemli yararlarını etkileyebilir. Bunun sonucu olarak madde, konutla ilgili kira sözleşmesinin feshini, bu konutun başkalarına devrini ya da konut üzerindeki hakları ve buna benzer diğer hukukî işlemlerle tamamen ya da kısmen sınırlanmasını diğer eşin rızasına bağlamıştır. Maddede, aile konutunu eşlerden birinin kiralaması hâlinde, diğer eşin bir bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelmesi öngörülmektedir. Bu konu İsviçre Medenî Kanununda 7 Temmuz 1998 tarihli Kanunla yapılan değişiklikle "boşanmanın sonuçları" ile ilgili 121 inci maddede üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Ancak bizde evliliğinin devamı sırasında da kira sözleşmesine taraf olmayan eşin mağdur olması gündeme gelebilmektedir. Bu nedenle söz konusu hüküm evlenmenin hükümleri kısmında ele alınmıştır. Diğer eşin kanunun kendisine tanımış olduğu rıza verme yetkisini haklı sebep olmaksızın eşinden esirgemesi, bu yolla hakkını kötüye kullanması mümkündür. Bunun önlenmesi için de maddenin ikinci fıkrasında böyle bir rızaya muhtaç olan eşe hâkime başvurma yetkisi tanınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 80*

Tasarının 194. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 407). Tasarı metninin üçüncü fıkrasında malik olmayan eşin şerhin verilmesini "isteyebileceği" belirtilmiş, şerhin nereden isteneceği gösterilmemişti; 2014 yılında eklenen "tapu müdürlüğünden" ibaresiyle şerhin doğrudan tapu müdürlüğünden isteneceği açıkça belirtilmiştir.

2 Yargıtay HGK, 28.09.2011, E. 2011/2-447, K. 2011/556.
3 Yargıtay HGK, 24.05.2017, E. 2017/1604, K. 2017/967.
4 Yargıtay HGK, 30.03.2021, E. 2017/2809, K. 2021/367.
5 Yargıtay HGK, 11.02.2021, E. 2018/511, K. 2021/69.

Eski Kanun'da aile konutuna ilişkin bir düzenleme bulunmuyordu. Hukuk Genel Kurulu'na göre aile konutu bir hukuki kurum ve kavram olarak 4721 sayılı Kanun'la hukuk hayatımıza girmiştir.[6] Eski Kanun, evin seçimini kocaya bırakıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, birliğin reisidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 152

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 194
Konutun seçimi	Evi koca seçerdi (m. 152)	Eşler konutu birlikte seçer (m. 186); aile konutu ayrıca korunur
Malik eşin tasarrufu	Malik eş konutu diğer eşin rızası olmadan devredebilir veya ipotek ettirebilirdi	Devir, sınırlama ve kira sözleşmesinin feshi diğer eşin açık rızasına bağlıdır
Tapu kaydı	Aile konutu şerhi yoktu	Malik olmayan eş tapu müdürlüğünden şerh isteyebilir
Kiralanan konut	Kiracı olmayan eşin sözleşmeye katılma imkânı yoktu	Kiracı olmayan eş bildirimle sözleşmenin tarafı olur

Değişiklik durumu

Madde 2014'teki bu ekleme dışında değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
19.02.2014	Üçüncü fıkraya "tapu müdürlüğünden" ibaresi eklendi (Resmî Gazete'de yayım tarihi)	6518 s. K. m. 44

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Rıza gereken işlemler	Aile konutunun devri, konut üzerindeki hakların sınırlanması (ipotek gibi) ve konutla ilgili kira sözleşmesinin feshi	TMK m. 194/1
Rızanın niteliği	Açık olmalı; şekle bağlı değildir; belirli bir işlem için verilir	Yargıtay HGK, K. 2017/967
Haberdar olmak	Satıştan veya borçlardan haberdar olmak açık rıza sayılmaz	Yargıtay HGK, K. 2022/1369
İspat yükü	Açık rızayı işlemi yapan eş ve işlemin tarafı olan üçüncü kişi ispat eder	Yargıtay HGK, K. 2022/1513

6 Yargıtay HGK, 28.09.2011, E. 2011/2-447, K. 2011/556.

Konu	Kural	Dayanak
Konut kredisi ipoteği	Konutun alımı için kullanılan kredinin ipoteği de açık rızaya bağlıdır	Yargıtay HGK, K. 2021/367
Rıza verilmezse	Haklı sebep olmadan rıza vermeyen eşe karşı hâkimin müdahalesi istenebilir	TMK m. 194/2
Şerh	Malik olmayan eş tapu müdürlüğünden aile konutu şerhi isteyebilir; şerh açıklayıcıdır	TMK m. 194/3
Kira ile sağlanan konut	Kiracı olmayan eş bildirimle sözleşmenin tarafı olur ve müteselsilen sorumlu olur	TMK m. 194/4; TBK m. 349
Haciz ve cebri satış	İradi tasarruf olmadığından TMK m. 194 koruması uygulanmaz	Yargıtay HGK, K. 2017/1721
Rızasız ipotekle ihale	Geçersiz ipoteğe dayanan ihale sonucundaki tescil yolsuzdur	Yargıtay HGK, K. 2021/69
Meskeniyet şikâyeti	Malik olmayan eş de aile konutunun haczine karşı şikâyette bulunabilmelidir	AYM, Emine Göksel, B. No: 2016/10454
Korumanın sonu	Boşanma, iptal, ölüm, kesin taşınma veya konutun yok olmasıyla sona erer	Yargıtay HGK, K. 2024/38

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 169. maddesine uygun olarak eşlerin hukuki işlemlerinde 193. maddeyle kabul edilen genel kuralın bir istisnasıdır. Gerekçe aile konutunu, eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, yaşantısına buna göre yön verdiği, acı ve tatlı günleri içinde yaşadığı, anılarla dolu bir alan olarak tanımlar ve bu denli önemli bir malvarlığı üzerinde eşlerin tek başına işlem yapmasının diğer eşin önemli yararlarını etkileyebileceğini belirtir. Tasarının 194. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiş; üçüncü fıkraya 2014 yılında "tapu müdürlüğünden" ibaresi eklenmiştir. 1

DİKKAT

Eşlerden biri aile konutunu diğerinin açık rızası olmadan satmış, bağışlamış veya ipotek ettirmişse işlem geçersizdir; rızası alınmayan eş tapu iptali ve tescil ya da ipoteğin kaldırılması davası açabilir. Tapu müdürlüğüne başvurularak aile konutu şerhi konulması, sonradan konutu alacak veya ipotek alacak kişilerin iyiniyet iddiasını baştan zayıflatır ve icra takibinde satış ilanının şerh lehdarı eşe de tebliğ edilmesini sağlar. Taşınmaz icra yoluyla satışa çıkarılmışsa süreler çok kısadır; ihalenin feshi ve haczedilmezlik şikâyeti imkânları ile ipoteğin kaldırılması davası sürerken ihale gerçekleşirse tapu iptali ve tescil istemi de değerlendirilmelidir.

II. Aile Konutunun Belirlenmesi

- **Tanım:** Kanun aile konutunu tanımlamaz; tanım madde gerekçesinde yer alır. Hukuk Genel Kurulu'na göre aile konutu, eşlerin birlikte seçtikleri, ortak bir

yaşam merkezi oluşturdukları ve üçüncü kişilerce de ailenin yaşadığı yer olarak algılanan konuttur; eşlerin birden fazla konutu olsa bile yalnız biri aile konutu sayılır.[7]

- **Sürekli kullanım şart değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre yurt dışında yaşayan ailenin Türkiye'ye geldiğinde kullandığı tek ev de gerekli nitelikleri taşıyorsa aile konutu olabilir; ancak malik eşin anne ve babasının oturduğu, eşlerin yalnız izinlerde birkaç gün kaldığı ev aile konutu sayılmaz.[8]
- **Eşler birlikte yaşamalıdır:** Yargıtay, eşlerden birinin tayin nedeniyle başka bir ilde tek başına yaşadığı ve diğer eşin çocuklarla taşındığı konuta hiç gelmediği durumda, konutun aile konutu vasfını taşımadığını ve satışın iptali isteminin reddedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[9]
- **Ayrılık konutun niteliğini kaldırmaz:** Yargıtay, eşlerin ayrı yaşamaya başlamadan önce birlikte yaşadıkları konuttan eşlerden birinin ayrılmasının konutun aile konutu vasfını ortadan kaldırmadığını, aile konutuna ilişkin düzenlemenin evlilik birliğinin korunması önlemlerinden olduğunu ve birlik devam ettiği sürece etkisini sürdürdüğünü, eşlerin kusurunun bu bakımdan önem taşımadığını kabul etmiştir.[10]
- **Eski evlilikler:** Hukuk Genel Kurulu'na göre aile konutu 4721 sayılı Kanun'la getirilmiş bir kurumdur ve Kanun'un yürürlüğünden önce kurulmuş evlilikler hakkında da uygulanır.[11]
- **Kime ait olmalı:** Maddenin ilk üç fıkrası aile konutunun eşlerden birine ait olduğu, son fıkrası ise konutun eşlerden biri tarafından kira ile sağlandığı durumu düzenler. Konut eşlerin paylı mülkiyetindeyse, edinilmiş mallara katılma rejiminde aksine anlaşma olmadıkça eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz (TMK m. 223/2).

III. Açık Rıza

- **Şekil ve kapsam:** Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 194'teki sınırlama emredicidir; bu haktan önceden feragat edilemez, eşlerin anlaşmasıyla da ortadan kaldırılamaz ve açık rıza ancak belirli bir işlem için verilebilir.[12] Rıza için geçerlilik şekli öngörülmemiştir, sözlü de verilebilir; ancak açık olması gerekir.[13]
- **Haberdar olmak rıza değildir:** Hukuk Genel Kurulu, malik olmayan eşin eşinin borçlarını bildiği ve alacaklılarla yapılan toplantıda bulunduğu gerekçe-

7 Yargıtay HGK, 28.09.2011, E. 2011/2-447, K. 2011/556.
8 Yargıtay HGK, 28.09.2011, E. 2011/2-447, K. 2011/556.
9 Yargıtay 2. HD, 12.12.2024, E. 2024/5640, K. 2024/9919.
10 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/15553, K. 2011/14803.
11 Yargıtay HGK, 28.09.2011, E. 2011/2-447, K. 2011/556.
12 Yargıtay HGK, 24.05.2017, E. 2017/1604, K. 2017/967.
13 Yargıtay HGK, 24.05.2017, E. 2017/1604, K. 2017/967.

siyle rızanın varlığını kabul eden direnme kararını bozmuş; tahmine dayanan tanık beyanlarıyla açık rızanın ispatlanamayacağını belirtmiştir.[14]

- **Davranışla açıkça verilen rıza:** Yargıtay, malik olmayan eşin tapudaki devir işleminde hazır bulunduğu, satış bedelini elden aldığı ve aynı gün diğer eşin icra takibine konu borcunu ödediği dosyada, eşlerin taşınmazı ortak kararla sattığını ve açık rızanın bulunduğunu kabul etmiştir.[15]
- **İspat yükü:** Hukuk Genel Kurulu'na göre açık rızanın varlığını ispat yükü aile konutu ile ilgili tasarrufta bulunana aittir; TMK m. 194'e dayalı davalarda işlem tarafı üçüncü kişinin iyiniyet savunması önemini kaybetmiş ve açık rıza koşulu davalıya ispat külfeti olarak yüklenmiştir.[16]
- **Sahte muvafakatname:** Hukuk Genel Kurulu, muvafakatnamedeki imzanın diğer eşe ait olmadığı anlaşılan dosyada, imzanın sıhhatini denetlemeden ipotek kurduran bankanın tapuya güven ilkesinden yararlanamayacağını kabul etmiştir.[17]
- **Resmî senetteki imza:** Tapuda düzenlenen ipotek resmî senedinde malik olmayan eşin muvafakat yazısı ve imzası bulunuyorsa, Hukuk Genel Kurulu'na göre imzanın sahteliği ancak belgeyi düzenleyeni de taraf gösteren ayrı bir davada ileri sürülebilir; mahkeme bu dava için iki haftalık kesin süre vermelidir.[18]
- **Rızanın kapsamı:** Yargıtay, diğer eşin ipoteğe verdiği rızanın aynı borçlar için taşınmazın bankaya geri alım hakkıyla devrini de kapsadığını kabul etmiştir.[19] Bu nedenle rıza verilirken hangi işlem için verildiği yazılı olarak açıkça belirtilmelidir.
- **Rıza verilmezse:** Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş hâkimin müdahalesini isteyebilir (TMK m. 194/2). Gerekçeye göre bu fıkra, rıza verme yetkisinin haklı sebep olmaksızın esirgenerek kötüye kullanılmasını önlemek için konulmuştur. Hâkimin müdahalesinin genel çerçevesi TMK m. 195 şerhinde yer alır.

IV. Satış, Bağış ve İpotek

- **Rıza gereken işlemler:** Aile konutunun satış veya bağış yoluyla devri, konut üzerinde ipotek gibi bir ayni hak kurulması ve konutla ilgili kira sözleşmesinin feshi diğer eşin açık rızasına bağlıdır (TMK m. 194/1). Hukuk Genel Kurulu'na göre malik eşin diğer eşin açık rızasını almadan aile konutu üzerindeki hakları

14 Yargıtay HGK, 25.10.2022, E. 2019/765, K. 2022/1369.
15 Yargıtay 2. HD, 22.09.2021, E. 2021/3464, K. 2021/6355.
16 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/302, K. 2022/1513.
17 Yargıtay HGK, 24.05.2017, E. 2017/1604, K. 2017/967.
18 Yargıtay HGK, 16.04.2025, E. 2023/707, K. 2025/240.
19 Yargıtay 2. HD, 01.07.2021, E. 2021/1737, K. 2021/5563.

sınırladığı işlem geçerli kabul edilemez ve diğer eş bu işlemin iptali için dava açabilir.[20]

- **İpotek ve konut kredisi:** Hukuk Genel Kurulu, ipoteğin aile konutundan yararlanmayı doğrudan engellemese de konutun elden çıkarılması tehlikesi nedeniyle diğer eşin açık rızasına bağlı olduğunu; ipoteğin konutun alımı için kullanılan konut kredisine teminat olmasının sonucu değiştirmediğini kabul etmiştir.[21]
- **Bankanın özeni:** Hukuk Genel Kurulu, bankanın kendi düzenlettirdiği değerlendirme raporunda taşınmazın mesken olarak kullanıldığı tespit edildiği hâlde diğer eşin açık rızası alınmadan kurulan ipoteğin kaldırılmasına ilişkin kararı onamıştır.[22]
- **Zincirleme devirler:** Hukuk Genel Kurulu, aile konutunu devralan ilk alıcıyla el ve iş birliği içinde hareket eden ve konutun aile konutu olduğunu bilen sonraki alıcının da korunmayacağını kabul etmiştir.[23] Hukuk Genel Kurulu, kısa aralıklarla el değiştiren ve cüzi bir bedelle satılan taşınmazı hiç görmeden satın alan son kayıt malikinin de yolsuz tescili bilen veya bilmesi gereken kişi olduğunu kabul etmiştir.[24]

V. Üçüncü Kişinin İyiniyeti ve Tapuya Güven

- **Önceki yaklaşım:** Hukuk Genel Kurulu'nun 2015 tarihli kararına göre tapuda aile konutu şerhi bulunmadığında taşınmazın aile konutu olduğunu bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan üçüncü kişi tapuya güven ilkesinden yararlanır; ancak bunu bilen veya bilebilecek durumdaki kişinin iyiniyetli olduğu kabul edilemez.[25]
- **Güncel yaklaşım:** Hukuk Genel Kurulu'nun 2021 ve 2022 tarihli kararlarına göre sınırlama tapudaki şerhe değil konutun aile konutu niteliğine bağlı olduğundan işlem tarafı üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmamasının önemi bulunmamaktadır; basiretli bir tacir gibi davranması gereken bankanın iyiniyet savunması dinlenemez.[26]
- **İşlemin tarafı olmayan sonraki malik:** İlk işlemin tarafı olmayan sonraki alıcılar bakımından ise yolsuz tescili bilip bilmediği veya bilmesi gerekip gerekmediği araştırılır (TMK m. 1023, 1024). Hukuk Genel Kurulu'na göre durumun

20 Yargıtay HGK, 25.10.2022, E. 2019/765, K. 2022/1369.
21 Yargıtay HGK, 30.03.2021, E. 2017/2809, K. 2021/367.
22 Yargıtay HGK, 21.10.2015, E. 2014/2096, K. 2015/2322.
23 Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/302, K. 2022/1513.
24 Yargıtay HGK, 26.04.2023, E. 2022/761, K. 2023/379.
25 Yargıtay HGK, 21.10.2015, E. 2014/2096, K. 2015/2322.
26 Yargıtay HGK, 30.03.2021, E. 2017/2809, K. 2021/367; Yargıtay HGK, 15.11.2022, E. 2020/302, K. 2022/1513.

gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz.[27]

VI. Aile Konutu Şerhi

- **Kim, nereden ister:** Aile konutu olarak özgülenen taşınmazın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir (TMK m. 194/3). Hukuk Genel Kurulu'na göre malik olmayan eşin şerh isteyebilmesi için mahkeme kararına veya malik eşin iznine gerek yoktur; konutun aile konutu olup olmadığı çekişmeliyse şerhin verilmesi hâkimden istenebilir.[28]
- **Açıklayıcı niteliği:** Hukuk Genel Kurulu'na göre sınırlama taşınmazın tapu kaydına aile konutu şerhi konulduğu için değil, konut aile konutu vasfı taşıdığı için getirilmiştir; şerh kurucu değil açıklayıcıdır.[29]
- **İcra takibinde önemi:** Yargıtay, borçlu eşe ait taşınmaza ihaleden önce aile konutu şerhi koyduran eşin İİK m. 134/2'deki tapu sicilindeki ilgili kavramı içinde değerlendirilmesi ve ihalenin feshi şikâyetinin esastan incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir.[30] Yargıtay, tapuda aile konutu şerhi bulunan eşin tapu sicilindeki ilgili konumunda olduğunu ve satış ilanının tapuda kayıtlı adresine tebliğ edilmesi gerektiğini belirterek bu adresin araştırılmasını istemiştir.[31]

VII. Cebri İcra, Haciz ve Aile Konutu

- **Haciz iradi tasarruf değildir:** Hukuk Genel Kurulu'na göre malik eşin borcu nedeniyle haciz yoluyla yapılan cebri satış iradi olmayan bir tasarruftur; taşınmaz bu yolla aile konutu niteliğini yitirdiğinden malik olmayan eş TMK m. 194 korumasından yararlanamaz.[32] Yargıtay, icra takibi nedeniyle konulan haciz şerhinin iradi bir tasarruf olmadığını ve TMK m. 194'e dayanılarak haczin kaldırılmasının istenemeyeceğini de belirtmiştir.[33]
- **Rızasız ipoteğe dayanan ihale:** Hukuk Genel Kurulu'na göre diğer eşin açık rızası alınmadan kurulan ipotek baştan geçersiz olduğundan, bu ipoteğe dayanılarak taşınmazı alacağına mahsuben ihaleyle alan bankanın tescili yolsuzdur; malik eşin açtığı ihalenin feshi davasının reddedilmiş olması sonucu değiştirmez.[34] Bu kararın düzeltilmesi istemi oy çokluğuyla reddedilmiş; karşı

27 Yargıtay HGK, 26.04.2023, E. 2022/761, K. 2023/379.
28 Yargıtay HGK, 28.09.2011, E. 2011/2-447, K. 2011/556.
29 Yargıtay HGK, 30.03.2021, E. 2017/2809, K. 2021/367.
30 Yargıtay 12. HD, 07.05.2015, E. 2015/8090, K. 2015/12718.
31 Yargıtay 12. HD, 24.10.2013, E. 2013/22646, K. 2013/33351.
32 Yargıtay HGK, 13.12.2017, E. 2017/2810, K. 2017/1721.
33 Yargıtay 2. HD, 15.09.2014, E. 2014/15867, K. 2014/17383.
34 Yargıtay HGK, 11.02.2021, E. 2018/511, K. 2021/69.

oy yazısında ihaleyi alan kişinin ipotek alacaklısı dışında bir üçüncü kişi olması hâlinde aynı gerekçeye dayanılamayacağı vurgulanmıştır.[35] Hukuk Genel Kurulu aynı ilkeyi, dava açılmadan önce ihalesi kesinleşmiş taşınmaz bakımından da uygulamıştır.[36]

- **Doğru talep önemlidir:** Hukuk Genel Kurulu, ipoteğin kaldırılması davası sürerken taşınmazın cebri icra yoluyla bankaya satıldığı ve ihalenin kesinleştiği bir dosyada ipoteğin kaldırılması isteminin konusuz kaldığını kabul etmiştir.[37] Yolsuz tescil yaklaşımının benimsendiği dosyada ise davacı, ihale üzerine ıslahla taşınmazın eşi adına tescilini de istemiştir.[38] Dava sürerken ihale yapılırsa talebin tapu iptali ve tescili kapsayacak biçimde genişletilmesi bu nedenle önem taşır.
- **Meskeniyet şikâyeti:** Borçlunun hâline münasip evi haczedilemez (İİK m. 82/1-12). Anayasa Mahkemesi, eşinin borcu nedeniyle haczedilen aile konutu için malik olmayan eşin meskeniyet şikâyetinin aktif dava ehliyeti yokluğundan reddedilmesini aile hayatına saygı hakkının ihlali saymıştır.[39] Anayasa Mahkemesi aynı sonuca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takiplerde de ulaşmış,[40] ihlal kararlarını sonraki başvurularda sürdürmüştür.[41] Buna karşılık Yargıtay'ın borçlunun eşinin şikâyetini aktif husumet yokluğundan reddeden kararı onadığı dosyalar da bulunmaktadır.[42]

VIII. Kira ile Sağlanan Aile Konutu

- **Kiracının feshi:** Aile konutu olarak kullanılmak üzere kiralanan taşınmazlarda kiracı, eşinin açık rızası olmadıkça kira sözleşmesini feshedemez; rıza alınamazsa veya eş haklı sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa kiracı hâkimden karar isteyebilir (TBK m. 349/1-2).
- **Sözleşmeye taraf olma:** Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur (TMK m. 194/4). Bu durumda kiraya veren, fesih bildirimini ve fesih ihtarına bağlı ödeme süresini kiracıya ve eşine ayrı ayrı bildirmek zorundadır (TBK m. 349/3).

35 Yargıtay HGK, 26.04.2022, E. 2021/578, K. 2022/601.
36 Yargıtay HGK, 28.11.2019, E. 2019/318, K. 2019/1238.
37 Yargıtay HGK, 13.12.2017, E. 2017/2935, K. 2017/1722.
38 Yargıtay HGK, 11.02.2021, E. 2018/511, K. 2021/69.
39 AYM (Genel Kurul), *Emine Göksel* Başvurusu, B. No: 2016/10454, 12.12.2019.
40 AYM, *Muteber Bayraktar* Başvurusu, B. No: 2019/28943, 08.02.2023.
41 AYM, *Nurcan Taş* Başvurusu, B. No: 2021/7065, 19.11.2024; AYM, *İpek Banu Karaca ve Diğerleri* Başvurusu, B. No: 2022/51992, 13.05.2025.
42 Yargıtay 12. HD, 13.02.2023, E. 2022/13263, K. 2023/789.

- **Kiracının eşi işgalci değildir:** Yargıtay, taşınmazı kiracı olan eşi yanında kullanan eşin fuzuli şagil sayılamayacağını ve tahliye davasının sözleşmenin tarafı olan kiracıya karşı açılması gerektiğini belirtmiştir.[43]

IX. Korumanın Sona Ermesi: Boşanma ve Ölüm

- **Genel kural:** Hukuk Genel Kurulu'na göre aile konutu koruması kural olarak evlilik birliğinin sona ermesine kadar devam eder; eşlerin konuttan kesin olarak taşınması, anlaşarak konutun aile konutu niteliğine son vermesi, evliliğin boşanma, iptal veya ölümle son bulması ya da konutun yok olması hâllerinde koruma da sona erer.[44] Boşanma davasının açılmış olması tek başına korumayı sona erdirmez; koruma boşanma kararının kesinleşmesine kadar sürer.
- **Dava sürerken boşanma:** Hukuk Genel Kurulu, yargılama sırasında boşanma kararı kesinleşince aile konutu davasının konusuz kaldığını, ancak yargılama giderlerinin dava tarihindeki haklılık durumuna göre belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir.[45]
- **Malik olmayan eşin ölümü:** Hukuk Genel Kurulu, ipoteğin kaldırılması davasını açan malik olmayan eşin ölümüyle davanın konusuz kaldığını kabul etmiştir.[46] Yargıtay'a göre TMK m. 194'ün malik olmayan eşe sağladığı hak aile konutu niteliği devam ettiği sürece geçerlidir ve mirasçılara geçmez.[47]
- **Malik eşin ölümü:** Yargıtay, aile konutunu rızası olmadan satan malik eşin dava açılmadan önce ölmesinin sonucu değiştirmediğini; önemli olanın tasarruf işlemi sırasında evliliğin devam etmesi ve malik olmayan eşin açık rızasının bulunup bulunmaması olduğunu, sağ kalan eşin TMK m. 240 ve 652'den doğan hakları nedeniyle hukuki yararının devam ettiğini kabul etmiştir.[48] Sağ kalan eşin aile konutu üzerindeki hakları TMK m. 240 ve TMK m. 652 şerhlerinde yer alır.

X. Dava Yolları

- **Talepler:** Rıza alınmadan yapılan devirde tapu kaydının iptali ile taşınmazın malik eş adına tescili, ipotekte ipoteğin kaldırılması ve her iki durumda aile konutu şerhi istenebilir. Taşınmazın dava sırasında devrini veya satışını önlemek için ihtiyati tedbir talep edilmesi de önem taşır.

43 Yargıtay 6. HD, 27.10.2010, E. 2010/7409, K. 2010/11585.
44 Yargıtay HGK, 31.01.2024, E. 2023/159, K. 2024/38.
45 Yargıtay HGK, 26.04.2023, E. 2022/761, K. 2023/379.
46 Yargıtay HGK, 31.01.2024, E. 2023/159, K. 2024/38.
47 Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/1862, K. 2024/7816.
48 Yargıtay 2. HD, 26.02.2026, E. 2025/9122, K. 2026/2234.

- **Görevli mahkeme ve taraflar:** TMK m. 194'e dayanan davalar aile hukukundan doğduğundan aile mahkemesinde, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülür (4787 sayılı Kanun m. 4). Dava, işlemi yapan malik eşe ve işlemin tarafı olan üçüncü kişiye, taşınmaz el değiştirmişse sonraki maliklere birlikte yöneltilmelidir.
- **Boşanma davasıyla ilişkisi:** Boşanma davası sırasında hâkim eşlerin barınmasına ve mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Aile konutunun elden çıkarılması tehlikesi varsa boşanma davası içinde de tedbir istenebilir; ancak TMK m. 194'e dayalı dava boşanma kesinleşince konusuz kalacağından talepler zamanında ileri sürülmelidir.

UYGULAMA NOTU

Aile konutu diğer eş adına kayıtlıysa önce tapu müdürlüğüne başvurularak aile konutu şerhi konulmalı ve tapu kaydı düzenli olarak kontrol edilmelidir. İmzalatılmak istenen muvafakatname, kefalet veya ipotek belgeleri okunmadan imzalanmamalı; rıza verilecekse hangi işlem ve hangi borç için verildiği yazılı olarak sınırlanmalıdır. Rıza olmadan satış veya ipotek yapıldığı öğrenildiğinde dava açılırken ihtiyati tedbir istenmeli; tapu ve icra kayıtları, ekspertiz raporu ve konutta birlikte yaşandığını gösteren adres kayıtları tanık deliliyle birlikte sunulmalıdır. Taşınmaz icra yoluyla satışa çıkarılmışsa ihalenin feshi ve haczedilmezlik şikâyeti için süreler kaçırılmamalıdır; dava sürerken ihale yapılırsa talep, tapu iptali ve tescili kapsayacak biçimde genişletilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
28.09.2011 · E. 2011/2-447 · K. 2011/556

Aile konutu, eşlerin yaşam merkezi olan tek konuttur; başkasının kullanımına özgülenmiş ev aile konutu sayılmaz

Yurt dışında yaşayan eşlerden biri, Türkiye'de diğer eş adına kayıtlı taşınmaza aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Dosyaya göre eşler evlendikleri günden beri yurt dışında yaşıyor, izinlerde on-on beş gün bu evde kalıyordu; evde yapıldığı ilk günden beri malik eşin anne ve babası oturuyor, faturaları malik eşin babası ödüyordu. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Bu bağlamda yurt dışında yaşayan bir ailenin Türkiye'ye geldiğinde kullandığı tek bir ev var ve bu yukarıda açıklanan niteliklere sahipse aile konutu olarak kabulü olanaklıdır. Ne var ki, somut olayın özelliği itibariyle dava konusu taşınmaz bu özelliği taşımamaktadır. Dosya kapsamından tarafların evlendikleri günden bu yana ve halen yurt dışında yaşadıkları, yapıldığı ilk günden itibaren bu konutta davalının anne ve babasının oturduğu, faturaların davalının babası*

tarafından ödendiği, davanın taraflarının bu konutta sadece izne geldikleri dönemde ve burada oturmakta olan ailelerini ziyaret amacıyla 10-15 gün kaldıkları, anlaşılmakla; başkasının kullanımına özgülenmiş bir konutun, aile konutu olarak, kabulüne olanak bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre aile konutu, eşlerin birlikte seçtikleri, ortak yaşam merkezi hâline getirdikleri ve üçüncü kişilerce de ailenin yaşadığı yer olarak algılanan konuttur; eşlerin birden fazla konutu olsa bile yalnız biri aile konutu sayılır. Bir konutun aile konutu kabul edilmesi için sürekli kullanılması şart değildir; yurt dışında yaşayan ailenin Türkiye'ye geldiğinde kullandığı tek ev de bu nitelikleri taşıyorsa aile konutu olabilir. Somut olayda ise ev malik eşin anne ve babasının kullanımına özgülendiğinden aile konutu değildir. Kurul ayrıca TMK m. 194'ün Kanun'un yürürlüğünden önce kurulmuş evlilikler hakkında da uygulandığını ve malik olmayan eşin şerh için mahkeme kararına veya malik eşin iznine ihtiyaç duymadan tapu müdürlüğüne başvurabileceğini belirtmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2024 · E. 2024/5640 · K. 2024/9919

Eşlerin birlikte yaşamadığı konut aile konutu sayılmaz; bu konutun satışı diğer eşin rızasına bağlı değildir

Eşler askeri lojmanda yaşarken kocanın başka bir ile tayini çıktı ve koca orada tek başına yaşamaya başlamıştır; kadın ve çocuklar kadına ait taşınmaza taşınmıştır. Kadın taşınmazı üçüncü bir kişiye satmıştır. Koca, taşınmazın aile konutu olduğunu ve rızası olmadan satıldığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil ile aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kabul etmiştir.

> *Somut olayda; tarafların İstanbul ilinde askeri lojmanlarda ikamet ederken davacı erkeğin Ankara iline tayininin çıktığı ve Ankara'da tek başına ikamet etmeye başladığı, İstanbul'da kalan davalı eş ve çocukların 2015 yılında dava konusu taşınmaza taşındıkları, davacının dava konusu taşınmaza hiç gelmediği, eş ve çocuklarıyla görüşmediği, davacı ve davalının taşınmazda birlikte yaşamadığı, ikamet adreslerinin farklı olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını aile konutu şerhi ile tapu iptali ve tescil yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre davacı eş taşınmaza hiç gelmediğinden ve eşler taşınmazda birlikte yaşamadığından taşınmaz aile konutu vasfını taşımaz; bu nedenle aile konutu şerhi ve tapu iptali ile tescil istemleri reddedilmelidir. Karar, aile konutu korumasının eşlerin fiilen birlikte yaşadığı ortak konut için söz konusu olduğunu gösterir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
31.01.2024 · E. 2023/159 · K. 2024/38

Aile konutu koruması evlilik sona erene kadar sürer; malik olmayan eş ölürse ipoteğin kaldırılması davası konusuz kalır

Malik olmayan eş, diğer eşin rızası alınmadan aile konutu üzerine üçüncü bir kişi yararına ipotek kurdurduğunu ileri sürerek ipoteğin kaldırılmasını istemiştir; dava sürerken davacı eş öldü ve davayı mirasçısı sürdürmüştür. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kabul etmiştir; Özel Daire davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 194 üncü maddesi kapsamındaki aile konutu koruması; kural olarak evlilik birliğinin sona ermesine kadar devam eder. Eşlerin bu konuttan kesin olarak taşınmaları, anlaşarak konutun aile konutu olma niteliğine son vermeleri, evliliğin boşanma, iptal veya ölümle son bulması veya konutun yok olması hâllerinde, bu madde kapsamında yer alan koruma imkânları da son bulur.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre aile konutu koruması eşler arasındaki mal rejiminin türünden bağımsız olarak konutun aileye özgülenmesiyle başlar ve konut bu niteliğini kaybedene kadar sürer. Malik eşin ölümü hâlinde sağ kalan malik olmayan eşin TMK m. 240 ve 652'den doğan hakları nedeniyle hukuki yararı devam edebilir; ancak somut olayda ölen malik olmayan eştir ve sağ kalan eş zaten taşınmazın malikidir. Malik olmayan eşe tanınan haklardan yola çıkılarak ipoteğin kaldırılmasına karar verilemez; dava konusuz kalmıştır.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.05.2017 · E. 2017/1604 · K. 2017/967

Aile konutuna ipotek alan banka, sunulan muvafakatnamedeki imzanın diğer eşe ait olup olmadığını denetlemek zorundadır

Malik eş, aile konutu üzerinde banka lehine ipotek kurdurdu. Banka işlemden önce diğer eşin rızasını gösteren yazılı belge istemiştir; malik eş, eşinin ipoteğe rızası bulunduğunu gösteren imzalı bir muvafakatname sunmuştur. Yargılama sırasında muvafakatnamedeki imzanın malik olmayan eşe ait olmadığı Adli Tıp Kurumu incelemesiyle anlaşılmıştır. Aile mahkemesi, tapuda aile konutu şerhi bulunmadığı ve bankanın özen yükümlülüğünü yerine getirdiği gerekçesiyle ipoteğin kaldırılması davasını reddetmiştir; Özel Daire oy çokluğuyla bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Tacir olan banka, Kanunun (TMK m.194) açık rıza alınmasını istediği bu konuda kendisine sunulan muvafakat belgesindeki imzanın rızası gereken eşe aidiyetini belirlemek ve sözleşmenin hakim tarafı olarak objektif özen yükümlülüğünün bir gereği olarak imzanın sıhhatini denetlemek zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre TMK m. 194'teki sınırlama tapudaki şerhe değil konutun aile konutu

niteliğine bağlıdır ve emredicidir; bu haktan önceden feragat edilemez ve açık rıza ancak belirli bir işlem için verilebilir. Rıza için şekil öngörülmemiştir, sözlü de verilebilir; ancak açık olması gerekir. Diğer eşin rızasını almak için yazılı belge isteyen banka taşınmazın aile konutu olduğunu bildiğinden rızayı geçerli şekilde almakla yükümlüdür; imzanın sıhhatini denetlemeden aile konutu üzerine ipotek kurduran banka tapuya güven ilkesinden (TMK m. 1023) yararlanamaz.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.10.2015 · E. 2014/2096 · K. 2015/2322

Tapuda aile konutu şerhi olmasa da taşınmazın aile konutu olduğunu bilen veya bilebilecek durumdaki banka iyiniyetli sayılmaz

Malik eş, aile konutu olarak kullanılan taşınmaz üzerinde banka lehine ipotek kurdurdu. Malik olmayan eş, rızası alınmadan kurulan ipoteğin kaldırılmasını ve aile konutu şerhi konulmasını istemiştir; banka tapuda şerh bulunmadığını ve iyiniyetli olduğunu savunmuştur. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire, tapuda şerh bulunmadığından bankanın kötüniyetini ispat yükünün davacıda olduğu gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Tapuda aile konut şerhi olmasa da bunu bilebilecek durumda olan veya bilen kişinin iyiniyetinin bulunduğunun kabul edilmesi mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle onamıştır. Kurul'a göre tapuda şerh bulunmadığında taşınmazın aile konutu olduğunu bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan üçüncü kişi tapuya güven ilkesinden yararlanır; ancak bunu bilen veya bilebilecek durumda olan kişinin iyiniyetli olduğu kabul edilemez. Somut olayda bankanın kendi düzenlettirdiği değerlendirme raporunda taşınmazın mesken olarak kullanıldığı tespit edildiği hâlde diğer eşin açık rızası alınmadığından ipotek geçerli değildir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.03.2021 · E. 2017/2809 · K. 2021/367

Aile konutunun alımı için kullanılan konut kredisine teminat olarak kurulan ipotek de diğer eşin açık rızasına bağlıdır

Malik eş, aile konutu olarak kullanılan taşınmazı satın aldıktan kısa süre sonra, alım için kullandığı konut kredisine teminat olarak banka lehine ipotek kurdurdu. Kredi taksitleri ödenmeyince banka ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatmıştır. Malik olmayan eş, açık rızası alınmadan kurulan ipoteğin kaldırılmasını ve aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde ipotek işleminin, aile konutu olarak kullanılan dava konusu taşınmaza yönelik konut kredisinin teminatı niteliğinde olmasının da bir önemi bulunmamaktadır. Böyle bir durumda dahi TMK'nın*

194/1. maddesi malik olmayan eşin açık rızasını aradığından, açık rıza alınmadan yapılan işlemin geçerli olduğunu kabul etmek imkânsızdır.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oybirliğiyle onamıştır. Kurul'a göre ipotek aile konutundan yararlanmayı doğrudan engellemese de konutun elden çıkarılması tehlikesi nedeniyle diğer eşin açık rızasına bağlıdır; ipoteğin konut kredisine teminat olması sonucu değiştirmez. Sınırlama tapudaki şerhe değil konutun aile konutu niteliğine bağlı olduğundan işlem tarafı üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmamasının önemi yoktur ve açık rızanın varlığını davalı ispat etmelidir. Basiretli bir tacir gibi davranması gereken bankanın iyiniyet savunması dinlenemez.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.10.2022 · E. 2019/765 · K. 2022/1369

Eşin borçlardan ve satıştan haberdar olması açık rıza sayılmaz; açık rızayı devralanlar ispat etmelidir

İşleri kötüye giden malik eş, eşlerin aile konutu olarak kullandığı evi ticari borçlarına karşılık alacaklılarına devretmiştir; ev, alıcılarla yapılan kira sözleşmesiyle kullanılmaya devam edilmiştir. Malik olmayan eş, rızası alınmadan yapılan devrin iptalini istemiştir. Aile mahkemesi, davacının satıştan haberdar olduğu, eşinin borçlarını bildiği ve alacaklılarla yapılan toplantıda bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir; Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

"Somut olayda toplanan deliller ve dinlenen tanık beyanları uyarınca aile konutu niteliğini taşıyan taşınmazın devir işlemine davacının "açık rızasının" olduğu, davalılar tarafından ispatlanamamıştır. Dolayısıyla TMK'nın 194/1. maddesi eşin açık rızasını aradığından, davalılar arasında gerçekleştirilen devir işleminin geçerli olduğunu kabul etmek mümkün değildir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre rıza için geçerlilik şekli öngörülmemişse de verilen iznin açık olması gerekir; malik olmayan eşin, eşinin borçlarını bilmesi veya satıştan haberdar olduğunun düşünülmesi açık rıza yerine geçmez. Tanıkların tahmine dayanan beyanlarıyla açık rıza ispatlanmış sayılmadığından devir işlemi geçerli değildir. İşlem tarafı üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmamasının önemi bulunmadığı ve açık rızanın ispat yükünün davalılara ait olduğu da vurgulanmıştır.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.11.2022 · E. 2020/302 · K. 2022/1513

Aile konutunu devralan kişinin iyiniyetli olup olmamasının önemi yoktur; konutun aile konutu olduğunu bilen sonraki alıcı da korunmaz

Malik eş, eşlerin aile konutu olarak kullandığı taşınmazı diğer eşin rızası olmadan aynı mahallede oturan bir kişiye devretmiştir; bu kişi de birkaç ay sonra taşınmazı yine aynı mahallede oturan başka bir kişiye devretmiştir. Malik olmayan eş, satışla-

rın iptali ile taşınmazın eşi adına tescilini ve aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı reddetmiştir; Özel Daire, davalıların birbirini tanıdığı ve taşınmazın aile konutu olduğunu bilerek el ve iş birliği içinde hareket ettikleri gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme, eşlerin satış konusunda birlikte karar verdikleri gerekçesiyle direnmiştir.

> *Bu nedenle işlem tarafı üçüncü kişinin iyi niyetli olup olmamasının önemi bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile TMK'nın 194. maddesine dayalı davalarda; işlem tarafı üçüncü kişi konumunda bulunan davalının iyi niyet iddiasına dayanak, devir tarihinde taşınmazın tapu kaydında aile konutu şerhi bulunmadığı savunması önemini kaybetmiş, madde metninde yer alan "açık rıza" koşulu davalıya ispat külfeti olarak yüklenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre malik olmayan eşin açık rızası davalılarca ispatlanamamıştır. İşlemin tarafı olmayan sonraki alıcı da tarafları tanıyan, taşınmazın aile konutu olarak kullanıldığını bilen ve ilk alıcıyla el ve iş birliği içinde hareket eden kişi olduğundan korunmaz; bu nedenle devirler geçerli değildir. Karar, işlemin tarafı olan alıcı bakımından iyiniyetin önem taşımadığını, sonraki alıcı bakımından ise durumu bilip bilmediğinin veya bilmesi gerekip gerekmediğinin araştırılacağını gösterir.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
16.04.2025 · E. 2023/707 · K. 2025/240

Tapudaki ipotek senedinde diğer eşin muvafakat yazısı ve imzası varsa, imzanın sahteliği ayrı bir davada ileri sürülmelidir

Malik olmayan eş, diğer eşin kefil olduğu şirket kredilerine teminat olarak aile konutu üzerine rızası alınmadan banka lehine ipotek kurulduğunu ileri sürerek ipoteğin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, tapudaki ipotek resmî senedinin ikinci sayfasında davacının ipoteğe muvafakat ettiğine ilişkin yazısı ve imzası bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Davacı imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmüştür; Özel Daire imza incelemesi yapılması için bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Somut olayda davacı tarafın resmî senette mevcut yazı ve imzanın kendisine ait olmadığına yönelik sahtelik iddiası ileri sürüldüğüne göre, Mahkemece yapılması gereken iş; davacı tarafa 6100 sayılı Kanun'un 208/4. maddesi uyarınca dava açması için iki haftalık kesin bir süre vermekten ve sonucu uyarınca bir hüküm kurulmasından ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını değişik gerekçeyle oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre resmî senetteki yazı veya imzayı inkâr eden taraf bu iddiasını, belgeye resmiyet kazandıran kişiyi de taraf göstererek açacağı ayrı bir davada ileri sürebilir (HMK m. 208/4); bu iddia görülmekte olan dava içinde karara bağlanamaz. Mahkeme, davacıya sahtelik davası açması için iki haftalık kesin süre vermeli ve o davanın sonucuna göre karar vermelidir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2021 · E. 2021/1737 · K. 2021/5563

Diğer eşin ipoteğe verdiği rıza, aynı borçlar için taşınmazın bankaya geri alım hakkıyla devrini de kapsar

Malik eş, aile konutu olarak kullanılan taşınmaz üzerinde diğer eşin muvafakatiyle banka lehine ipotek kurdurdu. Daha sonra malik eş ile banka arasında yapılan protokolle, malik eşin ve şirketinin kredi borçlarına karşılık taşınmazın bankaya geri alım hakkıyla satışı kararlaştırıldı ve taşınmaz aynı gün bankaya devredilmiştir. Malik olmayan eş, muvafakatinin yalnız ipoteğe ilişkin olduğunu, satışa rızası bulunmadığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Ancak, davacı kadının ipotek işlemine rızasının bulunması davalılar arasında taşınmazın geri alım hakkı ile devrini de kapsar niteliktedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını kaldırmış ve ilk derece mahkemesi kararını oybirliğiyle bozarak davanın reddi gerektiğini belirtmiştir. Daire'ye göre diğer eşin ipotek işlemine verdiği rıza, aynı borçlar için taşınmazın bankaya geri alım hakkıyla devrini de kapsar. Karar, ipoteğe verilen rızanın aynı borç ilişkisi çerçevesinde yapılan sonraki devir işlemleri bakımından da sonuç doğurabileceğini gösterir; bu nedenle rıza verilirken kapsamının yazılı olarak açıkça belirlenmesi önem taşır.

11 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.12.2017 · E. 2017/2810 · K. 2017/1721

Malik eşin borcu nedeniyle haciz yoluyla yapılan cebri satış iradi tasarruf değildir; TMK m. 194 koruması uygulanmaz

Malik eşin sözleşmeden doğan borcu nedeniyle alacaklı tarafından başlatılan icra takibinde, aile konutu olarak kullanılan taşınmaz cebri icra yoluyla alacaklıya satılmıştır; ihalenin feshi davası reddedilerek kesinleşmiştir. Malik olmayan eş, taşınmazın rızası dışında satıldığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil ile aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Aile mahkemesi, alacaklının evin aile konutu olup olmadığını araştırmadığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir; Özel Daire cebri satışların TMK m. 194 kapsamında olmadığı gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Dolayısıyla dava tarihi itibariyle aile konutu olarak kullanıldığı ileri sürülen taşınmaz iradi olmayan bir tasarruf sonucu aile konutu niteliğini yitirmiş duruma gelmektedir. Bu durumda TMK'nın 194. maddesi uyarınca işlem diğer eşin rızasına bağlı olmaktan çıkmış ve davacının aile konutu korumasından yararlanma olasılığı kalmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre bir taşınmazın borç nedeniyle haczedilebilmesi için haciz tarihinde borçlu adına kayıtlı olması gerekir ve cebri icra ile yapılan satışta mülkiyet tescilden önce alıcıya geçer (TMK m. 705/2). İradi olmayan bu tasarruf sonucunda taşınmaz

aile konutu niteliğini yitirdiğinden işlem diğer eşin rızasına bağlı olmaktan çıkar ve malik olmayan eş TMK m. 194 korumasından yararlanamaz.

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.02.2021 · E. 2018/511 · K. 2021/69

Diğer eşin rızası olmadan kurulan ipoteğe dayanılarak aile konutunu ihaleyle alan bankanın tescili yolsuzdur

Malik eş, aile konutu olarak kullanılan taşınmaz üzerinde dava dışı bir şirketin borçlarına karşılık, diğer eşin açık rızası alınmadan banka lehine ipotek kurdurdu. Banka ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatmıştır; taşınmaz yargılama sırasında alacağına mahsuben bankaya ihale edilerek tapuya tescil edildi ve malik eşin açtığı ihalenin feshi davası reddedilmiştir. Malik olmayan eş, ipoteğin kaldırılmasını, bu mümkün olmazsa tapu iptali ile taşınmazın eşi adına tescilini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Davalı bankanın, aile konutu niteliği taşıyan taşınmaz üzerinde malik olmayan eşin açık rızasını almayarak TMK'nın 194. maddesinde öngörülen emredici hükme aykırı şekilde kendi lehine ipotek tesis ederek ve sonrasında da işlem temeli geçersiz ipoteğe bağlı olarak yaptığı icra takibi sonucunda taşınmazın mülkiyetini alacağına mahsuben cebri ihaleyle kendi adına geçirmiş olması karşısında TMK'nın 1023. maddesinin korumasından yararlanamayacağı açıktır. Nitekim illilik prensibi gereğince asıl işlem olan ipotek baştan itibaren geçersiz olduğu için buna bağlı olarak banka adına cebri ihale sonucu yapılan tescil de yolsuz tescil niteliğinde olduğundan davalı koca tarafından açılan ihalenin feshi davasının reddedilmiş olmasının da sonuca bir etkisi olmayacaktır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını genişletilmiş gerekçeyle oy çokluğuyla onamıştır. Kurul'a göre basiretli bir tacir gibi davranması gereken bankanın iyiniyet savunması dinlenemez; hukuki sebebe bağlılık (illilik) ilkesi gereğince baştan geçersiz olan ipoteğe dayanan cebri ihale sonucundaki tescil de yolsuzdur ve banka TMK m. 1023'ün korumasından yararlanamaz. Görüşmelerde, kesinleşen ihalenin feshi kararının kesin hüküm oluşturduğu ve yolsuz tescilin artık tartışılamayacağı görüşü ileri sürülmüş, ancak Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

13 **ANAYASA MAHKEMESİ · GENEL KURUL**
Emine Göksel Başvurusu · B. No: 2016/10454 · 12.12.2019

Eşinin borcu nedeniyle haczedilen aile konutu için malik olmayan eş de haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilmelidir

Başvurucunun eşi adına kayıtlı taşınmaza, eşin çek borcu nedeniyle haciz konulmuştur. Başvurucu daha önce açtığı davayla taşınmaza aile konutu şerhi koydurmuştu. Başvurucunun meskeniyet iddiasıyla haczin kaldırılması için yaptığı şikâyeti icra mahkemesi, bilirkişi evi lüks olmayan ve hâline münasip aile konutu olarak değerlendirdiği hâlde, başvurucunun icra takibinin tarafı olmadığı gerekçesiyle aktif dava ehliyeti yokluğundan reddetmiştir; karar temyiz incelemesinde onanmıştır.

> *Bu bağlamda aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu; aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarını ileri sürebilme ve bunları yargı mercilerinde tartıştırabilme imkânına sahip olması gerektiği açıktır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine oy çokluğuyla karar vermiştir. Mahkeme'ye göre TMK m. 194'teki aile konutu düzenlemeleri aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin bir görünümüdür; haczedilen ev aile konutuysa hâline münasip ev kavramı borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna göre anlaşılmalıdır. Aile konutundan kaynaklanan anayasal güvenceler mülkiyet hakkından bağımsız olduğundan malik olmayan eş de bu güvenceleri yargı önünde ileri sürebilmelidir. Karar yeniden yargılama için icra mahkemesine gönderilmiştir.

14 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.04.2023 · E. 2022/761 · K. 2023/379

Dava sürerken boşanma kesinleşirse aile konutu davası konusuz kalır; yargılama giderleri dava tarihindeki haklılığa göre belirlenir

Malik olmayan eş, boşanma davası sürerken, diğer eşin aile konutunu rızası olmadan bir üçüncü kişiye devrettiğini ve taşınmazın daha sonra zincirleme satışlarla başka kişilere geçtiğini ileri sürerek satışların iptali, taşınmazın eşi adına tescili ve aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Yargılama sürerken eşlerin boşanmasına karar verildi ve karar kesinleşmiştir. İlk derece mahkemesi, davanın konusuz kaldığını ancak davacının dava tarihinde haklı olduğunu belirterek yargılama giderlerini davalılara yüklemiştir; bölge adliye mahkemesi bir kısım davalıların istinaf başvurusunu kabul etmiştir; Özel Daire bozmuştur; bölge adliye mahkemesi direnmiştir.

> *Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde; hâkimin, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ederek hükme bağlayacağı 6100 sayılı Kanun'un 331 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre eşlerin boşanmasıyla taşınmaz aile konutu niteliğini yitirdiğinden dava konusuz kalmıştır; ancak yargılama giderleri davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre belirlenir (HMK m. 331/1). Son kayıt maliki de dahil davalıların el ve iş birliği içinde hareket ettiği, sonraki alıcının durumun gereklerine göre özen göstermediği ve yolsuz tescili bilen veya bilmesi gereken kişi konumunda olduğu anlaşıldığından, dava tarihinde haklı olan davacı yararına yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 193:** Eşlerin hukuki işlemleri; genel kural.
- **TMK m. 195:** Hâkimin müdahalesi.

- **TMK m. 186:** Konutun seçimi ve birliğin yönetimi.
- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 240:** Sağ kalan eşin aile konutu üzerindeki hakları.
- **TMK m. 652:** Mirasın paylaşımında konut ve ev eşyası.

MADDE

195 E. Birliğin korunması I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler.
(2) Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir.
(3) Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.

MADDE ÖZETİ

Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilir (m. 195). Hâkim eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır, onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızasıyla uzman kişilerin yardımını isteyebilir; gerektiğinde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır. Yargıtay'a göre bu aşamalar uygulanmadan doğrudan önlem kararı verilmesi eksik incelemedir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Hâkimin müdahalesi | Evlilik birliğinin korunması amacıyla eşlerden birinin veya ikisinin başvurusu üzerine aile mahkemesinin eşleri uyarması, uzlaştırması ve gerektiğinde önlem alması (TMK m. 195).

Önemli bir konuda uyuşmazlık | Ortak konutun seçimi, çocuğun adı veya birliğin giderleri gibi evlilik birliğini ilgilendiren ve eşlerin kendi aralarında çözemediği anlaşmazlık.[2]

1 Yargıtay 2. HD, 06.04.2016, E. 2015/26089, K. 2016/6952.
2 Yargıtay 2. HD, 10.07.2013, E. 2013/13421, K. 2013/19657.

Kanunda öngörülen önlemler	Hâkimin eşlerden birinin istemi üzerine alabileceği önlemler; parasal katkının belirlenmesi, ayrı yaşamada konut ve ev eşyasından yararlanma, borçlulara ödeme talimatı ve tasarruf yetkisinin sınırlanması bunlar arasındadır (TMK m. 196-199).
Uzman kişilerin yardımı	Hâkimin, eşlerin ortak rızasıyla uyuşmazlığın çözümünde başvurabileceği uzman desteği; gerekçeye göre İsviçre hukukundaki evlilik veya aile danışma bürolarının karşılığıdır.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Yürürlükteki Kanunun 161 inci maddesini karşılamaktadır. Madde İsviçre Medenî Kanununun 172 nci maddesindeki yeni hükme uygun olarak kaleme alınmıştır. Eşler ayrı ayrı ya da birlikte hâkime başvurmak suretiyle, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğiyle ilgili önemli bir uyuşmazlığın doğması hâlinde gerekli müdahalenin yapılmasına karar verilmesini isteyebilecektir. Müdahalesi istenen hâkim, bu konuda eşleri uyarma, onları uzlaştırma ya da eşlerin birlikte rıza göstermesi hâlinde onların huzur ve mutlulukları için uzman kişilerin önerileri yönünde karar verme yetkisine sahiptir. Maddenin üçüncü fıkrası hâkime, eşlerden birinin istemi üzerine kanunlarda öngörülen önlemleri alma yetkisini de tanımaktadır. Bu hüküm hâkime, istem üzerine eşlerin ayrı yaşamalarına, eşlerin meslek ve işine, eşlerin çocuklarla ilişkilerine, evlilik birliğine ilişkin katkılara yönelik önlem hükmünde kararlar verme yetkisini tanımıştır. Maddenin ikinci fıkrasındaki "uzman kişilerin yardımını" isteme, İsviçre Medenî Kanununun 172 nci maddesinde "Evlilik veya Aile Danışma Büroları"nın yardımını isteme şeklinde kaleme alınmıştır. Ülkemizde bu tür bürolar bulunmadığından, maddede "uzman kişilerin yardımını isteme" şeklinde genel bir hükme yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 80*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "I. Genel olarak" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 408). Aynı bölümde eşler birlikte yaşarken ve birlikte yaşamaya ara verildiğinde alınacak önlemler izleyen maddelerde ayrıca düzenlenmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan biri; aile vazifelerini ihmal eder yahut diğerini tehlikeye, hacalete veya zarara maruz bırakırsa müteessir olan taraf hakimin müdahalesini talep edebilir. Hakim, kabahatli olan tarafa vazifelerini ihtar eder ve bu ihtar semeresiz kalırsa birliğin menafiini sıyaneten kanunda muayyen tedbirler ittihaz eyler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 161

	743 sayılı Kanun m. 161	4721 sayılı Kanun m. 195
Başvuru sebebi	Aile görevlerinin ihmali veya diğer eşi tehlikeye, utanca ya da zarara maruz bırakma	Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya önemli bir konuda uyuşmazlık
Başvuran	Zarar gören eş	Eşler ayrı ayrı veya birlikte

	743 sayılı Kanun m. 161	4721 sayılı Kanun m. 195
Hâkimin yetkisi	Kusurlu tarafa görevlerini ihtar etme, sonuç alınamazsa kanundaki tedbirler	Uyarma, uzlaştırma, ortak rızayla uzman yardımı, istem üzerine kanundaki önlemler
Uyuşmazlık kavramı	Yalnız görevlerin ihmali ve zarar verici davranışlar	Kusur aranmaksızın evlilik birliğine ilişkin önemli konulardaki anlaşmazlıklar da

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Başvuru sebebi	Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlık	TMK m. 195/1
Başvuran	Eşler ayrı ayrı veya birlikte	TMK m. 195/1
Hâkimin ilk adımı	Uyarma, uzlaştırma, eşlerin ortak rızasıyla uzman yardımı	Yargıtay 2. HD, K. 2016/6952
Önlemler	Eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemler	TMK m. 195/3, 196-199
Nafaka	Tedbir ve iştirak nafakası da hâkimin alacağı önlemler arasındadır	Yargıtay HGK, K. 2011/688
Ortak konut	Uzlaşma olmazsa bir eşin diğerine ait konuttan yararlanmasına karar verilebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/19657
Çocuğun adı	Ad konusunda anlaşamayan ana ve baba hâkimin müdahalesini isteyebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/14036
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2017/5149
Yetkili mahkeme	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 201
Boşanmayla ilişkisi	Yıllarca ayrı yaşayıp uyuşmazlığı hâkime taşımayan eşlerin evliliği temelinden sarsılmış sayılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/3307

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 161. maddesini karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 172. maddesindeki yeni hükme uygun olarak kaleme alın-

mıştır. Gerekçe, üçüncü fıkranın hâkime istem üzerine eşlerin ayrı yaşamalarına, meslek ve işine, çocuklarla ilişkilerine ve evlilik birliğine ilişkin katkılara yönelik önlem kararları verme yetkisi tanıdığını belirtir. İsviçre'deki evlilik veya aile danışma büroları ülkemizde bulunmadığından maddede "uzman kişilerin yardımını isteme" şeklinde genel bir ifade kullanılmıştır. Tasarının 195. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

DİKKAT

Diğer eş evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmiyorsa ya da ortak konut, çocuğun adı veya birliğin giderleri gibi önemli bir konuda anlaşma sağlanamıyorsa, boşanma davası açmadan da aile mahkemesinden hâkimin müdahalesi istenebilir. Hâkim önce uyarma ve uzlaştırma yoluna gideceğinden dilekçede uyuşmazlık ve beklenen önlem, örneğin konuttan yararlanma veya parasal katkının belirlenmesi, açıkça yazılmalıdır. Yıllarca ayrı yaşayıp bu yola başvurmamak, ileride açılacak boşanma davasında evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı yönünde değerlendirilebilir.

II. Hâkimin Müdahalesinin İstenebileceği Durumlar

- **Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi:** Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak, birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdür (TMK m. 185); konutu birlikte seçer, birliği beraberce yönetir ve giderlere güçleri oranında katılırlar (TMK m. 186). Bu yükümlülüklerden birinin yerine getirilmemesi hâlinde hâkimin müdahalesi istenebilir.
- **Eşin eve alınmaması:** Yargıtay, eşinin kendisini eve almadığını ileri süren kocanın başvurusunu TMK m. 195 kapsamında değerlendirmiş; ancak hâkimin doğrudan önlem almadan önce uyarma ve uzlaştırma yollarını denemesi gerektiğini belirtmiştir.[3]
- **Ortak konutun seçimi:** Yargıtay'a göre evlilik birliğinin sürdürüleceği ortak konutun belirlenmesi konusunda eşlerin uyuşmazlığa düşmesi TMK m. 195 kapsamındadır.[4] Eşler oturacakları konutu birlikte seçer (TMK m. 186/1); aile konutuyla ilgili işlemler için diğer eşin rızası sağlanamazsa da hâkimin müdahalesi istenebilir (TMK m. 194/2).
- **Çocuğa ilişkin uyuşmazlıklar:** Yargıtay, ana ve babanın çocuğun adı konusunda anlaşamaması hâlinde hâkimin müdahalesinin istenebileceğini kabul etmiştir.[5] Yargıtay, ana ve babanın velayeti birlikte kullanmaları sırasında orta-

3 Yargıtay 2. HD, 06.04.2016, E. 2015/26089, K. 2016/6952.
4 Yargıtay 2. HD, 10.07.2013, E. 2013/13421, K. 2013/19657.
5 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/26017, K. 2017/14036.

ya çıkan anlaşmazlık nedeniyle TMK m. 195 uyarınca verilen geçici ve tedbir niteliğindeki kararı da onamıştır.[6]

- **Birliğin giderleri:** Yargıtay, tedbir nafakası davasına karşı dava olarak TMK m. 195'e dayanılarak hâkimin müdahalesi istendiği dosyada, mahkemenin bu istem hakkında gerekli araştırmayı yapmadan hüküm kurmamasını bozma sebebi saymıştır.[7] Aynı dosyanın sonraki aşamasına ilişkin kararda bu istemin ortak giderlerin tespitine yönelik olduğu belirtilmiştir.[8]

III. Müdahalenin Biçimi

- **Kademeli yöntem:** Hâkim eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır, onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızasıyla uzman kişilerin yardımını isteyebilir (TMK m. 195/2). Yargıtay'a göre uyarma, uzlaştırmaya çalışma ve uzman yardımı isteme şeklindeki bu yollar uygulanmadan hüküm kurulması eksik incelemedir.[9]
- **Uzman yardımı:** Uzman kişilerin yardımı ancak eşlerin ortak rızasıyla istenebilir (TMK m. 195/2). Gerekçeye göre bu ifade, İsviçre Medenî Kanunu'ndaki evlilik veya aile danışma bürolarının yardımını isteme yetkisinin karşılığıdır.
- **Önlemler:** Hâkim gerektiğinde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır (TMK m. 195/3). Bu önlemler arasında eşler birlikte yaşarken parasal katkının belirlenmesi (TMK m. 196), haklı sebeple ayrı yaşamada parasal katkı, konut ve ev eşyasından yararlanma ve malların yönetimine ilişkin önlemler (TMK m. 197), borçlulara ödeme talimatı (TMK m. 198) ve tasarruf yetkisinin sınırlanması (TMK m. 199) sayılabilir. Koşullar değiştiğinde hâkim eşlerden birinin istemi üzerine kararını değiştirir veya önlemi kaldırır (TMK m. 200).
- **Nafaka:** Hukuk Genel Kurulu'na göre hâkimin eşlerden birinin istemi üzerine alacağı önlemler arasında tedbir ve iştirak nafakası da bulunur.[10]
- **Konuttan yararlanma:** Yargıtay'a göre ortak konut konusunda eşlerin uzlaşamaması hâlinde, bir eşin diğer eşe ait konuttan yararlanmasına karar verilmesi mümkündür.[11]
- **Birlikte yaşama koşulu:** Yargıtay'a göre eşlerden birinin diğerinin aile giderlerine yapacağı parasal katkının TMK m. 196'ya göre belirlenmesini isteyebilmesi için eşlerin birlikte yaşıyor olması gerekir; ayrı yaşama hâlinde istek TMK m. 197'ye göre incelenir ve ayrı yaşamakta haklılık aranır.[12]

6 Yargıtay 2. HD, 10.10.2011, E. 2011/1895, K. 2011/15165.
7 Yargıtay 2. HD, 30.05.2016, E. 2015/17189, K. 2016/10626.
8 Yargıtay 2. HD, 21.10.2021, E. 2021/6853, K. 2021/7538.
9 Yargıtay 2. HD, 06.04.2016, E. 2015/26089, K. 2016/6952.
10 Yargıtay HGK, 23.11.2011, E. 2011/3-635, K. 2011/688.
11 Yargıtay 2. HD, 10.07.2013, E. 2013/13421, K. 2013/19657.
12 Yargıtay 2. HD, 24.06.2013, E. 2012/25080, K. 2013/17768.

IV. Usul: Görev, Yetki, Harç

- **Görevli mahkeme:** Yargıtay'a göre TMK m. 195'e dayanan istem aile hukukundan doğduğundan aile mahkemesinin görevine girer; görev dava şartıdır ve re'sen gözetilir.[13] Yargıtay, aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesince karara bağlanan hâkimin müdahalesi davasında, karardan sonra o yerde aile mahkemesi kurulduğu için dosyanın görevli aile mahkemesine devredilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.[14]
- **Nitelendirme:** Yargıtay'a göre çocuğa konulacak ad konusundaki eşler arası uyuşmazlık, haklı sebeple adın değiştirilmesi davası değil hâkimin müdahalesi istemidir.[15]
- **Yetkili mahkeme:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir; önlemlerin değiştirilmesi veya kaldırılması için ise kural olarak önlem kararını veren mahkeme yetkilidir (TMK m. 201).
- **Harç ve vekâlet ücreti:** Yargıtay'a göre hâkimin müdahalesi talebi ile tedbir nafakası talebi ayrı ayrı harca tabidir.[16] Reddedilen hâkimin müdahalesi talebi yönünden karşı taraf yararına ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği de kabul edilmiştir.[17]
- **Çekişmesiz yargı listesi:** Terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi, eşlerden birinin evlilik birliğini tek başına temsile yetkili kılınması ve aile konutuyla ilgili işlemler için rıza sağlanamadığında hâkimin müdahalesinin istenmesi çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmıştır (HMK m. 382/2-b). TMK m. 195'teki genel müdahale istemi bu listede ayrıca yer almaz.
- **Koruma kararlarından farkı:** 6284 sayılı Kanun'a göre verilen koruyucu ve önleyici tedbirler, TMK m. 195'teki hâkimin müdahalesinin yerini tutmaz. Yargıtay, TMK m. 195'e dayalı istemi konunun 6284 sayılı Kanun kapsamında kaldığı gerekçesiyle karara bağlamayan mahkemenin kararını bozmuştur.[18]

V. Hâkimin Müdahalesi ve Boşanma

- **Boşanmadan önceki yol:** TMK m. 195, evliliği sürdürmek isteyen eşe boşanma davası açmadan yükümlülüklerin yerine getirilmesini ve uyuşmazlığın çözümünü sağlama imkânı verir. Boşanma veya ayrılık davası açıldığında ise hâkim davanın devamı süresince gerekli geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169).

13 Yargıtay 8. HD, 06.04.2017, E. 2017/1258, K. 2017/5149.
14 Yargıtay 2. HD, 27.05.2009, E. 2008/4531, K. 2009/10131.
15 Yargıtay 8. HD, 06.04.2017, E. 2017/1258, K. 2017/5149.
16 Yargıtay 2. HD, 13.05.2015, E. 2015/8898, K. 2015/10027.
17 Yargıtay 2. HD, 09.01.2023, E. 2022/11194, K. 2023/43.
18 Yargıtay 2. HD, 30.05.2016, E. 2015/17189, K. 2016/10626.

- **Uzun ayrılık:** Yargıtay, yaklaşık dokuz yıldır ayrı yaşayan ve yaşayacakları yer ile aile konutunun seçimi konusundaki uyuşmazlığı gidermek için hâkimin müdahalesini istemek dahil yeterli çaba göstermeyen eşler bakımından evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ve boşanmaya karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[19]
- **Terk hâli:** Eşlerden biri ortak konutu terk etmişse terk nedeniyle boşanmaya ilişkin ihtar süreci ayrıca düzenlenmiştir; ortak konutun belli olmaması hâlinde önce konutun belirlenmesi için hâkimin müdahalesinin istenmesi gerekebilir (TMK m. 164).

UYGULAMA NOTU

Hâkimin müdahalesi istenirken uyuşmazlığın konusu ve diğer eşten beklenen davranış somut olarak açıklanmalı; ortak konut, çocuğun adı veya giderler gibi konularda yazışmalar, tanıklar ve belgelerle anlaşmazlığın varlığı gösterilmelidir. Nafaka veya konuttan yararlanma gibi bir önlem de isteniyorsa bu, dilekçede ayrıca belirtilmeli ve harcı yatırılmalıdır. Hâkim önce uyarma ve uzlaştırmayla başlayacağından duruşmalara katılınmalı ve uzlaşma önerileri değerlendirilmelidir; diğer eşin tutumu değişmezse bu süreçteki tespitler ileride açılabilecek boşanma davasında da delil olarak kullanılabilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2016 · E. 2015/26089 · K. 2016/6952

Hâkim, doğrudan bir önleme geçmeden önce eşleri uyarmalı, uzlaştırmaya çalışmalı ve gerekirse uzman yardımı istemelidir

Koca, eşinin kendisini eve almadığını ileri sürerek TMK m. 195'e göre hâkimin müdahalesini istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul ederek kadının, kocanın aile konutuna girişini engellemesinin önlenmesine ve kocanın konuta girişinin sağlanmasına karar vermiştir; karar kadın tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece Türk Medeni Kanununun 195. maddesinde belirtildiği şekilde uyarma, uzlaştırmaya çalışma ve eşlerin ortak rızası ile uzman yardımı isteme şeklindeki tedbirler uygulanmadan yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre uyuşmazlığın konusu evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesiyse hâkim önce eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır, onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızasıyla uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Bu aşamalar uygulan-

19 Yargıtay 2. HD, 30.03.2026, E. 2025/8488, K. 2026/3307.

madan doğrudan önlem kararı verilmesi eksik incelemedir. Karar, TMK m. 195'in kademeli bir müdahale öngördüğünü gösterir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.07.2013 · E. 2013/13421 · K. 2013/19657

Ortak konutun belirlenmesinde uyuşmazlığa düşen eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir; uzlaşma olmazsa bir eşin diğerine ait konuttan yararlanmasına karar verilebilir

Kadın, kocasına tahsisli kamu konutundan ayrılmalarından ve kocanın açtığı boşanma davasının reddedilmesinden sonra ortak hayatı sürdürmek istediğini, kocasını ona ait konuta davet ettiğini, ancak kocasının haklı bir sebep olmadan ayrı yaşadığını ve ortak konutun belirlenmesinde uyuşmazlığa düştüklerini ileri sürerek TMK m. 195'e göre hâkimin müdahalesini ve kocaya ait konutun aile konutu olarak özgülenmesini istemiştir. Mahkeme, isteğin TMK m. 195'e dayandığını belirten Özel Daire bozma kararına uyduğu hâlde davacının bu madde kapsamında bir talebi bulunmadığını kabul ederek davayı reddetmiştir.

> *Bu bakımdan, tarafların uzlaşamamaları halinde, davalıya ait konuttan davacının yararlanmasına karar verilmesi imkan dahilindedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre evlilik birliğinin sürdürüleceği ortak konutun belirlenmesi konusundaki uyuşmazlık TMK m. 195 kapsamındadır; hâkim önce eşleri uzlaştırmaya çalışır, gerektiğinde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır. TMK m. 197'deki konut ve ev eşyasından yararlanmaya ilişkin önlem de bunlar arasındadır. Bozmaya uyulduğuna göre mahkeme bozma doğrultusunda işlem yapmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2017 · E. 2016/26017 · K. 2017/14036

Çocuğun adını ana ve baba birlikte koyar; ad konusunda anlaşamayan eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir

Baba, ortak çocuğa annenin kendisine haber vermeden ad koyduğunu ve çocuğun adının ana ve babanın uzlaşmasıyla belirlenmesi gerektiğini ileri sürerek TMK m. 195'e göre hâkimin müdahalesini istemiştir. Mahkeme, doğum bildiriminin anne tarafından yapılabileceğini ve annenin çocuğa tek başına ad koymasında yasal bir engel bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Ancak, ana ve babanın, velayet hakkının kapsamı içerisinde yer alan çocuğun adı konusunda anlaşmazlığa düşmeleri halinde, ana ve baba ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre çocuğun adını ana ve babası koyar (TMK m. 339/5); Nüfus Hizmetleri Kanunu yalnız doğum olayının bildirilmesini düzenler, çocuğa ad konulmasına ilişkin bir kural içermez. Ad konusunda anlaşmazlığa düşen ana ve baba ayrı ayrı veya birlikte hâkimin

müdahalesini isteyebilir; mahkeme delilleri toplayarak TMK m. 195'te gösterilen usul çerçevesinde karar vermelidir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2017 · E. 2017/1258 · K. 2017/5149

Çocuğa konulacak ad konusundaki eşler arası uyuşmazlık ad değiştirme davası değil hâkimin müdahalesi istemidir ve aile mahkemesinde görülür

Evli olan baba, annenin ortak çocuğa istemediği bir ad koyduğunu ve eşiyle çocuğa konulacak ad konusunda anlaşamadıklarını ileri sürerek çocuğun adının değiştirilmesini istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *"O halde, işin aile mahkemesinin görevine girdiği nazara alınarak, davaya aile mahkemesinde bakılmak üzere görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, bu hususun gözetilmemesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre hukuki nitelendirme hâkime aittir; dava TMK m. 27'deki haklı sebeple adın değiştirilmesi değil, çocuğa konulacak ad konusunda eşlerin uyuşmazlığa düşmesi nedeniyle hâkimin müdahalesi istemidir. Çocuğa ad koymak velayet kapsamında ana ve babaya ait bir hak ve yükümlülüktür. Uyuşmazlık TMK'nın aile hukuku kitabından doğduğundan aile mahkemesi görevlidir; görev dava şartı olduğundan görevsizlik kararı verilmelidir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.11.2011 · E. 2011/3-635 · K. 2011/688

Hâkimin eşlerden birinin istemi üzerine alacağı önlemler arasında tedbir ve iştirak nafakası da vardır

Kadın ve ortak çocuk, eşler ayrı yaşarken kendileri için tedbir, iştirak ve yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunu ancak eşlerin ekonomik durumlarının aynı olduğunu belirterek kadının nafaka istemini reddetti, çocuk yararına nafakaya hükmetmiştir. Özel Daire kadın yararına da uygun bir nafakaya karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *"Hakim, bu halde de gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine Kanunda öngörülen önlemleri alır. Tedbir ve iştirak nafakası da hakimin alacağı bu önlemler arasındadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre TMK m. 195 birliğin korunmasına ilişkin genel düzenlemedir; eşler evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya önemli bir konuda uyuşmazlık hâlinde hâkimin müdahalesini isteyebilir ve hâkim gerektiğinde kanunda öngörülen önlemleri alır. Ayrılık döneminde evlilik hukuken devam ettiğinden eşler birliğin giderlerine güçleri oranında katılmalıdır; ayrı yaşamakta haklı olan kadının gelirinin bulunması tedbir nafakasını engellemez, yalnız miktarında dikkate alınır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2026 · E. 2025/8488 · K. 2026/3307

Yıllarca ayrı yaşayan ve konut uyuşmazlığını hâkimin müdahalesiyle çözmeye çalışmayan eşler bakımından evlilik birliği temelinden sarsılmıştır

Koca, evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeniyle boşanma davası açmıştır. Eşler dava tarihinde yaklaşık dokuz yıldır ayrı yaşıyordu; daha önce kadının açtığı boşanma davası reddedilmiş, kocanın açtığı dava da takip edilmediği için açılmamış sayılmıştı. İlk derece mahkemesi kadının kusurunun ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Bu koşullar altında eşleri birlikte yaşamaya zorlamanın artık kanunen mümkün görülmemesine göre, boşanmaya karar verilecek yerde, yetersiz gerekçe ile davanın reddi doğru bulunmamış, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşler yaklaşık dokuz yıllık ayrılık süresince yaşayacakları yer ve aile konutunun seçimi konusundaki uyuşmazlığı gidermek için gerektiğinde hâkimin müdahalesini istemek (TMK m. 186/1, 195) dahil yeterli çaba göstermemiş, birlikte yaşama ve ortak yaşamı sürdürme yükümlülüklerini karşılıklı olarak ihlal etmiştir. Bu durumda evlilik birliği temelinden sarsılmıştır ve boşanmaya karar verilmelidir. Karar, hâkimin müdahalesinin evliliği sürdürmek isteyen eş için önemli bir araç olduğunu da gösterir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri; eşlerin hak ve yükümlülükleri.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 196:** Eşler birlikte yaşarken parasal katkı.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 201:** Yetkili mahkeme.

MADDE

196 E. Birliğin korunması II. Eşler birlikte yaşarken

KANUN METNİ

(1) Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.
(2) Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.
(3) Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler; eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışması katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır ve katkılar geçmiş bir yıl ile gelecek yıllar için istenebilir (m. 196). Yargıtay'a göre eşlerin aynı evde yaşaması, giderlere katılmayan eşten katkı ve nafaka istenmesine engel değildir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Parasal katkı	Eşlerin birlikte yaşarken ailenin geçimi için güçleri oranında yapmaları gereken para ödemesi; uyuşmazlık hâlinde hâkim tarafından belirlenir (TMK m. 186/3, 196/1).
Ev emeği	Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışması; parasal katkının miktarında dikkate alınır.[2]
Geçmiş bir yıllık katkı	İstem tarihinden geriye doğru bir yıl için istenebilen katkı.[3]
Tedbir nafakası	Evlilik devam ederken bir eşin diğerinden geçimi için istediği nafaka; birlikte yaşanırken TMK m. 196'ya, haklı ayrılıkta TMK m. 197'ye dayanır.

1 Yargıtay 3. HD, 07.09.2015, E. 2015/5626, K. 2015/13642.
2 Yargıtay 2. HD, 13.07.2010, E. 2009/19174, K. 2010/14156.
3 Yargıtay 3. HD, 10.06.2015, E. 2015/2656, K. 2015/10662.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde İsviçre Medenî Kanununun 173 üncü maddesinin yeni hükmü göz önünde tutulmak suretiyle değiştirilerek yeniden kaleme alınmıştır. Burada eşlerin birlikte yaşamları devam ederken, hâkimin alacağı özel bir önlem hükme bağlanmıştır. Bu hükümle eşlerin evlilik birliğinin devamı sırasında ailenin geçimi için gerekli olan parasal katkıya ilişkin önlem öngörülmüştür. Hâkimin, parasal katkıda bulunma kararı verirken göz önünde tutması gereken ölçüler ikinci fıkrada belirlenmiştir. Bu fıkra hükmüne göre hâkim katkı miktarını belirlerken eşin ev işlerini görmesini, çocuklara bakmasını, diğer eşin işinde karşılıksız olarak çalışması hususlarını göz önünde tutacaktır. Maddenin üçüncü fıkrasında önlem niteliğinde hükmedilecek katkı süresinin başlangıcı gösterilmiştir. Buna göre bu katkı istemden geriye doğru bir yıl ile gelecek yılları kapsayacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 80-81*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "II. Eşler birlikte yaşarken" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 408).

Eski Kanun'da ailenin geçimi kocaya yüklenmiş, kadının aile giderlerine katılması ise kocanın istemine bağlanmıştı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, birliğin reisidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 152

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, karısının münasip bir derecede aile masrafına iştirakini isteyebilir. İştirakin miktarında ihtilaf ederlerse her biri iştirak miktarının tesbit edilmesini, mahkemeden isteyebilir. Karının bu suretle iştiraki kocanın hiç bir vakitte iade ve tazmin mükellefiyetini icabetmez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 190

	743 sayılı Kanun m. 152, 190	4721 sayılı Kanun m. 196
Geçim yükü	Karı ve çocukların geçimi kocaya aitti	Eşler giderlere güçleri oranında katılır (m. 186/3)
Kadının katkısı	Koca, kadının uygun ölçüde aile giderlerine katılmasını isteyebilirdi	Her iki eş de diğerinin katkısının belirlenmesini isteyebilir
Ev emeği	Düzenlenmemişti	Ev işleri, çocuk bakımı ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışma dikkate alınır
Süre	Düzenlenmemişti	Geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İsteyen	Birlikte yaşayan eşlerden biri	TMK m. 196/1
Belirlenen	Her eşin ailenin geçimi için yapacağı parasal katkı	TMK m. 196/1
Ölçüt	Ev işleri, çocuk bakımı ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışma dikkate alınır	Yargıtay 2. HD, K. 2010/14156
Süre	Geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2015/10662
Aynı ev	Aynı evde yaşamak katkı istemine engel değildir	Yargıtay 3. HD, K. 2015/13642
Affetme	Davranışların affedildiği gerekçesiyle istem reddedilemez	Yargıtay 3. HD, K. 2015/13871
Hükmün niteliği	2. Hukuk Dairesi aylık katkının belirlenmesiyle yetinilmesini aramıştır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/8193
Ayrı yaşama	Birlikte yaşama sona ermişse istek TMK m. 197'ye göre incelenir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/17768
Sınır	Üçüncü kişiden alınan borç eşten tahsil edilemez; yardım nafaka yoluyla istenir	Yargıtay 3. HD, K. 2012/3368

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 173. maddesinin yeni hükmü göz önünde tutularak değiştirilerek yeniden kaleme alınmış ve eşlerin birlikte yaşamları devam ederken hâkimin alacağı özel bir önlemi düzenlemiştir. Gerekçe, hâkimin katkı miktarını belirlerken eşin ev işlerini görmesini, çocuklara bakmasını ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışmasını göz önünde tutacağını ve katkının istemden geriye doğru bir yıl ile gelecek yılları kapsayacağını belirtir. Tasarının 196. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

DİKKAT

Birlikte yaşanan eş evin ve çocukların giderlerine katılmıyorsa, boşanma davası açmadan da aile mahkemesinden parasal katkının belirlenmesi istenebilir. Katkı istem tarihinden geriye doğru bir yıl için de istenebildiğinden bu dönemde yapılan ödemeler banka kayıtları, faturalar ve tanıklarla belgelenmelidir. Ev işleri, çocuk bakımı ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışma da katkı sayıldığından bunlar

dilekçede ayrıca anlatılmalı; dilekçede hem katkı miktarının belirlenmesi hem de ödenmesi açıkça istenmelidir.

II. Parasal Katkıyı İsteyebilecek Eş ve Koşullar

- **Dayanak:** Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılır (TMK m. 186/3). Bu yükümlülük yerine getirilmezse eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler (TMK m. 196/1). Bu, hâkimin evlilik birliğini korumak için alabileceği önlemlerden biridir (TMK m. 195/3).
- **Her iki eş de isteyebilir:** İstem yalnız kadına tanınmış değildir. Yargıtay, çalışan kadının ailenin geçimine katkıda bulunmadığını ileri süren kocanın istemini TMK m. 196 kapsamında incelemiştir.[4]
- **Birlikte yaşama koşulu:** Yargıtay'a göre bir eşin diğerinin aile giderlerine yapacağı parasal katkının TMK m. 196'ya göre belirlenmesini isteyebilmesi için eşlerin birlikte yaşıyor olması gerekir; ayrı yaşama hâlinde istek TMK m. 197'ye göre incelenir ve ayrı yaşamakta haklılık aranır.[5] Ayrı yaşamaya ilişkin önlemler TMK m. 197 şerhinde yer alır.
- **Aynı evde yaşamak engel değildir:** Yargıtay, aynı evde ayrı odalarda yaşayan ve şiddet gördüğü kesinleşmiş ceza kararıyla sabit olan kadının istemini, eşlerin aynı evde yaşaması gerekçesiyle reddeden kararı bozmuştur.[6] Yargıtay, aynı ikametgâhta kalan ev hanımı eşin nafakanın artırılması istemini aynı gerekçeyle reddeden kararı da bozmuştur.[7]
- **Affetme gerekçe olamaz:** Yargıtay, evin geçimine katkıda bulunmayan kocanın davranışlarını kadının affettiği veya hoşgörüyle karşıladığı gerekçesiyle istemin reddini doğru bulmamıştır.[8]
- **Ortak konuta götürülmeyen eş:** Yargıtay, evlendikten sonra eşini birlikte yaşayacakları yurt dışındaki konuta götürmeyen koca bakımından kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunu, ayrıca TMK m. 196/1 uyarınca da evin geçimi için parasal katkı isteyebileceğini belirtmiştir.[9]

4 Yargıtay 2. HD, 13.07.2010, E. 2009/19174, K. 2010/14156.
5 Yargıtay 2. HD, 24.06.2013, E. 2012/25080, K. 2013/17768.
6 Yargıtay 3. HD, 07.09.2015, E. 2015/5626, K. 2015/13642.
7 Yargıtay 3. HD, 13.05.2015, E. 2015/518, K. 2015/8548.
8 Yargıtay 3. HD, 09.09.2015, E. 2015/5137, K. 2015/13871.
9 Yargıtay 3. HD, 08.04.2015, E. 2014/19725, K. 2015/5810.

III. Katkı Miktarının Belirlenmesi

- **Güç oranı ve hakkaniyet:** Katkı, eşlerin gelirleri ve ekonomik durumları dikkate alınarak güçleri oranında belirlenir; hâkim, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını ve hakkaniyet ilkesini gözetir.[10]
- **Ev emeği katkıdır:** Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması ve diğer eşin işinde karşılıksız çalışması katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır (TMK m. 196/2). Yargıtay, kadının ev işlerini görmesini ve çocuklara bakmasını hesaba katmayan bilirkişi raporuna dayanılarak katkı belirlenmesini bozma sebebi saymıştır.[11]
- **Geliri olmayan ev hanımı:** Yargıtay, ev hanımı olan ve geliri bulunmayan kadın yararına kocanın geliriyle orantılı ve hakkaniyete uygun bir miktara hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[12]
- **Diğer eşin işinde karşılıksız çalışma:** Eşin işyerinde veya tarlasında ücretsiz çalışan eşin emeği de Kanun gereği katkı miktarında dikkate alınır; bu nedenle bu çalışmanın süresi ve niteliği tanık ve belgelerle ortaya konulmalıdır.

IV. Geçmiş Bir Yıl ve Gelecek Yıllar

- **Kural:** Katkılar geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir (TMK m. 196/3). Gerekçeye göre katkı istemden geriye doğru bir yıl ile gelecek yılları kapsar.
- **Geçmiş bir yıl değerlendirilmelidir:** Yargıtay'a göre birlikte yaşayan eşler bakımından mahkeme, geçmiş bir yıl için de talep varsa bunu değerlendirmek zorundadır; evin giderlerinin kadın tarafından karşılandığı anlaşılan dosyada katkıya dava tarihinden bir yıl öncesinden başlamak üzere hükmedilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[13]
- **Giderlerin belirlenmesi:** Yargıtay, geçmiş bir yıla ilişkin katkı isteğinin, dava tarihinden geriye doğru son bir yıldaki aile giderleri ve tarafların ekonomik durumları belirlenmeden reddedilmesini bozma sebebi saymıştır.[14]

V. Katkı Kararının Niteliği: Tespit ve Nafaka Ayrımı

- **2. Hukuk Dairesi'nin yaklaşımı:**

  Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, eşler birlikte yaşarken verilecek kararda aylık parasal katkının belirlenmesiyle yetinilmesi, eda hükmü niteliğinde karar kurulmaması gerektiğini birçok kararında belirtmiştir.[15] Bu yöndeki bir kararın

10 Yargıtay 3. HD, 09.09.2015, E. 2015/5137, K. 2015/13871.
11 Yargıtay 2. HD, 13.07.2010, E. 2009/19174, K. 2010/14156.
12 Yargıtay 3. HD, 07.09.2015, E. 2015/5626, K. 2015/13642.
13 Yargıtay 3. HD, 10.06.2015, E. 2015/2656, K. 2015/10662.
14 Yargıtay 2. HD, 06.07.2017, E. 2016/3092, K. 2017/8564.

düzeltilmesi istemi oy çokluğuyla reddedilmiş; karşı oy yazısında geçmiş bir yıl için istenen katkıya ilişkin eda hükmü kurulması gerektiği, aksi hâlde tespit hükmünün icraya konulamayacağı savunulmuştur.[16]

- **Nafaka olarak nitelendirme:** Yargıtay 3. Hukuk Dairesi ise birlikte yaşayan eşlerin katkı istemini tedbir nafakası niteliğinde görmüş ve katkının nafaka olarak ödenmesine hükmedilmesini kabul etmiştir.[17]
- **Uygulamada önemi:** Bu farklılık nedeniyle dilekçede hem katkı miktarının belirlenmesi hem de belirlenen katkının ödenmesi açıkça istenmelidir. Katkı ödenmezse hâkim, yükümlü eşin borçlularına ödemeyi diğer eşe yapmalarını da emredebilir (TMK m. 198).

VI. Birlik Giderleri İçin Yapılan Ödemeler

- **Eşin yaptığı birlik gideri:** Yargıtay, fiili ayrılık sırasında aile konutu nedeniyle kadın aleyhine açılan dava sonucunda ödenen yargılama giderinin birlik giderlerinden olduğunu ve kocanın bu gidere payı oranında katılması gerektiğini kabul etmiştir.[18]
- **Üçüncü kişilerden alınan borç:** Buna karşılık Yargıtay, evlilik içinde eşten istenebilecek maddi yardımların nafaka adı altında istenebileceğini ve kadının kendi iradesiyle üçüncü kişilerden aldığı borç paraların kocadan tahsil edilemeyeceğini kabul etmiştir.[19]
- **Mal rejiminden farkı:** Birliğin giderlerine yapılan katkı, eşlerin malvarlığına yaptıkları katkıdan farklıdır; eşlerden birinin diğerinin malvarlığının edinilmesine yaptığı katkılar mal rejiminin tasfiyesinde ayrıca değerlendirilir.

VII. Boşanma Davası Açılınca

- **Geçici önlemler:** Boşanma veya ayrılık davası açıldığında hâkim davanın devamı süresince eşlerin barınmasına ve geçimine ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Bu nedenle boşanma davası açıldıktan sonra eşin geçimi için istenecek nafaka kural olarak boşanma dosyasında tedbir nafakası olarak değerlendirilir.
- **Boşanmayla birlikte istenen katkı:** Yargıtay, boşanma davasıyla birlikte ileri sürülen katkı isteminde denetime elverişli olmayan biçimde hüküm kurulma-

15 Yargıtay 2. HD, 25.03.2013, E. 2012/7913, K. 2013/8193; Yargıtay 2. HD, 24.11.2014, E. 2014/18863, K. 2014/23579.
16 Yargıtay 2. HD, 03.06.2015, E. 2015/8378, K. 2015/11577.
17 Yargıtay 3. HD, 11.03.2013, E. 2013/2481, K. 2013/4013; Yargıtay 3. HD, 10.06.2015, E. 2015/2656, K. 2015/10662.
18 Yargıtay 2. HD, 08.06.2017, E. 2016/16053, K. 2017/7138.
19 Yargıtay 3. HD, 14.02.2012, E. 2011/16542, K. 2012/3368.

sını ve aylık katkının belirlenmesi yerine eda hükmü kurulmasını bozma sebebi saymıştır.[20]

UYGULAMA NOTU

Diğer eş birlikte yaşandığı hâlde evin ve çocukların giderlerine katılmıyorsa önce son bir yıldaki kira, fatura, market, okul ve sağlık giderleri ile bunları kimin ödediğini gösteren kayıtlar toplanmalıdır. Diğer eşin gelirini gösteren maaş, emekli aylığı veya işyeri kayıtlarının mahkemece getirtilmesi istenmeli; ev işleri, çocuk bakımı veya diğer eşin işinde karşılıksız çalışma varsa bu, tanıklarla anlatılmalıdır. Dilekçede geçmiş bir yıl ve gelecek için katkının belirlenmesi ve ödenmesi ayrı ayrı talep edilmelidir; eş ödeme yapmazsa işvereni gibi borçlularına ödemenin istemde bulunan eşe yapılmasının emredilmesi de istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.07.2010 · E. 2009/19174 · K. 2010/14156

Parasal katkı belirlenirken eşin ev işlerini görmesi ve çocuklara bakması dikkate alınır; hâkim aylık katkı miktarını belirlemekle yetinir

Birlikte yaşayan ve ikisi de çalışan eşlerden koca, kadının ailenin geçimi için parasal katkıda bulunmadığını ileri sürerek katkı miktarının belirlenmesini istemiştir. Mahkeme, bilirkişi raporuna dayanarak kadının ödeyeceği katkı miktarını belirleyip bunun ödenmesine hükmetmiştir.

> *Davalı kadının ev işlerini görmesi ve çocuklara bakmasının, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınması gerekirken (TMK. md. 196/2) hükme esas alınan bilirkişi raporunda bu hususun göz önüne alınmaması da uygun olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşler birlikte yaşarken birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler (TMK m. 196/1); bu durumda aylık katkı miktarının belirlenmesiyle yetinilmeli, eda hükmü niteliğinde karar kurulmamalıdır. Katkı miktarı belirlenirken eşin ev işlerini görmesi ve çocuklara bakması dikkate alınmalıdır (TMK m. 196/2); bu hususu gözetmeyen bilirkişi raporuna dayanılamaz.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
10.06.2015 · E. 2015/2656 · K. 2015/10662

Birlikte yaşayan eşler bakımından geçmiş bir yıl için de katkı istenebilir; mahkeme bu istemi değerlendirmek zorundadır

Otuz yılı aşkın süredir evli olan ve birlikte yaşayan eşlerden kadın, düzenli bir geliri olmadığı hâlde temizliğe giderek evin geçimini ve konut kredisinin taksitlerini

20 Yargıtay 2. HD, 24.11.2014, E. 2014/18863, K. 2014/23579.

kendisinin karşıladığını, düzenli geliri olan kocanın evin ve çocukların giderlerine katkıda bulunmadığını ileri sürerek dava tarihinden bir yıl öncesinden başlamak üzere nafaka istemiştir. Mahkeme aylık nafakaya hükmetti, ancak geçmişe yönelik istemi gerekçe göstermeden reddetmiştir.

> *Buna göre birlikte yaşayan eşler yönünden mahkeme, tedbir nafakasını takdir ederken geçmiş bir yıl için de nafaka talebi var ise, bunu da değerlendirmek zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle düzelterek onamıştır. Daire'ye göre TMK m. 196'ya göre katkılar geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir. Ortak çocuğun tanıklığı ve kocanın beyanıyla evin giderlerinin kadın tarafından karşılandığı anlaşıldığından, nafakaya dava tarihinden bir yıl öncesinden başlamak üzere hükmedilmesi gerekir; hüküm bu şekilde düzeltilmiştir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.09.2015 · E. 2015/5626 · K. 2015/13642

Eşlerin aynı evde yaşaması, giderlere katılmayan eşten katkı ve nafaka istenmesine engel değildir

Kadın, kocasının kendisine şiddet uyguladığını ve hakaret ettiğini, evin geçimini sağlamadığını, aynı evde iki yabancı gibi ayrı odalarda yaşadıklarını ileri sürerek tedbir nafakası istemiştir. Koca, maaşını evin masraflarına harcadığını savunmuştur. Mahkeme, eşlerin aynı evde yaşadığı ve kocanın evin ihtiyaçlarını karşıladığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Dosyada kocanın eşine karşı işlediği suçlardan verilmiş kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti bulunuyordu.

> *TMK'nın 196/1 maddesi gereğince; eşler birlikte yaşarken de ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkının belirlenmesini mahkemeden talep edebilirler.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşler birlikte yaşarken de ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkının belirlenmesini isteyebilir. Kadının iddiaları kesinleşmiş ceza kararıyla ispatlandığından, ev hanımı olan ve geliri bulunmayan kadın yararına kocanın geliriyle orantılı ve hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmelidir; eşlerin aynı evde yaşaması tek başına istemin reddini haklı kılmaz.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
09.09.2015 · E. 2015/5137 · K. 2015/13871

Birlikte yaşayan eşin evin geçimine katılmaması hâlinde, davranışlarının affedildiği gerekçesiyle katkı istemi reddedilemez

Kırk yılı aşkın süredir evli olan kadın, emekli olan kocasının evin ve çocukların geçimine katkıda bulunmadığını, gelirini kendi harcamalarına ayırdığını ve evin ihtiyaçlarının çevrenin yardımıyla karşılandığını ileri sürerek tedbir nafakası iste-

miştir. Mahkeme, eşlerin aynı evde yaşadığını ve kadının kocasının davranışlarını affettiğini veya hoşgörüyle karşıladığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Mahkemece, yanılgılı değerlendirme sonucunda; davacının davalının davranışlarını affettiği, en azından hoşgörüyle karşıladığı, buna göre tedbir nafakasını gerektiren koşulların bulunmadığından bahisle, yazılı şekilde nafaka isteminin reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre tanık beyanlarından birlikte yaşama devam etse de kocanın evin geçimine katkısının olmadığı ve evin masraflarının çocuklar tarafından karşılandığı, böylece evlilik birliğinin gereklerinin yerine getirilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda TMK m. 196/1 uyarınca kadının geçinmesi için gerekli, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına ve hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmelidir; kadının kocasının davranışlarını affettiği veya hoşgörüyle karşıladığı gerekçesiyle istemin reddi doğru değildir.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
14.02.2012 · E. 2011/16542 · K. 2012/3368

Evlilik içinde eşten istenebilecek maddi yardım nafaka yoluyla istenir; üçüncü kişilerden alınan borç diğer eşten doğrudan tahsil edilemez

Kadın, evlilik sırasında kocası tarafından evden çıkarıldığını, geçimini sağlamak için üçüncü kişilerden borç almak zorunda kaldığını ve kocasının kendisine bakma yükümlülüğü bulunduğunu ileri sürerek aldığı borcun kocasından tahsilini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davayı kabul etmiştir.

> *Mevzuat gereği, evlilik birliği içerisinde eşlerin birbirinden talep edebilecekleri maddi yardımlar, nafaka adı altında ve yukarıdaki kanun maddelerinde belirtilen yardımlardır. Davacı kadın, davalıdan ancak nafaka talep edebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre evlilik birliği içinde eşlerin birbirinden isteyebileceği maddi yardımlar, TMK m. 196 ve 197'de belirtilen ve nafaka adı altında istenen yardımlardır; koca, koşulları varsa nafaka yükümlüsüdür. Kadının kendi iradesiyle üçüncü kişilerden aldığı borç paraların kocadan tahsili mümkün değildir. Karar, eşten istenebilecek maddi yardımın nafakaya ilişkin hükümlere dayanılarak istenmesi gerektiğini gösterir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.03.2013 · E. 2012/7913 · K. 2013/8193

Ev hanımı eş, birlikte yaşadığı eşin aile giderlerine yapacağı aylık katkının belirlenmesini isteyebilir

Kadın, kocasının ailenin geçimi için parasal katkıda bulunmadığını ileri sürerek katkı miktarının belirlenmesini istemiştir. Dosyaya göre eşler birlikte yaşıyordu; kadın ev hanımıydı, koca bir akaryakıt istasyonunda çalışıyordu. Mahkeme, kocanın ödeyeceği miktarın kadına ödenmesine hükmetmiştir.

> *Gerçekleşen bu durum karşısında aylık parasal katkının belirlenmesi ile yetinilmesi gerekirken, edayı içerir nitelikte yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşler birlikte yaşarken birinin istemi üzerine hâkim ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler; bu durumda aylık parasal katkının belirlenmesiyle yetinilmeli, eda hükmü niteliğinde karar kurulmamalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 195:** Birliğin korunması ve hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 198:** Borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 200:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.

MADDE

197

E. Birliğin korunması

III. Birlikte yaşamaya ara verilmesi

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

(2) Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

(3) Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

(4) Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir; ayrı yaşama haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve malların yönetimine ilişkin önlemleri alır, ergin olmayan çocuklar için de gereken önlemleri belirler (m. 197). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre bu davada dikkate alınacak ölçü tarafların kusur durumu değil, nafakayı isteyen eşin ayrı yaşamada haklı olup olmadığıdır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.

Ayrı yaşama hakkı	Ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düşen eşin, bu tehlike sürdükçe diğer eşten ayrı yaşayabilmesi (TMK m. 197/1).
Bağımsız tedbir nafakası	Birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde, ayrı yaşamakta haklı olan eşin kendisi ve çocuklar için boşanma davasından bağımsız olarak istediği parasal katkı.[2]
Geçici tedbir nafakası	Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkimin dava süresince re'sen hükmettiği ve kural olarak boşanma kararının kesinleşmesiyle sona eren nafaka (TMK m. 169).
Ayrı yaşamada haklılık	Nafaka isteyen eşin, fiilî ayrılığın diğer eşten kaynaklandığını veya ortak hayatın kendisi için tehlikeli hâle geldiğini kanıtlaması; ispat yükü nafaka isteyen eştedir.[3]
Konuttan yararlanma önlemi	Ayrı yaşamakta haklı eşin ortak konut ve ev eşyasından yararlanmasının ve yararlanma oranının hâkimce belirlenmesi; konutun bir eşe münhasıran tahsisi anlamına gelmez.[4]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Maddenin birinci fıkrası birlikte yaşamaya ara verilmesine ilişkin özel bir önlem getirmektedir. Bu hüküm İsviçre Medenî Kanununun 175 inci maddesinde hükme bağlanmıştır. İsviçre'deki hükümde olduğu gibi ortak yaşam nedeniyle eşlerden birinin kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî şekilde tehlikeye düşmesi söz konusu olduğunda eşlerden her birinin ayrı yaşama hakkı öngörülmüştür. Maddenin ikinci fıkrası yürürlükteki Kanunun 137 nci maddesinde öngörülen koruma önlemlerini düzenlemektedir. İsviçre Medenî Kanununun 176 ncı maddesinin birinci fıkrası hükmünden esinlenmek suretiyle kaleme alınan bu yeni hükümle, ayrı yaşamanın haklı olduğu hâllerde, hâkimin; a. Bir eşin diğerine yapacağı parasal katkıya, b. Konut ve ev eşyasından, hangi eşin hangi oranda yararlanacağına, c. Eşlerin mallarının yönetimine, ilişkin önlem kararı alması öngörülmüştür. Maddenin üçüncü fıkrası İsviçre Medenî Kanununun 176 ncı maddesinin ikinci fıkrası hükmünden alınmıştır. Bu fıkra hükmü, maddede öngörülen önlemlerin, eşlerden birinin haklı sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınması ya da ortak yaşamın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi durumunda alınacağını öngörmüştür. Maddenin son fıkrası İsviçre Medenî Kanununun 176 ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne paralel bir hükümdür. Bununla, eşlerin birlikte yaşamasına ara verilmesi hâlinde hâkimin ergin olmayan çocuklarla ilgili alacağı önlemler düzenlenmiştir. Madde, hâkimin, alacağı bu önlemlerin çocuklarla ana ve baba arasındaki ilişkileri düzenleyen velâyetle ilgili hükümlere dayanarak almasını öngörmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 81*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "III. Birlikte yaşamaya ara verilmesi" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 408).

2 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.
3 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1534, K. 2019/1148.
4 Yargıtay 2. HD, 24.05.2011, E. 2010/8448, K. 2011/8998.

Eski Kanun'da ayrı yaşama "müşterek hayatın tatili" başlığı altında düzenlenmiş; ayrı yaşama sebepleri sağlık, şöhret ve işin ilerlemesiyle sınırlı tutulmuş, hâkime yalnız geçim için yardım miktarını belirleme yetkisi verilmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her biri, müşterek hayatın devamı yüzünden, sıhhati, şöhreti veya işinin terakkisi ciddi surette tehlikeye düştüğü müddetce ayrı bir mesken edinebilirler. Boşanma veya ayrılık davası ikame edildikten sonra karı kocadan her biri, dava devam ettikçe, diğerinden ayrı yaşamak hakkını haizdir. Karı kocadan biri talebeder ve ayrı yaşamak keyfiyeti haklı olursa, hakim hangisi tarafından diğerinin iaşesi için ne miktar muavenette bulunulacağını tayin eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 162

	743 sayılı Kanun m. 162	4721 sayılı Kanun m. 197
Ayrı yaşama sebebi	Sağlığın, şöhretin veya işin ilerlemesinin ciddi tehlikeye düşmesi	Kişiliğin, ekonomik güvenliğin veya ailenin huzurunun ciddi tehlikeye düşmesi
Boşanma davası	Dava süresince her eşe ayrı yaşama hakkı tanınmıştı	Maddede yer almaz; dava süresince önlemler TMK m. 169'a göre alınır
Önlemler	Yalnız geçim için yardım miktarı	Parasal katkı, konut ve ev eşyasından yararlanma, malların yönetimi
Haklı sebep olmadan kaçınma	Düzenlenmemişti	Kaçınma veya olanaksızlık hâlinde de aynı istemler (m. 197/3)
Çocuklar	Düzenlenmemişti	Velayet hükümlerine göre gereken önlemler (m. 197/4)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ayrı yaşama hakkı	Kişilik, ekonomik güvenlik veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikedeyse	TMK m. 197/1
Önlemler	Parasal katkı, konut ve ev eşyasından yararlanma, malların yönetimi	TMK m. 197/2

Konu	Kural	Dayanak
Haklı sebep olmadan kaçınma	Diğer eş haklı sebep olmadan birlikte yaşamaktan kaçınırsa da aynı istemler	TMK m. 197/3
Çocuklar	Velayet, kişisel ilişki ve çocuk için nafaka önlemleri	TMK m. 197/4
Ölçüt	Kusur değil, ayrı yaşamada haklılık	Yargıtay HGK, K. 2021/347
Gelir	Nafaka isteyen eşin geliri isteme engel değil, yalnız miktarı etkiler	Yargıtay HGK, K. 2007/947
İspat	Ayrı yaşamada haklılığı nafaka isteyen eş ispat eder	Yargıtay HGK, K. 2019/1148
Konut	Münhasır tahsis değil, yararlanma önlemi	Yargıtay 2. HD, K. 2011/8998
Süre	Nafaka ayrı yaşama sürdükçe devam eder	Yargıtay HGK, K. 2016/328
Boşanma davası	Boşanma davası açılması tek başına ayrı yaşama hakkı doğurmaz; dava süresince TMK m. 169 uygulanır	Yargıtay HGK, K. 2013/1056

TBMM gerekçesine göre maddenin birinci fıkrası birlikte yaşamaya ara verilmesine ilişkin özel bir önlem getirmekte ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 175. maddesindeki gibi, ortak yaşam nedeniyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi şekilde tehlikeye düşen eşe ayrı yaşama hakkı tanımaktadır. İkinci fıkra İsviçre Medenî Kanunu'nun 176. maddesinden esinlenerek, ayrı yaşamanın haklı olduğu hâllerde hâkimin parasal katkıya, konut ve ev eşyasından hangi eşin hangi oranda yararlanacağına ve malların yönetimine ilişkin önlem almasını öngörmüştür. Gerekçe, bu önlemlerin eşlerden birinin haklı sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak yaşamın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi durumunda da alınacağını ve çocuklarla ilgili önlemlerin velayet hükümlerine dayanacağını belirtir. Tasarının 197. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Diğer eşin davranışları nedeniyle ortak konuttan ayrılmak zorunda kalan veya evden uzaklaştırılan eş, boşanma davası açmadan da kendisi ve çocukları için nafaka, ortak konuttan yararlanma ve çocukların geçici velayeti konusunda önlem isteyebilir. Nafaka isteminde belirleyici olan kusur değil, ayrı yaşamakta haklılıktır; bu nedenle ayrılığın nasıl başladığı görgü tanıkları, mesajlar ve resmî kayıtlarla belgelenmelidir. İstemde bulunan eşin kendi gelirinin bulunması nafakaya engel değildir, ancak miktarın belirlenmesinde dikkate alınır.

II. Ayrı Yaşama Hakkının Koşulları

- **Kural ve istisna:** Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadır (TMK m. 185/3). TMK m. 197/1 bu yükümlülüğe bir istisna getirir: eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Hak her iki eşe tanınmıştır ve tehlike sürdüğü sürece devam eder.
- **Üç tehlike alanı:** Kişilik tehlikesi, eşin beden bütünlüğüne, onuruna veya özgürlüğüne yönelen davranışları; ekonomik güvenlik tehlikesi, geçimin sağlanmaması veya malvarlığı üzerinde baskı kurulmasını; ailenin huzurunun tehlikeye düşmesi ise ortak hayatı sürdürülemez kılan ağır geçimsizlik hâllerini kapsar. Tehlikenin ciddi olması gerekir; olağan tartışmalar ayrı yaşama hakkı doğurmaz.
- **Terk ve uzaklaştırma:** Yargıtay, eşini bir süre ayrı yaşayalım diyerek evden uzaklaştırıp ortak konuta kendi anne ve babasını getiren eşe karşı diğer eşin ayrı yaşamakta haklı olduğunu kabul etmiştir.[5] Kiracı olarak oturulan ortak evi bir tartışmanın ardından terk eden koca karşısında ailesinin yanına taşınmak zorunda kalan kadın da ayrı yaşamakta haklı görülmüştür.[6]
- **Eşini aile evine bırakma:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, evliliğin üçüncü ayında kadını annesinin evine bıraktıran ve barışmak için çaba göstermeyen kocaya karşı, boşanmada eşit kusur belirlenmiş olsa bile kadının ayrı yaşamakta haklı olduğuna karar vermiştir.[7]
- **Aile büyüklerinin istememesi:** Yargıtay, kocanın annesinin kadının ailesine kızlarını artık istemediklerini söylemesi ve kocanın da annesinin istemediğini kendisinin de istemeyeceğini belirterek ayrılığa sebep olması üzerine kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunu kabul etmiştir.[8]
- **Bağımsız konut açmama:** Yargıtay, ayrı ev açmayan, eşini istemediğini söyleyip kovan, birlik görevlerini yerine getirmeyen ve geri çağırdığı evin manevi bağımsızlığı bulunmayan kocaya karşı kadının ayrı yaşama hakkının doğduğunu belirtmiştir.[9]
- **Malvarlığı üzerinde baskı:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kadının baba evindeki miras payının satılıp kendisine verilmesi için sürekli baskı yapan kocaya karşı annesinin evine sığınan kadını ayrı yaşamakta haklı görmüştür.[10]
- **Şiddet:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun incelediği dosyada, kadının koca ve ailesi tarafından darbedilmesi sonucu evden ayrıldığı bağımsız tedbir nafakası

5 Yargıtay 2. HD, 22.11.2005, E. 2005/13308, K. 2005/16082.
6 Yargıtay HGK, 29.11.2022, E. 2020/366, K. 2022/1619.
7 Yargıtay HGK, 09.07.2020, E. 2017/2208, K. 2020/575.
8 Yargıtay 2. HD, 09.01.2017, E. 2016/23663, K. 2017/112.
9 Yargıtay 2. HD, 14.12.2015, E. 2015/24440, K. 2015/23963.
10 Yargıtay HGK, 05.12.2007, E. 2007/3-917, K. 2007/947.

davasında kabul edilmiş ve Kurul bu tespiti oy çokluğuyla sonraki boşanma davasında da bağlayıcı saymıştır.[11]

- **Diğer eşin boşanma davasının reddi:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği bozma gerekçesine göre, kocanın açtığı boşanma davasının kocanın tamamen kusurlu olduğu gerekçesiyle reddedildiği durumda kadın ayrı yaşamakta haklıdır ve lehine hakkaniyete uygun tedbir nafakasına hükmedilmelidir.[12]

III. Ayrı Yaşamada Haklılığın İspatı

- **İspat yükü:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre tedbir nafakası isteyen eş ayrı yaşamakta haklılığını ispat etmek zorundadır; hâkim ispata ilişkin genel hükümler çerçevesinde delilleri inceler ve vardığı sonucu denetime elverişli biçimde gerekçelendirir.[13]
- **Cevap vermeyen eş:** Aynı kararda davaya cevap vermeyen kocanın dava dilekçesindeki iddiaları inkâr etmiş sayıldığı, görgüye dayanmayan ve yalnız davacının anlatımını aktaran tanık beyanının ise haklılığı kanıtlamaya yetmediği belirtilmiştir.[14] Cevap verilmemesi davayı kendiliğinden kazandırmaz; iddialar yine delille kanıtlanmalıdır.
- **Haklılık kanıtlanamazsa:** Yargıtay, dosya kapsamına göre ayrı yaşamakta haklı olmadığı anlaşılan eşin istemini reddeden kararı onamıştır.[15] Kendi açtığı boşanma davası haklı görülmeyerek reddedilen eşin de ayrı yaşamakta ve nafaka istemekte haklı sayılamayacağı kabul edilmiştir.[16]
- **Delil türleri:** Ayrılığın nasıl başladığını gösteren görgü tanıkları, mesaj ve yazışmalar, kolluk tutanakları, koruma kararları ve ceza dosyaları en önemli delillerdir. Tanıkların olayı bizzat görmüş olması, yalnız duyduklarını aktarmamaları gerekir.

IV. Kusur Ölçü Değildir; Gelir Yalnız Miktarı Etkiler

- **Kusur:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre bağımsız tedbir nafakası davasında kural olarak tarafların kusur durumu ölçü alınamaz; nafaka istenen eş kusursuz olsa bile diğer koşullar gerçekleşmişse nafaka verilebilir.[17] Boşanmada eşit kusur belirlenmesi de ayrı yaşamada haklılığı ortadan kaldırmaz.[18]

11 Yargıtay HGK, 23.09.2020, E. 2017/2297, K. 2020/672.
12 Yargıtay HGK, 09.03.2016, E. 2014/651, K. 2016/286.
13 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1534, K. 2019/1148.
14 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1534, K. 2019/1148.
15 Yargıtay 2. HD, 24.06.2013, E. 2012/25080, K. 2013/17768.
16 Yargıtay 2. HD, 17.04.2013, E. 2012/19057, K. 2013/10805.
17 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.
18 Yargıtay HGK, 09.07.2020, E. 2017/2208, K. 2020/575.

- **Nafaka isteyenin geliri:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, iki kuyumcu şirketinde ortaklığı bulunan ve düzenli geliri olan kadının nafaka isteminin reddini bozmuş; tarafların ekonomik ve sosyal düzeylerinin davanın kabulü noktasında değil, nafakanın miktarında önem taşıdığını belirtmiştir.[19] Düzenli aylık geliri bulunan kadın bakımından da aynı sonuca varılmıştır.[20]
- **Daha iyi ekonomik durum:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği gerekçeye göre nafaka isteyen eşin ekonomik durumunun diğer eşten daha iyi olması, diğer eşi tedbir nafakası yükümlülüğünden kurtarmaz; bu durum yalnız miktarın belirlenmesinde dikkate alınır.[21]
- **Hayat seviyesi:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun benimsediği bozma gerekçesine göre hâkim, eşlerin birlikte yaşarken sürdürdükleri hayat seviyesini ayrı yaşamaları hâlinde de korumaları gerektiğini gözetmelidir.[22]
- **Yükümlünün ödeme gücü:** Nafaka hakkaniyete göre belirlenir (TMK m. 4). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, ayrı yaşama hâlinde evlilik birliği hukuken sürdüğünden nafaka miktarı belirlenirken yükümlünün barınma ihtiyacı için satın alınan konut nedeniyle yaptığı ödemelerin de dikkate alınması gerektiğini oy çokluğuyla kabul etmiştir.[23]

V. Haklı Sebep Olmadan Kaçınma ve Ortak Hayatın Olanaksızlaşması (TMK m. 197/3)

- **Kaçınan eşe karşı istem:** Eşlerden biri, diğerinin haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de ikinci fıkradaki önlemleri isteyebilir (TMK m. 197/3). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınan eş karşısında ayrı yaşamak zorunda kalan eşin, birliğe parasal katkı isteme hakkı vardır.[24]
- **Ağır kusurlu eşe karşı:** Yargıtay, hakaret eden, güven sarsıcı davranışlarda bulunan, birlik görevlerini yerine getirmeyen ve şiddet uygulayan kocaya karşı kadının nafaka davası açmakta ve ayrı yaşamakta haklı olduğunu belirterek TMK m. 197/3'e dayanan istemin reddini bozmuştur.[25]
- **Olanaksızlık:** Ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi kusura dayanmayan durumları da kapsar; gerekçeye göre bu hâlde de maddedeki önlemler alınır. Bu durumda da istemde bulunan eş, ortak hayatın olanaksızlaştığını delilleriyle ortaya koymalıdır.

19 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.
20 Yargıtay HGK, 05.12.2007, E. 2007/3-917, K. 2007/947.
21 Yargıtay HGK, 09.03.2016, E. 2014/651, K. 2016/286.
22 Yargıtay HGK, 05.12.2007, E. 2007/3-917, K. 2007/947.
23 Yargıtay HGK, 20.01.2016, E. 2014/686, K. 2016/18.
24 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.
25 Yargıtay 2. HD, 15.06.2015, E. 2015/10402, K. 2015/12662.

VI. Konut ve Ev Eşyasından Yararlanma

- **Yararlanma oranı:** Gerekçeye göre hâkim, konut ve ev eşyasından hangi eşin hangi oranda yararlanacağını belirler. Yargıtay, istek hâlinde konut ve ev eşyasından eşlerin hangi oranda yararlanacağının ve parasal katkının belirlenmesi gerektiğini, istek dışında hüküm kurulamayacağını belirtmiştir.[26]
- **Münhasır tahsis yok:** Yargıtay'a göre ayrı yaşamakta haklı eşin ortak konuttan ve eşyalardan yararlanmasına hükmedilmeli; konutun ve ev eşyasının münhasıran bu eşe tahsisi, diğer eş bakımından men-i müdahale sonucunu doğurduğundan TMK m. 197/2'ye aykırıdır.[27]
- **Önlem alınması zorunluluğu:** Yargıtay, davalının kusurlu davranışları nedeniyle ayrı yaşandığı ve davacının önlem istemekte haklı olduğu kabul edilen dosyada, ayrılmadan önce birlikte oturulan konuttan davacının yararlanması için uygun önlem alınmamasını bozma sebebi saymıştır.[28]
- **Evlilik sürdükçe istenebilir:** Yargıtay, boşanma kararı bozulduktan sonra boşanma davasından feragat edilmesi nedeniyle evliliği devam eden eşlerde TMK m. 197 hükmünün uygulanabilir olduğunu ve konuttan yararlanma istemi hakkında karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[29]
- **Aile konutunun korunması:** Konut aile konutu niteliğindeyse, malik eş diğer eşin açık rızası olmadan konutu devredemez ve kira sözleşmesini feshedemez (TMK m. 194). Ayrı yaşama sırasında konutun elden çıkarılması tehlikesi varsa bu koruma ayrıca gündeme gelir.

VII. Eşlerin Mallarının Yönetimi

- **Önlemin konusu:** Gerekçeye göre hâkim, ayrı yaşamanın haklı olduğu hâllerde eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlem alabilir. Bu önlem, ayrı yaşama sırasında ortak ekonomik varlığın korunmasına yöneliktir ve istem üzerine alınır.
- **Tasarruf yetkisinin sınırlanması:** Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektiriyorsa hâkim, belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufların diğer eşin rızasına bağlanmasına karar verebilir (TMK m. 199).
- **Mal ayrılığına geçiş ayrı bir taleptir:** Yargıtay'a göre mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesi istemi evlilik birliğinin korunması önlemlerinden değildir; TMK m. 206'ya dayanan, ayrıca harca tabi bağımsız bir taleptir ve harcı yatırılmışsa esası hakkında karar verilmelidir.[30]

26 Yargıtay 2. HD, 22.11.2005, E. 2005/13308, K. 2005/16082.
27 Yargıtay 2. HD, 24.05.2011, E. 2010/8448, K. 2011/8998.
28 Yargıtay 2. HD, 25.02.2016, E. 2015/20271, K. 2016/3469.
29 Yargıtay 2. HD, 09.04.2013, E. 2013/4776, K. 2013/9857.
30 Yargıtay 2. HD, 24.05.2011, E. 2010/8448, K. 2011/8998.

VIII. Ergin Olmayan Çocuklar İçin Önlemler (TMK m. 197/4)

- **Geçici velayet:** Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır; ortak hayata son verilmişse velayet eşlerden birine verilebilir (TMK m. 336/2). Yargıtay'a göre eşler hâlen evli olsa bile gerekirse geçici velayet düzenlemesi yapılabilir ve bunun için ayrı yaşamakta haklılık aranmaz.[31]
- **Evliliğin sürmesi engel değildir:** Yargıtay, evlilik birliğinin devam etmesinin çocuklarla ilgili önlemlerin alınmasına engel olmadığını belirterek geçici velayet istemi hakkında karar verilmemesini bozma sebebi saymıştır.[32]
- **Çocuk için nafaka:** Ana ve babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar sürer (TMK m. 328/1). Yargıtay'a göre çocuğun yanında kaldığı ana veya babanın çocuk için tedbir nafakası isteyebilmesi, kendisinin ayrı yaşamakta haklılığını kanıtlamasına bağlı değildir.[33]
- **Çocuğun görüşü ve uzman incelemesi:** Yargıtay, geçici nitelikte olsa bile velayetin düzenlenmesinde çocuğun üstün yararının esas olduğunu, idrak çağındaki çocuğun görüşünün alınması ve 4787 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca görevlendirilecek uzmanlarla tarafların yaşam koşullarının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[34]
- **Kişisel ilişki:** Yargıtay, fiilî ayrılıkta çocukla tedbiren kişisel ilişki kurulması isteminin evrak üzerinden karara bağlanmasını bozmuş; duruşma açılarak delillerin toplanması ve gerektiğinde uzman görüşü alınması gerektiğini belirtmiştir.[35] Kişisel ilişki talebi hakkında hiç karar verilmemesi de bozma sebebidir.[36]

IX. Boşanma Davasındaki Tedbir Nafakasıyla İlişkisi

- **İki ayrı tedbir nafakası:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre tedbir nafakası eşe iki şekilde verilir: birlikte yaşamaya ara verilmesi sebebiyle verilen bağımsız tedbir nafakası (TMK m. 197) ve boşanma veya ayrılık davası açılınca dava süresince geçici önlem olarak verilen tedbir nafakası (TMK m. 169).[37]
- **Sona erme farkı:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre TMK m. 169'a göre hükmedilen nafaka boşanma davasındaki kararın kesinleşmesiyle sona erer; TMK m. 197'ye göre istenen nafaka ise eşlerin ayrı yaşama durumu sürdükçe

31 Yargıtay 2. HD, 08.10.2015, E. 2015/15592, K. 2015/17921.
32 Yargıtay 2. HD, 30.03.2015, E. 2014/21385, K. 2015/5975.
33 Yargıtay 2. HD, 22.03.2016, E. 2016/5023, K. 2016/5640; Yargıtay 2. HD, 20.10.2015, E. 2015/17643, K. 2015/18856.
34 Yargıtay 2. HD, 04.05.2016, E. 2016/8661, K. 2016/9147.
35 Yargıtay 2. HD, 10.10.2008, E. 2008/9467, K. 2008/13057.
36 Yargıtay 2. HD, 08.10.2015, E. 2015/15592, K. 2015/17921.
37 Yargıtay HGK, 25.03.2021, E. 2017/2415, K. 2021/347.
38 Yargıtay HGK, 16.03.2016, E. 2014/1021, K. 2016/328.

geçerli olur.[38] Bu nedenle Yargıtay, TMK m. 197 niteliğindeki nafakanın hükmün kesinleşinceye kadar devamına karar verilmesini doğru bulmamıştır.[39]

- **Boşanma davasının açılması:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu çoğunluğuna göre boşanma davasının açılması TMK m. 197/1'deki ayrı yaşama sebepleri arasında değildir; boşanma davası süresince alınacak önlemler TMK m. 169'a göre boşanma davasına bakan hâkim tarafından re'sen alınır.[40]
- **Feragat:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre boşanma davasından önce açtığı TMK m. 197 davasından feragat eden eş nafaka isteğinden geriye dönük olarak vazgeçmiş olur; boşanma davasında tedbir nafakasına dava tarihinden değil, feragat tarihinden itibaren hükmedilir.[41]
- **Boşanma kesinleşince:** Boşanma kararı kesinleştikten sonra eşler arasında tedbir nafakası değil, koşulları varsa ve istenirse yoksulluk nafakası söz konusu olur (TMK m. 175). Yargıtay, ayrı yaşamakta haklılık iddiasıyla tedbir nafakası isteyen kadın yararına, taraflar dava sırasında anlaşmalı olarak boşandığı için talep olmadan yoksulluk nafakasına hükmedilmesini talep dışına çıkma saymıştır.[42]
- **Kesin delil etkisi:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kesinleşen bağımsız tedbir nafakası kararında sabit görülen fiziksel şiddetin sonradan açılan boşanma davasında kesin delil oluşturduğuna ve manevi tazminat istemini etkilediğine oy çokluğuyla karar vermiştir.[43] Bu nedenle TMK m. 197 davasında ileri sürülen olaylar ve deliller, ileride açılabilecek boşanma davası düşünülerek dikkatle hazırlanmalıdır.
- **Dava açmak kusur değildir:** Yargıtay'a göre bağımsız tedbir nafakası davası açmak kanuni bir haktır ve bu hakkın kullanılması boşanma davasında kusur olarak yüklenemez.[44]
- **Birlikte yaşarken:** Eşler birlikte yaşıyorsa parasal katkı TMK m. 197'ye değil TMK m. 196'ya göre istenir; Yargıtay'a göre ayrı yaşama hâlinde TMK m. 196 uygulanamaz ve istek ayrı yaşamada haklılık aranarak TMK m. 197'ye göre incelenir.[45]

X. Usul: Görev, Yetki, Harç, Değişiklik ve Temyiz

- **Görevli mahkeme:** TMK m. 197'ye dayanan davalar aile mahkemesinde, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülür (4787 sayılı Kanun m. 4).

39 Yargıtay 2. HD, 30.03.2015, E. 2014/21385, K. 2015/5975.
40 Yargıtay HGK, 10.07.2013, E. 2013/3-71, K. 2013/1056.
41 Yargıtay HGK, 17.01.2018, E. 2017/3102, K. 2018/46.
42 Yargıtay 3. HD, 01.03.2017, E. 2016/7113, K. 2017/2263.
43 Yargıtay HGK, 23.09.2020, E. 2017/2297, K. 2020/672.
44 Yargıtay 2. HD, 14.04.2025, E. 2024/623, K. 2025/3616.
45 Yargıtay 2. HD, 24.06.2013, E. 2012/25080, K. 2013/17768.

- **Yetkili mahkeme:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; önlemlerin değiştirilmesi veya kaldırılması kural olarak önlem kararını veren mahkemeden istenir (TMK m. 201).
- **Harç:** Yargıtay'a göre eş ve çocuklar için istenen bağımsız tedbir nafakası değer ölçüsüne göre nispi harca tabidir; maktu harç yatırılmışsa eksik peşin harç tamamlatılmadan davanın esası incelenemez.[46]
- **Önlemin değiştirilmesi:** Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır (TMK m. 200). Nafakanın artırılması, azaltılması veya kaldırılması bu yolla istenir.
- **Ödenmezse:** Yükümlü eş birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse hâkim onun borçlularına, örneğin işverenine, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir (TMK m. 198). Nafaka kararı ayrıca icra takibine konu edilebilir.[47]
- **Temyiz sınırı:** Yargıtay, bağımsız tedbir nafakası kararlarında temyiz sınırını bir yıllık nafaka toplamı üzerinden belirlemekte ve bu toplam bölge adliye mahkemesinin karar tarihindeki kesinlik sınırının altında kalıyorsa temyiz dilekçesini miktardan reddetmektedir.[48] Yargıtay, 04.06.2025'ten sonra verilen bölge adliye mahkemesi kararlarında bu sınırı 544.000,00 TL olarak uygulamış ve nafakanın kaldırılması istemine ilişkin temyizi de aynı ölçüyle incelemiştir.[49] İstinaf başvurusu kabul edilerek yeniden esas hakkında karar verilmişse, 7589 sayılı Kanun'la HMK m. 362'ye eklenen üçüncü fıkra da gözetilmelidir.

UYGULAMA NOTU

Ayrı yaşamaya başlanan tarih, ayrılığın nasıl gerçekleştiği ve sonrasında diğer eşin istemde bulunan eşe ya da çocuklara destek olup olmadığını gösteren deliller baştan toplanmalıdır: olayları bizzat gören tanıklar, mesajlar, kolluk tutanakları, koruma kararları ve diğer eşin gelirini gösteren kayıtlar en önemli dayanaklardır. Dilekçede istemde bulunan eş ve çocuklar için nafaka, ortak konuttan ve eşyalardan yararlanma ve çocukların geçici velayeti ayrı ayrı talep edilmelidir; kişisel ilişki düzenlenmesi isteniyorsa bu da açıkça yazılmalıdır. Nafaka davasında harcın nispi olarak yatırılması gerektiği ve bu davada ortaya konan olguların ileride açılacak bir boşanma davasında da önem taşıyacağı unutulmamalıdır.

46 Yargıtay 2. HD, 04.05.2016, E. 2016/8661, K. 2016/9147.
47 Yargıtay HGK, 16.03.2016, E. 2014/1021, K. 2016/328.
48 Yargıtay 2. HD, 18.09.2025, E. 2025/232, K. 2025/7557.
49 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/3092, K. 2025/9739.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.03.2021 · E. 2017/2415 · K. 2021/347

Bağımsız tedbir nafakasında ölçü kusur değil, ayrı yaşamada haklılıktır; nafaka isteyen eşin geliri ve malvarlığı yalnız miktarı etkiler

Koca ortak konutu terk edince kadın, kendisi ve ortak çocuk için TMK m. 197'ye dayanarak bağımsız tedbir nafakası istemiştir. Koca, kadının iki kuyumcu şirketinde ortaklığı bulunduğunu ve ekonomik durumunun çok iyi olduğunu savunarak boşanma davası açmıştır. Mahkeme, kocanın boşanma davasını onun tam kusurlu olduğu gerekçesiyle reddetti ve çocuk için nafakaya hükmetmiştir; kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunu kabul etmesine karşın sabit ve düzenli geliri bulunduğu gerekçesiyle onun nafaka istemini reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu kısmı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bağımsız tedbir nafakası davasında kural olarak tarafların kusur durumu ölçü olarak alınamaz. Tedbir nafakası istenen eş kusursuz olsa bile, diğer koşullar gerçekleşmişse tedbir nafakası verilebilir. Başka bir anlatımla bağımsız tedbir nafakası davasında dikkate alınacak ölçü; tarafların kusur durumları değil, nafakayı talep eden eşin ayrı yaşamada haklı olup olmadığıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre haklı bir sebep olmaksızın eşlerden birinin tek taraflı iradesiyle birlikte yaşamaya ara vermesi, evlilik birliğinden doğan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz; TMK m. 197'nin amacı, birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde haksız olan eşin haklı olan eşe karşı birlik yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamaktır. Tarafların ekonomik ve sosyal düzeyleri davanın kabulü noktasında değil, ancak takdir edilecek nafakanın miktarında önem taşır; bu nedenle geliri ve malvarlığı yüksek olan kadın yararına da uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmelidir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.12.2007 · E. 2007/3-917 · K. 2007/947

Ayrı yaşamakta haklı eşin düzenli gelirinin bulunması tedbir nafakasına engel değildir; hâkim birlikte yaşarken sürdürülen hayat seviyesini gözetir

Koca, kadının annesi ve kardeşleriyle birlikte hissedar olduğu ve annesinin oturduğu baba evinin satılıp kadının payının kendisine verilmesi için kadına sürekli baskı yapmıştır. Baskılara dayanamayan kadın annesinin evine sığındı ve kendisi ile yanında kalan ortak çocuk için tedbir nafakası istemiştir. Mahkeme çocuk için nafakaya hükmetti, kadının istemini ise düzenli aylık gelirinin bulunduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Davacının (kadının) gelirinin bulunması, davalının (kocanın) ortak giderlere (elektrik, su, telefon, kira, yakıt parası vs) katılma yükümlülüğünü tamamen ortadan kaldırmaz; bu durum sadece nafaka miktarının takdirinde etkili olabi-*

lir. Davacının (kadının) gelirinin bulunması, ona tedbir nafakası bağlanmasını engelleyici bir hal değildir. Hâkim, eşlerin birlikte yaşarken sürdürdükleri hayat seviyesini ayrı yaşamaları halinde de korumaları gerektiğini gözetmelidir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, Özel Daire'nin bu gerekçesini benimseyerek direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur; alıntı, Kurul kararında yer verilen ve benimsenen Özel Daire bozma gerekçesindendir. Karara göre ayrı yaşamakta haklı olan eş diğerinden tedbir nafakası isteyebilir ve diğer eş birliğin giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır (TMK m. 186/3). Nafaka isteyen eşin geliri yalnız miktarın belirlenmesinde etkilidir. Çocuk için hükmedilen nafakanın başlangıç tarihinin kararda gösterilmemesi de ayrı bir bozma sebebi sayılmıştır.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2017/1534 · K. 2019/1148

Ayrı yaşamakta haklılığı nafaka isteyen eş ispat eder; görgüye dayanmayan tanık anlatımıyla nafakaya hükmedilemez

Evlendikten yaklaşık üç ay sonra ortak konuttan ayrılarak başka bir ildeki kendi evine dönen kadın, kocasının kötü davrandığını ve evin ihtiyaçlarını karşılamadığını ileri sürerek tedbir nafakası istemiştir. Koca davaya cevap vermemiştir. Kadın iddialarını yalnız kendi iki çocuğunun tanıklığıyla kanıtlamaya çalışmıştır; tanıklardan biri olayları görmemiş, annesinden duyduklarını anlatmıştı. Mahkeme nafakaya hükmetmiştir; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi oy çokluğuyla bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Hemen yukarıda değinildiği üzere, tedbir nafakası talep edenin ayrı yaşamakta haklılığını ispat etmesi gerekli olup bu hâlde ispata ilişkin genel hükümler dairesinde (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, m. 187 vd.) taraflarca sunulan deliller üzerinde inceleme yapan hâkimin bu değerlendirme ile varılan sonucu taraf itirazlarını karşılar ve denetime elverişli şekilde gerekçeli kararında ortaya koyması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre davaya cevap vermeyen koca dava dilekçesindeki iddiaları inkâr etmiştir. Kadının dayandığı tanıklardan birinin anlatımı görgüye değil kadının anlatımına dayandığından, diğerinin anlatımı da tek başına yeterli görülmediğinden ayrı yaşamakta haklılık kanıtlanamamıştır. Karar, ayrı yaşama nedenlerinin görgü tanıkları, yazışmalar ve resmî kayıtlar gibi somut delillerle ortaya konulması gerektiğini gösterir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.07.2020 · E. 2017/2208 · K. 2020/575

Boşanmada eşit kusur belirlenmesi, eşini annesinin evine bıraktıran ve barışmak için çaba göstermeyen eşe karşı diğer eşin ayrı yaşamakta haklı olmasına engel değildir

Evliliğin üçüncü ayında koca, kadını annesinin evine bıraktırdı ve sonrasında barışmak için çaba göstermemiştir. Kadın TMK m. 197'ye dayanarak bağımsız tedbir nafakası istemiştir; koca boşanma davası açtı, kadın da karşı dava olarak boşanma istemiştir. Mahkeme eşlerin boşanmada eşit kusurlu olduğunu kabul ederek boşanmaya karar vermiştir; kadının nafaka davasını ise kadının tehdit içeren sözleri karşısında kocanın haklı sebeple birlikte yaşamaktan kaçındığı gerekçesiyle reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu kısmı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Boşanmaya sebep olan olaylarda gerçekleşen kusur durumuna göre ayrı yaşamaya zorlanan kadının, birlikte yaşamaya ara verilmesinde haklı olduğu gözetilmeksizin asıl davanın reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bağımsız tedbir nafakası yönünden oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre bağımsız tedbir nafakası davasında kural olarak tarafların kusur durumu ölçü alınamaz; belirleyici olan, nafaka isteyen eşin ayrı yaşamada haklı olup olmadığıdır. Boşanmada eşit kusur kesinleşmiş olsa da fiilî ayrılık kocanın kadını annesinin evine bıraktırması ve barışmak için çaba göstermemesinden kaynaklandığından kadın ayrı yaşamakta haklıdır. Kurul, boşanmayla birlikte hükmedilen yoksulluk nafakasının boşanma hükmü kesinleştikten sonra işlemeye başlayacağını da belirtmiştir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.11.2022 · E. 2020/366 · K. 2022/1619

Tartışmanın ardından kiracı olarak oturulan ortak evi terk eden eşe karşı, ailesinin yanına taşınmak zorunda kalan eş ayrı yaşamakta haklıdır

Fiilen bir yıl kadar süren evlilikte eşler karşılıklı kusurlu davranışlarda bulunmuştu. Bir tartışmanın ardından koca, kiracı olarak oturdukları ortak evi terk etmiştir; yalnız kalan kadın evden ayrılarak ailesinin yanına taşındı ve TMK m. 197'ye dayanarak bağımsız tedbir nafakası istemiştir. Koca daha sonra boşanma davası açmıştır. Mahkeme boşanmaya sebep olan olaylarda kadını ağır kusurlu kabul ederek boşanmaya karar verdi ve kadının bağımsız tedbir nafakası davasını reddetmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde somut olayda; tarafların fiilen bir yıl kadar sürdüğü anlaşılan evlilikte karşılıklı olarak kusurlu davranışlar sergiledikleri, fiili ayrılığın 02.09.2014 tarihinde yaşanan tartışma sonucunda kiracı olarak oturulan ortak evi erkeğin terk etmesi suretiyle başladığı, dolayısıyla yalnız kalan kadın eşin zaten kira olan evden ayrılarak ailesinin yanına taşınmak zorunda kaldığı ve 17.10.2014 tarihinde TMK'nın 197. maddesine dayalı bağımsız tedbir nafakası istemli davayı açtığı, buna karşılık erkeğin de 02.02.2015*

tarihinde eldeki dava ile birleştirilmesine karar verilen boşanma davasını açtığı anlaşılmış olup ayrı yaşamak zorunda olan kadının, birlikte yaşamaya ara verilmesinde haklı olduğu gözetilmeksizin asıl davanın reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, bağımsız tedbir nafakası davasının reddine ilişkin direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre bağımsız tedbir nafakası davasında dikkate alınacak ölçü tarafların kusur durumu değil, nafakayı isteyen eşin ayrı yaşamada haklı olup olmadığıdır; fiilî ayrılığı ortak evi terk ederek başlatan eş karşısında kira evinden ayrılıp ailesinin yanına taşınmak zorunda kalan eş haklıdır. Aynı kararda boşanmaya ilişkin kusur belirlemesi de oy çokluğuyla bozulmuş, yoksulluk nafakasına ilişkin yeni hükmün incelenmesi Özel Daire'ye bırakılmıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.04.2013 · E. 2012/19057 · K. 2013/10805

Kendi açtığı boşanma davası haklı görülmeyerek reddedilen eş, ayrı yaşamakta ve nafaka istemekte haklı sayılamaz

Eşlerden biri diğeri aleyhine boşanma davası açmış, dava haklı görülmeyerek reddedilmiş ve karar kesinleşmişti. Aynı eş, ret kararının kesinleşmesinden yaklaşık üç ay sonra kendisi ve ortak çocuk için nafaka ile çocuğun velayetinin kendisine verilmesini istemiştir. Mahkeme davacı yararına nafakaya hükmetti ve velayeti yalnız davacı tanıklarının beyanlarına dayanarak düzenlemiştir.

> *Davacı tarafından açılan boşanma davası reddedildiğine göre, davacı ayrı yaşamakta ve nafaka talep etmekte haklı sayılamaz.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre nafaka istenebilmesi için ayrı yaşamakta haklı olmak gerekir (TMK m. 197); kendi boşanma davası reddedilen eş bu koşulu taşımaz. Evlilik hukuken devam ettiğinden fiilen ayrı yaşama hâlinde velayet eşlerden birine verilebilir (TMK m. 197/4, 336/2); ancak bu düzenlemede de çocuğun yararı esastır ve davalının gösterdiği deliller toplanmadan yalnız davacı tanıklarına dayanılarak karar verilemez.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.07.2013 · E. 2013/3-71 · K. 2013/1056

Boşanma davasının açılması tek başına ayrı yaşama hakkı doğurmaz; boşanma davası süresince geçime ilişkin önlem TMK m. 169'a göre boşanma davasında alınır

İki yıldır anne ve babasının yanında kalan kadın, kocasının kendisine hiçbir maddi ve manevi destek sağlamadığını ileri sürerek TMK m. 197'ye dayanarak tedbir nafakası istemiştir. Dava sürerken koca boşanma davası açmıştır; boşanma davası kadının kusurlu bulunmasıyla kabul edildi, bu davada tedbir nafakası istenmediğinden bu konuda karar verilmesine yer olmadığına hükmedildi ve karar temyiz edilmeden

kesinleşmiştir. Mahkeme, kadının ayrı yaşamakta haklılığını kanıtlayamadığı gerekçesiyle nafaka davasını reddetmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, boşanma davasının açıldığı tarihten kesinleştiği tarihe kadar kadın yararına nafakaya hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Boşanma davasının açılmasını bu kapsamda değerlendirmek mümkün değildir. Sonradan açılan boşanma davası nedeniyle alınacak önlemler, TMK 169. maddesinde gösterilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla onamıştır. Kurul çoğunluğuna göre TMK m. 197'ye göre nafakaya hükmedilebilmesi için davacının ayrı yaşama hakkı olduğunu kanıtlaması gerekir ve boşanma davasının açılması maddenin birinci fıkrasındaki ayrı yaşama sebepleri arasında değildir. Boşanma davası süresince eşlerin barınma ve geçimine ilişkin geçici önlemleri boşanma davasına bakan hâkim re'sen alır (TMK m. 169); bu önlem ayrı açılmış TMK m. 197 davasında uygulanamaz. Görüşmelerde bir kısım üyeler, Özel Daire kararının yerleşik uygulamaya uygun olduğunu ve boşanma davasının açıldığı tarihten kesinleştiği tarihe kadarki süre için kadın yararına TMK m. 169 uyarınca işlem yapılması gerektiğini savunmuştur.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
16.03.2016 · E. 2014/1021 · K. 2016/328

TMK m. 197'ye göre bağlanan nafaka, boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesiyle sona ermez; ayrı yaşama sürdükçe devam eder

Kocanın açtığı boşanma davasına karşı kadın ayrı bir nafaka davası açtı ve iki dava birleştirilmiştir. Mahkeme boşanma davasını reddetmiştir; nafaka davasını kısmen kabul ederek dava tarihinden karar kesinleşinceye kadar daha düşük, tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla dava tarihinden itibaren ise daha yüksek bir aylık nafakaya hükmetmiştir. Karar kesinleştikten sonra kadın, kesinleşme sonrasındaki bir dönemin nafaka alacağını icra takibine koydu; koca, nafakanın kararın kesinleşmesiyle sona erdiğini ileri sürerek takibin iptalini istemiştir. İcra mahkemesi istemi reddetmiştir; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Kanunda bahsi geçen bu önlemler, ayrı yaşamanın devam ettiği sürece varlığını sürdürür.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle onamıştır. Kurul'a göre TMK m. 169'a göre boşanma davası içinde hükmedilen tedbir nafakası, yargılama sırasında kaldırılmadıkça boşanma davasında verilen kararın kesinleşmesiyle sona erer; TMK m. 197'ye göre istenen nafaka ise bağımsız bir talep ve bağımsız bir davanın konusu olarak eşlerin ayrı yaşama durumu sürdükçe geçerli olur. Boşanma davasından ayrı açılıp birleştirilen davada hükmedilen nafaka TMK m. 197 niteliğinde olduğundan, boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonraki dönem için de icra takibine konu edilebilir.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.01.2018 · E. 2017/3102 · K. 2018/46

TMK m. 197 davasından feragat eden eş geriye dönük nafaka isteyemez; boşanma davasında tedbir nafakasına feragat tarihinden itibaren hükmedilir

Kadın, TMK m. 197'ye dayanarak bağımsız tedbir nafakası davası açmıştır; dört gün sonra koca başka bir mahkemede boşanma davası açmıştır. Kadın, boşanma davası sürerken nafaka davasından ilk duruşmada feragat etti ve dava feragat nedeniyle reddedilmiştir. Boşanma davasına bakan mahkeme, boşanmaya karar verirken kadın yararına boşanma dava tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, nafakanın feragat tarihinden itibaren başlatılması gerektiği gerekçesiyle bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Ancak tedbir nafakası her an doğup işleyen alacak niteliğinde olduğundan feragat tarihinden itibaren nafakaya hükmedilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre davadan feragat kesin hükmün sonuçlarını doğurur (HMK m. 309, 311); boşanma davasından önce açtığı bağımsız tedbir nafakası davasından feragat eden kadın, tedbir nafakası isteğinden geriye dönük olarak vazgeçmiş olur ve iradesinin aksine boşanma dava tarihinden itibaren nafakaya hükmedilemez. Ancak tedbir nafakası her an doğup işleyen bir alacak olduğundan feragat, sonraki dönem için nafakaya engel değildir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.11.2005 · E. 2005/13308 · K. 2005/16082

Eşini evden uzaklaştırıp ortak konuta kendi anne ve babasını getiren eşe karşı hâkim, konut ve ev eşyasından yararlanma oranını ve parasal katkıyı belirler

Davalı eş, bir süre ayrı yaşayalım diyerek davacı eşi evden uzaklaştırmıştır; daha sonra ortak konuta kendi anne ve babasını getirerek onlarla birlikte yaşamaya başlamıştır. Davacının ortak konuta dönme girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Davacı, TMK m. 197/2 uyarınca ortak konuttan ve ev eşyasından yararlanması için gerekli önlemlerin alınmasını ve davalının yapacağı parasal katkının belirlenmesini istemiştir; mahkeme istek dışında hüküm kurmuştur.

> *Şu halde, Türk Medeni Kanununun 197/2. maddesi gereğince; konut ve ev eşyasından eşlerin hangi oranda yararlanacağının ve davalının, davacı eşe yapacağı parasal katkının belirlenmesi gerekirken, istek dışında yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre birlikte yaşamaya ara verilmesi davacıdan değil davalıdan kaynaklandığından davacı ayrı yaşamakta haklıdır; bu durumda hâkim, konut ve ev eşyasından eşlerin hangi oranda yararlanacağını ve davalının yapacağı parasal katkıyı belirlemelidir. Hâkim

tarafların istemiyle bağlı olduğundan istek dışında karar veremez (o tarihte HUMK m. 74; bugün HMK m. 26).

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2011 · E. 2010/8448 · K. 2011/8998

TMK m. 197 kapsamında konut ve ev eşyası bir eşe münhasıran tahsis edilemez, bu eşin yararlanmasına karar verilir; mal ayrılığına geçiş istemi ayrı harca tabi bağımsız bir taleptir

Kocanın açtığı boşanma davası ile kadının bağımsız olarak açtığı ve TMK m. 197'ye dayanarak tedbir nafakası, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ilişkin önlem ve mal ayrılığına geçilmesini istediği dava birleştirilmiştir. Mahkeme kocanın boşanma davasını reddetti, kadının nafaka istemini kabul etti ve ortak konut ile ev eşyasının kadına tahsisine karar vermiştir; mal ayrılığına geçiş istemi için ise usulüne uygun açılmış bir dava bulunmadığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *Bu durumda, Türk Medeni Kanununun 197/2.maddesi gereğince; tarafların birlikte yaşadıkları konuttan ve bu konuttaki eşyalardan ayrı yaşamakta haklılığı gerçekleşen davalı-davacı (kadın)ın yararlanmasıyla ilgili hüküm kurulması gerekirken, men'i müdahale sonucunu hasıl edecek şekilde konutun ve ev eşyasının münhasıran kadına tahsisine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oy çokluğuyla bozmuştur. Daire'ye göre ayrı yaşamakta haklılığı gerçekleşen kadının ortak konuttan ve konuttaki eşyalardan yararlanmasına ilişkin hüküm kurulmalıdır; konutun ve ev eşyasının münhasıran kadına tahsisi, diğer eş bakımından men-i müdahale sonucunu doğurduğundan TMK m. 197/2'nin öngördüğü önlemi aşar. Mal ayrılığına geçiş istemi ise evlilik birliğinin korunması önlemlerinden olmayıp TMK m. 206'ya dayanan, ayrıca harca tabi bağımsız bir taleptir; harcı yatırılmışsa esası hakkında karar verilmelidir. Karşı oy yazısı, yalnız mal ayrılığı istemine ilişkin katılma yoluyla temyizin reddedilmesi gerektiği görüşündedir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.10.2015 · E. 2015/17643 · K. 2015/18856

Fiilî ayrılıkta çocuklar için tedbir nafakası ve geçici velayet düzenlemesi, annenin ayrı yaşamakta haklılığını kanıtlamasına bağlı değildir

Eşler evli olmakla birlikte fiilen ayrı yaşıyordu ve iki çocuk anneyle birlikte kalıyordu. Anne, babanın çocuklarla ilgilenmediğini ve maddi zorluk çektiğini ileri sürerek çocukların velayetinin tedbiren kendisine verilmesini ve çocuklar için tedbir nafakasına hükmedilmesini istemiştir. Babanın adresinde bulunamaması nedeniyle tebligatlar ilanen yapılmıştır. Mahkeme, davacının davasını ispat edemediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Eldeki davada eşler fiilen ayrı yaşamaktadır. Çocuklar anneyle birlikte kalmaktadır. Davalı babanın çocuklara bakım yükümlülüğü sürmektedir. Bunun için davacı annenin ayrı yaşamakta haklılığının kanıtlanmasına gerek yoktur. O halde çocukların geçici velayetlerinin anneye verilmesi ve çocuklar lehine tedbir nafakasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır (TMK m. 197/4); ortak hayata son verilmişse velayet eşlerden birine verilebilir (TMK m. 336/2) ve ana ve babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar sürer (TMK m. 328/1). Velayet kamu düzenine ilişkin olduğundan hâkim re'sen delil toplayabilir; babanın adresinde bulunamadığı dosyada geçici velayet düzenlemesi zorunludur.

13 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.09.2020 · E. 2017/2297 · K. 2020/672

Kesinleşen bağımsız tedbir nafakası kararında sabit görülen fiziksel şiddet, sonradan açılan boşanma davasında kesin delil oluşturur

Kocanın açtığı ilk boşanma davası reddedilip kesinleşmişti. Ardından kadının TMK m. 197'ye dayanarak açtığı bağımsız tedbir nafakası davasında, kadının koca ve ailesi tarafından darbedilmesi sonucu evden ayrıldığı kabul edilerek nafakaya hükmedilmiş ve karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmişti. Ret kararının kesinleşmesinden üç yıl sonra koca, ortak hayatın yeniden kurulamadığı gerekçesiyle yeniden boşanma davası açmıştır; kadın da karşı dava açarak manevi tazminat istemiştir. Mahkeme boşanmaya karar verdi, ancak kocaya yüklenen kusurlu davranışların kadının kişilik haklarına saldırı oluşturmadığı gerekçesiyle manevi tazminat istemini reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu kısmı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Tarafların bu dava tarihinden sonra bir araya gelmedikleri ve ortak hayatın yeniden kurulmadığı, sonrasında tarafların karşılıklı boşanma davası açtıkları, kadın eşin aynen bağımsız tedbir nafakası davasında olduğu gibi eldeki dava dosyasında da fiziksel şiddet vakıasına dayandığı, boşanma ile bağımsız tedbir nafakası dava konularının birbirinden farklı olmasına rağmen, her iki davanın temelinin de taraflar arasındaki evlilik birliğine dayalı hukuki ilişkiden kaynaklandığı, yukarıda da açıkça vurgulandığı üzere, aynı taraflar arasında, aynı hukuki ilişkinin temelini oluşturan sebebe dayalı olarak açılan ve sonuçlanan "kesin hüküm nedeniyle oluşan kesin delilin" tarafları ve hâkimi bağladığı, artık kesin delil ile kanıtlanan olayların hukuksal açıdan doğru olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğu, hâkimin kesin delilleri takdir yetkisinin bulunmadığı, bu şekilde ispatlanan hususu doğru kabul etmek zorunda olduğu, kadın tarafından kanıtlanan fiziksel şiddet olgusunun ise kadının kişilik hakları arasında yer alan*

bedensel bütünlüğünü zedeleyici nitelikte olup, kişilik haklarına saldırı oluşturduğu gözetilmeksizin yerel mahkemece fiziksel şiddet iddiasının ispatlanamadığı gerekçesiyle manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre boşanma ile bağımsız tedbir nafakası davalarının konuları farklı olsa da her iki davanın temeli aynı evlilik ilişkisidir; aynı taraflar arasında verilip kesinleşen hükümle kanıtlanan olay, sonraki davada kesin delil olarak tarafları ve hâkimi bağlar ve hâkimin bunu takdir yetkisi yoktur. Kanıtlanmış fiziksel şiddet kişilik haklarına saldırı oluşturduğundan kadın yararına manevi tazminata hükmedilmelidir. Karşı oy yazısı, şiddet olayının daha önce reddedilen ilk boşanma davasında değerlendirilmiş olaylara ilişkin olduğunu ve bu nedenle bağlayıcı olmadığını savunmuştur.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2025 · E. 2024/623 · K. 2025/3616

Bağımsız tedbir nafakası davası açmak kanuni bir haktır; bu hakkın kullanılması boşanma davasında kusur olarak yüklenemez

Kocanın açtığı boşanma davası kabul edilmiş ve boşanmaya sebep olan olaylarda kadın tam kusurlu bulunmuştu. İlk derece mahkemesi, kadına yüklediği kusurlar arasında onun bağımsız tedbir nafakası davası açmasını da saymıştı. Bölge adliye mahkemesi kararından sonra kadın, boşanma davasının kabulüne yönelik olarak temyiz yoluna başvurmuştur.

> *Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere, delillerin takdirinde hata görülmemesine ve özellikle davalı kadının bağımsız tedbir nafakası davası açmasının kanuni bir hak olduğu, bu hakkı kullanmasının kadına kusur olarak yüklenmesinin doğru bulunmadığı ne var ki İlk Derece Mahkemesince belirlenen diğer kusurlara göre de boşanmaya sebep olan olaylarda kadının tam kusurlu olduğunun anlaşılmasına göre usul ve kanuna uygun olup davalı kadın vekilinin temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle onamıştır. Daire'ye göre eşin TMK m. 197'ye dayanarak bağımsız tedbir nafakası davası açması kanuni bir hakkın kullanılmasıdır ve boşanma davasında bu eşe kusur olarak yüklenemez. Somut olayda ilk derece mahkemesince belirlenen diğer kusurlu davranışlar kadının tam kusurlu olduğunu gösterdiğinden sonuç değişmemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 185:** Evlilik birliği; birlikte yaşama ve yardım yükümlülüğü.

- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 195:** Birliğin korunması ve hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 196:** Eşler birlikte yaşarken parasal katkı.
- **TMK m. 198:** Borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 200:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 201:** Yetkili mahkeme.
- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.

MADDE

198

E. Birliğin korunması
IV. Borçlulara ait önlemler

KANUN METNİ

Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse hâkim, onun borçlularına ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir; böylece maaş, kira veya emekli aylığı gibi alacaklar doğrudan diğer eşe ödenir (m. 198). Yargıtay'a göre sosyal güvenlik kurumu da bu maddedeki borçlular arasındadır ve önlem, eşler birlikte yaşarken de ayrı yaşarken de alınabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Borçlulara ait önlem	Birliğin giderlerine katılmayan eşin borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarının hâkim tarafından emredilmesi (TMK m. 198).
Borçlu	Yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşe ödeme yapacak olan üçüncü kişi; işveren, kiracı veya sosyal güvenlik kurumu gibi.[2]
Birliğin giderlerine katılma	Eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılma yükümlülüğü (TMK m. 186/3).
Önlemin değiştirilmesi	Koşullar değiştiğinde hâkimin istem üzerine kararında değişiklik yapması veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırması (TMK m. 200).

1 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.
2 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 198- Yürürlükteki Kanunun 163 üncü maddesini karşılamaktadır. 1984 tarihli Öntasarının 160 ıncı maddesinden kenar başlık değiştirilmek suretiyle aynen alınmıştır. Yürürlükteki metin, kocanın "aile vazifelerini ihmal etmesi"ne ilişkindir. Aslında söz konusu olan, eşlerden birinin birliğin giderlerine katılma yükümlülüğüdür. İsviçre Medenî Kanununun 177 nci maddesinde "bakım yükümlülüğü" (Unterhaltspflicht) ifadesi kullanılmıştır. Bunun karşılığı olarak maddede, 186 ncı maddede olduğu gibi birliğin giderlerine katılma yükümlülüğü düzenlenmiştir. Bu yükümlülük, eşitlik ilkesi gereği yürürlükteki maddenin aksine her iki eşe yükletilmiştir. Bu sebeple madde, eşlerden birinin birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmemesi hâlinde hâkimin, onun borçlularına borçlarını diğer eşe ödemelerini emredebileceği biçiminde düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 81-82*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "IV. Borçlulara ait önlemler" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 409).

Eski Kanun'da önlem yalnız kocanın aile görevlerini ihmal etmesi hâlinde ve yalnız kadın yararına öngörülmüştü; hâkimin takdir yetkisi de yoktu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca aile vazifelerini ihmal ederse karı kocanın mallarını idare hususunda kabul ettikleri usul ne olursa olsun hakim, karı ve kocanın borçlularına borçlarının tamamını veya bir kısmını karıya ödemelerini emreder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 163

	743 sayılı Kanun m. 163	4721 sayılı Kanun m. 198
Koşul	Kocanın aile vazifelerini ihmal etmesi	Eşlerden birinin birliğin giderlerine katılmaması
Kimin yararına	Yalnız kadın	Yükümlülüğünü yerine getiren her iki eş
Kimin borçluları	Karı ve kocanın borçluları	Yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşin borçluları
Hâkimin yetkisi	"Emreder"	"Emredebilir"; takdir yetkisi vardır
Mal rejimi	Kabul edilen usulden bağımsız olduğu ayrıca belirtilmişti	Ayrıca belirtilmemiştir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Eşlerden birinin birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmemesi	TMK m. 198
Karar	Borçlulara, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarının emredilmesi	TMK m. 198
İstem	Hâkim kendiliğinden değil, eşin istemi üzerine karar verir	TMK m. 195/3
Borçlular	İşveren, kiracı ve sosyal güvenlik kurumu da kapsamdadır	Yargıtay 3. HD, K. 2007/14996
Birlikte yaşama	Önlem, eşler birlikte yaşarken de ayrı yaşarken de alınabilir	Yargıtay 3. HD, K. 2007/14996
Takdir	Hâkim "emredebilir"; ağır sonuç doğuran önleme ancak önemli nedenlerle başvurulur	Yargıtay 3. HD, K. 2007/14996
Süre	Önlem ayrı yaşama sürdüğü sürece geçerlidir	Yargıtay 2. HD, K. 2010/2791
Değişiklik	Koşullar değişirse önlem kaldırılabilir	TMK m. 200
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2015/14794

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 163. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, eski metnin kocanın "aile vazifelerini ihmal etmesi"ne ilişkin olduğunu, oysa söz konusu olanın eşlerden birinin birliğin giderlerine katılma yükümlülüğü olduğunu belirtir. Bu yükümlülük eşitlik ilkesi gereği her iki eşe yüklenmiş; madde, yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşin borçlularına borçlarını diğer eşe ödemelerinin emredilebileceği biçiminde düzenlenmiştir. Tasarının 198. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Diğer eş evin giderlerine katılmıyorsa, yalnız nafakaya hükmedilmesi değil, onun maaşının, kira gelirlerinin veya emekli aylığının tamamının ya da bir bölümünün doğrudan istemde bulunan eşe ödenmesi de istenebilir. Bu önlem için önce icra takibi yapılması gerekmez; istem aile mahkemesine yöneltilir ve mahkeme, ödeme yapacak işveren, kiracı veya kuruma doğrudan emir verir. Dilekçede borçlular ve alacaklar olabildiğince açık gösterilmelidir; koşullar değişirse önlemin kaldırılmasını veya değiştirilmesini istemek de mümkündür.

II. Önlemin Koşulları

- **Katılma yükümlülüğü:** Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılmak zorundadır (TMK m. 186/3). TMK m. 198, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde uygulanacak özel bir önlemdir; gerekçeye göre yükümlülük eşitlik ilkesi gereği her iki eşe yüklenmiştir, bu nedenle önlemi kadın da erkek de isteyebilir.
- **İstem şartı:** Hâkim bu önlemi kendiliğinden almaz; evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemler eşlerden birinin istemi üzerine alınır (TMK m. 195/3). Dilekçede hangi alacak bakımından, hangi borçluya emir verilmesinin istendiği açıkça belirtilmelidir.
- **Birlikte ya da ayrı yaşama:** Yargıtay'a göre koşulları gerçekleştiği takdirde hâkim, eşlerin birlikte yahut ayrı yaşaması hâlinde bu önlemi alabilir.[3] Önlem, birlikte yaşarken parasal katkının belirlenmesi (TMK m. 196) veya ayrı yaşama hâlinde nafaka (TMK m. 197) istemleriyle birlikte de istenebilir.
- **Yükümlülüğün ihlali:** Giderlere katılmama, tanık anlatımları, banka kayıtları, fatura ve ödeme belgeleriyle ortaya konur. Yargıtay, evin giderlerine katılmadığı tanık beyanlarıyla sabit olan eş bakımından nafakaya hükmedilmesini yerinde görmüş, yalnız miktarı yetersiz bularak kararı bozmuştur.[4]

III. "Borçlular" Kavramı

- **Üçüncü kişiler:** Madde, yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşe ödeme yapacak üçüncü kişileri hedefler. Uygulamada bunlar çoğunlukla işveren, kiracı, sosyal güvenlik kurumu veya bir alacağın borçlusudur.
- **Sosyal güvenlik kurumu:** Yargıtay, sosyal güvenlik kurumunun TMK m. 198'deki "borçlular" terimi içinde yer aldığını kabul etmiş; o tarihte yürürlükte olan 1479 sayılı Kanun'un 67. maddesine göre bağlanan aylıkların nafaka borçları nedeniyle haczedilip devredilebilmesi karşısında bir engel bulunmadığını belirtmiştir.[5] Bugün aynı ilke 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinde yer alır: gelir, aylık ve ödenekler kural olarak haczedilemez, ancak nafaka borçları bu yasağın dışındadır.
- **Kira geliri:** Yargıtay, kira gelirlerinin diğer eşe ödenmesine ilişkin istemin TMK m. 198'e dayandığını kabul etmiştir.[6]
- **Maaş ve ücret:** İşverenin ödeyeceği maaş ve ücret de bu kapsamdadır; hâkimin emri işverene bildirilir ve ödeme doğrudan diğer eşe yapılır.

3 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.
4 Yargıtay 3. HD, 18.02.2013, E. 2013/1605, K. 2013/2391.
5 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.
6 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.

IV. Hâkimin Takdir Yetkisi ve Ölçülülük

- **"Emredebilir":** Yargıtay'a göre maddedeki ifade "emreder" yerine "emredebilir" biçiminde düzenlendiğinden hâkimin takdir hakkı vardır; koşullar gerçekleştiğinde Kanun'daki önlemlerden hangisine başvurulacağı bu takdir yetkisi çerçevesinde belirlenir.[7]
- **Ağır önleme son çare olarak başvurulur:** Aynı kararda bu önlemin yükümlü eşin alacakları üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırdığı, bu nedenle ancak önemli nedenlerle başvurulması gerektiği belirtilmiştir.[8] Yükümlünün düzenli ve haczi kabil geliri varsa evlilik birliği önce nafakaya hükmedilerek korunmalıdır.
- **Kısmen ödeme:** Hâkim, ödemenin tamamının değil bir bölümünün diğer eşe yapılmasına da karar verebilir. Bu, hem ailenin geçimini sağlar hem de yükümlü eşin kendi geçimini tümüyle olanaksız kılmaz.

V. Nafaka ve Maaş Haczinden Farkı

- **Nafakadan farkı:** Nafakada yükümlü eş, belirlenen parayı kendisi öder; TMK m. 198'de ise ödeme yükümlüsünün eline geçmeden üçüncü kişi tarafından doğrudan diğer eşe yapılır. Yargıtay, bu iki önlemi evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemler (TMK m. 195-199) içinde birlikte değerlendirmiştir.[9]
- **İcra takibinden farkı:** Maaş haczi için elde bir ilam veya takip bulunması ve icra dairesince haciz yazısı yazılması gerekir; maaş, tahsisat ve ücretlerin ancak bir bölümü, dörtte birinden az olmamak üzere haczedilebilir (2004 sayılı Kanun m. 83) ve kesinti işverence icra dairesine gönderilir (2004 sayılı Kanun m. 355). TMK m. 198'de ise icra takibine gerek yoktur; hâkim doğrudan borçluya ödeme emri verir ve ödeme diğer eşe yapılır.
- **Nafaka alacağında haciz sınırı:** Sosyal güvenlik gelir, aylık ve ödenekleri kural olarak haczedilemez; nafaka borçları bu yasağın dışında tutulmuştur (5510 sayılı Kanun m. 93). Bu nedenle nafaka alacağı bakımından hem TMK m. 198 önlemi hem de icra yolu açıktır.

VI. Önlemin Süresi ve Değiştirilmesi

- **Süresiz değildir:** Yargıtay'a göre TMK m. 198'e dayanan önlem ancak ayrı yaşama süresince geçerli olur; evlilik süresince geçerli olacak biçimde hüküm kurulması bozma sebebidir.[10]

7 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.
8 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.
9 Yargıtay 3. HD, 18.02.2013, E. 2013/1605, K. 2013/2391.
10 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.

- **Birlikte yaşarken alınan önlem:** Yargıtay 3. Hukuk Dairesi önlemin eşler birlikte yaşarken de alınabileceğini kabul ettiğinden,[11] bu hâlde önlem ayrı yaşamaya değil, koşulların sürmesine bağlıdır; koşullar ortadan kalktığında kaldırılması istenebilir.
- **Değişiklik ve kaldırma:** Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır (TMK m. 200). Yargıtay da bu önlemin istem üzerine kaldırılmasının mümkün olduğunu belirtmiştir.[12]
- **Boşanma davası açılırsa:** Boşanma veya ayrılık davası açıldığında hâkim, dava süresince eşlerin barınmasına ve geçimine ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169); bu dönemde geçim, kural olarak boşanma dosyasındaki tedbir nafakasıyla sağlanır.

VII. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanmasıyla İlişkisi

- **İki ayrı önlem:** TMK m. 198 yükümlü eşin alacaklarına yönelikken, tasarruf yetkisinin sınırlanması onun malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruflarını diğer eşin rızasına bağlar (TMK m. 199). İki önlem birlikte de istenebilir.
- **Tapu şerhi:** Yargıtay, tasarruf yetkisinin sınırlanmasında belirlenen malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar verilmesi ve taşınmazlar bakımından durumun tapu kütüğüne şerh edilmesi gerektiğini; "ihtiyati tedbirlerin evlilik birliğinin bitimine kadar devamı" biçiminde hüküm kurulamayacağını belirtmiştir.[13]
- **Devredilmiş mallar:** Aynı kararda, dava tarihinden önce üçüncü kişiye devredilen ve üzerinde mülkiyet hakkı kalmayan pay bakımından istemin reddi gerektiği kabul edilmiştir.[14]
- **Koşullar yoksa:** Yargıtay, TMK m. 198 ve 199'un koşullarının oluşmadığı dosyada istemin reddine ilişkin kararı onamıştır.[15]

VIII. Usul: Görev, Yetki ve Kanun Yolu

- **Görevli mahkeme:** TMK'nın üçüncü kısmı dışında ikinci kitabından kaynaklanan davalar aile mahkemesinde görülür (4787 sayılı Kanun m. 4). Yargıtay, TMK m. 198 ve 199'a dayanan istemde görevsizlik kararı verilmesini bozma sebebi saymıştır.[16]

11 Yargıtay 3. HD, 18.10.2007, E. 2007/14193, K. 2007/14996.
12 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.
13 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.
14 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.
15 Yargıtay 2. HD, 16.06.2010, E. 2009/10536, K. 2010/11941.
16 Yargıtay 2. HD, 09.07.2015, E. 2015/8760, K. 2015/14794.

- **Kısıtlama davasından ayrımı:** Yargıtay, eşin harcamalarının kontrol altına alınması isteminde vesayeti gerektiren bir talep yoksa uyuşmazlığın TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199. maddelerin tartışılmasını gerektiren bir aile mahkemesi davası olduğunu kabul etmiştir.[17] Kısıtlama istemiyle açılan davada da mahkemenin önce hukuki nitelendirme yaparak görev konusunu değerlendirmesi gerekir.[18]
- **Yetkili mahkeme:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; önlemin değiştirilmesi veya kaldırılması kural olarak önlem kararını veren mahkemeden istenir (TMK m. 201).
- **Temyiz incelemesi:** TMK m. 198 ve 199'a dayanan istemlerde temyiz incelemesi Yargıtay 2. Hukuk Dairesine aittir.[19]

UYGULAMA NOTU

Önce diğer eşin hangi alacaklarının bulunduğu belirlenmelidir: çalıştığı işyeri ve maaş bilgisi, kiraya verdiği taşınmaz ve kiracısı, emekli aylığı veya alacaklı olduğu kişiler. Dilekçede bu borçlular ve istenen ödeme oranı açıkça gösterilmelidir; bilinmiyorsa işveren, tapu, sosyal güvenlik ve banka kayıtlarının mahkemece getirtilmesi istenmelidir. Diğer eşin giderlere katılmadığı tanık, fatura, banka hareketleri ve ödeme belgeleriyle kanıtlanmalıdır. Nafaka istemi de aynı dilekçede ileri sürülmelidir; mahkeme, daha ağır sonuç doğuran ödeme emri yerine nafakayı yeterli görebilir. Koşullar değişirse önlemin kaldırılması veya değiştirilmesi istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
18.10.2007 · E. 2007/14193 · K. 2007/14996

Sosyal güvenlik kurumu da TMK m. 198'deki "borçlular" kavramına girer; önlem eşler birlikte yaşarken de ayrı yaşarken de alınabilir

Kırk beş yıldır evli olan ve uzun yıllardır aynı bahçe içinde ayrı evlerde yaşayan eşlerden kadın, kocasının evin giderlerine katılmadığını, elektrik ve su giderlerini ödemediğini, köy bakkalını kendisiyle alışveriş yapmaması için uyardığını ve kumar oynadığını ileri sürerek nafaka istemiştir; yargılamanın ikinci oturumunda ıslahla kocanın borçlularının ödemeyi kendisine yapması için önlem alınmasını da istemiştir. Mahkeme davayı kısmen kabul ederek kocanın Bağ-Kur yaşlılık aylığından aylık 200 YTL'nin kadına ödenmesine karar vermiştir.

17 Yargıtay 20. HD, 26.03.2015, E. 2015/4001, K. 2015/2136; Yargıtay 17. HD, 18.09.2014, E. 2014/9196, K. 2014/11991.
18 Yargıtay 8. HD, 31.10.2017, E. 2017/6564, K. 2017/14142.
19 Yargıtay 3. HD, 12.07.2017, E. 2017/13797, K. 2017/11296.

> *Bağ-Kur, MK'nın 198. maddesindeki "borçlular" terimi içinde yer almalıdır. Hakim anılan hüküm uyarınca koşulları gerçekleştiği takdirde; eşlerin birlikte yahut ayrı yaşaması halinde bu önlemi alabilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre 1479 sayılı Kanun'un 67. maddesi uyarınca bağlanan aylıklar nafaka borçları nedeniyle haczedilip devredilebildiğinden bu aylıklar bakımından bir engel yoktur ve sosyal güvenlik kurumu da TMK m. 198'deki borçlular arasındadır; maddedeki "emreder" ifadesi "emredebilir" biçiminde düzenlendiğinden hâkimin takdir hakkı vardır. Ne var ki bu önlem yükümlü eşin alacakları üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırdığından ancak önemli nedenlerle başvurulmalıdır; yükümlünün düzenli ve haczi kabil geliri varsa evlilik birliği nafakaya hükmedilerek korunmalı, daha ağır sonuç doğuran önleme gidilmemelidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2010 · E. 2009/22118 · K. 2010/2791

Borçlulara ödeme emri verilen önlem süresiz değildir; ayrı yaşama sürdüğü sürece geçerli olur ve koşullar değişince kaldırılabilir

Kadın, kocasının taşınmazlarındaki tasarruf yetkisinin sınırlanmasını ve kocanın kira gelirlerinin kendisine ödenmesini istemiştir. Mahkeme, ihtiyati tedbirlerin evlilik birliğinin resmen sona ermesine kadar devamına ve kira gelirlerinin evlilik süresince kadına ödenmesine karar vermiştir; kocanın dava tarihinden önce üçüncü kişiye devrettiği pay hakkındaki istem de kabul edilmiştir.

> *Davacının kira gelirleri ile ilgili talebi, Türk Medeni Kanununun 198. maddesine dayanmaktadır. Bu madde gereğince eşlerden biri birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde hakim, onun borçlularına ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir. Ancak bu tedbir davacının ayrı yaşama süresince geçerli olur. Koşullar değiştiğinde bu önlemin istem üzerine kaldırılması imkan dahilindedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kira gelirlerinin diğer eşe ödenmesi istemi TMK m. 198'e dayanır ve bu önlem ancak ayrı yaşama süresince geçerli olur; koşullar değiştiğinde önlem istem üzerine kaldırılabilir (TMK m. 200). Aynı kararda, tasarruf yetkisinin sınırlanmasında TMK m. 199 uyarınca belirlenen malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların diğer eşin rızasına bağlanmasına karar verilmesi ve taşınmazlar bakımından durumun tapu kütüğüne şerh edilmesi gerektiği; dava tarihinden önce devredilen pay yönünden ise istemin reddi gerektiği belirtilmiştir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2013 · E. 2013/1605 · K. 2013/2391

Nafaka miktarı belirlenirken yükümlünün geliri ve eşlerin birlikte yaşarken alıştıkları geçim şartları esas alınır

Evin giderlerine katılmadığı tanık beyanlarıyla sabit olan eşe karşı diğer eş, aylık 500,00 TL tedbir nafakası istemiştir. Ekonomik durum araştırmasında davalının emekli aylığı bulunduğu ve bir büfe işlettiği belirlenmiştir. Mahkeme aylık 100,00 TL nafakaya hükmetmiştir.

> *Tedbir nafakasının miktarının tayin edilmesinde davalının geliri ve tarafların birlikte yaşadıkları sırada davalının alıştırdığı geçim şartlarının dikkate alınması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire, TMK m. 198'i evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemler (TMK m. 195-199) arasında saymış; eşler birlikte yaşarken parasal katkının belirlenmesi (m. 196), ayrı yaşama hâlinde nafaka (m. 197), borçlulara ödeme emri (m. 198) ve tasarruf yetkisinin sınırlanması (m. 199) biçimindeki önlemleri birlikte değerlendirmiştir. Takdir edilen nafaka, yükümlünün geliri ve tarafların alıştığı yaşam düzeyi karşısında hakkaniyete uygun olmayacak ölçüde düşük bulunmuştur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.07.2015 · E. 2015/8760 · K. 2015/14794

TMK m. 198 ve 199'a dayanan önlem istemleri aile mahkemesinde görülür; görevsizlik kararı verilemez

Kadın, ailenin ekonomik varlığının korunmasını gerektirdiği ölçüde kocanın tasarruf yetkisinin sınırlanmasını ve kocanın borçlularına ilişkin önlemlerin alınmasını istemiştir. Dosyada TMK m. 406'ya dayanan savurganlık nedeniyle kısıtlama istemi yoktu. Mahkeme görevsizlik kararı vermiştir.

> *4787 sayılı Kanunun 5133 sayılı Kanunla değişik 4/1. maddesi uyarınca 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 3. kısmı hariç olmak üzere ikinci kitabından kaynaklanan davalara aile mahkemesinde bakılır. O halde yargılamaya devam ile işin esasının incelenmesi gerekirken görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK'nın üçüncü kısmı dışında ikinci kitabından kaynaklanan davalar aile mahkemesinde görülür; evlilik birliğinin korunmasına ilişkin TMK m. 198 ve 199 istemleri de bu kapsamdadır ve mahkeme işin esasını incelemelidir.

5 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2015 · E. 2015/4001 · K. 2015/2136

Eşin harcamalarının kontrol altına alınması istemi vesayet değil, evlilik birliğinin korunması davasıdır ve aile mahkemesinde görülür

Bir eş, diğer eşin harcamalarının kontrol altına alınmasını istemiştir. Aile mahkemesi istemin TMK m. 406 kapsamında kısıtlamaya yönelik olduğu gerekçesiyle, sulh hukuk mahkemesi ise davanın TMK m. 199 uyarınca aile mahkemesinin görevine girdiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir; olumsuz görev uyuşmazlığı nedeniyle yargı yerinin belirlenmesi istendi.

> *Bu durumda, uyuşmazlığın 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4/1. maddesi uyarınca Aile Mahkemesinde görülüp, çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, yargı yeri olarak aile mahkemesini belirlemiştir. Daire'ye göre dosyada savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı gibi vesayeti gerektiren bir istem bulunmadığından uyuşmazlık, evlilik birliğinin korunması amacıyla TMK m. 188, 190, 196, 198 ve 199. maddelerin tartışılmasını gerektiren bir davadır. Aynı yöndeki kararlar, eşin harcamalarına sınırlama getirilmesi isteminin kısıtlama davasından ayrılması gerektiğini göstermektedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Birliğin giderlerine katılma yükümlülüğü.
- **TMK m. 195:** Birliğin korunması ve hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 196:** Eşler birlikte yaşarken parasal katkı.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 200:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 201:** Yetkili mahkeme.
- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.

MADDE

199

E. Birliğin korunması

V. Tasarruf yetkisinin sınırlanması

KANUN METNİ

(1) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir.
(2) Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır.
(3) Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırırsa, re'sen durumun tapu kütüğüne şerhedilmesine karar verir.

MADDE ÖZETİ

Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir; taşınmazlarda bu durum re'sen tapu kütüğüne şerh edilir (m. 199). Yargıtay'a göre sınırlama için tehlikenin ispatlanması ve sınırlamanın amaç bakımından gerekli ve orantılı olması gerekir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Tasarruf yetkisinin sınırlanması	Hâkimin, belirlediği malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufları diğer eşin rızasına bağlaması (TMK m. 199/1).
Ailenin ekonomik varlığı	Ailenin geçimini ve geleceğini sağlayan malvarlığı; bunun tehlikeye düştüğü somut olarak kanıtlanmalıdır.[2]
Ölçülülük	Sınırlamanın, ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli ve orantılı olması.[3]

1 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.
2 Yargıtay 2. HD, 08.06.2017, E. 2016/15538, K. 2017/7146.
3 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.

Tapu şerhi | Taşınmazlarda tasarruf yetkisinin sınırlanması hâlinde durumun hâkim tarafından re'sen tapu kütüğüne şerh ettirilmesi (TMK m. 199/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 199- İsviçre Medenî Kanununun 178 inci maddesinden alınmıştır. Bu maddeyle hâkim, özel bir önlem olarak eşlerden birinin tasarruf yetkisinin sınırlanmasına karar verebilmektedir. Bu hükme bizim Ülkemizde İsviçre'den daha fazla ihtiyaç vardır. Çoğu olaylarda ayrılık veya boşanmaya kararlı olan koca, sırf kadına nafaka ya da tazminat ödememek için mevcut mallarını başkalarına devretme yoluna gitmekte, nafaka ya da tazminat hükmü alan kadın, kocadan icra yoluyla herhangi bir tahsilât yapamamaktadır. Bu hüküm sayesinde hâkim, eşlerin tasarruf yetkisinin sınırlanmasına yönelik önlem niteliğinde olmak üzere, bu tür tasarrufların diğer eşin rızasına bağlı olduğuna karar verebilecektir. Ancak bu kararın verilmesi yeterli olmayıp, maddenin ikinci fıkrası bu durumda hâkime gerekli diğer önlemleri de kararlaştırma yetkisini tanımaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasında hâkimin, eşlerden birinin taşınmazlarıyla ilgili olarak tasarruf yetkisini sınırlaması hâlinde, daha özel nitelikte bir önlemi alabileceği de hükme bağlamıştır. Bu hükme göre, hâkimin tasarruf yetkisinin sınırlanmasına ilişkin önlemin tapuya şerh edilmesine re'sen karar vermesi mümkün olmaktadır. Böylece eşlerin mal kaçırma yolu kapatılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 82*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "V. Tasarruf yetkisinin sınırlanması" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 409).

Madde yenidir; gerekçesine göre İsviçre Medenî Kanunu'nun 178. maddesinden alınmıştır ve 743 sayılı Kanun'da karşılığı bulunmamaktadır. Eski Kanun'da evlilik birliğinin korunması bakımından hâkime yalnız sınırlı önlemler tanınmıştı: kocanın aile vazifelerini ihmal etmesi hâlinde borçlularına ödemenin kadına yapılmasının emredilmesi (743 s. K. m. 163) ve alınan önlemlerin sebebi kalkınca kaldırılması (743 s. K. m. 164) gibi. Mal kaçırmayı önlemeye yönelik özel bir önlem öngörülmediğinden, nafaka veya tazminat hükmü alan eş çoğu zaman tahsilat yapamıyordu; gerekçe bu sorunu maddenin kabul sebebi olarak göstermiştir.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 199
Mal kaçırmaya karşı önlem	Özel bir hüküm yoktu	Tasarruflar diğer eşin rızasına bağlanabilir
Kapsam	—	Hâkimin belirleyeceği malvarlığı değerleri
Taşınmaz	—	Durum re'sen tapu kütüğüne şerh edilir
Tamamlayıcı önlem	—	Hâkim gerekli diğer önlemleri alır

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Amaç	Ailenin ekonomik varlığının korunması veya birlikten doğan malî yükümlülüğün yerine getirilmesi	TMK m. 199/1
Karar	Belirlenen malvarlığı değerlerindeki tasarrufların diğer eşin rızasına bağlanması	TMK m. 199/1
Diğer önlemler	Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır	TMK m. 199/2
Taşınmaz	Tasarruf yetkisi kaldırılırsa durum re'sen tapuya şerh edilir	TMK m. 199/3
İspat	Tehlike veya yükümlülükten kaçınma somut olarak kanıtlanmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2017/7146
Ölçülülük	Sınırlama gerekli ve orantılı olmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8814
Yeterli olmayan sebep	Eşin başka biriyle yaşaması tek başına yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2022/10116
Süre	Önlem ancak evlilik sürerken uygulanır	Yargıtay HGK, K. 2022/85
Değişiklik	Koşullar değişirse önlem değiştirilir veya kaldırılır	TMK m. 200

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 178. maddesinden alınmıştır ve bu hükme ülkemizde İsviçre'den daha fazla ihtiyaç duyulmuştur. Gerekçe, ayrılık veya boşanmaya kararlı olan eşin sırf nafaka ya da tazminat ödememek için mallarını başkalarına devretmesi ve hüküm alan eşin icra yoluyla tahsilat yapamaması sorununa dikkat çeker. Maddeyle hâkime, bu tür tasarrufları diğer eşin rızasına bağlama, gerekli diğer önlemleri alma ve taşınmazlarda önlemin tapuya şerh edilmesine re'sen karar verme yetkisi tanınmış; böylece eşlerin mal kaçırma yolu kapatılmıştır. Tasarının 199. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Diğer eş taşınmazlarını, aracını veya başka mallarını elden çıkarmaya başladıysa, boşanma davası açmadan da aile mahkemesinden bu malların satışının istemde bulunan eşin rızasına bağlanması istenebilir. İstem soyut kaygıyla değil, satış ilanı, emlak ilanları, tapu ve banka kayıtları, tanık anlatımları gibi somut delillerle desteklenmelidir. Hangi malların neden sınırlanması gerektiği tek tek gösterilmelidir: Yargıtay, tüm taşınmazları kapsayan sınırlamayı[4] ve eşin geçimini sağladığı faaliyeti engelleyen sınırlamayı[5] ölçüsüz bulmaktadır. Taşınmazlarda mahkeme, kararı kendiliğinden tapu kütüğüne şerh ettirir.

II. Sınırlamanın Koşulları

- **İki hâl:** Yargıtay'a göre Kanun, tasarruf yetkisinin sınırlanmasına iki hâlde gidilebileceğini öngörmüştür: sınırlamayı ya ailenin ekonomik varlığının korunması gerekli kılmalı ya da evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi bunu gerektirmelidir.[6]
- **İstem şartı:** Hâkim bu önlemi kendiliğinden almaz; önlem eşlerden birinin istemi üzerine alınır (TMK m. 195/3). İstem, boşanma davasından bağımsız olarak açılan bir davayla ileri sürülebilir.
- **Somut tehlike aranır:** Yargıtay, ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşüren veya malî yükümlülükten kaçınma amacı taşıyan bir davranışın kanıtlanamadığı dosyada istemin reddi gerektiğini belirtmiştir.[7] İspat yükü istemde bulunan eştedir.
- **Mal kaçırma girişimi yeterlidir:** Yargıtay, eşin malvarlığının bir kısmını elden çıkarma yönünde girişimlerde bulunduğunun anlaşılması hâlinde sınırlamada gerekliliğin gerçekleştiğini ve maddenin koşullarının oluştuğunu kabul etmiştir.[8] Satış ilanları, tapu işlemleri, vekâletname düzenlenmesi ve emlak görüşmeleri bu girişimi gösterebilir.
- **Tek başına yetmeyen sebepler:** Yargıtay'a göre eşin başka bir kişiyle birlikte yaşıyor olması tek başına tasarruf yetkisinin sınırlanmasına sebep oluşturmaz; ayrıca ekonomik tehlike ortaya konulmalıdır.[9] Boşanma davası açılmış olması veya eşler arasındaki geçimsizlik de kendiliğinden bu sonucu doğurmaz.

4 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.
5 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/5983, K. 2024/57.
6 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.
7 Yargıtay 2. HD, 08.06.2017, E. 2016/15538, K. 2017/7146.
8 Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2023/505, K. 2023/2098.
9 Yargıtay 2. HD, 07.12.2022, E. 2022/8312, K. 2022/10116.

III. Ölçülülük İlkesi

- **Gereklilik ve orantılılık:** Yargıtay, her iki hâlde de sınırlamanın ölçülü olmasının arandığını; ölçülülüğün, sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın gerekli ve orantılı olmasını gerektirdiğini belirtmiştir.[10]
- **Tüm malvarlığını kapsayan sınırlama:** Yargıtay, sınırlamada gereklilik gerçekleşmiş olsa bile taşınmazların sayı ve nitelikleri karşısında davalıya ait tüm taşınmazların kapsanmasını amacın üstünde ve ölçüsüz bulmuştur.[11] Aynı ilke daha önceki kararlarda da uygulanmıştır.[12]
- **Geçim kaynağına dokunulmaması:** Yargıtay, geçimini hayvancılıkla sağlayan eşin büyükbaş hayvanlarının satışının diğer eşin iznine bağlanmasını, kişinin geçimini sağladığı faaliyete engel olacağı ve diğer mallarına da tedbir konulduğu gerekçesiyle ölçüsüz bulmuş ve davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.[13]
- **Talebin belirliliği:** Hâkim, sınırlamayı "belirleyeceği malvarlığı değerleri" bakımından kurar. Bu nedenle dilekçede taşınmazın ada ve parseli, aracın plakası, hesabın bankası gibi bilgilerle hangi değerlerin neden kapsanması gerektiği gösterilmelidir.

IV. Kapsama Girebilecek Malvarlığı Değerleri

- **Taşınmazlar:** En sık başvurulan hâldir; sınırlama tapu kütüğüne şerh edilir (TMK m. 199/3).
- **Araçlar ve taşınırlar:** Yargıtay'ın incelediği dosyalarda araçlar ve taşınır mallar bakımından da istemde bulunulmuştur.[14]
- **Banka hesapları:** Banka hesapları da istemin konusu olabilir.[15]
- **İşletme ve üretim araçları:** Bu değerler bakımından ölçülülük özellikle önem taşır; eşin geçimini sağladığı faaliyeti durduracak bir sınırlama isabetli görülmemektedir.[16]

V. Tapu Şerhi ve Hâkimin Alacağı Diğer Önlemler

- **Re'sen şerh:** Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırırsa durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine kendiliğinden karar verir

10 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.
11 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.
12 Yargıtay 2. HD, 12.05.2016, E. 2016/2060, K. 2016/9790.
13 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/5983, K. 2024/57.
14 Yargıtay 2. HD, 07.12.2022, E. 2022/8312, K. 2022/10116.
15 Yargıtay 2. HD, 17.04.2025, E. 2024/7619, K. 2025/3892.
16 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/5983, K. 2024/57.

(TMK m. 199/3). Yargıtay da taşınmazda tasarruf yetkisinin sınırlanması hâlinde durumun re'sen tapuya bildirileceğini belirtmiştir.[17]

- **Hükmün kurulma biçimi:** Aynı kararda, belirlenen malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar verilmesi gerekirken "ihtiyati tedbirlerin evlilik birliğinin bitimine kadar devamı" biçiminde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.[18]
- **Devredilmiş mallar:** Dava tarihinden önce üçüncü kişiye devredilen ve üzerinde mülkiyet hakkı kalmayan mal bakımından istem reddedilir.[19] Devir muvazaalı ise ayrı bir dava gündeme gelir.
- **Gerekli diğer önlemler:** Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır (TMK m. 199/2); gerekçeye göre bu fıkra, rızaya bağlama kararının yanında tamamlayıcı önlemler kararlaştırma yetkisi verir.

VI. Önlemin Süresi ve Boşanmanın Etkisi

- **Evliliğin sürmesi koşulu:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlere karar verilebilmesi için evliliğin sürüyor olması temel ilkedir; evlilik sona erdiğinde korunmaya ihtiyaç duyulan bir evlilik kalmadığından bu hükümler uygulanamaz.[20]
- **Konusuz kalma:** Boşanma kararı kesinleşirse dava konusuz kalır; mahkeme esas hakkında karar veremez, karar verilmesine yer olmadığına hükmeder ve yargılama giderlerini dava tarihindeki haklılık durumuna göre belirler.[21] Yabancı mahkeme kararının tanınmasıyla sona eren evliliklerde de sonuç aynıdır.[22]
- **Değişiklik ve kaldırma:** Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır (TMK m. 200). Sınırlama kalkarsa taşınmazdaki şerhin terkini de istenmelidir.
- **Boşanma davası açılınca:** Boşanma veya ayrılık davası süresince eşlerin mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri hâkim re'sen alır (TMK m. 169); mal kaçırma tehlikesi varsa bu dosyada da tedbir istenebilir.

VII. Diğer Koruma Önlemleriyle İlişkisi

- **Aile konutu şerhi:** Aile konutu olarak özgülenen taşınmaz için malik olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili şerhin verilmesini isteyebilir (TMK m. 194); bu

17 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.
18 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.
19 Yargıtay 2. HD, 17.02.2010, E. 2009/22118, K. 2010/2791.
20 Yargıtay HGK, 08.02.2022, E. 2019/440, K. 2022/85.
21 Yargıtay 2. HD, 17.04.2025, E. 2024/7619, K. 2025/3892.
22 Yargıtay 2. HD, 16.06.2021, E. 2021/2816, K. 2021/5033; Yargıtay 2. HD, 17.04.2019, E. 2019/1279, K. 2019/4862.

şerh yalnız aile konutunu korur. TMK m. 199 ise aile konutu dışındaki malvarlığı değerlerini de kapsayabilir.

- **Talep ve nitelendirme:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında yer verilen Özel Daire gerekçesine göre, aile konutu şerhi istemiyle açılan davada TMK m. 199'a dayanan bir istem ve usulüne uygun ıslah yoksa hâkim taleple bağlı olduğundan tasarruf yetkisinin sınırlanmasına karar veremez.[23] Bu nedenle istem dilekçede açıkça yazılmalı, sonradan eklenecekse ıslah yoluna başvurulmalıdır (HMK m. 26, 176).
- **Borçlulara ait önlemler:** Yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşin borçlularına ödemeyi diğer eşe yapmalarının emredilmesi ayrı bir önlemdir (TMK m. 198); iki istem aynı davada birlikte ileri sürülebilir.
- **Mal rejiminin değişmesi:** Haklı sebep varsa eşlerden birinin istemiyle mal ayrılığına geçilmesi istenebilir (TMK m. 206); bu istem evlilik birliğinin korunması önlemlerinden olmayıp ayrıca harca tabidir.[24]

VIII. Usul: Görev, Yetki ve Nitelendirme

- **Görevli mahkeme:** İstem aile mahkemesinde incelenir; Yargıtay, TMK m. 198 ve 199'a dayanan davada görevsizlik kararı verilmesini bozma sebebi saymıştır.[25]
- **Kısıtlama davasından ayrımı:** Eşin savurgan harcamalarının sınırlanması istemi, vesayeti gerektiren bir talep yoksa evlilik birliğinin korunması davasıdır.[26]
- **Yetkili mahkeme:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 201).
- **İspat ve deliller:** Tapu ve trafik kayıtları, banka hesap hareketleri, satış ilanları, düzenlenen vekâletnameler ve tanık anlatımları başlıca delillerdir. Yargıtay, ispat edilemeyen istemin reddine ilişkin kararı onamıştır.[27]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Diğer eşin mallarını elden çıkardığını düşünen eş, önce hangi malların risk altında olduğunu belirlemeli; tapu kayıtlarını, araç kayıtlarını ve varsa şirket paylarını çıkartmalı, satış ilanlarını ve yazışmaları saklamalıdır. Dava dilekçesinde her bir malvarlığı değeri ayrı ayrı gösterilip neden sınırlanması gerektiği açıklanmalıdır; tüm malvarlığını kapsayan genel bir istem ölçüsüz bulunarak bozulabilir. Yargı-

23 Yargıtay HGK, 08.02.2022, E. 2019/440, K. 2022/85.
24 Yargıtay 2. HD, 24.05.2011, E. 2010/8448, K. 2011/8998.
25 Yargıtay 2. HD, 09.07.2015, E. 2015/8760, K. 2015/14794.
26 Yargıtay 20. HD, 26.03.2015, E. 2015/4001, K. 2015/2136.
27 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/8980, K. 2024/2664.

lama uzun sürebileceğinden dava ile birlikte geçici hukuki koruma da istenmeli ve taşınmazlar için kararın tapuya işlenmesi takip edilmelidir. İstem boşanma davasından bağımsız olarak ileri sürülebilir; boşanma davası açılmışsa tedbir istemi o dosyada da ileri sürülmelidir, çünkü boşanma kesinleştiğinde bu dava konusuz kalır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2023 · E. 2023/505 · K. 2023/2098

Malvarlığının bir kısmını elden çıkarma girişimi, tasarruf yetkisinin sınırlanmasında gerekliliği gösterir

Fiilen ayrı yaşayan eşlerden kadın, evlilik içinde edinilen iki taşınmazı kocanın satma girişiminde bulunduğunu ve bu şekilde ailenin ekonomik varlığının tehlikeye girdiğini ileri sürerek TMK m. 199 uyarınca kocanın bu taşınmazlardaki tasarruf yetkisinin sınırlanmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise ailenin ekonomik varlığının korunmasını gerektiren bir durum bulunmadığı ve davanın ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Yapılan yargılama ve toplanan delillerden, tarafların fiilen ayrı yaşadıkları, davalı erkeğin mal varlığının bir kısmını elden çıkarma yönünde girişimlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu hale göre, davalının tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasında gereklilik bulunduğu gerçekleşmiş olup, 4721 sayılı Kanun'un 199 uncu maddesi koşulları oluşmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre eşin malvarlığının bir kısmını elden çıkarma yönünde girişimlerde bulunduğunun anlaşılması, sınırlamada gerekliliği ortaya koyar ve TMK m. 199'un koşulları gerçekleşmiş sayılır; bu durumda ilk derece mahkemesinin kabul kararına yönelik istinaf başvurusunun esastan reddi gerekir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.12.2022 · E. 2022/8312 · K. 2022/10116

Eşin başka biriyle birlikte yaşaması tek başına tasarruf yetkisinin sınırlanması sebebi değildir

Kadın, TMK m. 199'a dayanarak kocası adına kayıtlı araçlar ile taşınmazlar üzerindeki tasarrufların kendi rızasıyla yapılabilmesine karar verilmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi, kocanın aile hayatı dışında başka bir kadınla fiilen birlikte yaşamasının ailenin ekonomik varlığını tehlikeye attığı gerekçesiyle davayı kısmen kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 199. maddesi koşulları oluşmadığı halde, kanuna uygun olmayan gerekçe ile davacı kadının davasının kabulüne karar verilmesi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre ailenin ekonomik varlığının tehlikede olduğu veya davalının evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğü yerine getirmekten kaçındığı ispatlanamamıştır; eşin başka bir kadınla birlikte yaşıyor olması tek başına tasarruf yetkisinin sınırlanmasına sebep oluşturmaz. Sadakat yükümlülüğünün ihlali boşanma ve tazminat davalarının konusudur; bu önlem için ayrıca ekonomik tehlike ortaya konulmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2017 · E. 2016/15538 · K. 2017/7146

Ekonomik varlığı tehlikeye düşüren veya malî yükümlülükten kaçınma amacı taşıyan bir davranış kanıtlanamazsa istem reddedilir

Eşlerden biri, diğerinin malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruflarının kendi rızasına bağlanmasını istedi ve mahkeme istemi kabul etmiştir. Dosyada davalının ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşüren veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınma amacına yönelik bir davranışı ortaya konulamamıştı.

> *Davalı erkeğin ailenin ekonomik varlığının korunmasını gerektirecek veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmak amacına yönelik bir davranışı kanıtlanamamıştır. Türk Medeni Kanununun 199. maddesi koşulları oluşmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulü bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karar, TMK m. 199'un soyut bir kaygıya değil, somut olarak kanıtlanmış bir tehlikeye veya yükümlülükten kaçınma davranışına dayanması gerektiğini gösterir; ispat yükü istemde bulunan eştedir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2024 · E. 2024/4518 · K. 2024/8814

Sınırlama ölçülü olmalıdır; tüm taşınmazlar üzerindeki tasarrufun sınırlanması amacı aşar

Kadının açtığı davada davalı erkeğin malvarlığının bir kısmını elden çıkarma yönünde girişimde bulunduğu delillerle anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesi davayı kabul ederek davalıya ait tüm taşınmazlar üzerindeki tasarrufun sınırlanmasına karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Maddeye göre, tasarruf yetkisinin sınırlanabilmesi için ailenin ekonomik varlığının tehlikede olduğunun veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesinin gerektiğinin ispatlanması ve sınırlamanın ulaşılmak iste-*

nen amaç bakımından gerekli olan ölçüde yapılması gerekmektedir. Bu düzenleme ile yasa, tasarruf yetkisinin sınırlanmasına iki halde gidilebileceğini öngörmüştür. Bunlardan birincisi sınırlanmayı ailenin ekonomik varlığının korunması gerekli kılmalı, ikincisi ise evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesinin bunu gerektirmesidir. Her iki halde de yasa, sınırlanmanın ölçülü olmasını aramıştır. Ölçülülük, sınırlanma ile ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlanmanın gerekli ve orantılı olmasını gerekli kılar.

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre sınırlamada gereklilik gerçekleşmiş olsa da taşınmazların sayı ve nitelikleri karşısında tüm taşınmazların kapsanması, ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olanın üstünde ve ölçüsüzdür; mahkeme ölçülülük ilkesine uygun bir sınırlama yapmalıdır. Bu nedenle dilekçede hangi malvarlığı değerlerinin neden sınırlanması gerektiği somut olarak gösterilmelidir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2010 · E. 2009/22118 · K. 2010/2791

Taşınmazlarda tasarruf yetkisi sınırlanırsa durum re'sen tapuya bildirilir; süresi belirsiz ihtiyati tedbir biçiminde hüküm kurulamaz

Kadın, kocasının taşınmazlarındaki tasarruf yetkisinin sınırlanmasını ve kira gelirlerinin kendisine ödenmesini istemiştir. Mahkeme, ihtiyati tedbirlerin evlilik birliğinin resmen sona ermesine kadar devamına karar vermiştir; kocanın dava tarihinden önce üçüncü kişiye devrettiği pay hakkındaki istemi de kabul etmiştir.

> *"Taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlanması halinde durum resen tapuya bildirilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 199 koşulları oluşmuşsa belirlenen malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar verilmeli ve taşınmazlar bakımından bu durum tapu kütüğüne şerh edilmelidir; "ihtiyati tedbirlerin evlilik birliğinin bitimine kadar devamı" biçiminde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır. Dava tarihinden önce üçüncü kişiye devredilen ve üzerinde mülkiyet hakkı kalmayan pay bakımından ise istem reddedilmelidir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.02.2022 · E. 2019/440 · K. 2022/85

Evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemler ancak evlilik sürerken alınabilir; boşanma kesinleşince dava konusuz kalır

Kadın, eşi adına kayıtlı ve aile konutu olarak kullanılan taşınmaz hakkında tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Mahkeme, taşınmazın aile konutu olduğunu kabul ederek TMK m. 197 ve 199 uyarınca kocanın tasarruf yetkisinin sınırlanmasına karar vermiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, ortada TMK m. 199'a dayanan bir dava ve usulüne uygun ıslah bulunmadığını, hâkimin taleple bağlı

olduğunu belirterek kararı bozmuştur; mahkeme direnmiştir. Direnme kararından sonra tarafların boşanmasına ilişkin karar kesinleşmiştir.

> *Eşlerden birinin istemi üzerine hâkimin bu sayılan tedbirlerin alınmasına karar verebilmesi için evlilik birliğinin sürüyor olması temel prensiptir. Evlilik birliğinin sona ermesi durumunda; ortada korunmasına ihtiyaç bulunan bir evlilik kalmadığı için, bu hükümlerin uygulama alanı bulamayacağı kuşkusuzdur.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Kurul'a göre aile konutu şerhi ve tasarruf yetkisinin sınırlanması evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerdir ve bunlara karar verilebilmesi için evliliğin sürüyor olması temel ilkedir; boşanma kararının kesinleşmesiyle dava konusuz kalır ve esas hakkında karar verilemez. Bu hâlde mahkeme, konusuz kalma nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına hükmeder ve yargılama giderlerini dava tarihindeki haklılık durumuna göre belirler (HMK m. 331/1). Kararda ayrıca, TMK m. 199'a dayanan bir istem ve usulüne uygun ıslah yoksa hâkimin taleple bağlı olduğu ve bu yönde hüküm kuramayacağı vurgulanmıştır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.04.2025 · E. 2024/7619 · K. 2025/3892

Boşanma kesinleştikten sonra tasarruf yetkisinin sınırlanması davası hakkında esasa ilişkin karar verilemez

Erkek eş, banka hesapları yönünden reddedilen kısım bakımından kararı temyiz etmiştir. Dosya Yargıtay'da incelenirken tarafların boşanmasına ilişkin karar 09.01.2025 tarihinde kesinleşmiştir.

> *Bu durumda erkeğin tasarruf yetkisinin sınırlanması davasının esası konusuz hale gelmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 199'da düzenlenen sınırlama evlilik birliğinin korunması önlemlerinden olduğundan ancak evlilik sürerken uygulanabilir; evlilik sona erince hüküm uygulanamaz ve dava konusuz kalır. Mahkeme bu durumda karar verilmesine yer olmadığına hükmeder, yargılama giderleri ve vekâlet ücretini ise tarafların dava tarihindeki haklılık durumuna göre belirler (HMK m. 331/1).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu ve tapu kütüğüne şerh.
- **TMK m. 195:** Birliğin korunması ve hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 198:** Borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 200:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 201:** Yetkili mahkeme.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş.

- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.

MADDE

200 E. Birliğin korunması VI. Durumun değişmesi

KANUN METNİ

Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır.

MADDE ÖZETİ

Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır; bu hüküm evlilik birliğinin korunması için alınan bütün önlemleri kapsar (m. 200). Yargıtay'a göre daha önce hükmedilen tedbir nafakasının kaldırılması veya indirilmesi istemi bu maddeye dayanır ve nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden nispi harca tabidir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Durumun değişmesi	Önlemin dayandığı koşulların sonradan değişmesi; hâkim istem üzerine kararında gerekli değişikliği yapar (TMK m. 200).
Önlemin kaldırılması	Önlemin sebebi sona ermişse istem üzerine önleme son verilmesi (TMK m. 200).
Tedbir nafakasının değiştirilmesi	Ayrı yaşama hâlinde hükmedilen nafakanın artırılması, azaltılması veya kaldırılması.[2]
Nispi harç	Kaldırılması istenen nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden alınan peşin harç.[3]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 200- Yürürlükteki Kanunun 164 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddede esasa ilişkin bir değişiklik yapılmamış, sadece ifade tarzı sadeleştirilmiştir. Ayrıca

1 Yargıtay 2. HD, 28.04.2011, E. 2010/6316, K. 2011/7166.
2 Yargıtay 3. HD, 26.11.2012, E. 2012/19837, K. 2012/24278.
3 Yargıtay 2. HD, 28.04.2011, E. 2010/6316, K. 2011/7166.

> maddenin kenar başlığı kaynak Kanuna uygun olarak "Durumun değişmesi" biçiminde ifade edilmiştir. Madde birliğin korunması amacıyla alınmış olan her türlü önlemin gerektiğinde değiştirilmesini veya alınan önlemin kaldırılmasını içermektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 82*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "VI. Durumun değişmesi" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 409).

Eski Kanun'da hüküm "Kazai tedbirlerin müddeti" kenar başlığıyla yer alıyor ve yalnız önlemin kaldırılmasını düzenliyordu; önlemin değiştirilmesinden söz edilmemişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hakim tarafından alınan tedbirler, sebeplerinin zevali halinde karı kocadan birinin talebi ile refolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 164

	743 sayılı Kanun m. 164	4721 sayılı Kanun m. 200
Kapsam	Hâkim tarafından alınan tedbirler	Birliğin korunması için alınan her türlü önlem
Sonuç	Yalnız kaldırma	Kararda değişiklik veya kaldırma
Koşul	Sebeplerin ortadan kalkması	Koşulların değişmesi ya da sebebin sona ermesi
İstem	Eşlerden birinin talebi	Eşlerden birinin istemi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Birliğin korunması için alınmış her türlü önlem	TMK m. 200
Koşul	Önlemin dayandığı koşulların değişmesi	TMK m. 200
Sonuç	Kararda gerekli değişiklik veya önlemin kaldırılması	TMK m. 200
İstem	Hâkim re'sen değil, eşlerden birinin istemi üzerine karar verir	TMK m. 200

Konu	Kural	Dayanak
Nafakanın kaldırılması	İstem TMK m. 200'e dayanır ve nispi harca tabidir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/7166
Harç eksikliği	Nispi harcı tamamlamak için süre verilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/4381
Gelir değişikliği	Tek başına kaldırma sebebi değildir	Yargıtay 3. HD, K. 2012/24278
Sebebin sona ermesi	Nafaka alan eşin başkasıyla fiilen birlikte yaşaması	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5338
Boşanma	Kesinleşince alınan tedbirler kaldırılır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/5116

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 164. maddesini karşılamaktadır; esasa ilişkin bir değişiklik yapılmamış, yalnız ifade tarzı sadeleştirilmiş ve kenar başlığı kaynak Kanuna uygun olarak "Durumun değişmesi" biçiminde ifade edilmiştir. Gerekçe, maddenin birliğin korunması amacıyla alınmış olan her türlü önlemin gerektiğinde değiştirilmesini veya alınan önlemin kaldırılmasını içerdiğini belirtir. Tasarının 200. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Ayrı yaşarken bağlanan nafaka, konut veya mal yönetimine ilişkin önlemler sonsuza kadar aynı kalmaz. Gelirde ya da ihtiyaçlarda önemli bir değişiklik olmuşsa nafakanın artırılması, ödeme gücü düşmüşse azaltılması istenebilir. Önlemin sebebi tamamen ortadan kalkmışsa kaldırılması istenebilir; ancak hâkim bunu kendiliğinden yapmaz, dava açılması gerekir. Kaldırma ve indirme istemleri nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden nispi harca tabidir; harç eksik yatırılmışsa mahkeme istemde bulunana süre vermelidir.

II. Değiştirilebilecek Önlemler

- **Birliğin korunması önlemlerinin tamamı:** Gerekçeye göre madde, birliğin korunması amacıyla alınmış olan her türlü önlemin gerektiğinde değiştirilmesini veya kaldırılmasını içerir. Bu önlemler hâkimin müdahalesi (TMK m. 195), eşler birlikte yaşarken parasal katkının belirlenmesi (TMK m. 196), ayrı yaşama hâlinde alınan nafaka, konut ve mal yönetimi önlemleri (TMK m. 197), borçlulara ödeme emri (TMK m. 198) ve tasarruf yetkisinin sınırlanmasıdır (TMK m. 199).
- **İstem şartı:** Hâkim önlemi kendiliğinden değiştiremez veya kaldıramaz; karar, eşlerden birinin istemi üzerine verilir. Bu nedenle koşullar değişse bile dava açılmadıkça önlem yürürlükte kalır.

- **Nitelendirme hâkime aittir:** Yargıtay'a göre dilekçede hangi maddeye dayanıldığından bağımsız olarak hukuki nitelendirmeyi yapmak ve uygulanacak hükmü belirlemek hâkimin görevidir.[4]
- **Kesin hüküm engeli değildir:** Önlem kararları değişen koşullara göre yeniden değerlendirilebildiğinden, önceki karar sonraki istem bakımından kesin hüküm oluşturmaz; ancak değişikliğin önceki karardan sonra ortaya çıkması gerekir.

III. Koşulların Değişmesinin Değerlendirilmesi

- **Sebep sürüyorsa önlem devam eder:** Yargıtay, boşanma davası reddedilen ve sonrasında eşine birlikte yaşama çağrısında bulunmayan eşin, diğer eşin emekli olmasına dayanarak nafakanın kaldırılmasını isteyemeyeceğini; ayrı yaşamaya yol açan sebep sürdüğü için nafakayı ödemeye devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]
- **Gelir ve ihtiyaç değişikliği:** Tarafların gelirlerindeki ve ihtiyaçlarındaki değişiklik kural olarak önlemin kaldırılmasını değil, miktarın yeniden belirlenmesini gerektirir. Nafaka miktarı belirlenirken yükümlünün geliri ve eşlerin birlikte yaşarken alıştıkları geçim şartları esas alınır.[6]
- **Sebebin sona ermesi:** Yargıtay, nafaka alan eşin başka biriyle devamlı biçimde karı koca gibi yaşadığının tutanakla saptandığı dosyada, TMK m. 197'ye dayanan tedbir nafakasının verilmesine yer olmadığını ve kaldırma isteminin kabulü gerektiğini belirtmiştir.[7]
- **Birlikte yaşamaya dönme:** Eşler yeniden birlikte yaşamaya başlarsa ayrı yaşamaya bağlı önlemlerin sebebi ortadan kalkar; bu hâlde de önlemin kaldırılması istenebilir.
- **Ölçülülüğün yeniden değerlendirilmesi:** Tasarruf yetkisinin sınırlanmasında koşullar hafiflemişse sınırlamanın kapsamı daraltılabilir; sınırlamanın her aşamada gerekli ve orantılı olması aranır.[8]

IV. Boşanmanın Önlemlere Etkisi

- **Evliliğin sona ermesi:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlere karar verilebilmesi için evliliğin sürüyor olması temel ilkedir; evlilik sona erdiğinde bu hükümler uygulanamaz.[9]

4 Yargıtay 3. HD, 04.04.2011, E. 2011/3300, K. 2011/5338.
5 Yargıtay 3. HD, 26.11.2012, E. 2012/19837, K. 2012/24278.
6 Yargıtay 3. HD, 18.02.2013, E. 2013/1605, K. 2013/2391.
7 Yargıtay 3. HD, 04.04.2011, E. 2011/3300, K. 2011/5338.
8 Yargıtay 2. HD, 19.11.2024, E. 2024/4518, K. 2024/8814.
9 Yargıtay HGK, 08.02.2022, E. 2019/440, K. 2022/85.

- **Tedbirlerin kaldırılması:** Yargıtay, boşanma kararı kesinleşen dosyada tasarruf yetkisine ilişkin tedbirlerin TMK m. 200 uyarınca kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.[10] Taşınmazda şerh varsa terkini de istenmelidir.
- **Boşanma davası sürerken:** Boşanma veya ayrılık davası açıldığında hâkim, dava süresince gerekli geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169); bu dönemde nafakanın değiştirilmesi de boşanma dosyasında istenir.
- **Boşanmadan sonraki nafakalar:** Boşanmayla hükmedilen yoksulluk ve iştirak nafakaları TMK m. 200'e değil, tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde artırma ve azaltmayı düzenleyen hükümlere tabidir (TMK m. 176/4); irat biçimindeki nafaka, alacaklının yeniden evlenmesi veya taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar, evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşama, yoksulluğun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürme hâlinde ise mahkeme kararıyla kaldırılır (TMK m. 176/3).

V. Harç ve Usul

- **Nispi harç:** Yargıtay'a göre daha önce hükmedilen nafakanın kaldırılması istemi TMK m. 200'e dayanır ve kaldırılması istenen nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden nispi harca tabidir; harç alınmadan bu istem karara bağlanamaz.[11] Aynı ilke nafakanın indirilmesi istemleri için de uygulanır.[12]
- **Harç eksikse süre verilir:** Yargıtay, dava dilekçesiyle yatırılan başvurma harcının dilekçedeki bütün istekleri kapsadığını; nispi peşin harç noksanlığının tamamlanması için davacıya süre verilmesi gerektiğini, "harcı yatırılarak açılmış bir dava olmadığı" gerekçesiyle hüküm kurulmamasının doğru olmadığını belirtmiştir.[13]
- **Görevli mahkeme:** İstem aile mahkemesinde incelenir.[14]
- **Yetkili mahkeme:** Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme önlem kararını veren mahkemedir; ancak her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 201).
- **Kararın etkisi:** Değişiklik veya kaldırma kararı kural olarak geleceğe etkilidir; geçmiş dönem için ödenen nafaka geri istenemez. Bu nedenle koşullar değiştiğinde istemin geciktirilmemesi önemlidir.

UYGULAMA NOTU

10 Yargıtay 2. HD, 27.02.2013, E. 2012/26049, K. 2013/5116.
11 Yargıtay 2. HD, 28.04.2011, E. 2010/6316, K. 2011/7166.
12 Yargıtay 2. HD, 14.01.2015, E. 2014/16313, K. 2015/344; Yargıtay 2. HD, 10.03.2014, E. 2013/22342, K. 2014/5185.
13 Yargıtay 2. HD, 21.02.2013, E. 2012/18109, K. 2013/4381.
14 Yargıtay 2. HD, 09.07.2015, E. 2015/8760, K. 2015/14794.

Nafakanın veya diğer önlemlerin değiştirilmesi isteniyorsa önce hangi koşulun ne zaman değiştiği belgelenmelidir: işten ayrılma veya işe girme belgeleri, maaş bordroları, emeklilik yazısı, sağlık ve eğitim giderlerine ilişkin faturalar, adres ve tapu kayıtları. Kaldırma isteniyorsa sebebin tamamen ortadan kalktığı gösterilmelidir; örneğin diğer eşin başka biriyle fiilen birlikte yaşadığı tutanak ve tanıklarla ortaya konulabilir. Dilekçede istem açıkça yazılmalı ve kaldırılması ya da indirilmesi istenen nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden nispi harç yatırılmalıdır; harç eksikse mahkemenin vereceği süre içinde tamamlanmalıdır. Boşanma davası açılmışsa değişiklik istemi o dosyada da ileri sürülebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
26.11.2012 · E. 2012/19837 · K. 2012/24278

Nafaka alan eşin emekli aylığı bağlanması tek başına önlemin kaldırılmasını gerektirmez; ayrı yaşamada haklılık sürüyorsa nafaka devam eder

Boşanma davası kusurlu tarafın boşanma isteyemeyeceği gerekçesiyle reddedilen eş, diğer eşin emekli olduğunu ileri sürerek ödemekte olduğu tedbir nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, davalının emekli olduğu ve emekli aylığı bulunduğu gerekçesiyle aylık nafakayı kaldırmıştır. Dosyada, boşanma davasının reddinden sonra davacı tarafından davalıya birlikte yaşama çağrısında bulunulmadığı anlaşılıyordu.

> *Somut olayda davacı tarafından 06.10.2008 tarihinde davalı aleyhine evlilik birliğinin temelinden sarsılması hukuki sebebine dayanılarak boşanma davası açıldığı, kusurlu olan tarafın boşanmayı talep edemeyeceği gerekçesi ile boşanma davasının reddine karar verildiği, bu karardan sonra davacı tarafından davalı tarafa birlikte yaşama isteğine ilişkin bir bildirimde bulunulmadığı, bu nedenle davalı eşin ayrı yaşamakta haklı olduğu, evlilik birliğinin kendisine yüklediği görevleri yerine getirmeyenin ve birlikte yaşamaktan kaçınanın davacı olduğu, davalı tarafa tedbir nafakası ödemeye devam etmesi gerektiği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 200 uyarınca hâkim, koşullar değiştiğinde kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır; ancak burada ayrı yaşamaya yol açan sebep sürmektedir. Birlikte yaşamaktan kaçınan ve birlikte yaşama çağrısında bulunmayan eş, diğer eşin gelir elde etmeye başlamasına dayanarak nafakanın kaldırılmasını isteyemez; gelir değişikliği ancak miktarın yeniden değerlendirilmesinde etkili olabilir.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2011 · E. 2011/3300 · K. 2011/5338

Nafaka alan eşin başka biriyle fiilen karı koca gibi yaşadığının saptanması, önlemin kaldırılmasını gerektirir

Boşanma davası sonucunda kadın yararına dava tarihinden itibaren tedbir nafakasına, kararın kesinleşmesinden sonra ise yoksulluk nafakası olarak devamına hükmedilmiş, karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmişti. Koca, kadının başka bir kişiyle karı koca hayatı yaşadığını ileri sürerek nafakanın kaldırılmasını istemiştir; yargılama sırasında bu durum tutanakla saptandı. Mahkeme, dava tarihi itibarıyla kesinleşmiş bir yoksulluk nafakası kararı bulunmadığı ve tedbir nafakasında kusurun önemli olmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Yapılan yargılama sırasında davalı kadının bir başkası ile devamlı şekilde karı koca gibi yaşadığı 01.01.2009 tarihli tutanak ile saptanmıştır. Bu durumda TMK'nun 197. maddesinde ifadesini bulan tedbir nafakası verilmesine yer olmadığının anlaşılmasına göre mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken itibar edilmeyen gerekçeler ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre dilekçede hangi maddeye dayanıldığından bağımsız olarak hukuki nitelendirmeyi yapmak ve uygulanacak hükmü belirlemek hâkimin görevidir; koşullar değiştiğinde hâkim kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır (TMK m. 200). Nafaka alan eşin başka biriyle fiilen karı koca gibi yaşaması, TMK m. 197'ye dayanan tedbir nafakasının devamını haklı kılmaz.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.02.2013 · E. 2012/26049 · K. 2013/5116

Boşanma kararı kesinleşince tasarruf yetkisine ilişkin tedbirler TMK m. 200 uyarınca kaldırılır

Kadın, kocanın tasarruf yetkisinin TMK m. 199 uyarınca sınırlanması istemiyle dava açmış; mahkeme yargılama sırasında koca adına kayıtlı taşınmaz hakkında ara kararlarla tedbir koymuş, sonra bu tedbirleri kısmen kaldırmıştı. Taraflar ara kararları temyiz etmiştir. Temyiz aşamasında tarafların boşanmasına ilişkin karar kesinleşmiştir.

> *Türk Medeni Kanunun 199. maddesi evlilik birliğinin devamı süresince uygulanabilir. Evliliğin sona ermesinden sonra bu hükmün uygulanma alanı kalmaz. Tarafların 21.01.2013 tarihinde kesinleşen boşanma kararı ile boşandıkları anlaşılmaktadır. Tarafların evliliği boşanma ile sona erdiğine göre gelişen bu durum karşısında Türk Medeni Kanunun 200. maddesi uyarınca tedbir kararlarının kaldırılması için hükmün bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre tasarruf yetkisinin sınırlanması evlilik sürdüğü sürece uygulanabilir; boşanmayla evlilik sona erdiğinde bu hükmün uygulama alanı kalmaz ve gelişen bu durum karşısında alınan

tedbirler TMK m. 200 uyarınca kaldırılır. Karar, önlemin kalkması için kendiliğinden bir sonuç değil, mahkemece verilecek bir karar gerektiğini gösterir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.04.2011 · E. 2010/6316 · K. 2011/7166

Tedbir nafakasının kaldırılması istemi TMK m. 200'e dayanır ve nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden nispi harca tabidir

Koca, boşanma dava dilekçesinde boşanma kararı verilmesinin yanında, kadına ve ortak çocuğa ödenmekte olan tedbir nafakalarının kaldırılmasını da istemiştir. Mahkeme, bu istem için nispi peşin harç alınmadan karar vermiştir.

> *Bu istek Türk Medeni Kanununun 200. maddesine dayanmakta olup, ayrıca nispi harca tabidir. Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemler yapılmaz. (Harçlar K. m. 32) O halde kaldırılması talep edilen nafaka miktarının bir yıllık tutarı üzerinden nispi peşin harç alınmadan bu talep hakkında karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre daha önce hükmedilen nafakanın kaldırılması istemi bağımsız bir istem olup kaldırılması istenen nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden hesaplanacak nispi peşin harç alınmadan karara bağlanamaz (Harçlar Kanunu m. 32). Aynı ilke nafakanın indirilmesi istemleri için de uygulanmaktadır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2013 · E. 2012/18109 · K. 2013/4381

Harç eksikse istem reddedilmez; dava dilekçesindeki başvurma harcı bütün istekleri kapsar ve nispi harcı tamamlamak için süre verilir

Davacı, boşanma davasıyla birlikte aynı dilekçede eşine daha önce bağlanan tedbir nafakasının kaldırılmasını da istemiştir. Mahkeme, bu istem bakımından harcı yatırılarak açılmış bir dava bulunmadığı gerekçesiyle hüküm kurmamıştır.

> *Dava açılırken yatırılan başvurma harcı dava dilekçesinde yer alan bütün istekleri kapsar. O halde kaldırılması talep edilen nafakanın yıllık tutarı üzerinden nispi peşin harç noksanlığını tamamlaması için davacıya süre verilmesi ve sonucuna göre hareket edilmesi gerekirken, bu hususta "harcı yatırılarak açılmış bir dava olmadığından" bahisle hüküm kurulmamış olması da doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 200'e dayanan kaldırma istemi ayrıca nispi harca tabi olmakla birlikte, dava dilekçesiyle yatırılan başvurma harcı dilekçedeki bütün istekleri kapsar; bu nedenle mahkeme, kaldırılması istenen nafakanın yıllık tutarı üzerinden nispi peşin harcın tamamlanması için davacıya süre vermeli ve sonucuna göre karar vermelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 195:** Birliğin korunması ve hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 196:** Eşler birlikte yaşarken parasal katkı.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 198:** Borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 201:** Yetkili mahkeme.
- **TMK m. 176:** Boşanmada tazminat ve nafakanın ödenme biçimi, değiştirilmesi.
- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.

MADDE

201

E. Birliğin korunması
VII. Yetki

KANUN METNİ

(1) Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.
(2) Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir.
(3) Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararını veren mahkemedir. Ancak, her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir.

MADDE ÖZETİ

Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; eşlerin yerleşim yerleri farklı ve ikisi de önlem istemişse ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesi, önlemlerin değiştirilmesi veya kaldırılmasında ise kural olarak önlem kararını veren mahkeme yetkilidir (m. 201). Yargıtay'a göre davacı eş, kendi yerleşim yeri mahkemesi ile davalının yerleşim yeri mahkemesi arasında seçim yapabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yetkili mahkeme | Davanın hangi yerdeki mahkemede görüleceğini belirleyen kural; birliğin korunması önlemlerinde eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 201/1).

Yerleşim yeri | Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19/1); adres kayıt sistemindeki kayıt aksi kanıtlanabilen bir karine oluşturur.

1 Yargıtay 3. HD, 12.01.2015, E. 2014/11123, K. 2015/304.

Seçimlik yetki | Birden fazla yetkili mahkeme varsa davacının bunlardan birini seçme hakkı; kullanılmazsa seçim hakkı davalıya geçer.[2]

Yetki itirazı | Kesin yetkinin bulunmadığı hâllerde davalının süresinde ileri sürmesi gereken itiraz; yapılmazsa mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez.[3]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 201- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 180 inci maddesinden alınmıştır. İsviçre'den farklı olarak Ülke çapında uygulanan bir Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa sahip olmamız sebebiyle Medenî Kanunda ayrıca usule ilişkin hükümlere gerek olmadığı düşünülebilirse de, bu maddede evlilik birliğinin korunmasıyla ilgili önemli bir durum düzenlenmiştir. Bu düzenleme içerisinde "yetkili mahkeme" de büyük bir önem taşımakta olduğundan, İsviçre'de olduğu gibi bu konuda böyle bir yetki hükmünün Medenî Kanunumuzda yer almasının isabetli olacağı düşünülmüştür. Maddenin birinci fıkrası evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda kural olarak eşlerden herhangi birinin yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olduğunu kabul etmiştir. Maddenin ikinci fıkrası ise eşlerin yerleşim yerlerinin farklı bulunması ve her ikisinin de önlem alınması isteminde bulunması hâlinde, ilk istem sahibi olan eşin yerleşim yeri mahkemesinin özel yetkisini kabul etmiştir. Maddenin son fıkrası önlem kararının değiştirilmesi, tamamlanması veya hükmedilen önlemin kaldırılması konularında önlem kararı veren mahkemenin yetkili olduğunu öngörmüştür. Ancak önlemden sonra eşlerin yerleşim yerinin değişmiş olabileceği olasılığı karşısında, bu durumda değiştirme, tamamlama ya da kaldırma konusunda yetkili mahkemenin eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi olduğu kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 82-83*

Tasarıda madde "E. Birliğin korunması" bölümünün "VII. Yetki" alt başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 409).

Madde yenidir; gerekçesine göre İsviçre Medenî Kanunu'nun 180. maddesinden alınmıştır ve 743 sayılı Kanun'da karşılığı bulunmamaktadır. Eski dönemde birliğin korunmasına ilişkin istemlerde yetki, genel usul hükümlerine göre belirleniyordu. Yeni Kanun, ayrı yaşamak zorunda kalan eşin kendi yerleşim yerinde dava açabilmesini sağlayarak korumayı güçlendirmiştir.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 201
Yetki hükmü	Medenî Kanun'da yoktu	Birliğin korunması önlemleri için özel yetki
Genel kural	Usul hükümlerine göre davalının yerleşim yeri	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri
Karşılıklı istem	Düzenlenmemişti	İlk istemde bulunanın yerleşim yeri

2 Yargıtay 3. HD, 19.01.2015, E. 2014/18214, K. 2015/941.
3 Yargıtay 3. HD, 10.02.2014, E. 2013/17531, K. 2014/1871.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 201
Değişiklik ve kaldırma	Düzenlenmemişti	Önlem kararını veren mahkeme; yerleşim yerleri değişmişse yeni yerleşim yeri

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel yetki	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 201/1
Karşılıklı istem	Yerleşim yerleri farklı ve ikisi de istemişse ilk istemde bulunanın yerleşim yeri	TMK m. 201/2
Değişiklik ve kaldırma	Önlem kararını veren mahkeme	TMK m. 201/3
Yerleşim yeri değişmişse	Eşlerden birinin yeni yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 201/3
Seçim hakkı	Davacı kendi veya davalının yerleşim yerini seçebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2015/304
Seçim yapılmazsa	Seçim hakkı davalıya geçer	Yargıtay 3. HD, K. 2015/941
Kesin yetki değildir	İtiraz yoksa re'sen yetkisizlik kararı verilemez	Yargıtay 3. HD, K. 2014/1871
Taşınmaz	Tasarruf yetkisinin sınırlanması taşınmazın aynına ilişkin dava değildir	Yargıtay 17. HD, K. 2015/795
Evliliğin sona ermesi	Boşanmadan sonra bu yetki kuralı uygulanmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2015/9975

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 180. maddesinden alınmıştır; ülke çapında uygulanan bir usul kanunu bulunsa da evlilik birliğinin korunmasında yetkili mahkemenin büyük önem taşıması nedeniyle bu hükmün Medenî Kanun'da yer alması isabetli görülmüştür. Gerekçe, birinci fıkranın kural olarak eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesini yetkili saydığını, ikinci fıkranın eşlerin yerleşim yerlerinin farklı olması ve her ikisinin de önlem istemesi hâlinde ilk istem sahibinin yerleşim yeri mahkemesine özel yetki tanıdı-

ğını, son fıkranın ise önlemin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılmasında önlem kararı veren mahkemeyi yetkili kıldığını; eşlerin yerleşim yeri değişmişse yetkinin eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesine geçtiğini belirtir. Tasarının 201. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

DİKKAT

Ayrı yaşayan ve diğer eşin bulunduğu şehre gitmek istemeyen eş, tedbir nafakası ve diğer koruma önlemleri için davayı kendi yerleşim yerindeki aile mahkemesinde açabilir. Dava üçüncü bir yerde açılırsa seçim hakkı karşı tarafa geçer ve dosya onun göstereceği yetkili mahkemeye gönderilir. Daha önce alınmış bir önlemin değiştirilmesi veya kaldırılması isteniyorsa kural olarak o kararı veren mahkemeye başvurulmalıdır; her iki eş de taşınmışsa birinin yeni yerleşim yerindeki mahkeme de yetkilidir. Yetki kuralı kesin olmadığından, karşı taraf süresinde itiraz etmezse dava açıldığı mahkemede görülür.

II. Yetkili Mahkeme

- **Kural:** Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 201/1). Bu kural, hâkimin müdahalesi (TMK m. 195), parasal katkı (TMK m. 196), ayrı yaşama önlemleri (TMK m. 197), borçlulara ödeme emri (TMK m. 198) ve tasarruf yetkisinin sınırlanması (TMK m. 199) istemlerinin tamamını kapsar.
- **Seçimlik yetki:** Yargıtay'a göre davacı eş, kendi yerleşim yeri mahkemesinde veya genel yetki kuralı uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açma konusunda seçimlik hakka sahiptir.[4] Genel yetkili mahkeme davalının yerleşim yeri mahkemesidir (6100 sayılı Kanun m. 6).
- **Seçim hakkının davalıya geçmesi:** Yargıtay, davacının yetkili mahkemelerden hiçbirinde değil de yetkisiz bir mahkemede dava açması hâlinde seçim hakkının davalıya geçtiğini ve dosyanın davalının gösterdiği yetkili mahkemeye gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]
- **Karşılıklı istemler:** Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuşsa yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 201/2). Gerekçeye göre bu, ilk istem sahibi lehine tanınmış özel bir yetkidir.
- **Davalının yerleşim yerinde açılan dava:** Yargıtay, davacının kendi yerleşim yeri yerine davalının yerleşim yerinde açtığı davada da mahkemenin yetkili

4 Yargıtay 3. HD, 12.01.2015, E. 2014/11123, K. 2015/304; Yargıtay 3. HD, 03.12.2014, E. 2014/9576, K. 2014/15809.
5 Yargıtay 3. HD, 19.01.2015, E. 2014/18214, K. 2015/941; Yargıtay 5. HD, 03.10.2022, E. 2022/10178, K. 2022/13162.

olduğunu ve yetki itirazının reddedilerek işin esasına girilmesi gerektiğini belirtmiştir.[6]

III. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi

- **Tanım:** Yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir (TMK m. 19/1). Fiilen nerede oturulduğu, yalnız nüfus kaydına değil, dosyadaki delillere göre belirlenir.
- **Adres kayıt sistemi:** Adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri bilgisi uygulamada yerleşim yerine karine sayılır; bu karinenin aksi, fiilen başka bir yerde oturulduğunu gösteren delillerle kanıtlanabilir.
- **Ailesinin yanına dönen eş:** Yargıtay, geliri ve güvencesi bulunmayan ve ailesinin yanına sığınan eşin, yerleştiği yerdeki mahkemede dava açabileceğini kabul etmiştir.[7] Aynı kararda, ayrı yaşayan eşin sığındığı baba evinin bulunduğu yerde boşanma davası da açabileceğine ilişkin önceki kararlara gönderme yapılmıştır.
- **Yurt dışında yaşayan eşler:** Yargıtay, tarafların yurt dışında yaşadığı ve Türkiye'ye geldiklerinde ailelerinin bulunduğu ilçede kaldıkları dosyada, o yer mahkemesini yetkili görmüştür.[8]

IV. Önlemin Değiştirilmesi ve Kaldırılmasında Yetki

- **Kural:** Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme önlem kararını veren mahkemedir (TMK m. 201/3). Bu, dosyanın ve delillerin bulunduğu mahkemede karar verilmesini sağlar.
- **İstisna:** Her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir. Yargıtay, eşlerin yerleşim yerlerinin değişmesi nedeniyle yetkinin eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesine geçtiğini ve davacının bu seçimlik yetkiyi kullanabileceğini belirtmiştir.[9]
- **Değişiklik istemleri:** Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır (TMK m. 200); bu istemler de TMK m. 201/3'teki yetki kuralına tabidir.

6 Yargıtay 3. HD, 23.11.2015, E. 2015/10742, K. 2015/18593.
7 Yargıtay 3. HD, 05.12.2012, E. 2012/21538, K. 2012/25111.
8 Yargıtay 2. HD, 13.11.2019, E. 2019/3809, K. 2019/11325.
9 Yargıtay 3. HD, 08.11.2012, E. 2012/17769, K. 2012/23108.

V. Yetki İtirazı ve Kesin Yetki

- **Kesin yetki değildir:** Yargıtay, TMK m. 201'deki yetki kuralının kesin yetki niteliğinde olmadığını; süresinde yapılmış bir yetki itirazı bulunmadıkça mahkemenin kendiliğinden yetkisizlik kararı veremeyeceğini belirtmiştir.[10]
- **İtirazın zamanı ve içeriği:** Kesin yetkinin bulunmadığı hâllerde yetki itirazı cevap dilekçesinde ileri sürülür; itiraz eden taraf yetkili mahkemeyi de göstermek zorundadır (6100 sayılı Kanun m. 19/2-3). Yetkili mahkeme gösterilmezse itiraz dikkate alınmaz.
- **Yetkisizlik kararından sonra:** Yetkisizlik kararı verilirse dosya, kararın kesinleşmesinden itibaren yasal süre içinde yetkili mahkemeye gönderilmesi istenerek takip edilmelidir; aksi hâlde dava açılmamış sayılır (6100 sayılı Kanun m. 20).

VI. Bu Kuralın Uygulanmadığı Hâller

- **Evlilik sona ermişse:** Yargıtay, boşanma kararıyla evlilik sona erdikten sonra açılan davada TMK m. 201'deki yetki kuralının uygulanamayacağını; ipoteğin kaldırılması isteminin taşınmaz rehnine ilişkin olması nedeniyle farklı bir yetki kuralına tabi olduğunu belirtmiştir.[11]
- **Aile konutu şerhi davası:** Yargıtay'a göre malik olmayan eşin açtığı aile konutu şerhi davası ayni bir hakka dayanmadığından yetkili mahkeme genel yetki kuralına göre belirlenir.[12] Aile konutuna ilişkin koruma TMK m. 194'te düzenlenmiştir.
- **Taşınmazın aynına ilişkin davalar:** Yargıtay, tasarruf yetkisinin sınırlanması isteminin geçici bir ihtiyati tedbir değil, birliği korumaya yönelik bir dava olduğunu; bu nedenle taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin kesin yetkisinin uygulanmayacağını belirtmiştir.[13] Taşınmazın aynına ilişkin davalarda ise taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir (6100 sayılı Kanun m. 12).
- **Boşanma ve ayrılık davaları:** Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168); bu dava açıldıktan sonra geçim ve barınmaya ilişkin geçici önlemler boşanma dosyasında istenir (TMK m. 169).

UYGULAMA NOTU

10 Yargıtay 3. HD, 10.02.2014, E. 2013/17531, K. 2014/1871.
11 Yargıtay 2. HD, 12.05.2015, E. 2014/26872, K. 2015/9975.
12 Yargıtay 2. HD, 13.11.2019, E. 2019/3809, K. 2019/11325.
13 Yargıtay 17. HD, 22.01.2015, E. 2014/20144, K. 2015/795.

Dava açılmadan önce iki husus belirlenmelidir: davacının yerleşim yeri ve daha önce alınmış bir önlemin bulunup bulunmadığı. Yeni bir önlem için davacı eşin yerleşim yerindeki aile mahkemesi yetkilidir; bu, nüfus müdürlüğünden alınacak yerleşim yeri belgesi ve kira sözleşmesi, fatura gibi belgelerle desteklenmelidir. Daha önce bir önlem kararı varsa değişiklik veya kaldırma istemi o mahkemeye yöneltilmelidir; iki eş de taşınmışsa yeni yerleşim yerlerindeki mahkemeye başvurulabilir. Davalı eş yetkiye itiraz edecekse itirazını cevap dilekçesinde yapmalı ve yetkili saydığı mahkemeyi açıkça göstermelidir; süresinde itiraz edilmezse dava açıldığı yerde görülür.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
12.01.2015 · E. 2014/11123 · K. 2015/304

Eş, birliğin korunmasına ilişkin davayı kendi yerleşim yeri mahkemesinde de açabilir

Ayrı yaşamakta haklı olduğunu ileri süren eş, tedbir nafakası istemiyle kendi yerleşim yerindeki mahkemede dava açmıştır. Nüfus kayıtlarına göre tarafların yerleşim yerleri farklı illerdeydi. Mahkeme, davanın yetkisizlik nedeniyle reddine karar vermiştir.

> *Bu durumda, davacı TMK.nun 201/1.maddesi hükmüne göre kendi yerleşim yeri mahkemesinde veya HUMK.nun 9.maddesi (HMK. 6.maddesi) hükmü gereğince davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açma konusunda seçimlik hakka sahiptir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemlerde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; davacı eş, kendi yerleşim yeri mahkemesi ile davalının yerleşim yeri mahkemesi arasında seçim yapabilir. Kendi yerleşim yerinde açılan davada mahkeme işin esasını incelemelidir. Kararda anılan HUMK m. 9, bugün HMK m. 6'daki genel yetki kuralına karşılık gelir.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2015 · E. 2014/18214 · K. 2015/941

Dava yetkili mahkemelerden hiçbirinde açılmazsa seçim hakkı davalıya geçer

Ayrı yaşamakta haklılık iddiasıyla kendisi ve ortak çocuk için tedbir nafakası isteyen eş, davayı kendi yerleşim yerinde veya davalının yerleşim yerinde değil, daha önce boşanma davasının görüldüğü yerdeki mahkemede açmıştır. Davalı süresinde yetki itirazında bulunarak yetkili mahkemeyi göstermiştir.

> *Buna göre; davacı eş, kendi yerleşim yeri mahkemesinde veya HMK'nun 6. maddesi hükmü gereğince davalı eşin yerleşim yeri mahkemesinde dava açma konusunda seçimlik hakka sahiptir. Davacı eş, seçim hakkını kullanmayarak yetkisiz bir mahkemede dava açarsa, seçim hakkı davalı eşe geçer.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre davacı eş seçim hakkını kullanmayıp yetkisiz bir mahkemede dava açarsa seçim hakkı davalıya geçer; bu durumda mahkeme, davalının süresinde gösterdiği yetkili mahkemeye dosyanın gönderilmesine karar vermelidir. Boşanma davasının görüldüğü yer, bu dava bakımından kendiliğinden yetkili hâle gelmez.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
10.02.2014 · E. 2013/17531 · K. 2014/1871

TMK m. 201'deki yetki kesin yetki değildir; yetki itirazı yoksa mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez

Davacı, birliğin korunmasına ilişkin istemiyle kendi yerleşim yerindeki mahkemede dava açmıştır. Davalı yetki itirazında bulunmamıştır; davacının yerleşim yerinin dava açılan yer olmadığına dair bir savunma ve delil de ileri sürülmemiştir. Mahkeme buna rağmen kendiliğinden yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Bu durumda, yukarıda açıklanan yasal düzenlemelere aykırı şekilde resen yetkisizlik kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 201'deki yetki kuralı kesin yetki niteliğinde olmadığından mahkeme, süresinde yapılmış bir yetki itirazı bulunmadıkça re'sen yetkisizlik kararı veremez. Bugün yetki itirazı, kesin yetkinin bulunmadığı hâllerde cevap dilekçesinde ileri sürülür (HMK m. 19/2).

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
08.11.2012 · E. 2012/17769 · K. 2012/23108

Önlemin kaldırılmasında kural olarak önlem kararını veren mahkeme yetkilidir; eşlerin yerleşim yerleri değişmişse eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesinde de istenebilir

Bir aile mahkemesi, davalı lehine tedbir nafakasına hükmetmişti. Davalı daha sonra ikametgâh adresini değiştirmiştir. Nafaka yükümlüsü, önlemin kaldırılması istemiyle kendi ikametgâhındaki aile mahkemesinde dava açmıştır; mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Ancak eşlerin yerleşim yerlerinin değişmesi nedeniyle yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre TMK m. 201/son uyarınca önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılmasında kural olarak önlem kararını veren mahkeme yetkilidir; ancak eşlerin yerleşim yerleri

değişmişse yetki eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesine geçer ve davacı bu seçimlik yetkiyi kullanabilir.

5 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2015 · E. 2014/20144 · K. 2015/795

Tasarruf yetkisinin sınırlanması davası geçici bir ihtiyati tedbir değildir; taşınmazın aynına ilişkin kesin yetki kuralı uygulanmaz

Tasarruf yetkisinin sınırlanması istemiyle açılan davada, davanın açıldığı mahkeme ile taşınmazların bulunduğu yer mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik ve yetkisizlik kararı vermiştir; olumsuz yetki uyuşmazlığı nedeniyle yargı yerinin belirlenmesi istendi. Taraflar yetki itirazında bulunmamıştı.

> *Türk Medeni Kanununun 199. Maddesi, "evliliğin genel hükümleri" içinde yer alır ve evlilik devam ettiği sürece uygulanabilecek olan bir hükümdür. Bu düzenleme, geçici nitelikte bir ihtiyati tedbir değil, ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğün gerektirdiği ölçüde birliği korumaya yönelik bir davadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, davanın ilk açıldığı aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir. Daire'ye göre TMK m. 199'a dayanan istem, taşınmazın aynına ilişkin bir dava olmadığından taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin kesin yetkisi (HMK m. 12) uygulanmaz; evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemlerde yetki TMK m. 201'e göre belirlenir ve taraflar yetki itirazında bulunmamışsa dava ilk açıldığı mahkemede görülür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 19:** Yerleşim yeri.
- **TMK m. 195:** Birliğin korunması ve hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 196:** Eşler birlikte yaşarken parasal katkı.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 198:** Borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 200:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 168:** Boşanma davasında yetkili mahkeme.

GENEL HÜKÜMLER

Birinci Ayırım · m. 202–217

Genel Hükümler başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 202–217. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 202	Yasal mal rejimi	Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır; eşler mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler
m. 203	Sözleşmenin içeriği	Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce veya sonra yapılabilir; taraflar istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler
m. 204	Sözleşme ehliyeti	Mal rejimi sözleşmesi ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir; küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır
m. 205	Sözleşmenin şekli	Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır; taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler ve sözleşmenin taraflarca, gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur
m. 206	Karar	Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir; kanun haklı sebepleri örnek olarak sayar ve eşlerden biri sürekli ayırt etme gücünden yoksunsa yasal temsilcisi de bu istemde bulunabilir
m. 207	Yetki	Mal ayrılığına geçiş isteminde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; davacı eş dilerse kendi yerleşim yerinde, dilerse diğer eşin yerleşim yerinde dava açabilir
m. 208	Mal ayrılığına geçişten dönme	Eşler her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilir; mal ayrılığına geçişi gerektiren sebep ortadan kalkarsa hâkim de eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir
m. 209	İflâsta	Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflâsına karar verildiği takdirde ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür; bunun için ayrıca dava açmaya veya hâkim kararı almaya gerek yoktur

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 210	Hacizde	Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir; istem her iki eşe yöneltilir ve yetkili mahkeme borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir
m. 211	Eski rejime dönme	Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir; eşler bunun yerine mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini de kabul edebilirler
m. 212	Önceki rejimin tasfiyesi	Mal ayrılığına geçildiği takdirde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşler arasında önceki mal rejiminin tasfiyesi bu rejime ilişkin hükümlere göre yapılır
m. 213	Alacaklıların korunması	Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz; kendisine böyle mallar geçmiş olan eş borçlardan kişisel olarak sorumludur, ancak malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ederse bu ölçüde sorumluluktan kurtulur
m. 214	Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki	Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda yetkili mahkeme; ölümle sona ermede ölenin son yerleşim yeri, boşanma, evliliğin iptali veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda bu davalarda yetkili olan mahkeme, diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesidir
m. 215	Bir eşin mallarının diğeri tarafından yönetimi	Eşlerden birinin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğer eşe bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça vekâlet hükümleri uygulanır
m. 216	Envanter	Eşlerden her biri, diğerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir; envanter malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa aksi ispatlanmadıkça doğru kabul edilir
m. 217	Eşler arasındaki borçlar	Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez; bir borcun yerine getirilmesi borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokacaksa bu eş ödeme için süre isteyebilir ve hâkim, durum ve koşullar gerektiriyorsa istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar

MADDE

202 A. Yasal mal rejimi

KANUN METNİ

(1) Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır.

(2) Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler.

MADDE ÖZETİ

Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır; eşler mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler (m. 202). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre mal rejimleri yasal ve seçimlik olmak üzere ikiye ayrılır ve sözleşmeyle seçim yapılmamışsa kanunun belirlediği yasal rejim uygulanır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal mal rejimi	Eşler sözleşmeyle başka bir rejim seçmedikçe kendiliğinden uygulanan rejim; 4721 sayılı Kanun'da edinilmiş mallara katılmadır (TMK m. 202/1).
Edinilmiş mallara katılma	Eşlerin edinilmiş malları ile kişisel mallarını kapsayan ve rejim sona erdiğinde edinilmiş malların paylaşımını öngören yasal rejim (TMK m. 218).
Seçimlik mal rejimi	Mal rejimi sözleşmesiyle seçilebilen mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ortaklığı rejimleri (TMK m. 202/2).
Geçiş kuralı	01.01.2002'den önce evlenen eşlerin o tarihe kadar tâbi oldukları rejimin devam etmesi, bir yıl içinde başka rejim seçilmezse bu tarihten itibaren yasal rejimin uygulanması (4722 sayılı Kanun m. 10).

1 Yargıtay HGK, 15.02.2022, E. 2019/805, K. 2022/123.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 202- Yürürlükteki Kanunun 170 inci maddesini karşılamaktadır. Madde 1984 tarihli öntasarıdan alınarak dil açısından sadeleştirilmiştir. Yürürlükteki Kanunda eşler arasındaki yasal mal rejiminin "mal ayrılığı" olduğu belirtilmiştir. Evlilik birliği sona erdiğinde, mal ayrılığı rejiminin eşler arasında büyük haksızlıklara yol açtığı, özellikle meslek sahibi kocanın lehine işlediği, ev işlerini yapan ve hatta kocasına mesleğinin icrasında yardımcı olan kadının durumunu hiç nazara almadığı, meslek çevrelerinde ve kamuoyunda ağır eleştirilere uğramıştır. Bu nedenle, "edinilmiş mallara katılma" başlığı altında yeni bir mal rejimi düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında, eşler arasındaki yasal mal rejiminin "edinilmiş mallara katılma" olduğu belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasına göre, eşler mal rejimi sözleşmesi yaparak kanunda belirtilen diğer mal rejimlerinden birisini seçebileceklerdir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 83*

Tasarıda madde, "Eşler arasındaki mal rejimi" bölümünün "Genel hükümler" ayırımında "A. Yasal mal rejimi" başlığı altında yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 410).

Eski Kanun'da yasal rejim mal ayrılığıydı: eşler evlenme sözleşmesiyle başka bir usul kabul etmedikçe aralarında mal ayrılığı geçerliydi ve rejimin tasfiyesine ilişkin bir düzenleme bulunmuyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun m. 170	4721 sayılı Kanun m. 202
Yasal rejim	Mal ayrılığı	Edinilmiş mallara katılma
Paylaşım	Rejimin tasfiyesi düzenlenmemişti	Rejim sona erince edinilmiş mallar paylaşılır
Ev emeği	Dikkate alınmıyordu	Katılma alacağıyla korunur
Seçim	Evlenme sözleşmesiyle diğer usuller	Mal rejimi sözleşmesiyle diğer rejimler
Geçiş	—	01.01.2002'den itibaren yasal rejim (4722 s. K. m. 10)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; yasal rejim edinilmiş mallara katılma oldu	4721 s. K.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2003	01.01.2002'den önce evlenenler için bir yıllık seçim süresi doldu	4722 s. K. m. 10

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yasal rejim	Edinilmiş mallara katılma	TMK m. 202/1
Seçim	Sözleşmeyle diğer rejimlerden biri kabul edilebilir	TMK m. 202/2
Sözleşme	Evlenmeden önce veya sonra yapılabilir	TMK m. 203
Şekil	Noterde düzenleme veya onaylama; evlenme başvurusunda yazılı bildirim	TMK m. 205
2002 öncesi	Yasal rejim mal ayrılığıydı	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5366
Geçiş	01.01.2002'den itibaren yasal rejim uygulanır	Yargıtay HGK, K. 2023/1238
Dönemler	Aynı evlilikte birden çok rejim dönemi olabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/12022
Tasfiye	Eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır	TMK m. 179
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2025/6585

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 170. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, eski Kanun'da yasal rejimin mal ayrılığı olduğunu; bu rejimin evlilik sona erdiğinde eşler arasında büyük haksızlıklara yol açtığını, özellikle meslek sahibi kocanın lehine işlediğini, ev işlerini yapan ve kocasına mesleğinin icrasında yardımcı olan kadının durumunu hiç dikkate almadığını ve ağır eleştirilere uğradığını belirtir. Bu nedenle "edinilmiş mallara katılma" başlığı altında yeni bir mal rejimi düzenlenmiş; birinci fıkrada yasal rejim, ikinci fıkrada ise eşlerin sözleşmeyle kanunda belirtilen diğer rejimlerden birini seçebilmesi öngörülmüştür. Tasarının 202. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Evlilik tarihi 1 Ocak 2002'den önceyse eşlerin malvarlığı tek bir rejime değil, iki ayrı döneme tabidir: o tarihe kadar mal ayrılığı, sonrasında ise edinilmiş mallara katılma. Bu nedenle her malın hangi tarihte ve hangi parayla edinildiği belirle-

yicidir; tapu, ruhsat, banka ve kredi kayıtları tarihleriyle birlikte toplanmalıdır. Noterde mal rejimi sözleşmesi yapılmışsa sözleşme tarihinden sonrası için seçilen rejim geçerli olur. Tasfiye istemleri boşanma davasından ayrı bir dava olup aile mahkemesinde görülür.

II. Yasal Mal Rejimi: Edinilmiş Mallara Katılma

- **Kural:** Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır (TMK m. 202/1). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre mal rejimi, eşlerin evlenmeden önce sahip oldukları ve evlilik sürerken edindikleri mallar üzerindeki hakları, sorumlulukları ve birlik sona erdiğinde bu malların paylaştırılmasına ilişkin kurallar bütünüdür.[2]
- **Kapsam:** Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar (TMK m. 218). Edinilmiş mal, her eşin bu rejimin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir (TMK m. 219); kişisel mallar ise kanundan (TMK m. 220) veya sözleşmeden (TMK m. 221) doğar.
- **Ayrımın önemi:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, malların kişisel mal veya edinilmiş mal olarak ayrılmasının esasen rejim sona erdikten sonra önem taşıdığını; rejim sürerken bu ayrımın kural olarak önem taşımadığını belirtmiştir.[3]
- **Tasfiye davaları:** Rejim sona erdiğinde eşler veya mirasçılar değer artış payı (TMK m. 227) ve artık değere katılma (TMK m. 231) alacaklarını isteyebilir. Tasfiyede eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 179).

III. Seçimlik Rejimler ve Mal Rejimi Sözleşmesi

- **Seçim hakkı:** Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilir (TMK m. 202/2). Seçilebilecek rejimler mal ayrılığı (TMK m. 242), paylaşmalı mal ayrılığı (TMK m. 244) ve mal ortaklığıdır (TMK m. 256).
- **Sözleşmenin zamanı ve içeriği:** Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce veya sonra yapılabilir; taraflar istedikleri rejimi ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilir (TMK m. 203).
- **Ehliyet ve şekil:** Sözleşme ancak ayırt etme gücüne sahip olanlarca yapılabilir; küçükler ile kısıtlılar yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır (TMK m. 204). Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır; taraflar

2 Yargıtay HGK, 15.02.2022, E. 2019/805, K. 2022/123.
3 Yargıtay HGK, 15.02.2022, E. 2019/805, K. 2022/123.

evlenme başvurusu sırasında hangi rejimi seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilir (TMK m. 205).

- **Sözleşmenin etkisi:** Yargıtay, eşlerin sözleşmeyle rejimlerini mal ayrılığına çevirdiği dosyada, sözleşme tarihinden boşanma dava tarihine kadar seçilen rejimin geçerli olduğunu kabul etmiştir.[4] Mal rejimi, başka bir rejimin kabulüyle sona erer (TMK m. 225/1).

IV. 1 Ocak 2002 Geçişi

- **Eski dönem:** Yargıtay'a göre 01.01.2002'den önce 743 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde eşler arasında yasal mal ayrılığı rejimi geçerliydi ve bu Kanun'da tasfiyeye ilişkin düzenleme bulunmadığından uyuşmazlıklar Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri çerçevesinde katkı payı alacağı kurallarına göre çözülür.[5]
- **Geçiş kuralı:** 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş eşler arasında bu tarihe kadar tâbi oldukları rejim devam eder; eşler bir yıl içinde başka bir rejim seçmezlerse bu tarihten geçerli olmak üzere yasal rejimi seçmiş sayılırlar (4722 sayılı Kanun m. 10). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.01.2002'de evli olan eşlerin önceki dönemde edindikleri malların tasfiyesinin eski Kanun'a, sonraki dönemde edindiklerinin tasfiyesinin ise yeni Kanun'a göre yapılacağını belirtmiştir.[6]
- **Geriye etkili seçim:** Eşler, bu bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağını da kabul edebilirlerdi (4722 sayılı Kanun m. 10/3).
- **Birden çok dönem:** Yargıtay, aynı evlilikte evlilik tarihinden 01.01.2002'ye kadar mal ayrılığının, bu tarihten sözleşme tarihine kadar edinilmiş mallara katılmanın, sözleşmeden sonra ise seçilen rejimin geçerli olduğunu kabul etmiştir.[7] Bu nedenle her mal, edinildiği dönemin kurallarına göre değerlendirilir.

V. Rejimin Başlangıcı ve Sona Ermesi

- **Başlangıç:** Yasal rejim, sözleşmeyle başka bir rejim seçilmedikçe evlenme tarihinde başlar; 01.01.2002'den önce evlenenlerde ise geçiş kuralı uygulanır.
- **Sona erme:** Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225).

4 Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/10455, K. 2025/12022.
5 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.
6 Yargıtay HGK, 13.12.2023, E. 2022/1273, K. 2023/1238.
7 Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/10455, K. 2025/12022.

- **Tasfiyenin ön koşulu:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre tasfiye davasının görülebilmesi için mal rejiminin sona ermiş olması gerekir.[8]
- **Olağanüstü rejim:** Haklı sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemiyle mal ayrılığına geçilmesine karar verebilir (TMK m. 206); bu karar da rejimi sona erdirir.

VI. Usul: Görev, Taraflar ve Deliller

- **Görevli mahkeme:** Yargıtay'a göre mal rejiminin tasfiyesine ilişkin istemler aile mahkemesinin görevine girer ve görev dava şartıdır.[9]
- **Taraflar:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, katkı sebebiyle alacağın ancak kendisine katkı verilen eşe karşı ileri sürülebileceğini; üçüncü kişi adına kayıtlı mal bakımından istemin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[10]
- **Deliller:** Tapu, trafik ve ticaret sicili kayıtları, banka hesap hareketleri, kredi ve ödeme belgeleri, ziynet ve düğün kayıtları ile tanık anlatımları başlıca delillerdir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, düğünde takılan ziynetlerin taşınmaz alımında kullanıldığının dosya kapsamıyla anlaşıldığı olayda katkı payı alacağının hesaplanması gerektiğini kabul etmiştir.[11]
- **Boşanma davasıyla ilişkisi:** Tasfiye istemleri boşanma davasından ayrı bir davanın konusudur; boşanma davası devam ederken açılan tasfiye davasında, boşanma hükmünün kesinleşmesi beklenir.

VII. 2002 Öncesi Dönemin Tasfiyesi ve Zamanaşımı

- **Katkı payı yöntemi:** 01.01.2002'den önce yasal rejim mal ayrılığıydı ve eski Kanun'da tasfiyeye ilişkin düzenleme bulunmadığından, bu dönemde edinilen malların tasfiyesi Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı kurallarına göre yapılır.[12]
- **Bağış savunması:** Aynı kararda, evliliğin ömür boyu süreceği inancıyla ve karşılıklı güvene dayanarak yapılan kazandırmaların bağış sayılamayacağı; bağış iradesinin duraksamaya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması gerektiği belirtilmiştir.
- **Zamanaşımı:** Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacak davalarında on yıllık zamanaşımı, boşanma kararının kesinleştiği tarihte işlemeye başlar.[13]

8 Yargıtay HGK, 15.02.2022, E. 2019/805, K. 2022/123.
9 Yargıtay 2. HD, 26.06.2025, E. 2025/1039, K. 2025/6585.
10 Yargıtay HGK, 15.02.2022, E. 2019/805, K. 2022/123.
11 Yargıtay HGK, 13.12.2023, E. 2022/1273, K. 2023/1238.
12 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/657, K. 2021/1617.
13 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/238, K. 2022/319.

- **Islah ve fazlaya ilişkin haklar:** Aynı karara göre dava açılmakla yalnız talep edilen miktar bakımından zamanaşımı kesilir; "şimdilik" kaydıyla istenmeyen kısım için süre işlemeye devam ettiğinden ıslahla artırılan bölüm zamanaşımına uğrayabilir.
- **Uygulama sonucu:** Uzun süren yargılamalarda alacağın tamamının erken talep edilmesi ya da ıslahın zamanaşımı süresi dolmadan yapılması önem taşır.

UYGULAMA NOTU

Önce takvim çıkarılmalıdır: evlenme tarihi, varsa mal rejimi sözleşmesinin tarihi, boşanma davasının açıldığı tarih ve kesinleşme tarihi. Sonra her malvarlığı değeri için edinme tarihi ve ödemenin kaynağı belgelenmeli; tapu ve ruhsat kayıtları, satış sözleşmeleri, kredi ödeme planları ve banka hareketleri tarih sırasıyla dosyalanmalıdır. 1 Ocak 2002'den önce edinilen mallar için katkının ayrıca ispatlanması gerektiği, sonraki dönem için ise edinilmiş mal karinesinin işlediği unutulmamalıdır. Dava açılırken görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğuna ve fazlaya ilişkin hakların saklı tutulmasına dikkat edilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
15.02.2022 · E. 2019/805 · K. 2022/123

Mal rejimleri yasal ve seçimlik olmak üzere ikiye ayrılır; sözleşmeyle seçim yapılmamışsa kanunun belirlediği yasal rejim uygulanır

2010 yılında evlenen eşlerden kadın, tapuda kayınvalidesi adına tescil edilen taşınmazın gerçekte eşler tarafından edinildiğini ileri sürerek mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan katkı payı alacağı istemiştir. Boşanma davası 2014'te açılmış, hüküm 2015'te kesinleşmişti. Eşler arasında sözleşmeyle başka bir mal rejiminin seçildiği ileri sürülmemişti.

> *Mal rejimi; eşlerin evlenmeden önce sahip oldukları ve evlilik birliği devam ettiği sürece edindikleri mallar üzerindeki hakları, birbirlerine ve üçüncü kişilere karşı sorumlulukları ile evlilik birliği sona erdiğinde bu malların paylaştırılması yönündeki kurallar bütününü ifade etmektedir. Mal rejimleri, yasal ve seçimlik mal rejimleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Eşlerin mal varlıklarının yönetimi hususunda sözleşme ile mal rejimini tayin etme imkânı bulunmakla birlikte, bu seçimin gerçekleşmemesi ihtimali gözetilerek kanun gereği eşlerin tabi olacakları yasal mal rejimi belirlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, mal rejimi kavramını ve yasal rejimin uygulanma koşullarını bu şekilde açıklamıştır. Karara göre sözleşmeyle başka bir rejim seçilmediğinden evlilik tarihinden mal rejiminin sona erdiği boşanma dava tarihine kadar TMK m. 202/1'de düzenlenen edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir; tasfiye davası açılabilmesi için rejimin sona ermiş olması gerekir (TMK m. 225).

Kurul ayrıca, üçüncü kişi adına kayıtlı mal bakımından katkı sebebiyle alacağın ancak kendisine katkı verilen eşe karşı ileri sürülebileceğini belirtmiştir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.12.2023 · E. 2022/1273 · K. 2023/1238

01.01.2002'de evli olan eşlerin önceki dönemde edindiği malların tasfiyesi eski Kanun'a, sonraki dönemde edindiklerinin tasfiyesi yeni Kanun'a göre yapılır

1982 yılında evlenen eşlerin boşanmasına 2013 yılında karar verildi ve hüküm aynı yıl kesinleşmiştir. Kadın, düğünde takılan ziynet eşyalarının koca adına kayıtlı bağımsız bölümün edinilmesinde kullanıldığını ileri sürerek mal rejiminden kaynaklanan katkı payı alacağı istemiştir. Mahkeme katkının ispatlanamadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bilindiği üzere Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un (4722 sayılı Kanun) 10 uncu maddesine göre; 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçmiş sayılırlar.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, mal rejimi bakımından uygulanacak hukuku bu ölçüye göre belirlemiştir. Karara göre 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş eşler o tarihe kadar tâbi oldukları rejime devam eder; bir yıl içinde başka bir rejim seçilmezse 01.01.2002'den geçerli olmak üzere edinilmiş mallara katılma rejimi seçilmiş sayılır (4722 sayılı Kanun m. 10). Tasfiyede eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 179).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.12.2025 · E. 2024/10455 · K. 2025/12022

Eşler arasında birden çok dönem söz konusu olabilir: evlilikten 2002'ye kadar mal ayrılığı, sonra edinilmiş mallara katılma, sözleşme yapılmışsa seçilen rejim

1999 yılında evlenen eşler, 2012 yılında yaptıkları mal rejimi sözleşmesiyle rejimlerini mal ayrılığına çevirmiştir. 2013'te açılan boşanma davasının kabulüne ilişkin hüküm 2014'te kesinleşmiştir. Tasfiyeye konu araçlar, eşlerin seçtiği mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde erkek adına tescil edilmişti; mahkeme bu araçlar yönünden davayı reddetmiştir.

> *Evlilik tarihinden TMK'nin yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihine kadar mal ayrılığı (743 sayılı Kanun md. 170), bu tarihten mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı tarihe (04.05.2012) edinilmiş mallara katılma rejimi (4722 sayılı Kanun md. 10, TMK md. 202/1, 225/1); mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı tarihten (04.05.2012)*

boşanma dava tarihine kadar da seçimlik mal rejimi olan mal ayrılığı rejimi geçerlidir (TMK md. 225/1,2).

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karar, aynı evlilikte farklı dönemlerde farklı mal rejimlerinin geçerli olabileceğini ve her malın hangi dönemde edinildiğine göre değerlendirilmesi gerektiğini gösterir; mal rejimi başka bir rejimin kabulüyle sona erer (TMK m. 225/1) ve tasfiyede eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 179). Daire, seçimlik rejim döneminde tescil edilen araçlar bakımından da edinilmiş mallara katılma dönemine ilişkin araştırmanın eksik yapıldığını belirtmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2024 · E. 2023/4622 · K. 2024/5366

01.01.2002 öncesinde yasal rejim mal ayrılığıydı; bu dönemde edinilen mallar katkı payı alacağı kurallarına göre tasfiye edilir

Eşlerden biri, 743 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde diğer eş adına edinilen malvarlığına katkıda bulunduğunu ileri sürerek alacak istemiştir. Uyuşmazlık, o dönemde edinilen malların hangi kurallara göre tasfiye edileceği noktasında toplanıyordu.

> *01.01.2002 tarihinden önce 743 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde, eşler arasında yasal mal ayrılığı rejimi geçerliydi (743 sayılı Kanun md. 170). 743 sayılı Kanun'da mal rejiminin tasfiyesine ilişkin düzenleme mevcut olmadığından, eşlerin bu dönemde edindikleri mal varlığının tasfiyesine ilişkin uyuşmazlık, aynı kanunun 5 inci maddesi yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri göz önünde bulundurularak "katkı payı alacağı" hesaplama yöntemi kurallarına göre çözüme kavuşturulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre 743 sayılı Kanun döneminde yasal rejim mal ayrılığıydı ve bu Kanun'da mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından, o dönemde edinilen malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklar Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri çerçevesinde katkı payı alacağı kurallarına göre çözülür. Bu nedenle 2002 öncesi ve sonrası dönemler ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2025 · E. 2025/1039 · K. 2025/6585

Mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan davalar aile mahkemesinde görülür; görev dava şartıdır

Erkek eş, eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesine dayanarak tapu iptali ve tescil istemiyle asliye hukuk mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme işin esasına girerek karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Tüm bu açıklamalar kapsamında İlk Derece Mahkemesince davacı vekilinin talebinin eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesine yönelik olduğu ve görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu gözetilip görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilerek yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre mal rejiminin tasfiyesine ilişkin istemler aile hukukundan doğduğundan aile mahkemesinin görevine girer (4787 sayılı Kanun m. 4) ve mahkemenin görevli olması dava şartıdır (HMK m. 114/1-c); asliye hukuk mahkemesi işin esasına giremez, görevsizlik kararı vermelidir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.12.2021 · E. 2018/657 · K. 2021/1617

01.01.2002 öncesi dönemde yasal rejim mal ayrılığıydı; bu dönemin tasfiyesi Borçlar Kanunu genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı kurallarına göre yapılır

Erkek, evlilik birliği devam ederken bedelini kendisinin ödediği taşınmazın tapuda eşi adına tescil edilmesinin bağış olmadığını ileri sürerek katkı payı alacağı istemiştir. Kadın, devrin bağış olduğunu savunmuştur; yerel mahkeme bu savunmayı benimseyerek verdiği kararda direnmiştir.

> *01.01.2002 tarihinden önce 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin (TKM) yürürlükte olduğu dönemde, eşler arasında yasal mal ayrılığı rejimi geçerliydi (TKM 170 m). TKM'de, mal rejiminin tasfiyesine ilişkin düzenleme mevcut olmadığından, eşlerin bu dönemde edindikleri malvarlığının tasfiyesine ilişkin uyuşmazlık, aynı kanunun 5.maddesi yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri göz önünde bulundurularak "katkı payı alacağı" hesaplama yöntemi kurallarına göre çözüme kavuşturulacaktır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Karara göre eski Kanun'da mal rejiminin tasfiyesine ilişkin düzenleme bulunmadığından, 2002 öncesi dönemde edinilen malların tasfiyesi Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı yöntemiyle çözülür. Aynı kararda, evliliğin ömür boyu süreceği inancıyla ve karşılıklı güvene dayanarak yapılan kazandırmaların bağış sayılamayacağı da vurgulanmıştır.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.03.2022 · E. 2019/238 · K. 2022/319

Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacak davalarında on yıllık zamanaşımı, boşanma kararının kesinleştiği tarihte işlemeye başlar

1985 yılında evlenen eşler, 2002 yılında açılan boşanma davasıyla ayrıldı ve hüküm aynı yıl kesinleşmiştir. Kadın, 2008 yılında fazlaya ilişkin hakları saklı tutarak 10.000 TL katkı payı alacağı istemiştir; 2015 yılındaki ıslah dilekçesiyle talebini 117.250,66

TL'ye yükseltmiştir. Davalı, ıslahla artırılan kısım yönünden zamanaşımı def'inde bulunmuştur.

> *Medeni Kanun'da katkı payı ve buna uygulanacak zamanaşımı konusunda bir hüküm bulunmadığından Borçlar Kanunu genel hükümleri uygulanması gerektiği dikkate alındığında buradan varılacak sonuç; bir alacak davası olan mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda on yıllık zamanaşımı süresinin tarafların boşanmasına ilişkin kararın kesinleştiği tarihte işlemeye başlayacağıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, ıslahla artırılan kısım bakımından zamanaşımının dolduğunu kabul etmiştir. Karara göre dava açılmakla yalnız talep edilen miktar bakımından zamanaşımı kesilir; "şimdilik" denilerek istenmeyen kısım için süre işlemeye devam eder. Bu nedenle tasfiye davalarında talebi erken artırmak veya alacağın tamamını dava etmek önem taşır.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2016 · E. 2016/1061 · K. 2016/959

Katılma alacağında zamanaşımı boşanmanın eki niteliğindeki bir yıllık süreye değil, genel hükümlere tabidir

1984 yılında evlenen eşler, 2006 yılında açılan ve 2009 yılında kesinleşen boşanma davasıyla ayrılmıştır. Kadın, 2002 sonrasında edinilen mallar nedeniyle katılma alacağı istedi ve talebini 2011 yılında ıslahla artırmıştır. Uyuşmazlık, ıslahla artırılan kısmın bir yıllık süreye mi yoksa genel zamanaşımına mı tabi olduğunda toplanmıştır.

> *Şu halde katılma alacağında zamanaşımı süresinin TMK'nun 178. Maddesi uyarınca belirlenmesine imkân bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, katılma alacağının kanundan doğan parasal bir alacak hakkı olduğunu belirterek TMK m. 5 yollamasıyla Borçlar Kanunu genel hükümlerinin uygulanacağını ve zamanaşımı süresinin on yıl olduğunu kabul etmiştir. Bu nedenle ıslahla artırılan kısım da on yıllık süre içinde kaldığından direnme kararı uygun bulunmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 203:** Mal rejimi sözleşmesinin içeriği.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 206:** Olağanüstü mal rejimi.
- **TMK m. 218:** Edinilmiş mallara katılma rejiminin kapsamı.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 179:** Boşanmada mal rejiminin tasfiyesi.

MADDE

203

B. Mal rejimi sözleşmesi

I. Sözleşmenin içeriği

KANUN METNİ

Mal rejimi sözleşmesi, evlenmeden önce veya sonra yapılabilir. Taraflar, istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce veya sonra yapılabilir; taraflar istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler (m. 203). Yargıtay'a göre eşler seçtikleri rejimi geçmişe etkili kılamaz; bu sınırlama kamu düzenine ilişkindir ve sözleşme serbestisine dayanılarak aşılamaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Mal rejimi sözleşmesi	Eşlerin kanunda belirlenen rejimlerden birini seçmek, değiştirmek veya kaldırmak için yaptıkları sözleşme (TMK m. 203).
Sınırlı sayı ilkesi	Eşlerin yalnız kanunda düzenlenen rejimler arasından seçim yapabilmesi; kanunda yazılı sınırlar dışına çıkılamaz.[2]
Geçmişe etki yasağı	Seçilen rejimin evlenme tarihinden itibaren geçerli kılınamaması; yalnız 4722 sayılı Kanun'un tanıdığı bir yıllık süre içinde yasal rejim için istisna tanınmıştı (4722 sayılı Kanun m. 10/3).
Tasfiye anlaşması	Eşlerin mal rejiminin tasfiyesi konusunda, anlaşmalı boşanma protokolünde de yapabilecekleri anlaşma.[3]

1 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.
2 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.
3 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 203- Yürürlükteki Kanunun 171 inci maddesini karşılamaktadır. Madde 1984 tarihli Öntasarıdan alınmıştır. Maddeye yürürlükteki 171 inci maddenin son cümlesi alınmamış, ikinci cümlede değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikle hukuk güvenliği açısından, eşlerin mal rejimini ancak kanunda gösterilen sınırlar içerisinde kabul edebilecekleri, değiştirebilecekleri veya sona erdirebilecekleri belirtilmiştir. Mal rejimi sözleşmesi evlenme töreninden önce yapılabileceği gibi, evliliğin devamı süresince de yapılabilir. 213 üncü maddeyle üçüncü kişilerin, mal rejimi değişikliklerine karşı hakları yeterli bir şekilde korunduğundan, yürürlükteki maddenin son cümlesine gerek görülmemiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 83*

Tasarıda madde, "Mal rejimi sözleşmesi" başlığı altında "I. Sözleşmenin içeriği" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 410).

Eski Kanun'da da sözleşme evlenmeden önce veya sonra yapılabiliyordu; ancak taraflar kanunda gösterilen usullerden birini kabule mecburdu ve evlenmeden sonra yapılan sözleşmenin üçüncü kişilerin haklarını ihlal edemeyeceği ayrıca belirtilmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenme mukavelesi evlenme merasiminden evvel veya sonra yapılabilir. İki taraf, mukavelelerinde bu kanunda gösterilen usullerden birini kabule mecburdurlar. Evlenmeden sonra yapılan mukavele karı kocanın malları üzerinde başkalarının haiz olduğu hakları ihlal edemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 171

	743 sayılı Kanun m. 171	4721 sayılı Kanun m. 203
Zaman	Evlenmeden önce veya sonra	Evlenmeden önce veya sonra
Seçim	Kanunda gösterilen usullerden biri	Kanunda yazılı sınırlar içinde seçme, kaldırma, değiştirme
Üçüncü kişiler	Sonraki sözleşme başkalarının haklarını ihlal edemez	Alacaklıların korunması ayrı hükümde (m. 213)
Kaldırma ve değiştirme	Açıkça düzenlenmemişti	Açıkça düzenlendi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Zaman	Sözleşme evlenmeden önce veya sonra yapılabilir	TMK m. 203
Sınır	Rejim ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçilir	TMK m. 203
İşlemler	Seçme, kaldırma ve değiştirme	TMK m. 203
Şekil	Noterde düzenleme veya onaylama; evlenme başvurusunda yazılı bildirim	TMK m. 205
Geçmişe etki	Seçilen rejim geçmişe etkili kılınamaz	Yargıtay 8. HD, K. 2013/8552
İleriye etki	Sözleşmeyle seçilen rejim sözleşme tarihinden itibaren bağlar	Yargıtay 8. HD, K. 2011/3497
Boşanma protokolü	Tasfiye anlaşması açıkça yazılmalıdır	Yargıtay HGK, K. 2025/498
Alacaklılar	Rejimin kurulması veya değiştirilmesi alacaklıların haklarını etkilemez	TMK m. 213
İptal istemi	Bağımsız asli talep olup harca tabidir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/4065

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 171. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, hukuk güvenliği açısından eşlerin mal rejimini ancak kanunda gösterilen sınırlar içerisinde kabul edebilecekleri, değiştirebilecekleri veya sona erdirebileceklerini; sözleşmenin evlenme töreninden önce yapılabileceği gibi evliliğin devamı süresince de yapılabileceğini belirtir. Üçüncü kişilerin mal rejimi değişikliklerine karşı hakları alacaklıların korunmasına ilişkin hükümle yeterince korunduğundan, eski maddenin son cümlesine gerek görülmemiştir. Tasarının 203. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

DİKKAT

Eşler evlenmeden önce veya evlilik sürerken noterde mal rejimi sözleşmesi yapabilir; ancak yalnız kanunda düzenlenen rejimlerden birini seçebilir, kendi kurallarını içeren karma bir rejim oluşturamazlar. Sözleşme kural olarak yapıldığı tarihten ileriye etkilidir: geçmiş yıllarda edinilen mallar önceki rejime tabi kalır. Anlaşmalı boşanmada mal paylaşımı da anlaşmaya bağlanmak isteniyorsa protokolde bu, açıkça ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde yazılmalıdır; aksi hâlde "paylaşacak malımız yoktur" gibi genel ifadeler tasfiye sayılmayabilir.

II. Sözleşmenin Yapılabileceği Zaman

- **Evlenmeden önce veya sonra:** Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce yapılabileceği gibi evliliğin devamı süresince de yapılabilir (TMK m. 203). Gerekçe de bu iki olanağı açıkça belirtir.
- **Evlenme başvurusunda bildirim:** Eşler, evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak bildirebilir; bunun dışındaki sözleşmeler noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır (TMK m. 205).
- **Ehliyet:** Sözleşme ancak ayırt etme gücüne sahip olanlarca yapılabilir; küçükler ile kısıtlılar yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır (TMK m. 204).
- **Sözleşme yoksa:** Eşler sözleşme yapmamışsa yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma uygulanır (TMK m. 202/1).

III. Kanunda Yazılı Sınırlar: Sınırlı Sayı İlkesi

- **Seçilebilecek rejimler:** Taraflar istedikleri rejimi ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir; bu rejimler mal ayrılığı (TMK m. 242), paylaşmalı mal ayrılığı (TMK m. 244) ve mal ortaklığıdır (TMK m. 256). Kanunda bulunmayan karma bir rejim oluşturulamaz.
- **Sözleşme serbestisinin sınırı:** Yargıtay'a göre aile hukukunda tam ve sınırsız bir sözleşme serbestisi kabul edilmemiştir; kamu düzenine ilişkin bu sınırlama sözleşme serbestisine dayanılarak aşılamaz.[4]
- **Mal gruplarının değişmezliği:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre edinilmiş mallara katılma rejiminde kural mal gruplarının değişmezliğidir; kanunun izin verdiği istisnalar dışında eşler mal gruplarını değiştiremez ve aksine sözleşmeler geçersizdir.[5] Sözleşmeyle yapılabilecekler, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan değerlerin kişisel mal sayılması ile kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmamasıdır (TMK m. 221).

IV. Geçmişe Etkili Sözleşme

- **Kural:** Sözleşme ileriye etkilidir. Yargıtay, noterde düzenlenen sözleşmeyle seçilen rejimin sözleşmeyle bağlanan tarihten itibaren geçerli olduğunu ve tarafları bağladığını belirtmiştir.[6]
- **Yasak:** Yargıtay'a göre eşler, seçimlik rejimlerden birini evlenme tarihinden itibaren geçerli olmak üzere seçemez; böyle bir belirleme yok hükmündedir.[7]

4 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.
5 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
6 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.
7 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.

- **Tek istisna:** 01.01.2002'den önce evlenmiş eşler, kanunun tanıdığı bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul edebilirlerdi (4722 sayılı Kanun m. 10/3). Bu istisna yalnız yasal rejim bakımından ve o süreyle sınırlıdır.
- **Sonuç:** Sözleşme öncesinde edinilen mallar, edinildikleri dönemde geçerli olan rejime göre değerlendirilir. Yargıtay, aynı evlilikte evlilik tarihinden 01.01.2002'ye kadar mal ayrılığının, sonrasında edinilmiş mallara katılmanın, sözleşmeden sonra ise seçilen rejimin geçerli olduğunu kabul etmiştir.[8]

V. Rejimin Değiştirilmesi, Kaldırılması ve Üçüncü Kişiler

- **Değiştirme ve kaldırma:** Taraflar rejimi kanunun sınırları içinde değiştirebilir veya kaldırabilir (TMK m. 203). Yeni bir rejimin kabulüyle önceki rejim sona erer (TMK m. 225/1) ve sona eren rejim tasfiye edilir.
- **Tasfiye ihtiyacı:** Rejim değiştirildiğinde önceki dönemin alacakları kendiliğinden ortadan kalkmaz; değer artış payı ve katılma alacağı istemleri sona eren rejime göre hesaplanır (TMK m. 179).
- **Alacaklıların korunması:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (TMK m. 213). Gerekçeye göre eski Kanun'un son cümlesine bu nedenle gerek görülmemiştir.
- **Şerh ve aleniyet:** Mal rejimi sözleşmesi tapu kütüğüne şerh edilmez; üçüncü kişilere karşı korunma alacaklıların korunmasına ilişkin hükümle sağlanır.

VI. Boşanma Protokolüyle Tasfiye Anlaşması

- **Anlaşma yapılabilir:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın fer'îsi değildir; eşler tasfiyeyi anlaşmalı boşanmayla birlikte yapabilecekleri gibi haklarını sonradan da kullanabilirler.[9]
- **Açıklık şartı:** Aynı kararda, tasfiye konusunda anlaşma yapılacaksa bunun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması, soyut ve farklı yorumlara açık ifadelerden kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır.[10]
- **Genel beyanlar yetmez:** Duruşmadaki "paylaşacak bir malımız yoktur" biçimindeki beyan, protokolde ve hükümde tasfiyeye ilişkin bir düzenleme yoksa tasfiyenin gerçekleştiği anlamına gelmez.[11]

8 Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/10455, K. 2025/12022.
9 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
10 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
11 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.

- **Usulüne uygun anlaşmanın sonucu:** Tasfiyeyi kapsayan bir anlaşmayla boşanma kesinleşmişse sonradan yeniden tasfiye istenmesi dürüstlük kuralına aykırı düşer (TMK m. 2).

VII. Sözleşmenin İptali ve Usul

- **İptal sebepleri:** Sözleşme, ehliyetsizlik, şekil eksikliği veya irade bozukluğu gibi genel sebeplerle iptal edilebilir. Yargıtay, noterde düzenlenen mal ayrılığı sözleşmesi ile tasfiye protokolünün ve feragat beyanının iptali istemini reddeden kararı onamıştır.[12]
- **Harç:** Yargıtay'a göre sözleşmenin iptali istemi bağımsız bir asli taleptir; aynı dilekçede birden çok asli talep ileri sürülebilirse de her biri için harç yatırılmalı, eksikse mahkemece tamamlattırılmalıdır.[13]
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.[14]
- **Nitelendirme:** Eşler arasında düzenlenen protokoller, içeriğine göre mal rejimi sözleşmesi olarak nitelendirilebilir; Yargıtay, böyle bir protokole dayanılarak mirasçılık belgesinin iptalinin istenemeyeceğine ilişkin kararı onamıştır.[15]

UYGULAMA NOTU

Sözleşme yaptırılmadan önce hangi rejimin neden istendiği netleştirilmelidir: mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığı. Sözleşmede seçilen rejimin adı, yürürlük tarihi ve varsa TMK m. 221 kapsamındaki özel düzenlemeler açıkça yazdırılmalı; notere kimlik ve nüfus kayıt örneğiyle gidilmelidir. Sözleşme geçmişe etkili olmayacağından, sözleşme öncesi dönemde edinilen mallar ve yapılan ödemeler ayrıca belgelenmelidir. Anlaşmalı boşanmada mal paylaşımı da bitirilmek isteniyorsa protokolde hangi malın kime kalacağı ve karşılıklı feragat olup olmadığı tek tek yazılmalı, harç konusu da baştan planlanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498

Anlaşmalı boşanma protokolünde açıkça yer verilmemişse, salt anlaşmalı boşanmış olmak mal rejiminin tasfiye edildiği anlamına gelmez

1989 yılında evlenen eşler, 2005 yılında anlaşmalı olarak boşanmıştır. Duruşmada her iki eş de "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" şeklinde beyanda bulunmuş; protokolde ve hüküm fıkrasında mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir dü-

12 Yargıtay 2. HD, 13.03.2024, E. 2022/9736, K. 2024/1693.
13 Yargıtay 2. HD, 20.09.2023, E. 2022/5215, K. 2023/4065.
14 Yargıtay 2. HD, 26.06.2025, E. 2025/1039, K. 2025/6585.
15 Yargıtay 7. HD, 15.04.2024, E. 2023/1878, K. 2024/2030.

zenleme yer almamıştı. Boşanmadan yıllar sonra açılan tasfiye davasında mahkeme, bu beyanlar nedeniyle tasfiyenin gerçekleştiğini kabul ederek istemi reddetti ve Özel Daire bozmasına direnmiştir.

> *Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın fer'îsi niteliğinde olmayıp; eşler, tasfiyeyi anlaşmalı boşanma ile birlikte yapabilecekleri gibi bu yöndeki haklarını zamanaşımı süresi içerisinde daha sonra da kullanmak isteyebilirler. Bu konuda anlaşma sağlanamaması anlaşmalı boşanma davasının reddi sonucunu doğurmaz ve anlaşmalı boşanmaya bir etkisi olamaz. Anlaşmada ayrıca yer verilmemişse, tarafların sırf anlaşmalı olarak boşanmış olmaları aralarındaki mal rejimini de tasfiye ettikleri anlamında kabul edilemez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oy çokluğuyla bozmuştur. Kurul'a göre eşler mal rejiminin tasfiyesi konusunda anlaşmalı boşanmada da anlaşabilir; usulüne uygun bir anlaşmayla tasfiye gerçekleşmişse sonradan yeniden tasfiye istenmesi dürüstlük kuralına aykırı düşer. Ancak bu yönde bir anlaşma yapılacaksa metnin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması, soyut ve farklı yorumlara açık ifadelerden kaçınılması gerekir. Kurul ayrıca, TMK m. 166/3'teki "boşanmanın malî sonuçları" kavramının mal rejiminin tasfiyesini kapsamadığını belirtmiştir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2013 · E. 2012/11466 · K. 2013/8552

Eşler, seçtikleri mal rejimini geçmişe etkili olarak kararlaştıramaz; geriye etkili seçim yalnız kanunun tanıdığı bir yıllık süre içinde ve yasal rejim için mümkündü

1960 yılında evlenen eşler, 2002 yılında noterde mal ortaklığı sözleşmesi düzenledi ve sözleşmede eşlerden birinin ölümü hâlinde ölenin malvarlığının yarısının sağ kalan eşe ait olacağını kararlaştırmışlardır. Eşlerden biri 2008'de ölmüştür. Sağ kalan eş, sözleşmeye dayanarak murise ait taşınmazın tapusunun iptali ile yarı payın adına tescilini istemiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Bu iki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde yukarıda öngörülen bir yıllık süre içerisinde eşlerin geçmişe etkili olmak üzere sadece yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçebilecekleri açıktır. Diğer bir ifade ile eşler kanunun tanıdığı bir yıl içinde geçmişe etkili bir biçimde edinilmiş mallara katılma rejimi dışında gene kanunun tanıdığı başka bir mal rejimini (mal ortaklığı, mal ayrılığı veya paylaşmalı mal ayrılığı rejimlerinden birini) evlenme tarihinden itibaren geçerli olmak üzere seçemez ve belirleyemezler. Dolayısı ile varsa bile; böyle bir belirleme de yok hükmündedir ve kamu düzenine ilişkin bu sınırlama sözleşme serbestisi kurallarına dayanılarak aşılamaz.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca eşler yalnız bir yıllık süre içinde ve yalnız yasal mal rejimi bakımından geriye etkili seçim yapabilirdi; seçimlik rejimlerin evlenme tarihinden itibaren geçerli kılınması mümkün değildir ve böyle bir belirleme yok

hükmündedir. Aile hukukunda sözleşme serbestisi sınırlıdır; taraflar TMK m. 203'teki "kanunda yazılı sınırlar" dışına çıkamaz.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2011 · E. 2010/6262 · K. 2011/3497

Noterde yapılan mal rejimi sözleşmesi ileriye etkilidir; seçilen rejim sözleşmeyle bağlanan tarihten itibaren tarafları bağlar

1990 yılında evlenen eşler, 30.12.2002 tarihinde noterde düzenlenen sözleşmeyle evlendikleri tarihten itibaren geçerli olmak üzere mal ortaklığı rejimini kabul etmişlerdir. 2004 yılında açılan boşanma davasının kabulüne ilişkin hüküm 2009'da kesinleşmiştir. Kadın, evlilik içinde edinilip koca adına kayıtlanan bağımsız bölümün yarı payının sözleşme uyarınca adına tescilini istedi ve mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Taraflar arasında düzenlenen bu sözleşme ile seçilen mal ortaklığı rejiminin 4721 sayılı TMK. nun yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden ileriye doğru geçerli olduğu ve tarafları bağladığı konusunda hiçbir duraksama bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre noterde düzenlenen sözleşmeyle seçilen mal ortaklığı rejimi 01.01.2002'den ileriye doğru geçerlidir ve tarafları bağlar; ancak sözleşmenin evlenme tarihinden itibaren geçmişe etkili sayılması mümkün değildir. Bu nedenle sözleşme öncesinde edinilen mallar, edinildikleri dönemin rejimine göre değerlendirilir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.09.2023 · E. 2022/5215 · K. 2023/4065

Mal rejimi sözleşmesinin iptali istemi bağımsız bir asli taleptir; harcı tamamlanmadan karara bağlanamaz

Kadın, aynı dilekçede hem taraflar arasındaki mal rejimi sözleşmesinin iptalini hem de düğünde takılan ziynet eşyaları ile paranın iadesini istemiştir. Dava açılırken yalnız ziynet ve para istemleri üzerinden harç yatırılmıştır; sözleşmenin iptali istemi yönünden harç tamamlanmamıştır. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir.

> *Somut olayda, davacının dava dilekçesinde sözleşmenin iptali ile düğünde takılan ziynet eşyalarının ve paranın aynen, mümkün olmaması halinde bedelinin iadesine yönelik iki ayrı asli talebini ileri sürdüğü, ancak sadece hükmedilmesi istenen ziynet miktarı (2.000,00 TL) üzerinden başvurma ve nispi karar harcı ödenmek suretiyle davanın açıldığı, daha sonra düğünde takılan para yönünden de (10.000,00 TL) harcın tamamlandığı, son olarak da ziynet yönünden artırılan miktar (111.909,99 TL) yönünden harcın tamamlanmasına rağmen, sözleşmenin iptali istemi yönünden harcın tamamlanmadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre davacı aynı dilekçede birbirinden bağımsız birden fazla asli talep ileri sürebilir (HMK m. 110); ancak her talep için harcın yatırılması gerekir ve harç alınmasını veya tamamlanmasını

mahkeme kendiliğinden gözetir. Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe sonraki işlemler yapılamaz (Harçlar Kanunu m. 32); bu nedenle sözleşmenin iptali istemi hakkında harç tamamlattırılmadan hüküm kurulamaz.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.01.2012 · E. 2011/7110 · K. 2012/302

Kanunun tanıdığı bir yıllık süre içinde noterde yapılan sözleşmeyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağı kararlaştırılabilir

1984 yılında evlenen eşler, 25.12.2002 tarihinde noterde düzenlenen sözleşmeyle edinilmiş mallara katılma rejiminin evlilik tarihinden itibaren geçerli olacağını kabul etmişlerdir. 2003 yılında açılan boşanma davası 2006'da kesinleşmiştir. Mahkeme, tasfiye istemini bir yıllık zamanaşımı gerekçesiyle reddetti ve dava tarihini harcın tamamlandığı 2011 yılı olarak kabul etmiştir.

> *Eşler arasında Beşiktaş 12. Noterliğinde düzenlenen 25.12.2002 gün 16848 yevmiyeli sözleşmeyle, yasal edinilmiş mallara katılma rejiminin evlilik tarihinden itibaren geçerli olacağı kabul edildiğinden, evlenme tarihinden mal rejiminin sona erdiği boşanma davasının açıldığı tarihe kadar (4721 sayılı TMK.nun 225/2. m) yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir (4721 sayılı TMK.nun 202.m).*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre noterde yapılan sözleşmeyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağının kabul edilmesi hâlinde tasfiye bu tarihten başlar. Karar ayrıca dava tarihinin, eksik harcın tamamlandığı gün değil dava dilekçesinin verildiği gün olduğunu vurgulamaktadır; nispi harç tamamlatılmadan yargılamaya devam edilemez, ancak harcın tamamlandığı tarih dava tarihi sayılamaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 204:** Sözleşme ehliyeti.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeye göre kişisel mallar.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 242:** Mal ayrılığı rejimi.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığı rejimi.

MADDE

204 B. Mal rejimi sözleşmesi II. Sözleşme ehliyeti

KANUN METNİ

(1) Mal rejimi sözleşmesi, ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir.
(2) Küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadırlar.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi sözleşmesi ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir; küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır (m. 204). Yargıtay'a göre noterde düzenlenen mal rejimi sözleşmesi ve tasfiye protokolü, ehliyetsizlik veya irade bozukluğu kanıtlanamadıkça geçerli sayılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da benzer sebeplerle bu yetenekten yoksun olmayan herkes ayırt etme gücüne sahiptir (TMK m. 13).
Fiil ehliyeti	Kişinin kendi işlemleriyle hak edinip borç altına girebilmesi; ayırt etme gücü, erginlik ve kısıtlı olmama koşullarına bağlıdır (TMK m. 10).
Sınırlı ehliyetsiz	Ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı; yasal temsilcisinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez (TMK m. 16).
Vesayet makamının izni	Vesayet altındaki kişi adına mal rejimi sözleşmesi yapılmasında aranan ek izin (TMK m. 462).

1 Yargıtay 2. HD, 13.03.2024, E. 2022/9736, K. 2024/1693.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 204- Yürürlükteki Kanunun 172 inci maddesini karşılamaktadır. Madde sadeleştirilmek suretiyle kaynak Kanuna da uygun olarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Yürürlükteki maddenin "İki tarafın ehliyeti" şeklindeki kenar başlığı, "Sözleşme ehliyeti" şeklinde değiştirilmiştir. Mal rejimi sözleşmesi yapmak isteyen eşlerin ayırt etme gücüne sahip olmaları zorunludur. Küçükler ve kısıtlılar ise ancak yasal temsilcilerinin rızasıyla sözleşme yapabilirler.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 83*

Tasarıda madde, "Mal rejimi sözleşmesi" başlığı altında "II. Sözleşme ehliyeti" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 410).

Eski Kanun'da da sözleşmenin yapılması, değiştirilmesi veya sona erdirilmesi için temyiz kudreti aranıyor; küçük ve kısıtlıların yasal temsilcilerince yetkilendirilmesi gerekiyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenme mukavelesini akit veya tadil yahut feshetmek isteyen kimsenin, temyiz kudretini haiz olması şarttır. Küçük ile mahcurun kanuni mümessilleri tarafından mezun kılınmaları lazımdır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 172

	743 sayılı Kanun m. 172	4721 sayılı Kanun m. 204
Temel koşul	Temyiz kudreti	Ayırt etme gücü
Küçük ve kısıtlı	Yasal temsilcinin izni	Yasal temsilcinin rızası
Düzenleme biçimi	Tek fıkra	İki fıkra
Kenar başlık	İki tarafın ehliyeti	Sözleşme ehliyeti

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temel koşul	Sözleşme ancak ayırt etme gücüne sahip olanlarca yapılabilir	TMK m. 204/1
Küçükler	Yasal temsilcinin rızası gerekir	TMK m. 204/2

Konu	Kural	Dayanak
Kısıtlılar	Yasal temsilcinin rızası gerekir	TMK m. 204/2
Ayırt etme gücü yoksa	İşlem hukuki sonuç doğurmaz	TMK m. 15
Vesayet altındakiler	Ayrıca vesayet makamının izni aranır	TMK m. 462
Vasinin izni	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi vasinin izni veya onamasıyla yükümlülük altına girer	TMK m. 451
Geçerlilik	İrade bozukluğu kanıtlanamazsa sözleşme geçerlidir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/1693
Görev	Aile mahkemesi; görev kamu düzenindendir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/3202

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 172. maddesini karşılamaktadır; madde sadeleştirilerek kaynak Kanuna uygun biçimde iki fıkra hâlinde düzenlenmiş ve eski maddenin "İki tarafın ehliyeti" şeklindeki kenar başlığı "Sözleşme ehliyeti" olarak değiştirilmiştir. Gerekçe, mal rejimi sözleşmesi yapmak isteyen eşlerin ayırt etme gücüne sahip olmalarının zorunlu olduğunu; küçükler ve kısıtlıların ise ancak yasal temsilcilerinin rızasıyla sözleşme yapabileceklerini belirtir. Tasarının 204. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. 1

DİKKAT

Mal rejimi sözleşmesi imzalanırken sözleşmenin içeriği ve sonuçları anlaşılmış olmalıdır; sonradan "anlamadım" demek tek başına sözleşmeyi geçersiz kılmaz. Ayırt etme gücünün sonradan tartışma konusu yapılabileceği durumlarda, işlemin yapıldığı tarihteki durumu gösteren belgelerin saklanması işlemin geçerliliğini savunmayı kolaylaştırır. Vesayet altındaki bir kişi için mal rejimi sözleşmesi yapılacaksa yalnız vasinin rızası yetmez; vesayet makamının izni de alınmalıdır.

II. Mal Rejimi Sözleşmesi Yapabilecek Kişiler

- **Ayırt etme gücü koşulu:** Mal rejimi sözleşmesi ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir (TMK m. 204/1). Ayırt etme gücü, akla uygun biçimde davranma yeteneğidir ve kural olarak herkeste var sayılır (TMK m. 13).
- **Tam ehliyetliler:** Ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan eşler sözleşmeyi tek başlarına yapabilir (TMK m. 10).
- **Evlenmeyle erginlik:** Evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11); bu nedenle evlenmiş bir eş, yaşı küçük olsa bile ergin sayılır. Buna karşılık evlenme öncesinde yapılacak sözleşmede küçüğün yasal temsilcisinin rızası aranır.

- **Sözleşmenin karşı tarafı:** Sözleşme eşler arasında yapılır; üçüncü kişilerle mal rejimi sözleşmesi yapılamaz. Rejim ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçilebilir (TMK m. 203).

III. Küçükler, Kısıtlılar ve Vesayet Altındakiler

- **Yasal temsilcinin rızası:** Küçükler ile kısıtlılar mal rejimi sözleşmesi için yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır (TMK m. 204/2). Bu kural, ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremeyeceğine ilişkin genel kuralla uyumludur (TMK m. 16).
- **Vasinin izni veya onaması:** Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir (TMK m. 451).
- **Vesayet makamının izni:** Vesayet altındaki kişi bakımından mal rejimi sözleşmesi yapılması, vesayet makamının iznine tabi işlemler arasında sayılmıştır (TMK m. 462). Bu nedenle yalnız vasinin rızası yeterli değildir.
- **Ayırt etme gücü yoksa:** Ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri, kanunda gösterilen ayrık durumlar dışında hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Böyle bir kişinin imzaladığı mal rejimi sözleşmesi geçersizdir; bu geçersizlik sonradan onamayla giderilemez.

IV. Ehliyetsizlik ve İrade Bozukluğu İddiaları

- **Karine ve ispat:** Ayırt etme gücünün varlığı asıldır; bulunmadığını ileri süren taraf bunu ispatlamakla yükümlüdür (TMK m. 6). İşlem tarihine ilişkin resmî kayıtlar, tanık anlatımları ve mahkemece alınacak uzman görüşü değerlendirilir.
- **İrade bozukluğu:** Yanılma, aldatma veya korkutma iddiaları genel hükümlere göre incelenir. Yargıtay, aldatma nedeniyle iradesinin sakatlandığını ileri süren eşin, noterde düzenlenen mal ayrılığı sözleşmesi ile tasfiye protokolünün ve karşılıklı feragat beyanının iptali istemini reddeden kararı onamıştır.[2]
- **Resmî şekil güvencesi:** Sözleşmenin noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılması (TMK m. 205), tarafların kimliğinin ve beyanlarının resmî olarak tespit edilmesini sağlar; bu nedenle sonradan ileri sürülen iddiaların ispatı güçtür.
- **Feragat beyanları:** Tasfiyeye ilişkin karşılıklı feragat beyanları da aynı geçerlilik denetimine tabidir; usulüne uygun bir anlaşmayla tasfiye tamamlanmışsa sonradan yeniden tasfiye istenmesi dürüstlük kuralıyla bağdaşmaz (TMK m. 2).

2 Yargıtay 2. HD, 13.03.2024, E. 2022/9736, K. 2024/1693.

V. Sözleşmenin İptali Davası ve Usul

- **Görevli mahkeme:** Yargıtay'a göre görev kamu düzenine ilişkin bir dava şartıdır ve mal rejimi sözleşmelerine ilişkin davalar aile mahkemesinde görülür; asliye hukuk mahkemesi işin esasına giremez.[3]
- **Temyiz incelemesi:** Mal rejimi sözleşmesinin iptali istemlerinde temyiz incelemesi Yargıtay 2. Hukuk Dairesine aittir.[4]
- **Harç:** Sözleşmenin iptali istemi bağımsız bir asli talep olup harca tabidir; harç tamamlanmadan bu istem karara bağlanamaz.[5]
- **Sonuç:** Sözleşme geçersiz sayılırsa eşler arasında, sözleşmeden önce geçerli olan rejim uygulanır; sözleşme yoksa yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma geçerli olur (TMK m. 202).

UYGULAMA NOTU

Sözleşme imzalanmadan önce metin okunmalı ve anlaşılmayan noktalar notere sorulmalıdır; seçilen rejim, yürürlük tarihi ve varsa özel düzenlemeler tarafların kendi ifadeleriyle teyit edilmelidir. Taraflardan biri küçük veya kısıtlıysa yasal temsilcinin rızası yazılı olarak dosyaya eklenmeli; vesayet altındaki kişide ayrıca vesayet makamından izin alınmalıdır. İmza sırasında kimlik belgeleri, varsa vekâletname ve izin kararlarının birer örneği saklanmalıdır. Sonradan ehliyet veya irade bozukluğu iddiasıyla iptal isteyecek tarafın iddiasını somut belgelerle desteklemesi ve istem için harç yatırması gerektiği unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.03.2024 · E. 2022/9736 · K. 2024/1693

Noterde düzenlenen mal rejimi sözleşmesi ve tasfiye protokolü, irade sakatlığı kanıtlanamadıkça geçerlidir

Eşler noterde düzenleme şeklinde bir mal ayrılığı sözleşmesi imzalamış, ayrıca edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin anlaşma protokolü düzenleyip karşılıklı feragat beyanında bulunmuşlardı. Kadın, iradesinin aldatma nedeniyle sakatlandığını ileri sürerek sözleşmenin, protokolün ve feragat beyanının iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi istemi reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Uyuşmazlık, iradenin sakatlanıp sakatlanmadığı, sözleşmelerin geçerli olup olmadığı, feragat beyanının geçerli olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Dava, taraflar arasında noterde düzenlenen düzenleme şeklinde imzalanan mal*

3 Yargıtay 2. HD, 26.03.2026, E. 2025/2668, K. 2026/3202.
4 Yargıtay 7. HD, 16.06.2025, E. 2024/4627, K. 2025/3001.
5 Yargıtay 2. HD, 20.09.2023, E. 2022/5215, K. 2023/4065.

ayrılığı sözleşmesi ile edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine dair anlaşma protokolü ve karşılıklı feragat beyanının iptali istemine ilişkindir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle onamıştır. Karar, mal rejimi sözleşmesinin ancak genel hükümlere göre ehliyetsizlik, şekil eksikliği veya irade bozukluğu gibi sebeplerle iptal edilebileceğini; bu iddiaların ispatlanamaması hâlinde sözleşmenin, tasfiye protokolünün ve feragat beyanının geçerli sayılacağını gösterir. Bu nedenle sözleşme imzalanmadan önce içeriğin ve sonuçlarının anlaşılması, gerekirse hukuki destek alınması önemlidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2026 · E. 2025/2668 · K. 2026/3202

Mal rejimi sözleşmesine ilişkin davalarda görevli mahkeme aile mahkemesidir; görev kamu düzenindendir

Bir eş, taraflar arasındaki mal rejimi sözleşmesinin iptali istemiyle asliye hukuk mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme görev konusunu değerlendirmeden işin esası hakkında karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi de istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Görev, kamu düzeni ile ilgili dava şartı olup (HMK md.114/1, c) iddia ve savunma olarak ileri sürülmese bile yargılamanın her aşamasında Mahkemece kendiliğinden göz önünde bulundurulur (HMK md.115/1).*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Daire'ye göre 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından (m. 118-395) doğan davalar aile mahkemesinde görülür; TMK m. 203 ve devamındaki mal rejimi sözleşmelerine ilişkin davalar da bu kapsamdadır. Asliye hukuk mahkemesi işin esasına giremez, görevsizlik kararı vermelidir. Aynı yönde, mal rejimi sözleşmesinin iptali istemlerinde temyiz incelemesi de Yargıtay 2. Hukuk Dairesine aittir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 13:** Ayırt etme gücü.
- **TMK m. 15:** Ayırt etme gücünün bulunmamasının sonucu.
- **TMK m. 16:** Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar.
- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 203:** Sözleşmenin içeriği.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 451:** Vesayet altındaki kişinin fiil ehliyeti.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

MADDE

205

B. Mal rejimi sözleşmesi
III. Sözleşmenin şekli

KANUN METNİ

(1) Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Ancak, taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler.
(2) Mal rejimi sözleşmesinin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır; taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler ve sözleşmenin taraflarca, gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur (m. 205). Yargıtay, noterde düzenlenen sözleşmeyi tasfiyede esas almış;[1] kanunun öngördüğü koşulları taşımayan anlaşmayı ise geçerli bir mal rejimi sözleşmesi saymamıştır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Düzenleme şeklinde sözleşme	Sözleşmenin noter tarafından bizzat kaleme alınarak resmî senet biçiminde hazırlanması (TMK m. 205/1).
Onaylama şeklinde sözleşme	Eşlerin hazırladığı yazılı sözleşmedeki imzaların noterlikçe onaylanması (TMK m. 205/1).
Evlenme başvurusunda bildirim	Eşlerin evlenme başvurusu sırasında seçtikleri rejimi evlendirme memurluğuna yazılı olarak bildirmesi (TMK m. 205/1).
İmza zorunluluğu	Sözleşmenin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması (TMK m. 205/2).

1 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.
2 Yargıtay 8. HD, 21.10.2010, E. 2010/1159, K. 2010/4951.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 205- Yürürlükteki Kanunun 173 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası ile mal rejimi konusunda eşlerin yapacakları sözleşmenin noterde düzenlenmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu sözleşme noterce re'sen düzenleme şeklinde yapılabileceği gibi, eşlerin hazırladıkları yazılı sözleşmede imzalarının noterlikçe onaylanması şeklinde de yapılabilir. Maddenin ikinci fıkrası, mal rejimi sözleşmesinin şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğunu, bu nedenle bizzat eşler tarafından yapılması gerektiğini hükme bağlamaktadır. Aynı fıkrada, eşlerin sözleşme yapma ehliyetine sahip olmadıkları hâllerde, sözleşmeye yasal temsilcilerin de katılması zorunluluğu getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 84*

Tasarı metninde yalnız noterde düzenleme veya onaylama ile imza zorunluluğu yer alıyordu. Adalet Komisyonu raporunda, "Tasarının 205 inci maddesinin birinci fıkrasına yapılan ilave ile tarafların evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini evlendirme memurluğuna yazılı olarak bildirmelerine olanak tanınmıştır" denilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312). Alt Komisyon raporunda da aynı ilave, mal rejimi sözleşmesinin evlendirme memurluğuna eşlerin birlikte yazılı beyanı şeklinde de yapılabilmesine imkân tanınması olarak açıklanmıştır (S. Sayısı 723, s. 337). Madde, Komisyonun eklediği bu cümleyle birlikte kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 410).

Eski Kanun'da da resmî şekil ve imza aranıyordu; ancak evlilik sürerken yapılan sözleşmeler için ayrıca mahkeme onayı gerekiyor ve sözleşme, tescile ilişkin hükümler çerçevesinde üçüncü kişilere karşı etkili oluyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenme mukavelesinin akdi veya tadili ve feshi resmi şekilde olmak ve iki taraf ile kanuni mümessilleri tarafından imza edilmek lazımdır. Evliliğin devamı sırasında yapılan evlenme mukaveleleri mahkemenin de tasvibine iktiran etmek lazımdır. Evlenme mukavelesi, tesciline mütaallik hükümler dairesinde iki taraftan başkasına karşı müessir olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 173

	743 sayılı Kanun m. 173	4721 sayılı Kanun m. 205
Şekil	Resmî şekil	Noterde düzenleme veya onaylama
Alternatif	Yoktu	Evlenme başvurusunda yazılı bildirim
Mahkeme onayı	Evlilik sürerken yapılan sözleşmede gerekliydi	Aranmaz
Üçüncü kişiler	Tescile ilişkin hükümlere göre etki	Alacaklıların korunması hükmüyle (m. 213)
İmza	Taraflar ve yasal temsilciler	Taraflar, gerektiğinde yasal temsilciler

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Şekil	Noterde düzenleme veya onaylama	TMK m. 205/1
Alternatif yol	Evlenme başvurusunda yazılı bildirim	TMK m. 205/1
İmza	Taraflarca, gerektiğinde yasal temsilcilerce	TMK m. 205/2
Bizzatlık	Sözleşme kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğundan eşlerce yapılır	Madde gerekçesi
Geçerli örnek	Noterde düzenlenen sözleşme tasfiyede esas alınır	Yargıtay 8. HD, K. 2013/5232
Geçersizlik	Kanunun koşullarını taşımayan anlaşma mal rejimi sözleşmesi sayılmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2010/4951
İçerik sınırı	Rejim ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçilir	TMK m. 203
Ehliyet	Ayırt etme gücü; küçük ve kısıtlılarda yasal temsilcinin rızası	TMK m. 204

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 173. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, sözleşmenin noterce re'sen düzenleme şeklinde yapılabileceği gibi eşlerin hazırladıkları yazılı sözleşmedeki imzaların noterlikçe onaylanması şeklinde de yapılabileceğini; ikinci fıkranın ise mal rejimi sözleşmesinin şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olması nedeniyle bizzat eşler tarafından yapılması gerektiğini ve sözleşme yapma ehliyeti bulunmayan hâllerde yasal temsilcilerin de sözleşmeye katılmasını öngördüğünü belirtir. 1

DİKKAT

Mal rejimi sözleşmesi resmî şekle bağlıdır: eşlerin kendi aralarında imzaladıkları adi yazılı bir metin ya da "her şeyi yarı yarıya paylaşacağız" gibi bir anlaşma, kanunun aradığı koşulları taşımıyorsa mal rejimi sözleşmesi olarak kabul edilmez. Noterde iki yol vardır: sözleşmenin noterce düzenlenmesi veya tarafların hazırladığı metindeki imzaların noterce onaylanması. Evlenecek kişilerin, evlenme başvurusu sırasında seçtikleri rejimi evlendirme memurluğuna yazılı olarak bildirmeleri de yeterlidir. Sözleşmeyi taraflar bizzat imzalamalıdır; taraflardan biri küçük veya kısıtlıysa yasal temsilcinin de imzası gerekir.

II. Noterde Düzenleme ve Onaylama

- **İki yol:** Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır (TMK m. 205/1). Gerekçeye göre sözleşme noterce re'sen düzenleme şeklinde yapılabileceği gibi, eşlerin hazırladıkları yazılı sözleşmedeki imzaların noterlikçe onaylanması şeklinde de yapılabilir.
- **Düzenleme şekli:** Metin noter tarafından kaleme alınır ve resmî senet niteliği taşır. Bu yol, içeriğin kanuna uygunluğu bakımından ek bir güvence sağlar.
- **Onaylama şekli:** Eşler sözleşmeyi kendileri hazırlar, noter yalnız imzaları onaylar. Bu hâlde içeriğin kanunda yazılı sınırlar içinde kalması sorumluluğu taraflara aittir (TMK m. 203).
- **Uygulamada esas alınması:** Yargıtay, noterde düzenlenen mal rejimi sözleşmesini tasfiyede esas almış ve sözleşmeyle kabul edilen rejimin evlilik boyunca geçerli olduğunu belirtmiştir.[3]

III. Evlenme Başvurusunda Bildirim

- **Alternatif yol:** Taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler (TMK m. 205/1). Bu bildirim, ayrıca noterde sözleşme yapılmasını gereksiz kılar.
- **Komisyonda eklendi:** Bu cümle Tasarı metninde yoktu. Adalet Komisyonu raporunda, Tasarının 205. maddesinin birinci fıkrasına yapılan ilaveyle tarafların evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini evlendirme memurluğuna yazılı olarak bildirmelerine olanak tanındığı belirtilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312).
- **Alt Komisyon kaydı:** Aynı ilave Alt Komisyon raporunda da, mal rejimi sözleşmesinin evlendirme memurluğuna eşlerin birlikte yazılı beyanı şeklinde de yapılabilmesine imkân tanındığı biçiminde açıklanmıştır (S. Sayısı 723, s. 337).
- **Sonradan seçim:** Evlenme sırasında bildirim yapılmamışsa sonradan yalnız noter yoluyla sözleşme yapılabilir; evlilik sürerken de sözleşme yapmak mümkündür (TMK m. 203).

IV. İmza Zorunluluğu ve Bizzat Yapma

- **Taraflarca imza:** Mal rejimi sözleşmesinin taraflarca imzalanması zorunludur (TMK m. 205/2). Gerekçeye göre sözleşme şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan bizzat eşler tarafından yapılır.

3 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.

- **Yasal temsilcinin katılımı:** Eşlerin sözleşme yapma ehliyeti bulunmayan hâllerde sözleşmeye yasal temsilcilerin de katılması zorunludur (TMK m. 205/2). Bu, ehliyete ilişkin kuralın tamamlayıcısıdır (TMK m. 204).
- **Temsil:** Sözleşmenin şahsa sıkı sıkıya bağlı niteliği nedeniyle vekil aracılığıyla yapılması tartışmalıdır; uygulamada eşlerin bizzat notere gitmesi beklenir.
- **Vesayet altındakiler:** Vesayet altındaki kişi bakımından ayrıca vesayet makamının izni aranır (TMK m. 462).

V. Şekle ve Koşullara Aykırılığın Sonucu

- **Geçersizlik:** Kanunun aradığı koşulları taşımayan anlaşma geçerli bir mal rejimi sözleşmesi sayılmaz. Yargıtay, tüm malların yarı yarıya paylaşılmasını öngören ve kanundaki rejimlerden birine uymayan anlaşmayı bu nedenle geçersiz saymıştır.[4]
- **Sonuç:** Geçerli bir sözleşme yoksa eşler arasında yasal rejim uygulanır (TMK m. 202); 01.01.2002 öncesi dönem için ise mal ayrılığı kuralları ve katkı payı alacağı esasları geçerlidir.[5]
- **Geriye etki sınırı:** Noterde yapılsa bile sözleşme kural olarak ileriye etkilidir; yalnız 4722 sayılı Kanun'un tanıdığı bir yıllık süre içinde yasal rejim evlenme tarihinden geçerli kılınabilirdi.[6]
- **Boşanma protokolü:** Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin anlaşma boşanma davasında da yapılabilir; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre bu anlaşma için ayrı bir geçerlilik şartı aranmaz, ancak metnin duraksamaya yer bırakmayacak açıklıkta olması gerekir.[7]

VI. Üçüncü Kişiler, Tescil ve Usul

- **Tescil ve ilan yok:** Eski Kanun'dan farklı olarak mal rejimi sözleşmesi için sicil, tescil veya ilan öngörülmemiştir; üçüncü kişiler alacaklıların korunmasına ilişkin hükümle korunur (TMK m. 213).
- **Mahkeme onayı yok:** Evlilik sürerken yapılan sözleşme için eski Kanun'daki mahkeme onayı koşulu da kaldırılmıştır; noterdeki işlem yeterlidir.
- **Görev:** Sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar aile mahkemesinde görülür.[8]
- **Harç:** Sözleşmenin iptali istemi bağımsız bir asli talep olup harca tabidir.[9]

4 Yargıtay 8. HD, 21.10.2010, E. 2010/1159, K. 2010/4951.
5 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.
6 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.
7 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
8 Yargıtay 2. HD, 26.03.2026, E. 2025/2668, K. 2026/3202.
9 Yargıtay 2. HD, 20.09.2023, E. 2022/5215, K. 2023/4065.

UYGULAMA NOTU

Notere gidilmeden önce seçilecek rejim kararlaştırılmalı ve metin önceden hazırlatılacaksa içeriğin kanundaki rejimlerden birine uygun olduğundan emin olunmalıdır; onaylama yolunda içeriğin sorumluluğu taraflara aittir. Evlenecek kişilerin evlendirme memurluğunda seçimlerini yazılı olarak bildirmeleri de yeterlidir; bu bildirimin bir örneği saklanmalıdır. Sözleşmede seçilen rejimin adı ve yürürlük tarihi açıkça yazdırılmalı, tarafların kimlik bilgileri ve imzaları eksiksiz tamamlanmalıdır. Taraflardan biri küçük veya kısıtlıysa yasal temsilcinin de sözleşmeye katılması gerektiği unutulmamalıdır; vesayet altındaki kişide ayrıca vesayet makamından izin alınmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
09.04.2013 · E. 2012/10185 · K. 2013/5232

Noterde düzenlenen mal rejimi sözleşmesiyle yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağı kabul edilmişse, tasfiye bu rejime göre yapılır

1993 yılında evlenen eşler, 31.12.2002 tarihinde noterde düzenlenen mal rejimi sözleşmesiyle aralarında edinilmiş mallara katılma rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul etmişlerdir. 2007'de açılan boşanma davasının kabulüne ilişkin hüküm 2010'da kesinleşmiştir. Kadın, koca adına kayıtlı konutun tapusunun iptali ile adına tescilini, olmazsa katkısı oranında alacak istemiştir; mahkeme tescil istemini reddedip alacağa hükmetmiştir.

> *Dosya arasında bulunan 31.12.2002 tarihinde noterde düzenlenen mal rejimi sözleşmesi ile aralarında edinilmiş mallara katılma rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacak şekilde kabul ettiklerine göre eşler arasında evlilik tarihinden mal rejiminin sona erdiği boşanma davasının açıldığı tarihe kadar yasal "edinilmiş mallara katılma" rejimi geçerlidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, hükmün esasını onamıştır. Karar, noterde düzenlenen sözleşmenin tasfiyede esas alınacağını ve 4722 sayılı Kanun'un tanıdığı süre içinde yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli kılınabildiğini gösterir. Daire ayrıca evlenme tarihine kadar tamamlanan inşaat oranının kişisel mal sayılması gerektiğini ve mal rejiminden doğan davalarda ayın değil kişisel alacak hakkı doğduğunu belirtmiştir.

2 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
21.10.2010 · E. 2010/1159 · K. 2010/4951

Kanunun öngördüğü koşulları taşımayan anlaşma geçerli bir mal rejimi sözleşmesi sayılmaz

2001 yılında evlenen eşler, 25.12.2002 tarihli ve "mal ortaklığı sözleşmesi" başlıklı bir anlaşmayla evlilik içinde edinilen taşınır ve taşınmazların yarı yarıya paylaşıla-

cağını kararlaştırmıştır. Boşanmadan sonra kadın, bu anlaşmaya dayanarak konut ve banka hesabındaki paranın yarısı ile araç için katkı payı alacağı istemiştir. Mahkeme uyuşmazlığı bu anlaşmayı esas alarak çözmüştür.

> *Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, taraflar arasındaki sözleşme kanunun öngördüğü koşulları taşımadığından geçerli bir mal rejimi sözleşmesi olarak kabul edilemez.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre kanunun tanıdığı bir yıllık süre içinde ancak yasal rejim geriye etkili kılınabilir; eşlerin kanunda öngörülen rejimlerden birine uymayan ve tüm malların yarı yarıya paylaşılmasını öngören anlaşması geçerli bir mal rejimi sözleşmesi değildir. Bu durumda uyuşmazlık, evlilik tarihinden 01.01.2002'ye kadar mal ayrılığı, sonrasında edinilmiş mallara katılma rejimi çerçevesinde çözülmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 203:** Sözleşmenin içeriği.
- **TMK m. 204:** Sözleşme ehliyeti.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeye göre kişisel mallar.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

MADDE

206

C. Olağanüstü mal rejimi
I. Eşlerden birinin istemi ile
1. Karar

KANUN METNİ

(1) Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir.
(2) Özellikle aşağıdaki hâllerde haklı bir sebebin varlığı kabul edilir:
(3) 1. Diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması,
(4) 2. Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,
(5) 3. Diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,
(6) 4. Diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,
(7) 5. Diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması.
(8) Eşlerden biri ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun ise, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir; kanun haklı sebepleri örnek olarak sayar ve eşlerden biri sürekli ayırt etme gücünden yoksunsa yasal temsilcisi de bu istemde bulunabilir (m. 206). Yargıtay'a göre haklı nedenler sınırlı sayıda değildir, hâkime geniş takdir yetkisi tanınmıştır ve haklı sebebi isteyen eş ispatlamalıdır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.

Olağanüstü mal rejimi	Haklı sebeple, hâkim kararıyla mevcut rejimin mal ayrılığına dönüşmesi (TMK m. 206/1).
Haklı sebep	Kanunda örnek olarak sayılan ve evlilik mallarında ciddi hak kaybı tehlikesi doğuran durumlar.[2]
Yasal temsilcinin istemi	Eşlerden biri sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksunsa temsilcisinin bu sebebe dayanarak mal ayrılığı istemesi (TMK m. 206/son).
Eski rejime dönüş	Geçişi gerektiren sebep ortadan kalkınca hâkim kararıyla önceki rejime dönülmesi (TMK m. 208).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 206- Bu madde yürürlükteki Kanunun 175 ve 176 ncı maddelerini karşılamaktadır. Madde İsviçre Medenî Kanununun 185 inci maddesine uygun olarak kaleme alınmıştır. Birinci fıkrada eşlerden birinin istemi üzerine, haklı sebep varsa hâkim kararıyla mal ayrılığı rejimine dönüşüm düzenlenmiştir. İkinci fıkrada kaynak Kanunda olduğu gibi haklı sebeplere örnek niteliğindeki olaylara yer verilmiştir. Maddenin son fıkrasında eşlerden birinin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunması hâlinde, yasal temsilcisinin de "ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olma" haklı sebebine dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteme yetkisine sahip olduğu öngörülmüştür. Buna göre yasal temsilcisinin mal ayrılığına dönüşüm isteminde bulunması sadece, temsil ettiği eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olması koşuluna bağlıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 84*

Tasarıda madde, "Olağanüstü mal rejimi" başlığı altında "I. Eşlerden birinin istemi ile 1. Karar" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 410).

Eski Kanun'da mal ayrılığına geçiş, kadın ve koca için ayrı maddelerde ve farklı sebeplere bağlanmıştı; yeni düzenleme her iki eş için ortak, eşitlikçi ve örnekleyici bir sebep listesi getirmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mukavele ile başka bir usul kabul etmiş olsalar bile karının talebi üzerine aşağıdaki hallerde mal ayrılığına hükmolunur: 1 – Koca karısının ve çocuklarının infak ve iaşesini ihmal ederse, 2 – Karının şahsi malları için istediği teminatı vermezse. 3 – Kocanın veya mal ortaklığı usulünde ortaklığın borç ödemekten aczi sabit olursa.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 175

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mukavele ile başka bir usul kabul etmiş olsalar bile kocanın talebi üzerine aşağıdaki hallerde mal ayrılığına hükmolunur: 1 – Karının borcunu ödemekten aczi sabit olursa. 2 – Ortaklığa veya birliğe giren mallar üzerinde koca tarafından yapılabilmesi kanuna veya akde göre kadının iznine bağlı olan tasarruflar için karı sebep olmaksızın muvafakattan imtina ederse. 3 – Karı, şahsi malları için teminat isterse.*

2 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.

	743 sayılı Kanun m. 175-176	4721 sayılı Kanun m. 206
İstem sahibi	Kadın ve koca için ayrı sebep listeleri	Her iki eş için ortak düzenleme
Sebepler	Sınırlı sayıda sayılmıştı	Örnekleme yoluyla sayılmıştır
Hâkimin yetkisi	"Hükmolunur"	"Karar verebilir"; geniş takdir yetkisi
Yasal temsilci	Düzenlenmemişti	Sürekli ayırt etme gücü yoksunluğunda istem hakkı
Bilgi verme	Düzenlenmemişti	Bilgi vermekten kaçınma haklı sebeptir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Karar	Haklı sebep varsa mevcut rejim mal ayrılığına dönüşür	TMK m. 206/1
İstem	Eşlerden birinin istemi gerekir	TMK m. 206/1
Haklı sebepler	Borca batıklık, payın haczi, menfaatlerin tehlikeye düşürülmesi, rızanın esirgenmesi, bilgi vermekten kaçınma, sürekli ayırt etme gücü yoksunluğu	TMK m. 206/2
Sayım	Sebepler örnekleme yoluyla gösterilmiştir	Yargıtay 8. HD, K. 2021/2097
İspat	Haklı sebebi isteyen eş ispatlar	Yargıtay 8. HD, K. 2021/2097
Yasal temsilci	Sürekli ayırt etme gücü yoksunluğunda temsilci de isteyebilir	TMK m. 206/son
Harç	İstem bağımsız bir dava olup harca tabidir	Yargıtay 2. HD, K. 2009/3849
Yetki	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 207
Tasfiye	Önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir	TMK m. 212

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 175 ve 176. maddelerini karşılamakta ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 185. maddesine

uygun olarak kaleme alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkrada eşlerden birinin istemi üzerine haklı sebep varsa hâkim kararıyla mal ayrılığı rejimine dönüşümün düzenlendiğini, ikinci fıkrada kaynak Kanunda olduğu gibi haklı sebeplere örnek niteliğindeki olaylara yer verildiğini belirtir. Son fıkrada, eşlerden birinin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunması hâlinde yasal temsilcisinin de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebileceği öngörülmüştür. Tasarının 206. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

DİKKAT

Diğer eş mallarını elden çıkarıyor, borç batağına sürükleniyor veya malvarlığı hakkında bilgi vermekten kaçınıyorsa, boşanma davası açmadan da mal ayrılığına geçilmesi istenebilir. Bu dava bağımsız bir davadır ve ayrıca harca tabidir; harç eksik yatırılmışsa mahkeme davacıya süre vermelidir. Yalnız "geçinemiyoruz" ya da "ayrı yaşıyoruz" demek yetmez: evlilik malları üzerinde ciddi ve telafisi güç bir kayıp tehlikesinin somut delillerle ortaya konulması gerekir. Karar verilirse önceki rejim sona erer ve kendi hükümlerine göre tasfiye edilir.

II. Haklı Sebepler

- **Kanundaki örnekler:** Kanun, özellikle şu hâllerde haklı sebebin varlığını kabul eder: diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması; diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması; ortaklığın malları üzerinde tasarruf için gereken rızayı haklı sebep olmadan esirgemesi; malvarlığı, gelir, borçlar veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması; sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması (TMK m. 206/2).
- **Sayım sınırlı değildir:** Yargıtay'a göre haklı nedenler tahdidi olarak sayılmamış, örnekleme yoluyla gösterilmiştir; hâkime geniş takdir yetkisi tanınmıştır.[3]
- **Ölçüt:** Aynı karara göre eşlerin iradi veya irade dışı davranışlarıyla evlilik birliğinde edinilen malvarlığına esaslı zarar verilmesi ya da bu olasılığın yüksek olması hâlinde geçişe karar verilmelidir; evlilik malları üzerinde telafisi güç ve ciddi hak kaybı doğuracak durumlar önem taşır.
- **Yetmeyen hâller:** Yargıtay, eşlerin ayrı yerlerde ikamet etmesini tek başına olağanüstü mal rejimine geçiş için yeterli görmemiştir.[4] Boşanma davası açılmış olması da kendiliğinden haklı sebep oluşturmaz.

3 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
4 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
5 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.

- **İspat:** Haklı sebebin varlığını isteyen eş ispatlar; tanık beyanlarının bu konuda somut bilgi ve görgüye dayanması gerekir.[5] İcra dosyaları, haciz tutanakları, tapu ve ticaret sicil kayıtları, banka hareketleri başlıca delillerdir.

III. Talep Hakkına Sahip Olanlar

- **Eşler:** İstem, eşlerden biri tarafından ileri sürülür (TMK m. 206/1); hâkim kendiliğinden karar veremez.
- **Yasal temsilci:** Eşlerden biri sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksunsa, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir (TMK m. 206/son). Gerekçeye göre yasal temsilcinin istem hakkı yalnız bu sebebe bağlıdır.
- **Alacaklılar:** Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibi yapan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir (TMK m. 210). Bu istem her iki eşe yöneltilir ve borçlunun yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.
- **İflas hâli:** Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birinin iflasına karar verilirse ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür (TMK m. 209); bu hâlde ayrıca dava açmaya gerek yoktur.

IV. Geçişin Sonuçları

- **Önceki rejimin tasfiyesi:** Mal ayrılığına geçildiğinde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça önceki mal rejiminin tasfiyesi kendi hükümlerine göre yapılır (TMK m. 212). Edinilmiş mallara katılma rejiminde bu, değer artış payı ve katılma alacağı hesabı anlamına gelir (TMK m. 227, TMK m. 231).
- **Rejimin sona erme anı:** Mahkemece mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâlinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225/2).
- **Ayni talep yoktur:** Mal rejiminden doğan istemler kişisel alacak hakkı verir; eş, doğrudan taşınmaz payının adına tescilini isteyemez.[6]
- **Eski rejime dönüş:** Eşler her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir rejimi kabul edebilir; geçişi gerektiren sebep ortadan kalkarsa hâkim, istem üzerine eski rejime dönülmesine karar verebilir (TMK m. 208). Mal ortaklığı bakımından alacaklı tatmin edilmişse ortaklığın yeniden kurulmasına karar verilebilir (TMK m. 211).

6 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.

V. Usul: Dava, Harç ve Yetki

- **Bağımsız dava:** Yargıtay'a göre mal ayrılığına dönüşme istemi evlilik birliğinin korunması önlemlerinden olmayıp bağımsız bir taleptir ve ayrıca harca tabidir.[7]
- **Harcın tamamlanması:** Harç eksikse mahkeme, peşin alınması gereken karar ve ilam harcının tamamlanması için süre vermeli ve sonucuna göre karar vermelidir.[8]
- **Yetkili mahkeme:** Yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 207); alacaklının istemi bakımından ise borçlunun yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 210).
- **Görev ve nitelendirme:** Dava aile mahkemesinde görülür; maddi olayları ileri sürmek taraflara, hukuki nitelendirme ve uygulanacak hükmü belirlemek hâkime aittir.[9]
- **Boşanma davasıyla birlikte:** İstem boşanma dilekçesinde de ileri sürülebilir; bu hâlde de ayrı harç yatırılması ve istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulması gerekir.[10]

UYGULAMA NOTU

Önce hangi haklı sebebe dayanılacağı belirlenmeli ve bu sebep belgeye bağlanmalıdır: icra dosyası ve haciz tutanakları, iflas veya konkordato kayıtları, tapu ve ticaret sicil kayıtları, ödeme emirleri, banka hareketleri, mal kaçırma girişimini gösteren ilan ve yazışmalar. Tanık dinletilecekse tanıkların doğrudan bu konuda bilgi ve görgüsü olmasına dikkat edilmelidir; inşaat veya ev düzeni hakkındaki genel beyanlar yeterli sayılmamaktadır. Dilekçede mal ayrılığına geçiş istemi ayrı bir talep olarak yazılmalı ve harcı yatırılmalıdır. Geçiş kararı verilirse önceki rejimin tasfiyesinin ayrıca istenmesi gerekeceği ve mal rejiminden doğan hakkın alacak hakkı olduğu unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097

Haklı sebepler örnekleme yoluyla sayılmıştır; hâkimin geniş takdir yetkisi vardır ve haklı sebebi isteyen eş ispatlar

Evliliği süren kadın, koca adına kayıtlı taşınmaz bakımından mal ayrılığı rejimine geçilmesini ve taşınmazın yarı payının adına tescilini istemiştir. Koca, ortada boşanma davası bulunmadığını ve taşınmazı kendi çalışmasıyla edindiğini savunmuştur. Mahkeme, edinilmiş mallara katılma rejiminde ayın istenemeyeceğini ve dosyaya

7 Yargıtay 2. HD, 24.05.2011, E. 2010/8448, K. 2011/8998.
8 Yargıtay 2. HD, 05.03.2009, E. 2008/1395, K. 2009/3849.
9 Yargıtay 8. HD, 13.02.2018, E. 2016/12480, K. 2018/2048.
10 Yargıtay 2. HD, 13.03.2014, E. 2013/22263, K. 2014/5701.

haklı bir neden sunulmadığını belirterek davayı reddetmiştir; Daire'nin önceki bozması üzerine davacı tanıkları yeniden dinlenmiştir.

> *TMK'nin 206. maddesinde belirtilmiş olan haklı nedenlerin bulunması durumunda eşlerden birinin istemi üzerine hakim, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir. Maddede, haklı nedenler tahdidi olarak sayılmamış bunun yerine örnekleme yoluyla gösterilmesi tercih edilmiştir. Eşlerden birinin iradi olarak veya irade dışı nedenlerle evlilik birliğinde edinilen malvarlıklarına esaslı zarar vermeleri ya da verme olasılıklarının yüksek bulunduğu durumlarda olağanüstü mal rejimine geçişe karar verilmelidir. Hakime, geniş takdir yetkisinin tanınması bakımından, haklı nedenlerin varlığında bağlayıcı nitelikte sınırlama yapılmamış olması isabetli olmuştur.*

Değerlendirme Daire kararı onamıştır. Daire'ye göre olağanüstü mal rejimi, evlilik sürerken yaşanan malî sıkıntı, haciz veya iflas gibi durumlarda eşlerin ya da alacaklıların zarar görmesini önlemek amacıyla kabul edilmiştir; haklı nedenler sınırlı sayıda değildir ve her olay kendi koşullarında değerlendirilir. Evlilik malları üzerinde telafisi güç ve ciddi hak kaybı doğuracak durumlar kabul için önem taşır. Somut olayda davacı haklı sebebi ispatlayamamış; eşlerin ayrı yerlerde ikamet etmesi tek başına yeterli görülmemiştir.

2 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
05.03.2009 · E. 2008/1395 · K. 2009/3849

Mal ayrılığına dönüşme istemi bağımsız bir dava olup ayrıca harca tabidir; harç eksikse süre verilmelidir

Eşlerden biri, ortak işletilen iş yeri için kayyım atanmasını, mal ayrılığına geçilmesini ve aile konutu şerhi konulmasını istemiştir. Dava açılırken yalnız başvurma harcı yatırılmıştı. Mahkeme kayyım istemi hakkında karar vermedi, aile konutu şerhi istemi hakkında hüküm kurmadı ve mal ayrılığına dönüşme davası için "hüküm tesisine yer olmadığına" karar vermiştir.

> *Mal ayrılığına dönüşme (TMK.md.206) ve aile konutu şerhi konulmasına (TMK.md.194) ilişkin istekler ayrıca maktu karar ve ilam harcına tabidir. Başvurma harcı yatırılmıştır.*

Değerlendirme Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Daire'ye göre mal ayrılığına dönüşme ve aile konutu şerhi istemleri ayrıca karar ve ilam harcına tabidir; peşin alınması gereken harcın tamamlanması için süre verilip sonucuna göre karar verilmelidir (Harçlar Kanunu m. 30, 32). Mahkeme, harç tamamlanmadan istemler hakkında hüküm kurmamakla veya "hüküm tesisine yer olmadığına" karar vermekle yetinemez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.03.2014 · E. 2013/22263 · K. 2014/5701

Mal ayrılığına dönüşme istemi boşanmanın eki değildir; ayrıca harca tabidir ve başvurma harcı dilekçedeki tüm talepleri kapsar

Erkek, aynı dava dilekçesinde önce evliliğin iptalini, olmazsa boşanmayı ve mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini istemiştir. Mahkeme, terditli taleplerin bir kısmı hakkında karar vermemiştir; mal rejiminin değiştirilmesi istemi için ise peşin karar ve ilam harcı alınmamıştı.

> *Bu talep boşanmanın eki niteliğinde olmayıp, ayrıca harca tabidir. Yatırılan başvurma harcı dava dilekçesindeki tüm talepleri kapsar.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre TMK m. 206'ya dayanan istem boşanmanın eki sayılmadığından ayrıca karar ve ilam harcına tabidir; harç ödenmedikçe sonraki işlemler yapılamaz. Mahkemenin yapması gereken, eksik harcın tamamlanması için süre verip sonucuna göre istemi karara bağlamaktır. Terditli taleplerin her biri hakkında ayrı ayrı hüküm kurulması da zorunludur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 207:** Mal ayrılığına geçişte yetkili mahkeme.
- **TMK m. 208:** Mal ayrılığına geçişten dönme.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.

MADDE

207

C. Olağanüstü mal rejimi
I. Eşlerden birinin istemi ile
2. Yetki

KANUN METNİ

Yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

MADDE ÖZETİ

Mal ayrılığına geçiş isteminde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir; davacı eş dilerse kendi yerleşim yerinde, dilerse diğer eşin yerleşim yerinde dava açabilir (m. 207). Görevli mahkeme aile mahkemesidir ve taraflar arasında derdest bir boşanma davası bulunması, istemin ayrı bir davayla ileri sürülmesine engel değildir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yetki	Aynı derecedeki mahkemeler arasında davanın hangi yer mahkemesinde görüleceğini gösteren kural (TMK m. 207).
Yerleşim yeri	Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19).
Seçimlik yetki	Davacının birden çok yetkili mahkemeden birini seçebilmesi.[2]
Yetki itirazı	Kesin yetki bulunmayan hâllerde davalının, davanın yetkisiz mahkemede açıldığını cevap dilekçesinde ileri sürmesi (HMK m. 19/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 207- Mal ayrılığına dönüşüm isteminde yetkili mahkemenin istemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesi olduğu belirtilmiştir. Madde İsviçre Medenî Kanununun 186 ncı maddesi ve 1984 tarihli Öntasarının 167 nci maddesine paralel bir düzenleme getirmiştir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 84

1 Yargıtay 8. HD, 28.03.2017, E. 2015/13424, K. 2017/4445.
2 Yargıtay 3. HD, 03.12.2014, E. 2014/9576, K. 2014/15809.

Gerekçe, Tasarı'nın "Yetkili mahkeme, istemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesidir" biçimindeki metnini açıklamaktadır. Adalet Komisyonu bu metni değiştirmiş ve raporunda değişikliği şöyle gerekçelendirmiştir: "Tasarının 207 nci maddesi, 201 inci maddesinin birinci fıkrasındaki düzenlemeye paralel olarak ve ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmiştir" (S. Sayısı 723, s. 312). Komisyonun kabul ettiği ve kanunlaşan metin "Yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir" şeklindedir (S. Sayısı 723, s. 411).

	Tasarı metni	Kanunlaşan metin
Yetkili mahkeme	İstemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesi	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi
Sonuç	Yalnız davacının yerleşim yeri	Davacının seçim hakkı
Dayanak	İsviçre MK m. 186, 1984 Öntasarısı m. 167	TMK m. 201/1 ile paralellik

Bu değişiklik, maddenin bugünkü uygulamasında belirleyicidir: yetki yalnız istemde bulunan eşin yerleşim yerine bağlanmamış, eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır.

Eski Kanun'da mal ayrılığına hükmedilmesi davaları için özel bir yetki kuralı yoktu; yetki, genel usul hükümlerine ve kanunî ikametgâh kuralına göre belirleniyordu. Eski Kanun kadının ikametgâhını kocanınkine bağladığından, eşlerin ayrı yerlerde oturması hâlinde yetkili mahkemenin belirlenmesi bugünkünden farklı bir mantığa dayanıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kocanın ikametgahı karının ve ana ve babanın ikametgahı velayetleri altındaki çocuğun ve mahkemenin bulunduğu yer vesayet altındaki kimsenin ikametgahı addolunur. İkametgahı belli olmayan kimsenin karısı, veya kocasından ayrı yaşamağa mezun olan kadın kendisine ayrı bir ikametgah ittihaz edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 21

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 207
Özel yetki kuralı	Yoktu	Vardır
Yerleşim yeri	Kadının ikametgâhı kocanınkine bağlıydı	Her eşin kendi yerleşim yeri esastır
Seçim hakkı	Genel kurallara göre davalının ikametgâhı	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri
Ayrı yaşayan eş	İzinle ayrı ikametgâh edinebiliyordu	Ayrı yerleşim yeri için izin gerekmez

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetkili mahkeme	Eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 207
Seçim hakkı	Davacı kendi veya diğer eşin yerleşim yerinde dava açabilir	Yargıtay 3. HD, K. 2014/15809
Yerleşim yeri	Sürekli kalma niyetiyle fiilen oturulan yer	TMK m. 19
Adres kaydı	Tek başına belirleyici değildir	Yargıtay 3. HD, K. 2012/25111
Yetkinin niteliği	Kesin yetki değildir; süresinde itiraz gerekir	HMK m. 19, 116, 117
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Boşanma davası	Derdest boşanma davası ayrı dava açmaya engel değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2017/4445
Alacaklının istemi	Borçlunun yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 210
Tasfiye davası	Mal ayrılığına karar veren davada yetkili olan mahkeme	TMK m. 214

1 TBMM gerekçesine göre madde, mal ayrılığına dönüşüm isteminde yetkili mahkemenin istemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesi olduğunu belirtmekte ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 186. maddesi ile 1984 tarihli Öntasarı'nın 167. maddesine paralel bir düzenleme getirmektedir. Tasarının metni "Yetkili mahkeme, istemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesidir" şeklindeydi; Adalet Komisyonu maddeyi, 201. maddenin birinci fıkrasındaki düzenlemeye paralel olarak ve ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla yeniden düzenlemiş, böylece yetki "eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi" olarak genişletilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312, 411).

DİKKAT

Mal ayrılığına geçiş davası davacının kendi yerleşim yerinde açılabilir; diğer eşin yerleşim yerinde açılması zorunlu değildir. Yerleşim yeri, nüfus kayıtlarındaki adres değil, sürekli kalma niyetiyle fiilen oturulan yerdir; ayrı yaşamaya başlayıp başka bir ile yerleşen eş için orası da yerleşim yeri sayılabilir. Bu yetki kesin yetki değildir: diğer taraf cevap dilekçesinde süresinde itiraz etmezse davanın açıldığı

mahkeme yetkili hâle gelir. Yetkisizlik kararı verilirse kararın kesinleşmesinden itibaren iki hafta içinde dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesinin istenmesi gerekir; aksi hâlde dava açılmamış sayılır (HMK m. 20).

II. Davanın Açılabileceği Yer

- **Kural:** Mal ayrılığına geçiş isteminde yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 207). Buna göre davacı eş kendi yerleşim yerinde de, diğer eşin yerleşim yerinde de dava açabilir.
- **Seçim hakkı:** Aynı ifadeyi taşıyan TMK m. 201/1 bakımından davacının kendi yerleşim yeri ile diğer eşin yerleşim yeri arasında seçimlik hakka sahip olduğu kabul edilmiştir.[3] Adalet Komisyonu 207. maddeyi bilinçli olarak bu hükme paralel hâle getirdiğinden aynı sonuç burada da geçerlidir.
- **Genel yetki kuralı:** Davalının yerleşim yeri mahkemesi zaten genel yetkili mahkemedir (HMK m. 6). TMK m. 207'nin kattığı şey, istemde bulunan eşin kendi yerleşim yerinde de dava açabilmesidir.
- **Her iki eş de istemde bulunursa:** Kanun, TMK m. 201'deki gibi ayrı bir öncelik kuralı getirmemiştir; bu durumda derdestlik ve davaların birleştirilmesine ilişkin usul hükümleri uygulanır (HMK m. 114/1-ı, m. 166).
- **Yasal temsilcinin istemi:** Eşlerden biri sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksunsa yasal temsilcisi de mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir (TMK m. 206/son). Bu hâlde de yetki eşlerin yerleşim yerine göre belirlenir; temsilcinin yerleşim yeri ölçüt değildir.

III. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi

- **Tanım:** Yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir ve bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz (TMK m. 19).
- **Değişiklik:** Bir yerleşim yerinin değiştirilmesi yenisinin edinilmesine bağlıdır; önceki yerleşim yeri belli olmayan veya yurt dışındaki yerleşim yerini bırakan kişinin hâlen oturduğu yer, yerleşim yeri sayılır (TMK m. 20).
- **Adres kaydı karine oluşturur:** Nüfus ve adres kayıt sistemindeki kayıt önemli bir göstergedir; ancak salt bu kayda dayanılarak yetkisizlik kararı verilmesi bozma sebebi sayılmıştır.[4] Fiilen nerede oturulduğu araştırılmalıdır.

3 Yargıtay 3. HD, 03.12.2014, E. 2014/9576, K. 2014/15809.
4 Yargıtay 3. HD, 05.12.2012, E. 2012/21538, K. 2012/25111.
5 Yargıtay 3. HD, 05.12.2012, E. 2012/21538, K. 2012/25111.

- **Ayrı yaşayan eş:** Ayrılık döneminde ailesinin yanına yerleşen eşin, yerleştiği yer mahkemesinde dava açabileceği kabul edilmiştir.[5] Geçici bir misafirlik değil, sürekli kalma niyeti aranır.
- **Delil:** Kira sözleşmesi, abonelik ve fatura kayıtları, iş yeri ve okul kayıtları, muhtarlıktan alınan belgeler ve tanık beyanları fiilî yerleşimi göstermek için kullanılır.
- **Eşlerin ortak konutu:** Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler (TMK m. 186); artık eşlerden birinin yerleşim yerinin diğerine bağlı olduğu bir kural yoktur.

IV. Yetkinin Niteliği

- **Kesin yetki yoktur:** TMK m. 207 kesin yetki öngörmemiştir. Bu nedenle yetki itirazı, kesin yetki bulunmayan hâllerin usulüne tabidir.
- **İtirazın zamanı ve biçimi:** Yetki itirazı ilk itirazlar arasındadır ve cevap dilekçesinde ileri sürülür; itirazda yetkili mahkemenin hangisi olduğu da gösterilmelidir (HMK m. 19/2, m. 116, m. 117).
- **Süresinde itiraz edilmezse:** Dava açılan mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m. 19/4); mahkeme yetkisizliğini kendiliğinden gözetemez.
- **İtirazın incelenmesi:** Yetki itirazı, işin esasına girilmeden önce ön sorun olarak ve tarafların gösterdiği deliller toplanarak incelenmelidir.[6]
- **Yetkisizlik kararı verilirse:** Karar kesinleştikten sonra iki hafta içinde dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesi istenmelidir; bu süre kaçırılırsa dava açılmamış sayılır (HMK m. 20).
- **Yabancılık unsuru:** Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları yabancı ülke mahkemesinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibarıyla yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin bulunduğu yer, Türkiye'de bulunmuyorsa Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da yoksa Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür (5718 s. K. m. 41).

V. Görevli Mahkeme ve Boşanma Davasıyla İlişkisi

- **Görev:** Mal rejimlerine ilişkin dava ve işler Türk Medeni Kanunu'nun İkinci Kitabı'ndan doğduğundan aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4). Aile mahkemesi bulunmayan yerlerde davaya, aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi bakar.

6 Yargıtay 2. HD, 22.01.2007, E. 2006/10548, K. 2007/184.

- **Derdest boşanma davası engel değildir:** Taraflar arasında görülmekte olan bir boşanma davası bulunması, mal ayrılığına geçiş isteminin ayrı bir davayla ileri sürülmesini engellemez.[7]
- **Boşanma dilekçesinde istem:** İstem boşanma dilekçesinde de ileri sürülebilir; bu hâlde ayrıca harç yatırılması ve istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulması gerekir.[8]
- **Harç:** Mal ayrılığına dönüşme istemi bağımsız bir dava olup ayrıca karar ve ilam harcına tabidir; harç eksikse tamamlanması için süre verilmelidir.[9]

VI. İlgili İstemlerde Yetki

- **Alacaklının istemi:** Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı takip yapan ve haczin uygulanmasında zarara uğrayan alacaklının istemi her iki eşe yöneltilir ve yetkili mahkeme borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 210).
- **İflas:** Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birinin iflasına karar verilmesi hâlinde ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür (TMK m. 209); bu sonuç için ayrıca dava açılmadığından yetki sorunu doğmaz.
- **Tasfiye davası:** Hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, önceki rejimin tasfiyesine ilişkin davada bu davada yetkili olan mahkeme yetkilidir (TMK m. 214). Böylece geçiş kararını veren mahkeme tasfiye için de yetkili olur.
- **Eski rejime dönme:** Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebep ortadan kalkarsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir (TMK m. 208); alacaklının tatmini hâlinde ortaklığın yeniden kurulması istenebilir (TMK m. 211). Kanun bu istemler için ayrı bir yetki kuralı öngörmediğinden geçiş istemiyle aynı ölçüt ve genel yetki kuralı gündeme gelir.
- **Evlilik birliğinin korunması:** Tedbir nafakası gibi önlemler için yetkili mahkeme de eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 201); önlemlerin değiştirilmesinde ise kural olarak önlem kararını veren mahkeme yetkilidir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Dava dilekçesi hazırlanırken önce yerleşim yeri belgelenmelidir: kira sözleşmesi, elektrik, su veya doğal gaz aboneliği, adres değişikliği bildirimi, çocuğun okul kaydı ve işyeri kaydı bu konuda en çok kullanılan belgelerdir. Dilekçede yetkinin

7 Yargıtay 8. HD, 28.03.2017, E. 2015/13424, K. 2017/4445.
8 Yargıtay 2. HD, 13.03.2014, E. 2013/22263, K. 2014/5701.
9 Yargıtay 2. HD, 05.03.2009, E. 2008/1395, K. 2009/3849.

dayanağı açıkça yazılmalı, mal ayrılığına geçiş istemi ayrı bir talep olarak gösterilmeli ve harcı yatırılmalıdır. Karşı taraf yetki itirazında bulunursa itirazın ön sorun olarak incelenmesi ve davacının delillerinin toplanması istenmelidir. Yetkisizlik kararı verilirse kararın kesinleşmesinden itibaren işleyen iki haftalık süre kaçırılmamalıdır. Aynı dönemde boşanma davası da varsa mal ayrılığına geçiş isteminin ayrı bir davayla veya boşanma dilekçesinde ayrı bir talep olarak ileri sürülebileceği unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2017 · E. 2015/13424 · K. 2017/4445

Mal ayrılığına geçiş istemi aile mahkemesinde görülür; derdest boşanma davasının bulunması istemin ayrı bir davayla ileri sürülmesine engel değildir

Evliliği süren eşlerden biri, birlikte ortak oldukları iş yerindeki ortaklık menfaatinin diğer eşin eylemleriyle tehlikeye düşürüldüğünü ileri sürerek eşler arasındaki mal rejiminin mal ayrılığı rejimine dönüştürülmesini istemiştir. Mahkeme, taraflar arasında derdest bir boşanma davası bulunduğunu ve mal rejiminin sona ermesine ilişkin taleplerin her zaman esas davanın görüldüğü mahkemeden istenebileceğini belirterek davayı usulden reddetmiştir.

> *Söz konusu talep yönünden görevli mahkeme Aile mahkemeleri olup, taraflar arasında devam eden bir boşanma davası var ise bu talebin sadece boşanma davasının açıldığı Mahkemeden istenebileceğine ilişkin bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre istem hakkında görevli mahkeme aile mahkemesidir ve talebin yalnızca boşanma davasının açıldığı mahkemeden istenebileceğine ilişkin bir kural yoktur; mahkeme davaya kaldığı yerden devam edip derdest boşanma davasını da gözeterek karar vermelidir. Bu sonuç, TMK m. 207'deki yetki kuralının davacıya tanıdığı seçim hakkını daraltacak bir uygulamaya izin verilmediğini göstermektedir.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2014 · E. 2014/9576 · K. 2014/15809

Aynı ifadeyi taşıyan TMK m. 201/1'de davacı, kendi yerleşim yeri ile diğer eşin yerleşim yeri arasında seçim hakkına sahiptir

Ayrı yaşamada haklı olduğunu ileri süren eş, geliri ve sosyal güvencesi bulunmadığından ailesinin yanına yerleştiği yerde tedbir nafakası davası açmıştır. Davalı süresinde yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme, yetkili mahkemenin davalının yerleşim yeri mahkemesi olduğu gerekçesiyle davayı yetki yönünden reddetmiştir.

> *Bu durumda davacı TMK.nun 201/1.maddesi hükmüne göre kendi yerleşim yeri mahkemesinde veya HUMK.nun 9.maddesi hükmü gereğince davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açma konusunda seçimlik hakka sahiptir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Kararda anılan ve karar tarihinde yürürlükte olan usul hükmünün yerini bugün HMK m. 6 almıştır. TMK m. 207, Adalet Komisyonunda m. 201/1 ile aynı ifadeyle yeniden düzenlendiğinden bu yorum mal ayrılığına geçiş davası bakımından da yol göstericidir: davacı eş dilerse kendi yerleşim yeri, dilerse diğer eşin yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2012 · E. 2012/21538 · K. 2012/25111

Yerleşim yeri, sürekli kalma niyetiyle fiilen oturulan yerdir; salt adres kaydına dayanılarak yetkisizlik kararı verilemez

Geliri ve güvencesi olmayan eş, ailesinin yanına yerleştiği ilde tedbir nafakası davası açmıştır. Davalı, davacının nüfusta kayıtlı adresinin eski ortak konut olduğunu belirterek yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme, adres veri tabanındaki kayda dayanarak tarafların birlikte yaşadıkları yer mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *O halde mahkemece; davacının yerleşim yerinde açtığı bu davanın esasına girilerek sonucu dairesinde hüküm verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre yerleşim yeri, TMK m. 19/1 uyarınca kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir; ayrı yaşamaya başlayan eşin sığındığı baba evine yerleşmesi hâlinde bu yer mahkemesinde de dava açılabilir. Adres kayıt sistemindeki kayıt tek başına yetkiyi belirlemez, fiilî durum araştırılmalıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2007 · E. 2006/10548 · K. 2007/184

Yetki itirazı, esasa girilmeden önce ön sorun olarak ve taraf delilleri toplanarak incelenmelidir

Aile konutu şerhinin kaldırılması istemiyle açılan davada davalı süresinde yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme, yetki itirazı hakkında tarafların gösterdiği deliller toplanmadan karar vermiştir.

> *Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre yetki itirazı, işin esasına girilmeden önce ön sorun olarak incelenmeli, tarafların gösterdiği deliller toplanıp değerlendirilmelidir. Kararda anılan ve o tarihte yürürlükte olan

usul hükümlerinin yerini bugün HMK m. 19 ile m. 116 ve 117 almıştır; kesin yetki bulunmayan hâllerde yetki itirazı ilk itiraz olarak cevap dilekçesinde ileri sürülür ve yetkili mahkeme gösterilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 19:** Yerleşim yeri.
- **TMK m. 201:** Evlilik birliğinin korunmasında yetki.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 208:** Mal ayrılığına geçişten dönme.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.

MADDE

208

C. Olağanüstü mal rejimi
I. Eşlerden birinin istemi ile
3. Mal ayrılığına geçişten dönme

KANUN METNİ

(1) Eşler, her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilirler.
(2) Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin ortadan kalkması hâlinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

Eşler her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilir; mal ayrılığına geçişi gerektiren sebep ortadan kalkarsa hâkim de eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir (m. 208). Gerekçeye göre sebebin ortadan kalkması kendiliğinden eski rejime dönüş sağlamaz; bunun için mutlaka istem üzerine verilmiş bir hâkim kararı gerekir. Sözleşme yolunun açık olması, haklı sebeple açılan mal ayrılığına geçiş davasındaki hukuki yararı ortadan kaldırmaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Mal rejimi sözleşmesi	Eşlerin kanunda sayılan rejimlerden birini seçtikleri, noterde yapılan sözleşme (TMK m. 205).
Eski rejime dönme kararı	Geçişi gerektiren sebep ortadan kalkınca hâkimin istem üzerine verdiği karar (TMK m. 208/2).
Kendiliğinden dönme yasağı	Sebep ortadan kalksa bile rejimin kendiliğinden değişmemesi (madde gerekçesi).
İleriye etkililik	Sözleşmenin yapıldığı tarihten sonrası için sonuç doğurması.[2]

1 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.
2 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 208- Maddenin birinci fıkrası eşlere her zaman için yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki ya da başka bir mal rejimi kabul etme olanağı sağlamaktadır. İkinci fıkra, yürürlükteki Kanunun 179 uncu maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır. Buna göre, mal ayrılığına geçişi gerektiren haklı sebeplerin ortadan kalkması hâlinde, eşler arasında kendiliğinden eski rejime dönme söz konusu olmamaktadır. Bunun için eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından, mal ayrılığına dönüşten önceki rejime dönme kararı verilmesi zorunludur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 84*

Tasarıda madde, "Olağanüstü mal rejimi" başlığı altında "3. Mal ayrılığına geçişten dönme" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin en önemli cümlesi, sebebin ortadan kalkmasının tek başına yetmediğini, dönüş için mutlaka istem ve hâkim kararı gerektiğini belirten cümledir.

Eski Kanun, mal ayrılığının sona ermesini yalnız iflas ve haciz hâlleri bakımından düzenliyor, sözleşmeyle rejim değiştirmeye ilişkin ayrı bir hüküm içermiyordu. Yeni düzenleme, sözleşme yolunu açıkça tanıyarak ve dönüş kararını bütün haklı sebepler için kabul ederek hükmü genişletmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İflas ile veya haciz halinde zarar dolayısiyle mal ayrılığı borçlu olan karı veya koca tarafından yalnız alacaklıların alakası kesilmekle nihayet bulmaz. Şukadarki hakim, karı kocadan birinin talebi üzerine kendilerinin tabi olduğu eski usulün iadesine karar verebilir. Ve bu karar tescil edilmek üzere katibi adle doğrudan doğruya tebliğ olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 179

	743 sayılı Kanun m. 179	4721 sayılı Kanun m. 208
Kapsam	Yalnız iflas ve hacizden doğan mal ayrılığı	Bütün geçiş sebepleri
Sözleşme yolu	Ayrıca düzenlenmemişti	Eşler her zaman sözleşmeyle dönebilir
Karar	Hâkim eski usulün iadesine karar verebilir	Hâkim eski rejime dönülmesine karar verebilir
İstem	Karı kocadan birinin talebi	Eşlerden birinin istemi
Tescil	Karar noterliğe tebliğ edilirdi	Tescil veya tebliğ öngörülmemiştir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sözleşmeyle dönme	Eşler her zaman önceki veya başka bir rejimi kabul edebilir	TMK m. 208/1
Şekil	Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır	TMK m. 205
Etki	Sözleşme ileriye etkilidir	Yargıtay 8. HD, K. 2011/3497
Hâkim kararı	Geçişi gerektiren sebep ortadan kalkarsa eski rejime dönülmesine karar verilebilir	TMK m. 208/2
İstem şartı	Kendiliğinden dönme yoktur; eşlerden birinin istemi gerekir	Madde gerekçesi
Takdir	Hâkim "karar verebilir"; bağlı yetki değildir	TMK m. 208/2
Sona erme anı	Mahkeme kararında dava tarihi, sözleşmede sözleşme tarihi	Yargıtay 8. HD, K. 2014/7833
Mal ortaklığı	Alacaklı tatmin edilmişse ortaklığın yeniden kurulması istenebilir	TMK m. 211

TBMM gerekçesine göre maddenin birinci fıkrası eşlere her zaman için yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki ya da başka bir mal rejimi kabul etme olanağı sağlamakta, ikinci fıkra ise yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 179. maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır. Gerekçe, mal ayrılığına geçişi gerektiren haklı sebeplerin ortadan kalkması hâlinde eşler arasında kendiliğinden eski rejime dönmenin söz konusu olmadığını, bunun için eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından karar verilmesinin zorunlu olduğunu açıkça belirtir. Tasarının 208. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Mal ayrılığına geçildikten sonra eski düzene dönmek isteyen eşlerin önünde iki yol vardır: noterde yeni bir mal rejimi sözleşmesi yapmak ya da geçişi gerektiren sebebin ortadan kalktığını göstererek hâkimden karar istemek. Borçlar ödenmiş, hacizler kalkmış olsa bile rejim kendiliğinden eski hâline dönmez; talepte bulunulmazsa mal ayrılığı devam eder. Sözleşme yolu seçilirse sözleşmenin noterde yapılması şarttır ve sözleşme geçmişe değil, ileriye etkili sonuç doğurur; sözleşmeden önceki dönemde edinilen mallar o dönemde geçerli olan rejime göre değerlendirilir.

II. Sözleşmeyle Dönme: Birinci Fıkra

- **Her zaman mümkündür:** Eşler, evlilik sürerken her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparak önceki rejimi veya kanunda düzenlenen başka bir rejimi kabul edebilirler (TMK m. 208/1). Mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçilmiş olması bu olanağı ortadan kaldırmaz.
- **Hangi rejimler seçilebilir:** Seçim, kanunda sayılan rejimlerle sınırlıdır: edinilmiş mallara katılma, mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ortaklığı (TMK m. 202, TMK m. 203).
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır ve taraflarca imzalanır (TMK m. 205). Adi yazılı bir anlaşma geçerli bir mal rejimi sözleşmesi sayılmaz.[3]
- **Ehliyet:** Ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı, sözleşmeye yasal temsilcisinin katılmasıyla taraf olabilir (TMK m. 204); vesayet altındaki kişide ayrıca vesayet makamının izni aranır (TMK m. 462).
- **İleriye etkilidir:** Sonradan yapılan sözleşme geçmişe etkili uygulanamaz; sözleşmeden önceki dönemde edinilen mallar o dönemin rejimine göre değerlendirilir.[4] Geçmişe etkili tek istisna, 01.01.2002'den önce evlenenlere tanınan bir yıllık süreyle sınırlıydı.[5]
- **Tescil veya ilan gerekmez:** Mal rejimi sözleşmesi için sicile tescil öngörülmemiştir; üçüncü kişiler alacaklıların korunmasına ilişkin hükümle korunur (TMK m. 213).

III. Hâkim Kararıyla Dönme: İkinci Fıkra

- **Koşul:** Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin ortadan kalkmış olması gerekir (TMK m. 208/2). Borcun ödenmesi, haczin kaldırılması, iflasın kapanması, ortaklık menfaatini tehlikeye düşüren durumun sona ermesi veya ayırt etme gücünün yeniden kazanılması başlıca örneklerdir.
- **İstem zorunludur:** Gerekçeye göre sebebin ortadan kalkması hâlinde eşler arasında kendiliğinden eski rejime dönme söz konusu olmaz; bunun için eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından karar verilmesi zorunludur. Hâkim kendiliğinden karar veremez.
- **Takdir yetkisi:** Madde "karar verebilir" demektedir; hâkim, sebebin gerçekten ortadan kalkıp kalkmadığını ve dönüşün eşlerin menfaatine olup olmadığını değerlendirir.

3 Yargıtay 8. HD, 21.10.2010, E. 2010/1159, K. 2010/4951.
4 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.
5 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.

- **Hangi rejime dönülür:** Gerekçenin ifadesiyle mal ayrılığına dönüşten önceki rejime dönülür. Eşler bundan farklı bir rejim istiyorlarsa yol, birinci fıkradaki sözleşmedir.
- **İspat:** Sebebin ortadan kalktığını iddia eden taraf ispatlar; icra dosyalarının kapandığına ilişkin belgeler, haciz fekki yazıları, iflasın kapanması kararı, ödeme belgeleri ve sağlık kurulu raporu gibi deliller kullanılır.
- **Alacaklının konumu:** Mal ortaklığı alacaklının istemiyle mal ayrılığına dönüşmüşse, alacaklı tamamen tatmin edildiği takdirde ortaklığın yeniden kurulmasına karar verilebilir (TMK m. 211). Bu hüküm, ikinci fıkranın mal ortaklığına özgü görünümüdür.

IV. İki Yol Arasındaki Farkın Önemi

- **Rejimin sona erme anı:** Mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçilmesi hâlinde mal rejimi dava tarihi itibarıyla, sözleşmeyle başka bir rejim seçilmesi hâlinde ise sözleşmenin noterde yapıldığı tarih itibarıyla sona erer;[6] aynı ölçüt TMK m. 225'ten doğar.
- **Hukuki yarar:** Eşlerin sözleşmeyle her zaman rejim değiştirebilecek olması, haklı sebep varsa açılan mal ayrılığına geçiş davasında davacının hukuki yararını ortadan kaldırmaz; davalının davayı kabul etmesi de davacı aleyhine yorumlanamaz.[7]
- **Tasfiye:** Rejim değiştiğinde önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212); edinilmiş mallara katılmada değer artış payı ve katılma alacağı hesaplanır (TMK m. 227, TMK m. 231).
- **Üçüncü kişiler:** Rejimin değişmesi, eşlerin o tarihe kadar doğmuş borçlarından sorumluluğunu etkilemez (TMK m. 213).

V. Usul: Görev, Yetki ve Harç

- **Görev:** İstem aile mahkemesinde incelenir (4787 s. K. m. 4); aile mahkemesi bulunmayan yerlerde davaya aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi bakar.
- **Yetki:** Kanun eski rejime dönme istemi için ayrı bir yetki kuralı getirmemiştir; mal ayrılığına geçiş isteminde olduğu gibi eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 207) ve genel yetki kuralı (HMK m. 6) gündeme gelir.
- **Harç:** Dönme istemi bağımsız bir taleptir ve ayrıca karar ve ilam harcına tabidir; harç eksikse tamamlanması için süre verilmelidir.[8]

6 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.
7 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.
8 Yargıtay 2. HD, 05.03.2009, E. 2008/1395, K. 2009/3849.

- **Sözleşmeye itiraz:** Yapılan mal rejimi sözleşmesinin iptali istenecekse bu da bağımsız bir asli taleptir ve harcı tamamlanmadan karara bağlanamaz.[9]

UYGULAMA NOTU

Eski rejime dönülmek isteniyorsa önce hangi yolun uygun olduğuna karar verilmelidir. Eşler anlaşabiliyorsa en hızlı yol noterde yeni bir mal rejimi sözleşmesi yapmaktır; bu sözleşmenin ileriye etkili olduğu ve sözleşme tarihine kadarki dönemin eski rejime göre tasfiye edileceği bilinerek hareket edilmelidir. Anlaşma yoksa veya sözleşme yapılması sağlanamıyorsa, mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin ortadan kalktığı belgelenerek hâkimden eski rejime dönülmesine karar verilmesi istenmelidir: kapanan icra dosyaları, haczin kaldırılmasına ilişkin yazılar, ödeme belgeleri ve iflasın kapanması kararı en güçlü delillerdir. Dilekçede istem ayrı bir talep olarak gösterilmeli, harcı yatırılmalı ve dönüşün hangi tarihten itibaren sonuç doğuracağı açıkça belirtilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2014 · E. 2013/11089 · K. 2014/7833

Eşlerin her zaman sözleşmeyle rejim değiştirebilmesi, haklı sebeple açılan mal ayrılığına geçiş davasındaki hukuki yararı ortadan kaldırmaz

Evliliği süren eş, diğer eşin ortak olduğu şirketin işlerinin bozulduğunu, şirket borçları nedeniyle mallarının haczedildiğini ve borçların bir kısmının ödenemediğini ileri sürerek edinilmiş mallara katılma rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini istemiştir. Davalı eş, aleyhine çok sayıda icra takibi bulunduğunu doğrulayarak davayı kabul etmiştir. Mahkeme, eşler arasında çekişme kalmadığını ve eşlerin TMK m. 208 uyarınca her zaman sözleşmeyle mal ayrılığını kabul edebileceklerini belirterek davayı hukuki yarar yokluğundan reddetmiştir.

> *Her ne kadar davalının davayı kabulü sebebiyle taraflar arasında ihtilaf olmadığı ve TMK'nun 208.maddesine göre her zaman tarafların mal rejimi sözleşmesi yapabilecekleri gerekçe gösterilmiş ise de TMK'nun 206.maddesinde yazılı koşulların oluşması durumunda davalının yargılamanın devamı sırasında davayı kabul etmesi davacı aleyhine değerlendirilemez.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre mal ayrılığına mahkeme kararıyla geçilmesi hâlinde mal rejimi dava tarihi itibarıyla, sözleşmeyle başka bir rejim seçilmesi hâlinde ise sözleşmenin noterde yapıldığı tarih itibarıyla sona erer; bu nedenle sözleşme yolunun açık olması davacının hukuki yararını ortadan kaldırmaz ve seçimlik hakkı elinden alınamaz. Sonuç olarak TMK m. 208'deki

9 Yargıtay 2. HD, 20.09.2023, E. 2022/5215, K. 2023/4065.

sözleşme olanağı, TMK m. 206 davasına alternatif değil, ondan farklı sonuçlar doğuran ayrı bir yoldur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2011 · E. 2010/6262 · K. 2011/3497

Sonradan yapılan mal rejimi sözleşmesi geçmişe etkili olarak uygulanamaz

1990 yılında evlenen eşler, 30.12.2002 tarihinde noterde düzenlenen sözleşmeyle evlendikleri tarihten itibaren geçerli olmak üzere mal ortaklığı rejimini kabul etmişlerdir. Dava konusu taşınmaz ise 1999 yılında edinilip diğer eş adına tescil edilmişti. Mahkeme, taşınmazın edinildiği döneme de bu sözleşmeyi uygulayarak davayı kabul etmiştir.

> *Bu nedenle, taraflar arasında yapılan mal ortaklığı sözleşmesinin geçmişe etkili olarak uygulanması olanağı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre aile hukukunda sözleşme serbestisi sınırlıdır; eşlerin sonradan yaptıkları mal rejimi sözleşmesi ileriye etkili sonuç doğurur ve sözleşmeden önceki dönemde edinilen mallar o dönemde geçerli olan rejime göre değerlendirilir. TMK m. 208 uyarınca önceki veya başka bir rejime dönülmesi de aynı kurala tabidir: dönüş, sözleşme tarihinden sonrası için hüküm ifade eder.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 203:** Mal rejimi sözleşmesinin zamanı ve sınırları.
- **TMK m. 204:** Sözleşme ehliyeti.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 207:** Mal ayrılığına geçişte yetki.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.

MADDE

209

C. Olağanüstü mal rejimi
II. Cebrî icra hâlinde
1. İflâsta

KANUN METNİ

Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflâsına karar verildiği takdirde, ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflâsına karar verildiği takdirde ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür; bunun için ayrıca dava açmaya veya hâkim kararı almaya gerek yoktur (m. 209). Hüküm yalnız mal ortaklığı rejimi için sonuç doğurur; yasal rejim olan edinilmiş mallara katılmada iflâs, rejimi sona erdiren sebepler arasında değildir (TMK m. 225). Hangi rejimin geçerli olduğunun doğru belirlenmesi bu nedenle belirleyicidir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Mal ortaklığı	Ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsayan, sözleşmeyle seçilen mal rejimi (TMK m. 256).
İflâsın açılması	Ticaret mahkemesinin iflâs kararıyla borçlunun mallarının iflâs masasına geçmesi (İİK m. 184).
Kendiliğinden dönüşme	Rejimin, ayrı bir istem veya karar olmaksızın mal ayrılığına dönmesi (TMK m. 209).
Sona erme anı	Mal ortaklığında rejimin iflâsın açılmasıyla son bulması (TMK m. 271).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 209- Madde yürürlükteki Kanunun 174 üncü maddesini karşılamaktadır. Buna göre, mal ortaklığı rejiminde yaşayan eşlerden birinin iflâs etmesi hâlinde, iflâs edenin eşinin kişisel mallarını geri almasını sağlamak için, rejimin kendiliğinden mal ayrılı-

1 Yargıtay 2. HD, 04.06.2012, E. 2011/7942, K. 2012/14988.

> ğına dönüşeceği öngörülmüştür. Kendiliğinden mal ayrılığına dönüşmenin iflâs eden eşin alacakları açısından da yararı vardır. Bu yolla alacaklı muhatabını bilebilecek ve alacağını hangi mallardan tahsil edebileceğini daha kolaylıkla anlayabilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 84-85*

Tasarıda madde, "II. Cebrî icra hâlinde" başlığı altında "1. İflâsta" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin iki gerekçesi bugün de geçerlidir: iflâs etmeyen eşin kişisel mallarını koruması ve alacaklının hangi malvarlığına başvuracağını bilmesi.

Eski Kanun'da hüküm "Akdi usulün kendiliğinden mal ayrılığına inkılabı" başlığını taşıyordu ve yalnız iflâsla sınırlı değildi: alacaklıların zarar görmesi ölçütüne bağlanmıştı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mukavele ile başka bir usul kabul etmiş olsalar bile birinin iflasından müflisin veya diğer tarafın alacaklıları zarar gördükleri surette mal ayrılığı usulü tatbik olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 174

	743 sayılı Kanun m. 174	4721 sayılı Kanun m. 209
Kapsam	Sözleşmeyle kabul edilen bütün usuller	Yalnız mal ortaklığı rejimi
Koşul	Alacaklıların zarar görmesi	İflâsa karar verilmesi
Sonuç	Mal ayrılığı usulü uygulanır	Ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür
Değerlendirme	Zararın araştırılması gerekiyordu	Ek bir değerlendirme aranmaz
Hacizde	Aynı maddede ele alınmıştı	Ayrı maddede düzenlenmiştir (TMK m. 210)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama alanı	Yalnız mal ortaklığı rejimi	TMK m. 209
Koşul	Eşlerden biri hakkında iflâsa karar verilmesi	TMK m. 209
Sonuç	Ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür	TMK m. 209

Konu	Kural	Dayanak
Dava	Ayrı dava veya hâkim kararı gerekmez	Madde gerekçesi
Sona erme anı	Rejim iflâsın açılmasıyla son bulur	TMK m. 271
Malların kapsamı	Sona erme tarihine göre belirlenir	TMK m. 271/3
Tasfiye	Önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir	TMK m. 212
Geri dönüş	Alacaklı tatmin edilirse ortaklığın yeniden kurulması istenebilir	TMK m. 211
Yasal rejim	Edinilmiş mallara katılmada iflâs rejimi sona erdirmez	TMK m. 225

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 174. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, mal ortaklığı rejiminde yaşayan eşlerden birinin iflâs etmesi hâlinde iflâs edenin eşinin kişisel mallarını geri almasını sağlamak için rejimin kendiliğinden mal ayrılığına dönüşeceğinin öngörüldüğünü belirtir. Gerekçeye göre bu çözümün iflâs eden eşin alacakları açısından da yararı vardır: alacaklı bu yolla muhatabını bilebilecek ve alacağını hangi mallardan tahsil edebileceğini daha kolaylıkla anlayabilecektir. Tasarının 209. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Bu madde yalnız mal ortaklığı rejimini seçmiş eşler için sonuç doğurur. Türkiye'de eşlerin büyük çoğunluğu noterde ayrı bir sözleşme yapmadığından yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma rejimine tabidir ve bu rejimde eşin iflâsı mal rejimini sona erdirmez. Eşlerden biri borç batağındaysa ve eşler arasında yasal rejim geçerliyse izlenecek yol TMK m. 209 değil, haklı sebeple mal ayrılığına geçiş davasıdır (TMK m. 206). Mal ortaklığı geçerliyse dönüşüm için dava açılmasına gerek yoktur; ancak tasfiye ve alacakların belirlenmesi için ayrı bir dava gerekebilir.

II. Maddenin Kişi Bakımından Uygulama Alanı

- **Yalnız mal ortaklığı:** Hüküm, mal ortaklığını kabul etmiş eşler bakımından sonuç doğurur (TMK m. 209). Mal ortaklığı, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsayan ve ancak noterde yapılan sözleşmeyle seçilebilen bir rejimdir (TMK m. 256; TMK m. 205).
- **Yasal rejimde durum:** Eşler ayrı bir sözleşme yapmamışsa aralarında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir (TMK m. 202) ve bu rejimde iflâs, mal rejimini sona erdiren sebepler arasında sayılmamıştır (TMK m. 225). Böyle bir durumda eşin borç batağına sürüklenmesi, olağanüstü mal rejimi davasının konusunu oluşturur (TMK m. 206).

- **Eski sözleşmeler:** 01.01.2002'den önce sözleşmeyle kabul edilen mal ortaklığı rejimi, kanunun tanıdığı bir yıllık süre içinde yenilenmediği için yürürlük tarihinde sona ermiştir.[2] Bugün mal ortaklığının varlığı, geçerli bir noter sözleşmesine bağlıdır.
- **Rejimin doğru belirlenmesi:** Kararda rejimin yanlış adlandırılması, gerçekte hangi rejimin sona erdirildiği gerçeğini değiştirmez.[3] TMK m. 209'un uygulanabilmesi için önce mal ortaklığının geçerli biçimde kurulduğunun saptanması gerekir.

III. İflâsın Açılması ve Dönüşümün İşleyişi

- **Karar:** İflâs davası borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde görülür ve yetki sözleşmesi yapılamaz (İİK m. 154).
- **Masa:** İflâsın açılmasıyla müflisin haczi kabil bütün malları bir masa oluşturur ve alacakların ödenmesine tahsis edilir; iflâsın kapanmasına kadar müflise geçen mallar da masaya girer (İİK m. 184).
- **Kendiliğinden sonuç:** Ortaklığın mal ayrılığına dönüşmesi için ayrıca dava açmaya, istemde bulunmaya veya hâkim kararı almaya gerek yoktur; dönüşüm kanun gereği gerçekleşir (TMK m. 209).
- **Amaç:** Gerekçeye göre düzenleme, iflâs eden eşin eşinin kişisel mallarını geri almasını sağlamayı ve alacaklının muhatabını ve hangi mallardan tahsil yapabileceğini bilmesini amaçlar.
- **An:** Mal ortaklığında rejim, eşlerden biri hakkında iflâsın açılmasıyla son bulur (TMK m. 271); ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamı da bu tarihe göre belirlenir.

IV. Dönüşümün Sonuçları

- **Tasfiye:** Mal ayrılığına geçildiğinde önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212). Mal ortaklığının tasfiyesinde ortaklık malları ile kişisel mallar ayrılır ve eşlerin payları belirlenir.
- **Kişisel malların geri alınması:** Gerekçenin vurguladığı sonuç, iflâs etmeyen eşin kişisel mallarını ortaklık kütlesinden ayırıp geri alabilmesidir; bu mallar kural olarak iflâs masasına dahil olmaz.
- **Borçlardan sorumluluk:** Ortaklık borçlarından eşlerin kişisel malları ve ortaklık mallarıyla sorumlu olduğu hâller kanunda sayılmıştır (TMK m. 268); rejimin dönüşmesi, o tarihe kadar doğmuş borçlardan sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

2 Yargıtay 8. HD, 02.05.2012, E. 2012/641, K. 2012/3623.
3 Yargıtay 2. HD, 04.06.2012, E. 2011/7942, K. 2012/14988.

- **Üçüncü kişiler:** Alacaklıların korunmasına ilişkin hüküm saklıdır (TMK m. 213); eşler arasındaki tasfiye işlemleri alacaklıların haklarını etkilemez.
- **Yeni rejim:** Dönüşümden sonra eşler arasında mal ayrılığı geçerli olur; her eş kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf hakkını korur.

V. İflâstan Sonra Önceki Rejime Dönüş

- **Alacaklının tatmini:** Cebrî icra nedeniyle mal ayrılığına dönüşülen hâllerde alacaklı tamamen tatmin edildiği takdirde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir (TMK m. 211).
- **Başka rejim seçme:** Eşler, ortaklığa dönmek yerine mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini de seçebilirler (TMK m. 211; TMK m. 208).
- **İflâsın kaldırılması:** Bütün alacaklılar taleplerini geri aldıklarını bildirir, alacakların itfa edildiği belgelenir veya konkordato tasdik edilirse mahkeme iflâsın kalkmasına ve malların borçluya iadesine karar verir (İİK m. 182). Bu karar, kendiliğinden eski rejime dönüş sağlamaz; dönüş için istem ve karar gerekir (TMK m. 208).
- **Sözleşme yolu:** Eşler her zaman noterde yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparak önceki veya başka bir rejimi kabul edebilirler (TMK m. 208); bu sözleşme ileriye etkilidir.[4]

VI. Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme

- **Görev:** Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin dava ve işler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4); iflâs kararı ise ticaret mahkemesinden alınır (İİK m. 154).
- **Yetki:** Tasfiye davalarında yetki kuralları ayrıca düzenlenmiştir; hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilen hâllerde bu davada yetkili olan mahkeme, diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214).
- **Tespit ihtiyacı:** Dönüşüm kanun gereği gerçekleştiğinden ayrı bir dava gerekmez; buna karşılık üçüncü kişilerle uyuşmazlık çıkarsa rejimin ve malların kapsamının tasfiye davasında belirlenmesi gerekir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Önce eşler arasında hangi mal rejiminin geçerli olduğu belirlenmelidir: noterde yapılmış bir mal rejimi sözleşmesi yoksa yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma geçerlidir ve bu maddenin uygulama alanı yoktur. Mal ortaklığı sözleşmesi varsa sözleşmenin tarihi ve 01.01.2002 sonrasında yenilenip yenilenmediği kontrol edilmelidir. Eş hakkında iflâs kararı verilmişse kararın tarihi ve kesinleşme durumu

4 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.

belgelenmelidir; rejim bu tarihte sona erdiğinden ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamı da o güne göre belirlenecektir. Diğer eşin kişisel mallarını gösteren tapu, ruhsat, banka ve miras belgeleri bir araya getirilmelidir; iflâs masasına karşı bu malların kişisel mal olduğunun ortaya konulması gerekebilir. Alacaklılar tamamen tatmin edilirse ortaklığın yeniden kurulmasının istenebileceği de unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.05.2012 · E. 2012/641 · K. 2012/3623

01.01.2002'den önce sözleşmeyle kabul edilen mal ortaklığı rejimi, bir yıllık süre içinde yenilenmediği için kanunun yürürlüğüyle sona ermiştir

Eşler 1955 yılında evlenmiş, 1971 yılında noterde düzenlenen sözleşmeyle mal ortaklığı rejimini kabul etmişlerdi. Eşlerden biri 2003 yılında ölmüştür. Sağ kalan eş, sözleşmenin bir maddesine dayanarak taşınmaz ve aracın kayıtlarının iptali ile adına tescilini istemiştir; mahkeme sözleşmeye göre tasfiyeye karar vermiştir.

> *Kanun koyucu, anılan maddeyle, önceki mal rejiminin yasal mal rejimi olan mal ayrılığı (TKM. 170. m.) ya da sözleşme ile seçilmiş başka mal rejimi olup olmadığına bakılmaksızın, 4721 sayılı TMK.nun yürürlüğe girmesiyle birlikte sona ereceğini, 01.01.2002 tarihinden itibaren TMK.nun 202. maddesi ile kabul edilmiş yeni yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olunacağını kabul etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, önceki onama kararını kaldırıp yerel mahkeme hükmünü oyçokluğuyla bozmuştur. Karara göre 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca eşler bir yıllık süre içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri için 01.01.2002'den itibaren edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olmuşlardır; ölüm tarihinde artık mal ortaklığı bulunmadığından sözleşmedeki tasfiye hükmü uygulanamaz. Bu sonuç, TMK m. 209'un neden az uygulandığını da açıklar: mal ortaklığı bugün ancak noterde yapılmış geçerli bir sözleşmeyle kurulabilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.06.2012 · E. 2011/7942 · K. 2012/14988

Hüküm fıkrasında rejimin yanlış adlandırılması, gerçekte sona erdirilen rejimi değiştirmez

Kadın, eşi adına kayıtlı taşınmazın aile konutu olduğunu, eşinin mesleki faaliyetleri nedeniyle aşırı borçlandığını ve konutun elden çıkarılması tehlikesi bulunduğunu ileri sürerek aile konutu şerhi konulmasını, mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini ve taşınmazın yarı payının adına tescilini istemiştir. Mahkeme rejimin dönüştürülmesine karar vermiştir; ancak hüküm fıkrasında rejimi mal ortaklığı olarak adlandırdı ve tescil istemini reddetmiştir.

> *“Hüküm fıkrasında değiştirilen mal rejiminin mal ortaklığı rejimi olarak ifade edilmiş olması, sona erdirilen mal rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimi olduğu gerçeğini değiştirmez...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre eşler 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğünden sonra başka bir rejim seçmedikleri için aralarında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir ve hükümdeki yanlış adlandırma bu gerçeği değiştirmez. TMK m. 209 yalnız mal ortaklığı rejimi için sonuç doğurduğundan, hangi rejimin geçerli olduğunun doğru belirlenmesi belirleyicidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 208:** Mal ayrılığına geçişten dönme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 271:** Mal ortaklığında sona erme anı.

MADDE

210

C. Olağanüstü mal rejimi
II. Cebrî icra hâlinde
2. Hacizde

KANUN METNİ

(1) Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.
(2) Alacaklının istemi her iki eşe yöneltilir.
(3) Yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir; istem her iki eşe yöneltilir ve yetkili mahkeme borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir (m. 210). Olağanüstü mal rejimi, mali sıkıntı, haciz ve iflas durumlarında eşlerin veya alacaklıların zarar görmesini önlemek amacıyla kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Mal ortaklığı	Ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsayan, sözleşmeyle seçilen mal rejimi (TMK m. 256).
Haczin uygulanmasında zarar	Ortaklık mallarının yapısı nedeniyle alacaklının takibinden sonuç alamaması (TMK m. 210/1).
İstemin yöneltilmesi	Davanın hem borçlu eşe hem de diğer eşe karşı açılması (TMK m. 210/2).
Yetki	Borçlunun yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 210/3).

1 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 210- Bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 189 ve 190 inci maddelerinde iki ayrı madde hâlinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrası yürürlükteki Kanunun 177 nci maddesini karşılamaktadır. Ancak yürürlükteki maddeden farklı olarak madde sadece mal ortaklığı rejimine hasredilmiş ve bu rejimi kabul eden eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklının zarara uğraması hâlinde, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilmesi öngörülmüştür. İkinci fıkrada, mal rejiminin sona ermesi yalnız borçlu eşi değil, diğer eşi de ilgilendirdiği için, mal ayrılığına dönüşüm isteminin her iki eşe de yöneltilmesi öngörülmüştür. Maddenin üçüncü fıkrasında bu konudaki istemlerin yöneltilebileceği yetkili mahkemenin, hakkında icra takibinde bulunulan borçlunun yerleşim yeri mahkemesi olduğu belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 85*

Tasarıda madde, "II. Cebrî icra hâlinde" başlığı altında "2. Hacizde" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçedeki iki vurgu uygulamada belirleyicidir: hükmün yalnız mal ortaklığına özgülenmiş olması ve istemin her iki eşe yöneltilmesi zorunluluğu.

Eski Kanun, alacaklıların istemini tek cümlelik bir hükümle düzenliyor, rejim ayrımı yapmıyor ve hâkime takdir tanımayan bir ifade kullanıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan biri aleyhinde yapılan hacizde zarar gören alacaklıların talebi üzerine mal ayrılığına hükmolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 177

	743 sayılı Kanun m. 177	4721 sayılı Kanun m. 210
Kapsam	Sözleşmeyle kabul edilen bütün usuller	Yalnız mal ortaklığı rejimi
İstem sahibi	Zarar gören alacaklılar	İcra takibinde bulunan alacaklı
Husumet	Düzenlenmemişti	İstem her iki eşe yöneltilir
Yetki	Düzenlenmemişti	Borçlunun yerleşim yeri mahkemesi
İfade	"Mal ayrılığına hükmolunur"	Alacaklı "isteyebilir"

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kim isteyebilir	Eşlerden birine karşı icra takibi yapan alacaklı	TMK m. 210/1
Uygulama alanı	Yalnız mal ortaklığı rejimi	TMK m. 210/1
Koşul	Haczin uygulanmasında zarara uğramış olmak	TMK m. 210/1
İstem	Hâkimden mal ayrılığına karar verilmesi	TMK m. 210/1
Husumet	İstem her iki eşe yöneltilir	TMK m. 210/2
Yetki	Borçlunun yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 210/3
Sona erme anı	Rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer	TMK m. 271/2
Tasfiye	Önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir	TMK m. 212
Geri dönüş	Alacaklı tatmin edilirse ortaklık yeniden kurulabilir	TMK m. 211

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 189 ve 190. maddelerinde iki ayrı madde hâlinde düzenlenen hükümleri birleştirmekte ve birinci fıkrasıyla 743 sayılı Kanun'un 177. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, yürürlükten kaldırılan maddeden farklı olarak hükmün sadece mal ortaklığı rejimine özgülendiğini belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, mal rejiminin sona ermesinin yalnız borçlu eşi değil diğer eşi de ilgilendirdiği için istemin her iki eşe yöneltilmesinin öngörüldüğünü açıklar. Üçüncü fıkrada ise yetkili mahkemenin, hakkında icra takibinde bulunulan borçlunun yerleşim yeri mahkemesi olduğu belirtilmiştir. Tasarının 210. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Bu yol yalnız mal ortaklığı rejimini seçmiş eşlere karşı işletilebilir. Borçlunun eşiyle arasında yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma geçerliyse alacaklının TMK m. 210'a dayanma olanağı yoktur; bu durumda tasarrufun iptali davası veya muvazaa iddiası gibi genel yollar gündeme gelir. Mal ortaklığı varsa davayı yalnız borçluya karşı açmak yeterli değildir: istem her iki eşe yöneltilmelidir. Yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir.

II. İstemin Koşulları

- **Mal ortaklığı bulunmalıdır:** Hüküm yalnız mal ortaklığını kabul etmiş eşler için işler (TMK m. 210/1). Gerekçe, yürürlükten kaldırılan maddeden farklı olarak düzenlemenin sadece bu rejime özgülendiğini açıkça belirtir.

- **İcra takibi yapılmış olmalıdır:** İstemde bulunan kişi, eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklıdır. Takip yapılmadan doğrudan bu davanın açılması düşünülemez.
- **Haczin uygulanmasında zarar:** Alacaklının, haczin uygulanması sırasında zarara uğramış olması aranır. Ortaklık mallarının yapısı, alacaklının borçlu eşin payına yönelik takibinden sonuç alamamasına yol açabilir.
- **Amaç:** Olağanüstü mal rejimi, evlilik sürerken yaşanan mali sıkıntı, haciz ve iflas durumlarında eşlerin veya alacaklıların zarar görmesini önlemek amacıyla kabul edilmiştir.[2]
- **Delil:** İcra dosyası, haciz tutanakları, kıymet takdiri ve satış işlemleri, aciz belgesi, tapu ve trafik kayıtları ile mal rejimi sözleşmesinin bir örneği istemin dayanağını oluşturur.

III. Davanın Tarafları ve Yetki

- **Husumet:** İstem her iki eşe yöneltilir (TMK m. 210/2). Gerekçeye göre bunun sebebi, mal rejiminin sona ermesinin yalnız borçlu eşi değil diğer eşi de ilgilendirmesidir; dava yalnız borçluya karşı açılırsa husumet eksikliği gündeme gelir.
- **Yetki:** Yetkili mahkeme, hakkında icra takibinde bulunulan borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 210/3). Bu yönüyle madde, eşlerin istemi bakımından geçerli olan yetki kuralından ayrılır (TMK m. 207).
- **Görev:** Mal rejimlerine ilişkin dava ve işler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4); aile mahkemesi bulunmayan yerlerde davaya aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi bakar. TMK m. 210'a dayalı olağanüstü mal rejimi davasının reddine ilişkin bir karar, delillerin takdirinde isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle onanmıştır.[3]
- **İspat yükü:** Haczin uygulanmasında zarara uğradığını alacaklı ispatlar; mahkeme delilleri takdir ederek sonuca varır.

IV. Kararın Sonuçları

- **Dönüşüm:** Kabul kararıyla mal ortaklığı sona erer ve eşler arasında mal ayrılığı geçerli olur.
- **Sona erme anı:** Mahkemece mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâlinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 271/2; TMK m. 225/2).
- **Tasfiye:** Önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212); ortaklık malları ile kişisel mallar ayrılır ve eşlerin payları belirlenir.

2 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
3 Yargıtay 8. HD, 13.04.2015, E. 2014/3964, K. 2015/8273.

- **Alacaklı yönünden:** Tasfiyeden sonra borçlu eşin malvarlığı belirginleştiğinden alacaklı, takibini bu malvarlığına yöneltebilir. Gerekçenin ifadesiyle amaç, alacaklının muhatabını ve hangi mallardan tahsil yapabileceğini bilmesidir.
- **Sorumluluğun devamı:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (TMK m. 213).

V. Alacaklının Başvurabileceği Diğer Yollar

- **Yasal rejimde durum:** Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerliyse TMK m. 210 uygulanmaz; bu rejimde alacaklı bakımından koruma, alacaklıların korunmasına ilişkin hükümle sağlanır (TMK m. 213).
- **İflâs:** Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birinin iflâsına karar verilirse ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür (TMK m. 209); bu hâlde ayrıca dava açmaya gerek yoktur.
- **Genel yollar:** Borçlunun alacaklısından mal kaçırmaya yönelik işlemleri bakımından tasarrufun iptali davası (İİK m. 277 vd.) ve muvazaa iddiası gündeme gelebilir.
- **Eşin kendi istemi:** Borca batıklık veya ortaklıktaki payın haczi, eşin kendisi bakımından da haklı sebep sayılmıştır (TMK m. 206); aynı olay hem eşin hem alacaklının istemine dayanak olabilir.

VI. Eski Rejime Dönüş

- **Alacaklı tatmin edilirse:** Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir (TMK m. 211).
- **Başka rejim seçimi:** Eşler, ortaklığa dönmek yerine mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini de kabul edebilirler (TMK m. 211; TMK m. 208).
- **Kendiliğinden dönüş yoktur:** Borcun ödenmesi tek başına eski rejimi geri getirmez; istem ve karar gerekir (TMK m. 208).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Alacaklı, önce borçlunun evli olup olmadığını ve eşler arasında noterde yapılmış bir mal ortaklığı sözleşmesi bulunup bulunmadığını araştırmalıdır; sözleşme yoksa bu dava yolu kapalıdır. Sözleşme varsa icra dosyasındaki haciz tutanakları, kıymet takdiri, satış ve tahsilat kayıtları ve varsa aciz belgesi dosyaya konularak alacaklının zararı somutlaştırılmalıdır. Dava dilekçesi hem borçlu eşe hem de diğer eşe

yöneltilmeli ve dava borçlunun yerleşim yeri mahkemesinde açılmalıdır. Borçlu eşin ortaklıktaki payına ilişkin tespitlerin tasfiye aşamasında talep edilmesi ihmal edilmemelidir. Borçlu eşin eşi, tasfiyede kişisel mallarını belgelerle ayırmaya hazırlanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097

Olağanüstü mal rejimi, mali sıkıntı, haciz ve iflas durumlarında eşlerin veya alacaklıların zarar görmesini önlemek için kabul edilmiştir

Evliliği süren eş, diğer eş adına kayıtlı taşınmaz bakımından mal ayrılığı rejimine geçilmesini ve taşınmazın yarı payının adına tescilini istemiştir. Daire'nin önceki bozması üzerine tanıklar yeniden dinlenmiştir; mahkeme olağanüstü mal rejimine geçiş talebini kabul etti ve tasfiye istemini ayırmıştır.

> *"Evlilik birliği devam ederken mali yönlerden sorunlar yaşanması, malvarlıkları hususunda anlaşmazlıklar çıkması hem doğrudan eşleri hem de eşlerin alacaklısı konumunda olan üçüncü kişileri etkileyebilmektedir. Aile kurumu toplumun temel yapı taşı olup, birliğin devamlılığı ve korunmasının önemi açısından yaşanacak mali sıkıntılar, haciz, iflas vb. durumlarda uygulanmak ve eşlerin veya alacaklıların mevcut mal rejiminden zarar görmelerini önlemek amacıyla Türk Medeni Kanunu olağanüstü mal rejimi kurumunu benimsemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, olağanüstü mal rejiminin amacını bu şekilde açıklamıştır. Karara göre evlilik sürerken yaşanan mali sorunlar yalnız eşleri değil, eşlerin alacaklısı konumundaki üçüncü kişileri de etkiler. TMK m. 210, bu amacın alacaklı yönünü düzenler: mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı takip yapan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 207:** Eşlerin isteminde yetkili mahkeme.
- **TMK m. 208:** Mal ayrılığına geçişten dönme.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 271:** Mal ortaklığında sona erme anı.

MADDE

211

C. Olağanüstü mal rejimi
II. Cebrî icra hâlinde
3. Eski rejime dönme

KANUN METNİ

(1) Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir.
(2) Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul edebilirler.

MADDE ÖZETİ

Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir; eşler bunun yerine mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini de kabul edebilirler (m. 211). Hüküm, iflâs veya haciz nedeniyle mal ayrılığına dönüşülen hâlleri karşılar (TMK m. 209, TMK m. 210); seçim, kanunun çizdiği sınırlar içinde yapılabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Cebrî icra hâlinde dönüşüm	İflâs veya haciz nedeniyle mal ortaklığının mal ayrılığına dönüşmesi (TMK m. 209, TMK m. 210).
Alacaklının tatmini	Alacağın ödenmesi, ibra edilmesi veya başka bir yolla sona ermesi (TMK m. 211/1).
Yeniden kurma kararı	Hâkimin istem üzerine mal ortaklığının yeniden kurulmasına hükmetmesi (TMK m. 211/1).
Sözleşmeyle seçim	Eşlerin ortaklık yerine edinilmiş mallara katılma rejimini kabul etmesi (TMK m. 211/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 211- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 191 inci maddesinin birinci fıkrasından alınmıştır. Buna göre cebrî icra nedeniyle mal ayrılığına dönüşün söz konusu olduğu

1 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.

> hâllerde, alacaklının tatmin edilmesi durumunda, eşlerden birinin başvurusu üzerine hâkim kararıyla mal ortaklığının yeniden kurulmasına hükmedilebilecektir. Maddenin ikinci fıkrası ile, olağanüstü mal rejimine dönüş sebebi ortadan kalkınca, eşlere mal ortaklığına tekrar dönme yerine, dilerlerse edinilmiş mallara katılma rejimini seçebilme olanağı tanınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 85*

Tasarıda madde, "II. Cebrî icra hâlinde" başlığı altında "3. Eski rejime dönme" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçedeki tercih hakkı, uygulamada iki farklı sonucu doğurur: eşler ya eski ortaklık düzenine döner ya da yasal rejime geçerek edinilmiş mallara katılma esaslarına tabi olur.

Eski Kanun'da cebrî icradan doğan mal ayrılığının sona ermesi, alacaklıların ilgisinin kesilmesiyle kendiliğinden gerçekleşmiyordu; hâkimin eski usulün iadesine karar vermesi gerekiyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İflas ile veya haciz halinde zarar dolayısiyle mal ayrılığı borçlu olan karı veya koca tarafından yalnız alacaklıların alakası kesilmekle nihayet bulmaz. Şukadarki hakim, karı kocadan birinin talebi üzerine kendilerinin tabi olduğu eski usulün iadesine karar verebilir. Ve bu karar tescil edilmek üzere katibi adle doğrudan doğruya tebliğ olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 179

	743 sayılı Kanun m. 179	4721 sayılı Kanun m. 211
Koşul	Alacaklıların ilgisinin kesilmesi yetmez	Alacaklının tatmin edilmesi
İstem	Karı kocadan birinin talebi	Eşlerden birinin istemi
Karar	Eski usulün iadesi	Mal ortaklığının yeniden kurulması
Seçenek	Düzenlenmemişti	Edinilmiş mallara katılmayı seçme
Tescil	Karar noterliğe tebliğ edilirdi	Tescil veya tebliğ öngörülmemiştir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama alanı	Cebrî icra nedeniyle mal ayrılığına dönüşülen hâller	Madde gerekçesi

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Alacaklının tatmin edilmiş olması	TMK m. 211/1
İstem	Eşlerden birinin istemi gerekir	TMK m. 211/1
Karar	Hâkim mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir	TMK m. 211/1
Takdir	"Karar verebilir"; bağlı yetki değildir	TMK m. 211/1
İkinci yol	Eşler sözleşmeyle edinilmiş mallara katılmayı kabul edebilir	TMK m. 211/2
Şekil	Sözleşme noterde yapılır	TMK m. 205
Sınır	Seçim kanunda sayılan rejimlerle sınırlıdır	Yargıtay 8. HD, K. 2011/3497
Haklı sebeple geçişte	Dönüş ayrı maddeye tabidir	TMK m. 208

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 191. maddesinin birinci fıkrasından alınmıştır. Gerekçe, cebrî icra nedeniyle mal ayrılığına dönüşün söz konusu olduğu hâllerde alacaklının tatmin edilmesi durumunda, eşlerden birinin başvurusu üzerine hâkim kararıyla mal ortaklığının yeniden kurulmasına hükmedilebileceğini belirtir. İkinci fıkra ile, olağanüstü mal rejimine dönüş sebebi ortadan kalkınca eşlere mal ortaklığına tekrar dönme yerine, dilerlerse edinilmiş mallara katılma rejimini seçebilme olanağı tanınmıştır. Tasarının 211. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Borç ödendiğinde veya iflas kalktığında mal rejimi kendiliğinden eski hâline dönmez. Mal ortaklığına geri dönülmek isteniyorsa alacaklının tatmin edildiği belgelenerek hâkimden karar istenmesi gerekir; hâkimin bu konuda takdir yetkisi vardır. Ortaklığa dönmek istemeyen eşler, noterde yapacakları bir mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul edebilir. Her iki yolda da değişiklik ileriye etkilidir: mal ayrılığının geçerli olduğu döneme ilişkin haklar o rejime göre belirlenir.

II. Uygulama Alanı

- **Cebrî icra kaynaklı dönüşüm:** Gerekçeye göre madde, cebrî icra nedeniyle mal ayrılığına dönüşün söz konusu olduğu hâlleri karşılar: eşlerden birinin iflâsı nedeniyle kendiliğinden gerçekleşen dönüşüm (TMK m. 209) ve alacaklının istemi üzerine hâkim kararıyla gerçekleşen dönüşüm (TMK m. 210).

- **Haklı sebeple geçişte:** Eşlerden birinin istemiyle haklı sebebe dayanılarak mal ayrılığına geçilmişse dönüş, ayrı bir maddeye tabidir: sebep ortadan kalkınca hâkim, istem üzerine eski rejime dönülmesine karar verebilir (TMK m. 208).
- **Mal ortaklığı şartı:** Her iki dönüşüm hâli de yalnız mal ortaklığını kabul etmiş eşler bakımından söz konusu olduğundan, TMK m. 211 de bu rejime özgüdür.
- **Kendiliğinden dönüş yoktur:** Borcun ödenmesi veya iflâsın kalkması tek başına eski rejimi geri getirmez; istem ve hâkim kararı gerekir.

III. Alacaklının Tatmin Edilmesi Koşulu

- **Anlamı:** Alacağın ödenmesi, ibra, takas, alacaklının feragati veya başka bir sebeple alacağın sona ermesi tatmin sayılır (TMK m. 211/1).
- **İflâsta:** Bütün alacaklılar taleplerini geri aldıklarını bildirir, alacakların itfa edildiği belgelenir veya konkordato tasdik edilirse mahkeme iflâsın kalkmasına ve malların borçluya iadesine karar verir (İİK m. 182). Bu karar, TMK m. 211 istemi için güçlü bir dayanaktır.
- **Hacizde:** Takip dosyasının infazla kapanması, haczin kaldırılması ve alacaklının tahsilat beyanı tatminin belgelenmesini sağlar.
- **İspat:** Tatmin edildiğini ileri süren eş ispatla yükümlüdür; ödeme makbuzları, icra dosyasındaki kapanma kaydı, haciz fekki yazıları ve alacaklının ibra beyanı başlıca delillerdir.
- **Kısmî ödeme:** Madde alacaklının tatmin edilmesini aradığından, borcun bir kısmının ödenmesi tek başına yeterli sayılmaz.

IV. İstem, Karar ve Takdir Yetkisi

- **İstem sahibi:** Eşlerden biri istemde bulunabilir (TMK m. 211/1); alacaklının bu konuda istem hakkı düzenlenmemiştir.
- **Hâkimin takdiri:** Madde "karar verebilir" dediğinden hâkim, tatminin gerçekleşip gerçekleşmediğini ve dönüşün yerinde olup olmadığını değerlendirir.
- **Karar:** Kabul hâlinde mal ortaklığı yeniden kurulur; karar ileriye etkilidir ve mal ayrılığının geçerli olduğu döneme ilişkin haklar o rejime göre belirlenir.
- **Görev ve yetki:** İstem aile mahkemesinde incelenir (4787 s. K. m. 4). Kanun bu istem için ayrı bir yetki kuralı öngörmediğinden eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 207) ve genel yetki kuralı (HMK m. 6) gündeme gelir.
- **Harç:** İstem bağımsız bir taleptir ve ayrıca karar ve ilam harcına tabidir; harç eksikse tamamlanması için süre verilmelidir.[2]

2 Yargıtay 2. HD, 05.03.2009, E. 2008/1395, K. 2009/3849.

V. İkinci Yol: Sözleşmeyle Edinilmiş Mallara Katılma

- **Seçenek:** Eşler, mal ortaklığına dönmek yerine mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul edebilirler (TMK m. 211/2). Gerekçe bu olanağı, dönüş sebebi ortadan kalkınca eşlere tanınan bir tercih olarak açıklar.
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır ve taraflarca imzalanır (TMK m. 205).
- **Sınır:** Aile hukukunda sözleşme serbestisi sınırlıdır; eşler ancak kanunda gösterilen rejimler arasında seçim yapabilir.[3]
- **Etki:** Sözleşmeyle seçilen rejim, sözleşmenin noterde yapıldığı tarihten itibaren sonuç doğurur.[4]
- **Genel kural:** Eşler zaten her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir rejimi kabul edebilirler (TMK m. 208); ikinci fıkra bu olanağı cebrî icra hâli için açıkça tekrarlar.

VI. Tasfiye ve Üçüncü Kişiler

- **Mal ayrılığı döneminin tasfiyesi:** Dönüşümle sona eren rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212); yeniden kurulan ortaklık, karardan sonraki dönem için hüküm ifade eder.
- **Malların kapsamı:** Mal ortaklığında ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamı, rejimin sona erdiği tarihe göre belirlenir (TMK m. 271).
- **Alacaklıların korunması:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, alacaklıların üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (TMK m. 213).
- **Sonraki alacaklılar:** Yeniden kurulan ortaklıkta eşlerin sorumluluğu, ortaklık borçlarına ilişkin hükümlere göre belirlenir (TMK m. 268).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Önce hangi sebeple mal ayrılığına geçildiği belirlenmelidir: iflâs veya alacaklının istemi söz konusuysa dönüş yolu bu maddedir, haklı sebeple geçilmişse ayrı maddeye göre istemde bulunulur. Alacaklının tatmin edildiğini gösteren belgeler eksiksiz toplanmalıdır: icra dosyasının kapandığına ilişkin kayıt, ödeme makbuzları, haczin kaldırılması yazıları, iflâsın kaldırılmasına ilişkin karar ve alacaklının ibra beyanı. Dilekçede istem ayrı bir talep olarak gösterilmeli ve harcı yatırılmalıdır. Eşler anlaşabiliyor ve ortaklığa dönmek istemiyorsa, noterde yapılacak sözleşmeyle edinilmiş mallara katılma rejiminin seçilmesi daha hızlı bir yoldur; bu sözleşmenin sözleşme tarihinden itibaren sonuç doğuracağı hesaba katılmalıdır.

3 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.
4 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2011 · E. 2010/6262 · K. 2011/3497

Aile hukukunda sözleşme serbestisi sınırlıdır; eşler ancak kanunda gösterilen rejimleri seçebilir

1990 yılında evlenen eşler, 30.12.2002 tarihinde noterde düzenlenen sözleşmeyle evlendikleri tarihten itibaren geçerli olmak üzere mal ortaklığı rejimini kabul etmişlerdir. Dava konusu taşınmaz 1999 yılında edinilip diğer eş adına tescil edilmişti. Mahkeme, taşınmazın edinildiği döneme de bu sözleşmeyi uygulayarak davayı kabul etmiştir.

> *Çünkü aile hukukunda; tam ve sınırsız bir sözleşme serbestisi kabul edilmemiş, tam aksine özgür iradeye dayalı sözleşme serbestisinin sınırlı olarak kabul edildiği ve kullanıldığı görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle yapabilecekleri seçim kanunun çizdiği sınırlar içindedir ve sözleşme geçmişe etkili sonuç doğurmaz. TMK m. 211 de aynı çizgidedir: cebrî icra nedeniyle mal ayrılığına dönüşülen hâllerde eşler ya hâkim kararıyla mal ortaklığına döner ya da sözleşmeyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul eder; üçüncü bir seçenek yaratılamaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 207:** Eşlerin isteminde yetkili mahkeme.
- **TMK m. 208:** Mal ayrılığına geçişten dönme.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.
- **TMK m. 271:** Mal ortaklığında sona erme anı.

MADDE

212

C. Olağanüstü mal rejimi
III. Önceki rejimin tasfiyesi

KANUN METNİ

Mal ayrılığına geçildiği takdirde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşler arasında önceki mal rejiminin tasfiyesi, bu rejime ilişkin hükümlere göre yapılır.

MADDE ÖZETİ

Mal ayrılığına geçildiği takdirde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşler arasında önceki mal rejiminin tasfiyesi bu rejime ilişkin hükümlere göre yapılır (m. 212). Geçiş istemiyle tasfiye istemi aynı davada ileri sürülebilir;[1] ancak önce geçiş istemi karara bağlanır, tasfiye istemi bu sonuca göre çözülür.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Tasfiye	Sona eren mal rejiminde eşlerin mallarının ve alacaklarının hesaplanarak ayrılması (TMK m. 212).
Önceki rejim	Mal ayrılığına geçilmeden önce eşler arasında geçerli olan rejim (TMK m. 202).
Sona erme anı	Mahkeme kararıyla geçişte dava tarihi (TMK m. 225/2).
Aksine hüküm	Kanunun tasfiye için farklı kural öngördüğü hâller (TMK m. 212).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 212- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 192 nci maddesini karşılamaktadır. Maddede mal ayrılığına geçildiği takdirde önceki mal rejiminin tasfiyesi öngörülmüş, tasfiyeyi eşlerin kendilerinin yapacakları ve bu konuda eşlerin o ana kadar tâbi oldukları mal rejimi hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Ancak kanunda aksinin öngörülmüş olduğu hâller maddede saklı tutulmuştur.

1 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2007/19162, K. 2009/4503.
2 Yargıtay 8. HD, 13.02.2018, E. 2016/12480, K. 2018/2048.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 85

Tasarıda madde, "III. Önceki rejimin tasfiyesi" alt başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin "tasfiyeyi eşlerin kendilerinin yapacakları" ifadesi, anlaşabilen eşlerin mahkemeye gitmeden hesaplaşabileceğini; anlaşma sağlanamazsa tasfiyenin dava yoluyla yapılacağını gösterir.

Eski Kanun'da mal ayrılığına geçişin sonuçları dağınık biçimde düzenlenmişti. Mal ayrılığının başlangıcı ve hükmün etkisi bakımından ayrı bir madde bulunuyor, tasfiyenin hangi rejime göre yapılacağı ise bugünkü gibi genel bir kurala bağlanmıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İflastan dolayı yapılan mal ayrılığı, borç ödemekten aciz olmanın sübutiyle başlar ve iflas kararından sonra karı ve kocanın miras sebebiyle veya diğer bir suretle kazandıkları mallar ayrılık usulüne tabi olur. Mahkemenin mal ayrılığına dair olan ilamının hükmü mal ayrılığının talep edildiği günden başlar. İflas veya hüküm neticesi olan mal ayrılığı tescil edilmek üzere katibi adile doğrudan doğruya tebliğ olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 178

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 212
Tasfiyenin dayanağı	Genel bir kural yoktu	Önceki rejimin hükümleri uygulanır
Başlangıç	İflasta aciz, hükümde talep tarihi	Kural olarak dava tarihi (TMK m. 225/2)
Aksine hüküm	Açık saklı tutma yoktu	Kanunda aksine hüküm saklıdır
Tescil	Karar noterliğe tebliğ edilirdi	Tescil veya tebliğ öngörülmemiştir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir	TMK m. 212
İstisna	Kanunda aksine hüküm bulunan hâller saklıdır	TMK m. 212
Uygulanacak hükümler	Edinilmiş mallara katılmada değer artış payı ve katılma alacağı	TMK m. 227, TMK m. 231

Konu	Kural	Dayanak
Mal ortaklığında	Ortaklık malları ile kişisel mallar ayrılır	TMK m. 271 ve devamı
Sona erme anı	Mahkeme kararıyla geçişte dava tarihi	TMK m. 225/2
İstemlerin birleşmesi	Geçiş ve tasfiye aynı davada istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2009/4503
Sıra	Önce geçiş, sonra tasfiye karara bağlanır	Yargıtay 8. HD, K. 2018/2048
Yetki	Tasfiye davalarında ayrı yetki kuralı uygulanır	TMK m. 214
Alacaklılar	Tasfiye, alacaklıların haklarını etkilemez	TMK m. 213

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 192. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, mal ayrılığına geçildiği takdirde önceki mal rejiminin tasfiyesinin öngörüldüğünü, tasfiyeyi eşlerin kendilerinin yapacaklarını ve bu konuda eşlerin o ana kadar tâbi oldukları mal rejimi hükümlerinin uygulanacağını belirtir. Kanunda aksinin öngörülmüş olduğu hâller ise maddede saklı tutulmuştur. Tasarının 212. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi, eşlerin mallarının kendiliğinden paylaşıldığı anlamına gelmez. Geçiş kararı yalnız bundan sonrası için mal ayrılığı düzenini kurar; o güne kadarki dönem, eski rejimin kurallarına göre ayrıca tasfiye edilir. Tasfiye istemi geçiş davasıyla birlikte ileri sürülebilir; ancak mahkeme önce geçiş istemini karara bağlar. Tasfiye istemi hiç ileri sürülmezse mahkeme kendiliğinden hesap yapmaz. Mal rejiminden doğan istekler kural olarak alacak hakkı verir; taşınmazın doğrudan istemde bulunan eş adına tescilini istemek çoğu durumda sonuç doğurmaz.

II. Tasfiyede Uygulanacak Kurallar

- **Önceki rejimin hükümleri:** Tasfiye, mal ayrılığına geçilmeden önce eşler arasında geçerli olan rejime ilişkin hükümlere göre yapılır (TMK m. 212). Gerekçe de tasfiyede eşlerin o ana kadar tâbi oldukları mal rejimi hükümlerinin uygulanacağını belirtir.
- **Edinilmiş mallara katılma:** Bu rejimde her eşin kişisel malları ile edinilmiş malları ayrılır; bir eşin diğerine ait malın edinilmesine katkısı varsa değer artış payı (TMK m. 227), artık değer üzerinden ise katılma alacağı hesaplanır (TMK m. 231, TMK m. 236).

- **Mal ortaklığı:** Ortaklık mallarıyla kişisel mallar ayrılır ve kapsam, rejimin sona erdiği tarihe göre belirlenir (TMK m. 271 ve devamı).
- **Paylaşmalı mal ayrılığı:** Bu rejimde ise paylaşmaya ilişkin özel hükümler uygulanır (TMK m. 244 ve devamı).
- **Aksine hüküm:** Madde "kanunda aksine hüküm bulunmadıkça" diyerek kanunun farklı çözüm getirdiği hâlleri saklı tutar; alacaklıların korunmasına ilişkin kural bunların başında gelir (TMK m. 213).

III. Sona Erme Anı ve Malların Kapsamı

- **Mahkeme kararıyla geçişte:** Mal rejimi, dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225/2); mal ortaklığında da aynı kural geçerlidir (TMK m. 271/2).
- **İflâsta:** Mal ortaklığında rejim, eşlerden biri hakkında iflâsın açılmasıyla son bulur (TMK m. 209; TMK m. 271).
- **Sözleşmeyle geçişte:** Başka bir rejim sözleşmeyle seçilmişse rejim, sözleşmenin noterde yapıldığı tarihte sona erer.[3]
- **Kapsamın belirlenmesi:** Hangi malın kişisel mal, hangisinin edinilmiş mal ya da ortaklık malı olduğu bu tarihe göre saptanır; sonraki edinimler yeni rejime tabidir.
- **Değerlendirme anı:** Tasfiyede mallara, tasfiye anındaki sürüm değerleri esas alınarak değer biçilir (TMK m. 232, TMK m. 235).

IV. Geçiş ve Tasfiye İstemlerinin İlişkisi

- **Birlikte istenebilir:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş istemiyle önceki rejimin tasfiyesi istemi aynı davada ileri sürülebilir ve deliller bu çerçevede değerlendirilir.[4]
- **Sıra:** Mahkeme önce mal ayrılığı rejimine geçiş istemini karara bağlar; tasfiye istemi hakkında oluşacak kanaate göre olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurar.[5]
- **Ayrılma:** Uygulamada tasfiye istemi çoğu kez geçiş kararının kesinleşmesinden sonra ayrı bir esasa kaydedilerek görülür; bu, TMK m. 212'nin uygulanmasının geçiş kararına bağlı olmasından kaynaklanır.
- **Talep şartı:** Tasfiye istenmemişse mahkeme kendiliğinden hesap yapmaz; istem açıkça ileri sürülmeli ve harcı yatırılmalıdır.[6]

3 Yargıtay 8. HD, 22.04.2014, E. 2013/11089, K. 2014/7833.
4 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2007/19162, K. 2009/4503.
5 Yargıtay 8. HD, 13.02.2018, E. 2016/12480, K. 2018/2048.
6 Yargıtay 2. HD, 05.03.2009, E. 2008/1395, K. 2009/3849.

- **Nitelendirme:** Maddi olayları ileri sürmek taraflara, hukuki nitelendirme yapmak ve uygulanacak hükmü belirlemek hâkime aittir (HMK m. 33).

V. İstemin Niteliği, Görev ve Yetki

- **Alacak hakkı:** Mal rejiminin tasfiyesinden doğan istemler kural olarak kişisel alacak hakkı verir; eş, doğrudan taşınmaz payının adına tescilini isteyemez.[7]
- **Görev:** Tasfiye davası aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4); aile mahkemesi bulunmayan yerlerde davaya aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi bakar.
- **Yetki:** Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda yetki ayrıca düzenlenmiştir: hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda bu davada yetkili olan mahkeme, diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214).
- **Zamanaşımı:** Kanun, mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar için özel bir süre öngörmemiştir; bu nedenle genel zamanaşımı hükmü uygulanır (TBK m. 146).
- **Alacaklıların korunması:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (TMK m. 213).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Tasfiye istemi dilekçede ayrı bir talep olarak yazılmalı ve harcı yatırılmalıdır; aksi hâlde mahkeme hesap yapmaz. Mallar tek tek listelenmelidir: tapu kayıtları, araç ruhsatları, banka ve yatırım hesapları, şirket payları, sosyal güvenlik ödemeleri ve kredi dosyaları tasfiyenin temel belgeleridir. Her mal için edinme tarihi ve ödeme kaynağı gösterilmelidir; rejimin sona erdiği tarih, hangi malın hesaba dahil olacağını belirler. Kişisel mallar (evlenmeden önce edinilenler, miras ve bağışlar, manevi tazminatlar) belgelerle ayrılmalıdır. Taşınmazın doğrudan istemde bulunan eş adına tescilini istemek yerine alacak talebinde bulunulması gerekebileceği hesaba katılmalı ve fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmalıdır.

7 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2009 · E. 2007/19162 · K. 2009/4503

Mal ayrılığına geçiş ile önceki rejimin tasfiyesi aynı davada istenebilir; deliller bu çerçevede değerlendirilmelidir

Eşlerden biri, haklı sebeple mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini ve mal ayrılığına geçilmesi hâlinde önceki mal rejiminin tasfiyesini istemiştir. Mahkeme, istemleri bu çerçevede değerlendirmeden hüküm kurmuştur.

> *Dava; haklı sebeple mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesi (TMK.m.206) ve mal ayrılığına geçildiği takdirde eşler arasındaki önceki mal rejiminin tasfiyesi (TMK.m.212) isteğine ilişkindir. Delillerin bu çerçevede değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karar, TMK m. 206'ya dayanan geçiş istemiyle TMK m. 212'ye dayanan tasfiye isteminin birlikte ileri sürülebileceğini ve mahkemenin delilleri bu iki istem çerçevesinde değerlendirmesi gerektiğini göstermektedir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2018 · E. 2016/12480 · K. 2018/2048

Önce mal ayrılığına geçiş istemi karara bağlanır, tasfiye istemi bu sonuca göre çözülür

1965 yılında evlenen ve uzun yıllardır ayrı ülkelerde yaşayan eşlerden biri, evlilik içinde ortak gelirlerle edinilen taşınmazın diğer eş adına tescil edildiğini ileri sürerek mal ayrılığı rejimine geçilmesini ve tapu kaydının adına tescilini istemiştir. Mahkeme, tanıkları dinlemiş olmakla birlikte haklı sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediğini ayrıntısıyla sormadan davayı reddetmiştir.

> *Mahkemece yapılacak iş, davacı tanıkları yeniden usulüne uygun şekilde dinleyerek tanıklardan davacı tarafın iddia ettiği hususların ayrıntılı olarak sorulup belirlenmeye çalışılması, 1965 yılında evlenen tarafların uzun yıllardan beri ayrı ülkelerde yaşıyor oldukları ve TMK 206 maddesindeki haklı sebeplerin örnekleme yoluyla sayıldığı gözetilerek davacı tarafın ilk talebi olan mal ayrılığı rejimine geçiş hakkında öncelikle karar verilmesi, oluşacak kanaate göre de tasfiye isteği hakkında olumlu olumsuz bir karar verilmesidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre mahkeme önce mal ayrılığı rejimine geçiş istemini karara bağlamalı, oluşacak kanaate göre tasfiye istemi hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurmalıdır. TMK m. 212'nin uygulanabilmesi mal ayrılığına geçilmesine bağlı olduğundan, uygulamada tasfiye istemi çoğu kez geçiş kararının kesinleşmesinden sonra ayrı bir esasa kaydedilerek görülür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 271:** Mal ortaklığında sona erme anı.

MADDE

213 D. Alacaklıların korunması

KANUN METNİ

(1) Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının, üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz.

(2) Kendisine böyle mallar geçmiş olan eş, borçlardan kişisel olarak sorumludur; ancak, söz konusu malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği takdirde, bu ölçüde kendisini sorumluluktan kurtarabilir.

MADDE ÖZETİ

Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz; kendisine böyle mallar geçmiş olan eş borçlardan kişisel olarak sorumludur, ancak malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ederse bu ölçüde sorumluluktan kurtulur (m. 213). Bu hüküm uyarınca üçüncü kişi olan alacaklı, hakkını alabilmek için dava açabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sorumluluk dışında bırakma yasağı	Rejim değişikliğiyle malların alacaklının erişiminden çıkarılamaması (TMK m. 213/1).
Kişisel sorumluluk	Kendisine mal geçen eşin borçtan şahsen sorumlu olması (TMK m. 213/2).
Kurtuluş kanıtı	Geçen malların borcu ödemeye yetmediğinin ispatı (TMK m. 213/2).
Alacaklının dava hakkı	Üçüncü kişi alacaklının mal rejimine dayanan alacak için dava açabilmesi.[2]

1 Yargıtay 2. HD, 16.06.2022, E. 2021/7048, K. 2022/5951.
2 Yargıtay 2. HD, 16.06.2022, E. 2021/7048, K. 2022/5951.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 213- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 193 üncü maddesini karşılamaktadır. 1984 tarihli Öntasarının 173 üncü maddesinde de aynı düzenleme getirilmiştir. Maddenin birinci fıkrası, yürürlükteki Kanunun 171 inci maddesinin son cümlesiyle 180 inci maddenin birinci fıkrasını karşılamaktadır. Bu iki hüküm de mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi ve tasfiyesinin eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklısının haklarının ihlâl edilmesini önlemeye yönelik olduğundan, maddede tek fıkrada birleştirilmiştir. Böylece, alacaklıların tatminine konu olabilecek malların, mal rejimindeki değişiklikler dolayısıyla tatmine konu olmaktan çıkarılması önlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrası, yürürlükteki Kanunun 180 inci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 85-86*

Tasarıda madde, "D. Alacaklıların korunması" başlığıyla yer almış ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin iki kaynağa yaptığı gönderme, hükmün kapsamını anlamayı kolaylaştırır: bir yanda evlilikten sonra yapılan sözleşmelerin üçüncü kişi haklarını ihlâl edemeyeceği kuralı, diğer yanda tasfiye işlemlerinin alacaklıyı mallardan yoksun bırakamayacağı kuralı birleştirilmiştir.

Eski Kanun aynı korumayı iki ayrı maddede sağlıyordu: sözleşmeler bakımından m. 171'in son cümlesi, tasfiye ve rejim değişiklikleri bakımından m. 180.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlenmeden sonra yapılan mukavele karı kocanın malları üzerinde başkalarının haiz olduğu hakları ihlal edemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 171

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca arasında vukubulan tasfiye muameleleri ve mevcut usuldeki tebeddüller karı veya kocadan birinin veya ortaklığın alacaklılarını, üzerlerinden haklarını alabilecekleri mallardan mahrum bırakamaz. Bu kabil mallar kendisine geçen karı veya koca, alacaklıların alacaklarını şahsan ödemeğe mecburdur; şu kadar ki kendisine geçen malların matluba kifayet etmediğini ispat ederse fazlasından beri olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 180

	743 sayılı Kanun m. 171, 180	4721 sayılı Kanun m. 213
Düzenleme	İki ayrı maddede	Tek maddede birleştirildi
Kapsam	Sözleşmeler ve tasfiye işlemleri	Kurulma, değiştirme ve tasfiye
Devralan eş	Alacakları şahsan ödemekle yükümlü	Borçlardan kişisel olarak sorumlu
Kurtuluş	Malların alacağa yetmediğini ispat	Malların borcu ödemeye yetmediğini ispat
Hüküm değişikliği	—	İkinci fıkrada değişiklik yoktur

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Rejimin kurulması, değiştirilmesi ve tasfiyesi	TMK m. 213/1
Yasak	Alacaklının hakkını alabileceği mallar sorumluluk dışına çıkarılamaz	TMK m. 213/1
Devralan eş	Borçlardan kişisel olarak sorumludur	TMK m. 213/2
Sınır	Geçen malların borcu ödemeye yetmediği ispat edilirse o ölçüde kurtulur	TMK m. 213/2
Alacaklının yolu	Hakkını almak için dava açabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2022/5951
Sözleşmenin etkisi	Eşlerin sözleşmesi alacaklının hakkını etkilemez	Yargıtay 8. HD, K. 2017/8506
Tasfiye	Önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir	TMK m. 212
Yetki	Tasfiye davalarında ayrı yetki kuralı uygulanır	TMK m. 214

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 193. maddesini karşılamakta ve 1984 tarihli Öntasarı'nın 173. maddesindeki düzenlemeyle aynı doğrultudadır. Gerekçe, birinci fıkranın yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'un 171. maddesinin son cümlesi ile 180. maddesinin birinci fıkrasını karşıladığını, bu iki hükmün de mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi ve tasfiyesinin alacaklıların haklarının ihlâl edilmesini önlemeye yönelik olması nedeniyle tek fıkrada birleştirildiğini belirtir. Böylece alacaklıların tatminine konu olabilecek malların, mal rejimindeki değişiklikler dolayısıyla tatmine konu olmaktan çıkarılması önlenmiştir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, hükmün 743 sayılı Kanun'un 180. maddesinin ikinci fıkrasını karşıladığını ve hüküm değişikliği bulunmadığını açıklar. Tasarının 213. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Eşlerin yapacağı mal rejimi sözleşmesi veya tasfiye anlaşması, o güne kadar doğmuş borçlardan kurtulmayı sağlamaz. Aynı şekilde alacaklının, borçlunun

eşiyle yaptığı sözleşmeyi iptal ettirmeye çalışmak yerine borçlunun malvarlığına ve tasfiyeden doğan alacağına yönelmesi gerekir; kanun bu konuda alacaklıya doğrudan dava hakkı tanımaktadır. Kendisine mal geçen eş, borçtan kişisel olarak sorumludur; bu sorumluluktan ancak geçen malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği ölçüde kurtulabilir.

II. Hükmün Koruduğu Menfaat

- **Üç durum:** Koruma, mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi ve önceki rejimin tasfiyesi hâllerini kapsar (TMK m. 213/1). Evlenirken ya da evlilik sürerken yapılan sözleşmeler de, mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş de bu kapsamdadır (TMK m. 205, TMK m. 206, TMK m. 212).
- **Amaç:** Gerekçeye göre düzenleme, alacaklıların tatminine konu olabilecek malların mal rejimindeki değişiklikler dolayısıyla tatmine konu olmaktan çıkarılmasını önler.
- **Kimi korur:** Eşlerden birinin alacaklıları ile ortaklığın alacaklıları korunur; alacağın rejim değişikliğinden önce doğmuş olması belirleyicidir.
- **Sonuç:** Rejim değişikliği, borçlunun sorumlu malvarlığını daraltmaz; alacaklı, hakkını alabileceği mallara başvurmayı sürdürür.

III. Alacaklının Hakları

- **Dava hakkı:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi hâlinde üçüncü kişi olan alacaklı hakkını alabilmek için dava açabilir.[3] Mahkeme, maddedeki şartların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini tartışmalıdır.
- **Borçlu eşin tasfiyeden doğan alacağı:** Alacaklı, borçlu eşin katılma alacağı gibi mal rejiminden doğan alacaklarına yönelebilir; bu tür istemler kişisel alacak niteliğindedir.[4]
- **Sözleşmenin iptali yolu değil:** Eşlerin sonradan yaptığı mal rejimi sözleşmesi alacaklının hakkını etkilemediğinden, sözleşmenin iptalini istemekte hukuki yarar bulunmaz.[5] Aynı uyuşmazlıkta davanın reddine ilişkin karar sonradan düzeltilerek onanmıştır.[6]
- **Eşler arasındaki davaya müdahale:** Üçüncü kişinin, eşler arasında görülen tasfiye davasına asli müdahale talebinin reddine ilişkin karar, TMK m. 213'teki açık düzenleme de gözetilerek onanmıştır.[7]

3 Yargıtay 2. HD, 16.06.2022, E. 2021/7048, K. 2022/5951.
4 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.
5 Yargıtay 8. HD, 07.06.2017, E. 2016/10565, K. 2017/8506.
6 Yargıtay 8. HD, 16.10.2019, E. 2019/4669, K. 2019/9112.

- **Genel yollar:** Borçlunun mal kaçırma amaçlı işlemleri bakımından tasarrufun iptali davası (İİK m. 277 vd.) ve muvazaa iddiası saklıdır; mal ortaklığında ayrıca hacizde mal ayrılığı istemi gündeme gelir (TMK m. 210).

IV. Kendisine Mal Geçen Eşin Sorumluluğu

- **Kişisel sorumluluk:** Rejim değişikliği veya tasfiye sonucunda kendisine mal geçen eş, borçlardan kişisel olarak sorumludur (TMK m. 213/2).
- **Kurtuluş kanıtı:** Bu eş, söz konusu malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği takdirde bu ölçüde kendisini sorumluluktan kurtarabilir (TMK m. 213/2); ispat yükü kendisindedir.
- **Sınırlı sorumluluk:** Sorumluluk, kendisine geçen malların değeriyle sınırlıdır; eşin diğer malvarlığı kural olarak bu borç için sorumlu olmaz.
- **Gerekçedeki süreklilik:** Gerekçeye göre ikinci fıkra, yürürlükten kaldırılan Kanun'un aynı yöndeki hükmünü karşılamakta ve hüküm değişikliği getirmemektedir.

V. Tasfiye ve Usul

- **Tasfiyenin kuralları:** Mal ayrılığına geçildiğinde önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212); tasfiye sonucu doğan alacaklar, alacaklının erişimine kapalı hâle gelmez.
- **Görev:** Eşler arasındaki tasfiye davası aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4); alacaklının açtığı davada da mal rejimine ilişkin değerlendirme bu çerçevede yapılır.
- **Yetki:** Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda yetki ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 214).
- **Zamanaşımı:** Kanun mal rejiminden doğan alacaklar için özel süre öngörmediğinden genel zamanaşımı hükmü uygulanır (TBK m. 146).
- **Sözleşmenin etkisi:** Sonradan yapılan mal rejimi sözleşmeleri ileriye etkilidir; sözleşme öncesi dönem eski rejime göre değerlendirilir.[8]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Alacaklı, borçlunun evli olup olmadığını, eşler arasında sonradan yapılmış bir mal rejimi sözleşmesi veya kesinleşmiş bir tasfiye kararı bulunup bulunmadığını araştırmalıdır. Alacaklı, sözleşmeyi iptal ettirmeye çalışmak yerine borçlunun malvarlığına ve tasfiyeden doğan alacağına yönelmeli; dava dilekçesinde alacağın

7 Yargıtay 8. HD, 26.06.2018, E. 2016/5175, K. 2018/14362.
8 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.

rejim değişikliğinden önce doğduğunu belgelemelidir. Tasfiye sonucunda kendisine mal geçen eş, bu mallar nedeniyle borçtan kişisel olarak sorumlu olabilir ve ancak malların borcu karşılamadığını ispat ederek bu ölçüde kurtulabilir; bu nedenle devraldığı malların değerini, üzerlerindeki takyidatları ve ödemeleri belgelemelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2022 · E. 2021/7048 · K. 2022/5951

Eşlerden birinin alacaklısı, borçlu eşin mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacağı için dava açabilir

Davacı banka, boşanma nedeniyle borçlusu olan kadının diğer eşten hak ettiği katılma alacağının tahsilini ve bu alacağın tahsil edilebilmesi için dava konusu menkul ve taşınmazların haciz ve satışına karar verilmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise eşlerden birinin alacaklısının böyle bir dava açabileceğine ilişkin kanuni düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Buna göre, eşler arasındaki mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi halinde, üçüncü kişi olan alacaklı hakkını alabilmek için dava açabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre TMK m. 213 uyarınca alacaklı üçüncü kişilerin dava açma hakkı vardır; mahkemenin yapması gereken, maddedeki şartların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini tartışarak sonuca varmaktır. Karar, mal rejiminin tasfiyesinin alacaklıya kapalı bir alan olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
07.06.2017 · E. 2016/10565 · K. 2017/8506

Eşlerin sonradan yaptığı mal rejimi sözleşmesi alacaklıların haklarını etkilemez; bu nedenle sözleşmenin iptalini istemekte hukuki yarar yoktur

Alacaklılar, 1984 yılında evlenen eşlerin 2014 yılında noterde yaptıkları mal ayrılığı sözleşmesinin muvazaalı olduğunu ileri sürerek geçersizliğinin tespitini istemişlerdir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Açıklanan hususlar karşısında, davalılar arasında yapılan mal ayrılığı sözleşmesinin davacıların haklarını etkilemesi söz konusu değildir. Bu nedenle davacıların iş bu davayı açmakta hukuki yararları bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle onamıştır. Karara göre edinilmiş mallara katılma dışındaki rejimlerin benimsenmesine ilişkin sonradan yapılan sözleşmeler ancak ileriye etkili sonuç doğurur; ayrıca TMK m. 213 alacaklıları zaten

koruduğundan, sözleşme onların haklarını etkilemez ve iptal davası açmakta hukuki yarar bulunmaz. Alacaklının yolu, sözleşmeyi iptal ettirmek değil, borçlu eşin mal-varlığına ve tasfiyeden doğan alacağına yönelmektir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 231:** Artık değer.

MADDE

214 E. Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki

KANUN METNİ

(1) Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkilidir:
(2) 1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi,
(3) 2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,
(4) 3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi.

MADDE ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda yetkili mahkeme; ölümle sona ermede ölenin son yerleşim yeri, boşanma, evliliğin iptali veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda bu davalarda yetkili olan mahkeme, diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesidir (m. 214). Bu özel düzenleme karşısında yetki, HMK'nin genel hükümlerine göre değil Türk Medeni Kanunu'na göre belirlenir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Tasfiye davası	Eşler veya mirasçılar arasında mal rejiminden doğan alacakların belirlenmesi davası (TMK m. 212).
Özel yetki kuralı	Genel yetki kurallarının önüne geçen düzenleme.[2]
Kesin yetki	Taraflarca ileri sürülmese bile mahkemece resen gözetilen, dava şartı niteliğindeki yetki.[3]
Son yerleşim yeri	Ölen eşin sürekli kalma niyetiyle oturduğu son yer (TMK m. 19).

1 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2014/8867, K. 2015/15885.
2 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2014/8867, K. 2015/15885.
3 Yargıtay 8. HD, 19.01.2016, E. 2016/261, K. 2016/495.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 214- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 194 üncü maddesini karşılamaktadır. 1984 tarihli Öntasarının 174 üncü maddesinde de aynı hüküm kabul edilmiştir. Yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Bu madde ile mal rejimine ilişkin genel hükümler arasında, tasfiyeye ilişkin olarak çıkacak uyuşmazlıkları çözümlemek üzere yetkili mahkemelerin gösterilmesinin uygun olacağı kabul edilmiştir. (1) numaralı bentte, mal rejiminin ölümle sona ermesi hâlinde, dava ekonomisi bakımından en uygun olan yerin, ölen eşin son yerleşim yeri mahkemesi olduğu kabul edilmiştir. (2) numaralı bentte, boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda ise, bu davaları görmüş olan mahkemelerin yetkili olacağı belirtilmek suretiyle birbirleriyle ilişkili olan bu davaların aynı yer mahkemesinde görülmesi sağlanmıştır. Son bentte ise, diğer hâllerde genel yetki kuralına uygun olarak davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 86*

Gerekçenin "bu davaları görmüş olan mahkemelerin yetkili olacağı" ifadesi, uygulamada boşanmaya karar veren yer mahkemesinin tasfiye davasında da yetkili sayılmasının dayanağıdır. Tasarının 214. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

Gerekçenin açıkça belirttiği gibi, yürürlükten kaldırılan Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm bulunmuyordu. Eski dönemde tasfiyeye ilişkin uyuşmazlıklarda yetki, genel usul kurallarına göre belirleniyordu. Eski Kanun mal ayrılığı hâlinde tasfiyeyi ise ayrı bir maddede düzenlemişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mukavele ile başka bir usul kabul etmiş olup ta evliliğin devamı esnasında akit veya diğer bir sebeple mal ayrılığı vukuunda alacaklıların hakları mahfuz kalmak şartiyle karı kocadan her biri kendi mallarını geri alır. Mal ayrılığından evvel husule gelmiş olan ziyade, mevcut usule göre aralarında taksim olunur; vukua gelen noksan, karısının sebebiyet verdiğini ispat etmedikçe kocaya aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 181

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 214
Yetki kuralı	Özel hüküm yoktu	Üç bentli özel yetki kuralı
Ölüm hâli	Genel kurallara göre	Ölenin son yerleşim yeri mahkemesi
Boşanma hâli	Genel kurallara göre	Bu davalarda yetkili olan mahkeme
Diğer hâller	Davalının ikametgâhı	Davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ölümle sona erme	Ölenin son yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 214/1
Boşanma, iptal, mal ayrılığı kararı	Bu davalarda yetkili olan mahkeme	TMK m. 214/2
Diğer durumlar	Davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 214/3
Niteliği	Özel yetki kuralıdır; HMK'nin genel kuralları uygulanmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2015/15885
Ölüm hâlinde	Yetki kesindir ve dava şartıdır	Yargıtay 8. HD, K. 2016/495
İstinaf	Yetki hatalıysa kaldırma ve gönderme kararı verilir	Yargıtay 8. HD, K. 2019/10034
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Kapsam	Eşler ve mirasçılar arasındaki davalar	TMK m. 214

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 194. maddesini karşılamakta, 1984 tarihli Öntasarı'nın 174. maddesinde de aynı hüküm kabul edilmiş bulunmaktadır; yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Gerekçe, mal rejimine ilişkin genel hükümler arasında tasfiyeye ilişkin uyuşmazlıkları çözmek üzere yetkili mahkemelerin gösterilmesinin uygun görüldüğünü belirtir. Birinci bentte, mal rejiminin ölümle sona ermesi hâlinde dava ekonomisi bakımından en uygun yerin ölen eşin son yerleşim yeri mahkemesi olduğu; ikinci bentte, boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda bu davaları görmüş olan mahkemelerin yetkili olacağı belirtilerek birbiriyle ilişkili davaların aynı yer mahkemesinde görülmesinin sağlandığı; son bentte ise diğer hâllerde genel yetki kuralına uygun olarak davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu açıklanmıştır. Tasarının 214. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Boşanma kararı hangi mahkemeden çıktıysa, mal rejiminin tasfiyesi davasının kural olarak o yer mahkemesinde açılması gerekir; davalının sonradan başka bir ile taşınmış olması bunu değiştirmez. Eşin ölümü üzerine açılacak tasfiye davasında ise ölenin son yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir ve bu yetki kesindir: mahkeme yetkisizliği kendiliğinden gözetir, itiraz edilmese bile dava usulden reddedilebilir. Boşanma davası hâlâ sürüyorsa tasfiye davasının görülebilmesi için önce mal

rejiminin sona ermesi gerekir; bu durumda mahkemenin boşanma davasının sonucunu beklemesi gündeme gelir.

II. Üç Yetki Kuralı

- **Ölümle sona erme:** Mal rejimi eşlerden birinin ölümüyle sona ermişse ölenin son yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214/1). Gerekçe bu çözümü dava ekonomisiyle açıklar.
- **Boşanma, iptal veya mal ayrılığı kararı:** Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme tasfiye davasında da yetkilidir (TMK m. 214/2). Uygulamada bu, boşanmaya karar veren yer mahkemesidir.[4]
- **Diğer durumlar:** Kalan hâllerde davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214/3). Sözleşmeyle başka bir rejime geçilmesi ya da eşlerden birinin iflâsı gibi hâller bu bent kapsamına girer.
- **Kapsam:** Kural, eşler arasındaki davalar kadar mirasçılar arasındaki tasfiye davalarında da uygulanır (TMK m. 214).
- **Amaç:** Gerekçeye göre ikinci bentle, birbiriyle ilişkili davaların aynı yer mahkemesinde görülmesi sağlanmıştır.

III. Yetkinin Niteliği

- **Özel düzenleme:** Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki, HMK'nin genel hükümlerine göre değil Türk Medeni Kanunu'nun özel nitelikli maddesine göre belirlenir.[5]
- **Ölüm hâlinde kesinlik:** Ölenin son yerleşim yeri mahkemesinin yetkisi kesindir, dava şartıdır ve taraflarca ileri sürülmese bile yargılamanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden gözetilir.[6]
- **Yerleşim yerinin belirlenmesi:** Yerleşim yeri, sürekli kalma niyetiyle oturulan yerdir (TMK m. 19); aynı kararda adres kayıt sistemindeki kayıt aksi kanıtlanamadığı sürece esas alınmıştır.
- **Yetki itirazı:** Kesin yetkinin bulunmadığı hâllerde yetki itirazı cevap dilekçesinde ileri sürülmeli ve yetkili mahkeme gösterilmelidir (HMK m. 19/2, m. 116, m. 117).
- **Nitelendirme:** Maddi olayları ileri sürmek taraflara, hukuki nitelendirme yapmak ve uygulanacak hükmü belirlemek hâkime aittir (HMK m. 33); dava mal

4 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2014/8867, K. 2015/15885.
5 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2014/8867, K. 2015/15885.
6 Yargıtay 8. HD, 19.01.2016, E. 2016/261, K. 2016/495.

rejiminden kaynaklanan alacak olarak nitelendirildiğinde bu maddedeki yetki kuralları uygulanır.

IV. Boşanma Davası Sürerken Açılan Tasfiye Davası

- **Görülebilirlik koşulu:** Tasfiye isteminin sonuçlandırılabilmesi için mal rejiminin sona ermiş olması gerekir (TMK m. 225); evlilik hukuken devam ederken tasfiye hükmü kurulamaz.
- **Bekletici sorun:** Taraflar arasında derdest bir boşanma davası varsa mahkemenin bu davanın sonucunu beklemesi, dosyayı bekletici sorun yapması ve sonucuna göre yetki itirazını değerlendirmesi gerektiği kabul edilmiştir.[7]
- **Yetkinin sonradan belirginleşmesi:** Boşanma davası hangi mahkemede sonuçlanırsa tasfiye davasında yetkili mahkeme de o yer mahkemesi olacağından, erken verilen yetkisizlik kararları bozma sebebi yapılmaktadır.
- **Sona erme anı:** Boşanma veya iptal kararı verilmesi hâlinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225/2).

V. Yetkisizlik Kararı ve Kanun Yolu

- **İlk derece:** Yetkisizlik kararı verilirse kararın kesinleşmesinden itibaren iki hafta içinde dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesi istenmelidir; aksi hâlde dava açılmamış sayılır (HMK m. 20).
- **İstinaf:** İlk derece mahkemesi yetkili olmasına rağmen yetkisizlik kararı vermişse bölge adliye mahkemesi, istinaf başvurusunu esastan reddetmek yerine kararı kaldırıp dosyayı yetkili mahkemeye göndermelidir.[8]
- **Görev:** Tasfiye davası aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4); aile mahkemesi bulunmayan yerlerde davaya aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi bakar.
- **Harç ve talep:** Tasfiye istemi bağımsız bir talep olup harca tabidir; harç eksikse tamamlanması için süre verilmelidir.[9]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Dava açılmadan önce üç soru yanıtlanmalıdır: mal rejiminin nasıl sona erdiği, bu kararı hangi mahkemenin verdiği ve karşı tarafın nerede oturduğu. Boşanma, iptal veya mal ayrılığı kararı varsa dava dilekçesi o davada yetkili olan mahkemeye verilmeli; kararın örneği ve kesinleşme şerhi dosyaya konulmalıdır. Eşin ölümü söz

7 Yargıtay 8. HD, 31.01.2013, E. 2012/6322, K. 2013/1084.
8 Yargıtay 8. HD, 07.11.2019, E. 2019/3331, K. 2019/10034.
9 Yargıtay 2. HD, 05.03.2009, E. 2008/1395, K. 2009/3849.

konusuysa ölenin son yerleşim yeri adres kayıt sistemi kaydı, nüfus kayıt örneği ve varsa mirasçılık belgesiyle ortaya konulmalıdır; bu yetki kesin olduğundan yanlış yerde açılan dava usulden reddedilir. Boşanma davası sürüyorsa tasfiye davasının bekletilebileceği hesaba katılmalıdır. Yetkisizlik kararı verilirse iki haftalık gönderme süresi kaçırılmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.09.2015 · E. 2014/8867 · K. 2015/15885

Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki, HMK'nin genel hükümlerine göre değil TMK'nin özel hükmüne göre belirlenir

Boşanmış eşlerden biri, mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak isteğiyle dava açmıştır. Mahkeme, genel yetki kuralından hareketle davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verdi ve dosyayı başka bir aile mahkemesine göndermiştir.

> *Bu özel düzenleme karşısında, mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki 6100 sayılı HMK'nun genel hükümlerine göre değil TMK'nun anılan özel nitelikli maddesine göre belirlenir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre taraflar boşanmış olduklarından TMK m. 214/2 uyarınca boşanmaya karar veren yer mahkemesi yetkilidir; mahkeme, uyuşmazlığı hatalı nitelendirerek verdiği yetkisizlik kararı yerine tarafların delillerini toplayıp işin esası hakkında karar vermelidir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2016 · E. 2016/261 · K. 2016/495

Mal rejiminin ölümle sona erdiği hâlde ölenin son yerleşim yeri mahkemesinin yetkisi kesindir ve dava şartıdır

Eşlerden birinin ölümüyle mal rejimi sona ermiştir; sağ kalan eş, diğer mirasçılara karşı mal rejiminin tasfiyesi davası açmıştır. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir. Dosya içeriğine ve aksi kanıtlanamayan adres kayıt sistemine göre ölen eşin son yerleşim yeri, davanın açıldığı yerdi.

> *Bu yetki kesin olup (TMK'nun 576 m) (HMK'nun 11/1-b) aynı zamanda bir dava şartıdır (HMK'nun 114/ç. m). Kesin yetki kuralı, taraflarca ileri sürülmese bile; yargılamanın her aşamasında mahkemece resen gözetilir (HMK'nun 115/1. m).*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre ölenin son yerleşim yeri mahkemesinin yetkisi kesin yetkidir, dava şartıdır ve taraflarca ileri sürülmese bile mahkemece kendiliğinden gözetilir; yerleşim yeri ise sürekli kalma niyetiyle oturulan yerdir ve adres kayıt sistemi kayıtları aksi kanıtlanmadıkça esas alınır. Dava yetkili mahkemede açıldığından esasa girilmesi gerekirdi.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2019 · E. 2019/3331 · K. 2019/10034

Yetki hatalı belirlenmişse bölge adliye mahkemesi, istinaf başvurusunu esastan reddetmek yerine kaldırma ve gönderme kararı vermelidir

Mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak davasında davalı yetki itirazında bulunmuştur. İlk derece mahkemesi, taraflar arasındaki boşanma davasının derdest olduğunu ve davalının ikametinin başka yerde bulunduğunu belirterek karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

> *Açıklanan bu hüküm dikkate alındığında, Bölge Adliye Mahkemesi'nce HMK'nin 353/(1)-a.3 maddesi uyarınca değerlendirme yapılarak karar verilmesi gerekirken, HMK'nin 353/(1)-b.1 maddesi gereğince değerlendirme yapılarak karar verilmiş olması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki, özel düzenlemenin yer aldığı Türk Medeni Kanunu'na göre belirlenir; yetki yönünden hatalı karar veren ilk derece mahkemesinin kararına karşı bölge adliye mahkemesi, HMK m. 353/(1)-a.3 uyarınca kararı kaldırıp dosyayı yetkili mahkemeye göndermelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 19:** Yerleşim yeri.
- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 207:** Mal ayrılığına geçişte yetki.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

215 F. Bir eşin mallarının diğeri tarafından yönetimi

KANUN METNİ

Eşlerden birinin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğer eşe bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça vekâlet hükümleri uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden birinin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğer eşe bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça vekâlet hükümleri uygulanır (m. 215). Bunun en önemli sonucu hesap verme yükümlülüğüdür: yöneten eş, aldığı değerler hakkında hesap vermek zorundadır ve ödeme yaptığını ispat yükü kendisindedir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Açık yönetim	Yönetimin sözlü, yazılı veya vekâletnameyle diğer eşe bırakılması (TMK m. 215).
Örtülü yönetim	Ses çıkarmamak suretiyle fiilen yönetimin diğer eşe bırakılması (madde gerekçesi).
Vekâlet hükümleri	Özen, sadakat, talimata uyma, hesap verme ve aldıklarını verme borçları (TBK m. 506, 508).
Aksinin kararlaştırılması	Eşlerin farklı bir düzenleme yapmış olması hâlinde vekâlet hükümlerinin uygulanmaması (TMK m. 215).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 215- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 195 inci maddesinin birinci fıkrası hükmünü karşılamaktadır. Maddede bir eşin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğerine bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmadıkça, eşler arasında vekâlet hükümle-

1 Yargıtay 13. HD, 24.09.2019, E. 2016/23396, K. 2019/8697.

> rinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Bu hükme göre, bir eş açıkça veya ses çıkarmamak suretiyle fiilen, mallarının yönetimini diğer eşe bırakabilir. Yönetimin açıkça diğer eşe bırakılması için mutlaka bir mal rejimi sözleşmesi yapılması şart değildir. Bir iş veya şirket sözleşmesi çerçevesinde de bu yönetim diğer eşe bırakılabilir. Bu gibi durumlarda vekâlet değil, bu sözleşme hükümlerinin uygulanacağı tabiîdir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 86*

Tasarının 215. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçedeki "ses çıkarmamak suretiyle fiilen" ifadesi, uygulamada en sık görülen durumu karşılar: yıllarca eşin dükkânı işletmesi, kiraları toplaması veya hesapları yönetmesi.

Eski Kanun'da yasal rejim mal ayrılığıydı ve idarenin kocaya bırakılması hâlinde kadın aleyhine karineler öngörülmüştü. Yeni düzenleme bu karineleri kaldırmış, yönetimi cinsiyetten bağımsız olarak vekâlet hükümlerine bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin bütün mallarının mülkiyet ve idare ve intifa haklarını muhafaza etmesine, mal ayrılığı denir. Karı, mallarının idaresini kocasına bırakmış olduğu takdirde evliliğin devamı müddetince hesap sormaktan vaz geçtiği ve mallarının bütün gelirini ev masrafına karşı kocasına bıraktığı farzolunur. Karı, kocasına bıraktığı idare hakkını her zaman geri alabilir ve geri almak hakkını iskat etmesi muteber değildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 186

	743 sayılı Kanun m. 186	4721 sayılı Kanun m. 215
Kimin için	Yalnız kadının idareyi kocaya bırakması	Her iki eş için
Hesap sorma	Vazgeçildiği farz olunurdu	Vekâlet hükümlerine göre hesap verilir
Gelirler	Ev masrafına bırakıldığı farz olunurdu	Böyle bir karine yoktur
Geri alma	Her zaman geri alınabilirdi	Vekâlet her zaman sona erdirilebilir (TBK m. 512)
Uygulanacak hükümler	Kanundaki karineler	Vekâlet hükümleri

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Bir eşin mallarının diğer eş tarafından yönetimi	TMK m. 215
Kuruluş	Açık veya örtülü olabilir	TMK m. 215
Uygulanacak hükümler	Vekâlet hükümleri	TMK m. 215
İstisna	Aksi kararlaştırılmışsa o düzenleme uygulanır	TMK m. 215
Şekil	Mal rejimi sözleşmesi yapılması şart değildir	Madde gerekçesi
Başka sözleşme varsa	İş veya şirket sözleşmesi hükümleri uygulanır	Madde gerekçesi
Temel borç	Hesap verme ve aldıklarını verme	TBK m. 508
İspat yükü	Ödeme yaptığını yöneten eş ispatlar	Yargıtay 13. HD, K. 2019/8697
Sona erme	Vekâlet her zaman sona erdirilebilir	TBK m. 512

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 195. maddesinin birinci fıkrası hükmünü karşılamaktadır. Gerekçe, bir eşin açıkça veya ses çıkarmamak suretiyle fiilen mallarının yönetimini diğer eşe bırakabileceğini; yönetimin açıkça bırakılması için mutlaka bir mal rejimi sözleşmesi yapılmasının şart olmadığını belirtir. Yönetim bir iş veya şirket sözleşmesi çerçevesinde de diğer eşe bırakılabilir; gerekçeye göre bu gibi durumlarda vekâlet değil, o sözleşmenin hükümleri uygulanır. Tasarının 215. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Eşlerden birinin diğerine ait dükkânı, kiraları, banka hesaplarını veya tarlayı yıllarca onun adına yönetmesi hukuken sonuçsuz bir "aile içi yardım" değildir: eşler arasında vekâlet ilişkisi kurulmuş sayılır. Bu, yöneten eşe özen ve sadakat yükümlülüğü ile hesap verme borcu yükler. Uyuşmazlık çıktığında paraları malın sahibine teslim ettiğini veya onun yararına harcadığını ispat etmesi gereken taraf, yöneten eştir. Vekâletname her zaman geri alınabilir; yönetimden doğan alacak istemleri ise mal rejiminin tasfiyesinden ayrı bir dava konusudur.

II. Yönetimin Bırakılmış Sayılması

- **Açık bırakma:** Yönetim, sözlü ya da yazılı bir anlaşmayla veya noterde düzenlenen bir vekâletnameyle diğer eşe bırakılabilir. Gerekçeye göre bunun için mal rejimi sözleşmesi yapılması şart değildir.
- **Örtülü bırakma:** Gerekçe, bir eşin ses çıkarmamak suretiyle fiilen de mallarının yönetimini diğer eşe bırakabileceğini kabul eder. Yılları bulan fiilî yönetim, itiraz edilmemesi ve işlemlerin bilinerek sürdürülmesi örtülü yönetimin göstergeleridir.
- **Başka bir sözleşme varsa:** Yönetim bir iş veya şirket sözleşmesi çerçevesinde bırakılmışsa, gerekçeye göre vekâlet değil o sözleşmenin hükümleri uygulanır.
- **Aksinin kararlaştırılması:** Eşler yönetim ilişkisini farklı esaslara bağlamışsa vekâlet hükümleri yerine bu düzenleme geçerli olur (TMK m. 215).
- **Delil:** Vekâletname, banka hesap hareketleri, kira sözleşmeleri ve tahsilat makbuzları, tapu ve ticaret sicil işlemleri, yazışmalar ve tanık beyanları yönetimin varlığını ve kapsamını gösterir.

III. Vekâlet Hükümlerinin Sonuçları

- **Özen ve sadakat:** Yöneten eş, işi vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür (TBK m. 506).
- **Talimata uyma:** Vekil, kural olarak vekâlet verenin talimatlarına uymak zorundadır (TBK m. 505).
- **Hesap verme:** Vekil, yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene teslim etmekle yükümlüdür (TBK m. 508). Aldığı değerler ile kendi ücret, masraf ve tazminat alacakları hakkında hesap vermek zorundadır.[2]
- **İspat yükü:** Yöneten eş, tahsil ettiği bedeli diğer eşe ödediğini ispatla yükümlüdür; ispat yükü vekildedir.[3]
- **Edinilen hakların geçişi:** Vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına yaptığı işlerden doğan haklar, vekâlet verene geçer (TBK m. 509).

IV. Yönetimin Sona Ermesi ve Kötüye Kullanılması

- **Her zaman sona erdirme:** Vekâlet ilişkisi taraflardan her biri tarafından her zaman sona erdirilebilir; uygun olmayan zamanda sona erdiren taraf zararı gidermekle yükümlüdür (TBK m. 512).

2 Yargıtay 13. HD, 24.09.2019, E. 2016/23396, K. 2019/8697.
3 Yargıtay 13. HD, 24.09.2019, E. 2016/23396, K. 2019/8697.

- **Azil:** Verilen vekâletname noterde azilname ile geri alınabilir; azil, yönetim yetkisini sona erdirir ve üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmesi için usulünce bildirilmesi gerekir.
- **Ölüm ve ehliyet:** Vekâlet, aksi kararlaştırılmadıkça vekâlet verenin veya vekilin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile sona erer (TBK m. 513).
- **Kötüye kullanma:** Yöneten eş yetkisini kendi yararına kullanır, malı değerinin çok altında devreder veya bedeli iade etmezse vekâletin kötüye kullanılması gündeme gelir; bu durumda tazminat ve koşulları varsa tapu iptali ile tescil istemleri söz konusu olur.
- **Aile konutu sınırı:** Yönetim yetkisi verilmiş olsa bile aile konutuyla ilgili tasarruflarda diğer eşin açık rızası aranır (TMK m. 194).

V. Mal Rejimine ve Tasfiyeye Etkisi

- **Yönetim mülkiyeti değiştirmez:** Yasal mal rejiminde her eş kendi malvarlığını yönetir, ondan yararlanır ve tasarruf eder (TMK m. 223); yönetimin diğer eşe bırakılması mülkiyeti ve malın niteliğini değiştirmez.
- **Tasfiyeden ayrı istem:** Yönetimden doğan hesap verme ve alacak istemleri vekâlet hükümlerine dayanır; mal rejiminin tasfiyesinden doğan katılma alacağı ve değer artış payı istemlerinden ayrıdır (TMK m. 227, TMK m. 231).
- **Katkı ve karşılık:** Bir eşin diğerine ait malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkısı varsa bunun karşılığı tasfiyede değer artış payı olarak hesaplanır (TMK m. 227).
- **Alacaklılar:** Yönetim ilişkisi, eşlerin alacaklılarının haklarını etkilemez (TMK m. 213).
- **Görev:** Vekâlet ilişkisinden doğan alacak ve tapu iptali istemleri genel hükümlere göre çözülür; mal rejiminin tasfiyesine ilişkin istemler ise aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Eşe malların yönetimi konusunda yetki verilecekse kapsam yazılı olarak belirlenmelidir: hangi taşınmaz, hangi hesap, hangi işlem türü. Vekâletnamenin sınırlı düzenletilmesi ve satış yetkisinin ancak gerçekten gerekiyorsa verilmesi yerinde olur. Yönetim sürerken kira, satış ve tahsilat kayıtları düzenli olarak istenmelidir; hesap verme borcu süreklidir. İlişki bozulduğunda vakit kaybetmeden azilname düzenletilmeli ve azil tapu, banka ve kiracılar gibi ilgililere bildirilmelidir. Ödenmeyen bedeller için vekâlet hükümlerine dayalı alacak davası açılabileceği ve bu davanın mal rejiminin tasfiyesinden ayrı olduğu unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2019 · E. 2016/23396 · K. 2019/8697

Eşine vekâlet veren kişi hesap sorabilir; satış bedelini ödediğini ispat yükü vekil olan eştedir

Evlendikten kısa süre sonra eşine noterde araç alım satım yetkisi veren kişi, bu yetkiyle alınan aracın izni olmaksızın üçüncü kişiye devredildiğini ve satış bedelinin kendisine ödenmediğini ileri sürerek bedelin tahsilini istemiştir. Davalı eş, aracın kendi aracının takasıyla alındığını savunarak davanın reddini istemiştir; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Vekil, müvekkilden veya üçüncü kişilerden aldığı değerler ve kendi ücret, masraf ve tazminat alacakları hakkında hesap vermek zorunluluğundadır. Hesap verme borcu hukuksal nitelikçe bir yapma borcudur. Davalı vekil satış bedelini aldıktan sonra davacıya ödeme yaptığını ispatla mükelleftir. Başka bir deyişle davada ispat yükü vekil olan davalıdadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre dava, vekilin hesap verme yükümlülüğüne dayanır (TBK m. 508); vekil, aldığı değerler ile kendi ücret, masraf ve tazminat alacakları hakkında hesap vermek zorundadır ve satış bedelini ödediğini ispat yükü kendisindedir. TMK m. 215 uyarınca mallarının yönetimini eşine bırakan kişi bakımından da aynı vekâlet hükümleri geçerli olduğundan, bu ölçüt eşler arasındaki yönetim ilişkilerinde de uygulanır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutunda tasarruf sınırı.
- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 223:** Yasal rejimde yönetim ve tasarruf.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.

MADDE

216 G. Envanter

KANUN METNİ

(1) Eşlerden her biri, diğerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.
(2) Bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden her biri, diğerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir; envanter malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa aksi ispatlanmadıkça doğru kabul edilir (m. 216). Envanterin değeri tasfiyede ortaya çıkar: belirli bir malın kendisine ait olduğunu iddia eden eş bunu ispatlamak zorundadır, ispat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır ve bütün mallar aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Envanter	Eşlerden birinin mallarının resmî senetle listelenmesi (TMK m. 216/1).
Resmî senet	Noterce düzenlenen ve ispat gücü yüksek belge (TMK m. 216/1).
Bir yıllık karine	Malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılan envanterin doğru sayılması (TMK m. 216/2).
Katılma yükümlülüğü	İstemde bulunulan eşin resmî senedin düzenlenmesine katılma borcu (madde gerekçesi).

1 Yargıtay 8. HD, 12.06.2018, E. 2016/4794, K. 2018/13992.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 216- İsviçre Medenî Kanununun 195 inci maddesi hükmünden alınmıştır. Maddenin birinci fıkrası eşlerden her birine diğerinden mallarının envanterinin resmî bir senetle tespit edilmesini isteme yetkisini tanımıştır. İstemede bulunulan eş, noterce resmî senedin düzenlenmesine katılmakla yükümlüdür. İkinci fıkrada böyle bir envanterin malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde yapılmış olması hâlinde, karine olarak bunun doğru olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda ispat yükü, bu envanterin doğru olmadığını iddia eden eşe düşecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 86*

Tasarının 216. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin iki vurgusu uygulamada belirleyicidir: karşı eşin envantere katılma yükümlülüğü ve bir yıl içinde yapılan envanterin ispat yükünü ters çevirmesi.

Eski Kanun aynı kurumu "müfredat defteri" adıyla ve mal birliği usulü bakımından düzenlemişti. Süre altı ay olarak öngörülmüş, ayrıca deftere yazılan değerlerin tazminat hesabında esas alınacağı kabul edilmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı ve koca, her zaman şahsi mallarının katibi adil marifetiyle bir defterinin yazılmasını isteyebilirler. Şahsi mallarının birliğe dahil oldukları tarihten itibaren altı ay zarfında tutulmuş olan resmi defter, hilafı sabit olmadıkça muteberdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 194

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Tutulan defter, şahsi malların takdir olunan kıymetlerini de ihtiva ediyor ise bu mallarda veya kıymetlerinde vukua gelen zamanı mucip noksanların karı ve koca arasında karşılıklı tazmininde bu kıymetler esas tutulur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 195

	743 sayılı Kanun m. 194-195	4721 sayılı Kanun m. 216
Adı	Müfredat defteri	Envanter
Süre	Altı ay	Bir yıl
Şekil	Noterce tutulan resmî defter	Resmî senet
Kapsam	Şahsi mallar	Malların envanteri
Değer	Deftere yazılan kıymetler tazminatta esas alınırdı	Değer belirlemesi tasfiye hükümlerine göre yapılır

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İsteme hakkı	Eşlerden her biri diğerinden isteyebilir	TMK m. 216/1
Zaman	Her zaman istenebilir	TMK m. 216/1
Şekil	Resmî senetle yapılır	TMK m. 216/1
Karşı tarafın yükümlülüğü	Resmî senedin düzenlenmesine katılmak	Madde gerekçesi
Karine	Bir yıl içinde yapılan envanter doğru sayılır	TMK m. 216/2
İspat yükü	Envanterin doğru olmadığını iddia edene düşer	Madde gerekçesi
Neden önemli	Kişisel mal iddiası ispat edilmezse karineler işler	Yargıtay 8. HD, K. 2018/13992
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 195. maddesi hükmünden alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkranın eşlerden her birine diğerinden mallarının envanterinin resmî bir senetle tespit edilmesini isteme yetkisi tanıdığını ve istemde bulunulan eşin noterce resmî senedin düzenlenmesine katılmakla yükümlü olduğunu belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, envanterin malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde yapılmış olması hâlinde karine olarak doğru kabul edileceğini, bu durumda ispat yükünün envanterin doğru olmadığını iddia eden eşe düşeceğini açıklar. Tasarının 216. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Evliliğe getirilen altınlar, miras veya bağış yoluyla edinilen mallar ile evlenmeden önce sahip olunan taşınır ve taşınmazlar kişisel maldır; ancak uyuşmazlık çıktığında bunu belgelemek bu iddiada bulunan eşe düşer. Belgelenemezse mal paylı mülkiyette sayılabilir ve bütün mallar aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir. Envanter bu riski baştan ortadan kaldırır: noterde düzenlenecek liste, malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde yapılırsa doğru sayılır ve aksini ispat yükü karşı tarafa geçer. Diğer eş envanter düzenlenmesine katılmaktan kaçınırsa mahkemeye başvurulabilir.

II. Envanterin Düzenlenmesi

- **Kim isteyebilir:** Eşlerden her biri, diğerinden mallarının envanterinin yapılmasını isteyebilir (TMK m. 216/1). Hak karşılıklıdır ve rejim türünden bağımsızdır.
- **Ne zaman:** Her zaman istenebilir; evlenirken, evlilik sürerken veya malların getirilmesinden sonra. Kanun bir başvuru süresi öngörmemiştir.
- **Şekil:** Envanter resmî senetle yapılır; uygulamada noterde düzenlenir. Adi listeler bu hükmün sağladığı ispat gücünden yararlanmaz.
- **Karşı tarafın yükümlülüğü:** Gerekçeye göre istemde bulunulan eş, noterce resmî senedin düzenlenmesine katılmakla yükümlüdür.
- **İçerik:** Taşınmazlar, araçlar, banka ve yatırım hesapları, ziynet eşyası, ev eşyası, şirket payları ve değerli koleksiyonlar; her mal için edinme tarihi, edinme sebebi ve varsa değeri yazılır.
- **Katılmama hâlinde:** Eş envanterin düzenlenmesine katılmaktan kaçınırsa aile mahkemesine başvurulabilir; uygulamada eşler arasındaki envanter istemleri yargıya taşınmıştır.[2]

III. Bir Yıllık Karine ve İspat Yükü

- **Karine:** Envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa aksi ispatlanmış olmadıkça doğru kabul edilir (TMK m. 216/2).
- **İspat yükünün yer değiştirmesi:** Gerekçeye göre bu durumda ispat yükü, envanterin doğru olmadığını iddia eden eşe düşer.
- **Sürenin başlangıcı:** Süre, malların evlilik birliğine getirildiği tarihten işlemeye başlar. Evlenirken getirilen mallarda evlenme tarihi, sonradan miras veya bağışla edinilen mallarda edinme tarihi esas alınır.
- **Bir yıl geçtikten sonra:** Envanter yine yapılabilir; ancak kanuni karineden yararlanamaz ve diğer deliller gibi takdir edilir.
- **Aksi ispat:** Karine kesin değildir; envanterin gerçeğe aykırı olduğu her türlü delille ileri sürülebilir.

IV. Envanterin Önemi

- **Karineler:** Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispatla yükümlüdür; ispat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır ve bir eşin bütün malları aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir.[3]

2 Yargıtay 2. HD, 30.03.2009, E. 2009/4753, K. 2009/5788.
3 Yargıtay 8. HD, 12.06.2018, E. 2016/4794, K. 2018/13992.

- **Kişisel mallar:** Evlenmeden önce sahip olunan mallar, miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edinilenler, manevi tazminat alacakları ve kişisel eşyalar kişisel maldır (TMK m. 220); envanter bu nitelemeyi baştan belgeler.
- **Tasfiyedeki etkisi:** Tasfiyede değer artış payı ve katılma alacağı hesabı, hangi malın kişisel hangi malın edinilmiş mal olduğuna göre yapılır (TMK m. 227, TMK m. 231).
- **Ziynet ve ev eşyası:** Düğünde takılan ziynet eşyası ve ev eşyası bakımından uyuşmazlıklar sık yaşanır; envanter, sonradan yaşanacak ispat sorunlarının önüne geçer.
- **Yönetim ilişkisi:** Mallarının yönetimini eşine bırakan kişi bakımından envanter, hesap verme ilişkisinin başlangıç tablosunu oluşturur (TMK m. 215).

V. Envanter Dışındaki İspat Araçları

- **Belgeler:** Tapu ve trafik kayıtları, banka dekontları ve hesap özetleri, faturalar, kredi sözleşmeleri, miras ve bağış belgeleri, çeyiz senedi ve sigorta poliçeleri.
- **Kayıtlar:** Sosyal güvenlik ve maaş kayıtları, vergi beyannameleri, şirket ortaklık kayıtları.
- **Tanık:** Malların ne zaman ve nasıl edinildiğine doğrudan tanık olan kişilerin beyanları; kulaktan dolma bilgiler yeterli sayılmaz.
- **Görüntü ve yazışmalar:** Düğün kayıtları, fotoğraflar ve yazışmalar özellikle ziynet uyuşmazlıklarında kullanılır.
- **Bilirkişi:** Değer tespiti ve hesaplama gerektiren konularda bilirkişi incelemesi yaptırılır.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Evlenirken veya evliliğe önemli bir mal getirilirken noterde envanter düzenletilmesi düşünülmelidir; bir yıl içinde yapılan envanterin doğru sayılması, ileride ispat yükünü karşı tarafa geçirir. Liste hazırlanırken her malın edinme tarihi, edinme sebebi ve varsa değeri yazılmalı; ziynet eşyası için gram ve ayar bilgisi, araçlar için şasi ve plaka, hesaplar için IBAN eklenmelidir. Envanteri destekleyen belgelerin fotokopileri senede eklenmelidir. Diğer eş katılmazsa envanter istemi yazılı olarak iletilmeli ve gerekirse mahkemeye başvurulmalıdır. Bir yıllık süre geçmiş olsa bile envanter düzenletmek, sonraki uyuşmazlıklarda delil değeri taşır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2018 · E. 2016/4794 · K. 2018/13992

Belirli bir malın kime ait olduğunu iddia eden ispatla yükümlüdür; ispat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır ve bütün mallar aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir

2008 yılında evlenen eşlerden biri, 2010 yılında açılan ve 2012'de kesinleşen boşanma davasının ardından değer artış payı ve katılma alacağı istemiştir. Uyuşmazlık, evlilik içinde edinilen malvarlığının hangi eşe ait olduğu ve tasfiyede nasıl hesaplanacağı noktasında toplanmıştır.

> *Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olarak kabul edilir (TMK'nun m. 222).*

DEĞERLENDİRME Daire, mal rejiminin tasfiyesinde uygulanacak ilkeleri bu şekilde özetlemiştir. Karar, TMK m. 216'daki envanterin pratik önemini gösterir: kişisel mal iddiasını ispatlayamayan eş, malın paylı mülkiyette sayılması ve bütün malların edinilmiş mal kabul edilmesi karineleriyle karşılaşır. Evlilik başında veya mallar getirildiğinde noterde düzenlenen envanter, bu karinelerin aşılmasında en güçlü belgelerden biridir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 215:** Malların diğer eş tarafından yönetimi.
- **TMK m. 217:** Eşler arasındaki borçlar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.

MADDE

217 H. Eşler arasındaki borçlar

KANUN METNİ

Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi, borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa, hâkim istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez; bir borcun yerine getirilmesi borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokacaksa bu eş ödeme için süre isteyebilir ve hâkim, durum ve koşullar gerektiriyorsa istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar (m. 217). Bu maddeye dayanan alacak davası için evliliğin sona ermiş olması aranmaz; aile mahkemesi genel hükümlere göre işin esasına girmelidir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Muacceliyet	Borcun ifasının istenebilir hâle gelmesi (TMK m. 217/1).
Önemli güçlük	Ödemenin borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek ölçüde zorlaması (TMK m. 217/2).
Süre istemi	Borçlu eşin ödeme için hâkimden süre istemesi (TMK m. 217/2).
Güvence	Hâkimin, süre isteyen eşi teminat göstermekle yükümlü tutması (TMK m. 217/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 217- Madde, 1984 tarihli Öntasarının 176 ncı maddesinden alınmıştır. Yürürlükteki Kanunda da bu maddeyi karşılayan bir hüküm mevcut değildir. Maddeyle

1 Yargıtay 8. HD, 09.09.2019, E. 2019/3745, K. 2019/7216.

> eşler arasındaki borç ilişkilerine açıklık getirilmiş ve kabul edilen mal rejiminin eşler arasındaki borçların muaccel olmasını engelleyemeyeceği belirtilmiştir. Ancak eşlerin herhangi iki insan değil, evlilik birliğini sürdürmekle görevli ve bu birliğe karşı yükümleri olan kişiler olduğu ve evlilik kurumunu koruma gerektiği düşüncesiyle, ödemede güçlükle karşılaşacak eşe süre tanınması kabul edilmiştir. Bununla beraber, alacaklı eşin yararlarını korumak açısından da hâkime gerekirse borçluyu güvence vermekle yükümlü tutma yetkisi tanınması suretiyle, yararlar durumu dengelenmeye çalışılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 86-87*

Tasarının 217. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin kurduğu denge açıktır: borç muaccel olmaya devam eder, ancak evlilik birliğinin korunması için borçlu eşe süre tanınabilir; buna karşılık alacaklı eş güvence ile korunur.

Gerekçenin belirttiği gibi, yürürlükten kaldırılan Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktu. Eski Kanun eşler arasındaki hukuki işlemleri sınırlayan ve bazı işlemleri sulh hâkiminin onayına bağlayan bir sistem benimsemişti; borçların muacceliyeti ise genel hükümlere bırakılmıştı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca arasında her nevi hukuki tasarruf caizdir. Karının şahsi mallarına veya mal ortaklığı usulüne tabi mallara dair karı koca arasındaki hukuki tasarruflar, sulh hakimi tarafından tasdik olunmadıkça muteber olmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 169

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 217
Özel hüküm	Yoktu	Eşler arasındaki borçlar ayrıca düzenlendi
Muacceliyet	Genel hükümlere göre	Mal rejimi muacceliyeti önlemez
Süre	Öngörülmemişti	Önemli güçlük hâlinde süre istenebilir
Güvence	Öngörülmemişti	Hâkim güvence isteyebilir
İşlem serbestisi	Bazı tasarruflar sulh hâkiminin onayına tabiydi	Kural olarak serbesttir (TMK m. 193)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Mal rejimi borçların muaccel olmasını önlemez	TMK m. 217/1
İstisna	Önemli güçlük hâlinde ödeme için süre istenebilir	TMK m. 217/2
Ölçüt	Güçlüğün evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede olması	TMK m. 217/2
İstem	Süre kendiliğinden verilmez, borçlu eş istemelidir	TMK m. 217/2
Güvence	Hâkim istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutabilir	TMK m. 217/3
Dava şartı	Evliliğin sona ermiş olması aranmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2019/7216
İnceleme	Genel hükümlere göre yapılır	Yargıtay 8. HD, K. 2019/7216
Zamanaşımı	Evlilik sürdüğü sürece işlemez	TBK m. 153/3

1 TBMM gerekçesine göre madde, 1984 tarihli Öntasarı'nın 176. maddesinden alınmıştır ve yürürlükten kaldırılan Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm bulunmamaktadır. Gerekçe, maddeyle eşler arasındaki borç ilişkilerine açıklık getirildiğini ve kabul edilen mal rejiminin eşler arasındaki borçların muaccel olmasını engelleyemeyeceğinin belirtildiğini açıklar. Eşlerin herhangi iki insan değil, evlilik birliğini sürdürmekle görevli ve bu birliğe karşı yükümleri olan kişiler olduğu ve evlilik kurumunu koruma gerektiği düşüncesiyle ödemede güçlükle karşılaşacak eşe süre tanınması kabul edilmiş; alacaklı eşin yararlarını korumak açısından da hâkime gerekirse borçluyu güvence vermekle yükümlü tutma yetkisi tanınarak yararlar dengelenmeye çalışılmıştır. Tasarının 217. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Evli olmak, eşe verilen borcun istenemeyeceği anlamına gelmez: mal rejimi borcun muaccel olmasını engellemez ve alacaklı eş alacağı için icra takibi yapabilir, dava açabilir. Bunun için boşanmanın beklenmesi de gerekmez. Ödeme borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek ölçüde zorlayacaksa borçlu eş hâkimden süre isteyebilir; ancak bu süre kendiliğinden verilmez, açıkça talep edilmesi ve güçlüğün somut olarak ortaya konulması gerekir. Hâkim süre verirken borçlu eşin güvence göstermesini de isteyebilir. Evlilik sürdüğü sürece eşlerin birbirinden olan alacakları için zamanaşımı işlemez.

II. Eşler Arasında Borç İlişkisi

- **Kural:** Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukukî işlemi yapabilir (TMK m. 193). Eşler arasında satım, ödünç, kira veya kefalet ilişkisi kurulabilir.
- **Kaynaklar:** Borç sözleşmeden doğabileceği gibi haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden de doğabilir; eşler arasındaki para alacakları uygulamada en sık görülen türdür.
- **Mal rejimiyle ilişkisi:** Mal rejimi, bu borçların muaccel olmasını önlemez (TMK m. 217/1). Borç, mal rejiminin tasfiyesini beklemeden istenebilir.
- **Tasfiye alacağından farkı:** Mal rejiminin tasfiyesinden doğan katılma alacağı ve değer artış payı, rejimin sona ermesine bağlıdır (TMK m. 225, TMK m. 236); TMK m. 217'ye dayanan alacak ise evlilik sürerken de istenebilir.
- **Uygulama:** TMK m. 217'ye dayanılarak açılan dava bir alacak davasıdır ve evliliğin sona ermemiş olması dava şartı eksikliği sayılamaz.[2]

III. Ödeme İçin Süre İstemi

- **Koşul:** Borcun yerine getirilmesi, borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokmalıdır (TMK m. 217/2). Sıradan bir ödeme zorluğu yeterli değildir.
- **İstem şartı:** Süre kendiliğinden verilmez; borçlu eşin talepte bulunması gerekir.
- **Değerlendirme:** Hâkim, borcun miktarını, borçlu eşin gelir ve malvarlığını, ailenin geçim düzenini, çocukların durumunu ve ödemenin birliğe etkisini birlikte değerlendirir.
- **Delil:** Gelir belgeleri, banka ve kredi kayıtları, icra dosyaları, sağlık ve eğitim giderleri ile ailenin zorunlu harcamalarını gösteren belgeler kullanılır.
- **Güvence:** Durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim, istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar (TMK m. 217/3). Gerekçeye göre bu yetki, alacaklı eşin yararlarını korumak için öngörülmüştür.
- **Sonuç:** Süre verilmesi borcu ortadan kaldırmaz; yalnız ifa zamanını erteler.

IV. Zamanaşımı ve Faiz

- **Zamanaşımının durması:** Evlilik devam ettiği sürece eşlerin diğerinden olan alacakları için zamanaşımı işlemez; işlemeye başlamışsa durur (TBK m. 153/3).
- **Sürenin işlemesi:** Evliliğin sona ermesiyle zamanaşımı işlemeye başlar veya kaldığı yerden devam eder.

2 Yargıtay 8. HD, 09.09.2019, E. 2019/3745, K. 2019/7216.

- **Genel süre:** Kanunda aksi öngörülmedikçe alacaklar on yıllık genel zamanaşımına tabidir (TBK m. 146).
- **Temerrüt ve faiz:** Borç muaccel olduktan sonra ihtar veya takip ile temerrüt gerçekleşir; faiz genel hükümlere göre istenir (TBK m. 117 vd.).
- **Süre verilmesinin etkisi:** Hâkimin verdiği süre boyunca borçlunun temerrüdünden söz edilemez; bu husus faiz istemlerinde önem taşır.

V. Görev, Usul ve Takip

- **Görev:** Eşler arasındaki bu tür istemlerde aile mahkemesi görevlidir; asliye hukuk mahkemesinin görevsizlik kararı oyçokluğuyla onanmıştır.[3]
- **İnceleme ölçütü:** Görevli mahkeme, genel hükümler çerçevesinde tarafların delillerini değerlendirerek sonuca varmalıdır.[4]
- **Nitelendirme:** Davanın hukuki nitelendirmesini yapmak hâkime aittir (HMK m. 33); talebin katkı alacağı mı yoksa TMK m. 217'ye dayanan alacak mı olduğu dilekçedeki açıklamalara göre belirlenir.
- **İcra takibi:** Alacaklı eş doğrudan icra takibi başlatabilir; itiraz üzerine itirazın iptali veya menfi tespit davaları gündeme gelir (İİK m. 67, 72).
- **Tasfiyeye etkisi:** Eşler arasındaki borçlar, tasfiyede ilgili kütlelere borç olarak kaydedilir ve hesaplamada dikkate alınır (TMK m. 231).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Eşe borç para verilirken veya bir malın bedeli onun adına ödenirken yazılı bir belge düzenlenmelidir: tarih, tutar, ödeme şekli ve geri ödeme koşulu yazılı olmalı; banka üzerinden yapılan ödemelerde açıklama kısmı doldurulmalıdır. Alacak istenirken boşanmanın beklenmesinin gerekmediği ve evlilik sürdüğü sürece zamanaşımının işlemediği unutulmamalıdır. Ödeme aile düzenini ciddi biçimde sarsacaksa borçlu eş süre istemini açıkça dile getirmeli ve güçlüğü gelir, gider ve borç belgeleriyle ortaya koymalıdır; hâkimin güvence gösterme yükümlülüğü getirebileceği hesaba katılmalıdır. Dilekçede talebin hukuki dayanağı net yazılmalıdır; talebin mal rejiminin tasfiyesi mi yoksa eşler arasındaki borç mu olduğu, davanın görüleceği çerçeveyi belirler.

3 Yargıtay 8. HD, 27.05.2015, E. 2015/5677, K. 2015/11779.
4 Yargıtay 8. HD, 09.09.2019, E. 2019/3745, K. 2019/7216.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.09.2019 · E. 2019/3745 · K. 2019/7216

TMK m. 217'ye dayanan alacak davası, boşanma bulunmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan reddedilemez; aile mahkemesi genel hükümlere göre işin esasına girmelidir

Evliliği süren eş, yatırım amacıyla alınan kooperatif dairesinin bedelini kendisinin ödediğini, dairenin ileride kendisine devredilmek üzere diğer eş adına kaydedildiğini ileri sürerek bedelin tahsili için icra takibi başlatmıştır. Takibe itiraz edilmesi üzerine itirazın iptali davası açılmıştır. Mahkeme, davayı katkı alacağı olarak nitelendirip boşanma bulunmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan reddetmiştir.

> *Davacı vekilinin, dava dilekçesi ve davacının dosya kapsamındaki beyanlarına göre, dava, TMK'nin 217. maddesine dayanılarak açılan alacak davasıdır. Buna göre, görevli olduğu kesinleşen Aile Mahkemesince, genel hükümler çerçevesinde taraf delilleri değerlendirilerek sonuca varılması gerekirken, yazılı şekilde davanın usulden reddine karar verilmesi isabetsiz olup kararın bu yönden bozulması gerekirken, onanması nedeniyle, karar düzeltme talebinin kabulüne karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, önceki onama kararını kaldırıp yerel mahkeme hükmünü oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre davanın nitelendirilmesi mahkemeye aittir ve dava, TMK m. 217'ye dayanan bir alacak davasıdır; mal rejiminin tasfiyesinden farklı olarak bu dava için evliliğin sona ermiş olması aranmaz. Aile mahkemesi, genel hükümler çerçevesinde tarafların delillerini değerlendirerek işin esası hakkında karar vermelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 193:** Eşlerin hukuki işlem serbestisi.
- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 215:** Malların diğer eş tarafından yönetimi.
- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA

İkinci Ayırım · m. 218–241

Edinilmiş Mallara Katılma başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 218–241. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 218	Kapsamı	Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar
m. 219	Edinilmiş mallar	Edinilmiş mal, her eşin mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir; kanun özellikle çalışmanın karşılığı edinimleri, sosyal güvenlik ve sosyal yardım ödemelerini, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatları, kişisel malların gelirlerini ve edinilmiş malların yerine geçen değerleri sayar
m. 220	Kanuna göre	Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, mal rejiminin başlangıcında eşe ait bulunan veya sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri, manevi tazminat alacakları ve kişisel malların yerine geçen değerler kanun gereğince kişisel maldır
m. 221	Sözleşmeye göre	Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan ve edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilir; kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler
m. 222	İspat	Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispat etmekle yükümlüdür; eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır ve bir eşin bütün malları aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir
m. 223	Yönetim, yararlanma ve tasarruf	Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir; aksine anlaşma olmadıkça eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz
m. 224	Üçüncü kişilere karşı sorumluluk	Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur; gerekçenin ifadesiyle mal rejiminin eşlerin kişisel borçları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 225	Sona erme anı	Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer
m. 226	Genel olarak	Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır; paylı mülkiyete konu bir mal varsa eşlerden biri daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir
m. 227	Değer artış payı	Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur; alacak, malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır
m. 228	Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması	Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır; sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumlarının toptan ödemeleri ile iş gücü kaybı tazminatları, rejimin sona ermesinden sonraki döneme düşen iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri kadar kişisel mal sayılır
m. 229	Eklenecek değerler	Bir eşin, rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğerinin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar ile rejim süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler, edinilmiş mallara değer olarak eklenir
m. 230	Kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme	Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir; bir kesimden diğerindeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa denkleştirme katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine göre yapılır
m. 231	Artık değer	Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır; değer eksilmesi göz önüne alınmaz
m. 232	Sürüm değeri	Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır
m. 233	Genel olarak	Bir eşin bizzat işlettiği veya bir bütün olarak özgülenmesi istenebilecek tarımsal işletmede değer artış payı ve katılma alacağı, işletmenin gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır; işletmenin maliki veya mirasçıları ise alacağın yalnız sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir
m. 234	Özel hâller	Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir; sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, işletme sahibi eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özellikle özel hâl sayılır
m. 235	Değerlendirme anı	Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır; edinilmiş mallara

Madde	Kenar başlığı	Özü
		hesapta eklenecek olanların değeri ise malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır
m. 236	Kanuna göre	Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değerin yarısı üzerinde hak sahibi olurlar ve alacaklar takas edilir; zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranını hakkaniyete uygun olarak azaltabilir veya kaldırabilir
m. 237	Genel olarak	Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir; bu tür anlaşmalar eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez
m. 238	İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığında	Evliliğin iptali, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş hâllerinde, kanundaki artık değere katılma düzenlemesinden farklı anlaşmalar ancak mal rejimi sözleşmesinde açıkça öngörülmüşse geçerlidir
m. 239	Ödeme ve ertelenmesi	Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir; derhâl ödeme ciddi güçlük doğuracaksa erteleme istenebilir ve aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak faiz yürütülür
m. 240	Aile konutu ve ev eşyası	Sağ kalan eş, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; ev eşyasında mülkiyet hakkı, haklı sebep varsa konutta da mülkiyet hakkı istenebilir
m. 241	Üçüncü kişilere karşı dava	Borçlu eşin malvarlığı veya terekesi katılma alacağını karşılamıyorsa, alacaklı eş veya mirasçıları hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir

MADDE

218 A. Mülkiyet I. Kapsamı

KANUN METNİ

Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.

MADDE ÖZETİ

Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar (m. 218). Tasfiyede her malın hangi gruba girdiğinin belirlenmesi zorunludur ve kural mal gruplarının değişmezliğidir.[1] Kişisel malın kendisi tasfiye dışında kalırken, evlilik süresince elde edilen geliri edinilmiş mal grubuna girer.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Edinilmiş mal	Her eşin rejimin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleri (TMK m. 219).
Kişisel mal	Kişisel kullanım eşyası, rejimin başlangıcındaki mallar, miras ve karşılıksız kazanmalar, manevi tazminat alacakları (TMK m. 220).
Mal gruplarının değişmezliği	Kanundaki istisnalar dışında malın girdiği grubun sonradan değiştirilememesi.[3]
Yasal mal rejimi	Eşler sözleşme yapmadıkça uygulanan rejim (TMK m. 202).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 218- Edinilmiş mallara katılma rejimi, İsviçre Medenî Kanununda 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe giren bir değişiklikle, bu ülkede "yasal mal rejimi" olarak kabul edilmiştir. Yürürlükteki Kanunda eşler arasındaki yasal mal rejiminin "mal ayrılığı" olduğu belirtilmiştir. Evlilik birliği sona erdiğinde, mal ayrılığı rejiminin eşler arasında

1 Yargıtay HGK, 21.12.2021, E. 2018/990, K. 2021/1728.
2 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.
3 Yargıtay HGK, 21.12.2021, E. 2018/990, K. 2021/1728.

büyük haksızlıklara yol açtığı, özellikle meslek sahibi kocanın lehine işlediği ve ev işlerini yapan ve hatta kocasına mesleğinin icrasında yardımcı olan kadının durumunu hiç nazara almadığı, meslek çevrelerinde ve kamu oyunda ağır eleştirilere uğramıştır. Bu nedenle, "edinilmiş mallara katılma" rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. Yürürlükteki Kanunda bu konuda hüküm olmadığı cihetle, edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin bütün hükümler, İsviçre Medenî Kanunundan çeviri suretiyle alınmıştır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 196 ncı maddesinin karşılığıdır. Bu hükümle, edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin iki grup malı olduğu kabul edilmiştir. Bunlar, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarıdır. Eşlerden her biri evlilik birliğinin devamı süresince her iki grup mal üzerinde de mülkiyet hakkına sahip olduğundan, bu mallar üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarrufta bulunma hakları kendilerine aittir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 87

Tasarının 218. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin eski rejime yönelttiği eleştiri, bugünkü uygulamanın da çıkış noktasıdır: ev içi emeğin ve birlikte yürütülen çabanın tasfiyede karşılık bulması.

Eski Kanun'da eşler sözleşme yapmadıkça aralarında mal ayrılığı geçerliydi. Bu rejimde her eş kendi malının maliki sayıldığından, diğer eşin emeği ve katkısı tasfiyede kural olarak karşılıksız kalıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 218
Yasal rejim	Mal ayrılığı	Edinilmiş mallara katılma
Mal grupları	Her eşin kendi malları	Edinilmiş mallar ve kişisel mallar
Ev içi emek	Kural olarak karşılıksızdı	Katılma alacağıyla karşılık bulur
Kişisel malın geliri	Malikine aitti	Edinilmiş mal sayılır
Tasfiye	Katkı payı esasları	Artık değerin yarısı üzerinde alacak

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; rejim yasal mal rejimi oldu	4721 s. K., 4722 s. K. m. 10

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Edinilmiş mallar ve her eşin kişisel malları	TMK m. 218
Yasal rejim	Sözleşme yoksa bu rejim uygulanır	TMK m. 202
Başlangıç	01.01.2002; öncesi için mal ayrılığı	4722 s. K. m. 10
Gruplandırma	Tasfiyede malın grubu belirlenmelidir	Yargıtay HGK, K. 2021/1728
Değişmezlik	Mal grupları kural olarak değiştirilemez	Yargıtay HGK, K. 2021/1728
Kişisel malın geliri	Edinilmiş mal grubuna girer	Yargıtay HGK, K. 2021/889
Mülkiyet ve yönetim	Her eş kendi malvarlığını yönetir	TMK m. 223
İspat	İspat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır	TMK m. 222
Tasfiye	Artık değerin yarısı üzerinde katılma alacağı	TMK m. 231, TMK m. 236

1 TBMM gerekçesine göre edinilmiş mallara katılma rejimi, İsviçre Medenî Kanunu'nda 1 Ocak 1988'de yürürlüğe giren bir değişiklikle o ülkede yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. Gerekçe, yürürlükten kaldırılan Kanun'da yasal rejimin mal ayrılığı olduğunu; evlilik birliği sona erdiğinde bu rejimin eşler arasında büyük haksızlıklara yol açtığını, özellikle meslek sahibi kocanın lehine işlediğini ve ev işlerini yapan, hatta eşine mesleğinin icrasında yardımcı olan kadının durumunu hiç dikkate almadığını, bunun meslek çevrelerinde ve kamuoyunda ağır eleştirilere uğradığını belirtir. Bu nedenle edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiş ve rejime ilişkin bütün hükümler İsviçre Medenî Kanunu'ndan alınmıştır. Gerekçeye göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 196. maddesinin karşılığıdır ve bu hükümle rejimde eşlerin iki grup malı olduğu kabul edilmiştir; eşlerden her biri evlilik birliğinin devamı süresince her iki grup mal üzerinde de mülkiyet hakkına sahip olduğundan yönetim, yararlanma ve tasarrufta bulunma hakları kendilerine aittir. Tasarının 218. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

"Edinilmiş mallara katılma" adı yanıltıcı gelebilir: bu rejim, evlilikte edinilen her şeyin ortak olduğu anlamına gelmez. Rejim iki grubu birlikte kapsar; kişisel mallar tasfiyeye girmez, ancak bunların evlilik süresince elde edilen gelirleri edinilmiş

mal sayılır. Bu yüzden kira geliri, kâr payı veya faiz gibi gelirlerin ayrı ayrı hesaplanması gerekir. Evlilik süresince yapılan devirler malın grubunu kendiliğinden değiştirmez; bir malın kişisel mal olduğunu iddia eden eşin bunu belgelemesi gerekir. Tasfiye yalnız 01.01.2002'den sonraki dönem için bu rejime göre yapılır; öncesi için mal ayrılığı kuralları uygulanır.

II. İki Mal Grubu

- **Edinilmiş mallar:** Her eşin rejimin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir; çalışmanın karşılığı edinimler, sosyal güvenlik ve sosyal yardım ödemeleri, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, kişisel malların gelirleri ve edinilmiş malların yerine geçen değerler bu gruba girer (TMK m. 219).
- **Kişisel mallar:** Yalnız kişisel kullanıma yarayan eşya, rejimin başlangıcında eşe ait olan veya sonradan miras ya da karşılıksız kazanma yoluyla edinilen malvarlığı değerleri, manevi tazminat alacakları ve kişisel malların yerine geçen değerler kişisel maldır (TMK m. 220).
- **Sözleşmeyle genişletme:** Eşler mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası ya da işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken değerlerin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler (TMK m. 221).
- **Her iki grup da rejime dahildir:** Madde, rejimin yalnız edinilmiş malları değil, kişisel malları da kapsadığını belirtir; kişisel mallar tasfiyede hesaba katılmasa da gelirleri ve değer değişimleri sonuç doğurur.
- **Gerekçedeki temel:** Gerekçeye göre eşlerden her biri evlilik süresince her iki grup mal üzerinde de mülkiyet hakkına sahiptir; yönetim, yararlanma ve tasarruf hakları kendilerine aittir.

III. Malın Hangi Gruba Girdiğinin Önemi

- **Zorunlu belirleme:** Tasfiye için tasfiyeye konu malın hangi grupta yer aldığının belirlenmesi zorunludur; grup, malın tasfiyeye girip girmeyeceğini ve nasıl tasfiye edileceğini gösterir.[4]
- **Değişmezlik ilkesi:** Aynı karara göre rejimde kural, mal gruplarının değişmezliğidir; kanunun tanıdığı istisnalar dışında eşler grupları değiştiremez.
- **Devirler:** Bir eşin kişisel malını evlilik içinde diğer eşe devretmesi, işlemin niteliğine göre değerlendirilir; bağış iradesi yoksa mal edinilmiş mal olarak tasfiyeye dahil edilebilir.[5]

4 Yargıtay HGK, 21.12.2021, E. 2018/990, K. 2021/1728.
5 Yargıtay HGK, 21.12.2021, E. 2018/990, K. 2021/1728.

- **Kişisel malın geliri:** Evlenmeden önce edinilen şirket hissesi kişisel maldır; buna karşılık evlilik süresince hisseye düşen gelir edinilmiş mal grubuna dahil olduğundan tasfiye davasının konusu olabilir.[6]
- **Yerine geçen değerler:** Bir malın satılıp yerine başka bir mal alınması hâlinde yeni mal, satılan malın grubuna tabi olur (TMK m. 219, TMK m. 220).

IV. Zaman Bakımından Uygulama Alanı

- **Yürürlük:** Rejim 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir; bu tarihten önce evlenenler bakımından önceki dönem mal ayrılığına tabidir (4722 s. K. m. 10).
- **Geriye etkili seçim:** 01.01.2002'den önce evlenmiş eşler, kanunun tanıdığı bir yıllık süre içinde yasal rejimin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul edebiliyordu; bu süre dışında geriye etkili düzenleme mümkün değildir.[7]
- **Sözleşmeyle başka rejim:** Eşler noterde yapacakları sözleşmeyle mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığını seçebilir (TMK m. 202, TMK m. 205); sözleşme ileriye etkilidir.[8]
- **İki dönemli tasfiye:** 2002 öncesi ve sonrası için farklı kurallar uygulandığından, uzun süren evliliklerde tasfiye iki dönem hâlinde yapılır.

V. Mülkiyet, Yönetim ve İspat

- **Yönetim:** Her eş, yasal sınırlar içinde kendi malvarlığını yönetir, ondan yararlanır ve tasarrufta bulunur (TMK m. 223); rejim mülkiyeti ortaklaştırmaz.
- **Sınırlar:** Aile konutuyla ilgili işlemler diğer eşin açık rızasına bağlıdır (TMK m. 194); paylı mülkiyetteki malda eşin payı üzerindeki tasarruf da sınırlandırılmıştır (TMK m. 223/2).
- **İspat:** Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispatla yükümlüdür; ispat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır ve bir eşin bütün malları aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222).
- **Envanter:** Eşlerden her biri, diğerinden mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir (TMK m. 216); bir yıl içinde yapılan envanter doğru sayılır.
- **Belgeler:** Tapu, trafik ve banka kayıtları, miras ve bağış belgeleri, fatura ve kredi dosyaları grup belirlemesinde kullanılan başlıca delillerdir.

6 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.
7 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.
8 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.

VI. Tasfiyeye Etkisi

- **Sona erme:** Rejim, ölüm, başka bir rejimin kabulü, evliliğin iptali, boşanma veya mahkemece mal ayrılığına geçilmesi hâllerinde sona erer (TMK m. 225).
- **Hesap:** Tasfiyede her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden borçları düşülür, eklenecek değerler ve denkleştirme eklenir; kalan artık değerin yarısı üzerinde diğer eş katılma alacağına sahip olur (TMK m. 229, TMK m. 231, TMK m. 236).
- **Değer artış payı:** Bir eşin diğerine ait malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkısı varsa değer artış payı hesaplanır (TMK m. 227).
- **Değerleme:** Tasfiyede malların sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 232); edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235).
- **Alacak hakkı:** Tasfiyeden doğan istemler kural olarak kişisel alacak hakkı verir; malın aynen devri istenemez.[9]

UYGULAMA NOTU

Tasfiyeye hazırlanırken mallar iki listede toplanmalıdır: kişisel mallar ve edinilmiş mallar. Kişisel mal iddiası belgelenmelidir; evlenmeden önce edinilen taşınmazlar için tapu tarihi, miras için veraset belgesi ve intikal kaydı, bağış için sözleşme veya banka kaydı, manevi tazminat için mahkeme kararı gerekir. Kişisel malların evlilik süresince sağladığı kira, kâr payı ve faiz gelirleri ayrıca listelenmelidir; bunlar edinilmiş mal sayılır. Bir mal diğer eşe devredilmişse devrin bağış mı yoksa başka bir amaçla mı yapıldığını gösteren belgeler saklanmalıdır. 2002 öncesi evliliklerde o döneme ilişkin katkı iddiaları ayrı bir başlık altında toplanmalıdır; iki dönem farklı kurallara tabidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.12.2021 · E. 2018/990 · K. 2021/1728

Rejim edinilmiş mallar ile kişisel malları kapsar; tasfiyede malın hangi gruba girdiği belirlenmelidir ve kural mal gruplarının değişmezliğidir

Erkek, kişisel malı niteliğindeki taşınmazını evlilik birliği içinde satış yoluyla eşi adına tescil ettirmiştir. Boşanmadan sonra açılan tasfiye davasında, bu devrin bağış sayılıp sayılmayacağı ve buna göre artık değere katılma alacağı istenip istenemeyeceği tartışılmıştır; yerel mahkeme işlemi bağış kabul ederek davayı reddetti ve direnmiştir.

> *Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimine yönelik düzenlemeler TMK'nın 218 ilâ 241. maddeleri arasında yer almaktadır. Edinilmiş mallara*

9 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.

> *katılma rejimi, edinilmiş mallar (TMK m. 219) ile eşlerden her birinin kişisel mallarını (TMK m. 220-221) kapsar. 15. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi için tasfiyeye konu malın hangi grupta yer aldığının belirlenmesi zorunludur. Zira malvarlığının yer aldığı grup, bu malvarlığının tasfiyeye girip girmeyeceği veya tasfiyeye girmesi hâlinde ne şekilde tasfiye edileceği açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki; edinilmiş mallara katılma rejiminde kural, mal gruplarının değişmezliğidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Karara göre tasfiyeye konu malın hangi mal grubunda yer aldığının belirlenmesi zorunludur; çünkü bu belirleme malın tasfiyeye girip girmeyeceğini ve nasıl tasfiye edileceğini gösterir. Somut olayda devrin bağış iradesiyle yapılmadığı kabul edilerek taşınmazın edinilmiş mal sayılması ve işin esasına girilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.07.2021 · E. 2020/458 · K. 2021/889

Evlenmeden önce edinilen şirket hissesi kişisel maldır; ancak evlilik süresince bu hisseden doğan gelir edinilmiş mal grubuna girer

Eşlerden birinin payı bulunduğu şirket, evlilikten önce 1999 yılında kurulmuştu. Eşler 2003 yılında evlendi, 2009 yılında boşanma davası açılmıştır. Tasfiye davasında, evlilik süresince şirket hissesine düşen kâr payının talep edilip edilemeyeceği tartışılmıştır; yerel mahkeme şirketin hâkim ortağının başka bir kişi olduğu gerekçesiyle talebi reddedip direnmiştir.

> *"Türk Medeni Kanunu'nun 220. maddesine göre eşlerin edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıcında sahip oldukları her türlü malvarlığı değerleri edinme şekline bakılmaksızın kişisel mallardan sayılmıştır. Dolayısıyla eşlerin evlenmeden önce edinilmiş olan şirket hisseleri kişisel mal olarak kabul edilecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre ticaret sicil kayıtlarına göre eşin şirkette payı bulunduğu anlaşıldığından, evlilik birliğinin kurulmasından boşanma davasının açıldığı tarihe kadar hisseye düşen gelir edinilmiş mal grubuna dahildir ve mevcutsa tasfiye davasının konusu olabilir. Karar, TMK m. 218'deki iki gruplu yapının pratikte nasıl işlediğini gösterir: kişisel malın kendisi tasfiye dışında kalırken geliri hesaba girer.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2017 · E. 2016/18019 · K. 2017/7562

Rejimin devamı süresince bir eşin edinilmiş malında diğer eşin artık değerin yarısı oranında katılma alacağı vardır

1983 yılında evlenen eşler, yurt dışında açılan boşanma davasının 2008'de kesinleşmesiyle boşanmıştır. Tasfiyeye konu bağımsız bölümler evlilik süresince edinilmişti; eşlerden biri artık değere katılma alacağı istedi ve mahkeme alacağa hükmetmiştir.

> *Mal rejiminin devamı süresince, bir eşin sahip olduğu edinilmiş malda, diğer eşin artık değerin yarısı oranında katılma alacak hakkı vardır. Artık değere katılma alacağı; eklenecek değerlerden (TMK 229.m) ve denkleştirmeden (TMK 230.m) elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere, eşin edinilmiş mallarının (TMK 219.m) toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçlar çıktıktan sonra kalan artık değerin(TMK 231.m) yarısı üzerindeki diğer eşin alacak hakkıdır(TMK 236/1.m).*

DEĞERLENDİRME Daire, rejimin işleyişini bu şekilde özetlemiştir. TMK m. 218'in kurduğu iki gruplu yapı burada sonuç doğurur: hesap yalnız edinilmiş mallar üzerinden yapılır, kişisel mallar hesabın dışında kalır ve eklenecek değerler ile denkleştirme sonrası kalan artık değerin yarısı diğer eşin alacağı olur.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.06.2018 · E. 2016/7333 · K. 2018/14610

Hesapta malların rejimin sona erdiği tarihteki durumu, tasfiye tarihindeki sürüm değeri esas alınır; tasfiye tarihi karar tarihidir

Katılma alacağı davasında taraflar, dava konusu taşınmazın hangi mal grubuna girdiği ve hangi değerin esas alınacağı konusunda uyuşmuştur. Mahkeme, kişisel mal savunmasını araştırmadan ve değerleme ölçütünü tartışmadan karar vermiştir.

> *Artık değere katılma alacak miktarı hesaplanırken, mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan malların, bu tarihteki durumlarına göre, ancak tasfiye tarihindeki sürüm(rayiç) değerleri esas alınır(TMK 227/1, 228/1, 232 ve 235/1. m). Yargıtay uygulamalarına göre, tasfiye tarihi karar tarihidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre mallar, rejimin sona erdiği tarihteki durumlarıyla ancak tasfiye tarihindeki sürüm değerleri üzerinden hesaba katılır ve uygulamada tasfiye tarihi karar tarihi olarak kabul edilir. Bu ölçüt, TMK m. 218'e göre belirlenen mal gruplarının parasal karşılığının nasıl bulunacağını gösterir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeyle kişisel mal sayılma.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 223:** Yönetim, yararlanma ve tasarruf.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

219

A. Mülkiyet

II. Edinilmiş mallar

KANUN METNİ

(1) Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir.
(2) Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır:
(3) 1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
(4) 2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
(5) 3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
(6) 4. Kişisel mallarının gelirleri,
(7) 5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

MADDE ÖZETİ

Edinilmiş mal, her eşin mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir; kanun özellikle çalışmanın karşılığı edinimleri, sosyal güvenlik ve sosyal yardım ödemelerini, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatları, kişisel malların gelirlerini ve edinilmiş malların yerine geçen değerleri sayar (m. 219). Rejim süresince edinilen mal kural olarak edinilmiş maldır;[1] bu nitelendirme, katılma alacağının doğup doğmayacağını doğrudan belirler.

TEMEL KAVRAMLAR

Edinilmiş mal	Rejimin devamı süresince karşılığı verilerek elde edilen malvarlığı değeri (TMK m. 219/1).
Çalışmanın karşılığı edinimler	Maaş, ücret, serbest meslek ve ticari kazanç gibi emeğin karşılığı değerler (TMK m. 219/2-1).

1 Yargıtay 8. HD, 16.05.2014, E. 2013/9727, K. 2014/9868.

Yerine geçen değerler	Edinilmiş malın satış bedeli, tazminatı veya karşılığında edinilen yeni mal (TMK m. 219/2-5).
Kişisel malın geliri	Kişisel mala ait kira, faiz veya kâr payı (TMK m. 219/2-4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 219- Madde İsviçre Medenî Kanununun 197 nci maddesinde olduğu gibi eşlerin edinilmiş mallarının nelerden oluştuğunu hükme bağlamaktadır. Birinci fıkrada edinilmiş mallardan bazıları sayılmıştır. İlke olarak mal rejiminin devamı süresince ivazlı, yani bir karşılık ödemek suretiyle elde ettikleri tüm malvarlıkları edinilmiş mallardan sayılacaktır. İkinci fıkranın (1) numaralı bendinde, bir eşin çalışmasının yani emeğinin karşılığı olarak elde ettiği tüm değerler hükme bağlanmıştır. (2) numaralı bentte bir eşe, sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurum ve kuruluşları veya personele yardım amacı ile kurulmuş sandık benzerlerinin yaptığı ödemeler de edinilmiş mallar arasında sayılmıştır. Bu anlamda olmak üzere Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, yardımlaşma sandıkları gibi sosyal güvenlik kurumlarınca bir eşe ödenen tazminatlar ya da bağlanan aylıklar buraya girer. İkinci fıkranın (3) numaralı bendinde, bir eşin çalışma gücünü kaybetmesi nedeniyle ödenen tazminatlar sayılmıştır. Bu anlamda olmak üzere bir iş kazası ya da trafik kazası sonucu çalışma gücünü tamamen veya kısmen kaybeden eşe ödenen tazminatlar edinilmiş mallardan sayılacaktır. (4) numaralı bentte eşlerin kişisel mallarının gelirleri de edinilmiş mallar arasında sayılmıştır. Bu anlamda olmak üzere bir eşe miras yoluyla intikal eden ya da ikramiye olarak çıkan bir taşınmazın kira geliri, buraya dahildir. (5) numaralı bent hükmü edinilmiş malların yerine ikame edilen değerleri de edinilmiş mal olarak korumaktadır. Bu anlamda olmak üzere edinilmiş bir malın bedel karşılığında elden çıkarılması hâlinde bu bedel; edinilmiş mal olan bir arsanın kat karşılığı inşaat sözleşmesine konu edilmesi sonucu edinilen bağımsız bölümler buraya girer. Aynı şekilde edinilmiş bir malın hasara uğraması ya da yok olması hâlinde bunun için ödenen tazminatlar da edinilmiş mal sayılacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 87-88*

Tasarının 219. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçedeki örnekler bugün de uygulamanın çerçevesini çizer: emeğin karşılığı değerler, sosyal güvenlik ödemeleri, çalışma gücü kaybı tazminatları, kişisel malın kira geliri ve ikame değerler.

Eski Kanun'da edinilmiş mal kavramı yoktu. Yasal rejim mal ayrılığı olduğundan her eşin kazancı ve mallarının geliri kendisine ait sayılıyor, diğer eşin emeği ancak genel hükümlere dayalı katkı payı istemiyle değerlendirilebiliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin mallarının geliri ve kendi kazançları, kendisine aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 189

	743 sayılı Kanun m. 189	4721 sayılı Kanun m. 219
Kazançlar	Kazanan eşe aitti	Edinilmiş mal sayılır

	743 sayılı Kanun m. 189	4721 sayılı Kanun m. 219
Malların geliri	Malikine aitti	Kişisel malın geliri edinilmiş maldır
Sosyal güvenlik ödemeleri	Düzenlenmemişti	Edinilmiş mal sayılır
Kaza tazminatı	Düzenlenmemişti	Çalışma gücü kaybı tazminatı edinilmiş mal
İkame değerler	Düzenlenmemişti	Yerine geçen değerler korunur

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Tanım	Rejim süresince karşılığı verilerek edinilen değerler	TMK m. 219/1
Emek	Çalışmanın karşılığı edinimler	TMK m. 219/2-1
Sosyal güvenlik	Kurum ve sandıkların yaptığı ödemeler	TMK m. 219/2-2
Tazminat	Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenenler	TMK m. 219/2-3
Gelirler	Kişisel malların gelirleri	TMK m. 219/2-4
İkame değer	Edinilmiş malların yerine geçen değerler	TMK m. 219/2-5
Karine	Bütün mallar aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş maldır	TMK m. 222
Sonuç	Artık değerin yarısı üzerinde katılma alacağı	TMK m. 236
Katkı şartı	Katılma alacağı için katkı aranmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2017/7562

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 197. maddesinde olduğu gibi eşlerin edinilmiş mallarının nelerden oluştuğunu hükme bağlar; ilke olarak mal rejiminin devamı süresince ivazlı, yani bir karşılık ödemek suretiyle elde edilen tüm malvarlıkları edinilmiş mallardan sayılır. Gerekçe, birinci bentte bir eşin çalışmasının yani emeğinin karşılığı olarak elde ettiği tüm değerlerin hükme bağlandığını; ikinci bentte Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve yardımlaşma sandıkları gibi kurumlarca bir eşe ödenen tazminatlar ya da bağlanan aylıkların bu gruba girdiğini; üçüncü bentte bir iş kazası ya da trafik kazası

sonucu çalışma gücünü tamamen veya kısmen kaybeden eşe ödenen tazminatların edinilmiş mal sayılacağını belirtir. Dördüncü bent bakımından gerekçe, bir eşe miras yoluyla intikal eden ya da ikramiye olarak çıkan bir taşınmazın kira gelirini örnek gösterir. Beşinci bent ise edinilmiş malların yerine ikame edilen değerleri korur: edinilmiş bir malın bedel karşılığında elden çıkarılması hâlinde bu bedel, edinilmiş mal olan bir arsanın kat karşılığı inşaat sözleşmesine konu edilmesi sonucu edinilen bağımsız bölümler ve edinilmiş bir malın hasara uğraması ya da yok olması hâlinde ödenen tazminatlar bu kapsamdadır. Tasarının 219. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Bir malın edinilmiş mal sayılması için "birlikte alınmış" olması gerekmez; rejim süresince karşılığı verilerek edinilmiş olması yeterlidir. Maaş, ikramiye, serbest meslek kazancı, kişisel malın kira geliri ve edinilmiş mal satılarak alınan yeni mal bu gruba girer. Buna karşılık miras, bağış ve manevi tazminat kişisel maldır. Bir malın kişisel mal olduğunu ileri süren eşe ispat yükü düşer; aksi hâlde bütün mallar edinilmiş mal kabul edilir. Katılma alacağı için çalışmış olmak veya mala katkıda bulunmuş olmak da gerekmez; bu hak doğrudan kanundan doğar.

II. Beş Bent, Beş Grup Değer

- **Çalışmanın karşılığı edinimler:** Maaş, ücret, ikramiye, prim, serbest meslek kazancı, ticari kazanç ve telif geliri gibi emeğin karşılığı olan tüm değerler edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-1). Gerekçe, bu bentte emeğin karşılığı olarak elde edilen tüm değerlerin hükme bağlandığını belirtir.
- **Sosyal güvenlik ödemeleri:** Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının ya da personele yardım amacıyla kurulan sandıkların yaptığı ödemeler bu gruba girer (TMK m. 219/2-2). Gerekçeye göre bu kurumlarca bir eşe ödenen tazminatlar ya da bağlanan aylıklar buraya dahildir.
- **Çalışma gücünün kaybı tazminatları:** Gerekçenin ifadesiyle bir iş kazası ya da trafik kazası sonucu çalışma gücünü tamamen veya kısmen kaybeden eşe ödenen tazminatlar edinilmiş mal sayılır (TMK m. 219/2-3). Manevi tazminat ise kişisel maldır (TMK m. 220).
- **Kişisel malların gelirleri:** Kişisel malın kendisi tasfiyeye girmez; ancak geliri edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-4). Gerekçe, miras yoluyla intikal eden veya ikramiye olarak çıkan bir taşınmazın kira gelirini örnek verir.
- **Yerine geçen değerler:** Edinilmiş malın satış bedeli, edinilmiş mal olan arsanın kat karşılığı inşaat sözleşmesiyle edinilen bağımsız bölümleri ve edinilmiş malın hasara uğraması ya da yok olması hâlinde ödenen tazminatlar bu bende girer (TMK m. 219/2-5).

III. Malın Niteliğinin Belirlenmesi

- **Edinme tarihi:** Rejim süresince edinilen mal kural olarak edinilmiş maldır;[2] belirleyici olan malın edinildiği tarihtir.
- **Karine:** Bir eşin bütün malları, aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222); kişisel mal iddiasını ileri süren ispatla yükümlüdür.
- **Sayım sınırlı değildir:** Madde "özellikle" diyerek örnekleme yapar; karşılığı verilerek rejim süresince edinilen diğer değerler de bu gruba girer.
- **İki dönemli değerlendirme:** 01.01.2002'den önceki dönem mal ayrılığına tabi olduğundan, o dönemde edinilen mallar bu maddeye göre değerlendirilmez (4722 s. K. m. 10).
- **Karışık finansman:** Bir mal hem kişisel hem edinilmiş mal kaynaklarıyla alınmışsa, katkı oranına göre denkleştirme yapılır (TMK m. 230).

IV. Sık Karşılaşılan Örnekler

- **Maaş ve birikim:** Evlilik süresince biriken maaş ve bu parayla alınan taşınmaz, araç veya mevduat edinilmiş maldır.
- **Emeklilik ödemeleri:** Sosyal güvenlik kurumlarınca yapılan ödemeler edinilmiş mal sayılır; ödemenin rejimin devam ettiği döneme ilişkin kısmı tasfiyeye girer.
- **Kira geliri:** Evlenmeden önce alınan veya miras kalan taşınmazın kira geliri edinilmiş maldır; taşınmazın kendisi kişisel mal olarak kalır.
- **Şirket payı ve kâr payı:** Evlenmeden önce edinilen hisse kişisel maldır; buna karşılık evlilik süresince hisseye düşen gelir edinilmiş mal grubuna girer.[3]
- **Satış ve takas:** Edinilmiş malın satılmasıyla elde edilen bedel ve bu bedelle alınan yeni mal yine edinilmiş maldır.
- **Kat karşılığı inşaat:** Gerekçeye göre edinilmiş mal olan arsanın kat karşılığı inşaat sözleşmesine konu edilmesi sonucu edinilen bağımsız bölümler de edinilmiş maldır.

V. Tasfiyedeki Sonucu

- **Katılma alacağı:** Eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar düşüldükten sonra kalan artık değerin yarısı üzerinde diğer eş alacak hakkına sahiptir (TMK m. 231, TMK m. 236).

2 Yargıtay 8. HD, 16.05.2014, E. 2013/9727, K. 2014/9868.
3 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

- **Katkı aranmaz:** Katılma alacağı kanundan doğar; talep eden eşin gelirinin bulunması veya malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunması gerekmez.[4]
- **Eklenecek değerler:** Rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan yapılan olağan dışı karşılıksız kazandırmalar ile katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler hesaba eklenir (TMK m. 229).
- **Değerleme:** Tasfiyede malların sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 232); edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235).
- **Alacak hakkı:** Tasfiyeden doğan istemler kişisel alacak hakkı verir; malın aynen devri istenemez.[5]

UYGULAMA NOTU

Mal listesi hazırlanırken her kalem için üç bilgi yazılmalıdır: malın ne zaman edinildiği, parasının nereden geldiği ve bunu hangi belgenin gösterdiği. Maaş bordroları, banka hesap özetleri, kredi ödeme planları, tapu ve ruhsat kayıtları, emeklilik ödemelerine ilişkin kurum yazıları ve kira sözleşmeleri en çok kullanılan belgelerdir. Kişisel mal iddiası varsa (evlilik öncesi alım, miras, bağış, manevi tazminat) bu iddia ayrı bir dosyada belgelendirilmelidir; aksi hâlde mal edinilmiş sayılır. Kişisel malın kira, faiz veya kâr payı gelirleri de listelenmelidir; bunlar hesaba girer. Bir mal satılıp yerine başka bir mal alınmışsa iki işlem arasındaki para akışını gösteren dekontlar saklanmalıdır: ikame değer kuralı ancak bu izlerle işletilebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2014 · E. 2013/9727 · K. 2014/9868

Rejimin devamı sırasında edinilen mal kural olarak edinilmiş maldır; aksini iddia eden ispatla yükümlüdür

1961 yılında evlenen eşler, 2006 yılında açılan boşanma davasıyla ayrılmıştır. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm 2005 yılında kadın adına edinilmişti. Erkek, 1989'da yurt dışında geçirdiği iş kazası nedeniyle aldığı tazminat ve emekli ikramiyesiyle taşınmazın alındığını ileri sürmüştür; kadın ise taşınmazın kendi emekli ikramiyesinden gönderdiği parayla alındığını savunmuştur.

> *Uyuşmazlık konusu 423 ada 44 sayılı parselde yer alan 1 nolu bağımsız bölüm davalı kadın tarafından 14.12.2005 tarihinde edinildiğine göre kural olarak TMK'nun 219.maddesi gereğince edinilmiş mal olduğunun kabulü gerekir.*

4 Yargıtay 8. HD, 20.06.2017, E. 2016/18019, K. 2017/7562.
5 Yargıtay 8. HD, 09.04.2013, E. 2012/10185, K. 2013/5232.

DEĞERLENDİRME Daire, taşınmazın rejim süresince edinildiği için kural olarak edinilmiş mal sayılacağını belirtmiştir. Karara göre erkeğin kaza tazminatından katkı yaptığı yolundaki iddiası TMK m. 222 uyarınca kanıtlanamamıştır. Uygulamada belirleyici olan, malın edinildiği tarihtir: rejim süresince edinilen mal, aksi ispatlanmadıkça edinilmiş mal kabul edilir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2017 · E. 2016/18019 · K. 2017/7562

Katılma alacağı kanundan doğar; talep eden eşin gelirinin bulunması veya mala katkıda bulunmuş olması gerekmez

1983 yılında evlenen eşler, yurt dışında açılan boşanma davasının 2008'de kesinleşmesiyle boşanmıştır; yabancı mahkeme kararının tanınması 2009'da kesinleşmiştir. Tasfiyeye konu bağımsız bölümler evlilik süresince edinilmişti ve eşlerden biri artık değere katılma alacağı istemiştir.

> *Katılma alacağı Yasa'dan kaynaklanan bir hak olup, bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya söz konusu mal varlığının edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmasına gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Daire, edinilmiş mallara katılma rejiminin temel mantığını bu cümleyle özetlemiştir. Katkı payı alacağından farklı olarak katılma alacağı için çalışmış olmak, gelir sahibi olmak veya malın edinilmesine katkıda bulunmak aranmaz; artık değerin yarısı üzerindeki hak doğrudan kanundan doğar. Bu nedenle TMK m. 219'a göre bir malın edinilmiş mal sayılması, tasfiyedeki sonucu doğrudan belirler.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2016 · E. 2016/5647 · K. 2016/6710

Edinilmiş malların yerine geçen değerler edinilmiş mal, kişisel malların yerine geçen değerler kişisel mal sayılır

Eşlerden biri, diğerinin bireysel emeklilik ve sigorta birikimleri üzerinden mal rejiminden kaynaklanan alacak istemiştir. Mahkeme, bu birikimler bakımından talep hakkı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Aynı Kanun'un 219/5. maddesine göre ise; edinilmiş malların yerine geçen değerler edinilmiş mal, 220/4. maddeye göre de, kişisel malların yerine geçen değerler de kişisel mal sayılır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre bu düzenlemeler, tasfiye davalarında uygulanacak ispat ve ikame kurallarını oluşturur: bir değerin hangi mal grubuna gireceği, yerine geçtiği malın grubuna göre belirlenir. Bireysel emeklilik birikiminde de primlerin hangi gruptan ödendiğine bakılır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2018 · E. 2016/13869 · K. 2018/10165

Anaparaya işleyen faiz geliri edinilmiş maldır; ancak anaparanın hangi mal grubuna ait olduğu ayrıca belirlenmelidir

Mal rejiminin sona erdiği tarihte bir eşin banka hesabında 151.691,31 TL bulunuyordu. Bu tutarın kaynağı 2007 yılında nakit yatırılan 130.000 TL ile bu paraya işleyen mevduat faizleriydi. Eş, anaparanın ölen eşinden kalan taşınmazın satışından geldiğini ileri sürerek kişisel mal savunmasında bulunmuştur; mahkeme tutarın tamamını edinilmiş mal saydı.

> *Az yukarıda belirtilen kanun maddeleri uyarınca anaparaya işletilen faiz gelirlerinin edinilmiş mal olarak kabulü doğru ise de, nakit yatan 130.000,00-TL anaparanın kişisel mal mı edinilmiş mal mı olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre faiz geliri TMK m. 219/2-4 uyarınca edinilmiş maldır; buna karşılık anaparanın kişisel mal olup olmadığı, tedavüllü tapu kaydı getirtilerek satış tarihiyle paranın yatırılış tarihinin yakınlığı ve tutarların örtüşmesi üzerinden araştırılmalıdır. Hesaptaki para kişisel ve edinilmiş mal kısımlarına ayrılarak tasfiye yapılır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 218:** Rejimin kapsamı.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeyle kişisel mal sayılma.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

220

A. Mülkiyet
III. Kişisel mallar
1. Kanuna göre

KANUN METNİ

(1) Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:
(2) 1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
(3) 2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
(4) 3. Manevî tazminat alacakları,
(5) 4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, mal rejiminin başlangıcında eşe ait bulunan veya sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri, manevi tazminat alacakları ve kişisel malların yerine geçen değerler kanun gereğince kişisel maldır (m. 220). Kadına özgü ziynet eşyası, aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa kim takmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve onun kişisel malı olur.[1] Kişisel malın yerine geçen değerler de kişisel maldır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel kullanım eşyası	Giysi, saat, çanta, spor malzemesi ve ziynet gibi yalnız bir eşin kullanımına yarayan eşya (TMK m. 220/1).
Rejim başlangıcındaki mallar	Evlenme veya rejimin kurulması anında eşe ait olan malvarlığı değerleri (TMK m. 220/2).
Karşılıksız kazanma	Miras, bağış, piyango gibi karşılık ödenmeden edinme (TMK m. 220/2).

1 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/1512, K. 2020/835.
2 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2015/17460, K. 2017/7954.

İkame kuralı | Kişisel malın yerine geçen değerin de kişisel mal sayılması (TMK m. 220/4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 220- Madde İsviçre Medenî Kanununun 198 inci maddesinde olduğu gibi, yasa gereği kişisel mallardan sayılan değerleri düzenlemektedir. Maddenin (1) numaralı bendinde eşlerin sadece kişisel kullanımına yarayan eşya kişisel mal sayılmıştır. Eşlerin giysileri, saati, çantası, spor alet ve malzemeleri, ziynet eşyası bunlara örnek verilebilir. Bunlar evlilik birliğinin başlangıcında mevcut olabileceği gibi karşılıksız olarak sonradan da edinilmiş olabilir. Hatta, karşılığı edinilmiş mallardan da ödenmiş olabilir. Ancak bu hâlde diğer eşin denkleştirme isteminde bulunması hakkı saklıdır. Maddenin (2) numaralı bendinde eşlerin edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıcında sahip oldukları veya bu rejimin kurulmasından sonra miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği tüm malvarlığı değerleri kişisel mallardan sayılmıştır. Maddenin (3) numaralı bendi, eşin kişisel durumu göz önünde tutulmak suretiyle ödendiği, onun acı, üzüntü ve ızdırabı sonucu tamamen kişisel nitelikteki zararlarının karşılığı olduğu göz önünde tutulmak suretiyle, manevî tazminat alacaklarının da kişisel mal olduğunu kabul etmiştir. Maddenin (4) numaralı bendinde, tüm kişisel malların herhangi bir şekilde el ya da şekil değiştirmesi hâlinde, onun yerine geçen ikame değerlerin de kişisel mal olacağı kabul edilmiştir. Bir malın tahrip edilmesi dolayısıyla elde edilen sigorta tazminatı veya sair tazminat ya da kamulaştırma karşılığı olarak ödenen meblağ buraya girer.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 88*

Tasarının 220. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin iki ayrıntısı uygulamada sık gözden kaçar: kişisel eşyanın bedeli edinilmiş mallardan ödenmişse diğer eşin denkleştirme hakkı saklıdır ve kamulaştırma bedeli gibi el değiştirmeler kişisel malın niteliğini değiştirmez.

Eski Kanun'da yasal rejim mal ayrılığı olduğundan "kişisel mal" ayrı bir kategori olarak düzenlenmemişti; her eşin malları zaten kendisine aitti. Buna karşılık mal birliği usulünde kadının şahsi mallarının hangi değerlerden oluştuğu ve ispat kuralı ayrıca gösterilmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bir malın karının şahsi mallarından olduğunu iddia eden karı veya koca, davasını ispata mecburdur. Evliliğin devamı sırasında karının şahsi mallarını istibdal suretiyle iktisabedilen mallar, karının şahsi malı olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 193

	743 sayılı Kanun m. 193	4721 sayılı Kanun m. 220
Kapsam	Yalnız karının şahsi malları	Her iki eş için kişisel mallar
İkame	Şahsi malların istibdaliyle edinilen mal	Kişisel malların yerine geçen değerler

	743 sayılı Kanun m. 193	4721 sayılı Kanun m. 220
Manevi tazminat	Düzenlenmemişti	Açıkça kişisel mal
Kişisel eşya	Düzenlenmemişti	Kişisel kullanıma yarayan eşya
İspat	İddia eden ispat eder	İddia eden ispat eder (TMK m. 222)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kişisel eşya	Yalnız kişisel kullanıma yarayan eşya	TMK m. 220/1
Ziynet	Kadına özgü ziynet kadın eşin kişisel malıdır	Yargıtay HGK, K. 2020/835
Başlangıçtaki mallar	Rejimin başlangıcında eşe ait değerler	TMK m. 220/2
Miras ve bağış	Karşılıksız kazanma yoluyla edinilenler	TMK m. 220/2
Manevi tazminat	Manevi tazminat alacakları	TMK m. 220/3
İkame	Kişisel malların yerine geçen değerler	TMK m. 220/4
Gelirler	Kişisel malın geliri edinilmiş maldır	TMK m. 219/2-4
İspat	Kişisel mal iddiasını ileri süren ispatlar	TMK m. 222
Bağış iddiası	Bağış iradesi açık olmalıdır	Yargıtay HGK, K. 2021/1728

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 198. maddesinde olduğu gibi yasa gereği kişisel mallardan sayılan değerleri düzenler. Gerekçe, birinci bentte eşlerin sadece kişisel kullanımına yarayan eşyanın kişisel mal sayıldığını; eşlerin giysileri, saati, çantası, spor alet ve malzemeleri ile ziynet eşyasının buna örnek verilebileceğini belirtir. Bunlar evlilik birliğinin başlangıcında mevcut olabileceği gibi sonradan karşılıksız olarak da edinilmiş olabilir; hatta karşılığı edinilmiş mallardan ödenmiş olabilir, ancak bu hâlde diğer eşin denkleştirme isteminde bulunma hakkı saklıdır. İkinci bent bakımından gerekçe, rejimin başlangıcında sahip olunan veya sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen tüm malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayıldığını açıklar. Üçüncü bent, manevi tazminat alacaklarının eşin kişisel

durumu göz önünde tutularak ödendiği ve onun acı, üzüntü ve ızdırabı sonucu tamamen kişisel nitelikteki zararlarının karşılığı olduğu gerekçesiyle kişisel mal sayıldığını belirtir. Dördüncü bentte ise kişisel malların herhangi bir şekilde el ya da şekil değiştirmesi hâlinde yerine geçen ikame değerlerin de kişisel mal olacağı kabul edilmiştir; gerekçeye göre bir malın tahrip edilmesi dolayısıyla elde edilen sigorta tazminatı veya sair tazminat ya da kamulaştırma karşılığı ödenen meblağ buraya girer. Tasarının 220. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Kişisel mal savunması, tasfiye davalarında en çok kullanılan ama en çok da ispat sorunuyla karşılaşılan savunmadır. Bir malın kişisel mal olduğunu söylemek yetmez; evlilik öncesi alım, miras, bağış veya manevi tazminat bağının belgeyle gösterilmesi gerekir. Kişisel mal satılıp yerine başka bir mal alınmışsa ikame kuralı eşi korur; ancak bunun için satış bedeliyle yeni malın alımı arasındaki para akışının tapu ve banka kayıtlarıyla ortaya konulması beklenir. Düğünde takılan kadına özgü ziynetler kadın eşin kişisel malıdır; bunların harcandığı savunması ancak rıza ile ve iade şartı olmaksızın verildiği kanıtlanırsa sonuç doğurur. Kişisel malın geliri ise kişisel mal değildir: kira, faiz ve kâr payı edinilmiş mal sayılır.

II. Birinci Bent: Yalnız Kişisel Kullanıma Yarayan Eşya

- **Kapsam:** Gerekçeye göre eşlerin giysileri, saati, çantası, spor alet ve malzemeleri ile ziynet eşyası bu bende girer (TMK m. 220/1). Belirleyici ölçüt, eşyanın yalnız bir eşin kullanımına özgülenmiş olmasıdır.
- **Edinme biçimi önemli değildir:** Gerekçe, bu eşyaların evlilik birliğinin başlangıcında mevcut olabileceği gibi sonradan karşılıksız olarak da edinilmiş olabileceğini, hatta karşılığının edinilmiş mallardan ödenmiş olabileceğini belirtir.
- **Denkleştirme hakkı saklıdır:** Aynı gerekçeye göre kişisel eşyanın bedeli edinilmiş mallardan ödenmişse diğer eşin denkleştirme isteminde bulunma hakkı vardır (TMK m. 230).
- **Ziynet eşyası:** Kadına özgü ziynet eşyaları, eşler arasında aksine bir anlaşma veya yerel bir âdet bulunmadıkça evlilik sırasında kim tarafından hangi eşe takılmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve onun kişisel malı niteliğini kazanır.[3]
- **Ev eşyası farkı:** Ortak kullanıma özgülenmiş ev eşyası bu bende girmez; bu eşya, edinilme kaynağına göre değerlendirilir (TMK m. 219).

3 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/1512, K. 2020/835.

III. Ziynet Uyuşmazlıklarında İspat

- **Kural:** Olağan olan, kadına özgü ziynet eşyalarının kadın eşin himayesinde bulunmasıdır; ziynetlerin kendisine teslim edildiğini ispat yükü, elinde tuttuğu ileri sürülen eştedir.[4]
- **İkrar:** Erkeğin düğünde takılan bilezik sayısına ilişkin duruşmadaki beyanı mahkeme önünde ikrar sayılır ve bu vakıa çekişmeli olmaktan çıkar.[5]
- **Harcandığı savunması:** Düğün borçları için bozdurulan ziynetlerin rıza ile ve iade şartı olmaksızın verildiğini ispat yükü kocadadır; ispatlanamazsa iade yükümlülüğü doğar.[6]
- **Katkı savunması:** Aynı karara göre ziynetlerin birliğin giderlerine katkı olarak verildiğinden söz edilebilmesi için kadının rızası ya da mahkeme kararı bulunmalıdır.
- **Delil:** Düğün görüntüleri, fotoğraflar, takı listeleri, kuyumcu ve bozdurma kayıtları, tanık beyanları ve karşı tarafın beyanları başlıca delillerdir.

IV. İkinci Bent: Başlangıçtaki Mallar, Miras ve Bağışlar

- **Rejim başlangıcındaki mallar:** Evlenme veya rejimin kurulması anında eşe ait olan tüm malvarlığı değerleri, edinme şekline bakılmaksızın kişisel maldır (TMK m. 220/2).
- **Miras ve karşılıksız kazanma:** Miras, bağış, piyango ve benzeri karşılıksız kazanmalar kişisel maldır; buna karşılık bunların evlilik süresince sağladığı gelirler edinilmiş mal sayılır (TMK m. 219/2-4).
- **Eşler arası devirler:** Eşler arasındaki katkılar işin doğası gereği karşılıksızdır; bu, bağış anlamına gelmez. Devredene ağır yükümlülük getiren kazandırmanın bağış sayılabilmesi için bağış iradesinin duraksamaya yer bırakmayacak açıklıkta olması gerekir.[7]
- **Şirket payları:** Evlenmeden önce edinilen şirket hissesi kişisel maldır; evlilik süresince hisseye düşen gelir ise edinilmiş mal grubuna girer.[8]
- **Belgeleme:** Tapu kayıtları, veraset ilamı ve intikal kaydı, bağış sözleşmesi, banka dekontları ve ödeme planları kişisel mal iddiasının temel dayanaklarıdır.

V. Üçüncü Bent: Manevi Tazminat Alacakları

- **Kural:** Manevi tazminat alacakları kişisel maldır (TMK m. 220/3).

4 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/1512, K. 2020/835.
5 Yargıtay HGK, 04.03.2020, E. 2017/1040, K. 2020/240.
6 Yargıtay HGK, 29.04.2015, E. 2013/2079, K. 2015/1278.
7 Yargıtay HGK, 21.12.2021, E. 2018/990, K. 2021/1728.
8 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

- **Gerekçedeki temel:** Gerekçeye göre manevi tazminat, eşin kişisel durumu göz önünde tutularak ödenir ve onun acı, üzüntü ve ızdırabı sonucu tamamen kişisel nitelikteki zararlarının karşılığıdır.
- **Maddi tazminattan ayrımı:** Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-3); bu nedenle bir tazminat kaleminin maddi mi manevi mi olduğu tasfiyede belirleyicidir.
- **Uygulama:** Trafik kazası, iş kazası veya haksız fiil dosyalarında hüküm altına alınan kalemlerin ayrıştırılması için mahkeme kararının ve ödeme belgelerinin dosyaya sunulması gerekir.

VI. Dördüncü Bent: İkame Kuralı

- **Kural:** Kişisel malların yerine geçen değerler de kişisel maldır (TMK m. 220/4). Evlilik öncesi edinilen taşınmazın satışından elde edilip bankaya yatırılan para bu nedenle kişisel mal sayılmıştır.[9]
- **Faiz ayrımı:** Kişisel malın satışından elde edilen gelir kişisel mal olsa da bu anaparaya işleyen faiz edinilmiş maldır.[10]
- **Araştırma yöntemi:** İkame iddiasında her iki taşınmazın devir tarihlerini ve önceki maliklerini gösteren tapu kayıtları ile gerektiğinde banka kayıtları getirtilmeli; el değiştirme tarihlerinin yakınlığı, öncelik-sonralık ilişkisi ve alım satım değerleri birlikte değerlendirilmelidir.[11]
- **Gerekçedeki örnekler:** Gerekçe, bir malın tahrip edilmesi dolayısıyla elde edilen sigorta tazminatı veya sair tazminat ile kamulaştırma karşılığı ödenen meblağı ikame değer olarak sayar.
- **Kısmî ikame:** Yeni mal kısmen kişisel mal kaynağı, kısmen edinilmiş mal kaynağıyla alınmışsa katkı oranına göre denkleştirme ve değer artış payı hesabı yapılır (TMK m. 227, TMK m. 230).

VII. Tartışmalı Kalemler ve İspat

- **Bireysel emeklilik:** Biriken para, primleri edinilmiş mal grubundan karşılanmışsa edinilmiş mal, kişisel mal grubundan karşılanmışsa kişisel mal sayılır; kaynak kanıtlanamazsa TMK m. 222'deki karineler uygulanır.[12]
- **İspat yükü:** Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispatla yükümlüdür; ispat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır ve bir eşin bütün malları aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222).

9 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2015/17460, K. 2017/7954.
10 Yargıtay 8. HD, 28.03.2018, E. 2016/13869, K. 2018/10165.
11 Yargıtay 8. HD, 28.06.2018, E. 2016/7333, K. 2018/14610.
12 Yargıtay 8. HD, 13.04.2016, E. 2016/5647, K. 2016/6710.

- **Envanter:** Kişisel mal iddiasının en güçlü dayanaklarından biri, malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde noterde düzenlenen envanterdir (TMK m. 216).
- **Sözleşme yolu:** Eşler mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası ya da işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken değerlerin kişisel mal sayılacağını kararlaştırabilir (TMK m. 221).
- **Sonuç:** Kişisel mal olarak kabul edilen değerler artık değer hesabına girmez; bu nedenle nitelendirme, katılma alacağının miktarını doğrudan etkiler (TMK m. 231, TMK m. 236).

UYGULAMA NOTU

Kişisel mal savunması üç sütunlu bir tablo hâline getirilebilir: mal, kişisel mal sebebi (evlilik öncesi alım, miras, bağış, manevi tazminat, ikame) ve dayanak belge. Evlilik öncesi alımlarda tapu ve ruhsat tarihleri, miras için veraset ilamı ve intikal kaydı, bağış için sözleşme veya banka açıklaması, manevi tazminat için mahkeme kararı ve ödeme belgesi gerekir. İkame iddiasında satış tarihi ile yeni alımın tarihi yan yana konulmalı, aradaki para akışı dekontlarla gösterilmeli, mümkünse aynı hesap kullanılmalıdır. Kişisel maldan elde edilen kira, faiz ve kâr payı gelirlerinin edinilmiş mal sayılacağı hesaba katılmalıdır. Ziynet uyuşmazlığında düğün görüntüleri, takı listesi ve kuyumcu kayıtları erkenden toplanmalıdır; karşı tarafın duruşmadaki sayı beyanları ikrar oluşturabilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.11.2020 · E. 2017/1512 · K. 2020/835

Kadına özgü ziynet eşyası kime takılmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve onun kişisel malı olur

Kadın, düğünde takılan ziynet eşyalarının iade edilmediğini ileri sürerek bedelinin tahsilini istemiştir. Mahkeme, ziynetlerin davalıda kaldığının davacı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetti ve bozmadan sonra bu kararında direnmiştir.

> *Kadına özgü ziynet eşyaları; eşler arasında aksine bir anlaşma veya bu konuda yerel bir adet bulunmadıkça evlilik sırasında kim tarafından hangi eşe takılmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve artık onun kişisel malı niteliğini kazanır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Karara göre olağan olan, kadına özgü ziynet eşyalarının kadın eşin himayesinde bulunmasıdır; bu nedenle ziynetlerin kendisine teslim edildiğini ispat yükü davalı

eştedir. Mahkeme, davanın davacı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle ret kararı veremez.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.03.2020 · E. 2017/1040 · K. 2020/240

Erkeğin düğünde takılan bilezik sayısına ilişkin beyanı mahkeme önünde ikrar sayılır ve bu vakıa çekişmeli olmaktan çıkar

Kadın, düğünde takılan ziynet eşyalarının iadesini istemiştir. Davalı erkek, düğünde toplam 12 adet bilezik takıldığını beyan etmekle birlikte bunların düğün borçları ve tedavi masrafları için harcandığını savunmuştur. Mahkeme istemi kısmen reddedip direnmiştir.

> *Bu ilkeden hareketle, davalı erkeğin düğünde toplam 12 adet bilezik takıldığını beyan etmiş olması karşısında, bu beyanın 6100 sayılı HMK'nın 188. maddesi gereğince mahkeme önünde ikrar kabul edilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle ve kesin olarak bozmuştur. Karara göre ziynet eşyası kadın eşin kişisel malıdır; erkeğin duruşmadaki beyanı ikrar niteliğinde olduğundan takılan bilezik sayısı çekişmeli olmaktan çıkar ve bu bilezikler yönünden davanın kabulü gerekir. Ziynetlerin harcandığı savunması, ancak rıza ile ve iade şartı olmaksızın verildiğinin kanıtlanmasıyla sonuç doğurur.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.04.2015 · E. 2013/2079 · K. 2015/1278

Düğün borçları için bozdurulan ziynetin rıza ile ve iade şartı olmaksızın verildiğini ispat yükü kocadadır

Kadın, düğünde takılan beş bileziğin alıkonduğunu ileri sürmüştür. Erkek, iki bileziğin düğün borçları için bozdurulduğunu, üç bileziği ise kadının evden ayrılırken götürdüğünü savunmuştur. Üç bilezik yönünden karar kesinleşmiştir; uyuşmazlık, bozdurulan iki bilezikte toplanmıştır.

> *Bu durumda, düğün borçları için bozdurulan ziynet eşyalarının rıza ile ve iade şartı olmaksızın verildiğini davalı koca ispatlamak zorunda olup somut olayda davalı koca bu durumu ispat edemediğinden dava konusu ziynet eşyalarını davacıya iade ile mükelleftir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Karara göre ziynetlerin birliğin giderlerine katkı olarak verildiğinden söz edilebilmesi için kadının rızası veya mahkeme kararı gerekir; kocanın, ziynetlerin rıza ile ve iade şartı olmaksızın verildiğini kanıtlayamaması hâlinde iade yükümlülüğü doğar.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2017 · E. 2015/17460 · K. 2017/7954

Evlilik öncesi edinilen taşınmazın satışından elde edilip bankaya yatırılan para kişisel maldır

Tasfiye davasında, eşlerden birinin evlilik birliğinden önce edindiği bağımsız bölümü 2009 yılında sattığı ve aynı tarihte bankaya 72.000 TL yatırdığı belirlenmiştir. Mahkeme, bu banka hesabındaki paraya yönelik katılma alacağı talebini kabul etmiştir.

> *Kişisel mallar yerine geçen değerler de kişisel mal sayılır (ikame kuralı) (TMK 220/4.bent)...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre hesaptaki para kişisel malın satışından elde edilen parayla oluştuğundan ikame kuralı gereği kişisel mal sayılır ve bu hesaba yönelik talebin reddi gerekir. İkame kuralının işletilebilmesi, satış bedeli ile yeni değer arasındaki bağlantının belgelerle gösterilmesine bağlıdır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2018 · E. 2016/13869 · K. 2018/10165

Kişisel malın satışından elde edilen gelir kişisel maldır; ancak bu anaparaya işleyen faiz edinilmiş mal sayılır

Mal rejiminin sona erdiği tarihte bir eşin banka hesabında 151.691,31 TL bulunuyordu. Mahkeme, bu tutarın tamamını edinilmiş mal kabul edip yarısına katılma alacağı olarak hükmetmiştir. Oysa hesabın kaynağı, 2007 yılında nakit olarak yatırılan 130.000 TL anapara ve bu tutara işleyen faizlerdi.

> *Bu kanuni düzenlemelere göre, mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malın satışından elde edilen gelir de kişisel mal sayılır. Bundan ayrı, TMK'nun 219/4. maddesi uyarınca, kişisel malın geliri edinilmiş maldır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre kişisel malın satışından elde edilen gelir ikame kuralı gereği kişisel mal sayılırken, anaparaya işleyen faiz geliri TMK m. 219/4 uyarınca edinilmiş maldır. Bu nedenle mahkemenin, hesaptaki anaparanın kaynağını araştırmadan tamamını edinilmiş mal kabul etmesi doğru değildir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.06.2018 · E. 2016/7333 · K. 2018/14610

İkame iddiasında tapu kayıtları getirtilerek el değiştirme tarihlerinin yakınlığı ve öncelik-sonralık ilişkisi araştırılmalıdır

Katılma alacağı davasında davalı taraf, dava konusu taşınmazın mal rejiminin başlangıcında kendisine ait olan başka bir taşınmazın satışından elde edilen parayla

alındığını, bu nedenle kişisel mal sayılması gerektiğini savunmuştur. Mahkeme bu savunmayı araştırmadan karar vermiştir.

> *Bu yönde iddianın bulunması durumunda yapılacak iş; öncelikle, iddia ve savunma çerçevesinde mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan dava dışı taşınmazın ve dava konusu taşınmazın devir tarihleriyle birlikte önceki malik veya maliklerini de gösterir tapu kayıtları ile gerek görülmesi durumunda banka kayıtları bulundukları yerlerden eksiksiz olarak getirtilerek dosya arasına konulmalıdır. Her iki taşınmazın el değiştirme tarihlerinin yakınlığı, öncelik-sonralık ilişkisi, alım-satım değerleri vs göz önünde bulundurularak, toplanan/toplanacak diğer tüm delillerle birlikte tartışılıp değerlendirilerek kurulacak hükme esas alınır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre kişisel mal savunması ileri sürüldüğünde her iki taşınmazın devir tarihlerini ve önceki maliklerini gösteren tapu kayıtları ile gerektiğinde banka kayıtları getirtilmeli; el değiştirme tarihlerinin yakınlığı, öncelik-sonralık ilişkisi ve alım satım değerleri birlikte değerlendirilmelidir. Aynı kararda tasfiyede sürüm değerinin ve tasfiye tarihinin karar tarihi olduğu da vurgulanmıştır.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2016 · E. 2016/5647 · K. 2016/6710

Bireysel emeklilik birikimi, primlerin hangi mal grubundan ödendiğine göre kişisel veya edinilmiş mal sayılır

Eşlerden biri, diğerinin bireysel emeklilik ve sigorta birikimleri üzerinden mal rejiminden kaynaklanan alacak istemiştir. Mahkeme, bu birikimler bakımından davacının hak talep etme imkânı bulunmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Açıklanan bu kanuni düzenlemelere göre; bireysel emeklilik sonucu yapılan toplu ödeme ya da irat şeklindeki maaş ödemelerinin hangi mal grubundan sayılacağı, bireysel emeklilik için ödenen primlerin ait olduğu mal grubuna göre belirlenir. Bireysel emeklilikte biriken para, primleri edinilmiş mal grubundan karşılanmışsa edinilmiş mal, kişisel mal grubundan karşılanmışsa da kişisel mal sayılacaktır. Primlerin hangi eş tarafından veya hangi mal grubundan ödendiğinin kanıtlanamaması durumunda ise, az yukarı da açıklanan TMK'nun 222.maddesinin 2 ve 3.fıkraları göz önünde bulundurularak mal rejiminin tasfiyesi gerçekleştirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre bireysel emeklilikte biriken para, primleri edinilmiş mal grubundan karşılanmışsa edinilmiş mal, kişisel mal grubundan karşılanmışsa kişisel mal sayılır; primlerin hangi eş tarafından ve hangi gruptan ödendiği kanıtlanamazsa TMK m. 222'deki karineler uygulanır. Mahkeme, prim ve emeklilik ödemelerine ilişkin belgeleri getirtmelidir.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.12.2021 · E. 2018/990 · K. 2021/1728

Eşler arasındaki kazandırmanın bağış sayılabilmesi için bağış iradesinin duraksamaya yer bırakmayacak açıklıkta olması gerekir

Erkek, kişisel malı niteliğindeki taşınmazını evlilik birliği içinde satış yoluyla eşi adına tescil ettirmiştir. Boşanmadan sonra açtığı tasfiye davasında kadın, devrin gerçekte bağış olduğunu ve taşınmazın kendi kişisel malı sayılması gerektiğini savunmuştur; yerel mahkeme bu savunmayı kabul edip direnmiştir.

> *Gerçekten de; evlilik birliğinin devamı süresince bir eşin diğer eşin edinimine yaptığı katkının, karşılıksız olması işin doğası gereğidir. Karşılıksız olan bu katkıların birliktelikten doğan dayanışma kapsamında, kendisinin de yararlanacağı düşüncesiyle yapıldığı, bağış amacı gütmeyen bu katkının mal rejiminin sona ermesi hâlinde diğer eşten istenebileceği kabul edilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Karara göre eşler arasındaki katkılar işin doğası gereği karşılıksızdır; bu, bağış anlamına gelmez. Devredene ağır yükümlülük getiren kazandırmanın bağış sayılabilmesi için bağış amacını taşıyan davranış ve iradenin açık olması gerekir. Dosyada bağış iradesi ortaya konulamadığından taşınmaz edinilmiş mal kabul edilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 218:** Rejimin kapsamı.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeyle kişisel mal sayılma.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

221

A. Mülkiyet
III. Kişisel mallar
2. Sözleşmeye göre

KANUN METNİ

(1) Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler.
(2) Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler.

MADDE ÖZETİ

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan ve edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilir; kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler (m. 221). Böyle bir sözleşme yoksa meslek veya işletme faaliyetinden doğan değerler edinilmiş maldır ve tasfiyeye katılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kapsam daraltma	Edinilmiş mal grubunun sözleşmeyle daraltılması (TMK m. 221).
Meslek ve işletme değerleri	Serbest meslek, ticaret veya işletme faaliyetinden doğan malvarlığı değerleri (TMK m. 221/1).
Gelirlerin dışlanması	Kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal sayılmayacağının kararlaştırılması (TMK m. 221/2).
Şekil	Sözleşmenin noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılması (TMK m. 205).

1 Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 221- Maddede İsviçre Medenî Kanununun 199 uncu maddesinde olduğu gibi eşlere mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş malların kapsamını daraltma olanağı tanınmıştır. Birinci fıkra, eşlerin mesleklerinin icrası veya sahip oldukları işletmelerinin faaliyetinden elde ettikleri değerlerin edinilmiş mal sayılmayıp, kişisel mal sayılmasının eşlerin yapacakları bir sözleşmeyle kararlaştırılabileceğini hükme bağlamıştır. Maddenin ikinci fıkrası, 219 uncu maddenin ikinci fıkrasının (4) numaralı bendinde edinilmiş mallar arasında sayılmış bulunan "kişisel malların gelirleri"nin edinilmiş mal değil, kişisel mal olarak kabul edilmesinin eşlerin yapacakları sözleşmeyle öngörülebileceğini hükme bağlamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 88*

Tasarının 221. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçe, maddenin işlevini tek cümleyle özetler: rejimin kapsamı sözleşmeyle daraltılabilir, ancak bu daraltma kanunun izin verdiği iki konuyla sınırlıdır.

Eski Kanun'da edinilmiş mal kavramı bulunmadığından böyle bir kapsam daraltma hükmü de yoktu. Mal birliği usulünde ise kadının kazancı ve mallarının geliri bakımından ayrı kurallar öngörülmüştü; yasal rejim olan mal ayrılığında her eşin kazancı zaten kendisine aitti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin mallarının geliri ve kendi kazançları, kendisine aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 189

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 221
Kazançlar	Kazanan eşe aitti	Kural olarak edinilmiş mal
Meslek geliri	Kendisine aitti	Sözleşmeyle kişisel mal sayılabilir
Kişisel malın geliri	Malikine aitti	Kural olarak edinilmiş mal; sözleşmeyle dışlanabilir
Sözleşme	Rejim seçimi ile sınırlıydı	Rejimin kapsamı da daraltılabilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci fıkra	Meslek ve işletme değerleri sözleşmeyle kişisel mal sayılabilir	TMK m. 221/1
İkinci fıkra	Kişisel malların gelirleri sözleşmeyle dışlanabilir	TMK m. 221/2
Sözleşme yoksa	Bu değerler edinilmiş maldır ve tasfiyeye katılır	Yargıtay 8. HD, K. 2011/3963
Şekil	Noterde düzenleme veya onaylama	TMK m. 205
Sınır	Kanunda yazılı sınırlar içinde seçim	TMK m. 203
Şirket malvarlığı	Şirketin mali durumu incelenmeden alacak doğduğu kabul edilemez	Yargıtay 8. HD, K. 2010/5736
Etki	Sözleşme ileriye etkilidir	Yargıtay 8. HD, K. 2011/3497
Alacaklılar	Sözleşme alacaklıların haklarını etkilemez	TMK m. 213

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 199. maddesinde olduğu gibi eşlere mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş malların kapsamını daraltma olanağı tanımıştır. Gerekçe, birinci fıkranın eşlerin mesleklerinin icrası veya sahip oldukları işletmelerinin faaliyetinden elde ettikleri değerlerin edinilmiş mal sayılmayıp kişisel mal sayılmasının bir sözleşmeyle kararlaştırılabileceğini hükme bağladığını; ikinci fıkranın ise 219. maddenin ikinci fıkrasının (4) numaralı bendinde edinilmiş mallar arasında sayılan "kişisel malların gelirleri"nin kişisel mal olarak kabul edilmesinin sözleşmeyle öngörülebileceğini düzenlediğini belirtir. Tasarının 221. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Serbest meslek sahibi veya işletme sahibi eşler için bu madde önemlidir: meslekten ya da işletmeden doğan değerlerin kişisel mal sayılması isteniyorsa bunun noterde yapılacak bir mal rejimi sözleşmesiyle kararlaştırılması gerekir. Böyle bir sözleşme yoksa bu değerler edinilmiş maldır ve tasfiyede hesaba katılır. Aynı şekilde kişisel malın kira, faiz veya kâr payı gelirinin edinilmiş mal sayılmaması da ancak sözleşmeyle mümkündür. Sözleşme ileriye etkilidir; geçmiş dönem için düzenleme yapılamaz. Şirket ortağı olan eş bakımından şirketin malvarlığı ile ortağın malvarlığının ayrı olduğu ve şirketin mali durumunun bilirkişi incelemesiyle saptanması gerektiği unutulmamalıdır.

II. Birinci Fıkra: Meslek ve İşletme Değerleri

- **Olanak:** Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan ve edinilmiş mallara dahil olması gereken değerlerin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler (TMK m. 221/1).
- **Sözleşme yoksa:** Meslek veya işletme faaliyetinden doğan malvarlığı, eşler arasında yapılan mal rejimi sözleşmesiyle aksi kararlaştırılmamışsa edinilmiş mallardan sayılır ve tasfiyeye katılır.[2]
- **Uygulamadan örnek:** Ticari faaliyet nedeniyle edinildiği ileri sürülen araçlar bakımından, kişisel mal sayılacağına dair sözleşme bulunmadığından araçların edinilmiş mal kabul edilmesi yerinde görülmüştür.[3]
- **Kapsam:** Hüküm, edinilmiş mal grubunu daraltır; gerekçenin ifadesiyle eşlere "edinilmiş malların kapsamını daraltma" olanağı tanınmıştır.
- **Sınır:** Seçim kanunun çizdiği sınırlar içinde yapılır (TMK m. 203); aile hukukunda sözleşme serbestisi sınırlıdır.[4]

III. İkinci Fıkra: Kişisel Malların Gelirleri

- **Kural:** Kişisel malların gelirleri kanun gereği edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-4); kira, faiz ve kâr payı bu kapsamdadır.
- **İstisna:** Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını kararlaştırabilirler (TMK m. 221/2).
- **Kapsamın belirlenmesi:** Sözleşmede hangi kişisel malların gelirlerinin dışlandığı açıkça yazılmalıdır; genel ifadeler uyuşmazlık doğurur.
- **Sonuç:** Böyle bir kayıt varsa söz konusu gelirler artık değer hesabına girmez ve katılma alacağını azaltır (TMK m. 231, TMK m. 236).

IV. Şirket ve İşletme Malvarlığı

- **Ayrım:** Eşin ortağı olduğu şirketin malvarlığı ile eşin kişisel malvarlığı birbirinden ayrıdır; şirkete ait araçlar nedeniyle katılma alacağı doğduğu sonucuna, şirketin muhasebe kayıtları ve kâr-zarar durumu incelenmeden varılamaz.[5]
- **Araştırma:** İlgili dönemlere ait bilanço bilgileri getirtilmeli, hukukçu ve mali müşavir bilirkişilerden rapor alınmalı, malların şirket gelirleriyle alınıp alınmadığı belirlenmelidir.
- **Ortaklık payı:** Eşin şirketteki ortaklık payı duraksamaya yer bırakmayacak biçimde saptanmalıdır.[6]

2 Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.
3 Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.
4 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.
5 Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736.

- **Pay ve gelir ayrımı:** Evlenmeden önce edinilen şirket payı kişisel maldır; buna karşılık evlilik süresince paya düşen gelir edinilmiş mal grubuna girer.[7]

V. Sözleşmenin Şekli, Zamanı ve Etkisi

- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır ve taraflarca imzalanır (TMK m. 205); adi yazılı anlaşma geçerli sayılmaz.[8]
- **Zaman:** Sözleşme evlenmeden önce veya sonra yapılabilir (TMK m. 203).
- **İleriye etki:** Sonradan yapılan sözleşme geçmişe etkili uygulanamaz.[9]
- **Ehliyet:** Ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin katılmasıyla taraf olabilir (TMK m. 204).
- **Alacaklılar:** Sözleşme, eşlerin alacaklılarının üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (TMK m. 213).

VI. Tasfiyeye Etkisi

- **Hesaba etkisi:** Kişisel mal sayılan değerler artık değer hesabına girmez; bu da katılma alacağını doğrudan azaltır (TMK m. 231).
- **Denkleştirme:** Kişisel mal ile edinilmiş mal arasında değer aktarımı varsa denkleştirme yapılır (TMK m. 230).
- **Değer artış payı:** Diğer eşin katkısı varsa değer artış payı istemi saklıdır (TMK m. 227).
- **İspat:** Sözleşmenin varlığı ve kapsamı, iddia eden tarafça belgeyle ortaya konulmalıdır (TMK m. 222).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Serbest meslek veya işletme sahibi eşin sözleşmesinde üç nokta netleştirilmelidir: hangi faaliyetten doğan değerlerin kişisel mal sayılacağı, bu değerlerin gelirlerinin hangi gruba gireceği ve sözleşmenin hangi tarihten itibaren uygulanacağı. İşletme ya da şirket söz konusuysa ortaklık payı, sermaye yapısı ve varlıkların şirkete mi eşe mi ait olduğu belgelendirilmelidir; uyuşmazlıkta bilanço ve muhasebe kayıtları belirleyici olur. Kişisel malın gelirleri dışlanmak isteniyorsa bu, ayrı bir madde hâlinde yazılmalıdır; aksi hâlde kira, faiz ve kâr payı edinilmiş mal sayılır. Sözleşme noterde yaptırılmalı ve geçmiş dönem için sonuç doğurmayacağı hesaba katılarak zamanlaması buna göre planlanmalıdır.

6 Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.
7 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.
8 Yargıtay 8. HD, 21.10.2010, E. 2010/1159, K. 2010/4951.
9 Yargıtay 8. HD, 16.06.2011, E. 2010/6262, K. 2011/3497.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2011 · E. 2011/2285 · K. 2011/3963

Sözleşmeyle aksi kararlaştırılmadıkça meslek veya işletme faaliyetinden doğan malvarlığı edinilmiş maldır ve tasfiyeye katılır

Eşlerden biri, evlilik süresince edinilen taşınmaz ve araçlar nedeniyle katkı payı ve katılma alacağı istemiştir. Davalı, araçların ortağı olduğu limited şirkete ait olduğunu ve şirketin eski araçlarının satışından elde edilen gelirle alındığını savunmuştur. Mahkeme, şirketteki ortaklık payını ve şirket kayıtlarını incelemeden hüküm kurmuştur.

> *TMK.nun 221.maddesi hükmüne göre, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan mal varlığı eşler arasında yapılan mal rejimi sözleşmesiyle aksi kararlaştırılmamışsa edinilmiş mallardan sayılır ve tasfiyeye katılır. Aynı kanunun 220/4. bendine göre de, kişisel malların yerine geçen değerler kişisel mal sayılır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre meslek veya işletme faaliyetinden doğan değerler kural olarak edinilmiş maldır; bunların kişisel mal sayılması ancak mal rejimi sözleşmesiyle kararlaştırılmışsa mümkündür. Somut olayda şirket ortaklık payının duraksamaya yer bırakmayacak biçimde belirlenmesi ve şirketin muhasebe kayıtlarının incelenmesi gerekmiştir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2010 · E. 2010/4412 · K. 2010/5736

Şirkete ait araçlar nedeniyle katılma alacağı doğduğu sonucuna, şirketin muhasebe kayıtları ve kâr-zarar durumu incelenmeden varılamaz

Katılma alacağı davasında taşınmaz yönünden talep kabul edilmiştir. Araçlar bakımından ise davalı, bunların ortağı olduğu şirkete ait olduğunu savunmuştur; mahkeme şirketin mali durumunu incelemeden araçlar yönünden de alacağa hükmetmiştir.

> *Dava konusu araçlar davalının ortağı bulunduğu şirkete ait bulunduğuna göre; şirkete ilişkin muhasebe kayıtları incelenmeden, şirketin aktif ve pasifi diğer bir ifade ile kar ve zarar durumu belirlenmeden davalının ortağı bulunduğu şirkete ait araçlar nedeniyle davacının katılma alacağı hakkı bulunduğu sonucuna varılamaz.*

DEĞERLENDİRME Daire, taşınmaza ilişkin bölümü onayıp araçlara ilişkin bölümü bozmuştur. Karara göre araçların edinildiği dönemlere ait bilanço bilgileri getirtilerek şirketin aktif-pasif durumu bilirkişi incelemesiyle saptanmalı, araçların şirket gelirleriyle alınıp alınmadığı belirlenmelidir. Şirketin tüzel kişiliği ile eşin malvarlığı birbirinden ayrı olduğundan, eşin şirketteki payı ile şirket malvarlığı karıştırılmamalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 203:** Sözleşmenin zamanı ve sınırları.
- **TMK m. 204:** Sözleşme ehliyeti.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.

MADDE

222

A. Mülkiyet
IV. İspat

KANUN METNİ

(1) Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.
(2) Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.
(3) Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.

MADDE ÖZETİ

Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispat etmekle yükümlüdür; eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır ve bir eşin bütün malları aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir (m. 222). Bu üç kural, mal rejiminin tasfiyesi davalarında uygulanacak ispat ve ikame kurallarını oluşturur;[1] ispat yükü ise hayatın olağan akışına aykırı durumu iddia eden tarafa düşer.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

İspat yükü	Bir vakıanın varlığını kanıtlama yükümlülüğü (TMK m. 222/1; TMK m. 6).
Paylı mülkiyet karinesi	Kime ait olduğu ispat edilemeyen malın eşlerin paylı mülkiyetinde sayılması (TMK m. 222/2).
Edinilmiş mal karinesi	Bütün malların aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş sayılması (TMK m. 222/3).
Kesin delil	Hâkimi bağlayan ve takdir yetkisi tanımayan delil.[3]

1 Yargıtay 8. HD, 13.04.2016, E. 2016/5647, K. 2016/6710.
2 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/1512, K. 2020/835.
3 Yargıtay HGK, 04.03.2020, E. 2017/1040, K. 2020/240.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 222- Madde İsviçre Medenî Kanununun 200 üncü maddesini karşılamaktadır. Burada eşlerin mallarının, edinilmiş mallardan mı yoksa kişisel mallardan mı olduğu hususunda doğacak uyuşmazlıklarda ispat yükü düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında genel ispat yükü ile ilgili bir kural tekrarlanmakta, belli bir malın eşlerden birinin kişisel mülkiyetinde olması yani kişisel malı olduğu iddiasında bulunan kişinin bunu ispat etmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu kişi, eşlerden biri olabileceği gibi üçüncü kişi de olabilir. Maddenin ikinci fıkrası paylı mülkiyet lehine bir karine öngörmüştür. Buna göre bir malın eşlerden birinin mülkiyetinde olduğu iddia edilir ve fakat bu husus ispat edilmezse, bu malın eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu kabul edilecektir. Burada getirilen karine kesin olmayıp, diğer eş bu karineyi çürüterek, çekişme konusu malın paylı mal değil, kendi mülkiyetinde olduğunu kanıtlayabilir. Aynı şekilde, maddenin üçüncü fıkrasında da, bir eşin tüm mallarının aksi kanıtlanıncaya kadar edinilmiş mal sayılması yönünde bir karine getirilmiştir. Bu durumda eş bu malın edinilmiş mal değil kişisel mal olduğunu iddia ederse, birinci fıkradaki kural gereğince bunu bizzat ispatla yükümlü olacaktır. Bunu ispat edemediği takdirde ise söz konusu mal eşlerin edinilmiş malı sayılacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 88-89*

Tasarının 222. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin iki vurgusu davaların seyrini belirler: karineler kesin değildir ve kişisel mal iddiasını ileri süren taraf bunu bizzat ispatlamak zorundadır.

Eski Kanun'da benzer bir ispat kuralı mal birliği usulü bakımından öngörülmüştü. Yasal rejim mal ayrılığı olduğundan genel ispat kuralları uygulanıyor, eşlerin malları arasında bugünkü gibi bir grup ayrımı yapılmıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bir malın karının şahsi mallarından olduğunu iddia eden karı veya koca, davasını ispata mecburdur. Evliliğin devamı sırasında karının şahsi mallarını istibdal suretiyle iktisabedilen mallar, karının şahsi malı olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 193

	743 sayılı Kanun m. 193	4721 sayılı Kanun m. 222
Kapsam	Karının şahsi malları	Her iki eşin malları
İspat	İddia eden ispat eder	İddia eden ispat eder
Paylı mülkiyet	Düzenlenmemişti	İspat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır
Genel karine	Düzenlenmemişti	Bütün mallar edinilmiş mal sayılır
Üçüncü kişiler	Belirtilmemişti	Gerekçeye göre üçüncü kişiler de iddiada bulunabilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İspat yükü	İddia eden ispatlar	TMK m. 222/1
Kim iddia edebilir	Eşler ve üçüncü kişiler	Madde gerekçesi
İkinci karine	İspat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır	TMK m. 222/2
Üçüncü karine	Bütün mallar edinilmiş mal kabul edilir	TMK m. 222/3
Karinelerin niteliği	Kesin değildir, aksi kanıtlanabilir	Madde gerekçesi
Ölçüt	İspat yükü hayatın olağan akışına aykırılığı iddia edende	Yargıtay HGK, K. 2020/835
Kesin deliller	İkrar, senet, yemin ve kesin hüküm	Yargıtay HGK, K. 2020/240
Araştırma	Kişisel mal savunmasında tapu ve banka kayıtları getirtilir	Yargıtay 8. HD, K. 2018/10165
Sonuç	İspat edilemeyen katkı iddiası sonuç doğurmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2014/9868

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 200. maddesini karşılamakta ve eşlerin mallarının edinilmiş mallardan mı yoksa kişisel mallardan mı olduğu konusunda doğacak uyuşmazlıklarda ispat yükünü düzenlemektedir. Gerekçe, birinci fıkrada genel ispat yükü kuralının tekrarlandığını ve belli bir malın eşlerden birinin kişisel malı olduğu iddiasında bulunan kişinin bunu ispat etmesi gerektiğini; bu kişinin eşlerden biri olabileceği gibi üçüncü kişi de olabileceğini belirtir. İkinci fıkra paylı mülkiyet lehine bir karine öngörmüştür: bir malın eşlerden birinin mülkiyetinde olduğu iddia edilir ve bu husus ispat edilemezse mal eşlerin paylı mülkiyetinde kabul edilir; gerekçeye göre bu karine kesin olmayıp diğer eş karineyi çürüterek malın kendi mülkiyetinde olduğunu kanıtlayabilir. Üçüncü fıkrada ise bir eşin tüm mallarının aksi kanıtlanıncaya kadar edinilmiş mal sayılacağı karinesi getirilmiştir; eş malın kişisel mal olduğunu iddia ederse bunu bizzat ispatla yükümlü olacak, ispat edemediği takdirde mal edinilmiş mal sayılacaktır. Tasarının 222. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Tasfiye davalarının kaderini çoğu zaman bu madde belirler. "Bu mal benim kişisel malım" demek yetmez; iddianın belgeyle ispatlanması gerekir, aksi hâlde mal edinilmiş sayılır ve yarısı üzerinden hesaplama yapılır. İspat yükü mutlak biçimde davacıda da değildir: hayatın olağan akışına aykırı bir durumu ileri süren taraf onu kanıtlamak zorundadır. Karşı tarafın duruşmadaki beyanları ikrar oluşturabilir; bu beyanların tutanağa geçirilmesi istenmelidir. Kişisel mal savunmasında tedavüllü tapu kaydı, banka hesap hareketleri ve satış-alış tarihlerini gösteren belgeler baştan dosyaya konulmalıdır; mahkemenin bu kayıtları getirtmeden karar vermesi bozma sebebidir.

II. Üç Kural, Üç Sonuç

- **Birinci kural:** Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispat etmekle yükümlüdür (TMK m. 222/1). Gerekçeye göre bu kişi eşlerden biri olabileceği gibi üçüncü kişi de olabilir.
- **İkinci kural:** Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır (TMK m. 222/2). Gerekçe bu karinenin kesin olmadığını, diğer eşin karineyi çürütebileceğini belirtir.
- **Üçüncü kural:** Bir eşin bütün malları, aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222/3); kişisel mal iddiası ispatlanamazsa mal edinilmiş sayılır.
- **Birlikte uygulama:** Bu üç kural, tasfiye davalarında uygulanacak ispat ve ikame kurallarını oluşturur.[4]
- **Pratik sonuç:** İspat yükünü yerine getiremeyen taraf karinelerin sonuçlarına katlanır; katkı iddiası kanıtlanamazsa mal edinildiği tarihe göre değerlendirilir.[5]

III. İspat Yükü

- **Genel kural:** Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür (TMK m. 6; HMK m. 190).
- **Hayatın olağan akışı ölçütü:** İspat yükü, hayatın olağan akışına aykırı durumu iddia eden ya da savunmada bulunan tarafa düşer.[6]
- **Ziynet örneği:** Aynı karara göre olağan olan, kadına özgü ziynet eşyalarının kadın eşin himayesinde bulunmasıdır; bu nedenle ziynetleri teslim ettiğini ispat yükü karşı tarafa geçer.

4 Yargıtay 8. HD, 13.04.2016, E. 2016/5647, K. 2016/6710.
5 Yargıtay 8. HD, 16.05.2014, E. 2013/9727, K. 2014/9868.
6 Yargıtay HGK, 04.11.2020, E. 2017/1512, K. 2020/835.

- **Kişisel mal savunması:** Malın kişisel mal olduğunu savunan eş, bu savunmasını ispatla yükümlüdür; ispat edemezse mal edinilmiş sayılır.
- **Üçüncü kişiler:** Alacaklılar veya mirasçılar da belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia edebilir; bu durumda ispat yükü onlardadır.

IV. Deliller ve İkrar

- **Kesin deliller:** Kesin delil hâkimi bağlar ve hâkimin bunları takdir yetkisi yoktur;[7] ikrar, senet, yemin ve kesin hüküm bu niteliktedir.
- **İkrarın sonucu:** Karşı tarafın mahkeme önündeki beyanı ikrar sayıldığında o vakıa çekişmeli olmaktan çıkar ve ayrıca ispatı gerekmez (HMK m. 188).
- **Belge delilleri:** Tapu ve trafik kayıtları, banka hesap hareketleri, kredi ödeme planları, fatura ve makbuzlar, veraset ilamı ile intikal kayıtları tasfiye davalarının temel delilleridir.
- **Tanık:** Tanık beyanları tamamlayıcı niteliktedir; tanıkların olaya doğrudan bilgi ve görgüsünün bulunması aranır.
- **Bilirkişi:** Hesaplama ve değer tespiti gerektiren konularda bilirkişi incelemesi yapılır; bilirkişi raporu ispat yükünü ortadan kaldırmaz.

V. Mahkemenin Araştırma Ödevi

- **Dayanılan delillerin toplanması:** Kişisel mal savunmasında taşınmazın edinme sebebi ve tarihi ile satış tarihini gösteren tedavüllü tapu kaydı getirtilmeden karar verilemez.[8]
- **İkame bağlantısı:** Satış tarihi ile yeni alımın tarihi arasındaki yakınlık, öncelik-sonralık ilişkisi ve tutarların örtüşmesi birlikte değerlendirilir.[9]
- **Kurum kayıtları:** Bireysel emeklilik ve sigorta gibi kalemlerde prim ve ödeme belgeleri ilgili kurumlardan getirtilir.[10]
- **Nitelendirme:** Maddi olayları ileri sürmek taraflara, hukuki nitelendirme yapmak hâkime aittir (HMK m. 33); talebin katkı payı mı katılma alacağı mı olduğu dilekçeye göre belirlenir.
- **Envanter:** Malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde noterde düzenlenen envanter, aksi ispatlanmadıkça doğru sayılır ve ispat yükünü karşı tarafa geçirir (TMK m. 216).

7 Yargıtay HGK, 04.03.2020, E. 2017/1040, K. 2020/240.
8 Yargıtay 8. HD, 28.03.2018, E. 2016/13869, K. 2018/10165.
9 Yargıtay 8. HD, 28.06.2018, E. 2016/7333, K. 2018/14610.
10 Yargıtay 8. HD, 13.04.2016, E. 2016/5647, K. 2016/6710.

VI. Karinelerin Tasfiyedeki Etkisi

- **Edinilmiş mal karinesi:** İspatlanamayan kişisel mal iddiası sonucunda mal edinilmiş sayılır ve artık değer hesabına girer (TMK m. 231).
- **Paylı mülkiyet karinesi:** Kime ait olduğu belirlenemeyen mallarda eşler paylı malik sayılır; bu, özellikle ev eşyası ve birlikte kullanılan taşınırlarda önem taşır.
- **Ziynet ve kişisel eşya:** Kadına özgü ziynet eşyası kadın eşin kişisel malı sayıldığından, bunların harcandığı savunması ispat edilmedikçe iade yükümlülüğü doğar (TMK m. 220).
- **Sonuç:** Nitelendirme doğrudan katılma alacağının miktarını belirlediğinden, delil hazırlığı tasfiye davasının en kritik aşamasıdır (TMK m. 236).

UYGULAMA NOTU

Dava açılmadan önce her mal için bir delil dosyası oluşturulmalıdır: tapu tedavül kaydı, satış sözleşmesi, banka dekontları, kredi ödeme planı, fatura ve tanık listesi. Kişisel mal iddiasında zincir gösterilmelidir: hangi malın satıldığı, parasının hangi hesaba girdiği ve hangi malın alımında kullanıldığı. Karşı tarafın dilekçe ve duruşma beyanları dikkatle incelenmeli; kabul niteliğindeki beyanların tutanağa geçmesi istenmelidir. Ev eşyası ve ziynet gibi kalemlerde fotoğraf, video ve kuyumcu kayıtları belirleyici olabilir. Deliller dilekçeyle birlikte sunulmalıdır; sonradan sunulan deliller çoğu zaman değerlendirme dışında kalır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2016 · E. 2016/5647 · K. 2016/6710

Maddenin üç kuralı: iddia eden ispatlar, ispat edilemeyen mallar paylı mülkiyette sayılır, bütün mallar aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş maldır

Eşlerden biri, diğerinin bireysel emeklilik ve sigorta birikimleri üzerinden mal rejiminden kaynaklanan alacak istemiştir. Mahkeme, bu birikimler bakımından davacının hak talep etme imkânı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *4721 sayılı TMK'nun 222. maddesi hükmüne göre; belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre bu kurallar, mal rejiminin tasfiyesi davalarında uygulanacak ispat ve ikame kurallarını oluşturur; primlerin hangi eş tarafından ve hangi mal grubundan ödendiği kanıtlanamazsa maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki karineler devreye girer.

2 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
04.11.2020 · E. 2017/1512 · K. 2020/835

İspat yükü, hayatın olağan akışına aykırı durumu iddia eden veya savunmada bulunan tarafa düşer

Kadın, düğünde takılan ziynet eşyalarının iade edilmediğini ileri sürerek bedelinin tahsilini istemiştir. Mahkeme, ziynetlerin davalıda kaldığının davacı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetti ve bozmadan sonra bu kararında direnmiştir.

> *Gerek doktrinde, gerek Yargıtay içtihatlarında kabul edildiği üzere ispat yükü hayatın olağan akışına aykırı durumu iddia eden ya da savunmada bulunan kimseye düşer. Öte yandan ileri sürdüğü bir olaydan kendi yararına haklar çıkarmak isteyen kimsenin iddia ettiği olayı kanıtlaması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oyçokluğuyla bozmuştur. Karara göre olağan olan, kadına özgü ziynet eşyalarının kadın eşin himayesinde bulunmasıdır; bu nedenle ziynetleri teslim ettiğini ispat yükü davalı eştedir. TMK m. 222'deki ispat kuralı, hayatın olağan akışı ölçütüyle birlikte uygulanır.

3 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
04.03.2020 · E. 2017/1040 · K. 2020/240

Kesin deliller sınırlıdır ve hâkimin bunları takdir yetkisi yoktur; mahkeme önündeki ikrar vakıayı çekişmeli olmaktan çıkarır

Kadın, düğünde takılan ziynet eşyalarının iadesini istemiştir. Davalı erkek, düğünde toplam 12 adet bilezik takıldığını beyan etmekle birlikte bunların harcandığını savunmuştur. Mahkeme istemi kısmen reddedip direnmiştir.

> *Önemle vurgulamak gerekir ki kesin delil, yanları ve hâkimi bağlayan, bu tip delillerle kanıtlanan olayın hukuksal doğru olarak kabul edilmesi gereken delillerdir. Hâkimin kesin delilleri takdir yetkisi yoktur. Bu biçimde ispatlanan hususu doğru kabul etmek zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını oybirliğiyle ve kesin olarak bozmuştur. Karara göre kesin deliller ikrar, senet, yemin ve kesin hükümdür; erkeğin duruşmadaki sayı beyanı ikrar sayıldığından bu vakıa çekişmeli olmaktan çıkar. Mal rejimi uyuşmazlıklarında karşı tarafın beyanları, TMK m. 222'deki ispat yükünü doğrudan etkiler.

4 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
28.03.2018 · E. 2016/13869 · K. 2018/10165

Kişisel mal savunması ileri sürülmüşse tedavüllü tapu kaydı getirtilmeden karar verilemez

Mal rejiminin sona erdiği tarihte bir eşin banka hesabında bulunan paranın kaynağı tartışmalıydı. Eş, paranın ölen eşinden kalan taşınmazın satışından geldiğini ileri

sürerek kişisel mal savunmasında bulundu ve tapu kayıtlarına dayanmıştır; mahkeme bu savunmayı araştırmadan tutarın tamamını edinilmiş mal saydı.

> *Ne var ki, mahkemece, bahsi geçen taşınmazın davacı-birleşen davalı tarafından edinme sebebi ve tarihi ile satış tarihlerini gösterir tedavüllü tapu kaydı getirtilmemiş, kişisel mal savunması üzerinde yeterince durulmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre kişisel mal savunmasında taşınmazın edinme sebebi ve tarihi ile satış tarihini gösteren tedavüllü tapu kaydı getirtilmeli; paranın hesaba yatırılış tarihi ile satış tarihinin yakınlığı, öncelik-sonralık ilişkisi ve tutarların örtüşmesi değerlendirilmelidir. İspat yükü savunmada bulunan eşte olsa da mahkemenin dayanılan delilleri toplama ödevi vardır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2014 · E. 2013/9727 · K. 2014/9868

Katkı iddiası kanıtlanamazsa mal, edinildiği tarihe göre edinilmiş mal kabul edilerek tasfiye yapılır

1961 yılında evlenen eşler 2006 yılında boşanmıştır. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm 2005 yılında kadın adına edinilmişti. Erkek, taşınmazın kendi aldığı tazminat ve emekli ikramiyesiyle alındığını ileri sürmüştür; kadın ise kendi emekli ikramiyesinden gönderdiği parayla alındığını savunmuştur.

> *Yapılan araştırma ve inceleme sonucu davacının 1989 yılında iş kazası nedeniyle aldığı Dolardan katkı yapmak suretiyle taşınmazın alındığı yönündeki iddiası TMK'nun 222. maddesi gereğince kanıtlanamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, katkı iddiasının TMK m. 222 uyarınca kanıtlanamadığını kabul etmiştir. Bu durumda mal, edinildiği tarih esas alınarak edinilmiş mal sayılır ve tasfiye buna göre yapılır. Karar, ispat yükünü yerine getiremeyen tarafın karinelerin sonuçlarına katlanacağını göstermektedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 6:** İspat yükü.
- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 218:** Rejimin kapsamı.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeyle kişisel mal sayılma.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

223 B. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

KANUN METNİ

(1) Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

(2) Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz.

MADDE ÖZETİ

Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir; aksine anlaşma olmadıkça eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz (m. 223). Bu ikinci kural nedeniyle paylı malda pay üzerindeki tasarruf zaten rızaya bağlı olduğundan, ayrıca tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına gerek görülmemiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yönetim serbestisi	Her eşin kendi malvarlığını yönetme, yararlanma ve tasarruf yetkisi (TMK m. 223/1).
Paylı mülkiyet sınırı	Paylı maldaki pay üzerinde diğer eşin rızası olmadan tasarruf yasağı (TMK m. 223/2).
Yasal sınırlar	Aile konutu, tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ve eklenecek değerler gibi kurallar (TMK m. 194, TMK m. 199, TMK m. 229).
Eklenecek değerler	Alacağı azaltmak kastıyla yapılan devirlerin hesaba katılması (TMK m. 229).

1 Yargıtay 2. HD, 09.06.2014, E. 2013/23306, K. 2014/12769.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 223- Madde İsviçre Medenî Kanununun 201 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası mal ayrılığı rejiminde olduğu gibi, evlilik birliğinin devamı süresince eşlerden her birinin gerek kişisel malları gerek edinilmiş malları üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf konusunda serbest olduğunu hükme bağlamaktadır. İkinci fıkrada ise taraflar arasında mal rejimi sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa, eşlerden her birinin diğerinin rızası ve katılımı olmaksızın paylı mülk konusu mal üzerindeki payda tasarrufta bulunmayacağı öngörülmüştür. Burada paylı mülkiyette paydaşlardan her birinin kendi payı üzerinde serbestçe tasarruf kuralından (m.688) sapma söz konusudur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 89*

Tasarının 223. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin işaret ettiği sapma, eşler arasındaki paylı mülkiyetin kendine özgü bir rejime tabi olduğunu gösterir: paydaş eş, kendi payı üzerinde bile tek başına tasarruf edemez.

Eski Kanun'da yasal rejim mal ayrılığı olduğundan her eş zaten kendi malının maliki sayılıyor ve onu serbestçe yönetiyordu. Buna karşılık kadının idareyi kocaya bırakması hâlinde kanun kadın aleyhine karineler öngörmüştü; bugünkü düzenleme bu karineleri kaldırmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin bütün mallarının mülkiyet ve idare ve intifa haklarını muhafaza etmesine, mal ayrılığı denir. Karı, mallarının idaresini kocasına bırakmış olduğu takdirde evliliğin devamı müddetince hesap sormaktan vaz geçtiği ve mallarının bütün gelirini ev masrafına karşı kocasına bıraktığı farzolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 186

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 223
Yönetim	Her eş kendi malını yönetirdi	Her eş kendi malvarlığını yönetir
Karineler	Kadın aleyhine karineler vardı	Karine yoktur; vekâlet hükümleri uygulanır
Paylı mülkiyet	Özel sınır yoktu	Pay üzerinde tasarruf rızaya bağlı
Aile konutu	Düzenlenmemişti	Açık rıza şartı getirildi
Tasfiyeye etki	Katkı payı esasları	Eklenecek değerler kurumu

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yönetim	Her eş kendi malvarlığını yönetir	TMK m. 223/1
Yararlanma	Mallarından yararlanma hakkı	TMK m. 223/1
Tasarruf	Kural olarak serbest	TMK m. 223/1
Paylı mülkiyet	Pay üzerinde tasarruf rızaya bağlıdır	TMK m. 223/2
Sonuç	Ayrıca tasarruf yetkisinin sınırlandırılması gerekmez	Yargıtay 2. HD, K. 2014/12769
Aile konutu	Tasarruf diğer eşin açık rızasına bağlıdır	TMK m. 194
Sınırlandırma	Hâkim tasarruf yetkisini sınırlandırabilir	TMK m. 199
Tasfiye	Alacağı azaltan devirler hesaba katılır	Yargıtay 8. HD, K. 2015/20162

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 201. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın mal ayrılığı rejiminde olduğu gibi evlilik birliğinin devamı süresince eşlerden her birinin gerek kişisel malları gerek edinilmiş malları üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf konusunda serbest olduğunu hükme bağladığını belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, mal rejimi sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa eşlerden her birinin diğerinin rızası ve katılımı olmaksızın paylı mülk konusu mal üzerindeki payda tasarrufta bulunamayacağının öngörüldüğünü; burada paylı mülkiyette paydaşlardan her birinin kendi payı üzerinde serbestçe tasarruf kuralından sapma bulunduğunu açıklar. Tasarının 223. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411).

DİKKAT

Edinilmiş mallara katılma rejimi, malların ortak olduğu anlamına gelmez: evlilik sürerken her eş kendi malını yönetir ve kural olarak üzerinde tasarrufta bulunabilir. Bu serbestinin üç önemli sınırı vardır. Birincisi aile konutudur; konutla ilgili işlemler için diğer eşin açık rızası gerekir. İkincisi paylı mülkiyettir; eş, diğer eşle paylı olduğu taşınmazdaki kendi payını bile onun rızası olmadan devredemez. Üçüncüsü tasfiyedir; diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler ile son bir yıl içindeki karşılıksız kazandırmalar hesaba geri katılır. Mal kaçırma endişesi varsa hâkimden diğer eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması istenebilir.

II. Yönetim ve Tasarruf Serbestisi

- **Kural:** Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetir, bunlardan yararlanır ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunur (TMK m. 223/1).
- **Gerekçedeki temel:** Gerekçeye göre bu serbesti, mal ayrılığı rejiminde olduğu gibi evlilik süresince her iki mal grubu için de geçerlidir.
- **Mülkiyet değişmez:** Rejim, malların mülkiyetini ortaklaştırmaz; tasfiyede doğan hak, artık değerin yarısı üzerindeki alacak hakkıdır (TMK m. 236).
- **Yönetimin devri:** Eşlerden biri mallarının yönetimini açık veya örtülü olarak diğerine bırakırsa vekâlet hükümleri uygulanır (TMK m. 215).
- **Envanter:** Her eş diğerinden mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir (TMK m. 216).

III. Paylı Mülkiyette Özel Sınır

- **Kural:** Aksine anlaşma olmadıkça eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz (TMK m. 223/2).
- **Genel kuraldan sapma:** Gerekçe, bunun paylı mülkiyette her paydaşın kendi payı üzerinde serbestçe tasarruf kuralından (TMK m. 688) bir sapma olduğunu belirtir.
- **Uygulamadaki sonuç:** Paylı malda pay üzerindeki tasarruf zaten rızaya bağlı olduğundan, aynı sonucu sağlamak için ayrıca tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına gerek yoktur.[2]
- **Aksine anlaşma:** Eşler mal rejimi sözleşmesiyle bu sınırı kaldırabilir; sözleşme noterde yapılır (TMK m. 205).
- **Kapsam:** Kural, eşlerin birlikte paydaş olduğu mallar için geçerlidir; üçüncü kişilerle paylı mülkiyette genel hükümler uygulanır.

IV. Serbestinin Diğer Sınırları

- **Aile konutu:** Eşlerden biri, diğerinin açık rızası bulunmadıkça aile konutuyla ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya konut üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK m. 194).
- **Tasarruf yetkisinin sınırlandırılması:** Ailenin ekonomik varlığının korunması veya birlikten doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde hâkim, eşlerden birinin belirli malvarlığı değerleriyle ilgili tasarruflarını rızaya bağlayabilir (TMK m. 199).

2 Yargıtay 2. HD, 09.06.2014, E. 2013/23306, K. 2014/12769.

- **Eklenecek değerler:** Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan yapılan olağan dışı karşılıksız kazandırmalar ile katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler, rejimin sona erdiği anda mevcutmuş gibi tasfiyeye dahil edilir.[3]
- **Üçüncü kişiye etkisi:** Aynı karara göre mahkeme kararı, dava kendisine ihbar edilmişse kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişiye karşı da ileri sürülebilir (TMK m. 241).
- **Alacaklılar:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya tasfiyesi alacaklıların haklarını etkilemez (TMK m. 213).

V. Uygulamada Sık Karşılaşılan Durumlar

- **Tapuda tek eş adına kayıt:** Malın tek eş adına kayıtlı olması, diğer eşin tasfiyedeki alacak hakkını ortadan kaldırmaz; kayıt yalnız yönetim ve tasarruf yetkisini gösterir.
- **Satış ve devir:** Rejim sürerken yapılan satışlar geçerlidir; ancak amaç katılma alacağını azaltmaksa devredilen değer hesaba geri katılır (TMK m. 229).
- **Kredi ve ipotek:** Eş kendi malı üzerinde ipotek kurabilir; aile konutu söz konusuysa diğer eşin açık rızası aranır (TMK m. 194).
- **Ortak hesaplar:** Bankadaki ortak hesaplarda paylar ve kaynak, ispat kurallarına göre belirlenir (TMK m. 222).
- **Yönetimi eşe bırakma:** Hesap verme ve aldıklarını verme borcu doğar (TMK m. 215).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Diğer eşin mal kaçırmaya hazırlandığından endişe eden eş üç yolu birlikte değerlendirmelidir: aile konutu şerhi, tasarruf yetkisinin sınırlandırılması istemi ve gerekiyorsa haklı sebeple mal ayrılığına geçiş davası. Paylı mülkiyetteki taşınmazlarda eşin kendi payını bile diğer eşin rızası olmadan devredemeyeceği bilinmelidir; tapuda böyle bir işlem yapılmışsa derhâl hukuki yollara başvurulmalıdır. Rejim sürerken yapılan devirler kayıt altına alınmalıdır: tapu tedavül kayıtları, satış bedelleri ve alıcıların kimliği tasfiyede eklenecek değerler bakımından belirleyici olur. Üçüncü kişiye yapılan devirlerde davanın o kişiye ihbar edilmesi ihmal edilmemelidir.

3 Yargıtay 8. HD, 11.11.2015, E. 2015/18313, K. 2015/20162.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2014 · E. 2013/23306 · K. 2014/12769

Eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz; bu hâlde ayrıca tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına gerek yoktur

Eşler adına yarı yarıya paylı olarak kayıtlı bağımsız bölüm bakımından, eşlerden biri diğerinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını istemiştir. Mahkeme istemi kabul ederek taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini sınırlandırmıştır.

> *Eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz (TMK. md. 223/2). Davalının, (5) nolu bağımsız bölümdeki 1/2 payı üzerinde tasarrufta bulunması yasal olarak diğer pay sahibi olan davacı (eşin) rızasına bağlı olduğuna göre, Türk Medeni Kanununun 199'ncu maddesi uyarınca davalının tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına ihtiyaç yoktur.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre paylı mülkiyette eşin kendi payı üzerindeki tasarrufu zaten diğer eşin rızasına bağlı olduğundan, aynı sonucu sağlamak için TMK m. 199 uyarınca ayrıca tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verilmesine gerek yoktur. Bu, TMK m. 223/2'nin paylı mülkiyette kendi payı üzerinde serbestçe tasarruf kuralına getirdiği istisnanın doğrudan sonucudur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2015 · E. 2015/18313 · K. 2015/20162

Rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içindeki karşılıksız kazandırmalar ile alacağı azaltmak kastıyla yapılan devirler tasfiyeye dahil edilir

2007 yılında evlenen eşler, 2011 yılında açılan boşanma davasıyla ayrılmıştır. Tasfiye davasında, mal rejiminin devamı sırasında yapılan devirlerin hesaba katılıp katılmayacağı tartışılmıştır.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 229. maddesine göre; eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar ile mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler mal rejiminin sona erdiği anda mevcutmuş gibi tasfiyeye dahil edilir. Mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, tasarruf serbestisinin sınırını bu şekilde çizmiştir. Her eş kendi malvarlığını yönetip tasarrufta bulunabilir; ancak katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler ile son bir yıl içindeki karşılıksız kazandırmalar tasfiyede mevcutmuş gibi hesaba katılır. Dava üçüncü kişiye ihbar edilirse, karar ondan yararlanan üçüncü kişiye karşı da ileri sürülebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlandırılması.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 215:** Malların diğer eş tarafından yönetimi.
- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 241:** Üçüncü kişilere karşı dava.

MADDE

224 C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

KANUN METNİ

Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur; gerekçenin ifadesiyle mal rejiminin eşlerin kişisel borçları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur (m. 224). Sorumluluk hem kişisel malları hem edinilmiş malları kapsar. Buna karşılık eşlerden birine ait malvarlığında diğer eşin mülkiyet veya ayni hak talebi olamaz; tasfiyeden doğan hak şahsi alacak hakkıdır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel sorumluluk	Her eşin kendi borcundan bütün malvarlığıyla sorumlu olması (TMK m. 224).
Sorumluluk kütlesi	Borçlu eşin kişisel malları ile edinilmiş mallarının tamamı (madde gerekçesi).
Müteselsil sorumluluk	Ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsilden doğan ortak sorumluluk (TMK m. 189).
Şahsi alacak hakkı	Tasfiyeden doğan hakkın ayni değil kişisel nitelikte olması.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 224- Madde İsviçre Medenî Kanununun 202 nci maddesini karşılamaktadır. Mal rejiminin eşlerin kişisel borçları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Madde eşlerden her birinin kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumlu olacaklarını öngörmüştür. Eşin borcu nedeniyle sorumlu tutulabilecek mal sadece kişisel malları değil, aynı zamanda bu eşin edinilmiş mallarını da kapsar. Ancak, diğer rejimlerde olduğu gibi,

1 Yargıtay 8. HD, 16.12.2019, E. 2019/5275, K. 2019/11377.
2 Yargıtay 8. HD, 16.12.2019, E. 2019/5275, K. 2019/11377.

> eşlerden birinin evlilik birliğini temsilen ailenin ihtiyaçları dolayısıyla yapacağı borçlardan dolayı eşlerin müteselsilen sorumlu olacağı tabiîdir. (m. 189)
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 89*

Tasarının 224. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin son cümlesi uygulamada sık karıştırılan noktayı açıklığa kavuşturur: kişisel sorumluluk kuralı, birliği temsilden doğan müteselsil sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Eski Kanun'da sorumluluk, mal ayrılığı usulü bakımından ve eşler arasında farklı esaslara göre düzenlenmişti; kadının sorumluluğu sınırlı hâllere bağlanmıştı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ayrılığı usulünde koca, evlenmeden evvelki borçlarından ve evliliğin devamı sırasında gerek kendisi gerek evlilik birliğinin mümessili sıfatiyle edilen borçlardan şahsan mesuldür. Karı, borcunu ödemekten aciz kalan kocası veya kendisi tarafından aile masrafları için edilen borçlardan mesuldür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 187

	743 sayılı Kanun m. 187	4721 sayılı Kanun m. 224
Kural	Kocanın şahsi sorumluluğu ayrıca düzenlenmişti	Her eş kendi borcundan sorumludur
Eşler arası fark	Kadının sorumluluğu sınırlı hâllere bağlıydı	Eşitlik esastır
Kapsam	Belirtilmemişti	Kişisel ve edinilmiş malların tamamı
Temsil	Koca birliğin temsilcisiydi	Her iki eş birliği temsil eder (TMK m. 188)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Her eş kendi borcundan sorumludur	TMK m. 224
Kapsam	Kişisel mallar ve edinilmiş mallar	Madde gerekçesi
Mal rejiminin etkisi	Kişisel borçlara etkisi yoktur	Madde gerekçesi

Konu	Kural	Dayanak
İstisna	Ailenin sürekli ihtiyaçlarında müteselsil sorumluluk	TMK m. 189
Diğer eşin durumu	Diğer eşin malvarlığı sorumlu değildir	TMK m. 224
Ayni talep	Eşin malvarlığında ayni hak istenemez	Yargıtay 8. HD, K. 2019/11377
Alacaklının yolu	Borçlu eşin malvarlığı ve tasfiye alacağı	Yargıtay 2. HD, K. 2022/5951
Koruma	Rejim değişikliği alacaklıyı etkilemez	TMK m. 213

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 202. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, mal rejiminin eşlerin kişisel borçları üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını ve maddenin eşlerden her birinin kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumlu olacağını öngördüğünü belirtir. Gerekçeye göre eşin borcu nedeniyle sorumlu tutulabilecek mal sadece kişisel malları değil, aynı zamanda bu eşin edinilmiş mallarını da kapsar. Ancak diğer rejimlerde olduğu gibi, eşlerden birinin evlilik birliğini temsilen ailenin ihtiyaçları dolayısıyla yapacağı borçlardan eşlerin müteselsilen sorumlu olacağı tabiîdir. Tasarının 224. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Eş, diğer eşin borcundan kural olarak sorumlu değildir; alacaklı yalnız borçlu eşin malvarlığına başvurabilir. İki istisna vardır: ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsilen yapılan işlemlerden her iki eş müteselsilen sorumludur; kefil, müşterek borçlu veya ipotek veren sıfatıyla imza atan eş ise kendi taahhüdünden sorumlu olur. Alacaklı, borçlu eşin tasfiyeden doğan katılma alacağına da yönelebilir. Buna karşılık eş, diğer eşin malvarlığı üzerinde mülkiyet iddiasında bulunamaz; tasfiyede doğan hakkı alacak hakkıdır.

II. Sorumluluğun Kapsamı

- **Kural:** Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 224).
- **Hangi mallar:** Gerekçeye göre sorumluluk yalnız kişisel malları değil, borçlu eşin edinilmiş mallarını da kapsar.
- **Rejimin etkisizliği:** Gerekçenin ifadesiyle mal rejiminin eşlerin kişisel borçları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur; edinilmiş mallara katılma rejimi borçları ortaklaştırmaz.
- **Diğer eş:** Borçlu olmayan eşin malvarlığı, eşinin borcu için sorumlu değildir; alacaklı bu mallara başvuramaz.

- **Ayni talep yoktur:** Eşlerden birine ait malvarlığında diğer eşin mülkiyet veya başka ayni hak talebi söz konusu olamaz; tasfiyeden doğan hak şahsi alacak hakkıdır.[3]

III. İstisna: Birliği Temsilden Doğan Sorumluluk

- **Temsil yetkisi:** Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder (TMK m. 188).
- **Müteselsil sorumluluk:** Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur (TMK m. 189); gerekçe de bu sonucu açıkça belirtir.
- **Yetkinin sınırlanması:** Temsil yetkisi aşılır veya yetersiz kullanılırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine yetkiyi kaldırabilir veya sınırlayabilir (TMK m. 190).
- **Kefalet ve birlikte borçlanma:** Eş, kefil veya müşterek borçlu sıfatıyla imza attığında kendi taahhüdünden sorumlu olur; bu, TMK m. 224'ün istisnası değil sonucudur.
- **Aile konutu:** Konut üzerindeki hakların sınırlanması diğer eşin açık rızasına bağlıdır (TMK m. 194); rıza olmadan verilen ipotek uyuşmazlık konusu olur.

IV. Alacaklının Başvurabileceği Yollar

- **Borçlunun malvarlığı:** Alacaklı, borçlu eşin kişisel ve edinilmiş mallarına icra yoluyla başvurabilir.
- **Tasfiye alacağı:** Alacaklı üçüncü kişi, borçlu eşin mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacağı için dava açabilir; mahkeme kanundaki şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini tartışmalıdır.[4]
- **Rejim değişikliğinin etkisizliği:** Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, alacaklıların üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (TMK m. 213).
- **Mal kaçırma:** Borçlunun mal kaçırma amaçlı işlemleri bakımından tasarrufun iptali davası (İİK m. 277 vd.) ve muvazaa iddiası gündeme gelir.
- **Mal ortaklığında:** Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı takip yapan ve haczin uygulanmasında zarara uğrayan alacaklı, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir (TMK m. 210).

3 Yargıtay 8. HD, 16.12.2019, E. 2019/5275, K. 2019/11377.
4 Yargıtay 2. HD, 16.06.2022, E. 2021/7048, K. 2022/5951.

V. Borçların Tasfiyedeki Yeri

- **Borçların düşülmesi:** Artık değer, eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan tutardır (TMK m. 231).
- **Kütleler arası denkleştirme:** Bir kütleye ilişkin borç diğer kütleden ödenmişse denkleştirme yapılır (TMK m. 230).
- **Borcun hangi kütleye ait olduğu:** Borç, ilişkin bulunduğu mal kütlesini yükümlü kılar; hangi kütleye ait olduğu belirlenemeyen borçlar edinilmiş mallara ilişkin sayılır (TMK m. 230).
- **Kredi borçları:** Konut kredisi gibi devam eden borçlar, rejimin sona erdiği tarihteki kalan bakiye üzerinden hesaba katılır.
- **İspat:** Borcun varlığı ve kaynağı belgelerle ortaya konulmalıdır (TMK m. 222).

UYGULAMA NOTU

Diğer eşin borçları nedeniyle takip başlatılmışsa önce takip dosyasındaki borçlunun kim olduğu incelenmelidir: yalnız diğer eş borçluysa borçlu olmayan eşin malları haczedilemez; haczedilmişse istihkak yoluna başvurulmalıdır. Kefalet, müşterek borçluluk veya ipotek belgelerinde eşin imzasının bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Ailenin sürekli ihtiyaçları için yapılan alışverişlerden her iki eşin müteselsilen sorumlu olabileceği unutulmamalıdır. Alacaklı, borçlunun evli olup olmadığını, mal rejiminin sona erip ermediğini ve borçlunun tasfiyeden doğan bir alacağının bulunup bulunmadığını araştırmalıdır; bu alacak için alacaklının dava açma hakkı kabul edilmektedir. Tasfiye hesabında kredi ve borçların belgelendirilmesi, artık değeri doğrudan etkiler.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2019 · E. 2019/5275 · K. 2019/11377

Eşlerden birine ait malvarlığında diğer eşin mülkiyet veya ayni hak talebi olamaz; tasfiyeden doğan hak şahsi alacak hakkıdır

Uzun süren bir evlilikte hem 2002 öncesi hem sonrasında edinilen mallar tasfiyeye konu edilmiştir. Davacı taraf, malvarlığı üzerinde hak talebinde bulunmuştur; uyuşmazlık, tasfiyeden doğan hakkın niteliği ve hesaplama yöntemi noktasında toplanmıştır.

> *Kural olarak, eşlerden birine ait mal varlığında, diğer tarafın mülkiyet veya başka ayni hak talebi söz konusu olamaz. Mal rejiminin tasfiyesi isteğinde bulunan eşe ya da mirasçılarına tanınan hak ayni olmayıp, şahsi alacak hakkıdır (07.10.1953 tarihli ve 8/7 YİBK).*

DEĞERLENDİRME Daire, mal rejiminin temel mantığını bu cümlelerle özetlemiştir. Her eş kendi malvarlığının maliki olduğu gibi kendi borçlarından da bütün

malvarlığıyla sorumludur; diğer eşin hakkı ayni değil, kişisel alacak hakkıdır. Karar, 1953 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararına da gönderme yapmaktadır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2022 · E. 2021/7048 · K. 2022/5951

Alacaklı üçüncü kişi, borçlu eşin mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacağı için dava açabilir

Banka, borçlusu olan kadının boşanma nedeniyle diğer eşten hak ettiği katılma alacağının tahsilini ve bu alacağın tahsil edilebilmesi için menkul ve taşınmazların haciz ve satışına karar verilmesini istemiştir. Bölge adliye mahkemesi, eşlerden birinin alacaklısının böyle bir dava açabileceğine ilişkin düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *İlk derece mahkemesince, davanın kabulüne karar verilmiş, davacı bankanın ve davalı erkeğin istinaf kanun yoluna başvurması üzerine, bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince davacının istinaf itirazları reddedilmiş, davalı erkeğin istinaf itirazları kabul edilerek eşlerden birinin alacaklısının borçlu eşin mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak hakkı nedeniyle dava açabileceğine yönelik kanuni düzenleme olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de, yukarıda açıklandığı üzere, TMK 213. maddesi gereğince alacaklı üçüncü kişilerin, dava açma hakkı olduğu gözetilerek, ilgili maddede yer alan şartların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği tartışılmak suretiyle sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını oybirliğiyle bozmuştur. Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumlu olduğundan alacaklı, borçlu eşin malvarlığına ve tasfiyeden doğan alacağına yönelebilir; mahkeme, kanundaki şartların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini tartışmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Birliğin temsili.
- **TMK m. 189:** Temsilden doğan sorumluluk.
- **TMK m. 190:** Temsil yetkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 210:** Hacizde alacaklının istemi.
- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.

MADDE

225

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

KANUN METNİ

(1) Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

(2) Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (m. 225). Boşanma davası açılmakla rejim askıya alınır ve ancak karar kesinleşirse dava tarihinden geçerli olmak üzere geçmişe etkili biçimde sona erer; dava reddedilirse rejim sona ermez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sona erme anı	Tasfiyeye esas alınacak tarih (TMK m. 225).
Ölüm hâli	Rejimin ölüm tarihinde sona ermesi (TMK m. 225/1).
Dava tarihi kuralı	İptal, boşanma veya mal ayrılığı kararlarında rejimin dava tarihinden sona ermesi (TMK m. 225/2).
Askıda olma	Boşanma davası süresince rejimin sonucunun kararın kesinleşmesine bağlı olması.[2]

1 Yargıtay 8. HD, 17.01.2013, E. 2012/5100, K. 2013/352.
2 Yargıtay 8. HD, 17.01.2013, E. 2012/5100, K. 2013/352.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 225- Madde İsviçre Medenî Kanununun 204 üncü maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme hâli olarak, eşlerden birinin ölümü veya başka rejiminin kabul edilmesi öngörülmüştür. İkinci fıkrada evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine mahkemece karar verilmesi hâllerinde, edinilmiş mallara katılma rejiminin son bulması öngörülmüştür. Burada mahkemenin buna ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren değil, dava tarihinden itibaren mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye edilmesi söz konusu olacaktır. Mal rejiminin tasfiyesinde, malların tasfiye anındaki değerleri göz önüne alındığından, bu düzenlemeyle birinin davayı olabildiğince uzatarak diğer eşin edinilmiş mallarındaki artışa ve bu artış dolayısıyla kendi payını arttırmasına engel olunmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 89-90*

Tasarının 225. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin son cümlesi, uygulamada "neden kesinleşme değil de dava tarihi" sorusunun cevabıdır: yargılamanın uzamasından doğacak değer artışının pay hesabını bozması engellenmiştir.

Eski Kanun'da yasal rejim mal ayrılığı olduğundan bugünkü anlamda bir "sona erme anı" düzenlemesi bulunmuyordu. Boşanma hâlinde malların tasfiyesi ayrı bir maddede ele alınmış, her eşin kendi malını geri alacağı belirtilmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mallarının idaresi hakkında hangi usulü kabul etmiş olursa olsun boşanma vukuunda her biri kendi şahsi emvalini geri alır. Husule gelmiş olan ziyade, kabul ettikleri usulün hükümlerine tevfikan aralarında taksim olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 146

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 225
Sona erme anı	Ayrıca düzenlenmemişti	Ölüm, sözleşme veya dava tarihi
Boşanma	Boşanmanın gerçekleşmesi	Dava tarihi esas alınır
Amaç	—	Yargılamanın uzatılmasının önlenmesi
Tasfiye	Herkes kendi malını geri alırdı	Artık değere katılma esası

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ölüm	Rejim ölüm tarihinde sona erer	TMK m. 225/1
Başka rejim	Sözleşmenin yapıldığı tarihte sona erer	TMK m. 225/1
Boşanma ve iptal	Rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer	TMK m. 225/2
Mal ayrılığına geçiş	Dava tarihi esas alınır	TMK m. 225/2
Davanın reddi	Rejim sona ermez	Yargıtay 8. HD, K. 2013/352
Fiilî ayrılık	Sona erme sebebi değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2014/12279
Yurt dışı dava	O davanın açıldığı tarih esas alınır	Yargıtay 8. HD, K. 2017/7562
Amaç	Yargılamanın uzatılmasıyla pay artışının önlenmesi	Madde gerekçesi

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 204. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkrada rejimin sona erme hâli olarak eşlerden birinin ölümü veya başka rejimin kabul edilmesinin öngörüldüğünü; ikinci fıkrada evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine mahkemece karar verilmesi hâllerinde rejimin son bulmasının kabul edildiğini belirtir. Gerekçeye göre burada mahkemenin kararının kesinleşmesinden itibaren değil, dava tarihinden itibaren mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye edilmesi söz konusu olacaktır. Gerekçe bu tercihin amacını da açıklar: mal rejiminin tasfiyesinde malların tasfiye anındaki değerleri göz önüne alındığından, bu düzenlemeyle eşlerden birinin davayı olabildiğince uzatarak diğer eşin edinilmiş mallarındaki artıştan ve bu artış dolayısıyla kendi payını artırmasından kaynaklanan sakınca önlenmiştir. Tasarının 225. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Tasfiyede en kritik tarih, boşanma kararının kesinleştiği gün değil boşanma davasının açıldığı gündür. Bu tarihten sonra eşlerden birinin edindiği mallar kural olarak hesaba girmez; aynı şekilde bu tarihten sonra diğer eşin edindikleri de karşı tarafın alacağına konu olmaz. Eşlerin ayrı yaşamaya başlamış olması rejimi sona erdirmez; kanun fiilî ayrılığı sona erme sebebi saymamıştır. Boşanma davası reddedilirse rejim kaldığı yerden devam eder ve sonraki dava tarihi esas alınır. Eşin

ölümü hâlinde ise rejim ölüm tarihinde sona erer ve tasfiye mirasçılarla birlikte yürütülür.

II. Sona Erme Hâlleri

- **Ölüm:** Eşlerden birinin ölümüyle rejim ölüm tarihinde sona erer (TMK m. 225/1); tasfiye sağ kalan eş ile mirasçılar arasında yürütülür ve yetkili mahkeme ölenin son yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 214).
- **Başka rejimin kabulü:** Eşler noterde yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparsa rejim sözleşme tarihinde sona erer (TMK m. 205; Yargıtay 8. HD, K. 2014/7833).
- **Boşanma ve iptal:** Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine karar verilirse rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225/2).
- **Mal ayrılığına geçiş:** Hâkim kararıyla mal ayrılığına geçilmesinde de dava tarihi esas alınır (TMK m. 206).
- **Gaiplik ve evliliğin feshi:** Rejim, evliliğin sona ermesine ilişkin genel kurallara göre değerlendirilir; her hâlde tasfiyede esas alınacak tarihin belirlenmesi gerekir.

III. Dava Tarihi Kuralı ve Askıda Olma

- **Askıda olma:** Boşanma davası açılmakla rejim askıya alınır; rejim ancak boşanma kararı verilip kesinleşirse dava tarihinden geçerli olmak üzere geçmişe etkili biçimde sona erer.[3]
- **Davanın reddi:** Aynı karara göre boşanma davasının reddiyle sonuçlanması hâlinde taraflar arasındaki mal rejimi sona ermez; rejim kaldığı yerden devam eder.
- **Sonraki dava:** Ret kararından sonra açılan ve kabul edilen davanın tarihi, rejimin sona erdiği tarih olur.
- **Fiilî ayrılık:** Eşlerin ayrı yaşaması veya fiilî ayrılık, kanunda sona erme sebepleri arasında sayılmamıştır.[4]
- **Gerekçedeki amaç:** Gerekçeye göre dava tarihi kuralı, yargılamayı uzatarak diğer eşin mallarındaki artıştan pay alma girişimini önlemek için benimsenmiştir.

3 Yargıtay 8. HD, 17.01.2013, E. 2012/5100, K. 2013/352.
4 Yargıtay 8. HD, 12.06.2014, E. 2013/13037, K. 2014/12279.

IV. Uygulamada Belirleyici Ayrıntılar

- **Yurt dışındaki dava:** Yabancı mahkemede açılan boşanma davasında da rejim o davanın açıldığı tarihte sona erer; tanıma kararının kesinleşme tarihi esas alınmaz.[5]
- **Dava tarihinin belirlenmesi:** Dava tarihi, dilekçenin verildiği tarihtir; eksik harcın tamamlandığı gün dava tarihi sayılmaz.[6]
- **Sonraki edinimler:** Sona erme tarihinden sonra edinilen mallar tasfiyeye girmez; bu tarihten sonraki devirler ise ayrıca değerlendirilir (TMK m. 229).
- **Sona ermeden kısa süre önce elden çıkarılan mal:** Boşanma davasından kısa süre önce üçüncü kişiye devredilen taşınmaz, TMK m. 229 ve 235/2 uyarınca elden çıkarıldığı tarihteki değeri belirlenerek hesaba katılır ve bu değerin yarısı katılma alacağı olarak hükmedilir.[7]
- **İnceleme sırası:** Rejim sona erdiğine göre tasfiyeye ilişkin istemler incelenebilir hâle gelir.[8]

V. Sona Ermenin Sonuçları

- **Malların kapsamı:** Rejimin sona erdiği sırada mevcut olan mallar tasfiyeye tabi tutulur (TMK m. 235).
- **Değerleme:** Mallar bu tarihteki durumlarına göre, ancak tasfiye anındaki sürüm değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 232; Yargıtay 8. HD, K. 2018/14610).
- **Eklenecek değerler:** Sona ermeden önceki bir yıl içindeki karşılıksız kazandırmalar ile alacağı azaltmak kastıyla yapılan devirler hesaba eklenir (TMK m. 229).
- **Zamanaşımı:** Tasfiyeden doğan alacak davalarında on yıllık zamanaşımı, boşanma kararının kesinleştiği tarihte işlemeye başlar.[9]
- **Önceki rejimin tasfiyesi:** Başka bir rejime geçilmişse önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Tasfiye dosyası hazırlanırken önce üç tarih netleştirilmelidir: evlenme tarihi, mal rejiminin sona erdiği tarih ve tasfiye (karar) tarihi. Boşanmada sona erme tarihi dava dilekçesinin verildiği gündür; dilekçe tarihi ve dosya esas numarası belgelenmelidir. Bu tarihten sonra yapılan alım ve satışlar ayrı bir listede toplanmalıdır; hesaba girmeyecek olsalar bile eklenecek değerler bakımından önem taşıyabilirler.

5 Yargıtay 8. HD, 20.06.2017, E. 2016/18019, K. 2017/7562.
6 Yargıtay 8. HD, 24.01.2012, E. 2011/7110, K. 2012/302.
7 Yargıtay 8. HD, 12.06.2014, E. 2013/13037, K. 2014/12279.
8 Yargıtay 2. HD, 09.03.2010, E. 2010/3091, K. 2010/4419.
9 Yargıtay HGK, 15.03.2022, E. 2019/238, K. 2022/319.

Boşanma davası reddedilmiş ve yeniden dava açılmışsa hangi davanın tarihinin esas alınacağı baştan belirlenmelidir. Yurt dışında açılmış bir boşanma davası varsa o davanın açılış tarihini gösteren belge ve tanıma kararı birlikte sunulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2013 · E. 2012/5100 · K. 2013/352

Mal rejimi boşanma davası süresince askıdadır; dava reddedilirse rejim sona ermez

Eşler arasında açılan ilk boşanma davası reddedilerek 2005 yılında kesinleşmiştir. Aradan geçen sürede ortak hayat yeniden kurulamadığından 2008 yılında ikinci boşanma davası açıldı ve bu dava kabul edilmiştir. Katılma alacağı davasında hangi dava tarihinin mal rejimini sona erdirdiği tartışılmıştır.

> *Yasanın bu düzenlemesi ile kanun koyucu, eşler arasında boşanma davası ile birlikte eşlerin ayrı yaşama hakkı bulunduğundan mal rejiminin boşanma davasının devamı süresince askıda kalacağını ve ancak boşanma kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde geçmişe etkili olarak sona ereceğini öngörmüştür. Kural olarak eşler arasındaki boşanma davasının red ile sonuçlanması halinde taraflar arasındaki mal rejimi sona ermez.*

DEĞERLENDİRME Daire, mal rejiminin sona erme anını bu şekilde açıklamıştır. Boşanma davası açılmakla rejim askıya alınır; yalnız boşanma kararı verilip kesinleşirse dava tarihinden geçerli olmak üzere geçmişe etkili biçimde sona erer. Reddedilen boşanma davası rejimi sona erdirmez; bu durumda rejim, sonradan açılan ve kabul edilen davanın tarihine kadar devam eder.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2014 · E. 2013/13037 · K. 2014/12279

Fiilî ayrılık ve eşlerin ayrı yaşaması mal rejimini sona erdiren sebepler arasında sayılmamıştır

Tasfiyeye konu taşınmaz 2004 yılında 36 ay vadeli kredi kullanılarak edinilmiş, kredi ödemeleri boşanma davasının açıldığı 2006 tarihinden önce tamamlanmıştı. Mahkeme, taşınmaz üzerindeki katılma alacağı istemini reddetmiştir.

> *TMK'nun 225. maddesinde mal rejiminin ne şekilde sona ereceği ve sona erme tarihi yazılı olup, boşanma sebebi ile evliliğin sona ermesi durumunda mal rejimi boşanma dava tarihi itibariyle sona erecektir. Bu maddede fiili ayrılık veya eşlerin ayrı yaşamaları mal rejiminin sona erme sebepleri arasında sayılmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karara göre boşanma sebebiyle evliliğin sona ermesi hâlinde rejim boşanma dava tarihi itibarıyla sona erer; eşlerin fiilen ayrı yaşaması bu sonucu değiştirmez. Satın alma tarihine göre edinilmiş

mal sayılan taşınmazın aksi, bu iddiayı ileri süren tarafça ispatlanmalıdır. Kararda ayrıca, boşanma davasından kısa süre önce elden çıkarılan taşınmazın TMK m. 229 ve 235/2 uyarınca elden çıkarıldığı tarihteki değeri üzerinden hesaba katılacağı belirtilmiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2010 · E. 2010/3091 · K. 2010/4419

Mal rejimi sona erdiğine göre taşınmaza ilişkin tasfiye istemi dinlenebilir hâle gelir

Eşler arasındaki evlilik, 2008 yılında kesinleşen boşanma kararıyla sona ermiştir. Eşlerden biri taşınmazla ilgili istemde bulunmuştur; mahkeme istemi bu aşamada değerlendirmeden karar vermiştir.

> *Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hallerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer. (TMK.md.225/2) Mal rejimi sona erdiğine göre davacının taşınmazla ilgili davası dinlenebilir hale gelmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı oybirliğiyle bozmuştur. Karar, TMK m. 225/2'nin pratik sonucunu gösterir: rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erdiğinden, boşanmanın kesinleşmesiyle birlikte tasfiyeye ilişkin istemler incelenebilir hâle gelir ve deliller bu çerçevede değerlendirilir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2017 · E. 2016/18019 · K. 2017/7562

Yurt dışında açılan boşanma davasında da mal rejimi o davanın açıldığı tarih itibarıyla sona erer

1983 yılında evlenen eşler hakkında yurt dışında boşanma davası açılmıştır; karar 2008 yılında kesinleşti ve yabancı mahkeme ilamının tanınmasına ilişkin karar 2009 yılında kesinleşmiştir. Tasfiye davasında hangi tarihin esas alınacağı önem taşımıştır.

> *Mal rejimi yurt dışında boşanma davasının açıldığı tarih itibarıyla sona ermiştir...*

DEĞERLENDİRME Daire, yabancı mahkemede açılan boşanma davasında da sona erme anının o davanın açıldığı tarih olduğunu kabul etmiştir. Tanıma kararının kesinleşme tarihi rejimi sona erdiren an değildir; bu ayrım, yurt dışında yaşayan eşlerin tasfiye hesabında belirleyici olur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 206:** Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.

- **TMK m. 214:** Tasfiye davalarında yetki.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

226

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
II. Malların geri alınması ve borçlar
1. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.
(2) Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.
(3) Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler.

MADDE ÖZETİ

Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır; paylı mülkiyete konu bir mal varsa eşlerden biri daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir (m. 226). Kişisel eşyalar rejimin sona ermesinden önce veya sonra her zaman istenebilir ve bu istem katılma alacağı ya da boşanmanın eki sayılmaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Geri alma	Diğer eşin elinde bulunan malların iadesi (TMK m. 226/1).
İstihkak davası	Mülkiyet hakkına dayanan iade davası.[2]
Özgüleme	Paylı malın bölünmeden bir eşe verilmesi (TMK m. 226/2).
Daha üstün yarar	Özgüleme için ispatı gereken somut üstünlük.[3]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 226- Madde İsviçre Medenî Kanununun 205 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası her eşe, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, diğer

1 Yargıtay 8. HD, 11.04.2011, E. 2010/5567, K. 2011/2071.
2 Yargıtay 8. HD, 11.04.2011, E. 2010/5567, K. 2011/2071.
3 Yargıtay 8. HD, 20.11.2018, E. 2016/18529, K. 2018/18925.

> eşin zilyetliğinde bulunan mallarını geri alma hakkını tanımıştır. Aslında her eş gerek kişisel, gerek edinilmiş bütün malvarlığı üzerinde evlilik süresince mülkiyet hakkını muhafaza ettiğinden, kendi mallarından yararlanma veya yönetim amacıyla diğer eşe bıraktığı mallarını geri alacaktır. İkinci fıkrada eşlerin paylı mülkiyetinde bulunan bir malın belli koşullar altında taksim edilmeden eşlerden birine verilmesi öngörülmüştür. Buna göre daha üstün bir yarar sahibi olduğunu kanıtlayan ve diğer eşin payını ödeyen eş, taksimi önleyebilecek, paylı mülkün kendisine verilmesini sağlayabilecektir. Üçüncü fıkrada, eşlerin karşılıklı borçlarını tasfiye etmek için kendi aralarında düzenleme yapabilecekleri kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 90*

Tasarının 226. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). Gerekçenin birinci fıkraya ilişkin açıklaması, uygulamadaki eşya davalarının neden mülkiyet hakkına dayandığını da açıklar.

Eski Kanun'da da boşanma hâlinde her eşin kendi şahsi mallarını geri alacağı kabul edilmişti; buna karşılık paylı malın bir eşe özgülenmesine ve karşılıklı borçların düzenlenmesine ilişkin bugünkü gibi ayrıntılı bir hüküm bulunmuyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mallarının idaresi hakkında hangi usulü kabul etmiş olursa olsun boşanma vukuunda her biri kendi şahsi emvalini geri alır. Husule gelmiş olan ziyade, kabul ettikleri usulün hükümlerine tevfikan aralarında taksim olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 146

	743 sayılı Kanun m. 146	4721 sayılı Kanun m. 226
Geri alma	Her eş şahsi mallarını geri alırdı	Her eş diğer eşteki mallarını geri alır
Paylı mal	Özel bir düzenleme yoktu	Üstün yararla özgüleme imkânı
Pay bedeli	Düzenlenmemişti	Diğerinin payının ödenmesi şart
Karşılıklı borçlar	Düzenlenmemişti	Eşler düzenleme yapabilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Geri alma	Her eş diğer eşteki mallarını geri alır	TMK m. 226/1

Konu	Kural	Dayanak
Niteliği	İstem mülkiyete dayanan istihkak davasıdır	Yargıtay 8. HD, K. 2011/2071
Zamanaşımı	Mal mevcutsa zamanaşımı işlemez	Yargıtay 8. HD, K. 2011/2071
Paylı mal	Üstün yarar ispat edilip pay ödenerek özgülenebilir	TMK m. 226/2
Üstün yarar	Ekonomik gerekçeler tek başına yetmez	Yargıtay 8. HD, K. 2018/18925
Menkuller	Bölünemeyen mallarda bedelin yarısı	Yargıtay 2. HD, K. 2015/1462
Karşılıklı borçlar	Eşler düzenleme yapabilir	TMK m. 226/3
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2011/2071

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 205. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın her eşe tasfiyede diğer eşin zilyetliğinde bulunan mallarını geri alma hakkı tanıdığını; her eşin gerek kişisel gerek edinilmiş bütün malvarlığı üzerinde evlilik süresince mülkiyet hakkını koruduğundan, yararlanma veya yönetim amacıyla diğer eşe bıraktığı mallarını geri alacağını belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, eşlerin paylı mülkiyetindeki bir malın belli koşullar altında taksim edilmeden eşlerden birine verilmesinin öngörüldüğünü; daha üstün bir yarar sahibi olduğunu kanıtlayan ve diğer eşin payını ödeyen eşin taksimi önleyerek paylı mülkün kendisine verilmesini sağlayabileceğini açıklar. Üçüncü fıkrada ise eşlerin karşılıklı borçlarını tasfiye etmek için kendi aralarında düzenleme yapabilecekleri kabul edilmiştir. Tasarının 226. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 411). 1

DİKKAT

Çeyiz eşyası, kişisel eşyalar ve eşe ait taşınırlar için açılacak iade davası, katılma alacağı davasından ayrıdır: mülkiyet hakkına dayanır, boşanmanın eki sayılmaz ve eşya mevcut olduğu sürece zamanaşımına tabi değildir. Eşya artık mevcut değilse talep bedele döner ve bu kez zamanaşımı gündeme gelir; bu nedenle "aynen iade, olmazsa bedel" biçiminde kademeli talep kurmak önemlidir. Tapuda yarı yarıya paylı bir evin bölünmeden kendisine verilmesini isteyen eşin "daha üstün yararını" somut biçimde ispatlaması ve karşı tarafın payını ödemesi gerekir; ekonomik sıkıntı veya kredi borcu gibi gerekçeler tek başına yeterli görülmemektedir.

II. Malların Geri Alınması

- **Kural:** Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır (TMK m. 226/1). Gerekçeye göre bu hak, her eşin evlilik süresince kendi malları üzerindeki mülkiyetini korumasının doğal sonucudur.
- **Kapsam:** Kişisel eşyalar, çeyiz, ziynet ve yalnız bir eşe ait taşınırlar bu kapsamda istenebilir (TMK m. 220).
- **Niteliği:** Eşyaların aynen iadesi istemi mülkiyet hakkına dayanan istihkak davası olarak kabul edilir.[4]
- **Zaman:** Aynı karara göre eşlerden her biri kişisel eşyalarını rejimin sona ermesinden önce veya sonra her zaman isteyebilir; istem katkı payı, değer artış payı veya katılma alacağı olarak nitelendirilemez.
- **Zamanaşımı:** Eşyalar aynen mevcutsa istihkak niteliği nedeniyle zamanaşımı işlemez; eşyalar mevcut değilse bedele hükmedileceğinden zamanaşımı gündeme gelir.[5]

III. Paylı Malın Bir Eşe Özgülenmesi

- **Koşullar:** Tasfiyede paylı mülkiyete konu bir mal varsa eşlerden biri, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir (TMK m. 226/2).
- **Gerekçedeki amaç:** Gerekçeye göre üstün yarar sahibi olduğunu kanıtlayan ve diğer eşin payını ödeyen eş, taksimi önleyerek paylı mülkün kendisine verilmesini sağlayabilir.
- **Ölçüt dardır:** Ekonomik sıkıntı, kredi borcu veya başka ildeki evini ipotek ettirmiş olmak gibi gerekçeler tek başına "daha üstün yarar" koşulunu karşılamaz.[6]
- **Menkullerde:** Paya göre bölünmesi mümkün olmayan ev eşyalarında aynen iade yerine bedelin yarısına hükmedilir.[7]
- **Aile konutu:** Konutun sağ kalan eşe veya boşanmada eşlerden birine özgülenmesi bakımından ayrıca özel hükümler uygulanır (TMK m. 240, TMK m. 254).

IV. Karşılıklı Borçlar ve Uygulama

- **Düzenleme serbestisi:** Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler (TMK m. 226/3); gerekçe bunu, karşılıklı borçların tasfiyesi için eşlere tanınan bir imkân olarak açıklar.

4 Yargıtay 8. HD, 11.04.2011, E. 2010/5567, K. 2011/2071.
5 Yargıtay 8. HD, 11.04.2011, E. 2010/5567, K. 2011/2071.
6 Yargıtay 8. HD, 20.11.2018, E. 2016/18529, K. 2018/18925.
7 Yargıtay 2. HD, 11.02.2015, E. 2015/918, K. 2015/1462.

- **Takas ve mahsup:** Karşılıklı alacaklar tasfiye hesabında mahsup edilerek tek bir alacak kalemine indirgenebilir.
- **Anlaşma:** Boşanma protokolünde eşya ve borçlara ilişkin düzenleme yapılabilir; tasfiyenin kapsamı açıkça yazılmalıdır.[8]
- **Görev:** Eşya iadesi ve tasfiyeye ilişkin istemlerde görevli mahkeme aile mahkemesidir.[9]
- **Talep biçimi:** İstemin "aynen iade, mümkün olmazsa bedel" şeklinde kademeli kurulması, eşyanın mevcut olmadığı hâllerde hak kaybını önler.

V. İspat ve Deliller

- **İspat yükü:** Belirli bir malın kendisine ait olduğunu iddia eden eş bunu ispatla yükümlüdür (TMK m. 222).
- **Belgeler:** Çeyiz senedi, fatura ve garanti belgeleri, düğün görüntüleri, fotoğraflar, nakliye ve sigorta kayıtları başlıca delillerdir.
- **Envanter:** Malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde noterde düzenlenen envanter, aksi ispatlanmadıkça doğru sayılır (TMK m. 216).
- **Paylı mülkiyet karinesi:** Kime ait olduğu ispat edilemeyen mallar eşlerin paylı mülkiyetinde sayılır (TMK m. 222).
- **Değer tespiti:** Bedele hükmedilecekse eşyaların değeri bilirkişi incelemesiyle belirlenir; tasfiyede sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 232).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Eşya iadesi istemi ayrı bir başlık altında ve kademeli olarak kurulmalıdır: önce aynen iade, mümkün olmazsa bedel. Eşyalar tek tek listelenmeli; marka, model, adet ve yaklaşık değerleri yazılmalıdır. Fatura, garanti belgesi, çeyiz senedi ve düğün görüntüleri en güçlü delillerdir. Paylı mülkiyetteki bir taşınmazın kendisine özgülenmesini isteyen eş "daha üstün yarar" iddiasını somutlaştırmalıdır: çocukların eğitim düzeni, engellilik durumu, konutun mesleki kullanımı gibi ölçülebilir gerekçeler sunulmalı ve karşı tarafın payının bedelini ödemeye hazır olunduğu belirtilmelidir. Karşılıklı borçlar varsa bunların tek bir mahsup tablosu hâlinde sunulması yargılamayı hızlandırır.

8 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
9 Yargıtay 8. HD, 11.04.2011, E. 2010/5567, K. 2011/2071.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.04.2011 · E. 2010/5567 · K. 2011/2071

Eşlerden her biri kişisel eşyalarını rejimin sona ermesinden önce veya sonra her zaman isteyebilir; bu istem katılma alacağı sayılmaz

2002 yılında evlenen eşlerin boşanması 2006 yılında kesinleşmiştir. Kadın, çeyiz ve kişisel eşyaları ile mobilyaların aynen iadesini, mümkün olmazsa bedellerinin tahsilini istemiştir. Mahkeme, TMK m. 178'deki bir yıllık süreyi uygulayarak davayı zamanaşımından reddetmiştir.

> *Eşlerden her biri kişisel eşyalarını her zaman mal rejiminin sona ermesinden önce ya da sonra isteyebilir. Bu istek mal rejiminin tasfiyesi halinde, istenilecek katkı payı, değer artış payı veya artık değere katılma alacağı olarak nitelendirilemez ve değerlendirilemez.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre eşyaların aynen iadesi istemi mülkiyet hakkına dayanan bir istihkak davasıdır; eşyalar mevcutsa zamanaşımı söz konusu olmaz ve istem boşanmanın eki sayılmaz. Eşyalar mevcut değilse bedele hükmedileceğinden bu hâlde zamanaşımı gündeme gelir. Görevli mahkeme aile mahkemesidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2015 · E. 2015/918 · K. 2015/1462

Paylı mülkiyetteki menkul mallar bölünemiyorsa aynen iade yerine bedelin yarısına hükmedilmelidir

Eşler arasındaki uyuşmazlıkta, düzenlenen senet içeriğine göre dava konusu ev eşyalarının eşlerin ortak malı olduğu kabul edilmiştir. Kadın, eşyaların aynen iadesini, olmazsa bedelini istemiştir; mahkeme eşyaların aynen iadesine karar vermiştir.

> *Eşlerin paylı mülkiyetinde bulunan menkul malların tasfiye şekli ise Türk Medeni Kanununun 226'ncı maddesinin (2.) fıkrasında gösterilmiştir. Buna göre paylı mülkiyete konu bir mal varsa eşlerden biri kanunda öngörülen olanaklardan yararlanabileceği gibi daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payının karşılığını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre menkul eşyaların paya göre bölünmesi mümkün olmadığından ve bedel talebi de bulunduğundan, infazda duraksamaya yol açacak biçimde aynen iadeye değil eşyaların bedelinin yarısına hükmedilmelidir. TMK m. 226/2, paylı mülkiyetteki malın bölünmeden bir eşe verilmesini üstün yarar ve pay bedelinin ödenmesi koşullarına bağlar.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2018 · E. 2016/18529 · K. 2018/18925

Ekonomik zorluk ve kredi borcu gibi kişisel gerekçeler tek başına "daha üstün yarar" koşulunu karşılamaz

Evlilik içinde eşler adına yarı yarıya paylı olarak tescil edilen mesken bakımından eşlerden biri, TMK m. 226/2 uyarınca daha üstün yararı bulunduğunu ileri sürerek meskenin bölünmeden kendisine verilmesini istemiştir. Gerekçe olarak başka bir ilde bulunan evini ipotek ettirdiğini, kredi borcunun emekli maaşından kesildiğini ve bu evde oturamayacağını açıklamıştır; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Mahkemece, davacı tarafça sunulan bu sebeplerin TMK'nin 226/2 maddesinde yazılı "daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek" koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire, ret kararını gerekçesini değiştirerek onamıştır. Karara göre ileri sürülen ekonomik gerekçeler TMK m. 226/2'deki "daha üstün yarar" koşulunu karşılamamaktadır. Bu koşul dar yorumlanmakta; malın bölünmeden bir eşe verilmesi için somut ve üstün bir yararın ispatı ile diğer eşin payının ödenmesi aranmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 240:** Aile konutu ve ev eşyası.

MADDE

227

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
II. Malların geri alınması ve borçlar
2. Değer artış payı

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.
(2) Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.
(3) Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur; alacak, malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır (m. 227). Katkının parasal ya da para ile ölçülebilen maddi veya hizmet değeri niteliğinde olması zorunludur.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Değer artış payı | Karşılıksız esaslı katkının, malın tasfiyedeki değer artışından pay alma hakkı (TMK m. 227/1).

Esaslı katkı | Parasal ya da para ile ölçülebilen maddi veya hizmet değeri taşıyan katkı.[2]

1 Yargıtay 8. HD, 12.06.2018, E. 2016/4794, K. 2018/13992.
2 Yargıtay 8. HD, 12.06.2018, E. 2016/4794, K. 2018/13992.

Uygun karşılık	Katkıya karşılık alınan ve katkıyı dengeleyen edim; alınmışsa alacak doğmaz (TMK m. 227/1).
Elden çıkarma hâli	Malın tasfiyeden önce satılmış olması; alacak hakkaniyete göre belirlenir (TMK m. 227/2).
Tasfiye tarihi	Değerlendirmede esas alınan an; uygulamada karar tarihidir.[3]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 227- Madde İsviçre Medenî Kanununun 206 ncı maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrasında, tasfiye sırasında, bir eşin diğerinin mal edinmesine, malının iyileştirilmesine ve korunmasına ivazsız olarak katkıda bulunması hâlinde bu katkısının değerlendirilip ödenmesi hükme bağlanmıştır. Burada katkıda bulunan eşe tanınan hak bir alacak hakkı olup, bu hakkın tasfiye sırasında göz önünde tutulması kabul edilmiştir. Böylece tasfiye sırasındaki değer artışı göz önüne alınarak para değerindeki düşüşler dolayısıyla katkıda bulunan eşin kayba uğraması önlenmiştir. İkinci fıkrada, eğer mal elden çıkarılmışsa, diğer eşe ödenecek olan alacağı hakkaniyete uygun olarak hâkimin belirleyeceği öngörülmüştür. Üçüncü fıkrada eşlerin yazılı olmak kaydıyla yapacakları bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri ya da alacakları pay oranını tespit edebilecekleri hükme bağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 90*

Tasarıda maddenin kenar başlığı "Katkıdan doğan hak" idi; Adalet Komisyonu, Tasarıda terim birliğini sağlamak amacıyla bu başlığı "Değer artış payı" olarak değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 312). Gerekçedeki "para değerindeki düşüşler dolayısıyla katkıda bulunan eşin kayba uğraması önlenmiştir" cümlesi, alacağın neden katkı tarihindeki paraya göre değil malın tasfiye anındaki değerine göre hesaplandığını açıklar.

Eski Kanun'da değer artış payını karşılayan bir hüküm yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan, eşlerden birinin diğerinin malına yaptığı katkı kanunda ayrıca düzenlenmemiş; uygulamada bu istemler Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan "katkı payı alacağı" adıyla çözülmüştür. Bu nedenle 01.01.2002 öncesinde edinilen mallar bakımından bugün de değer artış payı değil katkı payı hesaplama yöntemi uygulanır.[4]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 227
Dayanak	Kanunda hüküm yok; Borçlar Kanunu genel hükümleri	Açık kanun hükmü

3 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/3945, K. 2024/3009.
4 Yargıtay 8. HD, 16.12.2019, E. 2019/5275, K. 2019/11377.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 227
İsim	Katkı payı alacağı	Değer artış payı
Hesap	Katkı oranı x dava tarihindeki değer	Katkı oranı x tasfiye anındaki değer
Vazgeçme	Genel hükümlere göre	Yazılı anlaşmayla mümkün

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Doğuş şartı	Karşılıksız, esaslı katkı	TMK m. 227/1
Katkının niteliği	Parasal ya da para ile ölçülebilir olmalı	Yargıtay 8. HD, K. 2018/13992
Hesap anı	Malın tasfiye sırasındaki değeri	TMK m. 227/1
Değer kaybı	Katkının başlangıçtaki değeri esas alınır	TMK m. 227/1
Elden çıkarma	Hâkim hakkaniyete göre belirler	TMK m. 227/2
Oran belirlenemezse	TMK m. 4 ve TBK m. 50 ile takdir edilir	Yargıtay HGK, K. 2021/1492
Değerlendirme anı	Tasfiye tarihi karar tarihidir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/3009
Alacağın niteliği	Ayni hak değil, şahsi alacak hakkı	Yargıtay 2. HD, K. 2024/4055
Kişisel mal	İspatlanırsa mal tasfiyeye girmez	Yargıtay HGK, K. 2025/646
Anlaşma	Yazılı anlaşmayla vazgeçilebilir, oran değiştirilebilir	TMK m. 227/3
Zamanaşımı	On yıl; evlilik sürerken işlemez	Yargıtay 8. HD, K. 2013/16830

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 206. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkrada tasfiye sırasında bir eşin diğerinin mal edinmesine, malının iyileştirilmesine ve korunmasına ivazsız olarak katkıda bulunması hâlinde bu katkının değerlendirilip ödenmesinin hükme bağlandığını; katkıda bulunan eşe tanınan hakkın bir alacak hakkı olduğunu ve bu hakkın tasfiye sırasında göz önünde tutulmasının kabul edildiğini belirtir. Gerekçeye göre tasfiye

sırasındaki değer artışı göz önüne alınarak, para değerindeki düşüşler dolayısıyla katkıda bulunan eşin kayba uğraması önlenmiştir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, mal elden çıkarılmışsa diğer eşe ödenecek alacağı hâkimin hakkaniyete uygun olarak belirleyeceğini; üçüncü fıkra bakımından ise eşlerin yazılı olmak kaydıyla yapacakları bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebileceklerini ya da alacakları pay oranını tespit edebileceklerini açıklar. Tasarının 227. maddesinin "Katkıdan doğan hak" olan kenar başlığı, Adalet Komisyonunca terim birliğini sağlamak amacıyla "Değer artış payı" olarak değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312).

DİKKAT

Değer artış payı ile katılma alacağı karıştırılmamalıdır: değer artış payı, diğer eşin **kişisel malına** yapılan karşılıksız katkının karşılığıdır ve katkı oranına göre hesaplanır; katılma alacağı ise diğer eşin **edinilmiş mallarının** artık değerinin yarısıdır ve katkı ispatı gerektirmez. Katkının parayla ölçülebilir olması şarttır; evlilik birliğine duygusal destek veya olağan ev hizmetleri tek başına değer artış payı doğurmaz. Katkıya karşılık uygun bir edim alınmışsa, örneğin verilen para geri ödenmişse, alacak doğmaz. Katkı bugünkü paraya göre değil, malın tasfiye anındaki değerine oranlanarak istenmelidir: 2005 yılında evin bedelinin dörtte birini ödeyen eşin isteyebileceği tutar o günkü para değil, evin bugünkü değerinin dörtte biridir.

II. Değer Artış Payının Koşulları

- **Diğer eşe ait bir mal:** Katkı, katkıda bulunan eşin değil diğer eşin malvarlığındaki bir mala yönelik olmalıdır. Bu mal çoğunlukla kişisel maldır; edinilmiş mal söz konusu olduğunda istem kural olarak katılma alacağına dönüşür (TMK m. 236).
- **Üç katkı türü:** Malın edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunması. Satın alma bedeline katılma, kredi taksitlerinin ödenmesi, inşaatın tamamlanması, onarım, vergi ve sigorta giderlerinin karşılanması bu kapsamdadır.
- **Karşılıksızlık:** Katkı, hiç ya da uygun bir karşılık alınmaksızın yapılmış olmalıdır. Verilen paranın geri ödenmesi veya karşılığında denk bir edim alınması hâlinde alacak doğmaz.
- **Esaslı ve ölçülebilir olma:** Katkı, parasal ya da para ile ölçülebilen maddi veya hizmet değeri niteliğinde olmalıdır.[5]
- **Bağış değilse:** Katkı bağışlama kastıyla yapılmışsa karşılıksız kazandırma niteliği taşır ve iade istenemez; bu nedenle katkının bağış olmadığı ortaya konmalıdır (TMK m. 220).

5 Yargıtay 8. HD, 12.06.2018, E. 2016/4794, K. 2018/13992.

III. Alacağın Niteliği ve Mal Grupları

- **Şahsi alacak hakkı:** Tasfiye isteyen eşe tanınan hak ayni değildir; diğer eşin malvarlığı üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hak istenemez.[6]
- **Ayın olarak ödeme:** Borcun ayın (mal) olarak ödenmesi borçlu eşe tanınmış bir imkândır; alacaklı eş bunu dayatamaz. İstisnaları paylı malda üstün yarar (TMK m. 226) ile aile konutu ve ev eşyasıdır (TMK m. 240).
- **Mal gruplarının değişmezliği:** Evlilik içinde alınmış olsa da bedeli kişisel malvarlığından karşılanan mal edinilmiş mal grubuna girmez ve tasfiyeye tabi olmaz.[7]
- **Kişisel mal savunması:** Malın miras, bağış veya kişisel malın satış bedeliyle alındığını ileri süren eş bunu ispatlarsa katılma alacağı doğmaz; diğer eşin parasal katkısı varsa istem değer artış payına döner.
- **Üçüncü kişiden gelen para:** Ana babadan veya yakınlardan karşılıksız gelen para, alan eşin kişisel malıdır; bu parayla yapılan katkı değer artış payı doğurur.[8]

IV. Alacağın Hesaplanması

- **Temel formül:** Katkı oranı, malın tasfiye sırasındaki değeriyle çarpılır. Böylece katkıda bulunan eş, paranın değer kaybından etkilenmez; gerekçe bu amacı açıkça belirtir.
- **Adımlar:** Önce katkı tutarı ile malın katkı tarihindeki sürüm değeri ayrı ayrı saptanır, sonra katkının toplam değer içindeki oranı bulunur, bu oran tasfiye tarihindeki sürüm değeriyle çarpılır.[9]
- **Tasfiye tarihi:** Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir; değer, karar tarihine en yakın tarih itibarıyla belirlenir.[10]
- **Katkı oranı:** Tarafların evlilik boyunca elde ettikleri yurt içi ve yurt dışı tüm gelirleri hesaba katılmalıdır.[11]
- **Oran belirlenemezse:** Katkının varlığı sabit olmakla birlikte oranı tespit edilemiyorsa hâkim, TMK m. 4 ve TBK m. 50 uyarınca hukuk ve hakkaniyete uygun bir oran takdir eder.[12]
- **İyileştirmede:** Harcanan tutar değil, iyileştirmenin malın değerine kattığı oran esas alınır; taşınmazın tamamlanmış hâlinin natamam hâline oranı belirlenir.[13]

6 Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/1383, K. 2024/4055.
7 Yargıtay HGK, 22.10.2025, E. 2024/618, K. 2025/646.
8 Yargıtay 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5718, K. 2014/13291.
9 Yargıtay 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5718, K. 2014/13291.
10 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/3945, K. 2024/3009.
11 Yargıtay 8. HD, 27.06.2018, E. 2016/18181, K. 2018/14451.
12 Yargıtay HGK, 23.11.2021, E. 2018/472, K. 2021/1492.
13 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2015/17460, K. 2017/7954.

- **Hükmün denetlenebilirliği:** Mahkeme, hangi yöntemle hangi tutara ulaştığını gerekçede göstermelidir.[14]

V. Değer Kaybı, Elden Çıkarma ve Anlaşma

- **Değer kaybı:** Malın değeri katkı tarihine göre düşmüşse katkının başlangıçtaki değeri esas alınır (TMK m. 227/1). Böylece katkıda bulunan eş, kayıptan orantısız biçimde etkilenmez.
- **Elden çıkarma:** Mal tasfiyeden önce satılmış veya devredilmişse hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler (TMK m. 227/2); gerekçe bu çözümü açıkça öngörmüştür.
- **Sona ermeden önce satılan mal:** Rejimin sona erdiği tarihte mevcut olmayan mal, eklenecek değer koşulları ispatlanmadıkça tasfiyeye dahil edilemez.[15]
- **Devir amacı önemliyse:** Katılma alacağını azaltmak amacıyla yapılan devirlerde eklenecek değerler hükmü uygulanır (TMK m. 229).
- **Yazılı anlaşma:** Eşler yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilir ya da pay oranını değiştirebilir (TMK m. 227/3).
- **Geçmişe etki yasağı:** Mal rejimi sözleşmesi geçmiş dönemi kapsayacak biçimde kurulamaz; ancak yapıldığı tarihten itibaren hüküm doğurur.[16]
- **Denkleştirmeyle ilişkisi:** Bir eşin kendi mal grupları arasındaki değer aktarımları değer artış payı değil denkleştirme kurallarına tabidir (TMK m. 230).

VI. İspat, Usul ve Zamanaşımı

- **İspat yükü:** Katkısını ileri süren eş bunu ispatla yükümlüdür; belirli bir malın kendisine ait olduğunu iddia eden de aynı yükümlülük altındadır (TMK m. 222).
- **Deliller:** Banka dekontları, havale ve EFT kayıtları, kredi ödeme planları, tapu ve kooperatif kayıtları, fatura ve yapı ruhsatları, SGK hizmet dökümleri ve tanık beyanları kullanılır.
- **Kredili alımlarda dönem:** Kredi taksitleri 01.01.2002'den önce bitmişse katkı payı, sonraya sarkmışsa değer artış payı ve katılma alacağı hesaplanır.[17]
- **Dönem ayrımı:** 01.01.2002 öncesi dönemde edinilen mallar için istem, değer artış payı değil katkı payı alacağı kurallarına göre çözülür.[18]
- **Zamanaşımı:** Mal rejiminden doğan alacaklarda on yıllık süre uygulanır.[19]

14 Yargıtay 8. HD, 22.05.2018, E. 2016/1666, K. 2018/12968.
15 Yargıtay 2. HD, 16.05.2024, E. 2024/1810, K. 2024/3556.
16 Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2023/7024, K. 2024/6794.
17 Yargıtay 2. HD, 18.05.2023, E. 2023/1655, K. 2023/2556.
18 Yargıtay 8. HD, 16.12.2019, E. 2019/5275, K. 2019/11377.
19 Yargıtay 8. HD, 18.11.2013, E. 2013/10267, K. 2013/16830.

- **Sürenin başlangıcı:** Süre öğrenmeyle değil, boşanma kararının kesinleşmesi ya da ölüm tarihiyle başlar.[20]

UYGULAMA NOTU

Dava dilekçesinde değer artış payı ile katılma alacağı ayrı kalemler hâlinde istenmeli ve her mal için hangi kalemin talep edildiği açıkça yazılmalıdır; uygulamada bu ayrımın yapılmaması bozma sebebidir. Katkı tarih, tutar ve belge numarasıyla tablolaştırılmalıdır: hangi tarihte ne kadar ödendiği, o tarihte malın bedelinin ne olduğu ve katkı oranının nasıl hesaplandığı gösterilmelidir. Kredi ile alınmış bir taşınmazda ödenen taksitlerin dökümü bankadan istenmeli ve taksitler 01.01.2002 öncesi-sonrası olarak ayrılmalıdır. İnşaat veya tadilat katkısı iddia ediliyorsa işin öncesine ve sonrasına ait fotoğraflar, yapı ruhsatı ve fatura asılları sunulmalı; mahkemeden keşif ve uzman bilirkişi incelemesi talep edilmelidir. Gelirlerin karşılaştırılması gerekeceğinden SGK hizmet dökümü ve varsa yurt dışı çalışma belgeleri dosyaya konulmalıdır. Karşı taraf malın kişisel malı olduğunu savunacaksa, o malın satın alındığı tarihteki para hareketleri banka kayıtlarıyla izlenmelidir. Tasfiyeye konu mal satılmışsa satış tarihi ve bedeli belgelenmelidir. Değer tespiti karar tarihine yakın olmalıdır; dosyadaki rapor eskimişse güncel keşif istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2018 · E. 2016/4794 · K. 2018/13992

Değer artış payı, diğer eşe ait malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına karşılıksız esaslı katkıdan doğar; katkı parasal ya da para ile ölçülebilir olmalıdır

Değer artış payı alacağı istemiyle açılan davada, alacağın hangi koşullarda doğduğu ve katılma alacağından farkı tartışılmıştır.

> *Değer artış payı alacağı; eşlerden birinin diğerine ait malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun karşılık almaksızın esaslı katkıda bulunması durumunda, tasfiye sırasında bu malda meydana gelebilecek değer artışı için katkısı oranında sahip olduğu alacak hakkıdır (4721 sayılı TMK m. 227). Denkleştirme (TMK m. 230) hariç, tasfiyeye konu malvarlığında katkı tarihine göre değer kaybı söz konusu ise, katkının başlangıçtaki değeri esas alınır (TMK m. 227/1). Böyle bir malın daha önceden elden çıkarılmış olması halinde hakim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler (TMK m. 227/2). Değer artış payı alacağı talep edebilmek için, parasal ya da para ile ölçülebilen maddi veya hizmet değeriyle katkıda bulunulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, değer artış payının bütün unsurlarını tek paragrafta toplamıştır: katkı diğer eşe ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korun-

20 Yargıtay 8. HD, 11.06.2013, E. 2013/556, K. 2013/8825.

masına yönelik olmalı, hiç ya da uygun karşılık alınmaksızın ve esaslı nitelikte yapılmalıdır. Malda katkı tarihine göre değer kaybı varsa katkının başlangıçtaki değeri esas alınır; mal daha önce elden çıkarılmışsa hâkim alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler. Duygusal destek veya olağan ev hizmetleri değil, parasal ya da para ile ölçülebilen maddi veya hizmet değeri taşıyan katkılar dikkate alınır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.10.2025 · E. 2024/618 · K. 2025/646

Kişisel mal savunması ispatlanırsa taşınmaz edinilmiş mal sayılmaz ve katılma alacağı doğmaz; mal gruplarının değişmezliği ilkesi esastır

Eşler 2002 yılında evlenmiştir; evlilikten beş ay sonra bir mesken diğer eş adına satın alındı. Bu eş, meskenin babasına ait iş hanının satışından gelen parayla alındığını savunmuştur. Satış bedelinin hesaba yattığı, aynı dönemde aynı semtte anne ve kardeş adına da eşdeğer iki daire alındığı dosyayla sabitti.

> *Türk Medeni Kanun'un 220/2. maddesinde mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri o eşin kişisel malı olduğu ve tasfiyeye girmeyeceğin açıkça düzenleme altına alındığına göre edinilmiş mallara katılma rejiminde ana kuralın mal gruplarının değişmezliği ilkesinden hareketle, İlk Derece Mahkemesince yapılması gereken iş, davalı tarafından kişisel mal savunmasının ispatlandığı gözetilerek davanın reddine karar verilmesinden ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, evlilik içinde alınmış olmasına rağmen bedeli kişisel malvarlığından karşılanan taşınmazın edinilmiş mal grubuna girmediğini kabul etmiştir. Karara göre karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen değerler kişisel maldır ve mal gruplarının değişmezliği ilkesi gereği tasfiyeye girmez. Böyle bir malda diğer eşin katılma alacağı doğmaz; ancak o eşin malın edinilmesine kendi parasıyla katkısı varsa TMK m. 227'ye dayanan değer artış payı gündeme gelir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2024 · E. 2023/1383 · K. 2024/4055

Tasfiye isteyen eşe tanınan hak ayni değil şahsi alacak hakkıdır; kişisel malın yerine geçen taşınmazda değer artış payına hükmedilir

Tasfiyeye konu bağımsız bölümün, davacının kişisel malının yerine geçtiği (ikamesi olduğu) kabul edilmiştir. Buna rağmen mahkeme, istemi bu niteliğe uygun biçimde karşılamamıştır.

> *Kural olarak, mal rejimi sona erdiğinde eşlerin ya da mirasçılarının tasfiye davası sonucunda katkı payı, değer artış payı ve artık değere katılma alacağı hakları doğar. Eşlerden birine ait mal varlığında, diğer tarafın mülkiyet veya başka ayni hak talebi söz konusu olamaz. Mal rejiminin tasfiyesi isteğinde bulunan eşe ya da mirasçılarına tanınan hak ayni olmayıp şahsi alacak hakkıdır...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminin tasfiyesinde alacaklı eş, diğer eşin malvarlığı üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hak isteyemez; hakkı para alacağıdır. Borcun ayın olarak ödenmesi ise borçlu eşe tanınmış bir imkândır. Bunun istisnaları paylı malda üstün yararın kanıtlanması (TMK m. 226/2) ile aile konutu ve ev eşyasına ilişkin hükümdür (TMK m. 240). Kişisel malın yerine geçen taşınmaz bakımından da diğer eşin istemi tapu iptali değil değer artış payı alacağıdır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.06.2014 · E. 2014/5718 · K. 2014/13291

Değer artış payı; katkının edinme anındaki toplam değer içindeki oranı bulunup bu oran tasfiye tarihindeki sürüm değeriyle çarpılarak hesaplanır

Aracın alımında davacıya babası tarafından verilen para kullanılmış, ayrıca diğer eşin ziynet eşyalarıyla katkısı bulunmuştu. Mahkeme, değer artış payı ve katılma alacağını bu ayrımları yapmadan hesaplamıştır.

> *Mahkemece, değer artış payı alacağının hesabı için öncelikle davacının babası tarafından verilen paranın miktarı ile aracın bu tarihteki sürüm (rayiç) değerinin ayrı ayrı saptanması, davacının katkı yaptığı tarihteki değeri ile katkıda bulunduğu miktarın toplamı gözetilerek davacının yaptığı katkının sözü edilen toplam değer içindeki oranının bulunması, bu oranın tasfiye tarihindeki sürüm değeri ile çarpılarak çıkacak miktarın değer artış payı alacağı olarak karar altına alınması (TMK'nun 227).*

DEĞERLENDİRME Daire, hesabın adımlarını sırasıyla göstermiştir: önce katkı tutarı ile malın katkı tarihindeki sürüm değeri ayrı ayrı saptanır, sonra katkının toplam değer içindeki oranı bulunur, bu oran tasfiye tarihindeki sürüm değeriyle çarpılır. Üçüncü kişiden (burada babadan) karşılıksız gelen para, alan eşin kişisel malı sayıldığından bu para ile yapılan katkı değer artış payı doğurur. Değer artış payı düşüldükten sonra kalan üzerinden katılma alacağı hesaplanır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2024 · E. 2023/3945 · K. 2024/3009

Tasfiye tarihi karar tarihidir; alacak, karar tarihine en yakın tarihteki sürüm (rayiç) değere göre hesaplanmalıdır

Mahkeme, tasfiyeye konu taşınmazların değerini karar tarihinden yaklaşık bir buçuk yıl önce belirlenen değerlere göre esas alarak alacağa hükmetmiştir.

> *Artık değere katılma alacağı miktarı hesaplanırken, mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan malların, bu tarihteki durumlarına göre, ancak tasfiye tarihindeki sürüm (rayiç) değerleri esas alınır (4721 sayılı Kanun md. 227/1, 228/1, 232 ve 235/1). Yargıtay uygulamalarına göre tasfiye tarihi, karar tarihidir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mallar, mal rejiminin sona erdiği andaki durumlarına göre ancak tasfiye tarihindeki sürüm değerleriyle hesaba katılır; Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir. Bozmadan sonra değer güncel-

liğini yitireceğinden, yeni karar tarihine en yakın tarihli değer tespiti yapılmalıdır. Bu ölçüt değer artış payı bakımından da geçerlidir (TMK m. 227/1, 232, 235/1).

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.11.2021 · E. 2018/472 · K. 2021/1492

Katkının varlığı ispatlandığı hâlde oranı belirlenemiyorsa hâkim TMK m. 4 ve TBK m. 50 uyarınca hakkaniyete uygun bir katkı oranı takdir eder

Terzilik yapan eşin yanında birlikte çalıştığı tanık beyanlarıyla doğrulanan eş, arsa ve binanın edinilmesine katkıda bulunduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme katkının somut delillerle ispatlanmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; oysa katkının varlığı sabitti ve dosyada yalnız katkı oranını tespite yeterli gelir verisi yoktu.

> *Bu düşünceyle hâkim; her somut olayı kendi içinde değerlendirerek fedakârlığın denkleştirilmesi ve hakkaniyet gereği katkıda bulunan eşin katkısının karşılığını vermelidir. Davacı eşin ev işlerinin yanında davalı ile birlikte tarlada, bahçede, hayvan yetiştiriciliğinde, mevcut bir dükkânın işletilmesinde vb. şekilde düzenli çalışma ve katkısının varlığı sabit iken "davacının elde ettiği gelirin belirlenememesi" nedeniyle katkı oranının tespitinde duraksama ve güçlük yaşandığı takdirde hâkim; TMK'nın 4. ve TBK'nın 50. maddelerinde yer alan düzenlemeleri gözeterek, denkleştirici adalet ilkesi gereği, somut olayın koşullarını kendi içinde değerlendirmek suretiyle hukuk ve hakkaniyete uygun bir katkı oranı takdir etmelidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, katkısı sabit olan eşin gelirinin tam olarak belirlenememesinin davanın reddini gerektirmediğini vurgulamıştır. Karara göre ev işlerinin yanında tarlada, bahçede, hayvan yetiştiriciliğinde veya bir dükkânın işletilmesinde düzenli çalışma varsa hâkim, denkleştirici adalet ilkesi gereği hakkaniyete uygun bir oran takdir etmeli ve bu oranı taşınmazın dava tarihindeki rayiç değeriyle çarparak alacağı bulmalıdır.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
27.06.2018 · E. 2016/18181 · K. 2018/14451

Katkı oranı hesaplanırken tarafların yurt içi ve yurt dışı tüm gelirleri dikkate alınmalıdır

Yurt dışında çalışan eşler hakkında açılan tasfiye davasında iki taşınmaz yönünden alacağa hükmedilmiştir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda yalnız evlenme tarihinden sonraki yedi aylık döneme ait gelirler esas alınmış, dosyadaki yurt içi ve yurt dışı sigortalı hizmet dökümleri değerlendirilmemişti.

> *Şöyle ki, hükme esas alınan bilirkişi raporu incelendiğinde, tarafların evlenme tarihi olan 12.07.1995 ile 29.02.1996 tarihleri arasındaki gelirleri üzerinden katkı oranı hesaplandığı, tarafların tüm gelirlerinin dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Dosya arasında taraflara ait gerek Türkiyedeki gerekse yurtdışındaki çalışmalarına ilişkin sigortalı hizmet dökümleri bulunmaktadır. Ne var ki, hesaplama yapılırken bu belgeler göz önünde bulundurulmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Katkı oranı, tarafların evlilik boyunca elde ettikleri tüm gelirler üzerinden hesaplanır; dosyaya sunulan sigortalı hizmet dökümleri ve yurt dışı kazançlar hesaba katılmadan yapılan değerlendirme eksik incelemedir. Bu ölçüt hem değer artış payı hem de katkı payı hesaplarında geçerlidir.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2017 · E. 2015/17460 · K. 2017/7954

İyileştirmede alacak, taşınmazın tamamlanmış hâlinin natamam hâline oranı belirlenerek hesaplanır; yalnız harcama tutarına bakılamaz

Tasfiyeye konu ev, dosyadaki fotoğraflara göre Temmuz ayında karkas hâldeyken Ekim ayında tamamlanmıştı; yani iyileştirmeler evlilik birliği içinde yapılmıştı. Mahkeme, iyileştirmenin taşınmaza kattığı değer oranını belirlemeden yalnız yapılan masrafların miktarını esas alarak hesap yapmıştır.

> *O halde, mahkemece, taşınmazın natamam ve tamamlanmış haldeki değerlerinin tespiti için yeniden keşif yapılıp, uzman bilirkişiden rapor alındıktan sonra, taşınmazın tamamlanmış halinin natamam haline oranı (yapılan iyileştirmenin taşınmaza kattığı değer oranı) dikkate alınarak katılma alacağına hükmedilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İyileştirme iddialarında yeniden keşif yapılıp uzman bilirkişiden rapor alınmalı, taşınmazın tamamlanmış hâlinin natamam hâline oranı, yani iyileştirmenin taşınmaza kattığı değer oranı belirlenmelidir. Harcanan para tutarı değil, o harcamanın malın değerinde yarattığı artış oranı esastır; aynı yöntem TMK m. 227'ye dayanan değer artış payı hesabında da kullanılır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.05.2018 · E. 2016/1666 · K. 2018/12968

Hükümde değer artış payı ve katılma alacağının hangi hesaplama yöntemiyle bulunduğu açıkça gösterilmelidir

Tasfiyede bir mesken evlilik öncesinde kredili olarak alınmış ve kredinin yalnız sekiz taksiti evlilik içinde ödenmiş, diğer mesken ise evlilik içinde kısmen peşin kısmen kredili edinilmişti. Mahkeme bilirkişi raporundaki rakamlardan ayrılarak farklı tutarlara hükmetmiştir; bu tutarların nasıl bulunduğu dosyadan anlaşılamıyordu.

> *Bu nedenle; rapora itibar edilmediği anlaşılan ancak nasıl hesap edildiği gerekçede açıklanmaksızın, şüphe ve tereddüt uyandıracak şekilde hüküm tesis edilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. HMK m. 297/2 uyarınca hüküm, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakları şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde göstermelidir. Bilirkişi raporundan ayrılan mahkeme, hangi yöntemle hangi tutara ulaştığını gerekçede açıklamak zorundadır; ayrıca hangi taşınmaz için değer artış payına, hangisi için katılma alacağına hükmedildiği hesapta net biçimde ayrılmalıdır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.05.2023 · E. 2023/1655 · K. 2023/2556

Kredi ödemeleri 2002'den önce bitmişse katkı payı, sonraya sarkmışsa değer artış payı ve katılma alacağı hesaplanır

Tasfiyeye konu taşınmaz, bir eş adına çekilen konut kredisiyle alınmış ve kredi taksitleri evlilik birliği içinde ödenmişti. Tarafların her ikisi de düzenli olarak çalışıyordu; ödemelerin bir kısmı 01.01.2002 öncesine, bir kısmı sonrasına düşüyordu.

> *01.01.2002 öncesi yapılan kredi ödemelerine çalışarak, düzenli ve sürekli gelire sahip davacı erkeğin katkıda bulunduğunun, 01.01.2002 sonrası yapılan kredi ödemeleri yönünden de katılma alacağı olduğunun kabulü gerekir. O halde, Mahkemece, davacı erkeğin 01.01.2002 tarihinde önce yapılan kredi ödemelerine düzenli ve sürekli çalışarak katkısının olduğu, ayrıca 01.01.2002 tarihinde sonra yapılan kredi ödemeleri yönünden de katılma alacağı hakkı olduğu kabul edilerek kredi ödemelerinin 01.01.2002 tarihinden önce tamamlanmış olması halinde davacının katkı payı alacağının, kredi ödemelerinin 01.01.2002 tarihinden sonraya sarkması halinde ise davacının değer artış payı ve artık değere katılma alacağının hesaplanması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, kredi ile alınan mallarda tasfiyenin nasıl bölüneceğini göstermiştir. Taksitlerin hangi dönemde ödendiğine bakılır: 01.01.2002 öncesinde tamamlanan ödemeler katkı payı alacağı, sonrasına sarkan ödemeler ise değer artış payı ve artık değere katılma alacağı doğurur. Bu nedenle kredi ödeme planının bankadan getirtilmesi ve ödemelerin tarihlerine göre ayrıştırılması zorunludur.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2019 · E. 2019/5275 · K. 2019/11377

01.01.2002 öncesi dönemde edinilen mallar için istem, değer artış payı değil katkı payı alacağı kurallarına göre çözülür

Uzun süren bir evlilikte hem 2002 öncesinde hem sonrasında edinilen mallar tasfiyeye konu edilmiştir; hangi dönem için hangi hesaplama yönteminin uygulanacağı tartışılmıştır.

> *Bu sebeple, eşlerin bu dönemde edindikleri malvarlığının tasfiyesine ilişkin uyuşmazlık, aynı Kanun'un 5.maddesi yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri göz önünde bulundurularak kural olarak "katkı payı alacağı" hesaplama yöntemi kurallarına göre çözüme kavuşturulacaktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, iki dönemli tasfiyenin yöntemini açıklamıştır. Mal ayrılığının geçerli olduğu 2002 öncesi dönem için tasfiyeye ilişkin özel hüküm bulunmadığından uyuşmazlık, TMK m. 5 yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı yöntemiyle; 2002 sonrası dönemde ise TMK m. 227 ve devamındaki kurallara göre çözülür. Bu ayrım, aynı dosyada iki ayrı hesap yapılmasını gerektirebilir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2024 · E. 2024/1810 · K. 2024/3556

Mal rejiminin sona ermesinden yıllar önce satılan taşınmaz, eklenecek değer koşulları ispatlanmadıkça tasfiyeye dahil edilemez

Tasfiyeye konu daire, boşanma davasının açıldığı tarihten üç yıldan fazla süre önce üçüncü kişiye satılmıştı. Mahkeme bu taşınmazı eklenecek değer kabul ederek katılma alacağı hesaplamıştır.

> *...tasfiye konusu taşınmazın mal rejiminin sona erdiği boşanma dava tarihinden (28.06.2011) tarihinden üç yıldan fazla bir süre önce (19.03.2008) satıldığı, mal rejimin sona erdiği tarihte tasfiye konusu taşınmazın mevcut olmadığı, davalı-davacı kadın tarafından 4721 sayılı Kanun'un 229 uncu maddesinde sayılan amaç ve doğrultuda kazandırma veya devrin yapıldığı da mevcut delillerle de ispatlanamadığı anlaşılmaktadır. O halde, Mahkemece, kadının açtığı birleşen davada tasfiye konusu 45019 ada 1 parseldeki 50 nolu daire yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken, eklenecek değer kabul edilerek katılma alacağı hesaplanması hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmayan mal kural olarak tasfiyeye girmez. Bu malın hesaba katılabilmesi için TMK m. 229'daki koşulların, yani rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde rıza dışı karşılıksız kazandırma ya da diğer eşin alacağını azaltmak kastıyla devir yapıldığının ispatı gerekir. Değer artış payı bakımından ise TMK m. 227/2 devreye girer ve alacak hakkaniyete göre belirlenir.

13 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2013 · E. 2013/10267 · K. 2013/16830

Mal rejiminden doğan alacaklarda on yıllık zamanaşımı uygulanır ve süre evlilik sona erene kadar işlemez

Evlilik birliği içinde edinilip diğer eş adına tescil edilen taşınmaz nedeniyle açılan alacak davasında, istemin TMK m. 178'deki bir yıllık süreye mi yoksa genel zamanaşımına mı tabi olduğu tartışılmıştır. Boşanma kararı 2008 yılında kesinleşmiş, dava bu tarihten sonra açılmıştı.

> *Bu durumda edinilmiş mallara katılma alacağı davalarında da TMK.nun 5. maddesi yoluyla 6098 sayılı TBK.nun 146. maddesinde yer alan 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerekecektir (mülga BK.m.125.) 6098 sayılı TBK'nun 153/1-2. bentleri (Evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları için zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur) gözetilerek boşanma kararının kesinleştiği 01.09.2008 tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresinin henüz geçmediği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, önceki içtihadından dönerek Hukuk Genel Kurulu'nun 2013/8-375 E., 2013/520 K. sayılı kararı doğrultusunda, mal rejiminden kaynaklanan alacaklarda boşanmanın fer'îlerine ilişkin bir yıllık sürenin değil TMK m. 5 yollamasıyla TBK m. 146'daki on yıllık zamanaşımının uygulanacağını benimsemiştir.

TBK m. 153 gereği evlilik devam ettiği sürece eşlerin birbirinden olan alacakları için zamanaşımı işlemez. Aynı kural değer artış payı istemleri için de geçerlidir.

14 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2013 · E. 2013/556 · K. 2013/8825

Zamanaşımı boşanma davasının açılmasıyla durur ve kararın kesinleşmesinden itibaren yeniden işler; başlangıç öğrenme tarihi değildir

Mal rejiminin ölümle sona ermesi üzerine açılan alacak davası, mahkemece zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmiştir. Ölüm tarihinden dava tarihine kadar on yıl geçmemişti.

> *...boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren zamanaşımının duracağı ve boşanma kararının kesinleşmesine kadar devam edeceği ve ancak boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren yeniden işlemeye başlayacağı hususu gözetildiğinde kural olarak 10 yıllık zamanaşımının boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren başladığını kabulü uygun olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, sürenin başlangıcını netleştirmiştir: değer artış payı ve katılma alacağı istemlerinde on yıllık süre, alacağın öğrenilmesiyle değil boşanma kararının kesinleşmesi ya da ölüm tarihiyle başlar. Boşanma davası açılmakla zamanaşımı durur ve karar kesinleşinceye kadar durmaya devam eder. Mal rejiminin ölümle sona ermesi hâlinde de süre on yıldır.

15 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2024 · E. 2023/7024 · K. 2024/6794

Eşler geçmişe etkili mal rejimi sözleşmesi yapamaz; sözleşme ancak yapıldığı tarihten itibaren hüküm doğurur

1967 yılında evlenen eşler, 2015 yılında noterde "Mal Rejimi Değişikliği Sözleşmesi" imzalayarak 01.01.2002 öncesi ve sonrası tüm menkul ve gayrimenkullerin bir eşe ait olacağını ve mal ayrılığına geçildiğini kararlaştırmıştır. Sözleşmenin geçerliliği dava konusu edilmiştir.

> *Tüm bu açıklamalara göre, 4721 sayılı Kanun'un 203 üncü maddesi uyarınca eşlerin ancak kanunda yazılı sınırlar içerisinde mal rejimini düzenleyebileceklerinden geçmişe etkili olacak şekilde 4722 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesindeki istisnalar dışında mal rejimi sözleşmesi düzenleyemezler. O halde, taraflar arasında 20.07.2015 tarih ve 12057 yevmiye numarası ile Mal Rejimi Değişikliği Sözleşmesi başlığı ile yapılan mal rejimi sözleşmesinin geçmişe etkili olacağına ilişkin maddeleri geçerli olmayıp işbu sözleşme yapıldığı tarihten itibaren geçerlidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, eşlerin mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde düzenleyebileceğini vurgulamıştır. TMK m. 227/3'e göre değer artışından pay almaktan yazılı anlaşmayla vazgeçmek mümkündür; ancak böyle bir anlaşma geçmiş dönemi kapsayacak biçimde kurulamaz. Sözleşmenin geçmişe etkili maddeleri geçersizdir, yalnız yapıldığı tarihten sonrası için sonuç doğurur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 226:** Malların geri alınması.
- **TMK m. 228:** Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Eşlerin paylarının hesaplanması

228 1. Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması

KANUN METNİ

(1) Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır.

(2) Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

MADDE ÖZETİ

Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır; sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumlarının toptan ödemeleri ile iş gücü kaybı tazminatları, rejimin sona ermesinden sonraki döneme düşen iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri kadar kişisel mal sayılır (m. 228). Rejimin sona ermesinden sonra edinilen mallar artık bu rejime tabi değildir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sona erme anı	Malların niteliğinin ve tamamlanma aşamasının belirlendiği tarih (TMK m. 228/1).
Toptan ödeme	Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca bir defada yapılan ödeme (TMK m. 228/2).
Peşin sermaye değeri	İrat şeklinde ödenecek tutarın bugünkü toplu karşılığı.[2]

1 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/48, K. 2014/554.
2 Yargıtay 8. HD, 30.11.2015, E. 2015/16958, K. 2015/21471.

PMF tablosu | Ortalama bakiye yaşam süresinin belirlendiği yaşam tablosu.[3]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 228- Madde İsviçre Medenî Kanununun 207 nci maddesini karşılamaktadır. Eşlerden her birinin malvarlığı belirlenip karşılıklı borçlar ödendikten sonra, tasfiye için bu malvarlıkları içinde nelerin kişisel mal, nelerin edinilmiş mal olduğunun belirlenmesi zorunludur. Maddenin birinci fıkrası, eşlerin gerek kişisel mallarının gerek edinilmiş mallarının, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre değerlendirileceğini kabul etmiştir. Maddenin ikinci fıkrası, edinilmiş mal grubuna dahil kabul edilen sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumlarınca toplu ödemelerin yapılması ya da iş gücünün kaybı nedeniyle toplu tazminat ödenmesi hâllerinde, tasfiye sırasında bunların nasıl değerlendirilebileceğini hükme bağlamaktadır. Buna göre mal rejiminin sona erdiği tarihte, bu toplu ödeme veya tazminat yerine irat şeklinde bir ödeme plânı olsaydı, bu tarih itibarıyla bundan sonraki devreler için hesaplanacak iradın sermaye değeri bu miktar üzerinden kişisel mal olarak hesaba katılacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 90-91*

Tasarının 228. maddesinin ikinci fıkrası, Adalet Komisyonunca sosyal güvenlik mevzuatı ile paralellik kurulması ve maddenin daha anlaşılır olması amacıyla yeniden düzenlenmiştir (S. Sayısı 723, s. 312). Bu nedenle gerekçedeki "irat şeklinde bir ödeme plânı olsaydı" ifadesi, kanunlaşan metinde "ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı" biçimini almıştır; hesabın mantığı değişmemiştir.

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşlerin malvarlıkları zaten ayrıydı; kişisel mal ile edinilmiş malı birbirinden ayıran bir tasfiye hesabı ve sosyal güvenlik ödemelerinin bölünmesine ilişkin bir kural bulunmuyordu. Bu nedenle madde, yalnız 01.01.2002 sonrası dönem bakımından uygulanır.[4]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 228
Mal grupları	Ayrım gerekmiyordu	Kişisel-edinilmiş ayrımı zorunlu
Ayırma anı	Düzenlenmemişti	Rejimin sona erme anı
Toplu ödemeler	Kural yoktu	Peşin sermaye değeri kadarı kişisel mal
Hesap yöntemi	Yoktu	PMF tablosu ve iskonto ile hesap

3 Yargıtay 8. HD, 15.06.2010, E. 2010/2273, K. 2010/3293.
4 Yargıtay 8. HD, 19.11.2013, E. 2013/13548, K. 2013/17005.

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ayırma anı	Mal rejiminin sona ermesi anı	TMK m. 228/1
Sonraki edinimler	Rejime tabi değildir	Yargıtay HGK, K. 2014/554
Durum-değer ayrımı	Durum sona erme anına, değer tasfiye anına göre	Yargıtay 8. HD, K. 2017/3962
Toptan ödemeler	Bir kısmı kişisel mal sayılır	TMK m. 228/2
Hesap yöntemi	PMF tablosu ve peşin sermaye değeri	Yargıtay 8. HD, K. 2015/21471
Emekli ikramiyesi	Sona erme sonrasına düşen kısım kişisel mal	Yargıtay 8. HD, K. 2013/1764
Kıdem tazminatı	Oran, TMK m. 228/2'deki peşin sermaye hesabıyla değil, kıdem tazminatına esas sigorta dökümlerine göre belirlenir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8522
Beklenen haklar	Ödenmemiş birikim tasfiyeye girmez	Yargıtay 8. HD, K. 2012/305
Zaman bakımından	Madde yalnız 01.01.2002 sonrası dönemde uygulanır	Yargıtay 8. HD, K. 2013/17005

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 207. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, eşlerden her birinin malvarlığı belirlenip karşılıklı borçlar ödendikten sonra, tasfiye için bu malvarlıkları içinde nelerin kişisel mal nelerin edinilmiş mal olduğunun belirlenmesinin zorunlu olduğunu vurgular. Birinci fıkra bakımından gerekçe, eşlerin gerek kişisel gerek edinilmiş mallarının mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre değerlendirileceğinin kabul edildiğini belirtir. İkinci fıkra bakımından ise gerekçe, edinilmiş mal grubuna dahil kabul edilen sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumlarınca toplu ödemelerin yapılması ya da iş gücünün kaybı nedeniyle toplu tazminat ödenmesi hâllerinde bunların tasfiyede nasıl değerlendirileceğinin hükme bağlandığını açıklar: mal rejiminin sona erdiği tarihte bu toplu ödeme veya tazminat yerine irat şeklinde bir ödeme plânı olsaydı, bu tarih itibarıyla bundan sonraki devreler için hesaplanacak iradın sermaye değeri, o miktar üzerinden kişisel mal olarak hesaba katılacaktır. Tasarı- 1

nın 228. maddesinin ikinci fıkrası, Adalet Komisyonunca sosyal güvenlik mevzuatı ile paralellik kurulması ve maddenin daha anlaşılır olması amacıyla yeniden düzenlenmiştir (S. Sayısı 723, s. 312).

DİKKAT

Bu madde, emekli ikramiyesi, iş göremezlik tazminatı ve tasarruf teşvik ödemesi gibi toplu paralarda gündeme gelir; kıdem tazminatında ise oran, hizmet süresini gösteren sigorta dökümlerine göre belirlenir. Böyle bir ödeme kural olarak edinilmiş maldır; ancak tamamı diğer eşle paylaşılmaz. Ödemenin, rejimin sona erdiği tarihten sonraki yaşam süresine düşen kısmı ödemeyi alan eşin kişisel malı sayılır ve tasfiye dışında kalır. Bu kısım, PMF yaşam tablosu ve peşin sermaye hesabıyla bulunur; mahkemenin bunu kendi başına hesaplaması değil, uzman bilirkişiye yaptırması gerekir. İkinci önemli nokta şudur: para harcanıp tükenmişse tasfiyeye konu bir değer kalmaz. Bu nedenle ödemenin hangi hesaba yattığını, nereye aktarıldığını ve hangi malın alımında kullanıldığını banka kayıtlarıyla izlemek belirleyicidir.

II. Ayırmanın Yapıldığı An

- **Kural:** Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır (TMK m. 228/1). Gerekçe bu ayırmayı, borçlar ödendikten sonra tasfiyenin zorunlu ilk adımı olarak niteler.
- **Sona erme tarihi:** Boşanmada bu tarih dava tarihidir; ölümde ölüm tarihi, başka rejimin kabulünde sözleşme tarihidir (TMK m. 225).
- **Sonradan edinilenler:** Rejimin sona ermesinden sonra edinilen mallar edinilmiş mallara katılma rejimine tabi sayılmaz.[5]
- **Durum ve değer ayrımı:** Malın niteliği, seviyesi ve tamamlanma aşaması sona erme anına göre; parasal değeri ise tasfiye anına göre belirlenir.[6]
- **Yarım kalmış yapılar:** İnşaat ya da kooperatif ödemeleri tamamlanmadan rejim sona ermişse, sona erme tarihindeki tamamlanma oranı esas alınır.[7]
- **Mevcut olma şartı:** Rejimin sona erdiği tarihte borçlu eşin malvarlığında bulunduğu kanıtlanamayan değerler tasfiyeye alınmaz.[8]

5 Yargıtay HGK, 30.04.2014, E. 2014/48, K. 2014/554.
6 Yargıtay 8. HD, 21.03.2017, E. 2015/13760, K. 2017/3962.
7 Yargıtay 8. HD, 03.05.2011, E. 2010/4891, K. 2011/2679.
8 Yargıtay 8. HD, 19.11.2013, E. 2013/13548, K. 2013/17005.

III. Toplu Ödemeler ve Tazminatlar

- **Kapsam:** Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılan toptan ödemeler ile iş gücü kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar madde kapsamındadır (TMK m. 228/2).
- **Başlangıç niteliği:** Bu ödemeler kural olarak edinilmiş maldır; personele yardım amacıyla kurulan sandık ve benzerlerinin ödemeleri de bu gruba girer (TMK m. 219).
- **Bölünme:** Rejimin sona ermesinden sonraki döneme düşen iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri kadar kısım kişisel mal sayılır; kalan kısım edinilmiş mal olarak tasfiyeye girer.[9]
- **Tamamını kişisel saymak hatalıdır:** İkramiyenin bütününü kişisel mal kabul eden değerlendirme usul ve yasaya aykırıdır.[10]
- **Kıdem tazminatı:** Kıdem tazminatındaki edinilmiş mal–kişisel mal oranının TMK m. 228/2 gözetilerek belirlenmesi hatalı bulunmuş; oranın kıdem tazminatına esas sigorta dökümlerine göre belirlenmesi gerektiği kabul edilmiştir.[11]
- **Ödenmemiş birikimler:** Sandık veya vakıfta biriken ancak henüz ödenmemiş tutarlar beklenen hak niteliğindedir ve tasfiyeye girmez.[12]

IV. Hesaplama Yöntemi

- **Birinci adım:** Ödeme tarihinde PMF yaşam tablosundan yararlanılarak ödemeyi alan eşin ortalama bakiye yaşam süresi bulunur.
- **İkinci adım:** Ödeme irat şeklinde yapılsaydı her bir güne düşecek miktar saptanır.
- **Üçüncü adım:** Bu günlük tutar, rejimin sona erdiği tarihten sonra kalan gün sayısıyla çarpılır.
- **Dördüncü adım:** Bulunan tutarın peşin sermayeye çevrilmiş değeri hesaplanır; ödeme peşin yapılacağından uygulamada benimsenen iskonto oranı uygulanır.[13]
- **Beşinci adım:** Bu tutar kişisel mal olarak düşülür; kalan kısım edinilmiş mal kabul edilerek artık değer hesabına girer (TMK m. 231).
- **Bilirkişi:** Hesap, destekten yoksun kalma tazminatı ve PMF tablosu konusunda uzman bir bilirkişiye yaptırılmalı ve rapor denetime elverişli olmalıdır.[14]

9 Yargıtay 8. HD, 30.11.2015, E. 2015/16958, K. 2015/21471.
10 Yargıtay 8. HD, 19.02.2013, E. 2012/11114, K. 2013/1764.
11 Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2023/9764, K. 2024/8522.
12 Yargıtay 8. HD, 24.01.2012, E. 2011/6900, K. 2012/305.
13 Yargıtay 8. HD, 19.02.2013, E. 2012/11114, K. 2013/1764.
14 Yargıtay 8. HD, 15.06.2010, E. 2010/2273, K. 2010/3293.

V. Uygulama Alanı ve Komşu Kurumlar

- **Zaman bakımından:** Madde yalnız edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 01.01.2002 sonrası dönemde uygulanır.[15]
- **Önceki dönem:** Mal ayrılığının geçerli olduğu dönemde ödenen ikramiyeler ödeme yapılan eşin kişisel malıdır ve diğer eşin alacak hakkı doğmaz.
- **Kıyasen uygulama:** 228/2'deki peşin sermaye hesabı, intifa hakkı gibi ömür boyu süren hakların değerlendirilmesinde de kullanılır.[16]
- **Değerlendirme kuralları:** Ayırma yapıldıktan sonra mallar sürüm değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 232, TMK m. 235).
- **Eklenecek değerler:** Rejimin sona ermesinden önceki devirler ayrıca değerlendirilir (TMK m. 229).
- **Denkleştirme:** Bir eşin kendi mal grupları arasındaki aktarımlar denkleştirme kurallarına tabidir (TMK m. 230).

UYGULAMA NOTU

Eşin emekli olduğu, kıdem tazminatı aldığı veya iş kazası nedeniyle tazminat aldığı bir dosyada üç belge mutlaka istenmelidir: kurumdan ödeme tarihi ve tutarını gösteren yazı, ödemenin yattığı banka hesabının o tarihten itibaren dökümü ve varsa o parayla alınan malın tapu ya da ruhsat kaydı. Ödemenin tamamının paylaşılmayacağı baştan hesaba katılmalıdır; dilekçede emekli ikramiyesi gibi toplu ödemeler için PMF tablosu ve peşin sermaye değeri yöntemine, kıdem tazminatı için hizmet süresini gösteren sigorta dökümlerine göre hesap yapılması ve bu konuda uzman bilirkişi atanması açıkça talep edilmelidir. Rejimin sona erdiği tarih (boşanma dava tarihi) dilekçenin başında net biçimde yazılmalıdır, çünkü bütün ayrım bu tarihe göre yapılır. İnşaat hâlindeki bir taşınmaz varsa o tarihteki tamamlanma oranının keşifle tespit edilmesi istenmelidir. Karşı taraf paranın harcandığını savunursa, paranın hangi mala dönüştüğünün izlenmesi alacaklı eşin yararınadır; hesap hareketleri tarih sırasıyla sunulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.04.2014 · E. 2014/48 · K. 2014/554

Eşlerin malları rejimin sona erdiği tarihteki hâlleriyle tasfiyeye girer; sona ermeden sonra edinilen mallar rejime tabi değildir

Tasfiyeye konu edilen parsellerin bir kısmı, mal rejiminin sona ermesinden sonra edinilmişti. Bu malların da edinilmiş mallara katılma rejimi hükümlerine göre paylaştırılıp paylaştırılamayacağı tartışılmıştır.

15 Yargıtay 8. HD, 19.11.2013, E. 2013/13548, K. 2013/17005.
16 Yargıtay 8. HD, 25.12.2012, E. 2012/5410, K. 2012/13068.

> *TMK m. 228/1 uyarınca; eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır. Bu düzenlemeye göre, eşlerin edinilmiş ve kişisel malları, mal rejiminin sona erdiği tarihteki mevcut halleri ile tasfiyeye girecektir. Düzenlemenin karşıt anlamından anlaşılacağı üzere, mal rejiminin sona ermesinden sonra edinilen mallar, artık edinilmiş mallara katılma rejimine(TMK m. 218) tabi bir mal olarak kabul edilemeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, maddenin birinci fıkrasına ters anlam vererek sınırı çizmiştir: tasfiye, rejimin sona erdiği andaki malvarlığı üzerinden yapılır. Boşanma davasının açıldığı tarihten sonra edinilen mallar edinilmiş mallara katılma rejimine tabi sayılmaz ve bu mallar için TMK m. 202 ve devamındaki hükümlere dayanılarak alacak istenemez. Bu durumdaki istemler ancak genel hükümlere göre değerlendirilebilir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.03.2017 · E. 2015/13760 · K. 2017/3962

Mallar sona erme anındaki durumlarına (nitelik, seviye, aşama) göre belirlenir; değerleri ise tasfiye anındaki sürüm değeridir

Katkı payı alacağı istemiyle açılan davada, tasfiyeye konu malın hangi tarihteki durumunun ve hangi tarihteki değerinin esas alınacağı tartışılmıştır.

> *Eşlere ait kişisel ve edinilmiş mallar, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına (nitelik, seviye, aşama vs) göre değerlendirilir (TMK'nun m. 228/1, 243 253). Bu malların, kural olarak tasfiye anındaki (TMK'nun m. 227/1 ve 235/1, 243, 253), sürüm (rayiç) değerleri (TMK'nun m. 232, 239/1, 243, 253) hesaba katılır. Tasfiyeye konu mal elden çıkarılmışsa, mahkemece hakkaniyete uygun olarak değer tespiti yaptırılmalıdır (TMK'nun m. 227/2, 243, 251).*

DEĞERLENDİRME Daire, tasfiyenin iki ayrı zaman ölçütünü ayırmıştır: malın niteliği, seviyesi ve tamamlanma aşaması rejimin sona erdiği ana göre; parasal değeri ise tasfiye anına göre belirlenir. Mal elden çıkarılmışsa değer tespiti hakkaniyete uygun biçimde yaptırılır. Bu ayrım, inşaat hâlindeki taşınmazlar ve yarım kalmış kooperatif payları bakımından belirleyicidir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2011 · E. 2010/4891 · K. 2011/2679

Kooperatif ve inşaat ödemeleri iki rejim dönemine yayılmışsa, mal ayrılığı döneminde yapılan ödemeler yeni rejime kişisel mal olarak girer

Kooperatif aidatlarının bir kısmı mal ayrılığı, bir kısmı edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde ödenmiş; taşınmaz ise boşanma davasından sonra ferdileşme yoluyla tapuya tescil edilmişti. Rejimin sona erdiği tarihte inşaat ve ödemeler tamamlanmamıştı.

> *Kısmen mal ayrılığı, kısmen de edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemlere karşılık gelen bu tür uzun vadeli aidat yada borç ödemelerinde; mal ayrılığının geçerli olduğu dönemde her bir eşin yaptığı ödeme(katkı), 4721 sayılı TMK.nun yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden sonraki dönemde geçerli olan edinilmiş mallara katılma rejimine kişisel malı olarak girer (TMK.nun 220/2 m.). Eşlerin mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre değerlendirilir ve tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılırlar (TMK.nun 228/1, 235/1.m).*

DEĞERLENDİRME Daire, uzun vadeli aidat ve borç ödemelerinde iki dönemin nasıl birleştirileceğini göstermiştir. 01.01.2002 öncesinde yapılan ödemeler, yeni rejime o eşin kişisel malı olarak girer (TMK m. 220/2). Rejimin sona erdiği tarihteki inşaat tamamlanma oranı belirlenir, değer ise karara en yakın tarihe göre saptanır. Tapuya tescilin sonradan yapılmış olması sonucu değiştirmez.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2015 · E. 2015/16958 · K. 2015/21471

Toptan ödemede kişisel mal kısmı, PMF tablosuyla bulunan bakiye yaşam süresi üzerinden iradın peşin sermaye değeri hesaplanarak bulunur

Sosyal yardım kurumundan yapılan toptan ödemenin ne kadarının kişisel, ne kadarının edinilmiş mal sayılacağı uyuşmazlık konusu olmuştur.

> *...öncelikle ödeme tarihi itibarıyla PMF(population masculin feminin) tablosundan yararlanılarak, emekli olan eşin ortalama bakiye yaşam süresi bulunarak, ödeme günlük irat şeklinde yapılsaydı her bir güne karşılık gelen miktar saptanır. Bundan sonra, irat şeklindeki günlük ödeme miktarı, mal rejiminin sona erdiği 12.10 2011 tarihinden sonraki kalan günler ile çarpılarak, bulunacak bu miktarın peşin sermayeye çevrilmiş değeri hesaplanır. Mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden ödemenin açıklanan yöntemle hesaplanan peşin sermaye çevrilmiş değeri, emekli olan eşin kişisel malı sayılır. Sosyal yardım kurum ve kuruluşlarından yapılan toplam ödemenin, kişisel mal sayılan bu miktar (mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden günlük irat şeklindeki toplam ödemelerin peşin sermayeye çevrilmiş değeri) çıkarıldıktan sonra, kalan miktar edinilmiş mal kabul edilerek tasfiyeye sırasında göz önünde bulundurulur.*

DEĞERLENDİRME Daire, kanundaki hesabın adımlarını açıklamıştır: ödeme tarihinde PMF tablosundan ortalama bakiye yaşam süresi bulunur, ödeme günlük irada çevrilir, rejimin sona ermesinden sonraki günlere düşen kısım hesaplanır ve bunun peşin sermayeye çevrilmiş değeri kişisel mal sayılır. Toplam ödemeden bu tutar düşüldükten sonra kalan kısım edinilmiş maldır ve tasfiyeye girer.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2016 · E. 2014/11341 · K. 2016/1298

Emekli ikramiyesinin tasfiyeye konu edilebilmesi için rejimin sona erdiği sırada mevcut olması ya da onunla başka bir mal edinilmiş olması gerekir

Emekli olan eşe mal rejimi devam ederken toptan emeklilik ikramiyesi ödenmişti. Bu ikramiyenin tasfiyede nasıl değerlendirileceği tartışılmıştır.

> *Mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden ödemenin açıklanan yöntemle hesaplanan peşin sermayeye çevrilmiş değeri, emekli olan eşin kişisel malı sayılır. Ödenen toplam emeklilik ikramiyesinden, kişisel mal sayılan bu miktar (mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden günlük irat şeklindeki toplam ödemelerin peşin sermayeye çevrilmiş değeri) çıkarıldıktan sonra, kalan miktar edinilmiş mal kabul edilerek tasfiye sırasında gözönünde bulundurulur. Emeklilik ikramiyesinin tasfiyeye konu edilmesi için mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olması (TMK'nun 235/1) ya da bu para kullanılarak başka bir malvarlığına sahip olunmalıdır. Söz konusu gelir, kullanılarak satın alınan malvarlıkların tasfiyesinde de aynı kurallar geçerli olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, ikramiyenin ikiye bölündüğünü açıklamıştır: rejimin sona ermesinden sonraki döneme düşen kısmın peşin sermaye değeri kişisel mal, kalan kısım edinilmiş maldır. Ancak paranın harcanıp tükenmiş olması hâlinde tasfiyeye konu edilecek bir değer kalmaz; ikramiyenin rejimin sona erdiği sırada mevcut olması veya onunla başka bir mal alınmış olması aranır. İkramiye ile alınan mallarda da aynı kurallar uygulanır.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2013 · E. 2012/11114 · K. 2013/1764

Emekli ikramiyesinin tamamını kişisel mal saymak usul ve yasaya aykırıdır

Bilirkişi, emeklilik ikramiyesinin tamamını kişisel mal kabul ederek katılma alacağı bulunmadığı sonucuna vardı; mahkeme bu rapora dayanarak istemi reddetmiştir. Rejimin sona erdiği tarih sonrasına isabet eden kısmın peşin sermaye değeri hiç hesaplanmamıştı.

> *Ancak bilirkişi raporunda yasada yazılı hesaplama şekline kısmen uyulmuş ise de mal rejiminin sona erdiği tarih sonrasına isabet eden kısmın peşin sermayeye çevrilmiş değeri hesaplanmadan ikramiyenin tamamı kişisel mal olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Kişisel mal sayılan kısım, ikramiyenin tamamı değil yalnız rejimin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeridir. Karara göre bilirkişi, destekten yoksun kalma tazminatı ve PMF tablosu hesabında uzman olmalı, uygulamada benimsenen iskonto oranı uygulanmalı ve rapor denetime elverişli biçimde gerekçelendirilmelidir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2010 · E. 2010/2273 · K. 2010/3293

Emeklilik ikramiyesi ve tasarruf teşvik ödemesinin kişisel ve edinilmiş mal kısımları PMF tablosundan anlayan uzman bilirkişiyle belirlenmelidir

Dava konusu taşınmazın alımında, rejim devam ederken toplu olarak ödenen emeklilik ikramiyesi ve tasarruf teşvik ödemesinin kullanıldığı tartışmasızdı. Mahkeme bu ödemelerin hangi kısmının kişisel mal olduğunu belirlemeden karar vermiştir.

> *...dava konusu taşınmazın alımında kullanıldığı hususunda duraksama bulunmayan davalıya ait emeklilik ikramiyesi ve tasarruf teşvik ödemesinin mal rejiminin devamı sırasında davalıya toplu olarak ödendiği hususu da dikkate alınarak söz konusu ödemelerin ne kadarlık kısmının kişisel mal ve ne kadarlık kısmının da edinilmiş mal sayılması gerektiğinin, bu tür hesaplamalarda kullanılan PMF tabloları dikkate alınarak, konusunda uzman olan PMF tablosundan anlayan bilirkişiler aracılığı ile belirlenmesi ve ondan sonra uyuşmazlık hakkında bir karar verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Toplu ödemelerin kişisel/edinilmiş mal ayrımı, PMF tablolarını kullanabilen uzman bilirkişi aracılığıyla yapılmalıdır; mahkemenin bu ayrımı yapmadan karar vermesi eksik inceleme sayılır. Aynı ölçüt tasarruf teşvik ödemeleri gibi diğer toplu ödemeler için de geçerlidir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2024 · E. 2023/9764 · K. 2024/8522

Kıdem tazminatında edinilmiş mal–kişisel mal oranı peşin sermaye hesabıyla değil, kıdem tazminatına esas sigorta dökümlerine göre belirlenir

Kayseri 1. Aile Mahkemesinde görülen katılma alacağı davasında taşınmaz 27.02.2018'de erkek adına alınmış, bedelin 53.055 TL'lik kısmı erkeğe yapılan toplu ödemeyle karşılanmıştı. İlk derece mahkemesi bu ödemeyi emekli ikramiyesi sayarak PMF tablosu ve bakiye yaşam süresine göre bölmüştür; kararı temyiz eden kadındı.

> *Mahkemece emekli ikramiyesi olarak kabul edilen 53.055,00 TL'nin aslında hukuki niteliğinin kıdem tazminatı olduğunun, kıdem tazminatındaki edinilmiş mal-kişisel mal oranı her ne kadar 4721 sayılı Kanun'un 228 inci maddesinin ikinci fıkrası gözetilerek hatalı belirlenmiş ise de, kıdem tazminatına esas sigorta dökümlerine göre temyiz eden davacının sıfatına göre edinilmiş mal oranının daha az olacağının anlaşılmasına göre, usul ve kanuna uygun olup davacı kadın vekilinin temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı onamıştır; doğru hesap kararı temyiz eden kadının aleyhine sonuç vereceği için hatalı yöntem bozma sebebi yapılmamıştır. Kararın önemi şudur: kıdem tazminatı, TMK m. 228/2'deki gibi rejimin sona ermesinden

sonraki yaşam süresine göre değil, kıdem tazminatına esas sigorta dökümlerine göre bölünür.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.01.2012 · E. 2011/6900 · K. 2012/305

Henüz ödenmemiş, sandıkta biriken tutarlar üzerinde tasfiye yapılamaz; beklenen haklar malvarlığına girmiş sayılmaz

Eşlerden birinin üyesi olduğu bir vakıfta biriken ve rejim süresince kendisine ödenmemiş olan tutarın tasfiyeye dahil edilip edilemeyeceği tartışılmıştır.

> *...mal rejiminin devamı sırasında elde edilmiş bir mal varlığı olmadan, diğer ifade ile davalıya üye olduğu sandık ve vakıflar tarafından yapılmış bir ödeme, mal varlığına giren bir değer bulunmadan ileride elde edilebilecek mal varlığı değeri (beklemece= beklenen ileride ödenebilen haklar) üzerinde tasfiye yapılması mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire, tasfiyenin ancak mevcut bir malvarlığı değeri üzerinde yapılabileceğini vurgulamıştır. Sandık veya vakıfta biriken ancak henüz ödenmemiş tutarlar "beklenen haklar" niteliğindedir ve rejimin sona erdiği tarihte malvarlığına girmiş bir değer bulunmadığından tasfiye hesabına alınmaz. Ödeme yapıldığında ise TMK m. 228/2'deki ayrım devreye girer.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2013 · E. 2013/13548 · K. 2013/17005

TMK m. 228 yalnız edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde uygulanır; mal ayrılığı döneminde ödenen ikramiyeler kişisel maldır

Tasfiyede, 2001 yılında yani mal ayrılığı rejimi döneminde ödenen ikramiyelerin de hesaba katılması istendi. Ayrıca rejimin sona erdiği tarihte malvarlığında bulunduğu kanıtlanamayan bir döviz tutarı tartışma konusuydu.

> *Davalıya taraflar arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 2001 yılında ödendikleri anlaşılan ikramiyelerle ilgili de davalının kişisel malı olmaları sebebiyle davacının alacak hakkı olmadığına, TMK'nun 228.maddesi edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde uygulanabileceğine göre bu ikramiyelerin de tasfiyeye katılmamalarında bir usulsüzlük yoktur.*

DEĞERLENDİRME Daire, maddenin zaman bakımından uygulama alanını çizmiştir: 01.01.2002 öncesinde mal ayrılığı rejimi geçerli olduğundan o dönemde ödenen ikramiyeler ödenen eşin kişisel malıdır ve diğer eşin alacak hakkı doğmaz. Aynı kararda, rejimin sona erdiği tarihte borçlu eşin malvarlığında bulunduğu kanıtlanamayan değerlerin de tasfiyeye alınamayacağı belirtilmiştir.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.12.2012 · E. 2012/5410 · K. 2012/13068

TMK m. 228'deki peşin sermaye hesabı, intifa hakkının değerinin belirlenmesinde de kıyasen uygulanır

Bir intifa hakkının parasal karşılığının nasıl hesaplanacağı tartışılmıştır; kanunda bu konuda özel bir hesap yöntemi bulunmuyordu.

> *Bu hükmün benzetme yoluyla intifa hakkının hesaplanmasında da göz önünde tutulmasında yarar vardır. Saptanan bu somut olgular karşısında intifa hakkının karşılığı hesaplanırken destekten yoksun kalma tazminatlarında ve iş mahkemelerinde göz önünde bulundurulan PMF tablosundan yararlanılarak hesabın yapılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, 228/2'deki mantığın ömür boyu süren diğer hakların değerlendirilmesinde de kullanılabileceğini kabul etmiştir. İntifa hakkının karşılığı, hak sahibinin PMF tablosuna göre kalan yaşam süresi üzerinden hesaplanır ve ödeme peşin yapılacağından uygulamada benimsenen iskonto oranı gözetilir. Bu yaklaşım, süreli ve yaşam süresine bağlı edimlerin tasfiyede parasallaştırılmasında yol göstericidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

229

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Eşlerin paylarının hesaplanması
2. Eklenecek değerler

KANUN METNİ

(1) Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:
(2) 1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
(3) 2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.
(4) Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

MADDE ÖZETİ

Bir eşin, rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğerinin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar ile rejim süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler, edinilmiş mallara değer olarak eklenir (m. 229). Ekleme yalnız hesabi bir işlemdir; devir geçerliliğini korur ve devralana yönelme ancak TMK m. 241 koşullarıyla mümkündür.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Eklenecek değer	Elden çıkarılmış olmasına rağmen hesaba katılan malvarlığı değeri (TMK m. 229/1).
Karşılıksız kazandırma	Bir yıl içinde, rıza olmadan ve olağan hediye niteliği taşımadan yapılan bedelsiz kazandırma (TMK m. 229/1-1).
Azaltma kastı	Diğer eşin katılma alacağını düşürme amacı; ispatı alacaklı eştedir.[2]
İhbar	Kararın devralan üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilmesi için davanın ona bildirilmesi (TMK m. 229/2).

1 Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.
2 Yargıtay 8. HD, 09.05.2017, E. 2015/16956, K. 2017/6714.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 229- Madde İsviçre Medenî Kanununun 208 inci maddesinden kısmen değiştirilmek suretiyle alınmıştır. İsviçre Medenî Kanununun 208 inci maddesi iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Birinci fıkra iki bent hâlinde olup; aynen alınmıştır. Buna karşılık İsviçre Medenî Kanununun 208 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bu tür kazandırma ve devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda, kararın, dava kendisine ihbar edilmişse bu devir ve kazandırmalardan yararlanan için verileceği"ne ilişkin hüküm alınmamıştır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuzda davanın üçüncü kişiye ihbarıyla ilgili hükümler mevcut olduğundan, bu genel hükümler varken ayrıca böyle bir hükme gerek olmadığı düşünülmüştür. Maddede eşlerin edinilmiş mallarına ilâvesi gerekli değerler iki bent hâlinde sayılmıştır. Tasfiyenin adil bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için eşlerin bazı işlemlerle devrettiği edinilmiş mallara ait malvarlığı değerlerin tasfiye sırasında edinilmiş mallara eklenmelidir. Eşlerden her biri diğerinin malvarlığındaki artıştan pay alacağından, diğerinin bu payı azaltmak maksadıyla yaptığı tasarrufların tasfiye sırasında hesaba katılması zorunludur. Bu nedenle (1) numaralı bentte, eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmaksızın, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmaların edinilmiş mallara ek değer olarak eklenmesi öngörülmüştür. İsviçre Medenî Kanununda mal rejiminin sona ermesinden önceki beş yıl içinde yapılan kazandırmaların edinilmiş mallara eklenmesi kabul edilmiştir. Bu hüküm mirasta tenkise tâbi tasarruflara ilişkin 565 inci maddenin (3) numaralı bendi hükmüne paralel olarak kaleme alınmıştır. Maddenin (2) numaralı bendinde, edinilmiş mallara eklenmesi gereken değerlerden ikincisi olarak, bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin payını azaltmak amacıyla yaptığı devirler değerlendirilmiştir. Burada da bir önceki bentte olduğu gibi mirasta tenkise tâbi tasarruflar arasında yer alan "saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yaptığı açık olan temliklere" benzer bir hüküm getirilmiştir. Eşlerden birinin mal rejiminin devam ettiği süre içinde diğer eşin edinilmiş mallardan pay almasını azaltmak üzere yaptığı devirler de tasfiye sırasında edinilmiş mallara, hiç devir edilmemiş gibi eklenecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 91*

Gerekçenin en dikkat çekici yanı, Tasarıda üçüncü kişilere ilişkin fıkranın bilinçli olarak alınmamış olmasıdır: usul kanunundaki ihbar hükümleri yeterli görülmüştür. Adalet Komisyonu bu tercihi değiştirmiş; kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararının, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceğini belirtmek amacıyla maddeye bir fıkra eklemiştir. Komisyon ayrıca birinci fıkranın (2) numaralı bendindeki "payını" ibaresini terim birliğinin sağlanması amacıyla "katılma alacağını" biçiminde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 312).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşlerin birbirinin malvarlığındaki artıştan pay alma hakkı bulunmuyor, dolayısıyla bu payı azaltmaya yönelik devirleri hesaba katan bir kurala da ihtiyaç duyulmuyordu. Uygulamada mal kaçırma iddiaları ancak muvazaa ya da alacaklıdan mal kaçırma hükümleriyle ele alınabiliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 229
Koruma	Özel hüküm yoktu	Eklenecek değerler kurumu
Süre	—	Karşılıksız kazandırmalarda son bir yıl
Kast	—	Azaltma kastıyla devirlerde süre sınırı yok
Üçüncü kişi	—	İhbar koşuluyla karar ileri sürülebilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci hâl	Son bir yıl içinde rıza dışı karşılıksız kazandırma	TMK m. 229/1-1
İkinci hâl	Katılma alacağını azaltma kastıyla devir	TMK m. 229/1-2
İstisna	Olağan hediyeler	TMK m. 229/1-1
İşlevi	Yalnız hesabi ekleme; devir geçerli kalır	Yargıtay 8. HD, K. 2013/7419
İspat yükü	Alacağı isteyen eşte	Yargıtay 8. HD, K. 2017/6714
Değer	Devir tarihindeki sürüm değeri	Yargıtay 8. HD, K. 2016/6712
Üçüncü kişi	Tasfiyenin başında sorumlu tutulamaz	Yargıtay 8. HD, K. 2015/16975
İhbar	Karar, ihbar koşuluyla üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilir	TMK m. 229/2
Sınır	Eşler arası devirlere uygulanmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2013/7419

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 208. maddesinden kısmen değiştirilerek alınmıştır. Gerekçe, tasfiyenin adil biçimde gerçekleştirilebilmesi için eşlerin bazı işlemlerle devrettiği edinilmiş mallara ait değerlerin tasfiye sırasında edinilmiş mallara eklenmesi gerektiğini; eşlerden her biri diğerinin malvarlığındaki artıştan pay alacağından, diğerinin bu payı azaltmak maksadıyla 1

yaptığı tasarrufların hesaba katılmasının zorunlu olduğunu belirtir. Gerekçeye göre birinci bentte öngörülen bir yıllık süre, mirasta tenkise tabi tasarruflara ilişkin hükümle paralellik sağlamak amacıyla seçilmiştir; İsviçre Medenî Kanunu'nda bu süre beş yıldır. İkinci bent bakımından gerekçe, bir eşin rejimin devamı süresince diğer eşin payını azaltmak amacıyla yaptığı devirlerin tasfiyede edinilmiş mallara hiç devredilmemiş gibi ekleneceğini açıklar. Tasarıda, İsviçre Medenî Kanunu'nun 208. maddesinin ikinci fıkrasındaki, kararın dava kendisine ihbar edilmişse devirden yararlanan kişi için de verileceğine ilişkin hüküm, usul kanunundaki ihbar hükümleri yeterli görülerek alınmamıştı. Adalet Komisyonu ise bu yöndeki fıkrayı maddeye ilave etmiş ve birinci fıkranın (2) numaralı bendindeki "payını" ibaresini terim birliği için "katılma alacağını" biçiminde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 312).

DİKKAT

Bu madde, uygulamada "mal kaçırma" olarak bilinen durumun karşılığıdır. İki ayrı hâl vardır ve koşulları farklıdır: birinci hâlde devir **son bir yıl içinde**, **karşılıksız** ve **diğer eşin rızası olmadan** yapılmış olmalıdır; burada ayrıca kötü niyet aramak gerekmez. İkinci hâlde ise süre sınırı yoktur, rejimin başından sonuna kadar yapılan her devir kapsama girebilir; ancak bu kez **katılma alacağını azaltma kastının ispatı** gerekir. En önemli yanılgı, bu maddeyle devrin iptal edileceğinin sanılmasıdır: tapu iptali istenemez, mal geri getirilmez; mal sadece hesapta varmış gibi kabul edilir ve alacak diğer eşten tahsil edilir. Devralan kişiye ancak tasfiye sonunda borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamazsa ve dava ona ihbar edilmişse gidilebilir.

II. Birinci Hâl: Son Bir Yıl İçindeki Karşılıksız Kazandırmalar

- **Koşullar:** Kazandırma, mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde, diğer eşin rızası olmadan ve olağan hediyeler dışında yapılmış olmalıdır (TMK m. 229/1-1).
- **Kast aranmaz:** Bu bentte ayrıca katılma alacağını azaltma kastı aranmaz; sürenin, rızasızlığın ve karşılıksızlığın varlığı yeterlidir.
- **Bir yıllık sürenin kaynağı:** Gerekçeye göre süre, mirasta tenkise tabi tasarruflara ilişkin hükümle paralellik için bir yıl olarak belirlenmiştir; İsviçre'de aynı süre beş yıldır.
- **Olağan hediyeler:** Doğum günü, bayram, düğün gibi vesilelerle yapılan ve ailenin ekonomik gücüyle orantılı hediyeler kapsam dışındadır.
- **Rıza:** Rızanın açık olması şart değildir; birlikte alınan kararlarla yapılan kazandırmalar bu bent kapsamına girmez.
- **Başlangıç tarihi:** Bir yıllık süre, rejimin sona erdiği tarihten yani boşanmada dava tarihinden geriye doğru hesaplanır (TMK m. 225).

III. İkinci Hâl: Katılma Alacağını Azaltma Kastıyla Devirler

- **Süre sınırı yok:** Bu bent, rejimin başlangıcından sona ermesine kadar yapılan bütün devirleri kapsar (TMK m. 229/1-2).
- **Aranan unsur:** Devrin, diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılmış olması gerekir; gerekçe bunu, mirastaki "saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yapılan temlikler"e benzetir.
- **İspat yükü:** Bu kastı, alacağı isteyen eş ispatlar.[3]
- **Kastın belirtileri:** Devrin boşanmaya yakın bir tarihte yapılmış olması ve zorunlu bir ihtiyaçla açıklanamaması kastın kabulü için yeterli görülebilir.[4]
- **Görünürdeki satışlar:** Bedeli gerçekte ödenmemiş, devralanın satın almadığını beyan ettiği işlemler gerçek satış sayılmaz ve eklenecek değer kabul edilir.[5]
- **Uygulanmayacağı hâl:** Madde, eşler arasında yapılan devirlere değil, eşler dışındaki kişilere yapılan kazandırma ve devirlere uygulanır.[6]

IV. Eklemenin Hukuki Sonucu

- **Yalnız hesabi işlem:** Ekleme kâğıt üzerinde yapılır; devredilen mal geri getirilmez ve yapılan kazandırma geçerliliğini korur.[7]
- **Tapu iptali istenemez:** Bu maddeye dayanarak tasarrufun iptali ya da tapu iptali ve tescil talep edilemez.[8]
- **Borçlu eş:** Hesaplanan alacak, devri yapan eşten tahsil edilir.
- **Elden çıkarma alacağı düşürmez:** Malın satılmış olması katılma alacağı talebini ortadan kaldırmaz.[9]
- **İkame değerler:** Satılan malın yerine geçen değer de edinilmiş mal sayılır.[10]
- **Denkleştirme ve artık değer:** Eklenecek değerler, denkleştirmeden elde edilen miktarlarla birlikte artık değer hesabına girer (TMK m. 230, TMK m. 231).

V. Değerlendirme Anı ve Hesap

- **Kanun metni:** Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (TMK m. 235).
- **Yerleşik uygulama:** Azaltma kastıyla devredilen malda devir tarihindeki sürüm değeri esas alınır ve bunun yarısı katılma alacağıdır.[11]

3 Yargıtay 8. HD, 09.05.2017, E. 2015/16956, K. 2017/6714.
4 Yargıtay 8. HD, 17.02.2016, E. 2014/21043, K. 2016/2569.
5 Yargıtay 8. HD, 28.09.2017, E. 2017/12991, K. 2017/11707.
6 Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.
7 Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.
8 Yargıtay 8. HD, 29.09.2015, E. 2015/6857, K. 2015/16975.
9 Yargıtay 8. HD, 27.03.2014, E. 2013/9549, K. 2014/5481.
10 Yargıtay 8. HD, 13.02.2014, E. 2013/7271, K. 2014/2331.
11 Yargıtay 8. HD, 13.04.2016, E. 2014/25885, K. 2016/6712.

- **Uzman görüşü:** Devir tarihindeki sürüm değeri, konusunda uzman bilirkişi aracılığıyla saptanır.[12]
- **Farklı yaklaşım:** Bazı kararlarda malın devir tarihindeki durumu esas alınarak tasfiye yani karar tarihindeki sürüm değerinin hesaplanacağı belirtilmiştir.[13]
- **Banka hesapları:** Yalnız sona erme tarihindeki bakiye değil, önceki toplu çekimler ve tasarruflar da incelenmelidir.[14]
- **Sürüm değeri:** Tasfiyede kural olarak malların sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 232).

VI. Üçüncü Kişinin Durumu ve İhbar

- **İhbar zorunluluğu:** Mahkeme kararının devralan üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilmesi, davanın ona usulünce ihbar edilmiş olmasına bağlıdır (TMK m. 229/2).
- **Komisyonun eklemesi:** Bu fıkra Tasarıda yoktu; Adalet Komisyonu tarafından maddeye eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 312).
- **Sorumluluğun zamanı:** Üçüncü kişi, tasfiyenin başında katılma alacağından sorumlu tutulamaz; hakkında yalnız kazandırmanın ve ihbarın tespitine karar verilir.[15]
- **TMK m. 241 ile ilişki:** Borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamazsa, eksik kalan miktarla sınırlı olarak üçüncü kişiye karşı ayrı bir dava açılabilir (TMK m. 241).
- **Bağımsız uygulanamaz:** Bu nedenle TMK m. 229, m. 241'den ayrı ve bağımsız biçimde uygulanamaz.[16]
- **Usul:** İhbar, dava sırasında HMK hükümlerine göre yapılır ve ihbar olunanın davaya katılması mümkündür.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Diğer eşin mal kaçırdığından şüphelenen eş, dava açmadan önce tapu ve trafik kayıtlarının geçmişe dönük dökümünü istemeli; devir tarihlerini boşanma dava tarihiyle karşılaştırmalıdır. Son bir yıl içindeki karşılıksız devirler için kast ispatına gerek olmadığından, önce bu dönemin taranması işi kolaylaştırır. Daha eski devirler için azaltma kastı somutlaştırılmalıdır: devrin yakın akrabaya yapılmış olması, bedelin banka kanalıyla ödenmemiş olması, devralanın satın alma gücünün bulunmaması, devirden sonra malın yine devreden eş tarafından kullanılıyor olması ve devrin boşanma sürecine denk gelmesi güçlü belirtilerdir. Devralan kişi tanık olarak değil, mutlaka ihbar olunan sıfatıyla dosyaya dahil ettirilmelidir; ihbar

12 Yargıtay 8. HD, 29.04.2013, E. 2012/10894, K. 2013/6147.
13 Yargıtay 8. HD, 09.01.2018, E. 2015/22114, K. 2018/81.
14 Yargıtay 8. HD, 17.02.2016, E. 2014/16215, K. 2016/2535.
15 Yargıtay 8. HD, 29.09.2015, E. 2015/6857, K. 2015/16975.
16 Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.

yapılmazsa ileride TMK m. 241 yolu kullanılamaz. Talep tapu iptali olarak değil alacak olarak kurulmalıdır. Banka hesapları söz konusuysa mahkemeden hesap hareketlerinin tamamının getirtilmesi ve bankacı ya da mali müşavir bilirkişi incelemesi yapılması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.05.2013 · E. 2012/11057 · K. 2013/7419

Eklenecek değer yalnızca hesabi bir işlemdir; kazandırmanın geçerliliğine dokunulamaz ve madde TMK m. 241'den bağımsız uygulanamaz

Katılma alacağından, lehine devir yapılan üçüncü kişinin de müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulup tutulamayacağı; TMK m. 229'un tek başına uygulanıp uygulanamayacağı tartışılmıştır.

> *Şu halde, TMK.nun 229. maddesinin uygulanabilmesi için bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda katılma alacağının elde edilemediği ve tasarrufta bulunan eşin mal varlığının bunu karşılamadığını belirtir mahkeme kararı, tasarruf ve devirden yararlanan üçüncü şahıslara ancak davanın ihbar edilmesi olması koşuluyla ileri sürülebilecektir. Bu halde alacaklı durumda olacak kişinin istekte bulunması imkanı olacaktır. Bu somut olgu karşısında, TMK.nun 229. maddesinin TMK.nun 241. maddesinden ayrı ve bağımsız olarak uygulanması mümkün görülmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, maddenin işlevini net biçimde ortaya koymuştur: ekleme sadece kâğıt üzerinde bir hesap işlemidir; devredilen mal geri getirilmez, yapılan kazandırma geçerliliğini korur. Üçüncü kişiye yönelme ancak tasfiye sonunda borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamazsa ve dava kendisine usulünce ihbar edilmişse, TMK m. 241 çerçevesinde mümkün olur. Madde, eşler arasındaki devirlere değil, eşler dışındaki kişilere yapılan kazandırma ve devirlere uygulanır.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
27.03.2014 · E. 2013/9549 · K. 2014/5481

Malın elden çıkarılmış olması katılma alacağı talebini ortadan kaldırmaz

Tasfiyeye konu taşınmaz, rejim devam ederken devredilmişti. Mahkeme, mal mevcut olmadığı gerekçesiyle istemi hatalı nitelendirerek karar vermiştir.

> *229/2. maddesinde, bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirlerin, edinilmiş mallara değer olarak ekleneceği hükme bağlanmış olup, davacının hakkı bakımından malların elden çıkarılmış bulunması alacak talebini ortadan kaldırmaz. Dava konusu taşınmaza ilişkin davacının katılma alacağının TMK'nun 219, 229, 231, 235/2 ve 236/1.*

maddeleri gereğince hesaplanması ve sonucuna göre taleple bağlı kalınarak davanın kabul edilmesi gerekir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Eşin malı satmış olması alacağı düşürmez; koşulları varsa mal hiç devredilmemiş gibi hesaba katılır. Alacak, TMK m. 219, 229, 231, 235/2 ve 236/1 birlikte uygulanarak hesaplanır ve taleple bağlı kalınarak hükmedilir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
29.09.2015 · E. 2015/6857 · K. 2015/16975

Üçüncü kişi tasfiyenin başında katılma alacağından sorumlu tutulamaz; hakkında yalnız kazandırmanın ve ihbarın tespitine karar verilir

Şirket payı üzerinde yapılan devir nedeniyle açılan katılma alacağı davasında mahkeme, alacağın davalı eşle birlikte ihbar olunan üçüncü kişiden de müştereken ve müteselsilen tahsiline karar vermiştir.

"Karşılıksız kazandırma veya devrin yapıldığının tespit edilmesi halinde, işlemin (tasarrufun) iptaline karar verilemez ve üçüncü kişi borçlu eşle birlikte davalı olarak gösterilse bile bu aşamada davacı lehine hüküm altına alınan katılma alacağından üçüncü kişinin sorumluluğuna karar verilemez. Üçüncü kişi hakkında sadece 229. maddedeki amaç doğrultusunda lehine kazandırma veya devrin yapıldığının ve kendisine usulünce ihbar yapılmış olduğunun tespiti kararı ile yetinilmelidir. Zira, ancak tasfiye sonunda borçlu eşin malvarlığı ya da terekesinin borcu ödemeye yetmediğinin anlaşılması durumunda, sonradan üçüncü kişi aleyhine TMK'nun 241. maddesine göre eksik kalan miktarla sınırlı olarak alacak davası açılması mümkün olabilecektir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Üçüncü kişiye yönelik olarak yapılabilecek tek şey, lehine kazandırma yapıldığının ve davanın kendisine usulünce ihbar edildiğinin tespitidir. Tasfiye süreci, alacağın tahsiliyle tamamlanır; borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılıyorsa üçüncü kişi hiç sorumlu olmaz. Ancak tahsil aşamasında eksik kalırsa, eksik miktarla sınırlı olarak TMK m. 241'e dayalı ayrı bir dava açılabilir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2017 · E. 2015/16956 · K. 2017/6714

Katılma alacağını azaltmak kastıyla devir yapıldığını ispat yükü, alacağı isteyen eştedir

Tasfiyeye konu bağımsız bölüm, boşanma davasından yaklaşık iki yıl önce devredilmişti. Devreden eş, satış parasının evin ve çocukların ihtiyaçlarına harcandığını savunmuştur; mahkeme yemin hakkını davalıya yönelterek azaltma kastını kabul etmiştir.

"Mal rejimin sona erdiği tarihte tasfiye konu mevcut mal olmadığına göre, TMK 229 maddesine göre eklenecek değerlerin varlığını yani, mal rejiminin devamı

süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devir olduğunu davacının ispatlaması gerekir (TMK m. 6, HMK m. 190).

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Rejimin sona erdiği tarihte mal mevcut değilse, onu hesaba kattırmak isteyen eş, devrin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapıldığını TMK m. 6 ve HMK m. 190 uyarınca ispatlamak zorundadır. Bu ispat yapılamazsa dava reddedilir; yemin hakkının karşı tarafa yöneltilmesi de hatalıdır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2016 · E. 2014/21043 · K. 2016/2569

Boşanmadan kısa süre önce yapılan ve zorunlu bir ihtiyaçla açıklanamayan devir, katılma alacağını azaltma kastı sayılır

Tasfiyeye konu paylar, boşanma davasının açılmasından yaklaşık iki ay önce devredilmişti. Devrin zorunlu bir ihtiyaçtan kaynaklandığı ileri sürülmemiş ve ispatlanmamıştı.

> *Payların zorunlu bir ihtiyaçtan dolayı devredildiği de iddia ve ispat edilmemiştir. Bu durumda, TMK 229/2 gereği bu taşınmazlar yönünden diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan bir devir olduğunun kabul edilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire, azaltma kastının somut olgulardan çıkarılabileceğini göstermiştir. Devrin boşanmaya yakın bir tarihte yapılmış olması ve makul bir gerekçeyle açıklanamaması, TMK m. 229/2 anlamında kastın kabulü için yeterli görülmüştür. Aynı kararda, edinilmiş mal karinesinin aksini ispat yükünün malın kişisel mal olduğunu savunan eşte olduğu da vurgulanmıştır (TMK m. 222/3).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.09.2017 · E. 2017/12991 · K. 2017/11707

Görünürde satış olan, gerçekte bedeli ödenmemiş devirler eklenecek değer sayılır

Tasfiyeye konu taşınmaz üçüncü kişiye satılmış görünüyordu; ancak tanık, taşınmazı satın almadığını beyan etti ve dosyada eşler arasındaki huzursuzluklar sabitti.

> *...taşınmazın devrinin gerçek satış olmadığı ve TMK 229. maddesi gereğince eklenecek değer niteliğinde olduğu anlaşıldığından taşınmazın devir tarihindeki niteliği nazara alınarak tasfiye tarihindeki değeri dikkate alınarak alacağa hükmedilmesi gerekirken delillerin hatalı değerlendirilmesi ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olmuştur, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Tapudaki işlemin "satış" olarak görünmesi tek başına belirleyici değildir; devralan kişinin beyanı, bedelin gerçekten ödenip ödenmediği ve devrin yapıldığı dönemdeki aile ilişkileri birlikte değerlendirilir. Gerçek bir satış bulunmadığı sonucuna varılırsa mal, eklenecek değer olarak tasfiyeye dahil edilir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2016 · E. 2014/25885 · K. 2016/6712

Azaltma kastıyla devredilen malda, malın devir tarihindeki sürüm değeri esas alınır ve bunun yarısı katılma alacağıdır

Edinilmiş mal niteliğindeki taşınmaz, rejim devam ederken katılma alacağını azaltmak kastıyla üçüncü kişiye satılıp devredilmişti. Devreden eş lehine denkleştirme yapılmasını gerektiren bir miktar da kanıtlanamamıştı.

> *Yapılacak hesaplamada malın eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla devredilmesi durumunda, malın sürüm değerinin malın devredildiği tarihteki (26.02.2009) değerinin esas alınacağı (TMK.m.235/2); TMK'nun 236. maddesine göre edinilmiş malda aksi kararlaştırılmamışsa diğer eşin yarı oranında katılma alacağının bulunduğu gözönünde bulundurulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, eklenecek değerin parasal karşılığını nasıl bulacağını göstermiştir: değerlendirmede malın devredildiği tarihteki sürüm değeri esas alınır (TMK m. 235/2) ve aksi kararlaştırılmadıkça bu değerin yarısı diğer eşin katılma alacağıdır (TMK m. 236/1). Hesap için değer ve hesap bilirkişilerinden ek rapor alınması gerekir.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2013 · E. 2012/10894 · K. 2013/6147

Yakın akrabaya devredilen taşınmazın devir tarihindeki sürüm değeri uzman bilirkişiyle saptanır ve yarısı artık değer sayılır

Edinilmiş mal niteliğindeki taşınmaz, rejim devam ederken devreden eşin annesine satılarak devredilmişti.

> *Söz konusu taşınmazın, edinilmiş mal kabul edilmesi gerektiğine göre TMK'nun 202, 219, 229, 231, 232, 235/2 ve 236/1. maddesi gereğince davacının katılma alacağının hesaplanması, taşınmaz 28.05.2008 tarihinde davalı tarafından annesine satılıp devredildiğinden TMK'nun 235/2. fıkrası uyarınca, taşınmazın devir tarihindeki sürüm değerinin uzman bilirkişi tarafından TMK'nun 232. maddesi uyarınca saptanması, saptanacak sürüm değerinin yarısının artık değer olarak davacıya ait olduğunun kabulüne karar verilmesi (TMK. m.236/1) gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, yakın akrabaya yapılan devirlerde de aynı yöntemin uygulanacağını göstermiştir: taşınmaz edinilmiş mal kabul edilir, devir tarihindeki sürüm değeri TMK m. 232 uyarınca uzman bilirkişiyle belirlenir ve bu değerin yarısı diğer eşin katılma alacağı olur. Aynı kararda zamanaşımının boşanma kararının kesinleştiği tarihte başlayacağı da belirtilmiştir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.01.2018 · E. 2015/22114 · K. 2018/81

Bir başka yaklaşımda, devredilen malın devir tarihindeki durumu esas alınarak tasfiye (karar) tarihindeki sürüm değeri hesaplanır

Tasfiyeye konu taşınmaz, boşanma davasından yaklaşık bir buçuk ay önce üçüncü kişiye satılmıştı. Mahkeme eklenecek değer kabulünde isabet etmiş, ancak hesabı devir tarihindeki değer üzerinden yapmıştı.

> *Bu tür uyuşmazlıklarda; öncelikle, davalı eş tarafından 229. maddede sayılan amaç ve doğrultuda kazandırma veya devrin yapılıp yapılmadığı araştırılıp belirlenmelidir. Mahkemece, karşılıksız kazandırma veya devrin yapıldığının anlaşılması durumunda, söz konusu mal mevcut kabul edilerek yapılan hesaplamada davacı tarafın katılma alacak hakkının olup olmadığı, varsa miktarı saptanarak davalı eşten tahsili yönünde hüküm kurulmalıdır. Tasfiyede devredilen malvarlığının devir tarihindeki durumu (niteliği, seviyesi, yaşı vs.) esas alınarak tasfiye (karar) tarihindeki sürüm (raiç) değeri hesaplanır. (TMK'nun 235/2.)...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, değerlendirme anı bakımından farklı bir çizgiyi yansıtır: malın devir tarihindeki durumu (niteliği, seviyesi, yaşı) esas alınır, ancak parasal değer tasfiye yani karar tarihine göre hesaplanır. Kanun metni ile aynı Dairenin başka kararları devir tarihindeki değeri esas aldığından, dava dilekçesinde her iki yönteme göre de hesap yapılmasını istemek ve hangi tarihteki değerin talep edildiğini açıkça belirtmek yerinde olur.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2014 · E. 2013/7271 · K. 2014/2331

Satılan malın yerine geçen değer de edinilmiş maldır; resmî kayıtla elden çıkarılan araçta devir tarihindeki sürüm değeri esas alınır

Edinilmiş mal niteliğindeki araç, boşanma davasından önce resmî kayıtla satılmıştı. Tanıklar aracın hâlâ devreden eş tarafından kullanıldığını söylese de kayıtlarda devir görünüyordu.

> *Ne var ki, araç boşanma dava tarihinden önce resmi kayıtlarla elden çıkarıldığı anlaşıldığından TMK'nun 235/2. fıkrası uyarınca aracın devr edildiği 28.09.2010 tarihindeki sürüm değerinin hesaplamada göz önünde bulundurulması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, iki noktayı birlikte ele almıştır. Birincisi, satılan malın yerine geçen (ikame) değer TMK m. 219/2-5 uyarınca yine edinilmiş maldır; bu nedenle satış, alacağı ortadan kaldırmaz. İkincisi, resmî kayıtla devredilmiş bir araçta hesaplama, TMK m. 235/2 uyarınca devir tarihindeki sürüm değeri üzerinden yapılır; fiilen kimin kullandığı bu sonucu değiştirmez.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2016 · E. 2014/16215 · K. 2016/2535

Banka ve yatırım hesaplarında yalnız sona erme tarihindeki bakiye değil, daha önce yapılan devir ve tasarruflar da araştırılmalıdır

Tasfiyeye konu vadesiz hesapta ve ona bağlı yatırım hesabında, boşanma dava tarihi itibarıyla yalnızca küçük bir bakiye tespit edilmiş ve hüküm bu tutar üzerinden kurulmuştu.

> *...bankacı-mali müşavir bilirkişi eliyle inceleme yaptırılarak tasfiye tarihi olan boşanma dava tarihi itibariyle bu hesapta ve bu hesaba bağlı yatırım hesabında tasfiye edilecek bir değer bulunup bulunmadığı, bu değerin TL olarak karşılığının ve tasfiye tarihinden daha önce toplu olarak elden çıkarılmış mevcutlar bulunup bulunmadığının araştırılması; tasfiye tarihinde mevcut bir değer varsa bunun tasfiyeye tabi tutulması, daha önce bu hesaptan ve bu hesaba bağlı yatırım hesabından TMK'nun 229/2. maddesi gereğince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devir ve tasarruflar bulunup bulunmadığının da değerlendirilip, bulunuyorsa bunun da tasfiye hesabına dahil edilmesi ve talep miktarı da gözetilerek alacak talebi hakkında bir karar verilmesi gerekirken bu konuda eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Banka hesaplarında tasfiye, yalnız sona erme tarihindeki bakiyeye bakılarak yapılamaz; hesabın geçmiş hareketleri bankacı veya mali müşavir bilirkişi eliyle incelenmeli, toplu çekimler ile katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devir ve tasarruflar belirlenmeli ve bunlar da TMK m. 229/2 uyarınca hesaba eklenmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 228:** Malların ayrılması.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 241:** Üçüncü kişilere karşı dava.

MADDE

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Eşlerin paylarının hesaplanması

230 3. Kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme

KANUN METNİ

(1) Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.
(2) Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.
(3) Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.

MADDE ÖZETİ

Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir; bir kesimden diğerindeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa denkleştirme katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine göre yapılır (m. 230). Denkleştirmeden elde edilen miktarlar, eklenecek değerlerle birlikte artık değer hesabına dahildir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Denkleştirme	Bir eşin kendi mal kesimleri arasındaki alacak-borç ilişkisinin tasfiyede kapatılması (TMK m. 230/1).
Mal kesimi	Aynı eşe ait kişisel mallar ile edinilmiş mallar grupları (TMK m. 230/2).

1 Yargıtay HGK, 12.09.2012, E. 2012/8-365, K. 2012/561.

Borç karinesi	Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borcun edinilmiş mallara ilişkin sayılması (TMK m. 230/2).
Denkleştirme oranı	Bir kesimden diğerine yapılan katkının malın değeri içindeki payı.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 230- Madde İsviçre Medenî Kanununun 209 uncu maddesini karşılamaktadır. Her bir eşin edinilmiş malvarlığının belirlenebilmesi için, tasfiye sırasında ilgili eşin kişisel malları ile edinilmiş malları arasındaki alacak borç ilişkileri göz önüne alınmalıdır. Maddenin birinci fıkrası, bir eşin mal gruplarıyla ilgili bir borcun diğer mal grubundan ödenmesi hâlinde tasfiye sırasında bunun denkleştirileceğini düzenlemektedir. Buna göre bir eşin kişisel mallarına ilişkin borçlarının edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallarına ilişkin borçları kişisel mallardan ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme yapılacak, edinilmiş mallarda bu yüzden meydana gelen artma ya da eksilme hesaba katılacaktır. Maddenin ikinci fıkrası, eşin borçlarının hangi mal kesimine ait ise sadece o kesimi yükümlülük altına sokacağını hükme bağlamıştır. Aynı fıkrada hangi kesime ait olduğu anlaşılmayan borçlar bakımından bu borcun edinilmiş mallara ilişkin olduğu hususunda bir karine getirilmiştir. Burada adî bir karine söz konusudur. Aksini iddia eden ispatla yükümlüdür. Maddenin üçüncü fıkrasında, denkleştirmenin değerlendirmesi açısından nazara alınacak ölçüler ve zaman konusunda bir hüküm getirilmiştir. Buna göre bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, denkleştirmede katkı oranına ve tasfiye sırasında mal mevcut ise bu andaki değeri, mal daha önce elden çıkmışsa, hakkaniyet ölçüleri göz önünde tutulmak suretiyle belirlenecek değeri esas alınacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 92*

Gerekçenin ikinci fıkraya ilişkin açıklaması uygulamada belirleyicidir: hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç için getirilen karine **adi karinedir**, yani aksi ispatlanabilir. Bu da denkleştirme iddiasında bulunan eşe düşen ispat yükünü açıklar. Üçüncü fıkraya ilişkin açıklama ise hesabın iki ayağını gösterir: katkı oranı ve malın tasfiye anındaki değeri. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşlerin malvarlığı kişisel mal-edinilmiş mal biçiminde iki kesime ayrılmıyor, dolayısıyla kesimler arası bir denkleştirme hesabına da ihtiyaç duyulmuyordu. Bu dönemde bir eşin diğerinin malına yaptığı harcamalar ancak Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı olarak değerlendirilebiliyordu.

2 Yargıtay 2. HD, 24.11.2021, E. 2021/5355, K. 2021/8698.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 230
Mal kesimleri	Ayrım yoktu	Kişisel mal ve edinilmiş mal
Kesimler arası hesap	Düzenlenmemişti	Denkleştirme
Borcun yükü	Genel hükümler	İlişkin olduğu kesim
Karine	Yoktu	Anlaşılamayan borç edinilmiş mala ilişkindir
Değer	—	Katkı oranı x tasfiye anındaki değer

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Denkleştirme istemi	Borcun diğer kesimden ödenmesi hâlinde	TMK m. 230/1
Borcun yükü	Borç, ilişkin olduğu kesimi yükümlülük altına sokar	TMK m. 230/2
Karine	Kesimi anlaşılamayan borç edinilmiş mala ilişkindir	TMK m. 230/2
Karinenin niteliği	Adi karine; aksini iddia eden ispatlar	Madde gerekçesi
Katkı hâli	Denkleştirme katkı oranına göre yapılır	TMK m. 230/3
Değer	Malın tasfiye zamanındaki değeri	TMK m. 230/3
Elden çıkarma	Hakkaniyete göre belirlenir	TMK m. 230/3
Hesaptaki yeri	Artık değere dahil edilir	Yargıtay HGK, K. 2012/561
Sonrası	Bakiye artık değer üzerinden katılma alacağı	Yargıtay 8. HD, K. 2014/18285

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 209. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, her bir eşin edinilmiş malvarlığının belirlenebilmesi için tasfiye sırasında ilgili eşin kişisel malları ile edinilmiş malları arasındaki alacak-borç ilişkilerinin göz önüne alınması gerektiğini belirtir. Birinci fıkra bakımından gerekçe, bir eşin mal gruplarıyla ilgili bir borcun diğer mal grubundan ödenmesi hâlinde tasfiye sırasında denkleştirme yapılacağını ve edinilmiş mallarda bu yüzden meydana gelen artma ya da eksilmenin hesaba katılacağını açıklar. İkinci fıkra bakımından gerekçe, borçların hangi mal kesimine aitse sadece o kesimi yükümlülük altına sokacağını; hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borçlar için edinilmiş mallara ilişkin olduğu yönünde bir karine getirildiğini ve bunun adi bir karine olduğunu, aksini iddia edenin ispatla yükümlü bulunduğunu belirtir. Üçüncü fıkra bakımından ise gerekçe, bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa denkleştirmede katkı oranının ve tasfiye sırasında mal mevcutsa bu andaki değerin, mal daha önce elden çıkmışsa hakkaniyet ölçüleri gözetilerek belirlenecek değerin esas alınacağını açıklar. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Denkleştirme, eşler arasındaki değil **her bir eşin kendi içindeki** hesaptır: kişisel maldan ödenen bir edinilmiş mal borcu ya da edinilmiş maldan ödenen kişisel mal borcu, tasfiyede geri alınır. Uygulamada en sık karşılaşılan örnekler şunlardır: miras veya bağış yoluyla gelen parayla ya da bozdurulan ziynetle ev alınması, evlenmeden önceki taşınmazın satılıp yeni ev alımında kullanılması, evlilik öncesi çekilmiş kredinin evlilik içinde ödenmesi. Denkleştirme talebi varsa bu, dilekçede ayrıca yazılmalıdır; mahkeme kendiliğinden araştırmaz. Çok önemli bir nokta da paranın izlenebilirliğidir: kişisel malın satış bedelinin hangi hesaba geçtiği ve hangi alımda kullanıldığı belgelenemezse, hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan değerler kanun gereği edinilmiş mal sayılır ve denkleştirme isteyen eşin aleyhine sonuç doğurur.

II. Denkleştirmenin Anlamı ve İstenebileceği Durumlar

- **Tanım:** Bir eşin kişisel mallarına ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallarına ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmişse tasfiyede denkleştirme istenebilir (TMK m. 230/1).
- **İç hesap:** Denkleştirme, eşler arasında değil her eşin kendi mal kesimleri arasında yapılan bir hesaptır; gerekçe bunu "kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasındaki alacak-borç ilişkileri" olarak niteler.

- **Hesaptaki yeri:** Denkleştirmeden elde edilen miktarlar, eklenecek değerlerle birlikte artık değere dahil edilir.[3]
- **Sıralama:** Önce denkleştirme yapılır, kalan bakiye artık değer üzerinden katılma alacağı hesaplanır.[4]
- **Talep gerekir:** Denkleştirme kendiliğinden araştırılmaz; iddia ve savunma çerçevesinde ileri sürülmelidir.[5]
- **Değer artış payından farkı:** Değer artış payı bir eşin **diğer eşin** malına katkısını; denkleştirme ise aynı eşin **kendi iki mal kesimi** arasındaki aktarımı konu alır (TMK m. 227).

III. Borçlar ve Karine

- **Kural:** Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar (TMK m. 230/2).
- **Örnekler:** Kişisel taşınmaz için çekilen kredi kişisel mal kesimine, evlilik içinde alınan ev için çekilen kredi edinilmiş mal kesimine aittir.
- **Karine:** Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır (TMK m. 230/2).
- **Karinenin niteliği:** Gerekçeye göre burada adi bir karine söz konusudur; aksini iddia eden ispatla yükümlüdür.
- **Sonuç:** Belgelenemeyen ödemeler edinilmiş mal kesimine mal edileceğinden, kişisel mal iddiasında bulunan eş kayıtlarını eksiksiz sunmalıdır.
- **Menkul kıymetler:** Rejimin başladığı 01.01.2002 tarihinde hesapta bulunan değerler kişisel maldır; akıbeti araştırılıp denkleştirme yapılmalıdır.[6]

IV. Katkı Hâlinde Denkleştirmenin Hesabı

- **Üçlü ölçüt:** Bir kesimden diğerindeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa denkleştirme katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine göre yapılır (TMK m. 230/3).
- **Elden çıkarılmışsa:** Mal daha önce elden çıkmışsa hakkaniyet ölçüleri gözetilerek belirlenecek değer esas alınır (TMK m. 230/3).
- **Oranın tespiti:** Kişisel mal verilerek yeni bir mal alınmışsa, eski malın yeni malın edinme tarihindeki değerinin ne kadarını karşıladığı denetime elverişli raporla belirlenmelidir.[7]

3 Yargıtay HGK, 12.09.2012, E. 2012/8-365, K. 2012/561.
4 Yargıtay 8. HD, 14.10.2014, E. 2014/14397, K. 2014/18285.
5 Yargıtay 8. HD, 20.06.2013, E. 2013/10529, K. 2013/9598.
6 Yargıtay 8. HD, 20.11.2018, E. 2016/21647, K. 2018/18931.
7 Yargıtay 2. HD, 24.11.2021, E. 2021/5355, K. 2021/8698.

- **Somut hesap:** Malın tasfiye tarihindeki değerinden denkleştirme tutarı ve varsa değer artış payı düşülür, kalanın yarısı katılma alacağı olur.[8]
- **İyileştirmelerde:** Harcamanın hangi kesimin gelirinden yapıldığı saptanmalı; edinilmiş mal gelirleriyle yapılmışsa doğan değer artışının yarısı diğer eşin alacağıdır.[9]
- **Her mal ayrı:** Tasfiyede her malvarlığı için alacaklar, borçlar ve krediler ayrı ayrı gözetilir; bütün mallar tek hesapta toplanamaz.[10]

V. Uygulamadan Örnekler

- **Ziynet:** Bozdurulan ziynetten gelen paranın oranı kişisel mal olarak denkleştirmede dikkate alınır.[11]
- **Miras ve bağış:** Miras ya da bağış yoluyla gelen para kişisel mal olduğundan, bu parayla yapılan alımlarda denkleştirme gündeme gelir (TMK m. 220).
- **Evlilik öncesi taşınmaz:** Evlenmeden önce edinilen taşınmazın satış bedeli yeni alımda kullanılmışsa, o oranda denkleştirme istenir.
- **Kredi taksitleri:** Boşanma dava tarihinden sonraki taksitler oranlanarak ödeyen eşin kişisel malı sayılır.[12]
- **Müşterek hesaplar:** Eşlerin ortak ve kişisel hesaplarındaki bakiyeler yasal karine gereği edinilmiş mal sayılır.[13]
- **Çeyiz:** Çeyiz olarak getirilen eşyalar kişisel mal niteliğinde olup tasfiye kapsamında alacağa konu edilemez.[14]

VI. İspat, Deliller ve Usul

- **İspat yükü:** Denkleştirme isteyen eş, paranın kişisel malından çıktığını ve hangi malın alımında kullanıldığını ispatlar (TMK m. 222).
- **Paranın izlenmesi:** Satış bedelinin yattığı hesap, para çekimleri, havaleler ve alım tarihine yakınlık zinciri kurulmalıdır.
- **Belgeler:** Tapu ve trafik kayıtları, veraset ilamı, bağış belgesi, kuyumcu bozdurma makbuzu, kredi ödeme planı, banka ve menkul kıymet hesap dökümleri.
- **Bilirkişi:** Oran ve değer tespiti, konusunda uzman ve denetime elverişli rapor veren bilirkişilerce yapılmalıdır.

8 Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901.
9 Yargıtay 8. HD, 11.04.2013, E. 2012/12531, K. 2013/5479.
10 Yargıtay 8. HD, 10.12.2018, E. 2016/18352, K. 2018/19970.
11 Yargıtay 8. HD, 09.05.2019, E. 2016/21203, K. 2019/4799.
12 Yargıtay 8. HD, 10.12.2018, E. 2016/18352, K. 2018/19970.
13 Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901.
14 Yargıtay 8. HD, 20.06.2013, E. 2013/10529, K. 2013/9598.

- **Talep biçimi:** Denkleştirme, katılma alacağı hesabının bir kalemi olduğundan ayrı dava açmayı gerektirmez; aynı davada def'i ya da talep olarak ileri sürülür.
- **Zamanaşımı:** Mal rejiminden doğan alacaklarda on yıllık süre uygulanır (TMK m. 227).

UYGULAMA NOTU

Denkleştirme talebi rakamla kurulmalıdır: hangi kişisel maldan ne kadar para çıktığı, bu paranın hangi tarihte hangi malın alımına gittiği ve o malın alım bedelinin yüzde kaçını karşıladığı gösterilmelidir. Bu oran denkleştirme alacağının anahtarıdır; çünkü alacak, oranın malın tasfiye tarihindeki değeriyle çarpımıyla bulunur. Ziynet iddiasında düğün görüntüleri, kuyumcu makbuzu ve bozdurma tarihine yakın hesap hareketleri birlikte sunulmalıdır. Miras veya bağıştan gelen para için veraset ilamı ile banka dekontları eşleştirilmelidir. Evlilik öncesi çekilmiş kredi varsa ödeme planı getirtilmeli ve evlilik içinde ödenen taksitler ayrı bir tabloda gösterilmelidir; aynı şekilde boşanma davasından sonra ödenen taksitler de ayrıca listelenmelidir. Birden çok mal varsa her biri için ayrı hesap tablosu hazırlanmalıdır; tek bir toplu hesap bozma sebebidir. Son olarak, belgelenemeyen her ödemenin kanun gereği edinilmiş mal sayılacağı unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
12.09.2012 · E. 2012/8-365 · K. 2012/561

Artık değer, eklemeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere edinilmiş malların toplam değerinden borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır

1983 yılında evlenen eşler hakkında 2007 yılında açılan boşanma davası 2009'da kesinleşmiştir. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde koca adına tescil edilmişti. Katılma alacağının hangi kalemlerden oluştuğu tartışılmıştır.

> *Kanunun 236'ncı maddesinde yer alan hüküm gereği; her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değerin yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Artık değer ise anılan Kanunun 231'nci maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre artık değer, eklemeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır. Katılma alacağının hesabında eklenecek değerler Kanunun 229'ncu maddesinde, denkleştirmeden elde edilen miktarlar da 230'ncu maddesinde gösterilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, denkleştirmenin tasfiyedeki yerini göstermiştir: denkleştirmeden elde edilen miktarlar, eklenecek değerlerle birlikte artık değer hesabına dahildir. Yani denkleştirme ayrı bir dava değil, katılma alacağı

hesabının bir kalemidir. Mal ayrılığının geçerli olduğu 743 sayılı Kanun döneminde tasfiye söz konusu olmadığından bu kurumların hiçbiri bulunmuyordu.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
27.01.2016 · E. 2014/20314 · K. 2016/1364

Katılma alacağı kanundan doğar; denkleştirmeden elde edilen miktarlar hesaba dahil edilir ve talep eden eşin katkısı aranmaz

Artık değere katılma alacağı istemiyle açılan davada, alacağın hangi unsurlardan oluştuğu ve talep eden eşin katkısının aranıp aranmayacağı tartışılmıştır.

> *Artık değere katılma alacağı; eklenecek değerlerden (TMK 229.m) ve denkleştirmeden (TMK 230.m) elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere, eşin edinilmiş mallarının (TMK 219.m) toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçlar çıktıktan sonra kalan artık değerin (TMK 231.m) yarısı üzerindeki diğer eşin alacak hakkıdır (TMK 236/1.m). Katılma alacağı Yasa'dan kaynaklanan bir hak olup, bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya söz konusu mal varlığının edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmasına gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Daire, iki noktayı birlikte vurgulamıştır. Birincisi, artık değer bulunurken denkleştirmeden elde edilen miktarlar hesaba katılır. İkincisi, katılma alacağı kanundan kaynaklandığından, bu hakkı isteyen eşin gelirinin bulunması veya malın edinilmesine katkıda bulunmuş olması gerekmez. Katkı ispatı yalnız değer artış payı ve denkleştirme bakımından önem taşır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.04.2013 · E. 2012/12531 · K. 2013/5479

İyileştirmelerin hangi mal kesiminin geliriyle yapıldığı araştırılmalı; edinilmiş mal gelirleriyle yapılmışsa değer artışının yarısı katılma alacağıdır

Tasfiyeye konu taşınmaz edinildikten sonra evlilik birliği içinde iyileştirmeler yapılmıştı. Bu iyileştirmelerin kişisel mallardan mı yoksa edinilmiş mal kapsamındaki gelirlerden mi karşılandığı tartışılmadan hüküm kuruldu.

> *Hal böyle iken, Mahkemece, nizalı taşınmazın edinildiği tarihten sonra evlilik birliği içerisinde yapılan iyileştirmelerin hangi tarihlerde ve miras bırakanın kişisel malı veyahut davacı ile miras bırakanın edinilmiş mal kapsamında bulunan gelirleri ile yapılıp yapılmadığının tespit edilerek, edinilmiş mal kapsamındaki gelirler ile yapıldığının belirlenmesi halinde, belirlenen değer artış tutarının ½ sinin davacının katılma alacağı olduğunun kabulü gerekir. Az yukarıda açıklanan nedenlerle eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru olmamış…*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. TMK m. 230'un uygulanabilmesi için önce paranın hangi kesimden çıktığının belirlenmesi gerekir: iyileştirme kişisel maldan yapılmışsa o eş lehine denkleştirme, edinilmiş mal gelirlerinden yapılmışsa doğan değer artışının yarısı diğer eşin katılma alacağı olur. Bu nedenle harcamaların tarihleri ve kaynağı ayrı ayrı saptanmalıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2021 · E. 2021/5355 · K. 2021/8698

Kişisel mal verilerek edinilen malda denkleştirme oranı, denetime elverişli bilirkişi raporuyla belirlenmelidir

Kişisel mal niteliğindeki bir dolmuş hattının üzerine bir miktar para eklenerek yeni bir dolmuş hattı edinilmişti. Mahkeme, kişisel malın yeni malın edinilmesindeki oranını belirlemeden karar vermiştir.

> *Şöyle ki, dava dışı kişisel mal olan dolmuş hattının üzerine bir miktar verilerek dava konusu dolmuş hattının edinildiği sabit olup dava konusu dolmuş hattının edinme tarihindeki değerinin ne kadarlık kısmının dava dışı kişisel mal olan dolmuş hattı ile karşılandığı denetime elverişli bilirkişi raporu ile belirlenmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Kişisel mal takas edilerek yeni bir mal alınmışsa, eski malın yeni malın edinme tarihindeki değerinin ne kadarını karşıladığı oran olarak saptanmalıdır. Karara göre bu belirleme için ilgili kooperatif, oda, belediye, vergi dairesi ve noterlere yazı yazılmalı, gerekirse piyasa araştırması yapılmalıdır. Bulunan oran, denkleştirme alacağının temelini oluşturur.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.02.2020 · E. 2018/10590 · K. 2020/901

Denkleştirme, değer artış payı ve katılma alacağı aynı malda birlikte hesaplanır: katılma alacağı, değer ile denkleştirme ve değer artış payı toplamı arasındaki farkın yarısıdır

Tasfiyeye konu taşınmazın alımında bir eşin kişisel malı ile eşlerin müşterek hesaplarındaki paralar birlikte kullanılmıştı. Kişisel maldan gelen kısmın oranı %35,37, katkı oranı ise %7,7 olarak saptandı.

> *...malın tasfiye tarihindeki değerinden davalının kişisel malından yapılan denkleştirme oranı %35,37 olup, taşınmazın tasfiye tarihi itibariyle değeri 3.000.000,00 TL olarak kabulü gerektiğinden denkleştirme miktarı 1.061.100,00 TL olacaktır. Taşınmazın alımında kullanılan eşlerin müşterek hesaplarındaki paraları şahsi hesaplarına aktarmaları ortak hesaplardaki paraları ve kendi hesaplarındaki bakiyeleri yasal karine gereği edinilmiş mal olarak kabul edilmiştir. Böylece katkı oranı %7,7 olduğundan değer artış payı alacağı 3.000.000,00x%7,7=231.000,00TL olup değer artış payında davacının miras hissesi 86.625,00TL olacaktır. Katılma alacağı ise taşınmazın değeri olan 3.000.000,00 TL'den değer artış payı 231.000,00 TL ve denkleştirme miktarı 1.061.100,00TL'nin toplamının çıkartılmasından kalan miktarın yarısı olacağından 853.950,00TL olacaktır...*

DEĞERLENDİRME Daire, ilk derece mahkemesinin gerekçesini bu metinle değiştirerek kararı düzelterek onamıştır. Hesap şu sırayı izler: malın tasfiye tarihindeki değeri bulunur, kişisel maldan gelen denkleştirme tutarı ve varsa değer artış payı düşülür, kalanın yarısı katılma alacağı olur. Kararda ayrıca eşlerin müşterek hesaplarındaki ve kendi hesaplarındaki bakiyelerin yasal karine gereği edinilmiş mal sayıldığı belirtilmiştir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2019 · E. 2016/21203 · K. 2019/4799

Ziynetlerden gelen paranın oranı kişisel mal olarak denkleştirmede dikkate alınmalıdır

Bir taşınmazın satışından elde edilen para başka bir bağımsız bölümün edinilmesinde kullanılmıştı. Bu paranın %30,65'inin kadının ziynetlerinden geldiği belirlenmesine rağmen hesaplama bu oran dikkate alınmadan yapılmıştır.

> *137 ada 8 parsel sayılı taşınmazın satışından gelen paranın %30,65'inin davalı kadının ziynetler nedeniyle kişisel malı olarak denkleştirmede dikkate alınarak hesaplama yapılması gerekirken yazılı şekilde hatalı hesaplamaya dayanılarak karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Ziynet eşyası kişisel mal olduğundan, bozdurulup bir malın alımında kullanılmışsa o oranda denkleştirme yapılır. Önemli olan paranın izlenebilmesidir: ziynetin bozdurulduğu tarih, tutarı ve hangi alımda kullanıldığı ortaya konmalıdır. Aynı kararda, asıl ve birleşen davalar hakkında ayrı ayrı hüküm kurulması gerektiği de belirtilmiştir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2018 · E. 2016/21647 · K. 2018/18931

Menkul kıymet hesabında rejimin başladığı tarihte mevcut olan değerler kişisel maldır; akıbeti araştırılıp denkleştirme yapılmalıdır

Mal ayrılığı döneminde açılmış bir menkul kıymet hesabında, 01.01.2002 tarihi itibarıyla hisse senetleri bulunduğu tespit edilmiştir. Mal rejiminin sona erdiği tarihte ise hesapta yalnız nakit vardı; bilirkişi raporları arasında çelişki bulunuyordu.

> *...hisse senetlerinin akıbeti, mal rejimi sona erdiğinde mevcut nakit ile hisse senetlerinin irtibatının bulunup bulunmadığı netleştirilip sonucuna göre kişisel malın varlığı halinde davalı lehine denkleştirme yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde eksik araştırma ve inceleme ile hüküm tesisi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Edinilmiş mallara katılma rejiminin başladığı 01.01.2002 tarihinde hesapta bulunan menkul kıymetler o eşin kişisel malıdır. Bu değerlerin sonradan nakde dönüşüp dönüşmediği, yani rejimin sona erdiği tarihteki bakiyeyle bağlantısının bulunup bulunmadığı araştırılmalı; bağlantı varsa o eş lehine denkleştirme yapılmalıdır.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.10.2014 · E. 2014/14397 · K. 2014/18285

Kişisel katkı sebebiyle denkleştirme yapılıp bakiye artık değer üzerinden katılma alacağı hesaplanması doğrudur

Edinilmiş mal niteliğindeki aracın alımında bir eşin kişisel malı kullanılmıştı. Mahkeme, bilirkişi raporuna dayanarak taraflar lehine denkleştirme yapıp kalan artık değer üzerinden katılma alacağına hükmetmiştir.

> *Mahkeme tarafından bu şekilde usulüne uygun yapılan bilirkişi raporuna değer verilmesi ve taraflar lehine kişisel katkı sebebiyle denkleştirme yapılması, bakiye artık değer üzerinden katılma alacağı hesaplanması doğrudur.*

DEĞERLENDİRME Daire, yöntemi onaylamıştır: alımda kişisel mal kullanılmışsa önce bu tutar denkleştirme yoluyla ilgili eşe ayrılır, geriye kalan artık değer üzerinden katılma alacağı hesaplanır. Aynı kararda, edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde kişisel katkıyla alınan araç bakımından doğacak hakkın katkı payı değil değer artış payı olduğu da vurgulanmıştır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
10.12.2018 · E. 2016/18352 · K. 2018/19970

Boşanma davasından sonraki döneme düşen kredi taksitleri oranlanarak kişisel mal kabul edilir ve her mal için ayrı hesap yapılır

Taşınmaz ve araç için çekilen kredilerin taksitlerinin bir kısmı evlilik birliği içine, bir kısmı boşanma dava tarihinden sonrasına düşüyordu. Bilirkişi, tüm malvarlıklarını birlikte değerlendirerek tek bir hesap yapmıştı.

> *...boşanma dava tarihi sonrasına isabet eden ödemelerinin oranlama yolu hesap edilmesi ile bu miktarın denkleştirmede davalının kişisel malı kabul edilerek katılma alacağı hesabında dikkate alınması Yargıtayın ve Dairenin ilke ve uygulamalarına uygun düşmektedir. Ancak hükme esas alınan hesap bilirkişi raporunun incelenmesinde, kısmen bu hususlar dikkate alınmakla birlikte, tasfiyeye konu her bir malvarlığı için ayrı ayrı alacaklar ve borçlar ve varsa kullanılan kredilerin gözetilmesi gerektiği halde, Daire tarafından benimsenmeyen yöntemle tüm malvarlıkları birlikte değerlendirilerek hesap yapılıp katılma alacağının belirlendiği görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, iki ilkeyi birlikte ortaya koymuştur. Birincisi, kredinin boşanma dava tarihinden sonraki taksitleri oranlama yoluyla hesaplanır ve bu tutar denkleştirmede ödeyen eşin kişisel malı sayılır; çünkü bu ödemeler rejim sona erdikten sonra yapılmıştır. İkincisi, tasfiyede her malvarlığı için alacaklar, borçlar ve krediler ayrı ayrı gözetilmelidir; bütün mallar tek bir hesapta toplanamaz.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2013 · E. 2013/10529 · K. 2013/9598

Çeyiz eşyaları bakımından mal rejiminin tasfiyesi kapsamında alacak istenemez; denkleştirme istemi iddia ve savunma çerçevesinde araştırılır

Davacı, bir kısım ev eşyasının birlikte edinildiğini, bir kısmını ise çeyiz olarak kendisinin getirdiğini belirterek mal rejiminin tasfiyesini istemiştir. Mahkeme, hangi eşyanın çeyiz hangisinin evlilik içinde edinilmiş olduğunu ayırmadan karar vermiştir.

> *Mahkemece, davacıya dava dilekçesinde belirtilen eşyaların nelerden ibaret oldukları açıklatılıp, hangilerinin çeyiz eşyası hangilerinin evlilik birliği içerisinde sonradan edinilen eşyalar olduğu belirlendikten sonra, dava dilekçesinde mal rejiminin tasfiyesi istenildiğine ve çeyiz eşyaları bakımından mal rejiminin tasfiyesi kapsamında alacak isteğinde bulunulamayacağına göre, evlilik birliğinde edinilen mallar bakımından davacının katkı payı ve katılma alacağının bulunup bulunmadığının yöntemine uygun biçimde araştırılarak (743 sayılı TKM ve 4721 sayılı TMK'nın 202 ve devamı maddeleri), iddia ve savunma kapsamında tüm deliller birlikte değerlendirilerek...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Çeyiz olarak getirilen eşyalar kişisel mal niteliğinde olduğundan bunlar için tasfiye kapsamında alacak istenemez; bu eşyalar ancak iade istemine konu olur. Evlilik içinde edinilen eşyalar bakımından ise katkı payı ve katılma alacağı ayrı ayrı araştırılır. Aynı kararda TMK m. 230'un tam metnine yer verilerek denkleştirme isteminin iddia ve savunma çerçevesinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 228:** Malların ayrılması.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

231

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Eşlerin paylarının hesaplanması
4. Artık değer

KANUN METNİ

(1) Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.
(2) Değer eksilmesi göz önüne alınmaz.

MADDE ÖZETİ

Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır; değer eksilmesi göz önüne alınmaz (m. 231). Rejim süresince edinilen mal, aksi ispatlanmadıkça edinilmiş sayılır ve artık değere girer.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Artık değer	Edinilmiş malların toplamından borçlar çıkarıldıktan sonra kalan olumlu bakiye (TMK m. 231/1).
Eklenecek değerler	Elden çıkarılmış olmasına rağmen hesaba katılan değerler (TMK m. 229).
Denkleştirme	Eşin kendi mal kesimleri arasındaki hesabın kapatılması (TMK m. 230).
Değer eksilmesi	Borçların malları aşması hâli; hesaba katılmaz (TMK m. 231/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 231- Madde İsviçre Medenî Kanununun 210 uncu maddesini karşılamaktadır. Madde artık değerin nasıl hesaplanacağını düzenlemektedir. Birinci fıkrada artık değerin, eklemelerden ve denkleştirmeden sonra elde edilecek miktarlar da katılmak

1 Yargıtay HGK, 24.04.2024, E. 2023/467, K. 2024/199.

> suretiyle her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallarla ilgili borçlar çıktıktan sonra kalan miktardan ibaret olduğu belirtilmiştir. İkinci fıkra, yapılacak hesaplama sonucu edinilmiş mallarla ilgili bir artık değerin ortaya çıkmaması hâlinde yani değerdeki eksilme hâlinde bunun nazara alınmayacağını öngörmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 92*

Gerekçenin ikinci fıkraya ilişkin kısa açıklaması, uygulamada büyük önem taşıyan bir korumayı ifade eder: tasfiye yalnız olumlu bakiye üzerinden yapılır. Bir eşin edinilmiş mallarına ilişkin borçları o malları aşıyorsa, diğer eş bu eksilmeye katılmaz; artık değer sıfır kabul edilir ve o mal grubu bakımından katılma alacağı doğmaz. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşlerin malvarlıklarının toplanıp borçların düşülmesiyle bulunan bir "artık değer" kavramı bulunmuyordu. Boşanma hâlinde her eş kendi mallarını geri alıyor, diğerinin malvarlığındaki artıştan pay alamıyordu; uygulamada bu boşluk katkı payı alacağı ile doldurulmaya çalışılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 231
Kavram	Artık değer yoktu	Artık değer tanımlandı
Hesap	Yapılmıyordu	Mallar + ekleme + denkleştirme – borçlar
Zarar	—	Değer eksilmesi dikkate alınmaz
Sonuç	Her eş kendi malını alırdı	Artık değerin yarısı diğer eşe

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Formül	Edinilmiş mallar + ekleme + denkleştirme – borçlar	TMK m. 231/1

Konu	Kural	Dayanak
Eksilme	Negatif sonuç dikkate alınmaz	TMK m. 231/2
Hesaba giren mal	Sona erme tarihinde mevcut olan mal	Yargıtay 8. HD, K. 2016/7041
Sonradan satış	Mal varmış gibi hesaba katılır	Yargıtay 8. HD, K. 2016/1791
Rehin	Malın niteliğini değiştirmez	Yargıtay 8. HD, K. 2015/23030
Karine	Aksi ispatlanmadıkça mal edinilmiştir	Yargıtay HGK, K. 2024/199
Denkleştirme	Önce düşülür, kalan üzerinden hesap yapılır	Yargıtay 8. HD, K. 2015/22887
Değer	Gerçek alım bedeli esas alınır	Yargıtay 8. HD, K. 2016/3258
Talep	Alacak istenmişse tescile hükmedilemez	Yargıtay 8. HD, K. 2015/23330

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 210. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, maddenin artık değerin nasıl hesaplanacağını düzenlediğini belirtir. Birinci fıkra bakımından gerekçe, artık değerin; eklemelerden ve denkleştirmeden sonra elde edilecek miktarlar da katılmak suretiyle her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallarla ilgili borçlar çıktıktan sonra kalan miktardan ibaret olduğunu açıklar. İkinci fıkra bakımından ise gerekçe, yapılacak hesaplama sonucu edinilmiş mallarla ilgili bir artık değerin ortaya çıkmaması hâlinde, yani değerdeki eksilme hâlinde bunun nazara alınmayacağının öngörüldüğünü belirtir. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). 1

DİKKAT

Artık değer, katılma alacağının hesaplandığı tabandır ve her eş için **ayrı ayrı** bulunur. Sıralama şudur: eşin edinilmiş mallarının tasfiye anındaki değerleri toplanır, buna eklenecek değerler ve denkleştirmeden doğan miktarlar katılır, sonra bu mallara ilişkin borçlar (konut kredisinin kalan anaparası, taşıt kredisi gibi) düşülür. Kalan olumlu tutar artık değerdir ve diğer eş bunun yarısı üzerinde hak sahibidir. İkinci fıkra çok önemli bir koruma getirir: borçlar malları aşarsa sonuç sıfır kabul edilir, yani diğer eş borçlu eşin zararına ortak olmaz. Sık yapılan hata, bütün malları tek bir hesapta toplamak ya da tasfiye tarihi ile alım tarihindeki değerleri karıştırmaktır; her mal için ayrı tablo çıkarmak ve hangi tarihteki değerin kullanıldığını yazmak gerekir.

II. Artık Değerin Formülü

- **Tanım:** Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır (TMK m. 231/1).
- **Sıra:** Önce edinilmiş mallar belirlenir (TMK m. 219), sonra eklenecek değerler (TMK m. 229) ve denkleştirme (TMK m. 230) katılır, en son mala ilişkin borçlar düşülür.
- **Her eş ayrı:** Artık değer her eşin kendi edinilmiş malları üzerinden ayrı ayrı hesaplanır; sonuçlar sonra takas edilir (TMK m. 236).
- **Değer eksilmesi:** Borçlar edinilmiş malları aşarsa sonuç sıfır kabul edilir; eksilme göz önüne alınmaz (TMK m. 231/2).
- **Denkleştirme önce:** Kişisel maldan gelen katkı denkleştirildikten sonra kalan bölüm üzerinden katılma alacağı belirlenir.[2]
- **Değerleme anı:** Mallar tasfiye anındaki sürüm değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 232, TMK m. 235).

III. Hesaba Giren Değerler

- **Temel ölçüt:** Mal, rejimin sona erdiği tarihte o eşin malvarlığında bulunmalıdır; yalnızca rejim döneminde alınmış olmak yetmez.[3]
- **Karine:** Rejim süresince edinilen mal, aksi ispatlanmadıkça edinilmiş maldır.[4]
- **Sonradan satılan mal:** Rejimin sona ermesinden sonra tasfiyeden önce satılan mal, birlik giderleri için tüketilmedikçe varmış gibi hesaba katılır.[5]
- **Dava sonrası devir:** Boşanma davası açıldıktan sonra üçüncü kişiye satılan araçlar da mevcut kabul edilir.[6]
- **Eklenecek değerler:** Rejim sona ermeden önce kaçırılan mallar, hiç devredilmemiş gibi hesaba girer (TMK m. 229).
- **Kaçırılan para:** Boşanma davasından hemen önce hesaptan çekilen para eklenecek değer sayılır.[7]

IV. Borçlar ve Rehinli Mallar

- **Düşülecek borçlar:** Yalnız edinilmiş mallara ilişkin borçlar düşülür; kişisel mala ilişkin borçlar o kesimi yükümlülük altına sokar (TMK m. 230).

2 Yargıtay 8. HD, 21.12.2015, E. 2014/14942, K. 2015/22887.
3 Yargıtay 8. HD, 18.04.2016, E. 2015/387, K. 2016/7041.
4 Yargıtay HGK, 24.04.2024, E. 2023/467, K. 2024/199.
5 Yargıtay 8. HD, 03.02.2016, E. 2014/20957, K. 2016/1791.
6 Yargıtay 8. HD, 23.12.2015, E. 2015/20909, K. 2015/23030.
7 Yargıtay 8. HD, 03.11.2014, E. 2014/17630, K. 2014/19709.

- **Kredi anaparası:** Konut veya taşıt kredisinin rejimin sona erdiği tarihteki kalan anaparası, o mala ilişkin borç olarak hesaba katılır.
- **Rehin:** Mal üzerindeki banka rehni, malın edinilmiş mal niteliğini değiştirmez.[8]
- **Sonraki taksitler:** Boşanma davasından sonraki taksitler ayrı değerlendirilir ve ödeyen eş lehine denkleştirilir.[9]
- **Kesimi belirsiz borç:** Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır (TMK m. 230).
- **Negatif sonuç:** Borçların malları aşması hâlinde artık değer sıfırdır; diğer eş bu eksilmeye katılmaz (TMK m. 231/2).

V. Değerin Belirlenmesi

- **Gerçek bedel:** Hesap, malın gerçek alım bedeli üzerinden yapılır; farazi bir alım değeri kabul edilemez.[10]
- **Karşılanma oranı:** Malın alım tarihindeki değerinin ne kadarının kişisel, ne kadarının edinilmiş mallarla karşılandığı saptanır.[11]
- **Kooperatif hakkı:** Ferdileşme yapılmamışsa doğrudan bağımsız bölüm değeri değil, kooperatif hakkının değeri esas alınır.[12]
- **Bilirkişi:** Değer ve hesap bilirkişilerinden, denetime elverişli ayrı ayrı rapor alınmalıdır.
- **Menkul kıymetler:** Hisse senedi ve benzeri değerlerin sona erme tarihindeki durumu kayıtlardan izlenmelidir.[13]
- **Aile içi paylaşımlar:** Eşlerin birlik sürerken serbest iradeleriyle yaptıkları paylaşımlar, ilgili payı o eşin kişisel mal grubuna terk etmiş sayılır.[14]

VI. Usul ve Üçüncü Kişiler

- **Taleple bağlılık:** İstem alacağa dönüştürülmüşse tapu iptali ve tescile karar verilemez.[15]
- **Hakkın niteliği:** Tasfiyeden doğan hak ayni değil şahsi alacak hakkıdır (TMK m. 227).
- **Üçüncü kişi:** Lehine devir yapılan kişiye karşı açılan dava ayrılmalı ve eş hakkındaki davanın sonucu bekletici sorun yapılmalıdır.[16]

8 Yargıtay 8. HD, 23.12.2015, E. 2015/20909, K. 2015/23030.
9 Yargıtay 8. HD, 25.02.2016, E. 2015/21752, K. 2016/3258.
10 Yargıtay 8. HD, 25.02.2016, E. 2015/21752, K. 2016/3258.
11 Yargıtay HGK, 08.02.2022, E. 2019/301, K. 2022/79.
12 Yargıtay 8. HD, 23.02.2016, E. 2015/21728, K. 2016/3134.
13 Yargıtay 8. HD, 18.04.2016, E. 2015/387, K. 2016/7041.
14 Yargıtay HGK, 08.02.2022, E. 2019/301, K. 2022/79.
15 Yargıtay 8. HD, 28.12.2015, E. 2014/16229, K. 2015/23330.
16 Yargıtay 8. HD, 23.05.2016, E. 2015/911, K. 2016/8977.

- **Sorumluluğun doğumu:** Üçüncü kişinin sorumluluğu ancak alacak kesinleşip eşten tahsil edilemediğinde doğar (TMK m. 241).
- **Faiz:** Faiz istemi dilekçede açıkça yer almalıdır; talep edildiği hâlde faize hükmedilmemesi bozma sebebidir.[17]
- **Görev:** Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacak davalarında aile mahkemesi görevlidir.

UYGULAMA NOTU

Artık değer hesabı mal mal yapılmalı ve her mal için beş satırlık bir tablo kurulmalıdır: malın adı, rejimin sona erdiği tarihteki durumu, tasfiye tarihindeki sürüm değeri, o mala ilişkin kalan borç ve varsa denkleştirme tutarı. Kredi ile alınmış taşınmazlarda bankadan hem ödeme planı hem de boşanma dava tarihi itibarıyla kalan anapara bakiyesi yazıyla istenmelidir; bu tutar doğrudan artık değeri düşürür. Diğer eşin borçlarının mallarını aştığı savunmasıyla karşılaşıldığında, borcun gerçekten o mala ilişkin olup olmadığı sorgulanmalıdır; kişisel mala ilişkin borçlar edinilmiş mallardan düşülemez. Kooperatif konutu varsa ferdileşmenin yapılıp yapılmadığı tapu ve kooperatif kayıtlarından belirlenmelidir. Dilekçede istem sonucu yalnız alacak olarak kurulmalı ve faiz istemi açıkça yazılmalıdır. Lehine devir yapılan üçüncü kişi varsa bu kişiye karşı ayrı dava açılabileceği baştan planlanmalıdır; aynı dosyada onu da borçlu göstermek, davanın ayrılmasına ve gecikmeye yol açar.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.02.2022 · E. 2019/301 · K. 2022/79

Eşler birlik sürerken serbest iradeleriyle paylaştıkları değerleri kişisel mal grubuna terk etmiş sayılır; alım tarihindeki karşılanma oranı belirlenmelidir

Mal ayrılığı döneminde alınan bir taşınmazın 2006 yılındaki satışından elde edilen para, iki konut alımı için inşaat sahibine ödendi. Anlaşmazlık üzerine bedel iade edildi ve eşler bu parayı kendi aralarında paylaştı: 28.000 TL nakit erkeğe, 47.000 TL kambiyo senedi kadına verilmiştir. Erkek, kendi payını sonradan dava konusu taşınmazın alımında kullanmıştır.

> *Hâl böyle olunca, eşlerin birlik devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu paylaşımla, her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği kabul edilmelidir. Hayatın olağan akışına göre bunun aksini iddia eden eş iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. Dosya kapsamı itibariyle, davalı erkek eşin kişisel malı niteliğindeki 28.000TL parayı dava konusu taşınmazın alımında kullandığının*

17 Yargıtay 8. HD, 03.11.2014, E. 2014/17630, K. 2014/19709.

anlaşılmasına göre; dava konusu bağımsız bölümün satın alınma tarihindeki değerinin, kişisel ve edinilmiş mallarla karşılanma oranı tespit edilerek, Özel Dairenin bozma ilamında gösterilen ilke ve esaslar doğrultusunda işin esasına yönelik bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, evlilik sürerken yapılan bu tür paylaşımların o eşin kişisel mal grubuna terk anlamına geldiğini kabul etmiştir. Karara göre aksini iddia eden eş bunu ispatlamalıdır. Sonuç olarak artık değer hesabı için, taşınmazın satın alınma tarihindeki değerinin ne kadarının kişisel, ne kadarının edinilmiş mallarla karşılandığı oran olarak saptanmalıdır. Mahkemenin "eşler tasfiyeyi zaten kendi aralarında yapmıştır" gerekçesi kabul edilmemiştir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.04.2024 · E. 2023/467 · K. 2024/199

Edinilmiş mal karinesine karşı ileri sürülen savunma yeterli delille ispatlanamazsa mal edinilmiş sayılır ve artık değere girer

Edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde erkek eş adına kayıtlı araç nedeniyle kadın eş katılma alacağı istemiştir. Erkek, aracın gerçekte başkasına ait olduğunu savundu ve yazışmalar sunmuştur; bu yazışmalarda ikrar sayılabilecek bir beyan bulunmuyordu.

> *"...davalının kanuni bir karineye karşı yapmış olduğu savunmasını yeterli nitelikte delillerle ispatlayamadığı sonucuna varılmış ve Özel Dairenin bozma ilâmında gösterilen ilke ve esaslar doğrultusunda işin esasına yönelik bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, TMK m. 222/3'teki edinilmiş mal karinesinin gücünü vurgulamıştır. Rejim süresince edinilen mal, aksi ispatlanmadıkça edinilmiş maldır ve artık değer hesabına girer. Karineye karşı ileri sürülen savunmanın soyut beyanlarla değil, ikrar niteliğinde açık delillerle desteklenmesi gerekir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2015 · E. 2015/20909 · K. 2015/23030

Araç üzerindeki banka rehni malın edinilmiş mal niteliğini değiştirmez; dava açıldıktan sonra satılan araçlar mevcut kabul edilerek hesaba katılır

Tasfiyeye konu araçlar üzerinde bankaca rehin bulunuyordu ve bu araçlar boşanma davası açıldıktan sonra üçüncü kişiye satılmıştı. Mahkeme bu nedenle araçlardan kaynaklanan alacak istemini reddetmiştir.

> *"...araçlar üzerine ilgili bankaca rehin konulmuş olması araçların edinilmiş mal niteliğini değiştirmez. Bu araçlar boşanma davası açıldıktan sonra üçüncü kişiye satılmış olduğundan mal rejiminin sona erdiği anda mevcut olduğu kabul edilerek yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda davacı lehine tasfiye hesabına dahil*

edilmeleri, değer ve hesap bilirkişilerinden rapor aldırılarak bu araçlar yönünden davacı lehine artık değere katılma alacağının hesabı ve gerçekleşecek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken; yazılı gerekçe ile bu araçlardan kaynaklanan alacak talebinin reddine karar verilmesi isabetsiz olmuş...

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Rehin, malın hangi mal grubuna girdiğini değiştirmez; yalnız o mala ilişkin borç olarak artık değer hesabında düşülür. Mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olan araçlar, sonradan satılmış olsalar bile mevcutmuş gibi tasfiye hesabına dahil edilir ve değer ile hesap bilirkişilerinden rapor alınarak artık değere katılma alacağı belirlenir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.02.2016 · E. 2014/20957 · K. 2016/1791

Rejimin sona ermesinden sonra tasfiyeden önce satılan mal, birlik giderleri için tüketilmediği sürece varmış gibi hesaba katılır

Tasfiyeye konu mesken, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde alınmış, boşanma davasının açılmasından sonra üçüncü kişiye satılmıştı. Mahkeme bu nedenle davayı reddetmiştir.

> *Mal rejiminin sona ermesinden sonra ancak tasfiyeden önce, edinilmiş mal grubuna ait mevcut bir mal; evlilik birliğine ilişkin giderler kapsamında diğer eşin rızası veya mahkeme kararıyla tüketilerek elden çıkarılmış olmadıkça, bu malın tasfiyede varmış gibi değerlendirilerek artık değere katılma alacağı hesabına dahil edilmesi gerekir...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Belirleyici olan, malın rejimin sona erdiği tarihte o eşin malvarlığında bulunmasıdır. Daha sonra yapılan satış, malın hesaptan çıkarılmasını gerektirmez; ancak mal, evlilik birliğine ilişkin giderler kapsamında diğer eşin rızası veya mahkeme kararıyla tüketilmişse hesaba katılmaz. Bu ayrım, satış bedelinin nereye gittiğinin araştırılmasını gerektirir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2016 · E. 2015/387 · K. 2016/7041

Hisse senetlerinin rejimin sona erdiği tarihte mevcut olup olmadığı araştırılmadan artık değer hesabına dahil edilemez

Mahkeme, hisse senetlerinin edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde iktisap edilmiş olmasını yeterli görerek bunları eklenecek değer olarak hesaba dahil etti ve alacağa hükmetmiştir.

> *Mahkemece, hüküm altına alınan alacağa esas hisse senetlerinin mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut veya daha önce mevcutken TMK'nun 229. madde kapsamında eklenecek değer olarak elden çıkarılmış olup olmadığı hususu; mahkemece, gösterilen deliller çerçevesinde usulünce araştırılıp değerlendirilmeden, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde iktisap edilmiş*

olması yeterli kabul edilmiş; bu şekilde hisse senetlerinin eklenecek değer olarak, artık değere katılma alacağı hesabına dahil edilmesi suretiyle alacağa hükmedilmesi isabetsiz olmuştur.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bir değerin artık değere girebilmesi için ya rejimin sona erdiği tarihte mevcut olması ya da TMK m. 229 koşullarıyla eklenecek değer sayılması gerekir. Rejim döneminde alınmış olmak tek başına yetmez; menkul kıymetlerin akıbeti kayıtlar üzerinden araştırılmalıdır.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.02.2016 · E. 2015/21752 · K. 2016/3258

Hesap, malın gerçek alım bedeli üzerinden yapılmalıdır; farazi bir alım değeri esas alınamaz

Taşınmaz 2008 yılında 130.000 TL'ye alınmış, bedelin bir kısmı üçüncü kişi tarafından ödenmiş, kalanı döviz cinsinden 120 ay vadeli konut kredisiyle karşılanmıştı. Boşanma davasından sonra ödenmeye devam eden 100 taksit bulunuyordu. Bilirkişi ise alım tarihindeki değeri 144.486,18 TL kabul ederek hesap yapmıştır.

> *...dayanak alınan rapordaki hesaplama yöntemi Daire uygulamaları ile yasaya uygun değildir. Toplanan delillere göre dava konusu taşınmaz 20.3.2008 tarihinde 130.000 TL'ya alınmış olmasına rağmen, karara esas alınan raporda, alım tarihinde taşınmaz değerinin 144.486,18 TL olduğunun kabul edilmesi ve bu değer üzerinden hesaplama yapılmış olması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Artık değer hesabında malın gerçek alım bedeli ile ödemelerin kaynağı esas alınır; bilirkişinin farklı bir alım değeri varsayması yöntem hatasıdır. Kararda ayrıca kredi taksitlerinin kim tarafından ve hangi dönemde ödendiğinin ayrıştırılması gerektiği de ortaya konmuştur; boşanma davasından sonraki taksitler ayrı değerlendirilir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.12.2015 · E. 2014/14942 · K. 2015/22887

Kişisel maldan yapılan katkı denkleştirildikten sonra kalan bölüm üzerinden artık değere katılma alacağı belirlenir

Dava konusu aracın kişisel mal olduğu iddiası ispatlanamamıştır; buna karşılık aracın alımında eşin evlilik öncesinde edindiği başka bir aracın satış parasının kullanıldığı sabit olmuştur. Mahkeme buna rağmen karşı davayı tümüyle reddetmiştir.

> *Ne var ki, bu aracın alımında davacı/karşı davalı eşin evlilik öncesi edindiği bir başka aracın satışından elde edilen satış parasının kullanıldığı da sabit olmuştur. Bu nedenle, davacı/karşı davalı eşin kişisel malından yaptığı bu katkının denkleştirmesi yapılarak edinilmiş mal olan kalan bölüm içerisindeki davalı/karşı davacının artık değere katılma alacağının belirlenip hüküm altına alınması gerekirken; yazılı gerekçeyle karşı davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal edinilmiş sayıldığında dava tümüyle reddedilmez; önce kişisel maldan gelen katkı denkleştirilir, geriye kalan edinilmiş mal bölümü üzerinden diğer eşin artık değere katılma alacağı hesaplanır. Yani kişisel mal savunmasının kısmen doğru çıkması, alacağı sıfırlamaz yalnız azaltır.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2016 · E. 2015/21728 · K. 2016/3134

Ferdileşme yapılmamış kooperatif konutunda doğrudan bağımsız bölüm değeri değil, kooperatif hakkının değeri esas alınır

Alacağa konu dairenin bulunduğu binada kat mülkiyeti kurulmuştu; ancak ferdi mülkiyete geçilmemiş ve bağımsız bölüm hâlâ kooperatif adına kayıtlıydı. Bilirkişi, tasfiye hesabında doğrudan bağımsız bölümün sürüm değerini esas almıştır.

> *Alacak talebine konu edilen dairenin içinde bulunduğu ana yapıda (binada) kat mülkiyeti kurulmuş ise de, ferdi mülkiyete geçilmediği ve (16) numaralı bağımsız bölüm halen kooperatif adına kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, yukarda edinilmiş mal niteliğinde olduğu belirtilen hakkın, hükme esas alınan bilirkişi raporunda yapılan tasfiye hesabında, sürüm değeri olarak doğrudan taşınmaz (bağımsız bölüm) esas alınarak tespit edilmesi ve mahkemece de bu değer esas alınarak alacağa hükmedilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Edinilmiş mal niteliğindeki değer, tapuda kayıtlı bağımsız bölüm değil kooperatif üyeliğinden doğan haktır. Bu nedenle sürüm değeri de bu hak üzerinden belirlenmelidir. Ferdileşme gerçekleşip bağımsız bölüm eş adına tescil edilmedikçe doğrudan taşınmaz değeri üzerinden hesap yapılması hatalıdır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2014 · E. 2014/17630 · K. 2014/19709

Katılma alacağını azaltmak kastıyla çekilen banka parası eklenecek değer sayılır ve yarısı üzerinden alacağa hükmedilir

Banka hesabındaki paranın, karşı tarafın katılma alacağını azaltmak kastıyla çekildiği belirlenmiştir. Mahkeme buna rağmen bu yöndeki istemi reddetti ve ayrıca talep edilmesine rağmen faize hükmetmemiştir.

> *...tasfiye sırasında mevcut bir para bulunmadığı sabit ise de, dosya kapsamına, hesaptaki paranın boşanma dava tarihinden hemen önce çekilmiş bulunmasına göre, TMK'nun 229. maddesi uyarınca karşı tarafın katılma alacağını azaltmak kastı ile yapıldığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Eklenecek değer olarak hesaba katılan para, edinilmiş mal grubuna girer ve artık değerin yarısı oranında diğer eşin alacağını doğurur. Kararda ayrıca talep edildiği hâlde faize hükmedilmemesinin de hatalı olduğu belirtilmiştir; bu nedenle dilekçede faiz isteminin açıkça yazılması önemlidir.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.12.2015 · E. 2014/16229 · K. 2015/23330

Talep alacağa dönüştürülmüşse tapu iptali ve tescile karar verilemez; taleple bağlılık ilkesi aşılamaz

Dava, önce tapu iptali ve tescil, olmazsa alacak istemiyle açılmış; sonra iptal-tescil isteminden vazgeçilerek istem tasfiyeden doğan alacağa dönüştürülmüş ve ıslahla artırılmıştı. Mahkeme buna rağmen tapu iptali ve tescile hükmetmiştir.

> *Son talep alacağa ilişkin olmasına rağmen mahkemece iptal tescile karar verilmesi doğru olmamıştır. Mahkemece talep aşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminin tasfiyesinden doğan hak şahsi alacak hakkı olduğundan, istem alacağa dönüştürülmüşse mahkeme ayni sonuç doğuran bir hüküm kuramaz. Bu karar, dilekçedeki istem sonucunun net yazılmasının ve yapılan ıslah ile vazgeçmelerin tutanağa açık biçimde geçirilmesinin önemini gösterir.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2016 · E. 2015/911 · K. 2016/8977

Üçüncü kişiye karşı açılan dava ayrılmalı ve eş hakkındaki alacak davasının sonucu bekletici sorun yapılmalıdır

Katılma alacağı davası hem eski eşe hem de lehine devir yapılan üçüncü kişiye karşı birlikte açılmıştı. Mahkeme, üçüncü kişinin sorumluluğu bakımından tasfiyenin sonucunu beklemeden karar vermiştir.

> *...eş hakkındaki alacak davasının kesinleşmesi ve davalı eşten alacağın tahsil edilememesi halinde üçüncü kişi diğer davalının sorumluluğu doğacağı düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesi de usul ve yasaya aykırı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Üçüncü kişinin sorumluluğu ancak eş hakkındaki alacak kesinleşip tahsil edilemediğinde doğar. Bu nedenle üçüncü kişiye yöneltilen dava HMK m. 167 uyarınca ayrılmalı, eş hakkındaki davanın sonucu HMK m. 165/1 gereği bekletici sorun yapılmalıdır. Karar, artık değer hesabının tamamlanmadan üçüncü kişiye gidilemeyeceğini göstermektedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 228:** Malların ayrılması.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.

- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 241:** Üçüncü kişilere karşı dava.

MADDE

232

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
IV. Değerin belirlenmesi
1. Sürüm değeri

KANUN METNİ

Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır.

MADDE ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır (m. 232). Sürüm değeri, tasfiye anındaki yani karar tarihine en yakın tarihteki piyasa değeridir; yıllar önce yapılmış bir keşifte belirlenen değer esas alınarak hüküm kurulamaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sürüm değeri	Malın serbest piyasada alım satıma konu olabileceği gerçek değer (TMK m. 232).
Tasfiye tarihi	Değerlendirmede esas alınan an; uygulamada karar tarihidir.[2]
Güncelleme	Eskimiş değer tespitinin ek raporla yenilenmesi.[3]
Belirsiz alacak davası	Miktarı başlangıçta tam belirlenemeyen alacak için açılan ve sonradan artırılabilen dava;[4] HMK m. 107, 31.07.2026'da 7589 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırıldı ve yalnız bu tarihten önce açılan davalarda uygulanır.
Kısmi davada artırım	31.07.2026'dan sonra açılan davalarda, alacağın bir kısmı dava edildiğinde talebin aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere tahkikatın sona ermesine kadar artırılması (HMK m. 109/4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 232- Madde İsviçre Medenî Kanununun 211 inci maddesini karşılamaktadır. Maddeye göre mal rejiminin tasfiyesinde değerlendirme yapılırken malın sürüm (rayiç)

1 Yargıtay 8. HD, 10.04.2019, E. 2017/11081, K. 2019/3953.
2 Yargıtay 8. HD, 24.10.2018, E. 2016/14281, K. 2018/17838.
3 Yargıtay 8. HD, 22.06.2016, E. 2015/3494, K. 2016/11035.
4 Yargıtay 2. HD, 26.11.2025, E. 2024/6615, K. 2025/10316.

> değerleri esas alınacaktır. Böylece bu konuda tasfiye sırasındaki sürüm değerlerin esas alınacağının hükme bağlanması suretiyle kesin bir ölçü konulmak istenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 92*

Gerekçenin "kesin bir ölçü konulmak istenmiştir" ifadesi, maddenin işlevini özetler: tasfiyede hangi değerin esas alınacağı tartışmaya bırakılmamış, sürüm değeri tek ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu ölçüt, paranın değer kaybının alacaklı eş aleyhine sonuç doğurmasını engeller; katkının yapıldığı yılın parası değil, malın bugünkü piyasa değeri esas alınır. Tasarının 232. maddesinde Adalet Komisyonunca ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapılmıştır (S. Sayısı 723, s. 313).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) tasfiye ve değerlendirme kuralları bulunmuyor, uygulamada katkı payı alacağı hesaplanırken değerin hangi tarihe göre bulunacağı tartışmalıydı. 4721 sayılı Kanun, sürüm değeri ölçütünü açık bir hükme bağlayarak bu belirsizliği gidermiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 232
Ölçüt	Kanunda yoktu	Sürüm (rayiç) değeri
An	Kanunda gösterilmemişti	Tasfiye anı
Sonuç	Belirsizlik	Kesin ölçü

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Esas	Malların sürüm değerleri	TMK m. 232
An	Karar tarihine en yakın tarih	Yargıtay 8. HD, K. 2019/3953
Eskimiş rapor	Kullanılamaz, ek rapor alınır	Yargıtay 8. HD, K. 2016/11035

Konu	Kural	Dayanak
Devredilen mal	Nitelik devir tarihine, değer tasfiye tarihine göre	Yargıtay 8. HD, K. 2019/2098
İki değer	Edinim ve tasfiye tarihi değerleri birlikte	Yargıtay 2. HD, K. 2024/696
Şirket payı	Sürüm değeri + kâr payı araştırması	Yargıtay 2. HD, K. 2022/6740
Yapı	Sona erme tarihindeki durumu tespit edilir	Yargıtay 8. HD, K. 2018/17526
Islah	Aynı davada bir kez; bozmadan sonra tahkikata ilişkin işlem yapılırsa tahkikat sonuna kadar	HMK m. 176/2, 177/2
Talebin artırılması	31.07.2026 öncesi davalarda belirsiz alacak; sonrasında kısmi davada bir defalık artırım	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10316, HMK m. 109/4

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 211. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, maddeye göre mal rejiminin tasfiyesinde değerlendirme yapılırken malın sürüm (rayiç) değerlerinin esas alınacağını; böylece bu konuda tasfiye sırasındaki sürüm değerlerinin esas alınacağının hükme bağlanması suretiyle kesin bir ölçü konulmak istendiğini belirtir. Tasarının 232. maddesinde Adalet Komisyonunca ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapılmıştır (S. Sayısı 723, s. 313). 1

DİKKAT

Bu maddenin pratikteki anlamı şudur: alacak, malın alındığı günkü fiyat üzerinden değil bugünkü piyasa değeri üzerinden hesaplanır. Bu nedenle uzun süren davalarda dosyadaki değer tespitinin eskimemesi hayati önemdedir; karar tarihinden yıllar önce yapılmış bir keşifteki rakam "güncel değer" sayılmaz ve bu şekilde kurulan hüküm bozulur. İkinci kritik nokta taleple bağlılıktır: dava açarken bilinmeyen değerler sonradan yükseleceği için değer raporu geldiğinde talebi artırmak gerekir. 31 Temmuz 2026'dan sonra açılan davalarda bu, kısmi dava ve bir defalık artırımla yapılır (HMK m. 109/4); belirsiz alacak davası (HMK m. 107) bu tarihte kaldırıldı ve yalnız daha önce açılmış davalarda uygulanıyor. Artırım tahkikatın sona ermesine kadar yapılabileceğinden, bu adımın zamanında atılmaması hak kaybına yol açar. Şirket payı, kooperatif hakkı, yarım inşaat gibi mallarda değerin nasıl bulunacağı ayrı bir uzmanlık gerektirir; bilirkişinin bu konuda uzman olması talep edilmelidir.

II. Sürüm Değeri Kavramı

- **Kural:** Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 232).
- **Anlamı:** Sürüm değeri, malın serbest piyasada gerçekten alınıp satılabileceği değerdir; vergi değeri, sigorta değeri veya alım bedeli değildir.
- **Amaç:** Gerekçeye göre bu düzenlemeyle değerlendirme konusunda kesin bir ölçü konulmak istenmiştir.
- **Kapsam:** Taşınmazlar, araçlar, ziynet, şirket payları, kooperatif hakları ve diğer malvarlığı değerleri için geçerlidir.
- **Tamamlayıcı hükümler:** Değerlendirme anı ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 235); tarımsal işletmelerde gelir değeri kuralları uygulanır (TMK m. 233).
- **Sonuç:** Artık değer ve katılma alacağı bu değerler üzerinden hesaplanır (TMK m. 231, TMK m. 236).

III. Değerin Belirlenmesinde Esas Alınan Tarih

- **Tasfiye anı:** Değerlendirmede tasfiye anındaki sürüm değeri esas alınır; uygulamada tasfiye tarihi karar tarihidir.[5]
- **Eskimiş tespit:** Karar tarihinden yıllar önce yapılan keşifte belirlenen değer esas alınamaz.[6]
- **Güncelleme yöntemi:** Yeniden keşif şart değildir; önceki bilirkişiden ek rapor alınarak değer güncellenebilir.[7]
- **Bozmadan sonra:** Önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitireceğinden yeni karar tarihine en yakın tarihteki değer bulunur.[8]
- **İki değer birlikte:** Katkı oranı için edinim tarihindeki, alacağın karşılığı için tasfiye tarihindeki değer saptanır.[9]
- **Devredilen mallar:** Malın niteliği, seviyesi ve yaşı devir tarihine göre; parasal değeri tasfiye tarihine göre belirlenir.[10]

IV. Özel Mal Türlerinde Değer Tespiti

- **Şirket payı:** Hisse değeri rejimin sona erdiği tarih itibarıyla belirlenir ve TÜFE gözetilerek karar tarihine güncellenir.[11]

5 Yargıtay 8. HD, 24.10.2018, E. 2016/14281, K. 2018/17838.
6 Yargıtay 8. HD, 10.04.2019, E. 2017/11081, K. 2019/3953.
7 Yargıtay 8. HD, 22.06.2016, E. 2015/3494, K. 2016/11035.
8 Yargıtay 8. HD, 28.02.2019, E. 2017/10052, K. 2019/2098.
9 Yargıtay 2. HD, 08.02.2024, E. 2022/8319, K. 2024/696.
10 Yargıtay 8. HD, 28.02.2019, E. 2017/10052, K. 2019/2098.
11 Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

- **Kâr payı:** Aynı kararda, şirketin kâr edip etmediği, kâr payı ödenip ödenmediği ve bu paranın nereye gittiği ayrıca araştırılır; şirketin zarar etmesi tek başına ret sebebi değildir.
- **Yapılar:** Taşınmaz üzerindeki binanın rejimin sona erdiği tarihteki durumu, gerekirse hava fotoğraflarından yararlanılarak tespit edilir.[12]
- **Yapım tarihi:** Binanın ne zaman yapıldığı, 01.01.2002 sonrasına düşen kısım bulunup bulunmadığı belediye kayıtları ve keşifle belirlenir.[13]
- **Kooperatif hakkı:** Ferdileşme yapılmamışsa bağımsız bölüm değeri değil, kooperatif üyeliğinden doğan hakkın değeri esas alınır (TMK m. 231).
- **Bilirkişi:** Değer tespiti, malın türüne göre uzman bilirkişi ya da bilirkişi kurulu eliyle yapılmalı ve rapor denetime elverişli olmalıdır.

V. Talep, Islah ve Usul

- **Belirsiz alacak:** 31.07.2026'dan önce açılmış katılma alacağı davaları belirsiz alacak davası niteliğindedir; değer güncellendiğinde talebin artırılmasına imkân tanınmalıdır.[14]
- **Kısmi dava ve artırım (2026):** 7589 sayılı Kanun belirsiz alacak davasını kaldırmıştır; 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda talep, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir ve artırılan kısım için zamanaşımı dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılır (HMK m. 109/4; 7589 sayılı Kanun geçici m. 1/10).
- **Islah sınırı:** Aynı davada ıslah bir kez yapılabilir (HMK m. 176/2). Bozma kararından sonra ıslahı yasaklayan ve İçtihadı Birleştirme Kararına dayanan uygulama[15] 2020'de değişti: bozma veya kaldırma kararından sonra ilk derece mahkemesi tahkikata ilişkin bir işlem yaparsa tahkikat sona erinceye kadar ıslah yapılabilir; bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ise ortadan kaldırılamaz (HMK m. 177/2).
- **Kazanılmış hak:** Belirsiz alacak davasında değerin güncellenmesi, karşı taraf yararına usuli kazanılmış hak oluşturmaz.[16]
- **Vekâlet ücreti:** Bozma sonrası yeni kararda vekâlet ücreti, karar tarihinde yürürlükte olan tarifeye ve yeni kabul-ret oranına göre belirlenir.[17]
- **Harç:** Talep artırıldığında harcın tamamlanması gerekir; eksik harç dava şartı sorunudur.

12 Yargıtay 8. HD, 18.10.2018, E. 2016/10736, K. 2018/17526.
13 Yargıtay 8. HD, 09.05.2018, E. 2016/251, K. 2018/12338.
14 Yargıtay 2. HD, 26.11.2025, E. 2024/6615, K. 2025/10316.
15 Yargıtay 8. HD, 20.12.2017, E. 2016/7330, K. 2017/17209.
16 Yargıtay 2. HD, 26.11.2025, E. 2024/6615, K. 2025/10316.
17 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/2610, K. 2024/3008.

- **Taleple bağlılık:** Hükmedilecek tutar, güncellenmiş talebi aşamaz (TMK m. 231).

UYGULAMA NOTU

Dava dilekçesinde alacağın şimdilik bir kısmının istendiği ve "değer tespitinden sonra talebimi artıracağım" ifadesi açıkça yazılmalıdır; 31 Temmuz 2026'dan sonra açılan davalarda talep, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir (HMK m. 109/4). Keşif ve bilirkişi raporu geldiğinde talep artırma dilekçesi vakit kaybetmeden verilmeli ve harç tamamlanmalıdır; artırım hakkı tek sefer kullanılabildiğinden değerler netleştikten sonra, tahkikat bitmeden kullanılmalıdır. Dosyadaki değer raporu bir yılı aşkın süre önce alınmışsa, karardan önce mutlaka ek rapor talep edilmelidir. Şirket payı varsa yalnız bilanço değil, ticari defterler, ortaklar kurulu kararları ve kâr dağıtım kayıtları da getirtilmeli; talepte hem hisse değeri hem kâr payı ayrı ayrı belirtilmelidir. Arsa üzerinde bina varsa yapı ruhsatı, yapı kullanma izni ve mümkünse tarihli hava fotoğrafları istenmelidir; binanın hangi tarihte yapıldığı doğrudan alacağın kapsamını belirler.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
10.04.2019 · E. 2017/11081 · K. 2019/3953

Karar tarihinden yıllar önce yapılan keşifte belirlenen değer esas alınarak hüküm kurulamaz

Mahkeme, taşınmazın karar tarihine en yakın değerinin 115.000 TL olduğunu belirterek hüküm kurmuştur. Oysa bu değer 05.11.2012 tarihli keşifte belirlenmişti ve karar tarihi 31.01.2017 idi.

> *Mahkemece taşınmazın karar tarihine en yakın değerinin 115.000 TL olduğu belirtilmişse de, mahkemece 05.11.2012 tarihinde yapılan keşif sonucu düzenlenen raporda taşınmazın keşif tarihi itibariyle değerinin 115.000 TL olduğu bildirilmiştir. Karar tarihi ise 31.01.2017'dir. Mahkemece karar tarihinden yaklaşık 4 yıl 2 ay önce yapılan keşif sonucu belirlenen değer esas alınarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış…*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. TMK m. 232 uyarınca esas alınacak sürüm değeri, tasfiye anındaki yani karar tarihine en yakın tarihteki değerdir. Dosyadaki keşif raporu eskimişse, o rapordaki rakam "karar tarihine en yakın değer" sayılamaz. Yargılama uzadığında değerin güncellenmesi zorunludur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.06.2016 · E. 2015/3494 · K. 2016/11035

Dosyadaki değer tespiti güncelliğini yitirmişse aynı bilirkişiden ek rapor alınarak karar tarihine en yakın sürüm değeri belirlenir

Tasfiyeye konu taşınmazın değeri yargılamanın önceki aşamasında belirlenmişti. Karar verildiği tarih itibarıyla bu değer güncelliğini yitirmiş, ayrıca mal rejiminin tasfiyesinde borç olarak dikkate alınması gereken bir kalem bulunuyordu.

> *...diğer yandan yerel mahkeme kararının verildiği tarih itibariyle tasfiyeye konu taşınmazın belirlenmiş değeri güncelliğini yitirdiğinden önceki bilirkişiden ek rapor alınmak suretiyle karar tarihine en yakın tarihteki sürüm (rayiç) değerinin belirlenmesi, temyiz eden davalının usuli kazanılmış hakkı da gözetilerek davacının artık değere katılma alacağının belirlenmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Değerin güncellenmesi için yeniden keşif yapılması şart değildir; önceki bilirkişiden ek rapor alınması yeterlidir. Kararda ayrıca temyiz eden tarafın usuli kazanılmış hakkının da gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.10.2018 · E. 2016/14281 · K. 2018/17838

Devredilen malda devir tarihindeki durum esas alınır, ancak sürüm değeri tasfiye yani karar tarihine göre belirlenir

Tasfiyeye konu taşınmazlar rejim sona ermeden devredilmişti. Mahkeme, eklenecek değer kabulünde isabet etmiş ancak değerlendirmeyi hangi tarihe göre yapacağı tartışma konusu olmuştu.

> *Bu itibarla, Mahkemece, yukarıdaki ilke ve esaslar gözetilerek, tasfiyeye konu taşınmazların devir tarihindeki durumları esas alınarak tasfiye tarihindeki (önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitirdiğinden bozma sonrası yeni karar tarihindeki) sürüm (rayiç) değerleri belirlenerek bu değerler üzerinden talep miktarı da gözetilerek hüküm kurulması gerekirken, bu husus gözardı edilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bu içtihat çizgisine göre malın niteliği, seviyesi ve yaşı devir tarihine göre saptanır; parasal değer ise tasfiye tarihine göre bulunur. Önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitireceğinden, bozma sonrası verilecek yeni karar tarihindeki sürüm değeri esas alınmalıdır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2019 · E. 2017/10052 · K. 2019/2098

Devredilen araçta devir tarihindeki değeri esas alarak hesap yapmak hatalıdır; nitelik devir tarihine, değer tasfiye tarihine göre belirlenir

Tasfiyeye konu araç rejim sona ermeden devredilmişti. Mahkeme, katılma alacağını aracın devir tarihindeki değeri üzerinden hesaplamıştır.

> *...aracın devir tarihindeki nitelik ve özellikleri dikkate alınarak tasfiye tarihi itibariyle (bozma ile güncelliğini yitireceğinden verilecek karar tarihine en yakın tarih itibariyle) sürüm (rayiç) değerinin belirlenmesi, buna göre anılan araç hakkında davacının katılma alacağının hesaplanması gerekirken aracın devir tarihindeki değeri esas alınarak hesaplama yapılması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Kararda, aracın devir tarihindeki nitelik ve özelliklerinin dikkate alınacağı, buna karşılık sürüm değerinin bozma sonrası verilecek karar tarihine en yakın tarih itibarıyla belirleneceği açıkça belirtilmiştir. Bu yaklaşım, enflasyonun değer kaybını alacaklı eş aleyhine sonuç doğurmaktan çıkarır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2024 · E. 2022/8319 · K. 2024/696

Taşınmazın hem edinim tarihindeki hem tasfiye tarihindeki sürüm değerleri keşifle birlikte belirlenmelidir

Tasfiyeye konu taşınmazın alımında kıdem tazminatının kullanıldığı savunulmuştu. Hesap yapılabilmesi için hem edinim tarihindeki hem de güncel değerin saptanması gerekiyordu.

> *...keşif neticesinde taşınmazın edinim tarihindeki ve tasfiye tarihindeki (önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitirdiğinden bozma sonrası yeni karar tarihine en yakın tarihteki) sürüm (rayiç) değerleri belirlenmesi, akabinde dosyanın hesap bilirkişisine tevdi edilerek, davalı erkeğin kıdem tazminatı ile taşınmazın alındığı yönündeki savunması da hep birlikte değerlendirilerek artık değere katılma alacağının hesaplanması, talep miktarı ve usuli kazanılmış haklar da gözetilerek karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Katılma alacağı ve denkleştirme hesabı iki değeri birlikte gerektirir: katkı oranının bulunabilmesi için edinim tarihindeki değer, alacağın parasal karşılığı için tasfiye tarihindeki sürüm değeri. Bozma sonrası değer güncelliğini yitireceğinden, yeni karar tarihine en yakın tarihteki değer esas alınır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2022 · E. 2022/3317 · K. 2022/6740

Şirket hissesinde sürüm değeri sona erme tarihinde belirlenip TÜFE ile tasfiye tarihine güncellenir; kâr payı ayrıca araştırılır

Tasfiyeye konu şirketlerin zarar ettiği gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Şirketin değeri yalnız özkaynak değerine göre belirlenmiş, kâr payı yönünden hiçbir araştırma yapılmamıştı.

> *Bundan sonra, yukarıda açıklanan yöntem ve kriterlere göre dava konusu şirketin mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla belirlenen piyasa sürüm (rayiç) değeri, TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) göz önünde bulundurularak tasfiye (karar) tarihindeki değeri belirlenmelidir. Şirketin kar payı yönünden de, 4721 Sayılı TMK'nin yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar, dava konusu şirketin kar edip etmediğinin, kar etmişse davalı eşe şirket kar payı (temettü=kazanç) ödenip ödenmediğinin, ödenmişse mevcut olup olmadığının ya da her hangi bir yatırıma dönüştürülüp dönüştürülmediğinin, kar payı ödemesi yapılmamışsa karın şirkete yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığının araştırılıp belirlenmesidir. Kar payı ödemesi yapılmış veya karın şirkete yatırım olarak kullanılması durumunda, bu miktarların mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla ulaştığı reel değer belirlenerek mal rejiminin tasfiyesinde göz önünde bulundurulmalıdır.*

Değerlendirme Daire kararı bozmuştur. Şirket payı bakımından iki ayrı kalem incelenir. Birincisi hisse değeri: piyasa sürüm değeri rejimin sona erdiği tarih itibarıyla belirlenir ve TÜFE gözetilerek karar tarihine güncellenir. İkincisi kâr payı: 01.01.2002'den rejimin sona ermesine kadar şirketin kâr edip etmediği, kâr payı ödenip ödenmediği, ödenmişse nereye gittiği ya da şirkete yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığı araştırılır. Şirketin zarar etmesi tek başına ret sebebi değildir.

7 **Yargıtay 8. Hukuk Dairesi**
18.10.2018 · E. 2016/10736 · K. 2018/17526

Taşınmaz üzerindeki binanın rejimin sona erdiği tarihteki durumu, gerekirse hava fotoğraflarından yararlanılarak tespit edilmelidir

Tasfiyeye konu taşınmaz üzerindeki binanın boşanma davasının açıldığı tarihte mevcut olup olmadığı ve hangi durumda bulunduğu belirsizdi. Dosyada yalnız inşaat mühendisi raporundaki fotoğraflar vardı.

> *Mahkemece, söz konusu binanın boşanma dava tarihi itibariyle mevcut olup olmadığının, mevcut ise hangi durumda olduğunun araştırılması, bu hususta tarafların bildirdikleri tanıkların beyanlarının alınması, gerektiğinde hava fotoğraflarından da yararlanılmak suretiyle binanın 14.01.2008 tarihindeki durumu tespit edildikten sonra tasfiyede dikkate alınıp alınmayacağı hususunda bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi de doğru olmamış…*

Değerlendirme Daire kararı bozmuştur. Sürüm değeri belirlenmeden önce malın rejimin sona erdiği tarihteki fiilî durumunun saptanması gerekir. Bunun için tanık beyanları ve gerektiğinde hava fotoğrafları gibi teknik kaynaklardan yararlanılabilir. Sonradan yapılan yapılar tasfiyeye girmez.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2018 · E. 2016/251 · K. 2018/12338

Taşınmaz üzerindeki binanın ne zaman yapıldığı araştırılmalı; 01.01.2002 sonrası yapılan kısım varsa alacak hesaplanmalıdır

Tasfiyeye konu taşınmaz üzerinde bina bulunduğu ileri sürülmüştü. Mahkeme, binanın yapım tarihini ve rejim dönemine düşen kısmını araştırmadan davayı reddetmiştir.

> *...dava konusu taşınmaz üzerinde keşif yapılarak, taşınmaz üzerinde bina bulunup bulunmadığının, varsa ne zaman yapıldığının, binanın 01.01.2002 sonrası yapılan kısmının olup olmadığının tespit edilerek 01.01.2002 tarihinden sonra yapılan kısım var ise, tarafların iddia ve savunmaları kapsamında davacının artık değere katılma alacağının hesaplanması gerekirken eksik araştırma ve inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Değerlendirmede yalnız arsa değil üzerindeki yapı da dikkate alınır; ancak yapının hangi dönemde yapıldığı belirleyicidir. Belediyeden yapı ruhsatı ve benzeri belgeler getirtilmeli, keşifle binanın varlığı ve yapım zamanı saptanmalı, 01.01.2002 sonrasına düşen kısım varsa artık değere katılma alacağı hesaplanmalıdır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.11.2025 · E. 2024/6615 · K. 2025/10316

Belirsiz alacak davasında davacıya ıslah için süre verilerek güncel sürüm değerleri üzerinden karar verilmelidir

Katılma alacağı davasında ilk karardan sonra dosya eksik inceleme nedeniyle geri gönderilmiş, yargılama yıllarca sürmüştü. Davacı ıslah için süre istemiş, mahkeme ise davalı lehine usuli kazanılmış hak bulunduğunu kabul ederek eski değerler üzerinden hüküm kurmuştu.

> *O halde, İlk Derece Mahkemesince, davanın belirsiz alacak davası niteliğinde olduğu, davacının ıslah için süre talebinin olduğu ve davalı lehine usuli kazanılmış hak oluşmadığı hususları gözetilerek, davacıya ıslah için süre ve imkan verilerek tasfiye konusu malların güncel sürüm değerleri üzerinden katılma alacağının hükmedilmesi gerekirken bu hususlar göz ardı edilerek yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, oy çokluğuyla bozmuştur. Katılma alacağı davası belirsiz alacak davası niteliğinde olduğundan, değerler güncellendiğinde davacıya talebini artırma imkânı tanınmalıdır. Karara göre bu durumda davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz ve tasfiye konusu malların güncel sürüm değerleri üzerinden hüküm kurulur. Karşı oyda ise ilk kararın istinaf edilmemesi nedeniyle miktar yönünden kazanılmış hak doğduğu savunulmuştur. Karar, belirsiz alacak davası olarak açılmış bir dosyaya ilişkindir; 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda talep artırımı HMK m. 109/4'e göre yapılır.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.12.2017 · E. 2016/7330 · K. 2017/17209

Bozma kararından sonra ıslah yasağı (2020 değişikliğinden önceki uygulama)

Mahkeme, bozma kararından sonra yapılan ıslahla artırılan miktarı da kapsayacak şekilde alacağa hükmetmiştir. Oysa bu konuda İçtihadı Birleştirme Kararı bulunuyordu.

> *Durum böyle iken, mahkemece bozma kararından sonra ıslah yapılamayacağına ilişkin az yukarıda açıklanan İçtihadı Birleştirme Kararı göz önüne alınmadan bozma sonrası yapılan ıslahla arttırılan miktarı da kapsar şekilde karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 2015/1 E., 2016/1 K. sayılı kararına dayanıyordu. 22.07.2020 tarihli 7251 sayılı Kanunla HMK m. 177'ye eklenen ikinci fıkra bu uygulamayı değiştirdi: bozma veya kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde mahkeme tahkikata ilişkin bir işlem yaparsa tahkikat sona erinceye kadar ıslah yapılabilir; ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2024 · E. 2023/2610 · K. 2024/3008

Bozma sonrası verilen yeni kararda vekâlet ücreti, karar tarihinde yürürlükte olan tarifeye ve yeni kabul-ret oranına göre belirlenir

Bozmadan sonra verilen kararda mahkeme, vekâlet ücretini yalnız bozma kapsamındaki kısımlar üzerinden ve eski kabul oranına göre hesaplamıştır.

> *...davanın niteliği gereği hukuki sebebi aynı olan tek alacak davası olması nedeniyle bozma ile bir önceki karar ortadan kalktığından bozma sonrası verilecek yeni karar ile alacak miktarı ve kabul-ret oranı değişeceğinden karar tarihinden yürürlükte bulunan AAÜT göre vekâlet ücretinin belirlenmesi gerekirken, Mahkemece, son kararda bozma kapsamında olan kısımlar yönünden kabul edilen alacak miktarı ve kabul oranı gözetilerek vekâlet ücreti hesaplanması da hatalı olmuş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacak davası tek bir alacak davasıdır; bozma ile önceki karar bütünüyle ortadan kalkar. Bu nedenle yeni kararda hem alacak miktarı hem kabul-ret oranı değişebileceğinden, vekâlet ücreti karar tarihinde yürürlükte olan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre hesaplanmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.

- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 233:** Gelir değeri.
- **TMK m. 234:** Özel hâller.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

233

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
IV. Değerin belirlenmesi
2. Gelir değeri

a. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu bir tarımsal işletme için değer artışından alacağı pay ve katılma alacağı, bunların gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır.

(2) Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir.

(3) Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Bir eşin bizzat işlettiği veya bir bütün olarak özgülenmesi istenebilecek tarımsal işletmede değer artış payı ve katılma alacağı, işletmenin gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır; işletmenin maliki veya mirasçıları ise alacağın yalnız sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir (m. 233). Maddenin üçüncü fıkrasının yollama yaptığı miras hukuku kuralları 2014 yılında değiştirilmiş ve tarımsal arazilerin devri 5403 sayılı Kanun'a taşınmıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Gelir değeri	İşletmenin sürdürülebilir net gelirine göre bulunan değer (TMK m. 233/1).
Sürüm değeri	Malın serbest piyasadaki alım satım değeri (TMK m. 232).
Özgüleme	Tarımsal işletmenin bölünmeden bir kişiye verilmesi (TMK m. 233/1).

1 Yargıtay 14. HD, 21.01.2021, E. 2017/1289, K. 2021/226.

Seçimlik hak | Malikin veya mirasçıların sürüm değeri üzerinden hesap isteme yetkisi (TMK m. 233/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 233- Madde İsviçre Medenî Kanununun 212 nci maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası, bir bütün olarak özgülenecek bir tarımsal işletme söz konusu olduğunda değer artışından alınacak pay ve katılma alacağının, bunların gelir değerine göre hesaplanacağını öngörmektedir. Eşlerden biri, bir tarımsal işletmeyi bizzat işletmeye devam ettiği veya böyle bir tarımsal işletmenin sağ kalan eşe ya da altsoyundan birine bir bütün olarak özgülendiğinde, tarımsal işletme için değer artışından bu kişinin alacağı pay ve katılma alacağı bu tarımsal işletmenin gelir değeri esas alınarak hesaplanacaktır. Maddenin ikinci fıkrası tarımsal işletmenin malik veya mirasçılarına, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteme yetkisini tanımıştır. Maddenin üçüncü fıkrası bu gibi hâllerde değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin olan miras hukukunun ilgili hükümlerinin de amaca elverişli olduğu oranda uygulanacağını öngörmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 92-93*

Gerekçedeki "amaca elverişli olduğu oranda" ifadesi, üçüncü fıkradaki yollamanın mutlak değil kıyasen olduğunu gösterir. Bu nokta bugün ayrıca önem taşır: yollamanın hedefi olan tarımsal işletmenin özgülenmesine ilişkin miras hükümleri 30.04.2014 tarihli ve 6537 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmış; tarımsal arazilerin mirasta devri 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/A ve devamı maddelerinde yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenlemede de arazinin ehil mirasçıya tarımsal gelir değeri üzerinden devri öngörülerek gelir değeri ölçütü korunmuştur. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da mal rejiminin tasfiyesi bakımından tarımsal işletmelere ilişkin böyle bir hüküm yoktu; kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) değer artış payı ve katılma alacağı kurumları da bulunmuyordu. Buna karşılık mirasta tarımsal işletmelerin bölünmeden bir mirasçıya verilmesi düşüncesi eski Kanun'da da yer alıyordu; 4721 sayılı Kanun bu düşünceyi mal rejimi tasfiyesine de taşımıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 233
Tasfiye	Yoktu	Değer artış payı ve katılma alacağı

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 233
Ölçüt	—	Gelir değeri
Seçimlik hak	—	Malik veya mirasçılar sürüm değeri isteyebilir
Yollama	—	Miras hukuku hükümleri kıyasen

Değişiklik durumu

Maddenin kendi metni yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir; ancak üçüncü fıkrasının yollama yaptığı hükümler 2014 yılında değişmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
15.05.2014	Yollama yapılan miras hükümleri kaldırıldı, tarımsal arazilerde devir 5403 s. K.'ya taşındı	6537 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Gelir değeri esas alınır	TMK m. 233/1
Kapsam	Bizzat işletilen veya özgülenebilir tarımsal işletme	TMK m. 233/1
Alacak türleri	Değer artış payı ve katılma alacağı	TMK m. 233/1
Seçimlik hak	Malik veya mirasçılar sürüm değeri isteyebilir	TMK m. 233/2
Yollama	Miras hukuku hükümleri kıyasen uygulanır	TMK m. 233/3
2014 değişikliği	Tarımsal arazilerde devir 5403 s. K.'ya taşındı	Yargıtay 14. HD, K. 2021/226
Yetki	Ölenin son yerleşim yeri mahkemesi	Yargıtay 14. HD, K. 2020/7785
Görev	Devir istemlerinde sulh hukuk mahkemesi	Yargıtay 7. HD, K. 2022/1157
Hesap yöntemi	Net gelir ve resmî veri cetvelleri	Yargıtay 18. HD, K. 2008/6821

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 212. maddesini kar- 1
şılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın bir bütün olarak özgülenecek bir tarımsal işletme söz konusu olduğunda değer artışından alınacak pay ve katılma alacağının gelir değerine göre hesaplanacağını öngördüğünü belirtir; buna göre eşlerden biri bir tarımsal işletmeyi bizzat işletmeye devam ettiğinde ya da böyle bir işletme

sağ kalan eşe veya altsoyundan birine bir bütün olarak özgülendiğinde, değer artışından bu kişinin alacağı pay ve katılma alacağı işletmenin gelir değeri esas alınarak hesaplanacaktır. İkinci fıkra bakımından gerekçe, tarımsal işletmenin malik veya mirasçılarına, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteme yetkisinin tanındığını açıklar. Üçüncü fıkra bakımından ise gerekçe, bu gibi hâllerde değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümlerinin de amaca elverişli olduğu oranda uygulanacağını öngördüğünü belirtir. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Bu madde, tasfiyede tarımsal işletmeleri koruyan bir istisnadır. Kural olarak tasfiyede malların **sürüm değeri** esas alınır; oysa tarım arazisinin piyasa değeri çoğu kez getirisinin çok üzerindedir. Sürüm değeri üzerinden hesaplanan bir katılma alacağı, işletmeyi sürdüren eşin araziyi satmak zorunda kalmasına yol açabilir. Kanun bu nedenle işletmenin **gelir değerini**, yani sürdürülebilir net getirisine göre bulunan değeri esas almıştır. Ancak dikkat edilmesi gereken bir ayrıntı vardır: sürüm değeri üzerinden hesap isteme hakkı yalnız **işletmenin maliki veya mirasçılarına** tanınmıştır; diğer eş bunu talep edemez. Bu nedenle tarım arazisi bulunan dosyalarda hangi tarafın hangi değeri isteyebileceğini baştan belirlemek, talebin doğru kurulması bakımından belirleyicidir.

II. Maddenin Uygulama Alanı

- **İki hâl:** Madde, bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği tarımsal işletmede ve sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu tarımsal işletmede uygulanır (TMK m. 233/1).
- **Kapsanan alacaklar:** Değer artışından alınacak pay (TMK m. 227) ve katılma alacağı (TMK m. 236) bu maddeye göre hesaplanır.
- **İşletme bütünlüğü:** Amaç, tarımsal işletmenin bölünmeden ve satılmadan işletilmeye devam edebilmesidir.
- **Sürüm değerinden ayrılma:** Genel kural malların sürüm değerinin esas alınmasıdır (TMK m. 232); bu madde tarımsal işletmeler için istisna getirir.
- **Ölüm hâli:** Mal rejimi ölümle sona ermişse sağ kalan eşin özgüleme isteme hakkı bu maddenin uygulanmasını gerektirebilir (TMK m. 225).
- **Sınır:** Madde yalnız tarımsal işletmeler için geçerlidir; ticari işletme veya şirket payları genel kurallara tabidir.

III. Gelir Değeri ile Sürüm Değeri Farkı

- **Gelir değeri:** İşletmenin sürdürülebilir net getirisine göre bulunan değerdir; piyasa fiyatından genellikle düşüktür.
- **Hesap yöntemi:** Arazinin sulu ya da kuru niteliği belirlenir, münavebe ürünleri saptanır, resmî veri cetvelleriyle dekar başına verim, üretim gideri ve satış fiyatları bulunur.[2]
- **Sürüm değeri:** Malın serbest piyasadaki alım satım değeridir; imar, konum ve spekülatif beklentiler değeri yükseltir.
- **Seçimlik hak:** Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, alacağın yalnız sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir (TMK m. 233/2).
- **Hakkın sahibi:** Bu yetki diğer eşe tanınmamıştır; talep yalnız malik ya da mirasçılardan gelebilir.
- **Bilirkişi:** Gelir değerinin belirlenmesi ziraat mühendisi veya tarım ekonomisi uzmanı bilirkişi gerektirir.

IV. Miras Hukukuna Yollama ve 2014 Değişikliği

- **Yollama:** Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır (TMK m. 233/3).
- **Eski düzen:** Bu yollama, Türk Medeni Kanunu'nun tarımsal işletmenin özgülenmesine ilişkin miras hükümlerini hedefliyordu.
- **Değişiklik:** Söz konusu maddeler 30.04.2014 tarihli ve 6537 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmış, tarımsal arazilerin mirasta devri 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/A ve devamı maddelerine taşınmıştır.
- **Yeni ölçüt:** 5403 sayılı Kanun'un 8/C maddesinde de arazinin ehil mirasçıya "tarımsal gelir değeri üzerinden" devri öngörülmüştür; böylece gelir değeri ölçütü korunmuştur.
- **Zaman bakımından uygulama:** Yeni hükümler 15.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir; ölüm bu tarihten önceyse uygulanmaz.[3]
- **Sonuç:** TMK m. 233/3'ün yollaması bugün 5403 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine yapılmış sayılır.

2 Yargıtay 18. HD, 09.06.2008, E. 2008/4282, K. 2008/6821.
3 Yargıtay 14. HD, 21.01.2021, E. 2017/1289, K. 2021/226.

V. Görev, Yetki ve Usul

- **Tasfiye davası:** Mal rejiminin tasfiyesinden doğan değer artış payı ve katılma alacağı istemleri aile mahkemesinde görülür.
- **Devir istemi:** Tarımsal arazinin ehil mirasçıya devri istemi sulh hukuk mahkemesinin görev alanındadır.[4]
- **Yetki:** Terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara karşı açılacak davalarda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir.[5]
- **Talep:** Gelir değeri ya da sürüm değeri talebinin dilekçede açıkça belirtilmesi gerekir.
- **Deliller:** Tapu kayıtları, ÇKS kayıtları, il tarım müdürlüğü veri cetvelleri, ürün ve verim belgeleri, destekleme ödemeleri.
- **Değer artırımı:** Özel hâller gerektirdiğinde hesaplanan değer uygun bir miktarda artırılabilir (TMK m. 234).

UYGULAMA NOTU

Tarım arazisi bulunan bir tasfiye dosyasında ilk iş, arazinin gerçekten tarımsal işletme niteliği taşıyıp taşımadığını ortaya koymaktır: ÇKS kaydı, destekleme ödemeleri, ürün satış belgeleri ve muhtarlık kayıtları bu konuda belirleyicidir. Sadece tapuda "tarla" görünen, fiilen işletilmeyen ve imara açılmış bir parsel bu maddenin kapsamına girmeyebilir. Gelir değeri talebinde bulunulacaksa mahkemeden ziraat mühendisi bilirkişi atanması ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden değerlendirme yılına ait münavebe, verim, üretim gideri ve satış fiyatı cetvellerinin getirtilmesi istenmelidir. Karşı taraf sürüm değeri talep ediyorsa bu hakkın yalnız işletmenin maliki veya mirasçılarına tanındığı hatırlatılmalıdır. Miras yoluyla gelen tarım arazilerinde ölüm tarihine dikkat edilmelidir: 15.05.2014 öncesindeki ölümlerde eski kurallar uygulanır. Son olarak tasfiye davası ile arazinin devri davasının ayrı mahkemelerde görüldüğü göz önünde bulundurularak yol haritası buna göre kurulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Tarımsal arazinin ehil mirasçıya devrine ilişkin hükümler 15.05.2014'te yürürlüğe girmiştir; ölüm bu tarihten önceyse uygulanamaz

Miras bırakan 02.05.2014 tarihinde ölmüş, 5403 sayılı Kanun'un 8/C ve geçici 5. maddeleri ise 15.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmişti. Mahkeme buna rağmen yeni hükümlere dayanarak karar vermiştir.

4 Yargıtay 7. HD, 17.02.2022, E. 2021/2336, K. 2022/1157.
5 Yargıtay 14. HD, 25.11.2020, E. 2020/3979, K. 2020/7785.

> *Maddelerin yürürlüğe girdiği tarihte mirasçılar arasında henüz paylaşım yapılmamıştır, murisin ölüm tarihinde Yasanın 8/c maddesi yürürlüğe girmediğinden bu maddeye dayanarak hüküm tesis edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu sebeple bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. TMK m. 233/3'ün yollama yaptığı miras hukuku kuralları 2014 yılında köklü biçimde değişmiş; tarımsal işletmenin özgülenmesine ilişkin eski maddeler yürürlükten kaldırılarak yerlerine 5403 sayılı Kanun'un 8/A ve devamı maddeleri getirilmiştir. Bu karara göre yeni hükümler, ölüm tarihi 15.05.2014'ten önce olan miras ilişkilerine uygulanmaz; hangi kuralların geçerli olduğu ölüm tarihine göre belirlenir.

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2020 · E. 2020/3979 · K. 2020/7785

Tarımsal arazinin devri istemine ilişkin davalarda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir

5403 sayılı Kanun'un 8/C maddesine dayalı mülkiyetin devri davasında mahkeme, miras bırakanın son yerleşim yerini tespit etmeden yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dava, 5403 sayılı Yasanın 8/c maddesine dayalı mülkiyetin devri istemine ilişkin olup, taraflar arasındaki miras ilişkisinden kaynaklanmaktadır. HMK'nun 11(1-b) maddesi gereğince terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara karşı açılacak tüm davalarda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir. Mahkemece, tarafların ortak murisinin öldüğünde son yerleşim yeri tespit edilmeden yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bu tür istemler taraflar arasındaki miras ilişkisinden kaynaklandığından, HMK m. 11/1-b uyarınca terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara karşı açılacak davalarda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir. Mal rejiminin tasfiyesi davası ise aile mahkemesinde görülür; iki yolu birbirine karıştırmamak gerekir.

3 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2022 · E. 2021/2336 · K. 2022/1157

Tarımsal arazinin ehil mirasçıya devri istemi sulh hukuk mahkemesinin görev alanındadır

Tarımsal arazinin ehil mirasçıya devri istemiyle açılan davada bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvurulmuştur; karar temyizi kabil olmayan kesin kararlardandı.

> *Sulh Hukuk Mahkemesinin görev alanına giren tarımsal arazinin ehil mirasçıya devri isteğine ilişkin olan ve temyizi kabil olmayan bölge adliye mahkemesinin*

kesin kararına ilişkin temyiz dilekçesinin reddi yönündeki Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin 19/01/2021 tarihli ek kararının onanmasına karar vermek gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, temyiz dilekçesinin reddine ilişkin ek kararı onamıştır. Karar, tarımsal arazinin ehil mirasçıya devri isteminin sulh hukuk mahkemesinin görev alanına girdiğini ve bu tür kararların kanun yolu bakımından sınırlı olduğunu göstermektedir. TMK m. 233'e dayanan tasfiye istemi ise mal rejimi davası içinde aile mahkemesinde ileri sürülür.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2008 · E. 2008/4282 · K. 2008/6821

Tarım arazisinin gelir değeri, münavebe ürünlerinin dekar başına verimi ile üretim gideri ve satış fiyatlarını gösteren resmî veri cetvellerine göre hesaplanır

Kamulaştırma bedelinin tespiti davasında bilirkişi raporu, arazinin getireceği net gelire göre değil başka ölçütlere göre düzenlenmişti. İl Tarım Müdürlüğünden veri cetvelleri getirtilmemişti.

> *Kamulaştırma Yasasının 11. maddesinin (f) bendine göre; arazi, kamulaştırma tarihindeki mevkii ve şartlara ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelire göre değerlendirilir. Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamalarında taşınmazın sulu ya da kuru niteliğine göre münavebeye alınan ürünlerin dekar başına ortalama verimi ve üretim giderleri ile kg başına ortalama satış fiyatlarını içeren veri cetvellerinin Tarım Müdürlüğünden getirtilip değerlendirmenin bu verilere uygun biçimde yapılması ilkesi benimsenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bu karar kamulaştırma davasına ilişkindir; ancak TMK m. 233'te geçen "gelir değeri" kavramının uygulamadaki hesap yöntemini göstermesi bakımından yol göstericidir. Yöntem şudur: arazinin sulu ya da kuru niteliği belirlenir, münavebeye alınacak ürünler saptanır, İl Tarım Müdürlüğünden dekar başına ortalama verim, üretim giderleri ve kilogram başına satış fiyatlarını içeren veri cetvelleri getirtilir ve net gelir bu verilere göre hesaplanır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 234:** Özel hâller.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 240:** Aile konutu ve ev eşyası.

MADDE

234

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
IV. Değerin belirlenmesi
2. Gelir değeri

b. Özel hâller

KANUN METNİ

(1) Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir.

(2) Özellikle sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, ayrıca tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özel hâllerden sayılır.

MADDE ÖZETİ

Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir; sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, işletme sahibi eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özellikle özel hâl sayılır (m. 234). Yargıtay, tarafların kredi yükü ve borç durumu gibi özel hâllerin bu hüküm uyarınca değer artırımı gerektirip gerektirmediğinin mahkemece değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Özel hâl	Hesaplanan değerin olağan ölçütlerle adil sonuç vermediği durum (TMK m. 234/1).
Değer artırımı	Hesaplanan değere hakkaniyet gereği eklenen uygun miktar (TMK m. 234/1).
Alım değeri	Tarımsal işletmenin edinilmesi için ödenen bedel (TMK m. 234/2).
Yatırım	İşletme sahibi eşin işletmeye yaptığı harcama ve iyileştirmeler (TMK m. 234/2).

1 Yargıtay 8. HD, 27.05.2013, E. 2012/13656, K. 2013/7997.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 234- Madde İsviçre Medenî Kanununun 213 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası özel hâl ve koşulların gerektirdiği durumlarda hesaplanan değerin uygun bir miktarda artırılmasını öngörmüştür. Maddenin ikinci fıkrası özel durumlara örnek niteliğinde olmak üzere sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar ve bu eşin malî durumlarını saymıştır. Bunlar göz önünde tutulmak suretiyle hesaplanan değer gerektiğinde uygun bir miktarda artırılabilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 93*

Gerekçenin "örnek niteliğinde olmak üzere" ifadesi maddenin yorumu bakımından belirleyicidir: ikinci fıkradaki dört durum sınırlayıcı bir liste değil, hâkime yol gösteren örneklerdir. Buna karşılık hükmün tek yönlü olduğu da gözden kaçırılmamalıdır; kanun yalnız hesaplanan değerin artırılmasına izin vermiş, azaltılmasını öngörmemiştir. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) tasfiye ve değerlendirme kuralları bulunmuyor, dolayısıyla hesaplanan değerin özel hâller nedeniyle artırılmasına ilişkin bir hükme de ihtiyaç duyulmuyordu. Hakkaniyete dayalı düzeltmeler ancak genel hükümler üzerinden yapılabiliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 234
Düzeltme	Özel hüküm yoktu	Değer artırımı
Ölçüt	—	Özel hâller (örnekleyici sayım)
Yön	—	Yalnız artırma
Dayanak	Genel hükümler	Açık kanun hükmü

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetki	Hesaplanan değer artırılabilir	TMK m. 234/1
Ölçü	Uygun bir miktarda	TMK m. 234/1
Birinci hâl	Sağ kalan eşin geçim koşulları	TMK m. 234/2
İkinci hâl	Tarımsal işletmenin alım değeri	TMK m. 234/2
Üçüncü hâl	İşletme sahibi eşin yatırımları	TMK m. 234/2
Dördüncü hâl	İşletme sahibi eşin malî durumu	TMK m. 234/2
Sayım	Örnekleyicidir, sınırlayıcı değildir	Madde gerekçesi
Uygulama	Özel hâllerin varlığı mahkemece değerlendirilir	Yargıtay 8. HD, K. 2013/7997
Yön	Yalnız artırma; azaltma öngörülmemiştir	TMK m. 234/1

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 213. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın özel hâl ve koşulların gerektirdiği durumlarda hesaplanan değerin uygun bir miktarda artırılmasını öngördüğünü belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, özel durumlara örnek niteliğinde olmak üzere sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar ve bu eşin malî durumunun sayıldığını; bunlar göz önünde tutulmak suretiyle hesaplanan değerin gerektiğinde uygun bir miktarda artırılabileceğini açıklar. Gerekçedeki "örnek niteliğinde olmak üzere" ifadesi, sayımın sınırlayıcı olmadığını gösterir. Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). 1

DİKKAT

Bu madde, gelir değeri kuralının yarattığı dengesizliği düzeltmek için konulmuş bir emniyet supabıdır. Tarımsal işletmede alacak gelir değeri üzerinden hesaplandığında sonuç, alacaklı eş bakımından çok düşük kalabilir; özellikle işletme yüksek bir bedelle satın alınmışsa veya işletmeyi elinde tutan eşin malî durumu güçlüyse bu sonuç adil olmaz. Kanun bu nedenle hâkime, hesaplanan değeri **uygun bir miktarda artırma** yetkisi tanımıştır. İki noktaya dikkat edilmelidir: birincisi, madde yalnız artırmaya izin verir, azaltmaya değil; ikincisi, ikinci fıkradaki sayım örnekleyicidir, benzer ağırlıkta başka özel hâller de ileri sürülebilir. Uygulamada bu hükmü kendiliğinden gündeme getiren mahkeme azdır; bu nedenle özel hâl iddiasının dilekçede açıkça ve somut verilerle ortaya konulması gerekir.

II. Maddenin İşlevi

- **Kural:** Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir (TMK m. 234/1).
- **Bağlam:** Madde, tarımsal işletmelerde gelir değeri üzerinden hesap yapılmasını öngören hükmün tamamlayıcısıdır (TMK m. 233).
- **Amaç:** Gelir değeri ölçütünün alacaklı eş aleyhine yarattığı dengesizliği gidermek ve sonucu hakkaniyete yaklaştırmaktır.
- **Yön:** Hüküm yalnız artırmaya izin verir; hesaplanan değerin azaltılması öngörülmemiştir.
- **Takdir yetkisi:** Artırımın "uygun bir miktarda" olması gerekir; bu, hâkimin hukuka ve hakkaniyete uygun takdir yetkisini ifade eder (TMK m. 4).
- **Sonuç:** Artırılan değer, değer artış payı ve katılma alacağı hesabına esas alınır (TMK m. 227, TMK m. 236).

III. Özel Hâl Sayılan Durumlar

- **Sağ kalan eşin geçim koşulları:** Ölüm nedeniyle sona eren rejimde sağ kalan eşin geçimini sürdürebilmesi ölçüt olarak sayılmıştır (TMK m. 234/2).
- **Alım değeri:** Tarımsal işletmenin satın alınması için ödenen bedel, gelir değerinin çok üzerindeyse artırım gerekçesi olur.
- **Yatırımlar:** İşletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar, işletmenin getirisini yükselttiği ölçüde dikkate alınır.
- **Malî durum:** İşletme sahibi eşin malî gücü, artırımın ölçüsünü belirlerken göz önünde tutulur.
- **Sayım örnekleyicidir:** Gerekçeye göre bu hâller "örnek niteliğinde" sayılmıştır; benzer ağırlıkta başka durumlar da ileri sürülebilir.
- **Uygulamadan bir örnek:** Tarafların kredi yükü, kredilerde borçlu ya da kefil sıfatıyla yer almaları ve ödemelerin boşanmadan sonra da sürmesi gibi durumlar özel hâl kapsamında değerlendirilmiştir.[2]

IV. Uygulama, İspat ve Usul

- **Talep:** Özel hâl iddiası dilekçede açıkça ileri sürülmeli ve somut verilerle desteklenmelidir.
- **İnceleme:** Yargıtay, bu değerlendirme için dosyanın Medeni Hukuk kürsüsünde görevli bir akademisyene tevdi edilerek denetime açık rapor alınmasını istemiştir.[3]

2 Yargıtay 8. HD, 27.05.2013, E. 2012/13656, K. 2013/7997.
3 Yargıtay 8. HD, 27.05.2013, E. 2012/13656, K. 2013/7997.

- **Deliller:** Alım bedelini gösteren belgeler, yatırım harcamaları, kredi sözleşmeleri ve ödeme planları, gelir ve malvarlığı kayıtları.
- **Gerekçe zorunluluğu:** Artırım yapılıyorsa oranı ve dayanağı hükümde denetlenebilir biçimde gösterilmelidir (TMK m. 232).
- **Sınır:** Artırım, alacağı hesaplanan tutardan bağımsız yeni bir alacağa dönüştürecek ölçüde olamaz.
- **Kapsam tartışması:** Hüküm sistematik olarak tarımsal işletmeler için konulmuştur; ancak uygulamada başka mallara ilişkin uyuşmazlıklarda da değerlendirilmesi istenmiştir.

UYGULAMA NOTU

Özel hâl iddiası soyut bir hakkaniyet söylemi olarak değil, sayılarla kurulmalıdır. Tarımsal işletmede gelir değeri üzerinden hesaplanan tutar ile aynı işletmenin sürüm değeri arasındaki fark tabloya dökülmelidir; aradaki uçurum artırım talebinin en güçlü dayanağıdır. İşletmenin alım bedelini gösteren tapu ve banka kayıtları, işletmeye yapılan yatırımların fatura ve ruhsatları, karşı tarafın gelir ve malvarlığı durumunu gösteren belgeler birlikte sunulmalıdır. Ölüm nedeniyle açılan tasfiyelerde sağ kalan eşin geçim koşulları somutlaştırılmalıdır: yaşı, sağlık durumu dışındaki gelir kaynakları, bakmakla yükümlü olduğu kişiler gibi ölçülebilir veriler kullanılmalıdır. Mahkemeden, artırım yapılıp yapılmayacağı konusunda uzman görüşü alınması ve varsa artırım oranının gerekçede açıkça gösterilmesi istenmelidir; aksi hâlde hüküm denetlenemez olur.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
27.05.2013 · E. 2012/13656 · K. 2013/7997

Tarafların kredi yükü ve borç durumu gibi özel hâllerin TMK m. 234/1 uyarınca değer artırımı gerektirip gerektirmediği mahkemece değerlendirilmelidir

2004 yılında evlenen eşler, 2005 yılında bir araç satın almıştır. Aracın peşinatı bir eşin birikiminden ödenmiş, kalanı kredi ile karşılanmıştı. Sonraki yıllarda diğer eş de kendi adına birkaç kredi kullanarak aracın kredi borcunu kapattı ve aracı rehinden kurtarmıştır; bu kredilerin taksitleri boşanmadan sonra da maaşından kesilmeye devam ediyordu. Araç ise boşanma tarihinden bir hafta önce üçüncü kişiye devredilmişti.

> *Davacı çalıştığı ve belirli bir gelire sahip olduğu bir gerçektir. Bu nedenle davacının somut olaydaki davranış (tutumu) taraflar arasındaki olayın özelliği ve önemi, çekilen tüm kredilerde borçlu durumunda bulunması, bazı kredilerin taksitlerinin hala devam ediyor olması, karşı karşıya kaldığı borç miktarı vb. durumlar gözetilerek TMK'nun 234/1. fıkrasının (özel haller gerektirdiği takdirde*

hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir). Somut olayda, uygulanıp uygulanmayacağının mahkemece değerlendirilmesi gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, TMK m. 234'e doğrudan dayanan yayımlanmış tek uygulamadır ve iki bakımdan dikkat çekicidir. Birincisi, hüküm sistematik olarak tarımsal işletmelerin gelir değeri başlığı altında yer almasına rağmen Daire, bir araç ve kredi uyuşmazlığında da özel hâller nedeniyle hesaplanan değerin artırılıp artırılmayacağının değerlendirilmesini istemiştir. İkincisi, bu değerlendirme için dosyanın Medeni Hukuk kürsüsünde görevli bir akademisyene tevdi edilerek denetime açık rapor alınması gerektiği belirtilmiştir. Kararda ayrıca boşanmadan önce devredilen araç bakımından devir tarihindeki sürüm değerinin esas alınacağı da vurgulanmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 4:** Hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 233:** Gelir değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

MADDE

235

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
IV. Değerin belirlenmesi
3. Değerlendirme anı

KANUN METNİ

(1) Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılırlar.
(2) Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır.

MADDE ÖZETİ

Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır; edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri ise malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (m. 235). Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir; bu nedenle yıllar önce yapılmış bir keşifte belirlenen değer esas alınarak hüküm kurulamaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Tasfiye anı	Değerlendirmede esas alınan an; uygulamada karar tarihidir.[2]
Mevcut mal	Rejimin sona erdiği tarihte eşin malvarlığında bulunan edinilmiş mal (TMK m. 235/1).
Eklenecek değer	Elden çıkarılmasına rağmen hesaba katılan değer (TMK m. 229).
Devir tarihi	Eklenecek değerin hesabında esas alınan tarih (TMK m. 235/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 235- Madde İsviçre Medenî Kanununun 214 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası katılma rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş malların, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılacağını öngörmüştür. Burada malların 232 nci maddede öngörülen sürüm değerlerinin hangi andaki sürüm değeri olduğu

1 Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/8918, K. 2024/451.
2 Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/8918, K. 2024/451.

> hükme bağlanmak istenmiştir. Maddede bu an, tasfiye anı olarak öngörülmüştür. Maddenin ikinci fıkrası yapılacak hesaplamada, edinilmiş mallara eklenecek olan malların değerinin ise, bu malın temlik edildiği tarihe göre belirleneceğini öngörmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 93*

Gerekçenin birinci fıkraya ilişkin açıklaması, maddenin sürüm değeri kuralını tamamladığını gösterir: hangi değerin esas alınacağı 232. maddede, bu değerin hangi ana ait olduğu ise bu maddede belirlenmiştir. İkinci fıkra bakımından Tasarı metninde geçen "temlik edildiği" ibaresi, Adalet Komisyonunca terim birliği sağlanması amacıyla "devredildiği" şeklinde değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Uygulamada bu fıkranın yorumu tartışmalıdır: kimi kararlar doğrudan devir tarihindeki sürüm değerini esas alırken, kimi kararlar malın devir tarihindeki durumundan hareketle karar tarihindeki değeri hesaplamaktadır.

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşlerin malvarlıkları tasfiyeye tabi tutulmuyor, dolayısıyla değerlendirme anına ilişkin bir kurala da ihtiyaç duyulmuyordu. Katkı payı alacağı uygulamasında değerin hangi tarihe göre bulunacağı uzun süre tartışma konusu olmuş; 4721 sayılı Kanun bu belirsizliği tasfiye anı ve devir tarihi ayrımıyla gidermiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 235
Mevcut mallar	Kural yoktu	Tasfiye anındaki değer
Eklenecek değerler	Kural yoktu	Devir tarihindeki değer
Amaç	—	Sürüm değerinin anını belirlemek

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Mevcut mallar	Tasfiye anındaki değer	TMK m. 235/1

Konu	Kural	Dayanak
Tasfiye anı	Karar tarihi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/451
Eklenecek değerler	Malın devredildiği tarih	TMK m. 235/2
Uygulamadaki ikinci çizgi	Devir tarihindeki durum + karar tarihindeki değer	Yargıtay 8. HD, K. 2018/14565
Bozma	Değer güncelliğini yitirir, yenilenir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5363
Faiz	Tasfiye tarihi olan karar tarihinden	Yargıtay 8. HD, K. 2020/7736
Mevcut olmayan mal	İspat yükü elden çıkaran eşte	Yargıtay 8. HD, K. 2018/19246
Belirsiz alacak	31.07.2026 öncesi davalarda sonraki dilekçe talep açıklamadır; sonrasında kısmi davada bir defalık artırım	Yargıtay 8. HD, K. 2021/5201, HMK m. 109/4
Islah	Aynı davada yalnız bir kez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/4997

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 214. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın katılma rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş malların tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılacağını öngördüğünü; burada malların sürüm değerlerinin hangi andaki sürüm değeri olduğunun hükme bağlanmak istendiğini ve maddede bu anın tasfiye anı olarak öngörüldüğünü belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, yapılacak hesaplamada edinilmiş mallara eklenecek olan malların değerinin ise bu malın temlik edildiği tarihe göre belirleneceğini açıklar. Tasarının 235. maddesinin ikinci fıkrasındaki "temlik edildiği" ibaresi Adalet Komisyonunca "devredildiği" şeklinde değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 313). 1

DİKKAT

Bu madde iki farklı an belirler ve karıştırılmaları en sık rastlanan hesap hatasıdır. **Rejimin sona erdiği tarihte mevcut olan mallar** için tasfiye anı, yani uygulamada karar tarihi esas alınır: diğer eşin adına kayıtlı ev bugünkü değeriyle hesaba girer. **Kaçırılmış, devredilmiş mallar** için ise kanun devir tarihini esas almıştır. Uygulamada bu ikinci fıkra iki farklı biçimde yorumlanmaktadır: kimi kararlar doğrudan devir tarihindeki sürüm değerini, kimi kararlar ise malın devir tarihindeki durumunu esas alıp değeri karar tarihine göre hesaplamaktadır. Aradaki fark, yıllar önce devredilmiş bir taşınmazda alacağın katına çıkmasına yol açabilir. Bu nedenle dilekçede her iki yönteme göre de hesap yapılması istenmelidir. Son olarak: yargılama uzarsa dosyadaki değer raporu eskir; karardan önce mutlaka güncelleme talep edilmelidir.

II. Mevcut Mallarda Değerlendirme Anı

- **Kural:** Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 235/1).
- **Gerekçedeki amaç:** Gerekçe, sürüm değerinin hangi andaki değer olduğunu belirlemek istemiş ve bu anı tasfiye anı olarak öngörmüştür (TMK m. 232).
- **Tasfiye anı:** Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir.[3]
- **İkili ölçüt:** Malın durumu rejimin sona erdiği tarihe, değeri ise tasfiye tarihine göre belirlenir (TMK m. 228).
- **Eskimiş rapor:** Beş yıl önce yapılmış bir keşifte belirlenen değer esas alınarak hüküm kurulamaz.[4]
- **Bozma sonrası:** Bozma ile önceki karar ortadan kalktığından, yeni karara en yakın tarihteki değer belirlenir.[5]

III. Eklenecek Değerlerde Değerlendirme Anı

- **Kural:** Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (TMK m. 235/2).
- **Kapsam:** Bu fıkra, rejimin sona ermesinden önce kaçırılan mallara uygulanır (TMK m. 229).
- **İkinci çizgi:** Bir kısım kararlarda malın devir tarihindeki durumu esas alınarak tasfiye yani karar tarihindeki sürüm değerinin hesaplanacağı belirtilmiştir.[6]
- **Pratik sonuç:** İki yöntem arasındaki fark, yıllar önce devredilmiş mallarda alacağı önemli ölçüde değiştirir.
- **Talep biçimi:** Bu nedenle dava dilekçesinde her iki yönteme göre hesap yapılması istenmelidir.
- **Komisyon değişikliği:** Tasarıdaki "temlik edildiği" ibaresi Adalet Komisyonunca "devredildiği" biçimine getirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

IV. Hesaba Giren Mallar

- **Mevcut olma:** Malın rejimin sona erdiği tarihte eşin malvarlığında bulunması aranır (TMK m. 235/1).
- **Mevcut olmayan mal:** Bedelin evlilik birliğinin ihtiyaçları için harcandığını ispat yükü, malı elden çıkaran eştedir.[7]

3 Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/8918, K. 2024/451.
4 Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/8918, K. 2024/451.
5 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4239, K. 2024/5363.
6 Yargıtay 8. HD, 28.06.2018, E. 2016/5631, K. 2018/14565.
7 Yargıtay 8. HD, 26.11.2018, E. 2016/17903, K. 2018/19246.

- **Konu belirsizse:** Tasfiyeye girecek değerin mal mı yoksa onun yerine geçen bedel mi olduğu, derdest dava sonucu beklenerek saptanmalıdır.[8]
- **İkame değerler:** Satılan malın yerine geçen değer de edinilmiş mal sayılır (TMK m. 219).
- **Alım bedeli:** Katkı oranı alım bedeline göre bulunduğundan, dosyadaki belgelerle çelişen bilirkişi rakamı esas alınamaz.[9]
- **Değer eksilmesi:** Borçlar malları aşarsa artık değer sıfır kabul edilir (TMK m. 231).

V. Faiz, Talep ve Islah

- **Faiz kuralı:** Aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür (TMK m. 239).
- **Faiz başlangıcı:** Hesaplamada hangi karar tarihine en yakın değer kullanıldıysa faiz de o tarihten işler.[10]
- **Belirsiz alacak:** 31.07.2026'dan önce açılmış mal rejimi davaları belirsiz alacak davası niteliğindedir; sonradan verilen dilekçe ıslah değil talep açıklama dilekçesidir.[11]
- **Kısmi dava ve artırım (2026):** 7589 sayılı Kanun belirsiz alacak davasını kaldırmıştır; 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda talep, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir ve artırılan kısım için zamanaşımı dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılır (HMK m. 109/4; 7589 sayılı Kanun geçici m. 1/10).
- **Faize etkisi:** Bu nitelendirme sayesinde kabul edilen alacağın tamamına dava tarihinden itibaren faiz yürütülür.
- **Islah sınırı:** Aynı davada ancak bir kez ıslah yapılabilir.[12]
- **Yargılama giderleri:** Dava kısmen kabul edilmişse giderler haklılık oranına göre paylaştırılır.[13]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Dava dilekçesinde iki ayrı liste yapılmalıdır: rejimin sona erdiği tarihte diğer eşin elinde bulunan mallar ve bu tarihten önce elden çıkardığı mallar. Birinci liste için "karar tarihine en yakın tarihteki sürüm değeri", ikinci liste için hem "devir

8 Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/6244, K. 2024/4100.
9 Yargıtay 8. HD, 14.10.2014, E. 2014/7687, K. 2014/18283.
10 Yargıtay 8. HD, 01.12.2020, E. 2020/2692, K. 2020/7736.
11 Yargıtay 8. HD, 17.06.2021, E. 2021/1976, K. 2021/5201.
12 Yargıtay 2. HD, 31.10.2023, E. 2022/6640, K. 2023/4997.
13 Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/8918, K. 2024/451.

tarihindeki sürüm değeri" hem de "devir tarihindeki durum üzerinden karar tarihindeki değer" üzerinden hesap yapılması talep edilmelidir; uygulamadaki iki çizgi nedeniyle bu, aleyhe sonuç doğmasını önler. Yargılama bir yılı aşmışsa ve karar aşamasına gelinmişse mutlaka değer güncellemesi istenmelidir; aksi hâlde lehe çıkan karar bozulur. Dava kısmi dava olarak açılmalı ve talep artırımı tek seferde, değer raporu netleştikten sonra ve tahkikat bitmeden yapılmalıdır (HMK m. 109/4). Faiz istemi dilekçede açıkça yazılmalı ve tasfiye tarihinden itibaren talep edilmelidir. Diğer eş malı sattığını ve parayı evin ihtiyaçlarına harcadığını savunuyorsa bunu ispat etmesi gerekir; ispat yükü alacaklı eşte değildir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.01.2024 · E. 2022/8918 · K. 2024/451

Tasfiye tarihi karar tarihidir; beş yıl önceki keşifte belirlenen değere göre katılma alacağı hesaplanamaz

İlk derece mahkemesi, 24.05.2022 tarihli kararında taşınmazın değerini 12.05.2017 tarihli keşifte belirlenen 405.256,00 TL üzerinden esas alarak katılma alacağını hesaplamıştır.

> *"...somut olayda, İlk Derece Mahkemesince tasfiye konusu taşınmazın yukarıda izah edilen ilkeye aykırı şekilde, karar tarihinden (24.05.2022) yaklaşık beş yıl önceki, taşınmazın 12.05.2017 keşif tarihinde belirlenen 405.256,00 TL güncel değerine göre katılma alacağının hesaplanması doğru olmamıştır. O halde, Mahkemece, tasfiye konusu taşınmazın tasfiye (önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitirdiğinden bozma sonrası yeni karar tarihine en yakın tarihteki) tarihi itibariyle sürüm (rayiç) değerleri belirlendikten sonra, talep miktarı ve usuli kazanılmış haklar da gözetilerek karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Aynı kararda ilke şöyle formüle edilmiştir: artık değere katılma alacağı hesaplanırken mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan mallar, o tarihteki durumlarına göre ancak tasfiye tarihindeki sürüm değerleriyle hesaba katılır ve Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir. Kararda ayrıca dava kısmen kabul edilmişse yargılama giderlerinin haklılık oranına göre paylaştırılması gerektiği de belirtilmiştir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.06.2018 · E. 2016/5631 · K. 2018/14565

Eklenecek değerlerde malın devir tarihindeki durumu esas alınarak tasfiye yani karar tarihindeki sürüm değeri hesaplanır

Tasfiyeye konu taşınmazlar mal rejimi sona ermeden devredilmişti. Mahkeme, eklenecek değer kabulünde isabet etmiş ancak değerlendirmede hangi tarihi esas alacağını belirlememişti.

> *Bu itibarla. Mahkemece, yukarıdaki ilke ve esaslar gözetilerek, tasfiyeye konu taşınmazların devir tarihindeki durumu esas alınarak tasfiye tarihindeki (önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitirdiğinden bozma sonrası yeni karar tarihindeki) sürüm (rayiç) değeri belirlenerek bu değer üzerinden talep miktarı da gözetilerek hüküm kurulması gerekirken bu husus gözardı edilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İkinci fıkranın bu yorumuna göre malın niteliği, seviyesi ve yaşı devir tarihine göre saptanır; parasal değer ise tasfiye tarihine göre bulunur. Kanun metni eklenecek değerlerde "malın devredildiği tarih"i esas aldığından uygulamada iki çizgi bulunmaktadır: bir kısım kararlar doğrudan devir tarihindeki sürüm değerini, bir kısmı ise devir tarihindeki durum üzerinden karar tarihindeki değeri esas almaktadır. Bu nedenle dilekçede her iki yönteme göre hesap istenmesi yerinde olur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2024 · E. 2023/4239 · K. 2024/5363

Karar bozulduğunda değer güncelliğini yitirir; yeni karar tarihine en yakın tarihteki sürüm değeri belirlenmelidir

Bölge adliye mahkemesi, tasfiyeye konu aracın değerini karar tarihinden yaklaşık beş yıl önce, 09.01.2018 tarihinde belirlenen güncel değerlere göre esas alarak değer artış payı ve katılma alacağını hesaplamıştır.

> *O halde, Bölge Adliye Mahkemesince, asıl davada tasfiye konusu aracın tasfiye (önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitirdiğinden bozma sonrası yeni karar tarihine en yakın tarihteki) tarihi itibariyle sürüm (rayiç) değerleri belirlendikten sonra, talep miktarı ve usuli kazanılmış haklar da gözetilerek araç yönünden değer artış payı ve artık değere katılma alacağına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bozma ile önceki karar ortadan kalktığından, o karara esas alınan değer tespiti de güncelliğini yitirir. Bozma sonrası verilecek yeni karara en yakın tarihteki sürüm değeri belirlenmeli, talep miktarı ve usuli kazanılmış haklar birlikte gözetilmelidir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2020 · E. 2020/2692 · K. 2020/7736

Tasfiye tarihi hangi karar tarihiyse faiz de o tarihten işler; bozma sonrası karar tarihi esas alınamaz

Katılma alacağı, bozma öncesi verilen karara en yakın tarihteki sürüm değerleri üzerinden belirlenmişti. Mahkeme ise faizi bozma sonrası verdiği 12.03.2020 tarihli karardan itibaren işletmiştir.

> *Katılma alacağında, malların kural olarak tasfiye anındaki (TMK mad. 227/1 ve 235/1), sürüm (rayiç) değerleri (TMK mad. 232, 239/1) hesaba katılır. TMK'nin 239/son maddesinde; "...aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür..." kuralı hüküm altına alınmıştır. Yargıtayın ve Dairemizin kökleşmiş uygulamalarına göre tasfiye tarihi karar tarihidir. Somut olayda, bozma öncesi verilen karara en yakın tarihteki sürüm değerleri üzerinden katılma alacağı belirlendiğine göre tasfiye tarihinin bozma öncesi karar tarihi olduğunun kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. TMK m. 239/son uyarınca aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir. Bu karara göre hesaplamada hangi karar tarihine en yakın değer kullanıldıysa, faiz de o karar tarihinden başlatılmalıdır. Aksi hâlde alacaklı eş, değeri eski tarihe göre hesaplanan bir alacak için geç faiz almış olur.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.11.2018 · E. 2016/17903 · K. 2018/19246

Rejimin sona erdiği tarihte mevcut olmayan malda, bedelin birlik ihtiyaçları için harcandığını ispat yükü malı elden çıkaran eştedir

Tasfiyeye konu araç boşanma dava tarihinde mevcut değildi. Mahkeme, aracın bu tarihte bulunmadığını ve TMK m. 229/1'in kendiliğinden dikkate alınamayacağını belirterek istemi reddetmiştir.

> *Davaya konu araç boşanma dava tarihinde mevcut değil ise de, TMK'nin 229/1 maddesi dikkate alınarak elde edilen bedelin evlilik birliğinin ihtiyaçları için harcandığı konusunda ispat yükünün de davalıda olduğu gözetilerek, taraf delilleri toplanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, mahkemece aracın mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmadığı ve TMK'nin 229/1 maddesinin re'sen dikkate alınamayacağı gerekçesi ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Malın rejimin sona erdiği tarihte bulunmaması istemi tek başına sonuçsuz bırakmaz. Elde edilen bedelin evlilik birliğinin ihtiyaçları için harcandığını ispat yükü, malı elden çıkaran eşe aittir. Bu nedenle taraf delilleri toplanmadan, salt malın mevcut olmadığı gerekçesiyle ret kararı verilemez.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2024 · E. 2023/6244 · K. 2024/4100

Tasfiyeye konu değerin taşınmazın kendisi mi yoksa onun yerine geçen bedel mi olduğu, derdest davanın sonucu beklenerek belirlenmelidir

Tasfiyeye konu taşınmaz hakkında inşaat şirketiyle devam eden ayrı bir dava vardı; bu davanın sonucuna göre eşin elinde taşınmazın kendisinin mi yoksa onun karşılığı bir alacağın mı kalacağı belirsizdi.

> *...tasfiye edilecek mal (taşınmaz mı ikamesi olan bedel mi) belirlenmesi gerekli olup davalı erkek lehine alacağa karar verilmesi ve işbu kararın kesinleşmesi halinde davalı erkek tarafından makul süre içinde alacağın tahsilinin beklenerek tasfiyeye dahil edilecek malın belirlenerek tasfiyenin yapılması, davalı erkek tarafından inşaat şirketinden alacağın tahsili edilememesi halinde alacağın temliki (kanuni) hükümleri de gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Değerlendirme yapılabilmesi için önce neyin tasfiye edileceğinin belirlenmesi gerekir. Derdest bir dava varsa sonucu beklenmeli; alacak tahsil edilemezse alacağın temliki hükümleri gözetilerek sonuca gidilmelidir. Karar, tasfiye hesabının konusu belirsizken değer tespiti yapmanın eksik inceleme sayılacağını göstermektedir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.10.2014 · E. 2014/7687 · K. 2014/18283

Dosyadaki belgelerle uyumlu olmayan bilirkişi değeri esas alınamaz; malın gerçek alım bedeli belirlenmelidir

Dava konusu meskenin alım bedeli konusunda davacının da imzasını taşıyan elle yazılı bir belge, banka kayıtları ve birbirini doğrulayan tanık beyanları bulunuyordu. Bilirkişi ise bunlarla uyuşmayan çok daha yüksek bir değeri esas almıştı.

> *Tüm bu deliller karşısında davacının da imzası bulunan elle yazılı belge ve bu belgeyi destekleyen delillere değer verilerek dava konusu meskenin 57.000 TL bedelle alındığının kabulü ve bu miktarın hesaplamalarda dikkate alınması gerektiği gözden kaçırılarak bilirkişi tarafından belirlenen ve dosyadaki delillerle uyum göstermeyen 120.000 TL.nin dikkate alınması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Değerlendirme anına ilişkin kurallar, malın alım bedelinin doğru saptanması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Katkı oranı alım bedeline göre bulunduğundan, dosyadaki belgelerle çelişen bir bilirkişi rakamının esas alınması sonucu bütünüyle bozar. Taraf imzası taşıyan belgeler ve banka kayıtları, bilirkişi tahmininden önce gelir.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2021 · E. 2021/1976 · K. 2021/5201

Belirsiz alacak davasında sonradan verilen dilekçe ıslah değil talep açıklama dilekçesidir; faiz alacağın tamamına dava tarihinden işler

Katkı payı alacağı davasında davacı, yargılama sırasında 12.02.2021 tarihli bir dilekçeyle talebini somutlaştırmıştır. Mahkeme bu dilekçeyi ıslah sayarak faizi buna göre belirlemiştir.

> *Dava, katkı payı alacağı isteğine ilişkin olup, belirsiz alacak davası niteliğinde olduğundan davacı tarafça sunulan 12.02.2021 tarihli dilekçenin ıslah dilekçesi değil, talep açıklama dilekçesi olduğu kabul edilmelidir. O halde, Mahkemece, kabul edilen alacak miktarının tamamına dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminden doğan alacak davaları belirsiz alacak davası niteliğinde olduğundan, değer belirlendikten sonra verilen dilekçe ıslah değil talep açıklama dilekçesidir. Bunun pratik sonucu faizde ortaya çıkar: kabul edilen alacağın tamamına dava tarihinden itibaren faiz yürütülür, yalnız başlangıçtaki sembolik tutara değil. Karar, belirsiz alacak davası olarak açılmış bir dosyaya ilişkindir; 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda talep artırımı HMK m. 109/4'e göre yapılır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.10.2023 · E. 2022/6640 · K. 2023/4997

Aynı davada ancak bir kez ıslah yapılabilir; ikinci ıslahla artırılan tutara hükmedilemez

Davacı, 27.05.2015 tarihli dilekçesiyle talebini artırmış, yıllar sonra 26.05.2022 tarihli ikinci bir dilekçeyle talep miktarını yeniden yükseltmişti. Mahkeme ikinci dilekçedeki tutarı esas alarak davayı kabul etmiştir.

> *Mahkeme, aynı davada tarafların ancak bir kez ıslah yoluna başvurabileceği göz ardı edilerek davacının 26.05.2022 tarihli dilekçesindeki talep miktarı gözetilerek davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. O halde, Mahkemece, davacının 27.05.2015 tarihli birinci ıslah dilekçesindeki talep miktarı gözetilerek karar verilmesi gerekirken, ikinci ıslah dilekçesindeki artırılan talep miktarına göre alacağa hükmedilmesi hatalı olmuş...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Değerler yargılama uzadıkça yükselse de ıslah hakkı bir kez kullanılabilir (HMK m. 176/2). Bu nedenle talep artırımının doğru zamanda ve tek seferde yapılması belirleyicidir; 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda kısmi davadaki bir defalık artırım imkânı da tahkikatın sona ermesine kadar kullanılabilir (HMK m. 109/4).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 228:** Malların ayrılması.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 233:** Gelir değeri.

- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.

MADDE

236

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
V. Artık değere katılma
1. Kanuna göre

KANUN METNİ

(1) Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değerin yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir.
(2) Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değerin yarısı üzerinde hak sahibi olurlar ve alacaklar takas edilir; zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranını hakkaniyete uygun olarak azaltabilir veya kaldırabilir (m. 236). Bu istisna yalnız boşanma kararı zina ya da hayata kast sebebine dayanıyorsa uygulanabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Katılma alacağı	Diğer eşin artık değerinin yarısı üzerindeki alacak hakkı (TMK m. 236/1).
Takas	Karşılıklı katılma alacaklarının mahsup edilmesi (TMK m. 236/1).
Pay oranının azaltılması	Kusurlu eşin yarı oranındaki payının hâkimce düşürülmesi (TMK m. 236/2).
Kaldırma	Kusurlu eşin payının tümüyle ortadan kaldırılması (TMK m. 236/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 236- Madde İsviçre Medenî Kanununun 215 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası, her eşin diğer eşe ait artık değerin yarısı oranında hak sahibi olduğunu hükme bağlamıştır. Mal rejiminin eşlerden birinin ölmesiyle sona ermesi

1 Yargıtay 8. HD, 23.11.2015, E. 2014/12620, K. 2015/21007.

> hâlinde maddede bu istem hakkının ölen eşin mirasçılarına ait olduğu ifade edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrası, tasfiye sonunda eşlerin birbirinden alacakları bulunması hâlinde, artık değere ilişkin alacak ile bu alacakların takas edilebileceğini öngörmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 93*

Gerekçe iki fıkralı bir maddeyi açıklar: artık değerin yarısı ve takas. Bugün yürürlükte olan metnin ikinci fıkrası, yani zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada kusurlu eşin pay oranının azaltılması ya da kaldırılması imkânı Tasarıda bulunmuyordu. Bu imkân, Adalet Komisyonu tarafından maddeye başlığıyla birlikte yapılan yeniden düzenleme sırasında eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Bu nedenle ikinci fıkraya ilişkin bir madde gerekçesi bulunmamakta, hükmün sınırları uygulamada çizilmektedir. Sınırların dar tutulması, hükmün Komisyon aşamasında eklenmiş istisnai bir düzenleme olmasıyla da uyumludur.[2]

Eski Kanun'da katılma alacağı yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşler diğerinin malvarlığındaki artıştan pay alamıyor, boşanmada her eş kendi mallarını geri alıyordu. Uygulamada bu boşluk, Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı ile doldurulmaya çalışılmıştır. 4721 sayılı Kanun, eşlerin evlilik birliğine sağladıkları emeğin karşılığını katılma alacağı hakkı tanıyarak yasal güvenceye bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 236
Hak	Pay alma hakkı yoktu	Artık değerin yarısı
Katkı şartı	Katkı ispatı gerekiyordu	Katkı aranmaz
Takas	Genel hükümlere göre	Kanunda açıkça
Kusur	Etkisi düzenlenmemişti	Zina ve hayata kastta indirim

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir; ikinci fıkrası kanunlaşma aşamasında Adalet Komisyonunca eklenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

2 Yargıtay 8. HD, 23.11.2015, E. 2014/12620, K. 2015/21007.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Oran	Artık değerin yarısı	TMK m. 236/1
Hak sahibi	Her eş veya mirasçıları	TMK m. 236/1
Takas	Karşılıklı alacaklar mahsup edilir	TMK m. 236/1
İstisna	Zina veya hayata kast	TMK m. 236/2
Sınır	Başka boşanma sebebinde uygulanmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2015/21007
Ağır kusur	Tek başına yeterli değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2019/1407
Hayata kast	Eşe yönelik olmalıdır	Yargıtay 8. HD, K. 2018/18680
Değerlendirme	Koşul varsa tartışılması zorunlu	Yargıtay 8. HD, K. 2018/18247
Faiz	Katılma alacağında karar tarihinden	Yargıtay 8. HD, K. 2016/4202
Usul	Boşanmanın eki değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/7427

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 215. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın her eşin diğer eşe ait artık değerin yarısı oranında hak sahibi olduğunu hükme bağladığını; mal rejiminin eşlerden birinin ölmesiyle sona ermesi hâlinde bu istem hakkının ölen eşin mirasçılarına ait olduğunun ifade edildiğini belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, tasfiye sonunda eşlerin birbirinden alacakları bulunması hâlinde artık değere ilişkin alacak ile bu alacakların takas edilebileceğinin öngörüldüğünü açıklar. Maddenin bugünkü ikinci fıkrası Tasarıda yoktu: Tasarının 236. maddesi, boşanmanın zina veya hayata kast nedeniyle gerçekleşmesi hâlinde hâkimin kusurlu eşin artık değerdeki pay oranını hakkaniyete uygun olarak azaltmasına veya kaldırmasına karar verebilmesini sağlamak amacıyla Adalet Komisyonunca başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

DİKKAT

Katılma alacağı, mal rejimi tasfiyesinin sonucudur ve iki şeyi bilmek yeter: alacak, **diğer eşin artık değerinin yarısıdır** ve karşılıklı alacaklar **takas edilir**. Yani her iki eşin de edinilmiş malı varsa, iki hesap ayrı ayrı yapılır ve aradaki fark kadar ödeme yapılır. İkinci fıkra ise sanılanın aksine genel bir "kusurlu eş alamaz" kuralı değildir. Uygulamada bu hüküm çok dar yorumlanır: boşanma kararının **zina (TMK m. 161)** ya da **hayata kast (TMK m. 162)** sebebine dayanması şarttır.[3] Evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanmada eş ağır kusurlu bulunsa

3 Yargıtay 8. HD, 23.11.2015, E. 2014/12620, K. 2015/21007.

bile payı bu hükme dayanılarak azaltılamaz; sadakatsizlik, şiddet veya ceza davası bulunması da yetmez. Ayrıca bu istem boşanma davasının eki değildir; ancak mal rejiminin tasfiyesi davasında ileri sürülebilir.

II. Katılma Alacağının Doğumu ve Hesabı

- **Kural:** Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değerin yarısı üzerinde hak sahibi olurlar (TMK m. 236/1).
- **Katkı aranmaz:** Katılma alacağı kanundan doğar; talep eden eşin gelirinin bulunması ya da malın edinilmesine katkıda bulunmuş olması gerekmez (TMK m. 231).
- **Hesap zinciri:** Edinilmiş mallar belirlenir (TMK m. 219), eklenecek değerler (TMK m. 229) ve denkleştirme (TMK m. 230) katılır, borçlar düşülür ve kalan artık değerin yarısı istenir.
- **Değer:** Mallar tasfiye anındaki sürüm değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 232, TMK m. 235).
- **Mirasçılar:** Mal rejimi ölümle sona ermişse istem hakkı ölen eşin mirasçılarına aittir; gerekçe bunu açıkça belirtir.
- **Alacağın niteliği:** Hak ayni değil şahsi alacak hakkıdır; tapu iptali istenemez (TMK m. 227).

III. Takas

- **Kural:** Alacaklar takas edilir (TMK m. 236/1).
- **İşleyiş:** Her iki eşin artık değeri ayrı ayrı bulunur, karşılıklı yarı paylar hesaplanır ve aradaki fark kadar ödemeye hükmedilir.
- **Gerekçedeki açıklama:** Tasfiye sonunda eşlerin birbirinden alacakları bulunması hâlinde artık değere ilişkin alacak ile bu alacaklar takas edilebilir.
- **Uygulamada:** Her mal için ayrı hesap yapılır; bütün mallar tek bir toplamda birleştirilemez.
- **Karşı dava:** Her iki eşin de istemi varsa asıl ve karşı dava birlikte görülüp tek sonuca ulaşılır.
- **Diğer borçlar:** Eşlerin karşılıklı borçlarına ilişkin düzenleme yapılması da mümkündür (TMK m. 226).

IV. Zina ve Hayata Kast İstisnası

- **Kural:** Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir (TMK m. 236/2).
- **Sıkı koşul:** Hüküm yalnız boşanma kararı zina (TMK m. 161) ya da hayata kast (TMK m. 162) sebebine dayanıyorsa uygulanır.[4]
- **Ağır kusur yetmez:** Evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanmada eşin ağır kusurlu bulunması bu hükmün uygulanmasını sağlamaz.[5]
- **Diğer gerekçeler:** Sadakatsizlik, ceza davası bulunması ya da kötü niyet iddiası da dayanak olamaz.[6]
- **Hayata kastın muhatabı:** Eylem eşlerden biri tarafından diğer eşe karşı işlenmiş olmalıdır; çocuğa yönelik eylem yeterli değildir.[7]
- **Kapsam:** Hüküm yalnız edinilmiş mallara katılma rejimine özgü artık değere katılma alacağına uygulanır; katkı payı alacağını kapsamaz.[8]

V. İstisnanın Uygulanma Biçimi

- **Değerlendirme zorunluluğu:** Koşullar gerçekleşmişse mahkeme, azaltma veya kaldırma yoluna gidip gitmeyeceğini tartışmak zorundadır.[9]
- **Savunmanın karşılanması:** Karşı tarafın bu yöndeki savunması hakkında olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapılmadan alacağa hükmedilemez.[10]
- **Önce hesap:** Deliller toplanmadan ve tasfiye hesabı yapılmadan yalnız bu hükme dayanılarak dava reddedilemez.[11]
- **Mal mal değerlendirme:** Rejim döneminde edinilen her mal bakımından ayrı ayrı değerlendirme yapılır.[12]
- **Yabancı kararlar:** Yabancı mahkeme kararıyla boşanmada, boşanmanın hangi sebebe dayandığı ilgili yabancı kanun metinlerinin tercümeleriyle açıklığa kavuşturulur.[13]
- **Paylaşmalı mal ayrılığında:** Benzer bir imkân, sözleşmeyle seçilen paylaşmalı mal ayrılığı rejimi için de öngörülmüştür (TMK m. 252).

4 Yargıtay 8. HD, 23.11.2015, E. 2014/12620, K. 2015/21007.
5 Yargıtay 8. HD, 13.02.2019, E. 2017/4334, K. 2019/1407.
6 Yargıtay 8. HD, 01.04.2019, E. 2019/552, K. 2019/3464.
7 Yargıtay 8. HD, 14.11.2018, E. 2016/15105, K. 2018/18680.
8 Yargıtay 8. HD, 23.11.2015, E. 2014/12620, K. 2015/21007.
9 Yargıtay 8. HD, 06.11.2018, E. 2016/13910, K. 2018/18247.
10 Yargıtay 8. HD, 27.09.2017, E. 2015/18037, K. 2017/11613.
11 Yargıtay 8. HD, 30.11.2015, E. 2014/12512, K. 2015/21469.
12 Yargıtay 8. HD, 06.10.2016, E. 2016/1406, K. 2016/13160.
13 Yargıtay 8. HD, 23.05.2019, E. 2016/19287, K. 2019/5440.

VI. Usul, Faiz ve Zamanaşımı

- **Ayrı dava:** Pay oranının azaltılması ya da kaldırılması istemi boşanmanın eki değildir; ancak tasfiye davasında ileri sürülebilir.[14]
- **Faiz:** Katılma alacağında faiz karar tarihinden, katkı payı alacağında ise dava tarihinden işler.[15]
- **Ödeme:** Katılma alacağı ve değer artış payı para ya da ayın olarak ödenebilir; ödemenin ertelenmesi de mümkündür (TMK m. 239).
- **Zamanaşımı:** Mal rejiminden doğan alacaklarda on yıllık süre uygulanır ve süre evlilik sona erene kadar işlemez (TMK m. 227).
- **Görev:** Aile mahkemesi görevlidir.
- **Üçüncü kişiler:** Borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamazsa lehine kazandırma yapılan üçüncü kişiye başvurulabilir (TMK m. 241).

UYGULAMA NOTU

Katılma alacağı davasında istem net kurulmalıdır: her mal için artık değer ayrı hesaplanmalı, yarısı talep edilmeli ve karşı tarafın da alacağı varsa takas istemi açıkça yazılmalıdır. Faiz talebi unutulmamalıdır; katılma alacağında faiz karar tarihinden işlediğinden bu ayrımı dilekçede belirtmek yerinde olur. Karşı taraf zina veya hayata kast nedeniyle alacaklı eşin payının kaldırılmasını savunuyorsa, önce boşanma ilamının hangi maddeye dayandığı incelenmelidir: karar TMK m. 166'ya dayanıyorsa bu savunmanın hukuki dayanağı yoktur ve bu durum boşanma dosyası getirtilerek ortaya konulmalıdır. Bu savunmayı yapan eş, boşanma kararının m. 161 veya m. 162'ye dayandığını gösteren kesinleşmiş ilamı sunmalı ve istemi yalnız edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde edinilen mallarla sınırlı tutmalıdır. Yurt dışında boşanmış olanlar için ek bir adım vardır: yabancı kararın hangi sebebe dayandığı, ilgili kanun maddelerinin yeminli tercümeleriyle belgelenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2015 · E. 2014/12620 · K. 2015/21007

Pay oranının azaltılması veya kaldırılması ancak boşanma zina ya da hayata kast sebebine dayanıyorsa mümkündür

Mahkeme, katılma alacağı istemini TMK m. 236/2'ye dayanarak reddetmiştir. Oysa taraflar zina veya hayata kast sebebiyle değil, evlilik birliğinin temelinden sarsılması ve haysiyetsiz hayat sürme hükümlerine göre boşanmıştı.

14 Yargıtay 2. HD, 05.03.2013, E. 2012/10429, K. 2013/7427.
15 Yargıtay 8. HD, 09.03.2016, E. 2016/3216, K. 2016/4202.

> *TMK'nun 236/2. maddesindeki düzenlenen eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına iişkin hüküm edinilmiş mallara katılma rejimine özgü artık değere katılma alacağına ilişkin olduğu gibi; bu maddenin uygulanabilmesi için evliliği sona erdiren boşanma kararının "zina (TMK m. 161)" veya "hayata kast (TMK 162)" sebebine dayalı olarak verilmiş olması gerekir. Kesinleşen taraflara ilişkin boşanma kararının ne "zina" ne de "hayata kast" sebebine dayalı olmadığı, TMK'nun 166/1-2 ve 163. maddelelerine göre karar verilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle mahkemenin davayı ret gerekçesi yerinde değildir. Mahkemece, davanın esasına girilerek taraflarca gösterilen deliller toplanıp gerçekleşecek sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken; yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İki sınır birlikte konulmuştur: hüküm yalnız edinilmiş mallara katılma rejimine özgü artık değere katılma alacağına uygulanır ve yalnız boşanma kararı zina (TMK m. 161) ya da hayata kast (TMK m. 162) sebebine dayanıyorsa işletilebilir. Başka bir boşanma sebebine dayanan kararda bu hükümle ret verilemez; işin esasına girilmesi gerekir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2019 · E. 2017/4334 · K. 2019/1407

Boşanma evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle gerçekleşmişse, eşin ağır kusurlu bulunması pay oranının kaldırılmasını haklı kılmaz

Mahkeme, kadının boşanmada ağır kusurlu bulunduğu gerekçesiyle katkının tamamen kaldırıldığını kabul ederek davayı reddetmiştir. Boşanma kararı ise TMK m. 166/1 ve 2'ye, yani evlilik birliğinin sarsılmasına dayanıyordu.

> *...boşanma dosyasında dava dilekçesi ve öninceleme duruşmasındaki beyanlara göre davanın TMK mad. 166/1 ve 2. maddelerine göre 'evlilik birliğinin sarsılması' nedenine dayalı olarak açıldığı, Mahkemenin gerekçesinde de kadının ağır kusurlu bulunduğu ve tarafların TMK'nin 166/1 maddesi uyarınca boşanmalarına karar verildiği ve kararın kesinleştiği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Kusurun ağırlığı tek başına yeterli değildir; kanun yalnız iki boşanma sebebini saymıştır. Evlilik birliğinin sarsılması nedeniyle boşanmada, eş ne kadar kusurlu olursa olsun artık değerdeki payı bu hükme dayanılarak azaltılamaz ya da kaldırılamaz.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2018 · E. 2016/13910 · K. 2018/18247

Boşanma zina sebebiyle verilmişse mahkeme TMK m. 236/2 uyarınca değerlendirme yapmak zorundadır

Dosyadaki boşanma ilamına göre kadın kusurlu bulunmuş ve taraflar zina nedeniyle boşanmıştı. Mahkeme, katılma alacağına hükmederken bu hususu hiç değerlendirmemiştir.

> *...kadının kusurlu bulunduğu ve tarafların TMK'nin 161/1 maddesi uyarınca zina nedeniyle boşanmalarına karar verildiği ve kararın kesinleştiği anlaşılmaktadır. Dava, katılma alacağı isteğine ilişkin olduğuna ve tasfiyeye konu taşınmazlar ile araç edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde edinildiğine göre TMK 236/2. maddesi uyarınca değerlendirme yapılarak davacının katılma alacağı isteği hakkında karar verilmesi gerekirken, bu husus göz ardı edilerek yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Hüküm hâkime takdir yetkisi verir; ancak koşulları gerçekleşmişse bu yetkinin kullanılıp kullanılmayacağının değerlendirilmesi zorunludur. Zina nedeniyle boşanma kararı dosyada varsa mahkeme, azaltma veya kaldırma yoluna gidip gitmeyeceğini gerekçesiyle tartışmalıdır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.11.2018 · E. 2016/15105 · K. 2018/18680

Hayata kast, eşin diğer eşe yönelttiği eylemdir; müşterek çocuğa yönelik eylem bu hükmün uygulanmasını sağlamaz

Mahkeme, TMK m. 236/2'deki hayata kast teriminin müşterek çocuğa yapılan eylemi de kapsadığı gerekçesiyle katılma alacağının tamamını kaldırarak davayı reddetmiştir. Oysa boşanma kararı, taraflar eşit kusurlu kabul edilerek evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle verilmişti.

> *TMK'nin 236/2. maddesi, her şeyden önce boşanmanın TMK'nin 162/1 maddesi gereğince gerçekleşmesi ve hayata kast eyleminin eşlerden biri tarafından diğer eşe karşı yapılması halinde uygulanabilecektir. O halde, mahkemece usul ve yasaya uygun bulunan 17.05.2016 tarihli bilirkişi raporuna göre artık değere katılma alacağına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde usul ve yasaya aykırı olarak karar verilmesi hatalı olmuş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İki koşul birlikte aranır: boşanmanın hayata kast sebebine dayanması ve eylemin eşlerden biri tarafından diğer eşe karşı işlenmiş olması. Çocuğa yönelik eylem ne kadar ağır olursa olsun, boşanma başka bir sebebe dayanıyorsa bu hüküm uygulanamaz ve usulüne uygun bilirkişi raporuna göre katılma alacağına hükmedilmelidir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2019 · E. 2019/552 · K. 2019/3464

Dolandırıcılık, sadakatsizlik ya da kötü niyet gibi gerekçeler bu hükmün uygulanmasına dayanak olamaz

Mahkeme, davacının davalıyı dolandırdığı yönünde ceza davası bulunduğunu, evlilik içinde sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığını ve iyi niyetli olmadığını belirterek TMK m. 236/2'ye dayanıp katılma alacağı istemini reddetmiştir.

> *Mahkemece, TMK'nin 236/2 maddesine göre zina ve hayata kast nedeniyle boşanma halinde hakimin kusurlu eşin katılma alacağının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebileceği hükmüne dayanarak davacının, davalıyı dolandırması sebebiyle ceza davası olduğu, evlilik birliği içinde sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, iyi niyetle hareket etmediği, bu nedenle davacının dava konusu edilen taşınmazda herhangi bir katılma alacağını haketmediği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmişse de, verilen karar kanuna ve Dairenin ilke ve uygulamalarına uygun bir karar değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Hüküm sınırlı bir istisnadır ve genel bir hakkaniyet denetimine dönüştürülemez. Sadakatsizlik, ceza davası bulunması veya kötü niyet iddiası, boşanma kararı zina ya da hayata kast sebebine dayanmadıkça artık değerdeki payın azaltılmasını ya da kaldırılmasını haklı kılmaz.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2017 · E. 2015/18037 · K. 2017/11613

Karşı tarafın TMK m. 236/2 savunması hakkında olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapılmadan alacağa hükmedilemez

Boşanma davasında erkek zina sebebiyle, kadın ise evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle dava açmış; mahkeme kadının zina yaptığını sabit görerek her iki davayı da kabul etmişti. Tasfiye davasında davalı vekili cevap dilekçesinde TMK m. 236/2'nin uygulanmasını savunmuştur; mahkeme bu savunmayı hiç ele almamıştır.

> *Davalı vekili cevap dilekçesinde, TMK'nun 236/2 maddesinin uygulanması gerektiği savunmasında bulunmuştur. Mahkemece davalının bu savunması yönünden olumlu ya da olumsuz bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan katılma alacağına hükmedilmesi isabetsiz olmuş; hükmün bu sebeple bozulması gerek...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Boşanma hem zina hem de evlilik birliğinin sarsılması hükümlerine dayanılarak verilmiş olsa da, zina sebebinin bulunması hükmün tartışılmasını gerektirir. Mahkemenin savunmayı hiç değerlendirmeden alacağa hükmetmesi bozma sebebidir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2016 · E. 2016/3216 · K. 2016/4202

Faiz başlangıcı katkı payı alacağında dava tarihi, artık değere katılma alacağında karar tarihidir

Zina sebebiyle boşanmanın ardından açılan tasfiye davasında mahkeme, hem TMK m. 236/2 savunmasını değerlendirmedi hem de hükmedilen alacakların tamamına dava tarihinden faiz işletmiştir.

> *...b)-Kabule göre de, alacağa hükmedilen faiz başlangıcının katkı payı alacağında dava tarihi, artık değere katılma alacağında ise karar tarihi olacağı*

gözetilmeden; hükmedilen alacakların tamamı yönünden faizin dava tarihinden başlatılması da doğru olmamış...

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, iki alacak türünde faizin farklı tarihlerden işlediğini açıkça ortaya koyar: 01.01.2002 öncesi döneme ilişkin katkı payı alacağında dava tarihi, edinilmiş mallara katılma rejimine özgü artık değere katılma alacağında ise karar tarihi esas alınır. Aynı kararda, cevap dilekçesindeki TMK m. 236/2 savunmasının değerlendirilmemesi de bozma sebebi sayılmıştır.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2015 · E. 2014/12512 · K. 2015/21469

Deliller toplanmadan, yalnız boşanmanın zina ile sonuçlandığı gerekçesiyle dava reddedilemez

Davacı, taşınmaz, araç ve emeklilik sigortası alacağı nedeniyle toplam 10.000 TL istemişti. Mahkeme, tarafların zina sebebiyle boşandığını ve davacının kusurunun ağır olduğunu belirterek taraf delillerinin tamamını toplamadan davayı reddetmiştir.

> *Mahkemece, davacı eşin evliliği sona ermesine bağlı olarak açtığı tasfiyeden kaynaklanan alacak davasının tarafların zina sebebiyle (TMK m. 161) boşandığı ve davacının kusurunun ağırlığı nedeni ile, TMK 236/2 . maddesi uyarınca tasfiyeden kaynaklı alacak talep edemeyeceği gerekçesi ile, taraf delillerinin tamamını toplamadan davanın reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Koşulları bulunsa bile hüküm, davanın delilsiz reddine dayanak yapılamaz. Önce tasfiye hesabı yapılır ve artık değere katılma alacağı belirlenir; ancak bundan sonra pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılıp azaltılmayacağı ya da kaldırılıp kaldırılmayacağı tartışılır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2019 · E. 2016/19287 · K. 2019/5440

Yabancı mahkeme kararıyla boşanmada, boşanmanın hangi sebebe dayandığı ilgili yabancı hukuk metinleriyle açıklığa kavuşturulmalıdır

Eşler Almanya'da bir aile mahkemesi kararıyla boşanmış, karar Türkiye'de tanınıp tenfiz edilmişti. Boşanmanın hayata kast sebebine mi yoksa genel boşanma sebeplerine mi dayandığı dosyadan anlaşılamıyordu.

> *...boşanmada uygulanan Alman Medeni Kanunu'nun 1564 ve 1565/2. maddeleri ile boşanmaya ilişkin düzenlemelerin tercümelerinin dosyaya kazandırılarak, boşanmanın hayata kast nedeni ile mi yoksa genel boşanma sebeplerine dayalı olarak mı (uzun süredir ayrı yaşama, evlilik birliğinin temelinden sarsılması gibi) gerçekleştiğinin açıklığa kavuşturulması, hayata kast nedeni ile boşanmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi halinde davacının artık değere katılma alacağının tümü ile kaldırılması mı yoksa azaltılması mı gerektiğinin toplanan ve toplanacak deliller, dosya kapsamı karşısında tespit edilmesi ve oluşacak duruma göre*

hüküm kurulması olmalıdır. Mahkemece açıklanan yönde işlem ve inceleme yapılmadan; eksik inceleme sonucu, yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz olmuş...

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Yabancı mahkeme kararıyla sona eren evliliklerde de hükmün uygulanabilmesi için boşanmanın hangi sebebe dayandığı belirlenmelidir; bunun için ilgili yabancı kanun hükümlerinin tercümeleri dosyaya kazandırılır. Hayata kast sebebi doğrulanırsa, bu kez payın tümüyle kaldırılması mı yoksa azaltılması mı gerektiği toplanan delillere göre tartışılır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.03.2013 · E. 2012/10429 · K. 2013/7427

Pay oranının kaldırılması istemi boşanmanın eki değildir; ancak mal rejiminin tasfiyesi davasında ileri sürülebilir

Kadın, karşı boşanma dilekçesinde zina nedeniyle boşanmaya karar verilmesi hâlinde kocanın edinilmiş mallara katılma payının ortadan kaldırılmasını da istemiştir. Ortada usulüne uygun açılmış bir mal rejimi tasfiyesi davası bulunmuyordu.

> *Bu istek boşanmanın fer'isi niteliğinde olmayıp, ancak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davada taraflarca ileri sürülebilir ve mahkemece dinlenebilir. O halde taraflaca usulüne uygun biçimde açılmış mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir dava bulunmadığından davalı-karşı davacı kadının bu talebi yönünden karar verilmesine yer olmadığına şeklinde hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İstem boşanma davası içinde karara bağlanamaz; ayrı bir tasfiye davası açılmalı ve savunma ya da talep orada ileri sürülmelidir. Bu nedenle boşanma dosyasında yalnız "karar verilmesine yer olmadığına" biçiminde hüküm kurulabilir. Kararda ayrıca maddi ve manevi tazminatların boşanma hükmünün kesinleşmesiyle muaccel olacağı ve faizin kesinleşme tarihinden işleyeceği de belirtilmiştir.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2016 · E. 2016/1406 · K. 2016/13160

Zina nedeniyle boşanma ilamı dosyadaysa, tasfiyeye konu her mal bakımından ayrıca değerlendirme yapılmalıdır

Tasfiyeye konu bir taşınmaz 2005, bir araç ise 2009 yılında, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde alınmıştı. Dosyada tarafların zina nedeniyle boşandıklarına ilişkin kesinleşmiş ilam bulunuyordu; mahkeme bunu göz ardı etmiştir.

> *...zina nedeniyle boşanma ilamına göre, tarafların TMK'nun 161. maddesi uyarınca boşanmalarına karar verilmiş olduğundan aynı Kanunun 236/2. maddesi uyarınca değerlendirme yapılarak hüküm kurulması gerekir. Bu hususun göz ardı edilmesi usul ve yasaya aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Değerlendirme, dava bütünü üzerinden değil edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde edinilen her mal bakımından ayrı ayrı yapılır. Rejim döneminden önce edinilen mallar zaten bu hükmün kapsamı dışındadır; çünkü hüküm yalnız artık değere katılma alacağına özgüdür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 226:** Malların geri alınması.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 230:** Denkleştirme.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.
- **TMK m. 241:** Üçüncü kişilere karşı dava.
- **TMK m. 252:** Paylaşmalı mal ayrılığında pay oranı.

MADDE

237

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
V. Artık değere katılma
2. Sözleşmeye göre

a. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir.
(2) Bu tür anlaşmalar, eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez.

MADDE ÖZETİ

Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir; bu tür anlaşmalar eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez (m. 237). Eşler mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sözleşme serbestisi	Artık değere katılmada farklı bir esasın kararlaştırılabilmesi (TMK m. 237/1).
Başka esas	Yarı yarıya paylaşım yerine farklı oran ya da düzen (TMK m. 237/1).
Ortak olmayan çocuk	Eşlerden yalnız birine ait olan çocuk (TMK m. 237/2).
Saklı pay	Mirasçının kanunla korunan asgari miras payı (TMK m. 237/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 237- Madde İsviçre Medenî Kanununun 216 ncı maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası, eşlere artık değerin paylaştırılması hususunda mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esasın kabul edilmesi olanağını tanımıştır. Bunun sonucu olarak eşler yarı yarıya paylaşım yerine başka oranlar kabul edebileceklerdir. Edinilmiş malların önemli bir bölümünü eşlerden birisinin malvarlığındaki artışın oluşturması

1 Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2023/7024, K. 2024/6794.

> ve mal rejimi sözleşmesiyle bunun tamamının sağ kalan eşe kalmasının öngörülmesi hâlinde, ölen eşin mirasçılarının bundan zarar görecekleri tabiîdir. Bu nedenle maddenin ikinci fıkrası bu tür anlaşmaların, eşlerin müşterek olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını ihlâl edemeyeceğini öngörmektedir. Bu hükümle eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle, ortak olmayan çocukların saklı paylarını ihlâl edecek çözümler getirmeleri önlenmek istenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 93-94*

Gerekçe, sözleşme serbestisinin sınırını neden yalnız ortak olmayan çocuklara özgülediğini de dolaylı olarak açıklar: ortak çocuklar her iki eşin de mirasçısı olduklarından, artık değerin sağ kalan eşte kalması onların toplam miras beklentisini aynı ölçüde etkilemez. Buna karşılık yalnız bir eşten olan çocuklar, kendi anne ya da babalarının terekesindeki azalmayı diğer eşin terekesinden telafi edemezler. Tasarının 237. maddesinin birinci fıkrasında Adalet Komisyonunca terim birliğini sağlamak amacıyla redaksiyon yapılmıştır (S. Sayısı 723, s. 313).

Eski Kanun'da artık değere katılma bulunmadığından bu maddenin karşılığı da yoktu. Buna karşılık eşlerin evlenme mukavelenamesiyle kanunda gösterilen usullerden birini seçebilmeleri kabul edilmişti; yani sözleşme serbestisi düşüncesi eski Kanun'da da vardı, ancak paylaşım oranının serbestçe belirlenmesi söz konusu değildi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 237
Seçim	Kanundaki usullerden biri	Kanundaki rejimlerden biri
Oran	Düzenlenmemişti	Artık değerde farklı oran
Sınır	—	Ortak olmayan çocukların saklı payı

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Serbesti	Artık değere katılmada başka esas kabul edilebilir	TMK m. 237/1
Örnek	Yarı yarıya yerine farklı oranlar	Madde gerekçesi
Sınır	Ortak olmayan çocukların saklı payı	TMK m. 237/2
Kapsanan kişiler	Ortak olmayan çocuklar ve altsoyları	TMK m. 237/2
Şekil	Mal rejimi sözleşmesi biçiminde yapılır	TMK m. 205
Kanuni çerçeve	Yalnız kanunda yazılı sınırlar içinde	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6794
Geçersiz belge	Şekle uymayan belge sözleşme sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2023/1518
Feragat	Doğmamış haktan feragat edilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/1518
Boşanma hâli	Farklı oranın uygulanması ayrıca kararlaştırılmalı	TMK m. 238

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 216. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, birinci fıkranın eşlere artık değerin paylaştırılması hususunda mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esasın kabul edilmesi olanağını tanıdığını; bunun sonucu olarak eşlerin yarı yarıya paylaşım yerine başka oranlar kabul edebileceklerini belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, edinilmiş malların önemli bir bölümünü eşlerden birinin malvarlığındaki artışın oluşturması ve mal rejimi sözleşmesiyle bunun tamamının sağ kalan eşe kalmasının öngörülmesi hâlinde ölen eşin mirasçılarının bundan zarar göreceklerinin tabii olduğunu; bu nedenle bu tür anlaşmaların eşlerin müşterek olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını ihlâl edemeyeceğinin öngörüldüğünü açıklar. Gerekçeye göre bu hükümle, eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle ortak olmayan çocukların saklı paylarını ihlâl edecek çözümler getirmeleri önlenmek istenmiştir. Tasarının 237. maddesinin birinci fıkrasında Adalet Komisyonunca terim birliğini sağlamak amacıyla redaksiyon yapılmıştır (S. Sayısı 723, s. 313).

DİKKAT

Bu madde, evlilik sözleşmesi yapmak isteyenler için kilit hükümdür: eşler artık değerin **yarı yarıya** paylaşılması kuralını değiştirebilir, örneğin farklı oranlar kararlaştırabilir. Ancak üç sınır gözden kaçırılmamalıdır. Birincisi, sözleşme kanunun çizdiği çerçevenin dışına çıkamaz ve geçmişe etkili olarak kurulamaz. İkincisi,

mal rejimi sözleşmesi şekil koşullarına uyularak yapılmalıdır; el yazısıyla ya da tanık önünde imzalanmış bir belge geçerli sözleşme sayılmaz. Üçüncüsü ve en çok atlanan nokta: anlaşma, eşlerden birinin **önceki evliliğinden olan çocuklarının** saklı paylarını zedeleyemez. Önceki evlilikten çocuğu olan kişilerin yaptığı "her şey eşime kalsın" içerikli düzenlemeler bu sınıra takılır. Boşanma hâlinde farklı oranın uygulanması isteniyorsa bunun sözleşmede ayrıca yazılması gerekir.

II. Sözleşmeyle Değiştirilebilecek Konular

- **Kural:** Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir (TMK m. 237/1).
- **Gerekçedeki örnek:** Eşler yarı yarıya paylaşım yerine başka oranlar kabul edebilirler.
- **Diğer düzenlemeler:** Değer artışından pay almaktan vazgeçilebilir ya da pay oranı değiştirilebilir (TMK m. 227); bir malın edinilmiş mal sayılıp sayılmayacağı kararlaştırılabilir (TMK m. 221).
- **Sınır:** Eşler mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilir.[2]
- **Geçmişe etki yasağı:** Sözleşme yapıldığı tarihten önceki dönemi kapsayacak biçimde kurulamaz.
- **Boşanma hâli:** Farklı paylaşım oranının boşanma veya iptal hâllerinde de uygulanabilmesi için bunun sözleşmede açıkça öngörülmesi gerekir (TMK m. 238).

III. Saklı Pay Sınırı

- **Kural:** Bu tür anlaşmalar, eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez (TMK m. 237/2).
- **Gerekçedeki neden:** Edinilmiş malların önemli bir bölümünü bir eşin malvarlığındaki artış oluşturuyor ve sözleşmeyle bunun tamamının sağ kalan eşe kalması öngörülüyorsa, ölen eşin mirasçıları bundan zarar görür.
- **Korunanlar:** Yalnız ortak olmayan çocuklar ve onların altsoyları; ortak çocuklar bu koruma kapsamında sayılmamıştır.
- **Pratik anlamı:** Önceki evliliğinden çocuğu olan kişilerin yaptığı "tüm artık değer eşime kalsın" içerikli düzenlemeler bu sınıra takılır.
- **Sonuç:** Saklı payı zedeleyen kısım bakımından anlaşma ilgili mirasçılara karşı ileri sürülemez.
- **Miras hukuku ile bağ:** Saklı pay ve tenkis kuralları miras hukukunda düzenlenmiştir (TMK m. 506).

2 Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2023/7024, K. 2024/6794.

IV. Sözleşmenin Şekli ve Geçerliliği

- **Şekil:** Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır ya da evlenme başvurusu sırasında hangi rejimin seçildiği yazılı olarak bildirilir (TMK m. 205).
- **Zaman:** Sözleşme evlenmeden önce veya sonra yapılabilir (TMK m. 203).
- **Geçersiz belge:** Şekil koşullarını taşımayan bir belge geçerli mal rejimi sözleşmesi sayılmaz.[3]
- **Doğmamış haktan feragat:** Mal rejimi boşanma dava tarihinde sona erdiğinden, henüz doğmamış bir haktan önceden feragat edilemez.[4]
- **Ehliyet:** Sözleşme yapacak eşlerin ayırt etme gücüne sahip olması, küçük veya kısıtlı ise yasal temsilcisinin rızası gerekir (TMK m. 204).

V. Uyuşmazlıklar ve Usul

- **İptal davası:** Sözleşmenin geçersizliği, mal rejiminin tasfiyesi davasıyla birlikte ya da ayrı olarak ileri sürülebilir.[5]
- **Görev:** Mal rejimi sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda aile mahkemesi görevlidir.
- **İrade sakatlığı:** Hata, hile veya korkutma iddiası ileri sürülebilir; ispat yükü bunu iddia edendedir.
- **Yorum:** Sözleşme hükümleri, kanunun çizdiği çerçeve içinde ve eşlerin gerçek iradesine göre yorumlanır.
- **Etki alanı:** Sözleşme yalnız artık değere katılmayı düzenler; edinilmiş mal-kişisel mal ayrımının kanuni sonuçlarını bütünüyle ortadan kaldırmaz.
- **Tasfiye:** Sözleşmeye rağmen tasfiye hesabı yine kanundaki yönteme göre yapılır, yalnız paylaşım oranı değişir (TMK m. 231, TMK m. 236).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Evlilik sözleşmesi yaptırılacaksa üç soru baştan yanıtlanmalıdır. Birincisi: hangi rejimin seçileceği ve artık değere katılmada hangi oranın kararlaştırılacağı. İkincisi: bu oranın yalnız ölüm hâlinde mi yoksa boşanma hâlinde de mi uygulanacağı. Boşanmada da uygulanması isteniyorsa bu, sözleşmeye ayrıca yazdırılmalıdır; aksi hâlde hüküm boşanmada uygulanmaz. Üçüncüsü: taraflardan birinin önceki evliliğinden çocuğu bulunup bulunmadığı. Varsa, o çocukların saklı payını zedeleyen bir düzenleme geçersizlik riski taşır; bu durumda oranı saklı payı gözetecek biçimde belirlemek gerekir. Sözleşme mutlaka noterde yaptırılmalıdır; büyükelçilikte ya da

3 Yargıtay 2. HD, 30.03.2023, E. 2022/2227, K. 2023/1518.
4 Yargıtay 2. HD, 30.03.2023, E. 2022/2227, K. 2023/1518.
5 Yargıtay 2. HD, 13.12.2010, E. 2010/7863, K. 2010/20947.

tanık önünde imzalanmış metinler geçerli sayılmaz. Son olarak, rejim sürerken imzalanan "birbirimizden hiçbir hak talebimiz yoktur" türü genel metinler, henüz doğmamış haktan feragat sayılacağından tasfiyeyi engellemez.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2024 · E. 2023/7024 · K. 2024/6794

Eşler mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilir

1967 yılında evlenen eşler, 2015 yılında noterde "Mal Rejimi Değişikliği Sözleşmesi" imzalayarak 01.01.2002 öncesi ve sonrası bütün menkul ve gayrimenkullerin bir eşe ait olacağını kararlaştırmıştır. Sözleşmenin geçerliliği dava konusu edilmiştir.

> *4721 sayılı Kanun'un 203 üncü maddesinin birinci fıkrasında mal rejimi sözleşmesinin evlenmeden önce veya sonra yapılabileceği, tarafların istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilecekleri, kaldırabilecekleri veya değiştirebilecekleri; aynı Kanun'un 179 uncu maddesinin birinci fıkrasında da boşanma halinde mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Sözleşme serbestisi sınırsız değildir: eşler yalnız kanunda gösterilen sınırlar içinde mal rejimini seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilir. TMK m. 237, artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esasın kabul edilebileceğini öngörür; ancak bu serbesti de kanunun çizdiği çerçeveyle ve saklı pay kuralıyla sınırlıdır. Aynı kararda sözleşmenin geçmişe etkili biçimde kurulamayacağı da belirtilmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2023 · E. 2022/2227 · K. 2023/1518

Şekil koşullarını taşımayan belge geçerli mal rejimi sözleşmesi sayılmaz ve doğmamış haktan feragat söz konusu olamaz

Eşler, yurt dışında bir büyükelçilikte 20.10.2009 tarihinde bir belge imzalamıştı. Bu belgenin geçerli bir mal rejimi sözleşmesi olup olmadığı ve tasfiyeden doğacak haklardan feragat anlamına gelip gelmediği tartışılmıştır.

> *Büyükelçilik' te 20.10.2009 tarihinde imzalanan belgenin geçerli mal rejimi sözleşmesi olmadığı gibi mal rejiminin boşanma dava tarihinde sona erdiği, doğmamış haktan feragat söz konusu olamayacağı...*

DEĞERLENDİRME Daire, Bölge Adliye Mahkemesinin bu gerekçesini usul ve kanuna uygun bularak kararı onamıştır. Karar iki noktayı birlikte gösterir: mal rejimi sözleşmesi kanundaki şekle uyularak yapılmalıdır; ayrıca mal rejimi boşanma dava tarihinde sona erdiğinden, henüz doğmamış bir haktan önceden feragat edilmesi

mümkün değildir. Bu nedenle rejim sürerken imzalanan genel içerikli feragat metinleri tasfiyeyi engellemez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.12.2010 · E. 2010/7863 · K. 2010/20947

Katılma alacağı ile birlikte istenen mal rejimi sözleşmesinin iptali istemleri aynı dosyada mal rejimi hükümlerine göre incelenir

Uyuşmazlık, katılma alacağı ve mal rejimi sözleşmesinin iptali istemlerini birlikte içeriyordu; hangi dairenin inceleme görevi bulunduğu tartışma konusu olmuştur.

> *Uyuşmazlık ve hüküm katılma alacağı ve mal rejimi sözleşmesinin iptali isteğine ilişkin olup, Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun 26.01.2009 tarih ve 1 sayılı kararının 3. maddesi gereğince inceleme görevi Yargıtay 8. Hukuk Dairesine aittir.*

DEĞERLENDİRME Daire, dosyanın mal rejimi uyuşmazlıklarına bakan daireye gönderilmesine karar vermiştir. Karar, mal rejimi sözleşmesinin iptali isteminin bağımsız bir sözleşme uyuşmazlığı değil mal rejimi tasfiyesinin bir parçası olarak ele alındığını göstermektedir. Bugün bu uyuşmazlıklar 2. Hukuk Dairesince incelenmektedir; ancak istemin tasfiye davası içinde ileri sürülmesi yönündeki yaklaşım korunmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 203:** Mal rejimi sözleşmesi.
- **TMK m. 204:** Sözleşme ehliyeti.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 221:** Sözleşmeyle kişisel mal sayılabilecekler.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 238:** Boşanma, iptal veya mal ayrılığına geçiş hâli.
- **TMK m. 506:** Saklı paylar.

MADDE

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
V. Artık değere katılma
2. Sözleşmeye göre

238 b. İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığında

KANUN METNİ

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, kanundaki artık değere katılmaya ilişkin düzenlemeden farklı anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

MADDE ÖZETİ

Evliliğin iptali, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş hâllerinde, kanundaki artık değere katılma düzenlemesinden farklı anlaşmalar ancak mal rejimi sözleşmesinde açıkça öngörülmüşse geçerlidir (m. 238). Aynı açıklık ölçütü boşanma protokolleri için de aranır: muğlak ifadeler sonradan açılan tasfiye davasını engellemez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Farklı anlaşma	Artık değere katılmada kanundaki yarı yarıya kuraldan sapan düzenleme (TMK m. 237).
Açıklık koşulu	Farklı oranın boşanma veya iptalde de uygulanacağının sözleşmede yazılması (TMK m. 238).
Mal ayrılığına geçiş	Mahkeme kararıyla rejimin değişmesi (TMK m. 206).
Feragat	Talep sonucundan açık, kayıtsız ve şartsız vazgeçme.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 238- Madde İsviçre Medeni Kanununun 217 nci maddesini karşılamaktadır. Evlenmeyi sürdürmek asıl olduğundan eşler genelde boşanmayı düşünmezler. Mal rejimi

1 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.
2 Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/6039, K. 2026/4692.

> sözleşmesinde öngörülen farklı paylaşım şekilleri, özünde bundan yararlanan eşe bir atıfet, mükâfat niteliğindedir. Dolayısıyla buna ilişkin sözleşme hükümlerinin boşanma veya evliliğin iptali sebebiyle son bulması veya mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş hâllerinde uygulanabilmesi için, bunun sözleşmede açıkça öngörülmüş olması gerekir. Bu nedenle maddede eşler arasındaki evliliğin iptali veya boşanma sebepleriyle veya edinilmiş mallara katılma rejimi yerine mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş durumunda artık değere katılmanın farklı oranlarda olacağına ilişkin bir anlaşmanın geçerli olabilmesi, mal rejimi sözleşmesinde bu hususun açık bir şekilde belirtilmiş olması koşuluna bağlanmıştır. İsviçre Medenî Kanununun 217 nci maddesinde boşanma ve evliliğin iptali yanında ayrılık hâli de sayılmıştır. Fakat ayrılık ile evlilik sona ermediğinden bu konuda düzenleme yapılmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 94*

Gerekçedeki "atıfet, mükâfat" nitelemesi maddenin mantığını açıklar: eşine kanundan daha fazlasını bırakmayı kabul eden kişi, bunu evliliğin ölümle sona ereceği varsayımıyla yapar. Evlilik boşanmayla biterse aynı iradenin sürdüğü varsayılamaz; bu nedenle kanun, farklı oranın boşanmada da uygulanmasını açık bir kayda bağlamıştır. Gerekçe ayrıca Türk hukukunun İsviçre'den ayrıldığı bir noktayı da göstermektedir: ayrılık kararı verilmesi hâli maddeye alınmamıştır, çünkü ayrılıkla evlilik sona ermez. Tasarının 238. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da artık değere katılma bulunmadığından, farklı paylaşım oranının boşanmada uygulanıp uygulanmayacağı sorunu da doğmuyordu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) boşanmada her eş kendi mallarını geri alıyor, eşler arasındaki sözleşme yalnız kanunda sayılan usullerden birinin seçilmesine ilişkin oluyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 238
Farklı oran	Söz konusu değildi	Sözleşmeyle mümkün
Boşanmada geçerlilik	—	Açıkça öngörülmüşse
Ayrılık	—	Kapsam dışı

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	İptal, boşanma, mal ayrılığına geçiş	TMK m. 238
Koşul	Sözleşmede açıkça öngörülmüş olmalı	TMK m. 238
Gerekçe	Farklı paylaşım bir atıfet niteliğindedir	Madde gerekçesi
Ayrılık	Evlilik sona ermediğinden kapsam dışı	Madde gerekçesi
Protokoller	Muğlak ifade tasfiyeyi kapsamaz	Yargıtay HGK, K. 2022/850
Duruşma beyanı	Tek başına tasfiye sonucu doğurmaz	Yargıtay HGK, K. 2025/498
Feragat	Açık, kayıtsız ve şartsız olmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4692
Nitelik	Tasfiye boşanmanın eki değildir	Yargıtay HGK, K. 2022/850

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 217. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, evlenmeyi sürdürmenin asıl olduğundan hareketle eşlerin genelde boşanmayı düşünmediklerini; mal rejimi sözleşmesinde öngörülen farklı paylaşım şekillerinin özünde bundan yararlanan eşe bir atıfet, mükâfat niteliği taşıdığını belirtir. Gerekçeye göre bu nedenle söz konusu sözleşme hükümlerinin boşanma veya evliliğin iptali sebebiyle son bulma ya da mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş hâllerinde uygulanabilmesi için bunun sözleşmede açıkça öngörülmüş olması gerekir. Gerekçe ayrıca İsviçre Medenî Kanunu'nun 217. maddesinde boşanma ve evliliğin iptali yanında ayrılık hâlinin de sayıldığını; fakat ayrılık ile evlilik sona ermediğinden bu konuda düzenleme yapılmadığını açıklar. Tasarının 238. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). 1

DİKKAT

Bu madde, evlilik sözleşmesi yaptıranların en sık düştüğü tuzağı önler. Sözleşmede "artık değer üçte bir-üçte iki paylaşılır" gibi bir düzenleme yapılmışsa, bu düzenleme **kendiliğinden boşanmada uygulanmaz**. Kanun koyucu, farklı paylaşımı kural olarak ölümle sona eren evlilikler için düşünülmüş bir jest saymış; boşanmada da geçerli olması isteniyorsa bunun sözleşmeye ayrıca ve açıkça yazılmasını şart koşmuştur. Aynı açıklık düşüncesi boşanma protokolleri için de geçerlidir: "birbirimizden başkaca talebimiz yoktur", "paylaşacak malımız yoktur", "mal tasfiyesi talebimiz yoktur" gibi kalıp cümleler mal rejiminin tasfiyesini sona erdirmez. Tasfiye gerçekten bitirilmek isteniyorsa protokolde hangi malın kime kalacağının tek tek yazılması gerekir.

II. Açıklık Koşulu

- **Kural:** İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş hâllerinde, kanundaki artık değere katılma düzenlemesinden farklı anlaşmalar ancak sözleşmede açıkça öngörülmüşse geçerlidir (TMK m. 238).
- **Gerekçedeki düşünce:** Farklı paylaşım şekilleri özünde bundan yararlanan eşe bir atıfet niteliğinde olduğundan, evliliğin sona erme biçimi değiştiğinde kendiliğinden uygulanmaz.
- **Kapsanan hâller:** Evliliğin iptali, boşanma ve mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş (TMK m. 206).
- **Kapsam dışı:** Ayrılık hâli; gerekçeye göre ayrılıkla evlilik sona ermediğinden düzenleme yapılmamıştır (TMK m. 170).
- **Ölüm hâli:** Ölümle sona eren rejimde sözleşmedeki farklı oran, açıklık koşulu aranmaksızın uygulanır (TMK m. 237).
- **Yazım biçimi:** Sözleşmeye "bu oran boşanma ve evliliğin iptali hâllerinde de uygulanır" benzeri açık bir cümle konulmalıdır.

III. Boşanma Protokolleri ve Tasfiye

- **Nitelik:** Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın eki değildir; boşanmadaki anlaşma kural olarak tazminat, nafaka ve velayeti kapsar.[3]
- **Açıklık aranır:** Eşler tasfiye konusunda da anlaşmak istiyorsa bunun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması gerekir.
- **Muğlak metinler:** Soyut, farklı yorumlara açık ifadeler sonradan açılan davanın görülmesine engel olmaz.[4]
- **Duruşma beyanı:** Protokolde ve hüküm fıkrasında tasfiyeye ilişkin düzenleme yoksa, duruşmada söylenen "paylaşacak malımız yoktur" cümlesinden tasfiyenin gerçekleştiği sonucu çıkarılamaz.[5]
- **Feragat ölçütü:** "Mal tasfiyesi talebimiz yoktur" beyanı, feragat için aranan açık, kayıtsız ve şartsız irade beyanı sayılmaz.[6]
- **Doğmamış hak:** Rejim sürerken imzalanan genel feragat metinleri, henüz doğmamış haktan feragat sayılacağından sonuç doğurmaz (TMK m. 237).

IV. Tasfiyeyi Protokolle Gerçekten Bitirmek

- **Mal mal sayım:** Hangi taşınmaz, araç, banka hesabı ve şirket payının kime kalacağı tek tek yazılmalıdır.

3 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.
4 Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850.
5 Yargıtay HGK, 10.09.2025, E. 2024/7, K. 2025/498.
6 Yargıtay 2. HD, 28.04.2026, E. 2025/6039, K. 2026/4692.

- **Kalem adı:** Metinde "mal rejiminin tasfiyesi", "katılma alacağı" ve "değer artış payı" kavramları açıkça geçmelidir (TMK m. 236, TMK m. 227).
- **Karşılıklı ibra:** Tasfiyenin tamamlandığı ve tarafların bu kalemler bakımından birbirini ibra ettiği ayrıca belirtilmelidir.
- **Hâkim onayı:** Protokolün hâkimce onaylanması ve hüküm fıkrasında gösterilmesi, ileride doğacak tartışmayı azaltır (TMK m. 166).
- **Tapu ve tescil:** Devri kararlaştırılan taşınmazlar için ayrıca resmî senet düzenlenmesi gerekir; protokol tek başına mülkiyeti geçirmez.
- **Denetim:** Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini gözeterek anlaşmada değişiklik yapabilir.

V. Usul ve Sonuçlar

- **Ayrı dava:** Tasfiye istemi boşanma davasında karara bağlanamaz; ayrı bir dava açılmalıdır (TMK m. 236).
- **Zamanaşımı:** Mal rejiminden doğan alacaklarda on yıllık süre uygulanır ve süre boşanma kararının kesinleşmesiyle başlar (TMK m. 227).
- **İspat:** Tasfiyenin protokolle tamamlandığını ileri süren taraf bunu ispatlar.
- **Yorum:** Protokol hükümleri, tarafların gerçek iradesi ve dürüstlük kuralı çerçevesinde yorumlanır.
- **Sözleşmenin sınırı:** Farklı oran kararlaştırılsa bile ortak olmayan çocukların saklı payları zedelenemez (TMK m. 237).
- **Görev:** Uyuşmazlıklarda aile mahkemesi görevlidir.

UYGULAMA NOTU

Anlaşmalı boşanma protokolü hazırlanırken mal rejimi bölümü ayrı bir başlık altında yazılmalı ve şu üç unsuru mutlaka içerecek biçimde kurulmalıdır: birincisi, tasfiyeye konu malların tek tek sayılması ve her birinin kime kalacağının belirtilmesi; ikincisi, "taraflar mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan katılma alacağı ve değer artış payı istemlerinden karşılıklı olarak feragat etmiştir" gibi açık, kayıtsız ve şartsız bir cümle; üçüncüsü, protokolün hâkimce onaylanıp hüküm fıkrasında gösterilmesi. Karşı taraf sonradan tasfiye davası açtığında "başkaca talebimiz yoktur" türü genel ifadeler yeterli olmaz; bu nedenle metni kaleme alan taraf kalıp cümlelere güvenmemelidir. Evlilik sözleşmesinde farklı paylaşım oranının boşanmada da uygulanması isteniyorsa bu, sözleşmeye ayrıca yazdırılmalıdır; aksi hâlde boşanmada kanunun yarı yarıya kuralı geçerli olur.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850

Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın eki değildir; protokoldeki muğlak ifadeler sonradan açılan tasfiye davasını engellemez

Eşler 2013 yılında anlaşmalı olarak boşanmıştır. Protokolün beşinci bendinde "Taraflar yukarıdaki şartlarda anlaşmış olup birbirlerinden başkaca maddi ve manevi talepleri ile mahkeme masrafı ve avukatlık ücreti talep etmeyecektir" ifadesi yer alıyordu. Protokolde ayrıca davalının davacıya ait evde oturacağı kararlaştırılmıştı.

> *...boşanma davasının fer'î niteliğinde olmadığından, boşanma davasında tarafların anlaşmış olmaları kural olarak boşanma davasının fer'î niteliğindeki tazminat, nafaka ve velâyet konularını kapsadığı kabul edilmelidir. Şayet eşler, boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi hususunda da anlaşma yapmak istiyorlarsa, bu hususun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması çok önemlidir. Soyut, muğlâk, her anlama gelebilen, farklı şekilde yorumlanmaya açık, müphem kelime ve cümleler kullanılan anlaşma metinleri sonradan açılan davanın görülmesine engel teşkil etmez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, boşanma protokollerinin kapsamını çizmiştir. Boşanma davasındaki anlaşma kural olarak yalnız boşanmanın eki niteliğindeki tazminat, nafaka ve velayet konularını kapsar. Eşler mal rejiminin tasfiyesi konusunda da anlaşmak istiyorlarsa bunun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta yazılması gerekir. Somut olayda "davalının davacıya ait evde oturacağı" yönündeki hükümden tasfiyenin tamamlandığı sonucu çıkarılamamıştır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498

Protokolde tasfiyeye ilişkin bir hüküm yoksa, duruşmadaki "paylaşacak malımız yoktur" beyanından tasfiyenin gerçekleştiği sonucu çıkarılamaz

Eşler 2005 yılında anlaşmalı olarak boşanmıştır; duruşmada paylaşacak malları ve eşya talepleri bulunmadığını beyan etmişlerdir. Protokolde mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir hüküm, boşanma kararının hüküm fıkrasında da tasfiyeye ilişkin bir karar yoktu. Tasfiye davası boşanmanın kesinleşmesinden dokuz yıl sonra açılmıştır.

> *Özellikle anlaşmalı boşanmaya dayanak 18.08.2005 havale tarihli protokolün incelenmesinde ise; yasal mal rejiminin tasfiyesine yönelik bir hükme yer verilmediği gibi boşanma kararının hüküm fıkrasında da eşler arasında geçerli edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin bir karar verilmediği anlaşılmaktadır. Böyle olunca eşlerin, salt anlaşmalı boşanma dava duruşmasında yer alan beyanlarından hareketle; rejim süresince edindikleri mal varlıklarını paylaşarak veya tasfiyeye yönelik haklarından feragat iradesi göstermek suretiyle mal rejiminin tasfiyesini gerçekleştirdikleri sonucuna varmak mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu oy çokluğuyla bozmuştur. Karara göre salt duruşma beyanından hareketle eşlerin malvarlıklarını paylaştıkları ya da tasfiyeye yönelik haklarından feragat ettikleri sonucuna varılamaz; bunun için protokolde ya da hüküm fıkrasında tasfiyeye ilişkin açık bir düzenleme bulunmalıdır. Azınlık, "mal" ibaresinin tasfiyeyi de kapsadığı ve dokuz yıl sonra dava açılmasının dürüstlük kuralına aykırı olduğu görüşündeydi; bu görüş Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.04.2026 · E. 2025/6039 · K. 2026/4692

"Mal tasfiyesi talebimiz yoktur" beyanı, feragat için aranan kayıtsız ve şartsız açık irade beyanı sayılmaz

Eşler 2014 yılında açılan davada anlaşmalı olarak boşanmıştır. Duruşmada imzalı beyanlarında "Mal tasfiyesi talebimiz yoktur" demişlerdir; hüküm fıkrasında da bu konuda karar verilmesine yer olmadığı belirtilerek protokol tasdik edilmiştir. Yıllar sonra açılan tasfiye davası, bu beyan nedeniyle reddedilmiştir.

> *...şeklindeki imzalı beyanlarının, mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak taleplerinden feragat ettiklerine dair kayıtsız, şartsız ve açık irade beyanı niteliği taşımadığı, bu kapsamda mal rejiminden kaynaklanan alacak haklarının tasfiye edilmediği anlaşılmakla Mahkemece iddia ve savunma doğrultusunda taraf delilleri toplanarak sonuca göre davanın esasıyla ilgili bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde anlaşmalı boşanma davasında mal rejiminin tasfiye edildiğinden bahisle davanın reddine karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. HMK m. 307 ve 309/4 uyarınca feragat beyanının açık, kayıtsız ve şartsız olması zorunludur. O anda talep bulunmadığını bildiren bir cümle, ileride doğacak tasfiye alacağından feragat anlamına gelmez. Bu nedenle mahkeme davanın esasına girip delilleri toplamalıdır. Karar, boşanma duruşmalarında sarf edilen kalıp cümlelerin tasfiye hakkını sona erdirmediğini göstermektedir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.06.2012 · E. 2012/3587 · K. 2012/5314

Protokoldeki genel "mal talepleri yoktur" ibaresi katkı payı ve katılma alacağını kapsamaz; mallar tek tek ve bentler hâlinde yazılmalıdır

Anlaşmalı boşanma protokolünde yalnız "mal talepleri yoktur" ibaresi yer alıyordu. Mahkeme, tasfiyeye konu taşınmazın bu ibare kapsamında kaldığını kabul ederek davayı reddetmiştir.

> *...anlaşma ya da protokol, mal rejimlerini de kapsıyor ise bu taktirde taşınır ve taşınmaz mal niteliğinde bulunan katkı payı ya da artık değere konu olan bu tür eşyaların açık bir biçimde tek tek, bentler halinde protokolde yer alması gerekir. Somut olayda, herhangi bir açık ibare bulunmamaktadır. Sadece, "mal talepleri*

yoktur" ibaresi yer almaktadır. Mal tabirinin tüm taşınır ve taşınmazları kapsadığını kabul etmek mal rejimi davalarının mantığına ve hakkın özüne aykırı düşer. Mal tabiri oldukça dar bir kavramdır. Bu nedenle bu tabirin katkı payı ya da edinilmiş mallardan kaynaklanan taşınmaz ya da taşınır niteliğindeki eşyaları da kapsadığının kabulüne olanak bulunmamaktadır. Mahkemece, katkı payı ve katılma alacağına ilişkin taraf delillerinin toplanması ve tüm taraf deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre işin esası ile ilgili olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulması gerekirken, dava konusu taşınmazın protokol kapsamında kaldığı görüşünden hareketle yukarıda yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karara göre protokol mal rejimini de kapsayacaksa, katkı payı ya da artık değere konu olan mallar açık biçimde tek tek ve bentler hâlinde protokolde yer almalıdır. "Mal" tabiri dar bir kavramdır; bu ibarenin bütün taşınır ve taşınmazları kapsadığını kabul etmek mal rejimi davalarının mantığına ve hakkın özüne aykırı düşer.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Anlaşmalı boşanma.
- **TMK m. 170:** Ayrılık kararı.
- **TMK m. 203:** Mal rejimi sözleşmesi.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 237:** Sözleşme serbestisi.

MADDE

239

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VI. Katılma alacağının ve değer artış payının ödenmesi
1. Ödeme ve ertelenmesi

KANUN METNİ

(1) Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir. Aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.
(2) Katılma alacağının ve değer artış payının derhâl ödenmesi kendisi için ciddî güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.
(3) Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

MADDE ÖZETİ

Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir; derhâl ödeme ciddi güçlük doğuracaksa erteleme istenebilir ve aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak faiz yürütülür (m. 239). Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihi olduğundan faiz de dava tarihinden değil karar tarihinden işler.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Aynî ödeme	Alacağın para yerine mal verilerek ödenmesi (TMK m. 239/1).
Erteleme	Derhâl ödemenin ciddi güçlük doğurması hâlinde süre verilmesi (TMK m. 239/2).
Tasfiyenin sona ermesi	Faizin başladığı an; uygulamada karar tarihi.[2]
Güvence	Durum ve koşullar gerektiriyorsa borçludan istenebilecek teminat (TMK m. 239/3).

1 Yargıtay 8. HD, 14.01.2020, E. 2016/20961, K. 2020/111.
2 Yargıtay 8. HD, 14.01.2020, E. 2016/20961, K. 2020/111.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 239- Madde İsviçre Medenî Kanununun 218 inci maddesini karşılamaktadır. Eşlerden birinin katılma alacağının derhâl ödenmesi, borçluyu ciddî güçlüklere sokabilir. Borçlunun bir ticarî işletme işletmesi ve nakit sıkıntısı çekmesi hâlinde böyle bir durum söz konusudur. Bu tür sakıncaları gidermek amacıyla maddenin birinci fıkrasında katılma alacağının ve değer artış payının derhâl ödenmesinin borçlu eş için ciddî güçlükler doğuracağı hâllerde, borçlu eşe ödemelerin uygun süre ertelenmesini isteme yetkisi tanınmıştır. Maddenin ikinci fıkrası katılma alacağı ve değer artış payına, aksine anlaşma olmadıkça faiz yürütülmesini ve durum ve koşulların gerektirmesi hâlinde borçlu eşten güvence istenmesini kabul etmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 94*

Gerekçe iki fıkralı bir maddeyi açıklar; oysa yürürlükteki metin üç fıkralıdır. Aradaki fark Komisyon aşamasında doğmuştur: Adalet Komisyonu maddenin "Ödemenin ertelenmesi" olan kenar başlığını "Ödeme ve ertelenmesi" olarak değiştirmiş, son fıkradaki "güvence de" ibaresini "güvence" biçimine getirmiş ve maddeye bugünkü birinci fıkrayı eklemiştir. Eklemenin amacı gerekçede şöyle belirtilmiştir: katılma alacağı ve değer artış payının para yanında ayın olarak ödenmesine olanak getirmek, esas alınacak değerin sürüm değeri olduğunu belirlemek ve bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğünün gözetilmesini sağlamak (S. Sayısı 723, s. 313). Bu nedenle birinci fıkraya ilişkin bir madde gerekçesi bulunmamaktadır.

Eski Kanun'da katılma alacağı ve değer artış payı bulunmadığından, bunların ödenmesine, ertelenmesine ve faizine ilişkin bir hükme de yer verilmemişti. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) boşanmada her eş kendi mallarını geri alıyor, bir ödeme yükümlülüğü doğmuyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 239
Ödeme	Söz konusu değildi	Ayın veya para
Erteleme	—	Ciddi güçlük hâlinde
Faiz	—	Tasfiyenin sona ermesinden
Güvence	—	Koşulları varsa istenebilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir; birinci fıkrası kanunlaşma aşamasında Adalet Komisyonunca eklenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ödeme biçimi	Ayın veya para	TMK m. 239/1
Aynî ödemede değer	Sürüm değeri	TMK m. 239/1
Bütünlük	Meslek birimi ve işletme bütünlüğü gözetilir	TMK m. 239/1
Erteleme	Ciddi güçlük hâlinde uygun süre	TMK m. 239/2
Faiz	Tasfiyenin sona ermesinden	TMK m. 239/3
Faiz başlangıcı	Karar tarihi, dava tarihi değil	Yargıtay 8. HD, K. 2020/111
Bozma hâli	Değerler hangi karara göreyse o tarih	Yargıtay 8. HD, K. 2020/4146
İstinaf hâli	İlk derece raporları esas alınmışsa o tarih	Yargıtay 8. HD, K. 2019/11672
Ölüm hâli	Mirasçılar payları oranında sorumlu	Yargıtay 8. HD, K. 2019/10859

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 218. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, eşlerden birinin katılma alacağının derhâl ödenmesinin borçluyu ciddi güçlüklere sokabileceğini; borçlunun bir ticari işletme işletmesi ve nakit sıkıntısı çekmesi hâlinde böyle bir durumun söz konusu olduğunu belirtir. Gerekçeye göre bu tür sakıncaları gidermek amacıyla borçlu eşe ödemelerin uygun süre ertelenmesini isteme yetkisi tanınmış; ayrıca katılma alacağı ve değer artış payına aksine anlaşma olmadıkça faiz yürütülmesi ve durum ile koşulların gerektirmesi hâlinde borçlu eşten güvence istenmesi kabul edilmiştir. Maddenin bugünkü birinci fıkrası Tasarıda yoktu: Adalet Komisyonu, maddenin "Ödemenin ertelenmesi" olan kenar başlığını "Ödeme ve ertelenmesi" olarak değiştirmiş; katılma alacağı ve değer artış payının para yanında ayın olarak da ödenmesine olanak getirmek, esas alınacak değerin sürüm değeri olduğunu belirlemek ve bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğünün gözetilmesini sağlamak amacıyla maddeye birinci fıkrayı eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 313). 1

DİKKAT

Bu maddenin uygulamadaki en tartışmalı yanı faizdir ve buradaki kural sezgiye aykırıdır: katılma alacağına faiz **dava tarihinden değil karar tarihinden** işler. Bunun nedeni, mallar karar tarihine en yakın değerleriyle hesaplandığından alacağın da o anda doğmuş sayılmasıdır. Bu yüzden uzun süren davalarda geçen yıllar için faiz alınamaz; buna karşılık malın değeri güncellendiği için enflasyon kaybı büyük ölçüde karşılanır. Karar bozulmuşsa ölçüt şudur: hesaba esas değerler hangi karar tarihine göre belirlendiyse faiz de o tarihten işler. Bozmadan sonra yeni değer raporu alınmışsa yeni karar tarihi, alınmamışsa eski karar tarihi esas alınır; aynı hükümde farklı mallar için farklı faiz başlangıçları bulunabilir. Borçlu taraf, ödemenin ertelenmesi ve taksitlendirme talebini cevap dilekçesinde açıkça ileri sürmelidir.

II. Ödeme Biçimi

- **Seçim:** Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir (TMK m. 239/1).
- **Kimin hakkı:** Aynî ödeme borçlu eşe tanınmış bir imkândır; alacaklı eş ayın verilmesini dayatamaz (TMK m. 227).
- **Değer:** Aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır (TMK m. 232).
- **Bütünlük:** Bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir; muayenehane, atölye ya da işletme parçalanamaz.
- **Komisyon eklemesi:** Bu fıkra Tasarıda yoktu; Adalet Komisyonunca eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).
- **İstisnalar:** Paylı malda üstün yararın kanıtlanması ve aile konutu ile ev eşyası bakımından özel hükümler uygulanır (TMK m. 226, TMK m. 240).

III. Ödemenin Ertelenmesi ve Güvence

- **Koşul:** Derhâl ödeme borçlu eş için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir (TMK m. 239/2).
- **Gerekçedeki örnek:** Borçlunun bir ticari işletme işletmesi ve nakit sıkıntısı çekmesi böyle bir durumdur.
- **Talep gerekir:** Erteleme kendiliğinden yapılmaz; cevap dilekçesinde ya da yargılama sırasında açıkça istenmelidir.
- **Ölçü:** Süre "uygun" olmalıdır; alacaklıyı belirsiz biçimde bekletecek uzunlukta olamaz.
- **Güvence:** Durum ve koşullar gerektiriyorsa borçludan ayrıca güvence istenebilir (TMK m. 239/3).
- **Faize etkisi:** Erteleme faizi ortadan kaldırmaz; aksine anlaşma yoksa faiz işlemeye devam eder.

IV. Faiz Başlangıcı

- **Kural:** Aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür (TMK m. 239/3).
- **Tasfiye tarihi:** Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihidir; faiz dava tarihinden işletilemez.[3]
- **Değer artış payı:** Aynı kural değer artış payı için de geçerlidir; bu kaleme dava tarihinden faiz işletilmesi hatalıdır.[4]
- **Ölçüt:** Belirleyici olan, hesaba esas değerlerin hangi karar tarihine göre saptandığıdır; bilirkişi raporlarının tarihleri bu belirlemede kullanılır.[5]
- **Bozma sonrası:** Yeni değer raporu alınmışsa yeni karar tarihi, alınmamışsa bozma öncesi karar tarihi esas alınır.[6]
- **İstinaf:** Bölge adliye mahkemesi ilk derece raporlarına dayanmışsa faiz ilk derece karar tarihinden işler.[7]

V. Katkı Payı Alacağından Farkı ve Ölüm Hâli

- **Katkı payı:** 01.01.2002 öncesi döneme ilişkin katkı payı alacağında faiz dava tarihinden işler; bu ayrım karıştırılmamalıdır (TMK m. 236).
- **Aynı dosyada iki kalem:** Katkı payı ve katılma alacağı birlikte istenmişse her biri için ayrı faiz başlangıcı gösterilir.
- **Faiz türü:** Aksine anlaşma yoksa yasal faiz uygulanır; talep dilekçede açıkça yer almalıdır.
- **Ölüm hâli:** Tasfiyeden doğan alacak tereke borcudur; mirasçılar miras payları oranında sorumludur.[8]
- **Hüküm fıkrası:** Mirasçıların sorumluluk oranları hüküm fıkrasında açıkça gösterilmelidir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Faiz istemi dava dilekçesinde açıkça yazılmalı ve başlangıcı "tasfiye tarihinden itibaren" biçiminde kurulmalıdır; "dava tarihinden itibaren" yazılması hükmün bu yönden aleyhe kurulmasına yol açabilir. Dosyada birden çok kalem varsa her biri için ayrı faiz başlangıcı talep edilmelidir: 2002 öncesi döneme ilişkin katkı payı alacağında dava tarihi, katılma alacağı ve değer artış payında karar tarihi. Karar bozulup dosya geri gelirse güncel değer raporu alınıp alınmadığı takip

3 Yargıtay 8. HD, 14.01.2020, E. 2016/20961, K. 2020/111.
4 Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/14294, K. 2020/895.
5 Yargıtay 8. HD, 29.06.2020, E. 2017/15545, K. 2020/4146.
6 Yargıtay 8. HD, 18.02.2020, E. 2019/6642, K. 2020/1505.
7 Yargıtay 8. HD, 23.12.2019, E. 2019/5176, K. 2019/11672.
8 Yargıtay 8. HD, 03.12.2019, E. 2018/15634, K. 2019/10859.

edilmelidir; yeni rapor alınmışsa faiz başlangıcı da yeni karar tarihi olur ve bunun hüküm fıkrasına yazdırılması gerekir. Borçlu taraf erteleme talebini somut verilerle desteklemelidir: nakit akışı, işletmenin durumu, satış hâlinde doğacak kayıp gibi ölçülebilir veriler sunulmalıdır. Tahsil riski gören alacaklı taraf güvence istemini ayrıca ileri sürmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2020 · E. 2016/20961 · K. 2020/111

Katılma alacağına faiz dava tarihinden değil, tasfiye tarihi olan karar tarihinden yürütülür

Tasfiye davası 2010 yılında açılmış, karar 2012 yılında verilmişti. Mahkeme, hükmedilen katılma alacağına davanın açıldığı tarihten itibaren faiz işletmiştir.

> *TMK'nin 239/son maddesinde; "...aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür..." hüküm altına alınmıştır. Yargıtay'ın ve Dairemizin kökleşmiş uygulamalarına göre tasfiye tarihi karar tarihidir. Mahkemece, tasfiye tarihi olan 30.03.2012 tarihinden itibaren alacağa faiz yürütülmesi gerekirken, tasfiye davasının açıldığı tarih olan 24.09.2010'dan itibaren faiz yürütülmüş olması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Katılma alacağında mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katıldığından, alacak da ancak o anda doğar; faizin dava tarihinden işletilmesi alacaklıya çifte yarar sağlar. Yargıtay uygulamasında tasfiye tarihi karar tarihi olduğundan faiz başlangıcı da karar tarihidir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
29.06.2020 · E. 2017/15545 · K. 2020/4146

Bozmadan sonra yeni bir değer tespiti yapılmamışsa faiz, bozmadan önceki karar tarihinden işler

Alacakların hesabında kullanılan bilirkişi raporları bozmadan önce alınmış ve değerler 18.11.2014 tarihli karara göre belirlenmişti. Mahkeme buna rağmen faizi bozmadan sonra verdiği karar tarihinden başlatmıştır.

> *Mahkemece, TMK'nin 239/son maddesi ile alacakların hesabında dikkate alınan değerlerin belirlendiği bilirkişi raporlarının tarihleri de dikkate alındığında, tasfiye tarihi olan (bozmadan önceki karar tarihi) 18.11.2014 tarihinden itibaren alacaklara faiz yürütülmesi gerekirken, katılma alacağına bozmadan sonra verilen karar tarihinden itibaren faiz yürütülmüş olması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Faiz başlangıcı, hesapta hangi tarihteki değerlerin kullanıldığına bağlıdır. Değerler bozma öncesi karara göre belirlen-

mişse tasfiye tarihi o karardır ve faiz o tarihten işler. Bilirkişi raporlarının tarihleri bu belirlemede doğrudan ölçüt olarak kullanılır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.02.2020 · E. 2018/14294 · K. 2020/895

Değer artış payına dava tarihinden, katılma alacağına bozma sonrası karar tarihinden faiz işletilmesi birlikte hatalıdır

Alacakların hesabına esas alınan değerler bozmadan önceki 30.07.2013 tarihli karara göre belirlenmişti. Mahkeme, değer artış payına dava tarihinden, katılma alacağına ise bozmadan sonra verdiği karar tarihinden faiz yürütmüştür.

> *Mahkemece, TMK'nin 239/son maddesi ile alacakların hesabında dikkate alınan değerlerin belirlendiği bilirkişi raporlarının tarihleri de dikkate alındığında, tasfiye tarihi olan (bozmadan önceki karar tarihi) 30.07.2013 tarihinden itibaren alacaklara faiz yürütülmesi gerekirken, değer artış payına dava tarihi, katılma alacağına ise bozmadan sonra verilen karar tarihinden itibaren faiz yürütülmüş olması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, iki yaygın hatayı birlikte düzeltmesi bakımından öğreticidir: değer artış payı da katılma alacağı gibi tasfiye tarihinden faiz doğurur, dava tarihinden değil; ayrıca aynı dosyadaki iki kalem için farklı başlangıç tarihleri belirlenemez. Belirleyici olan, hesaba esas değerlerin hangi karar tarihine göre saptandığıdır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2020 · E. 2019/6642 · K. 2020/1505

Değeri bozmadan sonra yeniden belirlenen mal için faiz, bozma sonrası karar tarihinden işler

Asıl davada alacak bozma öncesi 28.04.2016 tarihli karara göre hesaplanmış; birleşen davada ise araç için bozmadan sonra yeni bir sürüm değer raporu alınmıştı. Mahkeme her iki alacağa da dava tarihlerinden faiz işletmiştir.

> *Hükmedilen 1.000,00 TL alacağa bozma öncesi verilen karar tarihi olan 28.04.2016 tarihi yerine karşı dava tarihi olan 14.10.2013 tarihinden itibaren faiz işletilmesi hatalı olmuştur. Birleşen dava yönünden ise bozmaya konu edilen araç için bozmadan sonra alınan sürüm (rayiç) değer raporuna istinaden davacının katılma alacağı belirlendiğine göre tespit edilen 27.350,00 TL alacağa bozma sonrası karar tarihi olan 24.10.2019 yerine birleşen dava tarihi 10.06.2019'dan itibaren faiz yürütülmüş olması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bu karar, faiz başlangıcının dosya bütününe göre değil her mal için ayrı belirlendiğini gösterir: değeri bozma öncesi karara göre saptanan mal için o karar tarihi, bozmadan sonra yeniden değerlenen mal için yeni karar tarihi esas alınır. Dolayısıyla aynı hükümde farklı faiz başlangıçları bulunması mümkündür.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2019 · E. 2019/5176 · K. 2019/11672

Bölge adliye mahkemesi ilk derece raporlarına dayanarak karar vermişse faiz, istinaf karar tarihinden değil ilk derece karar tarihinden işler

Bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesince alınan raporlar ve hesaplamalara göre hüküm kurmuştu. Buna rağmen alacağa istinaf kararının verildiği tarihten itibaren faiz yürütülmüştür.

> *Dosya kapsamına göre Bölge Adliye Mahkemesince, İlk Derece Mahkemesince alınan raporlar ve hesaplamalara göre hüküm kurulduğu da gözetilerek İlk Derece Mahkemesi karar tarihi olan 18.04.2017 tarihinden itibaren alacağa faiz yürütülmesi gerekirken, istinaf karar tarihinden itibaren faiz yürütülmüş olması doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İstinaf incelemesinde yeni bir değer tespiti yapılmamış, ilk derece mahkemesinin raporlarına dayanılmışsa tasfiye tarihi ilk derece karar tarihidir. Karar, istinaf aşamasında geçen sürenin alacaklı aleyhine faiz kaybına yol açmaması sonucunu doğurur.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2019 · E. 2018/15634 · K. 2019/10859

Tasfiyeden doğan alacak tereke borcu olduğundan mirasçılar miras payları oranında sorumludur

Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacak, eşin ölümü üzerine mirasçılar arasında görülen davada hüküm altına alındı. Mahkeme, mirasçıların sorumluluk oranlarını hüküm fıkrasında göstermemiştir.

> *...eşin mal rejiminin tasfiyesi nedeniyle talep ettiği ve terekeye ait borç sayılan alacak miktarından, davanın mirasçılar arasında görülmesi nedeniyle, davacı da dahil bütün mirasçılar miras payları oranında sorumludurlar. Buna göre, somut olayda hüküm altına alınan tereke borcundan davacının da miras payı oranında sorumlu olduğu göz önünde bulundurularak temyiz eden davalıların miras payları oranında sorumlu olduğunun hüküm fıkrasında gösterilmesi gerekirken bu husus göz ardı edilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Ödeme yükümlülüğü ölümle sona ermez, terekeye geçer. Davacının kendisi de mirasçı ise kendi miras payı oranında bu borçtan sorumludur ve bu durum hüküm fıkrasında ayrıca gösterilmelidir. Aksi hâlde icra aşamasında kimin ne kadar ödeyeceği belirsiz kalır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 226:** Paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.

- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 240:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 241:** Üçüncü kişilere karşı dava.

MADDE

240

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VI. Katılma alacağının ve değer artış payının ödenmesi
2. Aile konutu ve ev eşyası

KANUN METNİ

(1) Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

(2) Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

(3) Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

(4) Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

MADDE ÖZETİ

Sağ kalan eş, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; ev eşyasında mülkiyet hakkı, haklı sebep varsa konutta da mülkiyet hakkı istenebilir (m. 240). Bu hak yalnız sağ kalan eşe tanınmıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Aile konutu | Eşlerin birlikte yaşadıkları, yaşam faaliyetlerini sürdürdükleri konut (TMK m. 194).

1 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2015/15144, K. 2015/15890.

Mahsup	Tanınacak hakkın değerinin katılma alacağından düşülmesi (TMK m. 240/1).
İntifa hakkı	Maldan yararlanma ve kullanma yetkisi veren sınırlı ayni hak (TMK m. 240/1).
Haklı sebep	Mülkiyet hakkı tanınmasını gerektiren, hâkimce takdir edilen sebep.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 240- Madde İsviçre Medenî Kanununun 219 uncu maddesini karşılamaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejiminde, katılma alacağı istemi, ilke olarak belirli malların özgülenmesi hakkını kapsamaz. Maddenin birinci fıkrasında buna bir istisna getirilmiş ve ölüm nedeniyle mal rejiminin tasfiyesi hâlinde sağ kalan eşe, o ana kadarki yaşantısını koruyabilmek amacıyla, ölen eşiyle birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine, katılma alacağına mahsup edilmek üzere, bu yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteme imkânı getirilmiştir. Maddede eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle aksine düzenlemeleri yapabilecekleri öngörülmüştür. Maddenin ikinci fıkrası, birinci fıkradaki koşulların mevcudiyeti hâlinde sağ kalan eşe, ev eşyası üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını isteme yetkisini tanımıştır. Maddenin üçüncü fıkrası, birinci fıkradaki intifa veya oturma hakkı yerine, haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölenin yasal mirasçılarının istemiyle, ölen eşiyle birlikte yaşadıkları konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını hükme bağlamıştır. Maddede bu haklı sebeplerin neler olabileceği belirlenmemiştir. Her somut olaya göre bu sebeplerin haklı olup olmadığı hâkim tarafından değerlendirilecektir. Maddenin son fıkrasında sağ kalan eşin, ölen eşin meslek ve sanatını icra ettirecek olan altsoylarının varlığı hâlinde, bu meslek ve sanatın icra edileceği bölümlerde intifa, oturma ya da koşulları varsa mülkiyet hakkını kullanamayacağı ifade edilmiştir. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri, ilgili maddelere yollama yapılarak saklı tutulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 94-95*

Gerekçenin ilk cümlesi maddenin sistemdeki yerini gösterir: katılma alacağı kural olarak bir para alacağıdır ve alacaklı eşe belirli bir malın verilmesini isteme hakkı vermez. Bu madde, sağ kalan eşin alışık olduğu yaşam çevresini koruması için getirilmiş dar bir istisnadır. Gerekçenin haklı sebepler konusundaki açıklaması da uygulamada belirleyicidir: kanun koyucu bilinçli olarak bir liste vermemiş, takdiri hâkime bırakmıştır. Tasarının 240. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da katılma alacağı bulunmadığından, ona mahsuben konut üzerinde ayni hak tanınmasına ilişkin bir hüküm de yoktu. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) sağ kalan eşin ölen eşe ait konutta kalma istemi ancak miras hukuku kuralları çerçevesinde değerlendirilebiliyordu.

2 Yargıtay 8. HD, 24.12.2012, E. 2012/4130, K. 2012/12982.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 240
Dayanak	Yalnız miras hukuku	Mal rejimi tasfiyesi
Karşılık	—	Katılma alacağına mahsup
Hak türü	—	İntifa, oturma veya mülkiyet
Ev eşyası	—	Mülkiyet hakkı istenebilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Hak sahibi	Yalnız sağ kalan eş	Yargıtay 8. HD, K. 2015/15890
Konu	Birlikte yaşanan konut	TMK m. 240/1
Hak türü	İntifa veya oturma hakkı	TMK m. 240/1
Karşılık	Katılma alacağına mahsup, yetmezse bedel	TMK m. 240/1
Ön koşul	Katılma alacağının bulunması	Yargıtay 8. HD, K. 2012/1124
Ev eşyası	Mülkiyet hakkı istenebilir	TMK m. 240/2
Mülkiyet	Haklı sebep varsa konutta da	TMK m. 240/3
Sınır	Meslek veya sanat bölümleri	TMK m. 240/4
Sözleşme	Mal rejimi sözleşmesiyle aksi kararlaştırılabilir	TMK m. 240/1

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 219. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, edinilmiş mallara katılma rejiminde katılma alacağı isteminin ilke olarak belirli malların özgülenmesi hakkını kapsamadığını; birinci fıkrada buna bir istisna getirildiğini ve ölüm nedeniyle tasfiye hâlinde sağ kalan eşe, o ana kadarki yaşantısını koruyabilmek amacıyla, ölen eşiyle birlikte yaşadıkları

konut üzerinde katılma alacağına mahsup edilmek, bu yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteme imkânı getirildiğini belirtir. Gerekçeye göre ikinci fıkra aynı koşullarla ev eşyası üzerinde mülkiyet hakkı isteme yetkisi tanımış; üçüncü fıkra haklı sebeplerin varlığı hâlinde intifa veya oturma hakkı yerine mülkiyet hakkı tanınmasını hükme bağlamıştır. Gerekçe, haklı sebeplerin neler olabileceğinin maddede belirlenmediğini ve her somut olaya göre bunların hâkim tarafından değerlendirileceğini açıkça söyler. Son fıkra bakımından gerekçe, ölen eşin meslek ve sanatını icra ettirecek altsoyların varlığı hâlinde bu bölümlerde söz konusu hakların kullanılamayacağını ifade eder. Tasarının 240. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Bu madde yalnız **ölümle** sona eren mal rejimlerinde ve yalnız **sağ kalan eş** lehine işler; boşanmada ya da mirasçılar bakımından uygulanmaz. İşleyişi de çok sayıda kişinin sandığından farklıdır: konut sağ kalan eşe bedelsiz verilmez, katılma alacağına **mahsup edilir**; alacak tanınacak hakkın değerini karşılamıyorsa aradaki farkın ödenmesi gerekir. Buradan çıkan en kritik sonuç şudur: katılma alacağı yoksa bu maddeye dayanılamaz. Bu nedenle konutun 01.01.2002'den sonra ve edinilmiş mal olarak alınmış olması belirleyicidir; daha önce alınmış bir konut için bu yol kapalıdır ve ancak katkı payı alacağı gündeme gelir. Kural olarak istenebilecek şey mülkiyet değil intifa veya oturma hakkıdır; mülkiyet ancak haklı sebeplerin varlığı hâlinde tanınır ve haklı sebebi hâkim değerlendirir.

II. Hakkın Sahibi ve Kapsamı

- **Kural:** Sağ kalan eş, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir (TMK m. 240/1).
- **Yalnız sağ kalan eş:** Düzenleme sağ kalan eş için getirilmiştir; ölen eşin çocuğu ya da diğer mirasçıları bu haklardan yararlanamaz.[3]
- **Yalnız ölüm hâli:** Madde, mal rejiminin ölümle sona erdiği durumlara özgüdür; boşanmada uygulanmaz (TMK m. 225).
- **Amaç:** Gerekçeye göre sağ kalan eşin o ana kadarki yaşantısını koruyabilmesidir.
- **İstisna niteliği:** Gerekçe, katılma alacağı isteminin ilke olarak belirli malların özgülenmesini kapsamadığını, bu maddenin bir istisna getirdiğini belirtir.
- **Sözleşme:** Mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır (TMK m. 237).

3 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2015/15144, K. 2015/15890.

III. Katılma Alacağına Mahsup Koşulu

- **İşleyiş:** Tanınacak hakkın değeri katılma alacağına mahsup edilir; alacak yetmezse bedel eklenir (TMK m. 240/1).
- **Ön koşul:** Katılma alacağı bulunmayan eş bu maddeye dayanamaz; intifa hakkı ancak alacağa mahsuben istenebilir.[4]
- **Zaman sınırı:** Konutun 01.01.2002 sonrasında ve edinilmiş mal olarak edinilmiş olması gerekir; daha önce edinilen konut bakımından katılma alacağı doğmaz.
- **Önce hesap:** Katılma alacağının varlığı ve miktarı belirlenmeden konuta ilişkin istem reddedilemez.[5]
- **İkame değerler:** Edinilmiş malın yerine geçen değerler de edinilmiş mal sayıldığından hesapta dikkate alınır (TMK m. 219).
- **Mal grubu:** Konutun bağlı olduğu mal grubu, istemin bu maddeye göre çözülmesine engel değildir.[6]

IV. Ev Eşyası ve Mülkiyet Hakkı

- **Ev eşyası:** Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir (TMK m. 240/2).
- **Konutta mülkiyet:** Haklı sebeplerin varlığı hâlinde intifa veya oturma hakkı yerine konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir (TMK m. 240/3).
- **Kim isteyebilir:** Üçüncü fıkradaki istem, sağ kalan eş yanında ölen eşin yasal mirasçıları tarafından da ileri sürülebilir.
- **Haklı sebep:** Gerekçeye göre haklı sebeplerin neler olabileceği maddede belirlenmemiştir; her somut olayda hâkim değerlendirir.[7]
- **Kusur aranmaz:** Mal rejimi ölümle sona erdiğinden sağ kalan eşe yüklenebilecek bir kusur söz konusu olamaz.
- **Miras hükmünden farkı:** Bu madde mal rejiminden doğan alacağa karşılık ayni hak tanınmasını; miras hukukundaki hüküm ise terekedeki konut üzerinde mirastan doğan ayni hakkı düzenler.[8]

4 Yargıtay 8. HD, 23.02.2012, E. 2011/3715, K. 2012/1124.
5 Yargıtay 8. HD, 06.04.2016, E. 2014/24171, K. 2016/6157.
6 Yargıtay 8. HD, 10.05.2011, E. 2010/7211, K. 2011/2843.
7 Yargıtay 8. HD, 24.12.2012, E. 2012/4130, K. 2012/12982.
8 Yargıtay 8. HD, 24.12.2012, E. 2012/4130, K. 2012/12982.

V. Sınırlar ve Usul

- **Meslek bölümleri:** Ölen eşin meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı işi sürdürmesi için gerekli bölümlerde bu haklar kullanılamaz (TMK m. 240/4).
- **Tarımsal taşınmazlar:** Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır (TMK m. 233).
- **Nitelendirme:** Bu maddeye dayanan istem, aile konutu şerhi istemi sayılarak reddedilemez.[9]
- **İstemin açıklattırılması:** İstem belirsizse davacıya süre ve imkân verilerek duraksamaya yer bırakmayacak biçimde açıklattırılmalıdır.[10]
- **Görev:** İstem mal rejiminin tasfiyesine dayandığından aile mahkemesinde görülür; miras hükmüne dayanılarak görevsizlik kararı verilemez.
- **Aile konutu şerhi:** Eşin sağlığında tasarruf yetkisini sınırlayan koruma ayrı bir kurumdur (TMK m. 194).

UYGULAMA NOTU

Eşin ölümü üzerine oturduğu evde kalmak isteyen sağ kalan eş önce iki soruyu yanıtlamalıdır: konutun 01.01.2002'den sonra edinilip edinilmediği ve edinilmiş mal niteliğinde olup olmadığı. Yanıt olumluysa katılma alacağı doğar ve bu maddeye dayanılabilir. Dava dilekçesinde istem kademeli kurulmalıdır: birinci sırada katılma alacağına mahsuben intifa ya da oturma hakkı, ikinci sırada haklı sebeplerin varlığı hâlinde mülkiyet hakkı, üçüncü sırada ise alacağın para olarak tahsili. Haklı sebep iddiası somutlaştırılmalıdır: sağ kalan eşin yaşı, sağlık durumu dışındaki bağı, konutun uzun süredir kullanılıyor olması, başka konutunun bulunmaması gibi ölçülebilir veriler sunulmalıdır. Ev eşyası için ayrı bir kalem açılmalı ve eşyalar listelenmelidir. Ölen eşin muayenehane, atölye gibi mesleki bölümleri varsa ve altsoyu aynı işi sürdürecekse, bu bölümler bakımından istemde bulunulamayacağı baştan hesaba katılmalıdır. Son olarak istemin aile konutu şerhi ile karıştırılmaması için dilekçede dayanılan madde açıkça yazılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2012 · E. 2011/3715 · K. 2012/1124

İntifa hakkı ancak katılma alacağına mahsuben istenebilir; bu nedenle madde yalnız 01.01.2002 sonrası edinilen aile konutunda uygulanır

1953 yılında evlenen eşlerden biri 2008 yılında ölmüştür. Sağ kalan eş, hayatının kalan kısmını birlikte yaşadıkları konutta geçirmek istediğini belirterek lehine intifa

9 Yargıtay 2. HD, 23.02.2009, E. 2007/16808, K. 2009/2869.
10 Yargıtay 8. HD, 10.05.2011, E. 2010/7211, K. 2011/2843.

hakkı kurulmasını istemiştir. Ancak konut 1980 yılında, yani mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilmişti.

> *Davacı eş yararına aile konutu üzerinde intifa hakkının tanınabilmesi için maddede yazılı diğer koşulların yanında sağ kalan eşin katılma alacağının bulunması ve aile konutunun 4721 sayılı TMK.nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden sonra edinilmiş olması gerekmektedir. Zira intifa hakkı ancak katılma alacağı hakkına mahsuben talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Madde, katılma alacağının varlığına bağlı bir haktır: alacak yoksa mahsup edilecek bir şey de bulunmaz. 01.01.2002 öncesinde mal ayrılığı rejimi geçerli olduğundan o dönemde edinilen konut bakımından katılma alacağı doğmaz; bu tarihten önce alınmış aile konutu için bu maddeye dayanılarak intifa ya da oturma hakkı istenemez. O dönem için ancak katkı payı alacağı gündeme gelir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.09.2015 · E. 2015/15144 · K. 2015/15890

Madde yalnız sağ kalan eş için düzenlenmiştir; ölen eşin çocuğu bu haklardan yararlanamaz

Aile konutuna ilişkin istem, hem sağ kalan eş hem de ölen eşin oğlu tarafından birlikte ileri sürülmüştür. Mahkeme, haklı sebep bulunmadığı gerekçesiyle davayı tümüyle reddetmiştir.

> *TMK'nun 240. maddesindeki aile konutu ve ev eşyasına ilişkin düzenleme sağ kalan eş için düzenlenmiş olup, ancak sağ kalan eş hakkında uygulanabilir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Hakkın sahibi yalnız sağ kalan eştir; altsoy ya da diğer mirasçılar bu maddeye dayanamaz. Buna karşılık sağ kalan eş yönünden dava esastan incelenmeli, deliller toplanıp madde koşulları değerlendirilmelidir. Mirasçıların konut üzerindeki istemleri için miras hukukundaki ayrı hüküm söz konusudur.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.12.2012 · E. 2012/4130 · K. 2012/12982

Haklı sebep varsa intifa veya oturma hakkı yerine mülkiyet hakkı tanınabilir; haklı sebebin varlığı mahkemece araştırılır

Sağ kalan eş, katılma alacağı karşılığında konuttaki paya ilişkin mülkiyet hakkı tanınmasını istemiştir. Mahkeme, miras hukukundaki özgüleme hükmünü gerekçe göstererek davayı görev yönünden reddetmiştir.

> *Maddenin metninden de anlaşıldığı gibi haklı sebeplerin varlığının olup olmadığının mahkemece araştırılıp belirlenmesi gerekmektedir. Mal rejimi ölümle son bulduğundan sağ kalan eşe bu yönde yükletilebilecek bir kusurda söz konusu olamaz. Uygulama açısından TMK. nun 240 ile aynı Kanunun 652. maddesi*

arasında ortak bir yön bulunduğu ve ortak bir konuyu düzenledikleri görülmekle birlikte aralarında bazı farklar da bulunmaktadır. TMK. nun 240. maddesine göre, mal rejimi ölüm nedeniyle sona erdiğinde, sağ kalan eşin bu rejimden kaynaklanan ayni hakkını düzenlemektedir. Yani edinilmiş mallara katılma alacağı karşılığında mülkiyet hakkının tanınmasını öngörmektedir. TMK. nun 652. maddesinde ise, eşler arasındaki mal rejimi ne olursa olsun, sağ kalan eşin, tereke malları arasında yer alan konut veya konut eşyası üzerinde mirastan kaynaklanan ayni hakkını düzenlemektedir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, iki kurumu birbirinden ayırır: TMK m. 240 mal rejiminden doğan katılma alacağı karşılığında ayni hak tanınmasını, miras hukukundaki hüküm ise mirastan doğan ayni hakkı düzenler. Bu nedenle mal rejimine dayanan istem, miras hükmüne dayanılarak görevsizlikle reddedilemez. Ayrıca mal rejimi ölümle sona erdiğinden sağ kalan eşe yüklenebilecek bir kusur da söz konusu olamaz.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2009 · E. 2007/16808 · K. 2009/2869

Katılma alacağına mahsuben intifa veya oturma hakkı istemi, aile konutu şerhi istemi sayılarak reddedilemez

Sağ kalan eş, dava dilekçesinde aile konutunun katılma alacağına mahsup edilerek lehine intifa veya oturma hakkı tanınmasını istemiştir. Mahkeme davayı aile konutu şerhi istemi olarak nitelendirip reddetmiştir.

> *Davacı dava dilekçesinde aile konutunun katılma alacağına mahsup edilerek intifa veya oturma hakkı isteminde bulunduğuna göre delillerin bu çerçevede değerlendirilerek sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken davanın aile konutu şerhi verilmesine ilişkin olduğundan söz edilerek yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme yapmak hâkime aittir; ancak nitelendirme istemin özüne uygun olmalıdır. Aile konutu şerhi ile bu maddeye dayanan özgüleme istemi farklı taleplerdir: birincisi tasarruf yetkisini sınırlayan bir koruma, ikincisi tasfiyede ayni hak tanınmasıdır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
10.05.2011 · E. 2010/7211 · K. 2011/2843

İstem belirsizse davacıya açıklattırılmalı; aile konutundan kaynaklanan iptal ve tescil istemi bu maddeye göre çözülür

Sağ kalan eş, aile konutu olarak kullanılan taşınmaz için iptal ve tescil istemiştir. İstemin mal rejiminin tasfiyesine mi yoksa aile konutuna mı dayandığı dilekçeden anlaşılamıyordu; mahkeme istemi açıklattırmadan reddetmiştir.

> *Uyuşmazlığın, dava konusu 3898 parselin aile konutu olmasından kaynaklanan iptal ve tescil isteğinden ibaret olduğunun anlaşılması durumunda ise, 4721 sayılı TMK.nun 240. maddesi gereğince çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Davanın türüne göre, iddia ve savunma doğrultusunda taraf delillerinin toplanıp, değerlendirilerek iptal ve tescil isteği hakkında bir karar verilmesi gerekirken dava açıklatılmadan yazılı gerekçeyle reddine karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mahkeme, davacıya süre ve imkân vererek istemi duraksamaya yer vermeyecek biçimde açıklattırmalıdır. İstem tasfiyeye dayanıyorsa taşınmazın edinme tarihine göre ilgili hükümler, aile konutuna dayanıyorsa bu madde uygulanır. Aynı kararda, konutun bağlı olduğu mal grubunun bu bakımdan önem taşımadığı da belirtilmiştir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2016 · E. 2014/24171 · K. 2016/6157

Katılma alacağının bulunup bulunmadığı belirlenmeden, konuta ilişkin istem reddedilemez

Sağ kalan eş, konutun aile konutu olduğunun tespitiyle bu maddeden doğan haklarının tanınmasını istemiştir. Mahkeme, taşınmazın murisin kişisel malı olduğunu ve davacının katılma alacağı bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Oysa konutun bedelinin emeklilik ikramiyesi dışındaki bölümü edinilmiş mallardan karşılanmıştı.

> *...emekli ikramiyesi dışındaki bölümün anılan kanun maddesi uyarınca edinilmiş mallardan karşılandığının kabulü gerekir. Aynı Kanunun 219/5.maddesi uyarınca edinilmiş malın yerine geçen değerler de edinilmiş mal sayılacağından davacının artık değere katılma alacağı mevcuttur. Bu açıklamalara göre belirlenecek katılma alacağına mahsuben, davacının talepleri konusunda bir karar verilmesi gerekirken usul, yasa ve dosya içeriğine uygun düşmeyen sair gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bu madde katılma alacağına mahsuben işlediğinden, önce alacağın varlığı ve miktarı belirlenmelidir. Emekli ikramiyesinin bir bölümü kişisel mal sayılsa bile kalan kısım edinilmiş maldır; edinilmiş malın yerine geçen değerler de edinilmiş mal sayılır. Hesap yapılmadan verilen ret kararı eksik incelemedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 226:** Paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 233:** Tarımsal işletmeler.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.

- **TMK m. 237:** Sözleşme serbestisi.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.

MADDE

241

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VI. Katılma alacağının ve değer artış payının ödenmesi
3. Üçüncü kişilere karşı dava

KANUN METNİ

(1) Tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.
(2) Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.
(3) Yukarıdaki fıkra hükümleri ve yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Borçlu eşin malvarlığı veya terekesi katılma alacağını karşılamıyorsa, alacaklı eş veya mirasçıları hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir (m. 241). Üçüncü kişi, borçlu eşle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulamaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

İkincil sorumluluk	Üçüncü kişiye ancak eşin malvarlığı yetmediğinde başvurulabilmesi (TMK m. 241/1).
Eksik kalan miktar	Borçlu eşten tahsil edilemeyen ve üçüncü kişiden istenebilecek tutar (TMK m. 241/1).
Hak düşürücü süre	Bir yıllık ve beş yıllık süreler; geçmesiyle dava hakkı düşer (TMK m. 241/2).

1 Yargıtay 8. HD, 20.02.2014, E. 2013/9071, K. 2014/2843.

Tenkis hükümleri | Yetki kuralları dışında kıyasen uygulanan miras hukuku kuralları (TMK m. 241/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 241- Madde İsviçre Medenî Kanununun 220 nci maddesini karşılamaktadır. Madde bir eşin katılmadan doğan alacağının, borçlu eşin malların ayrılması sonucu ortaya çıkan malvarlığından veya borçlu eş ölmüşse terekeye dahil malvarlığından tahsil edilebilmesini düzenlemektedir. Bu malların kişisel veya edinilmiş mal olmasının önemi yoktur. Bu malvarlığı diğer eşin katılma alacağını karşılamadığı takdirde, bu madde ile alacaklı eşe, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları, bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan kısmın tamamlanmasını isteme hakkı tanınmaktadır. Bu düzenleme, katılma alacağı için borçlunun tasfiye sırasında sahip olduğu veya terekesine dahil bütün malvarlığı ile sorumlu olmasının doğal bir sonucudur. İkinci fıkrada dava hakkı, alacaklı eşin veya mirasçılarının haklarının ihlâl edildiğini öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinden itibaren beş yıllık zamanaşımı süresine tâbi tutulmuştur. Bu maddenin ikinci fıkrasını karşılayan İsviçre Medenî Kanununun 220 nci maddesinin ikinci fıkrasında uzun zamanaşımı süresi on yıl olarak öngörülmüştür. Ancak tenkisle ilgili hak düşümü süresini düzenleyen 571 inci madde ile paralellik sağlamak amacıyla maddede İsviçre aslından ayrılmış ve on yıllık süre yerine beş yıllık süre öngörülmüştür. Maddenin üçüncü fıkrası yetkiye ilişkin hükümler hariç olmak üzere, mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümlere yollama yapmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 95*

Gerekçe ile kanunlaşan metin arasında sürelerin niteliği bakımından önemli bir fark vardır: gerekçe bir yıllık ve beş yıllık süreleri "zamanaşımı süresi" olarak anmaktadır. Adalet Komisyonu ise Tasarının ikinci fıkrasının sonundaki "zamanaşımına uğrar" ibaresini, bu sürenin hak düşürücü süre olması bakımından "düşer" şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Bu değişikliğin pratik sonucu büyüktür: hak düşürücü süreler mahkemece kendiliğinden gözetilir, durmaz ve kesilmez. Gerekçenin beş yıllık süreye ilişkin açıklaması da bu yorumu destekler; süre, tenkisteki hak düşümü süresiyle paralellik kurulması amacıyla İsviçre'deki on yıldan indirilmiştir.

Eski Kanun'da katılma alacağı bulunmadığından, bu alacağın üçüncü kişilerden tahsiline ilişkin bir hükme de yer verilmemişti. Kural mal rejimi mal ayrılığı olduğundan (743 s. K. m. 170) eşler birbirinin malvarlığındaki artıştan pay alamıyor, üçüncü kişilere yapılan devirler ancak muvazaa ya da alacaklıdan mal kaçırma hükümleriyle ele alınabiliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 241
Dayanak	Muvazaa ve genel hükümler	Özel düzenleme
Kapsam	—	Karşılıksız kazandırmalar
Sınır	—	Eksik kalan miktarla sınırlı
Süre	—	Bir yıl ve beş yıl hak düşürücü

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Eşin malvarlığı alacağı karşılamamalı	TMK m. 241/1
Konu	Hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmalar	TMK m. 241/1
Sınır	Eksik kalan miktarla sınırlı	TMK m. 241/1
Müteselsillik	Üçüncü kişi eşle birlikte sorumlu tutulamaz	Yargıtay 8. HD, K. 2014/2843
Kısa süre	Öğrenmeden başlayarak bir yıl	TMK m. 241/2
Uzun süre	Rejimin sona ermesinden başlayarak beş yıl	TMK m. 241/2
Sürenin niteliği	Hak düşürücü süre	S. Sayısı 723, s. 313
Yollama	Tenkis hükümleri kıyasen uygulanır	TMK m. 241/3
İspat	Resmî sicilin aksini iddia eden ispatlar	Yargıtay HGK, K. 2019/561

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 220. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, maddenin bir eşin katılmadan doğan alacağının borçlu eşin malların ayrılması sonucu ortaya çıkan malvarlığından veya borçlu eş ölmüşse terekeye dahil malvarlığından tahsil edilebilmesini düzenlediğini; bu malların kişisel veya edinilmiş mal olmasının önem taşımadığını belirtir. Gerekçeye göre bu malvarlığı katılma alacağını karşılamadığı takdirde alacaklı eşe, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan kısmın tamamlanmasını isteme hakkı tanınmakta; bu düzenleme, katılma alacağı için borçlunun tasfiye sırasında sahip olduğu veya terekesine dahil bütün malvarlığı ile sorumlu olmasının doğal bir sonucu

sayılmaktadır. Gerekçe ayrıca uzun sürenin İsviçre'de on yıl olduğunu, ancak tenkisle ilgili hak düşümü süresiyle paralellik sağlamak amacıyla Türk metninde beş yıl olarak öngörüldüğünü açıklar. Tasarının 241. maddesinin ikinci fıkrasının sonundaki "zamanaşımına uğrar" ibaresi, bu sürenin hak düşürücü süre olması bakımından Adalet Komisyonunca "düşer" şeklinde değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

DİKKAT

Bu madde, eşinin mal kaçırdığını düşünenler için son çare niteliğindedir; ancak işleyişi sıkı koşullara bağlıdır. Birincisi, üçüncü kişiye **doğrudan** gidilemez: önce tasfiye davası açılır, katılma alacağı hüküm altına alınır ve bu alacağın eşin malvarlığından tahsil edilemediği ortaya çıkar. İkincisi, üçüncü kişiden istenebilecek tutar alacağın tamamı değil yalnız **eksik kalan miktardır**. Üçüncüsü ve en kritik olanı sürelerdir: hakkın zedelendiğinin öğrenilmesinden itibaren **bir yıl**, her hâlde mal rejiminin sona ermesinden itibaren **beş yıl** geçerse dava hakkı düşer. Bunlar zamanaşımı değil hak düşürücü sürelerdir; mahkemece kendiliğinden gözetilir, durmaz ve kesilmez. Beş yıllık süre boşanma davasının açıldığı tarihten işlemeye başladığından, tasfiye davası uzarsa üçüncü kişiye başvurma imkânı süre dolduğu için ortadan kalkabilir. Bu nedenle mal kaçırma şüphesi varsa tasfiye davası geciktirilmemeli ve dava, devrin yapıldığı kişiye baştan ihbar edilmelidir.

II. Üçüncü Kişiye Başvurulabilecek Durumlar

- **Ön koşul:** Tasfiye sırasında borçlu eşin malvarlığı veya terekesi katılma alacağını karşılamıyor olmalıdır (TMK m. 241/1).
- **Bütün malvarlığı:** Gerekçeye göre borçlu eş, tasfiye sırasında sahip olduğu veya terekesine dahil bütün malvarlığı ile sorumludur; bu malların kişisel ya da edinilmiş mal olması önemli değildir.
- **Sıra:** Önce tasfiye davası açılıp alacak hüküm altına alınır, sonra tahsil edilemediği ortaya çıkarsa üçüncü kişiye başvurulur (TMK m. 236).
- **Konu:** İstem, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmalara yöneliktir (TMK m. 229).
- **Sınır:** Talep, eksik kalan miktarla sınırlıdır; alacağın tamamı üçüncü kişiden istenemez.
- **Müteselsillik yok:** Üçüncü kişi, tasfiye davasında borçlu eşle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulamaz.[2]

2 Yargıtay 8. HD, 20.02.2014, E. 2013/9071, K. 2014/2843.

III. TMK m. 229 ile İlişki

- **Birlikte uygulama:** Eklenecek değerler hükmü hesabı, bu madde ise tahsili düzenler; ikisi birbirini tamamlar (TMK m. 229).
- **İhbar koşulu:** Mahkeme kararının devralan üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilmesi için davanın ona usulünce ihbar edilmiş olması gerekir (TMK m. 229/2).
- **Tespit kararı:** Tasfiye davasında üçüncü kişi hakkında yalnız kazandırmanın ve ihbarın tespitine karar verilebilir.
- **Bekletici sorun:** Üçüncü kişiye karşı açılan dava ayrılıp eş hakkındaki davanın sonucu bekletici sorun yapılabilir (TMK m. 231).
- **Hesabi işlem:** Ekleme yalnız hesapta yapılır; devir geçerliliğini korur ve bu madde dışında iptal edilemez.
- **İspat:** Malın gerçekte eşe ait olduğu iddiası resmî sicile karşı ileri sürülüyorsa ispat yükü iddia edendedir.[3]

IV. Süreler

- **Kısa süre:** Dava hakkı, hakların zedelendiğinin öğrenildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle düşer (TMK m. 241/2).
- **Uzun süre:** Her hâlde mal rejiminin sona ermesinden başlayarak beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 241/2).
- **Niteliği:** Tasarıdaki "zamanaşımına uğrar" ibaresi, bu sürelerin hak düşürücü süre olması bakımından Komisyonca "düşer" biçimine getirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).
- **Sonucu:** Hak düşürücü süreler mahkemece kendiliğinden gözetilir; durmaz, kesilmez ve taraflarca ileri sürülmesi gerekmez.
- **Başlangıç:** Beş yıllık süre boşanmada dava tarihinden işlemeye başlar (TMK m. 225).
- **Uyarı:** Tasfiye davası uzarsa bu süre dolabileceğinden, üçüncü kişiye yönelik hak baştan planlanmalıdır.

V. Tenkis Hükümlerine Yollama ve Komşu Yollar

- **Yollama:** Yetki kurallarına ilişkin hükümler dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır (TMK m. 241/3).
- **Sonuçları:** Kazandırmanın iadesi, iyi niyetli üçüncü kişinin durumu ve iade kapsamı gibi konularda tenkis kuralları esas alınır.
- **Muvazaa yolu:** Devir muvazaalı ise eş, genel hükümlere dayanarak tapu iptali ve tescil davası da açabilir.[4]

3 Yargıtay HGK, 14.05.2019, E. 2017/1555, K. 2019/561.

- **Farkları:** Muvazaa davasında amaç devrin geçersizliği ve malın borçlu eş adına tescili; bu maddede ise eksik kalan alacağın tahsilidir.
- **Alacaklılara karşı:** Alacaklıların hakları saklıdır ve tasfiye onların haklarını etkilemez (TMK m. 213).
- **Görev:** Uyuşmazlıklarda aile mahkemesi görevlidir.

UYGULAMA NOTU

Diğer eşin mal kaçırdığından şüphelenen eş iki davayı baştan birlikte planlamalıdır. Birinci adım, tasfiye davasını gecikmeden açmak ve davayı devrin yapıldığı kişiye usulüne uygun biçimde ihbar etmektir; ihbar yapılmazsa ileride bu maddeye dayanılamaz. İkinci adım, tasfiye kararı kesinleştikten sonra borçlu eşin malvarlığından tahsil girişiminde bulunup sonucu belgelemektir; icra takibinde alınan aciz belgesi ya da haczedilecek mal bulunmadığına ilişkin tutanak, üçüncü kişiye karşı açılacak davada koşulun gerçekleştiğini gösterir. Üçüncü adım süre takibidir: beş yıllık süre boşanma dava tarihinden işlediğinden, tasfiye davası uzuyorsa süreyi kaçırmamak için üçüncü kişiye karşı davanın ayrıca açılması değerlendirilmelidir. İstem sonucu "eksik kalan miktarla sınırlı olarak" biçiminde kurulmalıdır; üçüncü kişinin eşle birlikte müteselsil borçlu gösterilmesi bozma sebebidir. Devir muvazaalı ise ayrıca tapu iptali ve tescil davası açma imkânının bulunduğu unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.05.2019 · E. 2017/1555 · K. 2019/561

Üçüncü kişi adına kayıtlı mal bakımından resmî sicilin aksi ispatlanamazsa tasfiyeye ilişkin istem reddedilir

Evlilik birliği içinde edinildiği ileri sürülen araç, trafik sicilinde dava dışı bir üçüncü kişi adına kayıtlıydı. Davacı eş, aracın gerçekte davalı eş tarafından edinildiğini tanık beyanları ve kasko ödemelerine dayanarak ileri sürmüştür; yerel mahkeme istemi reddetti ve direnmiştir.

> *"...trafik sicil kayıtları resmî sicillerden olup aksi kanıtlanabilir ise de eldeki davada bu sicil kaydının doğru olmadığı davacı tarafından ispatlanamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, oy çokluğuyla direnme kararını onamıştır. Resmî sicil kayıtlarının aksi her türlü delille ispatlanabilir; ancak bu ispat yükü, malın gerçekte eşe ait olduğunu ileri süren tarafa aittir. Somut olayda tanık beyanları ve kasko ödemeleri yeterli görülmemiştir. Azınlık, muvazaa iddiasının her türlü delille ispatlanabileceğinden hareketle aracın eş tarafından edinildiğinin kanıtlandığı görüşündeydi. Karar, üçüncü kişi adına kayıtlı mallarda ispatın ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir.

4 Yargıtay 8. HD, 14.02.2013, E. 2012/7074, K. 2013/1462.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2014 · E. 2013/9071 · K. 2014/2843

Üçüncü kişi, borçlu eşle birlikte katılma alacağından müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulamaz

Tasfiyeye konu mal, davalı eşin babasına devredilmişti. Mahkeme, üçüncü kişi konumundaki babayı da eşle birlikte katılma alacağından sorumlu tutarak davayı kabul etmiştir. Ayrıca alacağa dava tarihinden itibaren faiz işletilmiştir.

> *Görüldüğü gibi üçüncü kişinin sorumluluğu TMK'nun 241. maddesinde, sınırlı olarak açık bir biçimde belirlenmiştir. Bu bakımdan davalı-üçüncü kişi baba M.. diğer davalı eş ile birlikte katılma alacağından müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulamaz. O halde, davalı- üçüncü kişi baba Mehmet yönünden davanın reddi yerine kabulü usul ve kanuna aykırıdır. Bundan ayrı katılma alacağına ilişkin dava da TMK'nun 239/ son maddesine aykırı olarak tasfiye tarihi olan karar tarihinden itibaren yasal faize hükmedilmesi yerine dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi de doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Üçüncü kişinin sorumluluğu sınırlı ve ikincildir: ancak borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamadığında ve eksik kalan miktarla sınırlı olarak doğar. Bu nedenle üçüncü kişi, tasfiye davasında eşle birlikte müteselsil borçlu gibi gösterilemez. Kararda ayrıca katılma alacağına dava tarihinden değil tasfiye tarihinden faiz yürütüleceği de vurgulanmıştır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.02.2013 · E. 2012/7074 · K. 2013/1462

Muvazaaya dayalı tapu iptali ve tescil istemi mal rejimi davası değildir; genel hükümlere göre çözülür

Eş, kendisine ait konutun üçüncü kişiye muvazaalı olarak devredildiğini ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir. Mahkeme istemi mal rejimi kapsamında değerlendirip, eşin ancak alacak davası açabileceği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Dava, dava dilekçesinin kapsamı ve mahkemenin kısmi gerekçesinden de açıklandığı üzere genel muvazaaya dayalı 818 sayılı BK.nun 18. (6098 s. TBK. m.19) maddesi gereği açılan iptal ve tescil isteğine ilişkindir. Mahkemece, ağırlık olarak mal rejimi niteliğinde değerlendirilerek davanın reddine karar verilmiş ise de, mahkemenin bu görüşüne katılma olanağı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminden doğan hakkın alacak hakkı olması, eşin genel hükümlere dayanarak muvazaa iddiasında bulunmasını engellemez. İki yol birbirinden ayrıdır: muvazaa davasında amaç devrin geçersizliğinin tespiti ve malın borçlu eş adına tescili, tasfiye davasında ise alacağın tahsilidir. İstemin hangi hukuki sebebe dayandığı dilekçeden belirlenmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 213:** Alacaklıların korunması.

- **TMK m. 225:** Mal rejiminin sona ermesi.
- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 231:** Artık değer.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.
- **TMK m. 240:** Aile konutu ve ev eşyası.

MAL AYRILIĞI

Üçüncü Ayırım · m. 242–243

Mal Ayrılığı başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 242–243. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 242	Yönetim, yararlanma ve tasarruf	Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur
m. 243	Diğer hükümler	Mal ayrılığı rejiminde ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır

MADDE

242 A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

KANUN METNİ

Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

MADDE ÖZETİ

Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur (m. 242). Rejimde tasfiyeye ilişkin hüküm bulunmadığından, bir eşin diğerinin malına yaptığı katkı Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan katkı payı alacağı olarak istenir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Mal ayrılığı	Her eşin kendi malvarlığını koruduğu, ortak bir kütlenin oluşmadığı rejim (TMK m. 242).
Katkı payı alacağı	Bir eşin diğerinin malının edinilmesine yaptığı katkının karşılığı.[2]
Fedakârlığın denkleştirilmesi	Katkı oranı belirlenemediğinde hakkaniyete göre tutar takdiri.[3]
Seçimlik rejim	Mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilebilen rejim (TMK m. 202).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 242- Maddeyle eşlerin seçimlik rejim olarak mal ayrılığı sistemini seçebilme olanağı getirilmiştir. Ülkemizde geniş bir uygulama alanı bulan ve uzun yıllardan beri toplum tarafından yakından bilinen yürürlükteki Kanunda mevcut mal ayrılığı rejiminin tercih edilmesi mümkündür. Eşlere bu olanağın tanınması amacıyla İsviçre'de

1 Yargıtay HGK, 05.05.2010, E. 2010/8-231, K. 2010/255.
2 Yargıtay HGK, 05.05.2010, E. 2010/8-231, K. 2010/255.
3 Yargıtay HGK, 14.03.2018, E. 2017/1617, K. 2018/469.

> olduğu gibi klasik mal ayrılığı rejimi, seçimlik rejim olarak kabul edilmiştir. Bu durumda eşlerin her biri kendi malvarlığının yönetim, yararlanma ve tasarruf yetkisine sahiptir. Ancak, söz konusu yönetim ve yararlanma hakkı maddede belirtildiği üzere "yasal sınırlar" içerisinde mevcuttur. Örneğin hâkim, evlenmenin genel hükümlerinde öngörüldüğü üzere, bu rejimde de eşlerden birisinin istemi üzerine ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirleyebilir (m. 196) veya ailenin korunması amacıyla eşlerin kendi malvarlıkları üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlayabilir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 96*

Gerekçedeki "yürürlükteki Kanunda mevcut mal ayrılığı rejimi" ifadesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yasal rejimini işaret eder. Kanun koyucu, toplumca bilinen bu rejimi tümüyle kaldırmak yerine seçimlik rejim olarak korumuştur. Gerekçenin "yasal sınırlar" vurgusu da önemlidir: mal ayrılığı, eşlerin birbirine karşı hiçbir yükümlülüğü kalmadığı anlamına gelmez; ailenin geçimine katılma ve aile konutunun korunmasına ilişkin kurallar bu rejimde de uygulanır. Tasarının 242. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da mal ayrılığı, eşlerin sözleşmeyle başka bir usul seçmemeleri hâlinde kendiliğinden uygulanan yasal rejimdi. 4721 sayılı Kanun bu tercihi tersine çevirmiş; yasal rejim olarak edinilmiş mallara katılmayı benimsemiş, mal ayrılığını ise seçimlik rejimler arasına almıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun m. 170	4721 sayılı Kanun m. 242
Niteliği	Yasal rejim	Seçimlik rejim
Uygulanma	Kendiliğinden	Sözleşmeyle
Malvarlığı	Her eş kendi malının maliki	Aynı
Tasfiye	Hüküm yok	Hüküm yok

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; mal ayrılığı seçimlik rejim oldu	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Malvarlığı	Her eş kendi malvarlığını korur	TMK m. 242
Yetkiler	Yönetim, yararlanma ve tasarruf	TMK m. 242
Sınır	Yasal sınırlar saklıdır	TMK m. 242
Seçim	Mal rejimi sözleşmesiyle seçilir	TMK m. 202
Tasfiye	Rejimde tasfiye hükmü yoktur	Yargıtay HGK, K. 2010/255
Katkı payı	Borçlar Kanunu genel hükümlerine dayanır	Yargıtay HGK, K. 2010/255
Zamanaşımı	On yıl; kesinleşmeyle başlar	Yargıtay HGK, K. 2010/255
Bedeni emek	Düzenli çalışma katkı sayılır	Yargıtay HGK, K. 2018/469
Oran belirsizse	Hakkaniyete göre tutar takdir edilir	Yargıtay HGK, K. 2018/469

1 TBMM gerekçesine göre maddeyle eşlerin seçimlik rejim olarak mal ayrılığı sistemini seçebilme olanağı getirilmiştir. Gerekçe, ülkemizde geniş bir uygulama alanı bulan ve uzun yıllardan beri toplum tarafından yakından bilinen, o tarihte yürürlükte olan Kanun'da mevcut mal ayrılığı rejiminin tercih edilmesinin mümkün olduğunu; eşlere bu olanağın tanınması amacıyla İsviçre'de olduğu gibi klasik mal ayrılığı rejiminin seçimlik rejim olarak kabul edildiğini belirtir. Gerekçeye göre bu durumda eşlerin her biri kendi malvarlığının yönetim, yararlanma ve tasarruf yetkisine sahiptir; ancak söz konusu yönetim ve yararlanma hakkı maddede belirtildiği üzere "yasal sınırlar" içerisinde mevcuttur. Gerekçe buna iki örnek verir: hâkim, evlenmenin genel hükümlerinde öngörüldüğü üzere bu rejimde de eşlerden birinin istemi üzerine ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirleyebilir (TMK m. 196) veya ailenin korunması amacıyla eşlerin kendi malvarlıkları üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlayabilir. Tasarının 242. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Mal ayrılığı bugün **seçimlik** bir rejimdir: eşler noterde mal rejimi sözleşmesi yaparak seçmedikçe uygulanmaz. Ancak bu maddenin pratikteki asıl önemi geçmişten gelir: 01.01.2002'den önce mal ayrılığı **yasal rejimdi**, dolayısıyla o tarihten önce edinilmiş bütün mallar bu rejime tabidir. Rejimin en belirleyici özelliği, içinde tasfiyeye ilişkin bir hüküm bulunmamasıdır. Bunun sonucu şudur: bu dönemde edinilmiş bir mal için katılma alacağı ya da değer artış payı istenemez; yalnız **katkı**

payı alacağı istenebilir ve bu alacak Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanır. Katkı payında katılma alacağından farklı olarak katkının ispatı gerekir; buna karşılık tarlada, dükkânda ya da evde sürdürülen düzenli çalışma da katkı sayılır ve oran hesaplanamıyorsa dava reddedilmez, hakkaniyete göre bir tutara hükmedilir.

II. Rejimin Özellikleri

- **Kural:** Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur (TMK m. 242).
- **Ortak kütle yok:** Rejimde edinilmiş mal-kişisel mal ayrımı ve ortak bir mal kütlesi bulunmaz; her eşin malvarlığı ayrıdır.
- **Seçimlik rejim:** Bugün ancak mal rejimi sözleşmesiyle seçilebilir (TMK m. 202, TMK m. 205).
- **Gerekçedeki tercih:** Gerekçe, uzun yıllardır toplumca bilinen klasik mal ayrılığı rejiminin İsviçre'de olduğu gibi seçimlik rejim olarak kabul edildiğini belirtir.
- **Yasal sınırlar:** Hâkim, ailenin geçimi için her eşin yapacağı parasal katkıyı belirleyebilir (TMK m. 196) veya tasarruf yetkisini sınırlayabilir (TMK m. 199).
- **Aile konutu:** Aile konutuna ilişkin koruma bu rejimde de uygulanır (TMK m. 194).

III. 01.01.2002 Öncesi Dönem

- **Yasal rejim:** 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce mal ayrılığı yasal mal rejimiydi (743 s. K. m. 170).
- **Sonuç:** Bu tarihten önce edinilen mallar için katılma alacağı ya da değer artış payı istenemez (TMK m. 227, TMK m. 236).
- **Geçiş:** Eşler bir yıl içinde başka rejim seçmedilerse 01.01.2002'den itibaren edinilmiş mallara katılma rejimine geçmiş sayılırlar (TMK m. 202).
- **İki dönemli tasfiye:** Uzun evliliklerde aynı dosyada iki ayrı hesap yapılır: 2002 öncesi katkı payı, sonrası katılma alacağı (TMK m. 227).
- **Belirleyici tarih:** Malın hangi dönemde edinildiği, hangi hesabın uygulanacağını belirler.
- **Karine farkı:** Edinilmiş mal karinesi yalnız 01.01.2002 sonrası edinimler için geçerlidir (TMK m. 222).

IV. Katkı Payı Alacağı

- **Dayanak:** Rejimde tasfiye hükmü bulunmadığından alacak, Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanan akdi ilişkiden doğar.[4]
- **İspat yükü:** Katkısını ileri süren eş bunu ispatla yükümlüdür; katılma alacağından farklı olarak burada katkı şarttır.
- **Bedeni emek:** Tarlada, bahçede, hayvancılıkta veya işletmede sürdürülen düzenli çalışma katkı sayılır.[5]
- **Oran belirlenemezse:** Hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi ile TBK m. 50 ve 51 gözetilerek tazminat niteliğinde bir tutara hükmedilir.
- **Değer:** Uygulamada katkı oranı, taşınmazın dava tarihindeki değeriyle çarpılarak alacak bulunur.
- **Bağış savunması:** Ödemeler bağış sayılsa bile tazminat istemi bağışı kapsayacağından ödenen tutarların iadesi gerekebilir.[6]

V. Zamanaşımı ve Usul

- **Süre:** Katkı payı alacağı genel zamanaşımı süresine tabidir.[7]
- **Başlangıç:** Evlilik devam ettiği sürece eşler arasında zamanaşımı işlemez; süre boşanma kararının kesinleşmesiyle başlar.
- **Boşanmanın eki değil:** İstem boşanmanın fer'îsi olmadığından bir yıllık süreye tabi değildir (TMK m. 178).
- **Talep:** İstemin katkı payı alacağı olarak nitelendirilmesi gerekir; nitelendirme hâkime aittir.
- **Faiz:** Katkı payı alacağında faiz dava tarihinden işler (TMK m. 239).
- **Görev:** Aile mahkemesi görevlidir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Mal ayrılığı dönemine ilişkin bir dosyada ilk iş, malın edinme tarihini tapu ve trafik kayıtlarından kesin olarak belirlemektir; 01.01.2002 öncesi ve sonrası için iki ayrı hesap tablosu kurulmalıdır. 2002 öncesi mallar için talep "katkı payı alacağı" olarak adlandırılmalı ve katkı belgelenmelidir: maaş bordroları, SGK hizmet dökümü, banka havaleleri, ziynet bozdurma makbuzları. Belge yokluğu davayı umutsuz kılmaz; tarlada, ahırda ya da dükkânda düzenli çalışmanın tanıklarla ispatı da katkı sayılır ve oran belirlenemezse mahkeme hakkaniyete göre bir tutar takdir eder. Karşı taraf ödemelerin bağış olduğunu savunursa, tazminat isteminin bu iddiayı da kapsadığı hatırlatılmalıdır. Zamanaşımı bakımından süre evlilik boyunca işlemez,

4 Yargıtay HGK, 05.05.2010, E. 2010/8-231, K. 2010/255.
5 Yargıtay HGK, 14.03.2018, E. 2017/1617, K. 2018/469.
6 Yargıtay HGK, 05.10.2011, E. 2011/8-449, K. 2011/597.
7 Yargıtay HGK, 05.05.2010, E. 2010/8-231, K. 2010/255.

boşanma kararının kesinleşmesiyle başlar. Son olarak faiz istemi dava tarihinden itibaren kurulmalıdır; katkı payı alacağında faiz başlangıcı katılma alacağından farklıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.05.2010 · E. 2010/8-231 · K. 2010/255

Mal ayrılığı döneminde doğan katkı payı alacağı on yıllık zamanaşımına tabidir ve süre boşanma kararının kesinleşmesiyle başlar

Taşınmaz 2000 yılında, yani mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde kadın adına tescil edilmişti. Boşanma kararı 2004 yılında kesinleşti, katkı payı davası 2006 yılında açılmıştır. Özel Daire istemin bir yıllık süreye tabi olduğu görüşündeydi; yerel mahkeme on yıllık sürede direnmiştir.

> *Yukarıda belirtildiği üzere, bu alacak, eşler arasında B.K.'nun genel hükümlerine tabi akdi ilişkiye dayanır. Bu akdi ilişki nedeniyle, B.K.'nun 125.maddesine göre, aksine düzenleme bulunmayan hallerde, her dava (bütün alacaklar) on (10) senelik dava zamanaşımı süresine tabidir. Söz konusu katkı payı alacağı bakımından, katkı sağlandığı ileri sürülen taşınmazın satın alındığı 02.03.2000 tarihi ile boşanma kararının kesinleştiği 30.06.2004 tarihi arasında, yani evlilik süresince, B.K.'nun 132.maddenin 1.fıkrası 3.bendine göre, zamanaşımı süresi işlemeye başlamayacaktır. Dolayısıyla, boşanma kararının kesinleştiği 30.06.2004 tarihinden itibaren on (10) senelik zamanaşımı süresi işlemeye başlayacağına göre, eldeki davanın ise 06.11.2006 tarihinde açıldığı gözetildiğinde, katkı payına ilişkin alacak davasının yasal süresinde açıldığının kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu yerel mahkemenin direnmesini yerinde bulmuştur. Mal ayrılığı rejiminde tasfiye kuralları bulunmadığından katkı payı alacağı Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanır ve genel zamanaşımı süresine tabidir. Evlilik devam ettiği sürece eşler arasında zamanaşımı işlemez; süre boşanma kararının kesinleştiği tarihte başlar. Bu ilke sonradan katılma alacağı bakımından da benimsenmiştir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.03.2018 · E. 2017/1617 · K. 2018/469

Eşin tarlada ve hayvancılıkta düzenli çalışması katkı sayılır; oran belirlenemiyorsa hakkaniyete göre tazminat niteliğinde bir tutara hükmedilir

Kırsal kesimde yaşayan eşlerden kadın, taşınmazların edinilmesinde katkısı bulunduğunu ileri sürmüştür. Tanıklar, kadının tarlada eşinden daha fazla çalıştığını ve malvarlığının birlikte edinildiğini beyan etmiştir. Mahkeme katkının ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Bu şekilde davacının da davalı ile aynı yoğunlukta çalıştığı ve gelir elde ettiği sabittir. Bu durumda, davacının, dava konusu taşınmazın edinilmesinde katkısının bulunduğunun kabulü gerekir. Daire'nin yerleşik içtihatları da bu yöndedir. Ne var ki, dosya kapsamı itibariyle; tarafların gelirlerinin ve bu kapsamda davacının taşınmazların edinilmesinde ne oranda katkı sağladığının tespiti mümkün değildir. Hal böyle olunca, hakkaniyet ve fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi ve 6098 sayılı TBK'nun 50. ve 51. maddelerinin kapsamları gözetilerek dava konusu taşınmazların dava tarihindeki değeri üzerinden belirlenecek tazminat niteliğindeki bir miktar paranın katkı payı alacağı olarak hüküm altına alınması gerekirken yazılı şekilde eksik araştırma ve inceleme ile davanın reddine karar verilmesi isabetsiz olmuştur.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu bozmuştur. Karara göre eşin bedeni emeğiyle sürdürdüğü düzenli çalışma katkı sayılır ve bunun tanık beyanlarıyla ispatı mümkündür. Gelirler tam olarak belirlenemiyorsa dava reddedilmez; hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi ile TBK m. 50 ve 51 gözetilerek taşınmazın dava tarihindeki değeri üzerinden tazminat niteliğinde bir katkı payı alacağına hükmedilir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2011 · E. 2011/8-449 · K. 2011/597

Ödemeler bağış sayılsa bile, tazminat istemi bağışı da kapsayacağından ödenen tutarların iadesi gerekir

Eş, kooperatif peşinatı ve aidatlarının bir kısmını ödemişti. Özel Daire bu ödemelerin diğer eşe yapılmış bağış niteliğinde olduğunu ve bağıştan dönme davası açılmadığını belirtmişti; yerel mahkeme bu görüşü benimsemişti.

> *Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmelerde, davacı tarafından bir kısım ödemelerin yapıldığı benimsendiğine göre; davacının tazminat isteğinin de bulunması karşısında çoğun içinde az da vardır kuralı gereğince tazminat isteğinin bağışı da kapsayacağı sonucuna varılmıştır. Öyle ise, davacının ödediği miktarların bu irdelemeye göre davacıya iadesi gerekir. O halde, Mahkemece yapılması gereken iş; davacıya iadesi gereken bedelin yöntemine uygun olarak belirlenmesi, sonucuna göre karar verilmesi olmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu oy çokluğuyla bozmuştur. Karara göre ödemelerin bağış olarak nitelendirilmesi, bunların hiçbir biçimde geri istenemeyeceği anlamına gelmez: davacının tazminat istemi bulunduğuna göre "çoğun içinde az da vardır" kuralı gereği bu istem bağışı da kapsar. Mahkemenin yapması gereken iş, iadesi gereken bedeli yöntemine uygun olarak belirlemektir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 196:** Ailenin geçimine katılma.

- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 243:** İspat, borçlardan sorumluluk ve paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.

MADDE

243 B. Diğer hükümler

KANUN METNİ

İspat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Mal ayrılığı rejiminde ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır (m. 243). Mal rejiminden doğan istemlerde görevli mahkeme aile mahkemesidir ve görev yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yollama	Bir maddenin başka maddelerin uygulanmasını öngörmesi (TMK m. 243).
İspat kuralı	Belirli bir malın kendisine ait olduğunu iddia edenin ispatla yükümlü olması (TMK m. 245).
Paylı mülkiyet karinesi	Kime ait olduğu ispatlanamayan malların eşlerin paylı mülkiyetinde sayılması (TMK m. 245).
Özgüleme	Paylı malın üstün yarar ispat edilerek bir eşe verilmesi (TMK m. 248).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 243- Madde seçimlik rejim olarak mal ayrılığında, ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaştırmalı mal ayrılığı rejimine yollama yapmaktadır. Örneğin, bir malın mülkiyetinin tartışmalı olması hâlinde, bu malın kendisine ait olduğunu iddia eden eş veya ona ait olduğu öne sürülen üçüncü kişi, bu iddiasını ispatla yükümlüdür. (m. 245)

1 Yargıtay 8. HD, 20.02.2014, E. 2013/8312, K. 2014/2769.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 96

Gerekçenin verdiği örnek, yollamanın uygulamadaki en sık karşılaşılan sonucunu gösterir: mal ayrılığında da malın kime ait olduğu tartışmalıysa ispat yükü iddia edendedir ve ispatlanamayan mallar paylı mülkiyette sayılır. Gerekçede rejimin adı "paylaştırmalı mal ayrılığı" olarak geçmektedir; kanunlaşan metinde bu rejim "paylaşmalı mal ayrılığı" adını almıştır. Tasarının 243. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da mal ayrılığı yasal rejim olmakla birlikte, ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı malın özgülenmesi konularında böyle toplu bir yollama bulunmuyordu. Bu konular genel hükümlere ve eşya hukuku kurallarına göre çözülüyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 170

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 243
İspat	Genel hükümler	Özel yollama
Karine	Yoktu	Paylı mülkiyet karinesi
Borçlar	Genel hükümler	Açık düzenleme
Özgüleme	Yoktu	Üstün yararla mümkün

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yollama	Paylaşmalı mal ayrılığı hükümleri uygulanır	TMK m. 243
Birinci konu	İspat	TMK m. 245
İkinci konu	Borçlardan sorumluluk	TMK m. 246
Üçüncü konu	Paylı mülkün özgülenmesi	TMK m. 248
İspat yükü	Malın kendisine ait olduğunu iddia edende	TMK m. 245
Karine	İspatlanamayan mal paylı mülkiyette sayılır	TMK m. 245

Konu	Kural	Dayanak
Sorumluluk	Her eş kendi borcundan kendi malvarlığıyla sorumlu	TMK m. 246
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2014/2769
Nitelendirme	İstemin dayanağı görevli mahkemeyi belirler	Yargıtay 8. HD, K. 2014/220

1 TBMM gerekçesine göre madde, seçimlik rejim olarak mal ayrılığında ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığı rejimine yollama yapmaktadır. Gerekçe buna somut bir örnek verir: bir malın mülkiyetinin tartışmalı olması hâlinde, bu malın kendisine ait olduğunu iddia eden eş veya ona ait olduğu öne sürülen üçüncü kişi, bu iddiasını ispatla yükümlüdür. Tasarının 243. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Bu madde kendi başına bir kural koymaz; üç konuda başka maddelere yol gösterir. Uygulamada en çok işe yarayan yanı **ispat** kuralıdır: bir malın kime ait olduğu tartışmalıysa, o malın kendisine ait olduğunu söyleyen taraf bunu ispatlamak zorundadır; ispatlanamayan mallar eşlerin **paylı mülkiyetinde** sayılır. Bu karine, özellikle ev eşyası ve ziynet uyuşmazlıklarında belirleyici olur. İkinci önemli nokta borçlardan sorumluluktur: mal ayrılığında her eş kendi borcundan kendi malvarlığıyla sorumludur; bir eşin borcu diğer eşin malına yönelmez. Üçüncüsü, paylı mülkiyete konu bir malda üstün yararını ispat eden eş, diğerinin payını ödeyerek malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir. Son olarak dava açılırken istemin hangi hükme dayandığı net yazılmalıdır: mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde, miras hukukundaki özgüleme istemi ise sulh hukuk mahkemesinde görülür.

II. Yollamanın Kapsamı

- **Kural:** Mal ayrılığı rejiminde ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 243).
- **Üç konu:** Yollama yalnız bu üç başlıkla sınırlıdır; paylaşmalı mal ayrılığının paylaşmaya ilişkin hükümleri mal ayrılığında uygulanmaz.
- **Uygulanan maddeler:** İspat (TMK m. 245), borçlardan sorumluluk (TMK m. 246) ve paylı mülkün özgülenmesi (TMK m. 248).
- **Tasfiye yok:** Mal ayrılığında paylaşılacak bir kütle bulunmadığından bu yollama tasfiye sonucu doğurmaz (TMK m. 242).

- **Gerekçedeki örnek:** Bir malın mülkiyeti tartışmalıysa, o malın kendisine ait olduğunu iddia eden eş ya da üçüncü kişi iddiasını ispatla yükümlüdür.
- **Benzer hüküm:** Aynı ispat kuralı edinilmiş mallara katılma rejiminde de yer alır (TMK m. 222).

III. İspat ve Paylı Mülkiyet Karinesi

- **İspat yükü:** Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispatla yükümlüdür (TMK m. 245).
- **Karine:** Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.
- **Üçüncü kişiler:** Malın kendisine ait olduğunu ileri süren üçüncü kişi de aynı ispat yükü altındadır.
- **Deliller:** Fatura, garanti belgesi, çeyiz senedi, banka kayıtları, düğün görüntüleri ve tanık beyanları kullanılır.
- **Ev eşyası:** Kime ait olduğu ispatlanamayan ev eşyası paylı mülkiyette sayıldığından bedelin yarısı istenebilir (TMK m. 226).
- **Envanter:** Malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde noterde düzenlenen envanter, aksi ispatlanmadıkça doğru sayılır (TMK m. 216).

IV. Borçlardan Sorumluluk ve Paylı Malın Özgülenmesi

- **Sorumluluk:** Her eş, kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 246).
- **Sonuç:** Eşin borcu için diğerinin malvarlığına başvurulamaz; alacaklılar yalnız borçlu eşin malvarlığına yönelebilir.
- **Ailenin korunması:** Bu kural, ailenin geçimine katılma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz (TMK m. 196).
- **Özgüleme:** Paylı mülkiyete konu malda üstün yararını ispat eden eş, diğerinin payını ödeyerek malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir (TMK m. 248).
- **Ölçüt:** Üstün yarar somut olarak ispatlanmalıdır; ekonomik sıkıntı gibi genel gerekçeler yeterli görülmez (TMK m. 226).
- **Aile konutu:** Aile konutu ve ev eşyası bakımından ayrıca özel hükümler uygulanır (TMK m. 254).

V. Görev ve Nitelendirme

- **Aile mahkemesi:** Temel istem mal rejiminden doğuyorsa dava aile mahkemesinde görülür.[2]

- **Kamu düzeni:** Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir.
- **Miras istemi:** İstem miras hukukundaki özgüleme hükmüne dayanıyorsa görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir.[3]
- **Nitelendirme:** Hangi rejimin geçerli olduğu ve istemin hangi temele dayandığı dosyadan açıkça anlaşılmalıdır.
- **Sıra:** Mal rejiminin tasfiyesi terekenin tasfiyesinden önce yapılır; alacak terekenin öncelikle ödenmesi gereken borcudur.[4]
- **Talep biçimi:** Dilekçede dayanılan madde ve rejim açıkça yazılmalıdır.

UYGULAMA NOTU

Mal ayrılığı rejimine tabi bir dosyada ev eşyası, ziynet ve taşınır uyuşmazlıkları öne çıkar. Bu nedenle ispat hazırlığı baştan yapılmalıdır: eşyalar tek tek listelenmeli, her biri için fatura, garanti belgesi, çeyiz senedi ya da düğün görüntüsü gibi bir delil eşleştirilmelidir. Delil yoksa kime ait olduğu ispatlanamayan mallar paylı mülkiyette sayıldığından bedelin yarısı istenebilir. Diğer eşin borçları için başvurulan eş, mal ayrılığında her eşin yalnız kendi borcundan sorumlu olduğunu ileri sürebilir. Tapuda yarı yarıya paylı bir malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyen eş, üstün yararını somut verilerle ortaya koymalı ve karşı tarafın payını ödemeye hazır olduğunu dilekçede belirtmelidir. Son olarak istemin hangi hükme dayandığı net yazılmalıdır: yanlış nitelendirme görevsizlik kararına ve aylarca süre kaybına yol açar.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2014 · E. 2013/8312 · K. 2014/2769

Temel istem katılma alacağının belirlenmesine ilişkinse dava aile mahkemesinde görülür; görev kamu düzenindendir

Eşin ölümü üzerine açılan davada hem mal rejiminin tasfiyesi hem terekeye ilişkin istemler bir arada ileri sürülmüştür. Mahkeme davayı hatalı nitelendirerek görevsizlik kararı vermiştir.

> *Davada dayanılan temel istek katılma alacağının belirlenmesine ilişkin olduğundan davanın çözüm yeri 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesinde 4721 sayılı TMK.nun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere Aile Hukukundan (TMK.nun 118-395 md.) kaynaklanan bütün davalara Aile Mahkemesinde bakılacağı hükme bağ-*

2 Yargıtay 8. HD, 20.02.2014, E. 2013/8312, K. 2014/2769.
3 Yargıtay 8. HD, 14.01.2014, E. 2013/3352, K. 2014/220.
4 Yargıtay 8. HD, 20.02.2014, E. 2013/8312, K. 2014/2769.

landığından Aile Mahkemesidir. Görev kamu düzenine ilişkin olmakla yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözönünde bulundurulur. Davacının açtığı davaya Aile Mahkemesi olarak bakılıp, tarafların delilleri toplanarak sonucuna göre işin esası ile ilgili bir hüküm kurulması gerekirken, davanın nitelendirilmesinde hataya düşülerek yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal rejiminden doğan istemler 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesinin görev alanındadır ve görev yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir. Kararda ayrıca katılma alacağının tasfiyesinin terekenin tasfiyesinden önce yapılacağı, çünkü bu alacağın terekenin öncelikle ödenmesi gereken borcu olduğu da belirtilmiştir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2014 · E. 2013/3352 · K. 2014/220

İstem mal rejimine değil miras hukukundaki özgüleme hükmüne dayanıyorsa görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir

Sağ kalan eş, ölen eşe ait konut üzerinde hak tanınmasını istemiştir. Dosyadan eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olup olmadığı anlaşılamıyordu ve katılma alacağına mahsuben mülkiyet istemi de bulunmuyordu.

> *Ne varki dosyadaki duruşma tutanakları, dava dilekçesi ve öteki belgelerden davacı ile ölen eşi arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olup olmadığı belli olmadığı gibi davacı vekilinin mal rejiminin tasfiyesi sebebiyle katılma alacağına mahsuben mülkiyet hakkı tanınması isteğinin de bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda Mahkemece davacının talebinin TMK'nun 652.maddesine dayanılarak açıldığı ve dosyada yargılama yapma görevinin Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görev alanında kaldığı dikkate alınmadan hatalı nitelendirme ile yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Konut üzerinde hak tanınması istemi iki ayrı temele dayanabilir: mal rejiminden doğan katılma alacağına mahsuben özgüleme ya da miras hukukundaki özgüleme. Hangi temele dayanıldığı, hem uygulanacak hükümleri hem görevli mahkemeyi belirler. Bu nedenle rejimin hangisi olduğu ve istemin niteliği dosyadan açıkça anlaşılmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 196:** Ailenin geçimine katılma.
- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 222:** İspat.
- **TMK m. 226:** Paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 242:** Mal ayrılığı.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.

- **TMK m. 246:** Borçlardan sorumluluk.
- **TMK m. 247:** Paylaşmalı rejimin sona erme anı.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 254:** Aile konutu ve ev eşyası.

PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI

Dördüncü Ayırım · m. 244–255

Paylaşmalı Mal Ayrılığı başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 244–255. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 244	Genel olarak	Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur
m. 245	İspat	Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispat etmekle yükümlüdür; eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır
m. 246	Borçlardan sorumluluk	Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur
m. 247	Sona erme anı	Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; evliliğin iptali, boşanma ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer
m. 248	Genel olarak	Her eş diğer eşte bulunan mallarını geri alır; rejim sona erdiğinde üstün yararı olduğunu ispat eden eş, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vermek suretiyle paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir
m. 249	Katkıdan doğan hak	Paylaştırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına karşılıksız katkıda bulunan eş, rejim sona erdiğinde katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel isteyebilir
m. 250	Kural	Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin kurulmasından sonra edinilip ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımlar, rejim sona erdiğinde eşler arasında eşit olarak paylaşılır
m. 251	Paylaşmaya aykırı davranışlar	Eşlerden biri, diğerinin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce bir malı karşılıksız olarak elden çıkarırsa hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler
m. 252	Paylaştırma isteminin reddi	Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 253	Paylaştırma yöntemi	Paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıldır; buna olanak yoksa bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilir ve ödenecek bedel malların tasfiye anındaki sürüm değerlerine göre hesaplanır
m. 254	İptal veya boşanma hâlinde	Evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona ermesi hâlinde, paylaşma konusu olan aile konutunda kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangi eşin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilir; anlaşamazlarsa hâkim hakkaniyet gerektiriyorsa iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verir
m. 255	Ölüm hâlinde	Eşlerden birinin ölümü hâlinde, paylaşma konusu mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa sağ kalan eş bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek, yetmezse bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir

MADDE

244

A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

I. Genel olarak

KANUN METNİ

Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

MADDE ÖZETİ

Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur (m. 244). Bu rejim kendiliğinden uygulanmaz; ancak eşler mal rejimi sözleşmesiyle seçerse geçerli olur, aksi hâlde yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma uygulanır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Paylaşmalı mal ayrılığı	Eşlerin malvarlıklarının ayrı kaldığı, ancak aileye özgülenen malların sona ermede eşit paylaşıldığı seçimlik rejim (TMK m. 244-255).
Yönetim, yararlanma ve tasarruf	Malı kullanma, gelirini alma ve hukuken elden çıkarma yetkilerinin tümü (TMK m. 244).
Yasal sınırlar	Aile konutu, tasarruf yetkisinin sınırlanması ve paylaşmaya aykırı davranışlar gibi kurallar (TMK m. 194, TMK m. 199, TMK m. 251).
Seçimlik rejim	Ancak mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilirse uygulanan rejim (TMK m. 202).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 244- İsviçre Medenî Kanununun 247 nci maddesini karşılamaktadır. Yeni düzenlenen "paylaşmalı mal ayrılığı" rejimine ilişkin bu hükümle, eşlerin ilke olarak kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını koruduğu kabul edilmiştir.

1 Yargıtay 2. HD, 15.12.2011, E. 2011/3862, K. 2011/22413.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 96

Gerekçenin iki ifadesi maddeyi anlamak için belirleyicidir. Birincisi "yeni düzenlenen" ifadesidir: paylaşmalı mal ayrılığı, 743 sayılı Kanun'da bulunmayan, 4721 sayılı Kanun'la hukukumuza giren bir rejimdir. İkincisi "ilke olarak" ifadesidir: eşlerin kendi malvarlığı üzerindeki hakları mutlak değildir; madde metnindeki "yasal sınırlar içerisinde" ibaresi ile aileye özgülenen mallara ilişkin hükümler bu ilkenin sınırlarını çizer. Tasarının 244. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). Aynı listede Tasarının 205. maddesine yapılan ilaveyle, tarafların evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini evlendirme memurluğuna yazılı olarak bildirmelerine olanak tanındığı belirtilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312); bu ekleme, paylaşmalı mal ayrılığının seçilme yollarından birini oluşturur.

Eski Kanun'da paylaşmalı mal ayrılığı diye bir rejim yoktu. 743 sayılı Kanun'un yasal rejimi klasik mal ayrılığıydı ve bu rejimde de her eş kendi mallarının mülkiyet, idare ve intifa haklarını korurdu; ancak rejim sona erdiğinde aileye özgülenen mallar bakımından bir paylaşma öngörülmemişti. 4721 sayılı Kanun, aile için edinilen malların paylaşılmasını sağlayan bu yeni rejimi seçimlik rejimler arasına eklemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin bütün mallarının mülkiyet ve idare ve intifa haklarını muhafaza etmesine, mal ayrılığı denir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 186

	743 sayılı Kanun m. 186	4721 sayılı Kanun m. 244
Rejim	Klasik mal ayrılığı	Paylaşmalı mal ayrılığı
Niteliği	Yasal rejim	Seçimlik rejim
Yönetim ve yararlanma	Her eşte	Her eşte
Tasarruf	Açıkça sayılmamış	Açıkça sayılmış
Sınır	Genel hükümler	"Yasal sınırlar içerisinde"
Sona ermede paylaşma	Yok	Aileye özgülenen mallarda var

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; paylaşmalı mal ayrılığı seçimlik rejim olarak hukukumuza girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temel ilke	Her eş kendi malvarlığını yönetir, ondan yararlanır ve tasarruf eder	TMK m. 244
Sınır	Bu haklar "yasal sınırlar içerisinde" kullanılır	TMK m. 244
Rejimin niteliği	Seçimlik; kendiliğinden uygulanmaz	TMK m. 202
Kuruluş	Mal rejimi sözleşmesiyle	TMK m. 203, 205
Sözleşmenin şekli	Noterde düzenleme veya onaylama; evlenme başvurusunda yazılı bildirim	TMK m. 205
Sözleşme yoksa	Edinilmiş mallara katılma uygulanır	Yargıtay 2. HD, K. 2011/22413
Geçiş dönemi	Bir yıl içinde seçim yapılmamışsa yasal rejim seçilmiş sayılır	4722 s. K. m. 10
En önemli sınır	Aileye özgülenen mallar sona ermede eşit paylaşılır	TMK m. 250
Konut ve ev eşyası	İptal ve boşanmada özel hükümler uygulanır	TMK m. 254

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 247. maddesini karşılamaktadır ve yeni düzenlenen "paylaşmalı mal ayrılığı" rejimine ilişkin bu hükümle, eşlerin ilke olarak kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını koruduğu kabul edilmiştir. Gerekçede rejimin "yeni düzenlenen" bir rejim olduğunun belirtilmesi önemlidir: 743 sayılı Kanun'da böyle bir rejim yoktu. Tasarının 244. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). 1

DİKKAT

Bu maddeyi okurken en sık yapılan hata, "paylaşmalı" sözcüğüne bakıp rejimin kendiliğinden uygulandığını sanmaktır. Paylaşmalı mal ayrılığı **seçimlik** bir rejimdir: eşler noterde düzenleme ya da onaylama biçiminde bir mal rejimi sözleşmesi yapmadıkça veya evlenme başvurusu sırasında bu rejimi yazılı olarak bildirmedikçe uygulanmaz. Böyle bir sözleşme yoksa eşler arasında yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma geçerlidir ve bu şerhte incelenen hükümler uygulanmaz. İkinci nokta: rejim seçilmiş olsa bile 244. maddedeki haklar sınırsız değildir. "Yasal sınırlar içerisinde" ifadesi, aile konutuna ilişkin rıza kuralını, hâkimin tasarruf yetkisini sınırlama yetkisini ve diğer eşin payını azaltmak kastıyla yapılan karşılıksız kazandırmalara ilişkin kuralı kapsar. Üçüncü nokta: rejim süresince malvarlıkları ayrı kalsa da, rejim sona erdiğinde aileye özgülenen mallar eşit paylaşılır; bu, bu rejimi klasik mal ayrılığından ayıran temel farktır.

II. Rejimin Temel İlkesi

- **Kural:** Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur (TMK m. 244).
- **Üç yetki:** Yönetim malı kullanma ve idare etme, yararlanma gelirini alma, tasarruf ise satma, bağışlama, ipotek etme gibi hukuki işlemleri yapma yetkisidir.
- **Ayrılık esası:** Rejim süresince eşlerin malvarlıkları birbirinden ayrı kalır; biri diğerinin malı üzerinde kendiliğinden hak sahibi olmaz.
- **Klasik mal ayrılığıyla ortak yön:** Aynı ilke seçimlik mal ayrılığı rejiminde de geçerlidir (TMK m. 242).
- **Ayrılan yön:** Paylaşmalı mal ayrılığında rejim sona erdiğinde aileye özgülenen mallar eşit paylaşılır; klasik mal ayrılığında böyle bir paylaşma yoktur (TMK m. 250).
- **Gerekçedeki ifade:** TBMM gerekçesi bu hükümle eşlerin "ilke olarak" kendi malvarlığı üzerindeki haklarını koruduğunun kabul edildiğini söyler; "ilke olarak" ifadesi istisnaların bulunduğuna işaret eder.

III. Rejimin Kurulması

- **Seçimlik rejim:** Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır; paylaşmalı mal ayrılığı ancak mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilirse uygulanır (TMK m. 202).
- **Zaman:** Sözleşme evlenmeden önce veya sonra yapılabilir; rejim seçilebilir, kaldırılabilir veya değiştirilebilir (TMK m. 203).
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama biçiminde yapılır; taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi rejimi seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler (TMK m. 205).
- **İmza:** Sözleşmenin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur (TMK m. 205).
- **Geçerli sözleşme yoksa:** Yasal rejim uygulanır; paylaşmalı rejime özgü hükümlere dayanılamaz.[2]
- **Nişanlılık dönemi:** Evlenmeden önce eşlerin kendi aralarında yaptıkları yazılı anlaşma mal rejimi bakımından sonuç doğurmaz.[3]

2 Yargıtay 2. HD, 15.12.2011, E. 2011/3862, K. 2011/22413.
3 Yargıtay 8. HD, 01.10.2013, E. 2013/12481, K. 2013/13898.

IV. Eski Evlilikler ve Geçiş Dönemi

- **Kural:** 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden önce evlenmiş eşler arasında, o tarihe kadar tabi oldukları mal rejimi devam eder (4722 s. K. m. 10).
- **Bir yıllık süre:** Eşler 01.01.2002'den başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedilerse, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.
- **Sonuç:** Eski evliliklerde paylaşmalı mal ayrılığı ancak bu bir yıl içinde ya da sonrasında usulüne uygun bir sözleşmeyle seçilmişse uygulanır.[4]
- **Rejim çerçevesi:** 01.01.2002'den itibaren yasal rejim edinilmiş mallara katılmadır; mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ortaklığı seçimlik rejimlerdir.[5]
- **İlk adım:** Dosyada hangi rejimin geçerli olduğu belirlenmeden mal tasfiyesi hesabı yapılamaz.
- **Uygulamadaki sıklık:** Paylaşmalı mal ayrılığı sözleşmesine uygulamada nadiren rastlanır; bu nedenle bu rejime dayanan istemlerde sözleşmenin dosyaya sunulması belirleyicidir.

V. "Yasal sınırlar" Kavramı

- **Aile konutu:** Eşlerden biri, diğerinin açık rızası olmadıkça aile konutuyla ilgili kira sözleşmesini feshedemez, konutu devredemez veya konut üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK m. 194).
- **Hâkimin müdahalesi:** Ailenin ekonomik varlığının korunması gerektirdiği ölçüde hâkim, belirli malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir (TMK m. 199).
- **Geçime katılma:** Her eş, gücü oranında ailenin geçimine katılmakla yükümlüdür; bu yükümlülük malvarlıklarının ayrı olmasından etkilenmez (TMK m. 196).
- **Paylaşmaya aykırı davranış:** Diğer eşin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce karşılıksız olarak elden çıkarılan mallar için hâkim denkleştirme bedeli belirler (TMK m. 251).
- **Bir yıllık varsayım:** Rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde, diğer eşin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmaların payı azaltmak kastıyla yapıldığı varsayılır (TMK m. 251).
- **Üçüncü kişilere etki:** Bu tür kazandırmalara ilişkin mahkeme kararı, dava kendisine ihbar edilmişse kazandırmadan yararlanan üçüncü kişiye karşı da ileri sürülebilir.

4 Yargıtay 2. HD, 15.12.2011, E. 2011/3862, K. 2011/22413.
5 Yargıtay HGK, 26.09.2012, E. 2012/8-192, K. 2012/629.

VI. Sözleşmenin Yorumu ve Sınırları

- **Bütünlük:** Sözleşmedeki genel nitelikli bir madde, aynı sözleşmenin paylaşmaya ilişkin özel maddelerini devre dışı bırakmaz.[6]
- **Kanunun sınırı:** Taraflar istedikleri rejimi ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir; sözleşmeyle kanunun emredici kuralları aşılamaz (TMK m. 203).
- **Aileye özgülenen mallar:** Rejimin kurulmasından sonra edinilen ve ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenen mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına alan yatırımlar, sona ermede eşit paylaşılır (TMK m. 250).
- **Paylaşma dışı kalanlar:** Manevi tazminat alacakları, miras yoluyla edinilen mallar ve karşılıksız kazandırmalarla edinilen mallar paylaşma dışıdır (TMK m. 250).
- **Konut ve ev eşyası:** İptal veya boşanma hâlinde konutta kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangi eşin devam edeceği ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 254).
- **Değerlendirme yöntemi:** Sözleşme hükümleri, kanunun paylaştırmaya ilişkin maddeleriyle birlikte değerlendirilmelidir.[7]

VII. Usul: Çekişmesiz Yargı ve Kanun Yolu

- **Çekişmesiz yargı işi:** Paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali hâlinde aile konutu ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceğine karar verilmesi çekişmesiz yargı işidir (6100 s. HMK m. 382/2-b-9).
- **Temyiz kapalı:** Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar temyiz edilemez.[8]
- **Kabul ya da ret fark etmez:** Talep reddedilmiş olsa bile temyiz yolu açılmaz.[9]
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Dayanak maddesi:** Boşanma sırasındaki geçici önlemler TMK m. 169'a dayanır; TMK m. 254 yalnız paylaşmalı mal ayrılığında uygulanır.[10]
- **Nitelendirme:** Dilekçede hangi rejime ve hangi maddeye dayanıldığı açıkça yazılmalıdır.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Paylaşmalı mal ayrılığına dayanan bir dosyada ilk yapılacak iş, rejimin gerçekten kurulup kurulmadığını belgelemektir. Noterden mal rejimi sözleşmesinin onaylı örneği alınmalı; evlenme başvurusu sırasında bildirim yapılmışsa evlendirme memurluğundaki kayıt istenmelidir. Sözleşme yoksa ya da eşler kendi aralarında adi yazılı bir metin imzalamışsa, o metne dayanarak paylaşmalı rejim hükümleri

6 Yargıtay 8. HD, 05.06.2012, E. 2012/3563, K. 2012/5322.
7 Yargıtay 8. HD, 05.06.2012, E. 2012/3563, K. 2012/5322.
8 Yargıtay 2. HD, 12.04.2021, E. 2021/1597, K. 2021/2883.
9 Yargıtay 2. HD, 09.02.2022, E. 2021/10427, K. 2022/1125.
10 Yargıtay 2. HD, 05.04.2011, E. 2010/4968, K. 2011/6104.

istenemez; dosya yasal rejime göre yürür. Sözleşme varsa tüm maddeleri birlikte okunmalıdır: "mal adına kayıtlı olana aittir" gibi genel bir cümle, aynı sözleşmedeki paylaşmaya ilişkin maddeleri ve kanunun paylaştırma hükümlerini ortadan kaldırmaz. Rejim süresince diğer eşin malvarlığı üzerinde doğrudan bir hak bulunmasa da, eş aile konutunun rızası olmadan devredilmesine karşı çıkabilir, ailenin ekonomik varlığı tehlikedeyse hâkimden tasarruf yetkisinin sınırlanmasını isteyebilir. Son bir yıl içinde diğer eşin olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar kayda geçirilmelidir; bunlar payı azaltmak kastıyla yapılmış sayılır ve denkleştirme istenebilir. Boşanma dosyasında konut ve ev eşyası tahsisi isteniyorsa bu talebin çekişmesiz yargı işi olduğu ve verilecek kararın temyiz edilemeyeceği baştan bilinmelidir; bu nedenle talep ilk derecede eksiksiz gerekçelendirilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.12.2011 · E. 2011/3862 · K. 2011/22413

Paylaşmalı mal ayrılığı sözleşmeyle seçilmemişse bu rejime özgü haklar istenemez

Sağ kalan eş, ölen eşe ait konut üzerinde kendisi lehine oturma hakkı tanınmasını istedi ve istemini TMK m. 255'e dayandırmıştır. Eşler 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce evlenmiş, yürürlükten sonra da bir mal rejimi sözleşmesi yapmamışlardı.

> *Türk Medeni Kanunun 255.maddesine göre, eşlerin birlikte yaşadıkları konut üzerinde sağ kalan eş lehine miras ya da paylaşmadan doğan hakkına mahsuben mülkiyet veya haklı sebeplerin varlığı halinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınabilmesi için, davacı ile ölen eşi arasında "paylaşmalı mal ayrılığı" rejiminin geçerli ve eşlerin birlikte yaşadıkları konutun da paylaşmaya tabi mallardan olması zorunludur. 4721 sayıl Türk Medeni Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tabi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar (4722 s.Yürürlük K.md.10/1). Eşler, Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten sonra akdi mal rejimlerinden "paylaşmalı mal ayrılığı" rejimini seçmediklerine göre aralarında 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren geçerli olan rejim, edinilmiş mallara katılma rejimidir (md.202/1).*

DEĞERLENDİRME Daire, paylaşmalı mal ayrılığının seçimlik bir rejim olduğunu ve yalnız mal rejimi sözleşmesiyle kurulabileceğini vurgulamıştır. Eşler 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğünden sonra bir yıl içinde başka bir rejim seçmedilerse yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçmiş sayılırlar. Bu durumda paylaşmalı mal ayrılığına özgü konut ve ev eşyası hükümleri uygulanamaz.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2013 · E. 2013/12481 · K. 2013/13898

Nişanlılık döneminde eşlerin kendi aralarında yaptığı paylaşmalı mal ayrılığı sözleşmesi mal rejimi bakımından sonuç doğurmaz

Taraflar 20.05.2005'te, henüz evlenmeden önce nişanlılık döneminde kendi aralarında bir paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sözleşmesi yapmış, 14.06.2005'te evlenmişlerdi. Taşınmaz 23.08.2005'te edinilmiştir. Eş katılma alacağı istemiştir.

> *"...tarafların resmi evlenme tarihi 14.06.2005 olup, henüz evlenmeden önce nişanlılık döneminde 20.05.2005 tarihinde tarafların kendi aralarında paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sözleşmesi yaptıklarına, nişanlılık döneminde yapılan bu sözleşmenin mal rejimi açısından hukuken geçerli bir sonuç doğurmayacağına, taşınmazın 23.08.2005 tarihinde edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde davalı tarafından edinildiğine, yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde edinilen malların aksi kanıtlanmadıkça edinilmiş mal sayılacağına (TMK.m.222)...*

DEĞERLENDİRME Daire, nişanlılık döneminde ve eşlerin kendi aralarında yapılan sözleşmenin mal rejimi bakımından hukuken geçerli bir sonuç doğurmayacağını belirterek hükmü onamıştır. Paylaşmalı mal ayrılığının kurulabilmesi için sözleşmenin kanunun aradığı biçimde ve evlenmeden önce ya da sonra usulüne uygun olarak yapılması gerekir; aksi hâlde yasal rejim uygulanır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.06.2012 · E. 2012/3563 · K. 2012/5322

Sözleşmedeki 'mal adına kayıtlı olana aittir' biçimindeki genel hüküm, paylaşmaya ilişkin özel maddeler değerlendirilmeden davanın reddine dayanak yapılamaz

Eşler 17.08.2006 tarihli düzenleme şeklindeki sözleşmeyle paylaşmalı mal ayrılığını kabul etmişti. Sözleşmenin 1. maddesi malın adına kayıtlı eşe ait olacağını, 7. maddesi ise aileye özgülenen malların eşit paylaşılacağını söylüyordu. Mahkeme yalnız 1. maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *"Her ne kadar bu maddede, "tapuda kayıtlı taşınmazın adına kayıtlı olana ait olacağı" yazılı ise de, bu hüküm genel nitelikte olup, taşınmazın tapuya kaydedilmesi halinde malik sütununda yazılı kişiye ait olduğunun kabul edilmesi yasa gereğidir. Bunun dışında aynı sözleşmenin 7 ve 8. maddelerinde paylaşmalı mal ayrılığı rejimine özgü daha özel düzenlemeler bulunmaktadır. Aile konutu şerhi konmuş bulunan ve aile konutu olarak kullanıldığı konusunda tereddüt bulunmayan taşınmazla ilgili bu maddelerin uygulanma imkanı bulunup bulunmadığı mahkemece değerlendirilmemiştir. Bu nedenle sadece sözleşmenin 1.maddesinden hareketle davanın reddine karar verilmiş olması doğru olmamıştır. Mahkemece yapılması gereken iş; paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sözleşmesinin 7 ve 8.maddeleri ile TMK.nun 253 ve 254. maddelerini birlikte değerlendirmek,*

mahkemenin bu hususstaki görüşünü ortaya koymak, ondan sonra oluşacak duruma göre hüküm kurmak olmalıdır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Paylaşmalı mal ayrılığında eşlerin kendi malvarlığı üzerindeki hakları kural olarak korunur; ancak aileye özgülenen mallara ilişkin paylaşma hükümleri bu kuralın sınırıdır. Sözleşmedeki genel nitelikli bir madde, aynı sözleşmenin paylaşmaya ilişkin özel maddelerini ve TMK m. 253 ile m. 254'ü devre dışı bırakmaz.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.09.2012 · E. 2012/8-192 · K. 2012/629

4721 sayılı Kanun'la yasal rejim edinilmiş mallara katılmadır; paylaşmalı mal ayrılığı ancak taraflarca seçilirse uygulanır

Katılma alacağı davasında, eşler arasında hangi tarihte hangi mal rejiminin geçerli olduğu tartışılmıştır. Hukuk Genel Kurulu, rejimlerin tarihsel çerçevesini ortaya koyarak sonuca vardı.

> *01.1.2002 tarihinden önce yürürlükte olan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisine göre kural(yasal) mal rejimi, mal ayrılığı olup, istenilirse mal birliği ve mal ortaklığı rejimlerinden biri de seçilebilmekteydi. 01.1.2002 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ise, edinilmiş mallara katılma rejimini yasal(kural) mal rejimi olarak benimsemiş olup; taraflarca mal ayrılığı,paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ortaklığı rejimlerinden biri de istenilirse seçilebilecektir(4721 sayılı TMK madde 202; 4722 s.Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun madde 10).*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 01.01.2002'den itibaren yasal rejimin edinilmiş mallara katılma olduğunu, mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ortaklığının ise yalnız istenirse seçilebilecek rejimler olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bir dosyada TMK m. 244 vd. hükümlerinin uygulanabilmesi için önce geçerli bir mal rejimi sözleşmesinin varlığı ortaya konmalıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2010 · E. 2009/15870 · K. 2010/18916

Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerliyse taşınmaz paylaşmaya tabi mal sayılmaz

Sağ kalan eş, mirasbırakan eşiyle birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine intifa veya oturma hakkı tanınmasını istemiştir. Eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı değil, edinilmiş mallara katılma rejimi geçerliydi.

> *...davacı ile mirasbırakan eşi arasında, evlilik birliği sırasında "paylaşmalı mal ayrılığı" değil, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli bulunmasına, bu sebeple Türk Medeni Kanununun 255.maddesi gereğince dava konusu taşınmazın*

paylaşmaya tabi mallardan olmadığına, aynı yasanın 240.maddesi koşullarının da oluşmadığının anlaşılmasına göre...

DEĞERLENDİRME Daire, red kararını onamıştır. Paylaşmalı mal ayrılığına özgü paylaşma ve konut hükümleri yalnız bu rejimin geçerli olduğu evliliklerde uygulanır. Rejim edinilmiş mallara katılma ise, sağ kalan eşin konut üzerindeki istemi TMK m. 240 koşullarına tabidir ve bu koşullar da gerçekleşmemişse istem reddedilir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2006 · E. 2006/9531 · K. 2006/17441

TMK m. 254'teki konut ve ev eşyası düzenlemesi ancak mal ayrılığı ya da paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin varlığı hâlinde söz konusu olur

Boşanma kararı kesinleştikten sonra taşınmaz maliki eş, eşinin istemiyle TMK m. 194 gereğince konulan aile konutu şerhinin kaldırılmasını istemiştir. Karşı taraf konutta kalma hakkına dayanmıştır.

> *...dava; davacıya ait (6) bağımsız bölüm nolu taşınmazın tapu kaydına, davalının talebiyle Türk Medeni Kanununun 194.maddesi gereğince konulan aile konutu şerhinin kaldırılmasına ilişkin olup, şerhin devamını gerektiren evlilik birliğinin boşanma kararının kesinleşmesiyle sona ermiş bulunmasına, Türk Medeni Kanununun 254. maddesinde yeralan hükmün mal ayrılığı ve paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin varlığı halinde söz konusu olacağına göre...*

DEĞERLENDİRME Daire, şerhin kaldırılmasına ilişkin kararı onamıştır. Aile konutu şerhinin dayanağı olan evlilik birliği boşanmayla sona ermiştir; boşanmadan sonra konutta kalma hakkı ise ancak paylaşmalı mal ayrılığı ya da mal ayrılığı rejimi varsa TMK m. 254 uyarınca tanınabilir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2011 · E. 2010/4968 · K. 2011/6104

Yasal rejime tabi eşler hakkında TMK m. 254'ün gerekçe olarak yazılması maddi hatadır; tedbir TMK m. 169'a dayanır

Boşanma davasında mahkeme geçici tedbir kararı verdi, ancak kararda dayanak olarak paylaşmalı mal ayrılığına ilişkin TMK m. 254 gösterilmiştir. Taraflar arasında böyle bir rejim sözleşmesi yoktu.

> *Türk Medeni Kanununun 169.maddesine göre tedbir kararı verildiğinin, karara Türk Medeni Kanununun paylaşmalı mal ayrılığı ile ilgili 254.maddesinin yazılmasının maddi hataya dayalı bulunduğunun...*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü onamıştır. Boşanma davası sırasında konut ve eşyaya ilişkin geçici önlemlerin dayanağı TMK m. 169'dur; TMK m. 254 ise yalnız paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde uygulanır. Kararda yanlış maddenin yazılması sonucu değiştirmemiş, maddi hata sayılmıştır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.04.2021 · E. 2021/1597 · K. 2021/2883

Paylaşmalı mal ayrılığında konut ve ev eşyasının tahsisi çekişmesiz yargı işidir; bu konudaki karara karşı temyiz yolu kapalıdır

Boşanma davasında eşlerden biri ortak konutun kendisine tahsisini istemiştir. Bu talep hakkında verilen karar temyiz edilmiştir.

> *Hukuk Muhakemeleri Kanununun m.362/1-ç maddesine göre çekismesiz yargı işlerinde verilen kararlar temyiz kanun yoluna başvurulamayacak olan kararlardandır. HMK'nın 382/2-b-9. maddesinde "Paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali halinde, aile konutu ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceği hakkında karar verilmesi" işleri çekişmesiz yargı işleri arasında sıralanmıştır. Bu itibarla, davacı-davalı erkeğin temyiz yolu kapalı olan ortak konutun tahsisi talebine yönelik temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bu talebe ilişkin temyiz dilekçesini reddetmiştir. HMK m. 382/2-b-9, paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali hâlinde konut ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceğine karar verilmesini çekişmesiz yargı işi saymıştır; HMK m. 362/1-ç uyarınca çekişmesiz yargı kararları temyiz edilemez.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.02.2022 · E. 2021/10427 · K. 2022/1125

Aynı kural taşınır eşya tahsisi istemleri için de geçerlidir; talep reddedilmiş olsa bile temyiz yolu açılmaz

Boşanma davasında eş, otomobilin kendisine ve çocuklara tahsisini istemiştir; istem reddedildi ve bu ret kararı temyiz edilmiştir.

> *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 362. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre. çekismesiz yargı islerinde verilen kararlar temyiz kanun yoluna başvurulamayacak olan kararlardandır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin 9 . alt bendinde "paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali halinde, aile konutu ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceği hakkında karar verilmesi" işleri çekişmesiz yargı işleri arasında sıralanmıştır. Bu itibarla, davacı kadının temyiz yolu kapalı olan otomobilin tahsisi talebinin reddine yönelik temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, ret kararına yönelik temyiz dilekçesini de reddetmiştir. Çekişmesiz yargı niteliği talebin kabul ya da reddine göre değişmez. Karar, 2021 tarihli uygulamanın 2022'de de sürdüğünü gösterir; bu nedenle tahsis istemleri bakımından kanun yolu beklentisiyle strateji kurmak doğru değildir.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
08.07.2014 · E. 2014/5677 · K. 2014/14501

Konut üzerinde mal rejiminden doğan ayni hak istemi, rejimin tasfiyesi sonucunda alacaklı olma koşuluna bağlıdır

Sağ kalan eş, ölen eşe ait konut üzerinde hak tanınmasını istemiştir; istemini hem mal rejimi hükümlerine hem de mirasa ilişkin TMK m. 652'ye dayandırmıştır. Mahkeme iki temeli birbirinden ayırmamıştır.

> *Görüldüğü gibi, TMK'nun 240 ve 652. maddeleri görünürde ortak yönleri bulunduğu halde uygulama alanları ve aranan koşullar açıklandığı gibi farklıdır. Katılma alacağı ya da değer artış payı alacağı yok ise, mülkiyet hakkının tanınması TMK'nun 240. maddesi gereğince istenemez. TMK' nun 652. maddesine dayanan ölüm halinde ise, mal rejimi türü ne olursa olsun, konut ve konut eşyası üzerinde sağ kalan eşin ayni hakkı tanınmıştır. TMK'nun 240. maddesinde yer alan benzer hüküm TMK'nun 255 (paylaşmalı mal ayrılığı rejimi) ve 279. (mal ortaklığı rejimi) maddelerinde öngörülen mal rejimlerinde de yer almıştır. Diğer bir deyişle sağ kalan eşin TMK'nun 240. maddesi gereğince mülkiyet hakkını talep edebilmesi için bu rejimin tasfiyesi sonucunda ölen eşten alacaklı olması koşuluna bağlıdır. Aksi halde bu hakkı talep etmeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Daire, mal rejiminden doğan istem ile miras hukukundan doğan istemin koşullarının farklı olduğunu belirtmiştir. TMK m. 240'ın karşılığı paylaşmalı mal ayrılığında m. 255, mal ortaklığında m. 279'dur. Her üçünde de sağ kalan eşin konut üzerinde hak isteyebilmesi, rejimin tasfiyesi sonunda ölen eşten alacaklı olmasına bağlıdır; TMK m. 652'de ise böyle bir koşul aranmaz.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2011 · E. 2010/6396 · K. 2011/3934

Katılma alacağı ileri sürülmemişse konut üzerinde intifa hakkı tanınamaz; ölümle aile konutu şerhinin hukuki nedeni ortadan kalkar

Eşin 18.01.2006'da ölmesiyle evlilik birliği sona ermiştir. Sağ kalan eş taşınmaz üzerinde intifa hakkı tanınmasını ve tapuya aile konutu şerhi konulmasını istemiştir; ancak taşınmaz üzerinde katılma alacağı bulunduğunu ileri sürmemiştir.

> *...davacı tarafça taşınmaz üzerinde katılma alacağı bulunduğu ileri sürülmediğine göre koşulları oluşmayan intifa hakkı tanınması yönündeki davanın reddine karar verilmesi gerekirken yasal ve yerinde olmayan gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. Diğer yönden; evlilik birliği kocanın 18.01.2006 tarihinde ölmesi üzerine kendiliğinden sona erdiğine göre 1/2 pay sahibi olan ölen kocanın tasarrufta bulunmasına hukuken ve fiilen imkan kalmamış kayıt nedeniyle dava konusu taşınmazın tapu kaydına TMK.nun 194/3.maddesi uyarınca konutla ilgili olarak aile konutu şerhi konulmasının hukuki nedeni ortadan kalktığından mahkemece taşınmazın tapu kaydına aile konutu şerhi verilmesine karar verilmiş olması isabetli olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Konut üzerinde intifa ya da oturma hakkı, mal rejiminin tasfiyesinden doğan bir alacağa mahsuben tanınır; böyle bir alacak ileri sürülmemişse istemin koşulları oluşmaz. Ayrıca aile konutu şerhi evlilik birliğinin korunmasına hizmet ettiğinden, birlik ölümle sona erdikten sonra şerh konulmasına karar verilemez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 196:** Ailenin geçimine katılma.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 203:** Sözleşmenin içeriği.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 242:** Mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.
- **TMK m. 246:** Borçlardan sorumluluk.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 251:** Paylaşmaya aykırı davranışlar.
- **TMK m. 254:** Aile konutu ve ev eşyası.

MADDE

245

A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

II. İspat

KANUN METNİ

(1) Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

(2) Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.

MADDE ÖZETİ

Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse iddiasını ispat etmekle yükümlüdür; eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır (m. 245). Karşı taraf savunmasını kanıtladığında ispat yükü yer değiştirir ve bu aşamada yemin deliline başvurulabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

İspat yükü	Bir olgunun varlığını kanıtlama zorunluluğunun hangi tarafa düştüğü (TMK m. 245, 4721 s. K. m. 6).
Paylı mülkiyet karinesi	Kime ait olduğu ispat edilemeyen malın eşlerin paylı mülkiyetinde sayılması (TMK m. 245).
Yükün yer değiştirmesi	Savunmanın kanıtlanmasıyla ispat zorunluluğunun karşı tarafa geçmesi.[2]
Yazılı delil başlangıcı	Tanık dinlenmesine olanak veren, iddiayı kısmen destekleyen belge.[3]

1 Yargıtay HGK, 12.10.2021, E. 2017/443, K. 2021/1198.
2 Yargıtay HGK, 12.10.2021, E. 2017/443, K. 2021/1198.
3 Yargıtay 3. HD, 24.04.2025, E. 2024/2891, K. 2025/2375.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 245- Madde, İsviçre Medenî Kanununun 248 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Bu madde ile mal ayrılığında herhangi bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kişinin bunu ispat etmekle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada ise bu isbatın mümkün olmadığı hâllerde malın eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu karinesi getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 96*

Gerekçenin "yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur" ifadesi, ikinci fıkradaki paylı mülkiyet karinesini hedef alır. Eski Kanun'da yalnız mahfuz malların ispatına ilişkin dar bir kural vardı; ispat edilemeyen malların paylı sayılacağına dair genel bir karine bulunmuyordu. Gerekçenin iki fıkrayı ayrı ayrı açıklaması da önemlidir: birinci fıkra ispat yükünü dağıtır, ikinci fıkra ise ispatsızlığın sonucunu belirler. Tasarının 245. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da ispat kuralı yalnız mal birliği rejimindeki mahfuz mallar bakımından düzenlenmişti. Bir malın mahfuz mallardan olduğunu ileri süren eş bunu ispatla yükümlüydü; ancak ispat edilemeyen malların paylı mülkiyette sayılacağına dair bir karine yoktu ve bu durumda genel hükümlere göre sonuca varılıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan biri, bir malın mahfuz mallardan olduğunu iddia ettiği surette davasını ispata mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 185

	743 sayılı Kanun m. 185	4721 sayılı Kanun m. 245
Kapsam	Yalnız mahfuz mallar	Bütün mallar
İspat yükü	İddia eden eşte	İddia eden kimsede
Üçüncü kişi	Açık hüküm yok	Aynı yük altında
İspatsızlık	Genel hükümler	Paylı mülkiyet karinesi
Sonuç	Belirsiz	Her eşe yarı pay

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; paylı mülkiyet karinesi hukukumuza girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci fıkra	İddia eden ispatla yükümlüdür	TMK m. 245
İkinci fıkra	İspat edilemeyen mal paylı mülkiyette sayılır	TMK m. 245
Genel kural	Herkes hakkını dayandırdığı olguyu ispatlar	TMK m. 6
Usul kuralı	Hukuki sonuçtan lehine hak çıkaran ispatlar	6100 s. HMK m. 190
Eşdeğer hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 222
Yükün geçmesi	Savunma kanıtlanırsa yük karşı tarafa geçer	Yargıtay HGK, K. 2021/1198
Belge	Çeyiz senedi teslimi ispatlar	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5533
Tanık	Duyuma dayalı beyan yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/3274
Yemin	Yemin sonucu kesin delildir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8389

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 248. maddesini karşılamaktadır ve yürürlükteki Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Gerekçe, maddeyle mal ayrılığında herhangi bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kişinin bunu ispat etmekle yükümlü olduğunun hükme bağlandığını, ikinci fıkrada ise bu ispatın mümkün olmadığı hâllerde malın eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu karinesinin getirildiğini belirtir. Tasarının 245. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Bu maddenin ilk iki fıkrası, edinilmiş mallara katılma rejimindeki TMK m. 222 ile birebir aynıdır; aradaki tek fark, 222. maddedeki "bir eşin bütün malları aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir" fıkrasının burada bulunmamasıdır. Bunun pratik sonucu şudur: paylaşmalı mal ayrılığında malın "edinilmiş" sayılacağına dair bir karine yoktur; yalnız kime ait olduğu ispatlanamayan mal **paylı mülkiyette** sayılır. Nitekim TMK m. 222'nin birinci fıkrası ile TMK m. 6 ve HMK m. 190 birlikte anılarak ispat yükünün dağılımı ortaya konmuştur;[4] aynı kural bu maddede de geçerlidir. İkinci önemli nokta, ispat yükünün sabit olmamasıdır: karşı taraf savunmasını kanıtlarsa yük ona geçer ve bu kez o kişi iddiasını kanıtlamak

4 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485.

zorunda kalır. Üçüncüsü, delilin türü sonucu değiştirir: çeyiz senedi, fatura, banka kaydı ve düğün fotoğrafı gibi somut deliller kabul görürken, görgüye dayanmayan tanık beyanları tek başına yeterli sayılmaz.

II. İspat Yükü

- **Kural:** Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür (TMK m. 245).
- **Genel hüküm:** Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür (4721 s. K. m. 6).
- **Usul kuralı:** İspat yükü, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir (6100 s. HMK m. 190).
- **Karineye dayanan taraf:** Kanuni bir karineye dayanan taraf yalnız karinenin temelini oluşturan vakıayı ispatlar; karşı taraf karinenin aksini ispat edebilir.[5]
- **Üçüncü kişiler:** Malın kendisine ait olduğunu ileri süren üçüncü kişi de aynı ispat yükü altındadır.
- **Mahkemenin görevi:** Süresinde dayanılan vakıa ve deliller değerlendirilmeden savunmanın ispatlanamadığı sonucuna varılamaz.[6]

III. Paylı Mülkiyet Karinesi

- **Kural:** Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır (TMK m. 245).
- **Anlamı:** İspatsızlık, malın hiç kimseye ait olmadığı değil, iki eşe yarı yarıya ait olduğu sonucunu doğurur.
- **Sonuç:** Rejim sona erdiğinde bu mallar üzerinde her iki eşin de payı bulunur; aynen bölünemiyorsa bedelin yarısı istenebilir.
- **Özgüleme:** Paylı mülkiyete konu malda üstün yararını ispat eden eş, diğerinin payının ödeme günündeki karşılığını vererek malın kendisine verilmesini isteyebilir (TMK m. 248).
- **Eşdeğer hüküm:** Aynı ispat kuralı ve karine edinilmiş mallara katılma rejiminde de yer alır (TMK m. 222).
- **Fark:** TMK m. 222'deki "bütün mallar aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiş maldır" fıkrası bu maddede yoktur; paylaşmalı rejimde böyle bir karine bulunmaz.

5 Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485.
6 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2022/10924, K. 2024/2773.

IV. İspat Yükünün Yer Değiştirmesi

- **Temel ilke:** Karşı taraf savunmasını kanıtladığında ispat zorunluluğu ona geçer.[7]
- **Örnek:** Malın rızayla harcandığı kanıtlanırsa, bu kez harcayan eş malın iade edilmemek üzere kendisine verildiğini ispat etmelidir.
- **Savunmayla üstlenme:** "Ortak irademizle harcadık" diyen eş, ispat yükünü kendi üzerine almış olur.[8]
- **İkrar:** Malın kullanıldığını kabul eden eş, artık iade borcundan kurtulduğunu ispatla yükümlüdür.[9]
- **Karinenin aksi:** Yerleşik örf ve âdetin aksine bir uygulama bulunduğunu ileri süren taraf bunu ispatla yükümlüdür.[10]
- **Yemin:** Yemin deliline dayanılmışsa hâkim bu hakkı tarafa hatırlatmak zorundadır; yeminin sonucu bağlayıcıdır.

V. Elverişli Deliller

- **Belge:** Çeyiz senedi, malın varlığını ve kime teslim edildiğini ispat eder.[11]
- **Fotoğraf ve video:** Düğün fotoğraflarında görülen ziynet, varlık ve miktar bakımından delil sayılır.[12]
- **Banka kayıtları:** Dekont ve havale kayıtları ödemeyi kimin yaptığını gösterir.[13]
- **Tanık:** Görgüye dayanmayan, aktarıma dayalı beyanlar tek başına ispat sağlamaz.[14]
- **Yazılı delil başlangıcı:** Senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde yazılı delil başlangıcı yoksa tanık dinlenemez.[15]
- **Envanter:** Malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde noterde düzenlenen envanter, aksi ispatlanmadıkça doğru sayılır (TMK m. 216).

VI. Uygulamada Sık Görülen Uyuşmazlıklar

- **Ziynet eşyası:** Düğünde takılan ziynet, aksine anlaşma ya da yerel âdet yoksa kadına bağışlanmış sayılır ve kişisel malı olur.[16]

7 Yargıtay HGK, 12.10.2021, E. 2017/443, K. 2021/1198.
8 Yargıtay 2. HD, 02.04.2024, E. 2023/4891, K. 2024/2314.
9 Yargıtay 2. HD, 06.11.2024, E. 2024/405, K. 2024/8389.
10 Yargıtay 2. HD, 12.10.2023, E. 2023/5762, K. 2023/4722.
11 Yargıtay 2. HD, 22.11.2023, E. 2023/2588, K. 2023/5533.
12 Yargıtay 2. HD, 01.06.2023, E. 2023/347, K. 2023/2867.
13 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2022/10924, K. 2024/2773.
14 Yargıtay 2. HD, 15.06.2023, E. 2022/10593, K. 2023/3274.
15 Yargıtay 3. HD, 24.04.2025, E. 2024/2891, K. 2025/2375.
16 Yargıtay 2. HD, 12.10.2023, E. 2023/5762, K. 2023/4722.

- **Satılan ziynet:** Ziynetin satılmış olması iade borcunu kaldırmaz; satan eş iade şartı olmaksızın verildiğini ispatlamalıdır.[17]
- **Ev eşyası:** Kime ait olduğu ispatlanamayan ev eşyası paylı mülkiyette sayılır; bu nedenle bedelin yarısı istenebilir.
- **Kişisel mal savunması:** Malın miras ya da karşılıksız kazanma yoluyla edinildiğini savunan eş bunu somut delille ortaya koymalıdır (TMK m. 220).
- **Tapu kaydı:** Taşınmazın malik hanesinde yazılı kişiye ait olduğunun kabulü yasa gereğidir; bu kayıt ispat bakımından çıkış noktasıdır.
- **Zilyetlik:** Taşınır malın zilyedi onun maliki sayılır (4721 s. K. m. 985); ancak bu karine, eşlerin birlikte kullandığı ev eşyasında tek başına sonuç vermez.

UYGULAMA NOTU

İspat hazırlığı dava açılmadan önce yapılmalıdır. Önce mal ve eşyalar tek tek listelenmeli; her kalem için bir delil eşleştirilmelidir: fatura, garanti belgesi, çeyiz senedi, noter envanteri, banka dekontu, kredi ödeme planı, düğün fotoğrafı veya video. Ziynet uyuşmazlıklarında düğün görüntüleri belirleyici olur; görüntüde görülen takının cinsi, ayarı ve adedi kayıt altına alınmalıdır. Tanığa başvurulacaksa tanığın olayı bizzat görmüş olmasına dikkat edilmelidir; "duydum" biçimindeki beyanlar sonuç doğurmaz. Karşı taraf "birlikte harcadık" ya da "sana geri verdim" derse bu savunma ispat yükünü ona geçirir ve bunu kanıtlaması gerekir. Dilekçede delil listesine **yemin** delili de yazılmalıdır; ispat tıkandığında hâkim bu hakkı hatırlatmak zorundadır ve yeminin sonucu kesin delil sayılır. Hiçbir belge bulunmaması umutsuzluğa sebep değildir: kime ait olduğu ispatlanamayan mallar paylı mülkiyette sayıldığından, en azından bedelin yarısı istenebilir. Para alacaklarında ise durum farklıdır: senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde yazılı delil başlangıcı yoksa tanık dinletilemez; bu yüzden eşler arası borç ilişkileri mutlaka yazıya dökülmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2024 · E. 2023/8043 · K. 2024/7485

İspat yükünün yasal çerçevesi: iddia eden ispatla yükümlüdür; karineye dayanan yalnız karinenin temelindeki olguyu ispatlar

Katkı payı ve katılma alacağı davasında, şirket hissesinin kişisel mal olup olmadığı tartışılmıştır. Mahkeme, şirketin evlenmeden önce kurulduğuna bakarak hisseyi kişisel mal saydı; sermaye artışlarının ne zaman yapıldığı araştırılmamıştır.

> *4721 sayılı Kanun'un 222 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yüküm-*

17 Yargıtay 2. HD, 25.05.2023, E. 2023/5, K. 2023/2723.

lüdür. 4721 sayılı Kanun'un 222 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca da, bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş maldır. 5. Ayrıca, ispat yükü 4721 sayılı Kanun'un 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür" ve 6100 sayılı Kanun'un 190 ıncı maddesinde de, "İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir./ Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir" şeklinde düzenlenmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, ispat yükünün üç dayanağını bir arada anmıştır: TMK m. 6, HMK m. 190 ve TMK m. 222. Paylaşmalı mal ayrılığındaki TMK m. 245 de ilk iki fıkrası bakımından TMK m. 222 ile aynı kuralı taşır. Karara göre kanuni karineye dayanan taraf yalnız karinenin temelini oluşturan olguyu ispatlar; karşı taraf ise karinenin aksini ispat edebilir. Daire, hissenin niteliği yeterince araştırılmadığı için kararı bozmuştur.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
12.10.2021 · E. 2017/443 · K. 2021/1198

Savunmanın kanıtlanmasıyla ispat yükü karşı tarafa geçer; bu aşamada yemin deliline başvurulabilir ve yeminin sonucu bağlayıcıdır

Kadın, düğünde takılan altınların iadesini istemiştir. Koca altınların kadının rızasıyla bozdurulduğunu savundu ve tanıklar bunu doğrulamıştır. Özel Daire, bu durumda kocanın altınların iade edilmemek üzere verildiğini ispat etmesi gerektiğini belirterek bozmuştur; mahkeme uydu, koca yemin teklif etti, kadın yemin etmiştir.

> *Eldeki davada, davacı düğünde takılan tüm küçük altınların iadesini talep etmiş, davalı ise anılan altınların davacının rızası ile düğün masrafları için bozdurulduğunu savunmuş ve dinlenen tanıklarla birlikte dosya kapsamı ile davaya konu edilen altınların davacının rıza göstermesiyle davalı tarafından bozdurulduğu kanıtlanmış kabul edilerek Mahkemenin ilk kararı ile yalnızca bilezikler yönünden davanın kabulüne karar verilmiştir. Özel Dairenin ilk bozması ile düğünde takılan küçük altınların davalı koca tarafından bozdurulduğunun kanıtlandığı ancak bu durum karşısında ispat yükü kendisine geçen davalı kocanın davacı kadının bu altınları iade edilmemek üzere kendi rızası ile verdiğini ispat etmesi gerektiği, bunun için yemin deliline başvurabileceği belirtilmiştir. Mahkemece bozmaya uyulması suretiyle yapılan yargılamada davalı yemin hakkını kullanmış ancak davacı kadın altınları iade edilmemek üzere vermediğine dair yemin etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Karar ispat yükünün nasıl yer değiştirdiğini adım adım gösterir: iade istemini ileri süren taraf malın varlığını ispatlar, karşı taraf "rızayla harcandı" savunmasını ispatlarsa yük

yine ona geçer ve bu kez iade edilmemek üzere verildiğini kanıtlaması gerekir. Yemin sonucu kesin delil olduğundan sonraki aşamalarda aksine değerlendirme yapılamaz.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.06.2023 · E. 2023/347 · K. 2023/2867

Ziynet eşyası kadına aittir; evlilik içinde kullanıldığı ileri sürülüyorsa iade veya bağış iddiasını erkek ispatlamalıdır

Kadın, ziynet altınlarının koca tarafından bozdurulduğunu ileri sürmüştür; koca altınların kadında olduğunu savunmuştur. Dosyada düğün fotoğrafları vardı.

> *...davacı kadının ziynet eşyası alacağı talebine ilişkin değerlendirmede, davacı kadının dava dilekçesinde ziynet altınlarını davalının bozdurduğunu söylediği, davalı erkeğin ziynet eşyalarının davacı kadında bulunduğunu iddia ettiği, Yüksek Yargı içtihatları kapsamında ziynet eşyalarının kadına ait olduğu ve bunların evlilik içerisinde kullanılması halinde ispat yükünün davalı erkeğe düştüğü ve erkeğin ziynet eşyalarının davacı kadına iade edildiği veya onun tarafından hibe edildiğini ispat yükü altında olduğu, erkeğin üzerine düşen ispat yükümlülüğünü yerine getirmediği, davacının dosyada bulunan düğün fotoğraflarında tespit edilen ziynet eşyalarının davalı tarafından davacıya iadesi gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Daire, Bölge Adliye Mahkemesinin bu gerekçesini yerinde bulmuştur. Karar iki noktayı gösterir: ziynetin kadına ait sayılması bir karinedir ve karinenin aksini ileri süren taraf ispat yükü altındadır; düğün fotoğrafları ziynetin varlığını ve miktarını ispat bakımından geçerli bir delildir. Aynı mantık, TMK m. 245'teki "belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden ispatla yükümlüdür" kuralının uygulanmasında da geçerlidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.04.2024 · E. 2023/4891 · K. 2024/2314

Savunmasında malın ortak iradeyle harcandığını ileri süren eş, ispat yükünü kendi üzerine almış olur

Kadın ziynet eşyasının koca tarafından alındığını ve iade edilmediğini ileri sürmüştür. Koca, altınların evlilik birliği içinde tarafların ortak iradesiyle birlik ihtiyaçları için harcandığını savunmuştur.

> *...kadının ziynet eşyasının koca tarafından alındığını ve kendisine geri verilmediğini ispat yükü altında olduğu, ne var ki koca altınların evlilik birliği içerisinde tarafların ortak iradeleri ile birlik ihtiyaçları doğrultusunda harcandığını iddia ettiğinden ispat yükünü üzerine aldığı, bu durumda, ziynet eşyalarının geri alınmamak üzere kadının rızası ile harcandığının koca tarafından ispatlanması gerektiği, koca, ziynet eşyasının kadın tarafından kendisine iade edilmemek üzere verildiğini ve harcandığını incelenen delillerle ispatlayamamış ise de, koca yemin deliline dayandığından kendisine, karşı tarafa yemin teklif etme hakkı bulunduğu hatırlatılarak gerçekleşecek sonucu uyarınca ziynet eşyaları yönünden bir karar verilmesi gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Bölge Adliye Mahkemesinin bu değerlendirmesi Daire incelemesinden geçmiştir. Uygulamada sık görülen bir hatayı düzeltir: "birlikte harcadık" savunması ispat yükünü hafifletmez, aksine savunan tarafa yükler. Ayrıca yemin deliline dayanılmışsa mahkeme bu hakkı tarafa hatırlatmak zorundadır; hatırlatılmaması başlı başına bozma sebebidir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.10.2023 · E. 2023/5762 · K. 2023/4722

Yerleşik örf ve âdetin aksine bir uygulama bulunduğunu ileri süren taraf bunu ispatla yükümlüdür; tek bir tanık beyanı yeterli değildir

Ziynet alacağı davasında koca, yörelerinde düğünde takılan takıların erkeğe ait sayıldığı yolunda bir âdet bulunduğunu savundu ve bunu ispat için muhtar olan bir tanık dinletmiştir.

> *Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 13.04.2021 tarihli ve 2017/3-1038 Esas, 2021/458 Karar sayılı kararıyla, düğün sırasında takılan ziynet eşyası ve paraların kim tarafından ve hangi eşe takılırsa takılsın aksine bir anlaşma ya da örf ve adet kuralı olmadığı takdirde kadına bağışlanmış sayılacağı ve artık kadının kişisel malı kabul edileceği, dosyada davalı tarafın genel kuralın aksine örf ve adetleri bulunduğunu iddia ettiğine göre bunu ispat külfetinin kendisine düşeceği...*

DEĞERLENDİRME Karar, ziynetin kadına ait sayılmasının bir fiilî karine olduğunu ve aksini iddia edenin ispat yükü altında bulunduğunu teyit eder. Daire, dinletilen tek tanığın beyanının yerleşik ve yaygın örf ve âdetin aksini ortaya koymaya yetmediğini kabul etmiştir. Belirli bir malın kime ait olduğu tartışmalıysa, karinenin aksini ispat için somut ve güçlü delil gerekir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2024 · E. 2024/405 · K. 2024/8389

Karşı tarafın ikrarı ispat külfetini yer değiştirir; yemin teklif edilmişse yeminin sonucu esas alınır

Kadın ziynet alacağı istemiştir. Erkek, takıların bozdurulmasının birlikte alınmış bir karar olduğunu ve altınların aile konutu alımında kullanıldığını beyan etmiştir; ayrıca yemin deliline dayandı ve kadına yemin teklif etmiştir.

> *...erkeğin, "düğünde kadına takılan takıların bozdurulması hususunun birlikte alınmış bir karar olduğunu, aile konutu alınması için ilk olarak kadının bunu teklif ettiğini" belirterek altınların ev alımında kullanıldığını kabul ettiğine göre davada ispat külfeti yer değiştirdiği, erkeğin yemin deliline dayandığı da dikkate alınarak kadına 08.02.2022 tarihli duruşmada yemin teklif etme hakkını kullandığı, kadın yemin teklifini kabul ettiği, erkeğin altınların iade edilmemek üzere kendisine verildiğini ispat edemediğinin anlaşıldığı, 13.01.2022 tarihli bilirkişi raporu ve taleple bağlılık ilkesi de gözetilerek ziynet eşyasına yönelik talebinin kısmen kabulüne karar verilmesi gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Karar, ikrarın ispat hukukundaki etkisini gösterir: altınların kullanıldığını kabul eden eş, artık bunların iade edilmemek üzere kendisine verildiğini ispat etmek zorundadır. Erkek yemin teklif etmiş, kadın yemini kabul edip etmiş ve erkek iddiasını ispatlayamamıştır. Ziynet talebi bilirkişi raporu ve taleple bağlılık ilkesi gözetilerek kısmen kabul edilmiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.11.2023 · E. 2023/2588 · K. 2023/5533

Çeyiz senedi, ziynetin varlığını ve teslimini ispat eden bir belgedir; iade iddiasını karşı taraf kanıtlamalıdır

Kadın, çeyiz senedine dayanarak evlilik sırasında erkeğe teslim ettiği ziynetlerin iadesini istemiştir. Erkek bunları iade ettiğini savundu ancak bir belge sunamamıştır.

> *...ziynet alacağı yönünden kadının çeyiz senedine dayalı olarak istediği ziynetlerin evlilik sırasında erkeğe teslim edildiği ve erkeğin bu ziynetleri kadına iade ettiğini ispat edemediği anlaşıldığından davanın kabulüne karar verilmesinde, herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı...*

DEĞERLENDİRME Daire, kabul kararını onamıştır. Karar, yazılı belgenin ispat gücünü gösterir: çeyiz senedi gibi bir belge malın varlığını ve kime teslim edildiğini ortaya koyduğunda, iade savunmasını yapan tarafın bunu ispat etmesi gerekir. TMK m. 245 uygulamasında da malın kime ait olduğunu belgeleyen taraf ispat yükünü yerine getirmiş sayılır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2023 · E. 2022/10593 · K. 2023/3274

Görgüye dayanmayan, aktarıma dayalı tanık beyanları ispat için yeterli değildir

Kadın ziynet alacağı istedi ve iddiasını yalnız tanık beyanlarıyla ispatlamaya çalışmıştır. Tanıklar olayları kendileri görmemiş, başkalarından duyduklarını aktarmıştı.

> *...kadının ziynet alacağı davasının dinlettiği tanık beyanlarının bu konuda yeterli somut bilgi içermemesi ve görgüye dayalı olmaması aktarıma dayalı olması sebebi ile tanıkların beyanlarına itibar edilmemiş, davacı ziynet eşyasına yönelik talebini ispat edememiş olduğu kabul edilerek buna yönelik talebin reddine karar vermek gerektiğinden ziynet eşyasının reddine...*

DEĞERLENDİRME Karar, delilin niteliğine ilişkin pratik bir ölçüt verir: tanık beyanının ispat değeri, tanığın olayı bizzat görüp görmediğine ve beyanın somutluğuna bağlıdır. Duyuma dayalı beyanlar tek başına ispat sağlamaz. Bu nedenle mal ve eşya uyuşmazlıklarında tanık yanında belge, fotoğraf ve banka kaydı gibi delillerle destek sağlanmalıdır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.05.2023 · E. 2023/5 · K. 2023/2723

Ziynetleri satan eş, bunların iade şartı olmaksızın kendisine verildiğini ispat edemezse iade ile yükümlüdür

Kadın, düğünde takılan takılara erkek tarafından zorla el konulduğunu ve iade edilmediğini ileri sürerek iadelerini istemiştir; talebini ıslahla belirginleştirmiştir. Erkek takıları satmıştı.

> *...müvekkiline düğünde takılan takılara erkek tarafından zorla el konulduğunu ve bir daha müvekkiline iade edilmediğini ileri sürerek söz konusu ziynet eşyalarının iadesine karar verilmesini talep edildiği, erkeğin sattığı ziynet eşyalarını iade şartı olmaksızın aldığını ispatlayamadığı, kadının talebini ıslah ettiği, ıslah dilekçesi ile istenen ve iade kapsamında kaldığı noktasında tereddüt bulunmayan ziynet eşyaları...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı onamıştır. Karar iki şeyi gösterir: ziynetin satılmış olması iade borcunu ortadan kaldırmaz; satan eş ancak bunların iade edilmemek üzere kendisine verildiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Ayrıca ıslahla talebin kapsamı daraltılırsa, ıslah dışında kalan kalemler yönünden karşı taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.04.2024 · E. 2022/10924 · K. 2024/2773

Kişisel mal savunmasına dayanak yapılan vakıa ve deliller değerlendirilmeden savunmanın ispatlanamadığı sonucuna varılamaz

Katılma alacağı davasında erkek, taşınmazın bir kısım borçlarının anne ve babası tarafından ödendiğini savunmuş, buna ilişkin banka dekontlarını süresinde sunmuştu. Mahkemeler bu vakıa hakkında olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapmadan savunmayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, İlk Derece Mahkemesince, davalının kişisel mal savunmasını ispatlayamadığı gerekçesiyle taşınmazın edinilmiş mal olduğu kabul edilerek katılma alacağının kabulüne karar verilmiş ise de, yapılan araştırma ve inceleme yeterli değildir. Şöyle ki, davalı erkek tarafından süresinde sunulan cevap dilekçesinde, dava konusu taşınmazın bir kısım borçlarının anne ve babası tarafından ödendiği ve buna ilişkin banka dekontlarının olduğu vakıası ve delillerine dayanmış buna ilişkin deliller de süresinde ibraz edilmişse de gerek İlk Derece Mahkemesince gerekse de Bölge Adliye Mahkemesince davalı erkek tarafından süresinde dayanılan bu vakıaya dair olumlu, olumsuz herhangi bir değerlendirme yapılmamış olup ilgili dekontların incelenmesinde, evlilik birliği içerisinde erkeğin annesi tarafından kooperatif aidatlarının banka havalesi yolu ile ödendiği ve kredi taksitlerinin bir bölümünün yine erkeğin annesi ve babası tarafından ödendiğinin anlaşıldığı, dinlenen tanık beyanlarında da taşınmaz bedelinin bir kısmının erkeğin anne ve babası tarafından ödendiğinin belirtildiği,*

ödeme planlarının incelenmesinde ise tarih ve miktarların aynı olduğu, yapılan ödemelerin davalı erkeğin kişisel malı olduğunun kabulü gerektiği anlaşılmıştır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. İspat kuralı iki yönlüdür: iddia edenin ispat yükü olduğu kadar, mahkemenin de süresinde dayanılan vakıa ve delilleri değerlendirme zorunluluğu vardır. Dekontlar ve tanık beyanları incelendiğinde ödemelerin bir bölümünün üçüncü kişilerce yapıldığı anlaşıldığından, bu tutarlar karşılıksız kazanma yoluyla edinilen kişisel mal sayılmıştır.

11 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
24.04.2025 · E. 2024/2891 · K. 2025/2375

Yazılı delil başlangıcı yoksa eşler arasındaki para alacağı tanıkla ispat edilemez

Eş, evlenmeden önce diğer eşin satın aldığı taşınmazın bedeli ile masrafları için verdiği paraların sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesini istemiştir. Dosyaya bir sözleşme ya da yazılı delil başlangıcı sunulamamıştır; banka hesabından çekilen paraların kim tarafından çekildiği de belirlenememiştir.

> *Temyiz olunan karardaki gerekçeye ve özellikle talebin evlilikten önce verilen paralara ilişkin olmasına, yazılı delil başlangıcı bulunmaması sebebiyle hukuki işlemin tanıkla ispatın mümkün olmamasına, davacının hesabından çekilen paraların kim tarafından çekildiğinin belli olmadığının anlaşılmasına göre, davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire red kararını onamıştır. Karar, malvarlığı iddialarında belgenin belirleyiciliğini gösterir: senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde yazılı delil başlangıcı yoksa tanık dinlenemez. Banka kayıtlarının da tek başına yeterli olmadığı, paranın kim tarafından çekildiğinin ve hangi amaçla verildiğinin ortaya konması gerektiği vurgulanmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 216:** Envanter.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 222:** Edinilmiş mallara katılmada ispat.
- **TMK m. 226:** Paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 243:** Mal ayrılığında diğer hükümler.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 246:** Borçlardan sorumluluk.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.

MADDE

246 B. Borçlardan sorumluluk

KANUN METNİ

Eşlerden her biri, kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

MADDE ÖZETİ

Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur (m. 246). Eşin borcu diğerinin malvarlığına yönelmez; ancak bir eşin borcu için aile konutu üzerinde ipotek kurulması diğer eşin açık rızasına bağlıdır ve bu rıza alınmadan yapılan işlem geçersizdir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel sorumluluk	Her eşin yalnız kendi borcundan, ama bütün malvarlığıyla sorumlu olması (TMK m. 246).
Müteselsil sorumluluk	Birliği temsilen yapılan işlemlerde her iki eşin üçüncü kişiye karşı birlikte sorumlu olması (TMK m. 189).
Açık rıza	Aile konutuyla ilgili belirli bir işlem için diğer eşin verdiği, şekle bağlı olmayan ama duraksamaya yer bırakmayan onay (TMK m. 194).
İstihkak davası	Eşin borcu için haczedilen malın kendisine ait olduğunu ileri süren üçüncü kişinin açtığı dava (2004 s. İİK m. 96 vd.).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 246- Madde İsviçre Medenî Kanununun 249 uncu maddesini karşılamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 96*

Gerekçe tek cümleden oluşur; kanun koyucu hükmün kendisini yeterince açık görmüştür. Bu kısalık, maddenin taşıdığı ilkenin tartışmasızlığını gösterir: mal ayrılığı esasına dayanan bir rejimde borçtan sorumluluk da ayrıdır. Maddenin bir istisnası

1 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/1094, K. 2021/1616.

yoktur; sınırlar, evlenmenin genel hükümlerinde yer alan birliği temsil ve aile konutu kurallarından gelir. Tasarının 246. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun mal ayrılığında borçlardan sorumluluğu düzenliyordu; ancak kural eşler bakımından eşit değildi. Koca hem evlenmeden önceki hem evlilik sırasındaki borçlarından şahsen sorumluydu; kadının sorumluluğu ise yalnız kocanın aciz hâline düşmesi veya aile masrafları için kendisinin borçlanması hâlleriyle sınırlıydı. 4721 sayılı Kanun bu asimetriyi kaldırmış, her iki eşi aynı kurala tabi kılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ayrılığı usulünde koca, evlenmeden evvelki borçlarından ve evliliğin devamı sırasında gerek kendisi gerek evlilik birliğinin mümessili sıfatiyle edilen borçlardan şahsan mesuldür. Karı, borcunu ödemekten aciz kalan kocası veya kendisi tarafından aile masrafları için edilen borçlardan mesuldür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 187

	743 sayılı Kanun m. 187	4721 sayılı Kanun m. 246
Eşitlik	Yok	Var
Kocanın sorumluluğu	Kendi ve birlik borçları	Yalnız kendi borçları
Kadının sorumluluğu	Sınırlı hâllerde	Yalnız kendi borçları
Sorumluluğun kapsamı	Şahsen	Bütün malvarlığıyla
Birlik borçları	Kocada	Temsilde müteselsil

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; eşler arasında eşit sorumluluk kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temel ilke	Her eş kendi borcundan sorumludur	TMK m. 246
Sorumluluğun kapsamı	Bütün malvarlığıyla	TMK m. 246
Diğer eş	Eşin borcundan sorumlu değildir	TMK m. 246
Eşdeğer hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 224
İstisna	Birliği temsilde müteselsil sorumluluk	TMK m. 189

Konu	Kural	Dayanak
Aile konutu	Rıza olmadan ipotek geçersiz	Yargıtay HGK, K. 2021/1616
Kefalet	Eşin yazılı rızası gerekir	6098 s. TBK m. 584
Aval	Aynı kural uygulanır	Yargıtay 11. HD, K. 2014/7837
Haciz	Mülkiyet karinesinin aksini eş ispatlar	Yargıtay 17. HD, K. 2011/9670

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 249. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe bundan başka bir açıklama içermez; hükmün kendisi zaten açıktır. Tasarının 246. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Bu maddenin verdiği güven, uygulamada sanıldığından dardır. "Eşimin borcundan sorumlu değilim" cümlesi kural olarak doğrudur; ancak dört yerde kırılır. Birincisi, ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsilen yapılan işlemlerde eşler üçüncü kişilere karşı **müteselsilen** sorumludur; okul ücreti, market ve fatura borçları çoğu zaman bu kapsamdadır. İkincisi, borç kendisinin olmasa da diğer eşin borcu için **aile konutu** üzerinde ipotek kurulmuşsa konut tehlikeye girer; bu nedenle kanun bu işlemi diğer eşin açık rızasına bağlamıştır. Üçüncüsü, eşine **kefil** olan eş için artık borç kendi borcudur; buna karşılık eş, diğer eşin yazılı rızası olmadan kefil olamaz. Dördüncüsü, eşin borcu için evde yapılan hacizde eşyanın kendisine ait olduğunu borçlu olmayan eş ispatlamak zorunda kalır. Bu dört başlıkta önceden önlem almak, sonradan dava açmaktan çok daha etkilidir.

II. Kuralın Kapsamı

- **Kural:** Eşlerden her biri, kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 246).
- **İki yön:** Kural hem sorumluluğu sınırlar (yalnız kendi borcu) hem genişletir (bütün malvarlığıyla).
- **Diğer eş:** Bir eşin borcu için diğerinin malvarlığına başvurulamaz; alacaklı yalnız borçlu eşin malvarlığına yönelebilir.
- **Eşdeğer hüküm:** Aynı kural edinilmiş mallara katılma rejiminde de yer alır (TMK m. 224).
- **Rejimden bağımsızlık:** Hangi mal rejimi geçerli olursa olsun borçtan sorumluluk bakımından sonuç değişmez.
- **Sınırlar:** Bu kural, birliği temsil, aile konutu ve ailenin geçimine katılma hükümleriyle sınırlanmıştır (TMK m. 189, TMK m. 194, TMK m. 196).

III. En Önemli İstisna: Birliği Temsil

- **Müteselsil sorumluluk:** Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar (TMK m. 189).
- **Kapsam:** Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder (TMK m. 188).
- **Örnek:** Müşterek çocuğun eğitim gideri için yapılan sözleşme her iki eş bakımından bağlayıcıdır.[2]
- **Sınır:** Ailenin sürekli ihtiyaçları dışındaki işlerde bir eş, ancak yetkili kılınmışsa ya da gecikmede sakınca bulunan zorunlu hâllerde birliği temsil edebilir.[3]
- **Yetkisiz işlem:** Temsil yetkisi bulunmaksızın yapılan işlemden eş kişisel olarak sorumludur.
- **Yetkinin aşılması:** Yetkinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması hâlinde eşler yine müteselsilen sorumlu olur.

IV. Aile Konutu Koruması

- **Kural:** Eşlerden biri, diğerinin açık rızası olmadıkça aile konutunu devredemez veya konut üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK m. 194).
- **İpotek:** Bir eşin ya da üçüncü kişinin borcu için aile konutuna ipotek konması, konut üzerindeki hakların sınırlanmasıdır ve açık rıza gerektirir.[4]
- **Şerh:** Koruma şerhe bağlı değildir; şerh kurucu değil açıklayıcıdır.[5]
- **İyiniyet:** Basiretli davranması gereken bankanın "tapuda şerh yoktu" savunması dinlenmez; açık rızanın varlığını ispat yükü ona düşer.[6]
- **Rızanın niteliği:** Rıza şekle bağlı değildir, sözlü de verilebilir; ancak açık olmalı ve belirli bir işleme ilişkin bulunmalıdır.[7]
- **Sonradan öğrenme:** İşlemden sonradan haberdar olmak, işlem anında verilmiş açık rıza yerine geçmez.

V. Kefalet ve Kişisel Güvence

- **Kural:** Eşlerden biri, mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir (6098 s. TBK m. 584).

2 Yargıtay 13. HD, 06.04.2011, E. 2010/16857, K. 2011/5328.
3 Yargıtay 15. HD, 16.11.2017, E. 2016/2342, K. 2017/3987.
4 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/1094, K. 2021/1616.
5 Yargıtay 2. HD, 23.05.2024, E. 2023/8359, K. 2024/3772.
6 Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/1094, K. 2021/1616.
7 Yargıtay 2. HD, 07.05.2024, E. 2023/8582, K. 2024/3209.

- **Genişleyen kapsam:** Kefaletin şekline, ehliyete ve eşin rızasına ilişkin hükümler, kişisel güvence verilmesine ilişkin başka ad altında yapılan sözleşmelere de uygulanır (6098 s. TBK m. 603).
- **Aval:** Bu nedenle çek ya da poliçe üzerine verilen avalde de eşin yazılı rızası aranır.[8]
- **Şekil:** Kefalet sözleşmesinin yazılı olması, azami miktarın, tarihin ve müteselsil kefalet iradesinin kefilin el yazısıyla belirtilmesi zorunludur (6098 s. TBK m. 583).
- **Re'sen inceleme:** Şekle aykırılık nedeniyle hükümsüzlüğü hâkim kendiliğinden gözetir.[9]
- **Sonuç:** Alacaklı, kesin hükümsüz bir kefalet sözleşmesine dayanarak kefilden ifa isteyemez.

VI. Eşin Borcu İçin Haciz

- **Kural:** Alacaklı yalnız borçlu eşin malvarlığına başvurabilir; diğer eşin malları takibe konu olamaz (TMK m. 246).
- **Uygulamadaki sorun:** Ortak konutta yapılan hacizde taşınırların kime ait olduğu tartışmalı hâle gelir.
- **Karine:** Borçlunun elinde bulunan taşınırın ona ait olduğu kabul edilir; aksini ispat yükü istihkak iddiasında bulunan eştedir.[10]
- **Delil:** Borcun doğumundan sonra düzenlenen faturalar tek başına yeterli görülmez.
- **Yol:** İstihkak iddiası icra dairesine bildirilir; uyuşmazlık icra hukuk mahkemesinde çözülür (2004 s. İİK m. 96 vd.).
- **Borcun varlığı:** Takibe konu senet bakımından borçlu olunmadığının tespiti istenmişse, o dava sonuçlanmadan istihkak davasında sonuca gidilemez.

VII. Alacaklının Başvurabileceği Tek Yol: Tasarrufun İptali

- **Mantık:** Eşin borcundan diğerinin malvarlığına başvurulamayacağından, alacaklının yolu borçlunun eşine yaptığı devrin iptalini istemektir (2004 s. İİK m. 277 vd.).
- **Ön koşul:** Takibin kesinleşmiş olması aranır; itiraz üzerine duran takipte itirazın iptali yoluna gidilmemişse dava dinlenmez.[11]

8 Yargıtay 11. HD, 25.04.2014, E. 2014/1231, K. 2014/7837.
9 Yargıtay HGK, 02.11.2022, E. 2020/457, K. 2022/1431.
10 Yargıtay 17. HD, 24.10.2011, E. 2011/4279, K. 2011/9670.
11 Yargıtay 4. HD, 04.12.2024, E. 2022/1157, K. 2024/12107.

- **Aciz belgesi:** Tasarrufun iptali davasında aciz belgesi de dava koşulu olarak aranır.
- **İspat:** Devirden sonra malı kimin kullandığı, giderlerini kimin ödediği ve aile çevresine yapılan diğer devirler bir arada değerlendirilir.[12]
- **Sonuç:** Devralanın borçlu nam ve hesabına hareket ettiği anlaşılırsa tasarruf iptal edilir.
- **Ayrı yol:** Devir gerçekte hiç yapılmamışsa, uyuşmazlık tasarrufun iptali değil muvazaa hükümlerine göre çözülür (6098 s. TBK m. 19).

UYGULAMA NOTU

Eşin borçları büyüyorsa üç önlem geciktirilmemelidir. Birincisi, oturulan konut diğer eş adına kayıtlıysa tapuya aile konutu şerhi verilmesi istenmelidir; şerh koruma için zorunlu olmasa da ispatı kolaylaştırır ve olası uyuşmazlıkları önler. İkincisi, hiçbir belge okunmadan imzalanmamalıdır: bankaların kredi dosyalarında "eş rızası" formu ile "kefalet" formu yan yana durur; birine atılan imza eşi borçlu yapmaz, diğerine atılan imza yapar. Üçüncüsü, eş kefil ya da aval veren olarak imza atıyorsa diğer eşin yazılı rızası aranır; rıza verilmediği hâlde işlem yapılmışsa bu ileri sürülmelidir, hâkim şekle aykırılığı kendiliğinden gözetir. Evde diğer eşin borcu için haciz yapılırsa eşyaların borçlu olmayan eşe ait olduğu haciz sırasında tutanağa geçirtilmeli ve istihkak iddiası süresinde bildirilmelidir; faturalar, garanti belgeleri ve banka kayıtları hazır tutulmalıdır, çünkü karinenin aksini borçlu olmayan eş ispatlayacaktır. Borçlunun mallarını eşine devrettiğini düşünen alacaklı, önce takibini kesinleştirmelidir; kesinleşmemiş takiple açılan tasarrufun iptali davası usulden reddedilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.12.2021 · E. 2018/1094 · K. 2021/1616

Aile konutu üzerinde diğer eşin açık rızası olmadan kurulan ipotek geçersizdir; tapuda şerh bulunmaması üçüncü kişinin iyiniyetini korumaz

Malik eş, eşinin bilgisi dışında aile konutu üzerinde dava dışı bir şirketin borcu için banka lehine 250.000 TL'lik ipotek kurdurdu. İpotek tarihinde tapu kaydında aile konutu şerhi yoktu.

> *Bu durumda; TMK'nın 194. maddesi uyarınca malik olan eş tarafından diğer eşin açık rızası alınmadan aile konutu üzerindeki hakların sınırlandırılması durumunda yapılan bu işlemin "geçerli" kabul edilemeyeceği emredici hüküm gereğidir. Diğer eşin geçerli olmayan işlemin iptali için dava açabileceği kuşkusuzdur. 25. Diğer yandan yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere; TMK'nın*

12 Yargıtay 4. HD, 24.04.2024, E. 2021/23512, K. 2024/3643.

> *194. maddesinde öngörülen aile konutu ile ilgili sınırlandırma, taşınmazın tapu kaydına aile konutu şerhi konulduğu için değil, konutun aile konutu olma özelliği nedeniyle getirildiğinden, taşınmazın tapu kaydında aile konutu şerhi bulunmasa bile o konut aile konutu özelliğini taşır. Bu nedenle işlem tarafı üçüncü kişinin iyi niyetli olup olmamasının önemi bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Karar, mal ayrılığı mantığının sınırını gösterir: her eş kendi borcundan sorumludur, ancak bir eşin borcu için aile konutu üzerinde ayni hak kurulması diğer eşin açık rızasına bağlıdır. Şerh kurucu değil açıklayıcı olduğundan, şerhin yokluğu bankayı korumaz; basiretli davranması gereken bankanın iyiniyet savunması dinlenmez ve açık rızanın varlığını ispat yükü ona düşer.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2024 · E. 2023/8359 · K. 2024/3772

Aile konutu koruması şerhe bağlı değildir; getirilen sınırlandırma emredicidir ve önceden feragat edilemez

Aile konutu üzerinde kurulan ipoteğin kaldırılması istendi. Bölge Adliye Mahkemesi istinaf başvurusunu kabul ederek davayı reddetmiştir.

> *"Bu madde hükmü ile aile konutu şerhi "konulmuş olmasa da" eşlerin birlikte yaşadıkları aile konutu üzerindeki fiil ehliyetleri sınırlandırılmıştır. Sınırlandırma, aile konutu şerhi konulduğu için değil, zaten var olduğu için getirilmiştir. Bu sebeple tapuya aile konutu şerhi verilmese bile o konut aile konutu özelliğini taşır. Zira dava konusu taşınmaz şerh konulmasa da aile konutudur. Eş söyleyişle şerh konulduğu için aile konutu olmamakta, aksine aile konutu olduğu için şerh konulabilmektedir. Bu nedenle aile konutu şerhi konulduğunda, konulan şerh kurucu değil açıklayıcı şerh özelliğini taşımaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, korumanın kaynağını net biçimde ortaya koymuştur: konut, şerh konulduğu için aile konutu olmaz; aile konutu olduğu için şerh konulabilir. Sınırlandırma emredici nitelikte olduğundan bu haktan önceden feragat edilemez, eşlerin anlaşmasıyla kaldırılamaz ve açık rıza ancak belirli bir işlem için verilebilir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2024 · E. 2023/8582 · K. 2024/3209

Rıza şekle bağlı değildir ama açık olmalıdır; işlemden sonradan haberdar olmak rızanın yerine geçmez

Eş, haberi olmadan aile konutu üzerinde şirket lehine 750.000 TL bedelli ipotek kurulduğunu ileri sürerek kaldırılmasını istemiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, sonradan kurulan ikinci ipotek belgesini imzalayan davacının ilk ipotekten bilgisi olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesi yetkili eşin izni için bir geçerlilik şekli öngörmemiştir. Bu nedenle söz konusu izin bir şekle tabi olmadan, sözlü olarak da verilebilir. Ancak maddenin ifadesinden de anlaşılacağı üzere, iznin "açık" olması gerekir. 3.Somut olayda, ipotek tarihinde taşınmazın taraflarca aile konutu olarak kullanıldığı sabit olup ipotek işlemi sırasında davacı eşin açık rızası alınmamıştır. Her ne kadar, Bölge adliye Mahkemesince dava konusu taşınmaz üzerine konulan ikinci ipoteğe ilişkin belgenin altında davacının imzası bulunduğu ve bu belgede dava konusu ipoteğe ilişkin bilgilerin bulunduğu, bu nedenle davacının dava konusu ipotekten bilgisi olduğu, icra takibine kadar iş bu davanın açılmadığı ve davacının iyi niyetli olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de, davacının Hukuk Genel Kurulu'nun 15.04.2015 tarih ve 2013/2-2056 Esas, 2015/1201 Karar sayılı kararında açıkça ifade edildiği ve Dairemizce de aynen benimsendiği üzere açık rızası alınmadan yapılan işlemin geçerli olduğunu kabul etmek imkansızdır. Eş söyleyişle eşin açık rızası alınmadan yapılan işlemin geçersiz olduğunu kabul etmek zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Rıza sözlü de verilebilir; ancak "açık" olmalıdır. Sonradan başka bir belgeden işlemi öğrenmiş olmak, işlem anında verilmiş açık rıza yerine geçmez ve davayı geç açmış olmak da sonucu değiştirmez. Açık rıza alınmadan yapılan işlem geçersizdir.

4 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
25.04.2014 · E. 2014/1231 · K. 2014/7837

Kefalette eşin yazılı rızası kuralı, kişisel güvence veren diğer sözleşmelere ve bu arada avale de uygulanır

Çek üzerine "avalimdir" yazarak imza atan kişi, eşinin yazılı rızası alınmadığı için avalin geçersiz olduğunu ileri sürerek ihtiyati hacze itiraz etmiştir. Mahkeme, avalin Ticaret Kanunu'nda düzenlendiğini ve kefalet hükümlerinin kıyasen uygulanamayacağını belirterek itirazı reddetmiştir.

> *6098 sayılı TBK'nın 584 maddesi uyarınca eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilecek olup, aynı Kanun'un 603. maddesine göre de kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanacaktır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Kural, bir eşin kişisel güvence vererek diğerinin ekonomik geleceğini tehlikeye atmasını önler: mahkemece verilmiş ayrılık kararı ya da yasal ayrı yaşama hakkı yoksa, eşlerden biri ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir. TBK m. 603 yollamasıyla bu koruma, başka ad altında yapılan kişisel güvence sözleşmelerini ve aval gibi kıymetli evrak hukukuna ait güvenceleri de kapsar.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2022 · E. 2020/457 · K. 2022/1431

Kefalet sözleşmesinin şekle aykırılık nedeniyle hükümsüzlüğü hâkim tarafından re'sen gözetilir

Banka, kredi borcu için müşterek borçlu müteselsil kefil sıfatıyla imza atan kişiye karşı itirazın iptali davası açmıştır. Kefalet sözleşmesinin kanunun aradığı şekil şartlarını taşımadığı çekişmesizdi; ancak kefil geçersizliği cevap dilekçesinde açıkça ileri sürmemişti.

> *Kefalet sözleşmesinin şekle aykırılık nedeniyle hükümsüzlüğünü hâkimin re'sen göz önünde tutması gerekir (Tandoğan, s. 741). Alacaklı kesin hükümsüz bir kefalet sözleşmesine dayanarak kefilden ifa talebinde bulunamayacağı gibi, kefilin yapacağı ifanın hükümsüzlüğü düzeltici etkisi de olmaz. Alacaklı ifa talebini dava yolu ile ileri sürerse, hâkim kefil tarafından ileri sürülmese bile şekle aykırılığı görevi gereği göz önünde tutar.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, şekil kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğunu vurgulamıştır. Kefalette aranan şekil şartları arasında eşin yazılı rızası da yer aldığından (6098 s. K. m. 583, 584), eşinin borcu için kefil gösterilen bir eş bakımından bu kural pratik bir koruma sağlar: şekil eksikliği ileri sürülmese bile hâkim bunu kendiliğinden dikkate almak zorundadır.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
24.10.2011 · E. 2011/4279 · K. 2011/9670

Eşin borcu için haczedilen menkullerde mülkiyet karinesinin aksini ispat üçüncü kişi eşe düşer; ancak asıl borcun varlığı çekişmeliyse önce o belirlenir

Eşinin borcu nedeniyle haczedilen taşınırların kendisine ait olduğunu ileri süren eş istihkak davası açmıştır. Haciz borçlunun huzurunda yapılmış, sunulan faturalar borcun doğumundan sonra düzenlenmişti. Ayrıca takibe konu senetler için borçlu olunmadığının tespitine ilişkin ayrı bir dava vardı.

> *Mahkemece; haczin borçlunun huzurunda yapıldığı, davacı tarafından sunulan faturaların borcun doğumundan sonra düzenlendiği, davacı ile borçlunun karı-koca olup aralarında organik bağ bulunduğu,evlendikten sonra ayrı yaşamaya devam ettikleri yönündeki iddianın hayatın olağan akışına aykırı olduğu, İİK'nun 97.maddesindeki mülkiyet karinesinin aksinin davacı 3.kişi tarafından ispat edilemediği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiş...*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Bozma sebebi, takibe konu senetler bakımından borçlu olunmadığının tespitine ilişkin davanın kesinleşmesi beklenmeden karar verilmesidir. Karar iki dersi birlikte verir: eşin borcundan diğerinin malvarlığına başvurulamaz, ancak borçlunun huzurunda yapılan hacizde taşınırın borçluya ait sayılması karinesinin aksini ispat yükü istihkak iddiasında bulunan eştedir; borcun varlığı tartışmalıysa bu konudaki dava sonuçlanmadan sonuca gidilemez.

7 **YARGITAY (KAPATILAN) 13. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2011 · E. 2010/16857 · K. 2011/5328

Ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsilen yapılan işlemden eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumludur

Özel okul, müşterek çocuğun öğrenim ücretinin ödenmemesi üzerine sözleşmeyi imzalamayan eş aleyhine takip başlatmıştır. Mahkeme, sözleşmeyi imzalayan eşin kişisel olarak sorumlu olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

> *Mahkemece, davacı ile 25/08/2006 tarihinde davalının eşinin sözleşme imzaladığı, MK.'un 189.maddesinin 2.fıkrası gereğince sözleşme imzalayan eşin sorumlu olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Öncelikle belirtmek gerekirse, TMK.nun 189. maddesi," Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar. Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar. " hükmünü içermektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. "Her eş kendi borcundan sorumludur" kuralının en önemli istisnası budur: birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur. Kararda ayrıca çocuğun bakım, eğitim ve korunma giderlerinin ana ve baba tarafından karşılanacağı hatırlatılmış, sözleşmenin her iki eş bakımından bağlayıcı olduğu kabul edilmiştir.

8 **YARGITAY 15. HUKUK DAİRESİ**
16.11.2017 · E. 2016/2342 · K. 2017/3987

Ailenin sürekli ihtiyaçları dışındaki işlerde eş, diğerini kendiliğinden temsil etmiş sayılmaz

Eser sözleşmesinden doğan alacak davasında davacı, sözleşmenin kurulduğunu davalının eşi tarafından gönderildiğini ileri sürdüğü e-postalarla ispatlamaya çalışmıştır. Mahkeme bu e-postaları yazılı delil başlangıcı sayarak tanık dinlemiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 188. maddesi gereğince eşlerden her birinin ortak yaşamın davacı süresince ailenin "sürekli ihtiyaçları için" evlilik birliğini temsil edeceği, ailenin "diğer ihtiyaçları için" eşlerden birinin birliği "diğer eş veya haklı sebeplerle hakim tarafından yetkili kılınması ya da birliğin yararı bulunmasından geçikmede sakınca olması ve diğer eşin hastalığı, başka bir yer de olması veya benzeri sebeplerle rızasının alınamaması" hallerinde temsil edebileceği kabul edilmiş olup...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Temsil yetkisi sınırsız değildir: ailenin sürekli ihtiyaçları dışındaki işlerde bir eş, ancak diğerince ya da hâkimce yetkili kılınmışsa veya gecikmede sakınca bulunan zorunlu hâllerde birliği temsil edebilir. Bu koşullar yoksa eşin yazışmaları diğer eşe karşı yazılı delil başlangıcı sayılamaz. Daire, davacının yemin deliline dayandığını da belirterek bu hakkın hatırlatılması gerektiğini eklemiştir.

9 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2024 · E. 2022/1157 · K. 2024/12107

Borçlunun eşine yaptığı devri iptal ettirmek isteyen alacaklı, önce takibi kesinleştirmiş olmalıdır

Banka, kredi borcunun müteselsil kefiline karşı başlattığı takipte, borçlunun mal kaçırma amacıyla şirket hisselerini eşine devrettiğini ileri sürerek tasarrufun iptalini istemiştir. Takip itiraz üzerine durmuş, itirazın iptali davası açılmamıştı.

> *Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen gerekçelere, davalı borçlu tarafından açıldığı iddia edilen menfi tespit davasının reddine karar verildiği beyan edilmiş olmasına rağmen karara ilişkin dosyaya belge ibraz edilmediği gibi davacı tarafından da açılan herhangi bir itirazın iptali davasının da bulunmamış olmasına, takibin durmuş bulunmasına, kesinleşmiş bir takibin bulunmamasına göre davacı vekilinin temyiz dilekçesinde ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire red kararını onamıştır. Eşin borcundan diğerinin malvarlığına başvurulamayacağı kuralının alacaklı bakımından tek çıkış yolu, borçlunun eşine yaptığı devrin iptalini istemektir. Ancak bu davanın ön koşulları vardır: takibin kesinleşmiş olması aranır. Takip itiraz üzerine durmuş ve itirazın iptali yoluna gidilmemişse tasarrufun iptali istenemez.

10 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
24.04.2024 · E. 2021/23512 · K. 2024/3643

Devralanın borçlu adına hareket ettiğini gösteren somut olgular varsa tasarrufun iptaline karar verilir

Alacaklı, borçlunun aracını eski çalışanına devrettiğini ileri sürerek tasarrufun iptalini istemiştir. Aracı devirden sonra borçlunun eşi kullanmış ve üç kez maddi hasarlı kaza yapmıştı; aracın vergi borcunu da borçlu ödemişti. Borçlu ayrıca bir taşınmazını devralanın eşine, kurduğu şirketi de borçlunun annesine devretmişti.

> *...dava konusu aracın davalı borçlunun eşi tarafından kullanımı sırasında 3 kere maddi hasarlı trafik kazası yapmış olduğunun anlaşılmasına, dava konusu aracın vergi borcunun davalı borçlu tarafından ödendiğinin tespit edilmesine...*

DEĞERLENDİRME Daire kabul kararını onamıştır. Karar, mal kaçırma iddiasının nasıl ispatlandığını gösterir: devirden sonra malı kimin kullandığı, giderlerini kimin ödediği ve aile çevresine yapılan diğer devirler bir arada değerlendirilir. Bu olgular devralanın borçlu nam ve hesabına hareket ettiğini gösterirse tasarruf iptal edilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Eşlerin temsil yetkisi.
- **TMK m. 189:** Sorumluluk.

- **TMK m. 190:** Temsil yetkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 196:** Ailenin geçimine katılma.
- **TMK m. 198:** Borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 224:** Edinilmiş mallara katılmada sorumluluk.
- **TMK m. 243:** Mal ayrılığında diğer hükümler.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.

MADDE

247

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

KANUN METNİ

(1) Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

(2) Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde de, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

MADDE ÖZETİ

Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; evliliğin iptali, boşanma ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (m. 247). Rejim dava tarihinde sona erse de tasfiye hükmü kurulabilmesi için boşanma kararının kesinleşmesi beklenir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sona erme anı	Rejimin hukuken bittiği ve tasfiyeye esas alınacak mal kütlesinin dondurulduğu tarih (TMK m. 247).
Dava tarihi kuralı	İptal, boşanma ve mal ayrılığına geçişte kesinleşme değil dava tarihinin esas alınması (TMK m. 247/2).
Tasfiye tarihi	Malların değerinin belirleneceği an; Yargıtay uygulamasına göre karar tarihi.[2]
Ön koşul	Tasfiye hükmü kurulabilmesi için boşanma kararının kesinleşmiş olması gereği.

1 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.
2 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 247- Birinci fıkrada paylaşmalı mal ayrılığı sona erme hâli olarak, eşlerden birinin ölümü veya başka rejimin kabul edilmesi öngörülmüştür; İkinci fıkrada eşlerin evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine mahkemece karar verilmesi hâllerinde, paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin son bulması öngörülmüştür. Burada mahkemenin buna ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren değil, dava tarihinden itibaren mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye edilmesi söz konusu olacaktır. Mal rejiminin tasfiyesinde, malların tasfiye anındaki değerleri göz önüne alındığından bu düzenlemeyle eşlerden birinin davayı olabildiğince uzatarak diğer eşin kazanılmış mallarındaki artışa ve bu artış dolayısıyla kendi payını artırmasına engel olunmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 97*

Gerekçenin son cümlesi, dava tarihi kuralının arkasındaki amacı açıkça ortaya koyar: yargılamayı uzatan eşin, bu sürede diğerinin edindiği değerlerden pay alması engellenmek istenmiştir. Bu amaç, maddenin yorumunda da yol göstericidir; sona erme anını kesinleşme tarihine çekmeye çalışan yorumlar gerekçeye aykırı düşer. Tasarının 247. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da paylaşmalı mal ayrılığı rejimi bulunmuyordu; ancak mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş hâlinde hükmün hangi tarihten itibaren sonuç doğuracağı düzenlenmişti. Kanun koyucu burada da kesinleşmeyi değil talep tarihini esas almıştı; 4721 sayılı Kanun bu çözümü sürdürmüş ve tüm sona erme hâllerini tek maddede toplamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahkemenin mal ayrılığına dair olan ilamının hükmü mal ayrılığının talep edildiği günden başlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 178

	743 sayılı Kanun m. 178	4721 sayılı Kanun m. 247
Kapsam	Yalnız mal ayrılığına geçiş	Tüm sona erme hâlleri
Ölüm	Ayrıca düzenlenmemiş	Açıkça sayılmış
Sözleşme	Ayrıca düzenlenmemiş	Açıkça sayılmış
Esas alınan an	Talep tarihi	Dava tarihi
Kesinleşme	Esas alınmamış	Esas alınmamış

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sona erme hâlleri tek maddede toplandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Sona erme sebebi	Sona erme anı	Dayanak
Eşin ölümü	Ölüm tarihi	TMK m. 247/1
Başka bir rejimin kabulü	Sözleşme tarihi	TMK m. 247/1
Evliliğin iptali	Dava tarihi	TMK m. 247/2
Boşanma	Dava tarihi	TMK m. 247/2
Mal ayrılığına geçiş	Dava tarihi	TMK m. 247/2
Eşdeğer hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 225
Tasfiye hükmü	Boşanma kesinleşmeden kurulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6903
Boşanmada süre	Bir yıl	TMK m. 178
Ölüm ve diğer hâllerde süre	On yıl	Yargıtay HGK, K. 2013/520

1 TBMM gerekçesine göre birinci fıkrada paylaşmalı mal ayrılığının sona erme hâli olarak eşlerden birinin ölümü veya başka rejimin kabul edilmesi öngörülmüştür. İkinci fıkrada ise evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine mahkemece karar verilmesi hâllerinde rejimin son bulması düzenlenmiştir. Gerekçe, dava tarihinin neden seçildiğini de açıklar: mal rejiminin tasfiyesinde malların tasfiye anındaki değerleri göz önüne alındığından, bu düzenlemeyle eşlerden birinin davayı olabildiğince uzatarak diğer eşin kazanılmış mallarındaki artışa ve bu artış dolayısıyla kendi payını artırmasına engel olunmuştur. Tasarının 247. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Bu maddede karıştırılan üç ayrı tarih vardır. **Sona erme tarihi** hangi malların tasfiyeye gireceğini belirler; boşanmada bu tarih kararın kesinleştiği gün değil, **davanın açıldığı** gündür. **Kesinleşme tarihi** tasfiye davasının karara bağlanabilmesinin ön koşuludur; boşanma kesinleşmeden tasfiye hükmü kurulamaz. **Tasfiye tarihi** ise malların değerinin belirleneceği andır ve karar tarihi olarak kabul edilmektedir.[3] Dördüncü bir nokta da süredir: boşanma sebebiyle sona ermede bir yıllık süre, ölüm ve diğer sona erme hâllerinde ise on yıllık zamanaşımı uygulanır. Son olarak, fiilen ayrı yaşamak sona erme sebebi değildir; madde sona erme hâllerini sınırlı biçimde saymıştır ve ayrı yaşama bunlar arasında yer almaz.

3 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.

II. Sona Erme Sebepleri

- **Ölüm:** Mal rejimi, eşlerden birinin ölümüyle o tarihte kendiliğinden sona erer (TMK m. 247/1).
- **Başka rejimin kabulü:** Eşler yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparsa rejim sözleşme tarihinde sona erer (TMK m. 247/1).
- **İptal ve boşanma:** Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine karar verilmesi hâlinde rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 247/2).
- **Mal ayrılığına geçiş:** Hâkimin mal ayrılığına geçilmesine karar vermesi hâlinde de aynı kural uygulanır (TMK m. 206).
- **Sınırlı sayı:** Madde sona erme hâllerini sınırlı biçimde sayar; fiilen ayrı yaşamak bunlar arasında değildir.
- **Eşdeğer hüküm:** Aynı kurallar edinilmiş mallara katılma rejiminde de geçerlidir (TMK m. 225).

III. Dava Tarihinin Esas Alınmasının Gerekçesi

- **Gerekçedeki amaç:** Tasfiyede malların tasfiye anındaki değerleri esas alındığından, dava tarihi kuralı bir eşin davayı uzatarak diğerinin mallarındaki artıştan pay almasını önler.
- **Sonuç:** Boşanma davası açıldıktan sonra edinilen mallar tasfiyeye girmez.
- **Karşı yön:** Dava tarihinden önce edinilmiş bir mal, dava tarihinden önce elden çıkarılmış olsa bile tasfiye dışında kalmayabilir.[4]
- **Kesinleşme değil:** Gerekçe açıkça kesinleşmeden itibaren değil dava tarihinden itibaren sona ermeyi öngörür.
- **Belirleme sırası:** Her dosyada önce evlenme tarihi, sonra rejimin sona erdiği tarih, ardından bu aralıkta geçerli olan rejim belirlenir.[5]
- **Reddedilen dava:** Boşanma davası reddedilirse evlilik sürdüğünden rejim de devam eder; sona erme, boşanmayla sonuçlanan davanın tarihine bağlıdır.

IV. Kesinleşmenin Beklenmesinin Gerekçesi

- **Ön koşul:** Rejim dava tarihinde sona erse de tasfiye hükmü kurulabilmesi için boşanma kararının kesinleşmesi gerekir.[6]
- **Gerekçesi:** Boşanma davası reddedilir ya da düşerse rejim hiç sona ermemiş olacağından tasfiyenin dayanağı kalmaz.

4 Yargıtay 8. HD, 04.11.2015, E. 2014/11735, K. 2015/19622.
5 Yargıtay 8. HD, 14.03.2016, E. 2014/22932, K. 2016/4548.
6 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.

- **Uygulama:** Tasfiye davası açılabilir; ancak mahkeme boşanma dosyasının kesinleşmesini bekletici sorun yapar.
- **Değerlendirme anı:** Kesinleşme beklenirken malların değeri güncelliğini yitirdiğinden, karara en yakın tarihteki sürüm değeri esas alınır.
- **Tasfiye tarihi:** Tasfiye tarihi karar tarihi olarak kabul edilmektedir;[7] paylaştırma yöntemi ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 253).
- **Sonuç:** Sona erme anı hangi malların tasfiyeye gireceğini, tasfiye tarihi ise bu malların hangi değerle hesaplanacağını belirler.

V. Rejim Dönemlerinin Belirlenmesi

- **Kural:** Mal, hangi rejim döneminde edinildiyse o dönemin hükümlerine tabidir (TMK m. 179).
- **Geçiş:** Sözleşmeyle başka bir rejim seçilmemişse 01.01.2002 öncesi mal ayrılığı, sonrası edinilmiş mallara katılma dönemidir (4722 s. K. m. 10).
- **Tek malda iki dönem:** Arsa bir dönemde, üzerindeki bina başka bir dönemde edinilmişse her biri için ayrı hesap yapılır.[8]
- **Talebin türü:** Mal ayrılığı döneminde edinilen mal için katkı payı, edinilmiş mallara katılma döneminde edinilen mal için katılma alacağı istenir.
- **Uzun evlilikler:** Aynı evlilikte birden çok rejim dönemi bulunabilir.[9]
- **Paylaşmalı rejim:** Paylaşmalı mal ayrılığı seçilmişse, sözleşme tarihinden sona erme tarihine kadarki dönem bu rejime tabidir (TMK m. 250).

VI. Süreler

- **Boşanma:** Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinden başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178).
- **Ölüm:** Rejim ölümle sona ermişse bu bir yıllık süre uygulanmaz; on yıllık zamanaşımı geçerlidir.[10]
- **Diğer hâller:** Başka bir rejimin kabulü ve evliliğin iptali hâllerinde de on yıllık zamanaşımı uygulanır.[11]
- **Başlangıç:** Boşanmada süre kesinleşmeden, ölümde ise ölüm tarihinden işlemeye başlar.
- **Def'i:** Zamanaşımı hâkim tarafından kendiliğinden gözetilmez; karşı tarafın ileri sürmesi gerekir.

7 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.
8 Yargıtay 8. HD, 05.07.2018, E. 2016/3672, K. 2018/15037.
9 Yargıtay 8. HD, 14.11.2017, E. 2016/10969, K. 2017/15230.
10 Yargıtay 8. HD, 01.06.2010, E. 2010/1695, K. 2010/2923.
11 Yargıtay HGK, 17.04.2013, E. 2013/375, K. 2013/520.

- **İspat yükü:** Bedelsiz devir gibi savunmaları ileri süren taraf bunları ispatla yükümlüdür.[12]

UYGULAMA NOTU

Dosyada üç tarih baştan belirlenmeli ve dilekçeye yazılmalıdır: evlenme tarihi, boşanma davasının açıldığı tarih ve varsa mal rejimi sözleşmesinin tarihi. Rejim boşanma davasının açıldığı gün sona erdiğinden, tasfiyeye gireceği düşünülen malların bu tarihten önce edinilmiş olması gerekir; tapu, trafik ve banka kayıtları bu tarihe göre çıkartılmalıdır. Dava tarihinden sonra edinilen mallar için talepte bulunulmamalıdır; böyle bir talep reddedilir. Buna karşılık dava tarihinden kısa süre önce üçüncü kişiye devredilen mallar listeden çıkarılmamalıdır; bunlar tasfiye dışında kalmayabilir. Tasfiye davası boşanma kesinleşmeden açılabilir, ancak mahkeme kesinleşmeyi bekleyecektir; bu süreçte değerlemeyi güncel tutmak için keşif ve bilirkişi talepleri karar aşamasına yakın yenilenmelidir. Süreler bakımından dikkatli olunmalıdır: boşanmada bir yıllık süre kararın kesinleşmesiyle işlemeye başlar; eş vefat etmişse bu süre değil on yıllık zamanaşımı uygulanır. Son olarak, "yıllardır ayrı yaşıyorduk" savunması rejimi sona erdirmez; ayrı yaşama kanunda sona erme sebepleri arasında sayılmamıştır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.10.2024 · E. 2023/1310 · K. 2024/6903

Paylaşmalı mal ayrılığında rejim dava tarihinde sona erse de tasfiyeye ancak boşanma kararı kesinleştikten sonra karar verilebilir

Eşler noterde mal rejimi sözleşmesi imzalamış, sözleşmeden sonra 26.10.2006'da davalı adına bir bağımsız bölüm satın alınmıştı. Erkek, paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin tasfiyesiyle tapu iptali ve tescil, olmazsa alacak istemiştir. İlk kararda boşanma davası henüz kesinleşmemişti.

> *"...tasfiye konusu 2637 ada 7 parsel 9 nolu bağımsız bölümün mal rejimi sözleşmesinden sonra 26.10.2006 tarihinde satın alınarak davalı kadın adına tescil edildiği, başka anlatımla, sözleşmeyle belirlenen mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde edinildiği, taraflar arasındaki boşanma davasının henüz kesinleşmediği, boşanma kararının kesinleşmesi beklenilerek ondan sonra oluşacak duruma göre iddia ve savunma doğrultusunda toplanacak delillere göre uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmesi gerektiği belirtilerek..."*

DEĞERLENDİRME Dairenin ilk bozma kararı, iki tarihin birbirinden ayrılması gerektiğini gösterir: rejim boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer, ancak tasfiye hükmü kurulabilmesi için boşanma kararının kesinleşmesi beklenir. Bu, uygulamada

12 Yargıtay HGK, 09.04.2019, E. 2017/1613, K. 2019/419.

sıkça karıştırılan bir ayrımdır: dava tarihi hangi malların tasfiyeye gireceğini belirler; kesinleşme ise tasfiye davasının karara bağlanabilmesinin ön koşuludur.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.04.2013 · E. 2013/375 · K. 2013/520

Rejimin hangi sebeple sona erdiği, alacağın hangi zamanaşımına tabi olduğunu belirler

Mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacak davasında zamanaşımı tartışılmıştır. Hukuk Genel Kurulu, sona erme sebeplerini tek tek ele alarak hangi hâlde hangi sürenin uygulanacağını ortaya koydu.

> *TMK.nun 225/1. maddesi uyarınca mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona ermiş (ki başka bir mal rejiminin kabulü halinde sözleşme söz konusu olur) ya da aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince mahkemece evliliğin iptaline karar verilmesi hallerinde de 4721 sayılı TMK.nun 5. maddesinin yollamasıyla BK.nun 125. maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımı uygulanmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, sona erme anının yalnız hesabı değil süreyi de belirlediğini gösterir. Ölüm, başka bir mal rejiminin kabulü ve evliliğin iptali hâllerinde on yıllık genel zamanaşımı uygulanır. Buna karşılık boşanma sebebiyle sona ermede, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları için öngörülen bir yıllık süre gündeme gelir (TMK m. 178). Aynı kurallar paylaşmalı mal ayrılığı için de geçerlidir; çünkü TMK m. 247, TMK m. 225 ile aynı sona erme sebeplerini saymaktadır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.06.2010 · E. 2010/1695 · K. 2010/2923

Rejim ölümle sona ermişse bir yıllık süre değil on yıllık zamanaşımı uygulanır

Sağ kalan eş, ölen eşinin malvarlığı üzerinden katılma alacağı istemiştir. Mahkeme, boşanma için öngörülen bir yıllık süreyi uygulayarak davayı zamanaşımından reddetmiştir.

> *TMK'nın 178. maddesinde "evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar" denilmektedir. Görüldüğü gibi, madde met-ninde ölüm sebebiyle mal rejiminin sona ermesinden söz edilmemektedir. TMK'nın 225/1. fıkrasında; "mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona ereceğini" öngörmüştür. TMK'nın 178. mad-desinde ölümden söz edilmediğine göre, TMK'nın 5. maddesi yoluyla somut olayda BK'nın 125. maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğinin kabulü gerekir. Yani mal rejiminin ölüm sebebiyle sona ermesinde 10 yıllık zamanaşımı süresi uygulanır.*

DEĞERLENDİRME Daire, mahkemenin gerekçesini yerinde bulmamıştır. TMK m. 178 yalnız boşanmadan söz eder; ölümle sona ermeyi kapsamaz. Bu nedenle ölüm hâlinde genel hükümlere gidilir ve on yıllık zamanaşımı uygulanır. Eşin ölümünden sonra açılacak tasfiye davalarında bu ayrım, hak kaybını önleyen en önemli noktadır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2016 · E. 2014/22932 · K. 2016/4548

Rejim boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer; bu tarihe kadar hangi rejimin geçerli olduğu ayrıca belirlenir

Eşler 08.08.2008'de evlenmiş, 16.03.2010'da açılan boşanma davasının kabulüyle boşanmışlardı. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm 23.12.2008'de davalı adına tescil edilmişti.

> *Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarih itibarıyla sona ermiştir (TMK 225/son). Sözleşmeyle başka mal rejiminin seçildiği ileri sürülmediğinden evlilik tarihinden 4721 sayılı TMK'nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihine kadar mal ayrılığı (743 sayılı TKM 170.m), bu tarihten mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar ise, edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir (4722 sayılı yasanın 10, TMK 202.m). Tasfiyeye konu 631 ada 1010 parsel 7 nolu bağımsız bölüm, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 23.12.2008 tarihinde satın alınarak, davalı eş adına tescil edilmiştir. Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı bulunduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır.*

DEĞERLENDİRME Karar, her tasfiye dosyasında yapılması gereken ilk işlemi gösterir: evlenme tarihi, rejimin sona erdiği tarih ve bu aralıkta hangi rejimin geçerli olduğu belirlenir. Sözleşmeyle başka bir rejim seçilmemişse 01.01.2002 öncesi için mal ayrılığı, sonrası için edinilmiş mallara katılma uygulanır. Paylaşmalı mal ayrılığı seçilmişse aynı belirleme bu rejim bakımından yapılır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2018 · E. 2016/3672 · K. 2018/15037

Malın hangi rejim döneminde edinildiği, istenebilecek alacağın türünü belirler

Taraflar 1980'de evlenmiş, 2009'da açılan boşanma davasıyla boşanmışlardı. Dava konusu taşınmaz 1991'de arsa olarak edinilmiş, üzerindeki bina ise 2005'te yapılmıştı.

> *Dava konusu 5748 ada, 7 parsel, 1991 tarihinde arsa niteliğinde edinildiğine göre, arsanın edinildiği tarih itibariyle katkı payı alacağı hesap edilmesi gerekir. Yine bu arsa üzerine yapılan binanın 2005 yılında yapıldığı dosya kapsamından anlaşıldığına göre, bu bina hakkında davacının katılma alacağının olduğunun düşünülmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire, tek bir taşınmaz için iki ayrı hesap yapılması gerektiğini belirtmiştir. Mal ayrılığı döneminde edinilen arsa için katkı payı alacağı, edinilmiş

mallara katılma döneminde yapılan bina için katılma alacağı söz konusudur. Rejimin başlangıç ve bitiş anları, hangi malın hangi kurala tabi olacağını doğrudan belirler.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.11.2017 · E. 2016/10969 · K. 2017/15230

Aynı evlilikte birden çok rejim dönemi bulunabilir; mal hangi dönemde edinildiyse o dönemin hükümleri uygulanır

Taraflar 1987'de evlenmiş, 29.06.2007'de açılan boşanma davasının kabulüne ilişkin hüküm 09.01.2013'te kesinleşmişti. Tasfiyeye konu parsel 1990'da erkek adına tescil edilmiş, 2004'te üçüncü kişiye, aynı yıl içinde de kadın adına devredilmişti.

> *Somut olaya gelince; taraflar, 15.06.1987 tarihinde evlenmiş, 29.06.2007 tarihinde açılan boşanma davasının kabulüne ilişkin hükmün, 09.01.2013 tarihinde kesinleşmesiyle boşanmışlardır. Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarih itibarıyla sona ermiştir (TMK 225/son). Sözleşmeyle başka mal rejiminin seçildiği ileri sürülmediğinden evlilik tarihinden 4721 sayılı TMK'nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihine kadar mal ayrılığı (743 sayılı TKM 170.m), bu tarihten mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar ise, edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir (4722 sayılı yasanın 10, TMK 202/1.m). Tasfiyeye konu 149 parsel, taraflar arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 02.10.1990 tarihinde satın alınarak davacı erkek adına tescil edilmiştir. 04.03.2004 tarihinde satış yolu ile dava dışı Yakup adına tapuda devredilen taşınmaz, 03.11.2004 tarihinde bu kez davalı kadın adına tescil edilmiştir. Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı bulunduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır (TMK 179.m).*

DEĞERLENDİRME Karar, uzun süren evliliklerde sık karşılaşılan durumu gösterir: 01.01.2002 öncesi mal ayrılığı, sonrası edinilmiş mallara katılma dönemidir ve mal hangi dönemde edinildiyse o dönemin kuralları uygulanır. Rejimin sona erme anı, bu dönemlerin sonunu belirleyen sınırdır.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2015 · E. 2014/11735 · K. 2015/19622

Rejimin sona erdiği tarihten önce elden çıkarılan mal da tasfiyeye konu olabilir

Eşler 17.07.2008'de evlenmiş, 02.11.2009'da açılan boşanma davasıyla boşanmışlardı. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm 16.04.2009'da davalı adına tescil edilmiş, boşanma dava tarihinden kısa süre önce 21.07.2009'da üçüncü kişiye satılmıştı. Mahkeme istemi katkı payı alacağı olarak nitelendirmiştir.

> *Somut olaya gelince; eşler, 17.07.2008 tarihinde evlenmiş, 02.11.2009 tarihinde açılan boşanma davasının kabulüne ilişkin hükmün, kesinleşmesiyle boşanmışlardır. Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarih itibarıyla sona ermiştir (TMK 225/son). Sözleşmeyle başka mal rejiminin seçildiği ileri sürülmediğinden evlilik tarihinden mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir(4722 sayılı yasanın 10, TMK 202/1.m). Tasfiyeye konu 1 nolu ba-*

ğımsız bölüm, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 16.04.2009 tarihinde satın alınarak, davalı eş adına tescil edilmiş, daha sonra 21.07.2009 tarihinde Mümin Kayış isimli kişiye satılmış, ondan da 19.04.2012 tarihinde M.. C.. isimli kişiye satılarak devredilmiştir. Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı bulunduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır (TMK 179.m).

DEĞERLENDİRME Daire, mahkemenin nitelendirmesini isabetli bulmamıştır. Mal rejiminin sona erdiği tarihten önce edinilip yine bu tarihten önce üçüncü kişiye devredilen bir mal, tasfiye dışında kalmaz; istem değer artış payı ve artık değere katılma alacağı olarak değerlendirilir. Sona erme anı, malın o anda elde bulunup bulunmadığından bağımsız olarak tasfiyenin çerçevesini çizer.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.04.2019 · E. 2017/1613 · K. 2019/419

Eşler arasındaki bedelsiz devir kural olarak bağış sayılmaz; mal, edinildiği tarihteki niteliğiyle tasfiyeye girer

Katılma alacağı davasında mahkeme, davacının taşınmazı davalıya bedelsiz devrettiği yolundaki beyanını bağış iradesi sayarak davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda mahkemece davacı tarafından taşınmazın davalıya bedelsiz olarak devredildiği şeklindeki açıklaması bağış iradesi kabul edilmesi doğru değildir. Az yukarıda da ifade edildiği üzere evlilik birliğinin ömür boyu süreceği inancının hakim olduğu düşüncesiyle ortak yaşamı ve ailenin geleceğini güvence altına almak, daha rahat yaşam sağlamak amacıyla beraberlikten doğan dayanışma ile karşılıklı güvene dayanarak, örf ve adete uygun olarak eşlerin birlikte yatırım yapmalarının bağış olarak değerlendirilmeyeceği kuşkusuzdur. Zira eşler arasında dayanışma, güven ve sadakat esastır. Gelecekte aile üyelerinin yararlanacakları beklentisiyle birlikte malvarlığı edinme çabaları, eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesiyle sonuçlanmamalıdır. Tasfiyeye konu taşınmaz, davalı tarafından edinildiği tarih itibariyle edinilmiş mal niteliğinde olup aksi davalı tarafça TMK'nın 6. ve 222. maddeleri uyarınca kanıtlanamadığına göre...*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, eşler arasındaki dayanışma ve karşılıklı güvenle yapılan devirlerin bağış sayılamayacağını belirtmiştir. Tasfiyede belirleyici olan, malın rejimin sona erdiği ana kadar hangi tarihte ve hangi nitelikle edinildiğidir; aksini ileri süren taraf bunu ispatla yükümlüdür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 178:** Boşanmada zamanaşımı.
- **TMK m. 179:** Mal rejiminin tasfiyesi.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 225:** Edinilmiş mallara katılmada sona erme anı.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.

- **TMK m. 246:** Borçlardan sorumluluk.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.

MADDE

248

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
II. Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi
1. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.
(2) Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sona erdiğinde, üstün yararı olduğunu ispat eden eş, diğer önlemler yanında, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vermek suretiyle paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Her eş diğer eşte bulunan mallarını geri alır; rejim sona erdiğinde üstün yararı olduğunu ispat eden eş, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vermek suretiyle paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir (m. 248). Bu hak, kanuni önalım hakkına benzeyen kurucu yenilik doğuran bir haktır ve üstün yararı ileri süren taraf bunu ispatlamak zorundadır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Malların geri alınması	Her eşin diğer eşin elinde bulunan kendi mallarını isteyebilmesi (TMK m. 248/1).
Üstün yarar	Paylı malın bölünmeden bir eşe verilmesini haklı kılan somut ve ispatlanmış menfaat (TMK m. 248/2).
Özgüleme	Payın bedeli ödenerek malın bölünmeden bir eşe verilmesi.[2]
Ödeme günündeki karşılık	Payın bedelinin, ödemeye en yakın tarihteki değere göre hesaplanması (TMK m. 248/2).

1 Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.
2 Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 248- Madde İsviçre Medenî Kanununun 251 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda maddeyi karşılayan hüküm yoktur. Madde, paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sona erdiğinde, malların nasıl geri alınacağını düzenlemektedir. Bu mal rejiminde ilke olarak her eş, kendi malını muhafaza eder, malı diğer eşte bulunuyorsa birinci fıkraya göre onu geri istemek hakkına sahiptir. Maddenin ikinci fıkrasıyla mal ayrılığı rejiminin sona ermesi hâlinde, eşlerin paylı mülkü olan bir malın, kendisine özgülenmesinde üstün yararı olduğunu ispat eden eş, ödeme günündeki karşılığını ödemek suretiyle bu malın kendisine özgülenmesini isteme hakkına sahip olmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 97*

Gerekçe, maddenin iki fıkrasının farklı işlevini açıkça ortaya koyar: birinci fıkra kendi malını geri alma, ikinci fıkra ise paylı malın özgülenmesi hakkındadır. Adalet Komisyonu, Tasarının 248. maddesinin ikinci fıkrasındaki "ödemek" kelimesini "vermek" şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Bu değişiklik, karşılığın yalnız para olarak ödenmek zorunda olmadığına, başka biçimlerde de verilebileceğine işaret eder.

Gerekçenin belirttiği gibi, eski Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktu. Bununla birlikte 743 sayılı Kanun, mal ayrılığına geçilmesi hâlinde her eşin kendi mallarını geri alacağını düzenlemişti; üstün yarara dayanan özgüleme ise 4721 sayılı Kanun'la getirilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mukavele ile başka bir usul kabul etmiş olup ta evliliğin devamı esnasında akit veya diğer bir sebeple mal ayrılığı vukuunda alacaklıların hakları mahfuz kalmak şartiyle karı kocadan her biri kendi mallarını geri alır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 181

	743 sayılı Kanun m. 181	4721 sayılı Kanun m. 248
Geri alma	Var	Var
Paylı malın özgülenmesi	Yok	Var
Üstün yarar ölçütü	Yok	Var
Karşılık	Düzenlenmemiş	Ödeme günündeki karşılık
Alacaklıların hakları	Açıkça saklı	Genel hükümlere tabi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; üstün yarara dayalı özgüleme hukukumuza girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci fıkra	Her eş diğer eşteki mallarını geri alır	TMK m. 248/1
İkinci fıkra	Üstün yararı ispat eden eş paylı malı isteyebilir	TMK m. 248/2
Karşılık	Payın ödeme günündeki karşılığı verilir	TMK m. 248/2
Eşdeğer hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 226
Hakkın niteliği	Kanuni önalıma benzeyen yenilik doğuran hak	Yargıtay 8. HD, K. 2010/1449
İspat	Üstün yararı isteyen ispatlar	Yargıtay 8. HD, K. 2010/1449
İspatlanamazsa	Paylı mülkiyet genel hükümlere göre giderilir	Yargıtay 8. HD, K. 2010/1449
Değer tarihi	Karar tarihine yakın tarih	Yargıtay 8. HD, K. 2010/1449
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2010/1449

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 251. maddesini karşı- 1
lamaktadır ve yürürlükteki Kanun'da maddeyi karşılayan hüküm yoktur. Gerekçe, maddenin rejim sona erdiğinde malların nasıl geri alınacağını düzenlediğini, bu rejimde ilke olarak her eşin kendi malını muhafaza ettiğini ve mal diğer eşte bulunuyorsa birinci fıkraya göre onu geri istemek hakkına sahip olduğunu belirtir. İkinci fıkrayla, eşlerin paylı mülkü olan bir malın kendisine özgülenmesinde üstün yararı olduğunu ispat eden eşin, ödeme günündeki karşılığını ödemek suretiyle bu malın kendisine özgülenmesini isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Adalet Komisyonu, Tasarının 248. maddesinin ikinci fıkrasındaki "ödemek" kelimesini "vermek" şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

DİKKAT

Bu maddenin iki fıkrası birbirinden tamamen farklı iki durumu düzenler. **Birinci fıkra** eşin kendi malını geri almasıyla ilgilidir: paylaşmalı mal ayrılığında malvarlıkları ayrı olduğundan, bir eşe ait olup diğer eşte bulunan mal sahibine iade edilir; burada bir bedel ödemesi söz konusu değildir. **İkinci fıkra** ise paylı mülkiyete konu mallar içindir; yani tapuda ya da kayıtta iki eşin de adının bulunduğu mallar. Burada malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilmesi için eşin iki koşulu sağlaması gerekir: üstün yararını ispat etmek ve diğer eşin payının karşılığını vermek. "Üstün yarar" soyut bir üstünlük değildir; malın eşin mesleğini icra ettiği

yer olması gibi somut bir bağ aranır. Son olarak ödenecek bedel, eski bir bilirkişi raporundaki değer değil, karar tarihine yakın bir tarihteki gerçek değerdir; bu baştan hesaba katılmalıdır.

II. Malların Geri Alınması

- **Kural:** Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır (TMK m. 248/1).
- **Dayanağı:** Paylaşmalı mal ayrılığında malvarlıkları ayrı kaldığından, malın maliki rejim sona erdiğinde onu isteyebilir (TMK m. 244).
- **Bedel yok:** Birinci fıkra bir bedel ödemesini gerektirmez; istem, malın aynen iadesine yöneliktir.
- **İspat:** Malın kendisine ait olduğunu iddia eden eş bunu ispatla yükümlüdür (TMK m. 245).
- **İspatlanamayan mal:** Kime ait olduğu ispat edilemeyen mal paylı mülkiyette sayılır ve ikinci fıkranın konusuna girer.
- **Ayrı kalem:** Kişisel eşyanın aynen iadesi istemleri uygulamada tasfiye istemleriyle birlikte ileri sürülür.

III. Üstün Yarar Kavramı ve İspatı

- **Kural:** Rejim sona erdiğinde üstün yararı olduğunu ispat eden eş, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vererek paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir (TMK m. 248/2).
- **Hakkın niteliği:** Bu istem, kanuni önalım hakkına benzeyen kurucu yenilik doğuran bir haktır.[3]
- **İki yönü:** Hüküm hem mülkiyet hakkına yasal bir sınırlama getirir hem de paylı mülkiyetin sona erme yollarından birini oluşturur.
- **İspat yükü:** Üstün yararın, bunu ileri süren eş tarafından kanıtlanması gerekir.
- **Somut ölçüt:** Malın mesleğin icra edildiği yer olması gibi somut bir bağ üstün yararı ortaya koyar; genel ifadeler yeterli değildir.
- **Anlaşma önceliği:** Eşler paylaşma biçiminde anlaşabilir; anlaşamazlarsa üstün yarara dayalı dava açılır.

IV. Üstün Yarar Kanıtlanamazsa

- **Genel hüküm:** Üstün hukuki yarar kanıtlanamazsa paylı mülkiyet, paylaşmaya ilişkin genel hükme göre giderilir.[4]

3 Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.

- **Sonuç:** Mal aynen bölünebiliyorsa bölünür, bölünemiyorsa satılarak bedeli paylaştırılır.
- **Kural:** Tasfiyeyi isteyen eşin hakkı kural olarak ayni değil şahsi bir alacak hakkıdır.[5]
- **İstisnalar:** Mülkiyet istemi ancak paylı malda üstün yararın kanıtlanması ile aile konutu ve ev eşyası hâllerinde mümkündür.
- **Sınırlı sayı:** Bu istisnalar kanunda tahdidî olarak sayılmıştır; başka bir gerekçeyle tapu iptali ve tescil istenemez.
- **Paylaşmalı rejimdeki karşılıkları:** Üstün yarar için TMK m. 248/2, aile konutu ve ev eşyası için TMK m. 254 ve TMK m. 255.

V. Ödenecek Bedelin Belirlenmesi

- **Ölçüt:** Paylaşmalı mal ayrılığında payın "ödeme günündeki karşılığı" verilir (TMK m. 248/2).
- **Karşılaştırma:** Edinilmiş mallara katılmada ise mallar "tasfiye anındaki değerleriyle" hesaba katılır (TMK m. 235).
- **Uygulama:** İki ölçüt arasında bütünlük sağlamak için değerin karar tarihine yakın bir tarihe göre belirlenmesi kabul edilmiştir.[6]
- **Amaç:** Böylece payını devredecek eşin değer kaybına uğraması önlenir.
- **Fedakârlığın denkleştirilmesi:** Madde yalnız payın değerinden söz etse de, payını devreden eşin uğradığı bütün zararların karşılanması gerekir.
- **Eski rapor sorunu:** Yıllar önce alınmış bilirkişi raporundaki değer esas alınamaz; karar aşamasında değer güncellenir.

VI. Paylı Mülkiyette Pay Oranı

- **Kayda güven:** Tapu ya da sicilde eşler adına yarı yarıya kayıtlı mal, paylı mülkiyete konudur.
- **Karşılıklı bağış:** Malı serbest iradeleriyle yarı paylı tescil ettiren eşler, varsa fazla haklarını karşılıklı bağışlamış sayılırlar.[7]
- **Sonuç:** Alımdaki katkı oranı tartışılmaz; tartışma payın kime özgüleneceği ve bedeline yoğunlaşır.
- **İstisna:** Bağış iradesinin bulunmadığı özel durumlar ileri sürülüp ispatlanabilir.
- **Paylaştırma sırası:** Paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıldır; mümkün değilse bedel eklenerek paylar denkleştirilir.[8]

4 Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.
5 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/1532, K. 2024/2592.
6 Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.
7 Yargıtay 8. HD, 18.10.2011, E. 2011/4244, K. 2011/5212.
8 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.

- **Değer:** Bedel, malların tasfiye anındaki sürüm değerine göre hesaplanır ve tasfiye tarihi karar tarihidir.

VII. Görev, Yetki ve Usul

- **Görev:** Bu davalarda görevli mahkeme aile mahkemesidir.[9]
- **Yetki:** Taşınmazlar bakımından yetkili mahkeme, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesidir.
- **Ön koşul:** Boşanma sebebiyle sona ermede tasfiye hükmü, boşanma kararı kesinleşmeden kurulamaz (TMK m. 247).
- **Talep biçimi:** Dilekçede hangi malın, hangi üstün yarara dayanılarak istendiği açıkça belirtilmelidir.
- **Ödeme:** Bedelin hükümde belirtilen biçimde ve süre içinde ödenmesi, tescilin koşuludur.
- **Terditli istem:** Üstün yarar kabul edilmezse bedel alacağına hükmedilmesi terditli olarak istenebilir.

UYGULAMA NOTU

Paylaşmalı mal ayrılığı sona erdiğinde önce iki liste ayrılmalıdır: birinci listede yalnız istemde bulunan eşe ait olup diğer eşte bulunan mallar, ikinci listede ise iki eşin adına kayıtlı paylı mallar yer almalıdır. Birinci listedeki mallar için aynen iade istenmelidir; bedel ödenmesi gerekmez, ancak malın istemde bulunan eşe ait olduğunun belgelenmesi gerekir. İkinci listedeki bir mal bölünmeden alınmak isteniyorsa üstün yarar somutlaştırılmalıdır: eşin o taşınmazda mesleğini icra ediyor olması, işyerinin orada bulunması ya da çocukların düzeninin ona bağlı olması gibi ölçülebilir bir bağ gösterilmelidir; "daha çok ihtiyacım var" biçimindeki genel ifadeler sonuç vermez. Ödenecek bedel baştan planlanmalıdır: bu bedel eski bir raporun rakamı değil, karara yakın tarihteki gerçek değerdir ve karşı tarafın uğradığı zararlar da gözetilir. Dilekçede terditli istemde bulunulmalıdır: üstün yarar kabul edilmezse malın satışıyla paylaşma ya da bedel alacağı istenmelidir. Son olarak görev ve yetkiye dikkat edilmelidir: dava aile mahkemesinde, taşınmazlar bakımından taşınmazın bulunduğu yerde açılır.

9 Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2010 · E. 2009/6961 · K. 2010/1449

Üstün yarara dayanan özgüleme istemi, kanuni önalım hakkına benzeyen kurucu yenilik doğuran bir haktır ve üstün yararı isteyen ispatlar

Eşler adına yarı yarıya paylı kayıtlı bir mesken, eşlerden biri tarafından diş hekimliği muayenehanesi olarak kullanılıyordu. Bu eş, üstün yararı bulunduğunu ileri sürerek diğerinin payının iptali ile bedeli karşılığında kendi adına tescilini istemiştir.

> *Davacı tarafın dayandığı TMK'nın 226/2. fıkrasında, "tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir" denilmektedir. Maddenin bu fıkrasıyla eşlerin paylı mülkiyetinde bulunan bir malın belli koşullar altında paylaşım yapılmadan eşlerden birine verilmesi öngörülmüştür. Buna göre daha üstün bir yarar sahibi olduğunu kanıtlayan ve diğer eşin payını ödeyen eş, paylaşımı önleyebilecek, paylı mülkün kendisine verilmesini sağlayabilecektir. TMK'nın 226/2. fıkrası, hem mülkiyet hakkına getiren bir yasal sınırlama ve hem de, paylı mülkiyetin sona erme yollarından birisini öngörmektedir. Bu hükme dayanan eş; yasadan doğan bir hakkını kullanmaktadır. Bu hükmün emredici nitelikte olmadığı doktrinde hakim görüş tarafından ifade edilmektedir. Anılan maddede tanımlanan hakkın hukuki niteliği doktrinde oldukça tartışmalı olmakla beraber "kurucu yenilik doğuran hak niteliğindeki bir yasal onalım hakkı" (kanuni şufa hakkı) olduğu söylenebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, üstün yarara dayanan istemin hukuki niteliğini belirlemiştir: bu hüküm hem mülkiyet hakkına yasal bir sınırlama getirir hem de paylı mülkiyetin sona erme yollarından birini oluşturur. Kararda üstün yararın davacı tarafından kanıtlanması gerektiği, somut olayda ise taşınmazın meslek icrası için muayenehane olarak kullanılmasının üstün yararı ortaya koyduğu kabul edilmiştir. Aynı kural paylaşmalı mal ayrılığı için TMK m. 248/2'de yer alır.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2010 · E. 2009/6961 · K. 2010/1449

Üstün yarar kanıtlanamazsa paylı mülkiyet genel hükümlere göre giderilir; ödemede fedakârlığın denkleştirilmesi gözetilir

Aynı dosyada, üstün yarara dayanan istemin koşulları oluşmazsa hangi yola başvurulacağı ve payını devredecek eşin zararının nasıl karşılanacağı tartışılmıştır.

> *Eşler arasındaki mal rejimi 4721 sayılı TMK'nın öngördüğü biçimde hangi nedenle olursa olsun son bulduğunda, mal rejiminin tasfiyesine gidilir. Amaç, ilkönce eşlerin mal varlıklarını birbirinden ayırmaktır. TMK'nın 226/2. fıkrasının öngördüğü çözüm biçimi konusunda eşler anlaşamadıkları takdirde diğer eşin üstün yararı bulunduğu hukuki sebebine dayanarak bu tür davaları açma hakkına*

sahiptir. Üstün hukuki yararın kanıtlanamaması halinde ise, bu takdirde eşlerin başvuracağı yöntem TMK'nın 699. maddesinde öngörülen paylaşma biçimi olacaktır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi aşamasında ve eşler arasındaki her türlü paylı mülkiyet ilişkilerinde TMK'nın 226/2. fıkrası uygulama alanı bulabilmektedir. Madde metninde sadece istekte bulunan eşin payın değerinin ödenmesi öngörülmüş ise de, paylı mülkiyette bulunan ve payını devredecek olan tarafın uğramış olduğu bütün zararların karşılanması gerekeceğinin de kabulü gerekir. Bu nedenle sözü edilen madde uygulanırken "fedakarlığın (özverinin) denkleştirilmesi" kuralı çerçevesinde araştırma ve inceleme yapılmak suretiyle bir ödeme yapılması öngörülmüştür. Biçimsel olarak bu tür davalar kanuni şuf'a hakkıyla ilgili davalara benzemektedir. Görevli mahkeme Aile Mahkemesidir. Taşınmazlar bakımından yetkili mahkeme ise, taşınmazların bulunduğu yer mahkemesidir (HUMK m. 13).

DEĞERLENDİRME Karar üç pratik bilgi verir. Üstün yarar kanıtlanamazsa paylı mülkiyet, paylaşmaya ilişkin genel hükme göre giderilir. Madde yalnız payın değerinin ödenmesinden söz etse de, payını devredecek eşin uğradığı bütün zararların karşılanması gerekir; bu nedenle fedakârlığın denkleştirilmesi kuralı çerçevesinde inceleme yapılır. Bu davalarda görevli mahkeme aile mahkemesi, taşınmazlarda yetkili mahkeme ise taşınmazın bulunduğu yer mahkemesidir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2010 · E. 2009/6961 · K. 2010/1449

Ödenecek pay bedeli, karar tarihine yakın bir tarihteki değere göre belirlenir

Mahkeme, 2006 tarihli bilirkişi raporundaki 140.000 TL'lik değer ile 2009 tarihli raporda belirlenen 20.000 TL'lik ek değeri toplayarak pay bedelini hesaplamıştı. Karar tarihine en yakın rapor ise taşınmazın değerini 170.000 TL olarak belirlemişti.

> *248. madde ödeme günündeki karşılığını, 235. madde ise, tasfiye anındaki değerini öngörmüştür. O halde bütünlük sağlamak açısından TMK'nın 226/2. fıkrasında öngörülen paylı mülkiyetteki payı için, "tasfiye anındaki ve ödeme günündeki" kavramlar da gözetilerek, bu tarihin karar tarihine yakın bir tarih olarak kabul edilmesi uygun olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, iki maddedeki farklı ölçütleri karşılaştırmıştır: paylaşmalı mal ayrılığı için TMK m. 248 "ödeme günündeki karşılık", edinilmiş mallar için TMK m. 235 ise "tasfiye anındaki değer" demektedir. Bütünlük sağlamak için değerin karar tarihine yakın bir tarihe göre belirlenmesi gerekir. Böylece payını devredecek eşin zarara uğraması önlenir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.10.2024 · E. 2023/1310 · K. 2024/6903

Paylaştırmada ayın olarak verme asıldır; mümkün değilse bedel eklenerek paylar denkleştirilir ve tasfiye anındaki sürüm değeri esas alınır

Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin tasfiyesi istemiyle açılan davada, tasfiye konusu taşınmaz yargılama sırasında üçüncü kişiye devredilmiş, ayni hakka dayalı istem para alacağına dönüşmüştü.

> *Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıl olup bunun mümkün olmaması halinde bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilerek eşlerden birinin diğerine ödeyeceği bedel, malların tasfiye anındaki sürüm (rayiç) değerlerine göre hesaplanır (4721 sayılı Kanun md. 247/2, 248/2, 249/1 ve 253/1). Yargıtay uygulamalarına göre, edinilmiş mallara katılma rejiminde olduğu gibi tasfiye tarihi, karar tarihidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, paylaşmalı mal ayrılığında paylaştırmanın sırasını göstermiştir: önce malın aynen verilmesi denenir, bu mümkün değilse bedel eklenerek paylar denkleştirilir. Bedelin hesabında malların tasfiye anındaki sürüm değeri esas alınır ve tasfiye tarihi karar tarihidir. Karar, TMK m. 247/2, 248/2, 249/1 ve 253/1 hükümlerini bir arada uygular.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2024 · E. 2023/1532 · K. 2024/2592

Tasfiyeden doğan hak kural olarak şahsi alacak hakkıdır; mülkiyet istemi ancak sayılı istisnalarda mümkündür

Mal rejiminin tasfiyesi davasında eşlerden biri, katılma alacağı yanında tapu iptali ve tescil de istemiştir. Dosyada paylı malda üstün yarar ya da aile konutu iddiası bulunmuyordu.

> *...mal rejimi sona erdiğinde eşlerin tasfiye davası sonucunda katkı payı, değer artış payı ve artık değere katılma alacak hakları doğduğuna ve kural olarak, eşlerden birine ait mal varlığında, diğer tarafın mülkiyet veya başka ayni hak talebi söz konusu olamayacağı, mal rejiminin tasfiyesi isteğinde bulunan eşe tanınan hakkın ayni olmayıp, şahsi alacak hakkı olduğu, bu kuralın istisnaları 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 226/2 nci maddesinde (alacaklı eşin tasfiyeye konu paylı malda üstün yararını kanıtlaması) ve 240 ıncı maddesinde (aile konutu veya eşyanın söz konusu olması) tahdidi olarak belirtildiği, somut olayda açıklanan istisnai durumlar da mevcut olmadığına göre Mahkemece erkeğin tapu iptali tescil talebinin reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı...*

DEĞERLENDİRME Daire, tapu iptali ve tescil isteminin reddini yerinde bulmuştur. Kural, tasfiyeyi isteyen eşin ayni değil şahsi bir alacak hakkına sahip olmasıdır. Bu kuralın istisnaları sınırlı sayıdadır: paylı malda üstün yararın kanıtlanması ve aile konutu ile ev eşyasının söz konusu olması. Paylaşmalı mal ayrılığında bu istisnaların karşılıkları TMK m. 248/2 ve m. 255'tir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.10.2011 · E. 2011/4244 · K. 2011/5212

Eşler bir malı serbest iradeleriyle yarı paylı olarak adlarına tescil ettirmişlerse, varsa fazla haklarını karşılıklı bağışlamış sayılırlar

Evlilik içinde alınan araç, eşler adına yarı yarıya paylı olarak tescil edilmişti. Eşlerden biri, alımda evlenme öncesi aldığı kıdem tazminatıyla katkıda bulunduğunu ileri sürerek bu tutarın iadesini istemiştir.

> *Öncelikle aracın alımında tarafların kişisel malları ile katkıda bulunup bulunmadıkları irdelenmeden her ne şekilde alınırsa alınsın taraflar serbest iradeleri ile yarı paylı şekilde adlarına tescil ettirdiklerine göre varsa haklarını diğer tarafa bağışlamış oldukları düşünülmelidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, malın paylı olarak tescil edilmiş olmasına hukuki bir anlam yüklemiştir: taraflar malı serbest iradeleriyle yarı paylı tescil ettirmişlerse, kim ne kadar katkıda bulunmuş olursa olsun fazla hakların karşılıklı bağışlandığı kabul edilir. Bu nedenle paylı mülkiyette pay oranı tartışılmaz; tartışma yalnız payın kime özgüleneceği ve bedelinin ne olacağı üzerinde yoğunlaşır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 226:** Edinilmiş mallara katılmada paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 249:** Katkıdan doğan hak.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.
- **TMK m. 254:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 255:** Ölüm hâlinde.

MADDE

249

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
II. Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi
2. Katkıdan doğan hak

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri diğerine ait olup, paylaştırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa; mal rejiminin sona ermesi hâlinde, katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel ödenmesini isteyebilir.

(2) Aynı istem, paylaştırma dışı kalan malın yerine geçen değerler için de geçerlidir.

MADDE ÖZETİ

Paylaştırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına karşılıksız katkıda bulunan eş, rejim sona erdiğinde katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel isteyebilir (m. 249). Eşin katkısı sabit olmakla birlikte geliri belirlenemiyorsa hâkim, hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi gereği katkı oranını kendisi takdir etmek zorundadır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Katkı	Malın edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunması için para ya da parayla ölçülebilen bir değerin sağlanması (TMK m. 249).
Paylaştırma dışı mal	Aileye özgülenen mallar kapsamına girmediği için eşit paylaşıma tabi olmayan mal (TMK m. 250).
Hakkaniyete uygun bedel	Katkı oranına göre, somut olayın koşulları gözetilerek belirlenen karşılık (TMK m. 249).
Yerine geçen değer	Katkı yapılan mal elden çıkarılmışsa onun yerini alan mal ya da bedel (TMK m. 249/2).

1 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/709, K. 2025/325.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 249- Maddede eşlere paylaştırma bedeli dışında, kalan mallarda katkısı oranında bedel isteme hakkı tanınmıştır. Böyle bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç karşılık almadan ya da uygun karşılık almadan katkısı olan eş, mal rejiminin sona ermesi hâlinde, katkısı oranında hakkaniyete uygun karar verme konusunda hâkimden istemde bulunabilecektir. Hâkimin hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde geniş bir takdir hakkı mevcuttur. Maddenin ikinci fıkrası, katkı istenebilecek malın daha önceden elden çıkarılmış olması hâlinde, onun yerini alan mal ya da bedel üzerinde de bu istemin ileri sürülebileceğini kabul etmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 97*

Gerekçenin "hâkimin hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde geniş bir takdir hakkı mevcuttur" cümlesi, maddenin en belirleyici yanıdır. Edinilmiş mallara katılma rejimindeki değer artış payı, malda ortaya çıkan değer artışına ve katkı oranına bağlı matematiksel bir hesaba dayanır; bu maddede ise sonuç, hâkimin hakkaniyet değerlendirmesiyle belirlenir. Bu yüzden katkının miktarı tam olarak hesaplanamasa bile istemin reddedilmemesi gerekir. Tasarının 249. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da katkıdan doğan hakka ilişkin böyle bir hüküm yoktu. Mal ayrılığının yasal rejim olduğu dönemde eşin diğerinin malına yaptığı katkı, genel hükümlere ve mahkeme kararlarıyla geliştirilen "katkı payı alacağı" kavramına göre çözülüyordu.[2] Eski Kanun'un ilgili hükmü yalnız kadının kocasına bıraktığı malların yönetimiyle sınırlı bir karineye yer veriyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı, mallarının idaresini kocasına bırakmış olduğu takdirde evliliğin devamı müddetince hesap sormaktan vaz geçtiği ve mallarının bütün gelirini ev masrafına karşı kocasına bıraktığı farzolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 186

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 249
Dayanak	Kararlarla geliştirilen katkı payı	Açık kanun hükmü
Kapsam	Tüm mallar	Paylaştırma dışı mallar
Ölçüt	Hakkaniyet ve denkleştirme	Katkı oranı ve hakkaniyet
Yerine geçen değer	Hüküm yok	Açıkça düzenlenmiş
Hâkimin takdiri	İçtihada dayalı	Gerekçede açıkça tanınmış

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

2 Yargıtay HGK, 04.11.2015, E. 2013/2418, K. 2015/2406.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; katkıdan doğan hak açık hükme bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Paylaştırma dışı kalan mallar	TMK m. 249/1
Katkı türleri	Edinme, iyileştirme, koruma	TMK m. 249/1
Koşul	Hiç ya da uygun karşılık almaksızın	TMK m. 249/1
Zaman	Rejimin sona ermesi	TMK m. 247
Sonuç	Katkı oranında hakkaniyete uygun bedel	TMK m. 249/1
Yerine geçen değer	Aynı istem geçerli	TMK m. 249/2
Katkının niteliği	Bağışlama sayılmaz	Yargıtay HGK, K. 2015/2406
Ev içi emek	Katkı sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5739
Gelir belirlenemezse	Hâkim hakkaniyete göre takdir eder	Yargıtay HGK, K. 2025/325

TBMM gerekçesine göre maddede eşlere paylaştırma bedeli dışında kalan mallarda katkısı oranında bedel isteme hakkı tanınmıştır. Böyle bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç karşılık almadan ya da uygun karşılık almadan katkısı olan eş, mal rejiminin sona ermesi hâlinde katkısı oranında hakkaniyete uygun karar verme konusunda hâkimden istemde bulunabilecektir. Gerekçe, hâkimin hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde geniş bir takdir hakkı bulunduğunu açıkça belirtir. Maddenin ikinci fıkrası, katkı istenebilecek malın daha önceden elden çıkarılmış olması hâlinde onun yerini alan mal ya da bedel üzerinde de bu istemin ileri sürülebileceğini kabul etmiştir. Tasarının 249. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). 1

DİKKAT

Bu madde yalnız **paylaştırma dışı kalan** mallar için çalışır. Paylaşmalı mal ayrılığında aileye özgülenen mallar zaten eşit paylaşıldığından, onlar için ayrıca katkı istemine gerek yoktur; 249. madde ise miras yoluyla edinilen mallar, manevi tazminat alacakları ve rejimin kurulmasından önce var olan mallar gibi paylaşma dışı kalan kalemler içindir. İkinci nokta, katkının **parayla ölçülebilir** olmasıdır:

uygulamada ev işlerinin görülmesi ve çocuklara bakılması katkı payı bakımından katkı sayılmamaktadır.[3] Üçüncü ve en önemli nokta ise şudur: gelir belgelenemiyor diye istem reddedilemez. Katkının varlığı ispatlandıysa hâkim, hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi gereği bir katkı oranı takdir etmek zorundadır. Son olarak, katkı yapılan mal satılmış olsa bile hak sona ermez; onun yerine geçen değer üzerinden istemde bulunulabilir.

II. Talebe Konu Olabilecek Mallar

- **Kural:** İstem, diğer eşe ait olup **paylaştırma dışı kalan** mallar için ileri sürülür (TMK m. 249/1).
- **Paylaşıma giren mallar:** Rejimin kurulmasından sonra edinilip ailenin ortak kullanımına özgülenen mallar zaten eşit paylaşılır (TMK m. 250).
- **Paylaşma dışı kalanlar:** Manevi tazminat alacakları, miras yoluyla edinilen mallar ve karşılıksız kazandırmalarla edinilen mallar paylaşma dışıdır.
- **Sonuç:** 249. madde, paylaşımdan yararlanılamayan bu mallar bakımından dengeyi sağlar.
- **Üç katkı türü:** Malın edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunması için yapılan katkılar sayılır.
- **Yerine geçen değer:** Katkı yapılan mal elden çıkarılmışsa, onun yerini alan mal ya da bedel üzerinde de aynı istem ileri sürülebilir (TMK m. 249/2).

III. Katkı Kavramının Sınırları

- **Ölçüt:** Katkı, para ya da parayla ölçülebilen maddi veya hizmet değeriyle yapılmış olmalıdır.[4]
- **Ev içi emek:** Ev işlerinin görülmesi ve çocuklara bakılması katkı payı ya da değer artış payı bakımından katkı sayılmaz.
- **Karşılık:** Katkı hiç ya da uygun bir karşılık alınmaksızın yapılmış olmalıdır; bedeli ödenmiş bir hizmet katkı doğurmaz.
- **Bağışlama değil:** Eşin diğerinin malvarlığına yaptığı katkı bağışlama sayılmaz.[5]
- **Gerekçesi:** Bu katkılar birliktelikten doğan dayanışma kapsamında, katkıyı yapan eşin de yararlanacağı düşüncesiyle yapılır.
- **Dengeleyici kural:** Yasal rejimde katılma alacağı için katkı aranmaz; paylaşmalı rejimde ise aileye özgülenen malların eşit paylaşımı aynı işlevi görür.

3 Yargıtay 2. HD, 29.11.2023, E. 2022/7206, K. 2023/5739.
4 Yargıtay 2. HD, 29.11.2023, E. 2022/7206, K. 2023/5739.
5 Yargıtay HGK, 04.11.2015, E. 2013/2418, K. 2015/2406.

IV. Bedelin Hesaplanması

- **İlk adım:** Eşlerin gelirleri, zorunlu ve kişisel giderleri ayrı ayrı belirlenip tasarruf miktarları saptanır.[6]
- **Yaygın hata:** Salt gelirlerin birbirine oranlanması yeterli değildir ve tek başına bozma sebebidir.
- **İkinci adım:** Toplam tasarruf içindeki pay, katkı oranını verir; geçindirme yükümlülüğü de gözetilir.[7]
- **Üçüncü adım:** Katkı oranı, malın ilgili tarihteki gerçek değeriyle çarpılır.[8]
- **Bilirkişi:** Hesap, konusunda uzman bilirkişiden alınacak denetime elverişli raporla yapılır.
- **Gerekçe:** Hükmün denetlenebilir bir gerekçe içermesi zorunludur; aksi hâlde karar bozulur.

V. Gelirin Belirlenemediği Durumlar

- **Kural:** Katkının varlığı sabit ama gelir tam olarak belirlenemiyorsa istem reddedilemez.[9]
- **Hâkimin görevi:** Hâkim, hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi gereği katkı oranını kendisi takdir eder.
- **Dayanak:** Bu takdirde dürüstlük kuralı ile tazminatın belirlenmesine ilişkin genel hükümler gözetilir (4721 s. K. m. 4, 6098 s. TBK m. 50).
- **Gerekçedeki yetki:** TBMM gerekçesi de hâkimin hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde geniş bir takdir hakkı bulunduğunu belirtir.
- **Sonuç:** "Hakkaniyete uygun bedel" ölçütü, matematiksel kesinlik yerine somut olaya uygun bir denkleştirmeyi amaçlar.
- **Sınır:** Takdir keyfî olamaz; dosyadaki delillere dayanmalı ve gerekçelendirilmelidir.

VI. Katkının İspatı

- **İspat yükü:** Katkıda bulunduğunu iddia eden eş bunu ispatla yükümlüdür (TMK m. 245).
- **Belgeler:** Banka dekontları, havale kayıtları, kredi ödeme planları, maaş bordroları ve fatura kayıtları kullanılır.
- **Yurt dışı gelirleri:** Yurt dışında çalışan eşin gelir belgeleri ve transfer kayıtları da delildir.[10]

6 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/6404, K. 2024/6441.
7 Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/4405, K. 2024/8528.
8 Yargıtay 8. HD, 19.02.2013, E. 2012/6259, K. 2013/1714.
9 Yargıtay HGK, 21.05.2025, E. 2023/709, K. 2025/325.

- **Tanık:** Tanık beyanları destekleyici olabilir; ancak tek başına yeterli görülmeyebilir.
- **Kayıt dışı gelir:** Belgelenemeyen gelirlerde hâkimin takdir yetkisi devreye girer.
- **Karşı savunma:** "Bağışlamıştı" savunması kural olarak sonuç doğurmaz; bunu ileri süren ispatlamalıdır.

VII. Usul

- **Zaman:** İstem, mal rejiminin sona ermesi hâlinde ileri sürülebilir (TMK m. 247).
- **Ön koşul:** Boşanma sebebiyle sona ermede tasfiye hükmü, boşanma kararı kesinleşmeden kurulamaz.
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Talep biçimi:** Hangi mala, hangi katkının yapıldığı ve istenen bedel dilekçede açıkça belirtilmelidir.
- **Islah:** Bilirkişi raporundan sonra talep ıslahla artırılabilir.
- **Süre:** Boşanmada bir yıllık, ölüm ve diğer sona erme hâllerinde on yıllık süre uygulanır (TMK m. 178).

UYGULAMA NOTU

Katkı istemine hazırlanırken önce mal doğru seçilmelidir: bu madde yalnız paylaştırma dışı kalan mallar içindir; aileye özgülenen ve zaten eşit paylaşılacak mallar için ayrıca katkı istenmesine gerek yoktur. Sonra katkı parasallaştırılmalıdır: hangi tarihte, ne kadar ve hangi kanaldan ödeme yapıldığını gösteren banka dekontları, havale kayıtları ve kredi ödeme planları dosyalanmalı; yurt dışında çalışılmışsa gelir belgeleri ve transfer kayıtları da eklenmelidir. Ev işleri ve çocuk bakımı tek başına katkı sayılmadığından istem yalnız buna dayandırılmamalıdır; buna karşılık ev dışında çalışılarak elde edilen gelir aileye aktarılmışsa bu belgelenmelidir. Gelirin kayıt dışı olması istemi sonuçsuz bırakmaz: katkının varlığı tanık ve diğer delillerle ortaya konulduğunda hâkim, hakkaniyet gereği bir katkı oranı takdir etmek zorundadır; dilekçede bu açıkça talep edilmelidir. Karşı taraf "bağışladın" derse bu savunmanın kural olarak kabul görmediği hatırlatılmalıdır. Son olarak katkı yapılan mal satılmışsa davadan vazgeçilmemelidir; onun yerine geçen değer üzerinden istem sürdürülebilir.

10 Yargıtay HGK, 04.11.2015, E. 2013/2418, K. 2015/2406.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.11.2015 · E. 2013/2418 · K. 2015/2406

Bir eşin diğerinin malvarlığına yaptığı katkı bağışlama sayılmaz; rejim sona erdiğinde diğer eşten istenebilir

Uzun yıllar yurt dışında çalışan eş, bedelini kendi geliriyle ödediği taşınmazları eşine olan güveni nedeniyle onun adına tescil ettirmişti. Boşanmadan sonra katkısının karşılığını istemiştir; karşı taraf bunun bağış olduğunu savunmuştur.

> *Gerçekten, karı-kocanın kendilerine daha iyi bir gelecek hazırlama düşüncesi ile aralarında akdi bir ilişki kurdukları her türlü duraksamadan uzaktır. Katkı yapılan malın edinme nedeninin temelinde de, bu düşünce yatmaktadır. Katkıyı sağlayan eşin, diğer eşe bu maddi desteği, bağışlama olarak kabul etmek de, mümkün değildir. Uygulamada da, eşlerin evlilik döneminde mal rejiminin sona ermesi anına kadar, diğer eşin edinimlerine yaptıkları katkının karşılıksız olmasının işin doğasında bulunduğu, karşılıksız olan bu katkıların birliktelikten doğan dayanışma kapsamında, kendisinin de yararlanacağı düşüncesiyle yapıldığı, bağış amacı gütmeyen bu katkının mal rejiminin sona ermesi halinde diğer eşten istenebileceği kabul edilmektedir...*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, eşler arasındaki maddi desteğin hukuki niteliğini belirlemiştir: bu katkılar birliktelikten doğan dayanışma kapsamında, katkıyı yapan eşin de yararlanacağı düşüncesiyle yapılır ve bağışlama sayılmaz. Bu nedenle rejim sona erdiğinde katkının karşılığı istenebilir. TMK m. 249, paylaşmalı mal ayrılığında bu istemin dayanağıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.11.2023 · E. 2022/7206 · K. 2023/5739

Ev işlerinin görülmesi ve çocuklara bakılması, katkı payı ya da değer artış payı alacağı bakımından katkı sayılmaz

Eş, 01.01.2002'den önce edinilen taşınmazlar için katkı payı ve değer artış payı alacağı istemiştir. Tanık beyanlarına göre evlilik boyunca bir işte çalışmamış, maddi gelir elde etmemişti.

> *...katkı payı alacağı talep edilebilmesi için eşlerden birinin diğerine mutlaka para yada para ile ölçülebilen maddî veya hizmet değeriyle katkıda bulunması gerektiği, kadının evde çalışmasının, ev işlerini yapmasının ve çocuklara bakmış olmasının diğer eşin edindiği mala katkı sayılamayacağı, buna göre, ev kadınının evdeki çalışmasına karşılık katkı payı alacağı talep edemeyeceği gibi, değer artış payı alacağı talep edemeyeceği; taşınmazların edinme tarihlerinin 01.01.2002 tarihinden önce olduğu, dinlenen yeminli tanık beyanlarından davacının evlilik birliği süresince her hangi bir işte çalışmadığı, her hangi bir maddî gelir elde etmediği, taşınmazların değer artışına her hangi bir katkısının olmadığı ve taşınmazlara davacının kişisel mallarından aktarım olduğunun da tanık beyanları ile*

ispatlayamadığı gibi davacının ev işlerini görmesinin katkı olarak değerlendirilmesinin de mümkün olmadı...

DEĞERLENDİRME Daire, Bölge Adliye Mahkemesinin bu gerekçesini yerinde bulmuştur. Katkıya dayanan istemlerde para ya da parayla ölçülebilen bir değer aranır; ev içi emek bu kapsamda sayılmaz. Bu sonucun dengesi başka bir kuralda bulunur: yasal rejim olan edinilmiş mallara katılmada katılma alacağı için katkı aranmaz, alacak kanundan doğar. Paylaşmalı mal ayrılığında ise aileye özgülenen malların eşit paylaşımı aynı işlevi görür (TMK m. 250).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2024 · E. 2024/4405 · K. 2024/8528

Katkı oranı, eşlerin gelir ve giderlerinden hareketle tasarruf oranları belirlenerek bulunur; hesaplanamıyorsa hakkaniyete göre takdir edilir

Katkı payı alacağı davasında mahkeme, tarafların gelir ve tasarruf durumunu ayrıntılı biçimde incelemeden ve talep edilen para ile altınlar hakkında denetime elverişli bir gerekçe kurmadan hüküm kurmuştur.

> *...kocanın eve bakma ve geçindirme yükümlülüğü de dikkate alınarak eşlerin tasarruf oranlarının belirlenmesi, bu tasarruf oranlarına göre davacı kadının katkı oranının tesbitine çalışılması, her bir malvarlığının dava tarihi itibarıyla belirlenecek piyasa rayiç değerleri ile bu katkı oranları çarpılarak davacı kadının katkı payı alacağının bulunması, buna rağmen tazminatın hakiki miktarının tayini mümkün olmadığı takdirde hakkaniyet ve fedakarlığın denkleştirilmesi ilkeleri uyarınca halin mutat cereyanına ve tarafların mali durumlarına göre davacıya ödenecek tazminat miktarının adalete tevfikan tayin edilmesi gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Karar, katkı hesabının iki aşamalı olduğunu gösterir. Önce eşlerin gelirleri, zorunlu giderleri ve kocanın geçindirme yükümlülüğü gözetilerek tasarruf oranları belirlenir; katkı oranı bu tasarruflara göre bulunur ve malın değeriyle çarpılır. Bu yolla gerçek miktar belirlenemiyorsa hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi ilkeleri uyarınca takdir edilir. TMK m. 249'un öngördüğü "hakkaniyete uygun bedel" de aynı yöntemle belirlenir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/6404 · K. 2024/6441

Salt gelirlerin birbirine oranlanması yeterli değildir; kişisel harcamalar düşülerek gerçek tasarruf miktarları saptanmalıdır

Katkı payı alacağı davasında bilirkişi, tarafların toplam gelirlerini birbirine oranlayarak katkı oranını bulmuştu. Kişisel harcamalar ve zorunlu giderler hesaba katılmamıştı.

> *...her birinin bu durum karşısında yapabilecekleri tasarruf miktarlarının ayrı ayrı saptanarak tarafların toplam tasarruf miktarı içerisindeki katkı oranlarının*

belirlenmesi, bu belirlemede gerekirse hakkaniyet ve fedakarlığın denkleştirilmesi ilkelerinin de dikkate alınması gerekirken bunlar gözetilmeden sadece taraf gelirlerinin birbirine oranlanarak katkı payı oranlarının bulunmuş olmasının doğru olmadığı...

DEĞERLENDİRME Daire, hesaplama yönteminin ayrıntısını ortaya koymuştur: her eşin geliri ayrı ayrı belirlenir, kişisel ve zorunlu harcamaları düşülür, kalan tasarruf miktarları karşılaştırılır. Gerektiğinde hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi ilkeleri devreye girer. Uygulamada en sık rastlanan hata, gelirlerin doğrudan oranlanmasıdır ve bu tek başına bozma sebebidir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2013 · E. 2012/6259 · K. 2013/1714

Katkı payı alacağı, katkı oranının malın dava tarihindeki gerçek değeriyle çarpılmasıyla bulunur

Eş, birlikte yapıldığını ileri sürdüğü iki katlı ev nedeniyle katkı payı alacağı istemiştir. Mahkeme, tarafların tasarruf durumunu ve malın gerçek değerini belirlemeden karar vermiştir.

> *...toplam tasarruf miktarı karşısında davacının katkı payı oranının bulunması için konunun uzmanı bilirkişiden rapor alınması, davalı tarafından edinilen iki katlı evin (iki eş tarafından yapıldığının kanıtlanması halinde) dava tarihindeki gerçek değerleriyle çarpılması sonucu bulunacak miktarın davacının katkı payı alacağı olduğunun kabulü ile hüküm altına alınması ve somut olayda hakkaniyet ilkeleri ve fedakarlığın denkleştirilmesi için TMK'nun 227, BK'nun 42 ve 43. maddelerinin uygulanmasının düşünülmesi, böylece hak ve adalet duygusunun tatmininin sağlanması bakımından toplanacak tüm deliller birlikte değerlendirilerek davacının katkı payı alacağı konusunda bir karar verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, hesabın son adımını göstermiştir: bulunan katkı oranı, malın dava tarihindeki gerçek değeriyle çarpılır. Kararda ayrıca hakkaniyet ilkesi ile fedakârlığın denkleştirilmesi için tazminatın belirlenmesine ilişkin genel hükümlerin uygulanmasının düşünülmesi gerektiği belirtilmiştir. TMK m. 249'daki "hakkaniyete uygun bedel" ölçütü de bu değerlendirmeye dayanır.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.05.2025 · E. 2023/709 · K. 2025/325

Katkının varlığı sabit ama geliri belirlenemiyorsa hâkim, hakkaniyet ve fedakârlığın denkleştirilmesi gereği katkı oranını kendisi takdir eder

Katkı payı alacağı davasında, katkıda bulunulduğu sabit olmakla birlikte katkıda bulunan kişinin geliri tam olarak belirlenememiştir. Mahkeme bu belirsizlik nedeniyle istemi reddederek önceki kararında direnmiştir.

> *Eşler, işbirliği ve dayanışma ile evliliğin getirdiği yükümlülüğü birlikte karşılarlar. Birlik içinde meydana gelen olumsuzluklara nasıl ki birlikte karşı koymaları gerekiyorsa, olumlu sonuçlardan da birlikte yararlanmaları gerekir. Bu düşünceyle hâkim; her somut olayı kendi içinde değerlendirerek "fedakârlığın denkleştirilmesi ve hakkaniyet" gereği katkıda bulunan eşin katkısının karşılığını vermelidir. Eşin çalışma ve katkısının varlığı sabit iken "elde ettiği gelirin belirlenememesi" nedeniyle katkı oranının tespitinde duraksama ve güçlük yaşandığı takdirde hâkim; TMK'nın 4. ve TBK'nın 50. maddelerinde yer alan düzenlemeleri gözeterek, denkleştirici adalet ilkesi gereği, somut olayın koşullarını kendi içinde değerlendirmek suretiyle hukuk ve hakkaniyete uygun bir katkı oranı takdir etmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu direnme kararını bozmuştur. Karar, katkı hesabındaki en sık karşılaşılan tıkanıklığı çözer: gelir belgelenemiyor diye istem reddedilemez. Katkının varlığı ispatlanmışsa hâkim, dürüstlük kuralı ve tazminatın belirlenmesine ilişkin genel hükümleri gözeterek denkleştirici adalet gereği bir katkı oranı takdir etmek zorundadır. TMK m. 249'un "hakkaniyete uygun bedel" ölçütü tam olarak bu takdir yetkisini ifade eder. Karar oy çokluğuyla verilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 178:** Boşanmada zamanaşımı.
- **TMK m. 227:** Değer artış payı.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 251:** Paylaşmaya aykırı davranışlar.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.

MADDE

250

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Aileye özgülenen mallar
1. Kural

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri tarafından paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin kurulmasından sonra edinilmiş olup ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımlar veya bunların yerine geçen değerler, mal rejiminin sona ermesi hâlinde eşler arasında eşit olarak paylaşılır. Paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.

(2) Manevî tazminat alacakları, miras yoluyla edinilen mallar ile karşılıksız kazandırmada bulunanın açık iradesinden aksi anlaşılmadıkça, sağlararası veya ölüme bağlı tasarruflarla edinilen mallar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

MADDE ÖZETİ

Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin kurulmasından sonra edinilip ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımlar, rejim sona erdiğinde eşler arasında eşit olarak paylaşılır (m. 250). Bir malın paylaşmaya girmesi için hem rejimin kurulmasından sonra edinilmiş hem de aileye özgülenmiş olması gerekir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Özgüleme	Malın ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına fiilen ayrılmış olması (TMK m. 250/1).
Paylaşmaya tabi mal	Bu iki koşulu taşıdığı için eşit paylaşıma giren mal.[2]
Güvence yatırımı	Fiilen özgülenmemiş olsa da ailenin ekonomik geleceği için yapılan yatırım (TMK m. 250/1).

1 Yargıtay 8. HD, 05.06.2012, E. 2012/3563, K. 2012/5322.
2 Yargıtay 2. HD, 10.11.2009, E. 2009/11403, K. 2009/19298.

İkame değer | Paylaşmaya tabi malın elden çıkarılması hâlinde yerine geçen bedel ya da mal (TMK m. 250/1).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 250- Eşlerin rejim olarak paylaştırmalı mal rejimine tâbi oldukları dönem içinde kazanmış oldukları ve ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgüledikleri mallar ile bu amaçla yaptıkları yatırımlar ya da bunların yerine geçen ikame değerler üzerinde bu rejimin son bulması hâlinde eşit pay sahibi olması esası kabul edilmiştir. Ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş olma bu fıkranın uygulanmasının ana koşuludur. Eşlerin bu nitelikte olmayan malları paylaştırmaya tâbi değildir. Ortak kullanım ve yararlanmaya özgülenen mallarda, eşlerin parasal katkıları olmasa bile emek katkılarının olduğu düşüncesinden hareketle bu fıkra kabul edilmiştir. Bu anlamda olmak üzere eşlerin, ailenin oturmasına, yaz tatillerini geçirmesine, ulaşım ihtiyaçlarına özgüledikleri mülkler ya da araçlar, yine bu nitelikteki ev eşyası buraya girer. Örneğin eşlerden birine ait olan işyeri ve işletme (fabrika, tarımsal işletme, ticarî işletme, şirket gibi) ailenin ortak kullanımına özgülenmiş sayılamayacağından, burada eşit paylaşım söz konusu olmayacaktır. Ancak bu fabrikadan elde edilip de ailenin ortak kullanımına özgülenen kazanç veya bununla elde edilip yine ailenin ortak kullanımına özgülenen mallar paylaşmaya konu olacaktır. Kuşkusuz bu işletme ve işyerinin kurulmasında diğer eşin katkısı varsa 249 uncu madde uyarınca mal rejiminin sona ermesi hâlinde, katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel ödenecektir. Eşlerin ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına fiilen özgülememelerine rağmen, bu amaçla yaptıkları yatırımlarda da paylaştırma konusu kabul edilmiştir. Bu anlamda olmak üzere eşlerden birinin, kirada oturdukları bir sırada ailenin konut ya da tatil ihtiyacı için kooperatif üyeliği, kooperatif yoluyla edindiği arsası, konut ya da yazlık yapmak üzere aldığı arsalar buraya girmektedir. Mal rejimi devam ederken, eşlerin bu nitelikteki malları elden çıkarmaları hâlinde, bunun yerine aldığı bedel ya da malın ikame değeri paylaştırmaya tâbi tutulacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında paylaştırma dışında kalan mallar belirlenmiştir. Buna göre eşlerin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenen bir mal manevî tazminat alacağı, miras yolu ve bağış gibi karşılıksız bir kazandırma yoluyla elde edilmişse bunlar paylaştırmaya tâbi tutulmayacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 98*

Gerekçenin en belirleyici cümlesi, fıkranın kabul nedenini açıklayan cümledir: aileye özgülenen mallarda eşlerin parasal katkısı olmasa bile **emek katkısının** bulunduğu kabul edilmiştir. Bu, paylaşmalı mal ayrılığını klasik mal ayrılığından ayıran temel düşüncedir ve eşit paylaşım için ayrıca katkı ispatı aranmamasının dayanağıdır. Gerekçe, rejimin adını "paylaştırmalı mal rejimi" olarak anmaktadır; kanunlaşan metinde rejimin adı "paylaşmalı mal ayrılığı" olmuştur. Adalet Komisyonu, Tasarının 250. maddesinin birinci fıkrasında ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapmış ve paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğünün gözetileceğinin belirtilmesi amacıyla fıkraya bir cümle eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

Eski Kanun'da böyle bir hüküm yoktu. 743 sayılı Kanun'un yasal rejimi olan mal ayrılığında, aileye özgülenen mallar bakımından bir paylaşma öngörülmemişti; her

eş kendi mallarının maliki olarak kalırdı. Bu nedenle ev içi emeğin karşılığı yalnız genel hükümlere ve mahkeme kararlarıyla geliştirilen katkı payı alacağına dayanarak aranabiliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin bütün mallarının mülkiyet ve idare ve intifa haklarını muhafaza etmesine, mal ayrılığı denir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 186

	743 sayılı Kanun m. 186	4721 sayılı Kanun m. 250
Aileye özgülenen mallar	Paylaşma yok	Eşit paylaşım
Emek katkısı	Dikkate alınmaz	Varsayılır
Yatırımlar	Hüküm yok	Paylaşmaya dâhil
İkame değerler	Hüküm yok	Paylaşmaya dâhil
İşletmeler	Hüküm yok	Ekonomik bütünlük gözetilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; aileye özgülenen mallarda eşit paylaşım kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci koşul	Rejimin kurulmasından sonra edinilmiş olmak	TMK m. 250/1
İkinci koşul	Ailenin ortak kullanımına özgülenmiş olmak	TMK m. 250/1
Sonuç	Eşler arasında eşit paylaşım	TMK m. 250/1
Yatırımlar	Ailenin ekonomik geleceğini güvenceye alanlar dâhil	TMK m. 250/1
İkame değer	Yerine geçen değerler de paylaşılır	TMK m. 250/1
İşletmeler	Ekonomik bütünlük gözetilir	TMK m. 250/1
Paylaşma dışı	Manevi tazminat, miras, karşılıksız kazandırma	TMK m. 250/2
Özgüleme ölçütü	Yaşam faaliyetlerinin merkezi olmak	Yargıtay HGK, K. 2006/624

Konu	Kural	Dayanak
İki koşulun birlikteliği	İkisinden biri eksikse paylaşma yok	Yargıtay 2. HD, K. 2009/19298

1 TBMM gerekçesi bu maddeyi ayrıntılı biçimde açıklar ve iki noktayı öne çıkarır. Birincisi, "Ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş olma bu fıkranın uygulanmasının ana koşuludur; eşlerin bu nitelikte olmayan malları paylaştırmaya tâbi değildir." İkincisi ve daha önemlisi, fıkranın kabul gerekçesi: "Ortak kullanım ve yararlanmaya özgülenen mallarda, eşlerin parasal katkıları olmasa bile emek katkılarının olduğu düşüncesinden hareketle bu fıkra kabul edilmiştir." Gerekçe örnek de verir: ailenin oturmasına, yaz tatillerini geçirmesine ve ulaşım ihtiyaçlarına özgülenen mülkler, araçlar ve ev eşyası paylaşmaya girer; buna karşılık bir eşe ait işyeri ve işletme (fabrika, tarımsal işletme, ticarî işletme, şirket) ailenin ortak kullanımına özgülenmiş sayılmaz. Adalet Komisyonu, birinci fıkrada redaksiyon yapmış ve paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğünün gözetileceğini belirtmek amacıyla fıkraya bir cümle eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

DİKKAT

Bu madde, paylaşmalı mal ayrılığını klasik mal ayrılığından ayıran tek hükümdür; rejimin bütün anlamı buradadır. Uygulamada en çok karıştırılan nokta, paylaşmanın **tüm mallara** değil yalnız **aileye özgülenen mallara** yönelik olmasıdır. Diğer eşin adına kayıtlı fabrika, dükkân ya da şirket payı, ailenin ortak kullanımına özgülenmediği için eşit paylaşıma girmez; ancak o işletmeden elde edilip aileye özgülenen kazanç ya da bu kazançla alınan mallar paylaşmaya girer. İşletmenin kurulmasına katkı varsa istem eşit paylaşım değil, katkı oranında hakkaniyete uygun bedeldir (TMK m. 249). İkinci önemli nokta, gerekçenin açıkça belirttiği **emek katkısı** varsayımıdır: aileye özgülenen mallarda parasal katkı olmasa bile emek katkısının bulunduğu kabul edilir ve eşit paylaşım bu düşünceye dayanır. Üçüncüsü, fiilen özgülenmemiş olsa bile ailenin konut ya da tatil ihtiyacı için alınan kooperatif üyeliği ve arsa gibi yatırımlar da paylaşmaya girer.

II. Paylaşmaya Giren Mallar

- **İki koşul:** Mal, rejimin kurulmasından sonra edinilmiş ve ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş olmalıdır (TMK m. 250/1).
- **Birlikte aranır:** İki koşuldan biri eksikse eşit paylaşım söz konusu olmaz.[3]
- **Zaman sınırı:** Rejimin kurulmasından önce var olan mallar, aileye özgülenmiş olsa bile paylaşmaya girmez.

3 Yargıtay 8. HD, 05.06.2012, E. 2012/3563, K. 2012/5322.

- **Örnekler:** Gerekçeye göre ailenin oturmasına, yaz tatillerini geçirmesine ve ulaşım ihtiyaçlarına özgülenen mülkler ile araçlar ve bu nitelikteki ev eşyası paylaşmaya girer.
- **Güvence yatırımları:** Fiilen özgülenmemiş olsa da ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımlar da paylaşılır.
- **İkame değerler:** Paylaşmaya tabi mal elden çıkarılmışsa yerine geçen bedel ya da mal paylaştırmaya tabi tutulur.

III. Özgüleme Kavramı

- **Ölçüt:** Özgüleme, malın ailenin yaşam faaliyetlerinin merkezi hâline gelmesidir.[4]
- **Fiilî durum:** Belirleyici olan tapudaki kayıt değil, malın fiilen ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına ayrılmış olmasıdır.
- **Gösterge:** Tapuya konulan aile konutu şerhi, özgülemenin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir.[5]
- **Ana koşul:** Gerekçe, özgülenmiş olmayı fıkranın uygulanmasının ana koşulu olarak nitelendirir.
- **Dayanağı:** Gerekçeye göre bu fıkra, özgülenen mallarda eşlerin parasal katkısı olmasa bile emek katkısının bulunduğu düşüncesine dayanır.
- **Sonuç:** Bu nedenle eşit paylaşım için ayrıca katkı ispatı aranmaz.

IV. Paylaşmaya Girmeyen Mallar

- **Kişisel nitelikli kalemler:** Manevi tazminat alacakları paylaşma dışıdır (TMK m. 250/2).
- **Miras ve bağış:** Miras yoluyla edinilen mallar ile karşılıksız kazandırmalarla edinilen mallar paylaşmaya girmez.
- **İrade kaydı:** Karşılıksız kazandırmada bulunanın açık iradesinden aksi anlaşılıyorsa bu mallar da paylaşmaya girebilir.
- **İşyeri ve işletme:** Gerekçeye göre bir eşe ait fabrika, tarımsal işletme, ticarî işletme ve şirket ailenin ortak kullanımına özgülenmiş sayılmaz.
- **İşletmenin geliri:** Buna karşılık işletmeden elde edilip aileye özgülenen kazanç ya da bu kazançla edinilen mallar paylaşmaya girer.
- **Katkı yolu açık:** İşletmenin kurulmasına katkısı olan eş, eşit paylaşım değil katkısı oranında hakkaniyete uygun bedel isteyebilir (TMK m. 249).

4 Yargıtay HGK, 04.10.2006, E. 2006/2-591, K. 2006/624.
5 Yargıtay 8. HD, 05.06.2012, E. 2012/3563, K. 2012/5322.

V. Rejimin Geçerli Olması Ön Koşuldur

- **Kural:** Paylaşmalı mal ayrılığı ancak mal rejimi sözleşmesiyle seçilirse uygulanır (TMK m. 244).
- **İki aşamalı süzgeç:** Önce rejimin seçilip seçilmediği, sonra malın paylaşmaya tabi olup olmadığı incelenir.[6]
- **Sözleşme yoksa:** Yasal rejim uygulanır ve istem katılma alacağı kurallarına tabi olur (TMK m. 236).
- **Sözleşmenin yorumu:** Sözleşmedeki genel nitelikli bir madde, paylaşmaya ilişkin özel maddeleri devre dışı bırakmaz.
- **Kesinleşme:** Boşanma sebebiyle sona ermede tasfiye hükmü, boşanma kararı kesinleşmeden kurulamaz (TMK m. 247).
- **Sona erme anı:** Hangi malların paylaşmaya gireceği, rejimin sona erdiği tarihe göre belirlenir.

VI. Eşler Arasındaki Devirler

- **Kural:** Eşler arasındaki devirler, açık bir bağış iradesi ortaya konmadıkça bağışlama sayılmaz.[7]
- **Gerekçesi:** Eşler arasında dayanışma, güven ve sadakat esastır; devirler çoğu zaman ailenin huzuru ve uyumu için yapılır.
- **Sonuç:** Resmî satış gösterilen işlemin gerçekte satış olmadığının kabulü, bağışın kabulü anlamına gelmez.
- **Amaç:** Aile için birlikte edinilen malvarlığı, eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesiyle sonuçlanmamalıdır.
- **İspat:** Bağış iddiasını ileri süren taraf bunu ispatla yükümlüdür (TMK m. 245).
- **Paylaşmaya etkisi:** Aileye özgülenen bir mal, eşler arasında devredilmiş olsa da niteliğini korur.

VII. İşletmelerin Ekonomik Bütünlüğü

- **Kural:** Paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir (TMK m. 250/1).
- **Kaynağı:** Bu cümle Tasarıya Adalet Komisyonunda eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).
- **Anlamı:** Paylaşma, işleyen bir işletmenin bölünerek işlevsiz hâle gelmesine yol açacak biçimde yapılamaz.

6 Yargıtay 2. HD, 10.11.2009, E. 2009/11403, K. 2009/19298.
7 Yargıtay 8. HD, 06.06.2017, E. 2015/16992, K. 2017/8430.

- **Uygulama:** Bu durumda paylaştırma ayın yerine bedel eklenerek denkleştirme yoluyla yapılır (TMK m. 253).
- **Benzer kural:** Aynı ilke edinilmiş mallara katılma rejiminde de kabul edilmiştir (TMK m. 239).
- **Amaç:** Ekonomik değerlerin bölünmeden korunması sağlanır.

UYGULAMA NOTU

Paylaşmalı mal ayrılığına dayanan bir tasfiye dosyasında mal listesi üç sütunlu hazırlanmalıdır. Birinci sütuna malın edinme tarihi yazılmalı ve mal rejimi sözleşmesinin tarihiyle karşılaştırılmalıdır; sözleşmeden önce edinilmiş mallar paylaşmaya girmez. İkinci sütuna özgüleme kanıtları konulmalıdır: aile konutu şerhi, ikametgâh kayıtları, abonelik ve fatura adresleri, aracın kimin tarafından kullanıldığını gösteren kayıtlar, sigorta poliçeleri, okul ve sağlık kayıtları. Üçüncü sütuna malın paylaşma dışı olup olmadığı yazılmalıdır: malın miras yoluyla mı geldiği, bağış mı olduğu, manevi tazminatla mı alındığı. Diğer eşin işyeri ya da şirketi için eşit paylaşım istenmemelidir; bunun yerine iki yol birlikte kullanılmalıdır: işletmeden elde edilip aileye özgülenen kazanç ve mallar için eşit paylaşım, işletmenin kurulmasına katkı varsa katkı oranında hakkaniyete uygun bedel. Paylaşmaya tabi bir mal rejim sırasında satılmışsa yerine geçen bedel ya da onunla alınan mal listeye eklenmelidir. Son olarak dilekçede her mal için "ne zaman edinildi" ve "aileye nasıl özgülendi" sorularının cevabı ayrı ayrı yazılmalıdır; bu iki cümle davanın kaderini belirler.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
05.06.2012 · E. 2012/3563 · K. 2012/5322

Bir malın paylaşmaya girmesi için iki koşul aranır: rejimin kurulmasından sonra edinilmiş ve ailenin ortak kullanımına özgülenmiş olmalıdır

Eşler 17.08.2006 tarihli düzenleme şeklindeki sözleşmeyle paylaşmalı mal ayrılığını kabul etmişti. Dava konusu mesken sözleşmeden sonra, 26.10.2006'da davalı adına tescil edilmiş; tapunun beyanlar hanesine 2007'de aile konutu şerhi konulmuştu.

> *Ancak dava konusu 2637 ada 17 parselde bulunan binanın 3.kat 8 numaralı çatı katlı meskeni sözleşme tarihinden sonra 26.10.2006 tarihinde davalı adına satın alma yolu ile edinilerek tapuya tescil edilmiştir. Tapunun beyanlar hanesinde 5.7.2007 tarihi itibarıyla aile konutu şerhi bulunmaktadır. Başka anlatımla, sözleşmeyle belirlenen paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilmiş olup, ailenin ortak kullanımına ve yararlanmasına özgülenmiş durumdadır. Taşınmaz bakımından tasfiyenin yapılabilmesi, taşınmazın sözleşme tarihinden sonra edinilmesi sebebiyle taraflar arasında görülen boşanma kararının kesinleşmesine bağlı olduğundan, önceki karar bu yönden bozulmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire, taşınmazın paylaşmaya tabi olduğunu iki olguya dayandırmıştır: mal, mal rejimi sözleşmesinden sonraki dönemde edinilmiştir ve ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiştir. Aile konutu şerhi bu özgülemenin göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Kararda ayrıca tasfiye hükmünün kurulabilmesi için boşanmanın kesinleşmesinin beklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2009 · E. 2009/11403 · K. 2009/19298

Konutla ilgili tahsis istemi için hem paylaşmalı rejimin seçilmiş hem de konutun paylaşmaya tabi mallardan olması zorunludur

Boşanma ile sona eren evlilikte eş, ailenin ortak kullanımına özgülenen konutun kendisine tahsisini istemiştir. Eşler arasında 01.01.2002'den itibaren edinilmiş mallara katılma rejimi geçerliydi.

> *Taraflar arasındaki evlilik birliği, ölümle değil, boşanma ile sona ermiştir. Boşanmış olan taraflar arasında 01.01.2002 tarihinden itibaren edinilmiş mallara katılma rejimi geçerli olmuştur. (4722 s.Yürürlük K.md.10/1) Türk Medeni Kanununun 254. maddesinin uygulanabilmesi için, tarafların akdi rejimlerden "paylaşmalı mal ayrılığını" seçmiş bulunmaları ve ailenin ortak kullanımına özgülenen konutun da, paylaşmaya tabi mallardan olması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Daire tahsis kararını bozmuştur. Karar iki aşamalı bir süzgeç kurar: önce eşlerin sözleşmeyle paylaşmalı mal ayrılığını seçip seçmedikleri, sonra konutun paylaşmaya tabi mallar arasında bulunup bulunmadığı incelenir. İkisinden biri eksikse bu rejime özgü haklar istenemez; yasal rejimde ise istem TMK m. 240 koşullarına tabidir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.10.2006 · E. 2006/2-591 · K. 2006/624

Ailenin ortak kullanımına özgülenme, malın ailenin yaşam faaliyetlerinin merkezi hâline gelmesini ifade eder

Malik olmayan eşin rızası alınmadan devredilen konut nedeniyle açılan davada, aile konutu kavramının ve özgüleme olgusunun içeriği tartışılmıştır.

> *Madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, aile konutu eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, yaşantısına buna göre yön verdiği, acı ve tatlı günleri içinde yaşadığı, anılarla dolu bir alandır. Bu kadar önemli olduğu açık olan bir malvarlığıyla ilgili olarak eşlerin tek başlarına hukukî işlem yapması diğer eşin önemli yararlarını zedeler. Bu nedenledir ki, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 194. maddesi hükmü ile, bu konutun başkalarına devri diğer eşin rızasına bağlanmıştır. Başka bir anlatımla, aile konutu olarak özgülenen taşınmazın mülkiyetinin devri diğer eşin rızasına bağlı bir hukuki işlem olarak kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, özgüleme olgusunu somutlaştırmıştır: özgüleme, malın ailenin gündelik yaşamının merkezine yerleşmiş olmasıdır. Paylaş-

malı mal ayrılığında da bir malın eşit paylaşıma girmesi bu niteliğe bağlıdır; tapudaki kayıt ya da şerh tek başına belirleyici değildir, fiilen ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına ayrılmış olması aranır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2017 · E. 2015/16992 · K. 2017/8430

Aile için birlikte edinilen malvarlığında yapılan devir bağış sayılmaz; sonuç eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesi olmamalıdır

Eşler arasında resmî satış biçiminde gösterilen bir devir yapılmıştı. Taraflar işlemin gerçekte satış olmadığını kabul ediyor, ancak devrin nedenini barışma, işlerin kolay yürümesi gibi saiklere bağlıyordu. Mahkeme bunu bağış sayarak davayı reddetmiştir.

> *Eşler arasında dayanışma, güven ve sadakat esastır. Aile üyelerinin birlikte yararlanmaları ya da geleceğe yönelik yatırım yapmak amacıyla birlikte malvarlığı edinmeleri, eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesiyle sonuçlanmamalıdır. Davacı ve davalı eş, resmi satış gösterilen işlemin gerçekte satış olmadığını ve kavga etmiş eşlerin barışması, evi terk edenin dönmesi, boşanma davası açanın davadan vazgeçmesi, işlerinin yoğunluğu, zamanın sıkışıklığı, işlerin daha kolay yürümesi, ayrı şehirlerde yaşanılması, ticari kaygıların bulunması vs. saiklerle yapıldığı tarafların kabulünde olsa dahi, yani satışın gerçek olmadığını kabul etseler dahi, bu devir bağış olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü, açıklanan nedenler yukarıda da açıklandığı gibi eşlerin ahlaki görevi yerine getirmesi, ailenin huzuru ve uyumu ya da karşılıklı güvene dayanarak yapılmıştır. Bağış iradesi bulunmamaktadır. Bağış olarak değerlendirilmemelidir. Gerçekte satış olmadığını kabul etmeleri demek, bağışı kabul etmek anlamına gelmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karardaki "aile üyelerinin birlikte yararlanmaları ya da geleceğe yönelik yatırım yapmak amacıyla birlikte malvarlığı edinmeleri" ifadesi, TMK m. 250'nin aileye özgülenen mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına alan yatırımlar ölçütüyle örtüşür. Eşler arasındaki devirler, açık bir bağış iradesi ortaya konmadıkça bağışlama sayılmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 249:** Katkıdan doğan hak.
- **TMK m. 251:** Paylaşmaya aykırı davranışlar.
- **TMK m. 252:** Paylaştırma isteminin reddi.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.
- **TMK m. 254:** Aile konutu ve ev eşyası.

MADDE

251

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Aileye özgülenen mallar
2. Paylaşmaya aykırı davranışlar

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri, diğer eşin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce bir malı karşılıksız olarak elden çıkardığı takdirde hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler.
(2) Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmaların bu eşin payını azaltmak kastıyla yapıldığı varsayılır.
(3) Bu tür kazandırmalara ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırmadan yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, diğerinin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce bir malı karşılıksız olarak elden çıkarırsa hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler (m. 251). Kast doğrudan ispatlanamasa da devrin zamanı ve devralan kişiyle olan yakınlık gibi somut olgulardan çıkarılabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Karşılıksız elden çıkarma	Malın bedelsiz devri ya da karşılığı varmış gibi gösterilen muvazaalı işlem (TMK m. 251/1).
Denkleştirme bedeli	Elden çıkarılan mal nedeniyle diğer eşe ödenecek, hakkaniyete göre belirlenen karşılık (TMK m. 251/1).
Kast karinesi	Son bir yıl içindeki karşılıksız kazandırmaların payı azaltmak kastıyla yapıldığının varsayılması (TMK m. 251/2).
Olağan hediye	Ölçüsü ve niteliği itibarıyla toplumsal teamüle uygun kazandırma (TMK m. 251/2).

1 Yargıtay 2. HD, 22.01.2026, E. 2025/435, K. 2026/795.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 251- Madde, paylaştırmaya tâbi bir malın, diğer eşe intikalini önlemek üzere karşılıksız olarak elden çıkarılması hâlinde, hak sahibi eşe denkleştirme isteminde bulunma yetkisini tanımıştır. Bu hüküm hâkime, hakkaniyete uygun olarak karar verme konusunda geniş bir takdir yetkisi tanımıştır. Böylece elden çıkarmanın, eşin paylaştırmadan elde edeceği payı azaltmak kastıyla yapılması hâlinde, parasal tazmin yolu açık tutulmuştur. Elden çıkarma, karşılıksız olabileceği gibi, karşılığı bulunmasına rağmen, karşılıksızmış gibi muvazaalı işlem şeklinde de yapılmış olabilir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 98*

Gerekçenin son cümlesi maddenin uygulama alanını belirgin biçimde genişletir: hüküm yalnız açıkça bedelsiz yapılan devirleri değil, satış gibi gösterilen ama gerçekte karşılıksız olan muvazaalı işlemleri de kapsar. Bu nedenle uygulamada devrin bedelinin gerçekten ödenip ödenmediği araştırılır. Gerekçenin ikinci vurgusu, sonucun ayni değil **parasal** olmasıdır: hak sahibi eş malın kendisini değil, hakkaniyete uygun bir denkleştirme bedelini ister. Adalet Komisyonu, Tasarının 251. maddesine 229. maddeyle paralellik sağlamak amacıyla iki fıkra eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 313); son bir yıl karinesi ile üçüncü kişilere karşı ileri sürme imkânı maddeye bu ekleme ile girmiştir.

Eski Kanun'da paylaşmalı mal ayrılığı bulunmadığından bu maddenin karşılığı da yoktu. Buna karşılık eski Kanun, mal rejimlerindeki tasfiye işlemlerinin ve rejim değişikliklerinin alacaklıların haklarını zedeleyemeyeceğini düzenleyerek benzer bir koruma fikrini taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca arasında vukubulan tasfiye muameleleri ve mevcut usuldeki tebeddüller karı veya kocadan birinin veya ortaklığın alacaklılarını, üzerlerinden haklarını alabilecekleri mallardan mahrum bırakamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 180

	743 sayılı Kanun m. 180	4721 sayılı Kanun m. 251
Korunan kişi	Alacaklılar	Diğer eş
Kapsam	Tasfiye ve rejim değişikliği	Karşılıksız elden çıkarma
Kast	Aranmıyor	Aranıyor ya da varsayılıyor
Karine	Yok	Son bir yıl karinesi
Üçüncü kişi	Genel hükümler	İhbar koşuluyla ileri sürme

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; kast karinesi ve ihbar kuralı Komisyon eklemesiyle kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci fıkra	Payı azaltma kastıyla karşılıksız elden çıkarma	TMK m. 251/1
Sonuç	Hâkim denkleştirme bedelini belirler	TMK m. 251/1
Ölçüt	Hakkaniyet	TMK m. 251/1
İkinci fıkra	Son bir yıldaki kazandırmalarda kast varsayılır	TMK m. 251/2
İstisna	Olağan hediyeler	TMK m. 251/2
Rıza	Diğer eşin rızası varsa karine işlemez	TMK m. 251/2
Üçüncü fıkra	Karar ihbar edilen üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilir	TMK m. 251/3
Eşdeğer hüküm	Edinilmiş mallara katılmada eklenecek değerler	TMK m. 229
Kastın ispatı	Somut olgulardan çıkarılır	Yargıtay 2. HD, K. 2026/795

1 TBMM gerekçesine göre madde, paylaştırmaya tâbi bir malın diğer eşe intikalini önlemek üzere karşılıksız olarak elden çıkarılması hâlinde hak sahibi eşe denkleştirme isteminde bulunma yetkisi tanımıştır ve bu hüküm hâkime, hakkaniyete uygun olarak karar verme konusunda geniş bir takdir yetkisi vermiştir. Gerekçe, elden çıkarmanın eşin paylaştırmadan elde edeceği payı azaltmak kastıyla yapılması hâlinde parasal tazmin yolunun açık tutulduğunu belirtir. Gerekçenin son cümlesi uygulamada belirleyicidir: "Elden çıkarma, karşılıksız olabileceği gibi, karşılığı bulunmasına rağmen, karşılıksızmış gibi muvazaalı işlem şeklinde de yapılmış olabilir." Adalet Komisyonu, Tasarının 251. maddesine 229. maddeyle paralellik sağlamak amacıyla iki fıkra eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 313); ikinci ve üçüncü fıkralar bu ekleme sonucu maddeye girmiştir.

DİKKAT

Bu madde, paylaşmalı mal ayrılığındaki en önemli koruma hükmüdür ve üç kademeli çalışır. **Birinci kademe** genel kuraldır: diğer eşin payını azaltmak kastıyla karşılıksız yapılan her elden çıkarma, rejim ne zaman kurulmuş olursa olsun denkleştirmeye tabidir; ancak kastı ileri süren taraf ispatlamak zorundadır. **İkinci kademe** ispat kolaylığıdır: rejimin sona ermesinden önceki **bir yıl** içinde, diğer eşin rızası olmadan ve olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmalarda kast **varsayılır**; artık aksini karşı taraf ispatlayacaktır. **Üçüncü kademe** ise üçüncü kişiye uzanır: kazandırmadan yararlanan kişiye dava **ihbar** edilirse mahkeme kararı ona karşı da ileri sürülebilir. Bu ihbar kolayca atlanır ve sonradan

telafisi güç olur. Son olarak gerekçenin uyarısı gözden kaçırılmamalıdır: satış gibi görünen ama gerçekte bedelsiz olan muvazaalı devirler de bu maddenin kapsamındadır.

II. Kapsama Giren İşlemler

- **Kural:** Diğer eşin payını azaltmak kastıyla, paylaşmadan önce bir malın karşılıksız olarak elden çıkarılması (TMK m. 251/1).
- **Karşılıksızlık:** Bağış, bedelsiz devir ve benzeri işlemler doğrudan kapsamdadır.
- **Muvazaa:** Gerekçeye göre elden çıkarma, karşılığı bulunmasına rağmen karşılıksızmış gibi muvazaalı işlem biçiminde de yapılmış olabilir (S. Sayısı 723, s. 98).
- **Düşük bedel:** Gerçek değerin çok altında gösterilen satış bedeli, işlemin gerçek olmadığına işaret eder.[2]
- **Kapsam dışı:** Olağan hediyeler ile diğer eşin rızasıyla yapılan kazandırmalar (TMK m. 251/2).
- **Sonuç:** Kapsama giren işlemlerde hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler.

III. Kastın İspatı

- **İspat yükü:** Kastın varlığını ileri süren taraf kural olarak bunu ispatlamakla yükümlüdür (TMK m. 245).
- **Belirtiler:** Devrin geçimsizlik döneminde yapılması, boşanma davasından kısa süre önceye rastlaması ve aile çevresinden birine aktarılması kastı gösterir.[3]
- **Zincirleme devir:** Malın kısa süre içinde ikinci kez, bu kez yakın akrabaya devredilmesi hayatın olağan akışına aykırı sayılır.
- **Yöntem:** Önce amaca yönelik bir kazandırma ya da devir yapılıp yapılmadığı araştırılır.[4]
- **İkinci adım:** Bu belirlendiğinde mal hiç elden çıkmamış gibi kabul edilerek hesap yapılır.
- **Bedele dönüşme:** Malın yerine geçen sigorta bedeli gibi değerlerin nereye aktarıldığı da araştırılır.

2 Yargıtay 8. HD, 25.10.2018, E. 2016/12952, K. 2018/17919.
3 Yargıtay 2. HD, 22.01.2026, E. 2025/435, K. 2026/795.
4 Yargıtay 2. HD, 07.04.2026, E. 2025/4195, K. 2026/3746.

IV. Son Bir Yıl Karinesi

- **Kural:** Rejimin sona ermesinden önceki bir yıl içinde, diğer eşin rızası olmadan ve olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmaların payı azaltmak kastıyla yapıldığı varsayılır (TMK m. 251/2).
- **Etkisi:** Bu, ispat yükünü tersine çevirir; artık kastın bulunmadığını karşı taraf ispatlayacaktır.
- **Süre:** Bir yıl, rejimin sona erdiği tarihten geriye doğru hesaplanır (TMK m. 247).
- **Rıza:** Diğer eşin kazandırmaya rızası varsa karine işlemez.
- **Olağan hediye:** Bayram, doğum günü ve benzeri vesilelerle yapılan, ölçüsü teamüle uygun kazandırmalar kapsam dışındadır.
- **Kaynağı:** Bu fıkra, Tasarıya Adalet Komisyonunda 229. maddeyle paralellik sağlamak amacıyla eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).

V. Üçüncü Kişilere Karşı İleri Sürme

- **Kural:** Bu tür kazandırmalara ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla kazandırmadan yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir (TMK m. 251/3).
- **Sonucu:** Üçüncü kişi aleyhine sonradan açılacak davada kazandırma veya devir koşulları yeniden araştırılmaz.[5]
- **İhbarın şekli:** İhbar, yargılama sırasında usulüne uygun biçimde yapılmalıdır (6100 s. HMK m. 61).
- **İhmalin bedeli:** İhbar yapılmazsa üçüncü kişiye karşı yeniden ve baştan ispat gerekir.
- **Benzer yol:** Edinilmiş mallara katılmada aynı işlevi üçüncü kişilere karşı dava hükmü görür (TMK m. 241).
- **Sıra:** Önce eşten tahsil denenir; karşılanmayan kısım için üçüncü kişiye başvurulur.

VI. Denkleştirme Bedeli

- **Belirleme:** Hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler (TMK m. 251/1).
- **Takdir yetkisi:** Gerekçe, hâkime bu konuda geniş bir takdir yetkisi tanındığını açıkça belirtir (S. Sayısı 723, s. 98).
- **Değerleme:** Devredilen malın devir tarihindeki durumu esas alınarak değeri hesaplanır.[6]

5 Yargıtay 8. HD, 24.11.2015, E. 2015/4888, K. 2015/21127.
6 Yargıtay 8. HD, 25.10.2018, E. 2016/12952, K. 2018/17919.

- **Beyan edilen bedel:** Gerçeği yansıtmayan düşük satış bedeli esas alınmaz.
- **Paylaşma oranı:** Aileye özgülenen mal eşit paylaşıma tabi olduğundan denkleştirme de bu oran gözetilerek belirlenir (TMK m. 250).
- **Ödeme:** Denkleştirme bedeli bir para alacağıdır; mal üzerinde ayni hak doğurmaz.

VII. Usul

- **Zaman:** İstem, mal rejiminin sona ermesi hâlinde ileri sürülür (TMK m. 247).
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Talep:** Hangi malın, hangi tarihte, kime ve hangi bedelle devredildiği dilekçede açıkça yazılmalıdır.
- **Deliller:** Tapu ve trafik kayıtları, banka hareketleri, satış sözleşmeleri ve tanık beyanları toplanır.
- **İhbar:** Devirden yararlanan kişiye davanın ihbarı ilk duruşmadan önce yapılmalıdır.
- **Islah:** Bilirkişi raporundan sonra talep ıslahla artırılabilir.

UYGULAMA NOTU

Diğer eşin boşanma öncesinde mal kaçırdığından kuşkulanılıyorsa ilk iş kayıt çıkarmaktır: tapu müdürlüğünden taşınmazların takyidat ve devir geçmişi, trafik tescilden araç devirleri, ticaret sicilinden şirket pay devirleri istenmelidir. Devir tarihleri üç tarihle karşılaştırılmalıdır: geçimsizliğin başladığı tarih, eşlerin ayrı yaşamaya başladığı tarih ve boşanma davasının açıldığı tarih. Devir bu tarihlere yakınsa ve mal ailenin yakın çevresinden birine geçmişse bu, kastın en güçlü belirtisidir. Rejimin sona ermesinden önceki **bir yıl** içindeki kazandırmalar için ayrıca kast ispatı gerekmediği unutulmamalı; bu dönem ayrı bir başlık altında incelenmelidir. Satış gösterilen devirlerde bedelin gerçekten ödenip ödenmediği araştırılmalıdır: banka kayıtları, kredi kullanımı ve alıcının ödeme gücü belirleyicidir; piyasa değerinin çok altındaki bedeller işlemi şüpheli kılar. En önemlisi, malı devralan kişiye davanın **ihbarı** ilk duruşmadan önce yapılmalıdır; aksi hâlde kazanılan karar o kişiye karşı kullanılamaz ve her şeyin yeniden ispatlanması gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2026 · E. 2025/435 · K. 2026/795

Payı azaltma kastı, devrin zamanı ve devralınan kişiyle olan yakınlık gibi somut olgulardan çıkarılır

Eşlerden biri, taşınmazdaki hissesini 21.08.2008'de bir kişiye devretmiş, o kişi de altı ay sonra aynı hisseyi devreden eşin babasına devretmişti. İlk devir tarihinde taraflar arasında geçimsizlik vardı ve ayrı yaşıyorlardı; sonradan yeniden bir araya gelmişlerdi.

> *Dosyada mevcut delil durumuna göre taşınmazın ilk devir tarihinde (21.08.2008) tarafların arasında geçimsizlik olduğu, ayrı yaşadıkları, sonrasında tekrar bir araya geldikleri, ilk devirden altı ay gibi kısa bir süre sonra taşınmazın davalının babasına devredildiği, söz konusu devrin hayatın olağan akışına aykırı olup davacının alacağını azaltma kastıyla olduğu anlaşılmakla; dava konusu taşınmazın eklenecek değer olarak kabul edilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Kast doğrudan ispatlanması güç bir olgudur; bu nedenle mahkeme, devrin geçimsizlik döneminde yapılmış olması, kısa süre içinde aile çevresinden birine aktarılması ve işlemin hayatın olağan akışına aykırı görünmesi gibi belirtilerden hareket eder. Paylaşmalı mal ayrılığında da TMK m. 251 aynı mantığa dayanır ve karşılıksız elden çıkarmada denkleştirme bedeli hakkaniyete göre belirlenir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2026 · E. 2025/4195 · K. 2026/3746

Önce amaca yönelik bir kazandırma ya da devir yapılıp yapılmadığı araştırılır; yapılmışsa mal mevcut sayılarak hesap yapılır

Tasfiyeye konu araç, eşlerden biri adına 2011'de alınmış, 2015'te devredilmiş ve devirden kısa süre sonra aynı eşin hesabına 78.000 TL kasko bedeli yatırılmıştı. Karşı taraf, bu parayla annesi adına araç alındığını ve alacağının azaltıldığını ileri sürmüştür.

> *Bu tür uyuşmazlıklarda; öncelikle, davalı eş tarafından TMK 229. maddesinde sayılan amaç ve doğrultuda kazandırma veya devrin yapılıp yapılmadığı araştırılıp belirlenmelidir. Mahkemece, karşılıksız kazandırma veya devrin yapıldığının anlaşılması durumunda, söz konusu mal mevcut kabul edilerek yapılan hesaplamada davacı-davalı tarafın katılma alacak hakkının olup olmadığı, varsa miktarı saptanarak davalı eşten tahsili yönünde hüküm kurulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, izlenecek yöntemi iki adımda özetlemiştir: önce devrin ya da kazandırmanın alacağı azaltma amacına yönelik olup olmadığı belirlenir, sonra bu anlaşılırsa mal hiç elden çıkmamış gibi kabul edilerek hesap yapılır. Aynı yöntem paylaşmalı mal ayrılığında TMK m. 251 uygulanırken de geçerlidir; orada sonuç, malın hesaba katılması değil hakkaniyete uygun bir denkleştirme bedelidir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.10.2018 · E. 2016/12952 · K. 2018/17919

Boşanmadan kısa süre önce üçüncü kişiye yapılan devirlerde gerçek dışı düşük bedel beyanı kabul edilmez

Tasfiyeye konu bağımsız bölümün 105.000 TL'ye alındığı dava dilekçesinde beyan edilmiş, bilirkişi edinme tarihindeki değerini 130.000 TL olarak bildirmişti. Buna karşılık taşınmazın boşanmadan kısa süre önce üçüncü kişiye 80.000 TL'ye satıldığı ileri sürülüyordu.

> *Somut olaya gelince; davacı tarafın dava dilekçesinde tasfiyeye konu 3929 parselde bulunan 7 nolu bağımsız bölümün 105.000,00 TL'ye satın alındığını beyan ettiği, inşaat mühendisi bilirkişi raporunda taşınmazın edinildiği tarihteki değerinin 130.000,00 TL olduğunun bildirildiği görülmekte olup bu durumda taşınmazın davalı tarafından 3. kişiye satış bedelinin 80.000,00 TL olduğunun kabul edilmesi hayatın olağan akışına aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, beyan edilen satış bedelinin gerçeği yansıtmadığını kabul etmiştir. Devir değerinin piyasa değerinin altında gösterilmesi, karşılıksız elden çıkarma karinesini güçlendiren bir belirtidir. Kararda devredilen malın değerinin, devir tarihindeki durumuna göre belirlenmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2015 · E. 2015/4888 · K. 2015/21127

Dava kendisine ihbar edilen üçüncü kişiye karşı mahkeme kararı ileri sürülebilir; koşullar sonradan yeniden tartışılmaz

Tasfiyeye konu taşınmaz, boşanma davasından önce üçüncü bir kişiye devredilmişti. Eş, devrin alacağını azaltmak amacıyla yapıldığını ileri sürdü ve davayı devralan kişiye de ihbar etmiştir.

> *Mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir. Bu durumda, üçüncü kişi aleyhine sonradan aynı Kanunun 241.maddesine göre alacak davası açıldığında 229.maddedeki kazandırma veya devir koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği yeniden araştırma konusu yapılmayacaktır. Bu tür uyuşmazlıklarda; öncelikle, davalı eş tarafından 229. maddede sayılan amaç ve doğrultuda kazandırma veya devrin yapılıp yapılmadığı araştırılıp belirlenmelidir. Mahkemece, karşılıksız kazandırma veya devrin yapıldığının anlaşılması durumunda, söz konusu mal mevcut kabul edilerek yapılan hesaplamada davacı tarafın katılma alacak hakkının olup olmadığı, varsa miktarı saptanarak davalı eşten tahsili yönünde hüküm kurulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ihbarın pratik değerini gösterir: dava üçüncü kişiye ihbar edilmişse, sonradan o kişi aleyhine açılacak alacak davasında kazandırma ya da devir koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği yeniden araştırılmaz. Paylaşmalı mal ayrılığında TMK m. 251'in üçüncü fıkrası aynı imkânı tanır; bu nedenle devirden yararlanan kişiye davanın ihbar edilmesi ihmal edilmemelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 241:** Üçüncü kişilere karşı dava.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 249:** Katkıdan doğan hak.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 252:** Paylaştırma isteminin reddi.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.

MADDE

252

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Aileye özgülenen mallar
3. Paylaştırma isteminin reddi

KANUN METNİ

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir (m. 252). Zina sebebiyle boşanma, payın kendiliğinden kaldırılması sonucunu doğurmaz; kusur dereceleri, evliliğin süresi ve tarafların durumu birlikte değerlendirilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Paylaştırma isteminin reddi	Kusurlu eşin paylaşmadan doğan payının azaltılması ya da tamamen kaldırılması (TMK m. 252).
Zina	Eşlerden birinin evlilik birliği sürerken başka biriyle cinsel ilişkiye girmesi (TMK m. 161).
Hayata kast	Eşin diğerinin yaşamına yönelik kasıtlı ve ciddi bir saldırısı (TMK m. 162).
Hakkaniyet ölçütleri	Kusur dereceleri, evliliğin süresi, ekonomik ve sosyal durum.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 252- Hükümde paylaştırma isteminin reddine yer verilmiştir. Böyle bir durum ya paylaşmanın açık bir şekilde hakkaniyet kurallarına aykırı olması ya da istemde

1 Yargıtay 2. HD, 07.05.2026, E. 2025/7106, K. 2026/5270.
2 Yargıtay 2. HD, 07.05.2026, E. 2025/7106, K. 2026/5270.

> bulunan eşin 510 uncu maddede öngörülen mirasçılıktan çıkarmayı gerektiren bir davranışta bulunması hâlinde ortaya çıkabilir. Hakkaniyete açıkça aykırılık, eşler arasındaki evlilik süresi, eşlerin malî durumları, özellikle istemde bulunan eşin ekonomik durumu, çocuk sayısı ve çocukların velayetinin kime verilmiş olduğu, mal rejimini sona erdiren sebepler göz önünde tutulmak suretiyle belirlenebilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 98-99*

Bu maddede gerekçe ile yürürlükteki metin örtüşmemektedir; bunun nedeni Adalet Komisyonunda yapılan değişikliktir. Gerekçe, Tasarının paylaştırma isteminin reddini "hakkaniyete açık aykırılık" ve "mirasçılıktan çıkarmayı gerektiren davranış" ölçütlerine bağlayan metnini açıklar. Komisyon ise maddeyi, "boşanmanın zina veya hayata kast nedeniyle gerçekleşmesi hâlinde kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verilmesini sağlamak amacıyla" başlığıyla birlikte yeniden düzenlemiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Aynı toplantıda Tasarının 236. maddesi de aynı amaçla yeniden düzenlenmiş ve iki rejim arasında paralellik sağlanmıştır. Buna karşılık gerekçedeki ölçütler tümüyle anlamsız değildir: evliliğin süresi, tarafların malî durumu ve çocukların durumu gibi olgular, bugün de hâkimin hakkaniyet değerlendirmesinde gözettiği unsurlar arasındadır.

Eski Kanun'da paylaşmalı mal ayrılığı bulunmadığından bu maddenin doğrudan karşılığı da yoktu. Buna karşılık eski Kanun, boşanmada kusurun malî sonuçlara etkisini tazminat ve nafaka düzleminde düzenlemişti; kusurun mal rejimindeki paya etkisi 4721 sayılı Kanun'la getirilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mevcut ve hatta muntazar bir menfaati boşanma yüzünden haleldar olan kabahatsız karı veya kocanın, kabahatli olan taraftan münasip maddi bir tazminat talebine hakkı vardır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 143

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 252
Kusurun etkisi	Tazminat ve nafakada	Paylaşmadaki payda
Sebepler	Genel kusur	Zina ve hayata kast
Sonuç	Para ödemesi	Payın azaltılması ya da kaldırılması
Ölçüt	Uygun miktar	Hakkaniyet
Takdir	Hâkimde	Hâkimde

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; Tasarı metni Komisyonda yeniden düzenlenmiş hâliyle kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Yalnız zina ve hayata kast	TMK m. 252
Yetki	Hâkim karar verebilir	TMK m. 252
Seçenekler	Azaltma veya kaldırma	TMK m. 252
Ölçüt	Hakkaniyet	TMK m. 252
Kendiliğinden sonuç	Hayır; değerlendirme gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/5270
Diğer sebepler	Uygulanmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2023/4227
Ön koşul	Boşanmanın bu sebebe dayanması	Yargıtay 2. HD, K. 2025/5
Eşdeğer hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 236/2
Kaynağı	Adalet Komisyonunda yeniden düzenlendi	S. Sayısı 723, s. 313

Bu maddede gerekçe ile kanun metni arasında önemli bir fark vardır. Tasarının 252. maddesi, paylaştırma isteminin reddini paylaşmanın açıkça hakkaniyete aykırı olması ya da istemde bulunan eşin mirasçılıktan çıkarmayı gerektiren bir davranışta bulunması hâllerine bağlıyordu ve gerekçe bu metni açıklamaktadır. Adalet Komisyonu ise maddeyi, "boşanmanın zina veya hayata kast nedeniyle gerçekleşmesi hâlinde kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verilmesini sağlamak amacıyla" yeniden düzenlemiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Bu nedenle yürürlükteki metin, gerekçede anlatılandan farklıdır; maddenin bugünkü içeriği Komisyon değişikliğiyle oluşmuştur ve edinilmiş mallara katılma rejimindeki TMK m. 236 hükmüyle paralel hâle getirilmiştir. 1

DİKKAT

Bu madde dar ve sınırlı bir hükümdür; uygulamada en çok yapılan hata onu genel bir "kusurlu eş pay alamaz" kuralı gibi okumaktır. Üç nokta ayırt edilmelidir. **Birincisi**, hüküm yalnız **zina** ve **hayata kast** sebeplerine bağlıdır; şiddet, hakaret, terk ya da güven sarsıcı davranış ne kadar ağır olursa olsun bu maddeyi işletmez. **İkincisi**, zina sebebiyle boşanılmış olması payın kendiliğinden kalkması anlamına gelmez; hâkim kusur dereceleri, evliliğin süresi ve tarafların ekonomik ve sosyal durumu gibi ölçütleri değerlendirerek çoğu kez kaldırma yerine **azaltma** yoluna gider, özellikle karşı tarafın da ağır kusuru varsa. **Üçüncüsü**, bu maddeye dayanabilmek için boşanmanın gerçekten zina ya da hayata kast sebebine dayanması

gerekir; zina davası hak düşürücü süre kaçtığı ya da ispat edilemediği için reddedilmişse, mal rejimi davasında bu hükme dayanılamaz. Bu yüzden zina iddiası boşanma davasında süresinde ve delilleriyle ileri sürülmelidir.

II. Kapsama Giren Sebepler

- **Kural:** Hüküm yalnız zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde uygulanır (TMK m. 252).
- **Sınırlı sayı:** Sebepler sınırlı biçimde sayılmıştır; kıyas yoluyla genişletilemez.
- **Diğer kusurlar:** Şiddet, hakaret, terk ve güven sarsıcı davranış bu maddeyi işletmez.[3]
- **Zina:** Evlilik birliği sürerken başka biriyle cinsel ilişkiye girilmesidir (TMK m. 161).
- **Hayata kast:** Eşin diğerinin yaşamına yönelik kasıtlı ve ciddi saldırısıdır (TMK m. 162).
- **Eşdeğer hüküm:** Aynı kural edinilmiş mallara katılma rejiminde de yer alır (TMK m. 236).

III. Boşanmanın Bu Sebebe Dayanması Zorunludur

- **Bağ:** Mal rejimi davasında bu hükme dayanabilmek için boşanmanın zina ya da hayata kast sebebine dayanması gerekir.
- **Reddedilen dava:** Zina davası hak düşürücü süre geçtiği için reddedilmişse bu hüküm uygulanamaz.[4]
- **Süre:** Zina sebebiyle boşanma davası, öğrenmeden başlayarak altı ay ve her hâlde eylemin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (TMK m. 161).
- **Islah:** Davanın sonradan zina sebebine dönüştürülmesinde süre, ıslah tarihine göre değerlendirilir.
- **İspat:** Devamlılık arz eden bir ilişkinin kanıtlanamaması hâlinde istem reddedilir.
- **Sonuç:** Bu nedenle zina iddiası boşanma davasında süresinde ve delilleriyle ileri sürülmelidir.

3 Yargıtay 2. HD, 27.09.2023, E. 2022/6001, K. 2023/4227.
4 Yargıtay 2. HD, 13.01.2025, E. 2024/3505, K. 2025/5.

IV. Hâkimin Değerlendirmesi

- **Kendiliğinden değil:** Zina sebebiyle boşanma, payın kendiliğinden kalkması sonucunu doğurmaz.[5]
- **Kusur dereceleri:** Tarafların boşanmaya yol açan olaylardaki kusur dereceleri karşılaştırılır.
- **Karşı kusur:** Diğer eşin de ağır kusuru varsa kaldırma yerine azaltma yoluna gidilir.
- **Süre ve durum:** Evlilik birliğinin süresi ile tarafların ekonomik ve sosyal durumları gözetilir.
- **Hakkaniyet:** Dürüstlük kuralı ve tazminatın belirlenmesine ilişkin genel hükümlerdeki hakkaniyet ölçütleri uygulanır (4721 s. K. m. 4, 6098 s. TBK m. 50, 51).
- **Gerekçe:** Yetersiz gerekçeyle payın tamamının kaldırılması bozma sebebidir.

V. Azaltma ve Kaldırma Ayrımı

- **İki seçenek:** Hâkim payı azaltabilir ya da tamamen kaldırabilir (TMK m. 252).
- **Ölçülülük:** Kaldırma en ağır sonuçtur; ancak somut olayın koşulları bunu haklı kılıyorsa uygulanır.
- **Uygulama eğilimi:** Karşılıklı kusur bulunan dosyalarda azaltma tercih edilir.[6]
- **Oran:** Azaltmanın oranı gerekçelendirilmeli ve denetime elverişli olmalıdır.
- **Kapsam:** Karar yalnız paylaşmadan doğan payı etkiler; katkıdan doğan hak ayrıca değerlendirilir (TMK m. 249).
- **Diğer istemler:** Kişisel malların geri alınması bu hükümden etkilenmez (TMK m. 248).

VI. Usul

- **Zaman:** İstem, mal rejiminin tasfiyesi davasında ileri sürülür (TMK m. 247).
- **Talep:** Hükmün uygulanması istemi dilekçede açıkça belirtilmelidir.
- **Boşanma dosyası:** Boşanma kararının hangi sebebe dayandığı dosyaya sunulmalıdır.
- **Kesinleşme:** Boşanma kararı kesinleşmeden tasfiye hükmü kurulamaz.
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Denetim:** Azaltma ya da kaldırma kararının gerekçesi temyiz denetimine tabidir.

5 Yargıtay 2. HD, 07.05.2026, E. 2025/7106, K. 2026/5270.
6 Yargıtay 2. HD, 07.05.2026, E. 2025/7106, K. 2026/5270.

UYGULAMA NOTU

Bu hükme dayanılacaksa işe boşanma dosyasından başlanmalıdır. Zina ya da hayata kast iddiası boşanma davasında süresinde ileri sürülmelidir: zinada öğrenmeden itibaren altı aylık, her hâlde beş yıllık süre işler ve dava sonradan ıslahla zinaya dönüştürülüyorsa süre ıslah tarihine göre hesaplanır. Deliller toplanırken "devamlılık arz eden ilişki" ölçütü gözetilmelidir; tek başına güven sarsıcı davranış bu maddeyi işletmez. Boşanma kararı kesinleştiğinde, hangi sebebe dayandığını gösteren gerekçeli karar mal rejimi dosyasına sunulmalıdır; bu belge olmadan hâkim hükmü uygulayamaz. Payın tamamen kaldırılması isteniyorsa yalnız zinanın gösterilmesiyle yetinilmemelidir: evliliğin süresi, karşı tarafın kusur durumu, tarafların ekonomik durumu ve varsa çocukların durumu gibi olgular somut biçimde ortaya konulmalıdır. Karşı taraf savunmasını kendi lehine olan kusur olgularına dayandırmalıdır; diğer eşin de ağır kusuru varsa kaldırma yerine azaltma yapılması gerektiği ileri sürülebilir. Son olarak bu hükmün yalnız paylaşmadan doğan payı etkilediği unutulmamalıdır; kişisel malların iadesi ve katkıdan doğan haklar ayrı kalemlerdir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.05.2026 · E. 2025/7106 · K. 2026/5270

Payın tamamen kaldırılması için yetersiz gerekçe yetmez; kusur dereceleri, evliliğin süresi ve tarafların durumu gözetilerek azaltma yapılır

Karşılıklı açılan boşanma davasında erkeğin davası zina sebebiyle, kadının davası ise erkeğin hakaret ve şiddet eylemleri nedeniyle kabul edilmişti. İlk derece mahkemesi, kadının katılma alacağını zina gerekçesiyle tamamen kaldırmıştır.

> *İlk Derece Mahkemesince boşanma nedeninin zina olmasına dayanılarak 4721 sayılı Kanun'un 236 ncı maddesinin ikinci fıkrasının uygulanacağına ilişkin kabul yerinde ise de tarafların boşanmaya yol açan olaylardaki kusur dereceleri, evlilik birliğinin süresi, tarafların ekonomik ve sosyal durumları, v.s. gibi durumlar ile 4721 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 50 nci ve 51 inci maddesi hükümlerinde düzenlenen hakkaniyet kuralları nazara alınarak hakkaniyete uygun olarak davacı-karşı davalı kadının artık değerdeki pay oranının azaltılması gerekirken, yetersiz gerekçeyle tamamının kaldırılması hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Zina sebebiyle boşanma, payın kendiliğinden kaldırılması sonucunu doğurmaz. Hâkim, tarafların boşanmaya yol açan olaylardaki kusur dereceleri, evlilik birliğinin süresi, ekonomik ve sosyal durumları ile dürüstlük kuralı ve tazminatın belirlenmesine ilişkin genel hükümlerdeki hakkaniyet ölçütlerini birlikte değerlendirmek zorundadır. Somut olayda karşı tarafın da ağır kusurlu davranışları bulunduğundan tamamen kaldırma yerine azaltma yapıl-

ması gerekmiştir. Aynı ölçütler paylaşmalı mal ayrılığında TMK m. 252 uygulanırken de geçerlidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2023 · E. 2022/6001 · K. 2023/4227

Evlilik zina ya da hayata kast dışında bir sebeple sona ermişse payın azaltılması ya da kaldırılması istenemez

Mal rejiminin tasfiyesi davasında taraflardan biri, karşı tarafın payının azaltılmasını istemiştir. Ancak evlilik birliği zina ya da hayata kast nedeniyle değil, başka bir sebeple sona ermişti.

> *...dava konusu taşınmaz ve aracın edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu evlilik birliği içerisinde alındığı, davalının kişisel malı olduğuna dair bir delil bulunmayıp edinilmiş mal kapsamında olduğu, taraflar arasındaki evlilik birliğinin zina ya da hayata kast nedeniyle sona ermediğinden 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 236 ncı maddesinin ikinci fıkrasının uygulanamayacağı, bilirkişi raporuna itibar edilmemesini gerektiren bir sebep bulunmadığı, davanın yazılı yargılama usulüne tabi olduğu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 150 nci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca somut olayda ilk yenilemeden sonra birden fazla takipsiz bırakma durumu bulunmadığından davanın açılmamış sayılmasına karar verilemeyeceği, inceleme konusu kararın usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu gerekçesiyle başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, Bölge Adliye Mahkemesinin bu gerekçesini yerinde bulmuştur. Hüküm sınırlı sayıda sebebe bağlıdır: yalnız zina ya da hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde uygulanır. Boşanma başka bir sebebe dayanıyorsa, karşı tarafın kusuru ne kadar ağır olursa olsun payın azaltılması ya da kaldırılması istenemez. Aynı sınırlama paylaşmalı mal ayrılığında TMK m. 252 için de geçerlidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.01.2025 · E. 2024/3505 · K. 2025/5

Zina sebebine dayalı boşanma davası hak düşürücü süre geçtikten sonra açılmışsa reddedilir; bu durumda payın azaltılması dayanağı da kalmaz

Erkek, açtığı boşanma davasını sonradan zina hukuki sebebine dayalı olarak ıslah etmiştir. Islah tarihi dikkate alındığında zina davası için öngörülen hak düşürücü süre geçmişti; ayrıca kadının devamlılık arz edecek biçimde ilişkiye girdiği de kanıtlanamamıştı.

> *...erkeğin davasını zina hukuki sebebine dayalı boşanma davası olarak ıslah ettiği tarih dikkate alındığında kadının devamlılık arzedecek şekilde başkası ile cinsel ilişkiye girdiğinin dosya kapsamından kanıtlanamadığı, bu durumda dava sebebinin ıslah edildiği tarih itibariyle zina davası açabilmek için Kanun'un öngördüğü hak düşürücü sürenin geçtiği anlaşılmakla, erkeğin zina hukuki*

nedenine dayalı boşanma davasının reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, payın azaltılması istemiyle boşanma sebebi arasındaki bağı gösterir: boşanma zina sebebine dayanmıyorsa ya da zina davası hak düşürücü süre veya ispat yetersizliği nedeniyle reddedilmişse, mal rejiminin tasfiyesinde payın azaltılması ya da kaldırılması istenemez. Bu nedenle zina iddiası boşanma davasında süresinde ve usulüne uygun biçimde ileri sürülmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 161:** Zina.
- **TMK m. 162:** Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış.
- **TMK m. 236:** Katılma alacağı ve pay oranının azaltılması.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 249:** Katkıdan doğan hak.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 251:** Paylaşmaya aykırı davranışlar.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.

MADDE

253

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
III. Aileye özgülenen mallar
4. Paylaştırma yöntemi

KANUN METNİ

(1) Paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıldır. Buna olanak yoksa bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilir. Eşlerden birinin diğerine ödeyeceği bedel, malların tasfiye anındaki sürüm değerlerine göre hesaplanır. Bu hesaplamada paylaşım konusu malların edinilmesinden doğan borçlar indirilir.

(2) Denkleştirme bedelinin derhal ödenmesi kendisi için ciddî güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

(3) Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak denkleştirme bedeline faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

MADDE ÖZETİ

Paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıldır; buna olanak yoksa bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilir ve ödenecek bedel malların tasfiye anındaki sürüm değerlerine göre hesaplanır (m. 253). Tasfiye tarihi rejimin sona erme anı değil karar tarihidir; boşanma dava tarihindeki değere göre hesap yapılamaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ayın olarak paylaştırma	Malın kendisinin bölünerek ya da tahsis edilerek paylaştırılması (TMK m. 253/1).
Denkleştirme bedeli	Aynen paylaştırma mümkün değilse eklenen para (TMK m. 253/1).
Sürüm değeri	Malın tasfiye anındaki gerçek piyasa değeri.[2]
Tasfiye anı	Değerlemede esas alınan an; uygulamada karar tarihi.[3]

1 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.
2 Yargıtay 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/24128, K. 2016/5810.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 253- Burada paylaştırma istemi karşısında, aynen taksimin mümkün olmaması hâline benzer bir hüküm getirilmiştir. Böyle bir olanaksızlık hâlinde, malik olan eşe aynen 564 üncü maddede olduğu gibi bir seçim hakkı tanımıştır. İlgili eş, ya malı verip kendi payını bedel olarak isteyebilecek, ya da malı alıp istem sahibine bedel ödeyecektir. Bu fıkraya göre, eşlerden her biri paylaşmadan kaynaklanan alacağına mahsuben, yetmezse üstünü tamamlamak suretiyle, birlikte yaşamış oldukları konutun kendisine bırakılmasını isteyebilecektir. Maddenin ikinci fıkrası paylaştırma konusu mala ilişkin borçların mevcudiyeti hâlinde, bu borçların çıkarılmasından sonra kalan net değer üzerinden paylaşıma hükmedileceğini öngörmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 99*

Gerekçe, Tasarının Komisyonda değiştirilmeden önceki metnini açıklamaktadır. Adalet Komisyonu, Tasarının 253. maddesini "paylaştırma yönteminin uygulanmasında 239 uncu madde ile paralelliğin sağlanması amacıyla üç fıkra olarak yeniden düzenlemiştir" (S. Sayısı 723, s. 313). Bununla birlikte gerekçenin iki fikri yürürlükteki metinde de yaşamaktadır: aynen paylaştırmanın öncelikli olması ve paylaşım konusu mala ilişkin borçların indirilmesinden sonra kalan net değer üzerinden paylaşım yapılması. Gerekçenin konutla ilgili bölümü ise kanunlaşan metinde ayrı maddelere taşınmıştır (TMK m. 254 ve TMK m. 255).

Eski Kanun'da paylaşmalı mal ayrılığı bulunmadığından bu maddenin doğrudan karşılığı yoktu. Buna karşılık mal ortaklığının tasfiyesinde, ortaklığa dâhil malların değerlendirilmesi ve payların denkleştirilmesi benzer bir mantıkla düzenlenmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ayrılığından evvel husule gelmiş olan ziyade, mevcut usule göre aralarında taksim olunur; vukua gelen noksan, karısının sebebiyet verdiğini ispat etmedikçe kocaya aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 181

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 253
Yöntem sırası	Belirsiz	Önce ayın, sonra bedel
Değer ölçütü	Düzenlenmemiş	Tasfiye anındaki sürüm değeri
Borçlar	Düzenlenmemiş	İndirilir
Erteleme	Yok	Var
Faiz ve güvence	Yok	Var

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

3 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; Komisyonda üç fıkra olarak yeniden düzenlenmiş hâliyle kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Asıl yöntem	Ayın olarak paylaştırma	TMK m. 253/1
İkinci yöntem	Bedel eklenerek denkleştirme	TMK m. 253/1
Değer ölçütü	Tasfiye anındaki sürüm değeri	TMK m. 253/1
İndirim	Malların edinilmesinden doğan borçlar	TMK m. 253/1
Erteleme	Ciddî güçlük hâlinde uygun süre	TMK m. 253/2
Faiz	Tasfiyenin sona ermesinden başlayarak	TMK m. 253/3
Güvence	Durum ve koşullar gerektiriyorsa	TMK m. 253/3
Tasfiye tarihi	Karar tarihi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6903
Değer tespiti	Uygun bilirkişi incelemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2016/5810

Bu maddede de gerekçe ile yürürlükteki metin örtüşmemektedir. Tasarının 253. maddesi, aynen taksimin mümkün olmaması hâlinde malik eşe bir seçim hakkı tanıyordu: ilgili eş ya malı verip kendi payını bedel olarak isteyecek ya da malı alıp istem sahibine bedel ödeyecekti; gerekçe bu metni açıklamaktadır. Adalet Komisyonu ise maddeyi, "paylaştırma yönteminin uygulanmasında 239 uncu madde ile paralelliğin sağlanması amacıyla üç fıkra olarak yeniden düzenlemiştir" (S. Sayısı 723, s. 313). Yürürlükteki metin bu yeniden düzenlemenin ürünüdür ve edinilmiş mallara katılma rejimindeki TMK m. 239 ile aynı yapıyı taşır: aynen verme önceliği, denkleştirme bedeli, erteleme, faiz ve güvence. 1

DİKKAT

Bu madde okunurken üç ayrı tarih birbirine karıştırılmamalıdır. **Sona erme tarihi** hangi malların paylaşmaya gireceğini belirler (TMK m. 247). **Tasfiye anı** ise bu malların hangi değerle hesaplanacağını belirler ve uygulamada bu an **karar tarihidir**;[4] önceki karar bozulmuşsa bozma sonrası verilecek yeni karar tarihindeki değer esas alınır. **Ödeme günü** ise faizin ve ertelemenin konusudur. İkinci önemli

4 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.

nokta değerin nasıl tespit edileceğidir: kasko değeri, vergi değeri ya da tapudaki beyan bedeli sürüm değerinin yerini tutmaz; uygun bilirkişi incelemesi zorunludur. Üçüncüsü, paylaşım konusu malların **edinilmesinden doğan borçlar** hesaptan indirilir; kredili alınan bir konutun kalan borcu bu kapsamdadır. Son olarak, bedelin derhâl ödenmesi borçlu eş için ciddî güçlük doğuracaksa erteleme istenebilir; ancak bu istemin dilekçede açıkça ileri sürülmesi gerekir.

II. Paylaştırma Sırası

- **Asıl yöntem:** Paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıldır (TMK m. 253/1).
- **İkinci yöntem:** Buna olanak yoksa bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilir.
- **Uygulama:** Bu sıra, paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin tasfiyesinde açıkça uygulanmıştır.[5]
- **Bölünmezlik:** Malın bölünmesi ekonomik değerini yitirmesine yol açacaksa aynen paylaştırma yoluna gidilmez.
- **İşletmeler:** Paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir (TMK m. 250).
- **Özgüleme:** Üstün yararını ispat eden eş, payın karşılığını vererek malın kendisine verilmesini isteyebilir (TMK m. 248).

III. Değerin Belirlenmesinde Esas Alınan Tarih

- **Kural:** Ödenecek bedel, malların tasfiye anındaki sürüm değerlerine göre hesaplanır (TMK m. 253/1).
- **Tasfiye anı:** Uygulamada tasfiye tarihi karar tarihidir.[6]
- **Sona erme anıyla karıştırma:** Rejimin sona erme anının tasfiye tarihi kabul edilerek dava tarihindeki değere göre hesap yapılması bozma sebebidir.
- **Bozma sonrası:** Önceki karar bozulmuşsa değer güncelliğini yitirir; yeni karar tarihindeki sürüm değeri esas alınır.
- **Tespit yöntemi:** Sürüm değeri, uygun bilirkişi incelemesiyle belirlenir.[7]
- **Kabul edilmeyenler:** Kasko değeri, vergi değeri ve tapudaki beyan bedeli sürüm değerinin yerini tutmaz.

5 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.
6 Yargıtay 2. HD, 07.10.2024, E. 2023/1310, K. 2024/6903.
7 Yargıtay 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/24128, K. 2016/5810.

IV. Borçların İndirilmesi

- **Kural:** Hesaplamada paylaşım konusu malların edinilmesinden doğan borçlar indirilir (TMK m. 253/1).
- **Kapsam:** Konut kredisi, taşıt kredisi ve benzeri, malın edinilmesi için kullanılmış borçlar bu kapsamdadır.
- **Sınır:** Malın edinilmesiyle ilgisi bulunmayan kişisel borçlar indirilmez.
- **Net değer:** İndirimden sonra kalan net değer üzerinden paylaşım yapılır.
- **İspat:** Borcun varlığını ve malın edinilmesine ilişkin olduğunu ileri süren taraf ispatla yükümlüdür (TMK m. 245).
- **Belgeler:** Kredi sözleşmesi, ödeme planı ve banka kayıtları esas alınır.

V. Ödemenin Ertelenmesi

- **Kural:** Denkleştirme bedelinin derhal ödenmesi kendisi için ciddî güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir (TMK m. 253/2).
- **Talep:** Erteleme kendiliğinden uygulanmaz; borçlu eşin açıkça istemesi gerekir.
- **Ölçüt:** "Ciddî güçlük" somut olarak ortaya konmalıdır; gelir, malvarlığı ve bakmakla yükümlü olunan kişiler gözetilir.
- **Süre:** Hâkim uygun bir süre belirler; bu süre sınırsız olamaz.
- **Benzer hüküm:** Aynı imkân edinilmiş mallara katılma rejiminde de tanınmıştır (TMK m. 239).
- **Güvence:** Erteleme hâlinde alacaklı eşin korunması için güvence istenebilir.

VI. Faiz ve Güvence

- **Kural:** Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak denkleştirme bedeline faiz yürütülür (TMK m. 253/3).
- **Başlangıç:** Uygulamada bu an karar tarihi olarak kabul edilmektedir.[8]
- **Gerekçesi:** Değer karar tarihine göre belirlendiğinden faiz de aynı tarihten işletilir.[9]
- **Anlaşma:** Eşler faizin başlangıcı ve oranı konusunda anlaşabilir.
- **Güvence:** Durum ve koşullar gerektiriyorsa borçludan ayrıca güvence istenebilir.
- **Talep:** Faiz ve güvence istemleri dilekçede açıkça belirtilmelidir.

8 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/1532, K. 2024/2592.
9 Yargıtay 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/24128, K. 2016/5810.

VII. Usul

- **Ön koşul:** Boşanma sebebiyle sona ermede tasfiye hükmü, boşanma kararı kesinleşmeden kurulamaz (TMK m. 247).
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Bilirkişi:** Değer tespiti için konusunda uzman bilirkişiden denetime elverişli rapor alınır.
- **Keşif:** Taşınmazlarda keşif yapılması ve raporun karar tarihine yakın olması gerekir.
- **Islah:** Rapor sonrası talep ıslahla artırılabilir.
- **Denetim:** Değerlemenin hangi tarihe göre yapıldığı temyiz denetiminin ilk konusudur.

UYGULAMA NOTU

Paylaştırma aşamasında üç talep ayrı ayrı yazılmalıdır. Birincisi aynen paylaştırmadır: hangi malın istemde bulunan eşe aynen verilmesinin istendiği ve bunun neden mümkün olduğu belirtilmeli; malın bölünmesi mümkün değilse üstün yarar ortaya konularak özgüleme istenmelidir. İkincisi denkleştirme bedelidir: aynen paylaştırma mümkün olmazsa ödenecek bedel talep edilmeli ve bu bedelin **karar tarihine yakın** bir tarihteki sürüm değerine göre belirlenmesi istenmelidir. Yargılama uzamışsa ve eldeki rapor eskimişse mutlaka yeni rapor talep edilmelidir; eski rapora dayanan hüküm bozulur. Üçüncüsü faizdir: denkleştirme bedeline tasfiyenin sona ermesinden, yani uygulamada karar tarihinden itibaren faiz yürütülmesi istenmelidir. Karşı taraf iki savunmayı gözden kaçırmamalıdır: malın edinilmesi için kullanılan kredi borçlarının hesaptan indirilmesi istenmeli ve ödeme ciddî güçlük doğuracaksa erteleme açıkça talep edilmelidir; bu talepler ileri sürülmezse hâkim kendiliğinden uygulamaz. Değer tespitinde kasko ya da vergi değeri sunulmuşsa itiraz edilmelidir; sürüm değeri ancak uygun bilirkişi incelemesiyle belirlenir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.10.2024 · E. 2023/1310 · K. 2024/6903

Tasfiye tarihi rejimin sona erme anı değil karar tarihidir; boşanma dava tarihindeki değere göre hesap yapılamaz

Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin tasfiyesi davasında mahkeme, tasfiye tarihini mal rejiminin sona erme anı kabul etmiş ve taşınmazın boşanma dava tarihindeki güncel değerine göre alacağı belirlemişti.

> *Davacı erkek vekilinin taşınmazın değerine yönelik temyiz itirazlarının incelemesinde; somut olayda; Mahkemece, tasfiye tarihi ve tasfiye konusu taşınmazın*

tasfiyeye esas alınacak değeri belirlenirken yukarıda izah edilen ilkeye aykırı şekilde, mal rejiminin sona erme anının tasfiye tarihi olduğu kabul edilerek taşınmazın boşanma dava tarihindeki belirlenen güncel değerine itibar edilerek alacağın belirlenmesi doğru olmamıştır. O halde, Mahkemece, taşınmazın tasfiye (önceki karar bozulmakla değer güncelliğini yitirdiğinden bozma sonrası yeni karar tarihindeki) tarihi itibariyle sürüm (rayiç) değerleri belirlendikten sonra davacının alacağının hesaplanması gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Paylaşmalı mal ayrılığında paylaştırma, malların tasfiye anındaki sürüm değerine göre yapılır ve tasfiye tarihi karar tarihidir. Önceki karar bozulmuşsa değer güncelliğini yitirdiğinden, bozma sonrası verilecek yeni karar tarihindeki sürüm değeri esas alınır. Bu, sona erme anı ile tasfiye anının birbirinden ayrı tarihler olduğunu gösteren en açık uygulamadır.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2016 · E. 2014/24128 · K. 2016/5810

Sürüm değeri, kasko ya da benzeri kayıt değerleri üzerinden değil uygun bilirkişi incelemesiyle belirlenir

Tasfiyeye konu aracın değeri, bilirkişi incelemesi yapılmadan kasko sigorta değeri üzerinden hesaplanmış ve katılma alacağı buna göre belirlenmişti.

> *Katılma alacağı hesabına esas malların tasfiye anındaki sürüm (rayiç) değeri, yukarıda açıklanan Dairemiz ilke ve içtihatlarına göre malın karar tarihindeki sürüm değeridir. Tasfiye anı (tarihi) olarak kabul edilen 2013 Temmuz ayı itibariyle tasfiyeye tabi aracın sürüm değeri konusunda mahkemece uygun bilirkişiden rapor alınıp, katılma hesabının buna göre yapılması talep edilen faizede bu tarihten geçerli olacak şekilde hükmedilmek suretiyle karar verilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Paylaştırmada esas alınacak değer, malın tasfiye anındaki gerçek piyasa değeridir; kasko değeri, vergi değeri ya da tapudaki beyan bedeli bu değerin yerini tutmaz. Kararda ayrıca faizin de bu tarihten işletilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı ölçüt paylaşmalı mal ayrılığında TMK m. 253/1 için de geçerlidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2024 · E. 2023/1532 · K. 2024/2592

Denkleştirme alacağına karar tarihinden itibaren faiz yürütülür

Mal rejiminin tasfiyesi davasında tasfiye tarihinin hangi gün olduğu ve alacağa hangi tarihten itibaren faiz işletileceği tartışılmıştır.

> *...tasfiye tarihinin karar tarihi olup katılma alacağına karar tarihinden itibaren faiz yürütülmesinde de bir isabetsizlik bulunmadığı, intifa hakkının terkini talebinin Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair 4787*

sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinde yer alan aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerden olmadığından yerel mahkemece tefrik kararı verilmesinde de bir isabetsizlik görülmediği...

DEĞERLENDİRME Daire, tasfiye tarihinin karar tarihi olduğunu ve alacağa bu tarihten itibaren faiz yürütülmesini yerinde bulmuştur. Paylaşmalı mal ayrılığında TMK m. 253/3, aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak denkleştirme bedeline faiz yürütüleceğini öngörür; uygulamada bu an karar tarihi olarak kabul edilmektedir. Kararda ayrıca aile hukukundan kaynaklanmayan istemlerin tefrik edilmesinin doğru olduğu da belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 232:** Sürüm değeri.
- **TMK m. 235:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 245:** İspat.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 252:** Paylaştırma isteminin reddi.
- **TMK m. 254:** Aile konutu ve ev eşyası.

MADDE

254

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
IV. Aile konutu ve ev eşyası
1. İptal veya boşanma hâlinde

KANUN METNİ

(1) Evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona erdirilmesi hâlinde, ailenin ortak kullanımına özgülenmiş ve eşler arasında eşit olarak paylaşma konusu olan konutta kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangisinin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilirler. Konutta kalma hakkını elde eden eş, bu hakkın tapu kütüğüne şerh edilmesini isteyebilir.

(2) Eşlerin aile konutunda kimin kalmaya ve ev eşyasını kimin kullanmaya devam edeceği konusunda anlaşamamaları hâlinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, olayın özelliklerini, eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin sahip olacağına iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verir; bu kararında kalma ve kullanma süresini belirleyerek tapu kütüğüne şerhi için tapu memurluğuna bildirir.

(3) Hâkim aksine karar vermedikçe hak, belirlenen sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer. Ancak, bu süre sona ermeden yararlanan tarafın durumunda değişiklik olması hâlinde, diğer taraf hâkimden, kararın gözden geçirilmesini isteyebilir.

(4) Eşler konutta kira ile oturuyorlarsa hâkim, gerektiğinde konutta kiracı sıfatı taşımayan eşin kalmasına karar verebilir. Bu durumda, kiralayanın sözleşmeden doğan haklarını güvenceye almak için gerekli düzenleme yapılmasına iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verilir.

MADDE ÖZETİ

Evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona ermesi hâlinde, paylaşma konusu olan aile konutunda kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangi eşin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilir; anlaşamazlarsa hâkim hakkaniyet gerektiriyorsa iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verir (m. 254). Hüküm ancak

eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejimi geçerliyse ve paylaşma konusu mallar bakımından uygulanabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Konutta kalma hakkı	Paylaşmaya konu aile konutunda oturmayı sürdürme hakkı (TMK m. 254/1).
Şerh	Konutta kalma hakkının tapu kütüğüne yazılması (TMK m. 254/1-2).
Re'sen karar	Eşler anlaşamazsa hâkimin istem olmaksızın karar vermesi (TMK m. 254/2).
Kiracı olmayan eş	Kira sözleşmesinin tarafı olmadığı hâlde konutta kalmasına karar verilebilen eş (TMK m. 254/4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 254- Maddeyle, evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona erdirilmesi üzerine, kanunen paylaşmaya tâbi olan ve ailenin ortak kullanımına özgülenmiş olan konut ve ev eşyasının paylaşmadan sonra nasıl kullanılacağı düzenlenmektedir. Bu hususun iptal veya boşanma davası sonunda çözümlenmesi, eşlerin gerek ekonomik ve gerekse psikolojik gelecekleri bakımından zorunludur. Burada sözü edilen paylaşmanın fiilî değil hukukî paylaşma olduğu kuşkusuzdur. Eşler arasında eşit olarak paylaşmaya konu olan ve ailenin ortak kullanımına özgülenen aile konutunda kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangisinin devam edeceği konusunda aralarında anlaşabileceklerdir. Eşlerin bu konuda anlaşamamaları hâlinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, somut olayın özelliklerine göre eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa özellikle çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin ve ne kadar süreyle sahip olacağına iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verecektir. Ayrıca, konutta kalma hakkını elde eden eşin bu hakkının tapu kütüğüne şerh edileceği belirtilmekte, diğer eşin bu konutu satış suretiyle el değiştirerek diğer eşin bu yararlanmasını ortadan kaldırması engellenmektedir. Bu şerh süreli olarak verilecek ve sürenin sonunda kendiliğinden sona erecektir. Ancak, şerh süresinin sona ermesinden önce de konutta kalma ve ev eşyasını kullanma hakkı bulunan eşin durumunda değişiklik olması hâlinde diğer taraf hâkimden durumun değiştirilmesini isteyebilecektir. Maddenin son fıkrası ile eşlerin birlikte yaşadıkları konutun kiralık olması hâlinde, hâkimin, kiracı sıfatına sahip olmayan eşe kullanım hakkını verebileceği ve kira sözleşmesini bu yönde değiştirebileceği kabul edilmiştir. Burada kira sözleşmesinin taraflarında hâkim kararıyla değişiklik söz konusu olacaktır. Madde, bu durumda hâkimin, iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen, kiralayanın sözleşmeden doğan haklarını güvence altına alabilme yetkisini de hükme bağlamıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 99

1 Yargıtay 2. HD, 25.06.2014, E. 2014/5152, K. 2014/14519.

Gerekçenin üç vurgusu maddenin okunmasını kolaylaştırır. Birincisi, buradaki paylaşmanın **hukukî** paylaşma olması: konutun fiilen bölünmesi değil, hukuken eşit paylaşıma tabi olması aranır. İkincisi şerhin işlevi: şerh, yararlanma hakkını üçüncü kişilere karşı korur ve diğer eşin satış yoluyla bu hakkı etkisiz kılmasını önler. Üçüncüsü kira ilişkisi: hâkim kararıyla kira sözleşmesinin tarafı değişebilir; bu, kiralayanın haklarını güvenceye alan bir düzenlemeyle birlikte yapılır. Adalet Komisyonu, Tasarının 254. maddesinin üçüncü fıkrasında ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapmıştır (S. Sayısı 723, s. 313).

Eski Kanun'da boşanmadan sonra eşlerden birinin konutta kalmasını sağlayan böyle bir düzenleme yoktu. Konutun akıbeti mülkiyet hükümlerine göre belirleniyor, malik olmayan eşin korunması yalnız tazminat ve nafaka yoluyla sağlanabiliyordu. Aile konutunun ayrı bir hukuki kategori olarak korunması 4721 sayılı Kanun'la gelmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan her birinin bütün mallarının mülkiyet ve idare ve intifa haklarını muhafaza etmesine, mal ayrılığı denir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 186

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 254
Konutta kalma	Düzenlenmemiş	Düzenlenmiş
Şerh	Yok	Var
Süre	Yok	Hâkim belirler
Kiralık konut	Genel hükümler	Taraf değişikliği
Çocukların menfaati	Ölçüt değil	Açık ölçüt

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; üçüncü fıkrada Komisyon redaksiyonu yapıldı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama alanı	Paylaşma konusu aile konutu ve ev eşyası	TMK m. 254/1
Önce	Eşlerin anlaşması	TMK m. 254/1
Şerh	Hak sahibi eş şerh isteyebilir	TMK m. 254/1
Anlaşamama	Hâkim re'sen karar verir	TMK m. 254/2

Konu	Kural	Dayanak
Ölçütler	Olayın özellikleri, ekonomik ve sosyal durum, çocukların menfaati	TMK m. 254/2
Süre	Hâkim belirler; bitiminde hak sona erer	TMK m. 254/3
Değişiklik	Durum değişirse gözden geçirme istenebilir	TMK m. 254/3
Kiralık konut	Kiracı olmayan eşin kalmasına karar verilebilir	TMK m. 254/4
Ön koşul	Paylaşmalı rejimin geçerli olması	Yargıtay 2. HD, K. 2014/14519

1 TBMM gerekçesine göre madde, evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona erdirilmesi üzerine kanunen paylaşmaya tâbi olan ve ailenin ortak kullanımına özgülenmiş konut ve ev eşyasının paylaşmadan sonra nasıl kullanılacağını düzenler; gerekçe bu hususun iptal veya boşanma davası sonunda çözümlenmesini eşlerin ekonomik ve psikolojik gelecekleri bakımından zorunlu görür. Gerekçe, burada sözü edilen paylaşmanın fiilî değil **hukukî** paylaşma olduğunu da belirtir. Şerhin işlevi açıkça açıklanmıştır: diğer eşin konutu satış suretiyle el değiştirerek bu yararlanmayı ortadan kaldırması engellenmektedir. Kiralık konutta ise hâkim kararıyla kira sözleşmesinin taraflarında değişiklik yapılması ve kiralayanın haklarının güvence altına alınması öngörülmüştür. Adalet Komisyonu, Tasarının 254. maddesinin üçüncü fıkrasında ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapmıştır (S. Sayısı 723, s. 313).

DİKKAT

Bu madde uygulamada iki nedenle sık sık boşa çıkar. **Birincisi kapsam**: hüküm yalnız paylaşmalı mal ayrılığı rejimi geçerliyse ve konut ile eşya paylaşma konusu mallardansa uygulanır. Yasal rejime tabi eşler bakımından konuttan yararlanma ancak dava süresince geçici önlem olarak mümkündür; boşanma sonrasına uzanan bir özgüleme kararı verilemez. **İkincisi usul**: istem boşanmanın eki sayılmadığından ayrıca **nispi harca** tabidir ve dava dilekçesinde açıkça yer almalıdır. Sonradan verilen ek dilekçe ya da tedbir istemi bu konuda dava yaratmaz; harç tamamlanmadan da esas incelenemez. Üçüncü olarak şerh ihmal edilmemelidir: konutta kalma hakkını elde eden eş bunun tapu kütüğüne şerhini isteyebilir; şerh, diğer eşin konutu satarak bu hakkı etkisiz kılmasını önler. Son olarak bu hak süreli verilir ve sürenin sonunda kendiliğinden sona erer; süre dolmadan karşı tarafın durumunda değişiklik olursa kararın gözden geçirilmesi istenebilir.

II. Uygulama Koşulları

- **Rejim koşulu:** Hüküm ancak eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejimi geçerliyse uygulanır.[2]

- **Mal koşulu:** Konut ve ev eşyasının paylaşma konusu mallardan olması gerekir (TMK m. 250).
- **İkisi birlikte:** Koşullardan biri eksikse bu maddeye dayanılamaz.[3]
- **Yasal rejimde:** Eşler yasal rejime tabiyse konuttan yararlanma ancak dava süresince geçici önlem olarak mümkündür (TMK m. 169).
- **Sona erme biçimi:** Madde yalnız iptal veya boşanma hâlleri içindir; ölüm hâli ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 255).
- **Hukukî paylaşma:** Gerekçeye göre burada sözü edilen paylaşma fiilî değil hukukî paylaşmadır (S. Sayısı 723, s. 99).

III. Anlaşma ve Hâkimin Kararı

- **Öncelik:** Konutta kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangi eşin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilir (TMK m. 254/1).
- **Anlaşamama:** Anlaşamamaları hâlinde hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim karar verir (TMK m. 254/2).
- **Re'sen:** Hâkim bu kararı iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen verir.
- **Sınır:** Bu re'sen yetki, rejimin geçerli olması ve konunun usulüne uygun biçimde mahkeme önüne getirilmiş olması koşullarına bağlıdır.[4]
- **Ölçütler:** Olayın özellikleri, eşlerin ekonomik ve sosyal durumları ve varsa çocukların menfaatleri gözetilir.
- **Süre:** Hâkim kalma ve kullanma süresini belirler ve tapu memurluğuna bildirir.

IV. Şerh ve Süre

- **Şerh isteme:** Konutta kalma hakkını elde eden eş, bu hakkın tapu kütüğüne şerh edilmesini isteyebilir (TMK m. 254/1).
- **İşlevi:** Gerekçeye göre şerh, diğer eşin konutu satış suretiyle el değiştirerek bu yararlanmayı ortadan kaldırmasını engeller (S. Sayısı 723, s. 99).
- **Süreli:** Şerh süreli verilir ve sürenin sonunda kendiliğinden sona erer.
- **Kendiliğinden sona erme:** Hâkim aksine karar vermedikçe hak, belirlenen sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer (TMK m. 254/3).
- **Gözden geçirme:** Süre dolmadan yararlanan tarafın durumunda değişiklik olursa diğer taraf kararın gözden geçirilmesini isteyebilir.
- **Talep:** Şerh istemi hakkında da olumlu ya da olumsuz karar verilmesi zorunludur.[5]

2 Yargıtay 2. HD, 25.06.2014, E. 2014/5152, K. 2014/14519.
3 Yargıtay 2. HD, 10.11.2009, E. 2009/11403, K. 2009/19298.
4 Yargıtay 2. HD, 23.09.2008, E. 2007/17764, K. 2008/12369.
5 Yargıtay 2. HD, 12.11.2009, E. 2008/13717, K. 2009/19574.

V. Kiralık Konut

- **Kural:** Eşler konutta kira ile oturuyorlarsa hâkim, gerektiğinde konutta kiracı sıfatı taşımayan eşin kalmasına karar verebilir (TMK m. 254/4).
- **Sözleşmenin tarafı:** Gerekçeye göre burada kira sözleşmesinin taraflarında hâkim kararıyla değişiklik söz konusu olur (S. Sayısı 723, s. 99).
- **Kiralayanın korunması:** Kiralayanın sözleşmeden doğan haklarını güvenceye almak için gerekli düzenleme iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen yapılır.
- **Örnek:** Gerekçe, kiracı tarafından verilen güvencelerin yerine yeni kiracı sıfatını kazanan eş tarafından güvence verilmesine karar verilebileceğini belirtir.
- **Benzer hüküm:** Evlilik sürerken kiracı olmayan eşin bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelmesi ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 194).
- **Sınır:** Bu fıkra da yalnız paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde uygulanır.

VI. Harç ve Usul

- **Ekin niteliği:** Konutun özgülenmesi istemi boşanmanın eki niteliğinde değildir.[6]
- **Nispi harç:** Bu nedenle istem ayrıca nispi harca tabidir; başvurma harcı ise dilekçedeki bütün istemleri kapsar.
- **Süre verme:** Harç eksikse mahkeme tamamlanması için süre verir; tamamlanmazsa Harçlar Kanunu'na göre işlem yapılır.[7]
- **Dilekçede yer alma:** İstem dava dilekçesinde bulunmalıdır; sonradan verilen ek dilekçe bu konuda dava yaratmaz.[8]
- **Tedbirden ayrımı:** Tedbir istemi ile özgüleme istemi farklı kurumlardır; nitelendirme açıklaması sonucu değiştirmez.
- **Karar verilmemesi:** Usulüne uygun ileri sürülen istem hakkında karar verilmemesi bozma sebebidir.

VII. Kanun Yolu

- **Çekişmesiz yargı:** Paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali hâlinde konut ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceğine karar verilmesi çekişmesiz yargı işidir (6100 s. HMK m. 382/2-b-9).
- **Temyiz kapalı:** Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar temyiz edilemez.[9]
- **Ret de olsa:** Talep reddedilmiş olsa bile temyiz yolu açılmaz.[10]

6 Yargıtay 2. HD, 11.06.2013, E. 2012/14695, K. 2013/16192.
7 Yargıtay 2. HD, 02.11.2017, E. 2016/6644, K. 2017/12166.
8 Yargıtay 2. HD, 29.02.2016, E. 2015/13166, K. 2016/3643.
9 Yargıtay 2. HD, 12.04.2021, E. 2021/1597, K. 2021/2883.

- **Sonuç:** Bu nedenle istem ilk derecede eksiksiz gerekçelendirilmeli ve delilleri sunulmalıdır.
- **Görev:** İstem mal rejimine ilişkin olduğundan aile mahkemesinde görülür.
- **Nitelendirme:** Dilekçede hangi maddeye dayanıldığı açıkça yazılmalıdır.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeye dayanılacaksa dört adım sırayla atılmalıdır. Birincisi rejim belgelenmelidir: noterden mal rejimi sözleşmesinin onaylı örneği ya da evlenme başvurusundaki yazılı bildirim dosyaya konulmalıdır; paylaşmalı mal ayrılığı yoksa bu madde işlemez. İkincisi istem **dava dilekçesine** yazılmalı ve nispi harcı yatırılmalıdır; sonradan verilecek ek dilekçe ya da tedbir istemi bu konuda dava yaratmaz, harç tamamlanmadan da esas incelenmez. Üçüncüsü özgülemeyi haklı kılan olgular somutlaştırılmalıdır: çocukların okulu ve düzeni, istemde bulunan eşin sağlık durumu, gelir farkı, konutun sağladığı işlevsel bağ. Dördüncüsü **şerh** istenmelidir; konutta kalma hakkının tapuya şerhi, karşı tarafın konutu satarak bu hakkı etkisiz kılmasını önler. Konut kiradaysa istemde bulunan eş kiracı olmasa bile konutta kalmasına karar verilmesi istenmeli ve kiralayanın haklarının güvenceye alınmasına ilişkin düzenleme talebe eklenmelidir. Son olarak bu konudaki kararın temyiz edilemeyeceği baştan bilinmelidir: ilk derecede eksik bırakılan her delil telafisi güç bir kayıptır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2014 · E. 2014/5152 · K. 2014/14519

TMK m. 254 ancak paylaşmalı mal ayrılığı rejimi geçerliyse ve paylaşma konusu mallar için uygulanır; boşanma sonrasına uzanan özgüleme kararı verilemez

Mahkeme, boşanma kararıyla birlikte mülkiyeti davalıya ait konutun içindeki eşyalarla birlikte davacıya "evleninceye kadar" özgülenmesine karar vermiştir. Eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu ileri sürülmemişti.

> *Türk Medeni Kanununun 254. maddesi, eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olması halinde ve paylaşma konusu olan mallar hakkında uygulanabilir. Eşler bu rejimin geçerli olduğuna ilişkin bir iddia ileri sürmemişlerdir. O halde boşanma kararıyla birlikte, mülkiyeti davalıya ait konutun içindeki eşyalarla birlikte evleninceye kadar davacıya özgülenmesine karar verilemez. Türk Medeni Kanununun 169. maddesi gereğince de konuttan ve içerisindeki eşyadan yararlanma ise, ancak boşanma veya ayrılığa ilişkin dava süresince mümkün olabilir. Bu husus nazara alınmadan boşanma davasından sonrası için*

10 Yargıtay 2. HD, 09.02.2022, E. 2021/10427, K. 2022/1125.

de davalıya ait konutun içindeki eşyalarla birlikte davacıya özgülenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar iki sınırı birden çizer: hüküm yalnız paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde ve paylaşma konusu mallar bakımından uygulanabilir. Rejim geçerli değilse konut ve eşyadan yararlanma ancak boşanma veya ayrılık davası süresince, geçici önlem olarak mümkündür; boşanmadan sonrası için özgüleme kararı verilemez (TMK m. 169).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.09.2008 · E. 2007/17764 · K. 2008/12369

Paylaşmalı rejimin varlığına dair delil ve usulüne uygun açılmış bir dava yoksa mahkeme kendiliğinden bu maddeye göre karar veremez

Boşanma davasında mahkeme, taraflardan biri lehine kendiliğinden TMK m. 254 uyarınca karar vermiştir. Dosyada paylaşmalı mal ayrılığının bulunduğuna dair delil yoktu ve bu konuda harcı verilerek açılmış bir dava ya da karşılık dava da bulunmuyordu.

> *Taraflar arasında paylaşmalı mal ayrılığının bulunduğuna dair dosya içinde bir delil olmadığı gibi davalı kadın tarafından usulüne uygun harcı verilerek açılmış bir dava ve karşılık dava olmadığı halde mahkemece resen Türk Medeni Kanununun 254. maddesine uygun karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Madde, anlaşamama hâlinde hâkimin iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar vermesini öngörür; ancak bu yetki iki ön koşula bağlıdır. Eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu ortaya konmalı ve konu usulüne uygun biçimde mahkeme önüne getirilmiş olmalıdır. Bu koşullar yoksa re'sen karar verilemez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2013 · E. 2012/14695 · K. 2013/16192

Konutun özgülenmesi istemi boşanmanın eki niteliğinde değildir; nispi harca tabidir

Eş, boşanma dava dilekçesinde TMK m. 254 uyarınca aile konutunun özgülenmesini de istemiştir. Mahkeme bu istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar vermemiştir.

> *Davacı-karşı davalı kadın dava dilekçesinde Türk Medeni Kanununun 254. maddesi uyarınca aile konutunun özgülenmesi isteğinde de bulunmuştur. Bu istek boşanmanın eki niteliğinde değildir. Dava dilekçesiyle birlikte alınan başvurma harcı dava dilekçesinde yer alan bütün istemleri kapsar. O halde mahkemece davacı-karşı davalıya dava dilekçesinde yer alan bu isteğiyle ilgili olarak nispi harcın tamamlanması için süre verilmesi (Harçlar Kanunun md.30-32) ve harç eksikliği tamamlanması halinde ise işin esası hakkında olumlu ya da olumsuz*

bir karar verilmesi gerekirken bu konuda karar verilmemiş olması usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Bu istem boşanmanın eki sayılmadığından ayrıca nispi harca tabidir; buna karşılık dava dilekçesiyle alınan başvurma harcı dilekçedeki bütün istemleri kapsar. Mahkemenin yapması gereken, eksik nispi harcın tamamlanması için süre vermek ve harç tamamlanırsa istemin esasını incelemektir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.11.2017 · E. 2016/6644 · K. 2017/12166

Harç tamamlatılmadan sonraki işlemler yapılamaz; eksik harç için usulüne uygun süre verilmesi zorunludur

Eş, karşı dava dilekçesinde aile konutunun TMK m. 254 uyarınca çocuğunun eğitim hayatı boyunca kendisine özgülenmesini istemiştir. Karşı dava açılırken başvuru harcı yatırılmış, ancak bu istem için nispi harç alınmamış ve eksiklik yargılama boyunca giderilmemişti.

Davalı-karşı davacı kadın karşı dava dilekçesinde ayrıca aile konutunun Türk Medeni Kanununun 254. maddesi uyarınca oğlunun eğitim hayatı boyunca kendisine özgülenmesini talep etmiştir. Davalı-karşı davacı kadın karşı dava açarken başvuru harcı yatırmıştır. Dava açılırken alınan başvuru harcı dava dilekçesindeki tüm istekleri kapsar. Davalı-karşı davacının bu talebi ile ilgili harç alınmadığı gibi, bu eksiklik yargılama sırasında da giderilmemiştir. Harç tamamlatılmadan müteakip işlemler yapılamaz. O halde davalı-karşı davacı tarafa eksik harçları yatırması için usulüne uygun süre verilmesi (Harçlar Kanunu m. 30-32), harç noksanlığı giderildiği takdirde talebin esasının incelenmesi ve hasıl olacak sonucuna göre karar verilmesi, aksi halde; Harçlar Kanununun 30. maddesi gereğince işlem yapılması gerekirken, belirtilen hususlar gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, harç eksikliğinin nasıl giderileceğini adım adım gösterir: mahkeme tarafa süre verir, harç tamamlanırsa istemin esası incelenir, tamamlanmazsa Harçlar Kanunu'nun ilgili hükmüne göre işlem yapılır. Harç tamamlatılmadan sonraki işlemlerin yapılması bozma sebebidir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.02.2016 · E. 2015/13166 · K. 2016/3643

Dava dilekçesinde bulunmayan özgüleme istemi, sonradan verilen ek dilekçeyle davaya dönüşmez

Eşin dava dilekçesinde konutun özgülenmesine ilişkin bir istemi yoktu. Dava tarihinden yaklaşık bir ay sonra verdiği ek dilekçeyle harçsız olarak tedbir istemiştir; yargılama sırasında bu istemin özgüleme kapsamında olduğu açıklanmıştır.

> *Davacının dava dilekçesinde evin özgülenmesine ilişkin bir talebi bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile davacının dava dilekçesinde evin özgülenmesi bakımından açılmış bir davası yoktur. Dava tarihi olan 12.03.2014 tarihinden sonra 08.04.2014 tarihinde verdiği ek dilekçe ile ve harçsız olarak Türk Medeni Kanununun 199. maddesi gereğince tedbir talep etmiş olması, bu talebi ile ilgili harç yatırılmış olsa bile bu hususta açılmış bir davaya varlık kazandırmaz. Yargılama sırasında talebin, Türk Medeni Kanununun 254/2. maddesine göre özgülenme kapsamında olduğu yönündeki açıklama da varılan bu sonucu değiştirmez. Öyleyse, bu konuda usulüne uygun açılmış bir dava bulunmadığı halde bu talebin esası hakkında hüküm kurulması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Tedbir istemi ile özgüleme istemi farklı hukuki kurumlardır; harcı yatırılmış olsa bile ek dilekçeyle verilen tedbir istemi, özgüleme bakımından açılmış bir dava yaratmaz. Sonradan yapılan nitelendirme açıklaması da bu sonucu değiştirmez. Bu nedenle özgüleme istemi dava dilekçesinde açıkça yer almalıdır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2009 · E. 2008/13717 · K. 2009/19574

Usulüne uygun ileri sürülen özgüleme ve şerh istemi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi bozma sebebidir

Eş, dava dilekçesinde paylaşmalı mal rejimi hükümleri nedeniyle TMK m. 254 uyarınca aile konutu ve ev eşyasından yararlanmayı ve bu hususun tapu kütüğüne şerh edilmesini istemiştir. Mahkeme bu istem hakkında hiçbir karar vermemiştir.

> *Davacı dava dilekçesinde paylaşmalı mal rejimi hükümleri nedeniyle Türk Medeni Kanununun 254. maddesi uyarınca aile konutu ve ev eşyasından yararlanması ve bu hususun tapu kütüğüne şerh edilmesi talebinde bulunmuş ise de; bu talep hakkında olumlu olumsuz bir karar verilmemesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Karar, maddenin iki ayrı sonucunu birlikte anar: konut ve ev eşyasından yararlanma hakkı ile bu hakkın tapu kütüğüne şerh edilmesi. Usulüne uygun biçimde ileri sürülen istem hakkında karar verilmemesi tek başına bozma sebebidir; şerh istemi de ayrıca hüküm altına alınmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 240:** Edinilmiş mallara katılmada aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.

- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.
- **TMK m. 255:** Ölüm hâlinde.

MADDE

255

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
IV. Aile konutu ve ev eşyası
2. Ölüm hâlinde

KANUN METNİ

(1) Eşlerden birinin ölümü hâlinde, paylaşma konusu olan mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek ve yetmezse bir bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

(2) Haklı sebeplerin varlığı hâlinde sağ kalan eşin veya ölenin diğer yasal mirasçılardan birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasına da karar verilebilir.

(3) Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hükümleri saklıdır.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden birinin ölümü hâlinde, paylaşma konusu mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa sağ kalan eş bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek, yetmezse bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir (m. 255). Hüküm paylaşmalı mal ayrılığı rejimine özgüdür; yasal rejimde katılma alacağı bulunmayan sağ kalan eş ancak miras hakkına mahsuben özgüleme isteyebilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal önalım benzeri hak | Sağ kalan eşe tanınan, konut ve ev eşyasını öncelikle edinme imkânı (S. Sayısı 723, s. 100).

Mahsup | İstenen hakkın, miras ve paylaşmadan doğan alacaktan düşülmesi (TMK m. 255/1).

1 Yargıtay 2. HD, 04.07.2023, E. 2022/4706, K. 2023/3545.

Haklı sebep | Mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasını gerektiren durum (TMK m. 255/2).

Meslek sınırı | Mirasbırakanın meslek icra ettiği ve altsoyunun aynı mesleği sürdürdüğü bölümlerde hakkın kullanılamaması (TMK m. 255/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 255- Bu madde İsviçre Medenî Kanununun yeni 612a maddesine paralel olarak kaleme alınmıştır. Aynı hükmün paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde de tekrar edilmesinde yarar görülmüştür. Madde evliliğin ölümle son bulması hâlinde sınırlı düzenleme getirmektedir. Bu durumda diğer mirasçıların taksim isteminde bulunmaları sonucunda sağ kalan eşin ortak konuttan çıkmak zorunda kalması veya ev eşyasının elinden alınması suretiyle mağdur edilmesini önlemek üzere eşe bir tür yasal onalım hakkı tanınmış, sağ kalan eşin bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebileceği öngörülmüştür. Bunlar da yetmezse eksik kalan kısmı tamamlayacağı tabiîdir. Sağ kalan eşin diğer mirasçıların ortak konut ve ev eşyası üzerindeki miras hisselerini ödeyebilecek durumda olmaması ya da bunların mülkiyet hakkını istemesinin kendisi ya da diğer yasal mirasçılar için elverişli olmaması mümkündür. Bu durumda maddenin ikinci fıkrası uyarınca sağ kalan eş mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilecektir. Ölenin diğer yasal mirasçıları da eş için aynı yönde istemde bulunabilecektir. Maddenin son fıkrası sağ kalan eşin belli koşullar altında burada öngörülen haklarını kullanamayacağını öngörmüştür. Bu durum, konut ya da ev eşyası üzerinde mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra etmekte olması ve altsoyundan birinin aynı meslek ve sanatı icra etmeleri hâlinde ortaya çıkabilir. Maddenin son cümlesi ile, tarım arazilerinin miras yoluyla taksimine ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 100*

Gerekçenin "bir tür yasal onalım hakkı" nitelendirmesi, maddenin işlevini özetler: sağ kalan eşe, diğer mirasçılara karşı konut ve ev eşyasını öncelikle edinme imkânı tanınmaktadır. Gerekçe, ikinci fıkradaki intifa ya da oturma hakkı seçeneğinin hangi hâllerde gündeme geleceğini de açıklar: sağ kalan eşin diğer mirasçıların hisselerini ödeyebilecek durumda olmaması ya da mülkiyet isteminin taraflar için elverişli olmaması. Bu istemi yalnız sağ kalan eş değil, ölenin diğer yasal mirasçıları da onun için ileri sürebilir. Tasarının 255. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da sağ kalan eşe konut ve ev eşyası üzerinde böyle bir öncelik hakkı tanınmamıştı. Terekenin paylaşımında eşin konumu yalnız miras payıyla sınırlıydı; birlikte yaşanan konutun akıbeti genel paylaşma kurallarına göre belirleniyordu. Eski Kanun, mal ayrılığında tasfiye sırasında kadına yalnız teminat isteme imkânı tanıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı tasfiye sırasında kocanın tasarrufunda kalan malları için dahi teminat talep edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 181

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 255
Konutta öncelik	Yok	Yasal önalım benzeri hak
Mülkiyet istemi	Yok	Var
İntifa/oturma	Yok	Haklı sebeple var
İstem sahibi	—	Eş ya da diğer mirasçılar
Sınır	—	Meslek icrası ve tarımsal taşınmazlar

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sağ kalan eşe konut ve ev eşyasında öncelik tanındı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama hâli	Eşlerden birinin ölümü	TMK m. 255/1
Konu	Paylaşma konusu ev eşyası ve ortak konut	TMK m. 255/1
İstem	Mülkiyet hakkı tanınması	TMK m. 255/1
Karşılık	Miras ve paylaşmadan doğan hakka mahsup; yetmezse bedel	TMK m. 255/1
Seçenek	Haklı sebep varsa intifa veya oturma hakkı	TMK m. 255/2
İstem sahibi	Sağ kalan eş ya da diğer yasal mirasçılardan biri	TMK m. 255/2
Sınır	Meslek veya sanat icra edilen bölümler	TMK m. 255/3
Saklı hüküm	Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hükümleri	TMK m. 255/3
Rejim koşulu	Yalnız paylaşmalı mal ayrılığında	Yargıtay 2. HD, K. 2023/3545

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun yeni 612a maddesine paralel olarak kaleme alınmış ve aynı hükmün paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde de tekrar edilmesinde yarar görülmüştür. Gerekçe, hükmün amacını açıkça belirtir: diğer mirasçıların taksim isteminde bulunmaları sonucunda sağ kalan eşin ortak konuttan çıkmak zorunda kalması veya ev eşyasının elinden alınması suretiyle mağdur edilmesini önlemek üzere eşe bir tür yasal önalım hakkı tanınmıştır. Sağ kalan eş diğer mirasçıların miras hisselerini ödeyebilecek durumda değilse ya da mülkiyet istemi kendisi veya diğer mirasçılar için elverişli değilse, ikinci fıkra uyarınca mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınması istenebilir; ölenin diğer

yasal mirasçıları da eş için aynı yönde istemde bulunabilir. Son fıkra ise hakkın kullanılamayacağı hâlleri düzenler ve tarım arazilerinin miras yoluyla taksimine ilişkin hükümleri saklı tutar.

DİKKAT

Bu maddeyle ilgili en yaygın yanılgı, onu her ölüm hâlinde uygulanabilir sanmaktır. Hüküm **paylaşmalı mal ayrılığı rejimine özgüdür**: eşler bu rejimi mal rejimi sözleşmesiyle seçmemişse dayanak olamaz. Yasal rejimde iki ayrı yol vardır: sağ kalan eşin katılma alacağı ya da değer artış payı varsa konut üzerinde ona mahsuben hak istenebilir (TMK m. 240); böyle bir alacak yoksa yalnız **miras hakkına mahsuben** özgüleme istenebilir ve bu istemde sulh hukuk mahkemesi görevlidir (TMK m. 652). İkinci karıştırılan nokta, mirasbırakanın **sağlığında** tapuda kurduğu intifa hakkıdır: bu, 255. maddedeki tercih hakkıyla ilgisi olmayan ayrı bir hukuki işlemdir ve geçerliliği genel hükümlere göre incelenir. Üçüncüsü usuldür: diğer mirasçılar konutun satışıyla ortaklığın giderilmesini isterse, açılan 255. madde davası o dosyada bekletici sorun yapılır; bu nedenle dava gecikmeden açılmalıdır.

II. Uygulama Koşulları

- **Ölüm:** Hüküm, eşlerden birinin ölümüyle evliliğin sona ermesi hâlinde uygulanır (TMK m. 255/1).
- **Rejim:** Eşler arasında paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin geçerli olması zorunludur.[2]
- **Mal koşulu:** Konut ve ev eşyasının paylaşma konusu mallardan olması gerekir (TMK m. 250).
- **Birlikte yaşama:** Konutun eşlerin birlikte yaşadıkları konut olması aranır.
- **Yasal rejimde:** Katılma alacağı varsa istem TMK m. 240'a, yoksa miras hükmüne dayanır (TMK m. 652).
- **Sona erme biçimi:** Boşanma ve iptal hâlleri ayrı maddede düzenlenmiştir (TMK m. 254).

III. Talep Edilebilecekler

- **Mülkiyet:** Sağ kalan eş, konut ve ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir (TMK m. 255/1).
- **Mahsup:** İstem, miras ve paylaşmadan doğan hakka mahsup edilir; bu yetmezse eş aradaki farkı bedel olarak ekler.

2 Yargıtay 2. HD, 04.07.2023, E. 2022/4706, K. 2023/3545.

- **Amaç:** Gerekçeye göre hüküm, diğer mirasçıların taksim istemiyle sağ kalan eşin konuttan çıkarılmasını önlemek için bir tür yasal önalım hakkı tanır (S. Sayısı 723, s. 100).
- **İkinci seçenek:** Haklı sebeplerin varlığı hâlinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasına karar verilebilir (TMK m. 255/2).
- **İstem sahipleri:** Bu yöndeki istemi sağ kalan eş ya da ölenin diğer yasal mirasçılarından biri ileri sürebilir.
- **Haklı sebep örneği:** Gerekçe, sağ kalan eşin diğer mirasçıların hisselerini ödeyebilecek durumda olmamasını örnek gösterir (S. Sayısı 723, s. 100).

IV. Hakkın Sınırları

- **Meslek sınırı:** Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz (TMK m. 255/3).
- **Amacı:** Kural, işletmenin ve mesleki faaliyetin sürekliliğini korumayı amaçlar.
- **Tarımsal taşınmazlar:** Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hükümleri saklıdır (TMK m. 255/3).
- **Sağlıkta kurulan haklar:** Mirasbırakanın sağlığında kurduğu intifa hakkı bu maddedeki tercih hakkıyla karıştırılamaz.[3]
- **Ayrı inceleme:** Sağlığında kurulan hakkın geçerliliği muvazaa ve genel hükümlere göre değerlendirilir.
- **Kapsam:** Hüküm yalnız konut ve ev eşyası içindir; diğer mallar genel hükümlere tabidir.

V. Yasal Rejimle Karşılaştırma

- **Yasal rejimde kural:** Sağ kalan eş, katılma alacağına mahsuben konut üzerinde intifa veya oturma hakkı isteyebilir (TMK m. 240).
- **Koşul:** Bu istem, tasfiye sonunda ölen eşten alacaklı olma koşuluna bağlıdır.
- **Alacak yoksa:** Katılma alacağı ya da değer artış payı bulunmayan eş ancak miras hakkına mahsuben özgüleme isteyebilir.[4]
- **Görev farkı:** Miras hükmüne dayanan özgüleme isteminde sulh hukuk mahkemesi görevlidir.
- **Mal ortaklığında:** Benzer bir hüküm mal ortaklığı rejimi için de öngörülmüştür (TMK m. 279).
- **Ortak nokta:** Üç rejimde de amaç, sağ kalan eşin yaşam düzeninin korunmasıdır.

3 Yargıtay 14. HD, 24.02.2011, E. 2011/1174, K. 2011/2310.
4 Yargıtay 2. HD, 04.07.2023, E. 2022/4706, K. 2023/3545.

VI. Görev ve Usul

- **Nitelik:** TMK m. 255'e dayanan istem mal rejiminden doğar.[5]
- **Tapu iptali ve tescil:** Aynı nitelendirme TMK m. 255/1'e dayanan tapu iptali ve tescil istemleri için de geçerlidir.[6]
- **Görevli mahkeme:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Bekletici sorun:** Aynı taşınmaz için açılmış TMK m. 255 davası, ortaklığın giderilmesi davasında bekletici sorun yapılır.[7]
- **Zamanaşımı:** Rejim ölümle sona erdiğinden bir yıllık süre değil on yıllık zamanaşımı uygulanır (TMK m. 247).
- **Talep:** Dilekçede hangi malın, hangi hakka mahsuben istendiği açıkça yazılmalıdır.

UYGULAMA NOTU

Eşin ölümünden sonra konutta kalmak isteyen sağ kalan eşin ilk işi, hangi rejime tabi olunduğunu belgelemektir. Noterden mal rejimi sözleşmesinin onaylı örneği alınmalıdır; paylaşmalı mal ayrılığı seçilmişse bu madde doğrudan uygulanır ve konut ile ev eşyasının paylaşma konusu mallardan olduğu ayrıca ortaya konulmalıdır. Sözleşme yoksa yol değişir: katılma alacağı varsa konut üzerinde ona mahsuben intifa ya da oturma hakkı istenebilir; alacak yoksa istem miras hakkına mahsuben olur ve sulh hukuk mahkemesinde görülür. İkinci adım zamanlamadır: diğer mirasçılar konutun satışıyla ortaklığın giderilmesini isteyebilir; bu nedenle dava gecikmeden açılmalı ve açılan dava ortaklığın giderilmesi dosyasına bildirilerek bekletici sorun yapılması istenmelidir. Üçüncü adım hesaptır: mülkiyet isteniyorsa diğer mirasçıların hisselerinin bedelini ödemeye hazır olunduğu belirtilmeli; ödeme gücü yoksa mülkiyet yerine intifa ya da oturma hakkı istenmeli ve bunu haklı kılan somut koşullar yazılmalıdır. Son olarak mirasbırakanın sağlığında sağ kalan eşe tapuda tanıdığı bir hak varsa bu hak, bu davanın dayanağı olarak gösterilmemelidir; o ayrı bir hukuki işlemdir ve geçerliliği ayrıca tartışılır.

5 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2013/2212, K. 2013/2840.
6 Yargıtay 1. HD, 06.05.2016, E. 2016/6725, K. 2016/5615.
7 Yargıtay 14. HD, 26.11.2020, E. 2020/3754, K. 2020/7789.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2023 · E. 2022/4706 · K. 2023/3545

TMK m. 255 yalnız paylaşmalı mal ayrılığında uygulanır; yasal rejimde alacağı bulunmayan sağ kalan eş ancak miras hakkına mahsuben özgüleme isteyebilir

Sağ kalan eş, mirasbırakanla birlikte yaşadıkları ve aile konutu olarak kullanılan taşınmaz için katkı payı alacağı ile TMK m. 255 uyarınca katkı payına mahsuben tescil istemiştir. Katılma alacağı istemi bulunmuyordu.

> *...davacı vekilinin 4721 sayılı Kanun'un 255 inci maddesi uyarınca, katkı payının miras payına mahsuben yetmezse bedel eklenmek sureti ile müvekkili adına tescili talebinin, bu hükmün paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde uygulanması nedeniyle sağ kalan eşin katılma alacağı ve/veya değer artış payı alacağı yoksa ancak miras hakkına mahsuben 4721 sayılı Kanun'un 652 nci maddesinden yararlanabileceği, davacının katılma alacağı talebinin bulunmadığı gözetildiğinde aile konutunun sağ kalan eşe özgülenmesi dair davada Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu gerekçesiyle...*

DEĞERLENDİRME Daire, Bölge Adliye Mahkemesinin bu değerlendirmesini yerinde bularak kararı onamıştır. Karar iki ayrımı birden yapar. Birincisi: TMK m. 255 paylaşmalı mal ayrılığı rejimine özgüdür; yasal rejimde bu hükme dayanılamaz. İkincisi: yasal rejimde sağ kalan eşin katılma alacağı ya da değer artış payı yoksa konut ancak miras hakkına mahsuben istenebilir (TMK m. 652) ve bu istemde sulh hukuk mahkemesi görevlidir.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2011 · E. 2011/1174 · K. 2011/2310

Mirasbırakanın sağlığında kurduğu intifa hakkı ile TMK m. 255/2'deki tercih hakkı birbirine karıştırılamaz

Mirasçılar, mirasbırakanın ikinci eşi lehine mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak intifa hakkı kurduğunu ileri sürerek terkin istemiştir. Mahkeme, sağ kalan eşin TMK m. 255 uyarınca intifa hakkını tercih edebileceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda davacılar, intifa hakkının danışıklı tesis edildiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak, dosya içeriğine göre bu iddia kanıtlanamamıştır. Ayrıca, yukarıda değinilen intifa hakkının terkinini gerektiren diğer koşullar da gerçekleşmemiştir. Mahkemece davanın kanıtlanamaması nedeniyle reddi gerekirken somut olayda uygulama olanağı bulunmayan Türk Medeni Kanununun 255. maddesinin 2. fıkrasında sözü edilen sağ kalan eşin tercih edebileceği intifa hakkının varlığından söz edilerek davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, red kararını sonucu itibarıyla doğru bulmakla birlikte gerekçesini değiştirerek onamıştır. Karar önemli bir ayrımı ortaya koyar: TMK m. 255/2'deki intifa ya da oturma hakkı, ölümden sonra ve haklı sebep bulunması

hâlinde mahkemeden istenen bir haktır; mirasbırakanın sağlığında tapuda kurduğu bir intifa hakkıyla ilgisi yoktur. Sağlığında kurulan hakkın geçerliliği muvazaa ve genel hükümlere göre ayrıca incelenir.

3 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.11.2020 · E. 2020/3754 · K. 2020/7789

Aynı taşınmaz için açılmış TMK m. 255 davası, ortaklığın giderilmesi davasında bekletici sorun yapılır

Mirasçılardan biri aile konutu üzerindeki ortaklığın satış yoluyla giderilmesini istemiştir. Sağ kalan eş ise aynı taşınmaz için aile mahkemesinde TMK m. 255 uyarınca tapu iptali ve tescil davası açmış, bu dava henüz kesinleşmemişti.

> *Bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir. Bir davanın incelenmesi ve sonuçlandırılması başka bir davanın veya idari makamın çözümüne bağlı ise mahkeme, ilgili tarafa görevli mahkemeye veya idari makama başvurması için uygun bir süre verir. Bu süre içinde görevli mahkemeye veya idari makama başvurulmadığı takdirde, ilgili taraf bu hususta iddiasından vazgeçmiş sayılarak esas dava hakkında karar verilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bekletici sorun hükmünü bu şekilde aktardıktan sonra kararı bozmuştur. Taşınmazın mülkiyetine ilişkin bir uyuşmazlık başka bir dosyada derdestse, ortaklığın giderilmesi davasında o dosyanın sonucu beklenmelidir. Bu, sağ kalan eşin TMK m. 255'ten doğan hakkının, diğer mirasçıların satış istemiyle etkisiz kılınmasını önleyen pratik bir korumadır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2013 · E. 2013/2212 · K. 2013/2840

TMK m. 255'e dayanan mülkiyet tahsisi istemi mal rejimi uyuşmazlığı sayılır

Mahkeme, sağ kalan eşin aile konutu üzerinde mülkiyet hakkı tanınması istemini TMK m. 255'ten kaynaklanan bir istem olarak nitelendirdi ve bu yönde karar vermiştir. Temyiz incelemesinin hangi daireye ait olduğu tartışılmıştır.

> *Uyuşmazlık ve hüküm mahkeme tarafından Türk Medeni Kanununun 255. maddesinden kaynaklanan aile konutunda sağ eşe mülkiyet hakkı tahsis edilmesi talebi olarak vasıflandırılmış ve bu yönde karar verilmiş olduğundan inceleme görevi Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun 21.01.2013 tarihli 2013/1 sayılı iş bölümü kararı gereğince Yargıtay 8. Hukuk Dairesine aittir.*

DEĞERLENDİRME Daire, istemin niteliğini mal rejimine ilişkin sayarak dosyayı mal rejimi uyuşmazlıklarına bakan daireye göndermiştir. Bu nitelendirme uygulamada yol göstericidir: TMK m. 255'e dayanan istem miras hukukundan değil mal

rejiminden doğar; bu nedenle aile mahkemesinde görülür ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin kurallara tabidir.

5 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
06.05.2016 · E. 2016/6725 · K. 2016/5615

TMK m. 255/1'e dayalı tapu iptali ve tescil istemi de mal rejimi uyuşmazlığı olarak değerlendirilir

Sağ kalan eş, TMK m. 255/1'e dayanarak tapu iptali ve tescil istemiştir. Dava asliye hukuk mahkemesinde görülmüş, temyiz incelemesinin hangi daireye ait olduğu sorun oluşturmuştu.

> *Mahkeme kararındaki nitelendirmeye göre, dava Türk Medeni Kanununun 255/1.maddesine dayalı tapu iptali tescil istemine ilişkindir. Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 16.01.2016 tarih ve 1 sayılı kararı ile aynen kabul edilen ve 26.02.2016 günü Resmi Gazetede yayımlanarak 01.03.2016 tarihinde yürürlüğe giren hukuk dairelerine ilişkin işbölümü uyarınca temyiz incelemesi Yargıtay 8.Hukuk Dairesine ait bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, istemin mal rejimine ilişkin olduğunu kabul etmiştir. Karar, TMK m. 255'e dayanan istemlerin miras paylaşımına ilişkin genel davalardan ayrıldığını gösterir: istem, sağ kalan eşin miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsuben mülkiyet tanınmasına yöneliktir ve bu niteliğiyle mal rejimi hükümlerine tabidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 240:** Edinilmiş mallara katılmada aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 247:** Sona erme anı.
- **TMK m. 248:** Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi.
- **TMK m. 250:** Aileye özgülenen mallar.
- **TMK m. 253:** Paylaştırma yöntemi.
- **TMK m. 254:** İptal veya boşanma hâlinde.

MAL ORTAKLIĞI

Beşinci Ayırım · m. 256–281

Mal Ortaklığı başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 256–281. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 256	Kapsamı	Mal ortaklığı rejimi, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar
m. 257	Genel mal ortaklığı	Genel mal ortaklığında kişisel mal sayılanlar dışındaki mallar ve gelirleri ortaklık mallarını oluşturur; eşler bu mallara bölünmemiş bir bütün olarak sahiptir ve hiçbir eş ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf edemez
m. 258	Edinilmiş mallarda ortaklık	Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığı yalnız edinilmiş mallarla sınırlayabilirler; kişisel mallar ortaklık dışında kalır, ancak kişisel malların gelirleri ortaklığa dâhil olur
m. 259	Diğer mal ortaklıkları	Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle belirli malvarlığı değerlerini ya da türlerini ortaklık dışında tutabilir; aksi kararlaştırılmadıkça bu malların gelirleri de ortaklığa girmez
m. 260	Kişisel mallar	Mal ortaklığında kişisel mallar üç kaynaktan doğar: mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması ve kanun
m. 261	İspat	Bir eşin kişisel malı olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır
m. 262	Olağan yönetim	Eşler ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yönetir; olağan yönetim sınırları içinde her eş tek başına hareket edebilir, ortaklığı borç altına sokabilir ve ortak mallarda tasarrufta bulunabilir
m. 263	Olağanüstü yönetim	Olağan yönetim dışındaki işlerde eşler ancak birlikte hareket ederek ya da biri diğerinin rızasını alarak ortaklığı borç altına sokabilir veya ortaklık mallarında tasarrufta bulunabilir
m. 264	Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası	Eşlerden biri, diğerinin rızasıyla ortaklık mallarını kullanarak tek başına bir meslek veya sanat icra ederse, bu meslek veya sanata ilişkin bütün hukukî işlemleri tek başına yapabilir
m. 265	Mirasın kabulü veya reddi	Eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek bir mirası reddedemez; tereke borca batıksa bu kez rıza olmaksızın kabul de edemez

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 266	Sorumluluk ve yönetim giderleri	Mal ortaklığı sona erdiğinde eşlerden her biri, ortaklık malıyla ilgili yaptığı işlemlerden dolayı vekil gibi sorumludur; yönetim giderleri ise ortaklık mallarından karşılanır
m. 267	Kişisel mallar	Mal ortaklığında bile her eş, yasal sınırlar içerisinde kendi kişisel mallarını yönetir ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunur; kişisel mallara giren gelirler varsa yönetim giderleri bu gelirlerden karşılanır
m. 268	Ortaklık borçları	Dört tür borç sayar ve bunlardan eşlerin hem kişisel malları hem ortaklık mallarıyla sorumlu olduğunu belirtir
m. 269	Kişisel borçlar	Her eş, TMK m. 268'de sayılanlar dışındaki bütün borçlarından kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumludur; ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler ise saklıdır
m. 270	Eşler arasındaki borçlar	Mal rejimi, eşlerin birbirinden olan alacaklarının muaccel olmasını önlemez; yani rejim sürerken de eşler birbirinden alacaklarını isteyebilir
m. 271	Sona erme anı	Mal ortaklığı ölüm, başka bir mal rejiminin kabulü ya da iflâsın açılmasıyla; iptal, boşanma veya mal ayrılığına geçiş kararlarında ise dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer
m. 272	Kişisel mala ekleme	Sosyal güvenlik ya da sosyal yardım kurumlarınca yapılmış toptan ödemeler ve iş gücü kaybı tazminatının tamamı değil, yalnız belirli bir kısmı kişisel mal sayılır
m. 273	Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme	Bir kesimin borcu başka bir kesimden ödenmişse tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir; her borç ilişkin olduğu kesimi yükümlülük altına sokar ve hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır
m. 274	Değer artış payı	Bir kesimin kaynağıyla başka bir kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artış payına ilişkin hükümler uygulanır
m. 275	Değer belirlenmesi	Mal rejimi sona erince mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır; yani mal, rejimin sona erdiği tarihteki değeriyle değil tasfiye anındaki değeriyle hesaba katılır
m. 276	Paylaşma	Mal ortaklığı ölüm veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona ererse ortaklık mallarının yarısı her eşe ya da mirasçılarına verilir
m. 277	Diğer hâllerde	Boşanma, evliliğin iptali veya mal ayrılığına geçiş hâlinde paylaşma iki aşamalıdır: önce her eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılacak olanları ortaklık mallarından geri alır; sonra geri kalan ortaklık malları yarı yarıya paylaşılır
m. 278	Kişisel mallar	Mal ortaklığı ölümle sona ererse sağ kalan eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 279	Aile konutu ve ev eşyası	Eşlerin birlikte yaşadıkları konut veya ev eşyası ortaklık mallarına dâhil ise sağ kalan eş, payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilir
m. 280	Diğer malvarlığı değerleri	Bir eş, üstün bir yararının varlığını ispat ederek konut ve ev eşyası dışındaki malvarlığı değerlerinin de payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir
m. 281	Diğer paylaşma kuralları	Mal ortaklığının tasfiyesinde özel hükümlerin çözmediği noktalarda paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır

MADDE

256 A. Mülkiyet I. Kapsamı

KANUN METNİ

Mal ortaklığı rejimi, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığı rejimi, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar (m. 256). Ortaklık mallarında eşler arasında elbirliği mülkiyeti geçerlidir ve eşler ortaklığa koydukları miktardan bağımsız olarak yarı paya sahip olurlar.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ortaklık malları	Eşlerin elbirliğiyle malik oldukları, bölünmemiş bir bütün oluşturan mallar (TMK m. 257).
Kişisel mallar	Sözleşme, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması ya da kanunla belirlenen mallar (TMK m. 260).
Elbirliği mülkiyeti	Malın paylara bölünmeksizin birlikte malik olunması.[2]
Genel mal ortaklığı	Kişisel mal sayılanlar dışındaki bütün malları kapsayan ortaklık (TMK m. 257).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 256- Madde İsviçre Medenî Kanununun 221 inci maddesinden aynen alınmıştır. Maddeye göre mal ortaklığı rejimi eşlerin ortaklığa giren malları ile her birinin kişisel mallarından oluşmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 100*

Gerekçe kısadır; çünkü madde yalnızca rejimin çerçevesini çizer. Buna karşılık bu çerçeve, rejimin bütün işleyişini belirler: mal ortaklığında iki ayrı kütle bulunur ve her tasfiye, malların hangi kütleye girdiğinin belirlenmesiyle başlar. Ortaklık mallarında

1 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2016/13151, K. 2017/7920.
2 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2016/13151, K. 2017/7920.

eşler elbirliğiyle malik olduğundan bu mallar üzerinde tek başına tasarruf edilemez; kişisel mallar ise her eşin kendi malvarlığında kalmaya devam eder. Tasarının 256. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun da mal ortaklığını düzenliyordu ve rejimin özü aynıydı: eşler ortaklığa giren mallara ve gelirlere birlikte sahip olur, hiçbiri kendi payı üzerinde tek başına tasarruf edemezdi. Aradaki temel fark yönetimdeydi: eski Kanun'da ortaklığa giren malların yönetimi kocaya aitti; 4721 sayılı Kanun ise eşler arasında eşitliği esas almıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı Koca, evlenme mukavelesiyle mal ortaklığı usulünü kabul edebilirler. Bu usulde karı ve koca, mal ortaklığına giren mallara ve gelirlere şayian sahip olur ve hiç biri hissesinde mustakilen tasarruf edemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 211

	743 sayılı Kanun m. 211	4721 sayılı Kanun m. 256
Kuruluş	Evlenme mukavelesi	Mal rejimi sözleşmesi
Kütleler	Ortaklık ve mahfuz mallar	Ortaklık ve kişisel mallar
Mülkiyet	Birlikte sahiplik	Elbirliği mülkiyeti
Tek başına tasarruf	Yok	Yok
Yönetim	Kocada	Eşit

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; mal ortaklığı seçimlik rejim olarak korundu	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Ortaklık malları ve kişisel mallar	TMK m. 256
Kuruluş	Mal rejimi sözleşmesiyle	TMK m. 202, 205
Mülkiyet	Ortaklık mallarında elbirliği	Yargıtay 8. HD, K. 2017/7920
Pay	Konulan miktardan bağımsız yarı pay	Yargıtay 8. HD, K. 2017/7920
Tasarruf	Tek başına tasarruf yok	TMK m. 257
Türleri	Genel ve sınırlı mal ortaklığı	TMK m. 257, 258, 259

Konu	Kural	Dayanak
Geriye etki	Sözleşme geçmişe etkili yapılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6099
Tasfiyede ayın	İstenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6099
Ölümde	Ortaklık mallarının yarısı sağ kalan eşe	Yargıtay 8. HD, K. 2017/7920

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 221. maddesinden aynen alınmıştır ve maddeye göre mal ortaklığı rejimi eşlerin ortaklığa giren malları ile her birinin kişisel mallarından oluşmaktadır. Gerekçe kısa olmakla birlikte rejimin iki kütleli yapısını ortaya koyar: bir yanda eşlerin elbirliğiyle malik oldukları ortaklık malları, diğer yanda her eşin kendisine ait kalan kişisel malları. Tasarının 256. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

DİKKAT

Mal ortaklığı, Türk hukukundaki dört mal rejiminin en az kullanılanıdır ve kendiliğinden uygulanmaz; yalnız noterde düzenleme ya da onaylama biçiminde yapılan bir mal rejimi sözleşmesiyle seçilirse geçerli olur. Rejim seçilirken üç nokta bilinmelidir. **Birincisi**, ortaklık mallarında **elbirliği mülkiyeti** doğar: mallar paylara bölünmez, hiçbir eş kendi payı üzerinde tek başına tasarruf edemez ve eşler, ortaklığa ne kadar mal koyduklarından bağımsız olarak yarı yarıya hak sahibi olur. **İkincisi**, sözleşme geçmişe etkili yapılamaz: evlenme tarihinden itibaren mal ortaklığının seçildiği yazılsa bile bu hüküm geçersizdir ve rejim ancak sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren işler; önceki dönem için o dönemde geçerli olan rejimin kuralları uygulanır. **Üçüncüsü**, tasfiyede bu rejim diğerlerinden ayrılır: edinilmiş mallara katılmada kural olarak yalnız para alacağı istenebilirken, mal ortaklığında elbirliği mülkiyeti bulunduğu için **ayın** olarak tasfiye mümkündür.

II. Rejimin İki Kütlesi

- **Kural:** Mal ortaklığı rejimi, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar (TMK m. 256).
- **Ortaklık malları:** Eşlerin elbirliğiyle malik oldukları, bölünmemiş bir bütün oluşturan mallardır (TMK m. 257).
- **Kişisel mallar:** Mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması ya da kanunla belirlenir (TMK m. 260).
- **Kanundan doğanlar:** Yalnız kişisel kullanıma ayrılmış eşya ile manevi tazminat alacakları kanundan dolayı kişisel maldır.
- **Gerekçedeki tanım:** Gerekçe, rejimin eşlerin ortaklığa giren malları ile her birinin kişisel mallarından oluştuğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 100).
- **Sonuç:** Her tasfiyede önce malların hangi kütleye girdiği belirlenir.

III. Ortaklık Mallarındaki Mülkiyet

- **Elbirliği:** Ortaklık mallarında eşler arasında elbirliği mülkiyeti esası geçerlidir.[3]
- **Yarı pay:** Eşler, ortaklığa koydukları malların miktarı ne olursa olsun ortaklık malları üzerinde yarı paya sahip olur.
- **Bağımsız mülkiyetin sona ermesi:** Genel mal ortaklığında eşlerin ortaklığa koydukları mallar üzerindeki bağımsız mülkiyet hakları ortadan kalkar.
- **Tasarruf yasağı:** Hiçbir eş ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir (TMK m. 257).
- **Farklı paylaşım:** Yasal kural yarı yarıya paylaşım olmakla birlikte eşler sözleşmeyle başka bir paylaşım yöntemi kabul edebilir.
- **Ölüm hâlinde:** Ortaklık mallarının yarısı sağ kalan eşe, kalan yarısı miras hakkı saklı kalmak üzere ölenin mirasçılarına geçer.

IV. Rejimin Kurulması

- **Seçimlik rejim:** Mal ortaklığı ancak mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilirse uygulanır (TMK m. 202).
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama biçiminde yapılır; evlenme başvurusunda yazılı bildirim de mümkündür (TMK m. 205).
- **Zaman:** Sözleşme evlenmeden önce veya sonra yapılabilir (TMK m. 203).
- **Sınır:** Taraflar istedikleri rejimi ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir.
- **Türleri:** Genel mal ortaklığı yanında edinilmiş mallarda ortaklık ve diğer sınırlı ortaklıklar kurulabilir (TMK m. 258, TMK m. 259).
- **Uygulama sıklığı:** Rejim uygulamada seyrek görülür.[4]

V. Geçmişe Etkili Sözleşme Yapılamaz

- **Kural:** Eşler mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde düzenleyebileceğinden mal ortaklığı sözleşmesi geçmişe etkili yapılamaz.[5]
- **Sonuç:** Sözleşmenin geçmişe etkili maddeleri geçersizdir; sözleşme yapıldığı tarihten itibaren geçerlidir.
- **Kamu düzeni:** Bu sınırlama kamu düzenine ilişkindir ve sözleşme serbestisiyle aşılamaz.[6]
- **İstisna:** Geriye etki yalnız yasal rejim için ve bir yıllık süre içinde yapılan sözleşmeyle mümkündür (4722 s. K. m. 10).

3 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2016/13151, K. 2017/7920.
4 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2016/13151, K. 2017/7920.
5 Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/626, K. 2024/6099.
6 Yargıtay 8. HD, 01.02.2016, E. 2015/19691, K. 2016/1703.

- **Önceki dönem:** Sözleşmeden önce edinilen mallar için o dönemde geçerli olan rejimin kuralları uygulanır.
- **Uygulamadaki sonuç:** Bu nedenle sözleşme tarihi, tasfiyede belirlenmesi gereken ilk tarihtir.

VI. Tasfiyede Ayın Talebi

- **Kural:** Mal ortaklığında eşler ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olduğundan tasfiye ayın olarak yapılabilir.[7]
- **Karşılaştırma:** Edinilmiş mallara katılmada tasfiyeyi isteyen eşin hakkı kural olarak kişisel alacak hakkıdır; ayni talepte bulunulamaz.
- **İstisnalar:** O rejimde ayni talep yalnız paylı malda üstün yarar ile aile konutu ve ev eşyası hâllerinde mümkündür (TMK m. 226, TMK m. 240).
- **Sözleşmenin rolü:** Hangi malların ortaklığa gireceği ve nasıl paylaşılacağı sözleşmeyle belirlenebilir.[8]
- **Konut:** Sözleşmede aile konutunun ortaklık malı olduğu belirtilmişse bu irade bağlayıcıdır.
- **Değerleme:** Tasfiyede malların tasfiye tarihindeki sürüm değerleri esas alınır (TMK m. 276).

VII. Usul

- **Sona erme:** Rejim ölüm, başka bir rejimin kabulü, iptal, boşanma ya da mal ayrılığına geçişle sona erer (TMK m. 271).
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Belirleme sırası:** Önce evlenme tarihi, sonra sözleşme tarihi, sonra rejimin sona erdiği tarih belirlenir.
- **Kütle ayrımı:** Ardından her mal için ortaklık malı mı kişisel mal mı olduğu saptanır.
- **İspat:** Belirli bir malın kendisine ait olduğunu iddia eden bunu ispatla yükümlüdür (TMK m. 263).
- **Sözleşme örneği:** Noterden alınacak onaylı sözleşme örneği dosyanın temel belgesidir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Mal ortaklığı dosyalarında işe üç tarih belirlenerek başlanmalıdır: evlenme tarihi, mal rejimi sözleşmesinin noterde yapıldığı tarih ve rejimin sona erdiği tarih.

7 Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/626, K. 2024/6099.
8 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/11337, K. 2017/5037.

Sözleşmede "evlenme tarihinden itibaren geçerlidir" yazsa bile buna güvenilmemelidir; geçmişe etkili hükümler geçersizdir ve rejim sözleşme tarihinden itibaren işler. Sözleşmeden önce edinilen mallar için o dönemde geçerli olan rejimin kuralları uygulanır; bu nedenle mal listesi sözleşme tarihine göre ikiye ayrılmalıdır. İkinci adım sözleşmeyi madde madde okumaktır: hangi malların ortaklığa gireceği, hangilerinin kişisel mal kalacağı ve paylaşımın yarı yarıya mı yoksa başka bir oranda mı yapılacağı orada yazar; özellikle aile konutu ve ev eşyasına ilişkin maddeler işaretlenmelidir. Üçüncü adım talebin doğru kurulmasıdır: mal ortaklığında elbirliği mülkiyeti bulunduğundan tapu iptali ve tescil gibi **ayni** talepler mümkündür; bu, edinilmiş mallara katılmadan en önemli farktır ve talep baştan buna göre yazılmalıdır. Son olarak noterden sözleşmenin onaylı örneği ile tapu, trafik ve banka kayıtları sözleşme tarihine göre çıkartılarak dosyaya konulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2017 · E. 2016/13151 · K. 2017/7920

Mal ortaklığında eşler ortaklık mallarına elbirliğiyle ve yarı yarıya maliktir; ölümde ortaklık mallarının yarısı sağ kalan eşe geçer

Eşler 1959'da evlenmiş, 25.12.2002'de noterde düzenleme şeklinde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Eşin 2004'te ölümü üzerine sağ kalan eş, ortaklık mallarının tasfiyesini ve birlikte yaşadıkları dairenin payına mahsuben kendisine verilmesini istemiştir.

> *Mal Ortaklığı Rejimi, seyrek uygulanabilen bir mal rejimi türüdür. Bu rejimde, eşlerin kişisel malları birleşerek müşterek (ortak) bir mallar grubu haline gelmektedir. Ortaklık mallarında eşler arasında elbirliği mülkiyet esası geçerli olmaktadır. Eşlerin her biri ortaklığa koydukları malların miktarı ne olursa olsun, ortaklık malları üzerinde yarı paya sahip olurlar. Böylece genel mal ortaklığında eşlerin ortaklığa koydukları mallar üzerindeki bağımsız mülkiyet hakları ortadan kalkar. Artık eşler, ortaklık mallarında yarı yarıya elbirliği mülkiyet halinde malik olurlar. (743 sayılı TKM. m.629, TMK. m.701) Mal ortaklığı rejiminde yasal kural, yarı yarıya paylaşım olmakla birlikte bunun yerine sözleşmeyle başka bir paylaşım yöntemini de kabul edebilirler. Ölüm halinde tasfiye yapılırken kural olarak, ortaklık malların yarısı sağ eşe, kalan yarısı da sağ kalan eşin miras hakkı saklı kalmak üzere ölenin mirasçılarına geçer...*

DEĞERLENDİRME Daire, rejimin yapısını dört cümlede özetlemiştir: eşlerin kişisel malları birleşerek ortak bir mallar grubu oluşturur, bu mallarda elbirliği mülkiyeti geçerlidir, eşler ortaklığa koydukları miktardan bağımsız olarak yarı paya sahiptir ve ölüm hâlinde ortaklık mallarının yarısı sağ kalan eşe, kalan yarısı mirasçılara geçer. Bu yapı, rejimi hem edinilmiş mallara katılmadan hem de mal ayrılığından kesin biçimde ayırır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2024 · E. 2023/626 · K. 2024/6099

Mal ortaklığı sözleşmesi geçmişe etkili yapılamaz; sözleşme yapıldığı tarihten itibaren sonuç doğurur

Eşler 2006'da evlenmiş, 28.04.2010'da noterde düzenleme şeklinde mal ortaklığı sözleşmesi imzalamışlardı. Sözleşme geçmişe etkili hükümler içeriyordu. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm ise sözleşmeden on beş gün önce, 13.04.2010'da erkek adına satın alınmıştı.

> *Tüm bu açıklamalara göre, öncelikle 4721 sayılı Kanun'un 203 üncü maddesi uyarınca eşlerin ancak kanunda yazılı sınırlar içerisinde mal rejimini düzenleyebileceklerinden geçmişe etkili olacak şekilde 4722 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesindeki istisnalar dışında mal rejimi sözleşmesi düzenleyemezler. O halde, taraflar arasında 28.04.2010 tarih ve 08198 yevmiye numarası ile Düzenleme Şeklinde Mal Ortaklığı Sözleşmesi ile mal rejimi sözleşmesinin geçmişe etkili olacağına ilişkin maddeleri geçerli olmayıp işbu sözleşme yapıldığı tarihten itibaren geçerlidir.*

DEĞERLENDİRME Daire, sözleşmenin geçmişe etkili maddelerini geçersiz saymıştır. Eşler mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde düzenleyebilir; geriye etki yalnız 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesindeki istisnalar için mümkündür. Bu nedenle sözleşmeden önce edinilen mallar ortaklık malı sayılmaz ve o mallar için, sözleşme tarihine kadar geçerli olan rejimin hükümleri uygulanır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2024 · E. 2023/626 · K. 2024/6099

Mal ortaklığında elbirliği mülkiyeti bulunduğundan tasfiyede ayın istenebilir; bu, edinilmiş mallara katılmadan temel farktır

Aynı dosyada Bölge Adliye Mahkemesi, mal ortaklığı sözleşmesinin tasfiyesinde de ayın istenemeyeceğini kabul etmişti.

> *Diğer yandan, mal ortaklığı rejiminde 4721 sayılı Kanun'un 257 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca eşler ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahiptir, diğer bir ifadeyle işbu düzenleme uyarınca mal ortaklığı sözleşmesindeki eşler arasında bulunan elbirliği mülkiyetinin aynı olarak tasfiyesi söz konusudur.*

DEĞERLENDİRME Daire, Bölge Adliye Mahkemesinin bu kabulünü hatalı bulmuştur. Edinilmiş mallara katılmada tasfiyeyi isteyen eşin hakkı kural olarak kişisel alacak hakkıdır ve ayni talepte bulunamaz; mal ortaklığında ise eşler ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olduğundan tasfiye ayın olarak yapılabilir. Karar, iki rejim arasındaki en somut farkı ortaya koyar.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.02.2016 · E. 2015/19691 · K. 2016/1703

Geçmişe etkili mal rejimi seçimi kamu düzenine aykırıdır ve sözleşme serbestisiyle aşılamaz

Eşler, evlilik tarihinden itibaren geçerli olmak üzere mal ortaklığı rejimini seçtiklerini ileri sürmüşlerdir. 4722 sayılı Kanun ise geriye etkiyi yalnız yasal rejim için ve bir yıllık süre içinde yapılacak sözleşmeye tanımaktadır.

> *Söz konusu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; eşlerin geçmişe etkili olarak mal ortaklığı rejimini seçemeyecekleri açıktır. Eş anlatımla, taraflar geçmişe etkili bir biçimde edinilmiş mallara katılma rejimi dışında Kanunun tanıdığı başka seçimlik bir mal rejimini (mal ortaklığı, mal ayrılığı ya da paylaşmalı mal ayrılığı rejimlerinden birini) evlenme tarihinden itibaren geçerli olmak üzere seçemez ve belirleyemezler. Dolayısıyla, böyle bir seçim hükümsüz olup, kamu düzenine ilişkin bu yasal sınırlama sözleşme serbestisi kurallarına dayanılarak aşılamaz. Edinilmiş mallara katılma rejimi dışındaki diğer mal rejimlerinin benimsenmesine ilişkin sonradan yapılan sözleşmeler; ancak ileriye etkili olarak geçerli olur ve yapıldığı tarihten sonraki dönem için sonuç doğurur.*

DEĞERLENDİRME Daire, geçmişe etkili seçimin hükümsüz olduğunu ve bu sınırlamanın kamu düzenine ilişkin bulunduğunu vurgulamıştır. Yasal rejim dışındaki rejimlerin geriye etkili olarak benimsenmesi mümkün değildir; sonradan yapılan sözleşmeler ancak ileriye etkili sonuç doğurur. Bu nedenle sözleşme tarihinden önceki dönem için, o dönemde geçerli olan rejimin kuralları uygulanır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2017 · E. 2015/11337 · K. 2017/5037

Hangi malların ortaklığa gireceği sözleşmedeki iradeye göre belirlenir; aile konutunu ortaklık malı sayan hüküm esas alınır

Eşler 2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmıştı. Sözleşmenin 19. maddesinde, ortaklık mallarına dâhil olan ve birlikte yaşanan konut ile ev eşyasının, ölüm hâlinde sağ kalan eşin payına mahsuben kendisine verilebileceği kararlaştırılmıştı. Mahkeme buna rağmen konutu ortaklık malı saymamıştır.

> *Bozma ilamında da belirtildiği üzere eşler arasında mal ortaklığı rejiminin yasal mevzuat ve noterde yapılan sözleşmeye göre tasfiyesi gerekmektedir. Sözleşmenin 19. maddesinde "ortaklık mallarına dahil olan birlikte yaşadığımız konutun ve ev eşyası birimizin ölümü halinde sağ kalan payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilecektir." hükmünün kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Eşler, açık ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde birlikte yaşadıkları konutun ortaklık malı olduğunu ve bu taşınmaz yönünden ölüm halinde sağ eş tarafından tasfiye payına karşılık mülkiyetinin tamamının istenebileceği irade beyanında bulunmuştur. Dosya kapsamından aile konutu olduğu ve eşlerin birlikte yaşadığı anlaşılan tasfiyeye konu 2 nolu meskenin tarafların iradeleri*

dikkate alınarak ortaklık malı olduğunun kabulu gerekirken yazılı şekilde değerlendirme yapılması hatalı olmuştur.

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Mal ortaklığında tasfiye, hem kanun hükümlerine hem de noterde yapılan sözleşmeye göre yürütülür. Eşler sözleşmede birlikte yaşadıkları konutun ortaklık malı olduğunu açık biçimde belirtmişlerse, bu irade beyanı bağlayıcıdır ve konut ortaklık malı sayılır. Bu nedenle sözleşmenin her maddesi tasfiyede ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi.
- **TMK m. 203:** Sözleşmenin içeriği.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 226:** Paylı malın özgülenmesi.
- **TMK m. 240:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 244:** Paylaşmalı mal ayrılığı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.

MADDE

257

A. Mülkiyet
II. Ortaklık malları
1. Genel mal ortaklığı

KANUN METNİ

(1) Genel mal ortaklığında eşlerin kanun gereğince kişisel mal sayılanlar dışındaki malları ile gelirleri ortaklık mallarını oluşturur.
(2) Eşler, ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olurlar.
(3) Hiçbir eş, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir.

MADDE ÖZETİ

Genel mal ortaklığında kişisel mal sayılanlar dışındaki mallar ve gelirleri ortaklık mallarını oluşturur; eşler bu mallara bölünmemiş bir bütün olarak sahiptir ve hiçbir eş ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf edemez (m. 257). Bunun somut sonucu, sözleşmeden sonra bir eş adına tescil edilen taşınmazın yarı hissesinin diğer eş tarafından tescilden önce kazanılmış sayılmasıdır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Genel mal ortaklığı	Kişisel mal sayılanlar dışındaki bütün malları ve gelirlerini kapsayan ortaklık (TMK m. 257/1).
Bölünmemiş bir bütün	Gerekçeye göre elbirliği mülkiyetini anlatan ifade (S. Sayısı 723, s. 100-101).
Ortaklık payı	Elbirliği mülkiyetindeki pay; üzerinde tek başına tasarruf edilemez (TMK m. 257/3).
Tescilden önce kazanma	Ortaklık malında diğer eşin payının tescil işleminden önce doğması (4721 s. K. m. 705/2).

1 Yargıtay 7. HD, 15.06.2023, E. 2022/5254, K. 2023/3436.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 257- Madde İsviçre Medenî Kanununun 222 nci maddesinden alınmıştır. Maddeye göre genel mal ortaklığında, eşlerin yasadan dolayı kişisel mal sayılanlar dışında kalan malları ile gelirlerinin ortaklık mallarını oluşturduğu kabul edilmiştir. Burada ortaklığa dahil olduğu kabul edilen gelirler eşlerin ortaklığa dahil mallarının gelirleridir. Maddenin ikinci fıkrası, İsviçre Medenî Kanununun 222 nci maddesinin Almanca metnine uygun olarak kaleme alınmıştır. Burada "genel mal ortaklığının", bölünmemiş bir bütün olarak eşlere ait olduğu ifade edilerek, "elbirliği mülkiyeti" niteliği anlatılmak istenmiştir. Madde genel mal ortaklığında eşler arasında ortaklık malları konusunda elbirliği (iştirak hâlinde) mülkiyetinin doğduğu ve buna ilişkin hükümlerin uygulanacağını öngörmektedir. Maddenin üçüncü fıkrası ise, hiçbir eşin ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip olmadığını hükme bağlamaktadır. Burada sözü edilen pay, iştirak hâlinde mülkiyetteki ortaklık payıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 100-101*

Gerekçenin iki açıklaması maddenin uygulanmasında belirleyicidir. Birincisi, birinci fıkradaki "gelirler" ifadesinin kapsamıdır: ortaklığa giren gelirler, eşlerin **ortaklığa dâhil mallarının** gelirleridir; kişisel malların gelirleri genel mal ortaklığında ortaklığa girmez, buna karşılık edinilmiş mallarda ortaklıkta girer (TMK m. 258). İkincisi, ikinci fıkradaki "bölünmemiş bir bütün" ifadesinin **elbirliği mülkiyetini** anlattığıdır; gerekçe bunu Almanca metne yaptığı atıfla açıkça belirtir. Üçüncü fıkradaki payın da iştirak hâlindeki mülkiyet payı olduğu vurgulanmıştır. Tasarının 257. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313).

Eski Kanun'da da mal ortaklığına giren mallarda eşler birlikte hak sahibiydi ve hiçbiri kendi payı üzerinde tek başına tasarruf edemezdi; bütün mallara ve gelirlere şamil ortaklığa "umumi mal ortaklığı" deniyordu. Tasarruf için kural, eşlerin birlikte hareket etmesi ya da diğerinin rızasının bulunmasıydı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı ve koca, alelade idari muamelat müstesna olmak üzere ortaklığa giren mallar üzerinde ancak müştereken veya yekdiğerinin rızası ile tasarruf edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 213

	743 sayılı Kanun m. 213	4721 sayılı Kanun m. 257
Kapsam	Bütün mallar ve gelirler	Kişisel mallar dışındakiler ve gelirleri
Mülkiyet	Birlikte sahiplik	Elbirliği mülkiyeti
Tasarruf	Birlikte ya da rızayla	Pay üzerinde tek başına yok
Olağan işler	İstisna	Ayrı düzenleme
Yönetim	Kocada	Eşit

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; elbirliği mülkiyeti açıkça benimsendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Kişisel mal sayılanlar dışındaki mallar	TMK m. 257/1
Gelirler	Ortaklığa dâhil malların gelirleri	TMK m. 257/1
Mülkiyet	Bölünmemiş bir bütün olarak sahiplik	TMK m. 257/2
Niteliği	Elbirliği mülkiyeti	S. Sayısı 723, s. 100-101
Tasarruf	Ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf yok	TMK m. 257/3
Sonuç	Yarı hisse tescilden önce kazanılır	Yargıtay 7. HD, K. 2023/3436
Sözleşme öncesi	Önceki dönem malları ortaklığa girmez	Yargıtay 8. HD, K. 2014/19710
Kişisel mallar	Ayrı kütle olarak kalır	TMK m. 256, 260
Sınırlı ortaklık	Sözleşmeyle daraltılabilir	TMK m. 258, 259

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 222. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkradaki "gelirler" ifadesini açıklığa kavuşturur: burada ortaklığa dâhil olduğu kabul edilen gelirler, eşlerin **ortaklığa dâhil mallarının** gelirleridir. İkinci fıkra bakımından gerekçe daha da açıklayıcıdır: "bölünmemiş bir bütün olarak eşlere ait olduğu ifade edilerek, 'elbirliği mülkiyeti' niteliği anlatılmak istenmiştir"; Almanca "ungeteilt" ifadesinin karşılığı olarak "bölünmemiş bir bütün" denmiştir. Gerekçe, genel mal ortaklığında ortaklık malları konusunda elbirliği (iştirak hâlinde) mülkiyetinin doğduğunu ve buna ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtir. Üçüncü fıkradaki payın ise iştirak hâlindeki mülkiyet payı olduğu açıklanmıştır. Tasarının 257. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 312-313). 1

DİKKAT

Bu madde, mal ortaklığını diğer rejimlerden ayıran mülkiyet yapısını kurar ve pratikte üç sonucu vardır. **Birincisi**, ortaklık mallarında **elbirliği mülkiyeti** doğar: mallar paylara bölünmez, hiçbir eş kendi ortaklık payını satamaz, devredemez ya da üzerinde ipotek kuramaz; tasarruf ancak birlikte yapılabilir. **İkincisi**, tapu kaydı

yanıltıcı olabilir: sözleşmeden sonra yalnız bir eş adına tescil edilen taşınmazın yarı hissesi, kanun gereği diğer eş tarafından **tescilden önce** kazanılmış sayılır; yani tapuda adı yazmasa da diğer eş hak sahibidir. **Üçüncüsü**, kapsam sözleşme tarihine bağlıdır: sözleşmeden önceki dönemde edinilen mallar ve onların getirileri ortaklığa girmez; o dönem için hangi rejim geçerliyse onun kuralları uygulanır. Bu nedenle her dosyada malları sözleşme tarihine göre ikiye ayırmak zorunludur.

II. Ortaklığa Giren Mallar

- **Kural:** Genel mal ortaklığında eşlerin kanun gereğince kişisel mal sayılanlar dışındaki malları ile gelirleri ortaklık mallarını oluşturur (TMK m. 257/1).
- **Gelirler:** Gerekçeye göre buradaki gelirler, eşlerin ortaklığa dâhil mallarının gelirleridir (S. Sayısı 723, s. 100).
- **Kişisel mallar:** Kanundan doğan kişisel mallar ortaklık dışında kalır (TMK m. 260).
- **Zaman sınırı:** Sözleşmeden önceki birikim ve onun getirisi ortaklık malı değildir.[2]
- **Sözleşme dönemi:** Sözleşme yürürlükteyken aynı hesaba yatırılan tutarlar ortaklığa girer ve yarısı bakımından değerlendirilir.
- **Sınırlama imkânı:** Eşler sözleşmeyle ortaklığı daraltabilir (TMK m. 258, TMK m. 259).

III. Elbirliği Mülkiyetinin Sonuçları

- **Kural:** Eşler ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olurlar (TMK m. 257/2).
- **Niteliği:** Gerekçe bu ifadeyle elbirliği mülkiyetinin anlatılmak istendiğini açıkça belirtir (S. Sayısı 723, s. 100-101).
- **Uygulanacak hükümler:** Elbirliği mülkiyetine ilişkin genel hükümler uygulanır (4721 s. K. m. 701 vd.).
- **Tescilden önce kazanma:** Sözleşmeden sonra bir eş adına tescil edilen taşınmazın yarı hissesi diğer eş tarafından tescil işleminden önce kazanılmış sayılır.[3]
- **Tapu kaydı:** Bu nedenle tapuda yalnız bir eşin adının bulunması diğerinin hak sahipliğini ortadan kaldırmaz.
- **Tasfiyede ayın:** Elbirliği mülkiyeti bulunduğundan tasfiye ayın olarak yapılabilir (TMK m. 256).

2 Yargıtay 8. HD, 03.11.2014, E. 2014/15924, K. 2014/19710.
3 Yargıtay 7. HD, 15.06.2023, E. 2022/5254, K. 2023/3436.

IV. Tasarruf Yasağı

- **Kural:** Hiçbir eş, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir (TMK m. 257/3).
- **Payın niteliği:** Gerekçeye göre burada sözü edilen pay, iştirak hâlindeki mülkiyet payıdır (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Kapsam:** Satış, devir, bağış ve sınırlı ayni hak kurma tek başına yapılamaz.
- **Birlikte hareket:** Ortaklık mallarına ilişkin tasarruflar için eşlerin birlikte hareket etmesi gerekir.
- **Yönetim:** Ortaklık mallarının yönetimi ve olağan işler ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 262, TMK m. 263).
- **Üçüncü kişiler:** Ortaklık mallarına ilişkin işlemlerde üçüncü kişilerin korunması ayrı hükümlere tabidir (TMK m. 264).

V. Rejim Dönemlerinin Belirlenmesi

- **Üç dönem:** Uzun evliliklerde mal ayrılığı, edinilmiş mallara katılma ve mal ortaklığı dönemleri arka arkaya gelebilir.[4]
- **Sınırlar:** 01.01.2002'ye kadar mal ayrılığı, bu tarihten sözleşme tarihine kadar yasal rejim, sözleşmeden sonra mal ortaklığı uygulanır.
- **Geriye etki:** Sözleşmede aksi yazılsa bile mal ortaklığı geçmişe etkili olmaz (TMK m. 256).
- **İstisna:** Geriye etki yalnız yasal rejim için ve bir yıllık süre içinde mümkündür (4722 s. K. m. 10).
- **Uygulama:** Her mal, edinildiği tarihte geçerli olan rejimin kurallarına tabidir (TMK m. 179).
- **Sonuç:** Tasfiyede önce dönemler, sonra her malın hangi döneme düştüğü belirlenir.

VI. Sözleşmeye İlişkin Uyuşmazlıklar

- **İptal davası:** Mal ortaklığı sözleşmesi irade bozukluğu iddiasıyla iptal davasına konu olabilir.[5]
- **İnceleme:** Mahkeme, sözleşmeyi imzalayan tarafın özgür iradesiyle hareket edip etmediğini araştırmalıdır.
- **Usulden ret olmaz:** Sözleşmenin içeriğine girilip geçerliliğini yitirdiğinden söz edilerek hukuki yarar yokluğundan ret kararı verilemez.

4 Yargıtay 7. HD, 15.06.2023, E. 2022/5254, K. 2023/3436.
5 Yargıtay 8. HD, 05.07.2018, E. 2018/11610, K. 2018/15025.

- **Mirasçılar:** Sözleşmenin tarafı olmayan mirasçılar da iptal isteminde bulunabilir.
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama biçiminde yapılmalıdır (TMK m. 205).
- **Kapsam:** Sözleşmenin hangi malları ortaklığa soktuğu madde madde incelenir.

VII. Usul

- **Sona erme:** Rejim ölüm, başka bir rejimin kabulü, iptal, boşanma ya da mal ayrılığına geçişle sona erer (TMK m. 271).
- **Yargılama sırasında ölüm:** Eşin ölmesiyle rejim sona erer ve tasfiye davasının görülebilirlik koşulu gerçekleşir.[6]
- **Mirasçılar:** Mirasçılara tebligat yapılıp davayı takip edip etmeyecekleri sorulur (6100 s. HMK m. 55).
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür.
- **Değerleme:** Sona erme anında mevcut mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 275).
- **İspat:** Belirli bir malın kişisel mal olduğunu iddia eden bunu ispatla yükümlüdür (TMK m. 261).

UYGULAMA NOTU

Genel mal ortaklığına tabi bir dosyada ilk iş, malları sözleşme tarihine göre ikiye ayırmaktır. Sözleşmeden önce edinilen mallar ve onların getirileri ortaklığa girmez; o dönem için hangi rejim geçerliyse onun kuralları uygulanır. Sözleşmeden sonra edinilenler ise ortaklık malıdır ve burada tapu kaydına aldanılmamalıdır: taşınmaz yalnız bir eş adına tescil edilmiş olsa bile yarı hissesi kanun gereği diğer eşe ait sayılır; bu nedenle tapu iptali ve tescil talebinde bulunulabilir. Banka hesapları için para hareketleri tarih tarih çıkarılmalıdır; sözleşme öncesi anaparanın faizi ortaklık malı değildir, ancak sözleşme döneminde aynı hesaba yatırılan tutarlar ortaklığa girer. Eşin ortaklık malı üzerinde tek başına yaptığı devir, ipotek ya da satış işlemlerine karşı çıkılmalıdır: ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf mümkün değildir. Sözleşmenin kendisine itiraz varsa (baskı, aldatma, yanılma gibi) bu itiraz ayrı bir iptal davasıyla ileri sürülmelidir; mahkeme sözleşmeyi imzalayan tarafın özgür iradesini araştırmak zorundadır. Son olarak yargılama sırasında eşlerden biri ölürse dava düşmez; mirasçılara tebligat yapılarak yargılamaya devam edilir.

6 Yargıtay 8. HD, 28.11.2018, E. 2017/15659, K. 2018/19394.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2023 · E. 2022/5254 · K. 2023/3436

Mal ortaklığı sözleşmesinden sonra bir eş adına edinilen taşınmazın yarısı, diğer eş tarafından tescilden önce kazanılmış sayılır

Eşler 1973'te evlenmiş, 27.12.2002'de mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Mirasçılar, mirasbırakanın sözleşmeden sonra 2006'da edindiği taşınmaz ile daha önce alınan taşınmazlar bakımından tapu iptali ve tescil ile ecrimisil istemiştir.

> *01.01.2002 tarihinden mal ortaklığı sözleşme tarihi olan 27.12.2002 tarihine kadar edinilmiş mallara katılma rejiminin, 27.12.2002 tarihinden sonra ise "Mal ortaklığı" rejimine dair hükümlerin uygulanmasının gerektiği, 27.12.2002 tarihinden sonra murisin edindiği taşınmazlar yönünden 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 705/2. maddesine göre bunların 1/2 hissesinin davalı eş tarafından tescil işleminden önce kazanılmış olduğu, 4722 sayılı Kanun'un 10/3.maddesi gereğince mal rejimi sözleşmesi ile yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin geriye doğru evlenme tarihine kadar geçerli olacağına ilişkin eşlerin sözleşmede açık beyanlarının da bulunmadığı...*

DEĞERLENDİRME Karar, mal ortaklığındaki elbirliği mülkiyetinin en somut sonucunu gösterir: sözleşmeden sonra bir eş adına tescil edilen taşınmazın yarı hissesi, diğer eş tarafından tescil işleminden önce, kanun gereği kazanılmış sayılır (4721 s. K. m. 705/2). Kararda ayrıca üç rejim dönemi ayrı ayrı belirlenmiştir: 2002'ye kadar mal ayrılığı, 2002 ile sözleşme tarihi arasında edinilmiş mallara katılma, sözleşmeden sonra mal ortaklığı.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2014 · E. 2014/15924 · K. 2014/19710

Sözleşme öncesine ait para ve onun faiz getirisi ortaklık malı değildir; sözleşme döneminde yatırılan tutarlar ortaklığa girer

Mal ortaklığı sözleşmesi bulunan eşlerden birinin banka hesabındaki para, yıllar içinde farklı hesaplara aktarılmış ve boşanma davasından bir hafta önce çekilerek hesap kapatılmıştı. Paranın bir bölümü sözleşmeden önceki birikime, bir bölümü ise sonraki yatırımlara dayanıyordu.

> *Şu halde anılan miktarlı paranın ilk yatırıldığı miktar ve bu miktarın faiz getirisi taraflar arasında düzenlenen mal ortaklığı sözleşmesi gereğince ortaklığa giren mallardan değildir (TMK.nun 257.md). Davacı eş adına 54.460 TL'sı vadeli hesap açıldıktan sonra, kapatıldığı tarihe dek değişik zamanlarda aynı hesaba toplam 8.400 TL'sı yatırılmıştır. Yatırılan bu miktar, ortaklığa ait bölüm olup ancak bu miktar kadarı davacının toplam ortaklık payından takas konusu olabilir. TMK'nun 271/2. maddesi uyarınca boşanma davasının açıldığı 13.10.2009 tarihi itibariyle eşler arasındaki mal rejimi sona ermiştir. TMK'nun 271/3.ve 275*

maddelerine göre mal ortaklığı rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan malların tasfiye anındaki değerlerinin hesaba katılacağı kuşkusuzdur.

DEĞERLENDİRME Daire, parayı kaynağına göre ikiye ayırmıştır: sözleşmeden önceki birikim ve onun faizi ortaklık malı değildir; sözleşme döneminde aynı hesaba yatırılan tutarlar ise ortaklığa girer ve yarısı bakımından değerlendirilir. Kararda ayrıca rejimin boşanma dava tarihinde sona erdiği ve sona erme anında mevcut malların tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılacağı belirtilmiştir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2018 · E. 2018/11610 · K. 2018/15025

Mal ortaklığı sözleşmesinin irade bozukluğu nedeniyle iptali istemi esastan incelenmelidir

Mirasçılar, mirasbırakan ile eşi arasında 1986'da noterde düzenlenen mal ortaklığı sözleşmesinin baskı altında ve gerçek dışı irade beyanlarıyla hazırlandığını ileri sürerek yokluğunun tespitini, olmazsa iptalini istemiştir. Mahkeme, sözleşmenin yeni Kanun karşısında geçerliliğini yitirdiği gerekçesiyle hukuki yarar yokluğundan davayı reddetmiştir.

> *Bu açıklamalara göre dava, irade fesadına dayalı 26.06.1986 tarihli mal ortaklığı sözleşmesinin iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, bu yönden inceleme ve araştırma yapılarak...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı bozmuştur. Sözleşmeyi imzalayan tarafın özgür iradesiyle hareket edip etmediği araştırılmalı ve esas hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmelidir; sözleşmenin içeriğine girilip yeni Kanun karşısında geçerliliğini yitirdiğinden söz edilerek hukuki yarar yokluğundan ret kararı verilmesi doğru değildir. Mal ortaklığı sözleşmesi de her sözleşme gibi irade bozukluğu iddiasıyla iptal davasına konu olabilir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.11.2018 · E. 2017/15659 · K. 2018/19394

Yargılama sırasında eşin ölmesiyle mal rejimi sona erer ve tasfiye davasının görülebilirlik koşulu gerçekleşir; mirasçılara tebligat yapılmalıdır

Mal rejiminin tasfiyesi davası sürerken davacı eş ölmüştür. Mahkeme, dosya kapsamına uymayan bir gerekçeyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *Somut olayda, davacı ile davalı 03.09.1984 tarihinde evlenmiş ve davacı eş Yargıtay temyiz incelemesi yapıldığı tarih itibariyle ölmüş, TMK'nin 225/1.maddesi uyarınca mal rejimi ölümle sona ermiştir. Bu durumda davanın görülebilirlik ön koşulu gerçekleşmiştir. Nitekim mahkemece verilen karar davacı eşin mirasçılarına tebliğ edilmiş, mirasçılar aynı vekile vekaletname vermişler ve karar vekil tarafından temyiz edilmiştir. HMK'nin 55.maddesi "Taraflardan birinin ölümü*

hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir." hükmünü amirdir. Davacı eş karar tarihinden önce öldüğünden, mahkemece HMK'nin 55.maddesi uyarınca mirasçılarına tebligat yapılıp davayı takip edip etmeyeceklerinin sorulması, takip edeceklerini bildirmeleri halinde davaya kaldığı yerden devam edilmesi gerekirken, dosya kapsamına uygun düşmeyen yazılı gerekçe ile karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Daire, önceki onama kararını kaldırarak hükmü bozmuştur. Eşin ölümüyle mal rejimi sona erdiğinden tasfiye davasının ön koşulu gerçekleşir ve dava düşmez. Mahkemenin yapması gereken, mirasçılara tebligat yaparak davayı takip edip etmeyeceklerini sormak ve takip edeceklerini bildirmeleri hâlinde yargılamaya kaldığı yerden devam etmektir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 179:** Mal rejiminin tasfiyesi.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 262:** Olağan yönetim.
- **TMK m. 263:** Olağanüstü yönetim.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değerlendirme anı.

MADDE

258

A. Mülkiyet
II. Ortaklık malları
2. Sınırlı mal ortaklığı

a. Edinilmiş mallarda ortaklık

KANUN METNİ

(1) Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle sadece edinilmiş mallardan oluşan bir ortaklık kabul edebilirler.
(2) Kişisel malların gelirleri de bu ortaklığa dahildir.

MADDE ÖZETİ

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığı yalnız edinilmiş mallarla sınırlayabilirler; kişisel mallar ortaklık dışında kalır, ancak kişisel malların gelirleri ortaklığa dâhil olur (m. 258). Ortaklık, ancak bu sözleşmenin kurulmasından sonra edinilen malları kapsar; daha önce edinilenler rejimin dışındadır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sınırlı mal ortaklığı	Ortaklığın kapsamının sözleşmeyle daraltıldığı mal ortaklığı türü (TMK m. 258, 259).
Edinilmiş mallarda ortaklık	Yalnız edinilmiş mallardan oluşan ortaklık (TMK m. 258/1).
Kişisel malların gelirleri	Genel mal ortaklığından farklı olarak bu ortaklığa dâhil olan gelirler (TMK m. 258/2).
Sözleşmenin kurulması	Ortaklığın kapsamının başladığı an (S. Sayısı 723, s. 101).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 258- Madde İsviçre Medenî Kanununun 223 üncü maddesinden alınmıştır. Maddede mal ortaklığı rejiminin ikinci türü olarak eşlerin mal rejimi sözleşmelerinde bu ortaklığın sadece edinilmiş mallarla sınırlı olarak kabul edebilecekleri öngörülmüştür. Bu durumda eşler arasında ortaklık rejimi sadece buna ilişkin mal rejimi sözleşme-

1 Yargıtay 8. HD, 15.05.2018, E. 2016/15076, K. 2018/12695.

> sinin kurulmasından itibaren edinilmiş mallarla sınırlı olarak söz konusu olacaktır. Maddenin ikinci fıkrası eşlerin kişisel mallarının gelirlerinin de genel mal ortaklığı rejiminden farklı olarak ortaklığa dahil olduğunu vurgulamaktadır. Bu düzenleme, edinilmiş mallara katılma rejiminin doğal bir sonucudur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 101*

Gerekçenin en çok işe yarayan cümlesi zaman sınırına ilişkin olanıdır: ortaklık, "buna ilişkin mal rejimi sözleşmesinin kurulmasından itibaren" edinilmiş mallarla sınırlıdır. Bu, sözleşme tarihini tasfiyenin kilit verisi hâline getirir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, kişisel malların gelirlerinin ortaklığa dâhil olmasının genel mal ortaklığından farklı olduğunu açıkça vurgular; bunu da edinilmiş mallara katılma rejiminin doğal sonucu sayar. Tasarının 258. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun da sınırlı bir mal ortaklığına izin veriyordu. "Mahdut ortaklık" başlığı altındaki 234. madde, bugünkü edinilmiş mallarda ortaklığın karşılığıydı ve ortaklığa girecek malları "müktesep mallar" olarak tanımlıyordu. Eski metnin kapsamı bugünküne göre hem daha ayrıntılı hem de eşler arasında farklıydı; bugünkü düzenleme ise kısa ve eşitlikçidir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, ortaklığa dahil olacak malların; yalnız evliliğin devamı esnasında iki taraf şahsi mallarının ve bunlardan birinin istibdali suretiyle elde edecekleri malların hasılatiyle kocanın yine evliliğin devamı esnasında ıvazsız olmayan her türlü kazancından ve kadının kanunen mahfuz mallarından bulunmayan bu kabil kazançlarından teşekkül etmesini, evlenme mukavelelerinde, kabul edebilirler. Bu mallara müktesep mallar denir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 234

	743 sayılı Kanun m. 234	4721 sayılı Kanun m. 258
Adı	Müktesep mallara münhasır ortaklık	Edinilmiş mallarda ortaklık
Kuruluş	Evlenme mukavelesi	Mal rejimi sözleşmesi
Kapsam	Ayrıntılı sayım	Edinilmiş mallar
Eşler	Karı ve koca için farklı ölçüt	Eşitlik
Kişisel mal gelirleri	Ortaklığa dâhil	Ortaklığa dâhil

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; edinilmiş mallarda ortaklık sınırlı mal ortaklığı türü olarak düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Türü	Mal ortaklığının ikinci türü	S. Sayısı 723, s. 101
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 223	S. Sayısı 723, s. 101
Kuruluş	Mal rejimi sözleşmesiyle	TMK m. 258/1
Kapsam	Yalnız edinilmiş mallar	TMK m. 258/1
Başlangıç	Sözleşmenin kurulmasından itibaren	S. Sayısı 723, s. 101
Kişisel mal gelirleri	Ortaklığa dâhildir	TMK m. 258/2
Genel ortaklıktan farkı	Kişisel mal gelirlerinin dâhil olması	S. Sayısı 723, s. 101
Şekil	Noterde düzenleme veya onaylama	TMK m. 205
Önceki dönem	Rejim başlamadan önceki mallar dışarıda	Yargıtay 8. HD, K. 2018/12695

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 223. maddesinden alınmıştır ve mal ortaklığı rejiminin **ikinci türünü** düzenler. Gerekçe iki noktayı açıkça belirtir. Birincisi zaman sınırıdır: "Bu durumda eşler arasında ortaklık rejimi sadece buna ilişkin mal rejimi sözleşmesinin kurulmasından itibaren edinilmiş mallarla sınırlı olarak söz konusu olacaktır." İkincisi kişisel malların gelirleridir: ikinci fıkra, bu gelirlerin de "genel mal ortaklığı rejiminden farklı olarak" ortaklığa dâhil olduğunu vurgular. Gerekçe bu düzenlemenin "edinilmiş mallara katılma rejiminin doğal bir sonucu" olduğunu ekler. Tasarının 258. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddedeki ortaklık, adı benzese de yasal rejim olan **edinilmiş mallara katılma** ile aynı şey değildir. Katılma rejiminde her eş kendi malının maliki olmaya devam eder ve tasfiyede yalnız **parasal bir alacak** doğar; TMK m. 258'e göre kurulan ortaklıkta ise edinilmiş mallar üzerinde **elbirliği mülkiyeti** doğar (TMK m. 257/2) ve tasfiyede ayın istenebilir. İkinci fark gelirlerdedir: katılma rejiminde kişisel malların gelirleri edinilmiş mal sayılır (TMK m. 219), genel mal ortaklığında ortaklığa girmez, TMK m. 258'e göre kurulan ortaklıkta ise açıkça ortaklığa dâhildir. Üçüncü ve pratikte en çok atlanan nokta ise zamandır: ortaklık, sözleşmenin kurulmasından **sonra** edinilen malları kapsar. Daha önce edinilenler için hangi rejim yürürlükteyse onun kuralları, evlenmeden önce edinilenler için ise genel hükümler uygulanır.

II. Sınırlı Mal Ortaklığının Kurulması

- **Kural:** Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle sadece edinilmiş mallardan oluşan bir ortaklık kabul edebilirler (TMK m. 258/1).
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme ya da onaylama biçiminde yapılır (TMK m. 205).
- **Zaman:** Sözleşme evlenmeden önce ya da evlilik sırasında yapılabilir (TMK m. 203).
- **Ehliyet:** Ayırt etme gücüne sahip olmak gerekir; küçük ya da kısıtlı için yasal temsilcinin yazılı rızası aranır (TMK m. 204).
- **Seçim serbestisi:** Eşler ancak kanunda sayılan rejimlerden birini seçebilirler (TMK m. 202).
- **Sonuç:** Seçilen rejim genel mal ortaklığı değil, kapsamı daraltılmış bir ortaklıktır.

III. Ortaklığa Giren Mallar

- **Kural:** Ortaklık yalnız edinilmiş mallardan oluşur (TMK m. 258/1).
- **Başlangıç:** Gerekçeye göre ortaklık, sözleşmenin kurulmasından itibaren edinilmiş mallarla sınırlıdır (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Önceki mallar:** Sözleşmeden önce edinilenler ortaklığa girmez; o dönemin rejimine tabidir (TMK m. 179).
- **Evlilik öncesi:** Mal rejimi başlamadan önce edinilen mal rejimin kapsamına hiç girmez.[2]
- **Kişisel mallar:** Kişisel mallar ortaklık dışında kalır (TMK m. 260).
- **İspat:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça tüm değerler ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).

IV. Kişisel Malların Gelirleri

- **Kural:** Kişisel malların gelirleri de bu ortaklığa dâhildir (TMK m. 258/2).
- **Gerekçe:** Bu, genel mal ortaklığı rejiminden farklı bir düzenlemedir (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Karşılaştırma:** Genel mal ortaklığında yalnız ortaklığa dâhil malların gelirleri ortaklığa girer (TMK m. 257).
- **Kapsam:** Kira, faiz, temettü ve benzeri getiriler bu kapsamdadır.
- **Neden:** Gerekçe bunu edinilmiş mallara katılma rejiminin doğal sonucu olarak açıklar (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Sınır:** Kişisel malın kendisi değil, yalnız geliri ortaklığa girer.

2 Yargıtay 8. HD, 15.05.2018, E. 2016/15076, K. 2018/12695.

V. Yasal Rejimden Farkı

- **Ad benzerliği:** Yasal rejim "edinilmiş mallara katılma", bu ise "edinilmiş mallarda ortaklık"tır (TMK m. 218).
- **Mülkiyet:** Katılma rejiminde her eş kendi malının maliki kalır; burada elbirliği mülkiyeti doğar (TMK m. 257).
- **Talep türü:** Katılma rejiminde kural parasal alacaktır (TMK m. 239); ortaklıkta ayın istenebilir (TMK m. 256).
- **Gelirler:** Katılma rejiminde kişisel malların gelirleri edinilmiş mal sayılır (TMK m. 219).
- **Kuruluş:** Yasal rejim kendiliğinden uygulanır; bu ortaklık için sözleşme şarttır (TMK m. 202).
- **Tasarruf:** Ortaklıkta pay üzerinde tek başına tasarruf edilemez (TMK m. 257/3).

VI. Eski Sözleşmelerin Akıbeti

- **Dönüşüm:** 743 sayılı Kanun döneminde seçilen mal ortaklığı kendiliğinden devam etmez.[3]
- **Bir yıllık süre:** Eşler 01.01.2002'den başlayarak bir yıl içinde başka bir rejim seçmezlerse yasal rejimi seçmiş sayılırlar (4722 s. K. m. 10).
- **Sonuç:** Yeni bir sözleşme yapılmadıysa tasfiye edinilmiş mallara katılma hükümlerine göre yapılır.
- **Bugünkü uygulama:** Sınırlı mal ortaklığı isteyen eşlerin 4721 sayılı Kanun döneminde yeni bir sözleşme yapması gerekir.
- **Geriye etki:** Sözleşmeyle rejim geçmişe etkili kılınamaz (TMK m. 256).
- **Dönem ayrımı:** Her mal, edinildiği tarihte yürürlükte olan rejime tabidir.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Rejim dışı istemler:** Rejim başlamadan önceki edinimlere ilişkin istemlerde genel mahkeme görevlidir.[4]
- **Kamu düzeni:** Görev kamu düzenine ilişkindir ve kendiliğinden gözetilir.
- **Ayrı dava:** Sözleşmenin hükümsüzlüğü bağımsız dava konusu yapılabilir.[5]
- **Kanun yolu:** Bölge adliye mahkemesinin görevli mahkemeye gönderme kararı kesindir.[6]

3 Yargıtay 2. HD, 22.01.2007, E. 2006/7017, K. 2007/113.
4 Yargıtay 8. HD, 15.05.2018, E. 2016/15076, K. 2018/12695.
5 Yargıtay 2. HD, 27.02.2008, E. 2007/1789, K. 2008/2393.
6 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2026/264, K. 2026/577.

- **Tasfiye:** Rejim sona erdiğinde ortaklık malları paylaşılır (TMK m. 271).

UYGULAMA NOTU

Edinilmiş mallarda ortaklık kurmayı düşünen eşler sözleşmeyi noterde yaptırmalı ve tarihini iyi saklamalıdır: ortaklığın kapsamı bu tarihten sonra edinilen mallarla sınırlıdır. Sözleşmede hangi malların hâlen kişisel mal sayılacağı tek tek yazılmalıdır; yazılmazsa TMK m. 261 gereği ispat yükü kişisel mal iddiasında bulunan tarafta kalır. Kişisel mallardan elde edilen gelirlerin (kira, faiz, kâr payı) ortaklığa gireceği bilinmelidir; bu, rejimi yasal rejimden ve genel mal ortaklığından ayıran en önemli noktadır. 2002 öncesinden kalma bir mal ortaklığı sözleşmesi bulunan eşler, bir yıllık süre içinde yeni bir sözleşme yapmadılarsa bugün büyük olasılıkla edinilmiş mallara katılma rejimindedir; tasfiye hesabı buna göre kurulmalıdır. Uyuşmazlık çıktığında talep ikiye ayrılmalıdır: rejim süresi içinde edinilen mallar için aile mahkemesinde, rejim başlamadan önce edinilenler için genel mahkemede dava açılmalıdır. Aksi hâlde dava görev yönünden reddedilir ve zaman kaybedilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
15.05.2018 · E. 2016/15076 · K. 2018/12695

Mal rejimi başlamadan önce edinilen hisse rejimin kapsamına girmez; bu isteme genel mahkeme bakar

Kadın, boşanma dilekçesiyle birlikte eşi adına kayıtlı taşınmazlar bakımından tapu iptali ve tescil ile mal rejiminden kaynaklanan alacak istemiştir. Taşınmazlardan birinin 2/4 hissesi evlenmeden önce, 12.03.1998 tarihinde edinilmişti; taraflar ise 30.07.1998 tarihinde evlenmişti. Aile mahkemesi bu istemi de esastan inceleyip reddetmiştir.

> *Taraflar 30.07.1998 tarihinde evlenmiş olup, bu hisse edinildiği tarih itibariyle mal rejimi henüz başlamamıştır. Bu şekildeki tapu iptal-tescil ve alacak talebi Borçlar Kanunu genel hükümleri uyarınca genel mahkemelerce tartışılıp değerlendirilerek hükme bağlanması gerekmekte olup; Mahkemece, talebin bu kısmının Aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlık olarak nitelendirilip esastan reddine karar verilmesi hatalıdır. Görev, kamu düzenine ilişkin olup mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, sınırlı mal ortaklığında da geçerli olan temel zaman kuralını gösterir: bir mal ancak rejim başladıktan sonra edinilmişse rejimin kapsamına girer. Evlenmeden ya da mal rejimi sözleşmesinin yapılmasından önce edinilen malvarlığı değerleri bakımından ileri sürülen tapu iptali ve alacak istemleri aile hukukundan değil, Borçlar Kanunu genel hükümlerinden doğar; bu nedenle aile mahkemesi değil genel mahkeme görevlidir. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme bunu kendiliğinden gözetmek zorundadır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2007 · E. 2006/7017 · K. 2007/113

743 sayılı Kanun döneminde sözleşmeyle seçilen mal ortaklığı, 01.01.2002'den sonra bir yıl içinde yeni bir sözleşme yapılmazsa yasal rejime dönüşür

Eşler 1981'de evlenmiş, 15.11.1988 tarihinde noterde mal ortaklığı sözleşmesi düzenlemişlerdi. Koca 07.03.2003 tarihinde ölmüştür. Mirasçılar, mal ortaklığı sözleşmesinin iptalini, olmazsa tenkisini istemiştir. Eşler 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonraki bir yıl içinde yeni bir mal rejimi sözleşmesi yapmamıştı.

> *4722 Sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun 10/1. maddesi uyarınca, Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tabi oldukları mal rejimi devam edecektir. Eşler kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılacaklardır.*

DEĞERLENDİRME Daire, 743 sayılı Kanun döneminde sözleşmeyle kurulan mal ortaklığının kendiliğinden devam etmediğini belirtmiştir. Eşler 01.01.2002'den başlayarak bir yıl içinde başka bir rejim seçmedikleri için, kocanın 2003'teki ölümünde eşler edinilmiş mallara katılma rejimine tabiydi; tasfiyenin de bu rejim hükümlerine göre yapılması gerekir. Bugün sınırlı mal ortaklığı kurmak isteyen eşlerin, 4721 sayılı Kanun döneminde yeni bir mal rejimi sözleşmesi yapması zorunludur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.02.2008 · E. 2007/1789 · K. 2008/2393

Mal ortaklığı sözleşmesinin hükümsüzlüğü istemi bağımsız bir dava olarak görülür ve hüküm yalnız bu istemle sınırlı kurulur

Taraflar arasındaki dava, yalnızca 30.11.1995 tarihli mal ortaklığı sözleşmesinin hükümsüzlüğüne ilişkindi. Aile mahkemesi bu istem hakkında karar verdi, hüküm temyiz edilmiştir.

> *...davanın; münhasıran 30.11.1995 tarihli mal ortaklığı sözleşmesinin hükümsüzlüğüne ilişkin olup, hükmün de buna ilişkin kurulmuş bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, mal rejimi sözleşmesinin geçerliliğine ilişkin uyuşmazlığın tasfiye davasından ayrı, bağımsız bir dava konusu olabileceğini gösterir. Böyle bir davada hüküm yalnız sözleşmenin hükümsüzlüğü istemiyle sınırlı kurulur; tasfiyeye ilişkin alacak istemleri ayrıca ileri sürülmelidir. Sınırlı mal ortaklığı kuran bir sözleşmenin geçersizliği ileri sürülecekse, bu istemin ayrı dava konusu yapılabileceği akılda tutulmalıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2026 · E. 2026/264 · K. 2026/577

Bölge adliye mahkemesinin dosyayı görevli mahkemeye gönderme kararı kesindir; temyiz edilemez

Mal ortaklığı sözleşmesinin iptali davasında ilk derece mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu kabul ederek hükmü kaldırdı ve dosyayı ilk derece mahkemesine göndermiştir. Bu karar temyiz edilince bölge adliye mahkemesi ek kararla temyiz dilekçesini reddetmiştir; ek karar da temyiz edilmiştir.

> *Bölge adliye mahkemelerinin, davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine ilişkin kararları, 6100 sayılı Kanun'un 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca kesin olup aynı Kanun'un 362 nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca temyiz edilemez.*

DEĞERLENDİRME Daire, ek kararı onayarak bu kararların kesin olduğunu ve temyiz edilemeyeceğini teyit etmiştir. Mal ortaklığı sözleşmesine ilişkin davalarda görev tartışması sık çıktığından bu usul kuralı pratikte önemlidir: bölge adliye mahkemesi kaldırma ve gönderme kararı verdiğinde yapılacak iş, temyiz yoluna gitmek değil, dosyanın gönderildiği mahkemede yargılamaya devam etmektir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 203:** Mal rejimi sözleşmesi.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 218:** Edinilmiş mallara katılma rejiminin kapsamı.
- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.

MADDE

259

A. Mülkiyet
II. Ortaklık malları
2. Sınırlı mal ortaklığı

b. Diğer mal ortaklıkları

KANUN METNİ

(1) Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle belirli malvarlığı değerlerini veya türlerini, özellikle taşınmaz malları, bir eşin kazancını, bir meslek veya sanat icrası için kullandığı malları ortaklık dışında tutabilirler.
(2) Aksi sözleşmede öngörülmedikçe bu malların gelirleri ortaklığa dahil değildir.

MADDE ÖZETİ

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle belirli malvarlığı değerlerini ya da türlerini ortaklık dışında tutabilir; aksi kararlaştırılmadıkça bu malların gelirleri de ortaklığa girmez (m. 259). Ancak bu serbestinin sınırı vardır: mal rejimi sözleşmesinin konusu kanunla sınırlandırılmıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ortaklık dışı mal	Sözleşmeyle ortaklığın kapsamı dışında bırakılan malvarlığı değeri (TMK m. 259/1).
Malvarlığı türü	Taşınmazlar, kazanç, meslek malları gibi kategoriler (TMK m. 259/1).
Ortaklık dışı malın geliri	Aksi kararlaştırılmadıkça ortaklığa girmeyen getiri (TMK m. 259/2).
Sözleşme özgürlüğünün sınırı	Mal rejimi sözleşmesinin konusunun kanunla sınırlı olması.[2]

1 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.
2 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 259- Madde İsviçre Medenî Kanununun 224 üncü maddesinden alınmıştır. Maddede eşlerin mal rejimi sözleşmeleriyle genel mal ortaklığı ve edinilmiş mallarda ortaklık yerine bazı malvarlığı değerlerini veya türlerini ortaklık dışında tutmak suretiyle farklı bir mal ortaklığını kabul edebilecekleri öngörülmüştür. Örneğin eşler belirli tasarruflarını, kazançlarını, meslek veya sanat icrasının gerektirdiği malvarlığı değerlerinin sözleşmeyle ortaklık rejimi dışında tutabilirler. Maddenin ikinci fıkrasında, eşlerin mal sözleşmesiyle ortaklık dışında tuttukları malların gelirlerinin, aksinin kararlaştırılmamış olduğu hâllerde mal ortaklığına dahil olacağı öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 101*

Gerekçenin birinci paragrafı maddenin amacını iyi özetler: mal ortaklığı katı bir kalıp değildir, eşler kendi ihtiyaçlarına göre ortaklığın kapsamını daraltabilirler. Buna karşılık **ikinci paragraf, açıkladığı fıkranın tam tersini söylemektedir.** Kanunun ikinci fıkrası "Aksi sözleşmede öngörülmedikçe bu malların gelirleri ortaklığa dahil değildir" derken, gerekçe bu gelirlerin aksi kararlaştırılmadıkça ortaklığa dâhil olacağını yazar. Tasarı metni ile Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin bu fıkrada aynıdır ve Tasarının 259. maddesi Komisyonun değişiklik listesinde yer almaz (S. Sayısı 723, s. 311-314); dolayısıyla ortada bir Komisyon değişikliği değil, gerekçedeki bir yazım yanlışlığı vardır. Uyuşmazlıkta uygulanacak olan kanun metnidir.

Eski Kanun da aynı imkânı tanıyordu. "Mahdut ortaklık" başlığı altındaki 233. madde, eşlerin evlenme mukavelesiyle bazı malları, özellikle taşınmazları ortaklıktan çıkarabileceklerini düzenliyordu. Bugünkü metin bu hükmün kapsamını genişletmiş, kazanç ile meslek ve sanat mallarını da açıkça saymış, ayrıca ortaklık dışı malların gelirlerinin akıbetini kurala bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, evlenme mukavelesiyle bazı malların bilhassa gayri menkullerin ortaklıktan çıkarılmasını şart ederek mahdut bir mal ortaklığı usulü kabul edebilirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 233

	743 sayılı Kanun m. 233	4721 sayılı Kanun m. 259
Yetki	Bazı malları ortaklıktan çıkarma	Belirli değer ve türleri dışarıda tutma
Örnekler	Gayrimenkuller	Taşınmazlar, kazanç, meslek malları
Gelirler	Düzenlenmemiş	Kural olarak ortaklık dışında
Şekil	Evlenme mukavelesi	Mal rejimi sözleşmesi
Sınır	Ortaklık usulü içinde kalma	Kanunla sınırlı sözleşme konusu

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ortaklık dışı malların gelirleri kurala bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetki	Belirli malları ortaklık dışında tutma	TMK m. 259/1
Örnekler	Taşınmazlar, kazanç, meslek malları	TMK m. 259/1
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 224	S. Sayısı 723, s. 101
Şekil	Mal rejimi sözleşmesi	TMK m. 205
Gelirler	Aksi kararlaştırılmadıkça ortaklığa girmez	TMK m. 259/2
Sınır	Sözleşmenin konusu kanunla sınırlı	Yargıtay HGK, K. 2014/664
Nitelik	Mal rejimi sözleşmesi, vasiyetname değil	Yargıtay 7. HD, K. 2023/1852
Tasfiye	Sözleşmenin kendi maddeleri gözetilir	Yargıtay 8. HD, K. 2021/3189
Kişisel mal	Ortaklığa dâhil olmayan mallar kişisel maldır	TMK m. 260

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 224. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, eşlerin genel mal ortaklığı ve edinilmiş mallarda ortaklık yerine "bazı malvarlığı değerlerini veya türlerini ortaklık dışında tutmak suretiyle farklı bir mal ortaklığını" kabul edebileceklerini belirtir ve örnek verir: belirli tasarruflar, kazançlar, meslek veya sanat icrasının gerektirdiği malvarlığı değerleri. Böylece mal ortaklığı, eşlerin ihtiyacına göre ölçülendirilebilir bir rejim hâline gelir. Tasarının 259. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede **gerekçe ile madde metni birbirini tutmamaktadır** ve bu, uygulamada hataya yol açabilecek bir ayrıntıdır. Kanunun ikinci fıkrası açıktır: "Aksi sözleşmede öngörülmedikçe bu malların gelirleri ortaklığa dahil değildir." Yani ortaklık dışında tutulan malın geliri de kural olarak ortaklık dışındadır. Buna karşılık madde gerekçesinin ikinci paragrafı bunun tam tersini söyler ve gelirlerin "aksinin kararlaştırılmamış olduğu hâllerde mal ortaklığına dahil olacağı"nı belirtir. Tasarı metni ile Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin bu fıkrada aynıdır ve madde

Komisyonun değişiklik listesinde yer almaz; dolayısıyla ortada bir Komisyon değişikliği değil, gerekçedeki bir yazım yanlışlığı vardır. Uygulanacak olan **kanun metnidir**: aksi sözleşmede yazılmadıkça ortaklık dışı malın geliri de ortaklığa girmez. Sözleşme hazırlarken bu noktayı açıkça yazmak, ileride çıkacak tartışmayı baştan bitirir.

II. Ortaklık Dışında Tutulabilecek Mallar

- **Kural:** Eşler belirli malvarlığı değerlerini veya türlerini ortaklık dışında tutabilirler (TMK m. 259/1).
- **Taşınmazlar:** Madde taşınmaz malları açıkça örnek gösterir (TMK m. 259/1).
- **Kazanç:** Bir eşin kazancı ortaklık dışında bırakılabilir (TMK m. 259/1).
- **Meslek malları:** Bir meslek ya da sanat icrası için kullanılan mallar da dışarıda tutulabilir (TMK m. 259/1).
- **Gerekçedeki örnekler:** Belirli tasarruflar, kazançlar ve meslek icrasının gerektirdiği değerler sayılmıştır (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Belirlilik:** Ortaklık dışında tutulan mallar sözleşmede belirlenebilir biçimde gösterilmelidir.

III. Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı

- **Kural:** Mal rejimi sözleşmesinin konusu kanunla sınırlandırılmıştır.[3]
- **Üç konu:** Rejim tipini seçme, bazı malları paylaşım dışı bırakma ve artık değere katılma oranını değiştirme.
- **Rejim tipi:** Eşler ancak kanunda sayılan rejimlerden birini seçebilir (TMK m. 202).
- **Sınır dışı düzenlemeler:** Terekeye ilişkin ölüme bağlı düzenlemeler mal rejimi sözleşmesi sayılmaz.
- **Nitelendirme:** Böyle bir hüküm koşulları varsa miras sözleşmesi olarak ayakta tutulabilir (4721 s. K. m. 545).
- **Sonuç:** Sözleşmeye konulan her hüküm mal rejimi hükmü değildir; her biri ayrı değerlendirilir.

IV. Ortaklık Dışı Malların Gelirleri

- **Kural:** Aksi sözleşmede öngörülmedikçe bu malların gelirleri ortaklığa dâhil değildir (TMK m. 259/2).

3 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.

- **Aksi kararlaştırma:** Eşler sözleşmede gelirlerin ortaklığa gireceğini yazabilirler.
- **Gerekçe farkı:** Madde gerekçesi bu fıkrayı ters yönde açıklar (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Uygulanacak metin:** Çelişki hâlinde kanun metni esas alınır (4721 s. K. m. 1).
- **Karşılaştırma:** Edinilmiş mallarda ortaklıkta kişisel malların gelirleri ortaklığa girer (TMK m. 258).
- **Genel ortaklık:** Genel mal ortaklığında yalnız ortaklık mallarının gelirleri ortaklığa girer (TMK m. 257).

V. Sözleşmenin Niteliği ve Şekli

- **Şekil:** Mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme ya da onaylama biçiminde yapılır (TMK m. 205).
- **Zaman:** Evlenmeden önce ya da evlilik sırasında yapılabilir (TMK m. 203).
- **Vasiyetname değildir:** Noterde düzenlenen mal ortaklığı mukavelesi bir mal rejimi sözleşmesidir.[4]
- **Dava türü:** Sözleşmeye itiraz, vasiyetnamenin iptali davasıyla ileri sürülemez.
- **Ehliyet:** Ayırt etme gücü aranır; küçük ve kısıtlı için yasal temsilcinin yazılı rızası gerekir (TMK m. 204).
- **Değiştirme:** Eşler rejimi kanun sınırları içinde değiştirebilir ya da kaldırabilir (TMK m. 203).

VI. Tasfiyede Sözleşmenin Rolü

- **İki katman:** Tasfiyede önce kanun, sonra eşlerin sözleşmesi uygulanır.[5]
- **Ortaklık malı tespiti:** Hangi malın ortaklık malı olduğu sözleşmeye göre belirlenir.
- **Değerleme:** Sona erme anındaki duruma göre tasfiye anındaki sürüm değeri esas alınır (TMK m. 275).
- **Tasfiye payı:** Sağ kalan eşin payının hangi malı karşıladığı ayrıca değerlendirilir.
- **Kesin hüküm:** Terekenin tespitine ilişkin hüküm tasfiye davası bakımından kesin hüküm oluşturmaz.
- **İspat:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça tüm değerler ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).

4 Yargıtay 7. HD, 30.03.2023, E. 2022/219, K. 2023/1852.
5 Yargıtay 8. HD, 06.04.2021, E. 2020/1144, K. 2021/3189.

VII. Sözleşme Hazırlarken

- **Belirleme:** Ortaklık dışında tutulan mallar tek tek ya da tür olarak yazılmalıdır.
- **Gelirler:** Gelirlerin akıbeti açıkça kararlaştırılmalıdır (TMK m. 259/2).
- **Kişisel mal:** Ortaklığa dâhil olmayan mallar kişisel mal sayılır (TMK m. 260).
- **Saklı pay:** Saklı pay olarak istenebilecek değerler bakımından sınırlama vardır (TMK m. 260/3).
- **Sona erme:** Rejimin nasıl sona ereceği kanunla belirlidir (TMK m. 271).
- **Üçüncü kişiler:** Ortaklık borçlarından sorumluluk ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 268).

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığı daraltılmak isteniyorsa sözleşme soyut ifadelerle değil, sayarak yazılmalı; hangi taşınmazın, hangi hesabın, hangi meslek ekipmanının ortaklık dışında olduğu açıkça belirtilmelidir. En çok atlanan nokta gelirlerdir: kanun, ortaklık dışı malın gelirinin de ortaklığa girmeyeceğini söyler; aksi isteniyorsa bunun sözleşmeye yazılması zorunludur. Gerekçedeki ters ifadeye aldanılmamalıdır; uygulanacak olan kanun metnidir. Sözleşmeye "ölürsem her şey eşime kalsın" türünden bir madde konulmamalıdır; bu bir mal rejimi hükmü değildir ve ancak miras sözleşmesi ya da vasiyetname koşullarını taşıyorsa geçerli olur, taşımıyorsa geçersiz sayılır. Hâlihazırda böyle bir sözleşme varsa her maddesi ayrı ayrı değerlendirilmelidir: bir kısmı mal rejimi hükmü, bir kısmı ölüme bağlı tasarruf olabilir. Tasfiyede önce kanunun kuralları, sonra sözleşmenin ilgili maddeleri uygulanmalıdır; sözleşmede bir malın belirli bir eşe verileceği yazıyorsa bunun tasfiye payını karşılayıp karşılamadığı hesaplanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.05.2014 · E. 2013/1077 · K. 2014/664

Mal rejimi sözleşmesinin konusu kanunla sınırlıdır; sözleşmeye konulan ölüme bağlı düzenleme mal rejimi hükmü sayılmaz

Eşler 1955'te evlenmiş, 1971'de noterde "Re'sen Umumi Mal Ortaklığı Mukavelesi" düzenlemişlerdi. Sözleşmenin 6. maddesinde, eşlerden birinin diğerinden önce ölmesi hâlinde ortaklığa ait malların tamamının sağ kalan eşe ait olacağı kararlaştırılmıştı. Koca 2003'te ölmüştür. Sağ kalan eş bu maddeye dayanarak taşınmaz ve aracın kendisine ait olduğunun tespitini istemiştir; mirasçı ise rejimin 01.01.2002'de yasal rejime dönüştüğünü, dolayısıyla bu maddenin de geçersiz olduğunu savunmuştur.

> *"Zira yasada mal rejimi sözleşmesinin konusu sınırlandırılmıştır. Bu sınır, mal rejimi sözleşmesinin sadece yasada sayılan mal rejimi tiplerinden birisini*

seçme(TMK m. 202/1, 203), seçilen mal rejimi çerçevesinde kimi malların kişisel mal olarak kabulü ile paylaşım dışı bırakılması, artık değere katılma oranını değiştirme(TMK m. 237/1) gibi hususları düzenlemedir. Somut uyuşmazlıktaki gibi ölüme bağlı olarak eşlerin terekeleri konusunda yapacakları düzenlemeleri, artık mal rejimi sözleşmesi olarak kabul etmeye yasal imkan bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME Kurul, mal rejimi sözleşmesiyle nelerin kararlaştırılabileceğini üç başlıkta toplamıştır: kanunda sayılan rejim tiplerinden birini seçmek, seçilen rejim çerçevesinde bazı malları kişisel mal sayarak paylaşım dışı bırakmak ve artık değere katılma oranını değiştirmek. Bu sayım, TMK m. 259'daki "belirli malvarlığı değerlerini veya türlerini ortaklık dışında tutma" yetkisinin sınırını da gösterir. Eşlerin terekeleri hakkında ölüme bağlı olarak yaptıkları düzenlemeler mal rejimi sözleşmesi sayılmaz; Kurul somut olayda 6. maddeyi bir olumlu miras sözleşmesi olarak nitelendirmiş ve resmî vasiyetname şeklinde düzenlendiği için geçerli kabul ederek direnme kararını değişik gerekçeyle onamıştır.

2 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2023 · E. 2022/219 · K. 2023/1852

Noterde düzenlenen "mal ortaklığı evlenme mukavelesi" bir mal rejimi sözleşmesidir; vasiyetname olarak iptali istenemez

Mirasçılar, mirasbırakan ile eşi arasında 1990'da noterde düzenlenen "düzenleme şeklinde mal ortaklığı evlenme mukavelesi" başlıklı senedin resmî vasiyetname niteliğinde olduğunu ve şekle aykırı düzenlendiğini ileri sürerek iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi senedin mal rejimi sözleşmesi olduğu ve vasiyetname niteliği taşımadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Uyuşmazlık; eşler arasında noterde düzenlenen mal ortaklığı şeklindeki mal rejimi sözleşmesinin iptali istemine ilişkindir. 2. İlgili Hukuk 743 sayılı Medeni Kanun'un 222 nci maddesi (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 276 ncı maddesi). 3. Değerlendirme 1. Bölge adliye mahkemelerinin nihai kararlarının bozulması 6100 sayılı Kanun'un 371 inci maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı hâlinde mümkündür. 2. Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere göre usul ve kanuna uygun olup davacılar vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır. Onanan karara göre senet, eşler arasında düzenlenen bir mal rejimi sözleşmesidir ve vasiyetname niteliği taşımadığından vasiyetnamenin iptali davasına konu edilemez; sözleşme ayrıca yapıldığı dönemde aranan sulh hukuk hâkiminin tasdiki koşulunu da yerine getirmişti. Karar, mal ortaklığı sözleşmesinin hangi dava türüyle tartışıla-

cağını gösterir: sözleşmeye itiraz, vasiyetnamenin iptali davasıyla değil, sözleşmenin geçersizliği ya da iptali davasıyla ileri sürülmelidir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2021 · E. 2020/1144 · K. 2021/3189

Tasfiyede sözleşmenin kendi maddeleri gözetilir; sağ kalan eşin tasfiye payının hangi malı karşıladığı ayrıca değerlendirilir

Eşler 1973'te evlenmiş, 27.12.2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Koca 2006'da ölmüştür. Sağ kalan eş, sözleşmenin 19. ve 20. maddelerine dayanarak yazlık ile kışlık konutun ve bir dükkânın kendisine verilmesini isteyerek mal ortaklığı rejiminin tasfiyesi davası açmıştır. Mahkeme önce davayı kesin hüküm nedeniyle reddetmiştir.

> *...eşler arasında noterde yapılan mal ortaklığı sözleşmesine göre 1744 parsel 2 nolu meskenin ortaklık malı olduğu kabul edilerek, öncelikle mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumlarına göre 2 nolu mesken ve Citibanktaki paranın tasfiye tarihi (bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarih) itibariyle evin sürüm (rayiç), paranın reel değerlerinin tespit edilip, davacı sağ eşin bu değerler üzerinden tasfiye payı hesaplanarak, bu payın tasfiyeye konu 2 nolu meskenin kural olarak mirasçılara kalan diğer 1/2 hissesini karşılayıp karşılayamayacağı değerlendirilip; yasal mevzuat ve eşler arasında yapılan sözleşmenin 19. maddesi gözetilerek sonucuna göre Citibanktaki para ve 2 nolu mesken yönünden bir karar verilmesi gerektiğine işaret edilerek hüküm davacı yararına bozulmuş...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Dairenin kendi önceki bozma kararından yaptığı aktarımdır ve mal ortaklığında tasfiyenin iki katmanlı yürüdüğünü gösterir: önce kanun, sonra eşlerin sözleşmesi. Hangi malın ortaklık malı olduğu sözleşmeye göre belirlenir; sağ kalan eşin tasfiye payı sona erme tarihindeki duruma ve tasfiye tarihindeki sürüm değerine göre hesaplanır; son olarak bu payın mirasçılara kalan hisseyi karşılayıp karşılamadığı ve sözleşmenin ilgili maddesinin ne öngördüğü değerlendirilir. Kararda ayrıca terekenin tespitine ilişkin önceki hükmün tasfiye davası bakımından kesin hüküm oluşturmadığı belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 203:** Mal rejimi sözleşmesi.
- **TMK m. 204:** Sözleşme ehliyeti.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değerlendirme anı.

MADDE

260

A. Mülkiyet
III. Kişisel mallar

KANUN METNİ

(1) Kişisel mallar, mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması veya kanunla belirlenir.
(2) Eşlerden her birinin sadece kişisel kullanımına ayrılmış olan eşyası ile manevî tazminat alacakları kanundan dolayı kişisel malıdır.
(3) Bir eşin saklı pay olarak isteyebileceği malvarlığı değerleri, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığa dahil edildiği ölçüde, mirasbırakanları tarafından kendisine kişisel mal olarak kazandırılamaz.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığında kişisel mallar üç kaynaktan doğar: mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması ve kanun (m. 260). Kanundan dolayı kişisel mal olanlar, eşlerin sadece kişisel kullanımına ayrılmış eşyası ile manevî tazminat alacaklarıdır; düğünde takılan ziynet de bu kapsamda kişisel mal sayılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel mal	Ortaklığa dâhil olmayan mal (S. Sayısı 723, s. 101).
Karşılıksız kazandırma	Bağışlama amacıyla (causa donandi) yapılan kazandırma.[2]
Kişisel kullanıma ayrılmış eşya	Yalnız bir eşin kullanımına özgülenmiş eşya (TMK m. 260/2).
Saklı pay sınırı	Saklı pay değerlerinin sözleşmeyle ortaklığa girdiği ölçüde kişisel mala dönüştürülememesi (TMK m. 260/3).

1 Yargıtay 3. HD, 04.07.2019, E. 2019/1799, K. 2019/5672.
2 Yargıtay HGK, 17.12.2019, E. 2017/1618, K. 2019/1370.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 260- Madde İsviçre Medenî Kanununun 225 inci maddesinden alınmıştır. Ortaklığa dahil olmayan malların tümü kişisel maldır. Bu madde ile mal ortaklığı rejiminde eşlerin kişisel mallarının üç hâlde ortaya çıkabileceği belirlenmiştir. Buna göre nelerin kişisel mal olduğu, eşlerin yaptıkları mal rejimi sözleşmesine, böyle bir malın üçüncü kişi tarafından karşılıksız olarak verilmesine ya da kanuna dayanır. Maddenin ikinci fıkrasında yasa gereği kişisel mal sayılan mallar belirlenmiştir. Buna göre edinilmiş mallara katılma rejiminde olduğu gibi eşlerin kişisel kullanımına hizmet eden eşya ile manevi tazminat alacakları kanun gereği kişisel mallardır. Maddenin üçüncü fıkrasında eşlerden birinin saklı pay olarak isteyebileceği malvarlığı değerlerinin, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığa dahil edildiği ölçüde, mirasbırakanları tarafından kişisel mal hâline dönüştürülemeyeceği düzenlenmektedir. Böylece üçüncü kişiler tarafından karşılıksız kazandırmalarıyla mal rejimi sözleşmesinde ortaklığa dahil olmasını öngörmesi ilkesinin bertaraf edilmesi önlenmiştir. Bu yolla mal ortaklığı rejimi ve ortaklık malları korunmak istenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 101*

Gerekçenin ilk cümlesi maddeyi anlamanın anahtarıdır: kişisel mal, ortaklığa girmeyen maldır; yani önce ortaklığın kapsamı belirlenir, geriye kalan kişisel mal sayılır. Bu kurgu, TMK m. 261'deki karineyle birleştiğinde pratikte şu sonucu doğurur: bir malın kişisel mal olduğunu iddia eden taraf, onun üç kaynaktan birine dayandığını göstermek zorundadır. Üçüncü fıkra bakımından gerekçe amacı açıkça yazar: eşlerin sözleşmeyle ortaklığa soktukları saklı pay değerlerinin, mirasbırakanların kazandırmalarıyla ortaklıktan çekilip alınması önlenmek istenmiştir. Tasarının 260. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da kişisel mallar ayrı bir maddede toplanmamıştı; mal ortaklığını düzenleyen 211. maddenin üçüncü fıkrası, hangi malların ortaklığa alınamayacağını belirtiyordu. Buna göre karşılıksız kazandırma yoluyla edinilmiş olup kazandıranın iradesi gereği ortaklık dışında kalması gereken mallar ile kanunen mahfuz sayılan mallar ortaklığa dâhil edilemezdi. Bugünkü metin bu fikri korumuş, ancak kişisel malı üç kaynağa bağlayarak sistemleştirmiş ve kişisel eşya ile manevî tazminat alacaklarını açıkça saymıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Teberru tarikiyle iktisab edilmiş olup ta mal ortaklığından hariç kalması teberru edenin arzusu muktezası olan yahut kanunen mahfuz mallardan addedilen mallar, ortaklığa ithal edilemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 211/3

	743 sayılı Kanun m. 211/3	4721 sayılı Kanun m. 260
Düzenleme yeri	Mal ortaklığı maddesi içinde	Ayrı madde

	743 sayılı Kanun m. 211/3	4721 sayılı Kanun m. 260
Kaynaklar	Teberru edenin iradesi ve kanun	Sözleşme, üçüncü kişi kazandırması, kanun
Kişisel eşya	Ayrıca sayılmamış	Açıkça sayılmış
Manevî tazminat	Ayrıca sayılmamış	Açıkça sayılmış
Saklı pay	Mahfuz mallar korunmuş	Ayrıntılı sınır

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; kişisel malın üç kaynağı belirlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Ortaklığa dâhil olmayan mallar kişisel maldır	S. Sayısı 723, s. 101
Birinci kaynak	Mal rejimi sözleşmesi	TMK m. 260/1
İkinci kaynak	Üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması	TMK m. 260/1
Üçüncü kaynak	Kanun	TMK m. 260/1
Kanundan doğanlar	Kişisel kullanıma ayrılmış eşya ve manevî tazminat	TMK m. 260/2
Ziynet	Kim takarsa taksın kadına bağışlanmış sayılır	Yargıtay 3. HD, K. 2019/5672
Bağış ölçütü	Kazandırmanın bağışlama amacıyla yapılması	Yargıtay HGK, K. 2019/1370
Manevî tazminat	Kişisel maldır, borç kalemi değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2013/7805
Saklı pay	Sözleşmeyle ortaklığa girdiği ölçüde kişisel mala dönüştürülemez	TMK m. 260/3

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 225. maddesinden alınmıştır. Gerekçe önce temel kuralı koyar: "Ortaklığa dahil olmayan malların tümü kişisel maldır." Ardından kişisel malın üç kaynağını sayar: eşlerin yaptıkları mal rejimi sözleşmesi, bir malın üçüncü kişi tarafından karşılıksız olarak verilmesi ve kanun. İkinci fıkra bakımından gerekçe, edinilmiş mallara katılma rejiminde olduğu gibi kişisel kullanıma hizmet eden eşya ile manevî tazminat alacaklarının kanun gereği kişisel mal olduğunu belirtir. Üçüncü fıkranın amacı ise açıktır: saklı

pay değerlerinin mirasbırakan tarafından kişisel mal hâline getirilmesi yoluyla ortaklığın boşaltılmasını önlemek. Tasarının 260. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Maddenin ikinci kaynağı olan "**üçüncü kişinin** karşılıksız kazandırması" ifadesindeki sözcük gözden kaçırılmamalıdır. Mal ortaklığında bir malı kanun gereği kişisel mal hâline getiren şey, üçüncü bir kişiden gelen karşılıksız kazandırmadır: miras, bağış, aileden gelen ziynet gibi. Eşin diğer eşe yaptığı kazandırma bu kapsamda değildir; o ancak mal rejimi sözleşmesinde öngörülmüşse kişisel mal olur. Uygulamada eşler arasındaki kazandırmalarda bağış kabulü dar yorumlanmaktadır: kazandırmanın bağışlama amacıyla yapılmış olması gerekir ve eşlerin dayanışma ile birlikte yatırım yapmaları bağış sayılmaz.[3] Buna karşılık bir eşin kendi adına kayıtlı bir malı diğerine devretmesi gizli bağış olarak değerlendirilebilir. İkinci dikkat noktası üçüncü fıkradır: bir eşin saklı pay olarak isteyebileceği değerler, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığa dâhil edildiği ölçüde, mirasbırakanı tarafından ona kişisel mal olarak kazandırılamaz. Bu hüküm, üçüncü kişilerin kazandırma yoluyla eşlerin sözleşme iradesini boşa çıkarmasını engeller.

II. Kişisel Malın Üç Kaynağı

- **Kural:** Kişisel mallar mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması veya kanunla belirlenir (TMK m. 260/1).
- **Temel ölçüt:** Gerekçeye göre ortaklığa dâhil olmayan malların tümü kişisel maldır (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Sözleşme:** Eşler belirli malları ortaklık dışında tutarak kişisel mal hâline getirebilir (TMK m. 259).
- **Üçüncü kişi:** Miras, bağış gibi karşılıksız kazandırmalar kişisel mal doğurur (TMK m. 260/1).
- **Kanun:** İkinci fıkrada sayılan iki kalem kendiliğinden kişisel maldır (TMK m. 260/2).
- **Sonuç:** Bu üç kaynağa girmeyen her değer ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).

III. Kanundan Doğan Kişisel Mallar

- **Kişisel eşya:** Eşlerden her birinin sadece kişisel kullanımına ayrılmış eşyası (TMK m. 260/2).

3 Yargıtay HGK, 17.12.2019, E. 2017/1618, K. 2019/1370.

- **Manevî tazminat:** Manevî tazminat alacakları kanundan dolayı kişisel maldır (TMK m. 260/2).
- **Yasal rejimle paralellik:** Gerekçe bunu edinilmiş mallara katılma rejimindeki düzenlemeye bağlar (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Ziynet:** Düğünde takılan ziynet eşyası kişisel mal niteliği kazanır.[4]
- **Tazminatın niteliği:** Boşanma tazminatı tasfiye hesabında borç kalemi sayılamaz.[5]
- **Kapsam dışı:** Maddî tazminat kanunda kişisel mal olarak sayılmamıştır.

IV. Karşılıksız Kazandırmanın Belirlenmesi

- **Ölçüt:** Kazandırmanın bağışlama amacıyla (causa donandi) yapılmış olması gerekir.[6]
- **Eşler arası katkı:** Bir eşin diğerinin malvarlığına yaptığı katkı bağış değildir.
- **Birlikte yatırım:** Dayanışma ve güvene dayanan ortak yatırımlar bağış sayılmaz.
- **Gizli bağış:** Bir eşin kendi adına kayıtlı malı diğerine devretmesi gizli bağış olabilir.[7]
- **Üçüncü kişiden alım:** Üçüncü kişiden alınıp eş adına tescil edilen malda bağış iradesi kabul edilemez.
- **Madde metni:** TMK m. 260/1 yalnız üçüncü kişinin karşılıksız kazandırmasını kişisel mal kaynağı sayar.

V. Saklı Pay Sınırı

- **Kural:** Saklı pay olarak istenebilecek değerler, sözleşmeyle ortaklığa dâhil edildiği ölçüde kişisel mal olarak kazandırılamaz (TMK m. 260/3).
- **Amaç:** Gerekçeye göre mal ortaklığı rejimini ve ortaklık mallarını korumaktır (S. Sayısı 723, s. 101).
- **Kim bağlıdır:** Sınır, eşin mirasbırakanlarına yöneliktir.
- **Kapsam:** Yalnız saklı pay olarak istenebilecek değerler bakımından geçerlidir.
- **Sözleşme koşulu:** Bu değerlerin sözleşmeyle ortaklığa dâhil edilmiş olması gerekir.
- **Sonuç:** Aksi hâlde üçüncü kişi kazandırması eşlerin sözleşme iradesini boşa çıkarırdı.

4 Yargıtay 3. HD, 04.07.2019, E. 2019/1799, K. 2019/5672.
5 Yargıtay 8. HD, 23.05.2013, E. 2012/13151, K. 2013/7805.
6 Yargıtay HGK, 17.12.2019, E. 2017/1618, K. 2019/1370.
7 Yargıtay HGK, 25.05.2016, E. 2014/1113, K. 2016/633.

VI. Kişisel Malların Hukuki Durumu

- **Kapsam:** Mal ortaklığı rejimi ortaklık malları ile kişisel malları birlikte kapsar (TMK m. 256).
- **Mülkiyet:** Kişisel mallarda elbirliği mülkiyeti doğmaz; her eş kendi malının maliki kalır.
- **Genel ortaklık:** Genel mal ortaklığında kişisel malların gelirleri ortaklığa girmez (TMK m. 257).
- **Sınırlı ortaklık:** Edinilmiş mallarda ortaklıkta kişisel malların gelirleri ortaklığa girer (TMK m. 258).
- **Sorumluluk:** Her eş borçlardan kişisel mallarıyla da sorumludur (TMK m. 268, 269).
- **Sona erme:** Kişisel malın kapsamı, rejimin sona erdiği andaki duruma göre belirlenir (TMK m. 271).

VII. İspat ve Uygulama

- **Karine:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça tüm değerler ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).
- **İspat yükü:** Kişisel mal iddiasında bulunan taraf bunu ispatlar.
- **Ziynette ispat:** Ziynetin zorla alındığını ya da evde kaldığını ispat yükü isteyen taraftadır.[8]
- **Belge:** Miras, bağış ve tazminat alacakları belgeyle kolayca ortaya konulabilir.
- **Kişisel mal yerine geçen değer:** Sözleşmeyle bu değerlerin akıbeti ayrıca kararlaştırılabilir (TMK m. 259).
- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Mal ortaklığında tasfiyeye hazırlanırken önce kişisel mal listesi çıkarılmalı ve her kalem için dayanağı yazılmalıdır: sözleşme mi, üçüncü kişiden gelen karşılıksız kazandırma mı, yoksa kanun mu olduğu. Miras ve bağışlarda veraset ilamı, bağış senedi ya da tapu kaydındaki kazanma sebebi dosyaya konulmalıdır; sadece "bana babamdan kaldı" demek yetmez, çünkü ispat yükü kişisel mal iddiasında bulunan eştedir. Ziynet eşyası için düğün fotoğraf ve videoları saklanmalıdır; düğünde takılan ziynet kim takarsa taksın kadının kişisel malı sayılır, ancak bunların elinden alındığının ya da bozdurulduğunun ispatı gerekir. Boşanma davasında hükmedilen manevî tazminat tasfiye hesabına borç olarak yazdırılmamalıdır; bu alacak kişisel maldır. Eşler arasındaki devirlere dikkat edilmelidir: eşin kendi adına kayıtlı bir

8 Yargıtay 3. HD, 04.07.2019, E. 2019/1799, K. 2019/5672.

malı diğer eşe devretmesi gizli bağış sayılabilir; buna karşılık üçüncü kişiden alınıp diğer eş adına tescil edilen malda bağış iradesi kabul edilmez. Son olarak, sözleşmeyle ortaklığa sokulan saklı pay değerlerinin mirasbırakanca kişisel mal olarak kazandırılarak geri çekilemeyeceği bilinmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2019 · E. 2019/1799 · K. 2019/5672

Düğünde takılan ziynet eşyası, kim takarsa taksın, aksine anlaşma yoksa kadına bağışlanmış sayılır ve onun kişisel malı olur

Kadın, düğünde takılan ziynet eşyalarının bedelinin tespiti ile düğünde takılan paraların iadesini istemiştir. Mahkeme, yalnız kadına takıldığı belirlenen paralar yönünden davayı kısmen kabul etmiştir; erkeğe takılan paralar bakımından istemi reddetmiştir.

> *Diğer taraftan, düğün sırasında takılan ziynet eşyaları kim tarafından takılırsa takılsın, aksine bir anlaşma bulunmadıkça kadına bağışlanmış sayılır ve artık onun kişisel malı niteliğini kazanır. Bu eşyaların iade edilmemek üzere kocaya verildiği, kadının isteği ve onayı ile bozdurulup müşterek ihtiyaçlar için harcandığı hususu davalı tarafça ispatlandığı takdirde,koca bunları iadeden kurtulur.*

DEĞERLENDİRME Karar, mal ortaklığında kişisel malın en sık karşılaşılan örneğini açıklar. Düğünde takılan ziynet, üçüncü kişilerin karşılıksız kazandırması niteliğindedir ve TMK m. 260/1 uyarınca kişisel maldır; ayrıca kişisel kullanıma ayrılmış eşya olarak da kanundan dolayı kişisel mal sayılır (TMK m. 260/2). Daire aynı kararda ispat yükünü de belirlemiştir: ziynet kolayca saklanabilen ve taşınabilen bir eşya olduğundan normal koşullarda kadının üzerinde olduğu kabul edilir; bunların zorla elinden alındığını ya da evde kaldığını ispat yükü kadındadır. Karar ayrıca erkeğe takılan ziynet ve paranın da aksi ispatlanmadıkça eşe bağışlanmış sayılacağını belirtir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.12.2019 · E. 2017/1618 · K. 2019/1370

Eşlerin dayanışma ve güvene dayanarak birlikte yatırım yapmaları bağış sayılmaz; kazandırma kişisel mal hâline gelmez

Eşler 1973'te evlenmiş, 2011'de açılan boşanma davasıyla ayrılmışlardı. Kooperatif üyeliği yoluyla edinilen ve eşlerden biri adına tescil edilen taşınmaz bakımından diğer eş mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak istemiştir. Mahkeme, taşınmazın kimin adına alınmışsa onun kişisel malı sayılacağını ve tescilin gizli bağış niteliğinde olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

> *...evlilik birliğinin ömür boyu süreceği inancının hakim olduğu düşüncesiyle ortak yaşamı ve ailenin geleceğini güvence altına almak, daha rahat yaşam sağlamak amacıyla beraberlikten doğan dayanışma ile karşılıklı güvene dayanarak, örf ve adete uygun olarak eşlerin birlikte yatırım yapmalarının bağış olarak değerlendirilmeyeceği kuşkusuzdur. Zira eşler arasında dayanışma, güven ve sadakat esastır. Gelecekte aile üyelerinin yararlanacakları beklentisiyle birlikte malvarlığı edinme çabaları, eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesiyle sonuçlanmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, karşılıksız kazandırmanın ölçütünü belirlemiştir: bağışlamada kazandırmanın bağışlama amacıyla (causa donandi) yapılmış olması gerekir. Bu nedenle bir eşin diğerinin malvarlığına yaptığı katkı bağış değildir ve o malı kişisel mal hâline getirmez. Karar mal ortaklığı bakımından da yol göstericidir: TMK m. 260/1 kişisel malı "üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması" olarak tanımlar; eşler arasındaki dayanışmadan doğan ortak yatırımlar bu kapsamda değildir. Kararda ayrıca kooperatif yoluyla edinilen taşınmazda ödemelerin hangi rejim dönemine düştüğüne göre ayrı ayrı hesap yapılması gerektiği belirtilmiştir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.05.2016 · E. 2014/1113 · K. 2016/633

Bir eşin kendi adına kayıtlı malı diğerine devretmesi gizli bağıştır; üçüncü kişiden alınıp eş adına tescil edilen mal ise bağış sayılmaz

Eşler 1991'de evlenmişti. Biri, evlilik içinde alınıp diğeri adına tescil edilen daire ile otomobil bakımından katkı payı alacağı istemiştir. Otomobil önce davacı adına kayıtlıyken 2006'da davalıya devredilmiş, daire ise 2002'de üçüncü kişiden satın alınarak davalı adına tescil edilmişti. Mahkeme her iki mal bakımından da karşılıksız kazandırma bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Yapılan görüşmeler sırasında bir kısım üyeler tarafından; davanın, adının mahkemece yanlış konulduğu, dosya kapsamından da anlaşılacağı üzere ortada bir bağış iradesinin bulunmadığı ve delillerin yeniden değerlendirilmesinin doğru olacağı belirtilerek, yerel mahkeme direnme kararının değişik gerekçe ile bozulması gerektiği ileri sürülmüş ise de, bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle direnme kararı bozulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, benimsediği Özel Daire bozma kararı doğrultusunda direnme hükmünü bozmuştur (Yargıtay 8. HD, 2013/11691 E., 2013/15682 K., 04.11.2013). Bu bozmaya göre iki durumu ayırmak gerekir: bir eşin kendi adına kayıtlı malı diğerine devretmesi gizli bağış niteliğindedir ve o mal kişisel mal olur; buna karşılık üçüncü kişiden satın alınıp eşlerden biri adına tescil edilen malda bağış iradesi kabul edilemez, çünkü karşılıklı güven ve aile bütünlüğü gereği eşlerin

birbirine para aktararak mal edinmeleri olağandır. Ayrım, TMK m. 260/1'in "üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması" ölçütünü uygularken de belirleyicidir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.05.2013 · E. 2012/13151 · K. 2013/7805

Manevi tazminat alacağı kişisel maldır; tasfiyede diğer eşin alacağından borç gibi düşülemez

Eşler 1976'da evlenmiş, 2008'de açılan boşanma davasıyla ayrılmışlardı. Mal rejiminin tasfiyesi davasında bilirkişi, boşanma davasında davacı lehine hükmedilen maddi ve manevi tazminatı diğer eşin edinilmiş malının borcu (pasifi) sayarak katılma alacağı hesabından düşmüş, mahkeme de bu raporu hükme esas almıştı.

> *Kaldı ki, TMK'nun 220/1. fıkrasının 3 nolu bendine göre manevi tazminat alacakları kişisel mallar arasında sayılmıştır. O halde, boşanma kararı ile hüküm altına alınan manevi tazminatın edinilmiş mal olarak kabulü ile davalı yararına ve onun edinilmiş malının borcuymuş (pasifiymiş) gibi hesaptan düşürülmesine zaten olanak bulunmamaktadır. Şu gerçek olguyu da saptamakta yarar vardır. Her şeyden önce eşler arasındaki mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona ermiştir. TMK'nun 219/1. fıkrasında; yer alan "... bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleri..." ibaresi ile aynı Kanun'un 231/1. fıkrasındaki, "...bu mallara ilişkin borçlar..." tanımı birlikte gözetildiğinde mal rejiminin sona erdiği tarihte eşlerin mal varlıkları arasında maddi ve manevi tazminat diye bir mal mevcut bulunmamaktadır. Çünkü maddi ve manevi tazminat ancak boşanma kararının kesinleştiği tarihte belirginleşmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar iki noktayı birden gösterir. Birincisi, manevi tazminat alacağı kanun gereği kişisel maldır; mal ortaklığında da aynı kural geçerlidir (TMK m. 260/2). İkincisi, boşanma tazminatı ile mal rejiminden doğan alacak birbirinden tamamen farklı kaynaklara dayanır: tazminat kusura bağlıdır, mal rejimi alacağı ise kusurdan bağımsızdır. Bu nedenle tazminat, tasfiye hesabında bir borç kalemi gibi düşülemez; üstelik rejimin sona erdiği tarihte henüz belirginleşmiş bir tazminat alacağı da bulunmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 220:** Edinilmiş mallara katılmada kişisel mallar.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.

MADDE

261 A. Mülkiyet IV. İspat

KANUN METNİ

Bir eşin kişisel malı olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır.

MADDE ÖZETİ

Bir eşin kişisel malı olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır (m. 261). Bu, çürütülebilir bir kanuni karinedir: karineye dayanan taraf yalnız karinenin temelindeki vakıayı ispatlar, aksini ileri süren taraf ise onu çürütmek zorundadır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ortaklık malı karinesi	Kişisel mal ispatlanmadıkça malın ortaklık malı sayılması (TMK m. 261).
Çürütülebilir karine	Aksi ispat edilebilen kanuni karine (S. Sayısı 723, s. 102).
İspat yükü	Karinenin aksini iddia edene düşen yük (TMK m. 261).
İkame kuralı	Kişisel mal yerine geçen değerin de kişisel mal sayılması.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 261- Madde İsviçre Medenî Kanununun 226 ncı maddesinden aynen alınmıştır. Madde, eşlerin tüm mallarının, aksi kanıtlanmadıkça ortaklık mallarına dahil olduğu yönünde çürütülmesi mümkün bir karine getirmiştir. Bunun aksini iddia eden, yani malın ortaklık malı değil, kişisel mal olduğunu iddia eden kişi bunu kanıtlamakla yükümlü olacaktır. Bu kişi eşlerden birisi olabileceği gibi üçüncü kişi de olabilir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 102

1 Yargıtay HGK, 26.03.2019, E. 2017/451, K. 2019/355.
2 Yargıtay 8. HD, 21.02.2017, E. 2015/11803, K. 2017/2296.

Gerekçe kısa ama üç noktayı kesin biçimde belirler. Birincisi karinenin **çürütülebilir** olmasıdır; yani ortaklık malı sayılma kesin bir kural değil, aksi ispatlanabilen bir başlangıç kabulüdür. İkincisi ispat yükünün yönüdür: kişisel mal iddiasında bulunan taraf kanıtlar. Üçüncüsü ve uygulamada en çok gözden kaçanı, karinenin aksini ileri sürebilecek kişinin yalnız eşler olmamasıdır; **üçüncü kişi** de bir malın kişisel mal olduğunu iddia edebilir. Bu, alacaklıların takip ve istihkak süreçlerinde ya da mirasçılar arasındaki uyuşmazlıklarda önem taşır. Tasarının 261. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun aynı kuralı, mal ortaklığını düzenleyen 211. maddenin son fıkrasında içeriyordu. Hüküm doğrudan ispat yükünü göstermekte, bir malın ortaklığa dâhil olmadığını iddia eden eşin bunu ispat etmesi gerektiğini belirtmekteydi. Bugünkü metin aynı fikri karine biçiminde ifade etmiş ve ayrı bir maddeye taşımıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bir malın ortaklığa dahil olmadığını iddia eden karı veya koca, davasını ispata mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 211/son

	743 sayılı Kanun m. 211/son	4721 sayılı Kanun m. 261
Anlatım	İspat yükü kuralı	Karine biçiminde
İddia sahibi	Karı veya koca	Herkes
Yeri	Mal ortaklığı maddesi içinde	Ayrı madde
Kapsam	Ortaklığa dâhil olmama iddiası	Tüm malvarlığı değerleri
Sonuç	İspat edilemezse ortaklığa dâhil	İspat edilemezse ortaklık malı

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ortaklık malı karinesi ayrı maddede düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Karine	Tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır	TMK m. 261
Niteliği	Çürütülmesi mümkün kanuni karine	S. Sayısı 723, s. 102
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 226	S. Sayısı 723, s. 102

Konu	Kural	Dayanak
İspat yükü	Kişisel mal olduğunu iddia edende	TMK m. 261
Kim ileri sürebilir	Eşlerden biri ya da üçüncü kişi	S. Sayısı 723, s. 102
Karineye dayanan	Yalnız temel vakıayı ispatlar	Yargıtay HGK, K. 2019/355
Kapsam	Kişisel mal grubundan katkı iddiası da ispatlanır	Yargıtay 8. HD, K. 2013/10821
Deliller	Tapu ve banka kayıtları, tarih ve değer karşılaştırması	Yargıtay 8. HD, K. 2017/2296
Sonuç	İspatlanamayan değer ortaklık malı olarak tasfiye edilir	TMK m. 261

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 226. maddesinden aynen alınmıştır ve "eşlerin tüm mallarının, aksi kanıtlanmadıkça ortaklık mallarına dahil olduğu yönünde çürütülmesi mümkün bir karine" getirir. Gerekçe ispat yükünü de açıkça belirler: aksini iddia eden, yani malın ortaklık malı değil kişisel mal olduğunu ileri süren kişi bunu kanıtlamakla yükümlüdür. Gerekçenin son cümlesi uygulamada kolay atlanan bir noktayı kayda geçirir: bu kişi eşlerden biri olabileceği gibi **üçüncü kişi de** olabilir. Tasarının 261. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde, mal ortaklığı davalarında kimin ne ispatlayacağını belirlediği için pratikte sonucu doğrudan değiştirir. Ortaklık malı olduğunu ileri süren eşin ayrıca bir şey ispatlaması gerekmez; malın rejim süresince mevcut olduğunu göstermesi yeterlidir. Buna karşılık "bu benim kişisel malım" diyen taraf, malın TMK m. 260'taki üç kaynaktan birine dayandığını **belgeyle** ortaya koymak zorundadır. Uygulamada en sık düşülen hata, kişisel mal savunmasının tanık beyanı ve genel ifadelerle yapılmasıdır; oysa tapu kayıtlarının, banka hareketlerinin, devir tarihlerinin ve alım-satım değerlerinin birlikte değerlendirilmesi aranır.[3] Kişisel malın satışından elde edilen parayla yeni bir mal alındığı iddiasında da bağlantının somut biçimde kurulması gerekir. İspat edilemezse sonuç tek yönlüdür: mal ortaklık malı sayılır ve tasfiyede paylaşıma girer.

II. Ortaklık Malı Karinesi

- **Kural:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).

3 Yargıtay 8. HD, 21.02.2017, E. 2015/11803, K. 2017/2296.

- **Niteliği:** Gerekçeye göre çürütülmesi mümkün bir karinedir (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Kapsam:** Taşınmaz, taşınır, para, alacak ve hak niteliğindeki tüm değerler.
- **Kaynak:** Madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 226. maddesinden aynen alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Bağlantı:** Karine, TMK m. 260'taki kişisel mal tanımıyla birlikte okunur (TMK m. 260).
- **Sonuç:** İspatlanamayan değer ortaklık malı olarak tasfiyeye girer (TMK m. 256).

III. İspat Yükü

- **Kural:** Karinenin aksini iddia eden, yani malın kişisel mal olduğunu ileri süren taraf ispatlar (TMK m. 261).
- **Karineye dayanan:** Yalnız karinenin temelini oluşturan vakıayı ispatlar.[4]
- **Aksini ispat:** Kanunda öngörülen istisnalar dışında karşı taraf karinenin aksini ispat edebilir.
- **Üçüncü kişi:** Gerekçeye göre karinenin aksini üçüncü kişi de ileri sürebilir (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Katkı iddiası:** Kişisel mal grubundan katkı yapıldığını iddia eden de bunu kanıtlar.[5]
- **Genel kural:** Herkes hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür (4721 s. K. m. 6).

IV. Karinenin Çürütülmesi

- **Belge:** Tapu kayıtları ve gerekirse banka kayıtları eksiksiz getirtilir.[6]
- **Tarih karşılaştırması:** İki malın el değiştirme tarihlerinin yakınlığı ve öncelik-sonralık ilişkisi incelenir.
- **Değer karşılaştırması:** Alım ve satım değerleri birlikte değerlendirilir.
- **Bağlantı:** Kişisel malın satışından elde edilen paranın yeni malın alımında kullanıldığı somut olarak gösterilmelidir.
- **Katkı oranı:** Bağlantı kurulursa katkı oranı belirlenir ve tasfiye tarihindeki sürüm değeriyle çarpılır.
- **Bilirkişi:** Gerekirse konusunun uzmanı bilirkişiden yardım alınır.

4 Yargıtay HGK, 26.03.2019, E. 2017/451, K. 2019/355.
5 Yargıtay 8. HD, 10.07.2013, E. 2013/819, K. 2013/10821.
6 Yargıtay 8. HD, 21.02.2017, E. 2015/11803, K. 2017/2296.

V. Kişisel Mal Savunmasının Dayanakları

- **Sözleşme:** Mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal sayılan değerler (TMK m. 259).
- **Üçüncü kişi kazandırması:** Miras ve bağış gibi karşılıksız kazandırmalar (TMK m. 260).
- **Kanun:** Kişisel kullanıma ayrılmış eşya ile manevî tazminat alacakları (TMK m. 260/2).
- **İkame:** Kişisel mal yerine geçen değerler de aynı kütlede kalır.[7]
- **Gelirler:** Kişisel malların gelirleri rejim türüne göre farklı sonuç doğurur (TMK m. 257, TMK m. 258).
- **Zaman:** Rejim başlamadan önce edinilen mallar rejimin kapsamına girmez (TMK m. 258).

VI. Kredi ve Taksitli Alımlarda İspat

- **Belge:** Kredinin hangi malın alımında kullanıldığı banka dökümüyle belirlenir.[8]
- **Tarih farkı:** Bildirilen alım tarihi ile tapu kayıt tarihi arasındaki farklılık üzerinde durulur.
- **İpotek şerhi:** Tapudaki ipoteğin söz konusu krediye ilişkin olup olmadığı araştırılır.
- **Taksit ayrımı:** Rejimin sona erdiği tarihten önce ve sonra ödenen taksitler ayrı ayrı belirlenir.
- **Denkleştirme:** Sonradan kişisel maldan ödenen taksitler hesapta denkleştirilir (4721 s. K. m. 230).
- **Uygulama:** Aynı yöntem mal ortaklığında ortaklık malı ile kişisel mal arasında da izlenir.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Deliller:** Mahkeme, taraf delillerini eksiksiz toplamakla yükümlüdür (6100 s. HMK m. 31).
- **Rejim dönemleri:** Önce hangi dönemde hangi rejimin geçerli olduğu belirlenir (TMK m. 179).
- **Sona erme:** Kişisel malın kapsamı rejimin sona erdiği ana göre belirlenir (TMK m. 271).
- **Değerleme:** Tasfiyede sürüm değeri esas alınır (TMK m. 275).

7 Yargıtay 8. HD, 21.02.2017, E. 2015/11803, K. 2017/2296.
8 Yargıtay 8. HD, 10.07.2013, E. 2013/819, K. 2013/10821.

- **Sonuç:** İspat edilemeyen kişisel mal savunması hükme esas alınmaz.

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığında dava açan ya da kendisine karşı açılan davada kişisel mal savunması yapan eş işe belge toplayarak başlamalıdır. Ortaklık malı olduğunu ileri süren tarafın ek bir ispat yükü yoktur; malın rejim süresince mevcut olduğunu göstermesi yeterlidir. Kişisel mal savunmasında dayanak baştan belirlenmelidir: sözleşme mi, üçüncü kişiden gelen karşılıksız kazandırma mı, yoksa kanun mu olduğu. Mirastan gelen mallarda veraset ilamı ve tapudaki kazanma sebebi, bağışta bağış senedi ya da banka dekontu dosyaya konulmalıdır. Kişisel mal satılıp yerine başka bir mal alınmışsa zincir kurulmalıdır: eski malın satış tarihi ve bedeli, paranın hangi hesaba girdiği, yeni malın alım tarihi ve bedeli. Tarihler birbirine yakınsa ve tutarlar örtüşüyorsa mahkeme bu bağlantıyı kabul eder. Kredili alımlarda kredi dökümü mutlaka getirtilmeli ve taksitlerin hangisinin rejim süresi içinde, hangisinin sonrasında ödendiği ayrı ayrı gösterilmelidir. İspat edilemeyen her değer ortaklık malı sayılır ve yarısı karşı tarafa gider.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
26.03.2019 · E. 2017/451 · K. 2019/355

Kanuni karineye dayanan taraf yalnız karinenin temelindeki vakıayı ispatlar; karşı taraf karinenin aksini ispat edebilir

Kadın, evlenme sırasında düzenlenen mehir senedine dayanarak eşinden ve kayınbabasından altın ile ev eşyası istemiştir. Senette vaat edilen 150 gram altın kendisine verilmiş, ancak saklanmak üzere bırakıldığı evden hırsızlık olayıyla çalınmıştı. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir; direnme kararı Hukuk Genel Kuruluna gelmiştir.

> *Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, kanuni karinenin nasıl işlediğini genel olarak açıklamıştır ve bu açıklama TMK m. 261 bakımından doğrudan geçerlidir. Mal ortaklığında karineye dayanan eşin ispatlaması gereken tek şey, malın mal rejimi süresince mevcut olduğudur; malın kişisel mal olduğunu ileri süren taraf ise karinenin aksini ispatlamak zorundadır. Kararda ayrıca bağışlama taahhüdü yerine getirilerek kadına verilen altınların onun kişisel malı sayıldığı, elinden zorla alındığı iddiası bulunmadığından bunlardan üçüncü kişinin sorumlu tutulamayacağı belirtilmiştir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
10.07.2013 · E. 2013/819 · K. 2013/10821

Karineye rağmen malın kişisel mal olduğunu ya da kişisel maldan katkı yapıldığını iddia eden eş bunu kanıtlamakla yükümlüdür

Eşler 1985'te evlenmiş, 2009'da açılan boşanma davasıyla ayrılmışlardı. Kadın, kat irtifakı kurularak eşi adına tescil edilen mesken bakımından tapu iptali ve tescil, olmazsa değerinin yarısını istemiştir. Taşınmazın alımında banka kredisi kullanıldığı konusunda taraflar arasında uyuşmazlık yoktu, ancak kredi belgeleri dosyaya getirtilmemişti.

> *TMK.nun 222/3. Fıkrası hükmüne göre bir eşin evlilik birliği içinde edindiği tüm malları, aksi kanıtlanıncaya kadar edinilmiş mal kabul edilir. Belirtilen maddede getirilen edinilmiş mal karinesine rağmen bu malın edinilmiş mal olmayıp, kişisel mal olduğunu veya kişisel mal grubundan katkı yapıldığını iddia eden eş bunu kanıtlamakla yükümlüdür.*

DEĞERLENDİRME Karar yasal rejimdeki karineye ilişkindir; mal ortaklığında TMK m. 261 aynı yapıyı kurar; yalnız sonuç değişir, ispatlanamayan mal edinilmiş mal değil ortaklık malı sayılır. Daire ayrıca kredi ile alınan taşınmazda yapılacak işi göstermiştir: kredinin taşınmazın alımında kullanılıp kullanılmadığı bankadan getirtilecek dökümle belirlenir; rejimin sona ermesinden önce ödenen taksitler rejime dâhil kütleden, sonra ödenenler ise kişisel maldan karşılanmış sayılır ve hesapta buna göre denkleştirme yapılır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2017 · E. 2015/11803 · K. 2017/2296

Kişisel mal yerine geçen değer iddiasında tapu ve banka kayıtları getirtilerek tarih yakınlığı ve değerler birlikte değerlendirilir

Eşler 1985'te evlenmiş, 2011'de eşlerden birinin ölümüyle rejim sona ermişti. Sağ kalan eş, mal rejiminin tasfiyesi ile aile konutu üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını istemiştir. Dosyada, tasfiyeye konu taşınmazın rejim başlamadan önce sahip olunan başka bir taşınmazın satışından elde edilen parayla alındığı ileri sürülmüştü.

> *Bu yönde iddianın bulunması durumunda yapılacak iş; öncelikle, iddia ve savunma çerçevesinde mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan dava dışı taşınmazın ve dava konusu taşınmazın devir tarihleriyle birlikte önceki malik veya maliklerini de gösterir tapu kayıtları ile gerek görülmesi durumunda banka kayıtları bulundukları yerlerden eksiksiz olarak getirtilerek dosya arasına konulmalıdır. Her iki taşınmazın el değiştirme tarihlerinin yakınlığı, öncelik-sonralık ilişkisi, alım-satım değerleri vs göz önünde bulundurularak, toplanan/toplanacak diğer tüm delillerle birlikte tartışılıp değerlendirilerek kurulacak hükme esas alınır.*

DEĞERLENDİRME Karar, karinenin pratikte nasıl çürütüleceğini gösterir. Kişisel mal yerine geçen değerin de kişisel mal sayılması (ikame kuralı) soyut bir iddiayla değil, belgeyle ortaya konur: iki taşınmazın devir tarihleri, el değiştirme sırası, alım-

satım değerleri ve banka hareketleri birlikte değerlendirilir. Bağlantı kurulabilirse katkı oranı belirlenir ve bu oran tasfiye tarihindeki sürüm değeriyle çarpılarak alacak hesaplanır. Mal ortaklığında kişisel mal savunması yapan eşin izlemesi gereken yol da budur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 179:** Mal rejiminin tasfiyesi.
- **TMK m. 222:** Edinilmiş mallara katılmada ispat.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değerlendirme anı.

MADDE

262

B. Yönetim ve tasarruf
I. Ortaklık mallarında
1. Olağan yönetim

KANUN METNİ

(1) Eşler, ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yönetirler.
(2) Olağan yönetim sınırları içinde her eş, ortaklığı yükümlülük altına sokabilir ve ortak mallarda tasarrufta bulunabilir.

MADDE ÖZETİ

Eşler ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yönetir; olağan yönetim sınırları içinde her eş tek başına hareket edebilir, ortaklığı borç altına sokabilir ve ortak mallarda tasarrufta bulunabilir (m. 262). Yönetimdeki ölçü eşlerin eşitliği ve "evlilik birliğinin yararı"dır; olağan işlerde yapılan işlem diğer eş bakımından da sonuç doğurur (S. Sayısı 723, s. 102).

TEMEL KAVRAMLAR

Olağan yönetim	Ortaklık mallarının günlük ve alışılmış işleri (TMK m. 262/2).
Evlilik birliğinin yararı	Yönetimde uyulacak ölçü (S. Sayısı 723, s. 102).
Yükümlülük altına sokma	Ortaklığı borç altına sokan işlem (TMK m. 262/2).
Eşitlik ilkesi	Eşlerin yönetimde aynı hakka sahip olması (S. Sayısı 723, s. 102).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 262- Madde İsviçre Medenî Kanununun 227 nci maddesinden aynen alınmıştır. Maddenin birinci fıkrasına göre eşler ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yöneteceklerdir. Eşlerin eşitliği ilkesi, ortaklık mallarının yönetiminde de eşitliği gerektirdiğinden, bu hükümle eşlerin yönetimde aynı hakka sahip olduğu öngörülmüştür. Yönetimde ölçü, "evlilik birliğinin yararı"dır. Maddenin ikinci fıkrasına

> göre ise, her eşin, olağan işlerde ortaklığı yükümlülük altına sokabileceği ve tasarrufta bulunabileceği öngörülmüştür. Bunun sonucu olarak eşlerden her biri tek başına hareket edebilir ve yaptığı işlemler diğer eş açısından da sonuç doğurur. Üstlenilen yüküm dolayısıyla ortaklığın sorumlu olacağı tabiîdir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 102*

Gerekçe, maddenin iki fıkrasını iki ayrı ilkeye bağlar. Birinci fıkranın dayanağı **eşlerin eşitliği** ilkesidir; bu, 743 sayılı Kanun'da yönetimin kocaya ait olmasına son veren bir tercihtir. Yönetimde ölçü olarak "evlilik birliğinin yararı" belirlenmiştir; yani eşler ortaklık mallarını kendi kişisel çıkarlarına göre değil, ailenin yararına yönetmekle yükümlüdür. İkinci fıkranın dayanağı ise **işlem güvenliğidir**: olağan işlerde her eşin tek başına hareket edebilmesi, üçüncü kişilerin her işlemde iki eşin de rızasını aramak zorunda kalmamasını sağlar. Gerekçenin son cümlesi bu yetkinin karşılığını da söyler: üstlenilen yüküm dolayısıyla ortaklık sorumlu olur. Tasarının 262. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da mal ortaklığına giren malların yönetimi kocaya aitti; kadının yönetim hakkı yalnız evlilik birliğini temsil yetkisi ölçüsündeydi. Yönetim masrafları ortaklık mallarından karşılanıyordu. Bugünkü metin bu eşitsizliği kaldırmış, yönetimi her iki eşe eşit olarak vermiş ve ölçüyü "evlilik birliğinin yararı" olarak belirlemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ortaklığına giren malların idaresi kocaya aittir. İdare masrafı bu mallardan ödenir. Karı, evlilik birliğini temsildeki salahiyeti nisbetinde idare hakkını haizdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 212

	743 sayılı Kanun m. 212	4721 sayılı Kanun m. 262
Yönetim	Kocada	Eşlerde eşit
Kadının yetkisi	Temsil yetkisi ölçüsünde	Eşit
Ölçü	Belirtilmemiş	Evlilik birliğinin yararı
Olağan işler	Tasarrufta istisna (m. 213)	Tek başına yetki
Masraflar	Ortaklık mallarından	Ortaklık mallarından (m. 266)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; yönetimde eşitlik benimsendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yönetim	Eşler ortaklık mallarını birlikte yönetir	TMK m. 262/1
Ölçü	Evlilik birliğinin yararı	TMK m. 262/1
Eşitlik	Eşler yönetimde aynı hakka sahiptir	S. Sayısı 723, s. 102
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 227	S. Sayısı 723, s. 102
Olağan işler	Her eş tek başına hareket edebilir	TMK m. 262/2
Sonuç	İşlem diğer eş bakımından da sonuç doğurur	S. Sayısı 723, s. 102
Sorumluluk	Üstlenilen yükümden ortaklık sorumludur	TMK m. 268
Sınır	Olağan yönetim dışındaki işler birlikte yapılır	TMK m. 263
Görev	Bu uyuşmazlıklara aile mahkemesi bakar	Yargıtay 13. HD, K. 2007/8430

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 227. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe birinci fıkra bakımından dayanağı açıkça söyler: "Eşlerin eşitliği ilkesi, ortaklık mallarının yönetiminde de eşitliği gerektirdiğinden, bu hükümle eşlerin yönetimde aynı hakka sahip olduğu öngörülmüştür." Yönetimde ölçü "evlilik birliğinin yararı"dır. İkinci fıkra bakımından gerekçe sonucu da belirtir: eşlerden her biri olağan işlerde tek başına hareket edebilir, yaptığı işlemler diğer eş açısından da sonuç doğurur ve üstlenilen yüküm dolayısıyla ortaklık sorumlu olur. Tasarının 262. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddenin doğrudan uygulandığı yayımlanmış karar sayısı çok azdır; mal ortaklığı rejimi ülkemizde nadiren seçildiğinden yönetim hükümleri de mahkeme önüne az gelmektedir. Buna karşılık maddenin pratik sonucu çok nettir ve sözleşmeyle mal ortaklığına geçen eşlerin bilmesi gerekir: **olağan işlerde eşlerden birinin tek başına yaptığı işlem diğerini de bağlar ve ortaklık mallarını sorumlu kılar.** Market alışverişi, abonelik sözleşmeleri, olağan bakım ve onarım gibi işler bu kapsamdadır. Buna karşılık taşınmaz satışı, ipotek kurulması, işletme devri gibi olağanüstü işlerde tek başına hareket edilemez; bunlar için birlikte hareket ya da diğerinin rızası şarttır (TMK m. 263). Eş olağan yönetim sınırını aşan bir işlem yapmışsa ya da yönetimde birliğin yararına aykırı davranıyorsa, diğer eş mal ayrılığına geçiş isteyebilir (TMK m. 206).

II. Yönetimde Eşitlik

- **Kural:** Eşler ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yönetirler (TMK m. 262/1).
- **Dayanak:** Gerekçeye göre bu, eşlerin eşitliği ilkesinin sonucudur (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Ölçü:** Yönetimde ölçü "evlilik birliğinin yararı"dır.
- **Eski düzen:** 743 sayılı Kanun'da yönetim kocaya aitti (743 s. K. m. 212).
- **Kapsam:** Yönetim, ortaklık mallarının korunması, işletilmesi ve gelir getirmesini kapsar.
- **Kişisel mallar:** Her eş kendi kişisel malını ayrıca yönetir (TMK m. 267).

III. Olağan Yönetim Kavramı

- **Kural:** Olağan yönetim sınırları içinde her eş ortaklığı yükümlülük altına sokabilir ve ortak mallarda tasarrufta bulunabilir (TMK m. 262/2).
- **Tek başına hareket:** Gerekçeye göre eşlerden her biri tek başına hareket edebilir (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Sonuç:** Yapılan işlem diğer eş açısından da sonuç doğurur.
- **Sorumluluk:** Üstlenilen yüküm dolayısıyla ortaklık sorumlu olur (TMK m. 268).
- **Örnekler:** Günlük ihtiyaçlar, olağan bakım ve onarım, alışılmış nitelikteki sözleşmeler.
- **Sınır:** Olağan yönetimi aşan işler ayrı hükme tabidir (TMK m. 263).

IV. Olağan ve Olağanüstü Yönetim Ayrımı

- **Ayrım:** Olağan yönetim dışında kalan konularda eşler ancak birlikte ya da diğerinin rızasıyla hareket edebilir (TMK m. 263/1).
- **Ölçüt:** İşlemin ortaklık malvarlığı üzerindeki etkisi ve alışılmışlık derecesi.
- **Olağanüstü sayılanlar:** Taşınmaz satışı, ipotek kurulması, işletme devri gibi işlemler.
- **Üçüncü kişi:** Rızanın bulunmadığını bilmeyen iyiniyetli üçüncü kişi korunur (TMK m. 263/2).
- **Temsil:** Evlilik birliğinin temsiline ilişkin hükümler saklıdır (TMK m. 263/3).
- **Pay:** Hiçbir eş ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf edemez (TMK m. 257).

V. Meslek ve Sanat İcrası

- **Kural:** Eşlerden biri diğerinin rızasıyla ortaklık mallarını kullanarak meslek ya da sanat icra ederse, buna ilişkin bütün hukukî işlemleri yapabilir (TMK m. 264).
- **Rıza:** Gerekçeye göre rıza açık olabileceği gibi örtülü de olabilir (S. Sayısı 723, s. 102-103).
- **Kapsam:** İşletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği işlemler.
- **Sorumluluk:** Bu faaliyetten doğan borçlardan ortaklık malları da sorumludur (TMK m. 268).
- **Sınırlama:** Eşler sözleşmeyle meslek mallarını ortaklık dışında tutabilir (TMK m. 259).
- **Amaç:** Hukuk güvenliğinin sağlanması.

VI. Ortaklık Malından Yararlanma

- **Kural:** Ortaklık mallarından yararlanma da birliğin yararına uygun olmalıdır (TMK m. 262/1).
- **Dönem ayrımı:** Her mal, edinildiği tarihte geçerli rejime göre değerlendirilir.[1]
- **Yarı pay:** Sözleşmeden sonra bir eş adına edinilen taşınmazın yarısı diğer eşe aittir (4721 s. K. m. 705/2).
- **Ecrimisil:** Mirasçıların istemi yalnız kalan yarı pay üzerinden hesaplanır.
- **Önceki mallar:** Sözleşmeden önce edinilenlerde yalnız miras payları esas alınır.
- **Keşif:** Hesaplama için mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılır.

VII. Usul

- **Görev:** Mal ortaklığı rejiminden kaynaklanan alacak davalarına aile mahkemesi bakar.[2]
- **Kamu düzeni:** Görev kendiliğinden gözetilir.
- **Eşler arası borç:** Kredi ve kefalet gibi işlemlerden doğan iç ilişki de aile mahkemesinde görülür.
- **Aykırı yönetim:** Birliğin menfaatlerini tehlikeye düşüren eşe karşı mal ayrılığı istenebilir (TMK m. 206).
- **Bilgi verme:** Malvarlığı ve ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınma haklı sebeptir (TMK m. 206/2).
- **Sona erme:** Rejim sona erdiğinde yönetimden doğan sorumluluk vekâlet hükümlerine tabidir (TMK m. 266).

1 Yargıtay 3. HD, 14.06.2011, E. 2011/6194, K. 2011/10238.
2 Yargıtay 13. HD, 14.06.2007, E. 2007/3940, K. 2007/8430.

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığına geçen eşlerin yönetim kurallarını baştan konuşup yazıya dökmesi yerinde olur. Kanun olağan işlerde her eşe tek başına hareket yetkisi verdiğinden, eşlerden birinin yaptığı olağan nitelikteki bir sözleşme diğer eşi ve ortaklık mallarını da bağlar; bu nedenle ortak hesap hareketleri düzenli izlenmelidir. Olağanüstü işlemlerde ise durum tersidir: taşınmaz satışı, ipotek, kefalet ya da işletme devri gibi işlemler için diğer eşin rızası aranır; böyle bir işlem rıza olmadan yapılmışsa derhâl itiraz edilmeli ve tapu kaydına şerh için başvurulmalıdır. Eşlerden biri ortaklık mallarını kullanarak bir meslek ya da sanat icra ediyorsa, bu faaliyetin kapsamının ve ortaklığı ne ölçüde borç altına sokabileceğinin sözleşmede sınırlandırılması düşünülmelidir. Yönetimde birliğin yararına aykırı davranış, malvarlığı hakkında bilgi vermekten kaçınma ya da rızayı haklı sebep olmaksızın esirgeme varsa mal ayrılığına geçiş istenebilir. Son olarak, mal ortaklığı rejiminden doğan her türlü alacak ve borç uyuşmazlığında görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu unutulmamalıdır; asliye hukuk mahkemesinde açılan dava görev yönünden reddedilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
14.06.2011 · E. 2011/6194 · K. 2011/10238

Ortaklık mallarından yararlanma ve ecrimisil hesabı, her taşınmaz için o taşınmazın edinildiği dönemin rejimine göre ayrı ayrı yapılır

Mirasbırakan 1973'te evlenmiş, 27.12.2002'de eşiyle noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmıştı. Taşınmazlarından biri sözleşmeden sonra 2006'da, diğer beşi ise 1976-1994 arasında edinilmişti. Önceki evliliğinden olan çocukları, taşınmazların sağ kalan eş ve onun çocukları tarafından kullanıldığını ileri sürerek ecrimisil istemiştir. Mahkeme mal ortaklığı hükümlerini bütün taşınmazlara uygulayarak karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *27.12.2002 tarihinden sonra muris eşin edindiği taşınmazlar yönünden TMK'nun 705/2 maddesine göre 1/2 hissesi diğer eş (davalı) tarafından tescil işleminden önce mülkiyet hakkının kazanılmış olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca, 4722 sayılı Kanunun 10/3.maddesi gereğince mal rejimi sözleşmesi ile yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin geriye doğru evlenme tarihine kadar geçerli olacağına ilişkin eşlerin sözleşmede açık beyanları da bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Mal ortaklığı sözleşmesi, ondan önce edinilmiş taşınmazları kapsamaz; bu nedenle ecrimisil hesabında taşınmazlar ikiye ayrılır. Sözleşmeden sonra edinilen taşınmazda sağ kalan eş kanun gereği yarı paya sahip olduğundan (4721 s. K. m. 705/2), mirasçıların istemi ancak kalan yarı pay üzerinden hesaplanır. Sözleşmeden önce edinilenlerde ise yalnız miras payları esas

alınır. Karar, ortaklık mallarının yönetim ve yararlanmasına ilişkin sonuçların her mal için ayrı ayrı belirlenmesi gerektiğini gösterir.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 13. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2007 · E. 2007/3940 · K. 2007/8430

Eşler arasındaki borçlardan ve mal ortaklığı rejiminden kaynaklanan alacak davasına aile mahkemesi bakar; görev kendiliğinden gözetilir

Eşler, evlilik birliği içinde yabancı bir bankadan kredi çekmiş, sözleşmeye diğer eş de kefil olarak imza atmıştı. Krediyi ödeyen eş, diğerinin payına düşen borcu ödediğini ileri sürerek 26.000 İsviçre Frangının tahsilini istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi işin esasına girerek davayı reddetmiştir.

> *Dava evlilik birliği sırasında eşler arasındaki borçlar ve mal ortaklığı rejiminden kaynaklanmakta olup, dava yeni medeni kanunun yürürlüğe girmesinden sonra açılmıştır. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yargılama usullerine dair kanunun 4. maddesinde aile mahkemelerine MK.nun ikini kitabında yazılı dava işlere bakma görevi verilmiştir. Mahkemece görevle ilgili hususlar resen gözetileceğinden ayrı bir aile mahkemesi var ise görevsizlik kararın verilmesi yok ise davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken işin esası incelenip yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Ortaklığı yükümlülük altına sokan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabında düzenlendiğinden aile mahkemesinin görev alanına girer; görev kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme bunu kendiliğinden gözetir. Karar, mal ortaklığında eşlerden birinin yaptığı kredi işleminin doğurduğu iç ilişkinin de genel mahkemede değil aile mahkemesinde çözüleceğini göstermesi bakımından önemlidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Birliğin yönetimi.
- **TMK m. 188:** Evlilik birliğinin temsili.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 263:** Olağanüstü yönetim.
- **TMK m. 264:** Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası.
- **TMK m. 266:** Ortaklık mallarıyla ilgili işlemlerden doğan sorumluluk.
- **TMK m. 267:** Kişisel mallarda yönetim.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.

MADDE

263

B. Yönetim ve tasarruf
I. Ortaklık mallarında
2. Olağanüstü yönetim

KANUN METNİ

(1) Olağan yönetim dışında kalan konularda eşler, ancak birlikte veya biri diğerinin rızasını almak suretiyle ortaklığı yükümlülük altına sokabilir veya mallarda tasarrufta bulunabilir.
(2) Rızanın bulunmadığını bilmeyen veya bilecek durumda olmayan üçüncü kişiler için bu rıza var sayılır.
(3) Evlilik birliğinin temsiline ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE ÖZETİ

Olağan yönetim dışındaki işlerde eşler ancak birlikte hareket ederek ya da biri diğerinin rızasını alarak ortaklığı borç altına sokabilir veya ortaklık mallarında tasarrufta bulunabilir (m. 263). Rızanın bulunmadığını bilmeyen ya da bilecek durumda olmayan üçüncü kişiler bakımından bu rıza var sayılır; ancak işlem aile konutuna ilişkinse bu koruma işlemez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Olağanüstü yönetim	Olağan yönetim dışında kalan işlemler (TMK m. 263/1).
Birlikte hareket	İşi birlikte yapmak ya da diğerinin rızasını almak (S. Sayısı 723, s. 102).
Var sayılan rıza	İyiniyetli üçüncü kişi bakımından mevcut kabul edilen rıza (TMK m. 263/2).
Tasarruf yetkisinin sınırlanması	Hâkimin, tasarrufları diğer eşin rızasına bağlaması (4721 s. K. m. 199).

1 Yargıtay HGK, 06.12.2017, E. 2017/2934, K. 2017/1556.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 263- Madde İsviçre Medenî Kanununun 228 inci maddesinden aynen alınmıştır. Madde olağan yönetim dışındaki işlerde eşlerin birlikte hareket etmeleri zorunluluğunu getirmiştir. Birlikte hareket ya eşlerin söz konusu işi birlikte yapmaları ya da tek başına fakat diğerinin rızasını almak suretiyle söz konusu olabilir. Diğer eş haklı bir sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçındığı takdirde, istemi yapan eşin evlilik birliğinin temsili hükümleri çerçevesinde hâkime başvuru hakkı vardır. Nitekim, bu husus üçüncü fıkrada saklı tutulmuştur. Maddenin ikinci fıkrası mal ortaklığı rejiminde eşlerin birlikte yapmaları zorunlu işlemleri tek başlarına yapmaları nedeniyle iyiniyetli üçüncü kişileri korumaktadır. Buna göre üçüncü kişiler, tek başına hareket eden eşin yaptığı işleme, diğerinin rızasının bulunmadığını bilmiyor veya iyiniyetli çabası sonucu bilecek durumda bulunuyorsa, böyle bir rızanın varlığı kabul edilip, işlem diğer eş için de bağlayıcı sayılacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 102*

Gerekçe iki yönü de açık biçimde ortaya koyar. İç ilişkide kural katıdır: olağanüstü işlemlerde eşler ya birlikte hareket eder ya da biri diğerinin rızasını alır; rızadan haklı sebep olmaksızın kaçınılması hâlinde hâkime başvurulabilir ve bu yol üçüncü fıkrada açıkça saklı tutulmuştur. Dış ilişkide ise ölçü **işlem güvenliğidir**: rızanın bulunmadığını bilmeyen ya da iyiniyetli çabasına rağmen bilemeyecek durumda olan üçüncü kişi bakımından rızanın varlığı kabul edilir ve işlem diğer eşi de bağlar. Bu düzenleme, mal ortaklığının üçüncü kişiler bakımından işleyebilir bir rejim olmasını sağlar. Tasarının 263. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun aynı yapıyı tek maddede kurmuştu: olağan yönetim işleri dışında ortaklığa giren mallar üzerinde ancak birlikte ya da diğerinin rızasıyla tasarruf edilebilirdi. Maddenin ikinci cümlesi de bugünkü ikinci fıkranın karşılığıydı ve üçüncü kişiler lehine rızanın var sayılacağını öngörüyordu. Ayrıca eşlerden biri diğerinin rızası olmaksızın bir mirası reddedemezdi (743 s. K. m. 214).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı ve koca, alelade idari muamelat müstesna olmak üzere ortaklığa giren mallar üzerinde ancak müştereken veya yekdiğerinin rızası ile tasarruf edebilir. Şukadar ki rızanın verilmediğini bilenler veya bilmesi lazım gelenler yahut ortaklığa dahil olduğu herkesin anlayabileceği mallar üzerinde vaki tasarrufta alakadar olanlar müstesna olmak üzere bu rıza, üçüncü şahıs lehine mevcut addolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 213

	743 sayılı Kanun m. 213	4721 sayılı Kanun m. 263
Kural	Birlikte ya da rızayla tasarruf	Birlikte ya da rızayla işlem
İstisna	Alelade idari muamelat	Olağan yönetim (m. 262)
Üçüncü kişi	Rıza lehine var sayılır	İyiniyetli üçüncü kişi korunur

	743 sayılı Kanun m. 213	4721 sayılı Kanun m. 263
Ek sınır	Ortaklık malı olduğu herkesçe anlaşılan mallar	İyiniyetli çabayla bilinebilirlik
Hâkime başvuru	Yalnız miras reddinde (m. 214)	Genel olarak saklı (m. 263/3)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; olağanüstü yönetim ve iyiniyet koruması ayrı maddede düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Olağan yönetim dışındaki işler	TMK m. 263/1
Kural	Birlikte hareket ya da diğerinin rızası	TMK m. 263/1
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 228	S. Sayısı 723, s. 102
Rıza biçimi	İşi birlikte yapmak ya da rıza almak	S. Sayısı 723, s. 102
Rızadan kaçınma	Hâkime başvuru hakkı doğar	TMK m. 263/3
Üçüncü kişi	İyiniyetli üçüncü kişi için rıza var sayılır	TMK m. 263/2
Aile konutu	Açık rıza şarttır, iyiniyet korumaz	Yargıtay HGK, K. 2017/1556
Önlem	Hâkim tasarruf yetkisini sınırlayabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2022/8636
Sınır	Mal ayrılığına geçiş istenebilir	TMK m. 206

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 228. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe "birlikte hareket"in iki biçimini açıklar: eşlerin söz konusu işi birlikte yapmaları ya da eşlerden birinin tek başına fakat diğerinin rızasını alarak hareket etmesi. Diğer eş haklı bir sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa, istemi yapan eşin evlilik birliğinin temsili hükümleri çerçevesinde hâkime başvurma hakkı vardır; gerekçeye göre bu husus üçüncü fıkrada saklı tutulmuştur. İkinci fıkra bakımından gerekçe amacı net koyar: hüküm, eşlerin birlikte yapmaları zorunlu işlemleri tek başlarına yapmaları nedeniyle **iyiniyetli üçüncü kişileri korumaktadır**. Tasarının 263. maddesi Adalet Komisyonunun

değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

İkinci fıkradaki iyiniyet koruması, **aile konutu bakımından işlemez.** Aile konutu hangi mal rejimi geçerli olursa olsun TMK m. 194'e tabidir ve orada eşin **açık rızası** aranır; tapuda aile konutu şerhi bulunmasa ve üçüncü kişi iyiniyetli olsa bile rıza alınmadan yapılan devir ya da ipotek geçersizdir. Bu nedenle mal ortaklığında bile aile konutu için iki ayrı hükmü birden gözetmek gerekir: TMK m. 263 olağanüstü işlemler için rıza arar, TMK m. 194 ise aile konutu için rızanın açık olmasını ve işlemin belirli olmasını şart koşar. İkinci pratik nokta şudur: eş rızasını haklı bir sebep olmadan esirgiyorsa diğer eş hâkime başvurabilir (TMK m. 263/3); tersine, eş ortaklık mallarını elden çıkarmaya başlamışsa diğer eş de hâkimden tasarruf yetkisinin sınırlanmasını isteyebilir (4721 s. K. m. 199). Bu istem kabul edilirse söz konusu mallarda yapılacak işlemler istemde bulunan eşin rızasına bağlanır.

II. Olağanüstü Yönetim Kavramı

- **Kural:** Olağan yönetim dışında kalan konularda eşler ancak birlikte ya da diğerinin rızasıyla hareket edebilir (TMK m. 263/1).
- **İki biçim:** Gerekçeye göre işi birlikte yapmak ya da tek başına fakat rıza alarak yapmak (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Kapsam:** Ortaklığı yükümlülük altına sokan ve ortaklık mallarında tasarruf doğuran işlemler.
- **Tipik işlemler:** Taşınmaz satışı, ipotek kurulması, kefalet, işletme devri.
- **Karşıtı:** Olağan işlerde her eş tek başına hareket edebilir (TMK m. 262).
- **Pay yasağı:** Hiçbir eş ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf edemez (TMK m. 257).

III. Rızanın Verilmesi

- **Şekil:** Kanun rıza için özel bir geçerlilik şekli öngörmemiştir.
- **Zaman:** Rıza işlemden önce verilebileceği gibi sonradan icazet biçiminde de olabilir.
- **Kapsam:** Rıza belirli bir işlem için verilir; genel ve süresiz rıza kabul edilmez.
- **İspat:** Rızanın varlığını ileri süren taraf bunu ispatlar (4721 s. K. m. 6).
- **Meslek icrası:** Ortaklık mallarıyla meslek icrasında rıza örtülü de olabilir (TMK m. 264).
- **Aile konutu:** Aile konutunda rızanın açık olması gerekir.[2]

IV. Rızadan Kaçınma

- **Kural:** Diğer eş haklı bir sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa hâkime başvurulabilir (TMK m. 263/3).
- **Dayanak:** Gerekçe bunu evlilik birliğinin temsili hükümlerine bağlar (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Sonuç:** Hâkim kararı, alınamayan rızanın yerine geçer.
- **Miras:** Mirasın kabulü ve reddinde de aynı yol açıktır (TMK m. 265).
- **Ağır hâl:** Rızayı haklı sebep olmadan esirgeme mal ayrılığına geçiş sebebidir (TMK m. 206).
- **Yetki:** İstem, istemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesine yöneltilir (TMK m. 265/2).

V. İyiniyetli Üçüncü Kişinin Korunması

- **Kural:** Rızanın bulunmadığını bilmeyen veya bilecek durumda olmayan üçüncü kişiler için rıza var sayılır (TMK m. 263/2).
- **Amaç:** Gerekçeye göre hüküm iyiniyetli üçüncü kişileri korumaktadır (S. Sayısı 723, s. 102).
- **Ölçüt:** Üçüncü kişinin iyiniyetli çabası sonucu rızanın yokluğunu bilecek durumda olup olmadığı.
- **Sonuç:** Koruma varsa işlem diğer eş için de bağlayıcı sayılır.
- **İstisna:** Aile konutunda bu koruma işlemez.[3]
- **Neden:** Sınırlandırma tapudaki şerhten değil konutun aile konutu niteliğinden doğar.

VI. Aile Konutundaki Özel Rejim

- **Kural:** Eşlerden biri diğerinin açık rızası olmadıkça aile konutunu devredemez ya da üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK m. 194).
- **Şerh gerekmez:** Tapuda şerh bulunmasa da konut aile konutu özelliğini taşır.
- **Emredicilik:** Bu haktan önceden feragat edilemez, eşlerin anlaşmasıyla ortadan kaldırılamaz.
- **Belirlilik:** Açık rıza ancak belirli olan bir işlem için verilebilir.
- **Şekil:** Rıza şekle tabi değildir, sözlü de verilebilir; ancak açık olmalıdır.
- **Sonuç:** Rıza alınmadan kurulan ipotek geçersizdir ve kaldırılmasına karar verilir.

2 Yargıtay HGK, 06.12.2017, E. 2017/2934, K. 2017/1556.
3 Yargıtay HGK, 06.12.2017, E. 2017/2934, K. 2017/1556.

VII. Koruyucu Önlemler

- **Tasarruf sınırlaması:** Hâkim, belirlediği malvarlığı değerlerindeki tasarrufları diğer eşin rızasına bağlayabilir (4721 s. K. m. 199).
- **İki hâl:** Ailenin ekonomik varlığının korunması ya da birlikten doğan mali yükümlülüğün yerine getirilmesi.
- **Ölçülülük:** Sınırlama gerekli ve orantılı olmalıdır.[4]
- **Gereklilik:** Malvarlığını elden çıkarma girişimleri gerekliliği gösterir.
- **Araştırma:** Ortak hesaplarda tarafların tek başına işlem yapıp yapamadığı araştırılmalıdır.
- **Mal ayrılığı:** Menfaatleri tehlikeye düşüren eşe karşı rejimin değiştirilmesi istenebilir (TMK m. 206).

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığında diğer eşin ortaklık malı üzerinde yaptığı bir işlem öğrenildiğinde önce iki soru yanıtlanmalıdır: işlemin olağan yönetim sınırları içinde olup olmadığı ve aile konutuna ilişkin olup olmadığı. İşlem olağanüstü nitelikteyse ve diğer eşin rızası alınmamışsa işleme itiraz edilebilir; ancak karşı tarafın rızanın bulunmadığını bilmediği ve bilecek durumda olmadığı hâllerde işlem rızası alınmayan eş için de bağlayıcı sayılacağından, üçüncü kişinin ne bildiğini ortaya koyacak deliller toplanmalıdır. İşlem aile konutuna ilişkinse rızası alınmayan eşin durumu daha güçlüdür: tapuda şerh olmasa ve alacaklı iyiniyetli olsa bile açık rıza alınmadan yapılan devir ya da ipotek geçersizdir. Önleyici olarak aile konutu şerhi konulması ihmal edilmemelidir; şerh bir geçerlilik koşulu olmasa da uyuşmazlığı baştan bitirir. Eş malvarlığını elden çıkarmaya başlamışsa beklenmemelidir: hâkimden, belirlenen taşınmaz ve banka hesapları bakımından tasarruf yetkisinin sınırlanması istenmelidir. İstem somut delillere dayandırılmalı ve ölçülü tutulmalıdır; mahkeme sınırlamanın gerekli ve orantılı olup olmadığını ayrıca değerlendirecektir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
06.12.2017 · E. 2017/2934 · K. 2017/1556

Aile konutunda eşin açık rızası tapuda şerh bulunmasa da aranır; rıza alınmadan kurulan ipotek geçersizdir

Aile konutu niteliğindeki taşınmaz eşlerden biri adına kayıtlıydı ve tapuda aile konutu şerhi bulunmuyordu. Malik eş, 2004 yılında diğer eşin rızasını almadan taşınmaz üzerinde bir şirket lehine ipotek kurdurdu. Diğer eş ipoteğin kaldırılmasını ve aile konutu şerhi konulmasını istemiştir; alacaklı şirket ise tapuda şerh bulunmadığını, TMK m. 1023 uyarınca iyiniyetli kazanımının korunması gerektiğini savunmuştur.

4 Yargıtay 2. HD, 27.10.2022, E. 2022/6389, K. 2022/8636.

> *Bu madde hükmü ile aile konutu şerhi konulmuş olmasa da eşlerin birlikte yaşadıkları aile konutu üzerindeki fiil ehliyetleri sınırlandırılmıştır. Sınırlandırma aile konutu şerhi konulduğu için değil, konutun aile konutu vasfı bulunduğu için getirilmiştir. Bu sebeple tapuya aile konutu şerhi verilmese bile o konut aile konutu özelliğini taşır. Anılan madde hükmü ile getirilen sınırlandırma, emredici niteliktedir. Dolayısıyla bu haktan önceden feragat edilemeyeceği gibi eşlerin anlaşmasıyla da ortadan kaldırılamaz ve açık rıza ancak "belirli olan" bir işlem için verilebilir. Eş söyleyişle aile konutunun maliki olan eş aile konutundaki yaşantıyı güçlüğe sokacak biçimde tek başına aile konutunu bir ayni hakla sınırlandıramaz. Bu sınırlandırma ancak diğer eşin açık rızası alınarak yapılabilir. TMK'nın 194. maddesi yetkili eşin izni için bir geçerlilik şekli öngörmemiştir. Bu nedenle söz konusu izin bir şekle tabi olmadan, sözlü olarak dahi verilebilir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, yerel mahkemenin direnme kararını yerinde bulmuştur. Karar, mal ortaklığındaki rıza sisteminin önemli bir sınırını gösterir: TMK m. 263/2 rızanın bulunmadığını bilmeyen iyiniyetli üçüncü kişiyi korurken, işlem aile konutuna ilişkinse TMK m. 194 devreye girer ve orada böyle bir koruma yoktur. Kurul, tapuda şerh bulunmamasının ve alacaklının iyiniyetinin sonucu değiştirmeyeceğini, TMK m. 1023'e dayanan görüşün Kurul çoğunluğunca benimsenmediğini belirtmiştir. Sınırlandırma şerhten değil konutun aile konutu niteliğinden doğar; rıza emredicidir, önceden feragat edilemez ve ancak belirli bir işlem için verilebilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.10.2022 · E. 2022/6389 · K. 2022/8636

Eşin malvarlığını elden çıkarmaya başlaması hâlinde hâkim, tasarrufların ancak diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir; sınırlama ölçülü olmalıdır

Kadın, eşi adına kayıtlı taşınmaz ile taraflara ait banka hesapları bakımından eşinin tasarruf yetkisinin sınırlanmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi istemi kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düştüğünün ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Dosyadan, eşin dava tarihinden kısa süre önce bir taşınmazını devrettiği ve diğer malvarlığı değerlerini de elden çıkarma girişiminde bulunduğu anlaşılıyordu.

> *Her iki halde de yasa, sınırlanmanın ölçülü olmasını aramıştır. Ölçülülük, sınırlanma ile ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlanmanın gerekli ve orantılı olmasını gerekli kılar.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. TMK m. 199, mal ortaklığında da uygulanabilen bir koruma aracıdır: olağanüstü yönetim kuralları rızayı zaten zorunlu kılsa bile, diğer eşin ortaklık mallarını ya da kişisel mallarını elden çıkarmaya başladığını gören eş, hâkimden bu malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufların ancak kendi rızasıyla yapılabileceğine karar vermesini isteyebilir. Daire iki koşulu belirlemiştir: sınırlamada gereklilik bulunmalı ve sınırlama ölçülü olmalıdır. Somut olayda taşınmaz devri ve elden çıkarma girişimleri gerekliliği göstermiş, ancak ortak

hesaplarda her iki eşin tek başına işlem yapıp yapamadığı araştırılmadan karar verilmesi eksik bulunmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Evlilik birliğinin temsili.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 262:** Olağan yönetim.
- **TMK m. 264:** Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası.
- **TMK m. 265:** Mirasın kabulü veya reddi.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.

MADDE

B. Yönetim ve tasarruf
I. Ortaklık mallarında

264 3. Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası

KANUN METNİ

Eşlerden biri, diğerinin rızasıyla ortaklık mallarını kullanarak, tek başına bir meslek veya sanat icra ederse, bu meslek veya sanata ilişkin bütün hukukî işlemleri yapabilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, diğerinin rızasıyla ortaklık mallarını kullanarak tek başına bir meslek veya sanat icra ederse, bu meslek veya sanata ilişkin bütün hukukî işlemleri tek başına yapabilir (m. 264). Gerekçeye göre rıza açık olabileceği gibi eşin faaliyetine ses çıkarmamak suretiyle örtülü de olabilir; bu hâlde eş, hukuk güvenliğinin gereği olarak işletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği işlemleri tek başına yapmaya yetkilidir (S. Sayısı 723, s. 102-103).

TEMEL KAVRAMLAR

Meslek veya sanat icrası	Ortaklık malları kullanılarak yürütülen sürekli faaliyet (TMK m. 264).
Örtülü rıza	Eşin faaliyete ses çıkarmaması (S. Sayısı 723, s. 102-103).
Yetkinin kapsamı	İşletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği bütün işlemler (S. Sayısı 723, s. 103).
Net işletme geliri	Borçlar ve kişisel harcamalar düşüldükten sonra kalan gelir.[1]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 264- Madde İsviçre Medenî Kanununun 229 uncu maddesinden aynen alınmıştır. Maddede eşlerden birinin, diğerinin rızasını almak koşuluyla ortaklığa dahil malları kullanmak suretiyle bir meslek ya da sanatı icra ettiğinde, bu meslek veya sanatın gerektirdiği tüm hukukî işlemleri tek başına yapabileceği kabul edilmiştir. Söz konusu

1 Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

> rıza açık olabileceği gibi eşin faaliyetine ses çıkarmamak suretiyle örtülü de olabilir. Bu hâlde eş, hukuk güvenliğinin bir gereği olarak, örneğin işlettiği bir işletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği işlemleri tek başına yapmaya yetkilidir. Mehazın Almanca metninde bu maddeyi karşılayan 229 uncu maddede "ortaklık malları aracılığıyla" ifadesi kullanılmıştır. Bunun yerine "ortaklık mallarını kullanarak" ifadesi tercih edilmiştir. Bu ifade sadece ortaklık mallarının kullanılmasını değil, ortaklık mallarının sağladığı diğer olanakları kullanmayı da kapsar.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 102-103*

Gerekçenin iki katkısı vardır. Birincisi rızanın **örtülü** olabilmesidir: eşin faaliyete ses çıkarmaması rıza sayılır. Bu, uygulamada en çok tartışılacak noktadır; çünkü uzun süre sessiz kalan eş, sonradan "rızam yoktu" diyerek yapılan işlemleri geçersiz kılamaz. İkincisi terim tercihidir: "ortaklık mallarını kullanarak" ifadesi, malların fiilen kullanılmasının ötesinde onların **sağladığı olanakların** kullanılmasını da kapsar; örneğin ortaklık malı bir taşınmazın teminat gösterilmesiyle sağlanan kredi de bu kapsamdadır. Tasarının 264. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da mal ortaklığı bölümünde bu maddenin doğrudan karşılığı yoktu. Konuya en yakın hüküm, evliliğin genel hükümleri arasında yer alan ve **yalnız kadının** çalışmasını kocanın açık ya da örtülü izni koşuluna bağlayan 159. maddeydi. Bu hüküm, eşitliğe aykırılığı nedeniyle iptal edilmiştir.[2] Bugünkü 264. madde ise cinsiyetten bağımsızdır: hangi eş ortaklık mallarını kullanarak meslek icra ediyorsa, diğerinin rızasıyla o eş yetkilidir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca mallarını idare için hangi usulü kabul etmiş olursa olsun karı, kocanın sarahaten veya zımnen müsaadesi ile bir iş veya sanat ile iştigal edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 159 (iptal edilmiştir)

	743 sayılı Kanun m. 159	4721 sayılı Kanun m. 264
Kime uygulanır	Yalnız kadına	Her iki eşe
İzin veren	Koca	Diğer eş
İznin biçimi	Açık ya da örtülü	Açık ya da örtülü
Konu	Genel olarak çalışma	Ortaklık mallarıyla meslek icrası
Sonuç	Çalışma izni	İşletmeye ilişkin işlem yetkisi
Durum	İptal edilmiştir	Yürürlüktedir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

2 AYM, 29.11.1990, E. 1990/30, K. 1990/31.

Tarih	Gelişme	Dayanak
29.11.1990	Eski Kanun'un kadının çalışmasını izne bağlayan 159. maddesi iptal edildi	AYM, K. 1990/31
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; yetki cinsiyetten bağımsız düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Diğer eşin rızası	TMK m. 264
Araç	Ortaklık mallarının kullanılması	TMK m. 264
Yetki	Meslek ya da sanata ilişkin bütün hukukî işlemler	TMK m. 264
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 229	S. Sayısı 723, s. 102
Rızanın biçimi	Açık ya da örtülü	S. Sayısı 723, s. 102-103
Kapsam ölçütü	İşletmenin amaç ve konusu	S. Sayısı 723, s. 103
"Kullanarak"	Malların sağladığı diğer olanaklar da dâhil	S. Sayısı 723, s. 103
Sorumluluk	Ortaklık malları da sorumludur	TMK m. 268
Sözleşmeyle sınırlama	Meslek malları ortaklık dışında tutulabilir	TMK m. 259

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 229. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe iki noktayı açıklığa kavuşturur. Birincisi rızanın biçimidir: söz konusu rıza açık olabileceği gibi eşin faaliyetine ses çıkarmamak suretiyle örtülü de olabilir; bu hâlde eş, hukuk güvenliğinin bir gereği olarak, örneğin işlettiği bir işletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği işlemleri tek başına yapmaya yetkilidir. İkincisi terim tercihidir: mehazın Almanca metninde "ortaklık malları aracılığıyla" ifadesi kullanılmışken metinde "ortaklık mallarını kullanarak" denilmiştir; gerekçeye göre bu ifade sadece ortaklık mallarının kullanılmasını değil, **ortaklık mallarının sağladığı diğer olanakları kullanmayı da kapsar**. Tasarının 264. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde, olağanüstü yönetim kuralına getirilmiş pratik bir istisnadır ve iki yönü birden taşır. Lehe olan yön: ortaklık mallarını kullanarak bir işletme yürüten eş,

her sözleşme için diğer eşin rızasını yeniden almak zorunda değildir; işletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği bütün işlemleri tek başına yapabilir. Aleyhe olabilecek yön ise sorumluluktur: ortaklık mallarını ya da ortaklığa giren gelirleri kullanarak yürütülen bir meslek veya sanat nedeniyle doğan borçlardan eşler hem kişisel malları hem ortaklık mallarıyla sorumludur (TMK m. 268). Yani eşlerden birinin işletmesinin borcu, diğer eşin de payının bulunduğu ortaklık mallarına yönelebilir. Bu risk önceden sınırlanmak istenirse mal rejimi sözleşmesinde meslek ya da sanat icrası için kullanılan mallar ortaklık dışında tutulabilir (TMK m. 259). Rızanın örtülü de olabileceği unutulmamalıdır: diğer eşin faaliyetine uzun süre ses çıkarmamak, rıza verilmiş sayılmaya yol açabilir.

II. Maddenin Koşulları

- **Rıza:** Meslek ya da sanat icrası diğer eşin rızasıyla yürütülmelidir (TMK m. 264).
- **Ortaklık malı:** Faaliyette ortaklık malları kullanılmalıdır (TMK m. 264).
- **Tek başına icra:** Faaliyet eşlerden biri tarafından tek başına yürütülmelidir.
- **Süreklilik:** Tek bir işlem değil, meslek ya da sanat niteliğinde bir faaliyet aranır.
- **Sonuç:** Bu faaliyete ilişkin bütün hukukî işlemler tek başına yapılabilir.
- **Kişisel mal:** Faaliyet yalnız kişisel mallarla yürütülüyorsa madde uygulanmaz (TMK m. 267).

III. Rızanın Biçimi ve Kapsamı

- **Açık rıza:** Rıza sözlü ya da yazılı olarak açıkça verilebilir.
- **Örtülü rıza:** Gerekçeye göre eşin faaliyetine ses çıkarmamak da rıza sayılır (S. Sayısı 723, s. 102-103).
- **Amaç:** Bu esneklik hukuk güvenliğinin gereğidir (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Kapsam ölçütü:** İşletmenin amaç ve konusunun gerektirdiği işlemler.
- **"Kullanarak":** İfade, malların sağladığı diğer olanakların kullanılmasını da kapsar (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Sınır:** Faaliyetle ilgisi olmayan işlemler olağanüstü yönetime tabidir (TMK m. 263).

IV. Sorumluluk

- **Ortaklık borçları:** Ortaklık mallarını ya da ortaklığa giren gelirleri kullanarak meslek veya sanat icrası nedeniyle yapılan borçlardan eşler kişisel ve ortaklık mallarıyla sorumludur (TMK m. 268).

- **Diğer borçlar:** Her eş diğer borçlardan kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının yarı değeriyle sorumludur (TMK m. 269).
- **Üçüncü kişiler:** Alacaklılar bakımından sorumluluk rejimi kanunla belirlenmiştir.
- **İç ilişki:** Eşler arasındaki denkleştirme tasfiyede yapılır (TMK m. 270).
- **Kötü yönetim:** Ortaklığı zarara uğratan eş vekâlet hükümlerine göre sorumlu olur (TMK m. 266).
- **Önlem:** Menfaatleri tehlikeye düşüren eşe karşı mal ayrılığı istenebilir (TMK m. 206).

V. İşletme Malvarlığının Ait Olduğu Kütle

- **Kural:** Meslek icrası veya işletme faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığı kural olarak rejime dâhildir.[3]
- **Sözleşmeyle ayırma:** Eşler bunu mal rejimi sözleşmesiyle ortaklık dışında tutabilir (TMK m. 259).
- **İkame kuralı:** Kişisel malların yerine geçen değerler kişisel mal sayılır (TMK m. 260).
- **Şirket payı:** Ortaklık payı oranı duraksamaya yer bırakmayacak biçimde belirlenmelidir.
- **İnceleme:** Şirket bilançoları getirtilip hukukçu ve mali müşavir bilirkişilere inceletilmelidir.
- **Bağlantı:** Satılan eski malların gelirinin yeni alımlarda kullanılıp kullanılmadığı araştırılır.

VI. İşletme Gelirinin Hesaplanması

- **Net gelir:** Brüt kâr değil, borçlar düşüldükten sonraki net işletme geliri esas alınır.[4]
- **Düşülecek borçlar:** Ödenecek vergi ve fonlar, sigorta kesintileri, amortisman.
- **Kişisel harcamalar:** İşletmeyi yürüten eşin kişisel harcamaları da düşülür.
- **Ölçütler:** Yapılan iş, sosyal statü, mesleki konum ve ailevi durum.
- **Bilirkişi:** Hukukçu, mali müşavir ve konunun uzmanı bilirkişilerden görüş alınır.
- **Faiz:** Alacak hükümle muaccel olduğundan faiz hüküm tarihinden işletilir (4721 s. K. m. 239).

3 Yargıtay 8. HD, 16.02.2010, E. 2009/6923, K. 2010/794.
4 Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Değerleme:** Tasfiyede sürüm değeri esas alınır (TMK m. 275).
- **Tasfiye tarihi:** Uygulamada karar tarihine en yakın tarih esas alınır.
- **İspat:** Kişisel mal iddiası ispatlanmalıdır (TMK m. 261).
- **Belge:** Ticaret sicil kayıtları, bilanço ve muhasebe kayıtları getirtilir.
- **Rejim dönemleri:** Her malın hangi dönemde edinildiği ayrıca belirlenir (TMK m. 179).

UYGULAMA NOTU

Ortaklık mallarını kullanarak bir işletme yürütülüyorsa önce rızanın varlığı ve kapsamı netleştirilmelidir. Rızanın örtülü olabileceği bilinmelidir: faaliyete uzun süre ses çıkarmamak rıza sayılabilir. Rıza belirli bir faaliyetle sınırlanmak isteniyorsa bu, yazılı olarak ifade edilmelidir. Sorumluluk tarafı da hesaba katılmalıdır: işletmenin borçları ortaklık mallarına yönelebilir; bu risk taşınmak istenmiyorsa mal rejimi sözleşmesine meslek ve sanat mallarını ortaklık dışında tutan bir hüküm konulmalıdır. Tasfiyede işletmenin geliri brüt olarak hesaplatılmamalıdır; vergi, sigorta ve amortisman gibi borçlar ile işletmeyi yürüten eşin kişisel harcamaları düşüldükten sonra kalan net gelir esas alınır. Şirket ortaklığı söz konusuysa pay oranı ticaret sicilinden belgelenmeli ve ilgili yılların bilançoları dosyaya getirtilmelidir; mahkeme bu belgeler olmadan sağlıklı bir hesap yapamaz. Son olarak faiz konusunda dikkatli olunmalıdır: mal rejimi alacağı hükümle muaccel hâle geldiğinden faiz dava tarihinden değil hüküm tarihinden işletilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2010 · E. 2009/6923 · K. 2010/794

Bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığı, sözleşmeyle aksi kararlaştırılmadıkça tasfiyeye katılır

Eşlerden biri bir limited şirketin ortağıydı ve şirket adına kayıtlı 16 adet araç bulunuyordu. Diğer eş bu araçlar bakımından katılma alacağı istemiştir; şirket ortağı eş ise araçların şirkete ait eski araçların satışından elde edilen gelirle alındığını, dolayısıyla kişisel mal yerine geçen değer olduğunu savunmuştur. Mahkeme ortaklık payı oranını dosyadaki çelişkileri gidermeden belirleyip hüküm kurmuştur.

> *TMK.nun 221.maddesi hükmüne göre, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan mal varlığı eşler arasında yapılan mal rejimi sözleşmesiyle aksi kararlaştırılmamışsa edinilmiş mallardan sayılır ve tasfiyeye katılır. Aynı*

kanunun 220/4. bendine göre de, kişisel malların yerine geçen değerler kişisel mal sayılır.

DEĞERLENDİRME Karar yasal rejime ilişkindir, ancak mal ortaklığında da yol göstericidir: meslek ya da işletme faaliyetinden doğan malvarlığı kural olarak rejime dâhildir ve bunu rejim dışında tutmak isteyen eşlerin mal rejimi sözleşmesine hüküm koyması gerekir (mal ortaklığında bunun karşılığı TMK m. 259'dur). Daire ayrıca yapılacak incelemeyi ayrıntılı göstermiştir: ortaklık payı duraksamasız belirlenmeli, şirketin ilgili yıllara ait bilançoları getirtilmeli, bir hukukçu ve iki mali müşavir bilirkişiye inceletilerek gelir durumu ve satılan eski araçların gelirinin yeni alımlarda kullanılıp kullanılmadığı saptanmalıdır.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2010 · E. 2010/58 · K. 2010/1634

İşletme gelirinin tasfiyeye gireceği miktar belirlenirken işletmeyi yürüten eşin kişisel harcamaları düşülür

Eşlerden biri bir eczane işletiyordu. Diğer eş, eczanenin bulunduğu taşınmaz, içindeki ilaç ve malzemeler ile eczanenin işletme geliri bakımından tapu iptali ve tescil, olmazsa alacak istemiştir. Bilirkişi, rejimin sona erdiği tarihe kadarki dönem için toplam işletme kârını hesaplamıştır; ancak rapor bir yıla ilişkin vergi, sigorta ve amortisman gibi borçları içermiyordu.

> *"Bundan ayrı, davalının çalışması karşılığında elde ettiği işletme gelirinden, yaptığı iş, sosyal statüsü, mesleki konumu, küçük bir çocuk sahibi olması gibi hususların da dikkate alınmasıyla tespit edilebilecek kişisel harcamalarının belirlenmediği ve işletme geliri olarak belirlenen miktardan düşülmediği anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle ve davalının savunması gözetilerek bu hususlar üzerinde durulması, söz konusu işletmenin 2004 yılına ait gelir-gider ve borçlarına ilişkin bilgilerin davalıdan istenmesinden sonra yeniden bir uzman hukukçu bilirkişi, bir mali müşavir ve bir eczacı bilirkişiye inceletilerek 2004 yılına ait tüm borçlar (kişisel masrafları ile çocuk için yapılan harcamalar dahil) çıkarıldıktan sonra kalan 2004 yılı net işletme gelirinin bulunması…*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, ortaklık mallarını kullanarak meslek icra eden eşin gelirinin tasfiyede nasıl ele alınacağını gösterir: brüt kâr değil, **net** işletme geliri esas alınır. Hesaptan önce vergi, sigorta kesintileri ve amortisman gibi işletme borçları, ardından işletmeyi yürüten eşin kişisel harcamaları düşülür; bu harcamalar yapılan iş, sosyal statü ve mesleki konum gibi ölçütlerle belirlenir. Kararda ayrıca tasfiye tarihinin karar tarihi olduğu ve alacağın hükümle muaccel hâle geldiğinden faizin hüküm tarihinden işletilmesi gerektiği belirtilmiştir (4721 s. K. m. 239/3).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.

- **TMK m. 221:** Mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal sayılabilecekler.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 262:** Olağan yönetim.
- **TMK m. 263:** Olağanüstü yönetim.
- **TMK m. 266:** Ortaklık mallarıyla ilgili işlemlerden doğan sorumluluk.
- **TMK m. 267:** Kişisel mallarda yönetim.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.
- **TMK m. 269:** Kişisel borçlar.

MADDE

265

B. Yönetim ve tasarruf
I. Ortaklık mallarında
4. Mirasın kabulü veya reddi

KANUN METNİ

(1) Eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddemeyeceği gibi, tereke borca batıksa mirası kabul de edemez.

(2) Diğer eşin rızasının alınmasına olanak bulunamazsa veya bu konudaki istem onun tarafından haklı sebep olmaksızın reddedilirse, istem sahibi eş kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek bir mirası reddedemez; tereke borca batıksa bu kez rıza olmaksızın kabul de edemez (m. 265). Rızanın alınmasına olanak bulunamazsa ya da diğer eş haklı sebep olmaksızın rıza vermezse, istem sahibi eş kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurarak bu rızanın yerine geçecek kararı alabilir (TMK m. 265/2).

TEMEL KAVRAMLAR

Mirasın reddi	Mirasçının mirası kabul etmeme beyanı (4721 s. K. m. 605).
Hükmen ret	Terekenin borca batık olması hâlinde mirasın reddedilmiş sayılması (4721 s. K. m. 605/2).
Borca batıklık	Terekenin pasifinin aktifinden fazla olması.[1]
Ret hakkını düşüren davranış	Tereke işlerine olağan yönetim dışında karışmak (4721 s. K. m. 610/2).

1 Yargıtay 8. HD, 26.05.2014, E. 2013/17277, K. 2014/10593.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 265- Madde İsviçre Medenî Kanununun 230 uncu maddesinden aynen alınmıştır. Maddede mal ortaklığı rejiminde eşlerden herbirinin diğerinin rızası olmaksızın, eşlerin ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddetmesini yasaklamıştır. Aynı şekilde böyle bir tereke borca batıksa, kanun gereği reddedilmiş sayılan bu terekenin, diğer eşin rızası olmaksızın kabul edilemeyeceği de öngörülmüştür. Böyle bir mirasın kabulü ya da reddi konusunda diğer eşin rızasının alınmasının mümkün olmaması veya eşin böyle bir rızayı haklı sebep olmaksızın vermemesi hâlinde, eşin, yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki mahkemeden, diğer eşin rızasının yerine geçmek üzere karar alabilmesi kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 103*

Gerekçe, yasağın **simetrik** olduğunu vurgular: rıza hem ret hem kabul için aranır, çünkü her iki karar da ortaklık mallarını etkiler. Kârlı bir tereke reddedilirse ortaklık bir değerden yoksun kalır; borca batık bir tereke kabul edilirse ortaklık malları borç altına girer. Gerekçenin ikinci katkısı çıkış yolunu göstermesidir: rızanın alınmasının mümkün olmaması **ya da** haklı sebep olmaksızın verilmemesi hâlinde mahkeme kararı rızanın yerine geçer ve bu karar için istem sahibi eşin kendi yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Tasarının 265. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun aynı kuralı çok daha kısa biçimde içeriyordu: eşlerden biri, evliliğin devamı sırasında diğerinin rızası olmaksızın bir mirası reddedemezdi ve rıza kendisine verilmeyen taraf sulh hâkimine başvurabilirdi. Bugünkü metin bu kuralı iki yönlü hâle getirmiş, borca batık terekenin rızasız kabul edilemeyeceğini de eklemiş ve yetkili mahkemeyi açıkça belirlemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan biri evliliğin devamı sırasında, diğerinin rızası olmaksızın bir mirası red edemez. Bu rıza kendisine verilmeyen taraf, sulh hakimine müracaat edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 214

	743 sayılı Kanun m. 214	4721 sayılı Kanun m. 265
Ret	Rıza gerekir	Rıza gerekir
Kabul	Düzenlenmemiş	Borca batık terekede rıza gerekir
Kapsam	Genel olarak miras	Ortaklık mallarına girecek miras
Başvurulacak makam	Sulh hâkimi	Yerleşim yeri mahkemesi
Başvuru sebebi	Rızanın verilmemesi	Rızanın alınamaması ya da haksız esirgenmesi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; borca batık terekede kabul de rızaya bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ret yasağı	Ortaklığa girecek miras rızasız reddedilemez	TMK m. 265/1
Kabul yasağı	Borca batık tereke rızasız kabul edilemez	TMK m. 265/1
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 230	S. Sayısı 723, s. 103
Rıza alınamazsa	Mahkemeye başvurulabilir	TMK m. 265/2
Yetkili mahkeme	İstem sahibi eşin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 265/2
Hükmen ret	Ayrı dava ya da savunma olarak ileri sürülebilir	Yargıtay 8. HD, K. 2014/10593
Aciz anı	Ölüm tarihine göre belirlenir	Yargıtay 8. HD, K. 2014/10593
Dul-yetim aylığı	Terekeye dâhil değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2009/17735
Bildirim	Ret kararı alacaklıya ibraz edilmelidir	Yargıtay 10. HD, K. 2026/8520

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 230. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe yasağı iki yönlü kurar: eşlerden her biri, diğerinin rızası olmaksızın **ortaklık mallarına girecek olan** bir mirası reddedemez; aynı şekilde tereke borca batıksa, kanun gereği reddedilmiş sayılan bu tereke diğer eşin rızası olmaksızın kabul de edilemez. Gerekçe çıkış yolunu da gösterir: böyle bir mirasın kabulü ya da reddi konusunda diğer eşin rızasının alınmasının mümkün olmaması veya eşin böyle bir rızayı haklı sebep olmaksızın vermemesi hâlinde, eşin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki mahkemeden diğer eşin rızasının yerine geçmek üzere karar alabilmesi kabul edilmiştir. Tasarının 265. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Maddenin mantığı basittir: mal ortaklığında miras yalnız mirasçı eşi değil, ortaklığı da ilgilendirir. **Kârlı bir tereke** söz konusuysa, onu reddetmek ortaklığı bir

değerden yoksun bırakacağından diğer eşin rızası aranır. **Borca batık bir tereke** söz konusuysa, onu kabul etmek ortaklık mallarını borç altına sokacağından yine diğer eşin rızası aranır. İki yasak da aynı amaca hizmet eder: bir eşin tek başına aldığı kararla ortaklık mallarının zarar görmesini önlemek. Uygulamada en sık yapılan hata, üç aylık ret süresinin eş rızası beklenirken kaçırılmasıdır; rıza alınamıyorsa vakit kaybetmeden mahkemeye başvurulmalıdır. İkinci hata, ret hakkını düşüren davranışlardır: terekenin olağan yönetimi dışında işler yapmak ya da tereke mallarını gizlemek ret hakkını düşürür (4721 s. K. m. 610/2). Buna karşılık dul ve yetim aylıkları ile ölüm ikramiyesini almak terekeye sahip çıkma sayılmaz.

II. İki Yönlü Rıza Koşulu

- **Ret yasağı:** Ortaklık mallarına girecek bir miras diğer eşin rızası olmaksızın reddedilemez (TMK m. 265/1).
- **Kabul yasağı:** Tereke borca batıksa miras rıza olmaksızın kabul de edilemez (TMK m. 265/1).
- **Amaç:** Bir eşin tek başına aldığı kararla ortaklık mallarının zarar görmesini önlemek.
- **Kapsam:** Yalnız ortaklık mallarına girecek miraslar; kişisel mal grubuna girecek miras bu kapsamda değildir (TMK m. 260).
- **Kaynak:** Madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 230. maddesinden aynen alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Bağlantı:** Hüküm, olağanüstü yönetimdeki rıza kuralının özel bir görünümüdür (TMK m. 263).

III. Rızanın Alınamaması Hâli

- **Kural:** Rızanın alınmasına olanak bulunamazsa mahkemeye başvurulabilir (TMK m. 265/2).
- **Haklı sebep:** Diğer eşin haklı sebep olmaksızın rıza vermemesi de başvuru sebebidir.
- **Yetkili mahkeme:** İstem sahibi eşin yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 265/2).
- **Sonuç:** Mahkeme kararı diğer eşin rızasının yerine geçer (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Süre:** Başvuru, mirasın reddi için öngörülen üç aylık süre içinde sonuçlandırılmalıdır (4721 s. K. m. 606).
- **Rejim değişikliği:** Rızayı haklı sebep olmaksızın esirgeme mal ayrılığına geçiş sebebidir (TMK m. 206).

IV. Mirasın Hükmen Reddi

- **Kural:** Terekenin borca batık olması hâlinde miras reddedilmiş sayılır (4721 s. K. m. 605/2).
- **İleri sürme biçimi:** Ayrı dava açılabileceği gibi açılmış bir davada savunma olarak da ileri sürülebilir.[2]
- **Belirleme anı:** Ödemeden aciz ölüm tarihine göre belirlenir.
- **Aktif ve pasif:** Ölüm tarihindeki tüm malvarlığı aktifi, tüm borçlar pasifi oluşturur.
- **Ölçüt:** Pasifin aktiften fazla olması ödemeden aczi gösterir.
- **Menfi tespit:** Mirasçı, icra takibine karşı borçlu olmadığının tespitini isteyebilir (2004 s. İİK m. 72).

V. Ret Hakkını Düşüren Davranışlar

- **Kural:** Tereke işlemlerine karışan, tereke mallarını gizleyen ya da kendine mal eden mirasçı mirası reddedemez (4721 s. K. m. 610/2).
- **Ölçüt:** Terekenin olağan yönetimi dışında ya da mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi dışında kalan işler.[3]
- **Dul ve yetim aylığı:** Terekeye dâhil değildir; alınması sahip çıkma sayılmaz.
- **Ölüm ikramiyesi:** Hak sahibi sıfatından doğduğundan terekeden intikal etmiş sayılmaz.
- **İspat:** Ret hakkının düştüğünü iddia eden taraf bunu kanıtlar (4721 s. K. m. 6).
- **Mal ortaklığı:** Eşler rıza sürecini beklerken bu sınıra dikkat etmelidir.

VI. Ret Kararından Sonra Yapılması Gerekenler

- **Bildirim:** Ret kararı alacaklılara ve ilgili kurumlara ibraz edilmelidir.[4]
- **Gerekçe:** Bilgilendirilmeyen alacaklı takip başlatmasında kusurlu sayılmaz.
- **Sonuç:** Sonradan açılan davada yargılama gideri ve vekâlet ücreti davacı üzerinde bırakılabilir.
- **Süre:** Ret kararının ibrazından sonra hak düşürücü süre içinde dava açılmalıdır.
- **Kesinleşme:** Ret kararının kesinleştiği tarih ayrıca belgelenmelidir.
- **Kapsam:** Bildirim, prim ve vergi borçları bakımından da yapılmalıdır.

2 Yargıtay 8. HD, 26.05.2014, E. 2013/17277, K. 2014/10593.
3 Yargıtay 2. HD, 19.10.2009, E. 2008/12873, K. 2009/17735.
4 Yargıtay 10. HD, 03.06.2026, E. 2025/18233, K. 2026/8520.

VII. Usul

- **Görev:** Mirasın reddine ilişkin istemler sulh hukuk mahkemesinde görülür (4721 s. K. m. 609).
- **Eş rızası:** Mal ortaklığındaki rıza istemi ise aile mahkemesinin görev alanına girer (4787 s. K. m. 4).
- **Yetki:** Rızanın yerine geçme isteminde istem sahibi eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 265/2).
- **Süre:** Mirasın reddi süresi üç aydır (4721 s. K. m. 606).
- **Mirasçılık belgesi:** Ret kararı sonrası mirasçılık belgesinin güncellenmesi gerekir.
- **Ortaklık:** Reddedilen ya da kabul edilen mirasın ortaklık malları üzerindeki etkisi tasfiyede gözetilir (TMK m. 271).

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığındaki bir eşe miras intikal etmişse ilk iş terekenin durumunu çıkarmaktır: ölüm tarihi itibarıyla aktif ve pasif listelenmelidir. Tereke kârlıysa ve reddedilmek isteniyorsa diğer eşin rızası yazılı olarak alınmalıdır; tereke borca batıksa ve kabul edilmek isteniyorsa yine rıza gerekir. Diğer eşe ulaşılamıyorsa ya da diğer eş haklı bir sebep göstermeden rıza vermiyorsa beklenmemeli, mirasçı eşin kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurulmalıdır; çünkü üç aylık ret süresi işlemeye devam eder. Bu süreçte terekeye dokunulmamalıdır: olağan yönetim dışında işler yapmak ya da tereke mallarını kendine mal etmek ret hakkını düşürür. Buna karşılık dul ve yetim aylığı ile ölüm ikramiyesinin alınması ret hakkını etkilemez; bunlar terekeden değil mirasçının sıfatından doğar. Miras reddedilmiş ve ret kararı kesinleşmişse karar beklenmeden bütün alacaklılara ve ilgili kurumlara ibraz edilmelidir. Bu yapılmazsa, sonradan gelen ödeme emirlerine karşı açılacak dava kazanılsa bile yargılama giderleri ve vekâlet ücreti reddeden mirasçının üzerinde kalabilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2014 · E. 2013/17277 · K. 2014/10593

Mirasın hükmen reddi ayrı dava açılarak istenebileceği gibi açılmış bir davada savunma olarak da ileri sürülebilir

Mirasbırakan 2006'da ölmüştür; ölümünden önce aleyhine bir icra takibi başlatılmış, ölümünden sonra takibe mirasçılar aleyhine devam edilmişti. Mirasçılar, terekenin ölüm tarihi itibarıyla borca batık olduğunu ileri sürerek mirasın hükmen reddedilmiş sayılmasını ve borçlu olmadıklarının tespitini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 605/2. maddesi gereğince mirasın hükmen reddi (borca batıklığı) ayrı bir dava açılmak suretiyle talep edilebileceği gibi açılmış olan bir davada savunma olarak da ileri sürülebilir. Mirasbırakanın ödemeden aczi ölüm tarihine göre belirlenir. Ölüm tarihi itibariyle, mirasbırakanın tüm malvarlığı terekenin aktifini, tüm borçları ise terekenin pasifini oluşturur. Terekenin pasifinin aktifinden fazla olması; terekenin ödemeden aczini ve dolayısıyla da terekenin borca batık olduğunu gösterir. Ancak, tereke borca batık olmasına rağmen; Türk Medeni Kanunu'nun 610/2. maddesinde açıklanan şekilde tereke işlemlerine karışan, tereke mallarını gizleyen veya kendine maleden mirasçı, mirası reddedemez.*

Değerlendirme Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 265'i tamamlayan genel çerçeveyi ortaya koyar. Terekenin borca batık olup olmadığı **ölüm tarihine** göre belirlenir: o tarihteki tüm malvarlığı aktifi, tüm borçlar pasifi oluşturur ve pasifin fazla olması ödemeden aczi gösterir. Buna karşılık tereke işlemlerine karışan, tereke mallarını gizleyen ya da kendine mal eden mirasçı artık reddedemez. Mal ortaklığında bu kurallara bir de eş rızası eklenir: ortaklık mallarına girecek bir mirası diğer eşin rızası olmaksızın reddetmek, borca batık bir tereke söz konusuysa rıza olmaksızın kabul etmek mümkün değildir.

2 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
19.10.2009 · E. 2008/12873 · K. 2009/17735

Dul ve yetim aylıkları terekeye dâhil değildir; bunların alınması tereke işlerine karışma sayılmaz

Mirasbırakanın ölümü üzerine hak sahiplerine ikramiye ödenmiş ve aylık bağlanmıştı. Karşı taraf, mirasçıların bu ödemeleri kabul etmesini terekeye sahip çıkma olarak nitelendirerek artık mirası reddedemeyeceklerini ileri sürmüştür. Mahkeme bu görüş doğrultusunda karar vermiştir.

> *Mirasbırakanın ölümü nedeniyle dul ve yetimlere ödenen ikramiye ve bağlanan aylıklar bu hak sahiplerinin sıfatından doğan haklar olup terekeye dahil değildir. Mirasbırakanın ikramiye ve aylıklarının mirasçılar tarafından kabul edilmesi terekeden intikal eden bir hakkın tesahübü anlamına gelmez. Davalı mirasçıların tereke işlerine karıştıkları, terekenin olağan yönetimi dışında veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi dışında işler yaptıkları ya da tereke mallarını gizledikleri de kanıtlanamamıştır.*

Değerlendirme Daire hükmü bozmuştur ve ret hakkını koruyan pratik bir ölçüt getirmiştir: dul ve yetim aylıkları ile ölüm ikramiyesi mirasbırakandan intikal eden değerler değil, hak sahibi sıfatından doğan haklardır; bunların alınması terekeye sahip çıkma anlamına gelmez. Ret hakkını düşüren davranış, terekenin **olağan yönetimi dışında** ya da mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi dışında kalan işler yapmak veya tereke mallarını gizlemektir (4721 s. K. m. 610/2). Bu ayrım, mal ortaklığında eşlerin ortak karar alması gereken sürede de belirleyicidir.

3 **YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2025/18233 · K. 2026/8520

Mirasın reddi kararı alacaklıya bildirilmemişse, sonradan açılan davanın yargılama giderleri davacı üzerinde bırakılır

Mirasbırakan 2020'de ölmüştür; mirasçı, aynı yıl sulh hukuk mahkemesinde mirası reddetti ve karar kesinleşmiştir. Ancak ret kararı alacaklı kuruma bildirilmemiştir. Kurum 2022'de mirasçıya ödeme emirleri tebliğ etmiştir; mirasçı ret kararını bundan sonra kuruma ibraz ederek ödeme emirlerinin iptalini istedi ve davayı kazanmıştır. Mahkeme yargılama giderlerini kuruma yüklemiştir.

> *"...davalı Kurumun mirasın reddine ilişkin karardan ödeme emrinin düzenlenip davacıya tebliğ edilmesinden sonra haberdar edilmesi karşısında dava açılmasına sebebiyet vermediği ve davalı Kurumun davacının mirası reddettiğini önceden bilmesinin mümkün olmadığı, bu nedenle davalı aleyhine yargılama gideri ve vekalet ücretine hükmedilmemesi gerektiği anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü düzelterek onamıştır. Karar, mirası reddedenlerin sık düştüğü bir tuzağı gösterir: ret kararını almak yetmez, bunu alacaklılara bildirmek gerekir. Alacaklı ret kararından haberdar edilmemişse takip başlatmasında kusuru bulunmadığından, sonradan açılan davayı kaybetse bile yargılama giderine ve vekâlet ücretine mahkûm edilmez. Mal ortaklığında eşlerin birlikte karar vererek reddettiği bir mirasta da aynı özen gerekir; ret kararı derhâl ilgili kurum ve alacaklılara ibraz edilmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 262:** Olağan yönetim.
- **TMK m. 263:** Olağanüstü yönetim.
- **TMK m. 264:** Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası.
- **TMK m. 266:** Ortaklık mallarıyla ilgili işlemlerden doğan sorumluluk.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.

MADDE

B. Yönetim ve tasarruf
I. Ortaklık mallarında

266 5. Sorumluluk ve yönetim giderleri

KANUN METNİ

(1) Mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, eşlerden her biri ortaklık malıyla ilgili işlemlerden dolayı vekil gibi sorumludur.
(2) Yönetim giderleri ortaklık mallarından karşılanır.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığı sona erdiğinde eşlerden her biri, ortaklık malıyla ilgili yaptığı işlemlerden dolayı vekil gibi sorumludur; yönetim giderleri ise ortaklık mallarından karşılanır (m. 266). Gerekçeye göre bu sorumluluk öncelikle ortaklığa karşıdır: eşlerden biri kötü yönetim dolayısıyla ortaklığı zarara uğratırsa vekâlet hükümleri çerçevesinde ortaklığa karşı sorumlu olur (S. Sayısı 723, s. 103).

TEMEL KAVRAMLAR

Vekil gibi sorumluluk	Vekâlet sözleşmesindeki özen ve hesap verme yükümlülüğü (TMK m. 266/1).
Kötü yönetim	Ortaklığı zarara uğratan yönetim davranışı (S. Sayısı 723, s. 103).
Yönetim gideri	Ortaklık mallarının korunması ve işletilmesi için yapılan gider (TMK m. 266/2).
Elbirliği ilişkisi	Ortakların birbirinin vekili gibi sayıldığı güven ilişkisi.[1]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 266- Madde İsviçre Medenî Kanununun 231 inci maddesinden aynen alınmıştır. Maddede eşlerin, mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, ortaklık mallarıyla ilgili olarak yaptıkları işlemlerden dolayı vekâlet sözleşmesinde vekilin sorumluluğu hükümlerine yollama yapılmaktadır. Buradaki sorumluluk öncelikle ortaklığa karşıdır. Örneğin eşlerden biri kötü yönetim dolayısıyla ortaklığı zarara uğrattığı takdirde, vekâlet

1 Yargıtay 3. HD, 05.12.2014, E. 2014/11425, K. 2014/15930.

> hükümleri çerçevesinde ortaklığa karşı sorumlu olacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında ortaklık mallarıyla ilgili yönetim giderlerinin ortaklık mallarından karşılanacağı kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 103*

Gerekçenin iki cümlesi uygulamayı yönlendirir. Birincisi sorumluluğun **yönünü** belirler: eşin sorumluluğu öncelikle diğer eşe değil, **ortaklığa** karşıdır; yani zarar, ortaklık malvarlığında doğmuş sayılır ve tasfiyede bu malvarlığına iade edilir. İkincisi sorumluluğun **ölçüsünü** belirler: vekâlet sözleşmesindeki vekilin sorumluluğu hükümleri uygulanacağından, eş, işleri özenle görmek, talimatlara uygun davranmak ve hesap vermekle yükümlüdür. İkinci fıkra ise giderler bakımından basit bir kural koyar: ortaklık mallarının yönetim giderleri o mallardan karşılanır. Tasarının 266. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un mal ortaklığı bölümünde eşlerin yönetimden doğan sorumluluğunu düzenleyen ayrı bir hüküm yoktu. Konunun yalnız gider ayağı, yönetimi kocaya veren 212. maddenin ikinci cümlesinde düzenlenmişti: idare masrafı ortaklık mallarından ödenirdi. Yönetimden doğan sorumluluk ise genel hükümlere bırakılmıştı. Bugünkü metin, sorumluluğu vekâlet hükümlerine bağlayarak ölçüyü açıkça belirlemiş ve gider kuralını korumuştur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ortaklığına giren malların idaresi kocaya aittir. İdare masrafı bu mallardan ödenir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 212

	743 sayılı Kanun m. 212	4721 sayılı Kanun m. 266
Sorumluluk ölçüsü	Ayrıca düzenlenmemiş	Vekil gibi sorumluluk
Kime karşı	Belirtilmemiş	Öncelikle ortaklığa karşı
Zaman	Rejim süresince	Sona erme hâlinde hesap
Giderler	Ortaklık mallarından	Ortaklık mallarından
Yönetim	Kocada	Eşlerde eşit (m. 262)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sorumluluk vekâlet hükümlerine bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Zaman	Mal ortaklığının sona ermesi hâli	TMK m. 266/1
Ölçü	Vekil gibi sorumluluk	TMK m. 266/1
Kime karşı	Öncelikle ortaklığa karşı	S. Sayısı 723, s. 103
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 231	S. Sayısı 723, s. 103
Örnek	Kötü yönetimle ortaklığı zarara uğratma	S. Sayısı 723, s. 103
Giderler	Ortaklık mallarından karşılanır	TMK m. 266/2
Kişisel mal	Kişisel malların giderleri kendi gelirinden	TMK m. 267/2
Analoji	Ortaklar birbirinin vekili gibidir	Yargıtay 3. HD, K. 2014/15930
Özen	Mutat dikkat ve özen; mahsup yok	Yargıtay 3. HD, K. 2023/3069

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 231. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, maddede vekâlet sözleşmesinde vekilin sorumluluğu hükümlerine yollama yapıldığını ve buradaki sorumluluğun **öncelikle ortaklığa karşı** olduğunu belirtir; verdiği örnek açıktır: eşlerden biri kötü yönetim dolayısıyla ortaklığı zarara uğratırsa vekâlet hükümleri çerçevesinde ortaklığa karşı sorumlu olur. İkinci fıkra bakımından gerekçe, ortaklık mallarıyla ilgili yönetim giderlerinin ortaklık mallarından karşılanacağını kabul eder. Tasarının 266. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddenin asıl önemi **tasfiye aşamasında** ortaya çıkar. Rejim sona erdiğinde eşler, o güne kadar ortaklık mallarıyla ilgili yaptıkları işlemlerin hesabını vekil gibi vermek zorundadır: özen göstermeden yapılan işlemler, ortaklığı zarara uğratan devir ve harcamalar, gelirin kendi adına kullanılması gibi davranışlar tazmin yükümlülüğü doğurur. Elbirliği ilişkilerinde benimsenen ölçü de aynıdır: ortaklar birbirinin vekili gibidir, mutat dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür ve kusuruyla verdiği zararı başka işlerde sağladığı yararlarla mahsup ettiremez.[2] İkinci pratik nokta giderlerdir: ortaklık mallarının vergisi, sigortası, bakım ve onarımı ortaklık mallarından karşılanır; kendi cebinden ödeyen eş bunu tasfiyede denkleştirme olarak isteyebilir. Buna karşılık kişisel malların yönetim giderleri ortaklık mallarına yüklenemez; bunlar kendi gelirlerinden karşılanır (TMK m. 267).

2 Yargıtay 3. HD, 02.11.2023, E. 2022/8062, K. 2023/3069.

II. Vekil Gibi Sorumluluk

- **Kural:** Mal ortaklığının sona ermesi hâlinde eşlerden her biri ortaklık malıyla ilgili işlemlerden dolayı vekil gibi sorumludur (TMK m. 266/1).
- **Yollama:** Vekâlet sözleşmesinde vekilin sorumluluğu hükümleri uygulanır (6098 s. TBK m. 506).
- **Kime karşı:** Gerekçeye göre sorumluluk öncelikle ortaklığa karşıdır (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Örnek:** Kötü yönetimle ortaklığı zarara uğratan eş sorumlu olur.
- **Ölçü:** Ortaklar birbirinin vekili gibi özenle hareket etmekle yükümlüdür.[3]
- **Kapsam:** Hesap verme, özen gösterme ve elde edileni devretme yükümlülükleri.

III. Özen Ölçüsü ve Mahsup Yasağı

- **Kural:** Her ortak, ortaklık işlerinde mutat olarak gösterdiği dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür.[4]
- **Mahsup yasağı:** Kusurla verilen zarar, başka işlerde sağlanan yararlarla mahsup edilemez.
- **Kazançlar:** Ortaklığa ait bütün kazançlar paylaşılır.
- **Yasak işler:** Ortaklığın amacına aykırı ve zarar verici işler yapılamaz.
- **Ücretli yönetim:** İşleri ücretle yürüten ortak tıpkı bir vekil gibi sorumludur.
- **Sonuç:** Ortaklık geliri paylaştırılmadan kendi adına alınan mal ortaklık malı sayılır.

IV. Yetkiyi Aşan İşlemler

- **Kural:** Yetkisini aşarak ortaklık geliriyle kendi adına mal edinen ortak vekâletsiz iş gören sayılır.[5]
- **Elbirliği:** Paylaştırılmamış gelir üzerinde bütün ortakların elbirliği mülkiyeti vardır.
- **Fayda:** Diğer ortaklar, yapılan işten doğan faydaları edinme hakkına sahiptir.
- **Sonuç:** Kendi adına tescil ettirilen taşınmaz ortaklık malı olarak tasfiye edilir.
- **Mal ortaklığı:** Aynı ilke, sözleşmeden sonra bir eş adına tescil edilen ortaklık malında da geçerlidir (TMK m. 257).
- **Oybirliği:** Olağan işlerin üstündeki önemli tasarruflar için birlikte hareket gerekir (TMK m. 263).

3 Yargıtay 3. HD, 05.12.2014, E. 2014/11425, K. 2014/15930.
4 Yargıtay 3. HD, 02.11.2023, E. 2022/8062, K. 2023/3069.
5 Yargıtay 3. HD, 05.12.2014, E. 2014/11425, K. 2014/15930.

V. Yönetim Giderleri

- **Kural:** Yönetim giderleri ortaklık mallarından karşılanır (TMK m. 266/2).
- **Kapsam:** Vergi, sigorta, bakım ve onarım gibi düzenli giderler.
- **Kişisel mallar:** Kişisel malların yönetim giderleri kendi gelirlerinden karşılanır (TMK m. 267).
- **İstisna:** Kişisel mal gelirleri sözleşmeyle ortaklığa dâhil edilmişse bu giderler oradan karşılanamaz (TMK m. 258).
- **Denkleştirme:** Kendi cebinden gider ödeyen eş tasfiyede denkleştirme isteyebilir (TMK m. 270).
- **Kanıt:** Ödeme belgeleri saklanmalıdır.

VI. Sona Erme ve Tasfiye

- **Sona erme:** Rejim ölüm, başka bir rejimin kabulü, iflâs, iptal, boşanma ya da mal ayrılığına geçişle son bulur (TMK m. 271).
- **Hesap verme:** Eşler sona ermeden sonra ortaklık mallarıyla ilgili işlemlerin hesabını verir.
- **Kapsamın belirlenmesi:** Ortaklık ve kişisel malların kapsamı sona erme tarihine göre belirlenir (TMK m. 271/3).
- **Değerleme:** Değerlendirmede sürüm değeri esas alınır (TMK m. 275).
- **Zarar:** Kötü yönetimden doğan zarar tasfiye hesabında dikkate alınır.
- **Paylaşma:** Ölüm ya da başka bir rejimin kabulü hâlinde her eşe ortaklık mallarının yarısı verilir (TMK m. 276).

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **İspat:** Zararı ve kusuru iddia eden taraf bunu kanıtlar (4721 s. K. m. 6).
- **Bilirkişi:** Hesap ve değerleme için bilirkişi incelemesi yapılır.
- **Belgeler:** Banka hareketleri, fatura ve tapu kayıtları toplanır.
- **Zamanaşımı:** Vekâlet hükümlerine dayanan istemler genel zamanaşımına tabidir (6098 s. TBK m. 146).
- **Kapsam:** Sorumluluk yalnız ortaklık mallarıyla ilgili işlemleri kapsar.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Mal ortaklığı sona erdiğinde yapılacak ilk iş, rejim süresince ortaklık mallarıyla ilgili yapılan işlemlerin dökümünü çıkarmaktır. Eş ortaklık malını değerinin altın-

da devretmiş, ortaklık gelirini kendi adına yatırıma dönüştürmüş ya da malları bakımsız bırakarak değer kaybına yol açmışsa, bu durum tasfiyede zarar kalemi olarak ileri sürülebilir; ölçü vekilin özen borcudur ve kusurla verilen zarar başka işlerde sağlanan yararlarla mahsup edilemez. Ortaklık gelirinin paylaştırılmadan bir eş adına mal edinilmesinde kullanıldığı ispatlanırsa o mal ortaklık malı sayılır ve tasfiyeye girer; bu nedenle para akışı tarih tarih çıkarılmalıdır. Yönetim giderleri eşin kendi kişisel malından ödenmişse bu ödemeler belgelenmeli ve tasfiyede denkleştirme istenmelidir. Buna karşılık kişisel malların giderleri ortaklığa yüklenmemelidir; bunlar kendi gelirlerinden karşılanır ve aksi yöndeki talep reddedilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2014 · E. 2014/11425 · K. 2014/15930

Elbirliği hâlindeki ortaklıkta ortaklar birbirinin vekili gibidir; yetkisini aşarak kendi adına mal edinen ortak vekâletsiz iş gören sayılır

Kardeşler arasında bir adi ortaklık bulunuyordu. Ortaklardan biri, ortaklık gelirini paylaştırmadan bu gelirle bir taşınmaz satın alıp kendi adına tapuya tescil ettirmiştir. Diğer ortak, ortaklığın tasfiyesini ve taşınmazın ortaklık malı sayılmasını istemiştir; mahkeme ise istemi farklı nitelendirerek karar vermiştir.

> *Ortaklık geliri henüz taksim edilmeden onun üzerinde bütün ortakların iştirak halinde mülkiyet hakları vardır. Bir ortak, ortaklık gelirini paylaştırmadan kendi namına ve hesabına yani kendi yararına bir taşınmaz satın almış olsa bile, Borçlar Kanununun 530.maddesi (6098 sayılı TBK. m.628) gereğince, vekaleti olmadan diğer ortaklar namına tasarrufta bulunmuş sayılır ve diğer ortaklar, yapılan işten hasıl olan faydaları temellük hakkına sahiptir.*

DEĞERLENDİRME Karar adi ortaklığa ilişkindir, ancak TMK m. 266'nın dayandığı fikri birebir açıklar: elbirliği hâlindeki bir malvarlığında ortaklar birbirinin vekili gibidir, özenle hareket etmek ve ortakları zarara uğratmamakla yükümlüdür. Yetkisini aşarak ortaklık geliriyle kendi adına mal edinen ortak, vekâleti olmaksızın başkası adına tasarrufta bulunmuş sayılır ve elde edilen fayda ortaklığa aittir; alınan taşınmaz ortaklık malı olarak tasfiyeye girer. Kararda ayrıca olağan işlerin üstündeki önemli tasarruflar için bütün ortakların oybirliğinin arandığı belirtilmiştir; bu, mal ortaklığındaki olağan-olağanüstü yönetim ayrımının aynısıdır.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
02.11.2023 · E. 2022/8062 · K. 2023/3069

Ortak, ortaklık işlerinde mutat özeni göstermekle ve kusuruyla verdiği zararı mahsup ettirmeksizin tazminle yükümlüdür

Kardeşler arasındaki adi ortaklığın tasfiyesi istendi. Ortaklık geliriyle alınan araç ve ardından bu aracın satışıyla edinilen taşınmaz, ortaklardan biri adına kayıtlıydı.

Tasfiye memuru raporu üzerine mahkeme her ortağın payını belirlemiştir; kayıt maliki ortak ise taşınmazın taksitle alındığını ve belgelerin dikkate alınmadığını ileri sürerek istinaf ve temyiz yoluna başvurmuştur.

> *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 622 nci maddesinde; ortakların ortaklığa ait bütün kazançları aralarında paylaşmakla yükümlü oldukları; 626 ncı maddesinde; ortaklardan hiçbirisinin kendi hesabına veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacına aykırı ve zarar verici işler yapamayacağı 628 inci maddesinde; her birinin, ortaklık işlerinde, mutad olarak gösterdiği dikkat ve özeni göstermeye mecbur olduğu ve diğer ortaklara karşı kendi kusuru ile sebebiyet verdiği zararları, ortaklığa diğer işlerde sağladığı yararları ile mahsup ettirmeye hakkı olmaksızın tazmin ile yükümlü olduğu, şirket işlerini ücret ile idare eden ortağın tıpkı bir vekil gibi sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır. 2. Bir ortak tarafından, ortaklık geliri paylaştırılmadan kendi namına ve hesabına alınan taşınmaz, ortaklık malı sayılır...*

Değerlendirme Daire kararı onamıştır. Alıntıda özetlenen üç kural mal ortaklığındaki sorumluluk rejimine ışık tutar: kazançlar paylaşılır, ortaklığın amacına aykırı ve zarar verici işler yapılamaz, her ortak mutat dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür ve kusuruyla verdiği zararı, başka işlerde sağladığı yararlarla mahsup ettiremez. TMK m. 266 de aynı ölçüyü vekâlet hükümlerine yollama yaparak kurar. Kararın son cümlesi ise sonucu gösterir: ortaklık geliri paylaştırılmadan bir ortağın kendi adına aldığı taşınmaz ortaklık malı sayılır.

Bağlantılı Hükümler

- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 262:** Olağan yönetim.
- **TMK m. 263:** Olağanüstü yönetim.
- **TMK m. 264:** Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası.
- **TMK m. 267:** Kişisel mallarda yönetim.
- **TMK m. 270:** Eşler arasındaki borçlar.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 276:** Paylaşma.

MADDE

267

B. Yönetim ve tasarruf

II. Kişisel mallar

KANUN METNİ

(1) Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi kişisel mallarını yönetme ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.
(2) Kişisel mallara giren gelirler varsa, yönetim giderleri bu gelirlerden karşılanır.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığında bile her eş, yasal sınırlar içerisinde kendi kişisel mallarını yönetir ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunur; kişisel mallara giren gelirler varsa yönetim giderleri bu gelirlerden karşılanır (m. 267). Bu yetki kuraldır; sınırlama ancak evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin gerektirdiği ölçüde ve ölçülülük ilkesine uygun olarak yapılabilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel mal	Ortaklığa dâhil olmayan mal (TMK m. 260).
Yasal sınırlar	Kanunda öngörülen sınırlamalar (S. Sayısı 723, s. 103).
Yönetim gideri	Kişisel malın korunması ve işletilmesi için yapılan gider (TMK m. 267/2).
Ölçülülük	Sınırlamanın gerekli ve orantılı olması.[2]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 267- Madde İsviçre Medenî Kanununun 232 nci maddesinden aynen alınmıştır. Eşler kişisel mallarının sahibi olduklarından, bu hükümle eşlerden her birinin kendi kişisel malları üzerinde yönetim ve tasarruf yetkisi olduğu kabul edilmiştir. Bu yetkinin sınırı olarak da yasalarda öngörülen sınırlara yollama yapılmıştır. Kişisel mallarla ilgili

1 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14806, K. 2012/8394.
2 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14806, K. 2012/8394.

> olarak bunlara dahil gelirlerin varlığı hâlinde, maddenin ikinci fıkrasında kişisel malların yönetim giderlerinin bu gelirlerden karşılanması kabul edilmiştir. Ancak, 258 inci madde çerçevesinde mal rejimi sözleşmesiyle bu gelirler de ortaklığa dahil edilmişse, yönetim giderleri buradan karşılanamaz.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 103*

Gerekçenin son cümlesi maddeyi tek başına okuyanın kaçıracağı bir bağlantı kurar. Kişisel malların yönetim giderleri kural olarak o malların gelirlerinden karşılanır; ancak eşler **edinilmiş mallarda ortaklık** kurmuşlarsa kişisel malların gelirleri ortaklığa dâhil olduğundan (TMK m. 258/2), yönetim giderleri artık bu gelirlerden karşılanamaz. Yani aynı maddenin ikinci fıkrası, seçilen ortaklık türüne göre farklı sonuç doğurur. Birinci fıkra bakımından gerekçe, yetkinin dayanağını mülkiyete bağlar: eşler kişisel mallarının sahibidir, dolayısıyla yönetim ve tasarruf yetkisi de onlarındır; sınır ise yasalarda öngörülen sınırlardır. Tasarının 267. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da bugünkü kişisel malların karşılığı "mahfuz mallar"dı. Bunlar evlenme mukavelesi, kanun ya da üçüncü kişinin bağışlamadaki iradesiyle belirleniyor ve ortaklığın dışında kalıyordu (743 s. K. m. 182). Mahfuz malların hukuki rejimi ise ayrı bir maddeyle mal ayrılığı hükümlerine bağlanmıştı; mal ayrılığında her eş bütün mallarının mülkiyet, idare ve intifa haklarını koruduğundan (743 s. K. m. 186), sonuç bugünküne yakındı. Bugünkü metin bu dolaylı anlatımı bırakmış, yönetim ve tasarruf yetkisini doğrudan hükme bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahfuz mallar, karının aile masraflarına iştiraki hususunda mal ayrılığı hükümlerine tabidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 184

	743 sayılı Kanun m. 184	4721 sayılı Kanun m. 267
Adı	Mahfuz mallar	Kişisel mallar
Rejim	Mal ayrılığı hükümlerine yollama	Doğrudan yönetim ve tasarruf yetkisi
Kime	Yalnız karı bakımından düzenleme	Her iki eşe
Sınır	Aile masraflarına iştirak	Yasal sınırlar
Giderler	Ayrıca düzenlenmemiş	Kişisel mal gelirlerinden

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; kişisel mallarda yönetim ve tasarruf yetkisi doğrudan düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetki	Kendi kişisel malını yönetme ve tasarruf	TMK m. 267/1
Dayanak	Eşlerin kişisel mallarının sahibi olması	S. Sayısı 723, s. 103
Sınır	Yasalarda öngörülen sınırlar	TMK m. 267/1
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 232	S. Sayısı 723, s. 103
Giderler	Kişisel mal gelirlerinden karşılanır	TMK m. 267/2
İstisna	Gelirler sözleşmeyle ortaklığa girdiyse oradan karşılanamaz	S. Sayısı 723, s. 103
Sınırlama ölçüsü	Birlikten doğan malî yükümlülükler kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2012/8394
Aile konutu	Kişisel mal olsa da TMK m. 194 uygulanır	TMK m. 194
Görev	Kişisel mal uyuşmazlığı aile mahkemesinde	Yargıtay 2. HD, K. 2008/1764

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 232. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe yetkinin dayanağını açıkça söyler: eşler kişisel mallarının **sahibi** olduklarından, her birinin kendi kişisel malları üzerinde yönetim ve tasarruf yetkisi vardır; bu yetkinin sınırı olarak da yasalarda öngörülen sınırlara yollama yapılmıştır. İkinci fıkra bakımından gerekçe önemli bir ayrıntı ekler: kişisel malların yönetim giderleri bu mallara dâhil gelirlerden karşılanır; **ancak 258. madde çerçevesinde mal rejimi sözleşmesiyle bu gelirler de ortaklığa dâhil edilmişse, yönetim giderleri buradan karşılanamaz**. Tasarının 267. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Gerekçenin 258. maddeye yaptığı gönderme uygulamada kolayca atlanır ama sonucu değiştirir. Edinilmiş mallarda ortaklık kuran eşlerin kişisel mallarının **gelirleri ortaklığa girer** (TMK m. 258/2); bu durumda kişisel malların vergisi, sigortası ve bakım giderleri artık o gelirlerden karşılanamaz, çünkü gelirler artık ortaklığa aittir. Genel mal ortaklığında ise kişisel mal gelirleri ortaklığa girmediğinden giderler doğrudan bu gelirlerden karşılanır. İkinci dikkat noktası, "yasal sınırlar" ifadesinin sanıldığı kadar geniş olmadığıdır: kişisel mal üzerindeki tasarruf yetkisi ancak evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin gerektirdiği ölçüde sınırlandırılabilir ve bu sınırlama ölçülü olmalıdır. Buna karşılık kişisel mal aile konutu olarak kullanılıyorsa durum değişir: aile konutu hangi rejim geçerli

olursa olsun TMK m. 194'e tabidir ve diğer eşin açık rızası olmadan devredilemez ya da üzerinde hak sınırlandırılamaz.

II. Yönetim ve Tasarruf Yetkisi

- **Kural:** Eşlerden her biri yasal sınırlar içerisinde kendi kişisel mallarını yönetir ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunur (TMK m. 267/1).
- **Dayanak:** Gerekçeye göre eşler kişisel mallarının sahibidir (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Kapsam:** Kullanma, yararlanma, kiraya verme, satma ve sınırlı ayni hak kurma.
- **Ortaklıkla fark:** Ortaklık mallarında birlikte yönetim ve rıza kuralı geçerlidir (TMK m. 262, TMK m. 263).
- **İşlem serbestisi:** Eşler birbirleriyle ve üçüncü kişilerle hukuki işlem yapabilir (TMK m. 193).
- **Kişisel malın belirlenmesi:** Kişisel mallar üç kaynaktan doğar (TMK m. 260).

III. Yasal Sınırlar

- **Ölçü:** Tasarruf yetkisi ancak evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin gerektirdiği ölçüde sınırlandırılabilir.[3]
- **Yükümlülükler:** Birliğin giderlerine katılmak, çocukların bakım, eğitim ve gözetimini sağlamak, uygun konut edinmek.
- **Ölçülülük:** Ölçü belirlenmeden yapılan sınırlama ölçülülük ilkesine aykırıdır.
- **Hâkim kararı:** Sınırlama ancak hâkim kararıyla konulur (4721 s. K. m. 199).
- **Aile konutu:** Kişisel mal aile konutu ise açık rıza aranır (TMK m. 194).
- **Rejim değişikliği:** Ağır hâllerde mal ayrılığına geçiş istenebilir (TMK m. 206).

IV. Kişisel Malların Gelirleri

- **Genel mal ortaklığı:** Kişisel malların gelirleri ortaklığa girmez (TMK m. 257).
- **Edinilmiş mallarda ortaklık:** Kişisel malların gelirleri ortaklığa dâhildir (TMK m. 258).
- **Sözleşme:** Eşler gelirlerin akıbetini sözleşmeyle belirleyebilir (TMK m. 259).
- **Sonuç:** Gelirin hangi kütleye ait olduğu, giderin nereden karşılanacağını belirler.
- **Karine:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça değerler ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).

3 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14806, K. 2012/8394.

- **İkame:** Kişisel mal yerine geçen değerler de kişisel maldır (TMK m. 260).

V. Yönetim Giderleri

- **Kural:** Kişisel mallara giren gelirler varsa yönetim giderleri bu gelirlerden karşılanır (TMK m. 267/2).
- **Kapsam:** Vergi, sigorta, bakım ve onarım gibi düzenli giderler.
- **İstisna:** Gelirler sözleşmeyle ortaklığa dâhil edilmişse giderler buradan karşılanamaz (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Ortaklık malları:** Ortaklık mallarının yönetim giderleri ortaklık mallarından karşılanır (TMK m. 266).
- **Denkleştirme:** Yanlış kütleden yapılan ödemeler tasfiyede denkleştirilir (TMK m. 270).
- **Belge:** Giderlerin hangi kaynaktan ödendiği belgelenmelidir.

VI. Kişisel Mal ve Borçlar

- **Kişisel borçlar:** Her eş diğer bütün borçlardan kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının yarı değeriyle sorumludur (TMK m. 269).
- **Ortaklık borçları:** Sayılan hâllerde kişisel mallar da sorumludur (TMK m. 268).
- **Eşler arası borç:** Mal rejimi borçların muaccel olmasını önlemez (TMK m. 270).
- **Süre isteme:** Ödeme birliği tehlikeye düşürecekse borçlu eş süre isteyebilir.
- **Güvence:** Durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim güvence göstermeyi emredebilir.
- **Zenginleşme:** Ortaklığın zenginleşmesinden doğan istemler saklıdır (TMK m. 269/2).

VII. Usul

- **Görev:** Kişisel mal istemine ilişkin dava aile mahkemesinde görülür.[4]
- **Kamu düzeni:** Görev yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir.
- **Dayanak:** Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklanan davalar aile mahkemesinin görev alanındadır (4787 s. K. m. 4).
- **İspat:** Kişisel mal iddiasında bulunan taraf bunu kanıtlar (TMK m. 261).
- **Deliller:** Tapu kayıtları, edinme tarihleri ve banka hareketleri toplanır.
- **Değerleme:** Tasfiyede sürüm değeri esas alınır (TMK m. 275).

4 Yargıtay 2. HD, 18.02.2008, E. 2007/651, K. 2008/1764.

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığında eşin kişisel malları üzerindeki yetkisi kural olarak tamdır: eş bunları yönetebilir, kiraya verebilir, satabilir ve üzerlerinde sınırlı ayni hak kurabilir. Ancak üç noktaya dikkat edilmelidir. Birincisi, kişisel mal aile konutu olarak kullanılıyorsa eş onu tek başına devredemez ya da üzerinde ipotek kuramaz; diğer eşin açık rızası gerekir. İkincisi, diğer eş ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düştüğünü ileri sürerek hâkimden tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını isteyebilir; ancak bu sınırlama yalnızca evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin gerektirdiği ölçüde ve ölçülü biçimde yapılabilir, aksi hâlde karar bozulur. Üçüncüsü, giderler konusunda hangi rejimin geçerli olduğu bilinmelidir: edinilmiş mallarda ortaklık kurulmuşsa kişisel malların gelirleri ortaklığa girer ve giderler artık o gelirlerden karşılanamaz. Son olarak, kişisel mala ilişkin bir uyuşmazlıkta dava asliye hukuk mahkemesinde açılmamalıdır; görevli mahkeme aile mahkemesidir ve aksi hâlde dava görev yönünden reddedilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
05.04.2012 · E. 2011/14806 · K. 2012/8394

Bir eşin kişisel malları üzerindeki tasarruf yetkisi ancak evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin gerektirdiği ölçüde sınırlandırılabilir

Eşlerden biri, diğerinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını istemiştir. Tapu kayıtlarına göre çoğu tarla niteliğindeki taşınmazlar bu eş adına kayıtlıydı ve edinme tarihlerine göre büyük bölümü kişisel maldı. Mahkeme, sekiz parça taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırmıştır.

> *Davalının kişisel malları üzerindeki tasarrufları ancak evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçüde sınırlandırılabilir. Evlilik birliğinden doğan mali yükümlülükler; birliğin giderlerine katılmak (TMK. md. 186/3) çocukların bakım, eğitim ve gözetimini sağlamak, sosyal ve ekonomik durumlarına uygun beraberce yaşayacakları konut edinmek gibi yükümlülüklerdir. Bu yükümlülüklerin gerektirdiği ölçü belirlenmeden, davalıya ait "tarla" vasfındaki sekiz parça taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ölçülülük ilkesine uygun olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 267'deki "yasal sınırlar" ifadesinin nasıl okunacağını gösterir: kişisel mallar üzerinde yönetim ve tasarruf yetkisi kuraldır, sınırlama istisnadır ve ancak evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin gerektirdiği ölçüde yapılabilir. Daire bu yükümlülükleri de saymıştır: birliğin giderlerine katılmak (4721 s. K. m. 186/3), çocukların bakım, eğitim ve gözetimini sağlamak, sosyal ve ekonomik duruma uygun birlikte yaşanacak konut edinmek. Bu ölçü belirlenmeden yapılan sınırlama ölçülülük ilkesine aykırıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2008 · E. 2007/651 · K. 2008/1764

Kişisel mal istemine ilişkin dava aile mahkemesinde görülür; görev kamu düzenindendir

Eşlerden biri, diğerine verdiği parayı geri isteyerek alacak davası açtı ve istemini kişisel mal hükümlerine dayandırmıştır. Dava asliye hukuk mahkemesinde görüldü ve mahkeme işin esasına girerek karar vermiştir.

> *Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. Açıklanan nedenlerle dava dilekçesinin görev yönünden reddi gerekirken işin esasının incelenmesi ve yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, oyçokluğuyla hükmü bozmuştur. 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklanan davalar aile mahkemesinde görülür; kişisel malın kapsamına ve yönetimine ilişkin istemler de bu kapsamdadır. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme bunu yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetir. Karar, mal ortaklığında kişisel mallar üzerindeki yönetim ve tasarruf yetkisinden doğan uyuşmazlıkların hangi mahkemede görüleceğini göstermesi bakımından önemlidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 193:** Eşlerin hukuki işlemleri.
- **TMK m. 194:** Aile konutu.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 258:** Edinilmiş mallarda ortaklık.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 266:** Sorumluluk ve yönetim giderleri.
- **TMK m. 269:** Kişisel borçlar.
- **TMK m. 270:** Eşler arasındaki borçlar.

MADDE

268

C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

I. Ortaklık borçları

KANUN METNİ

(1) Eşlerden her biri, aşağıdaki borçlardan kişisel malları ve ortaklık mallarıyla sorumludur:

(2) 1. Evlilik birliğini temsil veya ortaklık mallarını yönetme yetkisine dayanarak yapılan borçlardan,

(3) 2. Ortaklık mallarını veya ortaklık mallarına giren gelirleri kullanarak bir meslek veya sanatın icra edilmesi nedeniyle yapılan borçlardan,

(4) 3. Diğer eş için de kişisel sorumluluk doğuran borçlardan,

(5) 4. Kişisel mal yanında ortaklık mallarının da sorumlu olacağı hususunda eşlerin üçüncü kişilerle anlaşarak yaptığı borçlardan.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 268, dört tür borç sayar ve bunlardan eşlerin hem kişisel malları hem ortaklık mallarıyla sorumlu olduğunu belirtir. Bu düzenleme eşitlik ilkesinin sonucudur: 743 sayılı Kanun'da evlilik birliği için yapılan borçlardan ilke olarak koca sorumluyken, bugün eşler eşit biçimde sorumludur (S. Sayısı 723, s. 103).

TEMEL KAVRAMLAR

Ortaklık borcu	Maddede sayılan ve ortaklık mallarının da sorumlu olduğu borç (TMK m. 268).
Temsil yetkisi	Ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil (TMK m. 188).
Kişisel borç	Sayılanlar dışındaki borç (TMK m. 269).
Eşit sorumluluk	Eşlerin eşitliği ilkesinin sonucu (S. Sayısı 723, s. 103).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 268- Madde İsviçre Medenî Kanununun 233 üncü maddesinden aynen alınmıştır. Yürürlükteki Kanuna göre, mal ortaklığı rejiminde, evlilik birliği için yapılan borçlardan ilke olarak koca, şahsen ve ortaklık mallarıyla sorumludur. Eşlerin eşitliği ilkesinden hareketle sevkedilen bu hükümle, evlilik birliğinin borçlarından dolayı eşler eşit bir şekilde sorumlu tutulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 103*

Gerekçe kısadır ama maddenin amacını tam olarak verir: bu hüküm bir **eşitlik** düzenlemesidir. 743 sayılı Kanun'da evlilik birliği için yapılan borçlardan ilke olarak koca sorumluydu; kadının sorumluluğu ise ayrı bir maddeyle ve sınırlı hâllerde düzenlenmişti. 4721 sayılı Kanun bu ayrımı kaldırmış, sorumluluğu eşe göre değil **borcun niteliğine** göre belirlemiştir. Maddede sayılan dört hâlde eşlerden her biri hem kişisel malları hem ortaklık mallarıyla sorumludur; bunun dışındaki borçlarda ise sorumluluk kişisel mallar ve ortaklık mallarının yarı değeriyle sınırlıdır (TMK m. 269). Tasarının 268. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun sorumluluğu eşlere göre ikiye ayırıyordu. 215. madde kocanın sorumluluğunu düzenliyor ve onu hem şahsen hem ortaklık mallarıyla geniş biçimde sorumlu tutuyordu; kadının sorumluluğu ise 216. maddede daha dar biçimde düzenlenmişti. Bugünkü metin bu eşitsizliği kaldırmış, sorumluluğu borcun niteliğine bağlamış ve dört hâli tek maddede saymıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, aşağıdaki borçlardan gerek şahsen gerek ortaklığa giren mallar ile mesuldür. 1 – Karı kocanın evlenmeden evvelki borçlarından. 2 – Karı tarafından birlik mümessili sıfatı ile edilen borçlardan. 3 – Evliliğin devamı sırasında kendisi tarafından edilen borçlarla karı tarafından ortaklığa ait olmak üzere edilen sair bütün borçlardan.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 215

	743 sayılı Kanun m. 215	4721 sayılı Kanun m. 268
Sorumlu	İlke olarak koca	Eşlerden her biri
Ölçüt	Eşin sıfatı	Borcun niteliği
Evlilik öncesi borçlar	Kapsamda	Kapsam dışı
Temsil borçları	Kapsamda	Kapsamda
Meslek borçları	Ayrıca sayılmamış	Açıkça sayılmış
Sözleşmeyle genişletme	Yok	Var (4. bent)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sorumluluk eşlere göre değil borcun niteliğine göre belirlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Sayılan borçlardan kişisel ve ortaklık malları sorumlu	TMK m. 268
1. bent	Temsil ya da yönetim yetkisine dayanan borçlar	TMK m. 268/1
2. bent	Ortaklık mallarıyla meslek veya sanat icrasından doğan borçlar	TMK m. 268/2
3. bent	Diğer eş için de kişisel sorumluluk doğuran borçlar	TMK m. 268/3
4. bent	Üçüncü kişilerle anlaşarak yapılan borçlar	TMK m. 268/4
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 233	S. Sayısı 723, s. 103
Eşitlik	Eşler eşit biçimde sorumludur	S. Sayısı 723, s. 103
Temsil	Her iki eş birliği temsil eder	Yargıtay 17. HD, K. 2014/12605
Diğer borçlar	Kişisel mallar ve ortaklık mallarının yarı değeri	TMK m. 269

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 233. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, maddenin getirdiği değişikliği tek cümlede özetler: yürürlükteki (743 sayılı) Kanun'a göre mal ortaklığı rejiminde evlilik birliği için yapılan borçlardan ilke olarak koca şahsen ve ortaklık mallarıyla sorumludur; eşlerin eşitliği ilkesinden hareketle sevk edilen bu hükümle, evlilik birliğinin borçlarından dolayı **eşler eşit bir şekilde sorumlu** tutulmuştur. Tasarının 268. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Mal ortaklığı seçilmeden önce bu madde dikkatle okunmalıdır; çünkü rejimin en ağır sonucu buradadır. **Eşlerden birinin tek başına yaptığı bir borç, diğer eşin de payının bulunduğu ortaklık mallarına yönelebilir.** Özellikle ikinci bent risklidir: eş ortaklık mallarını ya da ortaklığa giren gelirleri kullanarak bir meslek veya sanat icra ediyorsa, bu faaliyetten doğan borçlardan ortaklık malları da sorumludur. Bir işletmenin borcu, ortak konuta ya da ortak hesaba yönelebilir.

Dördüncü bent ise sözleşmesel bir genişletmedir: eşlerin üçüncü kişilerle anlaşarak ortaklık mallarının da sorumlu olacağını kararlaştırdığı borçlar da bu kapsamdadır; bu nedenle eşin imzaladığı kredi ve kefalet sözleşmelerinin metni görülmeden rahat olunmamalıdır. Risk sınırlanmak istenirse meslek ve sanat malları mal rejimi sözleşmesiyle ortaklık dışında tutulabilir (TMK m. 259); durum ağırlaşırsa mal ayrılığına geçilmesi istenebilir (TMK m. 206).

II. Temsil ve Yönetim Yetkisine Dayanan Borçlar

- **Kural:** Evlilik birliğini temsil veya ortaklık mallarını yönetme yetkisine dayanarak yapılan borçlardan eşler kişisel ve ortaklık mallarıyla sorumludur (TMK m. 268/1).
- **Temsil yetkisi:** Her iki eş, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği temsil eder.[1]
- **Yönetim yetkisi:** Olağan yönetim sınırları içinde her eş ortaklığı yükümlülük altına sokabilir (TMK m. 262).
- **Kapsam:** Kira, fatura, gıda, sağlık, eğitim gibi sürekli ihtiyaç giderleri.
- **Sonuç:** Alacaklı hem kişisel mallara hem ortaklık mallarına başvurabilir.
- **Eski düzen:** Bu borçlardan eskiden ilke olarak koca sorumluydu (743 s. K. m. 215).

III. Meslek veya Sanat İcrasından Doğan Borçlar

- **Kural:** Ortaklık mallarını ya da ortaklığa giren gelirleri kullanarak meslek veya sanat icrası nedeniyle yapılan borçlardan sorumluluk doğar (TMK m. 268/2).
- **Bağlantı:** Bu faaliyet için eşin rızası aranır (TMK m. 264).
- **Yetki:** Rıza varsa eş, faaliyetin gerektirdiği bütün işlemleri tek başına yapabilir.
- **Risk:** İşletmenin borcu ortaklık mallarına yönelebilir.
- **Sınırlama:** Meslek malları sözleşmeyle ortaklık dışında tutulabilir (TMK m. 259).
- **Örtülü rıza:** Faaliyete ses çıkarmamak rıza sayılabilir (S. Sayısı 723, s. 102-103).

IV. Diğer İki Hâl

- **Kişisel sorumluluk:** Diğer eş için de kişisel sorumluluk doğuran borçlar kapsamdadır (TMK m. 268/3).
- **Örnek:** Her iki eşin birlikte borçlu ya da müteselsil borçlu olduğu sözleşmeler.

1 Yargıtay 17. HD, 25.09.2014, E. 2014/15680, K. 2014/12605.

- **Anlaşma:** Eşlerin üçüncü kişilerle anlaşarak ortaklık mallarının da sorumlu olacağını kararlaştırdığı borçlar (TMK m. 268/4).
- **Şekil:** Bu anlaşma borç sözleşmesinin içinde yer alabilir.
- **İnceleme:** Kredi ve kefalet sözleşmelerinin metni dikkatle okunmalıdır.
- **Sonuç:** Anlaşma varsa alacaklı doğrudan ortaklık mallarına yönelebilir.

V. Kişisel Borçlarda Durum

- **Kural:** Her eş diğer bütün borçlardan kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumludur (TMK m. 269).
- **Fark:** TMK m. 268'deki borçlarda sorumluluk ortaklık mallarının tamamına yönelir.
- **Zenginleşme:** Ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler saklıdır (TMK m. 269/2).
- **İç ilişki:** Eşler arasındaki denkleştirme tasfiyede yapılır (TMK m. 270).
- **Kişisel mal:** Kişisel mallar her hâlde sorumludur (TMK m. 267).
- **Ayrım:** Borcun hangi bende girdiği, alacaklının hangi mallara başvurabileceğini belirler.

VI. Eşitlik İlkesi

- **Değişiklik:** Kadın ve çocukların geçimini yalnız kocaya yükleyen kural kaldırılmıştır.[2]
- **Yeni kural:** Her iki eş birliğin giderlerine katılır (TMK m. 186).
- **Ölçü:** Katılmada eşlerin "güçleri" esas alınır.
- **Ev emeği:** Emeğini evlilik birliğine harcayan eşin katkısı maddî katkı sayılır.
- **Sorumlulukta yansıma:** Gerekçe, eşlerin birliğin borçlarından eşit sorumlu tutulduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 103).
- **Sonuç:** Alacaklı bakımından eşler arasında ayrım yapılmaz.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Takip:** Alacaklı borcun niteliğine göre hangi mallara başvurabileceğini belirler.
- **İtiraz:** Borcun maddede sayılan hâllere girmediği ileri sürülebilir.
- **İspat:** Borcun niteliğini iddia eden taraf bunu kanıtlar (4721 s. K. m. 6).

2 Yargıtay HGK, 06.04.2005, E. 2005/10-183, K. 2005/241.

- **Koruyucu önlem:** Alacaklı zarara uğrarsa mal ayrılığına geçilmesini isteyebilir (TMK m. 210).
- **Eşin istemi:** Malvarlığı borca batıksa diğer eş mal ayrılığı isteyebilir (TMK m. 206).

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığında diğer eşin borçları yakından izlenmelidir. Önce borcun hangi kategoriye girdiği belirlenmelidir: ailenin sürekli ihtiyaçları için mi yapıldığı, ortaklık mallarının yönetimiyle mi ilgili olduğu, ortaklık mallarıyla yürütülen bir işletmeden mi doğduğu, yoksa üçüncü kişilerle yapılan özel bir anlaşmaya mı dayandığı. Bu dördünden birine giriyorsa alacaklı ortaklık mallarının tamamına yönelebilir; girmiyorsa sorumluluk kişisel mallar ve ortaklık mallarının yarı değeriyle sınırlıdır. Diğer eşin ortaklık mallarını kullanarak yürüttüğü bir işletme varsa risk baştan sınırlanmalıdır: mal rejimi sözleşmesine meslek ve sanat mallarını ortaklık dışında tutan bir hüküm konulmalıdır. Eşin imzaladığı kredi ve kefalet sözleşmelerinde "ortaklık malları da sorumludur" türünden bir kayıt olup olmadığı kontrol edilmelidir. Eşin malvarlığı borca batmışsa ya da ortaklıktaki payı haczedilmişse beklenmemeli, hâkimden mal ayrılığına geçilmesine karar vermesi istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
06.04.2005 · E. 2005/10-183 · K. 2005/241

Ailenin geçimini sağlama ödevi artık yalnız kocaya ait değildir; her iki eş güçleri oranında giderlere katılır ve ev emeği maddî katkı sayılır

İş kazasında ölen kişinin anne ve babası, ölüm nedeniyle gelir bağlanmasını istemiştir. Kurum, annenin geçiminin kocası tarafından sağlandığını ileri sürmüştür; yerel mahkeme de bu gerekçeyle istemi reddetmiştir. Uyuşmazlık, yargılama sırasında yürürlüğe giren 4721 sayılı Kanun karşısında kocanın eşini geçindirme yükümlülüğünün devam edip etmediği noktasında toplanmıştır.

> *...kadın ve çocukların infak ve iaşesinin kocaya ait olduğuna ilişkin hüküm yasa metninden çıkartılmıştır. Yerine, her iki eşin de bu giderlere katılma zorunluluğu kabul edilmiştir. Ölçü olarak giderlere katılmada, eşlerin "güçleri" esas alınmıştır. Böylece, yeni düzenleme ile; bir meslek ya da sanat sahibi olmamasına rağmen kendi emeğini evlilik birliğine harcayan eşin katkısı "evlilik birliğinde" maddî katkı olarak değerlendirilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, Özel Daire bozması doğrultusunda direnme kararını bozmuştur. Alıntıdaki değişiklik, mal ortaklığındaki sorumluluk rejiminin de temelidir: 743 sayılı Kanun'da evlilik birliğinin borçlarından ilke olarak koca sorumluyken, 4721 sayılı Kanun eşleri eşit sorumlu tutmuştur. TMK m. 268'in gerekçesi de bunu açıkça söyler. Karar ayrıca giderlere katılmada ölçünün eşlerin "güçleri" olduğunu

ve bir meslek sahibi olmasa bile emeğini evlilik birliğine harcayan eşin katkısının maddî katkı sayıldığını belirtmiştir.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
25.09.2014 · E. 2014/15680 · K. 2014/12605

Her iki eş de ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder

Bir trafik kazasında anne ve oğul hayatını kaybetmiştir. Geride kalan küçük çocuk annesinin ölümü nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı istemiştir. Mahkeme, çocuğun desteğinin sağ kalan ve çalışan baba olduğunu, annenin desteğine ihtiyacı bulunmadığını belirterek bu istemi reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 188. maddesinde eşlerden her birinin, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil edeceği düzenlenmiştir. Kadın ve çocukların infak ve iaşesinin kocaya ait olduğuna ilişkin yasa hükmü yasa metninden çıkarılmıştır. Kural olarak, ana-baba çocukları reşit oluncaya kadar onlara bakmakla yükümlüdür. Ana- babadan birinin ölümü halinde geride kalan çocuklar ölenin destekliğinden mahrum kalmış sayılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 268/1'in ilk bendinde geçen "evlilik birliğini temsil yetkisine dayanarak yapılan borçlar" ifadesinin dayanağını gösterir: temsil yetkisi her iki eşe aittir ve kadın ile çocukların geçimini yalnız kocaya yükleyen eski kural kaldırılmıştır. Mal ortaklığında bu temsil yetkisine dayanılarak yapılan borçlardan eşler hem kişisel malları hem ortaklık mallarıyla sorumlu olur; yani eşlerden birinin ailenin sürekli ihtiyaçları için yaptığı borç, diğer eşin de payının bulunduğu ortaklık mallarına yönelebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 188:** Evlilik birliğinin temsili.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 210:** Hacizde mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 259:** Diğer mal ortaklıkları.
- **TMK m. 262:** Olağan yönetim.
- **TMK m. 264:** Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası.
- **TMK m. 267:** Kişisel mallarda yönetim.
- **TMK m. 269:** Kişisel borçlar.
- **TMK m. 270:** Eşler arasındaki borçlar.

MADDE

269

C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk
II. Kişisel borçlar

KANUN METNİ

(1) Her eş, diğer bütün borçlardan kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumlu tutulur.
(2) Ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler saklıdır.

MADDE ÖZETİ

Her eş, TMK m. 268'de sayılanlar dışındaki bütün borçlarından kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumludur; ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler ise saklıdır (m. 269). Gerekçeye göre birinci fıkra eşitlik ilkesinin doğal sonucudur; ikinci fıkra ise sorumluluk sınırlarını ortaklığın zenginleşmesi oranında genişletir (S. Sayısı 723, s. 104).

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel borç	TMK m. 268'de sayılanlar dışında kalan borç (TMK m. 269/1).
Yarı değer sorumluluğu	Ortaklık mallarının değerinin yarısıyla sınırlı sorumluluk (TMK m. 269/1).
Zenginleşme istemi	Ortaklığın zenginleşmesi oranında genişleyen sorumluluk (S. Sayısı 723, s. 104).
Alacaklının istemi	Hacizde zarara uğrayan alacaklının mal ayrılığı istemi (4721 s. K. m. 210).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 269- Madde İsviçre Medeni Kanununun 234 üncü maddesinden aynen alınmıştır. Maddenin birinci fıkrasında, eşitlik ilkesinin doğal bir sonucu olarak eşlerden herbirinin, bir önceki madde dışında kalan bütün borçlarından hem kendi kişisel mallarıyla hem de ortaklık mallarının değerlerinin yarısı oranında sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında eşlerin kişisel mallarının tamamı ve ortaklık

> mallarının yarısı oranındaki sorumluluğu dışında, ortaklık mallarının zenginleşmesi oranında sorumluluk sınırları genişletilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 104*

Gerekçe iki kademeli bir sorumluluk kurar. Birinci kademe **sınırlı sorumluluktur**: TMK m. 268'de sayılanlar dışındaki borçlarda alacaklı, borçlu eşin kişisel mallarının tamamına ve ortaklık mallarının yalnız yarı değerine başvurabilir. İkinci kademe ise bu sınırı aşan bir **genişletmedir**: ortaklık, söz konusu borç sayesinde zenginleşmişse sorumluluk zenginleşme oranında genişler. Bu ikinci fıkra, ortaklık mallarının bir eşin kişisel borcuyla beslenip alacaklıdan kaçırılmasını önler. Tasarının 269. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun sınırlı sorumluluğu yine eşlere göre düzenliyordu. Kocanın sorumluluğu geniş tutulmuşken (743 s. K. m. 215), kadının bazı borçlardan yalnız "mahfuz mallarının kıymeti nispetinde" sorumlu olacağı 217. maddede ayrıca hükme bağlanmıştı. Bugünkü metin bu ayrımı kaldırmış, sınırlı sorumluluğu her iki eş bakımından aynı ölçüye bağlamış ve ölçüyü kişisel malların tamamı ile ortaklık mallarının yarı değeri olarak belirlemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı, evliliğin devamı esnasında ve evliliğin zevalinden sonra atideki borçlardan ancak mahfuz mallarının kıymeti nisbetinde mesul olur. 1 – Yalnız mahfuz mallarından mesul olmak üzere ettiği borçlardan. 2 – Kocasının rızası olmaksızın ettiği borçlardan. 3 – Birliğin temsildeki salahiyetini tecavüz ederek yapdığı borçlardan.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 217

	743 sayılı Kanun m. 217	4721 sayılı Kanun m. 269
Kime uygulanır	Yalnız karıya	Her iki eşe
Ölçü	Mahfuz malların kıymeti	Kişisel mallar ve ortaklık mallarının yarı değeri
Kapsam	Üç bent hâlinde sayılmış	Sayılanlar dışındaki bütün borçlar
Zenginleşme	Dava hakkı saklı tutulmuş	İstemler saklı (m. 269/2)
Sistem	Eşin sıfatına göre	Borcun niteliğine göre

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sınırlı sorumluluk her iki eş için aynı ölçüye bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	TMK m. 268 dışındaki bütün borçlar	TMK m. 269/1
Kişisel mallar	Tamamıyla sorumlu	TMK m. 269/1
Ortaklık malları	Değerinin yarısı kadar sorumlu	TMK m. 269/1
Dayanak	Eşitlik ilkesinin doğal sonucu	S. Sayısı 723, s. 104
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 234	S. Sayısı 723, s. 104
Genişleme	Ortaklığın zenginleşmesi oranında	TMK m. 269/2
Karşılaştırma	TMK m. 268'de ortaklık mallarının tamamı sorumlu	TMK m. 268
Alacaklının yolu	Hacizde mal ayrılığı istemi	4721 s. K. m. 210
Kapsam sınırı	Bu yol yalnız mal ortaklığında işler	Yargıtay 2. HD, K. 2007/12112

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 234. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe birinci fıkrayı eşitlik ilkesine bağlar: eşlerden her biri, bir önceki madde dışında kalan bütün borçlarından hem kendi kişisel mallarıyla hem de ortaklık mallarının değerlerinin yarısı oranında sorumludur. İkinci fıkra bakımından gerekçe, bu sınırın mutlak olmadığını belirtir: eşlerin kişisel mallarının tamamı ve ortaklık mallarının yarısı oranındaki sorumluluğu dışında, **ortaklık mallarının zenginleşmesi oranında sorumluluk sınırları genişletilmiştir**. Tasarının 269. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddeyi TMK m. 268 ile birlikte okumak zorunludur; çünkü ikisi arasındaki tek fark **ortaklık mallarına ne ölçüde başvurulabileceğidir.** TMK m. 268'de sayılan dört tür borçta ortaklık mallarının tamamı sorumludur; buradaki "diğer bütün borçlar"da ise ortaklık mallarının yalnız yarı değeri sorumludur. Bu nedenle bir icra takibiyle karşılaşıldığında ilk sorulacak soru, borcun hangi maddeye girdiğidir. İkinci fıkra ise alacaklı lehine bir açık kapı bırakır: ortaklık bu borç sayesinde zenginleşmişse, sorumluluk yarı değerle sınırlı kalmaz. Örneğin bir eşin kişisel borçla aldığı bir malın ortaklık malına dönüşmesi hâlinde alacaklı bu zenginleşmeyi ileri sürebilir. Son olarak, haczin uygulanmasında zarara uğrayan alacaklının elinde ayrı bir silah daha vardır: hâkimden eşler arasında mal ayrılığına geçilmesine karar vermesini isteyebilir; bu yol yalnız mal ortaklığına özgüdür.

II. Sorumluluğun Kapsamı

- **Kural:** Her eş diğer bütün borçlardan kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumludur (TMK m. 269/1).
- **Dayanak:** Gerekçeye göre bu, eşitlik ilkesinin doğal sonucudur (S. Sayısı 723, s. 104).
- **Kişisel mallar:** Kişisel malların tamamı sorumludur.
- **Ortaklık malları:** Yalnız değerinin yarısı kadar sorumludur.
- **Kapsam:** TMK m. 268'de sayılanlar dışındaki bütün borçlar (TMK m. 268).
- **Örnekler:** Haksız fiilden, kişisel yatırımdan ya da evlilik dışı ilişkilerden doğan borçlar.

III. TMK m. 268 ile Farkı

- **268:** Sayılan dört borçta ortaklık mallarının tamamı sorumludur (TMK m. 268).
- **269:** Diğer borçlarda ortaklık mallarının yarı değeri sorumludur (TMK m. 269/1).
- **Ayrım ölçütü:** Borcun niteliği; eşin sıfatı değil.
- **İlk soru:** Takiple karşılaşıldığında borcun hangi maddeye girdiği belirlenmelidir.
- **İspat:** Borcun niteliğini iddia eden taraf bunu kanıtlar (4721 s. K. m. 6).
- **Sonuç:** Nitelendirme, alacaklının hangi mallara başvurabileceğini belirler.

IV. Zenginleşme İstisnası

- **Kural:** Ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler saklıdır (TMK m. 269/2).
- **Gerekçe:** Sorumluluk sınırları ortaklığın zenginleşmesi oranında genişletilmiştir (S. Sayısı 723, s. 104).
- **Örnek:** Kişisel borçla edinilen bir değerin ortaklık malına dönüşmesi.
- **Sonuç:** Bu hâlde sorumluluk yarı değerle sınırlı kalmaz.
- **İç ilişki:** Eşler arasında ayrıca denkleştirme gündeme gelir (TMK m. 270).
- **Tasfiye:** Zenginleşme tasfiye hesabında da gözetilir (TMK m. 275).

V. Alacaklının Başvurabileceği Yollar

- **Takip:** Alacaklı borcun niteliğine göre kişisel ve ortaklık mallarına başvurur.
- **Mal ayrılığı istemi:** Hacizde zarara uğrayan alacaklı hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir (4721 s. K. m. 210).
- **Kapsam:** Bu yol yalnız mal ortaklığı rejiminde işler.[1]

- **Yöneltme:** İstem her iki eşe yöneltilir (4721 s. K. m. 210/2).
- **Yetki:** Borçlunun yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (4721 s. K. m. 210/3).
- **Eski rejime dönüş:** Alacaklı tatmin edilirse mal ortaklığı yeniden kurulabilir (4721 s. K. m. 211).

VI. Eşler Arasındaki Alacaklar

- **Muacceliyet:** Mal rejimi eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez (TMK m. 270).
- **İspat:** Ödünç iddiası senetle ispat kuralına tabidir.[2]
- **Tanık:** Tanık dinlenebilmesi için kanundaki istisnalardan biri bulunmalıdır.
- **Delil başlangıcı:** Her belge delil başlangıcı sayılmaz.
- **Ortak harcama:** Birlikte yaşanan eve yapılan harcama hayatın olağan akışına uygundur.
- **Süre isteme:** Ödeme birliği tehlikeye düşürecekse borçlu eş süre isteyebilir (TMK m. 270).

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Borç ilişkisi:** Borçlar Kanunu'ndan doğan istemler kendi hükümlerine tabidir.
- **Değerleme:** Ortaklık mallarının değeri tasfiye ölçütlerine göre belirlenir (TMK m. 275).
- **İflâs:** Eşlerden birinin iflâsı hâlinde ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür (4721 s. K. m. 209).
- **Sona erme:** İflâs aynı zamanda rejimi sona erdirir (TMK m. 271).
- **Belge:** Borcun kaynağı ve kullanımı belgeyle ortaya konulmalıdır.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Mal ortaklığındayken bir icra takibiyle karşılaşılırsa önce borç sınıflandırılmalıdır. Borç ailenin sürekli ihtiyaçları, ortaklık mallarının yönetimi, ortaklık mallarıyla yürütülen bir işletme ya da üçüncü kişilerle yapılan özel bir anlaşma kaynaklıysa TMK m. 268 uygulanır ve ortaklık mallarının tamamı sorumludur. Bunların dışındaki borçlarda ise ortaklık mallarının yalnız yarı değeri sorumludur; bu ayrım icra dosyasında açıkça ileri sürülmelidir. Alacaklı ise bunun tersini yapmalı; borcun TMK m. 268 kapsamına girdiğini ya da ortaklığın bu borç sayesinde zenginleştiğini

1 Yargıtay 2. HD, 18.09.2007, E. 2007/2779, K. 2007/12112.
2 Yargıtay 3. HD, 30.05.2023, E. 2023/368, K. 2023/1654.

göstermelidir. Haciz sırasında zarara uğrayan eş, hâkimden eşler arasında mal ayrılığına geçilmesini isteyebilir; istem her iki eşe yöneltilmeli ve borçlunun yerleşim yeri mahkemesine başvurulmalıdır. Eşten olan kişisel alacak yazılı belgeye bağlanmalıdır; birlikte yaşanan eve yapılan harcamalar tek başına alacak doğurmaz ve senet olmadan tanıkla ispat çoğu hâlde mümkün değildir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2007 · E. 2007/2779 · K. 2007/12112

Alacaklının istemiyle mal ayrılığına geçilmesi yalnız mal ortaklığı rejiminde mümkündür

Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerliydi. Bir alacaklı, borçlu eşe karşı yürüttüğü icra takibinde zarara uğradığını ileri sürerek eşler arasındaki rejimin mal ayrılığına dönüştürülmesini istemiştir. Mahkeme istemi reddetmiştir; hüküm duruşmalı olarak temyiz edilmiştir.

> *...davalılar arasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerli olup Türk Medeni Kanununun 210. maddesinin mal ortaklığı rejiminde tatbik edilebileceğine göre hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü onamıştır. Karar, mal ortaklığındaki sorumluluk yapısının alacaklılara özel bir yol açtığını gösterir: ortaklık malları TMK m. 268'de sayılan borçların tamamından, diğer borçlardan ise yarı değeri kadar sorumlu olduğundan, haczin uygulanmasında zarara uğrayan alacaklıya hâkimden mal ayrılığına geçilmesini isteme hakkı tanınmıştır (4721 s. K. m. 210). Bu yol yalnız mal ortaklığına özgüdür; edinilmiş mallara katılma rejiminde her eş zaten kendi malının maliki olduğundan alacaklının böyle bir istemi dinlenmez.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2023 · E. 2023/368 · K. 2023/1654

Birlikte yaşayanlar arasında ödünç iddiası senetle ispatlanmalıdır; ortak eve yapılan harcama hayatın olağan akışına uygundur

Birlikte yaşayan taraflardan biri, diğerine ödünç para verdiğini ve onun yararına harcama yaptığını ileri sürerek 140.000,00 TL alacak istemiştir. İddiasını tanık beyanı ve çeklerle kanıtlamaya çalışmıştır. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *...davacının, davalıya ödünç verdiğini ve davalı yararına harcama yaptığını yasal delillerle kanıtlayamadığı, taraflar arasında bulunan ilişkinin senetle ispat kuralının istisnaları kapsamında tanık dinlenebilecek ve kanunda istisnai olarak sayılan hususlar kapsamında bulunmadığı, dava değerinin 140.000,00 TL olması ve yukarıda yer verilen karar tarihinden yürürlükte bulunan AAÜT gereği,*

davanın konusunun ödünç verme sözleşmesinden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı alacak olması nedeniyle davalı lehine nispi vekalet ücretine hükmedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı, davacı tarafça delil başlangıcı niteliğinde olduğu öne sürülen çeklerin kanunda yer verilen delil başlangıcı tanımının kapsamı içinde kalmadığı, yine tarafların birlikte yaşadığı eve eşya alıp masraf yapmasının hayatın olağan akışına uygun olduğu...

DEĞERLENDİRME Daire kararı onamıştır. Karar iki noktayı gösterir. Birincisi ispat: birlikte yaşayan kişiler arasındaki ödünç iddiası senetle ispat kuralına tabidir; tanık dinlenebilmesi için kanunda sayılan istisnalardan birinin bulunması gerekir ve ibraz edilen çekler delil başlangıcı sayılmamıştır. İkincisi değerlendirme ölçüsü: birlikte yaşanan eve eşya alınması ve masraf yapılması hayatın olağan akışına uygundur, dolayısıyla tek başına ödünç ya da sebepsiz zenginleşme iddiasını temellendirmez. Mal ortaklığında eşler birbirinden alacaklı olabilir ve bu alacaklar muaccel olur (TMK m. 270); ancak alacağın varlığını ispat yükü iddia edendedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 211:** Eski rejime dönme.
- **TMK m. 257:** Genel mal ortaklığı.
- **TMK m. 267:** Kişisel mallarda yönetim.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.
- **TMK m. 270:** Eşler arasındaki borçlar.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değerlendirme anı.

MADDE

270 D. Eşler arasındaki borçlar

KANUN METNİ

Mal rejimi eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi borçlu eşi, evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim, istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi, eşlerin birbirinden olan alacaklarının muaccel olmasını önlemez; yani rejim sürerken de eşler birbirinden alacaklarını isteyebilir (m. 270). Buna karşılık ödeme borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokacaksa, bu eş süre isteyebilir; durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim ona güvence gösterme yükümlülüğü de getirir (S. Sayısı 723, s. 104).

TEMEL KAVRAMLAR

Muacceliyet	Alacağın istenebilir hâle gelmesi (TMK m. 270).
Süre isteme	Borçlu eşin ödeme için mahkemeden mehil istemesi (S. Sayısı 723, s. 104).
Güvence	Süre verilen eşin göstermesi istenebilecek teminat (TMK m. 270).
Genel hüküm	Aynı kuralın bütün rejimler için geçerli olması (4721 s. K. m. 217).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 270- Madde İsviçre Medenî Kanununun 235 inci maddesinden aynen alınmıştır. Eşitlik ilkesinin sonucu olan bu hüküm, sadece mal ortaklığı için değil, diğer bütün mal rejimleri açısından da geçerlidir. Genel hükümler arasında da yer alan (m.217) bu hükümle, aralarındaki alacak borç ilişkilerinde eşlere bazı kolaylıklar sağlanmıştır. Maddede eşler arasındaki mal rejiminin, eşlerin birbirlerinden olan alacaklarının mu-

> accel olmasını önlemediği hükme bağlanmıştır. Ancak bunun istisnası olarak, evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlükler yaratacak bir hâlin söz konusu olmasında, borçlu eşin, mahkemeye başvurarak kendisine borcun ifası için mehil verilmesini isteme yetkisi tanınmıştır. Böyle bir istem durumunda, durum ve koşullara göre istemde bulunan eşin güvence göstermesine de karar verilebilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 104*

Gerekçenin ilk cümlesi maddenin kapsamını genişletir: hüküm mal ortaklığına özgü değildir, bütün mal rejimlerinde geçerlidir ve aynı kural genel hükümler arasında da yer alır (4721 s. K. m. 217). Bunun pratik anlamı şudur: hangi rejim geçerli olursa olsun, eşin diğer eşten olan alacağı rejim devam ederken de istenebilir hâle gelir. İkinci olarak gerekçe, istisnanın eşiğini yüksek tutar: her güçlük değil, **evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli** güçlükler süre istemeye dayanak olur. Üçüncü olarak, süre isteyen eşin karşılığında güvence göstermeye mahkûm edilebileceği belirtilmiştir; böylece alacaklı eşin hakkı da korunur. Tasarının 270. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun eşler arasındaki alacakları genel olarak değil, mal kütleleri arasındaki aktarımlar bakımından düzenlemişti. 219. maddeye göre ortaklık borcunun ortaklık mallarından ödenmesi hâlinde yerine koyma istenemezdi; buna karşılık ortaklık borcunun mahfuz mallardan ya da mahfuz mal borcunun ortaklık mallarından ödenmesi hâlinde alınan paranın yerine konması "evliliğin devamı esnasında dahi" istenebilirdi. Bugünkü metin bu dar anlatımı bırakmış, eşler arasındaki bütün alacakların muaccel olacağını kural hâline getirmiş ve karşılığında borçlu eşe süre isteme imkânı tanımıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ortaklığına terettüp eden bir borcu ödemek için bu mallardan alınan meblağın yerine konmasını, karı koca yekdiğerinden hiç bir zaman talebedemez. Mal ortaklığına terettüp eden bir borcun mahfuz mallardan veya mahfuz mallara terettüp eden borcun ortaklık mallarından ödenmesi halinde alınan paranın yerine konması evliliğin devamı esnasında dahi istenebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 219

	743 sayılı Kanun m. 219	4721 sayılı Kanun m. 270
Konu	Kütleler arası yerine koyma	Eşler arasındaki bütün borçlar
Kural	Sınırlı hâllerde istenebilir	Muaccel olma engellenmez
Zaman	Evliliğin devamında dahi	Rejim devam ederken
Borçlunun korunması	Yok	Süre isteme imkânı
Alacaklının korunması	Yok	Güvence gösterme yükümü

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; muacceliyet kuralı ve süre isteme imkânı getirildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Mal rejimi muaccel olmayı önlemez	TMK m. 270
Kapsam	Eşlerin birbirinden olan alacakları	S. Sayısı 723, s. 104
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 235	S. Sayısı 723, s. 104
Genel geçerlik	Yalnız mal ortaklığında değil, bütün rejimlerde	S. Sayısı 723, s. 104
Paralel hüküm	Genel hükümler arasında da yer alır	4721 s. K. m. 217
İstisna	Birliği tehlikeye düşürecek güçlük	TMK m. 270
Sonuç	Borçlu eş ödeme için süre isteyebilir	TMK m. 270
Güvence	Hâkim güvence göstermeyi emredebilir	TMK m. 270
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 13. HD, K. 2007/8430

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 235. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, hükmün kapsamını mal ortaklığının ötesine taşır: "Eşitlik ilkesinin sonucu olan bu hüküm, sadece mal ortaklığı için değil, diğer bütün mal rejimleri açısından da geçerlidir." Nitekim aynı kural genel hükümler arasında da yer alır (4721 s. K. m. 217). Gerekçe, maddeyle eşlere alacak borç ilişkilerinde bazı kolaylıklar sağlandığını belirtir ve istisnayı açıklar: evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlükler yaratacak bir hâl söz konusuysa borçlu eş mahkemeye başvurarak borcun ifası için kendisine mehil verilmesini isteyebilir; böyle bir istemde durum ve koşullara göre istemde bulunan eşin güvence göstermesine de karar verilebilir. Tasarının 270. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde iki yönlüdür ve her iki yönü de pratikte işe yarar. Alacaklı eş bakımından mal rejiminin devam ediyor olması alacağın istenmesine engel değildir; boşanmanın beklenmesi gerekmez. Borçlu eş bakımından ödeme onu evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede zor duruma sokacaksa mahkemeden süre

istenebilir; ancak hâkim bu sürenin karşılığında güvence gösterilmesini isteyebilir. Uygulamada asıl sorun ise ispattır. Eşler arasındaki para hareketleri çoğu zaman belgesiz yapılır ve sonradan "ödünç verdim" demek yeterli olmaz; birlikte yaşanan eve yapılan harcamalar da hayatın olağan akışına uygun sayılır ve tek başına alacak doğurmaz. Bu nedenle eşe verilen paranın geri istenebilmesi için yazılı bir belge düzenlenmeli ya da en azından açıklamalı banka havalesi kullanılmalıdır. Son olarak görev konusuna dikkat edilmelidir: evlilik birliği sırasında eşler arasında doğan borçlardan kaynaklanan dava aile mahkemesinde görülür.

II. Muacceliyet Kuralı

- **Kural:** Mal rejimi eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez (TMK m. 270).
- **Sonuç:** Rejim devam ederken de alacak istenebilir; boşanma beklenmez.
- **Kapsam:** Gerekçeye göre hüküm bütün mal rejimleri için geçerlidir (S. Sayısı 723, s. 104).
- **Paralel hüküm:** Aynı kural genel hükümler arasında da yer alır (4721 s. K. m. 217).
- **Dayanak:** Eşitlik ilkesi (S. Sayısı 723, s. 104).
- **İşlem serbestisi:** Eşler birbirleriyle her türlü hukuki işlemi yapabilir (TMK m. 193).

III. Süre İsteme

- **Koşul:** Ödemenin borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklere sokması (TMK m. 270).
- **Yol:** Borçlu eş mahkemeye başvurarak mehil ister (S. Sayısı 723, s. 104).
- **Takdir:** Hâkim durum ve koşulları değerlendirir.
- **Güvence:** Gerekirse istemde bulunan eş güvence göstermekle yükümlü tutulur.
- **Ölçü:** Güçlük sıradan bir zorluk değil, birliği tehlikeye düşürecek nitelikte olmalıdır.
- **Amaç:** Alacağın tahsili ile ailenin korunması arasında denge kurmak.

IV. Alacağın İspatı

- **Kural:** Alacağın varlığını iddia eden taraf ispatla yükümlüdür (4721 s. K. m. 6).
- **Senetle ispat:** Ödünç iddiası kural olarak senetle ispatlanır.[1]
- **Tanık:** Ancak kanunda sayılan istisnalar varsa tanık dinlenebilir.

1 Yargıtay 3. HD, 30.05.2023, E. 2023/368, K. 2023/1654.

- **Delil başlangıcı:** Her belge delil başlangıcı sayılmaz.
- **Ortak harcama:** Birlikte yaşanan eve yapılan harcama hayatın olağan akışına uygundur.
- **Öneri:** Yazılı belge ya da açıklamalı banka havalesi kullanılmalıdır.

V. Denkleştirme ile İlişkisi

- **Fark:** TMK m. 270 eşler arasındaki **borç ilişkisini**, denkleştirme ise mal kütleleri arasındaki aktarımı düzenler.
- **Yönetim giderleri:** Ortaklık mallarının giderleri ortaklık mallarından karşılanır (TMK m. 266).
- **Kişisel mal giderleri:** Kişisel malların giderleri kendi gelirlerinden karşılanır (TMK m. 267).
- **Yanlış kütleden ödeme:** Tasfiyede denkleştirme gündeme gelir.
- **Zenginleşme:** Ortaklığın zenginleşmesinden doğan istemler saklıdır (TMK m. 269).
- **Tasfiye:** Bu kalemler sona erme ve paylaşma aşamasında hesaba katılır (TMK m. 271).

VI. Borçlar ve Sorumluluk

- **Ortaklık borçları:** Sayılan dört hâlde kişisel ve ortaklık malları sorumludur (TMK m. 268).
- **Kişisel borçlar:** Diğer borçlarda ortaklık mallarının yarı değeri sorumludur (TMK m. 269).
- **İç ilişki:** Eşler arasındaki ilişkide bu sınırlar değil, borcun kaynağı esastır.
- **Kefalet:** Bir eşin diğerinin borcuna kefil olması iç ilişkide rücu hakkı doğurur.
- **Alacaklı:** Üçüncü kişi alacaklılar bakımından sorumluluk kuralları ayrıdır.
- **Rejim değişikliği:** Ağır hâllerde mal ayrılığına geçiş istenebilir (TMK m. 206).

VII. Usul

- **Görev:** Evlilik birliği sırasında eşler arasında doğan borçlardan kaynaklanan dava aile mahkemesinde görülür.[2]
- **Kamu düzeni:** Görev kendiliğinden gözetilir.
- **Zamanaşımı:** Alacağın kaynağına göre genel zamanaşımı uygulanır (6098 s. TBK m. 146).
- **Faiz:** Muaccel olan alacak için temerrüt hükümleri işler.

2 Yargıtay 13. HD, 14.06.2007, E. 2007/3940, K. 2007/8430.

- **Deliller:** Banka kayıtları ve yazılı belgeler toplanır.
- **Süre istemi:** Borçlu eşin mehil istemi aynı davada ileri sürülebilir.

UYGULAMA NOTU

Eşten alacak varsa boşanma beklenmemelidir: mal rejimi bu alacağın muaccel olmasını önlemez ve dava açılabilir. Ancak davayı kazanmanın yolu belgeden geçer. Eşe verilen para ödünç olarak geri istenecekse, ödeme sırasında yazılı bir belge düzenlenmeli ya da havale açıklamasına "ödünç" yazılmalıdır; sonradan tanık dinletmek kural olarak mümkün değildir ve eldeki her belge delil başlangıcı sayılmaz. Birlikte yaşanan eve alınan eşya ve yapılan masraflar tek başına alacak doğurmaz; bunlar hayatın olağan akışına uygun kabul edilir. Ödeme borçlu eşi ciddi biçimde zor duruma sokacaksa mahkemeden süre istenmelidir; ancak hâkimin bunun karşılığında güvence gösterilmesini isteyebileceği hesaba katılmalıdır. Dava doğru mahkemede açılmalıdır: evlilik birliği sırasında eşler arasında doğan borçlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar aile mahkemesinin görev alanındadır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 13. HUKUK DAİRESİ
14.06.2007 · E. 2007/3940 · K. 2007/8430

Evlilik birliği sırasında eşler arasında doğan borçlardan kaynaklanan alacak davası aile mahkemesinde görülür

Eşler, evlilik birliği içinde yabancı bir bankadan kredi çekmiş, sözleşmeye diğer eş de kefil olarak imza atmıştı. Krediyi ödeyen eş, diğerinin payına düşen borcu ödediğini ileri sürerek 26.000 İsviçre Frangının tahsilini istemiştir. Karşı taraf, boşanma sırasında kredi borcunun davacı tarafından üstlenildiğini savunmuştur. Asliye hukuk mahkemesi işin esasına girerek davayı reddetmiştir.

> *Dava evlilik birliği sırasında eşler arasındaki borçlar ve mal ortaklığı rejiminden kaynaklanmakta olup, dava yeni medeni kanunun yürürlüğe girmesinden sonra açılmıştır. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yargılama usullerine dair kanunun 4. maddesinde aile mahkemelerine MK.nun ikini kitabında yazılı dava işlere bakma görevi verilmiştir. Mahkemece görevle ilgili hususlar resen gözetileceğinden...*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 270'in uygulama alanını gösterir: eşler mal rejimi devam ederken birbirinden alacaklı olabilir ve bu alacaklar dava konusu yapılabilir; rejim bu alacakların muaccel olmasını önlemez. Uyuşmazlık Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığından aile mahkemesinin görev alanındadır ve görev kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme bunu kendiliğinden gözetir. Kredi ve kefalet gibi işlemlerden doğan iç ilişki de bu kapsamdadır.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2023 · E. 2023/368 · K. 2023/1654

Birlikte yaşayanlar arasındaki ödünç iddiasında tanık dinlenemez; her belge delil başlangıcı sayılmaz

Birlikte yaşayan taraflardan biri, diğerine ödünç para verdiğini ileri sürerek 140.000,00 TL alacak istemiştir. İddiasını tanık beyanıyla ve delil başlangıcı olduğunu ileri sürdüğü çeklerle kanıtlamaya çalışmıştır. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *...taraflar arasında bulunan ilişkinin senetle ispat kuralının istisnaları kapsamında tanık dinlenebilecek ve kanunda istisnai olarak sayılan hususlar kapsamında bulunmadığı, dava değerinin 140.000,00 TL olması ve yukarıda yer verilen karar tarihinden yürürlükte bulunan AAÜT gereği, davanın konusunun ödünç verme sözleşmesinden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı alacak olması nedeniyle davalı lehine nispi vekalet ücretine hükmedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı, davacı tarafça delil başlangıcı niteliğinde olduğu öne sürülen çeklerin kanunda yer verilen delil başlangıcı tanımının kapsamı içinde kalmadığı...*

DEĞERLENDİRME Daire kararı onamıştır. TMK m. 270 eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez; ancak alacağın **varlığını** ispat yükü iddia edendedir ve bu ispat senet kuralına tabidir. Tanık dinlenebilmesi için kanunda sayılan istisnalardan birinin bulunması gerekir; her belge de delil başlangıcı sayılmaz. Bu nedenle eşe verilen paranın sonradan istenebilmesi için ödemenin yazılı bir belgeye bağlanması ya da en azından açıklamalı banka havalesiyle yapılması gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 193:** Eşlerin hukuki işlemleri.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 217:** Edinilmiş mallara katılmada eşler arasındaki borçlar.
- **TMK m. 266:** Sorumluluk ve yönetim giderleri.
- **TMK m. 267:** Kişisel mallarda yönetim.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.
- **TMK m. 269:** Kişisel borçlar.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.

MADDE

271

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

KANUN METNİ

(1) Mal rejimi eşlerden birinin ölümü, diğer bir mal rejiminin kabul edilmesi veya eşlerden biri hakkında iflâsın açılmasıyla son bulur.
(2) Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.
(3) Ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamının belirlenmesinde mal ortaklığının sona erdiği tarih esas alınır.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığı ölüm, başka bir mal rejiminin kabulü ya da iflâsın açılmasıyla; iptal, boşanma veya mal ayrılığına geçiş kararlarında ise dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (m. 271). Bunun en önemli pratik sonucu şudur: mal rejimi sona ermeden tasfiyeye gidilemez ve boşanma kararı kesinleşmedikçe tasfiye talebi incelenemez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sona erme anı	Rejimin hukuken bittiği tarih (TMK m. 271).
Geriye etkili sona erme	İptal, boşanma ve mal ayrılığında dava tarihinin esas alınması (TMK m. 271/2).
Tasfiyenin ön koşulu	Rejimin sona ermiş olması.[2]
Kapsamın belirlenmesi	Ortaklık ve kişisel malların sona erme tarihine göre saptanması (TMK m. 271/3).

1 Yargıtay 2. HD, 25.02.2015, E. 2014/17902, K. 2015/2898.
2 Yargıtay 2. HD, 25.02.2015, E. 2014/17902, K. 2015/2898.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 271- Madde İsviçre Medenî Kanununun 236 ncı maddesinden aynen alınmıştır. Maddenin birinci fıkrası mal ortaklığı rejiminin, eşlerden birinin ölümü, diğer bir mal rejimine geçmeleri veya iflâs etmesi hâllerinde son bulacağını öngörmüştür. Maddenin ikinci fıkrasında, mal ortaklığı rejiminin, mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebepleriyle sona erdirilmesine veya mal ortaklığı rejimi yerine mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi durumlarında da, mal ortaklığının son bulması öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 104*

Gerekçe yalnız iki fıkrayı açıklar; çünkü **üçüncü fıkra Tasarıda yoktu.** Adalet Komisyonu bu fıkrayı, "mal rejiminin sona ermesi hâlinde ortaklık mallarında kişisel malın kapsamının belirlenmesinde esas alınacak zamanı belirlemek amacıyla" eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 313). Eklemenin pratik değeri büyüktür: hangi malın ortaklık malı, hangisinin kişisel mal olduğu **sona erme tarihindeki** duruma göre belirlenir; bu tarihten sonraki değişiklikler kapsamı etkilemez. Böylece kapsam ile değer birbirinden ayrılmıştır: kapsam sona erme anına, değer ise tasfiye anına göre saptanır (TMK m. 275).

Eski Kanun mal ortaklığının sona ermesini ayrı bir maddeyle ve genel olarak düzenlememişti; konuyu doğrudan taksim hükümleriyle ele almıştı. 221. madde eşlerden birinin ölümü hâlinde ortaklık mallarının yarısının sağ kalan eşe, diğer yarısının ölenin mirasçılarına geçeceğini öngörüyordu. Bugünkü metin ise önce sona erme sebeplerini ve anını belirlemiş, paylaşmayı ayrı maddelere bırakmış ve malların kapsamının hangi tarihe göre saptanacağını açıkça hükme bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan birinin vefatında ortaklık mallarının yarısı, hayatta kalan karı veya kocaya intikal eder. Diğer yarısı, hayatta kalan karı veya kocanın miras hakları baki olmak üzere ölenin mirasçılarına geçer.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 221

	743 sayılı Kanun m. 221	4721 sayılı Kanun m. 271
Düzenleme	Doğrudan taksim	Önce sona erme anı
Ölüm	Kapsamda	Kapsamda
Rejim değişikliği	Ayrıca belirtilmemiş	Kapsamda
İflâs	Ayrıca belirtilmemiş	Kapsamda
Boşanma	Ayrı hüküm	Dava tarihinden geçerli
Kapsamın anı	Belirtilmemiş	Sona erme tarihi (m. 271/3)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
22.11.2001	Tasarının 271. maddesine, malların kapsamının belirleneceği zamanı gösteren üçüncü fıkra Adalet Komisyonunca eklendi	S. Sayısı 723, s. 313
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ölüm	Rejim ölüm tarihinde sona erer	TMK m. 271/1
Rejim değişikliği	Başka bir rejimin kabulüyle sona erer	TMK m. 271/1
İflâs	İflâsın açılmasıyla sona erer	TMK m. 271/1
İptal ve boşanma	Dava tarihinden geçerli olmak üzere	TMK m. 271/2
Mal ayrılığına geçiş	Dava tarihinden geçerli olmak üzere	TMK m. 271/2
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 236	S. Sayısı 723, s. 104
Kapsam	Malların kapsamı sona erme tarihine göre	TMK m. 271/3
Üçüncü fıkra	Adalet Komisyonunca eklenmiştir	S. Sayısı 723, s. 313
Tasfiye	Rejim sona ermeden tasfiye yapılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2015/2898

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 236. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe birinci fıkra bakımından üç sona erme sebebini sayar: eşlerden birinin ölümü, diğer bir mal rejimine geçilmesi ve iflâs. İkinci fıkra bakımından ise mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebepleriyle sona erdirilmesi ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde de rejimin son bulacağı belirtilir. **Maddenin üçüncü fıkrası Tasarıda yoktu; Adalet Komisyonu bu fıkrayı, "mal rejiminin sona ermesi hâlinde ortaklık mallarında kişisel malın kapsamının belirlenmesinde esas alınacak zamanı belirlemek amacıyla" eklemiştir** (S. Sayısı 723, s. 313). 1

DİKKAT

Bu maddenin uygulamadaki en kritik sonucu **sıra kuralıdır**: önce sona erme, sonra tasfiye. Boşanma davasıyla birlikte tasfiye istemi de ileri sürülmüşse, mahkeme bu istemi boşanma davasından ayırmalı (tefrik), boşanmanın kesinleşmesini beklemeli ve ancak ondan sonra esası incelemelidir. Boşanma davası reddedilirse rejim hiç sona ermemiş sayılır ve tasfiye istenemez; bu durumda mahkeme davayı esastan reddetmez, dava şartı gerçekleşmediğinden karar verilmesine yer olmadı-

ğına hükmeder. İkinci kritik nokta **tarih farkıdır**: iptal, boşanma ve mal ayrılığına geçişte rejim kararın kesinleştiği tarihte değil, **davanın açıldığı** tarihte sona erer. Bu nedenle dava tarihinden sonra edinilen mallar rejimin dışında kalır. Üçüncüsü ise üçüncü fıkradır: hangi malın ortaklık malı hangisinin kişisel mal olduğu, sona erme tarihindeki duruma göre belirlenir; sonraki değişiklikler bu belirlemeyi etkilemez.

II. Kendiliğinden Sona Erme Sebepleri

- **Ölüm:** Eşlerden birinin ölümüyle rejim sona erer (TMK m. 271/1).
- **Rejim değişikliği:** Diğer bir mal rejiminin kabul edilmesiyle sona erer (TMK m. 271/1).
- **İflâs:** Eşlerden biri hakkında iflâsın açılmasıyla sona erer (TMK m. 271/1).
- **İflâsın sonucu:** Ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür (TMK m. 209).
- **Sözleşme:** Yeni bir mal rejimi sözleşmesi noterde yapılır (TMK m. 205).
- **Tarih:** Bu hâllerde sona erme anı olayın gerçekleştiği tarihtir.

III. Mahkeme Kararıyla Sona Erme

- **Kural:** İptal, boşanma ya da mal ayrılığına geçiş kararlarında rejim dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 271/2).
- **Tarih farkı:** Esas alınan tarih kararın kesinleşme tarihi değil, davanın açıldığı tarihtir.
- **Sonuç:** Dava tarihinden sonra edinilen mallar rejimin dışında kalır.
- **Mal ayrılığına geçiş:** Eşin ya da alacaklının istemiyle karar verilebilir (TMK m. 206, TMK m. 210).
- **Eski rejime dönüş:** Sebep ortadan kalkarsa eski rejime dönülebilir (TMK m. 208).
- **Tasfiye:** Mal ayrılığına geçildiğinde önceki rejim kendi hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 212).

IV. Tasfiyenin Ön Koşulu

- **Kural:** Mal rejimi sona ermeden tasfiyeye gidilemez.[3]
- **Kesinleşme:** Boşanma kararı kesinleşmedikçe tasfiye talebi incelenemez.
- **Tefrik:** Boşanma davasıyla birlikte ileri sürülen tasfiye istemi ayrılmalıdır.
- **Bekleme:** Boşanmanın kesinleşmesi beklenir, sonra esas incelenir.

3 Yargıtay 2. HD, 25.02.2015, E. 2014/17902, K. 2015/2898.

- **Red hâli:** Boşanma davası reddedilirse rejim devam eder.[4]
- **Sonuç:** Dava şartı gerçekleşmediğinden karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir.

V. Malların Kapsamının Belirlenmesi

- **Kural:** Ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamının belirlenmesinde mal ortaklığının sona erdiği tarih esas alınır (TMK m. 271/3).
- **Kaynak:** Bu fıkra Adalet Komisyonunca eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 313).
- **Amaç:** Kişisel malın kapsamının belirlenmesinde esas alınacak zamanı saptamak.
- **Sonuç:** Sona ermeden sonraki değişiklikler kapsamı etkilemez.
- **Karine:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça değerler ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).
- **Değerleme:** Kapsam sona erme tarihine, değer ise tasfiye anına göre belirlenir (TMK m. 275).

VI. Sona Ermeden Sonra

- **Hesap verme:** Eşler ortaklık mallarıyla ilgili işlemlerden vekil gibi sorumludur (TMK m. 266).
- **Kişisel mala ekleme:** Sona ermeden sonra kişisel mala eklenecek değerler belirlenir (TMK m. 272).
- **Denkleştirme:** Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki aktarımlar denkleştirilir (TMK m. 273).
- **Değer artış payı:** Katkı yapılan malda doğan değer artışı hesaba katılır (TMK m. 274).
- **Paylaşma:** Ortaklık malları kural olarak yarı yarıya paylaşılır (TMK m. 276).
- **Ölüm hâli:** Ölümle sona ermede paylaşma ve miras kuralları birlikte uygulanır.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminin tasfiyesi davası aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Bekletici sorun:** Boşanmanın kesinleşmesi bekletici sorun yapılır (6100 s. HMK m. 165).
- **Tefrik:** Tasfiye istemi boşanma davasından ayrılır.

4 Yargıtay 2. HD, 26.12.2006, E. 2006/10089, K. 2006/18428.

- **Zamanaşımı:** Tasfiyeden doğan alacaklar on yıllık zamanaşımına tabidir (6098 s. TBK m. 146).
- **Yargılama sırasında ölüm:** Eşin ölümü rejimi sona erdirir ve dava mirasçılarla sürer.
- **Delil:** Sona erme tarihi nüfus, tapu ve mahkeme kayıtlarıyla belirlenir.

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığında tasfiye düşünülüyorsa önce tek bir soru yanıtlanmalıdır: rejim sona ermiş midir? Cevap olumsuzsa dava açılmamalıdır, çünkü dava şartı yoktur ve mahkeme "karar verilmesine yer olmadığına" hükmeder. Boşanma davası açılmışsa tasfiye istemi aynı dosyada sürdürülmeye çalışılmamalı; talep ayrı bir dava olarak açılmalı ya da tefrik istenmeli, boşanmanın kesinleşmesi beklenmelidir. Sona erme tarihi kayda geçirilmelidir, çünkü iki ayrı tarihle çalışılacaktır: kapsam sona erme tarihine göre, değer ise tasfiye anına göre belirlenir. İptal, boşanma ve mal ayrılığına geçişte esas alınan tarih kararın kesinleştiği tarih değil, davanın açıldığı tarihtir; bu nedenle dava tarihinden sonra eşin edindiği mallar rejime girmez, ama dava tarihinden önce edinilenler tasfiyeye tabidir. Eş hakkında iflâs açılmışsa rejim kendiliğinden sona erer ve mal ayrılığına dönüşür; bu durum derhâl belgelenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
25.02.2015 · E. 2014/17902 · K. 2015/2898

Mal rejimi sona ermeden tasfiyeye gidilemez; boşanma kararı kesinleşmedikçe tasfiye talebi incelenemez

Boşanma davasında davacı, evlilik birliği içinde edinilen taşınmazla ilgili bir istemde de bulunmuştur. Mahkeme, boşanma hükmüyle birlikte bu istem hakkında da karar vermiştir. Hüküm temyiz edildiğinde boşanma kararı henüz kesinleşmemişti.

> *Mal rejimi sona ermeden tasfiyeye gidilemez. Rejim ise, evliliğin boşanma veya iptal kararıyla sona ermesi halinde buna ilişkin davanın açıldığı, ölümle sona ermesi halinde, ölüm tarihinden, mal ayrılığına geçilmesi kararı verilmesi halinde ise, buna ilişkin dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (TMK m. 225). Bu hükme göre, boşanma kararı kesinleşmedikçe tasfiye talebi incelenemez. Boşanma hükmü henüz kesinleşmediğine göre, tasfiyeye ilişkin bu talebin boşanma davasından tefrik edilmesi, boşanmanın kesinleşmesinin beklenmesi ve bundan sonra işin esasının incelenmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, sona erme ile tasfiye arasındaki sırayı kesin biçimde ortaya koyar. Rejim, boşanma ya da iptal hâlinde **davanın açıldığı** tarihten geçerli olmak üzere sona erer; ancak bu sonuç boşanma kararının kesinleşmesine bağlıdır. Bu nedenle boşanma davasıyla birlikte ileri sürülen tasfiye

istemi, boşanma davasından ayrılmalı (tefrik), boşanmanın kesinleşmesi beklenmeli ve ancak ondan sonra esası incelenmelidir. Aynı sıra mal ortaklığı bakımından da geçerlidir (TMK m. 271/2).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.12.2006 · E. 2006/10089 · K. 2006/18428

Boşanma davası reddedilirse mal rejimi devam eder ve tasfiye istenemez; dava şartı gerçekleşmediğinden karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir

Koca, boşanma davası açmış ancak dava reddedilmiş ve red kararı 08.11.2004 tarihinde kesinleşmişti. Buna rağmen evlilik içinde ortak alınan eşyalar bakımından tasfiye amaçlı bir istemde bulunmuştur. Mahkeme bu eşyaların edinilmiş mal olduğunu kabul ederek esas hakkında hüküm kurmuştur.

> *Açılmış olan boşanma davası reddedildiğine göre yasal mal rejimi (edinilmiş mallara katılma) devam etmektedir. Davacı kocanın yasal rejimin mal ayrılığına dönüştürülmesi yönünde bir talebi de bulunmamaktadır. Bu yönler nazara alınarak evlilik içinde ortak alınan eşyalar hakkındaki davada dava şartı oluşmadığında " hüküm verilmesine yer olmadığına " karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, bir önceki kararın aynadaki görüntüsüdür: boşanma davası reddedilirse rejim sona ermez, olduğu gibi devam eder ve tasfiye istenemez. Bu durumda mahkemenin yapması gereken, davayı esastan reddetmek değil, dava şartı gerçekleşmediğinden karar verilmesine yer olmadığına hükmetmektir. Mal ortaklığında da rejim ancak ölüm, başka bir rejimin kabulü, iflâs ya da mahkemece iptal, boşanma veya mal ayrılığına geçiş kararıyla sona erer (TMK m. 271); bunların hiçbiri gerçekleşmemişse tasfiye davası dinlenmez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 205:** Sözleşmenin şekli.
- **TMK m. 206:** Mal ayrılığına geçiş kararı.
- **TMK m. 208:** Mal ayrılığına geçişten dönme.
- **TMK m. 209:** İflâsta mal ayrılığına dönüşme.
- **TMK m. 210:** Hacizde mal ayrılığına geçiş.
- **TMK m. 212:** Önceki rejimin tasfiyesi.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 266:** Sorumluluk ve yönetim giderleri.
- **TMK m. 275:** Değerlendirme anı.
- **TMK m. 276:** Paylaşma.

MADDE

272

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

II. Kişisel mala ekleme

KANUN METNİ

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

MADDE ÖZETİ

Sosyal güvenlik ya da sosyal yardım kurumlarınca yapılmış toptan ödemeler ve iş gücü kaybı tazminatının tamamı değil, yalnız belirli bir kısmı kişisel mal sayılır (m. 272). Ölçü şudur: aynı ödeme yerine ömür boyu irat bağlanmış olsaydı, rejimin sona erdiği tarihten sonraki döneme düşen iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olurdu; işte o miktar kişisel maldır. Buna karşılık rejim sona erdiğinde henüz yapılmış bir ödeme yoksa tasfiyeye konu edilecek bir değer de yoktur.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Toptan ödeme	Kurumca bir defada yapılan ödeme (TMK m. 272).
İş gücü kaybı tazminatı	Çalışma gücünün yitirilmesi nedeniyle ödenen tazminat (TMK m. 272).
Peşin sermayeye çevrilmiş değer	İradın bugünkü toplu karşılığı (TMK m. 272).
Beklenen hak	Henüz doğmamış, ileride ödenebilecek hak.[2]

1 Yargıtay 8. HD, 13.12.2011, E. 2011/5910, K. 2011/6967.
2 Yargıtay 8. HD, 13.12.2011, E. 2011/5910, K. 2011/6967.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 272- Madde İsviçre Medenî Kanununun 237 inci maddesinden aynen alınmıştır. Maddede edinilmiş mallara katılma rejiminde olduğu gibi (md.228) mal ortaklığı rejiminde ortaklığa giren bir sosyal yardım ya da güvenlik kurumunca yapılan ödemelerin tasfiye sırasında kişisel mal olarak değerlendirilmesi hükme bağlanmıştır. Sosyal güvenlik ya da sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücü kaybından dolayı ödenen tazminatın, toptan ödeme veya tazminat yerine irat şeklinde ödenmiş olması hâlinde, iradın sermayeye çevrilmiş değerinin esas alınması yoluna gidilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 105*

Gerekçe, maddenin yasal rejimdeki karşılığına (TMK m. 228) yaptığı göndermeyle okunmalıdır. Amaç, geleceğe yönelik bir gelirin yerine geçen toplu ödemenin tamamının ortaklığa gitmesini önlemektir. Ödeme, alan eşin yalnız rejim süresince değil ömrünün kalanında da geçimini karşılamak üzere yapılmıştır; bu nedenle kanun, ödemeyi zaman bakımından ikiye böler ve **rejimin sona erdiği tarihten sonraki döneme** düşen kısmı kişisel mal sayar. Hesap, "toplu ödeme yerine irat bağlansaydı, sona erme tarihinden sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olurdu" sorusuyla yapılır; bu da aktüeryal bir hesaplamadır. Tasarının 272. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur. 1926 tarihli metnin hazırlandığı dönemde bugünkü anlamda bir sosyal güvenlik sistemi bulunmadığından, mal ortaklığında kişisel mal (mahfuz mal) sayılan değerler kısa bir listeyle sınırlıydı: eşlerin zatî eşyası, kadının iş veya sanat icrasına yarayan malları ve kadının ev işleri dışındaki çalışmasının ürünü. Toplu ödeme ya da iş gücü kaybı tazminatı gibi kalemler bu listede yer almıyordu. Bugünkü 272. madde, sosyal güvenlik ödemelerinin tasfiyedeki yerini ayrı bir hükümle ve zaman ölçütüne bağlayarak düzenlemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki mallar kanunen mahfuz mallardandır: 1 – Karı kocadan her birinin zati eşyası. 2 – Karının iş veya sanatının icrasına yarayan malları. 3 – Karının ev işleri haricindeki çalışmasının mahsulü.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 183

	743 sayılı Kanun m. 183	4721 sayılı Kanun m. 272
Sosyal güvenlik ödemesi	Düzenlenmemiş	Ayrı hükme bağlanmış
Ölçüt	Malın türü	Ödemenin ilişkin olduğu dönem
Hesap	Yok	İradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri
Kapsam	Zatî eşya ve kadının kazancı	Toptan ödeme ve iş gücü kaybı tazminatı

	743 sayılı Kanun m. 183	4721 sayılı Kanun m. 272
Eşitlik	Kadına özgü ölçütler	Her iki eş için aynı

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sosyal güvenlik ödemelerinin tasfiyedeki yeri düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Toptan ödemeler ve iş gücü kaybı tazminatı	TMK m. 272
Nitelik	Belirli bir kısmı kişisel mal sayılır	TMK m. 272
Ölçü	İradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri	TMK m. 272
An	Mal rejiminin sona erdiği tarih	TMK m. 272
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 237	S. Sayısı 723, s. 105
Paralel hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 228
Sınır	Henüz yapılmamış ödeme hesaba katılmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2011/6967
Ayrım	Harcanan parayı isteme tasfiye istemi değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/24816
Görev	Tasfiye aile, alacak genel mahkemede	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 237. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, edinilmiş mallara katılma rejimindeki aynı düzenlemeye (TMK m. 228) paralel olarak, mal ortaklığı rejiminde de ortaklığa giren sosyal yardım ya da güvenlik kurumu ödemelerinin tasfiye sırasında **kişisel mal olarak** değerlendirileceğini belirtir. Gerekçeye göre toptan ödeme veya tazminat yerine irat şeklinde ödeme yapılmış olması hâlinde iradın sermayeye çevrilmiş değerinin esas alınması yoluna gidilecektir. Tasarının 272. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Madde ilk bakışta karışık görünse de mantığı basittir. Sosyal güvenlik ödemeleri geleceğe yönelik bir gelirin yerine geçer. Rejim sona erdiğinde bu paranın **geçmiş döneme** düşen kısmı ortaklığa aittir, çünkü rejim sürerken elde edilmiştir; **gelecek döneme** düşen kısmı ise ödemeyi alan eşin kişisel malıdır, çünkü onun ileriki yaşamının karşılığıdır. Kanun bu ayrımı, "irat bağlansaydı ne olurdu" sorusuyla kurar ve hesabı aktüer bilirkişiye bırakır. İki pratik uyarı: birincisi, rejimin sona erdiği tarihte henüz yapılmış bir ödeme yoksa hesaba katılacak bir değer de yoktur; ileride emeklilikle doğabilecek haklar tasfiyeye konu edilemez. İkincisi, ortak hesaba yatırılan bir paranın diğer eşçe izinsiz harcandığı iddiası tasfiye istemi değildir; bu, genel hükümlere dayanan bir alacak davasıdır ve asliye hukuk mahkemesinde görülür.

II. Kapsama Giren Ödemeler

- **Toptan ödeme:** Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış toptan ödemeler (TMK m. 272).
- **Tazminat:** İş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş tazminat (TMK m. 272).
- **Kurum:** Ödemeyi yapan sosyal güvenlik ya da sosyal yardım kurumu olmalıdır.
- **Zaman:** Ödeme mal rejimi devam ederken yapılmış olmalıdır.
- **Paralel hüküm:** Yasal rejimde aynı kural uygulanır (TMK m. 228).
- **Kapsam dışı:** Rejim sona erdiğinde henüz yapılmamış ödemeler.[3]

III. Hesaplama

- **Varsayım:** Ödeme yerine ilgili kurumun usulüne göre ömür boyu irat bağlanmış olsaydı ne olurdu (TMK m. 272).
- **Kesme anı:** Mal rejiminin sona erdiği tarih esas alınır.
- **Gelecek dönem:** Bu tarihten sonraki döneme ait irat hesaplanır.
- **Sermayeye çevirme:** Bu iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri bulunur.
- **Sonuç:** Bulunan miktar tasfiyede kişisel mal olarak hesaba katılır.
- **Kalan kısım:** Geçmiş döneme düşen kısım ortaklık malı olarak kalır.

IV. Henüz Doğmamış Haklar

- **Kural:** Malvarlığına girmiş bir değer bulunmadan tasfiye yapılamaz.[4]
- **Nitelendirme:** Kararda bu haklar "beklenen ileride ödenebilen haklar" olarak anılmıştır.

3 Yargıtay 8. HD, 13.12.2011, E. 2011/5910, K. 2011/6967.
4 Yargıtay 8. HD, 13.12.2011, E. 2011/5910, K. 2011/6967.

- **Örnek:** Sandık ya da vakıf üyeliği bulunup henüz ödeme yapılmamış olması.
- **Sonuç:** İleride emeklilikle doğabilecek hak dava konusu yapılamaz.
- **Belirleme:** İlgili kurum, sandık ve vakıflardan ödeme yapılıp yapılmadığı sorulur.
- **Kapsam anı:** Malların kapsamı sona erme tarihine göre belirlenir (TMK m. 271).

V. Tasfiye İstemi ile Alacak Davasının Ayrımı

- **Tasfiye istemi:** Mal rejiminden doğan ve malların paylaştırılmasını amaçlayan istem.
- **Alacak davası:** Eşin parasını izinsiz harcadığı iddiası genel hükümlere dayanır.[5]
- **Görev:** Tasfiye aile mahkemesinde, akdi ilişkiye dayanan alacak genel mahkemede görülür.
- **Kamu düzeni:** Görev yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir.
- **Tefrik:** Yanlış mahkemede ileri sürülen istem tefrik edilerek görevsizlik kararı verilir.
- **Öneri:** İstemin hukuki nitelendirmesi dava dilekçesinde açıkça yapılmalıdır.

VI. Diğer Tasfiye Kalemleriyle İlişkisi

- **Denkleştirme:** Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki aktarımlar denkleştirilir (TMK m. 273).
- **Değer artış payı:** Bir kesimden diğerine yapılan katkı değer artış payı doğurur (TMK m. 274).
- **Değerleme:** Ortaklık mallarının değerinde tasfiye anı esas alınır (TMK m. 275).
- **Paylaşma:** Kalan ortaklık malları kural olarak yarı yarıya paylaşılır (TMK m. 276).
- **Kişisel mal:** Kişisel malın kaynakları ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 260).
- **İspat:** Kişisel mal iddiası ispatlanmalıdır (TMK m. 261).

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminin tasfiyesi aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Bilirkişi:** Peşin sermaye hesabı için aktüer bilirkişiden görüş alınır.
- **Belge:** Kurumdan ödemenin tarihi, türü ve tutarı sorulur.
- **Ön koşul:** Rejim sona ermeden tasfiye istenemez (TMK m. 271).

5 Yargıtay 2. HD, 16.10.2012, E. 2012/5621, K. 2012/24816.

- **İspat:** Ödemenin yapıldığını iddia eden taraf bunu kanıtlar (4721 s. K. m. 6).
- **Faiz:** Tasfiyeden doğan alacakta faiz hüküm tarihinden işler.

UYGULAMA NOTU

Eşin emeklilik, maluliyet ya da iş gücü kaybı nedeniyle toplu bir ödeme aldığı biliniyorsa ilk iş, ödemenin tarihini ve tutarını ilgili kurumdan belgelemektir. Ödeme rejim sürerken yapılmışsa tamamı ortaklık malı sayılmaz: kanun, bu paranın rejimin sona erdiği tarihten sonraki döneme düşen kısmını kişisel mal kabul eder. Bu hesabın aktüer bilirkişiye yaptırılması istenmelidir; aksi hâlde mahkeme paranın tamamını ortaklık malı sayabilir ya da tamamını kişisel mal kabul edip diğer eşin hakkını eksik belirleyebilir. Eşin yalnız bir sandığa ya da vakfa üye olması yeterli değildir; rejimin sona erdiği tarihte fiilen yapılmış bir ödeme yoksa tasfiyeye konu edilecek bir değer de yoktur, dava reddedilir. Son olarak "eşim ortak hesaptaki paramı harcadı" türünden bir istem tasfiye davasına sıkıştırılmamalıdır; bu istem Borçlar Kanunu'na dayanır ve asliye hukuk mahkemesinde açılır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
13.12.2011 · E. 2011/5910 · K. 2011/6967

Rejim sona erdiğinde henüz yapılmış bir ödeme yoksa, ileride doğabilecek sosyal güvenlik hakkı üzerinden tasfiye yapılamaz

Eşlerden biri, diğerinin çalıştığı bankanın sosyal güvenlik ve yardımlaşma vakfı ile yardımlaşma sandıklarına üye olması nedeniyle 400.000 TL'yi aşan bir birikim bulunduğunu ileri sürerek alacak istemiştir. İlgili sandık ve vakıflardan gelen cevaplarda, üyelik bulunduğu ancak herhangi bir ikramiye, tazminat veya toplu para ödemesi yapılmadığı, yalnız ileride emekli olunması hâlinde ödeme yapılabileceği bildirilmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *"…mal rejiminin devamı sırasında elde edilmiş bir malvarlığı olmadan, diğer ifade ile davalıya üye olduğu sandık ve vakıflar tarafından yapılmış bir ödeme, malvarlığına giren bir değer bulunmadan ileride elde edilebilecek malvarlığı değeri (beklemece = beklenen ileride ödenebilen haklar) üzerinde tasfiye yapılması mümkün değildir. Mahkemenin benzer gerekçe ile davanın reddine karar vermiş olmasında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü onamıştır. Karar, TMK m. 272'nin sınırını gösterir: bu madde, rejim devam ederken **fiilen yapılmış** toptan ödeme ya da iş gücü kaybı tazminatının tasfiyede ne kadarının kişisel mal sayılacağını hesaplar; henüz doğmamış, ileride emeklilikle doğabilecek bir hak ise tasfiyeye konu edilemez. Kararda bu tür haklar "beklenen ileride ödenebilen haklar" olarak nitelendirilmiştir. Mal ortaklığında da ölçü aynıdır: sona erme tarihinde malvarlığına girmiş bir değer yoksa hesaba katılacak bir şey de yoktur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2012 · E. 2012/5621 · K. 2012/24816

Eşin ortak hesaba yatırılan kıdem tazminatını harcadığı iddiası mal rejimi tasfiyesi değil, Borçlar Kanunu'na dayanan alacak davasıdır

Eşlerden biri, işyerinden ayrılması üzerine aldığı kıdem tazminatını taraflar adına açtırdığı ortak hesaba yatırdığını, diğer eşin bu parayı kendisinden habersiz harcadığını ileri sürerek 6.500,00 TL'nin tahsilini istemiştir. İstem boşanma davası içinde ileri sürüldü ve aile mahkemesi işin esasına girerek karar vermiştir.

> *Bu talep, eşler arasındaki mal rejiminden kaynaklanan, malların tasfiye edilmesini amaçlayan bir istek olmayıp, Borçlar Kanunundan kaynaklanan akdi ilişki nedenine dayalı bir alacak davasıdır. Bu tür alacak davalarının inceleme yeri genel mahkemeler olup, görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir. Görev kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her safhasında mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 272 ile karıştırılması kolay bir istemi ayırır. TMK m. 272, çalışma hayatından doğan bir ödemenin **tasfiye hesabında** ne kadarının kişisel mal sayılacağını belirler; buna karşılık bir eşin diğerinin parasını izinsiz harcadığı iddiası tasfiye istemi değil, genel hükümlere dayanan bir alacak davasıdır ve asliye hukuk mahkemesinde görülür. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme bunu kendiliğinden gözetir ve istemi tefrik ederek görevsizlik kararı verir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 219:** Edinilmiş mallar.
- **TMK m. 228:** Edinilmiş mallara katılmada kişisel mala ekleme.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 273:** Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme.
- **TMK m. 274:** Değer artış payı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Paylaşma.

MADDE

273

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

III. Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme

KANUN METNİ

(1) Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları, ortaklık mallarından veya ortaklık mallarına ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise; tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

(2) Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır.

MADDE ÖZETİ

Bir kesimin borcu başka bir kesimden ödenmişse tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir; her borç ilişkin olduğu kesimi yükümlülük altına sokar ve hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır (m. 273). Aynı mantık değerler bakımından da geçerlidir: bir kesimin kaynaklarıyla diğer kesimdeki malın iyileştirilmesi karşılıksız bırakılmaz.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Denkleştirme	Bir kesimden diğerine geçen değerin tasfiyede karşılanması (TMK m. 273/1).
Mal kesimi	Ortaklık malları ve kişisel mallar (TMK m. 256).
Belirsiz borç karinesi	Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borcun ortaklığa ait sayılması (TMK m. 273/2).
Değer artışı	İyileştirme sonucu malda doğan artış.[2]

1 Yargıtay 8. HD, 11.04.2013, E. 2012/12531, K. 2013/5479.
2 Yargıtay 8. HD, 11.04.2013, E. 2012/12531, K. 2013/5479.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 273- Madde İsviçre Medeni Kanununun 238 inci maddesinden aynen alınmıştır. Edinilmiş mallara katılma rejimindeki hükme (md.230) paralel olarak sevk edilen bu maddede eşlerin kişisel mallarına ilişkin borçların ortaklık mallarından, ya da ortaklık mallarına ilişkin borçların kişisel mallardan ödenmesi hâlinde tasfiyede denkleştirmeye gidilmesi hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrası, eşlerin borçlarının, hangi mal kesimine ait ise o mal kesimini yükümlülük altına sokması hükme bağlanmıştır. Aynı fıkranın ikinci cümlesiyle de bir karine hükmü getirilmiştir. Buna göre, bir borcun hangi kesime ait olduğunun anlaşılamaması hâlinde bunun ortaklık mallarına ait olduğu varsayılacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 105*

Gerekçenin son cümlesi, maddenin en çok işe yarayan kısmını açıklar: ikinci fıkranın ikinci cümlesi bir **karinedir**. Bir borcun hangi kesime ait olduğu anlaşılamıyorsa ortaklık mallarına ait sayılır; yani borç paylaşılacak kütleden düşülür. Yasal rejimde aynı karine edinilmiş mallar lehine kurulmuştur (TMK m. 230/2); mal ortaklığında ise ortaklık malları lehine işler. Bu, karinenin yönünü belirleyen tek farktır. Birinci fıkra ise basit bir hakkaniyet kuralıdır: bir kesimin borcu başka bir kesimden ödenmişse ödeyen kesim tasfiyede alacaklı olur. Tasarının 273. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun denkleştirmeyi bugünküne çok yakın biçimde kurmuştu. 219. maddenin ikinci fıkrasına göre ortaklık borcunun mahfuz mallardan (bugünkü kişisel mallardan) ya da mahfuz mal borcunun ortaklık mallarından ödenmesi hâlinde alınan paranın yerine konması istenebiliyordu; üstelik bu istem evliliğin devamı sırasında da ileri sürülebiliyordu. Maddenin ilk fıkrası ise ortaklık borcunun ortaklık mallarından ödenmesi hâlinde yerine koyma istenemeyeceğini belirtiyordu; bu, bugün de geçerli olan "her borç kendi kesimini yükümlülük altına sokar" ilkesinin karşılığıdır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ortaklığına terettüp eden bir borcu ödemek için bu mallardan alınan meblağın yerine konmasını, karı koca yekdiğerinden hiç bir zaman talebedemez. Mal ortaklığına terettüp eden bir borcun mahfuz mallardan veya mahfuz mallara terettüp eden borcun ortaklık mallarından ödenmesi halinde alınan paranın yerine konması evliliğin devamı esnasında dahi istenebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 219

	743 sayılı Kanun m. 219	4721 sayılı Kanun m. 273
Kesimler arası ödeme	Yerine koyma istenebilir	Denkleştirme istenebilir
Zaman	Evliliğin devamında dahi	Tasfiye sırasında
Aynı kesimden ödeme	Yerine koyma istenemez	Borç kendi kesimini yükümler

	743 sayılı Kanun m. 219	4721 sayılı Kanun m. 273
Belirsiz borç	Düzenlenmemiş	Ortaklık mallarına ilişkin sayılır
Katkı	Düzenlenmemiş	Değer artış payı (m. 274)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; belirsiz borç karinesi eklendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Denkleştirme	Bir kesimin borcu diğerinden ödenmişse istenebilir	TMK m. 273/1
Zaman	Tasfiye sırasında	TMK m. 273/1
Temel ilke	Her borç ait olduğu kesimi yükümlülük altına sokar	TMK m. 273/2
Karine	Belirsiz borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır	TMK m. 273/2
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 238	S. Sayısı 723, s. 105
Paralel hüküm	Edinilmiş mallara katılmada aynı kural	TMK m. 230
İyileştirme	Değer artışının yarısı üzerinde hak doğar	Yargıtay 8. HD, K. 2013/5479
Çeyiz eşyası	Tasfiye kapsamında alacak istenemez	Yargıtay 8. HD, K. 2013/9598
Katkı	Değer artış payı hükümleri uygulanır	TMK m. 274

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 238. maddesinden aynen alınmıştır ve edinilmiş mallara katılma rejimindeki hükme (TMK m. 230) paralel olarak sevk edilmiştir. Gerekçe, eşlerin kişisel mallarına ilişkin borçların ortaklık mallarından ya da ortaklık mallarına ilişkin borçların kişisel mallardan ödenmesi hâlinde tasfiyede denkleştirmeye gidileceğini belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe iki şey söyler: borçlar ait oldukları mal kesimini yükümlülük altına sokar ve fıkranın ikinci cümlesiyle **bir karine** getirilmiştir; bir borcun hangi kesime ait olduğunun anlaşılamaması hâlinde bunun ortaklık mallarına ait olduğu varsayılacaktır. Tasarının 273. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

İkinci fıkradaki karine, pratikte tarafların hesabını doğrudan değiştirir. Bir borcun hangi kesime ait olduğu **anlaşılamıyorsa** kanun onu ortaklık mallarına ilişkin sayar; yani borç, paylaşılacak kütleden düşülür ve dolaylı olarak her iki eşi de etkiler. Bu nedenle eşin kişisel bir borcu varsa, onun kişisel malına ilişkin olduğunu belgeyle ortaya koyması gerekir; aksi hâlde borç ortaklığa yazılır. Aynı şekilde diğer eşin borcunun aslında kişisel malına ilişkin olduğunu ispatlamak, bunu ileri süren eşin yararınadır. İkinci pratik nokta, denkleştirmenin yalnız borçlarla sınırlı olmadığıdır: bir kesimin kaynaklarıyla diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artış payına ilişkin hükümler devreye girer (TMK m. 274). Bu nedenle kredi taksitleri, tadilat faturaları ve para transferleri tarih tarih belgelenmelidir.

II. Denkleştirmenin İstenebileceği Durumlar

- **Kural:** Kişisel mallara ilişkin borç ortaklık mallarından ödenmişse denkleştirme istenebilir (TMK m. 273/1).
- **Tersi:** Ortaklık mallarına ilişkin borç kişisel mallardan ödenmişse de istenebilir.
- **Zaman:** İstem tasfiye sırasında ileri sürülür.
- **Amaç:** Bir kesimden diğerine geçen değerin karşılıksız kalmasını önlemek.
- **Paralel hüküm:** Yasal rejimde aynı kural uygulanır (TMK m. 230).
- **Kapsam:** Hem borç ödemeleri hem kesimler arası katkılar (TMK m. 274).

III. Her Borç Kendi Kesimine

- **Kural:** Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar (TMK m. 273/2).
- **Kişisel mal borcu:** Kişisel malın vergisi, kredisi ve bakım gideri o kesime yazılır.
- **Ortaklık borcu:** Ortaklık malına ilişkin borçlar ortaklık mallarına yazılır.
- **Sorumluluk hükümleri:** Üçüncü kişilere karşı sorumluluk ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 268, TMK m. 269).
- **İç ilişki:** Bu madde eşler arasındaki hesabı düzenler.
- **Belge:** Borcun kaynağı ve kullanıldığı mal belgelenmelidir.

IV. Belirsiz Borç Karinesi

- **Kural:** Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır (TMK m. 273/2).

- **Nitelik:** Gerekçeye göre bu bir karinedir (S. Sayısı 723, s. 105).
- **Sonuç:** Borç paylaşılacak kütleden düşülür.
- **İspat:** Borcun kişisel mala ilişkin olduğunu iddia eden bunu kanıtlar (4721 s. K. m. 6).
- **Yasal rejimle fark:** Orada belirsiz borç edinilmiş mallara ilişkin sayılır (TMK m. 230).
- **Uygulama:** Kredi sözleşmeleri ve harcama belgeleri belirleyici olur.

V. Kesimler Arası Katkı ve İyileştirme

- **Kural:** Bir kesimin kaynaklarıyla diğer kesimdeki malın iyileştirilmesi karşılıksız kalmaz.[3]
- **Tespit:** İyileştirmelerin hangi tarihlerde ve hangi kesimin kaynağıyla yapıldığı belirlenir.
- **Örnekler:** Ek yapı, doğrama değişimi, meyve ağacı dikimi gibi değer artırıcı işler.
- **Sonuç:** Belirlenen değer artışının yarısı üzerinde hak doğar.
- **Yollama:** Katkı hâlinde değer artış payı hükümleri uygulanır (TMK m. 274).
- **Değerleme:** Hesapta tasfiye anındaki değer esas alınır (TMK m. 275).

VI. Tasfiyeye Giren Değerler

- **Çeyiz eşyası:** Mal rejiminin tasfiyesi kapsamında alacak istemine konu edilemez.[4]
- **Evlilik içinde edinilen eşya:** Tasfiyeye girer ve hakkında karar verilmelidir.
- **Ayırma:** Mahkeme, eşyaların hangisinin çeyiz hangisinin sonradan edinilen olduğunu belirletir.
- **Dönem ayrımı:** 01.01.2002 öncesi ve sonrası için ayrı hükümler uygulanır.
- **Karine:** Kişisel mal olduğu ispatlanmadıkça değerler ortaklık malı sayılır (TMK m. 261).
- **Kişisel mal:** Kişisel malın kaynakları ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 260).

VII. Tasfiyedeki Yeri

- **Sıra:** Önce kapsam, sonra denkleştirme, sonra değer artış payı, sonra paylaşma.
- **Kapsam anı:** Malların kapsamı sona erme tarihine göre belirlenir (TMK m. 271).

3 Yargıtay 8. HD, 11.04.2013, E. 2012/12531, K. 2013/5479.
4 Yargıtay 8. HD, 20.06.2013, E. 2013/10529, K. 2013/9598.

- **Değer anı:** Değerlendirmede tasfiye anı esas alınır (TMK m. 275).
- **Kişisel mala ekleme:** Sosyal güvenlik ödemelerinin bir kısmı kişisel mal sayılır (TMK m. 272).
- **Paylaşma:** Kalan ortaklık malları kural olarak yarı yarıya paylaşılır (TMK m. 276).
- **Görev:** Tasfiye istemleri aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Denkleştirme istemi kendiliğinden dikkate alınmaz; onu ileri sürmek ve belgelemek istemde bulunan eşe düşer. Tasfiyeye hazırlanırken iki liste yapılmalıdır. Birincisi borç listesidir: her borcun hangi mala ilişkin olduğu kredi sözleşmesi, ipotek kaydı ya da harcama belgesiyle gösterilmelidir. Bu yapılmazsa kanun borcu ortaklık mallarına yazar ve borç paylaşılacak kütleden düşülür. İkincisi ödeme listesidir: kişisel malın borcunun ortaklık mallarından mı, yoksa ortaklık malının borcunun kişisel maldan mı ödendiği gösterilmeli; her ödemenin tarihi ve kaynağı çıkarılmalıdır. Kişisel maldan yapılan ödemeler için tasfiyede denkleştirme istenmelidir. Ayrıca bir kesimin parasıyla diğer kesimdeki mala yapılan tadilat, ek yapı ya da kalıcı iyileştirmeler fotoğraf ve faturalarla belgelenmelidir; bunlar değer artışı doğurur ve artışın yarısı üzerinde hak doğabilir. Son olarak evlenirken getirilen çeyiz eşyası tasfiye listesine yazılmamalıdır; bu eşyalar bakımından tasfiye kapsamında alacak istenemez, ayrı bir istem gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.04.2013 · E. 2012/12531 · K. 2013/5479

Bir kesimdeki malın iyileştirilmesi diğer kesimin gelirleriyle yapılmışsa, doğan değer artışının yarısı üzerinde hak doğar

Mirasbırakanın kişisel malı niteliğindeki bir taşınmaz, 2003 yılında başka bir kişisel malın devri yoluyla edinilmişti. Edinmeden sonra evlilik birliği sürerken taşınmaz üzerine kömürlük yapılmış, pimapen ve balkon kapaması eklenmiş, ayrıca ekonomik değeri olan meyve ağaçları dikilmişti. Sağ kalan eş tasfiye isteminde bulunmuştur; mahkeme bu iyileştirmeleri tartışmadan hüküm kurmuştur.

> *Bu kapsamda, nizalı taşınmazın edinilmesinden sonra evlilik birliği devam ederken miras bırakanın kişisel malı niteliğinde olan taşınmazda bir takım iyileştirmeler yapıldığı sabittir. Bu iyileştirmeler, davacı ile miras bırakanın edinilmiş mal kapsamında bulunan gelirleri ile yapıldığının kabulü halinde, davacının taşınmazın edinilmesinden sonra oluşan değer artışı bakımından katılma payı alacağının bulunduğunun kabulü gerekir. Ne var ki, mahkemece, açıklanan hususlar tartışılmadan ve bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar verilmeden hüküm kurulmuştur. Hal böyle iken, Mahkemece, nizalı taşınmazın edinildiği*

tarihten sonra evlilik birliği içerisinde yapılan iyileştirmelerin hangi tarihlerde ve miras bırakanın kişisel malı veyahut davacı ile miras bırakanın edinilmiş mal kapsamında bulunan gelirleri ile yapılıp yapılmadığının tespit edilerek, edinilmiş mal kapsamındaki gelirler ile yapıldığının belirlenmesi halinde, belirlenen değer artış tutarının ½ sinin davacının katılma alacağı olduğunun kabulü gerekir.

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 273'ün mantığını somut olarak gösterir: bir mal kesiminin kaynakları başka bir kesimdeki malın iyileştirilmesine harcanmışsa, bu aktarım tasfiyede karşılıksız bırakılmaz. Mahkemenin yapması gereken, iyileştirmelerin hangi tarihlerde ve hangi kesimin kaynaklarıyla yapıldığını belirlemek, sonra doğan değer artışını hesaplamaktır. Mal ortaklığında da ölçü aynıdır: ortaklık mallarının geliriyle kişisel mala yapılan iyileştirme ya da tersi, tasfiyede denkleştirilir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2013 · E. 2013/10529 · K. 2013/9598

Çeyiz eşyası bakımından mal rejiminin tasfiyesi kapsamında alacak istenemez; her değer ait olduğu kesime ve döneme göre değerlendirilir

Eşlerden biri, dava dilekçesinde ev eşyalarının bir kısmının birlikte edinildiğini, bir kısmını ise çeyiz olarak kendisinin getirdiğini açıklayarak mal rejiminin tasfiyesini istemiştir. Taşınmaz bakımından ise edinmeden sonra yapılan iyileştirme ve eklentiler tartışma konusuydu. Mahkeme, evlilik birliği içinde edinilen eşyalar hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar vermemiştir.

> *"Mahkemece, davacıya dava dilekçesinde belirtilen eşyaların nelerden ibaret oldukları açıklatılıp, hangilerinin çeyiz eşyası hangilerinin evlilik birliği içerisinde sonradan edinilen eşyalar olduğu belirlendikten sonra, dava dilekçesinde mal rejiminin tasfiyesi istenildiğine ve çeyiz eşyaları bakımından mal rejiminin tasfiyesi kapsamında alacak isteğinde bulunulamayacağına göre, evlilik birliğinde edinilen mallar bakımından davacının katkı payı ve katılma alacağının bulunup bulunmadığının yöntemine uygun biçimde araştırılarak (743 sayılı TKM ve 4721 sayılı TMK'nın 202 ve devamı maddeleri), iddia ve savunma kapsamında tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, evlilik birliği içerisinde edinilen mallar bakımından istek bulunduğu halde olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş olması isabetsiz olmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, TMK m. 273/2'deki "her borç ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar" kuralının ayna görüntüsünü verir: her değer de ait olduğu kesime yazılır. Evlenirken getirilen çeyiz eşyası rejime dâhil bir değer olmadığından tasfiye kapsamında alacak istemine konu edilemez; buna karşılık evlilik birliği içinde edinilen eşyalar tasfiyeye girer. Daire ayrıca iyileştirmelerin yapım tarihlerinin belirlenmesini ve 01.01.2002 öncesi ile sonrası için ayrı hükümlerin uygulanmasını istemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 230:** Edinilmiş mallara katılmada denkleştirme.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 268:** Ortaklık borçları.
- **TMK m. 269:** Kişisel borçlar.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 272:** Kişisel mala ekleme.
- **TMK m. 274:** Değer artış payı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.

MADDE

274 E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye IV. Değer artış payı

KANUN METNİ

Bir eşin kişisel malı veya ortaklık malıyla bir başka mal kesimine giren malvarlığı değerinin edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payına ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Bir kesimin kaynağıyla başka bir kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artış payına ilişkin hükümler uygulanır (m. 274). Katkı sabit bir para tutarı olarak değil **oran** olarak hesaba katılır: katkının malın edinme tarihindeki değerine oranı bulunur ve bu oran, malın tasfiye anındaki sürüm değeriyle çarpılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Değer artış payı	Katkıda bulunan kesimin, malın değer artışından aldığı pay (TMK m. 274).
Katkı oranı	Katkının malın edinme tarihindeki değerine oranı.[2]
Sürüm değeri	Malın tasfiye anındaki serbest piyasa değeri (TMK m. 275).
Yollama	Edinilmiş mallara katılmadaki hükümlerin uygulanması (TMK m. 274).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 274- Madde İsviçre Medenî Kanununun 239 uncu maddesinden aynen alınmıştır. Maddede, eşlerden birinin kişisel malı ya da ortaklık malıyla, diğer bir mal kesimine giren malvarlığı değerinin kazanılması, iyileştirilmesi veya korunmasına katkı sağlan-

1 Yargıtay 8. HD, 09.02.2015, E. 2014/15906, K. 2015/3229.
2 Yargıtay 8. HD, 09.02.2015, E. 2014/15906, K. 2015/3229.

> mışsa malın sahibi eşe katkıdan doğan hak tanınmıştır. Eşin katkıdan doğan bu hakkıyla ilgili olarak edinilmiş mallara ilişkin aynı hükme yollama yapılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 105*

Gerekçenin kilit ifadesi yollamadır: madde kendi hesap yöntemini kurmaz, edinilmiş mallara katılma rejimindeki değer artış payı hükümlerine (TMK m. 227) gönderme yapar. Bunun pratik sonucu, mal ortaklığındaki katkıların da **oransal** yöntemle hesaplanmasıdır: katkının malın edinme tarihindeki değerine oranı bulunur, bu oran malın tasfiye anındaki sürüm değeriyle çarpılır. Malda değer azalması varsa ya da mal daha önce elden çıkarılmışsa hesap hakkaniyete göre yapılır. Böylece katkıda bulunan kesim yalnız verdiğini geri almaz, malın değer artışından da payını alır. Tasarının 274. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da mal ortaklığı bakımından değer artış payına karşılık gelen bir hüküm yoktu. Kesimler arası ilişki yalnız borç ödemeleri bakımından ve "yerine koyma" ölçüsüyle düzenlenmişti (743 s. K. m. 219); yani bir kesimden alınan paranın **nominal** olarak iadesi söz konusuydu, malın değer artışından pay alınması değil. Bugünkü 274. madde ise katkıyı oransal biçimde değerlendirerek katkıda bulunan tarafı değer artışına ortak eder; eski düzenle arasındaki en önemli fark budur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ortaklığına terettüp eden bir borcun mahfuz mallardan veya mahfuz mallara terettüp eden borcun ortaklık mallarından ödenmesi halinde alınan paranın yerine konması evliliğin devamı esnasında dahi istenebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 219/2

	743 sayılı Kanun m. 219/2	4721 sayılı Kanun m. 274
Konu	Borç ödemesi	Edinme, iyileştirme, koruma katkısı
Ölçü	Alınan paranın yerine konması	Katkı oranı
Değer artışı	Paylaşılmaz	Paylaşılır
Değer azalması	Düzenlenmemiş	Hakkaniyete göre
Yöntem	Nominal	Oransal

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; katkı oransal yönteme bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Edinme, iyileştirme veya koruma katkısı	TMK m. 274
Kaynak kesim	Kişisel mal ya da ortaklık malı	TMK m. 274
Hedef	Başka bir kesime giren malvarlığı değeri	TMK m. 274
Yollama	Edinilmiş mallara katılmadaki hükümler	TMK m. 227
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 239	S. Sayısı 723, s. 105
Hesap	Katkı oranı × tasfiye anındaki sürüm değeri	Yargıtay 8. HD, K. 2015/3229
Değer azalması	Hakkaniyete göre belirlenir	TMK m. 227/2
İspat	Her türlü delille	Yargıtay HGK, K. 2013/879
İspat yükü	Olağan akışa aykırı iddiada bulunanda	Yargıtay HGK, K. 2013/879

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 239. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, eşlerden birinin kişisel malı ya da ortaklık malıyla diğer bir mal kesimine giren malvarlığı değerinin kazanılmasına, iyileştirilmesine veya korunmasına katkı sağlanmışsa **katkıda kullanılan malın sahibi eşe** katkıdan doğan hak tanındığını belirtir ve bu hakla ilgili olarak edinilmiş mallara ilişkin aynı hükme yollama yapıldığını ekler. Yani hak, iyileştirilen malın malikine değil, kaynağını veren tarafa aittir. Tasarının 274. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Değer artış payını "verdiğim parayı geri alırım" diye düşünmek yanıltıcıdır; bu hakkın asıl değeri **enflasyona ve değer artışına karşı koruma** sağlamasıdır. Katkı oran olarak hesaba geçer: örneğin bir malın edinme tarihindeki değerinin beşte birini karşılayan eşin katkı payı, tasfiyede o malın güncel sürüm değerinin beşte biridir. Bu nedenle uzun yıllar önce yapılmış küçük görünen bir katkı, bugün önemli bir tutara karşılık gelebilir. İki pratik uyarı: birincisi, katkının tarihi ve tutarı belgelenmelidir; kişisel mal satılmışsa satış tarihindeki bedelin belirlenmesi gerekir. İkincisi, belge yokluğu davayı umutsuz kılmaz: eşler arasındaki katkı her türlü delille ispatlanabilir ve mahkeme olağan hayat deneyimlerini de gözetir; kişisel malın paraya çevrildiği tarih ile malın edinildiği sürecin örtüşmesi başlı başına güçlü bir gösterge sayılır.

II. Kapsama Giren Katkılar

- **Edinme:** Bir kesimin kaynağıyla diğer kesimdeki malın satın alınmasına katkı (TMK m. 274).
- **İyileştirme:** Mala değer katan tadilat, ek yapı ve kalıcı işler.
- **Koruma:** Malın elden çıkmasını önleyen ödemeler; örneğin ipotek borcunun kapatılması.
- **Kaynak:** Katkı kişisel maldan ya da ortaklık malından yapılmış olabilir.
- **Yollama:** Uygulanacak hükümler edinilmiş mallara katılma rejimindendir (TMK m. 227).
- **Denkleştirme ile ilişki:** Borç ödemeleri ayrıca denkleştirilir (TMK m. 273).

III. Hesaplama

- **Oran:** Katkının malın edinme tarihindeki değerine oranı bulunur.[3]
- **Çarpım:** Bu oran, malın tasfiye anındaki sürüm değeriyle çarpılır.
- **Sonuç:** Çıkan tutar katkıda bulunan kesimin payıdır.
- **Kalan:** Kişisel mala düşen bedel düşüldükten sonra kalan miktar paylaşıma girer.
- **Değer azalması:** Malda değer azalması varsa hesap hakkaniyete göre yapılır (TMK m. 227).
- **Elden çıkarma:** Mal daha önce elden çıkarılmışsa hâkim hakkaniyete göre belirler.

IV. Oranın Esas Alınmasının Gerekçesi

- **Amaç:** Katkıda bulunan tarafın değer artışından da pay alması.
- **Sonuç:** Yıllar önce yapılan küçük bir katkı bugün önemli bir tutara karşılık gelebilir.
- **Karşıtı:** Nominal tutarın iadesi enflasyon karşısında hakkı eritirdi.
- **Değer anı:** Sürüm değeri tasfiye anına göre belirlenir (TMK m. 275).
- **Kapsam anı:** Malın hangi kesime girdiği sona erme tarihine göre belirlenir (TMK m. 271).
- **Bilirkişi:** Değer tespiti için uzman bilirkişiden rapor alınır.

V. Katkının İspatı

- **Delil serbestisi:** Eşler arasındaki katkı her türlü delille kanıtlanabilir.[4]

3 Yargıtay 8. HD, 09.02.2015, E. 2014/15906, K. 2015/3229.
4 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2012/8-1137, K. 2013/879.

- **Dayanak:** Eşler arasındaki hukuki işlemlerde tanık dinlenebilir (6100 s. HMK m. 203).
- **Hayatın olağan akışı:** Mahkeme olağan hayat deneyimlerini ve ülke gerçeklerini gözetir.
- **Tarih örtüşmesi:** Kişisel malın paraya çevrildiği tarih ile malın edinme sürecinin örtüşmesi katkıyı doğrular.
- **Edinme anı:** Tapu tarihi değil, harici satış ve taksit ödemelerinin yapıldığı süreç esas alınır.
- **İspat yükü:** Olağan akışa aykırı iddiada bulunan taraf bunu ispatlar.

VI. Belgelenecek Noktalar

- **Katkının kaynağı:** Miras, bağış, satış bedeli ya da birikim olduğunu gösteren belgeler.
- **Katkının tarihi:** Paranın hangi tarihte aktarıldığı.
- **Katkının tutarı:** Banka dekontu, senet ya da satış sözleşmesi.
- **Malın edinme değeri:** Alım tarihindeki değer ve ödeme planı.
- **İyileştirme:** Fatura, keşif ve fotoğraflarla yapılan işler.
- **Satılan kişisel mal:** Satış tarihindeki bedelin belirlenmesi gerekir.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Ön koşul:** Rejim sona ermeden tasfiye istenemez (TMK m. 271).
- **Talep:** Değer artış payı ile katılma alacağı ayrı ayrı istenebilir.
- **Bilirkişi:** Hesaplama için hukukçu ve mali müşavir bilirkişi görevlendirilir.
- **Faiz:** Tasfiyeden doğan alacakta faiz hüküm tarihinden işler (TMK m. 239).
- **Zamanaşımı:** Genel zamanaşımı uygulanır (6098 s. TBK m. 146).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Katkı iddiası sayısal hâle getirilmeden mahkemeye gidilmemelidir. Önce üç veri belirlenmelidir: katkının tutarı, katkının yapıldığı tarih ve malın o tarihteki değeri. Bu üç veriden katkı oranı çıkar; tasfiyede bu oran malın güncel sürüm değeriyle çarpılacağı için, oranın doğru belirlenmesi talebin büyüklüğünü doğrudan etkiler. Kişisel mal satılıp parası kullanılmışsa satış tarihindeki bedelin tespiti istenmelidir; bu yapılmazsa katkı oranı hesaplanamaz. Belge yoksa tanık dinletilmelidir: eşler arasındaki katkı her türlü delille ispatlanabilir ve mahkeme hayatın olağan akışını da dikkate alır. Tarihlerin örtüşmesi en güçlü argümandır; kişisel malın satıldığı

tarih ile diğer eşin malı edindiği ya da taksitlerini ödediği dönem çakışıyorsa bu açıkça vurgulanmalıdır. Taşınmazın edinme anı olarak yalnız tapu tarihine bakılmamalıdır; harici satış sözleşmesi ve taksit ödemeleri de edinme sürecinin parçasıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.02.2015 · E. 2014/15906 · K. 2015/3229

Katkı payı, katkının edinme tarihindeki değere oranı bulunup bu oranın tasfiye anındaki sürüm değeriyle çarpılmasıyla hesaplanır

Eşler 1983'te evlenmiş, 2010'da açılan boşanma davasıyla ayrılmışlardı. Tasfiyeye konu bağımsız bölüm 31.01.2002'de, yani yasal rejimin yürürlüğe girmesinden yaklaşık bir ay sonra eşlerden biri adına tescil edilmişti. Kayıt maliki eş, taşınmazın babasının verdiği 15.000 TL ile alındığını, dolayısıyla kişisel malı olduğunu savunmuştur; tanık bu parayı doğrulamıştır.

> *Şu halde mahkemece yapılacak iş; 15.000 TL'nin taşınmazın alımına katkı olarak verildiğinin kabul edilmek suretiyle, kişisel mal niteliğindeki bu miktarın taşınmazın edinme tarihindeki değerine oranı tespit edilmeli, bu oran ile taşınmazın karar tarihine en yakın tarihte tespit edilecek sürüm değerinin çarpımı sonucunda davalının kişisel mal miktarı tespit edilerek bu bedel düşüldükten sonra kalan miktarın yarısına katılma alacağı (TMK'nun 231, 232, 235 ve 236.md) olarak karar vermek gerekirken yazılı şekilde eksik araştırma ve inceleme ile karar verilmesi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, TMK m. 274'ün yollama yaptığı hesap yöntemini adım adım gösterir. Katkı sabit bir para tutarı olarak değil **oran** olarak hesaba katılır: katkının malın edinme tarihindeki değerine oranı bulunur, bu oran malın tasfiye anındaki sürüm değeriyle çarpılır. Böylece katkıda bulunan kesim, malın değer artışından da payını alır. Kararda ayrıca kişisel mala düşen bu bedelin düşülmesinden sonra kalan miktarın yarısının katılma alacağı olduğu belirtilmiştir. Mal ortaklığında da kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki katkılarda aynı yöntem uygulanır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.06.2013 · E. 2012/8-1137 · K. 2013/879

Eşler arasındaki katkı her türlü delille ispatlanabilir; ispat yükü hayatın olağan akışına aykırı iddiada bulunana düşer

Kadın, annesinden kendisine intikal eden kooperatif hissesini 1986'da satarak, eşi adına kayıtlı iki bağımsız bölümün edinilmesine katkıda bulunduğunu ileri sürmüştür. Taşınmazlar 1986 tarihli harici satış sözleşmesiyle alınmış, bedeli 1986-1987 arasında taksitle ödenmiş, tapu ise ancak 1992'de kat mülkiyeti kurulmasıyla eş adına oluşmuştu. Yerel mahkeme katkının kanıtlanamadığı gerekçesiyle direnmiştir.

> *Konu eşler arasında cereyan etmiş olmakla, davacı-davalı kadın katkısı her türlü delille kanıtlanabilecektir(HMK m. 203/1-a). Buna göre, kadın iddiasını tanıkla ispatlayabilir. Ne var ki, olayların eşler arasında ve çoğu zaman dört duvar arasında olup bittiği göz önüne alındığında tanıkların yakın akrabalar olacağı, hatta tanıkla ispatın dahi güç hale geleceği açıktır. Bu halde olağan hayat deneyimleri, ülke gerçeklerinin de sübutun kabulünde gözden ırak tutulmaması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, direnme kararını bozmuştur. Karar, katkı iddialarında ispat ölçüsünü yumuşatır: eşler arasındaki olaylar çoğu zaman belgesiz ve tanıksız geçtiğinden, olağan hayat deneyimleri ve ülke gerçekleri de gözetilir. Kurul somut olayda kişisel malın satış tarihi ile taşınmazın edinme sürecinin örtüşmesini katkının doğrulanması saydı; taşınmazın edinme anı olarak tapu tarihini değil, harici satış ve taksit ödemelerinin yapıldığı süreci esas aldı. Aksini ileri süren eşin, paranın başka biçimde kullanıldığını ispatlaması gerekir. Kurul ayrıca katkının hesaplanabilmesi için satılan kişisel malın satış tarihindeki bedelinin belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 227:** Edinilmiş mallara katılmada değer artış payı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.
- **TMK m. 256:** Mal ortaklığının kapsamı.
- **TMK m. 260:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 272:** Kişisel mala ekleme.
- **TMK m. 273:** Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Paylaşma.

MADDE

275

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

V. Değer belirlenmesi

KANUN METNİ

Mal rejimi sona erince, mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır.

MADDE ÖZETİ

Mal rejimi sona erince mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır; yani mal, rejimin sona erdiği tarihteki değeriyle değil tasfiye anındaki değeriyle hesaba katılır (m. 275). Bu değer emlak vergisine esas beyan değeriyle belirlenemez; keşif ve bilirkişi incelemesi yasal zorunluluktur.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Tasfiye anı	Değerlendirmede esas alınan an (TMK m. 275).
Sürüm değeri	Malın serbest piyasadaki gerçek değeri.[2]
Emlak beyan değeri	Vergiye esas değer; gerçek değer sayılmaz.[3]
Kapsam anı	Malların hangi kesime girdiğinin belirlendiği an (TMK m. 271).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 275- Madde İsviçre Medenî Kanununun 240 inci maddesinden aynen alınmıştır. Maddede, ortaklık mallarının değerlendirilmesinin, tasfiye anındaki değerlerin esas alınması öngörülmüştür. Değerlendirme sonucu ortaya çıkan aktiften, henüz ödenmeyen borçlarla bir önceki maddeye göre katkıdan doğan borçların düşüleceği tabiîdir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 105

1 Yargıtay HGK, 05.11.2014, E. 2013/1014, K. 2014/843.
2 Yargıtay HGK, 05.11.2014, E. 2013/1014, K. 2014/843.
3 Yargıtay HGK, 05.11.2014, E. 2013/1014, K. 2014/843.

Gerekçe kısa olmakla birlikte tasfiye hesabının sırasını verir. Önce **değer** belirlenir: ortaklık mallarının tasfiye anındaki değerleri bulunur. Sonra **düşümler** yapılır: henüz ödenmemiş borçlar ile bir önceki maddeye göre katkıdan doğan borçlar aktiften indirilir (TMK m. 274). Geriye kalan değer paylaşmaya konu olur (TMK m. 276). Maddenin asıl katkısı, değerlendirme anını rejimin sona erdiği tarihten ayırmasıdır: **kapsam** sona erme tarihine, **değer** ise tasfiye anına göre belirlenir. Böylece eşler, rejimin sona ermesinden sonra malda meydana gelen değer artışından da paylarını alır. Tasarının 275. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da malların değerinin hangi ana göre belirleneceğini gösteren genel bir hüküm yoktu. Konuya en yakın düzenleme, uzatılmış ortaklığın sona ermesi hâlinde taksimin "ortaklığın hitamı anında mevcut olan mallar üzerinden" yapılacağını belirten 232. maddeydi; bu hüküm hangi malların paylaşıma gireceğini belirlemekte, ancak bu malların hangi tarihteki değerinin esas alınacağını söylememekteydi. Bugünkü 275. madde bu boşluğu doldurmuş ve değerlendirme anını açıkça tasfiye anı olarak belirlemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Temdit olunan ortaklığın hitamı veya çocuklardan birinin ortaklıktan çıkarılması hallerinde taksim veya çıkarılan çocuğun haklarının tasfiyesi, ortaklığın hitamı veya çocuğun çıkarıldığı anda mevcut olan mallar üzerinden icra olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 232/1

	743 sayılı Kanun m. 232	4721 sayılı Kanun m. 275
Belirlediği	Hangi malların taksime gireceği	Malların hangi tarihteki değeri
An	Ortaklığın sona erdiği an	Tasfiye anı
Kapsam	Uzatılmış ortaklığa özgü	Bütün mal ortaklıkları
Değer artışı	Düzenlenmemiş	Paylaşılır
Düşümler	Belirtilmemiş	Borçlar ve katkı borçları düşülür

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; değerlendirme anı tasfiye anı olarak belirlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Konu	Mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesi	TMK m. 275
An	Tasfiye anı esas alınır	TMK m. 275
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 240	S. Sayısı 723, s. 105
Düşülecekler	Ödenmemiş borçlar ve katkıdan doğan borçlar	S. Sayısı 723, s. 105
Kapsam anı	Sona erme tarihi	TMK m. 271/3
Değer yöntemi	Keşif ve bilirkişi incelemesi zorunlu	Yargıtay HGK, K. 2014/843
Emlak beyanı	Gerçek değer sayılmaz	Yargıtay HGK, K. 2014/843
Tasfiye tarihi	Esas alınan sürüm değerlerinin ait olduğu karar tarihi	Yargıtay 8. HD, K. 2020/7736
Faiz	Tasfiye tarihinden işler	Yargıtay 8. HD, K. 2020/7736

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 240. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anındaki değerlerin esas alınmasının öngörüldüğünü belirtir ve hesaptaki bir sonraki adımı da ekler: "Değerlendirme sonucu ortaya çıkan aktiften, henüz ödenmeyen borçlarla bir önceki maddeye göre katkıdan doğan borçların düşüleceği tabiîdir." Yani önce ortaklık mallarının tasfiye anındaki değeri bulunur, sonra ödenmemiş borçlar ile değer artış payından doğan borçlar bu aktiften düşülür; paylaşma bundan sonra yapılır. Tasarının 275. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Mal ortaklığı tasfiyesinde **iki ayrı tarih** vardır ve bunları karıştırmak hesabın tamamını bozar. Birincisi **sona erme tarihi**: hangi malın ortaklık malı, hangisinin kişisel mal olduğu bu tarihe göre belirlenir (TMK m. 271). İkincisi **tasfiye anı**: malların değeri bu ana göre saptanır (TMK m. 275). Yani boşanma davası 2020'de açılmış ve dava 2026'da karara çıkıyorsa, malların kapsamı 2020'ye, değerleri ise 2026'ya göre belirlenir. Uygulamada tasfiye tarihi, alacağın hesabında esas alınan sürüm değerlerinin ait olduğu karar tarihi olarak kabul edilir; faiz de bu tarihten işler. İkinci pratik uyarı değerin nasıl saptanacağına ilişkindir: emlak vergisine esas beyan değerleri malın gerçek değeri sayılmaz, mahkeme keşif yapıp bilirkişi

raporu almak zorundadır. Mahkeme "nasılsa istenen miktarın üzerinde" diyerek bu incelemeyi atlayamaz.

II. Değerlendirme Anı

- **Kural:** Mal rejimi sona erince mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır (TMK m. 275).
- **Kapsam:** Yalnız sona erme anında mevcut olan ortaklık malları.
- **Kapsam anıyla fark:** Malların hangi kesime girdiği sona erme tarihine göre belirlenir (TMK m. 271).
- **Sonuç:** İki ayrı tarih birlikte kullanılır; kapsam için sona erme, değer için tasfiye anı.
- **Kaynak:** Madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 240. maddesinden aynen alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 105).
- **Yasal rejim:** Aynı ilke katılma rejiminde de geçerlidir (TMK m. 235).

III. Tasfiye Tarihinin Belirlenmesi

- **Ölçüt:** Alacağın hesabında esas alınan sürüm değerlerinin ait olduğu karar tarihi.[4]
- **Bozma sonrası:** Değerleme bozma öncesi karara göre yapıldıysa tasfiye tarihi o karar tarihidir.
- **Yanlış uygulama:** Bozma sonrası verilen yeni karar tarihi esas alınamaz.
- **Faiz:** Faiz de tasfiye tarihinden işletilir.
- **Uzun süren dosyalar:** Bu ayrım alacak ve faiz tutarını doğrudan etkiler.
- **Muacceliyet:** Tasfiye alacağı hükümle muaccel hâle gelir (TMK m. 239).

IV. Değerin Saptanması

- **Zorunluluk:** Keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması yasal zorunluluktur.[5]
- **Emlak beyanı:** Belediyece belirlenen emlak değerleri gerçek değer sayılmaz.
- **Gerekçe:** Mahkeme, istenen miktarın zaten aşıldığı varsayımıyla inceleme yapmaktan kaçınamaz.
- **Mevcut mallar:** Tasfiye (karar) tarihindeki değer esas alınır.
- **Eklenecek değerler:** Malın devredildiği tarihteki değer esas alınır (4721 s. K. m. 235/2).

4 Yargıtay 8. HD, 01.12.2020, E. 2020/2692, K. 2020/7736.
5 Yargıtay HGK, 05.11.2014, E. 2013/1014, K. 2014/843.

- **Rapor:** Bilirkişi raporu denetime elverişli ve gerekçeli olmalıdır.

V. Aktiften Düşülecekler

- **Ödenmemiş borçlar:** Değerlendirme sonucu çıkan aktiften düşülür (S. Sayısı 723, s. 105).
- **Katkıdan doğan borçlar:** Değer artış payından doğan borçlar da düşülür (TMK m. 274).
- **Denkleştirme:** Kesimler arası aktarımlar önceden denkleştirilir (TMK m. 273).
- **Kişisel mala ekleme:** Sosyal güvenlik ödemelerinin bir kısmı kişisel mal sayılır (TMK m. 272).
- **Sıra:** Önce değer, sonra düşümler, en son paylaşma.
- **Paylaşma:** Kalan değer kural olarak yarı yarıya paylaşılır (TMK m. 276).

VI. Değer Düşmesi ve Elden Çıkarma

- **Mevcut olmayan mal:** Sona erme anında mevcut olmayan mal bu madde kapsamında değerlendirilmez.
- **Elden çıkarılan mal:** Katkı hesabında hakkaniyete göre değerlendirme yapılır (TMK m. 274).
- **Kaçırma amaçlı devir:** Ayrı hükümlere göre değerlendirilir (TMK m. 229).
- **Kötü yönetim:** Ortaklığı zarara uğratan eş vekil gibi sorumludur (TMK m. 266).
- **İspat:** Malın sona erme anında mevcut olduğunu iddia eden bunu kanıtlar (TMK m. 261).
- **Kayıtlar:** Tapu, trafik ve banka kayıtları sona erme tarihi itibarıyla getirtilir.

VII. Usul

- **Görev:** Tasfiye istemleri aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Ön koşul:** Rejim sona ermeden tasfiye yapılamaz (TMK m. 271).
- **Keşif:** Taşınmazlarda mahallinde keşif yapılır.
- **Bilirkişi:** Değer tespiti için uzman bilirkişi görevlendirilir.
- **Denetim:** Rapor gerekçeli ve denetlenebilir olmalıdır.
- **Faiz:** Faiz tasfiye tarihinden işletilir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Tasfiye dosyasında iki tarih baştan ayrılmalıdır: kapsam için rejimin sona erdiği tarih, değer için tasfiye anı. Bu ayrım dilekçede açıkça yazılmalıdır, çünkü uygulamada en sık yapılan hata malların değerinin boşanma dava tarihine göre

hesaplanmasıdır; oysa değer karara en yakın tarihe göre belirlenir ve bu, uzun süren dosyalarda alacağı kat kat değiştirebilir. Mahkeme emlak vergisine esas beyan değerlerini ya da belediye rayiçlerini esas alırsa buna itiraz edilmelidir; bu değerler gerçek değer sayılmaz, keşif ve bilirkişi incelemesi zorunludur.[6] Dosya bozulup yeniden karara çıkarsa faizin hangi tarihten işletildiğine dikkat edilmelidir: değerleme bozma öncesi karara göre yapılmışsa tasfiye tarihi o karar tarihidir ve faiz oradan başlar. Son olarak aktiften düşülecek kalemler unutulmamalıdır: ödenmemiş borçlar ile değer artış payından doğan borçlar paylaşmadan önce düşülür.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2014 · E. 2013/1014 · K. 2014/843

Belediyece belirlenen emlak değerleri gerçek değer sayılmaz; keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması yasal zorunluluktur

Eşler 1984'te evlenmiş, 2008'de açılan boşanma davasıyla ayrılmışlardı. Tasfiyeye konu taşınmazlar farklı rejim dönemlerinde edinilmişti. Mahkeme, davacının isteyebileceği miktarın zaten daha fazla olduğu varsayımıyla ve ucuzluk ilkesine dayanarak keşif ve bilirkişi incelemesi yapmadan, belediyeye verilen beyanname ile belediyece belirlenen emlak değerlerini esas alarak karar vermiştir.

> *İfade etmek gerekir ki, Belediyece belirlenen emlak değerlerinin taşınmazların gerçek değerleri olmadığı esasen Mahkemenin de kabulündedir. Bu nedenle mal ayrılığı döneminde edinilen taşınmaz bakımından, dava tarihindeki değerin; edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilen mevcut taşınır ve taşınmazlar bakımından tasfiye (karar) tarihindeki değerlerin (TMK m. 235/1), eklenecek değerler yönünden ise malın devredildiği tarihteki değerinin(TMK m. 235/2) belirlenmesinde yasal zorunluluk bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, değer tespitinin usulünü kesin biçimde belirlemiştir: emlak vergisine esas beyan değerleri malın gerçek değeri değildir ve bunlarla yetinilemez; değer keşif ve bilirkişi incelemesiyle saptanmalıdır. Karar ayrıca hangi malın hangi tarihteki değerinin esas alınacağını da ayırır: rejim süresince mevcut mallarda tasfiye (karar) tarihindeki değer, eklenecek değerlerde ise malın devredildiği tarihteki değer. Mal ortaklığında da TMK m. 275 aynı ölçüyü koyar; ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır.

6 Yargıtay HGK, 05.11.2014, E. 2013/1014, K. 2014/843.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2020 · E. 2020/2692 · K. 2020/7736

Tasfiye tarihi, alacağın hesabında esas alınan sürüm değerlerinin ait olduğu karar tarihidir; faiz de bu tarihten işler

Katılma alacağı davasında hüküm bozulmuş, bozma sonrası yeniden karar verilmişti. Alacak, bozma öncesi karara en yakın tarihteki sürüm değerleri üzerinden hesaplanmıştı. Mahkeme ise faizi bozma sonrası verilen 12.03.2020 tarihli karar tarihinden başlatmıştır.

> *Somut olayda, bozma öncesi verilen karara en yakın tarihteki sürüm değerleri üzerinden katılma alacağı belirlendiğine göre tasfiye tarihinin bozma öncesi karar tarihi olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece, 1 ve 2 parseller yönünden belirlenen 27.000,00 TL ile 15 parsel yönünden bozma sonrası yapılacak hesaplamayla belirlenecek toplam katılma alacağı miktarına tasfiye tarihi olan 05.02.2016 tarihinden itibaren faiz yürütülmesi gerekir. Katılma alacağına bozma sonrası verilen karar tarihi 12.03.2020 tarihinden itibaren faiz işletilmesi de hatalı olmuştur.*

DEĞERLENDİRME Daire hükmü bozmuştur. Karar, "tasfiye anı" kavramını somutlaştırır: tasfiye tarihi soyut bir an değil, alacağın hesabında esas alınan sürüm değerlerinin ait olduğu tarihtir. Değerleme bozma öncesi karara en yakın tarihe göre yapıldıysa tasfiye tarihi de o karar tarihidir ve faiz o tarihten işletilir; bozmadan sonraki yeni karar tarihi esas alınamaz. Bu ayrım, uzun süren dosyalarda alacak miktarını ve faiz tutarını doğrudan etkiler.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 229:** Eklenecek değerler.
- **TMK m. 235:** Edinilmiş mallara katılmada değerlendirme anı.
- **TMK m. 239:** Ödeme ve ertelenmesi.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 266:** Sorumluluk ve yönetim giderleri.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 272:** Kişisel mala ekleme.
- **TMK m. 273:** Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme.
- **TMK m. 274:** Değer artış payı.
- **TMK m. 276:** Paylaşma.

MADDE

276

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VI. Paylaşma

KANUN METNİ

(1) Eşlerden birinin ölümü veya diğer bir mal rejiminin kabulü sebebiyle mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, her eşe veya mirasçılarına ortaklık mallarının yarısı verilir.
(2) Mal rejimi sözleşmesiyle başka bir paylaşma oranı kararlaştırılabilir.
(3) Bu tür anlaşmalar altsoyun saklı paylarını zedeleyemez.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığı ölüm veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona ererse ortaklık mallarının yarısı her eşe ya da mirasçılarına verilir (m. 276). Eşler mal rejimi sözleşmesiyle başka bir paylaşma oranı kararlaştırabilir; ancak bu anlaşmalar altsoyun saklı paylarını zedeleyemez. Ölümde malların yarısı doğrudan sağ eşin tasfiye payıdır, kalan yarısı terekeye kalır ve sağ eş orada ayrıca mirasçı olarak pay alır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Paylaşma	Ortaklık mallarının eşler veya mirasçıları arasında bölüşülmesi (TMK m. 276).
Yarı pay	Her eşin ortaklık malları üzerindeki kanuni payı.[2]
Paylaşma oranı anlaşması	Mal rejimi sözleşmesiyle kararlaştırılan farklı oran (TMK m. 276/2).
Saklı pay	Altsoyun kanunen dokunulamayan miras payı (TMK m. 506).

1 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/11337, K. 2017/5037.
2 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/11337, K. 2017/5037.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 276- Madde İsviçre Medenî Kanununun 241 inci maddesinden aynen alınmıştır. Maddede ölüm veya diğer bir mal rejiminin kabulüne dayanan son bulma hâlinde, ortaklık mallarının yarı yarıya paylaşılması ilkesi kabul edilmiştir. Bu payı isteme hakkı sağ ise eşin kendisine, ölmüşse mirasçılarına tanınmıştır. Maddenin ikinci fıkrası yarı yarıya paylaşma esası yerine eşlerin mal rejimi sözleşmesinde başka bir oranı kabul edebileceklerini hükme bağlamıştır. Maddenin son fıkrası eşler arasında paylaşma oranıyla ilgili anlaşmaların eşlerin altsoylarının saklı paylarını ihlâl edemeyeceğini öngörmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 105-106*

Gerekçe maddenin üç fıkrasını da sırayla açıklar ve iki noktada metne göre daha ayrıntılıdır. Birincisi, payı isteme hakkının kime ait olduğunu belirtir: eş sağ ise hak kendisine, ölmüşse mirasçılarına aittir. Böylece hak, mirasçılara kendi başına geçebilen bir malvarlığı hakkı olarak kurgulanmıştır. İkincisi, son fıkranın amacını açıkça altsoyun korunmasına bağlar; paylaşma oranını değiştiren anlaşmalar eşlerin çocuklarının saklı paylarını ihlâl edemez. Gerekçede "yarı yarıya paylaşma" ifadesinin hem birinci hem ikinci fıkra açıklamasında yinelenmesi, kanun koyucunun asıl kuralı eşitlik olarak gördüğünü, sözleşmeyle farklı oranın istisna olduğunu gösterir. Tasarının 276. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Maddenin eski Kanun'daki karşılığı iki hükümdür: kanuni taksimi düzenleyen 221. madde ile mukavele ile taksimi düzenleyen 222. madde. Yargıtay da uygulanacak hukuku gösterirken 743 sayılı Kanun'un 222. maddesinin karşılığının bugünkü 276. madde olduğunu belirtmiştir.[3] Yarı yarıya paylaşma esası ile sözleşmeyle başka oran kararlaştırılabilmesi eski Kanun'da da vardı. İki önemli fark bulunmaktadır. Birincisi, eski Kanun altsoyu korurken sabit bir oran kullanıyor ve füruun ortaklık mallarının dörtte birinden hiçbir şekilde mahrum edilemeyeceğini söylüyordu; yeni Kanun ise miras hukukunun saklı pay sistemine yollama yapmaktadır. İkincisi, eski Kanun yalnız ölüm hâlini düzenlemişken yeni madde "diğer bir mal rejiminin kabulü" hâlini de kapsamına almıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 221 - Karı kocadan birinin vefatında ortaklık mallarının yarısı, hayatta kalan karı veya kocaya intikal eder. Diğer yarısı, hayatta kalan karı veya kocanın miras hakları baki olmak üzere ölenin mirasçılarına geçer. Madde 222 - Karı koca evlilik mukavelesinde yarı yarıya taksim yerine, başka bir taksim tarzı kabul edebilirler. Diğerinden evvel vefat eden karı veya kocanın füruu, hini vefatta mevcut ortaklık mallarının dörtte birinden hiç bir veçhile mahrum edilemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 221/1 ve m. 222

3 Yargıtay 7. HD, 30.03.2023, E. 2022/219, K. 2023/1852.

	743 sayılı Kanun m. 221-222	4721 sayılı Kanun m. 276
Uygulama hâli	Yalnız ölüm	Ölüm veya başka rejimin kabulü
Kural	Ortaklık mallarının yarısı sağ eşe	Ortaklık mallarının yarısı her eşe
Sözleşme	Başka taksim tarzı kabul edilebilir	Başka paylaşma oranı kararlaştırılabilir
Altsoy koruması	Ortaklık mallarının dörtte biri	Saklı pay kuralları
Hak sahibi	Hayatta kalan eş	Eş veya mirasçıları
Ek sınır	Mirastan mahrum eşin hakkı boşanmadaki hakkı aşamaz	Böyle bir hüküm yok

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; yarı yarıya paylaşma ve saklı pay sınırı kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama hâli	Ölüm veya diğer bir mal rejiminin kabulü	TMK m. 276/1
Kural	Ortaklık mallarının yarısı her eşe veya mirasçılarına	TMK m. 276/1
Hak sahibi	Eş sağsa kendisi, ölmüşse mirasçıları	S. Sayısı 723, s. 105
Sözleşme	Başka bir paylaşma oranı kararlaştırılabilir	TMK m. 276/2
Sınır	Altsoyun saklı payları zedelenemez	TMK m. 276/3
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 241	S. Sayısı 723, s. 105
Mülkiyet	Ortaklık mallarında elbirliği mülkiyeti	TMK m. 257/2
Tasfiyenin niteliği	Elbirliği mülkiyetinin aynen tasfiyesi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6099
Sözleşmenin konusu	Terekeye ilişkin ölüme bağlı düzenlemeyi kapsamaz	Yargıtay HGK, K. 2014/664
Geçmişe etki	Mal ortaklığı geçmişe etkili seçilemez	Yargıtay 8. HD, K. 2013/8552
Boşanma hâli	Ayrı hüküm uygulanır	TMK m. 277

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 241. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, ölüm veya diğer bir mal rejiminin kabulüne dayanan sona erme hâlinde ortaklık mallarının yarı yarıya paylaşılması ilkesinin benimsendiğini, bu payı isteme hakkının eş sağ ise kendisine, ölmüşse mirasçılarına tanındığını belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, eşlerin mal rejimi sözleşmesinde yarı yarıya paylaşma yerine başka bir oran kabul edebileceklerini; son fıkra bakımından ise bu anlaşmaların eşlerin altsoylarının saklı paylarını ihlâl edemeyeceğini açıklar. Tasarının 276. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Mal ortaklığında ölüm hâlinde sağ kalan eş **iki ayrı sıfatla** hak sahibidir ve bunları karıştırmak hesabı bozar. Birincisi **tasfiye payı**: ortaklık mallarının yarısı, mirasla hiç ilgisi olmaksızın doğrudan sağ eşe aittir. İkincisi **miras payı**: kalan yarı terekeye girer ve sağ eş burada diğer mirasçılarla birlikte yasal mirasçı olarak pay alır. Bu nedenle sağ eş, ortaklığa dâhil bir taşınmazın tapusunun tamamının kendi adına tescilini doğrudan isteyemez; kural olarak yalnız 1/2 hissenin iptali istenebilir ve geri kalan ancak payına mahsuben özgüleme koşulları varsa kendisine verilir. İkinci uyarı sözleşmeye ilişkindir: paylaşma oranını değiştiren bir kayıt, altsoyun saklı payını ortadan kaldıracak ölçüde ileri gidemez; "her şey sağ kalan eşe kalsın" biçimindeki düzenlemeler bu sınıra takılabilir ya da nitelik olarak mal rejimi sözleşmesinden çıkıp ölüme bağlı tasarrufa dönüşebilir.

II. Uygulama Alanı

- **Ölüm:** Eşlerden birinin ölümüyle mal ortaklığı sona ererse madde uygulanır (TMK m. 276/1).
- **Rejim değişikliği:** Eşlerin başka bir mal rejimini kabul etmesi de aynı sonucu doğurur (TMK m. 276/1).
- **Sona erme anı:** Ölümde rejim ölüm anında sona erer (TMK m. 271).
- **Kapsam dışı:** Boşanma, evliliğin iptali ve mal ayrılığına geçiş ayrı hükme tabidir (TMK m. 277).
- **Fark:** Bu maddede kişisel malların geri alınması söz konusu değildir; doğrudan yarı yarıya paylaşma yapılır.
- **Mehaz:** Madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 241. maddesinden aynen alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 105).

III. Yarı Yarıya Paylaşma Kuralı

- **Kural:** Her eşe veya mirasçılarına ortaklık mallarının yarısı verilir (TMK m. 276/1).
- **Katkı önemsiz:** Eşler ortaklığa koydukları malın miktarına bakılmaksızın yarı paya sahiptir.[4]
- **Mülkiyet:** Ortaklık mallarında elbirliği mülkiyeti geçerlidir (4721 s. K. m. 257/2).
- **Ölümde sonuç:** Malların yarısı sağ eşe, kalan yarısı ölenin mirasçılarına geçer.
- **Çifte sıfat:** Sağ eş kalan yarıda ayrıca mirasçı olarak pay alır.
- **Değer:** Paylaşmaya konu değerler tasfiye anına göre belirlenir (TMK m. 275).

IV. Paylaşmanın Yapılışı

- **Nitelik:** Tasfiye, elbirliği mülkiyetinin aynen paylaşılmasıdır.[5]
- **Katılma rejiminden fark:** Edinilmiş mallara katılmada hak kural olarak şahsi alacaktır; burada ayni sonuç doğar.
- **Sınır:** Sağ eş kural olarak ortaklık malının yalnız 1/2 hissesini isteyebilir.[6]
- **Özgüleme:** Kişisel mallar, aile konutu ve diğer değerler payına mahsuben istenebilir (TMK m. 278).
- **Düşümler:** Ödenmemiş borçlar ve katkıdan doğan borçlar paylaşmadan önce düşülür (S. Sayısı 723, s. 105).
- **Tamamlayıcı kural:** Diğer hâllerde paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılması hükümleri kıyasen uygulanır (TMK m. 281).

V. Sözleşmeyle Başka Oran

- **İzin:** Mal rejimi sözleşmesiyle başka bir paylaşma oranı kararlaştırılabilir (TMK m. 276/2).
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama biçiminde yapılır (TMK m. 205).
- **Konu sınırı:** Sözleşme yalnız rejimin seçimi ve paylaşmaya ilişkin kayıtları kapsar.[7]
- **Tereke yasağı:** Eşlerin terekeleri hakkındaki ölüme bağlı düzenlemeler mal rejimi sözleşmesi sayılmaz.
- **Nitelendirme:** Böyle bir kayıt koşulları varsa miras sözleşmesi olarak ayakta kalabilir (4721 s. K. m. 545).

4 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/11337, K. 2017/5037.
5 Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/626, K. 2024/6099.
6 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2016/13151, K. 2017/7920.
7 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.

- **Geçmişe etki:** Mal ortaklığı geçmişe etkili olarak seçilemez.[8]

VI. Altsoyun Saklı Payı

- **Sınır:** Paylaşma oranı anlaşmaları altsoyun saklı paylarını zedeleyemez (TMK m. 276/3).
- **Amaç:** Çocukların kanuni miras güvencesini korumak (S. Sayısı 723, s. 106).
- **Saklı pay:** Altsoyun saklı payı yasal miras payının yarısıdır (4721 s. K. m. 506).
- **Eski Kanun:** 743 sayılı Kanun füruun ortaklık mallarının dörtte birinden mahrum edilemeyeceğini söylerdi (743 s. K. m. 222).
- **Yaptırım:** Saklı payı zedeleyen düzenlemeye karşı tenkis istenebilir (4721 s. K. m. 560).
- **Uygulama:** Sınır yalnız altsoy için öngörülmüştür; diğer mirasçılar bu hükme dayanamaz.

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminin tasfiyesi istemleri aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Taraflar:** Ölüm hâlinde dava sağ eş ile mirasçılar arasında görülür.
- **Tespit davası:** Tereke tespiti kararı tasfiye davası için kesin hüküm oluşturmaz.[9]
- **Nitelendirme:** Hukuki nitelendirme hâkime aittir (6100 s. K. m. 33).
- **Deliller:** Noter sözleşmesi, tapu, banka ve trafik kayıtları getirtilir.
- **Değerleme:** Keşif ve bilirkişi incelemesiyle tasfiye anındaki değer saptanır (TMK m. 275).

UYGULAMA NOTU

Mal ortaklığı dosyasında ilk yapılacak iş, eşler arasında geçerli bir mal rejimi sözleşmesi bulunup bulunmadığını ve bu sözleşmenin hangi tarihten itibaren yürürlükte olduğunu saptamaktır. Sözleşmede "evlendiğimiz tarihten itibaren geçerlidir" yazması çoğu zaman işe yaramaz: geçmişe etkili olarak seçilebilecek tek rejim edinilmiş mallara katılmadır, mal ortaklığı geriye yürütülemez ve böyle bir kayıt yok hükmündedir. Bu nedenle sözleşmeden önce edinilen mallar ortaklık malı sayılmaz ve TMK m. 276'ya göre paylaşıma girmez. İkinci olarak, 01.01.2002 öncesinde yapılmış mal ortaklığı sözleşmeleri bakımından rejimin bir yıl içinde yenilenip yenilenmediğine bakılmalıdır; yenilenmemişse rejim bu tarihte sona ermiştir. Üçüncü olarak talep doğru kurulmalıdır: ölüm hâlinde ortaklık malının

8 Yargıtay 8. HD, 06.06.2013, E. 2012/11466, K. 2013/8552.
9 Yargıtay 8. HD, 18.03.2010, E. 2009/6186, K. 2010/1105.

yarısı zaten sağ kalan eşin tasfiye payıdır; tapunun tamamının iptalini istemek yerine 1/2 hissenin iptali, kalan yarı için ise tasfiye payına mahsuben özgüleme talep edilmelidir. Son olarak sözleşmede paylaşma oranı değiştirilmişse altsoyun saklı payı hesaplanmalıdır; bu sınırı aşan düzenlemeler tenkise açıktır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2017 · E. 2015/11337 · K. 2017/5037

Eşler ortaklık mallarında yarı yarıya elbirliğiyle maliktir; ölüm hâlinde malların yarısı sağ eşe, kalan yarısı mirasçılara geçer

Eşler 1973'te evlenmiş, 2002 sonunda noterde düzenleme şeklinde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Eşlerden biri 2006'da ölmüştür. Sağ kalan eş, ortaklık mallarının tasfiye edilerek payına mahsuben üç taşınmazın kendisine verilmesini istemiştir. Mahkeme, murise ait mallardan yalnız bir dükkân ile banka parasını ortaklık malı saydı ve aile konutu yönünden istemi reddetmiştir.

> *Mal Ortaklığı Rejimi, seyrek uygulanabilen bir mal rejimi türüdür. Bu rejimde, eşlerin kişisel malları birleşerek müşterek (ortak) bir mallar grubu haline gelmektedir. Ortaklık mallarında eşler arasında elbirliği mülkiyet esası geçerli olmaktadır. Eşlerin her biri ortaklığa koydukları malların miktarı ne olursa olsun, ortaklık malları üzerinde yarı paya sahip olurlar. Böylece genel mal ortaklığında eşlerin ortaklığa koydukları mallar üzerindeki bağımsız mülkiyet hakları ortadan kalkar. Artık eşler, ortaklık mallarında yarı yarıya elbirliği mülkiyet halinde malik olurlar. (743 sayılı TKM. m.629, TMK. m.701) Mal ortaklığı rejiminde yasal kural, yarı yarıya paylaşım olmakla birlikte bunun yerine sözleşmeyle başka bir paylaşım yöntemini de kabul edebilirler. Ölüm halinde tasfiye yapılırken kural olarak, ortaklık malların yarısı sağ eşe, kalan yarısı da sağ kalan eşin miras hakkı saklı kalmak üzere ölenin mirasçılarına geçer. (743 TKM m. 221, 222, TMK. m.276)…*

DEĞERLENDİRME Daire, TMK m. 276'nın temel kuralını kaynağıyla birlikte ortaya koymuştur: mal ortaklığında eşler, ortaklığa ne kadar mal koyduklarına bakılmaksızın ortaklık malları üzerinde yarı paya sahiptir ve elbirliğiyle maliktir. Ölümle sona ermede tasfiye bu yarı pay üzerinden yapılır; malların yarısı doğrudan sağ eşe gider, kalan yarısı terekeye kalır ve sağ eş bu yarıda ayrıca mirasçı sıfatıyla pay alır. Yani sağ eş iki ayrı sıfatla hak sahibidir: tasfiye payı ve miras payı. Karar, hükmün 743 sayılı Kanun'un 221 ve 222. maddelerinin karşılığı olduğunu da açıkça belirtir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2017 · E. 2016/13151 · K. 2017/7920

Sağ eşin tasfiye payı ortaklık malının yarısıdır; taşınmazın tamamının sağ eş adına tescili doğru değildir

Eşler 1959'da evlenmiş, 25.12.2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Sözleşmenin 19. maddesinde, birlikte yaşanan konutun ve ev eşyasının, eşlerden birinin ölümü hâlinde sağ kalanın payına mahsuben mülkiyetinin kendisine verilmesinin istenebileceği kararlaştırılmıştı. Eşlerden biri 2004'te ölmüştür. Mahkeme aile konutu olan meskenin tapusunun tamamını iptal edip sağ eş adına tescil etmiştir.

> *Eşler, açık ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde birlikte yaşadıkları konutun ortaklık malı olduğunu ve bu taşınmaz yönünden ölüm halinde sağ eş tarafından tasfiye payına karşılık mülkiyetinin tamamının istenebileceği irade beyanında bulunmuştur. Dosya kapsamından aile konutu olduğu anlaşılan tasfiyeye konu 7 nolu meskenin tarafların iradeleri dikkate alınarak ortaklık malı olduğunun kabulu ile bu taşınmaz yönünden sözleşme ve ilgili yasa hükümleri gereği muris adına olan tapu kaydının sadece 1/2 hissesinin iptali ile belirlenecek tasfiye payına mahsuben davacı adına tesciline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi hatalıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, TMK m. 276'nın en çok karıştırılan yönünü düzeltir: sözleşmede aile konutunun sağ eşe verileceği yazılı olsa bile sağ eşin tasfiye payı ortaklık malının yarısıdır. Muris adına kayıtlı taşınmazın zaten yarısı sağ eşin tasfiye payıdır; kalan yarısı terekeye ait olduğundan, ancak sağ eşin bu yarıyı karşılayacak bir alacağı varsa veya payına mahsuben özgüleme koşulları oluşursa tamamı sağ eşe geçebilir. Mahkemenin tapunun tamamını iptal etmesi mirasçıların payını yok etmektedir; doğru olan yalnız 1/2 hissenin iptalidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2024 · E. 2023/626 · K. 2024/6099

Mal ortaklığında tasfiye elbirliği mülkiyetinin aynen tasfiyesidir; edinilmiş mallara katılmadaki şahsi alacak kuralı burada geçerli değildir

Eşler 2006'da evlenmiş, 2010'da noterde düzenleme şeklinde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı; sözleşmede rejimin evlenme tarihinden itibaren geçerli olacağı yazılıydı. Tasfiyeye konu taşınmaz sözleşmeden önce, 13.04.2010'da davalı adına alınmıştı. Boşanma sonrası açılan tasfiye davasında bölge adliye mahkemesi, mal ortaklığı sözleşmesinin tasfiyesinde ayın istenemeyeceği gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Diğer yandan, mal ortaklığı rejiminde 4721 sayılı Kanun'un 257 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca eşler ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahiptir, diğer bir ifadeyle işbu düzenleme uyarınca mal ortaklığı sözleşmesindeki eşler arasında bulunan elbirliği mülkiyetinin aynı olarak tasfiyesi söz konusudur. Ancak tasfiye konusu taşınmaz eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde davalı eş adına tescil edilmiş olup işbu taşınmaz*

yönünden edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir.

DEĞERLENDİRME Daire, mal ortaklığını edinilmiş mallara katılmadan ayıran en önemli sonucu açıkça yazmıştır: katılma rejiminde tasfiye alacağı kural olarak şahsi bir alacak hakkıdır ve eş, diğerinin malında mülkiyet isteyemez; mal ortaklığında ise ortaklık mallarında elbirliği mülkiyeti vardır ve tasfiye bu mülkiyetin aynen paylaşılmasıyla yapılır. Bu yüzden mal ortaklığında paylaşma istemi doğrudan ayni sonuç doğurur. Kararda bölge adliye mahkemesinin aksi yöndeki kabulü açıkça hatalı bulunmuş, yalnız somut taşınmaz sözleşme öncesi dönemde edinildiğinden sonuç değişmemiştir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.05.2014 · E. 2013/1077 · K. 2014/664

Mal rejimi sözleşmesinin konusu sınırlıdır; eşlerin terekeleri konusunda ölüme bağlı düzenlemeleri mal rejimi sözleşmesi sayılmaz

Eşler 1955'te evlenmiş, 1971'de noterde "re'sen umumi mal ortaklığı" sözleşmesi yapmışlardı. Sözleşmenin 6. maddesinde, eşlerden birinin önce ölmesi hâlinde ortaklığa ait malların tamamının, füruun hakları saklı kalmak üzere sağ kalan eşe ait olacağı kararlaştırılmıştı. Eşlerden biri 2003'te ölmüştür. Uyuşmazlık, yeni Kanun'la rejim değiştiği hâlde bu maddenin ayakta kalıp kalmadığında toplanmıştır.

> *"Zira yasada mal rejimi sözleşmesinin konusu sınırlandırılmıştır. Bu sınır, mal rejimi sözleşmesinin sadece yasada sayılan mal rejimi tiplerinden birisini seçme(TMK m. 202/1, 203), seçilen mal rejimi çerçevesinde kimi malların kişisel mal olarak kabulü ile paylaşım dışı bırakılması, artık değere katılma oranını değiştirme(TMK m. 237/1) gibi hususları düzenlemedir. Somut uyuşmazlıktaki gibi ölüme bağlı olarak eşlerin terekeleri konusunda yapacakları düzenlemeleri, artık mal rejimi sözleşmesi olarak kabul etmeye yasal imkan bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, TMK m. 276/2'nin tanıdığı sözleşme serbestisinin sınırını çizmiştir: mal rejimi sözleşmesiyle yalnız kanundaki rejim tiplerinden biri seçilebilir, bazı mallar kişisel mal sayılıp paylaşım dışı bırakılabilir veya artık değere katılma oranı değiştirilebilir. Eşlerin terekeleri hakkında ölüme bağlı düzenleme yapmaları bunun dışındadır. Kurul, sözleşmenin 6. maddesini mal rejimi hükmü değil olumlu miras sözleşmesi saymış ve resmî vasiyetname biçiminde düzenlendiği için geçerli kabul etmiştir. Bu ayrım pratikte belirleyicidir: rejim değişse bile ölüme bağlı tasarruf niteliğindeki madde ayakta kalır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.05.2012 · E. 2012/641 · K. 2012/3623

01.01.2002'den önce seçilmiş mal ortaklığı rejimi bir yıl içinde yenilenmezse bu tarihte sona erer; sözleşmenin ölüme ilişkin maddesi uygulanmaz

Eşler 1955'te evlenmiş, 1971'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı; sözleşmenin 6. maddesinde evliliğin ölümle sona ermesi hâlinde ortaklığa ait malların sağ eşe kalacağı kararlaştırılmıştı. Eşler 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonraki bir yıl içinde sözleşmeyle başka bir rejim seçmemişlerdir. Eşlerden biri 2003'te ölmüştür. Mahkeme sözleşmenin 6. maddesini esas alarak davayı kabul etmiştir.

> *Kanun koyucu, anılan maddeyle, önceki mal rejiminin yasal mal rejimi olan mal ayrılığı (TKM. 170. m.) ya da sözleşme ile seçilmiş başka mal rejimi olup olmadığına bakılmaksızın, 4721 sayılı TMK.nun yürürlüğe girmesiyle birlikte sona ereceğini, 01.01.2002 tarihinden itibaren TMK.nun 202. maddesi ile kabul edilmiş yeni yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olunacağını kabul etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, geçiş hukukunun en sert sonucunu açıklamıştır: eski Kanun döneminde sözleşmeyle seçilmiş mal ortaklığı rejimi de 01.01.2002'de kendiliğinden sona erer ve eşler bir yıl içinde yeni bir sözleşme yapmazsa edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olurlar. Bu karara göre rejim ölümle değil kanun değişikliğiyle sona erdiğinden, sözleşmenin "ölüm hâlinde" hükmü hiç uygulanmaz ve tasfiye, malların edinildiği dönemde yürürlükte olan 743 sayılı Kanun'un mal ortaklığı hükümlerine göre yapılır. Aynı sözleşme hakkında Hukuk Genel Kurulu daha sonra, ölüme bağlı tasarruf niteliğindeki maddenin miras sözleşmesi olarak ayakta kaldığı sonucuna varmıştır.[10]

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2013 · E. 2012/11466 · K. 2013/8552

Mal ortaklığı rejimi geçmişe etkili olarak seçilemez; böyle bir belirleme yok hükmündedir

Eşler 1960'ta evlenmiş, 04.12.2002'de mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı; sözleşmenin 18. maddesinde taraflardan birinin ölümü hâlinde ölene ait malvarlığının yarısının sağ kalan eşe ait olacağı kararlaştırılmıştı. Eşlerden biri 2008'de ölmüştür. Dava konusu taşınmaz ise 1980'de, mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilmişti. Mahkeme sözleşmeye dayanarak tapu iptali ve tescile karar vermiştir.

> *Bu iki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde yukarıda öngörülen bir yıllık süre içerisinde eşlerin geçmişe etkili olmak üzere sadece yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçebilecekleri açıktır. Diğer bir ifade ile eşler kanunun tanıdığı bir yıl içinde geçmişe etkili bir biçimde edinilmiş mallara*

10 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.

katılma rejimi dışında gene kanunun tanıdığı başka bir mal rejimini (mal ortaklığı, mal ayrılığı veya paylaşmalı mal ayrılığı rejimlerinden birini) evlenme tarihinden itibaren geçerli olmak üzere seçemez ve belirleyemezler. Dolayısı ile varsa bile; böyle bir belirleme de yok hükmündedir ve kamu düzenine ilişkin bu sınırlama sözleşme serbestisi kurallarına dayanılarak aşılamaz.

DEĞERLENDİRME Mal ortaklığı sözleşmelerinde en sık rastlanan hata budur: sözleşmeye "evlendiğimiz tarihten itibaren geçerlidir" cümlesi konur. Daireye göre geçmişe etkili olarak seçilebilecek tek rejim edinilmiş mallara katılmadır; mal ortaklığı, mal ayrılığı veya paylaşmalı mal ayrılığı geçmişe yürütülemez ve böyle bir kayıt yok hükmündedir. Sonuç ağırdır: sözleşmeden önce edinilen mallar ortaklık malı sayılmaz, dolayısıyla TMK m. 276'ya göre yarı yarıya paylaşıma da girmez.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2011 · E. 2010/6262 · K. 2011/3497

Aile hukukunda sözleşme serbestisi sınırlıdır; mal rejimi ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçilebilir

Eşler 1990'da evlenmiş, 30.12.2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı ve sözleşmede rejimin evlendikleri tarihten itibaren geçerli olacağı yazılıydı. Dava konusu taşınmaz 1999'da, mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde davalı eş adına alınmıştı. Mahkeme, sözleşme gereği taşınmazı ortaklık malı sayarak tapunun yarısının davacı adına tesciline karar vermiştir.

> *"Çünkü aile hukukunda; tam ve sınırsız bir sözleşme serbestisi kabul edilmemiş, tam aksine özgür iradeye dayalı sözleşme serbestisinin sınırlı olarak kabul edildiği ve kullanıldığı görülmektedir. Bu konuda en büyük yasal engel de, 4722 sayılı Kanunun 10/3. fıkrası olmaktadır. Bu nedenle, taraflar arasında yapılan mal ortaklığı sözleşmesinin geçmişe etkili olarak uygulanması olanağı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, geçmişe etkili mal rejimi sözleşmesi tartışmasında doktrindeki karşı görüşü de anıp gerekçesiyle reddetmesi bakımından değerlidir. Daireye göre TMK m. 203'teki "kanunda yazılı sınırlar içinde" ifadesi yasal bir engeldir; çünkü aile hukukunda tam ve sınırsız sözleşme serbestisi kabul edilmemiştir. Bu ölçü TMK m. 276/2 bakımından da geçerlidir: eşler paylaşma oranını serbestçe kararlaştırabilir, ama rejimin başlangıç tarihini geriye çekemez.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.10.2010 · E. 2010/1159 · K. 2010/4951

Başlığı "mal ortaklığı sözleşmesi" olsa da kanunun koşullarını taşımayan sözleşme geçerli bir mal rejimi sözleşmesi sayılmaz

Eşler 2001'de evlenmiş, 2005'te boşanmışlardı. Aralarında 25.12.2002 tarihli bir "mal ortaklığı sözleşmesi" vardı ve bu sözleşmede evlilik birliği içinde edinilen taşınır ve taşınmazların yarı yarıya paylaşılacağı kararlaştırılmıştı. Mahkeme uyuşmazlığı bu sözleşmeye göre çözmüştür.

> *Diğer bir anlatımla, sözleşmenin yapıldığı 25.12.2002 tarihinde yasal mal rejimi, edinilmiş mallara katılma rejimi olup sözleşmeyle ancak edinilmiş mallara katılma rejimi evlenme tarihinden geçerli olmak üzere geriye götürülebilecektir. 01.01.2002 tarihinden önce mal ayrılığı rejimi geçerli olup somut olayda; taraflar, yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin aksine mal ayrılığı sözleşmesi yaparak evlilik birliği içerisinde edinilen taşınır ve taşınmaz mallara yarı yarıya sahip olunacağını kararlaştırmışlardır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, taraflar arasındaki sözleşme kanunun öngördüğü koşulları taşımadığından geçerli bir mal rejimi sözleşmesi olarak kabul edilemez.*

Değerlendirme Bu karar, sözleşmenin başlığına değil içeriğine bakılması gerektiğini gösterir. "Mal ortaklığı sözleşmesi" adı taşıyan bir metin, kanunun aradığı koşulları taşımıyorsa geçerli bir mal rejimi sözleşmesi değildir; bu durumda TMK m. 276'nın yarı yarıya paylaşma kuralı da uygulanmaz ve uyuşmazlık, eşlerin gerçekte tabi olduğu rejime göre çözülür. Uygulamada sözleşme, seçilen rejimin adını ve başlangıcını açıkça yazmalı, kanunun izin verdiği sınırı aşmamalıdır.

9 **Yargıtay 7. Hukuk Dairesi**
30.03.2023 · E. 2022/219 · K. 2023/1852

Noterde düzenlenen mal ortaklığı mukavelesi mal rejimi sözleşmesidir; vasiyetname olarak iptali istenemez

Eşler arasında 1990 tarihli, noterde düzenlenen "düzenleme şeklinde mal ortaklığı evlenme mukavelesi" başlıklı bir sözleşme vardı ve sulh hâkimliğince tasdik edilmişti. Eşlerden biri 2016'da ölmüştür. Ölenin kardeşleri, belgenin ölüme bağlı tasarruf içerdiğini ve resmî vasiyetname hükmünde olduğunu ileri sürerek şekle aykırılık nedeniyle iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi istemi reddetmiştir.

> *Uyuşmazlık; eşler arasında noterde düzenlenen mal ortaklığı şeklindeki mal rejimi sözleşmesinin iptali istemine ilişkindir. 2. İlgili Hukuk 743 sayılı Medeni Kanun'un 222 nci maddesi (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 276 ncı maddesi).*

Değerlendirme Kararın iki yönü önemlidir. Birincisi, Daire uygulanacak hukuku gösterirken 743 sayılı Kanun'un 222. maddesinin karşılığının TMK m. 276 olduğunu açıkça yazar; bu, eski sözleşmelere hangi hükmün uygulanacağı tartışmasını çözer. İkincisi, noterde usulüne uygun düzenlenmiş bir mal ortaklığı mukavelesi kural olarak mal rejimi sözleşmesidir; içeriğinde ölüme bağlı sonuç doğuran bir kayıt bulunması onu vasiyetnameye çevirmez ve vasiyetnamenin iptali davasına konu edilemez.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2007 · E. 2006/21235 · K. 2007/16888

Rejim ölümle değil kanun değişikliğiyle sona ermişse sözleşmedeki ölüm kaydına dayanılarak mirasçılık belgesi istenemez

Eşler 1955'te evlenmiş, 1971'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı; sözleşmede birinin ölümü hâlinde ortaklığa dâhil malların tamamının sağ kalan eşe ait olacağı kararlaştırılmıştı. Eşlerden biri 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra, 2003'te ölmüştür. Sağ kalan eş, 743 sayılı Kanun'un 221 ve 222. maddelerine dayanarak sözleşme gereğince mirasçılık belgesi verilmesini istemiştir.

> *Eşler arasındaki mal ortaklığı rejimi 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesiyle, bu yasadaki yasal mal rejimine (edinilmiş mallara katılma) dönüşmüştür. (4722 s.Yürürlük K.m.10/4) Sözleşme ile kabul edilen mal ortaklığı rejiminin, eşlerden birinin ölümüyle değil, yeni yasadaki yasal rejime dönüşmüş olması sebebiyle sona erdiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, mal ortaklığı sözleşmesindeki paylaşma kaydının mirasçılık belgesine dayanak yapılamayacağını gösterir: rejim ölümden önce, kanun değişikliğiyle sona ermişse sözleşmenin "ölüm hâlinde" hükmü işlemez. Hukuk Genel Kurulu daha sonra aynı sözleşme bakımından, bu kaydın içerik olarak ölüme bağlı tasarruf sayılması hâlinde miras sözleşmesi olarak ayakta kalacağı sonucuna varmış ve bu karara dayanan görüşü benimsememiştir.[11] İki karar birlikte okunmalıdır: rejim sona erer, ama ölüme bağlı tasarruf niteliğindeki kayıt ayrı bir hukuki işlem olarak yaşamaya devam edebilir.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2010 · E. 2009/6186 · K. 2010/1105

Terekenin tespitine ilişkin karar, mal ortaklığının tasfiyesi davası bakımından kesin hüküm oluşturmaz

Eşler 1973'te evlenmiş, 2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Eşlerden biri 2006'da ölmüştür. Sağ kalan eş terekenin sözleşme uyarınca tasfiyesini ve bazı taşınmazların tasfiye payına mahsuben kendisine verilmesini istemiştir. Mahkeme, daha önce sulh hukuk mahkemesinde görülen terekenin tespiti davasını kesin hüküm sayarak davayı reddetmiştir.

> *Anılan bu hüküm terekeye ait malların tespitine ilişkin olup terekenin tasfiyesi yönünde bir karar verilmemiştir.Önceki hüküm tespit niteliğinde olduğundan bu dava yönünden HUMK.nun 237.maddesi uyarınca kesin hüküm oluşturmaz.Taraflarca mal ortaklığı rejimi benimsendiğine göre ,mahkemece mal ortaklığı sözleşmesi, 4722 sayılı Kanunun 10/3 ve TMK.nun 202. maddesine göre bir karar verilmesi gerekirken hatalı nitelendirme sonunda kesin hüküm nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

11 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.

DEĞERLENDİRME Usule ilişkin ama pratikte sık karşılaşılan bir sorunu çözer: tereke tespiti davası yalnız hangi malların bulunduğunu saptar, tasfiye sonucu doğurmaz; bu nedenle mal ortaklığının tasfiyesi davası bakımından kesin hüküm oluşturmaz. Ölüm sonrası açılan tespit davası, TMK m. 276 uyarınca açılacak paylaşma davasının önünü kapatmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 202:** Yasal mal rejimi ve seçimlik rejimler.
- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 257:** Mal ortaklığında mülkiyet, yönetim ve tasarruf.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 277:** Boşanma ve diğer hâllerde paylaşma.
- **TMK m. 278:** Kişisel malların payına mahsuben verilmesi.
- **TMK m. 279:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 281:** Diğer paylaşma kuralları.

MADDE

277

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VI. Paylaşma
2. Diğer hâllerde

KANUN METNİ

(1) Boşanma veya evliliğin iptali sebebiyle ya da kanun veya mahkeme kararı gereğince mal ayrılığına geçiş hâllerinde, her eş edinilmiş mallara katılma rejiminde kendi kişisel malı sayılacak olanları ortaklık mallarından geri alır.
(2) Geri kalan ortaklık malları eşler arasında yarı yarıya paylaşılır.
(3) Yasal paylaşmanın değiştirilmesine ilişkin anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

MADDE ÖZETİ

Boşanma, evliliğin iptali veya mal ayrılığına geçiş hâlinde paylaşma iki aşamalıdır: önce her eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılacak olanları ortaklık mallarından geri alır; sonra geri kalan ortaklık malları yarı yarıya paylaşılır (m. 277). Uygulamada bu hesap, malın tasfiye anındaki değerinden ona ilişkin ödenmemiş borç düşüldükten sonra kalanın yarısı olarak yapılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Geri alma	Kişisel mal sayılacakların ortaklık mallarından ayrılması (TMK m. 277/1).
Kişisel mal	Edinilmiş mallara katılmada kişisel sayılan değerler (TMK m. 220).
Ortaklık payı alacağı	Kalan ortaklık mallarının yarısı.[2]
Olağanüstü mal rejimi	Haklı sebeple mal ayrılığına geçiş (TMK m. 206).

1 Yargıtay 8. HD, 03.11.2014, E. 2014/15924, K. 2014/19710.
2 Yargıtay 8. HD, 03.11.2014, E. 2014/15924, K. 2014/19710.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 277- Madde İsviçre Medenî Kanununun 242 nci maddesinden aynen alınmıştır. Bir önceki hükümden farklı olarak, bu hükümle mal ortaklığı rejiminin boşanma veya evliliğin iptali sebeplerinden biriyle ya da kanun veya mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş sebebiyle sona ermesi hâllerinde paylaşmanın nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Madde, mal ortaklığını sona erdiren diğer hâllerde, edinilmiş mallara katılma rejiminde olduğu gibi, eşin kendi kişisel malı sayılan mallarını ortaklık mallarından ayırdedip alma hakkına yer vermiştir. Eşlerin edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel mal sayılan mallarını ayırdedip almasından sonra geri kalan ortaklık mallarının eşler arasında yarı yarıya paylaşılması esası kabul edilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında, bu paylaşma oranlarının değiştirilmesine ilişkin anlaşmaların, ancak mal rejimi sözleşmesiyle ve bu sözleşmede bunun açıkça öngörülmesiyle mümkün olduğu hükme bağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 106*

Gerekçenin ilk cümlesi maddenin anahtarıdır: düzenleme "bir önceki hükümden farklı olarak" yapılmıştır. Ölümde ortaklık malları doğrudan ikiye bölünürken, boşanma ve benzeri hâllerde önce bir ayıklama yapılır. Gerekçe bu ayıklamayı "eşin kendi kişisel malı sayılan mallarını ortaklık mallarından ayırdedip alma hakkı" olarak adlandırır ve ölçüyü edinilmiş mallara katılma rejimine bağlar; yani hangi değerin kişisel mal sayılacağı yasal rejimin kavramlarıyla belirlenir. İkinci fark üçüncü fıkradadır: ölüm hâlinde paylaşma oranı mal rejimi sözleşmesiyle serbestçe değiştirilebilirken, burada değişikliğin sözleşmede **açıkça** öngörülmesi aranır. Gerekçe bu koşulu ayrıca vurgulayarak, boşanma hâlinde eşlerden birinin lehine kurulmuş örtülü düzenlemelerin geçerli sayılmayacağını ortaya koyar. Tasarının 277. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun mal ortaklığının boşanma hâlinde nasıl tasfiye edileceğini kendi başına bir maddeyle düzenlememişti. Konuyu, akdî rejimlerin genel hükümleri arasında yer alan ve evliliğin devamı sırasında mal ayrılığına geçilmesi hâlini düzenleyen 181. madde karşılıyordu. Bu hüküm bugünkü 277. maddeyle şaşırtıcı biçimde aynı yapıyı kurar: önce her eş kendi mallarını geri alır, sonra kalan artış mevcut rejime göre paylaşılır. Aradaki fark ise Cumhuriyet tarihinin eşitlik yönündeki değişimini gösterir: eski hüküm, eksiği kadının sebebiyet verdiği ispat edilmedikçe kocaya yüklüyor, ayrıca yalnız kadına teminat isteme hakkı tanıyordu. Yeni düzenlemede taraflar arasında böyle bir ayrım yoktur ve paylaşma her iki eş için eşittir. Eski Kanun'un mal ortaklığına ilişkin 221. maddesinin ikinci fıkrasında geçen "boşanma hâlinde haiz olduğu haklar" ifadesi de boşanmaya özgü bir tasfiyenin varlığını dolaylı olarak varsayıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı koca, mukavele ile başka bir usul kabul etmiş olup ta evliliğin devamı esnasında akit veya diğer bir sebeple mal ayrılığı vukuunda alacaklıların hakları mahfuz kalmak şartiyle karı kocadan her biri kendi mallarını geri alır. Mal ayrılığından evvel husule*

> *gelmiş olan ziyade, mevcut usule göre aralarında taksim olunur; vukua gelen noksan, karısının sebebiyet verdiğini ispat etmedikçe kocaya aittir. Karı tasfiye sırasında kocanın tasarrufunda kalan malları için dahi teminat talep edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 181

	743 sayılı Kanun m. 181	4721 sayılı Kanun m. 277
Kapsam	Evlilik sürerken mal ayrılığına geçiş	Boşanma, iptal ve mal ayrılığına geçiş
Birinci aşama	Her eş kendi mallarını geri alır	Kişisel malı sayılacakları geri alır
İkinci aşama	Artış mevcut rejime göre paylaşılır	Kalan yarı yarıya paylaşılır
Eksik	Kural olarak kocaya ait	Böyle bir ayrım yok
Teminat	Yalnız kadın isteyebilir	Böyle bir ayrım yok
Alacaklılar	Hakları saklı	Hakları saklı (m. 213)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; iki aşamalı paylaşma kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama hâlleri	Boşanma, evliliğin iptali, mal ayrılığına geçiş	TMK m. 277/1
Birinci aşama	Kişisel mal sayılacaklar geri alınır	TMK m. 277/1
Ölçü	Edinilmiş mallara katılmadaki kişisel mal kavramı	TMK m. 220
İkinci aşama	Geri kalan yarı yarıya paylaşılır	TMK m. 277/2
Farklı oran	Ancak sözleşmede açıkça öngörülmüşse	TMK m. 277/3
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 242	S. Sayısı 723, s. 106
Sona erme anı	Boşanmada dava tarihi	TMK m. 271/2
Değer	Tasfiye anındaki değer	TMK m. 275
Borçlar	Mala ilişkin ödenmemiş borç düşülür	Yargıtay 8. HD, K. 2014/19710
Ön koşul	Boşanma hükmünün kesinleşmesi	Yargıtay 8. HD, K. 2012/12686

Konu	Kural	Dayanak
Zamanaşımı	On yıl, rejimin sona erdiği tarihten	Yargıtay 2. HD, K. 2008/5526
Ölüm hâli	Ayrı hüküm uygulanır	TMK m. 276

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 242. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, bir önceki hükümden farklı olarak bu maddeyle mal ortaklığı rejiminin boşanma veya evliliğin iptali sebeplerinden biriyle ya da kanun veya mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş sebebiyle sona ermesi hâllerinde paylaşmanın nasıl yapılacağının düzenlendiğini belirtir. Gerekçeye göre madde, mal ortaklığını sona erdiren bu diğer hâllerde, edinilmiş mallara katılma rejiminde olduğu gibi eşin kendi kişisel malı sayılan mallarını ortaklık mallarından ayırdedip alma hakkına yer vermiş; bu ayırmadan sonra geri kalan ortaklık mallarının eşler arasında yarı yarıya paylaşılması esasını kabul etmiştir. Üçüncü fıkra bakımından gerekçe, paylaşma oranlarının değiştirilmesine ilişkin anlaşmaların ancak mal rejimi sözleşmesiyle ve bu sözleşmede açıkça öngörülmesiyle mümkün olduğunu vurgular. Tasarının 277. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

TMK m. 276 ile 277 arasındaki fark tek bir cümlede toplanır: **ölümde doğrudan yarı yarıya paylaşma yapılır, boşanmada ise önce kişisel mallar geri alınır.** Bu ayrım hesabı kökten değiştirir. Boşanmada bir eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel mal sayılacak değerlerini (evlenmeden önce sahip olduğu mallar, miras ve bağış yoluyla edindikleri, manevi tazminat alacakları ve kişisel malların yerine geçen değerler) ortaklıktan çekip alır; ancak bundan sonra kalan kütle ikiye bölünür. Bu nedenle dosyada ilk yapılacak iş her malın kaynağını belgelemektir: miras ilamı, bağış senedi, evlilik öncesi tapu kaydı, satış bedelinin banka kaydı. İkinci uyarı üçüncü fıkraya ilişkindir: paylaşma oranını değiştiren anlaşma, mal rejimi sözleşmesinde **açıkça** öngörülmüş olmalıdır; sözleşmenin ruhundan çıkarılan veya sonradan yapılan yan anlaşmalarla bu oran değiştirilemez. Üçüncü olarak süreye dikkat edilmelidir: tasfiye alacağı boşanmanın kişisel sonuçlarına ilişkin bir yıllık süreye değil on yıllık zamanaşımına tabidir ve süre boşanma davasının açıldığı tarihten işler.

II. Uygulama Alanı

- **Boşanma:** Mal ortaklığı boşanmayla sona ererse bu madde uygulanır (TMK m. 277/1).
- **İptal:** Evliliğin iptali hâlinde de aynı kural geçerlidir (TMK m. 277/1).

- **Mal ayrılığına geçiş:** Kanun veya mahkeme kararıyla geçiş de kapsamdadır (TMK m. 277/1).
- **Mahkeme kararı:** Haklı sebep varsa hâkim rejimin mal ayrılığına dönüşmesine karar verir (TMK m. 206).
- **Kapsam dışı:** Ölüm ve başka bir mal rejiminin kabulü ayrı hükme tabidir (TMK m. 276).
- **Sona erme anı:** Boşanma ve iptalde rejim dava tarihinde sona erer (TMK m. 271).

III. Birinci Aşama: Kişisel Malların Geri Alınması

- **Hak:** Her eş, kişisel malı sayılacak olanları ortaklık mallarından geri alır (TMK m. 277/1).
- **Ölçü:** Kişisel mal kavramı edinilmiş mallara katılmadaki gibi belirlenir (TMK m. 220).
- **Kapsam:** Evlenmeden önceki mallar, miras ve bağışlar, manevi tazminat alacakları.
- **İkame değer:** Kişisel malların yerine geçen değerler de kişisel maldır.
- **İspat:** Malın kişisel mal olduğunu iddia eden bunu kanıtlar (TMK m. 261).
- **Belgeler:** Miras ilamı, bağış senedi, evlilik öncesi tapu kaydı, banka kayıtları.

IV. İkinci Aşama: Kalanın Paylaşılması

- **Kural:** Geri kalan ortaklık malları eşler arasında yarı yarıya paylaşılır (TMK m. 277/2).
- **Hesap:** Tasfiye anındaki değerden mala ilişkin ödenmemiş borç düşülür.[3]
- **Sonuç:** Kalan tutarın yarısı ortaklık payı alacağıdır.
- **Değer anı:** Değerler tasfiye anına göre bulunur (TMK m. 275).
- **Denkleştirme:** Kesimler arası aktarımlar önce denkleştirilir (TMK m. 273).
- **Katkı:** Değer artış payından doğan borçlar da hesaba katılır (TMK m. 274).

V. Farklı Paylaşma Oranı

- **Koşul:** Anlaşma ancak mal rejimi sözleşmesinde açıkça öngörülmüşse geçerlidir (TMK m. 277/3).
- **Fark:** Ölüm hâlindeki düzenlemeye göre daha sıkı bir koşuldur (TMK m. 276).
- **Amaç:** Boşanmada zayıf durumdaki eşin korunması (S. Sayısı 723, s. 106).

3 Yargıtay 8. HD, 03.11.2014, E. 2014/15924, K. 2014/19710.

- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama biçiminde yapılır (TMK m. 205).
- **İleriye etki:** Sonradan yapılan rejim sözleşmeleri ileriye etkilidir.[4]
- **Yan anlaşma:** Sözleşme dışında yapılan protokollerle oran değiştirilemez.

VI. Mal Ayrılığına Geçiş Yolu

- **Dayanak:** Haklı sebep varsa hâkim mal ayrılığına geçişe karar verir (TMK m. 206).
- **Haklı sebepler:** Sınırlı sayıda değildir, örnekleme yoluyla sayılmıştır.[5]
- **Bilgi vermeme:** Diğer eşin malvarlığı hakkında bilgi vermemesi haklı sebeptir (4721 s. K. m. 206).
- **Sıra:** Önce geçişe, sonra tasfiyeye karar verilir.[6]
- **Yarar:** Boşanma davası açmadan malvarlığını koruma imkânı sağlar.
- **Alacaklılar:** Rejim değişikliği alacaklıların haklarını etkilemez (4721 s. K. m. 213).

VII. Usul

- **Görev:** Tasfiye istemleri aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Ön koşul:** Boşanma hükmü kesinleşmeden tasfiyeye karar verilemez.[7]
- **Nitelendirme:** İstemin ayni mi alacak mı olduğu sonucu belirler.[8]
- **Ayın istemi:** Ortaklık mallarında elbirliği mülkiyeti bulunduğundan tasfiye ayni sonuç doğurur.[9]
- **Zamanaşımı:** On yıl; süre rejimin sona erdiği tarihten işler.[10]
- **Deliller:** Noter sözleşmesi, tapu, trafik ve banka kayıtları getirtilir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Boşanmada mal ortaklığının tasfiyesinde dosya iki sütun hâlinde kurulmalıdır. Birinci sütun geri alınacak kişisel mallardır: evlenmeden önce sahip olunan değerler, miras ve bağış yoluyla edinilenler, manevi tazminat alacakları ve bunların yerine geçen mallar. Her biri için kaynak belgelenmelidir; çünkü ispat yükü kişisel mal iddiasında bulunandadır ve belgelenemeyen değer ortaklık malı sayılarak yarısı karşı tarafa gider. İkinci sütun paylaşılacak ortaklık mallarıdır; burada malın

4 Yargıtay 8. HD, 07.06.2017, E. 2016/10565, K. 2017/8506.
5 Yargıtay 8. HD, 09.03.2021, E. 2020/1407, K. 2021/2097.
6 Yargıtay 8. HD, 13.02.2018, E. 2016/12480, K. 2018/2048.
7 Yargıtay 8. HD, 20.12.2012, E. 2012/3957, K. 2012/12686.
8 Yargıtay 8. HD, 13.11.2012, E. 2012/3401, K. 2012/10430.
9 Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/626, K. 2024/6099.
10 Yargıtay 2. HD, 17.04.2008, E. 2007/5877, K. 2008/5526.

tasfiye anındaki değerinden ona ilişkin ödenmemiş borç düşülmelidir, aksi hâlde hesap brüt değer üzerinden yapılır ve borç yükü tek bir eşin üzerinde kalır. Talep kurulurken malın hangi rejim döneminde edinildiğine bakılmalıdır: mal ortaklığı döneminde edinilen mallarda elbirliği mülkiyeti bulunduğu için ayni istem mümkündür, buna karşılık sözleşmeden önceki dönemde edinilenlerde hak kural olarak alacak hakkıdır; bu yüzden talebi terditli kurmak en güvenli yoldur. Süre bakımından acele gerekmese de erteleme yapılmamalıdır: tasfiye alacağı boşanmanın bir yıllık süresine değil on yıllık zamanaşımına tabidir ve süre boşanma davasının açıldığı tarihte işlemeye başlar.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2014 · E. 2014/15924 · K. 2014/19710

Boşanmada ortaklık mallarının tasfiye anındaki değerleri bulunur ve borç düşüldükten sonra kalanın yarısı ortaklık payı alacağı olarak hükmedilir

Eşler arasında mal ortaklığı sözleşmesi vardı. Boşanma davası 13.10.2009'da açılmıştır. Tasfiyeye konu taşınmaz ile araç sözleşme döneminde edinilmişti; aracın alımında kullanılan kredi borcunun bir bölümü henüz ödenmemişti. Mahkeme taşınmaz ve araç yönünden davacı lehine alacağa hükmetmiştir.

> *"...dava konusu araç ve taşınmazın mal ortaklığı rejimine tabi olup usulüne uygun biçimde tasfiye tarihindeki değerlerinin (TMK'nun 275.md) belirlendiği, aracın alımında kullanılan ancak bir miktarı henüz ödenmeyen kredi borcunun aracın tasfiye tarihindeki belirlenen değerinden düşürülerek bulunan toplam alacak miktarının yarısı oranındaki bölümünün (TMK'nun 277. md) ortaklık payı alacağı olarak hüküm altına alınmış olmasında..."*

DEĞERLENDİRME Karar, TMK m. 277'nin hesabını adım adım gösterir ve maddeyi açıkça anar. Önce ortaklık mallarının tasfiye anındaki değeri bulunur, sonra o mala ilişkin ödenmemiş borç bu değerden düşülür, kalan tutarın yarısı ortaklık payı alacağı olarak hükmedilir. Daire bu yöntemi isabetli bulmuş ve hükmün taşınmaz ile araca ilişkin bölümünü onamıştır. Uygulamada sık yapılan hata, borcu düşmeden brüt değer üzerinden yarı pay hesaplanmasıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2024 · E. 2023/626 · K. 2024/6099

Tasfiyede ayın istemenin istisnaları sınırlıdır; paylı maldaki üstün yarar ile aile konutu ve ev eşyası dışında ayni hak istenemez

Eşler 2006'da evlenmiş, 2010'da mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Boşanma davası 2012'de açıldı ve 2013'te kesinleşmiştir. Tasfiyeye konu taşınmaz ise sözleşmeden önce, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde alınmıştı. Davacı yalnız tapu iptali ve tescil istemiştir.

> *Mal rejiminin tasfiyesi isteğinde bulunan eşe ya da mirasçılarına tanınan hak ayni olmayıp kişisel alacak hakkı olduğuna yönelik kuralın istisnaları 4721 sayılı Kanun'un 226 ncı maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen alacaklı eşin tasfiyeye konu paylı malda üstün yararını kanıtlaması ve aynı Kanun'un 240 ncı maddesinde düzenlenen aile konutu veya eşyanın söz konusu olması halinde tahdidi olarak belirtilmiş olup temyize konu davadaki somut olayda, açıklanan istisnai durumlar da mevcut değildir.*

DEĞERLENDİRME Boşanma hâlinde talebin nasıl kurulacağını belirleyen karar budur. Mal ortaklığında ortaklık malları elbirliği mülkiyetine tabi olduğundan tasfiye ayni sonuç doğurur; buna karşılık edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilen mallar bakımından hak kişisel alacaktır ve ayın ancak iki hâlde istenebilir: paylı malda üstün yararın kanıtlanması ile aile konutu ve ev eşyası. Bu nedenle dava dilekçesinde yalnız tapu iptali ve tescil istenmesi, malın hangi rejim döneminde edinildiği yanlış değerlendirilmişse davanın tümden reddine yol açabilir; talep terditli kurulmalıdır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097

Mal ayrılığına geçiş için haklı sebepler sınırlı sayıda değildir; hâkim her somut olayı kendi koşullarında değerlendirir

Eşler 1965'te evlenmişti ve on yıldan fazla süredir fiilen ayrı, farklı ülkelerde yaşıyorlardı. Evlilik kayden sürüyordu. Taşınmazın kira gelirlerinin tamamını bir eş alıyor, diğerinin kiralamasına engel oluyordu. Diğer eş mal ayrılığı rejimine geçilmesini ve taşınmazın yarı hissesinin adına tescilini istemiştir.

> *Evlilik birliği devam ederken mali yönlerden sorunlar yaşanması, malvarlıkları hususunda anlaşmazlıklar çıkması hem doğrudan eşleri hem de eşlerin alacaklısı konumunda olan üçüncü kişileri etkileyebilmektedir. Aile kurumu toplumun temel yapı taşı olup, birliğin devamlılığı ve korunmasının önemi açısından yaşanacak mali sıkıntılar, haciz, iflas vb. durumlarda uygulanmak ve eşlerin veya alacaklıların mevcut mal rejiminden zarar görmelerini önlemek amacıyla Türk Medeni Kanunu olağanüstü mal rejimi kurumunu benimsemiştir. TMK'nin 206. maddesinde belirtilmiş olan haklı nedenlerin bulunması durumunda eşlerden birinin istemi üzerine hakim, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir. Maddede, haklı nedenler tahdidi olarak sayılmamış bunun yerine örnekleme yoluyla gösterilmesi tercih edilmiştir. Eşlerden birinin iradi olarak veya irade dışı nedenlerle evlilik birliğinde edinilen malvarlıklarına esaslı zarar vermeleri ya da verme olasılıklarının yüksek bulunduğu durumlarda olağanüstü mal rejimine geçişe karar verilmelidir. Hakime, geniş takdir yetkisinin tanınması bakımından, haklı nedenlerin varlığında bağlayıcı nitelikte sınırlama yapılmamış olması isabetli olmuştur. Mahkemece, her somut olay kendi koşulları içinde değerlendirilerek ve eşlerin mali çıkarları gözetilerek, mevcut mal rejiminin mal ayrılığı rejimine dönüşüm talebi hakkında olumlu veya olumsuz karar verilme-*

lidir. Evlilik malları üzerinde telafisi güç ve ciddi hak kaybına neden olacak hususlar mal ayrılığı rejimine geçiş talebinin kabulü için önemlidir.

DEĞERLENDİRME TMK m. 277 üç sona erme hâlini kapsar ve bunlardan biri mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiştir. Bu karar, o geçişin koşullarını ayrıntılı biçimde açıklar: kanun haklı sebepleri sınırlı olarak saymamış, örnekleme yoluyla göstermiştir; hâkime geniş takdir yetkisi tanınmıştır. Ölçüt, evlilik malları üzerinde telafisi güç ve ciddi hak kaybı doğuracak bir durumun bulunmasıdır. Mal ortaklığında bu yol özellikle önemlidir; çünkü ortaklık mallarına tek başına tasarruf edemeyen eş için rejim değişikliği, boşanma davası açmadan malvarlığını koruyabilmenin tek yoludur.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2018 · E. 2016/12480 · K. 2018/2048

Önce mal ayrılığına geçiş istemi karara bağlanır, sonra tasfiye istemi incelenir

Aynı uyuşmazlığın ilk temyiz incelemesinde mahkeme, eşin ayni hak isteyemeyeceği gerekçesiyle davayı tümden reddetmişti. Oysa davacı önce mal ayrılığı rejimine geçilmesini, ardından tasfiye ve tapu iptali istemişti. Mahkeme, diğer eşin malvarlığı ve gelirler hakkında bilgi vermekten kaçınıp kaçınmadığını tanıklara ayrıntılı olarak sormamıştı.

> *Mahkemece yapılacak iş, davacı tanıkları yeniden usulüne uygun şekilde dinleyerek tanıklardan davacı tarafın iddia ettiği hususların ayrıntılı olarak sorulup belirlenmeye çalışılması, 1965 yılında evlenen tarafların uzun yıllardan beri ayrı ülkelerde yaşıyor oldukları ve TMK 206 maddesindeki haklı sebeplerin örnekleme yoluyla sayıldığı gözetilerek davacı tarafın ilk talebi olan mal ayrılığı rejimine geçiş hakkında öncelikle karar verilmesi, oluşacak kanaate göre de tasfiye isteği hakkında olumlu olumsuz bir karar verilmesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, iki istemin sırasını belirler: mal ayrılığına geçiş ile tasfiye birlikte istenmişse hâkim önce rejim değişikliğine karar vermeli, ancak ondan sonra tasfiyeyi incelemelidir. Çünkü tasfiye, rejimin sona ermesine bağlıdır. Kararda ayrıca TMK m. 206'daki haklı sebeplerin örnekleme yoluyla sayıldığı ve bunlardan birinin diğer eşin malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması olduğu vurgulanmıştır; bu, mal ortaklığında bilgi vermeyen eşe karşı elverişli bir dayanaktır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.12.2012 · E. 2012/3957 · K. 2012/12686

Tasfiye davasının görülebilmesi için açılmış ve kesinleşmiş bir boşanma davası bulunmalıdır; sulh sözleşmesi rejimi sona erdirmez

Eşler halen evliydi ve aralarında açılmış bir boşanma davası yoktu. Fiilen ayrı yaşıyorlardı. Yargılama sırasında sunulan 29.07.2010 tarihli sulh sözleşmesiyle taraflar

taşınmaz ve paraların paylaşımında anlaşmış görünüyordu. Mahkeme, bu sözleşmeye dayanarak mal rejimi tasfiyesi davasını kabul etmiştir.

> *TMK.nun 225/2. maddesi uyarınca eşler arasındaki mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer. Boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren de açılacak mal rejimi davası ile mal rejiminin tasfiyesi yoluna gidilir. Şu halde, mal rejimi tasfiyesinin yapılması için ortada en azından açılmış bir boşanma davasının bulunması, bu arada henüz boşanma davası sonuçlanmadan açılmış bir mal rejimi davası var ise, boşanma davasının kesinleşmesinin sonucunun beklenilmesi, mal rejimi davası bu safhada açılmamış ise, boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren mal rejimi davasının açılması gerektiği açıklanan Kanun hükümleri gereğidir.*

Değerlendirme TMK m. 277 boşanma veya evliliğin iptali hâlinde uygulanır; ancak bunun için önce rejimin gerçekten sona ermiş olması gerekir. Daire bu ön koşulu net biçimde ortaya koymuştur: rejim boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer, tasfiye davası ise boşanma hükmü kesinleştikten sonra görülebilir. Boşanma davası açılmadan yapılan bir sulh sözleşmesi mal ayrılığına geçiş niteliğinde olmadığından rejimi sona erdirmez ve tek başına tasfiyeye dayanak olamaz. Evlilik sürerken tasfiye isteniyorsa doğru yol TMK m. 206'ya dayalı olağanüstü mal rejimine geçiştir.

6 **Yargıtay 8. Hukuk Dairesi**
07.06.2017 · E. 2016/10565 · K. 2017/8506

Mal ayrılığına geçiş sözleşmesi ileriye etkilidir ve alacaklıların haklarını etkilemez

Eşler 1984'te evlenmiş, 2014'te noterde mal ayrılığı sözleşmesi yapmışlardı. Eşlerden birinin alacaklıları, bu sözleşmenin muvazaalı olduğunu ve kendi haklarını ortadan kaldırdığını ileri sürerek geçersizliğinin tespitini istemiştir. Mahkeme sözleşmenin geçersizliğine karar vermiştir.

> *Edinilmiş mallara katılma rejimi dışındaki diğer mal rejimlerinin benimsenmesine ilişkin sonradan yapılan sözleşmeler ancak ileriye etkili olarak yapıldığı tarihten sonraki dönem için sonuç doğurur. Dolayısıyla davalılar arasında yapılan mal ayrılığı sözleşmesi yapıldığı tarihten sonrası için geçerlidir. Bundan ayrı, 4721 sayılı TMK'nun 213.maddesi "Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının, üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz. Kendisine böyle mallar geçmiş olan eş, borçlardan kişisel olarak sorumludur; ancak, söz konusu malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği takdirde, bu ölçüde kendisini sorumluluktan kurtarabilir." hükmünü amirdir. Açıklanan hususlar karşısında, davalılar arasında yapılan mal ayrılığı sözleşmesinin davacıların haklarını etkilemesi söz konusu değildir.*

Değerlendirme Karar iki şeyi birden gösterir. Birincisi, sözleşmeyle mal ayrılığına geçiş ileriye etkilidir; geçmiş dönem kendi rejimine tabi kalır. İkincisi,

alacaklılar bakımından kanun zaten bir güvence kurmuştur: rejimin kurulması, değiştirilmesi veya tasfiyesi, alacaklıların üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz (4721 s. K. m. 213). Bu nedenle alacaklıların ayrıca sözleşmenin geçersizliğini dava etmekte hukuki yararı yoktur. Mal ortaklığı tasfiyesinde de aynı güvence işler; ortaklık borçları paylaşmayla ortadan kalkmaz.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.11.2012 · E. 2012/3401 · K. 2012/10430

Boşanmadan sonra açılan davada istem alacakla sınırlandırılmışsa dava mülkiyete değil alacağa ilişkindir

Eşler 2003'te boşanmıştı. Boşanmadan sonra, evlilik sırasında birlikte üye oldukları kooperatif yoluyla edinilen taşınmaz nedeniyle bir eş dava açmıştır. Dava dilekçesinde hem mal ortaklığının tasfiyesi hem alacak ve sebepsiz zenginleşme denilmişti. Davacı yargılama oturumunda istemini ödediği paraların geri alınmasıyla sınırlamıştır. Mahkeme taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin kesin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dava, dava dilekçesinin konu kısmından da anlaşılacağı üzere eşlerin boşanması nedeniyle mal ortaklığının tasfiyesi olarak açılmış ancak, nitelendirmenin tam olarak yapılmadığı bu ibarenin yanında alacak ve sebepsiz zenginleşme davası olarakta nitelendirildiği anlaşılmıştır. Eşlerin Kadıköy 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin Yargıtay denetiminden geçerek 27.06.2003 tarihinde kesinleşen 2002/1581 Esas ve 2002/1378 Karar sayılı ilamı ile boşandıkları, daha sonra her iki eşin birlikte üyesi oldukları kooperatif yoluyla edinilen taşınmaz nedeniyle davacının alacak isteğinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Kural olarak 01.01.2002 öncesi geçerli bulunan 743 sayılı TKM.nin 170. maddesi gereğince mal ayrılığından kaynaklanan katkı alacağı ile, 4721 sayılı TMK.nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden sonra yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallardan ve değer artış payından kaynaklanan alacaklar nedeniyle ayîn (mülkiyet) hakkı istenemeyeceği açıktır. Eşlerin katkı alacağı ya da katılma alacağından kaynaklanan hakkı şahsi nitelikte bulunan alacak hakkıyla sınırlıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, boşanma sonrası açılan tasfiye davalarında nitelendirmenin sonucu nasıl değiştirdiğini gösterir. Dilekçede "mal ortaklığının tasfiyesi" yazması tek başına yeterli değildir; malların hangi rejim döneminde edinildiği ve istemin ayni mi alacak mı olduğu belirleyicidir. Mal ayrılığı veya edinilmiş mallara katılma dönemine ait mallarda hak şahsi alacaktır ve mülkiyet istenemez. Bu ayrım aynı zamanda görevli ve yetkili mahkemeyi de etkiler.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.04.2008 · E. 2007/5877 · K. 2008/5526

Tasfiyeden doğan alacaklar on yıllık zamanaşımına tabidir; süre mal rejiminin sona erdiği tarihte başlar

Eşlerin boşanmasına ilişkin yabancı mahkeme kararının tenfizi 21.02.2003'te kesinleşmişti. Tasfiyeye ilişkin dava 17.10.2005'te açılmıştır. Davalı, boşanma hükmünün

kesinleşmesinden itibaren bir yıllık sürenin geçtiğini ileri sürerek zamanaşımı definde bulunmuştur. Mahkeme bu defi kabul edip davayı zamanaşımından reddetmiştir.

> *Katılma alacağının zamanaşımı konusunda 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununda bir hüküm mevcut değildir. Borçlar Kanununun 125. maddesi uyarınca; kural olarak alacak davaları on senelik zamanaşımına tabidir. Borçlar Kanununun 125. maddesindeki "bu konuda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde her dava on senelik müruru zamana tabidir" hükmündeki (her dava) sözcüklerini "bütün alacaklar" tarzında anlamak gerekir. Zamanaşımının başlangıcı da mal rejiminin sona erdiği tarihtir. (MK.m.225)...*

DEĞERLENDİRME Boşanmadan sonra tasfiye davasının ne zamana kadar açılabileceği sorusunun cevabı budur: mal rejiminin tasfiyesinden doğan alacaklar, boşanmanın kişisel sonuçlarına ilişkin bir yıllık süreye değil genel on yıllık zamanaşımına tabidir ve süre rejimin sona erdiği tarihten, yani boşanma davasının açıldığı tarihten işlemeye başlar. Mal ortaklığında da aynı ölçü geçerlidir; ancak ortaklık mallarında elbirliği mülkiyetine dayanan ayni istemler bakımından durum farklıdır, çünkü mülkiyete dayanan istemler zamanaşımına uğramaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 206:** Olağanüstü mal rejimine geçiş.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 273:** Denkleştirme.
- **TMK m. 274:** Değer artış payı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Ölüm hâlinde paylaşma.
- **TMK m. 278:** Kişisel malların payına mahsuben verilmesi.

MADDE

278

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VII. Paylaşma usulü
1. Kişisel mallar

KANUN METNİ

Mal ortaklığının eşlerden birinin ölümüyle sona ermesi hâlinde sağ kalan eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığı ölümle sona ererse sağ kalan eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir (m. 278). Bu bir bağış değil mahsup işlemidir: istenen malın değeri sağ eşin tasfiye payından düşülür. Uygulamada önce tasfiye payı hesaplanır, sonra bu payın istenen malın terekeye kalan bölümünü karşılayıp karşılamadığına bakılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Özgüleme	Malın payına mahsuben bir kişiye verilmesi (TMK m. 278).
Kişisel mal	Edinilmiş mallara katılmada kişisel sayılan değerler (TMK m. 220).
Tasfiye payı	Sağ eşin ortaklık mallarındaki yarı payı (TMK m. 276).
Mahsup	Verilen malın değerinin paydan düşülmesi (TMK m. 278).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 278- Madde İsviçre Medenî Kanununun 243 üncü maddesinden aynen alınmıştır. Madde mal ortaklığının ölümle son bulması hâlinde, sağ kalan eşin, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini hükme bağlamıştır. Bu hüküm sayesinde, eşin ortaklık mallarından kendisine isabet edecek payının verilmesi yerine, bu payına mahsuben, edinilmiş

1 Yargıtay 2. HD, 27.09.2023, E. 2023/5998, K. 2023/4232.

> mallara katılma rejiminde eşlerin kişisel malı sayılabilecek malların bunun sahibi olan eşe verilmesi mümkün olacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 106*

Gerekçe hükmün mantığını tek cümlede toplar: eşe verilecek olan **pay** değişmez, değişen yalnız payın hangi biçimde ödeneceğidir. Mal ortaklığında kişisel mallar da ortaklığa girip elbirliği mülkiyetine tabi olduğundan, ölümle birlikte eşin kendi getirdiği mal bile terekenin bir parçası hâline gelir. Gerekçe bu sonucun sert etkisini yumuşatmak için, sağ kalan eşe payını nakit olarak değil, kendi geçmişiyle bağlantılı mallar olarak alma imkânı tanındığını belirtir. Gerekçedeki "bunun sahibi olan eşe" ifadesi de dikkat çekicidir: istenebilecek mallar herhangi bir ortaklık malı değil, yasal rejimde o eşin kişisel malı sayılabilecek olanlardır. Tasarının 278. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da bu hükmün doğrudan karşılığı vardı: mal ortaklığının sona ermesini düzenleyen 224. madde. Hüküm, hayatta kalan eşe, kendi tarafından ortaklığa konulan malların hissesinden mahsup edilmek üzere kendisine tahsisini isteme hakkı tanıyordu. Yapı aynıdır: bir talep hakkı, mahsup esası ve yalnız sağ kalan eş lehine tanınmış olması. İki fark vardır. Birincisi ölçüde: eski hüküm "kendi tarafından ortaklığa ithal edilen mallar" diyerek somut bir kaynak ölçüsü kullanırken, yeni madde ölçüyü yasal mal rejimine, yani edinilmiş mallara katılmadaki kişisel mal kavramına bağlamıştır; böylece miras ve bağış yoluyla sonradan edinilen değerler de kapsama girer. İkincisi kapsamda: eski Kanun aile konutu ve ev eşyası için ayrı bir hüküm öngörmemişken, yeni Kanun bunlar bakımından sağ kalan eşe daha güçlü bir hak tanımıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hayatta kalan karı veya koca, kendi tarafından ortaklığa ithal edilen malların mahsubu hissesinden icra edilmek üzere, kendisine tahsisini isteyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 224

	743 sayılı Kanun m. 224	4721 sayılı Kanun m. 278
Hak sahibi	Hayatta kalan eş	Sağ kalan eş
Ölçü	Ortaklığa kendisinin kattığı mallar	Yasal rejimde kişisel mal sayılabilecekler
Nitelik	Hisseden mahsup	Payına mahsuben
Miras ve bağış	Açıkça kapsanmaz	Kapsanır
Konut ve eşya	Ayrı hüküm yok	Ayrı ve güçlü hüküm var (m. 279)
Diğer mallar	Düzenlenmemiş	Üstün yarar hâlinde istenebilir (m. 280)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ölçü yasal mal rejimine bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama hâli	Mal ortaklığının ölümle sona ermesi	TMK m. 278
Hak sahibi	Yalnız sağ kalan eş	TMK m. 278
Konu	Kişisel malı sayılabilecek olanlar	TMK m. 220
Nitelik	Payına mahsuben verilme	TMK m. 278
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 243	S. Sayısı 723, s. 106
Amaç	Payın nakit yerine ayın olarak alınabilmesi	S. Sayısı 723, s. 106
Hesap sırası	Önce tasfiye payı, sonra mahsup	Yargıtay 2. HD, K. 2023/4232
Sınır	Tasfiye payını aşan bölüm özgülenemez	Yargıtay 8. HD, K. 2019/11385
Sözleşme	Özgüleme sözleşmeyle somutlaştırılabilir	Yargıtay 8. HD, K. 2017/7920
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2017/5037
Konut ve eşya	Ayrı ve daha güçlü bir hüküm uygulanır	TMK m. 279

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 243. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, maddenin mal ortaklığının ölümle son bulması hâlinde sağ kalan eşin, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini hükme bağladığını belirtir ve hükmün amacını şöyle açıklar: bu sayede eşin ortaklık mallarından kendisine isabet edecek payının verilmesi yerine, bu payına mahsuben, edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin kişisel malı sayılabilecek malların bunun sahibi olan eşe verilmesi mümkün olacaktır. Tasarının 278. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde sağ kalan eşe **yeni bir değer** vermez; yalnız payını hangi biçimde alacağını seçme imkânı tanır. Mal ortaklığında kişisel mallar da ortaklığa girip elbirliği mülkiyetine tabi olduğundan, ölüm hâlinde eşin kendi getirdiği mal bile

kural olarak yarı yarıya paylaşıma girer. TMK m. 278, bu sonucu yumuşatır: eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek değerlerin kendisine verilmesini isteyebilir, ama bunların değeri tasfiye payından düşülür. İki pratik uyarı: birincisi, istem tasfiye payına dayanır, miras payına değil; bu ayrım görevli mahkemeyi ve talebin kaderini belirler, dilekçede açıkça yazılmalıdır. İkincisi, özgülemenin sınırı tasfiye payıdır; pay, istenen malın terekeye kalan bölümünü karşılamıyorsa malın tamamı sağ kalan eşe verilemez, ancak yarısı tescil edilir. Aile konutu ve ev eşyası bakımından daha güçlü bir hüküm bulunduğu da unutulmamalıdır.

II. Hakkın Koşulları

- **Sona erme sebebi:** Mal ortaklığı eşlerden birinin ölümüyle sona ermiş olmalıdır (TMK m. 278).
- **Hak sahibi:** Hak yalnız sağ kalan eşe tanınmıştır; mirasçılar bu hakkı kullanamaz.
- **Konu:** Edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel mal sayılabilecek değerler (TMK m. 220).
- **Nitelik:** İstem payına mahsubendir; bedelsiz bir edinim değildir.
- **Talep:** Hak kendiliğinden işlemez, sağ eşin istemi gerekir.
- **Boşanma:** Boşanmada kişisel mal sayılacaklar zaten geri alınır (TMK m. 277).

III. Talep Edilebilecek Mallar

- **Ölçü:** Yasal rejimde kişisel mal sayılan değerler esas alınır (TMK m. 220).
- **Kapsam:** Evlenmeden önceki mallar, miras ve bağışla edinilenler, manevi tazminat alacakları.
- **İkame değer:** Kişisel malların yerine geçen değerler de bu kapsamdadır.
- **Kişisel kullanım:** Yalnız bir eşin kişisel kullanımındaki eşyalar zaten ortaklığa girmez (TMK m. 260).
- **Konut ve eşya:** Aile konutu ve ev eşyası için ayrı ve daha güçlü bir hüküm vardır (TMK m. 279).
- **Diğer değerler:** Üstün yarar kanıtlanırsa başka mallar da istenebilir (TMK m. 280).

IV. Hesaplama

- **Birinci adım:** Malların ortaklık malı olup olmadığı sona erme tarihine göre belirlenir (TMK m. 271).

- **İkinci adım:** Değerler tasfiye anına, yani karara en yakın tarihe göre saptanır (TMK m. 275).
- **Üçüncü adım:** Sağ eşin tasfiye payı bu değerler üzerinden hesaplanır (TMK m. 276).
- **Dördüncü adım:** Payın istenen malın terekeye kalan bölümünü karşılayıp karşılamadığına bakılır.[2]
- **Sonuç:** Pay yetiyorsa malın tamamı, yetmiyorsa yarısı sağ eşe verilir.[3]
- **Fark:** Payı aşan bölüm için mirasçıların rızası ya da ayrı bir istem gerekir.

V. Sözleşmeyle Düzenleme

- **İmkân:** Özgüleme mal rejimi sözleşmesinde önceden somutlaştırılabilir.[4]
- **İçerik:** Hangi malların ortaklık malı sayılacağı ve ölümde kime verileceği yazılabilir.
- **Bağlayıcılık:** Mahkeme tasfiyeyi hem kanuna hem sözleşmeye göre yapar.
- **Şekil:** Sözleşme noterde düzenleme veya onaylama biçimindedir (TMK m. 205).
- **Sınır:** Sözleşme paylaşma oranını değiştirse de altsoyun saklı payını zedeleyemez (TMK m. 276).
- **Tereke düzenlemesi:** Ölüme bağlı tasarruf niteliğindeki kayıtlar mal rejimi sözleşmesi sayılmaz.[5]

VI. Usul

- **Görev:** İstem tasfiye payına dayandığından aile mahkemesi görevlidir.[6]
- **Miras payından fark:** Miras payına mahsuben özgüleme ayrı bir kurumdur (4721 s. K. m. 652).
- **Taraflar:** Dava sağ eş ile mirasçılar arasında görülür.
- **Talep:** Tasfiye ve özgüleme istemleri aynı davada birleştirilebilir.
- **Deliller:** Mirasçılık belgesi, noter sözleşmesi, tapu ve banka kayıtları getirtilir.
- **Değerleme:** Keşif ve bilirkişi incelemesi yapılır (TMK m. 275).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu maddeye dayanarak dava açılacaksa dilekçe iki ayrı istem hâlinde kurulmalıdır: birincisi mal ortaklığının tasfiyesi, ikincisi belirli malların tasfiye payına mahsuben sağ kalan eşe verilmesi. İkinci istem mutlaka "tasfiye payıma mahsuben" denilerek

2 Yargıtay 2. HD, 27.09.2023, E. 2023/5998, K. 2023/4232.
3 Yargıtay 8. HD, 16.12.2019, E. 2019/6130, K. 2019/11385.
4 Yargıtay 8. HD, 30.05.2017, E. 2016/13151, K. 2017/7920.
5 Yargıtay HGK, 14.05.2014, E. 2013/1077, K. 2014/664.
6 Yargıtay 8. HD, 04.04.2017, E. 2015/11337, K. 2017/5037.

yazılmalıdır; "miras payıma mahsuben" ifadesi davayı başka bir mahkemenin görev alanına taşır ve zaman kaybettirir. İstenecek mallar seçilirken ölçü, o malın edinilmiş mallara katılma rejiminde sağ kalan eşin kişisel malı sayılıp sayılmayacağıdır: evlenmeden önce sahip olunan, miras veya bağış yoluyla edinilen değerler ile bunların yerine geçen mallar bu kapsamdadır; kaynağı belgeleyen mirasçılık belgesi, bağış senedi veya evlilik öncesi tapu kaydı dosyaya konulmalıdır. Beklenti de doğru kurulmalıdır: istenen malın değeri tasfiye payından düşülecektir ve payı aşan bölüm özgülenemez; muris adına kayıtlı bir taşınmazın yarısı zaten sağ kalan eşin payı olduğundan, kalan yarı ancak pay yetiyorsa alınabilir. Aile konutu ve ev eşyası söz konusuysa doğrudan ilgili hükme dayanılmalıdır; orada sağ kalan eşe öncelikle mülkiyet isteme hakkı tanınmıştır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2023 · E. 2023/5998 · K. 2023/4232

Önce sağ eşin tasfiye payı hesaplanır, sonra bu payın malın mirasçılara kalan yarısını karşılayıp karşılamadığı değerlendirilir

Eşler 1973'te evlenmiş, 2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Eşlerden biri 2006'da ölmüştür. Sağ kalan eş, ortaklık mallarının tasfiyesini ve aile konutu ile bir dükkânın payına mahsuben kendisine verilmesini istemiştir. Dosya birkaç kez bozulmuştur; kararda önceki bozma ilamının gerekleri de aktarılmıştır.

> *Mahkemece, 809 ada 1744 parsel 2 nolu bağımsız bölüm ortaklık malı olduğu kabul edilerek öncelikle mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumlarına göre 2 nolu mesken ve Citibanktaki paranın tasfiye tarihi (bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarih) itibariyle evin sürüm (rayiç), paranın reel değerlerinin tespit edilerek, davacı sağ eşin bu değerler üzerinden tasfiye payı hesaplanıp, bu payın tasfiyeye konu 809 ada 1744 parsel 2 nolu bağımsız bölümün kural olarak mirasçılara kalan diğer 1/2 hisseyi karşılayıp karşılayamayacağı değerlendirilerek yasal mevzuat ve eşler arasında yapılan sözleşmenin 19 uncu maddesi gözetilerek sonucuna göre Citibanktaki para ve 809 ada 1744 parsel 2 nolu bağımsız bölüm yönünden bir karar verilmesi gerektiği belirtilerek...*

DEĞERLENDİRME Payına mahsuben özgüleme isteminin nasıl inceleneceğini adım adım gösteren tek kaynak budur. Sıra şudur: malların ortaklık malı olup olmadığı sona erme tarihindeki durumlarına göre belirlenir; değerler tasfiye tarihine, yani karara en yakın tarihe göre saptanır; sağ eşin tasfiye payı bu değerler üzerinden hesaplanır; son olarak bu payın, istenen taşınmazın mirasçılara kalan diğer yarısını karşılayıp karşılamadığı değerlendirilir. Pay yetiyorsa taşınmazın tamamı sağ eşe özgülenebilir, yetmiyorsa ancak yarısı verilir. Özgüleme bir bağış değil, mahsup işlemidir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2017 · E. 2016/13151 · K. 2017/7920

Mal rejimi sözleşmesinde konut ve ev eşyasının sağ kalana özgüleneceği kararlaştırılabilir

Eşler 1959'da evlenmiş, 25.12.2002'de noterde mal ortaklığı sözleşmesi yapmışlardı. Sözleşmenin 19. maddesi, ortaklık mallarına dâhil olan konut ve ev eşyası bakımından özel bir düzenleme içeriyordu. Eşlerden biri 2004'te öldü ve sağ kalan eş bu maddeye dayanarak aile konutunun kendisine verilmesini istemiştir.

> *Eşler arasında mal ortaklığı rejiminin yasal mevzuat ve noterde yapılan sözleşmeye göre tasfiyesi gerekmektedir. Sözleşmenin 19. maddesinde "ortaklık mallarına dahil olan birlikte yaşadığımız konutun ve ev eşyası birimizin ölümü halinde sağ kalanın payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilecektir." hükmünün kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, TMK m. 278'in tanıdığı özgüleme hakkının mal rejimi sözleşmesiyle önceden somutlaştırılabileceğini gösterir. Eşler sözleşmede hangi malların ortaklık malı sayılacağını ve ölüm hâlinde bunların sağ kalana payına mahsuben verilebileceğini yazmışlarsa, mahkeme tasfiyeyi yalnız kanuna göre değil bu sözleşme hükmüne göre de yapmak zorundadır. Uygulamada mal ortaklığı sözleşmesi yapılırken bu tür bir madde konulması, sağ kalan eşin konutta kalmasını büyük ölçüde güvenceye alır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2017 · E. 2015/11337 · K. 2017/5037

Sağ eş, tasfiye ile birlikte belirli malların payına mahsuben kendisine verilmesini aynı davada isteyebilir

Mal ortaklığı sözleşmesi bulunan eşlerden biri 2006'da ölmüştür. Sağ kalan eş aile mahkemesinde dava açarak hem ortaklık mallarının tasfiye edilmesini hem de üç taşınmazın payına mahsuben kendisine verilmesini istemiştir. Mahkeme, miras payından doğan özgüleme istemi bulunduğu düşüncesiyle bir bölüm yönünden görevsizlik kararı vermiştir.

> *Davacı taraf, ölen eş ile aralarında yapılan mal ortaklığı sözleşmesine göre ortaklık mallarının tasfiye edilerek payına mahsuben muris adına kayıtlı 22 nolu dükkan, aile konutu olarak kulanılan 2 nolu mesken, ve 5022 parsele kayıtlı yazlık yönünden ayın talep etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, istemin nasıl kurulacağını ve hangi mahkemenin bakacağını netleştirir. TMK m. 278'e dayanan özgüleme, mirasın paylaşılmasındaki özgülemeden farklıdır: kaynağı miras payı değil tasfiye payıdır ve bu nedenle aile mahkemesinin görev alanındadır. Daire, davacının miras payından doğan bir özgüleme istemi bulunmadığı hâlde verilen görevsizlik kararını usul ve yasaya aykırı bularak bozmuştur. Dilekçede istemin tasfiye payına dayandığı açıkça yazılmalıdır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2019 · E. 2019/6130 · K. 2019/11385

Tasfiye payı yetmiyorsa aile konutunun yalnız yarısı sağ eş adına tescil edilir

Mal ortaklığı sözleşmesi bulunan eşlerden birinin ölümü üzerine sağ kalan eş, malların tasfiyesini ve aile konutu ile ev eşyasının payına mahsuben kendisine verilmesini istemişti. Dosya iki kez bozulduktan sonra mahkeme, bozma gereklerine uyarak yeni bir hüküm kurdu ve taraflar yeniden temyiz ile karar düzeltme yoluna başvurmuştur.

> *Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda, davanın kısmen kabulüne, ev eşyaları yönünden verilen karar kesinleştiğinden yeniden karar verilmesine yer olmadığına, aile konutu olan 7 numaralı bağımsız bölümün 1/2'sinin iptali ile davacı adına tapuya kayıt ve tesciline, diğer taşınmazlar yönünden açılan davanın reddine karar verilmiş...*

DEĞERLENDİRME Kararda aktarılan sonuç, TMK m. 278 uygulamasının pratikteki karşılığıdır: uzun yargılama sonunda sağ kalan eşe aile konutunun tamamı değil yarısı verilmiştir. Bunun sebebi, muris adına kayıtlı taşınmazın yarısının zaten sağ eşin tasfiye payı olması ve kalan yarının terekeye ait bulunmasıdır. Daire bu hükmü esas yönünden yerinde bulmuş, yalnız vekâlet ücreti hesabını düzelterek onamıştır. Özgülemenin sınırı sağ eşin tasfiye payıdır; payı aşan bölüm için mirasçıların rızası ya da mirasın paylaşılmasına ilişkin ayrı bir istem gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 205:** Mal rejimi sözleşmesinin şekli.
- **TMK m. 220:** Kişisel mallar.
- **TMK m. 260:** Mal ortaklığında kişisel mallar.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Ölüm hâlinde paylaşma.
- **TMK m. 277:** Diğer hâllerde paylaşma.
- **TMK m. 279:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 280:** Diğer malvarlığı değerleri.
- **TMK m. 281:** Diğer paylaşma kuralları.

MADDE

279

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VII. Paylaşma usulü
2. Aile konutu ve ev eşyası

KANUN METNİ

(1) Eşlerin birlikte yaşadıkları konut veya ev eşyası ortaklık mallarına dahil ise, sağ kalan eş, payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilir.
(2) Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eş veya ölenin diğer yasal mirasçılarının istemiyle bunlar üzerinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınabilir.
(3) Mal ortaklığı rejiminin ölüm dışındaki bir sebeple son bulması hâlinde, eşlerden her biri, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle aynı istemleri ileri sürebilir.

MADDE ÖZETİ

Eşlerin birlikte yaşadıkları konut veya ev eşyası ortaklık mallarına dâhil ise sağ kalan eş, payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilir (m. 279). Haklı sebep varsa sağ eşin veya diğer yasal mirasçıların istemiyle mülkiyet yerine intifa ya da oturma hakkı tanınabilir. Rejim ölüm dışındaki bir sebeple sona ermişse her eş, üstün yararını ispat ederek aynı istemleri ileri sürebilir. Özgüleme karşılıksız değildir; verilen hakkın değeri eşin payından düşülür.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Aile konutu	Eşlerin birlikte seçtikleri ve ortak yaşamlarını sürdürdükleri konut (TMK m. 186).
Özgüleme	Malın payına mahsuben bir kişiye verilmesi (TMK m. 279).
Oturma hakkı	Bir binadan konut olarak yararlanma yetkisi (TMK m. 823).
Üstün yarar	Ölüm dışı sona ermede aranan ek koşul (TMK m. 279/3).

1 Yargıtay 2. HD, 17.04.2013, E. 2012/16773, K. 2013/10896.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 279- Madde İsviçre Medenî Kanununun 244 üncü maddesinden alınmıştır. Edinilmiş mallara katılma rejiminde yer alan hüküm, maddede mal ortaklığı rejimi için de kabul edilmiştir. Ancak edinilmiş mallara katılma rejiminde yer alan hükümden farklı olarak maddede, sağ kalan eşin, öncelikle mülkiyet hakkı isteyebilmesi öngörülmüştür. Buna göre, ölüm nedeniyle mal ortaklığının son bulmasında, sağ kalan eş, eşlerin birlikte yaşadıkları konut veya ev eşyasının ortaklık mallarına dahil olduğu durumda, kendi tasfiye payına mahsuben bunların mülkiyetini isteyebilecektir. Böylece bu mallar terekeye dahil olmaktan çıkartılıp, diğer mirasçıların bunlar üzerindeki mülkiyet haklarının, sağ kalan eş tarafından tasfiye payına mahsuben satın alınması sağlanmış olmaktadır. Maddenin ikinci fıkrası haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eş veya ölenin diğer yasal mirasçılarının istemi üzerine bunlar üzerinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebileceğini öngörmektedir. Maddenin üçüncü fıkrasında, ölüm dışındaki sebeplerle mal ortaklığı rejiminin son bulması hâlinde, eşlerden her birinin üstün bir yararın varlığını kanıtlamak suretiyle aynı istemleri ileri sürebilmesi kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 106-107*

Gerekçenin en dikkat çekici cümlesi farkı vurgulayan cümledir: "edinilmiş mallara katılma rejiminde yer alan hükümden farklı olarak maddede, sağ kalan eşin, öncelikle mülkiyet hakkı isteyebilmesi öngörülmüştür." Yasal rejimde sağ kalan eş konut üzerinde kural olarak intifa veya oturma hakkı isteyebilirken, mal ortaklığında doğrudan mülkiyet isteyebilir. Gerekçe bunun sonucunu da açıkça yazar: konut ve ev eşyası terekeye dâhil olmaktan çıkar ve diğer mirasçıların bu mallar üzerindeki mülkiyet hakları, sağ kalan eş tarafından tasfiye payına mahsuben satın alınmış olur. "Satın alınması" ifadesi özgülemenin niteliğini de gösterir: bu bir bağış değil, bedeli paydan mahsup edilen bir devirdir. Gerekçe ayrıca üçüncü fıkrada ölüm dışı sona ermede aranan ek koşulu da açıklar; orada hak her iki eşe tanınmıştır ama üstün yararın kanıtlanması gerekir. Tasarının 279. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da bu maddenin doğrudan karşılığı yoktu. "Aile konutu" kavramı Türk hukukuna 4721 sayılı Kanun'la girmiştir; 743 sayılı Kanun eşlerin birlikte yaşadıkları konuta özel bir koruma tanımamış, konutu diğer mallardan ayırmamıştır. Konuya en yakın hüküm, mal ortaklığının sona ermesinde hayatta kalan eşe tanınan genel tahsis isteme hakkını düzenleyen 224. maddeydi; ancak bu hüküm yalnız "kendi tarafından ortaklığa ithal edilen mallar" için geçerliydi, konutu ayrıca öne çıkarmıyordu ve intifa ya da oturma hakkı gibi bir ara çözüm öngörmüyordu. Bugünkü 279. madde üç yenilik getirmiştir: konut ve ev eşyasını ayrı bir koruma konusu yapmış, sağ kalan eşe öncelikle mülkiyet isteme hakkı tanımış ve haklı sebep hâlinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı seçeneğini eklemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hayatta kalan karı veya koca, kendi tarafından ortaklığa ithal edilen malların mahsubu hissesinden icra edilmek üzere, kendisine tahsisini isteyebilir.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 224

	743 sayılı Kanun m. 224	4721 sayılı Kanun m. 279
Konut koruması	Yok	Konut ve ev eşyası ayrı düzenlenmiş
Ölçü	Ortaklığa kendisinin kattığı mallar	Ortaklık mallarına dâhil konut ve eşya
İçerik	Tahsis istemi	Öncelikle mülkiyet istemi
Ara çözüm	Yok	İntifa veya oturma hakkı
İstem sahibi	Hayatta kalan eş	Sağ eş; ikinci fıkrada mirasçılar da
Ölüm dışı sona erme	Düzenlenmemiş	Üstün yarar hâlinde her iki eş

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sağ kalan eşe öncelikli mülkiyet istemi tanındı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Konu	Birlikte yaşanan konut ve ev eşyası	TMK m. 279/1
Koşul	Bunların ortaklık mallarına dâhil olması	TMK m. 279/1
Hak sahibi	Sağ kalan eş	TMK m. 279/1
İçerik	Öncelikle mülkiyetin verilmesi	S. Sayısı 723, s. 106
Nitelik	Payına mahsuben	TMK m. 279/1
İkinci seçenek	Haklı sebeple intifa veya oturma hakkı	TMK m. 279/2
İkinci fıkrada istem	Sağ eş veya diğer yasal mirasçılar	TMK m. 279/2
Ölüm dışı sona erme	Üstün yararın ispatı gerekir	TMK m. 279/3
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 244	S. Sayısı 723, s. 106
Yasal rejim	Orada yalnız intifa veya oturma hakkı istenebilir	TMK m. 240
Miras hukuku	Miras hakkına mahsuben ayrı bir özgüleme vardır	TMK m. 652
Görev	İstem tasfiye payına dayanırsa aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2014/11532

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 244. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, edinilmiş mallara katılma rejiminde yer alan hükmün mal ortaklığı rejimi için de kabul edildiğini, ancak **önemli bir farkla**: yasal rejimden farklı olarak burada sağ kalan eşin öncelikle mülkiyet hakkı isteyebilmesi öngörülmüştür. Gerekçeye göre böylece bu mallar terekeye dâhil olmaktan çıkarılmakta ve diğer mirasçıların bunlar üzerindeki mülkiyet haklarının sağ kalan eş tarafından tasfiye payına mahsuben satın alınması sağlanmaktadır. İkinci fıkra bakımından gerekçe, haklı sebeplerin varlığı hâlinde sağ kalan eşin veya ölenin diğer yasal mirasçılarının istemi üzerine mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasının istenebileceğini; üçüncü fıkra bakımından ise ölüm dışındaki sebeplerle rejimin son bulması hâlinde eşlerden her birinin üstün bir yararın varlığını kanıtlamak suretiyle aynı istemleri ileri sürebileceğini belirtir. Tasarının 279. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde, mal ortaklığını seçmiş eşler bakımından **yasal rejimden daha güçlü** bir koruma getirir. Edinilmiş mallara katılmada sağ kalan eş konut üzerinde kural olarak yalnız intifa veya oturma hakkı isteyebilirken, mal ortaklığında öncelikle mülkiyet isteyebilir. Ancak bunun tek bir ön koşulu vardır ve dosyaların çoğu burada kaybedilir: **konut ortaklık mallarına dâhil olmalıdır.** Konut ölen eşin kişisel malı olarak kalmışsa bu maddeye dayanılamaz. Bu nedenle mal ortaklığı sözleşmesi yapılırken konutun ortaklık malı sayıldığının açıkça yazılması, sağ kalan eşin konutta kalmasını büyük ölçüde güvenceye alır. İkinci uyarı bedele ilişkindir: özgüleme bir bağış değildir; malın değeri tasfiye payından düşülür ve pay yetmezse aradaki farkın ödenmesi, uygulamada mahkeme veznesine depo edilmesi gerekir. Üçüncü olarak dilekçede istemin tasfiye payına mı miras hakkına mı dayandığı açıkça yazılmalıdır; bu ayrım görevli mahkemeyi belirler.

II. Mülkiyet İsteme Hakkı

- **Kural:** Sağ kalan eş konut ve ev eşyasının mülkiyetini payına mahsuben isteyebilir (TMK m. 279/1).
- **Ön koşul:** Konut veya ev eşyası ortaklık mallarına dâhil olmalıdır (TMK m. 279/1).
- **Kişisel mal ise:** Ölen eşin kişisel malı kalmışsa bu maddeye dayanılamaz.[2]
- **Aile konutu:** Eşlerin birlikte seçtikleri ve ortak yaşamlarını sürdürdükleri konuttur (TMK m. 186).
- **Hak sahibi:** Yalnız sağ kalan eş.[3]

2 Yargıtay 8. HD, 06.04.2016, E. 2014/24171, K. 2016/6157.

- **Yasal rejimden fark:** Orada öncelik mülkiyette değil intifa ve oturma hakkındadır (TMK m. 240).

III. İntifa veya Oturma Hakkı

- **Seçenek:** Haklı sebep varsa mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınabilir (TMK m. 279/2).
- **İstem sahibi:** Sağ kalan eş veya ölenin diğer yasal mirasçıları (TMK m. 279/2).
- **Anlamı:** Mirasçılar hakkı doğuramaz, yalnız içeriğinin hafifletilmesini isteyebilir.
- **Oturma hakkı:** Binadan konut olarak yararlanma yetkisi verir (4721 s. K. m. 823).
- **Devredilemezlik:** Oturma hakkı devredilemez ve mirasçılara geçmez (4721 s. K. m. 823).
- **Sona erme:** İntifa hakkı hak sahibinin ölümüyle sona erer (4721 s. K. m. 797).

IV. Ölüm Dışında Sona Erme

- **Kural:** Rejim ölüm dışı bir sebeple sona ermişse her eş aynı istemleri ileri sürebilir (TMK m. 279/3).
- **Ek koşul:** İstem sahibi üstün bir yararının bulunduğunu ispat etmelidir (TMK m. 279/3).
- **Kapsam:** Boşanma, evliliğin iptali ve mal ayrılığına geçiş hâlleri (TMK m. 277).
- **Eşitlik:** Bu fıkrada hak yalnız bir eşe değil her iki eşe tanınmıştır.
- **Ölçü:** Üstün yarar somut olayın koşullarına göre değerlendirilir.
- **Benzer kural:** Paylı malda üstün yarar yasal rejimde de ayın istemine imkân verir (TMK m. 226).

V. Bedel ve Mahsup

- **Karşılıksız değil:** Özgüleme bir bağış değil mahsup işlemidir.[4]
- **Kaynak:** Değer sağ eşin tasfiye payından düşülür (TMK m. 276).
- **Yetmezse:** Aradaki fark nakden tamamlanır ve uygulamada mahkeme veznesine depo edilir.
- **Değer anı:** Değerler tasfiye anına göre bulunur (TMK m. 275).
- **Bilirkişi:** İntifa veya oturma hakkının karşılığı uzman raporuyla belirlenir.[5]
- **Sonuç:** Özgüleme kesinleşince o mal üzerindeki birlikte mülkiyet sona erer.

3 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2015/15144, K. 2015/15890.
4 Yargıtay 2. HD, 17.04.2013, E. 2012/16773, K. 2013/10896.
5 Yargıtay 8. HD, 04.04.2014, E. 2013/7517, K. 2014/6261.

VI. Diğer Hükümlerle İlişkisi

- **Kişisel mallar:** Kişisel mal sayılabilecekler için ayrı bir istem hakkı vardır (TMK m. 278).
- **Diğer değerler:** Konut ve eşya dışındaki mallar üstün yarar hâlinde istenebilir (TMK m. 280).
- **Miras hukuku:** Miras hakkına mahsuben özgüleme ayrı bir kurumdur (4721 s. K. m. 652).
- **Ayrım:** Aynı konut için iki ayrı dayanak bulunabilir; dayanak açıkça belirtilmelidir.[6]
- **Tespit davası:** Konutun aile konutu olduğunun tespiti ayrıca istenebilir.[7]
- **Tamamlayıcı kural:** Diğer hâllerde mirasın paylaşılması hükümleri kıyasen uygulanır (TMK m. 281).

VII. Usul

- **Görev:** Tasfiye payına dayanan istem aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Taraflar:** Davacı sağ kalan eştir; dava tüm mirasçılara yöneltilmelidir.
- **Taraf teşkili:** Bir kısım mirasçının davacı yanında yer alması yeterli değildir.[8]
- **Aydınlatma ödevi:** Dayanak yazılmamışsa hâkim taraftan açıklama ister (6100 s. K. m. 31).
- **Deliller:** Mirasçılık belgesi, tapu kaydı, keşif ve tanık beyanları.
- **Tescil:** Tanınan hak tapu siciline tescil edilir.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeye dayanılacaksa önce tek bir soru netleştirilmelidir: konutun ortaklık malı olup olmadığı. Mal ortaklığı sözleşmesinde konutun ortaklığa dâhil olduğu yazılıysa iş kolaydır; yazılı değilse konutun hangi dönemde ve hangi kaynakla edinildiği belgelenerek ortaklık malı olduğunun ortaya konulması gerekir. Konut ölen eşin kişisel malı olarak kalmışsa bu madde uygulanmaz ve başka bir yola, örneğin miras hakkına mahsuben özgülemeye başvurulması gerekir. İkinci adım talebin kurulmasıdır: mal ortaklığında öncelikle mülkiyet istenebileceği için ana talep mülkiyet olarak, yedek talep ise intifa veya oturma hakkı olarak kurulmalıdır; böylece mülkiyet devri teknik olarak mümkün olmazsa dava boşa gitmez. Üçüncü adım bedeldir: özgüleme karşılıksız değildir, konutun değeri tasfiye payından düşülür ve pay yetmezse farkın ödenmesi istenir; bu nedenle davaya girerken konutun değeri ile payın kabaca hesabı yapılmalı ve fark için ödeme gücü hazır-

6 Yargıtay 2. HD, 26.05.2014, E. 2014/4844, K. 2014/11532.
7 Yargıtay 2. HD, 12.11.2013, E. 2013/6826, K. 2013/26076.
8 Yargıtay 8. HD, 04.04.2014, E. 2013/7517, K. 2014/6261.

lanmalıdır. Son olarak dava bütün mirasçılara yöneltilmelidir; bir kısım mirasçının davacının yanında yer alması taraf teşkilini sağlamaz ve dosya bu nedenle bozulabilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2016 · E. 2014/24171 · K. 2016/6157

Konut üzerinde hak tanınabilmesi için konutun aile konutu olması, rejimin ölümle sona ermesi ve eşin tasfiye alacağının bulunması gerekir

Eşler 1986'da evlenmişti; eşlerden biri 2010'da öldü ve geriye sağ kalan eş ile bir kardeş mirasçı kalmıştır. Sağ kalan eş, birlikte oturdukları meskenin aile konutu olduğunun tespitini ve yasal rejimdeki paralel hüküm uyarınca kendisine hak tanınmasını istemiştir. Mahkeme, taşınmazın murisin kişisel malı olduğu ve davacının tasfiye alacağı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 240/1. maddesinde; sağ kalan eşin eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebileceği düzenlenmiştir. Aile konutu, eşlerin birlikte seçtikleri ve ortak aile yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, yaşantılarını buna göre düzenlemeyi amaçladıkları konuttur (TMK m. 186, HGK 28.09.2011 tarih, 2011/2-447 E., 2011/556 K.). Katılma alacağı, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren TMK uyarınca; eklenecek değerlerden (TMK'nun m. 229) ve denkleştirmeden (TMK'nun 230.m.) elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere, eşin edinilmiş mallarının (TMK m. 219) toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçlar çıktıktan sonra kalan artık değerin (TMK m. 231) yarısı üzerindeki diğer eşin alacak hakkıdır (TMK m. 236/1). 01.01.2002 tarihinden önce yörürlükte bulunan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 170. Maddesi uyarınca geçerli olan mal ayrılığı rejiminde katılma alacağına yer verilmemiştir. Dairemiz uygulamalarına göre, aile konutu ölen eşin kişisel malı ise sağ eş lehine intifa veya oturma hakkı tanınmamaktadır. -//- Bu açıklamalara göre; davacı sağ eşe konut üzerinde intifa ve oturma hakkının tanınması için; aile konutu olması, mal rejiminin ölümle sona ermesi ve sağ eşin katılma alacağının bulunması gerekir. Sağ eşin katılma alacak miktarı, iddia ve savunma doğrultusunda, aynı mahkemece yukarıda açıklanan ilke ve esaslar çerçevesinde belirlenmelidir. Aile konutu üzerine, intifa veya oturma hakkının tanınmasını gerektiren yasal koşulların davacı sağ eş lehine gerçekleştiğinin kanıtlanması durumunda, katılma alacağına mahsuben, yetmezse belirlenecek ilave bedelin davacı tarafça mahkeme veznesine depo ettirilmesi sağlandıktan sonra mahkemece özgüleme hakkında karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, mal ortaklığındaki 279. maddenin yasal rejimdeki paralel hükmüne ilişkindir ve koşulları üçe indirger: konut aile konutu olmalı, mal

rejimi ölümle sona ermiş olmalı ve sağ eşin bir tasfiye alacağı bulunmalıdır. Aynı mantık mal ortaklığında da geçerlidir; fark, burada konutun ortaklık mallarına dâhil olmasının aranması ve sağ eşe öncelikle mülkiyet isteme hakkının tanınmasıdır. Kararın en pratik yönü, alacak yetmediğinde aradaki farkın mahkeme veznesine depo edilmesi gerektiğini söylemesidir: özgüleme bedelsiz değildir, eksik kalan bedel nakden tamamlanır.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.09.2015 · E. 2015/15144 · K. 2015/15890

Konut ve ev eşyasına ilişkin özgüleme hakkı yalnız sağ kalan eşe tanınmıştır

Ölen eşin konutu üzerinde hak tanınması istemiyle açılan davada, davacı olarak yalnız sağ kalan eş değil ölen eşin oğlu da yer almıştı. Mahkeme, haklı sebep bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; karar davacılar tarafından temyiz edilmiştir.

> *TMK'nun 240. maddesindeki aile konutu ve ev eşyasına ilişkin düzenleme sağ kalan eş için düzenlenmiş olup, ancak sağ kalan eş hakkında uygulanabilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, hakkın kişiye sıkı biçimde bağlı olduğunu vurgulamıştır: konut ve ev eşyası üzerinde özgüleme isteme yetkisi yalnız sağ kalan eşindir, çocuklar veya diğer mirasçılar bu hakkı kullanamaz. Mal ortaklığında da mülkiyet isteme hakkı yalnız sağ kalan eşe aittir. Buna karşılık 279. maddenin ikinci fıkrası bir istisna getirir: mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasını, haklı sebep varsa ölenin diğer yasal mirasçıları da isteyebilir. Yani mirasçıların yetkisi hakkı doğurmaya değil, hakkın içeriğini hafifletmeye yöneliktir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2014 · E. 2014/4844 · K. 2014/11532

Özgüleme isteminin tasfiye payına mı miras hakkına mı dayandığı açıklattırılmalıdır; görevli mahkeme buna göre belirlenir

Evlilik 2004'te ölümle sona ermişti. Sağ kalan eş, ölen eşe ait ve birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisi lehine intifa veya oturma hakkı tesisini istemiştir; ancak dilekçesinde istemini mal rejimine mi yoksa miras hakkına mı dayandırdığını yazmamıştı. Bu husus yargılama sırasında da kendisine açıklattırılmamıştır.

> *Edinilmiş mallara katılma rejiminde, mal rejiminin ölümle sona ermesi halinde, sağ eşin birlikte yaşadıkları konut üzerinde katılma alacağına mahsuben intifa veya oturma hakkı tanınması isteği (TMK.md.240), aile mahkemelerinin; miras hakkına mahsuben bunun talep edilmesi ise (TMK.md.652) sulh hukuk mahkemesinin görevi kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, konut özgülemesi davalarında en sık yapılan hatayı gösterir. Aynı konut için iki ayrı dayanak vardır: mal rejiminden doğan tasfiye payına mahsuben istem aile mahkemesinde, miras hakkına mahsuben istem ise sulh

hukuk mahkemesinde görülür. Mal ortaklığında 279. maddeye dayanan istem birinci gruba girer. Dilekçede dayanak yazılmamışsa hâkim, aydınlatma ödevi çerçevesinde bunu taraftan sormak zorundadır; sormadan görevsizlik veya ret kararı vermesi bozma sebebidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.04.2013 · E. 2012/16773 · K. 2013/10896

Özgüleme karşılıksız değildir; paylaşma hükmündedir ve kesinleşmesiyle birlikte mülkiyet sona erer

Sağ kalan eş, tereke malları arasında bulunan aile konutu ve ev eşyası üzerinde kendisine oturma ve kullanma hakkı tanınmasını istemiştir. Mahkeme, konut üzerinde oturma hakkı, ev eşyası üzerinde kullanma hakkı tanınmasına karar vermiştir. Karar taraflarca temyiz edilmiştir.

> *Kanun, aile konutu ve ev eşyası üzerinde, sağ eşe mülkiyet veya bunun yerine intifa ya da oturma hakkının, miras hakkına mahsuben tanınabileceğini hükme bağladığına göre, özgüleme, ister mülkiyet hakkı, isterse bunun yerine intifa veya oturma hakkı tanınması şeklinde olsun, karşılıksız olmayıp, "miras hakkına mahsuben" olacaktır. Bu şekilde özgüleme o malla ilgili paylaşmanın hukuki sonuçlarını hasıl eder ve paylaşma hükmündedir. Başka bir ifade ile özgülemeye karar verilmesi ve bu kararın kesinleşmesiyle o mal üzerindeki birlikte mülkiyet hali sona erer.*

DEĞERLENDİRME Kararın iki tespiti mal ortaklığı bakımından da aynen geçerlidir. Birincisi, özgüleme ister mülkiyet ister intifa veya oturma hakkı biçiminde olsun karşılıksız değildir; verilen hakkın değeri eşin payından düşülür. İkincisi, özgüleme kararı kesinleştiğinde o mal üzerindeki birlikte mülkiyet sona erer ve karar paylaşma hükmünde sonuç doğurur. Mal ortaklığında bu sonuç daha da belirgindir; çünkü ortaklık mallarında zaten elbirliği mülkiyeti vardır ve özgüleme bu ortaklığı o mal bakımından kesin olarak tasfiye eder.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2013 · E. 2013/6826 · K. 2013/26076

Konutun aile konutu olduğunun tespiti ayrı bir dava olarak istenebilir; imar durumu bu istemin reddine gerekçe yapılamaz

Sağ kalan eş, ölen eşe ait taşınmazda birlikte oturduklarını belirterek özgüleme hakkından yararlanmaya esas olmak üzere taşınmazın aile konutu olduğunun tespitini istemiştir. Mahkeme, taşınmazın kadastral parsel niteliğinde olduğu, yapı ruhsat süresinin dolduğu ve kat mülkiyeti kurulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir. Oysa keşifte binanın birinci katının aile konutu olduğu saptanmıştı.

> *Özgüleme, taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkı tanınması suretiyle olabileceği gibi, haklı sebeplerin varlığı halinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınması suretiyle de olabilir. (TMK. m. 652) O halde, gösterilen gerekçe, tespit*

isteğinin karara bağlanması bakımından geçerli değildir. Fiilen aile konutu olarak kullanılan birinci katın "bağımsız bölüm" olarak tapuya tescili, diğer bir ifade ile taşınmaz üzerinde kat mülkiyet tesisinin mümkün olup olmadığı ayrı bir konudur. Bunun mümkün olmadığının şimdiden görülüp, bu olgudan hareket edilerek davacının tespit talebinde hukuki yararı bulunmadığı sonucuna ulaşmak da doğru olmaz. Öyleyse, taşınmazın, birinci katının, davacı ve ölen eşi tarafından aile konutu olarak kullanıldığı belirlendiğine göre, tespit isteğinin kabulüne karar verilmesi gerekirken reddi doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME Karar iki kapı açar. Birincisi, özgüleme yalnız mülkiyet devri biçiminde düşünülmemelidir; haklı sebep varsa mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı da tanınabilir. Bu, mal ortaklığında 279. maddenin ikinci fıkrasının karşılığıdır. İkincisi, konutun aile konutu olduğunun tespiti bağımsız bir dava olarak istenebilir ve mahkeme, mülkiyet devrinin teknik olarak mümkün olup olmadığına bakarak bu tespit istemini reddedemez; çünkü tespit, ileride intifa veya oturma hakkı istenmesine de dayanak olur.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.04.2014 · E. 2013/7517 · K. 2014/6261

Özgüleme davası tüm mirasçılara yöneltilmeli, tanınacak hakkın karşılığı bilirkişi raporuyla belirlenmelidir

Eşlerden biri 2007'de ölmüştür; geriye sağ kalan eş ile dört çocuk mirasçı kalmıştır. Sağ kalan eş, birlikte otuz beş yılı aşkın süre oturdukları mesken üzerinde kendisi lehine intifa veya oturma hakkı tesisini istemiştir. Dava mirasçıların yalnız bir bölümüne yöneltilmiş, iki mirasçı ise davacı yanında yer almıştı. Mahkeme intifa hakkı tanınmasına karar vermiştir.

> *"Kural olarak, TMK'nun 652. maddesi uyarınca açılan bu tür davalarda sağ kalan eş, davacı sıfatına haiz olup, diğer tüm mirasçıları ise davalı durumunda bulunmaktadırlar. Yani davacı tarafından açılacak bu tür davanın diğer tüm mirasçılara yöneltilmesi ve bu şekilde taraf teşkilinin sağlanması, ondan sonra işin esasına girilerek olumlu veya olumsuz bir karar verilmesi gerekmektedir. Bu haklardan olan intifa hakkı tanınırken, kural olarak karşılığının da belirlenmesi ve bu konuda uzman bilirkişiden intifa hakkı karşılığına ilişkin raporun alınması da düşünülmelidir.*

DEĞERLENDİRME Usule ilişkin iki kural mal ortaklığındaki özgüleme davaları için de geçerlidir. Birincisi taraf teşkilidir: davacı sağ kalan eştir ve dava diğer bütün mirasçılara yöneltilmelidir; bir kısım mirasçının davacı yanında yer alması taraf teşkilini sağlamaz. İkincisi değerlemedir: tanınacak intifa veya oturma hakkının parasal karşılığı, bu konuda uzman bir bilirkişi raporuyla belirlenmelidir; çünkü hak payına mahsuben tanınır ve mahsup için bir değer gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Aile konutu ve birliğin giderlerine katılma.
- **TMK m. 194:** Aile konutu üzerinde tasarruf sınırı.
- **TMK m. 226:** Paylı malda üstün yarar.
- **TMK m. 240:** Yasal rejimde aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Ölüm hâlinde paylaşma.
- **TMK m. 277:** Diğer hâllerde paylaşma.
- **TMK m. 278:** Kişisel malların payına mahsuben verilmesi.
- **TMK m. 280:** Diğer malvarlığı değerleri.
- **TMK m. 281:** Diğer paylaşma kuralları.

MADDE

280

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VII. Paylaşma usulü
3. Diğer malvarlığı değerleri

KANUN METNİ

Bir eş, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle diğer malvarlığı değerlerinin de payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

Bir eş, üstün bir yararının varlığını ispat ederek konut ve ev eşyası dışındaki malvarlığı değerlerinin de payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir (m. 280). Gerekçeye göre hatıra olarak özel değer taşıyan mobilya ve sanat eserleri gibi eşyalar bu kapsamdadır (S. Sayısı 723, s. 107). Uygulamada üstün yarar, malla kurulan somut ve nesnel bağla kanıtlanır; örneğin malın mesleğin icrasında fiilen kullanılması.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Üstün yarar	Malın bir eş bakımından nesnel olarak daha büyük işlev taşıması (TMK m. 280).
Payına mahsuben	Verilen malın değerinin paydan düşülmesi (TMK m. 280).
Bölünemeyen mal	Paya göre ayrılması mümkün olmayan taşınır (TMK m. 226/2).
Depo	Diğer eşin payının karşılığının mahkeme veznesine yatırılması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 280- Madde İsviçre Medenî Kanununun 245 inci maddesinden aynen alınmıştır. Madde konut ve ev eşyası dışında kalan diğer malvarlığı değerlerinin de, üstün yararının kanıtlanması hâlinde, eşin kendisine tasfiye payına mahsuben verilmesini isteyebileceğini öngörmüştür. Eşlerden birisi için hatıra olarak özel değer taşıyan mobilya, sanat eserleri gibi eşyalar buraya girer.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 107

1 Yargıtay 8. HD, 16.04.2012, E. 2011/6790, K. 2012/2847.

Gerekçe kısa olmakla birlikte iki önemli bilgi verir. Birincisi maddenin yerini gösterir: hüküm, konut ve ev eşyasına ilişkin özel düzenlemeden **sonra** gelen tamamlayıcı bir kuraldır; o maddelerin kapsamı dışında kalan bütün malvarlığı değerleri için geçerlidir. İkincisi, kanun koyucunun aklındaki tipik örneği açıkça yazar: "hatıra olarak özel değer taşıyan mobilya, sanat eserleri gibi eşyalar". Bu örnek maddenin ruhunu ele verir; hüküm ekonomik değeri yüksek malları değil, **parayla kolayca ikame edilemeyen** değerleri korumak için konulmuştur. Bir tabloyu ikiye bölmek ya da satıp bedelini paylaştırmak, o tablonun bir eş için taşıdığı anlamı karşılamaz. Bu nedenle kanun, üstün yararını kanıtlayan eşe malı bütün hâlinde alma imkânı tanımış, dengeyi ise değerin payından düşülmesiyle kurmuştur. Tasarının 280. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da üstün yarara dayanan böyle bir isteme hakkı yoktu. Mal ortaklığının sona ermesinde hayatta kalan eşe tanınan tek imkân, kendi tarafından ortaklığa konulan malların hissesinden mahsup edilerek kendisine tahsisini istemekti; bu da kaynağa bağlı dar bir haktı ve malın istem sahibi için taşıdığı işlevi gözetmiyordu. Sonuç olarak eski sistemde bölünemeyen mallar çoğu zaman satılıp bedeli paylaştırılıyordu. Yargıtay da 4721 sayılı Kanun'un üstün yarara ilişkin hükmünün eski Kanun'da karşılığı bulunmadığını belirterek, o dönemde edinilen mallar bakımından bu hükme dayanılarak tapu iptali ve tescil istenemeyeceğine karar vermiştir.[2] Bugünkü 280. madde bu boşluğu doldurmuş ve tasfiyeyi mala göre esnekleştirmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hayatta kalan karı veya koca, kendi tarafından ortaklığa ithal edilen malların mahsubu hissesinden icra edilmek üzere, kendisine tahsisini isteyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 224

	743 sayılı Kanun m. 224	4721 sayılı Kanun m. 280
Ölçü	Malın kaynağı	Üstün yarar
Hak sahibi	Hayatta kalan eş	Eşlerden her biri
Uygulama hâli	Yalnız ölümle sona erme	Bütün sona erme hâlleri
Kapsam	Ortaklığa kendisinin kattığı mallar	Konut ve eşya dışındaki tüm değerler
Bölünemeyen mal	Çözüm öngörülmemiş	Bütün hâlinde verilebilir
Denge	Hisseden mahsup	Payına mahsuben ve gerekirse ek bedel

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

2 Yargıtay 8. HD, 10.10.2017, E. 2015/19493, K. 2017/12522.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; üstün yarara dayanan isteme hakkı tanındı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Konu	Konut ve ev eşyası dışındaki malvarlığı değerleri	S. Sayısı 723, s. 107
Hak sahibi	Eşlerden her biri	TMK m. 280
Koşul	Üstün yararın ispatı	TMK m. 280
Nitelik	Payına mahsuben verilme	TMK m. 280
Örnek	Hatıra değeri taşıyan mobilya ve sanat eserleri	S. Sayısı 723, s. 107
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 245	S. Sayısı 723, s. 107
İspat ölçüsü	Malla kurulan somut ve nesnel bağ	Yargıtay 8. HD, K. 2012/2847
Yetersiz sebepler	Yaş, birikim yokluğu, kredi borcu	Yargıtay 8. HD, K. 2018/18925
Bedel	Diğerinin payı ödenir ve depo edilir	Yargıtay 8. HD, K. 2012/2847
Değer anı	Karar tarihine en yakın tarih	Yargıtay 8. HD, K. 2012/2847
Bölünemeyen mallar	Aynen yarı yarıya iade infaz edilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2014/13730
Yasal rejim	Paralel hüküm paylı mal için öngörülmüştür	TMK m. 226

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 245. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, maddenin konut ve ev eşyası dışında kalan diğer malvarlığı değerlerinin de üstün yararın kanıtlanması hâlinde eşin kendisine tasfiye payına mahsuben verilmesini isteyebileceğini öngördüğünü belirtir ve somut bir örnek verir: "Eşlerden birisi için hatıra olarak özel değer taşıyan mobilya, sanat eserleri gibi eşyalar buraya girer." Bu cümle maddenin asıl işlevini gösterir; hüküm, parayla kolayca ikame edilemeyen, kişisel bağ taşıyan değerlerin tasfiyede parçalanmasını önlemek için konulmuştur. Tasarının 280. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde kısadır ama tasfiyeyi tıkanmaktan kurtaran pratik bir araçtır. Bir piyano, bir koleksiyon, aileden kalan bir mobilya takımı ya da bir atölyede kullanılan makineler paya göre ikiye bölünemez; "yarısının aynen iadesi" biçiminde kurulan hükümler icra aşamasında uygulanamaz. TMK m. 280 bu durumda malın bütün hâlinde bir eşe verilmesine, karşılığının ise onun payından düşülmesine imkân tanır. Ancak üstün yarar ölçütü sanıldığından dardır: yaş, birikimin kalmamış olması veya kredi borcunun sürmesi tek başına yeterli sayılmaz. Aranan şey, malın istemde bulunan eş bakımından diğer eşe göre **nesnel olarak daha büyük bir işlev taşımasıdır**; malın eşin mesleğinin icrasında fiilen kullanılıyor olması bunun en güçlü örneğidir. Bedel de hazır olmalıdır: istem kabul edilirse diğer eşin payının karar tarihine en yakın tarihteki değeri bilirkişiyle saptanır ve bu tutarın mahkeme veznesine yatırılması için süre verilir.

II. Kapsama Giren Mallar

- **Kapsam:** Konut ve ev eşyası dışında kalan malvarlığı değerleri (S. Sayısı 723, s. 107).
- **Örnek:** Hatıra olarak özel değer taşıyan mobilya ve sanat eserleri (S. Sayısı 723, s. 107).
- **Uygulama:** Koleksiyonlar, müzik aletleri, atölye makineleri ve iş yerleri de girebilir.
- **Konut ve eşya:** Bunlar için ayrı ve daha güçlü bir hüküm vardır (TMK m. 279).
- **Kişisel mallar:** Kişisel mal sayılabilecekler için ayrı istem hakkı bulunur (TMK m. 278).
- **Sıra:** Önce özel hükümler, kapsam dışı kalanlar için bu madde uygulanır.

III. Üstün Yararın İspatı

- **Ölçü:** Malla kurulan somut ve nesnel bağ aranır.[3]
- **Güçlü örnek:** Malın mesleğin veya sanatın icrasında fiilen kullanılması.
- **Araştırma:** Kullanımın hâlen sürüp sürmediği mahkemece araştırılır.
- **Yetersiz sebepler:** Yaş, birikim yokluğu ve kredi borcu tek başına yeterli değildir.[4]
- **İspat yükü:** Üstün yararı ileri süren taraftadır (TMK m. 261).
- **Deliller:** Vergi ve sicil kayıtları, keşif, tanık beyanları ve bilirkişi incelemesi.

3 Yargıtay 8. HD, 16.04.2012, E. 2011/6790, K. 2012/2847.
4 Yargıtay 8. HD, 20.11.2018, E. 2016/18529, K. 2018/18925.

IV. Bedel ve Ödeme

- **Kural:** Verilen malın değeri istem sahibinin payından düşülür (TMK m. 280).
- **Yetmezse:** Aradaki farkın nakden ödenmesi gerekir.
- **Depo:** Ödenecek tutar mahkeme veznesine yatırılır ve bunun için süre verilir.[5]
- **Değer anı:** Karar tarihine en yakın tarihteki sürüm değeri esas alınır (TMK m. 275).
- **Bilirkişi:** Değer konunun uzmanı bilirkişilerce saptanır.
- **Sonuç:** Ödeme yapılınca mal bütün hâlinde istem sahibine geçer.

V. Bölünemeyen Mallar Sorunu

- **Sorun:** Taşınırların nitelikleri gereği paya göre bölünmesi olanağı yoktur.[6]
- **Hatalı çözüm:** "Yarısının aynen iadesi" biçimindeki hükümler infaz edilemez.
- **Birinci yol:** Üstün yararı ispat eden eş diğerinin payını ödeyip malı bütün alır.
- **İkinci yol:** Mal bedele çevrilir ve bedelin yarısına hükmedilir.[7]
- **Talep:** İstem terditli kurulmalı, aynen verilme mümkün olmazsa bedel istenmelidir.
- **Tamamlayıcı kural:** Diğer hâllerde paylı mülkiyet hükümleri kıyasen uygulanır (TMK m. 281).

VI. Zaman Bakımından Uygulama

- **Yürürlük:** Hüküm 01.01.2002'de yürürlüğe girmiştir (4721 s. K.).
- **Önceki dönem:** Eski Kanun'da bu hükmün karşılığı yoktu.[8]
- **Sonuç:** O dönemde edinilen mallarda ayni istem değil alacak istenebilir.
- **Ölçü:** Malın hangi rejim döneminde edinildiği belirleyicidir.
- **Sözleşme:** Mal ortaklığı sözleşmesi geçmişe etkili uygulanamaz (TMK m. 276).
- **Kayıtlar:** Tapu, trafik ve banka kayıtları edinme tarihini gösterir.

VII. Usul

- **Görev:** Tasfiyeden doğan istemler aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Ön koşul:** Rejim sona ermeden tasfiye istenemez (TMK m. 271).
- **Boşanma:** Boşanma hükmü kesinleşmeden tasfiyeye karar verilemez.[9]
- **Talep:** İstem açıkça hangi mal için ileri sürüldüğü belirtilerek kurulur.

5 Yargıtay 8. HD, 16.04.2012, E. 2011/6790, K. 2012/2847.
6 Yargıtay 2. HD, 18.06.2014, E. 2013/25001, K. 2014/13730.
7 Yargıtay 2. HD, 11.02.2015, E. 2015/918, K. 2015/1462.
8 Yargıtay 8. HD, 10.10.2017, E. 2015/19493, K. 2017/12522.
9 Yargıtay 2. HD, 18.06.2014, E. 2013/25001, K. 2014/13730.

- **Bilirkişi:** Değer tespiti için uzman bilirkişi görevlendirilir.
- **Karar:** Bedel depo edildikten sonra malın devrine karar verilir.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeye dayanılacaksa iki hazırlık yapılmalıdır. Birincisi, üstün yarar nesnel bir bağa dayandırılmalıdır: mal eşin mesleğinin veya sanatının icrasında fiilen kullanılıyorsa vergi kaydı, sicil kaydı, faturalar ve tanık beyanlarıyla bu kullanımın hâlen sürdüğü kanıtlanmalıdır; çünkü mahkeme kullanımın devam edip etmediğini araştırmak zorundadır. Kişisel ekonomik güçlükleri tek başına ileri sürmek yeterli olmaz. İkincisi, bedel hazırlanmalıdır: istem kabul edildiğinde diğer eşin payının karar tarihine en yakın tarihteki değeri bilirkişiyle belirlenir ve bu tutarın mahkeme veznesine yatırılması için süre verilir; süre kaçırılırsa istem sonuçsuz kalır. Talep kurulurken de dikkatli olunmalıdır: ana talep malın bütün hâlinde istemde bulunan eşe verilmesi olarak, yedek talep ise bedelin yarısı olarak kurulmalıdır. Böylece üstün yarar kabul edilmezse dava tümden reddedilmez, mal bedele çevrilerek istemde bulunan eşin payı korunur. Son olarak malın hangi rejim döneminde edinildiğine bakılmalıdır; 2002 öncesi mal ayrılığı döneminde edinilen mallarda bu hükme dayanılarak mülkiyet istenemez.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
16.04.2012 · E. 2011/6790 · K. 2012/2847

Malı mesleğini icra etmek için kullanan eşin üstün yararı bulunduğu kabul edilir; bedelin depo edilmesi için süre verilir

Eşlerden biri 2006'da ölmüştür. Sağ kalan eş, taraflar adına paylı kayıtlı bir dükkânda tornacılık ve metal kalıpçılığı mesleğini bizzat icra ettiğini belirterek dükkânın mülkiyetinin kendisine tahsisini istemiştir. Mahkeme bu istem yönünden gerekli araştırmayı yapmadan karar vermiştir.

> *Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, davacı 339 ada 9 nolu parselde bulunan 65 nolu dükkanda tornacılık ve metal kalıpçılığı mesleğini icra ettiğine göre, mahkemece bu konu üzerinde durulması halen bu mesleği yapıp yapmadığı, dükkanda bu işi yürütüp yürütmediği konularında gerekli araştırma ve incelemenin yapılması, halen söz konusu meslek icra edilmekte ise, davacının üstün yararının olduğunun kabulü ile TMK.nun 226. maddesi kapsamındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi, TMK.nun 235. maddesi uyarınca karar tarihine en yakın tarihte murise ait ½ payın sürüm değerinin (gerçek değerinin) konunun uzmanı bilirkişilerce saptanması, saptanacak ½ paya ait değerin mahkemece depo ettirilmesi konusunda davacıya süre ve imkan tanınması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Üstün yararın somut olarak nasıl kanıtlanacağını gösteren en açık karar budur: malı mesleğini veya sanatını icra etmek için fiilen kullanan

eşin üstün yararı bulunduğu kabul edilir. Daire, mahkemeden bu kullanımın hâlen sürüp sürmediğini araştırmasını, sürüyorsa üstün yararı kabul etmesini istemiştir. Karar aynı zamanda usulü de gösterir: diğer tarafın payının karar tarihine en yakın tarihteki sürüm değeri bilirkişiyle saptanır ve bu bedelin mahkeme veznesine depo edilmesi için istem sahibine süre verilir. Mal ortaklığında 280. madde de aynı mantıkla işler.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2018 · E. 2016/18529 · K. 2018/18925

Kişisel ve ekonomik zorluklar tek başına üstün yarar sayılmaz

Eşler adına yarı yarıya paylı kayıtlı bir mesken vardı. Eşlerden biri, elli yaşında olduğunu, birikiminin kalmadığını, konut için alınan krediyi ödemek üzere başka şehirdeki evini ipotek ettirdiğini, kredi borcunun emekli maaşından kesildiğini ve artık eski şehrine dönmesinin mümkün olmadığını ileri sürerek meskenin tamamının kendi adına tescilini istemiştir. Mahkeme davayı başka bir gerekçeyle reddetmiştir.

> *Somut uyuşmazlık incelendiğinde davacı taraf; 50 yaşında olduğu, herhangi bir birikimi kalmadığı, dava konusu ev için alınan borçları ödeyebilmek amacıyla İstanbul'daki kendi evini ipotek ettirmek zorunda kaldığı, çekilen kredi borcunun halen devam ettiği, kredilerin otomatik olarak emekli maaşından kesildiği, evlilik nedeniyle 2009 yılında İzmir'e taşınırken eşyalarını elden çıkartıp İstanbul'daki evini kiraya verdiği, artık İstanbul'a gitme gibi bir durumun söz konusu olmadığı, zira gitse dahi kendi evinde oturamayacağı çünkü bu kez kira gelirinden yoksun kalıp temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale geleceği ve çekilen kredi yüzünden ipotekli bu evinden de olacağı gerekçeleriyle, davaya konu 12 nolu meskende daha üstün yararı bulunduğunu iddia etmiştir. Mahkemece, davacı tarafça sunulan bu sebeplerin TMK'nin 226/2 maddesinde yazılı "daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek" koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, üstün yarar ölçütünün sanıldığı kadar geniş olmadığını gösterir. Yaş, birikimin kalmaması, kredi borcunun sürmesi ve başka bir yerde oturma imkânının bulunmaması gibi gerçek ve ciddi zorluklar bile tek başına üstün yarar sayılmamıştır. Aranan şey, malın istem sahibi bakımından diğerine göre nesnel olarak daha büyük bir işlev taşımasıdır; örneğin orada mesleğin icra edilmesi. Mal ortaklığında 280. maddeye dayanan eş, iddiasını ekonomik güçlükle değil, o malla arasındaki somut ve nesnel bağla kurmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2015 · E. 2015/918 · K. 2015/1462

Paya göre bölünemeyen ev eşyasında aynen iade yerine bedelin yarısına hükmedilir

Boşanma davasında, eşlerin ortak malı sayılan ev eşyalarının tasfiyesi de istenmişti. İstem sahibi, eşyaların aynen iadesini, mümkün olmazsa bedelini talep etmişti. Mahkeme eşyaların aynen iadesine karar vermiştir.

> *Eşlerin paylı mülkiyetinde bulunan menkul malların tasfiye şekli ise Türk Medeni Kanununun 226'ncı maddesinin (2.) fıkrasında gösterilmiştir. Buna göre paylı mülkiyete konu bir mal varsa eşlerden biri kanunda öngörülen olanaklardan yararlanabileceği gibi daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payının karşılığını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir. Davacı aynen iade olmazsa bedel talebinde bulunmuş, mahkemece de bu şekilde karar verilmiştir. Menkul eşyalardan her birinin paya göre bölünmesi mümkün olmadığına göre, davacı-karşı davalı (kadın)'ın bedel talep etmiş olduğu da nazara alınarak dava konusu eşyaların sadece bedelinin yarısına hükmetmek gerekirken infazda duraksamaya yer verecek şekilde aynen iadeye karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Ev eşyası, mobilya ve benzeri taşınırlar paya göre bölünemez; bir koltuk takımının yarısı teslim edilemez. Daire bu nedenle iki yol gösterir: ya üstün yararı ispat eden eş diğerinin payını ödeyip malı bütün olarak alır, ya da mal bedele çevrilir ve bedelin yarısına hükmedilir. Mal ortaklığında 280. madde tam bu boşluğu doldurur; hatıra değeri taşıyan mobilya ve sanat eserleri gibi bölünemeyen değerler, üstün yarar kanıtlanarak paya mahsuben bütün hâlinde istenebilir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2014 · E. 2013/25001 · K. 2014/13730

Taşınırların yarısının aynen iadesine karar verilmesi infaz edilemez; çözüm üstün yarar hükmündedir

Boşanma davasında eşlerin paylı mülkiyetinde bulunan ev eşyalarının tasfiyesi istenmişti. Mahkeme, eşyaların mevcutsa yarısının aynen iadesine karar vermiştir. Ayrıca boşanma kararı henüz kesinleşmemişti.

> *Eşlerin paylı mülkiyetinde bulunan menkul malların nitelikleri gereği pay oranında bölünmesi olanağı yoktur. Böyle bir durumda paylı mülkiyet konusu menkul mallarla ilgili, eşlerden her biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, yasal şartlarının varlığı halinde diğerinin payının karşılığını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir. (TMK.m.226/2) Bu yasal çerçevede sorunun çözümü gerekirken, menkul malların pay oranında bölünmesinin mümkün bulunmadığı nazara alınmadan "mevcutsa yarısının aynen" iadesine şeklinde infazı mümkün olmayacak biçimde karar verilmesi de doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, uygulamada sık görülen bir hüküm kurma hatasını düzeltir: taşınırların yarısının aynen iadesine karar verilmesi icra aşamasında uygulanamaz. Doğru çözüm, üstün yararını ispat eden eşin diğerinin payının karşılığını ödeyerek malı bütün olarak almasıdır. Mal ortaklığında 280. madde aynı işlevi görür ve tasfiyeyi tıkanmaktan kurtarır. Karar ayrıca tasfiyenin ön koşulunu da yineler: rejim sona ermeden ve boşanma kararı kesinleşmeden tasfiyeye karar verilemez.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2017 · E. 2015/19493 · K. 2017/12522

743 sayılı Kanun döneminde edinilen mallarda üstün yarara dayanarak tapu iptali ve tescil istenemez

Eşler adına 1992'de yarı yarıya paylı olarak tescil edilen bir mesken bakımından, eşlerden biri üstün yararı bulunduğunu ileri sürerek bedeli ödenmek suretiyle diğerinin payının iptalini ve kendi adına tescilini, olmazsa alacak ödenmesini istemiştir. Mahkeme tapu iptali ve tescil istemini kabul etmiştir.

> *Somut uyuşmazlıkta tasfiyeye konu edilen mesken taraflar arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 06.01.1992 tarihinde davacı ve davalı adına 1/2 hisse ile tapuda tescil edilmiştir. Bu bağlamda tasfiyeye konu taşınmazın satın alındığı tarihte yürürlükte bulunan 743 sayılı TKM'de, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı yasanın 226 maddesinin karşılığı bulunmadığından tapu iptal ve tescile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedeni yapılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, üstün yarara dayanan istemin zaman bakımından sınırını çizer: hüküm 01.01.2002'de yürürlüğe girmiştir ve daha önceki dönemde, eski Kanun'un yasal rejimi olan mal ayrılığı döneminde edinilen mallar bakımından uygulanmaz. Eski Kanun'da bu hükmün karşılığı bulunmadığından o dönem mallarında ayni istem mümkün değildir; yalnız alacak istenebilir. Mal ortaklığı sözleşmesi olan dosyalarda da malın hangi dönemde edinildiği aynı sonucu doğurur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 226:** Yasal rejimde paylı malda üstün yarar.
- **TMK m. 248:** Paylaşmalı mal ayrılığında üstün yarar.
- **TMK m. 261:** İspat.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Ölüm hâlinde paylaşma.
- **TMK m. 277:** Diğer hâllerde paylaşma.
- **TMK m. 278:** Kişisel malların payına mahsuben verilmesi.
- **TMK m. 279:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 281:** Diğer paylaşma kuralları.

MADDE

281

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye
VII. Paylaşma usulü
4. Diğer paylaşma kuralları

KANUN METNİ

Diğer hâllerde paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

Mal ortaklığının tasfiyesinde özel hükümlerin çözmediği noktalarda paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır (m. 281). Bu yollama sayesinde tasfiye tıkanmaz: aynen paylaşma mümkünse her mal bir tarafa verilir, değer farkı para ile denkleştirilir, kimin neyi alacağı anlaşma yoksa kura ile belirlenir; satış ise son çaredir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kıyas yoluyla uygulama	Doğrudan değil, benzerlik kurularak uygulama (TMK m. 281).
Aynen paylaşma	Malın bölünerek veya bütün hâlinde özgülenerek dağıtılması (TMK m. 642).
Denkleştirme	Değer farkının para ödenerek giderilmesi (TMK m. 642).
Muhdesat	Taşınmaz üzerindeki bina, ağaç gibi bütünleyici parçalar (TMK m. 684).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 281- Madde İsviçre Medenî Kanununun 246 ncı maddesinden aynen alınmıştır. Madde diğer hâllerde paylaşma usulünün, paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler çerçevesinde belirleneceğini öngörmektedir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 107

1 Yargıtay HGK, 27.04.2011, E. 2011/6-55, K. 2011/222.

Gerekçe tek cümleliktir ama kanun koyucunun tercihini açıkça gösterir. Mal ortaklığının tasfiyesi için baştan sona ayrı bir paylaşma usulü yazmak yerine, Medeni Kanun'un zaten işleyen iki sistemine yollama yapılmıştır. Bu tercihin pratik sonucu şudur: 276 ile 280 arasındaki maddeler **kimin neyi isteyebileceğini** düzenler; paylaşmanın teknik olarak **nasıl yapılacağı** ise bu yollama sayesinde paylı mülkiyet ve miras hükümlerinden çıkarılır. Böylece aynen paylaşmanın koşulları, denkleştirme, kura, ifraz ve satış usulü gibi ayrıntılar için yerleşik uygulama doğrudan kullanılabilir hâle gelir. Maddedeki "kıyas yoluyla" ifadesi de önemlidir: hükümler olduğu gibi değil, mal ortaklığının yapısına uyarlanarak uygulanır; örneğin ortaklık mallarında elbirliği mülkiyeti bulunduğundan paylı mülkiyete ilişkin kurallar bu özelliğe göre uyarlanır. Tasarının 281. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da böyle genel bir yollama hükmü yoktu. 743 sayılı Kanun mal ortaklığının sona ermesini kanuni taksim ve mukavele ile taksim başlıkları altında düzenlemiş, paylaşmanın teknik usulünü ise ayrıca göstermemişti. Konuya en yakın hüküm, uzatılmış ortaklığın sona ermesinde taksimin hangi mallar üzerinden yapılacağını belirleyen 232. maddeydi; bu hüküm de neyin paylaşılacağını söylüyor, nasıl paylaşılacağını söylemiyordu. Uygulamada boşluk genel hükümlerle doldurulmak zorunda kalıyordu. Bugünkü 281. madde bu belirsizliği ortadan kaldırmış ve paylaşma usulünü açık bir yollamayla paylı mülkiyet ile mirasın paylaşılması hükümlerine bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Temdit olunan ortaklığın hitamı veya çocuklardan birinin ortaklıktan çıkarılması hallerinde taksim veya çıkarılan çocuğun haklarının tasfiyesi, ortaklığın hitamı veya çocuğun çıkarıldığı anda mevcut olan mallar üzerinden icra olunur. Hayatta kalan karı veya koca, çocukların hissesi üzerinde miras haklarını muhafaza eder. Tasfiye ve taksim, münasip olmayan bir zamanda yapılamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 232

	743 sayılı Kanun m. 232	4721 sayılı Kanun m. 281
Niteliği	Uzatılmış ortaklığa özgü kural	Genel yollama hükmü
Belirlediği	Hangi mallar paylaşılır	Paylaşma nasıl yapılır
Yollama	Yok	Paylı mülkiyet ve miras hükümleri
Aynen paylaşma	Düzenlenmemiş	Öncelikli çözüm
Denkleştirme	Düzenlenmemiş	Para ödenerek sağlanır
Kapsam	Yalnız uzatılmış ortaklık	Bütün mal ortaklıkları

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; paylaşma usulü genel hükümlere bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Özel hükümlerin dışında kalan hâller	TMK m. 281
Yollama	Paylı mülkiyet hükümleri	TMK m. 698 vd.
Yollama	Mirasın paylaşılması hükümleri	TMK m. 642 vd.
Uygulama biçimi	Kıyas yoluyla	TMK m. 281
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 246	S. Sayısı 723, s. 107
Öncelik	Aynen paylaşma	Yargıtay HGK, K. 2011/222
Denkleştirme	Değer farkı para ile giderilir	Yargıtay HGK, K. 2011/222
Özgüleme	Anlaşma yoksa kura çekilir	TMK m. 650
Aynen bölme	İmar mevzuatına uygunluk aranır	Yargıtay 14. HD, K. 2019/4786
Satış	Aynen paylaşma mümkün değilse	Yargıtay 14. HD, K. 2019/4786
Sıra	Önce mal rejimi, sonra tereke tasfiyesi	Yargıtay 8. HD, K. 2014/11919
Görev	Tasfiye istemleri aile mahkemesinde	4787 s. K. m. 4

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 246. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe tek cümleyle maddenin işlevini açıklar: madde, diğer hâllerde paylaşma usulünün paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler çerçevesinde belirleneceğini öngörmektedir. Yani kanun koyucu, mal ortaklığının tasfiyesi için ayrı ve eksiksiz bir paylaşma usulü yazmak yerine, Medeni Kanun'un iki yerleşik paylaşma sistemine yollama yapmayı tercih etmiştir. Bu tercih pratikte önemli bir boşluk doldurur; çünkü önceki maddeler kimin neyi isteyebileceğini düzenler, paylaşmanın teknik olarak nasıl yapılacağını ise düzenlemez. Tasarının 281. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde kısa görünse de tasfiyenin can alıcı noktasını çözer: **paylaşma nasıl yapılacak?** Önceki maddeler kimin ne isteyebileceğini söyler; bu madde ise sıra malların fiilen bölüşülmesine geldiğinde hangi kuralların işleyeceğini gösterir. Pratikte üç sonucu vardır. Birincisi, **aynen paylaşma önceliklidir**: mümkünse

her mal bütün hâlinde bir tarafa verilir, değer farkı para ödenerek denkleştirilir; satış son çaredir ve aynen paylaşma imkânı varken tarafları satışa zorlayan bir çözüm benimsenemez. İkincisi, kimin neyi alacağı önce anlaşmayla, anlaşma olmazsa **hâkim huzurunda kura** ile belirlenir; taraflardan biri belirli bir malı istiyorsa üstün yararını ayrıca ortaya koymalıdır. Üçüncüsü, taşınmazlarda aynen bölme **imar mevzuatına** takılır; ifraz projesi hazırlatılıp belediye veya il idare kuruluna onaylatılmadan aynen taksime karar verilemez, olumsuz cevap gelirse satışa gidilir. Ölüm hâlinde ayrıca sıraya dikkat edilmelidir: önce mal rejimi tasfiye edilip eşin payı ayrılır, sonra kalan tereke mirasçılar arasında paylaşılır.

II. Yollamanın İşleyişi

- **Kural:** Diğer hâllerde paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılması hükümleri kıyasen uygulanır (TMK m. 281).
- **Kapsam:** Önceki maddelerin çözmediği bütün paylaşma sorunları.
- **Amaç:** Tasfiye için ayrı bir usul yazmak yerine yerleşik sistemlere yollama (S. Sayısı 723, s. 107).
- **Önceki maddeler:** Kimin ne isteyebileceğini düzenler (TMK m. 278, TMK m. 279, TMK m. 280).
- **Bu madde:** Paylaşmanın teknik olarak nasıl yapılacağını belirler.
- **Kıyas:** Hükümler doğrudan değil, mal ortaklığına uyarlanarak uygulanır.

III. Aynen Paylaşma Önceliği

- **Kural:** Olanak varsa her malın tamamı bir tarafa verilir.[2]
- **Denkleştirme:** Değerler arasındaki fark para ödenerek giderilir (4721 s. K. m. 642).
- **Özgüleme:** Hangi malın kime verileceği anlaşmayla belirlenir (4721 s. K. m. 650).
- **Kura:** Anlaşma olmazsa hâkim huzurunda kura çekilir.
- **Satış:** Aynen paylaşma imkânı varken taraflar satışa zorlanamaz.
- **Karşılıklılık:** Bir tarafın satış istemesi diğerinin aynen paylaşma istemesini engellemez.[3]

2 Yargıtay HGK, 27.04.2011, E. 2011/6-55, K. 2011/222.
3 Yargıtay 14. HD, 11.02.2019, E. 2016/4353, K. 2019/1131.

IV. Taşınmazlarda Aynen Bölme

- **Araştırma:** Yüzölçümü, nitelik, pay ve paydaş sayısı ile imar mevzuatı incelenir.[4]
- **Değer kaybı:** Önemli ölçüde değer kaybı doğacaksa aynen bölme yapılamaz.
- **Paylı bırakma:** Rıza olmadıkça taşınmazın bir bölümü paylı bırakılamaz.
- **İfraz projesi:** Teknik bilirkişiye ifraz projesi düzenlettirilir.
- **Onay:** Proje belediye veya il idare kuruluna onaylatılır.
- **Olumsuz cevap:** Onay verilmezse ortaklık satış yoluyla giderilir.

V. Satış Yoluyla Paylaşma

- **Bütünleyici parçalar:** Bina ve ağaçlar arzla birlikte satılır.[5]
- **Muhdesat iddiası:** Tapuda şerh varsa veya bütün paydaşlar kabul ediyorsa değer ayrıştırılır.
- **Oranlama:** Arz ve muhdesat değerleri ayrı belirlenip yüzdelik oran kurulur.
- **Dağıtım:** Satış bedeli bu oranlara göre paylaştırılır.
- **Üçüncü kişi:** Muhdesat üçüncü kişiye aitse ona satış bedelinden pay verilemez.
- **Son çare:** Satış yalnız aynen paylaşma mümkün olmadığında uygulanır.

VI. Ölüm Hâlinde Sıra

- **Birinci aşama:** Önce mal rejimi tasfiye edilir (TMK m. 276).
- **Ayrılma:** Sağ kalan eşin tasfiye payı terekeden ayrılır.[6]
- **İkinci aşama:** Kalan net tereke mirasçılar arasında paylaşılır (4721 s. K. m. 642).
- **Birleştirme yasağı:** İki tasfiye birlikte yapılamaz.
- **Sebep:** Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi çözümsüzlük doğurur.
- **Süre:** Mirasın paylaşılması için kanunda süre öngörülmemiştir (4721 s. K. m. 642).

VII. Usul

- **Görev:** Mal rejiminin tasfiyesi istemleri aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Miras paylaşımı:** Terekenin paylaşılması sulh hukuk mahkemesinin görevindedir (4721 s. K. m. 658).
- **Yetki:** Taşınmazlarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

4 Yargıtay 14. HD, 27.05.2019, E. 2016/13356, K. 2019/4786.
5 Yargıtay 14. HD, 10.10.2019, E. 2016/7518, K. 2019/6505.
6 Yargıtay 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919.

- **Deliller:** Tapu kayıtları, keşif, ifraz projesi ve bilirkişi raporları.
- **Talep:** İstem terditli kurulmalı, aynen paylaşma mümkün olmazsa satış istenmelidir.
- **Değer:** Değerler tasfiye anına göre belirlenir (TMK m. 275).

UYGULAMA NOTU

Tasfiye dosyasında paylaşma aşamasına gelindiğinde talep terditli kurulmalıdır: önce malların aynen paylaşılması, bu mümkün olmazsa satış yoluyla paylaşma istenmelidir. Aynen paylaşma isteniyorsa hazırlık önceden yapılmalıdır; taşınmazlarda ifraz imkânı için belediyeden veya il idare kurulundan bilgi alınmalıdır, çünkü mahkeme ifraz projesini onaylatmadan aynen taksime karar veremez ve olumsuz cevap gelirse doğrudan satışa gidilir. Belirli bir malın alınması isteniyorsa iki yoldan biri gereklidir: ya karşı tarafla anlaşılır ya da üstün yarar ortaya konulur; aksi hâlde hangi malın kime verileceği hâkim huzurunda kura ile belirlenir ve sonuç şansa kalır. Taşınmaz üzerinde eşin yaptırdığı bina veya diktiği ağaçlar varsa bunun tapuya şerh ettirilmiş olması ya da karşı tarafça kabul edilmesi gerekir; aksi hâlde satış bedelinden ayrı bir pay alınamaz. Son olarak ölüm hâlinde sıra karıştırılmamalıdır: önce mal rejiminden doğan payın terekeden ayrılması istenmeli, mirasın paylaşılması bundan sonra gelir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
10.06.2014 · E. 2014/2640 · K. 2014/11919

Mal rejiminin tasfiyesi ile terekenin tasfiyesi birlikte yapılamaz; eşin tasfiye alacağı terekeden önce ayrılır

Eşlerden birinin ölümü üzerine açılan davada hem sağ kalan eşin mal rejiminden doğan alacağı hem de terekenin paylaşılması gündeme gelmişti. Sağ kalan eş hem terekeden alacaklı hem de mirasçı sıfatıyla terekenin borçlusu durumundaydı.

> *Belirtildiği gibi açıklanan farklılıklar nedeniyle katılma rejiminin tasfiyesi ile terekenin tasfiyesi birlikte yapılamaz. Farklı tasfiye kurallarına bağlı bulunan her iki hakkın aynı anda ve birlikte tasfiyesi halinde ileride beklenmeyecek ve kestirilemeyecek sorunlarla veya sonuçlarla karşılaşılması mümkün olabilir. Bu konuda isteğin olup olmaması da sonuca etkili değildir. Katılma alacağının, terekenin borcu olduğu konusunda uyuşmazlık yoktur. Ancak bu alacak hakkı terekeden öncelikle ödenmesi gereken bir alacak hakkıdır.*

DEĞERLENDİRME TMK m. 281 paylaşmayı miras hükümlerine yollarken, iki tasfiyenin sırasını da gündeme getirir. Daire bu sırayı açıkça belirlemiştir: önce mal rejimi tasfiye edilir ve sağ kalan eşin tasfiye alacağı terekeden ayrılır, ancak ondan sonra kalan net tereke mirasçılar arasında paylaşılır. İki tasfiyenin birlikte yapılması, alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi gibi çözümsüzlükler doğurur.

Mal ortaklığında bu ayrım daha da önemlidir; çünkü ortaklık mallarının yarısı zaten sağ eşin payıdır ve terekeye hiç girmez.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.04.2011 · E. 2011/6-55 · K. 2011/222

Aynen paylaşma mümkünse taşınmazların her biri bir paydaşa verilir; fark para ile denkleştirilir, anlaşma yoksa kura çekilir

Miras yoluyla intikal eden iki bağımsız bölüm, iki mirasçı arasında paylaşılacaktı. Her iki mirasçı da aynen paylaşma istiyor, ancak ikisi de aynı bağımsız bölümü talep ediyordu. Mahkeme, duruşmada kura çekerek her bir bağımsız bölümü bir mirasçıya özgülemiştir; bu karar bozulunca direnmiştir.

> *Bu hükümlerden açıkça anlaşılacağı üzere, hakim, miras yoluyla intikal eden terekenin tamamı ve terekedeki malların her birini göz önünde tutarak, olanak varsa taşınmazlardan her birinin tamamını bir mirasçıya vermek suretiyle paylaştırma yapabilir. Kanun koyucunun bu hükmü getirmekteki amacı öncelikle aynen taksim isteyen mirasçılar arasındaki paylaşma konusundaki ihtilafın en uygun biçimde çözümlenmesi ve taşınmazların değerleri arasında fark bulunması halinde gereğinde fark para ödetmek yoluyla, denkleştirmenin sağlanmasıdır. Ayrıca payların özgülenmesinde mirasçıların anlaşması asıl olup, anlaşamazlarsa kura çekilecektir. Bu yolla aynen taksimi gerçekleştirme olanağı olan mahkemenin mallar üzerinde ortaklığı ve uyuşmazlığı sürdürecek, sonuçta mirasçıları satışa zorlayacak bîr yöntemi benimsemesi olanaklı olmadığı gibi, açıklanan yasal düzenlemelere de aykırı olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, TMK m. 281'in yolladığı miras paylaşma sisteminin çekirdek kurallarını ortaya koyar: hâkim, olanak varsa her taşınmazın tamamını bir paydaşa verir; değerler arasındaki fark para ödenerek denkleştirilir; hangi malın kime verileceği önce anlaşmayla, anlaşma olmazsa hâkim huzurunda kura ile belirlenir. Kurul ayrıca satışın son çare olduğunu vurgular: aynen paylaşma imkânı varken tarafları satışa zorlayan bir yöntem benimsenemez. Mal ortaklığının tasfiyesinde de ortaklık malları bu ölçülerle paylaştırılır.

3 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
27.05.2019 · E. 2016/13356 · K. 2019/4786

Aynen bölerek paylaştırmaya karar verilebilmesi için imar mevzuatına uygunluk araştırılmalı ve ifraz projesi onaylatılmalıdır

Bir taşınmazda üç paydaş bulunuyordu. Davacı satış yoluyla, davalılar ise üzerlerindeki yapıların kendilerine kalması koşuluyla aynen taksim istemişti. Bilirkişi raporuna ekli ifraz krokilerinde yalnız iki taksimat gösterilmiş, hangi bölümün hangi paydaşa ait olacağı belirtilmemişti. Mahkeme yine de aynen taksime karar vermiştir.

> *Paydaşlığın giderilmesi davalarında mahkemece malın aynen bölünerek paylaştırılmasına karar verilebilmesi için taşınmazın yüzölçümü, niteliği, pay ve paydaş sayısı ve tarım arazilerinin niteliği ile imar mevzuatına göre aynen taksimin*

mümkün olup olmadığının araştırılması gerekir. Taşınmazın önemli ölçüde bir değer kaybına uğraması söz konusu ise aynen bölünerek paylaştırılmasına karar verilemez. Keza paydaşlar rıza göstermedikleri takdirde taşınmazın bir bölümü paylı bırakılamaz. Aynen bölünerek paylaştırmanın (taksimin) mümkün olması durumunda bölünen parçaların değerlerinin birbirine denk düşmemesi halinde eksik değerdeki parçaya para (ivaz) eklenerek denkleştirme sağlanır. Paydaşlar arasında anlaşma olmadıkça hakim kendiliğinden bazı taşınmazların bir kısım paydaşlara, kalanın diğer paydaşlara verilmesi şeklinde aynen bölünerek paylaştırmaya karar veremez. Aynen bölünerek paylaştırma (taksim) halinde teknik bilirkişiye ifraz projesi düzenlettirilerek bu projeye göre taşınmaz belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde ise ilgili belediyeden, belediye dışında ise İl İdare Kurulundan bölüşmenin (taksimin) mümkün olup olmadığı sorulur. Belediye Encümeni veya İl İdare Kurullarınca 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili Yönetmelik hükümlerine uygun bulunması halinde onaylanması gereken ifraz projesinde kimlere nerelerin verileceği, bu konuda paydaşlar aralarında anlaşamazlarsa hakim huzurunda kura çekilerek belirlenir. Onay makamından olumsuz cevap gelmesi halinde paydaşlığın satış suretiyle giderilmesine karar verilmesi gerekir.

Değerlendirme Bu karar, aynen paylaşmanın teknik koşullarını sayar ve TMK m. 281'in yolladığı paylı mülkiyet hükümlerinin nasıl uygulanacağını gösterir. Taşınmazın yüzölçümü, niteliği, pay ve paydaş sayısı ile imar mevzuatı birlikte değerlendirilir; önemli bir değer kaybı doğacaksa aynen bölme yapılamaz. Paydaşlar rıza göstermedikçe taşınmazın bir bölümü paylı bırakılamaz. Değerler eşit değilse eksik parçaya para eklenerek denkleştirilir ve kimin nereyi alacağı anlaşma yoksa kura ile belirlenir. Onay makamı olumsuz görüş verirse tek yol satıştır.

4 **Yargıtay 14. Hukuk Dairesi**
11.02.2019 · E. 2016/4353 · K. 2019/1131

Davacının satış istemesi, davalının aynen paylaşma istemesine engel değildir

Muris adına kayıtlı bir taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesi istenmişti. Davacılar önce aynen taksim, olmazsa satış talep etmişti. Mahkeme satış yoluyla giderilmesine karar vermiştir. Oysa dosyadaki belediye yazısında, yola terk işlemleri yapıldıktan sonra aynen taksimin mümkün olabileceği belirtiliyordu.

> *Paydaşlığın (ortaklığın) giderilmesi davaları iki taraflı, taraflar için benzer sonuçlar doğuran davalardır. Bu davalarda davalı da davacı gibi aynı haklara sahiptir. Bu nedenle davacının satış suretiyle paylaşma istemesi davalıların aynen paylaşma istemesine engel teşkil etmez.*

Değerlendirme Paylaşma davalarının iki taraflı niteliği, mal rejiminin tasfiyesinde de sonucu doğrudan etkiler: bir eşin satış istemesi, diğerinin aynen paylaşma istemesini engellemez ve mahkeme her iki istemi birlikte değerlendirmek zorundadır. Kararda ayrıca aynen taksim ihtimalini gösteren bir belge varsa bunun göz

ardı edilemeyeceği vurgulanmıştır. Mal ortaklığı tasfiyesinde ortaklık mallarının satılmasını istemeyen eş, bu ilkeye dayanarak aynen paylaşma talebini sürdürebilir.

5 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2019 · E. 2016/7518 · K. 2019/6505

Satış yoluyla paylaşmada taşınmaz üzerindeki yapı ve ağaçlar arzla birlikte satılır; bedel oranlanarak dağıtılır

Çok sayıda taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesi istenmişti. Paydaşlardan biri, satış hâlinde taşınmaz üzerindeki ağaçların kendisine ait olduğunu ileri sürerek muhdesat bedelinin kendisine ödenmesini istemiştir. Mahkeme ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar vermiştir.

> *Paydaşlığın (ortaklığın) satış yoluyla giderilmesi halinde dava konusu taşınmaz üzerinde bina, ağaç v.s. gibi bütünleyici parçalar (muhdesat) varsa bunların arzla birlikte satılması gerekir. Ancak muhdesatın bir kısım paydaşlara (ortaklara) ait olduğu konusunda tapuda şerh varsa veya bu hususta bütün paydaşlar ittifak ediyorlarsa ve muhdesat arzın değerinde bir artış meydana getiriyorsa bu artışın belirlenmesi için dava tarihi itibariyle arzın ve muhdesatın değerleri ayrı ayrı tespit edilir. Belirlenen bu değerler toplanarak taşınmazın tüm değeri bulunur.*

DEĞERLENDİRME Mal ortaklığının tasfiyesinde de ortaklık malı taşınmaz üzerinde bir eşin yaptırdığı bina veya diktiği ağaçlar bulunabilir. Karar bu durumda izlenecek yöntemi gösterir: bütünleyici parçalar arzdan ayrı satılamaz, arzla birlikte satılır; ancak muhdesatın bir paydaşa ait olduğu tapu şerhiyle veya bütün paydaşların ittifakıyla sabitse, arz ve muhdesat değerleri ayrı ayrı belirlenip oranlanır ve satış bedeli bu orana göre dağıtılır. Muhdesat üçüncü kişiye aitse o kişiye satış bedelinden pay verilemez.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 257:** Mal ortaklığında mülkiyet, yönetim ve tasarruf.
- **TMK m. 271:** Sona erme anı.
- **TMK m. 275:** Değer belirlenmesi.
- **TMK m. 276:** Ölüm hâlinde paylaşma.
- **TMK m. 277:** Diğer hâllerde paylaşma.
- **TMK m. 278:** Kişisel malların payına mahsuben verilmesi.
- **TMK m. 279:** Aile konutu ve ev eşyası.
- **TMK m. 280:** Diğer malvarlığı değerleri.

KARARLAR DİZİNİ

Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın İçtihatlar bölümünde ayrıntılı olarak incelendiği sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

29.11.1990 · E. 1990/30 · K. 1990/31 ..... 934, 935, 936, **938**, 1611, 1612
10.03.2011 · E. 2009/85 · K. 2011/49 ..... 889, 891, **895**
22.02.2023 · E. 2022/155 · K. 2023/38 .... 887, 889, 890, 891, 892, **895**

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19.12.2013 ..... 891, 893, **896**
Emine Göksel, B. No: 2016/10454, 12.12.2019 .. 903, 906, 914, 917, 957, 962, **971**
Diana Kutlar, B. No: 2017/33788, 10.02.2021 867
Muteber Bayraktar, B. No: 2019/28943, 08.02.2023 962
B. No: 2020/3519, 25.10.2023 ..... 867, **869**
Nurcan Taş, B. No: 2021/7065, 19.11.2024 .. 906, 917, 962
İpek Banu Karaca ve Diğerleri, B. No: 2022/51992, 13.05.2025 962

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

06.04.2005 · E. 2005/10-183 · K. 2005/241 .. 1644, **1645**
04.10.2006 · E. 2006/2-591 · K. 2006/624 .... 1489, 1491, **1494**
05.12.2007 · E. 2007/3-917 · K. 2007/947 ..... 997, 998, 1000, **1005**
04.06.2008 · E. 2008/2-420 · K. 2008/424 ..... 861, 863, 866
05.05.2010 · E. 2010/8-231 · K. 2010/255 .... 1402, 1404, 1406, **1407**
27.04.2011 · E. 2011/6-55 · K. 2011/222 ..... 1751, 1753, 1754, **1757**
28.09.2011 · E. 2011/2-447 · K. 2011/556 ..... 955, 956, 958, 961, **964**
05.10.2011 · E. 2011/8-449 · K. 2011/597 .... 1406, **1408**
02.11.2011 · E. 2011/2-533 · K. 2011/670 882
23.11.2011 · E. 2011/3-635 · K. 2011/688 ..... 976, 978, **982**
11.04.2012 · E. 2011/18-784 · K. 2012/288 .... 889, 893, **898**
12.09.2012 · E. 2012/8-365 · K. 2012/561 .... 1285, 1287, 1289, **1291**
26.09.2012 · E. 2012/8-192 · K. 2012/629 .... 1423, **1427**
17.04.2013 · E. 2013/375 · K. 2013/520 ..... 1458, 1460, **1462**
26.06.2013 · E. 2012/8-1137 · K. 2013/879 .. 1685, 1686, **1688**
10.07.2013 · E. 2013/3-71 · K. 2013/1056 ..... 997, 1003, **1008**
30.04.2014 · E. 2014/48 · K. 2014/554 ..... 1261, 1263, 1264, **1266**
14.05.2014 · E. 2013/1077 · K. 2014/664 ..... 1570, 1572, 1573, **1575**, 1699, 1701, **1705**, 1706, 1709, 1727
05.11.2014 · E. 2013/1014 · K. 2014/843 ..... 1690, 1692, 1693, **1695**
29.04.2015 · E. 2013/2079 · K. 2015/1278 .... 1196, **1199**
30.09.2015 · E. 2014/889 · K. 2015/2011 ..... 887, 889, 891, **897**
21.10.2015 · E. 2014/2096 · K. 2015/2322 ..... 960, **967**
04.11.2015 · E. 2013/2418 · K. 2015/2406 .... 1478, 1479, 1480, 1482, **1483**
20.01.2016 · E. 2014/686 · K. 2016/18 1000
09.03.2016 · E. 2014/651 · K. 2016/286 ..... 999, 1000
16.03.2016 · E. 2014/1021 · K. 2016/328 ..... 997, 1002, 1004, **1009**
25.05.2016 · E. 2014/1113 · K. 2016/633 ..... 1582, **1585**
05.10.2016 · E. 2016/1061 · K. 2016/959 ..... **1067**
24.05.2017 · E. 2017/1604 · K. 2017/967 ..... 955, 956, 958, 959, **966**
07.06.2017 · E. 2017/1572 · K. 2017/1094 ..... 880, **884**
25.10.2017 · E. 2017/1905 · K. 2017/1220 ..... 878, 879, **883**

06.12.2017 · E. 2017/2934 · K. 2017/1556 .... 1602, 1604, 1606, **1607**
13.12.2017 · E. 2017/2810 · K. 2017/1721 ..... 957, 961, **970**
13.12.2017 · E. 2017/2935 · K. 2017/1722 962
17.01.2018 · E. 2017/3102 · K. 2018/46 ..... 1003, **1010**
14.03.2018 · E. 2017/1617 · K. 2018/469 ..... 1402, 1404, 1406, **1407**
27.11.2018 · E. 2017/1374 · K. 2018/1780 867
11.12.2018 · E. 2017/1432 · K. 2018/1886 ..... 863, 868, **871**
26.03.2019 · E. 2017/451 · K. 2019/355 ..... 1587, 1589, 1590, **1592**
09.04.2019 · E. 2017/1613 · K. 2019/419 ..... 1461, **1465**
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512 868
14.05.2019 · E. 2017/1555 · K. 2019/561 ..... 1394, 1396, **1397**
07.11.2019 · E. 2017/1534 · K. 2019/1148 ..... 995, 997, 999, **1006**
28.11.2019 · E. 2019/318 · K. 2019/1238 ..... 942, 944, 945, 946, **950**, 962
17.12.2019 · E. 2017/1618 · K. 2019/1370 .... 1578, 1580, 1581, 1582, **1584**
04.03.2020 · E. 2017/1040 · K. 2020/240 ..... 1196, **1199**, 1210, 1212, 1214, **1216**
09.07.2020 · E. 2017/2208 · K. 2020/575 ..... 998, 999, **1007**
23.09.2020 · E. 2017/2297 · K. 2020/672 ..... 999, 1003, **1012**
04.11.2020 · E. 2017/1512 · K. 2020/835 ..... 1192, 1194, 1195, 1196, **1198**, 1210, 1212, 1213, **1216**
11.02.2021 · E. 2018/511 · K. 2021/69 ... 955, 957, 961, 962, **971**
18.02.2021 · E. 2017/2493 · K. 2021/108 ..... 863, 868, **872**
11.03.2021 · E. 2017/1586 · K. 2021/247 865
25.03.2021 · E. 2017/2415 · K. 2021/347 ..... 876, 878, 881, **886**, 994, 995, 997, 999, 1000, 1002, **1005**
30.03.2021 · E. 2017/2809 · K. 2021/367 ..... 955, 957, 960, 961, **967**
01.07.2021 · E. 2017/2654 · K. 2021/886 ..... 942, 944, 949, **953**
01.07.2021 · E. 2020/458 · K. 2021/889 ..... 1176, 1178, 1180, **1182**, 1188, 1196, 1207
12.10.2021 · E. 2017/443 · K. 2021/1198 ..... 1432, 1434, 1436, **1438**
23.11.2021 · E. 2018/472 · K. 2021/1492 ..... 1248, 1250, **1255**
07.12.2021 · E. 2018/657 · K. 2021/1617 ..... 944, 948, **952**, 1062, **1066**
07.12.2021 · E. 2018/1094 · K. 2021/1616 .... 1444, 1446, 1447, **1449**
14.12.2021 · E. 2018/1095 · K. 2021/1676 ..... 866, 881
21.12.2021 · E. 2018/990 · K. 2021/1728 ..... 1176, 1178, 1179, **1181**, 1194, 1196, **1202**
08.02.2022 · E. 2019/440 · K. 2022/85 ..... 1027, 1030, 1031, **1034**, 1040
08.02.2022 · E. 2019/301 · K. 2022/79 ..... 1301, **1302**
15.02.2022 · E. 2019/805 · K. 2022/123 ..... 1057, 1060, 1062, **1063**
15.03.2022 · E. 2019/238 · K. 2022/319 ..... 1062, **1066**, 1235
26.04.2022 · E. 2021/578 · K. 2022/601 962
07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850 ..... 1365, 1367, 1368, **1370**
25.10.2022 · E. 2019/765 · K. 2022/1369 ..... 956, 959, 960, **968**
02.11.2022 · E. 2020/457 · K. 2022/1431 ..... 1448, **1452**
15.11.2022 · E. 2020/302 · K. 2022/1513 ..... 954, 956, 959, 960, **968**
29.11.2022 · E. 2020/366 · K. 2022/1619 ..... 998, **1007**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100 . 865, 881, 901, 903, 904, 905, 906, 907, **908**, 912, 914, 915, 916, **918**, 922, 923, 924, **926**
26.04.2023 · E. 2022/761 · K. 2023/379 . 960, 961, 963, **972**
17.05.2023 · E. 2022/147 · K. 2023/461 880
14.06.2023 · E. 2022/1117 · K. 2023/636 ..... 878, 880, **884**
01.11.2023 · E. 2022/771 · K. 2023/1039 ..... 863, 865, **874**
13.12.2023 · E. 2022/1273 · K. 2023/1238 .... 1059, 1061, 1062, **1064**
31.01.2024 · E. 2023/159 · K. 2024/38 ... 957, 963, **966**
24.04.2024 · E. 2023/467 · K. 2024/199 ..... 1297, 1299, 1300, **1303**
15.05.2024 · E. 2023/382 · K. 2024/244 864
16.04.2025 · E. 2023/705 · K. 2025/239 . 863, 864, 865, **875**
16.04.2025 · E. 2023/707 · K. 2025/240 . 959, **969**
21.05.2025 · E. 2023/709 · K. 2025/325 ..... 1477, 1479, 1481, **1485**
10.09.2025 · E. 2024/129 · K. 2025/499 866
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498 . 1068, 1070, 1071, 1072, **1073**, 1087, 1243, 1367, 1368, **1370**
24.09.2025 · E. 2024/130 · K. 2025/556 . 861, 863, 866, **873**
22.10.2025 · E. 2024/618 · K. 2025/646 ..... 1248, 1250, **1253**
21.01.2026 · E. 2025/34 · K. 2026/18 ..... 935, 938, **940**

YARGITAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU

06.07.2018 · E. 2017/5 · K. 2018/7 . 861, 863, 867, **869**

YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ

06.05.2016 · E. 2016/6725 · K. 2016/5615 .... 1537, **1540**

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

22.11.2005 · E. 2005/13308 · K. 2005/16082 . 998, 1001, **1010**
12.12.2006 · E. 2006/9531 · K. 2006/17441 . **1428**
26.12.2006 · E. 2006/10089 · K. 2006/18428 ..... 1665, **1667**
22.01.2007 · E. 2006/10548 · K. 2007/184 .... 1102, **1105**
22.01.2007 · E. 2006/7017 · K. 2007/113 ..... 1566, **1568**
18.09.2007 · E. 2007/2779 · K. 2007/12112 . 1649, 1651, **1652**
03.12.2007 · E. 2006/21235 · K. 2007/16888 ..... **1709**
18.02.2008 · E. 2007/651 · K. 2008/1764 ..... 1635, 1637, **1639**
27.02.2008 · E. 2007/1789 · K. 2008/2393 .... 1566, **1568**
17.04.2008 · E. 2007/5877 · K. 2008/5526 .... 1714, 1716, **1721**
23.09.2008 · E. 2007/17764 · K. 2008/12369 ..... 1525, **1528**
10.10.2008 · E. 2008/9467 · K. 2008/13057 . 1002
23.02.2009 · E. 2007/16808 · K. 2009/2869 . 1387, **1389**
05.03.2009 · E. 2008/1395 · K. 2009/3849 .... 1092, 1095, **1096**, 1103, 1111, 1130, 1136, 1151
12.03.2009 · E. 2007/19162 · K. 2009/4503 . 1133, 1135, 1136, **1138**
30.03.2009 · E. 2009/4753 · K. 2009/5788 1163
27.05.2009 · E. 2008/4531 · K. 2009/10131 979
19.10.2009 · E. 2008/12873 · K. 2009/17735 ..... 1620, 1622, **1624**
10.11.2009 · E. 2009/11403 · K. 2009/19298 ..... 1487, 1490, 1492, **1494**, 1525
12.11.2009 · E. 2008/13717 · K. 2009/19574 ..... 1525, **1530**
17.02.2010 · E. 2009/22118 · K. 2010/2791 . 1017, 1018, 1019, 1020, **1022**, 1030, **1034**
09.03.2010 · E. 2010/3091 · K. 2010/4419 .... 1235, **1237**
16.06.2010 · E. 2009/10536 · K. 2010/11941 1020
13.07.2010 · E. 2009/19174 · K. 2010/14156 . 984, 986, 987, 988, **990**
10.11.2010 · E. 2009/15870 · K. 2010/18916 ..... **1427**
13.12.2010 · E. 2010/7863 · K. 2010/20947 . 1362, **1364**
05.04.2011 · E. 2010/4968 · K. 2011/6104 .... 1424, **1428**
28.04.2011 · E. 2010/6316 · K. 2011/7166 .... 1037, 1039, 1041, **1044**
24.05.2011 · E. 2010/8448 · K. 2011/8998 ..... 995, 997, 1001, **1011**, 1031, 1095
03.10.2011 · E. 2011/15553 · K. 2011/14803 . 958
10.10.2011 · E. 2011/1895 · K. 2011/15165 978
31.10.2011 · E. 2011/17108 · K. 2011/17466 . 889, 892, **898**
15.12.2011 · E. 2011/3862 · K. 2011/22413 . 1419, 1421, 1422, 1423, **1425**
16.01.2012 · E. 2010/14443 · K. 2012/289 ..... 889, 893, **897**
05.04.2012 · E. 2011/14806 · K. 2012/8394 . 1633, 1635, 1636, **1638**
31.05.2012 · E. 2011/20481 · K. 2012/14593 . 879
04.06.2012 · E. 2011/7942 · K. 2012/14988 . 1114, 1117, **1119**
16.10.2012 · E. 2012/5621 · K. 2012/24816 . 1670, 1672, **1674**
05.11.2012 · E. 2012/672 · K. 2012/25996 ..... 903, 906, **910**
11.02.2013 · E. 2013/2212 · K. 2013/2840 .... 1537, **1539**
21.02.2013 · E. 2012/18109 · K. 2013/4381 . 1039, 1041, **1044**
27.02.2013 · E. 2012/26049 · K. 2013/5116 . 1039, 1041, **1043**
05.03.2013 · E. 2012/10429 · K. 2013/7427 . 1348, 1351, **1356**
25.03.2013 · E. 2012/7913 · K. 2013/8193 ..... 986, 989, **992**
28.03.2013 · E. 2013/4708 · K. 2013/8647 ..... 935, 936, 937
09.04.2013 · E. 2013/4776 · K. 2013/9857 1001
17.04.2013 · E. 2012/19057 · K. 2013/10805 . 999, **1008**
17.04.2013 · E. 2012/16773 · K. 2013/10896 ..... 1731, 1735, **1739**
11.06.2013 · E. 2012/14695 · K. 2013/16192 ..... 1526, **1528**
20.06.2013 · E. 2013/11968 · K. 2013/17407 . 906
24.06.2013 · E. 2012/25080 · K. 2013/17768 . 978, 986, 987, 999, 1003
10.07.2013 · E. 2013/13421 · K. 2013/19657 . 974, 976, 977, 978, **981**
12.11.2013 · E. 2013/6826 · K. 2013/26076 . 1736, **1739**
04.12.2013 · E. 2013/14751 · K. 2013/28533 . 878, 879, **883**
04.12.2013 · E. 2013/14747 · K. 2013/28530 . 937
10.03.2014 · E. 2013/22342 · K. 2014/5185 . 1041
13.03.2014 · E. 2013/22263 · K. 2014/5701 . 1095, **1097**, 1103
17.03.2014 · E. 2013/21327 · K. 2014/5897 .... 894, **899**
15.05.2014 · E. 2013/25327 · K. 2014/11396 . 876, 878, 879, **882**
26.05.2014 · E. 2014/4844 · K. 2014/11532 . 1733, 1736, **1738**
09.06.2014 · E. 2013/23306 · K. 2014/12769 ..... 1218, 1220, 1221, **1223**

18.06.2014 · E. 2013/25001 · K. 2014/13730 ..... 1744, 1746, **1749**
25.06.2014 · E. 2014/5152 · K. 2014/14519 . 1522, 1524, 1525, **1527**
15.09.2014 · E. 2014/15867 · K. 2014/17383 . 961
24.11.2014 · E. 2014/18863 · K. 2014/23579 . 989, 990
14.01.2015 · E. 2014/16313 · K. 2015/344 1041
11.02.2015 · E. 2015/918 · K. 2015/1462 ..... 1241, 1242, **1244**, 1746, **1749**
25.02.2015 · E. 2014/17902 · K. 2015/2898 . 1661, 1663, 1664, **1666**
30.03.2015 · E. 2014/21385 · K. 2015/5975 . 1002, 1003
12.05.2015 · E. 2014/26872 · K. 2015/9975 . 1048, 1051
13.05.2015 · E. 2015/8898 · K. 2015/10027 979
03.06.2015 · E. 2015/8378 · K. 2015/11577 989
15.06.2015 · E. 2015/10402 · K. 2015/12662 1000
09.07.2015 · E. 2015/8760 · K. 2015/14794 . 1017, 1020, **1023**, 1031, 1041
08.10.2015 · E. 2015/15592 · K. 2015/17921 1002
20.10.2015 · E. 2015/17643 · K. 2015/18856 ..... 1002, **1011**
14.12.2015 · E. 2015/24440 · K. 2015/23963 . 998
25.02.2016 · E. 2015/20271 · K. 2016/3469 . 1001
29.02.2016 · E. 2015/13166 · K. 2016/3643 . 1526, **1529**
22.03.2016 · E. 2016/5023 · K. 2016/5640 1002
06.04.2016 · E. 2015/26089 · K. 2016/6952 .... 974, 976, 977, 978, **980**
07.04.2016 · E. 2015/15373 · K. 2016/7132 .... 933, 935, 937, **940**
04.05.2016 · E. 2016/8661 · K. 2016/9147 .... 1002, 1004
12.05.2016 · E. 2016/2060 · K. 2016/9790 1029
30.05.2016 · E. 2015/17189 · K. 2016/10626 . 978, 979
09.01.2017 · E. 2016/23663 · K. 2017/112 998
11.05.2017 · E. 2016/769 · K. 2017/5806 866
08.06.2017 · E. 2016/16053 · K. 2017/7138 989
08.06.2017 · E. 2016/15538 · K. 2017/7146 . 1025, 1027, 1028, **1033**
20.06.2017 · E. 2016/2465 · K. 2017/7805 925
06.07.2017 · E. 2016/3092 · K. 2017/8564 988
02.11.2017 · E. 2016/6644 · K. 2017/12166 . 1526, **1529**
04.12.2017 · E. 2016/26017 · K. 2017/14036 . 976, 977, **981**
27.09.2018 · E. 2016/22579 · K. 2018/10089 . 922, 925, **927**
17.04.2019 · E. 2019/1279 · K. 2019/4862 1030
13.11.2019 · E. 2019/3809 · K. 2019/11325 . 1050, 1051
12.04.2021 · E. 2021/1597 · K. 2021/2883 .... 1424, **1429**, 1526
16.06.2021 · E. 2021/2816 · K. 2021/5033 1030
01.07.2021 · E. 2021/1737 · K. 2021/5563 ..... 959, **970**
22.09.2021 · E. 2021/3464 · K. 2021/6355 959
21.10.2021 · E. 2021/6853 · K. 2021/7538 978
24.11.2021 · E. 2021/5355 · K. 2021/8698 .... 1286, 1289, **1293**
09.02.2022 · E. 2021/10427 · K. 2022/1125 . 1424, **1429**, 1527
16.06.2022 · E. 2021/7048 · K. 2022/5951 .... 1140, 1142, 1143, **1145**, 1227, 1228, **1230**
05.07.2022 · E. 2022/3317 · K. 2022/6740 .... 1311, 1312, **1316**
27.10.2022 · E. 2022/6389 · K. 2022/8636 .... 1604, 1607, **1608**
07.12.2022 · E. 2022/8312 · K. 2022/10116 . 1027, 1028, 1029, **1032**
09.01.2023 · E. 2022/11194 · K. 2023/43 979
30.03.2023 · E. 2022/2227 · K. 2023/1518 .... 1360, 1362, **1363**
06.04.2023 · E. 2022/5568 · K. 2023/1687 947
26.04.2023 · E. 2022/11080 · K. 2023/1940 881
03.05.2023 · E. 2023/505 · K. 2023/2098 ..... 1028, **1032**
18.05.2023 · E. 2023/1655 · K. 2023/2556 .... 1251, **1257**
25.05.2023 · E. 2023/5 · K. 2023/2723 ..... 1437, **1442**
01.06.2023 · E. 2023/347 · K. 2023/2867 ..... 1436, **1439**
15.06.2023 · E. 2022/10593 · K. 2023/3274 . 1434, 1436, **1441**
04.07.2023 · E. 2022/4706 · K. 2023/3545 .... 1532, 1534, 1535, 1536, **1538**
20.09.2023 · E. 2022/5215 · K. 2023/4065 .... 1070, 1073, **1075**, 1081, 1087, 1112
27.09.2023 · E. 2022/10249 · K. 2023/4217 947
27.09.2023 · E. 2022/6001 · K. 2023/4227 .... 1507, 1508, **1511**
27.09.2023 · E. 2023/5998 · K. 2023/4232 .... 1723, 1725, 1727, **1728**
12.10.2023 · E. 2023/5762 · K. 2023/4722 .... 1436, **1440**
31.10.2023 · E. 2022/6640 · K. 2023/4997 .... 1337, 1339, **1344**
08.11.2023 · E. 2023/4244 · K. 2023/5280 893
09.11.2023 · E. 2023/5977 · K. 2023/5345 ..... 891, 893
09.11.2023 · E. 2023/5264 · K. 2023/5332 891
22.11.2023 · E. 2023/7905 · K. 2023/5502 893
22.11.2023 · E. 2023/2588 · K. 2023/5533 .... 1434, 1436, **1441**
28.11.2023 · E. 2022/8091 · K. 2023/5711 937
29.11.2023 · E. 2022/7206 · K. 2023/5739 .... 1479, 1480, **1483**
09.01.2024 · E. 2023/5983 · K. 2024/57 ..... 1028, 1029
24.01.2024 · E. 2022/8918 · K. 2024/451 ..... 1335, 1337, 1338, 1339, **1340**

08.02.2024 · E. 2022/8319 · K. 2024/696 ..... 1311, 1312, **1316**
13.03.2024 · E. 2022/9736 · K. 2024/1693 .... 1073, 1077, 1079, 1080, **1081**
02.04.2024 · E. 2023/4891 · K. 2024/2314 .... 1436, **1439**
18.04.2024 · E. 2023/8980 · K. 2024/2664 1031
18.04.2024 · E. 2023/1532 · K. 2024/2592 .... 1471, **1475**, 1517, **1519**
24.04.2024 · E. 2022/10924 · K. 2024/2773 . 1435, 1436, **1442**
30.04.2024 · E. 2023/3945 · K. 2024/3009 .... 1247, 1248, 1250, **1254**
30.04.2024 · E. 2023/2610 · K. 2024/3008 .... 1313, **1319**
07.05.2024 · E. 2023/8582 · K. 2024/3209 .... 1447, **1450**
16.05.2024 · E. 2024/1810 · K. 2024/3556 .... 1251, **1258**
23.05.2024 · E. 2023/8359 · K. 2024/3772 .... 1447, **1450**
30.05.2024 · E. 2023/1383 · K. 2024/4055 .... 1248, 1250, **1253**
30.05.2024 · E. 2023/6244 · K. 2024/4100 .... 1339, **1342**
05.06.2024 · E. 2023/6661 · K. 2024/4257 880
04.07.2024 · E. 2023/4622 · K. 2024/5366 .... 1059, 1061, **1065**, 1087
04.07.2024 · E. 2023/4239 · K. 2024/5363 .... 1337, 1338, **1341**
09.07.2024 · E. 2023/3779 · K. 2024/5474 1206
11.09.2024 · E. 2023/9033 · K. 2024/5663 908
19.09.2024 · E. 2023/626 · K. 2024/6099 ..... 1546, 1547, 1548, **1550**, 1699, 1701, **1704**, 1716, **1717**
26.09.2024 · E. 2024/6404 · K. 2024/6441 .... 1481, **1484**
01.10.2024 · E. 2023/10058 · K. 2024/6715 880
03.10.2024 · E. 2023/7024 · K. 2024/6794 .... 1251, **1259**, 1358, 1360, 1361, **1363**
07.10.2024 · E. 2023/1310 · K. 2024/6903 .... 1456, 1458, 1459, 1460, **1461**, 1471, **1475**, 1513, 1514, 1515, 1516, **1518**
16.10.2024 · E. 2023/8043 · K. 2024/7485 .... 1434, 1435, **1437**
23.10.2024 · E. 2024/1862 · K. 2024/7816 963
06.11.2024 · E. 2024/405 · K. 2024/8389 ..... 1434, 1436, **1440**
07.11.2024 · E. 2023/9764 · K. 2024/8522 .... 1263, 1265, **1270**
07.11.2024 · E. 2024/4405 · K. 2024/8528 .... 1481, **1484**
19.11.2024 · E. 2024/4518 · K. 2024/8814 .... 1025, 1027, 1028, 1029, **1033**, 1040
12.12.2024 · E. 2024/5640 · K. 2024/9919 ..... 958, **965**
13.01.2025 · E. 2024/3505 · K. 2025/5 ..... 1507, 1508, **1511**
03.03.2025 · E. 2023/7910 · K. 2025/2182 ..... 933, 935, 937, **939**
14.04.2025 · E. 2024/623 · K. 2025/3616 ..... 1003, **1013**
17.04.2025 · E. 2024/7619 · K. 2025/3892 .... 1029, 1030, **1035**
26.06.2025 · E. 2025/1039 · K. 2025/6585 .... 1059, 1062, **1065**, 1073
18.09.2025 · E. 2025/232 · K. 2025/7557 1004
24.09.2025 · E. 2025/47 · K. 2025/7771 880
17.11.2025 · E. 2025/3092 · K. 2025/9739 1004
26.11.2025 · E. 2024/6615 · K. 2025/10316 . 1309, 1311, 1313, **1318**
25.12.2025 · E. 2024/10455 · K. 2025/12022 ..... 1059, 1061, **1064**, 1072
19.01.2026 · E. 2026/264 · K. 2026/577 ..... 1566, **1569**
22.01.2026 · E. 2025/435 · K. 2026/795 ..... 1496, 1498, 1499, **1502**
02.02.2026 · E. 2025/6113 · K. 2026/868 ..... 878, 881, **885**
12.02.2026 · E. 2025/6872 · K. 2026/1632 ..... 864, **873**
26.02.2026 · E. 2025/9122 · K. 2026/2234 963
26.03.2026 · E. 2025/2668 · K. 2026/3202 .... 1079, 1081, **1082**, 1087
30.03.2026 · E. 2025/8488 · K. 2026/3307 ..... 976, 980, **983**
07.04.2026 · E. 2025/4195 · K. 2026/3746 .... 1499, **1502**
28.04.2026 · E. 2025/6039 · K. 2026/4692 .... 1365, 1367, 1368, **1371**
07.05.2026 · E. 2025/7106 · K. 2026/5270 .... 1505, 1507, 1509, **1510**
08.06.2026 · E. 2026/144 · K. 2026/6183 ..... 903, 908, **911**

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ

18.10.2007 · E. 2007/14193 · K. 2007/14996 ..... 1015, 1017, 1018, 1019, 1020, **1021**
04.04.2011 · E. 2011/3300 · K. 2011/5338 .... 1039, 1040, **1043**
14.06.2011 · E. 2011/6194 · K. 2011/10238 . 1599, **1600**
14.02.2012 · E. 2011/16542 · K. 2012/3368 .... 986, 989, **992**
08.11.2012 · E. 2012/17769 · K. 2012/23108 ..... 1050, **1053**
26.11.2012 · E. 2012/19837 · K. 2012/24278 ..... 1037, 1039, 1040, **1042**
05.12.2012 · E. 2012/21538 · K. 2012/25111 ..... 1050, 1100, 1101, **1105**
18.02.2013 · E. 2013/1605 · K. 2013/2391 .... 1018, 1019, **1023**, 1040
11.03.2013 · E. 2013/2481 · K. 2013/4013 989
09.12.2013 · E. 2013/14868 · K. 2013/17437 . 944, 945, 947, **951**
10.02.2014 · E. 2013/17531 · K. 2014/1871 . 1047, 1048, 1051, **1053**
03.12.2014 · E. 2014/9576 · K. 2014/15809 . 1049, 1098, 1100, 1101, **1104**

05.12.2014 · E. 2014/11425 · K. 2014/15930 ..... 1626, 1628, 1629, **1631**
12.01.2015 · E. 2014/11123 · K. 2015/304 .... 1046, 1048, 1049, **1052**
19.01.2015 · E. 2014/18214 · K. 2015/941 .... 1047, 1048, 1049, **1052**
08.04.2015 · E. 2014/19725 · K. 2015/5810 987
13.05.2015 · E. 2015/518 · K. 2015/8548 987
10.06.2015 · E. 2015/2656 · K. 2015/10662 .... 984, 986, 988, 989, **990**
07.09.2015 · E. 2015/5626 · K. 2015/13642 .... 984, 986, 987, 988, **991**
09.09.2015 · E. 2015/5137 · K. 2015/13871 .... 986, 987, 988, **991**
23.11.2015 · E. 2015/10742 · K. 2015/18593 1050
01.03.2017 · E. 2016/7113 · K. 2017/2263 1003
12.04.2017 · E. 2015/19376 · K. 2017/5086 .... 903, 907, **909**, 914, 917
12.07.2017 · E. 2017/13797 · K. 2017/11296 1021
04.07.2019 · E. 2019/1799 · K. 2019/5672 .... 1578, 1580, 1582, 1583, **1584**
22.02.2021 · E. 2020/7471 · K. 2021/1796 905
30.05.2023 · E. 2023/368 · K. 2023/1654 ..... 1651, **1652**, 1657, **1660**
02.11.2023 · E. 2022/8062 · K. 2023/3069 .... 1628, 1629, **1631**
24.04.2025 · E. 2024/2891 · K. 2025/2375 .... 1432, 1436, **1443**

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

26.12.2018 · E. 2018/2790 · K. 2018/8384 867
14.01.2019 · E. 2015/15032 · K. 2019/35 867
24.04.2024 · E. 2021/23512 · K. 2024/3643 . 1449, **1454**
04.12.2024 · E. 2022/1157 · K. 2024/12107 . 1448, **1454**
29.05.2025 · E. 2022/11477 · K. 2025/8875 .... 867, **870**
25.12.2025 · E. 2022/16551 · K. 2025/17429 . 867, **871**

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

03.10.2022 · E. 2022/10178 · K. 2022/13162 1049

YARGITAY 6. HUKUK DAİRESİ

27.10.2010 · E. 2010/7409 · K. 2010/11585 963

YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ

17.02.2022 · E. 2021/2336 · K. 2022/1157 .... 1323, 1326, **1327**
30.03.2023 · E. 2022/219 · K. 2023/1852 ..... 1572, 1574, **1576**, 1698, **1708**
15.06.2023 · E. 2022/5254 · K. 2023/3436 .... 1553, 1555, 1556, 1557, **1559**
15.04.2024 · E. 2023/1878 · K. 2024/2030 1073
16.06.2025 · E. 2024/4627 · K. 2025/3001 1081

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

16.02.2010 · E. 2009/6923 · K. 2010/794 ..... 1614, **1615**
18.03.2010 · E. 2009/6186 · K. 2010/1105 .... 1702, **1709**
30.03.2010 · E. 2009/6961 · K. 2010/1449 .... 1467, 1469, 1470, 1471, 1472, **1473**, **1474**
06.04.2010 · E. 2010/58 · K. 2010/1634 ..... 1610, 1614, **1616**
01.06.2010 · E. 2010/1695 · K. 2010/2923 .... 1460, **1462**
15.06.2010 · E. 2010/2273 · K. 2010/3293 .... 1262, 1265, **1270**
21.10.2010 · E. 2010/1159 · K. 2010/4951 .... 1083, 1085, 1087, **1088**, 1110, 1207, **1707**
30.11.2010 · E. 2010/4412 · K. 2010/5736 .... 1205, 1206, **1208**
11.04.2011 · E. 2010/5567 · K. 2011/2071 .... 1239, 1241, 1242, 1243, **1244**
03.05.2011 · E. 2010/4891 · K. 2011/2679 .... 1264, **1267**
10.05.2011 · E. 2010/7211 · K. 2011/2843 .... 1386, 1387, **1389**
16.06.2011 · E. 2010/6262 · K. 2011/3497 .... 1070, 1071, **1075**, 1107, 1109, 1110, **1113**, 1118, 1127, 1129, 1131, **1132**, 1144, 1180, 1205, 1206, 1207, **1707**
04.07.2011 · E. 2010/6396 · K. 2011/3934 ... **1430**
05.07.2011 · E. 2011/2285 · K. 2011/3963 .... 1203, 1205, 1206, 1207, **1208**
18.10.2011 · E. 2011/4244 · K. 2011/5212 .... 1471, **1476**
13.12.2011 · E. 2011/5910 · K. 2011/6967 .... 1668, 1670, 1671, **1673**
24.01.2012 · E. 2011/7110 · K. 2012/302 ..... **1076**, 1235
24.01.2012 · E. 2011/6900 · K. 2012/305 ..... 1263, 1265, **1271**
23.02.2012 · E. 2011/3715 · K. 2012/1124 .... 1384, 1386, **1387**
16.04.2012 · E. 2011/6790 · K. 2012/2847 .... 1742, 1744, 1745, 1746, **1747**
02.05.2012 · E. 2012/641 · K. 2012/3623 ..... 1117, **1119**, **1706**
05.06.2012 · E. 2012/3587 · K. 2012/5314 ... **1371**
05.06.2012 · E. 2012/3563 · K. 2012/5322 .... 1424, **1426**, 1487, 1490, 1491, **1493**
13.11.2012 · E. 2012/3401 · K. 2012/10430 . 1716, **1721**
20.12.2012 · E. 2012/3957 · K. 2012/12686 . 1713, 1716, **1719**
24.12.2012 · E. 2012/4130 · K. 2012/12982 . 1383, 1386, **1388**
25.12.2012 · E. 2012/5410 · K. 2012/13068 . 1266, **1272**
17.01.2013 · E. 2012/5100 · K. 2013/352 ..... 1231, 1233, 1234, **1236**

31.01.2013 · E. 2012/6322 · K. 2013/1084 1151
14.02.2013 · E. 2012/7074 · K. 2013/1462 .... 1397, **1398**
19.02.2013 · E. 2012/11114 · K. 2013/1764 . 1263, 1265, **1269**
19.02.2013 · E. 2012/6259 · K. 2013/1714 .... 1481, **1485**
09.04.2013 · E. 2012/10185 · K. 2013/5232 . 1083, 1085, 1086, **1088**, 1094, 1137, 1143, 1181, 1189
11.04.2013 · E. 2012/12531 · K. 2013/5479 . 1290, **1292**, 1675, 1677, 1679, **1680**
29.04.2013 · E. 2012/10894 · K. 2013/6147 . 1278, **1282**
20.05.2013 · E. 2012/11057 · K. 2013/7419 . 1273, 1275, 1277, 1278, **1279**
23.05.2013 · E. 2012/13151 · K. 2013/7805 . 1580, 1582, **1586**
27.05.2013 · E. 2012/13656 · K. 2013/7997 . 1329, 1331, 1332, **1333**
06.06.2013 · E. 2012/11466 · K. 2013/8552 . 1068, 1070, 1071, **1074**, 1087, 1110, 1180, 1699, 1702, **1706**
11.06.2013 · E. 2013/556 · K. 2013/8825 ..... 1252, **1259**
20.06.2013 · E. 2013/10529 · K. 2013/9598 . 1289, 1290, **1295**, 1677, 1679, **1681**
10.07.2013 · E. 2013/819 · K. 2013/10821 .... 1589, 1590, 1591, **1593**
01.10.2013 · E. 2013/12481 · K. 2013/13898 ..... 1422, **1426**
18.11.2013 · E. 2013/10267 · K. 2013/16830 ..... 1248, 1251, **1258**
19.11.2013 · E. 2013/13548 · K. 2013/17005 ..... 1262, 1263, 1264, 1266, **1271**
14.01.2014 · E. 2013/3352 · K. 2014/220 ..... 1412, 1414, **1415**
13.02.2014 · E. 2013/7271 · K. 2014/2331 .... 1277, **1283**
20.02.2014 · E. 2013/9071 · K. 2014/2843 .... 1392, 1394, 1395, **1398**
20.02.2014 · E. 2013/8312 · K. 2014/2769 .... 1410, 1412, **1414**
27.03.2014 · E. 2013/9549 · K. 2014/5481 .... 1277, **1279**
04.04.2014 · E. 2013/7517 · K. 2014/6261 .... 1735, 1736, **1740**
22.04.2014 · E. 2013/11089 · K. 2014/7833 . 1107, 1109, 1111, **1112**, 1131, 1136, 1234
16.05.2014 · E. 2013/9727 · K. 2014/9868 .... 1184, 1188, **1189**, 1212, 1213, **1217**
26.05.2014 · E. 2013/17277 · K. 2014/10593 ..... 1618, 1620, 1622, **1623**
10.06.2014 · E. 2014/2640 · K. 2014/11919 . 1753, 1755, **1756**
12.06.2014 · E. 2013/13037 · K. 2014/12279 ..... 1233, 1234, 1235, **1236**
24.06.2014 · E. 2014/5718 · K. 2014/13291 . 1250, **1254**
08.07.2014 · E. 2014/5677 · K. 2014/14501 . **1430**
14.10.2014 · E. 2014/14397 · K. 2014/18285 ..... 1287, 1289, **1294**
14.10.2014 · E. 2014/7687 · K. 2014/18283 . 1339, **1343**
03.11.2014 · E. 2014/17630 · K. 2014/19709 ..... 1300, 1302, **1306**
03.11.2014 · E. 2014/15924 · K. 2014/19710 ..... 1555, 1556, **1559**, 1711, 1713, 1715, **1717**
09.02.2015 · E. 2014/15906 · K. 2015/3229 . 1683, 1685, 1686, **1688**
13.04.2015 · E. 2014/3964 · K. 2015/8273 1124
25.05.2015 · E. 2014/2373 · K. 2015/11648 948
27.05.2015 · E. 2015/5677 · K. 2015/11779 . 1170
09.09.2015 · E. 2014/8867 · K. 2015/15885 . 1147, 1149, 1150, **1152**
09.09.2015 · E. 2015/15144 · K. 2015/15890 ..... 1382, 1384, 1385, **1388**, 1735, **1738**
29.09.2015 · E. 2015/6857 · K. 2015/16975 . 1275, 1277, 1278, **1280**
04.11.2015 · E. 2014/11735 · K. 2015/19622 ..... 1459, **1464**
11.11.2015 · E. 2015/18313 · K. 2015/20162 ..... 1220, 1222, **1223**
23.11.2015 · E. 2014/12620 · K. 2015/21007 ..... 1346, 1347, 1348, 1350, **1351**
24.11.2015 · E. 2015/4888 · K. 2015/21127 . 1500, **1503**
30.11.2015 · E. 2015/16958 · K. 2015/21471 ..... 1261, 1263, 1265, **1268**
30.11.2015 · E. 2014/12512 · K. 2015/21469 ..... 1350, **1355**
21.12.2015 · E. 2014/14942 · K. 2015/22887 ..... 1299, 1300, **1305**
23.12.2015 · E. 2015/20909 · K. 2015/23030 ..... 1299, 1300, 1301, **1303**
28.12.2015 · E. 2014/16229 · K. 2015/23330 ..... 1299, 1301, **1307**
19.01.2016 · E. 2016/261 · K. 2016/495 ..... 1147, 1149, 1150, **1152**
26.01.2016 · E. 2014/11341 · K. 2016/1298 . **1269**
27.01.2016 · E. 2014/20314 · K. 2016/1364 **1292**
01.02.2016 · E. 2015/19691 · K. 2016/1703 . 1547, **1551**
03.02.2016 · E. 2014/20957 · K. 2016/1791 . 1299, 1300, **1304**
17.02.2016 · E. 2014/21043 · K. 2016/2569 . 1277, **1281**
17.02.2016 · E. 2014/16215 · K. 2016/2535 . 1278, **1284**
23.02.2016 · E. 2015/21728 · K. 2016/3134 . 1301, **1306**
25.02.2016 · E. 2015/21752 · K. 2016/3258 . 1299, 1301, **1305**
09.03.2016 · E. 2016/3216 · K. 2016/4202 .... 1348, 1351, **1354**
14.03.2016 · E. 2014/22932 · K. 2016/4548 . 1459, **1463**
30.03.2016 · E. 2014/24128 · K. 2016/5810 . 1513, 1515, 1516, 1517, **1519**

06.04.2016 · E. 2014/24171 · K. 2016/6157 . 1386, **1390**, 1734, **1737**
13.04.2016 · E. 2016/5647 · K. 2016/6710 .. **1190**, 1197, **1201**, 1210, 1213, 1214, **1215**
13.04.2016 · E. 2014/25885 · K. 2016/6712 . 1275, 1277, **1282**
18.04.2016 · E. 2015/387 · K. 2016/7041 ..... 1299, 1300, 1301, **1304**
23.05.2016 · E. 2015/911 · K. 2016/8977 ..... 1301, **1307**
09.06.2016 · E. 2015/22824 · K. 2016/10124 . 942, 944, 945, 947, **950**
22.06.2016 · E. 2015/3494 · K. 2016/11035 . 1309, 1310, 1312, **1315**
06.10.2016 · E. 2016/1406 · K. 2016/13160 . 1350, **1356**
21.02.2017 · E. 2015/11803 · K. 2017/2296 . 1587, 1589, 1590, 1591, **1593**
21.03.2017 · E. 2015/13760 · K. 2017/3962 . 1263, 1264, **1267**
28.03.2017 · E. 2015/13424 · K. 2017/4445 . 1098, 1100, 1103, **1104**
04.04.2017 · E. 2015/11337 · K. 2017/5037 . 1548, **1551**, 1697, 1701, **1703**, 1725, 1727, **1729**
06.04.2017 · E. 2017/1258 · K. 2017/5149 ..... 976, 979, **982**
09.05.2017 · E. 2015/16956 · K. 2017/6714 . 1273, 1275, 1277, **1280**
11.05.2017 · E. 2017/2204 · K. 2017/6867 894
30.05.2017 · E. 2015/17460 · K. 2017/7954 . 1192, 1197, **1200**, 1250, **1256**
30.05.2017 · E. 2016/13151 · K. 2017/7920 . 1544, 1545, 1546, 1547, **1549**, 1701, **1704**, 1725, 1727, **1729**
06.06.2017 · E. 2015/16992 · K. 2017/8430 . 1492, **1495**
07.06.2017 · E. 2016/10565 · K. 2017/8506 . 1142, 1143, **1145**, 1716, **1720**
20.06.2017 · E. 2016/18019 · K. 2017/7562 ..... **1182**, 1186, 1189, **1190**, 1233, 1235, **1237**
27.09.2017 · E. 2015/18037 · K. 2017/11613 ..... 1350, **1354**
28.09.2017 · E. 2017/12991 · K. 2017/11707 ..... 1277, **1281**
10.10.2017 · E. 2015/19493 · K. 2017/12522 ..... 1743, 1746, **1750**
31.10.2017 · E. 2017/6564 · K. 2017/14142 . 1021
14.11.2017 · E. 2016/10969 · K. 2017/15230 ..... 1460, **1464**
20.12.2017 · E. 2016/7330 · K. 2017/17209 . 1313, **1319**
09.01.2018 · E. 2015/22114 · K. 2018/81 ..... 1278, **1283**
13.02.2018 · E. 2016/12480 · K. 2018/2048 . 1095, 1133, 1135, 1136, **1138**, 1716, **1719**
28.03.2018 · E. 2016/13869 · K. 2018/10165 ..... **1191**, 1197, **1200**, 1212, 1214, **1216**
25.04.2018 · E. 2017/8120 · K. 2018/11586 892
09.05.2018 · E. 2016/251 · K. 2018/12338 .... 1313, **1318**
15.05.2018 · E. 2016/15076 · K. 2018/12695 ..... 1562, 1564, 1565, 1566, **1567**
22.05.2018 · E. 2016/1666 · K. 2018/12968 . 1251, **1256**
12.06.2018 · E. 2016/4794 · K. 2018/13992 . 1160, 1162, 1163, **1165**, 1246, 1248, 1249, **1252**
26.06.2018 · E. 2016/5175 · K. 2018/14362 . 1144
27.06.2018 · E. 2016/18181 · K. 2018/14451 ..... 1250, **1255**
28.06.2018 · E. 2016/7333 · K. 2018/14610 ..... **1183**, 1197, **1200**, 1214, 1235
28.06.2018 · E. 2016/5631 · K. 2018/14565 . 1337, 1338, **1340**
02.07.2018 · E. 2017/7888 · K. 2018/14767 894
05.07.2018 · E. 2016/3672 · K. 2018/15037 . 1460, **1463**
05.07.2018 · E. 2018/11610 · K. 2018/15025 ..... 1557, **1560**
18.10.2018 · E. 2016/10736 · K. 2018/17526 ..... 1311, 1313, **1317**
24.10.2018 · E. 2016/14281 · K. 2018/17838 ..... 1309, 1312, **1315**
25.10.2018 · E. 2016/12952 · K. 2018/17919 ..... 1499, 1500, **1503**
06.11.2018 · E. 2016/13910 · K. 2018/18247 ..... 1348, 1350, **1352**
12.11.2018 · E. 2017/8050 · K. 2018/18462 893
14.11.2018 · E. 2016/15105 · K. 2018/18680 ..... 1348, 1350, **1353**
20.11.2018 · E. 2016/18529 · K. 2018/18925 ..... 1239, 1241, 1242, **1245**, 1744, 1745, **1748**
20.11.2018 · E. 2016/21647 · K. 2018/18931 ..... 1289, **1294**
26.11.2018 · E. 2016/17903 · K. 2018/19246 ..... 1337, 1338, **1342**
28.11.2018 · E. 2017/15659 · K. 2018/19394 ..... 1558, **1560**
10.12.2018 · E. 2016/18352 · K. 2018/19970 ..... 1290, **1295**
13.02.2019 · E. 2017/4334 · K. 2019/1407 .... 1348, 1350, **1352**
28.02.2019 · E. 2017/10052 · K. 2019/2098 . 1311, 1312, **1315**
01.04.2019 · E. 2019/552 · K. 2019/3464 ..... 1350, **1353**
10.04.2019 · E. 2017/11081 · K. 2019/3953 . 1309, 1310, 1312, **1314**
09.05.2019 · E. 2016/21203 · K. 2019/4799 . 1290, **1294**
23.05.2019 · E. 2016/19287 · K. 2019/5440 . 1350, **1355**
09.09.2019 · E. 2019/3745 · K. 2019/7216 .... 1166, 1168, 1169, 1170, **1171**
16.10.2019 · E. 2019/4669 · K. 2019/9112 1143
07.11.2019 · E. 2019/3331 · K. 2019/10034 . 1149, 1151, **1153**

03.12.2019 · E. 2018/15634 · K. 2019/10859 ..... 1375, 1377, **1380**
16.12.2019 · E. 2019/5275 · K. 2019/11377 . 1225, 1227, 1228, **1229**, 1247, 1251, **1257**
16.12.2019 · E. 2019/6130 · K. 2019/11385 . 1725, 1727, **1730**
23.12.2019 · E. 2019/5176 · K. 2019/11672 . 1375, 1377, **1380**
14.01.2020 · E. 2016/20961 · K. 2020/111 .... 1373, 1375, 1377, **1378**
04.02.2020 · E. 2018/10590 · K. 2020/901 .... 1290, **1293**
04.02.2020 · E. 2018/14294 · K. 2020/895 .... 1377, **1379**
18.02.2020 · E. 2019/6642 · K. 2020/1505 .... 1377, **1379**
29.06.2020 · E. 2017/15545 · K. 2020/4146 . 1375, 1377, **1378**
01.12.2020 · E. 2020/2692 · K. 2020/7736 .... 1337, 1339, **1341**, 1692, 1693, **1696**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097 .... 1090, 1091, 1092, 1093, **1095**, 1121, 1124, **1126**, 1716, **1718**
06.04.2021 · E. 2020/1144 · K. 2021/3189 .... 1572, 1574, **1577**
17.06.2021 · E. 2021/1976 · K. 2021/5201 .... 1337, 1339, **1343**

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

03.06.2026 · E. 2025/18233 · K. 2026/8520 . 1620, 1622, **1625**

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

25.04.2014 · E. 2014/1231 · K. 2014/7837 .... 1446, 1448, **1451**

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

24.10.2013 · E. 2013/22646 · K. 2013/33351 . 961
07.05.2015 · E. 2015/8090 · K. 2015/12718 961
08.03.2016 · E. 2015/31448 · K. 2016/6614 917
15.06.2017 · E. 2017/4099 · K. 2017/9461 ..... 914, 917, **919**
13.02.2023 · E. 2022/13263 · K. 2023/789 ..... 906, 917, 962

YARGITAY (KAPATILAN) 13. HUKUK DAİRESİ

14.06.2007 · E. 2007/3940 · K. 2007/8430 .... 1597, 1599, **1601**, 1656, 1658, **1659**
06.04.2011 · E. 2010/16857 · K. 2011/5328 . 1447, **1453**

YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ

23.06.2014 · E. 2014/7563 · K. 2014/20862 .... 944, 948, **951**
24.09.2019 · E. 2016/23396 · K. 2019/8697 . 1154, 1156, 1157, **1159**
06.02.2020 · E. 2017/2580 · K. 2020/1430 ..... 903, 905, 915

YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ

24.02.2011 · E. 2011/1174 · K. 2011/2310 .... 1536, **1538**

YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ

11.02.2019 · E. 2016/4353 · K. 2019/1131 .... 1754, **1758**
27.05.2019 · E. 2016/13356 · K. 2019/4786 . 1753, 1755, **1757**
10.10.2019 · E. 2016/7518 · K. 2019/6505 .... 1755, **1759**
25.11.2020 · E. 2020/3979 · K. 2020/7785 .... 1323, 1326, **1327**
26.11.2020 · E. 2020/3754 · K. 2020/7789 .... 1537, **1539**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226 ..... 1321, 1323, 1325, **1326**

YARGITAY 15. HUKUK DAİRESİ

16.11.2017 · E. 2016/2342 · K. 2017/3987 .... 1447, **1453**

YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ

24.10.2011 · E. 2011/4279 · K. 2011/9670 .... 1446, 1448, **1452**
25.09.2014 · E. 2014/15680 · K. 2014/12605 ..... 1642, 1643, **1646**

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

18.02.2011 · E. 2010/5402 · K. 2011/1356 ..... 907, 924
16.12.2011 · E. 2011/8043 · K. 2011/12354 892
18.09.2014 · E. 2014/9196 · K. 2014/11991 .... 907, 920, 922, 924, **926**, 931, 1021
22.01.2015 · E. 2014/20144 · K. 2015/795 .... 1048, 1051, **1054**

YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ

09.06.2008 · E. 2008/4282 · K. 2008/6821 .... 1323, 1325, **1328**
25.05.2010 · E. 2010/3816 · K. 2010/7805 ..... 894, **899**

YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ

26.03.2015 · E. 2015/4001 · K. 2015/2136 ..... 903, 907, **910**, 922, 924, 1021, **1024**, 1031

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR

Mevzuat

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
- 4787 sayılı Kanun sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
- 6284 sayılı Kanun sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Yasama belgeleri

- Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem).
- 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine… Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem).

Karar veri tabanları

- Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) — Yargıtay kararları
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr) — norm denetimi ve bireysel başvuru kararları
- Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) — kanun metinleri

TÜRK MEDENİ KANUNU

AİLE HUKUKU ŞERHİ

Soybağının Kurulması · Evlât Edinme
Soybağının Hükümleri

MADDE 282–334

CİLT
III

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

TÜRK MEDENİ KANUNU

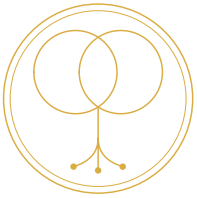
Aile Hukuku *Şerhi*

Cilt III

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir. *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* ve *Anlaşmalı Boşanma Davası* adlı kitapların yazarıdır.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

TÜRK MEDENİ KANUNU

Aile Hukuku

Şerhi

Madde Metni · Gerekçe · Açıklamalar
Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

CİLT III

Madde 282–334

Sayfa 1771–2489

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

[YAYINEVİ]

İstanbul · 2026

ESERİN PLANI

I — CİLT I · MADDE 118–184
Evlenme · Boşanma

II — CİLT II · MADDE 185–281
Evliliğin Genel Hükümleri · Eşler Arasındaki Mal Rejimi

III — CİLT III · MADDE 282–334 · BU CİLT
Soybağının Kurulması · Evlât Edinme · Soybağının Hükümleri

IV — CİLT IV · MADDE 335–395
Velâyet · Çocuk Malları · Aile

V — CİLT V · MADDE 396–437
Vesayet Düzeni · Kısıtlama · Vasinin Atanması

VI — CİLT VI · MADDE 438–494
Vesayetin Yürütülmesi · Vesayetin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi — Cilt III (m. 282–334)
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm — Ekim 2026
İnternet — avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve içtihat 23 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR xvii

ESERİN KULLANIMI xix

İKİNCİ KİTAP · AİLE HUKUKU 1771

İKİNCİ KISIM · HISIMLIK 1773

BİRİNCİ AYIRIM · GENEL HÜKÜMLER 1775

Madde 282 · Genel olarak soybağının kurulması 1776
- I. Genel Olarak 1778
- II. Ana ile Soybağı 1779
- III. Baba ile Soybağı 1780
- IV. Evlât Edinme Yolu 1780
- V. Soybağı Davası ile Kayıt Düzeltme Davasının Ayrımı 1780
- VI. İspat 1781
- VII. Usul 1781
- ◆ *İçtihatlar* 1782

Madde 283 · Yetki 1787
- I. Genel Olarak 1789
- II. Dört Yetki Seçeneği 1790
- III. Kural Kesin Yetki Değildir 1790
- IV. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi 1791
- V. Kapsama Giren Davalar 1791
- VI. Görev ve Diğer Usul Kuralları 1791
- ◆ *İçtihatlar* 1792

Madde 284 · Yargılama usulü 1797
- I. Genel Olarak 1799
- II. Kendiliğinden Araştırma İlkesi 1800
- III. İncelemeye Rıza Yükümlülüğü 1801
- IV. Uyarının Usulü 1801
- V. İnceleme Gideri 1801
- VI. İncelemenin Yapılışı 1802
- VII. Diğer Usul Kuralları 1802
- ◆ *İçtihatlar* 1803

İKİNCİ AYIRIM · KOCANIN BABALIĞI 1809

Madde 285 · Babalık karinesi 1810
- I. Genel Olarak 1812
- II. Karinenin Kapsamı 1814

III. Üçyüz Gün Geçtikten Sonra 1814
IV. Gaiplik Hâlinde Süre 1814
V. Karinenin Çürütülmesi 1814
VI. Başka Bir Erkekle Soybağı 1815
VII. Usul 1815
◆ *İçtihatlar* 1816

Madde 286 · Dava hakkı 1820
I. Genel Olarak 1822
II. Dava Hakkı 1823
III. Ananın Dava Hakkının Dayanağı 1824
IV. Davalı Sıfatı 1824
V. Çocuğun Temsili 1824
VI. Süre ve Usul 1824
VII. Davanın Sonucu 1825
◆ *İçtihatlar* 1826

Madde 287 · Evlilik içinde ana rahmine düşme 1830
I. Genel Olarak 1832
II. İspat Yükü 1834
III. Yüzseksen ve Üçyüz Gün Ölçüsü 1834
IV. Karine Kapsamı ve Dava Türü 1834
V. Evlenmeden Önce Doğan Çocuk 1834
VI. Karinenin Diğer Sonuçları 1835
VII. Usul 1835
◆ *İçtihatlar* 1836

Madde 288 · Evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme 1840
I. Genel Olarak 1842
II. İspat Yükünün Yer Değiştirmesi 1844
III. İki Hâl: Evlenmeden Önce ve Ayrı Yaşarken 1844
IV. Karineyi Ayağa Kaldıran İstisna 1844
V. Davacı ve Davalı Sıfatı 1845
VI. Mahkemenin Görevi Sürer 1845
VII. Süre ve Usul 1845
◆ *İçtihatlar* 1846

Madde 289 · Hak düşürücü süreler 1851
I. Genel Olarak 1854
II. Dava Hakkı Sahipleri ve Bir Yıllık Sürenin Başlangıcı 1855
III. Süreyi Başlatan "öğrenme" 1855
IV. Haklı Sebeple Gecikme 1856
V. İptal Edilen Beş Yıllık Süre 1856
VI. Sürenin Niteliği ve Usul 1856
VII. Sürenin Geçirilmesinin Sonucu 1857
◆ *İçtihatlar* 1857

Madde 290 · Karinelerin çakışması 1866
I. Genel Olarak 1868
II. Çakışmanın Doğuşu 1869
III. Karinenin Çürütülmesinin Sonucu 1870
IV. Bekleme Süresiyle İlişkisi 1870

V. Üçyüz Günlük Sürenin Hesaplanması 1870
VI. Yanlış Kaydın Düzeltilmesi 1871
VII. Uygulamada Karşılaşılan Hâller 1871
◆ *İçtihatlar* 1872

Madde 291 · Diğer ilgililerin dava hakkı 1878
I. Genel Olarak 1881
II. Dava Hakkı Sahipleri 1882
III. Mirasçılar İçin Önşart 1882
IV. Baba Olduğunu İddia Eden Kişi 1883
V. Kayyımın Dava Hakkı 1883
VI. Süreler ve Kıyas Sınırı 1883
VII. Usul 1884
◆ *İçtihatlar* 1885

Madde 292 · Koşulu 1893
I. Genel Olarak 1895
II. Koşullar 1897
III. Soybağının Kurulması 1897
IV. Bildirim Yükümlülüğü 1897
V. Soybağının Sonuçları 1898
VI. Açılacak Dava 1898
VII. Karıştırılmaması Gereken Hâller 1898
◆ *İçtihatlar* 1899

Madde 293 · Bildirim 1905
I. Genel Olarak 1907
II. Bildirimin Yapılması 1909
III. Bildirim Yapılmamasının Sonucu 1909
IV. Üçüncü Fıkra: Re'sen İşlem 1909
V. Tescilin Hukukî Anlamı 1909
VI. Kayıt Tartışmaya Açılırsa 1910
VII. Kayıt Düzeltmeden Farkı 1910
◆ *İçtihatlar* 1911

Madde 294 · İtiraz ve iptal 1916
I. Genel Olarak 1918
II. Dava Hakkı Sahipleri 1920
III. Cumhuriyet Savcısının Yetkisi Sınırlıdır 1920
IV. İspat Yükü ve Deliller 1920
V. Süreler 1920
VI. Doğru Davayı Seçmek 1921
VII. Davanın Kabulünün Sonuçları 1921
◆ *İçtihatlar* 1922

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · TANIMA VE BABALIK HÜKMÜ 1929

Madde 295 · Koşulları ve şekli 1930
I. Genel Olarak 1933
II. Tanımanın Dört Yolu 1934
III. Tanımanın Hukukî Niteliği 1934
IV. Küçük veya Kısıtlı Tanıyan 1935
V. Mutlak Engel: Başka Erkekle Soybağı 1935
VI. Nüfusa Tescil 1935

VII. Tanımaya Karşı Yollar ... 1935
◆ *İçtihatlar* ... 1936

Madde 296 · Bildirim ... 1942
I. Genel Olarak ... 1944
II. Birinci Halka: Beyanı Alan Makam ... 1945
III. İkinci Halka: İlgililere Bildirim ... 1946
IV. Tanımanın Kütüğe İşlenmesi ... 1946
V. Tescil İçin Aranan Bilgiler ... 1946
VI. Yurt Dışı Kayıtlarında Bildirim ... 1946
VII. Bildirim Geçersiz Tanımayı Geçerli Kılmaz ... 1947
◆ *İçtihatlar* ... 1948

Madde 297 · Tanıyanın dava hakkı ... 1953
I. Genel Olarak ... 1955
II. İptal Sebepleri ... 1956
III. Davacı ve Davalılar ... 1957
IV. Bilerek Tanıyanın Durumu ... 1957
V. Süreler ... 1957
VI. İspat ... 1957
VII. Yargılama Giderleri ... 1958
◆ *İçtihatlar* ... 1958

Madde 298 · Genel olarak ... 1963
I. Genel Olarak ... 1965
II. Dava Hakkı Sahipleri ... 1966
III. "Diğer ilgililer" Kavramı ... 1967
IV. Tanıyanın Davasından Farkı ... 1967
V. Davalı Sıfatı ... 1967
VI. İspat ... 1967
VII. Süreler ... 1968
◆ *İçtihatlar* ... 1968

Madde 299 · İspat yükü ... 1972
I. Genel Olarak ... 1975
II. İspat Yükü ... 1976
III. Ananın veya Çocuğun Davacı Olması ... 1976
IV. Genetik İncelemenin Yaptırılması ... 1976
V. Örnek Vermekten Kaçınılırsa ... 1977
VI. Tanıyan Ölmüşse İspat ... 1977
VII. İspattan Önceki Usul Eşikleri ... 1977
◆ *İçtihatlar* ... 1978

Madde 300 · Hak düşürücü süreler ... 1987
I. Genel Olarak ... 1990
II. Tanıyanın Süresi ... 1991
III. İlgililerin Süresi ... 1992
IV. Çocuğun ve Altsoyun Süresi ... 1992
V. Öğrenme Tarihinin Belirlenmesi ... 1992
VI. Bir Aylık Ek Süre ... 1992
VII. Sürelerin Niteliği ve Usul ... 1993
◆ *İçtihatlar* ... 1994

Madde 301 · Dava hakkı 2003
I. Genel Olarak 2006
II. Dava Hakkı Sahipleri 2007
III. Davalı Sıfatı 2007
IV. Davanın İhbar Edileceği Kişiler 2008
V. Davanın Ön Koşulu 2008
VI. Görev ve Niteleme 2008
VII. Davayla Birlikte İstenebilecekler 2009
◆ *İçtihatlar* 2009

Madde 302 · Karine 2017
I. Genel Olarak 2020
II. Karinenin Doğması 2021
III. Karinenin Çürütülmesi 2021
IV. Davalının Tutumu 2022
V. Genetik Raporun Değerlendirilmesi 2022
VI. Baba Ölmüşse 2022
VII. Karine ile Çevresindeki Hükümler 2022
◆ *İçtihatlar* 2023

Madde 303 · Hak düşürücü süreler 2030
I. Maddenin Bugünkü Metni 2033
II. Ananın Süresi 2034
III. Çocuğun Süresi 2034
IV. Başka Erkekle Soybağı Varsa 2035
V. İptallerin Geçmişe Etkisi 2035
VI. Davacının Sıfatına Göre Süre 2035
VII. Süre Aşıldıktan Sonra Esas 2035
◆ *İçtihatlar* 2036

Madde 304 · Ananın malî hakları 2042
I. Genel Olarak 2045
II. İstenebilecek Giderler 2046
III. Talebin Muhatabı, Usulü ve Süresi 2046
IV. Giderlerin İspatı 2046
V. Üçüncü Kişi ve Kurum Ödemeleri 2047
VI. Nafakadan Farkı 2047
VII. Görev Sınırı 2047
◆ *İçtihatlar* 2048

DÖRDÜNCÜ AYIRIM · EVLÂT EDİNME 2055

Madde 305 · Genel koşulları 2056
I. Genel Olarak 2059
II. Bir Yıllık Bakım ve Eğitim Koşulu 2060
III. Bakım Karşılıksız Olmalı 2060
IV. Küçüğün Yararı 2060
V. Diğer Çocukların Yararı 2061
VI. Yargılama ve Araştırma 2061
VII. Karar ve Gerekçe 2061
◆ *İçtihatlar* 2062

Madde 306 · Birlikte evlât edinme 2068
I. Genel Olarak 2071
II. Temel Kural: Birlikte Evlât Edinme 2072
III. Beş Yıl veya Otuz Yaş 2072
IV. Eşin Çocuğunu Evlât Edinme 2072
V. Tek Başına Evlât Edinme 2073
VI. Erginlerde Uygulama 2073
VII. Yargılama 2073
◆ *İçtihatlar* 2074

Madde 307 · Tek başına evlât edinme 2080
I. Genel Olarak 2083
II. Evli Olmayan Kişi 2084
III. Evli Kişi: Üç İstisnaî Hâl 2084
IV. Otuz Yaş Eşiği 2084
V. Diğer İstisnadan Farkı 2085
VI. Yargılama 2085
VII. Koşulsuz Verilen Karar 2085
◆ *İçtihatlar* 2086

Madde 308 · Küçüğün rızası ve yaşı 2091
I. Genel Olarak 2094
II. On Sekiz Yaş Farkı 2095
III. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararı 2095
IV. Kuralın Bugünkü Uygulaması 2096
V. Küçüğün Rızası 2096
VI. Vesayet Altındaki Küçük 2096
VII. Yargılama 2096
◆ *İçtihatlar* 2097

Madde 309 · Şekil 2104
I. Genel Olarak 2107
II. Rızanın Zorunlu Olmasının Gerekçesi 2108
III. Rızayı Verecek Kişiler 2108
IV. Rızanın Şekli 2109
V. Rızanın Hukukî Niteliği 2109
VI. Evlât Edinenler Belirlenmeden Verilen Rıza 2109
VII. Rıza Bulunmamasının Sonucu 2109
◆ *İçtihatlar* 2110

Madde 310 · Zamanı 2119
I. Genel Olarak 2122
II. Doğumdan Sonraki Altı Hafta 2123
III. Süre Dolduktan Sonra Rıza 2123
IV. Rızanın Geri Alınması 2123
V. Yeniden Verilen Rıza 2124
VI. Geçersiz Rızanın Sonuçları 2124
VII. Vazgeçme ve Pişmanlık 2124
◆ *İçtihatlar* 2125

Madde 311 · Koşulları 2133
I. Genel Olarak 2136
II. Hâllerin Niteliği ve Sınırı 2137

III. Birinci Bent: Objektif Hâller 2137
IV. İkinci Bent: Özen Yükümlülüğü 2137
V. Uygulamadan Örnekler 2138
VI. Koşul Gerçekleşmeyen Hâller 2138
VII. Yargılama 2138
◆ *İçtihatlar* 2139

Madde 312 · Karar 2149
I. Genel Olarak 2152
II. Maddenin Yapısı 2153
III. Kararı İsteyebilecek Kişiler 2153
IV. Kararın Zamanı 2154
V. Kuruma Yerleştirme ile Koruma Kararı Farkı 2154
VI. Yetkili Mahkeme 2154
VII. Kararın Bildirimi ve Etkisi 2155
◆ *İçtihatlar* 2156

Madde 313 · Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi 2165
I. Genel Olarak 2168
II. Maddenin Niteliği 2170
III. Üç Bent ve Beş Yıllık Süre 2170
IV. Koşulların Yorumu 2170
V. Altsoyun Açık Muvafakati 2170
VI. Evlâtlığın Altsoy Niteliği 2171
VII. Kıyasen Uygulanan Koşullar 2171
◆ *İçtihatlar* 2172

Madde 314 · Hükümleri 2181
I. Genel Olarak 2185
II. Velâyet ve Ana Babaya Ait Haklar 2186
III. Mirasçılık 2186
IV. Soyadı ve Ad 2187
V. Nüfus Kaydına Ana Baba Adı 2187
VI. Kütükler Arası Bağ ve Gizlilik 2187
VII. Eski Tarihli Evlâtlık İlişkileri 2187
◆ *İçtihatlar* 2188

Madde 315 · Genel olarak 2196
I. Genel Olarak 2199
II. Yetkili Mahkeme 2200
III. Evlâtlık İlişkisinin Kurulması 2201
IV. Kaldırma Davasında Yetki 2201
V. Evlât Edinenin Ölümü 2201
VI. Ayırt Etme Gücünün Kaybı ve Erginleşme 2201
VII. Usule İlişkin Noktalar 2202
◆ *İçtihatlar* 2203

Madde 316 · Araştırma 2210
I. Genel Olarak 2213
II. Araştırmanın Üç Aşaması 2214
III. Dinleme Zorunluluğu 2214
IV. Araştırmanın Konuları 2215
V. Uzman Görüşü 2215

VI. Değerlendirme Ölçütleri 2215
VII. Yargılamaya İlişkin Noktalar 2215
◆ *İçtihatlar* 2216

Madde 317 · Rızanın bulunmaması 2224
I. Genel Olarak 2226
II. Sebep: Rızanın Alınmamış Olması 2228
III. Dava Hakkı Sahipleri 2228
IV. Küçüğün Menfaati Sınırı 2228
V. Uygulamadaki Kaldırma Sebepleri 2229
VI. Görev, Yetki ve Usul 2229
VII. Kaldırmanın Sonuçları 2229
◆ *İçtihatlar* 2230

Madde 318 · Diğer noksanlıklar 2237
I. Genel Olarak 2240
II. Esasa İlişkin Noksanlık Kavramı 2241
III. Uygulamadaki Noksanlık Örnekleri 2241
IV. Dava Hakkı Sahipleri 2242
V. İkinci Fıkradaki Sınır 2242
VI. Görev, Yetki ve Taraf Teşkili 2242
VII. Kanun Yolları ve Süre 2243
◆ *İçtihatlar* 2244

Madde 319 · Hak düşürücü süre 2252
I. Genel Olarak 2255
II. Bugün Geçerli Olan Süre 2256
III. Hak Düşürücü Sürenin Sonuçları 2256
IV. Sürenin Başlangıcı ve İspatı 2257
V. İptal Kararının Geçiş Dönemine Etkisi 2257
VI. Usul 2257
◆ *İçtihatlar* 2258

Madde 320 · Evlâtlık işlemlerinde aracılık 2267
I. Genel Olarak 2270
II. Aracılık Yetkisi 2271
III. Başvuru ve Belgeler 2271
IV. Sosyal İnceleme ve Sıralama 2272
V. Ret, İtiraz ve Dava Yolu 2272
VI. Yerleştirme, İzleme ve Mahkeme Aşaması 2272
VII. Ülkelerarası Evlât Edinme 2272
◆ *İçtihatlar* 2273

BEŞİNCİ AYIRIM · SOYBAĞININ HÜKÜMLERİ 2283

Madde 321 · Soyadı 2284
I. Genel Olarak 2287
II. Çocuğun Soyadının Belirlenmesi 2288
III. İptal Edilen İbare ve Doğan Boşluk 2289
IV. Boşanmadan Sonra Soyadı Değişikliği 2289
V. Üstün Yararın İspatı 2289
VI. Evlilik Dışı Doğan Çocuk 2289
VII. Usul 2290
◆ *İçtihatlar* 2291

Madde 322 · Karşılıklı yükümlülükler 2299
I. Genel Olarak 2301
II. Maddedeki Üç Yükümlülük 2303
III. Maddenin Doğrudan Sonuçları 2303
IV. Mirasçılıktan Çıkarmada Uygulanması 2303
V. Bağışlamadan Dönmede Uygulanması 2304
VI. Destekten Yoksun Kalma Tazminatında 2304
VII. Boşanma Davasında 2304
◆ *İçtihatlar* 2305

Madde 323 · Kural 2312
I. Genel Olarak 2315
II. Kişisel İlişki Hakkının Sahibi 2316
III. Kişisel İlişkinin Düzenlenmesi 2316
IV. Tipik Kişisel İlişki Düzeni 2317
V. Sınırlandırma ve Kaldırma 2317
VI. Kararın Yerine Getirilmesi 2317
VII. Yaptırımlar 2317
◆ *İçtihatlar* 2319

Madde 324 · Sınırları 2326
I. Genel Olarak 2329
II. Birinci Fıkra: Zedelememe Yükümlülüğü 2330
III. İkinci Fıkra: Kaldırma Sebepleri 2331
IV. Kaldırma Sayılmayan Hâller 2331
V. Düzenlemenin Ölçüsü 2331
VI. Üçüncü Fıkra: Velâyet Değişikliği ve İhtar 2332
◆ *İçtihatlar* 2333

Madde 325 · Üçüncü kişiler ile 2340
I. Genel Olarak 2343
II. Kişisel İlişki İsteyebilecek Kişiler 2344
III. Olağanüstü Hâl Kavramı 2345
IV. Çocuğun Menfaati ve Çocuğun Görüşü 2345
V. Kişisel İlişkinin Süresi ve Biçimi 2346
VI. Kaldırma ve Sınırlama: İkinci Fıkra 2347
VII. Usul: Mahkeme, Taraflar ve Deliller 2347
◆ *İçtihatlar* 2349

Madde 326 · Yetki 2360
I. Genel Olarak 2363
II. Birinci Fıkra: Çocuğun Oturduğu Yer Mahkemesi 2364
III. Davanın Açılabileceği Yer 2365
IV. Çocuğun Oturduğu Yerin Belirlenmesi 2365
V. Yetki İtirazı ve Yargı Yeri Belirlenmesi 2366
VI. İkinci Fıkra: Boşanma ve Evlilik Birliğinin Korunması 2366
VII. Üçüncü Fıkra: Düzenleme Yapılıncaya Kadar Rıza 2367
◆ *İçtihatlar* 2368

Madde 327 · Kapsamı 2376
I. Genel Olarak 2379
II. Birinci Fıkra: Giderlerin Karşılanması 2380
III. Kapsama Giren Giderler 2381

IV. Ebeveynler Arasında ve Üçüncü Kişilere Karşı 2381
V. İkinci Fıkra: Çocuğun Mallarından Harcama 2382
◆ *İçtihatlar* 2383

Madde 328 · Süresi 2391
I. Genel Olarak 2393
II. Birinci Fıkra: Bakım Borcu Erginlikle Sona Erer 2394
III. İkinci Fıkra: Eğitimi Süren Ergin Çocuk 2395
IV. Ergin Çocuğun Nafaka Davası 2396
V. Nafakanın Miktarı, Değişmesi ve Sona Ermesi 2396
◆ *İçtihatlar* 2397

Madde 329 · Dava hakkı 2404
I. Genel Olarak 2406
II. Birinci Fıkra: Çocuğa Fiilen Bakan Ebeveyn 2407
III. Dönemlere Göre Nafaka Türleri 2408
IV. İkinci Fıkra: Kayyım veya Vasi 2408
V. Üçüncü Fıkra: Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçük 2409
VI. Protokol, Feragat ve Taleple Bağlılık 2409
VII. Usul ve Tahsil 2410
◆ *İçtihatlar* 2411

Madde 330 · Nafaka miktarının takdiri 2417
I. Genel Olarak 2419
II. Birinci Fıkra: Miktarın Ölçütleri 2420
III. İkinci Fıkra: Her Ay Peşin Ödeme ve İrat Biçimi 2421
IV. Üçüncü Fıkra: Gelecek Yıllar İçin Artış 2421
◆ *İçtihatlar* 2423

Madde 331 · Durumun değişmesi 2429
I. Genel Olarak 2431
II. Durumun Değişmesi Kavramı 2432
III. Artırım Davası 2433
IV. İndirim Davası 2434
V. Nafakanın Kaldırılması ve Kendiliğinden Sona Ermesi 2435
VI. Usul: Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yargılama ve Kanun Yolu 2435
◆ *İçtihatlar* 2437

Madde 332 · Genel olarak 2446
I. Genel Olarak 2448
II. Birinci Fıkra: Nafaka Davası Sürerken Alınacak Önlemler 2449
III. Tedbir Nafakasının Kapsadığı Dönem 2450
IV. İkinci Fıkra: Soybağı Tespit Edilince Depo veya Geçici Ödeme 2451
V. Boşanma Davasındaki Geçici Önlemlerden Farkı 2451
◆ *İçtihatlar* 2452

Madde 333 · Babalığın tespitinden önce 2458
I. Genel Olarak 2460
II. Şartlar: Babalık Davası, Nafaka İstemi ve Kuvvetli Babalık Olasılığı 2461
III. Nafakanın Başlangıcı ve İki Aşaması 2462
IV. Usul: Fer'i İstem, Harç, Islah, İhbar ve Kanun Yolu 2463
V. 332. Maddeden Farkı 2463
◆ *İçtihatlar* 2464

Madde 334 · Güvence verilmesi **2471**
I. Genel Olarak 2473
II. Güvence İstenebilecek Hâller 2474
III. Güvence ve Diğer Önlemler 2475
IV. Usul: Görevli Mahkeme, İstem ve Kaldırma 2475
V. Geçmiş Nafaka Borcu: İcra Takibi ve İİK m. 344 2476
VI. Eşler Arasındaki Benzer Önlemlerden Farkı 2476
◆ *İçtihatlar* 2477

KARARLAR DİZİNİ **2481**

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR **2489**

KISALTMALAR

ATK	Adli Tıp Kurumu
AYM	Anayasa Mahkemesi
B. No	Başvuru numarası
bkz.	bakınız
E.	Esas numarası
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
m.	madde
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S. Sayısı	TBMM Sıra Sayısı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
4787 sayılı Kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
5395 sayılı Kanun	Çocuk Koruma Kanunu
vd.	ve devamı

ESERİN KULLANIMI

Eser, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabını (m. 118–494) madde sırasıyla izler; bu cilt 282–334. maddeleri kapsar. Eser altı ciltten oluşur ve ciltler tek kutuda bir arada sunulur. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir. Her madde yeni bir sayfada başlar ve aynı düzende ilerler:

1. **Kanun metni.** Resmî metin, fıkra numaralarıyla birlikte lacivert zeminli kutuda verilir.
2. **Madde özeti ve temel kavramlar.** Maddenin özü ve metinde geçen teknik kavramlar kısaca açıklanır.
3. **Gerekçe ve tarihçe.** TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılık ve maddenin değişiklik durumu gösterilir.
4. **Açıklamalar.** Hüküm fıkra fıkra incelenir; paragraflar dış kenardaki numaralarla (kenar numarası) sıralanır.
5. **İçtihatlar.** Her karar; künyesi, uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilir.
6. **Bağlantılı hükümler.** Maddeyle birlikte okunması gereken diğer hükümler listelenir.

Atıf biçimi

Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429" biçiminde, tablolarda ise kısaca "Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429" biçiminde gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararları esas ve karar numarasıyla, bireysel başvuru kararları başvurucunun adı ve başvuru numarasıyla anılmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler Türk Medeni Kanunu'na aittir. Esere atıfta madde ve kenar numarası birlikte gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, TMK m. 118, Kn. 5.*

Kaynaklar

Kanun metinleri Mevzuat Bilgi Sistemi'nden, gerekçeler TBMM tutanak arşivinden, Yargıtay kararları Adalet Bakanlığının karar arama sisteminden, Anayasa Mahkemesi kararları Kararlar Bilgi Bankası'ndan alınmıştır. Alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kararlar, her cildin sonundaki Kararlar Dizininde mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir; son cildin sonundaki Genel Kararlar Dizini bütün ciltleri kapsar.

Renkli kutular ve sekmeler

DİKKAT

Hak kaybına yol açabilecek noktalar ve sık yapılan hatalar.

UYGULAMA NOTU

Dava hazırlığı, delil ve usule ilişkin pratik öneriler.

ÖRNEK

MADDE ÖZETİ

Kuralın somut bir olay üzerinde gösterilmesi.

Maddenin kısa ve bütünlüklü özeti.

Sayfaların dış kenarındaki renkli sekmeler bulunulan bölümü gösterir; sekmelerin rengi cildin kapak rengiyle aynıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KİTAP

AİLE HUKUKU

Birinci Kısım · Evlilik Hukuku	m. 118–281
İkinci Kısım · Hısımlık	m. 282–395
Üçüncü Kısım · Vesayet	m. 396–494

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

ANAYASA M. 41/1

İKİNCİ KISIM

HISIMLIK

Birinci Bölüm · Soybağının Kurulması m. 282–363

Birinci Ayırım · Genel Hükümler m. 282–284
İkinci Ayırım · Kocanın Babalığı m. 285–294
Üçüncü Ayırım · Tanıma ve Babalık Hükmü m. 295–304
Dördüncü Ayırım · Evlât Edinme m. 305–320
Beşinci Ayırım · Soybağının Hükümleri m. 321–334
Altıncı Ayırım · Velâyet m. 335–351
Yedinci Ayırım · Çocuk Malları m. 352–363

İkinci Bölüm · Aile m. 364–395

Birinci Ayırım · Nafaka Yükümlülüğü m. 364–366
İkinci Ayırım · Ev Düzeni m. 367–371
Üçüncü Ayırım · Aile Malları m. 372–395

GENEL HÜKÜMLER

Birinci Ayırım · m. 282–284

Genel Hükümler başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 282–284. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 282	Genel olarak soybağının kurulması	Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur; çocuk ile baba arasında ise ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur
m. 283	Yetki	Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır
m. 284	Yargılama usulü	Soybağı davalarında hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder; taraflar ve üçüncü kişiler zorunlu ve sağlık yönünden tehlikesiz incelemelere rıza göstermekle yükümlüdür

MADDE

282 A. Genel olarak soybağının kurulması

KANUN METNİ

(1) Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur.
(2) Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur.
(3) Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulur.

MADDE ÖZETİ

Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur; çocuk ile baba arasında ise ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur (m. 282). Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulabilir. Ana bakımından soybağı kendiliğinden doğduğundan ana ile çocuk arasında soybağı davası açılamaz; açılabilecek olan, çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespitidir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Soybağı	Birbirinin soyundan gelen kişiler arasındaki hukuken tanınmış ilişki (TMK m. 282).
Babalık karinesi	Evlilik içinde doğan çocuğun babasının koca sayılması (TMK m. 285).
Tanıma	Babanın çocuğu kendi çocuğu olarak beyan etmesi (TMK m. 295).
Babalık hükmü	Hâkim kararıyla baba ile soybağının kurulması (TMK m. 301).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 282- Yürürlükteki Kanunda mevcut olmayan bu madde yazılırken, kaynak İsviçre Medenî Kanununda yapılan 1976 tarihli değişiklik örnek alınmıştır (md. 252). Hüküm, çocuk ile ana ve baba arasındaki soybağının hukuken nasıl kurulacağını düzenleyen ve ayrıca evlât edinen ile evlât edinilen arasında da sözleşmeden doğan bir

1 Yargıtay 18. HD, 30.10.2014, E. 2014/6821, K. 2014/15247.

> soybağının kurulabileceğine işaret eden, genel bir giriş hükmüdür. Maddenin birinci fıkrası, aslında doğal ve hukukî bir gerçeği dile getirmekle birlikte, bir medenî kanunun soybağını düzenleyen hükümlerinde, çocuk ile baba arasında olduğu gibi, çocuk ile ana arasındaki soybağının da nasıl kurulduğunu açıklayan bir hükmün bulunması gerekliliğini yerine getirmektedir. Maddenin kenar başlığı da zaten "Genel olarak soybağının kurulması"dır ve bu genel hükümde, çocuk ile baba arasındaki soybağının nasıl kurulduğu meselesinden önce, çocuk ile ana arasındaki soybağının nasıl kurulduğu meselesinin açıklanması uygun görülmüştür. Böylece birinci fıkra, "çocuğun anası, onu doğuran kadındır" şeklindeki doğal hukuk ilkesinin Kanunun soybağına ilişkin hükümlerinin en başında açıkça ifade edilmesini sağlamaktadır. Bu ilke, yürürlükteki Kanunda, "sahih olmayan nesep" açısından 290 ıncı maddede zikredilmektedir. İkinci fıkrada, çocuk ile baba arasındaki soybağının kurulmasını sağlayan hukukî olaylar sayılmaktadır. Buna göre, çocuk ile babası arasındaki soybağının hukuken doğmasına veya kurulmasına kaynaklık eden hukukî olaylar, seçenek olarak, evlilik, tanıma veya hâkim kararıdır. Fıkradaki "evlilik" terimi, hem çocuğun doğduğu sırada ana ile baba (veya babalığı karine olarak kabul edilen koca) arasında mevcut olan evliliği, hem de çocuk doğduktan sonra ana ve baba arasında yapılan evliliği kapsamaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasında ise, sözleşmeden doğan (akdî) soybağının kurulmasını sağlayan "evlât edinme", soybağının kurulmasını sağlayan bir başka kaynak olarak zikredilmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 108*

Gerekçe iki noktada metnin ötesine geçer. Birincisi, birinci fıkranın arkasındaki ilkeyi adlandırır: "çocuğun anası, onu doğuran kadındır". Bu cümle, uygulamada ananın nüfus kaydıyla değil doğum olgusuyla belirlendiği sonucunu doğurur ve ana yönünden soybağı davası açılamayacağı yönündeki yerleşik kabulün de temelini oluşturur.[2] İkincisi, ikinci fıkradaki "evlilik" teriminin kapsamını genişletir: yalnız doğum sırasında var olan evlilik değil, çocuk doğduktan sonra ana ile baba arasında yapılan evlilik de soybağı kurar. Gerekçe ayrıca maddenin tümüyle yeni olduğunu açıkça söyler; eski Kanun'da böyle bir genel giriş hükmü yoktu ve ana ile soybağı yalnız "sahih olmayan nesep" bakımından, 290. maddede dolaylı biçimde ifade edilmişti. Tasarının 282. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da soybağının nasıl kurulacağını topluca gösteren bir hüküm yoktu. 743 sayılı Kanun çocukları "nesebi sahih" ve "nesebi sahih olmayan" diye ikiye ayırıyor, her biri için ayrı bölümler öngörüyordu. Ana ile bağın doğumla kurulduğu ilkesi yalnız evlilik dışı doğan çocuklar bakımından, 290. maddede ifade edilmişti; evlilik içinde doğan çocuklarda ise aynı ilke söylenmeye gerek görülmemişti. Baba yönünden ise 241. maddedeki nesep karinesi, 291. maddedeki tanıma ve 310. maddedeki babalık hükmü ayrı ayrı düzenlenmişti. Bugünkü 282. madde bu dağınık düzeni tek bir giriş hükmünde toplamış ve en önemlisi, çocuklar arasındaki "sahih nesep - gayrisahih nesep" ayrımını ortadan kaldırmıştır. Artık bütün çocuklar için soybağı aynı kavramla ve aynı yollarla kurulur.

2 Yargıtay 18. HD, 30.10.2014, E. 2014/6821, K. 2014/15247.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nesebi sahih olmayan çocuğun anası, doğuran kadındır. Babası, tanıma veya bir hüküm ile tahakkuk eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 290

	743 sayılı Kanun m. 290	4721 sayılı Kanun m. 282
Kapsam	Yalnız evlilik dışı doğan çocuk	Bütün çocuklar
Ayrım	Sahih ve gayrisahih nesep	Ayrım kaldırıldı
Ana ile bağ	Doğuran kadın	Doğumla kurulur
Baba ile bağ	Tanıma veya hüküm	Evlilik, tanıma veya hâkim hükmü
Evlilik yolu	Ayrıca "nesebin tashihi" başlığı altında	Doğrudan maddede sayılmış
Evlât edinme	Soybağı kaynağı olarak anılmaz	Açıkça sayılmış

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; soybağının kurulma yolları tek hükümde toplandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ana ile soybağı	Doğumla kurulur	TMK m. 282/1
İlke	Çocuğun anası onu doğuran kadındır	S. Sayısı 723, s. 108
Baba ile soybağı	Ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmü	TMK m. 282/2
Evlilik	Doğum sırasındaki veya sonradan yapılan evlilik	S. Sayısı 723, s. 108
Dördüncü yol	Evlât edinme	TMK m. 282/3
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 252	S. Sayısı 723, s. 108
Yenilik	Hüküm eski Kanun'da yoktu	S. Sayısı 723, s. 108
Ana yönünden dava	Soybağı davası değil, doğuran kadının tespiti	Yargıtay 18. HD, K. 2014/15247
Yanlış kayıt	Kütüğe yazılmak soybağı kurmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2022/947
Düzeltme yolu	Nüfus kaydının düzeltilmesi davası	Yargıtay HGK, K. 2021/228
İspat	Her türlü delille; süreye bağlı değil	Yargıtay HGK, K. 2021/1300

Konu	Kural	Dayanak
Yetki	Dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri	TMK m. 283

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'da mevcut olmayan yeni bir hükümdür ve yazılırken kaynak İsviçre Medenî Kanunu'nda yapılan 1976 tarihli değişiklik örnek alınmıştır. Gerekçe maddeyi "genel bir giriş hükmü" olarak niteler; hüküm çocuk ile ana ve baba arasındaki soybağının hukuken nasıl kurulacağını düzenler ve evlât edinen ile evlât edinilen arasında da sözleşmeden doğan bir soybağının kurulabileceğine işaret eder. Birinci fıkra bakımından gerekçe, "çocuğun anası, onu doğuran kadındır" şeklindeki doğal hukuk ilkesinin Kanun'un soybağına ilişkin hükümlerinin en başında açıkça ifade edilmesini sağladığını belirtir. İkinci fıkradaki "evlilik" terimi ise gerekçeye göre hem çocuğun doğduğu sırada ana ile baba arasında mevcut olan evliliği hem de çocuk doğduktan sonra ana ve baba arasında yapılan evliliği kapsar. Tasarının 282. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddenin pratikteki en önemli sonucu, hangi davanın açılacağını belirlemesidir; dosyaların çoğu burada kaybedilir. **Ana yönünden soybağı doğumla kendiliğinden kurulur**, bu nedenle ana ile çocuk arasında bir soybağı davası açılamaz. Çocuk kendisini doğurmayan bir kadının kütüğüne yazılmışsa, bu kayıt o kadınla soybağı kurmaz; yapılacak şey soybağının reddi davası değil **nüfus kaydının düzeltilmesi davası** açmaktır. Aradaki fark hayatidir: soybağının reddi ve tanımanın iptali davaları kısa hak düşürücü sürelere tabidir ve süre geçmişse dosya esasa girilmeden reddedilir; oysa kayıt düzeltme davası süreye bağlı değildir, her türlü delille ispatlanabilir ve gerektiğinde DNA incelemesine başvurulur. Görev bakımından da ayrılırlar: baştan yanlış oluşturulmuş bir kaydın düzeltilmesi asliye hukuk mahkemesinde görülür. Bu nedenle dilekçede maddi olaylar eksiksiz anlatılmalıdır; hukuki nitelendirme zaten hâkime aittir.

II. Ana ile Soybağı

- **Kural:** Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur (TMK m. 282/1).
- **İlke:** Çocuğun anası onu doğuran kadındır (S. Sayısı 723, s. 108).
- **Sonuç:** Soybağının kurulması için hükme gerek yoktur.
- **Dava:** Ana ile çocuk arasında soybağı davası açılamaz.[3]
- **Açılabilecek dava:** Çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespiti.

3 Yargıtay 18. HD, 30.10.2014, E. 2014/6821, K. 2014/15247.

- **Yanlış kayıt:** Başka bir kadının kütüğüne yazılmak soybağı kurmaz.[4]

III. Baba ile Soybağı

- **Birinci yol:** Ana ile evlilik (TMK m. 282/2).
- **Kapsam:** Doğum sırasındaki evlilik ve sonradan yapılan evlilik (S. Sayısı 723, s. 108).
- **Karine:** Evlilik içinde doğan çocuğun babası kocadır (TMK m. 285).
- **İkinci yol:** Tanıma (TMK m. 295).
- **Üçüncü yol:** Hâkim hükmü, yani babalık davası (TMK m. 301).
- **Sonradan evlenme:** Evlilik dışı doğan çocuk ana babanın evlenmesiyle soybağı kazanır (TMK m. 292).

IV. Evlât Edinme Yolu

- **Dördüncü yol:** Soybağı evlât edinme yoluyla da kurulur (TMK m. 282/3).
- **Nitelik:** Sözleşmeden doğan soybağıdır (S. Sayısı 723, s. 108).
- **Karar:** Evlât edinme mahkeme kararıyla gerçekleşir (TMK m. 315).
- **Sonuç:** Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur (TMK m. 314).
- **Önceki soybağı:** Ana ve babaya ait haklar evlât edinene geçer.
- **Yasak:** Soybağı ilişkisi yalnız kanunda sayılan yollarla kurulabilir.

V. Soybağı Davası ile Kayıt Düzeltme Davasının Ayrımı

- **Ayrım:** Soybağının reddi ve tanımanın iptali ile kayıt düzeltme ayrı davalardır.[5]
- **Süre:** Soybağı davaları hak düşürücü süreye tabidir (TMK m. 289).
- **Kayıt düzeltme:** Zamanaşımı ve hak düşürücü süreye bağlı değildir.
- **Nitelendirme:** Olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir (6100 s. K. m. 33).
- **Görev:** Baştan yanlış kayıtların düzeltilmesi asliye hukuk mahkemesinde görülür.[6]
- **Talep sınırı:** Hüküm, ananın kim olduğunun tespitiyle sınırlı kurulmalıdır.[7]

4 Yargıtay 2. HD, 07.02.2022, E. 2021/10601, K. 2022/947.
5 Yargıtay 18. HD, 02.10.2014, E. 2014/5638, K. 2014/13838.
6 Yargıtay HGK, 09.03.2021, E. 2020/269, K. 2021/228.
7 Yargıtay 18. HD, 03.03.2015, E. 2014/14727, K. 2015/3136.

VI. İspat

- **Kamu düzeni:** Nüfus kayıtlarının gerçeğe uygun tutulması kamu düzenine ilişkindir.[8]
- **Re'sen araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284).
- **Resmî sicil:** Kayıtlar aksi ispatlanıncaya kadar geçerlidir (4721 s. K. m. 7).
- **Deliller:** Yanlışlık her türlü delille ispatlanabilir; tanık da dinlenir.
- **DNA:** Sağlık yönünden tehlike yaratmayan inceleme zorunludur (4721 s. K. m. 284).
- **Rıza göstermeme:** Hâkim beklenen sonucu rıza göstermeyen aleyhine doğmuş sayabilir.

VII. Usul

- **Yetki:** Dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 283).
- **Görev:** Soybağı davaları aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Nüfus müdürlüğü:** Kayıt düzeltme davaları nüfus memuru huzuruyla görülür (5490 s. K. m. 36).
- **Kayyım:** Küçük ile yasal temsilcinin menfaati çatışıyorsa temsil kayyımı atanır (TMK m. 426).
- **Kesinleşme:** Mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kaydı düzeltilemez (4721 s. K. m. 39).
- **Maddi hata:** Tescil sırasındaki maddi hatalar nüfus müdürlüğünce düzeltilir (5490 s. K. m. 35).

UYGULAMA NOTU

Soybağıyla ilgili bir sorunda ilk yapılacak iş, eldeki durumun hangi davaya karşılık geldiğini doğru saptamaktır; çünkü yanlış dava türü çoğu zaman esasa hiç girilmeden reddedilmeyle sonuçlanır. Ana yönünden bir yanlışlık varsa soybağı davası düşünülmemelidir: ana ile çocuk arasındaki bağ doğumla kurulur, bu nedenle istem "çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespiti" ve buna bağlı nüfus kaydının düzeltilmesi olarak kurulmalıdır. Bu yolun büyük avantajı vardır: süreye bağlı değildir ve her türlü delille ispatlanabilir; belgeler yetmezse tanık dinlenir, gerekirse DNA incelemesi yapılır. Baba yönünden ise durum farklıdır; evlilik içinde doğan çocukta babalık karinesi işler ve bunu çürütmek ancak süresi içinde açılacak soybağının reddi davasıyla mümkündür. Evlilik dışında doğan çocukta soybağı tanıma veya babalık davasıyla kurulur. Dilekçe hazırlanırken maddi olaylar eksiksiz ve tarihleriyle anlatılmalıdır; hukuki nitelendirme hâkime aittir ve yanlış bir başlık, doğru anlatılmış olaylarla düzeltilebilir. Son olarak görev konusu atlanmamalıdır:

8 Yargıtay HGK, 02.11.2021, E. 2018/245, K. 2021/1300.

baştan yanlış oluşturulmuş bir kaydın düzeltilmesi asliye hukuk mahkemesinde, soybağına ilişkin davalar ise aile mahkemesinde görülür.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
30.10.2014 · E. 2014/6821 · K. 2014/15247

Soybağı kan bağının hukuk düzeninin aradığı koşullarda oluşmasıdır; ana ile soybağı doğumla kendiliğinden kurulur

Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk, ananın kayınvalidesi ve kayınpederinin nüfusuna kaydedilmişti. Ana, çocukla soybağının tespitini ve nüfus kaydının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme davayı soybağının reddi davası sayarak hak düşürücü süre geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Bilindiği üzere soybağı, birbirinin soyundan gelen kişiler arasındaki ilişkiyi ifade eder. Bu kavram içerisinde kan bağının yanında hukuki münasebetin de bulunması, diğer bir ifadeyle kan bağının hukuk düzeninin aradığı koşullar içerisinde oluşması zorunludur. Türk Medeni Kanunu'nun 282. maddesi uyarınca ''Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur. Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hakim hükmüyle kurulur. Soybağı ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulur.'' Ayrıca, kısaca af kanunları olarak nitelendirilen "bir evlenme aktine dayanmayan birleşmelerden doğan çocukların neseplerinin düzeltilmesine" ilişkin kanunlara göre de soybağı düzeltilebilir. (HGK 30.01.2008 gün 2008/2-36-47 sayılı kararından) Çocuk ile ana arasında soybağı, doğumla kendiliğinden kurulur. Çocuk ile annesi arasındaki soybağının tesisi için, hükme gerek bulunmadığından, çocuğun annesi ile soybağı ilişkisinin kurulması değil, çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespiti dava konusu edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, TMK m. 282'nin en çok karıştırılan sonucunu açıklar. Ana bakımından soybağı doğumla kendiliğinden kurulduğu için ana ile çocuk arasında bir soybağı davası açılamaz; açılabilecek olan, çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespitidir. Bu ayrım davanın kaderini belirler: soybağının reddi davası kısa hak düşürücü sürelere tabidir, oysa nüfus kaydının düzeltilmesi davası süreye bağlı değildir ve her türlü delille ispatlanabilir. Kararda ayrıca soybağı kavramının yalnız kan bağını değil, kan bağının hukuk düzeninin aradığı koşullar içinde oluşmasını da kapsadığı vurgulanmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.02.2022 · E. 2021/10601 · K. 2022/947

Çocuğun kendisini doğurmayan bir kadının kütüğüne yazılmış olması soybağı kurmaz; düzeltme kayıt düzeltme davasıyla yapılır

Evlilik dışı ilişkiden 2006'da doğan çocuğun nüfus kaydında anne olarak başka bir kadın yazılıydı. Gerçek ana, kaydın kendi adına düzeltilmesi için dava açtı ve

mahkeme davayı kabul etmiştir. Karar kesinleştikten sonra Adalet Bakanlığı kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur.

> *Anne yönünden soybağı doğumla kendiliğinden kurulduğundan, anne ile çocuk arasında soybağı davalarından söz edilemez. Dolayısıyla soybağı kurulması için hükme gerek bulunmamaktadır. Ancak, anne yönünden doğuran kadının kim olduğunun tespitine ilişkin dava gündeme gelebilir. Bu nedenle herhangi bir sebeple çocuğun kendisini doğuran kadının dışında bir başka kadının nüfus kütüğüne yazılmış olması, çocuk ile kadın arasında soybağı kurulduğu anlamına gelmeyecektir. Ancak, söz konusu yanlış kaydın düzeltilmesi, soybağı davaları ile değil açılacak kayıt düzeltme davası sonucunda gerçekleşecek ve bu dava her türlü delil ile ispat edilebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, yanlış nüfus kaydının hukuki sonucunu netleştirir: bir çocuğun kendisini doğurmayan bir kadının kütüğüne yazılmış olması, o kadınla çocuk arasında soybağı kurulduğu anlamına gelmez. Kayıt gerçeği yansıtmıyorsa yapılacak şey soybağı davası açmak değil, kayıt düzeltme davası açmaktır; bu dava süreye bağlı değildir ve her türlü delille ispatlanabilir. Kararda ayrıca bu davaların nüfus müdürü huzuruyla görüleceği ve küçük ile yasal temsilcinin menfaati çatışıyorsa temsil kayyımı atanması gerektiği de belirtilmiştir.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
03.03.2015 · E. 2014/14727 · K. 2015/3136

İstem, ananın kim olduğunun tespitiyle sınırlıdır; baba hanesindeki kaydı iptal edecek biçimde hüküm kurulamaz

Resmî olmayan birliktelikten doğan çocukların nüfus kayıtlarında anne hanesi yanlış yazılmıştı ve gerçek anneleri kayıtlarda görünmüyordu. Miras haklarının etkilendiğini belirterek kaydın düzeltilmesini istemişlerdir. Mahkeme, davayı kabul ederken çocukların kayıtlarını annenin hanesine taşıyacak biçimde hüküm kurmuştur.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu' nun 282/1 madde ve fıkrasına göre; "Çocuk ile ana arasında soybağı, doğumla kurulur." Çocuk ile annesi arasındaki soybağının tesisi için, hükme gerek bulunmadığından, çocuğun annesi ile soybağı ilişkisinin kurulması değil, çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespiti dava konusu edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Daire, talebin sınırını çizmiştir: bu tür davalarda verilecek hüküm, çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespitiyle yetinmelidir. Hükmün çocukları annenin hanesine taşıyacak ve baba hanesindeki kaydı iptal edecek biçimde kurulması, taleple bağlılık ilkesine aykırıdır ve ayrıca baba yönünden soybağını da etkiler. Dilekçe kurulurken bu ayrım gözetilmelidir; ananın tespiti ile baba yönünden kayıt değişikliği ayrı istemlerdir.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
02.10.2014 · E. 2014/5638 · K. 2014/13838

Olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir; tanımanın iptali istemi kendiliğinden soybağının reddi sayılamaz

Bir kişi, eşiyle çocukları olmadığı için başka bir çocuğu tanıma yoluyla nüfusuna yazdırmıştı. Sonradan tanımanın iptalini istemiştir. Mahkeme davayı soybağının reddi davası olarak nitelendirdi ve hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca olayları açıklamak taraflara hukuki niteleme hakime aittir. Davada öncelikle çözümlenmesi gereken husus; davanın soybağının reddi ya da nüfus kayıtlarının düzeltilmesi davası olup olmadığı ve görevli mahkeme meselesidir. Bilindiği üzere nesep, birbirinin soyundan gelen kişiler arasındaki ilişkiyi ifade eder. Bu kavram içerisinde kan bağının yanında hukuki münasebetin de bulunması, diğer bir ifadeyle kan bağının hukuk düzeninin aradığı koşullar içerisinde oluşması zorunludur. Türk Medeni Kanunu'nun 282. maddesine göre ''Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur. Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hakim hükmüyle kurulur. Soybağı ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulur.'' Ayrıca af kanunları olarak nitelendirilen "Bir evlenme aktine dayanmayan birleşmelerden doğan çocukların neseplerinin düzeltilmesine" ilişkin kanunlar uyarınca da soybağı düzeltilebilir. (HGK 30.01.2008 gün 2008/2-36-47 sayılı kararından) Çocuk ile ana arasında soybağı, doğumla kendiliğinden kurulacağından aralarındaki soybağının tesisi için hükme gerek bulunmadığından, çocuğun anası ile soybağı ilişkisinin kurulması değil, doğuran kadının kim olduğunun tespiti dava konusu edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Soybağı uyuşmazlıklarında dava türünün doğru saptanması sonucu belirler; çünkü soybağının reddi ve tanımanın iptali davaları kısa hak düşürücü sürelere tabiyken nüfus kaydının düzeltilmesi davası süreye bağlı değildir. Daire, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu hatırlatarak mahkemenin istemi otomatik olarak soybağının reddi saymasını doğru bulmamıştır. Uygulamada dilekçenin başlığı değil, ileri sürülen maddi olaylar ve istenen sonuç belirleyicidir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2021 · E. 2018/245 · K. 2021/1300

Nüfus kayıtları kamu düzenine ilişkindir; hâkim kendiliğinden delil toplar ve kayıtların yanlışlığı her türlü delille ispatlanabilir

Davacı, annesinin nüfusta iki ayrı kişi olarak göründüğünü ileri sürerek kaydın düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme, istemin idari yoldan düzeltilmesi gerektiği gerekçesiyle davayı reddetti ve bozmadan sonra kararında direnmiştir.

> *Önemle vurgulanmalıdır ki; nüfus kayıtlarının düzenli ve gerçeğe uygun olarak tutulması kamu düzeni ile yakından ilgilidir. Nüfus kayıtlarındaki istemlerle ilgili davalarda, mahkemelerin hiçbir kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın*

doğru sicil oluşturmak zorunluluğu bulunmaktadır. Bu bakımdan hâkim re'sen araştırma ilkesinin sonucu olarak kendiliğinden delil toplama yetkisine sahiptir. Kişisel durum sicilleri, TMK'nın 7. maddesi anlamında resmî sicillerin ispat gücüne sahiptir. Bu sebeple; resmî siciller hakkındaki karine kişisel durum sicilleri için de uygulama alanı bulur ve aksi ispat edilinceye kadar bu kayıtlar geçerli olur. Ancak bu kayıtların doğru olmadığı her türlü delille ispatlanabilir. Şu durumda zamanaşımı veya hak düşürücü süreye bağlı olmaksızın açılabilen nüfus kaydının düzeltilmesine ilişkin davada resmî kayıt ve belgelere başvurulabileceği gibi tanık da dinlenebilecektir...

DEĞERLENDİRME Kurul, soybağına ilişkin kayıt uyuşmazlıklarında ispat rejimini ortaya koyar. Nüfus kayıtları resmî sicil olarak aksi ispatlanıncaya kadar geçerlidir; ancak yanlışlık her türlü delille kanıtlanabilir ve dava zamanaşımı ya da hak düşürücü süreye bağlı değildir. Konu kamu düzenine ilişkin olduğundan hâkim kendiliğinden delil toplamakla yükümlüdür. Kurul, belgelerle sonuca ulaşılamazsa tanık dinlenmesini, bu da yetmezse sağlık yönünden tehlike yaratmamak koşuluyla DNA incelemesine başvurulmasını öngörmüştür.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.03.2021 · E. 2020/269 · K. 2021/228

Baştan yanlış oluşturulan kayıtların düzeltilmesi nüfus kaydının düzeltilmesi davasıdır ve asliye hukuk mahkemesinde görülür

Bir çocuğun nüfus kaydı, gerçek durumu yansıtmayan beyanlarla baştan yanlış oluşturulmuştu. Açılan davada önce asliye hukuk mahkemesi, sonra aile mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir; görev uyuşmazlığı merci tayiniyle çözüldü ve dosya aile mahkemesine gönderilmiştir. Aile mahkemesi ise davayı soybağının reddi sayıp hak düşürücü süreden reddetmiştir.

> *Bu türden yanlış ve yanıltıcı beyan ve işlemle yasaya aykırı olarak yapılan kayıtların düzeltilmesinin nüfus kaydının düzeltilmesi davası olduğu ve görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu açıktır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, iki dava türü arasındaki sınırı görev bakımından çizmiştir: kayıt baştan yanlış oluşturulmuşsa uyuşmazlık soybağının reddi değil nüfus kaydının düzeltilmesidir ve asliye hukuk mahkemesinde görülür. Kararda ayrıca merci tayini kurumunun sonucu da açıklanmıştır: yargı yeri olarak belirlenen mahkeme, davanın niteliğinin görev alanı dışında kaldığını ileri sürerek yeniden görevsizlik kararı veremez; davayı niteliğine uygun kanun hükümlerine göre görmek zorundadır. Kurul son olarak bu davalarda nüfus müdürlüğünün davaya katılımının sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.

- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 289:** Soybağının reddinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenme.
- **TMK m. 295:** Tanıma.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 305:** Evlât edinmenin koşulları.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.

MADDE

283

B. Davada yetki ve yargılama usulü

I. Yetki

KANUN METNİ

Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır.

MADDE ÖZETİ

Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır (m. 283). Bu, dört ayrı seçenek demektir ve bunlar arasından birini seçme hakkı davayı açana aittir. Kural kesin yetki getirmediğinden mahkeme yetkisizliği kendiliğinden gözetemez; davalı süresinde itiraz etmezse dava açıldığı yerde görülür.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yerleşim yeri	Sürekli kalma niyetiyle oturulan yer (TMK m. 19).
Kesin yetki	Mahkemenin kendiliğinden gözettiği yetki kuralı (HMK m. 114).
Tercih hakkı	Seçenekler arasından birini belirleme yetkisi (TMK m. 283).
Adres kayıt sistemi	Yerleşim yeri adreslerinin tutulduğu resmî sistem (5490 s. K.).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 283- Kaynak İsviçre Medenî Kanununun 253 üncü maddesinden alınan bu madde, soybağına ilişkin davalarda yetkili mahkemeyi belirleyen bir genel hükümdür. Madde, bir an önce sonuçlandırılmasında kamu yararı da bulunduğu kuşku götürmeyen soybağı iddia ve uyuşmazlıklarında, taraflara kolaylık sağlamak üzere, davanın taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılabileceğini hükme bağlamaktadır. Hüküm, bu haliyle; yürürlükteki Kanunun 251, 293 ve 299 uncu maddelerindeki yetki kurallarından daha geniş seçenekler sunmaktadır.

1 Yargıtay 20. HD, 08.04.2019, E. 2019/1092, K. 2019/2422.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 109

Gerekçe kısa olmakla birlikte maddenin yorumunda belirleyicidir. İki nokta öne çıkar. Birincisi amaç: kanun koyucu bu davaların bir an önce sonuçlandırılmasında kamu yararı bulunduğunu kabul etmiş ve **taraflara kolaylık sağlamak** üzere geniş bir yetki kuralı öngörmüştür. Bu amaç, hükmün kesin yetki olarak değil seçimlik olarak yorumlanmasının da dayanağıdır; dar ve katı bir okuma, gerekçedeki kolaylık amacına aykırı düşerdi. İkincisi karşılaştırma: gerekçe, hükmün eski Kanun'un üç ayrı yetki kuralından daha geniş seçenekler sunduğunu açıkça söyler. Gerçekten eski düzenlemede her dava türü için ayrı ve dar bir yetki kuralı vardı; yeni madde bunların hepsini tek bir hükümde toplamış ve seçenek sayısını artırmıştır. Tasarının 283. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da soybağı davalarının tamamını kapsayan tek bir yetki kuralı yoktu; her dava türü için ayrı bir hüküm öngörülmüştü. Nesebin tashihine itiraz davası bakımından 251. madde, tashih kararının verildiği yer ile ana ve babanın ikametgâhı mahkemesini yetkili kılıyordu. Tanımaya itiraz bakımından 293. madde "mahalli mahkemesi" ifadesini kullanıyordu. Babalık davası bakımından ise 299. madde iki seçenek tanıyordu: davacının doğum zamanındaki ikametgâhı ile davalının dava zamanındaki ikametgâhı. Görüldüğü gibi eski sistemde davacının **dava sırasındaki** yerleşim yeri kural olarak yetkili değildi. Bugünkü 283. madde bu dağınık ve dar düzeni tek bir hükümde toplamış, seçenek sayısını dörde çıkarmış ve en önemlisi davacıya kendi bulunduğu yerde dava açma imkânı tanımıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Babalık davası müddeinin doğum zamanında Türkiye'deki ikametgahının bulunduğu mahal mahkemesinde ikame edilebileceği gibi müddeaaleyhin dava zamanındaki ikametgahının bulunduğu mahal mahkemesinde dahi ikame olunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 299/1

	743 sayılı Kanun m. 251, 293, 299	4721 sayılı Kanun m. 283
Yapı	Her dava için ayrı kural	Tek genel kural
Seçenek sayısı	Dava türüne göre bir veya iki	Dört
Davacının dava anındaki yeri	Kural olarak yetkili değil	Yetkili
Doğum anındaki yer	Yalnız babalık davasında	Her iki taraf için
Kapsam	Sayılan dava türleri	Soybağına ilişkin bütün davalar
Amaç	Belirlilik	Taraflara kolaylık

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; soybağı davalarında tek ve geniş yetki kuralı kabul edildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Soybağına ilişkin bütün davalar	TMK m. 283
Birinci seçenek	Davacının dava sırasındaki yerleşim yeri	TMK m. 283
İkinci seçenek	Davalının dava sırasındaki yerleşim yeri	TMK m. 283
Üçüncü ve dördüncü	Tarafların doğum sırasındaki yerleşim yerleri	TMK m. 283
Nitelik	Kesin yetki kuralı değildir	Yargıtay 20. HD, K. 2019/2422
Tercih	Seçim hakkı davayı açana aittir	Yargıtay 18. HD, K. 2013/13586
Re'sen inceleme	Yapılamaz; itiraz gerekir	Yargıtay 18. HD, K. 2013/13586
Yerleşim yeri tespiti	Adres kayıt sisteminden sorulur	Yargıtay 18. HD, K. 2014/17016
Evlâtlık davaları	Aynı kural uygulanır	Yargıtay 18. HD, K. 2013/5685
Kayıt düzeltme	Ayrı yetki kuralına tabidir	5490 s. K. m. 36
Vekâletname	Özel yetki gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2022/5673
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 253	S. Sayısı 723, s. 109

TBMM gerekçesine göre madde, kaynak İsviçre Medenî Kanunu'nun 253. madde- 1
sinden alınmış ve soybağına ilişkin davalarda yetkili mahkemeyi belirleyen bir genel hüküm olarak düzenlenmiştir. Gerekçe, maddenin amacını açıkça yazar: bir an önce sonuçlandırılmasında kamu yararı da bulunduğu kuşku götürmeyen soybağı iddia ve uyuşmazlıklarında taraflara kolaylık sağlamak. Gerekçeye göre hüküm, bu hâliyle eski Kanun'un 251, 293 ve 299. maddelerindeki yetki kurallarından daha geniş seçenekler sunmaktadır. Tasarının 283. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde tek cümlelik olmasına rağmen dört ayrı yetkili mahkeme yaratır: **davacının** ve **davalının** dava sırasındaki yerleşim yerleri ile aynı kişilerin **doğum sırasındaki** yerleşim yerleri. Genel yetki kuralından farkı büyüktür; orada dava kural olarak davalının yerleşim yerinde açılır, burada davacı kendi bulunduğu yerde de dava açabilir. Bu nedenle mahkemenin yalnız karşı tarafın adresine bakarak yetkisizlik kararı vermesi bozma sebebidir. İkinci önemli nokta, kuralın **kesin yetki getirmemesidir**: mahkeme yetkiyi kendiliğinden gözetemez, dava dilekçesini tebliğ etmeden dosya üzerinden yetkisizlik kararı veremez; davalı süresinde itiraz etmezse dava açıldığı yerde görülür. Üçüncü olarak davanın türü karıştırılmamalıdır: nüfus kaydının düzeltilmesi davaları bu maddeye değil Nüfus Hizmetleri Kanunu'ndaki yetki kuralına tabidir. Son olarak vekâletname kontrol edilmelidir; soybağı davaları kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olduğundan genel vekâletname yetmez, özel yetki aranır.

II. Dört Yetki Seçeneği

- **Birinci:** Davacının dava sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **İkinci:** Davalının dava sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **Üçüncü ve dördüncü:** Tarafların doğum sırasındaki yerleşim yerleri (TMK m. 283).
- **Tercih:** Seçim hakkı davayı açana aittir.[2]
- **Genel kuraldan fark:** Genel yetkide dava davalının yerleşim yerinde açılır (6100 s. K. m. 6).
- **Sonuç:** Yalnız davalının adresine bakılarak yetkisizlik kararı verilemez.[3]

III. Kural Kesin Yetki Değildir

- **Nitelik:** Hüküm kesin yetki kuralı getirmez.[4]
- **Sonuç:** Mahkeme yetkisizliği kendiliğinden gözetemez.
- **İtiraz:** Yetki itirazı cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir (6100 s. K. m. 19).
- **Tebligat:** Dilekçe tebliğ edilmeden dosya üzerinden yetkisizlik kararı verilemez.
- **Dinlenilme hakkı:** Aksi savunma hakkını ihlal eder (6100 s. K. m. 27).
- **İtiraz yoksa:** Dava açıldığı yerde görülür.

2 Yargıtay 18. HD, 21.10.2013, E. 2013/9848, K. 2013/13586.
3 Yargıtay 18. HD, 27.04.2015, E. 2014/18987, K. 2015/6878.
4 Yargıtay 20. HD, 08.04.2019, E. 2019/1092, K. 2019/2422.

IV. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi

- **Kavram:** Yerleşim yeri sürekli kalma niyetiyle oturulan yerdir (4721 s. K. m. 19).
- **Kayıt:** Yerleşim yeri adreslerinin nüfus kütüğünde bulunması zorunludur (5490 s. K.).
- **Yöntem:** Adres kayıt sisteminden sorularak tespit edilir.[5]
- **Beyan:** Adres beyanları aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir.
- **Kayıt yoksa:** Yerleşim yeri mevcut delillerle saptanır.
- **Tarih:** Dava tarihi veya doğum tarihi itibarıyla değerlendirilir.

V. Kapsama Giren Davalar

- **Soybağının reddi:** Babalık karinesini çürüten dava (TMK m. 286).
- **Tanımanın iptali:** Tanımaya karşı açılan dava (TMK m. 297).
- **Babalık davası:** Hâkim hükmüyle soybağı kurulması (TMK m. 301).
- **Evlât edinme:** Sonuç olarak soybağı kuran işlemdir.[6]
- **Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması:** Kurulmasındaki usul kaldırılmasında da geçerlidir.
- **Kapsam dışı:** Nüfus kaydının düzeltilmesi davaları ayrı kurala tabidir.[7]

VI. Görev ve Diğer Usul Kuralları

- **Görev:** Soybağı davaları aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Kayıt düzeltme:** Düzeltmeyi isteyenin yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde (5490 s. K. m. 36).
- **Vekâletname:** Soybağı davaları için özel yetki gerekir.[8]
- **Yargılama usulü:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284).
- **Kayyım:** Küçüğün menfaati çatışıyorsa temsil kayyımı atanır (TMK m. 426).
- **Yetki uyuşmazlığı:** İki mahkeme de yetkisizlik verirse merci tayinine gidilir (6100 s. K. m. 22).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Soybağı davası açılırken yetki konusu bir kısıt değil bir imkân olarak görülmelidir: kanun davacıya dört ayrı mahkeme sunar ve hangisinin seçileceğine davacı karar verir. Davacının kendi yerleşim yerinde dava açması mümkündür; özellikle çocuk davacıyla yaşıyorsa, tanık dinletilecekse veya duruşmalara katılmak gerekiyorsa

5 Yargıtay 18. HD, 25.11.2014, E. 2014/10191, K. 2014/17016.
6 Yargıtay 18. HD, 08.04.2013, E. 2013/3334, K. 2013/5685.
7 Yargıtay 20. HD, 03.10.2016, E. 2016/8730, K. 2016/8308.
8 Yargıtay 2. HD, 13.06.2022, E. 2022/5082, K. 2022/5673.

bu büyük bir kolaylıktır. Buna karşılık karşı taraf yetki itirazında bulunabilir; bu nedenle dilekçeye hangi seçeneğin kullanıldığı açıkça yazılmalı ve davacının yerleşim yerini gösteren adres kayıt sistemi belgesi eklenmelidir. Karşı tarafın yetki itirazı varsa, adres beyanlarının aksi sabit oluncaya kadar geçerli olduğu hatırlatılmalıdır; gerçek yerleşim yerinin başka olduğunu iddia eden bunu kanıtlamak zorundadır. Mahkeme dilekçeyi tebliğ etmeden kendiliğinden yetkisizlik kararı verirse bu karara karşı kanun yoluna başvurulmalıdır; bu madde kesin yetki getirmediğinden mahkemenin re'sen inceleme yetkisi yoktur. Son olarak dava açılmadan önce vekâletname kontrol edilmelidir: soybağına ilişkin davalar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkindir ve genel vekâletname yeterli değildir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2019 · E. 2019/1092 · K. 2019/2422

TMK m. 283 kesin yetki kuralı getirmez; mahkeme yetkiyi kendiliğinden gözetemez ve tercih hakkı davayı açana aittir

Soybağının reddi davasında davalı yetki itirazında bulunmuştur. Davanın açıldığı aile mahkemesi, genel yetki kuralı gereği davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyanın gönderildiği mahkeme ise davacının yerleşim yerinin kendi yargı çevresinde olmadığı gerekçesiyle o da yetkisizlik kararı verdi ve olumsuz yetki uyuşmazlığı doğmuştur.

> *Soybağına ilişkin davalarda yetkiyi düzenleyen Türk Medeni Kanununun 283. maddesi "Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır" hükmü kesin yetki kuralı getiren bir düzenleme olmadığından; mahkemece yetki durumu res'en göz önüne alınamaz. Ayrıca tercih hakkıda dava açana aittir.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin niteliğini belirler: TMK m. 283 kesin yetki kuralı değildir. Bunun iki sonucu vardır. Birincisi, mahkeme yetkisizliği kendiliğinden gözetemez; davalı süresinde itiraz etmezse dava açıldığı yerde görülür. İkincisi, maddede sayılan dört seçenek arasından birini seçme hakkı davayı açana aittir: davacının veya davalının dava sırasındaki yerleşim yeri ile doğum sırasındaki yerleşim yeri. Bu esneklik, gerekçedeki amaca uygundur; kanun koyucu taraflara kolaylık sağlamak istemiştir.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
21.10.2013 · E. 2013/9848 · K. 2013/13586

Dava dilekçesi tebliğ edilmeden ve yetki itirazı bulunmadan re'sen yetkisizlik kararı verilemez

Boşanmış bir kişi, nüfus kaydına yazdırılan çocuğun kendi çocuğu olmadığını ileri sürerek soybağının reddini istemiştir. Mahkeme, dava dilekçesini davalılara tebliğ

etmeden, dosya üzerinden ve kendiliğinden yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyada davalıların yetkiye ilişkin bir itirazı da yoktu.

> *Soybağına ilişkin davalarda, davanın hangi mahkemede açılacağı konusunda kanunda belirtilen yerlerden birini seçme hakkı davayı açana aittir. Kanunda belirtilen bu yetki kuralı kesin olmayıp mahkemece doğrudan göz önünde bulundurulamaz. Somut olayda; dava dilekçesi davalılara tebliğ edilmeden dosya üzerinden mahkemece re'sen yetkisizlik kararı verilmiştir. Dosya içerisinde davalıların yetki hususunda mahkemeye ulaşmış bir itirazları da bulunmamaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında mahkemece yukarıda açıklanan hususlar dikkate alınmadan ve davalıya tebligat yapılmaksızın savunma hakkının ihlali sonucunu doğurur şekilde re'sen yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, yetki kuralının kesin olmamasının usuli sonucunu göstermiştir: mahkeme dava dilekçesini tebliğ etmeden dosya üzerinden yetkisizlik kararı veremez. Yetki itirazı davalının kullanacağı bir savunma aracıdır; itiraz yoksa dava açıldığı yerde görülür. Kararda ayrıca hukuki dinlenilme hakkına vurgu yapılmıştır: tebligat yapılmadan verilen yetkisizlik kararı savunma hakkını ihlal eder.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
27.04.2015 · E. 2014/18987 · K. 2015/6878

Davacının yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir; yalnız davalının adresine bakılarak yetkisizlik kararı verilemez

Bir kişi, nüfusuna tescil edilen küçüğün kendi çocuğu olmadığını ileri sürerek soybağının reddini istemiştir. Davacı ile davalıların yerleşim yerleri farklı illerdeydi. Mahkeme, yalnızca davalıların yerleşim yerinin başka bir ilde olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *...soybağı davalarının taraflardan birinin dava ve doğum sırasındaki yerleşim yerinde görülecek olması nedeniyle Konya mahkemelerinin de yetkili olduğu ve davanın esasına girilerek taraf delillerinin toplanıp sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, davalının yerleşim yerinin Bornova/İzmir olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar, maddedeki seçeneklerin gerçekten dört ayrı olasılık sunduğunu gösterir. Genel yetki kuralında dava davalının yerleşim yerinde açılır; soybağı davalarında ise davacının yerleşim yeri de yetkilidir. Bu nedenle mahkemenin yalnız davalının adresine bakarak yetkisizlik kararı vermesi hatalıdır. Uygulamada bu, çocuğun ve ananın bulunduğu yerde dava açılabilmesi anlamına gelir ve özellikle çocuğun yüksek yararı bakımından önemlidir.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2014 · E. 2014/10191 · K. 2014/17016

Yerleşim yeri Merkezî Adres Kayıt Sisteminden sorularak belirlenmelidir

Soybağına ilişkin davada mahkeme, davacının yerleşim yerini araştırmadan yetkisizlik kararı vermiştir. Oysa yerleşim yeri adreslerinin nüfus aile kütüklerinde bulunması zorunludur ve adres beyanları aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir.

> *O halde, davacının dava tarihi itibariyle yerleşim yeri adresinin Merkezi Adres Kayıt Sisteminden (nüfus müdürlüğünden) sorulup tespiti, sistemde kayıtlı yerleşim yeri adresi mevcutsa bu adresin diğer delillerle birlikte değerlendirilmesi, mevcut değilse davacının yerleşim yeri (TMK.m.19/1) adresinin mevcut deliller değerlendirilerek saptanması ve hasıl olacak sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Yetki seçeneklerinin tamamı yerleşim yerine bağlı olduğundan, uyuşmazlığın çözümü önce yerleşim yerinin doğru saptanmasını gerektirir. Daire, bunun için izlenecek yolu göstermiştir: dava tarihi itibarıyla adres kayıt sisteminden sorulur; sistemde kayıt varsa diğer delillerle birlikte değerlendirilir, yoksa yerleşim yeri genel hükme göre mevcut delillerle belirlenir. Adres beyanları aksi ispatlanıncaya kadar geçerli olduğundan, karşı tarafın gerçek yerleşim yerinin başka olduğunu ileri süren taraf bunu kanıtlamalıdır.

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2013 · E. 2013/3334 · K. 2013/5685

Evlât edinme de sonuç olarak bir soybağı davasıdır; evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasında da aynı yetki kuralı uygulanır

Bir kişi 1988'de bir çocuğu evlât edinmişti. Yıllar sonra evlâtlığın kendisine karşı görevlerini yerine getirmediğini belirterek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istedi ve davayı kendi yerleşim yerinde açmıştır. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 283. maddesi uyarınca; soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır. Aynı yasanın 315. maddesi gereğince ise; evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Somut olayda davacı, davalıyı 13.07.1988 tarihinde Tortum'da evlat edinir, davalının evlatlık görevlerini yapmadığı gerekçesiyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması için davacı yerleşim yerinin bağlı olduğu Tortum'da dava açar. Evlat edinme netice itibariyle bir soybağı davası olup kurulmasında öngörülen usul kaldırılmasında da geçerlidir. Davacı tercih hakkını kendisinin dava sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi yönünde kullanarak dava açmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin kapsamını genişletir: evlât edinme de sonuçta soybağı kuran bir işlem olduğundan, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası da soybağı davası sayılır ve TMK m. 283'teki yetki kuralına tabidir. Daire bunu özlü bir cümleyle ifade eder: kurulmasında öngörülen usul kaldırılmasında da geçerlidir.

Bu nedenle evlâtlık ilişkisinin kaldırılması, evlât edinme kararını veren mahkemede açılmak zorunda değildir; davacı kendi yerleşim yerinde de dava açabilir.

6 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2016 · E. 2016/8730 · K. 2016/8308

Nüfus kaydının düzeltilmesi davalarında yetki ayrı bir kanunla düzenlenmiştir

Bir çift, çocukları olmayan bir çifte çocuklarını evlâtlık vermişti. Evlât edinenlerin boşanma aşamasına gelmesi ve çocukla ilgilenmemesi üzerine evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istendi. Dava, davacıların yerleşim yerinde açılmıştır; iki mahkeme de yetkisizlik kararı verince yetki uyuşmazlığı doğmuştur.

> *5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 36. maddesinin 1/a bendinde, nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davalarının düzeltmeyi isteyen şahısların yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılacağı hükme bağlanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar iki yetki kuralını yan yana koyar. Nüfus kaydının düzeltilmesi davaları bakımından yetki Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda düzenlenmiştir ve düzeltmeyi isteyenin yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesi yetkilidir. Soybağına ilişkin davalarda ise TMK m. 283 uygulanır ve seçenekler daha geniştir. Bu nedenle davanın hangi türe girdiğinin baştan saptanması yetkinin de belirlenmesi demektir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.06.2022 · E. 2022/5082 · K. 2022/5673

Soybağı davaları kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkindir; vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır

Soybağının reddi davasında hem davacı hem davalılar vekilleri dosyaya genel vekâletname sunmuştu. Vekâletnamelerde soybağına ilişkin dava açma ve takip etme konusunda özel yetki yer almıyordu.

> *Açıkça yetki verilmemiş ise vekil, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m. 74). Soybağına ilişkin davalar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olduğu için bu tür davalarda vekâletnamede özel yetki bulunması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Pratikte en çok zaman kaybettiren eksiklik budur. Soybağına ilişkin davalar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olduğundan genel vekâletname yeterli değildir; vekâletnamede bu davaları açma ve takip etme konusunda açık bir yetki bulunmalıdır. Eksiklik dosyanın iadesine ve süre kaybına yol açar. Dava açılmadan önce vekâletnamenin bu yetkiyi içerdiğinden emin olunmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.

- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 289:** Soybağının reddinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 297:** Tanımanın iptali.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 315:** Evlât edinme kararında yetki.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.

MADDE

284

B. Davada yetki ve yargılama usulü

II. Yargılama usulü

KANUN METNİ

(1) Soybağına ilişkin davalarda, aşağıdaki kurallar saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır:

(2) 1. Hâkim maddî olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder.

(3) 2. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hâkim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir.

MADDE ÖZETİ

Soybağı davalarında hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder; taraflar ve üçüncü kişiler zorunlu ve sağlık yönünden tehlikesiz incelemelere rıza göstermekle yükümlüdür (m. 284). Davalı rıza göstermezse hâkim beklenen sonucu onun aleyhine doğmuş sayabilir. Bu davalar kamu düzenine ilişkin olduğundan davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz; soybağının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması gerekir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Re'sen araştırma	Hâkimin maddî olguları kendiliğinden araştırması (TMK m. 284/1).
Serbest takdir	Kanıtların bağlayıcı kurala tabi olmadan değerlendirilmesi (TMK m. 284/1).
Rıza yükümlülüğü	Zorunlu ve tehlikesiz incelemelere katılma zorunluluğu (TMK m. 284/2).

1 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2007/18062, K. 2009/4443.

Meşruhatlı davetiye | Kanundaki uyarıyı içeren tebligat (TMK m. 284/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 284- Bu hüküm de, kamu düzeni ile yakından ilgili olan soybağı davalarının yargılama usulü konusunda özel hükümler koymak ihtiyacını hisseden İsviçre Medenî Kanununun 1976 tarihli değişikliğinden (m. 254) esinlenilerek kaleme alınmıştır. Maddede, soybağı davalarındaki yargılama usulünün prensip olarak Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbi kılınması, ancak bu davaların özelliği gereği, iki hususun özel olarak düzenlenmesi uygun görülmüştür. Böylece, hâkimin, soybağı davalarında, maddî olguları re'sen araştıracağı ve kanıtları serbestçe değerlendireceği (takdir edeceği) ve taraflar ile üçüncü kişilerin, soybağının belirlenmesi için zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere katılmakla zorunlu oldukları hususu, bir kanun hükmü olarak kurallaştırılmak istenmiştir. Ayrıca maddede, davalının, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermediği durumlarda, hâkimin durum ve koşullara göre beklenen sonucun, davalı aleyhine doğmuş sayabileceği öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 109*

Gerekçe maddenin yapısını açıkça kurar: kural genel usul kanununun uygulanmasıdır, iki istisna ise soybağı davalarının niteliğinden doğar. Bu nitelik gerekçede "kamu düzeni ile yakından ilgili olma" diye adlandırılır ve her iki istisnanın da dayanağıdır. Birinci istisna hâkimin rolünü değiştirir: taraflarca hazırlama ilkesinin yerini kendiliğinden araştırma alır, delillerin takdiri de bağlayıcı kurallardan kurtulur. İkinci istisna kişilerin vücut bütünlüğüne dokunan bir yükümlülük getirdiği için gerekçede iki sınırla birlikte anılır: inceleme soybağının belirlenmesi bakımından **zorunlu** olmalı ve **sağlık yönünden tehlike yaratmamalıdır**. Gerekçenin son cümlesi ise yaptırımı "sayabileceği" biçiminde, yani takdire bağlı olarak ifade eder; rıza göstermeme kendiliğinden bir kabul sonucu doğurmaz, hâkim durum ve koşulları değerlendirir. Tasarının 284. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da soybağı davalarına özgü bir yargılama usulü hükmü yoktu; bu davalar da genel usul kurallarına tabiydi. Gerekçe de maddenin kaynak kanundaki 1976 değişikliğinden esinlenilerek yazıldığını, yani yeni bir düzenleme olduğunu belirtir. Eski sistemde nesep davalarında hâkimin kendiliğinden araştırma yetkisi ile tarafların tıbbi incelemeye katılma yükümlülüğü kanunda yazılı değildi; bu konular uygulama ve öğreti yoluyla çözülmeye çalışılıyordu. Konuya en yakın hüküm, nesebin reddi davasında ispat yükünü düzenleyen 243. maddeydi; bu hüküm de ispat yükünü gösteriyor, yargılama usulünü değil. Bugünkü 284. madde bu boşluğu doldurmuş ve özellikle DNA incelemesinin yaygınlaşmasıyla birlikte soybağı davalarının fiilen tıbbi delile dayanır hâle gelmesini hukuken mümkün kılmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, evlendikten en az yüz seksen gün sonra doğan çocuğun kendisinden olması ihtimali bulunmadığını ispat etmedikçe çocuğu reddedemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 243

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 284
Özel usul hükmü	Yok	Var
Araştırma	Genel usul kuralları	Hâkim kendiliğinden araştırır
Delil takdiri	Genel kurallar	Serbest takdir
Tıbbi inceleme	Kanunda düzenlenmemiş	Katılma yükümlülüğü
Üçüncü kişiler	Yükümlü değil	Yükümlü
Rıza göstermeme	Sonuç öngörülmemiş	Aleyhe sonuç doğmuş sayılabilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Metinde geçen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 01.10.2011'de yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış olup yollama bu Kanun'a yapılmış sayılır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; kendiliğinden araştırma ve inceleme yükümlülüğü kurala bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel kural	Soybağı davalarında usul kanunu uygulanır	TMK m. 284
Birinci istisna	Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır	TMK m. 284/1
Kanıtlar	Serbestçe takdir edilir	TMK m. 284/1
İkinci istisna	İncelemelere rıza gösterme yükümlülüğü	TMK m. 284/2
Yükümlüler	Taraflar ve üçüncü kişiler	TMK m. 284/2
Sınır	İnceleme sağlık yönünden tehlike yaratmamalı	TMK m. 284/2
Yaptırım	Beklenen sonuç aleyhe doğmuş sayılabilir	TMK m. 284/2
Kabul	Davalının kabulü tek başına yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2009/4443
Uyarı	Meşruhatlı davetiye zorunludur	Yargıtay 2. HD, K. 2009/6486

Konu	Kural	Dayanak
Gider	Yatırılmaması rıza göstermeme sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2010/20939
Davetiye içeriği	Gider miktarı da gösterilmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/7014
Kayyım	Uyarı kayyıma da yapılır	Yargıtay 2. HD, K. 2010/13349

1 TBMM gerekçesine göre hüküm, kamu düzeni ile yakından ilgili olan soybağı davalarının yargılama usulü konusunda özel hükümler koymak ihtiyacını hisseden İsviçre Medenî Kanunu'nun 1976 tarihli değişikliğinden esinlenilerek kaleme alınmıştır. Gerekçe, soybağı davalarındaki yargılama usulünün prensip olarak genel usul kanununa tabi kılındığını, ancak bu davaların özelliği gereği iki hususun özel olarak düzenlendiğini belirtir: hâkimin maddî olguları kendiliğinden araştıracağı ve kanıtları serbestçe değerlendireceği; taraflar ile üçüncü kişilerin, soybağının belirlenmesi için zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere katılmakla zorunlu oldukları. Gerekçe ayrıca, davalının hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermediği durumlarda hâkimin durum ve koşullara göre beklenen sonucun davalı aleyhine doğmuş sayabileceğinin öngörüldüğünü ekler. Tasarının 284. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde soybağı davalarını sıradan hukuk davalarından ayırır ve iki sonucu vardır. Birincisi, **taraf iradesi belirleyici değildir**: davalı davayı kabul etse bile hâkim bununla bağlı kalmaz, soybağı kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulmalıdır; bu nedenle bu davalar anlaşmayla sonuçlandırılamaz ve hâkim kendiliğinden delil toplar. İkincisi, **incelemeye katılma bir yükümlülüktür**: DNA analizi gibi zorunlu ve sağlık yönünden tehlikesiz incelemelere yalnız taraflar değil üçüncü kişiler de katılmak zorundadır. Ancak bu yükümlülüğün yaptırımı sıkı koşullara bağlıdır. Rıza göstermemenin sonucu ancak meşruhatlı davetiyeyle, maddedeki uyarı açıkça yazılarak ve incelemenin gideri de belirtilerek işletilebilir. Uygulamada en çok karıştırılan nokta şudur: **gideri yatırmamak rıza göstermemek değildir**; hâkim kendiliğinden araştırma yaptığından gider gerekirse ileride haksız çıkandan alınmak üzere Hazineden karşılanır. Çocuğa kayyım atanmışsa uyarının kayyıma da yapılması gerekir.

II. Kendiliğinden Araştırma İlkesi

- **Kural:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284/1).

- **Kanıtlar:** Serbestçe takdir edilir; bağlayıcı delil kuralları uygulanmaz.
- **Sebep:** Soybağı davaları kamu düzenine ilişkindir.[2]
- **Kabul:** Davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz.[3]
- **Ölçüt:** Soybağı kuşkuya yer bırakmayacak biçimde açığa çıkarılmalıdır.
- **Araçlar:** Kan grubu tespiti, DNA analizi ve Adli Tıp Kurumu raporu.

III. İncelemeye Rıza Yükümlülüğü

- **Yükümlüler:** Taraflar ve üçüncü kişiler (TMK m. 284/2).
- **Kapsam:** Soybağının belirlenmesinde zorunlu olan incelemeler.
- **Sınır:** İnceleme sağlık yönünden tehlike yaratmamalıdır.
- **Yaptırım:** Rıza göstermeyen davalı aleyhine sonuç doğmuş sayılabilir.
- **Takdir:** Hâkim durum ve koşullara göre karar verir.
- **Üçüncü kişiler:** Yükümlülük yalnız taraflarla sınırlı değildir.

IV. Uyarının Usulü

- **Meşruhatlı davetiye:** Uyarı davetiyeye yazılarak tebliğ edilmelidir.[4]
- **İçerik:** Rıza göstermemenin sonucu açıkça bildirilir.
- **Gider:** Davetiyede incelemenin gideri de gösterilmelidir.[5]
- **Eksiklik:** Gider gösterilmemişse davetiye sonuç doğurmaz.
- **Sonradan rıza:** Davalı rıza gösterirse aleyhe sonuç çıkarılamaz.
- **Kayyım:** Çocuğa kayyım atanmışsa uyarı ona da yapılır.[6]

V. İnceleme Gideri

- **Kural:** Hâkim kendiliğinden emrettiği işlemin giderini taraflara yükletir.[7]
- **Yatırılmazsa:** İleride haksız çıkandan alınmak üzere Hazineden karşılanabilir.
- **Ayrım:** Gideri yatırmamak rıza göstermemek değildir.
- **Sonuç:** Yalnız gider yatırılmadığı için davanın kabulü bozma sebebidir.
- **Dayanak:** Kendiliğinden araştırma ilkesinin doğal sonucudur (TMK m. 284/1).
- **Uygulama:** Gider, tarafların ekonomik durumuna göre paylaştırılabilir.

2 Yargıtay 2. HD, 05.05.2008, E. 2007/6814, K. 2008/6385.
3 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2007/18062, K. 2009/4443.
4 Yargıtay 2. HD, 06.04.2009, E. 2009/2547, K. 2009/6486.
5 Yargıtay 2. HD, 26.04.2011, E. 2010/4491, K. 2011/7014.
6 Yargıtay 2. HD, 05.07.2010, E. 2010/10900, K. 2010/13349.
7 Yargıtay 2. HD, 13.12.2010, E. 2009/18034, K. 2010/20939.

VI. İncelemenin Yapılışı

- **Sevk:** Davalı, ana, çocuk ve gerekirse üçüncü kişi birlikte sevk edilir.
- **Kurum:** Rapor Adli Tıp Kurumundan veya uzman kuruluştan alınır.
- **Aşamalar:** Önce kan grupları ve benzerlik testleri, sonra DNA tiplemesi.
- **Eşik:** Babalık ihtimali yeterli oranda kesinleşmezse DNA tiplemesi araştırılır.
- **Değerlendirme:** Rapor tek başına değil tüm delillerle birlikte değerlendirilir.
- **Eksik inceleme:** Tıbbi araştırma yapılmadan kurulan hüküm bozulur.

VII. Diğer Usul Kuralları

- **Görev:** Soybağı davaları aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Yetki:** Taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **Vekâletname:** Bu davalar için özel yetki gerekir (6100 s. K. m. 74).
- **Kayyım:** Menfaat çatışmasında çocuğa temsil kayyımı atanır (TMK m. 426).
- **Manevi tazminat:** Babalık davasıyla birlikte istenemez; ayrılması gerekir (TMK m. 304).
- **Usul kanunu:** Bu iki istisna dışında genel usul hükümleri uygulanır.

UYGULAMA NOTU

Soybağı davasında delil stratejisi kurulurken iki husus bilinmelidir. Birincisi, hâkim delilleri kendiliğinden toplayacaktır; bu, taraflar lehine de aleyhine de işleyebilir, bu nedenle dosyaya konulan her belgenin tutarlı olmasına dikkat edilmelidir. Davalı davayı kabul etmek istese de bunun tek başına sonuç doğurmayacağı bilinmelidir; mahkeme yine DNA incelemesi yaptıracaktır. İkincisi, incelemeye katılma yükümlülüğünün yaptırımı sıkı koşullara bağlıdır. Karşı taraf incelemeye gelmiyorsa, mahkemeden ona meşruhatlı davetiye çıkarılması ve kanundaki uyarının açıkça yazılması istenmelidir; davetiyede incelemenin gideri de gösterilmelidir, aksi hâlde uyarı sonuç doğurmaz ve dosya bozulur. Gideri karşılayamayan davalı bunu mahkemeye bildirmelidir; gideri yatırmamak rıza göstermemek sayılmaz ve gerekirse Hazineden karşılanır. Çocuk küçükse ve ana ile menfaat çatışması varsa kayyım atanıp atanmadığı, tebligatların kayyıma da yapılıp yapılmadığı kontrol edilmelidir. Son olarak babalık davasıyla birlikte manevi tazminat isteniyorsa bunun ayrı değerlendirileceği hesaba katılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2009 · E. 2007/18062 · K. 2009/4443

Davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz; soybağı kuşkuya yer bırakmayacak biçimde açığa çıkarılmalıdır

Soybağına ilişkin davada mahkeme, çocuk ile ana ve babanın kan gruplarını dahi tespit etmemiş, hiçbir tıbbi araştırma ve inceleme yaptırmamıştı. Karar bu eksik incelemeyle kurulmuştu.

> *Soybağına ilişkin davalarda hakim, maddi olguları re'sen (kendiliğinden) araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder (TMK m. 282, 284). Bu tür davalarda davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz. İrs ve soybağı ilişkisinin, kuşkuya yer bırakmayacak nispette açığa çıkarılması halinde dava kabul edilebilir. Bu konuda tekniğin ve tıbbın tüm imkanlarından yararlanılmalıdır. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıklan bakımından tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler (TMK m. 284/1-2). Mahkemece çocuk ile ana ve babanın kan grupları tespit edilmediği gibi, hiçbir tıbbi araştırma ve inceleme de yaptırılmamıştır. Mahkemece yapılacak iş; çocuk ile ana ve davacının kan grupları belirlenerek DNA analiz ve tiplemeleri yaptırılarak, genetik inceleme sonucu davacının baba olup olmadığı tıbben belirlenmeli, bu konuda Adli Tıp Ku-rumumdan rapor alınmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonuç uyarınca karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, TMK m. 284'ün en önemli pratik sonucunu gösterir: soybağı davalarında tarafların iradesi belirleyici değildir. Davalı davayı kabul etse bile hâkim bununla bağlı kalmaz; soybağının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması gerekir. Kanunun hâkime verdiği kendiliğinden araştırma yetkisi burada bir yükümlülüğe dönüşür: kan grupları belirlenir, DNA analizi yaptırılır ve Adli Tıp Kurumundan rapor alınır. Bu nedenle soybağı davaları anlaşmayla sonuçlandırılabilecek davalar değildir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2009 · E. 2009/2547 · K. 2009/6486

Rıza gösterme yükümlülüğü ancak meşruhatlı davetiyeyle ve kanundaki uyarı yapılarak işletilebilir

Babalık davasında mahkeme, tıbbi araştırma yaptırmadan ve tarafları inceleme için birlikte sevk etmeden karar vermişti. Davalıya, rıza göstermemenin sonucunu bildiren bir uyarı da yapılmamıştı.

> *Bu cümleden olarak Türk Medeni Kanununun 284/2. maddesi gereğince; tarafların ve üçüncü kişilerin soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan her türlü araştırma ve incelemeye rıza göstermekle yükümlü oldukları da gözetilerek; her türlü tıbbi ve biyolojik araştırma, benzerlik testleri yapılmalı, baba olduğu iddia edilen kişinin %99,73 oranından daha*

az ihtimalle baba olabileceğinin belirlenmesi halinde; DNA tiplemesi yapılması imkanı araştırılmalı; davalının baba olamayacağı ihtimali tamamen bertaraf edilip; delillerin hep birlikte serbestçe takdiri yoluna gidilmelidir. O halde;davalıya meşruhatlı davetiye çıkarılıp Türk Medeni Kanununun 284/2. maddesinin son cümlesinde yer alan uyarı yapılıp; anılan hüküm gereğince; davalı, ana ve çocuk, gerektiğinde ilgili üçüncü kişi, bilirkişi olarak belirlenen kuruma birlikte sevk edilip soybağının tayini ile ilgili iddia ve savunma çerçevesinde rapor alınması ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME Daire, ikinci fıkranın nasıl uygulanacağını adım adım gösterir. Önce davalıya meşruhatlı davetiye çıkarılır ve maddenin son cümlesindeki uyarı, yani rıza göstermemenin sonucun aleyhine doğmuş sayılabileceği bildirilir. Sonra davalı, ana, çocuk ve gerekiyorsa üçüncü kişi bilirkişi kuruma birlikte sevk edilir. Kararda ayrıca teknik bir eşiğe de yer verilmiştir: benzerlik testleri sonucunda babalık ihtimali belirli bir oranın altında kalırsa DNA tiplemesi imkânı ayrıca araştırılmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.12.2010 · E. 2009/18034 · K. 2010/20939

DNA inceleme giderinin yatırılmaması rıza göstermeme sayılmaz; gider gerekirse Hazineden karşılanır

Babalık davasında mahkeme, davalının DNA test masraflarını yatırmaması nedeniyle davanın kabulüne karar vermişti. Oysa davalı, DNA incelemesine karşı koymuş değildi; yalnızca gideri yatırmamıştı.

"Kamu düzenine ilişkin olan bu tür davalarda , Türk Medeni Kanununun 284. maddesinde belirtilen koşullar saklı kalmak kaydıyla , Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır. (TMK. mad. 284/1) Anılan madde uyarınca, hakim maddi olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 415. maddesinin 1. ve 2. fıkraları uyarınca da hakim tarafından resen yapılması emredilen işlemin gerektirdiği masrafın, iki taraftan birinin veya her ikisinin ödemesine karar verilir. Tayin olunan süre içinde masrafın yatırılmaması halinde ise, ilerde haksız çıkandan alınmak üzere Devlet Hazinesinden karşılanmasına karar verilebilir. Türk Medeni Kanununun 284/2. maddesi araştırma ve incelemeye rıza gösterme yükümlülüğüne ilişkindir. Davalının soybağının belirlenmesinde zorunlu olan DNA test masraflarını yatırmaması nedeniyle , davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. Davalının DNA incelenmesine karşı koyması söz konusu değildir. Şu halde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 415. maddesi uyarınca işlem yapılması gerekirken yasa maddesinin hatalı yorumu ile tarafların delilleri toplanmadan eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.

DEĞERLENDİRME Uygulamada sık karşılaşılan bir karışıklığı düzeltir: gideri yatırmamak ile incelemeye rıza göstermemek aynı şey değildir. Hâkim kendiliğinden araştırma yetkisini kullanarak bir inceleme emrettiğinde, bunun gideri taraflardan birine veya her ikisine yükletilir; süresinde yatırılmazsa ileride haksız çıkandan alınmak üzere Hazineden karşılanmasına karar verilebilir. Bu nedenle davanın yalnız gider yatırılmadığı için sonuçlandırılması bozma sebebidir. Kararda ayrıca babalık davasıyla birlikte istenen manevi tazminatın genel hükümlere dayandığı ve ayrılması gerektiği de belirtilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.04.2011 · E. 2010/4491 · K. 2011/7014

Davetiyede inceleme giderinin miktarı gösterilmemişse uyarı sonuç doğurmaz

Babalık davasında mahkeme DNA incelemesine karar vermiş ve davalıya, yirmi gün içinde başvurmazsa babalığı kabul etmiş sayılacağı ihtarını içeren davetiye tebliğ etmişti. Ancak ara kararında ve davetiyede incelemenin gerektirdiği gider gösterilmemişti. Davalı sonraki oturumda DNA testine rızası olduğunu açıkça beyan etmiştir.

> *Davalı davetiyede öngörülen süre zarfında mahkemeye başvurmuş olsa bile, yükümlü olacağı masrafın ne miktar olduğu davalı tarafça bilinmediği için, rıza beyanında bulunup bulunmayacağı o aşamada belirsizdir. Bu bakımdan davetiye Yasanın 284/2. maddesine uygun ve sonuç doğurucu nitelikte değildir. Takip eden oturumda davalı DNA testine rızasının olduğunu açıkça beyan ettiğine göre, davalının ana ve çocuğun DNA testi yaptırılarak adli tıptan rapor alınıp sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, rıza göstermeme sonucunun ne kadar sıkı koşullara bağlı olduğunu gösterir. Davetiyede yalnız uyarının bulunması yetmez; incelemenin gerektirdiği giderin miktarı da gösterilmelidir, aksi hâlde kişinin rıza verip vermeyeceği konusunda bilinçli bir karar vermesi mümkün olmaz ve davetiye kanuna uygun sayılmaz. Ayrıca davalı sonradan rıza gösterirse artık aleyhe sonuç çıkarılamaz; inceleme yaptırılıp rapor alınması gerekir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2010 · E. 2010/10900 · K. 2010/13349

Çocuğa kayyım atanmışsa inceleme konusundaki uyarı kayyıma da yapılmalıdır

Soybağına ilişkin davada ana ile çocuk arasında yarar çatışması bulunduğundan çocuğa kayyım atanmıştı. Mahkeme, gerekli testlerin yapılması konusunda kayyıma herhangi bir uyarı yapmadan eksik incelemeyle karar vermiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 284/son maddesi:"Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan*

araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hakimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hakim durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir" hükmünü taşımaktadır. Anne ile çocuk arasında yarar çatışması bulunması nedeniyle çocuğa kayyım atanmıştır. Gerekli testlerin yapılması konusunda kayyıma da gerekli uyarı yapılmadan, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

DEĞERLENDİRME Rıza gösterme yükümlülüğü çocuk bakımından da geçerlidir; ancak çocuk küçükse bu yükümlülüğü onun adına yasal temsilcisi yerine getirir. Ana ile çocuğun menfaatleri çatışıyorsa çocuğa temsil kayyımı atanır ve bu durumda uyarının kayyıma yapılması gerekir. Kayyıma uyarı yapılmadan kurulan hüküm eksik incelemeye dayanır ve bozulur. Uygulamada bu ayrıntı çoğu zaman atlanır; dosyada kayyım varsa tebligatların ona da yapıldığı kontrol edilmelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2008 · E. 2007/6814 · K. 2008/6385

Babalık davası kamu düzenine ilişkindir; hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır

Babalık davasında mahkeme, davalının DNA incelemesine karşı koyması söz konusu olmadığı hâlde eksik araştırma ve incelemeyle karar vermişti.

"Dava Türk Medeni Kanununun 301. maddesine dayalı babalık davası olup soybağına ilişkindir. Kamu düzenine ilişkin davalarda Türk Medeni Kanununun 284. maddesi koşulları saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır. (TMK.284/1) Anılan madde uyarınca, hakim maddi olguları resen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 415. maddesinin 1. ve 2. fıkraları uyarınca da hakim tarafdan resen yapılması emredilen işlemin gerektirdiği masrafın 2 taraftan birinin veya her ikisinin ödemesine karar verilir. Tayin olunan süre içinde masrafı yatırılmaması halinde ise ileride haksız çıkandan alınmak üzere devlet hazinesinden karşılanmasına karar verilebilir. Türk Medeni Kanununun 284/2. maddesi araştırma ve incelemeye rıza gösterme yükümlülüğüne ilişkindir. Davalının, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan DNA incelemesine karşı koyması da söz konusu değildir. Belirtilen bu yönler üzerinde durulmadan yasa maddesinin hatalı yorumu sonucu eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin dayandığı temel düşünceyi özetler: soybağı davaları kamu düzenine ilişkindir, bu nedenle taraflarca hazırlama ilkesi burada geçerli değildir. Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder; bu yetki aynı zamanda bir görevdir. Kararda inceleme giderinin ödenmemesi hâlinde izlenecek yol da yinelenmiştir: gider taraflardan istenir, yatırılmazsa ileride haksız çıkandan alınmak üzere Hazineden karşılanmasına karar verilebilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme hâlinde ispat.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 289:** Soybağının reddinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 304:** Ananın malî hakları.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.

KOCANIN BABALIĞI

İkinci Ayırım · m. 285–294

Kocanın Babalığı başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 285–294. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 285	Babalık karinesi	Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır
m. 286	Dava hakkı	Koca, ana veya çocuk soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir; dava, dava açma hakkına sahip diğer kişilere karşı açılır
m. 287	Evlilik içinde ana rahmine düşme	Çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse ispat yükü davacıdadır: kocanın baba olmadığını o kanıtlamak zorundadır
m. 288	Evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme	Çocuk evlenmeden önce ya da eşlerin ayrı yaşaması sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının kocanın baba olmadığını ayrıca kanıtlaması gerekmez
m. 289	Hak düşürücü süreler	Soybağının reddi davası kural olarak bir yıl içinde açılmalıdır
m. 290	Karinelerin çakışması	İki babalık karinesinin çakıştığı durumu tek cümleyle çözer: ikinci evlilikteki koca baba sayılır
m. 291	Diğer ilgililerin dava hakkı	Soybağının reddi davasını koca, ana ve çocuk dışında kimlerin açabileceğini gösterir ve bu liste sınırlıdır
m. 292	Koşulu	Evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babası birbiriyle evlendiğinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur
m. 293	Bildirim	Sonradan evlenmeyle kurulan soybağının nüfus kaydına geçirilmesini düzenler
m. 294	İtiraz ve iptal	Sonradan evlenmeyle kurulan soybağını ortadan kaldıran tek yolu düzenler: itiraz ve iptal davası

MADDE

285 A. Babalık karinesi

KANUN METNİ

(1) Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır.
(2) Bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür.
(3) Kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde üçyüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar.

MADDE ÖZETİ

Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır (m. 285). Bu karine kendiliğinden işler; çocuk kocanın hanesine kaydedilir. Bir başka erkekle soybağı kurulabilmesi için önce bu karinenin soybağının reddi davasıyla çürütülmesi gerekir; aksi hâlde babalık davası dinlenmez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Babalık karinesi	Evlilikte doğan çocuğun babasının koca sayılması (TMK m. 285/1).
Üçyüz gün	Evliliğin sona ermesinden sonra karinenin sürdüğü süre (TMK m. 285/1).
Gaiplik	Ölüm tehlikesi veya uzun süre haber alınamaması üzerine verilen karar (TMK m. 32).
Soybağının reddi	Babalık karinesini çürüten dava (TMK m. 286).

1 Yargıtay 2. HD, 05.12.2012, E. 2011/16609, K. 2012/29215.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 285- Madde 1984 tarihli Öntasarının 223 üncü ve kaynak İsviçre Medenî Kanununun 255 inci maddeleri örnek alınarak düzenlenmiştir. Yürürlükteki Kanunun 241 inci maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada, hüküm değişikliği yoktur. Yürürlükteki hükmün birinci cümlesinin daha sade ve açık bir Türkçeyle ifadesi söz konusudur. Böylece, evlilik devam ederken veya evlilik sona erdikten sonraki üçyüz gün içinde doğan çocuğun babasının koca olduğu yönündeki karine aynen korunmuştur. Ancak bu karine, yürürlükteki metnin aksine, bir "sahih nesep karinesi" değil, sahih-gayrisahih farklılığı kaldırıldığına göre, sadece bir soybağı karinesi, yani maddenin kenar başlığının ifadesiyle "babalık karinesi"dir. İkinci fıkra ise, yürürlükteki metinle içerik açısından bir noktada aynıdır. Bu nokta, hem yürürlükteki metne hem de yeni düzenlemeye göre, aslolanın, evlilik sona erdikten sonraki üçyüz günlük süreden sonra doğan çocuğun koca ile arasında soybağının bulunmadığının kabul edilmesi gereğidir. Ancak madde, yürürlükteki metinden farklı olarak, ana üçyüz günlük süre geçtikten sonra doğurmuş olsa bile onun yine de evlilik sırasında gebe kaldığının kanıtlanması hâlinde, çocuk ile koca arasında soybağının kurulabileceğini açık ve net bir şekilde ifade etmektedir. Üçüncü fıkra ise, yürürlükteki metinde mevcut olmayan bir hükümdür. Gerçekten, yürürlükteki Kanun, kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde, yukarıda öngörülen üçyüz günlük sürenin ne zamandan itibaren işlemeye başlayacağına dair herhangi bir hüküm içermemekte ve bu durum doktrin ve uygulamada duraksamalara yol açmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 109-110*

Gerekçenin en dikkat çekici cümlesi, karinenin **niteliğini** değiştirdiğini söyleyen cümledir: hüküm metin olarak neredeyse aynı kalmıştır, ama artık "sahih nesep karinesi" değil yalnızca bir "babalık karinesi"dir. Bu, görünüşte teknik bir fark gibi durur; oysa sonucu büyüktür. Eski sistemde karine çocuğu "sahih nesepli" sayarak onu evlilik dışı doğan çocuklardan üstün bir hukuki konuma yerleştiriyordu; yeni sistemde böyle bir hiyerarşi yoktur, karine yalnız kimin baba sayılacağını belirler. İkinci fıkra bakımından gerekçe, kuralın yönünü de açıklar: üçyüz gün geçtikten sonra doğan çocukta **aslolan soybağının bulunmamasıdır**; evlilik sırasında gebe kalındığının kanıtlanması istisnadır ve ispat yükü bunu ileri sürendedir. Üçüncü fıkra ise gerekçenin deyişiyle doktrindeki duraksamayı "pozitif bir hukuk kuralıyla" gidermek için konulmuştur. Tasarının 285. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Maddenin eski Kanun'daki karşılığı 241. maddedir ve gerekçe de bunu açıkça belirtir. Üçyüz gün ölçüsü aynıdır; değişen üç şey vardır. Birincisi kavramdır: eski metin süre geçtikten sonra doğan çocuğun "nesebi sahih addolunmaması"nı asıl kabul ediyordu, yeni metin ise sahih-gayrisahih ayrımını tümüyle kaldırdığı için yalnız soybağının bulunup bulunmadığını konuşur. İkincisi istisnadır: eski hüküm üçyüz gün geçtikten sonra doğan çocuk bakımından bir kurtarma yolu göstermiyordu; yeni madde, gebeliğin evlilik sırasında gerçekleştiği kanıtlanırsa soybağının kurulabileceğini açıkça yazar. Üçüncüsü gaipliktir: eski Kanun'da sürenin gaiplik hâlinde ne zaman başlaya-

cağı düzenlenmemişti; yeni madde bunu ölüm tehlikesi veya son haber tarihine bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlilik mevcut iken veya zevalinden itibaren üç yüz gün içinde doğan çocuğun babası, kocadır. Bu müddet geçdikten sonra, asıl olan, doğan çocuğun nesebi sahih addolunmamaktır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 241

	743 sayılı Kanun m. 241	4721 sayılı Kanun m. 285
Süre	Üçyüz gün	Üçyüz gün
Kavram	Nesebi sahih karinesi	Babalık karinesi
Ayrım	Sahih ve gayrisahih nesep	Ayrım kaldırıldı
Süre sonrası	Soybağı yok sayılır	Kural olarak soybağı yok
İstisna	Öngörülmemiş	Evlilikte gebe kalmanın ispatı
Gaiplik	Düzenlenmemiş	Ölüm tehlikesi veya son haber tarihi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; gebe kalma istisnası ve gaiplik fıkrası eklendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Evlilikte doğan çocuğun babası kocadır	TMK m. 285/1
Süre	Evlilik sona erdikten sonra üçyüz gün	TMK m. 285/1
İşleyiş	Karine kendiliğinden uygulanır	TMK m. 282/2
Süre sonrası	Kural olarak soybağı yoktur	S. Sayısı 723, s. 110
İstisna	Evlilik sırasında gebe kalındığı ispatlanırsa	TMK m. 285/2
Gaiplik	Süre ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işler	TMK m. 285/3
Çürütme	Yalnız soybağının reddi davasıyla	Yargıtay HGK, K. 2015/2029
Babalık davası	Ret davası kazanılmadan dinlenmez	Yargıtay 2. HD, K. 2012/29215
Usul	Ret davası ayrılıp bekletici sorun yapılır	Yargıtay 2. HD, K. 2012/9434

Konu	Kural	Dayanak
Savcı	Soybağının reddi davası açamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2012/12079
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 255	S. Sayısı 723, s. 109

TBMM gerekçesine göre madde, 1984 tarihli Öntasarının 223. ve kaynak İsviçre Medenî Kanunu'nun 255. maddeleri örnek alınarak düzenlenmiş olup eski Kanun'un 241. maddesini karşılar. Gerekçe birinci fıkrada hüküm değişikliği olmadığını, yalnız daha sade bir anlatım tercih edildiğini belirtir; ancak önemli bir nitelik farkına dikkat çeker: bu karine artık bir "sahih nesep karinesi" değildir, çünkü sahih-gayrisahih ayrımı kaldırılmıştır; yalnızca bir soybağı karinesi, maddenin kenar başlığının ifadesiyle "babalık karinesi"dir. İkinci fıkra bakımından gerekçe, aslolanın üçyüz günlük süreden sonra doğan çocukla koca arasında soybağının bulunmadığının kabulü olduğunu, ancak gebeliğin istisnaen üçyüz günden fazla sürmesi hâlinde gebeliğin evlilik sırasında gerçekleştiği kanıtlanarak soybağının kurulabileceğini açık bir hüküm hâline getirdiğini açıklar. Üçüncü fıkra ise tümüyle yenidir; gerekçeye göre eski Kanun gaiplik hâlinde sürenin ne zaman başlayacağını göstermediğinden doktrinde ve uygulamada duraksamalara yol açıyordu. Tasarının 285. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddenin en çok mağduriyet yaratan sonucu şudur: **boşandıktan sonra üçyüz gün dolmadan doğan çocuk, biyolojik babası başkası olsa bile eski eşin hanesine kaydedilir.** Karine kendiliğinden işler, kimsenin talebine gerek yoktur. Bunu düzeltmenin tek yolu sırayla ilerlemektir: önce **soybağının reddi** davasıyla karine çürütülür, hüküm kesinleşir, ancak ondan sonra **babalık davası** veya tanıma sonuç doğurur. İki istem aynı davada birlikte karara bağlanamaz; ret davası ayrılıp bekletici sorun yapılır. Süreye de dikkat edilmelidir: soybağının reddi davası kısa hak düşürücü sürelere tabidir ve süre geçerse karine kalıcı hâle gelir. Ayrıca herkes bu davayı açamaz: dava hakkı koca, ana ve çocuğa aittir; Cumhuriyet savcısının böyle bir yetkisi yoktur. **Ananın dava hakkı yenidir**; 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'dan önce ana kendi adına soybağının reddi davası açamıyordu, bu sınırlama iptal edildikten sonra kanun değiştirilmiştir.[2] Kadınlar için pratik bir not: bekleme süresinin kaldırılması için mahkemeye başvurulabilir, ancak bu karine bakımından belirleyici olan doğum tarihidir.

2 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.

II. Karinenin Kapsamı

- **Kural:** Evlilik devam ederken doğan çocuğun babası kocadır (TMK m. 285/1).
- **Sonraki dönem:** Evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğanlar da kapsamdadır.
- **Sona erme:** Boşanma, iptal veya ölüm; boşanmada hüküm kesinleştiği anda sona erer.
- **İşleyiş:** Karine kendiliğinden uygulanır; ayrı bir işleme gerek yoktur (TMK m. 282).
- **Kayıt:** Çocuk kocanın hanesine evlilik içinde doğum olarak tescil edilir.
- **Nitelik:** Sahih nesep karinesi değil, yalnız bir soybağı karinesidir (S. Sayısı 723, s. 110).

III. Üçyüz Gün Geçtikten Sonra

- **Asıl kural:** Süre geçtikten sonra doğan çocukla koca arasında soybağı yoktur (S. Sayısı 723, s. 110).
- **İstisna:** Ananın evlilik sırasında gebe kaldığı ispatlanırsa soybağı kurulur (TMK m. 285/2).
- **Amaç:** Gebeliğin istisnaen üçyüz günden uzun sürdüğü hâlleri karşılamak.
- **İspat:** Tıbbi kayıtlar, gebelik takip belgeleri ve uzman raporu.
- **Yenilik:** Bu açık hüküm eski Kanun'da yoktu.
- **Yargılama:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284).

IV. Gaiplik Hâlinde Süre

- **Kural:** Kocanın gaipliğine karar verilirse üçyüz günlük süre farklı işler (TMK m. 285/3).
- **Başlangıç:** Ölüm tehlikesi veya son haber tarihi.
- **Sonuç:** Bu tarihten üçyüz gün sonra doğan çocukla koca arasında soybağı bulunmaz.
- **Gaiplik kararı:** Ölüm tehlikesi veya uzun süre haber alınamama üzerine verilir (4721 s. K. m. 32).
- **Yenilik:** Hüküm tümüyle yenidir; eski Kanun'da karşılığı yoktu (S. Sayısı 723, s. 110).
- **Amaç:** Doktrindeki duraksamayı pozitif bir kuralla gidermek.

V. Karinenin Çürütülmesi

- **Tek yol:** Soybağının reddi davası (TMK m. 286).

- **Sistem:** 282 kurulma yollarını, 285 karineyi, 286 çürütmeyi düzenler.[3]
- **Dava hakkı:** Koca, ana veya çocuk (TMK m. 286).
- **Savcı:** Cumhuriyet savcısının bu davayı açma yetkisi yoktur.[4]
- **Süre:** Dava kısa hak düşürücü sürelere tabidir (TMK m. 289).
- **Süre geçerse:** Karine kalıcı hâle gelir ve soybağı kesinleşir.

VI. Başka Bir Erkekle Soybağı

- **Ön koşul:** Mevcut soybağı reddedilmeden babalık davası dinlenmez.[5]
- **Tanıma:** Başka erkekle soybağı bulunan çocuk tanınamaz (TMK m. 295).
- **Usul:** Babalık istemi ayrılır, ret davası bekletici sorun yapılır.[6]
- **Sıra:** Ret hükmü kesinleştikten sonra babalık davası karara bağlanır.
- **Güncel uygulama:** Kural bugün de aynıdır.[7]
- **Babalık davası hakkı:** Yalnız ana ve çocuk açabilir (TMK m. 301).

VII. Usul

- **Görev:** Soybağı davaları aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Yetki:** Taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **İspat:** Hâkim kendiliğinden araştırır; DNA incelemesi zorunludur (TMK m. 284).
- **Kayıt düzeltme:** Ana yönünden istem soybağı davası değildir (TMK m. 282).
- **Kayyım:** Çocuğun menfaati çatışıyorsa temsil kayyımı atanır (TMK m. 426).
- **Vekâletname:** Soybağı davaları için özel yetki gerekir (6100 s. K. m. 74).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Boşanmadan sonra üçyüz gün dolmadan doğan bir çocuk söz konusuysa zaman en kritik unsurdur. Çocuk otomatik olarak eski eşin hanesine yazılacaktır; bunu düzeltmenin tek yolu soybağının reddi davasıdır ve bu dava kısa hak düşürücü sürelere tabidir. Süre kaçarsa karine kalıcı hâle gelir ve çocuğun biyolojik babasıyla soybağı hiçbir zaman kurulamaz; bu, velayetten mirasa kadar her şeyi etkiler. Bu nedenle doğum öğrenilir öğrenilmez süre hesaplanmalı ve gecikilmemelidir. İkinci olarak dava doğru kurulmalıdır: soybağının reddi ile babalık aynı davada birlikte sonuçlandırılamaz. Doğru yol, ret davasını açmak; babalık istemi de ileri sürül-

3 Yargıtay HGK, 30.09.2015, E. 2014/226, K. 2015/2029.
4 Yargıtay 2. HD, 07.05.2012, E. 2011/4244, K. 2012/12079.
5 Yargıtay 2. HD, 05.12.2012, E. 2011/16609, K. 2012/29215.
6 Yargıtay 2. HD, 12.04.2012, E. 2011/1980, K. 2012/9434.
7 Yargıtay 2. HD, 20.11.2024, E. 2024/3544, K. 2024/8927.

müşse onun ayrılıp bekletici sorun yapılmasını istemektir. Üçüncü olarak kimin dava açabileceğine dikkat edilmelidir: soybağının reddi davasını koca, ana veya çocuk açabilir; Cumhuriyet savcısının yetkisi yoktur ve çocuk küçükse menfaat çatışması nedeniyle kayyım atanması gerekir. Son olarak üçyüz gün geçtikten sonra doğan bir çocuğun kocaya bağlanması isteniyorsa, gebeliğin evlilik sırasında gerçekleştiğinin tıbbi kayıtlarla ortaya konulması gerekir; bu istisnai ama kanunda açıkça tanınmış bir yoldur.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2012 · E. 2011/16609 · K. 2012/29215

Evlilik içinde doğan çocukla koca arasında soybağı kendiliğinden kurulur; bu soybağı usulünce reddedilmeden babalık davası dinlenemez

Ana, boşandığı eşiyle çocuk arasındaki soybağının reddini ve aynı davada başka bir erkek yönünden babalığa karar verilmesini istemiştir. Çocuk, evlilik devam ederken doğmuştu. Mahkeme her iki istemi de kabul etmiştir.

> *Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak 300 gün geçmeden doğan çocuğun babası kocadır (TMK. md. 285/1). Bu bakımdan, davacının boşandığı eşi A. ile küçük C.B.arasında evlilik içinde doğumla kendiliğinden soybağı kurulmuştur. Türk Medeni Kanununun 295/son maddesi uyarınca bir başka erkekle soybağı bulunan çocuğun bu soybağı usulünce reddedilmeden (TMK. md. 286-291) babalık davasının (TMK. md. 301 –303) dinlenme olanağı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar TMK m. 285'in pratikteki en önemli sonucunu gösterir: karine kendiliğinden işler ve nüfusta koca baba olarak görünür. Bir başka erkekle soybağı kurulabilmesi için önce bu karinenin usulünce çürütülmesi, yani soybağının reddi davasının kazanılması gerekir. Aksi hâlde babalık davası dava şartı yokluğundan reddedilir. Daire, kararın verildiği tarihteki hükme göre ananın kendi adına soybağının reddi davası açamayacağını da belirtmiştir; bu yön artık geçerli değildir. Anayasa Mahkemesi 2023'te bu sınırlamayı iptal etmiş,[8] 7531 sayılı Kanunla 07.11.2024'te ana da dava hakkı sahipleri arasına alınmıştır (TMK m. 286). Kararın karineye ilişkin ilk bölümü ise aynen geçerlidir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.09.2015 · E. 2014/226 · K. 2015/2029

Baba ile soybağı evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur; evlilikte karine geçerlidir ve yalnız soybağının reddiyle çürütülür

Davacı, nüfusta yazılı kişilerin gerçek ana ve babası olmadığını, evlilik dışı bir ilişkiden doğduğunu ileri sürerek kaydın düzeltilmesini ve babalığa hükmedilmesini

8 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.

istemiştir. Mahkeme davayı babalık davası sayıp evlilik içinde doğan çocuğun soybağı reddedilmeden dinlenemeyeceği gerekçesiyle reddetti ve kararında direnmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun soybağının hükümlerini düzenleyen 282. maddesinin ikinci fıkrasında çocuk ile baba arasındaki soybağının, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulacağı; 285. maddesinin birinci fıkrasında evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babasının koca olduğu; 286.maddesinde de kocanın soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebileceği hüküm altına alınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Kurul, soybağı sisteminin üç maddesini tek paragrafta birleştirir: kimin baba sayılacağını 282 belirler, evlilik hâlinde kimin baba olduğunu 285'teki karine söyler, bu karinenin nasıl çürütüleceğini 286 gösterir. Kararda ayrıca soybağı davalarının kendine özgü bir dava türü olduğu vurgulanır: yalnız belirli kişiler tarafından, belirli kişilere karşı ve kanundaki hak düşürücü süreler içinde açılabilirler. Bu nedenle nüfus kaydının düzeltilmesi davasıyla karıştırılmamalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.04.2012 · E. 2011/1980 · K. 2012/9434

Soybağının reddi ile babalık istemleri birlikte karara bağlanamaz; ret davası ayrılıp bekletici sorun yapılmalıdır

Boşanma davası sürerken eşlerden biri başka biriyle yaşamaya başlamış ve bu birliktelikten 2007'de bir çocuk doğmuştu. Çocuk, evlilik henüz sona ermediği için önceki eşin hanesine kaydedilmiştir. Önceki eş, nüfus kaydının düzeltilmesini istemiştir; davalılar davayı kabul etti ve mahkeme kaydı iptal ederek çocuğu diğer haneye tescil etmiştir.

> *Soybağı reddedilmeden küçüğün babasının bir başkası olduğu kabul edilemeyeceğine göre, her iki davanın birlikte sonuca bağlanması mümkün bulunmamaktadır. Bu bakımdan "babalığa" ilişkin ikinci talebin davadan tefrik edilip ayrı bir esasa kaydedilmesi, soybağının reddi davasının, babalığa ilişkin davada "bekletici sorun" sayılarak, neticesinin beklenmesi, soybağı reddedildikten ve buna ilişkin hüküm kesinleştikten sonra, babalık davasının sonuca bağlanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, doğru usulü adım adım gösterir: babalığa ilişkin istem davadan ayrılır ve ayrı esasa kaydedilir; soybağının reddi davası bu dava için bekletici sorun sayılır; ret hükmü kesinleştikten sonra babalık davası karara bağlanır. Kararda ayrıca dava hakkının kime ait olduğu da hatırlatılmıştır: çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini yalnız ana ve çocuk isteyebilir, önceki eşin babalık davası açma hakkı yoktur.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.11.2024 · E. 2024/3544 · K. 2024/8927

Kural bugün de aynıdır: soybağı reddedilmedikçe babalık davası incelenemez

Davacı, ölen bir kişinin babası olduğunu ileri sürerek babalığın hükmen tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi hem soybağının reddine hem babalığın tespitine birlikte karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi bu kararı kaldırmıştır; mahkeme soybağının reddi istemini ayırdı ve Adli Tıp Kurumu raporuna dayanarak babalığa hükmetmiştir.

> *...kabule göre de soybağı reddedilmedikçe babalık davasının incelenemeyeceği gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına, dosyanın Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kuralın güncel uygulamasını doğrular. Bölge adliye mahkemesi, soybağı reddedilmeden babalık davasının incelenemeyeceğini belirterek ilk kararı kaldırmış; mahkeme bunun üzerine ret istemini ayırmış ve babalığı yüzde 99,99 oranında gösteren Adli Tıp Kurumu raporuna dayanarak karar vermiştir. Daire bu kararı onamıştır. İzlenmesi gereken sıra bellidir: önce karineyi çürüt, sonra babalığı kurdur.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.05.2012 · E. 2011/4244 · K. 2012/12079

Cumhuriyet savcısının soybağının reddi davası açma yetkisi yoktur; bu davalar aile mahkemesinde görülür

Eşler 1984'te evlenmiş, çocuk 2002'de evlilik içinde doğum olarak nüfusa tescil edilmişti. Cumhuriyet savcısı, çocuğun ana adının tespiti ile baba adının değiştirilmesini ve nüfus kaydının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir.

> *Davalı A. tarafından soybağı reddedilmedikçe bu dava görülemez. Ayrıca Cumhuriyet Savcısının soybağının reddi davası açma yetkisi bulunmamaktadır. Soybağının reddine ilişkin davalar 4787 sayılı yasanın 5133 sayılı yasayla değişik 4. maddesi gereğince 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 2. kitabından kaynaklanmakta olup bu davalara Aile Mahkemelerinde bakılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki sınırı birden çizer. Birincisi taraf sıfatı: babalık karinesini çürütecek soybağının reddi davasını yalnız kanunda sayılan kişiler açabilir; Cumhuriyet savcısının böyle bir yetkisi yoktur. İkincisi görev: soybağının reddi davaları Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığından aile mahkemesinde görülür. Ana yönünden istem ise ayrıdır; ana ile soybağı doğumla kurulduğundan orada yapılacak şey doğuran kadının tespitidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.

- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 289:** Soybağının reddinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenme.
- **TMK m. 295:** Tanıma.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

286 B. Soybağının reddi
I. Dava hakkı

KANUN METNİ

(1) (Değişik:7/11/2024-7531/9 md.)
(2) Koca, ana veya çocuk soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava, dava açma hakkına sahip diğer kişilere karşı açılır.

MADDE ÖZETİ

Koca, ana veya çocuk soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir; dava, dava açma hakkına sahip diğer kişilere karşı açılır (m. 286). Ananın dava hakkı yenidir: madde 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Bundan önce dava hakkı yalnız koca ve çocuğa aitti; Anayasa Mahkemesi bu sınırlamayı ananın özel hayatına saygı hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkına aykırı bularak iptal etmişti.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Soybağının reddi	Babalık karinesini çürüten dava (TMK m. 286).
Babalık karinesi	Evlilikte doğan çocuğun babasının koca sayılması (TMK m. 285).
Temsil kayyımı	Menfaat çatışmasında çocuğu temsil eden kişi (TMK m. 426).
Özel yetki	Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar için vekâletnamede aranan yetki (HMK m. 74).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 286- Yürürlükteki Kanunun 242 nci maddesini karşılamaktadır. Madde, özellikle ikinci fıkrası açısından, yürürlükteki metinden farklı olarak ve esas itibarıyla kaynak Kanunun 256 ncı maddesi örnek alınmak suretiyle düzenlenmiştir. Birinci fıkrada, esasen, yürürlükteki metinde yer alan ilke, dava açma süresi (yürürlükteki metinden

1 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.

farklı bir süre olarak) ayrı bir maddeye bırakılmak suretiyle tekrarlanmaktadır. Buna göre, koca, soybağının reddi davası açarak babalık karinesini çürütebilir. Dava ana ve çocuğa karşı açılır. İkinci fıkrada ise, çocuğun dava açma hakkının bulunup bulunmadığı ve yürürlükteki Kanun açısından bu konuda bir kanun boşluğu mevcut olup olmadığı sorunu, kaynak Kanunda 1976 yılında yapılan değişiklik izlenmek suretiyle, açık bir çözüme kavuşturulmaktadır. Yapılan düzenlemede Tasarıda, belli koşullarda baba dışındaki kişilere soybağının reddi olanağı tanıyan bir sistemde, soybağıyla birinci derecede ve hem manevî hem de maddî açıdan ilgili olan kişiye, yani çocuğa da dava hakkının tanınması gerektiği görüşü benimsenmiştir. Bu görüş doğrultusunda kaleme alınan ikinci fıkraya göre çocuk da soybağının reddi davası açabilir. Bu durumda, davalı sıfatı, ana ile babalığı karine olarak kabul edilen kocaya aittir. Kaynak Kanunun 256 ncı maddesindeki "karısının üçüncü kişi tarafından gebe bırakılmasına rıza gösteren kocanın dava hakkı yoktur" şeklindeki üçüncü fıkrası alınmamıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 110-111

Gerekçe, maddenin 2001'deki hâlini açıklar ve bugünkü metinle karşılaştırıldığında kanun koyucunun yaklaşımındaki kademeli genişlemeyi görünür kılar. 2001'de yapılan yenilik **çocuğa** dava hakkı tanımaktı; gerekçe bunun dayanağını açıkça yazar: soybağıyla birinci derecede ve hem manevî hem maddî açıdan ilgili olan kişi çocuktur. Aynı gerekçe **anadan hiç söz etmez**; ana yalnız davalı sıfatıyla anılır. 2023'teki iptal kararı[2] tam bu boşluğu hedef almış, soybağının ananın da özel hayatını ilgilendirdiğini belirleyerek aynı mantığın ana bakımından da geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Gerekçenin son cümlesi de bugün için anlamlıdır: kaynak Kanun'daki "üçüncü kişi tarafından gebe bırakılmasına rıza gösteren kocanın dava hakkı yoktur" kuralı bilinçli olarak alınmamıştır; dolayısıyla Türk hukukunda rıza, kocanın dava hakkını kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

Eski Kanun'un 242. maddesi hem dava hakkını hem süreyi tek cümlede düzenliyordu: koca, doğumu öğrendiği günden itibaren **bir ay** içinde çocuğu reddedebilirdi ve ret davası çocuk ile ana aleyhine açılırdı. Bugünkü sistemle üç fark vardır. Birincisi süre ayrı bir maddeye taşınmış ve bir aydan bir yıla çıkarılmıştır. İkincisi dava hakkı genişlemiştir: 2001'de çocuğa, 2024'te ise anaya da tanınmıştır. Üçüncüsü hasım, sabit bir listeyle değil "dava açma hakkına sahip diğer kişiler" biçiminde tanımlanmıştır; böylece davacı kim olursa olsun hasım kendiliğinden belirlenir. Eski metnin "reddedebilir" ifadesinin yerini "soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir" alması da kavramsal bir düzeltmedir: reddedilen artık çocuk değil, karinedir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Koca, doğduğuna muttali olduğu günden itibaren bir ay içinde çocuğu reddedebilir. Ret davası, çocuk ile anası aleyhine ikame olunur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 242

	743 sayılı Kanun m. 242	4721 sayılı Kanun m. 286
Dava hakkı	Yalnız koca	Koca, ana veya çocuk

2 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.

	743 sayılı Kanun m. 242	4721 sayılı Kanun m. 286
Ananın hakkı	Yok	07.11.2024'ten beri var
Çocuğun hakkı	Düzenlenmemiş	2001'den beri var
Süre	Bir ay (aynı maddede)	Ayrı maddede, kural olarak bir yıl
Hasım	Çocuk ve ana	Dava hakkına sahip diğer kişiler
Anlatım	Çocuğun reddi	Karinenin çürütülmesi

Değişiklik durumu

Aynı Kanun'la 289. maddede ananın süresi ("Ana doğumdan, çocuk ise ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl") ve 291. maddede baba olduğunu iddia eden kişinin dava hakkı da düzenlenmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; çocuğa da dava hakkı tanındı	4721 s. K.
26.07.2023	Birinci fıkra iptal edildi; anaya dava hakkı tanınmaması Anayasa'ya aykırı bulundu	AYM, K. 2023/140
20.10.2023	İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandı; yürürlüğü dokuz ay ertelendi	RG 20.10.2023-32345
07.11.2024	Madde yeniden yazıldı; ana dava hakkı sahipleri arasına alındı	7531 s. K. m. 9

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Amaç	Babalık karinesinin çürütülmesi	TMK m. 286
Dava hakkı	Koca, ana veya çocuk	TMK m. 286
Ananın hakkı	07.11.2024'ten beri	7531 s. K. m. 9
Önceki durum	Yalnız koca ve çocuk	TMK m. 286 (eski)
İptal	Sınırlama Anayasa'ya aykırı bulundu	AYM, K. 2023/140
Gerekçe	Ananın özel hayatı ve etkili başvuru hakkı	AYM, K. 2023/140
Hasım	Dava hakkına sahip diğer kişiler	TMK m. 286
Kayyım	Ana ile çocuğun menfaati çatışırsa zorunlu	Yargıtay 2. HD, K. 2009/4311
Eksik hasım	Tamamlattırılır, doğrudan reddedilmez	Yargıtay 2. HD, K. 2009/2836
Vekâletname	Özel yetki gerekir, eksiklik tamamlanabilir	AYM, Ayten Adalı ve diğerleri, B. No: 2019/2036

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Kural olarak bir yıl	TMK m. 289
Diğer ilgililer	Ayrı bir hükümde düzenlenmiştir	TMK m. 291

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 242. maddesini karşılar ve özellikle ikinci fıkrası bakımından kaynak Kanun'un 256. maddesi örnek alınarak düzenlenmiştir. Gerekçe, birinci fıkrada eski metindeki ilkenin tekrarlandığını, dava açma süresinin ise ayrı bir maddeye bırakıldığını belirtir. İkinci fıkra bakımından gerekçe önemli bir tercihi açıklar: eski Kanun'da çocuğun dava hakkının bulunup bulunmadığı tartışmalıydı; Tasarı, "belli koşullarda baba dışındaki kişilere soybağının reddi olanağı tanıyan bir sistemde, soybağıyla birinci derecede ve hem manevî hem de maddî açıdan ilgili olan kişiye, yani çocuğa da dava hakkının tanınması gerektiği" görüşünü benimsemiştir. Gerekçe ayrıca kaynak Kanun'daki "karısının üçüncü kişi tarafından gebe bırakılmasına rıza gösteren kocanın dava hakkı yoktur" hükmünün alınmadığını da not eder. Tasarının 286. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiş, sonradan 7531 sayılı Kanunla değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 110-111 ve s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde **2024'te değişti** ve pratikte en çok karşılaşılan durumu doğrudan etkilemiştir. Eski metne göre soybağının reddi davasını yalnız koca ve çocuk açabiliyordu; bir ana, doğurduğu çocuğun kocadan olmadığını bilse bile kendi adına dava açamıyor, ancak çocuğa kayyım atattırabiliyordu. Bu sınırlamanın ananın özel hayatına saygı hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir;[3] çünkü kayyım davayı çocuğun yararına ve çocuk adına açar, ana orada kendi iddialarını davacı sıfatıyla ileri süremez. 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanunla madde yeniden yazıldı ve **ana da dava hakkı sahipleri arasına alındı**. İnternette ve hatta bazı kaynaklarda hâlâ eski metin ("Koca, soybağının reddi davasını açarak…") yer almaktadır; buna göre hareket edilmemelidir. İki pratik uyarı: dava, dava hakkına sahip **diğer** kişilerin tamamına yöneltilmelidir, eksik hasımla açılan dava hemen reddedilmez ama zaman kaybettirir; ve çocuk küçükse ana ile menfaati çatıştığından çocuğa temsil kayyımı atanması gerekir.

II. Dava Hakkı

- **Koca:** Babalık karinesinin muhatabı olarak dava açabilir (TMK m. 286).
- **Ana:** 07.11.2024'ten beri kendi adına dava açabilir (7531 s. K. m. 9).
- **Çocuk:** Kendi soybağını reddettirmek için dava açabilir (TMK m. 286).

3 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.

- **Sınırlı sayı:** Bu kişiler dışında kimse bu davayı açamaz (TMK m. 285).
- **Savcı:** Cumhuriyet savcısının dava açma yetkisi yoktur.
- **Diğer ilgililer:** Ayrı koşullarla ve ayrı hükümde düzenlenmiştir (TMK m. 291).

III. Ananın Dava Hakkının Dayanağı

- **Eski durum:** Dava hakkı yalnız koca ve çocuğa aitti.
- **İptal:** Anayasa Mahkemesi bu sınırlamayı iptal etmiştir.[4]
- **Gerekçe:** Soybağı ananın özel hayatını da ilgilendirir (Anayasa m. 20).
- **Etkili başvuru:** Anaya yargı yoluna gitme imkânı tanınmaması Anayasa m. 40'a aykırıdır.
- **Kayyım yeterli değil:** Kayyım davayı çocuk adına açar; ana kendi iddialarını ileri süremez.
- **Kanun değişikliği:** Madde 07.11.2024'te yeniden yazıldı (7531 s. K. m. 9).

IV. Davalı Sıfatı

- **Kural:** Dava açma hakkına sahip diğer kişilere karşı (TMK m. 286).
- **Koca açarsa:** Hasım ana ve çocuktur.[5]
- **Çocuk açarsa:** Hasım ana ve kocadır (S. Sayısı 723, s. 111).
- **Ana açarsa:** Hasım koca ve çocuktur.
- **Zorunluluk:** Hasımlardan birinin gösterilmemesi eksik hasım sayılır.
- **Tamamlama:** Mahkeme davacıya eksik tarafı dahil etme imkânı tanır.[6]

V. Çocuğun Temsili

- **Sorun:** Küçük çocuğu kural olarak ana temsil eder (TMK m. 342).
- **Çatışma:** Bu davada ana ile çocuğun menfaatleri çatışır.
- **Çözüm:** Çocuğa temsil kayyımı atanır (TMK m. 426).
- **Husumet:** Dava kayyıma yöneltilir.[7]
- **Deliller:** Kayyıma delil gösterme imkânı sağlanmalıdır.
- **Eksiklik:** Kayyım atanmadan verilen hüküm bozulur.

VI. Süre ve Usul

- **Süre:** Dava kural olarak bir yıl içinde açılır (TMK m. 289).

4 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.
5 Yargıtay 2. HD, 11.03.2009, E. 2007/17974, K. 2009/4311.
6 Yargıtay 2. HD, 23.02.2009, E. 2009/1164, K. 2009/2836.
7 Yargıtay 2. HD, 11.03.2009, E. 2007/17974, K. 2009/4311.

- **Haklı sebep:** Gecikme haklı sebebe dayanıyorsa süre o sebep kalkınca başlar.[8]
- **İspat:** Yükün kimde olduğu çocuğun ana rahmine düştüğü döneme göre değişir (TMK m. 287, TMK m. 288).
- **Araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284).
- **Vekâletname:** Özel yetki gerekir; eksiklik tamamlanabilir.[9]
- **Görev ve yetki:** Aile mahkemesi; yetki için dört seçenek vardır (TMK m. 283).

VII. Davanın Sonucu

- **Kabul:** Çocuk ile koca arasındaki soybağı geçmişe etkili olarak ortadan kalkar.
- **Kayıt:** Nüfus kaydı hükme göre düzeltilir (5490 s. K. m. 35).
- **Sonraki adım:** Biyolojik babayla soybağı tanıma veya babalık davasıyla kurulur (TMK m. 295, TMK m. 301).
- **Sıra:** Ret hükmü kesinleşmeden babalık davası karara bağlanamaz (TMK m. 285).
- **Nafaka:** Soybağı ortadan kalkınca iştirak nafakası yükümlülüğü de sona erer (TMK m. 327).
- **Red:** Dava reddedilirse babalık karinesi kesinleşir.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeye dayanılacaksa önce hangi metne bakıldığı kontrol edilmelidir: madde 07.11.2024'te değişmiştir ve ana artık kendi adına dava açabilmektedir. Eski metne göre hazırlanmış dilekçe örnekleri ve yazılar hâlâ dolaşımdadır; bunlara güvenilerek "ananın dava hakkı yok" sonucuna varılmamalıdır. Dava açılırken üç husus baştan doğru kurulmalıdır. Birincisi hasım: dava, dava hakkına sahip diğer kişilerin tamamına yöneltilir; koca açıyorsa ana ve çocuğa, ana açıyorsa koca ve çocuğa, çocuk açıyorsa ana ve kocaya. Eksik hasım davayı düşürmez ama mahkeme davacıdan bu eksikliği tamamlamasını isteyeceği için zaman kaybettirir. İkincisi kayyım: çocuk küçükse ana ile menfaati çatıştığından çocuğa temsil kayyımı atattırılması ve husumetin kayyıma yöneltilmesi gerekir; bu eksiklik tek başına bozma sebebidir. Üçüncüsü vekâletname: soybağı davaları kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olduğundan özel yetki aranır; ancak bu tamamlanabilir bir eksikliktir ve mahkeme kesin süre vermeden bu nedenle davayı reddedemez. Son olarak süre kaçırılmamalıdır; gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa bu sebep delilleriyle birlikte baştan açıklanmalıdır.

8 Yargıtay 2. HD, 21.04.2008, E. 2007/5591, K. 2008/5580.
9 AYM, *Ayten Adalı ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2019/2036, 21.12.2022.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
26.07.2023 · E. 2023/37 · K. 2023/140

Anaya soybağının reddi davası açma hakkı tanımayan hüküm iptal edildi

Bir ana, doğurduğu çocuğun kocadan olmadığını ileri sürerek soybağının reddi davası açmıştır. Ancak o tarihteki metne göre bu davayı yalnız koca ve çocuk açabiliyordu. Davaya bakan aile mahkemesi, ananın dava hakkının bulunmamasını Anayasa'ya aykırı görerek iptal başvurusunda bulunmuştur.

> *Çocuğun biyolojik babası olmayan koca ile arasında soybağı ilişkisinin mevcut olması ananın özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkını ihlal edebileceğinden ana tarafından babalık karinesinin çürütülmesi için yargı mercilerine başvurulabilmesi etkili başvuru hakkının bir gereğidir. 21. Babalık karinesinin çürütülmesi, başka bir ifadeyle çocuk ile koca arasındaki soybağı ilişkisinin ortadan kaldırılması amacıyla soybağının reddi davasını açabilecek kişiler sınırlı olarak Kanun'un 286. ve 291. maddelerinde belirlenmiştir. Buna göre anılan davayı açabilecek kişiler arasında yer verilmeyen ananın doğurduğu çocuğunun kocadan olmadığını ileri sürerek yargı mercilerine başvurma imkânı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu maddenin bugünkü hâlinin arkasındaki karar budur. Mahkeme, çocuk ile biyolojik babası olmayan koca arasındaki soybağının ananın özel hayatını da ilgilendirdiğini kabul etmiş; bu bağı ortadan kaldırmak için yargıya başvurma imkânının anaya tanınmamasını Anayasa'nın 20. ve 40. maddelerine aykırı bularak hükmü iptal etmiştir. Kararda, çocuğa kayyım atanabilmesinin ananın hakkı bakımından bir güvence sunmadığı da vurgulanmıştır; çünkü kayyım davayı çocuğun yararına, çocuk adına açar ve ana orada davacı sıfatıyla kendi iddialarını ileri süremez. İptal hükmü kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girmiş, kanun koyucu da 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanunla maddeyi yeniden yazarak anayı dava hakkı sahipleri arasına almıştır.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Ayten Adalı ve diğerleri Başvurusu · B. No: 2019/2036 · 21.12.2022

Özel vekâletname eksikliği tamamlanabilir bir eksikliktir; kesin süre verilmeden dava reddedilemez

Koca soybağının reddi davası açmıştır; ancak vekâletnamesinde bu dava için özel yetki yoktu. Mahkeme eksikliğin giderilmesi için kesin süre vermemiştir. Davacı kısa süre sonra ölmüştür; annesi davayı sürdürmek istediğini süresinde bildirdi, fakat mahkeme vekâletnamenin ibraz tarihini esas alarak kanundaki süreyi geçmiş saydı ve davayı usulden reddetmiştir.

> *Sonuç olarak murisin sağlığında açtığı davanın tamamlanabilir bir eksiklik olan özel vekâletname olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi; anılan eksikliğin giderilmesine ilişkin olarak Mahkeme tarafından usule uygun ve ivedi hareket*

edilmediği, bu nedenle başvuruculara sağlanan başka bir dava imkânı da olmadığı dikkate alındığında temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenememesi sorununa yol açmıştır. Sonuç olarak başvuruculara özel hayata saygı hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdükleri soy bağının reddi talebiyle başvurabilecekleri, asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

DEĞERLENDİRME Soybağının reddi davaları kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olduğundan vekâletnamede özel yetki aranır; ancak Mahkeme bunun **tamamlanabilir** bir eksiklik olduğunu ve mahkemenin kesin süre verip hatırlatma yapmadan davayı reddedemeyeceğini belirtmiştir. Kararın ikinci önemli yönü, davacının yargılama sırasında ölmesi hâlidir: mirasçıların davayı sürdürmekte hukuki yararı bulunup bulunmadığı, dava haklarının varlığı ve baştaki eksikliğin bunlara etkisi ayrıca değerlendirilmelidir. Bu yapılmadan verilen usul kararı, özel hayata saygı hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkını ihlal eder.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.03.2009 · E. 2007/17974 · K. 2009/4311

Dava ana ve çocuğa karşı açılır; ana ile çocuğun menfaati çatıştığından çocuğa kayyım atanıp husumet kayyıma yöneltilmelidir

Koca, soybağının reddi davası açmıştır. Davada çocukların yasal temsilcisi olan ana ile çocukların menfaatleri çatışıyordu; buna rağmen çocuklara kayyım atanmadan ve husumet kayyıma yöneltilmeden karar verilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 286. maddesi uyarınca soybağının reddi davası ana ve çocuğa karşı açılır. Davada, yasal temsilci ile küçüklerin menfaati çatışmaktadır. O halde küçüklere Türk Medeni Kanununun 426/2. maddesi gereğince kayyım tayin ettirilmesi, husumetin kayyıma yöneltilmesi, gösterdiği taktirde delillerinin toplanması gerekirken eksik inceleme ve eksik hasımla hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin ikinci cümlesi davanın kime karşı açılacağını belirler; kocanın açtığı davada hasım hem ana hem çocuktur ve bu zorunludur. Ancak çocuk küçükse onu kural olarak ana temsil eder, oysa bu davada ananın ve çocuğun menfaatleri çatışır. Bu nedenle çocuğa temsil kayyımı atanması, husumetin kayyıma yöneltilmesi ve kayyımın delil gösterme imkânının sağlanması gerekir. Aksi hâlde hüküm eksik hasım ve eksik inceleme nedeniyle bozulur. Bugünkü metin hasmı "dava açma hakkına sahip diğer kişiler" olarak ifade eder; ana da dava hakkı kazandığından bu kişiler dava açanın kim olduğuna göre belirlenir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.04.2008 · E. 2007/5591 · K. 2008/5580

Eksik hasım tamamlattırılmalı; gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa süre o sebebin ortadan kalktığı tarihte başlar

Koca, soybağının reddi davası açmıştır; ancak çocukların anası davalı olarak gösterilmemişti. Ayrıca davanın süresinde açılıp açılmadığı tartışmalıydı. Mahkeme, ananın davaya dahil edilmesi için davacıya süre vermeden ve gecikmeyi haklı kılan bir sebep bulunup bulunmadığını sormadan karar vermiştir.

> *Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır.(TMK. md. 286/1) Dava açmakta gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.(TMK.m.289/3)...*

DEĞERLENDİRME Karar, 286 ile 289'u birlikte okumak gerektiğini gösterir. Bir yandan hasım eksikse mahkeme davayı hemen reddetmez, eksikliğin tamamlanması için davacıya süre verir. Öte yandan davanın süresinde açılmadığı ileri sürülse bile iş burada bitmez: gecikmenin haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı araştırılmalıdır; haklı sebep varsa bir yıllık süre o sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar. Bu araştırma yapılmadan süre yönünden verilen ret kararı bozulur.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.02.2009 · E. 2009/1164 · K. 2009/2836

Hasım eksikse dava doğrudan reddedilmez; eksik tarafın davaya dahili için davacıya imkân tanınır

Soybağının reddi davasında, soybağı reddedilmek istenen çocuğun anası davalı olarak gösterilmemişti. Mahkeme, davacıya ananın davaya dahil edilmesi için imkân tanımadan eksik hasımla yargılama yapıp karar vermiştir.

> *Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır. (TMK.m.286/1) Soybağının reddi istenen çocuk A.K.ın annesi G.'nin davaya dahili için davacıya imkan tanınmadan eksik hasımla yargılama yapılarak karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Uygulamada en sık rastlanan hata, davanın yalnız çocuğa ya da yalnız anaya yöneltilmesidir. Daire bu durumda davanın esastan reddedilmeyeceğini, mahkemenin davacıya eksik tarafı davaya dahil etme imkânı tanıması gerektiğini belirtmiştir. Bu, soybağı davalarının kamu düzenine ilişkin olmasının bir sonucudur: uyuşmazlık usuli bir eksiklik yüzünden çözümsüz bırakılamaz. Dilekçe hazırlanırken yine de hasmın baştan doğru gösterilmesi zaman kaybını önler.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.

- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 289:** Hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin dava hakkı.
- **TMK m. 295:** Tanıma.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

B. Soybağının reddi
II. İspat

287 1. Evlilik içinde ana rahmine düşme

KANUN METNİ

(1) Çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse davacı, kocanın baba olmadığını ispat etmek zorundadır.
(2) Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.

MADDE ÖZETİ

Çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse ispat yükü davacıdadır: kocanın baba olmadığını o kanıtlamak zorundadır (m. 287). Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk, evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır. Bu ölçü aynı zamanda hangi davanın açılacağını belirler: çocuk karineden yararlanıyorsa soybağının reddi, yararlanmıyorsa nüfus kaydının düzeltilmesi davası açılır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ana rahmine düşme	Gebe kalma; soybağında belirleyici an (TMK m. 287/2).
Yüzseksen gün	Evlenmeden sonra karinenin işlemeye başladığı süre (TMK m. 287/2).
Üçyüz gün	Evliliğin sona ermesinden sonra karinenin sürdüğü süre (TMK m. 287/2).
İspat yükü	Kocanın baba olmadığını kanıtlama zorunluluğu (TMK m. 287/1).

1 Yargıtay HGK, 04.07.2018, E. 2017/1922, K. 2018/1305.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 287- Yürürlükteki Kanunun 243 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde, yürürlükteki metne göre farklı bir ilke getirmemekle birlikte, evlilik içinde ana rahmine düşen çocuğun soybağının reddinde kanıtlama yükünü, daha kapsamlı olarak ve açık ifadelerle düzenlemektedir. Hüküm kaynak Kanunda 1976 yılında yapılan değişiklik izlenmek suretiyle kaleme alınmıştır. Birinci fıkra, çocuğun evlilik içinde doğmuş olması hâlinde kanıtlama zorunluluğunun davacıya ait olduğunu ve bu kanıtlamanın da, babalığı karine olarak kabul edilen kocanın baba olmadığının kanıtlanması şeklinde gerçekleştirileceğini düzenlemektedir. Fıkranın, yürürlükteki metne göre bir farkı, davacı olarak "koca" yerine genel bir deyişle "davacı" terimini kullanmış olmasıdır; çünkü soybağının reddi davasını koca dışındaki kişiler de açabilmektedir. İkinci fark ise, davacının kanıtlama zorunluluğunun çocuğun evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün sonra doğmuş olması hâlinde söz konusu olacağı hususunun bu fıkraya değil, bir sonraki fıkraya alınmış olmasıdır. Yürürlükteki metinde bulunmayan ikinci fıkrada, davacının kocanın baba olmadığını kanıtlama zorunluluğunun yukarıda sözü edilen yüzseksen günlük süre ölçüsüne bağlandığı doğrudan ifade edilmek yerine; birinci fıkrada belirtilen "evlilik içinde ana rahmine düşme" kavramı ile neyin kastedildiği açıklanmakta ve evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuğun evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılacağı hükme bağlanmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 111*

Gerekçenin en öğretici yönü, kanun koyucunun **tekniği değiştirdiğini** açıkça anlatmasıdır. Eski metin süre ölçüsünü doğrudan ispat kuralının içine yerleştiriyordu: koca, evlendikten en az yüzseksen gün sonra doğan çocuğu ancak kendisinden olmadığını ispat ederek reddedebilirdi. Yeni düzenleme ise önce bir **kavramı tanımlar** — "evlilik içinde ana rahmine düşme" — ve ispat kuralını bu kavrama bağlar. Görünüşte biçimsel olan bu tercih, maddenin uygulama alanını genişletir: tanımlanan kavram yalnız ispat yükü bakımından değil, babalık karinesinin kapsamını belirlemek bakımından da kullanılabilir hâle gelir. Gerekçedeki ikinci önemli açıklama terim değişikliğine ilişkindir: "koca" yerine "davacı" denmesinin sebebi, soybağının reddi davasını koca dışındaki kişilerin de açabilmesidir. Bu, 2001'de çocuğu, 2024'te ise anayı da kapsayacak biçimde genişleyen dava hakkıyla tutarlıdır. Tasarının 287. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 243. maddesi aynı ölçüyü kullanıyordu ama bunu tek bir cümlede ve yalnız koca bakımından ifade ediyordu: koca, evlendikten en az yüzseksen gün sonra doğan çocuğun kendisinden olması ihtimali bulunmadığını ispat etmedikçe çocuğu reddedemezdi. Üç fark vardır. Birincisi davacı çevresi: eski metin yalnız kocayı anıyor, yeni metin genel olarak "davacı" diyor. İkincisi ispat konusu: eski metin "kendisinden olması ihtimali bulunmadığını" ispat etmekten söz ediyordu; yeni metin daha yalın biçimde "kocanın baba olmadığını" ispat demektedir. Üçüncüsü ve en önemlisi üst sınır: eski hüküm yalnız yüzseksen günlük alt sınırı anıyor, üçyüz günlük üst sınırı

bu maddede göstermiyordu; yeni ikinci fıkra iki sınırı birleştirerek "evlilik içinde ana rahmine düşme" kavramını tanımlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Koca, evlendikten en az yüz seksen gün sonra doğan çocuğun kendisinden olması ihtimali bulunmadığını ispat etmedikçe çocuğu reddedemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 243

	743 sayılı Kanun m. 243	4721 sayılı Kanun m. 287
İspat yükü	Kocada	Davacıda
İspat konusu	Kendisinden olma ihtimalinin bulunmaması	Kocanın baba olmadığı
Alt sınır	Yüzseksen gün	Yüzseksen gün
Üst sınır	Bu maddede yok	Üçyüz gün
Yöntem	Doğrudan ispat kuralı	Önce kavram tanımı, sonra ispat kuralı
Terim	Çocuğun reddi	Karinenin çürütülmesi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Ancak maddede geçen "davacı" teriminin kapsamı genişlemiştir: soybağının reddi davasını 2001'den beri çocuk, 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'dan beri ise ana da açabilmektedir (TMK m. 286).

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; "evlilik içinde ana rahmine düşme" tanımlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İspat yükü	Davacı, kocanın baba olmadığını ispatlar	TMK m. 287/1
Davacı	Koca, ana veya çocuk olabilir	TMK m. 286
Alt sınır	Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün	TMK m. 287/2
Üst sınır	Evliliğin sona ermesinden en fazla üçyüz gün	TMK m. 287/2
Sonuç	Bu aralıkta doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır	TMK m. 287/2
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 256a	S. Sayısı 723, s. 111
Terim	Eski metindeki "koca" yerine "davacı"	S. Sayısı 723, s. 111

Konu	Kural	Dayanak
Karine dışı	Kayıt düzeltme davası açılır	Yargıtay HGK, K. 2018/1305
Tescil	Üçyüz gün içinde doğan çocuk kocanın hanesine yazılır	Yargıtay 8. HD, K. 2019/4608
Velayet	Hâkim düzenler; kendiliğinden anaya geçmez	Yargıtay 2. HD, K. 2011/21327
Evlenmeden önce doğum	Karine değil, sonradan evlenme hükümleri	Yargıtay 18. HD, K. 2016/5271
Ayrı yaşama	İspat kolaylığı getiren ayrı hüküm	TMK m. 288

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 243. maddesini karşılar ve kaynak 1
Kanun'da 1976'da yapılan değişiklik izlenerek kaleme alınmıştır. Gerekçe, maddenin farklı bir ilke getirmediğini, ancak evlilik içinde ana rahmine düşen çocuğun soybağının reddinde kanıtlama yükünü daha kapsamlı ve açık ifadelerle düzenlediğini belirtir. Birinci fıkra bakımından iki fark vurgulanır: eski metindeki "koca" yerine genel bir deyişle "davacı" terimi kullanılmıştır, çünkü soybağının reddi davasını koca dışındaki kişiler de açabilmektedir; ayrıca yüzseksen günlük süre ölçüsü birinci fıkradan çıkarılıp ikinci fıkraya alınmıştır. İkinci fıkra ise eski metinde bulunmayan bir hükümdür: burada süre ölçüsü doğrudan ispat yüküne bağlanmak yerine, "evlilik içinde ana rahmine düşme" kavramının neyi ifade ettiği tanımlanmış ve bu tanım yüzseksen gün ile üçyüz gün arasındaki aralıkla belirlenmiştir. Tasarının 287. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddedeki iki sayı, dosyanın kaderini belirler. **Yüzseksen gün** alt sınırdır: evlendikten sonraki ilk yüzseksen gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılmaz. **Üçyüz gün** üst sınırdır: evliliğin sona ermesinden sonraki üçyüz gün içinde doğan çocuk ise sayılır. Bu aralıkta doğan çocuk karineden yararlanır ve ispat yükü davacıya geçer; yani kocanın baba olmadığını davacının kanıtlaması gerekir. Aralığın dışında kalan çocuk karineden yararlanmaz ve burada çok önemli bir sonuç doğar: ortada zaten kurulmuş bir soybağı bulunmadığından açılacak dava **soybağının reddi değil, nüfus kaydının düzeltilmesidir**. İkisi arasındaki fark hayatidir; soybağının reddi davası kısa hak düşürücü sürelere tabidir, kayıt düzeltme davası ise süreye bağlı değildir ve farklı mahkemede görülür. Bu nedenle dosyanın en başında evlenme, boşanma ve doğum tarihleri yan yana konulup gün hesabı yapılmalıdır. Çocuk evlenmeden **önce** doğmuşsa karine hiç devreye girmez; orada soybağı sonradan evlenmeyle kurulur ve açılacak dava itiraz davasıdır.

II. İspat Yükü

- **Kural:** Davacı, kocanın baba olmadığını ispat etmek zorundadır (TMK m. 287/1).
- **Koşul:** Çocuğun evlilik içinde ana rahmine düşmüş olması.
- **Davacı:** Koca, ana veya çocuk olabilir (TMK m. 286).
- **Terim:** Gerekçe "koca" yerine bilinçli olarak "davacı" demiştir (S. Sayısı 723, s. 111).
- **Araç:** İspat kural olarak DNA incelemesiyle yapılır (TMK m. 284).
- **Kolaylık:** Ayrı yaşama hâlinde ispat yükü hafifler (TMK m. 288).

III. Yüzseksen ve Üçyüz Gün Ölçüsü

- **Alt sınır:** Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçmiş olmalıdır (TMK m. 287/2).
- **Üst sınır:** Evliliğin sona ermesinden en fazla üçyüz gün içinde doğum (TMK m. 287/2).
- **Sonuç:** Bu aralıkta doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.
- **Tescil:** Üçyüz gün içinde doğan çocuk kocanın hanesine yazılır.[2]
- **Hesap:** Evlenme, sona erme ve doğum tarihleri yan yana konularak yapılır.
- **Karine:** Ölçü, babalık karinesinin kapsamını belirler (TMK m. 285).

IV. Karine Kapsamı ve Dava Türü

- **Kapsam içinde:** Soybağı ancak soybağının reddi davasıyla kaldırılabilir.[3]
- **Kayıt düzeltme yok:** Karine kapsamındaki çocukta baba adı kayıt düzeltmeyle değiştirilemez.
- **Kapsam dışında:** Ortada kurulmuş bir soybağı yoktur; kayıt düzeltme davası açılır.
- **Örnek:** Üçyüz gün geçtikten sonra doğduğu hâlde süre içinde doğmuş gibi kaydedilen çocuk.
- **Örnek:** Başka bir kadının doğurduğu çocuğun eşten olmuş gibi kaydettirilmesi.
- **Sonuç:** Süre ve görev bakımından iki yol tamamen farklıdır (TMK m. 282).

V. Evlenmeden Önce Doğan Çocuk

- **Karine yok:** Evlenmeden önce doğan çocukta babalık karinesi devreye girmez.

2 Yargıtay 8. HD, 06.05.2019, E. 2019/2023, K. 2019/4608.
3 Yargıtay HGK, 04.07.2018, E. 2017/1922, K. 2018/1305.

- **Kurulma:** Soybağı ana ile babanın sonradan evlenmesiyle kurulur (TMK m. 292).
- **Dava:** Açılacak dava soybağının reddi değil itirazdır.[4]
- **İtiraz edenler:** Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı (TMK m. 294).
- **İspat:** İtiraz eden, kocanın baba olmadığını kanıtlar.[5]
- **Altsoy:** Çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü kaybetmişse altsoyu itiraz edebilir (4721 s. K. m. 294).

VI. Karinenin Diğer Sonuçları

- **Velayet:** Çocuk evlilik birliği içinde doğmuş sayılır.[6]
- **Düzenleme:** Velayet kendiliğinden anaya geçmez; hâkim karar verir (TMK m. 336).
- **Soyadı:** Çocuk kocanın soyadını taşır (TMK m. 321).
- **Nafaka:** Soybağı devam ettiği sürece bakım yükümlülüğü sürer (TMK m. 327).
- **Miras:** Çocuk kocanın yasal mirasçısıdır (4721 s. K. m. 495).
- **Sona erdirme:** Bütün bu sonuçlar ancak soybağının reddiyle ortadan kalkar (TMK m. 286).

VII. Usul

- **Görev:** Soybağının reddi davası aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Kayıt düzeltme:** Düzeltmeyi isteyenin yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde (5490 s. K. m. 36).
- **Yetki:** Taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **Araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284).
- **Taraf teşkili:** Dava hakkına sahip diğer kişilere yöneltilir (TMK m. 286).
- **Süre:** Soybağının reddi kural olarak bir yıl içinde açılır (TMK m. 289).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu maddeyi kullanmanın yolu takvimden geçer. Evlenme tarihi, evliliğin sona erdiği tarih ve doğum tarihi yan yana yazılmalı, sonra iki hesap yapılmalıdır: doğumun evlenmeden sonraki yüzsekseninci günden sonra gerçekleşip gerçekleşmediği ve evliliğin sona ermesinden sonraki üçyüzüncü günden önce olup olmadığı. Her

4 Yargıtay 18. HD, 29.03.2016, E. 2016/3121, K. 2016/5271.
5 Yargıtay 2. HD, 20.01.2010, E. 2009/21306, K. 2010/961.
6 Yargıtay 2. HD, 08.12.2011, E. 2011/7846, K. 2011/21327.

iki cevap da olumluysa çocuk karineden yararlanır; bu durumda kocanın baba olmadığını **davacı** kanıtlamak zorundadır ve tek yol soybağının reddi davasıdır. Kayıt düzeltme davasıyla baba adı değiştirilmeye çalışılmamalıdır; bu yol kapalıdır. Cevaplardan biri hayırsa tablo tersine döner: çocuk karineden yararlanmadığı için ortada kaldırılacak bir soybağı da yoktur; yapılacak şey yanlış kaydın düzeltilmesidir ve bu dava süreye bağlı değildir. Çocuk evlenmeden önce doğmuşsa üçüncü bir ihtimal devreye girer: soybağı sonradan evlenmeyle kurulmuştur ve buna karşı açılacak dava itirazdır; itiraz edebilecek kişiler ve süreler farklıdır. Hangi yol izlenirse izlensin ispat aracı aynıdır: DNA incelemesi. Bu inceleme baştan talep edilmeli ve karşı taraf incelemeye gelmiyorsa mahkemeden meşruhatlı davetiye çıkarılması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.07.2018 · E. 2017/1922 · K. 2018/1305

Soybağının reddi davası yalnız babalık karinesinden yararlanan çocuklar içindir; karine kapsamı dışındaki yanlış kayıtlar kayıt düzeltme davasıyla giderilir

Davacılar, nüfusta anne ve baba olarak görünen kişilerin gerçek ana babaları olmadığını ileri sürerek kaydın iptalini ve haneden terkinini istemiştir. Mahkeme, davanın soybağına ilişkin olduğu ve aile mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Uyuşmazlık, açılacak davanın soybağının reddi mi yoksa nüfus kaydının düzeltilmesi mi olduğunda toplanmıştır.

> *Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus şudur: soybağının reddi davası ancak babalık karinesinin kapsamında yer alan, dolayısıyla babalık karinesinden faydalanan çocukların soybağının ortadan kaldırılmasını sağlayan bir davadır. Babalık karinesinden faydalanma söz konusu olmaksızın, kocanın nüfus kütüğüne kaydedilen çocukla koca arasında soybağının kurulması söz konusu olmadığı için, böyle bir durumda çocuk ile koca arasında soybağının bulunmadığının tespitine yönelik olarak açılacak dava, soybağının reddi davası değil, yanlış kaydın düzeltilmesi amacına yönelik kayıt düzeltme davasıdır (TMK m. 39). Örneğin kocanın eşi dışında bir başka kadın tarafından doğrulan çocuğu, eşinden doğmuş gibi nüfus kütüğüne kaydettirmesi ya da evliliğin sona ermesinden üçyüz gün geçtikten sonra doğan çocuğun üçyüz günlük süre içinde doğmuş gibi nüfusa kaydettirilmesi hâllerinde durum böyledir.*

DEĞERLENDİRME Kurul, 287. maddenin asıl işlevini ortaya koyar: bu madde karinenin **kapsamını** çizer ve o kapsam, hangi davanın açılacağını belirler. Çocuk 180-300 gün ölçüsüne göre evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılıyorsa karineden yararlanır; bu durumda soybağı ancak soybağının reddi davasıyla ortadan kaldırılabilir, kayıt düzeltme davasıyla baba adı düzeltilemez. Buna karşılık çocuk karineden hiç yararlanmıyorsa — örneğin evliliğin sona ermesinden üçyüz gün geçtikten sonra

doğduğu hâlde süre içinde doğmuş gibi kaydedilmişse ya da başka bir kadının doğurduğu çocuk eşten olmuş gibi yazdırılmışsa — ortada zaten kurulmuş bir soybağı yoktur; yapılacak şey yanlış kaydın düzeltilmesidir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.05.2019 · E. 2019/2023 · K. 2019/4608

Boşanmadan sonraki üçyüz gün içinde doğan çocuğun kocanın hanesine tescili kanun gereğidir

Eşler 1958'de evlenmiş, 13.03.1978'de boşanmışlardı. Çocuk 17.07.1978'de, yani boşanmadan sonraki üçyüz gün içinde doğdu ve kocanın nüfus hanesine tescil edilmiştir. Çocuk, gerçek babasının başka biri olduğunu ileri sürerek babalığın tespitini ve kaydın düzeltilmesini istemiştir; mahkeme görevsizlik kararı vermiştir.

> *TMK'nin 287/2. maddesi uyarınca, evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ölçünün nasıl uygulandığını somut tarihlerle gösterir: boşanma ile doğum arasında dört aydan az süre bulunduğundan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılmış ve kocanın hanesine tescili kanun gereği kabul edilmiştir. Daire bunun sonucunu da bağlar: bu soybağı geçersiz kılınmadıkça babalık davası dinlenmez; dava soybağının reddi olarak ele alınmalı, taraf teşkili sağlanmalı ve DNA raporu alınmalıdır. Tarih hesabı dosyanın en başında yapılmalıdır; hangi davanın açılacağı buna bağlıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2011 · E. 2011/7846 · K. 2011/21327

Boşanmadan sonra doğsa da evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılan çocukta velayet kendiliğinden anaya geçmez; hâkim düzenleme yapar

Eşler 20.02.2008'de boşanmıştır; çocuk 21.08.2008'de, yani boşanmadan altı ay sonra doğmuştur. Mahkeme, ana ve baba evli olmadığından velayetin kendiliğinden anaya ait olduğunu kabul ederek velayeti anaya vermiştir.

> *Açıklanan yasal gereklilikler gözetilerek velayetin boşanan eşlerden hangisine bırakılmasının çocuğun yararına olacağı değerlendirilerek velayetin birine verilmesi gerekirken; olayda uygulama yeri olmayan Türk Medeni Kanununun 337. maddesi gereğince velayetin kendiliğinden anneye ait olacağı kabulü ile, velayetin anneye verilmesi usul ve yasaya aykırı olup; bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 287/2'nin soybağı dışındaki bir sonucunu gösterir. Üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayıldığından, evlilik birliği içinde doğmuş kabul edilir. Bunun sonucu olarak velayet, evlilik dışı doğan çocuklara ilişkin kurala göre kendiliğinden anaya geçmez; hâkimin çocuğun yararını değerlendirerek velayeti eşlerden birine bırakması gerekir. Boşanma kararında velayet düzenlenmemişse bu, sonradan açılacak ayrı bir davanın konusudur.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2016 · E. 2016/3121 · K. 2016/5271

Çocuk evlenmeden önce doğmuşsa soybağı karineye değil sonradan evlenmeye dayanır; açılacak dava soybağının reddi değil itirazdır

Çocuk 27.11.2002'de evlilik dışında doğmuştur; ana ile koca 18.12.2003'te evlendi ve sonradan boşanmıştır. Çocuk, nüfusta baba görünen kişiyle arasındaki soybağının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı soybağının reddi olarak nitelendirmiştir.

> *Soybağını kuran işleme göre dava, soybağının reddi değil, sonradan evlenme yoluyla soybağının düzeltilmesine itiraz niteliğindedir (TMK. m. 294/1). Davanın bu şekilde vasıflandırılması gerekirken, bu yön nazara alınmayarak soybağının reddi olarak nitelendirilmesi doğru değil ise de;...*

DEĞERLENDİRME Karar, 287'nin sınırını öteki yönden gösterir. Çocuk evlenmeden önce doğmuşsa babalık karinesi hiç devreye girmez; soybağı, ana ile babanın sonradan evlenmesiyle kurulur. Bu soybağına karşı açılacak dava soybağının reddi değil, sonradan evlenmeye itirazdır ve kendi kuralları vardır. Daire somut olayda nitelendirme hatasını sonuca etkili görmemiş, yalnız işaret etmekle yetinmiştir; ama dava açarken doğru nitelendirme süre ve taraf bakımından belirleyici olabilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.01.2010 · E. 2009/21306 · K. 2010/961

Sonradan evlenmeye itirazda da ispat yükü itiraz edendedir: kocanın baba olmadığını o kanıtlar

Çocuk 1975'te evlilik dışı ilişkiden doğmuş, ana 1979'da evlendikten sonra çocuk 1981'de kocanın hanesine tescil edilmişti. Koca 2007'de öldü ve yasal mirasçıları kısa süre sonra dava açmıştır. Mahkeme, davacılardan birinin aktif husumet ehliyeti bulunmadığı, diğeri bakımından da hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet Savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması halinde itiraz hakkına sahiptir. (TMK.md.294/1-2)...*

DEĞERLENDİRME Karar, 287'deki ispat yükü ilkesinin sonradan evlenme yolunda da aynı biçimde işlediğini gösterir: iddiada bulunan taraf, kocanın baba olmadığını kanıtlamak zorundadır. Kimlerin itiraz edebileceği de sayılmıştır: ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk, Cumhuriyet savcısı ve belirli hâllerde çocuğun altsoyu. Dikkat edilecek nokta, bu listenin soybağının reddi davasındaki dava hakkı listesinden farklı olmasıdır; iki yolu birbirine karıştırmak husumet veya süre yönünden ret kararıyla sonuçlanır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 289:** Hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenme.
- **TMK m. 294:** Sonradan evlenmede itiraz ve iptal.
- **TMK m. 336:** Evlilik devam ederken velayet.

MADDE

B. Soybağının reddi
II. İspat

288 2. Evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme

KANUN METNİ

(1) Çocuk, evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez.
(2) Ancak, gebe kalma döneminde kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa, kocanın babalığına ilişkin karine geçerliliğini korur.

MADDE ÖZETİ

Çocuk evlenmeden önce ya da eşlerin ayrı yaşaması sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının kocanın baba olmadığını ayrıca kanıtlaması gerekmez (m. 288). Davacıya düşen tek yük, çocuğun bu dönemde ana rahmine düştüğünü ortaya koymaktır; bunu yaptığında babalık karinesi zayıflar. Ayrılığın mahkeme kararına dayanması şart değildir, fiilî ayrılık da yeter.[1] Buna karşılık gebe kalma döneminde eşler arasında cinsel ilişki bulunduğuna dair inandırıcı kanıt varsa karine geçerliliğini korur ve ispat yükü yeniden davacıya döner.

TEMEL KAVRAMLAR

Ayrı yaşama	Eşlerin fiilen veya karara dayanarak ayrı yaşaması (TMK m. 288/1).
Zayıflamış karine	Babalık karinesinin ispat gücünü yitirdiği hâl (TMK m. 288/1).
Gebe kalma dönemi	Çocuğun ana rahmine düştüğü zaman aralığı (TMK m. 288/2).
İnandırıcı kanıt	Karineyi ayakta tutan, cinsel ilişkiye dair kanıt (TMK m. 288/2).

1 Yargıtay 2. HD, 12.02.2013, E. 2013/1056, K. 2013/3271.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 288- İsviçre Medenî Kanununun 256b maddesinden esinlenen bu madde, yürürlükteki Kanunun 244 üncü maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada, yürürlükteki metinden farklı olarak, yüzseksen günlük süre bir ölçü olarak öngörülmemiş ve sadece "evlenmeden önce ... ana rahmine düşmüşse" ibaresi kullanılmıştır. Çünkü, evlilik içinde ana rahmine düşmüş olma keyfiyetinin hangi durumda kabul edileceği, yüzseksen günlük süre ölçüsü de belirtilmek suretiyle zaten bir önceki maddede düzenlenmiştir ki, o maddenin zıt anlamı, evlenmeden önce ana rahmine düşmenin ne zaman söz konusu olacağını da ortaya koymaktadır. Ayrıca bu fıkrada, yürürlükteki metinden farklı olarak, ayrılığa hükmedildikten sonra ana rahmine düşmüş olma değil, "ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşmüş" olma şeklinde daha geniş bir ifade kullanılmış ve böylece 1984 tarihli Öntasarının 226 ncı maddesinde olduğu gibi fiilî ayrılık da hükmün kapsamına alınmış, burada da davacı olarak "koca" yerine "davacı" terimi kullanılmıştır. Hükme göre, çocuk evlenmeden önce veya eşlerin ayrı yaşaması sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının bu olguyu kanıtlaması yeterlidir. İkinci fıkrada, 1984 tarihli Öntasarı ve İsviçre Medenî Kanunu örnek alınmıştır. Yürürlükteki metinde yer alan "...birlikte ikametinin..." ifadesi yerine, "kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa ..." ibaresi kullanılmıştır. Böylece bu hükme göre, gebe kalma sırasında kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa, kocanın babalığına ilişkin karine geçerliliğini koruyacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 111-112*

Gerekçenin en önemli cümlesi, maddenin uygulama alanını eski hukuka göre belirgin biçimde genişleten cümledir: eski metin yalnız **ayrılığa hükmedilmiş** olmayı arıyordu, yeni metin ise "ayrı yaşama sırasında" diyerek **fiilî ayrılığı da** kapsama almıştır. Bu, uygulamada dosyaların çoğunu ilgilendiren bir tercihtir; çünkü eşler çoğu zaman bir ayrılık kararı almadan, boşanma davası sürerken ya da hiç dava açmadan ayrı yaşamaya başlar. Gerekçe ayrıca davacıya düşen yükü tek cümlede tanımlar: çocuk evlenmeden önce veya eşlerin ayrı yaşaması sırasında ana rahmine düşmüşse, **davacının bu olguyu kanıtlaması yeterlidir**. Birinci fıkrada yüzseksen günlük sürenin tekrar edilmemesinin sebebi de açıklanmıştır: o ölçü bir önceki maddede yer aldığından, aynı maddenin zıt anlamı evlenmeden önce ana rahmine düşmenin ne zaman söz konusu olacağını zaten ortaya koymaktadır. İkinci fıkra bakımından ise gerekçe bir ölçü değişikliğine işaret eder: eski metindeki "birlikte ikamet" yerine "cinsel ilişki konusunda inandırıcı kanıt" ölçüsü getirilmiştir. Aynı çatı altında yaşamak tek başına yetmez, aranan şey ilişkiye dair inandırıcı kanıttır. Tasarının 288. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 244. maddesi aynı düşünceyi taşıyordu ama üç noktada dardı. Birincisi, ayrılık bakımından yalnız **hükmedilmiş ayrılığı** tanıyordu; fiilen ayrı yaşayan eşler bu hükümden yararlanamıyordu. İkincisi, davacı olarak yalnız kocayı anıyordu. Üçüncüsü, karineyi ayakta tutan istisnayı "birlikte ikametin tahakkuku" ölçüsüne

bağlıyordu; yani eşlerin gebe kalma döneminde birlikte oturduğu anlaşılırsa nesebin sıhhati yeniden asıl kabul ediliyordu. Yeni metin bu ölçüyü değiştirmiş ve birlikte oturmayı değil, cinsel ilişki konusundaki inandırıcı kanıtı aramıştır. Fark pratikte önemlidir: aynı evde oturmak tek başına karineyi ayağa kaldırmaya yetmez.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuğun, evlenme akdinden itibaren yüz seksen günden az bir müddette doğduğu yahut kadının gebe kaldığı zamanda kocasından ayrılığına hükmedilmiş olduğu tebeyyün ederse; koca, ret davasında başka beyyine ikamesine mecbur değildir. Şukadar ki, kadının gebe kaldığı zaman kocasiyle birlikte ikametinin tahakkuku halinde asl olan, yine nesebin sıhhatıdır.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 244

	743 sayılı Kanun m. 244	4721 sayılı Kanun m. 288
Ayrılık	Yalnız hükmedilmiş ayrılık	Ayrı yaşama; fiilî ayrılık dahil
Davacı	Koca	Davacı (koca, ana, çocuk)
Kolaylık	Başka delil ikamesine mecbur değildir	Başka bir kanıt getirmesi gerekmez
İstisnanın ölçüsü	Birlikte ikametin tahakkuku	Cinsel ilişki konusunda inandırıcı kanıt
Evlenmeden önce	Yüzseksen günden az sürede doğum	Evlenmeden önce ana rahmine düşme
Terim	Nesebin sıhhati	Babalık karinesi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Ancak maddede geçen "davacı" teriminin kapsamı genişlemiştir: soybağının reddi davasını 2001'den beri çocuk, 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'dan beri ise ana da açabilmektedir (TMK m. 286).

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; fiilî ayrılık kapsama alındı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez	TMK m. 288/1
Kapsam	Evlenmeden önce ana rahmine düşme	TMK m. 288/1
Kapsam	Ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme	TMK m. 288/1
Fiilî ayrılık	Mahkeme kararı şart değildir	S. Sayısı 723, s. 111
Davacıya düşen	Yalnız bu olguyu kanıtlamak	S. Sayısı 723, s. 111

Konu	Kural	Dayanak
İstisna	Cinsel ilişki konusunda inandırıcı kanıt	TMK m. 288/2
Sonuç	Karine geçerliliğini korur	TMK m. 288/2
DNA	Davacıdan genetik inceleme istenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/3271
Araştırma	Mahkeme yine de kuşkuya yer bırakmamalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2022/10923
Kayyım	Çocuk adına açılan davada da uygulanır	Yargıtay 2. HD, K. 2012/23131
Süre	İspat kolaylığı hak düşürücü süreyi değiştirmez	TMK m. 289
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 256b	S. Sayısı 723, s. 111

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 256b maddesinden esinlenmiş ve eski Kanun'un 244. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe iki yenilik anlatır. Birincisi, birinci fıkrada yüzseksen günlük süre bir ölçü olarak öngörülmemiş, yalnız "evlenmeden önce ... ana rahmine düşmüşse" ibaresi kullanılmıştır; çünkü evlilik içinde ana rahmine düşmenin ne zaman kabul edileceği bir önceki maddede düzenlenmiştir ve o maddenin zıt anlamı, evlenmeden önce ana rahmine düşmenin ne zaman söz konusu olacağını da ortaya koymaktadır (TMK m. 287). İkincisi ve uygulama bakımından daha önemlisi, eski metindeki "ayrılığa hükmedildikten sonra" ifadesi yerine "ayrı yaşama sırasında" denmiş ve böylece **fiilî ayrılık da hükmün kapsamına alınmıştır**. Gerekçe sonucu tek cümlede özetler: çocuk evlenmeden önce veya eşlerin ayrı yaşaması sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının bu olguyu kanıtlaması yeterlidir. Tasarının 288. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde bir **ispat kuralıdır**, dava sebebi değildir. Açılacak dava yine soybağının reddi davasıdır; 288. madde yalnız o davada davacının işini kolaylaştırır. Kolaylığın kapsamı doğru anlaşılmalıdır: davacı, kocanın baba olmadığını ayrıca kanıtlamak zorunda değildir, kanıtlaması gereken tek olgu çocuğun evlenmeden önce ya da eşler ayrı yaşarken ana rahmine düştüğüdür. Bu ortaya konulduğunda karine zayıflar ve karşı taraf, gebe kalma döneminde eşler arasında cinsel ilişki bulunduğunu inandırıcı biçimde kanıtlamadıkça karine ayağa kalkmaz. **Ayrılığın mahkeme kararına dayanması gerekmez**; eşlerin fiilen ayrı yaşaması yeterlidir ve bu, uygulamada en sık rastlanan durumdur. Buna karşılık iki noktada yanılgıya düşülmemelidir: birincisi, madde hâkimi araştırma görevinden kurtarmaz; soybağı davalarında amaç kuşkuya yer bırakmayan doğru bir sicil oluşturmaktır ve mahkeme gerekli görürse DNA incelemesi yaptırır. İkincisi, 288 hak düşürücü süreye

dokunmaz; eşler yıllardır ayrı yaşıyor olsa bile süre kaçırılmışsa dava reddedilir (TMK m. 289).

II. İspat Yükünün Yer Değiştirmesi

- **Kural dışı hâl:** Madde, 287'deki ispat kuralına getirilmiş bir istisnadır (TMK m. 287).
- **Davacıya düşen:** Yalnız çocuğun o dönemde ana rahmine düştüğünü kanıtlamak (TMK m. 288/1).
- **Gerekmeyen:** Kocanın baba olmadığını ayrıca kanıtlamak.
- **Sonuç:** Babalık karinesi zayıflar (TMK m. 285).
- **Genetik inceleme:** Davacıdan DNA raporu getirmesi istenemez.[2]
- **Karşı taraf:** Karineyi ayakta tutmak isteyen, cinsel ilişkiyi kanıtlar (TMK m. 288/2).

III. İki Hâl: Evlenmeden Önce ve Ayrı Yaşarken

- **Birinci hâl:** Çocuk evlenmeden önce ana rahmine düşmüştür.
- **Ölçü:** Evlenmeden başlayarak yüzseksen gün dolmadan doğum (TMK m. 287).
- **İkinci hâl:** Çocuk, eşler ayrı yaşarken ana rahmine düşmüştür.
- **Ayrılık kararı:** Hâkimin verdiği ayrılık kararı bu kapsamdadır (TMK m. 170).
- **Fiilî ayrılık:** Karar olmasa da eşler fiilen ayrı yaşıyorsa madde uygulanır (S. Sayısı 723, s. 111).
- **Örnek:** Eşlerden birinin yıllardır yurt dışında bulunması.[3]

IV. Karineyi Ayağa Kaldıran İstisna

- **Kural:** Gebe kalma döneminde cinsel ilişki varsa karine korunur (TMK m. 288/2).
- **Ölçüt:** Kanıtların "inandırıcı" olması aranır.
- **Kanıtlayan:** Karinenin sürmesinde yararı olan taraf.
- **Zaman:** Ölçü alınan an, gebe kalma dönemidir.
- **Eski metin:** 743 sayılı Kanun "birlikte ikamet" ölçüsünü kullanıyordu.
- **Yeni ölçü:** Birlikte oturmak değil, cinsel ilişki belirleyicidir (S. Sayısı 723, s. 112).

2 Yargıtay 2. HD, 12.02.2013, E. 2013/1056, K. 2013/3271.
3 Yargıtay 2. HD, 12.02.2013, E. 2013/1056, K. 2013/3271.

V. Davacı ve Davalı Sıfatı

- **Koca:** Karısının doğurduğu çocuğun kendisinden olmadığını ileri sürerek (TMK m. 286).
- **Ana:** 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'dan beri ana da davacı olabilir (TMK m. 286).
- **Çocuk:** Çocuk da dava hakkına sahiptir (TMK m. 286).
- **Kayyım:** Çocuk adına davayı kayyım açar.[4]
- **Diğer ilgililer:** Belirli hâllerde kocanın altsoyu, ana ve babası (TMK m. 291).
- **Davalılar:** Dava, ana ve çocuğa ya da ana ve kocaya karşı açılır (TMK m. 286).

VI. Mahkemenin Görevi Sürer

- **Resen araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284).
- **Amaç:** Kuşkuya yer bırakmayan doğru sicil.[5]
- **Sınır:** Salt taraf ve tanık beyanıyla yetinilmesi yeterli görülmez.
- **İnceleme:** Taraflar ve üçüncü kişiler zorunlu incelemelere katlanır (TMK m. 284).
- **Kaçınma:** Rıza göstermeyenin aleyhine sonuç doğabilir (TMK m. 284).
- **Davetiye:** İhtarlı davetiyede inceleme masrafı gösterilmelidir.[6]

VII. Süre ve Usul

- **Koca bakımından:** Öğrenmeden başlayarak bir yıl (TMK m. 289).
- **Ana ve çocuk bakımından:** Doğumdan veya erginlikten başlayarak bir yıl (TMK m. 289).
- **Haklı sebep:** Gecikme haklı sebebe dayanıyorsa süre sonra başlar (TMK m. 289).
- **Görev:** Dava aile mahkemesinde görülür (4787 s. K. m. 4).
- **Yetki:** Taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **Kayyım gideri:** Yasal hasım olan kayyım yargılama giderinden sorumlu tutulamaz.[7]

UYGULAMA NOTU

4 Yargıtay 2. HD, 01.10.2012, E. 2011/10307, K. 2012/23131.
5 Yargıtay 2. HD, 27.12.2022, E. 2022/10009, K. 2022/10923.
6 Yargıtay 2. HD, 26.04.2011, E. 2010/4491, K. 2011/7014.
7 Yargıtay 2. HD, 27.12.2022, E. 2022/10009, K. 2022/10923.

Bu madde kullanılacaksa dosya tek bir olgu üzerine kurulmalıdır: gebe kalma döneminde eşlerin ayrı yaşayıp yaşamadığı. Önce takvim çıkarılmalıdır. Doğum tarihinden geriye doğru üçyüzüncü ve yüzsekseninci günler işaretlenmelidir; gebe kalma bu aralıktadır. Sonra o aralıkta tarafların nerede olduğu belgelenmelidir. En güçlü deliller resmî kayıtlardır: yurda giriş çıkış kayıtları, adres kayıt sistemi dökümleri, ayrı yaşamaya ilişkin mahkeme kararı, o dönemde açılmış boşanma dosyası, uzaklaştırma kararı, ceza dosyası, işyeri veya okul kayıtları. Tanık beyanı bunların üstüne konulmalı, yerine değil. Ayrılığın mahkeme kararına dayanmasının gerekmediği unutulmamalıdır; fiilî ayrılık da yeterlidir ve pratikte dosyaların çoğu böyledir. Karşı taraf savunmasını ikinci fıkra üzerine kurmalıdır: gebe kalma döneminde eşlerin bir araya geldiğini gösteren otel kaydı, ortak seyahat, mesaj ve görüşme kayıtları, ortak tatil fotoğrafları, aynı adreste bulunmaya ilişkin kayıtlar karineyi ayağa kaldırabilir. Son olarak iki tuzağa dikkat edilmelidir: mahkeme ispat yükünden bağımsız olarak DNA incelemesi yaptırabilir, bu maddenin varlığı buna engel değildir; ve ne kadar haklı olunursa olunsun dava hak düşürücü süre içinde açılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
12.02.2013 · E. 2013/1056 · K. 2013/3271

Eşler fiilen ayrı yaşarken ana rahmine düşen çocukta davacıdan genetik inceleme yaptırması istenemez

Boşanma davası 23.10.2001'de açılmış, boşanma kararı 24.01.2004'te kesinleşmişti. Çocuk 26.02.2004'te, yani evliliğin sona ermesinden sonraki üçyüz gün içinde doğdu ve 13.10.2005'te kocanın hanesine tescil edilmiştir. Dava 11.10.2006'da açılmıştır. Dosyadan, tarafların 2001'den beri fiilen ayrı yaşadıkları ve davacının o tarihten beri yurt dışında bulunduğu, ananın ise Türkiye'de yaşadığı anlaşılmıştır. Mahkeme buna rağmen davayı reddetmiştir.

> *Çocuk, ayrı yaşama sırasında ana rahmine düştüğüne göre, böyle bir durumda davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez (TMK.md.288/1). O halde, başka kanıt getirmesi yasal olarak gerekmeyen davacıdan, çocukla arasında soybağı olup olmadığının tespiti yönünde genetik inceleme yaptırması da istenemez.*

DEĞERLENDİRME Bu karar 288. maddenin pratikteki asıl değerini gösterir. Çocuk boşanmadan sonraki üçyüz gün içinde doğduğu için babalık karinesinden yararlanıyordu; normal şartlarda davacının kocanın baba olmadığını ispat etmesi gerekirdi (TMK m. 287). Ancak eşler gebe kalma döneminde fiilen ayrı yaşadıkları için karine zayıflar ve ispat yükü tersine döner. Daire bunun sonucunu çok net biçimde bağlamıştır: **başka kanıt getirmesi gerekmeyen davacıdan DNA incelemesi yaptırması da istenemez.** Burada ayrılığın mahkeme kararına dayanmadığına

dikkat edilmelidir; taraflar fiilen ayrı yaşıyordu ve bu yeterli görülmüştür. Davacının kanıtlaması gereken tek şey, gebe kalma döneminde eşlerin ayrı yaşadığıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2012 · E. 2011/10307 · K. 2012/23131

Kayyımın açtığı soybağının reddi davasında da kural aynıdır; karşı tarafın DNA için doku örneği vermemesi davanın reddi sebebi olamaz

Dava, çocuğa atanan kayyım tarafından açılan soybağının reddi davasıydı. Mahkeme, davalının meşruhatlı davetiyeye rağmen DNA incelemesi için doku örneği vermediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Çocuk evlenmeden önce veya ayrı yaşam sırasında ana rahmine düşmüşse davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez (TMK md. 288/1).*

DEĞERLENDİRME Daire, 288. maddenin yalnız kocanın açtığı davaya özgü olmadığını ortaya koyar: davayı çocuk adına kayyım açmışsa da aynı ispat kolaylığından yararlanılır. İkinci ve daha çarpıcı nokta ise ret gerekçesidir. Mahkeme, karşı tarafın DNA için doku örneği vermemesini davacı aleyhine yorumlayıp davayı reddetmiştir; Daire bunu bozmuştur. Çünkü 288'in uygulandığı bir dosyada davacının zaten genetik kanıt getirme yükü yoktur; örnek vermekten kaçınmanın sonucu, kanun gereği kaçınan tarafın aleyhine doğar (TMK m. 284). Delillerin bu çerçevede değerlendirilmesi gerekir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.12.2022 · E. 2022/10009 · K. 2022/10923

Ayrı yaşama iddiası kabul edilse bile mahkeme salt taraf ve tanık beyanlarıyla yetinemez; doğru sicil için DNA incelemesi yaptırmalıdır

Nüfusta baba olarak görünen kişi soybağının reddi davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, çocuğun ayrı yaşam sırasında ana rahmine düştüğü gerekçesiyle davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı onamıştır. Hükmü çocuğa atanan kayyım temyiz etmiştir.

> *Soybağına ilişkin davalarda, mahkemelerin hiç bir kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın doğru sicil oluşturmak zorunluluğu bulunduğu gözetilerek, somut olayda mahkemece salt taraflar ve tanık beyanları ile yetinilmeyip...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 288. maddenin sınırını çizer ve önceki iki kararla birlikte okunmalıdır. **Madde davacıyı ispat yükünden kurtarır, mahkemeyi araştırma görevinden kurtarmaz.** Soybağı davalarında hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır ve amaç kuşkuya yer bırakmayan doğru bir sicil oluşturmaktır (TMK m. 284); bu yüzden Daire, davanın salt taraf ve tanık beyanlarına dayanılarak kabul edilmesini yeterli görmemiş, davacı ile çocuk arasında —anadan da örnek alınarak— DNA testi yaptırılması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Kararın ikinci yönü de uygulamada sık karşılaşılan bir hatayı düzeltir: çocuğa atanan

kayyım yasal hasım olduğundan harç, vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinden sorumlu tutulamaz.

4 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
07.03.2012 · E. 2011/2-775 · K. 2012/116

Ayrı yaşama hâlinde davacı başka kanıt getirmez; ancak gebe kalma döneminde cinsel ilişki konusunda inandırıcı kanıt varsa karine geçerliliğini korur

Uyuşmazlık, açılan davanın nüfus kaydının düzeltilmesi mi yoksa soybağı davası mı olduğu ve buna bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi noktasında toplanmıştır. Genel Kurul, iki dava türünü ayırırken soybağına ilişkin bütün hükümleri sırasıyla değerlendirmiştir.

> *TMK'nun 287. maddesine göre, çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse davacının, kocanın baba olmadığını ispat etmek zorunda olduğu, evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuğun evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılacağı, 288. maddesinde de çocuk, evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmediği, ancak, gebe kalma döneminde kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa, kocanın babalığına ilişkin karinenin geçerliliğini koruyacağı öngörülmüştür.*

DEĞERLENDİRME Genel Kurul, maddenin iki yüzünü tek cümlede toplamıştır. Kural şudur: çocuk evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşmüşse davacı başka kanıt getirmez. İstisna ise kocanın elindeki tek savunmadır: gebe kalma döneminde eşler arasında cinsel ilişki bulunduğu konusunda **inandırıcı kanıtlar** varsa babalık karinesi geçerliliğini korur ve ispat yükü yeniden davacıya döner. Uygulamada bu ikinci fıkra, ayrı yaşamanın mutlak bir sonuç doğurmadığı anlamına gelir; ayrı evlerde oturmakla birlikte görüşmenin sürdüğü dosyalarda karine ayakta kalabilir. Bu nedenle ayrılığın niteliğini, süresini ve tarafların bu dönemde bir araya gelip gelmediğini baştan ortaya koymak gerekir.

5 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
04.07.2018 · E. 2017/1922 · K. 2018/1305

İspat kolaylığı hak düşürücü süreyi ortadan kaldırmaz; dava yine kanundaki süreler içinde açılmalıdır

Genel Kurul, soybağının reddi davasının kimler tarafından, kime karşı ve hangi sürelerde açılabileceğini ayrıntılı biçimde incelemiştir; 287 ve 288. maddelerdeki ispat kurallarını anlattıktan hemen sonra hak düşürücü sürelere geçmiştir.

> *TMK'nın 289. maddesine göre koca, soybağının reddi davasını, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açmak zorundadır.*

Maddenin ikinci fıkrasına göre ise çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde soybağının reddi davasını açmalıdır.

DEĞERLENDİRME

288. madde ispat yükünü hafifletir, ama dava açma süresine dokunmaz. Eşler yıllarca ayrı yaşamış olsa bile süre kaçırılmışsa dava hak düşürücü süreden reddedilir; bu, uygulamada en sık karşılaşılan kayıptır. Sürelerin başlangıcı için bkz. m. 289. Karar 2018 tarihli olduğundan ikinci fıkrayı yalnız çocuk bakımından anlatmaktadır; 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la anaya da soybağının reddi davası açma hakkı tanınmış ve süre yeniden düzenlenmiştir (TMK m. 286).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.04.2011 · E. 2010/4491 · K. 2011/7014

Babalık davasındaki karine 288'in aynadaki görüntüsüdür: orada cinsel ilişki babalığa karine sayılır, DNA davetiyesinde masrafın gösterilmesi zorunludur

Babalık davasında mahkeme DNA incelemesine karar verdi ve davalıya ihtarlı davetiye çıkardı; ancak inceleme masrafının miktarı ne ara kararında ne davetiyede gösterilmişti. Davalı önce başvurmadı, sonraki oturumda DNA testine açıkça rıza gösterdiğini bildirmiştir.

> *"Davalının, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması babalığa karine sayılır. Bu sürenin dışında olsa bile fiili gebe kalma döneminde davalının ana ile cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse aynı karine geçerli olur (TMK.md.302/1-2). Bu karinenin geçerli olduğu halde, davalı çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini yitirir (TMK.md.302/3).*

DEĞERLENDİRME Bu karar 288'in kendisine ilişkin değildir, ama maddeyi anlamak için iyi bir aynadır. Soybağının reddinde cinsel ilişkinin varlığı kocanın lehine işler ve karineyi ayakta tutar; babalık davasında ise aynı olgu davalının aleyhine işler ve babalığa karine sayılır (TMK m. 301). İki hükümde de belirleyici olan aynı zaman dilimidir: doğumdan önceki üçyüzüncü ile yüzsekseninci gün arası. Kararın ikinci öğretisi usule ilişkindir ve her iki dava türü için geçerlidir: DNA incelemesi için çıkarılan ihtarlı davetiyede masrafın miktarı gösterilmemişse, davetiye sonuç doğurucu nitelikte değildir; kaçınma sayılmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 170:** Ayrılık kararı ve süresi.
- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.

- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme ve ispat.
- **TMK m. 289:** Hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin dava hakkı.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

289 B. Soybağının reddi III. Hak düşürücü süreler

KANUN METNİ

(1) Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl, (...) içinde açmak zorundadır.
(2) Ana doğumdan, çocuk ise ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır.
(3) Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

MADDE ÖZETİ

Soybağının reddi davası kural olarak bir yıl içinde açılmalıdır (m. 289). Koca bakımından bu süre doğumu ve baba olmadığını öğrendiği tarihte, ana bakımından doğumda, çocuk bakımından ergin olduğu tarihte başlar. Kritik nokta sürenin uzunluğu değil başlangıcıdır: süre şüpheyle değil, sağlam ve güvenilir bilgiyle işlemeye başlar.[1] Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa bir yıllık süre o sebebin ortadan kalktığı tarihte başlar. Maddede eskiden yer alan "her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi iptal edilmiştir;[2] bugün doğumun üzerinden ne kadar geçtiğinin tek başına önemi yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Hak düşürücü süre	Geçmesiyle dava hakkının tamamen son bulduğu süre (TMK m. 289).
Öğrenme	Tam ve eksiksiz bilgi sahibi olma; süreyi başlatan an (TMK m. 289/1).
Haklı sebep	Süresinde dava açmayı engelleyen, hâkimin takdir ettiği neden (TMK m. 289/3).
Erginlik	Çocuk bakımından sürenin başladığı an (TMK m. 289/2).

1 Yargıtay 2. HD, 05.03.2013, E. 2012/3562, K. 2013/5677.
2 AYM, 25.06.2009, E. 2008/30, K. 2009/96.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 289- Madde soybağının reddi davasının tâbi olduğu süreyi, yürürlükteki Kanundan tamamen farklı bir şekilde yeniden düzenlemekte ve kısmen yürürlükteki Kanunun 242 ve 246 ncı maddelerini karşılamaktadır. Maddede İsviçre Medenî Kanununun 256c maddesi hükmüne paralel bir düzenleme getirilmiştir. Birinci fıkrada, yürürlükteki Kanunun 242 nci maddesinde yer alan ve davanın dokunduğu menfaatler açısından çok kısa bir süre olan bir aylık süre yerine ve 1984 tarihli Öntasarının 224 üncü maddesindeki altı aylık süreden de farklı olarak, bir ve beş yıllık iki süre düzenlenmiştir. Bir yıllık süre kocanın, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır. Beş yıllık süre ise, her hâlde doğumdan itibaren işlemeye başlayacak olan bir süredir. Böylece koca, beş yıllık süre geçtikten sonra, bir yıllık süre henüz dolmamış yahut işlemeye başlamamış olsa bile, soybağının reddi davası açamayacaktır. İkinci fıkrada, çocuğun dava hakkının tâbi olduğu süre, çocuğa dava hakkı tanıyan 1984 tarihli Öntasarının 227 nci maddesinin dördüncü fıkrası hükmünden de farklı bir şekilde hükme bağlanmıştır. Buna göre çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl dava açmak zorundadır. Hem birinci ve hem de ikinci fıkrada düzenlenen süreler, hak düşürücü sürelerdir. Üçüncü fıkrada ise, dava açmadaki gecikmenin haklı bir sebebe dayanması hâlinde, bir yıllık hak düşürücü sürenin bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlayacağı hükme bağlanmıştır. Haklı sebebin neler olabileceği fıkrada belirtilmemiş, herhangi bir olayın haklı sebep oluşturup oluşturmadığını belirleme konusunda hâkime takdir yetkisi verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 112*

Gerekçeyi bugün okurken üç düzeltme yapmak gerekir. Birincisi, gerekçenin uzun uzun anlattığı **beş yıllık mutlak süre yürürlükte değildir**; bu ibare 2009'da iptal edilmiştir.[3] Gerekçedeki "koca, beş yıllık süre geçtikten sonra, bir yıllık süre henüz dolmamış yahut işlemeye başlamamış olsa bile soybağının reddi davası açamayacaktır" cümlesi artık kanunun değil, tarihin bir kaydıdır. İkincisi, ikinci fıkra 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la değiştirilmiş ve **anaya da dava hakkı** tanınmıştır; gerekçe yalnız çocuktan söz ettiği için bu yönüyle eksiktir (TMK m. 286). Üçüncüsü, gerekçe üçüncü fıkrayı yalnız bir yıllık süreyle bağlantılı olarak anlatır; oysa haklı sebep kuralının beş yıllık mutlak süreyi de aşabileceği kabul edilmiş,[4] haklı sebebin kapsamı da çocuğun üstün yararını içerecek biçimde yorumlanmıştır.[5] Bu düzeltmeler bir yana, gerekçenin bugün de geçerli olan iki katkısı vardır: sürelerin **hak düşürücü** nitelikte olduğunu açıkça söylemesi ve haklı sebebin neler olabileceğini bilinçli olarak saymayıp hâkimin takdirine bırakması. Tasarının 289. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun süreyi iki maddeye bölmüştü ve bugünkü düzenlemeye göre çok daha serttir. 242. maddeye göre koca, çocuğun doğduğunu öğrendiği günden itibaren **bir ay**

3 AYM, 25.06.2009, E. 2008/30, K. 2009/96.
4 Yargıtay HGK, 22.12.2004, E. 2004/2-554, K. 2004/742.
5 AYM, 30.05.2024, E. 2023/167, K. 2024/115.

içinde çocuğu reddedebilirdi. 246. madde ise kocanın çocuğu açıkça veya zımnen tanıması ya da sürenin geçmesi hâlinde ret davası açamayacağını söylüyor, buna iki istisna getiriyordu: koca tanıma veya süresinde reddetmeme konusunda **iğfal** edildiğini ileri sürüp ispatlarsa, iğfali öğrendiği tarihten itibaren yeniden bir aylık süre işlemeye başlardı; ayrıca davanın süresinde açılmaması **muhik bir sebepten** ileri gelmişse sürenin geçmesine bakılmaksızın dava dinlenirdi. Yeni Kanun bu üç aşamalı yapıyı sadeleştirmiş, bir aylık süreyi bir yıla çıkarmış, iğfal hâlini haklı sebep kavramının içine almış ve sürenin başlangıcını doğuma değil **öğrenmeye** bağlamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 242 – Koca, doğduğuna muttali olduğu günden itibaren bir ay içinde çocuğu reddedebilir. Ret davası, çocuk ile anası aleyhine ikame olunur. Madde 246 – Koca, sarahaten veya delaleten çocuğu tanıdıktan yahut bu bapta muayyen müddet geçtikten sonra, ret davası edemez. Şukadar ki çocuğu tanımak veya müddetinde reddetmemek hususunda iğfal olunduğunu iddia ve ispat edebilir. Bu hallerde, iğfale ıttıla tarihinden itibaren ret için, yeniden bir aylık müddet başlar. Kezalik ret davasının müddeti içinde ikame edilmemesi muhik bir sebepten ileri gelmiş ise müddetin geçmesine bakılmaksızın dava mesmu olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 242 ve 246

	743 sayılı Kanun m. 242 ve 246	4721 sayılı Kanun m. 289
Kocanın süresi	Doğumu öğrenmeden bir ay	Öğrenmeden bir yıl
Sürenin başlangıcı	Doğumdan haberdar olma	Baba olmadığını öğrenme
Çocuğun süresi	Yok; çocuğun dava hakkı yoktu	Erginlikten bir yıl
Ananın süresi	Yok	Doğumdan bir yıl (2024'ten beri)
Mutlak süre	Yok	Beş yıl; 2009'da iptal edildi
Esneklik	İğfal ve muhik sebep	Haklı sebep

Değişiklik durumu

İki değişiklik de maddeyi genişletme yönündedir. 2009 iptali, doğumdan başlayan mutlak süreyi kaldırarak dava hakkını zaman bakımından sınırsız hâle getirmiş; tek ölçü olarak öğrenme anını bırakmıştır. 2024 değişikliği ise anaya dava hakkı tanıyan düzenlemenin süre ayağını tamamlamıştır: ana, doğumdan başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır. Bu değişikliğin arkasında, ananın kendi hakkını ileri sürebilmesi için çocuğa kayyım atanmasının yeterli olmadığını belirten AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140 kararı bulunmaktadır (TMK m. 286).

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; bir ve beş yıllık süreler	4721 s. K.
25.06.2009	"Her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi iptal edildi	AYM, K. 2009/96
07.11.2024	İkinci fıkrada "Çocuk," ibaresi "Ana doğumdan, çocuk ise" oldu	7531 s. K. m. 10

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koca	Öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl	TMK m. 289/1
Ana	Doğumdan başlayarak en geç bir yıl	TMK m. 289/2
Çocuk	Ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl	TMK m. 289/2
Haklı sebep	Süre, sebebin ortadan kalktığı tarihte başlar	TMK m. 289/3
Niteliği	Hak düşürücü; hâkim res'en gözetir	Yargıtay 2. HD, K. 2010/19935
Öğrenme ölçüsü	Salt şüphe süreyi başlatmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2013/5677
Beş yıllık süre	İptal edildi; artık yoktur	AYM, K. 2009/96
Anaya dava hakkı	07.11.2024 tarihinde tanındı	7531 s. K. m. 10
Haklı sebep örneği	Hastalık, hapis, sonradan öğrenme, uzun yolculuk	Yargıtay HGK, K. 2004/742
Çocuğun yararı	Bu nedenle gecikme de haklı sayılabilir	AYM, K. 2024/115
Diğer ilgililer	Ayrı süre rejimine tabidir	TMK m. 291
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 256c	S. Sayısı 723, s. 112

1 TBMM gerekçesine göre madde, soybağının reddi davasının tâbi olduğu süreyi eski Kanun'dan tamamen farklı biçimde yeniden düzenlemekte ve kısmen 743 sayılı Kanun'un 242 ile 246. maddelerini karşılamaktadır. Gerekçe, eski Kanun'daki **bir aylık** sürenin "davanın dokunduğu menfaatler açısından çok kısa" olduğunu söyleyerek değişikliğin sebebini açıkça ortaya koyar ve onun yerine bir ve beş yıllık iki süre getirildiğini anlatır. Bir yıllık süre kocanın öğrendiği tarihten, beş yıllık süre ise her hâlde doğumdan itibaren işleyecekti; gerekçenin ifadesiyle koca, beş yıl geçtikten sonra bir yıllık süre henüz dolmamış veya işlemeye başlamamış olsa bile dava açamayacaktı. **Bu mutlak süre 2009'da iptal edilmiştir.** Gerekçe ikinci fıkra bakımından çocuğa erginlikten başlayan bir yıllık süre tanındığını, her iki fıkradaki sürelerin hak düşürücü nitelikte olduğunu ve üçüncü fıkradaki haklı sebep hâlinde bir yıllık sürenin sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlayacağını belirtir; haklı sebebin neler olabileceği fıkrada gösterilmemiş, bu konuda hâkime takdir yetkisi verilmiştir. Tasarının 289. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu şerhteki en önemli bilgi şudur: **maddede yazılı olan her şey bugün yürürlükte değildir.** Birinci fıkradaki "her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi iptal edilmiştir;[6] buna rağmen eski kararlara ve hatta bazı güncel dilekçelere dayanılarak "doğumdan beş yıl geçti" gerekçesiyle ret istenmeye devam edilmektedir. Bu gerekçenin dayanağı kalmamıştır.[7] İkinci fıkra da 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la değişmiş, anaya da dava hakkı ve süre tanınmıştır; 2024'ten önceki kaynaklarda ananın adı geçmez. Bugün geçerli tablo şudur: **koca** öğrenmeden, **ana** doğumdan, **çocuk** erginlikten başlayarak birer yıl içinde dava açar; gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa süre o sebep ortadan kalktığında başlar. Süre hak düşürücü olduğundan taraflar ileri sürmese bile hâkim kendiliğinden gözetir; bu nedenle dava dilekçesinde sürenin başlangıcı en baştan açıklanmalı ve delilleri gösterilmelidir.

II. Dava Hakkı Sahipleri ve Bir Yıllık Sürenin Başlangıcı

- **Koca:** Doğumu ve baba olmadığını öğrendiği tarihten (TMK m. 289/1).
- **Koca, ikinci ihtimal:** Ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkekle ilişkisini öğrendiği tarihten.
- **Ana:** Doğumdan başlayarak en geç bir yıl (TMK m. 289/2).
- **Çocuk:** Ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl (TMK m. 289/2).
- **Diğer ilgililer:** Kendi öğrenme anlarından başlayarak bir yıl (TMK m. 291).
- **Kayyım:** Atama kararının tebliğinden başlayarak bir yıl (TMK m. 291).

III. Süreyi Başlatan "öğrenme"

- **Ölçü:** Öğrenme, tam ve eksiksiz bilgi sahibi olmayı gerektirir.
- **Yetersiz:** Salt şüphe süreyi başlatmaz.[8]
- **Tipik an:** Genetik inceleme raporunun elde edildiği tarih (TMK m. 284).
- **Tescil hâli:** Çocuğun kocanın hanesine sonradan yazıldığının tebligatla öğrenilmesi.[9]
- **Başlangıç önemi:** Haberdar olunmayan bir dönemde süre işletilemez.[10]
- **İspat:** Öğrenme tarihi delillerle ortaya konur; tanık da dinlenir.

6 AYM, 25.06.2009, E. 2008/30, K. 2009/96.
7 Yargıtay 2. HD, 15.04.2013, E. 2013/6628, K. 2013/10518.
8 Yargıtay 2. HD, 05.03.2013, E. 2012/3562, K. 2013/5677.
9 Yargıtay 2. HD, 06.06.2011, E. 2010/7345, K. 2011/9938.
10 AYM, *Feride Gökvardar* Başvurusu, B. No: 2016/72747, 02.12.2020.

IV. Haklı Sebeple Gecikme

- **Kural:** Süre, haklı sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar (TMK m. 289/3).
- **Takdir:** Hangi sebebin haklı olduğunu hâkim belirler (S. Sayısı 723, s. 112).
- **Örnekler:** Ağır hastalık, ayırt etme gücünün geçici kaybı, hapiste bulunma.[11]
- **Örnekler:** Savaş nedeniyle esaret, uzun süreli yolculuk, durumu sonradan öğrenme.
- **Çocuğun yararı:** Çocuğun üstün yararı nedeniyle bekleme de haklı sayılabilir.[12]
- **İspat yükü:** Haklı sebebi ileri süren taraf ispatlar.[13]

V. İptal Edilen Beş Yıllık Süre

- **Eski metin:** "Her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi vardı.
- **İptal:** Anayasa Mahkemesi bu ibareyi iptal etmiştir.[14]
- **Gerekçe:** Hak, daha doğmadan kişinin elinden alınıyordu.
- **Sonuç:** Soybağının reddi davalarında mutlak süre kalmamıştır.[15]
- **Uygulama:** Kırk yıl sonra açılan dava da esastan incelenebilir.[16]
- **Kayyım için de:** 291. maddedeki beş yıllık süre de iptal edilmiştir.[17]

VI. Sürenin Niteliği ve Usul

- **Nitelik:** Süre hak düşürücüdür; zamanaşımı değildir (S. Sayısı 723, s. 112).
- **Res'en gözetme:** Taraflar ileri sürmese de hâkim dikkate alır.[18]
- **Kesilme yok:** Hak düşürücü süre kesilmez ve durmaz.
- **Kabul yetmez:** Karşı tarafın davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz (TMK m. 284).
- **Delil:** Tanık dinlenmeden eksik incelemeyle karar verilemez.[19]
- **Yorum:** Aşırı şekilcilikten kaçınılır.[20]

11 Yargıtay HGK, 22.12.2004, E. 2004/2-554, K. 2004/742.
12 AYM, 30.05.2024, E. 2023/167, K. 2024/115.
13 Yargıtay 2. HD, 30.11.2010, E. 2010/17813, K. 2010/19935.
14 AYM, 25.06.2009, E. 2008/30, K. 2009/96.
15 Yargıtay 2. HD, 15.04.2013, E. 2013/6628, K. 2013/10518.
16 Yargıtay 2. HD, 13.12.2012, E. 2011/17066, K. 2012/30244.
17 AYM, 10.10.2013, E. 2013/62, K. 2013/115.
18 Yargıtay 2. HD, 30.11.2010, E. 2010/17813, K. 2010/19935.
19 Yargıtay 2. HD, 13.12.2010, E. 2010/8060, K. 2010/20946.
20 AYM, *Feride Gökvardar* Başvurusu, B. No: 2016/72747, 02.12.2020.

VII. Sürenin Geçirilmesinin Sonucu

- **Sonuç:** Dava hakkı düşer; soybağı kesinleşir (TMK m. 285).
- **Etki:** Soybağının bütün sonuçları sürer: velayet, nafaka, miras.
- **Diğer ilgililer:** Kocanın süresi geçtikten sonra onların hakkı doğmaz (TMK m. 291).
- **DNA raporu:** Rapor tek başına kaydı değiştirmez.[21]
- **Kayıt düzeltme:** Karine kapsamındaki çocukta bu yol kapalıdır (TMK m. 287).
- **Ayrı yol:** Karine hiç doğmamışsa kayıt düzeltme davası açılır (TMK m. 287).

UYGULAMA NOTU

Bu maddede dosyayı kaybettiren şey çoğu zaman esas değil, takvimdir. İlk iş olarak üç tarih yazılmalıdır: çocuğun doğum tarihi, davacının durumu öğrendiği tarih ve dava tarihi. Sonra öğrenme tarihi **belgeye bağlanmalıdır**; en güçlü belgeler genetik inceleme raporu, nüfus müdürlüğünün tebligatı, tebliğ edilen bir mahkeme kararı ya da resmî yazıdır. Yıllardır kuşku duyulduğunun anlatılması yarar sağlamaz; kuşku süreyi başlatmaz, ama karşı taraf bunu davacının aleyhine kullanmaya çalışır. Bir yıl geçmiş olsa bile gecikmenin haklı bir sebebe dayandığı ileri sürülebilir ve ispatlanabilir. Hastalık, cezaevinde bulunma, yurt dışında olma, ağır ruhsal durum, çocuğun üstün yararı gereği beklemek gibi sebepler kabul görebilir; bunlar hastane raporu, ceza infaz kaydı, giriş çıkış kayıtları gibi belgelerle desteklenmelidir. Doğumun üzerinden beş yıldan çok geçmiş olması başlı başına engel değildir; bu yöndeki savunmaya iptal kararı gösterilerek cevap verilmelidir. Dava dilekçesinde sürenin başlangıcı ve varsa haklı sebep baştan açıklanmalı; delil listesine tanıklar yazılmalı ve tanıkların hangi olguyu anlatacağı belirtilmelidir. Son olarak, DNA raporunun elde bulunması işi bitirmiş sayılmaz; rapor çoğu zaman sürenin başladığı andır, dava açmak için beklenmemelidir.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
25.06.2009 · E. 2008/30 · K. 2009/96

Doğumdan başlayan beş yıllık mutlak süre iptal edildi; bir yıllık süre ile haklı sebep kuralı ise Anayasa'ya uygun bulundu

Aile mahkemeleri, önlerindeki soybağının reddi davalarında 289. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptal istemiyle başvurmuştur. Başvurularda, doğumdan başlayan beş yıllık sürenin kocanın dava hakkını daha doğmadan ortadan kaldırdığı ileri sürülmüştür.

21 AYM, *Dalga Eda Yıldırım ve Özgün Yıldırım* Başvurusu, B. No: 2014/5974, 26.12.2017.

> *22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 289. maddesinin; 1- Birinci fıkrasında yer alan ''her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl'' ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, A. Necmi ÖZLER'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 2- Birinci fıkrasının kalan kısmı ile üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE, 25.6.2009 gününde karar verildi.*

DEĞERLENDİRME Bu karar maddeyi ikiye böler. **Beş yıllık mutlak süre artık yoktur**; iptal kararı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Mahkemenin gerekçesi açıktır: kişinin genetik-biyolojik kökeni kendisine ait olmayan çocuğu reddetme hakkı en temel haklardan biridir ve doğumdan başlayan mutlak bir süre, bu hakkı daha doğmadan kişinin elinden alarak maddî ve manevî varlığını koruma hakkının özünü zedelemektedir. Buna karşılık öğrenmeden başlayan bir yıllık süre ile haklı sebep kuralı Anayasa'ya uygun bulunmuştur; çünkü bunlar çocuğun soybağının süresiz olarak dava tehdidi altında kalmasını önlemeye yöneliktir. Sonuç olarak bugün tek ölçü **öğrenme anıdır**; doğumun üzerinden ne kadar geçtiğinin kendi başına bir önemi kalmamıştır.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
30.05.2024 · E. 2023/167 · K. 2024/115

Bir yıllık süre ve haklı sebep kuralı yeniden denetlendi; haklı sebep, çocuğun üstün yararından kaynaklanan gecikmeyi de kapsar

Aile mahkemeleri bu kez maddenin birinci ve üçüncü fıkralarının özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürerek iptal istemiştir. Mahkeme, bir yıllık sürenin makul olduğunu belirledikten sonra haklı sebep kuralının kapsamını yorumlamıştır.

> *Üçüncü fıkranın gerekçesinde nelerin haklı sebep olarak kabul edilebileceğinin fıkrada belirtilmediği ve bu hususta hâkime takdir yetkisinin tanındığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kocanın elinde olmayan ya da makul görülebilecek nedenlerle doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkekle cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde soybağının reddi davasını açamaması durumunda gecikmenin haklı sebebe dayandığının kabul edileceği açıktır. 40. Yine kocanın anılan davayı çocuğun üstün yararının zorunlu kıldığı bir nedenle doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkekle cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde açmaması hâlinde de haklı sebebe dayanan bir gecikmenin mevcut olduğunun değerlendirilmesi mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Bu 2024 tarihli karar, haklı sebebin sınırlarını genişleten iki ölçü verir. Birincisi klasiktir: kocanın **elinde olmayan ya da makul görülebilecek** bir nedenle davayı süresinde açamaması. İkincisi ve daha yenidir: kocanın davayı **çocuğun üstün yararının zorunlu kıldığı** bir nedenle açmamış olması da haklı sebep sayılabilir. Bu ikinci ölçü uygulamada çok işe yarar; çocuğun ağır hastalığı, sınav dönemi, ruhsal durumu gibi gerekçelerle davayı bekletmiş bir baba artık bunu

dile getirebilir. Kararın bir başka yararı da anayasallık tartışmasını kapatmasıdır: bir yıllık süre ve haklı sebep kuralı yürürlüktedir ve Anayasa'ya uygundur.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Feride Gökvardar Başvurusu · B. No: 2016/72747 · 02.12.2020

Sürenin başlangıcı yorumlanırken aşırı şekilcilikten kaçınılmalı, davayı ayakta tutan yaklaşım benimsenmelidir

Başvurucunun açtığı soybağının reddi davası, bir yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Mahkeme, sürenin daha önce açılan başka bir davanın tarihinden işlemeye başladığını kabul etmişti; oysa o dava reddedildiğinde süre zaten dolmuş bulunuyordu. Anayasa Mahkemesi özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

> *Bu bağlamda soybağının reddi davası açılması için öngörülen sürenin bu hakkın kullanımını imkânsız kılacak ya da aşırı derecede zorlaştıracak derecede kısa olmaması gerekir. Bunun yanında sürenin başlangıcı olarak kabul edilen olgu da önem taşımaktadır. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin de bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması soy bağının reddi hakkının varlığını anlamsız kılabilir. 57. Öte yandan dava açma süresi öngören kanun hükümleri yorumlanırken sınırlamanın istisna olduğu ilkesi gözetilerek aşırı şekilcilikten kaçınılmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsenmelidir. Bununla birlikte sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırları zorlanarak kanunda öngörülen dava açma süresinin bertaraf edilmesi hukuki istikrarın zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda istikrarın sağlanması amacı ile özel hayata saygı hakkının bir görünümü olan kişinin biyolojik babasıyla hukuki bağ kurmasındaki kişisel yarar arasındaki hassas denge gözetilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, süre tartışmasında başvurulabilecek en güçlü dayanaktır. Mahkeme üç şey söyler. Birincisi, sürenin **başlangıcı** en az uzunluğu kadar önemlidir; hak sahibinin dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı bir dönemde süreyi işletmek, hakkın varlığını anlamsız kılar. İkincisi, süre hükümleri yorumlanırken sınırlamanın istisna olduğu gözetilmeli, **aşırı şekilcilikten kaçınılmalı** ve yorum kurallarının izin verdiği ölçüde davayı ayakta tutan yaklaşım benimsenmelidir. Üçüncüsü, bu esneklik sınırsız değildir; sürenin varlık sebebini anlamsız kılacak zorlama yorumlar da hukukî istikrarı zedeler. Somut olayda ihlal, mahkemenin ilk dava dilekçesindeki soybağı talebini görmezden gelip davayı dar nitelendirmesinden doğmuştur.

4 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
22.12.2004 · E. 2004/2-554 · K. 2004/742

Haklı sebep sayılabilecek hâller: ağır hastalık, ayırt etme gücünün geçici kaybı, hapiste bulunma, baba olmadığını sonradan öğrenme, savaşta esirlik, uzun yolculuk

Dava, doğumdan beş yıl geçtiği gerekçesiyle reddedilmişti. Davacı, çocukla uzun süre görüştürülmediğini, çocuğu icra yoluyla teslim aldıktan sonra yaptırdığı DNA testiyle baba olmadığını yeni öğrendiğini ve gecikmesinin haklı sebebe dayandığını ileri sürmüştür. Uyuşmazlık, sürelerin geçmesinden sonra haklı sebebe dayanılarak dava açılıp açılamayacağı noktasındaydı.

> *Genel Kurul görüşlemelerinde çoğunluk düşüncesi bu hükmün; bir ve beş yıllık sürelerin geçirilmesinden sonra da, bir başka deyişle ilk fıkradaki nisbi ve mutlak sürelerin haklı bir nedenle, örneğin babanın ağır hastalığı, ayırtım gücünü belli bir dönem için yitirmesi, hapiste bulunması, çocuğunun olmasının olanaksızlığını daha sonra öğrenmesi, savaş nedeniyle esir kalması, uzun süreli yolculuğa çıkması ve bunun gibi sebeplerle kaçırılmış olması durumunda da uygulanabileceği, kanun koyucunun bunu amaçladığı son fıkranın konuluş gayesinin bu olduğu yolunda olmuştur.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, haklı sebep kuralının hangi durumlarda devreye gireceğini **örnekleyerek** gösteren temel karardır: ağır hastalık, belirli bir dönem için ayırt etme gücünün yitirilmesi, hapiste bulunma, çocuğunun olmasının olanaksızlığını sonradan öğrenme, savaş nedeniyle esaret, uzun süreli yolculuk. Liste kapalı değildir; hangi sebebin gecikmeyi haklı kıldığını hâkim takdir eder. Kararın verildiği tarihte birinci fıkradaki beş yıllık mutlak süre yürürlükteydi ve Genel Kurul haklı sebep kuralının **o süreyi de** aşabileceğini kabul etmişti; beş yıllık süre 2009'da iptal edildiğinden bugün tartışma yalnız bir yıllık süre bakımından yürümektedir.[22]

5 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
13.04.2016 · E. 2014/717 · K. 2016/503

Koca, çocuk, diğer ilgililer ve kayyım bakımından süreler; haklı sebep kuralı 291. maddedeki süre için de geçerlidir

Uyuşmazlık, açılan davanın nüfus kaydının düzeltilmesi mi yoksa soybağı davası mı olduğu ve görevli mahkemenin hangisi olduğu noktasındaydı. Genel Kurul, iki dava türünü ayırırken soybağının reddi davasının bütün süre rejimini sırasıyla ortaya koydu.

> *TMK'nın 289. maddesine göre, koca, soybağının reddi davasını, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açmak zorundadır. Maddenin 2. fıkrasına göre ise çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde soybağının reddi davasını açmalıdır. Diğer ilgililer ise; TMK'nın*

22 AYM, 25.06.2009, E. 2008/30, K. 2009/96.

291. maddesine göre dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hallerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabileceği, ergin olmayan çocuğa atanacak kayyımın ise atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl, her halde doğumdan başlayarak beş yıl içinde soybağının reddi davasını açabileceği düzenlenmiştir. Soybağının reddi davasının süresinde açılamadığı hallerde, gecikme hakimin kabul edeceği haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlayacaktır.

DEĞERLENDİRME Bu pasaj, süre rejiminin tamamını tek yerde toplar: koca için öğrenmeden başlayan bir yıl, çocuk için erginlikten başlayan bir yıl, diğer ilgililer için öğrenmeden başlayan bir yıl, kayyım için atama kararının tebliğinden başlayan bir yıl. Genel Kurul ayrıca önemli bir kabulde bulunur: haklı sebep nedeniyle sürenin uzaması yalnız 289. madde bakımından değil, TMK m. 291'deki süre bakımından da geçerlidir. **Karar okunurken iki nokta düzeltilmelidir.** Kayyım bakımından anılan "her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi, bu karardan önce AYM, 10.10.2013, E. 2013/62, K. 2013/115 kararıyla iptal edilmişti; bugün kayyım bakımından da mutlak beş yıllık süre yoktur. İkinci fıkra ise 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la değiştirilmiş ve anaya da doğumdan başlayan bir yıllık süre tanınmıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.03.2013 · E. 2012/3562 · K. 2013/5677

Süre öğrenmeyle başlar; öğrenme tam ve eksiksiz bilgi sahibi olmayı gerektirir, salt şüphe yeterli değildir

Koca tarafından açılan soybağının reddi davası, bir yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Davacı, sürenin ne zaman başladığının araştırılmadığını ileri sürerek hükmü temyiz etmiştir.

> *"Yasaya göre, koca soybağının reddi davasını, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkekle cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açmak zorundadır (TMK. md. 289/1). Görüldüğü gibi, bir yıl hak düşürücü sürenin başlamasında, öğrenme tarihi esas alınmıştır. Öğrenme tam ve eksiksiz bilgi sahibi olunmasını gerektirir. O halde süre sağlam ve güvenilir bilgi ile başlar, salt şüphe yeterli değildir.*

DEĞERLENDİRME Uygulamadaki en kritik cümle budur: **süre şüpheyle değil, sağlam ve güvenilir bilgiyle başlar.** Yıllardır dedikodu duymuş, kuşku taşımış olmak süreyi başlatmaz; başlatan şey, kocanın baba olmadığını tam ve eksiksiz biçimde öğrenmesidir. Pratikte bu çoğu zaman bir DNA raporunun elde edildiği tarihtir. Daire ayrıca usulî bir yol gösterir: mahkeme, "süreyi re'sen tespit ediyorum" diyerek dosyayı kapatamaz; taraflara delillerini bildirme imkânı tanımalı, gösterdik-

leri delilleri toplamalı ve davanın süresinde açılıp açılmadığını bu delillerle birlikte değerlendirmelidir.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
30.11.2010 · E. 2010/17813 · K. 2010/19935

Hak düşürücü süre taraflarca ileri sürülmese de hâkim tarafından res'en gözetilir; gecikmeyi haklı kılan sebebin ispatı davacıya düşer

Koca, baba olmadığını davadan bir hafta önce öğrendiğini ileri sürerek soybağının reddi davası açmıştır. Mahkeme, davalı tarafın kabul beyanına dayanarak davayı kabul etmiştir; süre ve genetik inceleme yönünden araştırma yapmamıştır.

> *Bu süre hak düşürücü nitelikte olup, ileri sürülmüş olup olmadığına bakılmaksızın hakim tarafından re'sen gözetilir. Davacı baba olmadığını davadan bir hafta önce öğrendiğini ileri sürerek dava açtığına göre; gecikmeyi haklı kılan sebep bulunup bulunmadığı konusunda ispat yükü davacıya düşer.*

DEĞERLENDİRME İki yönlü bir uyarı. Birincisi davalı taraf içindir: süre **hak düşürücü** olduğundan taraflar hiç ileri sürmese bile hâkim kendiliğinden gözetir; "karşı taraf süreyi savunma olarak öne sürmedi" demek işe yaramaz. İkincisi davacı taraf içindir: gecikmenin haklı bir sebebe dayandığını ileri süren **davacı bunu ispatlamak zorundadır**; iddia yeterli değildir. Daire ayrıca üçüncü bir noktaya işaret eder: soybağının reddi davasında karşı tarafın davayı kabul etmesi tek başına sonuç doğurmaz; hâkim maddî olguları res'en araştırır ve kan ile genetik bulguları incelemek zorundadır (TMK m. 284).

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
15.04.2013 · E. 2013/6628 · K. 2013/10518

İptal kararının yürürlüğe girmesiyle soybağının reddi davalarında artık beş yıllık hak düşürücü süre kalmamıştır

Eşler 2003'te boşandı, çocuk boşanmadan sonraki üçyüz gün içinde doğdu ve kocanın hanesine tescil edilmiştir. Koca 2011'de soybağının reddi davası açmıştır. Mahkeme, doğumdan itibaren beş yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 289. maddesinin (1.) fıkrasından yer alan "..her halde doğumdan başlayarak beş yıl.." ibaresi Anayasa Mahkemesinin 25.6.2009 tarihli ve 2008/30 esas, 2009/96 karar sayılı kararıyla iptal edilmiş, iptal kararı 7.10.2009 tarihli 27369 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. İptal kararının yürürlüğe girmesiyle soybağının reddi davalarında artık beş yıllık hak düşürücü süre kalmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Doğumdan çok sonra açılan davalarda mahkemelerin hâlâ "beş yıl geçti" gerekçesiyle ret kararı verdiğine rastlanır; bu karar o gerekçenin dayanağının kalmadığını gösterir. Daire, iptalden sonra yapılması gerekeni de tarif eder: dava, birinci fıkradaki **bir yıllık öğrenme süresi** içinde açılıp açılmadığı

bakımından incelenmeli; haklı sebeple gecikme iddia ve ispat edilmişse üçüncü fıkra uyarınca sürenin sebebin ortadan kalktığı tarihten başlayacağı gözetilmeli; taraf delilleri toplanarak dava hakkının düşüp düşmediği saptanmalıdır. Kısacası doğum tarihi değil, öğrenme tarihi tartışılır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2011 · E. 2010/7345 · K. 2011/9938

Çocukların kocanın hanesine sonradan tescil edildiği hâlde süre, nüfus müdürlüğünün tebliğiyle öğrenme tarihinden başlar

Eşler 1980'de evlendi, uzun süre fiilen ayrı yaşadıktan sonra 1995'te boşanmıştır. Soybağının reddi istenen çocuklar boşanma dosyasındaki nüfus kayıtlarında hiç görünmüyordu; 1989 ve 1990 doğumlu bu çocuklar, boşanma kesinleştikten ve ana öldükten çok sonra, 2006'da kocanın hanesine tescil edilmiştir. Koca durumu nüfus müdürlüğünün tebligatıyla öğrendi ve kısa süre sonra dava açmıştır. Mahkeme davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir.

> *Koca bu çocukların kendisinin nüfusuna kayıt edildiğini nüfus müdürlüğünün tebliği üzerine öğrenmiş ve 22.11.2006 tarihinde bu davayı açmıştır. Öğrenmeden itibaren bir yıllık süre içinde davayı açabilecektir. Açıklanan bu hususlar dikkate alındığında davacı kocanın dava açması için gecikmeyi haklı kılan sebeplerin varlığı ve davanın süresi içinde açıldığının kabulünde zorunluluk vardır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, öğrenme ölçüsünün pratik karşılığını gösterir. Çocuklar on beş yıldan uzun süre önce doğmuştu; ama koca onların kendi hanesine yazıldığını ancak nüfus müdürlüğünün tebligatıyla öğrenebilmişti. Daire, öğrenmeden itibaren bir yıl içinde açılan davayı süresinde saymış, ayrıca gecikmeyi haklı kılan sebeplerin de bulunduğunu kabul etmiştir. Dosyada kaydın ne zaman oluştuğu ile davacının bundan ne zaman haberdar edildiği farklıysa tebligat tarihi belgelenmelidir; süre tartışmasını bu belge belirler.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.12.2012 · E. 2011/17066 · K. 2012/30244

Doğumun üzerinden kırk yılı aşkın süre geçmiş olsa da mahkeme gecikmenin haklı sebebe dayanıp dayanmadığını araştırmak zorundadır

Dava, 1966 doğumlu bir kişinin soybağının reddi istemine ilişkindi ve 2011 yılında açılmıştır. Mahkeme, doğumdan başlayarak beş yıl geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Koca, davayı doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkekle cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açmak zorundadır (TMK m. 289/1). Gecikme haklı bir nedene dayanıyorsa soybağının reddi ile ilgili bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihten başlar (TMK m. 289/son). Taraflardan gecikmenin haklı bir nedene dayanıp dayanmadığı konusundaki delilleri sorulup, gösterdikleri takdirde toplanıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken; 25.06.2009 tarihinde Anayasa Mahkemesin-*

ce Anayasaya aykırı olduğu için iptaline karar verilen Türk Medeni Kanununun 289. maddesinin birinci fıkrasında yer alan doğumdan başlayarak beş yıl geçtiğinden bahisle davanın reddi usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Kararın değeri, iptalin sonucunu uç bir örnekte göstermesidir: doğumun üzerinden kırk beş yıl geçmiş olması tek başına ret sebebi değildir. Mahkemenin yapması gereken, taraflara gecikmenin haklı bir nedene dayanıp dayanmadığı konusundaki delillerini sormak, gösterdikleri takdirde toplamak ve sonucuna göre karar vermektir. Bu, davanın mutlaka kabul edileceği anlamına gelmez; yalnız **doğum tarihine bakarak kapı kapatılamayacağı** anlamına gelir. Süre tartışması artık öğrenme ve haklı sebep üzerinden yürür.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.12.2010 · E. 2010/8060 · K. 2010/20946

Haklı sebep araştırmasında taraf tanıkları dinlenmeden eksik incelemeyle karar verilemez

Dava, 1987 doğumlu bir çocuğun soybağının reddi istemine ilişkindi ve 2001'de açılmıştır. Taraflar delil listelerinde tanık deliline de dayanmış, bu delilden açıkça vazgeçmemişti; mahkeme tanıkları dinlemeden karar vermiştir.

> *Taraflardan gecikmenin haklı bir nedene dayanıp dayanmadığı konusundaki delilleri sorulup, gösterdikleri takdirde toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Taraflar delil listesinde tanık deliline de dayanmışlardır. Bu tanıkların dinlenilmelerinden açıkça vazgeçilmemiştir. Tarafların gösterdikleri tanıkların usulüne uygun olarak çağrılıp dinlenilmeleri gerekirken, bu yön gözetilmeden eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Süre tartışması bir **delil** meselesidir ve tanık delili bu tartışmanın merkezinde yer alır; çünkü öğrenmenin ne zaman gerçekleştiği çoğu zaman yazılı belgeye bağlanamaz. Delil listesine tanık yazılmış ve bundan açıkça vazgeçilmemişse mahkeme tanıkları dinlemek zorundadır. Uygulamada bu, dosyanın kaderini belirler: tanık dinlenmeden verilen ret kararları istinaf ve temyizde eksik inceleme nedeniyle kaldırılmaktadır. Delil listesi verilirken tanıkların hangi olguyu anlatacağı da açıkça yazılmalıdır.

12 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Dalga Eda Yıldırım ve Özgün Yıldırım Başvurusu · B. No: 2014/5974 · 26.12.2017

Elde DNA raporu bulunması nüfus kaydındaki babalığı tek başına değiştirmez; soybağının reddi kararının kesinleşmesi gerekir

Evlilik birliği içinde doğan çocuk kocanın hanesine kaydedilmiştir. Boşanma davası açıldıktan sonra çocuğa kayyım atandı ve soybağının reddi davası açılmıştır; Adli Tıp Kurumu raporuyla kayden baba görünen kişinin biyolojik baba olmadığı belirlenmiştir. Başvurucular, rapora rağmen çocukla o kişi arasında kişisel ilişki kurulmasından yakındı.

> *Bunun için 4721 sayılı Kanun'un 286. ve devamı maddeleri çerçevesinde soy bağının reddi davası açılması ve bu davanın kabulüne ilişkin kararın kesinleşmesi gerekmektedir (bkz. §§ 38, 39). Anayasa Mahkemesinin bu davalarda uygulanan hak düşürücü süreye ilişkin kısmi iptal kararında da değindiği üzere kişinin genetik babasıyla nesep ilişkisi kurabilmesi maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının bir gereğidir (bkz. § 40).*

DEĞERLENDİRME Bu karar süreyle ilgili en yaygın yanlış anlamayı düzeltir: **DNA raporunun elde bulunması hukukî durumu kendiliğinden değiştirmez.** Rapor yalnız bir delildir; nüfustaki babalığın son bulması için soybağının reddi davasının açılması ve kabul kararının kesinleşmesi gerekir. Bunun süre bakımından sonucu şudur: rapor eline geçen kişi, "nasıl olsa rapor var" diyerek beklememelidir; çoğu dosyada bir yıllık süre tam da o raporun alındığı tarihte işlemeye başlar. Mahkeme ayrıca, kişinin genetik babasıyla nesep ilişkisi kurabilmesinin maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkının bir gereği olduğunu vurgulamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme ve ispat.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin dava hakkı ve süreleri.
- **TMK m. 294:** Sonradan evlenmede itiraz ve iptal.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

290 C. Karinelerin çakışması

KANUN METNİ

(1) Çocuk evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğmuş ve ana da bu arada yeniden evlenmiş olursa, ikinci evlilikteki koca baba sayılır.
(2) Bu karine çürütülürse ilk evlilikteki koca baba sayılır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 290, iki babalık karinesinin çakıştığı durumu tek cümleyle çözer: ikinci evlilikteki koca baba sayılır. Çakışma şöyle doğar: çocuk, ilk evliliğin sona ermesinden sonraki üçyüz gün içinde doğmuştur; bu hâlde ilk evlilikteki koca baba sayılır (TMK m. 285). Ama ana bu arada yeniden evlenmişse çocuk ikinci evlilik içinde doğmuş olur ve aynı karine bu kez ikinci koca lehine işler. Kanun tercihini ikinci evlilikten yana kullanmıştır. İkinci kocanın babalığı soybağının reddi davasıyla çürütülürse karine kendiliğinden ilk evlilikteki kocaya döner.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Karine çakışması	Aynı çocuk için iki babalık karinesinin birlikte doğması (TMK m. 290).
Üçyüz gün	Evliliğin sona ermesinden sonra karinenin sürdüğü süre (TMK m. 285).
Bekleme süresi	Kadının yeniden evlenmesi için beklemesi gereken üçyüz gün (TMK m. 132).
Karinenin çürütülmesi	Soybağının reddi davasıyla babalığın kaldırılması (TMK m. 286).

1 Yargıtay 18. HD, 14.12.2015, E. 2015/4788, K. 2015/18439.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 290- "Karinelerin çakışması" kenar başlığını taşıyan ve İsviçre Medenî Kanununun 257 nci maddesinden alınan bu hükümde, evlilik sona erdikten sonra üçyüz gün geçmeden önce çocuğun doğmuş olması hâlinde ortaya çıkan babalık karinesi ile çocuğun evlilik devam ederken doğmuş olması hâlinde ortaya çıkan babalık karinesinin çakışması durumu, yine bir karine ile, daha doğrusu çakışan karinelerden birinin tercihi ile çözüme kavuşturulmaktadır. Yürürlükteki Kanunda ise bu konu düzenlenmemiştir ve doktrinde de aynı değerde iki hükmün çakışmasından doğan bu örtülü boşluğun nasıl çözüme kavuşturulacağı konusunda bir fikir birliği yoktur. Birinci fıkraya göre, çocuk evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmeden önce doğmuş ve ana da bu arada, yani çocuk doğmadan önce, yeniden evlenmiş olursa, ikinci evlilikteki koca baba sayılmaktadır. Ancak bu karinenin aksi kanıtlanabilir ve böylece de karine çürütülebilirse, ilk evlilikten doğan karine canlanır ve bu evlilikte koca ikinci fıkra gereğince baba sayılır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 112-113*

Gerekçenin en öğretici yanı, kanun koyucunun **ne yaptığını itiraf etmesidir**: ortada aynı değerde iki hüküm vardır, ikisi de aynı çocuk için babalık karinesi doğurur ve bu çatışma bir yorum kuralıyla değil, doğrudan bir **tercihle** çözülmüştür. Gerekçe bu tercihi "çakışan karinelerden birinin tercihi" diye adlandırır ve tercihin neden ikinci evlilikten yana kullanıldığını açıklamaz. Sebep hükmün yapısından anlaşılabilir: çocuğun içinde doğduğu ve fiilen yaşadığı aile ikinci evliliktir, dolayısıyla çocuğun günlük hayattaki durumu ile hukukî durumu arasındaki uyum ikinci kocanın baba sayılmasıyla sağlanır. Gerekçedeki ikinci önemli ayrıntı **zamanlamaya** ilişkindir: ana "bu arada", yani çocuk doğmadan önce yeniden evlenmiş olmalıdır; doğumdan sonraki evlenme bu maddeyi işletmez. Üçüncü ayrıntı ise ikinci fıkranın işleyişidir: ikinci evlilikteki kocanın babalığı çürütülürse ilk evlilikten doğan karine **canlanır**. Bu, çocuğun soybağının boşta kalmasını önleyen bir güvencedir; karinelerden biri düştüğünde diğeri kendiliğinden devreye girer. Tasarının 290. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Bu maddenin eski Kanun'da **karşılığı yoktur**. Gerekçenin kendi ifadesiyle yürürlükteki Kanun'da konu düzenlenmemiş, doktrin de aynı değerde iki hükmün çakışmasından doğan örtülü boşluğun nasıl doldurulacağı konusunda anlaşamamıştı. Eski hukukta tartışma şu üç görüş çevresinde dönüyordu: çocuğun her iki kocaya birden nesep bağıyla bağlanamayacağı açık olduğuna göre ya ilk evlilik tercih edilmeli, ya ikinci evlilik tercih edilmeli, ya da soybağı hâkim kararıyla belirlenmeliydi. 4721 sayılı Kanun bu tartışmayı ikinci görüşü benimseyerek kapatmıştır. Eski Kanun'un konuyu düzenlememiş olmasının bir sebebi de, bekleme süresi kuralının aynı zamanda bu çakışmayı önleyici bir işlev görmesidir; nitekim bugün de öyledir (TMK m. 132).

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 290
Düzenleme	Yok; örtülü boşluk	Açık hüküm
Çözüm	Doktrinde görüş birliği yok	İkinci evlilikteki koca baba sayılır
Çürütme	—	Karine çürütülürse ilk koca baba sayılır
Kaynak	—	İsviçre Medenî Kanunu m. 257
Önleyici kural	Bekleme süresi	Bekleme süresi (TMK m. 132)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Maddeyi çevreleyen hukuk ise hareketlidir: babalık karinesinin kendisi (TMK m. 285) ile dava hakkı ve süreler (TMK m. 286, TMK m. 289) 2024 yılında değişmiş, çakışmayı önleyen bekleme süresi kuralı ise Anayasa Mahkemesi denetiminden geçerek yürürlükte kalmıştır.[2]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; eski Kanun'daki boşluk dolduruldu	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Çocuk, ilk evliliğin sona ermesinden sonraki üç-yüz gün içinde doğmalı	TMK m. 290/1
Koşul	Ana, bu arada yeniden evlenmiş olmalı	TMK m. 290/1
Sonuç	İkinci evlilikteki koca baba sayılır	TMK m. 290/1
Çürütme	Karine soybağının reddi davasıyla çürütülür	TMK m. 286
Çürütülürse	İlk evlilikteki koca baba sayılır	TMK m. 290/2
Uygulama	Doğum tarihi düzeltmesiyle soybağı değiştirilemez	Yargıtay 18. HD, K. 2015/18439
Görev	Baba adının değişmesi sonucu doğuran dava aile mahkemesinde	Yargıtay 17. HD, K. 2011/9613
Kayyım	Çocuğa temsil kayyımı atanması zorunludur	Yargıtay 18. HD, K. 2012/9422
Önleme	Bekleme süresi bu çakışmayı önlemek içindir	TMK m. 132
Kaldırma	Süre yalnız iki hâlde kaldırılır	Yargıtay 2. HD, K. 2021/8931
Anayasa	Bekleme süresi kuralı Anayasa'ya uygundur	AYM, K. 2025/181

2 AYM, 10.09.2025, E. 2024/233, K. 2025/181.

Konu	Kural	Dayanak
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 257	S. Sayısı 723, s. 112

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 257. maddesinden alınmıştır ve eski Kanun'da **karşılığı yoktur**. Gerekçe bunu açıkça söyler: yürürlükteki Kanun'da bu konu düzenlenmemiştir ve doktrinde de aynı değerde iki hükmün çakışmasından doğan bu **örtülü boşluğun** nasıl çözüleceği konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Madde, evlilik sona erdikten sonra üçyüz gün geçmeden çocuğun doğmuş olması hâlinde ortaya çıkan babalık karinesi ile çocuğun evlilik devam ederken doğmuş olması hâlinde ortaya çıkan babalık karinesinin çakışmasını, yine bir karineyle, daha doğrusu çakışan karinelerden birinin tercihiyle çözüme kavuşturur. Gerekçeye göre birinci fıkrada ana, "bu arada", yani çocuk doğmadan önce yeniden evlenmiş olmalıdır; bu takdirde ikinci evlilikteki koca baba sayılır. Ancak bu karinenin aksi kanıtlanabilir; karine çürütülürse ilk evlilikten doğan karine **canlanır** ve o evlilikteki koca ikinci fıkra gereğince baba sayılır. Tasarının 290. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde uygulamada nadiren karşılaşılan bir hükümdür ve bunun sebebi bellidir: kanun, çakışmanın **doğmasını** önlemek için kadına üçyüz günlük bekleme süresi getirmiştir (TMK m. 132). Bu süre yalnız iki hâlde kaldırılır: kadının önceki evliliğinden gebe olmadığı anlaşılırsa veya evliliği sona eren eşler yeniden birbiriyle evlenmek isterse. Dolayısıyla 290. madde çoğunlukla üç durumda gündeme gelir: bekleme süresinin kaldırılması kararı hatalı verilmiştir, evlenme bu kurala aykırı biçimde yapılmıştır ya da yurt dışında gerçekleşmiş bir evlenme söz konusudur. Bu durumda şu unutulmamalıdır:

290. madde bir çözüm kuralıdır, bir dava türü değildir.

Kimin baba sayılacağını belirler, ama yanlış kaydı kendiliğinden düzeltmez. Kayıt değiştirilmek isteniyorsa yine soybağının reddi davası açılması gerekir ve bu dava hak düşürücü süreye tabidir (TMK m. 289). Dava sonuçlanınca ikinci sonuç kendiliğinden doğar: ikinci kocanın babalığı düştüğü anda karine ilk kocaya geçer, yani çocuk babasız kalmaz.

II. Çakışmanın Doğuşu

- **Birinci karine:** Evliliğin sona ermesinden sonraki üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır (TMK m. 285).
- **İkinci karine:** Evlilik devam ederken doğan çocuğun babası da kocadır (TMK m. 285).

- **Çakışma:** Ana üçyüz gün dolmadan yeniden evlenmişse iki karine aynı çocukta buluşur.
- **Boşluk:** Eski Kanun bu durumu düzenlememişti (S. Sayısı 723, s. 112).
- **Tercih:** Kanun ikinci evlilikteki kocayı baba sayar (TMK m. 290/1).
- **Zaman koşulu:** Yeniden evlenme, çocuğun doğumundan önce gerçekleşmiş olmalıdır.

III. Karinenin Çürütülmesinin Sonucu

- **Yol:** İkinci kocanın babalığı soybağının reddi davasıyla çürütülür (TMK m. 286).
- **Sonuç:** İlk evlilikteki kocanın babalığı canlanır (TMK m. 290/2).
- **Anlamı:** Çocuk bu davanın sonunda babasız kalmaz.
- **İkinci dava:** İlk kocanın babalığı da ayrıca reddedilebilir (TMK m. 287).
- **Kolaylık:** Ayrı yaşama hâlinde ispat yükü hafifler (TMK m. 288).
- **Süre:** Her iki dava da hak düşürücü süreye tabidir (TMK m. 289).

IV. Bekleme Süresiyle İlişkisi

- **Kural:** Kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez (TMK m. 132).
- **Amaç:** Soybağı kayıtlarının doğruluğunu korumak.[3]
- **Kendiliğinden bitme:** Doğumla süre biter.
- **Kaldırma:** Gebe olmadığı anlaşılırsa veya eşler yeniden birbiriyle evlenecekse.[4]
- **Sınır:** Gebe kadın bakımından süre kaldırılamaz.
- **Hukuki yarar:** Süre dolmuşsa kaldırma davası açılamaz.[5]

V. Üçyüz Günlük Sürenin Hesaplanması

- **Başlangıç:** Evliliği sona erdiren kararın kesinleştiği tarih.
- **Yabancı ilam:** Yabancı kararın kesinleştiği tarih esas alınır.[6]
- **Ölümle sona erme:** Ölüm tarihi esas alınır.
- **Sayım:** Gün hesabı doğum tarihine kadar yapılır.
- **Doğum tarihi:** Nüfustaki tarih değil, gerçek doğum tarihi belirleyicidir.
- **Düzeltme sınırı:** Doğum tarihi soybağını değiştirecek biçimde düzeltilemez.[7]

3 AYM, 10.09.2025, E. 2024/233, K. 2025/181.
4 Yargıtay 2. HD, 30.11.2021, E. 2021/8858, K. 2021/8931.
5 Yargıtay 2. HD, 18.09.2008, E. 2008/11211, K. 2008/12163.
6 Yargıtay 2. HD, 18.09.2008, E. 2008/11211, K. 2008/12163.
7 Yargıtay 18. HD, 14.12.2015, E. 2015/4788, K. 2015/18439.

VI. Yanlış Kaydın Düzeltilmesi

- **Nitelik:** Baba adının değişmesi sonucunu doğuran dava soybağı davasıdır.
- **Görev:** Aile mahkemesi görevlidir.[8]
- **Yanlış adres:** Asliye hukuk mahkemesindeki kayıt düzeltme davası çözüm değildir.
- **Kayyım:** Çocuğa temsil kayyımı atanmadan hüküm kurulamaz.[9]
- **Tanıma:** Kurulmuş soybağı varken üçüncü kişinin tanıması sonuç doğurmaz (TMK m. 282).
- **İspat:** Soybağı davalarında hâkim maddî olguları res'en araştırır (TMK m. 284).

VII. Uygulamada Karşılaşılan Hâller

- **Bekleme süresinin kaldırılması:** Karar hatalı verilmişse çakışma doğar.
- **Yurt dışında evlenme:** Bekleme süresine uyulmadan yapılan evlenmeler.
- **Tescil:** Çocuk üçyüz gün içinde doğduğu için eski kocanın hanesine yazılır.[10]
- **Genetik inceleme:** Uyuşmazlık kural olarak DNA raporuyla çözülür (TMK m. 284).
- **Tek yol:** Kurulan soybağı yalnız soybağının reddiyle kaldırılır.[11]
- **Sonuçlar:** Soybağı sürdüğü sürece velayet, nafaka ve miras hükümleri işler.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu maddeyle karşılaşıldığında önce dört tarih yan yana yazılmalıdır: ilk evliliğin sona erdiği (kararın kesinleştiği) tarih, ananın yeniden evlendiği tarih, çocuğun doğum tarihi ve nüfusa tescil tarihi. Doğum, ilk evliliğin sona ermesinden sonraki üçyüzüncü günden önceyse ve ana bu arada yeniden evlenmişse 290/1 devrededir: nüfusta kim yazılı olursa olsun kanunen baba, **ikinci evlilikteki kocadır**. Kayıt ilk kocaya yapılmışsa bu kaydın düzeltilmesi gerekir ve bu dava aile mahkemesinde görülür; asliye hukuk mahkemesinde açılan kayıt düzeltme davası sonuca götürmez. Gerçek babalık tartışılıyorsa açılacak dava soybağının reddidir; amaç ikinci kocanın babalığını çürütmekse dava ona karşı açılır ve kazanılırsa karine ilk kocaya döner. Bu yüzden çoğu dosyada **iki dava birlikte** düşünülmelidir, yoksa çocuk yeniden istenmeyen bir soybağına bağlanır. Yaş veya doğum tarihi düzeltme yoluyla sonuç alınmaya çalışılmamalıdır; bu yol kapalıdır. Son olarak çocuğa temsil kayyımı atanması baştan istenmelidir; bu eksiklik tek başına bozma sebebidir ve aylarca zaman kaybettirir.

8 Yargıtay 17. HD, 21.10.2011, E. 2011/8190, K. 2011/9613.
9 Yargıtay 18. HD, 13.09.2012, E. 2012/8141, K. 2012/9422.
10 Yargıtay 2. HD, 19.12.2023, E. 2023/3409, K. 2023/6301.
11 Yargıtay 2. HD, 05.04.2022, E. 2022/1070, K. 2022/3255.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2015 · E. 2015/4788 · K. 2015/18439

Doğum tarihi, çocuğun soybağını değiştirecek biçimde düzeltilemez; 290/1 karinesi çürütülmedikçe düzeltme ancak ilk evliliğin sona erdiği tarihten sonraki bir güne yapılabilir

Ana, önceki kocasından 07.05.2009'da kesinleşen kararla boşanmış, 04.12.2009'da yani üçyüz gün geçmeden yeniden evlenmişti. Çocuk ikinci evlilik içinde doğmuş görünüyordu. Ana ile ikinci koca, çocuğun nüfustaki 10.03.2010 olan doğum tarihinin 18.11.2008 olarak düzeltilmesini istemiştir; mahkeme bu talebi kabul etmiştir. Oysa bu tarih, ananın önceki evliliğinin içine düşüyordu.

> *"Çocuğun soybağında değişiklik sonucunu doğuracak şekilde doğum tarihinde düzeltme yapılamaz. Ana, önceki evliliğinin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmeden 04.12.2009 tarihinde yeniden evlenmiştir. Bu durumda Türk Medeni Kanunu'nun 290/1. maddesinde yer alan "ikinci evlilikteki kocanın baba sayılacağına" ilişkin kanuni karine çürütülmediğine göre çocuğun doğum tarihi, sözü edilen yasal karineyle çatışmayacak şekilde ananın önceki evliliğinin sona erdiği tarihten sonraki bir tarih olarak düzeltilebilir.*

DEĞERLENDİRME

290. maddeyi doğrudan uygulayan ve uygulamada en çok işe yarayan karar budur. Daire iki şey söyler. Birincisi, yaş veya doğum tarihi düzeltme davası bir **soybağı değiştirme aracı değildir**; talep kabul edildiğinde çocuk başka bir erkeğe soybağıyla bağlanacaksa düzeltme yapılamaz. İkincisi, ana üçyüz gün geçmeden yeniden evlenmişse 290/1 devreye girer ve **ikinci evlilikteki koca baba sayılır**; bu karine soybağının reddi davasıyla çürütülmediği sürece ayakta kalır. Sonuç olarak doğum tarihi düzeltmesi ancak karineyle çatışmayacak bir tarihe, yani ilk evliliğin sona erdiği tarihten sonraki bir güne yapılabilir. Dosyada yaş düzeltme talebi varsa önce bu talebin soybağına dokunup dokunmadığı incelenmelidir.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
21.10.2011 · E. 2011/8190 · K. 2011/9613

Üçyüz gün geçmeden doğan çocuğun kaydının hangi kocaya yazılacağı uyuşmazlığı soybağının düzeltilmesi davasıdır; aile mahkemesi görevlidir

Çocuk, ananın önceki evliliğinin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmeden doğmuştur; ancak nüfus kaydı ilk koca yerine ananın daha sonra evlendiği kişinin üzerine yapılmıştır. Kaydın düzeltilmesi istendi. Aile mahkemesi bunu nüfus müdürlüğünün hatalı işlemi sayarak asliye hukuk mahkemesini, asliye hukuk mahkemesi ise soybağına ilişkin sayarak aile mahkemesini görevli görüp karşılıklı görevsizlik kararı vermiştir.

> *Dava, babanın değiştirilmesine yönelik olup, Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca soybağının düzeltilmesi istemine ilişkindir. Bu durumda uyuşmazlığın Manisa 2.Aile Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 290. maddenin doğurduğu tipik uyuşmazlığı ve doğru adresi gösterir. İki babalık karinesinin çakıştığı dosyalarda nüfus kaydı çoğu zaman yanlış kocaya yazılmış olur ve talep dıştan bakıldığında bir kayıt düzeltme talebi gibi görünür. Merci tayinine bakan Daire bu görünüşe itibar etmemiştir: **baba adının değiştirilmesi sonucunu doğuran talep, nüfus kayıt düzeltme değil soybağının düzeltilmesi davasıdır** ve aile mahkemesinde görülür. Dava dilekçesi buna göre kurulmalıdır; yanlış mahkemede geçen aylar hak düşürücü süreyi durdurmaz (TMK m. 289).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
13.09.2012 · E. 2012/8141 · K. 2012/9422

Üçyüz gün içinde doğan çocuğun üçüncü bir kişi tarafından tanınmasına karşı açılan iptal davasında çocuğa temsil kayyımı atanması zorunludur

Çocuk, ananın önceki evliliğinin sona ermesinden itibaren üçyüz gün geçmeden doğmuştur. Buna rağmen çocuk üçüncü bir kişi tarafından tanınmıştır. Tanıma işleminin iptali istendi; mahkeme davayı kabul etti ancak çocuğa kayyım atamamıştı.

> *Dava sonucunda verilen hüküm çocuğun haklarını etkiler niteliktedir. Yasal temsilci ile çocuğun menfaati çatışma halinde olup Türk Medeni Kanununun 426/2 maddesi uyarınca çocuğu temsil kayyımı atanmadan hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu dosya, karine çakışmasının üçüncü bir biçimini gösterir: ana yeniden evlenmemiş, ama başka bir erkek çocuğu tanımıştır. Oysa üçyüz gün içinde doğan çocuk zaten ilk evlilikteki kocanın çocuğu sayıldığından ortada kurulmuş bir soybağı vardır ve bu soybağı kaldırılmadan tanıma geçerli olmaz (TMK m. 285). Kararın uygulamadaki dersi usule ilişkindir: çocuğun soybağını etkileyecek her davada, yasal temsilci ile çocuğun menfaati çatıştığından çocuğa **temsil kayyımı** atanmadan hüküm kurulamaz; bu eksiklik tek başına bozma sebebidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2021 · E. 2021/8858 · K. 2021/8931

Kadın önceki evliliğinden gebe ise bekleme süresi kaldırılamaz; koşulları gerçekleşmeden verilen kaldırma kararı kanun yararına bozulur

Kadın, boşanma kararının kesinleşmesinden yirmi gün sonra, üçyüz günlük süre dolmadan bekleme süresinin kaldırılmasını istemiştir. Dosyaya sunulan sağlık raporuna göre kadın gebeydi ve duruşmada boşandığı eşinden başka biriyle evlenmek istediğini bildirmiştir. Mahkeme talebi kabul etmiştir; karar kesin olduğundan Adalet Bakanlığı kanun yararına bozma istemiştir.

> *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 132 nci maddesinde, "Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez. Doğurmakla süre biter. Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır" hükmü düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME

290. maddenin neden bu kadar az uygulandığını anlamak için bu karara bakmak gerekir. Bekleme süresi, tam da iki babalık karinesinin çakışmasını önlemek için konmuştur; bu yüzden süre yalnız iki hâlde kaldırılır: kadının önceki evliliğinden **gebe olmadığının anlaşılması** veya eşlerin **yeniden birbiriyle evlenmek istemesi**. Somut olayda kadın gebeydi ve başka biriyle evlenmek istiyordu; yani her iki koşul da gerçekleşmemişti. Daire, koşulları oluşmadan verilen kaldırma kararını kanun yararına bozmuştur. Kural doğru uygulandığında 290'daki çakışma zaten doğmaz; madde, kuralın yanlış uygulandığı veya evliliğin hükümsüz olduğu hâller için bir emniyet supabıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2008 · E. 2008/11211 · K. 2008/12163

Üçyüz günlük süre dolduktan sonra açılan bekleme süresinin kaldırılması davasında hukuki yarar yoktur; yabancı boşanma ilamında süre ilamın kesinleştiği tarihten işler

Kadın, yabancı mahkemeden aldığı ve 19.04.2006'da kesinleşen boşanma ilamına dayanarak bekleme süresinin kaldırılmasını istemiştir. Dava, kesinleşme tarihinden itibaren üçyüz günlük süre dolduktan sonra açılmıştı.

> *5718 sayılı Kanunun 59. maddesi uyarınca boşanmaya ilişkin yabancı ilamın 19.4.2006 tarihinde kesinleştiği görülmekle yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisinin yabancı mahkeme kararının kesinleştiği 19.4.2006 tarihinden itibaren hüküm ifade edeceğine ve kesinleşme tarihinden itibaren 300 günlük süre (TMK.132.m.)dolduktan sonra davacı kadın tarafından bekleme süresinin kaldırılması davası açıldığından davacı kadının dava açmakta hukuki yararı bulunmadığından hükmün sonucu ibariyle doğru olduğunun anlaşılmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Karar iki pratik bilgi verir. Birincisi sürenin **başlangıcı**: yabancı mahkemeden alınan boşanma ilamında üçyüz günlük süre, ilamın Türkiye'de tanınmasından değil, **yabancı kararın kesinleştiği tarihten** işlemeye başlar. İkincisi, süre zaten dolmuşsa kaldırma davası açmakta hukuki yarar yoktur ve dava bu sebeple reddedilir. Aynı ölçü 290. madde bakımından da geçerlidir: üçyüz günün ne zaman dolduğu hesaplanırken esas alınacak tarih, evliliği sona erdiren kararın kesinleştiği tarihtir.

6 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
10.09.2025 · E. 2024/233 · K. 2025/181

Bekleme süresi kuralı Anayasa'ya uygundur; amacı soybağı kayıtlarının sağlıklı ve güvenilir olmasını sağlamaktır

Bir aile mahkemesi, evliliği sona eren kadın bakımından bekleme süresi öngören kuralın özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürerek iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi kuralı, evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâli yönünden incelemiştir.

> *Kamu düzeninin sağlanması ve çocuğun korunması için soy bağına ilişkin kayıtların sağlıklı ve güvenilir olmasına ihtiyaç duyulduğu gözetildiğinde evliliği sona eren kadın bakımından bekleme süresi öngören kuralların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik olmadığı söylenemez. 32. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınması gereken bir diğer ilkedir. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama aracı ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. 33. Evliliği sona eren kadın bakımından kurallarda öngörülen bekleme süresinin nüfus kayıtlarının gerçeğe uygun tutularak kamu düzeninin sağlanması ve çocuğun korunması amacı bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 290. maddenin arkasındaki politikayı açıkça ortaya koyar. Bekleme süresi bir ahlak kuralı değil, **soybağı kayıtlarının doğruluğunu koruyan bir araçtır**; Mahkeme bunu zorunlu bir toplumsal ihtiyaç saymış ve kuralı Anayasa'ya uygun bulmuştur. Kararın ayrıca 290 bakımından pratik bir sonucu vardır: bekleme süresi yürürlükte kaldığı sürece ana, üçyüz gün dolmadan ancak mahkeme kararıyla yeniden evlenebilir; dolayısıyla karine çakışması ya bu kararın hatalı verilmesi ya da evlenmenin bu kurala aykırı biçimde yapılması hâlinde gündeme gelir. Kararın verildiği gün itibarıyla kural yürürlüktedir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.12.2023 · E. 2023/3409 · K. 2023/6301

Bekleme süresi kaldırıldıktan sonra üçyüz gün içinde doğan ve eski kocanın hanesine tescil edilen çocuklarda soybağı, genetik inceleme raporuyla reddedilir

Eşlerin boşanması 26.04.2018'de kesinleşmiştir. Ana, çocuk sahibi olmak amacıyla açtığı davayla bekleme süresini kaldırttı ve 03.02.2019'da üçüz doğum yapmıştır. Çocuklar, üçyüz günlük süre içinde doğdukları için eski kocanın nüfus hanesine tescil edilmiştir. Eski koca soybağının reddi davası açmıştır; Adli Tıp Kurumu raporu biyolojik babalığı reddetmiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Dava, soybağının reddi istemine ilişkin olup, uyuşmazlık, davanın kabulü koşullarının oluşup oluşmadığı, hak düşürücü süre içinde dava açılıp açılmadığı, ATK raporunun hüküm kurmaya elverişli olup olmadığı noktalarında toplanmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu dosya, bekleme süresi kaldırıldığında ne olduğunu somut biçimde gösterir. Kaldırma kararı ananın yeniden evlenmesinin önünü açar, ama **doğan çocuğun soybağını kendiliğinden değiştirmez**: çocuk üçyüz günlük süre içinde doğduğu için eski kocanın hanesine yazılır (TMK m. 285). Ana yeniden evlenmişse 290/1 uyarınca ikinci evlilikteki koca baba sayılır; evlenmemişse karine ilk kocada kalır ve tek çözüm soybağının reddi davasıdır. Somut olayda genetik inceleme raporuna dayanan kabul kararı onanmıştır. Uygulamada dikkat edilecek üç nokta kararın kendi ifadesiyle sayılmıştır: kabul koşulları, hak düşürücü süre ve raporun hüküm kurmaya elverişliliği.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2022 · E. 2022/1070 · K. 2022/3255

Üçyüz gün içinde doğan çocukla o evlilikteki koca arasında soybağı kanun gereği kurulur ve yalnız soybağının reddi davasıyla kaldırılabilir

Sağ kalan eş tarafından açılan soybağının reddi davası, hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Daire, kararı denetlerken babalık karinesinin kuruluşunu ve çürütülme yolunu sırasıyla ortaya koydu.

> *Evliliğin doğumdan önce gerçekleşmiş olması hâlinde Türk Medeni Kanunu m. 285 gereğince evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babasının koca olduğu karine olarak kabul edilmiştir. Bu karine uyarınca, evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuk ile o evlilikte koca arasında soybağı kurulacaktır. Babalık karinesinin çürütülmesi soybağının reddi ile mümkündür. Bu ise soybağının reddi davası ile sağlanabilir (TMK m. 286). Bunun dışında çocuk ile baba arasında kurulan soybağının ortadan kaldırılması imkânı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME

290. maddeyi okurken akılda tutulması gereken temel kural budur: üçyüz gün içinde doğan çocukla o evlilikteki koca arasında soybağı **kanun gereği** kurulur ve bu bağ yalnız soybağının reddi davasıyla ortadan kaldırılabilir; başka bir yol yoktur. 290. madde bu kuralı ortadan kaldırmaz, yalnız iki evlilik söz konusu olduğunda karinenin hangisinde işleyeceğini belirler. Yani ikinci evlilikteki kocanın babalığı da kanun gereği kurulmuş bir soybağıdır ve ona karşı da ancak soybağının reddi davası açılabilir (TMK m. 286); bu dava kazanılırsa karine ilk evlilikteki kocaya geçer.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 132:** Kadın için bekleme süresi.
- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme ve ispat.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 289:** Hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin dava hakkı.
- **TMK m. 295:** Tanıma.

MADDE

291 D. Diğer ilgililerin dava hakkı

KANUN METNİ

(1) (Değişik birinci fıkra:7/11/2024-7531/11 md.) Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde baba olduğunu iddia eden kişi, kocanın altsoyu, anası veya babası, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.

(2) Ergin olmayan çocuğa atanacak kayyım, atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl, (...) içinde soybağının reddi davasını açar.

(3) Kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 291, soybağının reddi davasını koca, ana ve çocuk dışında kimlerin açabileceğini gösterir ve bu liste sınırlıdır. Sayılanlar şunlardır: baba olduğunu iddia eden kişi, kocanın altsoyu, anası ve babası. Listede olmayan hiç kimse bu davayı açamaz; örneğin kocanın eşinin dava ehliyeti yoktur.[1] Mirasçılar bakımından ikinci bir sınır daha vardır: kocanın dava hakkı hayattayken sona ermişse onların hakkı hiç doğmaz.[2] Süre, her ilgili bakımından kendi öğrenme tarihinden başlayarak bir yıldır; kayyım bakımından ise atama kararının tebliğinden başlar.

TEMEL KAVRAMLAR

Diğer ilgililer | Koca, ana ve çocuk dışında dava hakkı tanınan kişiler (TMK m. 291/1).

1 Yargıtay 2. HD, 23.05.2023, E. 2023/2975, K. 2023/2609.
2 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/8883, K. 2024/4.

Baba olduğunu iddia eden kişi	Çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişi (TMK m. 291/1).
Kayyım	Ergin olmayan çocuk adına davayı açan temsilci (TMK m. 291/2).
Kıyas	Kocanın davasına ilişkin hükümlerin benzer biçimde uygulanması (TMK m. 291/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 291- Yürürlükteki Kanunun 245 inci maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada, dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerine özgü olmak üzere, kocanın altsoyunun, anasının, babasının veya baba olduğunu iddia eden kişinin dava hakkı düzenlenmiştir. Hükümde, hem yürürlükteki metin, hem 1984 tarihli Öntasarının 227 nci maddesi ve hem de İsviçre Medenî Kanununun 258 inci maddesi karşısında önemli farklılıklar mevcuttur. Bu hüküm, dava hakkı olan üçüncü kişilerin çevresini, yürürlükteki Kanunun 245 inci maddesi karşısında bir açıdan sınırlamakta, diğer bir açıdan ise genişletmektedir. Sınırlama, çocukla mirasçı veya çocuk sebebiyle mirastan yoksun kalanların tümüne değil, bunlardan sadece kocanın altsoyuna, anasına ve babasına dava hakkı tanınmış olmasında; genişletme ise, çocuğun babası olduğunu iddia eden kişiye de dava açma hakkı verilmiş olmasında söz konusudur. Dava açma süresi burada da bir yıl olarak belirlenmiştir. Fıkraya göre, bir yıllık süre, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya onun hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmeden itibaren işlemeye başlamaktadır. İkinci fıkrada, ergin olmayan çocuğun dava hakkı düzenlenmektedir. Davayı çocuk adına, kayyım açar. Davanın tâbi olduğu süre ise, atanma kararının kayyıma tebliğinden itibaren bir yıldır. Üçüncü fıkrada, yukarıda belirtilen ilgililerin açtıkları davalarda da önceki maddelerde bağlanan karineler ve ispat kurallarına yollama yapılmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 113*

Gerekçenin üç katkısı vardır. Birincisi, dava hakkı olan üçüncü kişilerin çevresinin neden bu biçimde çizildiğini anlatır: eski Kanun'a göre bir yandan **daraltma**, bir yandan **genişletme** yapılmıştır. Daraltma, çocukla birlikte mirasçı olan veya çocuk sebebiyle mirastan yoksun kalanların tümü yerine yalnız kocanın altsoyu, anası ve babasının sayılmasıdır; genişletme ise çocuğun babası olduğunu iddia eden kişiye dava hakkı verilmesidir. Bu ikinci yenilik, maddenin bugünkü en tartışmalı yönünün de kaynağıdır. İkincisi, gerekçe sürenin başlangıcını açıkça tarif eder: bir yıllık süre, doğumu ve kocanın ölümünü, ayırt etme gücünü kaybettiğini veya gaipliğine karar verildiğini **öğrenmeden** itibaren işler; yani ölüm tarihi değil öğrenme tarihi esastır. Üçüncüsü, son fıkranın anlamını daraltır: yollama, önceki maddelerdeki **karinelere ve ispat kurallarına** yapılmaktadır. Yargıtay da bu yönde karar vermiş, ilgililer için ayrı bir süre öngörüldüğünden kocanın süresine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanamayacağını belirtmiştir.[3] Tasarının 291. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

3 Yargıtay 2. HD, 30.06.2025, E. 2025/2697, K. 2025/6633.

Eski Kanun'un 245. maddesi aynı düşünceden hareket ediyordu ama üç noktada farklıydı. Birincisi **kişi çevresi**: dava hakkı, çocukla birlikte mirasçı olanlara veya çocuk sebebiyle mirastan yoksun kalanlara, yani geniş bir gruba tanınmıştı; çocuğun babası olduğunu iddia eden kişi ise hiç anılmıyordu. İkincisi **süre**: ret davası doğumu öğrendikleri tarihten itibaren **bir ay** içinde açılmalıydı. Üçüncüsü **önşartlar**: kocanın ölümü veya temyiz kudretinden yoksunluğu yanında, bulunduğu yerin bilinmemesi ya da herhangi bir sebeple çocuğun doğumundan haberdar edilememesi de yeterliydi; yeni metin bu son iki hâli almamış, yerine gaipliğe karar verilmesini koymuştur. Maddenin son cümlesindeki, kadının evlenmeden önce gebe kalması hâlinde Cumhuriyet savcısına tanınan dava hakkı da yeni Kanun'a alınmamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ret müddetinin mürurundan evvel kocanın vefat etmesi veya temyiz kudretinden mahrum olması yahut bulunduğu yerin bilinmemesi veya herhangi bir sebepten dolayı çocuğun doğumundan haberdar edilememesi halinde, çocukla birlikte mirasçı veya çocuk sebebi ile mirastan mahrum olanlar, doğuma ıttılaları tarihinden itibaren bir ay içinde ret davasını ikame edebilirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 245

	743 sayılı Kanun m. 245	4721 sayılı Kanun m. 291
Kimler	Mirasçı veya mirastan yoksun kalanların tümü	Kocanın altsoyu, anası, babası
Biyolojik baba	Dava hakkı yok	Baba olduğunu iddia eden kişiye hak tanındı
Önşart	Ölüm, temyiz kudreti kaybı, yerin bilinmemesi	Ölüm, gaiplik, ayırt etme gücü kaybı
Süre	Doğumu öğrenmeden bir ay	Öğrenmeden bir yıl
Ergin olmayan çocuk	Düzenlenmemiş	Kayyım; tebliğden bir yıl
Yollama	Yok	Karineler ve ispat kuralları

Değişiklik durumu

Maddenin geçmişi, dava hakkının adım adım genişlediği bir çizgi izler. 2013'te kayyım bakımından doğumdan başlayan mutlak süre kaldırılmış, böylece geç atanan kayyımın süreyi kaçırmış sayılması önlenmiştir. 2024'te ise çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişinin dava hakkının, kendi iradesi dışındaki olgulara bağlanması Anayasa'ya aykırı bulunmuştur; iptal hükmü kararın yayımından dokuz ay sonra, 06.12.2024'te yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten kısa süre önce, 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la birinci fıkra yeniden yazılmış ve "baba olduğunu iddia eden kişi" ibaresi listenin başına alınmıştır. Aynı Kanun'la anaya soybağının reddi davası açma hakkı da tanınmıştır (TMK m. 286); ananın süresi ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 289).

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; biyolojik babaya dava hakkı tanındı	4721 s. K.
10.10.2013	İkinci fıkradaki "her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" iptal edildi	AYM, K. 2013/115
23.01.2024	Birinci fıkradaki önşart, baba olduğunu iddia eden kişi yönünden iptal edildi	AYM, K. 2024/18
07.11.2024	Birinci fıkra yeniden yazıldı; biyolojik baba listenin başına alındı	7531 s. K. m. 11

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kimler	Baba olduğunu iddia eden kişi, kocanın altsoyu, anası, babası	TMK m. 291/1
Liste	Sayılanlar sınırlıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2609
Önşart	Kocanın ölmesi, gaipliği veya ayırt etme gücünü yitirmesi	TMK m. 291/1
Sınır	Koca süresinde dava açmamışsa ilgililerin hakkı doğmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/4
Süre	Öğrenmeden başlayarak bir yıl	TMK m. 291/1
Kayyım	Atama kararının tebliğinden başlayarak bir yıl	TMK m. 291/2
İptal	Kayyım için beş yıllık mutlak süre kaldırıldı	AYM, K. 2013/115
İptal	Önşart, baba olduğunu iddia eden kişi yönünden kaldırıldı	AYM, K. 2024/18
Uygunluk	Önşart, altsoy yönünden Anayasa'ya aykırı değildir	AYM, K. 2019/76
Kıyas	Kocanın süresine ilişkin hükümler kıyasen uygulanmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/6633
Değişiklik	Birinci fıkra 07.11.2024'te yeniden yazıldı	7531 s. K. m. 11
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 258	S. Sayısı 723, s. 113

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 245. maddesini karşılar ve dava hakkı olan üçüncü kişilerin çevresini bir yandan **daraltır**, bir yandan **genişletir**. Daraltma şuradadır: eski Kanun çocukla birlikte mirasçı olan veya çocuk sebebiyle mirastan yoksun kalanların tümüne dava hakkı tanıyordu; yeni metin bunlardan yalnız kocanın altsoyuna, anasına ve babasına hak vermektedir. Genişletme ise çocuğun babası olduğunu iddia eden kişiye de dava açma hakkı verilmesindedir.

Gerekçe, dava açma süresinin burada da bir yıl olarak belirlendiğini ve bu sürenin doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmeden itibaren işlemeye başladığını belirtir. İkinci fıkra bakımından ergin olmayan çocuğun dava hakkı düzenlenmiştir: davayı çocuk adına kayyım açar ve süre, atanma kararının kayyıma tebliğinden itibaren bir yıldır. Tasarının 291. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde okunurken iki iptal kararı ile bir kanun değişikliği birlikte gözetilmelidir. **Birincisi:** ikinci fıkrada kayyım için öngörülen "her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi iptal edilmiştir; bugün kayyım bakımından mutlak bir süre yoktur.[4] **İkincisi:** birinci fıkradaki önşartın ve bir yıllık sürenin, **baba olduğunu iddia eden kişi** yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verilmiş, iptal hükmü 06.12.2024'te yürürlüğe girmiştir.[5] **Üçüncüsü:** bu tarihten kısa süre önce, 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la birinci fıkra yeniden yazılmış ve "baba olduğunu iddia eden kişi" listenin başına alınmıştır. Yürürlükteki metin okunduğunda önşartın hâlâ bütün ilgilileri kapsar göründüğü, buna karşılık uygulamanın baba olduğunu iddia eden kişinin davasını esastan incelemeye yöneldiği birlikte değerlendirilmelidir.[6] Mirasçılar bakımından ise durum değişmemiştir: koca hayattayken dava açabilecek durumdayken açmamışsa bu kapı kapalıdır.

II. Dava Hakkı Sahipleri

- **Baba olduğunu iddia eden kişi:** Çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişi (TMK m. 291/1).
- **Kocanın altsoyu:** Çocukları ve onların altsoyu.
- **Kocanın anası ve babası:** Kocanın ana babası.
- **Kayyım:** Ergin olmayan çocuk adına (TMK m. 291/2).
- **Liste sınırlıdır:** Sayılmayan kişinin dava ehliyeti yoktur.[7]
- **Asıl süjeler:** Koca, ana ve çocuğun dava hakkı ayrı maddededir (TMK m. 286).

III. Mirasçılar İçin Önşart

- **Kural:** Kocanın ölmesi, gaipliğine karar verilmesi veya ayırt etme gücünü sürekli yitirmesi.

4 AYM, 10.10.2013, E. 2013/62, K. 2013/115.
5 AYM, 23.01.2024, E. 2023/135, K. 2024/18.
6 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2026/3678, K. 2026/6078.
7 Yargıtay 2. HD, 23.05.2023, E. 2023/2975, K. 2023/2609.

- **Zaman:** Bu hâl, kocanın dava açma süresi **geçmeden önce** gerçekleşmiş olmalıdır.
- **Sonuç:** Koca süresinde dava açmamışsa ilgililerin hakkı doğmaz.[8]
- **Sebebi:** Soybağının reddi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır.[9]
- **Anayasaya uygunluk:** Altsoya bağımsız dava hakkı tanınması zorunlu değildir.
- **İspat:** Kocanın ne zaman öğrendiği ve dava açabilecek durumda olup olmadığı araştırılır (TMK m. 289).

IV. Baba Olduğunu İddia Eden Kişi

- **Hak:** Çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişiye dava hakkı tanınmıştır (TMK m. 291/1).
- **Yenilik:** Bu hak eski Kanun'da yoktu (S. Sayısı 723, s. 113).
- **İptal:** Önşarta bağlanması etkili başvuru hakkını ihlal eder.[10]
- **Yürürlük:** İptal hükmü 06.12.2024'te yürürlüğe girmiştir.
- **Uygulama:** Dava aktif husumet yokluğundan reddedilmemelidir.[11]
- **Sıra:** Babalık davasında soybağının reddi bekletici mesele yapılır (TMK m. 301).

V. Kayyımın Dava Hakkı

- **Kim açar:** Ergin olmayan çocuk adına kayyım (TMK m. 291/2).
- **Atama:** Kayyım, menfaat çatışması nedeniyle mahkemece atanır (TMK m. 284).
- **Süre:** Atama kararının kayyıma tebliğinden başlayarak bir yıl.
- **İptal:** Doğumdan başlayan beş yıllık mutlak süre kaldırılmıştır.[12]
- **Gerekçe:** Sıfır-beş yaşındaki çocuğun kayyım atanmasına yönelik iradesinden söz edilemez.
- **Çocuğun kendi hakkı:** Çocuk ergin olduktan sonra kendi adına dava açabilir (TMK m. 289).

VI. Süreler ve Kıyas Sınırı

- **İlgililer:** Doğumu ve kocanın ölümünü öğrenmelerinden başlayarak bir yıl (TMK m. 291/1).
- **Başlangıç:** Her ilgili bakımından kendi öğrenme tarihi esastır.

8 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/8883, K. 2024/4.
9 AYM, 19.09.2019, E. 2019/79, K. 2019/76.
10 AYM, 23.01.2024, E. 2023/135, K. 2024/18.
11 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2026/3678, K. 2026/6078.
12 AYM, 10.10.2013, E. 2013/62, K. 2013/115.

- **Kayyım:** Tebliğden başlayarak bir yıl (TMK m. 291/2).
- **Kıyas:** Kocanın davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır (TMK m. 291/3).
- **Sınır:** Açık düzenleme varsa kıyas işlemez.[13]
- **Sonuç:** Kocanın süresine ilişkin hükümler buraya taşınamaz.

VII. Usul

- **Görev:** Aile mahkemesi.[14]
- **Yetki:** Taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri (TMK m. 283).
- **Davalılar:** Dava ana ve çocuğa karşı açılır (TMK m. 286).
- **Ana ölmüşse:** Dava onun mirasçılarına yöneltilir.
- **Taraf teşkili:** Adres araştırması mahkemenin görevidir.[15]
- **Nitelendirme:** Davayı hukuken nitelemek hâkime aittir.[16]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu maddeye dayanarak dava açılacaksa üç soru sırayla cevaplanmalıdır. **Birincisi: davacı listede midir?** Kocanın altsoyu, anası, babası ya da çocuğun biyolojik babası olduğunu iddia eden kişi dışındakilere bu dava kapalıdır; kocanın eşi, kardeşi veya diğer mirasçılar bu listede yoktur. **İkincisi: önşart gerçekleşmiş midir?** Mirasçı sıfatıyla dava açılıyorsa kocanın, kendi dava süresi dolmadan önce ölmüş, gaipliğine karar verilmiş veya ayırt etme gücünü sürekli yitirmiş olması gerekir. Burada kritik nokta şudur: koca durumu öğrenmiş ve dava açabilecek durumdayken açmamışsa mirasçıların hakkı hiç doğmaz. Bu yüzden dilekçede kocanın ne zaman ve ne öğrendiği, hangi tarihten sonra dava açamayacak durumda olduğu somut delillerle anlatılmalıdır. **Üçüncüsü: dava süresi içinde midir?** Mirasçının süresi kocanın ölüm tarihinden değil, mirasçının doğumu ve kocanın ölümünü öğrendiği tarihten işler ve bir yıldır; kayyım bakımından süre atama kararının kayyıma tebliğiyle başlar. Mirasçının kendi davasının süresi için kocanın süresine ilişkin kurallar kıyasen uygulanamaz. Dava ana ve çocuğa karşı açılmalı, ana ölmüşse veraset ilamıyla mirasçıları gösterilmelidir; adres bulunamıyorsa bunun araştırılması mahkemenin görevidir, dava bu yüzden usulden reddedilirse bu nokta istinafa taşınmalıdır.

13 Yargıtay 2. HD, 30.06.2025, E. 2025/2697, K. 2025/6633.
14 Yargıtay HGK, 04.10.2023, E. 2022/762, K. 2023/883.
15 Yargıtay 2. HD, 16.03.2023, E. 2022/9254, K. 2023/1158.
16 Yargıtay 2. HD, 23.06.2026, E. 2026/4203, K. 2026/6984.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
23.01.2024 · E. 2023/135 · K. 2024/18

Baba olduğunu iddia eden kişinin dava hakkının kocanın ölümü, gaipliği veya ayırt etme gücünü yitirmesi şartına bağlanması etkili başvuru hakkını ihlal eder

Bir aile mahkemesi, kendisini çocuğun biyolojik babası olarak gören kişinin açtığı soybağının reddi davasında, dava hakkını kocanın ölümüne veya gaipliğine bağlayan kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptal istemiyle başvurmuştur.

> *Buna göre kural, kocanın dava açma süresinin geçmesinden önce ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesinin söz konusu olmadığı hâllerde baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açabilmesine imkân tanımamaktadır. Dolayısıyla kuralda baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açabilmesi iradesine bağlı bulunmayan olguların gerçekleşmesi şartına bağlanmıştır. Başka bir ifadeyle kural, baba olduğunu iddia eden kişinin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmek suretiyle başvurabileceği yargı yolunun erişilebilir niteliğini etkili başvuru hakkıyla bağdaşmayacak şekilde zedelemektedir. 44. Baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açması için öngörülen şartların gerçekleşmediği durumda anılan davanın kayyım veya ergin olduktan sonra çocuk tarafından açılabilmesi baba olduğunu iddia eden kişi yönünden etkili başvuru hakkı bağlamında güvence sunmamaktadır. Nitekim etkili başvuru hakkı, baba olduğunu iddia eden kişinin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını davacı sıfatıyla yargı mercileri önünde ileri sürebilmesini gerektirmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2023/37, K.2023/140, 26/7/2023, § 23). 45. Bu itibarla baba olduğunu iddia eden kişinin babalık karinesinin çürütülmesine ilişkin iddialarını yargı mercileri önünde ileri sürebilmesini iradesi dışında gerçekleşebilecek şartlara bağlayan kural özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı bağlamında etkili başvuru hakkını ihlal etmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar 291. maddenin en tartışmalı yönünü hedef alır. Kural, çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişinin dava açabilmesini **kendi iradesi dışındaki olguların** gerçekleşmesine bağlıyordu: koca ölecek, gaipliğine karar verilecek ya da ayırt etme gücünü sürekli yitirecekti. Mahkeme bunu, kişinin özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürebileceği yargı yolunun erişilebilirliğini zedeleyen bir düzenleme saymış ve iptal etmiştir. Ayrıca davanın kayyım veya ergin olduktan sonra çocuk tarafından açılabilmesinin, baba olduğunu iddia eden kişi bakımından güvence sunmadığını vurgulamıştır. İptal hükmü, doğacak boşluk nedeniyle kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından (06.03.2024) başlayarak **dokuz ay sonra** yürürlüğe girmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2026/3678 · K. 2026/6078

Baba olduğunu iddia eden kişinin açtığı dava aktif husumet yokluğundan reddedilemez; soybağının reddi ile babalık davası ayrılarak esasa girilmeli, babalık davasında soybağının reddi bekletici mesele yapılmalıdır

Çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişi, soybağının reddi ve babalığın tespiti davalarını birlikte açmıştır; mahkeme küçüğü temsil etmek üzere kayyım atamıştır. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi ise hükmü kaldırıp davayı aktif husumet yokluğundan reddetmiştir. Kayyım davayı takip etmek istediğini bildirmişti.

> *Dava, baba olduğunu iddia eden kişi tarafından soybağının reddi ve babalık davası olarak açılmış ve soybağı düzenlenecek olan küçüğü temsil etmek üzere mahkemece kayyım atanmıştır. Küçük kayyımı davayı takip etmek istediğini bildirdiğine göre yargılamanın en kısa sürede en az giderle yapılması gerektiği ve davanın kamusal niteliği gözetilerek soybağının reddi ve babalık davasının tefrik edilerek işin esasının incelenmesi gerekmektedir. Babalık davasında soybağının reddi davasının bekletici mesele yapılması ve soybağının reddi davasının yargılaması sonucunda verilen karara göre hüküm kurulması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, iptal kararından sonraki uygulamayı gösterdiği için önemlidir: Daire, baba olduğunu iddia eden kişinin davasının **aktif husumet yokluğundan reddedilmesini yerinde görmemiş** ve işin esasının incelenmesini istemiştir. Yol haritası da nettir: soybağının reddi ile babalık davası **tefrik edilir**, önce soybağının reddi görülür, babalık davasında bu dosya bekletici mesele yapılır ve sonucuna göre hüküm kurulur. Sıra şarttır; çünkü çocukla koca arasındaki soybağı ortadan kalkmadan babalığa hükmedilemez (TMK m. 282). Daire ayrıca yargılamanın en kısa sürede ve en az giderle yapılması ilkesiyle davanın kamusal niteliğini birlikte gözetmiştir.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
10.10.2013 · E. 2013/62 · K. 2013/115

Kayyım bakımından öngörülen "her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl" ibaresi iptal edildi; sıfır-beş yaşındaki çocuğun kayyım atanmasına yönelik bir iradesinden söz edilemez

Kayyım tarafından açılan soybağının reddi davasında mahkeme, 291. maddenin ikinci fıkrasında yer alan ve doğumdan başlayan beş yıllık mutlak sürenin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptal istemiyle başvurmuştur.

> *Kuralda belirtilen süre içerisinde doğal olarak sıfır-beş yaş arasında olan bir kişinin kayyım atanmasına yönelik bir iradesinden söz edilemez. Dolayısıyla küçüğün, hak düşürücü süre geçtikten sonra kayyım atanmasının ve buna bağlı olarak da davanın süresinde açılmamasının sonuçlarından sorumlu tutularak bu hakkını kullanılmasının engellenmesi adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Mahkemenin mantığı çok yalındır ve akılda kalır: kayyım için öngörülen beş yıllık süre boyunca çocuk sıfır ile beş yaş arasındadır; bu yaştaki bir çocuğun kendisine kayyım atanmasını isteme iradesinden söz edilemez. Süreyi kaçırmakta hiçbir kusuru bulunmayan çocuğun, kayyım geç atandığı için genetik babasıyla soybağı kurma hakkını yitirmesi adalet ve hakkaniyetle bağdaşmaz. **Bugün kayyım bakımından da doğumdan başlayan mutlak bir süre yoktur**; kayyımın süresi yalnız atama kararının kendisine tebliğinden işler. Aynı gerekçeyle kocanın beş yıllık süresi de daha önce iptal edilmişti.[17]

4 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
19.09.2019 · E. 2019/79 · K. 2019/76

Kocanın altsoyuna kocadan bağımsız ve koşulsuz bir dava hakkı tanınması anayasal bir zorunluluk değildir

Ölen kocanın altsoyu tarafından açılan soybağının reddi davasında mahkeme, dava hakkını "dava açma süresinin geçmesinden önce" kocanın ölmesi şartına bağlayan ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptal istemiyle başvurmuştur.

> *Soybağının reddi talebini ileri sürmenin şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olması, doğası gereği koca ve çocuk dışında diğer kişilerin soybağı ilişkinin tarafı olmamaları, kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bağlamında devletin pozitif yükümlülüğünün mutlak olmadığı gözönüne alındığında, Anayasa'nın 17. maddesi gereği devletin altsoya kocadan bağımsız olarak soybağını reddetme hakkı tanıması yükümlülüğünün bulunduğu sonucuna ulaşılamaz. 21. Bunun yanında Anayasa'nın 17. maddesinin soybağının sona erdirilmesinde kocanın altsoyuna mutlak ve koşulsuz bir hak tanınmasını güvence altına almadığı dikkate alındığında, bu hakkın usule ilişkin güvencesini oluşturan Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında kocanın altsoyuna bağımsız olarak soybağının reddi davası açma hakkının sağlanması yönünde anayasal bir zorunluluğun bulunduğu da söylenemez.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 291. maddedeki sınırlamanın **neden** konduğunu açıklar. Soybağının reddini isteme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır; bu ilişkinin asıl süjeleri koca ve çocuktur. Koca, kendi soyundan gelmediğini bildiği çocuğu kabullenmiş ve süresinde dava açmamışsa bu onun kişilik hakkı kapsamında bir tercihtir; mirasçılarının bu tercihi sonradan bozmasına izin verilmesi gerekmez. Bu nedenle altsoyun dava hakkı, kocanın hakkını **kullanamadan** ölmesi hâliyle sınırlıdır ve Mahkeme bunu Anayasa'ya aykırı görmemiştir. Aynı önkoşulun, baba olduğunu iddia eden kişi bakımından beş yıl sonra farklı değerlendirildiğine ve iptal edildiğine dikkat edilmelidir;[18] aradaki fark, o kişinin kendi özel hayatına ilişkin bir iddiayı ileri sürüyor olmasıdır.

17 AYM, 25.06.2009, E. 2008/30, K. 2009/96.
18 AYM, 23.01.2024, E. 2023/135, K. 2024/18.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
09.01.2024 · E. 2023/8883 · K. 2024/4

Koca dava açabilecek durumdayken süresinde dava açmamışsa altsoyu, anası veya babası soybağının reddi davası açamaz

Çocuk, evlilik birliği içinde sperm bankası ve tüp bebek yöntemiyle dünyaya gelmişti. 2011 yılında görülen velayet davasında koca, çocuğun kendisinden olmadığını bilerek beyanda bulunmuştu. Koca öldükten sonra ilgilileri soybağının reddi davası açmıştır; mahkeme, kocanın bu süreyi hayattayken geçirdiği gerekçesiyle davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi başvuruyu esastan reddetmiştir.

> *...kocanın altsoyu ya da anası veya babasının soybağının reddi davası açabilmesinin ancak kocanın bu hakkını kullanamaması durumunda olanaklı olduğu, kocanın kanunda ön görülen sürede dava edebilecek durumda olmasına rağmen dava açmamış olması halinde ise onun altsoyu ya da anası veya babasının soybağının reddi davası açabilmesinin mümkün olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 291. maddedeki önkoşulun pratikteki anlamını gösterir ve mirasçılar için en sık karşılaşılan hayal kırıklığını anlatır: **kocanın dava hakkı sona ermişse ilgililerin hakkı hiç doğmaz.** Ölçü kocanın ölüm anı değil, ölmeden önce dava açabilecek durumda olup olmadığıdır. Somut olayda koca çocuğun kendisinden olmadığını yıllar önce biliyordu ve hayattayken dava açmamıştı; bu yüzden mirasçılarının davası dinlenmemiştir. Mirasçı sıfatıyla dava açılacaksa kocanın durumu ne zaman öğrendiği ve öğrendikten sonra dava açabilecek durumda olup olmadığı en baştan ortaya konulmalıdır (TMK m. 289).

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
30.06.2025 · E. 2025/2697 · K. 2025/6633

İlgililerin davasında ayrı bir hak düşürücü süre öngörüldüğünden kocanın süresine ilişkin hükümler kıyasen uygulanamaz

Kocanın altsoyu sıfatıyla açılan soybağının reddi davasında, davanın hak düşürücü süre içinde açılıp açılmadığı tartışılmıştır. Davacılar, babalarının ölümünü öğrenmelerinden yıllar sonra dava açmıştı; bölge adliye mahkemesi davayı esastan sonuçlandırmıştı.

> *İlgililer tarafından açılacak soybağının reddi davasının düzenlendiği 4721 sayılı Kanun'un 291 inci maddesinin birinci fıkrasında dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilecekleri, son fıkrasında ise kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Bir hükmün kıyas yolu ile uygulanabilmesi için bu konuda açık düzenleme olmaması gerekir. İlgililer tarafından açılacak soybağının reddi davasında ayrıca bir hak düşürücü süre*

ve başlangıç tarihi öngörülmüş olup, kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hak düşürücü süreye yönelik hükümlerin kıyasen uygulanması mümkün değildir.

DEĞERLENDİRME Maddenin son fıkrası "kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır" der; bu cümle çoğu zaman yanlış okunur. Daire sınırı çizmiştir: **kıyas ancak açık düzenleme bulunmayan konularda işler.** İlgililer bakımından hak düşürücü sürenin kendisi ve başlangıcı 291'de ayrıca düzenlendiğinden, kocaya ilişkin süre hükümleri buraya taşınamaz. Uygulamadaki sonucu şudur: mirasçı olarak açılan davada süre kocanın öğrenme tarihinden değil, **mirasçının** doğumu ve kocanın ölümünü (gaipliğini, ayırt etme gücünü yitirdiğini) öğrendiği tarihten işler. Kıyas ise taraf teşkili ve ispat gibi konularda devreye girer.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2026 · E. 2026/4203 · K. 2026/6984

Evlilik içinde doğan kişinin soybağı ancak soybağının reddi davasıyla kaldırılabilir; davayı hukuken nitelendirmek hâkimin görevidir ve altsoy 291'e göre dava açabilir

Davacı, ölen babasının gerçek babasının nüfusta yazılı kişi olmadığını ileri sürerek babalığın tespitini istemiştir. Ölen kişi 1951'de, anası ile nüfustaki babasının 1949'da başlayan evliliği içinde doğmuştu. İlk derece mahkemesi davayı babalık davası sayarak davacının dava hakkı bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Baba ile çocuk arasında evlilik içinde doğmaya, babalık karinesine, dayalı olarak hukuken kurulmuş bulunan soybağı ilişkisinin ortadan kalkması ancak soybağının reddi ile söz konusu olabilmektedir. Soybağının reddi davasının başarıya ulaşarak çocuk ile babası arasındaki soybağının ortadan kalkması sonucunda çocuk, baba yönünden soybağı bulunmayan çocuk statüsüne girer. Anayasa Mahkemesi'nin 25.06.2009 tarihli ve 2008/30 Esas, 2009/96 Karar sayılı kararında belirtildiği üzere, kişinin genetik-biyolojik kökeni kendisine ait olmayan çocuğu reddetme hakkı en temel haklarından birisidir. 4721 sayılı Kanun'un 286 ncı maddesinde, koca, anne veya çocuk tarafından açılan soybağının reddi davası ile babalık karinesini çürütebileceği; 291 inci maddesinde ise diğer ilgililerin dava hakkı hükme bağlanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar üç şeyi birden öğretir. Birincisi nitelendirme: olayları hukuken nitelemek ve uygulanacak kuralı bulmak hâkimin görevidir; dilekçede "babalık davası" yazması davayı babalık davası yapmaz. İkincisi, evlilik içinde doğan kişi bakımından tek yol soybağının reddidir; babalık davası (TMK m. 301) ancak ortada soybağı yoksa açılabilir. Üçüncüsü, davacı kocanın altsoyu olduğundan 291. maddeye göre dava hakkına sahiptir. Buna karşılık dava yine de reddedilmiştir: koca 1991'de ölmüş, dava 2024'te açılmıştır; bir yıllık hak düşürücü süre çoktan geçmiştir. Doğru nitelendirme dava hakkını doğurur, ama süreyi geri getirmez.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.05.2023 · E. 2023/2975 · K. 2023/2609

291. maddede sayılan kişiler sınırlıdır; kocanın eşinin soybağının reddi davası açma ehliyeti yoktur

Kocanın eşi, soybağının reddi davası açmıştır. İlk derece mahkemesi işin esasına girerek hüküm kurdu, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurularını esastan reddetmiştir.

> *Anılan düzenlemeye göre; dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi tarafından soybağının reddi davası açılabilir. Açıklanan yasal düzenlemeler değerlendirildiğinde kocanın eşine bu davayı açma hakkı tanınmadığı bu nedenle kocanın eşinin aktif dava ehliyetinin bulunmadığı açıktır.*

DEĞERLENDİRME

291. maddedeki liste **tahdidîdir**: kocanın altsoyu, anası, babası ve baba olduğunu iddia eden kişi. Bu listede olmayan kimse, ne kadar yakın olursa olsun soybağının reddi davası açamaz; kocanın eşi de listede yoktur. Daire, aktif dava ehliyetinin bir dava şartı olduğunu, yargılamanın her aşamasında res'en gözetileceğini ve eksikliği hâlinde davanın usulden reddedileceğini belirtmiştir. Hukuk Genel Kurulu direnme üzerine yaptığı incelemede aynı sonuca varmış, davanın sıfat yokluğundan reddi gerektiğini belirtmiştir.[19]

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
09.10.2024 · E. 2024/6365 · K. 2024/7054

İlgililer, kocanın ölümünü öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl içinde dava açmazsa dava hak düşürücü süreden reddedilir

Davacılar, babalarının ağır hasta ve yatağa bağlı olduğu dönemde üvey annelerinin çocuk sahibi olduğunu ileri sürerek soybağının reddini istemiştir. Babaları 26.01.2020'de ölmüş, dava ise 11.10.2021'de açılmıştı. İlk derece mahkemesi davayı hak düşürücü süreden reddetti, bölge adliye mahkemesi başvuruyu esastan reddetmiştir.

> *Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere göre usul ve kanuna uygun olup davacılar vekili tarafından temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Onama kararıdır; değeri, tarihlerin ne kadar acımasız işlediğini göstermesindedir. Kocanın ölüm tarihi 26.01.2020, dava tarihi 11.10.2021: arada bir yıl sekiz ay vardır ve bu, dosyanın esasına hiç girilmeden kapanması için yeterli

19 Yargıtay HGK, 01.10.2025, E. 2024/298, K. 2025/595.

olmuştur. İddianın ne kadar güçlü göründüğünün önemi yoktur; ilgililerin süresi **ölümün öğrenilmesiyle** başlar ve bir yıldır. Mirasçı sıfatıyla dava düşünülüyorsa takvim ölüm tarihinden itibaren işletilmeli, gerekirse dava açılıp deliller sonra tamamlanmalıdır. Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa bunun baştan ileri sürülüp ispatlanması gerekir (TMK m. 289).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.03.2023 · E. 2022/9254 · K. 2023/1158

Taraf teşkilini sağlamak mahkemenin görevidir; davalının adresinin araştırılması için davacıya kesin süre verilip dava usulden reddedilemez

Kocanın altsoyu tarafından açılan soybağının reddi davasında, ölmüş olan ananın mirasçılarının davaya dahil edilmesi gerekiyordu. Mahkeme bunun için davacıya kesin süre vermiştir; davacı veraset ilamını dosyaya sundu ama tebligat tamamlanmadı ve dava taraf teşkili sağlanamadığı gerekçesiyle usulden reddedilmiştir.

> *Taraf teşkilini sağlamak mahkemenin görevidir. Dava dilekçesinde davalı tarafın ve gerçek adresinin gösterilmesi yine gerekli tebligat giderlerinin verilmesi davacı tarafa ait bir görev ve yükümlülük ise de, davalı tarafın adresinin davacı tarafından bilinmemesi veya bilinen adreste davalıya tebligat yapılamaması halinde dosyadaki bilgi ve belgelerden de yararlanılarak davalının bilinen en son adresinin tespiti için zabıta araştırması yaptırılması, kamu kurum ve kuruluşlarından adres sorulması ve bu yolla davalı tarafın tebligat adresinin bulunması, dava dilekçesi ve duruşma oturum gününün davalı tarafa tebliğe çıkarılması işlemlerinin mahkemenin görevi olduğu, mahkemenin kendi görevine giren bu işlemlerin yapılması için davacı tarafa süre veya kesin süre veremeyeceği, ancak adres tespit edildikten sonra tebligat masraflarını yatırması için süre verebileceği kuşkusuzdur.*

DEĞERLENDİRME İlgililerin açtığı soybağının reddi davasında taraf teşkili çoğu zaman en zor kısımdır: dava ana ve çocuğa karşı açılır (TMK m. 286), ana ölmüşse mirasçılarına yöneltilir ve bu kişiler dağınık olabilir. Daire, bu yükü davacının sırtına yıkmamıştır: adresin zabıta araştırmasıyla tespiti, kurumlardan sorulması ve tebligatın çıkarılması **mahkemenin görevidir**; mahkeme kendi görevine giren işler için davacıya kesin süre veremez, yalnız adres bulunduktan sonra masrafı yatırması için süre verebilir. Dosya bu gerekçeyle usulden reddedilirse bu karar gösterilmelidir.

11 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.10.2023 · E. 2022/762 · K. 2023/883

Evlilik içinde doğan çocukta soybağı kendiliğinden kurulur; karine yalnız soybağının reddi davasıyla, o da 286 ve 291'deki kişiler ve süreler içinde çürütülebilir

Uyuşmazlık, açılan davanın nüfus kaydının düzeltilmesi mi yoksa soybağına ilişkin bir dava mı olduğu ve buna bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi noktasında toplanmıştır. Genel Kurul, soybağının hangi yollarla kurulup hangi davalarla ortadan kaldırılabileceğini sırasıyla ortaya koydu.

> *Evliliğin doğumdan önce gerçekleşmiş olması hâlinde, 4721 sayılı Kanun'un 285 inci maddesi ile düzenleme altına alınan babalık karinesi uyarınca çocuk ile baba arasındaki soybağı kendiliğinden kurulur. Buradaki babalık karinesinin çürütülmesi soybağının reddi davası ile mümkündür. Bunun dışında çocuk ile baba arasında kurulan soybağının ortadan kaldırılması imkânı bulunmamaktadır. Bu dava ancak baba ve çocuk tarafından veya Kanun'un 291 inci maddesindeki şartların gerçekleşmiş olması hâlinde belirtilen ilgililer tarafından gösterilen süreler içerisinde açılmış olmasına bağlanmışken, Anayasa Mahkemesinin 26.07.2023 tarihli ve 2023/37 Esas, 2023/140 Karar sayılı kararı ile ana tarafından davacı sıfatıyla çocuğun biyolojik babasının koca olmadığı ileri sürülerek babalık karinesinin çürütülmesi için yargı mercilerine başvurulmasına imkân tanımayan kuralın, özel hayata saygı gösterilmesini hakkı bağlamında etkili başvuru hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir. Soybağının reddi davalarında görevli mahkeme 4787 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi uyarınca aile mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Genel Kurul, 291. maddeyi bütün soybağı sisteminin içine yerleştirir: evlilik doğumdan önceyse soybağı kendiliğinden kurulur, bu karine yalnız soybağının reddi davasıyla çürütülür ve bu dava **ancak** koca ile çocuk tarafından ya da 291'deki şartlar gerçekleşmişse orada sayılan ilgililer tarafından, gösterilen süreler içinde açılabilir. Kararın bir başka değeri güncelliğidir: Genel Kurul, anaya davacı sıfatıyla başvurma imkânı tanımayan kuralın etkili başvuru hakkını ihlal ettiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına da yer vermiştir; bu karar 2024'te ananın dava hakkının kanunlaşmasıyla sonuçlanmıştır (TMK m. 286). Görevli mahkeme her hâlde aile mahkemesidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 287:** Evlilik içinde ana rahmine düşme ve ispat.
- **TMK m. 288:** Evlenmeden önce veya ayrı yaşarken ana rahmine düşme.
- **TMK m. 289:** Hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 290:** Karinelerin çakışması.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

292 E. Sonradan evlenme I. Koşulu

KANUN METNİ

Evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur.

MADDE ÖZETİ

Evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babası birbiriyle evlendiğinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur (m. 292). Bunun için ayrıca mahkeme kararına, tanımaya ya da başka bir işleme gerek yoktur; evlenme tek başına yeterlidir. Eşlerin çocuğu nüfus memuruna bildirme yükümlülüğü vardır, ancak bildirimin yapılmamış olması sonucu değiştirmez (TMK m. 293). Bu yolla kurulan soybağı yalnız **sonradan evlenmeye itiraz ve iptal davasıyla** ortadan kaldırılabilir; soybağının reddi davası burada işlemez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Sonradan evlenme	Çocuğun doğumundan sonra ana ile babanın evlenmesi (TMK m. 292).
Kendiliğinden	Ayrıca bir işleme gerek olmaksızın kanundan doğan sonuç (TMK m. 292).
Bildirim	Ortak çocuğun nüfus memuruna bildirilmesi (TMK m. 293).
İtiraz	Bu yolla kurulan soybağına karşı açılan dava (TMK m. 294).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 292- Bu ve bunu takip eden iki madde, yürürlükteki Kanunun "Nesebin Tashihi" başlığını taşıyan İkinci Fasıldaki hükümlerini karşılamakta ve "Kocanın Babalığı" başlığını taşıyan İkinci Ayırımda "Sonradan evlenme" konu başlığı altında düzenlenmektedir. Maddede bu anlamda ve sadece konuya sistematik olarak verilen yer

1 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.

> açısından, İsviçre Medenî Kanununun 1976 tarihli değişikliği örnek alınmıştır. Madde, sonradan evlenme yoluyla, çocuk ile koca arasında soybağı kurulabilmesi olanağını düzenlemektedir. Buna göre, evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde, kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmakta ve böylece, babası ile kendisi arasında, herhangi bir hâkim hükmüne veya babanın çocuğu tanımasına gerek kalmaksızın, soybağı kurulmaktadır. Madde hem yürürlükteki metinden hem de İsviçre Medenî Kanununun 259 uncu maddesinden farklı biçimde kaleme alınmıştır. Madde, çocuğu sonradan evlenme şartı gerçekleşince evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi tuttuğunu belirtmesi açısından İsviçre Medenî Kanununun 259 uncu maddesinin birinci fıkrası hükmüne, bu sonucun doğrudan doğruya gerçekleşeceğini düzenlemesi açısından ise yürürlükteki Kanunun 247 nci maddesine benzemektedir. Evvelce de belirtildiği üzere "sahih" ve "gayrisahih nesep" farklılığı ortadan kaldırıldığından yürürlükteki metinde yer alan "sahih olur" ifadesi maddeye alınmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 113*

Gerekçenin en önemli cümlesi, maddenin bütün pratik değerini taşıyan cümledir: soybağı, **herhangi bir hâkim hükmüne veya babanın çocuğu tanımasına gerek kalmaksızın** kurulmaktadır. Yani 292. madde bir dava sebebi değil, doğrudan doğruya sonuç doğuran bir kanun hükmüdür; evlenme gerçekleştiği anda çocuk evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur. Gerekçenin ikinci katkısı terim değişikliğini açıklamasıdır. Eski Kanun, çocuğun nesebinin evlenmeyle "sahih olacağını" söylüyordu; yeni Kanun **"sahih" ve "gayrisahih nesep" ayrımını tümüyle kaldırdığı** için bu ifade metne alınmamıştır. Bu, yalnız dil değişikliği değildir: artık evlilik içinde ve evlilik dışında doğan çocuklar arasında hukukî statü farkı yoktur; sonradan evlenme çocuğun statüsünü "düzeltmez", yalnız baba ile arasındaki soybağını kurar. Gerekçenin üçüncü noktası sistematiktir: madde, eski Kanun'daki "Nesebin Tashihi" faslından çıkarılıp "Kocanın Babalığı" ayırımına taşınmıştır; bu yerleştirme, sonradan evlenmeyle kurulan soybağının da kocanın babalığına ilişkin hükümlerle birlikte okunması gerektiğini gösterir. Tasarının 292. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 247. maddesi aynı sonucu kabul ediyordu: evlilik haricinde doğan çocukların nesebi, ana babanın birbirleriyle evlenmesiyle kendiliğinden **sahih** olurdu. Bildirim yükümlülüğü de 248. maddede düzenlenmişti ve orada da ihbarın yapılmamasının nesebin sahih olmasına engel olmadığı açıkça yazıyordu. İki metin arasındaki asıl fark kavramsaldır. Eski Kanun "sahih nesep" ile "gayrisahih nesep" ayrımı yapıyor, evlenmeyi bir **düzeltme** işlemi olarak görüyordu; bu yüzden ilgili fasıl "Nesebin Tashihi" başlığını taşıyordu. Yeni Kanun bu ayrımı kaldırmış, çocuklar arasındaki statü farkını ortadan kaldırmış ve hükmü soybağının kurulma yollarından biri olarak yeniden konumlandırmıştır. İkinci fark, eski Kanun'un 249. maddesinde yer alan ve evlenmeyi vadedip de ölüm ya da ehliyet kaybı yüzünden evlenemeyen ana babadan doğan çocuklar için hâkim kararıyla nesep tashihi öngören hükmün yeni Kanun'a

alınmamış olmasıdır; bugün böyle bir hâlde açılacak dava babalık davasıdır (TMK m. 301).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 247 – Evlilik haricinde doğan çocukların nesebi, ana babanın birbirleriyle evlenmesiyle, kendiliğinden sahih olur. Madde 248 – Ana baba, doğan çocuklarını ikametgahlarının bulunduğu veya evlendikleri mahal nüfus memuruna ihbara mecburdur bu ihbar, akit ile birlikte veya heman akitten sonra yapılır. İhbarın yapılmaması nesebin sahih olmasına mani değildir.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 247 ve 248

	743 sayılı Kanun m. 247	4721 sayılı Kanun m. 292
Sonuç	Nesep kendiliğinden sahih olur	Evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur
Kavram	Sahih / gayrisahih nesep ayrımı	Ayrım kaldırıldı
Başlık	Nesebin tashihi	Sonradan evlenme
İşlem	Gerekmez	Gerekmez
Bildirim	Zorunlu; yapılmaması engel değil	Zorunlu; yapılmaması engel değil
Vaat hâli	Hâkim kararıyla tashih (m. 249)	Hüküm yok; babalık davası

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Çevresindeki hükümler ise hareketlidir: soybağının reddi davasında dava hakkı ve süreler 2024 yılında yeniden düzenlenmiş (TMK m. 286, TMK m. 289), diğer ilgililerin dava hakkına ilişkin kural hem iptal kararlarıyla[2] hem de kanun değişikliğiyle biçim değiştirmiştir (TMK m. 291). 292. madde bu hareketliliğin dışında kalmıştır; çünkü kurduğu kural yalın ve tartışmasızdır: evlenme, soybağını kendiliğinden kurar.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; sahih-gayrisahih nesep ayrımı kaldırıldı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Çocuğun evlilik dışında doğmuş olması	TMK m. 292
Koşul	Ana ile babanın birbiriyle evlenmesi	TMK m. 292
Sonuç	Çocuk evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur	TMK m. 292

2 AYM, 10.10.2013, E. 2013/62, K. 2013/115; AYM, 23.01.2024, E. 2023/135, K. 2024/18.

Konu	Kural	Dayanak
İşlem	Mahkeme kararına veya tanımaya gerek yoktur	S. Sayısı 723, s. 113
Bildirim	Yapılmaması sonucu engellemez	TMK m. 293
Kaldırma	Yalnız itiraz ve iptal davasıyla	Yargıtay HGK, K. 2025/603
Yanlış yol	Soybağının reddi davası açılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8366
İrade	Sonradan evlenme ve tanımada gönüllülük esastır	Yargıtay HGK, K. 2024/294
Baba istemiyorsa	Soybağı hâkim hükmüyle kurulur	TMK m. 301
Ayrım	Baştan yanlış kayıtta dava kayıt düzeltmedir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6201
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Mehaz	İsviçre Medenî Kanunu m. 259	S. Sayısı 723, s. 113

1 TBMM gerekçesine göre bu madde ve onu izleyen iki madde, eski Kanun'un "Nesebin Tashihi" başlığını taşıyan fasıldaki hükümleri karşılamakta ve "Kocanın Babalığı" ayırımı içinde "Sonradan evlenme" başlığı altında düzenlenmektedir; sistematik yerleştirme bakımından İsviçre Medenî Kanunu'nun 1976 tarihli değişikliği örnek alınmıştır. Gerekçe maddenin işlevini açıkça tarif eder: evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmakta ve böylece **babası ile kendisi arasında, herhangi bir hâkim hükmüne veya babanın çocuğu tanımasına gerek kalmaksızın soybağı kurulmaktadır**. Gerekçe ayrıca maddenin iki kaynakla ilişkisini kurar: çocuğu şart gerçekleşince evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi tutması bakımından İsviçre Medenî Kanunu'nun 259. maddesinin birinci fıkrasına, bu sonucun doğrudan doğruya gerçekleşeceğini düzenlemesi bakımından ise eski Kanun'un 247. maddesine benzemektedir. Son olarak gerekçe, "sahih" ve "gayrisahih nesep" ayrımı kaldırıldığından eski metindeki "sahih olur" ifadesinin maddeye alınmadığını belirtir. Tasarının 292. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddenin uygulamadaki asıl önemi, **hangi davanın açılacağını** belirlemesidir ve burada çok sık hata yapılır. Çocuk evlilik dışında doğmuş, ana ile baba sonradan evlenmişse çocuğun soybağı babalık karinesinden değil 292. maddeden doğar (TMK m. 285). Bu soybağını tartışmaya açmak isteyen kişi **soybağının reddi davası açamaz**; açacağı dava sonradan evlenmeye itiraz ve iptal davasıdır

(TMK m. 294). Aradaki fark biçimsel değildir: davacı olabilecek kişiler, ispat yükü ve hak düşürücü süreler farklıdır, yanlış yola girmek husumet ya da süre yönünden ret kararıyla sonuçlanır. Üçüncü bir ihtimal de gözden kaçırılmamalıdır: koca, çocuğun kendisinden olmadığını **bilerek** başkasının çocuğunu nüfusuna kaydettirmişse ortada ne babalık karinesi ne de 292. maddeye dayalı bir soybağı vardır; bu hâlde dava nüfus kaydının düzeltilmesidir, asliye hukuk mahkemesinde görülür ve hak düşürücü süreye tabi değildir. Dosyaya başlarken üç tarih yan yana konulmalıdır: çocuğun doğum tarihi, evlenme tarihi ve nüfusa tescil tarihi. Doğru yol bu üç tarihten çıkar.

II. Koşullar

- **Doğum:** Çocuk evlilik dışında doğmuş olmalıdır (TMK m. 292).
- **Evlenme:** Ana ile baba birbiriyle evlenmelidir.
- **Zaman:** Evlenme doğumdan sonra gerçekleşir.
- **Gerekmeyen:** Hâkim hükmü veya tanıma gerekmez (S. Sayısı 723, s. 113).
- **Gerekmeyen:** Ayrı bir dava açmaya gerek yoktur.
- **Kimlik:** Evlenen erkeğin çocuğun gerçek babası olması esastır (TMK m. 294).

III. Soybağının Kurulması

- **Kanundan:** Soybağı evlenmeyle kendiliğinden kurulur.[3]
- **Kapsam:** Çocuk evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur.
- **İrade:** Sonradan evlenmede gönüllülük esastır.[4]
- **Alternatif:** Baba gönüllü değilse soybağı hâkim hükmüyle kurulur (TMK m. 301).
- **Diğer yol:** Tanıma da babanın iradesine dayanır (TMK m. 295).
- **Ana ile bağ:** Çocuk ile ana arasındaki soybağı zaten doğumla kurulmuştur (TMK m. 282).

IV. Bildirim Yükümlülüğü

- **Yükümlülük:** Eşler ortak çocuklarını nüfus memuruna bildirmek zorundadır (TMK m. 293).
- **Zaman:** Evlenme sırasında veya evlenmeden sonra.
- **Yer:** Yerleşim yeri veya evlenmenin yapıldığı yer nüfus memuru.
- **Etki:** Bildirim yapılmaması soybağını engellemez.[5]

3 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
4 Yargıtay HGK, 29.05.2024, E. 2023/383, K. 2024/294.

- **Resen işlem:** Tanıma veya babalık hükmü varsa nüfus memuru resen işlem yapar (TMK m. 293).
- **Sonuç:** Kayıt düzeltilmese de çocuk hukuken evlilik içinde doğmuş sayılır.

V. Soybağının Sonuçları

- **Soyadı:** Çocuk ailenin soyadını taşır (TMK m. 321).
- **Velayet:** Velayet ana ve babaya birlikte aittir (TMK m. 336).
- **Bakım:** Ana ve baba bakım yükümlülüğü altındadır (TMK m. 327).
- **Miras:** Çocuk babanın yasal mirasçısıdır (4721 s. K. m. 495).
- **Hısımlık:** Çocuk babanın hısımlarıyla da hısım olur (4721 s. K. m. 17).
- **Geçmişe etki:** Sonuçlar doğum anından itibaren doğar.

VI. Açılacak Dava

- **Bu soybağına karşı:** Sonradan evlenmeye itiraz ve iptal davası (TMK m. 294).
- **Açılamayacak dava:** Soybağının reddi.[6]
- **Ölçü:** Soybağını kuran işlem hangisiyse dava da ona göre belirlenir.[7]
- **Kimler:** Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı.[8]
- **İtirazın konusu:** Yalnız kocanın baba olmadığı ileri sürülebilir.
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

VII. Karıştırılmaması Gereken Hâller

- **Baştan yanlış kayıt:** Dava nüfus kaydının düzeltilmesidir.[9]
- **Görev:** Kayıt düzeltme davası asliye hukuk mahkemesinde görülür.
- **Süre:** Kayıt düzeltme davası hak düşürücü süreye tabi değildir.
- **Evlilik içinde doğum:** Orada babalık karinesi işler (TMK m. 285).
- **Tanıma:** Tanımayla kurulan soybağına karşı iptal davası açılır (TMK m. 297).
- **İspat:** Her hâlde hâkim maddî olguları res'en araştırır.[10]

> UYGULAMA NOTU
>
> Bu maddenin sağladığı en büyük kolaylık, **dava açılmasına gerek olmamasıdır**. Çocuk ana ile baba evlenmeden önce doğmuş ve ana ile baba sonradan evlenmişse

5 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
6 Yargıtay 2. HD, 06.11.2024, E. 2024/8685, K. 2024/8366.
7 Yargıtay 18. HD, 29.03.2016, E. 2016/3121, K. 2016/5271.
8 Yargıtay 2. HD, 20.01.2010, E. 2009/21306, K. 2010/961.
9 Yargıtay 2. HD, 08.06.2026, E. 2026/3630, K. 2026/6201.
10 Yargıtay 2. HD, 24.02.2026, E. 2025/9141, K. 2026/2170.

soybağı kanun gereği kurulmuştur; nüfus müdürlüğüne başvurup çocuğu bildirmek yeterlidir, bildirim evlenme sırasında da sonrasında da yapılabilir. Bildirimin unutulması telafisiz değildir: bildirim yapılmamış olması çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez; kayıt sonradan da düzeltilebilir. Kurulan bu soybağını tartışmak isteyen karşı taraf dikkatli olmalıdır: açılacak dava soybağının reddi **değil**, sonradan evlenmeye itiraz davasıdır ve kocanın baba olmadığını davacı ispatlayacaktır. Dilekçede davanın hukukî niteliği açıkça yazılmalıdır; yanlış nitelendirme çoğu zaman esasa girilmeden ret kararıyla sonuçlanır. İspat aracı genetik incelemedir ve karşı taraf örnek vermekten kaçınıyorsa mahkemeden Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi uyarınca incelemenin zorla yaptırılması istenmelidir. Son olarak, baba evlenmeye yanaşmıyorsa bu madde yardımcı olmaz; o hâlde açılacak dava babalık davasıdır ve kendi süreleri vardır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603

Sonradan evlenmeyle kurulan soybağı kendiliğinden doğar; bildirim yapılmaması sonucu etkilemez ve bu soybağı yalnız 294. maddedeki itiraz ve iptal davasıyla kaldırılır

Davacı, nüfustaki babasının gerçek babası olmadığını, gerçek babasının anasının ilk eşi olduğunu ileri sürerek babalık davası açmıştır. Mahkeme, kayden baba görünen kişiye karşı verilen kesin süre içinde soybağının reddi davası açılmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir. Genel Kurul önündeki uyuşmazlık, bu usulden ret kararının doğru olup olmadığıydı ve Kurul çözüm için soybağının kurulma yollarını sırasıyla ortaya koydu.

> *Çocuk evlilik dışında doğmuş, ana ve babası sonradan evlenmiş ise evlilik dışında doğmuş olan bu çocuklar ana ve babasının evlenmesiyle kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tabî olurlar (4721 sayılı Kanun md. 292). Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra nüfus memuruna bildirmekle yükümlüdürler. Bildirimin yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez. Kanun, bu yolla kurulan soybağına "sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulması" demektedir. Bu yolla kurulan soybağı ise "sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz ve iptal davasıyla" (4721 sayılı Kanun md. 294) ortadan kaldırılır. Bu davayı, ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk (çocuğun ölmüş olması veya ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmesi hâlinde altsoyu) ve Cumhuriyet savcısı açar. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. Bu davada sadece "kocanın baba olmadığı itirazı" ileri sürülebilir. Bunun dışındaki itirazların bu davada dinlenilmesi*

mümkün değildir. Bu davalarda tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyasen uygulanır ve görevli mahkeme aile mahkemeleridir.

DEĞERLENDİRME Bu pasaj 292, 293 ve 294. maddeleri tek yerde toplar ve bu şerhteki her şeyin özetidir. Dört nokta öne çıkar. **Birincisi:** soybağı evlenmeyle **kendiliğinden** kurulur; ayrıca bir mahkeme kararına, tanımaya veya başka bir işleme gerek yoktur. **İkincisi:** eşlerin çocuğu nüfus memuruna bildirme yükümlülüğü vardır ama bildirimin yapılmamış olması sonucu değiştirmez (TMK m. 293). **Üçüncüsü:** bu yolla kurulan soybağı ancak sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz ve iptal davasıyla ortadan kaldırılır; davayı ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı açar, itiraz eden kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. **Dördüncüsü:** bu davada yalnız "kocanın baba olmadığı" itirazı ileri sürülebilir; başka itirazlar dinlenmez. Görevli mahkeme aile mahkemesidir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.05.2024 · E. 2023/383 · K. 2024/294

Sonradan evlenme ve tanıma babanın iradesine dayanır; gönüllülük yoksa soybağı ancak hâkim hükmüyle kurulur

Uyuşmazlık, açılan babalık davasının ana tarafından kendi adına mı yoksa çocuk adına mı açıldığı ve buna bağlı olarak bir yıllık hak düşürücü sürenin uygulanıp uygulanmayacağı noktasında toplanmıştır. Genel Kurul, çözüm için soybağının kurulma yollarını ve aralarındaki farkı ortaya koydu.

> *"Görüldüğü gibi gerek sonradan evlilik, gerekse tanımada "babanın iradesine" dayanılarak kurulan bir soybağı söz konusu olduğundan, gönüllülük esastır. Hâkim hükmü ile kurulan soybağında ise babanın rızası aranmaz. Dolayısıyla biyolojik babanın, çocuk ile arasında soybağı kurulmasına gönüllü olmadığı hâllerde, çocuk ile baba arasında soybağının kurulması mahkemeden istenebilir ve açılan bu dava da babalık davası olarak adlandırılır.*

DEĞERLENDİRME Genel Kurul, 292. maddenin sistemdeki yerini tek cümleyle açıklar: sonradan evlenme de tanıma da **babanın iradesine** dayanır, yani gönüllüdür. Baba çocuğun anasıyla evlenmeyi seçtiğinde soybağı kendiliğinden kurulur; tanıma beyanında bulunduğunda da öyle. Baba gönüllü değilse geriye tek yol kalır: hâkim hükmü, yani babalık davası (TMK m. 301). Bu ayrımın pratik sonucu şudur: 292. maddeye dayanarak soybağı kurmak için dava açılmasına gerek yoktur, evlenme belgesi yeter; buna karşılık evlenme yoksa nüfus müdürlüğüne başvurmak da işe yaramaz, dava açılması gerekir.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
06.11.2024 · E. 2024/8685 · K. 2024/8366

Ana ve babanın evlenmesiyle kurulan soybağına karşı açılan dava soybağının reddi değil, sonradan evlenmeye itiraz davasıdır; süre de buna göre belirlenir

Çocuklar 1988 ve 1990 yıllarında evlilik dışı doğmuş, anaları ile davacıların babası 11.05.1994'te evlenmiş, çocuklar da evlenmeden sonra 15.08.1994'te nüfusa tescil edilmişti. Babalarının mirasçıları, çocukların haneden düşürülmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı soybağının reddi sayarak 291. maddedeki bir yıllık süreden reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi nitelendirmeyi düzeltti ama sonucu doğru bulmuştur. Daire kararı onamıştır.

> *...somut uyuşmazlıkta davanın, bu hali ile mahkemenin nitelediği üzere 4721 sayılı Kanun'un 286 ve devamı maddelerinde düzenlenen ilgililer tarafından açılan soybağının reddi davası olmayıp, 292 nci madde kapsamında evlilik dışı doğan çocuğun, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi sonucu soybağı kurulduğundan davanın 294 üncü madde kapsamında düzenlenen sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağının düzeltilmesine itiraz niteliğinde olduğu, davanın bu şekilde vasıflandırılması yerine, soybağının reddi olarak nitelendirilip hak düşürücü süre geçtiğinden davanın reddine karar verilmesi doğru değil ise de; sonradan evlenme ile kurulan soybağına itiraz davası yönünden 4721 sayılı Kanun'un 300 üncü maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında hak düşürücü sürenin geçtiği ve mahkemenin ret kararının sonuç olarak doğru olduğu gerekçesi ile başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Uygulamada en sık yapılan hata budur: evlilik dışı doğup ana babası sonradan evlenen çocuk için **soybağının reddi davası açılamaz**. Çünkü buradaki soybağı babalık karinesinden değil, 292. maddeden doğar; ona karşı açılacak dava 294. maddedeki itiraz davasıdır. Fark yalnız isimde değildir: dava hakkına sahip kişiler, ispat yükü ve özellikle hak düşürücü süre farklıdır. Somut olayda nitelendirme düzeltilmiş ama sonuç değişmemiştir; çünkü itiraz davası bakımından da süre geçmiştir. Dosyada önce tarihler kontrol edilmelidir: çocuğun evlenmeden önce doğup doğmadığı, evlenmenin ne zaman gerçekleştiği, tescilin ne zaman yapıldığı.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
08.06.2026 · E. 2026/3630 · K. 2026/6201

Kaydın baştan gerçeğe aykırı beyanla oluşturulduğu hâllerde dava soybağının reddi de 294 itirazı da değildir; nüfus kaydının düzeltilmesi davasıdır ve süreye bağlı değildir

Davacılar, babalarının, başka bir erkekten olan çocuğu kendi çocuğu olmadığını bilerek nüfusuna kaydettirdiğini ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesi davayı hak düşürücü süreden reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Soybağının reddi ve tanımanın iptali davaları ile kayıt düzeltme davası, sonuçları (hane dışına çıkarmak) bakımından benzerlik göstermekte ise de, içerik ve yargılama kuralları açısından kendi özel hükümlerine bağlıdır. Soy bağının reddinde, kişisel duruma ilişkin nüfus kaydında yer alan bilgi doğru olarak meydana gelmiş ve kütüğe tescil edilmiştir. Ancak bu doğru daha sonra soybağının reddi davası ile teknik anlamda bir yanlışlığa dönüştürülmüştür. Nüfus kaydının düzeltilmesi davasında ise, gerçeği yansıtmayan nüfus kaydının, baştan yanlış olarak kütüğe geçirilmesi söz konusudur.*

DEĞERLENDİRME Daire, birbirine karıştırılan üç davayı net biçimde ayırır. **Soybağının reddinde** kayıt doğru oluşmuştur, sonradan açılan davayla yanlışa dönüştürülür. **Sonradan evlenmeye itirazda** da durum aynıdır: 292. madde gereği kurulmuş bir soybağı vardır ve dava onu kaldırır. **Nüfus kaydının düzeltilmesinde** ise ortada hiç kurulmamış bir soybağı ve baştan yanlış bir kayıt vardır. Somut olayda koca, çocuğun kendisinden olmadığını bilerek kaydettirdiğinden ne 292'ye dayalı bir soybağı ne de babalık karinesi söz konusudur; dava kayıt düzeltmedir, asliye hukuk mahkemesinde görülür ve **hak düşürücü süreye tabi değildir**. Süreden reddedilen dosyalarda bu ayrım hayat kurtarır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2026 · E. 2025/9141 · K. 2026/2170

Sonradan evlenmeye itiraz davasında hâkim maddî olguları res'en araştırır; taraf örnek vermekten kaçınırsa inceleme zor kullanılarak yaptırılır

Sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz davasında mahkeme, davalının DNA incelemesi için örnek vermek üzere başvurmadığını belirterek 284/3 uyarınca sonucu onun aleyhine saydı ve davayı kabul etmiştir. Oysa Yargıtay'ın önceki bozma ilamı, taraf delillerinin toplanmasını ve DNA incelemesi yaptırılmasını emretmişti.

> *Dava 4721 sayılı Kanun'un 294. maddesi kapsamında sonradan evlenme yolu ile kurulan soybağına itiraz istemine ilişkindir. 4721 sayılı Kanun'un 284. maddesi gereğince, soybağına ilişkin davalarda, hakim maddi olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda "Soybağının tespiti için yapılacak inceleme" başlığı altında ayrı bir düzenleme yapılmış ve 292 nci maddenin birinci fıkrasında "Uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu ve bilimsel verilere uygun olmak, ayrıca sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak şartıyla, herkes, soybağının tespiti amacıyla vücudundan kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır. Haklı bir sebep olmaksızın bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde, hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir" biçiminde emredici ve özel bir düzenleme yapılmıştır. Madde gerekçesinde de işin önemi dikkate alınarak davanın tarafları yanında üçüncü kişilerin dahi zorunluluk hâlinde, bilimsel verilere uygun olmak, sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak koşuluyla, vücutlarından kan veya doku alınmasına*

katlanmak zorunda olduklarına vurgu yapılmak suretiyle soybağının tespiti için vücuttan kan veya doku alınmasına katlanma zorunluluğu açıklanmıştır.

DEĞERLENDİRME Bu karar, itiraz davasında ispatın nasıl yürüyeceğini gösterir ve pratik bir kapıyı açar. Soybağı davalarında hâkim maddî olguları res'en araştırır (TMK m. 284); ama iş burada bitmez. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi özel ve **emredici** bir kural getirmiştir: uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu, bilimsel verilere uygun ve sağlık yönünden tehlike oluşturmayan hâllerde herkes soybağının tespiti için kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır; haklı sebep olmaksızın uyulmazsa **hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir**. Bu yükümlülük yalnız tarafları değil, zorunluluk hâlinde üçüncü kişileri de bağlar. Karşı taraf örnek vermiyorsa "aleyhine sonuç doğmuş sayılır" demekle yetinilmemeli, bu maddenin işletilmesi istenmelidir.

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2016 · E. 2016/3121 · K. 2016/5271

Çocuk evlenmeden önce doğmuşsa soybağı 292. maddeye dayanır; açılacak dava soybağının reddi değil, sonradan evlenmeye itirazdır

Çocuk 27.11.2002'de evlilik dışında doğmuştur; ana ile koca 18.12.2003'te evlendi ve sonradan boşanmıştır. Çocuk, nüfusta baba görünen kişiyle arasındaki soybağının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı soybağının reddi olarak nitelendirmiştir.

> *"Soybağını kuran işleme göre dava, soybağının reddi değil, sonradan evlenme yoluyla soybağının düzeltilmesine itiraz niteliğindedir (TMK. m. 294/1). Davanın bu şekilde vasıflandırılması gerekirken, bu yön nazara alınmayarak soybağının reddi olarak nitelendirilmesi doğru değil ise de;...*

DEĞERLENDİRME Karar, 292. maddenin uygulama alanını belirleyen ölçüyü tek cümlede verir: **soybağını kuran işlem hangisiyse dava da ona göre belirlenir.** Çocuk evlenmeden önce doğmuşsa babalık karinesi hiç devreye girmemiştir (TMK m. 285); soybağı ana ile babanın sonradan evlenmesiyle kurulmuştur. Bu durumda açılacak dava soybağının reddi değil, sonradan evlenmeye itirazdır. Daire somut olayda nitelendirme hatasını sonuca etkili görmemiş, yalnız işaret etmekle yetinmiştir; ama dava açarken doğru nitelendirme kimlerin davacı olabileceği ve hangi sürenin işleyeceği bakımından belirleyicidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.01.2010 · E. 2009/21306 · K. 2010/961

İtiraz davasını ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı açabilir; çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü yitirmişse altsoyu itiraz edebilir

Çocuk 1975'te evlilik dışı ilişkiden doğmuş, ana 1979'da evlendikten sonra çocuk 1981'de kocanın hanesine tescil edilmişti. Koca 2007'de öldü ve yasal mirasçıları kısa süre sonra dava açmıştır. Mahkeme, davacılardan birinin aktif husumet ehliyeti bu-

lunmadığı, diğeri bakımından da hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet Savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması halinde itiraz hakkına sahiptir. (TMK.md.294/1-2)…*

DEĞERLENDİRME

292. maddeyle kurulan soybağını kimlerin tartışmaya açabileceği bu kararda sayılmıştır: ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk, Cumhuriyet savcısı ve belirli hâllerde çocuğun altsoyu. Liste, soybağının reddi davasındaki dava hakkı listesiyle karıştırılmamalıdır (TMK m. 286, TMK m. 291); iki yolun davacıları da süreleri de farklıdır ve yanlış yola girmek husumet ya da süre yönünden ret kararıyla sonuçlanır. İtiraz eden bakımından ispat yükü de nettir: kocanın baba olmadığını o kanıtlayacaktır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 289:** Hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin dava hakkı.
- **TMK m. 293:** Sonradan evlenmede bildirim.
- **TMK m. 294:** Sonradan evlenmede itiraz ve iptal.
- **TMK m. 295:** Tanıma.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

293 E. Sonradan evlenme II. Bildirim

KANUN METNİ

(1) Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra, yerleşim yerlerindeki veya evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memuruna bildirmek zorundadırlar.
(2) Bildirimin yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez.
(3) Daha önce tanıma veya babalığa hükümle soybağı kurulmuş çocukların ana ve babası birbiriyle evlenince, nüfus memuru re'sen gerekli işlemi yapar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 293, sonradan evlenmeyle kurulan soybağının nüfus kaydına geçirilmesini düzenler. Eşler, evlilik dışında doğmuş ortak çocuklarını evlenme sırasında veya sonrasında nüfus memuruna bildirmek zorundadır. Bu bildirim **kurucu değil, açıklayıcıdır**: soybağı zaten evlenmeyle kendiliğinden kurulmuştur (TMK m. 292) ve bildirimin yapılmamış olması çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez.[1] Çocuk daha önce tanınmış ya da babalığa hükmedilmişse ana ile baba evlendiğinde nüfus memuru gerekli işlemi **re'sen** yapar; ayrıca başvuruya gerek yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Bildirim	Ortak çocuğun nüfus memuruna bildirilmesi (TMK m. 293/1).
Açıklayıcı işlem	Hakkı kurmayan, mevcut durumu kayda geçiren işlem.
Re'sen işlem	Nüfus memurunun başvuru olmadan yaptığı işlem (TMK m. 293/3).
Tescil	Çocuğun aile kütüğüne yazılması.

1 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 293- Yürürlükteki Kanunun 248 inci maddesini karşılayan bu madde, birinci fıkrasında, evlilik dışında doğmuş olmakla birlikte ana ve babasının evlenmesi sayesinde koca (baba) ile soybağı kurulan çocuğu, eşlerin nüfus memurluğuna bildirme zorunluluğunu düzenlemektedir. Bildirimde bulunulacak nüfus memuru, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra eşlerin yerleşim yerlerindeki veya evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memurudur. Yürürlükteki Kanunun 248 inci maddesinin ikinci cümlesini karşılayan ikinci fıkra gereğince ise, bildirimin yapılmamış olması çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını, yani onunla babası (koca) arasında soybağının kurulmasını engellememektedir. Üçüncü fıkrada ise, daha önce tanıma veya babalığa hükümle soybağı kurulmuş çocukların ana ve babası birbiriyle evlenince, nüfus memurunun gerekli işlemi re'sen yapacağı hükme bağlanmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 113*

Gerekçenin en açıklayıcı ifadesi ikinci fıkraya ilişkin olanıdır: bildirimin yapılmamış olması, çocukla babası arasında **soybağının kurulmasını engellememektedir**. Bu cümle, maddenin hukukî niteliğini tek başına ortaya koyar. Bildirim bir şekil şartı değil, bir **düzen hükmüdür**; soybağı bir önceki maddede kendiliğinden kurulmuş, bu madde yalnız kurulan durumun nüfus kaydına yansıtılmasını sağlamıştır (TMK m. 292). Uygulamada bunun iki sonucu vardır. Birincisi, bildirimin gecikmesi hak kaybına yol açmaz; ikincisi, kayıt henüz düzeltilmemişken de çocuk evlilik içinde doğan çocuklarla aynı hükümlere tâbidir, yani velayet, bakım ve miras bakımından aynı konumdadır. Üçüncü fıkra ise idarî bir kolaylık getirir ve uygulamada çok az bilinir: çocuğun soybağı daha önce tanımayla ya da babalık hükmüyle kurulmuşsa, ana ile baba evlendiğinde nüfus memuru gerekli işlemi **kendiliğinden** yapar; eşlerin ayrıca bildirimde bulunmasına gerek kalmaz. Tasarının 293. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 248. maddesi hem yükümlülüğü hem de yaptırımsızlığını aynı biçimde düzenliyordu: ana baba, doğan çocuklarını ikametgâhlarının bulunduğu veya evlendikleri yerin nüfus memuruna ihbara mecburdu; ihbar akitle birlikte ya da hemen akitten sonra yapılırdı ve **ihbarın yapılmaması nesebin sahih olmasına mani değildi**. İki metin arasındaki farklar sınırlıdır. Birincisi zamanlamadır: eski metin bildirimi "akit ile birlikte veya hemen akitten sonra" diye dar bir zamana bağlıyordu; yeni metin "evlenme sırasında veya evlenmeden sonra" diyerek süre sınırını kaldırmıştır. İkincisi terimdir: eski metin "nesebin sahih olması"ndan söz ediyordu, yeni metin ise sahih-gayrisahih nesep ayrımı kaldırıldığı için "evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olma" ifadesini kullanır. Üçüncüsü ve en önemlisi, üçüncü fıkradaki **re'sen işlem** kuralı eski Kanun'da yoktu; bu hüküm yeni Kanun'la getirilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana baba, doğan çocuklarını ikametgahlarının bulunduğu veya evlendikleri mahal nüfus memuruna ihbara mecburdur bu ihbar, akit ile birlikte veya heman akitten sonra yapılır. İhbarın yapılmaması nesebin sahih olmasına mani değildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 248

	743 sayılı Kanun m. 248	4721 sayılı Kanun m. 293
Yükümlü	Ana baba	Eşler
Zaman	Akitle birlikte veya hemen sonra	Evlenme sırasında veya sonrasında
Yer	İkametgâh veya evlenme yeri	Yerleşim yeri veya evlenme yeri
Yaptırım	Yok; nesebin sahih olmasına engel değil	Yok; statüye engel değil
Terim	Nesebin sahih olması	Evlilik içi hükümlere tâbi olma
Re'sen işlem	Hüküm yok	Tanıma veya babalık hükmü varsa memur re'sen işler

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını etkileyen asıl gelişme nüfus mevzuatında yaşanmıştır: 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ve uygulama yönetmeliği, bildirimin nasıl alınacağını ve kütüğe nasıl işleneceğini ayrıntılı biçimde düzenlemiştir. Yargıtay kararlarında da çocukların "Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ile Türk Medeni Kanunu'nun 293. maddesine göre" tescil edildiği ifadesine sık rastlanır.[2]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; re'sen işlem kuralı eklendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlü	Eşler	TMK m. 293/1
Konu	Evlilik dışında doğmuş ortak çocuklar	TMK m. 293/1
Zaman	Evlenme sırasında veya evlenmeden sonra	TMK m. 293/1
Yer	Yerleşim yeri veya evlenmenin yapıldığı yer nüfus memuru	TMK m. 293/1
Nitelik	Bildirim soybağını kurmaz, kayda geçirir	S. Sayısı 723, s. 113
Yapılmazsa	Çocuğun statüsü etkilenmez	Yargıtay HGK, K. 2025/603

2 Yargıtay 18. HD, 23.11.2015, E. 2015/18479, K. 2015/17022.

Konu	Kural	Dayanak
Re'sen	Tanıma veya babalık hükmü varsa memur kendiliğinden işler	TMK m. 293/3
Kayda itiraz	Dava soybağının reddi değil, itirazdır	Yargıtay 18. HD, K. 2016/8730
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 18. HD, K. 2015/17022
Süre	Tanımanın iptaline ilişkin süreler kıyasen uygulanır	Yargıtay 18. HD, K. 2015/13745
Vekâlet	İtiraz davası için özel yetki gerekir	Yargıtay 8. HD, K. 2018/5291
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 248	S. Sayısı 723, s. 113

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 248. maddesini karşılar ve birinci fıkrasında, evlilik dışında doğmuş olmakla birlikte ana ve babasının evlenmesi sayesinde koca ile soybağı kurulan çocuğu eşlerin nüfus memurluğuna bildirme zorunluluğunu düzenler. Bildirimde bulunulacak nüfus memuru, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra eşlerin yerleşim yerlerindeki ya da evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memurudur. Gerekçe ikinci fıkrayı da açıkça yorumlar: bildirimin yapılmamış olması çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını, **yani onunla babası arasında soybağının kurulmasını engellememektedir**. Üçüncü fıkra bakımından ise gerekçe, daha önce tanıma veya babalığa hükümle soybağı kurulmuş çocukların ana ve babası birbiriyle evlenince nüfus memurunun gerekli işlemi re'sen yapacağını belirtir. Tasarının 293. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu madde okunurken iki yanılgıdan kaçınılmalıdır. **Birincisi:** bildirim bir hak düşürücü işlem değildir. Ana ile baba evlenmiş ama çocuğu nüfusa bildirmeyi unutmuşsa soybağı yine de kurulmuştur; bildirim yıllar sonra da yapılabilir ve çocuğun statüsü geriye dönük olarak zaten evlilik içinde doğan çocuklarla aynıdır. **İkincisi:** bildirim üzerine yapılan tescil, çocuğun evlilik içinde doğduğu anlamına gelmez. Bu ayrım dava açarken hayatidir: çocuk evlenmeden önce doğmuş ve bildirimle tescil edilmişse ortada babalık karinesi yoktur (TMK m. 285); kaydı tartışmak isteyen kişinin açacağı dava soybağının reddi değil, sonradan evlenmeye itiraz ve iptal davasıdır (TMK m. 294). Yanlış nitelendirme çoğu dosyada esasa hiç girilmeden ret kararıyla sonuçlanır. Üçüncü fıkra da gözden kaçırılmamalıdır: çocuk daha önce tanınmış veya hakkında babalık hükmü verilmişse ana ile baba evlendiğinde nüfus memuru işlemi kendiliğinden yapar; bunun için ayrıca dilekçe verilmesi gerekmez, kayıt düzelmemişse nüfus müdürlüğünden talep edilebilir.

II. Bildirimin Yapılması

- **Kim:** Eşler; yükümlülük her ikisine aittir (TMK m. 293/1).
- **Kimin için:** Evlilik dışında doğmuş ortak çocuklar.
- **Ne zaman:** Evlenme sırasında veya evlenmeden sonra.
- **Nereye:** Yerleşim yerindeki nüfus memuruna.
- **Alternatif yer:** Evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memuruna.
- **Sonuç:** Çocuk kocanın hanesine tescil edilir.[3]

III. Bildirim Yapılmamasının Sonucu

- **Soybağı:** Etkilenmez; evlenmeyle kendiliğinden kurulmuştur (TMK m. 292).
- **Statü:** Çocuk evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbidir.[4]
- **Nitelik:** Bildirim kurucu değil açıklayıcı bir işlemdir (S. Sayısı 723, s. 113).
- **Sonradan:** Bildirim her zaman yapılabilir.
- **Miras:** Kayıt eksik olsa da çocuk yasal mirasçıdır (4721 s. K. m. 495).
- **İspat:** Soybağı, evlenme ve doğum kayıtlarıyla ortaya konur.

IV. Üçüncü Fıkra: Re'sen İşlem

- **Koşul:** Çocuğun soybağı daha önce tanımayla kurulmuş olmalı (TMK m. 295).
- **Koşul:** Ya da babalığa hükmedilmiş olmalı (TMK m. 301).
- **Olay:** Ana ile baba sonradan birbiriyle evlenir.
- **İşlem:** Nüfus memuru gerekli işlemi re'sen yapar (TMK m. 293/3).
- **Başvuru:** Eşlerin ayrıca talepte bulunmasına gerek yoktur.
- **Kayıt düzelmemişse:** Nüfus müdürlüğünden düzeltme istenebilir (5490 s. K. m. 35).

V. Tescilin Hukukî Anlamı

- **Kurucu değil:** Tescil soybağını kurmaz, kayda geçirir.
- **Karine değil:** Tescil, çocuğun evlilik içinde doğduğu anlamına gelmez.
- **Dava türü:** Kayda karşı açılacak dava itiraz ve iptaldir (TMK m. 294).
- **Yanlış yol:** Soybağının reddi davası açılamaz.[5]
- **Ölçü:** Soybağını kuran işlem hangisiyse dava ona göre belirlenir (TMK m. 292).
- **Görev:** Aile mahkemesi.[6]

3 Yargıtay 18. HD, 31.05.2016, E. 2016/7135, K. 2016/8730.
4 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
5 Yargıtay 18. HD, 31.05.2016, E. 2016/7135, K. 2016/8730.
6 Yargıtay 18. HD, 23.11.2015, E. 2015/18479, K. 2015/17022.

VI. Kayıt Tartışmaya Açılırsa

- **İki dava:** Önce itiraz, sonra babalık.[7]
- **Sıra:** Mevcut soybağı kalkmadan babalığa hükmedilemez (TMK m. 282).
- **Süre:** Tanımanın iptaline ilişkin süreler kıyasen uygulanır.[8]
- **Vekâlet:** Vekâletnamede özel yetki aranır.[9]
- **İspat:** DNA incelemesi yaptırılmalıdır (TMK m. 284).
- **Kaçınma:** İnceleme zor kullanılarak yaptırılabilir.[10]

VII. Kayıt Düzeltmeden Farkı

- **Soybağı davası:** Kayıt doğru oluşmuş, sonradan kaldırılıyor.
- **Kayıt düzeltme:** Kayıt baştan gerçeğe aykırı biçimde oluşmuş (TMK m. 292).
- **Görev farkı:** Kayıt düzeltme asliye hukuk mahkemesinde görülür (5490 s. K. m. 36).
- **Süre farkı:** Kayıt düzeltme hak düşürücü süreye tabi değildir.
- **Ölçü:** Kaydın nasıl oluştuğuna bakılır.
- **Aile mahkemesi yoksa:** Asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla bakar (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Bu madde çoğu kişiyi iki noktada ilgilendirir. **Birinci durum, işlem tarafında olmaktır:** ana ile baba evlenmiştir ve ortak çocukları evlilik dışında doğmuştur. Yapılması gereken, nüfus müdürlüğüne giderek çocuğu bildirmektir; bu bildirim evlenme sırasında memura yapılabileceği gibi sonradan da yapılabilir, eşlerin yerleşim yerindeki veya evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus müdürlüğü yeterlidir. Başvuruda evlenme belgesi, kimlikler ve çocuğun doğum belgesi bulunmalıdır. Çocuk daha önce tanınmışsa veya hakkında babalık kararı varsa bildirim yapılmasına bile gerek yoktur, memur işlemi kendiliğinden yapar; kayıt düzelmemişse nüfus müdürlüğünden düzeltilmesi istenmelidir. **İkinci durum, uyuşmazlık tarafında olmaktır:** nüfusta böyle bir kayıt vardır ve ilgili, kaydın gerçeği yansıtmadığını düşünmektedir. Burada üç soru sırayla cevaplanmalıdır. İlk soru, çocuğun evlenmeden önce doğup doğmadığıdır. Cevap olumluysa soybağı sonradan evlenmeyle kurulmuştur ve açılacak dava **itiraz ve iptal** davasıdır. İkinci soru, kaydın eşlerin beyanıyla mı yapıldığı, yoksa kocanın başkasının çocuğunu bilerek mi kaydettirdiğidir. İkincisiyse dava kayıt düzeltmedir ve süreye bağlı değildir. Son olarak süre: itiraz davasında öğrenmeden başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıl; çocuk için ergin-

7 Yargıtay 18. HD, 15.12.2014, E. 2014/10605, K. 2014/18253.
8 Yargıtay 18. HD, 06.10.2015, E. 2015/12075, K. 2015/13745.
9 Yargıtay 8. HD, 05.03.2018, E. 2017/6718, K. 2018/5291.
10 Yargıtay 8. HD, 15.10.2018, E. 2017/7959, K. 2018/17301.

likten başlayarak bir yıl. Vekâletnameye özel yetki eklenmesi ve daha ilk dilekçede DNA incelemesi talep edilmesi unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603

Eşler ortak çocuklarını nüfus memuruna bildirmekle yükümlüdür; bildirimin yapılmamış olması çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez

Davacı, nüfustaki babasının gerçek babası olmadığını ileri sürerek babalık davası açmıştır; mahkeme, kayden baba görünen kişiye karşı soybağının reddi davası açılmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir. Genel Kurul, çözüm için soybağının kurulma yollarını ve bildirim yükümlülüğünü sırasıyla ortaya koydu.

> *Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra nüfus memuruna bildirmekle yükümlüdürler. Bildirimin yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez. Kanun, bu yolla kurulan soybağına "sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulması" demektedir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin iki fıkrası burada yan yana durur ve aralarındaki ilişki çok önemlidir. Birinci fıkra bir **yükümlülük** getirir: eşler evlilik dışında doğmuş ortak çocuklarını nüfus memuruna bildirmek zorundadır. İkinci fıkra ise bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinin sonucunu bağlar: **bildirim yapılmamış olması soybağını etkilemez.** Yani bildirim kurucu değil, açıklayıcı bir işlemdir; soybağı zaten evlenmeyle kendiliğinden kurulmuştur (TMK m. 292). Bunun pratik karşılığı şudur: yıllar sonra nüfus kaydının düzeltilmesi gerektiği fark edildiğinde "biz bildirimi zamanında yapmadık, hakkımız düştü mü?" diye endişelenmeye gerek yoktur; hak düşmez, yalnız kayıt eksik kalmıştır.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2015 · E. 2015/18479 · K. 2015/17022

293. maddeye göre yapılan bildirim üzerine tescil edilen çocuğun kaydına karşı açılan dava soybağına ilişkindir; görevli mahkeme aile mahkemesidir

Çocuk, ana ile kocanın evlenmesinden sonra, nüfus kayıtlarında babası görünen kişinin 04.05.1981 tarihli beyanına göre, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ile Türk Medeni Kanunu'nun 293. maddesi uyarınca nüfusa tescil edilmişti. Davacı, gerçek babanın başka biri olduğunu ileri sürerek baba adının iptalini ve kaydın düzeltilmesini istemiştir; dava asliye hukuk mahkemesinde görülmüştür.

> *Soybağına ilişkin hükümler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 282. maddesi ve devamında düzenlenmiş olduğundan, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesine göre, görevli mahkeme, aile mahkemesidir. Bu durumda, görevli mahkeme aile mahkemesi olduğundan aile mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemelerinde davanın aile mahkemesi sıfatıyla görülüp karara bağlanması gerekirken asliye hukuk mahkemesi olarak yargılamaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki şey öğretir. Birincisi, 293. maddeye dayanılarak yapılan bildirim üzerine oluşan kayıt, **nüfus memurunun kendi başına yaptığı bir işlem değil, soybağının sonucudur**; bu nedenle o kayda karşı açılan dava da soybağı davasıdır. İkincisi görev: talep "nüfus kaydının düzeltilmesi" diye adlandırılmış olsa bile, sonuç soybağını etkiliyorsa dava aile mahkemesinde görülür; aile mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesi **aile mahkemesi sıfatıyla** bakar, sıradan asliye hukuk mahkemesi olarak değil. Bu ayrıntı gözden kaçtığında verilen hüküm görev yönünden bozulur ve dosya yıllar kaybeder.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
31.05.2016 · E. 2016/7135 · K. 2016/8730

Bildirim üzerine kurulan soybağı, soybağının reddi davasıyla değil itiraz ve iptal davasıyla ortadan kaldırılır

Davacı 01.03.1978'de evlilik dışında doğmuş, anası 28.01.1981'de kocayla evlenmiş ve çocuk eşlerin bildirimi üzerine 04.11.1981'de nüfusa tescil edilmişti. Davacı, nüfustaki babasıyla arasındaki soybağının reddini ve gerçek babasının babalığının tespitini istemiştir; mahkeme her iki davayı da kabul etmiştir.

> *Sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağının ortadan kaldırılması, Türk Medeni Kanununun 286'ncı maddesinde düzenlenen soybağının reddi davasıyla değil, aynı Yasanın 294'ncü maddesinde düzenlenen "itiraz ve iptal" davasıyla mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 293. maddenin uygulamadaki en önemli sonucunu gösterir: **bildirim üzerine yapılan tescil, çocuğun evlilik içinde doğduğu anlamına gelmez.** Soybağı burada babalık karinesinden değil sonradan evlenmeden doğar (TMK m. 292); dolayısıyla onu kaldıracak dava da soybağının reddi değil, itiraz ve iptal davasıdır (TMK m. 294). Nüfus kaydına bakarken tescil tarihine dikkat edilmelidir: doğum tarihi ile evlenme tarihi arasındaki sıra, hangi davanın açılacağını belirler. Tescil evlenmeden sonraysa ve çocuk evlenmeden önce doğmuşsa yol 294'tür.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
15.12.2014 · E. 2014/10605 · K. 2014/18253

Kaydın düzeltilip gerçek babanın yazılması isteniyorsa ortada birbirine bağlı iki dava vardır: önce itiraz, sonra babalık

Çocuk, ana ile kocanın evlenmesinden sonra 05.05.1981 tarihli beyana göre 293. madde uyarınca nüfusa tescil edilmişti. Davacı, gerçek babasının başka biri olduğunu belirterek nüfus kaydındaki baba adının iptalini ve gerçek babasının yazılmasını istemiştir.

> *Görüldüğü gibi davacının birbiriyle bağlantılı iki ayrı davası vardır. İlki sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz, ikincisi ise babalık davasıdır.*

DEĞERLENDİRME Uygulamada en sık yapılan usul hatası, tek dilekçeyle "baba adının düzeltilmesini" isteyip sonucu beklemektir. Oysa istenen şey iki ayrı hukukî sonuçtur: **mevcut soybağının kaldırılması** ve **yeni bir soybağının kurulması.** Birincisi sonradan evlenmeye itiraz davasıdır, ikincisi babalık davasıdır (TMK m. 301) ve ikisinin davalıları, süreleri ve ispat kuralları farklıdır. Sıra da bellidir: başka bir erkekle soybağı sürdüğü müddetçe babalığa hükmedilemez, bu nedenle babalık davası bekletici mesele yapılır. Dilekçede her iki talep de açıkça yazılmalı ve tefrik istenmelidir.

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745

İtiraz davasında tanımanın iptaline ilişkin süreler kıyasen uygulanır: ilgililer için bir yıl ve beş yıl, çocuk için erginlikten başlayarak bir yıl

Davacı, gerçek babasının nüfustaki kişi olmadığını ileri sürerek soybağının reddine karar verilmesini istemiştir. Ana bir süre başka bir kişiyle resmî nikâh olmaksızın birlikte yaşamış, sonra nüfustaki baba ile evlenmişti. Mahkeme davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir.

> *...aynı Yasanın 300. maddesinde ise; "Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.*

DEĞERLENDİRME

293. maddeye göre bildirimle tescil edilen çocuğun kaydı tartışılacaksa süre hesabı buradan yapılmalıdır. İtiraz davasında 294. madde tanımanın iptaline ilişkin hükümlere yollama yaptığından süreler de oradan alınır: **ilgililer** bakımından tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl, her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl; **çocuk** bakımından ergin olmasından başlayarak bir yıl. Bu süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak **bir ay** içinde dava

açılabilir; bu bir aylık pencere çok kısadır, durum fark edildiği anda harekete geçilmelidir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.03.2018 · E. 2017/6718 · K. 2018/5291

Sonradan evlenmeyle kurulan soybağına itiraz davası şahsa bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır

Sonradan evlenmeyle oluşan soybağına itiraz davasında mahkeme, taraf delillerini toplamadan ve DNA incelemesi yaptırmadan karar vermiştir. Ayrıca davayı açan avukatın vekâletnamesinde bu dava için özel yetki bulunmuyordu.

> *...sonradan evlenme yoluyla oluşan soybağına itiraz davası açma ve bu davayı takip etme, şahsa bağlı bir hakkın kullanımı niteliğinde olup, vekaletnamede özel yetkinin varlığını gerektirir. (HMK.m.74/2)...*

DEĞERLENDİRME Küçük görünen ama dosyayı baştan sakatlayan bir ayrıntıdır: soybağına itiraz davası **şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın** kullanımıdır, bu nedenle vekâletnamede açık ve özel yetki aranır. Genel dava vekâletnamesiyle açılan dava, esasa girilse bile bu eksiklik yüzünden bozulur. Vekâletname çıkarılırken "sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz ve iptal davası açmaya" ibaresinin yazıldığından emin olunmalıdır. Kararın ikinci öğretisi ispata ilişkindir: mahkeme taraf delillerini toplamalı ve **DNA incelemesi yaptırmalıdır**; eksik incelemeyle verilen hüküm ayakta kalmaz (TMK m. 284).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
15.10.2018 · E. 2017/7959 · K. 2018/17301

Soybağı davaları kamu düzenine ilişkindir; taraf örnek vermekten kaçınırsa hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir

Çocuk, yurt dışında verilen ve baba adı bulunmayan bir doğum belgesine dayanılarak, baba olmadığı iddia edilen kişinin vekilinin talebi üzerine 2010 yılında nüfusa kaydedilmişti. Cumhuriyet savcısı sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz davası açmıştır; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Kamu düzeni ile yakından ilgili olan soybağının tespiti davalarında, Türk Medeni Kanunu'nun 284. maddesinde belirtilen koşullar saklı kalmak kaydıyla, Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulanır. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 292/1. maddesinde, uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu ve bilimsel verilere uygun olmak ve ayrıca sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak şartıyla, herkesin soybağının tespiti amacıyla vücudundan kan veya doku alınmasına katlanmak zorunda olduğu, haklı bir sebep olmaksızın bu zorunluluğa uyulmaması halinde hâkimin incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar vereceği hükmü bağlandığından;...*

DEĞERLENDİRME İtiraz davasında ispatın nasıl yürüyeceğini gösteren en net karardır. Soybağı davaları kamu düzenine ilişkin olduğundan hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284); bunun ötesinde Hukuk Muhakemeleri

Kanunu'nun 292. maddesi **emredici** bir yükümlülük getirir: uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu, bilimsel verilere uygun ve sağlık yönünden tehlike oluşturmayan hâllerde **herkes** soybağının tespiti için kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır; uyulmazsa hâkim incelemenin **zor kullanılarak** yapılmasına karar verir. Karşı taraf örnek vermiyorsa bu madde açıkça ileri sürülmelidir. Kararın bir başka ayrıntısı taraf teşkiline ilişkindir: savcının açtığı davada da yasal hasım konumundaki kişilerin davaya dahil edilmesi zorunludur ve mahkeme bunu res'en gözetir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenmenin koşulu.
- **TMK m. 294:** Sonradan evlenmede itiraz ve iptal.
- **TMK m. 295:** Tanıma.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 321:** Çocuğun soyadı.
- **TMK m. 327:** Bakım yükümlülüğü.

MADDE

294

E. Sonradan evlenme
III. İtiraz ve iptal

KANUN METNİ

(1) Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.
(2) Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması hâlinde itiraz hakkına sahiptir.
(3) Tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 294, sonradan evlenmeyle kurulan soybağını ortadan kaldıran tek yolu düzenler: itiraz ve iptal davası. Davayı ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı açabilir; çocuk ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli yitirmişse altsoyu da itiraz edebilir. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür ve bu davada **yalnız bu itiraz** dinlenir.[1] Süreler doğrudan maddede yazmaz; son fıkra tanımanın iptaline yollama yaptığından ilgililer için öğrenmeden başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıl uygulanır (TMK m. 300). Görevli mahkeme aile mahkemesidir.

TEMEL KAVRAMLAR

İtiraz ve iptal davası	Sonradan evlenmeyle kurulan soybağını kaldıran dava (TMK m. 294).
Yasal mirasçı	Ana veya babanın kanundan doğan mirasçıları (TMK m. 294/1).
Altsoy	Çocuğun çocukları ve onların altsoyu (TMK m. 294/2).
Kıyas yoluyla uygulama	Tanımanın iptali hükümlerinin burada da uygulanması (TMK m. 294/3).

1 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 294- Madde yürürlükteki Kanunun 251 inci maddesini karşılamaktadır. İsviçre Medenî Kanununun 259 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarından bazı değişikliklerle alınmıştır. Maddenin birinci fıkrasına göre, çocuğun soybağının evlenme yoluyla kurulmasına ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı itiraz edebilecektir. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını kanıtlamak zorundadır. İkinci fıkrada ise, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması hâlinde, çocuğun altsoyuna da itiraz hakkı tanınmıştır. Madde bu hâliyle, yürürlükteki Kanuna göre itiraz hakkı olanların çevresini, çocuğu ve koşulları gerçekleşirse onun altsoyunu eklemek suretiyle genişletmiştir. Üçüncü fıkrada ise, Tasarının tanımanın iptaline ilişkin hükümlerine yollama yapılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 113*

Gerekçenin en dikkat çekici ifadesi, maddenin itiraz hakkı olanların çevresini **genişlettiğini** söylemesidir. Eski Kanun bu hakkı yalnız ana babanın kanunî mirasçıları ile savcıya tanıyordu; yeni metin listeye **çocuğun kendisini** ve koşulları gerçekleşirse **onun altsoyunu** eklemiştir. Bu ekleme, soybağının artık yalnız mirasla ilgili bir mesele değil, kişinin kendi kökenini bilme hakkıyla bağlantılı bir konu olarak görülmesinin sonucudur. Gerekçenin ikinci katkısı ispat yükünü tereddütsüz biçimde belirlemesidir: itiraz eden, kocanın baba olmadığını kanıtlamak zorundadır; yani kurulmuş soybağı lehine bir karine işler ve onu çürütmek itiraz edene düşer. Üçüncü fıkraya ilişkin tek cümle ise uygulamada maddenin en çok kullanılan yönünü doğurur: tanımanın iptaline ilişkin hükümlere yapılan yollama sayesinde bu davanın **hak düşürücü süreleri** de oradan alınır; madde metninde süre yazmadığı hâlde dava süreye tabidir (TMK m. 300). Tasarının 294. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 251. maddesi aynı davayı düzenliyordu ama üç noktada farklıydı. **Birincisi davacı çevresi:** itiraz hakkı yalnız ana babanın kanunî mirasçıları ile Cumhuriyet savcısına tanınmıştı; çocuğun kendisi ve altsoyu listede yoktu. **İkincisi süre:** itiraz, nesebin tashihinden haberdar olunan günden itibaren **üç ay** içinde yapılmak zorundaydı; yeni Kanun bu kısa süreyi kaldırmış, yerine tanımanın iptaline ilişkin bir yıllık ve beş yıllık süreleri getirmiştir. **Üçüncüsü yetki:** eski metin itiraz davasının merciini "tashih kararının verildiği yer veya ana babanın ikametgâhı hâkimi" olarak ayrıca gösteriyordu; yeni Kanun'da böyle özel bir yetki kuralı yoktur, genel hükümler ile soybağı davalarına ilişkin yetki kuralı uygulanır (TMK m. 283). Buna karşılık ispat yükü her iki metinde de aynıdır: çocuğun o ana babadan olmadığını ispat davacıya aittir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana babanın kanuni mirasçıları ile müddeiumumi, nesebin tashihine muttali oldukları günden itibaren üç ay içinde itiraz edebilirler. Çocuğun, o ana ve babadan olmadığını ispat, davacılara aittir. İtiraz davasının mercii tashih kararının verildiği mahal veya ana ve babanın ikametgahı hakimdir.*

	743 sayılı Kanun m. 251	4721 sayılı Kanun m. 294
Davacılar	Ana babanın kanunî mirasçıları, savcı	Yasal mirasçılar, çocuk, savcı
Altsoy	Hüküm yok	Çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü yitirmişse
Süre	Öğrenmeden üç ay	Öğrenmeden bir yıl, her hâlde beş yıl
İspat yükü	Davacıda	İtiraz edende
Yetki	Tashih yeri veya ana baba ikametgâhı	Genel hükümler ve TMK m. 283
Yollama	Yok	Tanımanın iptali hükümleri

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Çevresindeki hükümler ise hareketlidir: soybağının reddi davasında dava hakkı ve süreler 07.11.2024 tarihli 7531 sayılı Kanun'la yeniden düzenlenmiş (TMK m. 286, TMK m. 289), diğer ilgililerin dava hakkına ilişkin kural hem iptal kararlarıyla hem kanun değişikliğiyle biçim değiştirmiştir (TMK m. 291). 294. madde bu hareketliliğin dışında kalmakla birlikte, yollama yaptığı tanıma hükümlerindeki her değişiklik dolaylı olarak bu maddeyi de etkiler; süre hesabı yaparken TMK m. 300 metnini güncel hâliyle okumak gerekir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; çocuk ve altsoyu davacı çevresine eklendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kimler açar	Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk, Cumhuriyet savcısı	TMK m. 294/1
Altsoy	Çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü sürekli yitirmişse	TMK m. 294/2
İspat yükü	İtiraz edende	TMK m. 294/1
Kapsam	Yalnız "kocanın baba olmadığı" itirazı	Yargıtay HGK, K. 2025/603
Savcı	Yalnız bu davayı açabilir, başka soybağı davası açamaz	Yargıtay 8. HD, K. 2018/16781
Süre	Öğrenmeden bir yıl, her hâlde beş yıl	Yargıtay 8. HD, K. 2021/4022
Çocuğun süresi	Ergin olmasından başlayarak bir yıl	TMK m. 300

Konu	Kural	Dayanak
Haklı sebep	Sebep kalktıktan sonra bir ay	TMK m. 300/4
Nitelendirme	Dava soybağının reddi değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10103
İspat aracı	Genetik inceleme; kaçınılırsa zorla yaptırılır	Yargıtay 2. HD, K. 2026/2170
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2019/3196
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 251	S. Sayısı 723, s. 113

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 251. maddesini karşılar ve İsviçre 1
Medenî Kanunu'nun 259. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarından bazı değişikliklerle alınmıştır. Birinci fıkraya göre çocuğun soybağının evlenme yoluyla kurulmasına ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı itiraz edebilecek; itiraz eden, kocanın baba olmadığını kanıtlamak zorunda olacaktır. İkinci fıkrada, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması hâlinde çocuğun altsoyuna da itiraz hakkı tanınmıştır. Gerekçe, maddenin bu hâliyle eski Kanun'a göre itiraz hakkı olanların çevresini **genişlettiğini** açıkça belirtir: eski metinde bulunmayan çocuk ve koşulları gerçekleşirse onun altsoyu listeye eklenmiştir. Üçüncü fıkrada ise Tasarının tanımanın iptaline ilişkin hükümlerine yollama yapılmıştır. Tasarının 294. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddeyle ilgili en pahalı hata, **yanlış davayı açmaktır.** Çocuk evlilik dışı doğmuş ve ana ile baba sonradan evlenmişse soybağı babalık karinesinden değil 292. maddeden doğar (TMK m. 292); bu soybağına karşı **soybağının reddi davası açılamaz**, açılacak dava 294'teki itiraz ve iptal davasıdır. Fark yalnız isimde değildir: davacı olabilecek kişiler, ispat yükü ve özellikle hak düşürücü süreler farklıdır. İkinci sık hata süre hesabıdır. 294. maddede süre yazmaz; süre son fıkradaki yollama nedeniyle tanımanın iptaline ilişkin hükümlerden alınır: ilgililer için öğrenmeden başlayarak bir yıl ve her hâlde beş yıl, çocuk için erginlikten başlayarak bir yıl (TMK m. 300). Üçüncü nokta savcıyla ilgilidir: Cumhuriyet savcısının soybağı alanında genel bir dava hakkı yoktur, yalnız bu maddedeki itirazı ileri sürebilir; savcılık davanamesiyle açılan başka soybağı davaları husumet yokluğundan reddedilmektedir. Son olarak dava aile mahkemesinde görülür; asliye hukuk mahkemesinde açılan nüfus kayıt düzeltme davası sonuca götürmez.

II. Dava Hakkı Sahipleri

- **Yasal mirasçılar:** Ana ve babanın yasal mirasçıları (TMK m. 294/1).
- **Çocuk:** Soybağı tartışılan çocuğun kendisi.
- **Cumhuriyet savcısı:** Kamu adına itiraz edebilir.
- **Altsoy:** Çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü sürekli yitirmişse (TMK m. 294/2).
- **Liste kapalıdır:** Sayılmayan kişinin dava hakkı yoktur.[2]
- **Karışmasın:** Soybağının reddindeki dava hakkı listesi farklıdır (TMK m. 286).

III. Cumhuriyet Savcısının Yetkisi Sınırlıdır

- **Kural:** Savcının soybağı alanında genel dava hakkı yoktur.
- **Tek yetki:** Sonradan evlenmeyle kurulan soybağına itiraz.[3]
- **Sonuç:** Başka soybağı davası açarsa husumet yokluğundan reddedilir.
- **Kim açabilir:** Hukukları etkilenen kişiler kendileri dava açar.
- **Hazine:** İhbar taraf sıfatı kazandırmaz.[4]
- **Kayyım:** Ergin olmayan çocuk davada kayyımla temsil edilir (TMK m. 284).

IV. İspat Yükü ve Deliller

- **Yük:** İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatlar (TMK m. 294/1).
- **Kapsam:** Bu davada yalnız bu itiraz dinlenir.[5]
- **Araç:** Genetik inceleme belirleyicidir (TMK m. 284).
- **Resen araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır.
- **Kaçınma:** İnceleme zor kullanılarak yaptırılabilir.[6]
- **Eksik inceleme:** Deliller toplanmadan verilen hüküm bozulur.[7]

V. Süreler

- **Kaynak:** Süreler tanımanın iptaline ilişkin hükümlerden alınır (TMK m. 294/3).
- **İlgililer:** Öğrenmeden başlayarak bir yıl.[8]
- **Mutlak süre:** Her hâlde beş yıl (TMK m. 300).
- **Çocuk:** Ergin olmasından başlayarak bir yıl.
- **Haklı sebep:** Sebep kalktıktan sonra bir ay içinde dava açılabilir.

2 Yargıtay 2. HD, 20.01.2010, E. 2009/21306, K. 2010/961.
3 Yargıtay 8. HD, 04.10.2018, E. 2017/7798, K. 2018/16781.
4 Yargıtay 8. HD, 08.03.2018, E. 2017/6812, K. 2018/8547.
5 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
6 Yargıtay 2. HD, 24.02.2026, E. 2025/9141, K. 2026/2170.
7 Yargıtay 8. HD, 25.09.2018, E. 2018/2319, K. 2018/16167.
8 Yargıtay 8. HD, 04.05.2021, E. 2021/547, K. 2021/4022.

- **Geçmişse:** Dava süreden reddedilir.[9]

VI. Doğru Davayı Seçmek

- **Sonradan evlenme varsa:** Dava 294'teki itiraz ve iptaldir (TMK m. 292).
- **Evlilik içinde doğum varsa:** Dava soybağının reddidir (TMK m. 285).
- **Kayıt baştan yanlışsa:** Dava nüfus kaydının düzeltilmesidir (TMK m. 292).
- **Ölçü:** Soybağını kuran işleme bakılır.[10]
- **Nitelendirme:** Davayı hukuken nitelemek hâkimin görevidir (HMK m. 33).
- **Görev:** Aile mahkemesi.[11]

VII. Davanın Kabulünün Sonuçları

- **Sonuç:** Çocukla koca arasındaki soybağı ortadan kalkar.
- **Kayıt:** Çocuk kocanın hanesinden çıkarılır (5490 s. K. m. 35).
- **Ana ile bağ:** Ana ile soybağı doğumdan geldiği için etkilenmez (TMK m. 282).
- **Gerçek baba:** Babalık ancak ayrı bir davayla kurulur (TMK m. 301).
- **Sıra:** Mevcut soybağı kalkmadan babalığa hükmedilemez.[12]
- **Miras:** Soybağı kalktığı için mirasçılık da sona erer (4721 s. K. m. 495).

UYGULAMA NOTU

Bu davada yol haritası üç sorudan geçer. **Birincisi: doğru dava açılmış mıdır?** Çocuk ana ile kocanın evlenmesinden önce doğmuş ve evlenmeden sonra nüfusa yazılmışsa doğru dava budur; evlilik içinde doğmuşsa soybağının reddi, kayıt baştan gerçeğe aykırı oluşturulmuşsa nüfus kaydının düzeltilmesi davası açılması gerekir. Dosyanın en başında doğum tarihi, evlenme tarihi ve tescil tarihi yan yana yazılmalıdır. **İkincisi: davacının dava hakkı var mıdır?** Davacı ana veya babanın yasal mirasçısı, çocuğun kendisi ya da çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü yitirmişse onun altsoyu olmalıdır. Bu listede yer almayan kişinin açtığı dava husumetten reddedilir. **Üçüncüsü: dava süresi içinde midir?** Süre öğrenmeden başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıldır; çocuk bakımından erginlikten başlayarak bir yıldır. Öğrenme tarihi belgelenmelidir, çünkü tartışma bu tarih üzerinden yürür. Dilekçe hazırlanırken dava doğru adlandırılmalı, dava ana ve çocuğa ya da duruma göre onların mirasçılarına yöneltilmeli, daha ilk dilekçede genetik inceleme talep edilmeli ve vekâletnamede bu dava için özel yetki bulunduğundan emin olunmalıdır. Karşı taraf örnek vermekten kaçınırsa Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi uyarınca incelemenin zorla yaptırılması istenmelidir.

9 Yargıtay 2. HD, 06.11.2024, E. 2024/8685, K. 2024/8366.
10 Yargıtay 2. HD, 24.11.2025, E. 2025/8684, K. 2025/10103.
11 Yargıtay 8. HD, 26.03.2019, E. 2017/8844, K. 2019/3196.
12 Yargıtay 8. HD, 08.03.2018, E. 2017/6812, K. 2018/8547.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603

İtiraz davasını ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı açar; bu davada yalnız "kocanın baba olmadığı" itirazı ileri sürülebilir

Davacı, nüfustaki babasının gerçek babası olmadığını ileri sürerek babalık davası açmıştır; mahkeme, kayden baba görünen kişiye karşı soybağının reddi davası açılmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir. Genel Kurul, çözüm için soybağının kurulma ve ortadan kaldırılma yollarını sırasıyla ortaya koydu.

> *Bu yolla kurulan soybağı ise "sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz ve iptal davasıyla" (4721 sayılı Kanun md. 294) ortadan kaldırılır. Bu davayı, ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk (çocuğun ölmüş olması veya ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmesi hâlinde altsoyu) ve Cumhuriyet savcısı açar. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. Bu davada sadece "kocanın baba olmadığı itirazı" ileri sürülebilir. Bunun dışındaki itirazların bu davada dinlenilmesi mümkün değildir. Bu davalarda tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyasen uygulanır ve görevli mahkeme aile mahkemeleridir.*

DEĞERLENDİRME

294. maddenin bütün unsurları bu tek pasajda toplanmıştır. **Davacılar:** ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk (ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli yitirmişse altsoyu) ve Cumhuriyet savcısı. **İspat yükü:** itiraz eden, kocanın baba olmadığını kanıtlayacaktır. **Kapsam:** bu davada yalnız "kocanın baba olmadığı" itirazı dinlenir; evlenmenin geçersizliği, protokol, miras gibi başka itirazlar burada tartışılmaz. **Yollama:** tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyasen uygulanır; süreler de oradan alınır (TMK m. 300). **Görev:** aile mahkemesi. Dilekçe kurulurken bu beş başlık sırayla kontrol edilmelidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.01.2010 · E. 2009/21306 · K. 2010/961

Çocuk ölmüş veya ayırt etme gücünü sürekli kaybetmişse altsoyu da itiraz hakkına sahiptir

Çocuk 1975'te evlilik dışı ilişkiden doğmuş, ana 1979'da evlendikten sonra çocuk 1981'de kocanın hanesine tescil edilmişti. Koca 2007'de öldü ve yasal mirasçıları kısa süre sonra dava açmıştır. Mahkeme, davacılardan birinin aktif husumet ehliyeti bulunmadığı, diğeri bakımından da hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet Savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt*

etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması halinde itiraz hakkına sahiptir. (TMK.md.294/1-2)...

DEĞERLENDİRME Dava hakkı sahiplerinin listesi kapalıdır ve iki katmanlıdır. Birinci katman: ana ve babanın **yasal mirasçıları**, çocuğun kendisi ve Cumhuriyet savcısı. İkinci katman yalnız iki şartla açılır: çocuk ölmüşse ya da ayırt etme gücünü **sürekli olarak** yitirmişse, onun altsoyu da itiraz edebilir. Listede olmayan kişiler — örneğin kocanın kardeşi ya da sonraki eşi — bu davayı açamaz. Liste, soybağının reddi davasındaki dava hakkı listesiyle karıştırılmamalıdır (TMK m. 286, TMK m. 291); iki yolun hem davacıları hem süreleri farklıdır ve yanlış yola girmek husumetten ya da süreden ret kararıyla sonuçlanır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.10.2018 · E. 2017/7798 · K. 2018/16781

Cumhuriyet savcısının soybağı davası açma yetkisi yoktur; savcı yalnız sonradan evlenmeyle kurulan soybağına itiraz edebilir

Cumhuriyet başsavcılığı davaname düzenleyerek bir kişinin nüfustaki baba adının gerçeği yansıtmadığını ileri sürdü ve soybağının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir; karar hem başsavcılık hem davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun soybağına ilişkin hükümleri dikkate alındığında, Kanun koyucunun Cumhuriyet savcısına soybağıyla ilgili herhangi bir dava açma yetkisi tanımadığı, Türk Medeni Kanunu'nun 294/1. maddesi gereği, Cumhuriyet savcısının sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebileceği, somut olayda böyle bir durum söz konusu olmadığından, Cumhuriyet Savcısının soybağına itiraz ve iptal davası açma hakkının bulunmadığı, dava hakkının yanlış yazılım nedeni ile hukukları etkilenecek olan kişilere ait olduğu, bunların da harç ve diğer yükümlülüklerini yerine getirerek böyle bir davayı gerek gördükleri takdirde her zaman açabilecekleri anlaşılmaktadır. Mahkemece açıklanan hususlar gözönünde bulundurularak davanın aktif husumet ehliyetinin yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi yerine, işin esası incelenerek kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Uygulamada en sık yanılgılardan biri, savcılığın her soybağı uyuşmazlığında dava açabileceği sanısıdır. Daire bunu açıkça reddeder: kanun koyucu Cumhuriyet savcısına soybağıyla ilgili **genel bir dava hakkı tanımamıştır**; savcının tek yetkisi 294/1 uyarınca sonradan evlenmeyle kurulan soybağına itirazdır. Ortada böyle bir soybağı yoksa — örneğin kayıt baştan yanlış yazılmışsa — savcının açtığı dava aktif husumet ehliyeti yokluğundan reddedilir. Daire aynı kararda pratik çıkış yolunu da gösterir: dava hakkı, hukukları etkilenen kişilere aittir ve onlar harç ve giderlerini yatırarak bu davayı her zaman açabilirler.

4 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
08.03.2018 · E. 2017/6812 · K. 2018/8547

Davaya müdahale etmeyen Hazine taraf sıfatını almadığından hükmü temyiz edemez; başka bir erkekle soybağı varken babalığa hükmedilemez

Cumhuriyet savcılığı davanameyle bir kişinin gerçek babasının tespitini ve nüfus kaydının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir; hükmü hem Hazine vekili hem çocuğa atanan kayyım temyiz etmiştir.

> *TMK'nun 301. maddesi uyarınca dava Hazine'ye ihbar edilmiş, Hazine vekili davaya müdahale talebinde bulunmamıştır. Buna göre, Hazine davada "taraf" sıfatını almadığından, hükmü temyiz etmekte hukuki yararı bulunmadığı anlaşılmakla...*

DEĞERLENDİRME İki ayrı usul dersi verir. Birincisi: babalık davası Hazine'ye ihbar edilir, ama **ihbar taraf sıfatı kazandırmaz**; Hazine müdahale talebinde bulunmamışsa hükmü temyiz etmekte hukukî yararı yoktur (TMK m. 301). İkincisi ve daha önemlisi sıraya ilişkindir: nüfusta başka bir erkek baba olarak görünüyorsa, biyolojik babanın tespitine karar verilmeden önce o bağın kaldırılması gerekir. Bu, duruma göre soybağının reddi (TMK m. 286) ya da 294. maddedeki itiraz davasıdır. Daire burada da savcının 294 dışında soybağı davası açamayacağını tekrarlamıştır.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.11.2025 · E. 2025/8684 · K. 2025/10103

Dava soybağının reddi değil sonradan evlenmeyle kurulan soybağının iptalidir; yasal mirasçının dava hakkı vardır ve genetik raporla sonuca gidilir

Sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağının iptali istemiyle açılan davada Daire daha önce bozma kararı vermiş, mahkeme bozmaya uymuştu. Buna rağmen mahkeme davayı yeniden "soybağının reddi" olarak nitelendirip o hükümlere göre karar vermiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 294. maddesi ile ana ve babanın yasal mirasçılarının, çocuğun ve Cumhuriyet savcısının, sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebileceği hüküm altına alınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, nitelendirme hatasının bozmadan sonra bile sürebildiğini gösteriyor. Daire iki noktayı ayırır: **nitelendirme** ve **sonuç**. Nitelendirme yanlıştır, çünkü dava soybağının reddi değil 294. maddedeki iptal davasıdır; bu nedenle soybağının reddine ilişkin hükümlere göre karar verilmesi doğru değildir. Buna karşılık sonuç doğrudur: davacının yasal mirasçı sıfatıyla dava hakkı bulunmakta ve Adli Tıp Kurumu raporu kayden baba görünen kişinin biyolojik baba olmadığını ortaya koymaktadır. Daire bu yüzden hükmü bozmak yerine **gerekçesini düzelterek onamıştır**. Dilekçede davanın adı doğru yazılmalıdır; yanlış ad her zaman bu kadar kolay telafi edilmez.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2019 · E. 2017/8844 · K. 2019/3196

Evlilik dışı doğup ana ile kocanın evlenmesinden sonra tescil edilen çocuğun kaydına ilişkin dava itiraz ve iptal davasıdır; aile mahkemesi görevlidir

Çocuk evlilik dışı doğmuş, ana ile koca 1998'de evlendikten sonra yapılan bildirimle kocanın kızı olarak nüfusa tescil edilmişti. Kendisini gerçek baba olarak gören kişi, kocanın baba göründüğü kaydın iptalini istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi davayı kabul etmiştir; karar, davanın soybağına ilişkin olduğu ve aile mahkemesinin görevli bulunduğu gerekçesiyle bozuldu, görevsizlik üzerine dosya aile mahkemesine gitmiştir.

> *Dava, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin bozma ilamındaki nitelemeye göre sonradan evlenmeyle soybağının kurulmasına itiraz ve iptal istemine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Bu dosya, 293. maddeye dayanan bildirim üzerine oluşan kaydın hangi davayla tartışılacağını ve hangi mahkemede görüleceğini birlikte gösterir. Çocuk evlilik dışı doğmuş, ana ile koca sonradan evlenmiş ve çocuk bildirimle tescil edilmişse (TMK m. 293) soybağı 292. maddeden doğar; ona karşı açılacak dava itiraz ve iptaldir ve **aile mahkemesinde** görülür. Asliye hukuk mahkemesinde açılan nüfus kayıt düzeltme davası sonuca götürmez; görevsizlik kararıyla geçen aylar ise hak düşürücü süreyi durdurmaz.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.09.2018 · E. 2018/2319 · K. 2018/16167

Nüfustaki baba adının gerçeği yansıtmadığı iddiası 294. madde kapsamında değerlendirilip deliller toplanarak sonuca gidilmelidir

Davacılar, kardeşlerinin babalarından olmadığını, ananın başka bir kişiden olan çocuğu olduğunu ileri sürerek nüfus kaydındaki baba adının iptalini ve gerçek babanın yazılmasını istemişlerdir. Davalı 1962 doğumluydu; ana ile nüfustaki baba 1963'te evlenmiş, çocuk 1967'de evlilik içinde doğan çocuk olarak tescil edilmişti. Mahkeme kaydı doğrudan düzeltmiştir.

> *Mahkemece davacının talebinin TMK 294. madde kapsamında değerlendirilerek deliller toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi,...*

DEĞERLENDİRME Tarihler bu dosyada her şeyi belirliyor: çocuk ana ile kocanın evlenmesinden **önce** doğmuş, evlenmeden sonra tescil edilmiştir. Bu tablo babalık karinesini değil 292. maddeyi işletir; dolayısıyla talep, nüfus kaydının düzeltilmesi gibi görünse de hukuken 294. maddedeki itiraz davasıdır. Daire, mahkemenin talebi bu çerçevede değerlendirip **delilleri toplamasını** ve sonucuna göre karar vermesini istemiştir; kaydı doğrudan düzeltmek yeterli değildir. Dosyada doğum tarihi ile evlenme tarihi yan yana konulmalıdır; hangi maddenin uygulanacağı bu iki tarihten çıkar.

8 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
04.05.2021 · E. 2021/547 · K. 2021/4022

İlgililerin itiraz hakkı, tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıl geçmekle düşer

Babalığın hükmen tespiti istemiyle açılan davada Daire, soybağının hangi yollarla kurulup hangi davalarla kaldırılacağını ve bu davalardaki hak düşürücü süreleri sırasıyla incelemiştir. Sonradan evlenmeyle kurulan soybağına itiraz davasında sürenin nereden alınacağı tartışılmıştır.

> *Kıyas yolu ile uygulanacak olan TMK'nin tanımanın iptaline dair hak düşürücü süreyi düzenleyen 300.maddesi gereği ilgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşeceği düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME

294. maddenin son fıkrası "tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır" der; sürelerin kaynağı budur. İlgililer bakımından süre **öğrenmeden başlayarak bir yıl**, her hâlde tanımanın (burada: sonradan evlenmenin) üzerinden **beş yıl**dır. Çocuk bakımından süre ergin olmasından başlayarak bir yıldır. Süreler geçmiş olsa bile gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak **bir ay** içinde dava açılabilir (TMK m. 300). Bu bir aylık pencere çok dardır; haklı sebebin ortadan kalktığı gün belgelenmelidir.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
06.11.2024 · E. 2024/8685 · K. 2024/8366

Dava soybağının reddi sayılıp 291. maddedeki süreden reddedilemez; ancak itiraz davası bakımından da 300/3'teki süre dolmuşsa sonuç değişmez

Çocuklar 1988 ve 1990'da evlilik dışı doğmuş, anaları ile davacıların babası 11.05.1994'te evlenmiş, çocuklar da evlenmeden sonra 15.08.1994'te nüfusa tescil edilmişti. Babalarının mirasçıları çocukların haneden düşürülmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı soybağının reddi sayarak 291. maddedeki bir yıllık süreden reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi nitelendirmeyi düzeltti ama ret sonucunu doğru bulmuştur. Daire kararı onamıştır.

> *...somut uyuşmazlıkta davanın, bu hali ile mahkemenin nitelediği üzere 4721 sayılı Kanun'un 286 ve devamı maddelerinde düzenlenen ilgililer tarafından açılan soybağının reddi davası olmayıp, 292 nci madde kapsamında evlilik dışı doğan çocuğun, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi sonucu soybağı kurulduğundan davanın 294 üncü madde kapsamında düzenlenen sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağının düzeltilmesine itiraz niteliğinde olduğu, davanın bu şekilde vasıflandırılması yerine, soybağının reddi olarak nitelendirilip hak düşürücü süre geçtiğinden davanın reddine karar verilmesi doğru değil ise de; sonradan evlenme ile kurulan soybağına itiraz davası yönünden 4721 sayılı Kanun'un 300*

üncü maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında hak düşürücü sürenin geçtiği ve mahkemenin ret kararının sonuç olarak doğru olduğu gerekçesi ile başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, doğru nitelendirmenin tek başına kurtarıcı olmadığını gösterir. Dava gerçekten de soybağının reddi değil 294. maddedeki itirazdır; ama itiraz davasının kendi süresi de vardır ve somut olayda 300. maddenin üçüncü fıkrasındaki süre dolmuştur. Otuz yıl önce yapılan bir tescile karşı bugün açılan dava, hangi adı taşırsa taşısın süreden reddedilir. Mirasçı sıfatıyla dava düşünülüyorsa önce takvim çıkarılmalıdır: evlenme tarihi, tescil tarihi ve mirasçının durumu öğrendiği tarih. Süre tartışması ancak öğrenme tarihi belgelenerek kazanılabilir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2026 · E. 2025/9141 · K. 2026/2170

İtiraz davasında hâkim maddî olguları res'en araştırır; taraf örnek vermekten kaçınırsa inceleme zor kullanılarak yaptırılır

Sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz davasında mahkeme, davalının DNA incelemesi için örnek vermek üzere başvurmadığını belirterek sonucu onun aleyhine saydı ve davayı kabul etmiştir. Oysa Yargıtay'ın önceki bozma ilamı, taraf delillerinin toplanmasını ve DNA incelemesi yaptırılmasını emretmişti.

> *Dava 4721 sayılı Kanun'un 294. maddesi kapsamında sonradan evlenme yolu ile kurulan soybağına itiraz istemine ilişkindir. 4721 sayılı Kanun'un 284. maddesi gereğince, soybağına ilişkin davalarda, hakim maddi olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda "Soybağının tespiti için yapılacak inceleme" başlığı altında ayrı bir düzenleme yapılmış ve 292 nci maddenin birinci fıkrasında "Uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu ve bilimsel verilere uygun olmak, ayrıca sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak şartıyla, herkes, soybağının tespiti amacıyla vücudundan kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır. Haklı bir sebep olmaksızın bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde, hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir" biçiminde emredici ve özel bir düzenleme yapılmıştır. Madde gerekçesinde de işin önemi dikkate alınarak davanın tarafları yanında üçüncü kişilerin dahi zorunluluk hâlinde, bilimsel verilere uygun olmak, sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak koşuluyla, vücutlarından kan veya doku alınmasına katlanmak zorunda olduklarına vurgu yapılmak suretiyle soybağının tespiti için vücuttan kan veya doku alınmasına katlanma zorunluluğu açıklanmıştır.*

DEĞERLENDİRME İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür; ama bu yük tek başına bırakılmaz. Soybağı davalarında hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır (TMK m. 284) ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi **emredici** bir kural getirir: uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu, bilimsel verilere uygun ve sağlık yönünden tehlike oluşturmayan hâllerde herkes soybağının tespiti için kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır; uyulmazsa hâkim incelemenin **zor kullanılarak** yapılmasına karar verir. Karşı taraf örnek vermiyorsa

> "aleyhine sonuç doğmuş sayılır" demekle yetinilmemeli, bu maddenin işletilmesi istenmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetki.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 291:** Diğer ilgililerin dava hakkı.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenmenin koşulu.
- **TMK m. 293:** Sonradan evlenmede bildirim.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

TANIMA VE BABALIK HÜKMÜ

Üçüncü Ayırım · m. 295–304

Tanıma ve Babalık Hükmü başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 295–304. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 295	Koşulları ve şekli	Evlilik dışında doğan çocukla baba arasında soybağının en kolay kurulma yolunu düzenler: tanıma
m. 296	Bildirim	Tanımanın kâğıt üzerinde kalmasını önleyen maddedir
m. 297	Tanıyanın dava hakkı	Tanıma beyanında bulunan kişinin bu işlemi geri alabileceği tek yolu gösterir: iptal davası
m. 298	Genel olarak	Tanımayla kurulan soybağına tanıyan dışındaki kişilerin itiraz yolunu açar
m. 299	İspat yükü	Tanımanın iptali davasında kimin neyi ispatlayacağını belirler
m. 300	Hak düşürücü süreler	Tanımanın iptali davasının ne zamana kadar açılabileceğini belirler
m. 301	Dava hakkı	Baba ile çocuk arasındaki soybağının hâkim hükmüyle kurulmasını sağlayan babalık davasını düzenler
m. 302	Karine	Babalık davasında davacının işini kolaylaştıran bir karine koyar
m. 303	Hak düşürücü süreler	Babalık davasının ne zamana kadar açılabileceğini düzenler; ancak maddenin bugünkü hâli, yazıldığı hâlden çok farklıdır
m. 304	Ananın malî hakları	Gebelik ve doğumun ananın üzerinde bıraktığı malî yükü babaya paylaştıran özel bir hükümdür

MADDE

295

A. Tanıma

I. Koşulları ve şekli

KANUN METNİ

(1) Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur.
(2) Tanıma beyanında bulunan kimse küçük veya kısıtlı ise, veli veya vasisinin de rızası gereklidir.
(3) Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 295, evlilik dışında doğan çocukla baba arasında soybağının en kolay kurulma yolunu düzenler: tanıma. Baba dört yoldan birini kullanabilir — nüfus memuruna yazılı başvuru, mahkemeye yazılı başvuru, resmî senet ya da vasiyetnamedeki beyan. Tanıma **tek taraflı bir irade beyanıdır**; ananın veya çocuğun kabulüne gerek yoktur.[1] Tanıyan küçük ya da kısıtlıysa veli veya vasisinin rızası aranır. Maddenin en sert kuralı son fıkradadır: **başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz.** Ana doğum sırasında evliyse çocuk kanunen kocanın çocuğu sayıldığından, önce o bağın kaldırılması gerekir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Tanıma	Babanın tek taraflı beyanıyla soybağı kurması (TMK m. 295/1).
Resmî senet	Noter veya yetkili memur önünde düzenlenen belge (TMK m. 295/1).
Rıza	Küçük veya kısıtlı tanıyanda veli ya da vasinin onayı (TMK m. 295/2).
Mutlak engel	Çocuğun başka bir erkekle soybağının bulunması (TMK m. 295/3).

1 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
2 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2024/2396, K. 2024/2779.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 295- Yürürlükteki Kanunun 291 inci maddesini karşılamaktadır. Madde, 1984 tarihli Öntasarının 281 inci maddesinin ilk üç fıkrasından aynen alınmıştır. Yürürlükteki metinde yer alan, babanın ölümü veya ayırt etme gücünden devamlı surette yoksun bulunması hâlinde çocuğun babanın babası tarafından tanınabilmesi olanağı maddeye alınmamıştır. Ölüm veya ayırt etme gücünün kaybı hâllerinde ana veya çocuk babalık davası açabilir. Yapılan düzenlemede, yürürlükteki Kanundan farklı olarak, tanımanın resmî senet veya vasiyetname ile yapılabilmesi yanında, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvuruda bulunmak suretiyle yapılması olanağı da öngörülmüştür. İkinci fıkrada, tanıyacak kimsenin küçük veya kısıtlı olması hâlinde, tanıma işlemi için velisinin ya da vasisinin rızasına ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Bu, tanımanın doğurabileceği malî külfetler nedeniyle gerekli görülmüştür. Üçüncü fıkra ise, başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuğun bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamayacağını, bu hususta doğabilecek bazı duraksamaları gidermek için, hükme bağlamaktadır. Yürürlükteki Kanunun 292 nci maddesinde yer alan ve kısmen 1984 tarihli Öntasarının 281 inci maddesinin son fıkrasında da, birbirleriyle evlenmeleri yasak olan hısımların evlenmelerinden doğan çocukların tanınamayacağı hususunda korunan düzenleme ise, çocuğun menfaatleri bakımından uygun olmadığı gerekçesiyle alınmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 114-115*

Gerekçede dört tercih öne çıkar ve her biri maddenin bugünkü uygulamasını doğrudan belirler. **Birincisi, tanıyacak kişinin daraltılmasıdır:** eski Kanun baba ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli yitirmişse çocuğun **babanın babası** tarafından tanınmasına izin veriyordu; yeni Kanun bunu almamıştır. Sebebi açıktır: tanıma kişiye sıkı sıkıya bağlı bir irade beyanıdır, başkası adına kullanılamaz. Bu hâllerde yol babalık davasıdır (TMK m. 301). **İkincisi, şekil kolaylığıdır:** resmî senet ve vasiyetname yanına nüfus memuruna ya da mahkemeye yazılı başvuru eklenmiştir; bugün uygulamada en sık kullanılan yol da budur ve noter masrafı gerektirmez. **Üçüncüsü, rıza şartının gerekçesidir:** küçük ya da kısıtlı tanıyan için veli veya vasi rızası aranmasının sebebi, gerekçenin kendi ifadesiyle tanımanın doğurabileceği **malî külfetlerdir**; bakım, eğitim ve miras yükümlülükleri bunun başında gelir. **Dördüncüsü, kaldırılan yasaktır:** eski Kanun birbirleriyle evlenmeleri yasak olan hısımlardan doğan çocuğun tanınmasını yasaklıyordu; yeni Kanun bu yasağı **çocuğun menfaatlerine uygun olmadığı** gerekçesiyle almamıştır. Böylece çocuğun ana babasının ilişkisine bağlı olarak cezalandırılması sona ermiştir. Tasarının 295. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 291. maddesi tanımayı üç noktada bugünkünden farklı düzenliyordu. **Birincisi tanıyan çevresi:** çocuk babası tarafından ya da babanın ölümü veya temyiz kudretinden sürekli yoksunluğu hâlinde **babanın babası** tarafından tanınabilirdi. **İkincisi şekil:** tanıma yalnız resmî senet veya ölüme bağlı tasarrufla yapılabilirdi; nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvuru yolu yoktu, keyfiyetin nüfus

memuruna bildirilmesi ise tanımanın şekli değil sonucuydu. **Üçüncüsü yasaklar:** 292. madde, birbirleriyle evlenmeleri yasak olanlardan veya evli kadınların zinasından doğan çocuğun tanınmasını yasaklıyordu. Yeni Kanun bu yasağın **hısımlık** ayağını çocuğun menfaati gerekçesiyle kaldırmış, **evli kadının çocuğu** bakımından ise yasağı farklı bir teknikle sürdürmüştür: çocuk zaten kocayla soybağı taşıdığından, o bağ kaldırılmadıkça tanınamaz (m. 295/3). Sonuç aynı, ama gerekçesi ahlakî değil hukukî bir zorunluluktur: bir çocuğun aynı anda iki babası olamaz.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 291 – Evlilik haricinde doğan çocuk babası tarafından veya babasının vefatı veya temyiz kudretinden daimi mahrumiyeti halinde babasının babası tarafından, tanınabilir. Tanıma, resmi senet veya ölüme bağlı tasarrufla olur. Keyfiyet, tanınan kimsenin mukayyet bulunduğu mahallin nüfus memuruna bildirilir. Madde 292 – Birbirleriyle evlenmeleri memnu olanlardan veya evli kadınların zinasından doğan çocuk, tanınamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 291 ve 292

	743 sayılı Kanun m. 291-292	4721 sayılı Kanun m. 295
Tanıyan	Baba veya babanın babası	Yalnız baba
Şekil	Resmî senet, ölüme bağlı tasarruf	Nüfus memuru, mahkeme, resmî senet, vasiyetname
Küçük/kısıtlı	Hüküm yok	Veli veya vasinin rızası
Hısımlık yasağı	Var	Kaldırıldı
Evli kadının çocuğu	Tanınamaz (mutlak yasak)	Soybağı kaldırılmadıkça tanınamaz
Bildirim	Nüfus memuruna bildirilir	Ayrı maddede düzenlendi (m. 296)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını asıl belirleyen gelişmeler nüfus mevzuatında ve içtihatta yaşanmıştır: tanımanın kütüğe işlenebilmesi için ananın kimlik bilgilerinin aranması idarî bir uygulama olarak yerleşmiş, Yargıtay da bu uygulamayı denetleyerek mahkemelerin bu bilgileri araştırmasını istemiştir.[3] Maddenin çevresindeki hükümler ise 2024'te hareketlenmiştir: soybağının reddi davasında dava hakkı ve süreler yeniden düzenlenmiş (TMK m. 286, TMK m. 289); bu değişiklikler, 295/3'teki engelin nasıl aşılacağını da dolaylı olarak etkiler.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; şekil kolaylaştırıldı, hısımlık yasağı kaldırıldı	4721 s. K.

3 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/5488, K. 2025/10940.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kim tanır	Yalnız baba	TMK m. 295/1
Birinci yol	Nüfus memuruna yazılı başvuru	TMK m. 295/1
İkinci yol	Mahkemeye yazılı başvuru	TMK m. 295/1
Üçüncü yol	Resmî senet	TMK m. 295/1
Dördüncü yol	Vasiyetnamedeki beyan	TMK m. 295/1
Nitelik	Tek taraflı irade beyanı	Yargıtay HGK, K. 2025/603
Küçük veya kısıtlı	Veli ya da vasinin rızası gerekir	TMK m. 295/2
Engel	Başka erkekle soybağı varsa tanınamaz	TMK m. 295/3
Ana evliyse	Önce babalık karinesi çürütülmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2779
Babalık davası	Bu hâlde babalık davası da açılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/1787
Tescil	Ananın kimlik bilgileri zorunludur	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10940
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 291	S. Sayısı 723, s. 114-115

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 291. maddesini karşılar ve 1984 tarihli Öntasarının 281. maddesinin ilk üç fıkrasından aynen alınmıştır. Gerekçe üç önemli tercihi açıklar. **Birincisi:** eski metinde bulunan, babanın ölümü veya ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğu hâlinde çocuğun **babanın babası tarafından** tanınabilmesi olanağı maddeye alınmamıştır; bu hâllerde ana veya çocuk babalık davası açabilir. **İkincisi:** eski Kanun tanımayı yalnız resmî senet veya ölüme bağlı tasarrufla mümkün kılıyordu; yeni düzenleme buna nüfus memuruna veya mahkemeye **yazılı başvuru** yolunu eklemiştir. **Üçüncüsü:** ikinci fıkradaki rıza şartı, tanımanın doğurabileceği malî külfetler nedeniyle gerekli görülmüştür. Gerekçe üçüncü fıkranın amacını da belirtir: başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuğun tanınamayacağı kuralı, bu konuda doğabilecek bazı duraksamaları gidermek için konmuştur. Son olarak gerekçe, eski Kanun'un 292. maddesindeki, birbirleriyle evlenmeleri yasak olan hısımlardan doğan çocukların tanınamayacağına ilişkin yasağın, **çocuğun menfaatlerine uygun olmadığı gerekçesiyle** yeni Kanun'a alınmadığını belirtir. Tasarının 295. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Tanıma başvurusu yapılmadan önce yapılacak **tek bir kontrol** çoğu dosyayı kurtarır: çocuğun nüfus kaydında baba hanesinin dolu olup olmadığı. Doluysa ya da ana çocuğun doğumu sırasında başka biriyle evliyse, çocuk kanunen o kocanın çocuğu sayılır (TMK m. 285) ve **tanıma sonuç doğurmaz.** Babalığı yüzde 99,99 oranında gösteren bir DNA raporu bulunsa bile durum değişmez; önce mevcut soybağının kaldırılması gerekir. Bunun yolu duruma göre soybağının reddi davası (TMK m. 286) ya da sonradan evlenmeye itiraz davasıdır (TMK m. 294). Aynı engel babalık davası için de geçerlidir: başka bir erkekle soybağı bulunan çocuk adına babalık davası da açılamaz. İkinci kontrol tescile ilişkindir: tanımanın nüfusa işlenebilmesi için ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi bilinmelidir; ananın kimliği belirsizse önce bu bilgilerin tespit edilmesi gerekir. Üçüncü nokta ise zamanlamadır: hakkında babalık davası açılmış kişinin sonradan yapacağı tanıma beyanı davayı kendiliğinden bitirmez ve onu yargılama giderinden kurtarmaz.

II. Tanımanın Dört Yolu

- **Nüfus memuru:** Babanın nüfus müdürlüğüne yazılı başvurusu (TMK m. 295/1).
- **Mahkeme:** Babanın mahkemeye yazılı başvurusu.
- **Resmî senet:** Noter veya yetkili memur önünde düzenlenen senet.
- **Vasiyetname:** Babanın vasiyetnamesindeki beyan.
- **Seçim:** Bu yollardan biri yeterlidir.[4]
- **Yenilik:** Eski Kanun'da yalnız resmî senet ve ölüme bağlı tasarruf vardı (S. Sayısı 723, s. 115).

III. Tanımanın Hukukî Niteliği

- **Tek taraflı:** Tanıma bir irade beyanıdır.[5]
- **Kabul gerekmez:** Ananın veya çocuğun onayı aranmaz.
- **Anında sonuç:** Beyan geçerliyse soybağı kurulur (TMK m. 282).
- **Gönüllülük:** Baba istemiyorsa soybağı hâkim hükmüyle kurulur (TMK m. 301).
- **Geri alınamaz:** Tanıma ancak iptal davasıyla geçersiz kılınır (TMK m. 297).
- **Kim tanır:** Yalnız baba; büyükbabanın tanıması kaldırılmıştır (S. Sayısı 723, s. 115).

4 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2026/4142, K. 2026/6594.
5 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.

IV. Küçük veya Kısıtlı Tanıyan

- **Kural:** Veli ya da vasinin rızası gerekir (TMK m. 295/2).
- **Sebep:** Tanımanın doğuracağı malî külfetler (S. Sayısı 723, s. 115).
- **Rıza yoksa:** Tanıma geçerli olmaz.
- **Ayırt etme gücü:** Tanıyanın ayırt etme gücüne sahip olması gerekir (TMK m. 13).
- **Vesayet makamı:** Vasinin rızası vesayet denetimine tabidir (TMK m. 462).
- **Ölüm hâli:** Baba ölmüşse ana veya çocuk babalık davası açar (TMK m. 301).

V. Mutlak Engel: Başka Erkekle Soybağı

- **Kural:** Başka bir erkekle soybağı bulunan çocuk tanınamaz (TMK m. 295/3).
- **Tipik hâl:** Ananın doğum sırasında evli olması (TMK m. 285).
- **DNA yetmez:** Genetik rapor engeli ortadan kaldırmaz.[6]
- **Önce:** Mevcut soybağı kaldırılmalıdır (TMK m. 286).
- **Babalık davası:** Bu hâlde babalık davası da açılamaz.[7]
- **Usul:** İki dava birlikte açılmışsa tefrik edilir.

VI. Nüfusa Tescil

- **Bildirim:** Beyanı alan makam nüfus müdürlüklerine bildirir (TMK m. 296).
- **Zorunlu bilgi:** Ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi.[8]
- **Eksikse:** Tescil yapılamaz; bilgiler araştırılarak tespit edilir.
- **Yurt dışı kaydı:** İlgili ülkenin nüfus kayıtları getirtilir.[9]
- **Araştırma:** Hâkim maddî olguları res'en araştırır (TMK m. 284).
- **Soyadı:** Tanınan çocuk babasının soyadını alır (TMK m. 321).

VII. Tanımaya Karşı Yollar

- **İptal davası:** Tanıyan, iradesi sakatlanmışsa açar (TMK m. 297).
- **İlgililer:** Ana, çocuk, altsoyu, savcı, Hazine ve diğer ilgililer (TMK m. 298).
- **İspat:** Davacı, tanıyanın baba olmadığını kanıtlar (TMK m. 299).
- **Süre:** Öğrenmeden bir yıl, her hâlde beş yıl.[10]
- **Çocuk:** Ergin olmasından başlayarak bir yıl (TMK m. 300).
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

6 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2024/2396, K. 2024/2779.
7 Yargıtay 2. HD, 20.02.2025, E. 2025/550, K. 2025/1787.
8 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/5488, K. 2025/10940.
9 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2026/4142, K. 2026/6594.
10 Yargıtay 18. HD, 06.10.2015, E. 2015/12075, K. 2015/13745.

UYGULAMA NOTU

Tanıma, evlilik dışında doğan çocuk ile baba arasındaki soybağını kurmanın en hızlı ve en ucuz yoludur: dava açılmasına, avukat tutulmasına, delil toplanmasına gerek yoktur. Uygulamada en yaygın yol nüfus müdürlüğüne gidip yazılı beyanda bulunmaktır; başvuruda tanıyanın kimliği, çocuğun doğum belgesi ve ananın kimlik bilgileri bulunmalıdır. Ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi bilinmiyorsa tanıma kütüğe işlenemez; bu yüzden bu bilgiler önceden hazırlanmalıdır. Ancak başvurudan önce mutlaka **çocuğun nüfus kaydı kontrol edilmelidir**: baba hanesi doluysa ya da ana doğum sırasında başka biriyle evliyse tanıma sonuç doğurmaz; önce mevcut soybağını kaldıran davanın açılması gerekir. Bu sıra bozulursa verilen karar bozulur, hatta kesinleşmişse kanun yararına bozulur. Tanıma yerine mahkemeye başvurulacaksa dilekçede tanıma beyanında bulunulduğu açıkça yazılmalıdır; "babalığın tespiti" ifadesi davayı babalık davasına çevirebilir ve süreç uzar. Son olarak zamanlamaya dikkat edilmelidir: hakkında babalık davası açılmış kişinin sonradan yapacağı tanıma beyanı davayı kendiliğinden sonlandırmaz ve yargılama giderlerinden kurtulmasını sağlamaz; tanıma dava açılmadan önce yapılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603

Tanıma, babanın tek taraflı irade beyanıyla soybağı kuran bir yoldur; bu yolla kurulan soybağı ancak iptal davasıyla geçersiz kılınabilir

Davacı, nüfustaki babasının gerçek babası olmadığını ileri sürerek babalık davası açmıştır; mahkeme davayı usulden reddetmiştir. Genel Kurul, çözüm için soybağının kurulma yollarını sırasıyla ele aldı ve tanımayı ayrı bir başlık altında incelemiştir.

> *Baba ile çocuk arasında soybağı kurulmasının diğer bir yolu ise, 4721 sayılı Kanun'un 295 ve devamı maddelerinde düzenlenen tanımadır. Buna göre tanıma babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla soybağının kurulması yoludur. Tanıma, tek taraflı bir irade beyanıdır. Tanıma yolu ile kurulan bu soybağının açılacak iptal davası ile kaldırılması mümkündür. Bu dava ile tanıyanın, çocuğun babası olmadığı sonucuna ulaşılır. Diğer bir ifade ile tanıma yoluyla kurulan soybağı geçersiz kılınır. Dava; tanıma beyanı, yanılma, aldatma veya korkutmaya dayanıyorsa "tanıyan" tarafından, ana ve çocuğa karşı açılır. Böyle değil ise; çocuk, çocuğun ölümü hâlinde alt soyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tarafından da açılabilir. Dava açma hak düşürücü sürülere bağlanmıştır. Tanımanın iptali davalarında görevli mahkeme 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Tanımanın bütün yapısı bu pasajda özetlenmiştir. **Şekil:** nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvuru, resmî senet ya da vasiyetnamedeki be-

yan. **Nitelik:** tanıma tek taraflı bir irade beyanıdır; ananın ya da çocuğun kabulüne, hâkimin onayına gerek yoktur. **Sonuç:** beyan geçerli biçimde yapıldığı anda çocukla baba arasında soybağı kurulur (TMK m. 282). **Kaldırılması:** bu soybağı yalnız iptal davasıyla geçersiz kılınabilir; dava tanıyanın iradesi sakatlanmışsa onun tarafından ana ve çocuğa karşı (TMK m. 297), aksi hâlde çocuk, altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tarafından açılır (TMK m. 298). **Süre:** dava hak düşürücü sürelere bağlıdır (TMK m. 300). **Görev:** aile mahkemesi.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2026 · E. 2026/4142 · K. 2026/6594

Tanıma dört yoldan biriyle yapılır; başka bir erkekle soybağı bulunup bulunmadığı, çocuk yurt dışında kayıtlıysa o ülkenin nüfus kayıtları getirtilerek araştırılmalıdır

Davacı, resmî olmayan birliktelikten doğan ve Almanya'da nüfusa kayıtlı olan çocuğun babası olduğunun tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul edip tanımaya ve nüfusa tesciline karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Ancak yabancı ülkeyle yapılan yazışma usulüne uygun tamamlanmamıştı.

> *"Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hakim hükmü ile kurulur (TMK md. 282/1). Tanıma, babanın nüfus müdürlüğüne veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senetle veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur (TMK md. 295/1). Talepte bulunan, bu yollardan birini kullanarak tanıma işlemini gerçekleştirebilir. Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz. (TMK md. 295/3)…*

DEĞERLENDİRME Karar, tanımanın iki temel kuralını bir arada verir. Birincisi **şekil serbestisidir**: baba, nüfus müdürlüğüne veya mahkemeye yazılı başvurabilir, resmî senet düzenletebilir ya da vasiyetnamesine beyan koyabilir; bu yollardan biri yeterlidir, hepsini birden kullanmak gerekmez. İkincisi **mutlak engeldir**: başka bir erkekle soybağı bulunan çocuk tanınamaz. Somut olayda çocuk yurt dışında kayıtlı olduğundan Daire, o ülkenin yetkili makamından küçüğün ve tarafların aile nüfus kayıt tablosunun getirtilmesini ve gelen cevaplar değerlendirilerek karar verilmesini istemiştir. Yabancı unsurlu dosyalarda istinabenin usulüne uygun tamamlanması, eksik incelemeden kaçınmanın tek yoludur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.04.2024 · E. 2024/2396 · K. 2024/2779

Ana başka biriyle evliyse çocuk kocayla soybağı taşıdığından tanınamaz; bu husus araştırılmadan tanımaya karar verilemez

Davacı, çocuğun babası olduğunun tespitini istemiştir; mahkeme Adli Tıp Kurumu raporunda biyolojik babalığın %99,99 ihtimalle davacıya ait olduğunun belirlenmesi üzerine davayı kabul etti ve soybağı kurulmasına karar vermiştir. Oysa dosyadan davalının evli olduğu anlaşılıyordu. Karar kesinleşince Adalet Bakanlığı kanun yararına temyiz yoluna başvurmuştur.

> *4721 sayılı Kanun'un 282 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Aynı Kanun'un 285 inci maddesinin birinci fıkrasında "Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır." düzenlemesine ve 295 inci maddesinin son fıkrasında "Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz." düzenlemesine yer verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Uygulamadaki en yaygın hata budur: genetik rapor babalığı ortaya koysa bile, çocuk başka bir erkekle soybağı taşıyorsa tanıma mümkün değildir. Ana evliyse çocuk kanun gereği kocanın çocuğu sayılır (TMK m. 285); bu bağ **önce** kaldırılmalıdır. Mahkemenin yapması gereken, ananın doğum sırasında evli olup olmadığını ve çocuğun başka bir erkekle soybağının bulunup bulunmadığını araştırmaktır. DNA raporu bu araştırmanın yerini tutmaz; sıra bozulursa karar kanun yararına bozulur. Dosyada önce nüfus kaydı istenmeli, tanıma talebi bundan sonra değerlendirilmelidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2025 · E. 2025/550 · K. 2025/1787

Başka bir erkekle soybağı bulunan kişi adına babalık davası da açılamaz; soybağının reddi ile babalık davası birlikte açılmışsa yargılamaya başlanmadan tefrik edilmelidir

Dava, soybağının reddi ve babalığın tespiti istemleriyle birlikte açılmıştır. İlk derece mahkemesi soybağının reddi davasını kabul edip babalık davasını tefrik etmiştir; ancak yargılama, soybağının reddi davasında taraf sıfatı bulunmayan kişiler de taraf sayılarak yürütüldü ve yargılama giderleri buna göre hükmedilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 295 inci maddesinin son fıkrası gereğince "Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz." hükmünü amir olup başka bir erkekle soybağı bulunan kişi adına babalık davası da açılamaz. Bu nedenle mahkemece soybağının reddi ve babalık davasının aynı anda açılması halinde bu davaların görülmeye başlanmasından önce tefrik edilerek yargılama yapılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME

295. maddenin son fıkrası yalnız tanımayı değil **babalık davasını** da engeller: başka bir erkekle soybağı bulunan kişi adına babalık davası açılamaz. Bunun usul hukukundaki karşılığı nettir; iki dava birlikte açılmışsa **daha yargılamaya başlanmadan tefrik** edilmeli, önce soybağının reddi görülmeli, babalık davası onun sonucuna bırakılmalıdır (TMK m. 301). Daire ayrıca taraf sıfatına dikkat çeker: soybağının reddi davası koca, ana veya çocuk tarafından diğerlerine karşı açılır (TMK m. 286); bu davada taraf sıfatı olmayan kişilerin taraf sayılması, özellikle yargılama giderlerinde karışıklığa yol açar.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.12.2025 · E. 2025/5488 · K. 2025/10940

Tanımanın nüfusa tescili için ananın kimlik bilgileri zorunludur; mahkeme bu bilgileri ve çocuğun başka erkekle soybağı bulunup bulunmadığını araştırmalıdır

Davacı, resmî olmayan birliktelikten doğan 2016 ve 2018 doğumlu iki çocuğun babası olarak tanınmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi talebi kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün yazısına dayanarak, tanımanın tescili için ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihinin bilinmesinin zorunlu olduğunu, bu bilgiler bulunmadığından talebin reddi gerektiğini belirterek kararı kaldırdı ve talebi reddetmiştir.

> *İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 02.12.2020 tarihli cevabi yazısında tanıma işleminin nüfus kayıtlarına tescili işlemlerinde annenin "adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi bilgisinin" bulunmasının zorunlu olduğu, çocuğun annesinin kimlik bilgileri bilinmiyorsa tanıma olayının nüfus kayıtlarına tescilinin mümkün olmadığı bildirildiği...*

DEĞERLENDİRME Karar iki aşamayı birbirinden ayırmayı öğretiyor. **Tanıma beyanı** ile **tescil** aynı şey değildir: beyan geçerli olsa bile, nüfus kütüğüne işlenebilmesi için ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihinin bilinmesi gerekir. Buna karşılık Daire, talebin doğrudan reddedilmesini de doğru bulmamıştır; mahkemenin yapması gereken, doğum sırasında ananın başka biriyle evli olup olmadığını ve çocukların başka bir erkekle soybağı bulunup bulunmadığını araştırmak, **ananın kimlik bilgilerini tespit etmek** ve engel yoksa tanıma talebini kabul etmektir. Ananın kimliği bilinmiyorsa dosyaya nüfus ve göç kayıtları, hastane doğum kayıtları ve tanık beyanları getirtilmelidir.

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745

Tanımanın iptali davasında süreler: ilgililer için öğrenmeden bir yıl ve her hâlde beş yıl, çocuk için erginlikten başlayarak bir yıl

Davacı, gerçek babasının nüfustaki kişi olmadığını ileri sürerek dava açmıştır. Ana bir süre başka bir kişiyle resmî nikâh olmaksızın birlikte yaşamış, sonra nüfustaki baba ile evlenmişti. Mahkeme davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir; Daire soybağının kurulma ve kaldırılma yollarını sırasıyla ortaya koydu.

> *...aynı Yasanın 300. maddesinde ise; "Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.*

DEĞERLENDİRME Tanımayla kurulan soybağı kalıcı değildir, ama süresiz de tartışılamaz. **Tanıyan** bakımından süre, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun

etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl, her hâlde tanımanın üzerinden beş yıldır. **İlgililer** bakımından süre, tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıldır. **Çocuk** bakımından süre ergin olmasından başlayarak bir yıldır. Bu süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak **bir ay** içinde dava açılabilir (TMK m. 300). Aynı süreler sonradan evlenmeye itiraz davasında da kıyasen uygulanır (TMK m. 294).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.12.2025 · E. 2025/5969 · K. 2025/10504

Babalık davası sürerken yapılan tanıma beyanı davayı kendiliğinden konusuz bırakmaz; mahkeme yargılamayı sürdürüp esas hakkında karar verebilir

Babalık davası görülürken davalı taraf tanıma beyanında bulundu ve davanın konusuz kalması gerektiğini, buna rağmen yargılamaya devam edilip davanın kabulüne karar verilmesinin ve aleyhine yargılama giderine hükmedilmesinin yerinde olmadığını ileri sürerek temyize başvurmuştur. Daire hükmü onamıştır.

> *Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere göre usul ve kanuna uygun olup temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Pratikte sık karşılaşılan bir savunmayı kapatır: babalık davası açıldıktan sonra tanıma beyanında bulunmak, davayı kendiliğinden konusuz bırakmaz ve davalıyı yargılama giderlerinden kurtarmaz. Bunun sebebi, tanımanın geçerliliğinin ayrıca denetlenmesi gereken bir işlem olmasıdır: çocuğun başka bir erkekle soybağı varsa tanıma zaten sonuç doğurmaz (TMK m. 295/3), tescil için ananın kimlik bilgileri aranır ve beyan sonradan iptal davasına konu olabilir. Bu belirsizlik sürerken açılmış babalık davasının kapatılması, davacıyı korumasız bırakırdı. Tanıma yapılacaksa davadan **önce** yapılmalıdır; dava açıldıktan sonraki beyan tanıyanı masraftan kurtarmaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davasında dava hakkı.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenmenin koşulu.
- **TMK m. 294:** Sonradan evlenmede itiraz ve iptal.
- **TMK m. 296:** Tanımada bildirim.
- **TMK m. 297:** Tanıyanın iptal davası.
- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.

- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

296 A. Tanıma II. Bildirim

KANUN METNİ

(1) Beyanda bulunulan nüfus memuru, sulh hâkimi, noter veya vasiyetnameyi açan hâkim, tanımayı babanın ve çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluklarına bildirir.

(2) Çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluğu da tanımayı çocuğa, anasına, çocuk vesayet altında ise vesayet makamına bildirir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 296, tanımanın kâğıt üzerinde kalmasını önleyen maddedir. Beyanı alan makam — nüfus memuru, sulh hâkimi, noter ya da vasiyetnameyi açan hâkim — tanımayı hem babanın hem çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüklerine bildirmek zorundadır. Zincirin ikinci halkası ilgilileri korur: çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüğü tanımayı **çocuğa, anasına ve çocuk vesayet altındaysa vesayet makamına** bildirir. Bu ikinci bildirim yalnız bilgilendirme değildir; iptal davasının süresi çoğu zaman bu bildirimle öğrenilen tarihten işlemeye başlar (TMK m. 300). Tescil sırasında ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi aranır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Bildirim	Tanımanın nüfus müdürlüklerine ve ilgililere duyurulması (TMK m. 296).
Beyanı alan makam	Nüfus memuru, sulh hâkimi, noter veya vasiyetnameyi açan hâkim.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Tescil	Tanımanın aile kütüğüne işlenmesi (5490 s. K. m. 28).

1 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/5488, K. 2025/10940.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 296- Bu maddede tanımanın alenîleşmesi ve hukukî sonuçlarının gerçekleşmesinin kolaylaştırılması için yapılması gerekli işlemler, 1984 tarihli Öntasarının 282 nci maddesi örnek alınarak düzenlenmiştir. Madde, yürürlükteki Kanunun 291 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünü karşılamakta ve daha geniş bir düzenleme içermektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 115*

Gerekçe kısadır ama maddenin iki işlevini de adlandırır: **alenîleşme** ve **hukukî sonuçların gerçekleşmesinin kolaylaştırılması.** Birincisi, tanımanın gizli kalmasını önler. Tanıma tek taraflı bir beyan olduğundan, bildirim olmasa ana ya da çocuk yıllarca bundan habersiz kalabilir; oysa her ikisinin de tanımaya itiraz etme hakkı vardır (TMK m. 298). Maddenin ikinci fıkrası tam bu boşluğu kapatır ve eski Kanun'da hiç bulunmayan bir güvence getirir: çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüğü, tanımayı çocuğa, anasına ve çocuk vesayet altındaysa vesayet makamına bildirmek zorundadır. İkinci işlev pratiktir: soybağının doğurduğu sonuçlar — soyadı, velayet, bakım, miras — ancak kayıt düzeltildiğinde günlük hayatta işleyebilir. Bu yüzden bildirim yalnız çocuğun değil, **babanın** kayıtlı olduğu müdürlüğe de yapılır; çocuğun babanın hanesine taşınabilmesi için iki kaydın da bilgilendirilmesi gerekir. Tasarının 296. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun bu konuya tek bir cümle ayırmıştı: 291. maddenin son cümlesine göre "keyfiyet, tanınan kimsenin mukayyet bulunduğu mahallin nüfus memuruna bildirilir". İki metin arasındaki farklar kayda değerdir. **Birincisi, bildirim yapacak makamlar:** eski metin kimin bildireceğini söylemiyordu; yeni madde nüfus memuru, sulh hâkimi, noter ve vasiyetnameyi açan hâkimi tek tek sayar. Bunun sebebi tanımanın şeklinin genişletilmiş olmasıdır: artık tanıma dört ayrı makam önünde yapılabildiğinden, her birinin bildirim yükümlülüğü ayrıca gösterilmiştir (TMK m. 295). **İkincisi, bildirimin muhatabı:** eski metin yalnız çocuğun kayıtlı olduğu nüfus memurundan söz ediyordu; yeni madde babanın kayıtlı olduğu müdürlüğü de ekler. **Üçüncüsü ve en önemlisi, ikinci fıkradaki ilgililere bildirim:** çocuğa, anaya ve vesayet makamına bildirim eski Kanun'da hiç yoktu. Gerekçenin "daha geniş bir düzenleme" ifadesi asıl bu yeniliği anlatır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlilik haricinde doğan çocuk babası tarafından veya babasının vefatı veya temyiz kudretinden daimi mahrumiyeti halinde babasının babası tarafından, tanınabilir. Tanıma, resmi senet veya ölüme bağlı tasarrufla olur. Keyfiyet, tanınan kimsenin mukayyet bulunduğu mahallin nüfus memuruna bildirilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 291

	743 sayılı Kanun m. 291/son	4721 sayılı Kanun m. 296
Bildiren makam	Belirtilmemiş	Nüfus memuru, sulh hâkimi, noter, vasiyetnameyi açan hâkim
Bildirim yeri	Çocuğun kayıtlı olduğu nüfus memuru	Babanın ve çocuğun nüfus müdürlükleri
İlgililere bildirim	Yok	Çocuğa, anaya, vesayet makamına
Amaç	Kaydın tutulması	Alenîleşme ve sonuçların gerçekleşmesi
Kaynak	—	1984 tarihli Öntasarı m. 282

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını asıl belirleyen düzenlemeler nüfus mevzuatındadır: 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ve uygulama yönetmeliği, tanınan çocuğun hangi haneye, hangi bilgilerle tescil edileceğini ayrıntılı biçimde göstermektedir.[2] İdarenin tescil için ananın kimlik bilgilerini araması da bu mevzuattan kaynaklanır; Yargıtay bu uygulamayı denetleyerek mahkemelerin eksik bilgiyi araştırmasını istemiştir.[3]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ilgililere bildirim zorunluluğu getirildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kim bildirir	Beyanda bulunulan nüfus memuru	TMK m. 296/1
Kim bildirir	Sulh hâkimi	TMK m. 296/1
Kim bildirir	Noter	TMK m. 296/1
Kim bildirir	Vasiyetnameyi açan hâkim	TMK m. 296/1
Nereye	Babanın ve çocuğun kayıtlı olduğu nüfus memurlukları	TMK m. 296/1
İkinci halka	Çocuğun müdürlüğü çocuğa ve anaya bildirir	TMK m. 296/2
Vesayet	Çocuk vesayet altındaysa vesayet makamına	TMK m. 296/2
Tescil usulü	Babanın hanesine, ananın bilgileri belirtilerek	Yargıtay 18. HD, K. 2007/8263
Yabancı baba	Kayıt ananın idarî biriminde kalır	Yargıtay 18. HD, K. 2007/8263

2 Yargıtay 18. HD, 08.10.2007, E. 2007/7324, K. 2007/8263.
3 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/5488, K. 2025/10940.

Konu	Kural	Dayanak
Zorunlu bilgi	Ananın adı, soyadı, uyruğu, doğum tarihi	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10940
Süre etkisi	Bildirim, iptal davasında öğrenmeyi sağlar	TMK m. 300
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 291/2	S. Sayısı 723, s. 115

TBMM gerekçesine göre bu maddede, **tanımanın alenîleşmesi ve hukukî sonuçlarının gerçekleşmesinin kolaylaştırılması** için yapılması gerekli işlemler, 1984 tarihli Öntasarının 282. maddesi örnek alınarak düzenlenmiştir. Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 291. maddesinin ikinci fıkrası hükmünü karşıladığını ve **daha geniş bir düzenleme içerdiğini** belirtir. Gerçekten de eski metin yalnızca "keyfiyet, tanınan kimsenin kayıtlı bulunduğu yerin nüfus memuruna bildirilir" diyordu; yeni madde hem bildirim yapacak makamları tek tek saymakta hem de bildirimin iki aşamalı olmasını öngörmektedir. İkinci aşama, yani çocuğa, anaya ve vesayet makamına yapılacak bildirim, eski Kanun'da hiç yoktu ve maddenin asıl yeniliğidir. Tasarının 296. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu madde okunurken iki nokta atlanmamalıdır. **Birincisi, bildirim tanımayı geçerli kılmaz.** Soybağı, geçerli bir tanıma beyanıyla zaten kurulmuştur (TMK m. 295); bildirim ve tescil bunu kütüğe yansıtır. Bu nedenle bildirim gecikse bile çocuk hak kaybına uğramaz. Buna karşılık tersi doğru değildir: geçersiz bir tanıma, kütüğe işlendi diye geçerli hâle gelmez. Ana doğum sırasında başka biriyle evliyse çocuk kanunen kocanın çocuğu sayılır ve tanıma sonuç doğurmaz; böyle bir tescil kanun yararına bozmayla dahi düzeltilebilir. **İkincisi, gelen bildirim ciddiye alınmalı ve saklanmalıdır.** Nüfus müdürlüğünden "çocuğunuz falanca tarafından tanınmıştır" bildirimi alan ana ya da çocuk bakımından tanımanın iptalini isteme süresi çoğu zaman o gün işlemeye başlar: öğrenmeden itibaren bir yıl ve her hâlde beş yıl (TMK m. 300). Bildirimin tebellüğ edildiği belge saklanmalıdır; süre tartışmasında tarihi kanıtlayan tek belge çoğu zaman odur.

II. Birinci Halka: Beyanı Alan Makam

- **Nüfus memuru:** Babanın yazılı başvurusunu alan memur (TMK m. 296/1).
- **Sulh hâkimi:** Beyanın mahkemeye yapıldığı hâlde.[4]
- **Noter:** Resmî senetle tanımada.
- **Vasiyetnameyi açan hâkim:** Tanıma vasiyetnameye konmuşsa (TMK m. 295/1).

4 Yargıtay 8. HD, 26.10.2017, E. 2017/5937, K. 2017/13903.

- **Nereye:** Babanın ve çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüklerine.
- **Nitelik:** Bildirim resen yapılır; başvuru gerekmez.

III. İkinci Halka: İlgililere Bildirim

- **Kim yapar:** Çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüğü (TMK m. 296/2).
- **Kime:** Çocuğa.
- **Kime:** Anasına.
- **Kime:** Çocuk vesayet altındaysa vesayet makamına (TMK m. 397).
- **Amaç:** Tanımanın alenîleşmesi (S. Sayısı 723, s. 115).
- **Sonuç:** İptal davasının süresi çoğu zaman bu bildirimle başlar (TMK m. 300).

IV. Tanımanın Kütüğe İşlenmesi

- **Kural:** Çocuk babanın hanesine tescil edilir.[5]
- **Bilgiler:** Baba adı ve soyadı ile ananın kimlik ve kayıt bilgileri.
- **Ananın hanesi:** Çocuğun oradaki kaydı kapatılır.
- **Bağ:** Ana ile baba arasında kayıt bağı kurulur.
- **Yabancı baba:** Kayıt ananın idarî biriminde kalır, baba soyadı verilir.
- **Nitelik:** Bu işlemler idarî işlemdir; dava gerekmez.

V. Tescil İçin Aranan Bilgiler

- **Ananın kimliği:** Adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi.[6]
- **Eksikse:** Tescil yapılamaz.
- **Mahkemenin görevi:** Bu bilgileri araştırıp tespit etmek.
- **Doğrudan ret:** Talebin bilgisizlik nedeniyle reddi doğru değildir.
- **Kaynaklar:** Hastane doğum kayıtları, nüfus ve göç kayıtları, tanık beyanları.
- **Araştırma:** Hâkim maddî olguları res'en araştırır (TMK m. 284).

VI. Yurt Dışı Kayıtlarında Bildirim

- **Sorun:** Çocuk yabancı ülkede nüfusa kayıtlı olabilir.
- **Gereken:** İlgili ülkenin yetkili makamından aile nüfus kayıt tablosu.[7]
- **Usul:** İstinabe usulüne uygun tamamlanmalıdır.

5 Yargıtay 18. HD, 08.10.2007, E. 2007/7324, K. 2007/8263.
6 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/5488, K. 2025/10940.
7 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2026/4142, K. 2026/6594.

- **Amaç:** Başka bir erkekle soybağı bulunup bulunmadığını saptamak (TMK m. 295).
- **Eksikse:** Hüküm eksik incelemeden bozulur.
- **Yurt dışı tanıma:** Konsolosluk aracılığıyla da beyanda bulunulabilir (5490 s. K. m. 28).

VII. Bildirim Geçersiz Tanımayı Geçerli Kılmaz

- **Kural:** Soybağı geçerli beyanla kurulur (TMK m. 295).
- **Bildirim:** Kurucu değil, açıklayıcıdır.
- **Engel:** Ana evliyse çocuk tanınamaz (TMK m. 285).
- **Sonuç:** Böyle bir tescil hukuka aykırıdır.[8]
- **Denetim:** Kesinleşmiş karar kanun yararına bozulabilir (HMK m. 363).
- **Önce:** Nüfus kaydı ve ananın medenî hâli kontrol edilmelidir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu madde çoğu kişiyi iki rolde ilgilendirir. **Tanıyan baba bakımından:** beyan nüfus müdürlüğüne, sulh hâkimine ya da notere yapıldığında bildirim zinciri başlatılmış olur; ayrıca bir dilekçe verilmesine gerek yoktur, işlemi alan makam bildirimi re'sen yapar. Başvuruda tanıyanın kimliği, çocuğun doğum belgesi ve **ananın kimlik bilgileri** bulunmalıdır; ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi bilinmezse tanıma kütüğe işlenemez. Birkaç hafta sonra çocuğun nüfus kaydı kontrol edilmelidir; kayıt düzelmemişse nüfus müdürlüğünden işlemin tamamlanması istenmelidir, bunun için dava açılması gerekmez çünkü tescil idarî bir işlemdir. **Ana ya da çocuk bakımından:** nüfus müdürlüğünden gelen "tanıma" bildirimi bir süreyi başlatır. Tanımanın gerçeğe uygun olmadığı düşünülüyorsa iptal davası açma süresi öğrenmeden itibaren bir yıl, her hâlde beş yıldır; çocuk bakımından erginlikten itibaren bir yıldır. Bildirim yazısı ve tebellüğ belgesi saklanmalıdır. Son olarak çocuk vesayet altındaysa bildirim vesayet makamına da yapılır; bu yazıyı alan vasi, çocuğun menfaatini değerlendirip gerekirse vesayet makamının iznini alarak dava açmalıdır.

8 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2024/2396, K. 2024/2779.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.10.2007 · E. 2007/7324 · K. 2007/8263

Tanınan çocuk babanın hanesine baba adı ve soyadıyla, ananın kimlik ve kayıt bilgileri belirtilerek tescil edilir; baba yabancıysa kayıt ananın idarî biriminde kalır

2004 doğumlu çocuk evlilik dışı doğmuş, İngiliz vatandaşı babası tarafından noterde düzenlenen tanıma senediyle tanınmış ve tanıma nüfus kütüğüne tescil edilmişti. Velayet mahkeme kararıyla babaya verilmişti. Çocuk, babasının soyadıyla tanındığını ileri sürerek nüfustaki soyadının düzeltilmesini istemiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 28. maddesinin 4. bendine göre tanınan çocuklar babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kimlik ve kayıtlı olduğu yer bilgilerini belirtmek suretiyle tescil olunur; öte yandan Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 109. maddesinin 1/b bendine göre de tanınan çocuk anasının bekarlık hanesinde kayıtlı ise; bu hanedeki kaydı kapatılarak baba soyadı ile babasının hanesine tescil edilerek ana ve baba arasında bağ kurulur. Babanın yabancı uyruklu olması halinde tanınan çocuk anasının kayıtlı bulunduğu idari birimin sonuna baba soyadı ile kaydı taşınır, ana ve çocuk arasında bağ kurulur.*

DEĞERLENDİRME

296. maddedeki bildirimin kütükte nasıl sonuçlandığını gösteren en net karardır. **Kural:** tanınan çocuk babasının hanesine, baba adı ve soyadıyla, ananın kimlik ve kayıtlı olduğu yer bilgileri belirtilerek tescil edilir; çocuk ananın bekârlık hanesindeyse oradaki kaydı kapatılır ve baba soyadıyla babanın hanesine taşınır, ana ile baba arasında bağ kurulur. **İstisna:** baba yabancı uyrukluysa çocuk babanın hanesine taşınamaz; kayıt ananın bulunduğu idarî birimin sonuna baba soyadıyla alınır ve ana ile çocuk arasında bağ kurulur. Kararın ikinci öğretisi usule ilişkindir: bu tescil ve soyadı işlemleri **idarî işlemdir**, nüfus idaresince yapılır; dava açmaya gerek yoktur ve açılan dava reddedilir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.12.2025 · E. 2025/5488 · K. 2025/10940

Tanımanın nüfusa tescili için ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi zorunludur; bu bilgiler bilinmiyorsa mahkeme araştırıp tespit etmelidir

Davacı, resmî olmayan birliktelikten doğan iki çocuğun babası olarak tanınmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi talebi kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün yazısına dayanarak ananın kimlik bilgileri bilinmediği için tescilin mümkün olmadığını belirterek kararı kaldırdı ve talebi reddetmiştir.

> *İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 02.12.2020 tarihli cevabi yazısında tanıma işleminin nüfus kayıtlarına tescili işlemlerinde annenin "adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi bilgisinin" bulunmasının zorunlu olduğu, çocuğun annesinin kimlik bilgileri bilinmiyorsa tanıma olayının nüfus kayıtlarına tescilinin mümkün olmadığı bildirildiği...*

DEĞERLENDİRME

296. maddedeki bildirim zincirinin işleyebilmesi için kütükte iki kişinin belirli olması gerekir: baba ve **ana**. Bu yüzden idare, tanımanın tesciline ananın adı, soyadı, uyruğu ve doğum tarihi bilinmeden izin vermez. Ancak Daire, bu eksikliğin talebin doğrudan reddine gerekçe yapılmasını doğru bulmamıştır: mahkemenin yapması gereken, doğum sırasında ananın başka biriyle evli olup olmadığını ve çocukların başka bir erkekle soybağı bulunup bulunmadığını araştırmak, **ananın kimlik bilgilerini tespit etmek** ve engel yoksa talebi kabul etmektir. Ananın kimliği belirsizse hastane doğum kayıtları, göç ve nüfus kayıtları ile tanık beyanları dosyaya getirtilmelidir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.10.2017 · E. 2017/5937 · K. 2017/13903

Tanıma beyanı nüfus memuruna ya da 296. maddede gösterilen sulh hâkimine karşı yapılabilir; tanıma istemli dava aile mahkemesinde görülür

Evlilik dışı birliktelikten doğan ve yetiştirme yurduna yerleştirilerek ayrı bir haneye kaydedilen çocuğun babası olduğunu ileri süren kişi, babalığının tespitini ve çocuğun kendi hanesine tescilini istemiştir. Mahkeme, talebi hem tanıma hem babalık davası bakımından değerlendirip reddetmiştir.

> *Dava, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 295. maddesi gereğince, evlilik dışı doğan çocuğun babası olduğunun tespiti yani tanıma istemine ilişkindir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesine göre; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere...*

DEĞERLENDİRME Karar, 295 ile 296. maddeyi birlikte okumayı öğretir: tanıma beyanı nüfus memuruna yapılabileceği gibi, 296. maddede sayılan makamlar arasında yer alan **sulh hâkimine** karşı da yapılabilir. İkinci önemli nokta nitelendirme ve görevdir: mahkemeye yöneltilen "babası olduğumun tespiti" talebi hukuken tanıma istemidir ve Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığı için **aile mahkemesinde** görülür. Kararda ayrıca iki sınır hatırlatılır: başka bir erkekle soybağı bulunan çocuk tanınamaz ve babalık davasını ancak ana ile çocuk açabilir (TMK m. 301); gerçek baba olduğunu iddia eden kişi babalık davası açamaz.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
15.06.2026 · E. 2026/4142 · K. 2026/6594

Çocuk yurt dışında nüfusa kayıtlıysa o ülkenin yetkili makamından aile nüfus kayıt tablosu getirtilmeden tanımaya karar verilemez

Davacı, resmî olmayan birliktelikten doğan ve Almanya'da nüfusa kayıtlı olan çocuğun babası olduğunun tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul edip tanımaya ve nüfusa tesciline karar verdi, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Ancak yabancı ülkeyle yapılan yazışma usulüne uygun tamamlanmamış, gelen eksik cevapla yetinilmişti.

> *Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hakim hükmü ile kurulur (TMK md. 282/1). Tanıma, babanın nüfus müdürlüğüne veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senetle veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur (TMK md. 295/1). Talepte bulunan, bu yollardan birini kullanarak tanıma işlemini gerçekleştirebilir. Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz. (TMK md. 295/3)...*

DEĞERLENDİRME Bildirim ve tescil, kaydın nerede tutulduğuna göre değişir. Çocuk Türkiye'de kayıtlıysa 296. maddedeki zincir işler: beyanı alan makam babanın ve çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüklerine, çocuğun müdürlüğü de çocuğa, anasına ve varsa vesayet makamına bildirir. Çocuk **yurt dışında** kayıtlıysa mahkemenin işi artar: Daire, ilgili eyaletin yetkili merkezî makamından küçüğün ve tarafların aile nüfus kayıt tablosunun getirtilmesini ve gelen cevaplar değerlendirilerek karar verilmesini istemiştir. Amaç aynıdır: çocuğun başka bir erkekle soybağının bulunup bulunmadığını kuşkuya yer bırakmadan saptamak. İstinabe usulüne uygun tamamlanmadan verilen hüküm eksik incelemeden bozulur.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.04.2024 · E. 2024/2396 · K. 2024/2779

Tescilden önce ananın evli olup olmadığı araştırılmalıdır; çocuk başka bir erkekle soybağı taşıyorsa tanıma kütüğe işlenemez

Davacı, çocuğun babası olduğunun tespitini istemiştir; mahkeme Adli Tıp Kurumu raporunda biyolojik babalığın %99,99 ihtimalle davacıya ait olduğunun belirlenmesi üzerine davayı kabul etti ve soybağı kurulmasına, nüfusa tesciline karar vermiştir. Oysa dosyadan davalının evli olduğu anlaşılıyordu. Karar kesinleşince Adalet Bakanlığı kanun yararına temyiz yoluna başvurmuştur.

> *4721 sayılı Kanun'un 282 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Aynı Kanun'un 285 inci maddesinin birinci fıkrasında "Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır." düzenlemesine ve 295 inci maddesinin son fıkrasında "Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz." düzenlemesine yer verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME

296. maddedeki bildirim mekanik bir işlem gibi görünse de, arkasında bir denetim vardır: kütüğe işlenecek tanımanın geçerli olması gerekir. Ana doğum sırasında başka biriyle evliyse çocuk kanunen kocanın çocuğu sayılır (TMK m. 285) ve tanıma sonuç doğurmaz; bu durumda bildirim yapılsa bile tescil hukuka aykırı olur. Genetik rapor bu engeli kaldırmaz. Somut olayda kesinleşmiş karar **kanun yararına** bozulmuştur; yani hata, tarafların itirazı olmasa bile düzeltilmiştir. Tanıma başvurusundan önce çocuğun nüfus kaydı ve ananın medenî hâli kontrol edilmelidir.

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745

Bildirim, ilgililerin tanımayı öğrenmesini sağlar; iptal davasının süresi bu öğrenmeden başlar

Davacı, gerçek babasının nüfustaki kişi olmadığını ileri sürerek dava açmıştır. Ana bir süre başka bir kişiyle resmî nikâh olmaksızın birlikte yaşamış, sonra nüfustaki baba ile evlenmişti. Mahkeme davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir; Daire soybağının kurulma ve kaldırılma yollarını, bu arada tanımanın iptalindeki süreleri sırasıyla ortaya koydu.

> *“...aynı Yasanın 300. maddesinde ise; “Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.*

DEĞERLENDİRME

296. maddenin ikinci fıkrası yalnız bir kayıt işlemi değildir; **süreyi başlatan olaydır.** Çocuğun kayıtlı olduğu nüfus müdürlüğü tanımayı çocuğa, anasına ve çocuk vesayet altındaysa vesayet makamına bildirir; ilgililer tanımayı çoğu zaman bu bildirimle öğrenir. İptal davasında süre de buradan işler: ilgililer bakımından tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıl; çocuk bakımından erginlikten başlayarak bir yıl (TMK m. 300). Bu nedenle gelen nüfus bildirimi saklanmalıdır; süre tartışmasında tarihi belgeleyen tek belge çoğu zaman odur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 292:** Sonradan evlenmenin koşulu.
- **TMK m. 293:** Sonradan evlenmede bildirim.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 297:** Tanıyanın iptal davası.

- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 321:** Çocuğun soyadı.
- **TMK m. 397:** Vesayet makamı.

MADDE

297

A. Tanıma
III. İptal davası
1. Tanıyanın dava hakkı

KANUN METNİ

(1) Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini dava edebilir.
(2) İptal davası anaya ve çocuğa karşı açılır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 297, tanıma beyanında bulunan kişinin bu işlemi geri alabileceği tek yolu gösterir: iptal davası. Tanıma tek taraflı bir irade beyanı olduğundan geri alınamaz; ancak beyan **yanılma, aldatma veya korkutma** etkisiyle verilmişse tanıyan iptalini dava edebilir. Dava **anaya ve çocuğa karşı** birlikte açılır. Dayanak irade sakatlığıdır: tanıyan, tanıma sırasında kendisini gerçekten baba zannetmiş olmalıdır. Baba olmadığını **en baştan bilerek** tanıyan kişi bu davayı açamaz; onun durumunda dava nüfus kaydının düzeltilmesidir.[1] Süre, iptal sebebinin öğrenildiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıldır (TMK m. 300).

TEMEL KAVRAMLAR

Yanılma	Tanıyanın baba olduğu konusunda yanlış kanıya kapılması (TMK m. 297/1).
Aldatma	Tanıyanın kasten yanıltılması (TMK m. 297/1).
Korkutma	Tanıyanın tehditle beyana zorlanması (TMK m. 297/1).
Zorunlu dava arkadaşlığı	Davanın ana ve çocuğa birlikte yöneltilmesi (TMK m. 297/2).

1 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/1969, K. 2025/10512.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 297- 1984 tarihli Öntasarının 283 üncü maddesinden esinlenilerek kaleme alınan bu madde, tanımanın irade sakatlığı nedeniyle iptalini düzenlemektedir. Maddede, "hata, hile, tehdit" yerine, "yanılma, aldatma, korkutma" sözcükleri tercih edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasına göre dava, ana ve çocuğa karşı açılacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 115*

Gerekçe kısa olmasına rağmen maddenin niteliğini tam olarak adlandırır: bu bir **irade sakatlığı** hükmüdür. Bunun iki önemli sonucu vardır. Birincisi, davanın konusu tanımanın gerçeğe uygun olup olmadığı değil, tanıyanın beyanının nasıl oluştuğudur. Tanıyan kendisini gerçekten baba zannettiği için beyanda bulunmuş, sonradan yanıldığını anlamışsa dava dinlenir; ama beyan sırasında durumu biliyorsa ortada sakatlanmış bir irade yoktur ve bu madde uygulanmaz. İkincisi, irade sakatlığı borçlar hukukundan tanıdığımız bir kurumdur; bu nedenle yanılmanın esaslı olması, aldatmanın kasıtlı olması, korkutmanın ciddi ve yakın bir tehlikeye dayanması gibi ölçütler burada da yol gösterir. Gerekçenin terim tercihi de anlamlıdır: "hata, hile, tehdit" yerine "yanılma, aldatma, korkutma" denmesi, kavramların içeriğini değiştirmez, yalnız Kanun'un dilini sadeleştirir. İkinci fıkraya ilişkin tek cümle ise uygulamada çok önemli bir usul kuralı doğurur: dava **ana ve çocuğa** karşı açılır; ikisinden birine yöneltilen dava taraf teşkili eksikliğiyle karşılaşır. Tasarının 297. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Bu maddenin eski Kanun'da **doğrudan karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun tanımaya karşı yalnız üçüncü kişilerin itirazını düzenliyordu: 293. maddeye göre ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, tanıyanın baba ya da büyükbaba olmadığı veya tanımanın çocuk hakkında zararlı bulunduğu iddiasıyla üç ay içinde hâkime itiraz edebilir; 294. maddeye göre Hazine ve diğer ilgililer de aynı süre içinde itiraz edebilirdi. **Tanıyanın kendi beyanını iptal ettirmesi** ise düzenlenmemişti; tanıma resmî senetle ya da ölüme bağlı tasarrufla yapıldığından, sakatlanmış iradeye dayanan bir tanımanın akıbeti genel hükümlere bırakılmıştı. Yeni Kanun bu boşluğu doldurmuş ve tanıyana kendi beyanı için açık bir dava yolu tanımıştır. Eski Kanun'daki itiraz hakkı ise bugün 298. maddede, davacı çevresi ve ispat kuralları yeniden düzenlenerek yaşamaktadır (TMK m. 298); eski metindeki "tanımanın çocuk hakkında zararlı bulunduğu" gerekçesi ise yeni Kanun'a alınmamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana veya çocuk ve çocuğun vefatı halinde füruu, tanıyanın baba veya büyük baba olmadığı veya tanıma çocuk hakkında zararlı bulunduğu iddiasiyle, ıttılalarından itibaren üç ay içinde hakime itiraz edebilirler. Ahvali şahsiye memuru tanıyana yahut anın mirasçılarına itirazı bildirir. Bunlar üç ay içinde mahalli mahkemesine müracaatla, itirazın reddini isteyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 293

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 297
Tanıyanın dava hakkı	Düzenlenmemiş	Var; irade sakatlığına dayanır
Sebepler	—	Yanılma, aldatma, korkutma
Davalılar	—	Ana ve çocuk
İlgililerin itirazı	m. 293-294; üç ay	m. 298; bir yıl ve beş yıl
"Zararlı olma" gerekçesi	Var	Alınmadı
Kaynak	—	1984 tarihli Öntasarı m. 283

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını şekillendiren asıl gelişme içtihatta olmuştur: Yargıtay, tanıma sırasında baba olmadığını bilen kişinin bu davayı açamayacağını, onun durumunda dava türünün nüfus kaydının düzeltilmesi olduğunu belirleyerek maddenin sınırını çizmiş;[2] aynı yaklaşımın devamı olarak, davanın açılmasına kendi beyanıyla sebep olan tanıyanın yargılama giderlerine katlanacağını kabul etmiştir.[3]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; tanıyana kendi beyanı için dava yolu açıldı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Tanıyan	TMK m. 297/1
Sebep	Yanılma	TMK m. 297/1
Sebep	Aldatma	TMK m. 297/1
Sebep	Korkutma	TMK m. 297/1
Davalılar	Ana ve çocuk birlikte	TMK m. 297/2
Bilerek tanıyan	Bu davayı açamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10512
O hâlde dava	Nüfus kaydının düzeltilmesi	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10512
Süre	Öğrenmeden bir yıl, her hâlde beş yıl	TMK m. 300/1
Haklı sebep	Sebep kalktıktan sonra bir ay	TMK m. 300/4
Yargılama gideri	Bilerek tanıyanda davacı üzerinde kalır	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10882

2 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/1969, K. 2025/10512.
3 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/6699, K. 2025/10882.

Konu	Kural	Dayanak
Adli tatil	Soybağı davalarında süre uzamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9752
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde, 1984 tarihli Öntasarının 283. maddesinden esinlenilerek kaleme alınmış ve **tanımanın irade sakatlığı nedeniyle iptalini** düzenlemektedir. Gerekçe ayrıca bir dil tercihini açıklar: eski hukuktaki "hata, hile, tehdit" sözcükleri yerine "yanılma, aldatma, korkutma" sözcükleri tercih edilmiştir; bu, Kanun'un genelindeki sadeleştirme anlayışının bir parçasıdır ve kavramların içeriğini değiştirmez. Maddenin ikinci fıkrası bakımından gerekçe kısa ve nettir: dava, ana ve çocuğa karşı açılacaktır. Tasarının 297. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddeye dayanabilmenin ön şartı, tanıyanın tanıma sırasında **gerçekten yanılmış olmasıdır.** Uygulama bu noktada çok nettir: çocuğun babası olmadığını en baştan bilerek tanıyan kişi, sonradan "iptal" davası açamaz;[4] onun beyanıyla oluşan kayıt baştan gerçeğe aykırıdır ve açılacak dava nüfus kaydının düzeltilmesidir. Aradaki fark biçimsel değildir: iptal davası aile mahkemesinde görülür ve hak düşürücü süreye tabidir, kayıt düzeltme davası asliye hukuk mahkemesinde görülür ve süreye bağlı değildir. İkinci uyarı maliyete ilişkindir: baba olmadığını bilerek tanıyıp sonra dava açan kişi, davayı kazansa bile **yargılama giderini ve karşı taraf vekâlet ücretini kendisi öder**; çünkü davanın açılmasına kendi beyanıyla o sebep olmuştur. Üçüncü uyarı süreye ilişkindir: soybağı davaları adli tatilde de görülür, bu nedenle temmuz-ağustosta tebliğ alındığında süreler durmaz. Dört uyarının dördüncüsü ispattır: iddia aldatma ise aldatan kişinin ve aldatmanın nasıl gerçekleştiğinin somut biçimde ortaya konulması, korkutma ise tehdidin belgelenmesi gerekir; DNA raporu tek başına tanıyanın iradesinin sakatlandığını göstermez.

II. İptal Sebepleri

- **Yanılma:** Tanıyanın baba olduğu konusunda yanlış kanıya kapılması (TMK m. 297/1).
- **Aldatma:** Tanıyanın kasten yanıltılması.
- **Korkutma:** Beyanın tehdit etkisiyle verilmesi.
- **Ortak nokta:** Üçü de iradeyi sakatlayan hâllerdir (S. Sayısı 723, s. 115).
- **Terim:** Eski hukuktaki hata, hile ve tehdidin karşılığıdır.

4 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/1969, K. 2025/10512.

- **Sınır:** Pişmanlık iptal sebebi değildir.

III. Davacı ve Davalılar

- **Davacı:** Yalnız tanıyanın kendisi (TMK m. 297/1).
- **Davalılar:** Ana ve çocuk birlikte (TMK m. 297/2).
- **Zorunluluk:** Davalılar yasal zorunluluktan davalıdır.[5]
- **Çocuk küçükse:** Menfaat çatışması nedeniyle kayyım atanır (TMK m. 284).
- **Diğer davacılar:** Ana, çocuk ve ilgililer ayrı maddede (TMK m. 298).
- **Görev:** Aile mahkemesi.[6]

IV. Bilerek Tanıyanın Durumu

- **Kural:** İrade sakatlığı yoksa iptal davası açılamaz.
- **Ölçü:** Tanıma anında baba olmadığını bilmek.[7]
- **Doğru dava:** Nüfus kaydının düzeltilmesi.
- **Görev:** Asliye hukuk mahkemesi (5490 s. K. m. 36).
- **Süre:** Kayıt düzeltme davası süreye bağlı değildir.
- **Ayrım:** İptalde kayıt doğru oluşmuş, düzeltmede baştan yanlıştır.

V. Süreler

- **Nispî süre:** İptal sebebinin öğrenilmesinden bir yıl (TMK m. 300/1).
- **Korkutma hâli:** Korkunun etkisi kalktığında başlar.
- **Mutlak süre:** Her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl.
- **Haklı sebep:** Sebep kalktıktan sonra bir ay içinde dava açılabilir (TMK m. 300/4).
- **Kaynak:** Süreler ayrı maddede toplanmıştır.[8]
- **Adli tatil:** Süreler adli tatilde durmaz.[9]

VI. İspat

- **Yük:** İradesinin sakatlandığını tanıyan ispatlar.
- **Aldatmada:** Aldatan kişi ve aldatmanın biçimi ortaya konur.
- **Korkutmada:** Tehdit ve etkisi belgelenir.

5 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/6699, K. 2025/10882.
6 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
7 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/1969, K. 2025/10512.
8 Yargıtay 18. HD, 06.10.2015, E. 2015/12075, K. 2015/13745.
9 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7322, K. 2025/9752.

- **Genetik inceleme:** Babalığı gösterir, iradeyi göstermez (TMK m. 284).
- **Resen araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır.
- **Kaçınma:** İnceleme zor kullanılarak yaptırılabilir (HMK m. 292).

VII. Yargılama Giderleri

- **Kural:** Haksız çıkan taraf öder (HMK m. 326).
- **İstisna:** Davanın açılmasına sebebiyet veren davacı öder.[10]
- **Sebep:** Tanıma tek taraflı beyandır; davayı doğuran odur.
- **Davalılar:** Karşı çıkmadıkları için gidere katlanmazlar.
- **Kayyım ücreti:** Çocuğa kayyım atanmışsa vekâlet ücreti doğar.
- **Hesap:** Dava açmadan önce bu maliyet değerlendirilmelidir.

UYGULAMA NOTU

Tanıma beyanında bulunduktan sonra çocuğun kendisinden olmadığını öğrenen tanıyanın yapması gerekenler sırayla şunlardır. **Önce tarihler saptanmalıdır:** tanımanın hangi gün yapıldığı ve gerçeğin hangi gün öğrenildiği. Süre öğrenmeden itibaren bir yıl ve her hâlde tanımadan itibaren beş yıldır; beş yıl dolmuşsa dava yalnız "gecikmeyi haklı kılan sebep" varsa ve sebep kalktıktan sonraki bir ay içinde açılabilir. **Sonra dayanak belirlenmelidir:** tanıyanın, tanıma sırasında gerçekten çocuğun babası olduğunu düşünüp düşünmediği. Cevap olumluysa dava tanımanın iptalidir ve aile mahkemesinde açılır. Cevap olumsuzsa, yani tanıyan bildiği hâlde yine de tanımışsa, bu dava ona kapalıdır; açılacak dava nüfus kaydının düzeltilmesidir ve asliye hukuk mahkemesinde görülür. **Dilekçe doğru kurulmalıdır:** dava anaya ve çocuğa **birlikte** yöneltilir; çocuk küçükse menfaat çatışması nedeniyle kendisine kayyım atanması baştan istenmelidir. **Deliller ayrılmalıdır:** DNA raporu babalık meselesini çözer ama tanıyanın iradesinin sakatlandığını göstermez; aldatma ileri sürülüyorsa o dönemki mesajlar, tanıklar ve beyanlar gerekir. **Son olarak maliyet hesaplanmalıdır:** davanın açılmasına kendi beyanıyla sebep olduğu kabul edilen davacı, davayı kazansa bile yargılama giderini ve karşı taraf vekâlet ücretini üstlenmek zorunda kalabilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603

Tanımanın iptali davası, irade sakatlığına dayanıyorsa tanıyan tarafından ana ve çocuğa karşı açılır; aksi hâlde davacılar çevresi genişler

Davacı, nüfustaki babasının gerçek babası olmadığını ileri sürerek babalık davası açmıştır; mahkeme davayı usulden reddetmiştir. Genel Kurul, çözüm için soybağının

10 Yargıtay 2. HD, 09.12.2025, E. 2025/6699, K. 2025/10882.

kurulma ve ortadan kaldırılma yollarını sırasıyla ele aldı ve tanımanın iptalini ayrı bir başlıkta incelemiştir.

> *Dava; tanıma beyanı, yanılma, aldatma veya korkutmaya dayanıyorsa "tanıyan" tarafından, ana ve çocuğa karşı açılır. Böyle değil ise; çocuk, çocuğun ölümü hâlinde alt soyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tarafından da açılabilir. Dava açma hak düşürücü sürülere bağlanmıştır. Tanımanın iptali davalarında görevli mahkeme 4787 sayılı Kanun'un 4.*

DEĞERLENDİRME Tanımanın iptali tek bir dava değil, **iki ayrı davadır** ve hangisinin söz konusu olduğunu davacının sıfatı belirler. Tanıyanın kendisi dava açıyorsa dayanağı yalnız irade sakatlığı olabilir: yanılma, aldatma veya korkutma; bu dava **ana ve çocuğa karşı** açılır (TMK m. 297). Davacı tanıyan değilse dava 298. maddeye dayanır ve ana, çocuk, çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tarafından tanıyana ya da ölmüşse mirasçılarına karşı açılır (TMK m. 298). Her iki dava da hak düşürücü sürelere bağlıdır (TMK m. 300) ve aile mahkemesinde görülür. Dilekçe kurulurken önce hangi sıfatla dava açıldığına karar verilmelidir; davalı buna göre gösterilecektir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.12.2025 · E. 2025/1969 · K. 2025/10512

Tanıyan, çocuğun babası olmadığını en baştan biliyorsa açılacak dava tanımanın iptali değil nüfus kaydının düzeltilmesidir

Çocuk, davalı ananın yurt dışındaki ilk evliliğinden dünyaya gelmiş ve 2016 yılına kadar orada eğitim görmüştü. Nüfusta tanıma yoluyla baba görünen kişi, tanıma işlemi sırasında çocuğun biyolojik babası olmadığını biliyordu; çocuk yalan ve yanıltıcı beyanla onun çocuğuymuş gibi kütüğe işlenmişti. Aile mahkemesi işin esasına girip karar vermiştir.

> *Tanımanın iptalinde, kişisel duruma ilişkin nüfus kaydında yer alan bilgi doğru olarak meydana gelmiş ve kütüğe tescil edilmiştir. Ancak bu doğru daha sonra tanımanın iptali davası ile teknik anlamda bir yanlışlığa dönüştürülmüştür. Nüfus kaydının düzeltilmesi davasında ise, nüfus kaydının gerçek durumu yansıtmadığı, baştan yanlış olarak kütüğe geçirilmesi söz konusudur...*

DEĞERLENDİRME Ayrımın ölçüsü **tanıyanın bilgisidir.** Tanıma sırasında kendisini baba zannediyorsa, yani iradesi sakatlanmışsa, açılacak dava tanımanın iptalidir ve aile mahkemesinde görülür. Buna karşılık baba olmadığını **en baştan biliyor** ve yine de tanıdıysa ortada sakatlanmış bir irade yoktur; gerçeğe aykırı beyanla baştan yanlış bir kayıt oluşturulmuştur. Bu hâlde dava nüfus kaydının düzeltilmesidir, **asliye hukuk mahkemesinde** görülür ve hak düşürücü süreye tabi değildir. Daire farkı şöyle özetler: tanımanın iptalinde doğru olarak oluşan kayıt sonradan davayla yanlışa dönüştürülür; kayıt düzeltmede ise kayıt baştan yanlıştır. Dosyada tanıyanın o tarihte ne bildiğini ortaya koyan beyan ve belgeler toplanmalıdır; görev ve süre buna bağlıdır.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
09.12.2025 · E. 2025/6699 · K. 2025/10882

Baba olmadığını bilerek tanıyan kişi sonradan iptal davası açarsa yargılama gideri ve vekâlet ücreti kendi üzerinde bırakılır

Davacı, davalı anadan doğan çocuğun babası olmadığını bildiği hâlde çocuğu tanımış, sonra tanımanın iptali davası açmıştı. İlk derece mahkemesi davayı kabul etti ve yargılama gideriyle vekâlet ücretini davalılara yüklemiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Çocuğa atanan kayyım bu yükümlülüğe karşı temyize gitmiştir.

> *Davacı, kendisinden olmayan bir çocuğu tanıyıp daha sonra tanımanın iptali davası açmakla bu davanın açılmasına kendisi tek taraflı irade beyanlıyla sebebiyet vermiştir. Davalılar, yasal zorunluluktan dolayı davalı konumundadırlar (TMK m. 297/2). Davalılar, davanın açılmasına sebep olmadıkları gibi, davaya karşı çıkmamışlar, fazladan yargılama gideri yapılmasına neden olmamışlardır. Dava, karşı tarafın kabulüyle sonuçlanacak nitelikte de değildir. Bu durumda, dava sonunda davacı tarafından yapılan yargılama gideri ve vekalet ücretinin kendi üzerine bırakılması gerekirken davalılara yükletilmesi yönünde hüküm kurulması doğru olmamış, hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Uygulamada sık karşılaşılan bir haksızlığı düzeltir. Tanıma **tek taraflı bir irade beyanıdır**; kimse kimseyi tanımaya zorlamaz. Baba olmadığını bilerek tanıyan kişi, sonradan bu işlemi iptal ettirmek için dava açtığında davanın açılmasına kendisi sebep olmuştur. Ana ve çocuk ise yasal zorunluluk gereği davalı konumundadır (TMK m. 297/2); davanın açılmasına sebep olmamışlar, davaya karşı çıkmamışlar ve fazladan gidere yol açmamışlardır. Dava, karşı tarafın kabulüyle sonuçlanacak nitelikte de değildir. Bu nedenle yargılama gideri ve vekâlet ücreti **davacının üzerinde bırakılır**. Dava açılmadan önce bu maliyet hesaba katılmalıdır; özellikle çocuğa kayyım atandığı dosyalarda vekâlet ücreti azımsanacak gibi değildir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
17.11.2025 · E. 2025/7322 · K. 2025/9752

Soybağına ilişkin davalar adli tatilde de görülür; bu nedenle temyiz süresi adli tatil sebebiyle uzamaz

Bölge adliye mahkemesi kararı davacı vekiline 22.07.2025'te tebliğ edilmiştir. İki haftalık temyiz süresinin son günü 05.08.2025'ti; temyiz dilekçesi ise 06.08.2025'te verilmiştir. Davacı vekili, bu tarihlerin adli tatile denk geldiğini düşünmüş olmalıydı.

> *Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen karar davacı vekiline 22.07.2025 tarihinde tebliğ edilmiş; temyiz dilekçesi, 6100 sayılı Kanun'un 103 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre soybağına ilişkin davalar adli tatilde de görüleceğinden, temyiz süresin son günü(05.08.2025) geçirildikten sonra, 06.08.2025 tarihinde verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Tek bir günün dosyayı nasıl bitirdiğini gösteren karardır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 103. maddesi, adli tatilde de görülecek dava ve işleri sayar ve **soybağına ilişkin davalar** bu listededir. Bunun sonucu şudur: soybağı dosyalarında adli tatil süreleri durdurmaz, uzatmaz; temyiz süresi tebliğden itibaren iki hafta olarak normal biçimde işler. Tanımanın iptali de soybağına ilişkin bir davadır; temmuz-ağustos aylarında tebliğ alan tarafın "nasılsa adli tatil" diye beklemesi hak kaybına yol açar. Kararın tebellüğ edildiği gün süre takvime işlenmelidir.

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745

Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer

Davacı, gerçek babasının nüfustaki kişi olmadığını ileri sürerek dava açmıştır. Ana bir süre başka bir kişiyle resmî nikâh olmaksızın birlikte yaşamış, sonra nüfustaki baba ile evlenmişti. Mahkeme davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir; Daire soybağının kurulma ve kaldırılma yollarını, bu arada tanımanın iptalindeki süreleri sırasıyla ortaya koydu.

> *"...aynı Yasanın 300. maddesinde ise; "Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.*

DEĞERLENDİRME Tanıyanın süresi iki katmanlıdır. **Nispî süre:** iptal sebebinin öğrenildiği ya da korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl. **Mutlak süre:** her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl. Yani yanıltıldığını altıncı yılda öğrenen tanıyanın dava hakkı da kural olarak düşmüş olur. Bu sertliğin tek yumuşatıcısı son fıkradır: süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak **bir ay** içinde dava açılabilir (TMK m. 300). Bir ay çok kısa bir penceredir; haklı sebebin hangi gün ortadan kalktığı belgelenmeli ve dava dilekçesi o gün hazırlanmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 296:** Tanımada bildirim.
- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.
- **TMK m. 299:** Tanımanın iptalinde ispat yükü.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.

- **TMK m. 301:** Babalık davası.

MADDE

298

A. Tanıma
III. İptal davası
2. İlgililerin dava hakkı

a. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanımanın iptalini dava edebilirler.
(2) Dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılarına karşı açılır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 298, tanımayla kurulan soybağına tanıyan dışındaki kişilerin itiraz yolunu açar. Davayı ana, çocuk, çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer açabilir; dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılarına yöneltilir. Bu dava tanıyanın davasından ayrılır: burada **irade sakatlığı aranmaz**, iddia doğrudan tanıyanın gerçekte baba olmadığıdır.[1] "Diğer ilgililer" ifadesi sınırsız değildir; dava ancak tanıma işleminden **hukukî menfaati etkilenen** kişilere açıktır.[2] Süre, tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrenmeden başlayarak bir yıl, her hâlde beş yıldır (TMK m. 300).

TEMEL KAVRAMLAR

İlgililer	Tanımadan hukukî menfaati etkilenen kişiler (TMK m. 298/1).
Altsoy	Çocuğun çocukları ve onların altsoyu (TMK m. 298/1).
Hazine	Devletin mal varlığını temsil eden taraf (TMK m. 298/1).
Pasif husumet	Davanın tanıyana veya mirasçılarına yöneltilmesi (TMK m. 298/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 298- 1984 tarihli Öntasarının 298 inci maddesinin ilk iki fıkrasından alınmıştır. Yürürlükteki Kanunun 293 ve 294 üncü maddeleri, itiraz hakkını anaya, çocuğa, çocuğun ölümü hâlinde onun altsoyuna, Hazineye ve diğer ilgililere tanımaktadır. Maddede

1 Yargıtay 8. HD, 24.05.2021, E. 2019/5511, K. 2021/4230.
2 Yargıtay 18. HD, 17.11.2015, E. 2015/3182, K. 2015/16603.

> ise anaya, çocuğa ve çocuğun ölümü hâlinde onun altsoyuna, Cumhuriyet savcısına, Hazineye ve diğer ilgililere tanımanın iptali davası açma hakkı tanınmıştır. Dava, ikinci fıkra gereğince, tanıyana veya tanıyan ölmüşse mirasçılarına yöneltilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 115*

Gerekçe, maddeyi eski Kanun'la yan yana koyarak tek bir farkı öne çıkarır: listeye **Cumhuriyet savcısı** eklenmiştir. Bu ekleme rastlantı değildir; soybağı kayıtlarının doğruluğu kamu düzenine ilişkin görüldüğünden, kimsenin dava açmadığı hâllerde de gerçeğin ortaya çıkabilmesi için savcıya yetki tanınmıştır. Gerekçenin ikinci cümlesi ise davanın **pasif tarafını** belirler ve uygulamada çok işe yarar: dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılarına yöneltilir. Burada eski Kanun'la asıl fark, gerekçede yazmayan ama metinden çıkan bir usul değişikliğidir: eski Kanun'da ilgililer "hâkime itiraz" ediyor, nüfus memuru itirazı tanıyana bildiriyor, tanıyan da üç ay içinde itirazın reddini isteyebiliyordu. Yeni Kanun bu üç aşamalı yapıyı kaldırmış, yerine doğrudan açılan bir **iptal davası** koymuştur. Maddenin bir başka sessiz yeniliği, eski Kanun'daki "tanımanın çocuk hakkında zararlı bulunduğu" itiraz sebebinin alınmamış olmasıdır; bugün tek dayanak tanıyanın baba olmadığı iddiasıdır (TMK m. 299). Tasarının 298. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun itiraz hakkını iki maddeye bölmüştü. 293. maddeye göre ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu; tanıyanın baba veya büyükbaba olmadığı ya da **tanımanın çocuk hakkında zararlı bulunduğu** iddiasıyla, öğrendikleri tarihten itibaren **üç ay** içinde hâkime itiraz edebilirdi. Nüfus memuru itirazı tanıyana ya da mirasçılarına bildirir, onlar da üç ay içinde mahkemeye başvurup itirazın reddini isteyebilirdi. 294. maddeye göre Hazine ve diğer ilgililer de aynı süre içinde itiraz edebilir; itiraz edenler tanıyanın baba ya da büyükbaba olmadığını veya **tanımanın kanunen yasak** olduğunu ispatla yükümlüydü. Yeni Kanun bu yapıyı dört noktada değiştirmiştir: itiraz yerine **dava** yolu getirilmiş, üç aylık süre yerine bir yıllık ve beş yıllık süreler konmuş, davacı listesine **Cumhuriyet savcısı** eklenmiş ve "zararlı olma" ile "kanunen yasak olma" gerekçeleri kaldırılmıştır. Böylece dava tek bir eksene oturmuştur: tanıyanın gerçekte baba olup olmadığı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 293 – Ana veya çocuk ve çocuğun vefatı halinde füruu, tanıyanın baba veya büyük baba olmadığı veya tanıma çocuk hakkında zararlı bulunduğu iddiasiyle, ıttılalarından itibaren üç ay içinde hakime itiraz edebilirler. Ahvali şahsiye memuru tanıyana yahut anın mirasçılarına itirazı bildirir. Bunlar üç ay içinde mahalli mahkemesine müracaatla, itirazın reddini isteyebilir. Madde 294 – Gerek hazine gerek her hangi bir alakadar, ıttıla tarihinden itibaren üç ay içinde salahiyettar ahvali şahsiye memurunun bulunduğu mahal mahkemesinde; tanıma keyfiyetine itiraz edebilir. Muterizler, tanıyan kimsenin çocuğun baba veya babasının babası olmadığını veya tanımanın kanunen memnu bulunduğunu ispat mecburiyetindedirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 293 ve 294

	743 sayılı Kanun m. 293-294	4721 sayılı Kanun m. 298
Yol	Hâkime itiraz	İptal davası
Davacılar	Ana, çocuk, altsoy, Hazine, ilgililer	Aynılar ve Cumhuriyet savcısı
Süre	Öğrenmeden üç ay	Öğrenmeden bir yıl, her hâlde beş yıl
Sebepler	Baba olmama, zararlı olma, yasak olma	Yalnız baba olmama
Davalı	İtiraz tanıyana bildirilir	Tanıyan veya mirasçıları
Karşı başvuru	Tanıyan üç ay içinde reddini ister	Yok; yargılama tek davada yürür

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını şekillendiren asıl gelişme "diğer ilgililer" kavramının içtihatla sınırlandırılması olmuştur: Yargıtay, davayı ancak tanıma işleminden hukukî menfaati etkilenen kişilerin açabileceğini belirleyerek kavramın sınırsız yorumlanmasının önüne geçmiştir.[3] Maddenin çevresindeki hükümler de dikkate alınmalıdır: ispat yükü 299. maddede ana ve çocuk bakımından özel bir kurala bağlanmış, süreler ise 300. maddede toplanmıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; savcı eklendi, itiraz yerine dava yolu geldi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ana	Dava açabilir	TMK m. 298/1
Çocuk	Dava açabilir	TMK m. 298/1
Altsoy	Çocuğun ölümü hâlinde	TMK m. 298/1
Cumhuriyet savcısı	Dava açabilir	TMK m. 298/1
Hazine	Dava açabilir	TMK m. 298/1
Diğer ilgililer	Hukukî menfaati etkilenenler	Yargıtay 18. HD, K. 2015/16603
Dayanak	Tanıyanın baba olmadığı iddiası	TMK m. 299
İrade sakatlığı	Aranmaz	Yargıtay 8. HD, K. 2021/4230
Davalı	Tanıyan	TMK m. 298/2
Tanıyan ölmüşse	Mirasçıları	TMK m. 298/2

3 Yargıtay 18. HD, 17.11.2015, E. 2015/3182, K. 2015/16603.

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Öğrenmeden bir yıl, her hâlde beş yıl	TMK m. 300/2
Çocuğun süresi	Erginlikten bir yıl	TMK m. 300/3

1 TBMM gerekçesine göre madde, 1984 tarihli Öntasarının ilgili maddesinin ilk iki fıkrasından alınmıştır. Gerekçe, eski Kanun'la karşılaştırma yaparak maddenin neyi değiştirdiğini açıkça gösterir: eski Kanun'un 293 ve 294. maddeleri itiraz hakkını **anaya, çocuğa, çocuğun ölümü hâlinde onun altsoyuna, Hazineye ve diğer ilgililere** tanıyordu; yeni maddede bu listeye **Cumhuriyet savcısı** da eklenmiştir. İkinci fıkra bakımından gerekçe kısa ve nettir: dava, tanıyana veya tanıyan ölmüşse mirasçılarına yöneltilecektir. Bu, eski Kanun'daki karmaşık itiraz ve karşı itiraz usulünün yerine geçen sade bir çözümdür: itiraz artık nüfus memuru aracılığıyla bildirilen bir beyan değil, doğrudan açılan bir davadır. Tasarının 298. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede en çok tartışılan nokta **"diğer ilgililer"** ifadesidir ve kapsamı sanıldığı kadar geniş değildir. Ölçü hukukî menfaattir: davayı ancak tanıma işleminden hukukî menfaati etkilenen kişiler açabilir.[4] Bir kurumun başka bir davada fer'î müdahil olması, akrabalık ya da vicdanî rahatsızlık bu sıfatı kazandırmaz; böyle bir dava **aktif dava ehliyeti yokluğundan** reddedilir ve mahkeme esasa girip DNA raporuna göre karar veremez. Pratikte bu maddeye en çok dayananlar, tanıyanın mirasçıları olacak kişiler ile çocuğun kendisidir. İkinci nokta davalıdır: dava **tanıyana** yöneltilir; tanıyan ölmüşse mirasçılarının tamamına yöneltilmesi gerekir, eksik taraf teşkili bozma sebebidir. Üçüncü nokta süredir: bir yıllık süre, hem tanımanın hem de tanıyanın baba olamayacağının öğrenildiği tarihten işler; ama beş yıllık mutlak süre serttir ve tanımanın üzerinden beş yıl geçmişse yalnız haklı sebep hâlinde, sebep kalktıktan sonraki bir ay içinde dava açılabilir. Son olarak dava soybağına ilişkin olduğundan adli tatilde de görülür; süreler yazın da normal biçimde işler.

II. Dava Hakkı Sahipleri

- **Ana:** Çocuğun anası (TMK m. 298/1).
- **Çocuk:** Soybağı tartışılan çocuğun kendisi.
- **Altsoy:** Çocuk ölmüşse onun altsoyu.
- **Cumhuriyet savcısı:** Kamu adına.
- **Hazine:** Mirasa ilişkin menfaati varsa.

4 Yargıtay 18. HD, 17.11.2015, E. 2015/3182, K. 2015/16603.

- **Diğer ilgililer:** Hukukî menfaati etkilenenler.[5]

III. "Diğer ilgililer" Kavramı

- **Ölçü:** Tanıma işleminden hukukî menfaatin etkilenmesi.
- **Tipik hâl:** Tanıyanın mirasçısı olacak kişiler (TMK m. 495).
- **Yetmeyen:** Başka bir davada fer'î müdahillik.
- **Yetmeyen:** Akrabalık ya da vicdanî rahatsızlık.
- **Sonuç:** Sıfatı olmayanın davası husumetten reddedilir.
- **Denetim:** Mahkeme aktif dava ehliyetini res'en gözetir (HMK m. 114).

IV. Tanıyanın Davasından Farkı

- **Dayanak:** Burada irade sakatlığı aranmaz.[6]
- **İddia:** Tanıyanın gerçekte baba olmadığı (TMK m. 299).
- **Tanıyanın davası:** Yalnız yanılma, aldatma, korkutma (TMK m. 297).
- **Sınır:** Tanıyan bu sebepler dışında dava açamaz.[7]
- **Davalılar:** Tanıyanın davasında ana ve çocuk, burada tanıyan.
- **Zorunlu dava arkadaşlığı:** Tanıyanın davasında ana ile çocuk arasında vardır.

V. Davalı Sıfatı

- **Kural:** Tanıyana (TMK m. 298/2).
- **Ölmüşse:** Mirasçılarına.
- **Kapsam:** Mirasçıların tamamına yöneltilmelidir.
- **Eksiklik:** Taraf teşkili eksikse hüküm bozulur (TMK m. 284).
- **Çocuk davacıysa:** Küçükse kendisine kayyım atanır.
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

VI. İspat

- **Yük:** Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatlar (TMK m. 299).
- **Ana veya çocuk davacıysa:** İspat yükü özel kurala tabidir (TMK m. 299/2).
- **Koşul:** Tanıyanın gebe kalma döneminde ana ile ilişkisine dair inandırıcı kanıt göstermesi.
- **Araç:** Genetik inceleme belirleyicidir (TMK m. 284).

5 Yargıtay 18. HD, 17.11.2015, E. 2015/3182, K. 2015/16603.
6 Yargıtay 8. HD, 24.05.2021, E. 2019/5511, K. 2021/4230.
7 Yargıtay 18. HD, 26.01.2016, E. 2015/21693, K. 2016/1159.

- **Resen araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır.
- **Kaçınma:** İnceleme zor kullanılarak yaptırılabilir (HMK m. 292).

VII. Süreler

- **İlgililer:** Tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrenmeden bir yıl.[8]
- **Mutlak süre:** Her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl.
- **Çocuk:** Ergin olmasından başlayarak bir yıl.
- **Haklı sebep:** Sebep kalktıktan sonra bir ay (TMK m. 300).
- **Çift koşul:** Yalnız tanımayı öğrenmek süreyi başlatmaz.
- **Adli tatil:** Süreler adli tatilde durmaz.[9]

UYGULAMA NOTU

Bu dava düşünülüyorsa üç soru sırayla cevaplanmalıdır. **Birincisi: davacının dava hakkı var mıdır?** Ana, çocuk, çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı ve Hazine doğrudan sayılmıştır. Bunların dışındaki kişinin "diğer ilgililer" kapsamına girmesi gerekir ve bunun ölçüsü hukukî menfaattir; dilekçede menfaatin nasıl etkilendiği somut olarak yazılmalıdır — örneğin davacı tanıyanın mirasçısı olacaksa veraset ilamı ya da nüfus kaydı eklenmelidir. **İkincisi: davalı doğru gösterilmiş midir?** Dava tanıyana açılır; tanıyan ölmüşse mirasçılarının tamamı davalı gösterilmelidir, eksik bırakılan mirasçı bozma sebebidir. **Üçüncüsü: dava süresi içinde midir?** Bir yıllık süre iki şeyin birden öğrenildiği tarihten işler: tanımanın ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağının. Nüfus müdürlüğünden gelen tanıma bildirimi ilk koşulu, ele geçen bir rapor ya da beyan ikincisini karşılayabilir; bu tarihler belgelenmelidir. Beş yıllık mutlak süre dolmuşsa dava yalnız gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa ve sebep kalktıktan sonraki bir ay içinde açılabilir. Dilekçede genetik inceleme talebi baştan yazılmalıdır; karşı taraf örnek vermekten kaçınırsa incelemenin zorla yaptırılması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2021 · E. 2019/5511 · K. 2021/4230

Tanımanın iptalinde iki ayrı dava vardır: tanıyanın irade sakatlığına dayanan davası ile ilgililerin tanıyana veya mirasçılarına karşı açtığı dava

Tanımanın iptali istemiyle açılan davada Daire, soybağının tanıma yoluyla nasıl kurulduğunu, bu soybağının hangi davalarla kaldırılabileceğini, davacı ve davalı çevresini ve hak düşürücü süreleri sırasıyla ortaya koydu.

8 Yargıtay 18. HD, 06.10.2015, E. 2015/12075, K. 2015/13745.
9 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7322, K. 2025/9752.

> *TMK'nin 297. maddesinde tanıyanın iptal davası açma hakkı düzenlenmiştir. İlgili madde ile tanıyanın tanıma beyanındaki irade sakatlıklarına dayanak açacağı iptal davası ile tanımayı geçersiz hale getirmesine olanak tanınmıştır. TMK'nin m. 297/f.l hükmüne göre tanıyanın; yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle açacağı tanımanın iptali istemli dava anaya ve çocuğa karşı açılmalıdır ve ana ve çocuk arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Tanımaya karşı dava açabilecek diğer hak sahipleri ise, TMK'nin 298. maddesinde düzenlenmiştir. TMK'nin 298. maddesine göre ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde altsoyu, cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanıyan, tanıyan ölmüş ise mirasçılarına karşı tanımanın iptalini dava edebilirler.*

DEĞERLENDİRME Tanımanın iptali tek bir dava değil, **iki ayrı davadır** ve ikisi her yönüyle birbirinden ayrılır. **Tanıyanın davası** (TMK m. 297) yalnız irade sakatlığına dayanabilir ve ana ile çocuğa karşı açılır; ana ile çocuk arasında **zorunlu dava arkadaşlığı** vardır, yani ikisine birden yöneltilmeyen dava taraf teşkili eksikliğiyle karşılaşır. **İlgililerin davası** (TMK m. 298) ise irade sakatlığı aramaz; burada iddia tanıyanın gerçekte baba olmadığıdır ve dava tanıyana, o ölmüşse mirasçılarına yöneltilir. Dilekçe hazırlanırken önce hangi sıfatla dava açıldığına karar verilmelidir: davalıyı, dayanağı ve süreyi bu belirler.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
17.11.2015 · E. 2015/3182 · K. 2015/16603

"Diğer ilgililer" kavramı sınırsız değildir; davayı ancak tanıma işleminden hukukî menfaati etkilenen kişiler açabilir

Bir kamu kurumu, evlat edinme davasında fer'î müdahil sıfatıyla yer alırken, küçüğün üçüncü bir kişi tarafından noterde düzenlenen tanıma senediyle tanındığını öğrendi ve babalık konusunda şüphe bulunduğunu belirterek tanımanın iptalini istemiştir. Mahkeme DNA incelemesi yaptırmıştır; rapor davalının baba olduğunu ortaya koyunca davayı esastan reddetmiştir.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve yapılan açıklamalar dikkate alındığında, tanımanın iptali davasını tanıyan ve tanıma işleminden hukuki menfaati etkilenen ilgililerin açabileceği anlaşılmaktadır. Somut olayda davacı kurum, her ne kadar evlat edinme davasında feri müdahil olsa da, davacı kurumu tanıma işleminden hukuki menfaati etkilenecek olan ilgililer kapsamında değerlendirmek yasanın amacına uygunluk oluşturmayacaktır. Bu durumda mahkemece, davacı kurumun davada aktif dava ehliyeti bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken...*

DEĞERLENDİRME Maddedeki "diğer ilgililer" ifadesi uygulamada en çok tartışılan noktadır ve bu karar sınırını çizer: dava, tanıma işleminden **hukukî menfaati etkilenen** kişilere açıktır. Ölçü hukukî menfaattir; duygusal bağ, kurumsal ilgi ya da başka bir davadaki fer'î müdahillik yeterli değildir. Somut olayda kurum evlat edinme davasında müdahil olsa bile, tanımadan hukukî menfaati etkilenen ilgililerden sayılmamış ve davası **aktif dava ehliyeti yokluğundan** reddedilmiştir.

Daire, esasa girip DNA raporuna göre karar verilmesini de doğru bulmamış, sonucu itibarıyla doğru kararın gerekçesini düzelterek onamıştır. Dava açılmadan önce davacının menfaatinin hukuken nasıl etkilendiği dilekçede somut olarak açıklanmalıdır.

3 YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ
26.01.2016 · E. 2015/21693 · K. 2016/1159

Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma dışındaki sebeplerle tanımanın iptalini dava edemez

Davacı ile çocuk arasındaki soybağı 03.10.2006 tarihinde tanıma yoluyla kurulmuştu. Davacı sonradan bu soybağının kaldırılmasını istemiştir; dilekçesinde yanılma, aldatma veya korkutma bulunduğunu ileri sürmemişti. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini dava edebilir.(TMK.m.297/1) Bu sebeplerin dışında tanıyanın tanımanın iptalini dava etme hakkı bulunmamaktadır. Davacı dava dilekçesinde, bu sebeplerin varlığını ileri sürmüş değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 297 ile 298. madde arasındaki sınırı davacı bakımından gösterir. Tanıyanın elindeki tek dayanak **irade sakatlığıdır**; dilekçesinde yanılma, aldatma veya korkutma bulunduğunu ileri sürmüyorsa davası reddedilir. Buna karşılık aynı iddia — tanıyanın gerçekte baba olmadığı — 298. maddedeki ilgililer tarafından ileri sürülebilir; onlar için irade sakatlığı aranmaz. Bu ayrım pratikte şu sonuca yol açar: tanıyan, gerçeği bilerek tanımışsa ne 297'ye ne 298'e dayanabilir; onun yolu nüfus kaydının düzeltilmesi davasıdır (TMK m. 297). Dilekçede dayanılan sebep açıkça ve baştan yazılmalıdır.

4 YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745

İlgililerin dava hakkı, tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde beş yıl geçmekle düşer

Davacı, gerçek babasının nüfustaki kişi olmadığını ileri sürerek dava açmıştır. Ana bir süre başka bir kişiyle resmî nikâh olmaksızın birlikte yaşamış, sonra nüfustaki baba ile evlenmişti. Mahkeme davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir; Daire tanımanın iptalindeki süreleri sırasıyla ortaya koydu.

> *...aynı Yasanın 300. maddesinde ise; "Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.*

DEĞERLENDİRME İlgililerin süresi **çift koşulludur**: bir yıllık süre, davacının hem tanımayı hem de tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten işler. Yani tanımadan haberdar olmak tek başına süreyi başlatmaz; tanıyanın baba olamayacağının da öğrenilmiş olması gerekir. Buna karşılık mutlak süre serttir: her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. **Çocuk** bakımından süre ergin olmasından başlayarak bir yıldır; çocuk küçükken ananın açmadığı dava, çocuğun kendi hakkını ortadan kaldırmaz. Süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak **bir ay** içinde dava açılabilir (TMK m. 300).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.11.2025 · E. 2025/7322 · K. 2025/9752

Soybağına ilişkin davalar adli tatilde de görüldüğünden temyiz süresi adli tatil sebebiyle uzamaz

Bölge adliye mahkemesi kararı davacı vekiline 22.07.2025'te tebliğ edilmiştir. İki haftalık temyiz süresinin son günü 05.08.2025'ti; temyiz dilekçesi ise 06.08.2025'te verilmiştir.

> *Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen karar davacı vekiline 22.07.2025 tarihinde tebliğ edilmiş; temyiz dilekçesi, 6100 sayılı Kanun'un 103 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre soybağına ilişkin davalar adli tatilde de görüleceğinden, temyiz süresin son günü(05.08.2025) geçirildikten sonra, 06.08.2025 tarihinde verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Tanımanın iptali davası soybağına ilişkindir; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 103. maddesi bu davaların adli tatilde de görüleceğini söyler. Bunun sonucu, yaz aylarında dosyası olan taraflar için kritiktir: adli tatil süreleri **durdurmaz ve uzatmaz**. Temmuz ya da ağustos ayında tebliğ alınan kararda iki haftalık temyiz süresi normal biçimde işler; bir günlük gecikme dilekçenin süreden reddine yol açar. Aynı mantık dava açma sürelerine de yansır: 300. maddedeki bir yıllık ve beş yıllık süreler adli tatilden etkilenmez. Tebellüğ günü süre takvime işlenmeli ve son gün beklenmemelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 294:** Sonradan evlenmede itiraz ve iptal.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 296:** Tanımada bildirim.
- **TMK m. 297:** Tanıyanın iptal davası.
- **TMK m. 299:** Tanımanın iptalinde ispat yükü.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 495:** Altsoyun yasal mirasçılığı.

MADDE

299

A. Tanıma
III. İptal davası
2. İlgililerin dava hakkı
b. İspat yükü

KANUN METNİ

(1) Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.
(2) Ana veya çocuk tarafından tanıyanın baba olmadığı iddiasıyla açılan iptal davasında ispat yükü, tanıyanın, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra doğar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 299, tanımanın iptali davasında kimin neyi ispatlayacağını belirler. Kural açıktır: davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatlamakla yükümlüdür; bu, genel soybağı davalarından ayrık ve özel bir düzenlemedir.[1] Davayı **ana veya çocuk** açmışsa kural yumuşar: ispat yükü, tanıyanın gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin **inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra** doğar; ilk adımı tanıyan atar.[2] Uygulamada belirleyici delil genetik incelemedir; bu inceleme mahkemenin belirleyeceği **resmî bir kuruluşta** yaptırılmalıdır, mahkeme dışında özel bir merkezden alınan rapor tek başına yetmez.[3] Karşı taraf örnek vermekten kaçınırsa hâkim incelemenin **zor kullanılarak** yapılmasına karar verir (HMK m. 292).

TEMEL KAVRAMLAR

İspat yükü	Bir iddiayı kanıtlama yükümlülüğünün hangi tarafta olduğu (TMK m. 299/1).
Hafifletilmiş ispat	Ana veya çocuk davacıysa yükün sonradan doğması (TMK m. 299/2).
Gebe kalma dönemi	Doğumdan önceki üç yüzüncü gün ile yüz sekseninci gün arası (TMK m. 287/2).

1 Yargıtay 8. HD, 18.11.2020, E. 2020/282, K. 2020/7336.
2 Yargıtay HGK, 16.10.2018, E. 2017/1920, K. 2018/1432.
3 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/964, K. 2017/763.

İnandırıcı kanıt | Tanıyanın bu dönemde ana ile ilişkisini ortaya koyan delil (TMK m. 299/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 299- Maddede İsviçre Medenî Kanununun 260b maddesi örnek alınmıştır. Birinci fıkraya göre davacı tanıyanın baba olmadığını kanıtlamak zorundadır. Ancak yürürlükteki Kanunun 293 ve 294 üncü maddelerinde yer alan, tanımanın çocuk için zararlı olduğu ve tanımanın kanunen yasak olduğu gerekçesiyle iptal davası açılması olanağı ve bu olanak kullanılırsa bu hususların kanıtlanması zorunluluğu maddeye alınmamıştır. İkinci fıkrada ise hem 1984 tarihli Öntasarısı ve hem de İsviçre Medenî Kanununun düzenlemesi takip edilerek, ana veya çocuk tarafından açılan iptal davasında, önce davalının baba olması olasılığını kanıtlaması aranmak suretiyle; davacının ispat yükü hafifletilmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 115-116*

Gerekçenin ilk cümlesi maddenin kaynağını verir: İsviçre Medenî Kanunu'nun 260b maddesi. İkinci paragraf iki iş birden yapar. **Kuralı koyar:** davacı, tanıyanın baba olmadığını kanıtlamak zorundadır. **Kapsamı daraltır:** eski Kanun'un "tanımanın çocuk için zararlı olduğu" ve "tanımanın kanunen yasak olduğu" iddialarıyla iptal isteme olanağı, dolayısıyla bunların kanıtlanması zorunluluğu da maddeye alınmamıştır. Böylece dava tek bir eksene oturur: tanıyanın gerçekte baba olup olmadığı. Üçüncü paragraf ise maddenin asıl yeniliğidir. Ana veya çocuk davacı olduğunda, **önce davalının baba olması olasılığını kanıtlaması aranır**; gerekçe bunun amacını da açıkça yazar: davacının ispat yükünü hafifletmek. Buradaki ince ayrım önemlidir — yük tanıyana **geçmez**, davacının yükü **ertelenir**. Tanıyan gebe kalma döneminde ana ile ilişkisine dair inandırıcı kanıt göstermezse davacının ayrıca bir şey ispatlaması gerekmez; gösterirse asıl ispat yükü o anda doğar. Bu denge, evlilik dışı doğan çocuğun ve ananın özel hayatın gizliliği içinde kalan bir olguyu ispatlamak zorunda bırakılmamasını sağlar. Tasarının 299. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da ispat kuralı ayrı bir maddede değil, itiraz hakkını düzenleyen maddelerin içindeydi. 294. maddenin ikinci cümlesine göre itiraz edenler, tanıyanın çocuğun **baba veya babasının babası** olmadığını ya da **tanımanın kanunen yasak** olduğunu ispatla yükümlüydü; 293. maddeye göre ise ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, bunlara ek olarak **tanımanın çocuk hakkında zararlı bulunduğu** iddiasıyla da itiraz edebilirdi. Yeni Kanun bu tabloyu üç noktada değiştirmiştir. **Birincisi**, ispat konusu tek bir olguya indirilmiştir: tanıyanın baba olmadığı. "Zararlı olma" ve "kanunen yasak olma" gerekçeleri ile bunların ispatı kaldırılmıştır. **İkincisi**, eski metindeki "babasının babası" ifadesi çıkarılmıştır; bugün tanıma yalnızca baba tarafından yapılabilir (TMK m. 295). **Üçüncüsü** ve en önemlisi, eski Kanun'da hiç bulunmayan **hafifletilmiş ispat kuralı** getirilmiştir: ana veya çocuk davacıysa yük, tanıyanın gebe kalma döneminde ana ile ilişkisine dair inandırıcı kanıt göstermesinden sonra

doğar. Eski Kanun döneminde bu ayrım yoktu; itiraz eden kim olursa olsun bütün yük ondaydı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 293 – Ana veya çocuk ve çocuğun vefatı halinde füruu, tanıyanın baba veya büyük baba olmadığı veya tanıma çocuk hakkında zararlı bulunduğu iddiasiyle, ıttılalarından itibaren üç ay içinde hakime itiraz edebilirler. Ahvali şahsiye memuru tanıyana yahut anın mirasçılarına itirazı bildirir. Bunlar üç ay içinde mahalli mahkemesine müracaatla, itirazın reddini isteyebilir. Madde 294 – Gerek hazine gerek her hangi bir alakadar, ıttıla tarihinden itibaren üç ay içinde salahiyettar ahvali şahsiye memurunun bulunduğu mahal mahkemesinde; tanıma keyfiyetine itiraz edebilir. Muterizler, tanıyan kimsenin çocuğun baba veya babasının babası olmadığını veya tanımanın kanunen memnu bulunduğunu ispat mecburiyetindedirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 293 ve 294

	743 sayılı Kanun m. 293-294	4721 sayılı Kanun m. 299
Düzenleme yeri	İtiraz maddelerinin içinde	Bağımsız madde
İspat konusu	Baba olmama, zararlı olma, yasak olma	Yalnız baba olmama
Kimin ispatlayacağı	İtiraz eden	Davacı
Ana ve çocuk için özel kural	Yok	Var (m. 299/2)
Hafifletme	Yok	Tanıyan önce inandırıcı kanıt gösterir
Kapsam	Baba veya babanın babası	Yalnız baba

Değişiklik durumu

Maddenin kendisi yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını asıl şekillendiren gelişme, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesidir: soybağının tespiti amacıyla vücuttan kan veya doku alınmasına katlanma, artık yalnızca "rıza göstermezse aleyhine sonuç doğar" biçiminde bir takdir meselesi değil, **emredici bir yükümlülük** hâline gelmiştir; haklı sebep olmaksızın uyulmazsa hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir.[4] İkinci gelişme içtihatla olmuştur: Yargıtay, soybağının kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle sonucun kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konmasını aramakta, taraf ve tanık beyanlarıyla ya da mahkeme dışında alınmış raporlarla yetinilmesini kabul etmemektedir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; hafifletilmiş ispat kuralı geldi	4721 s. K.
01.10.2011	Soybağı incelemesine katlanma zorunluluğu emredici hükme bağlandı	6100 s. K. m. 292

4 Yargıtay 2. HD, 24.02.2026, E. 2025/9141, K. 2026/2170.
5 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/964, K. 2017/763.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel kural	İspat yükü davacıda	TMK m. 299/1
İspat konusu	Tanıyanın baba olmadığı	TMK m. 299/1
Niteliği	Özel ve ayrık düzenleme	Yargıtay 8. HD, K. 2020/7336
Ana veya çocuk davacıysa	Yük sonradan doğar	TMK m. 299/2
Önce yapılacak	Tanıyan inandırıcı kanıt gösterir	TMK m. 299/2
Kanıtın konusu	Gebe kalma döneminde ilişki	TMK m. 299/2
Belirleyici delil	Genetik inceleme	Yargıtay 8. HD, K. 2017/763
İncelemenin yeri	Mahkemenin belirleyeceği resmî kuruluş	Yargıtay 8. HD, K. 2017/763
Hâkimin rolü	Maddî olguları res'en araştırır	TMK m. 284
Rıza göstermeme	Sonuç aleyhe sayılabilir	TMK m. 284/2
Kaçınma	İnceleme zorla yaptırılır	HMK m. 292
Masraf	Yatırmayan davacı ispat edememiş sayılır	Yargıtay 8. HD, K. 2020/7336

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 260b maddesi örnek alınarak kaleme alınmıştır. Gerekçe iki fıkrayı ayrı ayrı açıklar. Birinci fıkra bakımından ölçü nettir: davacı, tanıyanın baba olmadığını kanıtlamak zorundadır. Gerekçe burada eski Kanun'dan bir **eksiltme** yaptığını da söyler: 743 sayılı Kanun'un 293 ve 294. maddelerinde yer alan "tanımanın çocuk için zararlı olduğu" ve "tanımanın kanunen yasak olduğu" gerekçesiyle iptal isteme olanağı ve bunların kanıtlanması zorunluluğu maddeye alınmamıştır. İkinci fıkra bakımından gerekçe, hem 1984 tarihli Öntasarının hem de İsviçre Medenî Kanunu'nun izlendiğini belirtir: ana veya çocuk tarafından açılan iptal davasında **önce davalının baba olması olasılığını kanıtlaması aranmak suretiyle** davacının ispat yükü hafifletilmektedir. Tasarının 299. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddede en çok karıştırılan nokta, ikinci fıkranın ispat yükünü **yer değiştirmediği**, yalnızca **geciktirdiğidir**. Ana veya çocuk davacı olduğunda mahkeme "tanıyan baba olduğunu ispatlasın" demez; önce tanıyandan, gebe kalma döne-

minde ana ile ilişkisine dair inandırıcı kanıt göstermesini bekler. Tanıyan bu kanıtı gösteremezse davacının ayrıca bir şey ispatlaması gerekmez. Gösterirse sıra davacıya geçer ve asıl ispat yükü o zaman doğar. İkinci karıştırılan nokta, hâkimin res'en araştırma yetkisidir: bu yetki davacıyı **delil gösterme ve gider yatırma** yükünden kurtarmaz; genetik inceleme masrafını verilen kesin süre içinde yatırmayan davacının davası, iddiasını ispat edemediği gerekçesiyle reddedilir.[6] Üçüncü nokta delilin kaynağıdır: mahkeme dışında aldırılan rapor tek başına hükme esas olmaz; inceleme, mahkemenin belirleyeceği resmî kuruluşta ve mahkemenin denetiminde alınan örneklerle yapılmalıdır. Son olarak, ispat tartışmasına gelmeden önce iki usul eşiği aşılmalıdır: davacının dava hakkının bulunması (TMK m. 298) ve vekâletnamede özel yetkinin yer alması.

II. İspat Yükü

- **Kural:** Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatlar (TMK m. 299/1).
- **Niteliği:** Genel soybağı davalarından ayrık özel bir düzenleme.[7]
- **Kapsam:** Tanıyanın kendi davası için de aynıdır (TMK m. 297).
- **Konu:** İddia, tanıyanın gerçekte baba olmadığıdır.
- **Sonuç:** İspat edilemezse dava reddedilir.
- **Bağlantı:** Dava hakkı ayrıca denetlenir (TMK m. 298).

III. Ananın veya Çocuğun Davacı Olması

- **Özel kural:** İspat yükü sonradan doğar (TMK m. 299/2).
- **İlk adım:** Tanıyan, gebe kalma döneminde ana ile ilişkisine dair inandırıcı kanıt gösterir.
- **Dönem:** Doğumdan önceki üç yüzüncü ile yüz sekseninci gün arası (TMK m. 287).
- **Gösterilemezse:** Davacının ayrıca ispat yükümlülüğü doğmaz.
- **Gösterilirse:** Yük davacıya geçer.[8]
- **Amaç:** Gerekçeye göre davacının ispat yükünü hafifletmek.

IV. Genetik İncelemenin Yaptırılması

- **Yer:** Mahkemenin belirleyeceği resmî kuruluş.[9]
- **Özel rapor:** Mahkeme dışında alınan rapor tek başına yetmez.

6 Yargıtay 8. HD, 18.11.2020, E. 2020/282, K. 2020/7336.
7 Yargıtay 8. HD, 18.11.2020, E. 2020/282, K. 2020/7336.
8 Yargıtay HGK, 16.10.2018, E. 2017/1920, K. 2018/1432.
9 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/964, K. 2017/763.

- **Örnek:** Aidiyeti kuşkulu materyal hükme esas olmaz.[10]
- **Masraf:** Kesin süre içinde yatırılmalıdır.
- **Çelişki:** Rapordaki tutarsızlık giderilmeden hüküm kurulamaz.[11]
- **Değerlendirme:** Rapor, diğer delillerle birlikte tartılır.

V. Örnek Vermekten Kaçınılırsa

- **Yükümlülük:** Taraflar ve üçüncü kişiler zorunlu incelemeye katlanır (TMK m. 284).
- **Rıza yoksa:** Hâkim sonucu davalı aleyhine doğmuş sayabilir (TMK m. 284/2).
- **Emredici kural:** Herkes kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır (HMK m. 292).
- **Zor kullanma:** Haklı sebep yoksa inceleme zorla yaptırılır.[12]
- **Üçüncü kişi:** Tanıklıktan çekinme hakkını ileri süremez.
- **Sınır:** İnceleme bilimsel verilere uygun ve sağlık yönünden tehlikesiz olmalıdır.

VI. Tanıyan Ölmüşse İspat

- **Yol:** Mezar açılarak doku ve kemik örneği alınır.[13]
- **Mümkün değilse:** Temini mümkün doneler kullanılır.[14]
- **Alternatif:** Kardeşlik bağı araştırılabilir.[15]
- **Yakınlar:** Nüfus kaydındaki diğer soy yakınları araştırılır.
- **Davalı:** Tanıyanın mirasçıları (TMK m. 298/2).
- **Eksik inceleme:** Tüm imkânlar tüketilmeden ret kararı verilemez.

VII. İspattan Önceki Usul Eşikleri

- **Sıfat:** Dava hakkı olmayanın davası reddedilir.[16]
- **Özel yetki:** Vekâletnamede bulunmalıdır.[17]
- **Kayyım:** Menfaat çatışmasında küçüğe atanır.[18]
- **Taraf teşkili:** Eksikse esasa girilemez.[19]
- **Süre:** Hak düşürücü süreler res'en gözetilir (TMK m. 300).

10 Yargıtay 18. HD, 11.11.2015, E. 2015/18140, K. 2015/16312.
11 Yargıtay 8. HD, 01.03.2018, E. 2017/15426, K. 2018/3097.
12 Yargıtay 2. HD, 24.02.2026, E. 2025/9141, K. 2026/2170.
13 Yargıtay 8. HD, 01.03.2018, E. 2017/15426, K. 2018/3097.
14 Yargıtay 2. HD, 20.12.2022, E. 2022/9572, K. 2022/10732.
15 Yargıtay 8. HD, 18.09.2019, E. 2019/3845, K. 2019/7684.
16 Yargıtay 18. HD, 17.11.2015, E. 2015/3182, K. 2015/16603.
17 Yargıtay 8. HD, 03.05.2018, E. 2018/9837, K. 2018/12054.
18 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2018/15997, K. 2019/1660.
19 Yargıtay 2. HD, 27.11.2023, E. 2023/7891, K. 2023/5667.

- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Bu davada dosya üç katman hâlinde kurulmalıdır. **Birinci katman iddiadır:** tanıyanın çocuğun babası olamayacağının hangi olguya dayandırıldığı. Tanıma tarihinde tanıyanın yurt dışında olması, gebe kalma döneminde taraflar arasında ilişki bulunmaması, tanıyanın çocuk sahibi olamayacağına ilişkin sağlık kaydı gibi somut olgular dilekçede açıkça yer almalıdır. **İkinci katman delildir:** belirleyici delil genetik incelemedir. Dilekçede incelemenin **mahkemenin belirleyeceği resmî bir kuruluşta** yapılması talep edilmelidir; özel laboratuvar raporu yalnızca destekleyici olur, tek başına hükme esas alınmaz. Mahkeme gider yatırılması için kesin süre verirse bu süre kaçırılmamalıdır: hâkimin re'sen araştırma yetkisi, yatırılmayan masrafın sonucunun davacıya yüklenmesini engellemez ve dava iddianın ispat edilemediği gerekçesiyle reddedilir. **Üçüncü katman karşı tarafın tutumudur:** tanıyan ya da çocuk örnek vermekten kaçınırsa yalnızca "aleyhine sonuç doğmuş sayılsın" demekle yetinilmemeli; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesinin işletilmesi, yani incelemenin zor kullanılarak yaptırılması açıkça istenmelidir. Dava ana ya da çocuk tarafından açılıyorsa ikinci fıkra dilekçenin başına konulmalıdır: tanıyan gebe kalma döneminde ana ile ilişkisine dair inandırıcı kanıt göstermedikçe davacının ispat yükü doğmaz. Tanıyan ölmüşse mezar açılarak örnek alınması, bu mümkün değilse tanıyanın kabul edilen çocukları veya kardeşleri üzerinden karşılaştırma yapılması talep edilmeli; nüfus kaydından çıkarılan yakınlar tek tek gösterilmelidir. Rapor geldiğinde iç tutarlılığı kontrol edilmelidir: numunelerin ayrıştırılmasında ya da profil sayısında bir tutarsızlık varsa itiraz süresinde ve gerekçeli olarak yapılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
16.10.2018 · E. 2017/1920 · K. 2018/1432

Tanımanın iptali davasının başarısı davacının tanıyanın baba olmadığını ispatlamasına bağlıdır; ispat kuralı ile hak düşürücü süreler 299 ve 300. maddelerde düzenlenmiştir

Nüfus kaydındaki baba isminin düzeltilmesi istemiyle açılan davada görevli mahkemenin hangisi olduğu tartışılmıştır. Genel Kurul, çözüme varmak için soybağının kurulma ve kaldırılma yollarını, tanımanın iptali davasının davacılarını, ispat kuralını ve hak düşürücü süreleri sırasıyla ortaya koydu.

> *"Tanımanın iptali davasının başarılı olabilmesi, davacının, tanıyanın baba olmadığını ispatlamasına bağlı tutulmuş olup, dava için belirli süreler öngörülmüştür. Bu konular TMK'nın 299. ve 300. maddelerinde düzenlenmiştir. TMK'nın "İspat yükü" başlıklı 299. maddesi davacının, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlü olduğu, ana veya çocuk tarafından tanıyanın baba olmadığı iddiasıyla*

açılan iptal davasında ispat yükünün, tanıyanın, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra doğacağı hükme bağlandıktan sonra aynı Kanunun "Hak düşürücü süreler" başlıklı 300. maddesinde ise tanıyanın dava hakkının, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşeceği, ilgililerin dava hakkının, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşeceği, çocuğun dava hakkının, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşeceği, bu süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan sebebin bulunması durumunda sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabileceği öngörülmüştür.

DEĞERLENDİRME Bu pasaj 299 ile 300. maddeyi bir arada verir ve ikisinin nasıl birlikte çalıştığını gösterir. **Kural:** davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatlayacaktır; dava bu ispata bağlı olarak başarıya ulaşır. **İstisna:** ana veya çocuk davacıysa ispat yükü, tanıyanın gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna dair **inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra** doğar; yani ilk adımı tanıyan atar. **Süreler:** tanıyan için iptal sebebinin öğrenilmesinden ya da korkunun etkisinin kalkmasından bir yıl, ilgililer için tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrenmeden bir yıl, her iki hâlde de tanımanın üzerinden beş yıl; çocuk için erginlikten bir yıl. Süreler geçmişse haklı sebep hâlinde bir aylık ek süre işler (TMK m. 300).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2020 · E. 2020/282 · K. 2020/7336

Tanımanın iptalinde ispat külfeti açık bir hükümle davacıya yüklenmiştir; genetik inceleme masrafını yatırmayan davacının davası reddedilir

Davacılar, 1998'de ölen kardeşlerinin 1995 yılında bir çocuğu tanıdığını, tanıma tarihinde altmış iki yaşında olduğunu, akıl sağlığının yerinde olmadığını ve kandırılmış olabileceğini ileri sürerek tanımanın iptalini istemişlerdir. Adli Tıp Kurumu raporu tanıma tarihinde hukukî ehliyetinin bulunduğunu belirlemiştir. Mahkeme, davacıların genetik inceleme için gerekli masrafı yatırmadıkları ve iddialarını ispat edemedikleri gerekçesiyle davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

"Dava konusu edilen tanıma tarihi itibari ile yürürlükte bulunan 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin "Üçüncü şahsın itirazı" başlıklı 294. maddesinde, muterizlerin, tanıyan kimsenin çocuğun baba veya babasının babası olmadığını veya tanımanın kanunen memnu bulunduğunu ispat mecburiyetinde olduklarına yer verilmiş iken, mülga Kanuna paralel şekilde dava tarihi itibari ile yürürlükte bulunan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "İspat yükü" başlıklı 299. maddesinde de davacının, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlü olduğu amir hüküm olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere tanımanın iptali yönünden genel soybağına ilişkin davalardan ayrık ve özel

düzenleme bulunduğu ve ispat külfetinin davacı üzerinde olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır.

DEĞERLENDİRME Kararın çekirdek cümlesi şudur: tanımanın iptali, **genel soybağı davalarından ayrık ve özel bir ispat düzenine** tabidir ve külfet açıkça davacıdadır. Bunun somut sonucu dosyada görülüyor: davacılar tanıyanın yaşını, ruh sağlığını ve kandırılmış olabileceğini ileri sürmüş, ama tanıyanın baba olamayacağını ispat edememişlerdir. Mahkeme ehliyet iddiasını Adli Tıp raporuyla çözmüş, babalık iddiası bakımından ise genetik incelemeye karar vermiştir; **masrafı yatırmayan davacı** iddiasını ispat edememiş sayılmış ve dava reddedilmiştir. Hâkimin re'sen araştırma yetkisi (TMK m. 284) davacıyı gider yükümlülüğünden kurtarmaz; verilen kesin süre içinde masraf yatırılmalıdır.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2015 · E. 2015/18140 · K. 2015/16312

Taraflar ve üçüncü kişiler zorunlu incelemelere katlanmakla yükümlüdür; rıza göstermeyen davalı aleyhine sonuç doğmuş sayılabilir

Ölen bir kişinin mirasçılarına karşı açılan babalık davasında mahkeme, davacının dosyaya sunduğu ve ölene ait olduğu ileri sürülen saç tellerinden yapılan inceleme raporuna dayanarak davayı kabul etmiştir. Saç tellerinin gerçekten ölene ait olduğu ise hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde tespit edilememişti.

> *"4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 284. maddesinde; "Soybağına ilişkin davalarda, aşağıdaki kurallar saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır: 1. Hakim maddi olguları resen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. 2. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hakimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hakim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir."...*

DEĞERLENDİRME İspat yükü davacıda olsa da kanun davacıyı yalnız bırakmaz; karar bunun iki dayanağını birlikte anıyor. **Birincisi** hâkimin maddî olguları res'en araştırması ve kanıtları serbestçe takdir etmesidir. **İkincisi**, sağlık yönünden tehlike yaratmayan ve zorunlu olan araştırmalara katlanma yükümlülüğüdür: davalı rıza göstermezse hâkim, beklenen sonucu **onun aleyhine doğmuş sayabilir**. Kararın ikinci dersi delilin kendisiyle ilgilidir: aidiyeti kuşkulu bir materyalden alınan rapor hükme esas olmaz. Dosyaya elden sunulan saç, diş fırçası ya da giysi gibi örnekler kabul edilmez; örnek, mahkemenin denetimi altında alınmalıdır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2017 · E. 2017/964 · K. 2017/763

Tanımanın iptalinde taraf beyanları ve mahkeme dışında özel bir merkezden alınan rapor yeterli değildir; mahkemenin belirleyeceği resmî kuruluştan inceleme yaptırılmalıdır

Tanıyan, tanıdığı çocuğun kendisinden olmadığından kuşkulandığını, özel hastane raporlarına da inanmadığını belirterek tanımanın iptalini istemiştir. Mahkeme, tarafların beyanları ile davalının mahkeme dışında özel bir merkezden aldırdığı rapora dayanarak davayı kabul etmiştir; ayrıca küçüğe kayyım atanmadan hüküm kuruldu.

> *Mahkemece, davanın kamu düzenini ilgilendirmesi bakımından kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın soybağının doğru olarak tespit edilmesi zorunludur. Somut olayda iddia ile ilgili olarak mahkemenin belirleyeceği resmi bir kuruluştan DNA incelemesi yaptırılması gerektiği hususu gözetilmeden salt taraf beyanları ve mahkeme dışı davalı tarafından özel bir merkezden alınan rapora itibar edilerek, davanın kabulüne karar verilmesi,...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, **ispat aracının niteliğini** belirler. Soybağı kamu düzenine ilişkindir; bu nedenle mahkeme, kuşkuya yer bırakmayacak şekilde sonuca ulaşmak zorundadır. Özel bir laboratuvardan alınmış olumlu bir rapor bulunsa bile bu tek başına yetmez: inceleme, **mahkemenin belirleyeceği resmî bir kuruluşta**, tarafların kimliği ve örneklerin alınışı kontrol edilerek yapılmalıdır. Karar iki usul kuralını daha hatırlatıyor: ana ile çocuğun menfaati çatıştığından küçüğe **kayyım** atanmalı ve kayyıma da husumet yöneltilmelidir; ayrıca tanımanın iptali kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan vekâletnamede **özel yetki** aranır. Özel rapor dosyada destekleyici olarak kalabilir; ama dilekçede resmî kurumda inceleme talebi mutlaka yazılmalıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2026 · E. 2025/9141 · K. 2026/2170

Karşı taraf kan veya doku örneği vermekten kaçınırsa hâkim incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verir

Sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz davasında mahkeme, davalının genetik inceleme için örnek vermek üzere başvurmadığını belirterek sonucu onun aleyhine saydı ve davayı kabul etmiştir. Oysa Yargıtay'ın önceki bozma ilamı, taraf delillerinin toplanmasını ve incelemenin yaptırılmasını emretmişti.

> *4721 sayılı Kanun'un 284. maddesi gereğince, soybağına ilişkin davalarda, hakim maddi olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda "Soybağının tespiti için yapılacak inceleme" başlığı altında ayrı bir düzenleme yapılmış ve 292 nci maddenin birinci fıkrasında "Uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu ve bilimsel verilere uygun olmak, ayrıca sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak şartıyla, herkes, soybağının tespiti amacıyla vücudundan kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır. Haklı bir sebep olmaksızın bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde, hâkim incele-*

menin zor kullanılarak yapılmasına karar verir" biçiminde emredici ve özel bir düzenleme yapılmıştır. Madde gerekçesinde de işin önemi dikkate alınarak davanın tarafları yanında üçüncü kişilerin dahi zorunluluk hâlinde, bilimsel verilere uygun olmak, sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak koşuluyla, vücutlarından kan veya doku alınmasına katlanmak zorunda olduklarına vurgu yapılmak suretiyle soybağının tespiti için vücuttan kan veya doku alınmasına katlanma zorunluluğu açıklanmıştır.

DEĞERLENDİRME Önceki karardaki "aleyhe sonuç sayma" yetkisi bir takdir yetkisidir; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi ise bunun ötesine geçip **emredici** bir yükümlülük getirir. Uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu, bilimsel verilere uygun ve sağlık yönünden tehlike oluşturmayan hâllerde **herkes** kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadır; haklı sebep olmaksızın uyulmazsa hâkim incelemenin **zor kullanılarak** yapılmasına karar verir. Yükümlülük yalnız tarafları değil, zorunluluk hâlinde üçüncü kişileri de bağlar; üçüncü kişi tanıklıktan çekinme hakkını ileri sürerek bundan kaçınamaz. Karşı taraf kaçınıyorsa "aleyhine sonuç doğmuş sayılsın" demekle yetinilmemeli; bu maddenin işletilmesi açıkça talep edilmelidir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2019 · E. 2018/15997 · K. 2019/1660

Menfaat çatışması varsa küçüğe kayyım atanmadan ve genetik inceleme yaptırılmadan taraf ile tanık beyanlarına dayanılarak hüküm kurulamaz

Ana, ölmüş bir kişinin mirasçılarına karşı babalığın tespiti davası açmıştır. Mahkeme, küçüğe kayyım atamadan, iddia hakkında genetik inceleme yaptırmadan ve davaya katılmak isteyen kurumun müdahale talebini karara bağlamadan, yalnızca taraf ve tanık beyanlarıyla davayı kabul etmiştir.

> *"4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 426/2. maddesinde, bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa, vesayet makamınca ilgilisinin isteği üzerine veya re'sen temsil kayyımı atanacağı düzenlenmiştir. Mahkemece, davalı küçüğe kayyım tayin ettirilerek husumetin kayyıma yöneltilmesi, gösterdiği takdirde delillerinin toplanarak yapılacak değerlendirilme sonucuna göre karar verilmesi gerekliği halde, bu husus göz ardı edilerek eksik hasımla işin esasının incelenmesi,...*

DEĞERLENDİRME Soybağı davalarında çocuk çoğu kez hem en çok etkilenen hem de kendini savunamayan taraftır. Yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün menfaati çatıştığında vesayet makamı, istek üzerine veya **kendiliğinden** temsil kayyımı atar; husumet kayyıma yöneltilmeli, kayyımın göstereceği deliller toplanmalıdır. Bu, biçimsel bir ayrıntı değildir: kayyım atanmadan yürütülen yargılama **eksik hasımla** yapılmış sayılır ve hüküm bozulur. Aynı kararda ikinci bir eksiklik daha var: iddia hakkında genetik inceleme yaptırılmadan salt taraf ve tanık beyanlarıyla karar verilmesi. Tanımanın iptali davasında da aynı iki kural işler (TMK m. 284).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.11.2023 · E. 2023/7891 · K. 2023/5667

Tanıma senedine dayanan kayıt, taraf teşkili tamamlanmadan ve genetik inceleme yaptırılmadan iptal edilemez

Cumhuriyet başsavcılığı davanamesiyle, bir çocuğun 1997 yılında düzenlenen tanıma senediyle ikinci kez ve farklı bir doğum tarihiyle nüfusa kaydedildiği, iki kaydın aynı kişiye ait olduğu ileri sürülerek ikinci kaydın iptali istendi. Mahkeme, her iki kayıtta ana ve baba görünen kişileri ya da mirasçılarını davaya dâhil etmeden ve genetik inceleme yaptırmadan davayı kabul etmiştir; davalı, kan bağı yönünden inceleme talebinin karşılanmadığını ileri sürerek temyiz etmiştir.

> *Nüfus kaydındaki düzeltme davaları kamu düzeni ile yakından ilgili olup, mahkemelerin kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın doğru sicil oluşturmak zorunluluğu bulunduğu gözetilerek somut olayda taraf teşkili sağlandıktan sonra mahkemece salt taraflar ve tanık beyanları ile yetinilmeyip...*

DEĞERLENDİRME Tanımaya dayanan bir kaydın silinmesi, ilgili herkesin hukukî durumunu etkiler. Karar bu yüzden iki eşiği üst üste koyuyor. **Birinci eşik taraf teşkilidir:** her iki kayıtta ana ve baba olarak görünen kişiler sağsa kendileri, ölmüşlerse mirasçıları davalı sıfatıyla davaya katılmalıdır; mahkeme bunu res'en gözetir. **İkinci eşik ispattır:** taraf ve tanık beyanlarıyla yetinilemez, biyolojik bağ hakkında inceleme yaptırılıp rapor da gözetilerek karar verilmelidir. Kayıtların ikili ya da çelişkili olduğu dosyalarda dilekçe hazırlanırken önce ilgili kayıtların tam listesi çıkarılmalıdır; eksik taraf teşkili, işin esasına hiç girilmeden bozma sebebi olur.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.03.2018 · E. 2017/15426 · K. 2018/3097

Genetik inceleme raporundaki çelişki giderilmeden hüküm kurulamaz; örnekler usulüne uygun ayrıştırılıp yeniden incelenmelidir

Ölen bir kişinin mirasçılarına karşı açılan babalık davasında mezar açılarak, aynı mezarda gömülü iki kişiden kemik örnekleri alındı. Adli Tıp Kurumu raporunda, iki ayrı poşetteki üç kemik numunesinden iki ayrı profil belirlenmesi gerekirken birbiriyle uyumlu tek bir erkek profili saptandığı ve karşılaştırmanın bu tek profille yapıldığı görülmüştür. Mahkeme bu rapora dayanarak davayı reddetmiştir.

> *...iki ayrı erkek DNA profili belirlenip davacıların DNA profilleri ile karşılaştırılmasının gerektiği açık olup, bu çelişki ve maddi gerçeğin şüpheye yer vermeyecek şekilde tespiti için, mahkemece yeniden feth-i kabir yapılarak, iki ayrı cesetten alınacak numunelerin kanun ve yönetmeliğe uygun olarak farklı torbalara konulup numaralandırılmasının yapılarak Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesi, ATK Biyoloji İhtisas Dairesince de iki ayrı torbada bulunan kemik örnekleri üzerinde ayrı ayrı çalışılarak iki farklı erkek DNA profili tespit edildikten sonra davacıların DNA profilleri ile ayrı ayrı karşılaştırmasının yapılıp hazırlanacak rapor ve toplanan deliller birlikte değerlendirilip oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken...*

DEĞERLENDİRME Rapor geldi diye dosya kapanmaz. Soybağı kamu düzenine ilişkin olduğundan sonuç **şüpheye yer vermeyecek** biçimde ortaya konmalıdır; raporun iç tutarsızlığı bu eşiği karşılamaz. Karar, çelişkinin nasıl giderileceğini de adım adım gösteriyor: mezar yeniden usulüne uygun açılacak, iki ayrı cesetten alınan numuneler **farklı torbalara konulup numaralandırılacak**, kurum her torbayı ayrı ayrı çalışıp iki farklı profil belirleyecek ve karşılaştırma ayrı ayrı yapılacaktır. Gelen rapor kendi içinde tutarsızsa ek rapor ya da yeni inceleme talebi süresinde ve gerekçeli olarak verilmelidir; itiraz edilmezse rapor hükme esas alınır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.09.2019 · E. 2019/3845 · K. 2019/7684

Mezardan alınan örneklerden sonuç alınamıyorsa kardeşlik bağının araştırılması gibi başka yollar denenmeden dava reddedilemez

Ergin çocuklar, babalarının ölmüş bir kişi olduğunu ileri sürerek mirasçılara karşı babalığın tespiti davası açmışlardır. Bozma üzerine mezar açılmıştır; ancak iki ayrı mezardan alınan örnekler üzerinde yapılan çalışma kemiklerin tek kişiye ait olduğunu ortaya koyunca babalık indeksi bakımından şüpheden uzak bir sonuca ulaşılamamıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *“...baba yönünden kardeş olup olmadıklarının tespiti açısından DNA incelemesi yaptırılması ve alınacak rapor ile tarafların diğer delilleri birlikte değerlendirilip oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve araştırma sonucu davanın reddine karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Tanıyan ölmüşse ispat çoğu zaman en zor aşamadır ve ilk deneme sonuç vermeyebilir. Karar bu noktada önemli bir kapı açıyor: doğrudan karşılaştırma mümkün olmadığında, davacılar ile tanıyanın kabul edilen çocukları arasında **baba yönünden kardeşlik bağı** bulunup bulunmadığı araştırılabilir. Yani ispat tek bir yönteme bağlı değildir; mahkeme eldeki bütün bilimsel imkânları tüketmeden “ispat edilemedi” diyemez. Tanımanın iptali davasında da tanıyan ölmüşse aynı yol izlenir: önce tanıyandan örnek, bu olmuyorsa tanıyanın kabul edilen çocukları, kardeşleri ya da ana-babası üzerinden karşılaştırma istenmelidir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.12.2022 · E. 2022/9572 · K. 2022/10732

Mezar yeri bulunamıyorsa nüfus kaydındaki diğer soy yakınları araştırılmalı, temini mümkün donelerle inceleme yaptırılmalıdır

Nüfus kaydının ana yönünden düzeltilmesi istemiyle açılan davada ilk karar, mezar açılarak örnek alınması gerektiği gerekçesiyle bozulmuştu. Bozma sonrası mahkeme, ilgili mezarların bir yol altında kaldığını ve mezar yerlerinin tespit edilemediğini belirterek davayı reddetmiştir. Oysa dosyadaki nüfus kaydı, aynı soydan gelen ve taraflarca bildirilmemiş başka bir yakının daha bulunduğunu gösteriyordu.

> *Nüfus kayıtlarındaki düzeltme istemine ilişkin davalarda, mahkemelerin hiç bir kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın doğru sicil oluşturmak zorunluluğu bulunduğu gözetilerek, somut olayda mahkemece salt taraflar ve tanık beyanları ile yetinilmeyip bu iddia ile ilgili olarak alakalı kişilerin mezarı açılmak sureti ile temin edilecek örneklerle, bu mümkün olmadığı takdirde tıbben soruna cevap vermesi ve temini mümkün olan doneler kullanılarak DNA testi yaptırılıp alınacak rapor da gözetilerek karar verilmesi gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Alıntılanan ölçü, kararın içinde aynen aktarılan önceki bozma ilamına aittir ve iki aşamalı bir yöntem koyar: **önce** ilgili kişilerin mezarı açılarak örnek temin edilecek, **bu mümkün değilse** tıbben soruna cevap verebilecek ve temini mümkün olan doneler kullanılarak inceleme yaptırılacaktır. Dairenin bozduğu hata, ikinci aşamanın hiç denenmemesidir: mahkeme, dosyadaki nüfus kaydından görülebilen diğer soy yakınlarını araştırmadan davayı reddetmiştir. Kararda ayrıca kurum raporuna dayanılarak mitokondriyal incelemenin sınırı da anlatılıyor; bu yöntem aynı ana soyundan gelinip gelinmediğini gösterir, ama iki kişinin aynı kadının çocukları olduğu konusunda kesin görüş vermeye elverişli değildir. Tanıyanın mezarına ulaşılamaması davayı sonuçsuz bırakmaz; nüfus kaydından çıkarılacak yakınlar dilekçede tek tek gösterilmelidir.

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2018 · E. 2018/9837 · K. 2018/12054

Soybağı davaları kişiye sıkı sıkıya bağlı hakka ilişkin olduğundan vekâletnamede özel yetki aranır; eksiklik giderilmeden esasa girilemez

Ölen bir kişinin mirasçılarına karşı çocukları tarafından açılan babalık davasında, davayı açan avukatın vekâletnamesinde bu konuda özel yetki bulunmadığı, bir davacı bakımından ise usulüne uygun vekâletname hiç sunulmadığı anlaşılmıştır. Yargıtay'ın geri çevirme kararına karşın eksiklik giderilmemiştir; mahkeme yine de esasa girip davayı kabul etmiştir.

> *Somut uyuşmazlıkta talep, TMK'nın 301.maddesi kapsamında babalığın tespiti istemine ilişkin olup, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğindedir. Davanın vekil eliyle açıldığı hallerde, vekile bu konuda özel yetki verilmiş olması gerekmektedir (HMK.m.74).*

DEĞERLENDİRME İspat tartışmasına gelmeden önce aşılması gereken bir eşik var. Soybağı davaları kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekil eliyle açılıyorsa vekâletnamede **özel yetki** bulunmalıdır. Vekilin vekâlet ehliyeti ve usulüne uygun vekâletnamesi bir **dava şartıdır**; mahkeme bunu yargılamanın her aşamasında kendiliğinden araştırır, taraflar da her zaman ileri sürebilir. Eksiklik giderilebilir nitelikte olduğundan önce süre verilir; verilen sürede tamamlanmazsa dava usulden reddedilir. Aynı kural tanımanın iptali davası için de geçerlidir. Vekâletname çıkarılırken bu yetkinin metne yazıldığı kontrol edilmelidir; sonradan tamamlamak zaman ve harç kaybıdır.

12 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
17.11.2015 · E. 2015/3182 · K. 2015/16603

Davacının sıfatı yoksa mahkeme genetik inceleme raporuna dayanarak esastan karar veremez; dava aktif dava ehliyeti yokluğundan reddedilir

Bir kamu kurumu, evlat edinme davasında fer'î müdahil sıfatıyla yer alırken küçüğün üçüncü bir kişi tarafından tanındığını öğrendi ve babalık konusunda şüphe bulunduğunu belirterek tanımanın iptalini istemiştir. Mahkeme genetik inceleme yaptırmıştır; rapor davalının baba olduğunu ortaya koyunca davayı esastan reddetmiştir.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve yapılan açıklamalar dikkate alındığında, tanımanın iptali davasını tanıyan ve tanıma işleminden hukuki menfaati etkilenen ilgililerin açabileceği anlaşılmaktadır. Somut olayda davacı kurum, her ne kadar evlat edinme davasında feri müdahil olsa da, davacı kurumu tanıma işleminden hukuki menfaati etkilenecek olan ilgililer kapsamında değerlendirmek yasanın amacına uygunluk oluşturmayacaktır. Bu durumda mahkemece, davacı kurumun davada aktif dava ehliyeti bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken…*

DEĞERLENDİRME İspat tartışmasının sırasını gösterir: mahkeme önce **davacının sıfatını** denetler, sonra ispata geçer. Somut olayda kurum, tanımadan hukukî menfaati etkilenen ilgililerden sayılmadığı için davası aktif dava ehliyeti yokluğundan reddedilmeliydi; mahkemenin esasa girip rapora göre karar vermesi doğru görülmemiş, sonucu itibarıyla doğru karar gerekçesi düzeltilerek onanmıştır. Uygulamadaki sonuç şudur: çok güçlü bir genetik rapor bulunsa bile davacının dava hakkı yoksa rapor değerlendirilmez. Dilekçede önce davacının sıfatı, sonra ispat vasıtaları ortaya konulmalıdır (TMK m. 298).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 287:** Gebe kalma dönemi.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 297:** Tanıyanın iptal davası.
- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 302:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.

MADDE

300

A. Tanıma
III. İptal davası
3. Hak düşürücü süreler

KANUN METNİ

(1) Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.
(2) İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.
(3) Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.
(4) Yukarıdaki süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 300, tanımanın iptali davasının ne zamana kadar açılabileceğini belirler. Tanıyan için süre, iptal sebebinin öğrenildiği ya da korkunun etkisinin kalktığı tarihten bir yıl, her hâlde tanımadan beş yıldır. İlgililer için bir yıl, davacının **hem tanımayı hem de tanıyanın baba olamayacağını** öğrendiği tarihten işler; çocuk için ise ergin olmasından bir yıl geçer. Bu süreler **hak düşürücü** süredir, zamanaşımı değildir: hâkim kendiliğinden gözetir, kesilmez ve durmaz.[1] Başlangıç noktası olan "öğrenme", kesin kanaate ulaşmayı ifade eder; **şüphe süreyi başlatmaz**.[2] Süreler geçmişse yalnızca gecikmeyi haklı kılan bir sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir; salt "geç öğrendim" demek bu ek süre için yeterli değildir.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 13.05.2024, E. 2023/2722, K. 2024/3359.
2 Yargıtay HGK, 16.10.2018, E. 2017/1920, K. 2018/1432.
3 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7109, K. 2025/9669.

Hak düşürücü süre	Geçmesiyle hakkın kendisi sona eren, hâkimin res'en gözettiği süre (TMK m. 300).
Öğrenme	Tanıyanın baba olmadığı konusunda kesin kanaate ulaşılması (TMK m. 300/1-2).
Haklı sebep	Davanın süresinde açılmasını fiilen engelleyen durum (TMK m. 300/4).
Ek süre	Haklı sebebin ortadan kalkmasından başlayan bir aylık süre (TMK m. 300/4).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 300- Maddenin ilk üç fıkrası, içerik itibarıyla, İsviçre Medenî Kanununun 260c maddesinin ilk iki fıkrasının büyük oranda aynısıdır. Madde, tanımanın iptali davasının tâbi olduğu hak düşürücü süreleri düzenlemektedir. Birinci fıkrada, tanıyanın iptal davası açma hakkının yanılma veya aldatmanın öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve herhâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşeceği hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada, ilgililerin davası hakkının hak düşürücü süreleri yine bir ve beş yıl olarak düzenlenmiş; bir yıllık sürenin davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten, beş yıllık sürenin ise yine tanıma tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Üçüncü fıkrada çocuğun dava hakkının ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşeceği hüküm altına alınmıştır. Son fıkrada ise, hak düşürücü süreler geçtiği hâlde davanın haklı bir sebeple açılamıyor olması durumu için, haklı sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren bir aylık ek süre tanınmaktadır. İsviçre Medenî Kanununun bu hükmünü karşılayan 260c maddesinin son fıkra hükmünde ise herhangi bir ek süreden söz edilmemektedir. Maddede, haklı sebep ortadan kalktıktan sonra davanın ne zamana kadar açılabileceğinin kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiğinden hareketle, bir aylık bir süre belirlenmesi uygun görülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 116*

Gerekçenin en öğretici bölümü son fıkraya ilişkin olanıdır. Gerekçe, kaynak aldığı İsviçre Medenî Kanunu'nun 260c maddesinin son fıkrasında **herhangi bir ek süreden söz edilmediğini** açıkça yazar ve bir aylık süreyi Türk kanun koyucusunun kendi tercihi olarak sunar. Tercihin sebebi de belirtilmiştir: haklı sebep ortadan kalktıktan sonra davanın ne zamana kadar açılabileceği belirsiz bırakılmamalıdır. Bu, ek sürenin **niteliğini** anlamayı kolaylaştırır. Ek süre, hak düşürücü süreleri esnetmek için değil, haklı sebebin ortadan kalkmasından sonraki belirsizliği gidermek için konmuştur; dolayısıyla kendisi de kesin ve kısa tutulmuştur. Yargıtay da bu mantıktan hareketle, hak düşürücü sürelere ilişkin kuralların açık ve kesin düzenlendiğini, kıyas yoluyla genişletilemeyeceğini belirtmiştir.[4] Birinci fıkra bakımından gerekçenin kullandığı ifade de dikkat çekicidir: gerekçe, sürenin başlangıcını "iptal sebebinin öğrenilmesi" yerine **"yanılma veya aldatmanın öğrenilmesi"** biçiminde somutlaştırır; bu, tanıyanın davasının yalnızca irade sakatlığına dayanabileceğini gösterir (TMK m. 297).

4 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7109, K. 2025/9669.

Tasarının 300. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da süreler ayrı bir maddede toplanmamış, itiraz hakkını düzenleyen iki maddenin içine yerleştirilmişti ve tek bir ölçü vardı: **üç ay**. 293. maddeye göre ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, öğrendikleri (metnin diliyle "ıttılalarından") tarihten itibaren üç ay içinde hâkime itiraz edebilirdi; nüfus memuru itirazı tanıyana ya da mirasçılarına bildirir, onlar da üç ay içinde mahkemeye başvurup itirazın reddini isteyebilirdi. 294. maddeye göre Hazine ve diğer ilgililer de aynı üç aylık süre içinde itiraz edebilirdi. Yeni Kanun bu tabloyu dört noktada değiştirmiştir. **Birincisi**, üç aylık süre bir yıla çıkarılmıştır; öğrenmeden sonra dava hazırlamak için makul bir süre tanınmıştır. **İkincisi**, eski Kanun'da bulunmayan **beş yıllık mutlak süre** getirilmiştir; artık öğrenme ne zaman olursa olsun tanımanın üzerinden beş yıl geçmişse kural olarak dava açılamaz. **Üçüncüsü**, çocuğun kendi dava hakkı için ayrı bir başlangıç noktası belirlenmiştir: erginlik. Eski Kanun'da çocuk da ana ile aynı üç aylık süreye tabiydi ve küçükken işlemeye başlayan bir süre çocuğun hakkını fiilen ortadan kaldırabiliyordu. **Dördüncüsü**, gecikmeyi haklı kılan sebep hâlinde bir aylık **ek süre** getirilmiştir; eski Kanun'da böyle bir esneklik yoktu. Eski Kanun'da tanıyanın kendi açtığı bir iptal davası da bulunmadığından, birinci fıkradaki tanıyana ait süreler tümüyle yeni Kanun'un ürünüdür.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 293 – Ana veya çocuk ve çocuğun vefatı halinde füruu, tanıyanın baba veya büyük baba olmadığı veya tanıma çocuk hakkında zararlı bulunduğu iddiasiyle, ıttılalarından itibaren üç ay içinde hakime itiraz edebilirler. Ahvali şahsiye memuru tanıyana yahut anın mirasçılarına itirazı bildirir. Bunlar üç ay içinde mahalli mahkemesine müracaatla, itirazın reddini isteyebilir. Madde 294 – Gerek hazine gerek her hangi bir alakadar, ıttıla tarihinden itibaren üç ay içinde salahiyettar ahvali şahsiye memurunun bulunduğu mahal mahkemesinde; tanıma keyfiyetine itiraz edebilir. Muterizler, tanıyan kimsenin çocuğun baba veya babasının babası olmadığını veya tanımanın kanunen memnu bulunduğunu ispat mecburiyetindedirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 293 ve 294

	743 sayılı Kanun m. 293-294	4721 sayılı Kanun m. 300
Tanıyanın süresi	Yok (dava hakkı yoktu)	1 yıl, her hâlde 5 yıl
İlgililerin süresi	Öğrenmeden 3 ay	Öğrenmeden 1 yıl
Mutlak üst sınır	Yok	Tanımadan 5 yıl
Çocuğun süresi	Ana ile aynı 3 ay	Erginlikten 1 yıl
Ek süre	Yok	Haklı sebepte 1 ay
Karşı başvuru	Tanıyan 3 ay içinde reddini ister	Yok

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir; buna karşılık uygulaması hâlen hareketlidir. Son fıkradaki ek sürenin salt geç öğrenme hâlinde uygulanıp

uygulanmayacağı konusunda 2. Hukuk Dairesinin bozma kararına bölge adliye mahkemesince direnilmiş ve dosya, temyiz incelemesi için Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna gönderilmiştir.[5] İkinci fıkradaki beş yıllık üst sınırın ilgililer bakımından tanıma tarihinden başlayıp başlamayacağı da tartışmalıdır: 8. Hukuk Dairesi, tanımadan haberi olmayan ilgili bakımından bu sürenin tanıma tarihinden işlemesini mümkün görmemiştir.[6] Bu nedenle süre hesabını yaparken en dar yorumu esas almak ve öğrenmeyi belgelemek güvenli yoldur.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; süreler uzadı, beş yıllık üst sınır ve bir aylık ek süre geldi	4721 s. K.
01.10.2011	Soybağı davalarının adli tatilde de görüleceği açıkça düzenlendi	6100 s. K. m. 103

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Kim	Süre	Başlangıç
Tanıyan	1 yıl	İptal sebebinin öğrenilmesi
Tanıyan	1 yıl	Korkunun etkisinin kalkması
Tanıyan	5 yıl (mutlak)	Tanıma tarihi
İlgililer	1 yıl	Tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrenme
İlgililer	5 yıl (mutlak)	Tanıma tarihi
Çocuk	1 yıl	Ergin olma
Çocuğun altsoyu	1 yıl	Çocuğun ölümünün öğrenilmesi
Herkes	1 ay (ek)	Haklı sebebin ortadan kalkması
Niteliği	Hak düşürücü	Hâkim res'en gözetir
Şüphe	Süreyi başlatmaz	Kesin kanaat aranır
Yargılama dışı rapor	Süreyi başlatır	Raporun öğrenildiği tarih
Adli tatil	Süreleri uzatmaz	HMK m. 103/1-b

1 TBMM gerekçesine göre maddenin ilk üç fıkrası, içerik bakımından İsviçre Medenî Kanunu'nun 260c maddesinin ilk iki fıkrasının büyük oranda aynısıdır. Gerekçe fıkraları tek tek açıklar: birinci fıkrada tanıyanın dava hakkı **yanılma veya aldatmanın öğrenildiği** ya da korkunun etkisinin kalktığı tarihten bir yıl ve her hâlde tanımadan beş yıl geçmekle düşer; ikinci fıkrada ilgililer için süreler yine

5 Yargıtay 2. HD, 18.06.2026, E. 2026/4934, K. 2026/6868.
6 Yargıtay 8. HD, 11.04.2019, E. 2017/9754, K. 2019/4021.

bir ve beş yıldır, bir yıllık süre davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten, beş yıllık süre ise **tanıma tarihinden** işler; üçüncü fıkrada çocuğun dava hakkı erginlikten bir yıl geçmekle düşer. Son fıkra için gerekçe, kaynak İsviçre hükmünde böyle bir ek süre bulunmadığını açıkça belirtir ve ek süreyi Türk kanun koyucusunun tercihi olarak sunar: haklı sebep ortadan kalktıktan sonra davanın ne zamana kadar açılabileceğinin kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiğinden hareketle **bir aylık** bir süre belirlenmesi uygun görülmüştür. Tasarının 300. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede en çok yapılan hata, davanın **yanlış nitelendirilmesidir**. Çocuk evlilik içinde doğmuşsa yol soybağının reddidir ve süreler 289. maddededir; soybağı tanımayla kurulmuşsa yol tanımanın iptalidir ve süreler buradadır.[7] "Nüfus kaydının silinmesi" başlığıyla açılan dava da, kayıt bir tanıma senedine dayanıyorsa tanımanın iptali sayılır ve bu sürelere tabi olur.[8] İkinci sık hata, öğrenme tarihinin belgelenmemesidir: yargılama dışında aldırılan bir babalık raporunun ele geçtiği anda bir yıllık süre işlemeye başlar, buna karşılık salt kuşku süreyi başlatmaz.[9] Üçüncü hata, son fıkraya sığınmaktır: ek süre, geç öğrenmeye değil **gecikmeyi haklı kılan sebebe** bağlanmıştır ve bu ayrımın kesinleşmediğini de belirtmek gerekir, konu Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önündedir.[10] Son olarak süreler adli tatilde durmaz; soybağı davaları tatilde de görülür.[11]

II. Tanıyanın Süresi

- **Bir yıl:** İptal sebebinin öğrenilmesinden (TMK m. 300/1).
- **Alternatif başlangıç:** Korkunun etkisinin ortadan kalkması.
- **Sebepler:** Yanılma, aldatma, korkutma (TMK m. 297).
- **Mutlak süre:** Tanımanın üzerinden beş yıl.
- **Katı uygulama:** Beş yıl geçmişse haklı sebep aranır.[12]
- **Hesap:** Tanıma tarihi nüfus kaydından belirlenir.

7 Yargıtay 2. HD, 21.11.2023, E. 2023/7902, K. 2023/5431.
8 Yargıtay 8. HD, 06.05.2019, E. 2017/10849, K. 2019/4600.
9 Yargıtay 2. HD, 27.12.2021, E. 2021/9667, K. 2021/10069.
10 Yargıtay 2. HD, 18.06.2026, E. 2026/4934, K. 2026/6868.
11 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7322, K. 2025/9752.
12 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7109, K. 2025/9669.

III. İlgililerin Süresi

- **Bir yıl:** Tanımayı ve tanıyanın baba olamayacağını öğrenmeden (TMK m. 300/2).
- **Çift koşul:** Yalnız tanımayı öğrenmek yetmez.
- **Mutlak süre:** Tanımanın üzerinden beş yıl.
- **Aykırı uygulama:** Beş yılın ilgili için tanıma tarihinden başlaması mümkün görülmemiştir.[13]
- **Davacılar:** Ana, çocuk, altsoy, savcı, Hazine, ilgililer (TMK m. 298).
- **Tipik başlangıç:** Mirasçılık belgesinin alındığı tarih.

IV. Çocuğun ve Altsoyun Süresi

- **Çocuk:** Ergin olmasından başlayarak bir yıl (TMK m. 300/3).
- **Bağımsızlık:** Ananın dava açmamış olması çocuğun hakkını düşürmez.
- **Altsoy:** Süre çocuğun ölümünün öğrenilmesinden işler.[14]
- **Gerekçe:** Altsoyun dava hakkı çocuğun ölümüne bağlıdır.
- **Temsil:** Küçük çocuğa kayyım atanır (TMK m. 284).
- **Beş yıl:** Çocuk için mutlak süre öngörülmemiştir.

V. Öğrenme Tarihinin Belirlenmesi

- **Ölçü:** Kesin kanaate ulaşmak.[15]
- **Şüphe:** Süreyi başlatmaz.[16]
- **Rapor:** Yargılama dışı babalık testi süreyi başlatır.
- **Belge:** Mirasçılık belgesi, tebligat, nüfus kayıt örneği.
- **İspat:** Beyanın aksini ileri süren ispatlar.[17]
- **Samimiyet:** Yıllarca süren şüpheye rağmen dava açmamak aleyhe değerlendirilir.[18]

VI. Bir Aylık Ek Süre

- **Koşul:** Gecikmeyi haklı kılan sebebin varlığı (TMK m. 300/4).
- **Başlangıç:** Sebebin ortadan kalktığı tarih.
- **Süre:** Bir ay.

13 Yargıtay 8. HD, 11.04.2019, E. 2017/9754, K. 2019/4021.
14 Yargıtay HGK, 16.10.2018, E. 2017/1920, K. 2018/1432.
15 Yargıtay HGK, 16.10.2018, E. 2017/1920, K. 2018/1432.
16 Yargıtay 2. HD, 27.12.2021, E. 2021/9667, K. 2021/10069.
17 Yargıtay 8. HD, 25.02.2019, E. 2017/8395, K. 2019/1853.
18 Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/9436, K. 2024/2699.

- **Yetmeyen:** Salt geç öğrenme iddiası.[19]
- **Yeten:** Aldatma ve baskının tanık ile raporla ortaya konması.[20]
- **Yorum:** Kurallar kıyas yoluyla genişletilemez.

VII. Sürelerin Niteliği ve Usul

- **Nitelik:** Hak düşürücü süre, zamanaşımı değil.[21]
- **Res'en:** Hâkim yargılamanın her aşamasında gözetir.
- **Kesilme:** Süreler kesilmez ve durmaz.
- **Nitelendirme:** Dava tanımanın iptali sayılırsa 300. madde uygulanır.[22]
- **Adli tatil:** Süreler uzamaz.[23]
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Bu davada ilk yapılacak iş bir **takvim çıkarmaktır**. Üç tarih yan yana yazılmalıdır: tanıma tarihi, öğrenme tarihi ve dava tarihi. Tanıma tarihi nüfus müdürlüğünden alınacak kayıt örneğinden ya da tanıma senedinden belirlenmelidir; "yaklaşık" tarihlerle çalışılmamalıdır. Öğrenme tarihi mutlaka bir **belgeye** bağlanmalıdır: yargılama dışında aldırılan bir babalık raporu, davacıya tebliğ edilen bir dava dilekçesi, mirasçılık belgesi ya da nüfus kayıt örneği bu işi görür. Bu belgenin tarihinden itibaren bir yıllık süre vardır ve bu süre yaz aylarında da işler. Tanımanın üzerinden beş yıl geçmişse ayrı bir yol izlenmesi gerekir: dilekçede yalnızca "yeni öğrendim" denilmemeli; davacıyı dava açmaktan alıkoyan somut engel, bu engelin ne zaman ortadan kalktığı ve dava tarihinin bundan sonraki bir ay içinde olduğu ayrı ayrı gösterilmelidir. Aldatma veya baskı iddiası varsa bu iddia tanık listesiyle ve varsa genetik raporla desteklenmelidir; soyut bir beyan ek süre için yeterli görülmemektedir. Karşı taraf süre def'i ileri sürmese bile mahkeme süreyi kendiliğinden inceleyeceğinden, süreye ilişkin açıklamalar dava dilekçesinde baştan yapılmalı; cevaba cevap aşamasına bırakılmamalıdır. Davanın doğru adlandırılmasına da dikkat edilmelidir: kayıt bir tanıma senedine dayanıyorsa dava tanımanın iptalidir, nüfus kaydının düzeltilmesi değil; bu ayrım hem görevli mahkemeyi hem de davanın süreye tabi olup olmadığını belirler. Son olarak, süre geçmiş olsa bile çocuğun kendi dava hakkı ergin olmasından itibaren bir yıl daha ayrıca işler; bu hak anne ya da babanın davranışından bağımsızdır.

19 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7109, K. 2025/9669.
20 Yargıtay 2. HD, 02.06.2026, E. 2026/3653, K. 2026/5927.
21 Yargıtay 2. HD, 13.05.2024, E. 2023/2722, K. 2024/3359.
22 Yargıtay 8. HD, 21.12.2017, E. 2017/6684, K. 2017/17311.
23 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7322, K. 2025/9752.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
16.10.2018 · E. 2017/1920 · K. 2018/1432

Tanıyanın baba olmadığının öğrenilmesi kesin kanaate ulaşmayı ifade eder; şüphe süreyi başlatmaz ve çocuğun altsoyu için süre çocuğun ölümünün öğrenilmesinden işler

Nüfus kaydındaki baba isminin düzeltilmesi istemiyle açılan davada görevli mahkemenin hangisi olduğu tartışılmıştır. Genel Kurul, çözüme varmak için soybağının kurulma ve kaldırılma yollarını, tanımanın iptali davasında ispat kuralını ve hak düşürücü süreleri sırasıyla ele almıştır.

> *Hak düşürücü sürelerin işlemesiyle ilgili olarak iki hususun belirtilmesi gereklidir. Birincisi, tanıyanın baba olmadığının öğrenilmesi, bu hususta kesin kanaate ulaşılmasını ifade eder. Tanıyanın babalığından şüphe duyulması, sürenin başlaması için yeterli olmaz. İkincisi, çocuğun altsoyunun iptal davası açması, çocuğun ölümü hâlinde mümkün olabildiği için, çocuğun altsoyu için hak düşürücü süreler, çocuğun ölümünün öğrenilmesinden itibaren başlayacaktır (Dural/Öğüz/Gümüş, s.291-292). Yukarıda belirtildiği üzere soybağı davaları TMK'da sayma usulü ile belirlenmiştir. Bu davalar dışında soybağı davası açabilmek imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca 4721 sayılı TMK'nın 284. maddesine göre Hukuk Muhakemeleri Kanunu kurallarının uygulanması asıl olmakla birlikte, soybağına ilişkin davalarda hâkimin maddi olguyu resen araştırması, kanıtları serbestçe takdir etmesi ve ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrasına göre soybağının belirlenmesinde zorunlu olan hâllerde sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere tarafların ve üçüncü kişilerin rıza göstermeleri gereklidir. 4721 sayılı TMK'nın söz konusu düzenlemeleri dikkate alındığında, soybağı davalarının ilelebet açılabilmesini kabul etmemiş, belirli bir süre geçtikten sonra soybağı ile itirazları bir daha açılmamak üzere kapatılmasını yeğlemiştir. Onun için bu tür davalara hak düşürücü süreler getirilmiştir...*

DEĞERLENDİRME Bu pasaj maddenin üç temel sorusunu birden yanıtlar. **Süre ne zaman başlar?** "Öğrenme", tanıyanın baba olmadığı konusunda **kesin kanaate ulaşmak** demektir; babalıktan şüphe duymak süreyi başlatmaz. **Çocuğun altsoyu için başlangıç nedir?** Altsoyun iptal davası açması ancak çocuğun ölümü hâlinde mümkün olduğundan, onlar için süreler çocuğun ölümünün öğrenilmesinden itibaren işler. **Bu süreler neden var?** Genel Kurul, kanun koyucunun soybağı davalarının sonsuza kadar açılabilmesini kabul etmediğini, belirli bir süreden sonra soybağına yönelik itirazların bir daha açılmamak üzere kapatılmasını yeğlediğini söylüyor. Yani süreler çocuğun kimlik istikrarını korumak içindir; mahkeme bunları taraflar ileri sürmese de kendiliğinden gözetir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2024 · E. 2023/2722 · K. 2024/3359

İlk derece mahkemesinin "zamanaşımı" diye adlandırdığı süre gerçekte hak düşürücü süredir; adlandırma yanlış olsa da sonuç değişmediğinden karar onanır

İlgili sıfatıyla açılan tanımanın iptali davasında ilk derece mahkemesi, davanın öğrenmeden sonraki bir yıllık ve tanımadan sonraki beş yıllık süreler geçtikten sonra açıldığını, gecikmeyi haklı kılan bir sebep de ileri sürülmediğini belirterek davayı reddetmiştir; ancak kararında bunu "zamanaşımı" olarak adlandırmıştır. Bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *...delillerin takdirinde hata görülmemesine ve özellikle İlk Derece Mahkemesi kararında zamanaşımı olarak ifade edilen sürenin hakdüşürücü süre olduğunun anlaşılmasına göre usul ve kanuna uygun olup davacı vekili tarafından temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Adlandırma farkı önemsiz değildir. **Zamanaşımı** bir def'idir: karşı taraf ileri sürmezse hâkim kendiliğinden dikkate alamaz, kesilir ve durur. **Hak düşürücü süre** ise hakkın kendisini sona erdirir: hâkim yargılamanın her aşamasında **res'en** gözetir, kesilmez ve durmaz, feragat edilemez. TMK m. 300'deki süreler ikinci gruptandır. Bu yüzden davalı hiçbir şey söylemese, hatta davayı kabul etse bile süre geçmişse dava reddedilir. Dairenin bu dosyada yaptığı, yanlış adlandırmayı düzeltip sonucu doğru bulmaktır. Dilekçede süre "zamanaşımı" diye yazılmamalıdır; daha önemlisi, karşı tarafın sessiz kalmasına güvenilmemelidir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2023 · E. 2023/7902 · K. 2023/5431

Soybağı tanımayla kurulmuşsa dava soybağının reddi değil tanımanın iptalidir; süre 289. maddeye göre değil 300. maddeye göre hesaplanır

Evlilik dışı doğan çocuk, 2015 yılında düzenlenen tanıma belgesiyle babanın nüfusuna kaydedilmiştir. Baba sonradan çocuğun kendisinden olmadığını öğrendiğini ileri sürerek dava açmıştır. Mahkeme davayı soybağının reddi olarak nitelendirdi ve soybağının reddine ilişkin hükümlerdeki bir yıllık sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Yukarıdaki yasal düzenlemeler dikkate alındığında davanın "tanımanın iptali" davası olmasına rağmen yanılgılı değerlendirmelerle soybağının reddi davası olarak nitelendirilmesi ve soybağının reddine ilişkin hükümlerin uygulanması isabetsizdir. O halde Mahkemece yapılacak iş, davanın tanımanın iptali davası olduğu gözetilerek 4721 sayılı Kanun'un 300 üncü maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları değerlendirilerek karar vermekten ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Davanın adı ile hukukî niteliği aynı şey değildir; niteleme hâkime aittir ve doğru niteleme doğrudan **hangi sürenin uygulanacağını** belirler. Çocuk evlilik içinde doğmuşsa babalık karinesi işler ve yol soybağının reddidir (TMK

m. 286, süreler TMK m. 289). Çocuk evlilik dışında doğmuş ve soybağı tanımayla kurulmuşsa yol tanımanın iptalidir ve süreler 300. maddededir. Daire burada mahkemeye yapılacak işi de göstermiş: davayı tanımanın iptali olarak kabul edip **300. maddenin birinci ve dördüncü fıkralarını** değerlendirmek. Dördüncü fıkranın anılması önemli: süre geçmiş görünse bile gecikmeyi haklı kılan sebep araştırılmadan ret kararı verilemez.

4 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
21.12.2017 · E. 2017/6684 · K. 2017/17311

Tanımayla kurulan soybağında nüfus kaydının iptali için açılacak dava tanımanın iptalidir; tanımanın üzerinden süre geçmişse ve haklı sebep açıklanmamışsa dava reddedilir

Baba, 2010 yılında tanıma ile nüfusuna kaydettirdiği çocukların kayıtlarının iptalini istedi ve davayı 2014 yılında açmıştır. Mahkeme davayı soybağının reddi olarak görüp genetik rapora göre davacının baba olduğunu belirleyerek reddetmiştir.

> *Çocuklar ile baba arasındaki soybağı ilişkisi 03.12.2010 tarihinde tanıma ile kurulmuştur. Bu aşamadan sonra, baba hanesinde kayıtlı çocukların bu hanedeki kayıtlarının iptali için açılacak dava tanımanın iptalidir.*

DEĞERLENDİRME Kısa ama kesin bir kural: soybağı bir kez **tanıma** ile kurulmuşsa, o kaydı ortadan kaldırmanın yolu tanımanın iptali davasıdır. Dosyada mahkeme davayı soybağının reddi sayıp esasa girmiş ve rapora göre reddetmişti; Daire bu nitelemeyi yanlış bulmuş, ancak davanın zaten hak düşürücü süreden reddi gerektiğini, dolayısıyla sonucun doğru olduğunu belirterek kararı onamıştır. Buradaki pratik ilke, tarihleri baştan hesaplamaktır: tanıma tarihi ile dava tarihi arasındaki fark beş yılı aşıyorsa, dilekçede gecikmeyi haklı kılan sebebin **açıkça** gösterilmesi gerekir; açıklanmayan bir sebep, sonradan duruşmada söylenerek telafi edilemez.

5 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
06.05.2019 · E. 2017/10849 · K. 2019/4600

Tanıma senediyle oluşan kaydın silinmesi istemi tanımanın iptali davasıdır ve aile mahkemesinde görülür

Davacılar, nüfus kayıtlarında kardeşleri olarak görünen kişiyi tanımadıklarını, bu isimde bir kardeşlerinin bulunmadığını ileri sürerek nüfus kaydının silinmesini istemişlerdir. Dosyadan, çocuğun ana ile baba arasında evlilik bağı bulunmadan, 2002 yılında noterde düzenlenen tanıma senediyle nüfusa kaydedildiği anlaşılmıştır. Asliye hukuk mahkemesi davayı esastan reddetmiştir.

> *...dava 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 297 ve devamı maddelerinde düzenlenen çocuk aleyhine açılan tanımanın iptali davasıdır. Bu tür davalarda görevli mahkeme, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesidir. Buna göre,*

Mahkemece Aile mahkemesinde görülmek üzere görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Dilekçenin başlığı ne olursa olsun, kaydın tanıma senedine dayandığı anlaşıldığı anda dava tanımanın iptali sayılır. Bunun iki sonucu vardır. **Görev:** dava aile mahkemesinde görülür; asliye hukuk mahkemesi görevsizlik kararı vermelidir (TMK m. 284). **Süre:** nüfus kaydının düzeltilmesi davaları süreye bağlı değilken, tanımanın iptali 300. maddedeki hak düşürücü sürelere tabidir. Uygulamada en sık yapılan hata budur: "nüfus kaydının silinmesi" başlığıyla açılan dava, süresi çoktan dolmuş bir tanımanın iptali davasına dönüşür. Kaydın hangi işleme dayandığı dava açılmadan önce nüfus müdürlüğünden istenecek kayıt örneğiyle netleştirilmelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.12.2021 · E. 2021/9667 · K. 2021/10069

Çocuğun kendisinden olmadığı yönündeki şüphe öğrenme sayılmaz; süre yargılama dışında alınan babalık raporuyla işlemeye başlar

Tanıyan, 2000 yılında noter senediyle tanıdığı çocuk hakkında 2018 yılında tanımanın iptali davası açmıştır. Dilekçesinde, çocuğun babasının kendisi olmayabileceği konusunda bazı duyumlar aldığını belirtmiş, ancak bu duyumları ne zaman aldığını açıklamamıştı. Mahkeme süreler geçtiği ve haklı sebep gösterilmediği gerekçesiyle davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Tanımanın iptali davasında, davanın hak düşürücü süre içerisinde açılıp açılmadığı hususunda ve davanın temellendirilmesinde belirleyici olan "öğrenmenin", ne zaman gerçekleştiği noktasında şüphenin öğrenme açısından yeterli olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yerleşik Yargıtay uygulamalarında, yargılama dışında elde edilmiş babalık raporlarına özellikle hak düşürücü süre niteliğindeki dava açma süresinin öğrenme tarihinden itibaren başlaması bakımından dikkate alındığı görülmekte, yani öğrenmenin yargılama dışı babalık testi ile gerçekleşmesi anında hak düşürücü sürenin başlayacağı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bir çocuğun kendisinden olmadığı yönündeki şüphe öğrenme açısından yeterli kabul edilemeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, öğrenme tarihini ölçülebilir bir olaya bağlar. **Şüphe yetmez:** "içimde bir kuşku vardı", "çocuk bana benzemiyordu", "ortalıkta laf dolaşıyordu" gibi ifadeler süreyi başlatmaz. **Rapor başlatır:** yerleşik uygulamada, yargılama dışında aldırılan bir babalık testi sonucunun ilgilinin eline geçtiği an öğrenme tarihi sayılır ve bir yıllık süre o gün işlemeye başlar. Bunun iki yönlü sonucu vardır: özel bir laboratuvara başvuran kişi o raporun tarihini artık geriye çekemez; buna karşılık karşı taraf "sen yıllardır biliyordun" diyorsa, salt şüphe iddiası ile sürenin başlatılmasına da izin verilmez. Rapor tarihi ve dava tarihi dilekçede yan yana yazılmalıdır.

7 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
25.02.2019 · E. 2017/8395 · K. 2019/1853

Davacının öğrenme tarihine ilişkin beyanının aksi ispat edilemiyorsa mahkeme süreden ret kararı veremez, işin esasını incelemelidir

İlgili sıfatıyla dava açan kişi, tanımayı sulh hukuk mahkemesinden aldığı veraset ilamıyla öğrendiğini ileri sürerek çocuk ve ana aleyhine tanımanın iptalini istemiştir. Mahkeme, tanımanın iptali için öngörülen hak düşürücü sürelerin geçtiğini belirterek davayı reddetmiştir.

> *...iptali istenen tanımanın öğrenildiği beyan edilerek dava açıldığına ve bunun aksinin dosya kapsamına göre iddia ve ispat edilemediğine göre, Mahkemece işin esası incelenip bir karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Öğrenme tarihi bir **maddî vakıadır** ve bu vakıanın aksini ileri süren taraf onu ispatlamak zorundadır. Davacı, tanımayı hangi belgeyle ve hangi tarihte öğrendiğini somut olarak açıklamışsa, mahkeme kendiliğinden "bundan önce de öğrenmiş olmalı" varsayımıyla davayı reddedemez. Bu dosyada davacı veraset ilamını göstermiş, aksi ispat edilememiş ve Daire işin esasına girilmesi gerektiğine karar vermiştir. Pratik sonuç: öğrenme belgeye bağlanmalıdır. Mirasçılık belgesi, davacıya tebliğ edilen bir dava dilekçesi, nüfus kayıt örneği ya da bir rapor — tarihi belli olan bir belge, sonradan yapılacak tartışmayı büyük ölçüde bitirir.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
18.04.2024 · E. 2023/9436 · K. 2024/2699

"Zaten şüpheleniyordum" beyanı, sonradan öğrendiği savını samimi olmaktan çıkarır; uzun süre dava açmayan davacı haklı sebebe dayanamaz

Tanıyan, evlilik dışı birliktelikten olan çocukları baskı altında nüfusuna kaydettirdiğini ve biyolojik baba olmadığı konusunda kuvvetli şüphe duyduğunu ileri sürerek 2022 yılında dava açmıştır. Yargılamada daha önce de aynı yönde duyum ve kuşkularının bulunduğunu, ancak dava açmadığını ifade etmiştir; gecikmeyi haklı kılan bir sebep bildirmemiştir. Dava süreden reddedildi, istinaf ve temyiz başvuruları reddedilmiştir.

> *...tescil tarihinden itibaren bu yana aradan çok uzun bir süre geçmesine rağmen dava açılmasındaki gecikmeyi haklı kılacak sebep bulunup bulunmadığına ilişkin başka bir iddia veya savunma da öne sürülmediği, ayrıca davacının davaya konu çocuğun kendisinden olmadığını sonradan öğrendiği beyanının samimi görülmediği, ben zaten şüpheleniyordum şeklindeki ifadesinin ise bu hususu desteklendiğini göstermekte olduğu, bu itibar ve kabul ile; davacının tanıman iptaline ilişkin davasının 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun)'un 300 üncü maddesinin 1 inci fıkrası hükmü uyarınca düzenlenen hak düşürücü süresi sonrasında açıldığı gerekçesi ile açılan davanın reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, önceki kararla birlikte okunmalıdır; ikisi çelişmez, birbirini tamamlar. **Şüphe süreyi başlatmaz** — bu doğrudur. Ancak uzun yıllar süren bir şüpheye rağmen hiçbir adım atmamış olmak, sonradan "yeni öğrendim" denilmesini **inandırıcı olmaktan çıkarır** ve 300. maddenin son fıkrasındaki haklı sebebe dayanılmasını engeller. Mahkeme burada tam olarak bunu yapmış, "ben zaten şüpheleniyordum" ifadesini geç öğrenme savının samimiyetini ortadan kaldıran bir unsur saymıştır. Alıntı, Dairenin onadığı ilk derece gerekçesinden alınmıştır. Doğru davranış şudur: şüphe duyulduğu anda test yaptırılmalı; rapor ele geçtiğinde bir yıl içinde dava açılmalıdır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.04.2019 · E. 2017/9754 · K. 2019/4021

İlgili sıfatıyla dava açan kişi bakımından beş yıllık sürenin tanıma tarihinden işlemeye başlaması mümkün değildir; süre öğrenmeyle başlar

Davacı, murisinin mirasçılık belgesini alınca murisin tanıdığı bir çocuğun bulunduğunu görmüştür. Mirasçılık belgesi 13.06.2013 tarihinde alınmış, dava bu tarihten sonraki bir yıl içinde açılmıştı; ancak tanıma 1996 yılında yapılmış ve nüfusa tescil edilmişti. Mahkeme, tanımanın üzerinden beş yıl geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Davacı Türk Medeni Kanunu'nun 300/2 maddesi kapsamında ilgili sıfatı ile dava açmış kişidir. Dava hakkı, tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Davacı tanımayı,murisinden mirasçılık belgesi aldığı tarihten sonra öğrendiğini açıklamış olup, mirasçılık belgesi 13.06.2013 tarihinde alınmıştır. Mahkemece, TMK'nın 300/2. maddesinde belirtilen; tanıma işleminden sonra herhalde beş yıllık süre içerisinde bu davanın açılması gerektiği, davanın 5 yılllık hak düşürücü süre içerisinde açılmadığından davanın reddine karar verilmiş ise de; yasa metnindeki 5 yıllık sürenin ilgili açısından tanıma tarihinden itibaren başlaması mümkün olmadığından ve davacı da mirasçılık belgesi almakla öğrenmiş olup bir yıllık süre içerisinde davasını açtığından, davanın sürede kabulü ile işin esası incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin en tartışmalı noktasına dokunur. Metin ilgililer için "her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl" der; Daire ise beş yıllık sürenin **ilgili açısından tanıma tarihinden başlamasının mümkün olmadığını**, davacının mirasçılık belgesini almakla öğrendiğini ve bir yıl içinde dava açtığını belirterek işin esasının incelenmesi gerektiğine karar vermiştir. Gerekçe, tanımadan haberi olmayan bir kişinin hakkının, o haberi almadan işlemeye başlayan bir süreyle sona ermesinin kabul edilemeyeceğidir. Buna karşılık 2. Hukuk Dairesinin sonraki uygulamasında beş yıllık üst sınır, tanıyanın açtığı davalarda katı biçimde uygulanmaktadır.[24] Bu nedenle ilgili sıfatıyla dava açacak kişi beş yıllık süreye güvenmek yerine öğrenmesini belgelemeli ve bir yıl içinde harekete geçmelidir.

24 Yargıtay 2. HD, 17.11.2025, E. 2025/7109, K. 2025/9669.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
17.11.2025 · E. 2025/7109 · K. 2025/9669

Salt "geç öğrendim" iddiası son fıkradaki bir aylık ek süreden yararlanmak için yeterli değildir; gecikmeyi haklı kılan ayrı bir sebep gerekir

Tanıyan, 2005 yılında yaptığı tanıma işleminin iptalini istemiştir. Yargılamada alınan Adli Tıp Kurumu raporu, davacının çocuğun babası olmadığını ortaya koydu ve ilk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi hükmü tanımanın iptali biçiminde düzelterek onamıştır. Çocuğun kayyımı, davanın beş yıllık hak düşürücü süre geçtikten sonra açıldığını ileri sürerek temyiz etmiştir.

> *Hak düşürücü sürelere ilişkin kurallar açık ve kesin şekilde düzenlendiğinden açıkça kıyas yapılacağına ilişkin bir düzenleme olmadığı sürece kıyas yoluyla genişletilemezler. Özetle davanın hak düşürücü sürede açılamaması için gecikmeyi haklı kılan bir sebep olması gerektiğinden salt geç öğrenme iddiası il 300/ son maddesinde belirtilen bir aylık ek süreden yararlanılması mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire burada iki kademeli bir ayrım yapıyor. **Geç öğrenme** bir olgudur; **gecikmeyi haklı kılan sebep** ise bu olgunun ötesinde, davanın süresinde açılmasını fiilen engelleyen bir durumdur. Kanun son fıkrada yalnızca ikincisine ek süre tanımıştır; hak düşürücü sürelere ilişkin kurallar açık ve kesin olduğundan kıyas yoluyla genişletilemez. Bu yorumun kesinleşmediğini de belirtmek gerekir: bozma kararına bölge adliye mahkemesince direnilmiş ve dosya, temyiz incelemesi için Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna gönderilmiştir.[25] Dolayısıyla süre savunmasıyla karşılaşıldığında yalnızca geç öğrenildiğini söylemekle yetinilmemeli; öğrenmeyi geciktiren somut engel ve o engelin ne zaman ortadan kalktığı ayrıca ortaya konulmalıdır.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.06.2026 · E. 2026/3653 · K. 2026/5927

Aldatma ve baskı altında yapılan tanımada gerçeğin öğrenildiği tarih tanık beyanları ve Adli Tıp raporuyla belirlenip bir ay içinde açılan dava süresindedir

Tanıyan, çocuğun kendisinden olduğuna inandırılarak 2010 yılında tanıma işlemi yaptığını, uzun yıllar bu inançla yaşadığını, 2021 yılının Ekim ayı ortalarında gerçeği öğrendiğini ileri sürerek 09.11.2021 tarihinde dava açmıştır. Yargılamada alınan Adli Tıp Kurumu raporu, biyolojik babalığın reddedildiğini belirlemiştir. Mahkeme, davanın beş yıllık süre geçtikten sonra açıldığı ve gecikmeyi haklı kılan bir sebebin ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Davanın kanunda belirtilen yasal süreler içerisinde açılmadığı, ancak dava dilekçesinde yer alan beyanlar, tanık beyanları ve Adli Tıp raporu dikkate alındığında, davacınnın aslında çocuğun kendisinden olmadığını öğrenme tarihinin (2021 yılının Ekim ayının ortası) yasal süreler bittikten sonra olduğu, erkeğin bu*

25 Yargıtay 2. HD, 18.06.2026, E. 2026/4934, K. 2026/6868.

> *zamana kadar çocuğun kendisinden olduğunu sandığı, 2021 Ekim ayı ortalarında çocuğun kendisinden olmadığını öğrendiği ve akabinde 1 ay içinde 09.11.2021'de eldeki davayı açtığı, bu durumun gecikmeyi haklı kılan sebep olabileceği ve öğrenme tarihinden itibaren bir aylık süre içerinde davanın açıldığı, sürenin geçmediği anlaşıldığından tanımanın iptali davasının kabulü gerekirken reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Önceki kararın sınırını gösteren örnek budur. Aradaki fark, dosyaya konan **delilin niteliğidir**: burada davacı yalnızca geç öğrendiğini söylememiş, yıllarca çocuğun kendisinden olduğunu sanmasına yol açan aldatma ve baskıyı tanık beyanlarıyla, gerçeği öğrendiği anı ise Adli Tıp raporuyla desteklemiştir. Daire, öğrenme tarihinin yasal süreler dolduktan sonraya rastladığını ve davanın o tarihten itibaren bir ay içinde açıldığını belirleyerek davanın kabulü gerektiğine hükmetmiştir. Son fıkraya dayanılacaksa dilekçede üç tarih açıkça yazılmalıdır: tanıma tarihi, gecikmeyi haklı kılan sebebin ortadan kalktığı tarih ve dava tarihi. Aradaki son iki tarih arasındaki fark bir ayı aşarsa ek süre işlemez.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.11.2025 · E. 2025/7322 · K. 2025/9752

Soybağına ilişkin davalar adli tatilde de görüldüğünden bu davalardaki süreler yaz aylarında da işlemeye devam eder

Tanımanın iptali davasında bölge adliye mahkemesi kararı davacı vekiline 22.07.2025 tarihinde tebliğ edilmiştir. Temyiz dilekçesi ise iki haftalık sürenin son günü olan 05.08.2025 tarihi geçirildikten sonra, 06.08.2025 tarihinde verilmiştir.

> *"...temyiz dilekçesi, 6100 sayılı Kanun'un 103 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre soybağına ilişkin davalar adli tatilde de görüleceğinden, temyiz süresin son günü(05.08.2025) geçirildikten sonra, 06.08.2025 tarihinde verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Adli tatil 20 Temmuz - 31 Ağustos arasındadır ve kural olarak bu dönemde biten süreler tatilin bitiminden itibaren bir hafta uzar. Ancak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 103. maddesi bazı işleri bu kuralın dışında bırakır; soybağına ilişkin davalar da bunlardandır. Sonuç nettir: tanımanın iptali davasında **hiçbir süre yaz nedeniyle uzamaz** — ne 300. maddedeki bir yıllık ve beş yıllık hak düşürücü süreler, ne son fıkradaki bir aylık ek süre, ne de temyiz süresi. Bu dosyada bir günlük gecikme temyiz dilekçesinin süreden reddine yol açmıştır. Temmuz ya da Ağustos ayında alınan bir tebligatta sürenin uzayacağı varsayılmamalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davası.
- **TMK m. 289:** Soybağının reddinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 296:** Tanımada bildirim.

- **TMK m. 297:** Tanıyanın iptal davası.
- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.
- **TMK m. 299:** Tanımanın iptalinde ispat yükü.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 303:** Babalık davasında hak düşürücü süreler.

MADDE

301

B. Babalık hükmü

I. Dava hakkı

KANUN METNİ

(1) Çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini ana ve çocuk isteyebilirler.
(2) Dava babaya, baba ölmüşse mirasçılarına karşı açılır.
(3) Babalık davası, Cumhuriyet savcısına ve Hazineye; dava ana tarafından açılmışsa kayyıma; kayyım tarafından açılmışsa anaya ihbar edilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 301, baba ile çocuk arasındaki soybağının hâkim hükmüyle kurulmasını sağlayan babalık davasını düzenler. Davayı **ana ve çocuk** açabilir; her ikisinin dava hakkı ayrı ayrıdır. Dava **babaya**, baba ölmüşse **mirasçılarına** yöneltilir.[1] Dava ayrıca **Cumhuriyet savcısına ve Hazineye**; ana açmışsa **kayyıma**, kayyım açmışsa **anaya** ihbar edilir; bu ihbar yapılmadan kurulan hüküm eksik hasım sebebiyle bozulur.[2] Davanın görünmeyen ön koşulu şudur: çocuğun **başka bir erkekle soybağı bulunmamalıdır**; varsa önce o bağ kaldırılmalıdır.[3] Görevli mahkeme aile mahkemesidir (4787 s. K. m. 4).

TEMEL KAVRAMLAR

Babalık hükmü	Soybağını mahkeme kararıyla kuran hüküm (TMK m. 301/1).
Aktif dava ehliyeti	Davayı açma hakkı; burada ana ve çocuk (TMK m. 301/1).
Pasif husumet	Davanın babaya veya mirasçılarına yöneltilmesi (TMK m. 301/2).
İhbar	Davanın savcıya, Hazineye, kayyıma veya anaya bildirilmesi (TMK m. 301/3).

1 Yargıtay 8. HD, 06.07.2017, E. 2017/13143, K. 2017/10069.
2 Yargıtay HGK, 02.02.2005, E. 2004/2-746, K. 2005/22.
3 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 301- Madde çocuk ile babası arasındaki soybağının hâkim hükmü ile kurulabilmesi olanağını, bu olanağın gerçekleşmesini dava açma yoluyla sağlayabilecek kişileri, davanın kime karşı açılacağını ve kime ihbar edileceğini düzenlemektedir. Yürürlükteki Kanunun 295 inci maddesini karşılayan bu maddede İsviçre Medenî Kanununun 261 inci maddesinden esinlenilmiş olmakla birlikte, İsviçre Medenî Kanununun anılan maddesinin aynen alınması söz konusu değildir. Birinci fıkra ana ve çocuğun, baba ile çocuk arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini isteyebileceklerini, yani ana ve çocuğun babalık davası açabileceklerini hükme bağlamaktadır. Kaynak maddenin birinci fıkrasının aynısıdır. Dava hakkına hem anne hem de çocuk ayrı ayrı sahiptirler. İkinci fıkrada ise, davalılar belirlenmiştir. Bunlar baba ve babanın ölümü hâlinde onun mirasçılarıdır. Kaynak maddede ise, davanın, babaya veya onun ölümü hâlinde, sırasıyla, babanın altsoyuna, anne ve babasına veya kardeşlerine yahut bunlar da yoksa babanın son yerleşim yerindeki yetkili resmî makama karşı açılacağı öngörülmüştür. Buna karşılık davalı olabilecek mirasçılar maddede sınırlanmamış ve resmî makamlar olarak Cumhuriyet savcısı ile babalık davasının dokunduğu çıkarları korunması gereken Hazine dava kendilerine ihbar edilecek kişiler olarak üçüncü fıkraya alınmıştır. Üçüncü fıkra gereğince dava kendisine ihbar edilecek diğer kişi, dava ana tarafından açılmışsa kayyım, kayyım tarafından açılmışsa ana olacaktır. Cumhuriyet savcısına ihbar zorunluluğu, babalık davalarının kamu düzenini de ilgilendirmesi nedeniyle getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 116-117*

Gerekçenin üç cümlesi uygulamada doğrudan sonuç doğurur. **Birincisi:** "Dava hakkına hem anne hem de çocuk ayrı ayrı sahiptirler." Bu, ananın davasının reddedilmiş ya da süresinin geçmiş olmasının çocuğun hakkını etkilemediği anlamına gelir; çocuğun dava hakkı kendi başına ayakta durur (TMK m. 303). **İkincisi:** kaynak İsviçre maddesi, babanın ölümü hâlinde davanın sırasıyla altsoya, ana ve babaya, kardeşlere, bunlar da yoksa resmî makama karşı açılacağını öngörürken, Türk metni **davalı olabilecek mirasçıları sınırlamamıştır**. Bu, uygulamada davalı listesinin mirasçılık belgesine göre çıkarılmasını zorunlu kılar. **Üçüncüsü:** kaynak metinde davalı olan resmî makam, Türk metninde davalı değil **ihbar olunan** hâline getirilmiştir; gerekçe bunun sebebini de yazar: Cumhuriyet savcısına ihbar zorunluluğu, babalık davalarının kamu düzenini de ilgilendirmesi nedeniyledir. Bu ayrım pratikte sık karıştırılır: savcı ve Hazine davalı değildir, bu nedenle haklarında husumetten ret kararı verilmesi de doğru olmaz; onlara yalnızca davaya katılma imkânı tanınır. Tasarının 301. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 295. maddesi davacı ve davalı çevresini bugünküne çok yakın biçimde belirlemişti: evlilik dışında doğan çocuğun anası babanın hükmen tayini için dava açabilir, çocuk da bu hakka sahiptir, dava baba veya mirasçıları aleyhine açılır. Yeni Kanun bu çekirdeği korumuş, çevresini değiştirmiştir. **Birinci fark ihbardır.** Eski Kanun'da savcıya ihbar yoktu; yalnızca 299. maddede, babalığın hükmen tayini davasının hâkim

tarafından doğrudan doğruya davalının yerleşim yerindeki **Hazine memuruna** tebliğ edileceği öngörülmüştü. Yeni Kanun Hazineyi korumuş, yanına Cumhuriyet savcısını eklemiş ve ayrıca kayyım ile ana arasında karşılıklı ihbar öngörmüştür. **İkinci fark kayyımdır.** Eski Kanun'un 298. maddesine göre mahkeme evlilik dışı bir doğumdan haberdar olduğunda çocuğun menfaatlerini korumak üzere **hemen** bir kayyım atardı; bu, mahkemenin kendiliğinden yürüttüğü bir işlemdi. Yeni Kanun'da kayyım, vesayet makamınca ve menfaat çatışması ölçütüne göre atanır; babalık davası bakımından ise kayyım varsa davanın ona ihbarı zorunludur. **Üçüncü fark davanın konusudur.** Eski Kanun'un 297. maddesi davayı ikiye ayırıyordu: yalnızca "nakdî tediyat" (para ödenmesi) istenen dava ile babalığın kişisel duruma ilişkin bütün sonuçlarıyla hükmen tayinini isteyen dava. Yeni Kanun bu ikiliği kaldırmış, babalık davasını tek bir dava hâline getirmiş, ananın malî haklarını ise ayrı bir maddeye taşımıştır (TMK m. 304). **Dördüncü fark, eski Kanun'un 302. maddesindeki "ananın kusuru" savunmasının kaldırılmasıdır:** ananın gebe kaldığı dönemdeki yaşayışına dayanarak davanın reddedilmesi bugün mümkün değildir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 295 – Evlilik haricinde doğan çocuğun anası, babanın hükmen tayini için ikamei dava edebilir. Çocuk ta bu hakkı haizdir. Dava, baba veya mirasçıları aleyhine ikame olunur. Madde 298 – Mahkeme, evlilik haricinde bir doğumdan haberdar olduğu veya böyle bir gebelik ana tarafından kendisine haber verildiği takdirde; çocuğun menfaatlerini sıyanet etmek üzere, hemen bir kayyım tayin eder. Babalık davası bittiği veya ikamesi için muayyen müddet geçtiği takdirde mahkeme, çocuğun ana veya babanın velayeti altında bırakılmasını faydalı görmezse kayyım yerine bir vasi nasbeyler. Madde 299 – Babalık davası müddeniin doğum zamanında Türkiye'deki ikametgahının bulunduğu mahal mahkemesinde ikame edilebileceği gibi müddeaaleyhin dava zamanındaki ikametgahının bulunduğu mahal mahkemesinde dahi ikame olunabilir. Babalığın hükmen tayini maksadiyle vakı olan dava, menfaatlerini sıyanet edebilmesi için hakim tarafından doğrudan doğruya müddeaaleyhin ikametgahındaki hazine memuruna tebliğ olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 295, 298 ve 299

	743 sayılı Kanun m. 295 vd.	4721 sayılı Kanun m. 301
Davacı	Ana ve çocuk	Ana ve çocuk
Davalı	Baba veya mirasçıları	Baba veya mirasçıları
Savcıya ihbar	Yok	Zorunlu
Hazineye bildirim	Hazine memuruna tebliğ	Hazineye ihbar
Kayyım	Mahkeme kendiliğinden atardı	Vesayet makamı atar, davaya ihbar edilir
Ananın kusuru savunması	Vardı (m. 302)	Kaldırıldı

Değişiklik durumu

Maddenin kendisi değiştirilmemiştir; ancak babalık davasının kullanılabilirliğini asıl etkileyen gelişme komşu maddede olmuştur. Çocuğun dava hakkını kayyım atanma-

sına ya da erginliğe bağlayan ve bir yıllık süreyle sınırlayan hüküm iptal edilmiştir;[4] bu iptalin yürürlüğe girmesiyle çocuk bakımından süre engeli büyük ölçüde kalkmıştır (TMK m. 303). Uygulamayı şekillendiren ikinci gelişme içtihatladır: Yargıtay, çocuğun başka bir erkekle soybağı bulunması hâlinde babalık davasının dinlenemeyeceğini, iki talebin birlikte ileri sürülmesi hâlinde tefrik ve bekletici sorun yolunun izleneceğini belirlemiştir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; savcıya ihbar ve kayyım-ana karşılıklı ihbarı geldi	4721 s. K.
07.02.2013	Çocuğun dava süresine ilişkin fıkranın iptali yürürlüğe girdi	AYM, K. 2011/143

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Ana	TMK m. 301/1
Davacı	Çocuk	TMK m. 301/1
Dava hakkı	Ana ile çocuk ayrı ayrı sahiptir	Madde gerekçesi
Davalı	Baba	TMK m. 301/2
Baba ölmüşse	Mirasçıları	TMK m. 301/2
Mirasçı olmayan	Davalı gösterilemez	Yargıtay 8. HD, K. 2017/10069
İhbar	Cumhuriyet savcısı ve Hazine	TMK m. 301/3
Ana açmışsa	Kayyıma ihbar	TMK m. 301/3
Kayyım açmışsa	Anaya ihbar	TMK m. 301/3
İhbar yapılmazsa	Eksik hasım, bozma	Yargıtay HGK, K. 2005/22
Ön koşul	Başka erkekle soybağı bulunmaması	Yargıtay HGK, K. 2025/603
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde, çocuk ile babası arasındaki soybağının hâkim hükmüyle kurulabilmesi olanağını, bu olanağı dava yoluyla sağlayabilecek kişileri, davanın kime karşı açılacağını ve kime ihbar edileceğini düzenler. Gerekçe, maddenin İsviçre Medenî Kanunu'nun 261. maddesinden esinlendiğini, ancak aynen alınmadığını belirtir ve farkı açıkça gösterir: kaynak maddede dava, babanın ölümü hâlinde sırasıyla babanın altsoyuna, ana ve babasına veya kardeşlerine,

4 AYM, 27.10.2011, E. 2010/71, K. 2011/143.
5 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.

bunlar da yoksa babanın son yerleşim yerindeki resmî makama karşı açılır; Türk metninde ise **davalı olabilecek mirasçılar sınırlanmamış**, resmî makamlar da davalı değil kendilerine **ihbar** edilecek kişiler olarak üçüncü fıkraya alınmıştır. Gerekçenin iki cümlesi uygulamada doğrudan işe yarar: "Dava hakkına hem anne hem de çocuk ayrı ayrı sahiptirler" ve "Cumhuriyet savcısına ihbar zorunluluğu, babalık davalarının kamu düzenini de ilgilendirmesi nedeniyle getirilmiştir". Tasarının 301. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu davada en çok kaybedilen nokta **ihbardır**. Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar zorunludur; ana davayı açmışsa küçüğe kayyım atatılıp davanın kayyıma da ihbar edilmesi gerekir.[6] İhbarın yapılmaması eksik hasım ve eksik tahkikat sayılır; yıllar süren yargılama tek bir usul eksikliğiyle başa döner. Savcıya yapılacak tebligatın şekli de farklıdır: evrakın **aslının gösterilmesi** ve tarih ile imza konulması gerekir, başka biçimde yapılan tebligat usulsüzdür.[7] İkinci kritik nokta **ön koşuldur**: çocuk başka bir erkeğin hanesinde kayıtlıysa babalık davası dinlenmez; önce o soybağının kaldırılması, iki talep birlikte ileri sürülmüşse tefrik edilip bekletici sorun yapılması gerekir. Üçüncü nokta **davalı listesidir**: baba ölmüşse mirasçıların tamamı davalı gösterilmeli, mirasçı olmayan kişiler listeden çıkarılmalıdır; dava açılmadan önce güncel bir mirasçılık belgesi alınmalıdır. Son olarak Cumhuriyet savcısı ve Hazine davanın tarafı değil, ihbar olunanlardır; onları davalı gibi gösterip haklarında husumetten ret kararı istemek doğru değildir.

II. Dava Hakkı Sahipleri

- **Ana:** Çocuğun anası (TMK m. 301/1).
- **Çocuk:** Soybağı kurulacak çocuğun kendisi.
- **Bağımsızlık:** Gerekçeye göre ana ile çocuk dava hakkına ayrı ayrı sahiptir.
- **Küçük çocuk:** Menfaat çatışmasında kayyım eliyle.[8]
- **Baba:** Maddede davacılar arasında sayılmamıştır.
- **Vekil:** Vekâletnamede özel yetki aranır.[9]

III. Davalı Sıfatı

- **Kural:** Babaya (TMK m. 301/2).
- **Ölmüşse:** Mirasçılarına.

6 Yargıtay 18. HD, 19.04.2016, E. 2016/6095, K. 2016/6227.
7 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2017/8033, K. 2018/18468.
8 Yargıtay 18. HD, 19.04.2016, E. 2016/6095, K. 2016/6227.
9 Yargıtay 8. HD, 03.05.2018, E. 2018/9837, K. 2018/12054.

- **Kapsam:** Mirasçıların tamamına yöneltilmelidir.
- **Sınır:** Mirasçı olmayan kişi davalı gösterilemez.[10]
- **Belge:** Dava öncesi güncel mirasçılık belgesi alınmalıdır.
- **Nüfus idaresi:** Kayda etkili davalarda dâhil edilmelidir.[11]

IV. Davanın İhbar Edileceği Kişiler

- **Cumhuriyet savcısı:** Kamu düzeni gerekçesiyle (TMK m. 301/3).
- **Hazine:** Malî çıkarları etkilendiği için.
- **Kayyım:** Dava ana tarafından açılmışsa.
- **Ana:** Dava kayyım tarafından açılmışsa.
- **Yaptırım:** İhbar yoksa eksik hasım.[12]
- **Şekil:** Savcıya evrakın aslı gösterilir.[13]

V. Davanın Ön Koşulu

- **Koşul:** Çocuğun başka erkekle soybağı bulunmaması.[14]
- **Varsa:** Önce o soybağı kaldırılmalıdır.
- **Yollar:** Soybağının reddi (TMK m. 286) veya tanımanın iptali (TMK m. 298).
- **Birlikte açılırsa:** Talep tefrik edilir.
- **Tefrikten sonra:** Bekletici sorun yapılır.
- **Kesinleşirse:** Babalık davasına devam edilir.

VI. Görev ve Niteleme

- **Niteleme:** Hâkime aittir.[15]
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).
- **Aile mahkemesi yoksa:** Asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla.
- **Birlikte açılan kayıt düzeltme:** Aile mahkemesi görevlidir.[16]
- **Kamu düzeni:** Görev her aşamada res'en gözetilir.
- **Sayma usulü:** Kanunda sayılmayan soybağı davası açılamaz.[17]

10 Yargıtay 8. HD, 06.07.2017, E. 2017/13143, K. 2017/10069.
11 Yargıtay 18. HD, 20.01.2015, E. 2014/11445, K. 2015/769.
12 Yargıtay HGK, 02.02.2005, E. 2004/2-746, K. 2005/22.
13 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2017/8033, K. 2018/18468.
14 Yargıtay HGK, 08.10.2025, E. 2024/366, K. 2025/603.
15 Yargıtay 2. HD, 18.02.2013, E. 2012/2316, K. 2013/3768.
16 Yargıtay 2. HD, 16.03.2023, E. 2022/9568, K. 2023/1160.
17 Yargıtay HGK, 04.10.2023, E. 2022/762, K. 2023/883.

VII. Davayla Birlikte İstenebilecekler

- **Ananın malî hakları:** Doğum giderleri ve altışar haftalık geçim (TMK m. 304).
- **Çocuk için nafaka:** Hükmedilir (TMK m. 182).
- **Nitelik:** Bu talepler babalığın fer'îsidir.[18]
- **Harç:** Fer'î talepler ayrıca harca tabi değildir.
- **Vekâlet ücreti:** Ayrı ayrı hükmedilmez.
- **Karine:** Gebe kalma döneminde ilişki babalığa karinedir (TMK m. 302).

UYGULAMA NOTU

Babalık davasına başlamadan önce üç belge hazır bulundurulmalıdır. **Birincisi çocuğun güncel nüfus kayıt örneğidir.** Çocuk bir başka erkeğin hanesinde kayıtlıysa doğrudan babalık davası açılamaz; önce o soybağının kaldırılması gerekir. Bu iki talep tek dilekçede ileri sürülebilir, ancak mahkeme soybağının reddi ya da tanımanın iptali talebini tefrik edip babalık davası bakımından bekletici sorun yapacaktır; dilekçede bunun davacı tarafından önerilmesi süreci hızlandırır. **İkincisi mirasçılık belgesidir.** Baba ölmüşse dava mirasçılarının tamamına yöneltilmelidir; eksik bırakılan mirasçı bozma sebebidir, mirasçı olmayan kişinin davalı gösterilmesi ise husumetten ret sebebidir. Dava açılmadan önce ölmüş bir mirasçı varsa onun yerine kendi mirasçıları gösterilir. **Üçüncüsü vekâletnamedir.** Babalık davası kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekâletnamede özel yetkinin yazılı olması bir dava şartıdır. Dilekçe yazılırken ihbar talepleri ayrı bir başlık altında sıralanmalıdır: Cumhuriyet savcısı, Hazine ve ana davacıysa kayyım. Kayyım için mahkemeden sulh hukuk mahkemesine yazı yazılması istenmelidir. İlk duruşmada ihbarların yapılıp yapılmadığı tutanağa geçirtilmelidir; savcılık bakımından kararın "görüldü" şerhiyle dönmesi gerektiği unutulmamalıdır. Esas bakımından ise genetik inceleme talebi baştan yazılmalıdır; taraf ve tanık beyanlarıyla yetinilerek verilen kabul kararları bozulmaktadır. Son olarak ananın malî hakları ve çocuk için nafaka aynı dilekçede istenmelidir; bunlar fer'î talep olduğundan ek harca tabi değildir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603

Çocuğun bir başka erkekle soybağı ortadan kaldırılmadıkça babalık davası açılamaz; dava ana ve çocuk tarafından babaya, baba ölmüşse mirasçılarına karşı açılır

Davacı, nüfus kayıtlarında görünen kişinin biyolojik babası olmadığını, gerçek babasının anasının ilk eşi olduğunu ileri sürerek soybağı ilişkisi kurulmasını istemiştir. Mahkeme davayı usulden reddetmiştir; Özel Daire, kayden baba görünen kişiye

18 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/1487, K. 2023/2373.

karşı soybağının reddi talebinin tefrik edilmesini, diğer kişiye karşı yargılamanın babalık davası olarak yürütülmesini ve tefrik edilen davanın bekletici sorun yapılmasını belirterek bozmuştur. Yargılama sırasında kayden baba görünen kişinin açtığı dava sonucu soybağı reddedilmiş ve karar kesinleşmişti.

> *Çocuk ile baba arasında soybağı kurulmasını sağlayan son yol ise babalık hükmüdür. Bahse konu davanın, çocuk ile baba arasında soybağı kurulabilmesi için çocuğun bir başka erkek ile soybağının bulunmaması gereklidir. Çocuğun herhangi bir yolla bir başka erkek ile soybağı kurulmuş ise bu soybağı ortadan kaldırılmadıkça babalık davası açılamaz. 4721 sayılı Kanun'un 301. maddesine göre çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini ana ve çocuk, babaya; baba ölmüşse mirasçılarına karşı açacakları babalık davası ile isteyebilirler. Dava açma, hak düşürücü sürelere bağlanmıştır. Babalık davalarında görevli mahkeme 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Babalık davasının görünmeyen ama en sert koşulu budur: çocuğun **başka bir erkekle soybağı bulunmamalıdır**. Çocuk bir başka erkeğin hanesinde kayıtlıysa, önce o bağın kaldırılması gerekir; aksi hâlde babalık davası dinlenmez. Kararın uygulamadaki değeri, bunun nasıl yapılacağını göstermesidir: iki talep bir dilekçede ileri sürülmüşse mahkeme soybağının reddi talebini **tefrik eder**, babalık davasını ayrı yürütür ve tefrik edilen davayı babalık davası bakımından **bekletici sorun** yapar. Genel Kurul ayrıca şunu da belirlemiştir: mevcut soybağı yargılama sırasında başka bir dosyada kaldırılıp kesinleşmişse artık o yönden karar verilmesine yer olmaz ve davaya babalık davası olarak devam edilir. Dilekçeye çocuğun güncel nüfus kaydı mutlaka eklenmelidir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.10.2023 · E. 2022/762 · K. 2023/883

Soybağı davaları kanunda sayma yoluyla belirlenmiştir; bu davalar dışında soybağı davası açılamaz ve nüfus kayıt düzeltim davalarından ayrıdırlar

Nüfus kaydının anne ve baba yönünden düzeltilmesi istemiyle açılan davada görevli mahkemenin hangisi olduğu tartışılmıştır. Genel Kurul, çözüme varmadan önce soybağının kurulma ve kaldırılma yollarını tek tek sayarak bunların nüfus kayıt düzeltim davalarından farkını ortaya koydu.

> *Soybağı davaları Kanun'da sayma usulü ile belirlenmiştir. Bu davalar dışında soybağı davası açma imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca söz konusu düzenlemeler dikkate alındığında, soybağı davalarının ilelebet açılabilmesi kabul edilmemiş, belirli bir süre geçtikten sonra soybağı ile itirazları, bir daha açılmamak üzere kapatılmasını yeğlemiştir. O sebepledir ki kanun koyucu bu tür davalarda hak düşürücü süreler öngörmüştür. Soybağı davaları ile nüfus kayıt düzeltim davaları sonuçları itibari ile benzerlik gösterse de içerik ve yargılama kuralları açısından kendilerine özgüdürler ve Kanunun özel hükümlerine tâbidirler.*

DEĞERLENDİRME Bu kısa pasaj, uygulamada sık karşılaşılan bir yanılgıyı önler. Soybağına ilişkin davalar kanunda **sayılıdır**: soybağının reddi, sonradan evlenmeye

itiraz, tanımanın iptali ve babalık davası. Bu listenin dışında "soybağının tespiti" adı altında serbestçe bir dava yaratılamaz. Genel Kurul ayrıca soybağı davaları ile nüfus kayıt düzeltim davalarının sonuçları benzese de içerik ve yargılama kuralları bakımından kendilerine özgü olduğunu, kanunun özel hükümlerine tabi bulunduğunu vurgular. Pratikte bunun anlamı şudur: nüfus kaydındaki baba adı değiştirilmek isteniyorsa önce hangi davanın doğru yol olduğu belirlenmelidir; yanlış yola girmek görev ve süre bakımından telafisi güç sonuçlar doğurur (TMK m. 303).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.02.2013 · E. 2012/2316 · K. 2013/3768

Olayları açıklamak taraflara, hukukî nitelendirme hâkime aittir; babalık davası aile mahkemesinde, aile mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesinde aile mahkemesi sıfatıyla görülür

Davacılar, evlilik dışı ilişki sonucu doğan ve ananın nüfusuna kayıtlı çocukların babasının belirli bir kişi olduğunu ileri sürerek nüfus kayıtları arasında bağlantı kurulmasını istemişlerdir. Dilekçedeki açıklamalara göre talep gerçekte babalık davasıydı; görev sorunu tartışılmıştır.

> *Olayları açıklamak taraflara hukuki nitelendirme hakime aittir. Dava dilekçesindeki açıklamalar dikkate alındığında dava babalığa (TMK.md.301-303) ilişkindir. Görev, kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunla değişik 4. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (m.118-395) kaynaklanan bütün davaların, aile mahkemeleri kurulan yerlerde bu mahkemelerce bakılacağını; aynı Yasanın 2. maddesi de, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlerin asliye hukuk (aile) mahkemelerinde bakılacağını hükme bağlamıştır.*

DEĞERLENDİRME Dilekçenin başlığı davayı belirlemez; **hâkim, anlatılan olaylara kendi hukukî nitelemesini yapar**. Bu dosyada "nüfus kayıtları arasında bağlantı kurulması" istenmiş, ancak anlatılan olgular babalık davasını işaret ettiği için dava TMK m. 301-303 kapsamında değerlendirilmiştir. Kararın ikinci katkısı görev bakımındandır: Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından doğan davalar aile mahkemesinde görülür; aile mahkemesi kurulmayan yerlerde ise Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi davayı **aile mahkemesi sıfatıyla** görür. Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir; yanlış mahkemede geçen zaman geri gelmez.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.03.2023 · E. 2022/9568 · K. 2023/1160

Nüfus kaydının düzeltilmesi ile babalığın tespiti birlikte açılmışsa görevli mahkeme aile mahkemesidir

Davacı, nüfus kayıtlarının düzeltilmesi ile birlikte gerçek babasının belirli bir kişi olduğunun tespitini istemiştir. İki talep bir arada ileri sürüldüğü için hangi mahke-

menin görevli olduğu tartışılmıştır; dosya bozma ve bozmaya uyma aşamalarından geçmiştir.

> *Her iki davanın birlikte açılması halinde, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 07.03.2012 tarih ve 2011/2-775 Esas 2012/116 Karar sayılı ilamı da dikkate alındığında görevli mahkeme Aile Mahkemesidir. Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen asliye hukuk mahkemelerinde davanın aile mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Alıntı, kararın içinde aynen aktarılan ve mahkemece uyulan bozma ilamına aittir. Kural şudur: nüfus kaydının düzeltilmesi kural olarak asliye hukuk mahkemesinin işidir, babalığın tespiti ise aile mahkemesinin; **ikisi birlikte açılmışsa aile mahkemesi görevlidir**. Bunun sebebi, kayıt düzeltmenin sonucunun babalık hükmüne bağlı olmasıdır. Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde dava, belirlenen asliye hukuk mahkemesinde **aile mahkemesi sıfatıyla** görülür; kararın başlığında bu sıfatın yazılması gerekir. Aynı kararda, kamu düzeniyle ilgili bu davalarda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi çerçevesinde genetik inceleme yaptırılması gerektiği de belirtilmiştir (TMK m. 284).

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.02.2005 · E. 2004/2-746 · K. 2005/22

Babalık davası Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar edilmeden, katılma imkânı tanınmadan eksik hasım ve tahkikatla hüküm kurulamaz

Babalık davasında mahkeme, davayı Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar etmeden, onların davaya katılmalarına imkân tanımadan ve gösterecekleri delilleri toplamadan davayı reddetmiştir. Özel Daire kararı bozmuştur; mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Türk Medeni Kanunun 301. maddesi gereğince davanın Cumhuriyet Savcısına ve Hazineye ihbarı zorunludur. Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasının 49. maddesi gereğince davanın Cumhuriyet Savcısı ve hazineye ihbar edilmeden katılmalarına imkan tanınmadan, gösterdikleri takdirde delilleri de toplanmadan eksik hasım ve tahkikatla hüküm kurulması doğru değildir...*

DEĞERLENDİRME İhbar, biçimsel bir yazışma değildir; Genel Kurul bunu **eksik hasım ve eksik tahkikat** sebebi sayar. Gerekçesi maddenin kendi gerekçesinde yazılıdır: Cumhuriyet savcısına ihbar zorunluluğu, babalık davalarının kamu düzenini de ilgilendirmesi nedeniyle getirilmiştir; Hazine ise babalık hükmünün dokunduğu malî çıkarlar bakımından ilgilidir. İhbar edilen makamların davaya katılıp **delil gösterme** imkânı bulunmalıdır; bu imkân tanınmadan verilen hüküm bozulur. Dava dilekçesinde ihbar talepleri açıkça yazılmalı ve ilk duruşmada ihbarın yapılıp yapılmadığı tutanağa geçirtilmelidir; aksi hâlde yıllar süren yargılama tek bir usul eksikliğiyle başa döner.

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2016 · E. 2016/6095 · K. 2016/6227

Ana tarafından açılan babalık davasında küçüğe kayyım atanıp dava kayyıma, Hazineye ve Cumhuriyet savcısına ihbar edilmeden işin esasına girilemez

Ana, evlilik dışı ilişkisinden doğan çocuğun babasının davalı olduğunu ileri sürerek babalığın tespitini istemiştir. Mahkeme, davayı Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar etmeden ve küçüğe kayyım atatmadan karara bağlayıp reddetmiştir.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler dikkate alınarak mahkemece küçüğe kayyım tayin ettirilip davanın kayyım, Hazine ve Cumhuriyet savcısına ihbar edildikten sonra işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Ana babalık davasını açtığında ortaya özel bir durum çıkar: **ananın menfaati ile çocuğun menfaati çatışabilir**. Kanun bu nedenle iki güvence öngörmüştür. Birincisi, evlilik birliği bulunmadığından velayet anadadır; menfaat çatışması hâlinde çocuğa **temsil kayyımı** atanır (TMK m. 426). İkincisi, dava ana tarafından açılmışsa **kayyıma**, kayyım tarafından açılmışsa **anaya** ihbar edilir; buna Cumhuriyet savcısı ve Hazine de eklenir. Karar bu iki adımın atlanmasını eksik inceleme saymıştır. Uygulamada sıralama şöyle işler: dava açılır, mahkeme sulh hukuk mahkemesinden kayyım atanmasını ister, kayyım atanınca dava ona ihbar edilir ve göstereceği deliller toplanır.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2018 · E. 2017/8033 · K. 2018/18468

Cumhuriyet savcısına tebligat, evrakın aslının kendisine gösterilmesi ve tarih ile imza konulması suretiyle yapılır; başka biçimde yapılan tebligat usulsüzdür

Babalık davasında gerekçeli karar ile ek kararın Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar edildiğine ilişkin hiçbir belge bulunamamıştır. Daire, dosyayı incelemeden geri çevirerek tebligatların usulüne uygun yapılmasını ve temyiz sürelerinin beklenmesini istemiştir.

> *Cumhuriyet savcısına yapılacak tebligatın usulü 7201 sayılı Tebligat Kanununun 43'üncü ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 65'inci maddesinde gösterilmiştir. Buna göre "Cumhuriyet savcılığına yapılacak tebligat, tebliğ olunacak varaka aslının kendisine gösterilmesi suretiyle olur. Bu tebliğ bir mehile başlangıç olacaksa, Cumhuriyet savcısı, gösterildiği günü, varakanın aslına işaret ve imza eder." Tebligatın gösterilen usule göre yapılması, geçerlilik koşuludur. Bu bakımdan Cumhuriyet savcısına gösterilen usulde tebligatın yapılması zorunludur. Bu şekilde yapılmayan tebligat usulsüzdür.*

DEĞERLENDİRME İhbarın yapılmış sayılması için **şekline de uyulması** gerekir ve bu şekil diğer tebligatlardan farklıdır. Cumhuriyet savcılığına tebligat, tebliğ olunacak evrakın **aslının kendisine gösterilmesi** suretiyle yapılır; tebliğ bir süreye

başlangıç olacaksa savcı gösterildiği günü evrakın aslına işaret edip imzalar. Uygulamada bu, kararın savcılığa "görüldü" için gönderilmesi, savcının kararın üzerine "görüldü" yazıp adını, sicilini ve tarihi eklemesi biçiminde yürür. Posta ile gönderilen ya da elden bırakılan bir tebligat usulsüzdür ve savcı bakımından temyiz süresi işlemez. Dosya temyiz aşamasındaysa savcılık "görüldü" şerhinin dosyada bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir; eksikse dosya incelenmeden geri çevrilir.

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
20.01.2015 · E. 2014/11445 · K. 2015/769

Nüfus idaresi davaya dâhil edilmeden ve dava kayyıma ihbar edilmeden hüküm kurulması eksik hasım sayılır

Ana ve baba, evlilik dışı ilişkilerinden doğan çocuğun maddî imkânsızlık nedeniyle başka bir çiftin hanesine tescil edildiğini ileri sürerek çocuğun kendi çocukları olduğunun tespitini ve mevcut kaydın iptalini istemişlerdir. Mahkeme Hazine ve Cumhuriyet savcısı yönünden davayı husumetten reddetti, davacılar yönünden ise kabul etmiştir; Cumhuriyet savcısı kararı temyiz etmiştir.

> *Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında; 1-5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 36. maddesi uyarınca, davaya nüfus idaresi dahil edilmeden eksik hasımla hüküm kurulması, 2-Türk Medeni Kanunu'nun 301. maddesi uyarınca anne tarafından açılan babalık davasında, davanın kayyıma ihbar edilmesi ve gösterdiği takdirde deliller toplanıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve araştırma ile karar verilmesi,...*

DEĞERLENDİRME Bu karar taraf listesini tamamlamanın iki ayağını gösterir. **Birincisi nüfus idaresidir:** nüfus kaydını etkileyen davalarda idare davaya dâhil edilmeden kurulan hüküm eksik hasımla verilmiş sayılır. **İkincisi kayyımdır:** ana tarafından açılan babalık davasında dava kayyıma ihbar edilmeli ve kayyımın göstereceği deliller toplanmalıdır. Dikkat edilmesi gereken bir ayrım da şudur: Cumhuriyet savcısı ve Hazine davanın **tarafı** değil, kendilerine ihbar edilen ilgililerdir; onları davalı gibi gösterip haklarında husumetten ret kararı vermek doğru değildir. Dilekçede davalı, ihbar olunanlar ve dâhili taraflar ayrı başlıklar altında gösterilmelidir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.07.2017 · E. 2017/13143 · K. 2017/10069

Baba ölmüşse babalık davası mirasçılarına karşı açılır; mirasçı olmayan kişiler davalı olarak gösterilemez

Evlilik dışı birliktelikten doğup ananın kızlık hanesine kayıtlı çocuk, babası olduğunu ileri sürdüğü ölmüş kişinin mirasçıları aleyhine babalık davası açmıştır. Mahkeme, taraf ve tanık beyanları ile bir kısım davalıların kabul beyanını yeterli görerek davayı kabul etmiştir. Kararda davalı olarak gösterilen kişiler arasında mirasçı olmayan bir kişi ile bir vasi de yer alıyordu.

> *Dava, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun 301. maddesi kapsamında evlilik dışı birliktelikten doğup annenin kızlık hanesine kayıtlı çocuğun ölü baba mirasçıları aleyhine açtığı babalığın tespiti istemine ilişkindir. 1-Kamu düzeni ile yakından ilgili olan soybağının tespiti davalarında, Mahkemece, kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın soybağının doğru olarak tespit edilmesi zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Baba hayattaysa dava ona, ölmüşse **mirasçılarına** yöneltilir. Karar bu kuralı uygularken taraf listesindeki üç hatayı ayrı ayrı düzeltmiştir: mirasçı olmayan kişi hakkında davanın pasif husumet ehliyeti yokluğundan reddi gerekir; bir kişi yalnızca vasi sıfatıyla dosyada yer alıyorsa karar başlığında bu sıfatla gösterilmelidir; dava açılmadan önce ölmüş bir mirasçı davalı olarak yazılamaz, yerine onun mirasçıları geçer. Kararın esasa ilişkin ikinci uyarısı da alıntıda görülüyor: soybağı kamu düzenine ilişkin olduğundan taraf beyanları, kabul beyanı ve tanık ifadeleriyle yetinilemez; sonuç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konmalıdır (TMK m. 299). Dava açılmadan önce güncel bir mirasçılık belgesi alınmalıdır.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2018 · E. 2018/9837 · K. 2018/12054

Babalık davası kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekil eliyle açılıyorsa vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır

Ölmüş bir kişinin mirasçılarına karşı çocukları tarafından açılan babalık davasında, davayı açan avukatın vekâletnamesinde bu konuda özel yetki bulunmadığı, bir davacı bakımından ise usulüne uygun vekâletname hiç sunulmadığı anlaşılmıştır. Yargıtay'ın geri çevirme kararına karşın eksiklik giderilmemiştir; mahkeme yine de esasa girip davayı kabul etmiştir.

> *Somut uyuşmazlıkta talep, TMK'nın 301.maddesi kapsamında babalığın tespiti istemine ilişkin olup, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğindedir. Davanın vekil eliyle açıldığı hallerde, vekile bu konuda özel yetki verilmiş olması gerekmektedir (HMK.m.74).*

DEĞERLENDİRME Babalık davası açmak ve takip etmek kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekilin bu konuda **özel yetkisi** olmalıdır. Vekilin davaya vekâlet ehliyeti ve usulüne uygun vekâletnamesi bir **dava şartıdır**: mahkeme yargılamanın her aşamasında kendiliğinden araştırır, taraflar her zaman ileri sürebilir. Eksiklik giderilebilir nitelikte olduğundan önce süre verilir; verilen sürede tamamlanmazsa dava usulden reddedilir. Bu, dosyanın en kolay önlenebilir kaybıdır: vekâletname düzenlenirken "babalık davası açmaya" yetkisinin metinde yer aldığı noterde kontrol edilmelidir.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2023 · E. 2023/1487 · K. 2023/2373

Babalık davasıyla birlikte istenen ananın malî hakları ile çocuk için nafaka talepleri fer'î niteliktedir; ayrıca harca tabi değildir ve ayrı vekâlet ücretine hükmedilmez

Babalığın hükmen tespiti davasıyla birlikte ananın malî hakları ve çocuk için nafaka istendi. Mahkeme davayı kabul etti ve üç ayrı vekâlet ücretine hükmetmiştir; davalı vekili bu yönü temyiz etmiştir.

> *Babalığın hükmen tespiti davası ile birlikte açılan ve babalığın fer'î niteliğinde olan 4721 sayılı Kanun'un 304 üncü maddesinde yazılı ananın mali haklarına ilişkin talepler ve aynı Kanun'un 182 nci maddesinde yazılı çocuk için nafaka istekleri ayrıca harca tabi olmadığı gibi, kabul veya reddi halinde bu talepler yönünden ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu nedenle üç ayrı vekâlet ücretine karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Babalık davasında ana, doğum giderlerini ve doğumdan önceki ile sonraki altışar haftalık geçim giderlerini isteyebilir (TMK m. 304); çocuk için de nafakaya hükmedilir (TMK m. 182). Karar bu taleplerin hukukî konumunu belirliyor: bunlar babalık davasının **fer'îsidir**. Sonuçları ikidir. **Harç:** fer'î talepler ayrıca harca tabi değildir; babalık davasının harcı yeterlidir. **Vekâlet ücreti:** talepler kabul edilse de reddedilse de ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmez; tek bir vekâlet ücreti takdir edilir. Dosyada üç ayrı vekâlet ücretine hükmedilmişse bu, tek başına düzeltilerek onama sebebidir; karşı taraf temyiz dilekçesinde bu kalemi ayrıca göstermelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Çocuk için nafaka.
- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davası.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.
- **TMK m. 299:** Tanımanın iptalinde ispat yükü.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 302:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 303:** Babalık davasında hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 304:** Ananın malî hakları.

MADDE

302

B. Babalık hükmü
II. Karine

KANUN METNİ

(1) Davalının, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması, babalığa karine sayılır.
(2) Bu sürenin dışında olsa bile fiilî gebe kalma döneminde davalının ana ile cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse aynı karine geçerli olur.
(3) Davalı, çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini kaybeder.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 302, babalık davasında davacının işini kolaylaştıran bir karine koyar. Davalının, çocuğun doğumundan önceki **üç yüzüncü ile yüz sekseninci gün** arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması babalığa karinedir; bu sürenin dışında olsa bile **fiilî gebe kalma döneminde** ilişki tespit edilirse aynı karine işler. Karine geçerliyse **aksini ispat yükü davalıya geçer**.[1] Davalı karineyi iki yoldan çürütebilir: çocuğun babası olmasının **olanaksızlığını** ya da bir **üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla** olduğunu ispatlayarak. Uygulamada tartışma büyük ölçüde genetik rapora kaymıştır; ancak karine, ilişkinin kabul edildiği veya tanıkla ortaya konduğu dosyalarda hâlâ belirleyicidir. Davalının davayı kabul etmesi tek başına sonuç doğurmaz; soybağı kamu düzenine ilişkindir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Karine | Bilinen bir olgudan bilinmeyen bir olguya varılmasını sağlayan yasal çıkarım (TMK m. 302/1).

1 Yargıtay 2. HD, 26.04.2011, E. 2010/4491, K. 2011/7014.
2 Yargıtay 18. HD, 05.05.2015, E. 2014/19328, K. 2015/7578.

Gebe kalma dönemi	Doğumdan önceki üç yüzüncü ile yüz sekseninci gün arası (TMK m. 287/2).
Fiilî gebe kalma dönemi	Somut olayda gebeliğin gerçekten oluştuğu dönem (TMK m. 302/2).
Karinenin çürütülmesi	Olanaksızlık veya üçüncü kişinin daha yüksek olasılığı (TMK m. 302/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 302- Yürürlükteki Kanunun 301 inci maddesini karşılamaktadır ve içerik olarak hem İsviçre Medenî Kanununun 262 nci maddesinin hem de onu örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 288 inci maddesinin aynısı olmakla birlikte ifade farklılıkları taşımaktadır. Maddenin ilk iki fıkrasında babalık karinesi düzenlenmiştir. Birinci fıkrada, esasen, yürürlükteki metnin birinci fıkrasındaki karine tekrar edilmektedir. Böylece, davalının çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması, onun babalığına bir karine oluşturacaktır. İkinci fıkrada ise, yürürlükteki metinde yer almayan bir hususa açıklık getirilmektedir. Buna göre, birinci fıkrada belirlenen kritik devrenin dışında olsa bile, davalının ana ile fiilî gebe kalma döneminde cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse, aynı karine yine geçerli olacaktır. Üçüncü fıkra, yürürlükteki maddenin son cümlesinde yer alan ve "ciddî şüphe" savunması olarak adlandırılan savunmaya ilişkin belirsizliği ortadan kaldıran açık bir ifadeyle kaleme alınmıştır. Fıkrada, davalının, çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu kanıtlaması durumunda, ilk iki fıkrada düzenlenen karinenin geçerliliğinin kaybolacağı hükme bağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 117*

Gerekçe, maddenin iki yeniliğini açıkça adlandırır. **Birincisi ikinci fıkradır:** eski metinde yer almayan bir hususa açıklık getirilmiş, kritik devrenin dışında kalsa bile fiilî gebe kalma döneminde ilişkinin tespiti hâlinde karinenin yine geçerli olacağı belirtilmiştir. Bu, takvim hesabının somut tıbbî bulguya yenildiği hâlleri kapsar; erken ya da geç doğumlarda uygulaması vardır. **İkincisi üçüncü fıkradır:** eski Kanun, karineye "davalının babalığı hakkında ciddî şüpheler uyandıracak hâllerin varlığı" hâlinde itibar edilmeyeceğini söylüyordu; bu ifade neyin yeterli olduğunu belirsiz bırakıyor ve uygulamada geniş bir savunma alanı yaratıyordu. Yeni metin belirsizliği kaldırıp iki somut ölçüt koymuştur: baba olmanın **olanaksızlığı** ya da bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının **davalınınkinden daha fazla** olması. Gerekçenin yazdığı bu iki ölçüt, bugün genetik raporun neden belirleyici hâle geldiğini de açıklar: her iki ölçüt de ancak bilimsel veriyle ortaya konabilir (TMK m. 284). Tasarının 302. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 301. maddesi karineyi bugünküyle aynı gün aralığına bağlamıştı: doğumdan önceki üç yüzüncü ile yüz sekseninci gün arasında ilişkinin sübutu babalığa karine teşkil ederdi. Fark, karinenin **nasıl çürütüleceğindeydi**. Eski metin, davalının

babalığı hakkında "ciddî şüpheler uyandıracak hâllerin" bulunması durumunda karineye itibar edilmeyeceğini söylüyordu; ölçüt belirsizdi ve tanık beyanlarıyla yaratılan bir şüphe karineyi etkisizleştirebiliyordu. Yeni Kanun bunun yerine iki somut ölçüt getirmiştir. İkinci büyük fark, eski Kanun'un 302. maddesinin **kaldırılmış olmasıdır**: o maddeye göre ananın gebe kaldığı dönemdeki yaşayışına ilişkin bir belirleme yapılırsa babalık davası doğrudan reddediliyordu. Bu hüküm yeni Kanun'a alınmamıştır; bugün böyle bir savunma dinlenmez ve dava yalnızca biyolojik bağ üzerinden sonuçlandırılır. Üçüncü fark eski Kanun'un 303. maddesine ilişkindir: ana gebe kaldığı sırada evliyse babalık davası ancak çocuğun soybağı hakkında hüküm verildikten sonra açılabilirdi ve süre o hükümle başlardı. Yeni Kanun bu düşünceyi korumuş, ancak konumunu değiştirerek süre maddesine taşımıştır (TMK m. 303). Son olarak, eski metinde ikinci fıkra karşılığı bulunmadığından **fiilî gebe kalma dönemi** ölçütü tümüyle yeni Kanun'un ürünüdür.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 301 – Doğumdan evvel üç yüzüncü gün ile yüz sekseninci gün arasında müddeaaleyhin, çocuğun anasiyle münasebeti cinsiyede bulunduğunun sübutu; babalığa, karine teşkil eder. Müddeaaleyhin babalığı hakkında ciddi şüpheler uyandıracak hallerin vücudu takdirinde, karineye itibar yoktur. Madde 302 – Ananın, gebe kaldığı zaman iffetsizlikle meluf olduğu sabit olursa; babalık davası, reddolunur. Madde 303 – Ana, gebe kaldığı zaman evli idiyse; babalık davası, ancak çocuğun nesebi sahih olmadığına hakim hükmettikten sonra ikame edilebilir. Bu takdirde babalık davasının ikamesi için muayyen müddet, nesebin sahih olmadığı hakkındaki hükmün sudurundan itibaren başlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 301, 302 ve 303

	743 sayılı Kanun m. 301-302	4721 sayılı Kanun m. 302
Karine dönemi	300-180 gün arası	300-180 gün arası
Dönem dışı ilişki	Düzenlenmemişti	Fiilî gebe kalma dönemi yeterli
Çürütme ölçütü	"Ciddî şüphe" uyandıran hâller	Olanaksızlık veya üçüncü kişinin daha yüksek olasılığı
Ananın yaşayışı	Davanın reddi sebebiydi	Savunma olmaktan çıkarıldı
Belirlilik	Ölçüt belirsizdi	Ölçüt açık ve sayılı

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını değiştiren gelişme kanun metninde değil, **delil hukukunda** yaşanmıştır: genetik incelemenin yaygınlaşması ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesiyle kan veya doku alınmasına katlanmanın emredici bir yükümlülük hâline gelmesi, tartışmayı karineden rapora taşımıştır. Bu nedenle 302. maddeyi doğrudan uygulayan Yargıtay kararı azdır; karine bugün daha çok, ilişkinin kabul edildiği ya da tanıkla ortaya konduğu ve genetik incelemenin yapılamadığı dosyalarda işlev görmektedir.[3]

3 Yargıtay 2. HD, 26.04.2011, E. 2010/4491, K. 2011/7014.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; fiilî gebe kalma dönemi eklendi, çürütme ölçütü netleştirildi	4721 s. K.
01.10.2011	Soybağı incelemesine katlanma zorunluluğu emredici hükme bağlandı	6100 s. K. m. 292

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Karinenin dayanağı	Gebe kalma döneminde cinsel ilişki	TMK m. 302/1
Dönem	Doğumdan önceki 300. ile 180. gün arası	TMK m. 302/1
Dönem dışı	Fiilî gebe kalma döneminde ilişki	TMK m. 302/2
Sonuç	Aynı karine geçerli olur	TMK m. 302/2
İspat yükü	Karine geçerliyse davalıya geçer	Yargıtay 2. HD, K. 2011/7014
Çürütme yolu 1	Baba olmanın olanaksızlığı	TMK m. 302/3
Çürütme yolu 2	Üçüncü kişinin daha yüksek olasılığı	TMK m. 302/3
Kaldırılan savunma	Ananın kusuru (eski 743 s. K. m. 302)	Madde gerekçesi
Davalının kabulü	Tek başına sonuç doğurmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2009/1545
Belirleyici delil	Genetik inceleme	Yargıtay 2. HD, K. 2009/9014
Rapor ölçüsü	Baba olamama ihtimali tamamen kaldırılmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2009/623
Görev	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı Kanun'un 301. maddesini karşılar ve içerik olarak hem İsviçre Medenî Kanunu'nun 262. maddesinin hem de onu örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 288. maddesinin aynısıdır; aradaki fark ifadeye ilişkindir. Gerekçe fıkraları tek tek açıklar: birinci fıkrada eski metindeki karine tekrar edilmiş, **ikinci fıkrada ise eski metinde yer almayan bir hususa açıklık getirilmiştir** — birinci fıkradaki kritik devrenin dışında olsa bile fiilî gebe kalma döneminde ilişki tespit edilirse aynı karine yine geçerli olacaktır. Üçüncü fıkra bakımından gerekçe, eski maddenin son cümlesindeki ve uygulamada **"ciddî şüphe" savunması** olarak adlandırılan savunmaya ilişkin belirsizliği ortadan kaldıran açık bir ifadeyle kaleme alındığını belirtir: davalı, çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu kanıtlarsa karine geçerliliğini kaybeder. Tasarının 302. maddesi

Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddenin fıkralarını doğrudan uygulayan emsal sayısı azdır ve bunun sebebi bellidir: genetik inceleme yaygınlaştıkça tartışma karineden **rapora** kaymıştır.[4] Yine de karine ölü bir hüküm değildir; davalının ilişkiyi kabul ettiği ya da tanıkla ortaya konduğu dosyalarda ispat yükünü ters çevirir ve davalıyı savunma yapmak zorunda bırakır. İki yaygın yanılgıya dikkat edilmelidir. **Birincisi**, karinenin yalnızca 300-180 günlük aralıkla sınırlı sanılmasıdır; ikinci fıkra bu aralığın dışındaki fiilî gebe kalma dönemini de kapsar, örneğin erken doğumlarda bu hüküm belirleyici olur (TMK m. 287). **İkincisi**, davalının davayı kabul etmesinin işi bitirdiği sanılmasıdır; soybağı kamu düzenine ilişkin olduğundan kabul tek başına sonuç doğurmaz ve mahkeme yine de genetik inceleme yaptırır. Genetik rapor aşamasında da üç noktaya bakılmalıdır: raporda **baba olma oranının** belirtilip belirtilmediği, raporun baba olamama ihtimalini tamamen kaldırıp kaldırmadığı ve rapordaki bir uyumsuzluğun kendi içinde açıklanıp açıklanmadığı. Ek rapor istenecekse itiraz bu somut noktalara dayandırılmalıdır; genel itiraz sonuç vermez.

II. Karinenin Doğması

- **Olgu:** Davalının ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması (TMK m. 302/1).
- **Dönem:** Doğumdan önceki üç yüzüncü ile yüz sekseninci gün arası.
- **Dönem dışı:** Fiilî gebe kalma döneminde ilişki (TMK m. 302/2).
- **Sonuç:** Aynı karine geçerli olur.
- **Tespit aracı:** İkrar, tanık beyanı, yazışma, kayıt.
- **Etki:** Karine geçerliyse ispat yükü davalıya geçer.[5]

III. Karinenin Çürütülmesi

- **Birinci yol:** Baba olmanın olanaksızlığı (TMK m. 302/3).
- **İkinci yol:** Üçüncü kişinin daha yüksek baba olma olasılığı.
- **Sonuç:** Karine geçerliliğini kaybeder.
- **Kaldırılan savunma:** Ananın kusuru artık savunma değildir.
- **Belirsizliğin giderilmesi:** Eski "ciddî şüphe" savunmasının yerini açık ölçüt almıştır.
- **Araç:** Genetik inceleme ve tıbbî raporlar (TMK m. 284).

4 Yargıtay 2. HD, 26.04.2011, E. 2010/4491, K. 2011/7014.
5 Yargıtay 2. HD, 26.04.2011, E. 2010/4491, K. 2011/7014.

IV. Davalının Tutumu

- **Kabul:** Tek başına sonuç doğurmaz.[6]
- **Dayanak:** Kabul yalnız serbestçe tasarruf edilebilen davalarda hüküm doğurur (HMK m. 308/2).
- **Kamu düzeni:** Soybağı davaları bu kapsamdadır.[7]
- **Rıza göstermeme:** Sonuç aleyhe sayılabilir (TMK m. 284/2).
- **Kaçınma:** İnceleme zor kullanılarak yaptırılabilir (HMK m. 292).
- **İhtar:** Masraf gösterilmeden yapılan ihtar sonuç doğurmaz.

V. Genetik Raporun Değerlendirilmesi

- **Ölçü:** Kuşkuya yer bırakmayacak sonuç.[8]
- **Yetersiz rapor:** Baba olma oranı belirtilmemişse hükme esas olmaz.
- **Eşik:** Yüzde 99,73 altındaysa tipleme araştırılır.[9]
- **İtiraz:** Somut bir hata iddiası gerekir.[10]
- **Mutasyon:** Raporda açıklanmışsa yeniden rapor gerekmez.[11]
- **Değerlendirme:** Rapor diğer delillerle birlikte tartılır.

VI. Baba Ölmüşse

- **Birinci basamak:** Babanın mezarından örnek.
- **İkinci basamak:** Kardeşlerinin mezarından örnek.[12]
- **Üçüncü basamak:** Yaşayan çocuklarından örnek.
- **Ret yasağı:** Basamaklar tüketilmeden ret kararı verilemez.
- **Davalı:** Babanın mirasçıları (TMK m. 301).
- **Res'en araştırma:** Hâkim maddî olguları kendiliğinden araştırır.

VII. Karine ile Çevresindeki Hükümler

- **Gebe kalma dönemi:** Aynı gün aralığı 287. maddede de tanımlıdır (TMK m. 287).
- **Tanımanın iptali:** Ana veya çocuk davacıysa benzer bir kural işler (TMK m. 299).
- **Dava hakkı:** Ana ve çocuk (TMK m. 301).

6 Yargıtay 2. HD, 05.02.2009, E. 2007/16236, K. 2009/1545.
7 Yargıtay 18. HD, 05.05.2015, E. 2014/19328, K. 2015/7578.
8 Yargıtay 2. HD, 07.05.2009, E. 2009/3008, K. 2009/9014.
9 Yargıtay 2. HD, 26.01.2009, E. 2008/18852, K. 2009/623.
10 Yargıtay 2. HD, 27.04.2023, E. 2022/10715, K. 2023/2014.
11 Yargıtay 2. HD, 04.10.2023, E. 2023/4795, K. 2023/4463.
12 Yargıtay 8. HD, 29.03.2018, E. 2017/6799, K. 2018/10248.

- **Süreler:** 303. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 303).
- **Ananın malî hakları:** 304. maddede (TMK m. 304).
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Karine kullanılacaksa işe **tarih hesabıyla** başlanmalıdır. Çocuğun doğum tarihinden geriye doğru 180 ve 300. günler işaretlenmeli; iddia edilen ilişkinin bu aralığa düşüp düşmediği görülmelidir. Aralığın dışında kalıyorsa ikinci fıkraya dayanılmalıdır: fiilî gebe kalma dönemi, doğum raporundaki gebelik haftası ve varsa ultrason kayıtlarıyla ortaya konulmalıdır. İlişkinin ispatı için karşı tarafın duruşmadaki beyanı, tanık anlatımları, yazışmalar ve birlikte yaşamayı gösteren kayıtlar kullanılabilir; karine doğduğu anda **artık davacı değil karşı taraf** açıklama yapmak zorunda kalır. Davalının iki savunması vardır: baba olmasının olanaksızlığı ya da üçüncü bir kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğu. Bunların ikisi de somut delil ister; "ananın yaşayışı" türünden savunmalar yeni Kanun'da kaldırılmıştır ve dinlenmez. Uygulamada belirleyici olan genetik rapordur; bu nedenle üç şeye dikkat edilmelidir. **Birincisi**, mahkemenin verdiği ihtarlı davetiyede incelemenin masrafı gösterilmemişse davetiye sonuç doğurmaz; bu eksiklik tutanağa geçirtilmelidir. **İkincisi**, rapor ele geçtiğinde baba olma oranının yazılıp yazılmadığına bakılmalıdır; oran belirtilmemiş bir rapor hükme esas alınamaz. **Üçüncüsü**, itiraz somut noktalara dayandırılmalıdır: kullanılan lokuslar, açıklanmamış bir uyumsuzluk, örneğin kime ait olduğu, karşılaştırılan kişilerin akrabalık durumu. Genel bir itiraz ek rapor sağlamaz. Baba ölmüşse dilekçede karşılaştırma basamakları davacı tarafından sıralanmalı ve nüfus kaydından çıkarılan yakınlar isim isim gösterilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.04.2011 · E. 2010/4491 · K. 2011/7014

Davalı gebe kalma döneminde ilişkiyi kabul ederse babalık karinesi geçerli olur ve karinenin aksini ispat yükü davalıya geçer

Babalık davasında davalı, duruşmada davacıyla birkaç kez cinsel ilişkiye girdiğini kabul etmiştir. Mahkeme genetik inceleme yapılmasına karar verip davalıya ihtarlı davetiye çıkardı; davetiyede yirmi gün içinde başvurmazsa çocuğun babası olduğunu kabul etmiş sayılacağı yazıldı, ancak incelemenin gerektirdiği masraf ne ara kararda ne davetiyede gösterilmiştir. Davalı sonraki oturumda genetik incelemeye açıkça rıza göstermiştir; mahkeme yine de eksik incelemeyle hüküm kurmuştur.

> *"Davalının, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması babalığa karine sayılır. Bu sürenin dışında olsa bile fiili gebe kalma döneminde davalının ana ile cinsel*

ilişkide bulunduğu tespit edilirse aynı karine geçerli olur (TMK.md.302/1-2). Bu karinenin geçerli olduğu halde, davalı çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini yitirir (TMK.md.302/3). Davalı, 5.11.2009 tarihli oturumda davacıyla bir kaç defa cinsel ilişkiye girdiğini kabul ettiğine göre, yasanın 302. maddesindeki babalık karinesi geçerlidir. Yasa, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında veya bu sürenin dışında olsa bile fiili gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olmayı, babalığa karine kabul ettiğine göre bu yasal karinenin aksini ispat yükümlülüğü davalıya düşer. Davalı, hakim tarafından öngörülen DNA araştırmasına rıza göstermediğine ilişkin bir beyanda bulunmamış, aksine bu yönde araştırma ve inceleme yapılmasını talep etmiştir. Mahkemece 10.9.2009 tarihli oturumda, DNA incelemesi yapılmasına karar verilmiş, bu yönde davalıya ihtarlı davetiye tebliği için karar oluşturulmuştur. Davalıya ara kararı gereğince çıkartılan davetiyede "DNA testi için hastaneye gitmek üzere 20 gün içinde mahkemeye başvurması gerektiği, aksi halde küçüğün babası olduğunu kabul etmiş sayılacağı ihtarı" yazılmış, bu davetiye 2.10.2009 tarihinde davalıya usulüne uygun olarak tebliğ edilmiş ise de, bu incelemenin gerektirdiği masraf ara kararında ve davetiyede gösterilmemiştir. Davalı davetiyede öngörülen süre zarfında mahkemeye başvurmuş olsa bile, yükümlü olacağı masrafın ne miktar olduğu davalı tarafça bilinmediği için, rıza beyanında bulunup bulunmayacağı o aşamada belirsizdir. Bu bakımdan davetiye Yasanın 284/2. maddesine uygun ve sonuç doğurucu nitelikte değildir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, 302. maddenin üç fıkrasını da tek bir metinde uygular. **Karine:** doğumdan önceki üç yüzüncü ile yüz sekseninci gün arasında ilişki babalığa karinedir; bu sürenin dışında olsa bile fiilî gebe kalma döneminde ilişki tespit edilirse aynı karine işler. **Çürütme:** davalı, baba olmasının olanaksızlığını ya da bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini yitirir. **Sonuç:** ilişki kabul edilmişse karine geçerlidir ve **aksini ispat yükü davalıya düşer**. Kararın ikinci, çok pratik katkısı ihtar konusundadır: incelemeye katılmazsan aleyhine sonuç doğar ihtarı, **masraf miktarı gösterilmeden** yapılmışsa sonuç doğurmaz; kişi neye razı olacağını bilemeyeceğinden davetiye geçerli sayılmaz. Karşı taraf adına böyle bir ihtar alınmışsa masrafın gösterilip gösterilmediği kontrol edilmelidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.02.2009 · E. 2007/16236 · K. 2009/1545

Babalık davasında davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz; kan grubu ve genetik inceleme yaptırılmadan hüküm kurulamaz

Babalık davasında mahkeme; çocuğun, ananın ve baba olduğu ileri sürülen davalının kan gruplarını belirlemeden, hiçbir tıbbî araştırma ve inceleme yaptırmadan karar vermiştir.

> *Babalık davası; irs ve soybağı ilişkisinin, kuşkuya yer bırakmayacak nispette açığa çıkarılması halinde kabul edilebilir.Bu konuda tekniğin ve tıbbın tüm imkanlarından yararlanılmalıdır. Soybağına ilişkin davalarda hakim, maddi olguları res'en (kendiliğinden) araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder. (TMK.md.284/1)Bu tür davalarda davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz.Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları bakımından tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler.(TMK. md. 284/2) Mahkemece; çocuk, ana ve baba olduğu iddia edilen davalının kan grupları tesbit edilmemiş, hiçbir tıbbi araştırma inceleme yaptırılmamıştır. Mahkemece yapılacak iş; çocuk, ana ve davalının kan grup ve alt grupları belirlenerek ve DNA analiz ve tiplemeleri yaptırılarak, genetik inceleme sonucu davalının baba olup olmadığı tıbben belirlenmeli, bu konuda adli Tıptan rapor alınmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonuç uyarınca karar verilmelidir.*

Değerlendirme Karinenin işlediği bir dosyada bile mahkeme, tarafların anlaşmasına dayanarak karar veremez. Kararın çekirdek cümlesi şudur: **bu tür davalarda davalının davayı kabulü tek başına sonuç doğurmaz.** Sebebi soybağının kamu düzenine ilişkin olması ve çocuğun kimliğinin tarafların tasarrufuna bırakılamamasıdır. Mahkemenin yapması gereken sıralı bir araştırmadır: çocuğun, ananın ve davalının kan grup ve alt grupları belirlenir, genetik analiz ve tipleme yaptırılır, Adli Tıptan rapor alınır ve bütün deliller birlikte değerlendirilir. Uygulamada bunun anlamı şudur: karşı taraf "kabul ediyorum" dese bile genetik inceleme talebi geri çekilmemelidir; kabule dayanan bir hüküm temyizde ayakta kalmaz.

3 **Yargıtay 18. Hukuk Dairesi**
05.05.2015 · E. 2014/19328 · K. 2015/7578

Soybağı ve babalık davaları tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri davalardan olmadığından, karşı tarafın kabulüne dayanılarak isteğe uygun karar verilemez

Davacı, resmî olmayan birliktelikten doğduğunu ve dedesinin nüfusuna kaydedildiğini ileri sürerek babasının belirli bir kişi olduğunun tespitini ve soybağının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etti, hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararı kanun yararına temyiz etmiştir.

> *Diğer taraftan, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 308/2. maddesi uyarınca, davayı kabul ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edecekleri davalarda hüküm doğurmaktadır. Soybağının reddi ve babalık gibi konular ise, kamu düzenine ilişkin olup, bu tür davalarda sadece karşı tarafın kabulüne dayanılarak isteğe uygun karar verilemeyecektir. Hal böyle olunca mahkemece, davanın kamu düzenini ilgilendirmesi bakımından kuşku ve duraksamaya neden olmaksızın soybağının doğru olarak tespit edilmesi zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Önceki kararın kuralına usul hukukundan dayanak getirir: kabul, ancak tarafların üzerinde **serbestçe tasarruf edebileceği** davalarda hüküm doğurur; soybağının reddi ve babalık gibi konular kamu düzenine ilişkin olduğundan bu kapsamda değildir. Kararın bir başka yönü de dikkat çekicidir: hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiş olmasına rağmen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı **kanun yararına temyiz** yoluna başvurmuştur. Bu, soybağı dosyalarında tarafların sessiz kalmasının kararı dokunulmaz kılmadığını gösterir. Aynı kararda nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davalarının kimler tarafından ve hangi mahkemede açılacağı da hatırlatılmıştır (TMK m. 301).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2009 · E. 2009/3008 · K. 2009/9014

Baba olma oranı belirlenmemiş yetersiz bir rapora dayanılarak babalığa hükmedilemez; tekniğin bütün imkânlarından yararlanılmalıdır

Babalık davasında hükme esas alınan Adli Tıp Biyoloji İhtisas Dairesi raporunda davalının baba olma oranı belirlenmemişti. Mahkeme bu rapora dayanarak davayı kabul etmiştir. Davacı ayrıca ananın malî hakları yanında maddî ve manevî tazminat da istemişti.

> *Bu konuda tekniğin tüm imkanlarından yararlanılmalıdır. Bu cümleden olarak Türk Medeni Kanununun 284. maddesi uyarınca her türlü tıbbi ve biyololojik benzerlik testleri yapılmalı, davalının baba olamayacağı ihtimali tamamen kaldırılıp delillerin hep birlikte serbestçe takdiri yoluna gidilmelidir. Hükme esas alınan 30.03.2005 tarihli Adli Tıp Biyoloji İhtisas Dairesinin raporunda davalının baba olma oranı belirlenmemiştir. Yetersiz rapora dayanılarak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Dosyada bir Adli Tıp raporu bulunması yetmez; raporun **hüküm kurmaya elverişli** olması gerekir. Daire ölçüyü açık koyuyor: her türlü tıbbî ve biyolojik benzerlik testi yapılmalı, davalının baba olamayacağı ihtimali **tamamen kaldırılmalı** ve deliller birlikte serbestçe takdir edilmelidir. Baba olma oranını belirtmeyen bir rapor bu ölçüyü karşılamaz. Aynı kararın ikinci bölümü uygulamada sık karşılaşılan bir sınırı çizer: ananın 304. maddedeki malî hakları aile mahkemesinde istenir, ancak bunun dışındaki maddî ve manevî tazminat talepleri Borçlar Kanunu'ndan doğar ve aile mahkemesinin görev alanı dışındadır; bu talepler için tefrik ve görevsizlik kararı verilmesi gerekir (TMK m. 304).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2009 · E. 2008/18852 · K. 2009/623

Baba olma ihtimali yüzde 99,73 eşiğinin altında kalıyorsa genetik tipleme imkânı araştırılmalı, baba olamayacağı ihtimali tamamen kaldırılmalıdır

Çocuk adına kayyım tarafından açılan babalık davasında, kayyım olarak atanan kişi aynı zamanda babalığına hükmedilmesi istenen mirasbırakanın kardeşiydi; bu nedenle davalı tarafta yer alması gerekiyordu ve küçükle arasında çıkar çatışması

vardı. Mahkeme bu durumu gözetmeden ve yeterli tıbbî inceleme yaptırmadan karar vermiştir.

> *Bu bakımdan Türk Medeni Kanununun 284. maddesi uyarınca, her türlü tıbbi ve benzerlik testleri yapılmalı, baba olduğu iddia edilen kişinin % 99.73 oranından daha az ihtimalle baba olacağı belirlenmiş ise D.N.A tiplemesi yapılması imkanı araştırılmalı, davalıların mirasbırakanının baba olamayacağı ihtimali tamamen kaldırılıp, delillerin hep birlikte serbestçe takdiri yoluna gidilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, raporun **sayısal eşiğini** gösteriyor: baba olduğu ileri sürülen kişinin yüzde 99,73 oranından daha az ihtimalle baba olacağı belirlenmişse genetik tipleme imkânı araştırılmalı ve baba olamayacağı ihtimali tamamen ortadan kaldırılmalıdır. Bu, karinenin uygulamadaki karşılığıdır: 302. madde ilişkinin varlığını karine saymakla yetinirken, mahkeme kuşkuya yer bırakmayan bir sonuç arar. Kararın ilk bölümü ayrıca kayyım seçimine ilişkin önemli bir uyarı içerir: davalı tarafta yer alması gereken bir kişi çocuğa kayyım olarak atanamaz, çünkü küçükle arasında çıkar çatışması vardır; böyle bir dosyada başka bir kişinin kayyım atanması ve davanın anaya da ihbar edilmesi gerekir (TMK m. 301).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.04.2023 · E. 2022/10715 · K. 2023/2014

Adli Tıp raporuna itiraz edebilmek için raporun hatalı olduğuna dair somut bir iddia ortaya konmalıdır; ananın örneği alınamamış olması tek başına raporu geçersiz kılmaz

Çocuk, babasının davalı olduğunun genetik inceleme ile tespit edilebileceğini ileri sürerek babalığın hükmen tespitini istemiştir. Adli Tıp Kurumu raporunda, ananın profili bilinmeksizin hesaplanan babalık indeksine göre davalının yüzde 99,99 ihtimalle biyolojik baba olabileceği belirlenmiştir. Davalı, ananın mezarı bulunup ondan da örnek alınmadan karar verilemeyeceğini ileri sürerek istinafa ve temyize başvurmuştur.

> *...raporun hata ihtimali bulunduğuna ilişkin somut bir iddianın ortaya konulmadığı, yine davalının biyolojik baba ile arasında yakın akrabalığın mevcut olduğu yönünde bir iddiasının da bulunmadığı,...*

DEĞERLENDİRME Rapora itiraz, dilekçeye "rapora itiraz ederim" yazmakla olmaz. Mahkemeler iki soru sorar: raporun **hatalı olduğuna ilişkin somut bir iddia** bulunup bulunmadığı ve taraflar arasında sonucu bozabilecek bir **yakın akrabalık** ileri sürülüp sürülmediği. Bu dosyada ikisi de yoktu; ananın örneği alınamamış olmasına rağmen rapor hüküm kurmaya elverişli sayıldı ve karar onandı. Uygulamadaki sonuç şudur: itiraz raporun kendisine dayandırılmalı; kullanılan lokus sayısı, mutasyon ihtimali, örneğin alınış zinciri, karşılaştırılan kişiler gibi somut noktalar gösterilmelidir. Genel bir itiraz, ek rapor alınmasını sağlamaz (TMK m. 284).

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
04.10.2023 · E. 2023/4795 · K. 2023/4463

Raporda mutasyon ihtimalinin bilimsel açıklaması yapılmış ve indeks buna göre hesaplanmışsa itiraz üzerine Adli Tıp Üst Kurulundan yeniden rapor alınması gerekmez

Babalık davasında Adli Tıp Grup Başkanlığı raporu, ölen kişinin yüzde 99,99 ihtimalle çocuğun biyolojik babası olabileceğini bildirmiştir. Davalı taraf, raporda belirtilen bir lokusa ilişkin mutasyon ihtimalini öne sürerek Adli Tıp Kurumu Üst Kurulundan da rapor alınmasını istemiştir; talebi reddedilmiştir.

> *...raporun sonuç bölümünün 3. paragrafında belirtilen "D12S391 lokusuna" ilişkin mutasyon ihtimalinin nedeni hakkında bir önceki 2. paragrafta ayrıntılı bilimsel açıklamanın yapıldığı, nitekim bu mutasyon sebebiyle DNA profili karşılaştırmasında, annenin lokusları ile birlikte yapılan değerlendirme sonucunda babalık indeksinin %99,99 olarak hesaplandığı, davalı ve bir kısım dahili davalılar vekilinin rapora yönelik itirazlarının dikkate alınmamış olmasında bir isabetsizlik olmadığı, söz konusu raporun hüküm kurmaya elverişli olduğu...*

DEĞERLENDİRME Genetik raporlarda tek bir lokusta uyumsuzluk görülmesi tek başına raporu tartışmalı hâle getirmez; bu, bilimsel olarak beklenen bir mutasyon olabilir. Belirleyici olan, **raporun bu ihtimali kendi içinde açıklamış ve indeksi buna göre hesaplamış olmasıdır**. Bu dosyada rapor mutasyonun nedenini ayrıntılı biçimde açıklamış, babalık indeksi ananın lokusları da hesaba katılarak hesaplanmış ve sonuç yüzde 99,99 olarak belirlenmiştir; bu nedenle Üst Kuruldan yeni rapor alınmasına gerek görülmemiştir. Rapora itiraz edilecekse önce raporun açıklama bölümü okunmalıdır: açıklanmış bir mutasyona dayanan itiraz sonuç vermez, açıklanmamış bir tutarsızlık ise ek rapor sebebidir.

8 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
29.03.2018 · E. 2017/6799 · K. 2018/10248

Baba ölmüş ve mezarından örnek alınamıyorsa kardeşlerinin mezarına, o da bulunamıyorsa yaşayan çocuklarına başvurularak babalık indeksi hesaplanmalıdır

Çocuk tarafından, ölmüş olduğu için mirasçıları aleyhine açılan babalık davasında mahkeme, açılan mezarda ceset bulunmadığından doku örneği alınamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *...kardeşlerinden herhangi birinin mezarından örnek alınması, bu kişilerin mezar yerlerinin tespit edilememesi durumunda, yaşayan çocuklarından örnek alınması, somut iddia ile ilgili olarak DNA testi yaptırılıp, oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik ve yetersiz inceleme ve araştırmayla davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karine, ilişkinin ispat edilebildiği ölçüde işe yarar; baba ölmüşse tartışma çoğu zaman genetik karşılaştırmanın **nasıl yapılacağına** kayar. Karar burada kademeli bir yöntem koyuyor: önce babanın kendi mezarı, olmazsa **kardeş-**

lerinin mezarı, o da bulunamıyorsa **yaşayan çocukları**. Mezarda ceset bulunamaması davanın reddi için yeterli değildir; mahkeme bu basamakları tüketmeden "ispat edilemedi" diyemez. Dilekçede bu sıralama davacı tarafından önerilmeli ve karşılaştırma yapılabilecek kişiler nüfus kaydından çıkarılarak isim isim gösterilmelidir; aksi hâlde dosya yıllarca tek bir keşifle oyalanır (TMK m. 299).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 285:** Kocanın babalığı karinesi.
- **TMK m. 287:** Gebe kalma dönemi.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 299:** Tanımanın iptalinde ispat yükü.
- **TMK m. 301:** Babalık davası ve dava hakkı.
- **TMK m. 303:** Babalık davasında hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 304:** Ananın malî hakları.

MADDE

303

B. Babalık hükmü

III. Hak düşürücü süreler

KANUN METNİ

(1) Babalık davası, çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Ananın dava hakkı, doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer.
(2) Çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi varsa, bir yıllık süre bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.
(3) Bir yıllık süre geçtikten sonra gecikmeyi haklı kılan sebepler varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 303, babalık davasının ne zamana kadar açılabileceğini düzenler; ancak maddenin bugünkü hâli, yazıldığı hâlden çok farklıdır. Yürürlükte kalan kural şudur: dava doğumdan önce veya sonra açılabilir ve **ananın** dava hakkı doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer. Buna karşılık **çocuk** için öngörülen süreler Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir: kayyıma tebliğ ya da erginlik esasına dayanan ikinci fıkra[1] ve bir aylık ek süreyi düzenleyen dördüncü fıkra çocuk yönünden.[2] İptaller sırasıyla 07.02.2013 ve 21.07.2013 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir. Sonuç: **çocuk tarafından açılan babalık davasında artık hak düşürücü süre yoktur**.[3] Bu nedenle davanın ana tarafından kendi adına mı, yoksa çocuk adına velâyeten mi açıldığı belirleyicidir.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Hak düşürücü süre	Geçmesiyle hakkın kendisi sona eren, hâkimin res'en gözettiği süre (TMK m. 303).
İptalin yürürlüğü	İptal hükmünün Resmî Gazete'den bir yıl sonra etki doğurması (Anayasa m. 153/3).

1 AYM, 27.10.2011, E. 2010/71, K. 2011/143.
2 AYM, 15.03.2012, E. 2011/116, K. 2012/39.
3 Yargıtay 8. HD, 01.04.2019, E. 2017/8926, K. 2019/3457.
4 Yargıtay 2. HD, 09.02.2023, E. 2023/16, K. 2023/509.

Velâyeten dava | Ananın çocuk adına açtığı dava (TMK m. 301/1).
Temsil kayyımı | Menfaat çatışmasında çocuğu temsil eden kişi (TMK m. 426/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 303- Yürürlükteki Kanunun 296 ncı maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada, babalık davasının çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilmesi öngörülmüş olmakla beraber uygulamada davanın daha çok doğumdan sonra açıldığı dikkate alınarak, ananın dava hakkının, doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşeceği hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada, çocuğun davacı olması durumunda işleyecek bir yıllık süre düzenlenmiş ve bu sürenin, çocuğa kayyım atanmışsa atamanın kayyıma tebliği tarihinde, kayyım atanmamışsa çocuğun ergin olduğu tarihte işlemeye başlayacağı açıkça ifade edilmiştir. Üçüncü fıkrada, çocuğun başka bir erkek ile soybağı ilişkisi varsa, bu ilişki hukuken ortadan kalkmadıkça babalık davası açılamayacağına göre, dava süresinin de bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Dördüncü fıkra ise, haklı sebeple dava süresinin geçirilmiş olması hâlinde, davanın açılabilmesi için, haklı sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren işleyecek bir aylık ek bir süre öngörülmüştür. Maddede öngörülen süreler, kenar başlığının da gösterdiği üzere, hak düşürücü sürelerdir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 117*

Gerekçe maddenin dört fıkrasını da açıklar; bugün bu açıklamanın **iki fıkrası artık uygulanmamaktadır**. Yine de gerekçe okunmaya değer, çünkü kanun koyucunun kurduğu dengeyi ve iptallerin neyi bozduğunu gösterir. Kanun koyucu üç ayrı başlangıç noktası belirlemişti: ana için doğum, çocuk için kayyıma tebliğ ya da erginlik, başka bir erkekle soybağı varsa o ilişkinin sona ermesi. Bunların üstüne, gecikmeyi haklı kılan sebep hâlinde bir aylık ek süreyi **ortak bir emniyet supabı** olarak eklemişti. Çocuğun erginlikten sonra yalnızca bir yılı bulunması ve bu süre kaçırıldığında yalnızca bir aylık ek süreyle yetinilmesi, kişinin maddî ve manevî varlığını geliştirme hakkı ile hak arama özgürlüğü bakımından **adil, ölçülü ve makul** görülmemiştir.[5] Böylece çocuğun soybağını her zaman kurabilmesinin önü açılmış, buna karşılık ananın kendi davası bakımından doğumdan başlayan bir yıllık süre ayakta kalmıştır. Gerekçenin son cümlesi ise bugün de aynen geçerlidir: bu süreler **hak düşürücü** sürelerdir, yani hâkim tarafından kendiliğinden gözetilir, kesilmez ve durmaz. Tasarının 303. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 296. maddesi tek cümleydi: dava, çocuk doğmadan önce veya doğumundan itibaren en çok bir yıl içinde açılırdı. Bu düzenleme ana ile çocuk arasında ayrım yapmıyor, çocuğun kendi dava hakkı için ayrı bir başlangıç noktası öngörmüyordu; çocuk küçükken işlemeye başlayan süre fiilen onun hakkını da tüketebiliyordu. Yeni Kanun üç yenilik getirmiştir. **Birincisi**, ana ile çocuğun süreleri ayrılmış, çocuk için kayyıma tebliğ veya erginlik gibi ayrı başlangıç noktaları belirlenmiştir. **İkincisi**,

5 AYM, 15.03.2012, E. 2011/116, K. 2012/39.

çocuğun başka bir erkekle soybağı bulunması hâli düşünülmüş ve sürenin ancak o bağ kalktığında işlemeye başlayacağı hükme bağlanmıştır; eski Kanun bu düşünceyi 303. maddesinde, yalnızca ananın gebe kaldığı sırada evli olması hâline özgü biçimde ifade ediyordu. **Üçüncüsü**, gecikmeyi haklı kılan sebep hâlinde bir aylık ek süre getirilmiştir; eski Kanun'da böyle bir esneklik yoktu. Bugünkü tabloya bakıldığında ilginç bir sonuç ortaya çıkar: iptallerle çocuk bakımından süre tümüyle kalkmış, yani yeni Kanun'un getirdiği ayrıntılı düzen çocuk yönünden yerini **süresizliğe** bırakmıştır.[6]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 296 – Dava, çocuk doğmadan evvel veya doğduğundan itibaren nihayet bir sene içinde ikame olunur. Madde 303 – Ana, gebe kaldığı zaman evli idiyse; babalık davası, ancak çocuğun nesebi sahih olmadığına hakim hükmettikten sonra ikame edilebilir. Bu takdirde babalık davasının ikamesi için muayyen müddet, nesebin sahih olmadığı hakkındaki hükmün sudurundan itibaren başlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 296 ve 303

	743 sayılı Kanun m. 296	4721 sayılı Kanun m. 303
Ananın süresi	Doğumdan bir yıl	Doğumdan bir yıl
Çocuğun süresi	Ayrı düzenlenmemişti	Ayrı düzenlendi, sonra iptal edildi
Başka erkekle soybağı	Yalnız evli ana hâli (m. 303)	Her hâlde (m. 303/3)
Ek süre	Yok	Getirildi, çocuk yönünden iptal edildi
Bugünkü sonuç	—	Çocuk için süre yok

Değişiklik durumu

İlk iptal kararı, ikinci fıkranın "hiç kayyım atanmamışsa çocuğun ergin olduğu tarihte işlemeye başlar" bölümünü Anayasa'ya aykırı bulmuş, ardından uygulanma olanağı kalmayan "çocuğa doğumdan sonra kayyım atanmışsa, çocuk hakkında bir yıllık süre, atamanın kayyıma tebliği tarihinde" bölümünü de iptal etmiştir; karar 07.02.2012 tarihli ve 28197 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, iptal hükmü bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir. İkinci karar, dördüncü fıkrayı **"çocuk" yönünden sınırlı** olarak incelemiş ve iptal etmiştir; karar 21.07.2012 tarihli ve 28360 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, iptal hükmü yine bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir. Bu ikinci kararın gerekçesine göre, çocuğa tanınan bir yıllık sürenin haklı bir sebeple kullanılamaması hâlinde yalnızca bir aylık çok sınırlı bir ek süre öngörülmesi adil, ölçülü ve makul değildir.[7] Güncel kanun metninde dördüncü fıkra yer almamaktadır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; çocuk için ayrı süre ve bir aylık ek süre getirildi	4721 s. K.

6 AYM, 27.10.2011, E. 2010/71, K. 2011/143.
7 AYM, 15.03.2012, E. 2011/116, K. 2012/39.

Tarih	Gelişme	Dayanak
07.02.2013	İkinci fıkranın iptali yürürlüğe girdi	AYM, K. 2011/143
21.07.2013	Dördüncü fıkranın çocuk yönünden iptali yürürlüğe girdi	AYM, K. 2012/39

AÇIKLAMALAR

I. Maddenin Bugünkü Metni

Kim	Süre	Durum
Ana	Doğumdan başlayarak bir yıl	Yürürlükte (m. 303/1)
Ana	Dava doğumdan önce de açılabilir	Yürürlükte (m. 303/1)
Çocuk	Kayyıma tebliğden bir yıl	İptal (m. 303/2)
Çocuk	Erginlikten bir yıl	İptal (m. 303/2)
Çocuk	Bir aylık ek süre	İptal (m. 303/4, çocuk yönünden)
Çocuk	Bugünkü durum	Süre yok
Başka erkekle soybağı varsa	Bir yıl, o ilişkinin kalktığı tarihten	Yürürlükte (m. 303/3)
İlk iptalin yürürlüğü	07.02.2013	RG 07.02.2012-28197
İkinci iptalin yürürlüğü	21.07.2013	RG 21.07.2012-28360
İptalden önce dolan süre	Geri gelmez	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5954
Belirleyici soru	Dava kimin adına açıldı	Yargıtay 2. HD, K. 2023/509
Niteliği	Hak düşürücü süre	Madde gerekçesi

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı Kanun'un 296. maddesini karşılar. 1
Gerekçe fıkraları tek tek açıklar: birinci fıkrada davanın doğumdan önce veya sonra açılabileceği öngörülmüş, ancak uygulamada davanın daha çok doğumdan sonra açıldığı dikkate alınarak **ananın** dava hakkının doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşeceği hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada çocuğun davacı olması hâlinde işleyecek bir yıllık süre düzenlenmiş ve bu sürenin, çocuğa kayyım atanmışsa atamanın kayyıma tebliği tarihinde, atanmamışsa çocuğun ergin olduğu tarihte işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Üçüncü fıkrada, çocuğun başka bir erkekle soybağı ilişkisi varsa bu ilişki hukuken ortadan kalkmadıkça babalık davası açılamayacağına göre dava süresinin de bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlayacağı ifade edilmiştir. Dördüncü fıkra ise haklı sebeple sürenin geçirilmiş olması hâlinde bir aylık ek süre öngörmüştür. Gerekçe son cümlesinde önemli bir belirleme yapar: **maddede öngörülen süreler, kenar başlığının da gösterdiği**

üzere, hak düşürücü sürelerdir. Tasarının 303. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu şerhteki en önemli bilgi şudur: **kanun metni olduğu gibi okunarak süre hesaplanmamalıdır.** Kanunun ikinci fıkrası ile dördüncü fıkrasının çocuğa ilişkin kısmı iptal edilmiştir; eski metni esas alan bir hesap yanıltır. Bugün çocuğun açtığı babalık davasında süre engeli yoktur. Buna karşılık üç noktaya dikkat edilmelidir. **Birincisi**, ananın kendi adına açtığı davada doğumdan başlayan bir yıllık süre hâlâ yürürlüktedir ve dördüncü fıkra çocuk yönünden iptal edildiğinden, güncel kanun metninde bir aylık ek süre yer almamaktadır. **İkincisi**, iptal kararları geleceğe etkilidir: dava hakkı iptal yürürlüğe girmeden önce sürenin geçmesiyle düşmüşse iptalden yararlanılamaz.[8] **Üçüncüsü**, davanın kim adına açıldığı dilekçenin içeriğine göre belirlenir; çocuğa temsil kayyımı atanıp yargılamaya kayyım eliyle devam edilmişse dava çocuk adına açılmış sayılır ve süreden ret kararı verilemez.[9] Son olarak, üçüncü fıkra yürürlüktedir: çocuk başka bir erkeğin hanesinde kayıtlıysa süre, o soybağı kaldırıldığı tarihte işlemeye başlar (TMK m. 301).

II. Ananın Süresi

- **Başlangıç:** Doğum tarihi (TMK m. 303/1).
- **Süre:** Bir yıl.
- **Erken açma:** Dava doğumdan önce de açılabilir.
- **Niteliği:** Hak düşürücü süre; hâkim res'en gözetir.
- **Ek süre:** Dördüncü fıkra çocuk yönünden iptal edilmiştir.
- **Sonuç:** Ananın kendi davası için süre titizlikle hesaplanmalıdır.

III. Çocuğun Süresi

- **Eski kural:** Kayyıma tebliğden veya erginlikten bir yıl (m. 303/2).
- **İptal:** AYM, 27.10.2011, E. 2010/71, K. 2011/143.
- **Yürürlük:** 07.02.2013.
- **Ek süre:** Bir aylık ek süre de çocuk yönünden iptal edilmiştir.[10]
- **Yürürlük:** 21.07.2013.
- **Bugün:** Çocuğun davasında hak düşürücü süre yoktur.[11]

8 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2024/2787, K. 2024/5954.
9 Yargıtay 2. HD, 06.11.2024, E. 2024/2346, K. 2024/8355.
10 AYM, 15.03.2012, E. 2011/116, K. 2012/39.
11 Yargıtay 18. HD, 30.09.2014, E. 2014/7600, K. 2014/13777.

IV. Başka Erkekle Soybağı Varsa

- **Kural:** Bir yıllık süre o ilişkinin kalktığı tarihte başlar (TMK m. 303/3).
- **Sebep:** Soybağı kaldırılmadıkça babalık davası açılamaz (TMK m. 301).
- **Yol:** Soybağının reddi (TMK m. 286) veya tanımanın iptali (TMK m. 298).
- **Birlikte açılırsa:** Talep tefrik edilip bekletici sorun yapılır.
- **Kesinleşme:** Süre kararın kesinleştiği tarihe göre hesaplanır.
- **Kapsam:** Kural ananın davası bakımından anlamlıdır.

V. İptallerin Geçmişe Etkisi

- **Kural:** İptal kararları geleceğe etkilidir.
- **Dolmuş süre:** İptalden önce düşen dava hakkı geri gelmez.[12]
- **Dolmamış süre:** Karar tarihinde iptal yürürlükteyse süre uygulanmaz.[13]
- **Ölçü:** Hâkim karar anındaki hukuku uygular.
- **Hesap:** Erginlik tarihi, sürenin dolduğu tarih ve iptal tarihleri karşılaştırılır.
- **Dayanak:** Anayasa m. 153/3.

VI. Davacının Sıfatına Göre Süre

- **Ana kendi adına:** Bir yıllık süre işler.
- **Çocuk adına velâyeten:** Süre engeli yoktur.[14]
- **Belirleme:** Dilekçenin başlığına değil içeriğine bakılır.
- **Kayyım:** Atanıp davaya devam edilmişse dava çocuk adına sayılır.[15]
- **Ergin çocuk:** Kendi adına her zaman açabilir.
- **Öneri:** Dilekçede davacı sıfatı açıkça yazılmalıdır.

VII. Süre Aşıldıktan Sonra Esas

- **İlke:** Süre engeli yoksa işin esası incelenir.[16]
- **Delil:** Genetik inceleme yaptırılır (TMK m. 284).
- **Kaçınma:** HMK 292 uygulanır.[17]
- **Karine:** Gebe kalma döneminde ilişki babalığa karinedir (TMK m. 302).
- **İhbar:** Savcı ve Hazine tamamlanmalıdır (TMK m. 301).
- **Niteleme:** Dava doğru nitelendirilmelidir.[18]

12 Yargıtay 2. HD, 17.09.2024, E. 2024/2787, K. 2024/5954.
13 Yargıtay 8. HD, 03.04.2018, E. 2018/5222, K. 2018/10544.
14 Yargıtay 2. HD, 09.02.2023, E. 2023/16, K. 2023/509.
15 Yargıtay 2. HD, 06.11.2024, E. 2024/2346, K. 2024/8355.
16 Yargıtay 8. HD, 01.04.2019, E. 2017/8926, K. 2019/3457.
17 Yargıtay HGK, 18.10.2018, E. 2017/1927, K. 2018/1471.

UYGULAMA NOTU

Bu maddede yapılacak ilk iş, **hangi metnin uygulandığını** netleştirmektir. Kanunun basılı metni ya da eski şerhler esas alınarak süre hesaplanırsa yanılgıya düşülür: ikinci fıkra ile dördüncü fıkranın çocuğa ilişkin kısmı iptal edilmiştir. Bugün için tablo şudur: çocuğun açtığı babalık davasında süre yoktur; ananın kendi adına açtığı davada doğumdan başlayan bir yıllık süre işler. Bu nedenle dosyada cevaplanması gereken ilk soru **davacının kim olduğudur**. Ananın bir yıllık süresi geçmişse dava dilekçesi ananın kendi adına değil, **çocuğa velâyeten** açılacak biçimde kurulmalı ve bu, dilekçenin hem başlığında hem açıklama bölümünde belirtilmelidir; mahkemeler bu ayrımı dilekçenin içeriğine göre yapmaktadır. Ana ile çocuk arasında menfaat çatışması ihtimali varsa sulh hukuk mahkemesinden **temsil kayyımı** atanması istenmelidir; kayyım atanıp yargılamaya onun eliyle devam edilmesi, davanın çocuk adına açıldığını gösteren güçlü bir olgudur. İkinci olarak **tarih karşılaştırması** yapılmalıdır: çocuğun doğum ve erginlik tarihleri, bir yıllık sürenin dolduğu tarih, 07.02.2013 ve 21.07.2013. Dava hakkı bu iki tarihten önce düşmüşse iptallerden yararlanılamaz; henüz düşmemişse süre engeli kalkmıştır. Üçüncü olarak, çocuk başka bir erkeğin hanesinde kayıtlıysa önce o soybağının kaldırılması gerekir; bu hâlde bir yıllık süre, soybağının kalktığı tarihte işlemeye başlar. Süre tartışması bittiğinde dosyanın esası genetik inceleme üzerinden yürüyecektir; inceleme talebi ve karşı taraf kaçınırsa zorla yaptırılması istemi dava dilekçesinde baştan yazılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ
30.09.2014 · E. 2014/7600 · K. 2014/13777

İkinci ve dördüncü fıkraya ilişkin iptal kararları yürürlüğe girdikten sonra çocuk için kanunda hak düşürücü süre kalmamıştır

Davacı, nüfus kaydının gerçeği yansıtmadığını ileri sürerek kaydın düzeltilmesini ve gerçek babasının belirli bir kişi olduğunun tespitini istemiştir. Mahkeme davayı hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir; oysa karar verilmeden önce Anayasa Mahkemesinin iki iptal kararı da yürürlüğe girmişti.

> *Mahkemece karar verilmesinden önce Türk Medeni Kanunu'nun 303/2. ve 303/4. maddeleri hakkındaki iptal kararları yürürlüğe girmiş olduğundan artık yasada çocuk için hak düşürücü süre bulunmamaktadır. Mahkemece işin esası incelenerek taraf delillerinin toplanması, DNA incelemesi yapılması ve sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile ret hükmü kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu maddeyi bugün okurken metnin kendisi kadar **neyin metinden çıktığı** da önemlidir. İki iptal kararı çocuğun dava hakkını süreden

18 Yargıtay 18. HD, 16.09.2015, E. 2014/17302, K. 2015/12785.

kurtarmıştır. **Birincisi** ikinci fıkrayı, yani kayyım atanmışsa tebliğden, atanmamışsa erginlikten işleyen bir yıllık süreyi ortadan kaldırmıştır;[19] iptal 07.02.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. **İkincisi** dördüncü fıkradaki bir aylık ek süreyi çocuk yönünden kaldırmıştır;[20] bu iptal de 21.07.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sonuç açıktır: çocuğun açtığı babalık davasında artık bir süre engeli yoktur. Buna karşılık **ananın** doğumdan başlayan bir yıllık süresi yürürlüktedir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2019 · E. 2017/8926 · K. 2019/3457

Çocuk tarafından açılan babalık davasında artık herhangi bir hak düşürücü süre söz konusu değildir; mahkeme işin esasını incelemelidir

Ergin çocuk ile küçük çocuğa velâyeten ana tarafından, ölmüş olduğu için mirasçılar aleyhine babalık davası açılmıştır. Mahkeme davayı hak düşürücü süre nedeniyle reddetmiştir. Dosyada ayrıca vekâletnamede babalık davası için özel yetki bulunmadığı ve davanın Cumhuriyet savcısı ile Hazineye ihbar edilmediği görülmüştür.

> *Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarından sonra, çocuk tarafından açılan babalık davasında artık herhangi bir hak düşürücü süre sözkonusu değildir. O halde mahkemece işin esasının incelenmesi gerekirken, "hak düşürücü süre geçtiğinden" bahisle davanın reddine karar verilmesi,...*

DEĞERLENDİRME Karar, iptallerin sonucunu tek cümlede özetler ve mahkemenin yapması gerekeni gösterir: süreden ret kararı verilemez, işin esası incelenir. Aynı kararda iki usul eksikliği daha saptanmıştır ve bunlar dosyayı süre engeli aşıldıktan sonra da geri döndürebilir. **Birincisi**, babalık davası kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekâletnamede özel yetki yoksa davacıya uygun süre verilmelidir. **İkincisi**, dava Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar edilmeden esasa girilemez (TMK m. 301). Not: bu kararın metninde iptallerin yürürlük tarihlerine ilişkin rakamlarda tutarsızlık bulunmaktadır; doğru tarihler Resmî Gazete yayımlarına göre 07.02.2013 ve 21.07.2013'tür.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.04.2018 · E. 2018/5222 · K. 2018/10544

İptal kararı mahkeme karar vermeden önce yürürlüğe girmişse çocuk hakkında hak düşürücü süre uygulanamaz

Babalık davasında mahkeme, davayı hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmiştir. Oysa hüküm kurulmadan önce ikinci fıkranın iptaline ilişkin karar yürürlüğe girmiş ve kanunda çocuk için süre kalmamıştı.

> *Mahkemece karar verilmesinden önce Türk Medeni Kanunu'nun 303/2. maddesi hakkındaki iptal kararı yürürlüğe girdiğinden ve yasada çocuk için hak düşürücü süre artık bulunmadığından taraf delillerinin toplanması, DNA incelemesi*

19 AYM, 27.10.2011, E. 2010/71, K. 2011/143.
20 AYM, 15.03.2012, E. 2011/116, K. 2012/39.

yapılması ve sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile ret hükmü kurulması,doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Buradaki ölçü **karar tarihidir**. Dava iptal yürürlüğe girmeden açılmış olsa bile, mahkeme hüküm kurarken iptal yürürlükteyse artık uygulanacak bir süre yoktur; hâkim hükmünü karar anındaki hukuka göre verir. Uygulamada bu, 2013 öncesinde açılıp uzun süre derdest kalan dosyalar bakımından belirleyici olmuştur: süreden ret kararı verilmiş dosyalarda temyiz aşamasında bu gerekçe kabul edilmemiştir. Devam eden bir dosyada karşı taraf süre def'i ileri sürüyorsa, mahkemenin karar tarihinde yürürlükte olan hukuku uygulaması gerektiği açıkça yazılmalıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2024 · E. 2024/2787 · K. 2024/5954

Hak düşürücü süre iptal kararından önce dolmuşsa iptal, sona ermiş dava hakkını geri getirmez

Babalık davası, hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Davacı, Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarından sonra artık süre bulunmadığını ileri sürerek temyiz etmiştir; ancak dosyada sürenin iptal kararları yürürlüğe girmeden önce dolduğu anlaşılmıştır.

> *Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10.07.2024 tarihli, 2023/2- 422 Esas, 2024/370 Karar sayılı ilamında da açıklandığı üzere, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından önce davacının davasını hak düşürücü sürede açmadığının anlaşılmasına göre usul ve kanuna uygun olup davacı vekili tarafından temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME İptal kararları geleceğe etkilidir; **zaten düşmüş bir dava hakkını geri getirmezler**. Karar bu ölçüyü Hukuk Genel Kurulunun 10.07.2024 tarihli ilamına dayanarak uygular: davacının dava hakkı iptal yürürlüğe girmeden önce hak düşürücü sürenin geçmesiyle sona ermişse, sonradan yürürlüğe giren iptal bu sonucu değiştirmez. Önceki kararla birlikte okunduğunda tablo netleşir: **süre henüz dolmamışken** iptal yürürlüğe girmişse süre engeli kalkar; **süre çoktan dolmuşsa** iptalden yararlanılamaz. Dosyada tarihler bu ayrıma göre hesaplanmalıdır: çocuğun erginlik tarihi, bir yıllık sürenin dolduğu tarih ve 07.02.2013 ile 21.07.2013 tarihleri yan yana konulmalıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.02.2023 · E. 2023/16 · K. 2023/509

Davanın ana tarafından kendi adına mı yoksa çocuk adına velâyeten mi açıldığı dilekçenin içeriğinden belirlenir; çocuk adına açılmışsa hak düşürücü süre yoktur

Ana tarafından açılan babalık davası, bölge adliye mahkemesince davanın kadın tarafından kendi adına açıldığı ve bir yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle

reddedilmiştir. Daire kararı bozmuştur; bölge adliye mahkemesi bozmaya direndi ve davayı yeniden reddetmiştir.

> *…yapılan incelemede dava dilekçesinin içeriğinden davanın anne tarafından çocuk adına velâyeten açıldığı anlaşılmaktadır. Çocuk adına velâyeten açılan babalık davasında hak düşürücü sürenin olmadığı gözetildiğinde Bölge Adliye Mahkemesince hak düşürücü sürenin geçmiş olduğu gerekçesi ile davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu madde bakımından en kritik ayrım budur: **dava kimin adına açıldı?** Ana kendi adına açmışsa doğumdan başlayan bir yıllık süre işler ve bu süre bugün de yürürlüktedir; dava çocuk adına velâyeten açılmışsa artık hiçbir süre engeli yoktur. Ayrım dilekçenin başlığına değil **içeriğine** göre yapılır. Bu dosyada bölge adliye mahkemesi davayı ananın kendi davası sayarak reddetmiş, Daire dilekçe içeriğinden davanın çocuk adına açıldığını belirlemiştir. Bölge adliye mahkemesi direnince dosya Hukuk Genel Kuruluna gönderilmiştir. Dava dilekçesinde davacı açıkça yazılmalıdır: "çocuğa velâyeten" ibaresi tek başına dosyanın kaderini değiştirebilir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2024 · E. 2024/2346 · K. 2024/8355

Çocuğa temsil kayyımı atanıp yargılamaya kayyım tarafından devam edilmişse dava çocuk adına açılmış sayılır ve süreden ret kararı verilemez

Ana tarafından açılan babalık davasında çocuğa sulh hukuk mahkemesi kararıyla temsil kayyımı atandı ve davaya kayyım tarafından devam edilmiştir. Bölge adliye mahkemesi buna rağmen davayı hak düşürücü süre gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Somut olayda, anne tarafından açılan babalık davasında, çocuğa İstanbul 13. Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 13.02.2020 tarihli ve 2019/166 Esas, 2020/239 Karar sayılı kararı ile temsil kayyım atandığına ve kayyım tarafından davaya devam edildiğine göre davanın çocuk adına anne tarafından velâyeten açıldığının kabulü ile çocuk tarafından açılan babalık davalarında hak düşürücü süre olmadığı hususunun gözetilerek yargılamanın adil ve en kısa sürede bitirilmesi olarak açıklanan usul ekonomisi ilkesi gereğince davanın kabulüne ve babalığın tespitine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Önceki karardaki ayrımın ikinci ölçütünü verir: dilekçe tartışmalı olsa bile, **çocuğa temsil kayyımı atanmış ve yargılamaya kayyım tarafından devam edilmişse** dava çocuk adına açılmış kabul edilir. Bunun sonucu doğrudandır: çocuk tarafından açılan davalarda hak düşürücü süre bulunmadığından süreden ret kararı verilemez. Karar ayrıca usul ekonomisine dayanarak, koşulları oluşmuşsa davanın kabulü ile babalığın tespitine karar verilmesi gerektiğini belirtir. Uygulamadaki sonuç şudur: bir yıllık süreyi kaçıran ana dosyayı kapatmamalı; çocuğa kayyım atanmasını istemeli ve yargılamanın kayyım eliyle sürdürülmesini sağlamalıdır (TMK m. 301).

7 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
18.10.2018 · E. 2017/1927 · K. 2018/1471

Süre engeli aşıldıktan sonra esasa girilir; genetik incelemeden kaçınan davalı hakkında sonucu aleyhe saymakla yetinilemez, özel hüküm olan HMK 292 uygulanır

Babalık davasında davalı genetik test yaptırmaktan kaçınmıştır. Yerel mahkeme, incelemeden beklenen sonucun onun aleyhine doğduğunu kabul ederek karar verdi ve Özel Dairenin bozmasına direnmiştir.

> *Yerel mahkemece, test yaptırmaktan kaçınan davalı hakkında TMK'nın 284/2. maddesi uyarınca incelemeden beklenen sonucun onun aleyhine doğmuş olduğu kabul edilerek karar verildiği belirtilmiş ise de az yukarıda açıklandığı üzere TMK'ya göre sonraki kanun durumunda olan HMK'nda soybağının tespiti için yapılacak inceleme hakkında özel bir düzenleme yapılmış ve bu tür davalarda işin önemine binaen kan veya doku alınmasına katlanma zorunluluğu getirilmiştir. Hâl böyle olunca, kamu düzenine ilişkin olan babalık iddiası hakkında doğru sonucun elde edilebilmesi için sonraki kanun olan ve özel düzenleme içeren HMK'nın 292. maddesi hükmünün uygulanması ve alınacak rapor doğrultusunda bir karar verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Süre tartışması bittiğinde sıra esasa gelir ve Genel Kurul burada iki hüküm arasındaki ilişkiyi belirler. Türk Medeni Kanunu'nun 284. maddesinin ikinci fıkrası hâkime bir **takdir** verir: davalı rıza göstermezse beklenen sonuç onun aleyhine sayılabilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesi ise **sonraki ve özel** kanun olarak kan veya doku alınmasına katlanmayı zorunlu kılar ve haklı sebep yoksa incelemenin zor kullanılarak yapılmasına karar verileceğini söyler. Genel Kurul, babalık iddiası kamu düzenine ilişkin olduğundan doğru sonuca ulaşmak için özel hükmün uygulanmasını ve **rapor alınmasını** zorunlu görmüştür. Karşı taraf kaçınıyorsa aleyhe sonuç saydırmakla yetinilmemeli; incelemenin zorla yaptırılması talep edilmelidir (TMK m. 302).

8 YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ
16.09.2015 · E. 2014/17302 · K. 2015/12785

Olayları açıklamak taraflara, hukukî niteleme hâkime aittir; nüfus kaydının düzeltilmesi başlığıyla açılan dava babalık davası niteliğindeyse 303. maddedeki süreler uygulanır

Davacı, çocuğun gerçek ana ve babasının başka kişiler olduğunu ileri sürerek nüfus kaydının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme davayı kayıt tashihi olarak nitelendirip görevsizlik kararı vermiştir; oysa talebin bir bölümü babalık davası niteliğindeydi.

> *6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca olayları açıklamak taraflara hukuki niteleme hakime aittir. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 36.maddesinde; "Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet savcıları tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki*

görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır. Kayıt düzeltme davaları (..) nüfus müdürü veya görevlendireceği nüfus memuru huzuru ile görülür ve karara bağlanır." 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 301.maddesinde; "Çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini ana ve çocuk isteyebilirler. Dava babaya, baba ölmüşse mirasçılarına karşı açılır. Babalık davası, Cumhuriyet savcısına ve Hazineye; dava ana tarafından açılmışsa kayyıma; kayyım tarafından açılmışsa anaya ihbar edilir. "303.maddesinde ise; "Babalık davası, çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Ananın dava hakkı, doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer. Çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi varsa, bir yıllık süre bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar. Bir yıllık süre geçtikten sonra gecikmeyi haklı kılan sebepler varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir."...

DEĞERLENDİRME Süre hesabına başlamadan önce davanın **hangi dava** olduğunu belirlemek gerekir, çünkü yanlış niteleme yanlış süre demektir. Nüfus kaydının düzeltilmesi davaları süreye bağlı değildir ve kural olarak asliye hukuk mahkemesinde, nüfus müdürünün huzuruyla görülür; babalık davası ise aile mahkemesinde görülür ve 303. maddedeki sürelere tabidir. Karar bu iki düzeni yan yana koyarak hâkimin nitelendirme görevini hatırlatır. Alıntıda 303. maddenin **iptallerden önceki** metni aktarılmaktadır; bugün ikinci fıkra ile dördüncü fıkranın çocuk yönünden uygulanma olanağı kalmamıştır. Dilekçe yazılırken talep ayrıştırılmalıdır: kayıt düzeltme mi, babalık hükmü mü istendiği.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 286:** Soybağının reddi davası.
- **TMK m. 289:** Soybağının reddinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 298:** İlgililerin iptal davası.
- **TMK m. 300:** Tanımanın iptalinde hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 301:** Babalık davası ve dava hakkı.
- **TMK m. 302:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 304:** Ananın malî hakları.

MADDE

304 B. Babalık hükmü IV. Ananın malî hakları

KANUN METNİ

(1) Ana, babalık davası ile birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarından aşağıdaki giderlerin karşılanmasını isteyebilir:
(2) 1. Doğum giderleri,
(3) 2. Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri,
(4) 3. Gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler.
(5) Çocuk ölü doğmuş olsa bile hâkim, bu giderlerin karşılanmasına karar verebilir.
(6) Üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler, hakkaniyet ölçüsünde tazminattan indirilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 304, gebelik ve doğumun ananın üzerinde bıraktığı malî yükü babaya paylaştıran özel bir hükümdür. Üç kalem sayılmıştır: doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki **altışar haftalık** geçim giderleri ile gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler. Talep babalık davasıyla **birlikte veya ayrı** olarak, babaya ya da mirasçılarına yöneltilebilir; çocuk baba tarafından tanınmış olsa da bu hak kullanılabilir.[1] Çocuk **ölü doğmuş olsa bile** hâkim bu giderlere hükmedebilir. Üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler hakkaniyet ölçüsünde indirilir; bu nedenle mahkeme Sosyal Güvenlik Kurumundan ödeme yapılıp yapılmadığını sorar.[2] Maddede sayılanların dışındaki maddî ve manevî tazminat istemleri ise Borçlar Kanunu'ndan doğar ve aile mahkemesinin görev alanı dışındadır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 27.03.2019, E. 2018/4770, K. 2019/3562.
2 Yargıtay 8. HD, 21.09.2017, E. 2017/2337, K. 2017/11300.
3 Yargıtay 2. HD, 07.05.2009, E. 2009/3008, K. 2009/9014.

Doğum giderleri	Doğumun gerektirdiği sağlık ve hastane harcamaları (TMK m. 304/1-1).
Geçim giderleri	Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftayı kapsayan giderler (TMK m. 304/1-2).
Diğer giderler	Gebelik ve doğumun zorunlu kıldığı öteki harcamalar (TMK m. 304/1-3).
Denkleştirme	Üçüncü kişi veya kurum ödemelerinin indirilmesi (TMK m. 304/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 304- Maddede babalık davasında, yürürlükteki Kanundan farklı olarak, malî ve şahsî sonuçlu babalık davası ayırımına yer verilmemiş; ancak ananın malî taleplerde bulunma olanağı da doğal olarak gözardı edilmemiştir. Yürürlükteki Kanunun 304 üncü maddesini karşılayan bu madde, ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan giderlerin karşılanmasını isteyebilme olanağını düzenlemektedir. İstemin muhatabı baba veya -onun ölümü hâlinde- mirasçılarıdır. Maddenin üçüncü fıkrasında bir denkleştirme hükmü yer almaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 117-118*

Gerekçe kısa olmasına rağmen maddenin yerini iyi anlatır. **Birincisi**, eski Kanun babalık davasını ikiye ayırıyordu: yalnızca para ödenmesine yönelik "malî sonuçlu" dava ile babalığın kişisel duruma ilişkin bütün sonuçlarıyla hükmen tayinini isteyen "şahsî sonuçlu" dava. Yeni Kanun bu ayrımı kaldırmış, babalık davasını tek bir dava hâline getirmiş, ananın para taleplerini ise ayrı bir maddeye taşımıştır. Bunun pratik sonucu, talebin artık babalık davasının bir sonucu olmaktan çıkıp **bağımsız olarak da ileri sürülebilmesidir**; madde metni de bunu "birlikte veya ayrı olarak" diyerek söyler. **İkincisi**, gerekçe maddenin konusunu "gebelik ve doğumdan kaynaklanan giderler" olarak tanımlar; bu tanım, maddenin çocuğun sonraki bakımını kapsamadığını gösterir. **Üçüncüsü**, gerekçe istemin muhatabını açıkça belirler: baba veya ölümü hâlinde mirasçıları. **Dördüncüsü**, üçüncü fıkrayı "denkleştirme hükmü" olarak adlandırır; üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca yapılan ödemelerin indirilmesi, aynı zararın iki kez karşılanmasını önleme amacı taşır. Tasarının 304. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'un 304. maddesi aynı üç kalemi sayıyordu, ancak üç önemli fark vardı. **Birincisi süreydi:** eski metin "en aşağı doğumdan evvelki dört hafta ile sonraki dört haftanın iaşe masrafları" diyordu; yeni Kanun bu süreyi **altışar haftaya** çıkarmıştır. **İkincisi davanın yapısıydı:** eski metin tazminata ancak "babalık davası sabit olduğu takdirde" hükmedileceğini söylüyordu; yeni Kanun talebin babalık davasıyla birlikte ya da **ayrı olarak** ileri sürülebileceğini açıkça belirtmiştir. **Üçüncüsü ve en önemlisi manevî tazminattır:** eski Kanun'un 305. maddesi, babanın cinsel ilişkiden önce evlenme vaat etmiş olması, ilişkinin suç oluşturması, ananın üzerindeki nüfuzunu kötüye kullanması ya da ilişki sırasında ananın küçük olması hâllerinde ana lehine manevî

tazminata hükmedilebileceğini öngörüyordu. **Yeni Kanun bu maddeyi almamıştır.** Bugün ana, manevî tazminatı ancak Borçlar Kanunu'nun haksız fiil hükümlerine dayanarak ve aile mahkemesi dışındaki görevli mahkemede isteyebilir.[4] Eski Kanun'un 304. maddesinde bulunmayan **denkleştirme kuralı** ise yeni Kanun'un getirdiği bir yeniliktir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 304 – Babalık davası sabit olduğu takdirde ana lehine aşağıdaki tazminata hükmedilir: 1 – Doğurma masrafları. 2 – En aşağı doğumdan evvelki dört hafta ile sonraki dört haftanın iaşe masrafları. 3 – Gebeliğin ve doğurmanın sebep olduğu diğer masraflar. Madde 305 – Baba, anaya münasebeti cinsiyeden evvel, evlenmek vadetmiş veya onunla münasebeti cinsiyesi kanuni bir cürüm yahut onun üzerindeki nüfuzunu sui istimal teşkil eylemiş veya münasebeti cinsiye zamanında ana henüz küçük idiyse; ana için manevi bir tazminat karşılığı olarak, bir meblağ hükmolunabilir.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 304 ve 305

	743 sayılı Kanun m. 304-305	4721 sayılı Kanun m. 304
Kalemler	Doğurma, iaşe, diğer masraflar	Aynı üç kalem
Geçim süresi	Dört hafta önce, dört hafta sonra	Altışar hafta
Dava yapısı	Babalık davası sabit olursa	Birlikte veya ayrı olarak
Manevî tazminat	Ayrı maddede düzenlenmişti (m. 305)	Maddeye alınmadı
Ölü doğum	Ayrıca belirtilmemişti	Hâkim yine hükmedebilir
Denkleştirme	Yok	Üçüncü kişi ve kurum ödemeleri indirilir

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını şekillendiren gelişmeler içtihatla olmuştur ve iki eksende toplanır. **Birinci eksen hesaptır:** mahkemelerin hastane belgelerini getirtmesi, belgelendirilemeyen mutad giderler için zabıta araştırması yaptırması ve denetime elverişli bilirkişi raporu alması aranmaktadır.[5] **İkinci eksen sınırdır:** maddenin kapsamı dışındaki maddî ve manevî tazminat istemleri ile soybağı kurulmadan önceki döneme ilişkin bakım talepleri bu maddeye dayanarak karşılanamamaktadır.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; süre altı haftaya çıktı, denkleştirme kuralı geldi, manevî tazminat maddeden çıkarıldı	4721 s. K.

4 Yargıtay 2. HD, 07.05.2009, E. 2009/3008, K. 2009/9014.
5 Yargıtay 2. HD, 28.11.2017, E. 2016/23647, K. 2017/13429.
6 Yargıtay 8. HD, 13.11.2019, E. 2019/4655, K. 2019/10258.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Hak sahibi	Ana	TMK m. 304/1
Muhatap	Baba veya mirasçıları	TMK m. 304/1
Usul	Babalık davasıyla birlikte veya ayrı	TMK m. 304/1
Birinci kalem	Doğum giderleri	TMK m. 304/1-1
İkinci kalem	Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim	TMK m. 304/1-2
Üçüncü kalem	Gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler	TMK m. 304/1-3
Ölü doğum	Hâkim yine hükmedebilir	TMK m. 304/2
İndirim	Üçüncü kişi ve kurum ödemeleri	TMK m. 304/3
Hesap	Denetime elverişli bilirkişi raporu	Yargıtay 2. HD, K. 2017/13429
Talep varsa	Uygun tazminat belirlenir	Yargıtay 8. HD, K. 2017/13866
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 4. HD, K. 2019/3943
Kapsam dışı tazminat	Asliye hukuk mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2009/9014

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı Kanun'un 304. maddesini karşılar. 1
Gerekçe önce bir sistem değişikliğini anlatır: yeni Kanun'da, eski Kanun'dan farklı olarak **malî ve şahsî sonuçlu babalık davası ayrımına yer verilmemiştir**; buna karşılık ananın malî taleplerde bulunma olanağı da göz ardı edilmemiş, bu talepler ayrı bir maddeye taşınmıştır. Gerekçe ardından maddenin konusunu tanımlar: ananın **gebelik ve doğumdan kaynaklanan** giderlerin karşılanmasını isteyebilmesi. İstemin muhatabını da açıkça belirtir: baba veya onun ölümü hâlinde mirasçıları. Son cümlesinde ise üçüncü fıkranın niteliğini adlandırır: bu fıkrada bir **denkleştirme hükmü** yer almaktadır. Tasarının 304. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede en sık yaşanan hayal kırıklığı, kapsamın sanılandan **dar** olmasıdır. Madde, ananın çocuğu tek başına büyütmek zorunda kalmasının karşılığını değil, yalnızca **gebelik ve doğum çevresindeki** giderleri karşılar; doğumdan önceki ve sonraki altışar hafta dışındaki dönem bu maddeye dayanarak istenemez. Çocuğun

doğumu ile soybağının kurulması arasında geçen yıllar için geriye dönük nafaka da istenemez.[7] Manevî tazminat da maddede yer almaz; bu tür istemler Borçlar Kanunu'na dayanır ve ayrı bir mahkemenin görevine girer. İkinci sık hata **belgesizliktir**: talep soyut bırakılırsa mahkeme miktarı takdir edemez, ancak belge yokluğu tek başına ret sebebi de değildir; belgelendirilemeyen fakat olağan sayılan giderler için zabıta araştırması istenebilir. Üçüncü nokta **indirimdir**: Sosyal Güvenlik Kurumunun karşıladığı doğum masrafları ve yaptığı doğum yardımı hükmedilecek tutardan hakkaniyet ölçüsünde düşülür; bu nedenle kurum kayıtlarının önceden edinilmesinde yarar vardır. Son olarak, talep babalık davasıyla birlikte ileri sürülürse ayrı harç ödenmez ve ayrı vekâlet ücretiyle karşılaşılmaz.[8]

II. İstenebilecek Giderler

- **Doğum giderleri:** Doğumun gerektirdiği sağlık harcamaları (TMK m. 304/1-1).
- **Geçim giderleri:** Doğumdan önceki ve sonraki altışar hafta (TMK m. 304/1-2).
- **Diğer giderler:** Gebelik ve doğumun gerektirdiği harcamalar (TMK m. 304/1-3).
- **Kapsam dışı:** Sonraki yıllara ilişkin bakım giderleri.
- **Kapsam dışı:** Manevî tazminat.
- **Ölü doğum:** Hâkim yine hükmedebilir (TMK m. 304/2).

III. Talebin Muhatabı, Usulü ve Süresi

- **Muhatap:** Baba; ölmüşse mirasçıları (TMK m. 304/1).
- **Usul:** Babalık davasıyla birlikte veya ayrı dava.
- **Tanıma varsa:** Hak yine kullanılabilir.[9]
- **Görev:** Aile mahkemesi.[10]
- **Birlikte istenirse:** Fer'î talep sayılır.[11]
- **Ayrı açılırsa:** Bağımsız harç ve vekâlet ücreti doğar.

IV. Giderlerin İspatı

- **Belge:** Hastane kayıtları ve harcama belgeleri.
- **Getirtme:** Doğumun yapıldığı hastaneden bilgi istenir.
- **Zabıta araştırması:** Belgelenemeyen mutad giderler için.[12]

7 Yargıtay 8. HD, 13.11.2019, E. 2019/4655, K. 2019/10258.
8 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/1487, K. 2023/2373.
9 Yargıtay 2. HD, 27.03.2019, E. 2018/4770, K. 2019/3562.
10 Yargıtay 4. HD, 16.09.2019, E. 2017/1257, K. 2019/3943.
11 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/1487, K. 2023/2373.

- **Bilirkişi:** Denetime elverişli rapor alınır.[13]
- **Gerekçe:** Miktara nasıl ulaşıldığı açıklanmalıdır.
- **Ret yasağı:** Usulüne uygun talep tümden reddedilemez.[14]

V. Üçüncü Kişi ve Kurum Ödemeleri

- **Kural:** Hakkaniyet ölçüsünde indirilir (TMK m. 304/3).
- **Kapsam:** Üçüncü kişiler ve sosyal güvenlik kuruluşları.
- **Araştırma:** Kurumdan ödeme yapılıp yapılmadığı sorulur.
- **Örnek:** Gebelik muayene ve doğum masraflarının karşılanması.
- **Örnek:** Anaya yapılan doğum yardımı.
- **Amaç:** Aynı zararın iki kez tazmin edilmesini önlemek.

VI. Nafakadan Farkı

- **Nitelik:** Ananın kendi alacağıdır, çocuğun değil.
- **Süre:** Bir defaya mahsustur, sürekli değildir.
- **İştirak nafakası:** Çocuğun bakım giderlerine katılmadır (TMK m. 182).
- **Ölçüt:** Nafakada çocuğun ihtiyaçları ve babanın geliri.[15]
- **Geriye dönük:** Soybağı kurulmadan önceki dönem için nafaka istenemez.[16]
- **Mükerrerlik:** Aynı talep iki dosyada hükme bağlanamaz.

VII. Görev Sınırı

- **304 kalemleri:** Aile mahkemesi.
- **Haksız fiil tazminatı:** Asliye hukuk mahkemesi.[17]
- **Yol:** Nispî harç tamamlattırılır, sonra tefrik ve görevsizlik.
- **Niteleme:** Talebin hukukî sebebine bakılır.
- **Res'en:** Görev her aşamada gözetilir.
- **Bağlantı:** Babalık davası 301. maddededir (TMK m. 301).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu talepte hazırlık, dava dilekçesinden önce başlar. **Önce belgeler toplanmalıdır:** doğumun yapıldığı hastanenin faturaları ve tedavi kayıtları, gebelik boyunca

12 Yargıtay 8. HD, 21.09.2017, E. 2017/2337, K. 2017/11300.
13 Yargıtay 2. HD, 28.11.2017, E. 2016/23647, K. 2017/13429.
14 Yargıtay 8. HD, 26.10.2017, E. 2017/6036, K. 2017/13866.
15 Yargıtay 8. HD, 22.03.2018, E. 2017/7442, K. 2018/9860.
16 Yargıtay 8. HD, 13.11.2019, E. 2019/4655, K. 2019/10258.
17 Yargıtay 2. HD, 07.05.2009, E. 2009/3008, K. 2009/9014.

yapılan muayene ve tetkik ödemeleri, ilaç ve doğum öncesi hazırlık harcamaları. Belgesi olmayan ama olağan kabul edilen giderler için dilekçede **zabıta araştırması** yapılması istenmelidir; mahkeme bu araştırmayı yapmadan talebi soyut bulup reddedemez. **İkinci olarak kurum kayıtları çıkarılmalıdır:** Sosyal Güvenlik Kurumunun karşıladığı doğum masrafları ile anaya yapılan doğum yardımı, hükmedilecek tutardan hakkaniyet ölçüsünde indirilecektir; bu kalemler davacı tarafından bilinmiyorsa miktar onun dışında belirlenir. **Üçüncü olarak talep kalem kalem yazılmalıdır:** doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri, gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler. Her kalem için dayanılan delil ayrı gösterilmelidir; mahkeme miktara nasıl ulaştığını gerekçelendirmek zorundadır ve bu ancak denetime elverişli bir bilirkişi raporuyla mümkün olur. **Dördüncü olarak beklenti doğru kurulmalıdır:** bu madde çocuğu tek başına büyütmenin karşılığını vermez. Doğumdan sonraki altı haftayı aşan dönem, çocuğun tanınmasından önceki yıllara ilişkin bakım giderleri ve manevî tazminat bu maddenin dışındadır; manevî tazminat istenecekse bu talebin ayrı bir dava olarak asliye hukuk mahkemesinde ileri sürülmesi gerekir. **Son olarak usul seçilmelidir:** talep babalık davasıyla birlikte ileri sürülürse ayrı harç ödenmez ve ayrı vekâlet ücretiyle karşılaşılmaz; ayrı dava açılacaksa harç ve süre buna göre planlanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.03.2019 · E. 2018/4770 · K. 2019/3562

Ananın malî hakları talebinde doğum belgeleri getirtilmeli, taraf delilleri toplanmalı ve gerektiğinde uzman bilirkişiden rapor alınmalıdır

Ana, evlilik dışı ilişki nedeniyle gebe kaldığını belirterek doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri ile gebelik ve doğumun gerektirdiği giderler için maddî, sosyal çevrede yaşadığı olumsuzluklar için manevî tazminat istemiştir. Çocuk baba tarafından nüfus memuruna beyanla tanınmıştı. Mahkeme tazminat taleplerini reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 304. maddesinde ananın babalık davası ile birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarından doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri, gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderleri isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Mahkemece davacının maddi tazminat niteliğindeki doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri, gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderlere ilişkin talebi ile ilgili doğum yapılan hastaneden doğum belgelerinin istenmesi, taraf delillerinin toplanması, delillerin bu çerçevede incelenerek, gerektiğinde giderler konusunda uzman bilirkişiden rapor alınarak sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki şeyi birden gösterir. **Birincisi**, maddedeki üç kalem (doğum giderleri; doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri; gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler) ana tarafından babalık davasıyla birlikte ya da **ayrı bir dava olarak** istenebilir. **İkincisi**, bu dosyada çocuk zaten tanınmıştı; yani soybağı kurulmuş olması ananın malî haklarını talep etmesine engel değildir. Mahkemenin yapması gereken sıralı bir araştırmadır: doğumun yapıldığı hastaneden belgeler getirtilir, taraf delilleri toplanır ve gerekirse giderler konusunda uzman bilirkişiden rapor alınır. Talebi soyut bulup reddetmek eksik inceleme sayılır.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2017 · E. 2017/2337 · K. 2017/11300

Sosyal güvenlik kuruluşunca anaya yapılan ödemeler araştırılmalı ve hükmedilecek tazminattan hakkaniyet ölçüsünde indirilmelidir

Ana, babalığın tespiti davasıyla birlikte açtığı birleşen davada nafaka ve maddî tazminat istemiştir. Mahkeme, davacıdan masraflara ilişkin delilleri sormadan; giderler için zabıta, hastane ve sosyal güvenlik birimlerinden araştırma yapmadan yalnızca sunulan bilirkişi raporuyla yetinerek hüküm kurmuştur.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 304. maddesinde, ananın, babalık davasıyla birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarından doğum, doğumdan önceki veya sonraki altışar haftalık geçim ile gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderlerini isteyebileceği, aynı maddenin son fıkrasında ise, hükmedilecek tazminattan üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemelerin, hakkaniyet ölçüsünde indirileceği düzenlenmiş olup, davacı vekili de bu maddede gösterilen ananın mali haklarına ilişkin talepte bulunmuş, mahkemece davacı taraftan masraflara dair delilleri sorulmadan, giderler için zabıta, hastane ve sosyal güvenlik biriminden gerekli ve yeterli araştırma yapılmadan sunulan bilirkişi raporu ile yetinilerek hüküm kurulmuştur.*

DEĞERLENDİRME Maddenin son fıkrası uygulamada sıkça atlanır: üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler, hükmedilecek tazminattan **hakkaniyet ölçüsünde indirilir**. Bu, aynı zararın iki kez tazmin edilmesini önleyen bir denkleştirme kuralıdır. Karar, mahkemenin yapması gerekenleri de sıralar: davacıdan harcama belgeleri istenir, doğumun yapıldığı hastaneden bilgi ve belgeler getirtilir, **gebelik muayene ve doğum masraflarının Sosyal Güvenlik Kurumunca ödenip ödenmediği ile anaya doğum yardımı yapılıp yapılmadığı ve miktarı** sorulur, belgelendirilemeyen ancak mutad olan giderler için zabıta araştırması yaptırılır ve denetime elverişli bir bilirkişi raporu alınır. Dilekçe hazırlanırken kurum kayıtları önceden edinilmelidir; aksi hâlde indirimin miktarı davacının bilgisi dışında belirlenir.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.11.2017 · E. 2016/23647 · K. 2017/13429

Denetime elverişli bilirkişi raporu alınmadan ve miktara nasıl ulaşıldığı açıklanmadan tazminata hükmedilemez

Ana, doğum giderleri ile doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri ve gebelik ile doğumun gerektirdiği diğer giderler için belirli bir tutar istemiştir. Mahkeme bu talebin bir bölümüne hükmetmiştir; ancak hangi hesapla o miktara ulaşıldığını açıklamadı ve denetime elverişli bir bilirkişi raporu almamıştır.

> *Davacının maddi tazminat isteği, Türk Medeni Kanununun 304. maddesi gereğince, doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim gideri ile gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderlere yönelik olup 2.500 TL. talep edilmiştir. Mahkemece, bu hususta Yargıtay denetimine elverişli olacak şekilde uzman bilirkişiden rapor alınmadan ve 1.000 TL. doğum gideri miktarına nasıl ulaşıldığı açıklanmadan, yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu maddede miktar takdiri serbest değildir; **gerekçelendirilmiş** olmalıdır. Daire iki eksikliği birlikte bozma sebebi saymıştır: denetime elverişli bir bilirkişi raporunun bulunmaması ve hükmedilen tutara nasıl ulaşıldığının açıklanmaması. Uygulamadaki karşılığı şudur: eldeki faturalar, hastane belgeleri ve harcama kayıtları kalem kalem dosyaya konulmalı; belgelenemeyen ama olağan sayılan giderler için zabıta araştırması istenmelidir. Karşı taraf, gerekçesiz bir miktarın temyizde ayakta kalmayacağını bilerek hesabın açıklanmasını talep etmelidir.

4 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
26.10.2017 · E. 2017/6036 · K. 2017/13866

Ananın malî haklarına ilişkin usulüne uygun bir talep varsa mahkeme madde kapsamında uygun bir tazminat belirlemeli, talebi tümden reddetmemelidir

Ana, babalık davasıyla birlikte 304. maddede sayılan giderlerin karşılanmasını istemiştir. Mahkeme bu talebi reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 304. maddesinde, ananın, babalık davasıyla birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarından doğum, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim ile gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderlerini isteyebileceği düzenlenmiş olup, davacı vekili de bu maddede gösterilen ananın mali haklarına ilişkin talepte bulunduğuna göre, Mahkemece sözkonusu madde kapsamında uygun bir tazminatın belirlenmesi gerekirken, talebin reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Önceki kararın tamamlayıcısıdır. Miktarın gerekçelendirilmesi gerekir; ancak bu, talebin **reddedilebileceği** anlamına gelmez. Maddede sayılan giderler gebeliğin ve doğumun doğal sonucudur; usulüne uygun bir talep varsa hâkim madde kapsamında **uygun bir tazminat belirlemek** zorundadır. Belge eksikliği tek başına ret sebebi değildir: belgelendirilemeyen ancak mutad olan giderler için

araştırma yapılır ve hâkim hakkaniyete göre takdir eder. Dava dilekçesinde üç kalem ayrı ayrı yazılmalı ve her biri için hangi delile dayanıldığı gösterilmelidir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.05.2009 · E. 2009/3008 · K. 2009/9014

Maddede sayılanlar dışındaki maddî ve manevî tazminat istemleri Borçlar Kanunu'ndan doğar ve aile mahkemesinin görev alanı dışındadır

Ana, babalığın tespiti yanında 304. maddeye dayalı malî hak istemiyle birlikte ayrıca maddî ve manevî tazminat talep etmiştir. Mahkeme bu talepleri de aile mahkemesinde karara bağlamıştır.

> *Türk Medeni Kanununun 304. maddesi, babalık davalarında ananın mali haklarını hüküm altına almıştır. Anılan madde de manevi tazminata yer verilmediği gibi ayrıca maddi tazminat da düzenlenmemiştir. Davacı kadının Türk Medeni Kanununun 304. maddesinde yazılan mali haklar dışındaki maddi ve manevi tazminat istemi Borçlar Kanunundan kaynaklanmakta olup aile mahkemelerinin görev alanı dışındadır. Talep olunan miktara göre de Asliye hukuk Mahkemesi görevlidir.*

DEĞERLENDİRME Madde ananın **bütün** zararlarını karşılamaz; kapsamı üç kalemle sınırlıdır ve maddede manevî tazminata yer verilmemiştir. Bu kalemlerin dışındaki maddî ve manevî tazminat istemleri Borçlar Kanunu'ndan doğan haksız fiil talepleridir ve aile mahkemesinin görev alanı dışında kalır. Karar, izlenecek usulü de gösterir: davacıya bu istekler için nispî harcı tamamlaması adına süre verilir; harç tamamlanırsa bu talepler bakımından **tefrik ve görevsizlik** kararı verilir. Dolayısıyla iki talep tek dilekçede birleştirilecekse harç ve görev ayrımı baştan hesaba katılmalıdır.

6 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
16.09.2019 · E. 2017/1257 · K. 2019/3943

Talep gerçekte 304. maddedeki giderlere dayanıyorsa dava aile mahkemesinde görülür; asliye hukuk mahkemesi görevsizlik kararı vermelidir

Davacı, evlenme vaadiyle kandırıldığını ve babalık görevinin yerine getirilmediğini ileri sürerek asliye hukuk mahkemesinde maddî ve manevî tazminat istemiştir. Dilekçe ve sonraki beyanlarından, maddî tazminat isteminin gerçekte doğum giderleri ile doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderlerine dayandığı anlaşılmıştır; mahkeme işin esasına girip karar vermiştir.

> *Dava dilekçesinden ve aşamalarda verilen beyan dilekçelerinden; müşterek çocuğun doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri ve doğumun gerektirdiği diğer giderler sebebiyle maddi tazminat istenildiği ve söz konusu zararların tazmini noktasında ananın mali haklarının düzenlendiği Türk Medeni Kanunu'nun 304. maddesine dayanıldığı anlaşılmaktadır. Anılan madde yasanın düzenleniş şekli itibariyle Türk Medeni Kanunu'nun ikinci*

kitabında yer almaktadır. 4787 sayılı Aile Mahkemesi'nin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4/1. maddesi gereğince, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun İkinci Kitabı'ndan doğan dava ve işlere Aile Mahkemesinde bakılır. Somut olayda Türk Medeni Kanunu'nun İkinci Kitabı içerisinde yer alan 304. maddesinin ve ananın mali hakları hükümlerinin uygulanması gerektiğinden davaya aile mahkemesinde bakılması gerekir. Görev, kamu düzenine ilişkin olup açıkça veya hiç ileri sürülmese de yargılamanın her aşamasında kendiliğinden (resen) gözetilir. Şu durumda mahkemece, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Önceki kararla birlikte okununca sınır netleşir: **304'teki kalemler aile mahkemesinde, bunların dışındaki haksız fiil tazminatı asliye hukuk mahkemesinde** görülür. Belirleyici olan dilekçenin başlığı değil, talebin dayandığı hukukî sebeptir; hâkim bunu kendiliğinden niteler. Bu dosyada dava haksız fiil başlığıyla açılmış, ancak maddî tazminat isteminin 304. maddeye dayandığı anlaşıldığı için görevsizlik kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında res'en gözetilir; yanlış mahkemede geçen zaman geri gelmez.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2023 · E. 2023/1487 · K. 2023/2373

Babalık davasıyla birlikte istenen ananın malî hakları ile çocuk için nafaka fer'î niteliktedir; ayrıca harca tabi değildir ve ayrı vekâlet ücretine hükmedilmez

Babalığın hükmen tespiti davasıyla birlikte ananın malî hakları ve çocuk için nafaka istendi. Mahkeme davayı kabul etti ve üç ayrı vekâlet ücretine hükmetmiştir; davalı vekili bu yönü temyiz etmiştir.

> *Babalığın hükmen tespiti davası ile birlikte açılan ve babalığın fer'î niteliğinde olan 4721 sayılı Kanun'un 304 üncü maddesinde yazılı ananın mali haklarına ilişkin talepler ve aynı Kanun'un 182 nci maddesinde yazılı çocuk için nafaka istekleri ayrıca harca tabi olmadığı gibi, kabul veya reddi halinde bu talepler yönünden ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu nedenle üç ayrı vekâlet ücretine karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Talep babalık davasıyla **birlikte** ileri sürülürse ayrı bir harç ödenmez: 304. maddedeki malî haklar ile çocuk için nafaka, babalık davasının fer'îsidir. Bunun ikinci sonucu vekâlet ücretindedir: bu talepler kabul edilse de reddedilse de ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmez, tek bir vekâlet ücreti takdir edilir. Buna karşılık talep **ayrı bir dava** olarak açılırsa harç ve vekâlet ücreti bakımından bağımsız bir dava söz konusu olur. İki yol da mümkündür; hangi yolun seçileceğine masraf ve zaman dengesine bakılarak karar verilmelidir (TMK m. 301).

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.03.2018 · E. 2017/7442 · K. 2018/9860

Ananın malî hakları ile çocuk için iştirak nafakası ayrı kalemlerdir; nafaka belirlenirken çocuğun ihtiyaçları yanında babanın gelir durumu ve velayet sahibinin emeği gözetilir

Babalığın tespiti davasıyla birlikte doğum giderleri ve nafaka istendi. Mahkeme babalığı tespit etti, belirli bir tutarda tazminat ile tedbir nafakasına hükmetti ve nafakanın kesinleşmeden sonra iştirak nafakası olarak devamına karar vermiştir; tarafların ekonomik durumu ve talebin niteliği karşısında miktarlar tartışılmıştır.

> *Bununla birlikte, velayet kendisine tevdi edilmeyen taraf, ekonomik imkanları ölçüsünde müşterek çocuğun giderlerine katılmakla yükümlüdür. Diğer taraftan, iştirak nafakası belirlenirken ana ve babanın ekonomik durumları gözönünde tutulmakla birlikte velayet hakkı kendisine tevdi olunan tarafın bu görev nedeniyle emeğinin ve yüklendiği sorumlulukların karşılığı olağan harcamaların da dikkate alınması zorunludur. Mahkemece, nafaka takdir edilirken, çocuğun yaşı, eğitimi ve ihtiyaçlarının yanında, ana-babanın gelir durumu da gözetilmeli ve nafaka yükümlüsünün (babanın) gelir durumu ile orantılı olacak şekilde hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmelidir.*

DEĞERLENDİRME İki kalem sık karıştırılır ve tek bir rakamda birleştirilir; oysa ayrıdırlar. **Ananın malî hakları**, gebelik ve doğumdan kaynaklanan giderlerin bir defaya mahsus karşılanmasıdır ve ananın kendi alacağıdır. **İştirak nafakası** ise çocuğun bakım giderlerine babanın ekonomik gücü ölçüsünde sürekli katılmasıdır (TMK m. 182). Karar, nafakanın belirlenmesinde çocuğun yaşı, eğitimi ve ihtiyaçları yanında ana ile babanın gelir durumunun ve **velayeti üstlenen tarafın emeğinin** de dikkate alınmasını arar. Dilekçede iki talep ayrı başlıklar altında, ayrı gerekçelerle ve ayrı miktarlarla yazılmalıdır.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
13.11.2019 · E. 2019/4655 · K. 2019/10258

Soybağı kurulmadan önceki dönem için nafaka istenemez; ananın malî hakları bu dönemi kapsamaz

Ana, 304. madde kapsamındaki giderler yanında, çocuğun doğum tarihinden babanın tanıma tarihine kadar geçen dönem için yaptığı bakım, masraf ve giderlerin de tahsilini istemiştir. Aynı talep hem asıl hem birleşen dosyada ileri sürülmüştü.

> *Evlilik dışı doğan çocuk yönünden babanın nafaka ile yükümlü tutulabilmesi için, çocuk ile babası arasında soy bağının kurulmuş olması zorunlu olup soybağı kurulmadan önceki dönem için nafaka talep edilebileceğine dair Kanun'da açık bir düzenleme mevcut değildir. Yine 28.11.1956 gün, 1956/15-15 E-K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince nafaka davaları kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili davası niteliğinde olup, davanın açıldığı tarihten itibaren hüküm ifade edeceğinden dava tarihinden önceki dönem için nafaka talep edilemeyeceği açıktır.*

DEĞERLENDİRME Uygulamada en çok umut bağlanan taleplerden biri budur ve karşılığı yoktur: çocuğun doğumu ile babanın tanıması ya da babalık hükmü arasında geçen yıllar için **geriye dönük nafaka istenemez**. Gerekçe ikilidir. Birincisi, evlilik dışı doğan çocuk bakımından babanın nafaka yükümlülüğü ancak soybağı kurulduktan sonra doğar. İkincisi, nafaka davaları kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili davası olduğundan ancak dava tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Ananın bu dönemde tek başına üstlendiği yükün karşılığı olarak kanunun tanıdığı şey, 304. maddedeki sınırlı kalemlerdir. Aynı kararda ayrıca aynı talebin iki ayrı dosyada mükerrer biçimde hükme bağlanamayacağı da belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Çocuk için nafaka.
- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 284:** Soybağı davalarında yargılama usulü.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 301:** Babalık davası ve dava hakkı.
- **TMK m. 302:** Babalık karinesi.
- **TMK m. 303:** Babalık davasında hak düşürücü süreler.
- **TMK m. 327:** Çocuğun bakım ve eğitim giderleri.
- **TMK m. 337:** Evlilik dışı doğan çocuğun velayeti.

EVLÂT EDİNME

Dördüncü Ayırım · m. 305–320

Evlât Edinme başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 305–320. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 305	Genel koşulları	Küçüklerin evlât edinilmesinde aranan üç genel koşulu belirler
m. 306	Birlikte evlât edinme	Evli kişiler bakımından evlât edinmenin çerçevesini çizer: eşler ancak birlikte evlât edinebilir
m. 307	Tek başına evlât edinme	Evlât edinmenin tek kişiyle yapılabildiği hâlleri düzenler
m. 308	Küçüğün rızası ve yaşı	Evlât edinmede üç koşul belirler
m. 309	Şekil	Küçüğün evlât edinilmesinde ana ve babanın rızasını zorunlu kılar ve bu rızanın şeklini belirler
m. 310	Zamanı	Evlât edinmede ana babanın rızasına iki ayrı altı haftalık süre bağlar
m. 311	Koşulları	Ana babanın rızası kuralının istisnalarını sayar
m. 312	Karar	TMK m. 312 bir koşul maddesi değildir; koşullar bir önceki maddede sayılmıştır
m. 313	Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi	Evlât edinmenin istisnaî hâlini düzenler
m. 314	Hükümleri	Evlât edinmenin doğurduğu sonuçları sayar
m. 315	Genel olarak	Evlât edinmenin nasıl ve nerede karara bağlanacağını düzenler
m. 316	Araştırma	Evlât edinme kararından önce hâkime ciddî bir araştırma yapma zorunluluğu getirir
m. 317	Rızanın bulunmaması	Evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin iki sebepten birincisini düzenler
m. 318	Diğer noksanlıklar	Evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin iki sebepten ikincisini ve uygulamada en çok kullanılanını düzenler
m. 319	Hak düşürücü süre	Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasını süreye bağlar
m. 320	Evlâtlık işlemlerinde aracılık	Evlât edinmenin mahkeme öncesindeki idarî ayağını düzenler

MADDE

305

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

I. Genel koşulları

KANUN METNİ

(1) Bir küçüğün evlât edinilmesi, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

(2) Evlât edinmenin her hâlde küçüğün yararına bulunması ve evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 305, küçüklerin evlât edinilmesinde aranan üç genel koşulu belirler. Birincisi **bir yıllık bakım ve eğitim**: küçüğün, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir; bu süre dolmadan açılan dava reddedilir.[1] Uygulama buna bir nitelik ekler: bakımın **karşılıksız** olması gerekir; koruyucu aile sıfatıyla ve ücret karşılığında geçen süre bu koşulu karşılamaz.[2] İkincisi evlât edinmenin **her hâlde küçüğün yararına** bulunmasıdır. Üçüncüsü evlât edinenin **diğer çocuklarının yararlarının** hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesidir; ancak başka çocuğun bulunması tek başına ret sebebi değildir, somut bir zedelenme gösterilmelidir.[3] Bakım koşulu, evlâtlık ilişkisinin esaslı unsuru olduğundan, gerçekleşmeden kurulan ilişki sonradan kaldırılabilir.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Küçük	Ergin olmamış kişi (TMK m. 305/1).
Bakım ve eğitim koşulu	Evlât edinenin bir yıl süreyle bakmış ve eğitmiş olması (TMK m. 305/1).
Küçüğün yararı	Evlât edinmenin çocuk bakımından uygun olması (TMK m. 305/2).

1 Yargıtay 18. HD, 03.11.2015, E. 2015/2512, K. 2015/15730.
2 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/533, K. 2023/2370.
3 Yargıtay 8. HD, 21.09.2017, E. 2017/6056, K. 2017/11301.
4 Yargıtay 2. HD, 21.04.2025, E. 2024/6232, K. 2025/4034.

Hakkaniyete aykırı zedelenme	Diğer çocukların yararlarının somut biçimde bozulması (TMK m. 305/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 305- Yürürlükteki Kanunun 253 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddede, İsviçre Medenî Kanununun 264 üncü maddesi örnek alınmıştır. Madde, henüz ergin olmayanların evlât edinilmelerini, onların evlât edinen tarafından iki yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olmaları koşuluna bağlamaktadır. Böylece, bir kimsenin bakmadığı ve eğitimine hiçbir katkısı olmadığı herhangi bir küçüğü evlât edinmesi engellenmekte ve bir çeşit deneme süresiyle, tarafların birbirlerini tanımalarına da olanak sağlanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında, evlât edinme işleminin olmazsa olmaz bir koşulu olarak, bu işlemin küçüğün yararına olması gerektiği belirtilmekte ve ayrıca evlât edinme işleminin evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarını hakkaniyete aykırı bir şekilde zedelememesi koşulu öngörülmektedir. Hâkime takdir yetkisi tanıyan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 253 üncü maddesinde aranan, evlât edinenin (düzgün soybağlı) altsoyunun bulunmaması şartını, küçüklerin evlât edinilmesi açısından ortadan kaldırmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 118*

Bu şerhte bir noktaya özellikle dikkat çekmek gerekir: gerekçe ile yürürlükteki metin aynı değildir. Gerekçe süreyi *iki yıl* olarak anlatır; oysa kanun metninde süre *bir yıldır*. Aradaki fark bir yazım hatası değildir, yasama sürecinin sonucudur. Adalet Komisyonu raporunda aynen şöyle denmektedir: "Tasarının 305 inci maddesinin birinci fıkrasındaki 'iki' yıllık süre fazla bulunarak 'bir' yıla indirilmiştir" (S. Sayısı 723, s. 314). Dolayısıyla eski şerhlerden ya da gerekçeden hareketle iki yıllık bir bekleme süresi hesaplamak yanlış olur. Gerekçenin geri kalanı ise bugün de aynen geçerlidir ve maddeyi anlamayı kolaylaştırır. **Koşulun amacı** açıkça yazılmıştır: bakmadığı ve eğitimine hiçbir katkısı olmadığı bir küçüğün evlât edinilmesini engellemek ve bir çeşit **deneme süresiyle** tarafların birbirlerini tanımasına olanak vermek. İkinci fıkra bakımından gerekçe iki şey söyler: küçüğün yararı evlât edinmenin **olmazsa olmaz** koşuludur ve diğer çocukların yararlarına ilişkin ölçüt hâkime **takdir yetkisi** tanır. Gerekçenin son cümlesi ise maddenin en büyük yeniliğini adlandırır: bu hüküm, eski Kanun'un 253. maddesinde aranan **evlât edinenin altsoyunun bulunmaması** şartını küçükler bakımından ortadan kaldırmaktadır.

Eski Kanun'un 253. maddesi evlât edinme hakkını çok dar tutuyordu: bu hak, **en az otuz beş yaşında olup da düzgün soybağlı altsoyu bulunmayan** kişilere özgüydü ve evlât edinenin evlâtlıktan en az on sekiz yaş büyük olması gerekiyordu. Madde 1926'da kırk yaş olarak düzenlenmiş, 1983 yılında 2846 sayılı Kanun'la otuz beşe indirilmişti. Yeni Kanun bu tabloyu üç noktada değiştirmiştir. **Birincisi, altsoyu bulunmama şartı kaldırılmıştır.** Eski düzende çocuğu olan bir kişi evlât edinemezdi; yeni Kanun bunun yerine esnek bir ölçüt koymuştur: evlât edinme, evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarını hakkaniyete aykırı biçimde zedelememelidir. Bu, mutlak

bir yasağın yerini hâkimin somut olayda yapacağı değerlendirmeye bırakmasıdır. **İkincisi, yaş sınırı düşürülmüştür:** otuz beş yaş yerine otuz yaş ya da en az beş yıllık evlilik ölçütü getirilmiştir (TMK m. 306). **Üçüncüsü ve bu madde bakımından en önemlisi, eski Kanun'da hiç bulunmayan bir bakım ve eğitim koşulu eklenmiştir.** Eski düzende evlât edinme, koşulları taşıyan kişinin hâkimden izin alıp resmî şekilde yaptığı bir sözleşmeydi; çocukla önceden fiilî bir ilişki kurulmuş olması aranmıyordu. Yeni Kanun, evlât edinmeyi bir sözleşme olmaktan çıkarıp **mahkeme kararına** bağlamış ve önüne bir yıllık fiilî bakım dönemi koymuştur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 253 – (Değişik: 16/6/1983 - 2846/1 md.) Evlat edinme hakkı en az otuzbeş yaşında olup da nesebi sahih füruu bulunmayanlara münhasırdır. Evlat edinen kimsenin evlatlıktan en az onsekiz yaş büyük olması şarttır. Madde 254 – Mümeyyiz olan kimse, rızası olmadıkça, evlatlığa alınamaz. Ana babanın veya hakimin muvafakatı alınmadıkça mahcur ile küçük, mümeyyiz bile olsalar, evlatlığa alınamazlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 253 ve 254

	743 sayılı Kanun m. 253	4721 sayılı Kanun m. 305
Bakım koşulu	Yok	Bir yıl bakım ve eğitim
Altsoyu bulunmama	Zorunlu şart	Kaldırıldı
Diğer çocuklar	Evlât edinmeye engeldi	Yararları zedelenmemelidir
Yaş	En az otuz beş	Otuz yaş veya beş yıllık evlilik (m. 306)
Yaş farkı	En az on sekiz yıl	En az on sekiz yıl (m. 308)
Küçüğün yararı	Açıkça yazılmamıştı	Olmazsa olmaz koşul

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir; tek "değişiklik" yasalaşma sırasında, sürenin iki yıldan bir yıla indirilmesiyle olmuştur. Uygulamayı şekillendiren gelişmeler içtihatladır ve iki eksende toplanır. **Birinci eksen bakımın niteliğidir:** koruyucu aile sıfatıyla ve ücret karşılığında geçen sürenin bu koşulu karşılamadığı kabul edilmektedir.[5] **İkinci eksen koşulun ağırlığıdır:** bakım ve eğitim koşulu evlâtlık ilişkisinin esaslı unsuru sayıldığından, gerçekleşmeden kurulan ilişki sonradan kaldırılabilmektedir.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; bir yıllık bakım koşulu geldi, altsoyu bulunmama şartı kaldırıldı	4721 s. K.

5 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/533, K. 2023/2370.
6 Yargıtay 2. HD, 21.04.2025, E. 2024/6232, K. 2025/4034.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Küçüklerin evlât edinilmesi	TMK m. 305/1
Birinci koşul	Bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olma	TMK m. 305/1
Sürenin niteliği	Dava tarihinde dolmuş olmalıdır	Yargıtay 18. HD, K. 2015/15730
Bakımın niteliği	Karşılıksız olmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2370
Koruyucu aile	Ücretli bakım koşulu karşılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2370
İkinci koşul	Küçüğün yararına bulunma	TMK m. 305/2
Üçüncü koşul	Diğer çocukların yararlarının zedelenmemesi	TMK m. 305/2
Başka çocuk varlığı	Tek başına ret sebebi değil	Yargıtay 8. HD, K. 2017/11301
Araştırma	Kapsamlı inceleme ve uzman görüşü	TMK m. 316
Gerekçe	Ret sebepleri tek tek açıklanmalı	Yargıtay 8. HD, K. 2017/10026
Koşullar tamamsa	Dava reddedilemez	Yargıtay 18. HD, K. 2015/17523
Koşul yoksa	Kurulan ilişki kaldırılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/4034

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı Kanun'un 253. maddesini karşılar ve İs- 1
viçre Medenî Kanunu'nun 264. maddesi örnek alınarak kaleme alınmıştır. Gerekçe koşulun amacını açıklar: böylece bir kimsenin **bakmadığı ve eğitimine hiçbir katkısı olmadığı** herhangi bir küçüğü evlât edinmesi engellenmekte ve bir çeşit **deneme süresiyle** tarafların birbirlerini tanımalarına olanak sağlanmaktadır. İkinci fıkra bakımından gerekçe, evlât edinmenin **olmazsa olmaz** koşulu olarak küçüğün yararına olması gereğini belirtir ve evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesi koşulunu hâkime takdir yetkisi tanıyan bir hüküm olarak niteler. **Burada önemli bir ayrıntı vardır:** gerekçe süreyi *iki yıl* olarak anlatır, oysa yürürlükteki metinde süre *bir yıldır*. Sebebi Adalet Komisyonu raporundadır: "Tasarının 305 inci maddesinin birinci fıkrasındaki 'iki' yıllık süre fazla bulunarak 'bir' yıla indirilmiştir" (S. Sayısı 723, s. 314). Dolayısıyla madde, Tasarıdaki hâliyle değil, Komisyonda değiştirilmiş hâliyle kabul edilmiştir.

DİKKAT

Bu maddede gerekçe okunurken dikkatli olunmalıdır: **gerekçe iki yıldan söz eder, yürürlükteki metinde süre bir yıldır.** Fark, Adalet Komisyonunun Tasarıdaki süreyi fazla bularak indirmesinden kaynaklanır; eski kaynaklardan ya da gerekçeden hareketle iki yıl hesaplanırsa yanılgıya düşülür. İkinci nokta bakımın **niteliğidir**: süre dolmuş görünse bile, bakım koruyucu aile sıfatıyla ve kurum ödemesiyle yapılmışsa koşul gerçekleşmiş sayılmamaktadır. Bu bir yasak değildir; koruyucu aile olarak bakmaya devam edilebilir ve koşullar sağlandığında evlât edinme istenebilir. Üçüncü nokta, sürenin **dava tarihinde** dolmuş olması gerektiğidir; erken açılan dava diğer bütün koşullar uygun olsa bile reddedilir. Dördüncü nokta, bu koşulun evlâtlık ilişkisinin esaslı unsuru sayılmasıdır: gerçekleşmeden kurulan ilişki yıllar sonra kaldırılabilir. Son olarak, evlât edinenin başka çocuklarının bulunması tek başına ret sebebi değildir; mahkemenin somut bir zedelenme göstermesi ve ret sebeplerini tek tek açıklaması gerekir.

II. Bir Yıllık Bakım ve Eğitim Koşulu

- **Süre:** Bir yıl (TMK m. 305/1).
- **İçerik:** Hem bakılmış hem eğitilmiş olma.
- **Zaman:** Süre dava tarihinde dolmuş olmalıdır.[7]
- **Amaç:** Gerekçeye göre bir çeşit deneme süresi.
- **Nitelik:** Evlâtlık ilişkisinin esaslı unsuru.[8]
- **Eksikse:** Kurulan ilişki sonradan kaldırılabilir.

III. Bakım Karşılıksız Olmalı

- **Ölçü:** Bakımın karşılıksız yapılmış olması.[9]
- **Koruyucu aile:** Ücret karşılığı bakım koşulu karşılamaz.
- **Sebep:** Kurum ödemesiyle yapılan bakım fiilî ana baba ilişkisini tek başına göstermez.
- **Yasak değil:** Koruyucu aile olarak bakmaya devam edilebilir.
- **Sonraki aşama:** Koşullar sağlanınca evlât edinme istenebilir.
- **Öneri:** Statü ve ödeme durumu kurumla netleştirilmelidir.

IV. Küçüğün Yararı

- **Kural:** Evlât edinme her hâlde küçüğün yararına olmalıdır (TMK m. 305/2).

7 Yargıtay 18. HD, 03.11.2015, E. 2015/2512, K. 2015/15730.
8 Yargıtay 2. HD, 21.04.2025, E. 2024/6232, K. 2025/4034.
9 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/533, K. 2023/2370.

- **İlke:** Çocuğun üstün yararı önceliklidir.[10]
- **Amaç:** Kalıcı aile ortamına kavuşma.
- **İkincil amaç:** Evlât edinenin çocuk sevgisini yaşaması.
- **Değerlendirme:** Uzman görüşü alınır (TMK m. 316).
- **Sonuç:** Çatışma hâlinde çocuğun yararı üstün tutulur.

V. Diğer Çocukların Yararı

- **Kural:** Hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemelidir (TMK m. 305/2).
- **Yetmeyen:** Başka çocuğun bulunması.[11]
- **Aranan:** Somut bir zedelenmenin gösterilmesi.
- **Örnek:** Miras paylarının fiilen değişmediği hâl.
- **Nitelik:** Hâkime takdir yetkisi tanıyan hüküm.
- **Denetim:** Gerekçede tartışılmalıdır.

VI. Yargılama ve Araştırma

- **Kapsam:** Esaslı her durum ve koşul araştırılır (TMK m. 316).
- **Konular:** Kişilik, sağlık, karşılıklı ilişkiler, ekonomik durum, eğitme yeteneği.
- **Sebepler:** Evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri.
- **Uzman:** Görüş alınması gerekir.
- **Kayyım:** Evlât edinen aynı zamanda vasi ise atanır.[12]
- **Kesin hüküm:** Sebepleri farklı önceki dava engel değildir.

VII. Karar ve Gerekçe

- **Ret:** Sebepler tek tek açıklanmalıdır.[13]
- **Soyut gerekçe:** Bozma sebebidir.
- **Koşullar tamamsa:** Dava reddedilemez.[14]
- **Rıza:** Sonradan tamamlanabilir (TMK m. 309).
- **Yaş ve evlilik:** Ayrı maddelerde düzenlenmiştir (TMK m. 306).
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

10 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
11 Yargıtay 8. HD, 21.09.2017, E. 2017/6056, K. 2017/11301.
12 Yargıtay 18. HD, 08.12.2015, E. 2015/4746, K. 2015/18041.
13 Yargıtay 8. HD, 06.07.2017, E. 2017/6253, K. 2017/10026.
14 Yargıtay 18. HD, 01.12.2015, E. 2015/4023, K. 2015/17523.

Evlât edinme sürecinde en çok vakit kaybettiren şey, **koşullar tamamlanmadan dava açmaktır**. İşe bir takvim çıkarılarak başlanmalıdır: küçüğün evlât edinecek kişinin yanına geldiği tarih, bakımın fiilen başladığı tarih ve dava tarihi. Bir yıllık süre dava tarihinde dolmuş olmalıdır; erken açılan dava diğer bütün koşullar uygun olsa bile reddedilir ve sürenin yeniden beklenmesi gerekir. **Bakımın belgelenmesi:** okul ve kreş kayıtları, sağlık kuruluşu kayıtları, ikamet belgeleri ve ödeme dekontları bakımın hem süresini hem içeriğini gösterir. Bakımın **karşılıksız** olduğu da gösterilebilmelidir; evlât edinecek kişi koruyucu aile statüsündeyse kurumdan aldığı ödemeler ve statüsü baştan netleştirilmelidir, çünkü ücret karşılığı bakım bu koşulu karşılamamaktadır. **Küçüğün yararı somutlaştırılmalıdır:** çocuğun evlât edinecek kişiyle kurduğu ilişkiyi, okul ve sosyal çevresindeki durumu, sağlık geçmişini ve alışkanlıklarını anlatan belgeler dosyaya konulmalıdır; mahkeme zaten uzman görüşü alacaktır, ancak dosyadaki somut veri raporun niteliğini belirler. Evlât edinecek kişinin **başka çocuğu varsa** bu gizlenmemelidir; kanun başka çocuk bulunmasını yasaklamaz, yalnızca onların yararlarının hakkaniyete aykırı zedelenmemesini arar. Miras ve bakım dengelerinin nasıl kurulacağı dilekçede açıklanırsa bu koşul davacı lehine çözülür. Son olarak, küçüğün vasisi evlât edinecek kişinin kendisiyse mahkemeden küçüğe **kayyım** atanması istenmelidir; menfaat çatışması nedeniyle bu adım atlanırsa hüküm eksik taraf teşkiliyle kurulmuş sayılır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Evlât edinme, korunmaya muhtaç çocuğun kalıcı bir aile ortamına kavuşmasına ve üstün yararının sağlanmasına hizmet eder; evlât edinenin yararı ikincil amaçtır

Kurum gözetiminde ve evlât edinmek isteyen kişinin yanında bulunan bir küçüğün evlât edinilmesi istendi; baba rızasının aranmaması tartışılmıştır. Genel Kurul, karara varmadan önce evlât edinme kurumunun amacını ve çocuğun üstün yararı ilkesini ortaya koydu.

> *Her çocuğun sağlıklı, güvenli ve bilinçli gelişebilmesi için tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocukların yüksek yararını korumak adına çocuğun öncelikle ailesi yanında, bu mümkün olmadığı takdirde uygun bir aile ortamı içinde yaşamını sürdürmesi ve gelişmesi için çeşitli koruyucu ve önleyici hizmetler geliştirilmektedir. Bunlardan biri, biyolojik ailesiyle yaşama imkânı olmayan çocuklar ile durumu evlat edinmeye uygun olan aile veya kişi arasında hukukî bağlar sağlanarak çocuğun uzun süreli bakım ile kalıcı aile ortamına kavuşmasını sağlayan evlat edinme hizmetidir (Koçoğlu, Safa: Evlat Edinmede Ana Ve Babanın Rızasının Aranıp Aranmaması Sorununun, Özellikle Yetkili Kurum Aracılığı İle Evlat Edinme Açısından İncelenmesi, TAAD, Yıl: 11, Sayı: 38 (Nisan 2019),*

s. 240-241). Evlat edinme modern hukuk sistemlerinde esas olarak; korunmaya muhtaç çocukların korunması (koruma prensibi), bu çocukların aile sevgisi ile büyüyüp gelişmelerinin sağlanması, çocuğun üstün yararının sağlanması (üstün yarar prensibi) ilkesinin uygulanması amacına hizmet etmenin yanında evlat edinen ailelerin çocuk sevgisini yaşamalarını sağlama (evlat edinenin yararı prensibi) gibi ikincil bir amaca da hizmet etmektedir...

DEĞERLENDİRME Evlât edinmeye ilişkin bütün maddeler bu pasajda özetlenen mantıkla okunur. Kurumun **birincil amaçları** çocuğun korunması, aile sevgisiyle büyüyüp gelişmesi ve **üstün yararının** sağlanmasıdır; evlât edinenin çocuk sevgisini yaşaması ise **ikincil** bir amaçtır. Sıralama önemlidir: bir dosyada evlât edinenin beklentisi ile çocuğun yararı çatışırsa çocuğun yararı üstün tutulur. 305. maddenin ikinci fıkrası da bunu yazar: evlât edinmenin **her hâlde küçüğün yararına** bulunması gerekir. Genel Kurul ayrıca evlât edinmeyi, biyolojik ailesiyle yaşama imkânı olmayan çocuğun uzun süreli bakım ve **kalıcı bir aile ortamına** kavuşmasını sağlayan bir hizmet olarak tanımlıyor; bu tanım, dosyalarda sıkça karşılaşılan "çocuk özlemi" gerekçesinin tek başına yeterli olmadığını da gösterir.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2015 · E. 2015/2512 · K. 2015/15730

Bir yıllık bakım ve eğitim süresi dava tarihinde dolmamışsa dava bu gerekçeyle reddedilir; yaş farkı ya da uzman raporu gerekçe olarak öne çıkarılamaz

Evlât edinilmek istenen küçük 22.11.2013 tarihinde doğmuştu ve dava, bir yıllık bakım süresi dolmadan açılmıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir; ancak gerekçe olarak davacılar ile küçük arasındaki yaş farkının kırk yıldan fazla olmasını ve sosyal inceleme raporuna göre evlât edinmenin küçüğün gelişimi bakımından uygun olmayacağını göstermiştir.

> *...dava tarihi itibariyle bir yıllık sürenin dolmamış olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, davacılar ile küçük arasındaki yaş farkının 40 yaşından fazla olması ve sosyal inceleme raporuna göre küçüğün evlat edinilmesinin gelişimi açısından uygun olmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru değil ise de, sonucu bakımından doğru olan kararın gerekçesi yukarıda yazılı olduğu şekilde düzeltilmesi suretiyle...*

DEĞERLENDİRME Maddenin birinci fıkrası bir **ön koşul** koyar: küçüğün, evlât edinen tarafından **bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş** olması. Bu süre dolmadan açılan dava, diğer bütün koşullar uygun olsa bile reddedilir. Karar ayrıca gerekçe disiplinine ilişkin bir uyarı içerir: mahkeme, kanunun aradığı somut koşul yerine yaş farkı ya da uzman raporundaki değerlendirme gibi başka sebeplere dayanmıştır; Daire bunu doğru bulmamış, ancak sonuç doğru olduğu için kararı **gerekçesini düzelterek** onamıştır. Uygulamadaki karşılığı şudur: dava açılmadan önce bakımın başladığı tarih belgelenmeli ve bir yılın dolduğundan emin olunmalıdır.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.04.2025 · E. 2024/6232 · K. 2025/4034

Bakım ve eğitim koşulu gerçekleşmeden kurulan evlâtlık ilişkisi, esaslı unsurları bulunmadığı için kaldırılır

Daha önce verilmiş bir evlât edinme kararının kaldırılması istendi. Yargılamada, evlât edinme kararında evlât edinenlerin çocuğa en az bir yıl süreyle baktıklarına ilişkin bir gerekçe bulunmadığı ve bakım koşulunun gerçekleşmediği ortaya konmuştur. Mahkeme yine de davayı reddetmiştir.

> *...davacının evlat edinmesine dair kararda davacının davalıların evliliklerinin devamı sırasında davacıya en az bir yıl süre ile baktıklarına ilişkin bir gerekçe olmadığı, iş bu davanın yapılan yargılamasında da bakım şartı gerçekleşmeksizin evlat edinmeye karar verildiğinin ispatlandığı anlaşılmaktadır. O halde esaslı unsurları olmaksızın kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş...*

DEĞERLENDİRME Bir yıllık bakım koşulu yalnızca dava açılırken denetlenen bir formalite değildir; **evlâtlık ilişkisinin esaslı unsurudur**. Bu nedenle koşul gerçekleşmeden verilmiş bir evlât edinme kararı, yıllar sonra bile kaldırılabilir. Karar, geçmişte kolayca alınmış evlât edinme hükümlerinin dokunulmaz olmadığını gösterir. Uygulamadaki iki sonucu vardır. **Evlât edinen bakımından:** kararın gerekçesinde bakım ve eğitim koşulunun nasıl gerçekleştiğinin yazılı olmasına dikkat edilmelidir; eksik gerekçe ileride ilişkinin kaldırılmasına dayanak olur. **İlişkiyi tartışmak isteyen bakımından:** kararın gerekçesi ve dosyadaki bakım kayıtları incelenmelidir (TMK m. 317).

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.05.2023 · E. 2023/533 · K. 2023/2370

Koruyucu aile sıfatıyla ve ücret karşılığında yapılan bakım, bir yıllık bakım koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez

Davacılar, kurumdan koruyucu aile olarak teslim aldıkları küçüğü evlât edinmek istemişlerdir. Küçüğün bakımı için kurumdan ödeme alıyorlardı; parayı çocuk adına biriktirdiklerini belirtmişlerdir. Bölge adliye mahkemesi, bakımın karşılıksız olmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir.

> *...bu bakımın karşılıksız olarak yapılmış olması koşuluna bağlı olduğu, davacıların küçüğü davalı kurumdan koruyucu aile olarak teslim aldıkları, bu sıfatla ücret karşılığında bakmış olmaları...*

DEĞERLENDİRME Maddenin metni "bakılmış ve eğitilmiş olması" der; uygulama buna bir nitelik ekler: **bakımın karşılıksız olması**. Koruyucu aile, devletin koruma sistemi içinde ve kurumun ödemesiyle bakım yapan kişidir; bu sıfatla geçen süre, evlât edinmenin aradığı fiilî ana-baba ilişkisini kanıtlamaya tek başına yetmez. Kararda bunun bir yasak olmadığı da belirtilmiştir: koruyucu aile olarak bakmaya devam edilebilir ve **koşullar sağlandığında** küçük daha sonra evlât edinilebilir.

Pratikte izlenecek yol şudur: koruyucu aile statüsünden evlât edinmeye geçmeyi düşünen kişi, kurumla statüsünü ve ödeme durumunu netleştirmeli; dava açmadan önce bakımın karşılıksız geçtiği bir dönemin oluştuğunu gösterebilir hâle gelmelidir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2017 · E. 2017/6056 · K. 2017/11301

Evlât edinenin başka çocuklarının bulunması tek başına ret sebebi değildir; miras payları değişmiyorsa yararların hakkaniyete aykırı zedelendiğinden söz edilemez

Davacılar, ölen çocuklarından olan torunlarını evlât edinmek istemişlerdir. Mahkeme, davacıların başka çocukları da bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Oysa evlât edinilmek istenen çocuk, ölen babası yoluyla zaten davacıların mirasçısı olacak durumdaydı ve evlât edinme kararı diğer çocukların miras paylarını değiştirmeyecekti.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 316. maddesi kapsamında evlât edinme davalarında, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasının gerektiği, yapılacak araştırmada özellikle evlat edinenler ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenlerin eğitme yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir. Bu kapsamda, uzman görüşü alındıktan sonra kanuni diğer şartlar yönünden talep değerlendirilerek bir karar verilmesi gerekirken, yerinde bulunmayan gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME İkinci fıkradaki "diğer çocukların yararlarının hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesi" koşulu, evlât edinenin başka çocuğu varsa davanın reddedileceği anlamına gelmez; **somut bir zedelenme** gösterilmelidir. Bu dosyada zedelenme yoktur, çünkü evlât edinilmek istenen çocuk zaten ölen babası yoluyla mirasçı konumundadır. Kararın ikinci katkısı araştırma ölçüsüdür: mahkeme, evlât edinenler ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ile bakım ilişkilerindeki gelişmeleri kapsamlı biçimde araştırmalı ve **uzman görüşü** almalıdır (TMK m. 316).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.07.2017 · E. 2017/6253 · K. 2017/10026

Kanunun aradığı koşullar dosyada gerçekleşmişken davanın reddi, ret sebepleri tek tek ve anlaşılır biçimde açıklanmadan kurulamaz

Davacı çift, bir aylıkken yanlarına aldıkları ve bir yıldır baktıkları küçüğü evlât edinmek istemiştir. Her ikisi de otuz yaşından büyüktü, uzun süredir evliydi; ana ve baba duruşmada evlât edinmeye rıza göstermiştir; kolluk araştırması davacıların çocuğa bakabilecek durumda olduğunu belirlemiştir. Mahkeme yine de davayı, davacıların koşulları taşımadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Tüm bu olgulara rağmen ve kararın gerekçesinde davanın reddini gerektirir nedenlerin tek tek ve anlaşılır biçimde açıklanması suretiyle hüküm kurulması gerektiği dikkate alınmadan, mahkemece davanın reddi nedenleri de gerekçede gösterilmeden, davacıların evlat edinmeye dair hükümleri taşımadığı gerekçesi ile davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Evlât edinme davalarında hâkimin geniş bir takdir alanı vardır; ancak bu alan **gerekçesiz karar verme** yetkisi içermez. Karar, dosyadaki olguları sıralayarak ölçüyü gösteriyor: yaş ve evlilik süresi koşulları sağlanmış (TMK m. 306), bir yıllık bakım gerçekleşmiş, ana ve babanın rızası alınmış (TMK m. 309) ve kolluk araştırması olumlu sonuçlanmışsa, davayı reddeden mahkeme **hangi koşulun neden gerçekleşmediğini tek tek açıklamak** zorundadır. Soyut bir "koşullar oluşmamıştır" gerekçesi bozma sebebidir. Aynı kural karşı taraf bakımından da önemlidir: kabul kararının gerekçesinde her koşulun ayrı ayrı tartışılması istenmelidir.

7 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2015 · E. 2015/4746 · K. 2015/18041

Evlât edinmek isteyen kişi aynı zamanda küçüğün vasisi ise küçüğe kayyım atanmalı ve dava kayyıma yöneltilmelidir

Küçüğün vasisi olan kişi, aynı küçüğü evlât edinmek üzere dava açmıştır. Daha önce açılan ve reddedilen bir davanın kesin hüküm oluşturup oluşturmadığı da tartışılmıştır; iki davanın sebepleri ve koşulları farklı olduğundan kesin hüküm bulunmadığı belirlenmiştir.

> *...vasisi olması nedeniyle küçüğe kayyım tayin ettirilip davanın kayyıma yöneltilmesi sonra işin esasına girilerek evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri konusunda kapsamlı bir araştırma yapılması, tarafların bu konuda göstereceği deliller toplanarak gerektiğinde uzman görüşünün alınıp bütün delillerin birlikte değerlendirilmesi ve oluşacak sonuç doğrultusunda bir karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Evlât edinme davasında küçüğün menfaatini bağımsız biçimde savunacak bir kişinin bulunması gerekir. Davayı açan kişi aynı zamanda küçüğün **vasisi** ise, menfaat çatışması doğar ve küçüğe **kayyım** atanıp dava ona yöneltilmelidir (TMK m. 426). Kayyım atanmadan yürütülen yargılama eksik taraf teşkiliyle yapılmış sayılır. Kararın ikinci katkısı kesin hüküm konusundadır: daha önce reddedilmiş bir evlât edinme davası, sebepleri ve koşulları farklıysa yeni davaya engel oluşturmaz. Koşullar zamanla değişebilen bir kurumda bu önemlidir; örneğin bir yıllık bakım süresi dolduğunda yeniden dava açılabilir.

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2015 · E. 2015/4023 · K. 2015/17523

Küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin koşullar ile rızanın aranmaması koşulları gerçekleşmişse mahkeme davayı reddedemez

Davacılar bir küçüğü evlât edinmek istemiştir. Mahkeme, babanın rızasının bulunmadığı ve rızanın aranmaması koşullarının da oluşmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karardan sonra baba, kimlik tespiti ekli bir dilekçeyle evlât edinmeye rıza gösterdiğini bildirmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 305 ve devam eden maddelerinde yer alan küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin koşullar ile küçüklerin evlat edinilmesinde ana ve babasının rızasının aranmamasına dair koşullar gerçekleşmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kısa ama net bir sonuç cümlesi: 305 ve devamındaki koşullar ile rızaya ilişkin koşullar **gerçekleşmişse** mahkeme davayı reddedemez, evlât edinmeye karar vermesi gerekir. Hâkimin takdir yetkisi, koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmeye ilişkindir; koşullar tamamlandıktan sonra sonucu serbestçe belirlemeye değil. Bu dosyanın özelliği, rıza eksikliğinin **karardan sonra** giderilmiş olmasıdır: baba rızasını sonradan bildirmiş ve Daire, koşulların gerçekleştiğini belirleyerek ret kararını bozmuştur. Rıza dosyada eksikse süreç kapatılmak yerine tamamlanma ihtimali izlenmelidir (TMK m. 309).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 307:** Tek başına evlât edinme.
- **TMK m. 308:** Evlât edinilenin yaşı ve rızası.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.

MADDE

306

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

II. Birlikte evlât edinme

KANUN METNİ

(1) Eşler, ancak birlikte evlât edinebilirler; evli olmayanlar birlikte evlât edinemezler.
(2) Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir.
(3) Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlât edinebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 306, evli kişiler bakımından evlât edinmenin çerçevesini çizer: eşler ancak birlikte evlât edinebilir. Eski Medenî Kanun'da eşlerden birinin evlât edinmesi için diğerinin **rızası** yeterliydi; yeni Kanun'da bu mümkün değildir.[1] Eşlerin ayrıca **en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları** gerekir; bu iki koşul seçimliktir, birinin gerçekleşmesi yeterlidir.[2] Kuralın iki istisnası vardır: eşlerden biri diğerinin çocuğunu tek başına evlât edinebilir (m. 306/3) ve belirli hâllerde otuz yaşını doldurmuş eş tek başına evlât edinebilir (TMK m. 307). Üçüncü fıkradaki "diğerinin çocuğu" ifadesi, üvey çocukların yanında eşin evlâtlıklarını da kapsayacak biçimde geniş yorumlanmaktadır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Birlikte evlât edinme	Eşlerin ikisinin de evlât edinen sıfatını kazanması (TMK m. 306/1).
Beş yıl koşulu	Evlenme tarihinden dava tarihine kadar geçen süre (TMK m. 306/2).
Otuz yaş koşulu	Eşlerin otuz yaşını doldurmuş bulunması (TMK m. 306/2).

1 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
2 Yargıtay 2. HD, 22.02.2011, E. 2009/21451, K. 2011/2998.
3 Yargıtay 18. HD, 14.01.2013, E. 2012/12536, K. 2013/146.

Üvey çocuk evlât edinme	Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinmesi (TMK m. 306/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 306- Madde İsviçre Medenî Kanununun 264a maddesinden bazı değişiklikler yapılmak suretiyle alınmıştır. Birinci fıkrada, hem birlikte evlât edinmenin ancak birbiriyle evli olan kişilerce yapılabileceği hem de eşlerin (üçüncü fıkra ve bir sonraki madde göz önüne alınırsa) kural olarak tek başlarına evlât edinemeyecekleri hükme bağlanmıştır. Birbiriyle evli olmayan kişiler ise birlikte evlât edinemezler. İkinci fıkra, eşlerin evlât edinebilmelerini en az beş yıldan beri birbirleriyle evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları koşuluna bağlamaktadır. Örneğin iki yıldan beri evli olmakla birlikte otuz yaşını doldurmuş bulunan eşler evlât edinebilecekleri gibi; otuz yaşını doldurmuş olmamakla birlikte en az beş yıldır evli olan eşler de evlât edinebilirler. Madde böylece, eşlerin ya evlenme yoluyla ya da yaş itibarıyla belli bir olgunluğa erişmelerini, evlât edinme için gerekli kılmaktadır. Üçüncü fıkrada, eşlerin birlikte evlât edinmesi gerekliliğine bir istisna getirilmektedir. Buna göre, eşlerden biri diğerinin çocuğunu tek başına evlât edinebilir. Bunun için, ya eşler en az iki yıldır evli bulunmalıdırlar ya da evlât edinecek eş otuz yaşını doldurmuş olmalıdır. Maddedeki yaş sınırı, İsviçre Medenî Kanunundan farklı olarak ve otuz yaşın gerekli olgunluğu sağlayabileceği düşüncesiyle otuzbeşten otuza indirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 118-119*

Gerekçenin üç ayrı katkısı vardır. **Birincisi, kuralın kapsamını netleştirir:** birinci fıkra yalnızca "evli olmayanlar birlikte evlât edinemez" demez, aynı zamanda eşlerin **kural olarak tek başlarına da evlât edinemeyeceklerini** ifade eder. Gerekçe bunu söylerken parantez içinde istisnalara da işaret eder: üçüncü fıkra ile bir sonraki madde. Böylece sistem tamamlanır: kural birlikte evlât edinme, istisnalar eşin çocuğunu evlât edinme ve 307. maddedeki hâllerdir. **İkincisi, seçimli koşulu örnekle anlatır** ve uygulamadaki tereddüdü baştan giderir: iki yıllık evlilik + otuz yaş yeterlidir; otuz yaş olmasa da beş yıllık evlilik yeterlidir. Gerekçenin bunu "olgunluk" kavramıyla açıklaması, koşulun amacını da gösterir: kanun koyucu evlât edinecek eşlerin ya evlilik deneyimi ya da yaş yoluyla belli bir olgunluğa erişmiş olmasını aramıştır. **Üçüncüsü, kaynak metinden ayrılmayı açıklar:** İsviçre Medenî Kanunu'nda otuz beş olan yaş sınırı, otuz yaşın gerekli olgunluğu sağlayabileceği düşüncesiyle otuza indirilmiştir. Bu ayrıntı, eski Medenî Kanun'un 253. maddesindeki otuz beş yaş sınırının da terk edildiğini gösterir. Tasarının 306. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da birlikte evlât edinme bugünkü anlamda düzenlenmemişti. 255. maddeye göre eşlerden birinin evlât edinmesi veya evlâtlık olması **diğerinin rızasına** bağlıydı; sürekli olarak temyiz kudretinden yoksun eşin rızası aranmaz, hâkim onun kanunî temsilcisini dinler ve haklı sebeplerin varlığı hâlinde talebi kabul ederdi. Maddenin ikinci fıkrası ise bir kimsenin iki kişi tarafından birlikte evlâtlığa alınmasının **ancak karı koca için** mümkün olduğunu söylüyordu. Aradaki fark büyüktür. **Eski düzende**

asıl olan tek başına evlât edinmedir; eşin rolü rıza vermekle sınırlıdır ve rıza veren eş evlât edinen sıfatını kazanmaz, dolayısıyla evlâtlıkla arasında soybağı da kurulmaz. **Yeni düzende asıl olan birlikte evlât edinmedir**; eşlerin ikisi de evlât edinen sıfatını kazanır ve evlâtlıkla her ikisi arasında soybağı kurulur.[4] Yeni Kanun ayrıca eski Kanun'da bulunmayan **süre ve yaş koşullarını** getirmiştir: eski 253. maddede yalnızca evlât edinenin en az otuz beş yaşında olması aranıyor, evlilik süresine ilişkin bir ölçüt bulunmuyordu. Nihayet yeni Kanun, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinmesini ayrı bir istisna olarak düzenlemiştir; eski Kanun'da böyle özel bir hüküm yoktu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 255 – (Değişik: 14/11/1990 - 3678/6 md.) Eşlerden birinin evlat edinmesi veya evlatlık olması diğerinin rızasına bağlıdır. Devamlı olarak temyiz kudretinden mahrum eşin rızası aranmaz. Bu halde hakim temyiz kudretinden mahrum eşin kanuni mümessilini dinler, haklı sebeplerin varlığı halinde talebin kabulüne karar verir. Bir kimsenin iki kişi tarafından beraberce evlatlığa alınabilmesi ancak karı koca için mümkündür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 255

	743 sayılı Kanun m. 255	4721 sayılı Kanun m. 306
Asıl kural	Tek başına evlât edinme	Birlikte evlât edinme
Diğer eşin rolü	Rıza vermek	Birlikte evlât edinen olmak
Rıza veren eşin sıfatı	Evlât edinen sayılmaz	—
Evlilik süresi koşulu	Yok	En az beş yıl veya otuz yaş
Yaş sınırı	En az otuz beş (m. 253)	Otuz
Eşin çocuğu	Özel hüküm yok	Ayrı istisna (m. 306/3)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Uygulamasını şekillendiren iki içtihat eksenini not etmek gerekir. **Birincisi kuralın katılığıdır:** eşin duruşmadaki olumlu beyanı, birlikte evlât edinme koşulunun yerine geçmemekte ve bu eksiklikle kurulan evlâtlık ilişkisi kaldırılabilmektedir.[5] **İkincisi üçüncü fıkranın esnek yorumudur:** "diğerinin çocuğu" ifadesi, evlât edinilenin yararı gözetilerek üvey çocukların yanında eşin evlâtlıklarını da kapsayacak biçimde anlaşılmaktadır.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; birlikte evlât edinme kuralı ve süre-yaş koşulları geldi	4721 s. K.

4 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
5 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
6 Yargıtay 18. HD, 14.01.2013, E. 2012/12536, K. 2013/146.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temel kural	Eşler ancak birlikte evlât edinebilir	TMK m. 306/1
Evli olmayanlar	Birlikte evlât edinemez	TMK m. 306/1
Eski Kanun	Eşin rızası yeterliydi	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
İkinci koşul	En az beş yıllık evlilik	TMK m. 306/2
Alternatif	Otuz yaşını doldurmuş olma	TMK m. 306/2
Nitelik	İki koşul seçimliktir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/2998
Sürenin hesabı	Evlenme tarihinden dava tarihine	Yargıtay 2. HD, K. 2011/5087
Birinci istisna	Eşin çocuğunu evlât edinme	TMK m. 306/3
İstisnanın koşulu	İki yıllık evlilik veya otuz yaş	TMK m. 306/3
Kapsam	Eşin evlâtlıkları da girer	Yargıtay 18. HD, K. 2013/146
İkinci istisna	Belirli hâllerde tek başına evlât edinme	TMK m. 307/2
Erginlerde	Kıyasen uygulanır	Yargıtay HGK, K. 2021/1155

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 264a maddesinden bazı değişiklikler yapılarak alınmıştır. Gerekçe fıkraları tek tek açıklar. **Birinci fıkra** hem birlikte evlât edinmenin ancak birbiriyle evli kişilerce yapılabileceğini hem de eşlerin kural olarak tek başlarına evlât edinemeyeceklerini hükme bağlar. **İkinci fıkra** bakımından gerekçe seçimlik yapıyı örnekle anlatır: iki yıldan beri evli olmakla birlikte otuz yaşını doldurmuş eşler evlât edinebilecekleri gibi, otuz yaşını doldurmamış olmakla birlikte en az beş yıldır evli olan eşler de evlât edinebilir; madde böylece eşlerin **ya evlenme yoluyla ya da yaş itibarıyla** belli bir olgunluğa erişmelerini aramaktadır. **Üçüncü fıkra** birlikte evlât edinme gerekliliğinin bir istisnasıdır: eşlerden biri diğerinin çocuğunu tek başına evlât edinebilir; bunun için ya eşlerin en az iki yıldır evli olması ya da evlât edinecek eşin otuz yaşını doldurmuş olması gerekir. Gerekçe son olarak yaş sınırının kaynak metinden ayrıldığını belirtir: **otuz yaşın gerekli olgunluğu sağlayabileceği düşüncesiyle sınır otuz beşten otuza indirilmiştir**. Tasarının 306. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **eşin rızasının yeterli sanılmasıdır**. Eski Medenî Kanun döneminde eşlerden biri, diğerinin rızasıyla tek başına evlât edinebilirdi

ve rıza veren eş evlât edinen sıfatını kazanmazdı. Bugün böyle bir yol yoktur: eşler ancak birlikte evlât edinebilir. Duruşmada "eşimin evlât edinmesine bir diyeceğim yok" beyanı, eşi evlât edinen hâline getirmez ve eksikliği gidermez; bu eksiklikle kurulan evlâtlık ilişkisi sonradan kaldırılabilir. İkinci nokta koşulların **seçimli** olmasıdır: beş yıllık evlilik ile otuz yaş arasında "ve" değil "veya" bağlacı vardır; biri gerçekleşmişse yeterlidir. Üçüncü nokta üçüncü fıkranın **dar sınırıdır**: eşlerden biri yalnızca diğerinin **çocuğunu** evlât edinebilir; eşin torunu ya da başka bir yakını bu kapsamda değildir. Dördüncü nokta, bu maddenin yalnızca küçükler için değil, **erginlerin ve kısıtlıların** evlât edinilmesinde de kıyasen uygulanmasıdır (TMK m. 313). Son olarak koşulların gerçekleşmesi davanın kabulü demek değildir; mahkeme ayrıca kapsamlı araştırma yapar ve uzman raporu alır.[7]

II. Temel Kural: Birlikte Evlât Edinme

- **Kural:** Eşler ancak birlikte evlât edinebilir (TMK m. 306/1).
- **Yasak:** Evli olmayanlar birlikte evlât edinemez.
- **Eski düzen:** Eşin rızası yeterliydi.[8]
- **Bugün:** Rıza beyanı eşi evlât edinen yapmaz.
- **Eksiklik:** İlişki sonradan kaldırılabilir (TMK m. 318).
- **Sonuç:** İki eş de evlât edinen sıfatını kazanır.

III. Beş Yıl veya Otuz Yaş

- **Koşul:** En az beş yıldan beri evli olma (TMK m. 306/2).
- **Alternatif:** Otuz yaşını doldurmuş bulunma.
- **Bağlaç:** İkisi seçimliktir.[9]
- **Hesap:** Evlenme tarihinden dava tarihine.[10]
- **Gerekçe:** Evlenme yoluyla ya da yaş itibarıyla olgunluk.
- **Kaynak farkı:** Yaş sınırı otuz beşten otuza indirilmiştir.

IV. Eşin Çocuğunu Evlât Edinme

- **İstisna:** Eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlât edinebilir (TMK m. 306/3).
- **Koşul:** En az iki yıllık evlilik veya otuz yaş.
- **Kapsam:** Üvey çocuk.
- **Genişletme:** Eşin evlâtlıkları da girer.[11]

7 Yargıtay 2. HD, 30.05.2022, E. 2022/3924, K. 2022/5102.
8 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
9 Yargıtay 2. HD, 22.02.2011, E. 2009/21451, K. 2011/2998.
10 Yargıtay 2. HD, 22.03.2011, E. 2010/2504, K. 2011/5087.

- **Sınır:** Eşin torunu bu kapsamda değildir.[12]
- **Yorum ölçüsü:** Evlât edinilenin yararı.

V. Tek Başına Evlât Edinme

- **Evli olmayan:** Otuz yaşını doldurmuşsa (TMK m. 307).
- **Evli olan:** Kural olarak mümkün değildir.
- **İstisna 1:** Diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğu.
- **İstisna 2:** İki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmemesi.
- **İstisna 3:** Mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süredir ayrı yaşama.
- **İspat:** Bu hâllerin kanıtlanması gerekir.

VI. Erginlerde Uygulama

- **Kıyas:** Küçüklere ilişkin koşullar erginlerde de uygulanır.[13]
- **Kapsam:** 306. maddenin her üç fıkrası.
- **Ek koşul:** Altsoyun açık muvafakati (TMK m. 313).
- **Yaş farkı:** En az on sekiz yıl (TMK m. 308).
- **Rıza:** Ayırt etme gücüne sahip evlât edinilenin rızası.
- **Eksiklik:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebidir.

VII. Yargılama

- **Araştırma:** Kapsamlı inceleme zorunludur (TMK m. 316).
- **Uzman:** Psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı.[14]
- **Çocukla görüşme:** Gerektiğinde yapılır.
- **Soyut rapor:** Hükme esas alınamaz.
- **Vekâletname:** Özel yetki aranır.
- **Hatalı karar:** Etkili yol ilişkinin kaldırılmasıdır.[15]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Evli kişiler evlât edinme başvurusunu **birlikte** yapmalıdır; bu, tercih değil zorunluluktur. Eşlerden yalnız birinin davacı olduğu, diğerinin duruşmada "itirazım yok" dediği dosyalarda koşul gerçekleşmiş sayılmaz ve kurulan evlâtlık ilişkisi

11 Yargıtay 18. HD, 14.01.2013, E. 2012/12536, K. 2013/146.
12 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
13 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
14 Yargıtay 2. HD, 30.05.2022, E. 2022/3924, K. 2022/5102.
15 Yargıtay 8. HD, 23.06.2021, E. 2021/2076, K. 2021/5412.

sonradan kaldırılabilir. İkinci adım koşul hesabıdır: **beş yıllık evlilik** ya da **otuz yaş** koşullarından hangisine dayanıldığı dilekçede açıkça belirtilmelidir. Beş yıllık süre evlenme tarihinden dava tarihine kadar hesaplanır; aile cüzdanı ve nüfus kayıt örneği baştan eklenmelidir. Koşullar "veya" ile bağlıdır, ikisinin birden sağlanması gerekmez. Eşin çocuğunu evlât edinmek isteyen kişi **üçüncü fıkraya** dayanmalıdır; burada süre koşulu farklıdır: en az iki yıllık evlilik ya da evlât edinecek eşin otuz yaşını doldurmuş olması yeterlidir. Bu fıkranın kapsamına eşin üvey çocuğu ile evlâtlığı girer; ancak eşin torunu ya da başka bir yakını girmez, bu durumda birlikte evlât edinme kuralına dönülür. Evli olduğu hâlde tek başına evlât edinmek zorunda olan kişi 307. maddenin ikinci fıkrasındaki üç hâlden birine dayanmalı ve bunu **ispat etmelidir**; eşler mahkeme kararıyla ayrı yaşıyorsa ilgili karar dosyaya konulmalıdır. Son olarak koşulların tamamlanması yeterli değildir: mahkeme kapsamlı bir araştırma yapacak ve uzman raporu alacaktır. Rapor olumsuz gelirse heyetin psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşup oluşmadığı ve çocukla görüşülüp görüşülmediği kontrol edilmelidir; soyut verilere dayanan rapor hükme esas alınamaz.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Eski Kanun'da eşin rızası yeterliyken yeni Kanun'da eşler ancak birlikte evlât edinebilir; tek başına evlât edinme yalnızca iki istisnada mümkündür

Evli bir kişi, eşinin torununu tek başına evlât edindi; eş duruşmada buna diyeceği olmadığını beyan etmişti. Evlât edinenin ölümünden sonra, daha önce onun tarafından evlât edinilmiş olan kişi, koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı reddetti ve bozmaya direnmiştir.

> *Anılan Kanun maddelerine bakıldığında sadece evli kişilerin birlikte evlat edinebilecekleri görülmektedir. MK'da eşlerden birinin evlat edinmesi diğer eşin bu duruma rıza göstermesi şartına bağlıyken, bu rıza, rıza veren eşin de evlat edinen sıfatını kazanmasına neden olmamaktaydı. TMK'nın 306. maddesi karşısında artık bu mümkün olmayıp, eşler ancak birlikte evlat edinebilirler. Evli olan bir kimsenin istisnaen tek başına evlat edinebileceği TMK'nın 307/2. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi, ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri ayrı yaşamakta olması nedeniyle birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat ederek tek başına evlat edinebilir. Ayrıca eşlerden biri, diğerinin çocuğunu tek başına evlat edinebilir.*

DEĞERLENDİRME Bu pasaj maddenin en çok yanlış bilinen yönünü düzeltir. **Eski Medenî Kanun'da** eşlerden birinin evlât edinmesi diğerinin **rızasına** bağlıydı; rıza

veren eş evlât edinen sıfatını kazanmazdı. **Yeni Kanun'da** bu mümkün değildir: eşler ancak **birlikte** evlât edinebilir, evli olmayanlar ise birlikte evlât edinemez. Kuralın yalnızca iki istisnası vardır. **Birincisi** 307. maddenin ikinci fıkrasıdır: otuz yaşını doldurmuş eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğunu, iki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmediğini ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süredir ayrı yaşadığını **ispat ederek** tek başına evlât edinebilir. **İkincisi** 306. maddenin üçüncü fıkrasıdır: eşlerden biri diğerinin çocuğunu tek başına evlât edinebilir. Bu dosyada evlât edinilen, eşin çocuğu değil torunuydu; bu nedenle istisna uygulanmamış ve evlâtlık ilişkisi kaldırılmıştır (TMK m. 307).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin koşullar, bu arada eşlerin birlikte evlât edinmesi kuralı, erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de kıyasen uygulanır

Ergin bir kişinin evlât edinilmesinde koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği tartışılmıştır. Genel Kurul, ergin evlât edinmede hangi hükümlerin kıyasen uygulanacağını tek tek saydı.

> *Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde diğer bir koşul da, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin koşulların, kıyas yoluyla erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi bakımından da uygulanmasıdır. Buna göre, evlat edinmenin evlat edinilenin yararına olması (TMK m. 305/2); evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması (TMK m. 308/1); ayırt etme gücüne sahip evlat edinilenin rızasının olması (TMK m. 308/2); evlat edinilenin kısıtlı olması hâlinde, vesayet dairelerinin izninin alınması (TMK m. 308/3); evli kişilerin ancak birlikte evlat edinebilmeleri (TMK m. 306/1); eşlerin de en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları (TMK m. 306/2); eşlerden birinin, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi (TMK m. 306/3); evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlat edinebilmesi (TMK m. 307/1) gibi küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin koşullar, ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde de uygulanır.*

DEĞERLENDİRME Madde "küçüklerin evlât edinilmesi" bölümünde yer alır; ancak uygulaması bununla sınırlı değildir. Genel Kurul, ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesinde **kıyasen uygulanacak** hükümleri sayarken 306. maddenin her üç fıkrasını da listeye alır: evli kişilerin ancak birlikte evlât edinebilmesi, eşlerin en az beş yıldır evli olması veya otuz yaşını doldurmuş bulunması ve eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinebilmesi. Listeye ayrıca evlât edinmenin evlât edinilenin yararına olması, on sekiz yaş farkı, ayırt etme gücüne sahip evlât edinilenin rızası, kısıtlıysa vesayet dairelerinin izni ve evli olmayan kişinin otuz yaşını doldurmuşsa tek başına evlât edinebilmesi de girer. Ergin evlât edinme dosyalarında bu koşulları atlamak, ilişkinin sonradan kaldırılmasına yol açar (TMK m. 313).

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.03.2011 · E. 2010/2504 · K. 2011/5087

Beş yıllık evlilik koşulu evlilik tarihi ile dava tarihi arasındaki süreye göre hesaplanır; koşul gerçekleşmişse mahkeme kapsamlı araştırmaya geçmelidir

Eşler 23.05.2003 tarihinde evlenmiş, evlât edinme davasını 18.05.2009 tarihinde açmışlardı. Mahkeme, kanun maddesini yanlış yorumlayarak koşulun gerçekleşmediği sonucuna vardı.

> *Eşler; ancak birlikte evlat edinebilirler. Eşlerin en az "beş yıldan beri evli olmaları" veya "otuz yaşını doldurmuş bulunmaları" gerekir. (TMK.md.306) Davacıların 23.5.2003 tarihinde evlendikleri, davanın 18.5.2009 tarihinde açıldığı, dava tarihine kadar evlilik süresinin beş yılı geçtiği anlaşılmaktadır. Bu durumda eşlerin (davacıların) birlikte evlat edinmelerine ilişkin yasal koşul (TMK.md.306) gerçekleşmiştir.*

DEĞERLENDİRME Hesap basittir ama uygulamada karıştırılır: beş yıllık süre **evlenme tarihinden dava tarihine** kadar geçen süredir. Bu dosyada evlilik 2003, dava 2009 tarihli olduğundan koşul gerçekleşmiştir. Kararın ikinci mesajı usule ilişkindir: koşulun gerçekleşmesi davanın kabulü anlamına gelmez; mahkeme bundan sonra **kapsamlı bir araştırma** yapmalı, delilleri bu çerçevede değerlendirmeli ve sonucuna göre karar vermelidir (TMK m. 316). Dava dilekçesine evlenme tarihi yazılmalı ve aile cüzdanı eklenmelidir; böylece süre tartışması baştan kapatılmış olur.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.02.2011 · E. 2009/21451 · K. 2011/2998

Beş yıllık evlilik ile otuz yaş koşulu seçimliktir; evlilik beş yılı doldurmamış olsa bile eşler otuz yaşını doldurmuşsa koşul gerçekleşir

Evlât edinmek isteyen eşlerin evliliği beş yılı doldurmamıştı; buna karşılık her ikisi de otuz yaşını doldurmuştu. Mahkeme, koşulun gerçekleşmediği sonucuna vararak karar vermiştir.

> *Birlikte evlat edinmede; eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir. (TMK.md.306/2) Dosya kapsamından davacılar yönünden beş yıllık evlilik koşulu gerçekleşmemiş ise de otuz yaşını doldurmuş olma koşulunun gerçekleştiği anlaşılmaktadır. O halde mahkemece delillerin toplanması, Türk Medeni Kanununun 316. maddesinde öngörülen araştırmaların yapılması ve gerçekleşecek sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken; yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz olmuştur.*

DEĞERLENDİRME Maddedeki "veya" bağlacı belirleyicidir: iki koşuldan **birinin** gerçekleşmesi yeterlidir. Gerekçe bunu örnekle anlatır: iki yıldan beri evli olmakla birlikte otuz yaşını doldurmuş eşler evlât edinebilecekleri gibi, otuz yaşını doldurmamış olmakla birlikte en az beş yıldır evli olan eşler de evlât edinebilir. Gerekçeye göre madde böylece eşlerin **ya evlenme yoluyla ya da yaş itibarıyla** belli bir

olgunluğa erişmelerini aramaktadır. Bu dosyada evlilik süresi kısaydı ama yaş koşulu gerçekleşmişti; bu nedenle mahkemenin delilleri toplayıp araştırmayı yapması gerekiyordu. Dilekçede hangi seçeneğe dayanıldığı açıkça yazılmalıdır.

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2013 · E. 2012/12536 · K. 2013/146

Üçüncü fıkradaki "diğerinin çocuğu" ifadesi üvey çocukların yanında eşin evlâtlıklarını da kapsar

Eşler 1969 yılında evlenmiş, bu evlilikten çocukları olmamıştı. Eşlerden biri, diğerinin muvafakatiyle bir kişiyi evlât edinmiş; evlâtlık o tarihten beri çiftin yanında müşterek çocukları gibi yaşamış ve davacıyı anne olarak kabul etmişti. Davacı, eşinin evlâtlığını kendisinin de evlât edinmesini istemiştir; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *TMK'nun 306. maddesinde yer alan "diğerinin çocuğunu evlat edinebilir" deyimini, evlât edinilenin lehine ve yararına uygun olarak geniş yorumlayıp bu deyimin, üvey çocukların yanında ayrıca evlatlıkları da kapsadığını kabul etmenin kanunun ruhuna daha uygun bulunduğu anlaşıldığından, mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçelerle reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Üçüncü fıkra, eşlerden birinin **diğerinin çocuğunu** tek başına evlât edinmesine izin verir; buradaki "çocuk" ifadesinin kapsamı uygulamada tartışılmıştır. Karar, ifadeyi evlât edinilenin lehine **geniş yorumlayarak** üvey çocuklar yanında eşin **evlâtlıklarını** da kapsadığını kabul etmiştir; gerekçe olarak bunun kanunun ruhuna daha uygun olduğu belirtilmiştir. Bu yorum, eski dönemde eşlerden yalnız biri tarafından evlât edinilmiş ve fiilen iki eşin çocuğu gibi büyümüş kişilerin durumunu düzeltmeye yarar. Bu fıkraya dayanılacaksa ayrıca süre koşulu da kontrol edilmelidir: eşlerin en az iki yıldır evli olması ya da evlât edinecek eşin otuz yaşını doldurmuş bulunması gerekir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2022 · E. 2022/3924 · K. 2022/5102

Soyut verilere dayalı sosyal inceleme raporuyla yetinilemez; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan rapor alınmalı ve vekâletnamede özel yetki aranmalıdır

Kolluk araştırması, küçüğün bir yıldan uzun süredir evlât edinmek isteyen eşlerin yanında kaldığını, bakım, eğitim ve yetiştirilmesinin onlar tarafından sağlandığını ortaya koydu. Mahkeme buna rağmen, soyut verilere dayanan bir sosyal inceleme raporuna göre davayı reddetmiştir.

> *Bu sebeple mahkemece, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan yeniden inceleme ve rapor istenip, dosya tarafları ve gerektiğinde evlat edinilmek istenilen çocuk ile görüşülmek suretiyle küçüğün üstün yararına uygun şekilde görüşünün uzmanlar tarafından alınması, evlat edinme davasının,*

şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğinde olduğu gözetilerek, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 74. maddesi gereğince davacılar vekilinden "Evlat edinme" davasını açabilmesi için özel yetkiyi içeren vekâletnamenin istenmesi, toplanan diğer delillerle birlikle değerlendirilmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken soyut verilere dayalı sosyal inceleme raporu dikkate alınarak yanılgılı değerlendirmelerle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş...

DEĞERLENDİRME Koşullar sağlandığında dosyanın kaderini **uzman raporu** belirler; bu nedenle raporun niteliği önemlidir. Karar üç ölçü koyar: rapor **psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan** bir heyetten alınmalı, taraflarla ve **gerektiğinde çocukla** görüşülmeli, çocuğun üstün yararına uygun biçimde görüşü alınmalıdır. Soyut ve genel ifadeler içeren bir rapora dayanarak verilen ret kararı bozulur. Kararın ikinci hatırlatması usuldedir: evlât edinme davası kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekil eliyle açılıyorsa vekâletnamede **özel yetki** bulunmalıdır. Rapor olumsuzsa bu sonuç kesin kabul edilmemeli; heyetin oluşumu ve çocukla görüşülüp görüşülmediği tutanağa geçirtilerek yeni rapor istenmelidir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2021 · E. 2021/2076 · K. 2021/5412

Koşulları taşımayan bir evlât edinme kararı kanun yararına bozulsa bile taraflar bakımından sonuç doğurmaz; asıl yol evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasıdır

Kanun yolundan geçmeden kesinleşmiş bir evlât edinme kararı, Adalet Bakanlığının istemi üzerine kanun yararına temyiz edilmiştir. Kararda, eşin zaten evlâtlığı olan kişi yönünden yeniden evlât edinme kararı verilmesi ve ergin kişinin nüfus kaydına ana baba adı yazılması gibi aykırılıklar saptandı.

> *"Kanun yararına bozma kararının, mahkemelerce verilen ve kanun yolundan geçmeden kesinleşen hükmün, usul ve kanuna aykırılığının tespitine münhasır olduğu, bozma ilamının sonuca etkili olmadığı, daha etkin olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 318.maddesi kapsamında "Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir." hükmü gereği evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını her ilgili veya Cumhuriyet savcısı tarafından mahkemeden istenebileceği unutulmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hatalı bir evlât edinme kararıyla karşılaşıldığında iki yol vardır ve etkileri farklıdır. **Kanun yararına bozma**, yalnızca hükmün usul ve kanuna aykırılığını tespit eder; taraflar bakımından sonuç doğurmaz, yani evlâtlık ilişkisi ayakta kalır. **Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası** ise sonuç doğurur: evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa Cumhuriyet savcısı veya her ilgili bu davayı açabilir (TMK m. 318). Kararın uyarısı açıktır: etkili olan ikinci yoldur. Bir evlât edinme kararının koşulsuz verildiği düşünülüyorsa kanun yararına bozma beklenmek yerine hak düşürücü süreler içinde dava açılmalıdır (TMK m. 319).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Genel olarak soybağının kurulması.
- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 307:** Tek başına evlât edinme.
- **TMK m. 308:** Küçüğün rızası ve yaşı.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 318:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 319:** Hak düşürücü süre.

MADDE

307

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

III. Tek başına evlât edinme

KANUN METNİ

(1) Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlât edinebilir.

(2) Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlât edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi hâlinde, tek başına evlât edinebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 307, evlât edinmenin tek kişiyle yapılabildiği hâlleri düzenler. Evli olmayan kişi için kural basittir: **otuz yaşını doldurmuşsa** tek başına evlât edinebilir. Evli kişi bakımından ise tek başına evlât edinme istisnadır; eşlerin ancak birlikte evlât edinebilmesi kuralının ikinci istisnasını oluşturur (TMK m. 306). Evli kişinin bu yola başvurabilmesi için hem otuz yaşını doldurmuş olması hem de üç hâlden birini **ispat etmesi** gerekir: diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğu, iki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süredir eşinden ayrı yaşıyor olması. Uygulamada en sık yapılan hata, eşin muvafakatinin yeterli sanılmasıdır; oysa muvafakat bu koşulların yerine geçmez.[1] Gerekçenin altını çizdiği bir ayrım da şudur: birlikte evlât edinmede beş yıllık evlilik otuz yaşın yerine geçebilirken, **tek başına evlât edinmede otuz yaş her zaman aranır**.

TEMEL KAVRAMLAR

Tek başına evlât edinme	Evlât edinenin tek kişi olması (TMK m. 307/1).

1 Yargıtay 2. HD, 29.03.2006, E. 2005/19713, K. 2006/4349.

Ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk	Diğer eşin kalıcı biçimde ayırt etme gücünü yitirmesi (TMK m. 307/2).
Nerede olduğunun bilinmemesi	İki yılı aşkın süredir eşin bulunamaması (TMK m. 307/2).
Mahkeme kararıyla ayrı yaşama	Ayrılık kararına dayalı iki yılı aşkın ayrılık (TMK m. 307/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 307- Tek başına evlât edinmeyi düzenleyen bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 264b maddesinden bazı değişiklikler yapılmak suretiyle alınmıştır. Birinci fıkraya göre, evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlât edinebilir. İkinci fıkrada ise, eşlerin ancak birlikte evlât edinebilecekleri kuralının ikinci istisnası yer almaktadır. Buna göre, otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla en az iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlât edinmelerine olanak bulunmadığını kanıtlaması hâlinde, tek başına evlât edinebilir. Böylece, bir kimse evli ise ve evliliği de beş yılı doldurmuş ise otuz yaşını doldurmamış olsa bile eşiyle birlikte evlât edinebilecekken; tek başına evlât edinme için her zaman otuz yaşının dolmuş olması gerekmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 119*

Gerekçenin son paragrafı, bu maddeyi 306. maddeden ayıran çizgiyi tek cümlede verir ve uygulamada çok işe yarar: **beş yıllık evlilik seçeneği yalnızca birlikte evlât edinmede geçerlidir.** Eşler beş yıldır evliyse otuz yaşını doldurmamış olsalar bile birlikte evlât edinebilirler; ama tek başına evlât edinmek isteyen kişi, evli olsun olmasın, **her zaman** otuz yaşını doldurmuş olmalıdır. Gerekçenin ikinci katkısı ikinci fıkranın niteliğini adlandırmasıdır: burada eşlerin ancak birlikte evlât edinebilecekleri kuralının **ikinci istisnası** vardır. Birinci istisna, 306. maddenin üçüncü fıkrasındaki eşin çocuğunu evlât edinme hâlidir. İki istisna arasındaki fark önemlidir: 306/3'te imkânsızlık aranmaz, yalnızca süre ya da yaş koşulu yeterlidir; bu maddede ise birlikte evlât edinmenin **olanaksız olduğunun kanıtlanması** gerekir. Gerekçenin kullandığı "kanıtlaması hâlinde" ifadesi de bunu vurgular: mahkeme, üç hâlden birinin varlığını kendiliğinden varsaymaz. Tasarının 307. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da "tek başına evlât edinme" diye ayrı bir madde yoktu, çünkü eski düzende **asıl olan tek başına evlât edinmeydi**. 253. maddeye göre evlât edinme hakkı en az otuz beş yaşında olup düzgün soybağlı altsoyu bulunmayan kişilere aitti; evli olup olmamak bir koşul değildi. Evlilik yalnızca 255. maddede karşımıza çıkıyordu: eşlerden birinin evlât edinmesi diğerinin **rızasına** bağlıydı ve bir kimsenin iki kişi tarafından birlikte evlâtlığa alınması ancak karı koca için mümkündü. Yani eski Kanun'da evli bir

kişi, eşinin rızasıyla tek başına evlât edinebiliyordu; rıza veren eş evlât edinen sıfatını kazanmıyor, evlâtlıkla arasında bir bağ kurulmuyordu. Yeni Kanun bu yapıyı tersine çevirmiştir: **kural birlikte evlât edinme, istisna tek başına evlât edinmedir**.[2] Rıza artık yeterli değildir; evli kişinin tek başına evlât edinebilmesi için birlikte evlât edinmenin **olanaksız** olduğunu ispat etmesi gerekir. Yaş bakımından da fark vardır: eski Kanun'da otuz beş yaş aranırken yeni Kanun bu sınırı otuza indirmiştir. Buna karşılık bir noktada süreklilik vardır: evli olmayan bir kişinin evlât edinebilmesi her iki Kanun'da da mümkündür; değişen yalnızca yaş eşiğidir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 253 – (Değişik: 16/6/1983 - 2846/1 md.) Evlat edinme hakkı en az otuzbeş yaşında olup da nesebi sahih füruu bulunmayanlara münhasırdır. Evlat edinen kimsenin evlatlıktan en az onsekiz yaş büyük olması şarttır. Madde 255 – (Değişik: 14/11/1990 - 3678/6 md.) Eşlerden birinin evlat edinmesi veya evlatlık olması diğerinin rızasına bağlıdır. Devamlı olarak temyiz kudretinden mahrum eşin rızası aranmaz. Bu halde hakim temyiz kudretinden mahrum eşin kanuni mümessilini dinler, haklı sebeplerin varlığı halinde talebin kabulüne karar verir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 253 ve 255

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 307
Asıl kural	Tek başına evlât edinme	Birlikte evlât edinme
Evli kişi	Eşin rızasıyla tek başına edinebilirdi	Ancak üç hâlde ve ispatla
Rızanın rolü	Yeterliydi	Yeterli değil
Evli olmayan kişi	Edinebilirdi	Edinebilir
Yaş sınırı	En az otuz beş	Otuz
Altsoyu bulunmama	Zorunlu şarttı	Aranmaz

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Bu maddeyi doğrudan uygulayan emsal sayısı azdır; bunun sebebi hükmün dar bir istisna alanı düzenlemesidir. Uygulamada öne çıkan tek nokta, eşin muvafakatinin maddedeki koşulların yerine geçmemesidir; bu yönde verilmiş kararlar, koşul gerçekleşmeden kurulan hükümlerin kanun yararına bozulmasıyla sonuçlanmıştır.[3] Kanun yararına bozmanın taraflar bakımından sonuç doğurmadığı gözetildiğinde, bu tür kararlara karşı asıl yolun evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası olduğu unutulmamalıdır.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; tek başına evlât edinme evli kişiler için istisna hâline geldi	4721 s. K.

2 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
3 Yargıtay 2. HD, 29.03.2006, E. 2005/19713, K. 2006/4349.
4 Yargıtay 8. HD, 23.06.2021, E. 2021/2076, K. 2021/5412.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Kim	Koşul	Dayanak
Evli olmayan kişi	Otuz yaşını doldurmuş olma	TMK m. 307/1
Evli kişi	Kural olarak tek başına edinemez	TMK m. 306/1
Evli kişi	Otuz yaşını doldurmuş olma	TMK m. 307/2
Birinci hâl	Eşin sürekli ayırt etme gücü yoksunluğu	TMK m. 307/2
İkinci hâl	Eşin iki yılı aşkın süredir bulunamaması	TMK m. 307/2
Üçüncü hâl	Mahkeme kararıyla iki yılı aşkın ayrı yaşama	TMK m. 307/2
İspat	Birlikte edinmenin mümkün olmadığı kanıtlanmalı	TMK m. 307/2
Eşin muvafakati	Yeterli değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2006/4349
Otuz yaş	Tek başına edinmede her zaman aranır	Madde gerekçesi
Diğer istisna	Eşin çocuğunu evlât edinme	TMK m. 306/3
Yaş sınırı	Otuz beşten otuza indirildi	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
Araştırma	Uzman heyetinden rapor	Yargıtay 2. HD, K. 2022/5102

SOYBAĞI

TBMM gerekçesine göre madde, tek başına evlât edinmeyi düzenler ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 264b maddesinden bazı değişiklikler yapılarak alınmıştır. Gerekçe birinci fıkrayı tek cümleyle açıklar: evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuşsa tek başına evlât edinebilir. İkinci fıkra için ise şu nitelemeyi yapar: burada **eşlerin ancak birlikte evlât edinebilecekleri kuralının ikinci istisnası** yer almaktadır. Gerekçenin son paragrafı, uygulamada çok işe yarayan bir karşılaştırma içerir: "bir kimse evli ise ve evliliği de beş yılı doldurmuş ise otuz yaşını doldurmamış olsa bile eşiyle birlikte evlât edinebilecekken; **tek başına evlât edinme için her zaman otuz yaşının dolmuş olması gerekmektedir**". Yani beş yıllık evlilik seçeneği yalnızca birlikte evlât edinmede işler; tek başına evlât edinmede otuz yaş eşiğinin yerini tutacak bir alternatif yoktur. Tasarının 307. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almadığından Tasarıdaki hâliyle kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddeyi doğrudan uygulayan emsal sayısı azdır; bunun sebebi, tek başına evlât edinmenin evli kişiler bakımından dar bir istisna olmasıdır.[5] Yine de uygulamada üç noktaya dikkat edilmelidir. **Birincisi, eşin muvafakati bu maddenin koşullarını sağlamaz.** Kanun burada rızadan söz etmez; üç somut hâlden birinin **ispatını** arar. Eş duruşmaya gelip "itirazım yok" dese bile koşul gerçekleşmiş sayılmaz ve bu eksiklikle kurulan hüküm kanun yararına bozulmaya ya da evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına konu olur. **İkincisi, otuz yaş eşiği tek başına evlât edinmede mutlaktır**; birlikte evlât edinmede geçerli olan "beş yıllık evlilik" seçeneği burada yoktur. **Üçüncüsü, üçüncü hâl mahkeme kararına bağlıdır:** ayrı yaşamanın fiilen sürmesi yetmez, eşlerin mahkeme kararıyla ayrı yaşıyor olması ve bu durumun iki yılı aşmış bulunması gerekir; ayrılık kararı dosyaya konulmalıdır (TMK m. 197). Eşler anlaşıyorsa bu maddeye gerek yoktur: birlikte evlât edinme yolu kullanılmalıdır. Eşin çocuğu evlât edinilmek isteniyorsa da bu madde değil, 306. maddenin üçüncü fıkrası uygulanır.

II. Evli Olmayan Kişi

- **Koşul:** Otuz yaşını doldurmuş olmak (TMK m. 307/1).
- **Başka koşul:** Evlilik ya da birliktelik aranmaz.
- **Küçüklerde:** Bir yıllık bakım koşulu ayrıca aranır (TMK m. 305).
- **Yaş farkı:** En az on sekiz yıl (TMK m. 308).
- **Yaş sınırı:** Otuz beşten otuza indirilmiştir.[6]
- **Değerlendirme:** Küçüğün yararı esastır.

III. Evli Kişi: Üç İstisnaî Hâl

- **Ön koşul:** Otuz yaşını doldurmuş olmak (TMK m. 307/2).
- **Birinci hâl:** Diğer eşin sürekli ayırt etme gücü yoksunluğu.
- **İkinci hâl:** Eşin iki yılı aşkın süredir bulunamaması.
- **Üçüncü hâl:** Mahkeme kararıyla iki yılı aşkın ayrı yaşama.
- **Ölçü:** Birlikte evlât edinmenin mümkün olmadığının ispatı.
- **Yetmeyen:** Eşin muvafakati.[7]

IV. Otuz Yaş Eşiği

- **Tek başına:** Her zaman aranır.
- **Birlikte:** Beş yıllık evlilik alternatifi vardır (TMK m. 306).

5 Yargıtay 2. HD, 29.03.2006, E. 2005/19713, K. 2006/4349.
6 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
7 Yargıtay 2. HD, 29.03.2006, E. 2005/19713, K. 2006/4349.

- **Sonuç:** Beş yıllık evlilik tek başına edinmede yeterli değildir.
- **Gerekçe:** Otuz yaşın olgunluğu sağlayacağı düşüncesi.
- **Uygulama:** Koşul gerçekleşmişse araştırmaya geçilir.[8]
- **Belge:** Nüfus kayıt örneği yeterlidir.

V. Diğer İstisnadan Farkı

- **Bu madde:** İmkânsızlığın ispatı aranır.
- **306/3:** Eşin çocuğunu evlât edinme.
- **306/3 koşulu:** İki yıllık evlilik veya otuz yaş.
- **Kapsam:** Üvey çocuk ve eşin evlâtlıkları.[9]
- **Sınır:** Eşin torunu kapsam dışıdır.
- **Seçim:** Dilekçede hangi hükme dayanıldığı yazılmalıdır.

VI. Yargılama

- **Araştırma:** Kapsamlı inceleme zorunludur (TMK m. 316).
- **Uzman:** Psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı.[10]
- **Soyut rapor:** Hükme esas alınamaz.
- **Vekâletname:** Özel yetki aranır.
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).
- **Küçüğün rızası:** Ayırt etme gücü varsa aranır (TMK m. 308).

VII. Koşulsuz Verilen Karar

- **Sonuç:** Evlâtlık ilişkisi sakat olur (TMK m. 318).
- **Kanun yararına bozma:** Taraflar bakımından sonuç doğurmaz.[11]
- **Etkili yol:** İlişkinin kaldırılması davası.
- **Davacılar:** Cumhuriyet savcısı ve her ilgili.
- **Süre:** Hak düşürücü süreler içinde (TMK m. 319).
- **Uyarı:** Kesinleşme tek başına ilişkiyi güvenceye almaz.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Tek başına evlât edinmek isteyen kişi bakımından ilk soru şudur: **kişi evli midir?** Evli değilse yol açıktır; otuz yaşını doldurmuş olması yeterlidir ve dilekçeye nüfus

8 Yargıtay 2. HD, 22.02.2011, E. 2009/21451, K. 2011/2998.
9 Yargıtay 18. HD, 14.01.2013, E. 2012/12536, K. 2013/146.
10 Yargıtay 2. HD, 30.05.2022, E. 2022/3924, K. 2022/5102.
11 Yargıtay 8. HD, 23.06.2021, E. 2021/2076, K. 2021/5412.

kayıt örneğinin eklenmesi gerekir. Küçük evlât edinilecekse ayrıca bir yıllık bakım ve eğitim koşulunun da sağlanmış olması gerekir. Evli kişi bakımından durum farklıdır: kural birlikte evlât edinmedir ve tek başına evlât edinme yalnızca üç hâlde mümkündür. Bu hâllerin **ispatı** gerekir; eşin olumlu beyanı koşulun yerine geçmez. **Birinci hâlde** eşin ayırt etme gücünden sürekli yoksun olduğu sağlık kurulu raporu ve varsa vesayet dosyasıyla gösterilmelidir. **İkinci hâlde** eşin iki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmediği kolluk araştırması, adres kayıt sistemi sorgusu ve tanık beyanlarıyla ortaya konulmalıdır; gaiplik kararı alınmışsa bu da eklenmelidir. **Üçüncü hâlde** fiilî ayrılık yetmez: eşlerin mahkeme kararıyla ayrı yaşıyor olması ve bu durumun iki yılı aşmış bulunması aranır; bu nedenle ayrılık kararı ve kesinleşme şerhi dosyaya konulmalıdır. Eşler anlaşıyorsa bu maddeye hiç girilmemelidir; birlikte evlât edinme yolu hem daha kısa hem daha güvenlidir. Eşin çocuğu evlât edinilmek isteniyorsa da dayanak bu madde değil, 306. maddenin üçüncü fıkrasıdır. Koşullar tamamlandığında dosyanın sonucunu uzman raporu belirleyecektir; raporun psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bir heyetten alınması ve gerektiğinde çocukla görüşülmesi talep edilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2006 · E. 2005/19713 · K. 2006/4349

Diğer eşin duruşmada muvafakat etmesi tek başına evlât edinme koşullarını sağlamaz; maddedeki üç hâlden biri ispatlanmalıdır

Evli bir kişi tek başına evlât edinme davası açmıştır; eşi duruşmaya gelerek davaya muvafakat ettiğini beyan etmiştir. Mahkeme bu beyana dayanarak evlât edinmeye karar verdi ve karar kanun yolundan geçmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının istemi üzerine karar kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 306. maddesinin birinci fıkrasında yer alan hüküm ile eşlerin, ancak birlikte evlat edinebilecekleri öngörülmüştür. Anılan Kanunun "Tek başına evlat edinme" kenar başlığını taşıyan 307. maddesinin 2. fıkrasında da "otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir."...*

DEĞERLENDİRME Bu karar maddenin en kritik noktasını gösterir: **eşin rızası, tek başına evlât edinmenin koşulu değildir.** Kanun burada rızadan söz etmez; üç somut hâlden birinin **ispatını** arar: diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunması, iki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süredir eşinden ayrı yaşıyor olması. Dosyada eş duruşmaya gelip muvafakat ettiğini bildirmiş; Daire bunu yeterli görmemiş ve

yasal koşullar oluşmadığı hâlde kurulan hükmü kanun yararına bozmuştur. Eşlerin anlaşmış olması bu maddenin kapısını açmaz; anlaşma varsa yol **birlikte evlât edinmedir** (TMK m. 306).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Yeni Kanun'un evlât edinmede yaptığı değişikliklerden biri de evlât edinme yaşının otuz beşten otuza indirilmesidir

Ergin bir kişinin evlât edinilmesine ilişkin koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği tartışılmıştır. Genel Kurul, karara varmadan önce eski Medenî Kanun ile yeni Kanun arasındaki farkları sıralamıştır.

> *Yine TMK'da evlat edinmede yapılan önemli değişiklikleri genel olarak; evlat edinenin alt soyunun olmaması koşulunun kaldırılması (TMK m. 305, 313), evlat edinme yaşının otuz beşten otuza indirilmesi (TMK m.307), eşlerin ancak birlikte evlat edineceklerinin kabul edilmesi (TMK m. 306), evlat edinmenin şartlarının küçükler ve ergin ile kısıtlılar açısından ayrı hükümlere bağlanması olarak saymak mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Genel Kurul yeni Kanun'un dört temel yeniliğini sayıyor ve bunlardan ikisi doğrudan bu maddeyi ilgilendiriyor. **Birincisi yaş sınırıdır:** evlât edinme yaşı otuz beşten otuza indirilmiştir; bu, tek başına evlât edinmek isteyen evli olmayan kişi bakımından eşiği düşürür. Gerekçe bunun sebebini de yazar: otuz yaşın gerekli olgunluğu sağlayabileceği düşünülmüştür. **İkincisi birlikte evlât edinme kuralıdır:** eşlerin ancak birlikte evlât edinebilmesi kabul edilmiş, böylece tek başına evlât edinme evli kişiler için istisna hâline gelmiştir. Diğer iki yenilik de tabloyu tamamlar: evlât edinenin altsoyunun bulunmaması koşulu kaldırılmış ve koşullar küçükler ile ergin/kısıtlılar bakımından ayrı hükümlere bağlanmıştır (TMK m. 305).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.02.2011 · E. 2009/21451 · K. 2011/2998

Otuz yaş koşulu evlât edinmede belirleyici eşiktir; evlilik süresi yetmese bile bu koşul gerçekleşmişse mahkeme araştırmaya geçmelidir

Evlât edinmek isteyen eşlerin evliliği beş yılı doldurmamıştı; buna karşılık her ikisi de otuz yaşını doldurmuştu. Mahkeme, koşulun gerçekleşmediği sonucuna vararak karar vermiştir.

> *Birlikte evlat edinmede; eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir. (TMK.md.306/2) Dosya kapsamından davacılar yönünden beş yıllık evlilik koşulu gerçekleşmemiş ise de otuz yaşını doldurmuş olma koşulunun gerçekleştiği anlaşılmaktadır. O halde mahkemece delillerin toplanması, Türk Medeni Kanununun 316. maddesinde öngörülen araştırmaların yapılması ve gerçekleşecek sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken; yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz olmuştur.*

DEĞERLENDİRME Otuz yaş, evlât edinme düzeninin ortak eşiğidir ve bu maddede iki yerde karşımıza çıkar. **Evli olmayan kişi** ancak otuz yaşını doldurmuşsa tek başına evlât edinebilir. **Evli olan kişi** de tek başına evlât edinebilmek için önce otuz yaşını doldurmuş olmalı, ayrıca maddedeki üç hâlden birini ispatlamalıdır. Karar, eşlerin birlikte evlât edinmesine ilişkin olsa da aynı eşiği uygular ve bir noktayı netleştirir: yaş koşulu gerçekleşmişse mahkeme davayı reddedemez, delilleri toplayıp kapsamlı araştırmaya geçmelidir (TMK m. 316). Dilekçeye evlât edinecek kişinin kimlik bilgileri ve doğum tarihi açıkça yazılmalıdır; böylece yaş eşiği tartışması baştan kapatılır.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2013 · E. 2012/12536 · K. 2013/146

Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinmesi, birlikte evlât edinme kuralının ikinci istisnasıdır ve kapsamı geniş yorumlanır

Eşler 1969 yılında evlenmiş, bu evlilikten çocukları olmamıştı. Eşlerden biri, diğerinin muvafakatiyle bir kişiyi evlât edinmiş; evlâtlık o tarihten beri çiftin yanında müşterek çocukları gibi yaşamış ve davacıyı anne olarak kabul etmişti. Davacı, eşinin evlâtlığını kendisinin de evlât edinmesini istemiştir; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *TMK'nun 306. maddesinde yer alan "diğerinin çocuğunu evlat edinebilir" deyimini, evlât edinilenin lehine ve yararına uygun olarak geniş yorumlayıp bu deyimin, üvey çocukların yanında ayrıca evlatlıkları da kapsadığını kabul etmenin kanunun ruhuna daha uygun bulunduğu anlaşıldığından, mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçelerle reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Evli bir kişinin tek başına evlât edinebildiği iki hâl vardır ve bunları karıştırmamak gerekir. **Bu madde**, diğer eşin sürekli ayırt etme gücünden yoksunluğu, iki yılı aşkın kayıplığı ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın ayrı yaşama hâllerini düzenler; burada aranan şey **imkânsızlığın ispatıdır**.

306. maddenin üçüncü fıkrası ise tamamen farklıdır: eşlerden biri diğerinin **çocuğunu** evlât edinebilir ve burada imkânsızlık aranmaz, yalnızca iki yıllık evlilik ya da otuz yaş koşulu yeterlidir. Bu karar ikinci yolun kapsamını genişletmiş, "çocuk" ifadesini üvey çocukların yanında eşin **evlâtlıklarını** da kapsayacak biçimde yorumlamıştır. Dosyada eşin çocuğunun evlât edinilmesi söz konusuysa bu maddeye değil, 306. maddenin üçüncü fıkrasına dayanılmalıdır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2022 · E. 2022/3924 · K. 2022/5102

Koşullar sağlandığında dosyanın sonucunu uzman raporu belirler; rapor psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetten alınmalıdır

Kolluk araştırması, küçüğün bir yıldan uzun süredir evlât edinmek isteyenlerin yanında kaldığını, bakım, eğitim ve yetiştirilmesinin onlar tarafından sağlandığını

ortaya koydu. Mahkeme buna rağmen, soyut verilere dayanan bir sosyal inceleme raporuna göre davayı reddetmiştir.

> *Bu sebeple mahkemece, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan yeniden inceleme ve rapor istenip, dosya tarafları ve gerektiğinde evlat edinilmek istenilen çocuk ile görüşülmek suretiyle küçüğün üstün yararına uygun şekilde görüşünün uzmanlar tarafından alınması, evlat edinme davasının, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğinde olduğu gözetilerek, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 74. maddesi gereğince davacılar vekilinden "Evlat edinme" davasını açabilmesi için özel yetkiyi içeren vekâletnamenin istenmesi, toplanan diğer delillerle birlikle değerlendirilmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken soyut verilere dayalı sosyal inceleme raporu dikkate alınarak yanılgılı değerlendirmelerle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş...*

DEĞERLENDİRME Tek başına evlât edinme dosyalarında koşulların ispatı ilk aşamadır; ikinci ve çoğu kez belirleyici aşama **uzman incelemesidir**. Karar bu incelemenin standardını koyar: rapor **psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan** bir heyetten alınmalı, taraflarla ve gerektiğinde çocukla görüşülmeli, çocuğun üstün yararına uygun biçimde görüşü alınmalıdır. Soyut ve genel ifadeler içeren rapora dayanan ret kararı bozulur. Tek başına evlât edinen bakımından bu inceleme özellikle önemlidir; çünkü mahkeme çocuğun tek bir kişinin bakımında nasıl büyüyeceğini değerlendirecektir. Kararın ikinci hatırlatması usuldedir: evlât edinme kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır, vekâletnamede **özel yetki** aranır.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2021 · E. 2021/2076 · K. 2021/5412

Koşulsuz verilmiş bir evlât edinme kararına karşı kanun yararına bozma taraflar bakımından sonuç doğurmaz; etkili yol evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıdır

Kanun yolundan geçmeden kesinleşmiş bir evlât edinme kararı, Adalet Bakanlığının istemi üzerine kanun yararına temyiz edilmiştir. Kararda, eşin zaten evlâtlığı olan kişi yönünden yeniden evlât edinme kararı verilmesi ve ergin kişinin nüfus kaydına ana baba adı yazılması gibi aykırılıklar saptandı.

> *Kanun yararına bozma kararının, mahkemelerce verilen ve kanun yolundan geçmeden kesinleşen hükmün, usul ve kanuna aykırılığının tespitine münhasır olduğu, bozma ilamının sonuca etkili olmadığı, daha etkin olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 318.maddesi kapsamında "Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir." hükmü gereği evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını her ilgili veya Cumhuriyet savcısı tarafından mahkemeden istenebileceği unutulmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Tek başına evlât edinme koşulları sağlanmadan verilmiş kararlarla uygulamada sıkça karşılaşılır; bu kararlar çoğu zaman temyiz edilmeden

kesinleşir. Böyle bir durumda iki yol vardır ve etkileri farklıdır. **Kanun yararına bozma** yalnızca aykırılığı tespit eder; taraflar bakımından sonuç doğurmaz, yani evlâtlık ilişkisi ayakta kalır. **Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası** ise sonuç doğurur: evlât edinme esasa ilişkin noksanlıklardan biriyle sakatsa Cumhuriyet savcısı veya her ilgili bu davayı açabilir (TMK m. 318). Bu nedenle, koşulsuz verilmiş bir evlât edinme kararıyla karşılaşıldığında hak düşürücü süreler kontrol edilerek doğrudan dava açılmalıdır (TMK m. 319).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 308:** Küçüğün rızası ve yaşı.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 318:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 319:** Hak düşürücü süre.

MADDE

308

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

IV. Küçüğün rızası ve yaşı

KANUN METNİ

(1) Evlât edinilenin, evlât edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır.
(2) Ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlât edinilemez.
(3) Vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlât edinilebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 308, evlât edinmede üç koşul belirler. Birincisi **yaş farkıdır**: evlât edinilen, evlât edinenden en az **on sekiz yaş** küçük olmalıdır. Bu kural emredicidir; fark tutmuyorsa mahkeme işin esasına girmeden talebi reddeder.[1] İkincisi **küçüğün rızasıdır**: ayırt etme gücüne sahip küçük, rızası olmadıkça evlât edinilemez. Üçüncüsü **vesayet iznidir**: vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlât edinilebilir. Maddenin en tartışmalı yönü, yaş farkı kuralının hiçbir istisna içermemesidir: Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, kuralın kendisini makul bulmakla birlikte **istisna öngörülmemesini** aile hayatına saygı hakkının ihlali saymış ve kararı yasal düzenleme yapılması için TBMM'ye bildirmiştir.[2] Bugün itibarıyla madde metninde bir istisna bulunmamaktadır.

TEMEL KAVRAMLAR

Yaş farkı koşulu	Evlât edinilenin en az on sekiz yaş küçük olması (TMK m. 308/1).
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği (TMK m. 13).
Küçüğün rızası	Ayırt etme gücüne sahip küçüğün evlât edinilmeye onay vermesi (TMK m. 308/2).

1 Yargıtay 18. HD, 25.11.2014, E. 2014/9630, K. 2014/17012.
2 AYM, *Yıldız Ceylan Var* Başvurusu, B. No: 2020/10490, 25.07.2023.

Vesayet daireleri | Vesayet makamı ve denetim makamı (TMK m. 308/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 308- Madde İsviçre Medenî Kanununun 265 inci maddesinden, bu hükmün birinci fıkrasında değişiklik yapılmak suretiyle alınmıştır. Söz konusu değişiklik, kaynak maddedeki onaltı yaş farkı sınırının birinci fıkrada onsekize çıkarılmış olmasıdır. İkinci ve üçüncü fıkralar, yürürlükteki Kanunun 254 üncü maddesini karşılamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 119*

Gerekçe kısa olmasına rağmen iki önemli bilgi verir. **Birincisi, on sekiz yıl sınırı bir tercihtir:** kaynak İsviçre metninde bu sınır **on altı yıldır**; Türk kanun koyucusu bunu on sekize çıkarmıştır. Bu ayrıntı, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında da karşılaştırmalı hukuk tartışmasının konusu olmuştur: bazı hukuk düzenlerinde yalnızca asgari sınır bulunurken, bazılarında hem asgari hem azamî sınır vardır; birçok sistemde ise sınır öngörülmekle birlikte istisnaî durumlar için hâkime **takdir alanı bırakan ayrıksı düzenlemeler** yer almaktadır.[3] Türk hukukunda böyle bir ayrıksı düzenleme yoktur ve ihlal tespiti tam da buradan doğmuştur. **İkincisi, ikinci ve üçüncü fıkralar yeni değildir:** eski Kanun'un 254. maddesini karşılar. Bir de Komisyonda yapılmış küçük ama anlamlı bir değişiklik vardır: Tasarının son fıkrasındaki **"rızasıyla" kelimesi "izniyle" olarak değiştirilmiştir** (S. Sayısı 723, s. 314). Değişiklik terim tutarlılığı sağlar: vesayet daireleri bir irade beyanında bulunan taraf değil, işleme **izin veren** makamdır.

Eski Kanun'da yaş farkı koşulu 253. maddenin ikinci cümlesinde yer alıyordu ve bugünküyle aynıydı: evlât edinen kimsenin evlâtlıktan **en az on sekiz yaş büyük olması** şarttı. Yani yaş farkı bakımından yeni Kanun eski düzeni aynen korumuştur; değişen, bu koşulun hangi maddede yer aldığıdır. Rıza bakımından ise fark vardır. Eski Kanun'un 254. maddesi iki cümleden oluşuyordu: ayırt etme gücüne sahip kişi rızası olmadıkça evlâtlığa alınamazdı; **ana babanın veya hâkimin muvafakati** alınmadıkça kısıtlı ile küçük, ayırt etme gücüne sahip olsalar bile evlâtlığa alınamazdı. Yeni Kanun bu düzeni üçe ayırmıştır. **Küçüğün kendi rızası** bu maddenin ikinci fıkrasında; **vesayet altındaki küçük için vesayet dairelerinin izni** üçüncü fıkrasında; **ana ve babanın rızası** ise ayrı bir maddede düzenlenmiştir (TMK m. 309). Ayrıca eski Kanun'da ana babanın rızasının aranmayacağı hâller 1990 yılında eklenen 254/a maddesinde sayılmıştı; yeni Kanun bunu da ayrı bir maddeye taşımıştır (TMK m. 311). Böylece evlât edinmede rıza konusu, kimin rızasının arandığına göre ayrıştırılmış ve her biri kendi koşullarına bağlanmıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 253 – (Değişik: 16/6/1983 - 2846/1 md.) Evlat edinme hakkı en az otuzbeş yaşında olup da nesebi sahih füruu bulunmayanlara münhasırdır. Evlat edinen kimsenin evlatlıktan en az onsekiz yaş büyük olması şarttır. Madde 254 – Mümeyyiz olan kimse, rızası*

3 AYM, *Yıldız Ceylan Var* Başvurusu, B. No: 2020/10490, 25.07.2023.

> *olmadıkça, evlatlığa alınamaz. Ana babanın veya hakimin muvafakatı alınmadıkça mahcur ile küçük, mümeyyiz bile olsalar, evlatlığa alınamazlar. Madde 254/a – (Ek: 14/11/1990 - 3678/5 md.) Kim olduğu veya nerede bulunduğu uzun süreden beri bilinmeyen ya da sürekli temyiz kudretinden yoksun bulunan ana veya babanın rızası aranmaz. Velayetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde çocuğu ile ilgisiz olan ana veya baba için de aynı hüküm uygulanır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 253, 254 ve 254/a

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 308
Yaş farkı	En az on sekiz yıl (m. 253)	En az on sekiz yıl (m. 308/1)
Kaynak metin	—	İsviçre'de on altı yıl
Küçüğün rızası	Mümeyyizse aranırdı (m. 254)	Ayırt etme gücü varsa aranır (m. 308/2)
Vesayet altındaki küçük	Hâkimin muvafakati (m. 254)	Vesayet dairelerinin izni (m. 308/3)
Ana babanın rızası	Aynı maddede (m. 254)	Ayrı maddede (m. 309)
İstisna	254/a maddesinde	Ayrı maddede (m. 311)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden beri değiştirilmemiştir. Bugünkü tartışmanın kaynağı yukarıda anılan ihlal kararıdır.[4] Karar, asgarî yaş farkının **kuralın kendisi bakımından** makul olduğunu kabul eder: evlât edinmenin doğal ana baba-çocuk ilişkisine benzemesini sağlar, çocuğun istismarı gibi öngörülemeyen durumlara karşı bir tedbir içerir. Buna karşılık hiçbir istisnaya yer verilmemesini, devletin aile birlikteliğinin tanınması konusundaki pozitif yükümlülüğüne aykırı bulur ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine hükmeder. İhlalin kanundan kaynaklanması nedeniyle karar Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmiş, ayrıca yeniden yargılama için dosya ilgili aile mahkemesine gönderilmiştir. Karar Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra da madde değiştirilmemiş ve Yargıtay kuralı katı biçimde uygulamayı sürdürmüştür.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; rıza konusu üç ayrı hükme bölündü	4721 s. K.
17.10.2023	Yaş farkı kuralının istisna içermemesi ihlal sayıldı, karar TBMM'ye bildirildi	AYM, Yıldız Ceylan Var, B. No: 2020/10490

4 AYM, *Yıldız Ceylan Var* Başvurusu, B. No: 2020/10490, 25.07.2023.
5 Yargıtay 2. HD, 06.02.2024, E. 2022/9358, K. 2024/751.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yaş farkı	En az on sekiz yıl	TMK m. 308/1
Niteliği	Emredici	Yargıtay 18. HD, K. 2014/17012
Hesap	Nüfus kayıtlarındaki doğum tarihleri	Yargıtay 2. HD, K. 2009/4203
İstisna	Kanunda öngörülmemiştir	AYM, Yıldız Ceylan Var, B. No: 2020/10490
Anayasa Mahkemesi	İstisnasızlık ihlal sayıldı	AYM, Yıldız Ceylan Var, B. No: 2020/10490
Kesinleşmiş karar	Kanun yararına bozulabilir	Yargıtay 18. HD, K. 2015/7582
Küçüğün rızası	Ayırt etme gücü varsa aranır	TMK m. 308/2
Vesayet altındaki küçük	Vesayet dairelerinin izni	TMK m. 308/3
Ana babanın rızası	Ayrı maddede düzenlenir	TMK m. 309
Rıza kararı	Kesinleşmesi beklenir	Yargıtay 18. HD, K. 2015/10986
Erginlerde	Kıyasen uygulanır	TMK m. 313
Araştırma	Kapsamlı inceleme ve dinleme	Yargıtay 2. HD, K. 2006/14135

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 265. maddesinden, bu hükmün birinci fıkrasında değişiklik yapılarak alınmıştır. Gerekçe değişikliği açıkça belirtir: **kaynak maddedeki on altı yaş farkı sınırı birinci fıkrada on sekize çıkarılmıştır**. İkinci ve üçüncü fıkralar bakımından ise gerekçe, bunların 743 sayılı Kanun'un 254. maddesini karşıladığını söyler. Eski Kanun'un 254. maddesi, ayırt etme gücüne sahip kişinin rızası olmadıkça evlâtlığa alınamayacağını, ana babanın veya hâkimin muvafakati alınmadıkça kısıtlı ile küçüğün ayırt etme gücüne sahip olsalar bile evlâtlığa alınamayacağını öngörüyordu. Yeni Kanun bu düzeni ikiye ayırmıştır: küçüğün kendi rızası ile vesayet izni bu maddede, ana ve babanın rızası ise ayrı bir maddede düzenlenmiştir (TMK m. 309). Tasarının 308. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almış ve son fıkrasındaki "rızasıyla" kelimesi "izniyle" olarak değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 314); bu, vesayet dairelerinin yaptığı işlemin bir rıza beyanı değil, bir **izin** olduğunu vurgulamak içindir.

DİKKAT

Bu maddede en çok karşılaşılan durum, aradaki yaş farkının on sekiz yılı doldurmamasıdır ve sonucu serttir: diğer bütün koşullar en iyi biçimde sağlanmış, taraflar arasında yıllardır fiilî bir ana baba-çocuk ilişkisi kurulmuş olsa bile dava reddedilir. Bu katılık 2023 yılında **aile hayatına saygı hakkının ihlali** sayılmış, sakat bulunan ise kuralın kendisi değil **istisna öngörülmemesi** olmuştur;[6] karar yasal düzenleme yapılması için TBMM'ye bildirilmiş olmakla birlikte madde bugüne kadar değiştirilmemiştir. Yargıtay da ihlal kararından sonra kuralı katı biçimde uygulamayı sürdürmüştür.[7] Dolayısıyla planlama bugünkü metne göre yapılmalıdır; buna karşılık dosyada Anayasa'ya aykırılık itirazı ileri sürülebileceği ve Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasının tartışılabileceği de bilinmelidir. İkinci nokta rızadır: ayırt etme gücüne sahip küçüğün rızası zorunludur ve bu rıza duruşmada alınıp **tutanağa geçirilmelidir**. Üçüncü nokta vesayet iznidir: vesayet altındaki küçük için vesayet makamı ve denetim makamının izni gerekir, çocuğun ayırt etme gücü bulunması bu izni gereksiz kılmaz.

II. On Sekiz Yaş Farkı

- **Kural:** Evlât edinilen en az on sekiz yaş küçük olmalıdır (TMK m. 308/1).
- **Nitelik:** Emredici.[8]
- **Hesap:** Nüfus kayıtlarındaki doğum tarihlerine göre.
- **Sonuç:** Fark yoksa esasa girilmeden ret.
- **Kaynak:** İsviçre metnindeki on altı yıl on sekize çıkarılmıştır.
- **Amaç:** Yapay üstsoy-altsoy ilişkisini gerçeğine benzetmek.[9]

III. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararı

- **Başvuru:** AYM, *Yıldız Ceylan Var* Başvurusu, B. No: 2020/10490, 25.07.2023.
- **Kuralın kendisi:** Makul bulunmuştur.
- **Sakat bulunan:** İstisna öngörülmemesi.
- **İhlal:** Aile hayatına saygı hakkı (Anayasa m. 20).
- **Sebep:** Devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirilmemesi.
- **Sonuç:** Karar TBMM'ye bildirildi, madde henüz değişmemiştir.

6 AYM, *Yıldız Ceylan Var* Başvurusu, B. No: 2020/10490, 25.07.2023.
7 Yargıtay 2. HD, 06.02.2024, E. 2022/9358, K. 2024/751.
8 Yargıtay 18. HD, 25.11.2014, E. 2014/9630, K. 2014/17012.
9 Yargıtay 2. HD, 06.02.2024, E. 2022/9358, K. 2024/751.

IV. Kuralın Bugünkü Uygulaması

- **Uygulama:** Katı biçimde sürüyor.[10]
- **Anayasa'ya aykırılık iddiası:** Ciddi görülmemektedir.
- **Karşı oy önerisi:** Somut norm denetimi yoluyla itiraz başvurusu.
- **İkinci öneri:** Anayasa m. 90/son üzerinden esneme.
- **Kesinleşmiş karar:** Kanun yararına bozulabilir.[11]
- **Etkili yol:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması (TMK m. 318).

V. Küçüğün Rızası

- **Kural:** Ayırt etme gücüne sahip küçük rızası olmadıkça evlât edinilemez (TMK m. 308/2).
- **Ölçü:** Ayırt etme gücü (TMK m. 13).
- **Şekil:** Duruşmada alınır ve tutanağa geçirilir.
- **Ana babanın rızası:** Ayrı bir koşuldur (TMK m. 309).
- **Rıza aranmayan hâller:** Ayrı maddede sayılmıştır (TMK m. 311).
- **Rıza varsa:** Koşullar tamamsa dava kabul edilir.[12]

VI. Vesayet Altındaki Küçük

- **Kural:** Vesayet dairelerinin izniyle evlât edinilebilir (TMK m. 308/3).
- **Kapsam:** Ayırt etme gücü olsun olmasın.
- **Makamlar:** Vesayet makamı ve denetim makamı.
- **Terim:** Komisyonda "rızasıyla" yerine "izniyle" denmiştir.
- **Eksiklik:** İzin alınmadan verilen karar sakattır.
- **Kayyım:** Menfaat çatışmasında atanır (TMK m. 426).

VII. Yargılama

- **Araştırma:** Esaslı her durum ve koşul (TMK m. 316).
- **Dinleme:** Evlât edinen ile edinilen dinlenir.[13]
- **Uzman:** Gerektiğinde görüş alınır.
- **Bekletici sorun:** Rıza kararının kesinleşmesi.[14]
- **Erginlerde:** Altsoyun muvafakati.[15]

10 Yargıtay 2. HD, 06.02.2024, E. 2022/9358, K. 2024/751.
11 Yargıtay 18. HD, 05.05.2015, E. 2014/19324, K. 2015/7582.
12 Yargıtay 18. HD, 06.04.2015, E. 2014/13819, K. 2015/5193.
13 Yargıtay 2. HD, 17.10.2006, E. 2006/6053, K. 2006/14135.
14 Yargıtay 18. HD, 23.06.2015, E. 2015/8549, K. 2015/10986.
15 Yargıtay 18. HD, 12.05.2015, E. 2014/15749, K. 2015/8045.

- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Bu maddede yapılacak ilk iş bir **tarih karşılaştırmasıdır**. Evlât edinen ile evlât edinilmek istenen kişinin nüfus kayıtlarındaki doğum tarihleri yan yana konulmalı ve aradaki farkın on sekiz yılı doldurup doldurmadığı hesaplanmalıdır. Fark eksikse, diğer bütün koşullar mükemmel biçimde sağlanmış olsa bile mahkeme işin esasına girmeden davayı reddedecektir; bu kural emredicidir ve bugün için hiçbir istisnası yoktur. Buna rağmen dosya fiilen kurulmuş bir aile ilişkisine dayanıyorsa iki yol değerlendirilebilir: **Anayasa'ya aykırılık itirazı** ileri sürülerek mahkemeden somut norm denetimi yolunu işletmesini istemek ve **Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına** dayanarak milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınmasını talep etmek.[16] Bu yolların bugüne kadar derece mahkemelerince kabul görmediği bilinerek hareket edilmelidir; ancak yukarıdaki ihlal kararı dilekçenin dayanağı olabilir. **Rıza konusunda** iki ayrı koşul karıştırılmamalıdır: bu maddedeki rıza **küçüğün kendi rızasıdır** ve yalnızca ayırt etme gücüne sahipse aranır; ana ve babanın rızası ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Küçüğün rızasının duruşmada alınıp tutanağa geçirildiğinden emin olunmalıdır. **Vesayet altındaki bir küçük** söz konusuysa vesayet makamı ile denetim makamının izni dava açılmadan önce alınmalıdır; çocuğun ayırt etme gücü bulunması bu izni gereksiz kılmaz. Son olarak, ana babanın rızasının aranmamasına ilişkin ayrı bir dosya varsa, evlât edinme davasında bu dosyanın **bekletici sorun** yapılması istenmelidir; kesinleşmemiş bir karara dayanılarak verilen hüküm bozulmaktadır.

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ
Yıldız Ceylan Var Başvurusu · B. No: 2020/10490 · 25.07.2023

On sekiz yaş farkı kuralının hiçbir istisna içermemesi ve hâkime takdir alanı bırakmaması aile hayatına saygı hakkını ihlal eder; karar Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmiştir

Başvurucu dört yaşından itibaren, annesinin sonradan evlendiği kişiyi babası olarak bilmiş, onun soyadını almış ve aralarında fiilen baba-çocuk ilişkisi kurulmuştu. Evlât edinme istemi, aradaki yaş farkının on sekiz yıldan az olması nedeniyle reddedilmiştir. Genel Kurul, kuralın genel olarak makul olduğunu kabul etmekle birlikte hiçbir istisnaya yer verilmemesini ayrı bir sorun olarak incelemiştir.

> *Tüm bu süreç gözönüne alındığında yaş farkı konusunda hâkime takdir yetkisi tanınması durumunda aralarında makul kabul edilebilecek bir yaş farkı bulunan tarafların fiilen var olan aile bağlarının hukuken de tam bir koruma altına alınması gerektiği değerlendirilmiştir. Bu türden bir korumanın mevcut kanuni*

16 AYM, *Yıldız Ceylan Var* Başvurusu, B. No: 2020/10490, 25.07.2023.

düzenlemelerle mümkün olmayacağı açık olduğundan tam da bu noktada devletin aile birlikteliğinin tanınması konusunda yasal düzenlemeler yapılmasına ilişkin pozitif yükümlülüğünün devreye girmesi ve genel kurala istisna getiren düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerekir. 57. Mevcut durumda söz konusu gerekliliğe rağmen kesin ve genel kuralın hiçbir istisna içermediği görülmektedir. Kuralın kesin olması ve bazı dezavantajlı ya da daha fazla korunmayı gerektiren durumda olanlar yönünden istisnai düzenlemelere yer verilmemesi somut olayda olduğu gibi çocuğun üstün yararının korunması ilkesine ve aile hayatı ilişkilerine zarar vermektedir. Başvuruya konu olayda da başvurucunun ayrıksı durumunu ve haklı taleplerini kapsam dışında bırakan eksik bir düzenlemenin bulunduğu, mevcut mağduriyetin 4721 sayılı Kanun'un 308. maddesinde yer alan hükmün istisna içermemesinden kaynaklandığı değerlendirilmiştir. 58. Neticede yürürlükteki düzenlemenin kesin olması, hiçbir hâl yönünden istisna içermemesi ve zorunlu durumlar karşısında uygulayıcılara takdir alanı bırakmaması nedeniyle devletin yasal düzenlemeler oluşturma konusundaki pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği kanaatine varılmıştır.

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin bugünkü tartışmasının merkezinde yer alır. Anayasa Mahkemesi **kuralın kendisini** sakat bulmamıştır: asgari yaş farkı, evlât edinmenin doğal ana baba-çocuk ilişkisine benzemesini sağlayan, çocuğu koruyan makul bir şarttır ve Roma hukukundan gelen "evlât edinme doğal olanı izlemelidir" ilkesine dayanır. Sakat bulunan şey, kuralın **hiçbir istisna içermemesidir**. Ana babasını yitirmiş bir küçüğün yakın hısmı tarafından büyütülmesi ya da çocuğun bakımını uzun süredir üstlenmiş bir üvey ebeveynin durumu gibi hâllerde, aradaki fark makul olsa bile evlâtlık ilişkisi kurulamamakta ve fiilen var olan aile bağı hukuken korunamamaktadır. Genel Kurul bunu devletin **pozitif yükümlülüğünün** ihlali saymış, kararı yasal düzenleme yapılması için TBMM'ye bildirmiş ve yeniden yargılama için dosyayı ilgili aile mahkemesine göndermiştir. Bugün itibarıyla madde metninde bir istisna bulunmamaktadır.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2014 · E. 2014/9630 · K. 2014/17012

On sekiz yaş farkı kuralı emredici niteliktedir; bu kurala uyulmadan yapılan evlât edinme talebi başka bir gerekçe aranmadan reddedilir

Evlât edinme istemi, mahkemece işin esasına girilerek reddedilmiştir; ret gerekçesi olarak talebin ardında maddî sebeplerin bulunduğu ve evlât edinmenin bu saikle istendiği gösterilmiştir. Oysa taraflar arasındaki yaş farkı on sekiz yıldan azdı.

"4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 308. maddesine göre evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şart olup, bu yaş farkı kuralı emredici nitelikte olduğundan buna uyulmadan yapılan evlat edinme talebinin bu nedenle reddine karar verilmesi gerekirken işin esası incelenerek evlat edinme talebinin altında maddi sebeplerin yer alması ve bu saikle evlat edinmenin istendiği gerekçesiyle davanın reddi doğru değil ise de, sonucu bakımından doğru olan

kararın gerekçesi yukarıda yazılı olduğu şekilde düzeltilmek suretiyle hükmün ONANMASINA...

DEĞERLENDİRME Karar iki şeyi birden söyler. **Birincisi, kural emredicidir:** yaş farkı tutmuyorsa mahkeme işin esasına girmez, talebi doğrudan bu sebeple reddeder. **İkincisi, gerekçe disiplinidir:** mahkeme esasa girip "maddî saiklerle istendiği" gibi bir değerlendirme yapmıştır; Daire bunu doğru bulmamış, ancak sonuç doğru olduğu için kararı **gerekçesini düzelterek** onamıştır. Uygulamadaki karşılığı açıktır: dosyaya girmeden önce doğum tarihleri karşılaştırılmalıdır. Fark on sekiz yıldan azsa diğer bütün koşullar en iyi biçimde sağlanmış olsa dahi dava reddedilecektir; Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından sonra bile madde metninde bir istisna bulunmamaktadır.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2015 · E. 2014/19324 · K. 2015/7582

Yaş farkı koşulu sağlanmadan verilmiş kabul kararı, temyiz edilmeksizin kesinleşmiş olsa bile kanun yararına bozulur

Eşlerin müşterek çocuğunun evlât edinilmesine karar verildi ve hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Nüfus kayıtlarına göre evlât edinen 1973, evlât edinilmek istenen kişi 1989 doğumluydu; aradaki fark on sekiz yıldan azdı.

> *...arasındaki yaş farkının onsekiz yıldan az olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, sözü edilen hükümde öngörülen yasal şartın oluşmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne ilişkin hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Yaş farkı koşulu yalnızca dava açılırken değil, karar kesinleştikten sonra da denetlenir. Bu dosyada hüküm temyiz edilmeden kesinleşmiş, buna rağmen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının istemiyle **kanun yararına** bozulmuştur. Kesinleşmenin böyle bir kararı dokunulmaz kılmadığını bilmek önemlidir; ancak kanun yararına bozmanın taraflar bakımından sonuç doğurmadığı da unutulmamalıdır: evlâtlık ilişkisi bu bozmayla ortadan kalkmaz. İlişkiyi gerçekten sona erdirecek yol, esaslı noksanlık sebebiyle **evlâtlık ilişkisinin kaldırılması** davasıdır (TMK m. 318).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2009 · E. 2008/8645 · K. 2009/4203

Nüfus kayıtlarına göre yaş farkı on sekiz yıldan azsa mahkeme davayı reddetmek zorundadır

Evlât edinme davası kabul edilmiştir. Dosyadaki nüfus kayıt örneklerine göre evlât edinen 1964, evlât edinilen 1979 doğumluydu; aradaki fark on sekiz yıldan azdı. Karar, Adalet Bakanlığının istemi üzerine kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 308. maddesinin birinci fıkrasında "evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır" hükmü yer almaktadır. Dosyadaki nüfus kayıt örneklerinden 06.01.1964 doğumlu davacı ile 02.06.1979 doğumlu davalı arasındaki yaş farkının onsekiz yıldan az olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, yasal şartın oluşmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi de gerekirken, davanın kabulüne ilişkin hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Uygulamanın on beş yılı aşkın süredir değişmediğini gösteren erken tarihli bir örnek. Kural, hâkimin takdirine bırakılmış bir ölçüt değil, **nüfus kaydından okunan bir hesaptır**: iki doğum tarihi arasındaki fark on sekiz yılı doldurmuyorsa dava reddedilir. Tarafların iradesi, aralarındaki fiilî ilişkinin niteliği ya da evlât edinmenin çocuğun yararına olması bu sonucu değiştirmez. Bu katılık, Anayasa Mahkemesinin 2023 yılındaki ihlal kararının da çıkış noktasıdır: kural makuldür, ancak istisnasız uygulanması bazı hâllerde fiilen var olan aile bağlarını korumasız bırakmaktadır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.02.2024 · E. 2022/9358 · K. 2024/751

Yaş farkı koşulunun amacı evlât edinmeyle kurulan yapay üstsoy-altsoy ilişkisini gerçeğine benzetmektir; Anayasa'ya aykırılık iddiası ciddi görülmemiştir

Davacı, uzun yıllardır arasında anne-oğul ilişkisi bulunduğunu belirterek yeğenini evlât edinmek istemiştir; taraflar 1970 ve 1982 doğumluydu. Mahkeme, yaş farkının on sekiz yıldan az olması nedeniyle davayı reddetmiştir. Davacı, hükmün Anayasa'ya aykırı olduğunu ve iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiğini ileri sürmüştür; bölge adliye mahkemesi bu iddiayı ciddi görmedi ve istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *...evlat edinme kararı sonucunda, evlât edinilen ile evlat edinen arasında kanundan doğan, birinci dereceden bir üstsoy-altsoy hısımlığı meydana geleceği, evlat edinilenin, kendisini evlat edinmiş olan kişinin birinci dereceden altsoyu olacağı, evlat edinilen ile evlat edinen arasında yaş belli bir farkının bulunmasının kabul edilmiş olmasının sebebinin evlat edinme ile oluşan doğan yapay altsoy-üstsoy ilişkisini gerçek altsoy-üstsoy ilişkisiyle benzer kılmak olduğu, dava konusu olayda davacı tarafından ileri sürülen anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından **sonra** verilmiş olması bakımından önemlidir. Derece mahkemeleri kuralı uygulamaya devam etmiş, Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görmemiş ve Daire kararı **oy çokluğuyla** onamıştır. Karşı oyda, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı emsal gösterilerek iki yol önerilmiştir: somut norm denetimi yoluyla hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunulması ya da Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası gereğince milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınarak on sekiz yaş farkının katı

biçimde uygulanmaması. Çoğunluk bu görüşe katılmamıştır. Dolayısıyla bugün için uygulama nettir: **kural katı biçimde uygulanmaktadır**; ancak bu yollar somut dosyada gündeme getirilebilir.

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
12.05.2015 · E. 2014/15749 · K. 2015/8045

Erginlerin evlât edinilmesinde de yaş farkı aranır; ayrıca altsoyun açık muvafakati araştırılmalı ve kapsamlı inceleme yapılmalıdır

Birden çok kişinin evlât edinilmesi istendi. Davacı ile evlât edinilmek istenenlerden biri arasındaki yaş farkı on sekiz yıldan azdı; ayrıca davacının çocuğu dinlenmemiş, açık muvafakatinin bulunup bulunmadığı belirlenmemiş ve uzman görüşü alınmamıştı. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *...gerektiğinde uzman görüşü alınıp değerlendirilmeden eksik inceleme ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu madde "küçüğün rızası ve yaşı" başlığını taşır; ancak uygulaması küçüklerle sınırlı değildir. Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde küçüklere ilişkin koşullar **kıyasen uygulanır** (TMK m. 313), bu arada on sekiz yaş farkı da aranır. Karar, ergin evlât edinme dosyalarında atlanmaması gereken iki adımı daha gösterir. **Birincisi altsoyun muvafakatidir:** evlât edinenin altsoyu dinlenmeli ve açık muvafakatinin bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir. **İkincisi kapsamlı araştırmadır:** esaslı sayılan bütün durum ve koşullar araştırılmalı, gerektiğinde uzman görüşü alınmalıdır (TMK m. 316).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.10.2006 · E. 2006/6053 · K. 2006/14135

Evlât edinen dinlenmeden ve esaslı sayılan bütün durum ve koşullar araştırılmadan evlât edinmeye karar verilemez

Evlât edinme davasında mahkeme, evlât edineni dinlemeden ve kanunun aradığı kapsamlı araştırmayı yapmadan hüküm kurmuştur. Karar, Adalet Bakanlığının istemi üzerine kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanununun evlat edinme kararı vermeden önce hakime araştırma yükümlülüğü getiren 316 ncı maddesinde, evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verileceği, araştırmanın özellikle evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitme yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerektiği öngörülmüştür. Mahkemece evlat edinen dinlenmeden ve Türk Medeni Kanununun 316. maddesinde öngörüldüğü şekilde kapsamlı bir araştırma yapılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması da usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Yaş ve rıza koşulları sağlansa bile dosya bitmiş olmaz. Kanun, evlât edinme kararından **önce** hâkime bir araştırma yükümlülüğü getirir: esaslı sayılan her türlü durum ve koşul kapsamlı biçimde araştırılır, evlât edinen ile edinilen **dinlenir** ve gerektiğinde uzman görüşü alınır. Araştırmanın konuları da sayılmıştır: tarafların kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ile bakım ilişkilerindeki gelişmeler. Bu adımlar atlanırsa hüküm eksik inceleme sebebiyle sakatlanır. Duruşma tutanağında kimlerin dinlendiği kontrol edilmelidir.

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2015 · E. 2015/8549 · K. 2015/10986

Ana babanın rızasının aranmamasına ilişkin karar kesinleşmeden evlât edinme davası sonuçlandırılamaz

Küçük uzun süredir davacıların yanında bakılıyordu; ana evlât edinilmesine rıza göstermiyordu. Başka bir dosyada küçük hakkında bakım tedbiri uygulanmasına ve evlât edinmede ananın rızasının aranmamasına karar verilmişti; ancak bu karar henüz kesinleşmemişti. Mahkeme buna rağmen evlât edinme davasını karara bağlamıştır.

> *...dosyasında verilen annesinin rızasının aranmamasına ilişkin kararın kesinleşmesinin beklenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, söz konusu kararın kesinleşmesi beklenilmeden yazılı gerekçe ile karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Evlât edinme küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir (TMK m. 309); rızanın aranmayacağı hâller ise ayrı bir maddede sayılmıştır (TMK m. 311). Uygulamada bu iki dava çoğu kez paralel yürür ve sıralama önem kazanır: rızanın aranmamasına ilişkin karar **kesinleşmeden** evlât edinme davası sonuçlandırılamaz. Mahkeme, o dosyanın kesinleşmesini bekleyip oluşacak sonuca göre karar vermelidir. Dosyada rıza sorunu varsa, evlât edinme davasında bu dosyanın **bekletici sorun** yapılması talep edilmelidir; aksi hâlde lehe çıkan bir hüküm temyizde ayakta kalmaz.

9 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2015 · E. 2014/13819 · K. 2015/5193

Ana babanın rızası bulunuyor, evlât edinme küçüğün yararına ve diğer koşullar da sağlanmışsa mahkeme davayı reddedemez

Küçüğün evlât edinilmesi istendi; ana ve babanın rızası bulunuyordu ve bilirkişi raporu ile dosya kapsamı evlât edinmenin küçüğün yararına olduğunu gösteriyordu. Mahkeme, küçüğün ana ve babasının rızasının bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *...küçüğün anne ve babasının evlat edinmeye rızalarının bulunduğu gibi bilirkişi raporu ve dosya kapsamı dikkate alındığında evlat edinmenin küçüğün yararına*

> *olduğu, evlat edinme için kanunda belirtilen diğer şartların da mevcut olduğu, dolayısıyla davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Koşullar sağlandığında hâkimin takdir alanı kalmaz. Karar, üç unsuru birlikte sayarak sonuca varır: ana babanın **rızası** vardır, evlât edinme küçüğün **yararınadır** ve kanunda aranan **diğer koşullar** da mevcuttur. Bu durumda davanın kabulü gerekir; gerçekte var olan bir rızayı yok sayan gerekçeyle verilen ret kararı bozulur. Buradan çıkarılacak pratik ilke, rızanın dosyada **usulüne uygun biçimde** belgelenmesidir: rıza, küçüğün veya ana babanın oturdukları yer mahkemesinde sözlü ya da yazılı olarak açıklanıp tutanağa geçirilir (TMK m. 309). Duruşmada sözlü verilen rızanın tutanağa geçirildiğinden emin olunmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 307:** Tek başına evlât edinme.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 318:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.

MADDE

309

A. Küçüklerin evlât edinilmesi
V. Ana ve babanın rızası
1. Şekil

KANUN METNİ

(1) Evlât edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir.
(2) Rıza, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir.
(3) Verilen rıza, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 309, küçüğün evlât edinilmesinde ana ve babanın rızasını zorunlu kılar ve bu rızanın şeklini belirler. Kural nettir: evlât edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir; rızanın aranmadığı hâller kanunda sınırlı biçimde sayılmıştır (TMK m. 311). Rıza, **küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde** sözlü veya yazılı olarak açıklanır ve **tutanağa geçirilir**. Bu bir geçerlilik şeklidir: kuruma, hastaneye ya da evlât edinecek kişilere verilen beyan, noterde düzenlenen taahhüt bu şekli karşılamaz; mahkeme dışında verilen rıza kanuna göre geçerli değildir.[1] Maddenin üçüncü fıkrası ise rızayı evlât edinecek kişilerden bağımsız kılar: verilen rıza, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir. Bu hüküm, kurum aracılığıyla yürütülen evlât edindirme sürecini mümkün kılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Ana babanın rızası	Küçüğün evlât edinilmesine ana ve babasının onay vermesi (TMK m. 309/1).
Rızanın şekli	Mahkemede sözlü veya yazılı açıklama ve tutanağa geçirme (TMK m. 309/2).
Yetkili mahkeme	Küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesi (TMK m. 309/2).

1 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/3959, K. 2018/16096.

Belirsiz rıza | Evlât edinenler belirlenmeden verilen ve yine de geçerli olan rıza (TMK m. 309/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 309- Madde İsviçre Medenî Kanununun 265a maddesinden alınmıştır. Birinci fıkra, ana ve babasının rızası alınmayan küçüğün evlât edinilemeyeceğini, yürürlükteki Kanunun 254 üncü maddesinin ikinci cümlesini kısmen karşılar şekilde hükme bağlamaktadır. İkinci fıkra, rızanın verilme şeklini düzenlemekte ve üçüncü fıkrada ise, verilen rızanın, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerli olacağı hükme bağlanmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 119*

Gerekçe kısadır ama üç fıkranın işlevini eksiksiz açıklar ve bir de gizli bilgi verir. **Birinci fıkra** için kullanılan ifade dikkat çekicidir: eski Kanun'un 254. maddesinin ikinci cümlesini "kısmen" karşılar. Kısmîliğin sebebi şudur: eski hükümde ana babanın muvafakatinin **yanında hâkimin muvafakati** de bir seçenek olarak yer alıyordu; yani hâkim, ana babanın iradesinin yerine geçebiliyordu. Yeni Kanun bu genel yetkiyi kaldırmış, ana babanın rızasının aranmayacağı hâlleri sınırlı biçimde ve ayrı bir maddede saymıştır (TMK m. 311). Böylece ana babanın iradesi güçlendirilmiş, hâkimin takdiri ise belirli koşullara bağlanmıştır. **İkinci fıkra** rızanın verilme şeklini düzenler; gerekçe bunu "şekil" olarak adlandırır ve madde de zaten "Şekil" kenar başlığını taşır. **Üçüncü fıkra** ise rızanın belirli bir aileye yönelik olmasını gereksiz kılar; bu, kurum aracılığıyla yürütülen evlât edindirme sisteminin temelidir (TMK m. 320). Madde, Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamıştır; Tasarıdaki metin aynen kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da konu tek bir cümleyle düzenlenmişti: **ana babanın veya hâkimin muvafakati** alınmadıkça kısıtlı ile küçük, ayırt etme gücüne sahip olsalar bile evlâtlığa alınamazdı (m. 254, ikinci cümle). Bu düzenlemenin üç özelliği vardı. **Birincisi**, rıza ile hâkimin muvafakati **eşdeğer** kabul ediliyordu; hâkim, ana babanın rızası olmaksızın da muvafakat verebiliyordu. **İkincisi**, muvafakatin hangi şekilde ve hangi mahkemede alınacağı gösterilmemişti; bugünkü gibi bir geçerlilik şekli yoktu. **Üçüncüsü**, evlât edinenlerin belirlenmiş olup olmamasının önemine hiç değinilmemişti. 1990 yılında eklenen 254/a maddesi ise rızanın aranmayacağı hâlleri ilk kez saymış, bunları ana veya babanın kim olduğunun ya da nerede bulunduğunun uzun süredir bilinmemesi, sürekli temyiz kudretinden yoksunluk ve velâyetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde ilgisizlik olarak belirlemişti. Yeni Kanun bu üçlü yapıyı korumakla birlikte her birini kendi maddesine taşımıştır: rızanın kendisi ve şekli bu maddede, zamanı ve geri alınması ayrı bir maddede (TMK m. 310), aranmadığı hâller ise başka bir maddede (TMK m. 311) düzenlenmiştir. En belirgin değişiklik, hâkimin ana babanın yerine geçen genel muvafakat yetkisinin kaldırılmasıdır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 254 – Mümeyyiz olan kimse, rızası olmadıkça, evlatlığa alınamaz. Ana babanın veya hakimin muvafakatı alınmadıkça mahcur ile küçük, mümeyyiz bile olsalar, evlatlığa alınamazlar. Madde 254/a – (Ek: 14/11/1990 - 3678/5 md.) Kim olduğu veya nerede bulunduğu uzun süreden beri bilinmeyen ya da sürekli temyiz kudretinden yoksun bulunan ana veya babanın rızası aranmaz. Velayetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde çocuğu ile ilgisiz olan ana veya baba için de aynı hüküm uygulanır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 254 ve 254/a

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 309
Rıza sahibi	Ana baba veya hâkim (m. 254)	Yalnızca ana ve baba (m. 309/1)
Hâkimin muvafakati	Rızanın yerine geçerdi	Kaldırıldı
Şekil	Gösterilmemişti	Mahkemede açıklama ve tutanak (m. 309/2)
Yetkili mahkeme	Belirtilmemişti	Küçüğün veya ana babanın oturduğu yer (m. 309/2)
Evlât edinenler	Düzenlenmemişti	Belirlenmemiş olsa dahi geçerli (m. 309/3)
Rızanın zamanı	Düzenlenmemişti	Ayrı maddede (m. 310)
Aranmadığı hâller	254/a maddesinde	Ayrı maddede (m. 311)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Buna karşılık maddenin uygulaması, özellikle **şekil şartının sonucu** bakımından zaman içinde netleşmiştir. Yargıtay, mahkeme dışında verilen beyanın geçerli olmadığını ve kanunun aradığı şekil ile zamana uyulmadan verilen beyanın **hiç verilmemiş sayılacağını** açıkça ortaya koymuştur.[2] Bu yaklaşımın pratik önemi büyüktür: doğumun hemen ardından kuruma verilen bir dilekçeye dayanılarak yürütülen evlât edindirme sürecinde, ortada geri alınabilecek bir rıza bile bulunmadığı için mesele **rızanın geri alınması** değil, işlemlerin baştan geçersizliği olarak ele alınır. Aynı doğrultuda, rızanın tespiti için duruşma açılması zorunlu görülmüş[3] ve rızanın şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu, yasal temsilci eliyle kullanılamayacağı kabul edilmiştir.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; hâkimin muvafakati seçeneği kaldırıldı, rızaya geçerlilik şekli getirildi	4721 s. K.

2 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/3959, K. 2018/16096.
3 Yargıtay 18. HD, 16.01.2014, E. 2013/19647, K. 2014/433.
4 Yargıtay 8. HD, 18.06.2019, E. 2018/10413, K. 2019/6123.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temel kural	Evlât edinme ana ve babanın rızasını gerektirir	TMK m. 309/1
Gerekçesi	Evlât edinmeyle velâyet ilişkisi sona erer	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Kimden alınır	Ayırt etme gücü olan ve soybağı kurulmuş ana babadan	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Her ikisi de	Ana ve babanın ikisinin de rızası zorunlu	Yargıtay 2. HD, K. 2012/16219
Niteliği	Şahsa sıkı sıkıya bağlı hak	Yargıtay 8. HD, K. 2019/6123
Şekli	Mahkemede açıklanır, tutanağa geçirilir	TMK m. 309/2
Mahkeme dışı beyan	Geçerli değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2018/16096
Kuruma verilen dilekçe	Rıza sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2012/30659
Duruşma	Açılması zorunludur	Yargıtay 18. HD, K. 2014/433
Evlât edinenler	Belirlenmemiş olsa dahi rıza geçerlidir	TMK m. 309/3
Zamanı	Doğumdan altı hafta geçmeden verilemez	TMK m. 310
Aranmadığı hâller	Kanunda sınırlı sayıda	TMK m. 311
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 265a maddesinden alınmıştır. Gerekçe her fıkranın işlevini tek tek açıklar: **birinci fıkra**, ana ve babasının rızası alınmayan küçüğün evlât edinilemeyeceğini, 743 sayılı Kanun'un 254. maddesinin ikinci cümlesini kısmen karşılar biçimde hükme bağlar; **ikinci fıkra** rızanın verilme şeklini düzenler; **üçüncü fıkra** ise verilen rızanın, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerli olacağını söyler. Buradaki "kısmen karşılar" ifadesi önemlidir: eski Kanun ana babanın muvafakatinin yanında **hâkimin muvafakatini** de bir seçenek olarak öngörüyordu; yeni Kanun bu seçeneği kaldırmış, ana babanın rızasının yerine geçebilecek hâlleri ayrı ve sınırlı bir hükümde toplamıştır (TMK m. 311). Tasarının 309. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, rızanın **yanlış yerde** alınmasıdır. Kanun rızanın mahkemede açıklanıp tutanağa geçirilmesini arar; bu bir şekil şartıdır ve uyulmadığında beyan sakat değil, **hiç doğmamış** sayılır. Kuruma verilen dilekçe, hastanede imzalanan form, noterde düzenlenen taahhüt ya da evlât edinecek kişilere verilen yazılı söz geçerli rıza değildir.[5] İkinci nokta zamandır: rıza, küçüğün doğumunun üzerinden **altı hafta geçmeden** verilemez (TMK m. 310); doğumun hemen ardından alınan beyan bu sebeple de sonuç doğurmaz. Üçüncü nokta kişiseldir: rıza şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır, yasal temsilci eliyle kullanılamaz; ana veya baba küçük ya da kısıtlı olsa bile ayırt etme gücü varsa beyanı bizzat alınır.[6] Dördüncü nokta kapsamdır: rıza ana ve babanın **her ikisinden** de alınır; birinin rızası diğerininkinin yerine geçmez ve rızası alınamayan ebeveyn için ayrıca karar gerekir (TMK m. 312).

II. Rızanın Zorunlu Olmasının Gerekçesi

- **Kural:** Evlât edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir (TMK m. 309/1).
- **Sebep:** Evlât edinmeyle biyolojik ana babanın velâyet ilişkisi sona erer.[7]
- **Sonuç:** Haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer (TMK m. 314).
- **Nitelik:** Rıza, evlât edinmenin kurucu koşuludur.
- **Ayırt etme gücü:** Küçükte aranmaz; rıza ergin olmaması sebebiyle gerekir.
- **İstisna:** Yalnızca kanunda sayılan hâllerde aranmaz (TMK m. 311).

III. Rızayı Verecek Kişiler

- **Kişiler:** Ana ve baba; ikisinin de rızası zorunludur.[8]
- **Birinci koşul:** Ayırt etme gücüne sahip olmak.
- **İkinci koşul:** Küçükle soybağının kurulmuş olması (TMK m. 282).
- **Ana:** Soybağı doğumla kurulduğundan rızası her hâlde gerekir.
- **Baba:** Soybağı kurulmamışsa rızası aranmaz.[9]
- **Gerçek olmayan ana baba:** Verdiği rıza sonuç doğurmaz.

5 Yargıtay 2. HD, 17.12.2012, E. 2011/18166, K. 2012/30659.
6 Yargıtay 8. HD, 18.06.2019, E. 2018/10413, K. 2019/6123.
7 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
8 Yargıtay 2. HD, 14.06.2012, E. 2011/19471, K. 2012/16219.
9 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.

IV. Rızanın Şekli

- **Yer:** Küçüğün veya ana ve babanın oturdukları yer mahkemesi (TMK m. 309/2).
- **Biçim:** Sözlü veya yazılı açıklama.
- **Zorunlu işlem:** Tutanağa geçirme.
- **Mahkeme dışı beyan:** Geçersizdir.[10]
- **Kuruma verilen dilekçe:** Rıza sayılmaz.[11]
- **Duruşma:** Açılması zorunludur.[12]

V. Rızanın Hukukî Niteliği

- **Nitelik:** Tek taraflı irade beyanı.[13]
- **Anı:** Mahkemeye ulaşıp tutanağa geçirildiğinde sonuç doğurur.
- **Şahsa bağlılık:** Temsilci eliyle kullanılamaz.[14]
- **Küçük ana baba:** Ayırt etme gücü varsa beyanı bizzat alınır.
- **Karşı taraf:** Rıza bir sözleşme değildir.
- **Geri alma:** Altı hafta içinde aynı usulle mümkündür (TMK m. 310).

VI. Evlât Edinenler Belirlenmeden Verilen Rıza

- **Kural:** Adları belirtilmemiş olsa dahi rıza geçerlidir (TMK m. 309/3).
- **Kapsam:** Evlât edinenler henüz belirlenmemiş olabilir.
- **İşlevi:** Kurum aracılığıyla evlât edindirmeyi mümkün kılar.
- **Aracılık:** Yetkili kurum ve kuruluşlarca yürütülür (TMK m. 320).
- **Sonuç:** Rıza, belirli bir aileye değil işleme yöneliktir.
- **Tespit:** Rıza beyanı mahkemece tutanağa geçirilerek belirlenir.

VII. Rıza Bulunmamasının Sonucu

- **Kural:** Yasal sebep yoksa rıza hilâfına karar verilemez.[15]
- **Yol:** Rızanın aranmaması kararı alınır (TMK m. 311).
- **Zamanı:** Yerleştirmeden önce veya evlât edindirme sırasında.[16]
- **Kapsam:** Ana ve baba için ayrı ayrı karar verilir.[17]
- **Araştırma:** Özen yükümlülüğü incelenmeden karar verilemez.[18]

10 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/3959, K. 2018/16096.
11 Yargıtay 2. HD, 17.12.2012, E. 2011/18166, K. 2012/30659.
12 Yargıtay 18. HD, 16.01.2014, E. 2013/19647, K. 2014/433.
13 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/10286, K. 2011/14804.
14 Yargıtay 8. HD, 18.06.2019, E. 2018/10413, K. 2019/6123.
15 Yargıtay 2. HD, 30.09.2009, E. 2008/11251, K. 2009/16259.
16 Yargıtay 18. HD, 30.06.2014, E. 2014/10441, K. 2014/11664.
17 Yargıtay 18. HD, 25.11.2013, E. 2013/12701, K. 2013/16234.

- **Rızası alınmayan:** İlişkinin kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 317).

UYGULAMA NOTU

Bu maddeyle çalışırken izlenecek sıra bellidir. **Birinci adım nüfus kaydıdır:** küçüğün ana ve babasının kim olduğu, aralarında soybağının kurulup kurulmadığı belirlenmelidir. Ana ile soybağı doğumla kurulduğu için ananın rızası her hâlde gerekir; baba ile soybağı ancak ana ile evlilik, tanıma veya babalık hükmüyle doğar, kurulmamışsa o kişinin rızası aranmaz. Yargılama sırasında tanıma yapılırsa tablo değişir; bu nedenle nüfus kaydı **karar anına kadar** izlenmelidir. **İkinci adım rızanın alınmasıdır:** rıza mahkemede, duruşmada, sözlü veya yazılı olarak açıklanır ve tutanağa geçirilir. Kuruma verilmiş dilekçe, hastanede imzalanmış form, noter beyanı veya evlât edinecek kişilere verilmiş yazılı söz bu şekli karşılamaz; bunlara dayanılarak yürütülen süreç sonradan tümüyle tartışmalı hâle gelir. Tutanakta beyan sahibinin kimliğinin tespit edildiği, beyanın serbestçe verildiği ve içeriğinin okunup imzalatıldığı görünmelidir. **Üçüncü adım zamandır:** rıza, doğumun üzerinden altı hafta geçmeden verilemez; erken alınan beyan geçersizdir ve geri alma süresi de işlemez, çünkü ortada hiç rıza yoktur. **Dördüncü adım eksik rızadır:** ana babadan birinin rızası alınamıyorsa, o kişi bakımından rızanın aranmaması için ayrı bir karar gerekir; bu karar ana ve baba için ayrı ayrı kurulmalı ve kesinleşmelidir. Evlât edinme davası, bu karar kesinleşmeden sonuçlandırılmaya çalışılmamalıdır. **Son olarak**, rızanın belirli bir aileye yönelik olmasının gerekmediği unutulmamalıdır: evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa bile rıza geçerlidir; bu, kurum aracılığıyla yürütülen evlât edindirme süreçlerinin hukukî dayanağıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Küçüğün evlât edinilmesi ancak ana ve babasının rızasıyla mümkündür; çünkü evlât edinme kararıyla biyolojik ana babanın velâyet ilişkisi sona erer

Evlilik dışı ilişkiden doğan bir küçük, doğumundan hemen sonra bir evin önüne bırakılmış, hakkında koruma kararı verilerek evlât edinmek isteyen çifte teslim edilmişti. Yargılama sırasında çocuğun babası olduğunu öğrenen kişi küçüğü tanımış ve kendisine teslimini istemişti. Yerel mahkeme evlât edinme kararında direnince uyuşmazlık Hukuk Genel Kuruluna gelmiştir.

> *Bir küçüğün evlat edinilmesi ancak onun anne ve babasının rızasıyla mümkün olabilir (TMK m. 309/1). Evlat edinme kararı ile biyolojik anne ve babayla olan*

18 Yargıtay 18. HD, 08.12.2014, E. 2014/11383, K. 2014/17755.

> *velayet ilişkisi ortadan kalkacağı için, anne ve babanın evlat edinmeye rıza vermesi gereklidir...*

DEĞERLENDİRME Bu cümle maddenin **niçin** var olduğunu açıklar. Evlât edinme kararı çocuğun biyolojik ana babasıyla arasındaki velâyet ilişkisini sona erdirir; ana babaya ait haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer (TMK m. 314). Bu kadar ağır bir sonuç, ilgililerin iradesi dışında doğamaz. Bu nedenle rıza, evlât edinmenin **kurucu koşuludur**: küçüğün yararına olduğu düşünülse, evlât edinen kusursuz bulunsa, aradaki fiilî bağ güçlü olsa dahi ana babanın rızası yoksa evlât edinme kararı verilemez. Kararda ayrıca vurgulanan bir ayrıntı vardır: ana babanın rızası küçüğün **ergin olmaması** sebebiyle aranır; küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmaması bu rızayı gereksiz kılmaz. Küçüğün kendi rızası ise ayrı bir koşuldur ve yalnızca ayırt etme gücü varsa aranır (TMK m. 308).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Rıza verme hakkı, ayırt etme gücüne sahip olan ve küçükle arasında soybağı kurulmuş bulunan ana babaya aittir; soybağı kurulmamış babanın rızası aranmaz

Aynı uyuşmazlıkta Hukuk Genel Kurulu, rızanın kimden alınacağı sorusunu ayrıca ele aldı: çocukla arasında henüz soybağı bulunmayan kişinin rızasının aranıp aranmayacağı tartışılmıştır.

> *"Küçüğün anne ve babasının rızasının alınması için anne ve baba rıza verme hakkına sahip olmalıdır. İlk olarak anne ve babanın ayırt etme gücüne sahip olması ve küçük ile soybağı ilişkisi kurulmuş olması gereklidir. Anne ile soybağı doğumla birlikte kurulmakta ise de, baba ile çocuk arasında herhangi bir soybağı kurulamamışsa (anne ile evlenme, tanıma ya da babalık davası yoluyla) onun rızası aranmaz...*

DEĞERLENDİRME Rızanın kimden alınacağı, uygulamada en çok hata yapılan noktadır. Karara göre iki koşul birlikte aranır: rıza verecek kişinin **ayırt etme gücüne** sahip olması ve küçükle arasında **soybağının kurulmuş** olması. Ana ile soybağı doğumla kendiliğinden kurulur (TMK m. 282); bu nedenle ananın rızası her hâlde gerekir. Baba bakımından ise durum farklıdır: soybağı ancak ana ile evlilik, tanıma veya babalık hükmüyle kurulur (TMK m. 282). Evlilik dışı doğan ve tanınmamış bir çocukta, biyolojik baba bilinse bile hukuken baba yoktur ve rızası aranmaz. Buna karşılık yargılama sırasında tanıma yapılırsa artık soybağı kurulmuş olur ve o kişinin rızası da gerekli hâle gelir; bu yüzden evlât edinme dosyalarında nüfus kaydının **karar anındaki** durumu esas alınır.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.04.2012 · E. 2012/2-302 · K. 2012/287

Küçüğün evlât edinilmesinde ana ve babanın rızasının aranması asıldır; rızanın aranmadığı hâller yalnızca kanunda sayılanlardır

Bir bebek, doğumundan kısa süre sonra kurum aracılığıyla koruyucu aile olan bir çifte verilmiş, çift bir yılı aşkın bakımdan sonra evlât edinme davası açmıştı. Yargılama sırasında biyolojik ana anneliğin tespiti davasını kazandı ve evlât edinmeye karşı çıkmıştır. Yerel mahkeme, ananın özen yükümlülüğünü yerine getirmediği gerekçesiyle davayı kabul etmiştir; uyuşmazlık iki kez Hukuk Genel Kuruluna gelmiştir.

> *Görülmektedir ki, kural olarak küçüğün evlat edinilmesinde anne ve babanın rızasının aranması asıldır. Ne var ki, kanunda sayılan hallerde rıza aranmaz...*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin mantığını iki cümlede özetler: **rıza kuraldır, rızasızlık istisnadır.** İstisnalar kanunda sınırlı biçimde sayılmıştır ve yorumla genişletilemez (TMK m. 311). Dosyanın seyri de öğreticidir: aynı uyuşmazlıkta Özel Daire ve Hukuk Genel Kurulu önce ananın özen yükümlülüğünü yerine getirdiğini kabul edip evlât edinmeyi reddetmiş, karar düzeltme aşamasında ise değerlendirme değişmiş ve ananın rızasının aranmaması yolundaki direnme uygun bulunmuştur. Bu, özen yükümlülüğünün **takdire dayalı** bir ölçüt olduğunu gösterir: aynı olgular farklı aşamalarda farklı değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla rızanın aranmaması iddiasına dayanan bir dosyada, olguları somut ve ayrıntılı biçimde ortaya koymak belirleyici olur.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2018 · E. 2018/3959 · K. 2018/16096

Rıza mahkeme önünde açıklanıp tutanağa geçirilmelidir; mahkeme dışında verilen rıza kanuna göre geçerli değildir

Evlilik dışı doğan bir çocuğun anası, doğumdan iki gün sonra kuruma verdiği dilekçeyle çocuğun evlât edindirilmesini ve açılacak rıza aranmaması davasını kabul ettiğini bildirmişti. Kurumun hasımsız açtığı dava üzerine aile mahkemesi duruşma açmaksızın rızanın aranmamasına karar vermiştir. Ana ve sonradan çocuğu tanıyan baba, yapılan işlemlerin iptalini ve çocuğun kendilerine teslimini istemiştir.

> *Evlat edinmede iki istisnai durum dışında küçüğün anne babasının rızasının bulunması esas olduğundan rızanın verilmesi ve geri alınması da kanunda düzenlenmiş olup 309. madde gereği anne-babanın vereceği rızanın, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirileceği, yani mahkeme dışında verilecek rızanın kanuna göre geçerli olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Maddenin ikinci fıkrası bir **geçerlilik şeklidir**, düzen hükmü değildir. Rıza yalnızca mahkeme önünde, sözlü veya yazılı olarak açıklanıp tutanağa geçirildiğinde hukuken doğar. Kuruma verilen dilekçe, noterde düzenlenen beyan, hastanede imzalanan form ya da evlât edinecek kişilere verilen yazılı taahhüt bu

şekli karşılamaz. Karar ayrıca yetkili mahkemeyi de gösterir: rıza **küçüğün veya ana babanın oturdukları yer** mahkemesinde açıklanır; başka bir yer mahkemesinde alınan beyan için yetki sorunu gündeme gelir. Şekle ilişkin bu katılığın sebebi açıktır: çocuğun kaderini belirleyen bir irade beyanının, tarafsız bir merci önünde, kaydı tutulacak biçimde ve serbestçe verildiğinden emin olunmak istenmiştir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2018 · E. 2018/3959 · K. 2018/16096

Kanunun öngördüğü şekil ve zamana uyulmadan verilen beyan hiç verilmemiş sayılır; ortada geri alınabilecek bir rıza da yoktur

Aynı dosyada yerel mahkeme, davayı 'verilen rızanın geri alınması' olarak nitelemiş ve bu nitelendirme üzerinden sonuca gitmişti. Daire, önce ortada geçerli bir rıza bulunup bulunmadığını incelemiştir.

> *...mahkemenin kabul ettiği üzere davanın, annenin verdiği kabul edilen rızasının geri alınması davası olmadığı, çünkü verilen rızanın, kanunda belirtilen şekil ve zamanda verilmediği için ortada verilmiş bir rızanın varlığından bahsedilemeyeceği...*

DEĞERLENDİRME Bu ayrım pratikte çok işe yarar. Şekline veya zamanına uyulmadan verilen beyan **sakat bir rıza** değil, **hiç rıza değildir**. Sonucu şudur: böyle bir beyanın geri alınması için altı haftalık süreyi beklemeye veya o süreye uymaya gerek yoktur (TMK m. 310); dava da 'rızanın geri alınması' olarak değil, işlemlerin baştan geçersizliği üzerinden kurulur. Özellikle doğumdan hemen sonra alınan beyanlarda bu nokta belirleyicidir: kanun, rızanın **doğumdan itibaren altı hafta geçmeden** verilemeyeceğini açıkça söyler. Dolayısıyla doğumun hemen ardından alınmış bir beyana dayanılarak yürütülmüş evlât edindirme sürecinde, sürecin tamamının hukukî dayanağı tartışmalı hâle gelir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2012 · E. 2011/18166 · K. 2012/30659

Kuruma verilen dilekçede evlât edinmeye rıza gösterildiğinin belirtilmesi geçerli bir rıza beyanı değildir

Evlilik dışı doğan bir küçük, doğumundan bir gün sonra anası tarafından kuruma teslim edilmiş, kurum da küçüğü gelecekte evlât edinilmek üzere bir aileye geçici bakım sözleşmesiyle vermişti. Kurum, evlât edinmede ananın rızasının bulunduğunun tespitini istemiştir; mahkeme ise rızanın aranmamasına karar vermiştir.

> *Yasa, rıza beyanının mahkeme önünde sözlü veya yazılı olarak açıklanmasını aramış ve küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilen rızaya sonuç bağlamamıştır. Şu halde, davalı annenin mahkemeye değil de, kuruma başvururken dilekçesinde rıza gösterdiğini açıklamış olmasının bir geçerliliği yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar iki yanlışı birden düzeltir. **Birincisi**, kuruma hitaben yazılmış bir dilekçede "rıza gösteriyorum" denmesi, kanunun aradığı şekli karşılamaz; üstelik bu beyan doğumdan bir gün sonra alındığı için zaman koşuluna da aykırıdır (TMK m. 310). **İkincisi**, kanun kuruma 'rızanın bulunduğunun tespiti' için mahkemeye başvurma yetkisi vermemiştir; kurumun isteyebileceği şey, koşulları varsa **rızanın aranmaması** kararıdır (TMK m. 312). Kararın deyişiyle kanun olumsuz durumu düzenlemiştir. Uygulamada kurum dosyalarında sık görülen bu karışıklık önemlidir: rızası olan ana baba, rızasını doğrudan mahkemede açıklar ve tutanağa geçirtir; rızası bulunmayan veya alınamayan ana baba için ise ayrı bir dava yolu vardır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2011 · E. 2011/10286 · K. 2011/14804

Rıza tek taraflı bir irade beyanıdır; mahkemeye ulaştığı ve tutanağa geçirildiği anda hukukî sonuç doğurur

Evlilik dışı doğan bir küçüğün anası mahkemeye başvurarak hem çocuğun evlât edinilmesine rızasının bulunduğunun tespitini hem de babanın rızasının aranmamasını istemiştir. Mahkeme her iki istemi de reddetmiştir.

> *"Evlat edinmeye küçüğün ana ve babasının vereceği rıza, tek taraflı bir irade beyanı olup, mahkemeye ulaştığı ve tutanağa geçirildiği anda hukuki sonuç doğurur…*

DEĞERLENDİRME Rızanın hukukî niteliği, ondan doğan sonuçları da belirler. Rıza **tek taraflı bir irade beyanıdır**: karşı tarafın kabulüne, bir sözleşmeye ya da evlât edinecek kişilerin belirlenmiş olmasına bağlı değildir. Maddenin üçüncü fıkrası bunu açıkça söyler: verilen rıza, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir. Bu düzenleme, kurum aracılığıyla yürütülen evlât edindirme sürecini mümkün kılar; ana baba, çocuğu kimin evlât edineceğini bilmeden de rıza verebilir. Kararın ikinci katkısı usule ilişkindir: ana rızasının bulunduğunu mahkemede beyan ettiğine göre, mahkemenin yapması gereken bu beyanı **tutanağa geçirip tespit etmektir**; istemi reddetmek değil. Buna karşılık ananın, babanın rızasının aranmaması için karar istemesi mümkün görülmemiştir; bu istem ancak evlât edinen veya aracı kuruma tanınmıştır (TMK m. 312).

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2014 · E. 2013/19647 · K. 2014/433

Rıza beyanının tespiti için duruşma açılması zorunludur; dosya üzerinden karar verilemez

Evlilik dışı doğan çocuğunu evlât edindirmek isteyen ana, rızasının tespitini ve babanın rızasının aranmamasını istemiştir. Mahkeme, duruşma açmadan tensiple davanın kabulüne karar vermiştir.

> *Mahkemece açıklanan hükme uygun olarak ve Hukuk Muhakemeleri Kanununun 27. maddesine göre duruşma açılıp ananın rızası tespit edilerek tutanağa geçirilmesi gerekirken, yazılı şekilde dosya üzerinde karar verilmesi doğru görülmemiştir...*

DEĞERLENDİRME Kanun rızanın mahkemede 'açıklanarak tutanağa geçirilmesini' aradığına göre, bunun teknik karşılığı bir **duruşmadır**. Dosya üzerinden verilen karar, hukukî dinlenilme hakkına da aykırıdır (HMK m. 27). Bu ayrıntı, dosyanın ileride sorgulanmasını önlemek bakımından önemlidir: yıllar sonra 'rıza baskı altında alındı' ya da 'böyle bir beyanda bulunulmadı' iddiası gündeme geldiğinde, tek güvenilir dayanak duruşma tutanağıdır. Bu nedenle rıza alınırken beyanın **duruşmada, hâkim huzurunda ve tutanağa geçirilerek** alındığından emin olunmalıdır; tutanakta beyan sahibinin kimliğinin tespit edildiği, beyanın serbestçe verildiği ve içeriğinin okunup imzalatıldığı görünmelidir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2019 · E. 2018/10413 · K. 2019/6123

Evlât edinmeye rıza gösterme şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır; ayırt etme gücü olan küçük ananın beyanı bizzat alınmalıdır

Bir küçüğün evlât edindirilmesinde ana ve babanın rızasının aranmaması istendi. Küçüğün anası da kendisi küçüktü ve dava sırasında onun adına yasal temsilcisi beyanda bulunmuştu. Mahkeme, yasal temsilcinin rıza gösterdiğinin tespitine karar vermiştir.

> *Evlat edinmeye rıza gösterme şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, bu konuda ayırt etme gücü olan annenin beyanın alınması gerekmektedir...*

DEĞERLENDİRME Rıza, **şahsa sıkı sıkıya bağlı** bir haktır: temsilci eliyle kullanılamaz. Bunun en görünür sonucu, küçük yaşta ana olan kişilerin dosyalarında ortaya çıkar. Ayırt etme gücüne sahip bir küçük, kısıtlı olsa dahi şahsa sıkı sıkıya bağlı haklarını kendisi kullanır (TMK m. 16); dolayısıyla evlât edinmeye rızasını da kendisi açıklar. Yasal temsilcinin beyanı bunun yerine geçmez. Kararda mahkemenin, ananın görüşü ile yasal temsilcilerin beyanlarını **birlikte** alması gerektiği belirtilmiş; temyiz aşamasında ana ergin olduğu için de artık davaya dahil edilip doğrudan beyanının alınması istenmiştir. Aynı ilke, ana veya babanın kısıtlı olduğu dosyalar için de geçerlidir: ayırt etme gücü varsa rızayı bizzat verir; sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksunsa rızası hiç aranmaz (TMK m. 311).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.09.2009 · E. 2008/11251 · K. 2009/16259

Rızanın aranmamasını gerektiren hâller bulunmadıkça ana ve babanın rızası hilâfına evlât edinmeye karar verilemez

Evli bir çift, on yaşındaki bir küçüğü birlikte evlât edinmek istemiştir. Küçüğün ana ve babası duruşmada rızalarının bulunmadığını açıkça ifade etmişlerdir. Dosyada

rızanın aranmamasına ilişkin önceden alınmış bir karar yoktu ve özen yükümlülüğünün ihlâline dair bir delil de bulunmuyordu. Mahkeme yine de davayı kabul etmiştir.

> *Bu yasal hüküm uyarınca küçüğün evlat edinilmesinde ana ve babasının rızasının varlığı asıldır. Hangi hallerde ana ve babadan birinin rızasının aranmayacağı Türk Medeni Kanunu'nun 311. maddesinde gösterilmiştir. Bu haller bulunmadıkça ana ve babanın rızası hilafına evlat edinmeye karar verilemez...*

DEĞERLENDİRME Karar, uygulamada sık rastlanan bir hatayı gösterir: çocuğun fiilen evlât edinmek isteyenlerin yanında büyümüş olması, ana babanın açık muhalefetini aşmaya yetmez. Rızanın aranmaması ancak iki koşuldan birinin gerçekleşmesine bağlıdır (TMK m. 311) ve bu koşulların gerçekleştiği **delillerle** ortaya konmalıdır. Kararda özellikle vurgulanan nokta, dosyada ne önceden alınmış bir rızanın aranmaması kararının ne de özen yükümlülüğünün ihlâline ilişkin bir olgunun bulunmasıdır. Uygulamada izlenecek sıra bellidir: rıza yoksa önce rızanın aranmaması kararı alınır, o karar kesinleşir, ancak ondan sonra evlât edinme davası sonuçlandırılır.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2012 · E. 2011/19471 · K. 2012/16219

Yasal sebep yoksa ana ve babanın her ikisinin de rızası zorunludur; gerçek ana baba olmayan kişilerin verdiği rıza sonuç doğurmaz

Bir çiftin birlikte evlât edindiği küçüğün, nüfusta göründüğü kişilerin çocuğu olmadığı, gerçek ana babasının başka kişiler olduğu ayrı bir davada hükmen belirlenmiş ve nüfus kaydı iptal edilmişti. Cumhuriyet savcısı, rızası gerekenlerin rızası alınmadığı gerekçesiyle evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir.

> *Rızanın aranmamasını gerektiren yasal sebepler (TMK m 311) bulunmadıkça veya bu yönde alınmış bir karar olmadıkça, ana ve babanın her ikisinin de rızasının alınması zorunludur...*

DEĞERLENDİRME Karar üç şeyi birden öğretir. **Birincisi**, rıza ana ve babanın her ikisinden de alınır; birinin rızası diğerininkinin yerine geçmez. **İkincisi**, rızayı verecek kişi çocuğun **gerçek** ana babası olmalıdır; nüfus kaydında ana baba görünen ama gerçekte öyle olmayan kişilerin verdiği rıza kanuna aykırıdır ve sonuç doğurmaz. **Üçüncüsü** usule ilişkindir: rızası alınmadan kurulmuş bir evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını yalnızca **rızası gerekenler** isteyebilir (TMK m. 317). Bu dosyada Cumhuriyet savcısının aynı sebebe dayanarak dava açma hakkı bulunmadığı belirtilmiş, hüküm gerekçesi değiştirilerek onanmıştır. Rıza eksikliğine dayanmak isteyen tarafın önce **dava hakkına sahip olup olmadığını** denetlemesi gerekir.

12 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2014 · E. 2014/11383 · K. 2014/17755

Rızası bulunmayan baba bakımından özen yükümlülüğü araştırılmadan evlât edinmeye karar verilemez

Bir çift, evlilik içinde doğan ve doğumundan beş gün sonra kendilerine verilen küçüğü evlât edinmek istemiştir. Ana evlât edinmeye rıza göstermiştir; baba ise yargılama sırasında hiç dinlenmemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Davalı babanın çocuğa karşı özen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği konusunda mahkemece herhangi bir araştırma da yapılmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Ana babadan yalnızca birinin rızasının bulunması, diğerinin rızasını gereksiz kılmaz. Baba dosyada hiç dinlenmemişse, mahkemenin iki seçeneği vardır: ya babanın rızasını usulüne uygun biçimde alacak ya da onun bakımından rızanın aranmaması koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğini **araştıracaktır** (TMK m. 311). Bu araştırma yapılmadan verilen kabul kararı, eksik inceleme sebebiyle bozulur. Dosyada ana babadan biri sürece katılmıyorsa, sessizliğin kendiliğinden rıza ya da kendiliğinden özen ihlâli sayılmayacağı bilinmelidir: her iki sonuç da ayrıca araştırılıp karara bağlanmak zorundadır.

13 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2013 · E. 2013/12701 · K. 2013/16234

Rızanın aranmaması istemi hakkında ana ve babanın her biri yönünden ayrı ayrı olumlu veya olumsuz karar verilmelidir

Kurum, evlilik dışı doğan ve anası tarafından bakılmayan, babası da bilinmeyen bir küçüğün evlât edindirilmesinde ana ve babanın rızasının aranmamasını istemiştir. Mahkeme yalnızca ana yönünden kabul kararı vermiştir; baba hakkında hiçbir karar kurmamıştır.

> *Dava, Türk Medeni Kanununun 311 ve devamı maddelerinde düzenlenen evlat edinmede küçüğün ana ve babasının rızasının aranmaması istemine ilişkindir. Mahkemece ana yönünden kabul kararı verilmiş, ancak baba yönünden bir karar verilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Rızanın aranmaması kararı **kişi bazında** verilir. Bir dosyada ana yönünden koşullar gerçekleşmiş, baba yönünden gerçekleşmemiş olabilir; ya da tersi. Bu nedenle mahkeme her ilgili için ayrı ayrı olumlu veya olumsuz hüküm kurmak zorundadır. Kararda babanın kimliğinin belirlenememiş olması, ilk bentteki koşulun gerçekleştiği anlamına gelmiş ve baba yönünden de kabul kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 311). Uygulama açısından sonucu şudur: talep ve hüküm fıkrası ana ve baba için **ayrı ayrı** kurulmalıdır; eksik bırakılan taraf, ileride evlât edinme davasının reddine yol açar.

14 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
30.06.2014 · E. 2014/10441 · K. 2014/11664

Rızanın aranmaması kararı ya küçüğün kuruma yerleştirilmesinden önce ya da evlât edindirme işlemi sırasında alınır

Küçük, velâyet kendisine verilen ana babadan biri tarafından 2004 yılında kuruma teslim edilmiş ve o tarihten beri kurumda kalmıştı. Kurum 2008 yılında, ana babanın özen göstermediğini ileri sürerek evlât edindirmede rızalarının aranmamasını istemiştir. Dosyada, çocuk hakkında evlât edindirme işlemlerinin başladığına dair bir belge yoktu.

> *Öyleyse yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler dikkate alındığında koşulların oluşması durumunda küçüğün evlat edindirilmesinde ana babasının rızasının aranmaması kararının ya küçüğün kuruma (yurda) yerleştirilmesinden önce alınması veya evlat edindirme işlemi sırasında alınması gerekir...*

DEĞERLENDİRME Bu karar maddenin **zamanlamasını** gösterir. Rızanın aranmaması kararı serbestçe, her zaman istenebilecek bir tespit değildir; kanun iki ana verir (TMK m. 312). Küçük gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilecekse karar **kural olarak yerleştirmeden önce** alınır; diğer hâllerde ise karar **evlât edinme işlemleri sırasında** verilir. Çocuk yıllar önce kuruma yerleştirilmiş ve ortada başlamış bir evlât edindirme işlemi de yoksa, iki andan hiçbiri gerçekleşmemiş demektir ve istem koşulsuz kalır. Dolayısıyla böyle bir talepte bulunulmadan önce dosyada ya yerleştirme öncesi aşamada olunduğu ya da evlât edindirme sürecinin fiilen başladığı belgelenmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 307:** Tek başına evlât edinme.
- **TMK m. 308:** Yaş farkı ve küçüğün rızası.
- **TMK m. 310:** Rızanın zamanı ve geri alınması.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması koşulları.
- **TMK m. 312:** Rızanın aranmamasına ilişkin karar.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 317:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması.
- **TMK m. 320:** Evlât edinmede aracılık.

MADDE

310

A. Küçüklerin evlât edinilmesi
V. Ana ve babanın rızası
2. Zamanı

KANUN METNİ

(1) Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez.
(2) Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir.
(3) Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 310, evlât edinmede ana babanın rızasına iki ayrı altı haftalık süre bağlar. Birincisi bir **yasaktır**: rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez. Doğumun hemen ardından, çevre baskısı veya olağanüstü koşullar altında alınan karar hukuken sonuç doğurmaz; doğumdan on beş gün sonra kuruma verilen rıza dilekçesinin ne geçerliliği ne de bağlayıcılığı bulunur.[1] İkincisi bir **haktır**: geçerli biçimde verilmiş rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde **aynı usulle** geri alınabilir; yani geri alma da mahkemede açıklanıp tutanağa geçirilmelidir. Üçüncü fıkra ise belirsizliği bitirir: **geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir** ve bir daha geri alınamaz. Madde, TMK m. 309 ile birlikte okunur: 309 rızanın nerede ve nasıl verileceğini, 310 ise ne zaman verilip ne zaman geri alınabileceğini düzenler.

TEMEL KAVRAMLAR

Bekleme süresi	Doğumdan itibaren rıza verilemeyecek altı haftalık süre (TMK m. 310/1).
Geri alma süresi	Rızanın tutanağa geçirilmesinden başlayan altı haftalık süre (TMK m. 310/2).
Aynı usul	Geri almanın da mahkemede açıklanıp tutanağa geçirilmesi (TMK m. 310/2).

1 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/3002, K. 2024/6466.

Kesin rıza | Geri almadan sonra yeniden verilen ve artık geri alınamayan rıza (TMK m. 310/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 310- Ana ve babanın verdiği rızanın zamanını ve geri alınma koşullarını düzenleyen bu madde İsviçre Medenî Kanununun 265b maddesinden aynen alınmıştır. Ana ve baba çocuklarının evlât edinilmesine ilişkin rızalarını en erken çocuğun doğumundan altı hafta geçtikten sonra verebilir ve bu rızayı da tutanağa geçirilme tarihinden itibaren altı hafta geçmeden -aynı usulle- geri alabilirler. Ancak, geri almadan sonra yeniden rıza verilirse, artık bunun geri alınması mümkün değildir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 119*

Gerekçe, maddeyi neredeyse metnin kendisi kadar kısa biçimde açıklar; ancak iki ayrıntı dikkat çeker. **Birincisi, alıntı "aynen" yapılmıştır:** 309. maddede kaynak metinde değişiklik yapıldığı belirtilirken burada İsviçre Medenî Kanunu'nun 265b maddesinin olduğu gibi alındığı söylenir. Bu, sürelerin Türk hukukuna özgü bir tercih değil, kaynak sistemden gelen bir çözüm olduğunu gösterir. **İkincisi, gerekçe "en erken" ve "geçmeden" sözcükleriyle iki sürenin yönünü ayırır:** birinci süre bir **alt sınırdır** (doğumdan önce geçmesi gereken süre), ikinci süre ise bir **üst sınırdır** (geri almanın yapılabileceği son an). Aradaki fark uygulamada önemlidir: birinci sürede yapılan işlem geçersizdir, ikinci sürede yapılmayan işlem ise hakkın kaybına yol açar. Gerekçenin son cümlesi, düşünme alanının **bir kez** tanındığını söyler: geri almadan sonra yeniden verilen rızanın geri alınması mümkün değildir. Tasarının 310. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Bu maddenin 743 sayılı Kanun'da **karşılığı yoktur.** Eski Kanun evlât edinmede ana babanın muvafakatini arıyordu, ancak bu muvafakatin ne zaman verilebileceğine, geri alınıp alınamayacağına ve geri almanın süresine ilişkin hiçbir hüküm içermiyordu (m. 254 ve 254/a). Bunun bir sebebi, eski sistemde evlât edinmenin bugünküyle aynı yapıda olmamasıdır: 743 sayılı Kanun'a göre evlât edinme, **evlât edinenin oturduğu yer sulh hâkiminin izni üzerine yapılacak resmî bir senetle** kuruluyordu (m. 256); yani bir mahkeme hükmü değil, izne dayalı bir sözleşme işlemi söz konusuydu. Yeni Kanun evlât edinmeyi bütünüyle **mahkeme kararına** bağlamış, ana babanın rızasını da bu yargısal sürecin içine yerleştirmiştir. Böylece rızanın nerede verileceği (TMK m. 309), ne zaman verilebileceği ve ne zamana kadar geri alınabileceği (bu madde) ilk kez açık kurallara bağlanmıştır. Uygulama bakımından kazanç açıktır: eski sistemde doğumun hemen ardından alınan bir muvafakatin akıbeti belirsizken, bugün bu beyanın hukuken hiç doğmadığı ve ana babayı bağlamadığı tartışmasızdır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 254 – Mümeyyiz olan kimse, rızası olmadıkça, evlatlığa alınamaz. Ana babanın veya hakimin muvafakatı alınmadıkça mahcur ile küçük, mümeyyiz bile olsalar, evlatlığa alınamazlar. Madde 256 – (Değişik: 14/11/1990 - 3678/7 md.) Evlat edinme, evlat*

> *edinenin oturduğu yer sulh hakiminin izni üzerine yapılacak resmi bir senetle olur ve evlat edinme doğum kütüğüne yazılır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 254 ve 256

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 310
Rızanın zamanı	Düzenlenmemişti	Doğumdan altı hafta sonra (m. 310/1)
Erken beyan	Hüküm yoktu	Geçersizdir
Geri alma	Düzenlenmemişti	Altı hafta içinde (m. 310/2)
Geri almanın şekli	Hüküm yoktu	Aynı usul, mahkemede
Yeniden verilen rıza	Hüküm yoktu	Kesindir (m. 310/3)
Evlât edinmenin kuruluşu	Sulh hâkiminin izniyle resmî senet (m. 256)	Mahkeme kararı (TMK m. 315)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Bu maddeye özgü yayımlanmış karar sayısı, evlât edinmeye ilişkin diğer maddelere göre **sınırlıdır**; kararların çoğunda 310. madde tek başına değil, rızanın şekline ilişkin hükümle birlikte uygulanmaktadır (TMK m. 309). Bunun uygulamadaki sebebi şudur: geçersiz rıza beyanları tipik olarak **aynı anda hem şekle hem zamana** aykırıdır; çünkü doğumun hemen ardından alınan beyanlar genellikle mahkemede değil, kuruma veya evlât edinecek kişilere verilmektedir.[2] Yargıtayın bu konudaki çizgisi istikrarlıdır ve iki noktada toplanır. **Birincisi**, altı haftalık süre mutlaktır; doğumdan on beş gün sonra verilen bir dilekçenin ne geçerliliği ne de bağlayıcılığı vardır.[3] **İkincisi**, doğumun hemen ardından çocuğundan ayrılan ve kısa süre içinde pişman olup çocuğunu geri isteyen ana babanın bu davranışı özen yükümlülüğünün ihlâli sayılmaz.[4] Anayasa Mahkemesi de evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesinin bir evlât edinme kararı yerine geçmediğini, mahkeme kararı bulunmadıkça işlemlerin tamamlanmış sayılamayacağını belirtmiştir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; rızanın zamanı ve geri alınması ilk kez düzenlendi	4721 s. K.

2 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/625, K. 2023/5220.
3 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/3002, K. 2024/6466.
4 Yargıtay 2. HD, 06.10.2016, E. 2016/14080, K. 2016/13582.
5 AYM, *G.K. ve Ü.K.* Başvurusu, B. No: 2018/31989, 13.09.2022.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Bekleme süresi	Doğumdan itibaren altı hafta	TMK m. 310/1
Erken rıza	Geçerli değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6466
Bağlayıcılık	Erken beyan ana babayı bağlamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6466
İki eksiklik	Mahkeme dışı + erken beyan	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5220
Süre dolduktan sonra	Beyan tutanağa geçirilerek tespit edilir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/14804
Geri alma süresi	Tutanak tarihinden altı hafta	TMK m. 310/2
Geri almanın şekli	Aynı usul, yani mahkemede	Yargıtay 8. HD, K. 2018/16096
Yeniden verilen rıza	Kesindir	TMK m. 310/3
Süre karışıklığı	Altı ay değil altı hafta	Yargıtay 2. HD, K. 2010/16998
Kısa sürede pişmanlık	Özen ihlâli sayılmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2016/13582
Geçici bakım sözleşmesi	Evlât edinme kararı yerine geçmez	AYM, G.K. ve Ü.K., B. No: 2018/31989
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 265b maddesinden **aynen** alınmıştır. Gerekçe kuralı sade bir dille özetler: ana ve baba çocuklarının evlât edinilmesine ilişkin rızalarını en erken çocuğun doğumundan altı hafta geçtikten sonra verebilir; bu rızayı da tutanağa geçirilme tarihinden itibaren altı hafta geçmeden aynı usulle geri alabilirler; ancak geri almadan sonra yeniden rıza verilirse artık bunun geri alınması mümkün değildir. Böylece ana babaya iki aşamalı bir **düşünme alanı** tanınmıştır: doğumdan sonraki ilk altı hafta boyunca rıza hiç verilemez, verildikten sonra da altı hafta boyunca serbestçe geri alınabilir. Buna karşılık bu alan sınırsız değildir; üçüncü fıkra, ikinci kez verilen rızayı kesin sayarak sürecin sonsuza kadar askıda kalmasını önler. Tasarının 310. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Uygulamada en sık karşılaşılan durum, çocuğun **doğduğu gün ya da doğumdan birkaç gün sonra** evlât edinmek isteyen kişilere ya da kuruma teslim edilmesi

ve bu sırada bir 'rıza belgesi' imzalanmasıdır. Bu belgelerin hukukî değeri yoktur: hem mahkeme huzurunda verilmedikleri için şekle (TMK m. 309), hem de altı hafta dolmadan alındıkları için zamana aykırıdırlar.[6] Sonucu şudur: ortada hukuken hiç rıza bulunmadığı için ana baba sonradan fikir değiştirdiğinde 'rızasından dönemez' denemez; üstelik geri alma süresinin dolup dolmadığı da tartışma konusu olmaz. Çocuğu böyle bir belgeye dayanarak yanına alan aileler yıllar sonra bile çocuğu kaybetme riskiyle karşılaşabilir; evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesi de bir evlât edinme kararı yerine geçmez.[7] Güvenli yol tektir: altı haftalık süre dolduktan sonra rızayı **mahkemede tutanağa geçirtmek**, rıza alınamıyorsa koşulları varsa rızanın aranmaması kararını almak ve kesinleştirmek (TMK m. 311).

II. Doğumdan Sonraki Altı Hafta

- **Kural:** Rıza, doğumun üzerinden altı hafta geçmeden verilemez (TMK m. 310/1).
- **Amaç:** Doğum sonrası koşulların ve çevre baskısının etkisini azaltmak.
- **Erken beyan:** Geçerli değildir.[8]
- **Bağlayıcılık:** Erken beyan ana babayı bağlamaz.
- **Hesap:** Süre doğum tarihinden başlar.
- **Sonuç:** Süre dolmadan verilen rızaya kanun sonuç bağlamamıştır.[9]

III. Süre Dolduktan Sonra Rıza

- **Yer:** Mahkemede açıklanır (TMK m. 309).
- **İşlem:** Tutanağa geçirilerek tespit edilir.[10]
- **Hâkimin görevi:** Beyanı tespit etmek; istemi reddetmek değil.
- **Belge:** Tutanak, evlât edinme davasının temel dayanağıdır.
- **Kim verir:** Ana ve baba bizzat verir.
- **Evlât edinenler:** Belirlenmemiş olsa dahi rıza geçerlidir.

IV. Rızanın Geri Alınması

- **Süre:** Tutanağa geçirilme tarihinden altı hafta (TMK m. 310/2).
- **Şekil:** Aynı usul, yani mahkemede.[11]

6 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/625, K. 2023/5220.
7 AYM, *G.K. ve Ü.K.* Başvurusu, B. No: 2018/31989, 13.09.2022.
8 Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/3002, K. 2024/6466.
9 Yargıtay 2. HD, 17.12.2012, E. 2011/18166, K. 2012/30659.
10 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/10286, K. 2011/14804.
11 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/3959, K. 2018/16096.

- **Yeterli olmayan:** Kuruma veya ailelere yapılan bildirim.
- **Sebep:** Geri alma için gerekçe göstermek gerekmez.
- **Toplam alan:** Altı hafta bekleme, altı hafta geri alma.
- **Süre karışıklığı:** Altı ay değil altı haftadır.[12]

V. Yeniden Verilen Rıza

- **Kural:** Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir (TMK m. 310/3).
- **Sonuç:** Bu rıza bir daha geri alınamaz.[13]
- **Amaç:** Sürecin süresiz askıda kalmasını önlemek.
- **Ana baba için:** İkinci rızada geri dönüş yoktur.
- **Evlât edinen için:** Dosyada geri alınmış rıza var mı, araştırılmalıdır.
- **Şekil:** Yeniden verilen rıza da mahkemede açıklanır.

VI. Geçersiz Rızanın Sonuçları

- **Nitelendirme:** Ortada rıza yoksa geri alma da söz konusu olmaz.[14]
- **Dava:** İşlemlerin baştan geçersizliği üzerinden kurulur.
- **Görev:** Hukukî nitelendirme hâkime aittir (HMK m. 33).
- **Alternatif yol:** Koşulları varsa rızanın aranmaması (TMK m. 311).
- **Tespit ile karıştırılmamalıdır:** Rızanın tespiti ayrı, aranmaması ayrı istemdir (TMK m. 312).
- **İstisna:** Sonraki davranış hakkın kötüye kullanılması sayılabilir.[15]

VII. Vazgeçme ve Pişmanlık

- **Kısa sürede pişmanlık:** Özen yükümlülüğünün ihlâli sayılmaz.[16]
- **Erken örnek:** Aynı sonuç 2010 yılında da verilmiştir.[17]
- **Ölçü:** Fiilî adımlar, salt beyandan daha güçlüdür.
- **Örnek adımlar:** Anneliğin tespiti davası, koruma kararının kaldırılması istemi.
- **Geçici bakım sözleşmesi:** Evlât edinme kararı yerine geçmez.[18]
- **Aile bağı:** Bakan aile ile çocuk arasında aile hayatı bağı doğabilir.

12 Yargıtay 2. HD, 18.10.2010, E. 2010/5423, K. 2010/16998.
13 Yargıtay 2. HD, 01.03.2022, E. 2021/8467, K. 2022/1932.
14 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/3959, K. 2018/16096.
15 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/625, K. 2023/5220.
16 Yargıtay 2. HD, 06.10.2016, E. 2016/14080, K. 2016/13582.
17 Yargıtay 2. HD, 01.03.2010, E. 2009/12895, K. 2010/3777.
18 AYM, *G.K. ve Ü.K.* Başvurusu, B. No: 2018/31989, 13.09.2022.

UYGULAMA NOTU

Bu maddede yapılacak ilk iş bir **takvim çıkarmaktır**. Küçüğün doğum tarihine altı hafta eklenmelidir: bu tarihten önce alınmış hiçbir beyan rıza değildir. İkinci tarih rızanın tutanağa geçirildiği gündür ve buna da altı hafta eklenmelidir: bu tarihe kadar rıza geri alınabilir. **Evlât edinmek isteyen taraf** bu iki tarih geçmeden dosyayı ilerletmemelidir; çocuğu teslim alırken imzalatılan yazılı belgeler güvence sağlamaz ve evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesi de bir evlât edinme kararı değildir. Rıza, süre dolduktan sonra mahkemede tutanağa geçirtilmeli ve geri alma süresinin dolması beklenmelidir. Rıza alınamıyorsa yol farklıdır: koşulları varsa rızanın aranmaması kararı alınmalı ve **kesinleştirilmelidir** (TMK m. 311). **Ana baba tarafı** bakımından üç nokta bilinmelidir. Birincisi, doğumun hemen ardından imzalanan belge ana babayı bağlamaz; bu beyandan dönmek hukuken "rızadan dönme" değildir, çünkü ortada hiç rıza yoktur. İkincisi, geçerli biçimde verilen rıza altı hafta içinde geri alınabilir; ancak geri almanın da mahkemede açıklanıp tutanağa geçirtilmesi gerekir, kuruma veya ailelere haber vermek yeterli değildir. Üçüncüsü, geri aldıktan sonra yeniden verilen rıza **kesindir**; bu kez geri dönüş yoktur. Son olarak, fikrini değiştiren ana ya da baba bunu yalnızca beyanla değil **fiilî adımlarla** göstermelidir: çocuğu geri istediği yazılı olarak kuruma bildirilmeli, gerekiyorsa koruma kararının kaldırılması ve çocuğun kendisine teslimi dava yoluyla istenmelidir. Kararlar davranışa bakılarak verilmektedir; uzun süre hiçbir girişimde bulunmayıp yalnızca dava açıldıktan sonra karşı çıkmak hakkın kötüye kullanılması sayılabilir.[19]

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.10.2011 · E. 2011/10286 · K. 2011/14804

Rıza doğumdan itibaren altı hafta geçmeden verilemez; süre dolduktan sonra mahkemede açıklanan rıza tutanağa geçirilerek tespit edilir

Evlilik dışı doğan bir küçüğün anası mahkemeye başvurarak çocuğun evlât edinilmesine rızasının bulunduğunun tespitini istemiştir. Mahkeme bu istemi reddetmiştir.

> *Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez (TMK m. 310). Davacı anne, küçüğün evlat edinilmesine rızasının olduğunu beyan ettiğine göre, bu beyanının tutanağa geçirilip tespiti ile yetinilmesi gerekirken, annenin bu talebinin reddedilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin iki yüzünü birden gösterir. **Yasak yön:** doğumun üzerinden altı hafta geçmeden rıza verilemez; bu süre, doğum sonrası olağanüstü ruh hâlinin ve çevre baskısının etkisini azaltmak için konmuştur. **Serbest yön:** süre dolduktan sonra ana veya baba mahkemede rızasını açıkladığında

19 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/625, K. 2023/5220.

hâkimin yapacağı iş bunu **tutanağa geçirip tespit etmektir**; istemi reddetmek değil. Uygulamada bu ikinci nokta gözden kaçar ve rıza beyanları 'karar verilecek bir talep değildir' denilerek geri çevrilir. Oysa rıza tek taraflı bir irade beyanıdır ve mahkemeye ulaşıp tutanağa geçirildiği anda hukukî sonucunu doğurur; bu tespit, ileride açılacak evlât edinme davasının temel belgesidir (TMK m. 309).

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.09.2024 · E. 2024/3002 · K. 2024/6466

Doğumdan on beş gün sonra kuruma verilen rıza dilekçesinin geçerliliği ve bağlayıcılığı yoktur

Bir küçüğün ana ve babası, kuruma verdikleri dilekçeyle çocuğun kurum bakımına alınmasını ve evlât edinilmesine rızalarının bulunduğunu bildirmişlerdi. Kurum, rızalarının tespiti için dava açmıştır. Ana ve baba ise yargılama sırasında çocuğu yanlarına almak istediklerini ve rızalarının bulunmadığını bildirmişlerdir. Dilekçe, küçüğün doğumundan on beş gün sonra verilmişti.

> *...küçüğün anne ve babasının dava açılmadan önce davacı kuruma verdikleri 19/07/2023 tarihli evlat edinmeye rızaları olduğuna dair dilekçelerinin ise henüz küçüğün doğumundan 15 gün gibi kısa bir süre sonra verilmesi göz önüne alındığında bir geçerliliğinin ve bağlayıcılığının olmadığı, zira 4721 sayılı TMK m.310/1 hükmü gereğince rızanın, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden verilemeyeceği nazara alındığında şartları oluşmayan davanın reddine karar vermek gerekmiş...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, altı haftalık sürenin **mutlak** olduğunu en yalın biçimde ortaya koyar. Doğumdan on beş gün sonra verilen dilekçenin ne geçerliliği ne de bağlayıcılığı vardır; bu beyan, ana babayı sonradan fikir değiştirmekten alıkoymaz. Kararın ikinci öğretisi usule ilişkindir: kurum yalnızca rızanın **tespitini** istemişse, mahkeme taleple bağlılık ilkesi gereği rızanın **aranmaması** konusunu kendiliğinden inceleyemez (TMK m. 312). Bu iki talep birbirinden ayrıdır ve karıştırılmamalıdır: rızası bulunan ana baba için rızanın tespiti, rızası bulunmayan ana baba için rızanın aranmaması istenir. Talep baştan doğru kurulmazsa dava, esasa hiç girilmeden reddedilir.

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.11.2023 · E. 2023/625 · K. 2023/5220

Doğum günü düzenlenen yazılı rıza belgesi, hem mahkeme huzurunda verilmemiş olması hem de altı hafta dolmadan verilmesi nedeniyle geçersizdir

Ana ve baba, çocuğu doğduğu gün evlât edinmek isteyen çifte vermiş ve bu konuda yazılı bir belge düzenlemişti. Çocuk üç yaşına geldiğinde ana, rızasının bulunmadığını ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesi, rıza belgesinin doğum tarihiyle aynı gün düzenlenmiş olması sebebiyle geçerli olmadığını belirterek davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı kabul etmiştir.

> *…düzenlenen bu yazılı belgedeki rıza beyanının hem mahkeme huzurunda verilmemiş olması hem de 6 hafta geçmeden verilmiş olması nedeni ile geçerliliği bulunmasa ve esas olanın küçüğün anne ve babasının rızasının bulunması olsa da…*

DEĞERLENDİRME Karar, iki ayrı geçersizlik sebebinin **aynı belgede birleşebileceğini** gösterir: belge mahkeme huzurunda verilmediği için şekle (TMK m. 309), doğum günü düzenlendiği için de zamana aykırıdır. Bu tespit, evlât edinmek isteyen kişiler bakımından önemli bir uyarı içerir: çocuğu doğduğu gün teslim alırken imzalatılan 'rıza belgesi' hiçbir hukukî güvence sağlamaz. Bu tür belgelere dayanan aileler, çocuk yanlarında yıllarca kalmış olsa bile ileride biyolojik ana babanın fikir değiştirmesi riskiyle karşılaşır. Güvenli yol, altı haftalık süre dolduktan sonra rızayı **mahkemede tutanağa geçirtmek** ya da koşulları varsa rızanın aranmaması kararı almaktır (TMK m. 311).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2023 · E. 2023/625 · K. 2023/5220

Rıza geçersiz olsa bile, dava açıldıktan sonra husumet sebebiyle rıza bulunmadığının ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması sayılabilir

Aynı dosyada bölge adliye mahkemesi, rıza belgesinin geçersizliğini kabul etmekle birlikte, ana ve babanın çocuğu doğduğu gün bırakıp almak için çaba göstermediklerini, ananın başka bir dosyada evlâtlık vermek istediğini beyan ettiğini ve ancak dava açıldıktan sonra karşı çıktığını saptamıştır. Bu karar Yargıtayca onanmıştır.

> *…dava açıldıktan sonra taraflar arasında oluşan husumet nedeniyle rızasının bulunmadığını beyan etmesinin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu…*

DEĞERLENDİRME Bu karar, geçersiz rızanın davanın sonucunu **her zaman** belirlemediğini gösterir. Rıza geçersizse evlât edinme doğrudan bu rızaya dayandırılamaz; ancak koşulları varsa rızanın aranmaması yoluna gidilebilir (TMK m. 311). Bölge adliye mahkemesi burada iki ayrı olguya dayanmıştır: ana ve babanın çocuğu doğduğu gün bırakıp geri almak için çaba göstermemesi **özen yükümlülüğünün ihlâli** sayılmış, dava açıldıktan sonra husumet nedeniyle rızasızlık ileri sürülmesi ise **hakkın kötüye kullanılması** kabul edilmiştir (TMK m. 2). Buna karşılık bu sonuç otomatik değildir: kısa süre içinde pişman olup çocuğunu geri isteyen ana baba bakımından Yargıtay tam tersi yönde karar vermektedir. Belirleyici olan, ana babanın rızadan sonraki **fiilî davranışıdır**.

5 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
24.09.2018 · E. 2018/3959 · K. 2018/16096

Altı hafta geçmeden verilen rızanın geçerliliği yoktur; verilen rıza ise tutanağa geçirilmesinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir

Evlilik dışı doğan bir çocuğun anası, doğumdan iki gün sonra kuruma verdiği dilekçeyle çocuğun evlât edindirilmesini kabul ettiğini bildirmişti. Kurumun hasımsız açtığı dava üzerine rızanın aranmamasına karar verilmiştir. Ana ve sonradan çocuğu tanıyan baba, yapılan işlemlerin iptalini istemiştir.

> *...zaman olarak verilecek rızanın 310.madde gereği küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemeyeceği, yani altı hafta geçmeden verilen rızanın geçerliliğinin bulunmadığı, verilen rızanın tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabileceği hüküm altına alınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin iki fıkrasını tek cümlede toplar. **Birinci fıkra bir yasaktır:** doğumdan itibaren altı hafta dolmadan verilen rızanın geçerliliği yoktur. **İkinci fıkra bir haktır:** geçerli biçimde verilmiş rıza, tutanağa geçirildiği tarihten başlayarak altı hafta içinde **aynı usulle** geri alınabilir. 'Aynı usul' ifadesi önemlidir: geri alma da mahkemede, sözlü veya yazılı olarak açıklanıp tutanağa geçirilmelidir; kuruma veya evlât edinecek kişilere yapılan bildirim yeterli değildir. İki fıkra birlikte okunduğunda ana babaya toplam **on iki haftalık** bir düşünme alanı tanındığı görülür: doğumdan sonra altı hafta rıza verilemez, rıza verildikten sonra da altı hafta boyunca geri alınabilir.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
01.03.2022 · E. 2021/8467 · K. 2022/1932

Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir; bu rıza artık geri alınamaz

Küçüğü doğumundan beri bakan çift evlât edinme davası açmıştır. Ananın rızası vardı, baba ise rızasının bulunmadığını bildirmiştir. Mahkeme ve bölge adliye mahkemesi davayı reddetmiştir. Yargıtay, uyuşmazlığı çözerken evlât edinmede rızaya ilişkin hükümleri bütünüyle ortaya koydu.

> *Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir. Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin son cümlesi, düşünme süresinin **bir kez** tanındığını söyler. Bir ana veya baba rızasını verip altı hafta içinde geri alabilir; ancak geri aldıktan sonra yeniden rıza verirse artık bu ikinci rıza **kesindir** ve bir daha geri alınamaz. Düzenlemenin amacı, sürecin sonsuza kadar askıda kalmasını önlemektir: evlât edinilecek çocuk ile onu bekleyen aile bakımından belirsizliğin bir noktada bitmesi gerekir. Uygulama açısından iki sonuç doğar. **Ana baba için:** rıza geri alındıktan sonra yeniden verilirken kararın geri dönüşü olmadığı bilinerek hareket

edilmelidir. **Evlât edinmek isteyenler için:** dosyada daha önce geri alınmış bir rıza bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır; varsa ikinci rıza kesin olduğu için süreç çok daha güvenlidir.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
18.10.2010 · E. 2010/5423 · K. 2010/16998

Kararda altı hafta yerine altı ay yazılması maddî hatadır ve yerinde düzeltilebilir; hüküm bu sebeple bozulmaz

Evlât edinmede rızanın aranmaması ve koruma kararına ilişkin bir dosyada, mahkeme gerekçesinde kanunun öngördüğü altı haftalık süre 'altı ay' olarak yazılmıştı. Karar bu yönden temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 310.maddesi uyarınca 6 hafta yazılacak yerde 6 ay yazılmasının maddi hataya dayalı olup yerinde düzeltilebilmesinin mümkün bulunmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Kısa ama iki bakımdan öğretici bir karar. **Birincisi**, sürenin **altı hafta** olduğunu bir kez daha teyit eder; uygulamada 'altı ay' karışıklığı yalnızca bu dosyaya özgü değildir, çünkü evlât edinmeye ilişkin başka hükümlerde aylık ve yıllık süreler geçer. Altı haftalık süre yalnızca bu maddeye özgüdür ve iki ayrı yerde işler: doğumdan sonra rıza verilemeyecek süre ve rızanın geri alınabileceği süre. **İkincisi**, usule ilişkindir: gerekçedeki bu tür yazım yanlışları **maddî hata** sayılır, kararın kendisini sakatlamaz ve mahkemesince düzeltilebilir (HMK m. 304). Dolayısıyla salt bu sebebe dayanan bir temyiz başvurusu sonuç vermez; itiraz esasa ilişkin sebeplere dayandırılmalıdır.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
06.10.2016 · E. 2016/14080 · K. 2016/13582

Doğumdan bir gün sonra çocuğunu kuruma bırakan ananın kısa süre sonra pişman olup geri istemesi hâlinde özen yükümlülüğünü ihlâl ettiği söylenemez

Evlilik dışı doğan küçük, ana tarafından doğumdan bir gün sonra kuruma verilen dilekçeyle bırakılmıştı. Kurum, rızanın aranmaması ve bakım tedbiri istemiştir. Ana, bir aydan biraz fazla bir süre sonra kuruma yeni bir dilekçe vererek çocuğun kendisine teslimini istedi ve yargılama boyunca çocuğuna bakmak istediğini bildirmiştir. Mahkeme yine de rızanın aranmamasına karar vermiştir.

> *Davalı annenin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmediği söylenemez. Evlat edinmede asıl olan anne ve babanın rızasının aranmasıdır (TMK m. 309/l). Küçüğün evlat edinilmesinde davalı annenin rızası bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanununun 311. madde koşulları da oluşmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, altı haftalık sürenin **ardındaki düşünceyi** somutlaştırır. Doğumun hemen ardından, aile ve çevre baskısı altında alınan karar kalıcı sayılmaz; ana baba kısa süre içinde pişman olup çocuğunu geri isterse bu davranış

özen yükümlülüğünün ihlâli değil, tam tersine **çocuğuyla ilgilenme iradesi** olarak değerlendirilir. Sonuç açıktır: rıza yoksa ve rızanın aranmaması koşulları da gerçekleşmemişse dava reddedilir (TMK m. 311). Bu yaklaşım yeni değildir; Yargıtay aynı sonuca daha önce de varmıştır.[20] Evlât edinmek isteyen kişiler bakımından pratik sonuç şudur: çocuğu doğumdan hemen sonra teslim almak hukukî bir güvence doğurmaz; belirleyici olan ana babanın **sonraki** davranışıdır.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
01.03.2010 · E. 2009/12895 · K. 2010/3777

Çocuğunu doğumdan iki gün sonra bırakan ananın bir ay içinde anneliğin tespiti davası açıp çocuğu geri istemesi, özen yükümlülüğünün ihlâli sayılmaz

Evlilik dışı doğan küçük, doğumundan iki gün sonra bir apartmanın merdiven boşluğuna bırakılmış, ana polisi arayarak çocuğun alınmasını sağlamıştı. Kısa süre sonra pişman olan ana, bir ay içinde anneliğin tespiti davası açtı ve çocuğun kendisine teslimini istemiştir; ayrıca koruma kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Yerel mahkeme yine de evlât edinmeye karar vermiştir.

> *Davalının küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmediği söylenemez. Evlat edinmede asıl olan anne-babanın rızasının aranmasıdır. (TMK.md.309/1) Küçüğün evlat edinilmesinde davalı annenin rızası bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanununun 311.madde koşulları da oluşmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Altı haftalık sürenin niçin konulduğunu en iyi anlatan olaylardan biridir: doğumun hemen ardından, çevre baskısı altında verilen karar birkaç hafta içinde tersine dönebilir. Kanun koyucu bu ihtimali öngörmüş ve rızanın **doğumdan altı hafta geçmeden** verilmesini yasaklamıştır. Kararın gösterdiği ikinci nokta, pişmanlığın **fiilî adımlarla** desteklenmesinin belirleyici olduğudur: ana burada yalnızca beyanda bulunmamış, anneliğin tespiti davası açmış ve koruma kararının kaldırılmasını istemiştir. Bu somut girişimler, çocukla ilgilenme iradesinin kanıtı sayılmıştır. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, çocuğun mevcut durumunun değişmesinin travma yaratacağı görüşündedir. Bu görüş ayrılığı, dosyaların ne kadar ince bir dengede karara bağlandığını gösterir.

10 ANAYASA MAHKEMESİ
G.K. ve Ü.K. Başvurusu · B. No: 2018/31989 · 13.09.2022

Evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesiyle çocuğu yanına alan aile bakımından aile hayatı bağı doğar; ancak mahkeme kararı bulunmadıkça evlât edinme işlemleri tamamlanmış sayılmaz

Başvurucular, kurumla imzaladıkları evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesi kapsamında bir günlük bebeği yanlarına almış ve yıllarca bakmışlardı. Bu sırada biyolojik ana, kısa süre sonra kuruma başvurarak çocuğunu geri istemiştir; rızanın

20 Yargıtay 2. HD, 01.03.2010, E. 2009/12895, K. 2010/3777.

aranmaması davası reddedildi ve ana ile çocuk arasında kişisel ilişki kuruldu. Başvurucular, bu ara kararın aile hayatına saygı haklarını ihlâl ettiğini ileri sürmüştür.

> *Kurum ile akdedilen sözleşmeden de anlaşılacağı üzere mahkeme kararı alınmadığı için evlat edinme işlemlerinin tamamlandığı söylenemeyecektir. Bunun yanında başvurucular, sözleşme aşamasında mahkeme aşamasında yaşanılabilecek durumları gözönüne alarak hareket etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi bu başvuruda iki tespit yapmıştır. **Birincisi başvurucular lehinedir:** çocuğu geçici bakım sözleşmesiyle yanına alıp uzun süre bakan kişiler ile çocuk arasında **aile hayatı anlamında bir bağ** kurulur ve bu bağ Anayasa'nın 20. maddesinin koruması altındadır. **İkincisi ise sonucu belirlemiştir:** mahkeme kararı bulunmadıkça evlât edinme işlemleri tamamlanmış sayılmaz; geçici bakım sözleşmesi bir evlât edinme kararı değildir ve tarafların bunu bilerek hareket ettiği kabul edilmiştir. Mahkeme, biyolojik ananın **kısa sayılabilecek bir süre sonra** çocuğunu geri istemesini, sonradan çocuğu tanıyan babanın rıza göstermemesini ve özen yükümlülüğü ihlâlinin ispatlanamamasını derece mahkemesi gerekçesinin dayanakları olarak saymış, çocuğun üstün yararının gözardı edildiğini gösteren bir durum bulunmadığı sonucuna vararak başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur. Uygulama açısından sonucu nettir: evlât edinme öncesi bakım süreci, rıza ve rızanın aranmaması konusundaki hukukî belirsizliği gidermez.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2012 · E. 2011/18166 · K. 2012/30659

Doğumdan bir gün sonra kuruma verilen dilekçedeki rıza beyanına kanun sonuç bağlamamıştır

Evlilik dışı doğan küçük, doğumundan bir gün sonra anası tarafından kuruma teslim edilmiş, kurum da çocuğu gelecekte evlât edinilmek üzere bir aileye geçici bakım sözleşmesiyle vermişti. Kurum, evlât edinmede ananın rızasının bulunduğunun tespitini istemiştir.

> *Rıza küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez (TMK. m. 310/1). Bu yasal düzenlemelere göre, ananın, küçüğü kuruma teslim için başvuruda bulunurken, dilekçesinde "evlat edinilmesine rıza gösterdiğini" belirtmiş olması, geçerli bir rıza beyanı niteliğinde değildir. Yasa, rıza beyanının mahkeme önünde sözlü veya yazılı olarak açıklanmasını aramış ve küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilen rızaya sonuç bağlamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, iki eksikliği bir arada gösterir: beyan hem **mahkeme dışında** hem de **doğumdan bir gün sonra** verilmiştir. Kanunun deyişiyle bu beyana sonuç bağlanmamıştır; yani hukuken hiç verilmemiş sayılır. Kararın ayrıca gösterdiği usul noktası şudur: kanun kuruma, rızanın bulunduğunun tespiti için mahkemeye başvurma yetkisi vermemiştir; kurumun isteyebileceği şey, koşulları varsa rızanın **aranmaması** kararıdır (TMK m. 312). Bu iki yol birbirinin yerine

geçmez. Rızası bulunan ana baba rızasını bizzat mahkemede açıklar; rızası bulunmayan ya da alınamayan ana baba için ise ayrı bir dava yolu işletilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 308:** Yaş farkı ve küçüğün rızası.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası, şekil.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması koşulları.
- **TMK m. 312:** Rızanın aranmamasına ilişkin karar.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 315:** Evlât edinme kararının hüküm anı.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması, rıza yokluğu.
- **TMK m. 320:** Evlât edinmede aracılık.

MADDE

311

A. Küçüklerin evlât edinilmesi
V. Ana ve babanın rızası
3. Rızanın aranmaması

a. Koşulları

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki hâllerde ana ve babadan birinin rızası aranmaz:
(2) l. Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa,
(3) 2. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 311, ana babanın rızası kuralının istisnalarını sayar. Kural, küçüğün ancak ana ve babasının rızasıyla evlât edinilebilmesidir (TMK m. 309); bu madde, hangi hâllerde o rızanın aranmayacağını gösterir. İki bent vardır. **Birinci bent objektif olgulara dayanır:** ana veya babanın kim olduğunun ya da uzun süreden beri nerede oturduğunun bilinmemesi veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunması. **İkinci bent sübjektif bir ölçüttür:** küçüğe karşı özen yükümlülüğünün *yeterince* yerine getirilmemesi. Bu hâller **sınırlı sayıdadır**; yorum veya kıyas yoluyla genişletilemez. Buna karşılık koşullardan biri gerçekleşmişse hâkimin rızanın aranmamasına karar vermesi zorunludur.[1] Madde, ana babanın her biri bakımından **ayrı ayrı** uygulanır: bir ebeveyn için koşul gerçekleşmişken diğeri için gerçekleşmemiş olabilir.

TEMEL KAVRAMLAR

Rızanın aranmaması	Ana veya babanın rızası olmadan evlât edinmeye karar verilebilmesi (TMK m. 311).
Objektif hâller	Kimliğin veya adresin bilinmemesi, ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk (TMK m. 311/1).
Özen yükümlülüğü	Ana babanın çocukla canlı bir ilişkiyi sürdürme yükümlülüğü (TMK m. 311/2).
Sınırlı sayı	Kanunda sayılan hâllerin kıyasla genişletilememesi.

1 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 311- Hükümde sınırlayıcı olarak sayılan hâllerden biri kendisi açısından gerçekleşmiş olan ana veya babanın rızasının aranmayacağını belirten bu madde İsviçre Medenî Kanununun 265c maddesinden alınmıştır. Madde, esasen, yürürlükteki Kanunun 254a maddesinin kısmen yeniden kaleme alınmış şeklidir. Maddenin (II) numaralı bendindeki özen gösterme ihlâli, çocuğa karşı ciddî özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesidir. Özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilip getirilmediğini, takdir yetkisine dayanarak hâkim değerlendirir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 119-120*

Gerekçe kısadır ama maddenin yorumunu bütünüyle yönlendiren üç anahtar kelime içerir. **"Sınırlayıcı olarak sayılan":** hâller numerus clausus niteliğindedir; benzer başka durumlar kıyas yoluyla eklenemez. Yargıtay bu ifadeye doğrudan dayanarak hâllerin yorum veya kıyasla genişletilemeyeceğini belirtmiştir.[2] **"Kendisi açısından gerçekleşmiş olan":** değerlendirme ana ve baba için ortak değil, **kişi bazında** yapılır; bir ebeveyn için koşul gerçekleşmişken diğeri için gerçekleşmemiş olabilir ve hüküm her biri için ayrı ayrı kurulur. **"Ciddî" ve "yeterince":** ikinci bentteki ölçüt, her ihmali değil, çocuğa karşı ciddî bir özen yükümlülüğünün *yeterince* yerine getirilmemesini kapsar. Gerekçenin son cümlesi bu değerlendirmeyi açıkça hâkimin **takdir yetkisine** bırakır; bu nedenle ikinci bent, dosyanın olgularına göre farklı sonuçlara varılabilen esnek bir ölçüttür. Tasarının 311. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Bu maddenin doğrudan karşılığı, eski Kanun'a **1990 yılında eklenen 254/a maddesidir.** O tarihe kadar 743 sayılı Kanun rızanın aranmayacağı hâlleri hiç düzenlememiş, bunun yerine 254. maddede ana babanın muvafakatinin yanına **hâkimin muvafakatini** bir seçenek olarak koymuştu; yani hâkim, ana babanın iradesinin yerine geçebiliyordu. 1990 değişikliği bu belirsizliği gidermiş ve rızanın aranmayacağı hâlleri ilk kez saymıştır: kim olduğu veya nerede bulunduğu uzun süreden beri bilinmeyen ya da sürekli temyiz kudretinden yoksun bulunan ana veya babanın rızası aranmaz; **velâyetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde** çocuğuyla ilgisiz olan ana veya baba için de aynı hüküm uygulanır. Yeni Kanun bu yapıyı korumuş, ancak gerekçenin deyişiyle maddeyi **kısmen yeniden kaleme almıştır**. En önemli değişiklik ikinci bentte olmuştur: eski metin ilgisizliğin **velâyetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde** olmasını arıyordu; yeni metin ise yalnızca özen yükümlülüğünün **yeterince yerine getirilmemesini** yeterli görmektedir. Bu, eşiğin belirgin biçimde **düşürülmesi** anlamına gelir: velâyetin kaldırılması ağır ve ayrı koşullara bağlı bir tedbirdir (TMK m. 348), oysa bugün rızanın aranmaması için o ağırlıkta bir tablo aranmaz. İkinci bir fark ifade biçimindedir: eski metin "nerede **bulunduğu**" derken yeni metin "nerede **oturduğu**" demektedir; bu, kişinin geçici olarak nerede olduğunun değil, yerleşim yerinin bilinmemesine işaret eder.

2 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 254/a – (Ek: 14/11/1990 - 3678/5 md.) Kim olduğu veya nerede bulunduğu uzun süreden beri bilinmeyen ya da sürekli temyiz kudretinden yoksun bulunan ana veya babanın rızası aranmaz. Velayetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde çocuğu ile ilgisiz olan ana veya baba için de aynı hüküm uygulanır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 254/a

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 311
1990 öncesi	Hüküm yoktu; hâkimin muvafakati yeterdi (m. 254)	—
Kimlik	Kim olduğu bilinmeyen (m. 254/a)	Kim olduğu bilinmeyen (m. 311/1)
Yer	Nerede bulunduğu bilinmeyen	Nerede oturduğu bilinmeyen
Ehliyet	Sürekli temyiz kudretinden yoksun	Ayırt etme gücünden sürekli yoksun
İlgisizlik eşiği	Velâyetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde	Özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmeme
Değerlendirme	Belirtilmemişti	Hâkimin takdir yetkisi
Karar	Ayrı düzenleme yoktu	Ayrı maddede (m. 312)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Buna karşılık ikinci bendin uygulaması, kanun yolu kararlarıyla adım adım şekillenmiştir. Bugün gelinen noktada ölçüt üç cümleyle özetlenebilir: bakılan şey çocukla ana babası arasında **canlı bir ilişkinin** bulunup bulunmadığıdır; bu ilişkinin kurulamamasında ebeveynin **kusurlu olup olmamasının önemi yoktur**; ve ihlâlin kabulü için **asgari bir süre veya sayı** aranmaz.[3] Aynı kararda uygulamadan derlenen örnekler de sayılmıştır. Ölçütün esnekliği, aynı olguların farklı aşamalarda farklı değerlendirilebilmesine yol açmaktadır; bunun en çarpıcı örneği, aynı uyuşmazlıkta önce özen yükümlülüğünün yerine getirildiğine hükmedilmesi,[4] karar düzeltme aşamasında ise tersi sonuca varılmasıdır.[5] Son yıllarda kararlarda **çocuğun üstün yararı** ilkesinin ağırlığı belirginleşmiş, bu ilke evlât edinmenin olmazsa olmaz koşulu olarak nitelendirilmiştir.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ilgisizlik eşiği velâyetin kaldırılmasından özen yükümlülüğüne indirildi	4721 s. K.

3 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
4 Yargıtay HGK, 21.09.2011, E. 2011/2-431, K. 2011/553.
5 Yargıtay HGK, 11.04.2012, E. 2012/2-302, K. 2012/287.
6 Yargıtay 2. HD, 16.06.2026, E. 2026/4172, K. 2026/6723.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Niteliği	Rıza kuralının istisnası	TMK m. 311
Hâllerin sayısı	Sınırlıdır, genişletilemez	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Koşul gerçekleşirse	Hâkim karar vermek zorundadır	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Birinci bent	Objektif olgulara dayanır	TMK m. 311/1
İkinci bent	Sübjektif sebep sayılır	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Ölçüt	Çocukla canlı ilişkinin varlığı	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Kusur	Aranmaz	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Asgari süre	Öngörülmemiştir	Yargıtay HGK, K. 2021/1154
Adres bilinmiyorsa	Araştırma ve ispat zorunludur	Yargıtay 2. HD, K. 2012/2815
Rızasızlık beyanı	Tek başına yeterli değildir	Yargıtay 18. HD, K. 2015/17156
Husumet	Ana ve babaya yöneltilir	Yargıtay 2. HD, K. 2009/16004
Çocuğun üstün yararı	Değerlendirmenin ölçütüdür	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6723
Karar	Ayrı bir hükümde düzenlenir	TMK m. 312

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 265c maddesinden alınmıştır ve esasen 743 sayılı Kanun'un 254/a maddesinin **kısmen yeniden kaleme alınmış** şeklidir. Gerekçe, maddenin mantığını iki noktada özetler. **Birincisi:** hükümde sayılan hâller **sınırlayıcıdır** ve bunlardan biri kendisi açısından gerçekleşmiş olan ana veya babanın rızası aranmaz. Bu ifade iki şey söyler: hâller genişletilemez ve değerlendirme **kişi bazında** yapılır. **İkincisi:** ikinci bentteki özen gösterme ihlâli, çocuğa karşı **ciddî** özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesidir ve bunun gerçekleşip gerçekleşmediğini hâkim **takdir yetkisine dayanarak** değerlendirir. Gerekçedeki "yeterince" sözcüğü, ölçütün mutlak bir ihmal değil, ilişkinin niteliğine bakan bir değerlendirme olduğunu gösterir. Tasarının 311. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede iki yaygın hata vardır. **Birincisi, birinci bendin kolay yoldan kullanılmasıdır:** dava dilekçesine "adresi bilinmiyor" yazmak, o kişinin nerede oturduğunun bilinmediği anlamına gelmez. Bu koşulun gerçekleşmesi için kişinin yerinin **uzun süreden beri tespit edilememiş olması**, bunun için de gerçek bir

araştırma yapılmış ve bu olgunun kanıtlanmış olması gerekir; adres araştırması yapılmadan ve ilânen tebligat yoluna gidilmeden kurulan hüküm bozulur.[7] **İkincisi, ikinci bendin geniş yorumlanmasıdır:** ana babanın yoksul olması, evlât edinmek isteyenlerin daha iyi imkânlara sahip bulunması ya da evlât edinmenin çocuğun yararına olması **tek başına** rızayı gereksiz kılmaz; hâller sınırlı sayıdadır ve kıyasla genişletilemez.[8] Üçüncü bir nokta usule ilişkindir: bu dava ana ve babanın haklarını doğrudan etkilediği için onlara **husumet yöneltilmelidir**; hasımsız veya eksik hasımla yürütülen yargılama bozma sebebidir.[9]

II. Hâllerin Niteliği ve Sınırı

- **Kural:** Hâller kanunda sınırlı olarak sayılmıştır (TMK m. 311).
- **Yasak:** Yorum veya kıyas yoluyla genişletilemez.[10]
- **Hâkimin takdiri:** Yalnızca koşulun gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkindir.
- **Zorunluluk:** Koşul gerçekleşmişse karar vermek zorundadır.
- **Kişi bazında:** Her ebeveyn için ayrı değerlendirilir.
- **Yeterli olmayan:** Evlât edinmenin çocuğun yararına olması.

III. Birinci Bent: Objektif Hâller

- **Kimlik:** Ana veya babanın kim olduğu bilinmiyorsa (TMK m. 311/1).
- **Adres:** Uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa.
- **Ehliyet:** Ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunsa.
- **Nitelik:** Objektif olgulara dayanır.
- **İspat:** Araştırma yapılması ve olgunun kanıtlanması gerekir.[11]
- **Yeterli olmayan:** Dilekçedeki "adresi bilinmiyor" beyanı.

IV. İkinci Bent: Özen Yükümlülüğü

- **Ölçüt:** Yükümlülüğün *yeterince* yerine getirilmemesi (TMK m. 311/2).
- **Bakılan:** Çocukla canlı bir ilişkinin varlığı.[12]
- **Kusur:** Aranmaz.
- **Süre:** Asgari bir süre veya sayı öngörülmemiştir.
- **Etmenler:** Kişisel ilişki, ekonomik ilişki, süreklilik, üçüncü kişilerle bağ.

7 Yargıtay 2. HD, 16.02.2012, E. 2010/17317, K. 2012/2815.
8 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
9 Yargıtay 2. HD, 28.09.2009, E. 2008/11572, K. 2009/16004.
10 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
11 Yargıtay 2. HD, 16.02.2012, E. 2010/17317, K. 2012/2815.
12 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.

- **Nitelik:** Sübjektif sebep olarak adlandırılır.

V. Uygulamadan Örnekler

- **İlgisizlik:** Boşanan ana babanın ihmâlkâr davranması.[13]
- **Maddî çıkar:** Çocuk için evlât edinenden para istenmesi.
- **Terk:** Çocuğun sokağa bırakılması.[14]
- **Nafaka:** Ödenmesi gereken nafakanın ödenmemesi.
- **Uzun süreli hükümlülük:** Velâyet görevinin yerine getirilememesi.[15]
- **Yıllarca aranmama:** Kuruma bırakılan çocuğun sorulmaması.[16]

VI. Koşul Gerçekleşmeyen Hâller

- **Kısa sürede pişmanlık:** Özen ihlâli sayılmaz.[17]
- **Sonradan öğrenen baba:** Tanıyıp çocuğu isteyen kişi.[18]
- **Açık muhalefet:** Rızasızlık beyanı yeterli araştırma yerine geçmez.[19]
- **Delil eksikliği:** İhlâl ispatlanamamışsa dava reddedilir.[20]
- **Fiilî girişim:** Çocuğu geri alma çabası ilgisizliği çürütür.
- **Ölçü:** Çocuğun üstün yararı.[21]

VII. Yargılama

- **Husumet:** Ana ve babaya yöneltilir.[22]
- **Ana babası belli değilse:** Küçüğe kayyım atanır.[23]
- **Deliller:** Toplanır, tanıklar dinlenir.[24]
- **Rapor:** Sosyal inceleme raporu alınır (TMK m. 316).
- **Karar:** Ayrı maddede düzenlenir (TMK m. 312).
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

13 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
14 Yargıtay HGK, 11.04.2012, E. 2012/2-302, K. 2012/287.
15 Yargıtay 2. HD, 01.03.2022, E. 2021/8467, K. 2022/1932.
16 Yargıtay 2. HD, 21.04.2025, E. 2024/7588, K. 2025/4035.
17 Yargıtay 2. HD, 06.10.2016, E. 2016/14080, K. 2016/13582.
18 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2045, K. 2021/1154.
19 Yargıtay 18. HD, 25.11.2015, E. 2015/3776, K. 2015/17156.
20 Yargıtay 2. HD, 30.09.2009, E. 2008/11251, K. 2009/16259.
21 Yargıtay 2. HD, 16.06.2026, E. 2026/4172, K. 2026/6723.
22 Yargıtay 2. HD, 28.09.2009, E. 2008/11572, K. 2009/16004.
23 Yargıtay 2. HD, 15.12.2011, E. 2011/3067, K. 2011/22302.
24 Yargıtay 18. HD, 18.11.2014, E. 2014/14989, K. 2014/16471.

Bu maddeye dayanırken önce **hangi bende dayanıldığı** netleştirilmelidir; çünkü ikisi farklı çalışır. **Birinci bende dayanılıyorsa** yapılacak iş belge toplamaktır: adres kayıt sisteminden yerleşim yeri ve diğer adres sorgusu, gerekirse kolluk araştırması, sonuç alınamazsa ilânen tebligat. Dilekçede "adresi bilinmiyor" demek yeterli değildir; kişinin yerinin **uzun süreden beri tespit edilemediğinin** dosyaya konulması gerekir. Ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk iddiası ileri sürülüyorsa sağlık kurulu raporu veya kısıtlama kararı gibi resmî bir belgeye dayanılmalıdır. **İkinci bende dayanılıyorsa** yapılacak iş ilişkinin niteliğini ortaya koymaktır. Şu hususlar somutlaştırılmalıdır: kişisel ilişki kararının bulunup bulunmadığı ve uygulanıp uygulanmadığı, nafakanın ödenip ödenmediği, ebeveynin çocuğu ne sıklıkta arayıp sorduğu, okul, sağlık ve bakım süreçlerine katılıp katılmadığı, çocukla fiilen ilgilenen kişilerle arasındaki bağın ebeveynle olan bağdan daha yoğun hâle gelip gelmediği. "Kaç ay görüşmedi" gibi sayısal bir eşik aranmamalıdır; kanunda böyle bir ölçü yoktur. Kusur tartışmasına da fazla yüklenilmemelidir: ilişkinin kurulamamasında ebeveynin kusurlu olup olmaması sonucu değiştirmez. **Her iki bentte de** değerlendirmenin ana babayı cezalandırmak için değil, **çocuğun üstün yararını** korumak için yapıldığı unutulmamalıdır. **Usul bakımından** üç adım atlanmamalıdır: dava ana ve babayı davalı göstererek açılmalı; ana babası belli olmayan çocuk için kayyım atanması istenmeli; özen ihlâli iddiası dilekçede açıkça ileri sürülüp delil listesi süresinde verilmelidir. Karşı taraf savunmasını beyan üzerine değil **fiilî adımlar** üzerine kurmalıdır: görüşme talepleri, ödeme belgeleri, başvurular ve açılan davalar en güçlü delillerdir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Rızanın aranmamasını gerektiren hâller kanunda sınırlı olarak sayılmıştır; yorum veya kıyas yoluyla genişletilemez, koşul gerçekleşmişse hâkim karar vermek zorundadır

Evlilik dışı doğan bir küçük, doğumundan hemen sonra bir evin önüne bırakılmış ve koruma kararıyla evlât edinmek isteyen çifte teslim edilmişti. Yargılama sırasında çocuğun babası olduğunu öğrenen kişi küçüğü tanıdı ve teslimini istemiştir. Uyuşmazlık, bu kişi bakımından özen yükümlülüğünün ihlâl edilip edilmediği noktasında toplanmıştır.

> *Ana ve babanın rızasının aranmamasını gerektiren hâller kanunda sınırlı olarak sayılmış olup, bu hâller yorum veya kıyas yoluyla genişletilemez. Nitekim madde gerekçesinde de hükümde sınırlayıcı olarak sayılan hâllerden biri kendisi açısından gerçekleşmiş olan ana veya babanın rızasının aranmayacağı ifade edilmiştir. Maddenin açık ifadesi karşısında hâkim, koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini serbestçe takdir edebilirse de, koşullardan birinin gerçekleşmesi hâlinde anne ve/veya babanın rızasının aranmasına gerek olmadığı kararı vermesi zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin iki sınırını birden çizer. **Birinci sınır kanun koyucuya değil yorumcuya yöneliktir:** rızanın aranmadığı hâller **sınırlı sayıdadır** (numerus clausus); bunlara benzeyen başka durumlar kıyas yoluyla eklenemez. Çocuğun evlât edinilmesinin yararına olması, evlât edinmek isteyenlerin çok elverişli koşullara sahip olması ya da ana babanın yoksul olması tek başına rızayı gereksiz kılmaz. **İkinci sınır hâkime yöneliktir ve ters yönde işler:** koşullardan biri gerçekleşmişse hâkimin rızanın aranmamasına karar vermesi **zorunludur**; bu bir takdir değil, sonuçtur. Hâkimin takdir alanı yalnızca koşulun gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitindedir. Bu ayrım dilekçenin kurgusunu belirler: tartışılması gereken şey, kanundaki iki bentten hangisinin somut olayda gerçekleştiğidir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Birinci bentteki hâller objektif olgulara dayanır; ikinci bentteki özen yükümlülüğünün ihlâli ise sübjektif sebep olarak nitelendirilir

Aynı uyuşmazlıkta Hukuk Genel Kurulu, maddedeki iki bendin niteliğini ve birbirinden farkını ayrıca ortaya koydu.

> *Kanunda ana ve babanın rızasının aranmaması hâlleri; ana ve/veya babanın kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğunun bilinmemesi veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunması, küçüğe karşı özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesi şeklinde sınırlı olarak sayılmıştır. Maddenin (TMK m. 311) birinci bendinde sayılan hâller objektif olgulara dayanmakta iken, ikinci bentte sayılan küçüğe karşı özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesi "sübjektif sebep" olarak nitelendirilmiştir...*

DEĞERLENDİRME Bu ayrım pratikte ispat yükünü ve delil türünü belirler. **Birinci bentteki hâller objektiftir:** kim olduğunun bilinmemesi, uzun süredir nerede oturduğunun bilinmemesi ve ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk. Bunlar nüfus kaydı, adres araştırması, kolluk yazısı ve sağlık raporu gibi **belgeyle** ortaya konur; hâkimin değer yargısına yer bırakmaz. **İkinci bentteki hâl sübjektiftir:** özen yükümlülüğünün *yeterince* yerine getirilmemesi. Burada ölçüt bir belge değil, ana baba ile çocuk arasındaki ilişkinin bütünüdür; tanık beyanı, sosyal inceleme raporu, uzman görüşü, nafaka ödemelerine ilişkin kayıtlar ve kişisel ilişki tutanakları belirleyici olur. Dolayısıyla birinci bende dayanılıyorsa **araştırma yaptırmaya**, ikinci bende dayanılıyorsa **delil toplamaya** ağırlık verilmelidir.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilip getirilmediği değerlendirilirken ilişkinin bütünü ve çocuğun yararı esas alınır; kararda sayılan etmenler göz önünde bulundurulur

Hukuk Genel Kurulu, ikinci bentteki ölçütün nasıl uygulanacağını ayrıntılı biçimde açıkladı ve hâkimin takdir hakkını kullanırken dikkate alacağı etmenleri saydı.

> *Hâkim bu değerlendirmeyi yaparken; küçük ile ana baba arasındaki ilişkinin bütününü ve daima küçüğün yararını ön planda tutarak somut olayın şartlarını dikkate almalıdır. Bu kapsamda takdir hakkı kullanılırken, çocuğa karşı, fiziksel, zihinsel, duygusal, bakımlardan yükümlülüğün ihlali, ana ve baba ile çocuk arasındaki kişisel ilişkiler, ekonomik ilişki, yükümlülüğün ihlalindeki süreklilik, çocukla üçüncü kişiler arasındaki ilişkinin ana babayla olan ilişkiden daha yoğun olup olmadığı gibi etmenler göz önünde bulundurulur...*

DEĞERLENDİRME Bu paragraf, dosyada hangi olguların toplanacağının listesidir. Kararın saydığı etmenler şunlardır: çocuğa karşı **fiziksel, zihinsel ve duygusal** bakımlardan yükümlülüğün ihlâli; ana baba ile çocuk arasındaki **kişisel ilişkiler**; **ekonomik ilişki**; yükümlülüğün ihlâlindeki **süreklilik**; ve çocukla **üçüncü kişiler** arasındaki ilişkinin ana babayla olan ilişkiden daha yoğun olup olmadığı. Son etmen özellikle önemlidir: çocuğu fiilen büyüten kişilerle kurulan bağın ana babayla olan bağdan daha güçlü hâle gelmiş olması, değerlendirmenin bir parçasıdır. Buna karşılık kararın ilk cümlesi bir uyarı içerir: değerlendirme yapılırken **daima küçüğün yararı** ön planda tutulur; bu ölçüt ana babayı cezalandırmaya değil, çocuğun durumunu korumaya hizmet eder.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Ölçüt çocukla ana baba arasında canlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığıdır; ana babanın kusurlu olup olmaması önemli değildir ve asgari bir süre veya sayı aranmaz

Hukuk Genel Kurulu, özen yükümlülüğünün ihlâlinin nasıl saptanacağı konusunda üç temel belirleme yaptı: ilişkinin canlılığı, kusurun rolü ve süre ölçüsü.

> *Küçüğe karşı özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmediği araştırılırken çocukla ana babası arasında canlı bir ilişkinin var olup olmadığına bakılır. Çocukla ana babası arasında bu şekilde varlığını devam ettiren ilişkinin olmamasında ana ve/veya babanın kusurlu veya kusursuz olmasının önemi yoktur. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmediğinin kabulü için asgari bir süre veya sayı da bulunmamaktadır...*

DEĞERLENDİRME Üç belirleme de uygulamada sık yapılan hataları düzeltir. **Birincisi, ölçüt canlı ilişkidir:** soyut bir 'ilgi' beyanı değil, fiilen sürdürülen bir bağ aranır. **İkincisi, kusur aranmaz:** ana babanın ilişkiyi sürdürememesinde kusurlu olup olmaması önem taşımaz. Bu, hem lehe hem aleyhe işleyen bir kuraldır: yoksulluk, hastalık veya uzaklık gibi kusursuz sebeplerle ilişki kurulamamışsa da koşul gerçekleşmiş sayılabilir; buna karşılık kusursuzluk savunması tek başına sonucu değiştirmez. **Üçüncüsü, sabit bir eşik yoktur:** 'kaç ay görüşmedi', 'kaç kez aradı' gibi sayısal bir ölçü kanunda öngörülmemiştir. Bu nedenle dosya "şu kadar süre geçti" argümanı üzerine değil, ilişkinin **niteliği ve sürekliliği** üzerine kurulmalıdır.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154

Uygulamada özen yükümlülüğünün ihlâli sayılan hâllere ilgisizlik, çocuk için para istenmesi, çocuğun sokağa bırakılması ve nafakanın ödenmemesi örnek gösterilmiştir

Hukuk Genel Kurulu, ikinci bendin uygulamasını somutlaştırmak için Yargıtay kararlarından derlenen örnekleri tek tek saydı.

> *Uygulamada; ana ve babanın özen yükümlüğünü yerine getirmediğinden evlat edinmeye rızasının aranmaması kararı verilmesi gereken hâllere örnek olarak; boşanan ana ve babanın çocuklara karşı ilgisiz ve ihmâlkar davranması; küçüğün nüfus cüzdanının çıkartılması için evlat edinenden para istenilmesi; küçüğün sokağa bırakılması ve babasının kim olduğunun açıklanmaması; küçüğün aranıp sorulmaması ve ödemekle yükümlü olunan nafakanın ödenmemesi sayılabilir.*

DEĞERLENDİRME Bu örnekler, soyut ölçütü somut olgulara çevirir. Sayılanlar şunlardır: **boşanan ana babanın çocuklara karşı ilgisiz ve ihmâlkâr davranması**; **küçüğün nüfus cüzdanının çıkartılması için evlât edinenden para istenmesi**; **küçüğün sokağa bırakılması ve babasının kim olduğunun açıklanmaması**; **küçüğün aranıp sorulmaması ve ödemekle yükümlü olunan nafakanın ödenmemesi**. Listenin ortak paydası dikkat çekicidir: hiçbiri tek bir olaya değil, **süregelen bir tutuma** dayanır. İkinci örnek ayrıca ayrı bir uyarı taşır: çocuk üzerinden maddî çıkar sağlamaya çalışmak, ilgisizlikten farklı ama aynı sonuca varan bir davranıştır. Liste sınırlayıcı değildir; kanundaki ölçütün nasıl uygulandığını gösteren örneklerdir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.04.2012 · E. 2012/2-302 · K. 2012/287

Çocuğunu sokağa bırakan, babasının kim olduğunu açıklamayan ve davanın hiçbir aşamasına katılmayan ana bakımından özen yükümlülüğünün yerine getirilmediği kabul edilmiştir

Bir bebek, sokağa bırakıldıktan sonra kurum aracılığıyla koruyucu aile olan bir çifte verilmiş, çift bir yılı aşkın bakımdan sonra evlât edinme davası açmıştı. Biyolojik ana, anneliğin tespiti davasını kazanıp evlât edinmeye karşı çıkmıştır. Uyuşmazlık Hukuk Genel Kuruluna iki kez gelmiştir; karar düzeltme aşamasında değerlendirme değişmiştir.

> *Hukuk Genel Kurulunda yapılan tartışmalar sonrasında; somut olayda, sokağa bırakılan ve kurumca koruyucu aile olarak davacılara verilen küçüğün davacılar ile duygusal bağının oluştuğu; evlilik dışı ilişkisi sonucu küçüğü dünyaya getiren davalı annenin, küçüğün babasının kim olduğu yönünde herhangi bir açıklamada bulunmadığı; babanın kim olduğunun dosyaya yansımadığı ve davanın hiçbir safahatına da katılmadığı, davalı anne yönünden yapılan değerlendirmede de çocuğa karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinin anlaşıldığı ve buna bağlı olarak da davalı annenin evlat edinemeye rızasının alınmasına gerek*

> *olmadığı, gerekçesiyle, direnme bu yönüyle oyçokluğu ile olmak üzere uygun bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Bu dosya, ikinci bendin ne kadar **takdire dayalı** olduğunu gösterir. Aynı olgular karşısında Hukuk Genel Kurulu önce ananın özen yükümlülüğünü yerine getirdiğine hükmetmiş,[25] karar düzeltme aşamasında ise tersi sonuca varmıştır. Değerlendirmeyi değiştiren unsurlar kararda sayılmıştır: küçüğün davacılarla **duygusal bağının oluşması**, ananın babanın kim olduğu konusunda **hiçbir açıklama yapmaması** ve babanın davanın hiçbir aşamasına katılmaması. Karar oy çokluğuyla verilmiştir. Uygulama açısından iki sonuç çıkar. **Birincisi**, bu tür dosyalarda olguları ayrıntılı ve belgeli biçimde ortaya koymak belirleyicidir. **İkincisi**, bir derece mahkemesi kararının değişebileceğini öngörerek kanun yollarını sonuna kadar kullanmak gerekir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2026 · E. 2026/4172 · K. 2026/6723

Evlât edinmede öncelikle bakılacak husus çocuğun üstün yararıdır; bu, evlât edinmenin olmazsa olmaz koşuludur

Küçüğü uzun süredir yanlarında büyüten çift evlât edinme davası açmıştır. Sosyal inceleme raporuna göre davacılar ile çocuk arasında ebeveyn-çocuk bağı kurulmuş, biyolojik babanın çocukla hiçbir bağlantı kurmadığı, ananın da velâyet görevini özenle yerine getirmediği tespit edilmişti. Yerel mahkeme ve bölge adliye mahkemesi davayı reddetmiştir.

> *Evlat edinmeye karar verilirken ve diğer bütün şartlar değerlendirilirken öncelikle dikkat edilmesi gereken hususun, küçüğün evlat edinilmesinin küçüğün üstün yararına uygun olup olmaması olduğu, doktrinde de çocuğun üstün yararına uygun olmasının evlat edinmenin en önemli şartı olduğu, evlat edinme işleminin olmazsa olmazı (condictio sine qua non) olduğunun vurgulandığı…*

DEĞERLENDİRME Bu yeni tarihli karar, 311. maddenin uygulanmasında **yorum ölçütünü** açıkça ortaya koyar: çocuğun üstün yararı, evlât edinmenin *olmazsa olmaz* koşuludur ve bütün şartlar bu ilke ışığında değerlendirilir. Kanun koyucunun aynı görüşte olduğu, evlât edinmenin **her hâlde** küçüğün yararına bulunması gerektiğini söyleyen hükümden anlaşılır (TMK m. 305). Ancak bu ilkenin sınırını da doğru anlamak gerekir: çocuğun yararı, rızanın aranmaması için **başlı başına bir sebep değildir**; sebepler kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Üstün yarar ilkesi, bu sebeplerden birinin gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilirken hâkimin bakış açısını belirler. Dosyada her iki basamak da ayrı ayrı kurulmalıdır: önce kanundaki koşulun gerçekleştiği, sonra evlât edinmenin çocuğun yararına olduğu ortaya konulmalıdır.

25 Yargıtay HGK, 21.09.2011, E. 2011/2-431, K. 2011/553.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.04.2025 · E. 2024/7588 · K. 2025/4035

Çocuğun kurumdan koruyucu aile olarak alınmış olması evlât edinmeye engel değildir; kanunda böyle bir koşul yoktur

Evlilik dışı doğan küçük, bir haftalıkken kuruma bırakılmış, altı aylıkken koruyucu aile sözleşmesiyle davacıya teslim edilmişti. Biyolojik ana ve baba üç yıl boyunca çocuğu arayıp sormamıştır; sonradan evlenip çocuğu geri istemişlerdir. Bölge adliye mahkemesi, çocuğun evlât edinme değil koruyucu aile sözleşmesiyle teslim edildiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *"...evlat edinmeyi düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nda evlat edinmenin şartları arasında "çocuğun Kurum'dan koruyucu aile olarak almamış olmak" koşulunun düzenlenmediği...*

DEĞERLENDİRME Karar, uygulamada sık karşılaşılan bir yanlış anlamayı düzeltir: **koruyucu aile ile evlât edinme birbirini dışlamaz.** Kanunda, çocuğun kurumdan koruyucu aile olarak alınmamış olması gibi bir koşul yoktur; belirleyici olan, evlât edinmek isteyenin küçüğe **bir yıl süreyle bakmış ve eğitmiş** olması ile evlât edinmenin küçüğün yararına bulunmasıdır (TMK m. 305). Kararın ikinci katkısı özen ölçütüne ilişkindir: ana ve baba çocuğu kuruma bıraktıktan sonra yıllarca arayıp sormamış, ancak kendi durumları düzeldikten sonra geri istemişlerdir; bu tutum özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesi sayılmıştır. Bu sonuç, doğumdan hemen sonra pişman olup **kısa sürede** girişimde bulunan ana baba bakımından verilen kararlardan farklıdır (TMK m. 310); belirleyici olan geçen süre ve gösterilen çabadır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2012 · E. 2010/17317 · K. 2012/2815

Ananın nerede oturduğunun bilinmediği kabul edilebilmesi için gerçek bir adres araştırması yapılmış ve bu olgunun kanıtlanmış olması gerekir

Ana babası boşanmış küçüğün velâyeti babaya verilmiş, baba sonradan evlendiği kişi küçüğü evlât edinmek istemişti. Dava dilekçesinde ananın adresinin bilinmediği belirtilmiş, mahkeme bu beyanı yeterli sayarak anaya hiç tebligat yapmamış, adres araştırması da yapmamış ve rızası aranmaksızın evlât edinmeye karar vermişti.

> *Ananın rızasının aranmama sebebi olarak kabul edilen "uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa" koşulunun varlığı için, bu kişinin yerinin uzun süreden beri tespit edilememiş olması gerekir. Bu da, bu yönde bir araştırma yapılmasını ve bu olgunun kanıtlanmış olmasını gerekli kılar.*

DEĞERLENDİRME Birinci bendin en çok suistimal edilen hâli budur. Dilekçede 'adresi bilinmiyor' yazmak, kanunun aradığı koşulu karşılamaz. Karara göre bu koşulun gerçekleşmesi için kişinin yerinin **uzun süreden beri tespit edilememiş olması** gerekir; bu da bir **araştırma yapılmasını** ve olgunun **kanıtlanmasını** zorunlu kılar. Mahkemenin yapması gereken sıra bellidir: adres kayıt sistemi üze-

rinden yerleşim yeri ve diğer adreslerin sorgulanması, gerekirse kolluk araştırması, bunlardan sonuç alınamazsa **ilânen tebligat**. Bu adımlar atılmadan kurulan hüküm, yokluğunda karar verilen kişinin hukukî dinlenilme hakkını da zedeler ve bozulur. Üvey ebeveynin evlât edinme dosyalarında bu eksiklik çok sık görülür; dosya açılırken adres araştırmasının belgeleri baştan hazırlanmalıdır.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
15.12.2011 · E. 2011/3067 · K. 2011/22302

Ana babası belli olmayan terk edilmiş küçük için rızanın aranmaması istendiğinde küçüğe kayyım atanmalıdır

Terk edilmiş hâlde bulunan bir bebek hakkında koruma kararı ve evlât edinmede ana babanın rızasının aranmaması istendi. Küçük kurumca nüfusa tescil edilmişti; ana ve babası belli değildi. Mahkeme koruma kararı verdi, ancak rızanın aranmaması istemini reddetmiştir.

> *Küçük terk edilmiş olup, davacı kurumca nüfusa tescili sağlanmıştır. Anne babası belli değildir. Yasal temsilcisi bulunmayan küçüğe kayyım atanıp, gösterdiği taktirde delillerinin toplanıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik hasımla davaya devamla yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Birinci bendin en açık hâli, ana babanın **kim olduğunun bilinmemesidir**. Bu durumda rızanın aranmaması kararı verilmesi gerektiği tartışmasızdır; ancak karar, gözden kaçan bir usul zorunluluğunu hatırlatır: ortada yasal temsilcisi bulunmayan bir küçük vardır ve davanın taraf teşkili onsuz tamamlanamaz. Bu nedenle küçüğe **kayyım atanması**, kayyımın gösterdiği delillerin toplanması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekir (TMK m. 426). Eksik hasımla yürütülen yargılama sonucunda kurulan hüküm bozulur. Kurum dosyalarında bu adımı baştan atmak, aylar süren bir bozma-yeniden yargılama döngüsünü önler.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.09.2009 · E. 2008/11572 · K. 2009/16004

Rızanın aranmaması davası çocukların ve ana babanın haklarını doğrudan etkilediğinden dava ana ve babaya yöneltilmelidir

Kurum, koruma altına alınan iki küçük hakkında, özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen ana ve babanın evlât edinmede rızasının aranmamasına karar verilmesini istemiştir. Mahkeme, ana ve babaya husumet yöneltilmeksizin davayı sonuçlandırmıştır.

> *Evlat edinmede ana babanın rızasının aranmaması kararı (TMK. m.311, 312) çocukların haklarına yönelik olduğu gibi getirdiği yükümlülükler ve doğuracağı sonuçlar bakımından önemlidir. Açıklanan nedenlerle, çocukların yasal temsilcisi olan anne ve babasına davanın yöneltilmesi , gösterdikleri takdirde delillerin toplanması ve sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik hasımla yargılamaya devam edilip hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Rızanın aranmaması kararı, ana babanın çocuk üzerindeki haklarını doğrudan etkileyen bir karardır; bu nedenle ana ve baba davanın **tarafı** olmalı, göstermeleri hâlinde delilleri toplanmalıdır. Hasımsız veya eksik hasımla yürütülen yargılama bozma sebebidir. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, kanunun bu kararın ana babaya **yazılı olarak bildirileceğini** ayrıca düzenlemiş olmasından hareketle (TMK m. 312) onların taraf olmasına gerek bulunmadığı görüşündedir. Uygulamada egemen olan çoğunluk görüşüdür ve aynı yönde başka kararlar da vardır.[26] Dolayısıyla dava baştan ana ve babayı davalı göstererek açılmalı; adresleri bilinmiyorsa usulüne uygun adres araştırması ve gerekirse ilânen tebligat yolu işletilmelidir.

12 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2015 · E. 2015/3776 · K. 2015/17156

Babanın duruşmada rızasının bulunmadığını beyan etmesi tek başına yeterli değildir; özen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği araştırılmalıdır

Boşanma sonrası velâyeti anaya verilen küçüğü, ananın sonradan evlendiği kişi evlât edinmek istemiştir. Küçüğün babası yargılama sırasında evlât edinmeye rızasının bulunmadığını beyan etmiştir. Mahkeme, başka hiçbir araştırma yapmadan, babanın rızası bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *...özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirip getirmediği tespit edilip, rapor da alınmak suretiyle tüm deliller birlikte değerlendirilerek oluşan sonuca göre karar verilmesi gerekirken, babanın rızasının bulunmadığı gerekçesiyle, yetersiz araştırma ve eksik incelemeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, üvey ebeveynin evlât edinme dosyalarındaki en yaygın hatayı düzeltir: **rızasızlık beyanı yargılamayı bitirmez.** Ana babadan biri evlât edinmeye karşı çıktığında mahkemenin yapması gereken şey davayı reddetmek değil, o kişi bakımından rızanın aranmaması koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğini **araştırmaktır**. Kararda mahkemenin gerekli araştırmayı yapması, **rapor alması** ve tüm delilleri birlikte değerlendirmesi gerektiği belirtilmiştir. Pratik sonuç şudur: dava dilekçesinde yalnızca evlât edinme talebi değil, karşı çıkması muhtemel ebeveyn bakımından **özen yükümlülüğünün ihlâl edildiği iddiası da açıkça** ileri sürülmeli ve bu iddianın delilleri (kişisel ilişki kurulmaması, nafaka ödenmemesi, uzun süreli ilgisizlik) baştan gösterilmelidir.

26 Yargıtay 18. HD, 12.01.2015, E. 2014/20480, K. 2015/31.

13 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2014 · E. 2014/14989 · K. 2014/16471

Özen yükümlülüğünün ihlâli iddiası ileri sürülmüşse davacının delilleri toplanmalı ve gösterdiği tanıklar dinlenmelidir

Bir kişi, eşinin önceki evliliğinden doğan küçüğü evlât edinmek istemiştir. Küçüğün babası davanın reddini istedi, anası ise rıza göstermiştir. Davacı, babanın çocuğa karşı özen yükümlülüğünü ihlâl ettiğini ileri sürüp tanık göstermiştir; ancak delilleri toplanmadı ve tanıkları dinlenmemiştir.

> *...çocuğa karşı özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi iddiası ve Türk Medeni Kanununun 311. maddesi koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği yönünden davacının delillerinin toplanmadığı ve gösterdiği tanıkların dinlenmediği anlaşılmaktadır. Mahkemece, tarafların tüm delillerinin toplanıp değerlendirilmesi yapılarak sonucuna göre karar vermek gerekirken, yetersiz araştırma ve eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, bir önceki ilkeyi usul yönünden tamamlar: özen yükümlülüğünün ihlâli **iddia edilmişse**, mahkeme bu iddiayı boş geçemez. Delillerin toplanması ve gösterilen tanıkların dinlenmesi zorunludur; aksi hâlde karar eksik inceleme sebebiyle bozulur. Bunun taraflar açısından anlamı şudur: **iddiayı açıkça ileri sürmek** ve **delil listesini süresinde vermek** davacının yükümlülüğüdür. Dilekçede "baba ilgilenmiyor" demekle yetinilmemeli; hangi dönemde hangi davranışın bulunmadığı, kişisel ilişki kararının uygulanıp uygulanmadığı, nafakanın ödenip ödenmediği somutlaştırılmalı ve her biri için delil gösterilmelidir. Mahkemenin sosyal inceleme raporu alması da bu araştırmanın olağan parçasıdır (TMK m. 316).

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.03.2022 · E. 2021/8467 · K. 2022/1932

Uzun süredir cezaevinde bulunan ve bu nedenle velâyet görevini yerine getiremeyen baba bakımından özen yükümlülüğünün ihlâli koşulu gerçekleşmiş sayılır

Küçüğü doğumundan beri bakan çift evlât edinme davası açmıştır. Ananın rızası vardı; hükümlü olarak cezaevinde bulunan baba ise rızasının bulunmadığını bildirmiştir. Mahkeme ve bölge adliye mahkemesi, babanın rızası bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *...davalının cezaevinde olması nedeni ile de velâyet görevini yerine getiremeyeceği gibi, TMK m. 311/2 gereğince "Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa" hükmünün somut olayda gerçekleştiği dikkate alınarak, evlat edinmede baba rızası aranmamasına karar verilerek davanın kabulü gerekirken yerinde olmayan gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ikinci bendin somut bir uygulamasıdır: özgürlüğü uzun süreli olarak kısıtlanmış ve bu sebeple velâyet görevini fiilen yerine getiremeyecek durumda olan ebeveyn bakımından koşul gerçekleşmiş sayılmıştır. Aynı

sonuca **tutukluluk** hâlinde de varılmıştır.[27] Buradaki mantık, Hukuk Genel Kurulunun koyduğu ölçütle uyumludur: ilişkinin sürdürülememesinde ebeveynin **kusurlu olup olmaması** önem taşımaz; bakılan şey, çocukla arasında canlı bir ilişkinin fiilen var olup olmadığıdır. Buna karşılık sonuç otomatik değildir: cezaevindeyken çocuğuyla düzenli görüşen, ilgilenen ve bakımına katkı sunan bir ebeveyn bakımından aynı değerlendirme yapılamaz. Belirleyici olan hükmün kendisi değil, ilişkinin fiilî durumudur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 308:** Yaş farkı ve küçüğün rızası.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası, şekil.
- **TMK m. 310:** Rızanın zamanı ve geri alınması.
- **TMK m. 312:** Rızanın aranmamasına ilişkin karar.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması, rıza yokluğu.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.

27 Yargıtay 8. HD, 14.12.2017, E. 2017/6645, K. 2017/16865.

MADDE

312

A. Küçüklerin evlât edinilmesi
V. Ana ve babanın rızası
3. Rızanın aranmaması
b. Karar

KANUN METNİ

(1) Küçük, gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlât edinenin veya evlât edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir.
(2) Diğer hâllerde, bu konudaki karar evlât edinme işlemleri sırasında verilir.
(3) Ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması hâlinde, bu konudaki karar kendisine yazılı olarak bildirilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 312 bir koşul maddesi değildir; koşullar bir önceki maddede sayılmıştır (TMK m. 311). Bu madde yalnızca o koşullara ilişkin kararın **ne zaman**, **kimin istemiyle** ve **hangi mahkemede** verileceğini düzenler. İki ayrı senaryo vardır. **Birinci fıkra**, küçüğün gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilmesi hâlinde uygulanır: karar, evlât edinenin veya aracı kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün **evlât edinecek ailenin yanına yerleştirilmesinden önce** verilir. **İkinci fıkra** ise bunun dışındaki bütün hâlleri kapsar: karar **evlât edinme işlemleri sırasında** verilir ve bağımsız bir dava konusu yapılamaz.[1] Çocuk aile yanına bir kez yerleştirildikten sonra artık birinci fıkraya göre karar verilemez.[2] **Üçüncü fıkra** ise bir bildirim kuralıdır: rıza, özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesi sebebiyle aranmıyorsa bu karar ilgili ana veya babaya **yazılı olarak bildirilir**.

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 17.09.2012, E. 2011/10202, K. 2012/21436.
2 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.

Rızanın aranmaması kararı	Ana veya babanın rızası olmadan evlât edinmeye izin veren mahkeme kararı (TMK m. 312).
Aracı kurum	Evlât edinmede aracılık faaliyetini yürüten yetkili kurum (TMK m. 312/1).
Yerleştirme	Küçüğün evlât edinecek kişi veya ailenin yanına verilmesi (TMK m. 312/1).
Yazılı bildirim	Özen sebebiyle verilen kararın ilgili ebeveyne tebliği (TMK m. 312/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 312- Madde İsviçre Medenî Kanununun 265d maddesinden alınmıştır. Birinci fıkra, küçüklerin evlât edinilmek amacıyla bu işlerle görevli bir kuruma yerleştirilmesi ve ana-babadan birinin rızasının bulunmaması hâlinde, evlât edinen veya evlât edinmeye aracılık yapan kurumun istemi üzerine, kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, hâkimin bu rızanın aranıp aranmamasına karar vermesini düzenlemektedir. Yetkili mahkeme, küçüğün yerleşim yeri mahkemesidir. İkinci fıkra, birinci fıkradaki durum dışında kalan hâllerde ana ve babanın rızasının aranıp aranmayacağı hususunda evlât edinme usulüne ilişkin maddelere yollama yapmakta; üçüncü fıkra ise, ana ve babadan birinin küçüğe özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması kararının, bu ana veya babaya yazılı olarak bildirileceğini hükme bağlamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 120*

Gerekçe, maddenin üç fıkrasını sırayla açıklar; ancak iki noktada metinle karşılaştırılmayı gerektirir. **Birincisi yetkidir:** gerekçe "küçüğün **yerleşim yeri** mahkemesi" derken kanun metni "onun **oturduğu yer** mahkemesi" der. Aradaki fark önemsiz değildir. Yerleşim yeri, kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir ve küçüğün yerleşim yeri kural olarak ana babasının yerleşim yeridir (TMK m. 21); oysa kurum korumasındaki bir çocuk çoğu zaman bambaşka bir ilde bulunur. Uygulama bu nedenle kanundaki **oturma** ölçütünü esas almakta ve yetkili mahkemeyi çocuğun fiilen kaldığı yere göre belirlemektedir.[3] **İkincisi "kural olarak" ifadesidir:** gerekçe de metin gibi kararın yerleştirmeden önce verilmesini "kural olarak" diye niteler. Bu ifadenin bir istisnaya işaret edip etmediği uzun süre tartışılmış, Hukuk Genel Kurulu çoğunluğu aile yanına yerleştirmeden sonra artık birinci fıkraya başvurulamayacağı sonucuna varmıştır.[4] Ayrıca gerekçenin metinde açıklamadığı bir nokta vardır: maddede iki kez geçen "yerleştirilme" sözcüğünden ikincisinin neyi anlattığı gerekçede de belirtilmemiş, bu boşluk kaynak İsviçre hükmü ve aracılık mevzuatı yorumlanarak doldurulmuştur. Tasarının 312. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

3 Yargıtay 2. HD, 19.02.2013, E. 2012/9309, K. 2013/4102.
4 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.

Bu maddenin 743 sayılı Kanun'da **karşılığı yoktur.** Eski Kanun'a 1990 yılında eklenen 254/a maddesi rızanın aranmayacağı hâlleri saymakla yetinmiş; bu hâllerin varlığına **kim tarafından**, **ne zaman** ve **hangi mahkemede** karar verileceğini düzenlememişti. Bunun bir sebebi, eski sistemde evlât edinmenin bir mahkeme hükmüyle değil, **sulh hâkiminin izni üzerine düzenlenen resmî bir senetle** kurulmasıdır (m. 256); böyle bir yapıda ayrı bir "rızanın aranmaması davası" düşünülmemişti. Yeni Kanun evlât edinmeyi bütünüyle yargısal bir sürece bağlayınca, rızanın aranmaması meselesinin de usulünü belirlemek gerekmiş ve bu madde konulmuştur. Böylece üç soru ilk kez açık kurala bağlanmıştır: **kim isteyebilir** (evlât edinen veya aracı kurum), **ne zaman** (yerleştirmeden önce ya da evlât edinme işlemleri sırasında) ve **hangi mahkeme** (küçüğün oturduğu yer). Üçüncü fıkradaki **yazılı bildirim** yükümlülüğü de yenidir ve eski Kanun'da hiçbir karşılığı bulunmamaktadır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 254/a – (Ek: 14/11/1990 - 3678/5 md.) Kim olduğu veya nerede bulunduğu uzun süreden beri bilinmeyen ya da sürekli temyiz kudretinden yoksun bulunan ana veya babanın rızası aranmaz. Madde 256 – (Değişik: 14/11/1990 - 3678/7 md.) Evlat edinme, evlat edinenin oturduğu yer sulh hakiminin izni üzerine yapılacak resmi bir senetle olur ve evlat edinme doğum kütüğüne yazılır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 254/a ve 256

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 312
Kararın usulü	Düzenlenmemişti	Ayrı maddede düzenlendi
İsteyebilecekler	Belirtilmemişti	Evlât edinen veya aracı kurum (m. 312/1)
Kararın zamanı	Belirtilmemişti	Yerleştirmeden önce veya işlemler sırasında
Yetkili mahkeme	Belirtilmemişti	Küçüğün oturduğu yer (m. 312/1)
Bildirim	Hüküm yoktu	Yazılı bildirim zorunlu (m. 312/3)
Evlât edinmenin kuruluşu	Sulh hâkiminin izniyle resmî senet (m. 256)	Mahkeme kararı (TMK m. 315)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Buna karşılık iki fıkranın sınırı, yıllarca süren bir görüş ayrılığına konu olmuştur. Tartışma şudur: kuruma yerleştirilmiş bir çocuk, evlât edinecek ailenin yanına verildikten **sonra** kurumun hâlâ birinci fıkraya dayanarak rızanın aranmaması kararı isteyip isteyemeyeceği. Daire kararlarında bu soruya uzun süre **hayır** yanıtı verilmiş, ancak bu kararların çoğu **oy çokluğuyla** alınmış ve azınlık, çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa yerleştirmeden sonra da karar verilebilmesi gerektiğini savunmuştur.[5] Mesele 2020 yılında Hukuk Genel Kurulunca karara bağlanmıştır: maddede geçen ikinci "yerleştirilme" ifadesi **evlât edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirme** anlamına gelir ve bu andan

5 Yargıtay 2. HD, 13.09.2012, E. 2011/9530, K. 2012/21110.

sonra birinci fıkraya göre karar verilemez; değerlendirme evlât edinme davası içinde, bütün deliller birlikte incelenerek yapılır.[6] Bu karar da oy çokluğuyla alınmıştır; azınlık, "kural olarak" ifadesinin bir istisnaya işaret ettiği ve çocuğun üstün yararının gözetilmesi gerektiği görüşündedir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; rızanın aranmaması kararının usulü ilk kez düzenlendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Niteliği	Koşul değil, karar usulü hükmüdür	Yargıtay HGK, K. 2020/1057
Birinci fıkra	Kuruma yerleştirme hâli	TMK m. 312/1
İsteyebilecekler	Evlât edinen veya aracı kurum	Yargıtay HGK, K. 2020/1057
Ana babanın kendisi	İsteyemez	Yargıtay 2. HD, K. 2011/14804
Zamanı	Aile yanına yerleştirmeden önce	Yargıtay HGK, K. 2020/1057
Yerleştirmeden sonra	Birinci fıkra uygulanmaz	Yargıtay HGK, K. 2020/1057
İkinci fıkra	Evlât edinme işlemleri sırasında	TMK m. 312/2
Bağımsız dava	Açılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2012/21436
Koruma kararı	Tek başına yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2012/29697
Yetkili mahkeme	Küçüğün oturduğu yer	Yargıtay 2. HD, K. 2013/4102
Yetkinin niteliği	Kesin yetki değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/187
Rızanın tespiti	Kurum isteyemez	Yargıtay 2. HD, K. 2012/30659
Üçüncü fıkra	Karar yazılı bildirilir	TMK m. 312/3

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 265d maddesinden alınmıştır. Gerekçe üç fıkrayı ayrı ayrı açıklar. **Birinci fıkra**, küçüklerin evlât edinilmek amacıyla bu işlerle görevli bir kuruma yerleştirilmesi ve ana babadan birinin rızasının bulunmaması hâlinde, evlât edinen veya aracı kurumun istemi üzerine, kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce hâkimin karar vermesini düzenler. Gerekçe burada bir de yetki açıklaması yapar: **"Yetkili mahkeme, küçüğün yerleşim yeri mahkemesidir."** Kanun metni ise "oturduğu yer mahkemesi" der; uygulamada esas alınan bu ikinci ölçüttür, çünkü kurum korumasındaki bir çocuğun yerleşim yeri ile fiilen kaldığı yer çoğu zaman ayrışır.[7] **İkinci fıkra**

6 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.

için gerekçe, birinci fıkradaki durum dışında kalan hâllerde evlât edinme usulüne ilişkin maddelere yollama yapıldığını söyler. **Üçüncü fıkra** ise özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmemesi sebebiyle rızanın aranmaması kararının ilgili ana veya babaya yazılı olarak bildirileceğini hükme bağlar. Tasarının 312. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede en çok yapılan hata, **yanlış fıkraya dayanarak bağımsız bir dava açmaktır.** Çocuk hakkında koruma kararı alınmış ve kuruma yerleştirilmiş olması, birinci fıkra kapsamına girmeye yetmez; birinci fıkra, küçüğün **gelecekte evlât edinilmek amacıyla** kuruma yerleştirilmesi hâline ilişkindir ve evlât edindirme işlemlerinin fiilen başlamış olması gerekir.[8] Çocuk zaten koruyucu aile ya da evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesiyle bir ailenin yanına verilmişse artık birinci fıkra işlemez; istem, ileride açılacak **evlât edinme davası içinde** ileri sürülmelidir.[9] Bu kurala uyulmadan açılan dava, koşullar esasen gerçekleşmiş olsa bile **dinlenebilirlik yokluğundan** reddedilir. İkinci bir nokta talep hakkına ilişkindir: birinci fıkra kapsamındaki istemi yalnızca evlât edinen veya aracı kurum ileri sürebilir; ana veya baba, diğer ebeveynin rızasının aranmaması için tek başına dava açamaz.[10] Üçüncü nokta yetkidir: maddedeki yetki **kesin yetki değildir**; süresinde usulüne uygun bir itiraz yoksa mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez.[11]

II. Maddenin Yapısı

- **Niteliği:** Koşulları değil, kararın usulünü düzenler.[12]
- **Koşullar:** Bir önceki maddede sayılmıştır (TMK m. 311).
- **Birinci fıkra:** Kuruma yerleştirme hâli (TMK m. 312/1).
- **İkinci fıkra:** Diğer bütün hâller (TMK m. 312/2).
- **Üçüncü fıkra:** Kararın yazılı bildirimi (TMK m. 312/3).
- **İlk adım:** Çocuğun kurum aracılığıyla mı edinileceğini belirlemek.

III. Kararı İsteyebilecek Kişiler

- **Birinci fıkrada:** Evlât edinen veya aracı kurum.[13]

7 Yargıtay 2. HD, 19.02.2013, E. 2012/9309, K. 2013/4102.
8 Yargıtay 2. HD, 10.12.2012, E. 2011/17897, K. 2012/29697.
9 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.
10 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/10286, K. 2011/14804.
11 Yargıtay 2. HD, 17.01.2011, E. 2010/21297, K. 2011/187.
12 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.
13 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.

- **Aracı kurum:** Aracılık faaliyetini yürüten yetkili kurum (TMK m. 320).
- **Ana veya baba:** Tek başına isteyemez.[14]
- **Kurumun tespit istemi:** Kanunda öngörülmemiştir.[15]
- **Kendi rızası:** Ana baba mahkemede açıklar (TMK m. 309).
- **Sıfat denetimi:** Dava açmadan önce yapılmalıdır.

IV. Kararın Zamanı

- **Birinci fıkrada:** Aile yanına yerleştirmeden önce.[16]
- **Yerleştirme:** Evlât edinecek kişi veya ailenin yanına verilme.
- **İkinci fıkrada:** Evlât edinme işlemleri sırasında.[17]
- **Bağımsız dava:** Açılamaz.[18]
- **İki an da yoksa:** Dava reddedilir.[19]
- **Koruyucu aile:** İstem evlât edinme davasına saklanır.[20]

V. Kuruma Yerleştirme ile Koruma Kararı Farkı

- **Birinci fıkranın amacı:** Gelecekte evlât edinilmek üzere yerleştirme.
- **Koruma kararı:** Farklı bir amaca hizmet eder (5395 s. K. m. 5).
- **Tek başına yetmez:** Koruma kararı süreci başlatmaz.[21]
- **Aranan belge:** Evlât edindirme işlemlerinin başladığına dair kayıt.
- **Bakım tedbiri:** Evlât edindirme anlamına gelmez.
- **Sonuç:** Koşul yoksa esasa girilmeden ret.

VI. Yetkili Mahkeme

- **Ölçüt:** Küçüğün oturduğu yer (TMK m. 312/1).
- **Kurumdaki çocuk:** Kuruluşun bulunduğu yer.[22]
- **Belirleyici olmayan:** Nüfusa kayıtlı olunan yer.
- **Gerekçedeki ifade:** Küçüğün yerleşim yeri mahkemesi.
- **Niteliği:** Kesin yetki değildir.[23]
- **Sonucu:** Süresinde itiraz yoksa mahkeme davaya bakar.

14 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/10286, K. 2011/14804.
15 Yargıtay 2. HD, 17.12.2012, E. 2011/18166, K. 2012/30659.
16 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.
17 Yargıtay 2. HD, 23.03.2015, E. 2014/16086, K. 2015/5142.
18 Yargıtay 2. HD, 17.09.2012, E. 2011/10202, K. 2012/21436.
19 Yargıtay 18. HD, 02.04.2015, E. 2014/17405, K. 2015/4947.
20 Yargıtay 2. HD, 28.01.2013, E. 2013/113, K. 2013/2100.
21 Yargıtay 2. HD, 10.12.2012, E. 2011/17897, K. 2012/29697.
22 Yargıtay 2. HD, 19.02.2013, E. 2012/9309, K. 2013/4102.
23 Yargıtay 2. HD, 17.01.2011, E. 2010/21297, K. 2011/187.

VII. Kararın Bildirimi ve Etkisi

- **Yazılı bildirim:** Özen sebebiyle verilen kararda zorunludur (TMK m. 312/3).
- **Amaç:** İlgili ebeveynin karardan haberdar olması.
- **Husumet:** Ana ve babaya yöneltilir.[24]
- **Kesinleşme:** Evlât edinme davası öncesinde beklenir (TMK m. 311).
- **İspat yükü:** İsteyen taraftadır.[25]
- **Rıza yokluğu:** İlişkinin kaldırılması sebebidir (TMK m. 317).

UYGULAMA NOTU

Bu maddede yapılacak ilk iş **doğru fıkrayı seçmektir**; çünkü yanlış fıkraya dayanan dava, koşullar gerçekleşmiş olsa bile reddedilir. Burada sorulacak soru, **çocuğun şu anda nerede olduğudur**. Çocuk henüz aracı kurumdaysa ve evlât edinecek aile yanına verilmemişse birinci fıkra işler; bu durumda rızanın aranmaması kararı **hemen**, çocuk aileye teslim edilmeden önce istenmelidir. Buna karşılık çocuk koruyucu aile ya da evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesiyle bir ailenin yanına verilmişse birinci fıkra kapısı kapanmıştır; istem artık **evlât edinme davasının içinde** ileri sürülmelidir. Bu ayrım yapılırken çocuğun yalnızca **koruma kararıyla** kuruma yerleştirilmiş olmasının yetmediği bilinmelidir: birinci fıkra, çocuğun gelecekte evlât edinilmek amacıyla yerleştirilmesini arar; dosyaya evlât edindirme işlemlerinin fiilen başladığını gösteren belge konulmalıdır. **Sıfat bakımından** yalnızca evlât edinen ile aracı kurumun birinci fıkraya göre dava açabileceği unutulmamalıdır; ana veya baba, diğer ebeveynin rızasının aranmaması için tek başına dava açamaz. Kurum bakımından istem türü de karıştırılmamalıdır: kanun kuruma "rızanın bulunduğunun tespiti" için değil, "rızanın **aranmaması**" için dava açma yetkisi vermiştir. **Yetki bakımından** dava küçüğün fiilen oturduğu yer mahkemesinde açılmalıdır; yanlış yerde açılmışsa karşı taraf süresinde itiraz etmedikçe dava görülmeye devam eder, çünkü bu yetki kesin değildir. Karşı taraf yetki itirazını cevap dilekçesiyle ve süresinde ileri sürmelidir. Son olarak, özen yükümlülüğünün ihlâli sebebiyle verilen kararın ilgili ebeveyne **yazılı olarak bildirilmesi** gerektiği ve evlât edinme davası sonuçlandırılmadan önce bu kararın **kesinleşmiş** olması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

24 Yargıtay 2. HD, 28.09.2009, E. 2008/11572, K. 2009/16004.
25 Yargıtay 18. HD, 08.09.2014, E. 2014/4973, K. 2014/12193.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.12.2020 · E. 2017/1926 · K. 2020/1057

Madde, rızanın aranıp aranmayacağına ilişkin kararın ne zaman ve hangi usulle verileceğini düzenler; birinci fıkra kuruma yerleştirme hâline, ikinci fıkra diğer hâllere ilişkindir

Kurum koruması altındaki bir küçük, iki günlükken koruma altına alınmış, on bir günlükken evlât edinme öncesi geçici bakım sözleşmesiyle bir ailenin yanına yerleştirilmişti. Kurum, bu yerleştirmeden sonra rızanın aranmaması kararı istemiştir. Uyuşmazlık, kuruma yerleştirilmesinden sonra bu kararın verilip verilemeyeceği noktasında toplanmıştır.

> *TMK'nın 312. maddesi ile kanun koyucu evlat edinilecek küçüğün ana ve babasının rızasının aranıp aranmayacağına ilişkin kararın ne zaman ve hangi usulle verileceğini düzenlemiştir. Hükmün birinci fıkrası, küçüklerin gelecekte evlat edinilmek amacıyla bu işlerle görevli bir kuruma yerleştirilmesi ve ana babadan birinin rızasının bulunmaması hâline ilişkin iken, ikinci fıkrası, diğer hallerde rıza aranmama kararının zamanına ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Bu cümle, maddenin yapısını tek bakışta gösterir.

312. madde bir koşul maddesi değildir

; koşullar bir önceki maddede sayılmıştır (TMK m. 311). Bu madde yalnızca o koşullara ilişkin kararın **ne zaman** ve **hangi usulle** verileceğini düzenler. İki fıkra iki ayrı senaryoya karşılık gelir: **birinci fıkra**, küçüğün gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirildiği hâlde uygulanır; **ikinci fıkra** ise bunun dışındaki bütün hâlleri kapsar ve kararın evlât edinme işlemleri sırasında verileceğini söyler. Dolayısıyla dosyada atılacak ilk adım, çocuğun kurum aracılığıyla mı yoksa kurum dışından mı evlât edinileceğini belirlemektir; bu belirleme, davanın ne zaman ve nasıl açılacağını doğrudan etkiler.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
23.12.2020 · E. 2017/1926 · K. 2020/1057

Birinci fıkraya göre rızanın aranmaması kararını isteme hakkı evlât edinene veya evlât edinmeye aracılık eden kuruma aittir

Aynı uyuşmazlıkta Hukuk Genel Kurulu, birinci fıkra kapsamında bu kararı kimin isteyebileceğini ve aracı kurumun hangi kuruluş olduğunu ayrıca ortaya koydu.

> *TMK'nın 312/1 hükmü gereğince ana ve babanın rızasının aranmaması kararının verilmesini talep hakkı evlat edinene veya evlat edinmeye aracılık eden aracı kuruma aittir.*

DEĞERLENDİRME Talep hakkının **sınırlı** olması, uygulamada sık karşılaşılan bir hatanın kaynağıdır. Birinci fıkra kapsamında bu kararı yalnızca **evlât edinen** ile **evlât edinmeye aracılık yapan kurum** isteyebilir. Küçüğün anası veya babası

kendi başına, diğer ebeveynin rızasının aranmamasına karar verilmesini isteyemez.[26] Kararda ayrıca aracı kurumun hangi kuruluş olduğu da açıklanmıştır: evlât edinmede aracılık faaliyetleri mevzuat gereği tek bir kurum tarafından yürütülür; bugün bu görev Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili genel müdürlüğüne aittir (TMK m. 320). Dava açılırken davacının sıfatı bu çerçevede kontrol edilmelidir; aksi hâlde dava dinlenebilir olmaktan çıkar.

3 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
23.12.2020 · E. 2017/1926 · K. 2020/1057

Maddede geçen ikinci yerleştirme ifadesi, küçüğün evlât edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesini anlatır; karar bundan önce verilmelidir

Hukuk Genel Kurulunda, madde metnindeki iki ayrı 'yerleştirilme' ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışılmıştır. İlki küçüğün kuruma yerleştirilmesini anlatıyordu; ikincisinin neyi kastettiği ise ne kanunda ne gerekçede açıklanmıştı. Kurul, kaynak İsviçre hükmünü ve aracılık mevzuatını incelemiştir.

> *...madde metninde geçen ikinci "yerleştirilme" ifadesinin küçüğün evlat edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesi olarak anlamak gereklidir. Diğer bir deyişle, bu fıkra kapsamında düzenlenen ana ve/veya babanın rızasının aranıp aranmayacağına yönelik karar, aracı kuruma yerleştirilen küçüğün evlat edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesinden önce verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Bu yorum, maddenin en tartışmalı noktasını çözer. Metinde iki kez geçen 'yerleştirilme' sözcüğü farklı şeyleri anlatır: **birincisi** küçüğün aracı kuruma yerleştirilmesidir, **ikincisi** ise küçüğün evlât edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesidir. Kurul bu sonuca iki dayanakla varmıştır: kaynak İsviçre hükmünün metni ve aracılık mevzuatındaki tanım; bu mevzuata göre geçici bakım sözleşmesinin imzalanmasından sonra küçük, en az bir yıl süreyle bakım ve eğitimi için uygun görülen kişi veya eşlerin yanına **yerleştirilir**. Sonuç uygulama açısından nettir: birinci fıkra kapsamındaki karar, çocuk aileye teslim edilmeden **önce** alınmalıdır. Bu, kurum dosyalarında sürecin en başında atılması gereken adımdır.

4 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
23.12.2020 · E. 2017/1926 · K. 2020/1057

Küçük evlât edinecek ailenin yanına yerleştirildikten sonra artık birinci fıkraya göre karar verilemez; değerlendirme evlât edinme davası içinde yapılır

Somut olayda küçük, rızanın aranmaması kararı istenmeden önce geçici bakım sözleşmesiyle ailenin yanına yerleştirilmişti. Yerel mahkeme kurumun istemini kabul etmiş, Özel Daire bozmuş, yerel mahkeme direnmişti.

26 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/10286, K. 2011/14804.

> *...bu aşamada yani evlat edinme davası açılmadan önce TMK'nın 312/1. maddesi gereğince ana ve baba rızasının aranmaması kararı verilmesinin mümkün olmadığı, bu hususa ilişkin değerlendirmenin TMK'nın 312/2. maddesi uyarınca evlat edinme davası sırasında yapılması gerektiği, ki bu yasal düzenleme ile evlat edinme davası içerisinde anne ve babanın rızasının aranmamasını gerektiren şartların bulunup bulunmadığının bütün deliller ve iddialar birlikte değerlendirilerek küçüğün üstün yararı neyi gerektirir ise mahkemenin buna karar verebilmesi amacının esas alındığı...*

DEĞERLENDİRME Kurul, geç kalınmış bir birinci fıkra talebinin reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir; ancak gerekçesi biçimsel değildir. Kararın mantığı şudur: çocuk zaten aileye teslim edilmişse, artık rızanın aranmaması meselesi **evlât edinme davasının içinde**, bütün deliller ve iddialar birlikte değerlendirilerek ve çocuğun üstün yararı neyi gerektiriyorsa ona göre çözülmelidir. Böylece biyolojik ana babanın savunması ile evlât edinmenin çocuk için uygun olup olmadığı **aynı dosyada** karara bağlanır. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, birinci fıkradaki 'kural olarak' ifadesinden hareketle yerleştirmeden sonra da karar verilebileceği ve çocuğun üstün yararının bunu gerektirdiği görüşündedir. Uygulamada egemen olan çoğunluk görüşüdür: **geç kalınan talep reddedilir, konu evlât edinme davasına taşınır.**

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.12.2012 · E. 2011/17897 · K. 2012/29697

Koruma kararıyla kuruma yerleştirilen küçükte evlât edinme işlemlerinin başladığı ileri sürülmüyorsa rızanın aranmaması koşulu henüz gerçekleşmemiştir

Küçükler, çocuk mahkemesinin koruma kararıyla davacı kuruma yerleştirilmişti. Kurum, evlât edinmede ana babanın rızasının aranmamasına karar verilmesini istemiştir; ancak dosyada küçükler hakkında evlât edinme işlemlerinin başladığına ilişkin bir iddia veya belge bulunmuyordu.

> *Evlat edinmede ana babanın rızasının aranmamasına karar verilmesi istenilen küçükler Sivas Çocuk Mahkemesinin 08.06.2009 tarihli koruma kararı ile davacı kuruma yerleştirilmişlerdir. Küçüklerin evlat edinme işlemlerinin başladığı da iddia edilmediğine göre ana babanın rızasının aranmaması koşulu henüz gerçekleşmediğinden davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, uygulamada çok sık yapılan bir hatayı gösterir: çocuğun **koruma kararıyla** kuruma yerleştirilmiş olması, tek başına birinci fıkra kapsamına girmeye yetmez. Birinci fıkra, küçüğün **gelecekte evlât edinilmek amacıyla** kuruma yerleştirilmesi hâline ilişkindir. Koruma kararı (5395 s. K. m. 5) ise farklı bir amaca hizmet eder ve kendiliğinden bir evlât edindirme süreci başlatmaz. Bu nedenle kurum dosyasında rızanın aranmaması isteminde bulunulurken, çocuk hakkında **evlât edindirme işlemlerinin fiilen başladığını** gösteren belgelerin

dosyaya konması gerekir. Aksi hâlde dava, esasa hiç girilmeden koşul yokluğundan reddedilir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2012 · E. 2011/10202 · K. 2012/21436

Hakkında koruma kararı verilip kuruma yerleştirilen küçükte rızanın aranmaması kararı, evlât edinme davasından bağımsız olarak istenemez

Talebe konu çocuk hakkında koruma kararı verilmiş ve çocuk kuruma yerleştirilmişti. Kurum, evlât edinme davasından ayrı bir dava açarak ana baba rızasının aranmamasına karar verilmesini istemiştir; mahkeme bu istemi kabul etmiştir.

> *...talebe konu edilen çocuk hakkında koruma kararı verilip, kuruma yerleştirildiği ve bu nedenle evlat edinmede ana-baba rızası aranmaması kararının ilerde açılabilecek evlat edinme davası içinde istenebileceği anlaşılmaktadır (TMK.md.312/2). Bu durumda; rızanın aranmaması kararının evlat edinme kararından bağımsız olarak talep edilebilmesi söz konusu değildir. Dinlenebilme koşulları bulunmadığından talebin reddine karar verilmesi gerekirken, kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ikinci fıkranın sonucunu en açık biçimde ortaya koyar: bu kapsamdaki dosyalarda rızanın aranmaması **ayrı ve bağımsız bir dava konusu olamaz**; istem ancak evlât edinme davasının içinde ileri sürülebilir. Bunun pratik anlamı, açılacak davanın türünü ve zamanını belirlemesidir. Bağımsız açılan dava, koşulları esasen gerçekleşmiş olsa bile **dinlenebilirlik** yokluğundan reddedilir. Aynı sonuca daha sonraki tarihli kararlarda da varılmıştır.[27] Karar oy çokluğuyla verilmiştir; bu konu, Daire içinde uzun süre görüş ayrılığı yaratmış ve nihayet Hukuk Genel Kurulunca çözülmüştür.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.03.2015 · E. 2014/16086 · K. 2015/5142

Ana baba rızasının aranmaması kararının evlât edinme işlemi sırasında talep edilmesi hem mümkün hem gereklidir

Kuruma yerleştirilen bir küçük hakkında velâyetin kaldırılması ve evlât edinmede ananın rızasının aranmaması istendi. Mahkeme, rızanın aranmamasına ilişkin istemi reddetmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *...ana baba rızasının aranmaması kararının evlat edinme işlemi sırasında (TMK.m.312/2) talep edilmesinin mümkün ve gerekli olduğunun anlaşılmasına göre, yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Kararın kullandığı ifade dikkat çekicidir: evlât edinme işlemi sırasında talep etmek yalnızca **mümkün** değil, aynı zamanda **gereklidir**. Yani bu, tarafların seçebileceği iki yoldan biri değildir; ikinci fıkra kapsamındaki dosyalarda

27 Yargıtay 2. HD, 23.03.2015, E. 2014/16086, K. 2015/5142.

izlenmesi zorunlu olan tek yoldur. Bunun bir yararı da vardır: rızanın aranmaması ile evlât edinmenin koşulları aynı dosyada, aynı delillerle ve aynı anda değerlendirilir; böylece önce rızanın aranmamasına karar verilip sonra evlât edinme davasının başka bir sebeple reddedilmesi gibi çocuğu iki kez yıpratan bir sonuç önlenir. Karar oy çokluğuyla verilmiştir.

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
02.04.2015 · E. 2014/17405 · K. 2015/4947

Rızanın aranmaması kararı ya küçüğün kuruma yerleştirilmesinden önce ya da evlât edindirme işlemi sırasında alınır; iki durum da yoksa dava reddedilir

Küçük, bakımının sağlanamaması nedeniyle çocuk mahkemesinin bakım tedbiri kararıyla kuruma yerleştirilmiş ve o tarihten beri kurumda kalmıştı. Kurum, aradan geçen sürenin ardından ananın rızasının aranmaması için dava açmıştır; dosyada evlât edindirme işlemlerinin başladığına dair bir belge yoktu. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Öyleyse yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler dikkate alındığında koşulların oluşması durumunda küçüğün evlat edindirilmesinde ana babasının rızasının aranmaması kararının ya küçüğün kuruma (yurda) yerleştirilmesinden önce alınması veya evlat edindirme işlemi sırasında alınması gerekir. Somut olayda belirtilen bu iki durumda gerçekleşmediğinden koşulları oluşmayan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, iki fıkrayı tek bir uygulama kuralına indirger: rızanın aranmaması kararı **ya yerleştirmeden önce ya da evlât edindirme işlemi sırasında** alınır; bu iki andan hiçbiri gerçekleşmemişse dava koşulsuz kalır ve reddedilir. Aynı kural sonraki yıllarda da aynen uygulanmıştır.[28] Dosya buna göre kurulmalıdır: kurum, evlât edindirme işlemlerinin fiilen başladığını gösteren belgeyi (yerleştirme formu, geçici bakım sözleşmesi öncesi işlem kaydı) dosyaya koymalı; böyle bir belge yoksa dava beklemeye alınmalıdır. Uzun süredir kurumda kalan bir çocuk için 'ileride evlât edindirilebilir' gerekçesiyle açılan dava sonuç vermez.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.09.2014 · E. 2014/4973 · K. 2014/12193

Rızanın aranmaması istemi reddedilirken hem zamanlama kuralı hem de özen yükümlülüğünün ihlâlinin kanıtlanamamış olması birlikte gözetilir

Küçüğün evlât edindirilmesinde ana babasının rızasının aranmaması istendi. Mahkeme davayı reddetmiştir; karar davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 312. maddesi uyarınca küçük gelecekte evlat edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin*

28 Yargıtay 8. HD, 01.03.2018, E. 2017/7238, K. 2018/3061.

rızası eksik olursa, rızanın aranıp aranmayacağı hususunun, evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce mahkemece karara bağlanacağı, diğer hallerde ise bu konudaki kararın evlat edinme işlemleri sırasında verileceği, kaldı ki davalı babanın, küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmediğinin kanıtlanamamış bulunması gözetildiğinde...

DEĞERLENDİRME Bu onama kararı, iki ayrı denetimin **birlikte** yapıldığını gösterir. Mahkeme önce zamanlama kuralına bakar: istemin yerleştirmeden önce mi yoksa evlât edinme işlemleri sırasında mı ileri sürüldüğü. Ardından esasa geçer: kanunda sayılan koşullardan birinin gerçekleşip gerçekleşmediği (TMK m. 311). Kararda ikinci denetimin sonucu belirleyici olmuştur: özen yükümlülüğünün yeterince yerine getirilmediği **kanıtlanamamıştır**. Buradan çıkan uygulama dersi açıktır: ispat yükü, rızanın aranmamasını isteyen taraftadır. Zamanlama kuralına uygun davranmak davayı kazandırmaz; koşulun gerçekleştiğinin ayrıca ortaya konulması gerekir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2013 · E. 2012/9309 · K. 2013/4102

Yetkili mahkeme küçüğün oturduğu yer mahkemesidir; kurumda kalan çocuk bakımından bu yer kurumun bulunduğu yerdir

Evlât edindirme hizmetlerinden yararlandırılması istenen küçükler bir çocuk yurduna yerleştirilmişti ve dava tarihi itibarıyla o yerde oturuyorlardı. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Küçük çocuk gelecekte evlat edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana babadan birinin rızası eksik olursa, evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce onun "oturduğu yer mahkemesi" bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir (TMK. md. 312/1). Evlat edinmede ana baba rızasının aranmamasına ilişkin davalarda yetkili mahkeme küçüğün bulunduğu yer mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Yetki kuralı maddenin birinci fıkrasında yer alır ve ölçütü **küçüğün oturduğu yerdir**; evlât edinenin veya kurumun merkezinin bulunduğu yer değil. Kurum korumasındaki çocuklarda bu yer, çocuğun fiilen kaldığı kuruluşun bulunduğu yerdir. Küçüğün nüfusa kayıtlı olduğu yer ya da ana babasının yerleşim yeri belirleyici değildir. Gerekçe bu noktada metinden biraz farklı bir ifade kullanır ve 'küçüğün **yerleşim yeri** mahkemesi' der; uygulamada esas alınan ise kanundaki **oturma** ölçütüdür, çünkü kurum korumasındaki bir çocuğun yerleşim yeri ile fiilen kaldığı yer çoğu zaman ayrışır.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2011 · E. 2010/21297 · K. 2011/187

Maddedeki yetki kesin yetki değildir; süresinde usulüne uygun bir yetki itirazı yoksa mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez

Küçük, bir çocuk yuvasında kalıyordu ve orada oturduğu dosyadaki kanıtlardan anlaşılıyordu. Davalı taraf yetki itirazında bulunmamış olmasına rağmen mahkeme kendiliğinden yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 312.maddesindeki "yetki" "kesin yetki" olmayıp, süresi içinde usulüne uygun bir yetki itirazının bulunması halinde mahkeme tarafından incelenebilir. Davalı tarafın bu yönde bir yetki itirazı bulunmamaktadır. Bu nedenlerle davanın esasının incelenmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde re'sen yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmediğinden hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu ayrım, davanın kaderini değiştirebilecek kadar önemlidir. Maddedeki yetki **kesin yetki değildir**; dolayısıyla hâkim bunu kendiliğinden gözetemez. Yetki itirazı, süresinde ve usulüne uygun biçimde **ilk itiraz** olarak ileri sürülmezse mahkeme davaya bakmakla yükümlüdür (HMK m. 116, 117). Uygulamada bunun iki yönlü sonucu vardır. **Davacı bakımından:** yanlış yerde açılan dava, karşı taraf itiraz etmediği sürece görülmeye devam eder. **Davalı bakımından:** yetki itirazı cevap dilekçesiyle ve süresinde ileri sürülmezse bu hak kaybedilir. Kendiliğinden verilen yetkisizlik kararı ise bozma sebebidir.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2011 · E. 2011/10286 · K. 2011/14804

Küçüğün anası, babanın evlât edinmede rızasının aranmamasına ilişkin karar verilmesini mahkemeden isteyemez

Evlilik dışı doğan bir küçüğün anası mahkemeye başvurarak hem kendi rızasının tespitini hem de babanın rızasının aranmamasını istemiştir. Çocuğun babası hukuken belli değildi. Mahkeme her iki istemi de reddetmiştir.

> *Bu halde, evlat edinmede babanın rızasının aranmamasına ilişkin karar, çocuk evlat edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilmiş ise evlat edinmede aracılık yapan kurumun veya evlat edinenin başvurusu üzerine verilir (TMK m. 312/1). Diğer hallerde bu konudaki karar evlat edinme işlemleri sırasında verilir (TMK m. 312/2). Küçüğün annesinin, babanın evlat edinmede rızasının aranmamasına ilişkin mahkemeden karar istemesi yasal olarak mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, talep hakkının kime ait olduğunu somut bir örnekle gösterir. Birinci fıkra kapsamında bu istem yalnızca **evlât edinen** veya **aracı kurum** tarafından ileri sürülebilir; diğer hâllerde ise karar zaten evlât edinme işlemleri sırasında verilir. Küçüğün anası, bu iki sıfattan hiçbirine sahip değildir; dolayısıyla diğer ebeveynin rızasının aranmaması için tek başına dava açamaz. Bu sonuç, uygulamada çok karşılaşılan bir yanlışı önler: ana babadan biri, evlât edinme süreci henüz başlamadan diğerinin rızasını hukuken devre dışı bıraktırmak isteyemez. Buna karşılık

ananın **kendi rızasının tespiti** istemi farklıdır ve mahkemece tutanağa geçirilerek karşılanmalıdır (TMK m. 309).

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2012 · E. 2011/18166 · K. 2012/30659

Kanun kuruma, rızanın bulunduğunun tespiti için dava açma yetkisi vermemiştir; kurumun isteyebileceği şey rızanın aranmaması kararıdır

Evlilik dışı doğan küçük, doğumundan bir gün sonra kuruma teslim edilmişti. Kurum, evlât edinmede ananın rızasının **bulunduğunun tespitini** istemiştir; mahkeme ise istek dışına çıkarak ana ve babanın rızasının aranmamasına karar vermiştir.

> *Öte yandan, Yasa, kuruma, rızanın bulunduğunun tespiti için mahkemeye başvuruda bulunma yetkisi tanımamış, 311. maddedeki koşulların varlığı halinde ana ve babadan birinin rızası eksik ise, ve 312. maddenin (1.) fıkrası gereğince "rızanın aranmaması kararı isteme" yetkisi vermiştir. Başka bir ifade ile yasa olumsuz durumu düzenlemiştir. Bu husus gözetilmeden isteğin reddi yerine yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Kararın deyişiyle kanun **olumsuz durumu** düzenlemiştir: kurumun dava yoluyla isteyebileceği şey, rızanın var olduğunun tespiti değil, koşulları varsa rızanın **aranmamasıdır**. İki istem birbirinin yerine geçmez ve karıştırılması davanın reddine yol açar. Ayrım şöyle kurulur: **rızası olan** ana baba, rızasını bizzat mahkemede açıklar ve tutanağa geçirtir; bu bir dava değil, bir beyanın tespitidir (TMK m. 309). **Rızası bulunmayan veya alınamayan** ana baba için ise bu maddedeki dava yolu işletilir. Kararın ikinci uyarısı taleple bağlılığa ilişkindir: mahkeme, istenmeyen bir konuda karar veremez; kurum yalnızca tespit istemişse rızanın aranmamasına kendiliğinden hükmedemez.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.01.2013 · E. 2013/113 · K. 2013/2100

Hakkında koruma kararı alınıp koruyucu aile yanına yerleştirilen küçükte rızanın aranmaması, ileride gerçekleşecek evlât edinme işlemleri sırasında istenir

Evlilik dışı doğan bir küçük hakkında koruma kararı alınmış ve çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilmişti. Kurum, evlât edinmede ana babanın rızasının aranmaması için dava açmıştır; mahkeme istemi reddetmiştir.

> *...evlat edinmede ana/baba rızası aranmaması kararının ilerde gerçekleşecek evlat edinme işlemleri sırasında talep edilmesi mümkün ve gerekli olduğundan bu aşamada mahkemenin ret kararının sonucu itibariyle doğru bulunduğundan...*

DEĞERLENDİRME Karar, koruyucu aile yanına yerleştirilmiş çocuklar bakımından uygulanacak fıkrayı gösterir: bu aşamada birinci fıkra değil, **ikinci fıkra** işler ve istem ancak ileride açılacak evlât edinme davası içinde ileri sürülebilir. Bu sonuç, Hukuk Genel Kurulunun daha sonra benimsediği çizgiyle uyumludur.[29] Karar oy

çokluğuyla verilmiştir; azınlık, babanın kim olduğu bilinmediğinde onun yönünden rızanın aranmaması kararının hemen verilebilmesi gerektiği görüşündedir. Uygulamada izlenecek yol, çocuğun aile yanına yerleştirilip yerleştirilmediğine bakmaktır: yerleştirilmişse istem, evlât edinme davasına saklanır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası, şekil.
- **TMK m. 310:** Rızanın zamanı ve geri alınması.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması koşulları.
- **TMK m. 315:** Evlât edinme kararının hüküm anı.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması, rıza yokluğu.
- **TMK m. 320:** Evlât edinmede aracılık.

29 Yargıtay HGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057.

MADDE

313 B. Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi

KANUN METNİ

(1) (Değişik birinci cümle: 3/7/2005-5399/1 md.) Evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlât edinilebilir.

(2) 1. Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,

(3) 2. Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

(4) 3. Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise.

(5) Evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebilir.

(6) Bunlar dışında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 313, evlât edinmenin istisnaî hâlini düzenler. Kural küçüklerin evlât edinilmesidir; ergin veya kısıtlı bir kişinin evlât edinilmesi ancak kanunda sayılan özel koşullar varsa mümkündür ve bu koşullar **emredici ve sınırlı sayıdadır**.[1] Birinci fıkradaki üç bent **alternatiftir**: birinin gerçekleşmesi yeterlidir.[2] Her üç bentte de ortak olan **beş yıllık** bir süre aranır. Bunların yanında üç koşul daha vardır: **evlât edinenin altsoyunun açık muvafakati**, evlât edinilen evliyse **eşinin rızası** ve küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin **kıyasen uygulanması** — bu son koşul, on sekiz yaş farkı ve eşlerin birlikte evlât edinmesi gibi kuralları da devreye sokar. 2005 yılına kadar evlât edenin **altsoyunun**

1 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
2 Yargıtay 18. HD, 30.10.2013, E. 2013/9843, K. 2013/14118.

bulunmaması aranıyordu; bu mutlak engel kaldırılmış, yerine altsoyun **açık muvafakati** getirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Ergin evlât edinme	On sekiz yaşını doldurmuş kişinin evlât edinilmesi (TMK m. 313).
Altsoyun açık muvafakati	Evlât edenin çocuk ve torunlarının açık onayı (TMK m. 313/1).
Beş yıllık süre	Üç bentte de aranan bakım, gözetim veya birlikte yaşama süresi.
Kıyasen uygulama	Küçüklere ilişkin koşulların erginlerde de aranması (TMK m. 313/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 313- Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi koşullarını düzenleyen bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 266 ncı maddesinden alınmıştır. Üç bentten oluşan birinci fıkrada, erginlerin veya kısıtlıların hangi hâllerde evlât edinilebilecekleri, alternatif şartlar olarak, ancak sınırlayıcı bir şekilde sayılmaktadır. Üç alternatif hâlde de geçerli olan ortak koşul, fıkranın ilk cümlesine göre, evlât edinenin altsoyunun bulunmamasıdır: Yürürlükteki Kanunun 253 üncü maddesinde ise, altsoya sahip olmama koşulu hem erginlerin hem de küçüklerin evlât edinilmesinde aranmaktadır. Fıkranın (3) numaralı bendindeki "Diğer haklı sebepler mevcut ise" deyimi, "yukarıda sayılanlardan başka haklı sebepler mevcut ise" anlamındadır. İkinci fıkrada, evli kişinin ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebileceği hükme bağlanmakta ve son fıkrada ise, bu maddede getirilen ayrık kurallar dışında, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de uygulanacağı açıklanmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 120*

Gerekçe, maddenin iskeletini net biçimde çizer; ancak bir bölümü **artık yürürlükteki metinle örtüşmez**. Geçerliliğini koruyan kısımlar şunlardır: bentler **alternatiftir** ama **sınırlayıcıdır**; üçüncü bentteki "diğer haklı sebepler" ifadesi, sayılan iki bendin dışındaki haklı sebepleri anlatır; evli kişi ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebilir; ve son fıkra, küçüklere ilişkin hükümleri kıyasen devreye sokar. Buna karşılık gerekçenin "üç alternatif hâlde de geçerli olan ortak koşul, evlât edinenin **altsoyunun bulunmamasıdır**" cümlesi, maddenin 2002-2005 arasındaki ilk hâline ilişkindir; bu koşul 2005 yılında kaldırılmıştır. Gerekçenin bugün de değerli olan bir karşılaştırması vardır: 743 sayılı Kanun'un 253. maddesinde altsoya sahip olmama koşulu **hem erginler hem de küçükler** bakımından aranıyordu; yeni Kanun bunu küçükler için tümüyle kaldırmış, erginler için bir süre sürdürmüş ve nihayet 2005'te onu da muvafakat şartına dönüştürmüştür. Tasarının 313. maddesi Adalet Komisyonunda yalnızca bir yazım düzeltmesine uğramış, birinci fıkranın (3) numaralı bendindeki "halinde" kelimesi "hâlinde" olarak düzeltilmiştir (S. Sayısı 723, s. 314).

Eski Kanun, **ergin ile küçük arasında hiçbir ayrım yapmıyordu**; evlât edinmenin koşulları herkes için aynıydı ve 253. maddede toplanmıştı. Buna göre evlât edinme

hakkı, **en az otuz beş yaşında olup da nesebi sahih füruu bulunmayanlara** özgüydü; ayrıca evlât edinenin evlâtlıktan en az on sekiz yaş büyük olması şarttı. Bu düzenlemenin iki sonucu vardı. **Birincisi**, çocuğu olan hiç kimse kimseyi evlât edinemezdi; altsoya sahip olmama mutlak bir engeldi ve bu engel erginler kadar küçükler bakımından da geçerliydi. **İkincisi**, ergin birinin evlât edinilmesi için ayrıca bir bakım veya birlikte yaşama süresi aranmıyordu; kanun bu ayrımı hiç yapmamıştı. Yeni Kanun düzeni kökten değiştirmiştir. Küçükler ve erginler ayrı maddelere bölünmüş, küçükler için altsoy engeli tümüyle kaldırılmış, erginler için ise iki aşamalı bir dönüşüm yaşanmıştır: 2002'de engel yalnızca erginlere özgü hâle getirilmiş, **2005'te ise engel yerine altsoyun açık muvafakati** getirilmiştir. Ayrıca yeni Kanun, ergin evlât edinmeyi gerçek bir aile bağının varlığına bağlamak için **beş yıllık süre** koşulunu getirmiştir; eski Kanun'da böyle bir süre yoktu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 253 – (Değişik: 16/6/1983 - 2846/1 md.) Evlat edinme hakkı en az otuzbeş yaşında olup da nesebi sahih füruu bulunmayanlara münhasırdır. Evlat edinen kimsenin evlatlıktan en az onsekiz yaş büyük olması şarttır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 253

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 313
Ergin-küçük ayrımı	Yoktu	Ayrı maddelerde
Altsoy	Bulunmaması şarttı (m. 253)	Açık muvafakati şart (m. 313/1)
Kapsam	Hem ergin hem küçük	Yalnızca ergin ve kısıtlı
Bakım süresi	Aranmıyordu	En az beş yıl
Bentler	Yoktu	Üç alternatif bent
Evlât edinenin yaşı	En az otuz beş	Kıyasen otuz (TMK m. 307)
Yaş farkı	En az on sekiz yıl	Kıyasen en az on sekiz yıl (TMK m. 308)
Evli evlâtlık	Düzenlenmemişti	Eşinin rızası şart (m. 313/2)

Değişiklik durumu

2005 değişikliği maddenin en önemli dönüm noktasıdır. Değişikliğin gerekçesi, Anayasa Mahkemesi kararında aynen aktarılmıştır: ülkemizin sosyal şartları dikkate alındığında aile himayesine ihtiyacı olan ergin ve kısıtlıların çok sayıda bulunduğu, geleneksel aile desteğinin koşullar değiştiğinde ortadan kalktığı, muhtaç ve kısıtlı bazı kişilerin **kalıcı bir aile desteğine kavuşturulmaları** bakımından altsoyun bulunmaması koşulunun kaldırıldığı; buna karşılık **altsoyun herhangi bir sosyal veya ekonomik zarara uğramaması** için evlât edinme sırasında açık onaylarının alınmasının öngörüldüğü belirtilmiştir.[3] Aynı kararda bu şart, ailenin huzurunu ve ekonomik varlığını koruyan, mülkiyet hakkına ölçülü bir sınırlama olarak görülmüş ve iptal istemi reddedilmiştir; kararda ayrıca muvafakat alınamayan hâllerde **saklı**

3 AYM, 23.11.2016, E. 2016/46, K. 2016/178.

payları gözeterek vasiyet yolunun açık olduğu hatırlatılmıştır. Maddenin bugünkü uygulamasındaki asıl belirsizlik ise başka bir noktadadır: **daha önce evlât edinilmiş bir kişi "altsoy" sayılır mı?** Hukuk Genel Kurulu 2021 yılında bu soruya olumlu yanıt vermiş,[4] buna karşılık hem daha önceki hem de daha sonraki Daire kararları altsoyun kan bağına dayandığını, evlâtlığın altsoy sayılmayacağını benimsemiştir.[5] Bu görüş ayrılığı henüz bir içtihadı birleştirme kararıyla giderilmiş değildir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ergin evlât edinme ayrı hükme bağlandı, altsoyun bulunmaması koşulu yalnızca erginlere özgü hâle geldi	4721 s. K.
13.07.2005	Birinci cümle değişti: altsoyun bulunmaması koşulu kaldırıldı, yerine altsoyun açık muvafakati getirildi	5399 s. K. m. 1
03.05.2013	Birinci bentteki "özrü" ibaresi "engeli" olarak değiştirildi	6462 s. K. m. 1
23.11.2016	Açık muvafakat şartına yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2016/178

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Niteliği	İstisnadır; koşullar emredici ve sınırlı	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
Üç bent	Alternatiftir, biri yeterlidir	Yargıtay 18. HD, K. 2013/14118
Birinci bent	Engel + en az beş yıl bakım	TMK m. 313/1-1
İkinci bent	Küçükken en az beş yıl bakım ve eğitim	TMK m. 313/1-2
Üçüncü bent	Haklı sebep + beş yıl birlikte yaşama	TMK m. 313/1-3
Birlikte yaşama	Dava tarihinde de sürmelidir	Yargıtay 18. HD, K. 2014/14140
Bakımın amacı	Baştan evlât edinme amaçlı olmak zorunda değil	Yargıtay 18. HD, K. 2014/8076
Altsoyun muvafakati	Açık olmalı, susma yetmez	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
Birden fazla altsoy	Hepsinin muvafakati gerekir	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
Evlâtlığın altsoy sayılması	Tartışmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2025/7379

4 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
5 Yargıtay 18. HD, 08.03.2016, E. 2015/8751, K. 2016/4020; Yargıtay 2. HD, 16.09.2025, E. 2025/1983, K. 2025/7379.

Konu	Kural	Dayanak
Muvafakat şartı	Anayasa'ya aykırı değildir	AYM, K. 2016/178
Evli evlâtlık	Eşinin rızası gerekir	TMK m. 313/2
Kıyas	Yaş farkı ve birlikte evlât edinme kuralları	TMK m. 313/3

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 266. maddesinden alınmıştır. Gerekçe iki noktayı özellikle vurgular. **Birincisi, bentlerin niteliği:** üç bent "alternatif şartlar olarak, ancak sınırlayıcı bir şekilde" sayılmıştır; yani biri yeterlidir ama kanunda olmayan bir hâl eklenemez. Gerekçe üçüncü bentteki "diğer haklı sebepler mevcut ise" deyiminin de "yukarıda sayılanlardan başka haklı sebepler mevcut ise" anlamına geldiğini açıklar. **İkincisi, altsoy koşulunun kapsamı:** gerekçeye göre üç alternatif hâlde de geçerli olan ortak koşul, **evlât edinenin altsoyunun bulunmamasıdır**; gerekçe ayrıca 743 sayılı Kanun'un 253. maddesinde bu koşulun hem erginler hem de küçükler bakımından arandığını, yeni Kanun'un ise yalnızca erginler için sürdürdüğünü belirtir. **Ancak bu ortak koşul bugün yürürlükte değildir:** 2005 yılında yapılan değişiklikle "altsoyun bulunmaması" koşulu kaldırılmış, yerine "altsoyun açık muvafakati" getirilmiştir (5399 s. K. m. 1). Dolayısıyla gerekçenin bu bölümü maddenin ilk hâline ilişkindir ve bugünkü metinle örtüşmez. Tasarının 313. maddesi Adalet Komisyonunda yalnızca bir yazım düzeltmesine konu olmuş, birinci fıkranın (3) numaralı bendindeki "halinde" kelimesi "hâlinde" olarak düzeltilmiştir (S. Sayısı 723, s. 314). 1

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **yalnızca duygusal bağa dayanarak dava açmaktır.** Taraflar arasında yıllardır süren fiilî bir ana baba-çocuk ilişkisi bulunsa, davalı davayı kabul etse ve herkes istekli olsa bile, üç bentten hiçbiri gerçekleşmemişse mahkeme evlât edinmeye karar veremez; koşullar emredicidir.[6] İkinci hata, **kıyas hükmünün atlanmasıdır:** küçüklere ilişkin koşullar burada da uygulanır; bu nedenle aradaki **on sekiz yaş farkı** aranır (TMK m. 308) ve **evli bir kişi eşiyle birlikte hareket etmedikçe** ergin birini evlât edinemez (TMK m. 306). Üçüncü hata, **altsoyun eksik belirlenmesidir:** altsoy birden fazlaysa hepsinin açık muvafakati gerekir ve susma muvafakat sayılmaz. Bu noktada bugün için çözülmemiş bir tartışma da vardır: daha önce evlât edinilmiş bir kişinin "altsoy" sayılıp sayılmayacağı konusunda Hukuk Genel Kurulu ile sonraki tarihli Daire kararları farklı yönlerdedir.[7] Bu belirsizlik karşısında güvenli yol, varsa önceki evlâtlığın da muvafakatini almak ya da en azından duruşmada dinlenmesini sağlamaktır; aksi hâlde kurulan ilişki yıllar sonra kaldırılabilir.

6 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
7 Yargıtay 2. HD, 16.09.2025, E. 2025/1983, K. 2025/7379.

II. Maddenin Niteliği

- **Kural:** Evlât edinmede asıl olan küçüklerin evlât edinilmesidir.
- **İstisna:** Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.[8]
- **Koşullar:** Emredici ve sınırlı sayıdadır.
- **Anlaşma:** Tarafların isteği eksik koşulu tamamlamaz.
- **Kabul:** Davalının davayı kabulü yeterli değildir.
- **Denetim:** Koşullar sonradan da incelenebilir (TMK m. 318).

III. Üç Bent ve Beş Yıllık Süre

- **Nitelik:** Bentler alternatiftir.[9]
- **Birinci bent:** Bedensel veya zihinsel engel + beş yıl bakım (TMK m. 313/1-1).
- **İkinci bent:** Küçükken beş yıl bakım, gözetim ve eğitim (TMK m. 313/1-2).
- **Üçüncü bent:** Haklı sebep + beş yıl birlikte yaşama (TMK m. 313/1-3).
- **Ortak unsur:** Her bentte beş yıllık bir süre aranır.
- **Dilekçe:** Hangi bende dayanıldığı açıkça belirtilmelidir.

IV. Koşulların Yorumu

- **Amaç şartı yok:** Bakım baştan evlât edinme amaçlı olmak zorunda değil.[10]
- **Hitap biçimi:** Ölçüt değildir.
- **Aranan:** Tarafların önceden birbirlerini tanıyor olması.
- **Birlikte yaşama:** Dava tarihinde de sürmelidir.[11]
- **Ayrı ev:** Evlenip ayrılan kişide üçüncü bent gerçekleşmez.
- **Alternatif:** Küçükken bakım varsa ikinci bende dayanılabilir.

V. Altsoyun Açık Muvafakati

- **Zorunluluk:** Muvafakat olmadan karar verilemez.[12]
- **Nitelik:** Şahsa sıkı sıkıya bağlı haktır.
- **Kim verir:** Ayırt etme gücüne sahip ergin altsoy bizzat.
- **Susma:** Muvafakat sayılmaz.
- **Birden fazla altsoy:** Hepsinin muvafakati aranır.
- **Kapsam:** Çocuk, torun ve onların altsoyu.

8 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
9 Yargıtay 18. HD, 30.10.2013, E. 2013/9843, K. 2013/14118.
10 Yargıtay 18. HD, 02.05.2014, E. 2014/644, K. 2014/8076.
11 Yargıtay 18. HD, 14.10.2014, E. 2014/8737, K. 2014/14140.
12 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.

VI. Evlâtlığın Altsoy Niteliği

- **Tartışma:** Yargıda görüş birliği yoktur.
- **Bir görüş:** Evlâtlık da altsoya dâhildir.[13]
- **Diğer görüş:** Altsoy kan bağına dayanır.[14]
- **Dayanak:** Evlenme yasağının ayrı düzenlenmesi ve mirasçılığın tek yönlü olması.
- **Ek gerekçe:** Haksız muhalefet dürüstlük kuralına aykırıdır.[15]
- **Güvenli yol:** Önceki evlâtlığın da dinlenmesini sağlamak.

VII. Kıyasen Uygulanan Koşullar

- **Yarar:** Evlât edinme evlât edinilenin yararına olmalı (TMK m. 305).
- **Yaş farkı:** En az on sekiz yıl (TMK m. 308).
- **Rıza:** Ayırt etme gücüne sahip evlât edinilenin rızası.
- **Vesayet izni:** Evlât edinilen kısıtlıysa aranır.
- **Birlikte evlât edinme:** Eşler ancak birlikte evlât edinebilir (TMK m. 306).
- **Tek başına:** Koşulları ayrı maddede (TMK m. 307).

UYGULAMA NOTU

Ergin evlât edinme dosyasında yapılacak iş, **bir kontrol listesi doldurmaktır**; çünkü bu maddede koşulların hepsi birden aranır ve biri eksikse dava reddedilir. **Birinci adım bent seçimidir:** üç bentten hangisine dayanıldığı belirlenmeli ve yalnızca o bent delillendirilmelidir. Evlât edinilecek kişi bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli yardıma muhtaçsa ve en az beş yıldan beri bakılıp gözetiliyorsa birinci bent; küçükken en az beş yıl bakılıp gözetilmiş ve eğitilmişse ikinci bent; bunlar yoksa ama haklı sebepler varsa ve **hâlen** en az beş yıldır aile hâlinde birlikte yaşanıyorsa üçüncü bent. Üçüncü bende dayanılıyorsa birlikteliğin dava tarihinde de sürdüğüne dikkat edilmelidir; evlenip ayrı ev kurmuş bir kişi bakımından bu bent gerçekleşmez. **İkinci adım altsoyun tespitidir:** evlât edinenin bütün çocukları ve torunları belirlenmeli, her birinin duruşmada dinlenmesi ve açık muvafakatinin tutanağa geçirilmesi sağlanmalıdır. Sessiz kalmak, duruşmaya gelmemek veya dilekçeye cevap vermemek muvafakat yerine geçmez. Evlât edinenin daha önce evlât edindiği biri varsa, bu kişinin "altsoy" sayılıp sayılmayacağı bugün tartışmalıdır; riski ortadan kaldırmak için onun da beyanı alınmalıdır. **Üçüncü adım kıyas denetimidir:** evlât edinen ile evlât edinilen arasındaki yaş farkının on sekiz yılı doldurup doldurmadığı nüfus kayıtlarından hesaplanmalı; evlât edinen evliyse dava eşiyle **birlikte** açılmalı; evlât edinilecek kişi evliyse onun eşinin de rızası dosyaya konulmalı; evlât edinilecek kişi kısıtlıysa vesayet dairelerinin izni

13 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
14 Yargıtay 2. HD, 16.09.2025, E. 2025/1983, K. 2025/7379.
15 Yargıtay 18. HD, 08.03.2016, E. 2015/8751, K. 2016/4020.

alınmalıdır. **Son olarak**, koşullar gerçekleşmeden verilmiş ve kesinleşmiş bir evlât edinme kararının dokunulmaz olmadığı bilinmelidir: esasa ilişkin noksanlık sebebiyle evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istenebilir ve bu dava uygulamada en çok evlât edenin ölümünden sonra mirasçılar tarafından açılmaktadır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Evlât edinmede kural küçüklerin evlât edinilmesidir; erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi istisnadır ve koşulları emredici ve sınırlı sayıdadır

Bir kişi, eşinin torununu evlât edinmişti. Evlât edinen öldükten sonra, daha önce onun tarafından evlât edinilmiş olan kişi, koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Uyuşmazlık, ergin kişinin evlât edinilmesine ilişkin koşulların evlât edinme davası sırasında gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında toplanmıştır.

> *Evlat edinmede kural, küçüklerin evlat edinilmesi olmakla birlikte, istisnai olarak ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi de mümkündür. Ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinin istisna olarak belirlenmesinin sebebi, ancak özel bir takım şartlar varsa evlat edinilebilmeleridir. TMK'da, evlatlığın küçük veya ergin/kısıtlı olmasına göre önemli bir ayrım yapılmış olup evlat edinmenin asli şartlarına ilişkin hükümlerinin kesin olan ifadelerinden, bunların emredici ve sınırlı sayıda oldukları anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu paragraf, maddenin bütün yorumunu belirleyen çerçeveyi kurar. **Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi bir istisnadır** ve ancak kanunda sayılan özel koşullar varsa mümkündür. Bunun iki sonucu vardır. **Birincisi**, koşullar **emredicidir**: tarafların anlaşması, davalının davayı kabul etmesi ya da aradaki duygusal bağın güçlü olması eksik bir koşulu tamamlamaz. **İkincisi**, koşullar **sınırlı sayıdadır**: kanunda yazmayan bir hâl kıyasla eklenemez. Uygulamada bu, açılan davaların çoğunun neden reddedildiğini açıklar: taraflar arasında yıllardır süren fiilî bir ana baba-çocuk ilişkisi bulunsa bile, üç bentten hiçbiri gerçekleşmemişse evlât edinme kararı verilemez. Buna karşılık koşullardan biri gerçekleşmişse mahkeme işin esasını incelemek zorundadır.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

2005 değişikliğiyle evlât edinenin altsoyunun bulunmaması koşulu kaldırılmış, yerine altsoyun açık muvafakati şartı getirilmiştir

Hukuk Genel Kurulu, uyuşmazlığı çözerken maddenin geçirdiği değişikliği ve bu değişikliğin gerekçesini ayrıntılı biçimde ortaya koydu.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 313. maddesinin 1. fıkrası, 03.07.2005 tarihli ve 5399 sayılı Türk Medeni Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. maddesi ile değiştirilmiş, maddede yer alan "Evlat edinenin altsoyu bulunmaması koşuluyla, ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlat edinilebilir" şeklindeki birinci cümlesi yerine "Evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlat edinilebilir" cümlesi getirilmiştir. Böylelikle erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi bakımından aranan evlat edinenin altsoyunun bulunmaması koşulu kaldırılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Maddenin ilk hâli, evlât edenin **altsoyunun bulunmamasını** arıyordu: çocuğu, torunu olan bir kişi ergin birini evlât edinemezdi. 2005 değişikliği bu mutlak engeli kaldırmış, yerine **altsoyun açık muvafakatini** koymuştur. Değişikliğin gerekçesi kararda aynen aktarılmıştır: ülkemizin sosyal şartları dikkate alındığında aile himayesine ihtiyacı olan ergin ve kısıtlıların çok sayıda bulunduğu, muhtaç kişilerin kalıcı bir aile desteğine kavuşturulması için bu koşulun kaldırıldığı, buna karşılık **altsoyun sosyal veya ekonomik zarara uğramaması** için evlât edinme sırasında açık onaylarının alınmasının öngörüldüğü belirtilmiştir. Böylece kanun koyucu iki menfaati dengelemiştir: bakıma muhtaç kişinin aile desteğine kavuşması ile mevcut altsoyun miras ve aile düzeni bakımından korunması.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Altsoyun muvafakati şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır; susma muvafakat sayılmaz ve altsoy birden fazlaysa hepsinin açık muvafakati aranır

Hukuk Genel Kurulu, altsoyun muvafakatinin niteliğini ve nasıl verilmesi gerektiğini ayrı bir başlık altında açıklamıştır.

> *Yeni düzenlemeye göre, evlat edinenin altsoyunun bulunması, erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesine engel teşkil etmemekle birlikte erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi, evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatine bağlanmıştır. Altsoyun açık muvafakati olmadan evlat edinme kararı verilemez. Evlat edinenin altsoyunun, ergin veya kısıtlının evlat edinilmesine açık muvafakat etmesi, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Evlat edinenin altsoyunun ayırt etme gücüne sahip ergin olması hâlinde, bu kişinin bizzat kendisinin muvafakat etmesi gerekir. Rızanın açık muvafakat şeklinde olması şarttır. Susma muvafakat olarak değerlendirilmeyeceği gibi altsoyun birden fazla olması hâlinde ise, hepsinin açık muvafakati aranır...*

DEĞERLENDİRME Bu paragraf, muvafakatin uygulamadaki bütün ayrıntılarını verir. **Birincisi, muvafakat zorunludur:** altsoyun açık muvafakati olmadan evlât edinme kararı verilemez. **İkincisi, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır:** vekil veya yasal temsilci eliyle kullanılamaz; ayırt etme gücüne sahip ergin altsoy **bizzat** muvafakat etmelidir. **Üçüncüsü, açıklık şarttır:** susma muvafakat sayılmaz; duruşmaya gelmemek, cevap vermemek ya da 'itirazım yok' demekten kaçınmak muvafakat yerine geçmez. **Dördüncüsü, bütünlük şarttır:** altsoy birden fazlaysa **hepsinin**

açık muvafakati gerekir; birinin muhalefeti davayı düşürür. Uygulamada yapılacak iş, dava açmadan önce bütün altsoyun tespit edilip her birinin duruşmada dinlenmesini ve beyanının tutanağa geçirilmesini sağlamaktır.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Hukuk Genel Kuruluna göre altsoy kavramı evlât edinilmiş küçük, kısıtlı veya ergini de kapsar; daha önce evlât edinilmiş kişinin de rızası aranır

Uyuşmazlıkta, evlât edinenin daha önce evlât edindiği kişinin muvafakati alınmamıştı. Hukuk Genel Kurulu, bu kişinin evlât edenin altsoyu sayılıp sayılmayacağını tartışmıştır.

> *Hemen burada, altsoy kavramına değinmekte yarar vardır. Biri diğerinden gelen kişiler arasındaki hısımlık, üstsoy-altsoy hısımlığıdır (TMK m. 17/2). Bu kapsamda altsoy; kişinin çocuğu, torunu, torunun çocuğu olmak üzere aşağıya doğru aynı hat üzerinde devam eden birinci dereceden hısımlık bağını ifade etmektedir. TMK'da evlat edinme yoluyla kanundan doğan ve kan bağına dayalı soybağı ilişkisine benzeyen soybağı ilişkisi kurulduğu kabul edildiğinden (TMK m. 282/3) altsoy aynı zamanda evlat edinilmiş küçük, kısıtlı veya ergini de ifade eder...*

DEĞERLENDİRME **Bu, maddenin en tartışmalı noktasıdır ve yargı içinde görüş birliği yoktur.** Hukuk Genel Kurulu çoğunluğu, evlât edinmeyle kanundan doğan ve kan bağına dayalı soybağına benzeyen bir ilişki kurulduğundan hareketle (TMK m. 282) evlât edinilmiş kişinin de **altsoy kavramına dâhil** olduğunu kabul etmiş ve daha önce evlât edinilmiş kişinin muvafakatini aramıştır. Aynı kararda azınlık bunun aksini savunmuştur. **Uygulamadaki güncel eğilim ise ters yöndedir:** sonraki tarihli Daire kararları, altsoyun kan bağına dayandığını, evlâtlığın altsoy sayılmayacağını benimsemektedir.[16] Bu belirsizlik karşısında **güvenli yol**, daha önce evlât edinilmiş kişinin de muvafakatini almak ya da en azından dinlenmesini sağlamaktır; aksi hâlde kurulan ilişki yıllar sonra kaldırılma riski taşır.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin koşullar, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de kıyasen uygulanır

Hukuk Genel Kurulu, maddenin son fıkrasındaki kıyas hükmünün somut olarak hangi koşulları kapsadığını tek tek saydı.

> *Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde diğer bir koşul da, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin koşulların, kıyas yoluyla erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi bakımından da uygulanmasıdır. Buna göre, evlat edinmenin evlat edinilenin yararına olması (TMK m. 305/2); evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması (TMK m. 308/1); ayırt etme gücüne sahip evlat*

16 Yargıtay 2. HD, 16.09.2025, E. 2025/1983, K. 2025/7379.

edinilenin rızasının olması (TMK m. 308/2); evlat edinilenin kısıtlı olması hâlinde, vesayet dairelerinin izninin alınması (TMK m. 308/3); evli kişilerin ancak birlikte evlat edinebilmeleri (TMK m. 306/1); eşlerin de en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları (TMK m. 306/2); eşlerden birinin, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi (TMK m. 306/3); evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlat edinebilmesi (TMK m. 307/1) gibi küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin koşullar, ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde de uygulanır.

DEĞERLENDİRME Maddenin son fıkrası kısa bir cümleden ibarettir ama sonuçları geniştir: küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin bütün koşullar, aykırı bir hüküm bulunmadıkça ergin ve kısıtlılar için de geçerlidir. Kararın saydıkları şunlardır: evlât edinmenin **evlât edinilenin yararına** olması (TMK m. 305); aradaki **on sekiz yaş farkı** (TMK m. 308); ayırt etme gücüne sahip evlât edinilenin **rızası**; evlât edinilen kısıtlıysa **vesayet dairelerinin izni**; evli kişilerin ancak **birlikte** evlât edinebilmeleri (TMK m. 306) ve tek başına evlât edinmenin koşulları (TMK m. 307). Bu liste, ergin evlât edinme dosyalarında en çok gözden kaçan noktayı gösterir: **yaş farkı koşulu burada da aranır** ve evli bir kişi eşiyle birlikte hareket etmedikçe ergin birini evlât edinemez.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.09.2025 · E. 2025/1983 · K. 2025/7379

Güncel karara göre altsoy kan bağına dayanır; daha önce evlât edinilmiş kişi altsoy sayılmaz ve onun muvafakati aranmaz

Bir kişi, 2019 yılında ergin birini evlât edinmişti. Evlât edinen öldükten sonra, daha önce onun tarafından evlât edinilmiş olan kişi, kendi açık muvafakatinin alınmadığını ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi kabul etmiştir.

> *"TMK'nun 313/1 maddesindeki, "evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin ve kısıtlılar evlat edinilebilir" biçimindeki düzenlemede yer alan "alt soydan" doğal/biyolojik yolla kurulan hısımlık ilişkisini anlamak, evlatlık yoluyla oluşan hısımlık ilişkisinin bu kapsama girmeyeceğini kabul etmek gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, amaçsal yorumla kanun koyucunun **kan bağıyla oluşan altsoyu** korumayı amaçladığı sonucuna varmış ve bunu kanunun sistematiğinden çıkardığı dört argümanla desteklemiştir. **Birincisi**, üstsoy-altsoy hısımlığı 'biri diğerinden gelme' olgusuna, yani kan bağına dayanır (TMK m. 282). **İkincisi**, evlât edinen ile evlâtlık arasındaki evlenme yasağı ayrıca düzenlenmiştir; altsoy sayılsaydı buna gerek olmazdı. **Üçüncüsü**, evlâtlığın mirasçılığı ayrı bir maddede düzenlenmiştir (TMK m. 314); altsoy sayılsaydı genel mirasçılık hükmü yeterdi. **Dördüncüsü**, kanun evlâtlığın kan hısımı **"gibi"** mirasçı olacağını söyler; bu benzetme, iki kavramın ayrı olduğunu gösterir ve mirasçılık tek yönlüdür. Karar

oy çokluğuyla verilmiştir ve Hukuk Genel Kurulunun 2021 tarihli kararındaki çoğunluk görüşünden ayrılmaktadır; bu nedenle konu hâlâ tartışmalıdır.

7 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2016 · E. 2015/8751 · K. 2016/4020

Evlât edinme kan bağına dayanan üstsoy-altsoy hısımlığı kurmaz; haklı sebep yokken karşı çıkan evlâtlığın tutumu dürüstlük kuralına da aykırıdır

Davacı, eşinin 1989 doğumlu kızını evlât edinmek istemiştir. Mahkeme, davacının 743 sayılı Kanun döneminde 1991 yılında evlât edindiği kişinin muvafakatinin bulunmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Şu halde, evlat edinme; evlat edinenle evlatlık arasında kan bağına dayanan üstsoy-altsoy hısımlık ilişkisi kurmaz. Evlatlık ve onun altsoyunun, evlat edinene kan hısımı gibi mirasçı olması (TMK. m. 500/1), bu ikisi arasında üstsoy-altsoy kan hısımlığı ilişkisi kurulduğunu göstermez. Eğer öyle olsaydı, evlat edinenlerin ve hısımlarının da, evlatlığa mirasçı olmaları gerekirdi. Oysa, Türk Medeni Kanunu, bunu kabul etmemiştir. (TMK. m. 500/2) Bu ikisi arasındaki evlenme yasağı da (TMK. m. 129/3), üstsoy-altsoy hısımlık ilişkisinden değil; kanundan doğmaktadır. Evlat edinmeyle, evlatlığın öz ana ve babasına ait tüm hak ve yükümlülüklerin (velayet) evlat edinen(ler)e geçmesi, evlat edinmenin sonucu olup, kan bağına dayanan bir hısımlık ilişkisinin sonucu değildir. Dolayısıyla, evlat edinmeye muvafakat vermeyen davacının evlatlığı Derya, davacının "altsoyu" sayılamaz. Dolayısıyle Türk Medeni Kanununun 313/1. maddesinde aranan "evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati" koşulu, bu kişinin evlatlık olması halinde geçerli değildir. Kaldı ki, kendisi de evlatlık olan kişinin, "altsoy" sıfatıyla davacının bir başkasını evlat edinmesine haklı ve geçerli bir sebebi olmadığı halde karşı çıkması, aynı zamanda Türk Medeni Kanununun 2.maddesinde yer alan dürüstlük kuralı ile de bağdaşmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, evlâtlığın altsoy sayılmadığı görüşünü ayrıntılı biçimde gerekçelendirir ve iki ek dayanak sunar. **Miras bakımından:** evlâtlık evlât edinene kan hısımı gibi mirasçı olur, ama evlât edinen ve hısımları evlâtlığa mirasçı olamaz; ilişki tek yönlüdür ve bu, gerçek bir üstsoy-altsoy bağının bulunmadığını gösterir. **Evlenme yasağı bakımından:** evlât edinen ile evlâtlık arasındaki evlenme yasağı üstsoy-altsoy hısımlığından değil, doğrudan kanundan doğar. Kararın ikinci katkısı ise farklı bir eksene dayanır: kendisi de evlâtlık olan kişinin, haklı ve geçerli bir sebebi olmadan başka birinin evlât edinilmesine karşı çıkması **dürüstlük kuralına aykırı** görülmüştür (TMK m. 2). Bu ikinci gerekçe, altsoy tartışması hangi yönde çözülürse çözülsün, kötüniyetli muhalefete karşı ayrı bir savunma imkânı sunar.

8 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
23.11.2016 · E. 2016/46 · K. 2016/178

Altsoyun açık muvafakati şartı, ailenin huzurunu ve ekonomik varlığını korumaya yönelik ölçülü bir düzenlemedir; mülkiyet hakkına aykırı değildir

Ergin bir kişiyi evlât edinmek için açılan davada mahkeme, 313. maddenin birinci fıkrasındaki 'evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle' ibaresinin mülkiyet hakkına aykırı olduğu iddiasını ciddi bularak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvuruda, kuralın kişinin malvarlığı üzerindeki tasarruf hakkına engel getirdiği ileri sürülmüştür.

> *Kuralın gerekçesinde açıklandığı gibi, özellikle muhtaç ergin kişilerin evlât edinilmesi onlar için kalıcı aile desteği sağlasa da söz konusu evlât edinme işleminin alt soydan mal kaçırmaya yönelik şekilde kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi, alt soyun sosyal ve ekonomik zarara uğramasının da engellenmesi gerekecektir. Başka bir ifadeyle evlât edinilen ile alt soyun çıkarlarının dengelenmesine, evlât edinilen lehine alt soyun çıkarlarının hakkaniyete aykırı şekilde zedelenmemesine özen gösterilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, kuralı **ergin ibaresi yönünden sınırlı** olarak incelemiş ve itirazı reddetmiştir. Kararın mantığı şudur: altsoyun muvafakati şartı, evlât edinenin malvarlığı üzerindeki tasarruf hakkını **dolaylı olarak** sınırlar, çünkü muvafakat yoksa evlât edinilmek isteyen kişiye miras yoluyla intikal engellenir. Ancak bu sınırlama, Anayasa'nın ailenin korunmasına ilişkin 41. maddesi karşısında **kamu yararına** ve **ölçülüdür**: amaç, evlât edinmenin altsoydan mal kaçırmak için kötüye kullanılmasını önlemek ve iki menfaati dengelemektir. Mahkeme ayrıca pratik bir çıkış yolu da gösterir: muvafakat alınamadığı için evlât edinemeyen kişinin, **saklı payları gözeterek malvarlığını vasiyet etmesine** ve o kişiye bakıp gözetmesine bir engel yoktur. Karar oy çokluğuyla alınmış, bir üye karşı oy kullanmıştır.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
30.10.2013 · E. 2013/9843 · K. 2013/14118

Birinci fıkradaki üç bent birbirinden bağımsızdır; bentlerden herhangi birinin gerçekleşmesi yeterlidir

Bekâr ve altsoyu bulunmayan davacı, küçüklüğünden beri bakıp büyüttüğü, evleninceye kadar aile hâlinde birlikte yaşadığı kişiyi evlât edinmek istemiştir. Evlât edinilmek istenen kişi evliydi ve eşi rıza göstermişti; kendisi de davayı kabul etmişti. Mahkeme yine de davayı reddetmiştir.

> *Mahkemenin kabulünün aksine 313/1.fıkrasında üç bent halinde düzenlenen hükümler birbirinden bağımsız olup, bentlerde yer alan koşullardan herhangi biri halinde, gerçekleşmesi var ise altsoyun muvafakatının olması ergin ya da kısıtlının evlat edinilmesi için yeterlidir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, uygulamada sık yapılan bir okuma hatasını düzeltir: birinci fıkradaki üç bent **kümülatif değil, alternatiftir**. Madde gerekçesi de bunları 'alternatif şartlar' olarak nitelendirir. Dolayısıyla üç koşulun birden gerçekleşmesi aranmaz; birinin gerçekleşmesi yeterlidir. Bentler şunlardır: **(1)** bedensel veya zihinsel engel sebebiyle sürekli yardıma muhtaç olup en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmek; **(2)** küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş olmak; **(3)** diğer haklı sebeplerin bulunması ve en az beş yıldan beri evlât edinenle aile hâlinde birlikte yaşamak. Dava dilekçesinde hangi bende dayanıldığı açıkça belirtilmeli ve o bendin unsurları delillendirilmelidir; bütün bentleri birden ileri sürmek dosyayı güçlendirmez, aksine dağıtır.

10 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
02.05.2014 · E. 2014/644 · K. 2014/8076

Bakıp gözetme ve eğitme koşullarının baştan evlât edinme amacıyla yerine getirilmiş olması gerekmez; hitap biçimi de koşul sayılamaz

Davacı, davalıyı doğumundan itibaren on sekiz yıl bakıp büyüttüğünü belirterek evlât edinme kararı verilmesini istemiştir. Mahkeme, bakımın baştan evlât edinme amacıyla yapılmadığı ve davalının davacıya 'abla' diye hitap ettiği gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Mahkemenin gerekçesinde belirtilenin aksine evlat edinme hakkındaki hükümlerde yer alan bakıp, gözetme ve eğitme koşullarının baştan evlat edinme amacıyla yapılmasına dair bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bundan amaç tarafların daha önceden birbirlerini tanıyor olmalarının aranmasına yöneliktir. Yine davalının davacıya "abla" olarak hitap etmesi de engel neden olarak kabul edilemez. Davalı ergin ve davacının doğal annesi olmadığını bilmektedir. Dolayısıyla kendisinden "anne" olarak hitap etmesinin beklenmesi, yasada yer almayan bir koşulun aranması ve ayırt etme gücüne sahip olmayanlar dışında yasa hükümlerinin uygulanmaması sonucunu doğurur. Önemli olan taraflar arasında gerçekleşen duygusal ve manevi bağın, yasal koşulların da gerçekleşmesi halinde resmileştirilmesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kanunda yazmayan koşulların aranmasına karşı net bir sınır çizer. **Birincisi, niyet koşulu yoktur:** bakıp gözetme ve eğitme, baştan evlât edinme amacıyla yapılmış olmak zorunda değildir; hükmün amacı yalnızca tarafların önceden birbirlerini tanıyor olmasını aramaktır. Bu, uzun yıllar fiilen birlikte yaşamış ancak ilişkiyi ancak sonradan resmîleştirmeye karar vermiş kişiler bakımından belirleyicidir. **İkincisi, hitap biçimi ölçüt değildir:** evlât edinilenin 'anne' yerine 'abla' demesi engel sayılamaz; ergin bir kişinin biyolojik ana babasını bilmesi doğaldır ve kanunda yazmayan bir koşulun aranması sonucunu doğurur. Kararın özeti şudur: önemli olan, taraflar arasında gerçekleşen duygusal ve manevî bağın, yasal koşullar da gerçekleşmişse resmîleştirilmesidir.

11 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
14.10.2014 · E. 2014/8737 · K. 2014/14140

Üçüncü bende dayanılıyorsa evlât edinilenin en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşaması aranır; ayrı yaşanıyorsa koşul gerçekleşmez

Davacı, uzun yıllar tanıdığı bir kişiyi evlât edinmek istemiştir. Ancak evlât edinilmek istenen kişi 1997 yılından bu yana eşi ve çocuklarıyla birlikte davacıdan ayrı yaşıyordu. Mahkeme, en az beş yıldan beri aile hâlinde birlikte yaşama koşulunun gerçekleşmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 313. maddesinde; evlat edinilmesi istenilen kişi, bedensel veya zihinsel özrü sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlat edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte veya evlat edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise, veya diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı evlât edinilebilir. Evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebilir. Bunlar dışında küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır hükmü yer almaktadır.*

DEĞERLENDİRME Üçüncü bent, uygulamada en çok başvurulan ama en çok da reddedilen bentdir; çünkü iki unsuru birlikte arar: **diğer haklı sebeplerin bulunması** ve **en az beş yıldan beri aile hâlinde birlikte yaşama**. İkinci unsur fiilî bir durumdur ve geçmişte birlikte yaşamış olmak yetmez; kanunun deyişi 'yaşamakta ise' biçimindedir, yani **dava tarihinde de süren** bir birliktelik aranır. Evlât edinilmek istenen kişi evlenip ayrı bir ev kurmuşsa, aradaki bağ ne kadar güçlü olursa olsun bu bent gerçekleşmez. Böyle bir dosyada yapılacak iş, ikinci bende dayanılıp dayanılamayacağını değerlendirmektir: kişi **küçükken** en az beş yıl bakılıp gözetilmiş ve eğitilmişse, sonradan ayrı yaşamaya başlaması o bent bakımından engel değildir. Kararda geçen özrü sözcüğü, maddenin o tarihteki metnidir; bu ibare 2013 yılında **engeli** olarak değiştirilmiştir (6462 s. K. m. 1).

12 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
12.05.2015 · E. 2015/15 · K. 2015/8047

Ergin kişinin evlât edinilmesine ilişkin koşullar evlât edinme davası sırasında gerçekleşmemişse evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilir

Bir kişi, eşinin torununu evlât edinmişti; evlât edinme kararı kesinleşmişti. Evlât edinen öldükten sonra, daha önce onun evlât edindiği kişi koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Dava, ergin kişinin evlat edinilmesi şartlarının oluşmaması nedeniyle kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması istemine ilişkindir. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, ergin kişinin evlat edinilmesine ilişkin koşullar evlat edinme davası sırasında gerçekleşmediğinden*

evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddedeki koşulların **sonradan da denetlenebildiğini** gösterir. Koşullar gerçekleşmeden verilmiş ve kesinleşmiş bir evlât edinme kararı dokunulmaz değildir; esasa ilişkin noksanlık sebebiyle evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istenebilir (TMK m. 318). Bu davanın uygulamadaki en tipik senaryosu, evlât edinenin ölümünden sonra mirasçıların harekete geçmesidir. Karardaki denetim iki noktada yoğunlaşmıştır: evlât edinenin altsoyunun **açık muvafakatinin alınmamış olması** ve evlât edinilenin, eşin çocuğu değil **torunu** olması sebebiyle eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinmesine ilişkin hükmün uygulanamaması (TMK m. 306). Aynı uyuşmazlık daha sonra Hukuk Genel Kuruluna gitmiş ve bu sonuç benimsenmiştir.[17]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 307:** Tek başına evlât edinme.
- **TMK m. 308:** Yaş farkı ve küçüğün rızası.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 315:** Evlât edinme kararının hüküm anı.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Rızanın bulunmaması.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.

17 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.

MADDE

314 C. Hükümleri

KANUN METNİ

(1) Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer.
(2) Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur.
(3) Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir.
(4) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 26/7/2023 tarihli ve E.: 2023/3, K.: 2023/139 sayılı Kararı ile.) (Yeniden Düzenleme:7/11/2024-7531/12 md.) Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, birlikte evlât edinmede ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları; tek başına evlât edinmede ise ana veya baba adı olarak evlât edinenin adı yazılır. Evlât edinilen diğer kişiler hakkında, talepleri halinde bu hüküm uygulanır.
(5) Evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.
(6) Evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 314, evlât edinmenin doğurduğu sonuçları sayar. Birinci fıkra velâyetle ilgilidir: ana ve babaya ait haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer. İkinci fıkra mirasla ilgilidir: evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur; buna karşılık **kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder** — bu kural Adalet Komisyonunun tercihiyle miras hükümleri arasına taşınmıştır (TMK m. 500). Üçüncü fıkra ad ve soyadıyla ilgilidir: küçük evlâtlık evlât edinenin soyadını **kendiliğinden** alır, ergin evlâtlık ise ancak **dilerse** alabilir. Dördüncü fıkra nüfus kaydına ana baba

adı yazılmasını düzenler; bu fıkra Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş[1] ve 2024 yılında daha geniş biçimde yeniden düzenlenmiştir. Beşinci fıkra kütükler arasında bağ kurulmasını, altıncı fıkra ise evlât edinmeye ilişkin kayıt ve bilgilerin **gizliliğini** güvence altına alır.

TEMEL KAVRAMLAR

Velâyetin geçmesi	Ana babaya ait hak ve yükümlülüklerin evlât edinene geçmesi (TMK m. 314/1).
Çift yönlü mirasçılık	Evlâtlığın hem evlât edinene hem kendi ailesine mirasçı olması (TMK m. 314/2, 500).
Kütükler arası bağ	İki aile kütüğü arasında kurulan kayıt bağlantısı (TMK m. 314/5).
Gizlilik	Evlât edinme kayıt ve bilgilerinin açıklanamaması (TMK m. 314/6).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 314- Evlât edinmenin hukukî sonuçlarını düzenleyen bu madde, yürürlükteki Kanunun 257 nci maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada, ana ve babaya ait hak ve yükümlülüklerin (velâyetin ve velâyetten doğan hak ve yükümlülüklerin) evlât edinmenin gerçekleşmesiyle birlikte evlât edinene geçeceği hükme bağlanmaktadır. İkinci fıkrada, evlât edinmenin mirasçılık üzerindeki etkileri düzenlenmiştir. Buna göre, evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur, ancak kendi ailesine karşı kan bağından doğan mirasçılığını da korur. Üçüncü fıkrada, evlâtlığın ergin olmaması hâlinde evlât edinenin soyadını alacağı; evlât edinenin isterse, ergin olmayan evlâtlığa yeni bir ad verebileceği ve ergin olan evlâtlığın ise, ancak evlât edinme sırasında o isterse, evlât edinenin soyadını alabileceği hükme bağlanmaktadır. Böylece, evlâtlık ergin ise, evlât edinenin soyadını kendiliğinden almış olmaz; onun evlât edinenin soyadını alıp almaması tamamen kendi seçimine bağlıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 120*

Gerekçenin ikinci fıkraya ilişkin cümlesi, bugünkü madde metniyle karşılaştırıldığında dikkat çekici bir fark ortaya çıkar. Gerekçe, evlâtlığın **kendi ailesine karşı kan bağından doğan mirasçılığını da koruyacağını** söyler; oysa yürürlükteki ikinci fıkra yalnızca "Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur." demektedir. Bunun sebebi bir Komisyon tercihidir: **Tasarının 314. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığının devam edeceğine ilişkin hüküm, Tasarının 500. maddesinde üçüncü fıkra olarak yer almasının daha doğru olacağı düşünülerek metinden çıkarılmıştır** (S. Sayısı 723, s. 314). Yani kural yürürlüktedir; yalnızca miras hükümleri arasına taşınmıştır. Bu ayrıntı pratikte önemlidir: yalnızca 314. maddeyi okuyan biri, evlâtlığın biyolojik ailesine mirasçı olmaya devam ettiğini göremez. Gerekçenin ikinci katkısı üçüncü fıkraya ilişkindir

1 AYM, 26.07.2023, E. 2023/3, K. 2023/139.

ve uygulamada doğrudan sonuç doğurur: **ergin evlâtlık, evlât edinenin soyadını kendiliğinden almaz**; bu tamamen kendi seçimine bağlıdır. Gerekçe, maddenin dört, beş ve altıncı fıkralarını açıklamaz; bunlar 743 sayılı Kanun'un 257. maddesine 1983 yılında eklenen fıkralardan aktarılmıştır.

Maddenin doğrudan karşılığı, 743 sayılı Kanun'un
257. maddesidir

ve içerik bakımından iki metin büyük ölçüde örtüşür. Eski madde de evlâtlığın evlât edinenin aile ismini taşıyacağını, onun mirasçısı olacağını, **asıl ailesindeki mirasçılığına hâlel gelmeyeceğini** ve ana babaya ait hak ve vazifelerin evlât edinene geçeceğini söylüyordu. 1983 yılında eklenen fıkralarla ayrıca üç kural getirilmişti: karı koca tarafından birlikte evlât edinilen **mümeyyiz olmayan** küçüklerin nüfus kaydına ana baba adı olarak evlât edinen karı kocanın adlarının yazılması; evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin kütüğü arasında **her türlü bağ kurulması**; ve evlât edinmeye ilişkin kayıtların mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe **açıklanamaması**. Bugünkü dört, beş ve altıncı fıkralar bu hükümlerin devamıdır. Yeni Kanun'un getirdiği farklar şunlardır. **Birincisi**, eski metin evlâtlığın evlât edinenin aile ismini **taşıyacağını** ayrım yapmadan söylüyordu; yeni metin küçük ile ergin arasında ayrım yapmış ve ergine **seçim hakkı** tanımıştır. **İkincisi**, eski metinde bulunan "evlâtlığın, reşit olduktan sonra asıl ana babasının ismini kullanma hakkı saklıdır" hükmü yeni Kanun'a alınmamıştır. **Üçüncüsü**, eski metin evlât edinme sözleşmesinden önce yapılacak resmî bir senetle mirasçılığa ilişkin aykırı hükümler kabul edilmesine izin veriyordu; yeni Kanun bu imkânı kaldırmıştır. **Dördüncüsü** ve en önemlisi, evlâtlık ilişkisi artık bir sözleşmeyle değil **mahkeme kararıyla** kurulur.[2]

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 257 – Evlatlık, kendisini evlatlığa alanın aile ismini taşır ve onun mirasçısı olur. Asıl ailesindeki mirasçılığa da halel gelmez. Ana babaya ait hak ve vazifeler, evlat edinen kimseye geçer. Karı koca tarafından birlikte evlat edinilen ve mümeyyiz olmayan küçüklerin nüfus kaydında ana baba adı olarak, evlat edinen karı kocanın adları yazılır. (Ek fıkra: 16/6/1983 - 2846/2 md.) Evlatlığın, miras ve başka haklarının halele uğramaması, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. (Ek fıkra: 16/6/1983 - 2846/2 md.) Evlat edinme ile ilgili kayıtlar mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. (Ek fıkra: 16/6/1983 - 2846/2 md.)*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 257

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 314
Velâyet	Ana babaya ait hak ve vazifeler geçer (m. 257)	Haklar ve yükümlülükler geçer (m. 314/1)
Mirasçılık	Evlât edinene mirasçı olur	Aynı (m. 314/2)
Asıl aile	Mirasçılığa hâlel gelmez (m. 257)	Ayrı maddede (m. 500)

2 Yargıtay HGK, 30.06.2020, E. 2017/2147, K. 2020/495.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 314
Soyadı	Ayrım yapılmadan alınırdı	Küçükte kendiliğinden, erginde seçimlik (m. 314/3)
Nüfusa ana baba adı	Birlikte edinilen mümeyyiz olmayan küçük	2024'te kapsam genişletildi (m. 314/4)
Kütükler arası bağ	1983'te eklendi	Korundu (m. 314/5)
Gizlilik	1983'te eklendi	Korundu ve genişletildi (m. 314/6)
Kuruluş	Hâkimin izniyle resmî senet	Mahkeme kararı (TMK m. 315)

Değişiklik durumu

Maddenin son iki yılı hareketli geçmiştir. İptalden önceki dördüncü fıkra, nüfus kaydına ana baba adı olarak evlât edinenlerin adlarının yazılmasını yalnızca **eşler tarafından birlikte** evlât edinilen ve **ayırt etme gücüne sahip olmayan** küçüklere tanıyordu. Bunun dışında kalan bütün hâllerde — tek başına evlât edinmede, ayırt etme gücüne sahip küçüklerde ve erginlerde — nüfus kaydındaki ana baba adı biyolojik ana babanın adı olarak kalıyor, bunu değiştirecek bir yol da bulunmuyordu.[3] Bu daralma iki sebeple Anayasa'ya aykırı bulunmuştur:[4] kapsam dışında kalan ilişkilerde nüfus kaydı evlât edinme olgusunu **ele vermekte** ve böylece maddenin beşinci ile altıncı fıkralarındaki gizlilik amacı işlevsiz kalmakta; ayrıca fiilî durumun sicile yansımasını sağlayacak **etkili bir hukuk yolu** bulunmamaktadır. Karar oybirliğiyle alınmış, doğacak boşluk kamu yararını ihlâl edeceğinden iptalin yürürlüğü **dokuz ay** ertelenmiştir. Bu geçiş döneminde mahkemeler yürürlükteki eski kuralı uygulamayı sürdürmüştür.[5] Kanun koyucu fıkrayı 07.11.2024 tarihinde yeniden yazmış ve kapsamı genişletmiştir: bugün ana baba adı olarak evlât edinenlerin adları **hem birlikte hem tek başına** evlât edinmede yazılır; evlât edinilen diğer kişiler hakkında ise **talepleri hâlinde** aynı hüküm uygulanır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; ergine soyadı seçim hakkı tanındı, asıl ailedeki mirasçılık 500. maddeye taşındı	4721 s. K.
19.10.2023	Dördüncü fıkra iptal edildi; iptalin yürürlüğü dokuz ay ertelendi	AYM, K. 2023/139
19.07.2024	İptal yürürlüğe girdi; fıkra yürürlükten kalktı	Anayasa m. 153
07.11.2024	Dördüncü fıkra daha geniş biçimde yeniden düzenlendi	7531 s. K. m. 12

3 Yargıtay 18. HD, 30.03.2016, E. 2015/22670, K. 2016/5384.
4 AYM, 26.07.2023, E. 2023/3, K. 2023/139.
5 Yargıtay 2. HD, 26.02.2024, E. 2023/7541, K. 2024/1196.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Velâyet	Ana babaya ait haklar evlât edinene geçer	TMK m. 314/1
Genetik soybağı	Sona ermez	Yargıtay 18. HD, K. 2015/625
Kişisel ilişki	Genetik ana babanın hakkı devam eder	Yargıtay 18. HD, K. 2015/625
Mirasçılık	Evlâtlık evlât edinenin mirasçısı olur	TMK m. 314/2
Kendi ailesi	Mirasçılığı devam eder	TMK m. 500
Babalık davası	Evlât edinme engel değildir	Yargıtay 18. HD, K. 2016/3588
Küçük evlâtlık	Soyadını kendiliğinden alır	TMK m. 314/3
Ergin evlâtlık	Dilerse alır, seçim kendisinindir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/12456
Soyadı davası	Daha önce dava açılmış olması engel değil	Yargıtay 18. HD, K. 2011/10822
Nüfusa ana baba adı	Dördüncü fıkra iptal edilip yeniden düzenlendi	AYM, K. 2023/139
Kütükler	Aralarında her türlü bağ kurulur	TMK m. 314/5
Gizlilik	Kayıt ve bilgiler açıklanamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2022/2513

TBMM gerekçesine göre madde, 743 sayılı Kanun'un 257. maddesini karşılamak- 1
tadır. Gerekçe üç fıkrayı açıklar. **Birinci fıkra** için, ana ve babaya ait hak ve yükümlülüklerin — yani velâyetin ve velâyetten doğan hak ve yükümlülüklerin — evlât edinmenin gerçekleşmesiyle birlikte evlât edinene geçeceği belirtilir. **İkinci fıkra** için gerekçe şunu söyler: "evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur, ancak kendi ailesine karşı kan bağından doğan mirasçılığını da korur." **Ancak bu ikinci cümle bugünkü madde metninde yer almaz:** Adalet Komisyonu, evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığının devam edeceğine ilişkin hükmün miras hükümleri arasında yer almasının daha doğru olacağını düşünerek bunu madde metninden çıkarmış ve Tasarının 500. maddesine üçüncü fıkra olarak taşımıştır (S. Sayısı 723, s. 314). Dolayısıyla kural yürürlüktedir; yalnızca yeri değişmiştir. **Üçüncü fıkra** için gerekçe, küçük ile ergin arasındaki farkı özellikle vurgular: evlâtlık ergin ise evlât edinenin soyadını kendiliğinden almış olmaz; soyadını alıp almaması **tamamen kendi seçimine bağlıdır**. Maddenin dört, beş ve altıncı fıkraları gerekçede

açıklanmamıştır; bunlar 743 sayılı Kanun'un 257. maddesine 1983 yılında eklenen fıkralardan gelmektedir.

DİKKAT

Bu maddede en çok yanlış anlaşılan nokta, evlât edinmenin çocuğu biyolojik ailesinden **tamamen kopardığı** sanısıdır. Doğru değildir. Evlât edinmeyle velâyet ve ondan doğan haklar evlât edinene geçer; ancak çocuk ile genetik ana babası arasındaki **soybağı ilişkisi sona ermez**, genetik ana babanın **kişisel ilişki kurma hakkı** devam eder ve evlâtlığın **kendi ailesindeki mirasçılığı** korunur.[6] Bunun uzantısı olarak, evlât edinilmiş bir çocuk adına **babalık davası** da açılabilir.[7] İkinci nokta soyadıdır: ergin evlâtlık soyadını kendiliğinden almaz; talebini **evlât edinilme sırasında** açıkça ileri sürmelidir.[8] Üçüncü nokta nüfus kaydıdır ve **yakın tarihte köklü biçimde değişmiştir**: dördüncü fıkra iptal edilmiş,[9] iptalin yürürlüğü dokuz ay ertelenerek 19.07.2024'te sonuç doğurmuş, fıkra 07.11.2024 tarihli düzenlemeyle yeniden yazılmıştır. Bugünkü metne göre ana baba adı olarak evlât edinenlerin adları hem **birlikte** hem **tek başına** evlât edinmede yazılır; evlât edinilen diğer kişiler hakkında ise **talepleri hâlinde** aynı hüküm uygulanır. Dosyada hangi metnin uygulanacağı işlem veya karar tarihine göre belirlenmelidir.

II. Velâyet ve Ana Babaya Ait Haklar

- **Kural:** Ana babaya ait haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer (TMK m. 314/1).
- **Kapsam:** Velâyet ve velâyetten doğan bütün hak ve yükümlülükler.
- **An:** Evlât edinme kararıyla birlikte (TMK m. 315).
- **Genetik soybağı:** Sona ermez.[10]
- **Kişisel ilişki:** Genetik ana babanın hakkı devam eder.
- **Evlenme yasağı:** Evlât edinenle evlâtlık arasında sürer (TMK m. 129).

III. Mirasçılık

- **Kural:** Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur (TMK m. 314/2).
- **Nitelik:** Kan hısımı gibi mirasçı olur (TMK m. 500).
- **Altsoy:** Evlâtlığın altsoyu da aynı konumdadır.
- **Çift yönlü değil:** Evlât edinen, evlâtlığa mirasçı olmaz.
- **Kendi ailesi:** Evlâtlığın mirasçılığı devam eder.

6 Yargıtay 18. HD, 19.01.2015, E. 2014/18203, K. 2015/625.
7 Yargıtay 18. HD, 01.03.2016, E. 2015/8094, K. 2016/3588.
8 Yargıtay 2. HD, 18.07.2011, E. 2010/10461, K. 2011/12456.
9 AYM, 26.07.2023, E. 2023/3, K. 2023/139.
10 Yargıtay 18. HD, 19.01.2015, E. 2014/18203, K. 2015/625.

- **Babalık davası:** Evlât edinme engel değildir.[11]

IV. Soyadı ve Ad

- **Küçük evlâtlık:** Evlât edinenin soyadını kendiliğinden alır (TMK m. 314/3).
- **Yeni ad:** Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir.
- **Ergin evlâtlık:** Ancak dilerse alır.
- **Zamanı:** Talep evlât edinilme sırasında ileri sürülmelidir.[12]
- **Vazgeçme:** Talepten dönülürse soyadı değişmez.
- **Ayrı dava:** Önceki soyadı davası engel değildir.[13]

V. Nüfus Kaydına Ana Baba Adı

- **Eski kural:** Yalnızca birlikte evlât edinilen ayırt etme gücü olmayan küçükler.
- **Sonuç:** Ergin evlât edinilende yazılamıyordu.[14]
- **İptal:** Kural Anayasa'ya aykırı bulunmuştur.[15]
- **Yürürlük:** İptal dokuz ay ertelenerek 19.07.2024'te sonuç doğurmuştur.
- **Yeni metin:** Birlikte ve tek başına evlât edinmeyi kapsar (TMK m. 314/4).
- **Diğer kişiler:** Talepleri hâlinde aynı hüküm uygulanır.

VI. Kütükler Arası Bağ ve Gizlilik

- **Bağ:** İki aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur (TMK m. 314/5).
- **Amaç:** Miras ve diğer hakların zedelenmemesi.
- **Karar:** Kesinleşmiş hüküm her iki kütüğe işlenir.
- **Gizlilik:** Kayıt, belge ve bilgiler açıklanamaz (TMK m. 314/6).
- **İstisna:** Mahkeme kararı veya evlâtlığın istemi.
- **Usul:** Bu davada tensiple ret doğru değildir.[16]

VII. Eski Tarihli Evlâtlık İlişkileri

- **743 dönemi:** Hâkimin izni üzerine resmî senetle kurulurdu.[17]
- **Bugün:** Yalnızca mahkeme kararıyla (TMK m. 315).
- **Geçerlilik:** Eski sözleşmeler bütün hükümleriyle korunur (4722 s. K. m. 14).

11 Yargıtay 18. HD, 01.03.2016, E. 2015/8094, K. 2016/3588.
12 Yargıtay 2. HD, 18.07.2011, E. 2010/10461, K. 2011/12456.
13 Yargıtay 18. HD, 27.10.2011, E. 2011/8200, K. 2011/10822.
14 Yargıtay 18. HD, 11.06.2015, E. 2014/21067, K. 2015/10109.
15 AYM, 26.07.2023, E. 2023/3, K. 2023/139.
16 Yargıtay 2. HD, 16.03.2022, E. 2021/5782, K. 2022/2513.
17 Yargıtay HGK, 30.06.2020, E. 2017/2147, K. 2020/495.

- **Uygulanacak kanun:** İşlemin yapıldığı tarihteki kanun (4722 s. K. m. 1).
- **Şekil:** Resmî senet geçerlilik şartıydı.
- **Sonuç:** Eski ilişki bugünkü maddeye göre denetlenemez.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeyle çalışırken en çok işe yarayacak şey, **evlât edinmenin neyi değiştirip neyi değiştirmediğini** ayırmaktır. **Değişenler:** velâyet ve ondan doğan bütün hak ve yükümlülükler evlât edinene geçer; küçük evlâtlık evlât edinenin soyadını alır; evlâtlık evlât edinene kan hısımı gibi mirasçı olur. **Değişmeyenler:** çocuk ile genetik ana babası arasındaki soybağı ilişkisi sona ermez; genetik ana babanın kişisel ilişki kurma hakkı devam eder; evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığı korunur; evlât edinilmiş bir çocuk adına babalık davası açılabilir. Bu ayrım, uygulamada pek çok yanlış davayı ve yanlış savunmayı önler. **Soyadı konusunda** ergin evlât edinme dosyalarında talep dilekçede açıkça yazılmalı ve duruşmada teyit ettirilmelidir; bu seçim kendiliğinden işlemez ve sonradan da kullanılamaz. Daha önce başka bir sebeple soyadı davası açmış olmak yeni talebe engel değildir. **Nüfus kaydı konusunda** tarihe bakılmalıdır: 19.07.2024'ten önce eski dar kural, 07.11.2024'ten sonra ise yeni geniş kural geçerlidir; ikisi arasındaki dönemde yazılı bir kural bulunmamaktadır. Bugün ergin olarak evlât edinilmiş bir kişi, nüfus kaydındaki ana baba adının düzeltilmesini **talep edebilir**; bu, iptal kararından sonra[18] kanun koyucunun getirdiği yeni bir imkândır. **Gizlilik konusunda** evlât edinmeye ilişkin kayıt ve bilgilerin ancak mahkeme kararıyla ya da evlâtlığın kendi istemiyle açıklanabileceği unutulmamalıdır; bu hüküm aynı zamanda bir dava hakkının dayanağıdır ve mahkeme böyle bir davayı duruşma açmadan reddedemez. **Son olarak**, 01.01.2002'den önce kurulmuş evlâtlık ilişkilerinde önce hangi kanunun uygulanacağı belirlenmelidir; o dönemde evlât edinme bir mahkeme kararı değil, hâkimin izniyle düzenlenen resmî bir senetti ve bu ilişkiler bütün hükümleriyle geçerliliğini korur.

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ
26.07.2023 · E. 2023/3 · K. 2023/139

Nüfus kaydına ana baba adı yazılmasının yalnızca eşlerce birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklere özgülenmesi iptal edilmiştir

Ergin statüsündeki bir evlât edinilenin anne adının, sonradan evlât edinen eşin adı olarak değiştirilmesi istemiyle açılan davada mahkeme, kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptali için başvurmuştur. O tarihteki dördüncü fıkra, ana baba adının yazılmasını yalnızca eşler tarafından birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklere tanıyordu.

18 AYM, 26.07.2023, E. 2023/3, K. 2023/139.

> *Bu yönüyle kural, evlat edinme yoluyla kurulan aile ilişkisinde evlat edinen/edinenlerin ana ve/veya baba olarak nüfus siciline kaydını belirli hâllere özgülemek suretiyle özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi kuralı **oybirliğiyle** iptal etmiştir. Gerekçe iki ayağa dayanır. **Birincisi gizliliktir:** maddenin beşinci ve altıncı fıkraları, evlât edinme ilişkisinin taraflar dışındaki kişilere karşı gizli kalmasını amaçlar; oysa nüfus kaydında ana baba adının gerçek ana babanın adı olarak görünmeye devam etmesi bu amacı işlevsiz kılar. **İkincisi etkili başvurudur:** birinci fıkra ana babaya ait bütün hak ve yükümlülükleri evlât edinene geçirirken, kural kapsamı dışında kalan evlât edinme ilişkilerinde fiilî durumun sicile yansımasını sağlayacak etkili bir hukuk yolu tanınmamıştır. İptal hükmünün yürürlüğü, doğacak boşluk kamu yararını ihlâl edeceğinden **dokuz ay ertelenmiş** ve karar Resmî Gazete'de 19.10.2023 tarihinde yayımlandığından iptal 19.07.2024'te yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu bu tarihten sonra fıkrayı yeniden düzenlemiştir (7531 s. K. m. 12).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2015 · E. 2014/18203 · K. 2015/625

Evlât edinme, çocuk ile genetik ana babası arasındaki soybağı ilişkisini sona erdirmez; kütükler arasında bağ kurulur ve evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığı devam eder

Evlilik dışı ilişkiden doğan bir küçük, başka bir çift tarafından evlât edinilmiş ve adı değiştirilmişti. Biyolojik baba olduğunu ileri süren kişi, çocuğu tanımak istemiştir. Mahkeme, evlât edinmeyle kurulan soybağı sebebiyle tanımanın mümkün olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Önemle belirtmek gerekir ki, evlatlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur ve Türk Medeni Kanunu'nun 500. maddesine göre de evlatlık ve alt soyu evlat edinene kan hısımı gibi mirasçı olurlar, evlatlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, birinci ve ikinci fıkranın **sınırını** gösterir. Evlât edinmeyle ana babaya ait haklar ve yükümlülükler (velâyet ve velâyetten doğanlar) evlât edinene geçer; ancak çocuk ile genetik ana babası arasındaki **soybağı ilişkisi sona ermez**. Kararın çıkardığı sonuçlar şunlardır: genetik ana ve babanın çocukla **kişisel ilişki kurma hakkı devam eder**; evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin kütüğü arasında **her türlü bağ kurulur** (TMK m. 314/5); ve evlâtlık ile altsoyu evlât edinene kan hısımı gibi mirasçı olurken **kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder** (TMK m. 500). Bu son nokta, maddenin ikinci fıkrasını doğru okumanın anahtarıdır: fıkra yalnızca 'evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur' der; kendi ailesine karşı mirasçılığın devam ettiği hükmü, Adalet Komisyonunun tercihiyle miras hükümleri arasına taşınmıştır. Karar oy çokluğuyla verilmiştir.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
01.03.2016 · E. 2015/8094 · K. 2016/3588

Bir başka aile tarafından evlât edinilmiş olmak, çocukla biyolojik babası arasındaki soybağının babalık davasıyla belirlenmesine engel değildir

Evlilik dışında doğan ve sonradan başka bir aile tarafından evlât edinilen çocuk adına babalık davası açılmıştır. Mahkeme, evlât edinmeyle soybağı kurulduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *...evlilik dışında doğan çocuğun bir başka aile tarafından evlat edinilmiş olması bu çocukla biyolojik baba arasındaki kan bağına dayanan soybağının mahkemece belirlenmesine engel teşkil etmez. Evlat edinme yoluyla kurulmuş olan soybağı da kan bağına dayanan soybağının belirlenmesini hedefleyen babalık davasının görülmesine mani değildir. Bu soybağının belirlenmesi çocuğun mirasçılık hakları bakımından yararına olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, bir önceki ilkeyi somutlaştırır ve pratik sonucunu gösterir. Evlât edinmeyle kurulan **yapay soybağı**, kan bağına dayanan soybağının belirlenmesini engellemez; evlât edinilmiş bir çocuk adına **babalık davası** açılabilir (TMK m. 301). Kararın gerekçesi doğrudan mirasla ilgilidir: evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığının devam edebilmesi, ancak doğal soybağı ilişkisinin kurulmuş olmasına bağlıdır (TMK m. 500). Başka bir deyişle, biyolojik babayla soybağı hiç kurulmamışsa evlâtlığın o taraftaki mirasçılığı da doğmaz. Bu nedenle evlât edinilmiş bir çocuk bakımından babalık davası açmakta **hukukî yarar** vardır ve dava evlât edinme sebebiyle reddedilemez.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.06.2020 · E. 2017/2147 · K. 2020/495

743 sayılı Kanun döneminde evlâtlık ilişkisi hâkimin izni üzerine düzenlenen resmî senetle kurulurdu; bugün ise yalnızca mahkeme kararıyla kurulur

1962 yılında düzenlenen bir belgeyle evlâtlık edinilmek istendiği belirtilen kişinin, evlât edinmek isteyenlerin hanesine sanki kendilerinden doğmuş gibi kaydedildiği ileri sürülerek nüfus kaydının iptali istendi. Dava 1996 yılında açılmıştı; bu nedenle uyuşmazlığa hangi kanunun uygulanacağı tartışılmıştır.

> *Yürürlükteki 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca evlat edinme sadece mahkeme kararı neticesinde kurulurken, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde "hakimin izni" ve "resmi senet" şeklinde olacağı düzenlenmiştir. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi zamanında, evlatlık ilişkisinin kurulması, hâkimin izni ile yapılabilen resmî şekle bağlı medeni hukuk sözleşmesi olarak tanımlanmıştır...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **zaman bakımından uygulanmasını** anlamak için gereklidir. 743 sayılı Kanun döneminde evlât edinme bir **sözleşmeydi**: hâkimin izni alınır, sonra noterde resmî senet düzenlenirdi ve ilişki senedin düzenlenmesiyle doğardı. Bugün ise evlâtlık ilişkisi yalnızca **mahkeme kararıyla**

kurulur (TMK m. 315). Bu ayrımın pratik önemi büyüktür: 01.01.2002'den önce kurulmuş evlât edinme sözleşmeleri **bütün hükümleriyle birlikte geçerliliğini korur** (4722 s. K. m. 14) ve bu ilişkilerin geçerliliği ile sonuçları, yapıldıkları tarihte yürürlükte olan kanuna göre belirlenir (4722 s. K. m. 1). Dolayısıyla eski tarihli bir evlâtlık ilişkisi tartışıldığında önce **hangi kanunun uygulanacağını** tespit etmek gerekir; bugünkü madde, o tarihte kurulmuş bir ilişkinin geçerliliğini denetlemek için ölçüt olamaz.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.07.2011 · E. 2010/10461 · K. 2011/12456

Ergin evlâtlık, evlât edinenin soyadını ancak evlât edinilme sırasında dilerse alabilir; bu talebinden vazgeçerse soyadı değişikliğine karar verilemez

Ergin bir kişinin evlât edinilmesine karar verilmiş ve hükümde evlât edinenin soyadını alacağı da belirtilmişti. Evlât edinilen, karar tarihinden sonra verdiği dilekçeyle soyadını alma talebinden vazgeçtiğini bildirmiştir. Karar bu yönüyle temyiz edilmiştir.

> *"Davacı tarafından evlat edinilmesine karar verilen davalı, ergindir. Evlat edinme kararı kesinleşmeden, evlat edinenin soyadını alma talebinden karar tarihinden sonra verdiği 29.03.2010 tarihli dilekçe ile vazgeçmiştir. Bu nedenle davalının, davacının soyadını almasına dair kararın bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Üçüncü fıkra, küçük ile ergin arasında keskin bir ayrım yapar. **Küçük evlâtlık**, evlât edinenin soyadını **kendiliğinden** alır; evlât edinen isterse ona yeni bir ad da verebilir. **Ergin evlâtlık** ise soyadını kendiliğinden almaz; bu tamamen **kendi seçimine** bağlıdır ve madde gerekçesi de bunu açıkça vurgular. Kararın gösterdiği ikinci ayrıntı zamanlamadır: bu seçim **evlât edinilme sırasında** kullanılmalıdır. Evlât edinilen kişi talebinden vazgeçerse hâkim soyadı değişikliğine hükmedemez; hükümdeki bu bölüm çıkarılarak karar düzeltilerek onanır. Ergin evlât edinme dosyalarında bu talep dilekçede açıkça belirtilmeli ve duruşmada teyit ettirilmelidir; aksi hâlde soyadı değişmez.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
27.10.2011 · E. 2011/8200 · K. 2011/10822

Evlât edinilen kişi, daha önce bir kez soyadı değişikliği davası açmış olsa bile evlât edinmeye dayanarak yeniden soyadı değişikliği isteyebilir

Davacının soyadı 1997 yılında verilen bir kararla değiştirilmişti. Daha sonra evlât edinilen davacı, 2009 yılında evlât edinmeye dayanarak yeniden soyadı değişikliği davası açtı ve dava kabul edilmiştir. Karar, nüfus kaydının düzeltilmesi davasının ancak bir kez açılabileceği gerekçesiyle kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu evlat edinilenlere yeni durumları itibariyle soyadlarını, diledikleri takdirde yasalardaki koşullara uygun biçimde değiştirme hakkı tanımıştır. Bu hakkın, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Yasası'nın 36/b madde ve bendiyle ortadan kaldırıldığı düşünülemez. Bu dava niteliği itibariyle Türk Medeni Kanunu'nun 314. maddesine uygun şekilde açılmış bir davadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, iki kanun arasındaki görünürdeki çatışmayı çözer. Nüfus mevzuatına göre aynı konuya ilişkin nüfus kaydının düzeltilmesi davası **ancak bir kere** açılabilir (5490 s. K. m. 36/1-b). Buna karşılık Medenî Kanun, evlât edinilenlere yeni durumları sebebiyle soyadlarını değiştirme hakkı tanımıştır. Daire, bu hakkın nüfus mevzuatındaki tek dava sınırıyla ortadan kaldırıldığının düşünülemeyeceğini belirtmiştir; çünkü evlât edinmeye dayanan dava, niteliği itibarıyla **bu maddeye uygun biçimde açılmış** ayrı bir davadır. Uygulamadaki karşılığı şudur: geçmişte başka bir sebeple soyadı davası açmış olmak, evlât edinme sonrasında yeni bir soyadı talebine engel değildir.

7 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2015 · E. 2014/21067 · K. 2015/10109

İptal kararından önceki dönemde, ayırt etme gücüne sahip ergin kişilerin nüfus kayıtlarına ana ve baba adı olarak evlât edinenlerin adları yazılamıyordu

Ergin bir kişinin evlât edinilmesine karar verilmiş, hükümde ayrıca nüfus kaydına ana baba adı olarak evlât edinenlerin adlarının yazılmasına da hükmedilmişti. Karar temyiz edilmeksizin kesinleşti ve kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 314/4.maddesinde "Eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır." hükmünün bulunduğu, bu sebeple, ayırt etme gücüne sahip ergin kişilerin evlat edinilmesi halinde, nüfus kayıtlarına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin isimlerinin yazılacağına dair bir düzenlemenin bulunmadığı açıktır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, **Anayasa Mahkemesinin iptal kararından önceki** hukukî durumu gösterir ve bugün tarihî değer taşır. O dönemde dördüncü fıkra ana baba adının yazılmasını yalnızca **eşler tarafından birlikte** evlât edinilen ve **ayırt etme gücüne sahip olmayan** küçüklere tanıyordu; bu kapsam dışında kalan ergin evlât edinilenlerin nüfus kaydındaki ana baba adı, biyolojik ana babanın adı olarak kalıyordu. Uygulamadaki sonuç, evlât edinme ilişkisinin nüfus kaydından **anlaşılabilir hâle gelmesiydi**; Anayasa Mahkemesi de tam bu noktayı, gizlilik amacını işlevsiz kılan ve etkili bir hukuk yolu bırakmayan bir eksiklik olarak görmüştür. Fıkra 2024 yılında yeniden düzenlenmiş ve kapsam **tek başına evlât edinmeyi** de içerecek biçimde genişletilerek diğer evlât edinilenlere **talepleri hâlinde** aynı imkân tanınmıştır.

8 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2016 · E. 2015/22670 · K. 2016/5384

Eşler tarafından birlikte de olsa, ergin olarak evlât edinilen kişinin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlât edinenlerin adları yazılamıyordu

Ergin olarak bir çift tarafından evlât edinilen kişi, nüfus kaydında ana baba adı ve soyadı olarak onların adlarını görmek istediğini belirterek düzeltme davası açmıştır. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir.

> *...eşler tarafından birlikte evlat edinilen ergin kişilerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılamayacağından, mahkemece evlat edinenin ana ve baba adının değiştirilmesine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, iptal öncesi dönemde iki koşulun **birlikte** arandığını gösterir: evlât edinmenin eşlerce **birlikte** yapılmış olması ve evlât edinilenin **ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük** olması. Bir çift tarafından birlikte evlât edinilmiş olmak tek başına yetmiyordu; kişi ergin olduğu için istem reddediliyordu. İşte Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun somut zemini de budur: ergin evlât edinilenler, aralarında tam bir aile ilişkisi kurulmuş olmasına rağmen nüfus kaydında biyolojik ana babalarının adıyla görünmeye devam ediyordu ve bunu değiştirecek **hiçbir hukuk yolu** bulunmuyordu. Bugün bu kişiler, yeniden düzenlenen fıkra uyarınca **talepte bulunarak** kayıtlarının düzeltilmesini isteyebilir.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2014 · E. 2014/4981 · K. 2014/11378

Tek başına evlât edinilen küçükler bakımından aracılık tüzüğü aynı yöntemi öngörmüştür; ana adı bu hükme dayanarak düzeltilebilir

Bir kişi, küçüğü tek başına evlât edinmişti; ancak nüfus kaydında çocuğun anne adı olarak biyolojik ananın adı yazılı kalmıştı. Bu durumun sorun yarattığını belirterek anne adının düzeltilmesini istemiştir. Mahkeme, kanunun yalnızca eşlerce birlikte evlât edinmeyi düzenlediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *15.03.2009 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün 20. maddesinin dördüncü bendinde "eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. Tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır" şeklinde düzenleme yapıldığı anlaşıldığından, evlat edinme ve tüzük tarihleri dikkate alınarak ana adı yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kanun metnindeki dar kapsamın **ikincil mevzuatla** genişletilmiş olduğunu gösterir. Aracılık tüzüğü, kanundaki hükmü tekrarladıktan sonra **tek başına evlât edinilmesi hâlinde de aynı yöntemin uygulanacağını** öngörmüştür. Daire, evlât edinme tarihi ile tüzüğün yürürlük tarihini karşılaştırarak ana adı yönünden davanın kabulü gerektiğine hükmetmiştir. Bu çözüm, dördüncü

fıkranın kapsamındaki daralmanın uygulamada yarattığı sıkıntının erken bir örneğidir. Bugün sorun kanun düzeyinde çözülmüştür: yeniden düzenlenen fıkra hem **birlikte** hem **tek başına** evlât edinmeyi açıkça kapsamakta, evlât edinilen diğer kişiler hakkında ise **talepleri hâlinde** aynı hükmün uygulanacağını belirtmektedir.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.02.2024 · E. 2023/7541 · K. 2024/1196

İptal kararının yürürlüğe girmesinden önceki geçiş döneminde mahkemeler yürürlükteki kuralı uygulamaya devam etmiştir

Bir çift, ergin bir kişiyi birlikte evlât edinmek için dava açmıştır; mahkeme evlât edinmeye karar verdi ancak nüfus kaydında ana baba adının değiştirilmesine hükmetmemiştir. Evlât edinilen bu yönden istinafa başvurmuştur. Karar, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra ama iptalin yürürlüğe girmesinden önce temyiz incelemesinden geçmiştir.

> *...ayırt etme gücüne sahip ergin kişilerin evlat edinilmesi halinde nüfus kayıtlarına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adlarının yazılacağına dair bir düzenlemenin bulunmadığı gerekçesi ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, **iptal kararının ertelenmiş yürürlüğünün** pratik sonucunu gösterir. Anayasa Mahkemesi dördüncü fıkrayı 26.07.2023 tarihinde iptal etmiş, ancak doğacak boşluk sebebiyle iptalin yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir; karar 19.10.2023'te yayımlandığına göre iptal **19.07.2024**'te yürürlüğe girmiştir. Bu tarihe kadar eski kural yürürlükte kalmış ve mahkemeler onu uygulamayı sürdürmüştür; nitekim bu dosyada Anayasa Mahkemesi kararı 'ilgili hukuk' arasında sayılmasına rağmen istem reddedilmiştir. Uygulamada dikkat edilecek nokta şudur: bir dosyada hangi kuralın uygulanacağı, işlemin veya kararın **hangi tarihte** yapıldığına bağlıdır. 19.07.2024 ile fıkranın yeniden düzenlendiği 07.11.2024 arasındaki dönemde ise ortada yazılı bir kural bulunmamaktadır.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
16.03.2022 · E. 2021/5782 · K. 2022/2513

Evlât edinmeye ilişkin kayıt, belge ve bilgilerin açıklanamayacağını düzenleyen fıkra, bunu isteyen kişiye dava açmakta hukukî yarar sağlar

Davacı, evlât edinmeye ilişkin kayıtlarla ilgili bir istemle dava açmıştır. Mahkeme duruşma dahi açmadan, tensiple davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun m. 314/6 gereğince evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. O halde, davacının bu davayı açmakta hukuki yararı olduğu ve bu nedenle aktif dava ehliyeti olduğunun kabulü ile dava dilekçesinin ve eklerinin davalıya tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanması, davacının iddiasını ispata yönelik bildirdiği delillerinin toplanılarak sonucuna göre bir karar*

verilmesi gerekirken duruşma dahi açmadan tensiple davanın reddi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Altıncı fıkra, evlât edinme ilişkisini **gizlilik** korumasına alır: kayıtlar, belgeler ve bilgiler ancak **mahkeme kararıyla** veya **evlâtlığın kendi istemiyle** açıklanabilir. Karar, bu hükmün yalnızca bir yasak değil, aynı zamanda bir **dava hakkının** dayanağı olduğunu gösterir: hükümden yararlanmak isteyen kişinin dava açmakta hukukî yararı ve aktif dava ehliyeti vardır. Bunun usul yönünden sonucu nettir: mahkeme böyle bir davayı **tensiple** reddedemez; dilekçe karşı tarafa tebliğ edilip taraf teşkili sağlanmalı, deliller toplanmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir. Gizlilik kuralı, Anayasa Mahkemesinin iptal kararında da belirleyici olmuştur: nüfus kaydının ilişkiyi ele vermesi, bu fıkrayla güdülen amacı işlevsiz kılmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 129:** Evlât edinmeden doğan evlenme yasağı.
- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 315:** Evlât edinme kararının hüküm anı.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Rızanın bulunmaması.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.

MADDE

315

D. Şekil ve usul

I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur.

(2) Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz.

(3) Başvurudan sonra küçük ergin olursa, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 315, evlât edinmenin nasıl ve nerede karara bağlanacağını düzenler. Birinci fıkra iki şey söyler. **Yetki:** evlât edinme kararı **evlât edinenin oturma yeri**, birlikte evlât edinmede ise **eşlerden birinin** oturma yeri mahkemesince verilir. **Kurulma anı:** evlâtlık ilişkisi **mahkeme kararıyla birlikte** kurulur; 743 sayılı Kanun dönemindeki "izin + resmî senet" usulü kaldırılmıştır.[1] İkinci fıkra bir kolaylık getirir: başvurudan sonra evlât edinenin **ölümü** veya **ayırt etme gücünü kaybetmesi**, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz; dava konusuz kalmaz ve mirasçılar davaya dahil edilerek sürdürülür.[2] Üçüncü fıkra ise başvurudan sonra küçüğün **ergin olması** hâlinde, koşulları daha önce yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklere ilişkin hükümlerin uygulanmasını sağlar.

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 8. HD, 01.06.2017, E. 2017/6551, K. 2017/8100.
2 Yargıtay 2. HD, 26.01.2012, E. 2010/16038, K. 2012/1473.

Oturma yeri	Yetkili mahkemenin belirlenmesinde esas alınan fiilî yerleşim yeri (TMK m. 315/1).
Kurulma anı	Evlâtlık ilişkisinin doğduğu an, yani mahkeme kararı (TMK m. 315/1).
Ölüm istisnası	Başvurudan sonraki ölümün evlât edinmeye engel olmaması (TMK m. 315/2).
Erginleşme	Başvurudan sonra küçüğün on sekiz yaşını doldurması (TMK m. 315/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 315- Madde ilk fıkrada yapılan bazı gerekli değişiklikler dışında, İsviçre Medenî Kanununun 268 inci maddesinden alınmıştır. Birinci fıkrada, evlât edinmenin, evlât edinenin veya birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilecek bir kararla gerçekleşeceği hükme bağlanmış; ikinci fıkrada, evlât edinenin evlât edinme başvurusundan sonra ölmesinin veya ayırt etme gücünü kaybetmesinin, evlât edinmenin diğer koşulları bundan etkilenmemiş olmak koşuluyla, evlât edinmeye engel olmayacağı düzenlenmiş ve son fıkrada da, küçüğün başvurudan sonra ergin olması hâlinde, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 121*

Gerekçenin ilk cümlesindeki çekince dikkat çekicidir: madde İsviçre metninden alınmış, ancak **ilk fıkrada bazı gerekli değişiklikler yapılmıştır**. Değişikliğin ne olduğu gerekçede açıklanmaz; ancak metin karşılaştırıldığında görülen fark yetki ölçütüne ilişkindir. Türk metni yetkiyi **oturma yerine** bağlar; bu, yerleşim yerinden farklı ve daha fiilî bir ölçüttür. İkinci dikkat çekici nokta, birinci fıkranın **kararla gerçekleşeceği** ifadesidir. Bu ifade, maddenin en köklü yeniliğini özetler: eski Kanun'da evlât edinme hâkimin izni üzerine düzenlenen resmî bir senetle kurulurken, bugün ilişki doğrudan mahkeme kararıyla doğar ve ayrıca bir senede gerek yoktur.[3] Üçüncü olarak gerekçe, ikinci fıkradaki kolaylığın **koşula bağlı** olduğunu açıkça söyler: ölüm veya ayırt etme gücü kaybı, ancak evlât edinmenin **diğer koşulları bundan etkilenmemiş olmak** kaydıyla engel oluşturmaz. Uygulamada bu kayıt belirleyici olmaktadır. Tasarının 315. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da evlât edinmenin şekli
256. maddede
düzenlenmişti ve bugünkü sistemden kökten farklıydı. O sistemde üç aşama vardı: evlât edinen, **oturduğu yer sulh hâkimine** başvurup izin alır; hâkim, gerekli gördüğü her türlü soruşturmayı **kendiliğinden** yapar ve tarafların belirttikleri sebebi haklı bulmadıkça izin vermez; izin alındıktan sonra taraflar noterde **resmî bir senet** düzenler ve evlâtlık ilişkisi bu senetle kurulur, sonra doğum kütüğüne yazılırdı. Buna

3 Yargıtay 8. HD, 01.06.2017, E. 2017/6551, K. 2017/8100.

göre eski sistemde evlâtlık ilişkisi bir **mahkeme hükmüyle** değil, hâkimin izniyle yapılan resmî şekle bağlı bir **medenî hukuk sözleşmesiyle** doğuyordu.[4] Yeni Kanun bu ikili yapıyı kaldırmış, evlât edinmeyi bütünüyle yargısal bir işleme dönüştürmüştür. Değişikliğin üç pratik sonucu vardır. **Birincisi**, artık izin kararı verilmez; verilirse usule aykırı olur. **İkincisi**, görevli merci sulh hâkimi değil **aile mahkemesidir** (4787 s. K. m. 4). **Üçüncüsü**, eski Kanun'da ölüm veya ayırt etme gücü kaybına ilişkin bir kural bulunmadığından, senet düzenlenmeden önce ölüm hâlinde ilişki hiç doğmuyordu; yeni Kanun bu boşluğu ikinci fıkrayla doldurmuştur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 256 – (Değişik: 14/11/1990 - 3678/7 md.) Evlat edinme, evlat edinenin oturduğu yer sulh hakiminin izni üzerine yapılacak resmi bir senetle olur ve evlat edinme doğum kütüğüne yazılır. Hâkim evlat edinmeye izin vermeden önce, duruma göre gerekli görebileceği her türlü soruşturmayı kendiliğinden yapar. Tarafların belirttikleri sebebi haklı bulmadıkça, hakim, evlat edinmeye izin vermez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 256

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 315
Kuruluş	Hâkimin izni + resmî senet (m. 256)	Doğrudan mahkeme kararı (m. 315/1)
Merci	Sulh hâkimi	Aile mahkemesi
Yetki ölçütü	Evlât edinenin oturduğu yer	Evlât edinenin oturma yeri
Birlikte evlât edinme	Ayrıca düzenlenmemişti	Eşlerden birinin oturma yeri
Ölüm	Hüküm yoktu	Engel değildir (m. 315/2)
Ehliyet kaybı	Hüküm yoktu	Engel değildir (m. 315/2)
Erginleşme	Hüküm yoktu	Küçük hükümleri uygulanır (m. 315/3)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Buna karşılık uygulaması, özellikle **yetki** ve **ölüm** başlıklarında kanun yolu kararlarıyla şekillenmiştir. Yetki bakımından yerleşmiş üç kural vardır: ölçüt evlât edinenin oturma yeridir ve davalının yerleşim yeri belirleyici değildir;[5] yetki dava tarihindeki duruma göre saptanır;[6] ve evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında soybağı davalarına ilişkin yetki kuralı da işleyerek davacıya seçim hakkı tanır.[7] Ölüm bakımından ise ikinci fıkranın sınırı netleşmiştir: ölüm davayı konusuz bırakmaz ve mirasçılar davaya dahil edilerek yargılama sürdürülür;[8] ancak evlât edinmeye ancak tarafların dinlenmelerinden sonra

4 Yargıtay HGK, 30.06.2020, E. 2017/2147, K. 2020/495.
5 Yargıtay 2. HD, 15.04.2013, E. 2012/13407, K. 2013/10514.
6 Yargıtay 20. HD, 10.12.2018, E. 2018/5762, K. 2018/8070.
7 Yargıtay 20. HD, 03.10.2016, E. 2016/8730, K. 2016/8308.
8 Yargıtay 2. HD, 26.01.2012, E. 2010/16038, K. 2012/1473.

karar verilebileceğinden, hiç dinlenmeden gerçekleşen ölüm bu koşulu ortadan kaldırır.[9] Son yıllarda öne çıkan bir başka nokta da vekâletnamede **özel yetki** aranmasıdır.[10]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; izin ve resmî senet usulü kaldırılıp evlâtlık ilişkisi mahkeme kararına bağlandı	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetkili mahkeme	Evlât edinenin oturma yeri	TMK m. 315/1
Birlikte evlât edinme	Eşlerden birinin oturma yeri	Yargıtay 2. HD, K. 2013/10514
Yetkinin zamanı	Dava tarihine göre belirlenir	Yargıtay 20. HD, K. 2018/8070
Dava şartları	Dava tarihine göre, resen incelenir	Yargıtay 8. HD, K. 2017/16864
Kaldırma davası	Soybağı yetki kuralı da işler	Yargıtay 20. HD, K. 2016/8308
Kurulma anı	Mahkeme kararıyla birlikte	TMK m. 315/1
İzin usulü	Kaldırılmıştır	Yargıtay 8. HD, K. 2017/8100
Ölüm	Evlât edinmeye engel değildir	TMK m. 315/2
Dava	Konusuz kalmaz, mirasçılar dahil edilir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/1473
Sınır	Dinlenme koşulu etkileniyorsa karar verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2022/6032
Vekâletname	Özel yetki gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2022/2228
Erginleşme	Küçüklere ilişkin hükümler uygulanır	TMK m. 315/3

TBMM gerekçesine göre madde, **ilk fıkrada yapılan bazı gerekli değişiklikler dışında** İsviçre Medenî Kanunu'nun 268. maddesinden alınmıştır. Gerekçe üç fıkrayı sırayla açıklar: birinci fıkrada evlât edinmenin, evlât edinenin veya birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilecek bir **kararla** gerçekleşeceği hükme bağlanmış; ikinci fıkrada evlât edinenin başvurudan sonra ölmesinin veya ayırt etme gücünü kaybetmesinin, diğer koşullar bundan 1

9 Yargıtay 2. HD, 20.06.2022, E. 2022/5465, K. 2022/6032.
10 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/1076, K. 2023/5222.

etkilenmemiş olmak koşuluyla evlât edinmeye engel olmayacağı düzenlenmiş; son fıkrada da küçüğün başvurudan sonra ergin olması hâlinde, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Gerekçenin ilk cümlesindeki "**kararla gerçekleşeceği**" ifadesi, maddenin en önemli yeniliğini özetler: eski Kanun'da evlât edinme hâkimin izni üzerine düzenlenen resmî bir senetle kurulurken, bugün ilişki doğrudan **mahkeme kararıyla** doğar. Tasarının 315. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

DİKKAT

Bu maddede en sık karşılaşılan sorun **yetkidir** ve üç noktada yanlış yapılır. **Birincisi, ölçüt yanlış seçilir:** yetkili mahkeme davalının değil, **evlât edinenin** oturma yeri mahkemesidir; davayı velâyetin kaldırılması gibi başka bir dava olarak nitelendirip davalının yerleşim yerine gitmek bozma sebebidir.[11] **İkincisi, tarih yanlış alınır:** yetki **dava tarihindeki** duruma göre belirlenir; sonradan yapılan adres değişikliği sonucu değiştirmez.[12] **Üçüncüsü, kaldırma davasıyla karıştırılır:** evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında soybağı davalarına ilişkin yetki kuralı da işler ve davacıya seçim hakkı tanır.[13] İkinci bir uyarı hüküm fıkrasına ilişkindir: mahkeme evlât edinmeye **izin vermez**, evlât edinmeye **karar verir**; 'izin verilmesine' biçimindeki hüküm usule aykırıdır. Üçüncü uyarı vekâletnameyle ilgilidir: evlât edinme şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı olduğundan vekilin dava açabilmesi için vekâletnamede **özel yetki** bulunmalıdır.[14]

II. Yetkili Mahkeme

- **Ölçüt:** Evlât edinenin oturma yeri (TMK m. 315/1).
- **Birlikte evlât edinme:** Eşlerden birinin oturma yeri yeterlidir.
- **Davalı:** Onun yerleşim yeri belirleyici değildir.[15]
- **Zaman:** Dava tarihindeki duruma göre.[16]
- **Sonraki adres değişikliği:** Yetkiyi etkilemez.
- **Denetim:** Mahkeme esasa girmeden önce resen inceler.[17]

11 Yargıtay 2. HD, 15.04.2013, E. 2012/13407, K. 2013/10514.
12 Yargıtay 20. HD, 10.12.2018, E. 2018/5762, K. 2018/8070.
13 Yargıtay 20. HD, 03.10.2016, E. 2016/8730, K. 2016/8308.
14 Yargıtay 2. HD, 09.03.2022, E. 2021/5709, K. 2022/2228.
15 Yargıtay 2. HD, 15.04.2013, E. 2012/13407, K. 2013/10514.
16 Yargıtay 20. HD, 10.12.2018, E. 2018/5762, K. 2018/8070.
17 Yargıtay 8. HD, 14.12.2017, E. 2017/6688, K. 2017/16864.

III. Evlâtlık İlişkisinin Kurulması

- **An:** Mahkeme kararıyla birlikte (TMK m. 315/1).
- **İzin usulü:** Kaldırılmıştır.[18]
- **Hüküm fıkrası:** "İzin verilmesine" değil, "evlât edinilmesine".
- **Eski sistem:** Hâkimin izni ve noterde resmî senet.
- **Yanlış hüküm:** Usul ve yasaya aykırıdır.[19]
- **Tescil:** Karar kesinleşince nüfusa işlenir (TMK m. 314).

IV. Kaldırma Davasında Yetki

- **Kural:** Kurulmadaki usul kaldırmada da geçerlidir.[20]
- **Dayanak:** Evlât edinme bir soybağı ilişkisi kurar (TMK m. 283).
- **Seçim hakkı:** Davacı kendi yerleşim yerini seçebilir.
- **Alternatif:** Doğum sırasındaki yerleşim yeri de mümkündür.
- **Uygulama:** Aynı yön.[21]
- **Dava sebebi:** Rıza yokluğu veya esasa ilişkin noksanlık (TMK m. 318).

V. Evlât Edinenin Ölümü

- **Kural:** Başvurudan sonraki ölüm engel değildir (TMK m. 315/2).
- **Şart:** Diğer koşulların bundan etkilenmemesi.
- **Dava:** Konusuz kalmaz.[22]
- **Usul:** Mirasçılar tespit edilip davaya dahil edilir.
- **Vekâlet:** Ölümle sona erer.[23]
- **Sınır:** Dinlenme koşulu gerçekleşmemişse karar verilemez.[24]

VI. Ayırt Etme Gücünün Kaybı ve Erginleşme

- **Ehliyet kaybı:** Ölümle aynı sonuca bağlanmıştır (TMK m. 315/2).
- **Şart:** Diğer koşulların etkilenmemiş olması.
- **Erginleşme:** Başvurudan sonra küçük ergin olabilir (TMK m. 315/3).
- **Sonuç:** Küçüklere ilişkin hükümler uygulanır.
- **Kayıt:** Koşulların daha önce yerine getirilmiş olması.

18 Yargıtay 8. HD, 01.06.2017, E. 2017/6551, K. 2017/8100.
19 Yargıtay 2. HD, 09.02.2006, E. 2005/17017, K. 2006/1201.
20 Yargıtay 20. HD, 03.10.2016, E. 2016/8730, K. 2016/8308.
21 Yargıtay 18. HD, 08.04.2013, E. 2013/3334, K. 2013/5685.
22 Yargıtay 2. HD, 26.01.2012, E. 2010/16038, K. 2012/1473.
23 Yargıtay 2. HD, 22.11.2007, E. 2006/21229, K. 2007/16267.
24 Yargıtay 2. HD, 20.06.2022, E. 2022/5465, K. 2022/6032.

- **Fark:** Ergin hükümleri devreye girmez (TMK m. 313).

VII. Usule İlişkin Noktalar

- **Nitelik:** Şahsa sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanımı.[25]
- **Vekâletname:** Özel yetki zorunludur (HMK m. 74).
- **Genel vekâletname:** Yeterli değildir.[26]
- **Dinleme:** Evlât edinen ve edinilen dinlenir (TMK m. 316).
- **Sıra:** Beyanların erken alınması dosyayı güvenceye alır.
- **Görev:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).

UYGULAMA NOTU

Bu maddeyle çalışırken dosya **üç soruyla** açılmalıdır. **Birincisi: dava nerede açılacaktır?** Yetkili mahkeme evlât edinenin oturma yeri mahkemesidir; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri yeterlidir, yani eşler farklı yerlerde kayıtlıysa seçim yapılabilir. Dava açılmadan önce adres kayıt sistemindeki güncel kayıt alınmalı ve dilekçeye eklenmelidir; yetki **dava tarihine** göre belirlendiği için sonradan taşınmak sonucu değiştirmez, ancak dava tarihindeki kaydın yanlış görünmesi gereksiz bir yetki tartışması doğurur. Evlâtlık ilişkisinin **kaldırılması** davasında ise kural daha esnektir: soybağı davalarına ilişkin yetki kuralı devreye girer ve davacı kendi yerleşim yeri mahkemesini seçebilir. **İkincisi: talebi nasıl kuracağım?** Hüküm fıkrası 'evlât edinilmesine izin verilmesine' değil, '**evlât edinilmesine**' biçiminde kurulmalıdır; izin usulü kaldırılmıştır ve ilişki doğrudan mahkeme kararıyla kurulur. Dilekçedeki talep sonucu buna göre yazılmalıdır. Vekil aracılığıyla dava açılıyorsa vekâletnamede **evlât edinme davası açmaya** özel yetki bulunduğundan emin olunmalıdır; evlât edinme şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır ve genel vekâletname yetmez. **Üçüncüsü: süreç uzarsa ne olur?** Evlât edinme davaları bazen yıllar sürer. Bu süre içinde evlât edinenin ölmesi veya ayırt etme gücünü kaybetmesi kural olarak engel değildir; dava konusuz kalmaz ve mirasçılar davaya dahil edilerek sürdürülür. Ancak bunun bir sınırı vardır: evlât edinmeye ancak evlât edinen ile edinilenin **dinlenmelerinden sonra** karar verilebilir. Bu yüzden en pratik tedbir, evlât edinenin beyanının **ilk duruşmada** alınmasını istemektir. Aynı şekilde küçük evlât edinilecekse ve çocuk yaşça büyükse, başvurudan sonra ergin olsa bile küçüklere ilişkin hükümlerin uygulanacağı, ancak koşulların **daha önce** yerine getirilmiş olması gerektiği unutulmamalıdır.

25 Yargıtay 2. HD, 09.03.2022, E. 2021/5709, K. 2022/2228.
26 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/1076, K. 2023/5222.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.06.2017 · E. 2017/6551 · K. 2017/8100

4721 sayılı Kanun ile evlât edinmeye izin verilmesi usulü kaldırılmıştır; mahkeme, izin değil doğrudan evlât edinme kararı verir

Mahkeme, küçüğün evlât edinilmesine **izin verilmesine** hükmetmişti. Karar bu yönüyle temyiz incelemesinden geçmiştir.

> *1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 315. maddesi ile "Evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur." hükmü getirilerek, evlat edinmeye izin kararı verilmesi usulü kaldırıldığına göre, mahkemece küçüğün evlat edinilmesine izin verilmesine hükmedilmesi doğru değilse de...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin getirdiği **en köklü değişikliği** gösterir. 743 sayılı Kanun döneminde evlât edinme bir sözleşmeydi: hâkim yalnızca **izin** verir, ilişki sonra noterde düzenlenen resmî senetle kurulurdu. Bugün böyle bir ikili yapı yoktur; hâkim izin vermez, doğrudan **evlât edinme kararı** verir ve ilişki bu kararla birlikte kurulur. Uygulamada hâlâ rastlanan 'evlât edinilmesine izin verilmesine' biçimindeki hüküm fıkraları usule aykırıdır. Dilekçede talep "evlât edinilmesine karar verilmesi" olarak kurulmalıdır; aynı yanlışa daha erken tarihli kararlarda da işaret edilmiştir.[27]

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.04.2013 · E. 2012/13407 · K. 2013/10514

Yetki, davanın hukukî niteliğine göre belirlenir; evlât edinme davası velâyetin kaldırılması olarak nitelendirilip davalının yerleşim yeri mahkemesi yetkili sayılamaz

Evli bir çift, evlilik dışı ilişkiden doğan küçüğü birlikte evlât edinmek istemiştir. Davalı yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme davayı 'velâyetin kaldırılması' olarak niteledi ve davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Evlat edinme kararı; evlat edinenin oturma yeri, birlikte evlat edinmede ise, eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir (TMK. m. 315/1). Davalının yetki itirazının, davanın bu hukuki niteliğine göre değerlendirilip sonuca bağlanması gerekirken, bu husus gözetilmeden, davanın hatalı olarak "velayetin kaldırılması" şeklinde nitelendirilip davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğundan bahisle, yetkisizlik kararı verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Yetki kuralı burada **davacıya bağlıdır**, davalıya değil: yetkili mahkeme **evlât edinenin** oturma yeri mahkemesidir; birlikte evlât edinmede **eşler-**

27 Yargıtay 2. HD, 09.02.2006, E. 2005/17017, K. 2006/1201.

den birinin oturma yeri yeterlidir. Bu, aile hukukundaki pek çok davadan farklıdır ve yanlış nitelendirme doğrudan yanlış yetkiye götürür. Kararın gösterdiği hata tipiktir: evlât edinme davası, sonuçları itibarıyla velâyeti de etkilediği için 'velâyetin kaldırılması' sanılmış ve davalının yerleşim yeri esas alınmıştır. Dava dilekçesinde hukukî nitelendirme açıkça yazılmalıdır; nitelendirme görevi hâkime ait olsa da yanlış nitelendirme aylarca süren bir yetki tartışmasına yol açar.

3 YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ
10.12.2018 · E. 2018/5762 · K. 2018/8070

Yetki, davanın açıldığı tarihe göre belirlenir; dava tarihinden sonra yapılan adres değişikliği sonucu etkilemez

Evlât edinme davası açıldıktan yaklaşık iki hafta sonra davacı, uzun yıllardır kayıtlı olan adres kaydını değiştirmiştir. İki mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı çıkmıştır; biri güncel adrese, diğeri dava tarihindeki adrese dayanmıştır.

> *Açılan bir davada yetki davanın açıldığı tarihe göre belirlenir. Davanın açıldığı tarihten sonra ortaya çıkan olaylar ve talepler kanunda bir istisna tanınmamış ise, hüküm tarihinde dikkate alınamaz. Yani her dava açıldığı tarihteki hukuki ve maddi olgulara göre sonuçlandırılır.*

DEĞERLENDİRME Bu ilke basit görünür ama uygulamada sık atlanır: **yetki, dava tarihindeki duruma göre** saptanır. Dava açıldıktan sonra taşınmak, adres kaydını değiştirmek ya da başka bir ile yerleşmek yetkiyi değiştirmez; aynı şekilde dava açıldığı tarihte yetkisiz olan bir mahkeme, davacının sonradan o yere taşınmasıyla yetkili hâle gelmez. Pratik sonucu şudur: dava açılmadan önce **adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri bilgisi kontrol edilmeli** ve dilekçeye o tarihteki kayıt eklenmelidir. Dava sırasında taşınılacaksa bunun yetkiyi etkilemeyeceği, ancak tebligat adresinin bildirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

4 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
14.12.2017 · E. 2017/6688 · K. 2017/16864

Dava şartları da davanın açıldığı tarihe göre belirlenir ve mahkeme bunları esasa girmeden önce kendiliğinden araştırır

Bir çift, kurum yanında kalan ve geçici bakım sözleşmesiyle kendilerine teslim edilen küçüğü evlât edinmek istemiştir. Dava, davacıların kayıtlı yerleşim yerinden başka bir yer mahkemesinde açılmıştı; mahkeme işin esasını incelemiştir.

> *Açılmış olan bir davada dava şartları, davanın açılmış olduğu tarihe göre belirlenir. Mahkeme davanın başında, esasa ilişkin incelemeye geçmeden önce dava şatlarının bulunup bulunmadığını kendiliğinden araştırmak ve incelemekle yükümlüdür. Davanın açıldığı tarihten sonra ortaya çıkan olaylar ve talepler, kanunda bir istisna tanınmamış ise, hüküm anında dikkate alınmayacaktır. Yani her dava açıldığı tarihteki hukuki ve maddi olgulara göre sonuçlandırılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, yetki denetiminin **sırasını** gösterir: mahkeme davanın başında, esasa ilişkin incelemeye geçmeden önce dava şartlarının bulunup bulunmadığını **kendiliğinden** araştırmakla yükümlüdür. Yetkisiz bir mahkemede açılan dosyada esas incelenip karar verilmesi, sonradan bozmaya ve aylarca gecikmeye yol açar. Bu nedenle dilekçe verilirken yetki belgelenmelidir: davacıların dava tarihindeki yerleşim yeri kaydı dosyaya konulmalıdır. Birlikte evlât edinmede eşlerden **birinin** oturma yerinin yeterli olduğu da hatırlanmalıdır; eşler farklı yerlerde kayıtlıysa bu bir seçim imkânı sunar.

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2013 · E. 2013/3334 · K. 2013/5685

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında da evlât edinmenin kurulmasına ilişkin yetki kuralı uygulanır

Davacı, 1988 yılında evlât edindiği kişinin evlâtlık görevlerini yerine getirmediğini belirterek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istedi ve davayı kendi yerleşim yerinde açmıştır. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 283. maddesi uyarınca; soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır. Aynı yasanın 315. maddesi gereğince ise; evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar iki hükmü birleştirir. Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin **dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri** mahkemesinde açılır (TMK m. 283); evlât edinme kararı ise **evlât edinenin oturma yeri** mahkemesince verilir. Evlât edinme sonuç itibarıyla bir soybağı ilişkisi kurduğuna göre, kurulmasında öngörülen usul **kaldırılmasında da** geçerlidir. Bunun davacıya sağladığı imkân önemlidir: evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında davacı, tercih hakkını kendi dava sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi yönünde kullanabilir.[28] Dolayısıyla bu davada yetki, evlât edinme davasındakinden daha esnektir.

6 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2016 · E. 2016/8730 · K. 2016/8308

Evlât edinme sonuç itibarıyla bir soybağı davasıdır; kurulmasında öngörülen usul kaldırılmasında da geçerlidir ve davacı seçim hakkını kullanabilir

Bir çift, çocuklarını başka kişilere evlâtlık vermişti. Daha sonra evlât edinenlerin boşanma aşamasına geldiği ve çocukla ilgilenmedikleri ileri sürülerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istendi. Dava, davacının yerleşim yerinde açıldı ve iki mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı çıkmıştır.

28 Yargıtay 20. HD, 03.10.2016, E. 2016/8730, K. 2016/8308.

> *Evlat edinme netice itibariyle bir soybağı davası olup kurulmasında öngörülen usul kaldırılmasında da geçerlidir. Davacı tercih hakkını kendisinin dava sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi yönünde kullanarak dava açmıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu cümle, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davalarında yetkinin nasıl belirleneceğini çözer. Evlât edinme bir **soybağı ilişkisi** kurduğuna göre, soybağı davalarına ilişkin yetki kuralı burada da işler (TMK m. 283) ve bu kural davacıya **seçim hakkı** tanır: taraflardan birinin dava sırasındaki veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi. Evlât edinme davasında yetki tek bir yere bağlıyken, kaldırma davasında birden fazla seçenek bulunması ilk bakışta tuhaf görünebilir; ancak kaldırma davasını genellikle evlât edinen değil **başka bir ilgili** açtığı için bu esneklik yerindedir (TMK m. 318).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2012 · E. 2010/16038 · K. 2012/1473

Evlât edinme başvurusunda bulunanın dava sırasında ölmesi davayı konusuz bırakmaz; mirasçıları davaya dahil edilerek yargılama sürdürülür

Evli bir çift, ergin bir kişiyi birlikte evlât edinmek için dava açmıştır. Her iki davacı da duruşmada dinlenmiştir; bu tarihten dört gün sonra davacılardan biri ölmüştür.

> *Evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmaz (TMK. md. 315/2). Bu sebeple evlat edinme başvurusunda bulunanın dava sırasında ölmüş olması, davayı konusuz hale getirmez. Böyle bir durumda ölümle, kişinin taraf ve dava ehliyeti sona erdiğinden mirasçılarının davaya dahil edilerek davanın görülmesi gerekir...*

DEĞERLENDİRME İkinci fıkra, uygulamada çok işe yarayan bir kuraldır. Evlât edinme davası bazen yıllar sürer; bu süre içinde evlât edinenin ölmesi ya da ayırt etme gücünü kaybetmesi, **diğer koşullar bundan etkilenmiyorsa** evlât edinmeye engel değildir. Dolayısıyla dava konusuz kalmaz ve 'karar verilmesine yer olmadığına' hükmedilemez. Kararın gösterdiği usul adımı şudur: ölümle kişinin taraf ve dava ehliyeti sona erdiğinden **mirasçılarının tespit edilip davaya dahil edilmesi** ve yargılamanın onlarla sürdürülmesi gerekir. Bu dosyada koşul da gerçekleşmişti: ölen davacı, ölümünden önce duruşmada dinlenmişti.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2022 · E. 2022/5465 · K. 2022/6032

Ölüm evlât edinmeye engel değilse de, evlât edinenin karardan önce dinlenmiş olması gerekir; diğer koşullar ölümden etkileniyorsa evlât edinmeye karar verilemez

Evlât edinme davası açan kişi yargılama sırasında ölmüştür. Mirasçıları istinafa başvurmuştur; bölge adliye mahkemesi bakım şartının ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmaz (TMK.m.315/2). Buna göre, evlat edinme başvurusunda bulunan davacının ölümü, kural olarak davayı konusuz hale getirmez. Evlat edinenin ölümü, evlat edinmeye ilişkin diğer şartları etkiliyorsa evlat edinmeye karar verilemeyecektir. Kanuna göre, evlat edinmeye ancak evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden sonra karar verilir (TMK.m.316/1).*

DEĞERLENDİRME Karar, ikinci fıkranın **sınırını** çizer. Ölüm kendiliğinden bir engel değildir; ancak kanun ölümün **diğer koşulları etkilememiş olmasını** arar. Buradaki en kritik koşul dinlenme zorunluluğudur: evlât edinmeye ancak evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden sonra karar verilebilir (TMK m. 316). Evlât edinen hiç dinlenmeden ölmüşse bu koşul artık gerçekleştirilemez ve evlât edinmeye karar verilemez. Pratik sonucu açıktır: evlât edinme davasında **evlât edinenin beyanının erken alınması** istenmelidir; ilk duruşmada dinlenmek, sonradan doğabilecek bir ölüm veya ehliyet kaybı riskine karşı dosyayı güvenceye alır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2022 · E. 2021/5709 · K. 2022/2228

Evlât edinme davası şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekilin dava açabilmesi için vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır

Evlât edinme davası vekil aracılığıyla açılmıştı. Davacı yargılama sırasında ölmüştür. Vekâletnamede evlât edinme davası açmak için özel yetki bulunup bulunmadığı tartışılmıştır.

> *Evlat edinme davası, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğindedir. Dosya içerisinde müteveffa Şaban'ın vekiline verdiği vekaletnamede "evlat edinme" davasını açabilmesi için özel yetkisi bulunmamaktadır. Evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği taktirde evlat edinmeye engel olmaz. (TMK.m.315/2) Buna göre, evlat edinme başvurusunda bulunan davacı...*

DEĞERLENDİRME Bu tespit, davanın en başında denetlenmesi gereken bir usul şartını ortaya koyar. Evlât edinme **şahsa sıkı sıkıya bağlı** bir haktır; bu nitelikteki davaları vekilin açabilmesi için vekâletnamede **açıkça özel yetki** verilmiş olması gerekir (HMK m. 74). Genel vekâletname yeterli değildir. Aynı sonuca daha yeni tarihli kararlarda da varılmıştır.[29] Uygulamada yapılacak iş basittir: vekâletname düzenletilirken "evlât edinme davası açmaya" yetkisi açıkça yazdırılmalıdır. Eksiklik dava sırasında fark edilirse tamamlanması için süre verilir; hiç tamamlanmazsa dava usulden reddedilir.

29 Yargıtay 2. HD, 07.11.2023, E. 2023/1076, K. 2023/5222.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.11.2007 · E. 2006/21229 · K. 2007/16267

Evlât edinmek isteyen kişi ilk duruşmadan önce ölmüşse vekâlet ilişkisi de sona erer ve husumet sorunu doğar

Evlât edinmek isteyen kişi, dava açıldıktan yaklaşık bir ay sonra ve ilk duruşmadan önce ölmüştür. Dava, evlât edinilmek istenen kişi tarafından takip edilmiştir.

> *Medeni Kanununun 315/2. maddesi; evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, diğer koşulların bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmayacağını hükme bağlamıştır .Evlat edinmek isteyen Erdoğan 14.12.2005'te Fundayı evlat edinmek istemiş ilk oturumdan önce 14.1.2006 tarihinde ölmüştür.Ölümle vekalet ilişkisi sona ermiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ikinci fıkranın kolaylığının **usulü ortadan kaldırmadığını** gösterir. Ölüm evlât edinmeye engel olmasa da iki sonuç doğurur: ölen kişinin **taraf ve dava ehliyeti** sona erer ve onun verdiği **vekâlet ilişkisi** de sona erer. Bu nedenle yargılamanın kendiliğinden sürmesi mümkün değildir; mirasçıların tespit edilip davaya dahil edilmesi gerekir. Dosyada ayrıca dinlenme koşulu da sorun yaratmıştır, çünkü evlât edinen **ilk duruşmadan önce** ölmüştür. Bu ayrıntı, bir önceki kararla birlikte okunduğunda pratik kuralı verir: evlât edinenin beyanı ne kadar erken alınırsa dosya o kadar güvendedir.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.11.2023 · E. 2023/1076 · K. 2023/5222

Vekâletnamede özel yetki bulunmaması ile evlât edinenin ölümü birlikte değerlendirilir; ölüm kural olarak davayı konusuz bırakmaz

Evlât edinme davası vekil aracılığıyla açılmış, davacı yargılama sırasında ölmüştü. Dosyadaki vekâletnamede evlât edinme davası açmak için özel yetki bulunmuyordu.

> *4721 sayılı Kanun'un 315 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği taktirde evlat edinmeye engel olmayacağı...*

DEĞERLENDİRME Bu yeni tarihli karar, iki usul sorununu bir arada ele alır ve uygulama için bir **kontrol listesi** sunar. **Birincisi**, evlât edinme davası şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekilin bu davayı açabilmesi için vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır. **İkincisi**, evlât edinenin ölümü kural olarak davayı konusuz bırakmaz; mirasçılar davaya dahil edilerek yargılama sürdürülür. **Üçüncüsü**, buna karşılık evlât edinmeye ancak evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden sonra karar verilebileceğinden (TMK m. 316), dinlenmeden ölüm hâlinde bu koşul gerçekleşmez. Dolayısıyla ölüm hâlinde sorulacak soru şudur: **bu kişi dinlenmiş miydi?**

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.02.2006 · E. 2005/17017 · K. 2006/1201

Evlâtlık olarak alınmalarına izin verilmesi biçimindeki hüküm usul ve yasaya aykırıdır

Ergin bir kişinin evlât edinilmesi istenmiş, mahkeme davacıların o kişiyi 'evlâtlık olarak almalarına izin verilmesi' biçiminde hüküm kurmuştu. Ayrıca evlât edinilenin eşinin rızası da alınmamıştı. Karar kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı TürkMedeni Kanununun 315. maddesi ile "Evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur." Hükmü getirilerek, evlat edinmeye izin kararı verilmesi usulü kaldırılmış olmasına rağmen mahkemece, davacılarınHasan Yıldıran'ı evlatlık olarak almalarına izin verilmesi şeklinde verilen karar usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Erken tarihli bu karar, yeni Kanun'un getirdiği usul değişikliğinin ilk yıllarda nasıl gözden kaçtığını gösterir. Eski alışkanlıkla kurulan 'evlâtlık olarak almalarına **izin** verilmesine' biçimindeki hüküm fıkraları usule aykırıdır; hâkim izin vermez, evlât edinmeye **karar verir** ve ilişki bu kararla kurulur. Kararın ikinci tespiti de önemlidir: evlât edinilen kişi evliyse **eşinin rızası** alınmadan hüküm kurulamaz (TMK m. 313). Ergin evlât edinme dosyalarında bu iki nokta birlikte kontrol edilmelidir; hüküm fıkrasının doğru kurulması, ileride nüfus işlemlerinde çıkacak sorunları da önler.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 283:** Soybağı davalarında yetkili mahkeme.
- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Rızanın bulunmaması.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.
- **TMK m. 319:** Hak düşürücü süre.

MADDE

316 D. Şekil ve usul II. Araştırma

KANUN METNİ

(1) Evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.

(2) Araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

(3) Evlât edinenin altsoyu varsa, onların evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 316, evlât edinme kararından önce hâkime ciddî bir araştırma yapma zorunluluğu getirir. Üç aşama vardır: **kapsamlı araştırma**, **dinleme** ve gerektiğinde **uzman görüşü**. Dinleme özellikle önemlidir: evlât edinme şahsa bağlı bir hak olduğundan hâkim, evlât edinen ile edinileni birlikte dinler; dosya üzerinden ya da yalnızca vekillerin beyanıyla karar verilemez.[1] Bu zorunluluğun sert bir sonucu vardır: evlât edinen **hiç dinlenmeden ölürse** dinlenme koşulu artık gerçekleştirilemeyeceğinden dava o kişi yönünden reddedilir.[2] İkinci fıkra araştırmanın konularını sayar; üçüncü fıkra ise evlât edinenin altsoyu varsa **onların tavır ve düşüncelerinin de değerlendirilmesini** ister. Uygulamada uzman görüşü kural olarak alınmakta ve genellikle **sosyal inceleme raporu** biçimini almaktadır.

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 17.10.2006, E. 2006/6053, K. 2006/14135.
2 Yargıtay 18. HD, 05.05.2014, E. 2014/6517, K. 2014/8230.

Kapsamlı araştırma	Esaslı sayılan her türlü durum ve koşulun aydınlatılması (TMK m. 316/1).
Dinleme	Evlât edinen ile edinilenin mahkemece bizzat dinlenmesi (TMK m. 316/1).
Uzman görüşü	Genellikle sosyal inceleme raporu biçiminde alınan değerlendirme (TMK m. 316/1).
Altsoyun tavrı	Evlât edinenin çocuklarının evlât edinmeye bakışı (TMK m. 316/3).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 316- İsviçre Medenî Kanununun 268a maddesinden alınan bu maddede, hâkimin evlât edinme kararı vermeden önce ciddî bir araştırma yapması zorunluluğu ile bu araştırmanın kapsam ve içeriği düzenlenmektedir. Evlât edinme şahsa bağlı bir hak olduğundan, hâkim, evlât edinenin şahsî durumu hakkında tam bir kanaata sahip olmak bakımından, evlât edinen ile evlât edinileni birlikte dinleyecektir. Hâkim bu araştırmayı yaparken örneğin, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi koruyucu kurum ve kuruluşların bu konudaki yazılı görüşlerinden de yararlanabilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 121*

Gerekçe kısadır ama iki cümlesi uygulamayı doğrudan belirler. **Birinci cümle dinlemenin niçin zorunlu olduğunu açıklar:** evlât edinme **şahsa bağlı bir haktır**; bu nedenle hâkimin evlât edinenin kişisel durumu hakkında tam bir kanaate sahip olabilmesi için tarafları **birlikte dinlemesi** gerekir. Buradaki gerekçe biçimsel değildir: dinleme, hâkimin kanaat oluşturmasının aracıdır ve bu yüzden dosya üzerinden ya da yalnızca vekillerin beyanıyla karar verilemez. Aynı nitelendirme başka bir sonuç daha doğurur: şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımına ilişkin davalarda vekilin **özel yetkisi** aranır (TMK m. 315). **İkinci cümle uzman görüşünün kaynağını gösterir:** hâkim, koruyucu kurum ve kuruluşların **yazılı görüşlerinden** yararlanabilecektir. Gerekçe dönemin sosyal hizmet kurumunu örnek verir; bugün bu işlev Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimleri ile mahkemece görevlendirilen sosyal çalışma görevlileri tarafından yerine getirilmekte ve uygulamada **sosyal inceleme raporu** adını almaktadır. Tasarının 316. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da araştırma yükümlülüğü
256. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında

yer alıyordu ve bugünküne göre çok daha dar kapsamlıydı. Hükme göre hâkim, evlât edinmeye izin vermeden önce **duruma göre gerekli görebileceği** her türlü soruşturmayı **kendiliğinden** yapar; tarafların belirttikleri sebebi haklı bulmadıkça izin vermezdi. İki fark dikkat çekicidir. **Birincisi, araştırma takdire bağlıydı:** "gerekli görebileceği" ifadesi, hâkime araştırma yapıp yapmama konusunda geniş bir alan bırakıyordu; yeni Kanun ise araştırmayı **zorunlu** kılmış ve kapsamını da tek tek saymıştır. **İkincisi, dinleme ve uzman görüşü öngörülmemişti:** eski metinde ne tarafların birlikte dinlenmesi ne de uzman görüşü alınması yer alıyordu. Bunlar yeni Kanun'un

getirdiği güvencelerdir ve gerekçede de özel olarak vurgulanmıştır. Üçüncü bir fark, araştırmanın **amacına** ilişkindir: eski hüküm hâkimden esas olarak tarafların belirttiği **sebebin haklılığını** denetlemesini isterken, yeni hüküm araştırmayı çocuğun ve tarafların durumunu bütün boyutlarıyla aydınlatmaya yöneltmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 256 – (Değişik: 14/11/1990 - 3678/7 md.) Evlat edinme, evlat edinenin oturduğu yer sulh hakiminin izni üzerine yapılacak resmi bir senetle olur ve evlat edinme doğum kütüğüne yazılır. Hâkim evlat edinmeye izin vermeden önce, duruma göre gerekli görebileceği her türlü soruşturmayı kendiliğinden yapar. Tarafların belirttikleri sebebi haklı bulmadıkça, hakim, evlat edinmeye izin vermez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 256

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 316
Araştırma	Gerekli görülürse (m. 256/2)	Zorunlu (m. 316/1)
Kapsam	Belirtilmemişti	Kanunda sayılmıştır (m. 316/2)
Dinleme	Öngörülmemişti	Zorunlu (m. 316/1)
Uzman görüşü	Öngörülmemişti	Gerektiğinde alınır (m. 316/1)
Altsoyun tavrı	Hüküm yoktu	Değerlendirilir (m. 316/3)
Amaç	Sebebin haklılığının denetimi	Bütün koşulların aydınlatılması

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Uygulamada iki başlık öne çıkmıştır. **Birincisi dinleme koşulunun katılığıdır:** başvurudan sonraki ölüm evlât edinmeye engel olmasa da (TMK m. 315), hiç dinlenmeden gerçekleşen ölüm bu koşulu ortadan kaldırdığından dava o kişi yönünden reddedilmektedir[3] ve bu çizgi bugün de sürmektedir.[4] **İkincisi uzman görüşünün fiilen zorunlu hâle gelmesidir:** kanun "gerektiğinde" dese de, kanunun saydığı araştırma başlıklarının çoğu ancak uzman değerlendirmesiyle aydınlatılabildiğinden rapor alınmadan verilen kararlar eksik inceleme sebebiyle bozulmaktadır.[5] Değerlendirme ölçütleri bakımından da bir çizgi yerleşmiştir: evlât edinen bakımından **salt ceza mahkûmiyeti** engel sayılmamakta, bakılan şey kişinin sosyal, psikolojik ve kültürel yeterliliği ile çocuğun yararı olmaktadır.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; araştırma zorunlu hâle geldi, dinleme ve uzman görüşü öngörüldü	4721 s. K.

3 Yargıtay 18. HD, 05.05.2014, E. 2014/6517, K. 2014/8230.
4 Yargıtay 2. HD, 15.10.2024, E. 2024/8050, K. 2024/7363.
5 Yargıtay 8. HD, 19.11.2018, E. 2017/8056, K. 2018/18812.
6 Yargıtay 8. HD, 22.05.2018, E. 2017/7639, K. 2018/12991.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Niteliği	Karardan önce zorunlu araştırma	TMK m. 316/1
Aşamalar	Araştırma, dinleme, uzman görüşü	TMK m. 316/1
Dinleme	Taraflar bizzat dinlenir	Yargıtay 2. HD, K. 2006/14135
Dinlenmeden ölüm	Dava o kişi yönünden reddedilir	Yargıtay 18. HD, K. 2014/8230
Güncel uygulama	Aynı yönde sürüyor	Yargıtay 2. HD, K. 2024/7363
Uzman görüşü	Kural olarak alınır	Yargıtay 8. HD, K. 2018/18812
Sıra	Uzman görüşü, tanıklar, diğer deliller	Yargıtay 8. HD, K. 2019/8435
Esaslı unsurlar	Taraflar tartışmasa da araştırılır	Yargıtay 8. HD, K. 2021/4771
Ceza mahkûmiyeti	Tek başına engel değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2018/12991
Menfaat çatışması	Küçüğe kayyım atanır	Yargıtay 18. HD, K. 2015/18041
Tanıklar	Hazır edilmişse dinlenir	Yargıtay 18. HD, K. 2014/15239
Altsoy	Tavır ve düşünceleri değerlendirilir	TMK m. 316/3

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 268a maddesinden alınmıştır ve hâkimin evlât edinme kararı vermeden önce **ciddî bir araştırma yapması zorunluluğu** ile bu araştırmanın kapsam ve içeriğini düzenler. Gerekçenin iki cümlesi uygulamayı doğrudan yönlendirir. **Birincisi dinlemeye ilişkindir:** "Evlât edinme şahsa bağlı bir hak olduğundan, hâkim, evlât edinenin şahsî durumu hakkında tam bir kanaate sahip olmak bakımından, evlât edinen ile evlât edinileni **birlikte dinleyecektir**." Bu cümle, dinlemenin bir biçim şartı değil, hâkimin kanaat oluşturmasının aracı olduğunu gösterir. **İkincisi uzman görüşüne ilişkindir:** hâkim bu araştırmayı yaparken, koruyucu kurum ve kuruluşların konuya ilişkin **yazılı görüşlerinden** de yararlanabilecektir. Gerekçe bu noktada dönemin sosyal hizmet kurumunu örnek verir; bugün aynı işlev Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimlerince ve mahkemece görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerince yerine getirilmektedir. Tasarının 316. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddede en ağır sonuç doğuran nokta **dinleme zorunluluğudur**. Evlât edinme davası uzun sürebilir; bu süre içinde evlât edinenin ölmesi başlı başına engel değildir (TMK m. 315), ancak **hiç dinlenmeden** gerçekleşen ölüm dinlenme koşulunu telafisi imkânsız biçimde ortadan kaldırır ve dava o kişi yönünden reddedilir;[7] bu uygulama bugün de sürmektedir.[8] Bu nedenle en basit ve en etkili tedbir, evlât edinenin beyanının **ilk duruşmada** alınmasını istemektir. İkinci nokta uzman görüşüdür: kanun "gerektiğinde" dese de uygulamada bu görüş neredeyse istisnasız aranmakta, alınmadan verilen karar eksik inceleme sebebiyle bozulmaktadır.[9] Üçüncü nokta, mahkemenin bu dosyalarda **edilgen kalamamasıdır**: esaslı unsurlar taraflarca açıkça tartışılmasa bile araştırılmalı, dilekçedeki soyut iddialar hâkimin aydınlatma ödevi kapsamında somutlaştırılmalıdır.[10]

II. Araştırmanın Üç Aşaması

- **Birinci aşama:** Esaslı sayılan her türlü durum ve koşulun kapsamlı araştırılması (TMK m. 316/1).
- **İkinci aşama:** Evlât edinen ile edinilenin dinlenmesi.
- **Üçüncü aşama:** Gerektiğinde uzmanların görüşünün alınması.
- **Sıra:** Uzman görüşü, tanıklar, diğer deliller.[11]
- **Nitelik:** Karardan önce tamamlanması zorunludur.
- **Eksiklik:** Eksik inceleme bozma sebebidir.

III. Dinleme Zorunluluğu

- **Kural:** Taraflar bizzat dinlenir.[12]
- **Gerekçe:** Evlât edinme şahsa bağlı bir haktır.
- **Yeterli olmayan:** Dosya üzerinden veya yalnızca vekil beyanıyla karar.
- **Dinlenmeden ölüm:** Dava o kişi yönünden reddedilir.[13]
- **Güncel:** Aynı uygulama sürüyor.[14]
- **Tedbir:** Beyanın ilk duruşmada alınmasını istemek.

7 Yargıtay 18. HD, 05.05.2014, E. 2014/6517, K. 2014/8230.
8 Yargıtay 2. HD, 15.10.2024, E. 2024/8050, K. 2024/7363.
9 Yargıtay 8. HD, 19.11.2018, E. 2017/8056, K. 2018/18812.
10 Yargıtay 8. HD, 07.06.2021, E. 2020/67, K. 2021/4771.
11 Yargıtay 8. HD, 02.10.2019, E. 2017/13932, K. 2019/8435.
12 Yargıtay 2. HD, 17.10.2006, E. 2006/6053, K. 2006/14135.
13 Yargıtay 18. HD, 05.05.2014, E. 2014/6517, K. 2014/8230.
14 Yargıtay 2. HD, 15.10.2024, E. 2024/8050, K. 2024/7363.

IV. Araştırmanın Konuları

- **Kişilik ve sağlık:** Evlât edinen ile edinilenin (TMK m. 316/2).
- **Karşılıklı ilişkiler:** Aralarındaki bağın niteliği.
- **Ekonomik durum:** Gelir ve mal varlığı.
- **Eğitme yeteneği:** Evlât edinenin.
- **Saik:** Evlât edinmeye yönelten sebepler.[15]
- **Gelişmeler:** Aile ve bakım ilişkilerindeki değişim.

V. Uzman Görüşü

- **Kanun:** Gerektiğinde alınır (TMK m. 316/1).
- **Uygulama:** Kural olarak aranır.[16]
- **Biçim:** Genellikle sosyal inceleme raporu.
- **Gerekçe:** Koruyucu kurumların yazılı görüşünden yararlanılabilir.
- **Çelişkili rapor:** Heyetten rapor alınır.[17]
- **Eksikliği:** Tek başına bozma sebebidir.

VI. Değerlendirme Ölçütleri

- **Ceza mahkûmiyeti:** Tek başına engel değildir.[18]
- **Bakılan:** Sosyal, psikolojik ve kültürel yeterlilik.
- **Ölçüt:** Çocuğun yararı (TMK m. 305).
- **Bakım süresi:** Dava tarihinden geriye doğru olması şart değil.[19]
- **Esaslı unsurlar:** Taraflar tartışmasa da araştırılır.[20]
- **Altsoy:** Tavır ve düşünceleri değerlendirilir (TMK m. 316/3).

VII. Yargılamaya İlişkin Noktalar

- **Rıza denetimi:** Araştırmaya dahildir.[21]
- **Menfaat çatışması:** Küçüğe kayyım atanır (TMK m. 426).
- **Kesin hüküm:** Önceki evlât edinme davası engel oluşturmaz.[22]
- **Bekletici sorun:** İlgili başka dosyanın sonucu beklenir.[23]

15 Yargıtay 18. HD, 08.12.2015, E. 2015/4746, K. 2015/18041.
16 Yargıtay 8. HD, 19.11.2018, E. 2017/8056, K. 2018/18812.
17 Yargıtay 8. HD, 22.05.2018, E. 2017/7639, K. 2018/12991.
18 Yargıtay 8. HD, 22.05.2018, E. 2017/7639, K. 2018/12991.
19 Yargıtay 8. HD, 18.03.2019, E. 2017/8763, K. 2019/2797.
20 Yargıtay 8. HD, 07.06.2021, E. 2020/67, K. 2021/4771.
21 Yargıtay 8. HD, 26.12.2019, E. 2018/13616, K. 2019/11787.
22 Yargıtay 18. HD, 08.12.2015, E. 2015/4746, K. 2015/18041.
23 Yargıtay 18. HD, 08.11.2016, E. 2015/22729, K. 2016/11986.

- **Tanıklar:** Hazır edilmişse dinlenir.[24]
- **Kesin süre:** Sonuçları ihtar edilmezse geçersizdir (HMK m. 94).

UYGULAMA NOTU

Bu madde bir **dosya hazırlama listesi** olarak kullanılabilir; çünkü kanunun saydığı araştırma başlıkları, aynı zamanda sunulması gereken delillerin listesidir. **Kişilik ve sağlık için:** sağlık raporu, varsa psikolojik değerlendirme. **Karşılıklı ilişkiler için:** birlikte yaşamayı ve ilgiyi gösteren kayıtlar, fotoğraf ve yazışmalar yerine tanık anlatımı daha güçlüdür. **Ekonomik durum için:** gelir belgesi, tapu ve banka kayıtları. **Eğitme yeteneği ve saik için:** sosyal inceleme raporu belirleyicidir. **Bakım ilişkilerindeki gelişmeler için:** okul, sağlık ve bakım kayıtları. **Altsoy için:** evlât edinenin çocukları varsa onların beyanının alınması istenmelidir; ergin evlât edinmede bu zaten bir geçerlilik koşuludur (TMK m. 313), küçüklerde ise değerlendirme unsurudur. **Dinleme konusunda** yapılacak tek şey, evlât edinenin beyanının **ilk duruşmada** alınmasının dilekçede açıkça istenmesidir. Evlât edinen yaşlı veya hastaysa bu talep hayatî önem taşır; dinlenmeden gerçekleşecek bir ölüm, koşulların tamamı sağlanmış olsa bile davayı bitirir. **Uzman görüşü konusunda** kanundaki "gerektiğinde" ifadesine güvenilmemeli; rapor alınması baştan talep edilmelidir. Dosyada birbiriyle çelişen raporlar varsa, aralarında sosyal hizmet uzmanının da bulunduğu bir **heyetten** rapor alınması istenmelidir. **Son olarak**, araştırma yükümlülüğünün yalnızca kişisel ve ekonomik durumu değil, evlât edinmenin **hukukî ön koşullarını** da kapsadığı unutulmamalıdır: ana babanın rızasının alınıp alınmadığı, rızanın aranmaması kararının bulunup bulunmadığı ve kesinleşip kesinleşmediği. Bu soruların yanıtı dosyada belgeli değilse karar eksik inceleme sebebiyle bozulur.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2014 · E. 2014/6517 · K. 2014/8230

Evlât edinen mahkemece dinlenmeden ölmüşse artık dinlenme imkânı kalmadığından dava o kişi yönünden reddedilir

Evlât edinme davası açan kişi, mahkemece hiç dinlenmeden ölmüştür. Mahkeme, koşulların oluştuğu gerekçesiyle davanın tümüyle kabulüne karar vermiştir.

> *"Türk Medeni Kanununun 316/1.maddesinde; "Evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, iki maddeyi birbirine bağlar ve uygulamadaki en kritik riski gösterir. Bir yandan başvurudan sonraki ölüm evlât edinmeye engel de-

24 Yargıtay 18. HD, 30.10.2014, E. 2014/6803, K. 2014/15239.

ğildir (TMK m. 315); öte yandan evlât edinmeye **ancak evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden sonra** karar verilebilir. İkisi birlikte okunduğunda sonuç şudur: ölüm tek başına engel oluşturmaz, ancak **hiç dinlenmeden** gerçekleşen ölüm dinlenme koşulunu ortadan kaldırır ve artık telafisi mümkün değildir. Bu durumda dava, ölen kişi yönünden reddedilir; birlikte evlât edinmede diğer eş yönünden ise ayrıca değerlendirilir. Pratik tedbir tektir ve çok basittir: **evlât edinenin beyanının ilk duruşmada alınması istenmelidir.** Dosyanın uzaması ihtimali varsa bu talep dilekçede açıkça yazılmalıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.10.2024 · E. 2024/8050 · K. 2024/7363

Dinlenme koşulu gerçekleşmeden ölüm hâlinde davanın reddi yönündeki uygulama güncel kararlarda da sürdürülmektedir

Evlât edinme davası açan kişi yargılama sırasında öldü ve mirasçısı davayı sürdürmüştür. İlk derece mahkemesi, evlât edinmeye ancak tarafların dinlenmesinden sonra karar verilebileceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay bu kararı onamıştır.

> *TMK'nın 316. maddesinde evlat edinmeye ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından evlat edinen ve edinilenin mahkemece dinlenilmesinden sonra karar verilebileceği şeklinde düzenlemesi ve emsal Yargıtay kararları dikkate alınarak...*

DEĞERLENDİRME Bu yeni tarihli karar, on yılı aşkın süredir uygulanan çizginin **bugün de sürdüğünü** gösterir. Evlât edinme başvurusundan sonraki ölümün engel olmadığını söyleyen hüküm, dinlenme koşulunu ortadan kaldırmaz; iki hüküm birlikte uygulanır. Mirasçıların davayı sürdürmesi de sonucu değiştirmez, çünkü eksik olan şey taraf sıfatı değil, **kanunun aradığı bir yargılama işlemidir**. Kararda ayrıca dikkat çeken bir ayrıntı vardır: ilk derece mahkemesi gerekçesini yalnızca kanun metnine değil, aynı yöndeki **emsal kararlara** da dayandırmıştır. Bu, konunun yerleşmiş bir uygulama hâline geldiğini gösterir.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
07.06.2021 · E. 2020/67 · K. 2021/4771

Beş yıllık bakım ve gözetim koşulu evlâtlık ilişkisinin esaslı unsurlarından olduğundan mahkemece araştırılması zorunludur

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istenmiş, dilekçede ilişkinin esasa ilişkin noksanlıklardan biriyle sakat olduğu belirtilmişti. İlk derece mahkemesi, davacıya hangi noksanlık sebebine dayanıldığını sormadan ve araştırma yapmadan davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi ise iddiaya istinaf aşamasında ileri sürüldüğü gerekçesiyle itibar etmemiştir.

> *5 yıllık bakım gözetim koşulu evlatlık ilişkisinin esaslı unsurlarından olduğundan ve bu hususun araştırılması gerektiğinden; Bölge Adliye Mahkemesinin*

istinaf isteminin esastan reddine dair kararı kaldırılarak, İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar iki şeyi birden söyler. **Birincisi, araştırma zorunluluğu esaslı unsurlar bakımından mutlaktır:** ergin evlât edinmede aranan beş yıllık bakım ve gözetim koşulu bu unsurlardandır ve taraflar açıkça tartışmasa bile mahkemece araştırılmalıdır (TMK m. 313). **İkincisi, hâkimin aydınlatma ödevi işler:** dilekçede 'esasa ilişkin noksanlık' denip somutlaştırılmamışsa mahkeme, davacıya **hangi noksanlığa dayandığını sormalıdır** (HMK m. 31). Bu iki yükümlülük bir arada, evlât edinme dosyalarında mahkemenin edilgen kalamayacağını gösterir. Taraf olarak yapılacak iş ise dilekçede noksanlığı baştan somutlaştırmaktır; aksi hâlde dosya, istinaf aşamasında 'geç ileri sürüldü' itirazıyla karşılaşır.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.10.2019 · E. 2017/13932 · K. 2019/8435

Araştırmada izlenecek sıra bellidir: önce uzman görüşü alınır, sonra tanık beyanları ve diğer deliller değerlendirilir

Davacılar, küçükken en az beş yıl bakıp gözettikleri ve eğittikleri kişiyi evlât edinmek istemişlerdir. Mahkeme, taraflar arasında aile hâlinde yaşama zorunluluğu bulunduğu varsayımıyla davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanun'nun 316. maddesi kapsamında evlât edinme davalarında, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasının gerektiği, yapılacak araştırmada özellikle evlât edinenler ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenlerin eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmeleri açıklığa kavuşturulması gerekir. Bu kapsamında uzman görüşü alınması, daha sonra tanık beyanları ve diğer deliller doğrultusunda yasal diğer koşullar yönünden talep değerlendirilerek bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeye dayalı olarak yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ikinci fıkradaki araştırma ölçütlerini sıralar ve bunları bir **yargılama programına** dönüştürür: uzman görüşü alınması, ardından tanık beyanları ve diğer deliller doğrultusunda yasal koşulların değerlendirilmesi. Kanunun saydığı araştırma başlıkları şunlardır: evlât edinen ile edinilenin **kişiliği ve sağlığı**, **karşılıklı ilişkileri**, **ekonomik durumları**, evlât edinenin **eğitme yeteneği**, **evlât edinmeye yönelten sebepler** ve **aile ile bakım ilişkilerindeki gelişmeler**. Bu liste, dilekçede hangi delillerin gösterileceğinin de haritasıdır: sağlık raporu, sosyal inceleme raporu, gelir ve malvarlığı belgeleri, birlikte yaşamayı gösteren kayıtlar ve tanıklar.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2019 · E. 2017/8763 · K. 2019/2797

Bakım koşulunun gerçekleştiği anlaşıldığında dahi evlât edinilenin beyanı alınmalı ve uzman görüşü aldırılmalıdır

Davacılar, doğumundan yurt dışına gidişlerine kadar yaklaşık on yıl birlikte yaşadıkları ve her türlü ihtiyacını karşıladıkları kişiyi evlât edinmek istemişlerdir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *...kanunun aradığı ve dava tarihinden geriye doğru geçen sürede gerçekleşme zorunluluğu bulunmayan 5 yıllık bakım şartı taraflar yönünden gerçekleşmiştir. Buna göre, mahkemenin ret gerekçesi yerinde değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, araştırma yükümlülüğünün **esasın kabulüyle sona ermediğini** gösterir. Beş yıllık bakım koşulunun gerçekleştiği dosyadan anlaşılsa bile mahkeme doğrudan kabul kararı veremez; önce evlât edinilecek kişinin **beyanını almalı**, sonra **uzman görüşü** aldırmalı ve bütün delilleri birlikte değerlendirmelidir. Kararın ayrıca önemli bir tespiti daha vardır: beş yıllık bakım süresinin **dava tarihinden geriye doğru** geçen sürede gerçekleşmesi zorunlu değildir; geçmişte herhangi bir dönemde tamamlanmış olması yeterlidir. Bu tespit, çocukluğunda bakılıp sonradan ayrı yaşamaya başlamış kişilerin dosyalarında belirleyicidir (TMK m. 313).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2018 · E. 2017/8056 · K. 2018/18812

Uzun süreli birlikte yaşama ve ihtiyaçların karşılanması saptansa bile uzman görüşü alınmadan karar verilemez

Davacı, uzun yıllar bir arada yaşadığı, her türlü ihtiyacını karşıladığı ve evlendirdiği kişiyi evlât edinmek istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Mahkemece yapılacak iş, MK'nin 316. maddesi uyarınca uzman görüşü aldırılıp, dosyadaki tüm delillerin birlikte değerlendirilerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesidir.*

DEĞERLENDİRME Bu kısa cümle, maddenin uygulamasındaki en yaygın eksikliği düzeltir: **uzman görüşü, mahkemenin isterse başvurabileceği bir imkân değil, kural olarak tamamlanması gereken bir araştırma adımıdır.** Kanun 'gerektiğinde' dese de, evlât edinme dosyalarında bu gereklilik neredeyse istisnasız kabul edilmektedir; çünkü kanunun saydığı araştırma başlıklarının çoğu (kişilik, karşılıklı ilişkiler, eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler) ancak uzman değerlendirmesiyle aydınlatılabilir. Uygulamada bu görüş genellikle **sosyal inceleme raporu** biçiminde alınır. Dosyada rapor alınmadan karar verilmişse, bu tek başına bozma sebebidir.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.12.2019 · E. 2018/13616 · K. 2019/11787

Araştırmanın kapsamı kanunda sayılan bütün başlıkları içermeli ve rıza ile izin konuları da ayrıca aydınlatılmalıdır

Evlât edinmeye ilişkin bir dosyada, küçüğün evlât edinilmesine dair izin kararı bulunup bulunmadığı ve babanın rızasının olup olmadığı araştırılmadan hüküm kurulmuştu. Karar bu ve başka eksiklikler sebebiyle temyiz incelemesinden geçmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 316.maddesine göre evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verileceği, araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerektiği hüküm al...*

DEĞERLENDİRME Karar, araştırma yükümlülüğünün **rıza denetimini de kapsadığını** gösterir. Mahkeme yalnızca tarafların kişisel ve ekonomik durumunu değil, evlât edinmenin **hukukî ön koşullarının** gerçekleşip gerçekleşmediğini de aydınlatmakla yükümlüdür: ana babanın rızasının alınıp alınmadığı (TMK m. 309), rızanın aranmamasına ilişkin bir karar bulunup bulunmadığı (TMK m. 312) ve bu kararın kesinleşip kesinleşmediği. Bu nedenle 316. madde, bağımsız bir araştırma hükmü olmanın ötesinde, evlât edinmeye ilişkin bütün koşulların **toplu denetim** noktasıdır. Dilekçede koşulları tek tek sıralayıp her biri için delil göstermek, dosyanın bu denetimden eksiksiz geçmesini sağlar.

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2015 · E. 2015/4746 · K. 2015/18041

Evlât edinmek isteyen kişi aynı zamanda küçüğün vasisi ise küçüğe kayyım atanmalı ve dava kayyıma yöneltilmelidir

Davacı, vasisi olduğu küçüğü evlât edinmek istemiştir. Mahkeme, daha önce açılmış bir davanın kesin hüküm oluşturduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Dosyada küçük için ayrı bir temsilci atanmamıştı.

> *...küçüğe kayyım tayin ettirilip davanın kayyıma yöneltilmesi sonra işin esasına girilerek evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri konusunda kapsamlı bir araştırma yapılması, tarafların bu konuda göstereceği deliller toplanarak gerektiğinde uzman görüşünün alınıp bütün delillerin birlikte değerlendirilmesi ve oluşacak sonuç doğrultusunda bir karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki eksikliği birden düzeltir. **Birincisi menfaat çatışmasıdır:** evlât edinmek isteyen kişi aynı zamanda küçüğün vasisiyse, küçüğü o davada temsil edemez; küçüğe **kayyım** atanması ve davanın kayyıma yöneltilmesi gerekir (TMK m. 426). Aksi hâlde taraf teşkili tamamlanmamış olur. **İkincisi araştırmadır:** taraf teşkili sağlandıktan sonra işin esasına girilmeli, özellikle **evlât**

edinmeye yönelten sebepler ve **aile ilişkileri** konusunda kapsamlı bir araştırma yapılmalı, tarafların delilleri toplanmalı ve gerektiğinde uzman görüşü alınmalıdır. Kararın üçüncü bir katkısı da usule ilişkindir: dava sebepleri ve koşulları farklı olduğundan, önceki bir evlât edinme davası bu dava için **kesin hüküm oluşturmaz**.

9 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
22.05.2018 · E. 2017/7639 · K. 2018/12991

Salt ceza mahkûmiyeti evlât edinme engeli oluşturmaz; kişinin sosyal, psikolojik ve kültürel yeterliliği ile çocuğun yararı değerlendirilir

Küçük, geçici bakım sözleşmesiyle bir ailenin yanına yerleştirilmişti. Evlât edinme süreci devam ederken evlât edinmek isteyen babanın bir suçtan hüküm giydiği ve ailenin ikamet değişikliklerini kuruma bildirmediği raporlanmıştır. Mahkeme yine de davayı kabul etmiştir.

> *...ilgilinin hangi suçtan ceza aldığından ziyade, kişinin sosyal, psikolojik ve kültürel açıdan evlat edinmek noktasında yeterli olup olmadığı, bu kişi tarafından gerçekleşecek evlat edinmenin, çocuğun yararına olup olmadığı hususunun belirlenmesi gerektiği, gerek kurum tarafından izleme sürecinde düzenlenen raporlar ve gerek ise mahkemece alınan raporlarda, babanın sosyal, psikolojik ve kültürel açıdan evlat edinmesine engel bir durumunun varlığı tespit edilmediği gibi, aksine, evlat edinmenin çocuğun yararına olacağı hususunun tespit edildiği, dolayısıyla salt ceza mahkumiyetinin evlat edinme engeli oluşturmasının mümkün olmadığı...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ikinci fıkradaki **kişilik** ölçütünün nasıl uygulanacağını gösterir. Kanunda evlât edinen bakımından 'sabıkasız olmak' gibi bir koşul yoktur; bu nedenle salt ceza mahkûmiyeti tek başına engel sayılamaz. Bakılacak şey, kişinin evlât edinme bakımından **sosyal, psikolojik ve kültürel açıdan yeterli olup olmadığı** ve gerçekleşecek evlât edinmenin **çocuğun yararına** olup olmadığıdır. Buna karşılık karar, mahkemenin bu değerlendirmeyi kendi başına yapamayacağını da ortaya koyar: dosyada çelişkili raporlar varsa, aralarında **sosyal hizmet uzmanının da bulunduğu bir heyetten** rapor alınmalı ve bütün deliller yeniden değerlendirilmelidir. Yani mahkûmiyet otomatik bir ret sebebi olmadığı gibi, otomatik olarak göz ardı edilebilecek bir olgu da değildir.

10 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
30.10.2014 · E. 2014/6803 · K. 2014/15239

Sonuçları ihtar edilmeden verilen kesin süre geçersizdir; hazır edilen tanıkların dinlenmesi talebi reddedilemez

Evlât edinmeye ilişkin bir dosyada tarafa tanık bildirmesi için kesin süre verilmiş, ancak bu sürenin sonuçları ihtar edilmemişti. Taraf, duruşmada tanıklarının hazır olduğunu bildirmiştir; mahkeme yine de tanıkların dinlenmesi talebini reddetmiştir.

> *Verilen kesin süre sonuçlarına dair ihtar içermediği için geçersizdir. Kaldı ki davacı vekili, tanınan kesin süre dışında 11.07.2013 günü oturum sırasında*

> *tanıkların hazır bulunduğunu ifade etmiştir. Bu durumda celse talikine sebep olunmamıştır. O halde, davalı vekili tanıklarını hazır ettiğini bildirdiğine göre bildirilen bu tanıkların dinletilme taleplerinin reddine karar verilmesi...*

DEĞERLENDİRME Evlât edinme davalarında araştırma yükümlülüğü ağır olduğundan, **delil kısıtlaması** bu dosyalarda ayrıca sakıncalıdır. Karar, genel bir usul kuralını burada uygular: kesin süre verilirken **sonuçlarının ihtar edilmesi** zorunludur; ihtar içermeyen kesin süre geçersizdir ve ona dayanılarak delil değerlendirilmesi kısıtlanamaz (HMK m. 94). Kararın ikinci tespiti de pratiktir: taraf, kesin süre dışında da olsa duruşmada tanıklarını **hazır etmişse** celse talikine sebep olmamış demektir; bu durumda tanıkların dinlenmesi gerekir. Uygulamada yapılacak iş, tanıkları duruşmaya bizzat getirmek ve tutanağa hazır bulundurulduklarını geçirtmektir.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.10.2006 · E. 2006/6053 · K. 2006/14135

Evlât edinmeye ancak evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden sonra karar verilebilir

Evlât edinme davasında mahkeme, tarafları dinlemeden ve kapsamlı bir araştırma yapmadan hüküm kurmuştur.

> *Yargılama sırasında evlat edinmek isteyen davacı asilin dinlenmediği görülmüştür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun evlat edinme kararı vermeden önce hakime araştırma yükümlülüğü getiren 316 ncı maddesinde, evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verileceği, araştırmanın özellikle evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitme yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerektiği öngörülmüştür. Mahkemece evlat edinen dinlenmeden ve Türk Medeni Kanununun 316. maddesinde öngörüldüğü şekilde kapsamlı bir araştırma yapılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması da usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Maddenin birinci fıkrası üç aşamalı bir sıra kurar: **kapsamlı araştırma**, **dinleme** ve gerektiğinde **uzman görüşü**. Bunlardan dinleme, madde gerekçesinde özel olarak vurgulanmıştır: evlât edinme şahsa bağlı bir hak olduğundan hâkim, evlât edinenin şahsî durumu hakkında tam bir kanaate sahip olmak için evlât edinen ile edinileni **birlikte dinleyecektir**. Bu, dosya üzerinden ya da yalnızca vekillerin beyanıyla karar verilemeyeceği anlamına gelir. Dinlemenin bir başka işlevi de sonradan ortaya çıkabilecek riskleri karşılamasıdır: taraflardan biri karardan önce ölür veya ayırt etme gücünü kaybederse, daha önce dinlenmiş olmak dosyayı kurtarır (TMK m. 315).

12 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.11.2016 · E. 2015/22729 · K. 2016/11986

Evlât edinmeye ancak kapsamlı araştırma, dinleme ve gerektiğinde uzman görüşünden sonra karar verilir; ilgili başka bir dosyanın sonucu beklenmelidir

Evlilik dışı ilişkiden doğan küçüğün evlât edinilmesi istendi. Ananın kısıtlı olduğu ve vasisi aracılığıyla rıza gösterdiği, babanın ise rızasının bulunmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca baba hakkında devam eden bir ceza dosyası vardı. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *316. maddesi uyarınca da; evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasında evlat edinen ile edinilenin dinlenmesinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, araştırma yükümlülüğünün **bekletici sorun** boyutunu gösterir. Evlât edinme dosyasının sonucunu etkileyebilecek başka bir yargılama sürüyorsa, mahkeme o dosyanın sonucunu bekleyip bütün delilleri birlikte değerlendirmelidir. Kararda ayrıca ikinci bir eksikliğe de işaret edilmiştir: ana kısıtlıysa, onun bakımından rızanın aranmaması koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediği ayrıca değerlendirilmelidir (TMK m. 311). Bu iki nokta birlikte, 316. maddenin dosyadaki bütün belirsizlikleri gidermeden karar verilmesini engelleyen bir **tamamlık kuralı** olduğunu gösterir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması koşulları.
- **TMK m. 312:** Rızanın aranmamasına ilişkin karar.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 315:** Şekil ve usul, yetkili mahkeme.
- **TMK m. 317:** Rızanın bulunmaması.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.

MADDE

317

E. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması
I. Sebepleri
1. Rızanın bulunmaması

KANUN METNİ

Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 317, evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin iki sebepten birincisini düzenler. Kural şudur: evlât edinmede rızası alınması gereken kişilerin rızası **yasal bir sebep olmaksızın** alınmamışsa, bu kişiler evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. Maddenin iki sınırı vardır. **Birinci sınır dava hakkına ilişkindir:** bu sebebe dayanarak yalnızca **rızası alınması gereken kişiler** dava açabilir; Cumhuriyet savcısının bu sebebe dayanarak dava açma hakkı yoktur.[1] **İkinci sınır çocuğun yararına ilişkindir:** ilişkinin kaldırılması küçüğün menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse bu yola gidilemez. Rıza dışındaki noksanlıklar için ayrı bir hüküm vardır ve orada dava hakkı Cumhuriyet savcısı ile **her ilgiliye** tanınmıştır (TMK m. 318).

TEMEL KAVRAMLAR

Rızası alınması gereken kişiler	Ana, baba ve duruma göre evlât edinilen ile eşi (TMK m. 309, 313).
Yasal sebep	Rızanın aranmamasını haklı kılan kanunî hâller (TMK m. 311).
Kaldırma davası	Kurulmuş evlâtlık ilişkisinin mahkeme kararıyla sona erdirilmesi.
Menfaat sınırı	Küçüğün yararı ağır biçimde zedelenecekse davanın açılamaması (TMK m. 317).

1 Yargıtay 2. HD, 14.06.2012, E. 2011/19471, K. 2012/16219.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 317- Bu ve bunu takip eden iki maddede, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması düzenlenmektedir. Madde, İsviçre Medenî Kanunu 269 uncu maddesinin birinci fıkrasından alınmıştır. Buna göre, evlât edinmede rızası alınması gereken kişilerin rızası yasal sebep bulunmaksızın alınmamışsa, bu kişiler evlâtlık ilişkisinin kaldırılması için dava açabilirler. Ancak evlâtlık ilişkisinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, iptal davası açılamaz.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 121*

Gerekçe kısadır ama iki ayrıntısı önemlidir. **Birincisi, maddenin yerini gösterir:** bu madde ve onu izleyen iki madde birlikte evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını düzenler; yani 317, 318 ve 319 bir bütündür. 317 sebebi rıza eksikliğine bağlar, 318 diğer noksanlıkları düzenler, 319 ise her ikisi için geçerli hak düşürücü süreyi koyar. Dosya kurulurken bu üçlü birlikte okunmalıdır. **İkincisi, gerekçe kaldırma davasını "iptal davası" olarak adlandırır.** Bu adlandırma davanın niteliğini gösterir: kaldırma, kurulmuş bir hukukî ilişkiyi sakatlığı sebebiyle ortadan kaldıran bir iptal işlemidir; tarafların anlaşmasıyla ilişkiyi sona erdirme yolu değildir. Gerekçenin son cümlesi ise maddenin en özgün yanını oluşturur: **çocuğun menfaati, hak sahibinin dava hakkının önüne geçebilir.** Rızası alınmamış bir ana veya baba, hakkı ihlâl edilmiş olsa bile, kaldırma evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse dava açamaz. Tasarının 317. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314).

Eski Kanun'da evlâtlık ilişkisinin sona ermesi
258. maddede
düzenlenmişti ve bugünkünden bütünüyle farklı bir mantığa dayanıyordu. Eski hükme göre evlâtlık bağı iki yolla sona erdirilebilirdi. **Birincisi anlaşmaydı:** evlâtlık sözleşmesi hakkındaki kurallara uyulmak şartıyla, evlâtlık bağı **iki tarafın rızasıyla her zaman** kaldırılabiliyordu. **İkincisi dava yoluydu:** haklı sebeplerin varlığı hâlinde evlâtlığın, mirastan mahrum bırakacak bir hâlin ortaya çıkması hâlinde ise evlât edinenin talebi üzerine hâkim tarafından da kaldırılabiliyordu. Ayrıca kaldırmanın etkisi açıkça **geleceğe yönelikti**: "Ref'i, evlâtlık rabıtasının istikbale ait bütün hükümlerini izale eder ve katidir." Yeni Kanun bu düzeni kökten değiştirmiştir. **Birincisi, anlaşmayla sona erdirme kaldırılmıştır:** evlâtlık ilişkisi taraflar isterse sona erdirilebilen bir sözleşme değildir; ancak kanunda sayılan **sakatlık sebepleriyle** ve mahkeme kararıyla kaldırılabilir. **İkincisi, sebepler sınırlandırılmıştır:** "haklı sebep" gibi geniş bir ölçüt yerine, rıza eksikliği (bu madde) ve esasa ilişkin diğer noksanlıklar (TMK m. 318) öngörülmüştür. **Üçüncüsü, çocuğun menfaati bir sınır olarak eklenmiştir;** eski Kanun'da böyle bir kayıt yoktu. **Dördüncüsü, hak düşürücü süre getirilmiştir** (TMK m. 319); eski hükümde kaldırma "her zaman" istenebiliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 258 – Evlatlık mukavelesi hakkındaki kaidelere riayet şartiyle, evlatlık rabıtası, iki tarafın rızasiyle her zaman kaldırılabilir. Evlatlık rabıtası, muhik sebeplere istinat*

> *halinde evlatlığın ve mirasından mahrum bırakacak bir hal hüdusunda evlatlık edinen kimsenin talebi üzerine, hakim tarafından dahi refedilir. Ref'i, evlatlık rabıtasının istikbale ait bütün hükümlerini izale eder ve kat'idir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 258

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 317-319
Anlaşmayla sona erme	Mümkündü (m. 258)	Mümkün değildir
Sebepler	Haklı sebepler, mirastan mahrumiyet	Rıza eksikliği ve esasa ilişkin noksanlıklar
Dava hakkı	Evlâtlık veya evlât edinen	Rızası gerekenler; savcı veya her ilgili
Çocuğun menfaati	Sınır öngörülmemişti	Ağır zedelenme sınırı (m. 317)
Süre	Her zaman istenebilirdi	Hak düşürücü süre (m. 319)
Etki	Geleceğe yönelik	Sakatlığın giderilmesi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana hiç değiştirilmemiştir. Bu maddeye özgü yayımlanmış karar sayısı **sınırlıdır**; uygulamada kaldırma davalarının büyük çoğunluğu rıza eksikliğine değil, esasa ilişkin diğer noksanlıklara dayanmaktadır (TMK m. 318). Bunun sebebi, iki hükmün **dava açabilecek kişi çevresindeki** farktır: bu maddeye yalnızca rızası alınması gereken kişiler dayanabilirken, diğer maddede Cumhuriyet savcısı ve her ilgili dava açabilir.[2] Uygulamada kaldırma davaları çoğunlukla **evlât edenin ölümünden sonra mirasçılar tarafından** açıldığından, dayanılan hüküm de genellikle diğer noksanlıklara ilişkin olan olmaktadır. Rıza eksikliği bakımından yerleşmiş kural ise nettir: bu sebebe dayanarak Cumhuriyet savcısı dava açamaz.[3]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; anlaşmayla sona erdirme kaldırıldı, sebepler sınırlandırıldı ve çocuğun menfaati sınırı getirildi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebep	Yasal sebep olmaksızın rızanın alınmaması	TMK m. 317
Dava hakkı	Yalnızca rızası gereken kişiler	Yargıtay 2. HD, K. 2012/16219

2 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
3 Yargıtay 2. HD, 14.06.2012, E. 2011/19471, K. 2012/16219.

Konu	Kural	Dayanak
Cumhuriyet savcısı	Bu sebebe dayanamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2012/16219
İkili yapı	Rıza eksikliği ile diğer noksanlıklar ayrıdır	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
Diğer noksanlıklar	Savcı veya her ilgili açabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2010/1606
Hukukî yarar	İlgililer için şarttır	Yargıtay 2. HD, K. 2009/12915
Sınır	Küçüğün menfaati ağır zedelenmemeli	TMK m. 317
Nitelendirme	Hâkime aittir	Yargıtay 17. HD, K. 2013/8183
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 17. HD, K. 2013/8183
Yetki	Davacıya seçim hakkı tanınır	Yargıtay 20. HD, K. 2016/8308
Vekâletname	Özel yetki aranmaz	Yargıtay 18. HD, K. 2015/16201
Süre	Hak düşürücü süreye tâbidir	TMK m. 319

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 269. maddesinin birinci fıkrasından alınmıştır ve gerekçe, bu maddeyle birlikte **onu takip eden iki maddede** evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasının düzenlendiğini belirtir. Gerekçe kuralı iki cümleyle özetler: evlât edinmede rızası alınması gereken kişilerin rızası yasal sebep bulunmaksızın alınmamışsa, bu kişiler evlâtlık ilişkisinin kaldırılması için **dava açabilirler**; ancak evlâtlık ilişkisinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa **iptal davası açılamaz**. Gerekçenin kullandığı "iptal davası" terimi dikkat çekicidir: kaldırma davası, kurulmuş bir hukukî ilişkiyi geçmişe etkili biçimde sakatlayan bir iptal niteliği taşır. Gerekçedeki ikinci cümle ise maddenin en özgün yanını oluşturur: **çocuğun yararı, hak sahibinin dava hakkının önüne geçebilir.** Rızası alınmamış bir ana veya baba, hakkı ihlâl edilmiş olsa bile, kaldırma çocuğun menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse bu yola gidemez. Tasarının 317. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-314). 1

DİKKAT

Bu maddede yapılan en temel hata, **yanlış sebebe dayanmaktır.** Kaldırma davasının iki ayrı dayanağı vardır ve her birinin dava açabilecek kişi çevresi farklıdır. **Rıza eksikliğine** dayanılıyorsa davayı yalnızca rızası alınması gereken kişiler açabilir (bu madde). **Esasa ilişkin diğer noksanlıklara** dayanılıyorsa Cumhuriyet savcısı veya her ilgili dava açabilir (TMK m. 318). Mirasçılar rızası alınması gereken kişiler olmadığından, onların yolu ikinci maddedir; birinci maddeye dayanan davaları sıfat yokluğundan reddedilir. İkinci uyarı **hukukî yarara** ilişkindir: ilgili sıfatıyla dava açan kişinin, kaldırma kararının hukukî durumunu somut olarak nasıl değiştireceğini ortaya koyması gerekir; aksi hâlde istem hukukî

yarar yokluğundan reddedilir.[4] Üçüncü uyarı **süreye** ilişkindir: kaldırma davası hak düşürücü süreye tâbidir ve bu süre ayrı bir maddede düzenlenmiştir (TMK m. 319). Son olarak, dilekçede kullanılan başlık bağlayıcı değildir; hukukî nitelendirme hâkime aittir ve talebin özü kaldırma ise dava aile mahkemesinde görülür.[5]

II. Sebep: Rızanın Alınmamış Olması

- **Kural:** Yasal sebep olmaksızın rıza alınmamışsa kaldırma istenebilir (TMK m. 317).
- **Rızası gerekenler:** Ana ve baba (TMK m. 309).
- **Ergin evlât edinmede:** Altsoy ve evlât edilenin eşi (TMK m. 313).
- **Yasal sebep:** Rızanın aranmaması hâlleri (TMK m. 311).
- **Karar varsa:** Rızanın aranmaması kararı sebebi ortadan kaldırır (TMK m. 312).
- **Geçersiz rıza:** Şekil veya zaman aykırılığı rıza yokluğu sayılır (TMK m. 310).

III. Dava Hakkı Sahipleri

- **Bu maddede:** Yalnızca rızası alınması gereken kişiler.[6]
- **Cumhuriyet savcısı:** Bu sebebe dayanamaz.
- **Diğer noksanlıklarda:** Savcı veya her ilgili.[7]
- **İkili yapı:** İki hüküm farklı kişi çevresi öngörür.[8]
- **Mirasçılar:** Rızası gereken kişi değildir.
- **Hukukî yarar:** İlgililer için aranır.[9]

IV. Küçüğün Menfaati Sınırı

- **Kural:** Kaldırma küçüğün menfaatini ağır zedelemeyecekse istenebilir (TMK m. 317).
- **Sonuç:** Hak sahibi olmak tek başına yetmez.
- **Ölçü:** Ağır zedelenme; her olumsuz etki değil.
- **Değerlendirme:** Somut olayın koşullarına göre.
- **Delil:** Sosyal inceleme raporu belirleyicidir (TMK m. 316).
- **Benzer sınır:** Diğer noksanlıklarda da vardır (TMK m. 318).

4 Yargıtay 2. HD, 01.07.2009, E. 2008/10816, K. 2009/12915.
5 Yargıtay 17. HD, 31.05.2013, E. 2013/6422, K. 2013/8183.
6 Yargıtay 2. HD, 14.06.2012, E. 2011/19471, K. 2012/16219.
7 Yargıtay 2. HD, 03.02.2010, E. 2008/20343, K. 2010/1606.
8 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
9 Yargıtay 2. HD, 01.07.2009, E. 2008/10816, K. 2009/12915.

V. Uygulamadaki Kaldırma Sebepleri

- **Koşul eksikliği:** Beş yıllık bakım gerçekleşmemişse.[10]
- **Ergin evlât edinme:** Koşullar karar anında aranır.[11]
- **Yaş farkı:** On sekiz yıl yoksa (TMK m. 308).
- **Birlikte evlât edinme:** Eşlerden birinin tek başına edinmesi (TMK m. 306).
- **Altsoyun muvafakati:** Tartışmalıdır.[12]
- **Zaman:** Dava genellikle evlât edenin ölümünden sonra açılır.

VI. Görev, Yetki ve Usul

- **Görev:** Aile mahkemesi.[13]
- **Nitelendirme:** Hâkime aittir (HMK m. 33).
- **Yetki:** Davacıya seçim hakkı tanınır.[14]
- **Vekâletname:** Özel yetki aranmaz.[15]
- **Delil:** Evlât edinme dosyası celbedilir.
- **Süre:** Hak düşürücü süre ayrı maddede (TMK m. 319).

VII. Kaldırmanın Sonuçları

- **Etki:** Evlâtlık ilişkisi sona erer.
- **Velâyet:** Evlât edinene geçen haklar sona erer (TMK m. 314).
- **Mirasçılık:** Evlât edinene mirasçılık ortadan kalkar.
- **Nüfus:** Karar her iki kütüğe işlenir.
- **Soyadı:** Evlât edinmeyle alınan soyadı da etkilenir.
- **Kesinleşme:** Sonuçlar kararın kesinleşmesiyle doğar.

> UYGULAMA NOTU
>
> Bu maddeye dayanan bir dosyada **üç soru sırayla** yanıtlanmalıdır. **Birincisi: hangi sebebe dayanılmaktadır?** Rızası alınması gereken bir kişinin rızası hiç alınmamış ya da geçersiz biçimde alınmışsa bu madde işler. Buna karşılık koşulların hiç gerçekleşmemesi, yaş farkının tutmaması veya eşlerin birlikte hareket etmemesi gibi durumlar **esasa ilişkin diğer noksanlıklardır** ve ayrı bir maddeye dayanır (TMK m. 318). Sebebi doğru seçmek, davayı kimin açabileceğini de belirler. **İkincisi: dava hakkım var mı?** Bu maddeye dayanan davayı yalnızca

10 Yargıtay 18. HD, 18.11.2014, E. 2014/11770, K. 2014/16470.
11 Yargıtay 18. HD, 12.05.2015, E. 2015/15, K. 2015/8047.
12 Yargıtay 2. HD, 16.09.2025, E. 2025/1983, K. 2025/7379.
13 Yargıtay 17. HD, 31.05.2013, E. 2013/6422, K. 2013/8183.
14 Yargıtay 20. HD, 03.10.2016, E. 2016/8730, K. 2016/8308.
15 Yargıtay 18. HD, 10.11.2015, E. 2015/2510, K. 2015/16201.

rızası alınması gereken kişiler açabilir. Mirasçılar, üçüncü kişiler ve Cumhuriyet savcısı bu maddeye dayanamaz; bunların diğer noksanlıklar yolunu kullanması gerekir ve orada da **hukukî yararlarını** somut olarak ortaya koymaları beklenir. Kaldırma kararının davacının hukukî durumunu nasıl değiştireceği dilekçede açıkça yazılmalıdır. **Üçüncüsü: çocuğun menfaati ne olacaktır?** Davacının rızası alınmamış olsa bile, kaldırma küçüğün menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse bu yola gidilemez. Bu değerlendirme somut olaya göre yapılır ve uygulamada **sosyal inceleme raporu** belirleyici olur. Çocuk uzun süredir evlât edinen ailenin yanında yaşıyor ve güçlü bir bağ kurmuşsa bu sınır ciddi bir engel oluşturur; buna karşılık kısa süre önce kurulmuş ve fiilen işlememiş bir ilişkide sınırın uygulanma ihtimali azdır. **Son olarak** süre kaçırılmamalıdır: kaldırma davası hak düşürücü süreye tâbidir ve bu süre ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Dosya hazırlanırken ilk iş, evlât edinme dosyasının celbini istemektir; koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği ve rızanın alınıp alınmadığı ancak o dosyadan anlaşılır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2012 · E. 2011/19471 · K. 2012/16219

Rıza alınmaması sebebine dayanarak evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını yalnızca rızası gereken kişiler isteyebilir; Cumhuriyet savcısı bu sebebe dayanamaz

Bir çiftin birlikte evlât edindiği küçüğün, nüfusta göründüğü kişilerin değil başka kişilerin çocuğu olduğu hükmen belirlenmiş ve nüfus kaydı iptal edilmişti. Gerçek ana babanın rızası hiç alınmamıştı. Cumhuriyet savcısı, rızası gerekenlerin rızasının alınmadığı gerekçesiyle evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir.

> *Yasal sebep olmaksızın ana ve babanın rızası alınmadan kurulmuş bir evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını ise, rızası gerekenler isteyebilir (TMK m. 317). Cumhuriyet savcısının "rızası gerekenlerin rızasının alınmamış olmasına" dayanarak evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını istemesi yasal olarak mümkün değildir. Öyleyse Cumhuriyet savcısının salt bu sebebe dayalı olarak dava açma hakkı bulunmadığından reddi gerekirken...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **dava hakkını kimin kullanabileceğini** net biçimde sınırlar. Rıza eksikliğine dayanan kaldırma davasını yalnızca **rızası alınması gereken kişiler** açabilir; yani ana, baba ve duruma göre ayırt etme gücüne sahip evlât edinilen. Cumhuriyet savcısının bu sebebe dayanarak dava açma hakkı yoktur. Savcının dava hakkı, **esasa ilişkin diğer noksanlıklar** bakımından ayrı bir maddede düzenlenmiştir (TMK m. 318). Bu ayrım pratikte belirleyicidir: rıza eksikliğine dayanmak isteyen üçüncü kişiler — örneğin mirasçılar — bu maddeye değil, diğer noksanlıklara ilişkin maddeye dayanmak zorundadır. Dosyada dava sebebi ve dayanılan madde baştan doğru seçilmelidir; yanlış seçim davanın sıfat yokluğundan reddine yol açar.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Evlâtlık ilişkisi, rızası gerekenlerin talebiyle veya esasa ilişkin noksanlık hâlinde Cumhuriyet savcısı ya da her ilgilinin talebiyle hâkim kararıyla kaldırılabilir

Bir kişi, eşinin torununu ergin olarak evlât edinmişti. Evlât edinen öldükten sonra, daha önce onun tarafından evlât edinilmiş olan kişi koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Hukuk Genel Kurulu, kaldırma davasının iki ayrı hükümdeki yapısını ortaya koydu.

> *Bu hükümlere göre, evlatlık ilişkisi, rızası gereken kişilerin, rızası alınmadığı durumlarda, bu kişilerin talebi ile veya esasa ilişkin diğer eksikliklerin bulunması hâlinde Cumhuriyet Savcısı veya her ilgilinin talebi üzerine hâkim kararı ile ortadan kaldırılabilir. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında, taraflardan başka Cumhuriyet Savcısı ve her ilgiliye de, ilişkinin kaldırılmasını talep yetkisi vermiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu paragraf, evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasındaki **ikili yapıyı** özetler. **Birinci yol bu maddedir:** rızası alınması gereken kişilerin rızası yasal sebep olmaksızın alınmamışsa, o kişiler kaldırma isteyebilir. **İkinci yol diğer maddededir:** evlât edinme esasa ilişkin başka bir noksanlıkla sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya **her ilgili** kaldırma isteyebilir (TMK m. 318). İki yol arasındaki fark yalnızca sebep değil, **dava açabilecek kişi çevresidir**: birinci yol dar ve kişiye özgü, ikinci yol geniştir. Uygulamada mirasçıların açtığı davalar çoğunlukla ikinci yola dayanır; çünkü mirasçı, rızası alınması gereken kişi değildir.

3 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
31.05.2013 · E. 2013/6422 · K. 2013/8183

Dilekçede nüfus kaydının düzeltilmesi denilse bile uyuşmazlık evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkinse görevli mahkeme aile mahkemesidir

Davacı, dava dilekçesinde nüfus kaydında düzeltim istediğini belirtmişti. Aile mahkemesi uyuşmazlığı nüfus kaydı düzeltimi sayarak görevsizlik kararı vermiştir; asliye hukuk mahkemesi ise davanın evlât edinme kararının kaldırılmasına ilişkin olduğunu belirterek aynı yönde karar verdi ve olumsuz görev uyuşmazlığı doğmuştur.

> *Olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir(HMK. md.33). Davacı, dava dilekçesinde nüfus kaydında düzeltim talep ettiğini belirtmiş ise de uyuşmazlık, TMK.'nun 317. maddesinde düzenlenen evlat edinmenin kaldırılmasına ilişkindir. 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Yasaya 5133 Sayılı Yasa ile ekleme yapılan 4/2. maddesinde "22.11.2001 tarihli 4721 Sayılı Türk Medeni Yasasının 3. kısmı hariç olmak üzere 2. kitabı, 03.12.2001 tarihli ve 4722 Sayılı Türk Medeni Yasasının Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Yasaya göre aile hukukundan doğan dava ve işlerin"*

aile mahkemesi görevinde olduğu açıklanmış olup uyuşmazlığın Aile Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar iki şeyi birden gösterir. **Birincisi nitelendirmedir:** olayları açıklamak taraflara, hukukî nitelendirme hâkime aittir (HMK m. 33). Davacının dilekçesinde kullandığı başlık bağlayıcı değildir; talebin özü evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıysa, dava bu madde kapsamında değerlendirilir. **İkincisi görevdir:** evlâtlık ilişkisinin kaldırılması aile hukukundan doğan bir dava olduğundan görevli mahkeme **aile mahkemesidir** (4787 s. K. m. 4). Uygulamada bu iki nokta sık karışır; çünkü kaldırma kararı sonuçta nüfus kaydında da değişiklik doğurur. Ancak nüfus kaydındaki değişiklik davanın **sonucudur**, konusu değil. Dilekçe buna göre kurulmalı ve talep "evlâtlık ilişkisinin kaldırılması" olarak adlandırılmalıdır.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2015 · E. 2015/2510 · K. 2015/16201

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında vekâletnamede özel yetki aranmaz

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istenmiş, mahkeme davanın reddine karar vermişti. Ret gerekçesi, vekâletnamede özel yetki bulunmamasına dayanıyordu.

> *"...evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yönelik davalarda özel yetki içeren vekaletname gerekli değildir. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve yapılan açıklamalar dikkate alındığında, eldeki dava Türk Medeni Kanunu 318. madde kapsamında değerlendirilecek olan ilgililer tarafından açılan evlatlık ilişkisinin kaldırılması talebine ilişkin olup, bu tür davalarda davayı açmak ve takip etmek için özel yetki içeren vekaletname aranmayacağından mahkemece işin esasına girilerek tarafların sunacağı tüm deliller toplanıp oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, uygulamada kolayca karıştırılan iki davayı ayırır. **Evlât edinme davası** şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır ve vekilin bu davayı açabilmesi için vekâletnamede **özel yetki** bulunması gerekir (TMK m. 315). Buna karşılık **evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası** bu kapsamda değerlendirilmez; özellikle esasa ilişkin noksanlıklara dayanan ve her ilgilinin açabildiği davada (TMK m. 318) özel yetki aranmaz. Sonuç olarak genel vekâletnameyle açılan kaldırma davası, salt bu sebeple reddedilemez; mahkemenin işin esasına girip tarafların delillerini toplaması gerekir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.02.2010 · E. 2008/20343 · K. 2010/1606

Esasa ilişkin noksanlıklara dayanan kaldırma davasını Cumhuriyet savcısı veya her ilgili açabilir; aktif dava ehliyeti bu çerçevede değerlendirilir

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istendi. Mahkeme, davacının aktif dava açma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Evlat edinme, esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet Savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. (TMK.m.318/1) Evlatlık ilişkisinin kaldırı...*

DEĞERLENDİRME Dava hakkının kapsamı, dayanılan sebebe göre değişir. **Rıza eksikliğine** dayanılıyorsa dava hakkı yalnızca rızası alınması gereken kişilere aittir (bu madde). **Esasa ilişkin diğer noksanlıklara** dayanılıyorsa Cumhuriyet savcısı veya **her ilgili** dava açabilir (TMK m. 318). 'Her ilgili' kavramı geniştir ve evlâtlık ilişkisinin varlığından hukukî olarak etkilenen kişileri kapsar; uygulamada bu çoğunlukla **mirasçılardır**, çünkü evlâtlık evlât edinene kan hısımı gibi mirasçı olur (TMK m. 500). Bu nedenle dava açılırken önce hangi sebebe dayanıldığı belirlenmelidir: sebep, dava hakkının bulunup bulunmadığını doğrudan tayin eder.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2009 · E. 2008/10816 · K. 2009/12915

İlgililerin evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilmesi için bu ilişkinin kaldırılmasında hukukî yararlarının bulunması şarttır

Davacı, kendisini evlât edinmiş olan kişinin kardeşi ile davalı arasındaki evlâtlık bağının esasa ilişkin noksanlıklarla sakat olduğunu ileri sürerek bu ilişkinin kaldırılmasını istemiştir. Ancak davacıyı evlât edinen kişi çok önce ölmüş, kardeşi ise yıllar sonra vefat etmişti; bu durumda davacının o mirastan pay alması hukuken mümkün değildi.

> *İlgililerin evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilmesi için bu ilişkinin kaldırılmasında hukuki bir yararlarının bulunması şarttır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 'her ilgili' kavramının sınırsız olmadığını gösterir. Esasa ilişkin noksanlıklara dayanan kaldırma davasını Cumhuriyet savcısı veya her ilgili açabilir (TMK m. 318); ancak ilgili sıfatı, davanın kabulü hâlinde **hukukî durumu gerçekten değişecek** kişilere aittir. Kararda bu, miras hesabı üzerinden somutlaştırılmıştır: davacının evlât edinme ilişkisi çok önce ölümle sona erdiğinden, kaldırma kararı verilse dahi davacı o mirastan pay alamayacaktı; dolayısıyla hukukî yararı yoktur ve istem bu sebeple reddedilmelidir. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, esaslı unsurların noksanlığı kamu düzeniyle ilgili olduğundan 'her ilgili' kavramının mirasçılık bağıyla sınırlanmaması gerektiği görüşündedir. Dava açılmadan önce yapılacak ilk iş, kaldırma kararının davacının hukukî durumunu **somut olarak** nasıl değiştireceğini ortaya koymaktır.

7 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2014 · E. 2014/11770 · K. 2014/16470

Ergin evlât edinmede beş yıllık bakım ve birlikte yaşama koşulu gerçekleşmemişse evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilir

Davacılar, evlât edinenin kardeşinin çocuklarıydı. Evlât edinme kararı kesinleşmişti; davacılar evlât edinme işlemini ancak evlât edenin ölümünden sonra öğrendiler ve

koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek kaldırma istemişlerdir. Tanık beyanlarına göre beş yıllık bakım, gözetim veya birlikte yaşama koşulu gerçekleşmemişti.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 313. maddesine göre erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilebilmesi için gerekli olan 5 yıllık bakım, gözetim veya aile halinde birlikte yaşama şartının gerçekleşmediğinin evlat edinme kararı verilen dosyadaki tanık M. T. B.'in ve temyize konu dosyada dinlenen tanık beyanlarında belirtildiği bu nedenle yukarıda açıklanan 313. maddede gösterilen yasal koşulların oluşmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, davanın kabulü yerine uygun bulunmayan gerekçe ile reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kaldırma davasının **en sık görülen senaryosunu** gösterir: evlât edenin ölümünden sonra mirasçıların, evlât edinme koşullarının hiç gerçekleşmediğini ileri sürerek dava açması. Dayanılan sebep burada rıza eksikliği değil, **esasa ilişkin noksanlıktır** (TMK m. 318): ergin evlât edinmede aranan beş yıllık bakım, gözetim veya birlikte yaşama koşulu (TMK m. 313). Kararın gösterdiği ispat yolu da nettir: koşulun gerçekleşmediği, hem evlât edinme dosyasındaki hem de kaldırma dosyasındaki **tanık beyanlarıyla** ortaya konmuştur. Böyle bir dosyada evlât edinme dosyasının celbi ilk yapılacak iştir.

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
12.05.2015 · E. 2015/15 · K. 2015/8047

Ergin kişinin evlât edinilmesine ilişkin koşullar evlât edinme davası sırasında gerçekleşmemişse evlâtlık ilişkisi kaldırılır

Bir kişi, eşinin torununu ergin olarak evlât edinmişti ve karar kesinleşmişti. Evlât edenin ölümünden sonra, daha önce onun evlât edindiği kişi koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek kaldırma istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Dava, ergin kişinin evlat edinilmesi şartlarının oluşmaması nedeniyle kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması istemine ilişkindir. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, ergin kişinin evlat edinilmesine ilişkin koşullar evlat edinme davası sırasında gerçekleşmediğinden evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, koşulların **karar anındaki** durumuna göre denetlendiğini gösterir: evlât edinme davası sırasında koşullar gerçekleşmemişse, kararın kesinleşmiş olması ilişkiyi dokunulmaz kılmaz. Bu dosyada iki eksiklik saptanmıştır: evlât edenin altsoyunun **açık muvafakatinin alınmaması** ve evlât edilenin, eşin çocuğu değil **torunu** olması sebebiyle eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinmesine ilişkin hükmün uygulanamaması (TMK m. 306). Aynı uyuşmazlık sonradan Hukuk Genel Kuruluna gitmiş ve bu sonuç benimsenmiştir.[16]

16 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.

9 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2016 · E. 2016/8730 · K. 2016/8308

Evlât edinmenin kurulmasında öngörülen yetki usulü kaldırılmasında da geçerlidir; davacı seçim hakkını kullanabilir

Bir çift, çocuklarını başka kişilere evlâtlık vermişti. Sonradan evlât edinenlerin çocukla ilgilenmedikleri ileri sürülerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istendi. Dava davacının yerleşim yerinde açıldı ve iki mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı çıkmıştır.

> *Evlat edinme netice itibariyle bir soybağı davası olup kurulmasında öngörülen usul kaldırılmasında da geçerlidir. Davacı tercih hakkını kendisinin dava sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi yönünde kullanarak dava açmıştır.*

DEĞERLENDİRME Kaldırma davasında yetki, evlât edinme davasındakinden **daha esnektir**. Evlât edinme kararı yalnızca evlât edinenin oturma yeri mahkemesince verilirken (TMK m. 315), kaldırma davasında evlât edinmenin bir **soybağı ilişkisi** kurduğu gerçeğinden hareketle soybağı davalarına ilişkin yetki kuralı da işler (TMK m. 283). Bu kural davacıya seçim hakkı tanır: taraflardan birinin **dava sırasındaki** veya **doğum sırasındaki** yerleşim yeri mahkemesi. Esneklik yerindedir, çünkü kaldırma davasını genellikle evlât edinen değil, rızası alınmamış bir ebeveyn ya da bir mirasçı açar; bu kişilerin evlât edinenin oturduğu yere gitmek zorunda bırakılması hak arama özgürlüğünü zorlaştırırdı.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.09.2025 · E. 2025/1983 · K. 2025/7379

Daha önce evlât edinilmiş kişinin muvafakati alınmamış olması, güncel karara göre kaldırma sebebi oluşturmaz

Bir kişi 2019 yılında ergin birini evlât edinmişti. Evlât edenin ölümünden sonra, daha önce onun evlât edindiği kişi kendi açık muvafakatinin alınmadığını ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi kabul etmiştir.

> *TMK'nun 313/1 maddesindeki, "evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin ve kısıtlılar evlat edinilebilir" biçimindeki düzenlemede yer alan "alt soydan" doğal/biyolojik yolla kurulan hısımlık ilişkisini anlamak, evlatlık yoluyla oluşan hısımlık ilişkisinin bu kapsama girmeyeceğini kabul etmek gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu güncel karar, kaldırma davalarında sık ileri sürülen bir sebebi **ortadan kaldırmaktadır**. Ergin evlât edinmede altsoyun açık muvafakati aranır (TMK m. 313); ancak Daire, buradaki 'altsoy' kavramının **kan bağına** dayandığını, evlâtlık yoluyla kurulan hısımlığın bu kapsama girmediğini kabul etmiştir. Dolayısıyla daha önce evlât edinilmiş bir kişinin muvafakati alınmamış olması kaldırma sebebi oluşturmaz. Karar oy çokluğuyla verilmiştir ve Hukuk Genel Kurulunun 2021 tarihli kararındaki çoğunluk görüşünden ayrılmaktadır;[17] bu nedenle

17 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.

konu hâlâ tartışmalıdır ve somut dosyada her iki görüşün de değerlendirilmesi gerekir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 308:** Yaş farkı ve küçüğün rızası.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 310:** Rızanın zamanı ve geri alınması.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması koşulları.
- **TMK m. 312:** Rızanın aranmamasına ilişkin karar.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.
- **TMK m. 319:** Hak düşürücü süre.

MADDE

318

E. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması
I. Sebepleri
2. Diğer noksanlıklar

KANUN METNİ

(1) Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.
(2) Noksanlıklar bu arada ortadan kalkmış veya sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, bu yola gidilemez.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 318, evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin iki sebepten ikincisini ve uygulamada en çok kullanılanını düzenler. Kural şudur: evlât edinme, rıza eksikliği dışında kalan **esasa ilişkin bir noksanlıkla** sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya **her ilgili** evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. Maddenin önemi dava hakkının genişliğinden gelir: rıza eksikliğinde yalnızca rızası alınması gereken kişiler dava açabilirken (TMK m. 317), burada taraf olmayan kişiler de dava açabilir.[1] Bu genişliğin iki freni vardır. **Birincisi hukukî yarardır:** dava açan kişinin kaldırma kararının hukukî durumunu somut olarak nasıl değiştireceğini ortaya koyması gerekir.[2] **İkincisi maddenin ikinci fıkrasıdır:** noksanlık bu arada ortadan kalkmışsa veya sadece usule ilişkinse ve kaldırma evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse bu yola gidilemez.

TEMEL KAVRAMLAR

Esasa ilişkin noksanlık	Evlât edinmenin kurucu koşullarından birinin gerçekleşmemiş olması (yaş farkı, bakım süresi, eşlerin birlikte hareketi gibi).
Usule ilişkin noksanlık	Kurucu koşulları değil, yargılama işlemlerini ilgilendiren eksiklik.

1 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
2 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2024/5632, K. 2024/6676.

Her ilgili	Kaldırma kararından hukukî durumu etkilenecek kişi (TMK m. 318/1).
Hukukî yarar	Davanın görülebilmesi için aranan dava şartı (HMK m. 114/1-h).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 318- Madde bazı değişikliklerle, İsviçre Medenî Kanununun 269a maddesinden alınmıştır ve evlât edinme işleminin rızanın bulunmaması dışında kalan sebeplerle iptaline ilişkindir. Birinci fıkra, evlât edinme işleminin esasa ilişkin noksanlıklardan biriyle sakatlanmış olması hâlinde, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili tarafından evlâtlık işleminin kaldırılmasının istenebileceğini hükme bağlamaktadır. İkinci fıkraya göre ise, noksanlıkların sonradan ortadan kalkmış olması hâlinde ilişkinin kaldırılması yolu tamamen kapatılmaktadır. Buna karşılık sadece usule ilişkin noksanlıklar devam etmekle birlikte bunlara dayanarak ilişkinin kaldırılması yoluna gitme, evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedelemeyecekse bu yola gidilebilinecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 121-122*

Gerekçenin üç ayrıntısı uygulamada doğrudan işe yarar. **Birincisi, maddenin işlevini tanımlar:** hüküm, evlât edinme işleminin "rızanın bulunmaması **dışında kalan** sebeplerle iptaline" ilişkindir. Bu ifade, iki maddenin birbirini tamamladığını ve aralarında bir sıralama bulunduğunu gösterir: önce rıza eksikliği olup olmadığına bakılır (TMK m. 317), rıza sorunu yoksa geri kalan bütün sakatlıklar bu maddenin kapsamına girer. **İkincisi, gerekçe kaldırmayı "iptal" olarak nitelendirir;** denetlenen şey ilişkinin kurulduğu andaki geçerliliğidir, sonradan yaşanan olumsuzluklar değildir. **Üçüncüsü ve en önemlisi, gerekçe ikinci fıkradaki iki hâli birbirinden kesin biçimde ayırır.** Noksanlıkların **sonradan ortadan kalkmış olması** hâlinde kaldırma yolu — gerekçenin kendi sözleriyle — "tamamen kapatılmaktadır"; burada hâkimin takdir yetkisi yoktur, menfaat değerlendirmesi de yapılmaz. Buna karşılık noksanlık devam ediyor ama **sadece usule ilişkinse**, kaldırma ancak evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedelemeyecekse mümkündür; burada hâkim somut bir değerlendirme yapar. Uygulamada bu iki hâl sıklıkla birbirine karıştırılır; oysa ilkinde dava baştan dayanaksız kalırken, ikincisinde tartışma çocuğun yararı üzerinden yürür. Tasarının 318. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

Eski Kanun'da bu maddenin **doğrudan bir karşılığı yoktu.** Evlâtlık ilişkisinin sona ermesi tek bir hükümde,

258. maddede

düzenlenmişti ve bu hüküm bugünkünden üç noktada ayrılıyordu. **Birincisi, dava hakkı dardı:** kaldırmayı yalnızca **evlâtlık** ya da mirasından mahrum bırakacak bir hâlin ortaya çıkması durumunda **evlât edinen** isteyebiliyordu. Cumhuriyet savcısına veya "her ilgili"ye tanınmış bir dava hakkı yoktu; dolayısıyla mirasçılar, önceki evlâtlık ya da koşulların gerçekleşmediğini ileri süren üçüncü kişiler için özel bir yol bulunmuyordu. **İkincisi, ölçüt farklıydı:** eski hüküm "muhik sebep" gibi geniş ve esnek

bir ölçüte dayanıyordu; evlât edinmenin **kurucu koşullarındaki bir noksanlık** ayrı bir kaldırma sebebi olarak düzenlenmemişti. Bunun bir sebebi de kuruluş usulünün farklı olmasıydı: eski Kanun'da evlâtlık ilişkisi mahkeme kararıyla değil, sulh hâkiminin izni üzerine düzenlenen **resmî senetle** kuruluyordu; koşulların gerçekleşmediği iddiası da bu senedin geçersizliği çerçevesinde tartışılıyordu. **Üçüncüsü, anlaşmayla sona erdirme mümkündü:** evlâtlık bağı, sözleşme kurallarına uyulmak şartıyla iki tarafın rızasıyla **her zaman** kaldırılabiliyordu. Yeni Kanun bu yolu kapatmış, buna karşılık sakatlık hâllerinde dava hakkını **genişletmiştir**; çünkü evlât edinme artık yalnızca tarafları değil, soybağı düzenini ve dolayısıyla kamu düzenini ilgilendiren bir mahkeme kararıyla kurulmaktadır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 258 – Evlatlık mukavelesi hakkındaki kaidelere riayet şartiyle, evlatlık rabıtası, iki tarafın rızasiyle her zaman kaldırılabilir. Evlatlık rabıtası, muhik sebeplere istinat halinde evlatlığın ve mirasından mahrum bırakacak bir hal hüdusunda evlatlık edinen kimsenin talebi üzerine, hakim tarafından dahi refedilir. Ref'i, evlatlık rabıtasının istikbale ait bütün hükümlerini izale eder ve kat'idir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 258

	743 sayılı Kanun m. 258	4721 sayılı Kanun m. 318
Kaldırma sebebi	Muhik sebep, mirastan mahrumiyet	Esasa ilişkin noksanlık
Dava hakkı	Evlâtlık veya evlât edinen	Cumhuriyet savcısı veya her ilgili
Üçüncü kişiler	Dava hakkı yoktu	Hukukî yararı varsa dava açabilir
Anlaşmayla sona erme	Mümkündü	Mümkün değildir
Evlâtlığın menfaati	Sınır öngörülmemişti	Usule ilişkin noksanlıkta sınırdır
Noksanlığın giderilmesi	Düzenlenmemişti	Kaldırma yolunu tamamen kapatır
Süre	Her zaman istenebilirdi	Hak düşürücü süre (m. 319)

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana **hiç değiştirilmemiştir.** Anayasa Mahkemesi 2017 yılında birinci fıkradaki "her ilgili" ibaresini incelemiş ve itirazı reddetmiştir; karar oy çokluğuyla alınmış, üç üye evlâtlık ilişkisini haklı sebeplerle sona erdirme yolunun bulunmamasını kişilik haklarına ölçüsüz bir müdahale saymıştır.[3] Maddenin kendisi değişmemiş olsa da uygulamasını doğrudan etkileyen bir gelişme yaşanmıştır: kaldırma davası için öngörülen **beş yıllık** hak düşürücü süre Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş, iptal kararı Resmî Gazete'de yayımından altı ay sonra, Ocak 2014'te yürürlüğe girmiştir; bugün yalnızca öğrenmeye bağlı **bir yıllık** süre işlemektedir.[4]

3 AYM, 13.12.2017, E. 2017/167, K. 2017/172.
4 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370; Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2019/216, K. 2019/1659.

Yürürlük gününün hesabında kararlar arasında bir gün fark bulunmaktadır; ayrıntısı için bkz. TMK m. 319. Bu iptalden sonra, evlât edinme işleminin üzerinden ne kadar süre geçmiş olursa olsun, sebebi yeni öğrenen bir ilgilinin dava açma imkânı doğmuştur; dolayısıyla maddenin pratik ağırlığı artmıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; esasa ilişkin noksanlıklar bağımsız bir kaldırma sebebi olarak düzenlendi ve dava hakkı Cumhuriyet savcısı ile her ilgiliye tanındı	4721 s. K.
13.12.2017	Birinci fıkradaki "her ilgili" ibaresine yönelik iptal istemi reddedildi	AYM, K. 2017/172

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebep	Esasa ilişkin diğer noksanlıklar	TMK m. 318/1
Dava hakkı	Cumhuriyet savcısı veya her ilgili	Yargıtay HGK, K. 2021/1155
Sebeplerin sayısı	Sınırlıdır (numerus clausus)	Yargıtay 2. HD, K. 2021/7929
Anlaşmayla sona erme	Mümkün değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2021/7929
Davanın niteliği	Bozucu yenilik doğuran dava	Yargıtay 2. HD, K. 2021/7929
Hukukî yarar	Dava şartıdır, resen araştırılır	Yargıtay 2. HD, K. 2024/6676
Anayasaya uygunluk	İtiraz reddedilmiştir	AYM, K. 2017/172
İkinci fıkra	Noksanlık kalkmışsa veya usule ilişkinse sınır	TMK m. 318/2
Kısıtlının evlât edinmesi	Usulüne uyulmuşsa noksanlık değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2020/1396
Taraf teşkili	Kamu düzenindendir	Yargıtay 8. HD, K. 2019/5728
Yetki	Kesin değildir	Yargıtay 20. HD, K. 2016/2424
Süre	Hak düşürücü süreye tâbidir	TMK m. 319

1 TBMM gerekçesine göre madde, bazı değişikliklerle İsviçre Medenî Kanunu'nun **269a maddesinden** alınmıştır ve gerekçenin kendi ifadesiyle "evlât edinme işleminin rızanın bulunmaması dışında kalan sebeplerle **iptaline**" ilişkindir. Gerekçe iki fıkrayı ayrı ayrı açıklar. **Birinci fıkra** bakımından, evlât edinme işleminin esasa ilişkin noksanlıklardan biriyle sakatlanmış olması hâlinde Cumhuriyet savcısı veya her ilgili tarafından kaldırmanın istenebileceği hükme bağlanmaktadır. **İkinci fıkra** bakımından gerekçe, iki hâli birbirinden özenle ayırır: noksanlıkların

sonradan ortadan kalkmış olması hâlinde kaldırma yolu "tamamen kapatılmakta"; buna karşılık sadece **usule ilişkin** noksanlıklar devam ediyorsa, kaldırma evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedelemeyecekse bu yola gidilebilmektedir. Bu ayrım uygulamada sıkça gözden kaçar: ilk hâlde hâkimin takdir yetkisi yoktur, ikinci hâlde ise menfaat değerlendirmesi yapılır. Tasarının 318. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **hukukî yararı ihmal etmektir.** "Her ilgili" ifadesi geniş görünse de uygulamada sıkı bir süzgeçten geçer: hukukî yarar bir dava şartıdır ve mahkeme bunu **esasa girmeden önce, yargılamanın her aşamasında kendiliğinden** araştırır. Kaldırma kararı verilse bile davacının hukukî durumu değişmeyecekse dava usulden reddedilir.[5] Uygulamada bu değerlendirme çoğunlukla **mirasçılık üzerinden** yapılır; dilekçe yazılmadan önce mirasçılık zinciri çıkarılmalıdır.[6] İkinci uyarı **sebebin niteliğine** ilişkindir: evlâtlık ilişkisinin sonradan bozulması, tarafların artık geçinememesi veya pişmanlık bu maddeye göre kaldırma sebebi **değildir**; denetlenen şey ilişkinin **kurulduğu andaki** geçerliliğidir.[7] Üçüncü uyarı **süreye** ilişkindir: dava hak düşürücü süreye tâbidir ve bu süre ayrı bir maddede düzenlenmiştir (TMK m. 319). Son olarak, kesinleşmiş bir evlât edinme kararına karşı **kanun yararına bozma** istemek ilişkiyi ortadan kaldırmaz; izlenmesi gereken yol kaldırma davasıdır.[8]

II. Esasa İlişkin Noksanlık Kavramı

- **Ölçüt:** Evlât edinmenin kurucu koşullarından birinin gerçekleşmemiş olması (TMK m. 318/1).
- **Zaman:** Denetlenen an, ilişkinin kurulduğu andır.
- **Sonraki gelişmeler:** İlişkinin bozulması kaldırma sebebi değildir.[9]
- **Sebepler:** Sınırlı sayıdadır (numerus clausus).
- **Rıza eksikliği:** Ayrı maddeye tâbidir (TMK m. 317).
- **Dava türü:** Bozucu yenilik doğuran davadır.

III. Uygulamadaki Noksanlık Örnekleri

- **Bakım süresi:** Ergin evlât edinmede beş yıllık koşulun gerçekleşmemesi.[10]

5 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2024/5632, K. 2024/6676.
6 Yargıtay 8. HD, 25.09.2019, E. 2019/5153, K. 2019/8030.
7 Yargıtay 2. HD, 27.12.2021, E. 2021/6807, K. 2021/7929.
8 Yargıtay 8. HD, 23.06.2021, E. 2021/2076, K. 2021/5412.
9 Yargıtay 2. HD, 27.12.2021, E. 2021/6807, K. 2021/7929.

- **Yaş farkı:** On sekiz yıllık farkın bulunmaması (TMK m. 308).
- **Birlikte evlât edinme:** Eşlerden birinin tek başına evlât edinmesi (TMK m. 306).
- **Eşin rızası:** Evli kişinin eşinin rızası olmadan evlât edinilmesi (TMK m. 313).
- **Altsoyun muvafakati:** Ergin evlât edinmede aranır (TMK m. 313).
- **Sayılmayan hâl:** Evlât edinenin kısıtlı olması.[11]

IV. Dava Hakkı Sahipleri

- **Kural:** Cumhuriyet savcısı veya her ilgili (TMK m. 318/1).
- **Kapsam:** Taraflarla sınırlı değildir.[12]
- **Mirasçılar:** Bu maddeye dayanabilir.[13]
- **Hukukî yarar:** Dava şartıdır.[14]
- **Denetim:** Esasa girilmeden yapılır.[15]
- **Ölçü:** Kaldırma kararının hukukî durumu değiştirmesi.

V. İkinci Fıkradaki Sınır

- **Birinci hâl:** Noksanlık bu arada ortadan kalkmışsa yol tamamen kapanır (TMK m. 318/2).
- **İkinci hâl:** Noksanlık sadece usule ilişkinse menfaat değerlendirmesi yapılır.
- **Ölçü:** Evlâtlığın menfaatinin ağır biçimde zedelenmesi.
- **Örnek:** Eksik rızanın sonradan açıklanması.[16]
- **Benzer sınır:** Rıza eksikliğinde de vardır (TMK m. 317).
- **Delil:** Sosyal inceleme raporu belirleyicidir (TMK m. 316).

VI. Görev, Yetki ve Taraf Teşkili

- **Görev:** Aile mahkemesi.[17]
- **Yetki:** Kesin değildir.[18]
- **İlk itiraz:** Yetki ancak süresinde ileri sürülürse dikkate alınır.
- **Davalı sıfatı:** Evlât edinenler ile birlikte evlât edinilene aittir.[19]

10 Yargıtay 18. HD, 18.11.2014, E. 2014/11770, K. 2014/16470.
11 Yargıtay 8. HD, 17.02.2020, E. 2019/2577, K. 2020/1396.
12 Yargıtay HGK, 05.10.2021, E. 2017/2518, K. 2021/1155.
13 Yargıtay 2. HD, 03.02.2010, E. 2008/20343, K. 2010/1606.
14 Yargıtay 8. HD, 25.09.2019, E. 2019/5153, K. 2019/8030.
15 Yargıtay 2. HD, 01.10.2024, E. 2024/5632, K. 2024/6676.
16 Yargıtay 8. HD, 08.03.2018, E. 2017/6749, K. 2018/8548.
17 Yargıtay 17. HD, 31.05.2013, E. 2013/6422, K. 2013/8183.
18 Yargıtay 20. HD, 29.02.2016, E. 2016/93, K. 2016/2424.
19 Yargıtay 8. HD, 11.06.2019, E. 2018/755, K. 2019/5728.

- **Kayyım:** Menfaat çatışmasında atanır (TMK m. 426).
- **Kamu düzeni:** Taraf teşkili resen gözetilir (HMK m. 114).

VII. Kanun Yolları ve Süre

- **Kanun yararına bozma:** Taraflar bakımından sonuç doğurmaz.[20]
- **İzlenecek yol:** Kaldırma davası açmaktır.
- **Süre:** Öğrenmeden başlayarak bir yıl (TMK m. 319).
- **Beş yıllık süre:** İptal edilmiştir.[21]
- **Anayasaya uygunluk:** Madde bakımından itiraz reddedilmiştir.[22]
- **Sonuç:** Kaldırma kararıyla evlâtlık ilişkisi sona erer (TMK m. 314).

UYGULAMA NOTU

Bu maddeye dayanan bir dosyada **dört soru sırayla** yanıtlanmalıdır. **Birincisi: hukukî yararım var mı?** Bu, dilekçeyi yazmadan önce çözülmesi gereken sorudur; çünkü mahkeme esasa girmeden önce, yargılamanın her aşamasında kendiliğinden bunu araştırır. Uygulamada ölçü genellikle mirasçılıktır: evlâtlık ilişkisi kaldırıldığında davacının mirasçılık sıfatı doğuyor veya payı artıyorsa hukukî yararı vardır; kaldırma kararı verilse bile yasal mirasçı olamayacaksa dava usulden reddedilir. Bu nedenle ilk iş, mirasçılık zincirini ve nüfus kayıtlarını çıkarmaktır. **İkincisi: dayanılan eksiklik esasa mı, usule mi ilişkindir?** Esasa ilişkin noksanlık, evlât edinmenin **kurucu koşullarından** birinin gerçekleşmemesidir: yaş farkının tutmaması, ergin evlât edinmede beş yıllık bakım koşulunun bulunmaması, eşlerin birlikte hareket etmemesi, evli kişinin eşinin rızasının alınmaması gibi. Buna karşılık yargılamadaki bir işlem eksikliği usule ilişkindir ve ikinci fıkra gereği ancak evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedelemeyecekse kaldırma sebebi olabilir. Dilekçede hangi koşulun neden gerçekleşmediği **madde numarası verilerek** yazılmalıdır. **Üçüncüsü: noksanlık hâlâ duruyor mu?** İkinci fıkranın ilk hâli mutlaktır: noksanlık bu arada ortadan kalkmışsa kaldırma yolu tamamen kapanır. Örneğin rızası alınmayan eş, sonradan mahkemeye verdiği dilekçeyle veya duruşmadaki beyanıyla muvafakatini açıklamışsa artık kaldırma istenemez. Bu yüzden karşı tarafın dosyaya giren beyanları dikkatle incelenmelidir. **Dördüncüsü: süre geçti mi?** Dava, sebebin öğrenilmesinden başlayarak bir yıllık hak düşürücü süreye tâbidir; bu süre hâkim tarafından kendiliğinden gözetilir. Evlât edinme işleminin üzerinden geçen süreye bakan beş yıllık sınır ise Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir,[23] dolayısıyla bugün yalnızca öğrenmeye bağlı bir yıllık süre işler. **Usul bakımından iki nokta:** davalı sıfatı evlât edinenler ile birlikte evlât edinilene aittir; evlât edinilen küçükse ve yasal temsilcileriyle menfaati çatışıyorsa önce

20 Yargıtay 8. HD, 23.06.2021, E. 2021/2076, K. 2021/5412.
21 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2019/216, K. 2019/1659.
22 AYM, 13.12.2017, E. 2017/167, K. 2017/172.
23 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.

kayyım atanmalı, husumet kayyıma yöneltilmelidir. Yetki kesin değildir; davalılar süresinde ilk itiraz olarak ileri sürmezse dava açıldığı yerde görülür.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.12.2021 · E. 2021/6807 · K. 2021/7929

Kurulmuş bir evlâtlık ilişkisi ancak kanunda sınırlı olarak sayılan sebeplerle kaldırılabilir; sebepler numerus clausus niteliğindedir

Evlât edinen kişi, evlâtlık ilişkisinin zaman içinde sürdürülemez hâle geldiğini ileri sürerek ilişkinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *4721 Sayılı TMK sisteminde, mahkeme kararı ile kurulmuş olan bir evlatlık ilişkisi ancak 317 ve 318 inci maddelerde düzenlenen sebeplerin varlığı halinde, belirli kişilerin açabileceği evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası ile iptal edilebilir. Dolayısıyla, TMK uyarınca (belirli şartların varlığı halinde) kurulmuş ve (soybağı vb) hükümlerini doğurmuş olan bir evlatlık ilişkisi, ancak Kanunda istisnai ve sınırlı olarak sayılmış (numerus clausus) hallerde tüm sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılabilecektir. (Koç, Evren a.g.e., sh. 382) Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, bozucu yenilik doğuran bir davadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin bütün sistemin çerçevesini çizer. **Sebepler sınırlı sayıdadır (numerus clausus):** yalnızca rıza eksikliği (TMK m. 317) ve esasa ilişkin diğer noksanlıklar (bu madde). Bunların dışında kalan hiçbir olgu — ilişkinin bozulması, tarafların artık geçinememesi, pişmanlık — kaldırma sebebi değildir. **Dava bozucu yenilik doğuran bir davadır:** mahkeme kararı, kurulmuş olan hukukî durumu ortadan kaldırır; taraflar bunu kendi aralarında yapamaz. Uygulamada en sık rastlanan hata, sonradan ortaya çıkan olumsuzlukların kaldırma sebebi sanılmasıdır; oysa denetlenen şey, evlât edinmenin **kurulduğu andaki** geçerliliğidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.12.2021 · E. 2021/6807 · K. 2021/7929

Geçerli biçimde kurulmuş evlâtlık ilişkisi tarafların iradesiyle sona erdirilemez; bu ilkeye evlâtlık ilişkisinin çözülemezliği denir

Aynı uyuşmazlıkta Daire, yeni Kanun'un eski Kanun'dan hangi noktada ayrıldığını ve evlâtlık bağının neden tarafların iradesine bırakılmadığını açıklamıştır.

> *Zira, kan bağına bağlı olan soybağının tarafların anlaşması yoluyla sona erdirilmesi mümkün olmadığı gibi, evlat edinme yoluyla kurulan soybağının da sona erdirilmesi mümkün olmamalıdır. Bu ilkeye evlatlık ilişkisinin çözülemezliği denmektedir. (Aydoğdu, a.g.e sh.646) 743 sayılı mülga Medeni Kanun'un anlayı-*

şından ayrılan yürürlükteki 4721 Sayılı TMK, evlatlık ilişkisinin taraflarca keyfi bir şekilde kaldırılmasının önünü kapamıştır.

DEĞERLENDİRME Kararın dayandığı düşünce şudur: kan bağına dayanan soybağı tarafların anlaşmasıyla sona erdirilemediğine göre, evlât edinme yoluyla kurulan soybağının da sona erdirilememesi gerekir. Doktrinde buna **evlâtlık ilişkisinin çözülemezliği** denir. 743 sayılı Kanun'da durum farklıydı: evlâtlık bağı, sözleşme kurallarına uyulmak şartıyla **iki tarafın rızasıyla her zaman** kaldırılabiliyordu (m. 258). Yeni Kanun bu yolu tümüyle kapatmıştır. Pratik sonucu şudur: evlât edinen ile evlâtlık anlaşsalar bile ilişkiyi sona erdiremezler; ancak kanunda sayılan sakatlık sebeplerinden biri varsa ve süre geçmemişse (TMK m. 319) mahkemeye başvurabilirler.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
13.12.2017 · E. 2017/167 · K. 2017/172

Kaldırma sebeplerinin sınırlı sayıda olması Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır; ilişki sürerken başvurulabilecek başka hukukî imkânlar bulunmaktadır

Evlâtlık ilişkisinin zaman içinde taraflarca sürdürülmesinin olanaksız hâle gelmesi sebebiyle açılan kaldırma davasında mahkeme, kuralın hak arama özgürlüğünü ölçüsüz sınırladığı kanısına vararak iptali için başvurmuştur. İnceleme, birinci fıkradaki 'her ilgili' ibaresiyle sınırlı olarak yapılmıştır.

> *"İtiraz konusu kural kapsamında hak arama hürriyetine getirilen sınırlandırma yalnızca evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep hakkıyla sınırlı olup ilişkinin devamı sürecinde yaşanan bazı olumsuzluklar sebebiyle tarafların başvurabilecekleri başka hukuki imkânlar bulunmaktadır. Bu bakımdan evlatlık ilişkisi devam etmekle birlikte evlat edinenin miras hukukuna ilişkin düzenlemeler kapsamında şartların gerçekleşmesi halinde evlatlığı mirasçılıktan çıkarmasına bir engel bulunmadığı gibi evlatlığın menfaatlerinin korunması bakımından velayet hakkının kullanımı yönünden hakimden gerekli önlemlerin alınmasının istenmesine, şartların gerçekleşmesi halinde velayetin kaldırılmasına da bir engel bulunmamaktadır. Velayet kaldırılsa dahi evlatlık ilişkisi devam edeceğinden evlat edinenin bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü de kural olarak devam edecektir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi itirazı **reddetmiştir** (bu ibare yönünden oy çokluğuyla). Kararın uygulama açısından en değerli bölümü, ilişki sürerken başvurulabilecek **alternatif yolları** saymasıdır. Evlâtlık ilişkisi devam ederken: evlât edinen, koşulları gerçekleşmişse evlâtlığı **mirasçılıktan çıkarabilir**; evlâtlığın menfaatlerinin korunması için hâkimden **velâyete ilişkin önlemler** istenebilir; koşulları varsa **velâyetin kaldırılması** yoluna gidilebilir (TMK m. 348). Mahkeme, velâyet kaldırılsa bile evlâtlık ilişkisinin süreceğini ve evlât edinenin **bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünün kural olarak devam edeceğini** de vurgulamıştır. Üç üye karşı oy kullanmış ve haklı sebeplerle sona erdirme

yolunun bulunmamasını kişilik haklarına ölçüsüz müdahale saymıştır; ancak bugün için geçerli olan çoğunluk görüşüdür.

4 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
23.06.2021 · E. 2021/2076 · K. 2021/5412

Esasa ilişkin noksanlık hâlinde kaldırmayı Cumhuriyet savcısı veya her ilgili mahkemeden isteyebilir

Evlât edinmeye ilişkin bir karara karşı kanun yararına temyiz yoluna başvurulmuştur. Daire, kanun yararına bozmanın taraflar bakımından sonuç doğurmayacağını hatırlatarak izlenmesi gereken yolu göstermiştir.

> *...biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir." hükmü gereği evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını her ilgili veya Cumhuriyet savcısı tarafından mahkemeden istenebileceği unutulmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, iki yolu birbirinden ayırır. **Kanun yararına bozma**, kesinleşmiş bir kararın hukuka aykırılığını saptar ama taraflar bakımından **sonuç doğurmaz**; evlâtlık ilişkisi bu yolla ortadan kalkmaz. **Kaldırma davası** ise ilişkiyi gerçekten sona erdirir. Dolayısıyla koşulları gerçekleşmeden verilmiş ve kesinleşmiş bir evlât edinme kararıyla karşılaşan Cumhuriyet savcısının ya da ilgililerin yapması gereken şey, kanun yararına bozma istemek değil **kaldırma davası açmaktır**. Uygulamada bu ayrım, özellikle koşulları gerçekleşmeden verilmiş kararların yıllar sonra fark edildiği dosyalarda önem kazanır.

5 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
25.09.2019 · E. 2019/5153 · K. 2019/8030

Davacının evlât edinene mirasçı olup olamayacağı, dolayısıyla hukukî yararının bulunup bulunmadığı esastan önce incelenmelidir

Davacı ile evlâtlık ilişkisinin kaldırılması istenen evlât edinen arasında soybağı bulunmadığı anlaşılmıştır. Mahkeme buna rağmen işin esası hakkında karar vermiştir; Daire önce onama kararı vermiş, karar düzeltme üzerine gerekçesini değiştirmiştir.

> *...davacının evlat edinene mirasçı olup olamayacağı, dolayısıyla dava açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı tespit edilmeksizin Mahkemece davanın esası hakkında karar verilmesi, Bu defa ki inceleme sonucu doğru görülmeyerek hükmün bozulması gerektiğinden bozma kararının kaldırılarak hükmün öncelikle dava şartının incelenmesine yönelik değiştirilen bu gerekçe ile bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME 'Her ilgili' ifadesi geniş görünse de uygulamada sıkı bir süzgeçten geçer: **hukukî yarar bir dava şartıdır** ve mahkeme bunu esasa girmeden önce incelemek zorundadır. Kaldırma davasını açan kişi, kararın kendi hukukî durumunu somut olarak nasıl değiştireceğini ortaya koymalıdır. Uygulamada bu, çoğunlukla **mirasçılık üzerinden** belirlenir: evlâtlık, evlât edinene kan hısımı gibi mirasçı olduğundan (TMK m. 500), evlâtlık ilişkisinin varlığı diğer mirasçıların payını etkiler.

Buna karşılık evlât edinene mirasçı olamayacak bir kişinin kaldırmada hukukî yararı yoktur.[24] Dava açılmadan önce mirasçılık zinciri hesaplanmalıdır.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2018 · E. 2017/6749 · K. 2018/8548

Noksanlık bu arada ortadan kalkmışsa veya sadece usule ilişkinse ve kaldırma evlâtlığın menfaatini ağır zedeleyecekse bu yola gidilemez

Cumhuriyet savcısı, evli bir kişinin eşinin muvafakati alınmadan evlât edinildiğini ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Ancak evlât edinilenin eşi, evlât edinme davası sırasında tanık sıfatıyla da olsa dinlenmişti.

> *...noksanlıkların bu arada ortadan kalkmış veya sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, evlatlık ilişkisinin kaldırılması yoluna gidilemeyeceği belirtilmiştir.*

DEĞERLENDİRME İkinci fıkra, birinci fıkranın geniş dava hakkını **dengeleyen bir frendir** ve iki ayrı hâli kapsar. **Birincisi mutlaktır:** noksanlık bu arada ortadan kalkmışsa kaldırma yolu **tamamen kapanır**; gerekçe de bunu açıkça söyler. **İkincisi şartlıdır:** noksanlık sürmekle birlikte yalnızca usule ilişkinse, kaldırma evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse bu yola gidilemez. Kararda birinci hâl uygulanmıştır: eşin muvafakati usulüne uygun alınmamış olsa da, eş evlât edinme davasında dinlenip iradesini ortaya koyduğundan noksanlık giderilmiş sayılmıştır. Bu, uygulamada çok işe yarayan bir savunmadır: eksikliğin sonradan fiilen giderildiği gösterilebiliyorsa dava düşer.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2019 · E. 2018/755 · K. 2019/5728

Evlât edinilen ile evlât edinenlerin menfaati çatışıyorsa evlât edilene kayyım atanmadan kaldırma kararı verilemez

Cumhuriyet savcısı, evlât edinen eşlerden biri ile evlât edinilen arasında on sekiz yaş farkı bulunmadığı gerekçesiyle evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, evlât edilene kayyım atayıp temsilini sağlamadan kaldırma kararı vermiştir.

> *HMK'nin 114/1-d maddesi hükmüne göre; tarafların dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hallerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması, dava şartlarındandır. Taraf teşkili sağlanmadan yargılama yapılamaz, hüküm verilemez. Davada husumet ve taraf sıfatı kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında mahkemece res'en gözetilir. Bir subjektif hak kendisinden davalı olarak istenebilecek olan kişi, o hakka uymakla yükümlü (borçlu) olan kişidir (davalı sıfatı). TMK'nin 318.maddesi gereği Cumhuriyet savcısı tarafından açılan evlatlık ilişkisinin kaldırılması davalarında, davalı sıfatı evlat edinenler ile birlikte evlat edinilene aittir. Evlat edinilen küçük ise velayet*

24 Yargıtay 2. HD, 01.07.2009, E. 2008/10816, K. 2009/12915.

hükümleri gereği kendisi yasal temsilcileri olan evlat edinenler tarafından temsil edilir.

DEĞERLENDİRME Kaldırma davasında taraf teşkili, **kamu düzenine ilişkin** bir dava şartıdır ve mahkemece kendiliğinden gözetilir (HMK m. 114). Kararın işaret ettiği özel durum şudur: küçük evlât edinilenin yasal temsilcisi, evlât edinmeyle birlikte evlât edinen olmuştur; kaldırma davasında ise menfaatleri çatışır. Bu nedenle evlât edinilene **kayyım atanması** ve davanın kayyım aracılığıyla yürütülmesi gerekir (TMK m. 426). Aksi hâlde küçük davada hiç temsil edilmemiş olur ve verilen hüküm bozulur. Savcı tarafından açılan davalarda bu eksiklik sık görülür; dosya açılırken kayyım atanması baştan talep edilmelidir.

8 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
29.02.2016 · E. 2016/93 · K. 2016/2424

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında kesin yetki kuralı yoktur; hâkim yetkiyi kendiliğinden gözetemez

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası açıldı ve iki mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı doğmuştur. Davalılar yetkiye ilişkin bir itirazda bulunmamıştı.

> *Evlatlık ilişkisinin kaldırılması ile ilgili olarak kesin yetki kuralı bulunmayıp, ancak davalılar tarafından bu hususun ilk itiraz olarak ileri sürülmesi halinde dikkate alınır. Hâkim yetkinin kesin olmadığı hallerde, bu hususu re'sen nazara alamaz.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, uygulamada zaman kaybettiren bir tartışmayı bitirir. Kaldırma davasında yetki **kesin değildir**; dolayısıyla hâkim bunu kendiliğinden gözetemez ve davalılar süresinde **ilk itiraz** olarak ileri sürmedikçe dava açıldığı yerde görülüp sonuçlandırılır (HMK m. 116, 117). Aynı sonuca evlât edinme davası bakımından da varılmıştır.[25] Pratik sonucu iki yönlüdür: **davacı bakımından**, yanlış yerde açılan dava karşı taraf itiraz etmedikçe görülür; **davalı bakımından**, yetki itirazı cevap dilekçesiyle ve süresinde ileri sürülmezse bu hak kaybedilir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2020 · E. 2019/2577 · K. 2020/1396

Evlât edinenin kısıtlı olması tek başına esasa ilişkin noksanlık değildir; usulüne uyulmuşsa kısıtlı da evlât edinebilir

Evlât edinme davası sürerken davacı kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı; vesayet makamı ile denetim makamının izni alınarak evlât edinmeye karar verildi ve karar kesinleşmiştir. Evlât edinen kısa süre sonra ölmüştür. Kardeşleri, evlât edinme tarihinde ehliyetsiz olduğunu ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir; yerel mahkeme ve bölge adliye mahkemesi istemi kabul etmiştir.

25 Yargıtay 2. HD, 17.01.2011, E. 2010/21297, K. 2011/187.

> *TMK'nin 318. maddesinde, evlât edinmenin esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakat olması durumunda, Cumhuriyet Savcısı veya her ilgilinin evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebileceği; 405. maddesinde, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken her erginin kısıtlanacağı; 449. maddesinde, vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmanın yasak olduğu; 463. maddesinde de, vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznini almak kaydıyla vesayet altındaki kişinin evlât edinmesinin mümkün olduğu hüküm altına alınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, "esasa ilişkin noksanlık" kavramının sınırını çizmesi bakımından önemlidir. Türk Medeni Kanunu kısıtlı kişilerin evlât edinmesini **yasaklamaz**; yalnızca izne bağlar: vesayet makamının izninden sonra **denetim makamının da izni** alınmak kaydıyla vesayet altındaki kişi evlât edinebilir (TMK m. 463). Daire, kısıtlının kanunun aradığı usule uygun biçimde evlât edindiği bir olayda, **evlât edinenin kısıtlılık hâlinin tek başına esasa ilişkin noksanlık sayılamayacağına** karar vermiş ve kabul yönündeki hükmü bozmuştur. Uygulamadaki sonucu şudur: kaldırma davasında "evlât edinen ehliyetsizdi" demek yetmez; **vesayet ve denetim makamı izinlerinin alınıp alınmadığı** araştırılmalıdır. İzinler usulünce alınmışsa dava dayanaksız kalır. Bu karar aynı zamanda, evlât edinenin ölümünden sonra mirasçılar tarafından açılan kaldırma davalarının nasıl bir denetimden geçtiğini de gösterir.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2019 · E. 2019/216 · K. 2019/1659

Kaldırma davasındaki beş yıllık hak düşürücü süre Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir; bugün yalnızca bir yıllık süre işler

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası, evlât edinme işleminin üzerinden beş yıldan fazla süre geçtikten sonra açılmıştı. Mahkeme davayı süre yönünden reddetmiştir; Daire önce onadı, karar düzeltme üzerine kararını değiştirmiştir.

> *İptal Kararı Resmi Gazete'de yayımlandığı 12/7/2013 tarihinden başlayarak altı ay sonra yani 13.01.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarından sonra, 01.12.2015 tarihinde açılan evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında artık her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl geçmiş olmasına dair hak düşürücü süre sözkonusu değildir.*

DEĞERLENDİRME Kaldırma davasının süresi, bu maddeyle birlikte okunması gereken ayrı bir hükümde düzenlenmiştir (TMK m. 319). Maddenin ilk hâlinde **iki** süre vardı: sebebin öğrenilmesinden itibaren **bir yıl** ve her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden **beş yıl**. İkinci süre Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir; iptal kararı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve altı ay sonra yürürlüğe girerek **12.01.2014** tarihinde sonuç doğurmuştur. Bugün yalnızca **bir yıllık** süre işlemektedir ve bu süre, kaldırma sebebinin **öğrenilmesinden** başlar. Uygulamada belirleyici olan, öğrenme tarihinin ne zaman gerçekleştiğidir; bu tarihi ileri süren tarafın ispat etmesi gerekir.

11 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2014 · E. 2014/11770 · K. 2014/16470

Ergin evlât edinmede beş yıllık bakım koşulunun gerçekleşmemesi esasa ilişkin bir noksanlıktır ve kaldırma sebebi oluşturur

Davacılar evlât edenin kardeşinin çocuklarıydı ve evlât edinme işlemini ancak evlât edenin ölümünden sonra öğrenmişlerdir. Tanık beyanlarına göre beş yıllık bakım, gözetim veya birlikte yaşama koşulu hiç gerçekleşmemişti.

> *...yukarıda açıklanan 313. maddede gösterilen yasal koşulların oluşmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, davanın kabulü yerine uygun bulunmayan gerekçe ile reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 'esasa ilişkin noksanlık' kavramını somutlaştırır. Evlât edinmenin **kurucu koşullarından** birinin hiç gerçekleşmemesi bu kapsamdadır: ergin evlât edinmede beş yıllık bakım (TMK m. 313), küçüklerde bir yıllık bakım (TMK m. 305), on sekiz yaş farkı (TMK m. 308) ve eşlerin birlikte evlât edinme zorunluluğu (TMK m. 306) gibi. Buna karşılık salt usule ilişkin aksaklıklar ikinci fıkranın süzgecinden geçer. Kararın gösterdiği ispat yolu da nettir: koşulun gerçekleşmediği, hem evlât edinme dosyasındaki hem de kaldırma dosyasındaki **tanık beyanlarıyla** ortaya konmuştur; bu nedenle evlât edinme dosyasının celbini istemek ilk adımdır.

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155

Kaldırma davasında talep yetkisi taraflarla sınırlı değildir; Cumhuriyet savcısına ve her ilgiliye de tanınmıştır

Ergin evlât edinmede koşulların gerçekleşmediği ileri sürülerek açılan kaldırma davasında direnme kararı Hukuk Genel Kuruluna gelmiştir. Kurul, karara varmadan önce kaldırma davasının iki dayanağını ve dava açabilecek kişi çevresini ayrı ayrı ortaya koydu.

> *Bu hükümlere göre, evlatlık ilişkisi, rızası gereken kişilerin, rızası alınmadığı durumlarda, bu kişilerin talebi ile veya esasa ilişkin diğer eksikliklerin bulunması hâlinde Cumhuriyet Savcısı veya her ilgilinin talebi üzerine hâkim kararı ile ortadan kaldırılabilir. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında, taraflardan başka Cumhuriyet Savcısı ve her ilgiliye de, ilişkinin kaldırılmasını talep yetkisi vermiştir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulunun bu paragrafı, iki maddenin **işbölümünü** en açık biçimde ortaya koyar. **Rıza eksikliğinde** dava hakkı yalnızca rızası alınması gereken kişilere aittir (TMK m. 317). **Esasa ilişkin diğer noksanlıklarda** ise dava hakkı, taraflardan başka **Cumhuriyet savcısına ve her ilgiliye** de tanınmıştır (bu madde). Bu genişlik tesadüfî değildir: evlât edinme, yalnızca tarafları değil soybağı düzenini ve dolayısıyla kamu düzenini ilgilendirdiğinden, koşulları gerçekleşmeden kurulmuş bir ilişkinin denetlenmesi taraf iradesine bırakılmamıştır. Uygulamadaki sonucu şudur: evlât edinme kararına taraf olmayan kişiler — miras-

çılar, önceki evlâtlık, altsoy — bu maddeye dayanarak dava açabilir; buna karşılık **hukukî yararlarını** somut olarak ortaya koymak zorundadırlar.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2024 · E. 2024/5632 · K. 2024/6676

Kaldırma kararı verilse bile yasal mirasçı olamayacak kişinin dava açmakta hukukî yararı yoktur; dava usulden reddedilir

Davacı, evlât edinmeye ilişkin kararın iptalini, terekenin tespitini ve tedbir konulmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir; karar Yargıtayca onanmıştır.

> *...davacının evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesi halinde de yasal mirasçı olamayacağı, bu nedenle davacının evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını istemekte hukuki yararının bulunmadığı, hukuki yararın dava şartı olduğu ve mahkemece dava şartının bulunup bulunmadığını yargılamanın her aşamasında kendiliğinden araştırılacağı, davanın hukuki yarar yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmesinde usul ve esas yönünden hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesi ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Güncel uygulamayı gösteren bu karar, hukukî yarar denetiminin nasıl yapıldığını somutlaştırır. Mahkeme şu soruyu sorar: **evlâtlık ilişkisi kaldırılsaydı davacının hukukî durumu değişir miydi?** Cevap hayırsa dava usulden reddedilir. Somut olayda davacı, kaldırma kararı verilse bile evlât edinene yasal mirasçı olamayacağından istemi dava şartı yokluğundan reddedilmiştir. Karar ayrıca hukukî yararın **yargılamanın her aşamasında kendiliğinden** araştırılacağını da teyit eder (HMK m. 114/1-h, m. 115). Dosya kurulurken önce mirasçılık zinciri çıkarılmalıdır: evlâtlık ilişkisi kaldırıldığında davacının mirasçılık sıfatı veya payı değişiyorsa hukukî yararı vardır; değişmiyorsa dava esasa girilmeden reddedilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 308:** Yaş farkı ve küçüğün rızası.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 315:** Şekil ve usul.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Rızanın bulunmaması.
- **TMK m. 319:** Hak düşürücü süre.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.

MADDE

319 E. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması II. Hak düşürücü süre

KANUN METNİ

Dava hakkı, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl (...) geçmekle düşer.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 319, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasını süreye bağlar. Bugün geçerli olan kural tektir: dava hakkı, **kaldırma sebebinin öğrenilmesinden** başlayarak bir yıl geçmekle düşer. Maddenin ilk hâlinde ikinci bir süre daha vardı — "ve her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl" — ancak bu ibare Anayasa Mahkemesince **oybirliğiyle iptal edilmiştir**.[1] İptalin gerekçesi, kişiyi kendi kusuru olmaksızın zamanında dava açmaktan alıkoyan haklı sebepler için Kanun'da hiçbir düzenleme bulunmamasıydı. Ayakta kalan bir yıllık süre ise anayasal denetimden geçmiştir.[2] Süre **hak düşürücüdür**: hâkim kendiliğinden gözetir, kesilmez, durmaz ve geçmesiyle hakkın özü sona erer.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Hak düşürücü süre	Geçmesiyle hakkın kendisinin sona erdiği, hâkimin resen gözettiği süre.
Nispî süre	Başlangıcı kişinin öğrenmesine bağlı olan süre (bir yıllık süre).
Mutlak süre	Başlangıcı kişiden bağımsız bir olaya bağlı olan süre (iptal edilen beş yıllık süre).
Kazanılmış hak	Yürürlükteki kurallara göre bütün sonuçlarıyla kesin olarak elde edilmiş hak.

1 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.
2 AYM, 13.12.2017, E. 2017/167, K. 2017/172.
3 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 319- İptal davasının tâbi olduğu hak düşürücü süreleri düzenleyen bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 269b maddesinden aynen alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 122*

Gerekçe tek cümleliktir ama iki bilgi verir. **Birincisi, davanın adıdır:** gerekçe kaldırma davasını "iptal davası" olarak anar; bu, önceki iki maddenin gerekçeleriyle uyumludur ve davanın kurulmuş bir ilişkiyi sakatlığı sebebiyle ortadan kaldırma niteliğini vurgular. **İkincisi, kaynağıdır:** madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 269b maddesinden **aynen** alınmıştır. Asıl önemli bilgi ise gerekçede değil, **Adalet Komisyonu raporundadır ve maddenin bugünkü tartışmasının kökenini açıklar.**

Adalet Komisyonunun değişikliği

> • Tasarının 319 uncu maddesinin "Süresi" olan kenar başlığı, bu sürenin hak düşürücü süre olduğu göz önüne alınarak "Hak düşürücü süre" şeklinde, maddede geçen "altı ay" ve "iki yıl" olan süreler az bulunarak ve diğer maddelerde yapılan düzenlemeye paralel olarak "bir yıl" ve "beş yıl" şeklinde değiştirilmiştir,
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 314*

Bu kayıt üç şeyi gösterir. **Birincisi, kenar başlığı Komisyon koymuştur:** Tasarıdaki "Süresi" ifadesi sürenin niteliğini göstermiyordu; Komisyon bunu bilinçli olarak "Hak düşürücü süre"ye çevirmiştir. Bu, bugün mahkemelerin süreyi resen gözetmesinin yasal dayanağının doğrudan kanun koyucunun iradesine dayandığını ortaya koyar. **İkincisi, süreler Komisyonda uzatılmıştır:** Tasarıda altı ay ve iki yıl olan süreler "az bulunarak" bir yıl ve beş yıla çıkarılmıştır. **Üçüncüsü ve en çarpıcısı, Anayasa Mahkemesince iptal edilen beş yıllık süre Tasarının değil Komisyonun eseridir.** Komisyon, süreleri uzatarak dava hakkını genişletmeyi amaçlamıştı; ancak uzatılan mutlak süre, on bir yıl sonra hak arama hürriyetini ölçüsüz sınırladığı gerekçesiyle iptal edilmiştir.[4] Bugün maddede Komisyonun uzattığı iki süreden yalnızca **bir yıllık** olan yürürlüktedir.

Eski Kanun'da bu maddenin **hiçbir karşılığı yoktu.** 743 sayılı Kanun'un 258. maddesine göre evlâtlık bağı, evlâtlık sözleşmesi hakkındaki kurallara uyulmak şartıyla iki tarafın rızasıyla **her zaman** kaldırılabiliyor; haklı sebeplerin varlığı hâlinde de hâkim kararıyla sona erdirilebiliyordu. Metinde ne bir süre ne de bir başlangıç ölçütü vardı. Bunun sebebi düzenin bütünüyle farklı kurulmuş olmasıdır: eski Kanun'da evlâtlık ilişkisi bir **sözleşmeye** dayandığından, sona erdirme de sözleşme mantığıyla düşünülmüş, süre sınırı gereksiz görülmüştü. Yeni Kanun ilişkiyi mahkeme kararıyla kurulan bir **soybağı ilişkisine** dönüştürünce durum değişti: soybağının sürekli dava tehdidi altında kalmaması için bir süre sınırına ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim aynı iptal kararında sürenin amacı "çocuğun ve ailenin devamlı olarak dava tehdidi altında bulundurulmasını engelleyerek evlât edinme ilişkisine istikrar kazandırmak" olarak

4 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.

tanımlanmıştır.[5] Değişimin yönü şudur: eski Kanun'da **sınırsız süre ama dar dava hakkı**, yeni Kanun'da **sınırlı süre ama geniş dava hakkı** vardır (TMK m. 318).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 258 – Evlatlık mukavelesi hakkındaki kaidelere riayet şartiyle, evlatlık rabıtası, iki tarafın rızasiyle her zaman kaldırılabilir. Evlatlık rabıtası, muhik sebeplere istinat halinde evlatlığın ve mirasından mahrum bırakacak bir hal hüdusunda evlatlık edinen kimsenin talebi üzerine, hakim tarafından dahi refedilir. Ref'i, evlatlık rabıtasının istikbale ait bütün hükümlerini izale eder ve kat'idir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 258

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 319
Süre	Öngörülmemişti	Bir yıl
Başlangıç	Yoktu	Sebebin öğrenilmesi
Mutlak süre	Yoktu	İptal edildi
Niteliği	Düzenlenmemişti	Hak düşürücü
Resen gözetim	Söz konusu değildi	Vardır
Sonuç	İlişki her zaman kaldırılabilirdi	Süre geçince ilişki kesinleşir

Değişiklik durumu

Maddenin metni hiç değiştirilmemiş, ancak içeriği Anayasa Mahkemesi kararıyla **daralmıştır.** İptal hükmünün yürürlük gününün hesabında Yargıtay kararları arasında bir günlük fark bulunmaktadır: Hukuk Genel Kurulu ile 18. Hukuk Dairesi **12.01.2014**, 8. Hukuk Dairesi ise **13.01.2014** tarihini esas almaktadır.[6] Bu fark yalnızca sınırda dosyalarda önem taşır; ancak beş yıllık sürenin tam bu günlerde dolduğu bir dosyada dilekçede her iki tarih de tartışılmalıdır. Kanun koyucu iptalden sonra maddeye **yeni bir mutlak süre eklememiştir**; dolayısıyla bugün evlât edinme işleminin üzerinden ne kadar zaman geçmiş olursa olsun, sebebi yeni öğrenen bir ilgili bir yıl içinde dava açabilir. Buna karşılık iptal yürürlüğe girmeden önce beş yılı dolmuş dosyalar bu imkânın dışındadır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi: bir yıllık nispî ve beş yıllık mutlak süre	4721 s. K.
27.12.2012	"Ve her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl" ibaresi oybirliğiyle iptal edildi	AYM, K. 2012/203
12.07.2013	İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandı (28705 sayılı)	AYM, K. 2012/203
Ocak 2014	İptal hükmü yürürlüğe girdi (yayımdan altı ay sonra)	AYM, K. 2012/203

5 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.
6 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370; Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2019/216, K. 2019/1659.

Tarih	Gelişme	Dayanak
13.12.2017	Bir yıllık süreye yönelik itiraz oybirliğiyle reddedildi	AYM, K. 2017/172

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Bir yıl	TMK m. 319
Başlangıç	Kaldırma sebebinin öğrenilmesi	Yargıtay 8. HD, K. 2019/3799
Kesinleşme tarihi	Başlangıç değildir	Yargıtay 8. HD, K. 2019/3799
Niteliği	Hak düşürücüdür, resen gözetilir	AYM, K. 2017/172
Kesilme ve durma	Uygulanmaz	Yargıtay HGK, K. 2024/370
Beş yıllık süre	İptal edilmiştir	AYM, K. 2012/203
İptalin yürürlüğü	Yayımdan altı ay sonra	AYM, K. 2012/203
Geçiş dönemi	İptalden önce dolmuşsa hak düşmüştür	Yargıtay HGK, K. 2024/370
Mirasçılar	Veraset ilâmı öğrenme sayılabilir	Yargıtay 18. HD, K. 2016/2954
Küçükken evlât edinilen	Süre erginlikten işler	Yargıtay 18. HD, K. 2014/17642
Davanın tarafı	Öğrenme en geç kesinleşmedir	Yargıtay 2. HD, K. 2011/23698
Kapsam	Her iki kaldırma sebebi için geçerlidir	TMK m. 317-318

TBMM gerekçesi bu maddede tek cümleliktir: madde, "iptal davasının tâbi olduğu hak düşürücü süreleri" düzenler ve İsviçre Medenî Kanunu'nun **269b maddesinden aynen alınmıştır.** Asıl ilginç ayrıntı gerekçede değil, **Adalet Komisyonu raporundadır.** Tasarıda maddenin kenar başlığı "Süresi" idi ve süreler **altı ay** ile **iki yıl** olarak öngörülmüştü. Komisyon, başlığı sürenin hukukî niteliğini yansıtacak biçimde "Hak düşürücü süre" olarak değiştirmiş, süreleri ise **az bularak** diğer maddelerdeki düzenlemeye paralel biçimde **bir yıl** ve **beş yıl**'a çıkarmıştır (S. Sayısı 723, s. 314). Yani bugün tartışılan beş yıllık süre, Tasarıda değil **Komisyonda** doğmuştur; on bir yıl sonra da Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.[7] Maddenin bugünkü hâli, Komisyonun uzattığı iki süreden yalnızca birinin ayakta kalmasıyla ortaya çıkmıştır. 1

7 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.

DİKKAT

Bu maddede en kritik nokta, **öğrenme tarihinin belgelenmesidir.** Süre kesinleşmeden değil öğrenmeden başlar; ancak öğrenme tarihi soyut bir beyanla değil belgeyle ortaya konur. Mirasçılar için uygulamada kabul edilen belge çoğunlukla **veraset ilâmıdır**.[8] İkinci uyarı **geçiş dönemi dosyalarına** ilişkindir: evlât edinme kararının kesinleşmesinden itibaren beş yıl, iptalin yürürlüğe girdiği tarihten **önce** dolmuşsa dava hakkı o tarihte düşmüş sayılır ve karşı taraf yararına kazanılmış hak doğar; sebebin sonradan öğrenilmiş olması sonucu değiştirmez.[9] Üçüncü uyarı **davanın tarafı olanlar** içindir: evlât edinme davasında bilinebilecek bir eksikliği yıllar sonra "yeni öğrendim" diyerek ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması sayılır.[10] Son olarak, süre **hak düşürücü** olduğundan karşı taraf ileri sürmese de hâkim kendiliğinden inceler; dava açılmadan önce hesap davacı tarafından yapılmalıdır.

II. Bugün Geçerli Olan Süre

- **Kural:** Dava hakkı bir yıl geçmekle düşer (TMK m. 319).
- **Başlangıç:** Kaldırma sebebinin öğrenilmesi.
- **Kapsam:** Rıza eksikliği (TMK m. 317) ve diğer noksanlıklar (TMK m. 318).
- **Beş yıllık süre:** Yürürlükte değildir.[11]
- **Anayasaya uygunluk:** Bir yıllık süre denetlenmiş ve korunmuştur.[12]
- **Nitelik:** Nispî, yani kişiye göre değişen bir süredir.

III. Hak Düşürücü Sürenin Sonuçları

- **Resen gözetim:** Hâkim kendiliğinden inceler.[13]
- **Her aşamada:** İstinaf ve temyizde de dikkate alınır.
- **Kesilme ve durma:** Uygulanmaz.[14]
- **Kabul:** Karşı tarafın kabulü hakkı canlandırmaz.
- **Zamanaşımından farkı:** Def'i değil, kamu düzenindendir.
- **Sonuç:** Süre geçerse evlât edinme eksiklikleriyle geçerli hâle gelir.

8 Yargıtay 18. HD, 23.02.2016, E. 2015/23096, K. 2016/2954.
9 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370.
10 Yargıtay 2. HD, 27.12.2011, E. 2010/15717, K. 2011/23698.
11 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.
12 AYM, 13.12.2017, E. 2017/167, K. 2017/172.
13 AYM, 13.12.2017, E. 2017/167, K. 2017/172.
14 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370.

IV. Sürenin Başlangıcı ve İspatı

- **Ölçüt:** Sebebin öğrenildiği gün.[15]
- **Kesinleşme:** Başlangıç sayılamaz.
- **İspat:** Daha önce öğrenildiği iddia ve ispat edilmelidir.
- **Mirasçılarda:** Veraset ilâmı tarihi.[16]
- **Küçükken evlât edinilende:** Erginlik tarihi.[17]
- **Davanın tarafında:** En geç kesinleşme.[18]

V. İptal Kararının Geçiş Dönemine Etkisi

- **İptal:** "Her hâlde beş yıl" ibaresi kaldırılmıştır.[19]
- **Yürürlük:** Yayımdan altı ay sonra.
- **Derdest dosyalar:** İptal derhal uygulanır.[20]
- **İptalden sonra açılanlar:** Beş yıllık süreden söz edilemez.[21]
- **İptalden önce dolmuşsa:** Dava hakkı düşmüştür.[22]
- **Dayanak:** İptal kararları geriye yürümez (Anayasa m. 153/5).

VI. Usul

- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi.[23]
- **İnceleme sırası:** Önce süre, sonra esas.[24]
- **Delil:** Süre yönünden deliller toplanmalıdır.
- **Hukukî yarar:** Ayrıca aranır (TMK m. 318).
- **Taraf teşkili:** Kamu düzenindendir (HMK m. 114).
- **Sonuç:** Süre geçmişse dava usulden reddedilir.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu maddede yapılacak iş, **tek bir tarihi doğru belirlemektir: öğrenme tarihi.** Bunun için üç soru sırayla yanıtlanmalıdır. **Birincisi: sebep ne zaman öğrenilmiştir ve bu hangi belgeyle gösterilebilir?** Süre kesinleşmeden değil öğrenmeden başlar; ama öğrenmenin somut bir belgeye bağlanması gerekir.

15 Yargıtay 8. HD, 08.04.2019, E. 2017/9165, K. 2019/3799.
16 Yargıtay 18. HD, 23.02.2016, E. 2015/23096, K. 2016/2954.
17 Yargıtay 18. HD, 04.12.2014, E. 2014/10042, K. 2014/17642.
18 Yargıtay 2. HD, 27.12.2011, E. 2010/15717, K. 2011/23698.
19 AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203.
20 Yargıtay 18. HD, 25.11.2014, E. 2014/12032, K. 2014/17015.
21 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2019/216, K. 2019/1659.
22 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370.
23 Yargıtay 17. HD, 31.05.2013, E. 2013/6422, K. 2013/8183.
24 Yargıtay 2. HD, 15.07.2010, E. 2009/12552, K. 2010/14280.

Mirasçı bakımından veraset ilâmının tarihi, nüfus kayıt örneğinin alındığı tarih ya da tereke dosyasının incelendiği tarih bu işi görür. Karşı taraf davacının daha önce öğrendiğini ileri sürüyorsa bunu **ispat etmesi gereken odur**; ancak davacı da kendi tarihini belgelemeye hazırlıklı olmalıdır. **İkincisi: somut durumda başlangıç nereye çekilir?** Üç tipik hâl vardır. Evlât edinme davasının **tarafı** bakımından öğrenme en geç kararın kesinleşmesidir; o yargılamada bilinebilecek bir eksikliği yıllar sonra ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması sayılır. **Küçükken evlât edinilmiş** ve işlemi zaten bilen kişi bakımından süre, dava açabilecek duruma gelinen gün, yani **erginlik tarihinden** itibaren bir yıldır. **Üçüncü kişi veya mirasçı** bakımından öğrenme gerçekten sonraki bir tarihte gerçekleşebilir. **Üçüncüsü: geçiş dönemi kuralı somut dosyayı etkiler mi?** Bu soru, evlât edinme kararı eski tarihli olan bütün dosyalarda sorulmalıdır. Evlât edinme kararının kesinleşmesinden itibaren beş yıl, iptalin yürürlüğe girdiği tarihten **önce** tamamlanmışsa dava hakkı o tarihte düşmüş kabul edilir ve karşı taraf yararına kazanılmış hak doğar; sebebin 2019'da öğrenilmiş olması bile sonucu değiştirmez. Beş yıl iptal yürürlüğe girdiğinde henüz dolmamışsa yalnızca öğrenmeye bağlı bir yıllık süre işler. **Son olarak** şu unutulmamalıdır: süre hak düşürücüdür. Karşı taraf hiç itiraz etmese, hatta davayı kabul etse bile hâkim süreyi kendiliğinden inceler ve geçmişse davayı reddeder. Bu yüzden dava dilekçesinde öğrenme tarihi **baştan** yazılmalı ve dayanılan belge eklenmelidir; süre tartışması savunmaya bırakılmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
27.12.2012 · E. 2012/35 · K. 2012/203

Evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl geçmesine bağlanan hak düşürücü süre iptal edilmiştir; gecikmeyi haklı kılan sebep için bir düzenleme öngörülmemişti

Bir mahkeme, maddedeki beş yıllık mutlak sürenin hak arama hürriyetini ölçüsüz biçimde sınırladığı kanısına vararak iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. İnceleme, maddedeki 've her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl' ibaresiyle sınırlı yapılmıştır.

> *İtiraz konusu kuralda, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının belli sürelerle sınırlandırılmasındaki amacın, çocuğun ve ailenin devamlı olarak dava tehdidi altında bulundurulmasını engelleyerek evlat edinme ilişkisine istikrar kazandırmak, aileyi ve çocuğu korumak, ailenin ve toplumun huzurunun bozulmasını önlemek olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, Kanun'da kişinin kusuru olmaksızın, onu, vaktinde dava açmaktan alıkoyan haklı nedenlerin varlığından dolayı evlat edinme işleminin ortadan kaldırılması davasının süresinde açılamaması durumu için herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Kanun'a göre evlat edinme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıllık süre geçtikten sonra, gecikmeyi haklı*

kılan bir neden olsa bile evlat edinme işleminin kaldırılmasına ilişkin dava, süre yönünden reddedilecektir. Haklı nedenlerle evlatlık ilişkisinin kaldırılması ile ilgili sebebi, evlat edinme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıllık süre dolduktan sonra öğrenen kişinin, durumu geç öğrenmesine yol açan haklı nedenin varlığı değerlendirilmeden dava hakkını beş yıllık hak düşürücü süreye bağlayan itiraz konusu kural ile kişinin dava açma hakkı ölçüsüz bir şekilde sınırlanmakta ve hak arama hürriyetinin özü zedelenmektedir.

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi ibareyi **oybirliğiyle iptal etmiştir.** Karar iki adımda ilerler. **Birinci adımda amaç meşru bulunur:** sürelerle sınırlama, çocuğun ve ailenin sürekli dava tehdidi altında kalmasını engellemeyi, evlât edinme ilişkisine istikrar kazandırmayı ve ailenin huzurunu korumayı amaçlar. **İkinci adımda araç ölçüsüz bulunur:** Kanun'da, kişinin kusuru olmaksızın onu zamanında dava açmaktan alıkoyan **haklı sebeplerin varlığı** hâlinde ne olacağına dair hiçbir düzenleme yoktu. Sonuç şuydu: evlât edinme kararının kesinleşmesinden beş yıl geçtikten sonra, gecikmeyi haklı kılan bir sebep bulunsa bile dava süreden reddediliyordu. Mahkeme bunu hak arama hürriyetinin **özüne** dokunan bir sınırlama saymıştır. Kararın pratik anlamı büyüktür: bugün evlât edinme işleminin üzerinden ne kadar süre geçmiş olursa olsun, sebebi **yeni öğrenen** bir ilgili dava açabilir.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
27.12.2012 · E. 2012/35 · K. 2012/203

İptal hükmünün yürürlüğü altı ay ertelenmiştir; bu erteleme, geçiş dönemi uyuşmazlıklarının kaynağıdır

Anayasa Mahkemesi, ibareyi iptal ettikten sonra iptalin hemen yürürlüğe girmesi hâlinde doğacak hukukî boşluğu değerlendirdi ve yürürlük tarihini ayrıca belirlemiştir.

> *"...doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.*

DEĞERLENDİRME Karar 27.12.2012 tarihlidir; **12.07.2013 tarihli ve 28705 sayılı Resmî Gazete'de** yayımlanmış ve iptal hükmü yayımdan **altı ay sonra** yürürlüğe girmiştir. Bu erteleme teknik bir ayrıntı değildir: **beş yıllık süre, iptal yürürlüğe girinceye kadar yürürlükte kalmıştır.** Dolayısıyla evlât edinme kararı bu tarihten beş yıldan daha önce kesinleşmiş dosyalarda beş yıllık süre iptal yürürlüğe girmeden **dolmuş** olabilir; bu durumda dava hakkının düştüğü kabul edilmektedir.[25] Yürürlük gününün hesabında Yargıtay kararları arasında bir gün fark bulunmaktadır: Hukuk Genel Kurulu ve 18. Hukuk Dairesi **12.01.2014**, 8. Hukuk Dairesi ise **13.01.2014** demektedir. Sınırda bir dosyada bu fark dilekçede açıkça tartışılmalıdır.

25 Yargıtay HGK, 10.07.2024, E. 2023/422, K. 2024/370.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
13.12.2017 · E. 2017/167 · K. 2017/172

Öğrenmeden başlayan bir yıllık süre Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır; başlangıcın öğrenmeye bağlanması küçüklerin dava hakkını korur

Beş yıllık ibarenin iptalinden sonra maddede kalan bir yıllık süre de Anayasa'ya aykırılık itirazına konu olmuştur. Anayasa Mahkemesi bu kez kuralı denetleyip sonuca vardı.

> *İtiraz konusu kural ile getirilen süre sınırlaması, evlatlık ilişkisinde çocuğun, ailenin ve kurulan soybağının devamlı olarak dava tehdidi altında kalmasının engellenmesini, evlat edinme ilişkisine istikrar kazandırılmasını, aile ve çocuğun korunmasını, ailenin ve toplumun huzurunun bozulmasının önlenmesini amaçlamaktadır. Bu bakımdan itiraz konusu kural, ailenin ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alma yönünde Devlete yüklenen görevin gereği olup Anayasa'nın 41. maddesine uygun bir düzenlemedir. 36. İtiraz konusu kuralda, evlatlık ilişkisinin kaldırılması için bir yıllık süre sınırlaması getirilmekle birlikte, ilişkinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesi bu sürenin başlangıcı olarak belirlenmiştir. Sürenin, sebebin öğrenilmesinden itibaren başlaması, özellikle küçük yaşta evlat edinilenlerin gerek kendilerinin ve gerek vesayet makamınca istek üzerine veya resen atanacak kayyım aracılığıyla dava açabilecekleri zamana kadar dava haklarının ve hak arama hürriyetlerinin korunmasını sağlayacak nitelikte bir düzenlemedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi bir yıllık süre yönünden itirazı **oybirliğiyle reddetmiştir.** İki hüküm karşılaştırıldığında ölçünün nerede olduğu görülür: iptal edilen beş yıllık süre **mutlaktı** ve evlât edinme işleminin tarihine bağlıydı; ayakta kalan bir yıllık süre ise **öğrenmeye** bağlıdır. Mahkemenin vurguladığı nokta tam da budur: başlangıcın öğrenmeye bağlanması, özellikle **küçük yaşta evlât edinilenlerin** kendilerinin ya da atanacak kayyım aracılığıyla dava açabilecekleri zamana kadar dava haklarının korunmasını sağlar. Karar ayrıca bir yıllık sürenin hazırlık yapıp dava açmak için **yeterli, ölçülü ve makul** olduğunu belirtmiştir. Sonuç: bugün maddede yalnızca nispî (öğrenmeye bağlı) bir süre vardır ve anayasal denetimden geçmiştir.

4 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
13.12.2017 · E. 2017/167 · K. 2017/172

Süre hak düşürücü niteliktedir ve yargılamanın her aşamasında hâkim tarafından resen dikkate alınır

Aynı kararda Anayasa Mahkemesi, süreyi denetlerken maddedeki sürenin hukukî niteliğini de belirlemiştir.

> *İtiraz konusu kuralda evlatlık ilişkisinin kaldırılması için öngörülen süre, hak düşürücü nitelikte olup yargılamanın her aşamasında hakim tarafından resen dikkate alınacaktır. Bu nedenle Kanun'da öngörülen süre geçmiş ise dava, hak düşürücü sürenin geçirilmesi nedeniyle reddedilecektir.*

DEĞERLENDİRME Sürenin **hak düşürücü** olması üç sonucu birden doğurur. **Birincisi, hâkim resen gözetir:** karşı taraf ileri sürmese bile mahkeme süreyi kendiliğinden inceler; bu, yargılamanın her aşamasında ve temyiz incelemesinde de geçerlidir. **İkincisi, zamanaşımından farklıdır:** kesilme ve durma hükümleri uygulanmaz; süre işlemeye başladıktan sonra dava dışında hiçbir işlem onu durdurmaz. **Üçüncüsü, hakkın kendisi sona erer:** süre geçtikten sonra taraflar anlaşarak da hakkı canlandıramaz. Bu yüzden dosyada ilk yapılacak iş öğrenme tarihini belirlemek ve belgelemektir; ikinci iş, bu tarihten itibaren bir yılın dolmasına ne kadar kaldığını hesaplamaktır.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.07.2024 · E. 2023/422 · K. 2024/370

Hak düşürücü süre kamu düzenindendir; kesilme ve durma hükümlerine bağlı değildir ve taraflarca canlandırılamaz

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında direnme kararı Hukuk Genel Kuruluna gelmiştir. Kurul, uyuşmazlığı çözmeden önce hak düşürücü sürenin niteliğini ayrıntılı biçimde ortaya koydu.

> *Hak düşürücü süre; bir hakkın kullanılmasına ilişkin olarak, yasayla, sözleşmeyle ya da mahkeme kararıyla kesin olarak belirlenen ve bu süre içinde kullanılmadığında hakkın varlığını sona erdiren süredir. Hak düşürücü süre kamu düzenine ilişkindir; süreyi belirleyen kurallar buyurucu niteliktedir. Bunun sonucu olarak yargıç ya da diğer yetkililerce kendiliğinden gözetilir. Sürenin geçirilmesi nedeniyle varlığı sona eren hakkı taraflar anlaşarak yeniden canlandıramazlar (Türk Hukuk Lügatı, Ankara-2021, Cilt-I, s. 450). Başka bir anlatımla hak düşürücü süre, hâkim tarafından kendiliğinden göz önünde tutulması gereken, davada "itiraz" olarak başvurulması zorunlu olan ve zamanaşımı gibi "kesme" ve "durma" hükümlerine bağlı olmayan, uyulmama hâlinde "hakkın" kaybına yol açan, diğer bir ifade ile hakkın özünü ortadan kaldıran süredir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulunun bu tanımı, uygulamada sık karıştırılan iki kavramı ayırır. **Zamanaşımı** bir def'idir; ileri sürülmezse hâkim dikkate almaz, kesilir ve durur. **Hak düşürücü süre** ise kamu düzenindendir; hâkim kendiliğinden gözetir, kesilmez, durmaz ve geçmesiyle hakkın özü ortadan kalkar. Kurulun altını çizdiği bir ayrıntı daha vardır: süre geçtikten sonra **taraflar anlaşarak hakkı yeniden canlandıramaz.** Bu, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması bakımından özellikle önemlidir; çünkü ilişkiyi taraf iradesiyle sona erdirme yolu zaten kapalıdır (TMK m. 318). Karşı tarafın davayı kabul etmesi de sonucu değiştirmez.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.07.2024 · E. 2023/422 · K. 2024/370

İptal kararından önce beş yıllık süre dolmuşsa dava hakkı düşmüştür; bu, karşı taraf yararına maddi anlamda kazanılmış hak doğurur

Evlât edinme kararı 2006 yılında kesinleşmiş, beş yıllık süre 2011 yılında dolmuştu. Mirasçılar evlât edinmeyi ancak 2019 yılında veraset ilâmıyla öğrendiklerini ileri

sürerek dava açmıştır. Uyuşmazlık, iptal kararının bu dosyaya etkisi noktasında toplanmıştır.

> *Maddi anlamda kazanılmış hak; kesinleşmiş yargı kararı veya kesinleşmiş idari işlemle ortaya çıktığı gibi şüphesiz ki somut olayda olduğu gibi "kesinleşmiş bir hukuki durum" ile de oluşabilir. Kişinin; Anayasa Mahkemesinin iptal kararından önce, yürürlükte bulunan hukuk kuralları uyarınca tamamlanan ve tüm sonuçları ile kesinleşen bir hukuki durumdan kazandığı hak, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından etkilenmeyecektir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, geçiş dönemi dosyalarının **belirleyici kaynağıdır** ve oy çokluğuyla, kesin olarak verilmiştir. Kurul, Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının **geriye yürümediğini** (Anayasa m. 153/5) esas alarak şu sonuca varmıştır: beş yıllık süre, iptal yürürlüğe girmeden **önce** dolmuşsa dava hakkı o tarihte düşmüştür ve karşı taraf yararına **maddi anlamda kazanılmış hak** doğmuştur; sonradan açılan dava, davacı sebebi yeni öğrenmiş olsa bile hak düşürücü süre nedeniyle reddedilir. Somut olayda evlât edinme kararı 09.06.2006'da kesinleşmiş, beş yıl 09.06.2011'de dolmuş, iptal ise 12.01.2014'te yürürlüğe girmişti. Pratik sonucu şudur: **evlât edinme kararının kesinleşme tarihi ile iptalin yürürlük tarihi arasında beş yıl tamamlanmışsa dava hakkı yoktur;** tamamlanmamışsa yalnızca öğrenmeye bağlı bir yıllık süre işler. Kurulda azınlık, iptal kararından önce açılmamış davaların Anayasa'nın 153. maddesi kapsamına girmediğini savunmuş, ancak bu görüş benimsenmemiştir.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
10.07.2024 · E. 2023/422 · K. 2024/370

Bir yıllık süre öğrenmeye bağlı olduğu için nispî, beş yıllık süre ise evlât edinme kararının kesinleşmesine bağlı olduğu için mutlaktı

Aynı kararda Kurul, maddenin iptalden önceki hâlindeki iki süreyi birbirinden ayırarak her birinin başlangıcını göstermiştir.

> *Bir yıllık süre, kaldırma sebebinin öğrenilmesine bağlı olduğu için nispidir. Beş yıllık süre ise mutlak olup evlat edinme kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar (Aydoğdu, s. 784). Dolayısıyla söz konusu hak düşürücü sürelerin geçirilmesi hâlinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması artık istenemez hâle gelir ve mevcut eksiklikleri ile geçerli bir evlat edinme söz konusu olur.*

DEĞERLENDİRME Bu ayrım, hesabın hangi tarihten yapılacağını gösterir. **Nispî süre** kişiye ve olaya göre değişir: kaldırma sebebinin öğrenildiği gün başlar. **Mutlak süre** ise kişiden bağımsızdır: evlât edinme kararının kesinleştiği tarihten işler. Bugün maddede yalnızca **nispî** süre kalmıştır; mutlak süre iptal edilmiştir. Kararın son cümlesi ise sonucu net biçimde ortaya koyar: süre geçerse evlâtlık ilişkisinin kaldırılması artık istenemez ve ortada **mevcut eksiklikleriyle geçerli** bir evlât edinme bulunur. Yani süre, sakat bir evlât edinmeyi kesin biçimde geçerli hâle getirir; bu da sürenin neden kamu düzeninden sayıldığını açıklar.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2019 · E. 2017/9165 · K. 2019/3799

Hak düşürücü süre evlât edinme kararının kesinleşmesinden değil, kaldırma sebebinin öğrenilmesinden başlar

Mahkeme, bir yıllık süreyi evlât edinme kararının kesinleşme tarihinden başlatarak davayı süre yönünden reddetmiştir. Dosyada davacının işlemi daha önce öğrendiğine ilişkin bir iddia veya delil yoktu.

> *319. maddesinde dava hakkının evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl geçmekle düşeceği hüküm altına alındığından, Mahkemece hak düşürücü sürenin evlat edinme kararının kesinleşmesinden itibaren başlatılması doğru olmamıştır. Davacının, davadan önce evlat edinme ilişkisini ve iptal sebeplerini öğrendiğine ilişkin iddia ve ispat bulunmadığına göre, hak düşürücü sürenin geçtiğinden bahisle davanın reddi, Doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Uygulamadaki en yaygın hata bu kararda düzeltilmiştir: süre **kesinleşmeden** değil **öğrenmeden** başlar. Kararın ikinci ve daha önemli katkısı **ispat yüküne** ilişkindir: davacının davadan önce evlât edinme ilişkisini ve iptal sebeplerini öğrendiğine dair **iddia ve ispat bulunmadıkça** davanın süreden reddedilemeyeceği belirtilmiştir. Yani öğrenme tarihini ileri süren ve ispat etmesi gereken taraf, süre itirazında bulunandır. Buna karşılık davacı da öğrenme tarihini somut bir belgeye bağlamalıdır; uygulamada bu çoğunlukla veraset ilâmı, nüfus kayıt örneği ya da dosya inceleme tarihiyle yapılır. Dilekçede "şu belgeyi şu tarihte aldım, evlât edinmeyi o gün öğrendim" denilebilecek durumda olunmalıdır.

9 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2016 · E. 2015/23096 · K. 2016/2954

Evlât edinmeyi veraset ilâmıyla öğrenen mirasçı bakımından bir yıllık süre ilâm tarihinden işler

Mirasçı, evlât edinme işlemini murisin ölümünden sonra çıkardığı veraset ilâmıyla öğrendiğini ileri sürerek dava açmıştır. Mahkeme, beş yıllık sürenin geçtiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *...veraset ilamı ile öğrendiği dikkate alındığında davanın 1 yıllık hak düşürücü süre içerisinde açıldığı da göz önünde bulundurularak tarafların tüm delilleri toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken beş yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, öğrenme tarihinin uygulamada nasıl belirlendiğini gösterdiği için değerlidir: **veraset ilâmının tarihi** öğrenme tarihi olarak kabul edilmiştir. Mirasçılar çoğu zaman evlât edinmeden haberdar olmaz; durum ancak muris öldükten sonra, mirasçılık belgesi çıkarılırken ortaya çıkar. Karar ayrıca iptal hükmünün yürürlük tarihini **12.01.2014** olarak anmaktadır. Dosya kurulurken veraset ilâmının tarihi, nüfus kayıt örneğinin alınma tarihi ve varsa tereke dosya-

sındaki inceleme tarihi birlikte sunulmalıdır; bunlar öğrenme tarihini somutlaştıran belgelerdir.

10 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2014 · E. 2014/10042 · K. 2014/17642

Küçükken evlât edinilen ve rızası alınmadığını bilen kişi bakımından bir yıllık süre erginlik tarihinden itibaren işler

On altı yaşındayken evlât edinilen kişi, evlât edinme kararı verilirken rızasının alınmadığını ileri sürerek ergin olduktan yıllar sonra dava açmıştır.

> *Evlatlık kararı itibari ile 16 yaşında olan ve bu işlem için rızasının alınmadığını davacının sonradan öğrenme gibi bir durum hayatın olağan akışına ters düşmektedir. Davacı için hak düşürücü süre ergin olduğu tarihten itibaren bir yıldır. Davacı ergin olması üzerinden 6 yıldan fazla süre geçtikten sonra 18.01.2013 tarihinde eldeki davayı açmıştır. Dolayısı ile 319. madde öngörülen 1 yıllık hak düşürücü süre geçtikten sonra dava açılmış olup...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, öğrenme ölçütünün **sınırını** çizer. Öğrenme her zaman sonraki bir tarihe taşınamaz; olayın niteliği gereği kişinin zaten bildiği kabul edilen durumlarda süre, dava ehliyetinin kazanıldığı andan işlemeye başlar. Ayırt etme gücüne sahip bir ergin olarak evlât edinilen kişi, rızasının alınmadığını **o gün bilmektedir**; bu nedenle süre, dava açabilecek duruma geldiği tarihten, yani **erginlik tarihinden** itibaren bir yıldır. Uygulamadaki sonucu şudur: küçükken evlât edinilenlerin kaldırma davası için ergin olduktan sonra bir yıllık bir penceresi vardır. Bu pencere kaçırılırsa dava süreden reddedilir; on sekiz yaşını doldurduktan sonra işlemi sorgulamayı düşünen kişilerin gecikmemesi gerekir.

11 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2014 · E. 2014/12032 · K. 2014/17015

İptal kararı yerel mahkeme hükmünden sonra yürürlüğe girmiş olsa bile temyiz aşamasında dikkate alınır

Mahkeme, davayı beş yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddetmişti. Karardan sonra Anayasa Mahkemesinin iptal hükmü yürürlüğe girdi ve dosya temyiz incelemesine gelmiştir.

> *...iptal hükmünün mahkeme kararından sonra 12.01.2014 tarihinde yürürlüğe girmiş olması nedeniyle artık beş yıllık hak düşürücü süreden bahsedilemeyeceğinden, davanın 1 yıllık hak düşürücü süreye tabi olduğu düşünülmeden beş yıllık hak düşürücü sürenin geçmiş olduğuna dair mahkeme gerekçesi ile reddine karar verilmesi doğru değil ise de ret hükmü sonucu itibariyle doğru olduğundan gerekçesi değiştirilmek suretiyle hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar iki şeyi birden gösterir. **Birincisi, iptal kararları derdest dosyalara derhal uygulanır:** yerel mahkeme hükmü iptalden önce verilmiş olsa bile, temyiz incelemesi sırasında artık beş yıllık süreye dayanılamaz. **İkincisi, sonucu değişmeyen dosyalarda hüküm bozulmaz:** somut olayda ret kararı

sonuç itibarıyla doğru bulunduğundan karar bozulmamış, **gerekçesi değiştirilerek onanmıştır.** Bu ayrım dilekçelerde kullanılabilir: yerel mahkeme beş yıllık süreye dayanarak davayı reddettiyse temyiz veya istinaf dilekçesinde iptal kararı hatırlatılmalıdır; ancak bir yıllık süre de geçmişse sonuç değişmeyecektir. Bu karar da iptalin yürürlük tarihini **12.01.2014** olarak anmaktadır.

12 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2019 · E. 2019/216 · K. 2019/1659

İptalden sonra açılan davalarda beş yıllık hak düşürücü süreden söz edilemez; mahkeme işin esasına girmelidir

Evlât edinme sözleşmesinin yapıldığı tarihte evlât edinenin akıl sağlığının yerinde olmadığı ileri sürülerek dava açılmıştır. Mahkeme, hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir; Daire önce onadı, karar düzeltme üzerine görüşünü değiştirmiştir.

> *İptal Kararı Resmi Gazete'de yayımlandığı 12/7/2013 tarihinden başlayarak altı ay sonra yani 13.01.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarından sonra, 01.12.2015 tarihinde açılan evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında artık her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl geçmiş olmasına dair hak düşürücü süre sözkonusu değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, iptalin **iptalden sonra açılan davalar** bakımından sonucunu gösterir: 2015 yılında açılan bir davada artık beş yıllık süreden söz edilemez ve mahkeme işin esasına girmek zorundadır. Somut olayda Daire, evlât edinme tarihinde hukukî işlem ehliyetinin bulunup bulunmadığının **Adli Tıp Kurumu raporuyla** belirlenmesi gerektiğini de göstermiştir; ehliyetsizlik iddiasına dayanan dosyalarda izlenecek yol budur. Bu karar iptalin yürürlük tarihini **13.01.2014** olarak hesaplamaktadır; Hukuk Genel Kurulu ve 18. Hukuk Dairesi ise 12.01.2014 demektedir. Aradaki bir günlük fark ancak sınırda dosyalarda önem taşır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.12.2011 · E. 2010/15717 · K. 2011/23698

Evlât edinme kararının kesinleşmesi aşamasında eksikliği bilebilecek durumda olan davacı, aynı olguyu yıllar sonra kaldırma sebebi yapamaz

Evlât edinen kişi, ergin evlât edinme için aranan beş yıllık aile hâlinde yaşama koşulunun gerçekleşmediğini ileri sürerek evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Oysa bu olguyu evlât edinme davası sırasında bilebilecek durumdaydı; kararı temyiz etmemiş, davadan da feragat etmemişti.

> *Davacının zamanında ileri sürmediği bir olayı daha sonra ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu gibi; evlat edinme kararının kesinleşme tarihi ile evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin bu davanın açıldığı tarih arasında Türk Medeni Kanununun 319. maddesindeki bir yıllık hak düşürücü süre gerçekleşmiştir. Açıklanan nedenlerle, davacının aile halinde yaşama olgusuna yönelik durumu evlat edinme kararının kesinleşmesinde bilebilecek durumda*

olması nedeniyle; mahkemenin davayı kabul gerekçesi yerinde olmadığı gibi, talebi beş yıllık hak düşürücü süreye tabi tutma olanağı da mevcut değildir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, öğrenme ölçütünün **dürüstlük kuralıyla** sınırlandığını gösterir (TMK m. 2). Evlât edinme davasının tarafı olan kişi, o yargılama sırasında bilebileceği bir eksikliği sonradan "yeni öğrendim" diyerek kaldırma sebebi yapamaz; bu, hakkın kötüye kullanılmasıdır. Ayrım şudur: **evlât edinme davasının tarafı olmayan** ilgililer (mirasçılar, üçüncü kişiler) bakımından öğrenme gerçekten sonraki bir tarihte gerçekleşebilir; buna karşılık **davanın tarafı** için öğrenme, en geç kararın kesinleşmesidir. Kendi açtığı evlât edinme davasından pişman olan kişinin kaldırma yoluna gitmesi bu nedenle sonuç vermez; nitekim evlâtlık ilişkisi taraf iradesiyle sona erdirilemez (TMK m. 317).

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.07.2010 · E. 2009/12552 · K. 2010/14280

Hak düşürücü süre yönünden tarafların delilleri toplanmalı, davanın süresinde açılıp açılmadığı belirlenmelidir

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davasında mahkeme, süreye ilişkin delilleri toplamadan eksik incelemeyle hüküm kurmuştur.

> *"Süre hak düşürücüdür. Yasada öngörülen beş yıllık süre geçmemiştir. Hak düşürücü süre yönünden taraflarca gösterilen delillerinin toplanması, davanın süresinde açıldığının belirlenmesi halinde ise iddia çerçevesinde diğer delillerin toplanması ve sonucu uyarınca hüküm kurulması gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, süre incelemesinin **iki aşamalı** olduğunu gösterir. **Önce** hak düşürücü süre yönünden tarafların gösterdiği deliller toplanır ve davanın süresinde açılıp açılmadığı belirlenir. **Sonra**, dava süresindeyse iddia çerçevesinde esasa ilişkin deliller toplanır. Mahkemenin süreyi dosya üzerinden varsayımla belirlemesi eksik inceleme sayılır. Bu, her iki taraf için de fırsattır: süre itirazında bulunan taraf davacının daha önce öğrendiğini gösteren belgeleri (tebligat, dosya inceleme kaydı, önceki yazışmalar) sunmalı; davacı ise öğrenme tarihini belgeleyen kaydı dosyaya koymalıdır. Süre tartışması sözle değil belgeyle kazanılır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 315:** Şekil ve usul.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 317:** Rızanın bulunmaması.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.
- **TMK m. 320:** Aracılık.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı atanması.

MADDE

320 F. Evlâtlık işlemlerinde aracılık

KANUN METNİ

(1) Küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, ancak Cumhurbaşkanınca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır.
(2) Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 320, evlât edinmenin mahkeme öncesindeki idarî ayağını düzenler. Kural iki cümledir: küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri **ancak yetki verilen kurum ve kuruluşlarca** yapılır ve bu faaliyetlerin nasıl yürütüleceği ikincil düzenlemeyle belirlenir. Bugün yürürlükteki düzenleme, 15.03.2009 tarihli **Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük**'tür ve aracılık yetkisini tek bir kuruma vermiştir. Tüzük; başvuru, belge, sosyal inceleme, sıralama, geçici bakım sözleşmesi, bir yıllık izleme ve itiraz aşamalarını ayrıntılı biçimde düzenler. Uygulamadaki en önemli soru, **her evlât edinmede bu yoldan geçmenin zorunlu olup olmadığıdır.** Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre aracı kurumun yetkisi **korunmaya muhtaç ve kurum bakımındaki çocuklarla sınırlıdır**; bunun dışındaki evlât edinmelerde kuruma başvurulmamış olması davanın reddini gerektirmez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Aracılık faaliyeti	Küçüğün evlât edindirilmesi sürecinin kurum eliyle yürütülmesi (TMK m. 320/1).
Geçici bakım sözleşmesi	Küçüğün yerleştirilmesinden önce evlât edinecek kişi veya eşlerle imzalanan sözleşme.
Sıralama	Başvuruların, belgelerin sunulduğu tarih ve saate göre dizilmesi.
Merkezi makam	Ülkelerarası evlât edinmede yetkili otorite.

1 Yargıtay 2. HD, 14.05.2012, E. 2011/5203, K. 2012/12923.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 320- Evlât edinme işlemlerinde aracılık faaliyetlerini düzenleyen bu madde, bazı gerekli değişiklikler dışında, İsviçre Medenî Kanununun 269c maddesinden alınmıştır. İkinci fıkrada ise, aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin kuralların tüzükle düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Maddeye göre Devlet, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetlerini bizzat kendi kurumları aracılığı ile yerine getirecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 122*

Gerekçenin son cümlesi maddenin bütün mantığını taşır: **Devlet bu işi bizzat kendi kurumları aracılığı ile yapar.** Evlât edindirme, özel kişilerin ya da aracı şirketlerin yürütebileceği bir faaliyet olarak görülmemiştir. Bunun nedeni Tüzük'ün kapsam hükmünde açıkça yazılıdır: küçüğün yüksek yararının gözetilmesi, temel haklarının güvence altına alınması ve **kaçırılmasının, satılmasının veya ticaretinin önlenmesi.** Bu amaç, yalnızca iç hukuka özgü bir kaygı da değildir; ülkelerarası evlât edinme alanındaki uluslararası düzenlemenin de çıkış noktasıdır. Gerekçede geçen "tüzük" ifadesi bugün için güncelliğini yitirmiştir; maddenin ikinci fıkrası artık **yönetmelik** demektedir. Buna karşılık ikincil düzenlemenin kendisi hâlâ 2009 tarihli **Tüzük**'tür ve yürürlüktedir.

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 320 nci maddesinin birinci fıkrası, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetlerinin sadece Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılmasını sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 314*

Komisyon kaydı, maddenin **tekelci yapısının kaynağını** gösterir. Tasarı metni değiştirilerek aracılık faaliyetinin **sadece** yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarca yapılabileceği vurgulanmıştır. Uygulamada bu "sadece" kelimesi iki yönde tartışılmıştır. Bir görüşe göre hüküm, bütün küçüklerin evlât edinilmesini kapsayan bir tekel kurar ve kuruma başvurmadan mahkemeye gidilemez; bu görüş 2010-2012 yıllarında yazılan karşı oylarda savunulmuştur. Yargıtay'ın çoğunluk görüşü ise daha dar bir okumayı benimsemiştir: hüküm, aracılık **faaliyetinin** kim tarafından yürütüleceğini belirler; aracılığın söz konusu olmadığı, yani korunmaya muhtaç olmayan ve kurum bakımında bulunmayan bir çocuğun evlât edinilmesinde kuruma başvuru bir dava şartı değildir.[2]

Eski Kanun'da bu maddenin **hiçbir karşılığı yoktu.** 743 sayılı Kanun'da evlâtlık ilişkisi sulh hâkiminin izni üzerine düzenlenen resmî senetle kuruluyordu; süreç bütünüyle **taraflar ile hâkim arasında** geçiyor, araya bir kurum girmiyordu. Çocuğun hangi aileye verileceğine ilişkin bir inceleme, bir sıralama, bir deneme süresi ya da izleme öngörülmemişti. Yeni Kanun bu alanı iki yönden değiştirmiştir. **Birincisi, kurumsal bir süzgeç getirilmiştir:** korunmaya muhtaç çocukların evlât edindirilmesi artık kamu kurumunun yürüttüğü bir süreçtir ve mahkeme bu sürecin sonunda devreye girer. **İkincisi, çocuğun konumu değişmiştir:** eski düzende evlât edinme,

2 Yargıtay 2. HD, 14.05.2012, E. 2011/5203, K. 2012/12923.

evlât edinenin talebiyle şekillenen bir sözleşme işlemiyken, yeni düzende **çocuğa uygun aile aranması** esastır. Uygulamaya yansıyan en somut fark budur: evlât edinmek isteyenler çocuk seçemez; kurum, çocuğa en uygun aileyi belirler.[3]

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 320
Aracı kurum	Öngörülmemişti	Yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar
Süreç	Taraflar ve sulh hâkimi	Kurum incelemesi, sonra mahkeme
Çocuğun seçimi	Evlât edinen belirlerdi	Kurum eşleştirir, sıralama esastır
Deneme süresi	Yoktu	Geçici bakım sözleşmesi ve bir yıl
İzleme	Yoktu	Üçer aylık raporlar
Ülkelerarası evlât edinme	Düzenlenmemişti	Merkezi makam ve Lahey Sözleşmesi

Değişiklik durumu

Maddenin özü değişmemiş, yalnızca **yetkili makam ve düzenleme türü** güncellenmiştir. 2018 değişikliği, Anayasa değişikliğine uyum amacıyla yapılan genel bir düzenlemenin parçasıdır; hükmün içeriğine dokunmamıştır. Metin artık "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" dese de, bugüne kadar bu doğrultuda yeni bir yönetmelik çıkarılmamış, **2009 tarihli Tüzük yürürlükte kalmaya devam etmiştir.** İkinci önemli gelişme ise mevzuat dışındadır: Tüzük metninde adı geçen kurum sonradan kapatılmış, aracılık faaliyeti ile ülkelerarası evlât edinmedeki merkezi makam görevi bakanlığa devredilmiştir.[4] Bu nedenle bugün başvurular il müdürlükleri aracılığıyla bakanlığa yapılmakta; dava dilekçelerinde husumetin de bakanlığa yöneltilmesi gerekmektedir. Tüzük metnindeki eski kurum adları bu çerçevede okunmalıdır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; aracılık faaliyeti yetkilendirilen kurumlara bırakıldı	4721 s. K.
15.03.2009	İkincil düzenleme yürürlüğe girdi ve aracılık yetkisi verildi	Tüzük, RG 15.03.2009-27170
10.02.2012	Sıralamaya bağlı kalınmayacak hâller genişletildi	Tüzük m. 7/1 değişikliği
07.07.2018	"Bakanlar Kurulu" ve "tüzük" ibareleri "Cumhurbaşkanı" ve "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" olarak değiştirildi	700 s. KHK m. 139, RG 07.07.2018-30471 mükerrer

3 Yargıtay 2. HD, 23.11.2009, E. 2009/12983, K. 2009/20485.
4 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14615, K. 2012/8392.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Aracılık yetkisi	Yalnızca yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar	TMK m. 320/1
İkincil düzenleme	Yönetmelikle belirlenir	TMK m. 320/2
Yürürlükteki metin	15.03.2009 tarihli Tüzük	Yargıtay 2. HD, K. 2009/20485
Kapsam	Korunmaya muhtaç ve kurum bakımındaki çocuklar	Yargıtay 2. HD, K. 2012/12923
Çocuk seçme	Mümkün değildir, sıralama esastır	Yargıtay 2. HD, K. 2009/20485
Ön şart	Kurum içi usul tüketilmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2009/20485
İtiraz	Bildirimden itibaren on beş gün	Tüzük m. 9
Yerleştirme	En az bir yıl, izleme ile	Tüzük m. 11-12
Kurumun dava hakkı	Rızanın aranmamasını isteyebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/3262
Ergin evlât edinme	Tüzük uygulanmaz	Yargıtay 18. HD, K. 2015/7581
Ülkelerarası	Lahey Sözleşmesi çerçevesinde	Yargıtay 2. HD, K. 2012/8392
Son karar	Mahkeme verir, kurum vermez	Yargıtay 18. HD, K. 2014/6513

1 TBMM gerekçesine göre madde, bazı gerekli değişiklikler dışında İsviçre Medenî Kanunu'nun **269c maddesinden** alınmıştır. Gerekçe maddenin arkasındaki tercihi açıkça yazar: **Devlet, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetlerini bizzat kendi kurumları aracılığı ile yerine getirecektir.** Yani evlât edindirme, özel kişilerin ya da serbest piyasanın işi olarak görülmemiş, doğrudan kamu eliyle yürütülmesi gereken bir faaliyet sayılmıştır. Bunun amacı gerekçenin kendisinde değil ama Tüzük'ün kapsam hükmünde belirtilmiştir: küçüğün yüksek yararının gözetilmesi, temel haklarının güvence altına alınması ve **kaçırılmasının, satılmasının veya ticaretinin önlenmesi.** Maddenin ikinci fıkrası ise usulü ikincil düzenlemeye bırakır. Tasarının 320. maddesinin **birinci fıkrası Adalet Komisyonunda yeniden yazılmıştır:** aracılık faaliyetlerinin *sadece* yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarca yapılmasını sağlamak amacıyla metin değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 314). Yani hükmün bugünkü tekelci yapısı Komisyonun eseridir.

DİKKAT

Bu maddede en çok karıştırılan nokta, **aracı kuruma başvurmanın her evlât edinmede zorunlu olup olmadığıdır.** Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre aracı kurumun yetkisi korunmaya muhtaç ve kurum bakım ve gözetimindeki çocuklarla sınırlıdır; eşin çocuğu, bir akrabanın çocuğu ya da ana babası belli olup rıza gösteren bir çocuk evlât edinilirken kuruma başvurulmamış olması dava şartının gerçekleşmediği anlamına gelmez.[5] Buna karşılık aynı yıllarda yazılan karşı oylarda aksi görüş savunulmuştur; konuyu çözen bir içtihadı birleştirme kararı yoktur. İkinci uyarı **kurum bakımındaki çocuklar** içindir: burada süreç kurumda başlar ve kurum içi usul tüketilmeden mahkemeye gidilemez; ret kararına karşı **on beş gün** içinde itiraz edilmelidir.[6] Üçüncü uyarı beklentiye ilişkindir: **evlât edinmek isteyenler çocuk seçemez**; kural, kurumun önerdiği çocuğun kabul edilmesidir. Son olarak, kurumun olumlu görüşü evlât edinme kararı değildir; **evlâtlık ilişkisini kuran şey mahkeme kararıdır**.[7]

II. Aracılık Yetkisi

- **Kural:** Yalnızca yetki verilen kurum ve kuruluşlar (TMK m. 320/1).
- **Düzenleme:** 15.03.2009 tarihli Tüzük.[8]
- **Önceki dönem:** İl ve ilçe müdürlükleri yetkili sayıldı.[9]
- **Kapsam:** Korunmaya muhtaç ve kurum bakımındaki çocuklar.[10]
- **Ergin evlât edinme:** Kapsam dışıdır.[11]
- **Kurumun dava hakkı:** Rızanın aranmamasını isteyebilir.[12]

III. Başvuru ve Belgeler

- **Yer:** Yerleşim yerindeki il müdürlüğü (Tüzük m. 5).
- **Şekil:** Yazılı başvuru; eşlerin ikisi de başvurur.
- **Bilgilendirme:** İlk görüşmede sosyal çalışmacı bilgi verir.
- **Süre:** Belgeler en geç iki ayda tamamlanır (Tüzük m. 7).
- **Belgeler:** Nüfus, adli sicil, mal varlığı, yerleşim yeri, öğrenim, sağlık kurulu raporu (Tüzük m. 6).
- **Sonuç:** Belgeleri süresinde sunmayanın başvurusu işleme konulmaz.

5 Yargıtay 2. HD, 14.05.2012, E. 2011/5203, K. 2012/12923.
6 Yargıtay 2. HD, 23.11.2009, E. 2009/12983, K. 2009/20485.
7 Yargıtay 18. HD, 08.04.2014, E. 2013/19794, K. 2014/6513.
8 Yargıtay 2. HD, 23.11.2009, E. 2009/12983, K. 2009/20485.
9 Yargıtay 2. HD, 09.03.2009, E. 2008/8424, K. 2009/4219.
10 Yargıtay 2. HD, 14.05.2012, E. 2011/5203, K. 2012/12923.
11 Yargıtay 18. HD, 05.05.2015, E. 2014/19323, K. 2015/7581.
12 Yargıtay 2. HD, 20.02.2012, E. 2011/9197, K. 2012/3262.

IV. Sosyal İnceleme ve Sıralama

- **Sıralama ölçütü:** Belgelerin sunulduğu tarih ve saat (Tüzük m. 7/1).
- **İstisna:** Oluşmuş anne baba çocuk ilişkisi, hısımlık, koruyucu aile.
- **Çocuk seçme:** Mümkün değildir.[13]
- **İnceleme:** En geç altı ayda başlar, yoğun illerde uzayabilir.
- **Görüşme:** En az beş görüşme sonucu rapor hazırlanır (Tüzük m. 7/3).
- **Sıralamada:** Küçüğün yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve kardeş durumu (Tüzük m. 10).

V. Ret, İtiraz ve Dava Yolu

- **Ret:** Koşulları taşımayanın başvurusu incelemesiz reddedilir (Tüzük m. 8).
- **Askı ve kaldırma:** Haklı mazerette askı, gecikmede işlemden kaldırma.
- **Bildirim:** İşlemler yazılı olarak bildirilir (Tüzük m. 9).
- **İtiraz:** On beş gün içinde il müdürlüğüne.
- **Komisyon:** En geç bir ayda kesin karar verir.
- **Ön şart:** Bu yol tüketilmeden mahkemeye gidilemez.[14]

VI. Yerleştirme, İzleme ve Mahkeme Aşaması

- **Sözleşme:** Önce geçici bakım sözleşmesi imzalanır (Tüzük m. 11).
- **Süre:** Küçük en az bir yıl evlât edinecek kişinin yanına yerleştirilir.
- **İzleme:** Üçer aylık raporlarla izlenir (Tüzük m. 12).
- **Geri alma:** Ebeveynlik sorumluluğu yerine getirilmezse süre beklenmez.
- **Mahkeme:** Uygun görülene başvurması bildirilir; iki ayda dava açılmalıdır (Tüzük m. 13).
- **Karar:** Evlâtlık ilişkisini mahkeme kurar.[15]

VII. Ülkelerarası Evlât Edinme

- **Çerçeve:** Lahey Sözleşmesi ve Tüzük hükümleri (Tüzük m. 15).
- **Öncelik:** Önce ülke içinde yerleştirme aranır (Tüzük m. 16/1).
- **Merkezi makam:** İşlemleri yürütür ve husumet ona yöneltilir.[16]
- **Tevsik belgesi:** Tanıma için temin edilmelidir.
- **Sıralamada öncelik:** Dil birliği ve kültürel yakınlık (Tüzük m. 16/4).
- **Kamu düzeni:** Bir yıllık bakım koşulunun yokluğu tek başına yeterli değildir.[17]

13 Yargıtay 2. HD, 23.11.2009, E. 2009/12983, K. 2009/20485.
14 Yargıtay 2. HD, 23.11.2009, E. 2009/12983, K. 2009/20485.
15 Yargıtay 18. HD, 08.04.2014, E. 2013/19794, K. 2014/6513.
16 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14615, K. 2012/8392.
17 Yargıtay 2. HD, 09.03.2022, E. 2021/5783, K. 2022/2231.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeyi ilgilendiren dosyalarda ilk soru şudur: **çocuk kurum bakımında mı, değil mi?** Cevap süreci baştan ayırır. **Çocuk kurum bakımındaysa** yol idarîdir ve mahkeme en sonda gelir. Evlât edinmek isteyen kişi yerleşim yerindeki il müdürlüğüne yazılı başvurur; eşler bakımından ikisinin de başvurması gerekir. Belgeler **iki ay** içinde tamamlanmazsa başvuru işleme konulmaz; bu yüzden sağlık kurulu raporu gibi zaman alan belgelerin başvurudan önce hazırlatılmasına başlanmalıdır. Sıralamada esas alınan şey başvuru tarihi değil, **belgelerin sunulduğu tarih ve saattir**. Sosyal inceleme en geç altı ayda başlar ve en az beş görüşmeyle yürür. Başvuru uygun bulunursa geçici bakım sözleşmesi imzalanır, çocuk **en az bir yıl** evlât edinecek kişinin yanına yerleştirilir ve süreç üçer aylık raporlarla izlenir. Bu sürenin sonunda kurum mahkemeye başvurulması gerektiğini yazılı olarak bildirir; **iki ay içinde dava açılmazsa çocuk geri alınır.** Başvuru reddedilir, askıya alınır ya da işlemden kaldırılırsa bu durum yazılı olarak bildirilir; **on beş gün** içinde il müdürlüğü nezdinde itiraz edilmezse yol kapanır. Kurum başvuruyu hiçbir karara bağlamıyorsa doğrudan dava açmak yerine işlemin sonuçlandırılması istenmelidir; kurum içi usul tüketilmeden açılan davalar ön şart yokluğundan reddedilir.[18] **Çocuk kurum bakımında değilse** — eşin çocuğu, akrabanın çocuğu ya da ana babası belli olup rıza gösteren bir çocuk söz konusuysa — Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre doğrudan aile mahkemesine başvurulabilir; kuruma başvurulmamış olması davanın reddini gerektirmez. Yine de bu konuda karşı görüş bulunduğundan, dava dilekçesinde çocuğun korunmaya muhtaç olmadığı ve kurum bakımında bulunmadığı **açıkça belirtilmelidir**. **Son olarak iki uyarı:** belirli bir çocuğu evlât edinmek isteyen kişinin dayanacağı şey sıralama istisnalarıdır — oluşmuş anne baba çocuk ilişkisi, hısımlık veya koruyucu aile sıfatı; ve kurumun olumlu görüşü tek başına evlâtlık ilişkisi kurmaz, o ilişkiyi kuran şey mahkeme kararıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.11.2009 · E. 2009/12983 · K. 2009/20485

Aracılık yetkisi ancak 15.03.2009'da yürürlüğe giren Tüzükle verilmiştir; o tarihe kadar kurum kendi yönergesiyle çalışmıştır

Kurumda koruma altında bulunan bir küçüğü evlât edinmek için başvuran çift, başvurularının yıllarca sonuçlandırılmadığını ileri sürerek dava açmıştır. Daire, önce maddenin yürürlük tarihinden dava tarihine kadarki hukukî durumu ortaya koydu.

> *"1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren Türk Medeni Kanununun 320. maddesi, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetlerinin Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılacağını, aracılık faaliyetlerinin yürü-*

18 Yargıtay 2. HD, 23.11.2009, E. 2009/12983, K. 2009/20485.

tülmesine ilişkin hususların tüzükle düzenleneceğini hükme bağlamakla birlikte, Bakanlar Kurulu, evlat edinmede aracılık faaliyetlerini yürütmek üzere Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna 15.3.2009 tarihinde yürürlüğe konulan Tüzükle yetki vermiştir. (Tüzük md.3/1) Bu tarihten önce kuruma, Bakanlar Kurulunca verilmiş bir yetki olmadığı halde, kurum, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra küçüklerin evlat edinilmesinde aracılık faaliyetlerini yürütmüş, bu işi Türk Medeni Kanununun evlat edinmeye ilişkin hükümleri doğrultusunda kendisinin hazırladığı "evlat edinme yönergesi"ni işleterek yapmıştır.

DEĞERLENDİRME Bu tespit, maddenin ilk yedi yılında yaşanan boşluğu gösterir. Kanun 01.01.2002'de yürürlüğe girmiş, aracılık faaliyetini yetkilendirilmiş kurumlara bırakmış ve ayrıntıyı ikincil düzenlemeye havale etmişti; ancak yetkilendirme ve düzenleme **15.03.2009**'a kadar yapılmadı. Bu arada kurum, dayanağı bir tüzük olmaksızın kendi hazırladığı **iç yönergeyle** evlât edinme işlemlerini yürüttü. Aynı boşluk, o dönemde verilen kararlarda yazılan karşı oyların da temelidir: yetki kanunla değil ancak Bakanlar Kurulu kararıyla doğabileceğinden, kuruma verilmemiş bir yetkiyi kullandığı savunulmuştur. Bugün için pratik sonuç şudur: **15.03.2009 öncesine ait işlemleri değerlendirirken o tarihte yürürlükte olan mevzuata bakmak gerekir;** Tüzük hükümleri geriye yürütülemez.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2009 · E. 2009/12983 · K. 2009/20485

Evlât edinmek isteyenler çocuk seçemez; başvurular sıralamaya bağlıdır ve kurumun önerdiği çocuk kabul edilir

Davacılar, gönüllü aile sıfatıyla tanıdıkları belirli bir çocuğu evlât edinmek istediklerini bildirerek başvurmuştu. Kurum, evlât edinmek isteyenlerin çocuk seçmesine imkân veren bir uygulamanın mevzuata aykırı olduğunu savunmuştur.

> *"Tüzükle, küçüklerin evlat edinilmesinde aracılık faaliyetlerini yürütme görev ve yetkisinin, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna verilmesinin temel amaçlarından biri, çocukların yüksek yararları gereği aile ortamında yetişme hakkının korunması kapsamında, ailelerin çocuk büyütmeye hakları olduğu kadar, çocukların da kendilerine en iyi olanakları sunacak ailelerin yanına yerleştirilmelerini sağlamaktadır. (Tüzüğün genel gerekçesi) Bu amaç; evlat edinmek isteyen kişilerin çocuk seçmeleri yerine, kurumun önerdiği çocuğu kabul etmelerine fırsat tanıyan bir uygulama ve işleyişi gerektirir. Nitekim, Tüzüğün, evlat edinme başvurularını, sosyal inceleme ve küçüğün yerleştirilmesine esas teşkil etmek üzere sıralamaya bağlamasının (Tüzük md. 7/1) temelindeki düşünce budur. Tüzük, evlat edinme başvurusunda bulunanlarla, küçük arasında anne, baba ve çocuk ilişkisinin bulunması halinde sıralama esasına bağlı kalınmayabileceğini de kabul etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Sistemin kurucu mantığı bu paragrafta özetlenir: **ailelerin çocuk büyütme hakkı kadar, çocukların da kendilerine en iyi olanakları**

sunacak ailelerin yanına yerleştirilme hakkı vardır. Bunun doğal sonucu, evlât edinmek isteyenlerin çocuk seçmesi değil, kurumun önerdiği çocuğu kabul etmesidir. Başvurular bu yüzden **sıralamaya** bağlanmıştır ve sıralamada belgelerin sunulduğu tarih ve saat esas alınır. Kararın işaret ettiği istisna da önemlidir: başvuran ile küçük arasında **oluşmuş bir anne, baba ve çocuk ilişkisi** varsa sıralamaya bağlı kalınmayabilir. Bu istisna 2012 yılında yapılan değişiklikle genişletilmiş; korunmaya muhtaç olmayan küçüklerin evlât edinilmesi, hısımlık bulunması ve koruyucu ailenin baktığı çocuğu evlât edinme talebinin uygun bulunması hâlleri de kapsama alınmıştır. Belirli bir çocuğu evlât edinmek isteyen kişinin dayanması gereken nokta budur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2009 · E. 2009/12983 · K. 2009/20485

Kurum içi başvuru ve itiraz usulü tamamlanmadan mahkemeden karar istenemez

Kurum, davacıların başvurusunu ret, askıya alma veya işlemden kaldırma yönünde hiçbir karara bağlamamış; davacılar doğrudan mahkemeye başvurmuştu. Daire, izlenmesi gereken sırayı göstermiştir.

> *Öyleyse, Tüzüğün 7 ve 8. maddelerinde gösterilen usul ve inceleme çerçevesinde davacıların evlat edinme başvurularının sonuca ulaştırılması, başvurunun reddedilmesi halinde bu hususun başvuru sahiplerine yazılı olarak bildirilmesi, bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde işleme itiraz edilmesi halinde bu itirazın komisyon tarafından görüşülerek karara bağlanması gerekir. (Tüzük md. 9) Kurumca açıklanan hükümler dairesinde işlem tesis edilmeden, mahkemeden karar istenmesi mümkün bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kuruma karşı açılacak davalarda bir **ön şart** kurar. Sıra şudur: kurum başvuruyu Tüzük'ün 7 ve 8. maddelerine göre inceleyip sonuca bağlar; **ret hâlinde bunu yazılı olarak bildirir**; başvuru sahibi bildirimden itibaren **on beş gün** içinde il müdürlüğü nezdinde itiraz eder; itiraz **komisyon** tarafından görüşülerek **en geç bir ay** içinde kesin olarak karara bağlanır. Bu yol tüketilmeden mahkemeye gidilemez. Uygulamada en sık karşılaşılan sorun, kurumun başvuruyu yıllarca hiçbir karara bağlamamasıdır; bu durumda yapılması gereken doğrudan dava açmak değil, işlemin sonuçlandırılmasını istemek ve alınacak yazılı karara karşı süresinde itiraz etmektir. İtiraz süresi kaçırılırsa sürece yeniden başlanır.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.05.2010 · E. 2010/2-228 · K. 2010/254

Hüküm verildikten sonra davaya fer'î müdahale edilemez; çocuğun yanına yerleştirildiği aile temyiz aşamasında davaya katılamaz

Yerel mahkeme direnme kararı verdikten sonra, küçüğün geçici bakım sözleşmesiyle yanına yerleştirildiği aile, temyiz incelemesi aşamasında harç yatırarak davaya müdahale istedi ve kararın bozulmasını talep etmiştir.

> *Yargılama bittikten ve özellikle hüküm verildikten sonra,davaya müdahale edilemez.(Baki Kuru,Hukuk Muhakemeleri Usulü,Beşinci Baskı,1991)Dolayısıyla direnme kararı verildikten sonra temyiz aşamasında davaya müdahale edilemez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, müdahale istemini oybirliğiyle reddetmiş, işin esasında ise Özel Dairenin bozma kararına uyulması gerektiğine oy çokluğuyla karar vermiştir. Karar, evlât edinme uyuşmazlıklarında sık görülen bir usul sorununa cevap verir: **çocuğun fiilen yanında bulunduğu aile, yargılamaya zamanında katılmamışsa sonradan devreye giremez.** Kurul, bu kişilerin **her zaman ayrı bir dava açabileceklerini** de belirtmiştir. Dolayısıyla bir çocuk geçici bakım sözleşmesiyle bir ailenin yanına yerleştirilmişse ve o çocukla ilgili bir dava yürüyorsa, müdahale talebi **hüküm verilmeden önce** sunulmalıdır; aksi hâlde yalnızca ayrı dava açma imkânı kalır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.05.2012 · E. 2011/5203 · K. 2012/12923

Aracı kurumun yetkisi korunmaya muhtaç ve kurum bakımındaki çocuklarla sınırlıdır; her evlât edinmede kuruma başvuru dava şartı değildir

Eşler, ana ve babası belli olan ve evlât edinmeye rıza gösteren bir küçüğü birlikte evlât edinmek için dava açmıştır. Mahkeme, aracı kurum kullanılmadığı için dava ön şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Aracı kurumun yetkili ve görevli olduğu hususlar korunmaya muhtaç olup kurum bakım ve gözetiminde bulunan çocuklar ile sınırlıdır. Küçüklerle ilgili tüm evlat edinme işlemlerinde aracı kurumun yetkili olduğuna ilişkin bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **en çok sorulan sorusunu** yanıtlar: eşin çocuğunu, bir akrabanın çocuğunu ya da ana babası belli olup rıza gösteren bir çocuğu evlât edinmek için kuruma başvurmanın zorunlu olup olmadığı. Dairenin cevabı **hayırdır**: aracı kurumun yetkisi korunmaya muhtaç ve kurum bakımındaki çocuklarla sınırlıdır; bunun dışındaki evlât edinmelerde kuruma başvurulmamış olması davanın reddini gerektirmez. Mahkeme, koşulları doğrudan araştırarak karar vermelidir (TMK m. 305, TMK m. 316). Buna karşılık bu görüş tartışmasız değildir: aynı yıllarda yazılan **karşı oylarda**, Tüzük'ün korunmaya muhtaç olmayan küçükleri de kapsadığı ve kuruma başvurunun ihtiyarî değil zorunlu olduğu savunulmuştur. Bu ayrılığı gideren bir İçtihadı Birleştirme Kararı bulunmamaktadır; ancak Dairenin yerleşik uygulaması yukarıdaki yöndedir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2012 · E. 2011/9197 · K. 2012/3262

Aracı kurum, rızanın aranıp aranmamasına karar verilmesini mahkemeden isteyebilir

Küçüğün evlât edinilmesinde ana ve babadan birinin rızası eksikti. Kurum, rızanın aranmaması yönünde karar verilmesini istemiştir; mahkeme evrak üzerinden hüküm kurmuştur.

> *Bir küçüğün evlat edinilmesinde, ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine, mahkemece bu rızanın aranıp aranmamasına karar verilir (TMK. md. 312/1). Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzükle, Bakanlar Kurulu aracılık faaliyetlerini yürütme yetkisini Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna vermiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, aracı kurumun yalnızca idarî bir süzgeç olmadığını, **mahkemede dava açma yetkisi** de bulunduğunu gösterir. Rızanın aranmaması istemini evlât edinen ya da **evlât edinmede aracılık yapan kurum** yapabilir (TMK m. 312); kurumun bu sıfatı, aracılık yetkisini veren düzenlemeden doğar. Kararın ikinci ve pratikte daha sık karşılaşılan yönü şudur: rızanın aranmaması davasında **kayden ana ve baba görünen kişilere husumet yöneltilmesi** ve delillerinin toplanması gerekir; evrak üzerinden karar verilemez (TMK m. 311). Kurumun başvurusuyla açılan dosyalarda taraf teşkilinin eksik bırakılması, bozma sebeplerinin başında gelir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2009 · E. 2008/8424 · K. 2009/4219

Tüzük çıkarılmadan önceki dönemde il ve ilçe müdürlüklerinin yetkili olduğu kabul edilmiştir

Kurum, ana ve babası tarafından terk edilen bir küçük hakkında rızanın aranmamasına karar verilmesini istemiştir. Karar, Tüzük'ün yürürlüğe girmesinden birkaç gün önce verilmiştir.

> *Küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri ancak Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır (TMK. md.320/1) ise de, hüküm tarihine kadar aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususları düzenleyen bir tüzük çıkarılmadığından (TMK. md. 320/2) 2828 sayılı Kanunun 1, 4, 9 ve 21. maddeleri ile 5395 sayılı Kanunun 7/1. maddesi hükmüne göre düzenleme yapılıncaya kadar Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı il veya ilçe müdürlüğünün bu konuda yetkili olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Daire, tüzük çıkarılmamış olmasının doğurduğu boşluğu **sosyal hizmet mevzuatına dayanarak** doldurmuştur: düzenleme yapılıncaya kadar çocuk koruma alanındaki genel yetki kurallarına göre il veya ilçe müdürlüğünün yetkili olduğu kabul edilmiştir. Karar oy çokluğuyla verilmiş, karşı oyda kuruma böyle bir görevin kanunla verilmediği ve kaynağını Anayasa'dan almayan bir yet-

kinin kullanılamayacağı savunulmuştur (Anayasa m. 6). Bu tartışma 15.03.2009'dan sonra konusuz kalmıştır. Kararın bugün de geçerli olan yanı ise şudur: rızanın aranmaması kararı çocuğun haklarını doğrudan etkilediğinden, **davanın çocuğun yasal temsilcisi olan ana ve babaya yöneltilmesi** zorunludur.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2013 · E. 2013/13142 · K. 2013/29713

Küçüğün geçici bakım sözleşmesiyle bir aile yanına verilip verilmediği kurumdan sorularak tespit edilmelidir

Evlilik dışı ilişkiden doğan küçük hakkında kurumun başvurusu üzerine hasımsız olarak koruma kararı verilmiş, aynı kararla evlât edinmede babanın rızasının aranmamasına hükmedilmişti. Anne bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur.

> *Sözü edilen karara istinaden küçüğün ilerde evlat edinilmesi amacıyla davalı kurum tarafından "Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin, Yürütülmesine" ilişkin Tüzük hükümleri çerçevesinde "geçici bakım sözleşmesi" ile bir aile yanına verilip verilmediği ve aileye teslim edilip edilmediği hususunun davalı kurumdan sorulup tespitinden sonra gönderilmek üzere dosyanın mahalli mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, aracılık sürecinin **hangi aşamada olduğunun** yargılamayı doğrudan etkilediğini gösterir. Çocuk henüz kurum bakımındaysa durum başkadır; geçici bakım sözleşmesiyle bir ailenin yanına yerleştirilmiş ve orada bir yıllık izleme süreci başlamışsa durum tamamen başkadır. Bu yüzden dosyada önce **kurumdan bilgi istenmeli**, sözleşmenin yapılıp yapılmadığı ve çocuğun teslim edilip edilmediği belirlenmelidir. Kararın ikinci uyarısı da önemlidir: rızanın aranmaması yönündeki hüküm **ilgili ana veya babaya tebliğ edilmeli** ve kanun yoluna başvuru süresi beklenmelidir; hasımsız verilen koruma kararlarında bu adım sıkça atlanır.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.04.2012 · E. 2012/2-302 · K. 2012/287

Geçici bakım sözleşmesiyle yerleştirilen çocukla kurulan duygusal bağ ve annenin özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi birlikte değerlendirilir

Sokağa bırakılan bir aylık bebek, kurumca koruyucu aile sıfatıyla davacılara verilmiştir. Davacılar yasal süreyi tamamlayıp evlât edinmeyi beklerken, çocuğu doğuran kadın anneliğin tespiti davası açtı ve evlât edinmeye rızasının aranmasını istemiştir.

> *Hukuk Genel Kurulunda yapılan tartışmalar sonrasında; somut olayda, sokağa bırakılan ve kurumca koruyucu aile olarak davacılara verilen küçüğün davacılar ile duygusal bağının oluştuğu; evlilik dışı ilişkisi sonucu küçüğü dünyaya getiren davalı annenin, küçüğün babasının kim olduğu yönünde herhangi bir açıklamada bulunmadığı; babanın kim olduğunun dosyaya yansımadığı ve davanın hiçbir safahatına da katılmadığı, davalı anne yönünden yapılan değerlendirmede de çocuğa karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinin anlaşıldığı ve buna*

bağlı olarak da davalı annenin evlat edinemeye rızasının alınmasına gerek olmadığı, gerekçesiyle, direnme bu yönüyle oyçokluğu ile olmak üzere uygun bulunmuştur.

DEĞERLENDİRME Bu karar, aracılık sürecinin en zor senaryosunu ele alır: çocuk kurum eliyle bir ailenin yanına yerleştirildikten **sonra** doğuran kadının ortaya çıkması. Hukuk Genel Kurulu iki olguyu birlikte tartmıştır: çocuğun yerleştirildiği ailesiyle **duygusal bağının oluşmuş olması** ve annenin çocuğa karşı **özen yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması.** Sonuçta rızanın aranmaması yönündeki direnme kararı oy çokluğuyla uygun bulunmuştur (TMK m. 311). Karar, geçici bakım sözleşmesiyle çocuğu yanına alan ailelere pratik bir güvence sağlar: soybağının sonradan kurulması, tek başına sürecin geri çevrilmesini gerektirmez. Buna karşılık Kurul, annenin çocukla **kişisel ilişki kurulması** istemini ayrıca incelenmek üzere Daireye göndermiştir; yani rızanın aranmaması, kişisel ilişki talebini kendiliğinden ortadan kaldırmaz (TMK m. 323).

10 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2015 · E. 2014/19323 · K. 2015/7581

Tüzük'teki nüfus kaydı kuralı küçüklere özgüdür; ergin evlât edinmede evlât edinenlerin adları ana ve baba adı olarak yazılamaz

Eşler, ergin bir kişiyi birlikte evlât edinmek için dava açmıştır. Mahkeme evlât edinmeye karar verirken ayrıca evlât edinilenin ana ve baba adının değiştirilerek tesciline de hükmetmiştir; karar temyiz edilmeksizin kesinleşti ve kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler dikkate alındığında, eşler tarafından birlikte evlat edinilen ergin kişilerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılamaz. Bu durumda mahkemece, koşulların oluşması nedeniyle davanın kabulü ile evlat edinmeye karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken ayrıca evlat edinenin ana ve baba adının değiştirilerek tesciline şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, Tüzük'ün **kapsamını** göstermesi bakımından değerlidir. Tüzük, adından da anlaşılacağı üzere yalnızca **küçüklerin** evlât edinilmesini düzenler; ergin evlât edinmede ne aracılık faaliyeti ne de Tüzük'teki nüfus kuralları uygulanır (TMK m. 313). Nüfus kaydına evlât edinenlerin adlarının ana ve baba adı olarak yazılması, yalnızca **ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükler** bakımından mümkündür (TMK m. 314). Ergin evlât edinmede mahkemenin yapması gereken, yalnızca evlât edinmeye karar vermektir; nüfus kaydında ana ve baba adının değiştirilmesine hükmedilemez. Aksi yöndeki kararlar kanun yararına bozulmaktadır.

11 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2014 · E. 2013/19794 · K. 2014/6513

Evlâtlık ilişkisi mahkeme kararıyla kurulur; hüküm fıkrasında evlât edinmeye izin verilmesi şeklinde karar kurulamaz

Davacı, doğumundan itibaren baktığı çocuğu evlât edinmek istemiştir. Mahkeme evlât edinmeye karar vermiştir; ancak hükmü, evlât edinmeye izin verilmesi biçiminde kurdu ve soyadı ile nüfus kaydı hakkında da ayrıca hüküm tesis etmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca evlat edinme ilişkisi mahkeme kararı ile kurulur. Mahkemece evlat edinme kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davacının evlat edinmesine izin verilmesi suretiyle hükümde şüphe ve tereddüt uyandıracak şekilde karar verilmesi,...*

DEĞERLENDİRME Aracılık süreci tamamlandıktan sonra sıra mahkemeye gelir ve orada sık yapılan biçim hatası budur. Evlâtlık ilişkisi **doğrudan mahkeme kararıyla kurulur**; eski kanun dönemindeki izin ve resmî senet usulü kaldırılmıştır (TMK m. 315). Bu nedenle hüküm fıkrası "evlât edinmesine karar verilmiştir" biçiminde kurulmalı, "izin verilmesine" denmemelidir. Kararın diğer uyarıları da uygulamada işe yarar: küçük, evlât edinenin soyadını **kendiliğinden** alır, bu konuda ayrıca hüküm kurmaya gerek yoktur; ayrıca evlilik dışı doğan çocukta babayla hukukî soybağı yoksa dahi, koşulları değerlendirilerek babanın rızasının aranıp aranmayacağı hakkında karar verilmesi gerekir (TMK m. 309, TMK m. 311).

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2012 · E. 2011/14615 · K. 2012/8392

Ülkelerarası evlât edinmede merkezi makama husumet yöneltilmeli ve Lahey Sözleşmesi'ne uygunluk tevsik belgesiyle kanıtlanmalıdır

Yabancı bir mahkemece verilen evlât edinme kararının tanınması ve tenfizi istendi. Dosyada Sözleşmeye uygunluğu gösteren tevsik belgesi bulunmuyor, işlemin iki devletin merkezi makamlarının anlaşması çerçevesinde yürütülüp yürütülmediği de anlaşılamıyordu.

> *...ülkelerarası evlat edinme işlemlerinde "merkezi makam" görevi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na verilmiştir (Tüzük m. 3/2). Dosyada, yabancı mahkemece verilen evlat edinme kararının anılan Sözleşmeye uygunluğunu gösteren bir tevsik belgesi bulunmamaktadır. Tenfizi ve tanınması istenen kararın içeriğinden de, evlat edinme işleminin, her iki Devletin merkezi makamlarının anlaşmaları çerçevesinde yürütülüp yürütülmediği hususu da anlaşılamamaktadır. Bu durumda, ülkelerarası evlat edinme işlemlerinde "kabul eder Devlet" merkezi makamı olarak görevli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 633 sayılı KHK ile yerini alan "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı"na (633. KHK m. 35/6) husumetin yöneltilmesi, göstermesi halinde delillerinin toplanması, evlat edinmenin yukarıda değinilen 1986 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne uygunluğuna ilişkin tevsik belgesinin temini ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonucuna göre karar*

verilmesi gerekir. Açıklanan hususlar gözetilmeden eksik hasım ve eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME Ülkelerarası evlât edinme, iç hukuk kurallarının yanında **Lahey Sözleşmesi** çerçevesinde yürür ve maddenin en teknik uygulama alanıdır. Karardan çıkan üç kural şudur. **Birincisi,** Sözleşmeye uygunluğu menşe ya da kabul eden devletin merkezi makamınca **tevsik edilen** bir evlât edinme diğer âkit devletlerde tanınır; dolayısıyla tanıma davasında ilk temin edilecek belge **tevsik belgesidir**. **İkincisi,** işlemin iki devletin merkezi makamlarının anlaşması çerçevesinde yürütülmüş olması gerekir. **Üçüncüsü,** davada husumet **merkezi makama** yöneltilmelidir; kararda anılan kurum daha sonra kapatılmış, görevleri bakanlığa devredilmiştir. Bugün merkezi makam görevi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yürütülmektedir; dava dilekçesinde husumet buna göre yöneltilmelidir.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2022 · E. 2021/5783 · K. 2022/2231

Yabancı evlât edinme kararında bir yıllık bakım koşulunun aranmamış olması tek başına Türk kamu düzenine aykırılık sayılmaz

Yabancı bir mahkemenin evlât edinme kararının tanınması ve tenfizi istendi. Yerel mahkeme, küçüğün evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılıp eğitilmediği gerekçesiyle kararı kamu düzenine açıkça aykırı bularak davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir.

> *Öte yandan Türkiye tarafından da kabul edilen Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Kanununda İşbirliğine Dair Sözleşmenin 1. maddesinde ülkelerarası evlat edinmelerin çocuğun yüksek yararlarına uyularak yapılması için koruyucu tedbirleri tesis etmenin sözleşmenin amacı olduğu belirlenmiş, uluslararası evlat edinmelerin şartlarını belirleyen 4. maddede de, evlat edinmenin sınırları gösterilmiş ancak burada belirli bir süre bakım ve eğitim şartından bahsedilmemiştir. Buna göre tabi olduğu yabancı ülke hukukuna göre evlat edinilen küçüğün, Türk Medeni Kanunu'nun 305/1. maddesi uyarınca bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olmaması, küçüğün yüksek yararları da dikkate alındığında Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmez.*

DEĞERLENDİRME Bu güncel karar, tanıma ve tenfiz davalarında **kamu düzeni** itirazının sınırını çizer. Kararın benimsediği ölçüte göre, yabancı ilamın Türk hukukundaki bir veya birden çok kanun hükmüne aykırı olması yetmez; bakılacak olan **Türk hukukunun temel değerleri**, Anayasa'daki temel hak ve özgürlükler ve milletlerarası alanda kabul görmüş ortak hukuk ilkeleridir. Her emredici hükmün ihlali kamu düzenine aykırılık sayılmaz. Daire, Lahey Sözleşmesi'nin ülkelerarası evlât edinme koşullarını sayan hükmünde **belirli bir süre bakım ve eğitim şartından söz edilmediğini** belirlemiş ve bir yıllık bakım koşulunun gerçekleşmemesini tek başına kamu düzenine açıkça aykırılık saymamıştır (TMK m. 305). Yerel mahkemenin yapması gereken, talebi kamu düzeni üzerinden değil, milletlerarası özel hukuk mevzuatındaki **tanıma ve tenfiz şartları** yönünden değerlendirmektir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 305:** Küçüklerin evlât edinilmesinde genel koşullar.
- **TMK m. 306:** Eşlerin birlikte evlât edinmesi.
- **TMK m. 309:** Ana ve babanın rızası.
- **TMK m. 311:** Rızanın aranmaması koşulları.
- **TMK m. 312:** Rızanın aranmamasına ilişkin karar.
- **TMK m. 313:** Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 315:** Şekil ve usul.
- **TMK m. 316:** Evlât edinmede araştırma.
- **TMK m. 318:** Diğer noksanlıklar.
- **TMK m. 319:** Hak düşürücü süre.

SOYBAĞININ HÜKÜMLERİ

Beşinci Ayırım · m. 321–334

Soybağının Hükümleri başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 321–334. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 321	Soyadı	Çocuğun hangi soyadını taşıyacağını belirler
m. 322	Karşılıklı yükümlülükler	Aile üyelerinin birbirlerine karşı temel ödevlerini tek cümlede toplar: ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdür
m. 323	Kural	Velâyet kendisinde olmayan ebeveynin çocukla ilişkisini güvenceye alır
m. 324	Sınırları	Kişisel ilişki hakkının sınırlarını üç fıkrada çizer
m. 325	Üçüncü kişiler ile	Kişisel ilişki hakkını ana ve babanın dışına genişletir
m. 326	Yetki	Kişisel ilişki davalarının nerede açılacağını ve düzenleme yapılıncaya kadar ne olacağını belirler
m. 327	Kapsamı	Çocuğun giderlerinin kimin tarafından karşılanacağını söyler: ana ve baba
m. 328	Süresi	Ana ve babanın bakım borcunun ne zamana kadar süreceğini belirler
m. 329	Dava hakkı	Çocuğun nafaka davasını kimin açabileceğini belirler
m. 330	Nafaka miktarının takdiri	Çocuk nafakasının ne kadar olacağını ve nasıl ödeneceğini belirler
m. 331	Durumun değişmesi	Çocuk nafakasının sonradan değişen koşullara uyarlanmasını sağlar
m. 332	Genel olarak	Çocuk için açılan nafaka davası sürerken çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar
m. 333	Babalığın tespitinden önce	Babalık davası sürerken çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar
m. 334	Güvence verilmesi	Çocuğun gelecekteki nafakasını güvence altına alır

MADDE

321 A. Soyadı

KANUN METNİ

Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; (...) soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 321, çocuğun hangi soyadını taşıyacağını belirler. Ayakta kalan kural nettir: ana ve baba evliyse çocuk **ailenin soyadını** taşır; uygulamada bu, babanın soyadıdır. Maddenin ikinci yarısı ise bugün **boştur**: "evli değilse ananın" ibaresi Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş[1] ve kanun koyucu yerine yeni bir kural koymamıştır. Maddenin asıl tartışması ise **boşanmadan sonra** yaşanır: velâyeti alan anne çocuğun soyadını kendi soyadıyla değiştirebilir mi? Yargıtay bu soruya uzun yıllar "hayır" demiştir;[2] hak ihlali kararlarından sonra içtihat değişmiştir.[3] Bugün geçerli olan ölçüt şudur: **haklı sebep bulunması ve küçüğün yüksek yararının gerektirmesi hâlinde** velâyet sahibi anne soyadı değişikliğini talep edebilir.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Aile soyadı	Eşlerin evlenmeyle edindiği ortak soyadı; uygulamada babanın soyadı.
Çocuğun üstün yararı	Çocuğu ilgilendiren her işte öncelikle gözetilen ve somut olayda çocuk için en iyisini belirlemeye yarayan ölçüt.
Haklı sebep	Soyadının değiştirilmesini gerektiren, somut olgularla ortaya konan neden (TMK m. 27).
Bekârlık soyadı	Kadının evlenmeden önce taşıdığı soyadı.

1 AYM, 02.07.2009, E. 2005/114, K. 2009/105.
2 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1755, K. 2015/1039.
3 AYM, *S.E.* Başvurusu, B. No: 2017/40178, 26.02.2020.
4 Yargıtay 2. HD, 15.05.2025, E. 2025/436, K. 2025/5175.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 321- Yürürlükteki Kanunun 259 uncu maddesini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun (birinci fıkrası 1978 tarihinde yürürlüğe giren 1976 tarihli, ikinci fıkrası ise 1988 tarihinde yürürlüğe giren 1984 tarihli kanunlarla düzenlenen) 270 inci maddesinden alınmıştır. Maddeye göre çocuk, ana ve baba birbirleriyle evli ise ailenin, birbirleriyle evli değilse yani çocuk yasal olmayan bir birleşme sonucunda dünyaya gelmişse ananın soyadını taşır. Baba ile çocuk arasında tanıma ve babalık hükmü ile soybağı kurulduğu hâlde dahi çocuk ananın soyadını alacaktır. Bu durumda, eğer ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa, çocuk ananın bekârlık yani ilk (kızlık) soyadını alır. Fakat, ana ve babanın birbirleriyle evli olmamaları hâlinde çocuğun ananın soyadını taşıyacağı yolundaki hükmün, ana ve babası evli olan çocuğun ana ve babasının evliliğinin sonradan sona ermesi hâlini kapsamadığına dikkat edilmesi gerekir. Başka bir ifadeyle, evliliğin sona ermesi, çocuğun soyadının değişmesine yol açmaz.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 122*

Bu gerekçe, yürürlükteki maddeden **daha geniş** bir kural anlatır; çünkü anlattığı kuralın yarısı sonradan iptal edilmiştir. Gerekçenin dört cümlesini ayrı ayrı okumak gerekir.

Birinci cümle bugün geçersizdir. Gerekçe, evlilik dışı doğan çocuğun ananın soyadını taşıyacağını söyler; bu ibare iptal edilmiştir. **İkinci cümle, iptalin doğrudan sebebidir.** Gerekçe, baba ile çocuk arasında **tanıma veya babalık hükmüyle soybağı kurulduğu hâlde dahi** çocuğun ananın soyadını alacağını açıkça yazar. Anayasa Mahkemesi tam bu sonucu, soybağı kurulmuş bir çocuğu evlilik içinde doğan çocuktan farklı bir hukukî statüye soktuğu için Anayasa'nın 10., 11. ve 41. maddelerine aykırı bulmuştur.[5] **Üçüncü cümle yürürlüktedir:** ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını alır; bu kural madde metninde de ayrıca yer aldığından iptalden etkilenmemiştir.

Dördüncü cümle ise maddenin en çok tartışılan cümlesidir: "Evliliğin sona ermesi, çocuğun soyadının değişmesine yol açmaz." Bu cümle, ana ve babanın boşanmasının çocuğun soyadını kendiliğinden değiştirmeyeceğini anlatır ve bu yönüyle **hâlâ doğrudur**: boşanma kararı verildiğinde çocuğun soyadı otomatik olarak değişmez. Ancak cümle, uzun yıllar bundan fazlasını anlatmak için kullanılmış ve **soyadının hiçbir şekilde değiştirilemeyeceği** sonucuna dayanak yapılmıştır.[6] Bu geniş okuma, yukarıda anılan ihlal kararlarından sonra terk edilmiştir: boşanma soyadını kendiliğinden değiştirmez, ama haklı sebep ve çocuğun üstün yararı varsa **mahkeme kararıyla** değiştirilebilir.

Eski Kanun'un 259. maddesi tek cümleden oluşuyordu ve yalnızca **"nesebi sahih"** yani evlilik içinde doğan çocuğu düzenliyordu: bu çocuk babasının ismini taşır ve onun vatandaşlık haklarına sahip olur. Evlilik dışında doğan çocuğun soyadı bu maddede yer

5 AYM, 02.07.2009, E. 2005/114, K. 2009/105.
6 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1755, K. 2015/1039.

almıyordu; eski Kanun bu çocukları ayrı bir hukukî kategori olarak ele alıyor ve farklı hükümlere tâbi tutuyordu. Yeni Kanun iki değişiklik getirmiştir. **Birincisi terminolojiktir ama anlamlıdır:** "nesebi sahih olan çocuk" ifadesi terk edilmiş, yerine "ana ve baba evli ise" ölçütü konmuştur; böylece çocuklar arasında meşruiyet ayrımı yapan dil metinden çıkarılmıştır. **İkincisi kapsamdadır:** yeni madde, evlilik dışında doğan çocuğun soyadını da düzenlemeye çalışmış ve ona ananın soyadını vermiştir. Ne var ki bu ikinci düzenleme, evlilik içi ve evlilik dışı doğan çocuklar arasında bu kez **ters yönde** bir fark yarattığı için iptal edilmiştir. Sonuçta madde, eski Kanun'daki kadar dar bir alanı düzenler hâle gelmiştir: bugün metinde yalnızca **ana ve babası evli olan** çocuğun soyadına ilişkin kural bulunmaktadır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 259 – Nesebi sahih olan çocuk, babasının ismini taşır ve onun vatandaşlık haklarına malik olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 259

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 321
Ölçüt	Nesebin sahih olması	Ana ve babanın evli olması
Evlilik içi çocuk	Babanın ismini taşır	Ailenin soyadını taşır
Evlilik dışı çocuk	Maddede düzenlenmemişti	Düzenlenmişti, ibare iptal edildi
Çifte soyadı hâli	Kural yoktu	Bekârlık soyadı alınır
Vatandaşlık	Maddede birlikte düzenlenmişti	Ayrı mevzuatta
Soyadının değişmesi	Düzenlenmemişti	Kanun yolu kararlarıyla belirlenmektedir

Değişiklik durumu

Maddenin metni 2002'den bu yana **hiç değiştirilmemiştir**; bütün dönüşüm yukarıda anılan kararlar yoluyla gerçekleşmiştir. Bugünkü tablo iki yönlüdür. **Bir yandan bir kanunî boşluk vardır:** iptal edilen ibarenin yerine on altı yıldır yeni bir kural konmamış, evlilik dışı doğan çocuğun soyadı kanun düzeyinde düzenlenmemiştir. **Öte yandan uygulama yerleşmiştir:** boşanmadan sonra velâyeti alan ebeveynin soyadı değişikliği talebi, haklı sebep ve çocuğun üstün yararı ölçütüyle değerlendirilmektedir. Bu ölçüt kanun metninden değil, yukarıdaki ihlal kararlarından[7] ve Anayasa'nın 90. maddesi yoluyla iç hukuka giren uluslararası sözleşme hükümlerinden türetilmiştir. Dosya kurulurken hem madde metninin hem de bu içtihadın birlikte gösterilmesi gerekir; yalnız madde metnine dayanan dilekçeler, maddenin bugün söylemediği bir şeyi söylüyormuş gibi okunur.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

7 AYM, *S.E.* Başvurusu, B. No: 2017/40178, 26.02.2020.

Tarih	Gelişme	Dayanak
02.07.2009	"Evli değilse ananın" ibaresi iptal edildi; yürürlük bir yıl ertelendi	AYM, K. 2009/105
08.12.2011	Soyadı Kanunu'ndaki "babanın seçtiği adı alır" cümlesi oybirliğiyle iptal edildi	AYM, K. 2011/165
25.06.2015	Soyadı değişikliği talebinin reddi aile hayatına saygı hakkının ihlali sayıldı	AYM, Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434
26.02.2020	Katı yorum, ayrımcılık yasağının ihlali sayıldı	AYM, S.E., B. No: 2017/40178
2021	Yargıtay içtihadı değişti: çocuğun üstün yararı ölçütü benimsendi	Yargıtay 2. HD, K. 2021/5031

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ana ve baba evliyse	Çocuk ailenin soyadını taşır	TMK m. 321
Bu kuralın denetimi	Anayasa'ya uygun bulundu	AYM, K. 2009/105
"Evli değilse ananın"	İptal edildi, yerine kural konmadı	AYM, K. 2009/105
Ana çifte soyadı taşıyorsa	Çocuk bekârlık soyadını alır	TMK m. 321
Boşanmada soyadı seçme	Yalnız babaya tanınması iptal edildi	AYM, K. 2011/165
Eski Yargıtay görüşü	Velâyet tek başına dava hakkı vermez	Yargıtay HGK, K. 2015/1039
Anayasa Mahkemesi	Bu yorum hak ihlali sayıldı	AYM, S.E., B. No: 2017/40178
Bugünkü ölçüt	Haklı sebep ve çocuğun üstün yararı	Yargıtay 2. HD, K. 2025/5175
İspat	Sosyal inceleme, çocuğun beyanı, tanık	Yargıtay 2. HD, K. 2021/2206
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay HGK, K. 2015/2625
Uluslararası dayanak	Ek 7 No'lu Protokol m. 5	Anayasa m. 90/son
Ergin olduktan sonra	Haklı sebeple soyadı değiştirme	TMK m. 27

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 259. maddesini karşıla- 1
makta ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 270. maddesinden alınmaktadır. Gerekçenin geri kalanı bugün **büyük ölçüde geçerliliğini yitirmiştir**, çünkü açıkladığı kuralın yarısı iptal edilmiştir. Gerekçe şöyle diyordu: çocuk, ana ve baba evli

ise ailenin, evli değilse ananın soyadını taşır; **baba ile çocuk arasında tanıma ve babalık hükmüyle soybağı kurulduğu hâlde dahi** çocuk ananın soyadını alacaktır. İptal kararı tam da bu sonucu — soybağı kurulmuş olmasına rağmen çocuğun babasının soyadını alamamasını — eşitliğe aykırı bulmuştur.[8] Gerekçenin ayakta kalan iki cümlesi ise hâlâ önemlidir: ana çifte soyadı taşıyorsa çocuk **bekârlık soyadını** alır ve "**evliliğin sona ermesi, çocuğun soyadının değişmesine yol açmaz.**" Bu son cümle, boşanma sonrası soyadı davalarında yıllarca dayanak yapılmıştır; bugün ise çocuğun üstün yararı ölçütüyle yumuşatılmıştır. Tasarının 321. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **dilekçeyi velâyet üzerine kurmaktır.** Yargıtay'ın bugünkü ölçütüne göre "velâyet bende, bu yüzden soyadı da benim soyadım olsun" demek **yetmez**; anne, hiçbir gerekçe göstermeden sırf velâyetin kendisinde olduğunu ileri sürerek soyadı değişikliği isteyemez.[9] Dilekçede gösterilmesi gereken şey, değişikliğin **çocuğa** ne kazandıracağıdır: babanın ilgisizliği, kişisel ilişkinin fiilen kullanılmaması, çocuğun okulda yaşadığı somut sorun, çocuğun kendi beyanı. İkinci uyarı **görevli mahkemeye** ilişkindir: evlilik içinde doğan çocuğun aile soyadının değiştirilmesi davası **aile mahkemesinde** görülür; asliye hukuk mahkemesinde açılan dava görevsizlikle sonuçlanır.[10] Üçüncü uyarı **hasım** konusundadır: davada nüfus müdürlüğü ile diğer ebeveyn taraf gösterilmelidir. Son olarak, çocuk **ergin** olduktan sonra kendisi haklı sebeple soyadını değiştirebilir; bu ayrı bir davadır ve asliye hukuk mahkemesinde görülür.

II. Çocuğun Soyadının Belirlenmesi

- **Ana ve baba evliyse:** Çocuk ailenin soyadını taşır (TMK m. 321).
- **Belirleme anı:** Doğum anındaki duruma bakılır.[11]
- **Ana çifte soyadı taşıyorsa:** Çocuk bekârlık soyadını alır (TMK m. 321).
- **Ana ve baba evli değilse:** Kanunda kural yoktur; ibare iptal edilmiştir.
- **Tanıma hâlinde:** Çocuk babanın hanesine ve soyadıyla tescil edilir (TMK m. 295).
- **Evlât edinmede:** Küçük evlât edinenin soyadını alır (TMK m. 314).

8 AYM, 02.07.2009, E. 2005/114, K. 2009/105.
9 Yargıtay 2. HD, 16.06.2021, E. 2021/3176, K. 2021/5031.
10 Yargıtay HGK, 18.11.2015, E. 2015/259, K. 2015/2625.
11 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1755, K. 2015/1039.

III. İptal Edilen İbare ve Doğan Boşluk

- **İptal:** "Evli değilse ananın" ibaresi.[12]
- **Gerekçe:** Soybağı kurulmasına rağmen babanın soyadının alınamaması.
- **Yürürlük:** İptal hükmü bir yıl ertelenmiştir.
- **Sonuç:** Kanun koyucu yerine yeni kural koymamıştır.
- **Ayakta kalan kısım:** "Ailenin" ibaresi Anayasa'ya uygun bulunmuştur.
- **Bugünkü uygulama:** Soyadı Nizamnamesi ve nüfus mevzuatı çerçevesinde yürür.

IV. Boşanmadan Sonra Soyadı Değişikliği

- **Eski görüş:** Velâyet tek başına dava hakkı vermez.[13]
- **Dönüm noktası:** Soyadı seçme hakkının yalnız babaya tanınması iptal edilmiştir.[14]
- **İhlal kararları:** Aile hayatına saygı ve ayrımcılık yasağı.[15]
- **İçtihat değişikliği:** Çocuğun üstün yararı ölçütü.[16]
- **Güncel formül:** Haklı sebep ve küçüğün yüksek yararı.[17]
- **Sınır:** Sırf velâyete dayanan talep reddedilir.

V. Üstün Yararın İspatı

- **Çocuğun beyanı:** İdrak çağındaki çocuk dinlenir.[18]
- **Sosyal inceleme raporu:** Uzman değerlendirmesi alınır.[19]
- **Tanık:** Diğer ebeveynin ilgisizliği tanıkla gösterilir.
- **Kişisel ilişki:** Fiilen kullanılıp kullanılmadığı araştırılır.
- **Karşı delil:** Değişikliğin çocuğa zarar vereceği ileri sürülebilir.
- **Ölçü:** Değişiklikte çocuğun yararı bulunmalıdır.

VI. Evlilik Dışı Doğan Çocuk

- **Velâyet:** Ana ve baba evli değilse kanun gereği anadadır (TMK m. 337).
- **Tanıma:** Baba tanırsa çocuk babanın hanesine geçer (TMK m. 295).
- **Babalık hükmü:** Soybağı mahkeme kararıyla da kurulur (TMK m. 301).

12 AYM, 02.07.2009, E. 2005/114, K. 2009/105.
13 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1755, K. 2015/1039.
14 AYM, 08.12.2011, E. 2010/119, K. 2011/165.
15 AYM, *S.E.* Başvurusu, B. No: 2017/40178, 26.02.2020.
16 Yargıtay 2. HD, 16.06.2021, E. 2021/3176, K. 2021/5031.
17 Yargıtay 2. HD, 15.05.2025, E. 2025/436, K. 2025/5175.
18 Yargıtay 2. HD, 11.03.2021, E. 2021/1042, K. 2021/2206.
19 Yargıtay 2. HD, 15.05.2025, E. 2025/436, K. 2025/5175.

- **Sonraki evlenme:** Ana ve baba evlenirse çocuk evlilik içi hükümlere tâbi olur (TMK m. 292).
- **Soyadı davası:** Aynı üstün yarar ölçütü uygulanır.[20]
- **Kanunî boşluk:** Madde bu hâli artık düzenlemez.

VII. Usul

- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi.[21]
- **Ergin kişide:** Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 27).
- **Görev:** Kamu düzenindendir, resen gözetilir (HMK m. 114).
- **Hasım:** Nüfus müdürlüğü ve diğer ebeveyn.
- **Uluslararası dayanak:** Ek 7 No'lu Protokol m. 5 (Anayasa m. 90/son).
- **Sonuç:** Kesinleşen karar nüfus kütüğüne işlenir.

UYGULAMA NOTU

Bu maddeye dayanan bir dosyada **dört soru sırayla** yanıtlanmalıdır. **Birincisi: çocuk doğduğunda ana ve baba evli miydi?** Cevap evetse çocuk doğumla birlikte ailenin, yani babanın soyadını kazanmıştır ve tartışma soyadının **değiştirilmesi** üzerine kurulur. Cevap hayırsa durum farklıdır: maddedeki ilgili ibare iptal edildiğinden kanunda doğrudan bir kural yoktur; uygulamada baba tanıma yapmışsa çocuk babanın hanesine ve soyadıyla tescil edilmekte, velâyet ise kanun gereği anada kalmaktadır. **İkincisi: hangi mahkemeye gideceğim?** Çocuk küçükse dava **aile mahkemesinde** görülür; ergin bir kişinin kendi soyadını haklı sebeple değiştirmesi ise asliye hukuk mahkemesinin işidir. Görev kamu düzenindendir ve yanlış mahkeme aylar kaybettirir. **Üçüncüsü: haklı sebep ve üstün yarar nedir?** Bugünkü ölçüt iki ayaklıdır ve ikisi birlikte aranır. Dilekçe velâyet üzerine değil, **çocuk üzerine** kurulmalıdır. İşe yarayan somut olgular şunlardır: diğer ebeveynin çocukla kişisel ilişkiyi fiilen kullanmaması, çocuğun onu tanımaması, nafakanın ödenmemesi, çocuğun okulda ya da resmî işlemlerde soyadı farkı nedeniyle yaşadığı somut zorluk, çocuğun kendi beyanı, evde birlikte yaşanan diğer kardeşlerle soyadı farkı. **Dördüncüsü: bunları nasıl ispatlayacağım?** Üç araç belirleyicidir: **sosyal inceleme raporu**, **idrak çağındaki çocuğun uzman veya hâkim huzurundaki beyanı** ve **tanık anlatımları**. Mahkemeden bu üçünün de toplanması açıkça istenmelidir; uygulamada davaların reddedildiği dosyaların çoğunda eksik olan şey delil değil, delil talebidir. **Son olarak** dengeye dikkat edilmelidir: kararlarda yalnız "değişiklikte yarar var mı" sorusu sorulmaz, aynı zamanda "**değişiklik çocuğun ruhsal gelişimini olumsuz etkiler mi**" sorusu da sorulur. Karşı taraf bu yönde bir iddia ileri sürerse buna karşı da delil hazırlanmalıdır.

20 Yargıtay 2. HD, 27.01.2021, E. 2020/6302, K. 2021/641.
21 Yargıtay HGK, 18.11.2015, E. 2015/259, K. 2015/2625.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
02.07.2009 · E. 2005/114 · K. 2009/105

Maddedeki 'evli değilse ananın' ibaresi iptal edilmiştir; tanıma veya babalık hükmüne rağmen çocuğun babasının soyadını alamaması eşitliğe aykırı bulunmuştur

Bir aile mahkemesi, evlilik dışı doğan ve babasıyla soybağı kurulan çocuğun yine de ananın soyadını taşımaya devam etmesini eşitlik ilkesine aykırı bularak maddenin iptali için başvurmuştur.

> *Bu nedenle, tanıma işleminin varlığı veya babalık hükmü verilmiş olması durumunda evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olmanın çocukların hukuksal statüsünde bir farklılığa yol açması kabul edilemez. Açıklanan nedenlerle, tanıma işleminin varlığına veya babalık hükmü verilmiş olmasına rağmen çocuğun babasının soyadını alabilmesini engelleyen itiraz konusu '' evli değilse ananın'' ibaresi, Anayasanın 10., 11. ve 41. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin bugünkü boşluklu hâlinin sebebidir. Kanun'un ilk metni şöyleydi: "Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; **evli değilse ananın** soyadını taşır." Madde gerekçesi bunu açıkça pekiştiriyordu: baba ile çocuk arasında **tanıma ve babalık hükmüyle soybağı kurulduğu hâlde dahi** çocuk ananın soyadını alacaktı. Anayasa Mahkemesi bu sonucu, evlilik içi ve evlilik dışı doğan çocuklar arasında hukukî statü farkı yarattığı için Anayasa'ya aykırı buldu ve ibareyi **iptal etti** (oy çokluğu; dört üye karşı oy kullandı). Karar 07.10.2009 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandı ve doğacak hukukî boşluk kamu yararını ihlâl edici görüldüğünden iptal hükmünün yürürlüğü **bir yıl ertelendi.** Kanun koyucu bugüne kadar boşluğu doldurmadığından madde metninde ibarenin yeri boş durmaktadır; evlilik dışı doğan çocuğun soyadı artık kanunla değil, Soyadı Nizamnamesi ve nüfus mevzuatı çerçevesinde belirlenmektedir.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
02.07.2009 · E. 2005/114 · K. 2009/105

Ana ve baba evli ise çocuğun ailenin soyadını alması Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır

Aynı başvuruda maddenin birinci tümcesinin ilk bölümü de denetlendi: ana ve baba evliyse çocuğun ailenin soyadını taşıyacağına ilişkin kural.

> *Ana ve baba evli ise çocuğun ailenin soyadını alması evlilik birliğinin ve aile olmanın doğal bir sonucu olduğundan 'Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin '' ibaresinin Anayasaya aykırı bir yönü görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin ayakta kalan bölümü budur ve **oybirliğiyle** Anayasa'ya uygun bulunmuştur. Buradaki "aile" sözcüğü uygulamada **babanın soyadı** olarak anlaşılmaktadır; çünkü aile soyadı, eşlerin evlenmeyle edindiği ortak

soyadıdır. Dolayısıyla evlilik içinde doğan çocuk doğumla birlikte babasının soyadını kazanır ve bu, maddenin tartışmasız çekirdeğidir. Tartışma, **bu soyadının sonradan değiştirilip değiştirilemeyeceği** noktasında yoğunlaşmıştır; madde gerekçesi "evliliğin sona ermesi, çocuğun soyadının değişmesine yol açmaz" diyerek kapıyı kapatmış görünse de, sonraki Anayasa Mahkemesi kararları bu yorumu değiştirmiştir.

3 ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ
08.12.2011 · E. 2010/119 · K. 2011/165

Boşanmada çocuğun soyadını seçme hakkının yalnız babaya tanınması cinsiyet ayrımcılığıdır; Soyadı Kanunu'nun ilgili cümlesi oybirliğiyle iptal edilmiştir

Soyadı Kanunu'nun 4. maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesi, evliliğin feshi veya boşanmada çocuk anaya bırakılmış olsa bile babanın seçtiği soyadını alacağını öngörüyordu. Bir mahkeme bu hükmü eşitlik ilkesine aykırı bularak iptali için başvurmuştur.

> *Eşler, evliliğin devamı boyunca ve boşanmada sahip oldukları hak ve yükümlülükler bakımından aynı hukuksal konumdadırlar. Erkeğe velayet hakkı kapsamında tanınan çocuğun soyadını seçme hakkının kadına tanınmaması, velayet hakkının kullanılması bakımından cinsiyete göre ayırım yapılması sonucunu doğurur. Bu nedenle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 10. ve 41. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, boşanma sonrası soyadı tartışmasının **kilit taşıdır** ve oybirliğiyle verilmiştir. Mahkemenin kurduğu denklem basittir: çocuğun soyadını belirlemek **velâyet hakkının içindeki bir yetkidir**; bu yetkinin erkeğe tanınıp kadına tanınmaması, velâyetin kullanılması bakımından cinsiyete dayalı ayrım yaratır. Karar Resmî Gazete'de 14.02.2012'de yayımlanmıştır. İptalden sonra ortaya çıkan soru şudur: velâyeti alan ananın, çocuğun soyadını kendi soyadıyla değiştirip değiştiremeyeceği. Yargıtay bu soruya önce **hayır**, sonra **koşullu evet** cevabını vermiştir; aşağıdaki kararlar bu dönüşümü sırasıyla göstermektedir.

4 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
13.03.2015 · E. 2013/1755 · K. 2015/1039

Eski görüş: velâyetin annede olması tek başına çocuğun soyadının değiştirilmesi için dava hakkı vermez

Boşanan anne, velâyeti kendisine verilen ve evlilik içinde doğan çocuğun soyadının kendi soyadıyla değiştirilmesini istemiştir. Yerel mahkeme kabul etti, Özel Daire bozdu, mahkeme direndi ve uyuşmazlık Hukuk Genel Kuruluna gelmiştir.

> *Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında çocuk reşit oluncaya kadar veya baba Türk Medeni Kanunu'nun 27. maddesindeki koşulları kanıtlayarak soyadını değiştirmedikçe soyadı değiştirme mümkün değildir. Sadece boşanma ve velayet hakkı anneye çocuğun soyadı değişikliği için dava açma hakkı vermez.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, direnme kararını **oy çokluğuyla** bozdu. Gerekçenin omurgası şuydu: çocuğun soyadı **doğum anındaki** duruma göre belirlenir; evlilik içinde doğan çocuk babanın soyadını alır ve bu soyadı, çocuk ergin olup TMK m. 27 koşullarını ileri sürmedikçe ya da baba kendi soyadını değiştirmedikçe değişmez. Kurul ayrıca pratik bir kaygı dile getirdi: soyadı velâyete bağlanırsa velâyet her el değiştirdiğinde soyadı da değişir ve bu hem nüfus kayıtlarının istikrarını hem çocuğun ruh sağlığını zedeler. Kurulda bir grup üye, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve uluslararası sözleşmeler karşısında direnmenin onanması gerektiğini savundu; bu görüş benimsenmedi. **Bu karar bugün aşılmıştır;** ancak neden aşıldığını anlamak için okunması gerekir.

5 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Hayriye Özdemir Başvurusu · B. No: 2013/3434 · 25.06.2015

Velâyeti alan annenin soyadı değiştirme talebinin reddi, kanunî dayanağın belirli olmaması sebebiyle aile hayatına saygı hakkını ihlal etmiştir

Boşanma sonrası velâyeti kendisine verilen çocuğun soyadının değiştirilmesini isteyen anne, talebi reddedilince bireysel başvuruda bulunmuştur.

> *Yukarıda yer verilen tespitler ışığında, boşanma sonrası velayeti anneye verilen çocuğun soyadının ne olacağı konusunda açık bir düzenlemenin bulunmaması ve farklı yargısal kararların verildiği dikkate alındığında başvuruya konu müdahalenin kanuni dayanağı olarak gösterilen Kanun hükmünün, başvurucunun velayeti altındaki çocuğun soyadının değiştirilmesi talebinin reddedilmesi şeklindeki müdahale bağlamında, belirlilik şartını sağlamadığı anlaşılmaktadır. 68. Müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşılmakla, söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir. 69. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi ihlal kararını ilginç bir gerekçeye dayandırdı: müdahalenin **kanunîlik** unsuru yoktu. Boşanmadan sonra velâyeti anneye verilen çocuğun soyadının ne olacağı konusunda **açık bir düzenleme bulunmadığı** ve mahkemelerin farklı kararlar verdiği tespit edilerek, dayanak gösterilen kanun hükmünün **belirlilik** şartını sağlamadığı sonucuna varıldı. Yani sorun yalnız yorumda değil, **boşlukta** idi — ki bu boşluk, maddedeki ibarenin iptal edilip yerine yeni bir kural konulmamasından doğuyordu. Mahkeme, ihlalin sonuçlarını gidermek için **yeniden yargılama** yapılmasına hükmetti. Aynı tarihlerde verilen benzer başvurularda da ihlal sonucuna varılmıştır.

6 **ANAYASA MAHKEMESİ**
S.E. Başvurusu · B. No: 2017/40178 · 26.02.2020

Kuralın hiçbir istisna tanımayacak biçimde katı yorumlanması, aile hayatına saygı hakkıyla birlikte ele alınan ayrımcılık yasağını ihlal eder

Velâyeti kendisinde olan çocuğun kendi soyadını taşımasını isteyen anne, derece mahkemelerinin talebi reddetmesi üzerine bireysel başvuru yapmıştır.

> *4721 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca haklı sebeplerin varlığı hâlinde hâkim kararıyla kişilerin soyadını değiştirmesi mümkün bulunmasına rağmen Yargıtay içtihadında velayet hakkı tanınmış olmasının anneye çocuğun soyadı değişikliği için dava açma hakkı vermediği ve çocuk reşit oluncaya kadar veya baba 4721 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca soyadını değiştirmediği sürece çocuğun soyadının değiştirilmesinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir. Bu bakımdan yargı mercilerinin söz konusu yorumları nedeniyle annenin çocuğun soyadını değiştirme yönündeki taleplerinin haklı nedenlere dayalı olduğunu dahi mahkemeler önünde dinletebilmesi bütünüyle engellenmektedir. Dolayısıyla çocuğun soyadı bakımından benimsenen kuralın hiçbir istisnasının kabul edilmemesi ve haklı sebepler bulunduğunu ileri sürmeye dahi imkân vermeyecek şekilde aşırı katı yorumlanması aile hayatına saygı hakkı ile kamu düzeni amacı arasında adil denge sağlamaktan uzak olup ayrımcılık yasağını ihlal etmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, önceki ihlal kararlarından bir adım daha ileri gider ve **oybirliğiyle** verilmiştir. Mahkeme, Yargıtay içtihadının anneye çocuğun soyadını değiştirme için dava hakkı tanımamasını şöyle eleştirir: bu yorum, annenin **haklı sebeplerinin bulunduğunu mahkeme önünde dinletebilmesini dahi bütünüyle engellemektedir.** Kuralın hiçbir istisna kabul etmeyecek biçimde aşırı katı yorumlanması, aile hayatına saygı hakkı ile kamu düzeni amacı arasındaki adil dengeyi bozmakta ve ayrımcılık yasağını ihlal etmektedir. Karar, dosyanın yeniden yargılama için aile mahkemesine gönderilmesine hükmetmiştir. **Yargıtay'ın içtihadını değiştirmesinde belirleyici olan karar budur.**

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2021 · E. 2021/3176 · K. 2021/5031

Yeni ölçüt: anne sırf velâyeti ileri sürerek soyadı değişikliği isteyemez; çocuğun üstün yararı varsa annenin kızlık soyadı çocuğa verilebilir

Velâyeti kendisinde olan anne, babanın çocukla hiç ilgilenmediğini, çocuğun babasını tanımadığını ve okul hayatına başlayacağını ileri sürerek çocuğun soyadının kendi soyadıyla değiştirilmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi kabul etti, bölge adliye mahkemesi kaldırarak davayı reddetmiştir.

> *Çocuğun üstün yararı gereği, anne hiçbir gerekçe göstermeden, sırf velayetin kendisinde olduğunu ileri sürerek çocuğa kendi kızlık soyadının verilmesini isteyemez. Anne tarafından çocuğun soyadının değiştirilmesi davası açıldığında, çocuğun üstün yararına bakılır. Eğer çocuğun üstün yararı varsa annenin kızlık soyadı çocuğa verilebilir. Üstün yarar yoksa davanın reddine karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, içtihadın **döndüğü noktadır** ve ölçütü tek paragrafta verir. Kural artık ne "anne isteyemez" ne de "anne her zaman isteyebilir"dir; ölçüt **çocuğun üstün yararıdır.** Daire, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarını tek tek anarak bu sonuca varmış ve somut olayda babanın ilgisizliğini, çocuğun annesiyle yaşadığını ve soyadı farkının okul hayatında yaratacağı zorluğu birlikte değerlendirerek davanın kabulü gerektiğine hükmetmiştir. Uygulamadaki karşılığı şudur: dilekçede **velâyetin davacıda olduğunu yazmak yetmez;** çocuğun bu değişiklikten neden yararlanacağının somut olgularla anlatılması gerekir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2021 · E. 2021/3176 · K. 2021/5031

Eşlerin çocuklarıyla ilişkilerindeki eşitliğini düzenleyen Ek 7 No'lu Protokol iç hukukun parçasıdır ve kanunla çatışmada esas alınır

Aynı kararda Daire, Anayasa Mahkemesi kararlarının yanında uluslararası sözleşme hükümlerini de dayanak olarak göstermiştir.

> *Türkiye Cumhuriyeti adına 14 Mart 1985 tarihinde imzalanan "11 Nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokol", 6684 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunarak, 25.03.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girmiş ve iç hukukumuz halini almıştır. Ek 7 Nolu Protokol'ün 5. maddesi "Eşler, evlilik bakımından, evlilik süresince ve evliliğin bitmesi halinde, kendi aralarındaki ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde, özel hukuk niteliği taşıyan hak ve sorumluluklar açısından eşittir. Bu madde, devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarına engel değildir." hükmünü içermektedir. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin Milletlerarası Antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda Milletlerarası Andlaşma hükümleri esas alınır.*

DEĞERLENDİRME Bu bölüm, soyadı davalarında **Anayasa m. 90/son** köprüsünü kurar. Ek 7 No'lu Protokol'ün 5. maddesi, eşlerin evlilik süresince ve evliliğin bitmesi hâlinde **çocuklarıyla olan ilişkilerinde** özel hukuk niteliğindeki hak ve sorumluluklar bakımından eşit olduğunu söyler. Protokol 25.03.2016 tarihinde iç hukuk hâline gelmiştir. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunlar aynı konuda farklı hüküm içeriyorsa **antlaşma hükümleri esas alınır.** Dava dilekçesinde bu dayanağın da gösterilmesi, özellikle derece mahkemesinin eski içtihada dayanma ihtimaline karşı işe yarar.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
27.01.2021 · E. 2020/6302 · K. 2021/641

Evlilik dışı doğup tanıma yoluyla babanın soyadını almış çocuk için de aynı ölçüt uygulanır

Çocuk, annenin kısa süreli evlilik dışı ilişkisinden doğmuş ve biyolojik baba tarafından annenin haberi olmadan tanıma yoluyla kendi hanesine tescil ettirilmişti. Velâyet kanun gereği annedeydi; anne çocuğun soyadının kendi soyadıyla değiştirilmesini istemiştir.

> *Çocuğun soyadının annenin soyadı ile değiştirilmesi halinde, üstün yararı bakımından ruhsal gelişiminin olumsuz etkileneceği ileri sürülmediği gibi, aksine çocuğun soyadının annenin soyadıyla değiştirilmesinde çocuğun üstün yararının bulunduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda verdiği hak ihlaline ilişkin kararları da gözetilerek davanın kabulüne karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmayıp hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, iptal edilen ibarenin bıraktığı boşlukta bugün nasıl hareket edildiğini gösterir. Evlilik dışı doğan çocuk, baba tanıma yaparsa **babanın hanesine ve soyadıyla** tescil edilmektedir (TMK m. 295). Buna karşılık velâyet, ana ve baba evli değilse **kanun gereği anadadır** (TMK m. 337). Ortaya çıkan tabloda anne, velâyet sahibi olmasına rağmen çocuğuyla farklı soyadı taşımaktadır. Daire, bu dosyada da ölçütü **çocuğun üstün yararı** olarak uygulamış ve babanın çocukla hiç ilgilenmediği, çocuğun babayı tanımadığı olguları karşısında davanın kabulü gerektiğine hükmetmiştir.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.03.2021 · E. 2021/1042 · K. 2021/2206

İdrak çağındaki çocuğun duruşmada dinlenmesi ve beyanı, üstün yararın belirlenmesinde belirleyici olur

Boşandıktan sonra akrabasıyla evlenen ve yeni evliliğinden de çocuğu olan anne, önceki evliliğinden olan çocukların soyadının kızlık soyadıyla değiştirilmesini istemiştir. Çocuklar duruşmada dinlenmiştir.

> *...çocuklar davacı anneyle soy isimlerinin farklı olması sebebiyle, okul hayatında arkadaşları tarafından dalga geçildiğini bu nedenle kendilerini kötü hissettiklerini duruşmada belirtmişlerdir. Çocukların soyadlarının, annenin soyadı ile değiştirilmesi halinde, üstün yarar bakımından ruhsal gelişiminin olumsuz etkileneceği ileri sürülmediği gibi, aksine çocukların soyadının annenin soyadıyla değiştirilmesinde çocukların üstün yararının bulunduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, "üstün yarar" ölçütünün **nasıl ispatlandığını** gösterir. İdrak çağındaki çocuklar duruşmada dinlenmiş ve soyadı farkının okulda yarattığı sorunu kendi ağızlarından anlatmışlardır. Daire, değerlendirmeyi iki yönlü kurmuştur: bir yandan **değişikliğin çocuğa zarar vereceği ileri sürülmemiştir**, diğer yandan **değişiklikte çocuğun yararı bulunduğu anlaşılmıştır.** İspat aracı

olarak kullanılabilecek unsurlar şunlardır: çocuğun uzman veya hâkim huzurundaki beyanı, sosyal inceleme raporu, okul kayıtları, babanın kişisel ilişkiyi kullanmadığını gösteren belgeler ve nafaka ödenip ödenmediğine ilişkin kayıtlar.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.05.2025 · E. 2025/436 · K. 2025/5175

Güncel uygulama: haklı sebep bulunması ve küçüğün yüksek yararının gerektirmesi hâlinde velâyet sahibi anne soyadı değişikliğini talep edebilir

Anne, çocuğun kendi soyadını kullanmasına izin verilmesini istemiştir; birleşen davada baba ile kişisel ilişkinin kaldırılması talep edilmiştir. İlk derece mahkemesi asıl davayı reddetti, bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir.

> *Anayasa Mahkemesinin bu kararları sonrasında Dairemizce de, haklı sebep bulunması ve küçüğün yüksek yararının gerektirmesi halinde velayet hakkı kendisine bırakılmış olan annenin çocuğun soyadının değiştirilmesini talep edebileceği kabul edilmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bugün geçerli olan formül bu cümledir ve iki koşulu birlikte arar: **haklı sebep** ve **küçüğün yüksek yararı.** Karar, Daire'nin bu sonuca nasıl vardığını da açıklar: Hukuk Genel Kurulu kararlarının bağlayıcılığı karşısında başka türlü karar vermek mümkün görünmese de, benzer dosyalar bireysel başvuruya konu olduğunda Anayasa Mahkemesince **yine ihlal tespit edileceği** ve yeniden yargılama yolunun açılacağı açıktır; temel hak ihlali iddialarının öncelikle olağan kanun yollarında çözülmesi asıldır. Somut olayda Daire; tanık anlatımlarını, **üçlü uzman tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporunu** ve çocuğun uzman huzurundaki beyanını birlikte değerlendirerek davanın kabulü gerektiğine hükmetmiştir.

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.11.2015 · E. 2015/259 · K. 2015/2625

Evlilik içinde doğan çocuğun aile soyadının değiştirilmesi davası aile mahkemesinde görülür

Evlilik birliği içinde doğan çocuğun soyadının annenin bekârlık soyadıyla değiştirilmesi istenmişti. Uyuşmazlık, davaya asliye hukuk mahkemesinin mi yoksa aile mahkemesinin mi bakacağı noktasında toplanmıştır.

> *Dava, ergin kişinin haklı sebeple soyadının değiştirilmesi niteliğinde değil, evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun, doğumla kazandığı "aile soyadının" değiştirilmesi talebine ilişkin olduğuna göre, davanın çözüm yeri, aile mahkemesi kurulmuş olan yerlerde aile mahkemeleri, kurulmamış olan yerlerde ise davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakacak olan asliye hukuk mahkemeleri görevlidir.*

DEĞERLENDİRME Görev, kamu düzenindendir ve mahkemece **kendiliğinden** gözetilir (HMK m. 1, 114/1-c, 115/1); yanlış mahkemede açılan dava görevsizlikle sonuçlanır ve aylar kaybedilir. Hukuk Genel Kurulu bu kararla ayrımı netleştir-

miştir: **ergin** bir kişinin haklı sebeple soyadını değiştirmesi (TMK m. 27) asliye hukuk mahkemesinin işidir; buna karşılık **evlilik içinde doğan çocuğun doğumla kazandığı aile soyadının** değiştirilmesi aile hukukundan doğan bir uyuşmazlıktır ve aile mahkemesinde görülür. Aynı ilke, Kurulun 29.01.2016 tarihli kararlarında da benimsenmiştir.[22] Dava açılırken hasım olarak **nüfus müdürlüğü** ve diğer ebeveyn gösterilmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 27:** Adın değiştirilmesi.
- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 292:** Ana ve babanın sonradan evlenmesi.
- **TMK m. 295:** Tanıma.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 322:** Karşılıklı yükümlülükler.
- **TMK m. 323:** Kişisel ilişki kurulması.
- **TMK m. 337:** Ana ve baba evli değilse velâyet.
- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyet ve kişisel ilişki.

22 Yargıtay HGK, 29.01.2016, E. 2015/135, K. 2016/118.

MADDE

322 B. Karşılıklı yükümlülükler

KANUN METNİ

Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 322, aile üyelerinin birbirlerine karşı temel ödevlerini tek cümlede toplar: ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine **yardım etmek**, **saygı ve anlayış göstermek** ve **aile onurunu gözetmekle** yükümlüdür. Maddenin en çok yanlış anlaşılan yanı şudur: hüküm tek başına bir dava hakkı vermez, bir yaptırım da öngörmez. İşlevi, **başka hükümlerin gönderme yaptığı genel bir çerçeve kural** olmasıdır. Uygulamada dört yerde karşılaşılır: mirasçılıktan çıkarmada aranan "aile hukukundan doğan yükümlülükler"in kaynağı olarak,[1] bağışlamadan dönmede, çocuğun ölümünde ana ve babanın destekten yoksun kaldığının kabulünde[2] ve boşanma davalarında kusur değerlendirmesinde.

TEMEL KAVRAMLAR

Yardım etme	Maddî katkı yanında hizmet ve fiilî ilgiyi de kapsayan destek.
Aile onurunu gözetme	Ailenin toplumdaki saygınlığını zedeleyecek davranışlardan kaçınma.
Önemli ölçüde ihlal	Mirasçılıktan çıkarma için aranan, ağır ve yoğun nitelikteki yükümlülük ihlali.
İçten bağlılık	Yükümlülüklerin ölçüsü olarak kullanılan, ilişkinin niteliğinden çıkan davranış ölçütü.

1 Yargıtay HGK, 25.09.2024, E. 2023/53, K. 2024/464.
2 Yargıtay 21. HD, 25.06.2019, E. 2018/6371, K. 2019/4728.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 322- Yürürlükteki Kanunun 260 ıncı ve İsviçre Medenî Kanununun 272 nci maddelerini karşılayan bu madde, ana, baba ve çocuğun karşılıklı hak ve yükümlülüklerini düzenlemektedir. Madde, yürürlükteki metne göre daha arı bir Türkçe ve daha kapsamlı bir ifadeyle yeni baştan kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 122*

Gerekçe iki cümledir ama iki önemli bilgi taşır. **Birincisi, maddenin karşılıklı niteliğidir.** Gerekçe, hükmün "ana, baba ve çocuğun **karşılıklı** hak ve yükümlülüklerini" düzenlediğini söyler. Bu, maddeyi yalnızca çocuğun ana babaya karşı ödevleri olarak okumayı engeller: ana ve baba da çocuğa karşı aynı yükümlülükler altındadır ve çocuk da ana babaya karşı. Uygulamada bu karşılıklılık, mirasçılıktan çıkarma dosyalarında miras bırakanın kendi davranışının da değerlendirmeye girmesini sağlar. **İkincisi, ifadenin kapsamının genişletildiğidir.** Gerekçe, maddenin "daha kapsamlı bir ifadeyle yeni baştan kaleme alındığını" belirtir. Karşılaştırma bunu somutlaştırır: eski metin yalnızca "muavenet ve riayet" yani **yardım ve saygı** diyordu; yeni metin bunlara **anlayış gösterme** ve **aile onurunu gözetme** yükümlülüklerini eklemiştir. Bu ekleme uygulamada belirleyici olmuştur; çünkü mirasçılıktan çıkarma ve boşanma dosyalarında en çok tartışılan ölçüt "aile onurunu gözetme" ölçütüdür ve bu ölçüt eski Kanun'da metinde yer almıyordu.

Eski Kanun'un 260. maddesi tek cümleydi: "Ana baba ve çocuk, yekdiğere karşı aile menfaatinin istilzam ettiği muavenet ve riayete mecburdur." Yani ana, baba ve çocuk, **aile menfaatinin gerektirdiği yardım ve saygıyı** birbirlerine göstermek zorundaydı. Yeni madde bu çekirdeği korumuş, üç noktada geliştirmiştir. **Birincisi ölçüttür:** eski metin "aile menfaati" derken, yeni metin "ailenin **huzur ve bütünlüğünün** gerektirdiği şekilde" der. Bu değişiklik, ölçütü maddî bir menfaat hesabından ilişkinin niteliğine kaydırır. **İkincisi kapsamdır:** "anlayış gösterme" ve "aile onurunu gözetme" yükümlülükleri eklenmiştir. **Üçüncüsü dildir:** gerekçenin kendi ifadesiyle madde daha arı bir Türkçeyle yeniden yazılmıştır; "muavenet", "riayet" ve "istilzam" gibi terimlerin yerini günlük dile yakın karşılıklar almıştır. Bu son değişiklik yalnız biçimsel değildir: bugün mahkeme kararlarında maddenin metni **doğrudan alıntılanabilmekte** ve gerekçelerde ölçüt olarak kullanılabilmektedir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 260 – Ana baba ve çocuk, yekdiğere karşı aile menfaatinin istilzam ettiği muavenet ve riayete mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 260

	743 sayılı Kanun m. 260	4721 sayılı Kanun m. 322
Yükümlüler	Ana, baba ve çocuk	Ana, baba ve çocuk
Ölçüt	Aile menfaatinin gerektirdiği	Ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği

	743 sayılı Kanun m. 260	4721 sayılı Kanun m. 322
Yardım	Vardı (muavenet)	Vardır
Saygı	Vardı (riayet)	Vardır
Anlayış gösterme	Yoktu	Eklendi
Aile onurunu gözetme	Yoktu	Eklendi

Değişiklik durumu

Madde yürürlüğe girdiği günden bu yana **hiç değiştirilmemiştir** ve maddeye özgü bir anayasa yargısı denetimi de yapılmamıştır. Bunun sebebi maddenin niteliğidir: hüküm bir yaptırım öngörmediği ve tek başına bir hak veya yükümlülük ihlali iddiasına dayanak yapılamadığı için, anayasal denetime konu olacak somut bir uyuşmazlık doğurmamaktadır. Buna karşılık maddenin **uygulama alanı zaman içinde genişlemiştir.** Bugün madde dört ayrı alanda düzenli olarak dayanak yapılmaktadır: mirasçılıktan çıkarmada aranan aile hukuku yükümlülüklerinin kaynağı olarak,[3] bağışlamadan dönmede,[4] destekten yoksun kalma tazminatında desteklik karinesinin dayanağı olarak[5] ve boşanma davalarında kusur değerlendirmesinde.[6] Maddeye özgü yayımlanmış karar sayısı sınırlıdır; ancak bu, maddenin az kullanıldığı anlamına gelmez — tam tersine, başka hükümlerin içinde çalıştığı için kararlarda **atıf** biçiminde görünür.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; anlayış gösterme ve aile onurunu gözetme yükümlülükleri eklendi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kimler	Ana, baba ve çocuk	TMK m. 322
Yükümlülükler	Yardım, saygı ve anlayış, aile onuru	TMK m. 322
Ölçü	Ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde	TMK m. 322
Doğrudan yaptırım	Yoktur; çerçeve kuraldır	Yargıtay HGK, K. 2024/464
Mirasçılıktan çıkarma	Yükümlülüklerin kaynağıdır	Yargıtay HGK, K. 2024/464

3 Yargıtay HGK, 25.09.2024, E. 2023/53, K. 2024/464.
4 Yargıtay 11. HD, 27.11.2025, E. 2025/2045, K. 2025/7106.
5 Yargıtay 21. HD, 25.06.2019, E. 2018/6371, K. 2019/4728.
6 Yargıtay 2. HD, 12.09.2018, E. 2016/21389, K. 2018/9106.

Konu	Kural	Dayanak
Aranan eşik	Ağır ve yoğun ihlal	Yargıtay HGK, K. 2024/464
Mal varlığı uyuşmazlığı	Tek başına ihlal sayılmaz	Yargıtay HGK, K. 2024/464
Bağışlamadan dönme	Sebep olabilir, bir yıllık süreye tâbidir	Yargıtay 11. HD, K. 2025/7106
Destekten yoksun kalma	Desteklik karinesinin dayanağıdır	Yargıtay 21. HD, K. 2019/4728
Yardımın kapsamı	Para dışında hizmet ve ilgi de sayılır	Yargıtay 21. HD, K. 2019/4728
Boşanmada	Fiilî ayrılıkta da yükümlülükler sürer	Yargıtay 2. HD, K. 2018/9106
Ölçüt	İçten bağlılık ilkesi	Yargıtay HGK, K. 2025/25

1 TBMM gerekçesi kısadır ve maddenin işlevini üç noktada özetler. **Birincisi kaynağıdır:** madde, yürürlükteki Kanun'un 260. maddesini ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 272. maddesini karşılamaktadır. **İkincisi konusudur:** hüküm, ana, baba ve çocuğun **karşılıklı hak ve yükümlülüklerini** düzenler; yani tek yönlü bir ödev değil, üç taraf arasında karşılıklı bir ilişki kurar. **Üçüncüsü ise yapılan değişikliğin niteliğidir:** gerekçeye göre madde, yürürlükteki metne göre "daha arı bir Türkçe ve daha kapsamlı bir ifadeyle yeni baştan kaleme alınmıştır." Eski metin yalnızca "muavenet ve riayet" (yardım ve saygı) diyordu; yeni metin buna **anlayış göstermeyi** ve **aile onurunu gözetmeyi** eklemiştir. Bu ekleme önemsiz değildir: uygulamada mirasçılıktan çıkarma ve boşanma dosyalarında en çok tartışılan ölçüt, tam da "aile onurunu gözetme" ölçütüdür. Tasarının 322. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddeyle ilgili en yaygın yanılgı, **ona dayanarak dava açılabileceğini sanmaktır.** Madde bir yaptırım öngörmez; "eşim/çocuğum/babam TMK 322'yi ihlal etti" diye açılan bağımsız bir dava yoktur. Maddenin sonuç doğurduğu yerler başkadır: mirasçılıktan çıkarma (TMK m. 510), bağışlamadan dönme (TBK m. 295), yardım nafakası (TMK m. 364), destekten yoksun kalma tazminatı ve boşanmada kusur değerlendirmesi. İkinci uyarı **eşiğe** ilişkindir: mirasçılıktan çıkarmada yükümlülüklerin ihlali, ağır bir suç işlenmiş gibi **ağır ve yoğun** olmalıdır; küskünlük, görüşmeme ya da tartışma iddiaları tek başına yetmez.[7] Üçüncü uyarı **nitelendirmeyle** ilgilidir: mal varlığı uyuşmazlıkları — vekâletin kötüye kullanılması, ödünç paranın iade edilmemesi, tapu tartışmaları — kural olarak aile hukuku yükümlü-

7 Yargıtay HGK, 25.09.2024, E. 2023/53, K. 2024/464.

lüğünün ihlali değildir. Son olarak **süre** unutulmamalıdır: bağışlamadan dönme hakkı, sebebin öğrenilmesinden itibaren bir yıl geçmekle düşer.[8]

II. Maddedeki Üç Yükümlülük

- **Yardım etme:** Maddî katkı ve fiilî ilgiyi kapsar (TMK m. 322).
- **Yardımın kapsamı:** Para dışında hizmet de sayılır.[9]
- **Saygı ve anlayış:** Karşılıklıdır; ana, baba ve çocuğu birlikte bağlar.
- **Aile onurunu gözetme:** Ailenin saygınlığını zedeleyen davranışlardan kaçınma.
- **Ölçü:** Ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde.
- **Ölçüt:** İçten bağlılık ilkesi.[10]

III. Maddenin Doğrudan Sonuçları

- **Doğrudan yaptırım:** Yoktur.
- **Bağımsız dava:** Maddeye dayanan ayrı bir dava türü bulunmaz.
- **İşlevi:** Başka hükümlerin gönderme yaptığı çerçeve kuraldır.[11]
- **Miras hukukunda:** Mirasçılıktan çıkarma sebebi (TMK m. 510).
- **Borçlar hukukunda:** Bağışlamadan dönme sebebi (TBK m. 295).
- **Nafakada:** Yardım nafakasının arka planı (TMK m. 364).

IV. Mirasçılıktan Çıkarmada Uygulanması

- **Sebep:** Aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde ihlali (TMK m. 510/1-b).
- **Kaynak:** En genel hüküm bu maddedir.[12]
- **Eşik:** Ağır suç işlenmiş gibi ağır ve yoğun ihlal.
- **Objektif unsur:** Eylem aile bağlarını koparacak nitelikte olmalı.
- **Sübjektif unsur:** Eylem bağları fiilen koparmış olmalı.
- **Kapsam dışı:** Vekâletin kötüye kullanılması gibi mal varlığı uyuşmazlıkları.

8 Yargıtay 11. HD, 27.11.2025, E. 2025/2045, K. 2025/7106.
9 Yargıtay 21. HD, 25.06.2019, E. 2018/6371, K. 2019/4728.
10 Yargıtay HGK, 12.02.2025, E. 2023/653, K. 2025/25.
11 Yargıtay HGK, 25.09.2024, E. 2023/53, K. 2024/464.
12 Yargıtay HGK, 25.09.2024, E. 2023/53, K. 2024/464.

V. Bağışlamadan Dönmede Uygulanması

- **Sebep:** Bağışlananın kanundan doğan aile yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi (TBK m. 295).
- **Süre:** Öğrenmeden itibaren bir yıl (TBK m. 297).
- **Süre örneği:** Yıllar önceki olaylar değerlendirilmez.[13]
- **Kapsam dışı:** Şirket içi belgelerin imzalanmaması.
- **İspat:** Yükümlülük ihlali somut olaylarla kanıtlanmalıdır.[14]
- **Usul:** Talebin baştan doğru kurulması gerekir.

VI. Destekten Yoksun Kalma Tazminatında

- **Karine:** Çocuk, ana ve babası için destek sayılır.[15]
- **Dayanak:** Bu madde ile nafaka yükümlülüğü birlikte okunur (TMK m. 364).
- **Gelir bağlanması:** Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanması şart değildir.
- **Ana babanın geliri:** Gelirinin olması destekten yoksun kalmadıkları anlamına gelmez.
- **Bakım gücü:** Nakdî güç şart değildir.
- **Hizmet:** Gündelik yaşamda ve hastalıkta yardım maddî destek sayılır.

VII. Boşanma Davasında

- **Yükümlülükler:** Eşler ve aile üyeleri için birlikte değerlendirilir (TMK m. 185, 186, 322, 327).
- **Fiilî ayrılık:** Ayrı bir boşanma sebebi değildir.[16]
- **Uzun ayrılık:** Evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle değerlendirilir (TMK m. 166).
- **Süreklilik:** Ayrılık sırasında da yükümlülükler devam eder.
- **Kusur:** Ayrılık dönemindeki davranışlar da kusur sayılabilir.
- **Ölçüt:** İçten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar.

> **UYGULAMA NOTU**
>
> Bu madde kullanılırken **önce hangi davada olunduğu belirlenmelidir**; çünkü madde kendi başına bir dava vermez, başka bir davanın içini doldurur. **Mirasçılıktan çıkarma dosyasında** iki şeyin ayrı ayrı kurulması gerekir. Birincisi,

13 Yargıtay 11. HD, 27.11.2025, E. 2025/2045, K. 2025/7106.
14 Yargıtay 3. HD, 15.05.2024, E. 2024/292, K. 2024/1695.
15 Yargıtay 21. HD, 25.06.2019, E. 2018/6371, K. 2019/4728.
16 Yargıtay 2. HD, 12.09.2018, E. 2016/21389, K. 2018/9106.

vasiyetnamede çıkarma sebebinin **açıkça gösterilmiş** olması zorunludur; sebep yazılmamışsa tasarruf saklı pay dışında yerine getirilir. İkincisi, ihlalin ağırlığıdır: "yıllardır görüşmüyoruz", "beni aramıyor", "düğünüme gelmedi" türü olgular tek başına eşiği aşmaz. Gösterilmesi gereken şey, aile bağlarını **gerçekten koparan** ağır ve yoğun bir davranıştır ve bu davranışın ilişkiyi fiilen bitirdiği de ortaya konmalıdır. Sebebin varlığını ispat yükü, çıkarmadan yararlanan mirasçıdadır. **Bağışlamadan dönme dosyasında** en kritik nokta süredir: dönme sebebinin öğrenildiği tarihten itibaren **bir yıl** içinde kullanılmayan hak düşer. Dilekçede olayın tarihi, öğrenme tarihi ve dava tarihi birlikte gösterilmelidir; eski olaylara dayanan talepler süreden reddedilmektedir. Ayrıca dayanılan olayın **aile hukuku** alanına girdiğinden emin olunmalıdır; şirket, ortaklık veya vekâlet uyuşmazlıkları bu kapsamda değildir. **Destekten yoksun kalma dosyasında** bu madde davacı lehine çalışır: çocuğun ana ve babasına desteği için nakdî güç şart değildir, gündelik yaşamda ve hastalıkta gösterilen fiilî yardım da maddî destek sayılır; ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanmış olması aranmaz. **Boşanma dosyasında** madde kusur değerlendirmesinde kullanılabilir: uzun süreli fiilî ayrılık tek başına boşanma sebebi olmasa da, ayrılık süresince yükümlülükler devam ettiğinden bu dönemdeki davranışlar da kusur olarak değerlendirilebilir. **Son olarak** ölçüt akılda tutulmalıdır: ihlal, kataloglanmış bir yasak listesine göre değil, **içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranış** ölçüsüne göre belirlenir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.09.2024 · E. 2023/53 · K. 2024/464

Mirasçılıktan çıkarmada aranan 'aile hukukundan doğan yükümlülükler'in en genel kaynağı bu maddedir

Miras bırakan, vasiyetnamesiyle oğlunu mirasçılıktan çıkarmıştı. Mirasçılıktan çıkarılan oğul tasarrufun iptalini istemiştir; uyuşmazlık, gösterilen sebeplerin aile hukukundan doğan yükümlülüklerin ihlali sayılıp sayılamayacağı noktasında toplanmıştır.

> *Aile üyelerinin birbirlerine karşı aile hukukundan doğun yükümlülüklerine ilişkin olarak Medeni Kanunumuzda pek çok hüküm bulunmakla beraber somut olayı da ilgilendiren en genel hüküm Kanun'un 322 nci maddesinin "Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdür" şeklindeki düzenlenmesidir.*

DEĞERLENDİRME Bu tespit, maddenin uygulamadaki asıl işlevini gösterir. TMK m. 322 tek başına bir dava açma hakkı vermez; **başka hükümlerin gönderme yaptığı genel bir çerçeve kuraldır.** En önemli gönderme miras hukukundandır: miras bırakan, mirasçısını **miras bırakana veya ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi**

sebebiyle mirasçılıktan çıkarabilir (TMK m. 510). Bu "yükümlülükler" ifadesinin içi, Hukuk Genel Kuruluna göre öncelikle bu maddeyle doldurulur. Dolayısıyla mirasçılıktan çıkarma dosyalarında tartışma, çoğu zaman yardım etme, saygı gösterme ve aile onurunu gözetme yükümlülüklerinin ihlal edilip edilmediği üzerinden yürür.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.09.2024 · E. 2023/53 · K. 2024/464

Yükümlülüklerin ihlali 'ağır bir suç' işlenmiş gibi ağır ve yoğun olmalıdır; bazı yükümlülüklerin ihlali tek başına yetmez

Aynı kararda Kurul, mirasçılıktan çıkarmanın iki sebebi arasındaki ölçü ilişkisini kurdu: birinci sebep ağır bir suçun işlenmesi, ikincisi aile hukuku yükümlülüklerinin önemli ölçüde ihlalidir.

> *"Mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin bu ikinci sebep; ilkine kıyasla daha genel nitelikli olmakla birlikte, kanun koyucunun amacına bakıldığında ilk bentte aranan suçun "ağır" olma hâli ile bu bentte düzenlenen aile hukuku yükümlülüklerinin "önemli ölçüde" ihlâli birbiriyle uyumlu ve orantılı şekilde yorumlanmalıdır. Aksi takdirde ilk bentte mirastan çıkarma koşulu çok ağır şartlara tâbi iken, ikinci bentte daha esnek ve kolay şekilde saklı paydan yoksun bırakılma sonucu doğabilir ki bu durumun, söz konusu düzenlemeyle sağlanmak istenen miras bırakan ve mirasçının hakları arasındaki dengeye hizmet etmeyeceği açıktır. Bu nedenle; aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde yerine getirilmemiş olması, ağır bir suç işlenmiş gibi miras bırakanın mirasçısını saklı payından mahrum bırakarak cezalandırmasını haklı kılacak ağırlık ve yoğunlukta olmalı, bazı yükümlülüklerin ihlâl edilmiş olması tek başına yeterli kabul edilmemeli ve ağır bir ihlâlin varlığı aranmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu paragraf, maddenin **eşiğini** belirler ve uygulamada en sık gözden kaçan noktadır. Kanun koyucu mirasçılıktan çıkarmanın ilk sebebi için suçun **ağır** olmasını aramıştır; ikinci sebepte de aile hukuku yükümlülüklerinin **önemli ölçüde** ihlali aranır. Kurul, bu iki ölçütün birbiriyle **uyumlu ve orantılı** yorumlanması gerektiğini söyler: aksi hâlde ilk bentte çok ağır şartlar aranırken ikinci bentte saklı paydan yoksun bırakma kolaylaşır. Sonuç nettir: **bazı yükümlülüklerin ihlal edilmiş olması tek başına yeterli değildir**; ihlalin, miras bırakanın mirasçısını saklı payından mahrum bırakarak cezalandırmasını haklı kılacak ağırlıkta ve yoğunlukta olması gerekir. Küskünlük, görüşmeme ya da tartışma iddiaları bu eşiği tek başına aşmaz.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.09.2024 · E. 2023/53 · K. 2024/464

İhlal hem objektif olarak aile bağlarını koparacak nitelikte olmalı hem de fiilen bu sonucu doğurmalıdır

Kurul, eşiği belirledikten sonra değerlendirmenin nasıl yapılacağını iki unsura bağlamıştır.

> *Miras bırakanın bu sebeplere dayanarak bir mirasçısını mirasından uzaklaştırabilmesi için somut olayda objektif ve subjektif unsurların bir arada bulunması gerekir. Öncelikle mirasçının eylemi objektif olarak aile bağlarını koparacak nitelikte olmalıdır (Mustafa Dural/Turgut Öz, Türk Özel Hukuku-Miras Hukuku, İstanbul 2016, C.IV, s. 208). Aksi takdirde mirasçılıktan çıkarma, miras bırakanın mirasçılarına karşı kullanabileceği bir baskı aracına dönüşebileceği gibi kötüye kullanmaya da açık hâle gelebilecektir. Ayrıca mirasçının eyleminin objektif olarak aile bağını koparacak nitelikte olması yeterli değildir; eylemin fiilen yani sübjektif olarak da aile bağlarını koparıp koparmadığı irdelenmelidir.*

DEĞERLENDİRME İki aşamalı denetim şudur. **Objektif unsur:** mirasçının eyleminin nitelik olarak aile bağlarını koparacak ağırlıkta olup olmadığı. **Sübjektif unsur:** o eylemin somut olayda aile bağlarını fiilen koparıp koparmadığı. İkisi birlikte aranır. Kurulun bu ayrımı yapma sebebi açıktır ve kararda da yazılıdır: aksi hâlde mirasçılıktan çıkarma, miras bırakanın mirasçılarına karşı kullanabileceği bir **baskı aracına** dönüşebilir ve kötüye kullanmaya açık hâle gelir. Uygulamada bu, tanık anlatımlarının yalnızca "ne oldu" sorusuna değil, "bu olaydan sonra ilişki gerçekten koptu mu" sorusuna da cevap vermesi gerektiği anlamına gelir.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.09.2024 · E. 2023/53 · K. 2024/464

Vekâletin kötüye kullanılması tek başına aile hukuku yükümlülüğünün ihlali sayılmaz

Miras bırakan, vasiyetnamesinde oğluna verdiği vekâletnamelerin kötüye kullanıldığını, taşınmazların rızası dışında devredildiğini ve kira bedellerinin ödenmediğini çıkarma sebebi olarak göstermişti.

> *Vekâletin kötüye kullanılması tek başına mirasçılıktan çıkarılmayı gerektirir bir durumun varlığını kabul etmeye elverişli değildir. Özel Daire de bozma kararında aynı duruma işaret etmiş olup konu her somut olayın özelliği ve ağırlığına göre 4721 sayılı Kanun'un 510-512 nci maddeleri bağlamında değerlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Bu ayrım pratikte çok işe yarar: vekâlet ilişkisinden doğan uyuşmazlık **borçlar hukukuna** aittir, aile hukukuna değil. Vekilin sözleşmeye aykırı davranması hâlinde izlenecek yol, vekâlet hükümlerine dayanan bir sorumluluk davasıdır (TBK m. 502 vd.); bu, tek başına mirasçılıktan çıkarmayı haklı kılmaz. Aynı mantık başka mal varlığı uyuşmazlıkları için de geçerlidir: ödünç verilen paranın iade edilmemesi, ortaklıktan doğan anlaşmazlık ya da tapu iptali tartışmaları kural olarak **aile hukuku yükümlülüğünün ihlali değildir.** Mirasçılıktan çıkarma için gösterilecek sebep, doğrudan bu maddedeki yardım, saygı ve aile onuru yükümlülüklerine dokunmalıdır.

5 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
27.11.2025 · E. 2025/2045 · K. 2025/7106

Bu maddedeki yükümlülüklerin ihlali bağışlamadan dönme sebebi olabilir; ancak bir yıllık hak düşürücü süre içinde ileri sürülmelidir

Aile şirketinde pay bağışlayan kişi, bağışlananın kendisine saygısız davrandığını, tartışmalar çıkardığını ve hazırlatılan 'aile anayasası'nı imzalamadığını ileri sürerek bağışlamadan döndü ve payların iadesini istemiştir.

> *...şirket için hazırlanmış olan aile anayasası adlı belgenin imzalanmamış olmasının aile yükümlülüklerinin ihlali olmayacağı açık olduğu gibi esasen 2017 yılında gerçekleştiği iddia edilen bu olay ile dava tarihi olan 24.10. 2019 tarihi itibariyle TBK'nın 297. maddesindeki bir yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği, bu olayın sabit olup olmadığının değerlendirilmesine de gerek bulunmadığı, davacı dava dilekçesinde, davalının, kız kardeşiyle kendisine eşit pay verilmesini kabul edemediğini, bu nedenle tartışmalar çıkardığını, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 322. maddesinde yer alan "Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler" hükmüne aykırı davrandığını, bu kapsamda aile şirketi ile ilgili aile hukukundan doğan yükümlülükleri ihlal ettiğini, şirket yönetimi ile ilgili konularda babası ile tartıştığını, 2016 yılında çiftlik evinde cam masaya vurarak kırmak suretiyle davacı babasının yaralanmasına sebebiyet verdiğini ileri sürmüş ise de, 2016 yılı ile dava tarihi arasında hak düşürücü süre fazlasıyla geçtiğinden bu olayın değerlendirilmesinin mümkün görülmediği...*

DEĞERLENDİRME Bu güncel karar iki dersi birden verir. **Birincisi kapsamdır:** aile şirketi için hazırlatılan "aile anayasası" türü bir belgenin imzalanmaması, bu maddedeki aile hukuku yükümlülüklerinin ihlali değildir; madde ailenin huzur ve bütünlüğünü korur, şirket içi düzenlemeleri değil. **İkincisi ve daha kritik olanı süredir:** bağışlamadan dönme hakkı, dönme sebebinin öğrenilmesinden başlayarak **bir yıl** geçmekle düşer (TBK m. 297). Kararda 2016 ve 2017 yıllarına ait olaylar, dava 2019'da açıldığı için değerlendirilmemiştir. Aile içi bir davranış bağıştan dönme sebebi yapılacaksa takvim baştan kurulmalıdır: olayın tarihi, öğrenme tarihi ve dava tarihi arasındaki ilişki dilekçede açıkça gösterilmelidir.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
15.05.2024 · E. 2024/292 · K. 2024/1695

Bu maddeye dayanan bağıştan dönme isteminde koşulların gerçekleştiğini ispat yükü davacıdadır

Çocuklarına yüklü miktarda para gönderen kişi, çocuklarının kendisine kötü söz söylediğini, ameliyatında ilgilenmediğini ve ilgisizlikleri yüzünden oturduğu yeri terk etmek zorunda kaldığını ileri sürerek bu maddeye dayanıp bağıştan dönmüştür; kabul edilmezse sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanmasını istemiştir.

> *Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesine ve kararda belirtilen gerekçelere göre, bir davada hukuki nitelendirme hakime ait olup, davacının bağıştan dönme koşullarının oluştuğuna ve davalıların sebepsiz zenginleştiğine ilişkin iddialarını ispatlayamadığı anlaşılmakla, davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun bulunan kararın onanmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Dosya, bu maddeye dayanan taleplerin neden çoğunlukla sonuçsuz kaldığını gösterir: **ispat.** Bağışlamadan dönme sebeplerinden biri, bağışlananın bağışlayana veya yakınlarına karşı **kanundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesidir** (TBK m. 295). Bu maddedeki yardım, saygı ve aile onuru yükümlülükleri bu çerçeveye girer; ancak ihlalin somut olaylarla ve delille ortaya konması gerekir. Kararda ayrıca iki usul noktası vurgulanmıştır: **hukukî nitelendirme hâkime aittir**, fakat ıslahla değiştirilmeyen ve harcı yatırılmayan bir talep (burada sebepsiz zenginleşme) kendiliğinden incelenmez. Talebin baştan doğru kurulması, sonradan yön değiştirilmesinden daha güvenlidir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.09.2018 · E. 2016/21389 · K. 2018/9106

Aile hukukundan doğan yükümlülükler fiilî ayrılık sırasında da devam eder; çok uzun süreli ayrılık boşanma davasında değerlendirilir

Uzun yıllardır fiilen ayrı yaşayan eşlerden biri boşanma davası açmıştır. Mahkeme, fiilî ayrılığın tek başına boşanma sebebi olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nda fiili ayrılık adı altında özel/ayrı bir boşanma sebebi ise düzenlenmemiştir. Ancak olayın özelliğine göre, çok uzun süreli fiili ayrılıkların, genel boşanma sebebi olan evlilik birliğinin sarsılması (TMK m.166/1-2) hukuki sebebiyle açılmış davalarda değerlendirilmesi gerekir. Buna engel olacak yasal bir düzenleme yoktur. Çünkü fiili ayrılık sırasında da eşlerin birbirlerine karşı yukarıda yazılı tüm yükümlülükleri devam etmektedir (TMK m. 185,186,322,327).*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin boşanma hukukundaki işlevini gösterir. Türk hukukunda **fiilî ayrılık başlı başına bir boşanma sebebi değildir**; ancak çok uzun süreli ayrılıklar, evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayanan davalarda değerlendirilir (TMK m. 166). Dairenin dayandığı mantık şudur: ayrı yaşanıyor olması, tarafların **yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz**; eşlerin ve aile üyelerinin birbirlerine karşı ödevleri ayrılık sırasında da sürer (TMK m. 185, 186, 322, 327). Dolayısıyla ayrılık döneminde de kusur değerlendirmesi yapılabilir. Uzun süreli ayrılığa dayanan dosyalarda bu paragraf, "ayrı yaşıyoruz, artık kusurdan söz edilemez" savunmasına verilecek doğrudan cevaptır.

8 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
12.02.2025 · E. 2023/653 · K. 2025/25

Aile içi yükümlülükler değerlendirilirken 'içten bağlılık' ilkesi gözetilir

Evliliğin beşinci gününde ortak konutu terk eden ve geri dönmeyen eşin kusurlu olup olmadığı tartışılmıştır; bölge adliye mahkemesi kusur bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiş, mahkeme kararında direnmişti.

> *Belirtmek gerekir ki; 4721 sayılı Kanun'un 185. maddesi kapsamında eşlerin karşılıklı hak ve yükümlülükleri değerlendirilirken "içten bağlılık" ilkesi gözetilmelidir. Bu ilkeye göre "eşine içten bağlı kişinin yapmayacağı davranışlar" evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin ihlali olarak kabul edilir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu bu kararda, aile hukukundaki ödevlerin nasıl ölçüleceğine dair pratik bir ilke koyar: **içten bağlılık.** Ölçü, kanunda tek tek sayılmış davranışlar değil, "eşine içten bağlı bir kişinin yapmayacağı davranışlar"dır. Aynı ölçüt, yapısı gereği bu maddedeki ana, baba ve çocuk ilişkisi için de yol göstericidir: yardım etme, saygı gösterme ve aile onurunu gözetme yükümlülükleri, kataloglanmış yasaklar değil, **ilişkinin niteliğinden çıkan davranış ölçüleridir.** Somut olayda Kurul, evliliğin beşinci gününde konutu terk eden, terk sebebini somutlaştıramayan ve dönüş girişimlerine cevap vermeyen eşin kusurlu olduğuna oy çokluğuyla ve kesin olarak karar vermiştir.

9 YARGITAY 21. HUKUK DAİRESİ
25.06.2019 · E. 2018/6371 · K. 2019/4728

Bu maddedeki yardım yükümlülüğü, çocuğun ölümü hâlinde ana ve babanın destekten yoksun kaldığının kabulüne dayanak yapılır

Çocuğunu haksız fiil sonucu kaybeden ana ve babanın açtığı destekten yoksun kalma tazminatı davasında, desteklik ilişkisinin varlığı için Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanmış olmasının şart olup olmadığı tartışılmıştır.

> *Öncelikle belirtilmelidir ki hayatta olduğu süre boyunca sürekli ve düzenli olarak annesine - babasına bakan veya eğer ölüm gerçekleşmiş olmasaydı, az çok yakın bir gelecekte bu bakımı sağlayacak olan çocuklar anne - babası için destektirler. Çocuk ile anne - baba arasındaki yardım ilişkisi 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 322 nci maddesinde bir yükümlülük olarak belirtilmiştir. İlgili maddeye göre "Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler". Öte yandan TMK' nın 364 üncü maddesinde de, çocuğun nafaka yükümlülüğü belirtilmiştir. Maddeye göre "Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür". TMK ile belirlenen bu yükümlülükler, çocuklarının ölümü ile anne veya babanın bir desteği kaybettiklerinin kolaylıkla kabul edilmesi sonucunu doğuracaktır...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **tazminat hukukundaki** yansımasını gösterir ve tazminat dosyalarında doğrudan kullanılabilir. Daire, iki hükmü birlikte

okumuştur: bu maddedeki **yardım etme yükümlülüğü** ve yoksulluğa düşecek üstsoya nafaka verme yükümlülüğü (TMK m. 364). Bu iki yükümlülük birlikte, çocuğun ölümüyle ana ve babanın bir desteği kaybettiğinin **kolaylıkla kabul edilmesi** sonucunu doğurur. Kararın ikinci ve daha somut katkısı şudur: desteklik ilişkisinin ispatı için **Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanmış olması şart değildir**; ana ve babanın kendi gelirinin bulunması da destekten yoksun kalmadıkları anlamına gelmez. Dava dilekçesinde bu maddeye dayanmak, desteklik karinesini kurmanın en kısa yoludur.

10 **YARGITAY 21. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2019 · E. 2018/6371 · K. 2019/4728

Yardım para ile sınırlı değildir; gündelik yaşamda ve hastalıkta gösterilen fiilî yardım da destek sayılır

Aynı kararda Daire, çocuğun ana ve babaya sağladığı desteğin nasıl ölçüleceğini açıklamıştır.

> *Çocuğun, anne - babasının desteği olabilmesi için öncelikle bakım gücünün bulunması gerekmektedir. Bakma para ve para ile ölçülebilecek bir kıymet olabileceği gibi bir hizmet ifası veyahut benzeri yardımlar şeklinde de olabilir. Gerçekten de çocuğun annesine - babasına gündelik yaşamında ya da her türlü hastalık ve sair sıkıntısında yardımcı olması maddi destek kapsamında değerlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Bu bölüm, maddedeki "birbirlerine yardım etmek" ifadesinin içeriğini doldurur. Yardım **parayla sınırlı değildir**: para ile ölçülebilecek bir değer olabileceği gibi, bir **hizmet ifası** ya da benzeri yardımlar biçiminde de gerçekleşebilir. Dairenin verdiği somut örnek çarpıcıdır: çocuğun ana ve babasına gündelik yaşamında ya da her türlü hastalık ve sıkıntısında yardımcı olması **maddî destek** kapsamındadır. Bunun pratik sonucu şudur: çocuğun geliri olmaması, ana ve babaya destek olmadığı anlamına gelmez. Aynı okuma, yardım nafakası ve mirasçılıktan çıkarma dosyalarında da kullanılabilir; bu maddedeki yükümlülük, cüzdanla değil **fiilî ilgiyle** ölçülür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin sarsılması.
- **TMK m. 185:** Evlilik birliğinden doğan yükümlülükler.
- **TMK m. 186:** Birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 321:** Çocuğun soyadı.
- **TMK m. 323:** Kişisel ilişki kurulması.
- **TMK m. 327:** Çocuğun bakım ve eğitim giderleri.
- **TMK m. 339:** Ana ve babanın velâyet kapsamındaki ödevleri.
- **TMK m. 364:** Nafaka yükümlüleri.
- **TMK m. 510:** Mirasçılıktan çıkarma sebepleri.
- **TMK m. 512:** Mirasçılıktan çıkarmada ispat yükü.

MADDE

323

C. Çocuk ile kişisel ilişki
I. Ana ve baba ile
1. Kural

KANUN METNİ

Ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 323, velâyet kendisinde olmayan ebeveynin çocukla ilişkisini güvenceye alır. Kural şudur: ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile **uygun kişisel ilişki** kurulmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak yalnız ebeveynin değil, **çocuğun da hakkıdır**: Anayasa'nın 41. maddesi her çocuğun, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğunu açıkça güvence altına alır.[1] Maddenin uygulamadaki ağırlık merkezi üç noktadadır: kişisel ilişkinin **somut ve infaza elverişli** biçimde düzenlenmesi, tamamen kaldırılmasının **son çare** olması[2] ve 2021 reformuyla kurulan yeni **yerine getirme ve yaptırım** sistemi.

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel ilişki	Velâyet dışı ebeveyn ile çocuk arasında görüşme, birlikte vakit geçirme ve iletişim.
Uygun kişisel ilişki	Süresi ve biçimi çocuğun üstün yararına göre belirlenen ilişki.
Yatılı kişisel ilişki	Çocuğun geceyi de ebeveynin yanında geçirdiği görüşme düzeni.
Teslim emri	Kişisel ilişki kararının yerine getirilmesi için müdürlükçe yükümlüye gönderilen emir.

1 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022.
2 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 323- Madde yürürlükteki Kanunda mevcut değildir; İsviçre Medenî Kanununun 273 üncü maddesinden alınmıştır. Maddede, ana ve babanın, velâyetleri altında bulunmayan veya kendilerine bırakılmayan çocuk ile uygun bir biçimde kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahip oldukları şeklindeki doğal ilke, açık bir Medenî Kanun hükmü olarak kaleme alınmıştır. Maddede, çocuğun ana ve babaya bırakılmamış olmasıyla kastedilen, esasen velâyet hakkı ana ve babadan alınmamakla (nezedilmemekle) birlikte, çocuğun başka bir kimsenin koruma (himaye) ve gözetimine bırakılmış olmasıdır ki, bu husus Kanunun 347 nci maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Diğer taraftan, bu madde, bir bakıma 182 nci maddede düzenlenen, boşanan eşlerden velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişki kurma hakkının da dayanağıdır. 182 nci madde hükmü ise, boşanma hâlinde, velâyet hakkının kullanılmasının hangi eşe bırakılacağının ve boşanan eşin (veya, çocuk vesayet altında ise, eşlerin) çocuk ile kişisel ilişki kurma hakkının nasıl kullanılacağının hâkim tarafından kararlaştırılmasına ilişkindir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 122-123*

Gerekçenin en önemli kelimesi "**doğal ilke**"dir. Kanun koyucu, ana ve babanın velâyeti kendisinde olmayan çocukla ilişki kurma hakkını kanunla **yaratmadığını**, zaten var olan doğal bir hakkı yazıya geçirdiğini söylemektedir. Bu nitelendirmenin pratik sonucu vardır: hak, bir lütuf değil; kural olarak tanınması, istisna olarak sınırlandırılması gereken bir haktır. Kişisel ilişkinin kaldırılması için yüksek bir eşik aranmasının (TMK m. 324) ve Anayasa Mahkemesinin bu alanda devlete **pozitif yükümlülükler** yüklemesinin arka planı budur.[3]

Gerekçenin ikinci katkısı **kapsamdadır.** "Kendisine bırakılmayan çocuk" ifadesi, velâyetin ana ve babadan alınmadığı ama çocuğun başka birinin korumasına ve gözetimine verildiği durumları anlatır. Gerekçe bunun TMK m. 347'de düzenlendiğini açıkça belirtir: çocuğun ana ve babanın yanından alınarak bir aileye veya kuruma yerleştirilmesi hâli. Dolayısıyla koruyucu aileye ya da kuruma yerleştirilen bir çocukla ana ve babanın kişisel ilişki hakkı da bu maddeye dayanır. Üçüncü katkı ise maddeyi boşanma hukukuna bağlar: bu madde, boşanmada velâyet kendisine verilmeyen eşin kişisel ilişki hakkının **dayanağıdır**; ilişkinin somut olarak nasıl kullanılacağını ise boşanmayı düzenleyen hüküm çerçevesinde hâkim belirler (TMK m. 182).

Gerekçenin açıkça belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun'da ana ve babanın velâyeti kendisinde olmayan çocukla ilişkisini genel olarak düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu; kişisel ilişki yalnızca boşanma ve ayrılık hükümleri çerçevesinde, hâkimin boşanma kararında yapacağı düzenlemeye bırakılmıştı. Bunun iki sonucu vardı. **Birincisi, hak genel bir dayanaktan yoksundu:** boşanma dışındaki durumlarda — örneğin çocuğun bir kuruma veya başka bir aileye yerleştirildiği hâllerde — kişisel ilişki için genel bir kanunî dayanak bulunmuyordu. **İkincisi, hakkın sınırları belirsizdi:** kişisel ilişkinin hangi hâllerde reddedilebile-

3 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022.

ceği veya kaldırılabileceği kanunda sayılmamıştı. Yeni Kanun bu iki boşluğu birlikte kapatmıştır: bu madde hakkı **genel olarak** tanımış, izleyen madde ise hakkın **sınırlarını** ve kaldırılma sebeplerini ayrıca düzenlemiştir (TMK m. 324).

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 323
Genel hüküm	Yoktu	Vardır
Dayanak	Yalnız boşanma hükümleri	Soybağının genel hükmü
Kapsam	Boşanmış eşler	Velâyeti olmayan ve çocuğu kendisine bırakılmayan ana ve baba
Kurum veya aileye yerleştirilen çocuk	Düzenlenmemişti	Kapsamdadır
Sınırlar	Kanunda sayılmamıştı	Ayrı maddede düzenlendi
Üçüncü kişilerle ilişki	Düzenlenmemişti	Olağanüstü durumlarda tanınır

Değişiklik durumu

Maddenin kendi metni 2002'den bu yana **hiç değiştirilmemiştir.** Ancak uygulamasını kökten değiştiren bir reform 2021'de yapılmıştır: 7343 sayılı Kanunla çocuk teslimi ve kişisel ilişki kararlarının yerine getirilmesi icra dairelerinden alınmış, bu iş için Adalet Bakanlığınca kurulan **adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri** görevlendirilmiştir. Yeni sistemde kararlar, psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı gibi uzmanlar eliyle ve çocuğun üstün yararı esas alınarak yerine getirilir. Aynı reformla kişisel ilişki kararına muhalefet eden kişiye **disiplin hapsi** öngörülmüş ve kişisel ilişki düzenlemesine uymayan velâyet sahibinin **velâyetinin değiştirilebileceği** kanuna açıkça yazılmıştır. Reformla İcra ve İflas Kanunu'ndaki çocuk teslimi ve kişisel ilişki ilamlarının icrasına ilişkin hükümler de (m. 25, 25/a) yürürlükten kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesinin 2022 yılında verdiği ihlal kararları, reformdan önceki dönemde yaşanan uygulama sorunlarını konu almakta ve reformun hedeflediği güvenceleri anayasal düzeyde teyit etmektedir.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; kişisel ilişki hakkı genel bir hükümle tanındı	4721 s. K.
24.11.2021	Kişisel ilişki kararlarının yerine getirilmesi icra dairelerinden alınarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine verildi; disiplin hapsi getirildi	7343 s. K. (5395 s. K. m. 41/A-41/F)
24.11.2021	Kişisel ilişki düzenlemesine uymayan velâyet sahibinin velâyetinin değiştirilebileceği hükmü eklendi	7343 s. K. m. 38 (TMK m. 324/3)

4 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022; AYM, *M.Ş.N. (2)* Başvurusu, B. No: 2018/27095, 04.07.2022.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Hak sahibi	Velâyeti kendisinde olmayan ana veya baba	TMK m. 323
Çocuğun hakkı	Ana ve babasıyla kişisel ilişki kurma ve sürdürme	Anayasa m. 41
Devletin yükümlülüğü	Bütünleşmeyi sağlayacak tedbirleri almak	AYM, M.Ş.N. (2), B. No: 2018/27095
Ölçü	Çocuğun üstün yararı	Yargıtay 2. HD, K. 2023/5620
Kaldırma eşiği	Amacına aykırı kullanım veya açık aykırılık	Yargıtay 2. HD, K. 2025/5503
Ara çözüm	Refakatçili ve yatısız görüşme	Yargıtay 2. HD, K. 2025/5503
Kademeli takvim	Geleceğe dönük kurulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/1842
Kesinleşme sonrası	Ayrıca düzenlenmelidir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/58
Değişiklik	Koşullar değişirse her zaman istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/1827
Yurt dışı çıkış	Diğer ebeveynin rızasına bağlanamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9980
Yerine getirme	Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü	5395 s. K. m. 41/A
Muhalefet	Üç günden on güne kadar disiplin hapsi	5395 s. K. m. 41/F

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da mevcut değildir** ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 273. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, maddenin ne getirdiğini üç adımda anlatır. **Birincisi, bir ilkeyi yazıya geçirir:** ana ve babanın, velâyetleri altında bulunmayan veya kendilerine bırakılmayan çocuk ile uygun bir biçimde kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahip oldukları "doğal ilke", açık bir Medenî Kanun hükmü olarak kaleme alınmıştır. **İkincisi, "bırakılmayan çocuk" ifadesini açıklar:** kastedilen, velâyetin ana ve babadan alınmamakla birlikte çocuğun başka bir kimsenin koruma ve gözetimine bırakılmış olmasıdır. Yani madde yalnız boşanmış ebeveynleri değil, çocuğun **bir kuruma veya üçüncü kişiye** yerleştirildiği hâlleri de kapsar. **Üçüncüsü, maddenin boşanmadaki yerini gösterir:** bu hüküm, boşanmada velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocukla kişisel ilişki kurma hakkının da **dayanağıdır**; boşanmada bu ilişkinin nasıl kullanılacağını ise hâkim ayrıca kararlaştırır (TMK m. 182). Tasarının 323. 1

maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Kişisel ilişki dosyalarında en sık yapılan hata, **hükmün infaz edilebilir biçimde kurulmasına dikkat etmemektir.** "Uygun görülecek zamanlarda görüşme" gibi soyut düzenlemeler uygulamada işe yaramaz; gün, saat, teslim yeri, bayram ve tatil düzeni açıkça yazılmalıdır. Aynı nedenle geleceğe dönük kademeli takvimler de bozulmaktadır; koşullar değiştiğinde düzenlemenin yenilenmesi zaten her zaman istenebilir.[5] İkinci uyarı **kaldırma talebine** ilişkindir: kişisel ilişkinin tamamen kaldırılması son çaredir; mahkeme önce refakatçili ve yatısız görüşme gibi ara çözümleri düşünmek zorundadır. Üçüncü uyarı **hükmün eksiksizliğine** ilişkindir: boşanma kararında kişisel ilişki yalnız dava süresince tedbiren kurulup kesinleşmeden sonrası için düzenlenmemişse bu bir bozma sebebidir.[6] Son olarak, kişisel ilişki kararı yerine getirilmiyorsa bugün başvurulacak yer icra dairesi değil, **adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüdür**.

II. Kişisel İlişki Hakkının Sahibi

- **Ebeveynin hakkı:** Velâyeti kendisinde olmayan ana veya baba (TMK m. 323).
- **Çocuğun hakkı:** Ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki (Anayasa m. 41).
- **Devletin yükümlülüğü:** Bütünleşmeyi sağlayacak tedbirleri almak.[7]
- **Bırakılmayan çocuk:** Kurum veya üçüncü kişi yanına yerleştirilen çocuk da kapsamdadır (TMK m. 347).
- **Boşanmada:** Hâkim kişisel ilişkiyi kendiliğinden düzenler (TMK m. 182).
- **Üçüncü kişiler:** Olağanüstü durumlarda ayrı hükümle (TMK m. 325).

III. Kişisel İlişkinin Düzenlenmesi

- **Ölçü:** Çocuğun üstün yararı.[8]
- **Somutluk:** Gün, saat, teslim yeri ve tatil düzeni açıkça yazılır.
- **Kademeli takvim:** Geleceğe dönük kurulamaz.[9]
- **Talep:** Talep aşılarak düzenleme yapılmaz.
- **Kesinleşme sonrası:** Ayrıca düzenlenmelidir.[10]
- **Fiilî durum:** Ebeveynin koşulları ve uzman raporları birlikte değerlendirilir.

5 Yargıtay 2. HD, 24.02.2025, E. 2023/7449, K. 2025/1842.
6 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/3128, K. 2024/58.
7 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022.
8 Yargıtay 2. HD, 23.11.2023, E. 2023/2034, K. 2023/5620.
9 Yargıtay 2. HD, 24.02.2025, E. 2023/7449, K. 2025/1842.
10 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/3128, K. 2024/58.

IV. Tipik Kişisel İlişki Düzeni

Dönem	Uygulamada sık görülen düzenleme	Not
Hafta sonu	Ayın belirli hafta sonları, cumartesi sabahından pazar akşamına	Küçük yaşta yatısız başlayabilir
Dinî bayramlar	Bayramların belirli günleri, dönüşümlü	Yıllara göre dönüşüm açıkça yazılmalı
Yarıyıl tatili	Tatilin bir bölümü	Okul takvimine göre
Yaz tatili	Belirli bir dönem, çoğunlukla birkaç hafta	Yatılı düzenlemenin yoğunlaştığı dönem
Özel günler	Doğum günü, babalar günü, anneler günü	Saat aralığıyla yazılmalı
Çocuğun yaşı	Çok küçük çocukta kısa ve sık görüşme	Uzman görüşüyle belirlenir

V. Sınırlandırma ve Kaldırma

- **Eşik:** Amacına aykırı kullanım veya çocuğun yüksek yararına açık aykırılık.[11]
- **Ara çözümler:** Refakatçili, yatısız, uzman gözetiminde görüşme.
- **İspat:** Olumsuz etkinin kanıtlanması gerekir.[12]
- **Kesin hüküm:** Kişisel ilişki ilamları kesin hüküm oluşturmaz.
- **Kaldırma sebepleri:** Ayrı bir maddede sayılmıştır (TMK m. 324).
- **Sınır:** Yurt dışı çıkışı diğer ebeveynin rızasına bağlanamaz.[13]

VI. Kararın Yerine Getirilmesi

- **Görevli birim:** Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü (5395 s. K. m. 41/A).
- **Yetkili yer:** Çocuğun yerleşim yeri müdürlüğü.
- **Yöntem:** Psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı gibi uzmanlar eliyle.
- **Bildirim:** Hak sahibi teslimden en az kırk sekiz saat önce bildirir (m. 41/C).
- **Teslim emri:** Yükümlü uymazsa müdürlükçe gönderilir.
- **Şikâyet:** Müdürlük işlemlerine bir hafta içinde aile mahkemesine.

VII. Yaptırımlar

- **Disiplin hapsi:** Teslim emrine aykırılıkta üç günden on güne kadar (m. 41/F).
- **Çocuğu geri getirmeme:** Hak sahibi için üç aya kadar disiplin hapsi.

11 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.
12 Yargıtay 2. HD, 13.04.2023, E. 2023/1593, K. 2023/1827.
13 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.

- **Şikâyet süresi:** Bir ay.
- **Velâyetin değiştirilmesi:** Kişisel ilişkiye uymamak velâyet değişikliği sebebi olabilir (TMK m. 324).
- **Danışmanlık tedbiri:** Aile mahkemesince uygulanabilir.
- **Bireysel başvuru:** Kararın yerine getirilmemesi hak ihlali sayılabilir.[14]

UYGULAMA NOTU

Kişisel ilişki dosyasında işler üç aşamada yürür ve her aşamanın kendine özgü bir riski vardır. **Birinci aşama, düzenlemenin kurulmasıdır.** Boşanma davası açılır açılmaz kişisel ilişki için **tedbir talebinde** bulunulmalıdır; esas hüküm beklenirse ebeveyn aylarca çocukla görüşemeyebilir. Talep somut kurulmalıdır: hangi hafta sonları, saat kaçta, nereden alınıp nereye teslim edileceği, bayramların ve tatillerin nasıl bölüşüleceği. Çocuk küçükse uzman görüşüne dayanarak kısa ve sık görüşmeyle başlayan bir düzen istenmelidir; ancak geleceğe dönük "şu yaşa gelince yatılıya geçsin" takvimleri kurulmamalıdır, bunlar bozulmaktadır. Hüküm kurulduğunda **kesinleşmeden sonrası için de** kişisel ilişkinin düzenlenip düzenlenmediği kontrol edilmelidir. **İkinci aşama, düzenlemenin yaşatılmasıdır.** Kişisel ilişki kararları kesin hüküm oluşturmaz; koşullar değiştikçe genişletilmesi veya daraltılması istenebilir. Ancak daraltma için mevcut düzenin çocuğa zarar verdiğinin **kanıtlanması** gerekir; tamamen kaldırma ise son çaredir. **Üçüncü aşama, kararın yerine getirilmesidir.** Karşı taraf çocuğu getirmiyorsa **adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne** başvurulmalıdır. Müdürlük önce karşı tarafla irtibat kurar, sonuç alamazsa **teslim emri** gönderir. Teslim emrinden sonra her görüşmeden **en az kırk sekiz saat önce** müdürlüğe bildirimde bulunulması gerekir; bu ihmal edilirse veya art arda iki kez ya da bir yılda üç kez gelinmezse dosya işlemden kaldırılır. Teslim emrine rağmen çocuk getirilmezse **bir ay içinde** aile mahkemesine şikâyette bulunun; karşı taraf üç günden on güne kadar disiplin hapsiyle cezalandırılabilir. Aynı ihlal süregelirse, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla **velâyetin değiştirilmesi** de gündeme gelir. Bütün bu yollar tükendiği hâlde kişisel ilişki sağlanamıyorsa, devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine **bireysel başvuru** yapılabilir.[15]

14 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022.
15 AYM, *Bahadır Üney ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2018/4453, 10.03.2022.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ**
M.Ş.N. (2) Başvurusu · B. No: 2018/27095 · 04.07.2022

Kişisel ilişki, Anayasa'nın güvencesi altındadır; devlet ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesini sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür

Başvurucu ebeveyn, mahkeme kararlarına rağmen çocuğuyla kişisel ilişki kurulamadığını ve bunu sağlayacak caydırıcı önlemlerin alınmadığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

> *Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kişisel ilişkinin **anayasal zeminini** gösterir. Anayasa'nın 41. maddesi, her çocuğun, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça **ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına** sahip olduğunu açıkça yazar. Dolayısıyla kişisel ilişki yalnız ebeveynin değil, **çocuğun da hakkıdır.** Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması için tedbir alınmasını isteme hakkını ve kamu makamlarının bu tedbirleri alma yükümlülüğünü içerir. Mahkeme, somut olayda kararların yerine getirilmemesini ve caydırıcı önlem alınmamasını aile hayatına saygı hakkının ihlali saymış ve başvurucuya **manevî tazminat** ödenmesine hükmetmiştir. Kişisel ilişki kararı yerine getirilmiyorsa bu kararın bilinmesi, yerel yollar tükendiğinde bireysel başvuru imkânını da gösterir.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ**
M.Ş.N. (2) Başvurusu · B. No: 2018/27095 · 04.07.2022

Kamu makamları en üstün gayreti göstermelidir; ancak zorlayıcı tedbirler çocuğun üstün yararıyla sınırlıdır

Aynı kararda Anayasa Mahkemesi, kişisel ilişkinin sağlanması için devletin ne kadar ileri gidebileceğinin sınırını da çizmiştir.

> *Kamusal makamlar söz konusu aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır. Anne veya baba ile iletişimin bu menfaatleri tehlikeye soktuğunun tespiti hâlinde de kamusal makamların söz konusu menfaatler arasında adil bir denge tesis etme yükümlülükleri bulunmaktadır...*

DEĞERLENDİRME Bu paragraf, uygulamadaki en zor dengeyi kurar. Bir yanda kamu makamlarından **en üstün gayreti** göstermeleri beklenir; öte yanda zorlayıcı

tedbirlere başvurma yükümlülüğü, **tüm tarafların menfaati ve özellikle çocuğun üstün yararı** karşısında sınırlıdır. Ebeveynle iletişimin çocuğun menfaatlerini tehlikeye soktuğu tespit edilirse, makamların bu menfaatler arasında **adil bir denge** kurması gerekir. Pratik sonucu şudur: "karar var, çocuğu zorla getirin" talebi her durumda kabul edilmez; çocuğun görüşmeye ciddi biçimde direndiği dosyalarda önce uzman desteği, danışmanlık ve kademeli yaklaşım gibi yumuşak araçlar devreye girer. Buna karşılık bu araçların hiç denenmemesi de ihlal sonucunu doğurabilir.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Bahadır Üney ve diğerleri Başvurusu · B. No: 2018/4453 · 10.03.2022

Kişisel ilişki uyuşmazlıklarında süratli karar kadar, ilgililerin görüşlerini sunabildiği adil bir süreç de zorunludur

Velâyet dışı ebeveyn, çocukla kişisel ilişkinin geç tesis edildiğini ve yargılamanın sürüncemede bırakıldığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

> *Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında yargısal işlemlerin süratle yerine getirilmesi kadar ilgili kişilerin görüşlerini sunabildikleri adil bir süreç sağlanması da elzemdir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi bu dosyada aile hayatına saygı hakkının **oybirliğiyle ihlal edildiğine** karar vermiş ve manevî tazminata hükmetmiştir. Kararın uygulamaya dönük mesajı açıktır: kişisel ilişki ve velâyet davalarında **zaman, çocuğun aleyhine işler.** Aylarca süren bir yargılama boyunca kişisel ilişki kurulmazsa, ebeveyn ile çocuk arasındaki bağ fiilen kopabilir ve dava sonunda verilecek karar bu kaybı telafi edemez. Mahkeme ayrıca dava sürerken verilen **tedbir kararlarının**, değişen koşullara ve çocuğun üstün yararına göre kaldırılıp değiştirilebileceğini belirtmiştir. Boşanma davası açılır açılmaz kişisel ilişki için **tedbir talebinde bulunulmalıdır**; esas hüküm beklenmemelidir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2025 · E. 2025/2649 · K. 2025/5503

Ebeveyn, hakkını amacına aykırı kullanmadıkça veya çocuğun yüksek yararına açıkça aykırı düşmedikçe kişisel ilişkiden yoksun bırakılamaz

Velâyeti anneye bırakılan çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılması istendi. İlk derece mahkemesi kişisel ilişkiyi tümüyle kaldırmıştır; bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir.

> *Ana veya baba, amacına aykırı kullanmadıkça veya çocuğun yüksek yararına açıkça aykırı düşmedikçe çocukla kişisel ilişki hakkından yoksun bırakılamaz. Somut olayda, babanın, velâyeti kendisine bırakılmayan çocuğu ile kişisel ilişki hakkının tamamen kaldırılması ortak çocuğun yüksek yararına olmayıp, babayı bu haktan yoksun kılmakta doğru değildir. O halde, velayeti anneye bırakılan ortak çocuk ile baba arasında refakatçi eşliğinde ve yatısız olacak şekilde uygun kişisel ilişki tesisi de düşünülerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde*

kişisel ilişkinin tümden kaldırılması şeklinde karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, kişisel ilişkinin **tamamen kaldırılmasının son çare** olduğunu gösterir. Daire iki eşik koyar: ebeveyn hakkını **amacına aykırı** kullanıyor olmalı ya da ilişki çocuğun yüksek yararına **açıkça** aykırı olmalıdır. Bu eşik aşılmadıkça mahkeme, kaldırma yerine **ara çözümleri** düşünmek zorundadır. Kararda sayılan ara çözümler somuttur: **refakatçi eşliğinde** ve **yatısız** kişisel ilişki. Diğer ara çözümler de aynı mantıkla kullanılabilir: görüşmenin sosyal hizmet merkezinde ya da uzman gözetiminde yapılması, sürenin kısaltılması, yatılı görüşmenin kaldırılıp gündüz görüşmesine dönülmesi. Kişisel ilişkinin kaldırılmasını isteyen taraf, bu ara çözümlerin de neden yetmediğini ayrıca göstermelidir (TMK m. 324).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2025 · E. 2025/2649 · K. 2025/5503

Velâyetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işidir; bölge adliye mahkemesinin kararı kesindir ve temyiz edilemez

Aynı dosyada baba, reddedilen velâyetin değiştirilmesi talebi yönünden de temyiz yoluna başvurmuştur.

> *Velâyetin değiştirilmesine ilişkin dava 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 382 nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin (13) üncü alt bendi uyarınca çekişmesiz yargı işidir. Bölge Adliye Mahkemelerince çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar kesin nitelikte olup 6100 sayılı Kanun'un 362 nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca kesin nitelikte olup temyiz edilemez. Bu durumda, davacı- davalı babanın reddedilen velâyetin değiştirilmesi davasına yönelik temyiz dilekçesinin reddine karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu usul kuralı, kişisel ilişki ile velâyet taleplerinin birlikte yürüdüğü dosyalarda **stratejiyi doğrudan etkiler.** Velâyetin değiştirilmesi, HMK'da çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmıştır; bölge adliye mahkemelerinin çekişmesiz yargı işlerinde verdiği kararlar ise **kesindir** ve Yargıtay'a taşınamaz. Aynı dosyada kişisel ilişkinin kaldırılmasına yönelik talep ise temyiz incelemesinden geçmiştir. Pratik sonucu şudur: velâyet değişikliği talebinde **istinaf aşaması son aşamadır**; deliller ve uzman raporu itirazları ilk derece ve istinaf aşamasında eksiksiz sunulmalıdır. Kararda ayrıca velâyet ve kişisel ilişki davalarının **öncelikli ve ivedi** görülmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.02.2025 · E. 2023/7449 · K. 2025/1842

Geleceğe dönük kademeli kişisel ilişki takvimi kurulamaz; talep aşılarak telefonla görüşme düzenlemesi de yapılamaz

İlk derece mahkemesi, çocuğun üç yaşını doldurmadan önceki ve sonraki dönem için ayrı ayrı kişisel ilişki düzenleyerek kademeli bir takvim kurmuş; ayrıca babanın talebi olmamasına rağmen telefonla görüşme şeklinde kişisel ilişki öngörmüştü.

> *Değişen koşullara göre, çocuğun yaşı, eğitim ve sağlık durumları gözetilerek kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi ileriki yıllarda her zaman istenebilir. Kişisel ilişki kurulmasına yönelik hüküm kurulurken, gelecek yıllardaki koşullar önceden bilinemeyeceğinden, şimdiden ortak çocuk ile baba arasında kademeli bir şekilde kişisel ilişki kurulması doğru olmadığı gibi, babanın, çocukla telefonla görüşme şeklinde kişisel ilişki kurulması talebi olmamasına rağmen, talep aşılarak, anneye külfet yükleyecek ve infaza elverişsiz olacak şekilde telefonla görüşme şeklinde kişisel ilişki düzenlemesi de doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, uygulamada çok sık yapılan bir hükmü bozar. Mahkemeler çoğu zaman "çocuk üç yaşına kadar gündüz, üç yaşından sonra yatılı" gibi **geleceğe dönük kademeli takvimler** kurar. Daire bunu kabul etmez: **gelecek yıllardaki koşullar önceden bilinemez**; çocuğun yaşı, eğitimi ve sağlık durumu değiştikçe kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi zaten **her zaman istenebilir.** İkinci ders **taleple bağlılıktır:** babanın telefonla görüşme talebi yokken bu yönde düzenleme yapılması hem talep aşımıdır hem de anneye külfet yükleyen, **infaza elverişsiz** bir hükümdür. Dilekçede kişisel ilişkinin günü, saati, yeri ve teslim biçimi açıkça yazılmalıdır; hüküm ne kadar somutsa infazı o kadar kolaydır.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
09.01.2024 · E. 2023/3128 · K. 2024/58

Kişisel ilişki yalnızca dava süresince tedbiren kurulamaz; boşanma kararının kesinleşmesinden sonrası için de düzenlenmelidir

Boşanma kararıyla çocukların velâyeti anneye verilmiş, baba ile çocuklar arasında ise yalnızca dava süresince geçerli olacak şekilde tedbiren kişisel ilişki kurulmuştu.

> *Velâyeti anneye verilen ortak çocuklar ile baba arasında boşanma kararının kesinleşmesinden sonra da geçerli olacak şekilde kişisel ilişki kurulmamış olması çocukların üstün yararına uygun görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, hükümde sık görülen bir **boşluğu** yakalar. Boşanmada velâyet bir ebeveyne verildiğinde, hâkim diğer ebeveyn ile çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi **kendiliğinden** düzenlemek zorundadır (TMK m. 182); bu, taraf talebine bağlı olmayan, kamu düzenine ilişkin bir görevdir. Yalnızca dava süresince geçerli bir tedbir kurup kesinleşmeden sonrası için hüküm kurmamak, çocuğu karar kesinleştiği anda **kişisel ilişkisiz** bırakır. Boşanma kararının hüküm fıkrası kontrol edilmelidir: kişisel ilişki "dava süresince" değil, **kesinleşmeden sonrası için de**

düzenlenmiş olmalıdır. Düzenlenmemişse istinaf dilekçesinde bu eksiklik ayrı bir başlık olarak ileri sürülmelidir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2023 · E. 2023/2034 · K. 2023/5620

Ebeveynin tutuklu olması ve sosyal inceleme raporları dikkate alınmadan yatılı kişisel ilişki kurulamaz

İlk derece mahkemesi, baba ile çocuk arasında hafta sonları, bayramlar, babalar günü, doğum günleri ve tatiller için ayrıntılı bir yatılı kişisel ilişki takvimi kurmuştur. Oysa baba o sırada cezaevinde tutukluydu.

> *Kişisel ilişki düzenlemesinde esas olan çocuğun üstün yararı olduğundan, hüküm kurulurken; dosya kapsamı, davalı-davacı babanın hali hazırda cezaevinde tutuklu olarak bulunması ve dosyada bulunan uzman bilirkişiler tarafından düzenlenmiş sosyal inceleme raporları da dikkate alınarak kişisel ilişki yönünden karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kişisel ilişki tesis edilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kişisel ilişki düzenlemesi, **kâğıt üzerinde uygulanabilir** olmakla kalmamalı, **gerçek hayatta da** uygulanabilmelidir. Tutuklu bir ebeveyn için hafta sonu yatılı görüşme öngören bir hüküm ne infaz edilebilir ne de çocuğun yararına uygundur. Daire iki unsurun birlikte değerlendirilmesini ister: ebeveynin **fiilî durumu** ve **uzman bilirkişilerin sosyal inceleme raporları.** Uygulamadaki karşılığı şudur: kişisel ilişkinin biçimi — yatılı mı, gündüz mü, refakatçili mi, cezaevinde mi — somut duruma göre belirlenir; standart bir takvim her dosyaya uymaz. Karşı tarafın durumunda böyle bir özellik varsa (tutukluluk, bağımlılık, uzun süreli yurt dışı ikameti gibi) bu, dilekçede ve uzman incelemesinde açıkça ortaya konulmalıdır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2023 · E. 2023/1593 · K. 2023/1827

Kişisel ilişkiye dair ilamlar kesin hüküm oluşturmaz; ancak sınırlandırma için olumsuz etkinin kanıtlanması gerekir

Anne, boşanma kararıyla kurulan yatılı kişisel ilişkinin sınırlandırılarak yeniden düzenlenmesini istemiştir; ilk derece mahkemesi talebi kabul etmiştir.

> *Kişisel ilişkiye dair ilâmların kesin hüküm teşkil etmeyip koşulların değişmesi halinde her zaman davaya konu edilebileceği de dikkate alındığında, boşanma kararıyla kurulan kişisel ilişkinin sınırlandırılarak yeniden düzenlenmesinin çocuğun üstün yararına uygun olmaması nedeniyle davacı-davalı annenin davasının reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru bulunmamış, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki yönlü bir kural koyar. **Birincisi esnekliktir:** kişisel ilişki hükümleri kesin hüküm oluşturmaz; koşullar değiştikçe her zaman yeniden dava konusu yapılabilir. **İkincisi ispattır:** bu esneklik, mevcut düzenin gerekçesiz

değiştirilebileceği anlamına gelmez. Yatılı kişisel ilişkinin sınırlandırılabilmesi için, mevcut düzenlemenin çocuğun **bedensel, ruhsal ve kişisel gelişimini olumsuz etkilediğinin kanıtlanması** gerekir. Somut olayda uzman raporları, tanık beyanları ve dosya kapsamı böyle bir olumsuz etkiyi ortaya koymadığı için sınırlandırma kararı bozulmuştur. Kişisel ilişkinin daraltılması isteniyorsa "çocuk huzursuz dönüyor" demek yetmez; bu durum uzman raporuyla somutlaştırılmalıdır.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980

Çocukların yurt dışına çıkışı, kişisel ilişki günleri gerekçesiyle velâyet dışı ebeveynin rızasına bağlanamaz

Baba, kendisiyle çocuklar arasında düzenlenen kişisel ilişki günlerinde çocukların anneyle yurt dışına çıkışının kendi muvafakatine bağlanmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi kabul etti, bölge adliye mahkemesi istinafı esastan reddetmiştir.

> *Velâyeti annede olan çocukların yurt dışına çıkışının babanın rızasına bağlı kılınmasının ve babanın muvafakat vermemesinin, annenin ve çocukların seyahat özgürlüğünün kısıtlanması ve annenin velâyet hakkını kullanamaması neticesini doğuracağı gibi davacı babanın bu yönde hakimin müdahalesini isteyerek talepte bulunmasında hukuki yararının da bulunmadığı açıktır.*

DEĞERLENDİRME Bu güncel karar, kişisel ilişki hakkının **sınırını** çizer. Kişisel ilişki hakkı, velâyet sahibinin velâyeti kullanmasını ve çocukların **seyahat özgürlüğünü** önceden kısıtlayan bir veto hakkına dönüştürülemez. Daire bu tür bir talepte **hukukî yarar bulunmadığını** ve davanın usulden reddedilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Gerekçe de açıktır: kişisel ilişkiye engel olan davranışların yaptırımı kanunda zaten düzenlenmiştir. Kişisel ilişki günü yurt dışına götürülen çocuk için yapılacak şey, ileriye dönük bir yasak istemek değil, o günkü ihlale karşı **kanundaki yaptırım yollarını** işletmektir: yerine getirme başvurusu, disiplin hapsi şikâyeti ve gerekirse velâyetin değiştirilmesi.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980

Kişisel ilişki kararına muhalefet, şikâyet üzerine üç günden on güne kadar disiplin hapsi gerektirir; velâyet de değiştirilebilir

Aynı kararda Daire, kişisel ilişkiye engel olan velâyet sahibi ebeveyne karşı kanunda öngörülen yaptırımları sıralamıştır.

> *Yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (5395 sayılı Kanun)'na "Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet" başlıklı 41/F maddesi eklenmiştir. Bu madde ile, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâm veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet edilmesi halinde şikayet üzerine uygulanacak yaptırım düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 2021 reformunun kişisel ilişkiye getirdiği **yaptırım sistemini** özetler. 7343 sayılı Kanunla Çocuk Koruma Kanunu'na eklenen hükme göre, kişisel ilişki kararının yerine getirilmesine ilişkin **teslim emrine aykırı hareket eden** ya da emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyen kişi, **bir ay içinde** yapılacak şikâyet üzerine **üç günden on güne kadar disiplin hapsi** ile cezalandırılır; çocuk teslimi kararlarında bu süre **üç aya kadar** çıkar. Kural iki yönlüdür: kişisel ilişki için çocuğu teslim alan ebeveyn de, süre bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmezse şikâyet üzerine **üç aya kadar disiplin hapsiyle** cezalandırılır. Şikâyete, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesi bakar; şikâyetten vazgeçilirse ceza düşer. Buna ek olarak, velâyet kendisine bırakılan ebeveyn kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla **velâyet değiştirilebilir** ve bu husus kişisel ilişki kararında taraflara **ihtar edilir** (TMK m. 324). Kişisel ilişki kararının hüküm fıkrasında bu ihtarın bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyet ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 183:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 321:** Çocuğun soyadı.
- **TMK m. 322:** Karşılıklı yükümlülükler.
- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları.
- **TMK m. 325:** Üçüncü kişilerle kişisel ilişki.
- **TMK m. 326:** Kişisel ilişkide yetkili mahkeme.
- **TMK m. 336:** Velâyetin kullanılması.
- **TMK m. 337:** Ana ve baba evli değilse velâyet.
- **TMK m. 347:** Çocukların aileye veya kuruma yerleştirilmesi.

MADDE

324

C. Çocuk ile kişisel ilişki
I. Ana ve baba ile
2. Sınırları

KANUN METNİ

(1) Ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür.

(2) Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

(3) (Ek üçüncü fıkra:24/11/2021-7343/38 md.) Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir. Bu husus kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara ihtar edilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 324, kişisel ilişki hakkının sınırlarını üç fıkrada çizer. **Birinci fıkra bir yükümlülük koyar:** ana ve babadan her biri, diğerinin çocukla kişisel ilişkisini zedelemekten ve çocuğun eğitilmesini ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmak zorundadır. **İkinci fıkra kaldırma sebeplerini sayar:** çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi, hakkın bu yükümlülüğe aykırı kullanılması, ebeveynin çocukla ciddi olarak ilgilenmemesi ve diğer önemli sebepler varsa kişisel ilişki reddedilebilir veya kaldırılabilir. **Üçüncü fıkra 2021'de eklenmiştir:** velâyet sahibi kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velâyet değiştirilebilir ve bu husus kararda taraflara ihtar edilir. Uygulamadaki ana kural şudur: kaldırma **son çaredir** ve

1 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.

ancak hak amacına aykırı kullanılıyorsa veya çocuğun yüksek yararına açıkça aykırıysa mümkündür.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Zedelememe yükümlülüğü	Her iki ebeveynin, diğerinin çocukla ilişkisine engel olmama ödevi.
Reddetme	Kişisel ilişki talebinin baştan kabul edilmemesi.
Kaldırma	Kurulmuş kişisel ilişkinin ebeveynden alınması.
İhtar	Kişisel ilişkiye uyulmazsa velâyetin değişebileceğinin kararda taraflara bildirilmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 324- Yürürlükteki Kanunda bulunmayan ve İsviçre Medenî Kanununun 274 üncü maddesinin ilk iki fıkrasını örnek alan bu maddede, ana ve babanın çocuk ile bir önceki madde gereğince kurabilecekleri kişisel ilişkilerinin sınırları belirlenmiştir. Birinci fıkraya göre, ana ve babadan her biri çocuğun diğeri ile kişisel ilişkisini zedelemekten ve çocuğun eğitilmesini ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmak zorundadır. İkinci fıkrada ise, ana ve babanın çocuk ile kişisel ilişki kurma taleplerinin reddedilebileceği veya bu hakkın ellerinden alınabileceği hâller sayılmaktadır. Buna göre, kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi, ana ve babanın bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanmaları veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmemeleri yahut başka önemli sebeplerin varlığı hâlinde, kişisel ilişki kurma talebi reddedilebilir ya da kişisel ilişki kurma hakkı ana ve babadan alınabilir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 123*

Gerekçenin ilk cümlesi maddenin yerini gösterir: bu hüküm, bir önceki maddeyle tanınan kişisel ilişki hakkının **sınırlarıdır.** Yani iki madde birlikte okunur: hak kuraldır (TMK m. 323), sınırlar istisnadır. Bu okuma, kaldırma sebeplerinin **dar yorumlanması** gerektiği sonucunu doğurur ve "kaldırma son çaredir" yaklaşımının dayanağıdır.[2] Gerekçenin ikinci önemli yanı, birinci fıkradaki yükümlülüğün **iki yönlü** olmasıdır: yalnızca velâyet sahibi değil, velâyeti olmayan ebeveyn de yükümlüdür. Velâyet sahibi diğer ebeveynin kişisel ilişkisini zedelememeli; velâyeti olmayan ebeveyn ise çocuğun eğitimini ve yetiştirilmesini engellememelidir. Bu ikinci yön uygulamada gözden kaçar: kişisel ilişki günlerinde çocuğu velâyet sahibine karşı yönlendiren, okul düzenini bozan ya da tedavisini aksatan ebeveyn de bu fıkrayı ihlal eder ve ikinci fıkra gereği hakkı kısıtlanabilir.

Gerekçenin kullandığı fiiller de dikkat çekicidir: kişisel ilişki talebi "**reddedilebilir**", hak "**alınabilir**". Kanun koyucu bu hâllerde zorunlu bir sonuç öngörmemiş, hâkime

2 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.

takdir yetkisi tanımıştır. Takdir ise çocuğun üstün yararı ve ölçülülük ilkesiyle kullanılır; bu nedenle kaldırmadan önce refakatçili veya yatısız görüşme gibi daha hafif tedbirlerin değerlendirilmesi gerekir.[3] Maddenin üçüncü fıkrası ise 2021'de eklendiği için Tasarı gerekçesinde yer almaz.

Gerekçenin açıkça belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun kişisel ilişki hakkını genel bir hükümle tanımadığı için, bu hakkın sınırlarını da genel olarak düzenlememişti; kişisel ilişkinin hangi hâllerde reddedilebileceği veya kaldırılabileceği kanunda sayılmamış, mesele hâkimin boşanma kararındaki takdirine bırakılmıştı. Yeni Kanun iki şeyi birlikte yapmıştır. **Birincisi, ölçütleri kanuna yazmıştır:** çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi, hakkın aykırı kullanılması, çocukla ciddi olarak ilgilenmeme ve diğer önemli sebepler. **İkincisi, yükümlülüğü karşılıklı kılmıştır:** her iki ebeveyne de diğerinin ilişkisini zedelememe ödevi yüklenmiştir. 2021'de bu yapıya bir üçüncü unsur eklenmiş ve velâyet sahibinin kişisel ilişkiye uymamasının doğrudan bir **velâyet** sonucu doğurabileceği kanuna yazılmıştır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 324
Zedelememe yükümlülüğü	Kanunda yoktu	Her iki ebeveyn için vardır
Kaldırma sebepleri	Sayılmamıştı	Dört hâl sayılmıştır
Hâkimin takdiri	Genel takdir	Sebeplere bağlı takdir
Velâyet sahibinin ihlali	Özel yaptırım yoktu	Velâyet değiştirilebilir (2021)
İhtar	Yoktu	Kararda yapılır (2021)
Yerine getirme	İcra dairesi	Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü (2021)

Değişiklik durumu

Maddenin ilk iki fıkrası 2002'den bu yana değişmemiştir. **Üçüncü fıkra**, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kararlarının yerine getirilmesini baştan düzenleyen 2021 reformunun parçası olarak eklenmiştir. Aynı reformla kararların yerine getirilmesi icra dairelerinden alınarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine verilmiş ve teslim emrine aykırı davranana şikâyet üzerine disiplin hapsi öngörülmüştür (TMK m. 323). Üçüncü fıkranın getirdiği yenilik, velâyet sahibinin kişisel ilişkiyi engellemesini **velâyet hukukuna bağlamasıdır**: daha önce bu engelleme, ancak genel olarak "durumun değişmesi" kapsamında değerlendirilebiliyordu (TMK m. 183). Bugün ise kanun, bu davranışın velâyet değişikliğine yol açabileceğini açıkça söylemekte ve bunun kişisel ilişki kararında önceden **ihtar edilmesini** istemektedir. Uygulamada bu ihtarın hüküm fıkrasına yazılıp yazılmadığını kontrol etmek, iki taraf için de önemlidir.[4]

3 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.
4 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.
24.11.2021	Üçüncü fıkra eklendi: kişisel ilişki düzenlemesine uymayan velâyet sahibinin velâyeti değiştirilebilir, bu husus kararda ihtar edilir	7343 s. K. m. 38

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlülük	Diğerinin kişisel ilişkisini zedelememek	TMK m. 324/1
Kaldırma sebepleri	Huzurun tehlikesi, aykırı kullanım, ilgisizlik, önemli sebep	TMK m. 324/2
Kaldırma eşiği	Amacına aykırı kullanım veya açık aykırılık	Yargıtay 2. HD, K. 2025/5503
Cezaevindeki ebeveyn	Kural olarak engel değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2021/706
İspat	İddianame yetmez, uzman raporu gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2021/9653
Sınırlandırma	Şartları kanıtlanmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2023/1386
Çocuğun görüşü	Üstün yararına aykırı olmamak kaydıyla	Yargıtay 2. HD, K. 2023/1386
Alt sınır	Analık veya babalık duygularını tatmine elverişli	Yargıtay 2. HD, K. 2024/4445
Üst sınır	Çocuğun yaşına uygun süre	Yargıtay 2. HD, K. 2023/3019
Velâyet değişikliği	Kişisel ilişkiye uymayan velâyet sahibi için	TMK m. 324/3
İhtar	Kişisel ilişki kararında yapılır	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9980
Yurt dışı	Velâyet sahibinin yetkisidir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2329

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da bulunmayan** ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 274. maddesinin ilk iki fıkrasını örnek alan bir düzenlemedir ve bir önceki maddeyle tanınan kişisel ilişkinin **sınırlarını** belirler. Gerekçe iki fıkrayı ayrı ayrı açıklar. **Birinci fıkraya göre** ana ve babadan her biri çocuğun diğeri ile kişisel ilişkisini zedelemekten ve çocuğun eğitilmesini ve yetiştirilmesini engellemekten **kaçınmak zorundadır**. **İkinci fıkrada** ise kişisel 1

ilişki kurma taleplerinin **reddedilebileceği** veya bu hakkın **ellerinden alınabileceği** hâller sayılmaktadır. Gerekçenin kullandığı "reddedilebilir" ve "alınabilir" ifadeleri, hâkime bir **takdir** alanı bırakıldığını gösterir; kanun bu hâllerde kişisel ilişkinin zorunlu olarak kaldırılacağını söylemez. Üçüncü fıkra ise 2002 metninde yoktu; 2021'de 7343 sayılı Kanunla eklenmiştir ve bu nedenle Tasarı gerekçesinde yer almaz. Tasarının 324. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **kaldırma talebini bir suçlamaya dayandırmaktır.** Bir şikâyet dilekçesi veya iddianame, kişisel ilişkinin kaldırılması için yeterli değildir; ceza mahkemesinin **mahkûmiyet hükmü** hukuk hâkimini bağlar, iddianame bağlamaz. Mahkemenin yapması gereken, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bilirkişi heyetinden rapor almak ve bütün delilleri birlikte değerlendirmektir.[5] İkinci uyarı **ara çözümlere** ilişkindir: kaldırma son çaredir; mahkeme önce refakatçili ve yatısız görüşme gibi seçenekleri değerlendirmek zorundadır. Üçüncü uyarı **cezaevindeki ebeveyne** ilişkindir: tutuklu veya hükümlü olmak kural olarak kişisel ilişkiye engel değildir; ilişki infaz mevzuatındaki görüş imkânları ölçüsünde kurulur.[6] Son olarak, kişisel ilişkiye uymamanın velâyet sahibi bakımından artık açık bir yaptırımı vardır: **velâyet değiştirilebilir.**

II. Birinci Fıkra: Zedelememe Yükümlülüğü

- **Kapsam:** Her iki ebeveyn için geçerlidir (TMK m. 324/1).
- **Velâyet sahibi için:** Diğer ebeveynle ilişkiyi engellememek.
- **Velâyet dışı ebeveyn için:** Çocuğun eğitimini ve yetiştirilmesini engellememek.
- **Tipik ihlaller:** Çocuğu teslim etmemek, görüşme günü şehir dışına götürmek, çocuğu diğer ebeveyne karşı kışkırtmak.
- **Sınır:** Velâyet sahibinin yurt dışına götürme yetkisi velâyetin sonucudur.[7]
- **Yaptırım:** Velâyet değişikliği ve disiplin hapsi.[8]

5 Yargıtay 2. HD, 16.12.2021, E. 2021/9465, K. 2021/9653.
6 Yargıtay 2. HD, 28.01.2021, E. 2021/180, K. 2021/706.
7 Yargıtay 2. HD, 10.05.2023, E. 2023/694, K. 2023/2329.
8 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.

III. İkinci Fıkra: Kaldırma Sebepleri

Sebep	Açıklama	Uygulamadaki örnek
Çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi	Kişisel ilişki çocuğun bedensel veya ruhsal gelişimini tehdit ediyorsa	Uzman raporuyla tespit edilen ağır zarar
Yükümlülüğe aykırı kullanım	Hak, diğer ebeveynin ilişkisini veya çocuğun eğitimini zedeleyecek biçimde kullanılıyorsa	Çocuğu diğer ebeveyne karşı yönlendirme
Ciddi olarak ilgilenmeme	Ebeveyn uzun süre çocukla hiç ilgilenmiyorsa	Kişisel ilişki günlerine yıllarca gelmeme
Diğer önemli sebepler	Kanunun açık bıraktığı genel hâl	Somut olayın koşullarına göre

- **Eşik:** Amacına aykırı kullanım veya çocuğun yüksek yararına açık aykırılık.[9]
- **Takdir:** Kanun "reddedilebilir" der; zorunluluk öngörmez.
- **Ara çözümler:** Refakatçili, yatısız, uzman gözetiminde görüşme.

IV. Kaldırma Sayılmayan Hâller

- **Cezaevinde olmak:** Kural olarak engel değildir.[10]
- **Yalnızca iddianame:** Kaldırma için yetmez.[11]
- **Çocuğun isteksizliği:** Tek başına belirleyici değildir.[12]
- **Velâyet sahibinin düzen kaygısı:** Kişisel ilişkiyi en aza indirmeye yetmez.
- **Uzaklık:** Kişisel ilişkinin biçimini belirler, varlığını ortadan kaldırmaz.
- **Yeni evlilik:** Yeni olgu olarak değerlendirilir; önlem ancak zorunlu kılıyorsa alınır (TMK m. 183).

V. Düzenlemenin Ölçüsü

- **Alt sınır:** Analık veya babalık duygularını tatmine elverişli olmalı.[13]
- **Üst sınır:** Çocuğun yaşına uygun olmalı.[14]
- **Yatılı düzen:** Sosyal inceleme engel görmüyorsa kurulmalı.[15]
- **Cezaevinde:** Görüş günleri ve mesafe dikkate alınır.
- **Anlaşmalı boşanmada:** Protokoldeki dar düzen sonradan genişletilebilir.
- **Kamu düzeni:** Kişisel ilişki talebi kamu düzenine ilişkindir.

9 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.
10 Yargıtay 2. HD, 28.01.2021, E. 2021/180, K. 2021/706.
11 Yargıtay 2. HD, 16.12.2021, E. 2021/9465, K. 2021/9653.
12 Yargıtay 2. HD, 28.03.2023, E. 2023/32, K. 2023/1386.
13 Yargıtay 2. HD, 10.06.2024, E. 2023/8297, K. 2024/4445.
14 Yargıtay 2. HD, 07.06.2023, E. 2023/4385, K. 2023/3019.
15 Yargıtay 2. HD, 26.03.2024, E. 2023/9549, K. 2024/2079.

VI. Üçüncü Fıkra: Velâyet Değişikliği ve İhtar

- **Kural:** Kişisel ilişkiye uymayan velâyet sahibinin velâyeti değiştirilebilir (TMK m. 324/3).
- **Koşul:** Çocuğun menfaatine aykırı olmamak.
- **İhtar:** Kişisel ilişki kararında taraflara yapılır.
- **Yürürlük:** 7343 sayılı Kanunla 2021'de eklenmiştir.
- **İlişki:** Durumun değişmesi hükmüyle birlikte uygulanır (TMK m. 183).
- **Kesinlik:** Velâyet değişikliğinde bölge adliye mahkemesi kararı kesindir.[16]

UYGULAMA NOTU

Bu madde iki taraf için ayrı ayrı okunmalıdır. **Kişisel ilişkinin kaldırılmasını ya da daraltılmasını isteyen taraf** üç şeyi göstermelidir. Birincisi, ikinci fıkradaki sebeplerden hangisinin gerçekleştiği **somut olaylarla** anlatılmalıdır; "çocuk huzursuz dönüyor" gibi genel ifadeler yetmez. İkincisi, bu olaylar **delillendirilmelidir**: uzman raporu, okul rehberlik servisinin gözlemi, sağlık kayıtları, varsa ceza mahkemesinin kesinleşmiş hükmü. Bir şikâyet ya da iddianame tek başına yeterli değildir; mahkemeden psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetten rapor alınması açıkça istenmelidir. Üçüncüsü, **ara çözümlerin** — refakatçili görüşme, yatısız görüşme, uzman gözetimi — de neden yetmediği açıklanmalıdır; mahkeme kaldırmadan önce bunları değerlendirmek zorundadır. **Kişisel ilişkinin korunmasını ya da genişletilmesini isteyen taraf** ise savunmasını ölçüler üzerine kurmalıdır: mevcut düzenin analık veya babalık duygularını tatmine elverişli olmadığı, çocuğun yaşının ve okul durumunun daha uzun ya da yatılı bir düzene elverdiği, sosyal inceleme raporunun bunu desteklediği gösterilmelidir. Ebeveynin cezaevinde, yurt dışında ya da başka bir şehirde bulunması kişisel ilişkinin **biçimini** belirler; hakkı ortadan kaldırmaz. **Velâyet sahibi karşı taraf kişisel ilişkiyi engelliyorsa** önce kararın yerine getirilmesi için adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne başvurulmalı, teslim emrine uyulmazsa bir ay içinde disiplin hapsi için şikâyette bulunulmalıdır; ihlal süregelirse üçüncü fıkraya dayanarak **velâyetin değiştirilmesi** istenmelidir. Bu davada kişisel ilişki kararındaki **ihtar** ve müdürlük tutanakları mutlaka dosyaya konulmalıdır; velâyet değişikliği davasında bölge adliye mahkemesinin kararı kesin olduğundan, delillerin ilk derece ve istinaf aşamasında eksiksiz sunulması gerekir.[17]

16 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.
17 Yargıtay 2. HD, 29.05.2025, E. 2025/2649, K. 2025/5503.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980

Kişisel ilişkiye engel olan velâyet sahibi, velâyetin değiştirilmesi davasıyla karşılaşabilir

Velâyeti annede olan çocukların, babayla kişisel ilişki günlerinde yurt dışına çıkışının babanın rızasına bağlanması istendi. Daire, kişisel ilişkiye engel olan davranışların kanundaki sonuçlarını sıralamıştır.

> *Kişisel ilişki hakkının sınırlarını belirleyen 4721 sayılı Kanun'un 324 üncü maddesi, ana ve babanın, çocuk ile kişisel ilişki kurma hakkını kullanırken uymaları gereken yükümlülükleri ve sınırları belirlemiştir. Maddenin üçüncü fıkrası ise velayet hakkına sahip anne veya babanın, kişisel ilişki kurulmasının gereklerini yerine getirmezse, velayetin değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Çocukla kişisel ilişki kurma halinde yükümlülük altına giren velayet hakkı sahibi taraf, çocukla kişisel ilişki kurma hakkına sahip kişiler arasında kurulacak kişisel ilişkiye engel olacak davranışlardan kaçınmalıdır. Aksi halde 4721 sayılı Kanun'un 324 üncü maddesinin üçüncü fıkrası gereği velayet hakkı kendisinde olan taraf velayetin değiştirilmesi davası ile karşı karşıya kalabilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin 2021'de eklenen **üçüncü fıkrasını** somutlaştırır. Birinci fıkra her iki ebeveyne de diğerinin çocukla kişisel ilişkisini zedelememe yükümlülüğü yükler; üçüncü fıkra bu yükümlülüğün velâyet sahibi tarafından ihlalini doğrudan bir **yaptırıma** bağlar: kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmeyen velâyet sahibinin, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla **velâyeti değiştirilebilir.** Kanun bir usul güvencesi de koymuştur: bu sonuç, kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara **ihtar edilir.** Daire aynı kararda, velâyet sahibinin ihlaline karşı ayrıca şikâyet üzerine disiplin hapsi yolunun da açık olduğunu belirtmiştir (TMK m. 323). Kişisel ilişki kararının hüküm fıkrasında bu ihtarın yer alıp almadığı kontrol edilmelidir; ihtar, sonradan açılacak velâyet davasında güçlü bir dayanaktır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2025 · E. 2025/2649 · K. 2025/5503

Kişisel ilişki ancak hak amacına aykırı kullanılıyorsa veya çocuğun yüksek yararına açıkça aykırıysa kaldırılabilir

Velâyeti anneye bırakılan çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişki tümüyle kaldırılmıştı; baba bu karara karşı kanun yoluna başvurmuştur.

> *Ana veya baba, amacına aykırı kullanmadıkça veya çocuğun yüksek yararına açıkça aykırı düşmedikçe çocukla kişisel ilişki hakkından yoksun bırakılamaz. Somut olayda, babanın, velâyeti kendisine bırakılmayan çocuğu ile kişisel ilişki hakkının tamamen kaldırılması ortak çocuğun yüksek yararına olmayıp, babayı bu haktan yoksun kılmakta doğru değildir. O halde, velayeti anneye bırakılan*

> *ortak çocuk ile baba arasında refakatçi eşliğinde ve yatısız olacak şekilde uygun kişisel ilişki tesisi de düşünülerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kişisel ilişkinin tümden kaldırılması şeklinde karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin ikinci fıkrası kişisel ilişkinin reddedilebileceği veya kaldırılabileceği dört hâli sayar: çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi, hakkın birinci fıkradaki yükümlülüklere aykırı kullanılması, ebeveynin çocukla ciddi olarak ilgilenmemesi ve diğer önemli sebepler. Bu karar, bu sebeplerin **nasıl uygulanacağını** gösterir: kaldırma, hak **amacına aykırı** kullanılıyorsa veya ilişki çocuğun yüksek yararına **açıkça** aykırıysa mümkündür; aksi hâlde mahkeme kaldırma yerine ara çözümleri düşünmek zorundadır. Kararda gösterilen ara çözüm **refakatçi eşliğinde ve yatısız** kişisel ilişkidir. Kanun metnindeki "reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir" ifadesi de bu yorumu destekler: kanun **"reddedilir"** demiyor, hâkime takdir tanıyor; takdir ise ölçülülük ilkesiyle kullanılmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.01.2021 · E. 2021/180 · K. 2021/706

Ebeveynin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olması kural olarak kişisel ilişkiye engel değildir

Boşanma kararıyla çocuğun velâyeti anneye verilmiş, baba cezaevinde bulunduğu için çocuk ile baba arasında kişisel ilişki kurulmasına yer olmadığına karar verilmişti.

> *"Düzenli kişisel ilişki kurmak ve bu ilişkiyi sürdürmek, çocuk için bir hak olduğu gibi, ana ve baba için de bir haktır. Bu hak, sadece çocuğun yüksek yararı gerektirdiği takdirde kısıtlanabilir veya kendilerinden alınabilir (Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi m. 4). Babanın cezaevinde tutuklu veya hükümlü olması kural olarak çocukla kişisel ilişki kurmasına engel değildir. Ceza ve tutukevinin, tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla mevzuat çerçevesinde görüşme imkanı ölçüsünde, çocukla tutuklu veya hükümlü ebeveyni arasında kişisel ilişki tesis edilebilir. Nitekim, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 83. maddesi ve bu kanuna dayanılarak çıkartılan "Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün" (R.G. 6.4.2006 tarih ve 26131 sayı) 126. maddesi, hükümlülere üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile görüşme ve ziyaret hakkı tanımış, "Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Fdilmeleri Hakkındaki Yönetmeliğin" (R.G. 17.6.2005 tarih 25848 sayı) 9. ve 14'üncü maddeleri de, hükümlü ve tutukluya çocuğu ile görüşme hakkı ve açık görüş imkanı vermiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, uygulamada sıkça yapılan bir hatayı düzeltir: ebeveynin cezaevinde olması **tek başına** kaldırma veya ret sebebi değildir. Daire, ceza infaz mevzuatının hükümlü ve tutuklulara çocuklarıyla görüşme ve **açık görüş** imkânı tanıdığını hatırlatmış; kişisel ilişkinin bu imkânlar ölçüsünde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Hak, Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'ne

göre de ancak **çocuğun yüksek yararı gerektirdiği takdirde** kısıtlanabilir veya kaldırılabilir. Ayrım şudur: cezaevinde bulunmak bir **fiilî durumdur** ve kişisel ilişkinin **biçimini** belirler; ret veya kaldırma ise ancak ilişkinin çocuğa zarar verdiği hâllerde gündeme gelir. Suçun niteliği ve çocuğa yönelik bir tehlike varsa bu ayrıca değerlendirilir.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.01.2021 · E. 2021/180 · K. 2021/706

Cezaevindeki ebeveyn için kişisel ilişki; çocuğun yaşı, eğitimi, görüş günleri ve cezaevine uzaklık dikkate alınarak düzenlenir

Aynı dosyada Daire, cezaevindeki ebeveyn ile çocuk arasındaki kişisel ilişkinin nasıl kurulacağını da göstermiştir.

> *Buna göre; çocuğun yaşı, eğitim çağında olması, görüş günleri, ortak çocuğun bulunduğu yer ile hükümlü babanın bulunduğu cezaevi arasındaki mesafe dikkate alınarak, infazda tereddüt oluşmayacak şekilde davalı baba ile çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmesi gerekmekte iken davalının cezaevinde olduğu gerekçesiyle davalı baba ile çocuk arasında kişisel ilişki tesis edilmemesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu bölüm, kişisel ilişkinin **somut koşullara göre biçimlendirilmesi** gerektiğini gösterir. Cezaevindeki bir ebeveyn için hafta sonu yatılı görüşme düzenlemek mümkün değildir; ama kişisel ilişkiyi hiç kurmamak da doğru değildir. Mahkemenin dikkate alması gereken ölçütler kararda tek tek sayılmıştır: **çocuğun yaşı**, **eğitim çağında olup olmadığı**, cezaevinin **görüş günleri** ve çocuğun bulunduğu yer ile cezaevi arasındaki **mesafe.** Bu ölçütlere göre kurulan düzen, **infazda tereddüt oluşturmayacak** açıklıkta olmalıdır. Aynı mantık, uzun süreli hastanede yatan, yurt dışında yaşayan ya da farklı bir şehirde çalışan ebeveynler için de geçerlidir: kişisel ilişkinin biçimi değişir, hakkın kendisi ortadan kalkmaz.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
16.12.2021 · E. 2021/9465 · K. 2021/9653

Kaldırma için iddianame yetmez; mahkûmiyet hükmü hukuk hâkimini bağlar ve uzman heyetinden rapor alınmalıdır

Bölge adliye mahkemesi, babanın çocuğa şiddet uyguladığı iddiasıyla açılmış bir kamu davasının iddianamesine dayanarak çocuk ile baba arasında kişisel ilişki kurulmasına yer olmadığına karar vermiştir.

> *Ceza mahkemesinin mahkumiyet hükmü hukuk hakimini bağlar. Dosyada sadece iddianame bulunmaktadır. Henüz davacı-karşı davalı erkek hakkında...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kaldırma sebeplerinin **nasıl ispat edileceğini** gösterir. Bir iddianame, bir suçlamadır; henüz ispatlanmış bir olgu değildir. Ceza mahkemesinin **mahkûmiyet hükmü** hukuk hâkimini bağlar, iddianame ise bağlamaz. Daire bu nedenle, yalnızca iddianameye dayanılarak kişisel ilişkinin kaldırıl-

masını **eksik inceleme** saymış ve izlenecek yolu göstermiştir: aile mahkemesinin **psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bilirkişi heyetinden** kişisel ilişki düzenlemesine ilişkin rapor alması, ardından bütün delilleri birlikte değerlendirmesi. Bu, çocuğun korunmasından vazgeçmek anlamına gelmez: ceza yargılaması sürerken mahkeme, uzman raporuna dayanarak **geçici olarak** refakatçili veya sınırlı bir düzen kurabilir. Önemli olan, kararın bir suçlamaya değil, **değerlendirilmiş delile** dayanmasıdır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.06.2024 · E. 2023/8297 · K. 2024/4445

Kişisel ilişki çocuğun gelişimi kadar ebeveynin analık veya babalık duygularını tatmine de elverişli olmalıdır

Boşanma kararıyla çocuğun velâyeti babaya verilmiş, anne ile çocuk arasında dar bir kişisel ilişki kurulmuştu. Anne, bu düzenlemenin yetersiz olduğunu ileri sürerek kanun yoluna başvurmuştur.

> *Anne ve babasından veya bunlardan birinden ayrılan çocuğun ana veya babasıyla düzenli kişisel ilişki kurması ve sürdürmesi, çocuk için bir hak olduğu gibi ana veya baba için de bir haktır. Kişisel ilişkinin düzenlenmesinde çocuğun bedeni ve fikri gelişimi yanında analık veya babalık duygularını tatmini de önemlidir. 4721 sayılı Kanun'un 182 nci maddesinin ikinci fıkrası ve 324 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kişisel ilişki düzenlenmesinde çocuğun sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından üstün yararı esas tutulur. Somut uyuşmazlıkta toplanan deliller ve dosya kapsamına göre; velâyeti babaya verilen ortak çocuk ile annesi arasında kurulan kişisel ilişki annelik duygularını tatmine elverişli olmadığı gibi, çocuğun fikri ve sosyal gelişmesi için de yetersizdir. İlk Derece Mahkemesince anne ile ortak çocuk arasında daha uygun süreli kişisel ilişki tesisi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması uygun görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **alt sınırını** gösterir. Kişisel ilişki yalnızca kâğıt üzerinde var olmamalı; ebeveynin **analık veya babalık duygularını tatmine elverişli** ve çocuğun **fikrî ve sosyal gelişmesine yeterli** olmalıdır. Kararın vurguladığı iki taraflılık önemlidir: düzenli kişisel ilişki kurmak ve sürdürmek **hem çocuğun hem ebeveynin** hakkıdır. Bu nedenle, velâyet sahibi ebeveynin veya mahkemenin "çocuğun düzeni bozulmasın" gerekçesiyle kişisel ilişkiyi en aza indirmesi, maddenin amacına aykırıdır. Kişisel ilişki talebinde süre somut olarak gerekçelendirilmelidir: çocuğun yaşı, okul durumu, mesafe ve daha önceki ilişkinin yoğunluğu, hangi sürenin yeterli olduğunu belirleyen ölçütlerdir.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.03.2024 · E. 2023/9549 · K. 2024/2079

Çocuk anne şefkatine olduğu gibi baba şefkatine de muhtaçtır; sosyal inceleme engel görmüyorsa yatılı kişisel ilişki kurulmalıdır

Anlaşmalı boşanmada kurulan kademeli ve kısa süreli kişisel ilişkinin genişletilmesi istendi. Sosyal inceleme raporu, çocuğun babayla yatılı kalmasına engel bir hâl bulunmadığını ve yatılı düzenlemenin çocuğun üstün yararına olacağını belirtiyordu.

> *...velâyeti annesinde bulunan ortak çocuğun anne şefkatine olduğu gibi baba şefkatine de muhtaç olduğu, babanın da çocuğuyla yatılı bir şekilde vakit geçirebilmesi gerektiği, dinlenen tanık beyanlarında, baba ile çocuk arasında yatılı bir şekilde kişisel ilişki kurulmasına engel teşkil edebilecek, babanın çocuğuna karşı olumsuz herhangi bir tutum ve davranışından söz edilmediği, aksine tanık beyanlarından baba ile çocuk arasındaki sevgi bağının güçlü olduğunun anlaşıldığı, isteğin kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle çocuğun anayasal hakkı olan baba ile birbirlerini tanımak, iyi ilişki kurmak ve manevi bağlarının devamını sağlamak gerektiği hususları gözetilerek ve çocuğun yaşam koşulları, eğitim, sağlık ve ulaşım durumları, çocuğun üstün yararı dikkate alınarak babalık duygularını tatmine elverişli ve çocuğun da baba sevgisi ve şefkatini tatmasına yeterli şekilde kişisel ilişki tesisi yoluna gidilmesi gerektiği, boşanma davasında kurulan kişisel ilişkinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, **genişletme talepleri** için bir yol haritasıdır. Daire; sosyal inceleme raporunun yatılı düzenlemeyi desteklediğini, tanık anlatımlarında babanın çocuğa olumsuz bir tutumundan söz edilmediğini ve aralarındaki sevgi bağının güçlü olduğunu birlikte değerlendirmiştir. Kararın dikkat çekici bir ifadesi de vardır: kişisel ilişki talebi **kamu düzenine ilişkindir** ve çocuğun **anayasal hakkı** olan ebeveynle birbirini tanıma, iyi ilişki kurma ve manevî bağların devamını sağlama amacına hizmet eder. Anlaşmalı boşanmada kabul edilen dar bir kişisel ilişki düzenlemesi, koşullar değiştiğinde ve çocuk büyüdüğünde **yeniden düzenlenebilir**; protokolde imzalanmış olması bunu engellemez.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
07.06.2023 · E. 2023/4385 · K. 2023/3019

Kişisel ilişki çocuğun yaşına uygun olmalıdır; okul çağına gelmemiş küçük çocuk için çok uzun kesintisiz süreler de yararına aykırıdır

Bölge adliye mahkemesi, okul çağına gelmemiş küçük bir çocuk ile baba arasında yarıyıl tatilinde bir hafta ve temmuz ayının tamamı boyunca kesintisiz kişisel ilişki kurmuştu.

> *...kurulan kişisel ilişkinin, ortak çocuğun okul çağında olmadığı ve yaşı dikkate alındığında uzun olup, çocuğun bedeni ve fikri gelişmesine engel olacağı gibi üstün yararına da aykırıdır. Bu husus gözetilerek daha uygun sürelerde kişisel ilişki tesisi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kişisel ilişkinin **üst sınırını** gösterir ve bir önceki kararla birlikte okunmalıdır. Ölçü yalnızca "yeterli" olmak değil, **çocuğun yaşına uygun** olmaktır. Çok küçük bir çocuğun, bakımını üstlenen ebeveynden bir ay boyunca kesintisiz ayrı kalması, bedensel ve fikrî gelişimine engel olabilir. Daire bu nedenle süreyi uzun bulmuş ve düzenlemeyi **düzelterek onamıştır.** Pratik sonuç şudur: küçük yaştaki çocuklar için **kısa ve sık** görüşme, büyük çocuklar ve okul çağındakiler için **daha uzun ve yatılı** görüşme düzenlenir. Çocuk büyüdükçe süre genişletilebilir; ancak bu genişleme ileride ayrıca istenmelidir, çünkü geleceğe dönük kademeli takvim kurulamamaktadır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2023 · E. 2023/32 · K. 2023/1386

Sınırlandırma şartları gerçekleşmedikçe kişisel ilişki daraltılamaz; çocuğun görüşü üstün yararına aykırı olmamak kaydıyla dikkate alınır

Velâyet sahibi ebeveyn, diğer ebeveynle çocuk arasındaki kişisel ilişkinin sınırlandırılmasını istemiştir; bölge adliye mahkemesi talebi kabul etmiştir.

> *"...kurulan kişisel ilişkinin sınırlandırılması şartları oluşmadığı gibi kısıtlamanın çocuğun üstün yararına olduğu olgusunun da oluşmadığı, çocuğun görüşünün üstün yararına aykırı olmamak kaydıyla dikkate alınabileceği, bu itibarla davanın kabulü şartları oluşmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki kuralı birlikte koyar. **Birincisi ispat yüküne ilişkindir:** maddenin ikinci fıkrasındaki sebeplerden biri kanıtlanmadıkça kişisel ilişki daraltılamaz; sınırlandırmanın çocuğun üstün yararına olduğu da ayrıca ortaya konmalıdır. **İkincisi çocuğun görüşüne ilişkindir:** çocuğun görüşü önemlidir ve dikkate alınır, ancak **üstün yararına aykırı olmamak kaydıyla.** Bu kayıt, uygulamada sık karşılaşılan bir soruna cevap verir: çocuğun "görüşmek istemiyorum" demesi tek başına belirleyici değildir; bu beyanın çocuğun kendi iradesini mi yansıttığı, yoksa velâyet sahibi ebeveynin etkisiyle mi oluştuğu uzman incelemesiyle değerlendirilmelidir. Çocuğun direnci gerçekse ve ciddi bir sebebe dayanıyorsa, çözüm çoğu zaman kaldırma değil, uzman eşliğinde kademeli bir yeniden yakınlaşmadır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.05.2023 · E. 2023/694 · K. 2023/2329

Velâyet sahibi, velâyetin doğal sonucu olarak çocuğu yurt dışına götürebilir; diğer ebeveynin muvafakatinin aranmaması için dava açılması gereksizdir

Velâyeti kendisinde olan anne, çocukların yurt dışına çıkışı için izin verilmesini ve babanın muvafakatinin aranmamasını istemiştir; bölge adliye mahkemesi talebi kabul etmiştir.

> *Ortak çocukların velâyetinin annede bulunması ve çocukalrın yasal temsilcisinin anne olması karşısında velâyet hakkının niteliği gereği annenin ortak çocukları yurt dışına götürme yetkisi bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kişisel ilişkinin **velâyet karşısındaki sınırını** diğer yönden gösterir. Velâyet sahibi ebeveyn, çocuğun yasal temsilcisidir ve çocuğu yurt dışına götürme yetkisi **velâyetin doğal sonucudur**; bunun için ayrıca mahkemeden izin almasına veya diğer ebeveynin muvafakatinin aranmamasına karar verilmesine gerek yoktur. Daire bu nedenle davada **hukukî yarar bulunmadığını** ve davanın usulden reddedilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Diğer ebeveynin kişisel ilişki hakkını koruyan araç ise başkadır: velâyet sahibi, bu yetkisini kişisel ilişkiyi **engelleyecek** biçimde kullanırsa maddenin birinci fıkrasındaki yükümlülüğü ihlal etmiş olur ve üçüncü fıkradaki velâyet değişikliği yaptırımı gündeme gelir. Aynı yönde, kişisel ilişki günlerinde yurt dışı çıkışının diğer ebeveynin rızasına bağlanması talebi de hukukî yarar yokluğundan reddedilmektedir.[18]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyet ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 183:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 322:** Karşılıklı yükümlülükler.
- **TMK m. 323:** Kişisel ilişki kurulması.
- **TMK m. 325:** Üçüncü kişilerle kişisel ilişki.
- **TMK m. 326:** Kişisel ilişkide yetkili mahkeme.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evliyken ve boşanmada velâyet.
- **TMK m. 339:** Velâyetin içeriği.
- **TMK m. 346:** Çocuğun korunması için önlemler.
- **TMK m. 351:** Velâyette durumun değişmesi.

18 Yargıtay 2. HD, 20.11.2025, E. 2025/5404, K. 2025/9980.

MADDE

325

C. Çocuk ile kişisel ilişki
II. Üçüncü kişiler ile

KANUN METNİ

(1) Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir.
(2) Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 325, kişisel ilişki hakkını ana ve babanın dışına genişletir. Kanun iki koşul arar: **olağanüstü hâller** bulunmalı ve kişisel ilişki **çocuğun menfaatine** uygun düşmelidir. Bu koşullar varsa hak "diğer kişilere, özellikle hısımlarına" tanınabilir; uygulamadaki davaların büyük kısmı **büyükanne ve büyükbabaların** torunlarıyla kişisel ilişki talebidir. Yargıtay'a göre çocuğun, büyükanne ve büyükbabayla bağını kuran **ebeveyninin ölümü** olağanüstü hâldir;[1] ebeveyn hayattaysa ve kişisel ilişki hakkı varsa, onun başka bir şehirde yaşaması tek başına yetmez.[2] Kurulan kişisel ilişki ana ve babaya tanınan genişlikte olamaz, ama **torun sevgisini tatmaya** elverişli olmalıdır.[3] İkinci fıkra gereği ana ve baba için öngörülen sınırlamalar, özellikle kişisel ilişkinin reddi ve kaldırılması sebepleri, üçüncü kişilere **kıyasen** uygulanır.

TEMEL KAVRAMLAR

Olağanüstü hâl	Üçüncü kişinin çocukla olağan yollardan ilişki kuramamasına yol açan istisnai durum; tipik örneği ebeveynin ölümüdür.
Hısım	Kan veya kayın bağıyla bağlı kişi; büyükanne, büyükbaba, kardeş, hala, amca, dayı, teyze.

1 Yargıtay 2. HD, 08.02.2018, E. 2017/7083, K. 2018/1644.
2 Yargıtay 2. HD, 13.05.2026, E. 2026/2961, K. 2026/5564.
3 Yargıtay 2. HD, 26.02.2026, E. 2025/10915, K. 2026/2212.

Kıyasen uygulama	Ana ve baba için konmuş sınırlama kurallarının üçüncü kişilere de benzer biçimde uygulanması.
Torunla kişisel ilişki davası	Büyükanne veya büyükbabanın velâyet sahibine karşı açtığı, torunla görüşme düzeni kurulması davası.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 325- Yürürlükteki Kanunda mevcut olmayan ve İsviçre Medenî Kanununun 274a maddesinden alınan bu maddede, ana ve baba dışında kalan üçüncü kişilerin, özellikle de hısımların, olağanüstü sebeplerin varlığı hâlinde ve çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde, çocuk ile kişisel ilişki kurabilecekleri hükme bağlanmaktadır. Madde, bugün sadece büyükana ve büyükbabaların torunlarıyla kişisel ilişki kurma hakları açısından bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararıyla sonuca bağlanmış olan bir sorunu, üçüncü kişilerin çocuk ile kişisel ilişki kurmaları için gerekli olan koşulları da belirten bir Medenî Kanun hükmüyle açıklığa kavuşturmak amacını taşımaktadır. İkinci fıkrada, ana ve babanın çocuk ile kişisel ilişki kurma haklarıyla ilgili sınırlamaların burada da kıyas yoluyla uygulanacağı belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 123*

Gerekçe üç şey söyler. **Birincisi, kaynak:** madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 274a maddesinden alınmıştır; ana ve babanın kişisel ilişki hakkını düzenleyen 273 ve 274. maddelerin hemen ardından gelir ve aynı yapıyı Türk hukukunda da korur (TMK m. 323, TMK m. 324). **İkincisi, amaç:** 743 sayılı Kanun döneminde bu konu kanunla değil, bir **içtihadı birleştirme kararıyla** çözülmüştü ve çözüm yalnızca büyükana ve büyükbabaların torunlarıyla ilişkisini kapsıyordu. Yeni Kanun hem hak sahiplerini **bütün üçüncü kişilere** genişletmiş hem de bu genişlemenin **koşullarını** kanuna yazmıştır. Gerekçenin kullandığı "olağanüstü **sebepler**" ifadesi, kanun metnindeki "olağanüstü **hâller**" ile aynı koşulu anlatır: ana ve baba dışındaki kişilerin çocukla ilişki kurma hakkı kural değil, **istisnadır**. **Üçüncüsü, sınırlar:** ana ve baba için öngörülen sınırlamalar, özellikle kişisel ilişkinin reddi veya kaldırılması sebepleri, üçüncü kişilere kıyasen uygulanır. Bu nedenle üçüncü kişinin kişisel ilişkisi, çocuğun huzurunu tehlikeye sokarsa ya da hak amacına aykırı kullanılırsa, ana ve babanınki gibi kaldırılabilir.[4]

Anayasa Mahkemesi de gerekçenin bu dengesini benimser: Anayasa'nın koruduğu aile ilişkileri temel olarak ana, baba ve çocuk arasındadır; büyükanne ve büyükbaba gibi yakın akrabalarla ilişki ise çocuğun üstün menfaatine aykırı olmadıkça aile hayatı kapsamında korunabilir; bu alanda devletin takdir yetkisi geniştir ve TMK m. 325, bu takdiri olağanüstü hâl ve çocuğun menfaati koşullarıyla çerçeveler.[5] Diğer akrabalar için bu koruma, çocukla yakın kişisel bağların fiilen mevcut olmasına bağlıdır.[6]

4 Yargıtay 2. HD, 06.10.2015, E. 2015/18406, K. 2015/17544.
5 AYM, *Sezen Acar Özfidan* Başvurusu, B. No: 2014/16746, 25.01.2018.
6 AYM, *Figen Güneştaş ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2014/18376, 26.10.2017.

Gerekçenin açıkça belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun, ana ve baba dışındaki kişilerin çocukla kişisel ilişki kurmasını düzenlememişti. Boşluk, gerekçenin ifadesiyle bir **içtihadı birleştirme kararıyla** ve yalnızca büyükana ile büyükbabalar bakımından doldurulmuştu. 4721 sayılı Kanun bu içtihadı üç yönden aşmıştır: hak sahiplerini genişletmiş, koşulları kanuna yazmış ve ana ve baba için öngörülen sınırlamaları üçüncü kişilere uygulanabilir kılmıştır. Yeni Kanun'un ilk yıllarında Yargıtay, büyükanne ve büyükbabanın torunlarıyla kişisel ilişki isteme ve dava açma hakkını **velinin isteğine aykırı düşse bile** tanımıştır;[7] aynı ifade, güncel bir dosyada Daire'nin onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesinde de yer almıştır.[8]

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 325
Dayanak	İçtihadı birleştirme kararı	Kanun hükmü
Hak sahipleri	Yalnızca büyükana ve büyükbaba	Diğer kişiler, özellikle hısımlar
Koşullar	Kanunda yoktu	Olağanüstü hâl ve çocuğun menfaati
Sınırlamalar	Kanunda yoktu	Ana ve baba için öngörülenler kıyasen uygulanır
Uluslararası çerçeve	Yoktu	Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi

Değişiklik durumu

Madde metni 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Maddeyi bugün okurken dikkate alınması gereken gelişme ise uluslararası alandadır. Türkiye'nin taraf olduğu Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 5. maddesi, çocuğun yüksek yararına bağlı olarak çocukla ana ve babası dışındaki **aile bağları bulunan kişiler** arasında kişisel ilişki kurulabileceğini öngörür. Yargıtay, bu Sözleşmenin Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca kanun hükmünde olduğunu ve davada **doğrudan uygulanabileceğini** belirtmiştir.[9] Güncel kararlarda Daire, TMK m. 325'in yanında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3, 9 ve 12. maddelerini ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 3, 4 ve 6. maddelerini de uygulanacak hukuk olarak sayar.[10]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.
17.11.2011	Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi Resmî Gazete'de yayımlandı	6066 s. K., RG 28115

7 Yargıtay 2. HD, 25.02.2008, E. 2008/679, K. 2008/2251.
8 Yargıtay 2. HD, 09.01.2024, E. 2023/9245, K. 2024/42.
9 Yargıtay 2. HD, 02.07.2015, E. 2015/12060, K. 2015/14471.
10 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2024/3096, K. 2024/5322.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Hak sahipleri	Diğer kişiler, özellikle hısımlar	TMK m. 325/1
Birinci koşul	Olağanüstü hâl	TMK m. 325/1
İkinci koşul	Çocuğun menfaatine uygunluk	TMK m. 325/1
Ebeveynin ölümü	Olağanüstü hâldir	Yargıtay 2. HD, K. 2018/1644
Ebeveynin başka şehirde yaşaması	Tek başına olağanüstü hâl değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/5564
Hakkın niteliği	Ana ve babanın haklarından bağımsızdır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/14471
İspat	Koşullar davacı tarafından ispatlanır	Yargıtay 2. HD, K. 2016/1576
Süre	Ana ve babanınki kadar geniş olamaz, torun sevgisine yetmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2026/2212
Yatılı düzen	Çocuk alışkınsa kurulabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5322
Çocuğun görüşü	Somut kötü davranış anlatıyorsa belirleyici	Yargıtay 2. HD, K. 2025/728
Kaldırma	TMK m. 324 kıyasen uygulanır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/17544
Anayasal güvence	Yakın akrabalarla ilişki aile hayatı kapsamında korunabilir	AYM, Sezen Acar Özfidan, B. No: 2014/16746

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da mevcut olmayan** ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 274a maddesinden alınan bir düzenlemedir. Gerekçe, maddenin amacını açıkça söyler: o güne kadar yalnızca **büyükana ve büyükbabaların torunlarıyla** kişisel ilişki kurma hakları bakımından bir **içtihadı birleştirme kararıyla** çözülmüş olan sorunu, üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişki kurması için gerekli **koşulları da belirten** bir kanun hükmüyle açıklığa kavuşturmak. Bu nedenle madde iki şey yapar: hak sahiplerini büyükanne ve büyükbabanın ötesine, **bütün hısımlara ve diğer kişilere** genişletir; ama bu genişlemeyi **olağanüstü hâl** ve **çocuğun menfaati** koşullarıyla sınırlar. İkinci fıkra için gerekçe, ana ve babanın kişisel ilişki haklarıyla ilgili sınırlamaların burada da **kıyas yoluyla** uygulanacağını belirtir. Tasarının 325. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **olağanüstü hâli anlatmadan** dava açmaktır. Büyükanne ve büyükbabanın torunlarını görmek istemesi doğaldır, ama kanun bu isteği tek başına yeterli saymaz; önce olağanüstü bir hâlin varlığı, sonra kişisel ilişkinin çocuğun menfaatine uygunluğu **ispatlanmalıdır**.[11] Ebeveyn hayattaysa ve kendisine kişisel ilişki tanınmışsa, büyükanne ve büyükbabanın torunlarını o ebeveynin kişisel ilişki süreleri içinde görebileceği kabul edilir; ebeveynin başka bir şehirde yaşaması bu tabloyu tek başına değiştirmez.[12] İkinci uyarı **davalıya** ilişkindir: ana ve baba evliyken velâyet birlikte kullanıldığından dava ikisine birlikte yöneltilmelidir.[13] Üçüncü uyarı **süreye** ilişkindir: ana ve babaya tanınan genişlikte bir düzen talep etmek, kararın bozulmasına yol açar; talep çocuğun yaşına ve önceki bağa göre ölçülü kurulmalıdır.

II. Kişisel İlişki İsteyebilecek Kişiler

- **Büyükanne ve büyükbaba:** Anneanne, babaanne ve dedeler; uygulamadaki davaların büyük kısmı bu gruptandır.
- **Diğer hısımlar:** Kardeş, hala, amca, dayı ve teyze; ancak çocukla fiilî ve yakın bir bağ aranır.[14]
- **Diğer kişiler:** Kanun "diğer kişiler" der; hısımlar yalnızca "özellikle" anılan örnektir.
- **Yabancı uyruklu hısımlar:** Avrupa Sözleşmesi sınır ötesi kişisel ilişkiyi de öngörür.[15]
- **Ana ve baba:** Bu maddeye değil, kendi özel hükümlerine dayanır (TMK m. 323).

2 Hak sahipleri çevresi geniştir, ama genişlik koşulların ağırlığıyla dengelenir. Büyükanne ve büyükbaba için Yargıtay, aile bağlarının korunup geliştirilmesini doğrudan çocuğun menfaati sayar;[16] diğer akrabalar için ise Anayasa Mahkemesi **kan bağının tek başına yeterli olmadığını**, çocukla yakın kişisel bağların fiilen kurulmuş olmasını arar. Kardeşler bakımından özel bir durum **evlat edinmedir**: evlat edinilmiş bir çocuk ile biyolojik kardeşleri arasında kişisel ilişki kurulması talebinin reddi, 2012'de oyçokluğuyla onanmıştır; karşı oy, kardeşlerin birbirini tanımasının ve kardeşlik bağlarının kurulmasının iki taraf için de yararlı olacağı görüşündedir.[17]

11 Yargıtay 2. HD, 02.02.2016, E. 2015/26619, K. 2016/1576.
12 Yargıtay 2. HD, 13.05.2026, E. 2026/2961, K. 2026/5564.
13 Yargıtay 2. HD, 12.01.2021, E. 2020/6690, K. 2021/82.
14 AYM, *Figen Güneştaş ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2014/18376, 26.10.2017.
15 Yargıtay 2. HD, 02.07.2015, E. 2015/12060, K. 2015/14471.
16 Yargıtay 2. HD, 06.10.2015, E. 2015/18406, K. 2015/17544.
17 Yargıtay 2. HD, 02.05.2012, E. 2011/15871, K. 2012/11745.

III. Olağanüstü Hâl Kavramı

Durum	Uygulamadaki yaklaşım	Karar
Babanın ölümü	Olağanüstü hâldir	Yargıtay 2. HD, K. 2018/1644
Annenin ölümü	Olağanüstü hâldir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/1698
Babanın ölümü ve anneyle miras davası	Olağanüstü hâldir; dava husumeti tek başına engel değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2571
Babanın başka bir şehirde yaşaması	Tek başına olağanüstü hâl değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/5564
Babaya kişisel ilişki tanınmış olması	Delil toplanmadan yeterli sayılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2015/14471
Ana ve babanın boşanma davasının sürmesi	Dava açılmasına engel değildir	Yargıtay 2. HD, K. 2021/82

3 Tablonun ortak paydası şudur: olağanüstü hâl, büyükanne ve büyükbabanın torunlarını **olağan yollardan görememesine** yol açan durumdur. En açık örnek, çocuğun büyükanne ve büyükbabayla bağını kuran ebeveynin ölümüdür; bu durumda o ebeveynin kişisel ilişki süreleri de ortadan kalkar.[18] Ebeveyn hayatta ve kendisine kişisel ilişki tanınmışsa, büyükanne ve büyükbaba torunlarını o süre içinde görebilir; ebeveynin başka bir şehirde yaşaması bu nedenle tek başına yeterli sayılmamıştır.[19] Buna karşılık hakkın **bağımsız** olduğu da unutulmamalıdır: babaya tanınan sürenin büyükanne ve büyükbabaya gerçekten torunlarını görme imkânı verip vermediği, delil toplanmadan kabul edilemez.[20] Velâyet sahibinin yeniden evlenmesi, taşınması veya ölmesi gibi yeni olgular, ana ve baba bakımından da düzenlemenin değiştirilmesini gerektirebilir (TMK m. 183).

IV. Çocuğun Menfaati ve Çocuğun Görüşü

- **İspat:** Kişisel ilişkinin çocuğun menfaatine uygunluğu davacı tarafından kanıtlanır.[21]
- **Husumet:** Velâyet sahibiyle büyükanne ve büyükbaba arasındaki geçimsizlik tek başına ret sebebi değildir.[22]
- **Çocuğun isteksizliği:** Üstün yararına uygun olmak koşuluyla aşılabilir.[23]
- **Somut kötü davranış anlatımı:** İdrak yaşındaki çocuğun beyanı belirleyicidir.[24]

18 Yargıtay 2. HD, 08.02.2018, E. 2017/7083, K. 2018/1644.
19 Yargıtay 2. HD, 13.05.2026, E. 2026/2961, K. 2026/5564.
20 Yargıtay 2. HD, 02.07.2015, E. 2015/12060, K. 2015/14471.
21 Yargıtay 2. HD, 02.02.2016, E. 2015/26619, K. 2016/1576.
22 Yargıtay 2. HD, 08.02.2018, E. 2017/7083, K. 2018/1644.
23 Yargıtay 2. HD, 21.09.2023, E. 2023/6708, K. 2023/4167.

- **Uzman raporu:** Psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetin görüşü alınır.[25]
- **Gözetim altında görüşme:** Bunu gerektiren somut bir olgu yoksa tercih edilmez.

4 Çocuğun görüşü bu davalarda en çok tartışılan konudur ve uygulamanın çizgisi kararların karşılaştırılmasıyla anlaşılır. Çocuğun yalnızca görüşmek istemediğini söylediği ve büyükanne ile büyükbabanın olumsuz bir davranışının saptanmadığı dosyada kişisel ilişki kurulmuş, çocuğun tercihi yalnızca **sürenin kısaltılmasında** dikkate alınmıştır.[26] Babasını kaybetmiş çocukların görüşmek istemediği bir başka dosyada da bölge adliye mahkemesi, babaanne ve dedeyle vakit geçirmenin çocuğun yararına olacağını belirterek ayda bir gündüz saatleriyle sınırlı bir düzen kurmuş, Daire bu kararı onamıştır.[27] Buna karşılık idrak yaşındaki çocuklar uzmana büyükanne ve büyükbabanın **kendilerine kötü davrandığını** anlattığında, davanın reddi gerektiği sonucuna varılmıştır.[28] Anayasa Mahkemesi de belirli bir olgunluğa erişmiş çocuğun istek ve söylemlerinin, üstün menfaatine aykırı olmamak koşuluyla dikkate alınmasını zorunlu sayar.[29]

V. Kişisel İlişkinin Süresi ve Biçimi

Karar	Önceki düzen	Temyizde varılan sonuç
Yargıtay 2. HD, K. 2026/2212	Ayda iki yatılı hafta sonu, bayramda iki gün	Ayda bir cumartesi gündüz, bayramın ikinci günü gündüz
Yargıtay 2. HD, K. 2025/7337	Anneanneyle yatılı, süresi fazla bulunan düzen	Yatılı düzen korundu; her ayın üçüncü hafta sonu esas alındı
Yargıtay 2. HD, K. 2024/9958	Dedeyle ayda bir yatılı hafta sonu ve bayram günü	Ayda bir cumartesi gündüz
Yargıtay 2. HD, K. 2024/7321	Yarıyıl tatilinde bir hafta, temmuzda on beş gün	Yarıyıl tatili çıkarıldı, temmuzda bir hafta
Yargıtay 2. HD, K. 2024/5322	Ayda iki pazar gündüz, yaz tatili yok	Ayda bir yatılı hafta sonu, temmuzda beş gün
Yargıtay 2. HD, K. 2024/7329	Ayda iki pazar gündüz	Ayda bir yatılı hafta sonu, bayram ve temmuzda bir hafta
Yargıtay 2. HD, K. 2023/1698	Ayda bir yatılı hafta sonu ve bayram	Bunlara ek olarak ağustosta bir hafta yatılı

24 Yargıtay 2. HD, 23.01.2025, E. 2024/9928, K. 2025/728.
25 Yargıtay 2. HD, 17.09.2015, E. 2015/13700, K. 2015/16335.
26 Yargıtay 2. HD, 21.09.2023, E. 2023/6708, K. 2023/4167.
27 Yargıtay 2. HD, 03.07.2024, E. 2024/2657, K. 2024/5290.
28 Yargıtay 2. HD, 23.01.2025, E. 2024/9928, K. 2025/728.
29 AYM, *Figen Güneştaş ve diğerleri* Başvurusu, B. No: 2014/18376, 26.10.2017.

Tablo, ölçü formülünün iki yöne de işlediğini gösterir. Üst sınır aşıldığında, yani büyükanne ve büyükbabaya ana ve babaya tanınabilecek genişlikte bir düzen kurulduğunda süre temyizde **kısaltılmış**; alt sınırın altında kalındığında, yani torun sevgisini tatmaya elverişli olmayan kısa bir düzen kurulduğunda ise süre **uzatılmıştır.** Belirleyici ölçütler çocuğun **yaşı**, büyükanne ve büyükbabanın yanında kalmaya **alışkın** olup olmadığı, çocuğun davacılara karşı **tepkisi** ve uzman görüşüdür. Örneğin çocuğun davacılara tepkili olduğu dosyada yarıyıl tatili düzenden çıkarılmış ve yaz tatili bir haftaya indirilmiştir;[30] dedeyle kurulan yatılı düzen ise çocukların yaşı gözetilerek ayda bir gün süren yatısız bir düzene çevrilmiştir;[31] uzman görüşünün desteklediği dosyada ise anneanneyle yatılı düzen korunmuş, yalnızca süresi daraltılmıştır.[32] Bu şerhte incelenen ve yaz tatilinde kişisel ilişki kurulan kararlarda bu süre beş ila yedi gün arasındadır. Daire bu düzeltmeleri çoğunlukla dosyayı geri göndermeden, **düzelterek onama** yoluyla kendisi yapar (HMK m. 370/2). 5

VI. Kaldırma ve Sınırlama: İkinci Fıkra

- **Kural:** Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişilere kıyasen uygulanır (TMK m. 325/2).
- **Kaldırma sebepleri:** Çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi, hakkın aykırı kullanılması, ilgisizlik ve diğer önemli sebepler (TMK m. 324).
- **Delil şartı:** Sebep kanıtlanmadıkça kaldırma yapılamaz.[33]
- **Araştırma şartı:** Çocuk dinlenmeli, uzman raporu alınmalıdır.[34]
- **Velâyet düzenine saygı:** Kişisel ilişki, velâyet sahibinin görevini gereği gibi yerine getirmesine engel olmamalıdır.[35]
- **Kesin hüküm:** Kişisel ilişki kararları değişen koşullara göre yeniden düzenlenebilir.

VII. Usul: Mahkeme, Taraflar ve Deliller

- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi; bulunmayan yerde asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla bakar.
- **Yetkili mahkeme:** Çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir (TMK m. 326).
- **Davalı:** Velâyet sahibi; ana ve baba evliyse ikisi birlikte.[36]

30 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2024/4102, K. 2024/7321.
31 Yargıtay 2. HD, 12.12.2024, E. 2024/8109, K. 2024/9958.
32 Yargıtay 2. HD, 16.09.2025, E. 2025/4237, K. 2025/7337.
33 Yargıtay 2. HD, 06.10.2015, E. 2015/18406, K. 2015/17544.
34 Yargıtay 2. HD, 17.09.2015, E. 2015/13700, K. 2015/16335.
35 Yargıtay 2. HD, 08.02.2018, E. 2017/7083, K. 2018/1644.
36 Yargıtay 2. HD, 12.01.2021, E. 2020/6690, K. 2021/82.

- **Deliller:** Sosyal inceleme raporu, uzman heyeti raporu, tanık beyanları, önceki bağı gösteren belgeler.
- **Tedbir:** Mahkeme, kişisel ilişkinin karar kesinleşinceye kadar tedbiren uygulanmasına karar verebilir.
- **Yargılama giderleri:** Davayı kaybeden velâyet sahibi giderlerden ve vekâlet ücretinden sorumlu tutulabilir.[37]

6 Usulde iki noktanın altını çizmek gerekir. **Birincisi yargılama giderleridir.** Velâyet sahibi anne, davanın açılmasına kendisinin sebebiyet vermediğini ve bu nedenle yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin kendisine yükletilmemesi gerektiğini ileri sürmüş, ancak bu itiraz sonuç doğurmamış ve karar onanmıştır.[38] Kişisel ilişkiyi baştan reddetmek yerine makul bir düzeni kabul etmek, velâyet sahibi için bu nedenle de önemlidir. **İkincisi yargılamanın biçimidir.** Bir dosyanın geçmişinde bölge adliye mahkemesi, torunla kişisel ilişki davasının yazılı yargılama usulüne tabi olduğunu, dilekçeler aşaması tamamlanmadan basit usulle yürütülen yargılamanın usule aykırı olduğunu belirterek ilk kararı kaldırmış ve dosyayı geri göndermiştir.[39] Son olarak kişisel ilişki talebine karşı **yardım nafakası** istenmesi de görülür: babaannenin açtığı torunla kişisel ilişki davasına karşı annenin çocuk yararına açtığı yardım nafakası davası ilk derece mahkemesince yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiş, nafakaya ilişkin temyiz dilekçesi kesinlik sınırı nedeniyle reddedilmiş, kişisel ilişki hükmü ise onanmıştır.[40] Kişisel ilişki hakkı ile nafaka yükümlülüğü birbirinden bağımsızdır; yardım nafakası ancak kendi koşulları varsa istenebilir (TMK m. 364).

UYGULAMA NOTU

Bu madde iki taraf için ayrı ayrı okunmalıdır. **Büyükanne, büyükbaba veya başka bir hısım** dava açacaksa dilekçesini üç soru üzerine kurmalıdır. Birincisi, **olağanüstü hâlin ne olduğu:** ebeveynin ölümü en güçlü dayanaktır; ebeveyn hayattaysa, hısımın onun kişisel ilişki süreleri içinde çocuğu neden göremediği somut olaylarla anlatılmalıdır; başka bir şehirde yaşamak tek başına yetmez. İkincisi, **çocukla önceki bağın ne olduğu:** birlikte geçirilen dönemleri, bakım ve ilgiyi gösteren tanıklar, fotoğraflar ve yazışmalar dosyaya konulmalıdır; davacı hala, amca, dayı veya teyzeyse bu bağın fiilen kurulmuş olması özellikle önemlidir. Üçüncüsü, **ne istendiği:** ana ve babaya tanınan genişlikte bir düzen istemek kararın bozulmasına yol açar; çocuğun yaşına ve alışkanlığına uygun, örneğin ayda bir hafta sonu ve yaz tatilinde kısa bir dönem içeren ölçülü bir talep daha sağlam bir zemindir. Ana ve baba evliyse dava ikisine birlikte yöneltilmelidir; davanın çocuğun oturduğu yer mahkemesinde açılabileceği unutulmamalıdır. **Velâyet sahibi**

37 Yargıtay 2. HD, 30.03.2023, E. 2023/1042, K. 2023/1507.
38 Yargıtay 2. HD, 30.03.2023, E. 2023/1042, K. 2023/1507.
39 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2024/3096, K. 2024/5322.
40 Yargıtay 2. HD, 12.10.2023, E. 2023/7383, K. 2023/4728.

davaya cevap verirken savunmasını genel bir husumet iddiasına değil, çocuğun menfaatine dayandırmalıdır: kişisel ilişkinin çocuğun huzurunu somut olarak nasıl tehlikeye soktuğu, varsa kötü davranış ve bunu gösteren deliller ortaya konulmalı; idrak çağındaki çocuğun uzman huzurunda dinlenmesi ve psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetten rapor alınması istenmelidir. Kişisel ilişkinin kurulması kaçınılmaz görünüyorsa süre ve biçim üzerine odaklanılmalı; yatısız düzen, daha seyrek görüşme veya çocuğun okul düzenine uygun saatler talep edilmelidir. Kurulmuş bir kişisel ilişkinin kaldırılması isteniyorsa, TMK m. 324'teki sebeplerden birinin gerçekleştiğinin **yeni ve somut delillerle** gösterilmesi gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2018 · E. 2017/7083 · K. 2018/1644

Çocuğun babasının ölümü olağanüstü hâldir; anneyle büyükanne ve büyükbaba arasındaki husumet tek başına engel değildir

Babanın ölümünden sonra velâyet annede kalmıştı. Babaanne ve dede torunlarıyla kişisel ilişki kurulmasını istemiştir; ilk derece mahkemesi, anne ile davacılar arasındaki husumete dayanarak talebi reddetmiştir.

> *Davacıların oğlu ve kişisel ilişki kurulması istenen çocuğun da babası öldüğüne göre, olağanüstü halin mevcut olduğunun kabul edilmesi gerekir.Davacıların, babanın ölümü ile davalı (annenin) velayetinde olan torunuyla kişisel ilişki kurulmasını istemeleri yasal haklarıdır. Davacıların torununa kötü davrandığı iddia edilmediği gibi; bu yönde bir kanıt da mevcut değildir. Mahkemece, çocuğun annesi ile davacılar arasında bulunduğu belirtilen husumet, davacıların torunlarıyla kişisel ilişki kurmasına engel olacak derecede olmadığı gibi, kurulacak kişisel ilişkinin çocuğun gelişimini olumsuz etkileyeceği ve onun zararına olacağı yününde başkaca bir kanıt da bulunmamaktadır. O halde mahkemece, çocuğun yaşı da gözetilerek, bedeni ve fikri gelişimini olumsuz etkilemeyecek ve davalı annenin velayet görevini gereği gibi yerine getirmesine engel olmayacak şekilde davacılar ve çocuk arasında uygun süreli kişisel ilişki düzenlemesi yapılması gerekirken; yetersiz gerekçeyle isteğin reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin ilk koşulu olan **olağanüstü hâl** kanunda tanımlanmamıştır; içeriğini Yargıtay doldurur. Bu karar, en tipik örneği açıkça söyler: çocuğun, büyükanne ve büyükbabayla bağını kuran **ebeveyninin ölümü** olağanüstü hâldir. Çünkü ölüm, büyükanne ve büyükbabanın torunlarını görebileceği doğal kanalı, yani ölen ebeveynin kişisel ilişki sürelerini ortadan kaldırır. Kararın ikinci önemli yanı, **husumet** konusundadır: velâyet sahibi anne ile büyükanne ve büyükbaba arasındaki geçimsizlik, kurulacak kişisel ilişkinin çocuğun gelişimini olumsuz etkileyeceği somut delillerle gösterilmedikçe, talebin reddi için yeterli sayılmaz. Daire aynı zamanda düzenlemenin sınırını da çizmiştir: kişisel ilişki,

çocuğun bedensel ve fikri gelişimini olumsuz etkilemeyecek ve annenin **velâyet görevini gereği gibi yerine getirmesine engel olmayacak** biçimde kurulmalıdır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2023 · E. 2023/1060 · K. 2023/1698

Annenin ölümü de olağanüstü hâldir; çocuklar büyükanne ve büyükbabanın yanındaki düzene alışkınsa yaz tatilinde de yatılı kişisel ilişki kurulur

Annelerini kaybeden çocuklar babalarının velâyetinde kalmıştır. Anneanne ve dede, babanın kendilerini torunlarıyla görüştürmediğini ileri sürerek dava açmıştır. Bölge adliye mahkemesi olağanüstü koşulun varlığını kabul etti, ancak yaz tatili için bir düzenleme yapmamıştır; iki taraf da temyiz etmiştir.

> *...çocukların annesinin vefat etmiş olması nedeniyle davacılarla torunları arasında kişisel ilişki tesisi için gerekli olağanüstü koşulun mevcut bulunduğu, kişisel ilişki nedeniyle çocukların huzurunun tehlikeye gireceği yönünde bir delil bulunmadığı, uzman raporunda da kişisel ilişkinin çocukların üstün yararına uygun olacağı yönünde görüş bildirildiği ancak anneanne ve dede ile torunlar arasında kurulacak kişisel ilişkinin bir ebeveyne tanınan genişlikte olmasının beklenemeyeceği...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, bölge adliye mahkemesinin gerekçesidir ve Daire bu gerekçeyi babanın bütün itirazlarını reddederek benimsemiştir. Kural simetriktir: olağanüstü hâl yalnız babanın değil, **annenin ölümüyle** de doğar; bu durumda anne tarafı büyükanne ve büyükbaba velâyet sahibi babaya karşı dava açar. Karar iki sınırı birlikte gösterir. Bir yanda kişisel ilişki **bir ebeveyne tanınan genişlikte olamaz**; ilk derece mahkemesinin kurduğu, sömestr tatilinin bir haftasını, yaz tatilinin iki haftasını ve anneler gününü de kapsayan geniş düzen bu nedenle daraltılmıştır. Öte yanda Daire, çocukların yaşını ve davacıların yanındaki **alışılmış düzeni** dikkate alarak bölge adliye mahkemesinin kurduğu yatılı hafta sonu ve bayram düzenine her yıl ağustos ayında **bir haftalık yatılı** kişisel ilişki eklemiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2026 · E. 2026/2961 · K. 2026/5564

Babanın başka bir şehirde yaşaması olağanüstü hâl sayılmaz; büyükanne ve büyükbaba torunlarını babaya tanınan kişisel ilişki süresinde görebilir

Anlaşmalı boşanmayla velâyet anneye verilmiş, babayla kişisel ilişki düzenlenmişti. Baba başka bir ilde yaşıyor ve kişisel ilişki hakkını kullanmıyordu. Babaanne ve dede torunlarıyla ayrıca kişisel ilişki istemiştir; ilk derece mahkemesi reddetti, bölge adliye mahkemesi kabul etmiştir.

> *...davacılar babaanne ve dedenin babaya tanınan kişisel ilişki süresi içerisinde torunlarını görme, aile bağlarını koruma ve geliştirme imkânına sahip oldukları, babanın davacılardan ve davalıdan farklı bir şehirde yaşıyor olmasının kanunun aradığı olağanüstü hal kapsamında değerlendirilmesinin ise mümkün olmadığı,*

davacılar tarafından başkaca olağanüstü bir halin varlığının ileri sürülüp kanıtlanmadığı, şu halde üçüncü kişi konumunda olan davacılar ile çocuk arasında 4721 sayılı Kanun'un 325 inci maddesi uyarınca kişisel ilişki kurulmasının yasal koşullarının oluşmadığı gözetilmeden, davanın reddi yerine, yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Bu karar, olağanüstü hâl koşulunun **ciddiye alındığını** gösteren güncel bir örnektir. Ebeveyn **hayattaysa ve kendisine kişisel ilişki tanınmışsa**, büyükanne ve büyükbabanın torunlarını görme imkânı kural olarak o ebeveynin kişisel ilişki süreleri içinde vardır. Babanın başka bir şehirde yaşaması ya da kişisel ilişki hakkını kullanmaması, Daireye göre kanunun aradığı olağanüstü hâli tek başına oluşturmaz; başka bir olağanüstü hâl ileri sürülüp **kanıtlanmalıdır.** Bölge adliye mahkemesi, babanın hakkını kullanmaması nedeniyle davacıların torunlarını göremediğini kabul etmişti; Daire bu değerlendirmeyi yanılgılı bulmuş ve kararı **bozmuştur.** Uygulamada anlamı şudur: ebeveynin sağ olduğu dosyalarda dava dilekçesi, neden ebeveyn kanalının işlemediğini ve bunun neden olağan bir durumdan öte olduğunu somut olgularla anlatmalıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.07.2015 · E. 2015/12060 · K. 2015/14471

Hısımların kişisel ilişki hakkı ana ve babanın haklarından bağımsızdır; babaya tanınan sürenin yeterli olduğu delil toplanmadan kabul edilemez

Yabancı uyruklu babaanne ve dede, oğullarının evlilik dışı ilişkisinden doğan ve babayla soybağı tanıma yoluyla kurulan torunlarıyla kişisel ilişki istemiştir. Mahkeme, delil toplamadan, davacıların torunlarını babaya tanınan kişisel ilişki günlerinde görebileceklerini belirterek davayı ön inceleme duruşmasında reddetmiştir.

> *Buna göre, çocuğun hısımlarının ve diğer kişilerin kişisel ilişki kurulmasını isteme hakları, çocuğun ana ve babasının haklarından bağımsızdır. Türkiye, 15 Temmuz 2003 tarihinde Strazburg'da imzalanan "Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesine" (R.G 17.11.2011 tarih ve 28115 sayı) taraf olmuş, bu sözleşme Bakanlar Kurulu'nun 16.07.2012 tarihli 2012/3489 sayılı kararıyla 01.05.2012 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Anayasa'nın 90/5'nci maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş olan milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Şu halde bu sözleşme davada uygulanabilecek pozitif hukuk niteliğindedir. Anılan Sözleşme hükümleri, çocuğun yüksek yararına bağlı olarak, çocukla ana ve babası dışındaki aile bağları bulunan şahıslar arasında kişisel ilişki kurulabileceğini kabul etmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki ilke koyar. **Birincisi, hak bağımsızdır:** büyükanne ve büyükbabanın ve diğer hısımların kişisel ilişki isteme hakkı, ana ve babanın haklarından türemez. Daire aynı kararda, davacıların torunlarını görme hakkının **babanın istek ve arzusuna bağlı tutulamayacağını** da vurgulamıştır. **İkincisi, uluslararası sözleşme doğrudan uygulanır:** Türkiye'nin taraf olduğu Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, Anayasa'nın 90. maddesi uya-

rınca kanun hükmündedir ve ana ve baba dışındaki aile bağı bulunan kişilerle kişisel ilişki kurulabileceğini açıkça kabul eder; Sözleşme sınır ötesi kişisel ilişkiyi de öngörür. Bu kararı 2026 tarihli karar ile birlikte okumak gerekir: hak bağımsızdır, fakat olağanüstü hâl ayrıca aranır. Babaya tanınan sürenin büyükanne ve büyükbabaya torunlarını görme imkânı verip vermediği ise **delil toplanarak** belirlenmelidir; bu karar, yeterli inceleme yapılmadan verildiği için bozulmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.02.2016 · E. 2015/26619 · K. 2016/1576

Olağanüstü hâl de, kişisel ilişkinin çocuğun menfaatine uygun olduğu da ispat edilmelidir

Aile mahkemesi büyükanne ile torunları arasında kişisel ilişki kurulmasına karar vermişti; karar davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Olağanüstü haller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocukla kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir (TMK m. 325/1). Davacı büyükanne ile küçükler arasında kişisel ilişki kurulmasını gerektirecek olağanüstü haller ispatlanamadığı gibi, kişisel ilişkinin küçüklerin menfaatine uygun düştüğü hususu da ispatlanamadığı halde, davacı büyükanne ile çocuklar arasında kişisel ilişki kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu kısa karar, maddenin iki koşulunun **ispat yükünü** açıkça davacıya yükler. Büyükanne, büyükbaba veya başka bir hısım, önce **olağanüstü hâlin** varlığını, sonra kurulacak kişisel ilişkinin **çocuğun menfaatine uygun** olduğunu kanıtlamak zorundadır. Ana ve baba için kişisel ilişki kanundan doğan bir haktır (TMK m. 323); üçüncü kişiler içinse kanun "tanınabilir" der, yani hak ancak koşulları gösterildiğinde doğar. Koşullar ispatlanmadan verilen kabul kararı, Daire tarafından **bozulmuştur.** Uygulamada bu ispat, olağanüstü hâli gösteren belgelerle (ölüm kaydı, ebeveynin uzun süreli yokluğunu gösteren kayıtlar), çocukla önceden kurulmuş bağı gösteren tanık ve yazışmalarla ve sosyal inceleme raporuyla yapılır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.02.2026 · E. 2025/10915 · K. 2026/2212

Büyükanne ve büyükbabaya tanınan süre ana ve babanınki kadar geniş olamaz, ama torun sevgisini tatmaya elverişli olmalıdır

İlk derece mahkemesi babaanne ve dede ile torunlar arasında her ayın iki hafta sonu yatılı ve bayramlarda iki gün süren bir kişisel ilişki kurmuş, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmişti; davalı temyiz etmiştir.

> *Üçüncü kişilerin, koşulları gerçekleştiği takdirde çocukla kişisel ilişki kurma hakkı mevcut ise de kişisel ilişki süresinin anne ve babaya tanınan genişlikte olması beklenemez. Ancak, büyükanne ve büyükbabalarla torunları arasındaki kişisel ilişkinin çocukların bu kişilerle olan aile bağlarını geliştirip güçlendirecek ve bu kişilerin de torun sevgisini tatmalarına elverişli olacak yeterlilikte olması gerekir. Somut olayda, davacı babaanne ve dede ile çocuklar arasında kişisel ilişki*

kurulması yerinde ise de kurulan kişisel ilişki fazla olup uygun süreli kişisel ilişki kurulmamış olması bozmayı gerektirir.

DEĞERLENDİRME Bu cümle, Yargıtay'ın güncel torunla kişisel ilişki kararlarında tekrar tekrar kullandığı **ölçü formülüdür** ve iki sınır içerir. **Üst sınır:** üçüncü kişilere tanınan süre ana ve babaya tanınan genişlikte olamaz; çünkü büyükanne ve büyükbaba ebeveynin yerine geçmez ve velâyet sahibinin çocuğu yetiştirme düzeni korunmalıdır. **Alt sınır:** süre, çocuğun bu kişilerle aile bağlarını **geliştirip güçlendirecek** ve onların **torun sevgisini tatmalarına** elverişli olacak yeterlilikte olmalıdır. Bu dosyada ayda iki yatılı hafta sonu üst sınırı aştığı için Daire hükmü, her ayın ilk cumartesi günü gündüz saatleri ve bayramın ikinci günü olarak **düzelterek onamıştır.** Formül mekanik değildir: çocuğun yaşı, önceki bağın yoğunluğu ve uzman görüşü, sonucun yatılı ya da yatısız olmasını belirler.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.07.2024 · E. 2024/3096 · K. 2024/5322

Çocuk büyükanne ve büyükbabasının yanında olmaya alışkınsa kişisel ilişki yatılı kurulmalıdır

Babası vefat eden çocuğun velâyeti annede kalmıştır. Mahkemeler babaanne ve dede ile çocuk arasında ayda iki pazar günü ve bayramlarda gündüz saatleriyle sınırlı bir kişisel ilişki kurmuş, yaz tatili talebini reddetmişti; iki taraf da temyiz etmiştir.

> *Somut olayda, çocuğun yaşı ve davacılar yanında olmaya alışkın olması dikkate alındığında, davacı babaanne ve dede ile çocuk arasında uygun süreli ve yatılı olacak şekilde kişisel ilişki kurulmamış olması bozmayı gerektirir. Ne var ki bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden 6100 sayılı Kanun'un 370 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Bölge Adliye Mahkemesi esastan ret kararının kaldırılarak İlk Derece Mahkemesi kararının düzeltilerek onanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ölçü formülünün **alt sınırını** işletir. Daire, çocuğun yaşını ve büyükanne ve büyükbabanın yanında bulunmaya **alışkın** olmasını dikkate almış, gündüz saatleriyle sınırlı düzeni yetersiz bularak her ayın ilk hafta sonu **yatılı** ve her yıl temmuz ayında beş gün süren bir kişisel ilişki kurmuştur. Yatılı kişisel ilişki için belirleyici olan, çocuğun o evde kalmaya **yabancı olmamasıdır**; önceden kurulmuş yakın bir bağ bu sonucu destekler. Daire, düzeltmenin yeniden yargılama gerektirmediğini belirterek kararı kendisi düzeltmiştir (HMK m. 370/2). Aynı dosyada ilk derece mahkemesi, velâyet sahibi annenin ancak kendi gözetiminde görüşme yapılmasına ilişkin talebini de kabul etmemişti; **gözetim altında görüşme**, bunu gerektiren somut bir olgu gösterilmedikçe tercih edilmez.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
14.10.2024 · E. 2024/4358 · K. 2024/7329

Çok kısa tutulan süre de bozma sebebidir; Daire babaanneye yatılı bir hafta sonu ve yaz tatilinde bir hafta tanıdı

Babası vefat eden çocuğun babaannesi kişisel ilişki istemiştir. Bölge adliye mahkemesi, büyükanne ve büyükbabanın babanın yerine konarak babaya uygun genişlikte bir düzen kurulmasının kanunun amacına aykırı olacağını belirterek ayda iki pazar günü gündüz saatleriyle sınırlı bir kişisel ilişki kurmuştur; iki taraf da temyiz etmiştir.

> *Somut olayda, çocuğun yaşı dikkate alındığında, davacı babaanne ile çocuk arasında uygun süreli olacak şekilde kişisel ilişki kurulmamış olması bozmayı gerektirir. Ne var ki bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden 6100 sayılı Kanun'un 370 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının düzeltilerek onanması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bölge adliye mahkemesinin gerekçesinde doğru bir tespit vardı: büyükanne ve büyükbaba **babanın yerine konamaz.** Ancak Daire, bu tespitten gündüz saatleriyle sınırlı bir düzen çıkarılmasını yetersiz bulmuş ve kişisel ilişkiyi her ayın ilk hafta sonu cumartesiden pazara, bayramın ikinci günü ve her yıl temmuz ayının ilk haftası olacak biçimde **düzelterek onamıştır.** Böylece ölçü formülünün iki ucu aynı dosyada görünür: babaya tanınacak genişlik aşılmamış, ama torun sevgisini tatmaya elverişli bir süre de kurulmuştur. Karar, velâyet sahibinin çocuğun küçük yaşına dayanan itirazlarının da **tek başına** yatılı düzeni engellemediğini gösterir; ilk derece mahkemesi zaten üç yaşından önce ve sonra için ayrı düzen öngörmüştü. Bölge adliye mahkemesinin belirttiği gibi kişisel ilişki kararları **kesin hüküm oluşturmaz**; koşullar değişirse yeniden düzenlenebilir.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.09.2023 · E. 2023/6708 · K. 2023/4167

İdrak çağındaki çocuğun görüşmek istememesi, büyükanne ve büyükbabanın olumsuz bir davranışı yoksa tek başına ret sebebi değildir

Babası vefat eden ve annesi yeniden evlenen çocuğun babaanne ve dedesi kişisel ilişki istemiştir. Anne, çocuğun onlarla görüşmek istemediğini ve kanunun torunla kişisel ilişkiyi doğrudan düzenlemediğini savunmuştur. Bölge adliye mahkemesi davanın kabulünü doğru buldu, yalnızca süreyi kısaltmıştır.

> *...çocuğun üstün menfaatine uygun olmak koşuluyla çocuğun istek ve tercihi aleyhine de karar verilebileceği, çocuğun dede ve babaannesiyle ilişki içerisinde olmasının aile bağlarını kuvvetlendirmek suretiyle çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlayacağı, bu itibarla davanın kabulü kararında hukuka aykırılık bulunmadığı, ne var ki, kurulan şahsi ilişkinin süresinin çocuğun yaşına, tercihine göre uzun belirlendiği...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Daire'nin **onadığı** bölge adliye mahkemesi gerekçesidir. Mahkeme önce, çocuğun idrak çağında olmasına ve görüşmek istemediğini söylemesine karşın büyükanne ve büyükbabanın kişisel ilişkinin kurulmamasını gerektirecek düzeyde **olumsuz bir tavır ve davranışının bulunmadığını** tespit etmiş, ardından çocuğun görüşünün **üstün yararına uygun olmak koşuluyla** aşılabileceğini belirtmiştir. Çocuğun görüşü bu nedenle iki yönlü kullanılır: sonucu belirlemez, ama **süreyi ve biçimi** etkiler; bu dosyada da çocuğun tercihi, kurulan sürenin kısaltılmasına yol açmıştır. Annenin, kanunun torunla kişisel ilişkiyi doğrudan düzenlemediği savunması ise isabetli değildir: TMK m. 325, hısımları ve özellikle büyükanne ve büyükbabayı kapsar. Karşılaştırma için bir sonraki karara bakılmalıdır: çocukların anlatımı somut bir kötü davranışa dayanıyorsa sonuç değişir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.01.2025 · E. 2024/9928 · K. 2025/728

İdrak yaşındaki çocuklar büyükanne ve büyükbabanın kendilerine kötü davrandığını anlatıyorsa dava reddedilmelidir

Mahkemeler dede ve babaanne ile iki torun arasında yatılı hafta sonu ve bayram düzeni içeren bir kişisel ilişki kurmuştu. Uzmanla yaptıkları görüşmelerde çocuklar, dede ve babaannenin kendilerine kötü davrandığını anlatmıştır; velâyet sahibi anne temyiz etmiştir.

> *"İdrak yaşındaki çocukların beyanları kendilerinin aleyhine sonuç doğurmadığı müddetçe bu beyanlara gereken önem verilmesi gerekmektedir. (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi md.12 ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md.3 ve md.6) O halde; Mahkemece davacıların torunlarıyla kişisel ilişki kurulması talebiyle açtıkları davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, çocuğun görüşünün **belirleyici** olduğu durumu gösterir. Fark, görüşün içeriğindedir: bir önceki kararda çocuk yalnızca görüşmek istemediğini söylemiş, büyükanne ve büyükbabanın olumsuz bir davranışı saptanmamıştı; burada ise idrak yaşındaki çocuklar uzmana **somut bir kötü davranış** anlatmıştır. Daire, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesine ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 3. ve 6. maddelerine dayanarak bu beyanlara **gereken önemin verilmesi** gerektiğini belirtmiş ve davanın reddi gerektiği sonucuyla kararı bozmuştur. Maddenin ikinci fıkrası da aynı yöne işaret eder: kişisel ilişki sebebiyle çocuğun **huzuru tehlikeye giriyorsa**, ana ve baba için öngörülen bu sınırlama üçüncü kişilere kıyasen uygulanır (TMK m. 324).

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.01.2021 · E. 2020/6690 · K. 2021/82

Ana ve baba evliyken açılan davada velâyeti birlikte kullanan iki ebeveyn de davalı gösterilmelidir

Babaanne ve dede, torunlarıyla kişisel ilişki için yalnızca gelinlerine karşı dava açmıştır. Ana ve babanın boşanma davası sürüyordu; bölge adliye mahkemesi, kesin-

leşmiş bir velâyet kararı bulunmadığı gerekçesiyle davayı dava şartı yokluğundan usulden reddetmiştir.

> *Velayet hakkı sahiplerinden babanın da davaya dahili ile taraf teşekkülü sonrasında onun göstereceği kanıtlar da toplanmak suretiyle karar verilmesi gerekirken, eksik hasımla davanın usulden reddi yönünde karar verilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki usul sorununu birlikte çözer. **Birincisi, davanın açılabilmesi için kesinleşmiş bir velâyet kararı gerekmez:** ana ve baba evli olsa ve boşanma davaları sürse bile büyükanne ve büyükbaba torunlarıyla kişisel ilişki davası açabilir; Daire, usulden ret kararını bozmuştur. **İkincisi, davalı doğru gösterilmelidir:** Daire, ergin olmayan çocuğun ana ve babasının velâyeti altında olduğunu ve evlilik sürdükçe velâyetin birlikte kullanıldığını hatırlatmıştır (TMK m. 335, 336). Bu nedenle ana ve baba evliyken dava **ikisine birlikte** yöneltilmelidir; yalnız birine açılmış davada diğeri davaya dahil edilir ve onun delilleri de toplanır. Velâyet boşanmayla ya da ölümle tek ebeveyne geçmişse davalı, **velâyet sahibidir.** Uygulamada böyle bir dava, sürmekte olan boşanma davasıyla **birleştirilerek** de görülebilir.[41]

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2015 · E. 2015/18406 · K. 2015/17544

Büyükanne ve büyükbabaya tanınan kişisel ilişki, TMK m. 324'teki sebepler kıyasen gerçekleşmedikçe kaldırılamaz

Babaanne ve dedeye torunlarıyla kişisel ilişki hakkı tanıyan karar kesinleştikten yaklaşık dört ay sonra, bu kişisel ilişkinin kaldırılması için dava açılmıştır; aile mahkemesi talebi kabul etti ve babaanne ile dede temyiz etmiştir.

> *Davalılara tanınan kişisel ilişki hakkının kendilerinden alınmasını gerektiren hiç bir delil ve yasal bir sebep bulunmamaktadır. Davalılar ile çocuk arasındaki aile bağlarının korunup geliştirilmesi, çocuğun menfaati gereğidir. O halde, davanın reddi gerekirken, yetersiz gerekçe ile davalılara tanınan kişisel ilişki hakkının kendilerinden alınması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Maddenin ikinci fıkrası, ana ve baba için öngörülen sınırlamaların üçüncü kişilere **kıyas yoluyla** uygulanacağını söyler. Bu kararın gösterdiği gibi bu kıyas iki yöne işler. Bir yanda büyükanne ve büyükbabanın kişisel ilişkisi de, çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi, hakkın amacına aykırı kullanılması, çocukla ciddi olarak ilgilenilmemesi veya diğer önemli sebepler varsa **kaldırılabilir** (TMK m. 324). Öte yanda bu sebepler **kanıtlanmadıkça** kaldırılamaz; kaldırmayı gerektiren bir delil ve yasal sebep yoksa kaldırma davası reddedilmelidir. Daire, büyükanne ve büyükbaba ile çocuk arasındaki aile bağlarının korunup geliştirilmesinin **çocuğun menfaati gereği** olduğunu vurgulamış ve kaldırma kararını bozmuştur.

41 Yargıtay 2. HD, 25.11.2014, E. 2014/5302, K. 2014/23763.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2015 · E. 2015/13700 · K. 2015/16335

Kaldırma davasında idrak çağındaki çocuk dinlenmeli ve uzman raporu alınmalıdır

Babası küçük yaştayken vefat eden çocuğun velâyetini taşıyan anne, büyükanne ve büyükbabaya daha önce tanınan kişisel ilişki nedeniyle çocuğun huzurunun tehlikeye girdiğini ileri sürerek bu ilişkinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, çocuğu dinlemeden ve uzman raporu almadan talebi reddetmiştir.

> *Öyleyse, mahkemece; idrak gücüne sahip olan çocuğun görüşüne başvurulmalı, kişisel ilişki sebebiyle huzurunun tehlikeye girip girmediği ve çocuğun yüksek yararının, davalılara tanınan hakkın geri alınmasını gerektirip gerektirmediği konusunda aile mahkemesinde görevli psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan rapor alınmalı...*

DEĞERLENDİRME Bir önceki karar kaldırmanın **delilsiz** yapılamayacağını gösteriyordu; bu karar, kaldırma talebinin **araştırılmadan** da reddedilemeyeceğini gösterir. Daire önce, TMK m. 324'teki sınırlama sebeplerinin üçüncü kişilere kıyasen uygulanacağını ve bu sebeplerin davada mevcut olup olmadığının belirlenmesi gerektiğini tespit etmiştir. Dava tarihinde on yaşını bitirmiş çocuğun görüşüne başvurulmamış ve aile mahkemesinde görevli uzmanlardan yararlanılmamıştı; Daire bunu **eksik inceleme** sayarak kararı bozmuştur. Kaldırma davalarında mahkemenin yapması gerekenler bu nedenle bellidir: idrak çağındaki çocuğun dinlenmesi, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyetten rapor alınması ve bütün delillerin birlikte değerlendirilmesi. Karar **oyçokluğuyla** verilmiştir; karşı oy, yerel mahkeme kararının onanması gerektiği görüşündedir.

14 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Sezen Acar Özfidan Başvurusu · B. No: 2014/16746 · 25.01.2018

Anayasa Mahkemesi: miras anlaşmazlıkları, çocukla büyükanne ve büyükbaba arasındaki iletişimden ayrı tutulabilir

Babası vefat eden çocuğun velâyetini taşıyan anne, mahkemenin çocuk ile babaanne ve dede arasında kişisel ilişki kurmasının aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Taraflar arasında mirastan kaynaklanan ciddi anlaşmazlıklar vardı; ilk derece mahkemesi davayı reddetmiş, Yargıtay bozmuş, bozmaya uyularak kişisel ilişki kurulmuştu.

> *Mahkeme kararında, Yargıtay'ın bozma kararındaki gerekçenin kabul edildiği, bu çerçevede miras konularında başvurucu ile çocuğun dedesi ve babaannesi arasında birtakım anlaşmazlıklar olduğu ifade edilmekle birlikte, çocukla dedesi ve babaannesi arasındaki iletişimin bu sorunlardan ayrı tutulması gerektiği kabulüyle davacıların şahsi ilişki konusundaki haklarını amacına aykırı kullanacakları yönünde bir delil bulunmadığı gerekçesine yer verildiği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi bu kararda önce ilkeyi koymuştur: Anayasa'nın koruduğu aile ilişkileri temel olarak ana, baba ve çocuk arasındaki

ilişkiler olmakla birlikte, çocuğun üstün menfaatine aykırı olmadıkça **büyükanne ve büyükbaba gibi yakın akrabalarla ilişkiler de aile hayatı kapsamında korunabilir.** Mahkeme aynı zamanda bu alanda devletin **geniş bir takdir yetkisi** olduğunu ve TMK m. 325'in bu takdiri olağanüstü hâl ve çocuğun menfaati koşullarıyla çerçevelediğini belirtmiştir. Somut olayda derece mahkemesi, miras anlaşmazlıklarını çocukla büyükanne ve büyükbaba arasındaki iletişimden ayrı tutmuş ve hakkın amacına aykırı kullanılacağına dair delil bulunmadığını gerekçelendirmişti; Anayasa Mahkemesi bu gerekçeyi ilgili ve yeterli bularak başvuruyu **açıkça dayanaktan yoksun** saymıştır. Karar oyçokluğuyla verilmiştir: karşı oy yazan üye, çocuğun görüşmeyi istemediğini bildiren uzman raporlarına rağmen kişisel ilişki kurulmasının çocuğun menfaatini geri plana ittiği görüşündedir.

15 **ANAYASA MAHKEMESİ**
Figen Güneştaş ve diğerleri Başvurusu · B. No: 2014/18376 · 26.10.2017

Hala ve amca da kişisel ilişki isteyebilir; ancak aile hayatı koruması için çocukla yakın kişisel bağın fiilen var olması gerekir

Vefat eden kardeşlerinin çocuklarıyla kişisel ilişki kurulmasını isteyen hala ve amcaların davası, yargılama sırasında davacılardan biri hakkında çocukların annesine yönelik ağır bir suç iddiasıyla kamu davası açılması ve çocuklardan birinin anlatımı dikkate alınarak reddedilmiştir; Yargıtay kararı onamıştır. Başvurucular bireysel başvuruda bulunmuştur.

> *"Bununla birlikte aile içinde önemli rolü bulanabilecek büyükanne-büyükbaba gibi yakın akrabalar ve diğer akrabalar ile ilişkilerin "aile hayatı" kapsamında korunabilmesi ancak bu kişilerle çocuk arasında yakın kişisel bağların fiilen mevcut olması ve ilişki kurulmasının çocuğun üstün menfaati bakımından önemli olması halinde mümkün olabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar maddenin **"diğer kişiler"** ve **"hısımlar"** kavramlarına anayasal bir ölçü getirir. Büyükanne ve büyükbaba dışındaki akrabalar için **kan bağı tek başına yeterli değildir**; Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına dayanarak bu kişilerle çocuk arasında **yakın kişisel bağların fiilen kurulmuş** olmasını ve ilişkinin çocuğun üstün menfaati bakımından önemli olmasını arar. Somut olayda Mahkeme, hala ve amcanın çocukların çevresinde önemli bir yere sahip olduğunu kabul etmiş, ancak yargılama sırasında ortaya çıkan olayların çocuklar üzerindeki etkisi ve çocuklardan birinin anlatımı gözetilerek kurulan dengeyi yerinde bulmuş ve başvuruyu **açıkça dayanaktan yoksun** saymıştır. Hala, amca, dayı, teyze veya kardeş olarak dava açacak kişi, çocukla **daha önce kurulmuş fiilî bağı** somut olgularla göstermelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyet ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 183:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 323:** Ana ve baba ile kişisel ilişki.

- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları.
- **TMK m. 326:** Kişisel ilişkide yetkili mahkeme.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evliyken velâyet.
- **TMK m. 346:** Çocuğun korunması için önlemler.
- **TMK m. 364:** Nafaka yükümlüleri.

MADDE

326

C. Çocuk ile kişisel ilişki
III. Yetki

KANUN METNİ

(1) Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir.
(2) Boşanmaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kuralları saklıdır.
(3) Çocuk ile kişisel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılıncaya kadar, velâyet hakkına sahip veya çocuk kendisine bırakılmış kişinin rızası dışında kişisel ilişki kurulamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 326, kişisel ilişki davalarının nerede açılacağını ve düzenleme yapılıncaya kadar ne olacağını belirler. **Birinci fıkra ek bir yetki yeri tanır:** kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde, davalının yerleşim yeri mahkemesinin yanında **çocuğun oturduğu yer mahkemesi de** yetkilidir. Kural, büyükanne ve büyükbabanın torunla kişisel ilişki davalarında da uygulanır.[1] **İkinci fıkra** boşanma ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kurallarını saklı tutar; boşanma davası sürerken kişisel ilişki o davada düzenlenir. **Üçüncü fıkra** bir boşluğu kapatır: kişisel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılıncaya kadar, velâyet sahibinin veya çocuğun kendisine bırakıldığı kişinin **rızası dışında** kişisel ilişki kurulamaz; düzenleme yokken görüşmeye izin vermemek kişisel ilişkiyi engellemek sayılmaz.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Yetki	Davanın hangi yerdeki mahkemede görüleceği.
Çocuğun oturduğu yer	Çocuğun fiilen yaşadığı yer; velâyet altındaki çocuğun yasal yerleşim yeri velâyet sahibinin yerleşim yeridir (TMK m. 21).

1 Yargıtay 2. HD, 06.11.2013, E. 2013/5319, K. 2013/25210.
2 Yargıtay 2. HD, 06.03.2012, E. 2011/9742, K. 2012/4823.

Seçimlik yetki	Birden fazla yetkili yer bulunduğunda davacının bunlardan birini seçebilmesi.
Yetki itirazı	Davalının, davanın yetkisiz mahkemede açıldığını cevap dilekçesinde ileri sürmesi.
Yargı yeri belirlenmesi	İki mahkeme karşılıklı yetkisizlik kararı verdiğinde yetkili mahkemenin üst mahkemece belirlenmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 326- Madde İsviçre Medenî Kanununun 275 inci maddesinden alınmıştır. Birinci fıkrada, ana ve babanın yahut üçüncü kişilerin çocuk ile kişisel ilişki kurmasıyla ilgili düzenlemeleri yapacak yetkili mahkeme belirlenmekte, ikinci fıkrada boşanmaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kurallarının saklı olduğu belirtilmektedir. Son fıkrada ise, çocuk velâyetleri altında bulunmayan veya çocuk kendisine bırakılmamış olan ana ve/veya babanın yahut üçüncü kişilerin çocuk ile kişisel ilişki kurmalarına ilişkin mahkemece bir düzenleme yapılıncaya kadar, bu kişisel ilişkinin, ancak velâyet hakkına sahip ana ve/veya babanın yahut çocuk kendisine bırakılmış olan kişinin rızasıyla kurulabileceği hükme bağlanmaktadır. Böylece örneğin çocuğun hısımları, mahkemece bir karar verilinceye kadar, velâyet hakkına sahip ana ve babanın rızası olmadıkça veya babadan velâyet alınmışsa (nezedilmişse) ve velâyet anada ise, ananın rızası olmadıkça ve mahkemece düzenleme yapılıncaya kadar baba, ananın rızası olmadıkça yahut çocuğun koruma ve gözetimi bir başka kimseye bırakılmışsa, mahkemece düzenleme yapılıncaya kadar, ana ve baba, çocuk kendisine bırakılan bu kişinin rızası olmadıkça, çocuk ile kişisel ilişki kuramayacaklardır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 123-124*

Gerekçe önce kaynağı gösterir: madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 275. maddesinden alınmıştır. Ardından üç fıkrayı sırayla açıklar ve en çok son fıkra üzerinde durur. Gerekçenin verdiği örnekler, kuralın **kimleri** bağladığını açıkça gösterir: mahkemece bir düzenleme yapılıncaya kadar büyükanne, büyükbaba gibi hısımlar velâyet sahibinin; velâyeti kaldırılmış baba velâyeti kullanan ananın; çocuk bir başka kişinin koruma ve gözetimine bırakılmışsa ana ve baba bile o kişinin **rızası olmadıkça** çocukla kişisel ilişki kuramaz. Yani kural yalnız üçüncü kişileri değil, çocuğu fiilen yanında bulundurmayan **ana ve babayı** da kapsar. Kaynak, maddenin yerini de açıklar. Ana ve babanın kişisel ilişki hakkı, bu hakkın sınırları ve üçüncü kişilerin kişisel ilişkisi İsviçre Kanunu'nda 273, 274 ve 274a maddelerinde düzenlenmiştir; 275. madde ise bu üç hükmün **usul tamamlayıcısıdır** ve Türk Kanunu'nda da aynı sırayla 323, 324 ve 325. maddelerin ardından gelir (TMK m. 323, TMK m. 324, TMK m. 325). Maddenin bugünkü metni hakkındaki asıl bilgi ise Adalet Komisyonu raporundadır.

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 326 ncı maddesinin son fıkrasının sonunda yer alan "uygulanamaz" kelimesi "kurulamaz" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 314*

Komisyon kaydı tek bir kelimeye ilişkindir, ama üçüncü fıkranın nasıl okunacağını belirler ve metni gerekçenin zaten kullandığı ifadeyle, yani kişisel ilişkinin ancak rızayla **"kurulabileceği"** ifadesiyle uyumlu hâle getirir. Tasarıya göre fıkra, bir düzenleme yapılıncaya kadar velâyet hakkına sahip veya çocuğun kendisine bırakıldığı kişinin rızası dışında kişisel ilişkinin "uygulanamayacağını" söylüyordu. Bu ifade, ortada uygulanacak bir karar varmış gibi okunmaya elverişliydi. Komisyon kelimeyi **"kurulamaz"** olarak değiştirerek kuralı doğrudan kişisel ilişkinin **kurulmasına** bağlamıştır: düzenleme yoksa, velâyet sahibinin rızası dışında kişisel ilişki hiç kurulamaz. Yargıtay da fıkrayı bu anlamda uygular ve düzenleme bulunmadıkça velâyet sahibinin kişisel ilişkiyi engellediğinin kabul edilemeyeceğini belirtir.[3]

Gerekçe, maddenin eski Kanun'da bir karşılığı olup olmadığını belirtmez; kaynak olarak yalnızca İsviçre Medenî Kanunu'nu gösterir. Ancak kişisel ilişki hakkını genel olarak düzenleyen hüküm, gerekçesine göre **yürürlükteki Kanun'da bulunmayan** yeni bir düzenlemedir (TMK m. 323). Bu nedenle 743 sayılı Kanun'da kişisel ilişkiye özgü bir yetki kuralı da yer almıyordu. Yeni Kanun'dan sonra da kişisel ilişki davalarında temel kural, o tarihteki usul kanunundaki **genel yetki kuralı**, yani davalının yerleşim yeri olmaya devam etmiş; TMK m. 326/1 bunun **yanına** çocuğun oturduğu yer mahkemesini eklemiştir. Yargıtay bu iki kuralı Yeni Kanun'un ilk yıllarından beri birlikte uygular.[4]

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 326
Kişisel ilişkiye özgü yetki	Yoktu	Çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir
Genel yetki	Davalının yerleşim yeri	Davalının yerleşim yeri (HMK m. 6)
Düzenleme öncesi rıza	Kanunda yoktu	Rıza dışında kişisel ilişki kurulamaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Ancak maddeyi çevreleyen usul hukuku değişmiştir: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yerini 2011'de 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu almış, genel yetki kuralı HMK m. 6'ya, yetki itirazı HMK m. 19'a taşınmıştır. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonra aynı bölgedeki mahkemeler arasındaki yetki uyuşmazlıklarını bölge adliye mahkemesi, farklı bölgelerdeki mahkemeler arasındakileri ise Yargıtay çözmektedir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu üçüncü fıkradaki "uygulanamaz" kelimesini "kurulamaz" yaptı	S. Sayısı 723, s. 314
01.01.2002	Madde üç fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

3 Yargıtay 2. HD, 06.03.2012, E. 2011/9742, K. 2012/4823.
4 Yargıtay 2. HD, 22.01.2007, E. 2006/20436, K. 2007/97.
5 Yargıtay 20. HD, 07.05.2018, E. 2018/2081, K. 2018/3507; Yargıtay 5. HD, 18.03.2025, E. 2024/11504, K. 2025/3660.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ek yetki yeri	Çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir	TMK m. 326/1
Genel yetki	Davalının yerleşim yeri mahkemesi	HMK m. 6
Torunla kişisel ilişki	Aynı yetki kuralları uygulanır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/25210
Nafaka ile birlikte istem	Özel yetki kuralları uygulanır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/16997
Yetkisiz yerde açılan dava	Süresinde itiraz edilirse yetkisizlik kararı verilir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/6850
Yargı yeri belirlenmesi	Velâyet sahibi ve çocuğun yerleşim yeri esas alınır	Yargıtay 5. HD, K. 2025/3660
Boşanma davası	Boşanma yetki kuralları saklıdır	TMK m. 326/2, 168
Evlilik birliğinin korunması	Bu davalara ilişkin yetki kuralları saklıdır	TMK m. 326/2, 197
Düzenleme öncesi	Velâyet sahibinin rızası dışında kişisel ilişki kurulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2012/4823
Ayrı yaşayan eşler	Kişisel ilişki talebi karara bağlanmalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/7772
Velâyetin değiştirilmesi	Güncel içtihatta çekişmesiz yargı yetki kuralı	Yargıtay 5. HD, K. 2025/10509

TBMM gerekçesine göre madde, **İsviçre Medenî Kanunu'nun 275. maddesinden alınmıştır.** Gerekçe üç fıkrayı sırayla açıklar: birinci fıkra kişisel ilişkiyle ilgili düzenlemeleri yapacak **yetkili mahkemeyi** belirler, ikinci fıkra boşanmaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kurallarını **saklı** tutar; son fıkraya göre ise mahkemece bir düzenleme yapılıncaya kadar kişisel ilişki, ancak velâyet sahibinin veya çocuğun kendisine bırakıldığı kişinin **rızasıyla** kurulabilir. Gerekçe bu son kuralın hısımları, velâyeti kaldırılmış ebeveyni ve çocuğu başkasının gözetimine bırakılmış ana ve babayı da bağladığını örneklerle anlatır. Tasarıda üçüncü fıkra "uygulanamaz" kelimesiyle bitiyordu; Adalet Komisyonu bu kelimeyi **"kurulamaz"** olarak değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 314). Değişiklik küçük görünse de fıkranın anlamını netleştirir: kural, bir hükmün uygulanıp uygulanmayacağını değil, **kişisel ilişkinin fiilen kurulup kurulamayacağını** düzenler. Böylece fıkra, bir mahkeme düzenlemesi yapılıncaya kadar çocuğun velâyet sahibinin rızası dışında görüşmeye götürülemeyeceğini açık bir yasak olarak ifade eder. 1

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, kişisel ilişki davasının **davacının kendi yaşadığı yerde** açılmasıdır. TMK m. 326/1 davacının değil, **çocuğun** oturduğu yeri yetkili kılar; genel kural da davalının yerleşim yeridir. Velâyet sahibi ile çocuk aynı yerde yaşıyorsa her iki kural aynı mahkemeyi gösterir ve dava orada açılmalıdır. Başka bir yerde açılan davada davalı süresinde itiraz ederse yetkisizlik kararı verilir ve dosya yetkili mahkemeye gider; bu da zaman kaybıdır.[6] İkinci uyarı **düzenleme öncesine** ilişkindir: bir mahkeme kararı olmadan çocuğu velâyet sahibinin rızası dışında görmeye çalışmak yerine, kişisel ilişkinin düzenlenmesi ve gerekirse dava süresince **tedbiren** kurulması istenmelidir. Üçüncü uyarı **velâyet davalarına** ilişkindir: velâyetin değiştirilmesi istemi için güncel içtihat ayrı bir yetki kuralı uygulamaktadır;[7] kişisel ilişki ile velâyet talebi birlikte ileri sürülecekse dava iki talep bakımından da yetkili olan yerde açılmalıdır.

II. Birinci Fıkra: Çocuğun Oturduğu Yer Mahkemesi

- **Kural:** Kişisel ilişkiyle ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir.
- **"De" bağlacı:** Genel yetki kuralı kalkmaz; davalının yerleşim yeri de yetkilidir (HMK m. 6).
- **Kapsam:** Kişisel ilişkinin kurulması, yeniden düzenlenmesi, genişletilmesi, daraltılması ve kaldırılması.
- **Hak sahipleri:** Ana, baba ve TMK m. 325'e dayanan büyükanne, büyükbaba ve diğer hısımlar.[8]
- **Yetkinin niteliği:** Kesin değildir; itiraz süresinde yapılmalıdır (HMK m. 19).
- **Davacının yerleşim yeri:** Tek başına yetkili yer değildir.[9]

2 Birinci fıkranın amacı, kişisel ilişki uyuşmazlığını **çocuğa yakın** bir mahkemede toplamaktır. Kişisel ilişki davalarında karar büyük ölçüde çocuğun yaşadığı çevreye ilişkin delillere dayanır: sosyal inceleme raporu, okul ve rehberlik servisi bilgileri, uzman görüşmesi ve çocuğun dinlenmesi. Bu delillerin toplanacağı yer çoğunlukla çocuğun oturduğu yerdir. Uygulamada velâyet sahibi ile çocuk birlikte yaşadığından, genel yetki kuralının gösterdiği yer (davalının yerleşim yeri) ile TMK m. 326/1'in gösterdiği yer (çocuğun oturduğu yer) çoğu dosyada **aynıdır.** Kuralın bağımsız bir anlam kazandığı durum, çocuğun velâyet sahibinden **ayrı bir yerde** yaşadığı ya da velâyet sahibi dışındaki birinin yanında kaldığı hâllerdir; bu durumda davacı, çocuğun fiilen yaşadığı yerde de dava açabilir.

6 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/13667, K. 2012/6850.
7 Yargıtay 5. HD, 07.07.2025, E. 2025/7006, K. 2025/10509.
8 Yargıtay 2. HD, 06.11.2013, E. 2013/5319, K. 2013/25210.
9 Yargıtay 5. HD, 18.03.2025, E. 2024/11504, K. 2025/3660.

III. Davanın Açılabileceği Yer

Talep	Yetkili yer	Dayanak
Boşanmadan sonra kişisel ilişki kurulması veya yeniden düzenlenmesi	Davalının yerleşim yeri veya çocuğun oturduğu yer	HMK m. 6, TMK m. 326/1
Büyükanne, büyükbaba veya diğer hısımın kişisel ilişki talebi	Davalının yerleşim yeri veya çocuğun oturduğu yer	TMK m. 325, 326/1
Nafaka artırımı ile kişisel ilişkinin birlikte istenmesi	Nafaka alacaklısının yerleşim yeri; kişisel ilişki için çocuğun oturduğu yer	TMK m. 177, 326/1
Boşanma davası sürerken kişisel ilişki	Boşanma davasına bakan mahkeme	TMK m. 168, 169, 326/2
Evlilik birliğinin korunması sırasında çocuklarla ilişki	Bu davalara ilişkin yetki kuralları	TMK m. 197, 326/2
Velâyetin değiştirilmesi	Talepte bulunanın veya ilgililerden birinin oturduğu yer	HMK m. 384

Tablonun son satırı ayrıca açıklanmalıdır. TMK m. 326, kişisel ilişkiye ilişkin düzenlemeler için konmuştur. Velâyetin değiştirilmesi ayrı bir istemdir ve yetki uyuşmazlıklarını çözen Yargıtay 5. Hukuk Dairesi bu istemi **çekişmesiz yargı işi** sayarak HMK m. 384'ü uygulamaktadır.[10] Aynı Daire başka bir dosyada velâyetin düzenlenmesi isteminde kesin ve özel bir yetki kuralı bulunmadığını, yetki itirazı da yapılmadığı için davanın açıldığı mahkemenin davayı sonuçlandırması gerektiğini belirtmiştir.[11] Daha önce kapatılan 17. Hukuk Dairesi ise velâyetin değiştirilmesi istemine ilişkin bir yetki uyuşmazlığında TMK m. 323 ve 326'yı dayanak göstererek çocuğun annesiyle oturduğu yerin mahkemesini yargı yeri olarak belirlemişti.[12] 3

IV. Çocuğun Oturduğu Yerin Belirlenmesi

- **Yasal yerleşim yeri:** Velâyet altındaki çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının, ortak yerleşim yerleri yoksa çocuğun kendisine bırakıldığı ebeveynin yerleşim yeridir (TMK m. 21).
- **Oturma yeri:** Diğer hâllerde çocuğun oturma yeri onun yerleşim yeri sayılır (TMK m. 21).
- **Velâyet babadaysa:** Çocuğun yerleşim yeri babanınkidir.[13]
- **Fiilî durum:** Adres kayıtları ve kolluk araştırmasıyla çocuğun fiilen oturduğu yer tespit edilir.

10 Yargıtay 5. HD, 07.07.2025, E. 2025/7006, K. 2025/10509.
11 Yargıtay 5. HD, 19.01.2026, E. 2025/10388, K. 2026/728.
12 Yargıtay 17. HD, 27.09.2013, E. 2013/12997, K. 2013/12989.
13 Yargıtay 2. HD, 13.02.2008, E. 2007/1096, K. 2008/1481.

- **Esas alınan an:** Davanın açıldığı tarihteki durum.
- **Yabancı karar sonrası:** Türkiye'de tanınan veya tenfiz edilen kararlardan sonra da aynı kurallar uygulanır.[14]

4 Yetki tartışmalarının çoğu, kâğıt üzerindeki adres ile çocuğun **fiilen** yaşadığı yerin farklı olmasından doğar. Bu durumda mahkemeler nüfus kayıtları ile yetinmeyip kolluk aracılığıyla adres araştırması yaptırabilir. Bir dosyada velâyet düzenlemesiyle ilgili karşılıklı yetkisizlik kararları üzerine Daire, jandarma yazısıyla çocuğun annesiyle birlikte **fiilen** oturduğu yeri tespit etmiş ve o yerin aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.[15] Başka bir dosyada Daire, adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre çocuğun dava tarihinde annesiyle oturduğu yeri esas almıştır.[16]

V. Yetki İtirazı ve Yargı Yeri Belirlenmesi

- **Süre:** Yetki itirazı cevap dilekçesinde ileri sürülür (HMK m. 19).
- **İçerik:** İtiraz eden, yetkili mahkemeyi de göstermelidir.
- **Sonuç:** Süresinde itiraz yoksa davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir.
- **İtiraz kabul edilmezse:** Karar temyizde yetki yönünden bozulur.[17]
- **Karşılıklı yetkisizlik:** Yargı yeri belirlenmesi yoluna gidilir (HMK m. 21, 22).
- **Duruşma:** Kişisel ilişki kararlarının temyiz incelemesi duruşmasız yapılır.

VI. İkinci Fıkra: Boşanma ve Evlilik Birliğinin Korunması

5 İkinci fıkra, kişisel ilişkinin **başka bir davanın parçası** olarak düzenlendiği hâllerde o davanın yetki kurallarını saklı tutar. Boşanma veya ayrılık davası, eşlerden birinin yerleşim yerinde veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yerde açılır (TMK m. 168). Bu dava sürerken hâkim çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri **re'sen** alır (TMK m. 169) ve boşanma kararında velâyet kendisine verilmeyen ebeveyn ile çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi düzenler (TMK m. 182). Bu nedenle boşanma davası sürerken kişisel ilişki, çocuğun başka bir yerde oturduğu gerekçesiyle ayrı bir mahkemeye taşınmaz; boşanma davasına bakan mahkeme bu konuda da yetkilidir. Evlilik birliğinin korunması bakımından da aynı mantık geçerlidir: eşler haklı bir sebeple ayrı yaşıyorsa ve ergin olmayan çocukları varsa, hâkim ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkiler konusunda gerekli önlemleri alır (TMK m. 197). Boşanma kesinleştikten sonra açılan kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi davası ise artık boşanma davasının parçası değildir; bu dava için birinci fıkra ve genel yetki kuralı uygulanır.[18]

14 Yargıtay 2. HD, 17.01.2008, E. 2007/17529, K. 2008/242.
15 Yargıtay 20. HD, 07.05.2018, E. 2018/2081, K. 2018/3507.
16 Yargıtay 17. HD, 27.09.2013, E. 2013/12997, K. 2013/12989.
17 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/13667, K. 2012/6850.
18 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/13667, K. 2012/6850.

VII. Üçüncü Fıkra: Düzenleme Yapılıncaya Kadar Rıza

- **Kural:** Düzenleme yapılıncaya kadar velâyet sahibinin veya çocuğun kendisine bırakıldığı kişinin rızası dışında kişisel ilişki kurulamaz.
- **Kimin rızası:** Velâyet hakkına sahip olan veya çocuk fiilen kendisine bırakılmış olan kişinin.
- **Sonuç:** Düzenleme yokken görüşmeye izin vermemek engelleme sayılmaz.[19]
- **Çözüm yolu:** Kişisel ilişkinin düzenlenmesini istemek; gerekiyorsa dava süresince tedbiren.
- **Mahkemenin görevi:** Talep varsa kişisel ilişki hakkında hüküm kurmak.[20]
- **Ara karar:** Dava içinde kurulan kişisel ilişki geçici tedbir niteliğindedir.

6 Üçüncü fıkra, özellikle **evliliğin sürdüğü ama eşlerin ayrı yaşadığı** dönemde önem kazanır. Ana ve baba evliyken velâyeti birlikte kullanır (TMK m. 336); ancak çocuk fiilen birinin yanında kalıyorsa, diğer ebeveyn onun rızası olmadan çocukla görüşme düzeni kuramaz. Boşanma davası reddedilen ve ayrı yaşamaya devam eden eşlerin dosyasında Daire, rıza olmadan çocuğunu göremeyen babanın kişisel ilişki talebinin mutlaka **karara bağlanması** gerektiğini belirtmiştir.[21] Aynı kural, yurt dışında verilen ve kişisel ilişki düzenlemesi içermeyen boşanma kararlarından sonra da işler: tanıma kararı kişisel ilişkiyi kendiliğinden kurmaz; ebeveyn Türk mahkemesinden düzenleme istemelidir. Düzenleme bir kez yapıldıktan sonra ise tablo değişir: artık velâyet sahibi, diğer ebeveynin kişisel ilişkisini **zedelememekle** yükümlüdür ve bu yükümlülüğe aykırılığın yaptırımları vardır (TMK m. 324).

SOYBAĞI

UYGULAMA NOTU

Kişisel ilişki davası açılacaksa önce **yetkili yer** belirlenmelidir. Velâyet sahibi ile çocuk nerede yaşıyorsa dava çoğunlukla oraya açılmalıdır; bu yer hem genel yetki kuralının hem TMK m. 326/1'in gösterdiği yerdir. Davacının kendi yaşadığı yerde dava açması, davalının süresinde yapacağı itirazla yetkisizlik kararına ve zaman kaybına yol açar. Çocuğun fiilen yaşadığı yerin kayıtlardaki adresten farklı olduğu düşünülüyorsa bu, dilekçede belirtilmeli ve adres araştırması istenmelidir. Nafaka artırımı ile kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi birlikte isteniyorsa, iki talebin yetki kuralları çocuğun ve nafaka alacaklısının yaşadığı yeri gösterir. **Dava yetkisiz bir yerde açılmışsa** davalı yetki itirazını **cevap dilekçesinde** yapmalı ve yetkili mahkemeyi açıkça göstermelidir; sonradan yapılan itiraz dikkate alınmaz. Boşanma davası sürüyorsa kişisel ilişki talebi **o davada**, geçici önlem olarak ileri sürülmelidir; ayrı bir dava açılmasına gerek yoktur. Mahkeme kararı henüz yoksa çocuğu velâyet sahibinin rızası dışında görmeye çalışılmamalıdır: bu hem kanuna aykırıdır hem de sonraki velâyet ve kişisel ilişki davalarında aleyhe değerlendiri-

19 Yargıtay 2. HD, 06.03.2012, E. 2011/9742, K. 2012/4823.
20 Yargıtay 2. HD, 21.03.2013, E. 2012/15759, K. 2013/7772.
21 Yargıtay 2. HD, 21.03.2013, E. 2012/15759, K. 2013/7772.

lebilir. Bunun yerine dava açılıp kişisel ilişkinin **tedbiren** kurulması istenmelidir. Velâyet sahibinin, düzenleme yapılmadan önce görüşmeye izin vermemesi kişisel ilişkiyi engellemek sayılmaz; ancak mahkeme kararından sonra velâyet sahibi karara uymak zorundadır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.11.2013 · E. 2013/5319 · K. 2013/25210

Torunla kişisel ilişki davasında da çocuğun oturduğu yer mahkemesi yetkilidir; velâyet altındaki çocuğun yerleşim yeri velâyet sahibinin yerleşim yeridir

Dede ve babaanne, torunlarıyla kişisel ilişki kurulması için dava açmıştır. Velâyet sahibi anne süresinde yetki itirazında bulunmuştur; mahkeme itiraza rağmen işin esasını incelemiştir. Toplanan delillere göre anne ile çocuğun yerleşim yeri, davanın açıldığı yerden farklıydı.

> *Türk Medeni Kanununun 326/1. maddesi "kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir" hükmünü taşımaktadır. Velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana ve babanın yerleşim yeridir (TMK md. 21). Toplanan delillerden davalı annenin ve çocuğun yerleşim yerinin Hatay olduğu anlaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle davalı annenin süresi içerisindeki yetki itirazının kabulü ile yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasının incelenerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin birinci fıkrasındaki "**bütün düzenlemelerde**" ifadesinin kapsamını gösterir: kural yalnız ana ve babanın kişisel ilişki davalarında değil, büyükanne ve büyükbabanın TMK m. 325'e dayanan davalarında da uygulanır (TMK m. 325). Daire iki hükmü birlikte okumuştur. TMK m. 326/1, çocuğun **oturduğu yer** mahkemesini yetkili kılar; TMK m. 21 ise velâyet altındaki çocuğun yerleşim yerinin **ana ve babanın**, ortak yerleşim yerleri yoksa çocuğun **kendisine bırakıldığı ebeveynin** yerleşim yeri olduğunu söyler. Velâyet sahibi anne ile çocuk aynı yerde yaşadığında, davalının yerleşim yeri ile çocuğun oturduğu yer çakışır ve dava bu yerde açılmalıdır. Davalı bu yöndeki itirazını **süresinde** ileri sürdüğü için Daire, itirazın kabulü ile yetkisizlik kararı verilmesi gerektiğini belirterek hükmü **bozmuştur.**

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2008 · E. 2007/17529 · K. 2008/242

Yabancı boşanma kararı tenfiz edildikten sonra açılan kişisel ilişki davasında da yetki, genel kural ve çocuğun oturduğu yere göre belirlenir

Yabancı bir aile mahkemesinin boşanma, velâyet ve nafakaya ilişkin kararı Türkiye'de tenfiz edilmiş, çocuğun velâyeti anneye verilmişti. Tenfiz kararı kesinleştikten birkaç gün sonra kişisel ilişki için dava açılmıştır; oysa tarafların yerleşim yeri davanın açıldığı yerden farklıydı.

> *Her dava, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça açıldığı tarihte davalının Türk Kanunu Medenisi gereğince ikametgahı sayılan yer mahkemesinde görülür. Davalının ikametgahı belli değilse davaya Türkiye'de son defa oturduğu yer mahkemesinde bakılır.(HUMK.md. 9) Velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana ve babanın yerleşim yeridir. Diğer hallerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır. (TMK. md. 21) Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir. (TMK. md.326)...*

DEĞERLENDİRME Karar, yetki incelemesinin **üç basamağını** tek bir yerde sıralar. Birinci basamak **genel yetki kuralıdır:** dava, davalının yerleşim yerinde açılır; bugün bu kural HMK m. 6'dadır. İkinci basamak **çocuğun yerleşim yeridir:** velâyet altındaki çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının, ortak yerleşim yerleri yoksa çocuğun kendisine bırakıldığı ebeveynin yerleşim yeridir (TMK m. 21). Üçüncü basamak **TMK m. 326/1'dir:** kişisel ilişkiye ilişkin bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir. Somut olayda davanın açıldığı mahkeme bu üç yerden hiçbiri olmadığı için Daire, dava dilekçesinin **yetki yönünden reddi** gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. Kararın gösterdiği bir diğer nokta, yabancı mahkemece verilmiş ve Türkiye'de tenfiz edilmiş bir boşanma kararından sonra kişisel ilişki için Türk mahkemesinde dava açılabileceği ve bu davada da aynı yetki kurallarının uygulanacağıdır.

3 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2025 · E. 2024/11504 · K. 2025/3660

Yetki uyuşmazlığında Yargıtay, torunla kişisel ilişki davasını velâyet sahibi ile çocuğun yerleşim yerindeki mahkemeye verdi

TMK m. 325'e dayanan kişisel ilişki davasında iki aile mahkemesi karşılıklı yetkisizlik kararı vermiştir. Birinci mahkeme davalının yerleşim yerini esas almıştır; ikinci mahkeme, davacının kendi yerleşim yerinde dava açarak seçimlik hakkını kullandığını ve yetki itirazının dinlenemeyeceğini belirterek yetkisizlik kararı vermiştir. Dosya yargı yerinin belirlenmesi için Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *Uyuşmazlık, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 325 inci maddesi uyarınca çocuk ile kişisel ilişki kurulması istemine ilişkindir. B. İlgili Hukuk 1. Farklı bölge adliye mahkemelerinin yargı çevresinde kalan ilk derece*

mahkemeleri ile bölge adliye mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarının giderilmesi isteminin hukuki dayanağı, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 21 ve 22 nci maddeleri ile 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un (5235 sayılı Kanun) 36 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan düzenlemelerdir. 2. 4721 sayılı Kanun'un "Yasal yerleşim yeri" başlıklı 21 inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir: "Velâyet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hâllerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır." 3. 4721 sayılı Kanun'un "Yetki" başlıklı 326 ncı maddesinin birinci fıkrası şöyledir: "Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir."...

DEĞERLENDİRME Yargı yeri belirlenmesi, iki mahkemenin karşılıklı olarak kendini yetkisiz saydığı durumda başvurulan yoldur (HMK m. 21, 22); farklı bölge adliye mahkemelerinin çevresindeki mahkemeler arasındaki uyuşmazlıkları bugün Yargıtay 5. Hukuk Dairesi çözer. Daire maddi dayanak olarak **TMK m. 21** ile **TMK m. 326/1**'i göstermiş ve velâyeti kullanan davalı anne ile çocuğun yerleşim yerindeki aile mahkemesini **yargı yeri olarak belirlemiştir.** Böylece ikinci mahkemenin görüşü kabul görmemiş, davacının **kendi yerleşim yeri** bu davada yetkili sayılmamıştır. Kişisel ilişki davasında seçimlik yetki, davalının yerleşim yeri ile çocuğun oturduğu yer arasındadır; velâyet sahibi ile çocuk birlikte yaşıyorsa bu iki yer zaten aynıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2013 · E. 2012/25485 · K. 2013/16997

Nafaka artırımı ve kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi birlikte istendiğinde özel yetki kuralları uygulanır; genel yetki kuralına gidilemez

Velâyet sahibi anne, boşanmadan sonra iştirak nafakasının artırılması ve çocukla baba arasındaki kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi için kendi ve çocuğun yaşadığı yerdeki mahkemede dava açmıştır; mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *"Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi (TMK md. 177), kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde ise davalının yerleşim yeri mahkemesi yanında çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir (TMK md. 326/1). Davacının yerleşim yeri ve çocuğun oturduğu yer Ankara olduğuna göre, dava doğru yerde açılmıştır. Bu özel yetki kuralları karşısında artık Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 9. maddesindeki genel yetki kuralına gidilemez. Bu hukuki duruma göre işin esasının incelenmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, aile hukukunda sık görülen **birleşik taleplerde** yetkinin nasıl kurulacağını gösterir. Boşanmadan sonra açılan nafaka davasında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 177); kişisel ilişkinin düzenlenmesinde ise davalının yerleşim yeri mahkemesinin yanında çocuğun

oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir (TMK m. 326/1). Velâyet sahibi ebeveyn çocukla birlikte yaşadığında bu iki özel kural **aynı yeri** gösterir ve iki talep aynı davada, bu yerde açılabilir. Daire, özel yetki kuralları karşısında artık **genel yetki kuralına gidilemeyeceğini** açıkça belirtmiş ve yetkisizlik kararını bozmuştur. Uygulamadaki sonucu açıktır: velâyet sahibi ebeveyn, nafaka artırımını ve kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesini karşı tarafın yaşadığı yere gitmeden, **kendi ve çocuğun yaşadığı yerde** isteyebilir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.03.2012 · E. 2011/13667 · K. 2012/6850

Dava ne davalının yerleşim yerinde ne de çocuğun oturduğu yerde açılmışsa, süresinde yapılan yetki itirazı kabul edilmelidir

Boşanmadan sonra kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi için dava açılmıştır. Kesinleşen boşanma kararıyla velâyet anneye verilmişti; anne ile çocuk başka bir yerde yaşıyordu ve anne süresinde yetki itirazında bulunmuştur. Mahkeme itirazı kabul etmeyip işin esasına girmiştir.

> *Toplanan delillerden Ankara mahkemesinin ne Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 9, ne de Türk Medeni Kanununun 326/1. maddeleri uyarınca yetkili mahkeme olmadığı anlaşılmaktadır. Davalı annenin ve küçüğün yerleşim yerinin Uzunköprü olduğu kanıtlanmıştır. Açıklanan nedenlerle davalı kadının süresi içerisindeki yetki itirazının kabulü ile yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasının incelenerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME TMK m. 326/1 bir **seçenek** tanır, genel kuralı ortadan kaldırmaz: kişisel ilişki davası, genel kural gereği davalının yerleşim yerinde, ayrıca çocuğun oturduğu yerde açılabilir. Bu iki yerin dışında bir yerde açılan dava **yetkisiz mahkemede** açılmış olur. Kişisel ilişki davalarında yetki **kesin değildir**; bu nedenle yetkisizlik ancak davalının **süresinde** yaptığı itirazla sonuç doğurur. Bugün itirazın cevap dilekçesinde, yetkili mahkeme de gösterilerek ileri sürülmesi gerekir; süresinde itiraz edilmezse davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m. 19). Bu dosyada itiraz süresinde yapıldığı için Daire kararı **yetki yönünden bozmuştur.** Aynı kararda Daire, kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesine ilişkin kararların temyiz incelemesinin **duruşmalı yapılmadığını** da belirterek duruşma isteğini reddetmiştir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.02.2008 · E. 2007/1096 · K. 2008/1481

Velâyet babadaysa da kural değişmez: çocuğun yerleşim yeri velâyet sahibi babanın yerleşim yeridir

Velâyeti babada olan çocuklarla kişisel ilişki kurulması için dava açılmıştır. Davalı baba ve çocuklar başka bir ilde yaşıyordu; baba süresinde yetki itirazında bulundu, mahkeme işin esasını incelemiştir.

> *Velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana ve babanın yerleşim yeridir. (TMK.mad.21) Toplanan delillerden davalı babanın ve küçüklerin yerleşim yerinin Çankırı olduğu kanıtlanmıştır. Açıklanan nedenlerle davalı babanın süresi içerisindeki yetki itirazının kabulü ile yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasının incelenerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kuralın velâyetin **hangi ebeveynde** olduğuna bakmaksızın işlediğini gösterir: belirleyici olan velâyetin kimde olduğu değil, çocuğun **kiminle ve nerede** yaşadığıdır. Velâyet babaya verilmişse çocuğun yasal yerleşim yeri babanın yerleşim yeridir (TMK m. 21); bu durumda hem genel yetki kuralı hem TMK m. 326/1 aynı yeri, yani babanın ve çocukların yaşadığı yeri gösterir. Kişisel ilişki isteyen ebeveyn kendi yaşadığı yerde dava açarsa ve davalı süresinde itiraz ederse, yetkisizlik kararı verilmelidir; Daire bu gereği yerine getirmeyen kararı **bozmuştur.** Aynı çizgi Yeni Kanun'un ilk yıllarından beri sabittir.[22]

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.03.2012 · E. 2011/9742 · K. 2012/4823

Kişisel ilişki düzenlenmeden önce velâyet sahibinin rızası aranır; düzenleme yokken velâyet sahibi kişisel ilişkiyi engellemiş sayılamaz

Baba, çocuğun annesiyle birlikte yurt dışına gitmesine izin vermişti. Yurt dışında verilen ve Türkiye'de tanınan boşanma kararında baba ile çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmemişti. Baba, annenin kişisel ilişkiyi engellediğini ve velâyetten doğan yükümlülüklerini ihlal ettiğini ileri sürerek dava açmıştır; aile mahkemesi davayı kabul etmiştir.

> *Yabancı mahkemece verilen boşanma kararında çocukla babası arasında kişisel ilişki tesisine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Sonradan da, davacı tarafından, bu dava tarihine kadar bu yönde Türk Mahkemesinden alınmış bir karar da yoktur. Bu dava içinde 24.09.2009 tarihli ara kararıyla yapılan kişisel ilişkiye dair düzenleme ise geçici tedbir mahiyetindedir. Çocukla kişisel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılıncaya kadar velayet hakkına sahip veya çocuk kendisine bırakılmış kişinin rızası dışında kişisel ilişki kurulamaz (TMK.md.326/3). Ortada bu konuda bir düzenleme bulunmadıkça da, davalı annenin kişisel ilişkiyi engellediği ve zedelediği kabul edilemez. Davalının velayet sorumluluğunu ihlal ettiğine ve yükümlülüklerini savsakladığına ilişkin başkaca bir delil bulunmadığına göre davanın reddi gerekir. Bu husus dikkate alınmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **üçüncü fıkrasının** en açık uygulamasıdır. Kanuna göre kişisel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılıncaya kadar, velâyet hakkına sahip olan veya çocuğun kendisine bırakıldığı kişinin **rızası dışında** kişisel ilişki kurulamaz. Bunun iki sonucu vardır. **Birincisi**, kişisel ilişki isteyen ebeveyn,

22 Yargıtay 2. HD, 22.01.2007, E. 2006/20436, K. 2007/97.

bir mahkeme kararı elde etmeden çocuğu fiilen alamaz veya görüşmeyi dayatamaz; yapması gereken, kişisel ilişkinin **düzenlenmesini istemektir. İkincisi**, düzenleme yokken velâyet sahibinin görüşmeye izin vermemesi, kişisel ilişkiyi **engellemek** veya zedelemek sayılmaz (TMK m. 324). Daire ayrıca dava içinde ara kararla kurulan kişisel ilişkinin **geçici tedbir** niteliğinde olduğunu belirtmiş ve velâyet yükümlülüğünün ihlaline ilişkin başka delil bulunmadığı için davanın reddi gerektiği sonucuyla kararı bozmuştur. Tasarıda bu fıkra "uygulanamaz" kelimesiyle bitiyordu; Adalet Komisyonu kelimeyi "kurulamaz" olarak değiştirmiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.03.2013 · E. 2012/15759 · K. 2013/7772

Boşanma davası reddedilen ve ayrı yaşayan eşlerde, rıza olmadan çocuğunu göremeyen ebeveynin kişisel ilişki talebi karara bağlanmalıdır

Eşler arasındaki boşanma davası reddedilmiş, eşler fiilen ayrı yaşamaya devam etmişti. Çocuk annenin yanında kalıyordu; baba velâyetin kendisine bırakılmasını ve çocukla kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Mahkeme velâyet talebini reddetti, kişisel ilişki talebi hakkında ise hüküm kurmamıştır.

> *Taraflar arasında görülen boşanma davasının reddedildiği, bundan sonra da tarafların fiilen ayrı yaşamaya devam ettikleri, müşterek çocuğun anne yanında bulunduğu, davacının çocuğuyla annenin rızası dışında kişisel ilişki kuramadığı, annenin de rıza göstermediği toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Bu durumda davacının anne yanında bulunan çocuğu ile kişisel ilişki talebi hakkında bir karar verilmesi gerekirken, bu hususta hüküm kurulmamış olması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar üçüncü fıkranın **boşluk bırakmama** işlevini gösterir. Evlilik devam ederken ana ve baba velâyeti birlikte kullanır; ama eşler fiilen ayrı yaşıyor ve çocuk birinin yanında kalıyorsa, diğer ebeveyn onun **rızası olmadan** çocukla kişisel ilişki kuramaz. Boşanma davası reddedildiği için boşanma hükmüne bağlı bir kişisel ilişki düzenlemesi de yoktur. Bu durumda mahkemenin önündeki kişisel ilişki talebini **karara bağlaması** zorunludur; Daire, velâyet talebinin reddini onamış, ancak kişisel ilişki hakkında hüküm kurulmamasını **bozma** sebebi saymıştır. Eşler ayrı yaşarken çocuklarla ilişkinin düzenlenmesi, evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümler içinde de istenebilir (TMK m. 197); maddenin ikinci fıkrası bu davalardaki yetki kurallarını **saklı** tutar.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2013 · E. 2013/12997 · K. 2013/12989

Kişisel ilişki şikâyetine dayanan velâyet davasında, çocuğun annesiyle oturduğu yer mahkemesi yargı yeri olarak belirlendi

Tutuklu bulunan baba, annenin çocuğa bakmadığını ve çocuğu görüşmeye getirmediğini ileri sürerek velâyetin anneden alınmasını istemiştir. Aile mahkemesi sıfatıyla bakan iki asliye hukuk mahkemesi ayrı ayrı yetkisizlik kararı verdi ve dosya yargı yerinin belirlenmesi için Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *4721 sayılı TMK.nin 323 .maddesinde "Ana ve babadan her biri, velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir." hükmü, 326. maddesinde ise "Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir." hükmü getirilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, dayanak olarak ana ve babanın kişisel ilişki hakkını düzenleyen TMK m. 323 ile TMK m. 326'yı birlikte göstermiş, adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre çocuğun dava tarihinde **annesiyle birlikte oturduğu yerin** mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir. Karar, uyuşmazlığın özünde kişisel ilişki sorunu bulunan davalarda **çocuğun oturduğu yerin** belirleyici tutulabileceğini gösterir. Bu yaklaşım, çocuğun sosyal inceleme raporu, okul ve çevre araştırması gibi delillerinin de o yerde toplanacağı düşünüldüğünde pratik bir anlam taşır. Ancak velâyet davalarında yetki konusunda güncel içtihat farklı bir yol izlemiştir; bkz. bir sonraki karar.

10 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
07.07.2025 · E. 2025/7006 · K. 2025/10509

Velâyetin değiştirilmesi istemi çekişmesiz yargı işi sayıldı; yetki TMK m. 326'ya değil HMK 384'e göre belirlendi

Velâyetin değiştirilmesi istemiyle açılan davada iki mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı çıktı ve dosya yargı yerinin belirlenmesi için Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *Dosya kapsamından, uyuşmazlığın velayetin değiştirilmesi istemine ilişkin olup velayetin değiştirilmesi isteminin çekişmesiz yargı işlerinden olduğu, çekişmesiz yargı işlerinde de, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu anlaşıldığından, uyuşmazlığın Ağrı 2. Asliye Hukuk Mahkemesince (Aile Mahkemesi sıfatıyla) sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, TMK m. 326'nın **kapsamını** anlamak için önemlidir. Madde, "kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemeler" için konmuştur; velâyetin değiştirilmesi ise ayrı bir istemdir. Yetki uyuşmazlıklarını bugün çözen 5. Hukuk Dairesi, velâyetin değiştirilmesi istemini **çekişmesiz yargı işi** saymış ve kanunda aksine hüküm yoksa talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesini yetkili kılan **HMK m. 384**'ü uygulamıştır. Bu kural TMK m. 326/1'den **geniştir**: talepte bulunanın kendi oturduğu yer de yetkili yerler arasındadır. Uygulamada velâyetin değiştirilmesi ile kişisel ilişkinin düzenlenmesi sıklıkla birlikte istenir; bu durumda iki talep için ayrı ayrı yetkili yerleri kontrol etmek ve davayı ikisi bakımından da yetkili olan yerde, çoğunlukla **çocuğun oturduğu yerde**, açmak en güvenli yoldur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 168:** Boşanma ve ayrılık davalarında yetki.

- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 177:** Boşanmadan sonra nafaka davalarında yetki.
- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyet ve kişisel ilişki.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 323:** Ana ve baba ile kişisel ilişki.
- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları.
- **TMK m. 325:** Üçüncü kişilerle kişisel ilişki.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evliyken velâyet.

MADDE

327

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama

I. Kapsamı

KANUN METNİ

(1) Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır.

(2) Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar sarfedebilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 327, çocuğun giderlerinin kimin tarafından karşılanacağını söyler: ana ve baba. **Birinci fıkra kuralı koyar:** çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır. TBMM gerekçesine göre bu ödev **velâyet hakkından bağımsızdır**; velâyet kendisinden alınmış olsa bile ebeveynin yükümlülüğü devam eder.[1] Boşanmadan sonra bu yükümlülüğün karşılığı **iştirak nafakasıdır** ve okul ücreti, kıyafet, sağlık sigortası gibi giderler ayrı bir borç olarak değil, iştirak nafakasının içinde değerlendirilir.[2] **İkinci fıkra bir istisna tanır:** ana ve baba yoksulsa, çocuğun özel durumu olağanüstü harcama gerektiriyorsa veya olağan dışı bir sebep varsa, **hâkimin izniyle** çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar harcanabilir. Madde ana ve baba arasındaki **iç ilişkiyi** düzenler; üçüncü kişilere sözleşmenin tarafı olmayan ebeveyne karşı talep hakkı vermez.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Bakım gideri	Çocuğun beslenme, giyinme, barınma, sağlık ve günlük ihtiyaçları için yapılan harcamalar.
Eğitim gideri	Okul, kurs, servis, kitap ve benzeri öğrenim harcamaları.

1 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.
2 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.
3 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

Korunma gideri	Çocuğun güvenliği ve gözetimi için gerekli harcamalar.
İştirak nafakası	Velâyet kendisine verilmeyen ebeveynin bu giderlere gücü oranında katılmak için ödediği aylık tutar.
Hâkim izni	Çocuğun mallarının onun bakım ve eğitimi için harcanmasına mahkemenin onay vermesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 327- Yürürlükteki Kanunun 261 inci maddesini karşılamaktadır. Madde 1984 tarihli Öntasarının 247 nci maddesinden bazı değişikliklerle ve daha arı bir Türkçeyle iki fıkra hâlinde yeniden kaleme alınmıştır. Esaslı bir hüküm değişikliği yoktur. Bu maddede düzenlenen, ana ve babanın çocuklarına bakma, onu koruma ve eğitme ödevlerinin velâyet hakkından bağımsız olduğu açıktır. Yani velâyet hakkı kendisinden alınmış olsa dahi onların bu ödevleri yine de devam edecektir. Maddede, yürürlükteki hukukta olduğu gibi, bir tabiî hukuk kuralının pozitif hukuk kuralı hâline getirilmiş olması söz konusudur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 124*

Gerekçe üç bilgi verir. **Birincisi, kaynaktır:** madde yeni bir kurum getirmez; eski Kanun'un 261. maddesini, 1984 Öntasarısının 247. maddesi üzerinden yeniden yazar ve gerekçe bunun **esaslı bir değişiklik** olmadığını açıkça söyler. **İkincisi, yükümlülüğün niteliğidir:** ana ve babanın bakma, koruma ve eğitme ödevi **velâyet hakkından bağımsızdır.** Bu cümle, velâyeti kendisine verilmeyen ebeveynin iştirak nafakası yükümlülüğünün ve velâyeti kaldırılan ebeveynin bakım giderlerine katılmaya devam etmesinin dayanağıdır (TMK m. 350). Hukuk Genel Kurulu da aynı düşünceyi, nafaka yükümünün sosyal yardım ve dayanışma düşüncesinden kaynaklandığını ve velâyet hakkından bağımsız olduğunu belirterek içtihada taşımıştır.[4] **Üçüncüsü, kuralın kaynağıdır:** gerekçe, maddeyi bir **tabiî hukuk kuralının** pozitif hukuka aktarılması olarak niteler. Bu nitelendirme uygulamada da karşılık bulur: anlaşmalı boşanma protokolünde nakdî nafaka yerine okul giderlerinin üstlenildiği ve nafaka taleplerinden feragat edildiği bir dosyada, sonradan açılan iştirak nafakası davası esastan incelenmiş ve nafakanın bu giderleri de kapsayacak şekilde yeniden belirlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.[5]

Gerekçenin belirttiği gibi madde, **743 sayılı Kanun'un 261. maddesini** karşılar. Eski hüküm şöyleydi:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuğun iaşe ve terbiyesine muktazi masraflar, kendilerinin mallarını idare hususunda kabul ettikleri usule göre, ana babaya terettüp eder. Ana baba zarurette bulunduğu veya çocuk fevkalade masrafı mucip olduğu takdirde yahut istisnai her hangi bir sebebin vücudu halinde hakim, çocuğun mallarından kendisinin iaşe ve terbiyesine medar olacak muayyen bir miktarın sarfı için, ana ve babaya izin verebilir.*

4 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.
5 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 261 (mülga)

İki metin karşılaştırıldığında yapı aynıdır: birinci fıkra giderlerin ana ve babaya ait olduğunu, ikinci fıkra ise zaruret, olağanüstü masraf veya istisnai bir sebep varsa hâkimin çocuğun mallarından harcamaya izin verebileceğini söyler. Dil değişmiştir: "iaşe ve terbiye" yerine "bakım, eğitim ve korunma", "zarurette bulunma" yerine "yoksulluk" gelmiştir. Metinden çıkarılan bir ifade dikkat çeker: eski hüküm giderlerin ana babaya, **"kendilerinin mallarını idare hususunda kabul ettikleri usule göre"**, yani aralarındaki mal rejimine göre yükleneceğini söylüyordu. Yeni metin bu atfı içermez; giderlerin ana ve baba tarafından karşılanacağını doğrudan söyler. Eşlerin birliğin giderlerine **güçleri oranında** katılacağı ise ayrıca evliliğin genel hükümlerinde düzenlenmiştir (TMK m. 186).

	743 sayılı Kanun m. 261	4721 sayılı Kanun m. 327
Giderler	İaşe ve terbiye	Bakım, eğitim ve korunma
Yükümlüler	Ana baba, mal rejimlerine göre	Ana ve baba
Çocuğun mallarından harcama	Hâkim izniyle	Hâkim izniyle
Koşullar	Zaruret, fevkalade masraf, istisnai sebep	Yoksulluk, olağanüstü harcama, olağan dışı sebep
Velâyetle ilişki	Metinde yer almıyordu	Metinde yok; gerekçeye göre velâyetten bağımsız

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Maddenin uygulamasını etkileyen gelişmeler ise çevresindeki hükümlerde ve yargı kararlarında görülür: 2021'de boşanma hükmüne ilişkin TMK m. 182'ye kişisel ilişki düzenlemesine uyulmamasının sonuçlarına dair yeni bir fıkra eklenmiş, bakım ve eğitim giderlerine katılmaya ilişkin kural aynı maddenin sonraki fıkrasında kalmıştır (TMK m. 182). İçtihatta ise okul ücreti ve benzeri giderlerin ayrı bir yükümlülük olarak değil, iştirak nafakası içinde değerlendirilmesi gerektiği yaklaşımı güçlenmiştir.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

6 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/10739, K. 2026/2494.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlüler	Ana ve baba	TMK m. 327/1
Giderler	Bakım, eğitim ve korunma	TMK m. 327/1
Velâyetle ilişki	Yükümlülük velâyetten bağımsızdır	Yargıtay HGK, K. 2019/1181
Üçüncü kişiler	Madde iç ilişkiyi düzenler	Yargıtay HGK, K. 2023/100
Boşanmadan sonra	Karşılığı iştirak nafakasıdır	TMK m. 182
Okul ücreti	İştirak nafakasının içindedir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6569
Doğrudan harcamalar	Nafakaya mahsup açıkça belirtilmelidir	Yargıtay 3. HD, K. 2018/999
Soybağı reddedilirse	Giderler biyolojik babadan istenebilir	Yargıtay 4. HD, K. 2024/11464
Çocuğun malları	Hâkim izniyle, belirli koşullarda harcanabilir	TMK m. 327/2
İzin istemi	Koşullar ileri sürülmezse hukuki yarar yoktur	Yargıtay 2. HD, K. 2013/3098
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay 3. HD, K. 2015/5945

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'un 261. maddesini karşılamaktadır.** Madde 1984 tarihli Öntasarının 247. maddesinden bazı değişikliklerle ve daha arı bir Türkçeyle iki fıkra hâlinde yeniden kaleme alınmıştır; gerekçe **esaslı bir hüküm değişikliği olmadığını** açıkça belirtir. Gerekçenin asıl önemli cümlesi yükümlülüğün niteliğine ilişkindir: ana ve babanın çocuklarına bakma, onu koruma ve eğitme ödevleri **velâyet hakkından bağımsızdır**; velâyet hakkı kendisinden alınmış olsa dahi bu ödevler devam eder. Gerekçe ayrıca maddede, yürürlükteki hukukta olduğu gibi, bir **tabiî hukuk kuralının pozitif hukuk kuralı hâline** getirildiğini vurgular. Tasarının 327. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **iştirak nafakası dışında ayrı bir "okul ücreti" yükümlülüğü** istemek ya da anlaşmalı boşanma protokolüne bu tür belirsiz ka-

lemler yazmaktır. Güncel içtihata göre okul ücreti, kıyafet, sağlık sigortası ve diğer eğitim giderleri iştirak nafakasının içinde değerlendirilir; sınırları belirsiz ayrı bir ödeme yükümlülüğü infazda tereddüt yaratır.[7] Bu giderler talebin **gerekçesi** olarak belgelendirilmeli, nafaka miktarı içinde istenmelidir. İkinci uyarı **ödeme biçimine** ilişkindir: nafaka borçlusu ödemelerini açıklamalı olarak banka yoluyla yapmalıdır; çocuğa doğrudan yapılan harcamalar, nafakaya mahsuben yapıldığı belirtilmedikçe borçtan kendiliğinden düşülmeyebilir.[8] Üçüncü uyarı **çocuğun mallarına** ilişkindir: çocuğa mirasla veya tazminat olarak kalan paraları bakım giderlerine harcamak kural değil **istisnadır** ve kanundaki koşullara bağlıdır.

II. Birinci Fıkra: Giderlerin Karşılanması

- **Yükümlüler:** Ana ve baba birlikte; evlilik sürerken de, boşanmadan sonra da.
- **Giderler:** Bakım, eğitim ve korunma için gerekli olanlar.
- **Ölçü:** Her ebeveyn gücü oranında katılır; evlilik sürerken eşler birliğin giderlerine de güçleri oranında katılır (TMK m. 186).
- **Velâyetle ilişki:** Yükümlülük velâyetten bağımsızdır.[9]
- **Velâyet kaldırılırsa:** Yükümlülük devam eder; ödeme gücü yoksa giderler Devletçe karşılanır (TMK m. 350).
- **Süre:** Çocuğun ergin olmasına, eğitimi sürüyorsa eğitimin sonuna kadar (TMK m. 328).

2 Birinci fıkra, çocuğun giderleri bakımından **temel kuraldır**; ayrıntılar izleyen maddelerde düzenlenir. Kimin dava açabileceği (TMK m. 329), nafaka miktarının nasıl belirleneceği (TMK m. 330) ve koşullar değişince ne olacağı (TMK m. 331) bu temel kurala dayanır. Gerekçenin vurguladığı gibi yükümlülük bir **tabiî hukuk kuralıdır**: ana ve baba çocuğa, velâyet hakkı olduğu için değil, ana ve baba olduğu için bakar. Bu nedenle velâyet boşanmada bir ebeveyne verildiğinde diğeri, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmakla yükümlüdür (TMK m. 182); velâyet kaldırıldığında da yükümlülük sürer. Evlilik devam ederken ise eşler, çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdür (TMK m. 185).

7 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.
8 Yargıtay 3. HD, 13.02.2018, E. 2016/10103, K. 2018/999.
9 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.

III. Kapsama Giren Giderler

Gider	Kapsama girme	Açıklama
Beslenme, giyinme, barınma	Evet	Temel bakım giderleridir
Sağlık ve sağlık sigortası	Evet	Bakım ve korunma kapsamındadır
Okul ücreti, servis, yemek, kitap	Evet	Eğitim giderleridir; iştirak nafakası içinde değerlendirilir
Kurs, dil eğitimi, sınav hazırlığı	Evet	Eğitimin devamı sayılabilir
Sosyal ve kültürel ihtiyaçlar	Evet	Çocuğun yaşına ve gelişimine göre
Harçlık ve ulaşım	Evet	Zorunlu günlük giderlerdir

3 Tablodaki kalemlerin tamamı, boşanmadan sonra **iştirak nafakası** adı altında tek bir tutarla karşılanır. Yargıtay'a göre iştirak nafakasının kapsamına yiyecek, giyecek, barınma, sağlık, dinlenme, eğitim, öğretim, harçlık, ulaşım, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar ile çocuğun yaşına ve eğitim dönemine göre ortaya çıkan diğer zorunlu giderler girer.[10] Bu yaklaşım yeni değildir; okul, yemek ve servis ücretlerinin ayrı kalemler olarak hükme bağlanması 2009'da da infazda karışıklık yaratacağı gerekçesiyle bozma sebebi sayılmıştı.[11] Sınav hazırlık kursu gibi faaliyetlerin eğitimin devamı sayılabileceğini ise Hukuk Genel Kurulu, ergin çocuğun yardım nafakası bakımından kabul etmiştir.[12]

IV. Ebeveynler Arasında ve Üçüncü Kişilere Karşı

- **İç ilişki:** Madde, ana ve babanın birbirine ve çocuğa karşı yükümlülüğünü düzenler.
- **Üçüncü kişiler:** Okul veya kurum, sözleşmeye taraf olmayan ebeveynden bu maddeye dayanarak ücret isteyemez.[13]
- **Evlilik birliğinin temsili:** Özel okul kaydı, birliğin sürekli ihtiyacı sayılmamıştır (TMK m. 188).
- **Doğrudan harcamalar:** Nafakaya mahsuben yapıldığı belirtilmeyen ödemeler nafaka borcundan kendiliğinden düşülmez.[14]
- **Soybağı reddedilirse:** Kocanın yaptığı giderler biyolojik babadan istenebilir.[15]
- **Destekten yoksun kalma hesabı:** Yetiştirme giderinin çalışmayan ebeveynden düşülüp düşülmeyeceği tartışmalıdır.

10 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.
11 Yargıtay 2. HD, 25.03.2009, E. 2008/17929, K. 2009/5547.
12 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.
13 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
14 Yargıtay 3. HD, 13.02.2018, E. 2016/10103, K. 2018/999.
15 Yargıtay 4. HD, 21.11.2024, E. 2022/352, K. 2024/11464.

4 Son satır ayrıca açıklanmalıdır. Küçük yaşta hayatını kaybeden bir çocuğun ana ve babasının açtığı destekten yoksun kalma tazminatı davalarında, hesap raporlarında çocuğun yetiştirme gideri tazminattan düşülebilmektedir. Bir dosyada Yargıtay 4. Hukuk Dairesi çoğunluğu, düzenli işi ve geliri olmayan anne için hesaplanan tazminattan yetiştirme gideri düşülmemesini isabetli bulmuştur; karşı oy ise TMK m. 327 gereği annenin de yetiştirme giderinden sorumlu olduğunu ve çalışıp çalışmamasının önemi olmadığını savunmuştur.[16] Tartışma, maddenin "ana ve baba" ifadesinin iki ebeveyni **birlikte ve eşit** yükümlü kıldığını; katkının biçiminin ise her ebeveynin gücüne ve emeğine göre farklılaşabildiğini gösterir.

V. İkinci Fıkra: Çocuğun Mallarından Harcama

- **Kural:** Bakım giderleri ana ve babanın kendi malvarlığından karşılanır.
- **İstisna:** Ana ve baba yoksulsa, çocuğun özel durumu olağanüstü harcama gerektiriyorsa veya olağan dışı bir sebep varsa.
- **Sınır:** Çocuğun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar.
- **Şart:** Hâkimin izni.
- **Olağan gelirler:** Sermaye biçiminde ödemeler ve tazminatlar olağan ihtiyaçlar ölçüsünde kısmen kullanılabilir (TMK m. 356).
- **İzin isteminde hukuki yarar:** Kanundaki koşullar ileri sürülmezse yoktur.[17]
- **Sorumluluk:** Kanuna uygun harcamalardan dolayı ana ve baba tazminatla yükümlü tutulmaz (TMK m. 363).

5 İkinci fıkra, çocuğun **kendi malvarlığı** olduğu durumlar için konmuştur: çocuğa mirasla kalan bir taşınmaz, bir tazminat ya da birikmiş bir para. Kanun bu malların çocuğun bakımına harcanmasını tamamen yasaklamaz, ama bunu **istisna** sayar ve üç koşuldan birine bağlar. Bu koşullar varsa bile harcama sınırsız değildir: çocuğun **bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktarla** sınırlıdır ve **hâkimin iznine** bağlıdır. Bu yapı, çocuğun mallarını ebeveynin kendi yükümlülüğünü devretmesine karşı korur. Çocuk ergin olduktan sonra ana ve babaya karşı dava açtığında, harcamanın kanuna uygun olup olmadığı bu hükümlere göre değerlendirilir.[18] Bu davalar aile hukukundan doğduğu için aile mahkemesinde görülür.[19]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Velâyet sahibi iştirak nafakası isteyecekse** talebini çocuğun gerçek giderlerine dayandırmalıdır. Okul veya kreş ücreti, servis, yemek, kurs, sağlık sigortası, kira payı, giyim ve harçlık gibi kalemler belgeleriyle dosyaya konulmalıdır; bunlar ayrı

16 Yargıtay 4. HD, 06.03.2023, E. 2022/5688, K. 2023/2900.
17 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/9950, K. 2013/3098.
18 Yargıtay 2. HD, 10.06.2015, E. 2015/8027, K. 2015/12281.
19 Yargıtay 2. HD, 29.12.2025, E. 2025/4646, K. 2025/12098.

yükümlülükler olarak değil, nafaka miktarının **gerekçesi** olarak gösterilmelidir. Karşı tarafın gelirini gösteren kayıtlar da istenmelidir; nafaka, çocuğun ihtiyaçları ile iki ebeveynin hayat koşulları ve ödeme güçleri birlikte değerlendirilerek belirlenir. Anlaşmalı boşanma protokolünde "özel okul ücretinin yarısı" gibi belirsiz ifadeler yerine **aylık bir iştirak nafakası miktarı** ve artış esası yazılmalıdır; belirsiz kalemler infazda sorun çıkarır. **Nafaka borçlusu** ödemelerini her ay, banka yoluyla ve "iştirak nafakası" açıklamasıyla yapmalıdır; çocuğa doğrudan alınan eşya veya ödenen okul taksitleri, açıkça nafakaya mahsuben yapılmadıkça borçtan düşülmeyebilir. Giderler veya gelirler değiştiğinde nafakanın yeniden belirlenmesi istenmelidir. **Çocuğun kendi malvarlığı varsa**, bu paralar bakım giderlerine harcanmadan önce kanundaki koşulların bulunup bulunmadığı değerlendirilmeli ve gerekiyorsa **hâkim izni** alınmalıdır; çocuk ergin olduğunda yapılan harcamaların hesabının verilmesi gerekebilir. Çocuğun eğitimi için özel okul sözleşmesi imzalanacaksa, iki ebeveynin birlikte imza atması sonradan doğacak sorumluluk tartışmalarını önler.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181

Ana ve babanın bakım yükümlülüğü çocuğun en doğal hakkıdır ve velâyet hakkından bağımsızdır

Baba, fakülteden mezun olan ergin çocuğu lehine hükmedilmiş yardım nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Çocuk mezuniyetten sonra kamu personeli seçme sınavına hazırlık kursuna devam ediyor ve düzenli bir geliri bulunmuyordu; yerel mahkeme nafakayı kaldırmakta direnmiştir.

> *"Nafaka alacaklılığı, çocuğun bireyselliğinin bir parçasıdır. Hukukumuzda, çocuk kendisini dünyaya getiren ana ve babasından bakım parası isteyebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Ana ve babanın bu nafaka yükümü sosyal yardım ve dayanışma düşüncesinden kaynaklanır; onların velayet hakkından bağımsızdır...*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu bu cümlelerle, TBMM gerekçesinin söylediğini içtihada taşır: ana ve babanın çocuğa bakma, onu koruma ve eğitme ödevi **velâyetten doğmaz, velâyetten bağımsızdır.** Bu nedenle velâyet kendisine verilmeyen ebeveyn de, velâyeti kaldırılan ebeveyn de bakım giderlerine katılmaya devam eder (TMK m. 350). Kurul, yükümlülüğün kaynağını sosyal yardım ve dayanışma düşüncesinde görmüş ve bakım parasını çocuğun kendisini dünyaya getiren ana ve babasından isteyebileceği **en doğal hakkı** saymıştır. Somut olayda Kurul, sınav hazırlığı ve benzeri faaliyetleri eğitimin devamı kabul etmiş; nafakanın dava tarihinden değil, çocuğun işe başladığı tarihten itibaren kaldırılması gerektiği sonucuna varmıştır (TMK m. 328). Aynı değerlendirme, üniversite öğrencisi ergin çocuğun yardım nafakası talebine ilişkin başka bir Kurul kararında da yer alır.[20]

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100

TMK m. 327 ana ve baba arasındaki iç ilişkiyi düzenler; okul, sözleşmeye taraf olmayan ebeveynden bu maddeye dayanarak ücret isteyemez

Evlilik sürerken baba, üç çocuğu özel okula kaydettirip eğitim sözleşmelerini tek başına imzalamıştı. Okul, ödenmeyen eğitim ücreti için anne hakkında da icra takibi başlatmıştır; anne borçlu olmadığının tespitini istemiştir. Bölge adliye mahkemesi, TMK m. 327 ve 188'e dayanarak annenin de sorumlu olduğunu kabul etmiştir.

> *Elbette borcun kaynağı yalnızca sözleşme ilişkisi değildir, borç bir 327 nci madde gibi bir kanun hükmünden de kaynaklanabilir. Ancak anılan maddede çocuğun eğitim giderinin anne ve baba tarafından karşılanacağına ilişkin hüküm, eşler arasındaki iç ilişkide eşlerin eşit hak ve sorumluluk altında olduğunu gösterir bir düzenlemedir ve üçüncü kişilere salt bu nedenle hukuki işlemin tarafı olmayan eşe karşı da talepte bulunma hakkı vermez. Borç ilişkisinin nispiliği asıldır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **kime karşı** işlediğini belirler. TMK m. 327'deki "giderler ana ve baba tarafından karşılanır" kuralı, ebeveynlerin **birbirlerine ve çocuğa karşı** yükümlülüğünü düzenler; üçüncü kişilere, sözleşmenin tarafı olmayan ebeveyne doğrudan başvurma hakkı vermez. Kurul ayrıca özel okula kaydı, eşlerden birinin diğerinin rızası aranmadan yapabileceği ve evlilik birliğini temsil yetkisi kapsamında kalan "birliğin **sürekli ihtiyacı**" saymamıştır (TMK m. 188). Sonuç olarak okul, sözleşmeyi imzalamayan anneye karşı alacak isteyemez; ebeveynler arasındaki paylaşım ise **iç ilişkide** çözülür. Karar oy çokluğuyla verilmiştir: karşı oy, birden çok yıl süren özel okul eğitiminin annenin rızası dışında gerçekleşmiş sayılamayacağını ve eğitim giderinin evlilik birliğinin sürekli ihtiyacı olduğunu savunmuştur. Özel okul sözleşmesi imzalarken iki ebeveynin birlikte imza atması, sonradan doğabilecek bu tartışmayı baştan önler.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2026 · E. 2025/8708 · K. 2026/6569

Okul ücreti, kıyafet, sağlık sigortası ve eğitim giderleri iştirak nafakasının içindedir; ayrı ve sınırları belirsiz bir yükümlülük kurulamaz

Anlaşmalı boşanma protokolünde baba, nakdî nafaka yerine çocuğun özel okul, servis ve kıyafet giderlerini ve sağlık sigortası primini üstlenmişti. Anne daha sonra çocuk için ayrıca iştirak nafakası istemiştir; dava bölge adliye mahkemesi aşamasından geçerek temyize gelmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 182/2. maddesi uyarınca iştirak nafakası, velâyet kendisine verilmeyen anne veya babanın, çocuğun bakım, eğitim ve yetiştirilme giderlerine ekonomik gücü oranında katılmasını sağlayan bir yükümlülüktür. Velâyet kendisine bırakılmayan eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. İştirak nafakasının*

20 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1627, K. 2015/1020.

kapsamına yalnızca çocuğun temel bakım giderleri değil; yiyecek, giyecek, barınma, sağlık, dinlenme, eğitim, öğretim, harçlık, ulaşım, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar ile çocuğun yaşı, eğitim dönemi ve gelişim seviyesine göre ortaya çıkan diğer zorunlu giderler de dahildir. Bu nedenle okul ücreti, kıyafet masrafları, sağlık sigortası poliçe bedeli ve eğitim giderleri iştirak nafakasından ayrı ve bağımsız bir yükümlülük değil, iştirak nafakasının içinde değerlendirilmesi gereken giderlerdir. Velâyet kendisine verilmeyen ebeveyn bakımından "okul ücreti" veya "eğitim gideri" adı altında sınırları belirsiz, infazda tereddüt yaratabilecek ve taraflar arasında yeni uyuşmazlıklara yol açabilecek ayrıca bir ödeme yükümlülüğü kurulmasını isabetli değildir.

DEĞERLENDİRME Bu 2026 tarihli karar, TMK m. 327'deki "bakım, eğitim ve korunma giderleri" ifadesinin boşanmadan sonraki karşılığını gösterir: bu giderlerin hepsi **tek bir iştirak nafakası** içinde karşılanır. Daire, okul ücretini, kıyafeti, sağlık sigortasını ve diğer eğitim giderlerini iştirak nafakasından **ayrı ve bağımsız** bir borç olarak kurmanın, infazda tereddüt ve yeni uyuşmazlıklar doğuracağını belirtmiş; mahkemenin bu kalemlerin içeriğini ve tutarını açıklattırıp tarafların güncel ekonomik durumlarını araştırarak **tek bir nafaka miktarı** belirlemesi gerektiği sonucuyla kararı bozmuştur. Aynı yaklaşım, anlaşmalı boşanma protokolündeki eğitim gideri düzenlemesinin uyarlanmasına ilişkin başka bir güncel kararda da yer almıştır.[21] Giderler arttığında yol, nafakanın yeniden belirlenmesini istemektir (TMK m. 331).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.03.2009 · E. 2008/17929 · K. 2009/5547

İştirak nafakası barınma, giyinme, beslenme, eğitim ve ulaşım giderlerini kapsar; okul, yemek ve servis ücreti ayrı tutulamaz

Aile mahkemesi, çocuk için iştirak nafakasının yanında okul, yemek ve servis ücretlerini ayrı kalemler olarak hükme bağlamıştır; karar temyiz edilmiştir.

> *"İştirak nafakasının kapsamında, barınma, giyinme, beslenme, eğitim, ulaşım gibi zaruri giderler bulunmaktadır. Mahkemece bu yön ve davacının talebi de dikkate alınarak nafaka takdiri gerekirken, infazda karışıklık yaratacak şekilde (HUMK. md. 388) okul, yemek ve servis ücreti ayrık tutularak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu eski tarihli karar, bir önceki karardaki güncel çizginin **köklü** olduğunu gösterir. Daire, iştirak nafakasının kapsamını çocuğun zorunlu giderleri olarak saymış, okul, yemek ve servis ücretlerinin ayrı tutulmasını **infazda karışıklık** yaratacağı gerekçesiyle bozma sebebi yapmıştır. Uygulamadaki anlamı açıktır: nafaka talebi hazırlanırken çocuğun okul ücreti, servis, yemek, kurs ve benzeri giderleri **ayrı bir istem** olarak değil, iştirak nafakası miktarının **gerekçesi** olarak gösterilmeli ve belgelendirilmelidir. Mahkeme bu kalemleri, çocuğun ihtiyaç-

21 Yargıtay 2. HD, 04.03.2026, E. 2025/10739, K. 2026/2494.

ları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçlerini birlikte değerlendirerek tek bir miktarda toplar (TMK m. 330).

5 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
13.02.2018 · E. 2016/10103 · K. 2018/999

Nafaka borçlusunun çocuk için yaptığı harcamalar, nafakaya mahsuben yapıldığı belirtilmedikçe kendiliğinden nafaka borcundan düşülmez

Boşanmada velâyet bir ebeveyne verilmiş, diğeri iştirak nafakasına mahkûm edilmişti. Velâyet sahibi birikmiş nafaka için icra takibi başlatınca nafaka borçlusu, boşanmadan sonra bir süre çocukla birlikte yaşamaya devam ettiklerini ve bu dönemde bütün giderleri kendisinin karşıladığını ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir.

> *Ayrıca, davacı tarafın iddia ettiği ödemelerin ispatı halinde, takip tarihinden önce nafakaya mahsuben ödendiğine dair açıklama bulunmadan yapılan ödemelerin nafakaya mahsuben yapıldığının kabulü mümkün olmadığından ve davacının TMK 327/1 maddesi gereğince; çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderleri karşılaması gerektiği hususu da göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu ödemelerin ahlaki bir görevin ifası mahiyetinde olup olmadığının da alınacak bir bilirkişi raporuyla tespit edilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, TMK m. 327'deki bakım yükümlülüğü ile iştirak nafakası borcu arasındaki **ince çizgiyi** gösterir. Nafaka borçlusu, çocukla birlikte yaşadığı dönemde yaptığı harcamaları nafaka borcuna saymak istemiştir. Daire iki şey söylemiştir. **Birincisi**, takip tarihinden önce yapılan ödemeler, **nafakaya mahsuben** yapıldığı açıklanmadıkça nafaka ödemesi sayılamaz. **İkincisi**, nafaka borçlusu zaten TMK m. 327/1 gereğince çocuğun bakım, eğitim ve korunma giderlerini karşılamakla yükümlü olduğundan, bu harcamaların bir **ahlaki görevin ifası** niteliğinde olup olmadığı bilirkişi aracılığıyla araştırılmalıdır. Uygulamadaki sonuç şudur: nafaka borçlusu ödemelerini **"iştirak nafakası" açıklamasıyla**, banka yoluyla yapmalıdır; çocuğa doğrudan alınan eşya veya yapılan harcamalar kendiliğinden nafaka borcundan düşülmeyebilir.

6 YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ
21.11.2024 · E. 2022/352 · K. 2024/11464

Soybağı reddedilen kocanın çocuklar için yaptığı bakım ve eğitim giderleri, çocuklardan değil biyolojik babadan istenebilir

Soybağının reddi davasıyla, evlilik içinde doğan çocukların babasının koca değil başka bir kişi olduğu belirlenmiştir. Koca, o tarihe kadar baba sıfatıyla çocuklar için yaptığı bakım, eğitim ve korunma giderlerinin tazminini biyolojik babadan istemiştir; bölge adliye mahkemesi bu davalı yönünden talebi reddetmiştir.

> *Zira, davalı tarafından yapılması gereken harcamalar, durumdan haberi olmayan davacı tarafından yapılmıştır. Davacının maddi zararının tam olarak*

kanıtlanması ve tespiti mümkün değilse de TBK'nın 50/2 maddesi uyarınca hakkaniyete uygun bir miktar belirlenmesi mümkündür.

DEĞERLENDİRME Karar, TMK m. 327'nin **kimin** yükümlülüğünü düzenlediğini ters yönden gösterir. Soybağı reddedilinceye kadar koca, kanun önünde baba olduğu için TMK m. 327 ve 328 gereğince çocukların giderlerini karşılamıştır; Daire bunu hayatın olağan akışına uygun bulmuştur. Ancak soybağı reddedildiğinde bu giderleri karşılaması gereken asıl kişinin **biyolojik baba** olduğu ortaya çıkmıştır. Daire, kusuru bulunmayan çocuklardan bu giderlerin istenemeyeceğini, ama biyolojik babadan tazmin edilebileceğini belirtmiş; zarar tam olarak kanıtlanamasa bile hâkimin **hakkaniyete uygun** bir miktar belirleyebileceğini kabul etmiştir (TBK m. 50/2). Daire, kocanın manevi zararının da gözetilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; karşı oy, davalının eyleminin doğrudan davacıya yönelmediği görüşüyle onama yönündedir. Soybağının reddine ilişkin ayrıntılar için bkz. TMK m. 286.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2013 · E. 2012/9950 · K. 2013/3098

Hâkim izni, çocuğun mallarının bakım ve eğitim için harcanmasına ilişkindir; yasal koşullar ileri sürülmeden izin istenmesinde hukuki yarar yoktur

Velâyeti tek başına kullanan anne, çocuğa mirasla kalan aracı satmak için mahkemeden izin istemiştir. Talebinde çocuğun bakım veya eğitimi için bu harcamanın zorunlu olduğunu ileri sürmemiştir; mahkeme talebi reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 327. ve 356. maddelerine uygun olarak çocuğun eğitimi, bakımı korunması için ana baba yoksul oldukları takdirde veya çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunlu olan hallerde hakim, çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bîr miktar malın sarfedilmesi konusunda ana babaya izin verecek veya onlara belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisi tanıyacaktır.*

DEĞERLENDİRME Maddenin **ikinci fıkrası** bir istisna koyar: ana ve baba yoksulsa, çocuğun özel durumu olağanüstü harcama gerektiriyorsa veya olağan dışı başka bir sebep varsa, **hâkimin izniyle** çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktarı harcayabilir. Bu karar, iznin **ne için** gerektiğini sınırlar. Daire, somut olayda TMK m. 327 ve 356'daki koşulların ne ileri sürüldüğünü ne de kanıtlandığını belirtmiş; velâyet sahibi annenin çocuğun yasal temsilcisi olarak bu koşullar dışında çocuğun mallarını yönetebileceğini ve satabileceğini, bunun için ayrıca hâkim iznine ihtiyaç olmadığını kabul ederek, izin isteminde **hukuki yarar** bulunmadığı sonucuyla ret kararını **onamıştır.** Kısacası hâkim izni, çocuğun malvarlığının **çocuğun bakımına harcanması** için aranır; kural olarak bakım giderleri ana ve babanın kendi malvarlığından karşılanır (TMK m. 356).

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.06.2015 · E. 2015/8027 · K. 2015/12281

Ergin çocuğun babaya karşı açtığı tazminat davasında, çocuğun mallarının bakım için kullanılıp kullanılamayacağı TMK m. 327, 356 ve 363 birlikte değerlendirilerek incelenmelidir

Ergin olan çocuk, velâyet hakkının kötüye kullanıldığını ileri sürerek babasına karşı tazminat davası açmıştır; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 462/1.maddesi; taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir ayni hak kurulmasını vesayet makamının iznine bağladığına göre, Türk Medeni Kanununun 327.ve 356. maddeleri gereğince ana ve baba yoksul oldukları takdirde veya çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunlu olan hallerde hakim, çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar malın sarfedilmesi konusunda ana babaya izin verecek veya onun belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisi tanıyacaktır. Somut olayımızda ;davanın konusu ergin olan çocuk tarafından baba aleyhine açılan Türk Medeni Kanununun 363. maddesine dayalı ana ve babanın sorumluluğundan kaynaklanan tazminattır. Hakim, Türk hukukunu resen uygular (HMK madde 33). Bu durumda mahkemece, yukarıda belirtilen maddeler çerçevesinde değerlendirme yapılarak hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, hukuki vasıflandırmada hataya düşülerek, yazılı gerekçe ile davanın reddedilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, TMK m. 327/2'nin çocuğun ergin olduktan sonra ana ve babasına karşı açabileceği davalardaki rolünü gösterir. Ana ve baba, çocuk mallarının geri verilmesinde **vekil gibi** sorumludur; ancak kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmaz (TMK m. 363). Bir harcamanın "kanuna uygun" sayılıp sayılmayacağı ise TMK m. 327 ve 356'ya bakılarak belirlenir: bakım ve eğitim için çocuğun mallarına başvurulması, bu maddelerdeki koşullara ve gerektiğinde **hâkim iznine** bağlıdır. Daire, mahkemenin bu hükümleri birlikte değerlendirmeden, hukuki nitelendirmede hataya düşerek davayı reddetmesini bozma sebebi saymıştır. Hâkim Türk hukukunu **resen** uygular (HMK m. 33); davacının hangi maddeye dayandığı bu değerlendirmeyi sınırlamaz.

9 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
09.04.2015 · E. 2014/13301 · K. 2015/5945

Nafaka yükümlülüğünden doğan alacak davaları, TMK m. 327 ve devamı maddelerine dayandığı için aile mahkemesinde görülür

Boşanma davasında hükmedilen tedbir nafakasının fazla ödendiği ileri sürülerek fazlalığın iadesi için icra takibi başlatılmıştır; takibe itiraz üzerine açılan itirazın iptali davası asliye hukuk mahkemesinde görüldü ve kabul edilmiştir.

> *Somut olayda, fazla ödenen nafaka borcunun iadesine ilişkin itirazın iptali davasında borcun TMK 327 ve devamı maddelerinden kaynaklandığı ve dolayısıyla "Aile Hukukuna" ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır. Borç Aile Hukukundan*

(nafaka yükümlülüğünden) doğduğuna göre açılan bu davanın (itirazın iptali) 4787 sayılı yasanın 4.maddesi gereğince Aile Mahkemesinde bakılması gerekmektedir. Görevli mahkeme Aile Mahkemesidir. Açıklanan nedenlerle davanın görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, TMK m. 327'nin **görev** bakımından sonucunu gösterir. Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından doğan dava ve işlere bakar (4787 s. K. m. 4). Daire, fazla ödenen nafakanın iadesine ilişkin itirazın iptali davasında borcun **TMK m. 327 ve devamı maddelerinden**, yani aile hukukundan kaynaklandığını belirtmiş ve davanın aile mahkemesinde görülmesi gerektiği sonucuyla kararı bozmuştur. İcra takibi ve itirazın iptali genel hükümlere tabi olsa da, uyuşmazlığın **kaynağı** belirleyicidir. Aile mahkemesi bulunmayan yerlerde bu davalara asliye hukuk mahkemesi, **aile mahkemesi sıfatıyla** bakar.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098

Ergin çocuğun, velâyet döneminde çocuk mallarının devredilmesi nedeniyle ana veya babaya karşı açtığı dava aile mahkemesinde görülür

Ergin olan çocuk, velâyet hakkı sahibi babanın dürüstlük kuralına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi için dava açmıştır; dava asliye hukuk mahkemesinde görüldü ve istinaf aşamasından geçmiştir.

> *Somut olayda dava konusu uyuşmazlık ergin olan çocuk tarafından baba aleyhine Türk Medeni Kanununun 363. maddesine dayalı olarak açılan velayet hakkı sahibinin dürüstlük kurallarına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi isteğine ilişkindir. Mahkemelerin görevi kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m. 118-395, 5133 S.K m. 2-3) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağı hükme bağlanmıştır. Açıklanan hükümler çerçevesinde görevli mahkeme Aile Mahkemesi'dir. O halde; Aile Mahkemesinin görevli olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken bu husus gözetilmeden işin esasına girilerek hüküm kurulması hatalı olup kararın bu gerekçeyle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire bu kararda, TMK m. 327, 342, 356 ve 363'ü birlikte sıralayarak çocuk mallarına ilişkin sistemi özetlemiştir: bakım ve eğitim giderleri kural olarak ana ve babaya aittir; çocuğun mallarına ancak kanundaki koşullarla başvurulabilir; ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur. Bu sistemden doğan uyuşmazlıklar Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığı için **aile mahkemesinin görevine** girer; görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında **resen** gözetilir. Daire, görevsizlik kararı

verilmesi gerekirken işin esasına girilmesini bozma sebebi saymıştır. Aynı yaklaşım, ergin çocuğun babasına karşı açtığı benzer bir davada da benimsenmiştir.[22]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyet, kişisel ilişki ve iştirak nafakası.
- **TMK m. 185:** Evlilik birliğinde eşlerin çocuklara karşı özeni.
- **TMK m. 186:** Birliğin giderlerine katılma.
- **TMK m. 188:** Evlilik birliğinin temsili.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 350:** Velâyetin kaldırılmasında bakım yükümlülüğü.
- **TMK m. 356:** Çocuk mallarının kısmen sarfı.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

22 Yargıtay 2. HD, 19.04.2016, E. 2016/1083, K. 2016/7967.

MADDE

328

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama
II. Süresi

KANUN METNİ

(1) Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder.

(2) Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 328, ana ve babanın bakım borcunun ne zamana kadar süreceğini belirler. **Birinci fıkra genel kuraldır:** bakım borcu çocuğun **ergin olmasına** kadar devam eder. Bu nedenle boşanmada bağlanan iştirak nafakası, çocuk ergin olduğu gün **mahkeme kararına gerek olmaksızın kendiliğinden** sona erer; kaldırılması için dava açmakta hukuki yarar yoktur.[1] **İkinci fıkra bir uzatma tanır:** çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi sürüyorsa ana ve baba, durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde, **eğitim sona erinceye kadar** çocuğa bakmakla yükümlüdür. Bu hak artık velâyet sahibi ebeveyn tarafından değil, **ergin çocuğun kendisi** tarafından istenir.[2] Hukuk Genel Kurulu açık öğretimde okumayı ve sınav hazırlığını da eğitimin devamı saymıştır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Erginlik	On sekiz yaşın doldurulması; evlenme veya mahkeme kararıyla da kazanılabilir.
Bakım borcu	Ana ve babanın çocuğun bakım, eğitim ve korunma giderlerini karşılama yükümlülüğü.
İştirak nafakası	Velâyet kendisine verilmeyen ebeveynin küçük çocuk için ödediği nafaka.

1 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.
2 Yargıtay 3. HD, 11.03.2013, E. 2013/2481, K. 2013/4013.
3 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/959, K. 2019/1131.

Ergin çocuk nafakası | Eğitimi süren ergin çocuğun ana ve babasından kendi adına istediği nafaka; uygulamada yardım nafakası olarak da anılır.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 328- Yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Maddenin yazımında, İsviçre Medenî Kanununun 277 nci maddesini göz önünde tutan 1984 tarihli Öntasarının 248 inci maddesi örnek alınmıştır. Birinci fıkra, ana ve babanın bakım borcunun çocuğun ergin olmasına kadar devam edeceği kuralını koymaktadır. Ancak ikinci fıkraya göre, çocuk ergin olmuş olsa bile, bakım borcu, çocuğun eğitiminin sona ermesine kadar, ana ve babadan durum ve koşullara göre beklenebilecek ölçüde olmak üzere devam edebilir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 124*

Gerekçenin en önemli katkısı, ikinci fıkradaki yükümlülüğün **niteliğini** göstermesidir. Gerekçe "devam eder" değil **"devam edebilir"** der: ergin çocuğun bakım hakkı otomatik değildir, eğitimin sürmesine ve ana ile babadan **durum ve koşullara göre beklenebilecek** olana bağlıdır. Hukuk Genel Kurulu da bu gerekçeye açıkça atıf yapmış ve maddenin, bakım borcunun erginliğe kadar süreceği, ergin olsa bile eğitimi sürüyorsa beklenebilecek ölçüde devam edeceği amacıyla düzenlendiğini belirtmiştir.[4] Madde böylece iki aşamalı bir yapı kurar: kural erginliğe kadar bakım, istisna ise eğitimi süren ergin çocuğun korunmasıdır. Birinci fıkradaki genel kuralın somut sonucu, boşanmada bağlanan iştirak nafakasının erginlikle **kendiliğinden** sona ermesidir.

Gerekçenin belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun ana ve babanın bakım borcunun süresini ayrıca düzenlemiyordu; eğitimi süren ergin çocuğun korunması için de özel bir hüküm bulunmuyordu. Bu boşlukta ergin çocuk ancak genel **muavenet**, yani yardım nafakası hükmüne dayanabiliyordu:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Herkes, yardım etmediği surette zarurete düşecek olan usul ve füruuna ve erkek ve kız kardeşlerine muavenet ile mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 315 (mülga)

Bu hüküm, ergin çocuğun ana ve babasından yardım isteyebilmesini **zarurete düşme** koşuluna bağlıyordu. 4721 sayılı Kanun iki şey yapmıştır. **Birincisi**, yardım nafakasını TMK m. 364'te benzer biçimde korumuştur: herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür (TMK m. 364). **İkincisi**, ergin çocuğun eğitimi için TMK m. 328/2 ile **özel** bir dayanak getirmiştir: eğitim sürüyorsa bakım borcu, ana ve babadan beklenebilecek ölçüde devam eder. Uygulamada ergin çocuğun davası iki hükme birlikte dayandırılır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 328
Bakım borcunun süresi	Ayrıca düzenlenmemişti	Erginliğe kadar

4 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 328
Eğitimi süren ergin çocuk	Özel hüküm yoktu	Eğitim sonuna kadar, beklenebilecek ölçüde
Ergin çocuğun dayanağı	Muavenet (m. 315), zaruret koşuluyla	TMK m. 328/2 ve 364
İştirak nafakasının sonu	Açık hüküm yoktu	Erginlikle kendiliğinden sona erer

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Maddenin uygulamasındaki gelişme içtihattadır: Hukuk Genel Kurulu 2012'de iştirak nafakasının erginlikle kendiliğinden sona erdiğini ve kaldırılması için dava açmakta hukuki yarar bulunmadığını kabul etmiş;[5] 2015 ve 2019 kararlarıyla da eğitimin devamı kavramını açık öğretim, ikinci öğrenim ve mesleğe hazırlık faaliyetlerini kapsayacak biçimde genişletmiştir.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel süre	Bakım borcu erginliğe kadar sürer	TMK m. 328/1
İştirak nafakası	Erginlikle kendiliğinden sona erer	Yargıtay HGK, K. 2012/713
Kaldırma davası	Hukuki yarar yoktur	Yargıtay HGK, K. 2012/713
Uzatma	Eğitim sürüyorsa eğitim sonuna kadar	TMK m. 328/2
Ölçü	Durum ve koşullara göre beklenebilecek ölçüde	TMK m. 328/2
Talep eden	Ergin çocuğun kendisi	Yargıtay 3. HD, K. 2013/4013
Resen nafaka	Çocuğun davası yoksa bağlanamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2016/2843
Açık öğretim	Nafakaya engel değildir	Yargıtay HGK, K. 2019/1131
Sınav hazırlığı	Eğitimin devamı sayılır	Yargıtay HGK, K. 2019/1181
İşe başlama	Nafaka o tarihten itibaren kaldırılır	Yargıtay HGK, K. 2019/1181
Vakıf üniversitesi	Tek başına nafakayı engellemez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/991
Evlenme	Çocuk evlenmekle ergin olur	Yargıtay 2. HD, K. 2018/8149

5 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.
6 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2118, K. 2019/1138.

1 TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da karşılığı bulunmayan** yeni bir hükümdür. Maddenin yazımında, İsviçre Medenî Kanunu'nun 277. maddesini göz önünde tutan 1984 tarihli Öntasarının 248. maddesi örnek alınmıştır. Gerekçe iki fıkrayı açıkça ayırır: **birinci fıkra**, ana ve babanın bakım borcunun çocuğun ergin olmasına kadar devam edeceği kuralını koyar; **ikinci fıkraya göre** ise çocuk ergin olmuş olsa bile bakım borcu, çocuğun eğitiminin sona ermesine kadar, ana ve babadan durum ve koşullara göre beklenebilecek ölçüde olmak üzere **devam edebilir.** Gerekçedeki "devam edebilir" ifadesi, ikinci fıkranın otomatik değil, koşullara bağlı bir uzatma getirdiğini gösterir. Tasarının 328. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, çocuk on sekiz yaşını doldurduktan sonra **eski iştirak nafakası ilamıyla** işlem yapmaya devam etmektir. İştirak nafakası erginlikle kendiliğinden sona erer; ergin olunan tarihten sonrası için icra takibine devam edilirse borçlu **icra mahkemesine şikâyet** yoluyla buna karşı koyabilir, ayrıca kaldırma davası açmasına gerek yoktur.[7] İkinci hata, eğitimi süren ergin çocuk için nafakayı **velâyet sahibi ebeveynin** istemesidir: erginlikle velâyet sona erdiğinden bu dava çocuğun kendisi tarafından açılmalıdır.[8] Üçüncü uyarı **nafaka borçlusuna** ilişkindir: çocuğun mezun olması, açık öğretimde okuması veya ara sıra çalışması tek başına nafakayı bitirmez; yükümlülük çocuk düzenli bir işe başladığında sona erer.[9]

II. Birinci Fıkra: Bakım Borcu Erginlikle Sona Erer

- **Erginlik yaşı:** On sekiz yaşın doldurulmasıyla çocuk ergin olur.
- **Evlenme:** Çocuk evlenmekle ergin olur; iştirak nafakası evlenme tarihinde biter.[10]
- **Kendiliğinden sona erme:** İştirak ve tedbir nafakası erginlik tarihinde, ayrıca karar gerekmeden biter.[11]
- **Kaldırma davası:** Hukuki yarar bulunmadığından açılmasına gerek yoktur.[12]
- **İcra takibi:** Erginlikten sonraki dönem için takibe devam edilirse icra mahkemesine şikâyet yolu açıktır (İİK m. 16).
- **Velâyet:** Erginlikle velâyet de sona erer (TMK m. 335).

7 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.
8 Yargıtay 3. HD, 11.03.2013, E. 2013/2481, K. 2013/4013.
9 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.
10 Yargıtay 2. HD, 26.06.2018, E. 2016/17949, K. 2018/8149.
11 Yargıtay 2. HD, 22.06.2017, E. 2016/4748, K. 2017/7937.
12 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.

Birinci fıkra, TMK m. 327'de düzenlenen bakım borcunun **zaman sınırını** çizer (TMK m. 327). Bu sınır, uygulamada en çok boşanmada bağlanan iştirak nafakası bakımından önem taşır. Hukuk Genel Kurulu'na göre iştirak nafakası çocuğun veya nafaka yükümlüsünün ölümü, çocuğun evlat edinilmesi veya ergin olması hâllerinde sona erer;[13] erginlik bu hâllerin en sık görülenidir. Kural **kendiliğinden** işler: nafaka borçlusunun ayrıca dava açıp nafakanın kaldırılmasını istemesine gerek yoktur ve böyle bir davada hukuki yarar bulunmaz. Çocuk temyiz incelemesi sırasında ergin olmuşsa da iştirak nafakası o tarihte kendiliğinden biter; Yargıtay bu durumu nafaka miktarına yönelik temyiz itirazlarını değerlendirirken gözetir.[14] Erginlik yalnızca yaşla değil **evlenmeyle** de kazanıldığından, evlenen küçük için iştirak nafakası evlenme tarihine kadar sürer. 2

III. İkinci Fıkra: Eğitimi Süren Ergin Çocuk

Durum	Sonuç	Karar
Üniversitede okuyan, düzenli geliri olmayan çocuk	Nafaka istenebilir	Yargıtay HGK, K. 2015/1020
Açık öğretim lisesinde okuyan çocuk	Nafakaya engel değildir	Yargıtay HGK, K. 2019/1131
Mezuniyet sonrası açık öğretim üniversitesinde ikinci eğitim	Nafaka kaldırılamaz, gerekirse indirilir	Yargıtay HGK, K. 2019/1138
Kamu personeli seçme sınavı hazırlığı, dil kursu	Eğitimin devamı sayılır	Yargıtay HGK, K. 2019/1181
Çocuğun bir işe başlaması	Nafaka işe başlama tarihinden itibaren kaldırılır	Yargıtay HGK, K. 2019/1181
Babaya danışılmadan seçilen vakıf üniversitesi	Nafakayı engellemez; miktar ekonomik güce göre belirlenir	Yargıtay 2. HD, K. 2023/991

İkinci fıkranın üç unsuru vardır. **Birincisi, eğitimin sürmesidir:** Hukuk Genel Kurulu bu kavramı geniş yorumlar; örgün öğrenimin yanında açık öğretim, ikinci bir okul ve mesleğe yerleşmek için gerekli kurs ve sınav hazırlıkları da eğitimin devamı sayılmıştır.[15] **İkincisi, ihtiyaçtır:** çocuğun düzenli bir geliri bulunmamalı; ara sıra veya kısa süreli çalışma, kazanç okul giderlerine ve ihtiyaçlara yetmiyorsa nafakayı engellemez. **Üçüncüsü, ebeveynden beklenebilecek ölçüdür:** yükümlülük ana ve babanın **durum ve koşullarına** göre belirlenir; düşük gelirli bir ebeveyn de kendisinden beklenebilecek ölçüde katkıda bulunur, ekonomik gücü yüksek bir ebeveynden ise buna uygun bir katkı beklenir. Bu üçüncü unsur, yükümlülüğün varlığını değil **miktarını** belirler. Kurul, bu yükümlülüğü çocuğun 3

13 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.
14 Yargıtay 2. HD, 22.06.2017, E. 2016/4748, K. 2017/7937.
15 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/959, K. 2019/1131.

olduğu kadar ebeveynin de yararına görmüş, çocuğun okulunu bitirip bir işe girmesini babanın da çıkarına saymıştır.[16]

IV. Ergin Çocuğun Nafaka Davası

- **Davacı:** Ergin çocuğun kendisi; velâyet sahibi ebeveyn onun adına dava açamaz.[17]
- **Davalı:** Ana, baba veya her ikisi; iki ebeveynin de katkı yükümlülüğü miktarın hesabında gözetilir.
- **Dayanak:** TMK m. 328/2 ile birlikte yardım nafakasına ilişkin hüküm (TMK m. 364).
- **Nitelendirme:** İştirak nafakasının artırılması şeklindeki talep, yardım nafakası talebi olarak nitelendirilebilir.[18]
- **Resen hüküm:** Çocuğun davası yoksa, kaldırma davasında yeniden nafaka bağlanamaz.[19]
- **Geçici önlem:** Dava sürerken tedbir nafakası bağlanabilir; hükümde tahsilde tekerrür önlenmelidir.[20]
- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi.

4 Usulde en önemli nokta, **erginlikle birlikte tarafların değişmesidir.** Küçük çocuk için nafakayı velâyet sahibi ebeveyn ister ve alır (TMK m. 329); çocuk ergin olduğunda velâyet sona erer ve nafaka hakkı çocuğun **kendisine** geçer. Bu nedenle ergin çocuk adına annesinin ya da babasının açtığı dava reddedilir; dava sürerken çocuk ergin olursa, kararların ona tebliğ edilmesi ve davanın onun iradesiyle sürdürülmesi gerekir. Velâyet sahibinin çocuk adına avukata verdiği vekâletname de erginlikle sona erer.[21] Uygulamada boşanmadan kalan iştirak nafakası, çocuk on sekiz yaşına geldiği gün biter; eğitim sürüyorsa çocuğun **yeni bir dava** açması gerekir. Bu geçiş döneminde nafaka kesintisi yaşanmaması için dava, erginliğe yakın bir tarihte hazırlanmalıdır.

V. Nafakanın Miktarı, Değişmesi ve Sona Ermesi

- **Miktar:** Çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri birlikte değerlendirilir (TMK m. 330).
- **Hakkaniyet:** Az bulunan nafaka, hakkaniyet ilkesi gereği artırılır.[22]

16 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1627, K. 2015/1020.
17 Yargıtay 3. HD, 11.03.2013, E. 2013/2481, K. 2013/4013.
18 Yargıtay HGK, 13.03.2015, E. 2013/1627, K. 2015/1020.
19 Yargıtay 2. HD, 17.02.2016, E. 2016/447, K. 2016/2843.
20 Yargıtay 3. HD, 02.03.2015, E. 2014/21541, K. 2015/3257.
21 Yargıtay 2. HD, 06.05.2025, E. 2025/1468, K. 2025/4646.
22 Yargıtay 2. HD, 14.03.2023, E. 2022/10504, K. 2023/991.

- **Değişen koşullar:** Tümden kaldırma yerine indirme yoluna gidilebilir.[23]
- **Sona erme:** Eğitimin bitmesi veya çocuğun düzenli bir işe başlaması.[24]
- **Yargılamadaki gelişmeler:** Dava sırasında işe başlama gibi olgular da dikkate alınır.

UYGULAMA NOTU

Ergin çocuk eğitimi sürüyorsa nafaka davasını **kendisi** açmalıdır; velâyet sahibi ebeveyn onun adına dava açamaz. Dilekçeye öğrenci belgesi, okulun öğrenim ücreti ve barınma giderlerine ilişkin belgeler, düzenli bir gelirin bulunmadığını gösteren kayıtlar konulmalıdır; açık öğretimde okuma, ikinci bir öğrenime devam etme veya mesleğe hazırlık kursuna gitme durumu da belgelendirilmelidir. Boşanmadan kalan iştirak nafakası çocuğun on sekiz yaşını doldurduğu gün biteceği için davanın bu tarihe yakın açılması, geçiş döneminde kesinti yaşanmamasını sağlar; dava sürerken geçici nafaka da istenebilir. **Nafaka borçlusu ebeveyn bakımından** çocuk ergin olduğunda iştirak nafakası kendiliğinden sona erer; eski ilamla takibe devam edilirse icra mahkemesine şikâyette bulunulmalıdır, ayrıca kaldırma davası açılmasına gerek yoktur. Çocuğun ergin olduktan sonra açtığı davada ise ebeveyn savunmasını, eğitimin gerçekten sürüp sürmediği, çocuğun düzenli bir gelirinin bulunup bulunmadığı ve **kendi ödeme gücü** üzerine kurmalı; diğer ebeveynin de katkı yükümlülüğü olduğunu ve onun ekonomik durumunu ileri sürmelidir. Çocuk düzenli bir işe başladığında nafakanın kaldırılması istenmeli ve işe giriş tarihi belgelendirilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
17.10.2012 · E. 2012/3-470 · K. 2012/713

İştirak nafakası çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer; kaldırılması için dava açmakta hukuki yarar yoktur

Baba, boşanma kararıyla ödemekte olduğu iştirak nafakasının, çocuğun ergin olduğu tarih itibarıyla kaldırılmasını istemiştir. Çocuk, açık öğretimde eğitimine devam ettiğini ve nafakaya ihtiyacı sürdüğünü savunmuştur; yerel mahkeme nafakanın ergin olunan tarihte sona erdiğini tespit etti ve bu kararda direnmiştir.

> *İştirak nafakası, çocuğun veya nafaka yükümlüsünün ölümü; çocuğun evlat edinilmesi veya ergin olması hallerinde sona erer. TMK'nun 328/1.maddesi uyarınca kural olarak ana babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar devam ettiğinden, anılan maddenin birinci fıkrasının açık hükmü uyarınca küçük reşit olmakla kendisine bağlanan iştirak nafakası kendiliğinden sona erer. Zira, velayet ve velayet kendisine verilmeyen eşin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine*

23 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2118, K. 2019/1138.
24 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.

> *katılma zorunluluğu çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer. Ne var ki, çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve babanın TMK'nun 382/2.maddesinden kaynaklanan bakım yükümü eğitim sona erinceye kadar devam eder.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu bu kararla maddenin iki fıkrasını birbirinden ayırır. **Birinci fıkraya göre** ana ve babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar sürer; bu nedenle iştirak nafakası, çocuk ergin olduğu gün **mahkeme kararına gerek olmaksızın kendiliğinden** sona erer. **İkinci fıkraya göre** ise eğitimi süren ergin çocuğun bakım hakkı devam edebilir; ama bu artık iştirak nafakasının devamı değil, çocuğun kendi talebine bağlı ayrı bir nafakadır. Kurul, kendiliğinden sona eren nafakanın kaldırılması için dava açmakta **hukuki yarar** bulunmadığını belirtmiş; ergin olunan tarihten sonrası için icra takibine devam edilirse borçlunun **icra mahkemesine şikâyet** yoluna başvurabileceğini hatırlatmıştır (İİK m. 16). Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, icra takibi bulunduğu için dava açmakta hukuki yarar olduğu görüşündedir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2016 · E. 2016/447 · K. 2016/2843

Eğitimi süren ergin çocuk için nafaka, ancak çocuğun kendisi dava açarsa değerlendirilir; mahkeme bu gerekçeyle anneye nafaka bağlayamaz

Baba, dava tarihinden önce ergin olan çocuk için ödediği iştirak nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, çocuğun eğitimine devam ettiğini belirterek talebi reddetti ve dava tarihinden itibaren yeniden nafaka bağlamıştır.

> *"Velayet kendisine verilmeyen eşin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılma zorunluluğu çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer (TMK m. 335, 328/1). Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve babanın, eğitim sona erinceye kadar çocuğa bakım yükümlülüğü (TMK m. 328/2), ergin olan çocuk tarafından açılmış bir nafaka davası varsa dikkate alınır. Ergin olan çocuk tarafından, ana ve babanın açıklanan yükümlülüğüne dayanılarak açılmış bir nafaka davası bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ikinci fıkranın **kimin talebiyle** işleyeceğini belirler. Ergin olan çocuk için bakım borcunun eğitim süresince devamı, ancak **ergin çocuğun kendisi tarafından açılmış** bir nafaka davası varsa dikkate alınır. Ortada böyle bir dava yokken mahkeme, çocuğun eğitimine devam ettiği gerekçesiyle kaldırma davasında yeniden nafaka bağlayamaz. Daire, kaldırma talebinin reddini **sonucu itibarıyla** doğru bulmuş, çünkü nafaka zaten ergin olunca kendiliğinden sona ermiştir; ama "eğitimine devam ediyor" gerekçesiyle dava tarihinden itibaren yeni bir nafakaya hükmedilmesini **bozmuştur.** Uygulamadaki sonuç: ergin çocuğun nafakası, velâyet sahibi ebeveynin değil **çocuğun kendi davasıyla** istenir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
11.03.2013 · E. 2013/2481 · K. 2013/4013

Ergin çocuk adına annesi velâyeten nafaka isteyemez; koşulları varsa ergin çocuk kendisi yardım nafakası ister

Evlilik devam ederken eşlerden biri, kendisi ve çocuklar için nafaka istemiştir. Çocuklardan biri dava tarihinde ergindi; mahkeme bu çocuk için de nafakaya hükmetmiştir.

> *Ergin olan çocuk adına velayeten annesi nafaka isteyemez. Şartları var ise ergin çocuk yardım nafakası talebinde bulunabilir.*

DEĞERLENDİRME Kısa ama temel bir kural: çocuk ergin olduğunda **velâyet sona erer** ve ana ya da baba artık onun adına dava açamaz (TMK m. 335). Ergin çocuğun eğitim süresince bakım hakkı, ancak **kendisinin** açacağı davayla istenebilir; bu dava uygulamada TMK m. 328/2 ile birlikte yardım nafakasına ilişkin TMK m. 364'e de dayandırılır (TMK m. 364). Daire, dava tarihinde ergin olan çocuk için annesinin açtığı davanın **reddi** gerektiğini belirtmiştir. Aynı kararda Daire, eşler birlikte yaşarken istenen nafakanın niteliğini de düzeltmiştir: bu durumda istenen, ailenin geçimi için katkı niteliğindeki **tedbir nafakasıdır** (TMK m. 196). Velâyet sahibinin çocuk adına vekile verdiği vekâletname de çocuğun ergin olmasıyla sona erer; dava sürerken çocuk ergin olursa kararlar ona tebliğ edilmeli, davayı kendisi sürdürmeli veya yeni vekâletname vermelidir.[25]

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.03.2015 · E. 2013/1627 · K. 2015/1020

Meslek yüksek okulunu bitirip iş bulamayan ve eğitimine devam eden ergin çocuğa baba yardım etmek zorundadır

Boşanmada çocuk için iştirak nafakası bağlanmıştı. Çocuk ergin olduktan sonra meslek yüksekokulunu bitirmiş, açık öğretim fakültesinde okumaya devam ediyordu; eğitiminin sürdüğünü belirterek babasından nafakanın artırılmasını istemiştir. Yerel mahkeme talebi reddetti ve bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Meslek yüksek okulundan mezun olmakla birlikte, mesleğine uygun bir iş bulamamış; özel yeteneği nedeniyle düğünlerde müzik aleti kullanarak, cüzi bir miktar para kazanmaktadır. Kazandığı para, ihtiyaçlarını karşılamadığı gibi, okulunun harç ve giderlerine de yetmemektedir. Bu durumda, davacı çocuğun davalı babanın yardımına ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan ilkeler uyarınca, baba yoksulluğa düşmüş çocuğuna yardım etmek zorundadır. Çocuğun okulunu bitirip, bir işe girmesi, çocuğun yararına olduğu gibi, babanın da yararına bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu bu kararda ikinci fıkranın **"durum ve koşullara göre beklenebilecek ölçüde"** ifadesini somutlaştırır. Bir meslek okulundan mezun olmak, çocuğun eğitiminin bittiği anlamına gelmez; çocuk eğitimini

25 Yargıtay 2. HD, 06.05.2025, E. 2025/1468, K. 2025/4646.

sürdürüyor ve mesleğine uygun bir iş bulamamışsa, cüzi ve düzensiz kazancı ihtiyaçlarına ve okul giderlerine yetmiyorsa, baba yardım etmekle yükümlüdür. Kurul, yükümlülüğü çocuğun olduğu kadar **babanın da yararına** gören bir değerlendirmeye yer vermiştir: çocuğun okulunu bitirip bir işe girmesi aileye yük olmaktan çıkması demektir. Özel Daire, çocuğun iştirak nafakasının artırılması şeklindeki talebini hukuki nitelendirme yoluyla TMK m. 328/2 ve 364/1 kapsamında **yardım nafakası** talebi saymıştı; Kurul bu bozmayı benimsemiştir. Karar oy çokluğuyla verilmiştir. Bu tür davalarda çocuğun **okul belgesi, gelir durumu ve iş arama çabası** belirleyicidir.

5 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
05.11.2019 · E. 2017/959 · K. 2019/1131

Açık öğretim lisesinde okumak, babanın ergin çocuğa yardım yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz

Anne ve babası ayrı yaşayan ergin çocuk, annesiyle birlikte kaldığını ve düzenli bir geliri olmadığını belirterek babasından yardım nafakası istemiştir. Yerel mahkeme, öğrenim süresinin uzamasının nafakaya engel olduğu gerekçesiyle talebi reddetti ve bu kararda direnmiştir.

> *Yine mahkemenin kabulünün aksine açık öğretim lisesinde okuyor olmak, babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir sebep olarak kabul edilemez. Öyleyse baba eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşmüş çocuğuna yardım etmek zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Kararın önemi, **eğitimin biçimine** ilişkindir. Devam zorunluluğu olmayan açık öğretim, çocuğun çalışabileceği varsayımıyla nafakayı reddetmek için yeterli görülmemiştir. Kurul, çocuğun kısa süreli ve sürekli olmayan bir işte çalışmış olmasını da ret sebebi saymamış; bu gelirin çocuğun ve okulunun giderlerine yetmediğini tespit etmiştir. Babanın ödeme gücü düşük olsa da, ikinci fıkra gereği **kendisinden beklenebilecek ölçüde** bir miktar nafaka ödemesi gerekir; ödeme gücü, yükümlülüğün varlığını değil **miktarını** etkiler (TMK m. 330). Özel Daire bozma kararında, mirasçılıkta aynı sırada yer alan annenin de nafakaya katılma yükümlülüğünün miktarın belirlenmesinde gözetilmesi gerektiğini belirtmişti; Kurul, hakkaniyete uygun bir yardım nafakasına hükmedilmesi gerektiği sonucuyla direnme kararını bozmuştur.

6 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
05.11.2019 · E. 2017/2118 · K. 2019/1138

Açık öğretim üniversitesinde ikinci eğitime devam eden çocuğun nafakası tümden kaldırılamaz; gerekirse indirilir

Baba, ergin çocuğu lehine ödediği yardım nafakasının, çocuğun okulundan mezun olup devam zorunluluğu olmayan ikinci bir okula başladığı ve çalışabileceği gerekçesiyle kaldırılmasını istemiştir. Yerel mahkeme nafakayı kaldırdı ve bu kararda direnmiştir.

> *Yine mahkemenin kabulünün aksine Açık Öğretim Üniversitesinde okuyor olmak, babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir sebep olarak kabul edilemez. Öyleyse baba eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşmüş çocuğuna yardım etmek zorundadır. Çocuğun okulunu bitirip, bir işe girmesi, çocuğun yararına olduğu gibi babanın da yararına bulunmaktadır. Şu hâlde, yerel mahkemece; davacının ekonomik durumu da göz önüne alınarak hâlen ödenmekte olan nafakanın bir miktar indirilmesine karar verilmesi gerekirken, aksi düşüncelerle tamamen kaldırılması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bir önceki kararla aynı gün verilen bu karar, ikinci fıkranın **kaldırma davalarındaki** etkisini gösterir. Çocuğun bir okuldan mezun olup ikinci bir öğrenime başlaması ve bu öğrenimin açık öğretim olması, tek başına nafakanın kaldırılması için yeterli değildir. Kurul, çocuğun ara sıra çalışmasının sürekli ve yeterli bir gelir sağlamadığını belirtmiş; babanın ekonomik durumu gözetilerek nafakanın **bir miktar indirilmesi** gerekirken tamamen kaldırılmasını hatalı bulmuştur. Böylece nafakanın varlığı ile miktarı ayrı ayrı değerlendirilir: eğitim sürüyorsa yükümlülük devam eder, koşullar değişmişse miktar yeniden belirlenir (TMK m. 331).

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181

Sınav hazırlık kursu ve benzeri faaliyetler eğitimin devamıdır; nafaka, çocuğun işe başladığı tarihte sona erer

Baba, fakülteden mezun olan ergin çocuğu lehine ödediği yardım nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Çocuk mezuniyetten sonra kamu personeli seçme sınavına hazırlık kursuna devam ediyordu; yargılama sürerken bir şirkette işe başlamıştır.

> *Yerel mahkemece direnme kararında; davalının bitirdiği okul ve mesleği itibariyle iş bulma ve çalışma imkânına sahip olduğu, iş bulma imkânı varken çalışmayan meslek sahiplerinin TMK'nın 364. maddesi gereğince yardım nafakasına hak kazanamayacağı gerekçesine yer verilmiş ise de, TMK'nın 328. maddesi ergin çocuğun eğitiminin devam etmesi hâlinde ana ve babanın durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde yardımda bulunmalarını bir yükümlülük olarak öngörmüştür. Dolayısıyla davacı babanın aylık gelirinin 3.000,00TL olduğu dikkate alındığında KPSS kursuna giderek eğitimine devam eden ve düzenli bir geliri bulunmayan çocuğuna bir miktar nafaka ödeyebileceği kuşkusuzdur. Bu durumda davacı babanın eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşmüş olan çocuğuna yardım etmesi bir zorunluluktur. Öte yandan yargılama aşamasında davalının eğitiminin sona erdiği ve 23.05.2016 tarihinde bir şirkette işe başladığı, sonuç olarak bu tarihten itibaren babasının yardımına ihtiyacı kalmadığı anlaşılmaktadır. Şu hâlde, davalının dava tarihi itibariyle eğitimine devam ettiği ve babasının yardımına ihtiyaç duyduğu, ancak işe başladığı tarihten itibaren babasının yardımına ihtiyacı kalmadığı gözetilerek yardım nafakasının davalının işe başladığı 23.05.2016 tarihi itibariyle kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ikinci fıkradaki **"eğitimi sona erinceye kadar"** ifadesinin nasıl okunacağını gösterir. Kurula göre çocuğun edindiği meslekle ilgili bir işe yerleşebilmesi için katıldığı yabancı dil kursu, kamu personeli seçme sınavı hazırlığı veya sertifika programı gibi faaliyetler **eğitimin devamı** sayılır. Mezun olmak ve iş bulma imkânının bulunması, tek başına yükümlülüğü bitirmez. Buna karşılık çocuk **bir işe başladığında** artık babanın yardımına ihtiyacı kalmaz ve nafaka o tarihten itibaren kaldırılır. Kurul bu nedenle nafakanın dava tarihinden değil, çocuğun **işe başladığı tarihten** itibaren kaldırılması gerektiği sonucuna varmıştır. Nafaka borçlusu açısından sonuç şudur: kaldırma davası açıldıktan sonra gerçekleşen işe giriş gibi olgular da yargılamada dikkate alınır; bunlar delilleriyle dosyaya konulmalıdır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2023 · E. 2022/10504 · K. 2023/991

Ergin çocuğun babaya danışmadan vakıf üniversitesini seçmesi nafakayı engellemez; takdir edilen miktar az bulunarak karar bozuldu

Ergin çocuk vakıf üniversitesinde eğitime başlamış ve babasından yardım ve eğitim nafakası istemişti. Baba, çocuğun kendisine danışmadan masraflarını karşılayamayacağı bir üniversiteyi seçtiğini ve annenin de giderlere katılması gerektiğini savunmuştur; mahkemeler talebi kısmen kabul etmiştir.

> *"Tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine, günün ekonomik koşullarına göre davacı yararına takdir edilen yardım nafakası azdır. Mahkemece 4721 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak daha uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi gerekir. Bu yön gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ikinci fıkradaki **"kendilerinden beklenebilecek ölçüde"** ölçütünün ebeveynin **ekonomik gücüne** göre işlediğini gösterir. Babanın, çocuğun pahalı bir vakıf üniversitesini kendisine danışmadan seçtiği ve annenin de katkıda bulunması gerektiği yönündeki itirazları nafakanın varlığını ortadan kaldırmamıştır. Daire, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine ve günün ekonomik koşullarına göre takdir edilen yardım nafakasını **az bulmuş** ve hakkaniyet ilkesi gözetilerek daha uygun bir miktara hükmedilmesi gerektiği sonucuyla kararı çocuk yararına bozmuştur (TMK m. 4). Nafaka miktarı, ebeveynin hayat standardı ve çocuğun sürmekte olan eğitiminin gerçek giderleri birlikte değerlendirilerek belirlenir; iki ebeveynin gücü oranında katılması ilkesi de miktarın hesabında dikkate alınır.

9 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2015 · E. 2014/21541 · K. 2015/3257

Ergin çocuk için dava sırasında tedbir nafakası bağlanmışsa, yardım nafakası tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla hükme bağlanır

Eğitimine devam eden ergin çocuk için yardım nafakası istendi. Mahkeme dava sürerken geçici önlem olarak tedbir nafakasına, dava sonunda da dava tarihinden geçerli yardım nafakasına hükmetmiştir.

> *Ancak, 21.02.2013 tarihli celsede davacı lehine geçici önlem niteliğinde aylık 1.000 TL tedbir nafakasına hükmedilmiş olup, mahkemece; bu husus gözetilmeden tahsilde tekerrüre neden olacak şekilde davacı için dava tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yardım nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ergin çocuğun nafaka davasında sık yapılan bir **usul hatasını** gösterir. Dava sürerken çocuğun ihtiyaçları için geçici önlem niteliğinde tedbir nafakası bağlanabilir. Dava sonunda yardım nafakasına dava tarihinden itibaren hükmedilirse, aynı dönem için iki nafaka birden tahsil edilebilir hâle gelir. Daire, hükme **"tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla"** ibaresinin eklenmesi gerektiğini belirterek kararı düzelterek onamıştır. Nafaka alacaklısı da borçlusu da hükmün bu ifadeyi içerip içermediğini kontrol etmelidir; aksi hâlde icra aşamasında mükerrer tahsil tartışması doğar.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada iştirak nafakası.
- **TMK m. 196:** Evlilik birliğinde parasal katkı.
- **TMK m. 327:** Bakım ve eğitim giderlerinin kapsamı.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 364:** Nafaka yükümlüleri.

MADDE

329

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama

III. Dava hakkı

KANUN METNİ

(1) Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir.
(2) Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde nafaka davası, atanacak kayyım veya vasi tarafından da açılabilir.
(3) Ayırt etme gücüne sahip olan küçük de nafaka davası açabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 329, çocuğun nafaka davasını kimin açabileceğini belirler. **Birinci fıkra temel kuralı koyar:** küçüğe **fiilen bakan** ana veya baba, diğerine karşı **çocuk adına** nafaka davası açabilir. Belirleyici olan velâyet değil, çocuğun **kimin yanında** yaşadığıdır; evlilik sürerken ayrı yaşayan eşlerde bile çocuklara bakan ebeveyn, ayrı yaşamakta haklı olsun olmasın çocuklar için nafaka isteyebilir.[1] **İkinci fıkra** ayırt etme gücü olmayan küçük için gereken hâllerde davanın **kayyım veya vasi** tarafından da açılabileceğini söyler.[2] **Üçüncü fıkraya göre** ayırt etme gücüne sahip küçük de nafaka davasını **kendisi** açabilir. Nafaka hakkı çocuğa ait olduğu için ebeveynlerin protokolde nafaka istemeyeceklerini kararlaştırması, sonradan çocuk adına dava açılmasını engellemez.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Fiilen bakan ebeveyn	Çocuğun yanında yaşadığı ve günlük bakımını üstlenen ana veya baba.
Çocuk adına dava	Nafaka hakkı çocuğa ait olduğu hâlde davanın onun temsilcisi olarak ebeveyn tarafından açılması.
Kayyım	Belirli bir işi görmek için atanan temsilci.

1 Yargıtay 3. HD, 15.02.2016, E. 2015/16985, K. 2016/1699.
2 Yargıtay 2. HD, 16.02.2011, E. 2010/494, K. 2010/2584.
3 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.

Ayırt etme gücü | Kişinin makul biçimde davranma yeteneği; yaşa değil somut olgunluğa göre belirlenir.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 329- Yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Madde, günümüz diline uygun olarak bazı değişiklikler yapılmak suretiyle 1984 tarihli Öntasarının 249 uncu maddesinden alınmıştır. Birinci ve ikinci fıkralarda, uygulamadaki duraksamaları da gidermek üzere, küçüğe fiilen bakan ana veya babanın diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabileceği düzenlenmiş ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için, gereken hâllerde ana ve babaya karşı nafaka davasının kayyım ya da varsa vasi tarafından açabileceği belirtilmiştir. Üçüncü fıkrada ise, ayırt etme gücüne sahip küçüğün de herhangi bir izne tâbi olmadan tek başına nafaka davası açabileceği hükme bağlanmaktadır. Çünkü ayırt etme gücüne sahip küçüğün nafaka istemesi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması niteliğindedir ve küçük için önemli bir malî külfete de yol açmaz.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 124-125*

Gerekçe, maddenin **neden** konduğunu açıkça söyler: **uygulamadaki duraksamaları gidermek.** Eski dönemde çocuğun nafakasını kimin, hangi sıfatla ve kime karşı isteyeceği tartışmalıydı; yeni hüküm bu soruya üç katmanlı bir cevap verir. **İlk katman** çocuğa fiilen bakan ebeveyndir; bu, velâyet sahibi olmasa bile çocuğu yanında bulunduran ana veya babanın dava açabilmesini sağlar. **İkinci katman** kayyım veya vasidir; çocuğa bakan ebeveynin dava açamadığı ya da açmadığı durumlarda çocuğun hakkını korur. **Üçüncü katman** çocuğun kendisidir; ayırt etme gücüne sahip küçük, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için ve önemli bir malî külfet doğurmadığından, izne tâbi olmadan dava açabilir. Gerekçenin üçüncü fıkra için verdiği bu iki neden, ayırt etme gücüne sahip küçüğün kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını yasal temsilcisinin rızası olmadan kullanabileceğine ilişkin genel kuralın nafaka davasına uygulanmasıdır (TMK m. 16). Bu yapının ortak noktası, nafaka hakkının **çocuğa ait** olmasıdır; bu nedenle ebeveynlerin kendi aralarındaki anlaşmalar da çocuğun bu hakkını ortadan kaldıramaz.[4]

Gerekçenin belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun, çocuğun nafaka davasını kimin açacağını ayrıca düzenlemiyordu; bu boşluk, gerekçenin "uygulamadaki duraksamalar" dediği tartışmalara yol açmıştı. 4721 sayılı Kanun dava hakkını üç katmanda açıkça yazmış, böylece çocuğa bakan ebeveynin, temsilcinin ve ayırt etme gücüne sahip küçüğün konumunu netleştirmiştir.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 329
Çocuk adına dava	Açık hüküm yoktu	Küçüğe fiilen bakan ana veya baba açar
Temsilci	Açık hüküm yoktu	Gereken hâllerde kayyım veya vasi

4 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 329
Küçüğün kendisi	Açık hüküm yoktu	Ayırt etme gücüne sahipse izinsiz açabilir
Amaç	—	Uygulamadaki duraksamaları gidermek

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Maddenin uygulamasındaki gelişmeler içtihattadır: Hukuk Genel Kurulu 2019'da, protokolde nafaka istenmemesinin çocuk adına sonradan dava açılmasına engel olmadığını ve yoksulluk sınırındaki ebeveyne iştirak nafakası yüklenemeyeceğini kabul etmiş; 2022'de ise nafaka davalarında duruşma yapılmadan dosya üzerinden karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde üç fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Davacı	Küçüğe fiilen bakan ana veya baba	TMK m. 329/1
Davalı	Diğer ebeveyn	TMK m. 329/1
Ayrı yaşayan eşler	Haklılık aranmadan çocuk için nafaka istenebilir	Yargıtay 3. HD, K. 2016/1699
Velâyet babadaysa	Dava anneye karşı açılır	Yargıtay HGK, K. 2019/1153
Yoksul ebeveyn	İştirak nafakası yüklenemez	Yargıtay HGK, K. 2019/1153
Kayyım veya vasi	Gereken hâllerde dava açabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2010/2584
Ayırt etme gücüne sahip küçük	Kendisi dava açabilir	TMK m. 329/3
Protokolde feragat	Sonradan dava açılmasına engel değildir	Yargıtay HGK, K. 2019/1191
Taleple bağlılık	Talep edilmeyen ek gidere hükmedilemez	Yargıtay HGK, K. 2019/918
Duruşma	Dosya üzerinden karar verilemez	Yargıtay HGK, K. 2022/237
Tahsil	Nafaka anne lehine katkı payıdır	Yargıtay 12. HD, K. 2018/6628

1 TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da karşılığı bulunmayan** yeni bir hükümdür ve günümüz diline uygun bazı değişikliklerle 1984

5 Yargıtay HGK, 01.03.2022, E. 2020/728, K. 2022/237.

tarihli Öntasarının 249. maddesinden alınmıştır. Gerekçe maddenin amacını açıkça söyler: birinci ve ikinci fıkralar, **uygulamadaki duraksamaları da gidermek üzere** konmuştur. Buna göre küçüğe fiilen bakan ana veya baba diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir; ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde dava kayyım ya da varsa vasi tarafından açılabilir. Üçüncü fıkra için gerekçe ayrıca bir **neden** gösterir: ayırt etme gücüne sahip küçüğün nafaka istemesi **kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın** kullanılmasıdır ve küçük için önemli bir **malî külfet** doğurmaz; bu nedenle küçük herhangi bir izne tâbi olmadan tek başına dava açabilir. Tasarının 329. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, nafaka davasını **yanlış sıfatla** açmaktır. Boşanmadan sonra velâyet sahibi ebeveyn iştirak nafakasını çocuk adına ister; çocuk ergin olduktan sonra ise artık onun adına dava açılamaz, çocuk kendisi dava açar (TMK m. 328). Eşler evliyken çocuklar için istenen nafaka ise iştirak değil, **tedbir nafakası** niteliğindedir.[6] İkinci hata, **anlaşmalı boşanma protokolündeki** "nafaka istemiyoruz" kaydını kesin bir engel sanmaktır: çocuğun nafaka hakkı ebeveynlerin anlaşmasıyla ortadan kalkmaz, koşullar değişince çocuk adına dava açılabilir.[7] Üçüncü uyarı **talebe** ilişkindir: mahkeme talep edilenden fazlasına hükmedemez; okul, kurs ve benzeri giderler ayrı bir kalem olarak değil, istenen nafaka miktarının içinde gösterilmelidir.[8]

II. Birinci Fıkra: Çocuğa Fiilen Bakan Ebeveyn

- **Davacı:** Çocuğun yanında yaşadığı ve bakımını üstlenen ana veya baba.
- **Sıfat:** Dava çocuk adına açılır; nafaka hakkı çocuğa aittir.
- **Davalı:** Diğer ebeveyn; velâyet babadaysa anne, annedeyse baba.[9]
- **Ayrı yaşama:** Ebeveynin ayrı yaşamakta haklı olması aranmaz.[10]
- **Artırım davası:** Aynı kural nafakanın artırılması davasında da uygulanır.[11]
- **Sınır:** Davalının ödeme gücü yoksa, örneğin kendisi yoksulluk nafakası alıyorsa, nafakaya hükmedilemez.

Birinci fıkranın ölçütü **fiilî bakımdır.** Kanun davacıyı velâyet sahibi olarak değil, 2
çocuğa **fiilen bakan** ebeveyn olarak tanımlar. Bu tercih bilinçlidir: çocuğun

6 Yargıtay 3. HD, 11.03.2013, E. 2013/2481, K. 2013/4013.
7 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.
8 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.
9 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2019/117, K. 2019/1153.
10 Yargıtay 3. HD, 15.02.2016, E. 2015/16985, K. 2016/1699.
11 Yargıtay 2. HD, 29.04.2026, E. 2026/2775, K. 2026/4877.

giderleri, çocuk kimin yanında yaşıyorsa onun tarafından karşılanır ve nafakayı da o ister. Bu nedenle kural evlilik sürerken de işler. Eşler ayrı yaşıyorsa ve çocuklar ebeveynlerden birinin yanındaysa, o ebeveyn **kendisi için** tedbir nafakası alabilmek için ayrı yaşamakta haklı olduğunu kanıtlamak zorundadır (TMK m. 197); ama çocuklar için bu koşul aranmaz. Çocuğun nafaka hakkı, ebeveynlerin birbirine karşı haklı ya da haksız olmasına bağlı değildir.[12] Kuralın iki yönlü olduğu da unutulmamalıdır: velâyet babaya verilmişse ve çocuklar onunla yaşıyorsa, dava anneye karşı açılır; ancak anne kendisi yoksulluk sınırında bulunuyorsa ona iştirak nafakası yüklenemez.

III. Dönemlere Göre Nafaka Türleri

Dönem	Nafakanın niteliği	Dayanak
Eşler birlikte yaşarken	Birliğin giderlerine parasal katkı (tedbir nafakası)	TMK m. 196
Eşler ayrı yaşarken	Çocuklar için önlem; fiilen bakan ebeveyn ister	TMK m. 197
Boşanma davası sürerken	Geçici önlem olarak tedbir nafakası	TMK m. 169
Boşanmadan sonra	İştirak nafakası	TMK m. 182
Çocuk ergin olduktan sonra	Eğitim sürüyorsa çocuğun kendi davası	TMK m. 328
Velâyet kaldırılmışsa	Ana ve babanın yükümlülüğü devam eder; kayyım veya vasi dava açabilir	TMK m. 350

3 Tablonun gösterdiği gibi TMK m. 329, nafakanın **adını** değil, **davayı kimin açacağını** düzenler. Nafakanın niteliği ise döneme göre değişir ve bu fark hükmün doğru kurulması için önemlidir. Evlilik sürerken ve eşler birlikte yaşarken çocuklar için istenen para bir iştirak nafakası değil, birliğin giderlerine **parasal katkıdır**; mahkemenin bu nafakayı iştirak nafakası olarak nitelendirmesi usule aykırı bulunmuştur.[13] Boşanma davası sürerken hâkim çocukların bakımı için geçici önlemleri kendiliğinden alır; boşanmadan sonra ise velâyet kendisine verilmeyen ebeveyn, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılır.

IV. İkinci Fıkra: Kayyım veya Vasi

- **Kime ilişkin:** Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük.

12 Yargıtay 3. HD, 14.03.2016, E. 2016/320, K. 2016/3810.
13 Yargıtay 3. HD, 11.03.2013, E. 2013/2481, K. 2013/4013.

- **Ne zaman:** "Gereken hâllerde"; örneğin çocuğa bakan ebeveyn davayı açamıyor ya da açmıyorsa veya çocuk vesayet altındaysa.
- **Kim açar:** Atanacak kayyım veya varsa vasi.
- **Kime karşı:** Ana ve babaya karşı.
- **Uygulama:** Kayyımın açtığı nafaka davası kabul edilmelidir.[14]

İkinci fıkra, çocuğun nafaka hakkının **temsilci yokluğu** nedeniyle işlemez hâle gelmesini önler. Çocuğa bakan ebeveynin menfaati çocuğunkiyle çatışıyorsa, ebeveyn dava açmaktan kaçınıyorsa ya da ana ve babanın velâyeti kaldırılmışsa, çocuk adına davayı kayyım veya vasi açar. Kayyımlığı gerektiren hâller ve yasal temsilcinin menfaatinin küçüğünkiyle çatışması vesayet hükümlerinde ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 426). 4

V. Üçüncü Fıkra: Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçük

Üçüncü fıkra, ayırt etme gücüne sahip küçüğün nafaka davasını **kendisi** açabileceğini söyler. Gerekçe bunun iki nedenini gösterir: nafaka istemek **kişiye sıkı sıkıya bağlı** bir hakkın kullanılmasıdır ve küçük için önemli bir **malî külfet** doğurmaz. Bu nedenle küçük, yasal temsilcisinin izni olmadan dava açabilir. Fıkra özellikle, çocuğa bakan ebeveynin dava açmadığı ve çocuğun kendi ihtiyacını dile getirebilecek olgunlukta olduğu durumlar için anlam taşır. Ayırt etme gücü yaşa değil, çocuğun somut olgunluğuna göre belirlenir. Bu şerh hazırlanırken üçüncü fıkrayı doğrudan uygulayan yayımlanmış bir karara ulaşılamamıştır; uygulamada küçüğün nafaka davaları çoğunlukla velâyet sahibi ebeveyn tarafından açılmaktadır. 5

VI. Protokol, Feragat ve Taleple Bağlılık

- **Protokolde nafaka istenmemesi:** Sonradan çocuk adına dava açılmasına engel değildir.[15]
- **Toptan ödeme:** Yükümlülüğü ortadan kaldırmaz; nafaka miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.
- **Taleple bağlılık:** Mahkeme talep edilenden fazlasına hükmedemez.[16]
- **Eğitim giderleri:** Ayrı bir kalem olarak değil, iştirak nafakası içinde istenir (TMK m. 327).

Nafaka hakkının **çocuğa ait** olması, ebeveynlerin bu hak üzerinde serbestçe tasarruf edememesi sonucunu doğurur. Anlaşmalı boşanma protokolünde çocuk için nafaka istenmemesi ya da çocuğun giderleri için toptan bir ödeme yapılması, 6

14 Yargıtay 2. HD, 16.02.2011, E. 2010/494, K. 2010/2584.
15 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/2613, K. 2019/1191.
16 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.

koşullar değiştiğinde ve çocuğun ihtiyacı arttığında çocuk adına yeniden nafaka istenmesini engellemez; toptan ödeme yalnızca miktarın belirlenmesinde dikkate alınır. Öte yandan dava bir kez açıldığında mahkeme **talep sonucuyla bağlıdır**: velâyet sahibinin istediği iştirak nafakasına hükmettikten sonra, istenmeyen bir öğrenim giderine ayrıca karar veremez.

VII. Usul ve Tahsil

- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi.
- **Duruşma:** Taraflar duruşmaya çağrılmadan ve tanıkları dinlenmeden dosya üzerinden karar verilemez.[17]
- **İcra alacaklısı:** Çocuk için hükmedilen nafaka anne lehine katkı payıdır; takibi velâyet sahibi yapar.[18]
- **Ödemeler:** Üçüncü kişilerin açıklamasız ödemeleri, alacaklının kabulü yoksa borca mahsup edilmez.
- **Erginlik:** Çocuk ergin olunca velâyet sahibinin temsil yetkisi sona erer.

UYGULAMA NOTU

Çocuğa bakan ebeveyn nafaka davasını çocuk adına, diğer ebeveyne karşı açmalıdır; boşanma davası açılmamış olsa bile, eşler ayrı yaşıyor ve çocuklar davacının yanındaysa çocuklar için nafaka istenebilir. Davacı kendisi için de nafaka istiyorsa, ayrı yaşamakta haklı olduğunu ayrıca kanıtlaması gerekir; çocuklar için bu koşul aranmaz. Dilekçede çocuğun kimin yanında yaşadığı, okul, sağlık, barınma ve diğer giderleri ve karşı tarafın geliri belgeleriyle gösterilmeli; eğitim giderleri ayrı bir kalem olarak değil, istenen nafaka miktarının gerekçesi olarak yazılmalıdır, çünkü mahkeme taleple bağlıdır. Anlaşmalı boşanma protokolünde çocuk için nafaka istenmemiş ya da toptan bir ödeme alınmış olması, koşullar değiştiğinde yeniden nafaka istenmesine engel değildir. Tanıklar bildirilmeli ve duruşma yapılması istenmelidir. **Nafaka istenen ebeveyn** savunmasını kendi ödeme gücü üzerine kurmalıdır; yoksulluk sınırındaysa veya kendisi nafaka alıyorsa bunu belgelendirmelidir. Ödemeler borçlunun kendi adına ve açıklamalı yapılmalıdır. Çocuk ergin olduğunda, onun adına açılmış davaların ve takiplerin durumu yeniden değerlendirilmelidir.

17 Yargıtay HGK, 01.03.2022, E. 2020/728, K. 2022/237.
18 Yargıtay 12. HD, 25.06.2018, E. 2018/8316, K. 2018/6628.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
15.02.2016 · E. 2015/16985 · K. 2016/1699

Çocuklara fiilen bakan ebeveyn, ayrı yaşamakta haklı olsun olmasın, diğer eşten çocuk adına nafaka isteyebilir

Eşinden ayrı yaşayan anne, kendisi ve yanında kalan çocuklar için tedbir nafakası istemiştir. Mahkeme, annenin ayrı yaşamakta haklı olduğunu ispat edemediği gerekçesiyle davanın tamamını reddetmiştir.

> *Ancak, müşterek çocuklara fiilen bakan ana veya baba, ayrı yaşamda haklı olsun olmasın diğer eşten TMK.'nun 197/son, 327 ve 329.maddeleri gereğince çocuk adına nafaka isteyebilir. Buna göre, davacı anne yanında kaldıkları anlaşılan müşterek çocuklar yönünden de davanın yazılı gerekçe ile reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar maddenin birinci fıkrasındaki **"küçüğe fiilen bakan"** ölçütünün önemini gösterir. Eşler evliyken ayrı yaşıyorsa, bir eşin **kendisi için** tedbir nafakası alabilmesi ayrı yaşamakta haklı olmasına bağlıdır (TMK m. 197). Çocuklar için ise bu koşul aranmaz: çocuğun nafaka hakkı, ebeveynlerin birbirine karşı haklı veya haksız olmasına bağlı değildir. Çocuklara fiilen bakan ebeveyn, ayrı yaşamada haklı olmasa bile, diğer eşten **çocuk adına** nafaka isteyebilir. Daire, mahkemenin annenin haklılığını ispat edememesini çocuklar bakımından da ret sebebi saymasını bozma sebebi yapmıştır. Uygulamada bu, eşinden ayrılan ve çocuklarını yanında tutan ebeveynin, boşanma davası açılmadan da çocuklar için nafaka isteyebileceği anlamına gelir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2019/117 · K. 2019/1153

Velâyet babadaysa dava anneye karşı açılır; ama yoksulluk nafakası alan ve yoksulluk sınırındaki anneye iştirak nafakası yüklenemez

Boşanmada çocukların velâyeti babaya verilmiş, anne lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmişti. Baba, asgari ücretle çalışan anneden çocuklar için iştirak nafakası istemiştir; yerel mahkeme talebi kabul etti ve bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Bu nedenlerle yoksulluk nafakası alan ve yoksulluk sınırında bulunan davalı aleyhine ortak çocuklar için iştirak nafakasına hükmedilmesi yasal düzenlemelere ve hukuk kaidelerine aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin birinci fıkrasının **iki yönlü** işlediğini gösterir: çocuğa fiilen bakan ebeveyn baba ise dava **anneye karşı** açılır. Ancak davalının nafaka ödeyebilecek durumda olması gerekir. Hukuk Genel Kurulu, boşanmada lehine yoksulluk nafakası bağlanan ve bu nafakası sonradan indirilse de hâlen süren, asgari ücretle çalışan annenin **yoksulluk sınırında** bulunduğunu kabul etmiş; böyle bir ebeveyn aleyhine iştirak nafakasına hükmedilmesini hukuka aykırı

bulmuştur. Aynı kişi hem yoksul sayılıp yoksulluk nafakası alamaz hem de başkasına nafaka ödeyecek güçte sayılamaz. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, tarafların ekonomik durumlarının benzer olduğunu ve annenin de gücü oranında katkıda bulunması gerektiğini savunmuştur (TMK m. 330).

3 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191

Anlaşmalı boşanmada çocuk için nafaka istenmemesi ve toptan ödeme yapılması, sonradan iştirak nafakası davası açılmasına engel değildir

Anlaşmalı boşanma protokolünde baba, çocuğun kişisel ve eğitim giderleri için anneye toptan bir ödeme yapmış; taraflar hiçbir surette nafaka talep etmeyeceklerini kararlaştırmıştı. Aradan altı yıl geçtikten sonra anne, çocuk adına iştirak nafakası istemiştir; yerel mahkeme talebi reddetti ve bozmaya karşı direnmiştir.

> *Öte yandan, 4721 sayılı TMK'nın 182/2. maddesi gereği velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin, müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorunda olduğundan, anlaşmalı boşanma davasında davacının müşterek çocuk için nafaka istememiş olmasının koşulların değişmesi, çocuğun ihtiyacı ve üstün yararı gözetilerek daha sonra iştirak nafakası talep etmeye engel teşkil etmeyeceği gibi, diğer taraftan müşterek çocuk için protokolle tazminat ödenmesinin davalı babayı iştirak nafakası ödemesi yükümlülüğünden kurtarmayacak ancak bu husus nafaka miktarının tayininde göz önüne alınabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, velâyet sahibinin **çocuk adına** açtığı nafaka davasının, ebeveynlerin kendi aralarındaki anlaşmalarla ortadan kaldırılamayacağını gösterir. Nafaka hakkı çocuğundur; velâyet sahibi ebeveyn bu davayı çocuk adına açar. Protokolde çocuk için nafaka istenmemiş olması, koşulların değişmesi, çocuğun ihtiyacı ve **üstün yararı** gözetilerek sonradan iştirak nafakası istenmesine engel değildir. Babanın toptan yaptığı ödeme de onu yükümlülükten kurtarmaz; bu ödeme yalnızca **nafaka miktarının belirlenmesinde** dikkate alınabilir. Kurul, altı yılda çocuğun yaşının ve giderlerinin arttığını, üç yaşındaki çocuğun dava tarihinde dokuz yaşına geldiğini vurgulamıştır. Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, çocuk için bırakılan paranın dava tarihinde tükenmediği görüşündedir.

4 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
11.03.2013 · E. 2013/2481 · K. 2013/4013

Eşler aynı evde yaşarken çocuklar için istenen nafaka iştirak nafakası değil, tedbir nafakası niteliğindedir

Aynı evde yaşamalarına rağmen eşinin kendisi ve çocuklarının ihtiyaçlarıyla ilgilenmediğini ileri süren eş, kendisi ve çocuklar için nafaka istemiştir. Mahkeme eş için yardım, çocuklar için iştirak nafakasına hükmetmiştir.

> *Ayrıca, davada; eşler birlikte yaşarken, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından ailenin geçimi için diğerinin yapacağı parasal katkının belirlenmesi*

istenilmiş olup, mahiyeti itibariyle istenilen nafaka tedbir nafakası niteliğindedir(TMK. md.196). Buna göre, mahkemece; hüküm altına alınan nafakaların, "yardım" ve "iştirak" nafakaları olarak nitelendirilmesi de usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Maddenin birinci fıkrası, nafakanın **hangi sıfatla** isteneceğini de ilgilendirir. Evlilik sürerken ve eşler birlikte yaşarken çocukların giderleri için istenen para, eşlerin birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünden doğan **parasal katkı**, yani tedbir nafakasıdır (TMK m. 196). "İştirak nafakası" boşanmadan sonra velâyet kendisine verilmeyen ebeveynin ödediği nafakanın adıdır (TMK m. 182). Daire, nafakaların yardım ve iştirak nafakası olarak nitelendirilmesini usule aykırı bulmuştur. Aynı kararda Daire, dava tarihinde **ergin** olan çocuk için annesinin velâyeten nafaka isteyemeyeceğini de belirtmiştir; ergin çocuk koşulları varsa kendisi dava açar (TMK m. 328).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2011 · E. 2010/494 · K. 2010/2584

Ayırt etme gücü olmayan küçük için kayyımın açtığı nafaka davası kabul edilmelidir

Küçük için atanan kayyım, ana veya babaya karşı nafaka davası açmıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir; kayyım temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 329/2. maddede "ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hallerde nafaka davası, atanacak kayyım veya vasi tarafından da açılabilir" hükmü yer almıştır. Bu nedenle davacı kayyım tarafından açılan nafaka davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde reddi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Maddenin **ikinci fıkrası**, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde nafaka davasının atanacak **kayyım veya vasi** tarafından da açılabileceğini söyler. Bu yol, çocuğa fiilen bakan ebeveynin dava açamadığı ya da açmadığı, çocuğun menfaati ile ebeveynin menfaatinin çatıştığı veya çocuğun vesayet altında bulunduğu durumlar için öngörülmüştür. Daire, kayyımın bu yetkiye dayanarak açtığı davanın reddini bozma sebebi saymıştır. Aynı kararda Daire, davacının yatırdığı **DNA testi giderinin** yargılama giderlerine dahil edilerek davalıdan alınması gerektiğini de belirtmiştir; bu, nafaka davasının soybağına ilişkin bir uyuşmazlıkla birlikte görüldüğü durumlarda önem taşır.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918

Talep edilmeyen öğrenim gideri, iştirak nafakasının eklentisi olarak ayrıca hükme bağlanamaz

Boşanma davasında anne, velâyeti kendisine bırakılan çocuk için belirli bir aylık iştirak nafakası istemiştir. Mahkeme bu miktara hükmetmenin yanında, talep olmak-

sızın her yıl ödenmek üzere ayrıca bir öğrenim giderine de karar verdi ve bozmaya karşı direnmiştir.

> *Davalı annenin direnmeye konu olan, ortak çocuk lehine iştirak nafakasının eklentisi niteliğinde öğrenim gideri adı altında hükmedilen alacağa ilişkin bir talebi bulunmamaktadır. İstek dışına çıkılarak velayeti anneye bırakılan çocuk için baba aleyhine iştirak nafakası dışında eğitim-öğretim, okul gideri adı altında ayrı bir alacağa hükmetmek infazda da karışıklığa yol açacaktır. Ayrıca koşulların ve ihtiyaçların değişmesi hâlinde iştirak nafakasının arttırılması her zaman istenebilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, çocuk adına açılan nafaka davasında **taleple bağlılık** ilkesinin sınırını gösterir. Hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; talep edilenden fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK m. 26). Hukuk Genel Kurulu, velâyet sahibi annenin talep ettiği iştirak nafakasına hükmedildikten sonra, talep edilmeyen bir öğrenim giderine ayrıca hükmedilmesini hem bu ilkeye aykırı hem de iştirak nafakası dışında ayrı bir alacak kurduğu için **infazda karışıklık** doğuracak nitelikte bulmuştur. Koşullar ve ihtiyaçlar değiştiğinde yol, nafakanın artırılmasını istemektir (TMK m. 331). Karar oy çokluğuyla verilmiştir; azınlık, iştirak nafakasının kamu düzenine ilişkin olduğunu ve taleple bağlılığın istisnası sayılması gerektiğini savunmuştur.

7 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
01.03.2022 · E. 2020/728 · K. 2022/237

İştirak nafakası davasında taraflar duruşmaya çağrılmadan ve tanıkları dinlenmeden dosya üzerinden karar verilemez

Velâyet sahibi anne çocuk adına iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir. Mahkeme, basit yargılama usulüne ilişkin hükme dayanarak duruşma açmadan dosya üzerinden karar verdi ve bozmaya karşı direnmiştir.

> *Somut olayda, mahkemece; ortak çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderlerinin belirlenmesi, velâyet sahibi anne ile bu hakkın sahibi olmayan babanın durumlarında bir değişiklik olup olmadığının tespit edilmesi, her iki tarafın da ekonomik sosyal durumlarının titizlikle değerlendirilmesi ve tarafların dinletmek istedikleri tanıkları dinlendikten sonra varılan kanaat neticesinde ortak çocuk yararına nafaka miktarının yeniden belirlenmesi gerekirken, tarafların ileri sürdüğü ve karara etkili olabilecek tanıklar dinlenmeksizin dava kesin olarak çözümlenerek sonuçlandırılamaz. Çünkü yeterli olmayan kanıtlara bakılarak ve taraflar duruşmaya çağrılmaksızın davanın sonuçlandırılması, maddi gerçeğe aykırı olarak karar verilmesine yol açabilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, çocuk adına açılan nafaka davalarında **hukuki dinlenilme hakkının** önemini vurgular. Nafaka davaları basit yargılama usulüne tabi olsa da mahkeme, çocuğun bakım, eğitim ve korunma giderlerini, ebeveynlerin durumlarındaki değişiklikleri ve iki tarafın ekonomik ve sosyal durumlarını **titizlikle** araştırmak zorundadır. Tarafların dinletmek istediği ve karara etkili olabilecek

tanıklar dinlenmeden, taraflar duruşmaya çağrılmadan dosya üzerinden karar verilmesi, maddi gerçeğe aykırı sonuçlara yol açabilir. Hukuk Genel Kurulu bu nedenle duruşma yapılmasını **zorunlu** saymış ve direnme kararını oy birliğiyle bozmuştur. Nafaka davası açan ya da davalı olan ebeveyn, tanık ve belge delillerini dilekçesinde açıkça bildirmeli ve duruşma yapılmasını istemelidir.

8 YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ
25.06.2018 · E. 2018/8316 · K. 2018/6628

Annenin çocuk için açtığı davada hükmedilen iştirak nafakası, çocuğun bakımı için anne lehine bir katkı payıdır; takip alacaklısı annedir

Anne lehine birikmiş yoksulluk nafakası ve çocuk için iştirak nafakası alacağı nedeniyle ilamlı icra takibi başlatılmıştır. Borçlu, nafakaları banka aracılığıyla ödediğini ileri sürmüştür; icra mahkemesi takibin iptaline karar vermiştir. Ödemelerin bir kısmı üçüncü bir kişi tarafından açıklamasız yatırılmıştı.

> *TMK'nun 327. maddesinde ''Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır''. Aynı Yasa'nın 329/1. maddesinde de "Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir.'' Yine annenin bu hükümler kapsamında açtığı iştirak nafakası davası sonucu hükmedilen nafaka çocuğun bakım ve gözetimi için anne lehine katkı payı olmak üzere hükmedilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, çocuk adına açılan nafaka davasının **tahsil** aşamasındaki sonucunu gösterir. Velâyet sahibi anne davayı çocuk adına açar, ama hükmedilen iştirak nafakası çocuğun bakım ve gözetimi için **anne lehine** bir katkı payı olarak hükmedilir; bu nedenle icra takibinin alacaklısı da annedir. Daire aynı kararda, üçüncü bir kişi tarafından alacaklının hesabına **açıklama yapılmadan** yatırılan paraların, alacaklının kabulü yoksa nafaka borcuna mahsup edilemeyeceğini ve icra mahkemesinin bu ödemeler bakımından borçlunun itirazını reddetmesi gerektiğini belirtmiştir (İİK m. 33). Nafaka borçlusu ödemelerini kendi adına, açıklamalı ve belgeli yapmalıdır; aksi hâlde aynı borcu iki kez ödeme riskiyle karşılaşabilir.

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
29.04.2026 · E. 2026/2775 · K. 2026/4877

Çocuğa bakan ebeveynin artırım davasında, protokoldeki belirsiz okul ücreti yerine eğitim giderlerini de kapsayan bir iştirak nafakası belirlenmelidir

Anlaşmalı boşanma protokolünde baba iştirak nafakasının yanında çocuğun okul ücretinin yarısını ödemeyi üstlenmişti. Velâyet sahibi anne, babanın okul ücretini ödemediğini belirterek iştirak nafakasının eğitim giderlerini de kapsayacak şekilde artırılmasını istemiştir; mahkeme nafakayı artırdı, ancak eğitim giderlerini hesaba katmamıştır.

> *Anlaşmalı boşanma ilâmındaki "okul ücreti"nin kapsamı belirsiz olup infazı kabil nitelikte değildir. Nitekim, taraflar arasında bu konuda uyuşmazlık*

bulunduğu, babanın okul ücretine dair yükümlülüğünü yerine getirmediği ve davacının dilekçelerinde eğitim masraflarını da kapsayacak şekilde iştirak nafakası belirlenmesini talep ettiği anlaşılmış olup; Mahkemece ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri ile ortak çocuğun bakımı, eğitimi, barınması, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının tümü dikkate alınarak eğitim masraflarını da kapsayacak hakkaniyete uygun bir iştirak nafakası belirlenmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru bulunmamış, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Bu güncel karar, birinci fıkradaki dava hakkının **artırım davalarında** da aynı şekilde işlediğini gösterir: çocuğa fiilen bakan velâyet sahibi, diğer ebeveyne karşı çocuk adına nafakanın artırılmasını ister. Daire, protokoldeki "okul ücreti" yükümlülüğünün kapsamının belirsiz olduğunu ve **infazı kabil** nitelikte bulunmadığını tespit etmiş; mahkemenin ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri ile çocuğun bakım, eğitim, barınma, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının tümünü dikkate alarak **eğitim masraflarını da kapsayan** hakkaniyete uygun bir iştirak nafakası belirlemesi gerektiği sonucuyla kararı bozmuştur. Bu yaklaşım TMK m. 327'deki giderlerin tek bir nafaka içinde karşılanması ilkesiyle uyumludur (TMK m. 327).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 182:** Boşanmada iştirak nafakası.
- **TMK m. 196:** Evlilik birliğinde parasal katkı.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 327:** Bakım ve eğitim giderlerinin kapsamı.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 350:** Velâyetin kaldırılmasında bakım yükümlülüğü.
- **TMK m. 426:** Kayyımlığı gerektiren hâller.

MADDE

330

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama
IV. Nafaka miktarının takdiri

KANUN METNİ

(1) Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur.
(2) Nafaka her ay peşin olarak ödenir.
(3) Hâkim istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 330, çocuk nafakasının ne kadar olacağını ve nasıl ödeneceğini belirler. **Birinci fıkra ölçütleri sayar:** çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri; ayrıca çocuğun kendi gelirleri. Hukuk Genel Kurulu bu ölçütleri somut verilerle, yani çocuğun yaşı, belgelenen okul ve servis giderleri ve ebeveynin gerçek geliriyle işletir.[1] **İkinci fıkraya göre** nafaka her ay peşin ödenir; bu, nafakanın **irat** biçiminde olduğunu ve boşanmada yapılan toptan ödemenin yükümlülüğü ortadan kaldırmadığını gösterir.[2] **Üçüncü fıkraya göre** hâkim, **istem hâlinde**, nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir; talep yoksa artışa hükmedilemez.[3] Artış, bir tarafı zenginleştirip diğerini cezalandırmamalıdır; resmî enflasyon endeksine bağlanması hakkaniyete daha uygundur.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Çocuğun ihtiyaçları	Beslenme, barınma, giyim, sağlık, eğitim, ulaşım ve sosyal giderler.

1 Yargıtay HGK, 11.03.2015, E. 2013/1539, K. 2015/1007.
2 Yargıtay 3. HD, 13.04.2015, E. 2014/20871, K. 2015/6047.
3 Yargıtay 2. HD, 03.05.2017, E. 2016/432, K. 2017/5232.
4 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.

Ödeme gücü	Ebeveynin düzenli geliri, malvarlığı ve yükümlülükleri.
İrat	Belirli dönemlerle, burada aylık olarak yapılan ödeme.
Yıllık artış	Nafakanın gelecek yıllarda bir endekse göre kendiliğinden yükselmesi; istem hâlinde hükmedilir.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 330- Yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Maddede İsviçre Medenî Kanununun 285 inci maddesinin birinci fıkrasından etkilenen 1984 tarihli Öntasarının 250 nci maddesi örnek alınmıştır. Birinci fıkrada, nafakanın belirlenmesinde dikkate alınacak hususlar düzenlenmiş; ikinci fıkrada ise, belirlenecek nafakanın her ay peşin olarak ödeneceği belirtilmiştir. Üçüncü fıkrada da, hâkimin istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ödenmesi gereken miktarı belirleyebileceği öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 125*

Gerekçe kısa, ama maddenin **yapısını** açıkça ortaya koyar. Madde üç ayrı soruyu cevaplar: nafakanın **ne kadar** olacağı, **ne zaman** ödeneceği ve **gelecekte nasıl değişeceği.** İlk soruya birinci fıkra ölçütlerle cevap verir; ikinci soruya ikinci fıkra, her ay peşin ödeme kuralıyla; üçüncü soruya ise üçüncü fıkra, istem hâlinde gelecek yıllar için miktarın baştan belirlenmesi yetkisiyle. Gerekçenin üçüncü fıkrada kullandığı **"irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafaka"** ifadesi, çocuk nafakasının kural olarak aylık irat biçiminde olduğunu teyit eder; bu nedenle boşanmada yapılan toptan ödemeler yükümlülüğü sona erdirmez.[5] **"İstem hâlinde"** ifadesi ise gelecek yıllar için artışın hâkimin kendiliğinden değil, tarafların talebi üzerine belirlenebileceğini gösterir.

Gerekçenin belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun, çocuk nafakasının miktarının hangi ölçütlerle belirleneceğini, ödeme zamanını ve gelecek yıllardaki artışı ayrıca düzenlemiyordu. 4721 sayılı Kanun ölçütleri, ödeme biçimini ve artış yetkisini kanun metnine yazmıştır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 330
Miktarın ölçütleri	Kanunda yoktu	Çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri, çocuğun gelirleri
Ödeme zamanı	Kanunda yoktu	Her ay peşin
Gelecek yıllar için artış	Kanunda yoktu	İstem hâlinde hâkim belirleyebilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Uygulamadaki en önemli gelişme, yıllık artışın ölçüsüne ilişkindir:

5 Yargıtay 3. HD, 13.04.2015, E. 2014/20871, K. 2015/6047.

Hukuk Genel Kurulu, sabit ve yüksek artış oranları yerine resmî enflasyon endekslerine bağlı artışı hakkaniyete daha uygun bulmuştur.[6]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde üç fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ölçütler	Çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri	TMK m. 330/1
Çocuğun geliri	Miktarın belirlenmesinde gözetilir	TMK m. 330/1
Somut değerlendirme	Belgelenen giderler ve gerçek gelir	Yargıtay HGK, K. 2015/1007
Velâyet sahibinin geliri	O da gözetilir	Yargıtay HGK, K. 2019/1130
Asgari ücret	Yoksulluğu kaldırmaz, miktarda esas alınır	Yargıtay HGK, K. 2019/1153
Ödeme zamanı	Her ay peşin	TMK m. 330/2
İrat biçimi	Toptan ödeme yükümlülüğü kaldırmaz	Yargıtay 3. HD, K. 2015/6047
Ergin çocuk	Nafaka yine irat biçiminde kurulur	Yargıtay 3. HD, K. 2016/2458
Yıllık artış	İstem hâlinde	TMK m. 330/3
Talepsiz artış	Bozma sebebidir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/5232
Sonradan artış talebi	Usulüne uygun ıslah gerekir	Yargıtay 2. HD, K. 2024/7300
Sabit yüksek oran	Enflasyon endeksi daha hakkaniyetlidir	Yargıtay HGK, K. 2019/1182

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da karşılığı bulunmayan** yeni bir hükümdür; İsviçre Medenî Kanunu'nun 285. maddesinin birinci fıkrasından etkilenen 1984 tarihli Öntasarının 250. maddesi örnek alınmıştır. Gerekçe üç fıkrayı ayrı ayrı özetler: **birinci fıkrada** nafakanın belirlenmesinde dikkate alınacak hususlar düzenlenmiş, **ikinci fıkrada** belirlenecek nafakanın her ay peşin olarak ödeneceği belirtilmiş, **üçüncü fıkrada** ise hâkimin **istem hâlinde**, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların 1

6 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.

sosyal ve ekonomik durumlarına göre ödenmesi gereken miktarı belirleyebileceği öngörülmüştür. Gerekçenin üçüncü fıkra için kullandığı "istem hâlinde" ve "irat biçiminde" ifadeleri, bugün uygulamada tartışılan iki soruya, yani artışın talep gerektirip gerektirmediğine ve toptan ödemenin yeterli olup olmadığına doğrudan cevap verir. Tasarının 330. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, dava dilekçesinde **yıllık artış istemini yazmamaktır.** Gelecek yıllar için artışa ancak istem varsa hükmedilir; talep yoksa mahkeme kendiliğinden ÜFE artışına karar veremez.[7] Artış istemi sonradan eklenecekse iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı nedeniyle usulüne uygun **ıslah** gerekir.[8] İkinci hata, çocuğun giderlerini **belgelendirmeden** nafaka istemektir; mahkeme miktarı çocuğun yaşı, okul durumu, belgelenen giderleri ve ebeveynin gerçek geliri üzerinden belirler. Üçüncü uyarı **toptan ödemeye** ilişkindir: boşanmada çocuk için tek seferlik bir para verilmesi, sonradan aylık nafaka istenmesine engel değildir; bu ödeme yalnızca miktarın belirlenmesinde dikkate alınır.[9]

II. Birinci Fıkra: Miktarın Ölçütleri

Ölçüt	Gösterilecek husus	Delil
Çocuğun ihtiyaçları	Yaş, okul, servis, kurs, sağlık, barınma, giyim, sosyal giderler	Fatura, dekont, okul ve kira belgeleri
Yükümlü ebeveynin durumu	Düzenli gelir, malvarlığı, diğer yükümlülükler	Ücret bordrosu, SGK kaydı, tapu ve araç kayıtları, tanık
Velâyet sahibinin durumu	Kendi geliri ve katkı gücü	Aynı kayıtlar
Çocuğun gelirleri	Kendi geliri veya malvarlığı	Kurum yazıları, banka kayıtları
Günün ekonomik koşulları	Paranın alım gücü	Resmî enflasyon verileri

2 Birinci fıkra, nafaka miktarını **üç değişkenin** birlikte değerlendirilmesine bağlar: çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri. Bu değişkenler birbirinden bağımsız düşünülemez. Çocuğun ihtiyaçları, ailenin boşanmadan önceki yaşam düzeyi ve çocuğun yaşı ile birlikte değerlendirilir; yükümlü ebeveynin payı ise onun gerçek geliri ile diğer ebeveynin katkı gücü karşılaştırılarak belirlenir. Hukuk Genel Kurulu, nafaka yeniden belirlenirken **davacı velâyet**

7 Yargıtay 2. HD, 03.05.2017, E. 2016/432, K. 2017/5232.
8 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2023/8498, K. 2024/7300.
9 Yargıtay 3. HD, 13.04.2015, E. 2014/20871, K. 2015/6047.

sahibinin gelir durumunun da gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır.[10] Kanun ayrıca **çocuğun gelirlerini** de hesaba katar; çocuğun kendi geliri varsa ihtiyacın bir bölümü bu gelirle karşılanır. Ödeme gücü değerlendirilirken asgari ücret düzeyinde gelir elde etmek, kişiyi nafaka hukukunda yoksul saymaya engel değildir; ama bu gelir düzeyi miktarın belirlenmesinde **esas alınır**.[11] Babalığı tespit edilen baba da, evlilik dışı doğan çocuğun giderlerine gücü oranında katılır.[12]

III. İkinci Fıkra: Her Ay Peşin Ödeme ve İrat Biçimi

- **Kural:** Nafaka her ay peşin ödenir.
- **Anlamı:** Nafaka dönemsel, yani irat biçimindedir.
- **Neden:** Çocuğun ihtiyaçları sürekli değişir; irat, nafakanın değişen koşullara uyarlanmasını sağlar.[13]
- **Toptan ödeme:** Yükümlülüğü ortadan kaldırmaz; miktarın belirlenmesinde dikkate alınır.
- **Ergin çocuk:** Eğitim giderleri de aylık nafakanın içinde değerlendirilir; toplu tahsil hatalıdır.[14]
- **Okul ücreti:** Ayrı bir borç olarak değil, aylık nafakanın içinde karşılanır (TMK m. 327).

İkinci fıkra ilk bakışta yalnızca bir ödeme takvimi gibi görünür; oysa nafakanın **hukuki niteliğini** belirler. Nafaka her ay peşin ödendiği için bir **irattır**: ne tek seferlik bir tazminat ne de belirli bir tutarın toplu ödenmesidir. Bu nitelik iki sonuç doğurur. Birincisi, boşanmada çocuk için yapılan toptan ödeme, çocuğun aylık nafaka hakkını sona erdirmez; koşullar değiştiğinde aylık nafaka istenebilir ve toptan ödeme yalnızca miktarın hakkaniyete uygun belirlenmesinde dikkate alınır. İkincisi, çocuğun belirli giderleri, örneğin okul ücreti ya da kurs bedeli, ayrı ve toplu borçlar olarak değil, aylık nafakanın **içinde** değerlendirilir. 3

IV. Üçüncü Fıkra: Gelecek Yıllar İçin Artış

- **Şart:** İstem; hâkim artışa kendiliğinden karar veremez.[15]
- **Zaman:** Artış istemi dava veya cevap dilekçesinde yazılmalıdır; sonradan eklenecekse usulüne uygun ıslah gerekir.
- **Ölçü:** Tarafların gelecek yıllardaki sosyal ve ekonomik durumları.
- **Uygulama:** Artış genellikle ÜFE veya TÜFE gibi resmî bir endekse bağlanır.

10 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2916, K. 2019/1130.
11 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2019/117, K. 2019/1153.
12 Yargıtay 2. HD, 29.04.2024, E. 2024/1805, K. 2024/2930.
13 Yargıtay 3. HD, 13.04.2015, E. 2014/20871, K. 2015/6047.
14 Yargıtay 3. HD, 23.02.2016, E. 2015/16866, K. 2016/2458.
15 Yargıtay 2. HD, 03.05.2017, E. 2016/432, K. 2017/5232.

- **Sınır:** Sabit ve yüksek oran cezalandırıcı olabilir.[16]
- **Artış yoksa:** Koşullar değiştiğinde nafakanın artırılması davası açılabilir (TMK m. 331).

4 Üçüncü fıkra, enflasyonun nafakayı zamanla eritmesine karşı bir araç sunar: hâkim, nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini **baştan** karara bağlayabilir. Bu sayede her yıl yeni bir artırım davası açılması gerekmez. Ancak kanun bu yetkiyi **istem** şartına bağlamıştır; dava dilekçesinde artış istemi yoksa mahkeme talepten fazlasına hükmetmiş olur. Artış istemi davanın ilerleyen aşamasında ileri sürülecekse, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı nedeniyle karşı tarafın açık muvafakati veya usulüne uygun ıslah gerekir; aksi hâlde bu talep hakkında esastan hüküm kurulamaz.[17] Artışın ölçüsü de önemlidir: Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanma protokolünde kararlaştırılan yıllık yüzde yirmilik sabit artışı, bir tarafın zenginleşmesine diğerinin fakirleşmesine yol açabilecek nitelikte bulmuş ve ÜFE ile TEFE'ye göre belirlenen artışı hakkaniyete daha uygun saymıştır.[18]

UYGULAMA NOTU

Nafaka isteyen taraf dilekçesine üç şey yazmalıdır: istenen **aylık miktar**, bu miktarın **gerekçesi** ve **yıllık artış istemi.** Gerekçe çocuğun gerçek giderleriyle kurulmalıdır: okul veya kreş ücreti, servis, yemek, kurs, sağlık, giyim, kira payı ve sosyal giderler için fatura, dekont ve sözleşmeler dosyaya konulmalıdır. Karşı tarafın gelirini gösteren bordro, SGK kaydı, şirket ortaklığı, tapu ve araç kayıtları için mahkemeden müzekkere yazılması istenmeli; davacının kendi geliri de açıkça gösterilmelidir, çünkü mahkeme iki ebeveynin gücünü birlikte değerlendirir. Artış istemi "nafakanın her yıl ÜFE veya TÜFE oranında artırılması" gibi resmî bir endekse bağlanmalıdır; bu istem sonradan eklenirse ıslah gerekebilir. **Nafaka ödeyecek taraf** gerçek gelirini ve yükümlülüklerini belgelendirmelidir; boşanmada çocuk için toptan bir ödeme yapılmışsa bu ödeme ve tarihi mutlaka ileri sürülmelidir, çünkü miktarın belirlenmesinde dikkate alınır. Talep edilmediği hâlde artışa hükmedilmişse veya sabit ve yüksek bir artış oranı öngörülmüşse, kanun yoluna başvurulurken bu husus ayrıca gerekçelendirilmelidir. Nafaka her ayın başında, açıklamalı ve banka yoluyla ödenmelidir.

16 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.
17 Yargıtay 2. HD, 14.10.2024, E. 2023/8498, K. 2024/7300.
18 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2017/1513, K. 2019/1182.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.03.2015 · E. 2013/1539 · K. 2015/1007

Nafaka miktarı, çocuğun yaşı ve belgelenen giderleri ile ebeveynin gerçek geliri birlikte değerlendirilerek belirlenir

Velâyet sahibi anne, on iki yaşındaki çocuk için iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir; çocuğun servis ve kurs giderlerini fatura ve dekontlarla belgelemiştir. Babanın ulusal bir market zincirinde müdür olarak çalıştığı ve asgari ücretin üç katı düzeyinde gelir elde ettiği anlaşılmıştır. Mahkeme nafakayı artırdı ve bozmaya karşı direnmiştir.

> *Davalı babanın ise tanık beyanları ile ulusal bir market zincirinde müdür olarak çalıştığı ve dava tarihi itibariyle asgari ücretin üç katı düzeyinde aylık gelirinin olduğu ücret bordrosundan ve 21.06.2012 tarihli oturumdaki beyanından anlaşılmaktadır. Bu itibarla, yerel mahkemece hükmedilen iştirak nafakası miktarının, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ve müşterek çocuğun okul durumu ve yaşı itibariyle ihtiyaçlarıyla uyumlu olduğu kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, birinci fıkradaki ölçütlerin **somut olayda nasıl işletildiğini** gösterir. Hukuk Genel Kurulu önce ilkeyi hatırlatmıştır: nafaka miktarı çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri, yani tarafların ekonomik ve sosyal durumları gözetilerek belirlenir. Ardından somut verilere bakmıştır: çocuğun **yaşı ve okul durumu**, dosyaya sunulan **servis ve kurs giderleri** ve babanın ücret bordrosu ile tanık beyanlarından anlaşılan **gerçek geliri.** Bu veriler karşısında hükmedilen nafaka ihtiyaçlarla uyumlu bulunmuş ve direnme kararı onanmıştır. Uygulamadaki ders açıktır: nafaka davasında "çocuğun ihtiyacı arttı" demek yetmez; giderleri fatura, dekont ve okul belgeleriyle, karşı tarafın gelirini ise bordro, tanık ve kayıtlarla göstermek gerekir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/2916 · K. 2019/1130

Nafaka yeniden belirlenirken velâyet sahibi ebeveynin geliri de gözetilir

Velâyet sahibi, çocuğun artan eğitim harcamaları ve yaşıyla birlikte çoğalan ihtiyaçları nedeniyle iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir. Yerel mahkeme talebi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Ne var ki, iştirak nafakasının yeniden tayini sırasında davacının da gelir durumunun gözetilmesi önemlidir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu bu kararda maddenin **iki yönlü** ölçüsünü vurgular. Kurul, çocuğun artan eğitim giderleri ve yaşıyla çoğalan ihtiyaçları karşısında boşanma sırasında belirlenen nafakanın **artırılması gerektiğini** kabul etmiş, ama bir kayıt eklemiştir: nafaka yeniden belirlenirken yalnızca yükümlü ebeveynin değil, **davacının**, yani çocuğa bakan velâyet sahibinin gelir durumu da

gözetilmelidir. Bu kayıt maddenin lafzından doğar: kanun "ana **ve** babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri" der. Her iki ebeveyn de çocuğun giderlerine gücü oranında katılır; nafaka, yükümlü ebeveynin payını gösterir (TMK m. 327). Kurul direnme kararını bu ilave gerekçeyle oy birliğiyle bozmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2024 · E. 2024/1805 · K. 2024/2930

Evlilik dışı doğan çocuk için de baba gücü oranında katılır; miktar belirlenirken çocuğun gelirleri de gözetilir

Babalığın hükmen tespiti davasında mahkeme, davalının çocuğun babası olduğunu tespit ederek çocuk için nafakaya ve doğum giderlerine hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi nafakayı az bularak artırdı ve babalık kararının kesinleştiği tarihten itibaren geçerli olmak üzere yeniden belirlemiştir; baba temyiz etmiştir.

> *"...nafaka miktarının, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirleneceği, nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirlerinin de göz önünde bulunduracağı, evlilik dışı doğan çocuğun velâyeti anaya ait ise de babanın da çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılması zorunlu olduğu..."*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Daire'nin **onadığı** bölge adliye mahkemesi gerekçesidir ve maddenin birinci fıkrasındaki iki ayrıntıyı birlikte gösterir. **Birincisi**, nafaka belirlenirken yalnızca ebeveynlerin durumu değil, **çocuğun gelirleri** de gözetilir; çocuğun kendi geliri varsa, örneğin bir aylık veya kira geliri, bu ihtiyacın bir kısmını karşılar ve nafaka miktarını etkiler. **İkincisi**, kural **evlilik dışı doğan** çocuk için de aynıdır: velâyet anaya ait olsa da babalığı tespit edilen baba, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. Bölge adliye mahkemesi nafakanın başlangıcını babalık kararının kesinleştiği tarih olarak belirlemiş, Daire kararı onamıştır. Babalık davasına ilişkin özel hükümler için bkz. TMK m. 333.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
13.04.2015 · E. 2014/20871 · K. 2015/6047

Nafakanın her ay peşin ödenmesi, onun irat biçiminde olduğunu gösterir; boşanmada yapılan toptan ödeme yükümlülüğü ortadan kaldırmaz

Boşanmada baba çocuk için toptan bir ödeme yapmış, anne bu nedenle çocuk için nafaka istememişti. Çocuğun özel okula başlaması ve ihtiyaçlarının artması üzerine anne iştirak nafakası istemiştir; mahkeme talebi kısmen kabul etti, baba temyiz etmiştir.

> *"Öte yandan, TMK. nun 330/2 maddesinde de "Nafaka her ay peşin olarak ödenir" hükmüne yer verilmiştir. Anılan madde hükmü ile iştirak nafakasının irat biçiminde ödeneceği düzenlenmiştir. Gerçekten de fiziksel ve zihinsel gelişimi devam etmekte olan küçüğün ihtiyaçları buna paralel olarak sürekli olarak artmakta ve her an değişkenlik arz edebilmektedir. Bu durum nafakanın değişen şartlara göre artırılabilmesine olanak veren irat biçiminde ödemeyi de zorunlu kılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Maddenin **ikinci fıkrası** kısa ama belirleyicidir: nafaka her ay peşin olarak ödenir. Daire bu hükmün anlamını açıklar: iştirak nafakası **irat**, yani dönemsel ödeme biçimindedir. Bunun nedeni çocuğun gelişiminin sürmesi ve ihtiyaçlarının sürekli değişmesidir; aylık irat, nafakanın değişen koşullara göre artırılabilmesini sağlar. Bu nedenle boşanma sırasında yapılan **toptan ödeme**, babayı iştirak nafakası yükümlülüğünden kurtarmaz; yalnızca hükmedilecek nafakanın **miktarını** belirlerken hakkaniyet gereği dikkate alınır. Daire, toptan ödemenin tutarı ve ödeme ile dava arasında geçen süre gözetilerek miktarın belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. "Peşin" ifadesi ayrıca, her ayın nafakasının o ayın başında ödenmesi gerektiği anlamına gelir.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2016 · E. 2015/16866 · K. 2016/2458

Eğitimi süren ergin çocuğun nafakası da irat biçiminde belirlenir; eğitim giderleri toplu olarak tahsil ettirilemez

Eğitimine devam eden ergin çocuk babasından yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, nafakanın yanında çocuğun eğitim giderlerinin toplu olarak babadan tahsiline de karar vermiştir; baba temyiz etmiştir.

> *Belirlenen nafakanın; davacının geçinmesi için gerekli, nafaka yükümlüsünün geliriyle orantılı olacak şekilde TMK.'nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek takdir edilmesi gerekir. Somut olayda; halen eğitime devam eden davacının davalı babasından yardım nafakası isteyebileceği açıktır. Ancak, yukarıda açıklanan yasal hükümler gereği, hükmedilecek olan nafakanın, tarafların değişen koşullarına göre uyarlanmasına (artırılıp azaltılmasına) olanak verecek şekilde irat biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre mahkemece, davacının eğitim ihtiyaçlarını da kapsayacak şekilde ihtiyaçları gözönüne alınarak, nafaka yükümlüsü davalı babanın geliri ile orantılı olacak şekilde irat biçiminde belirlenecek yardım nafakasına hükmedilmesi gerekirken, irat biçiminde ödenek nafakanın davacını eğitim gidelerini de kapsayacağı gözönüne alınmaksızın, yazılı şekilde eğitim giderlerinin toplu olarak davalıdan tahsili ile davacıya iadesi yönünde hüküm kurulması doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ikinci ve üçüncü fıkraların **ergin çocuğun** nafakasında da uygulandığını gösterir (TMK m. 328). Daire'ye göre nafaka, davacının geçinmesi için gerekli ve yükümlünün geliriyle orantılı olacak biçimde, hakkaniyet ilkesi gözetilerek takdir edilir; ama **irat biçiminde** kurulmalıdır ki tarafların değişen koşullarına göre artırılıp azaltılabilsin. Mahkemenin eğitim giderlerini ayrıca ve **toplu olarak** tahsil ettirmesi bu yapıya aykırıdır: eğitim giderleri, aylık irat biçimindeki nafakanın **içinde** değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım, küçük çocuklar için okul ücretinin iştirak nafakası içinde değerlendirilmesi ilkesiyle de uyumludur (TMK m. 327).

6 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
14.11.2019 · E. 2017/1513 · K. 2019/1182

Protokoldeki yüksek sabit artış oranı cezalandırıcı olabilir; gelecek yıllar için ÜFE ve TEFE'ye göre artış hakkaniyete daha uygundur

Anlaşmalı boşanma protokolünde iştirak nafakasının her yıl yüzde yirmi oranında artırılması kararlaştırılmıştı. Baba nafakanın ve artış oranının azaltılmasını istemiştir; yerel mahkeme dava tarihinden sonrası için yıllık artışın ÜFE ve TEFE'ye göre yapılmasına karar verdi ve bu yönden bozmaya karşı direnmiştir.

> *Nafaka, nafaka yükümlüsünü cezalandırıcı bir nitelik taşımamalıdır. Taraflar arasında düzenlenen boşanma protokolünde kararlaştırılan iştirak nafakasının her yıl %20 oranında artırılmasına ilişkin hüküm; bir tarafın zenginleşmesine, diğer tarafın ise fakirleşmesine yol açacak niteliktedir. "Hâkim; insana, tabiata, gerçeğe, olağana sırt çevirmeden ve katı kalıplar içinde sıkışıp kalmadan uyuşmazlığa insan kokusu taşıyan bir çözüm getirmek zorunluluğundadır" (Yargıtay 1.H.D. 31.12.1976 tarih ve 1976/9370 E- 13138 K. sayılı ilamı). Bu sebeple, dava tarihinden sonraki dönemler için yıllık artış oranının ÜFE-TEFE'ye göre belirlenmesi, 4721 sayılı TMK'nın 4. maddesi gereğince hakkaniyete daha uygundur.*

DEĞERLENDİRME Maddenin **üçüncü fıkrası**, hâkime istem hâlinde irat biçimindeki nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre **ne miktarda** ödeneceğini karara bağlama yetkisi verir. Bu karar, bu yetkinin nasıl kullanılacağını gösterir: artış, gelecek yıllardaki ekonomik gerçekliği yansıtmalı, bir tarafı zenginleştirip diğerini fakirleştirmemelidir. Hukuk Genel Kurulu, protokoldeki yıllık yüzde yirmilik sabit artışı bu yönden sorunlu bulmuş ve artışın **ÜFE ve TEFE'ye** göre belirlenmesini hakkaniyete daha uygun saymıştır (TMK m. 4). Aynı kararda Kurul, nafaka miktarının indirilmesi talebi bakımından ise mevcut miktarı uygun bulmuş ve direnme kararını bu yönden bozmuştur. Anlaşmalı boşanma protokolü hazırlarken sabit ve yüksek bir artış oranı yerine resmî bir **enflasyon endeksine** bağlı artış yazmak, sonradan açılacak uyarlama davalarını önler.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.05.2017 · E. 2016/432 · K. 2017/5232

Gelecek yıllar için artışa ancak istem varsa hükmedilir; talep olmadan ÜFE artışı kararı bozma sebebidir

Boşanma davasında mahkeme kadın için yoksulluk nafakasına ve çocuk için iştirak nafakasına hükmetmiştir; ayrıca taraflardan artış talebi bulunmadığı hâlde nafakaların her yıl ÜFE oranında artırılmasına da karar vermiştir.

> *Hakim, talepten fazlaya hükmedemez. Bu yön gözetilmeden, talep aşılarak davacı kadının yoksulluk ve iştirak nafakası talebinde arttırım talebi bulunmadığı halde mahkemece talepten fazlaya hükmedilmek suretiyle yoksulluk ve iştirak nafakasına her yıl TÜİK'in belirlediği TEFE (ÜFE) oranında artırım kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir (HMK m. 26).*

DEĞERLENDİRME Üçüncü fıkranın başındaki iki kelime belirleyicidir: **"istem hâlinde."** Hâkim gelecek yıllar için nafakanın ne miktarda ödeneceğini kendiliğinden belirleyemez; bunun için taraflardan birinin **talebi** gerekir. Daire, artış talebi bulunmadığı hâlde nafakalara her yıl ÜFE oranında artırım uygulanmasını, hâkimin talepten fazlasına hükmedemeyeceği ilkesine aykırı bularak bozmuştur (HMK m. 26). Aynı kararda Daire, çocuk için takdir edilen iştirak nafakasını da çocuğun ihtiyaçlarına göre **az** bulmuştur; yani mahkemenin hatası nafakayı yüksek tutmak değil, eksik belirleyip talep dışı bir artışla telafi etmeye çalışmaktı. Nafaka talep ederken artış istemini de **açıkça** yazmak gerekir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.10.2024 · E. 2023/8498 · K. 2024/7300

Artış talebi sonradan ileri sürülecekse usulüne uygun ıslah gerekir; aksi hâlde talep hakkında hüküm kurulamaz

Boşanma davasında ilk derece mahkemesi çocuk için iştirak nafakasına ve bu nafakanın gelecek yıllarda artırılmasına karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, artış talebinin dava dilekçesinde bulunmadığını ve usulüne uygun ıslah da edilmediğini belirterek bu kısmı kaldırmıştır; taraflar temyiz etmiştir.

> *"...ortak çocuk yararına hükmedilen iştirak nafakasının miktarı uygun ise de talep olmadığı halde nafakaya artış uygulanmasına ilişkin verilen kararın hatalı oluğu gerekçesiyle kadının tedbir nafakasına, erkeğin ise iştirak nafakasına uygulanan artışa ilişkin istinaf taleplerinin kabulüyle İlk Derece Mahkemesi kararının bu yönlere ilişkin hüküm fıkralarının kaldırılmasına, yeniden kısmen esas hakkında hüküm kurulması suretiyle kadının iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağına tabi ve usulüne uygun olarak ıslah edilmeyen iştirak nafakasının gelecek yıllarda artırımı talebinin esası hakkında hüküm tesisine yer olmadığına..."*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Daire'nin **onadığı** bölge adliye mahkemesi kararıdır ve bir önceki kararın usul yönünü tamamlar. Gelecek yıllar için artış talebi, davanın başında ileri sürülmemişse sonradan **iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağına** takılır; bu yasak ancak karşı tarafın açık muvafakati ya da **usulüne uygun ıslah** ile aşılabilir. Bölge adliye mahkemesi, bu koşullar gerçekleşmeden yapılan artış talebi hakkında esastan hüküm kurulamayacağını belirtmiş ve ilk derece mahkemesinin artış kararını kaldırmıştır; Daire kararı onamıştır. Uygulamada nafaka talep eden taraf, artış istemini **dava veya cevap dilekçesinde** yazmalı; sonradan eklemek istiyorsa ıslah yoluna başvurmalıdır. Artış istemi yoksa taraf, koşullar değiştiğinde nafakanın artırılması davası açabilir (TMK m. 331).

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2019/117 · K. 2019/1153

Asgari ücretle çalışmak yoksulluğu ortadan kaldırmaz; ama gelir düzeyi nafakanın miktarında esas alınır

Boşanmada velâyet babaya verilmiş, anne lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmişti. Baba, asgari ücretle çalışan anneden çocuklar için iştirak nafakası istemiştir; yerel mahkeme talebi kabul etti ve direnmiştir.

> *Asgari ücret seviyesinde gelir elde edilmesi yoksulluk nafakası bağlanmasına engel değilse de bu durumun nafaka miktarının tespitinde esas alınacağı da unutulmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu kısa alıntı, birinci fıkradaki **"ödeme gücü"** ölçütünün iki yüzünü gösterir. Asgari ücret düzeyinde gelir elde etmek, kişiyi nafaka hukukunda **yoksul** saymaya engel değildir; ama bu gelir düzeyi, nafaka miktarının belirlenmesinde **esas alınır.** Hukuk Genel Kurulu bu ilkeden hareketle, kendisi yoksulluk nafakası alan ve yoksulluk sınırında bulunan annenin çocuklar için iştirak nafakası ödemekle yükümlü tutulamayacağı sonucuna varmıştır. Bir ebeveynin ödeme gücü yoksa, çocuğun giderlerini diğer ebeveyn karşılar; ikisinin de gücü yetmiyorsa çocuk hakkında sosyal hizmet ve koruma hükümleri devreye girer. Karar oy çokluğuyla verilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada iştirak nafakası.
- **TMK m. 327:** Bakım ve eğitim giderlerinin kapsamı.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 332:** Nafaka davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 333:** Babalığın tespitinden önce nafaka.
- **TMK m. 334:** Nafaka için güvence verilmesi.

MADDE

331

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama

V. Durumun değişmesi

KANUN METNİ

Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 331, çocuk nafakasının sonradan değişen koşullara uyarlanmasını sağlar. Durum değiştiğinde hâkim, **istem üzerine**, nafakayı yeniden belirler veya kaldırır; Hukuk Genel Kurulu'na göre bu, ana babanın veya çocuğun durumuna göre nafakanın artırılması, azaltılması ya da kaldırılması anlamına gelir.[1] Artırım ve azaltma davası **her zaman** açılabilir; önceki dönem için açılmış davanın sürüyor olması bile engel değildir.[2] Anlaşmalı boşanma protokolündeki genel feragat maddesi, ileride artırım istenmesini engellemez.[3] Artırılan nafaka **dava tarihinden** itibaren ödenir.[4] Çocuk **ergin olunca** ise nafaka kendiliğinden sona erer ve ayrıca kaldırma davası açmaya gerek yoktur.[5]

TEMEL KAVRAMLAR

Durumun değişmesi	Nafakanın belirlendiği tarihten sonra çocuğun ihtiyaçlarında, ana ve babanın ödeme gücünde veya hayat koşullarında ortaya çıkan önemli değişiklik.
Artırım davası	Nafakanın yükseltilmesi istemi; kural olarak velâyet sahibi tarafından çocuk adına açılır.
İndirim davası	Nafakanın azaltılması istemi; kural olarak nafaka yükümlüsü tarafından açılır.
Kaldırma davası	Nafaka yükümlülüğünün mahkeme kararıyla sona erdirilmesi istemi.

1 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2916, K. 2019/1130.
2 Yargıtay HGK, 29.01.2016, E. 2014/101, K. 2016/111.
3 Yargıtay 2. HD, 15.04.2026, E. 2026/2058, K. 2026/4169.
4 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2024/3340, K. 2024/5512.
5 Yargıtay 3. HD, 17.11.2016, E. 2016/4171, K. 2016/12901.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 331- Yürürlükteki Kanunda bulunmayan bu hüküm de 1984 tarihli Öntasarının 251 inci maddesinden alınmıştır. Maddede, çocuğun ihtiyaçlarında veya ana ve babanın ödeme gücünde veya benzeri hayat koşullarının değişmesi hâlinde, hâkim tarafından nafaka miktarının yeniden belirlenmesi veya nafakanın tamamen kaldırılması olanağı düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 125*

Gerekçe iki cümleden ibarettir ama maddenin **kapsamını** açıkça çizer. Birinci cümle kaynağı gösterir: hüküm eski Kanun'da yoktur ve 1984 Öntasarısından alınmıştır. İkinci cümle ise değişikliğin nerede aranacağını sayar: **çocuğun ihtiyaçları**, **ana ve babanın ödeme gücü** ve **benzeri hayat koşulları.** "Benzeri" kelimesi sayımın örnek niteliğinde olduğunu gösterir; velâyet sahibinin gelirinin artması, çocuğun yükümlünün yanına geçmesi veya paranın alım gücünün düşmesi de bu kapsamda değerlendirilir. Gerekçenin kullandığı **"yeniden belirlenmesi"** ifadesi, hâkimin yalnızca artırma veya azaltma yapmadığını, nafakayı güncel koşullara göre baştan hesapladığını gösterir; bu nedenle protokolde ayrı yazılmış gider kalemleri de yeniden belirlemede tek bir nafaka içinde toplanabilir.[6] **"Tamamen kaldırılması"** ifadesi ise kaldırmanın da mahkeme kararıyla yapılabileceğini, ama kanunun kendiliğinden sona erme hâllerini ayrıca düzenlediğini hatırlatır.

Gerekçenin belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun, çocuk nafakasının değişen koşullara göre yeniden belirlenmesini veya kaldırılmasını ayrı bir maddede düzenlemiyordu. 4721 sayılı Kanun bu olanağı çocuk nafakası için açık bir hüküm olarak kanun metnine yazmıştır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 331
Durumun değişmesi hâlinde yeniden belirleme	Ayrı bir hüküm yoktu	Hâkim istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler
Nafakanın kaldırılması	Ayrı bir hüküm yoktu	Hâkim istem üzerine nafakayı kaldırır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Uygulamadaki güncel gelişmeler anlaşmalı boşanma protokolleriyle ilgilidir: protokoldeki genel feragat maddelerinin artırıma engel olmadığı kabul edilmiş,[7] protokolde ayrı yazılmış eğitim giderlerinin yeniden belirlemede tek bir nafaka içinde toplanması gerektiği vurgulanmıştır.[8]

6 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.
7 Yargıtay 2. HD, 15.04.2026, E. 2026/2058, K. 2026/4169.
8 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde tek cümle olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Şart	Durumun değişmesi ve istem	TMK m. 331
Hâkimin yetkisi	Yeniden belirleme veya kaldırma	TMK m. 331
Ölçü	Ana babanın veya çocuğun durumundaki değişiklik	Yargıtay HGK, K. 2019/1130
Zaman	Her zaman dava açılabilir	Yargıtay HGK, K. 2016/111
Artırım ölçütleri	Yaş, eğitim, paranın alım gücü	Yargıtay 3. HD, K. 2017/2897
Eğitim giderleri	Tek bir nafakada toplanır	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6569
Protokoldeki feragat	Artırıma engel değil	Yargıtay 2. HD, K. 2026/4169
Yükümlünün yeni ailesi	Tek başına indirim sebebi değil	Yargıtay 3. HD, K. 2017/7089
Velâyet sahibinin geliri	İndirim sebebi olabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/14754
Çocuğun erginliği	Nafaka kendiliğinden sona erer	Yargıtay 3. HD, K. 2016/12901
Artırımın başlangıcı	Dava tarihi	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5512
Velâyet değişikliği	Yeni nafaka kesinleşmeden itibaren	Yargıtay HGK, K. 2018/1052
Yetki	Velâyete bağlı kaldırmada davacının yeri de	Yargıtay 2. HD, K. 2019/4235
Temyiz	Yıllık tutar kesinlik sınırını aşmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2024/10586

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da bulunmayan** bir hükümdür ve 1984 tarihli Öntasarının 251. maddesinden alınmıştır. Gerekçe maddenin amacını tek cümleyle açıklar: çocuğun ihtiyaçlarında veya ana ve babanın ödeme gücünde ya da benzeri hayat koşullarında değişme olması hâlinde hâkime, nafaka miktarını **yeniden belirleme** veya nafakayı **tamamen kaldırma** olanağı tanımak. Gerekçenin saydığı üç değişken, yani çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın ödeme gücü ve hayat koşulları, 330. maddedeki takdir ölçütlerinin aynısıdır. Bu da 331. maddenin mantığını gösterir: nafaka, belirlendiği gündeki koşullara göre ku- 1

rulur; koşullar değişince aynı ölçütlerle yeniden hesaplanır. Tasarının 331. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede en sık yapılan hata, **yıllık endeks artışı** veya protokoldeki **feragat maddesi** nedeniyle artırım davası açılamayacağını düşünmektir. Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanmada kararlaştırılan ve her yıl endekse göre artan nafakanın, çocuğun artan eğitim harcamaları ve çoğalan ihtiyaçları karşısında artırılması gerektiğini kabul etmiştir.[9] İkinci hata, yalnızca **yeni evlilik ve yeni çocuklar** gerekçesiyle indirim beklemektir; çocuğun yaşı ve ihtiyaçları da artmışsa indirim hakkaniyete uygun görülmeyebilir.[10] Üçüncü uyarı zamanlamaya ilişkindir: çocuk nafaka ödeyen ebeveynin yanına geçtiyse velâyet davası gecikmeden açılmalıdır, çünkü yeni velâyet sahibi lehine nafaka ancak velâyet kararının kesinleşmesinden itibaren başlar.[11] Son olarak, çocuk ergin olduktan sonra kaldırma davası açmak gereksizdir; nafaka kendiliğinden sona erer.

II. Durumun Değişmesi Kavramı

Değişiklik	Olası sonuç	Dayanak
Çocuğun yaşı, okulu ve ihtiyaçları arttı	Artırım	Yargıtay HGK, K. 2019/1130
Paranın alım gücü düştü	Artırım	Yargıtay 3. HD, K. 2017/2897
Yükümlünün geliri arttı	Artırım	TMK m. 330, 331
Yükümlünün geliri azaldı	İndirim	TMK m. 330, 331
Velâyet sahibinin geliri önemli ölçüde arttı	İndirim	Yargıtay 2. HD, K. 2017/14754
Yükümlü yeniden evlendi, yeni çocukları oldu	Tek başına indirim sebebi değil	Yargıtay 3. HD, K. 2017/7089
Çocuk yükümlünün yanına geçti	Velâyetin değiştirilmesi ve kaldırma	Yargıtay HGK, K. 2018/1052
Çocuk ergin oldu	Kendiliğinden sona erme	Yargıtay 3. HD, K. 2016/12901

2 Madde kısa bir cümleden oluşur ama iki şart koyar: **durumun değişmesi** ve **istem.** Durumun değişmesi, nafakanın son kez belirlendiği tarihteki koşullarla bugünkü koşulların karşılaştırılmasıyla anlaşılır. Karşılaştırmanın konusu, 330.

9 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2916, K. 2019/1130.
10 Yargıtay 3. HD, 11.05.2017, E. 2016/17575, K. 2017/7089.
11 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.

maddedeki ölçütlerin aynısıdır: çocuğun ihtiyaçları, ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri, varsa çocuğun gelirleri. Hukuk Genel Kurulu, hâkimin ana babanın veya çocuğun durumunun değişmesine bağlı olarak nafakayı artırabileceğini, azaltabileceğini veya kaldırabileceğini belirtmiştir.[12] Değişiklik yalnızca yükümlü ebeveynde aranmaz: velâyet sahibinin boşanmadan sonra düzenli gelir elde etmeye başlaması da tarafların sosyal ve ekonomik durumundaki bir değişiklik sayılmıştır.[13] İstem şartı ise hâkimin nafakayı kendiliğinden değiştiremeyeceğini gösterir; değişiklik, taraflardan birinin dava açmasıyla gündeme gelir. Kanun bir süre sınırı koymamıştır; artırım ve azaltma davası her zaman açılabilir ve farklı bir dönem için açılmış davanın henüz sonuçlanmamış olması yeni davaya engel değildir.[14]

III. Artırım Davası

- **Kim açar:** Kural olarak velâyet sahibi, ergin olmayan çocuk adına (TMK m. 329).
- **Ne gösterilir:** Son nafaka kararından bu yana çocuğun yaşındaki, okulundaki ve giderlerindeki artış; yükümlünün gelirindeki artış; paranın alım gücündeki düşüş.
- **Endeks artışı:** Nafakanın her yıl endekse göre artması, çocuğun ihtiyaçları büyüdüğünde artırım istemine engel değildir.[15]
- **Protokoldeki feragat:** Genel feragat maddesi ileride artırım istenmesini engellemez.[16]
- **Eğitim giderleri:** Protokolde ayrı yazılmış okul ve eğitim giderleri, yeniden belirlemede tek bir iştirak nafakası içinde toplanır.[17]
- **Başlangıç:** Artırılan nafaka dava tarihinden itibaren ödenir.[18]
- **Yıllık artış:** Yeni miktar için gelecek yıllara ilişkin artış ayrıca istenmelidir (TMK m. 330).

Çocuk büyüdükçe okul, servis, kurs, giyim ve sosyal giderleri artar; boşanma sırasında belirlenen tutar birkaç yıl içinde gerçek ihtiyacı karşılamaz hâle gelebilir. Artırımda ölçü, çocuğun yaşı, eğitim durumu ve günün ekonomik koşullarında paranın alım gücü ile ana babanın mali durumudur; yükümlünün yeniden evlenmiş ve yeni bir çocuk sahibi olmuş olması, ilk evlilikten olan çocuğun büyüyen ihtiyaçlarını karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.[19] Anlaşmalı boşanma- 3

12 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2916, K. 2019/1130.
13 Yargıtay 2. HD, 18.12.2017, E. 2017/6469, K. 2017/14754.
14 Yargıtay HGK, 29.01.2016, E. 2014/101, K. 2016/111.
15 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2916, K. 2019/1130.
16 Yargıtay 2. HD, 15.04.2026, E. 2026/2058, K. 2026/4169.
17 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.
18 Yargıtay 2. HD, 10.09.2024, E. 2024/3340, K. 2024/5512.
19 Yargıtay 3. HD, 09.03.2017, E. 2016/12620, K. 2017/2897.

da kararlaştırılan nafaka da bu kurala tabidir. Hukuk Genel Kurulu, taraflarca kararlaştırılan nafakanın ancak ciddi ve öngörülemeyen değişikliklerle değiştirilebileceği görüşünü benimsememiş, çocuğun artan eğitim harcamaları ve yaşıyla çoğalan ihtiyaçları karşısında nafakanın artırılması gerektiğini kabul etmiştir.[20] Protokolde nakdî nafaka yerine yalnızca okul, servis veya sigorta gibi giderlerin üstlenildiği durumlarda da koşullar değiştiğinde iştirak nafakası bu giderleri kapsayacak şekilde yeniden belirlenebilir; Yargıtay bu kalemlerin iştirak nafakasından bağımsız borçlar olmadığını, onun içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.[21]

IV. İndirim Davası

- **Kim açar:** Kural olarak nafaka yükümlüsü ebeveyn.
- **Olası sebepler:** Yükümlünün gelirinin kalıcı olarak azalması; velâyet sahibinin gelirinin önemli ölçüde artması.
- **Velâyet sahibinin geliri:** Boşanmadan sonra düzenli gelir elde etmeye başlaması indirim sebebi olabilir.[22]
- **Yeni aile:** Yükümlünün yeniden evlenmesi ve yeni çocukları, çocuğun artan ihtiyaçları karşısında tek başına yeterli değildir.[23]
- **Hüküm biçimi:** Talep edilenden daha az indirim yapılırsa davanın kısmen kabulüne karar verilir.

4 İndirim davası, artırım davasının ayna görüntüsüdür; ama mahkeme burada yalnızca yükümlünün durumuna bakmaz. Yükümlünün gelirindeki düşüş veya yeni aile yükleri, aynı dönemde çocuğun yaşı ve ihtiyaçlarının arttığı gerçeğiyle birlikte tartılır. Yargıtay, yeniden evlenen ve yeni evliliğinden üç çocuğu olan yükümlünün indirim istemini, anlaşmalı boşanmadan bu yana çocuğun yaşı ve ihtiyaçlarının arttığını gözeterek hakkaniyete uygun bulmamıştır.[24] Buna karşılık velâyet sahibinin durumu da dengeyi değiştirebilir: boşanma sırasında düzenli geliri olmayan velâyet sahibinin sonradan yükümlüye yakın bir gelir elde etmeye başlaması, nafakanın azaltılmasını haklı kılmıştır.[25] Bu iki karar birlikte okunduğunda ölçü açıktır: indirimde de iki ebeveynin gücü ile çocuğun güncel ihtiyaçları bir bütün olarak karşılaştırılır.

20 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2916, K. 2019/1130.
21 Yargıtay 2. HD, 15.06.2026, E. 2025/8708, K. 2026/6569.
22 Yargıtay 2. HD, 18.12.2017, E. 2017/6469, K. 2017/14754.
23 Yargıtay 3. HD, 11.05.2017, E. 2016/17575, K. 2017/7089.
24 Yargıtay 3. HD, 11.05.2017, E. 2016/17575, K. 2017/7089.
25 Yargıtay 2. HD, 18.12.2017, E. 2017/6469, K. 2017/14754.

V. Nafakanın Kaldırılması ve Kendiliğinden Sona Ermesi

Durum	Sonuç	Gerekli işlem
Çocuğun ergin olması	Nafaka kendiliğinden sona erer	Dava gerekmez; takip varsa İİK m. 16 şikâyeti
Çocuğun veya yükümlünün ölümü	Nafaka kendiliğinden sona erer	Dava gerekmez
Çocuğun evlat edinilmesi	Nafaka kendiliğinden sona erer	Dava gerekmez
Çocuğun yükümlünün yanına geçmesi	Velâyet değişikliğiyle nafaka kaldırılır	Velâyetin değiştirilmesi ve kaldırma istemi
Ekonomik değişiklik	Artırım veya indirim	TMK m. 331 davası

1. madde nafakanın **kaldırılmasını** da hâkimin yetkisine bırakır; ama her sona erme için dava gerekmez. Hukuk Genel Kurulu'na göre iştirak nafakası çocuğun veya nafaka yükümlüsünün ölümü, çocuğun evlat edinilmesi veya ergin olması hâllerinde sona erer.[26] Bu hâllerde nafaka **kendiliğinden** sona erdiği için ayrıca kaldırma davası açmakta hukuki yarar yoktur; ergin olmuş çocuk için açılan kaldırma veya indirme davası bu gerekçeyle reddedilmelidir.[27] Nafaka alacaklısı erginlikten sonra icra takibine girişirse yükümlü İİK m. 16 uyarınca şikâyet yoluna başvurabilir. Mahkeme kararıyla kaldırmanın bir örneği **çocuğun nafaka ödeyen ebeveynin yanına geçmesidir.** Bu durumda nafakanın kaldırılması, velâyetin değiştirilmesi istemine bağlı olarak ileri sürülür. Yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakası, velâyet kararının kesinleşmesinden itibaren başlar.[28]

VI. Usul: Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yargılama ve Kanun Yolu

- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).
- **Yetki:** Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 177).
- **Velâyete bağlı kaldırma:** Fer'i istek sayılır; talepte bulunanın oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir.[29]
- **Yargılama usulü:** Basit yargılama; duruşma yapılmadan dosya üzerinden karar verilemez.[30]
- **Birleştirme:** Aynı protokolden doğan artırım ve kaldırma davaları birlikte görülmelidir.[31]

26 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.
27 Yargıtay 3. HD, 17.11.2016, E. 2016/4171, K. 2016/12901.
28 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.
29 Yargıtay 2. HD, 08.04.2019, E. 2019/2532, K. 2019/4235.
30 Yargıtay HGK, 01.03.2022, E. 2020/728, K. 2022/237.
31 Yargıtay 2. HD, 15.04.2026, E. 2026/2058, K. 2026/4169.

- **Temyiz:** Nafakanın bir yıllık toplam tutarı kesinlik sınırının altındaysa karar istinafta kesinleşir.[32]

5 Artırım, indirim ve kaldırma davaları aile mahkemesinde görülür. Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında TMK m. 177 uyarınca nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Kaldırma istemi velâyetin değiştirilmesine bağlı olarak ileri sürülüyorsa durum farklıdır: Yargıtay bu istemi velâyet davasının fer'i sayar ve çekişmesiz yargıya ilişkin HMK m. 384 uyarınca davacının kendi oturduğu yerde dava açabileceğini kabul eder.[33] Nafaka davaları basit yargılama usulüne tabidir; ancak bu, mahkemenin duruşma yapmadan dosya üzerinden karar vermesine izin vermez.[34] Delil olarak ücret bordrosu, SGK kayıtları, tapu ve araç kayıtları, okul ve gider belgeleri ile tarafların sosyal ve ekonomik durum araştırması kullanılır. Kanun yolu bakımından iki kural önemlidir: velâyetin değiştirilmesine ilişkin bölge adliye mahkemesi kararı kesindir; nafaka istemi ise ancak bir yıllık toplam tutarı temyiz kesinlik sınırını aşıyorsa temyiz edilebilir.[35]

UYGULAMA NOTU

Artırım isteyen taraf dilekçesini son nafaka kararıyla bugünü karşılaştıracak şekilde kurmalıdır: çocuğun o tarihteki yaşı ve okulu ile bugünkü durumu, o tarihteki giderler ile bugünkü giderler. Okul, servis, kurs, sağlık, giyim ve kira payı için fatura, dekont ve sözleşmeler dosyaya konulmalı; karşı tarafın gelirini gösteren bordro, SGK kaydı, şirket ortaklığı, tapu ve araç kayıtları için müzekkere yazılması istenmelidir. Protokolde feragat maddesi bulunması veya nafakanın her yıl endekse göre artması artırım davasına engel değildir. Yeni miktar için gelecek yıllara ilişkin artış da ayrıca istenmelidir. **İndirim isteyen taraf** gelirindeki azalmanın kalıcı olduğunu belgelendirmeli ve velâyet sahibinin gelirindeki değişiklikleri araştırtmalıdır; yalnızca yeni evliliğe ve yeni çocuklara dayanmak, çocuğun ihtiyaçları da artmışsa yeterli görülmeyebilir. **Çocuk nafaka borçlusunun yanına geçmişse**, velâyetin değiştirilmesi, eski nafakanın kaldırılması ve yeni velâyet sahibi lehine nafaka aynı davada istenmeli ve dava geciktirilmemelidir. **Çocuk ergin olmuşsa** kaldırma davası açılmasına gerek yoktur; buna rağmen icra takibi yapılırsa icra mahkemesine şikâyet yoluyla başvurulmalıdır.

32 Yargıtay 2. HD, 26.12.2024, E. 2024/9076, K. 2024/10586.
33 Yargıtay 2. HD, 08.04.2019, E. 2019/2532, K. 2019/4235.
34 Yargıtay HGK, 01.03.2022, E. 2020/728, K. 2022/237.
35 Yargıtay 2. HD, 26.12.2024, E. 2024/9076, K. 2024/10586.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
29.01.2016 · E. 2014/101 · K. 2016/111

Artırım ve azaltma davası her zaman açılabilir; önceki dönem için açılmış davanın sürüyor olması engel değildir

Boşanmada kararlaştırılan iştirak nafakasının azaltılması istendi. Yerel mahkeme, davacının gelirinde meydana gelen azalmayı esas alarak davayı kısmen kabul etmiştir. Hukuk Genel Kurulu önündeki uyuşmazlık usule ilişkindi; Kurul bu vesileyle nafakanın değiştirilmesine ilişkin genel ilkeyi de açıkça ortaya koydu.

> *Görüldüğü üzere; tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hallerde taraflarca her zaman nafaka artırımı ve azaltılması davası açılabilir. Aynı konuda, fakat değişik dönemlere ilişkin olmak üzere daha önce açılan davaların derdest olması ya da karara bağlanıp da kararın kesinleşmemesi takip eden dönem için nafaka artırım davası açılmasına engel değildir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 331. maddenin **zaman bakımından sınırlanmadığını** gösterir. Nafaka kararı bir kez verilip değişmeyen bir hüküm değildir: tarafların sosyal ve ekonomik durumu değiştikçe veya hakkaniyet gerektirdikçe artırım ya da azaltma davası **her zaman** açılabilir. Kurul bir adım daha ileri giderek, farklı bir döneme ilişkin olarak daha önce açılmış davanın **derdest** olmasının ya da karara bağlanıp henüz kesinleşmemesinin, sonraki dönem için yeni bir artırım davası açılmasına engel olmadığını belirtmiştir. Uygulamada bu, önceki dava kanun yolunda beklerken koşulları yeniden değişen tarafın yeni dönem için dava açabileceği anlamına gelir; her dava kendi döneminin koşullarına göre değerlendirilir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/2916 · K. 2019/1130

Hâkim, ana babanın veya çocuğun durumu değiştiğinde nafakayı artırabilir, azaltabilir ya da kaldırabilir

Anlaşmalı boşanmada kararlaştırılan iştirak nafakasının, çocuğun artan eğitim harcamaları ve yaşıyla birlikte çoğalan ihtiyaçları nedeniyle artırılması istendi. Yerel mahkeme, taraflarca kararlaştırılan nafakanın değiştirilebilmesi için ciddi ve öngörülemeyen değişiklikler gerektiğini, yıllık endeks artışıyla yükselen nafakanın ötesinde bir giderin ispatlanmadığını kabul ederek davayı reddetti ve bozmaya karşı direnmiştir.

> *Buna göre hâkim ana baba veya çocuğun durumlarının değişmesine bağlı olarak iştirak nafakasının miktarını artırabilir, azaltabilir veya kaldırabilir. Görüldüğü üzere, iştirak nafakası miktarının çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri; diğer bir ifade ile tarafların ekonomik ve sosyal durumları gözetilerek belirlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 331. maddenin kapsamını tek cümleyle özetlemiştir: hâkim, ana babanın veya çocuğun durumunun değişmesine bağlı olarak nafakayı **artırabilir, azaltabilir veya kaldırabilir.** Kararın asıl önemi, yerel mahkemenin kurduğu **ağır ölçüyü** benimsememesidir. Yerel mahkeme, taraflarca kararlaştırılan nafakanın ancak ciddi ve öngörülemeyen değişikliklerle değiştirilebileceğini düşünmüştü; Kurul ise çocuğun artan eğitim harcamaları ve yaşıyla çoğalan ihtiyaçları karşısında boşanmada belirlenen nafakanın **artırılması gerektiğini** kabul etmiştir. Yıllık endeks artışı, çocuğun büyüdükçe değişen ihtiyaçlarını her zaman karşılamaz; bu durumda nafaka 331. madde yoluyla yeniden belirlenir. Kurul, yeniden belirleme sırasında davacı velâyet sahibinin gelirinin de gözetileceğini ayrıca vurgulamıştır.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2017 · E. 2016/12620 · K. 2017/2897

Artırımda çocuğun yaşı, eğitimi ve paranın alım gücü belirleyicidir; yükümlünün yeniden evlenmesi artırımı engellemez

Velâyet sahibi, yedinci sınıf öğrencisi olan çocuk için iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir. Sosyal ve ekonomik durum araştırmasında velâyet sahibinin günübirlik işlerde çalıştığı, yükümlünün ise asgari ücretle çalıştığı, yeniden evlendiği ve yeni evliliğinden bir çocuğu daha olduğu anlaşılmıştır. Mahkeme nafakayı dava tarihinden itibaren artırdı, fazlaya ilişkin talebi reddetmiştir; velâyet sahibi miktarı az bularak temyiz etmiştir.

> *Tarafların gerçekleşen sosyo-ekonomik durumları, nafakanın niteliği ve müşterek çocuğun yaşı , eğitim durumu ve ihtiyaçları gözetildiğinde; TMK.4. maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun olacak şekilde biraz daha yüksek miktar iştirak nafakasına hükmedilmesi gerekirken; yazılı gerekçe ile müşterek çocuk için az miktarda iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, artırım davasında nafakanın hangi ölçülerle yeniden belirleneceğini sıralar: çocuğun **yaşı**, **eğitim durumu**, günün ekonomik koşullarında **paranın alım gücü** ve genel ihtiyaçlar ile ana babanın mali durumu. Kararın öğretici yanı, yükümlünün **yeniden evlenmiş ve yeni bir çocuk sahibi olmuş** olmasına rağmen daha yüksek bir artırımın gerekli görülmesidir. Yükümlünün yeni aile yükleri ödeme gücünün değerlendirilmesinde hesaba katılır; ama bu, önceki evlilikten olan çocuğun büyüyen ihtiyaçlarını karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Daire, hükmedilen miktarı TMK m. 4'teki hakkaniyet ilkesine uygun görmemiş ve hükmü bozmuştur.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
15.06.2026 · E. 2025/8708 · K. 2026/6569

Durum değiştiğinde nafaka eğitim giderlerini de kapsayacak şekilde yeniden belirlenir; protokoldeki ayrı gider kalemleri tek nafakada toplanır

Anlaşmalı boşanma protokolünde babanın nakdî nafaka ödemeyeceği, bunun yerine çocuğun özel okul, servis ve kıyafet giderlerini karşılayıp her yıl sağlık sigortası poliçe bedelini ödeyeceği kararlaştırılmış; taraflar nafaka taleplerinden de feragat etmişti. Boşanmadan yaklaşık iki yıl sonra velâyet sahibi, değişen ekonomik koşullar ve artan masraflar nedeniyle çocuk için aylık iştirak nafakası istemiştir. Bölge adliye mahkemesi kararını davalı temyiz etmiştir.

> *Tarafların ekonomik durumunda, çocuğun ihtiyaçlarında veya eğitim giderlerinde değişiklik meydana gelmesi hâlinde ise 4721 sayılı Kanun'un 331 gereğince iştirak nafakasının artırılması, azaltılması, kaldırılması veya eğitim giderlerini de kapsayacak şekilde yeniden belirlenmesi her zaman için mümkündür. Hukuki nitelendirme hâkime ait olup dava dilekçesi bir bütün olarak ele alındığında, iştirak nafakası kapsamının okul ücreti, kıyafet masrafları, sağlık sigortası poliçe bedeli ve eğitim giderlerini de içerecek şekilde yeniden belirlenmesinin zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple, anlaşmalı boşanma protokolünde ayrı bir yükümlülük olarak belirlenen okul ücreti, kıyafet masrafları, sağlık sigortası poliçe bedeli ve eğitim giderlerinin de iştirak nafakası kapsamına alınarak davalı baba yönünden iştirak nafakası adı altında tek bir yükümlülük belirlemek gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, 331. maddeye doğrudan dayanarak nafakanın değiştirilme biçimlerini sayar: **artırma, azaltma, kaldırma** ve **eğitim giderlerini de kapsayacak şekilde yeniden belirleme.** Kararın uygulamaya en önemli katkısı, protokolde ayrı yükümlülükler olarak yazılmış okul ücreti, kıyafet, sigorta ve eğitim gideri gibi kalemlerin **tek bir iştirak nafakası** altında toplanması gerektiğidir. Daireye göre bu kalemler iştirak nafakasından bağımsız borçlar değil, onun içinde değerlendirilmesi gereken giderlerdir; sınırları belirsiz bir okul ücreti yükümlülüğü hem ödemede hem icrada yeni uyuşmazlık doğurur. Daire mahkemeye, gider kalemlerinin kapsamını açıklatma, tarafların güncel ekonomik durumunu araştırma ve eğitim giderlerine ilişkin belgeleri toplama görevi yüklemiş; eksik inceleme nedeniyle hükmü bozmuştur.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
15.04.2026 · E. 2026/2058 · K. 2026/4169

Protokoldeki genel feragat maddesi, ileride nafaka artırımı istenmesine engel değildir

Anlaşmalı boşanma protokolünde tarafların, kararlaştırılan maddeler dışında nafaka ve tazminat gibi taleplerinden ileriye dönük olarak vazgeçtikleri yazılıydı. Kadın, iştirak ve yoksulluk nafakalarının artırılmasını istemiştir; erkek ise protokoldeki mali yükümlülüklerin kaldırılması için dava açtı ve bu dava ayrılmıştır. Bölge adliye

mahkemesi, feragat maddesi ve yasal koşulların oluşmadığı gerekçesiyle artırım davasını reddetmiştir.

> *Davaya konu anlaşmalı boşanma protokolünde geçen "Yukarıda mutabık kalınan maddeler haricinde taraflar birbirlerinden her ne isim ve nam altında olursa olsun "yıllık artış oranları hariç tutulmak kaydıyla" nafaka, maddi ve manevi tazminat, ziynet alacağı ve kişisel eşya, menkul veya gayrimenkul kabilinden hak ve talebi olmadığından, işbu madde kapsamında, bu hususlaki taleplerinden ileriye dönük olarak vazgeçmişlerdir. " şeklindeki 12 nci maddesi ileride yoksulluk ve iştirak nafakalarının artırılması davası açılmasına engel teşkil edecek nitelikte değildir. Bu husus gözetilmeden davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Anlaşmalı boşanma protokollerinde görülen, tarafların başkaca hiçbir hak ve talepte bulunmayacaklarına ilişkin genel feragat maddeleri, **gelecekte** değişecek koşullara dayanan nafaka artırımını engellemez; Daire bunu açıkça söylemiştir. 331. madde nafakanın sonradan değişen koşullara uyarlanmasını kanunla güvence altına alır ve iştirak nafakası çocuğun korunmasına yöneliktir. Kararın ikinci dersi usule ilişkindir: aynı protokolden doğan nafaka artırımı ile protokoldeki mali yükümlülüklerin kaldırılması davaları arasında **fiili bağlantı** vardır ve HMK m. 166 uyarınca birleştirilerek görülmelidir. Birinin diğerinden ayrılması, çelişkili kararlara yol açabilir.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2017 · E. 2016/17575 · K. 2017/7089

Yükümlünün yeniden evlenip yeni çocuk sahibi olması, çocuğun artan ihtiyaçları karşısında indirim için yeterli değildir

Anlaşmalı boşanmada kararlaştırılan ve sonradan artırılan iştirak nafakasının yükümlüsü, yeniden evlendiğini, yeni evliliğinden üç çocuğu olduğunu ve nafakayı ödemekte zorlandığını belirterek nafakanın kaldırılmasını, olmazsa indirilmesini istemiştir. Mahkeme nafakayı indirdi ve davanın kabulüne karar vermiştir.

> *Boşanma davasından sonra, davacı tarafın ekonomik durumunda, anlaşma protokolü ile kabul edilmiş olan edimlerin uyarlanmasını gerektirecek şekilde öngörülemez ve katlanılamaz nitelikte olağanüstü değişiklik meydana gelmemiştir. Bununla birlikte taraflar arasındaki anlaşmalı boşanma kararından sonra, müşterek çocuğun yaşı ve ihtiyaçlarının artış gösterdiği açıktır. O halde, mahkemece, tarafların gelir durumu, müşterek çocuğun yaşı, eğitim durumu ve genel ihtiyaçları doğrultusunda, iştirak nafakasının indirilmesi hakkaniyete uygun olmayıp, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, davanın kabulü ile iştirak nafakasının yazılı şekilde indirilmesine karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire iki ayrı değerlendirme yapar. Birincisi, protokolle üstlenilen edimler bakımından yükümlünün ekonomik durumunda **öngörülemez ve katlanılamaz** nitelikte olağanüstü bir değişiklik bulunmadığını tespit etmiştir.

İkincisi ve daha belirleyici olanı, anlaşmalı boşanmadan bu yana **çocuğun yaşı ve ihtiyaçlarının arttığıdır.** 331. madde nafakanın iki yönde de değiştirilmesine izin verir; ama indirim istenirken yalnızca yükümlünün durumuna değil, çocuğun değişen durumuna da bakılır. Yükümlünün yeni aile yükleri, çocuğun büyüyen ihtiyaçları karşısında tek başına indirim sebebi sayılmamıştır. Daire ayrıca, nafaka talep edilenden daha az indirilmişken hükmün davanın kabulü şeklinde kurulmasını da hatalı bulmuştur; bu durumda davanın **kısmen kabulüne** karar verilmelidir.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
18.12.2017 · E. 2017/6469 · K. 2017/14754

Velâyet sahibinin boşanmadan sonra düzenli gelir elde etmeye başlaması, nafakanın indirilmesini haklı kılabilir

Anlaşmalı boşanmada kararlaştırılan iştirak nafakasının yükümlüsü baba, velâyet sahibi annenin boşanmadan sonra düzenli gelir getiren bir işe girdiğini ve kendisine yakın düzeyde kazandığını ileri sürerek nafakanın azaltılmasını istemiştir. Mahkeme nafakayı indirmiştir; Daire önce bu yönden hükmü bozdu, karar düzeltme incelemesinde ise bozma kararını kaldırarak hükmü onamıştır.

> *Gerçekleşen bu durum karşısında tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının boşanma karar tarihinden sonra değiştiği anlaşıldığına göre, ortak çocuk yararına hükmolunan iştirak nafakasının azaltılmasında bir isabetsizlik bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 331. maddedeki durumun değişmesi kavramının yalnızca yükümlü ebeveyni değil, **velâyet sahibini** de kapsadığını gösterir. Nafaka iki ebeveynin gücü karşılaştırılarak belirlendiği için velâyet sahibinin gelirindeki önemli bir artış da dengeyi değiştirir. Daire, boşanma sırasında düzenli geliri olmayan velâyet sahibinin sonradan yükümlüye yakın bir gelir elde etmeye başlamasını tarafların sosyal ve ekonomik durumlarında bir **değişiklik** saymış ve nafakanın azaltılmasını isabetli bulmuştur. Kararın bir başka dikkat çekici yanı, Dairenin ilk incelemede bu değişikliği gözden kaçırdığını açıkça belirterek karar düzeltme aşamasında kendi bozma kararını kaldırmasıdır.

8 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
17.11.2016 · E. 2016/4171 · K. 2016/12901

Çocuk ergin olunca iştirak nafakası kendiliğinden sona erer; ayrıca kaldırma davası açmakta hukuki yarar yoktur

Boşanmada hükmedilen yoksulluk ve iştirak nafakalarının yükümlüsü, her iki nafakanın kaldırılmasını, olmazsa indirilmesini istemiştir. İştirak nafakası bağlanan çocuk dava tarihinde ergin olmuştu. Mahkeme davayı kısmen kabul ederek iştirak nafakasını dava tarihinden itibaren indirmiştir.

> *Diğer taraftan, kanun gereği müşterek çocuğun ergin olması ile kendiliğinden sona eren iştirak nafakası nedeniyle davacı hakkında takipte bulunması halinde*

> *dahi, davacının 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca şikayet yoluna başvurma imkanının bulunduğu, diğer bir ifade ile bir hakkın, mahkeme kararına gerek olmaksızın, başka bir yolla ve aynı ölçüde güvenli olarak elde edilebilmesinin mümkün olduğu, bu durumda o hakla ilgili olarak dava açılmasında hukuki yararın bulunmadığı açıktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, 331. madde ile 328. madde arasındaki sınırı çizer. 331. madde, **devam eden** bir nafaka borcunun koşullar değiştiğinde yeniden belirlenmesi veya kaldırılması içindir. Oysa çocuğun **ergin olmasıyla** iştirak nafakası kanun gereği **kendiliğinden** sona erer; ayrıca bir mahkeme kararına gerek yoktur. Bu nedenle ergin olmuş çocuk için kaldırma veya indirme davası açmakta **hukuki yarar** bulunmaz ve dava bu gerekçeyle reddedilmelidir; mahkemenin nafakayı indirmesi bu yüzden bozulmuştur. Nafaka alacaklısı çocuğun erginliğinden sonra yine de icra takibine girişirse, yükümlü İİK m. 16 uyarınca **şikâyet** yoluna başvurabilir. Ergin çocuğun eğitimi sürüyorsa bakım borcunun devamını çocuk kendisi dava yoluyla isteyebilir (TMK m. 328).

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052

Velâyet değiştiğinde yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakası, velâyet kararının kesinleşmesinden itibaren başlar

Baba, çocuğun velâyetinin kendisine verilmesini ve çocuk için iştirak nafakasına hükmedilmesini istemiştir; birleşen davada, çocuk kendi yanında yaşadığı için anneye ödediği iştirak nafakasının dava tarihinden itibaren kaldırılmasını da talep etmiştir. Yerel mahkeme velâyeti babaya verdi, baba lehine dava tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *"Mahkemece verilen velayetin değiştirilmesi kararı da ancak kararın kesinleşmesiyle geçerlilik kazanacağından, iştirak nafakasının başlangıç tarihinin de velayetin değiştirilmesi kararının kesinleşme tarihi olması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, velâyetin değiştirilmesiyle birlikte nafakanın da **yön değiştirdiği** durumlarda zamanlamayı belirler. Hukuk Genel Kurulu'na göre iştirak nafakası talep edebilmek için velâyet hakkına sahip olmak gerekir; velâyetin değiştirilmesi kararı ise ancak **kesinleşmekle** geçerlilik kazanır. Bu nedenle yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakası, dava tarihinden değil, velâyet kararının **kesinleşme tarihinden** itibaren başlar. Kurul, velâyeti kendisine bırakılmamış ebeveynin çocuğa fiilen bakması hâlinde nafakaya hükmedileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığını da belirtmiştir. Uygulamadaki sonuç şudur: çocuk fiilen diğer ebeveynin yanına geçtiğinde velâyet davası gecikmeden açılmalı, eski nafakanın kaldırılması ile yeni nafaka istemi aynı yargılamada birlikte ileri sürülmelidir.

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.09.2024 · E. 2024/3340 · K. 2024/5512

Artırılan nafaka dava tarihinden itibaren ödenir; kesinleşmeye kadar daha düşük bir ara miktar belirlenemez

Velâyet sahibi, iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir; dilekçesinde yargılama süresince tedbir olarak bir miktar, davanın kabulüyle de dava tarihinden itibaren daha yüksek bir miktar talep etmiştir. İlk derece mahkemesi, dava tarihinden kararın kesinleşmesine kadar tedbir istemindeki miktarı, kesinleşmeden sonrası için ise daha yüksek bir miktarı esas almıştır.

> *Kadının dava dilekçesindeki talebinin öncelikle tedbiren aylık 15.000,00 TL olarak belirlenmesi, davanın kabulü ile de dava tarihinden itibaren aylık 30.000,00 TL'ye yükseltilmesi şeklinde olduğuna göre taleple bağlı kalındığı gerekçesi ile dava tarihinden karar kesinleşene kadar 15.000,00 TL iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Artırım davasında yeni miktarın **hangi tarihten** itibaren geçerli olacağı, sonucu doğrudan etkileyen bir sorudur. Daire bu kararda artırılan nafakanın **dava tarihinden itibaren** ödenmesi gerektiğini kabul etmiş; ilk derece mahkemesinin dava tarihinden kesinleşmeye kadar tedbir istemindeki düşük miktarı, kesinleşmeden sonrası için ise daha yüksek miktarı esas almasını hatalı bulmuştur. Tedbir istemi, yargılama süresince geçici bir koruma içindir (TMK m. 332); esas hakkında belirlenen artırılmış nafakanın başlangıcını geciktirmez. Daire, yeniden yargılama gerektirmeyen bu hatayı düzelterek artırılmış miktarın dava tarihinden itibaren ödenmesine hükmetmiştir.

11 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
08.04.2019 · E. 2019/2532 · K. 2019/4235

Velâyetin değiştirilmesine bağlı nafaka kaldırma istemi fer'i niteliktedir; davacının oturduğu yer mahkemesi yetkilidir

Davacı, velâyetin değiştirilmesini ve buna bağlı olarak ortak çocuk yararına hükmedilen iştirak nafakasının kaldırılmasını kendi oturduğu yerdeki mahkemede istemiştir. Davalı yetki itirazında bulunmuştur; mahkeme, boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinin kesin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Oysa dava "Velayetin değiştirilmesi ve buna bağlı olarak boşanma hükmü ile ortak çocuk yararına hükmolunan iştirak nafakasının kaldırılması" isteğine ilişkin olup, asıl davanın velayetin değiştirilmesine ilişkin olduğu, iştirak nafakasının kaldırılması talebinin ise asıl davaya bağlı fer'i bir istek niteliğinde bulunduğu gözetildiğinde, çekişmesiz yargıya dahildir (HMK m. 382/2-b-13). Çekişmesiz yargı işlerinde de, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir (HMK m.384). Bu kurala göre, davacı kendi oturduğu yer mahkemesinde dava açabilir.*

DEĞERLENDİRME

331. madde uyarınca açılan kaldırma davası, **velâyetin değiştirilmesi** istemiyle birlikte de açılabilir: çocuk nafaka ödeyen ebeveynin yanına geçmişse hem velâyet hem nafaka yeniden düzenlenmelidir. Daire, bu durumda asıl davanın velâyetin değiştirilmesi olduğunu, nafakanın kaldırılması isteminin ise ona bağlı **fer'i** bir istek niteliğinde bulunduğunu kabul etmiştir. Velâyetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işi olduğundan HMK m. 384 uyarınca talepte bulunanın veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir; nafaka alacaklısının yerleşim yerine ilişkin kural bu davayı kesin yetkiye bağlamaz. Böylece davacı kendi oturduğu yerde dava açabilir ve mahkeme yetkisizlik kararı veremez.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.12.2024 · E. 2024/9076 · K. 2024/10586

Nafaka kaldırma davasında temyiz, nafakanın bir yıllık toplam tutarına göre kesinlik sınırına bağlıdır

Baba, kişisel ilişkinin sınırlandırılması davasının görüldüğü yargılamada velâyetin kendisine verilmesini ve iştirak nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Velâyet ve nafaka istemleri reddedilmiştir; baba bölge adliye mahkemesinin kararını temyiz etmiştir.

> *"Dosya içeriğine göre hüküm altına alınan ve temyize konu edilen iştirak nafakasının bir yıllık toplam miktarı 120.000,00 TL olup Bölge Adliye Mahkemesinin karar tarihi itibari ile kesinlik sınırı olan 378.290,00 TL'nin altında kalmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 331. madde davalarında önemli bir **kanun yolu** sorununu gösterir. Velâyetin değiştirilmesi çekişmesiz yargı işi olduğundan bölge adliye mahkemesinin bu konudaki kararı **kesindir** ve temyiz edilemez (HMK m. 362/1-ç). Nafakanın kaldırılması istemi ise parasal bir istemdir; temyiz edilebilmesi için nafakanın **bir yıllık toplam tutarının** karar tarihindeki temyiz kesinlik sınırını aşması gerekir. Somut olayda yıllık tutar sınırın altında kaldığından temyiz dilekçesi reddedilmiştir. Uygulamadaki sonuç şudur: yıllık tutarı kesinlik sınırının altında kalan artırım, indirim veya kaldırma davaları istinaf aşamasında kesinleşir; bu nedenle deliller ilk derece yargılamasında eksiksiz sunulmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 176:** Yoksulluk nafakasının artırılması, azaltılması ve kaldırılması.
- **TMK m. 177:** Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında yetki.
- **TMK m. 182:** Boşanmada iştirak nafakası.
- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 332:** Nafaka davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 334:** Nafaka için güvence verilmesi.

- **TMK m. 351:** Çocuğun korunmasında durumun değişmesi.

MADDE

332

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama
VI. Geçici önlemler
1. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Nafaka davası açılınca hâkim, davacının istemi üzerine dava süresince gerekli olan önlemleri alır.
(2) Soybağı tespit edilirse, davalının, uygun nafaka miktarını depo etmesine veya geçici olarak ödemesine karar verilebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 332, çocuk için açılan nafaka davası sürerken çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. **Birinci fıkraya göre** hâkim, davacının **istemi üzerine** dava süresince gerekli önlemleri alır; uygulamada bu önlemlerin başında çocuk için **tedbir nafakası** gelir. Yargıtay, davanın başında velâyeti tedbiren verilen ebeveyn lehine, tedbir tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar çocuk için tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini 332/1'e dayanarak belirtmiştir.[1] İstem ileri sürülmüşse mahkeme bu istem hakkında mutlaka karar vermelidir.[2] Tedbir nafakası için çocuğun **fiilen davacının yanında** bulunması ve giderlerinin onun tarafından karşılanması gerekir.[3] **İkinci fıkraya göre** soybağı tespit edilirse davalının uygun nafaka miktarını **depo etmesine** veya **geçici olarak ödemesine** karar verilebilir.

TEMEL KAVRAMLAR

Geçici önlem	Nafaka davası sürerken, hüküm kesinleşinceye kadar çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için alınan önlem.
Tedbir nafakası	Yargılama süresince çocuk için ödenmesine karar verilen geçici nafaka.
Depo	Uygun nafaka miktarının, ödenmek üzere mahkemenin göstereceği bir yere yatırılması.

1 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2008/20499, K. 2009/5026.
2 Yargıtay 2. HD, 14.12.2016, E. 2016/17305, K. 2016/15942.
3 Yargıtay 2. HD, 13.05.2015, E. 2015/6405, K. 2015/10055.

Soybağının tespiti | Çocuk ile ana veya baba arasındaki hukuki bağın kurulmuş olması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 332- Yürürlükteki Kanunda bulunmayan ve nafaka davasında geçici önlem alınabilmesi olanağını genel olarak düzenleyen bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 281 inci maddesinin ilk iki fıkrasından alınmıştır. Birinci fıkra, hâkimin nafaka davası süresince gerekli olan önlemleri alabileceğini hükme bağlamaktadır. Ancak hâkim, bu önlemleri kendiliğinden değil, davacının istemi üzerine alabilir. İkinci fıkrada ise, hâkimin, soybağının tespiti hâlinde, davalıyı uygun nafaka miktarını depo etmeye veya geçici olarak ödemeye mahkûm edebileceği hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada düzenlenen de bir geçici önlemdir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 125*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 332 nci maddesinin ikinci fıkrasında ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapılmıştır.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 314*

Gerekçe kısa ama maddenin **iki temel tercihini** açıkça ortaya koyar. Birinci tercih **istem** şartıdır: hâkim nafaka davasında geçici önlemleri kendiliğinden değil, davacının istemi üzerine alır. Bu, boşanma davasında hâkimin geçici önlemleri kendiliğinden almasını öngören 169. maddeden bilinçli bir ayrılıştır. İkinci tercih, soybağı tespit edilmişse **depo** ve **geçici ödeme** olanağının tanınmasıdır; gerekçe bunun da bir geçici önlem olduğunu vurgular. Böylece madde, nafaka davasının iki farklı aşamasına karşılık gelir: soybağının tartışmasız olduğu ve yalnızca miktarın tartışıldığı davalarda birinci ve ikinci fıkra, soybağının henüz kurulmadığı babalık davalarında ise 333. madde uygulanır. Adalet Komisyonunda ikinci fıkrada yalnızca ifade düzgünlüğüne ilişkin bir redaksiyon yapılmıştır; kuralın özü değişmemiştir.

Gerekçenin belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun'da çocuk için açılan nafaka davasında geçici önlem alınmasını genel olarak düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu. 4721 sayılı Kanun, İsviçre Medenî Kanunu'nu örnek alarak bu olanağı açık bir hükümle kanun metnine yazmıştır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 332
Nafaka davasında geçici önlem	Genel bir hüküm yoktu	Davacının istemi üzerine dava süresince gerekli önlemler
Soybağı tespit edilmişse	Özel bir hüküm yoktu	Depo veya geçici ödeme

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu ikinci fıkrada ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla bir redaksiyon yapmış, hükmün özüne dokunmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu ikinci fıkrada ifade düzgünlüğü için redaksiyon yaptı	S. Sayısı 723, s. 314
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Uygulama alanı	Çocuk için açılan nafaka davası	TMK m. 329, 332/1
Şart	Davacının istemi	TMK m. 332/1
Önlem	Dava süresince gerekli olan önlemler, özellikle tedbir nafakası	TMK m. 332/1
Tedbiren velâyet	Tedbir tarihinden kesinleşmeye kadar tedbir nafakası	Yargıtay 2. HD, K. 2009/5026
Karar ödevi	İstem hakkında olumlu veya olumsuz karar verilmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2016/15942
Fiilî bakım	Çocuğun yanında kaldığı dönem esas alınır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/11292
Yurtta geçen süre	Tedbir nafakası kurulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2015/10055
Nitelik	Evlilik sürerken istenen nafaka tedbir nafakasıdır	Yargıtay 3. HD, K. 2010/18958
Boşanma davası	Geçici önlem 169. maddeye göre kendiliğinden alınır	Yargıtay HGK, K. 2023/672
Artırım davası	Tedbir istemi artırımın başlangıcını geciktirmez	Yargıtay 2. HD, K. 2024/5512
Velâyet değişikliği	Yeni iştirak nafakası kesinleşmeden itibaren	Yargıtay HGK, K. 2018/1052
Soybağı tespit edilmişse	Nafakanın depo edilmesi veya geçici ödenmesi	TMK m. 332/2

1 TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da bulunmayan** ve nafaka davasında geçici önlem alınabilmesi olanağını genel olarak düzenleyen bir hükümdür; İsviçre Medenî Kanunu'nun 281. maddesinin ilk iki fıkrasından alınmıştır. Gerekçe iki noktanın altını çizer. Birincisi, hâkim bu önlemleri **kendiliğinden değil, davacının istemi üzerine** alabilir. İkincisi, ikinci fıkrada düzenlenen depo ve geçici ödeme de **bir geçici önlemdir.** Tasarının 332. maddesinin ikinci fıkrasında Adalet Komisyonunda ifade düzgünlüğünü sağlamak amacıyla redaksiyon yapılmıştır (S. Sayısı 723, s. 314); hükmün özü değişmemiştir.

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, çocuk için açılan nafaka davasında veya velâyet davasında **tedbir nafakası istemini açıkça yazmaktır.** Boşanma davasından farklı olarak burada hâkim geçici önlemi kendiliğinden almaz; gerekçe açıkça **davacının istemini** arar. İkinci nokta, dava sürerken çocuğun **kimin yanında** kaldığını belgelendirmektir: tedbir nafakası, çocuğun fiilen davacının yanında bulunduğu ve giderlerinin onun tarafından karşılandığı dönem için kurulur; çocuğun yurtta kaldığı dönemler hariç tutulur.[4] Üçüncü uyarı velâyet değişikliği davalarına ilişkindir: yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakası ancak velâyet kararının kesinleşmesinden itibaren başladığı için,[5] yargılama süresi için tedbiren velâyet ve tedbir nafakası ayrıca istenmelidir.

II. Birinci Fıkra: Nafaka Davası Sürerken Alınacak Önlemler

- **Hangi dava:** Çocuk için açılan nafaka davası (TMK m. 329); nafakanın artırılması davası (TMK m. 331); velâyetin değiştirilmesiyle birlikte ileri sürülen nafaka istemi.
- **Şart:** Davacının istemi; hâkim önlemi kendiliğinden almaz.
- **Önlem:** Dava süresince gerekli olan önlemler; uygulamada özellikle çocuk için tedbir nafakası.
- **Başlangıç:** Kural olarak dava tarihi; velâyet tedbiren verilmişse tedbir tarihi.[6]
- **Bitiş:** Hükmün kesinleşmesi; çocuk yargılama sırasında ergin olursa erginlik tarihi.[7]
- **Fiilî durum:** Çocuğun fiilen davacının yanında olduğu ve giderlerinin onun tarafından karşılandığı dönem.[8]

2 Nafaka davası bir süre devam eder; bu sürede çocuğun ihtiyaçları beklemez. Birinci fıkra, bu boşluğu **geçici önlemlerle** doldurur. Hâkim, davacının istemi üzerine, hüküm kesinleşinceye kadar çocuğun geçimini güvence altına alacak önlemleri alır. Kararlarda bu önlem **tedbir nafakası** biçiminde görülür: yargılama süresince ödenen tedbir nafakası, hükmün kesinleşmesinden sonra yerini iştirak nafakasına bırakır. Yargıtay, davanın başında çocuğun velâyeti tedbiren anneye verilmişse, tedbir tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar çocuk için tedbir nafakası kurulması gerektiğini doğrudan 332/1'e dayanarak belirtmiştir.[9] Tedbir nafakasının ölçüsü, 330. maddedeki ölçütlerin aynısıdır: çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri (TMK m. 330).

4 Yargıtay 2. HD, 13.05.2015, E. 2015/6405, K. 2015/10055.
5 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.
6 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2008/20499, K. 2009/5026.
7 Yargıtay 2. HD, 14.12.2016, E. 2016/17305, K. 2016/15942.
8 Yargıtay 2. HD, 13.05.2015, E. 2015/6405, K. 2015/10055.
9 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2008/20499, K. 2009/5026.

3 **İstem şartı**, maddenin boşanma davasındaki geçici önlemlerden ayrıldığı noktadır. Gerekçe, hâkimin bu önlemleri kendiliğinden değil, davacının istemi üzerine alabileceğini açıkça söyler. İstem ileri sürülmüşse mahkeme onu cevapsız bırakamaz; velâyetin değiştirilmesi davasında çocuk için yargılama süresince istenen tedbir nafakası hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulmaması bozma sebebi sayılmıştır.[10]

III. Tedbir Nafakasının Kapsadığı Dönem

Durum	Tedbir nafakası dönemi	Dayanak
Velâyet davanın başında tedbiren verildi	Tedbir tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2009/5026
Çocuk belirli bir tarihten beri davacının yanında	O tarihten kararın kesinleşmesine kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2015/11292
Çocuk yargılama sırasında diğer ebeveynin yanına geçti	Dava tarihinden bu tarihe kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2014/26575
Çocuk belirli dönemlerde yurtta kaldı	Yurtta geçen süre hariç	Yargıtay 2. HD, K. 2015/10055
Çocuk yargılama sırasında ergin oldu	Dava tarihinden erginlik tarihine kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2016/15942

4 Tedbir nafakasının başlangıcı ve bitişi, çocuğun **fiilen kimin yanında** yaşadığına göre belirlenir. Yargıtay, davacı lehine tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için çocuğun fiilen davacının yanında bulunmasını ve ihtiyaçlarının onun tarafından karşılanmasını aramış; çocuğun yurtta kaldığı dönemleri hesap dışı bırakmıştır.[11] Velâyeti anneye verilen çocuk belirli bir tarihten beri annenin yanında kalıyorsa, o tarihten kararın kesinleşmesine kadar tedbir nafakası kurulur.[12] Tersine, velâyeti anneye verilen çocuklar yargılama sırasında babanın yanına geçmişse, anne lehine tedbir nafakası o tarihe kadar sınırlanır.[13] Velâyet değişikliği davalarında ayrıca şu ayrım önemlidir: yeni velâyet sahibi lehine **iştirak nafakası** velâyet kararının kesinleşmesinden itibaren başlar; Hukuk Genel Kurulu, velâyeti kendisine bırakılmamış ebeveynin çocuğa fiilen bakmasını dava tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmedilmesi için yeterli görmemiştir.[14] Bu nedenle dava ile kesinleşme arasındaki dönem için **tedbiren velâyet** ve **tedbir nafakası** istemleri açıkça ileri sürülmelidir.

10 Yargıtay 2. HD, 14.12.2016, E. 2016/17305, K. 2016/15942.
11 Yargıtay 2. HD, 13.05.2015, E. 2015/6405, K. 2015/10055.
12 Yargıtay 2. HD, 02.06.2015, E. 2014/28069, K. 2015/11292.
13 Yargıtay 2. HD, 25.12.2014, E. 2014/17337, K. 2014/26575.
14 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.

IV. İkinci Fıkra: Soybağı Tespit Edilince Depo veya Geçici Ödeme

İkinci fıkra, soybağının **tespit edilmiş** olduğu durumlar için ayrı bir geçici önlem öngörür: davalının uygun nafaka miktarını **depo etmesine** veya **geçici olarak ödemesine** karar verilebilir. Gerekçeye göre hâkim, soybağının tespiti hâlinde davalıyı uygun nafaka miktarını depo etmeye veya geçici olarak ödemeye mahkûm edebilir ve bu da bir geçici önlemdir. Fıkranın mantığı açıktır: çocuk ile davalı arasındaki hukuki bağ kurulmuşsa, nafaka borcunun varlığı konusunda ciddi bir belirsizlik kalmaz; tartışma yalnızca miktara ilişkindir. Bu durumda çocuğun, miktar kesinleşinceye kadar beklemesi gerekmez. Depo, ödenecek tutarın bir yerde güvence altına alınmasını; geçici ödeme ise tutarın yargılama sürerken ödenmeye başlanmasını sağlar. 5

İkinci fıkra, **babalık davasıyla birlikte istenen nafakadan** ayrılmalıdır. Soybağı henüz kurulmamışsa, yani babalık davası sürüyorsa, hükümden önce nafakaya karar verilebilmesi için hâkimin babalık olasılığını kuvvetli bulması gerekir; bu durum 333. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 333). 332. maddenin ikinci fıkrası ise soybağının tespit edildiği aşamaya ilişkindir. 6

Bu şerh hazırlanırken resmî karar arama sisteminde ikinci fıkrayı açıkça uygulayan bir karara rastlanmamıştır. Fıkrayı yorumlarken bu nedenle gerekçe ve madde metni esas alınmıştır. 7

V. Boşanma Davasındaki Geçici Önlemlerden Farkı

	Boşanma veya ayrılık davası	Çocuk için açılan nafaka davası
Dayanak	TMK m. 169	TMK m. 332
Önlemi kim başlatır	Hâkim kendiliğinden alır	Davacının istemi gerekir
Çocuk için nafakanın adı	Yargılama süresince tedbir, kesinleşmeden sonra iştirak	Yargılama süresince tedbir, hükümle nafaka
Soybağı tespit edilmişse	Özel hüküm yok	Depo veya geçici ödeme (m. 332/2)

Boşanma veya ayrılık davasında hâkim, çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden almakla yükümlüdür (TMK m. 169). Hukuk Genel Kurulu, bu önlemin geçiciliğini vurgulamak için boşanmanın kesinleşmesine kadar çocuk yararına ödenen nafakanın tedbir nafakası, kesinleşmeden sonra ödenenin iştirak nafakası olarak adlandırıldığını belirtmiştir.[15] 332. madde ise çocuk için açılan nafaka davalarında uygulanır ve önlemi davacının istemine bağlar. Evlilik birliği sürerken çocuk için istenen nafaka da niteliği itibarıyla tedbir nafakasıdır; hükümde iştirak nafakası ifadesi kullanılamaz.[16] Eşlerin birlikte yaşamaya 8

15 Yargıtay HGK, 21.06.2023, E. 2022/657, K. 2023/672.
16 Yargıtay 3. HD, 23.11.2010, E. 2010/17483, K. 2010/18958.

ara vermesi hâlinde çocuk için nafaka istemek, ayrı yaşamada haklı olmayı da gerektirmez.[17]

UYGULAMA NOTU

Çocuk için nafaka davası açılırken dava dilekçesine yargılama süresince **tedbir nafakası** istemi ayrı bir başlık olarak yazılmalı ve istenen aylık miktar gerekçelendirilmelidir; hâkim bu önlemi kendiliğinden almaz. Velâyetin değiştirilmesi de isteniyorsa **tedbiren velâyet** istenmelidir; tedbir nafakasının başlangıcı bu tarihe bağlanabilir. Çocuğun hangi tarihten beri davacının yanında kaldığı okul kaydı, adres kaydı ve tanıklarla gösterilmelidir; çocuk yurtta kalıyorsa bu dönemler ayrıca açıklanmalıdır. Mahkeme tedbir istemi hakkında karar vermezse bu husus kanun yolunda ayrıca ileri sürülmelidir. **Nafaka artırım davasında** tedbir istemindeki miktarın esas istemden ayrı olduğu ve artırılan nafakanın dava tarihinden itibaren isteneceği dilekçede açıkça yazılmalıdır. **Soybağı tespit edilmiş** bir çocuk için açılan nafaka davasında, davalının uygun nafaka miktarını depo etmesi veya geçici olarak ödemesi istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.03.2009 · E. 2008/20499 · K. 2009/5026

Çocuğun velâyeti tedbiren verildiyse, o tarihten hükmün kesinleşmesine kadar çocuk için tedbir nafakasına hükmedilir

Çocuk dava açılmadan önce fiilen annenin yanında yaşıyordu. Mahkeme davanın başında tensip zaptıyla çocuğun velâyetini tedbiren anneye vermiştir; hükümde ise çocuk için yalnızca iştirak nafakasına karar verdi ve yargılama süresi için tedbir nafakası kurmamıştır. Anne kararı temyiz etmiştir.

> *Mahkemece 20.4.2007 tarihli tensip zaptı ile müşterek çocuğun velayet hakkı tedbiren davacı anneye verilmiştir, bu tarihten hükmün kesinleşmesi tarihine kadar müşterek çocuk için tedbir nafakası verilmesi gerekirken bu yönün nazara alınmaması usul ve yasaya aykırıdır. (TMK.332/1.m.)...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 332. maddenin birinci fıkrasını gerekçesinde **açıkça** anar. Daire, davanın başında velâyeti tedbiren anneye verilen çocuk için, **tedbir tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar** tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mantık açıktır: çocuğun bakımını yargılama süresince üstlenen ebeveyn, hükmün kesinleşmesini beklemeden diğer ebeveynin çocuğun giderlerine katılmasını isteyebilmelidir; kesinleşmeden sonraki dönem ise iştirak nafakasıyla karşılanır. Uygulamadaki ders, velâyet ve nafaka istemlerinde dava dilekçesine **tedbiren velâyet** ile **yargılama süresince tedbir nafakası** istemlerinin birlikte yazılmasıdır.

17 Yargıtay 2. HD, 27.10.2011, E. 2010/15992, K. 2011/17161.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2016 · E. 2016/17305 · K. 2016/15942

Çocuk için yargılama süresince tedbir nafakası istenmişse mahkeme bu istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar vermek zorundadır

Boşanmada çocuğun velâyeti babaya verilmişti; ancak çocuk fiilen annenin yanında yaşıyordu. Anne velâyetin değiştirilmesini isterken çocuk için yargılama süresince tedbir nafakası da talep etmiştir. Mahkeme bu istem hakkında hiçbir karar vermemiştir.

> *Davacı anne, ortak çocuk için yargılama süresince tedbir nafakası isteminde de bulunmuş, mahkemece bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiştir. Bu nedenle, dava tarihinden itibaren ortak çocuğun ergin olduğu 17.09.2015 tarihine kadar ortak çocuk yararına tedbir nafakası verilip verilmeyeceği konusunda da bir hüküm kurulması gerekirken, bu konuda herhangi bir hüküm kurulmaması doğru bulunmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME

332. madde, nafaka davasında geçici önlemi **davacının istemine** bağlar. İstemin diğer yüzü de önemlidir: istem ileri sürülmüşse mahkeme onu **karşılıksız bırakamaz.** Daire, velâyetin değiştirilmesi davasında çocuk için yargılama süresince istenen tedbir nafakası hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulmamasını bozma sebebi saymıştır. Karar ayrıca tedbir nafakasının zaman sınırını gösterir: çocuk yargılama sırasında ergin olduğunda tedbir nafakası ancak **dava tarihinden erginlik tarihine kadar** söz konusu olabilir. Velâyetin değiştirilmesiyle kurulacak yeni iştirak nafakasının başlangıcı ise ayrı bir sorudur; Hukuk Genel Kurulu bu nafakanın velâyet kararının kesinleşmesinden itibaren başlayacağını kabul etmiştir.[18]

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.06.2015 · E. 2014/28069 · K. 2015/11292

Velâyet değiştirildiğinde, çocuğun fiilen yanında kaldığı tarihten kararın kesinleşmesine kadar tedbir nafakası kurulur

Velâyetin değiştirilmesi davasında mahkeme velâyeti anneye vermiştir. Çocuğun belirli bir tarihten beri annenin yanında kaldığı anlaşılmıştır; ancak mahkeme bu dönem için çocuk yararına tedbir nafakasına hükmetmemiştir. Davacı kararı nafaka yönünden temyiz etmiştir.

> *Velayeti anneye verilen müşterek çocuğun 2011 yılı Eylül ayından itibaren anne yanında kaldığı anlaşılmaktadır. Çocuk lehine 2011 yılı Eylül ayından kararın kesinleşmesine kadar tedbir nafakası verilmesi gerekirken, bu yönün gözetilmemesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu kısa karar, velâyet değişikliği davalarında tedbir nafakasının **başlangıç noktasını** çocuğun fiilen yanında kaldığı tarihe bağlamıştır. Daire,

18 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.

velâyeti anneye verilen çocuk için annenin yanında kalmaya başladığı tarihten **kararın kesinleşmesine kadar** tedbir nafakası kurulması gerektiğini belirtmiştir; kesinleşmeden sonrası ise iştirak nafakasıyla karşılanır. Aynı ölçü tersine de işler: bir boşanma davasında velâyeti anneye verilen çocuklar yargılama sırasında babanın yanında kalmaya başladığında, Daire anne lehine tedbir nafakasını dava tarihinden bu tarihe kadar sınırlamıştır.[19] Belirleyici olan, çocuğun **fiilen kimin yanında** yaşadığı ve giderlerini kimin karşıladığıdır.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
13.05.2015 · E. 2015/6405 · K. 2015/10055

Tedbir nafakası için çocuğun fiilen davacının yanında olması ve giderlerinin onun tarafından karşılanması gerekir; yurtta geçen süre hariç tutulur

Velâyetin değiştirilmesi davasında anne lehine, çocuklar için dava tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmedilmiştir. Çocukların yargılama süresince belirli dönemlerde yurtta kaldıkları anlaşılmıştır. Davalı kararı temyiz etmiştir.

> *Müşterek çocuklar için davacı (anne) yararına dava tarihinden nafakaya hükmedilebilmesi için çocukların fiilen davacının yanında bulunması ve ihtiyaçlarının onun tarafından karşılanması gerekir. Fiilen yurtta kalan ve ihtiyaçları kurum tarafından karşılanan çocuk için davacı anne yararına tedbir nafakasına hükmedilemez. Dava konusu çocukların belirli sürelerde yurtta kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu sebeple müşterek çocuklar için ,yurtta kaldıkları süre hariç olmak üzere fiilen davacı anne yanında kaldıkları süre yönünden tedbir nafakası verilmesi gerekirken,bu yön gözetilmeden yazılı şekilde dava tarihinden tedbir nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Daire, tedbir nafakasının **amacını** esas alan bir ölçü koyar: nafaka, çocuğun giderlerini fiilen karşılayan ebeveynin yükünü paylaştırmak içindir. Bu nedenle davacı lehine tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için çocuğun **fiilen davacının yanında** bulunması ve ihtiyaçlarının **onun tarafından karşılanması** gerekir. Çocuğun yurtta kaldığı ve giderlerinin kurumca karşılandığı dönemler için tedbir nafakası kurulamaz. Karar ayrıca, dava tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar verilen nafakanın **tedbir nafakası niteliğinde** olduğunu teyit eder. Uygulamada tedbir nafakası isteyen taraf, çocuğun hangi dönemde kimin yanında kaldığını okul, yurt ve adres kayıtlarıyla göstermelidir.

5 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
23.11.2010 · E. 2010/17483 · K. 2010/18958

Evlilik sürerken istenen nafaka tedbir nafakasıdır; hükümde iştirak nafakası ifadesi kullanılamaz

Evlilik birliği sürerken nafaka davası açılmıştır. Mahkeme nafakaya hükmetti, ancak hükümde nafakayı tedbiren iştirak nafakası olarak adlandırmıştır. Davalı kararı temyiz etmiştir.

19 Yargıtay 2. HD, 25.12.2014, E. 2014/17337, K. 2014/26575.

> *Ancak, davadaki istem; niteliği itibariyle, evlilik birliğinin devamı sırasında, tedbir nafakası istemine ilişkin olup; mahkemece, tedbiren iştirak nafakası şeklinde hüküm tesisi doğru değil ise de; bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden bu yöne ilişen temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün ikinci maddesindeki "tedbiren iştirak nafakasının" ifadesinin çıkartılarak yerine"tedbir nafakasının" ifadesinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine...*

Değerlendirme Bu karar, **adlandırmanın** hukuki bir anlamı olduğunu gösterir. Evlilik birliği sürerken istenen nafaka, niteliği itibarıyla **tedbir nafakasıdır**; iştirak nafakası ise boşanma, ayrılık veya evlenmenin butlanı kararından sonra velâyeti kendisine bırakılmayan ebeveynin ödediği nafakanın adıdır. Daire, hükümdeki tedbiren iştirak nafakası ifadesini çıkararak yerine tedbir nafakası yazılmasına karar vermiştir. Doğru adlandırma, nafakanın hangi olayla sona ereceğini ve boşanma hâlinde hangi nafakaya dönüşeceğini belirlediği için önemlidir: boşanma davası içinde yargılama süresince tedbir nafakası, kararın kesinleşmesinden sonra iştirak nafakası kurulur.[20]

6 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
27.10.2011 · E. 2010/15992 · K. 2011/17161

Birlikte yaşamaya ara verildiğinde çocuk için nafaka istemek, ayrı yaşamada haklı olmayı gerektirmez

Evlilik sürerken kadın, kendisi ve yanında kalan çocuk için bağımsız tedbir nafakası davası açmıştır. Mahkeme kocanın boşanma davasını kabul etmiştir; kadının davasında kadın için tedbir nafakasına hükmetti, yanında kalan çocuk için istemi ise reddetmiştir.

> *Eşler, varsa ortak çocuklarının bakım, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermek; bu görevlerin gerektirdiği giderleri yine birlikte karşılamak yükümlülüğü altındadır (TMK.md.185/3-327/1). Ortak çocuk için ayrı yaşamada haklı olmanın kanıtlanması gerekmez. Hakimin eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi durumunda çocuklar yönünden gerekli önlemleri alması gerekir (TMK.md.197/son).*

Değerlendirme Bu karar, eşler arasındaki nafaka ile çocuk için istenen nafakanın **farklı koşullara** bağlı olduğunu gösterir. Eşin kendisi için tedbir nafakası isteyebilmesi, ayrı yaşamakta haklı olmasına bağlıdır; çocuk için ise bu şart aranmaz. Daire bunu, eşlerin çocukların bakım ve eğitim giderlerini birlikte karşılama yükümlülüğüne ve hâkimin birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde çocuklar yönünden gerekli önlemleri alma görevine dayandırmıştır. Aynı ilke, çocuğa fiilen bakan ebeveynin diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabileceğini düzenleyen 329. maddede de karşılığını bulur (TMK m. 329). 332. madde, bu davalarda yargılama süresince gerekli önlemlerin istem üzerine alınmasını sağlar.

20 Yargıtay HGK, 21.06.2023, E. 2022/657, K. 2023/672.

7 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
21.06.2023 · E. 2022/657 · K. 2023/672

Boşanma davası içinde çocuk için yargılama süresince tedbir nafakası, kesinleşmeden sonra iştirak nafakası kurulur

Boşanma davasında karar verilmiş, ancak karar henüz kesinleşmemişti. Bu aşamada davalı eş, boşanma nedeniyle nafaka, tazminat ve velâyet istemli ayrı bir dava açmıştır. Hukuk Genel Kurulu, iki dava arasındaki bağlantıyı ve boşanma davası içinde istenen iştirak nafakasının başlangıcını incelemiştir.

> *Boşanma veya ayrılık davasının devamı sırasında, çocuk kendisine bırakılmamış olan eşin çocuğun bakımına ne ölçüde katılacağını hakim tedbir kararında açıklar. İşte uygulama ve öğretide alınan bu önlemin geçiciliğini daha açık vurgulamak amacıyla boşanmanın kesinleşmesine kadar olan dönem için çocuk yararına ödenen nafakaya tedbir, boşanma kesinleştikten sonra iştirak nafakası denilmektedir. Diğer bir ifadeyle boşanma davası içinde ileri sürülen iştirak nafakası hakkında; yargılama süresince tedbir nafakası, kararın kesinleşmesinden itibaren iştirak nafakası adı altında ödenmesine karar verilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 332. maddenin **uygulama alanını** belirlemeye yardım eder. Boşanma veya ayrılık davasında çocuk için geçici önlemler 169. maddeye göre alınır ve hâkim bu önlemleri **kendiliğinden** almakla yükümlüdür. Hukuk Genel Kurulu, önlemin geçiciliğini vurgulamak için boşanmanın kesinleşmesine kadar ödenen nafakanın **tedbir nafakası**, kesinleşmeden sonra ödenenin **iştirak nafakası** olarak adlandırıldığını açıklamıştır. 332. madde ise çocuk için açılan **nafaka davasında** uygulanır ve geçici önlemi davacının **istemine** bağlar. Aynı çocuk için hangi hükmün uygulandığını bilmek, hâkimin istem olmadan tedbir nafakasına karar verip veremeyeceği sorusunun cevabını değiştirir.

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.09.2024 · E. 2024/3340 · K. 2024/5512

Artırım davasında da tedbir istenebilir; ama tedbir istemindeki miktar, artırılan nafakanın dava tarihinden başlamasını engellemez

Velâyet sahibi, iştirak nafakasının artırılması davasında öncelikle yargılama süresince tedbiren bir miktar, davanın kabulüyle de dava tarihinden itibaren daha yüksek bir miktar istemiştir. İlk derece mahkemesi, dava tarihinden kesinleşmeye kadar tedbir istemindeki miktara, kesinleşmeden sonrası için ise daha yüksek bir miktara hükmetmiştir.

> *Kadının dava dilekçesindeki talebinin öncelikle tedbiren aylık 15.000,00 TL olarak belirlenmesi, davanın kabulü ile de dava tarihinden itibaren aylık 30.000,00 TL'ye yükseltilmesi şeklinde olduğuna göre taleple bağlı kalındığı gerekçesi ile dava tarihinden karar kesinleşene kadar 15.000,00 TL iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 332. maddenin **artırım davalarında** da işlediğini gösterir: nafakanın artırılması davası da bir nafaka davasıdır ve davacı yargılama

süresince geçici bir önlem isteyebilir. Ancak tedbir istemi ile esas istem birbirine karıştırılmamalıdır. Tedbir, yargılama süresince çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik **geçici** bir korumadır; davanın kabulüyle belirlenen artırılmış nafaka ise **dava tarihinden** itibaren geçerlidir. Daire, ilk derece mahkemesinin tedbir istemindeki düşük miktarı kesinleşmeye kadar uygulamasını hatalı bulmuş ve artırılmış miktarın dava tarihinden itibaren ödenmesine hükmetmiştir (TMK m. 331).

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052

Velâyet değişikliğinde yeni iştirak nafakası kesinleşmeden itibaren başlar; fiilen bakım, dava tarihinden iştirak nafakası için yeterli sayılmamıştır

Baba, çocuğun velâyetinin kendisine verilmesini ve çocuk için iştirak nafakasına hükmedilmesini istemiştir. Yerel mahkeme velâyeti babaya verdi ve baba lehine dava tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmetmiştir; Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Velayet kendisine bırakılmamış olan eşin fiilen çocuğa bakması durumunda nafakaya hükmedileceğine ilişkin bir düzenleme de mevcut olmadığına göre dava tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, velâyet değişikliği davalarında **iki ayrı dönemi** birbirinden ayırmayı zorunlu kılar. Hukuk Genel Kurulu'na göre yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakası, velâyetin değiştirilmesi kararının **kesinleşmesinden** itibaren başlar; Kurul, velâyeti kendisine bırakılmamış ebeveynin çocuğa fiilen bakmasını, dava tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmedilmesi için yeterli görmemiştir. Dava tarihi ile kesinleşme arasındaki dönem ise ancak **geçici önlemlerle** düzenlenebilir. Daire kararlarında bu dönem için, çocuğun velâyetinin tedbiren verildiği tarihten itibaren tedbir nafakası kurulduğu görülmektedir.[21] Bu nedenle çocuğun yanında bulunduğu ebeveyn, dava dilekçesinde **tedbiren velâyet** ve **yargılama süresince tedbir nafakası** istemlerini açıkça ileri sürmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 182:** Boşanmada iştirak nafakası.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 327:** Bakım ve eğitim giderlerinin kapsamı.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 333:** Babalığın tespitinden önce nafaka.
- **TMK m. 334:** Nafaka için güvence verilmesi.

21 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2008/20499, K. 2009/5026.

MADDE

333

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama
VI. Geçici önlemler
2. Babalığın tespitinden önce

KANUN METNİ

Babalık davası ile birlikte nafaka istenir ve hâkim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 333, babalık davası sürerken çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. Nafaka **babalık davasıyla birlikte** istenir; hâkim babalık olasılığını **kuvvetli** bulursa, hükümden önce çocuk için uygun bir nafakaya karar verebilir. Yargıtay'a göre bu durumda dava tarihinden babalık hükmünün kesinleşmesine kadar **tedbir nafakası**, kesinleşmeden itibaren **iştirak nafakası** kurulur.[1] Nafaka ne çocuğun doğum tarihinden ne de hükmün kesinleşmesinden, **dava tarihinden** itibaren başlar.[2] Soybağı kurulmamış bir çocuk için bağımsız nafaka davası açılamaz; nafaka babalık davasıyla birlikte istenmelidir.[3] Babalık davasıyla birlikte istenen nafaka davanın ekidir; ayrıca harca tabi değildir ve sonradan istenmesi ıslah gerektirmez.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Babalık davası	Çocuk ile baba arasında soybağının mahkeme kararıyla kurulması için açılan dava (TMK m. 301).
Babalık olasılığı	Davalının çocuğun babası olduğuna ilişkin, hükümden önce hâkimde oluşan kanaatin derecesi.
Tedbir nafakası	Babalık davası sürerken, hüküm kesinleşinceye kadar çocuk için ödenen geçici nafaka.
İştirak nafakası	Babalık hükmünün kesinleşmesinden sonra çocuk için ödenen nafaka.

1 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2024/277, K. 2024/2812.
2 Yargıtay 2. HD, 10.10.2022, E. 2022/7927, K. 2022/7925.
3 Yargıtay 3. HD, 19.10.2015, E. 2015/9004, K. 2015/16091.
4 Yargıtay 18. HD, 21.11.2013, E. 2013/11367, K. 2013/15971.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 333- İsviçre Medenî Kanununun 282 ve 283 üncü maddelerinden esinlenilerek fakat onlardan farklı bir şekilde kaleme alınan bu maddede, babalık davası ile birlikte nafaka istenmesi hâlinde alınacak bir geçici önlem düzenlenmektedir. Buna göre, hâkim babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için uygun bir nafakanın ödenmesine karar verebilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 125*

Gerekçe iki cümleden oluşur ve maddenin **niteliğini** açıkça belirler: burada verilen nafaka bir **geçici önlemdir.** Bu nitelendirme uygulamadaki iki aşamalı hükmün de kaynağıdır. Babalık davası sürerken hükmedilen nafaka geçici önlem olduğu için **tedbir nafakası** adını alır; babalık hükmü kesinleşince yerini **iştirak nafakasına** bırakır. Gerekçenin ikinci cümlesi ise önlemin şartını ve amacını gösterir: şart, hâkimin babalık olasılığını **kuvvetli** bulmasıdır; amaç, **çocuğun ihtiyaçlarının** hükümden önce karşılanmasıdır. Gerekçe maddenin İsviçre Medenî Kanunu'ndan esinlendiğini ama ondan farklı kaleme alındığını da belirtir; Türk metni önlemi, nafakanın babalık davasıyla birlikte istenmesi ve babalık olasılığının kuvvetli bulunması şartlarına bağlamış, sonucu da "uygun bir nafaka" olarak belirlemiştir.

Gerekçe eski Kanun'daki bir karşılığa değinmez. Ancak 743 sayılı Kanun, babalık davasında **hükümden önce** alınacak bir önlemi 308. maddede düzenliyordu:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana, zarurette olur ve müddeaaleyhin baba olduğuna karine bulunursa doğurma ve çocuğu üç ay iaşe için melhuz masraflara karşı hükümden evvel teminat göstermeğe meddeaaleyh mecbur tutulabilir. Ananın hakları, zıya tehlikesinde bulunduğu ispat edilememiş olsa dahi, yine böyledir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 308 (mülga)

İki metin karşılaştırıldığında yaklaşım farkı açıktır. Eski hüküm, ananın **zarurette** olmasını ve davalının baba olduğuna **karine** bulunmasını arıyor; sonuç olarak da davalının doğum masrafları ile çocuğun üç aylık geçimi için **teminat** göstermesini öngörüyordu. Yeni hüküm ise ananın zaruretini aramaz, çocuğun ihtiyaçlarını esas alır; teminat yerine doğrudan **uygun bir nafakaya** karar verilmesine olanak tanır ve bu nafakayı üç ayla sınırlamaz. Eski Kanun'da babalık davasının sübutu hâlinde çocuğa bağlanacak nafaka ise ayrıca 306. maddede düzenlenmişti.

	743 sayılı Kanun m. 308	4721 sayılı Kanun m. 333
Şart	Ananın zarurette olması ve babalık karinesi	Kuvvetli babalık olasılığı
Önlem	Hükümden önce teminat	Hükümden önce uygun bir nafaka
Kapsam	Doğurma masrafları ve çocuğun üç aylık geçimi	Çocuğun ihtiyaçları

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Uygulamadaki önemli bir gelişme, nafakanın başlangıcı konusundadır: kararlarda nafakanın dava tarihinden itibaren, babalık hükmünün kesinleşmesine kadar tedbir, kesinleşmeden sonra iştirak nafakası olarak kurulması gerektiği kabul edilmiştir.[5]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde tek cümle olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Dava	Nafaka babalık davasıyla birlikte istenir	TMK m. 333
Şart	Hâkimin babalık olasılığını kuvvetli bulması	TMK m. 333
Sonuç	Hükümden önce uygun bir nafaka	TMK m. 333
İki aşama	Kesinleşmeye kadar tedbir, sonra iştirak	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2812
Başlangıç	Dava tarihi	Yargıtay 2. HD, K. 2022/7925
Soybağı yoksa	Bağımsız nafaka davası sonuç vermez	Yargıtay 3. HD, K. 2015/16091
Nitelik	Davanın eki, harca tabi değil, ıslah gerekmez	Yargıtay 18. HD, K. 2013/15971
Vekâlet ücreti	Fer'i istemler için ayrıca hükmedilmez	Yargıtay 2. HD, K. 2023/2373
Hüküm	Tedbir nafakası hüküm fıkrasında gösterilmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2025/1258
Hak sahibi	Nafaka çocuğun hakkıdır, kayyım da kanun yoluna gidebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2026/535
Kanun yolu	Temyiz edilmeyen miktar karşı taraf yararına kazanılmış hak	Yargıtay 2. HD, K. 2011/7749

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 282 ve 283. maddelerinden **esinlenilmiş, fakat onlardan farklı bir şekilde** kaleme alınmıştır ve babalık davası ile birlikte nafaka istenmesi hâlinde alınacak **bir geçici önlemi** düzenler. Gerekçe maddenin sonucunu da açıkça söyler: hâkim babalık olasılığını

5 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/1399, K. 2025/10521.

kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için uygun bir nafakanın ödenmesine karar verebilecektir. Bu iki vurgu, maddenin iki temel özelliğini gösterir. Birincisi, burada verilen nafaka bir **geçici önlemdir**; kesin hükümle kurulan iştirak nafakasından ayrıdır. İkincisi, nafakanın dayanağı henüz kesinleşmiş bir soybağı değil, hâkimin **kuvvetli babalık olasılığı** kanaatidir. Tasarının 333. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, çocuk için nafakayı **babalık davasıyla birlikte** istemektir. Soybağı kurulmamış bir çocuk için ayrı bir nafaka davası açılırsa, bakım yükümlülüğü henüz doğmadığından dava sonuç vermez.[6] İkinci nokta, hükmün **iki aşamalı** kurulmasını sağlamaktır: dava tarihinden babalık hükmünün kesinleşmesine kadar tedbir nafakası, kesinleşmeden sonra iştirak nafakası. Mahkeme doğrudan dava tarihinden iştirak nafakasına hükmederse veya tedbir nafakasını gerekçede tartışıp hükme yazmazsa kanun yoluna başvurulmalıdır.[7] Üçüncü nokta, nafaka miktarını az bulan tarafın hükmü **kendisinin temyiz etmesidir**; aksi hâlde bozmadan sonra daha yüksek bir miktar elde edilemez.[8]

II. Şartlar: Babalık Davası, Nafaka İstemi ve Kuvvetli Babalık Olasılığı

- **Dava:** Açılmış bir babalık davası (TMK m. 301).
- **İstem:** Çocuk için nafakanın babalık davasıyla birlikte istenmesi; dava dilekçesinde yer almasa da yargılama sırasında istenebilir.
- **Olasılık:** Hâkimin, davalının baba olduğu olasılığını kuvvetli bulması.
- **Takdir:** Kanun "karar verebilir" der; hâkim olasılığı ve çocuğun ihtiyacını birlikte değerlendirir.
- **Miktar:** Çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri (TMK m. 330).

Evlilik dışında doğan çocuk için babaya karşı nafaka istenebilmesinin kural olarak ön şartı, çocuk ile baba arasında **soybağının kurulmuş** olmasıdır; soybağı ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur (TMK m. 282). Babalık davası sonuçlanıncaya kadar ise bu bağ henüz kurulmamıştır. 333. madde, bu bekleme süresinin çocuğun aleyhine işlemesini önler: babalık davası sürerken, hâkim babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce nafakaya karar verebilir. Bu istisnanın dar bir sınırı vardır. Nafaka babalık davasıyla **birlikte** istenmelidir; 2

6 Yargıtay 3. HD, 19.10.2015, E. 2015/9004, K. 2015/16091.
7 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/7837, K. 2025/1258.
8 Yargıtay 2. HD, 05.05.2011, E. 2010/16919, K. 2011/7749.

soybağı kurulmamış bir çocuk için bağımsız bir nafaka davası açıldığında Yargıtay, soybağı kurulmasına yönelik bir dava açılıp açılmadığının araştırılmasını ve sonucunun beklenmesini istemiştir.[9] Babalık olasılığının kuvvetli bulunması için kanun belirli bir delil öngörmez; incelenen kararlarda bu kanaatin dayanağı Adli Tıp Kurumunun DNA incelemesine dayanan raporudur.[10] Adli Tıp Kurumu raporu babalığı gösterdiği hâlde dava tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmedilmemesi bozma sebebi sayılmıştır.[11]

III. Nafakanın Başlangıcı ve İki Aşaması

Dönem	Nafaka	Dayanak
Dava tarihinden önceki dönem	Hükmedilmez; doğum tarihi esas alınamaz	Yargıtay 18. HD, K. 2014/10994
Dava tarihinden babalık hükmünün kesinleşmesine kadar	Tedbir nafakası (TMK m. 333)	Yargıtay 2. HD, K. 2025/10521
Babalık hükmünün kesinleşmesinden sonra	İştirak nafakası	Yargıtay 2. HD, K. 2024/2812

3 Babalık davalarında nafakanın başlangıcı için üç tarih ileri sürülebilir: çocuğun **doğum tarihi**, **dava tarihi** ve babalık hükmünün **kesinleşme tarihi.** Kararlarda bu üç seçenekten dava tarihi benimsenmiştir. Doğum tarihinden itibaren kurulan nafaka dava tarihinden başlayacak şekilde düzeltilmiş;[12] kesinleşme tarihini esas alan bölge adliye mahkemesi kararları ise 333. maddenin hükümden önce nafaka olanağını boşa çıkardığı gerekçesiyle bozulmuş[13] veya düzeltilmiştir.[14] Dava tarihinden itibaren kurulan nafaka da tek parça değildir. Babalık hükmünün kesinleşmesine kadar ödenen kısım 333. madde uyarınca bir **tedbir nafakasıdır**; kesinleşmeden sonra ödenen kısım ise **iştirak nafakasıdır.** Mahkemenin dava tarihinden itibaren doğrudan iştirak nafakasına hükmetmesi hatalı bulunmuş,[15] iki aşamalı kurulan hüküm ise onanmıştır.[16]

4 Ananın doğum giderleri ile doğumdan önceki ve sonraki geçim giderleri ise ayrı bir kalemdir; bunlar çocuğun nafakası değil, ananın babalık davasıyla birlikte isteyebileceği mali haklardır (TMK m. 304).

9 Yargıtay 3. HD, 19.10.2015, E. 2015/9004, K. 2015/16091.
10 Yargıtay 2. HD, 10.10.2022, E. 2022/7927, K. 2022/7925.
11 Yargıtay 2. HD, 18.03.2024, E. 2023/8263, K. 2024/1812.
12 Yargıtay 18. HD, 19.06.2014, E. 2014/9156, K. 2014/10994.
13 Yargıtay 2. HD, 28.02.2022, E. 2021/10407, K. 2022/1840.
14 Yargıtay 2. HD, 10.10.2022, E. 2022/7927, K. 2022/7925.
15 Yargıtay 2. HD, 24.04.2024, E. 2024/277, K. 2024/2812.
16 Yargıtay 2. HD, 02.12.2025, E. 2025/1399, K. 2025/10521.

IV. Usul: Fer'i İstem, Harç, Islah, İhbar ve Kanun Yolu

- **Nitelik:** Babalık davasıyla birlikte istenen nafaka davanın ekidir.[17]
- **Harç:** Ayrıca harca tabi değildir.
- **Islah:** Dava dilekçesinde yer almasa da sonradan istenebilir; ıslah gerekmez.
- **Vekâlet ücreti:** Fer'i istemler için ayrıca hükmedilmez.[18]
- **İhbar ve kayyım:** Babalık davası Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar edilmeli, ana tarafından açılmışsa çocuğa kayyım atanmalıdır.[19]
- **Hüküm:** Nafaka çocuk adına kurulmalıdır;[20] tedbir nafakası hüküm fıkrasında ayrıca gösterilmelidir.[21]
- **Kanun yolu:** Nafaka çocuğun hakkıdır; kayyım miktara anneden bağımsız olarak itiraz edebilir.[22]

Babalık davasıyla birlikte istenen nafaka ayrı bir dava değil, babalık davasının **eki (fer'i)** niteliğindedir. Bu nitelikten üç sonuç çıkar: nafaka istemi ayrıca harca tabi değildir; dava dilekçesinde yer almasa bile yargılama sırasında ileri sürülebilir ve bunun için ıslah gerekmez; kabul veya reddi hâlinde bu istem için ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmez. Babalık davasının kendine özgü usul kuralları da nafakayı etkiler. Dava Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar edilmeden ve ana tarafından açılan davada çocuğa kayyım atanmadan kurulan hüküm, nafaka dahil bozulur. Kayyım atanmışsa, nafaka çocuğun hakkı olduğundan kayyım da nafaka miktarına karşı kanun yoluna başvurabilir. Kanun yolunda son bir kural önemlidir: ilk hükümdeki nafaka miktarını yalnızca davalı temyiz etmiş ve hüküm başka bir sebeple bozulmuşsa, davacının temyiz etmediği miktar davalı yararına **usulü kazanılmış hak** oluşturur ve bozmadan sonra artırılamaz.[23] 5

V. 332. Maddeden Farkı

	TMK m. 332	TMK m. 333
Soybağının durumu	Kurulmuş veya tartışmasız	Henüz kurulmamış, babalık davası sürüyor
Dava	Çocuk için açılan nafaka davası	Babalık davasıyla birlikte nafaka istemi
Şart	Davacının istemi	Kuvvetli babalık olasılığı
Önlem	Gerekli önlemler; soybağı tespit edilmişse depo veya geçici ödeme	Hükümden önce uygun bir nafaka

17 Yargıtay 18. HD, 21.11.2013, E. 2013/11367, K. 2013/15971.
18 Yargıtay 2. HD, 11.05.2023, E. 2023/1487, K. 2023/2373.
19 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/7837, K. 2025/1258.
20 Yargıtay 18. HD, 21.10.2014, E. 2014/16150, K. 2014/14524.
21 Yargıtay 2. HD, 11.02.2025, E. 2024/7837, K. 2025/1258.
22 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/9608, K. 2026/535.
23 Yargıtay 2. HD, 05.05.2011, E. 2010/16919, K. 2011/7749.

6 332 ve 333. maddeler birlikte, çocuk nafakasına ilişkin **geçici önlemler** alt başlığını oluşturur. Ayrım, soybağının hangi aşamada olduğuna göre yapılır. Soybağı kurulmuşsa ve yalnızca nafakanın miktarı tartışılıyorsa 332. madde uygulanır (TMK m. 332). Soybağı henüz kurulmamışsa ve babalık davası sürüyorsa, hükümden önce nafakaya ancak 333. maddedeki kuvvetli babalık olasılığı şartıyla karar verilebilir.

UYGULAMA NOTU

Babalık davasında dava dilekçesine çocuk için nafaka istemi ve yargılama süresince **tedbir nafakası** istemi açıkça yazılmalıdır; unutulmuşsa yargılama sırasında da istenebilir. Mahkemeden Adli Tıp Kurumunda DNA incelemesi yapılması istenmeli; rapor babalığı gösterdiğinde, hüküm beklenmeden tedbir nafakasına karar verilmesi talep edilmelidir. Davalının gelirini gösteren bordro, SGK kaydı ve malvarlığı bilgileri için müzekkere yazılması istenmelidir. Hükümde nafakanın **çocuk adına**, dava tarihinden kesinleşmeye kadar tedbir, kesinleşmeden sonra iştirak nafakası olarak kurulup kurulmadığı kontrol edilmelidir. Nafaka miktarını az bulan davacı hükmü bu yönden **kendisi de** kanun yoluna taşımalıdır. Ananın doğum ve geçim giderlerine ilişkin mali hakları da aynı davada ayrıca istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.04.2024 · E. 2024/277 · K. 2024/2812

Babalık davası sürerken çocuk için tedbir nafakasına hükmedilir; dava tarihinden kesinleşmeye kadar tedbir, sonrası için iştirak nafakası kurulur

Anne, çocuğun babası olduğunu ileri sürdüğü davalıya karşı babalık davası açmıştır; doğum masraflarını ve çocuk için iştirak nafakasını da istemiştir. Mahkeme önceki bozma kararına uyarak davayı kabul etti, ancak çocuk için dava tarihinden itibaren doğrudan iştirak nafakasına hükmetti ve yargılama süresi için tedbir nafakası kurmamıştır.

> *Babalık davası açılınca hakim, 4721 sayılı Kanun'un 333 üncü maddesi gereğince yargılama devam ederken çocuk yararına tedbir nafakasına hükmedebilir. İştirak nafakası ise hükmün kesinleşmesinden itibaren velayet hakkı kendisinde olmayan ebeveyn tarafından ödenen nafaka olup çocuk yararına nafakaya hükmedilirken, dava tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar tedbir, hükmün kesinleşmesinden itibaren ise iştirak nafakasına hükmedilmesi gerekirken, dava tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 333. maddenin uygulamadaki **temel formülünü** verir. Babalık davası açılınca hâkim, yargılama sürerken çocuk yararına **tedbir nafakasına** hükmedebilir; iştirak nafakası ise hükmün **kesinleşmesinden** itibaren ödenen nafakadır. Bu nedenle babalık davasında çocuk için kurulacak hüküm

iki parçalıdır: dava tarihinden kesinleşmeye kadar tedbir nafakası, kesinleşmeden itibaren iştirak nafakası. Mahkemenin dava tarihinden itibaren doğrudan iştirak nafakasına hükmetmesi bu ayrımı bozduğu için hatalı bulunmuştur. Daire ayrıca, davacının talep açıklama dilekçesiyle nafaka talebini artırabileceğini gözeterek hükmedilen miktarı az bulmuş ve TMK m. 4'teki hakkaniyet ilkesine göre daha uygun bir nafaka belirlenmesini istemiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.12.2025 · E. 2025/1399 · K. 2025/10521

Dava tarihinden babalık hükmünün kesinleşmesine kadar 333. madde uyarınca tedbir nafakası, kesinleşmeden sonra iştirak nafakası kurulması isabetlidir

Çocuk adına kayyım tarafından yürütülen babalık davasında mahkeme babalığı tespit etti ve çocuk yararına nafakaya hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi, kayyımın nafaka miktarına ilişkin istinafını kısmen kabul ederek nafakayı yeniden belirlemiştir. Karar hem kayyım hem davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece dava tarihinden itibaren hükmedilen nafakanın, dava tarihinden babalık hükmünün kesinleşmesine kadar 4721 sayılı TMK 333. madde gereğince tedbir nafakasına, babalık hükmünün kesinleşmesinden itibaren ise iştirak nafakası olarak hükmedildiğinin anlaşılmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Daire, babalık davasında nafakanın **zaman bakımından nasıl bölüneceğini** onaylayarak göstermiştir. Dava tarihinden itibaren hükmedilen nafaka, babalık hükmünün kesinleşmesine kadar 333. madde uyarınca **tedbir nafakası**, kesinleşmeden itibaren ise **iştirak nafakası** olarak kurulmuştur ve bu yapı usul ve kanuna uygun bulunmuştur. Bu ayrım yalnızca bir adlandırma değildir: tedbir nafakası 333. maddedeki geçici önlemin sonucudur ve babalık olasılığının kuvvetli bulunmasına dayanır; iştirak nafakası ise soybağının kesin olarak kurulmasının sonucudur. Karar ayrıca babalık davasında çocuğun bir **kayyım** tarafından temsil edildiğini ve nafaka miktarına kayyımın da itiraz edebildiğini gösterir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2022 · E. 2022/7927 · K. 2022/7925

Babalık davasında çocuk için nafaka ne doğum tarihinden ne de hükmün kesinleşmesinden, dava tarihinden itibaren başlar

Babalık davasıyla birlikte tedbir ve iştirak nafakası istendi. İlk derece mahkemesi Adli Tıp Kurumundan DNA raporu aldı, babalığı tespit etti ve çocuğun doğum tarihinden itibaren iştirak nafakasına hükmetmiştir. Bölge adliye mahkemesi ise nafakanın babalık hükmünün kesinleşmesinden itibaren ödenmesine karar vermiştir.

> *Türk Medeni Kanunu m. 333 hükmünde açıkça düzenlendiği üzere babalık davası ile birlikte nafaka istenebilir ve hâkim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir. Açıklanan nedenlerle, davalının çocuğun babası olduğu da sabit olduğuna göre*

dava tarihinden itibaren nafakaya hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Nafakanın **başlangıç tarihi**, babalık davalarında sonucu doğrudan etkileyen bir sorudur. Bu karar iki uç çözümü de reddeder. İlk derece mahkemesinin benimsediği **doğum tarihi**, dava öncesi dönemi de kapsadığı için kabul edilmemiş; bölge adliye mahkemesinin benimsediği **kesinleşme tarihi** ise 333. maddenin hükümden önce nafaka olanağını boşa çıkardığı için hatalı bulunmuştur. Daire'ye göre davalının çocuğun babası olduğu sabit olduğunda nafakaya **dava tarihinden** itibaren hükmedilmelidir. Aynı sonuca kapatılan 18. Hukuk Dairesi de varmış ve doğum tarihinden itibaren kurulan nafakayı dava tarihinden başlayacak şekilde düzeltmiştir.[24] 2022'deki bir başka kararda da kesinleşme tarihini esas alan bölge adliye mahkemesi kararı bozulmuştur.[25]

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
19.10.2015 · E. 2015/9004 · K. 2015/16091

Soybağı kurulmadan babaya karşı nafaka istenemez; babalık davası açılmışsa sonucu beklenmelidir

Davacı, davalıdan evlilik dışı bir çocuğu olduğunu ileri sürerek kendisi ve çocuk için nafaka istemiştir. Davalı çocuğun babası olmadığını savunmuştur. Çocuk ile davalı arasında tanıma, evlilik veya hâkim hükmüyle kurulmuş bir soybağı yoktu; mahkeme yine de davayı kısmen kabul etmiştir.

> *Bu durumda, soy bağının hüküm ve sonucu olan bakım yükümlülüğü henüz davalı için gerçekleşmemiştir. Öyle ise, çocukla davalı baba arasında soy bağı kurulmasına yönelik olarak dava açılıp açılmadığı araştırılarak, açılmışsa sonucunun beklenmesi ve hasıl olarak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 333. maddenin **sınırını** çizer. Evlilik dışı doğan çocuk için babaya karşı nafaka istenebilmesi, çocuk ile baba arasında **soybağının kurulmuş** olmasına bağlıdır; soybağı ise ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Soybağı kurulmamışsa bakım yükümlülüğü de henüz doğmamıştır. 333. madde bu kuralın istisnasını tanır: nafaka **babalık davasıyla birlikte** istenirse ve hâkim babalık olasılığını kuvvetli bulursa hükümden önce nafakaya karar verilebilir. Bağımsız açılan bir nafaka davasında bu olanak yoktur. Daire bu durumda soybağı kurulmasına yönelik bir dava açılıp açılmadığının araştırılmasını, açılmışsa sonucunun beklenmesini istemiştir. Aynı Dairenin 2014 tarihli bir kararında ise soybağı kurulmamış çocuklar için nafaka isteminin reddi gerektiği belirtilmiştir.[26] Uygulamadaki sonuç açıktır: soybağı kurulmamış bir çocuk için nafaka, babalık davasıyla birlikte istenmelidir.

24 Yargıtay 18. HD, 19.06.2014, E. 2014/9156, K. 2014/10994.
25 Yargıtay 2. HD, 28.02.2022, E. 2021/10407, K. 2022/1840.
26 Yargıtay 3. HD, 22.12.2014, E. 2014/20369, K. 2014/16994.

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2013 · E. 2013/11367 · K. 2013/15971

Babalık davasında istenen nafaka davanın ekidir; harca tabi değildir ve dava dilekçesinde yer almasa bile sonradan istenebilir

Babalığın tespiti davasında mahkeme babalığı tespit etmiştir. Çocuklar için nafaka istemini ise dava dilekçesinde yer almadığı ve ıslahla yeni talep eklenemeyeceği gerekçesiyle reddetmiştir. Karar iki tarafça temyiz edilmiştir.

> *Babalık davası içinde istenen nafakalar davanın eki niteliğinde olduğundan harca tabi olmadığı gibi Türk Medeni Kanunu'nun 333. maddesi uyarınca babalık davası ile birlikte nafaka istenir ve hakim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir. Babalık davasının eki niteliğinde olup dava dilekçesinde yer almayan ve daha sonra istenen çocuk için nafaka isteklerinde ıslahtan ya da davanın genişletilmesinden söz edilemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, babalık davasıyla birlikte istenen nafakanın **usul bakımından niteliğini** açıklar. Bu nafaka ayrı bir dava değil, babalık davasının **eki (fer'i)** niteliğindedir; bu nedenle ayrıca harca tabi değildir. Daha önemlisi, dava dilekçesinde yer almasa bile yargılama sırasında istenebilir; bu istem için **ıslah** veya iddianın genişletilmesi yasağı gündeme gelmez. Mahkemenin istemi bu gerekçeyle reddetmesi bozma sebebi sayılmış, tarafların ekonomik ve sosyal durumu, ödeme güçleri ve çocuğun ihtiyaçları gözetilerek uygun nafaka belirlenmesi istenmiştir. Kararın dayandığı mantık 333. maddedir: kanun nafakanın babalık davasıyla birlikte istenmesini öngördüğüne göre bu istem davanın doğal bir parçasıdır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2023 · E. 2023/1487 · K. 2023/2373

Babalık davasıyla birlikte istenen çocuk nafakası ve ananın mali hakları için ayrı harç ve ayrı vekâlet ücreti yoktur

Babalığın hükmen tespiti davasında ananın mali hakları ile çocuk için nafaka da istendi. Mahkeme, babalık davası ile bu istemler için üç ayrı vekâlet ücretine hükmetmiştir; davalı kararı temyiz etmiştir.

> *Babalığın hükmen tespiti davası ile birlikte açılan ve babalığın fer'î niteliğinde olan 4721 sayılı Kanun'un 304 üncü maddesinde yazılı ananın mali haklarına ilişkin talepler ve aynı Kanun'un 182 nci maddesinde yazılı çocuk için nafaka istekleri ayrıca harca tabi olmadığı gibi, kabul veya reddi halinde bu talepler yönünden ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmez.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, babalık davasıyla birlikte istenen nafakanın **fer'i** niteliğinin mali sonucunu gösterir. Babalık davasıyla birlikte ileri sürülen ananın mali haklarına ilişkin talepler ile çocuk için nafaka istekleri, babalık davasının fer'i olduğundan ayrıca harca tabi değildir ve kabul ya da reddedilmeleri hâlinde bunlar için **ayrıca vekâlet ücretine** hükmedilmez. Mahkemenin babalık, mali haklar ve nafaka için üç ayrı vekâlet ücretine hükmetmesi bu nedenle hatalı bulunmuş, hüküm

düzeltilerek onanmıştır. Aynı ilke eski kararlarda da vardır: babalık davasıyla birlikte istenen nafaka davanın eki olduğundan, belirlenen nafaka üzerinden ayrıca vekâlet ücretine hükmolunamaz.[27]

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.02.2025 · E. 2024/7837 · K. 2025/1258

Gerekçede tedbir nafakası tartışılıp hükümde ona yer verilmemesi çelişkidir; babalık davası ihbar edilmeden ve çocuğa kayyım atanmadan hüküm kurulamaz

Anne, babalık davasıyla birlikte tazminat ve çocuk için nafaka istemiştir. Bölge adliye mahkemesi gerekçesinde takdir edilen tedbir nafakasının az olduğunu tespit etmiştir; ancak hüküm bölümünde tedbir nafakası hakkında karar vermedi, yalnızca iştirak nafakasına hükmetmiştir. Dava ayrıca Cumhuriyet savcısına ve Hazineye ihbar edilmemiş, çocuğa kayyım atanmamıştı.

> *Kabule göre de, Bölge Adliye Mahkemesince hükmün gerekçe bölümünde, tarafların mahkemece araştırılan sosyal ve ekonomik durumları ile taleplerin niteliği ve günün ekonomik koşulları, babanın gelir durumu da dikkate alındığında, takdir edilen tedbir nafakası miktarının az olduğu yönünden tespit yapıldığı ancak hüküm bölümünde tedbir nafakası yönünden karar verilmediği sadece iştirak nafakası yönünden hüküm kurulduğu bu haliyle gerekçe ile hüküm fıkrası arasında çelişki oluşturulduğu anlaşılmış olup, kararın bu yönüyle de bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki ayrı usul dersini birlikte verir. Birincisi, 333. madde uyarınca babalık davasında çocuk için **tedbir nafakası** istenmişse bu istem hakkında hüküm fıkrasında açıkça karar verilmelidir. Gerekçede tedbir nafakasının miktarı tartışılıp hükümde yalnızca iştirak nafakasına yer verilmesi, gerekçe ile hüküm arasında **çelişki** yaratır ve bozma sebebidir. İkincisi, babalık davası TMK m. 301 uyarınca **Cumhuriyet savcısına ve Hazineye** ihbar edilmeli, dava ana tarafından açılmışsa çocuğa **kayyım** atanmalıdır; bu yapılmadan esasa girilerek kurulan hüküm bütünüyle bozulur. Aynı yönde, Adli Tıp Kurumu raporu babalığı gösterdiği hâlde dava tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmedilmemesi de bozma sebebi sayılmıştır.[28]

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.01.2026 · E. 2025/9608 · K. 2026/535

Babalık davasında hükmedilen nafaka çocuğun hakkıdır; kayyım nafaka miktarını anneden bağımsız olarak istinaf edebilir

Babalık davasında mahkeme babalığı tespit etti ve çocuk yararına nafakaya hükmetmiştir. Çocuğa, annesiyle menfaat çatışması nedeniyle temsil kayyımı atanmıştı. Kayyım nafaka miktarını istinaf etmiştir; bölge adliye mahkemesi, nafaka annenin

27 Yargıtay 2. HD, 05.05.2011, E. 2010/16919, K. 2011/7749.
28 Yargıtay 2. HD, 18.03.2024, E. 2023/8263, K. 2024/1812.

talebine istinaden hükmedildiği için kayyımın istinaf hakkı bulunmadığı gerekçesiyle başvuruyu usulden reddetmiştir.

> *Babalık davası ile birlikte anne tarafından talep edilen nafaka çocuk yararına hükmedilen bir nafakadır. Annenin kendisi yararına babalık davası ile birlikte nafaka talep etme hakkı bulunmamaktadır. Menfaat çatışmasına ilişkin hükmün amacı, çocuğun annesi tarafından yeterince korunamaması tehlikesini ortadan kaldırmaktır. Çocuğun üstün yararına ilişkin işlerde usul kuralları çocuğun aleyhine olacak şekilde yorumlanamaz. İştirak nafakası çocuk yararına hükmedildiğine göre; çocuk yararına hükmedilecek nafakayı, velâyeten annesi veya Mahkeme kararı ile atanan temsil kayyımı talep edebilir. Bu talep hakkı ve verilen karara karşı istinaf veya temyiz yoluna başvurma hakları birbirlerinden bağımsız olup bu hakkın kullanılması için diğerinin işlem yapmasına gerek yoktur. Çünkü aslında nafaka, çocuğun hakkıdır. Kayyım ve veli aynı hakka temsil hakkına münferit olarak sahiptir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, babalık davasıyla birlikte istenen nafakanın **kime ait olduğunu** netleştirir. Daire'ye göre bu nafaka çocuk yararına hükmedilen bir nafakadır; annenin kendi yararına babalık davasıyla birlikte nafaka isteme hakkı yoktur. Nafaka çocuğun hakkı olduğundan, bu hakkı **velâyeten anne** de, mahkemece atanan **temsil kayyımı** da talep edebilir ve karara karşı kanun yoluna birbirinden bağımsız olarak başvurabilir. Menfaat çatışması nedeniyle kayyım atanmasının amacı, çocuğun annesi tarafından yeterince korunamaması tehlikesini gidermektir; bu nedenle usul kuralları çocuğun aleyhine yorumlanamaz. Bölge adliye mahkemesinin kayyımın istinafını usulden reddetmesi, çocuğun üstün yararına aykırı bulunarak bozulmuştur.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
21.10.2014 · E. 2014/16150 · K. 2014/14524

Babalık davasında hükmedilen nafaka, infazda tereddüt yaratmayacak şekilde çocuk adına kurulmalıdır

Babalığın tespiti, nafaka ve maddi tazminat istendi. Mahkeme davayı kabul etti ve nafakaya hükmetmiştir; ancak hükümde nafakanın çocuk adına olduğu belirtilmeden doğrudan davacıya verilmesine karar vermiştir.

> *Dava dilekçesinde çocuk için nafaka istenildiği halde hükümde 300,00 TL nafakaya hükmedilmiş ancak kararın infazına tereddüt oluşturacak şekilde bu nafakanın davacıya verilmesine karar verilmiş olması doğru değil ise de, bu yanılgının giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden gerekçeli kararın hüküm fıkrasının 2 numaralı bendinde yer alan "Davacıya " ibaresinden önce "Çocuk adına " ibaresi yazılmak suretiyle...*

DEĞERLENDİRME Karar küçük görünen ama sonuç doğuran bir **hüküm yazımı** sorununa ilişkindir. Babalık davasıyla birlikte istenen nafaka çocuğun nafakasıdır; hükümde nafakanın yalnızca davacıya verilmesine karar verilmesi, nafakanın kimin için ödeneceği konusunda **infazda tereddüt** yaratır. Daire, hükme çocuk adına

ibaresini ekleyerek düzeltmiştir. Bu yaklaşım, nafakanın çocuğun hakkı olduğunu vurgulayan güncel kararlarla da uyumludur.[29] Uygulamada dava dilekçesinde ve hükümde nafakanın **çocuk yararına**, velâyet sahibi veya kayyım aracılığıyla ödenmek üzere istenmesi gerekir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2011 · E. 2010/16919 · K. 2011/7749

Bozmadan sonra, temyiz edilmeyen nafaka miktarı karşı taraf yararına usulü kazanılmış hak oluşturur ve artırılamaz

Babalık davasıyla birlikte çocuk için nafaka istendi. İlk hükümde çocuk için dava tarihinden itibaren belirli bir miktar, karar tarihinden itibaren daha yüksek bir miktar nafakaya hükmedilmiştir. Davacı bu hükmü temyiz etmemiştir; hüküm yalnızca davalının temyizi üzerine nafakaya yürütülen faiz yönünden bozulmuştur. Bozmadan sonra mahkeme nafakayı daha yüksek bir miktara çıkardı.

> *Bu durumda ilk hükümde belirlenen aylık nafaka miktarı bakımından davalı yararına usulü kazanılmış hak oluşmuştur. Davalı yararına oluşan usulü kazanılmış hak, yeni bir hükümle ortadan kaldırılamaz. Bu husus dikkate alınmaksızın,bozmadan sonra bu defa çocuk için karar tarihinden itibaren aylık 125 Tl. nafakaya hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, babalık davasındaki nafaka hükmünün kanun yolundaki **kaderini** gösterir. İlk hükümdeki nafaka miktarını yalnızca davalı temyiz etmiş ve hüküm başka bir sebeple bozulmuşsa, davacının temyiz etmediği miktar bakımından davalı yararına **usulü kazanılmış hak** doğar. Mahkeme bozmadan sonra bu miktarı davalı aleyhine artıramaz. Kararın uygulamaya dersi açıktır: nafaka miktarını az bulan taraf, hükmü o yönden de **kendisi temyiz** etmelidir; aksi hâlde yeniden yargılamada daha yüksek bir nafaka elde edemez. Karar ayrıca babalık davasıyla birlikte istenen nafakanın davanın eki olduğunu ve belirlenen nafaka üzerinden ayrıca vekâlet ücretine hükmolunamayacağını hatırlatır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 303:** Babalık davasında hak düşürücü süre.
- **TMK m. 304:** Ananın mali hakları.
- **TMK m. 327:** Bakım ve eğitim giderlerinin kapsamı.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 332:** Nafaka davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 334:** Nafaka için güvence verilmesi.

29 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/9608, K. 2026/535.

MADDE

334

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama

VII. Güvence verilmesi

KANUN METNİ

Ana ve baba nafaka yükümlülüklerini sürekli olarak ve ısrarla yerine getirmezlerse ya da kaçma hazırlığı içinde bulundukları, mallarını gelişigüzel harcadıkları veya heba ettikleri kabul edilebilirse hâkim, gelecekteki nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak uygun bir güvencenin sağlanmasına veya gerektiğinde diğer önlemlerin alınmasına karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 334, çocuğun gelecekteki nafakasını güvence altına alır. Madde üç **seçimlik** hâl sayar: ana veya babanın nafaka yükümlülüğünü **sürekli olarak ve ısrarla** yerine getirmemesi, **kaçma hazırlığı** içinde bulunması ya da mallarını **gelişigüzel harcaması veya heba etmesi.** Bu hâllerden biri kabul edilebilirse hâkim, **gelecekteki** nafaka yükümlülükleri için uygun bir güvencenin sağlanmasına veya gerektiğinde diğer önlemlerin alınmasına karar verebilir. Gerekçeye göre güvencenin türü hâkimin takdirindedir: rehin gibi aynî ya da kefalet gibi şahsî bir güvence istenebileceği gibi, belli bir miktar paranın hâkimin göstereceği bir banka hesabına depo edilmesi de istenebilir. Bir kararda 334. maddeye dayanılarak taşınmazların tapu kaydına tedbir şerhi konulduğu görülmekte; bu şerhi kaldırmakla görevli mahkemenin, tedbiri koyan aile mahkemesi olduğu kabul edilmiştir.[1] Geçmişte ödenmemiş nafaka için ise icra takibi ve İİK m. 344'teki tazyik hapsi yoluna başvurulur.

TEMEL KAVRAMLAR

Güvence	Gelecekteki nafaka borcunun ödenmesini sağlamak için verilen teminat.
Aynî güvence	Belirli bir mal üzerinde kurulan güvence, örneğin rehin veya ipotek.

1 Yargıtay 14. HD, 20.11.2008, E. 2008/12262, K. 2008/14361.

Şahsî güvence	Üçüncü bir kişinin borçtan sorumlu olmayı üstlenmesi, örneğin kefalet.
Diğer önlemler	Güvence dışında hâkimin gerekli gördüğü önlemler, örneğin bankaya depo veya tapu kaydına şerh.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 334- Yürürlükteki Kanunda bulunmayan bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 292 nci maddesini örnek almaktadır. Maddede, ana ve babanın nafaka yükümlülüklerini ileride de yerine getirmeyeceklerine dair veri oluşturan bazı hâller sayılmakta ve bunların varlığı hâlinde hâkimin, ana ve babayı uygun bir güvence sağlamaya mahkûm edebileceği yahut başka önlemlerin alınmasına karar verebileceği hükme bağlanmaktadır. Maddeye göre, güvence sağlanmasını veya başka önlemler alınmasını gerektiren hâller, seçimlik olarak, ana ve babanın nafaka yükümlülüklerini sürekli olarak ve ısrarla yerine getirmemeleri veya kaçma hazırlığı içinde bulunduklarının anlaşılması ya da mallarını gelişigüzel harcadıklarının yahut heba ettiklerinin açıkça görülmesidir. Bu koşullardan biri kendi açısından gerçekleşmiş olan nafaka yükümlüsünden istenebilecek güvencenin veya bunun dışında alınacak önlemlerin ne olduğu maddede belirtilmemiş, bu hususta hâkime takdir yetkisi bırakılmıştır. Böylece, istenecek güvence aynî veya şahsî bir güvence (rehin veya kefalet) olabileceği gibi, alınacak diğer önlem de örneğin belli bir miktar paranın hâkimin göstereceği bir banka hesabına depo edilmesi olabilir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 125-126*

Gerekçe, maddenin **üç yönünü** açıkça ortaya koyar. Birincisi amaçtır: sayılan hâller, ana ve babanın nafaka yükümlülüklerini **ileride de** yerine getirmeyeceklerine dair veri oluşturur; madde bu nedenle geleceğe dönük bir koruma aracıdır. İkincisi şartların niteliğidir: hâller **seçimlidir** ve biri yeterlidir. Gerekçe bu hâlleri tarif ederken "anlaşılması" ve "açıkça görülmesi" ifadelerini kullanır; bu, soyut bir endişenin değil, somut verilerin arandığını gösterir. Üçüncüsü önlemin türüdür: kanun güvenceyi ve diğer önlemleri saymamış, **hâkimin takdirine** bırakmıştır. Gerekçenin verdiği örnekler, yani rehin, kefalet ve bir banka hesabına para yatırılması, bu takdirin sınırsız olmadığını, gelecekteki nafakayı karşılamaya yönelik ve onunla orantılı önlemler olması gerektiğini de gösterir.

Gerekçenin belirttiği gibi, **eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktur.** 743 sayılı Kanun'da çocuk nafakasının gelecekteki ödemesi için güvence istenmesini genel olarak düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu. 4721 sayılı Kanun, İsviçre Medenî Kanunu'nun 292. maddesini örnek alarak bu olanağı kanun metnine yazmıştır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 334
Gelecekteki nafaka için güvence	Genel bir hüküm yoktu	Sürekli ödememe, kaçma hazırlığı veya malların heba edilmesi hâlinde
Önlemin türü	Genel bir hüküm yoktu	Uygun bir güvence veya diğer önlemler, hâkimin takdiriyle

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde tek cümle olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci hâl	Nafakanın sürekli ve ısrarla ödenmemesi	TMK m. 334
İkinci hâl	Kaçma hazırlığı	TMK m. 334
Üçüncü hâl	Malların gelişigüzel harcanması veya heba edilmesi	TMK m. 334
Hâllerin niteliği	Seçimlik; biri yeterli	Gerekçe, s. 125
Konu	Gelecekteki nafaka yükümlülükleri	TMK m. 334
Önlem	Uygun bir güvence veya gerektiğinde diğer önlemler	TMK m. 334
Güvencenin türü	Hâkimin takdirinde; rehin, kefalet, bankaya depo	Gerekçe, s. 126
Tapu şerhi	Kaldırmakla görevli mahkeme aile mahkemesidir	Yargıtay 14. HD, K. 2008/14361
Geçmiş nafaka	İcra takibi ve İİK m. 344 tazyik hapsi	İİK m. 344

TBMM gerekçesine göre madde, **yürürlükteki Kanun'da bulunmayan** bir hükümdür ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 292. maddesini örnek almıştır. Gerekçe maddeyi, ana ve babanın nafaka yükümlülüklerini **ileride de** yerine getirmeyeceklerine dair veri oluşturan hâllerin sayıldığı bir düzenleme olarak tanımlar. Bu tanım maddenin amacını gösterir: 334. madde geçmişte ödenmeyen nafakanın tahsili için değil, **gelecekteki** nafakanın ödenmesini güvence altına almak içindir. Gerekçe iki noktayı daha açıklar. Birincisi, sayılan hâller **seçimliktir**; biri gerçekleşmişse güvence istenebilir. İkincisi, güvencenin ve diğer önlemlerin ne olacağı maddede belirtilmemiş, **hâkimin takdirine** bırakılmıştır: rehin gibi aynî, kefalet gibi şahsî bir güvence ya da belli bir miktar paranın hâkimin göstereceği bir banka hesabına depo edilmesi söz konusu olabilir. Tasarının 334. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, 334. maddenin **geçmiş borç** için değil, **gelecekteki nafaka** için olduğudur. Ödenmemiş aylar için icra takibi yapılır; nafaka kararına uymayan borçlu hakkında alacaklının şikâyeti üzerine İİK m. 344 uyarınca üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. İkinci nokta, güvence istemini **somut verilerle** desteklemektir: ödenmeyen dönemleri gösteren icra dosyaları, yurt dışına yerleşme hazırlığını gösteren belgeler veya malların elden çıkarıldığını gösteren tapu ve banka kayıtları dosyaya konulmalıdır. Üçüncü nokta görevle ilgilidir: 334. maddeye dayanılarak konulan bir tapu şerhini kaldırmakla görevli mahkeme, şerhi koyan aile mahkemesidir.[2]

II. Güvence İstenebilecek Hâller

Hâl	Gösterilecek husus	Örnek delil
Nafakanın sürekli ve ısrarla ödenmemesi	Tek seferlik gecikme değil, süreklilik ve ısrar	İcra dosyaları, ödeme dökümleri, banka kayıtları
Kaçma hazırlığı	Yükümlünün ödemeden kurtulmak için ülkeyi veya bulunduğu yeri terk etme hazırlığı	Yurt dışında iş veya oturum başvurusu, taşınma hazırlığı, tanık
Malların gelişigüzel harcanması veya heba edilmesi	Malvarlığının amaçsızca tüketilmesi veya elden çıkarılması	Tapu ve araç kayıtları, satış ve devir işlemleri, banka hareketleri

2 Madde güvence için üç **seçimlik** hâl sayar; birinin gerçekleşmesi yeterlidir. Hâllerin ortak noktası, geçmişteki veya bugünkü bir davranıştan yola çıkarak **gelecekteki** ödemenin tehlikede olduğunun anlaşılmasıdır. Gerekçe bunu açıkça söyler: sayılan hâller, ana ve babanın nafaka yükümlülüklerini **ileride de** yerine getirmeyeceklerine dair veri oluşturur. Birinci hâlde kanun iki sıfat kullanır: ödememe **sürekli** ve **ısrarlı** olmalıdır. Tek bir ayın gecikmesi veya geçici bir ödeme güçlüğü bu ölçüyü karşılamaz; tekrarlanan ve ödeme olanağına rağmen süren bir ödememe gerekir. İkinci ve üçüncü hâllerde ise ödememe henüz gerçekleşmemiş olabilir; yükümlünün kaçma hazırlığı veya mallarını gelişigüzel harcaması, gelecekteki nafakayı tehlikeye soktuğu için yeterlidir. Kanun burada "kabul edilebilirse" ifadesini kullanır; gerekçe ise bu hâllerin "açıkça görülmesinden" söz eder. İki ifade birlikte okunduğunda hâkimin kesin ispat değil, somut verilere dayanan **güçlü bir kanaat** araması gerektiği sonucuna varılabilir.

2 Yargıtay 14. HD, 20.11.2008, E. 2008/12262, K. 2008/14361.

III. Güvence ve Diğer Önlemler

- **Aynî güvence:** Rehin veya ipotek gibi, belirli bir mal üzerinde kurulan güvence.
- **Şahsî güvence:** Kefalet gibi, üçüncü bir kişinin sorumluluğu üstlenmesi.
- **Bankaya depo:** Belli bir miktar paranın hâkimin göstereceği bir banka hesabına yatırılması.
- **Tapu şerhi:** Taşınmazların elden çıkarılmasını önlemek için tapu kaydına tedbir şerhi.[3]
- **Ölçü:** Güvence, gelecekteki nafaka yükümlülüğüyle **uygun** olmalıdır.

3 Kanun güvencenin veya diğer önlemlerin ne olacağını saymamış, bunu hâkime bırakmıştır. Gerekçe örnek verir: istenecek güvence aynî veya şahsî bir güvence, yani rehin veya kefalet olabileceği gibi, alınacak diğer önlem örneğin belli bir miktar paranın hâkimin göstereceği bir banka hesabına depo edilmesi olabilir. Bir kararda aile mahkemesi, 334. maddeye dayanarak üç taşınmazın tapu kaydına tedbir şerhi koymuştur; Yargıtay bu şerhin amacını, kayıt malikinin taşınmazı kendi iradesiyle devretmesinin önüne geçmek olarak açıklamıştır.[4] Önlemin ölçüsü kanundaki **uygun** kelimesidir: güvence, gelecekteki nafaka yükümlülüğünü karşılayacak düzeyde olmalı, yükümlünün bütün malvarlığını gereksiz yere bağlamamalıdır.

IV. Usul: Görevli Mahkeme, İstem ve Kaldırma

- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi (4787 s. K. m. 4).
- **Kim ister:** Madde istemden söz etmez; güvence istemi nafaka alacaklısı tarafından ileri sürülebilir, örneğin velâyet sahibi ebeveyn.
- **Hangi davada:** Nafaka davasıyla veya nafakanın artırılması davasıyla birlikte ya da ayrıca.
- **Deliller:** İcra dosyaları, banka ve tapu kayıtları, yurt dışına çıkış hazırlığını gösteren belgeler, tanık.
- **Kaldırma:** Tedbir şerhini kaldırmakla görevli mahkeme, şerhi koyan aile mahkemesidir.

4 Güvence istemi uygulamada nafaka davasıyla birlikte ileri sürülebilir. Bir örnekte kadın, iştirak nafakasının artırılmasını isterken, yükümlünün nafakayı sürekli olarak ve ısrarla ödemediğini ve beş ayrı icra takibi başlattığını belirterek 334. madde uyarınca gelecekteki nafaka yükümlülükleri için güvence de istemiştir; kadının istinaf başvurusu esastan reddedilmiş, karar Yargıtay'a yalnızca erkek tarafından taşındığı için güvence istemi temyiz incelemesine konu olmamıştır.[5]

3 Yargıtay 14. HD, 20.11.2008, E. 2008/12262, K. 2008/14361.
4 Yargıtay 14. HD, 20.11.2008, E. 2008/12262, K. 2008/14361.
5 Yargıtay 2. HD, 22.05.2024, E. 2024/2915, K. 2024/3726.

Güvence olarak bir taşınmazın tapu kaydına şerh konulmuşsa, bu şerhi kaldırmak için başka bir mahkemede dava açılamaz; tapu sicil müdürü de şerhi kendiliğinden kaldıramaz. Şerhi kaldırmakla görevli mahkeme, şerhi koyan aile mahkemesidir.[6]

V. Geçmiş Nafaka Borcu: İcra Takibi ve İİK m. 344

1. madde **gelecekteki** nafaka için güvence sağlar; ödenmemiş aylar için ise icra hukukunun yolları kullanılır. Nafaka kararı ilam niteliğindedir ve icra takibine konu edilebilir. Bunun yanında İcra ve İflas Kanunu'nun 344. maddesi, nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlu hakkında, alacaklının şikâyeti üzerine **üç aya kadar tazyik hapsine** karar verileceğini öngörür. Tazyik hapsi için icra takibine başlanmış ve icra emrinin tebliğ edilmiş olması, icra emrinin tebliği ile şikâyet tarihi arasında en az bir aylık cari nafaka borcunun bulunması ve şikâyetin süresinde yapılması gerekir; bu nedenle takip talebinde işleyecek aylık nafaka da istenmelidir.[7] Hapsin uygulanmasına başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse borçlu tahliye edilir. Borçlu nafakanın kaldırılması veya azaltılması davası açmışsa, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir (TMK m. 331).

	TMK m. 334	İİK m. 344
Amaç	Gelecekteki nafakayı güvence altına almak	Ödenmeyen nafakanın ödenmesini sağlamak
Şart	Sürekli ve ısrarlı ödememe, kaçma hazırlığı veya malların heba edilmesi	Nafaka kararının gereğinin yerine getirilmemesi
Sonuç	Güvence veya diğer önlemler	Üç aya kadar tazyik hapsi
Mahkeme	Aile mahkemesi	İcra ceza mahkemesi

VI. Eşler Arasındaki Benzer Önlemlerden Farkı

	TMK m. 198 ve 199	TMK m. 334
Kimin için	Eşler arasındaki yükümlülükler	Çocuğun nafakası
Önlem	Borçlulara ödemenin diğer eşe yapılması emri; tasarruf yetkisinin sınırlanması	Uygun bir güvence veya diğer önlemler
Zaman	Evlilik birliği sürerken	Nafaka yükümlülüğü sürdükçe

5 Eşler arasında benzer koruma araçları evliliğin genel hükümlerinde yer alır: eşlerden biri birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse hâkim

6 Yargıtay 14. HD, 20.11.2008, E. 2008/12262, K. 2008/14361.
7 Yargıtay 12. HD, 26.09.2023, E. 2023/5270, K. 2023/5343.

onun borçlularına ödemeyi diğer eşe yapmalarını emredebilir (TMK m. 198); ailenin ekonomik varlığının korunması gerektirdiğinde tasarruf yetkisi de sınırlanabilir (TMK m. 199). 334. madde ise çocuğun nafakasına özgü bir güvence düzenler ve evliliğin devam edip etmediğine bakmaz.

UYGULAMA NOTU

Nafaka alacaklısı güvence istemini somut verilerle kurmalıdır: ödenmeyen aylar icra dosyalarıyla, yurt dışına yerleşme veya taşınma hazırlığı belgelerle, malların elden çıkarıldığı tapu, araç ve banka kayıtlarıyla gösterilmelidir. İstemde güvencenin türü de belirtilmelidir: taşınmaz üzerinde ipotek veya tedbir şerhi, kefil gösterilmesi ya da belirli bir tutarın bankaya depo edilmesi. Güvence istemi nafaka davasıyla veya artırım davasıyla birlikte ileri sürülebilir. Geçmiş aylar için ayrıca icra takibi yapılmalı; nafaka kararına uyulmuyorsa İİK m. 344 uyarınca icra ceza mahkemesine şikâyette bulunulmalıdır. **Nafaka yükümlüsünün** ödeme güçlüğü varsa nafakanın azaltılması davası açılmalı ve ödemeler belgelendirilmelidir; güvence olarak konulan bir tapu şerhinin kaldırılması ancak şerhi koyan aile mahkemesinden istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ
20.11.2008 · E. 2008/12262 · K. 2008/14361

334. madde uyarınca taşınmazların tapu kaydına tedbir şerhi konulabilir; şerhi kaldırmakla görevli mahkeme, tedbiri koyan aile mahkemesidir

Bir aile mahkemesi, önünde görülen bir davada 334. maddeye dayanarak üç taşınmazın tapu kaydına ihtiyati tedbir şerhi konulmasına karar vermişti. Şerhin terkini için asliye hukuk mahkemesinde ayrı bir dava açılmıştır; davalı, uyuşmazlığın aile mahkemesinde görülmesi gerektiğini savunmuştur. Asliye hukuk mahkemesi davayı kabul etmiştir.

> *Tapu kayıtlarına ihtiyati tedbir şerhi konulmasında amaç, tapu kayıt malikinin iradesiyle o taşınmazı temlik etmesinin önüne geçmektir. İhtiyati tedbir dava açılmadan önce en az masrafla ve en çabuk nerede yerine getirilmesi mümkün ise o yer mahkemesinden, dava açıldıktan sonra ise, ancak davaya bakmakta olan mahkemeden istenebilir. Burada kural olarak belirtilmelidir ki, ihtiyati tedbir kararı geçici nitelikte önlem olduğundan, durum ve şartların değişmesi halinde değiştirilebileceğinden buna ilişkin mahkeme kararlarının temyiz olanağı yoktur. Ancak, az yukarıda sözü edildiği üzere davacının istemi ihtiyati tedbir kararına itiraz niteliğinde değil, dava açılmasından önce verilen tedbir kararı üzerine tapu kaydına konan şerhin terkini talebine ilişkin bulunduğundan, bu talebin kabul ya da reddine dair mahkeme kararları temyiz edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 334. maddenin uygulamada nasıl işletildiğine ilişkin **somut bir örnek** sunar. Aile mahkemesi, taşınmazların elden çıkarılmasını önlemek için maddedeki **diğer önlemler** kapsamında tapu kaydına tedbir şerhi koymuştur. Daire, böyle bir şerhin amacını açıkça belirtir: kayıt malikinin iradesiyle taşınmazı devretmesinin önüne geçmek. Kararın asıl sonucu görevle ilgilidir: mahkeme kararıyla konulan tedbiri tapu sicil müdürü kendiliğinden kaldıramaz ve şerhi kaldırmaya yetkili ve görevli mahkeme, tedbiri koyan **aile mahkemesidir.** Asliye hukuk mahkemesinin esasa girerek şerhin terkinine karar vermesi, görev kuralına aykırı bulunarak bozulmuştur. Daire ayrıca, geçici nitelikteki tedbir kararlarının kural olarak temyiz edilemeyeceğini, ancak şerhin terkinine ilişkin ayrı bir istem hakkında verilen kararın temyiz edilebileceğini belirtmiştir; bu değerlendirme 1086 sayılı Kanun döneminde yapılmıştır.

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2023 · E. 2023/5270 · K. 2023/5343

Nafaka kararına uymama nedeniyle tazyik hapsi için icra takibi, icra emrinin tebliği ve en az bir aylık cari nafaka borcu gerekir

Nafaka alacaklısının şikâyeti üzerine icra ceza mahkemesi, tedbir nafakası kararına uymayan borçlu hakkında İİK m. 344 uyarınca tazyik hapsine karar vermiştir; karara yapılan itiraz reddedilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, takip talebinde yalnızca birikmiş nafakanın istendiği ve cari nafaka borcu bulunmadığı görüşüyle kanun yararına bozma istemiştir.

> *5358 sayılı Kanun'la değişik 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 344. maddesinde düzenlenen ve şikâyete tabi bulunan nafaka hükmüne uymamak suçunun oluşabilmesi için, nafaka ödenmesinin kesinleşmiş bir mahkeme kararına dayanması, aylık nafakanın tahsili için icra takibine başlanılmış ve icra emrinin borçlu-sanığa tebliğ edilmiş olması, borçlunun ilâmda yazılı ödeme koşullarına uymaması, aylık nafakaya hükmedilmesi halinde icra emrinin tebliği ile şikâyet tarihi arasında işlemiş en az bir aylık cari nafaka borcunun bulunması, borçlu-sanık tarafından nafakanın kaldırılması veya azaltılması hususunda açılmış bir davanın bulunmaması, dava açılmış ise sonuçlanmış olması ve şikâyet hakkının suçun işlendiğinin öğrenilmesinden itibaren 3 ay ve her halde işlenmesinden itibaren 1 yıl içinde kullanılması gerektiği hususları birlikte değerlendirildiğinde; Dosya kapsamına göre, ödeme icra emrinin borçluya 06.04.2021 tarihinde tebliğ edildiği, müşteki vekilinin ise 21.07.2021 tarihli dilekçesi ile tarih belirtmeksizin sadece müşteki lehine hükmedilen nafakanın ödenmediğini belirterek şikâyette bulunduğu, icra emrinin tebliği ile şikâyet tarihi arasında işlemiş en az bir aylık cari nafaka borcunun bulunmakta ise de, takip talebinde cari nafaka alacağı talep edilmeyip adi alacak niteliğindeki geçmiş dönem nafaka borçlarının tahsilinin talep edildiği, işleyecek aylık nafaka talebinin bulunmadığı, atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, itirazın reddi yerine, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesinde isabet görülmemiştir." Şeklindeki gerekçeye dayandığı anlaşılmıştır. II.GEREKÇE 1.Sanığın, yargılama konusu eylemi için 2004 sayılı Kanun'un 344. maddesinde "üç aya kadar tazyik hapsi" öngörüldüğü belirlen-*

miştir. 2. 2004 sayılı Kanun'un "Nafakaya ilişkin kararlara uymayanların cezası" başlıklı 344. maddesi "Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir. Borçlunun, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir." şeklinde düzenlenmiştir. 3.5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun'un 2/l. maddesinde disiplin hapsi; "Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapsi" olarak tanımlanmıştır. 4.2004 sayılı Kanun'un da icra suçlarıyla ilgili hükümlerin 331 ilâ 345/b maddeleri arasında, muhakeme usulüne ilişkin hükümlerinin ise 346 ilâ 354 üncü maddelerinde düzenlendiği, icra suçlarının, suç olarak düzenlenmek suretiyle hapis ve adlî para cezası şeklinde yaptırımlara bağlananlar ile disiplin veya tazyik hapsi yaptırımına bağlananlar şeklinde ikili bir ayrıma tâbi tutulduğu, disiplin hapsi veya tazyik hapsinin, bir suç karşılığı olmayıp kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış bir fiil karşılığı olarak uygulanan seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, ön ödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen yaptırımlardır. 5.Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 19.04.2005 tarihli ve 2005/17-7 Esas, 2005/37 sayılı kararında belirtildiği üzere, 5358 sayılı Kanun'la değişik 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 344. maddesinde düzenlenen ve şikâyete tabi bulunan nafaka hükmüne uymamak suçunun oluşabilmesi için, nafaka ödenmesinin kesinleşmiş bir mahkeme kararına dayanması, aylık nafakanın tahsili için icra takibine başlanılmış ve icra emrinin borçlu-sanığa tebliğ edilmiş olması, borçlunun ilamda yazılı ödeme koşullarına uymaması, aylık nafakaya hükmedilmesi halinde icra emrinin tebliği ile şikayet tarihi arasında işlemiş en az bir aylık cari nafaka borcunun bulunması, borçlu-sanık tarafından nafakanın kaldırılması veya azaltılması hususunda açılmış bir davanın bulunmaması, dava açılmış ise sonuçlanmış olması ve şikayet hakkının suçun işlendiğinin öğrenilmesinden itibaren 3 ay ve her halde işlenmesinden itibaren 1 yıl içinde kullanılması gerekir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, 334. maddenin güvence altına aldığı gelecekteki nafakanın yanında, **ödenmeyen nafaka** için başvurulabilecek bir yolun şartlarını gösterir. Daire, Ceza Genel Kurulu'nun kabul ettiği şartları sıralar: nafaka ödenmesinin kesinleşmiş bir mahkeme kararına dayanması, aylık nafakanın tahsili için icra takibine başlanmış ve icra emrinin borçluya tebliğ edilmiş olması, borçlunun ilamdaki ödeme koşullarına uymaması, icra emrinin tebliği ile şikâyet tarihi arasında işlemiş **en az bir aylık cari nafaka** borcunun bulunması, borçlunun açtığı bir kaldırma veya azaltma davasının bulunmaması ya da sonuçlanmış olması ve şikâyetin süresinde yapılması. Somut olayda takip talebinde devam edecek aylara ilişkin işleyecek nafaka da açıkça istendiği için cari nafaka borcu bulunduğu kabul edilmiş

ve kanun yararına bozma istemi reddedilmiştir. Uygulamadaki ders açıktır: takip talebinde yalnızca birikmiş nafaka değil, **işleyecek aylık nafaka** da istenmelidir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 198:** Eşler arasında borçlulara ait önlemler.
- **TMK m. 199:** Tasarruf yetkisinin sınırlanması.
- **TMK m. 327:** Bakım ve eğitim giderlerinin kapsamı.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 331:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 332:** Nafaka davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 333:** Babalığın tespitinden önce nafaka.

KARARLAR DİZİNİ

Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın İçtihatlar bölümünde ayrıntılı olarak incelendiği sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

25.06.2009 · E. 2008/30 · K. 2009/96 . 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, **1857**, 1860, 1887
02.07.2009 · E. 2005/114 · K. 2009/105 ..... 2284, 2285, 2287, 2288, 2289, **2291**
27.10.2011 · E. 2010/71 · K. 2011/143 ..... 2006, 2030, 2032, 2033, 2034, 2037
08.12.2011 · E. 2010/119 · K. 2011/165 ..... 2287, 2289, **2292**
15.03.2012 · E. 2011/116 · K. 2012/39 ..... 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2037
27.12.2012 · E. 2012/35 · K. 2012/203 ..... 2243, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, **2258**, **2259**
10.10.2013 · E. 2013/62 · K. 2013/115 ..... 1856, 1861, 1881, 1882, 1883, **1886**, 1895
23.11.2016 · E. 2016/46 · K. 2016/178 ..... 2167, 2168, 2169, **2177**
13.12.2017 · E. 2017/167 · K. 2017/172 ..... 2239, 2240, 2243, **2245**, 2252, 2255, 2256, **2260**
19.09.2019 · E. 2019/79 · K. 2019/76 . 1881, 1883, **1887**
26.07.2023 · E. 2023/37 · K. 2023/140 ..... 1813, 1816, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, **1826**, 1853
26.07.2023 · E. 2023/3 · K. 2023/139 . 2182, 2184, 2185, 2186, 2187, **2188**
23.01.2024 · E. 2023/135 · K. 2024/18 ..... 1881, 1882, 1883, **1885**, 1887, 1895
30.05.2024 · E. 2023/167 · K. 2024/115 ..... 1852, 1854, 1856, **1858**
10.09.2025 · E. 2024/233 · K. 2025/181 ..... 1868, 1870, **1875**

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25.06.2015 ..... 2287, **2293**
Figen Güneştaş ve diğerleri, B. No: 2014/18376, 26.10.2017 ..... 2341, 2344, 2346, **2358**
Dalga Eda Yıldırım ve Özgün Yıldırım, B. No: 2014/5974, 26.12.2017 ..... 1857, **1864**
Sezen Acar Özfidan, B. No: 2014/16746, 25.01.2018 ..... 2341, 2343, **2357**
S.E., B. No: 2017/40178, 26.02.2020 .. 2284, 2286, 2287, 2289, **2294**
Feride Gökvardar, B. No: 2016/72747, 02.12.2020 ..... 1855, 1856, **1859**
Bahadır Üney ve diğerleri, B. No: 2018/4453, 10.03.2022 ... 2312, 2313, 2314, 2316, 2318, **2320**
M.Ş.N. (2), B. No: 2018/27095, 04.07.2022 . 2314, 2315, **2319**
G.K. ve Ü.K., B. No: 2018/31989, 13.09.2022 ..... 2121, 2122, 2123, 2124, **2130**
Ayten Adalı ve diğerleri, B. No: 2019/2036, 21.12.2022 ..... 1822, 1825, **1826**
Yıldız Ceylan Var, B. No: 2020/10490, 25.07.2023 ... 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, **2097**

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

22.12.2004 · E. 2004/2-554 · K. 2004/742 .... 1852, 1854, 1856, **1860**
02.02.2005 · E. 2004/2-746 · K. 2005/22 ..... 2003, 2006, 2008, **2012**
05.05.2010 · E. 2010/2-228 · K. 2010/254 ... **2275**
21.09.2011 · E. 2011/2-431 · K. 2011/553 .... 2135, 2143
07.03.2012 · E. 2011/2-775 · K. 2012/116 ... **1848**
11.04.2012 · E. 2012/2-302 · K. 2012/287 ... **2112**, 2135, 2138, **2142**, **2278**
17.10.2012 · E. 2012/3-470 · K. 2012/713 .... 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, **2397**, 2435
11.03.2015 · E. 2013/1539 · K. 2015/1007 .... 2417, 2419, **2423**
13.03.2015 · E. 2013/1755 · K. 2015/1039 .... 2284, 2285, 2287, 2288, 2289, **2292**
13.03.2015 · E. 2013/1627 · K. 2015/1020 .... 2384, 2395, 2396, **2399**
30.09.2015 · E. 2014/226 · K. 2015/2029 ..... 1812, 1815, **1816**
18.11.2015 · E. 2015/259 · K. 2015/2625 ..... 2287, 2288, 2290, **2297**
29.01.2016 · E. 2015/135 · K. 2016/118 2298
29.01.2016 · E. 2014/101 · K. 2016/111 ..... 2429, 2431, 2433, **2437**
13.04.2016 · E. 2014/717 · K. 2016/503 ..... **1860**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052 .... 2431, 2432, 2435, **2442**, 2448, 2449, 2450, 2453, **2457**
04.07.2018 · E. 2017/1922 · K. 2018/1305 .... 1830, 1833, 1834, **1836**, **1848**

16.10.2018 · E. 2017/1920 · K. 2018/1432 .... 1972, 1976, **1978**, 1987, 1992, **1994**
18.10.2018 · E. 2017/1927 · K. 2018/1471 .... 2035, **2040**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918 ..... 2406, 2407, 2409, **2413**
05.11.2019 · E. 2017/959 · K. 2019/1131 ..... 2391, 2393, 2395, **2400**
05.11.2019 · E. 2017/2118 · K. 2019/1138 .... 2393, 2395, 2397, **2400**
05.11.2019 · E. 2017/2916 · K. 2019/1130 .... 2419, 2421, **2423**, 2429, 2431, 2432, 2433, 2434, **2437**
07.11.2019 · E. 2019/117 · K. 2019/1153 ..... 2406, 2407, **2411**, 2419, 2421, **2428**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181 ..... 2376, 2377, 2379, 2380, 2381, **2383**, 2393, 2394, 2395, 2397, **2401**
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191 .... 2404, 2405, 2406, 2407, 2409, **2412**
14.11.2019 · E. 2017/1513 · K. 2019/1182 .... 2417, 2419, 2422, **2426**
30.06.2020 · E. 2017/2147 · K. 2020/495 ..... 2183, 2187, **2190**, 2198
23.12.2020 · E. 2017/1926 · K. 2020/1057 .... 2149, 2150, 2152, 2153, 2154, **2156**, **2157**, 2164
09.03.2021 · E. 2020/269 · K. 2021/228 ..... 1778, 1780, **1785**
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154 .... 2061, **2062**, 2107, 2108, **2110**, **2111**, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, **2139**, **2140**, **2141**, **2142**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155 .... 2068, 2070, 2071, 2072, 2073, **2074**, **2075**, 2082, 2083, 2084, **2087**, 2165, 2168, 2169, 2170, 2171, **2172**, **2173**, **2174**, 2180, 2226, 2227, 2228, **2231**, 2234, 2235, 2237, 2240, 2242, **2250**
02.11.2021 · E. 2018/245 · K. 2021/1300 ..... 1778, 1781, **1784**
01.03.2022 · E. 2020/728 · K. 2022/237 ..... 2406, 2410, **2414**, 2435, 2436
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100 ..... 2376, 2379, 2381, **2384**
21.06.2023 · E. 2022/657 · K. 2023/672 ..... 2448, 2451, 2455, **2456**
04.10.2023 · E. 2022/762 · K. 2023/883 ..... 1884, **1891**, 2008, **2010**
29.05.2024 · E. 2023/383 · K. 2024/294 ..... 1896, 1897, **1900**
10.07.2024 · E. 2023/422 · K. 2024/370 ..... 2239, 2252, 2254, 2255, 2256, 2257, 2259, **2261**, **2262**
25.09.2024 · E. 2023/53 · K. 2024/464 ..... 2299, 2301, 2302, 2303, **2305**, **2306**, **2307**
12.02.2025 · E. 2023/653 · K. 2025/25 ..... 2302, 2303, **2310**
01.10.2025 · E. 2024/298 · K. 2025/595 1890
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603 ..... 1893, 1896, 1897, 1898, **1899**, 1905, 1907, 1909, **1911**, 1916, 1918, 1920, **1922**, 1930, 1933, 1934, **1936**, 1957, **1958**, 2003, 2006, 2008, **2009**

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

09.02.2006 · E. 2005/17017 · K. 2006/1201 . 2201, 2203, **2209**
29.03.2006 · E. 2005/19713 · K. 2006/4349 . 2080, 2082, 2083, 2084, **2086**
17.10.2006 · E. 2006/6053 · K. 2006/14135 . 2094, 2096, **2101**, 2210, 2213, 2214, **2222**
22.01.2007 · E. 2006/20436 · K. 2007/97 ..... 2362, 2372
22.11.2007 · E. 2006/21229 · K. 2007/16267 ..... 2201, **2208**
17.01.2008 · E. 2007/17529 · K. 2008/242 .... 2366, **2369**
13.02.2008 · E. 2007/1096 · K. 2008/1481 .... 2365, **2371**
25.02.2008 · E. 2008/679 · K. 2008/2251 2342
21.04.2008 · E. 2007/5591 · K. 2008/5580 .... 1825, **1828**
05.05.2008 · E. 2007/6814 · K. 2008/6385 .... 1801, **1806**
18.09.2008 · E. 2008/11211 · K. 2008/12163 ..... 1870, **1874**
26.01.2009 · E. 2008/18852 · K. 2009/623 .... 2020, 2022, **2026**
05.02.2009 · E. 2007/16236 · K. 2009/1545 . 2020, 2022, **2024**
23.02.2009 · E. 2009/1164 · K. 2009/2836 .... 1822, 1824, **1828**
09.03.2009 · E. 2008/8645 · K. 2009/4203 .... 2094, **2099**
09.03.2009 · E. 2008/8424 · K. 2009/4219 .... 2271, **2277**
11.03.2009 · E. 2007/17974 · K. 2009/4311 . 1822, 1824, **1827**
12.03.2009 · E. 2007/18062 · K. 2009/4443 . 1797, 1799, 1801, **1803**
19.03.2009 · E. 2008/20499 · K. 2009/5026 . 2446, 2448, 2449, 2450, **2452**, 2457
25.03.2009 · E. 2008/17929 · K. 2009/5547 . 2381, **2385**
06.04.2009 · E. 2009/2547 · K. 2009/6486 .... 1799, 1801, **1803**
07.05.2009 · E. 2009/3008 · K. 2009/9014 .... 2020, 2022, **2026**, 2042, 2044, 2045, 2047, **2051**
01.07.2009 · E. 2008/10816 · K. 2009/12915 ..... 2227, 2228, **2233**, 2247
28.09.2009 · E. 2008/11572 · K. 2009/16004 ..... 2136, 2137, 2138, **2145**, 2155
30.09.2009 · E. 2008/11251 · K. 2009/16259 ..... 2109, **2115**, 2138
23.11.2009 · E. 2009/12983 · K. 2009/20485 ..... 2269, 2270, 2271, 2272, **2273**, **2274**, **2275**
20.01.2010 · E. 2009/21306 · K. 2010/961 .... 1835, **1838**, 1898, **1903**, 1920, **1922**
03.02.2010 · E. 2008/20343 · K. 2010/1606 . 2227, 2228, **2232**, 2242
01.03.2010 · E. 2009/12895 · K. 2010/3777 . 2124, **2130**

05.07.2010 · E. 2010/10900 · K. 2010/13349 ..... 1800, 1801, **1805**
15.07.2010 · E. 2009/12552 · K. 2010/14280 ..... 2257, **2266**
18.10.2010 · E. 2010/5423 · K. 2010/16998 . 2122, 2124, **2129**
30.11.2010 · E. 2010/17813 · K. 2010/19935 ..... 1854, 1856, **1862**
13.12.2010 · E. 2009/18034 · K. 2010/20939 ..... 1800, 1801, **1804**
13.12.2010 · E. 2010/8060 · K. 2010/20946 . 1856, **1864**
17.01.2011 · E. 2010/21297 · K. 2011/187 .... 2152, 2153, 2154, **2162**, 2248
16.02.2011 · E. 2010/494 · K. 2010/2584 ..... 2404, 2406, 2409, **2413**
22.02.2011 · E. 2009/21451 · K. 2011/2998 . 2068, 2071, 2072, **2076**, 2085, **2087**
22.03.2011 · E. 2010/2504 · K. 2011/5087 .... 2071, 2072, **2076**
26.04.2011 · E. 2010/4491 · K. 2011/7014 .... 1800, 1801, **1805**, 1845, **1849**, 2017, 2019, 2020, 2021, **2023**
05.05.2011 · E. 2010/16919 · K. 2011/7749 . 2460, 2461, 2463, 2468, **2470**
06.06.2011 · E. 2010/7345 · K. 2011/9938 .... 1855, **1863**
18.07.2011 · E. 2010/10461 · K. 2011/12456 ..... 2185, 2186, 2187, **2191**
03.10.2011 · E. 2011/10286 · K. 2011/14804 ..... 2109, **2114**, 2122, 2123, **2125**, 2152, 2153, 2154, 2157, **2162**
27.10.2011 · E. 2010/15992 · K. 2011/17161 ..... 2452, **2455**
08.12.2011 · E. 2011/7846 · K. 2011/21327 . 1833, 1835, **1837**
15.12.2011 · E. 2011/3067 · K. 2011/22302 . 2138, **2145**
27.12.2011 · E. 2010/15717 · K. 2011/23698 ..... 2255, 2256, 2257, **2265**
26.01.2012 · E. 2010/16038 · K. 2012/1473 . 2196, 2198, 2199, 2201, **2206**
16.02.2012 · E. 2010/17317 · K. 2012/2815 . 2136, 2137, **2144**
20.02.2012 · E. 2011/9197 · K. 2012/3262 .... 2270, 2271, **2277**
06.03.2012 · E. 2011/9742 · K. 2012/4823 .... 2360, 2362, 2363, 2367, **2372**
22.03.2012 · E. 2011/13667 · K. 2012/6850 . 2363, 2364, 2366, **2371**
05.04.2012 · E. 2011/14615 · K. 2012/8392 . 2269, 2270, 2272, **2280**
12.04.2012 · E. 2011/1980 · K. 2012/9434 .... 1812, 1815, **1817**
02.05.2012 · E. 2011/15871 · K. 2012/11745 2344
07.05.2012 · E. 2011/4244 · K. 2012/12079 . 1813, 1815, **1818**
14.05.2012 · E. 2011/5203 · K. 2012/12923 . 2267, 2268, 2270, 2271, **2276**
14.06.2012 · E. 2011/19471 · K. 2012/16219 ..... 2107, 2108, **2116**, 2224, 2226, 2227, 2228, **2230**
13.09.2012 · E. 2011/9530 · K. 2012/21110 . 2151
17.09.2012 · E. 2011/10202 · K. 2012/21436 ..... 2149, 2152, 2154, **2159**
01.10.2012 · E. 2011/10307 · K. 2012/23131 ..... 1843, 1845, **1847**
05.12.2012 · E. 2011/16609 · K. 2012/29215 ..... 1810, 1812, 1815, **1816**
10.12.2012 · E. 2011/17897 · K. 2012/29697 ..... 2152, 2153, 2154, **2158**
13.12.2012 · E. 2011/17066 · K. 2012/30244 ..... 1856, **1863**
17.12.2012 · E. 2011/18166 · K. 2012/30659 ..... 2107, 2108, 2109, **2113**, 2123, **2131**, 2152, 2154, **2163**
28.01.2013 · E. 2013/113 · K. 2013/2100 ..... 2154, **2163**
11.02.2013 · E. 2012/9950 · K. 2013/3098 .... 2379, 2382, **2387**
12.02.2013 · E. 2013/1056 · K. 2013/3271 .... 1840, 1843, 1844, **1846**
18.02.2013 · E. 2012/2316 · K. 2013/3768 .... 2008, **2011**
19.02.2013 · E. 2012/9309 · K. 2013/4102 .... 2150, 2152, 2153, 2154, **2161**
05.03.2013 · E. 2012/3562 · K. 2013/5677 .... 1851, 1854, 1855, **1861**
21.03.2013 · E. 2012/15759 · K. 2013/7772 . 2363, 2367, **2373**
15.04.2013 · E. 2013/6628 · K. 2013/10518 . 1855, 1856, **1862**
15.04.2013 · E. 2012/13407 · K. 2013/10514 ..... 2198, 2199, 2200, **2203**
18.06.2013 · E. 2012/25485 · K. 2013/16997 ..... 2363, **2370**
06.11.2013 · E. 2013/5319 · K. 2013/25210 . 2360, 2363, 2364, **2368**
16.12.2013 · E. 2013/13142 · K. 2013/29713 ..... **2278**
25.11.2014 · E. 2014/5302 · K. 2014/23763 . 2356
25.12.2014 · E. 2014/17337 · K. 2014/26575 ..... 2450, 2454
23.03.2015 · E. 2014/16086 · K. 2015/5142 . 2154, **2159**
13.05.2015 · E. 2015/6405 · K. 2015/10055 . 2446, 2448, 2449, 2450, **2454**
02.06.2015 · E. 2014/28069 · K. 2015/11292 ..... 2448, 2450, **2453**
10.06.2015 · E. 2015/8027 · K. 2015/12281 . 2382, **2388**
02.07.2015 · E. 2015/12060 · K. 2015/14471 ..... 2342, 2343, 2344, 2345, **2351**
17.09.2015 · E. 2015/13700 · K. 2015/16335 ..... 2346, 2347, **2357**
06.10.2015 · E. 2015/18406 · K. 2015/17544 ..... 2341, 2343, 2344, 2347, **2356**

02.02.2016 · E. 2015/26619 · K. 2016/1576 . 2343, 2344, 2345, **2352**
17.02.2016 · E. 2016/447 · K. 2016/2843 ..... 2393, 2396, **2398**
19.04.2016 · E. 2016/1083 · K. 2016/7967 2390
06.10.2016 · E. 2016/14080 · K. 2016/13582 ..... 2121, 2122, 2124, **2129**, 2138
14.12.2016 · E. 2016/17305 · K. 2016/15942 ..... 2446, 2448, 2449, 2450, **2453**
03.05.2017 · E. 2016/432 · K. 2017/5232 ..... 2417, 2419, 2420, 2421, **2426**
22.06.2017 · E. 2016/4748 · K. 2017/7937 .... 2394, 2395
28.11.2017 · E. 2016/23647 · K. 2017/13429 ..... 2044, 2045, 2047, **2050**
18.12.2017 · E. 2017/6469 · K. 2017/14754 . 2431, 2432, 2433, 2434, **2441**
08.02.2018 · E. 2017/7083 · K. 2018/1644 .... 2340, 2343, 2345, 2347, **2349**
26.06.2018 · E. 2016/17949 · K. 2018/8149 . 2393, 2394
12.09.2018 · E. 2016/21389 · K. 2018/9106 . 2301, 2302, 2304, **2309**
27.03.2019 · E. 2018/4770 · K. 2019/3562 .... 2042, 2046, **2048**
08.04.2019 · E. 2019/2532 · K. 2019/4235 .... 2431, 2435, 2436, **2443**
12.01.2021 · E. 2020/6690 · K. 2021/82 ..... 2344, 2345, 2347, **2355**
27.01.2021 · E. 2020/6302 · K. 2021/641 ..... 2290, **2296**
28.01.2021 · E. 2021/180 · K. 2021/706 ..... 2329, 2330, 2331, **2334**, **2335**
11.03.2021 · E. 2021/1042 · K. 2021/2206 .... 2287, 2289, **2296**
16.06.2021 · E. 2021/3176 · K. 2021/5031 .... 2287, 2288, 2289, **2294**, **2295**
30.11.2021 · E. 2021/8858 · K. 2021/8931 .... 1868, 1870, **1873**
16.12.2021 · E. 2021/9465 · K. 2021/9653 .... 2329, 2330, 2331, **2335**
27.12.2021 · E. 2021/9667 · K. 2021/10069 . 1991, 1992, **1997**
27.12.2021 · E. 2021/6807 · K. 2021/7929 .... 2240, 2241, **2244**
07.02.2022 · E. 2021/10601 · K. 2022/947 .... 1778, 1780, **1782**
28.02.2022 · E. 2021/10407 · K. 2022/1840 . 2462, 2466
01.03.2022 · E. 2021/8467 · K. 2022/1932 .... 2124, **2128**, 2138, **2147**
09.03.2022 · E. 2021/5709 · K. 2022/2228 .... 2199, 2200, 2202, **2207**
09.03.2022 · E. 2021/5783 · K. 2022/2231 .... 2272, **2281**
16.03.2022 · E. 2021/5782 · K. 2022/2513 .... 2185, 2187, **2194**
05.04.2022 · E. 2022/1070 · K. 2022/3255 .... 1871, **1876**
30.05.2022 · E. 2022/3924 · K. 2022/5102 .... 2072, 2073, **2077**, 2083, 2085, **2088**
13.06.2022 · E. 2022/5082 · K. 2022/5673 .... 1789, 1791, **1795**
20.06.2022 · E. 2022/5465 · K. 2022/6032 .... 2199, 2201, **2206**
10.10.2022 · E. 2022/7927 · K. 2022/7925 .... 2458, 2460, 2462, **2465**
20.12.2022 · E. 2022/9572 · K. 2022/10732 . 1977, **1984**
27.12.2022 · E. 2022/10009 · K. 2022/10923 ..... 1843, 1845, **1847**
09.02.2023 · E. 2023/16 · K. 2023/509 ..... 2030, 2033, 2035, **2038**
14.03.2023 · E. 2022/10504 · K. 2023/991 .... 2393, 2395, 2396, **2402**
16.03.2023 · E. 2022/9254 · K. 2023/1158 .... 1884, **1891**
16.03.2023 · E. 2022/9568 · K. 2023/1160 .... 2008, **2011**
28.03.2023 · E. 2023/32 · K. 2023/1386 ..... 2329, 2331, **2338**
30.03.2023 · E. 2023/1042 · K. 2023/1507 2348
06.04.2023 · E. 2023/1060 · K. 2023/1698 .... 2345, 2346, **2350**
13.04.2023 · E. 2023/1593 · K. 2023/1827 .... 2315, 2317, **2323**
27.04.2023 · E. 2022/10715 · K. 2023/2014 . 2022, **2027**
10.05.2023 · E. 2023/694 · K. 2023/2329 ..... 2329, 2330, **2338**
11.05.2023 · E. 2023/1487 · K. 2023/2373 .... 2009, **2016**, 2046, **2052**, 2460, 2463, **2467**
11.05.2023 · E. 2023/533 · K. 2023/2370 ..... 2056, 2058, 2059, 2060, **2064**
23.05.2023 · E. 2023/2975 · K. 2023/2609 .... 1878, 1881, 1882, **1890**
07.06.2023 · E. 2023/4385 · K. 2023/3019 .... 2329, 2331, **2337**
21.09.2023 · E. 2023/6708 · K. 2023/4167 .... 2345, 2346, **2354**
04.10.2023 · E. 2023/4795 · K. 2023/4463 .... 2022, **2028**
12.10.2023 · E. 2023/7383 · K. 2023/4728 2348
07.11.2023 · E. 2023/625 · K. 2023/5220 ..... 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, **2126**, **2127**
07.11.2023 · E. 2023/1076 · K. 2023/5222 .... 2199, 2202, 2207, **2208**
21.11.2023 · E. 2023/7902 · K. 2023/5431 .... 1991, **1995**
23.11.2023 · E. 2023/2034 · K. 2023/5620 .... 2315, 2316, **2323**
27.11.2023 · E. 2023/7891 · K. 2023/5667 .... 1977, **1983**
19.12.2023 · E. 2023/3409 · K. 2023/6301 .... 1871, **1875**
09.01.2024 · E. 2023/8883 · K. 2024/4 ..... 1878, 1881, 1883, **1888**

09.01.2024 · E. 2023/3128 · K. 2024/58 ..... 2315, 2316, **2322**
09.01.2024 · E. 2023/9245 · K. 2024/42 2342
06.02.2024 · E. 2022/9358 · K. 2024/751 ..... 2093, 2095, 2096, **2100**
26.02.2024 · E. 2023/7541 · K. 2024/1196 .... 2184, **2194**
18.03.2024 · E. 2023/8263 · K. 2024/1812 .... 2462, 2468
26.03.2024 · E. 2023/9549 · K. 2024/2079 .... 2331, **2337**
18.04.2024 · E. 2023/9436 · K. 2024/2699 .... 1992, **1998**
18.04.2024 · E. 2024/599 · K. 2024/2571 2345
24.04.2024 · E. 2024/2396 · K. 2024/2779 .... 1930, 1933, 1935, **1937**, 1947, **1950**
24.04.2024 · E. 2024/277 · K. 2024/2812 ..... 2458, 2460, 2462, **2464**
29.04.2024 · E. 2024/1805 · K. 2024/2930 .... 2421, **2424**
13.05.2024 · E. 2023/2722 · K. 2024/3359 .... 1987, 1993, **1995**
22.05.2024 · E. 2024/2915 · K. 2024/3726 2475
10.06.2024 · E. 2023/8297 · K. 2024/4445 .... 2329, 2331, **2336**
03.07.2024 · E. 2024/2657 · K. 2024/5290 2346
04.07.2024 · E. 2024/3096 · K. 2024/5322 .... 2342, 2343, 2346, 2348, **2353**
10.09.2024 · E. 2024/3340 · K. 2024/5512 .... 2429, 2431, 2433, **2443**, 2448, **2456**
17.09.2024 · E. 2024/2787 · K. 2024/5954 .... 2033, 2034, 2035, **2038**
26.09.2024 · E. 2024/3002 · K. 2024/6466 .... 2119, 2121, 2122, 2123, **2126**
01.10.2024 · E. 2024/5632 · K. 2024/6676 .... 2237, 2240, 2241, 2242, **2251**
09.10.2024 · E. 2024/6365 · K. 2024/7054 ... **1890**
14.10.2024 · E. 2024/4102 · K. 2024/7321 .... 2346, 2347
14.10.2024 · E. 2024/4358 · K. 2024/7329 .... 2346, **2354**
14.10.2024 · E. 2023/8498 · K. 2024/7300 .... 2419, 2420, 2422, **2427**
15.10.2024 · E. 2024/8050 · K. 2024/7363 .... 2212, 2213, 2214, **2217**
06.11.2024 · E. 2024/8685 · K. 2024/8366 .... 1896, 1898, **1901**, 1921, **1926**
06.11.2024 · E. 2024/2346 · K. 2024/8355 .... 2034, 2035, **2039**
20.11.2024 · E. 2024/3544 · K. 2024/8927 .... 1815, **1818**
12.12.2024 · E. 2024/8109 · K. 2024/9958 .... 2346, 2347
26.12.2024 · E. 2024/9076 · K. 2024/10586 . 2431, 2436, **2444**
23.01.2025 · E. 2024/9928 · K. 2025/728 ..... 2343, 2346, **2355**
11.02.2025 · E. 2024/7837 · K. 2025/1258 .... 2460, 2461, 2463, **2468**
20.02.2025 · E. 2025/550 · K. 2025/1787 ..... 1933, 1935, **1938**
24.02.2025 · E. 2023/7449 · K. 2025/1842 .... 2315, 2316, **2322**
21.04.2025 · E. 2024/6232 · K. 2025/4034 .... 2056, 2058, 2059, 2060, **2064**
21.04.2025 · E. 2024/7588 · K. 2025/4035 .... 2138, **2144**
06.05.2025 · E. 2025/1468 · K. 2025/4646 .... 2396, 2399
15.05.2025 · E. 2025/436 · K. 2025/5175 ..... 2284, 2287, 2289, **2297**
29.05.2025 · E. 2025/2649 · K. 2025/5503 .... 2312, 2315, 2317, **2320**, **2321**, 2326, 2327, 2328, 2329, 2331, 2332, **2333**
30.06.2025 · E. 2025/2697 · K. 2025/6633 .... 1879, 1881, 1884, **1888**
16.09.2025 · E. 2025/1983 · K. 2025/7379 .... 2168, 2169, 2171, 2174, **2175**, 2229, **2235**
16.09.2025 · E. 2025/4237 · K. 2025/7337 .... 2346, 2347
17.11.2025 · E. 2025/7322 · K. 2025/9752 .... 1956, 1957, **1960**, 1968, **1971**, 1991, 1993, **2001**
17.11.2025 · E. 2025/7109 · K. 2025/9669 .... 1987, 1988, 1991, 1993, 1999, **2000**
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980 .... 2315, 2317, **2324**, 2328, 2329, 2330, **2333**, 2339
24.11.2025 · E. 2025/8684 · K. 2025/10103 . 1919, 1921, **1924**
02.12.2025 · E. 2025/5969 · K. 2025/10504 **1940**
02.12.2025 · E. 2025/1969 · K. 2025/10512 . 1953, 1955, 1956, 1957, **1959**
02.12.2025 · E. 2025/1399 · K. 2025/10521 . 2460, 2462, **2465**
09.12.2025 · E. 2025/5488 · K. 2025/10940 . 1932, 1933, 1935, **1939**, 1942, 1944, 1945, 1946, **1948**
09.12.2025 · E. 2025/6699 · K. 2025/10882 . 1955, 1957, 1958, **1960**
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098 . 2382, **2389**
19.01.2026 · E. 2025/9608 · K. 2026/535 ..... 2460, 2463, **2468**, 2470
24.02.2026 · E. 2025/9141 · K. 2026/2170 .... 1898, **1902**, 1919, 1920, **1927**, 1974, 1977, **1981**
26.02.2026 · E. 2025/10915 · K. 2026/2212 . 2340, 2343, 2346, **2352**
04.03.2026 · E. 2025/10739 · K. 2026/2494 . 2378, 2385
15.04.2026 · E. 2026/2058 · K. 2026/4169 .... 2429, 2430, 2431, 2433, 2435, **2439**
29.04.2026 · E. 2026/2775 · K. 2026/4877 .... 2407, **2415**
13.05.2026 · E. 2026/2961 · K. 2026/5564 .... 2340, 2343, 2344, 2345, **2350**
02.06.2026 · E. 2026/3653 · K. 2026/5927 .... 1993, **2000**
03.06.2026 · E. 2026/3678 · K. 2026/6078 .... 1882, 1883, **1886**

08.06.2026 · E. 2026/3630 · K. 2026/6201 .... 1896, 1898, **1901**
15.06.2026 · E. 2026/4142 · K. 2026/6594 .... 1934, 1935, **1937**, 1946, **1950**
15.06.2026 · E. 2025/8708 · K. 2026/6569 .... 2376, 2377, 2379, 2380, 2381, **2384**, 2430, 2431, 2433, 2434, **2439**
16.06.2026 · E. 2026/4172 · K. 2026/6723 .... 2135, 2136, 2138, **2143**
18.06.2026 · E. 2026/4934 · K. 2026/6868 .... 1990, 1991, 2000
23.06.2026 · E. 2026/4203 · K. 2026/6984 .... 1884, **1889**

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ

23.11.2010 · E. 2010/17483 · K. 2010/18958 ..... 2448, 2451, **2454**
11.03.2013 · E. 2013/2481 · K. 2013/4013 .... 2391, 2393, 2394, 2396, **2399**, 2407, 2408, **2412**
22.12.2014 · E. 2014/20369 · K. 2014/16994 2466
02.03.2015 · E. 2014/21541 · K. 2015/3257 . 2396, **2403**
09.04.2015 · E. 2014/13301 · K. 2015/5945 . 2379, **2388**
13.04.2015 · E. 2014/20871 · K. 2015/6047 . 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, **2424**
19.10.2015 · E. 2015/9004 · K. 2015/16091 . 2458, 2460, 2461, 2462, **2466**
15.02.2016 · E. 2015/16985 · K. 2016/1699 . 2404, 2406, 2407, **2411**
23.02.2016 · E. 2015/16866 · K. 2016/2458 . 2419, 2421, **2425**
14.03.2016 · E. 2016/320 · K. 2016/3810 2408
17.11.2016 · E. 2016/4171 · K. 2016/12901 . 2429, 2431, 2432, 2435, **2441**
09.03.2017 · E. 2016/12620 · K. 2017/2897 . 2431, 2432, 2433, **2438**
11.05.2017 · E. 2016/17575 · K. 2017/7089 . 2431, 2432, 2434, **2440**
13.02.2018 · E. 2016/10103 · K. 2018/999 .... 2379, 2380, 2381, **2386**
15.05.2024 · E. 2024/292 · K. 2024/1695 ..... 2304, **2308**

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

16.09.2019 · E. 2017/1257 · K. 2019/3943 .... 2045, 2046, **2051**
06.03.2023 · E. 2022/5688 · K. 2023/2900 2382
21.11.2024 · E. 2022/352 · K. 2024/11464 .... 2379, 2381, **2386**

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

18.03.2025 · E. 2024/11504 · K. 2025/3660 . 2362, 2363, 2364, **2369**
07.07.2025 · E. 2025/7006 · K. 2025/10509 . 2363, 2364, 2365, **2374**
19.01.2026 · E. 2025/10388 · K. 2026/728 2365

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

26.01.2017 · E. 2017/964 · K. 2017/763 ..... 1972, 1974, 1975, 1976, **1981**
01.06.2017 · E. 2017/6551 · K. 2017/8100 .... 2196, 2197, 2199, 2201, **2203**
06.07.2017 · E. 2017/13143 · K. 2017/10069 ..... 2003, 2006, 2008, **2014**
06.07.2017 · E. 2017/6253 · K. 2017/10026 . 2059, 2061, **2065**
21.09.2017 · E. 2017/2337 · K. 2017/11300 . 2042, 2047, **2049**
21.09.2017 · E. 2017/6056 · K. 2017/11301 . 2056, 2059, 2061, **2065**
26.10.2017 · E. 2017/5937 · K. 2017/13903 . 1945, **1949**
26.10.2017 · E. 2017/6036 · K. 2017/13866 . 2045, 2047, **2050**
14.12.2017 · E. 2017/6645 · K. 2017/16865 . 2148
14.12.2017 · E. 2017/6688 · K. 2017/16864 . 2199, 2200, **2204**
21.12.2017 · E. 2017/6684 · K. 2017/17311 . 1993, **1996**
01.03.2018 · E. 2017/15426 · K. 2018/3097 . 1977, **1983**
01.03.2018 · E. 2017/7238 · K. 2018/3061 2160
05.03.2018 · E. 2017/6718 · K. 2018/5291 .... 1908, 1910, **1914**
08.03.2018 · E. 2017/6812 · K. 2018/8547 .... 1920, 1921, **1924**
08.03.2018 · E. 2017/6749 · K. 2018/8548 .... 2242, **2247**
22.03.2018 · E. 2017/7442 · K. 2018/9860 .... 2047, **2053**
29.03.2018 · E. 2017/6799 · K. 2018/10248 . 2022, **2028**
03.04.2018 · E. 2018/5222 · K. 2018/10544 . 2035, **2037**
03.05.2018 · E. 2018/9837 · K. 2018/12054 . 1977, **1985**, 2007, **2015**
22.05.2018 · E. 2017/7639 · K. 2018/12991 . 2212, 2213, 2215, **2221**
24.09.2018 · E. 2018/3959 · K. 2018/16096 . 2104, 2106, 2107, 2109, **2112**, **2113**, 2122, 2123, 2124, **2128**
25.09.2018 · E. 2018/2319 · K. 2018/16167 . 1920, **1925**
04.10.2018 · E. 2017/7798 · K. 2018/16781 . 1918, 1920, **1923**
15.10.2018 · E. 2017/7959 · K. 2018/17301 . 1910, **1914**
12.11.2018 · E. 2017/8033 · K. 2018/18468 . 2007, 2008, **2013**
19.11.2018 · E. 2017/8056 · K. 2018/18812 . 2212, 2213, 2214, 2215, **2219**
19.02.2019 · E. 2018/15997 · K. 2019/1660 . 1977, **1982**
19.02.2019 · E. 2019/216 · K. 2019/1659 ..... 2239, 2243, **2249**, 2254, 2257, **2265**

25.02.2019 · E. 2017/8395 · K. 2019/1853 .... 1992, **1998**
18.03.2019 · E. 2017/8763 · K. 2019/2797 .... 2215, **2219**
26.03.2019 · E. 2017/8844 · K. 2019/3196 .... 1919, 1921, **1925**
01.04.2019 · E. 2017/8926 · K. 2019/3457 .... 2030, 2035, **2037**
08.04.2019 · E. 2017/9165 · K. 2019/3799 .... 2255, 2257, **2263**
11.04.2019 · E. 2017/9754 · K. 2019/4021 .... 1990, 1992, **1999**
06.05.2019 · E. 2019/2023 · K. 2019/4608 .... 1833, 1834, **1837**
06.05.2019 · E. 2017/10849 · K. 2019/4600 . 1991, **1996**
11.06.2019 · E. 2018/755 · K. 2019/5728 ..... 2240, 2242, **2247**
18.06.2019 · E. 2018/10413 · K. 2019/6123 . 2106, 2107, 2108, 2109, **2115**
18.09.2019 · E. 2019/3845 · K. 2019/7684 .... 1977, **1984**
25.09.2019 · E. 2019/5153 · K. 2019/8030 .... 2241, 2242, **2246**
02.10.2019 · E. 2017/13932 · K. 2019/8435 . 2213, 2214, **2218**
13.11.2019 · E. 2019/4655 · K. 2019/10258 . 2044, 2046, 2047, **2053**
26.12.2019 · E. 2018/13616 · K. 2019/11787 ..... 2215, **2220**
17.02.2020 · E. 2019/2577 · K. 2020/1396 .... 2240, 2242, **2248**
18.11.2020 · E. 2020/282 · K. 2020/7336 ..... 1972, 1975, 1976, **1979**
04.05.2021 · E. 2021/547 · K. 2021/4022 ..... 1918, 1920, **1926**
24.05.2021 · E. 2019/5511 · K. 2021/4230 .... 1963, 1965, 1967, **1968**
07.06.2021 · E. 2020/67 · K. 2021/4771 ..... 2213, 2214, 2215, **2217**
23.06.2021 · E. 2021/2076 · K. 2021/5412 .... 2073, **2078**, 2082, 2085, **2089**, 2241, 2243, **2246**

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

27.11.2025 · E. 2025/2045 · K. 2025/7106 .... 2301, 2302, 2303, 2304, **2308**

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

25.06.2018 · E. 2018/8316 · K. 2018/6628 .... 2406, 2410, **2415**
26.09.2023 · E. 2023/5270 · K. 2023/5343 .... 2476, **2478**

YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ

20.11.2008 · E. 2008/12262 · K. 2008/14361 ..... 2471, 2473, 2474, 2475, 2476, **2477**

YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ

21.10.2011 · E. 2011/8190 · K. 2011/9613 .... 1868, 1871, **1872**
27.09.2013 · E. 2013/12997 · K. 2013/12989 ..... 2365, 2366, **2373**

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

31.05.2013 · E. 2013/6422 · K. 2013/8183 .... 2227, 2228, 2229, **2231**, 2242, 2257

YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ

27.10.2011 · E. 2011/8200 · K. 2011/10822 . 2185, 2187, **2191**
13.09.2012 · E. 2012/8141 · K. 2012/9422 .... 1868, 1871, **1873**
08.04.2013 · E. 2013/3334 · K. 2013/5685 .... 1789, 1791, **1794**, 2201, **2205**
30.10.2013 · E. 2013/9843 · K. 2013/14118 . 2165, 2168, 2170, **2177**
21.11.2013 · E. 2013/11367 · K. 2013/15971 ..... 2458, 2460, 2463, **2467**
25.11.2013 · E. 2013/12701 · K. 2013/16234 ..... 2109, **2117**
02.05.2014 · E. 2014/644 · K. 2014/8076 ..... 2168, 2170, **2178**
05.05.2014 · E. 2014/6517 · K. 2014/8230 .... 2210, 2212, 2213, 2214, **2216**
26.06.2014 · E. 2014/4981 · K. 2014/11378 **2193**
08.09.2014 · E. 2014/4973 · K. 2014/12193 . 2155, **2160**
14.10.2014 · E. 2014/8737 · K. 2014/14140 . 2168, 2170, **2179**
21.10.2014 · E. 2014/16150 · K. 2014/14524 ..... 2463, **2469**
30.10.2014 · E. 2014/6803 · K. 2014/15239 . 2213, 2216, **2221**
19.01.2015 · E. 2014/18203 · K. 2015/625 .... 2185, 2186, **2189**
11.06.2015 · E. 2014/21067 · K. 2015/10109 ..... 2187, **2192**
30.03.2016 · E. 2015/22670 · K. 2016/5384 . 2184, **2193**
08.11.2016 · E. 2015/22729 · K. 2016/11986 ..... 2215, **2223**

YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ

08.10.2007 · E. 2007/7324 · K. 2007/8263 .... 1944, 1946, **1948**
14.01.2013 · E. 2012/12536 · K. 2013/146 .... 2068, 2070, 2071, 2073, **2077**, 2085, **2088**
21.10.2013 · E. 2013/9848 · K. 2013/13586 . 1789, 1790, **1792**
16.01.2014 · E. 2013/19647 · K. 2014/433 .... 2106, 2107, 2109, **2114**
08.04.2014 · E. 2013/19794 · K. 2014/6513 . 2270, 2271, 2272, **2280**

19.06.2014 · E. 2014/9156 · K. 2014/10994 ... 2462, 2466
30.06.2014 · E. 2014/10441 · K. 2014/11664 ... 2109, **2118**
30.09.2014 · E. 2014/7600 · K. 2014/13777 ... 2034, **2036**
02.10.2014 · E. 2014/5638 · K. 2014/13838 ... 1780, **1784**
30.10.2014 · E. 2014/6821 · K. 2014/15247 ... 1776, 1777, 1778, 1779, **1782**
18.11.2014 · E. 2014/14989 · K. 2014/16471 ... 2138, **2147**
18.11.2014 · E. 2014/11770 · K. 2014/16470 ... 2229, **2233**, 2242, **2250**
25.11.2014 · E. 2014/10191 · K. 2014/17016 ... 1789, 1791, **1794**
25.11.2014 · E. 2014/9630 · K. 2014/17012 ... 2091, 2094, 2095, **2098**
25.11.2014 · E. 2014/12032 · K. 2014/17015 ... 2257, **2264**
04.12.2014 · E. 2014/10042 · K. 2014/17642 ... 2255, 2257, **2264**
08.12.2014 · E. 2014/11383 · K. 2014/17755 ... 2110, **2117**
15.12.2014 · E. 2014/10605 · K. 2014/18253 ... 1910, **1913**
12.01.2015 · E. 2014/20480 · K. 2015/31 ... 2146
20.01.2015 · E. 2014/11445 · K. 2015/769 ... 2008, **2014**
03.03.2015 · E. 2014/14727 · K. 2015/3136 ... 1780, **1783**
02.04.2015 · E. 2014/17405 · K. 2015/4947 ... 2154, **2160**
06.04.2015 · E. 2014/13819 · K. 2015/5193 ... 2096, **2102**
27.04.2015 · E. 2014/18987 · K. 2015/6878 ... 1790, **1793**
05.05.2015 · E. 2014/19328 · K. 2015/7578 ... 2017, 2022, **2025**
05.05.2015 · E. 2014/19324 · K. 2015/7582 ... 2094, 2096, **2099**
05.05.2015 · E. 2014/19323 · K. 2015/7581 ... 2270, 2271, **2279**
12.05.2015 · E. 2014/15749 · K. 2015/8045 ... 2096, **2101**
12.05.2015 · E. 2015/15 · K. 2015/8047 ... **2179**, 2229, **2234**
23.06.2015 · E. 2015/8549 · K. 2015/10986 ... 2094, 2096, **2102**
16.09.2015 · E. 2014/17302 · K. 2015/12785 ... 2036, **2040**
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745 ... 1908, 1910, **1913**, 1935, **1939**, **1951**, 1957, **1961**, 1968, **1970**
03.11.2015 · E. 2015/2512 · K. 2015/15730 ... 2056, 2059, 2060, **2063**
10.11.2015 · E. 2015/2510 · K. 2015/16201 ... 2227, 2229, **2232**
11.11.2015 · E. 2015/18140 · K. 2015/16312 ... 1977, **1980**
17.11.2015 · E. 2015/3182 · K. 2015/16603 ... 1963, 1965, 1966, 1967, **1969**, 1977, **1986**
23.11.2015 · E. 2015/18479 · K. 2015/17022 ... 1907, 1908, 1909, **1911**
25.11.2015 · E. 2015/3776 · K. 2015/17156 ... 2136, 2138, **2146**
01.12.2015 · E. 2015/4023 · K. 2015/17523 ... 2059, 2061, **2067**
08.12.2015 · E. 2015/4746 · K. 2015/18041 ... 2061, **2066**, 2213, 2215, **2220**
14.12.2015 · E. 2015/4788 · K. 2015/18439 ... 1866, 1868, 1870, **1872**
26.01.2016 · E. 2015/21693 · K. 2016/1159 ... 1967, **1970**
23.02.2016 · E. 2015/23096 · K. 2016/2954 ... 2255, 2256, 2257, **2263**
01.03.2016 · E. 2015/8094 · K. 2016/3588 ... 2185, 2186, 2187, **2190**
08.03.2016 · E. 2015/8751 · K. 2016/4020 ... 2168, 2171, **2176**
29.03.2016 · E. 2016/3121 · K. 2016/5271 ... 1833, 1835, **1838**, 1898, **1903**
19.04.2016 · E. 2016/6095 · K. 2016/6227 ... 2007, **2013**
31.05.2016 · E. 2016/7135 · K. 2016/8730 ... 1908, 1909, **1912**

YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ

29.02.2016 · E. 2016/93 · K. 2016/2424 ... 2240, 2242, **2248**
03.10.2016 · E. 2016/8730 · K. 2016/8308 ... 1791, **1795**, 2198, 2199, 2200, 2201, **2205**, 2227, 2229, **2235**
07.05.2018 · E. 2018/2081 · K. 2018/3507 ... 2362, 2366
10.12.2018 · E. 2018/5762 · K. 2018/8070 ... 2198, 2199, 2200, **2204**
08.04.2019 · E. 2019/1092 · K. 2019/2422 ... 1787, 1789, 1790, **1792**

YARGITAY 21. HUKUK DAİRESİ

25.06.2019 · E. 2018/6371 · K. 2019/4728 ... 2299, 2301, 2302, 2303, 2304, **2310**, **2311**

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR

Mevzuat

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
- 4787 sayılı Kanun sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
- 5395 sayılı Kanun sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Yasama belgeleri

- Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem).
- 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine… Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem).

Karar veri tabanları

- Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) — Yargıtay kararları
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr) — norm denetimi ve bireysel başvuru kararları
- Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) — kanun metinleri

TÜRK MEDENİ KANUNU

AİLE HUKUKU ŞERHİ

Velâyet · Çocuk Malları
Aile

MADDE 335–395

CİLT
IV

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

TÜRK MEDENİ KANUNU

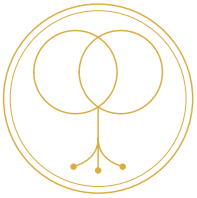
Aile Hukuku *Şerhi*

Cilt IV

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir. *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* ve *Anlaşmalı Boşanma Davası* adlı kitapların yazarıdır.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

TÜRK MEDENİ KANUNU

Aile Hukuku

Şerhi

Madde Metni · Gerekçe · Açıklamalar
Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

CİLT IV

Madde 335–395

Sayfa 2491–3109

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

[YAYINEVİ]

İstanbul · 2026

ESERİN PLANI

I — CİLT I · MADDE 118–184
Evlenme · Boşanma

II — CİLT II · MADDE 185–281
Evliliğin Genel Hükümleri · Eşler Arasındaki Mal Rejimi

III — CİLT III · MADDE 282–334
Soybağının Kurulması · Evlât Edinme · Soybağının Hükümleri

IV — CİLT IV · MADDE 335–395 · BU CİLT
Velâyet · Çocuk Malları · Aile

V — CİLT V · MADDE 396–437
Vesayet Düzeni · Kısıtlama · Vasinin Atanması

VI — CİLT VI · MADDE 438–494
Vesayetin Yürütülmesi · Vesayetin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi — Cilt IV (m. 335–395)
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm Ekim 2026
İnternet avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve içtihat 23 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR xv

ESERİN KULLANIMI xvii

İKİNCİ KİTAP · AİLE HUKUKU 2491

İKİNCİ KISIM · HISIMLIK 2493

ALTINCI AYIRIM · VELÂYET 2495

Madde 335 · Koşullar 2497
- I. Genel Olarak 2499
- II. Birinci Fıkra: Ergin Olmayan Çocuk Ana ve Babanın Velâyeti Altındadır 2500
- III. Yasal Sebep Olmadıkça Velâyet Alınamaz 2501
- IV. İkinci Fıkra: Kısıtlanan Ergin Çocuklar 2502
- ◆ *İçtihatlar* 2503

Madde 336 · Ana ve baba evli ise 2510
- I. Genel Olarak 2512
- II. Birinci Fıkra: Evlilik Sürerken Velâyet Birlikte Kullanılır 2514
- III. İkinci Fıkra: Ortak Hayata Son Verilmesi veya Ayrılık 2514
- IV. Üçüncü Fıkra: Ölüm ve Boşanma 2515
- ◆ *İçtihatlar* 2517

Madde 337 · Ana ve baba evli değilse 2523
- I. Genel Olarak 2525
- II. Birinci Fıkra: Velâyet Kanun Gereği Anadadır 2527
- III. İkinci Fıkra: Ana Velâyeti Kullanamıyorsa 2528
- IV. Tanıma Velâyeti Kendiliğinden Babaya Geçirmez 2528
- V. Görevli Mahkeme: Aile Mahkemesi ve Sulh Hukuk Mahkemesi 2529
- VI. Ortak Velâyet Tartışması 2530
- ◆ *İçtihatlar* 2530

Madde 338 · Üvey çocuklar 2541
- I. Genel Olarak 2543
- II. Birinci Fıkra: Ergin Olmayan Üvey Çocuğa Özen ve İlgi 2544
- III. İkinci Fıkra: Velâyeti Kullanan Eşe Yardım ve Temsil 2545
- IV. Boşanmada Üvey Çocuk: Kusur Değerlendirmesi 2546
- V. Üvey Çocukla İlişkinin Diğer Sonuçları 2547
- ◆ *İçtihatlar* 2548

Madde 339 · Genel olarak 2555
- I. Genel Olarak 2558
- II. Birinci Fıkra: Çocuğun Menfaatine Göre Bakım ve Eğitim Kararları 2559

III. İkinci Fıkra: Çocuğun Söz Dinleme Yükümlülüğü 2559
IV. Üçüncü Fıkra: Olgunluğu Ölçüsünde Söz Hakkı ve Çocuğun Görüşü 2560
V. Dördüncü Fıkra: Çocuk Evi Terk Edemez, Ana ve Babadan Alınamaz 2561
VI. Beşinci Fıkra: Çocuğun Adı 2561
◆ *İçtihatlar* 2562

Madde 340 · Eğitim 2569
I. Genel Olarak 2571
II. Birinci Fıkra: Olanaklara Göre Eğitim ve Gelişimin Korunması 2572
III. İkinci Fıkra: Yetenek ve Eğilime Uygun Genel ve Meslekî Eğitim 2573
IV. Eğitim Yükümlülüğünün İhlali: Ceza Hukuku 2574
V. Eğitim Giderleri, Velâyet ve Kişisel İlişki 2574
◆ *İçtihatlar* 2575

Madde 341 · Dinî eğitim 2580
I. Genel Olarak 2582
II. Birinci Fıkra: Dinî Eğitimi Belirleme Hakkı Ana ve Babaya Aittir 2583
III. Anayasa ile İlişkisi: Din Kültürü Dersi ve Din Eğitimi 2583
IV. İkinci Fıkra: Sınırlayıcı Sözleşmelerin Geçersizliği 2584
V. Üçüncü Fıkra: Erginin Din Seçme Özgürlüğü 2584
◆ *İçtihatlar* 2585

Madde 342 · Çocuğun temsil edilmesi 2588
I. Genel Olarak 2590
II. Birinci Fıkra: Ana ve Baba Çocuğun Yasal Temsilcisidir 2591
III. İkinci Fıkra: İyiniyetli Üçüncü Kişiler İçin Rıza Karinesi 2592
IV. Üçüncü Fıkra: Kısıtlıların Temsiline İlişkin Hükümlerin Uygulanması 2593
V. Temsil ve Sorumluluk 2594
◆ *İçtihatlar* 2595

Madde 343 · Çocuğun fiil ehliyeti 2601
I. Genel Olarak 2603
II. Birinci Fıkra: Çocuğun Ehliyeti Vesayet Altındaki Kişininki Gibidir 2604
III. Dava, Takip ve Tebligat 2605
IV. İkinci Fıkra: Çocuk Borçlarından Kendi Malvarlığıyla Sorumludur 2606
◆ *İçtihatlar* 2608

Madde 344 · Çocuğun aileyi temsil etmesi 2614
I. Genel Olarak 2616
II. Koşullar: Ayırt Etme Gücü, Rıza ve Aile Adına İşlem 2616
III. Sonuç: Ana ve Baba Borç Altına Girer 2617
IV. Çocuğun Kendi İşlemleri ve Eşlerin Temsil Yetkisiyle Karşılaştırma 2618

Madde 345 · Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler 2620
I. Genel Olarak 2622
II. Kapsam: Maddeye Giren İşlemler 2623
III. Miras Paylaşımı ve Menfaat Çatışması 2624
IV. Görevli Mahkeme 2624
V. Onayın Yokluğu ve Sonuçları 2625
◆ *İçtihatlar* 2626

Madde 346 · Koruma önlemleri 2633
I. Genel Olarak 2635
II. Koşullar: Tehlike ve Ana ve Babanın Çare Bulamaması 2636

III. Önlemler ve Sınırları 2637
IV. Usul: Görevli Mahkeme, Taraflar ve Boşanma Davası 2637
◆ *İçtihatlar* 2639

Madde 347 · Çocukların yerleştirilmesi 2646
I. Genel Olarak 2648
II. Birinci Fıkra: Gelişmesi Tehlikede Olan veya Manen Terk Edilmiş Çocuk 2649
III. İkinci Fıkra: Ailenin Huzurunun Bozulması 2650
IV. Giderler ve Nafaka 2650
V. Görevli Mahkeme ve Usul 2651
◆ *İçtihatlar* 2652

Madde 348 · Genel olarak 2657
I. Genel Olarak 2660
II. Ön Koşul: Diğer Önlemlerin Yetersizliği 2661
III. Birinci Sebep: Velâyet Görevini Gereği Gibi Yerine Getirememe 2662
IV. İkinci Sebep: İlgisizlik ve Ağır Savsaklama 2662
V. Velâyetin Kaldırılması ile Değiştirilmesi Arasındaki Fark 2663
VI. Vasi Atanması ve Kararın Kapsamı 2663
VII. Velâyetin Kaldırılmasının Sonuçları 2663
◆ *İçtihatlar* 2664

Madde 349 · Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde 2670
I. Genel Olarak 2672
II. Kural: Yeniden Evlenme Velâyeti Kendiliğinden Etkilemez 2673
III. İstisna: Çocuğun Menfaati 2673
IV. Değiştirmenin Usulü ve Sonuçları 2674
◆ *İçtihatlar* 2675

Madde 350 · Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri 2680
I. Genel Olarak 2682
II. Birinci Fıkra: Yükümlülük Velâyetle Birlikte Sona Ermez 2683
III. İkinci Fıkra: Ödeme Gücü Yoksa Devlet Karşılar 2683
IV. Üçüncü Fıkra: Nafakaya İlişkin Hükümler Saklıdır 2684
◆ *İçtihatlar* 2685

Madde 351 · Durumun değişmesi 2693
I. Genel Olarak 2695
II. Birinci Fıkra: Önlemler Yeni Koşullara Uydurulur 2696
III. Kaldırma ve Değiştirme Ayrımı 2697
IV. İkinci Fıkra: Velâyetin Geri Verilmesi 2697
V. Yargılama Usulü 2698
◆ *İçtihatlar* 2699

YEDİNCİ AYIRIM · ÇOCUK MALLARI 2709

Madde 352 · Genel olarak 2710
I. Genel Olarak 2712
II. Yönetim Hakkı ve Yükümlülüğü 2712
III. Anayasa Mahkemesinin Değerlendirmesi 2713
IV. Hesap ve Güvence Vermeme Kuralı 2714
V. Hâkimin Müdahalesi 2714
VI. Kötüye Kullanma ve Sorumluluk 2715
VII. Görevli Mahkeme 2716

◆ *İçtihatlar* 2716

Madde 353 · Evlilik sona erince 2727
I. Genel Olarak 2729
II. Yükümlülüğün Doğması 2729
III. Kapsam: Defter ve Bildirim, Hesap Değil 2730
IV. Hâkimin Müdahalesi ve Yaptırım 2731
V. Yükümlü Kişi 2731
VI. Görev, Yetki ve Usul 2732
◆ *İçtihatlar* 2733

Madde 354 · Kullanma hakkı 2741
I. Genel Olarak 2743
II. Kullanma Hakkı ve Eski İntifa Hakkı 2744
III. Kullanma Hakkının Amacı ve Sınırları 2744
IV. Kusur Sebebiyle Kaldırma ve Hâkimin Müdahalesi 2745
V. Görevli Mahkeme 2746
◆ *İçtihatlar* 2746

Madde 355 · Gelirlerin sarfı 2753
I. Genel Olarak 2755
II. Harcama Sırası 2756
III. Gelir ile Sermaye Ayrımı 2756
IV. Aile İhtiyaçları ve Serbest Mallar 2757
V. Denetim ve Hâkimin Müdahalesi 2758
◆ *İçtihatlar* 2759

Madde 356 · Çocuk mallarının kısmen sarfı 2764
I. Genel Olarak 2766
II. Birinci Fıkra: Sermaye Ödemeleri ve Tazminatlar 2767
III. İkinci Fıkra: Zorunluluk ve Hâkimin Yetkisi 2767
IV. İzin Gerekmeyen İşlemler 2768
V. Sorumluluk 2768
VI. Görevli Mahkeme 2768
◆ *İçtihatlar* 2769

Madde 357 · Kazandırmalar 2777
I. Genel Olarak 2779
II. Birinci Fıkra: Gelirlerin Ana ve Babanın Menfaatine Harcanamaması 2780
III. İkinci Fıkra: Yönetim Hakkı ve Kazandıranın İradesi 2780
IV. Çocuğun Serbest Malları Arasındaki Yeri 2781
◆ *İçtihatlar* 2782

Madde 358 · Saklı pay 2785
I. Genel Olarak 2787
II. Birinci Fıkra: Saklı Payın Ana ve Babanın Yönetimi Dışında Bırakılması 2788
III. İkinci Fıkra: Yönetimin Üçüncü Kişiye Bırakılması ve Hesap 2788
IV. Serbest Mallar Arasındaki Yeri 2789
◆ *İçtihatlar* 2790

Madde 359 · Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç 2793
I. Genel Olarak 2795
II. Birinci Fıkra: Meslek veya Sanat İçin Verilen Mal ve Kişisel Kazanç 2796
III. İkinci Fıkra: Evde Birlikte Yaşayan Çocuğun Katkısı 2796

IV. Kişisel Kazanç ve Nafaka 2797
V. Serbest Mallar Arasındaki Yeri 2797
◆ *İçtihatlar* 2798

Madde 360 · Önlemler 2801
I. Genel Olarak 2803
II. Birinci Fıkra: Önlem Alma Şartı 2804
III. İkinci Fıkra: Talimat, Bilgi ve Hesap, Tevdi ve Güvence 2805
IV. Önlemlerin Kademesi: 360, 361 ve Velâyetin Kaldırılması 2805
V. Satış Yetkisi ve Araştırma 2805
VI. Usul: Görev, Yetki ve Kapsam 2806
◆ *İçtihatlar* 2807

Madde 361 · Yönetimin ana ve babadan alınması 2816
I. Genel Olarak 2818
II. Birinci Fıkra: Yönetimin Kayyıma Devri 2819
III. İkinci Fıkra: Yönetimi Ana ve Babaya Ait Olmayan Mallar 2819
IV. Üçüncü Fıkra: Gelirler ve Ayrılmış Miktarlar 2820
V. Usul: Görev, Duruşma ve Hukuki Yarar 2820
◆ *İçtihatlar* 2821

Madde 362 · Malların devri 2828
I. Genel Olarak 2829
II. Devrin Sebebi: Velâyetin veya Yönetim Hakkının Sona Ermesi 2830
III. Malların Devredileceği Kişiler: Ergin Çocuk, Vasi veya Kayyım 2831
IV. Hesap ve İspat 2831
V. Usul: Görev, Harç ve Taraf Teşkili 2832
◆ *İçtihatlar* 2832

Madde 363 · Ana ve babanın sorumluluğu 2837
I. Genel Olarak 2839
II. Birinci Fıkra: Geri Vermede Vekil Gibi Sorumluluk 2840
III. Velâyetin Kötüye Kullanılması ve Üçüncü Kişiler 2840
IV. İkinci Fıkra: Dürüstlük Kuralına Uygun Devir 2841
V. Üçüncü Fıkra: Kanuna Uygun Harcamalar 2841
VI. Usul: Görev, Kapsam, Faiz ve Islah 2842
◆ *İçtihatlar* 2843

BİRİNCİ AYIRIM · NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ 2851

Madde 364 · Nafaka yükümlüleri 2852
I. Genel Olarak 2854
II. Birinci Fıkra: Nafaka Yükümlüleri ve Nafaka Alacaklıları 2855
III. İkinci Fıkra: Kardeşler ve Refah Şartı 2855
IV. Üçüncü Fıkra: Eş ile Ana ve Babanın Bakım Borçları 2856
V. Eğitimine Devam Eden Ergin Çocuk 2856
VI. Usul: Dava Hakkı 2857
◆ *İçtihatlar* 2857

Madde 365 · Dava hakkı 2864
I. Genel Olarak 2866
II. Birinci Fıkra: Mirasçılıktaki Sıra 2867
III. İkinci Fıkra: Davanın Konusu ve Nafakanın Miktarı 2868
IV. Üçüncü Fıkra: Hakkaniyete Göre Azaltma veya Kaldırma 2868

V. Dördüncü Fıkra: Kurumların Dava Hakkı 2868
VI. Beşinci Fıkra: Gelecek Yıllar İçin Artış 2869
VII. Altıncı Fıkra: Yetkili Mahkeme 2869
◆ *İçtihatlar* 2870

Madde 366 · Korunmaya muhtaç kişiler 2877
I. Genel Olarak 2879
II. Birinci Cümle: Bakım Yükümlü Kurumlarca Sağlanır 2880
III. İkinci Cümle: Masrafların Nafaka Yükümlülerinden İstenmesi 2880
IV. Kurumun Dava Hakkı 2881
V. Nafakanın Niteliği: Yardım Nafakası 2881
VI. Nafakanın Miktarı 2882
VII. Yetkili Mahkeme ve Dava Tarihi 2882
◆ *İçtihatlar* 2883

İKİNCİ AYIRIM · EV DÜZENİ 2891

Madde 367 · Koşulları 2892
I. Genel Olarak 2894
II. Birinci Fıkra: Ev Başkanlığının Koşulları 2895
III. İkinci Fıkra: Evi Yönetme Yetkisinin Kapsamı 2896
IV. Ev Başkanlığının Niteliği 2896
V. Ev Başkanına Karşı Dava 2897
VI. Görevli Mahkeme 2897
◆ *İçtihatlar* 2898

Madde 368 · Ev düzeni ve gözetim 2906
I. Genel Olarak 2908
II. Birinci Fıkra: Ev Düzeni 2908
III. İkinci Fıkra: Ev Halkının Özgürlükleri 2909
IV. Üçüncü Fıkra: Evdeki Eşyanın Korunması 2909
◆ *İçtihatlar* 2910

Madde 369 · Sorumluluk 2913
I. Genel Olarak 2915
II. Birinci Fıkra: Sorumluluğun Koşulları 2916
III. Kurtuluş Kanıtı 2917
IV. Zararın Küçüğün Eyleminden Doğduğunun İspatı 2917
V. Küçüğün Kendi Sorumluluğu ve Ev Başkanı 2917
VI. Zarar ve İndirim 2918
VII. İkinci ve Üçüncü Fıkra: Önlem Alma Yükümlülüğü 2918
VIII. Görevli Mahkeme ve Davalı 2919
◆ *İçtihatlar* 2920

Madde 370 · Koşulları 2928
I. Genel Olarak 2930
II. Birinci Fıkra: Alacağın Koşulları 2931
III. İkinci Fıkra: Hâkimin Yetkisi 2931
IV. Alacağın İstenmesi ve Tereke 2932
V. Görevli Mahkeme 2932
◆ *İçtihatlar* 2933

Madde 371 · İstenmesi 2939
I. Genel Olarak 2941

II. Birinci Fıkra: Kural Olarak Borçlunun Ölümü 2942
III. İkinci Fıkra: Borçlunun Sağlığında İsteme Hâlleri 2942
IV. Üçüncü Fıkra: Zamanaşımı ve Son Sınır 2942
V. Görevli Mahkeme 2943
◆ *İçtihatlar* 2944

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · AİLE MALLARI 2949

Madde 372 · Aile vakfı 2951
I. Genel Olarak 2953
II. Birinci Fıkra: Aile Vakfı Kurulabilir 2954
III. İkinci Fıkra: Kuşaktan Kuşağa Özgüleme Yasağı 2954
IV. Ölüme Bağlı Tasarrufla Yapılan Özgülemeler 2955
◆ *İçtihatlar* 2956

Madde 373 · Koşulları 2959
I. Genel Olarak 2961
II. Ortaklığı Kurabilecek Kişiler 2961
III. Ortaklığa Konulabilecek Mallar 2962
IV. Ortaklığın Niteliği: Elbirliği Mülkiyeti 2962
V. Miras Ortaklığından Farkı 2963
◆ *İçtihatlar* 2963

Madde 374 · Şekil 2966
I. Genel Olarak 2967
II. Resmî Şekil 2968
III. Bütün Ortakların veya Temsilcilerinin İmzası 2968
IV. Şekle Uyulmamasının Sonucu 2968
◆ *İçtihatlar* 2969

Madde 375 · Süre 2971
I. Genel Olarak 2972
II. Birinci Fıkra: Belirli veya Belirsiz Süre 2973
III. İkinci Fıkra: Tarımsal İşletmelerde Bildirim 2974
◆ *İçtihatlar* 2974

Madde 376 · Elbirliği ile işletme 2977
I. Genel Olarak 2978
II. Birinci Fıkra: Elbirliği ile İktisadi Faaliyet 2979
III. İkinci Fıkra: Ortakların Eşit Hakkı 2980
IV. Üçüncü Fıkra: Pay İstenemez, Pay Üzerinde Tasarruf Yapılamaz 2980
◆ *İçtihatlar* 2981

Madde 377 · Genel olarak 2983
I. Genel Olarak 2984
II. Birinci Fıkra: Elbirliği ile Yönetim 2985
III. İkinci Fıkra: Olağan Yönetim İşleri 2985
IV. Yönetici Atanması ve Temsil 2986
◆ *İçtihatlar* 2986

Madde 378 · Yöneticinin yetkisi 2989
I. Genel Olarak 2991
II. Birinci Fıkra: Yöneticinin Atanması 2991
III. İkinci Fıkra: Yöneticinin Yetkisi 2992

IV. Üçüncü Fıkra: Ticaret Sicili ve İyiniyetli Üçüncü Kişiler 2992
◆ *İçtihatlar* 2993

Madde 379 · Ortak mallar ve kişisel mallar 2995
I. Genel Olarak 2997
II. Birinci Fıkra: Ortak Mallar ve Elbirliği Mülkiyeti 2998
III. İkinci Fıkra: Ortaklığın Borçlarından Müteselsil Sorumluluk 2999
IV. Üçüncü Fıkra: Kişisel Mallar 2999
◆ *İçtihatlar* 3000

Madde 380 · Sebepleri 3003
I. Genel Olarak 3005
II. Birinci Bent: Anlaşma veya Fesih Bildirimi 3006
III. İkinci Bent: Sürenin Bitmesi 3006
IV. Üçüncü Bent: Payın Haczedilmesi ve Satışının İstenmesi 3006
V. Dördüncü Bent: İflas 3007
VI. Beşinci Bent: Haklı Sebebe Dayanan İstem 3007
VII. Ölüm ve Sona Ermenin Sonuçları 3007
◆ *İçtihatlar* 3008

Madde 381 · Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme 3011
I. Genel Olarak 3013
II. Birinci Fıkra: Ortaklığın Öteki Ortaklarca Sürdürülmesi 3013
III. Haczedilmiş Payın Satışı ve İcra ve İflas Kanunu 3014
IV. İkinci Fıkra: Evlenen Ortak 3014
◆ *İçtihatlar* 3015

Madde 382 · Ölüm 3017
I. Genel Olarak 3018
II. Birinci Fıkra: Ortaklığa Dahil Olmayan Mirasçılar 3019
III. İkinci Fıkra: Altsoyun Ortaklığa Girmesi 3020
IV. Payın Hesaplanması ve Ölümün Ortaklığa Etkisi 3020
◆ *İçtihatlar* 3021

Madde 383 · Paylaşma kuralları 3023
I. Genel Olarak 3025
II. Birinci Fıkra: Paylaşma veya Ayrılma Zamanındaki Değer ve Durum 3025
III. Elbirliği Mülkiyetinin Sona Ermesi ve Paylaştırma 3026
IV. İkinci Fıkra: Uygun Olmayan Zaman 3026
◆ *İçtihatlar* 3027

Madde 384 · Konusu 3029
I. Genel Olarak 3031
II. Birinci Fıkra: Temsil ve İşletmenin Bir Ortağa Bırakılması 3031
III. İkinci Fıkra: Kazanç Payının Belirlenmesi 3032
IV. İşleten Ortağın Yükümlülükleri ve Fesih 3032
◆ *İçtihatlar* 3033

Madde 385 · Özel sona erdirme sebepleri 3036
I. Genel Olarak 3038
II. Birinci Fıkra: İşleten Ortağın Yükümlülükleri ve Fesih 3038
III. İkinci Fıkra: Haklı Sebeple Yönetime Katılma 3039
IV. Üçüncü Fıkra: Genel Kurallara Yollama 3039
◆ *İçtihatlar* 3040

Madde 386 · Genel olarak 3042
I. Genel Olarak 3044
II. Aile Yurdu Hâline Getirilebilecek Taşınmazlar 3044
III. Eklentiler 3045
IV. Aile Yurdunun Kuruluşu ve Sonuçları 3045
V. Görevli Mahkeme 3046
◆ *İçtihatlar* 3047

Madde 387 · Koşulları 3049
I. Genel Olarak 3051
II. Birinci Fıkra: Taşınmazın Büyüklüğü 3051
III. İkinci Fıkra: İşletme veya Oturma Zorunluluğu 3052
IV. Koşulların Aile Yurdu İçindeki Yeri 3053
◆ *İçtihatlar* 3053

Madde 388 · İlân 3055
I. Genel Olarak 3057
II. Birinci Fıkra: Mahkemece İlân ve İki Aylık İtiraz Süresi 3057
III. İkinci Fıkra: Rehinli ve Hacizli Alacaklılara Bildirim 3058
IV. İlânın Aile Yurdu İçindeki Yeri 3058
◆ *İçtihatlar* 3059

Madde 389 · Üçüncü kişilerin haklarının korunması 3061
I. Genel Olarak 3063
II. Birinci Fıkra: Mahkemenin Kuruluşa İzin Vermesi 3063
III. İkinci Fıkra: İtiraz Eden Alacaklılar, Rehin ve Hacizler 3064
IV. Vadeli Borcun Hemen Ödenmesi 3064
◆ *İçtihatlar* 3065

Madde 390 · Tapu kütüğüne şerh verilmesi 3067
I. Genel Olarak 3068
II. Aile Yurdunun Kurulduğu An 3069
III. Şerhin Niteliği: Tasarruf Yetkisi Kısıtlaması 3070
IV. Şerhin Sonuçları ve Silinmesi 3070
◆ *İçtihatlar* 3071

Madde 391 · Tasarruf hakkının sınırlanması 3073
I. Genel Olarak 3075
II. Birinci Fıkra: Devir, Rehin ve Kira Yasağı 3075
III. İkinci Fıkra: Cebrî İcra Yasağı 3076
IV. Yasakların Üçüncü Kişilere Etkisi ve Sona Ermesi 3077
◆ *İçtihatlar* 3077

Madde 392 · Kan hısımlarının aile yurduna alınması 3079
I. Genel Olarak 3080
II. Yurda Alınabilecek Kişiler 3081
III. Koşullar: Yoksulluk ve Kabule Engel Durumun Bulunmaması 3082
IV. Mahkemenin Kararı 3082
◆ *İçtihatlar* 3083

Madde 393 · Malikin ödemede acze düşmesi 3085
I. Genel Olarak 3087
II. Birinci Fıkra: Yönetici Atanması 3087
III. İkinci Fıkra: Yöneticinin Görevi 3088

IV. Üçüncü Fıkra: Alacaklıların Hakları 3088
◆ *İçtihatlar* 3089

Madde 394 · Malikin ölümü hâlinde 3091
I. Genel Olarak 3092
II. Birinci Fıkra: Ölüme Bağlı Tasarrufla Devam 3093
III. İkinci Fıkra: Şerhin Silinmesi 3093
IV. Aile Yurdunun Sona Erme Yolları 3094
◆ *İçtihatlar* 3095

Madde 395 · Malikin sağlığında 3097
I. Genel Olarak 3099
II. Birinci Fıkra: Malikin Yurda Son Vermesi 3099
III. İkinci Fıkra: Dilekçe ve İlân 3100
IV. Üçüncü Fıkra: İtiraz Süresi ve Silme İzni 3100
◆ *İçtihatlar* 3101

KARARLAR DİZİNİ 3103

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR 3109

KISALTMALAR

AYM	Anayasa Mahkemesi
B. No	Başvuru numarası
bkz.	bakınız
CGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu
E.	Esas numarası
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
m.	madde
MÖHUK	5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
s.	sayfa
S. Sayısı	TBMM Sıra Sayısı
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
4787 sayılı Kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
5395 sayılı Kanun	Çocuk Koruma Kanunu
vd.	ve devamı

ESERİN KULLANIMI

Eser, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabını (m. 118–494) madde sırasıyla izler; bu cilt 335–395. maddeleri kapsar. Eser altı ciltten oluşur ve ciltler tek kutuda bir arada sunulur. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir. Her madde yeni bir sayfada başlar ve aynı düzende ilerler:

1. **Kanun metni.** Resmî metin, fıkra numaralarıyla birlikte lacivert zeminli kutuda verilir.
2. **Madde özeti ve temel kavramlar.** Maddenin özü ve metinde geçen teknik kavramlar kısaca açıklanır.
3. **Gerekçe ve tarihçe.** TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılık ve maddenin değişiklik durumu gösterilir.
4. **Açıklamalar.** Hüküm fıkra fıkra incelenir; paragraflar dış kenardaki numaralarla (kenar numarası) sıralanır.
5. **İçtihatlar.** Her karar; künyesi, uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilir.
6. **Bağlantılı hükümler.** Maddeyle birlikte okunması gereken diğer hükümler listelenir.

Atıf biçimi

Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429" biçiminde, tablolarda ise kısaca "Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429" biçiminde gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararları esas ve karar numarasıyla, bireysel başvuru kararları başvurucunun adı ve başvuru numarasıyla anılmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler Türk Medeni Kanunu'na aittir. Esere atıfta madde ve kenar numarası birlikte gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, TMK m. 118, Kn. 5.*

Kaynaklar

Kanun metinleri Mevzuat Bilgi Sistemi'nden, gerekçeler TBMM tutanak arşivinden, Yargıtay kararları Adalet Bakanlığının karar arama sisteminden, Anayasa Mahkemesi kararları Kararlar Bilgi Bankası'ndan alınmıştır. Alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kararlar, her cildin sonundaki Kararlar Dizininde mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir; son cildin sonundaki Genel Kararlar Dizini bütün ciltleri kapsar.

Renkli kutular ve sekmeler

DİKKAT

Hak kaybına yol açabilecek noktalar ve sık yapılan hatalar.

UYGULAMA NOTU

Dava hazırlığı, delil ve usule ilişkin pratik öneriler.

ÖRNEK

MADDE ÖZETİ

Kuralın somut bir olay üzerinde gösterilmesi.

Maddenin kısa ve bütünlüklü özeti.

Sayfaların dış kenarındaki renkli sekmeler bulunulan bölümü gösterir; sekmelerin rengi cildin kapak rengiyle aynıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KİTAP

AİLE HUKUKU

Birinci Kısım · Evlilik Hukuku	m. 118–281
İkinci Kısım · Hısımlık	m. 282–395
Üçüncü Kısım · Vesayet	m. 396–494

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

ANAYASA M. 41/1

İKİNCİ KISIM

HISIMLIK

Birinci Bölüm · Soybağının Kurulması m. 282–363

- Birinci Ayırım · Genel Hükümler m. 282–284
- İkinci Ayırım · Kocanın Babalığı m. 285–294
- Üçüncü Ayırım · Tanıma ve Babalık Hükmü m. 295–304
- Dördüncü Ayırım · Evlât Edinme m. 305–320
- Beşinci Ayırım · Soybağının Hükümleri m. 321–334
- Altıncı Ayırım · Velâyet m. 335–351
- Yedinci Ayırım · Çocuk Malları m. 352–363

İkinci Bölüm · Aile m. 364–395

- Birinci Ayırım · Nafaka Yükümlülüğü m. 364–366
- İkinci Ayırım · Ev Düzeni m. 367–371
- Üçüncü Ayırım · Aile Malları m. 372–395

VELÂYET

Altıncı Ayırım · m. 335–351

Velâyet başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 335–351. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 335	Koşullar	Velâyet bölümünün temel kuralıdır
m. 336	Ana ve baba evli ise	Evli ana ve babanın velâyetini düzenler
m. 337	Ana ve baba evli değilse	Ana ve babası evli olmayan çocuğun velâyetini düzenler
m. 338	Üvey çocuklar	Üvey ebeveyn ile ergin olmayan üvey çocuk arasındaki ilişkiyi düzenler
m. 339	Genel olarak	Velâyetin kapsamını beş fıkrada belirler
m. 340	Eğitim	Ana ve babanın çocuğun eğitimine ilişkin yükümlülüğünü düzenler
m. 341	Dinî eğitim	Çocuğun dinî eğitimine ilişkin üç kural koyar
m. 342	Çocuğun temsil edilmesi	Velâyet altındaki çocuğun üçüncü kişilere karşı temsilini düzenler
m. 343	Çocuğun fiil ehliyeti	Velâyet altındaki çocuğun kendi işlemleri bakımından ehliyetini ve borçlarından sorumluluğunu düzenler
m. 344	Çocuğun aileyi temsil etmesi	Velâyet altındaki çocuğun aile adına yaptığı hukuki işlemleri düzenler
m. 345	Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler	Velinin kendi menfaatinin bulunduğu işlemlerde çocuğu korur
m. 346	Koruma önlemleri	Çocuğun korunması için hâkimin müdahalesini düzenler
m. 347	Çocukların yerleştirilmesi	Çocuğun ana ve babadan alınarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesini düzenler
m. 348	Genel olarak	Velâyetin kaldırılmasının koşullarını düzenler
m. 349	Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde	Velâyet sahibi ana veya babanın yeniden evlenmesinin velâyete etkisini düzenler

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 350	Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri	Velâyeti kaldırılan ana ve babanın çocuğa karşı malî yükümlülüklerini düzenler
m. 351	Durumun değişmesi	Çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin değişen koşullara göre yeniden düzenlenmesini sağlar

MADDE

335

A. Genel olarak

I. Koşullar

KANUN METNİ

(1) Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz.

(2) Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 335, velâyet bölümünün temel kuralıdır. **Birinci fıkraya göre** ergin olmayan çocuk ana ve babasının velâyeti altındadır ve **yasal sebep olmadıkça** velâyet ana ve babadan alınamaz. Hukuk Genel Kurulu bu kuralı, velâyetin kaldırılması veya değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe ana ve babanın velâyet görevlerine müdahale edilemeyeceği biçiminde ifade eder ve velâyet hükümlerinin **kamu düzenine** ilişkin olduğunu vurgular.[1] Bu nedenle ebeveynin velâyet hakkından feragat etmesi çocuğun yararı karşısında sonuç doğurmaz.[2] Velâyet çocuğun **ergin olmasıyla** sona erer; karar tarihinde ergin olan çocuk hakkında velâyet düzenlemesi yapılamaz.[3] **İkinci fıkraya göre** hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe **kısıtlanan ergin çocuklar** da ana ve babanın velâyeti altında kalır; bu kişilere vesayet değil velâyet hükümleri uygulanır.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Velâyet	Ana ve babanın ergin olmayan çocuğun kişiliği ve malları üzerindeki hak, ödev ve yetkilerinin bütünü; bakım, eğitim, korunma ve temsili kapsar.
Ergin olmayan çocuk	On sekiz yaşını doldurmamış, evlenmemiş ve mahkemece ergin kılınmamış çocuk.

1 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2018/483, K. 2018/1356.
2 Yargıtay 2. HD, 26.06.2013, E. 2013/6082, K. 2013/17993.
3 Yargıtay 2. HD, 13.11.2014, E. 2014/11498, K. 2014/22656.
4 Yargıtay 8. HD, 25.01.2018, E. 2017/11747, K. 2018/1441.

Yasal sebep	Kanunun velâyetin kaldırılmasına, değiştirilmesine veya bir ebeveyne verilmesine izin verdiği durum.
Kısıtlanan ergin çocuk	Ergin olduğu hâlde mahkeme kararıyla kısıtlanan çocuk; kural olarak ana ve babasının velâyetinde kalır.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Bu Ayırımda, soybağının özel bir hukukî sonucu olarak "Velâyet" düzenlenmiştir. Ayırım, yürürlükteki Kanunun Aile Hukuku Kitabı'nın İkinci Kısmının Yedinci Babının Beşinci Faslını karşılamaktadır. Ayırımda yer alan maddelerin bazıları, İsviçre Medenî Kanununun 1976 tarihli değişikliğinden esinlenmiş, bazıları yürürlükteki Kanundan, bazıları ise 1984 tarihli Öntasarıdan alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 126, Altıncı Ayırım: Velâyet*

Gerekçe

> Madde 335- Ergin olmayan çocuğun velâyet hakkının ana ve babaya ait olduğunu, yasal sebep olmadıkça velâyetin ana ve babadan alınamayacağını ve hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe yani kural olarak kısıtlanan ergin çocukların bile ana ve babanın velâyeti altında olacağını düzenleyen bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 262 nci maddesinden sadeleştirilmek suretiyle alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 126*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 335 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki "velâyeti altındadırlar" ibaresi kısıtlanan ergin çocukların velâyet altında kalmaya devam ettiğini vurgulamak amacıyla "velâyeti altında kalırlar" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 314*

Gerekçe üç noktayı açıkça ortaya koyar. Birincisi, velâyet **soybağının bir sonucudur**: çocuk ile ana ve baba arasındaki hukuki bağ kurulduğunda velâyet de doğar. İkincisi, madde eski Kanun'un 262. maddesinin **sadeleştirilmiş** hâlidir ve **hüküm değişikliği yoktur**; bu nedenle 743 sayılı Kanun döneminde verilmiş kararlar, maddenin yorumunda hâlâ yol gösterici olabilir. Üçüncüsü, gerekçe ikinci fıkra için "kural olarak" ifadesini kullanır: kısıtlanan ergin çocukların ana ve babanın velâyeti altında olması istisna değil, **kuraldır**; vasi atanması ise hâkimin gerek görmesine bağlı istisnadır. Adalet Komisyonunun yaptığı değişiklik de bu yorumu güçlendirir: "velâyeti altındadırlar" yerine "velâyeti altında kalırlar" denilerek, erginlikle sona ermesi gereken velâyetin kısıtlama hâlinde **kesintisiz devam ettiği** vurgulanmıştır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 262. maddesinden sadeleştirilerek alınmıştır:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuk, küçük iken ana ve babasının velayeti altındadır; kanuni sebep olmadıkça, ana ve babadan alınamaz. Hakim, vasi tayinine lüzum görmedikçe hacredilen çocukları dahi, ana ve babanın velayetine tabidirler.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 262 (mülga)

İki metin karşılaştırıldığında hükmün özü aynıdır; değişen dildir. Eski metindeki "küçük iken" yerine "ergin olmayan", "kanuni sebep" yerine "yasal sebep", "vasi tayinine lüzum görmedikçe" yerine "vasi atanmasına gerek görmedikçe" ve "hacredilen çocuklar" yerine "kısıtlanan ergin çocuklar" ifadeleri kullanılmıştır. Yeni metin ayrıca çocuğun kısıtlandığında velâyet altında **kalmaya devam ettiğini** vurgular.

	743 sayılı Kanun m. 262	4721 sayılı Kanun m. 335
Kimin velâyeti	Küçük iken ana ve babanın	Ergin olmayan çocuk ana ve babanın
Güvence	Kanuni sebep olmadıkça alınamaz	Yasal sebep olmadıkça alınamaz
Kısıtlı çocuk	Hacredilen çocuklar da velâyete tabi	Kısıtlanan ergin çocuklar velâyet altında kalır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu ikinci fıkrada, kısıtlanan ergin çocukların velâyet altında kalmaya devam ettiğini vurgulayan bir ifade değişikliği yapmıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu ikinci fıkradaki "velâyeti altındadırlar" ibaresini "velâyeti altında kalırlar" yaptı	S. Sayısı 723, s. 314
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Velâyet kimde	Ergin olmayan çocuk ana ve babanın velâyeti altındadır	TMK m. 335/1
Güvence	Yasal sebep olmadıkça velâyet alınamaz	TMK m. 335/1
Müdahale	Kaldırma veya değiştirme şartları olmadan müdahale edilemez	Yargıtay HGK, K. 2018/1356
Nitelik	Kamu düzenine ilişkin, re'sen araştırma	Yargıtay HGK, K. 2018/1356
Düzenleme zorunluluğu	Evlilik sona erince çocuk için velâyet düzenlenmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2013/13056
Feragat	Velâyet hakkından feragat sonuç doğurmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2013/17993
Sona erme	Ergin çocuk hakkında velâyet düzenlemesi yapılamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2014/22656

Konu	Kural	Dayanak
Temsil	Küçük davada velisi tarafından temsil edilir	Yargıtay 17. HD, K. 2019/4987
Kısıtlı ergin çocuk	Vesayete değil velâyete bırakılır	Yargıtay 8. HD, K. 2018/1441
Görev	Kısıtlı ergin çocuğa ilişkin uyuşmazlıklar aile mahkemesinde	Yargıtay 5. HD, K. 2024/3933
Mal yönetimi	Velâyet hükümleri uygulanır, Hazine sorumlu tutulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2022/2139

1 TBMM gerekçesine göre madde, ergin olmayan çocuğun velâyet hakkının ana ve babaya ait olduğunu, yasal sebep olmadıkça velâyetin ana ve babadan alınamayacağını ve hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, yani **kural olarak**, kısıtlanan ergin çocukların bile ana ve babanın velâyeti altında olacağını düzenler; hüküm, yürürlükteki Kanun'un 262. maddesinden **sadeleştirilerek** alınmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur.** Gerekçe, velâyet ayırımının tamamına ilişkin bir açıklamayla başlar: velâyet, soybağının özel bir hukuki sonucu olarak düzenlenmiştir; ayırımdaki maddelerin bazıları İsviçre Medenî Kanunu'nun 1976 tarihli değişikliğinden esinlenmiş, bazıları yürürlükteki Kanun'dan, bazıları 1984 tarihli Öntasarıdan alınmıştır. Adalet Komisyonu, ikinci fıkradaki "velâyeti altındadırlar" ibaresini, kısıtlanan ergin çocukların velâyet altında **kalmaya devam ettiğini** vurgulamak amacıyla "velâyeti altında kalırlar" şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 314).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velâyetin ebeveynin dilediği gibi vazgeçebileceği bir hak olmadığıdır. Velâyet hem hak hem ödevdir ve kamu düzeniyle ilgilidir; mahkeme ebeveynin feragat beyanıyla bağlı değildir.[5] İkinci nokta, **yasal sebep** kavramıdır: velâyet ancak kanunun öngördüğü hâllerde, örneğin boşanmada bir ebeveyne verilmesi, velâyetin değiştirilmesi veya kaldırılması yoluyla ve mahkeme kararıyla ebeveynden alınabilir. Üçüncü nokta, ergin olmuş ama kısıtlanması gereken çocuklara ilişkindir: bu çocuklar kural olarak **vesayete değil velâyete** bırakılır; buna ilişkin uyuşmazlıklara aile mahkemesi bakar ve veli, vasilikten kaçınma sebeplerini ileri süremez.[6]

II. Birinci Fıkra: Ergin Olmayan Çocuk Ana ve Babanın Velâyeti Altındadır

- **Kimin velâyeti:** Ana ve babanın; evlilik sürerken birlikte kullanılır (TMK m. 336).

5 Yargıtay 2. HD, 26.06.2013, E. 2013/6082, K. 2013/17993.
6 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8170, K. 2018/808.

- **Kapsam:** Çocuğun bakımı, eğitimi, korunması ve temsili; kişiliğine ve mallarına ilişkin hak ve ödevler.
- **Başlangıç:** Soybağının kurulmasıyla; ana ve baba evli değilse velâyet kural olarak anaya aittir (TMK m. 337).
- **Sona erme:** On sekiz yaşın doldurulması, evlenme veya mahkemece ergin kılınma (TMK m. 11, 12).
- **Nitelik:** Hem hak hem ödevdir; kamu düzenine ilişkindir, feragat edilemez.

2 Maddenin ilk cümlesi velâyetin **sahibini** ve **süresini** belirler: velâyet ana ve babaya aittir ve çocuk ergin oluncaya kadar sürer. Velâyet yalnızca bir yetki değildir; Hukuk Genel Kurulu'na göre velâyet çocukların bakım, eğitim, öğretim ve korunması ile temsil görevlerini kapsar ve velâyetin kaldırılması veya değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe ana ve babanın bu görevlerine müdahale edilemez.[7] Velâyet çocuğa karşı bir ödev olduğu ve kamu düzeniyle ilgili bulunduğu için ebeveyn ondan dilediği gibi vazgeçemez; annenin velâyet hakkından feragat etmesi, çocuğun yararı karşısında sonuç doğurmamıştır.[8] Aynı nedenle evlilik boşanma veya butlanla sona erdiğinde çocuğun velâyeti açıkta bırakılamaz; ergin olmayan çocuklar için velâyet düzenlemesi yapılması yasal bir zorunluluktur.[9]

3 Velâyetin sınırı **erginliktir.** Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar, evlenme de kişiyi ergin kılar; on beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir (TMK m. 11, 12). Çocuk ergin olunca velâyet kendiliğinden sona erer. Bu nedenle karar tarihinde ergin olan çocuk hakkında velâyet düzenlemesi yapılması ve onunla ebeveyn arasında kişisel ilişki kurulması hatalıdır.[10] Velâyetin pratikteki en önemli sonuçlarından biri de **yasal temsildir**: ergin olmayan çocuk davada ana ve babası tarafından temsil edilir; küçüğe karşı açılan davada husumetin velisine yöneltilmemesi, savunma hakkını kısıtlayan esaslı bir usul hatasıdır.[11]

III. Yasal Sebep Olmadıkça Velâyet Alınamaz

Durum	Velâyete etkisi	Dayanak
Boşanma veya ayrılık	Velâyet eşlerden birine verilir	TMK m. 182, TMK m. 336
Ana veya babanın ölümü	Velâyet sağ kalana aittir	TMK m. 336
Durumun değişmesi	Velâyet değiştirilebilir	TMK m. 183, TMK m. 349

7 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2018/483, K. 2018/1356.
8 Yargıtay 2. HD, 26.06.2013, E. 2013/6082, K. 2013/17993.
9 Yargıtay 2. HD, 09.05.2013, E. 2012/14580, K. 2013/13056.
10 Yargıtay 2. HD, 13.11.2014, E. 2014/11498, K. 2014/22656.
11 Yargıtay 17. HD, 18.04.2019, E. 2016/10545, K. 2019/4987.

Durum	Velâyete etkisi	Dayanak
Çocuğun korunması	Diğer önlemler sonuçsuz kalırsa velâyet kaldırılır	TMK m. 348
Evlât edinme	Ana ve babaya ait haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer	TMK m. 314
Erginlik	Velâyet kendiliğinden sona erer	TMK m. 11, 12

4 Maddenin ikinci cümlesi, velâyeti ana ve baba için bir **güvenceye** dönüştürür: velâyet ancak **yasal bir sebep** varsa ve kural olarak mahkeme kararıyla alınabilir. Kanun bu sebepleri sınırlı olarak düzenler: boşanma veya ayrılıkta velâyetin eşlerden birine verilmesi, durum değiştiğinde velâyetin değiştirilmesi, çocuğun korunması için diğer önlemler sonuçsuz kaldığında velâyetin kaldırılması ve evlât edinme. Velâyetin kaldırılması en ağır önlemdir; 348. madde bunu ancak çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaması veya bu önlemlerin yetersiz olacağının önceden anlaşılması şartına bağlar (TMK m. 348). Velâyete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi ise tek başına velâyetin kaldırılmasını gerektirmez (TMK m. 349). Bu sınırlı sayım, 335. maddenin koruduğu değeri gösterir: ana ve babanın velâyeti, çocuğun üstün yararı gerektirmedikçe dokunulmaz sayılır.[12]

IV. İkinci Fıkra: Kısıtlanan Ergin Çocuklar

	Velâyet altında bırakılırsa	Vesayet altına alınırsa
Kural	Kural budur (TMK m. 335/2, 419/3)	Hâkim vasi atanmasına gerek görürse
Uygulanan hükümler	Velâyet hükümleri ve çocuk mallarına ilişkin 352 ve devamı maddeler	Vesayet hükümleri
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesi
Görevden kurtulma	Velâyetin kaldırılması davası; vasilikten kaçınma sebepleri ileri sürülemez	Vasilikten kaçınma sebepleri
Sorumluluk	Velinin sorumluluğu; Hazine sorumlu tutulamaz	Vesayet organlarının sorumluluğu

5 Maddenin ikinci fıkrası, erginlikle sona eren velâyetin bir istisnasını düzenler. Ergin olduğu hâlde kısıtlanması gereken bir çocuk, hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe ana ve babasının velâyeti altında **kalır**; 419. madde de kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılacağını söyler. Adalet Komisyonunun ikinci fıkradaki ifadeyi "velâyeti altında kalırlar" şeklinde değiştirmesi, bu **devamlılığı** vurgulamak içindir. Yargıtay bu kuralı

12 Yargıtay HGK, 27.09.2018, E. 2018/483, K. 2018/1356.

uygulamaktadır: kısıtlanan ergin çocuğa babasının vasi olarak atanması hatalı bulunmuş ve hüküm, çocuğun babasının velâyeti altında bırakılması şeklinde düzeltilmiştir.[13] Velâyet altında bırakılan kısıtlı hakkındaki uyuşmazlıklarda velâyet hükümleri uygulanır ve aile mahkemesi görevlidir; veli, vasilikten kaçınma sebeplerini ileri süremez, ancak velâyetin kaldırılması davası açabilir.[14] Güncel bir kararda da böyle bir kısıtlıya ilişkin izin istemine bakacak yer olarak aile mahkemesi belirlenmiştir.[15] Mal yönetiminden doğan sorumlulukta da vesayet değil velâyet hükümleri esas alınır; bu nedenle vesayete ilişkin hükümlere dayanılarak Hazineye husumet yöneltilemez.[16]

UYGULAMA NOTU

Velâyetten vazgeçmek isteyen ebeveyn bakımından bunun tek taraflı bir beyanla mümkün olmadığı bilinmelidir; mahkeme çocuğun yararına göre karar verir ve feragat beyanıyla bağlı değildir. Çocuğun bakımını gerçekten üstlenemeyen ebeveyn bunun gerekçelerini açıkça ortaya koymalı ve mahkemenin diğer ebeveyn lehine velâyet düzenlemesi yapmasını istemelidir. **Boşanma veya butlan davasında** ergin olmayan her çocuk için velâyet ve kişisel ilişki düzenlemesinin hükümde yer alıp almadığı kontrol edilmelidir; yargılama sırasında ergin olan çocuk için ise velâyet değil, gerekiyorsa ergin çocuğun kendi açacağı nafaka davası gündeme gelir. **Küçüğe karşı açılacak dava**, küçüğün velâyetini kullanan ana ve babasına yöneltilmelidir. **Kısıtlanması gereken ergin bir çocuk varsa**, onun vesayet altına alınması yerine ana ve babanın velâyeti altında bırakılması istenebilir; bu durumda sonraki uyuşmazlıklar aile mahkemesinde görülür ve çocuğun malları velâyet hükümlerine göre yönetilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
27.09.2018 · E. 2018/483 · K. 2018/1356

Velâyetin kaldırılması veya değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe ana ve babanın velâyet görevlerine müdahale edilemez; velâyet hükümleri kamu düzenine ilişkindir

Karşılıklı boşanma davasında ortak çocuğun velâyeti de uyuşmazlık konusuydu. Hukuk Genel Kurulu, önceki onama kararını karar düzeltme incelemesinde kaldırdı ve velâyet yönünden direnme kararını, idrak çağındaki çocuğun görüşünün alınması gerektiği gerekçesiyle bozmuştur.

13 Yargıtay 8. HD, 25.01.2018, E. 2017/11747, K. 2018/1441.
14 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8170, K. 2018/808.
15 Yargıtay 5. HD, 01.04.2024, E. 2023/11961, K. 2024/3933.
16 Yargıtay 2. HD, 07.03.2022, E. 2021/6267, K. 2022/2139.

> *Velayetin kaldırılması ve değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe, ana ve babanın velayet görevlerine müdahale olunamaz. Ayrılık ve boşanma durumunda velayetin düzenlenmesindeki amaç, küçüğün ileriye dönük yararlarıdır. Başka bir anlatımla, velayetin düzenlenmesinde asıl olan, küçüğün yararını korumak ve geleceğini güvence altına almaktır. Öte yandan, TMK'nın 335 ila 351. maddeleri arasında düzenlenen "velayet"e ilişkin hükümler kural olarak, kamu düzenine ilişkindir ve velayete ilişkin davalarda resen (kendiliğinden) araştırma ilkesi uygulandığından hâkim, tarafların isteği ile bağlı değildir. Velayet düzenlemesine yönelik istemler incelenirken ebeveynlerin istek ve tercihlerinden ziyade çocuğun üstün yararı göz önünde tutulur.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 335. maddenin iki temel kuralını birlikte açıklar. Birincisi, maddenin **yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz** kuralıdır: Hukuk Genel Kurulu'na göre velâyetin kaldırılması veya değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe ana ve babanın velâyet görevlerine müdahale edilemez. İkincisi, 335 ile 351. maddeler arasındaki velâyet hükümleri kural olarak **kamu düzenine** ilişkindir; bu nedenle velâyet davalarında **re'sen araştırma** ilkesi uygulanır ve hâkim tarafların istemleriyle bağlı değildir. Ölçü, ana ve babanın istek ve tercihleri değil, **çocuğun üstün yararıdır.** Kurul bu ilkeden hareketle, idrak çağındaki çocuğun kendisini doğrudan ilgilendiren velâyet konusunda dinlenmesi ve görüşünün, çocuğun yararına ters düşmedikçe dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2013 · E. 2012/14580 · K. 2013/13056

Evliliğin butlanına karar verilse bile ergin olmayan ortak çocukların velâyeti hakkında düzenleme yapılması yasal bir zorunluluktur

Cumhuriyet savcısının açtığı mutlak butlan davasında mahkeme evliliğin iptaline karar vermiştir; ancak ergin olmayan ortak çocukların velâyeti ve kişisel ilişki hakkında hiçbir hüküm kurmamıştır.

> *Mahkemece evliliğin butlanına karar verilse dahi çocukların evlilik birliği içinde doğmuş sayılacakları (TMK.md. 157) dikkate alınarak;, ergin olmayan müşterek çocuklar yönünden velayet ve kişisel ilişki yönlerinden bir düzenleme yapılması yasal bir zorunluluktur. Bu husus dikkate alınmaksızın, davalıların ergin olmayan müşterek çocuklarının velayetleri konusunda bir hüküm kurulmaması da doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME

335. madde ergin olmayan çocuğun **daima** bir velâyet altında olmasını öngörür; bu nedenle evlilik sona erdiğinde çocuğun velâyetinin kime ait olacağı açıkta bırakılamaz. Daire, evlenmenin butlanına karar verilse dahi çocukların evlilik içinde doğmuş sayıldığını hatırlatarak ergin olmayan ortak çocuklar için velâyet ve kişisel ilişki düzenlemesi yapılmasını **yasal bir zorunluluk** olarak nitelemiştir. Mahkemenin bu konuda hüküm kurmaması bozma sebebi sayılmıştır. Velâyet düzenlemesinin taraf istemine bağlı olmadığı, velâyet

hükümlerinin kamu düzenine ilişkin niteliğinin bir sonucudur; hâkim çocuk için velâyet düzenlemesini kendiliğinden yapmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.11.2014 · E. 2014/11498 · K. 2014/22656

Karar tarihinde ergin olan çocuk hakkında velâyet düzenlemesi yapılamaz

Boşanma davasında mahkeme, karar tarihinden önce ergin olmuş ortak çocuğun velâyetini anneye verdi ve bu çocukla baba arasında kişisel ilişki kurmuştur. Karar temyiz edilmiştir.

> *Karar tarihinde ergin olan çocuk hakkında velayet düzenlemesi yapılarak, annenin velayeti altına konulması ve baba ile kişisel ilişki kurulması hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME

335. madde velâyeti **ergin olmayan** çocukla sınırlar. Çocuk ergin olduğunda velâyet kendiliğinden sona erer; bu nedenle ergin çocuk hakkında velâyet düzenlemesi yapılamaz ve onunla ebeveyn arasında kişisel ilişki kurulamaz. Daire, karar tarihinden önce ergin olmuş çocuğun annenin velâyetine bırakılmasını ve baba ile kişisel ilişki kurulmasını bu nedenle hatalı bulmuştur. Uygulamada, çocuk yargılama sırasında ergin olursa mahkeme velâyet ve kişisel ilişki konusunda karar verilmesine yer olmadığına hükmeder. Daire bir başka kararında da, karar tarihi itibarıyla ergin olan çocuğun velâyetinin anneye verilmesini düzelterek onamıştır.[17] Kısıtlanan ergin çocuk ise bu kuralın istisnasıdır; ona ilişkin kural maddenin ikinci fıkrasındadır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2013 · E. 2013/6082 · K. 2013/17993

Velâyet kamu düzenine ilişkindir; ebeveynin velâyet hakkından feragat etmesi çocuğun yararı karşısında sonuç doğurmaz

Boşanma davasında anne velâyet hakkından feragat ettiğini bildirmiştir. Mahkeme, çocuğun küçük yaşını, anne bakım ve şefkatine muhtaç oluşunu ve babanın yaşam tarzını gözeterek velâyeti yine de anneye vermiştir. Karar velâyet ve nafakalar yönünden temyiz edilmiştir.

> *...velayet hakkının anneye verilmesinin doğru olduğu ve annenin velayet hakkından feragat etmesinin, çocuğun menfaatleri dikkate alındığında sonuç doğurmayacağının anlaşılmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Bu karar, velâyetin ebeveynin serbestçe vazgeçebileceği bir hak olmadığını gösterir. 335. madde velâyeti ana ve babaya bir **hak** olarak tanır; ama bu hak aynı zamanda çocuğa karşı bir **görevdir** ve kamu düzeniyle ilgilidir. Bu nedenle ebeveynin velâyet hakkından feragat ettiğini bildirmesi, mahkemeyi bağlamaz; mahkeme çocuğun yararını esas alarak velâyeti düzenler. Daire, küçük

17 Yargıtay 2. HD, 07.07.2014, E. 2014/5297, K. 2014/15641.

yaştaki çocuğun anne bakım ve şefkatine muhtaç oluşunu ve babanın yaşam tarzını gözeterek, annenin feragat beyanına rağmen velâyetin anneye verilmesini doğru bulmuştur. Aynı mantık, velâyetin ancak kanunda öngörülen sebeplerle ve mahkeme kararıyla kaldırılabileceği kuralında da görülür (TMK m. 348).

5 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2019 · E. 2016/10545 · K. 2019/4987

Velâyet altındaki küçük davada velisi tarafından temsil edilir; küçüğe karşı açılan davada husumet ana ve babasına yöneltilmelidir

Bir kaza nedeniyle açılan tazminat davasında davalılardan biri yargılama sırasında ergin değildi. Tebligatların tamamı doğrudan küçüğe yapılmış, hüküm de küçük aleyhine kurulmuştu.

> *Buna göre, kişinin kendisi tarafından veya yetkili kılacağı temsilci aracılığı ile bir davayı takip etme ve usûl işlemlerini yapabilme yeteneği olarak tanımlanan dava ehliyeti, medeni hakları kullanma (fiil) ehliyetinin medeni usûl hukukunda büründüğü şekil olup ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kural olarak dava ehliyetine sahip olmadıklarından davada yasal temsilcileri tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME

335. maddenin velâyeti ana ve babaya bırakmasının en önemli sonuçlarından biri **yasal temsildir.** Ergin olmayan çocuk, kural olarak dava ehliyetine sahip değildir ve davada yasal temsilcileri, yani velâyeti kullanan ana ve babası tarafından temsil edilir. Daire, TMK m. 335 ve HMK m. 50-51, 114 ve 115'e dayanarak dava ehliyetinin kamu düzenine ilişkin bir dava şartı olduğunu ve mahkemece kendiliğinden gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir. Küçüğe karşı açılan davada husumetin velisine yöneltilmesi gerekirken tebligatların küçüğe yapılması ve hükmün küçük aleyhine kurulması, **savunma hakkını** kısıtlayan esaslı bir usul hatası sayılmış ve hüküm kendiliğinden bozulmuştur. Velâyet sahibinin temsil yetkisinin ayrıntısı 342. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 342).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.01.2018 · E. 2017/11747 · K. 2018/1441

Kısıtlanan ergin çocuk kural olarak vesayete değil, ana ve babasının velâyetine bırakılır

Hapis cezası nedeniyle kısıtlanan ergin kişiye mahkeme babasını vasi olarak atamıştır. Karar, kısıtlı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 335. maddesine göre ergin olmayan çocuk ana ve babasının velayeti altındadır. Kanuni sebep olmadıkça velayet ana ve babadan alınamaz. Hakim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velayeti altında kalırlar. TMK'nın 462 ve 463. maddelerinin velayet altındaki çocuklarda uygulanması sözkonusu değildir. Aynı Kanunun*

419/son maddesinde ise kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, Türk Medeni Kanunu'nun 335 ve 419/son maddeleri uyarınca, kısıtlanan ergin çocuğun velayet altında bırakılması gerekirken vesayet altına alınmasına karar verilmesi doğru değil ise de...

DEĞERLENDİRME Bu karar maddenin **ikinci fıkrasını** somutlaştırır. Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe kısıtlanan ergin çocuklar ana ve babanın velâyeti altında kalırlar; 419. maddenin son fıkrası da kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılacağını söyler. Daire bu iki hükmü birlikte uygulayarak, kısıtlanan ergin çocuğa babasının **vasi** olarak atanmasını hatalı bulmuş; doğru olanın çocuğun babasının **velâyeti altında bırakılması** olduğunu belirtmiş ve hükmü bu yönden düzelterek onamıştır. Ayrım yalnızca bir adlandırma değildir: velâyet altında bırakılan kısıtlı hakkında vesayete ilişkin özel hükümler değil, velâyet hükümleri uygulanır ve bunun sonuçları görev, sorumluluk ve denetim bakımından farklıdır.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8170 · K. 2018/808

Kısıtlanıp velâyet altında bırakılan ergin çocuk hakkındaki uyuşmazlıklarda velâyet hükümleri uygulanır ve aile mahkemesi görevlidir

Hapis cezası nedeniyle kısıtlanan ergin kişiye babası vasi olarak atanmıştı. Baba, vasilik yapmak istemediğini belirterek kararı temyiz etmiştir.

> *"Açıklanan kanun hükümlerine göre, kısıtlanıp velayet altında bırakılmasına karar verilen çocuklar hakkındaki uyuşmazlıklarda "velayet" hükümleri uygulanır. Bu hükümleri uygulayacak görevli mahkeme ise 4787 sayılı Kanunun 4. maddesi gereğince aile mahkemesidir. Buna göre ergin olan kişi ana veya babanın velayeti altında bırakılmış ise veli hakkında vesayete ilişkin özel hükümler değil velayete ilişkin hükümler uygulanacaktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, kısıtlanıp velâyet altında bırakılan ergin çocuk hakkındaki uyuşmazlıklarda **velâyet hükümlerinin** uygulanacağını ve bu hükümleri uygulayacak görevli mahkemenin 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince **aile mahkemesi** olduğunu belirtir. Bunun pratik bir sonucu vardır: veli, vesayete ilişkin 417. maddedeki vasilikten kaçınma sebeplerini ileri süremez. Velâyetten kurtulmak isteyen ebeveynin yolu, aile mahkemesinde **velâyetin kaldırılması** davası açmaktır. Somut olayda böyle bir dava açılmadığından temyiz dilekçesi reddedilmiştir. Karar, 335. maddenin ikinci fıkrasının kısıtlı ergin çocuğu yeniden **velâyet rejimine** soktuğunu açıkça gösterir.

8 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
01.04.2024 · E. 2023/11961 · K. 2024/3933

Velâyet altında bırakılan kısıtlı ergin çocuğa ilişkin izin istemlerine sulh hukuk veya çocuk mahkemesi değil, aile mahkemesi bakar

Kısıtlanarak velâyet altında bırakılan ergin çocuğun bir kuruma yerleştirilmesi için izin istendi. Sulh hukuk mahkemesi, aile mahkemesi ve çocuk mahkemesi sırayla görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermiştir; dosya yargı yerinin belirlenmesi için Daireye gelmiştir.

> *Somut olayda; 18 yaşından büyük çocuğun kısıtlanıp babasının velayeti altına alındığına göre 4721 sayılı Kanun'un 2 nci kitabında düzenlenen velayet hükümlerinin uygulanması gerektiği ve 4721 sayılı Kanun'un 335 inci ve devamı maddelerinde düzenlenen uyuşmazlığın 4787 sayılı Aile Mahkemesinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun uyarınca Aile Mahkemelerinin görevi kapsamında olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın İstanbul Anadolu 23. Aile Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 335. maddenin ikinci fıkrasının **görev** bakımından sonucunu güncel bir örnekle gösterir. On sekiz yaşından büyük çocuk kısıtlanıp ana veya babasının velâyeti altına bırakıldığında, ona ilişkin işlerde Medeni Kanun'un ikinci kitabındaki **velâyet hükümleri** uygulanır. Velâyete ilişkin uyuşmazlıklar ise 4787 sayılı Kanun uyarınca **aile mahkemelerinin** görevindedir. Aile mahkemesi istemin Çocuk Koruma Kanunu kapsamında olduğunu düşünmüş, çocuk mahkemesi ise kişinin 18 yaşından büyük olduğunu belirtmişti; Daire bu görüşler karşısında uyuşmazlığın aile mahkemesinde çözümlenmesine karar vermiştir. Kısıtlı vesayet altına alınmış olsaydı, vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesi gündeme gelirdi.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2022 · E. 2021/6267 · K. 2022/2139

Velâyet altındaki kısıtlı ergin çocuğun mallarının yönetiminde vesayet değil velâyet hükümleri uygulanır; Hazine sorumlu tutulamaz

Kısıtlanarak annesinin velâyeti altında bırakılan ergin çocuğun velâyeti sonradan kaldırılmış ve kendisine vasi atanmıştı. Vasi, eski velinin velâyet döneminde malları kötü niyetli ve tedbirsiz yönettiğini ileri sürerek, vesayete ilişkin hükümlere dayanıp eski veli ile Hazineden tazminat istemiştir. Mahkeme Hazine aleyhine davayı da kabul etmiştir.

> *O halde, velayet altındaki kısıtlı ergin çocuğun mallarının yönetiminde TMK 335 ve devamındaki maddeler ile 352 madde ve devamındaki maddelerin somut olaya uyan hükümleri uygulanarak bir karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm verilmesi doğru görülmeyip bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyet ile vesayet arasındaki ayrımın **sorumluluk** bakımından sonucunu gösterir. Kısıtlanan ergin çocuk 335. maddenin ikinci fıkrası uyarınca velâyet altında bırakılmışsa, mallarının yönetiminde vesayet hükümleri

değil, velâyet hükümleri ve çocuk mallarına ilişkin 352 ve devamı maddeler uygulanır. Bu nedenle vesayet organlarının sorumluluğunu düzenleyen hükümlere dayanılarak **Hazineye husumet** yöneltilemez. Daire, velinin kural olarak hâkimden izin almaksızın çocuk mallarını yöneteceğini, ancak malların geri verilmesinde **vekil gibi** sorumlu olduğunu da hatırlatmıştır. Böylece zarar gören kısıtlının yolu kapanmaz; ama dava doğru hükümlere ve doğru kişiye dayandırılmalıdır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyetin düzenlenmesi.
- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.
- **TMK m. 314:** Evlât edinmenin hükümleri.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 337:** Ana ve baba evli değilse velâyet.
- **TMK m. 339:** Velâyetin kapsamı.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 349:** Ana veya babanın yeniden evlenmesi.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.

MADDE

336

A. Genel olarak

II. Ana ve baba evli ise

KANUN METNİ

(1) Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.
(2) Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.
(3) Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 336, evli ana ve babanın velâyetini düzenler. **Birinci fıkraya göre** evlilik sürerken velâyet ana ve babaca **birlikte** kullanılır; eski Kanun'daki anlaşmazlıkta babanın görüşünün üstün tutulması kuralı kadın erkek eşitliğine aykırı bulunduğu için kaldırılmıştır ve Yargıtay velâyetin kullanılmasında eşlerin eşitliği ilkesini vurgular.[1] **İkinci fıkraya göre** ortak hayata son verilmiş veya ayrılık gerçekleşmişse hâkim velâyeti eşlerden birine verebilir; ayrı yaşayan eşin geçici velâyet istemi, sonradan boşanma davası açıldı diye reddedilemez.[2] **Üçüncü fıkraya göre** velâyet, ana veya babadan birinin ölümünde sağ kalana, boşanmada ise çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa aittir. Boşanmayla velâyet verilen ebeveyn sonradan ölürse velâyet kendiliğinden diğer ebeveyne geçmez.[3] Güncel bir kararda velâyetin ana ve babaya **ortak** olarak da bırakılabileceği belirtilmiştir.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Birlikte kullanma | Evlilik sürerken velâyetten doğan hak ve yetkilerin ana ve babaca eşit olarak kullanılması.

1 Yargıtay 2. HD, 16.09.2020, E. 2020/2674, K. 2020/3825.
2 Yargıtay 2. HD, 09.03.2017, E. 2017/651, K. 2017/2580.
3 Yargıtay 2. HD, 18.11.2024, E. 2024/8297, K. 2024/8680.
4 Yargıtay 2. HD, 19.11.2025, E. 2025/1901, K. 2025/9923.

Geçici velâyet	Ortak hayata son verildiğinde veya boşanma davası sürerken velâyetin geçici olarak bir eşe verilmesi.
Ortak velâyet	Boşanma veya ayrılıktan sonra velâyetin ana ve babaya birlikte bırakılması.
Velâyetin askıda kalması	Velâyet sahibi ebeveynin ölümünden sonra yeni düzenleme yapılıncaya kadar geçen dönem.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 336- Madde İsviçre Medenî Kanununun 297 nci maddesinden aynen alınmıştır. Birinci fıkrada, evlilik devam ettiği sürece ana ve babanın velâyeti birlikte kullanacakları şeklinde yürürlükteki Kanunun 263 üncü maddesinin birinci cümlesinde dile getirilen kural korunmuştur. Ancak yürürlükteki metnin ikinci cümlesindeki "Anlaşamazlarsa, babanın reyi muteberdir" hükmü, kadın erkek eşitliğine aykırı bulunduğu için, maddeye alınmamıştır. İkinci fıkrada, eşlerin ortak yaşamlarına fiilen son verilmesi veya ayrılık hâlinin gerçekleşmesi durumunda, velâyetin kime verileceğinin hâkim kararıyla belirleneceği hükme bağlanmıştır. Üçüncü fıkrada ise, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde velâyetin sağ kalana, boşanma hâlinde ise çocuk kendisine bırakılan tarafa ait olduğu düzenlenmektedir. Fıkra, esasen, yürürlükteki Kanunun 264 üncü maddesinin birinci fıkrasının sadeleştirilmiş hâlidir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 126*

Gerekçenin en önemli cümlesi, eski Kanun'daki bir kuralın **neden alınmadığını** açıklayan cümledir: anlaşmazlık hâlinde babanın görüşünün üstün tutulması, kadın erkek eşitliğine aykırı bulunmuştur. Bu tercih, birinci fıkradaki "birlikte kullanma" kuralının içeriğini belirler; velâyet eşit iki ebeveynin ortak yetkisidir ve anlaşmazlıkta ebeveynlerden biri diğerine üstün tutulamaz. İkinci fıkra için gerekçe, velâyetin kime verileceğinin **hâkim kararıyla** belirleneceğini vurgular; ayrılık kendiliğinden velâyeti değiştirmez, bir karar gerektirir. Üçüncü fıkranın eski Kanun'un 264. maddesinin sadeleştirilmiş hâli olduğunu belirten gerekçe, bu fıkra bakımından esaslı bir değişiklik amaçlanmadığını gösterir. Maddenin İsviçre Medenî Kanunu'ndan **aynen** alındığının belirtilmesi de yorumda İsviçre öğretisi ve uygulamasının yol gösterici olabileceğini düşündürür.

Gerekçenin belirttiği gibi birinci fıkra eski Kanun'un 263. maddesinin birinci cümlesini, üçüncü fıkra ise 264. maddesinin birinci fıkrasını karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlilik mevcut iken, ana ve baba, velayeti beraberce icra ederler. Anlaşamazlarsa, babanın reyi muteberdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 263 (mülga)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan birinin vefatı halinde, velayet, sağ kalana ve boşanma halinde çocukların tevdi olunduğu tarafa, ait olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 264, birinci fıkra (mülga)

Eski ve yeni metinler karşılaştırıldığında iki fark öne çıkar. Birincisi, anlaşmazlıkta babanın görüşünü üstün tutan kural kaldırılmıştır. İkincisi, eski Kanun'da ortak hayata son verilmesi veya ayrılık hâlinde velâyetin bir eşe verilmesini düzenleyen bu maddeye özgü bir fıkra yoktu; ikinci fıkra İsviçre Medenî Kanunu'ndan alınarak eklenmiştir.

	743 sayılı Kanun m. 263-264	4721 sayılı Kanun m. 336
Evlilik sürerken	Beraberce icra; anlaşmazlıkta babanın reyi muteber	Birlikte kullanılır; üstünlük kuralı yok
Ortak hayata son verilmesi, ayrılık	Bu maddede özel hüküm yoktu	Hâkim velâyeti bir eşe verebilir
Ölüm	Sağ kalana	Sağ kalana
Boşanma	Çocukların tevdi olunduğu tarafa	Çocuk kendisine bırakılan tarafa

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Üçüncü fıkradaki "Velâyet,..." ve "...boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir." ibarelerinin iptali için bir asliye hukuk mahkemesi Anayasa Mahkemesine başvurmuş; Mahkeme, bu kuralların başvuran mahkemede görülen ve velâyet sahibi annenin açtığı isim değişikliği davasında uygulanacak kurallar olmadığını belirterek başvuruyu esasa girmeden, yetkisizlik nedeniyle reddetmiştir.[5] Uygulamadaki en dikkat çekici gelişme **ortak velâyettir**: kanun metni değişmediği hâlde Yargıtay, yabancı ortak velâyet kararlarının tanınabileceğini kabul etmiş[6] ve güncel bir kararında velâyetin ana ve babaya ortak olarak da bırakılabileceğini belirtmiştir.[7]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde üç fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.
10.09.2025	Üçüncü fıkradaki iki ibarenin iptali istemi yetkisizlik nedeniyle reddedildi	AYM, K. 2025/169

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Evlilik sürerken	Velâyet birlikte kullanılır	TMK m. 336/1
Eşitlik	Velâyetin kullanılmasında eşler eşittir	Yargıtay 2. HD, K. 2020/3825

5 AYM, 10.09.2025, E. 2025/175, K. 2025/169.
6 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800.
7 Yargıtay 2. HD, 19.11.2025, E. 2025/1901, K. 2025/9923.

Konu	Kural	Dayanak
Ortak hayata son verilmesi	Hâkim velâyeti bir eşe verebilir	TMK m. 336/2
Geçici velâyet istemi	Boşanma davası açılması hukuki yararı kaldırmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2017/2580
Evlilikte tedbir	Ölçü çocuğun üstün yararıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/8256
Kimin velâyeti	Yalnızca ana veya baba; büyükanneye verilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2020/1775
Evlilikte ölüm	Velâyet sağ kalana aittir	Yargıtay 2. HD, K. 2019/928
Boşanmadan sonra ölüm	Velâyet kendiliğinden geçmez, askıda kalır	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8680
Boşanma	Çocuğun kendisine bırakıldığı taraf	TMK m. 336/3, 182
Ortak velâyet	Ana ve babaya ortak da bırakılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9923
Yabancı ortak velâyet	Türk kamu düzenine açıkça aykırı değil	Yargıtay 2. HD, K. 2017/13800
Ortak velâyetin kaldırılması	Çekişmesiz yargı; bölge adliye kararı kesin	Yargıtay 2. HD, K. 2018/8266

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 297. maddesinden **aynen** alınmıştır. Gerekçe fıkraları tek tek açıklar. Birinci fıkrada, evlilik sürerken ana ve babanın velâyeti birlikte kullanacakları şeklindeki eski Kanun'un 263. maddesinin birinci cümlesindeki kural korunmuştur; ancak aynı maddenin ikinci cümlesindeki **"Anlaşamazlarsa, babanın reyi muteberdir"** hükmü, **kadın erkek eşitliğine aykırı** bulunduğu için yeni maddeye alınmamıştır. İkinci fıkrada, eşlerin ortak yaşamlarına fiilen son verilmesi veya ayrılık hâlinin gerçekleşmesi durumunda velâyetin kime verileceğinin **hâkim kararıyla** belirleneceği öngörülmüştür. Üçüncü fıkra, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde velâyetin sağ kalana, boşanma hâlinde ise çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa ait olduğunu düzenler ve esasen eski Kanun'un 264. maddesinin birinci fıkrasının sadeleştirilmiş hâlidir. Tasarının 336. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **ölümün zamanıdır.** Evlilik sürerken, hatta boşanma davası kesinleşmeden ana veya babadan biri ölürse velâyet kanun gereği sağ kalana aittir.[8] Boşanmadan sonra velâyet sahibi ebeveyn ölürse ise velâyet

8 Yargıtay 2. HD, 12.02.2019, E. 2018/45, K. 2019/928.

kendiliğinden diğer ebeveyne geçmez; mahkeme yeniden değerlendirme yapar ve bu süreçte velâyet askıda kalır. İkinci nokta, velâyetin **yalnızca ana veya babaya** verilebileceğidir; ikisi de uygun değilse velâyet kaldırılır ve çocuğa vasi atanır, büyükanne gibi bir yakına velâyet verilemez.[9] Üçüncü nokta, ayrı yaşayan eşin çocuk için **geçici velâyet** isteyebileceğidir; bu istem, boşanma davası açılmasını beklemek zorunda değildir.

II. Birinci Fıkra: Evlilik Sürerken Velâyet Birlikte Kullanılır

- **Kural:** Ana ve baba velâyeti birlikte ve eşit olarak kullanır.
- **Kaldırılan kural:** Eski Kanun'daki "anlaşamazlarsa babanın reyi muteberdir" hükmü alınmamıştır.
- **Anlaşmazlık:** Önemli bir konuda uyuşmazlık varsa eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir (TMK m. 195).
- **Üçüncü kişiler:** İyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilir (TMK m. 342).
- **Kapsam:** Bakım, eğitim, temsil, çocuğun malları ve soyadı gibi velâyete bağlı bütün yetkiler.

2 Birinci fıkra, evlilik sürerken velâyetin **tek sahibi olmadığını** söyler: velâyet ana ve babanındır ve ikisi tarafından birlikte kullanılır. Kanun koyucu bu fıkrada eski Kanun'dan önemli bir biçimde ayrılmıştır; anlaşmazlık hâlinde babanın görüşünün geçerli olacağını söyleyen eski kural, gerekçenin açık ifadesiyle kadın erkek eşitliğine aykırı bulunduğu için yeni metne alınmamıştır. Yargıtay da 335 ve 336. maddelerin evlilik süresince velâyet hakkının ve bu kapsamdaki yetkilerin **ortak kullanımına** işaret ettiğini ve velâyetin kullanılmasında **eşlerin eşitliği** ilkesini yansıttığını vurgulamaktadır.[10] Birlikte kullanma, eşlerin her işlem için ayrı ayrı onay alacağı anlamına gelmez; üçüncü kişiler iyiniyetliyse eşlerden birinin diğerinin rızasıyla hareket ettiğini varsayabilir. Ama önemli bir konuda anlaşamayan eşler için kanun artık bir "son söz" sahibi tanımaz; uyuşmazlık, evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümler çerçevesinde hâkime taşınabilir.

III. İkinci Fıkra: Ortak Hayata Son Verilmesi veya Ayrılık

- **Şart:** Ortak hayata fiilen son verilmesi veya mahkeme kararıyla ayrılık.
- **Önlem:** Hâkim velâyeti eşlerden birine verebilir.
- **Evlilik sürerken:** İstem, birlikte yaşamaya ara verilmesinde çocuklar için alınan bir tedbirdir (TMK m. 197).

9 Yargıtay 2. HD, 03.03.2020, E. 2020/339, K. 2020/1775.
10 Yargıtay 2. HD, 16.09.2020, E. 2020/2674, K. 2020/3825.

- **Boşanma davasında:** Hâkim geçici önlemleri kendiliğinden alır (TMK m. 169).
- **Ölçü:** Geçici velâyette de çocuğun üstün yararı.

Evlilik sona ermeden eşlerin ayrı yaşamaya başlaması, çocuk bakımından belir- 3
sizlik yaratır. İkinci fıkra bu belirsizliği gidermek için hâkime velâyeti eşlerden birine verme yetkisi tanır. Ayrı yaşayan eşin bu yöndeki istemi bir **önlem istemidir**; Yargıtay, eşin bu davayı açmakta hukuki yararı olduğunu ve sonradan diğer eşin boşanma davası açmasının bu yararı ortadan kaldırmadığını kabul etmiş, iki davanın birleştirilmesi düşünülerek geçici velâyet düzenlemesi yapılmasını istemiştir.[11] Evlilik birliği sürerken istenen velâyet düzenlemesi, birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde çocuklar için alınacak bir tedbir niteliğindedir; geçici nitelikte bile olsa ölçü çocuğun üstün yararıdır. Taraflar aynı şehirde yaşıyor, çocuklar zaten bir ebeveynin yanında kalıyor ve uzman raporu da tedbire gerek görmüyorsa, velâyetin diğer eşe verilmesi istemi reddedilmelidir.[12]

IV. Üçüncü Fıkra: Ölüm ve Boşanma

Durum	Velâyet kimde	Dayanak
Evlilik sürerken ana veya babanın ölümü	Kanun gereği sağ kalan ebeveynde	TMK m. 336/3
Boşanma davası kesinleşmeden ölüm	Evlilik ölümle sona erer; velâyet sağ kalanda	Yargıtay 2. HD, K. 2019/928
Boşanmadan sonra velâyet sahibinin ölümü	Kendiliğinden geçmez; hâkim yeniden karar verir, bu arada askıda	Yargıtay 2. HD, K. 2024/8680
Boşanma	Çocuğun kendisine bırakıldığı ebeveynde	TMK m. 336/3, 182
Boşanmada ortak velâyet	Ana ve babaya ortak olarak da bırakılabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2025/9923
Ana ve babanın ikisi de uygun değil	Velâyet kaldırılır, vasi atanır	Yargıtay 2. HD, K. 2020/1775

Üçüncü fıkranın ilk kuralı **ölüme** ilişkindir. Evlilik sürerken ana veya babadan biri 4
ölürse velâyet, ayrıca bir mahkeme kararına gerek olmaksızın sağ kalana aittir. Boşanma davası sürerken eşlerden biri ölmüşse de sonuç aynıdır: evlilik boşanmayla değil ölümle sona ermiştir ve boşanma kararıyla birlikte velâyete ilişkin hüküm de kesinleşmemiştir; bu nedenle önceki bir karara dayanılarak velâyet konusunda karar verilmesine yer olmadığına hükmedilemez.[13] Boşanmadan sonra ise durum farklıdır. Velâyet boşanmayla bir ebeveyne verildikten sonra bu ebeveyn ölürse velâyet kendiliğinden diğer ebeveyne geçmez; ölüm bir **durum değişikliğidir**,

11 Yargıtay 2. HD, 09.03.2017, E. 2017/651, K. 2017/2580.
12 Yargıtay 2. HD, 22.04.2015, E. 2015/6284, K. 2015/8256.
13 Yargıtay 2. HD, 12.02.2019, E. 2018/45, K. 2019/928.

hâkim diğer ebeveynin velâyeti üstlenmesine engel olup olmadığını araştırır ve engel varsa vasi atanması için sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunur.[14]

5 Fıkranın ikinci kuralı **boşanmaya** ilişkindir: velâyet, çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa aittir ve mahkeme bu düzenlemeyi boşanma kararıyla birlikte yapar (TMK m. 182). Velâyet yalnızca ana veya babaya verilebilir; ikisi de uygun değilse velâyet kaldırılarak çocuğa vasi atanır, velâyet büyükanne gibi bir yakına verilemez.[15] Kanun metni boşanmada velâyeti tek ebeveyne bağlar gibi görünse de, **ortak velâyet** uygulamada kabul görmektedir. Yargıtay, yabancı mahkemenin boşanmada kurduğu ortak velâyetin Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığını, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 7 No'lu Protokol'ün eşlerin evliliğin bitmesi hâlinde de çocuklarıyla ilişkilerinde eşit olduğunu öngördüğünü belirterek bu ilamların tanınması gerektiğini kabul etmiştir.[16] Güncel bir kararda da ortak hayata son verilmiş veya ayrılık gerçekleşmişse velâyetin eşlerden birine bırakılabileceği gibi ana ve babaya ortak olarak da bırakılabileceği açıkça belirtilmiştir.[17] Ortak velâyet sonradan kaldırılmak istenirse bu istem çekişmesiz yargı işidir ve bölge adliye mahkemesinin kararı kesindir.[18]

UYGULAMA NOTU

Eşiyle ayrı yaşayan ve çocuk yanında bulunan eş, boşanma davasını beklemeden geçici velâyet ve tedbir nafakası isteyebilir; boşanma davası sonradan açılırsa iki dava birleştirilebilir. İstem, çocuğun hangi tarihten beri kimin yanında kaldığını, okul ve bakım düzenini gösteren belgelerle desteklenmelidir. **Boşanma davasında ortak velâyet isteniyorsa** bu, dilekçede açıkça yazılmalı ve çocuğun hangi ebeveynin yanında yaşayacağı, kişisel ilişki ve giderlere katılma düzeni birlikte önerilmelidir; mahkeme çocuğun üstün yararına göre karar verir ve uzman raporu belirleyicidir. **Eş boşanma davası sürerken ölmüşse** velâyet kanun gereği sağ kalan ebeveyne aittir; mahkemenin eski bir velâyet düzenlemesine dayanmasına karşı çıkılmalıdır. **Velâyeti kendisine verilen eski eş ölmüşse** velâyet kendiliğinden diğer ebeveyne geçmez; aile mahkemesinden velâyetin kendisine verilmesini istemesi ve bu süreçte çocuğun temsili için gerekli önlemleri talep etmesi gerekir.

14 Yargıtay 2. HD, 18.11.2024, E. 2024/8297, K. 2024/8680.
15 Yargıtay 2. HD, 03.03.2020, E. 2020/339, K. 2020/1775.
16 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/18674, K. 2017/13800.
17 Yargıtay 2. HD, 19.11.2025, E. 2025/1901, K. 2025/9923.
18 Yargıtay 2. HD, 27.06.2018, E. 2018/3738, K. 2018/8266.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.09.2020 · E. 2020/2674 · K. 2020/3825

Evlilik süresince velâyet ve ondan doğan yetkiler ana ve babaca birlikte kullanılır; velâyetin kullanılmasında eşler eşittir

Boşanmada ortak çocuğun velâyeti anneye verilmişti. Anne, çocuğun kendi soyadını kullanmasına izin verilmesini istemiştir; ilk derece mahkemesi istemi reddetti, bölge adliye mahkemesi de istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *4721 sayılı Kanun'un velayet hakkına ilişkin 335 maddesinde, ergin olmayan çocuğun ana ve babasının velayeti altında olduğu, yasal sebep olmadıkça velayetin ana ve babadan alınamayacağı belirtilmek suretiyle evlilik ilişkisi süresince velayet hakkının ve bu kapsamdaki yetkilerin ortak kullanımına işaret edilmiş; 336. maddesinde evlilik devam ettiği sürece ana ve babanın velayeti birlikte kullanacağı, ortak hayata son verilmesi veya ayrılık hâlinde hâkimin velayeti eşlerden birine verebileceği, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde velayetin sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa ait olduğu hüküm altına alınmış, velayet hakkı ve içerdiği yetkilerin kullanımı noktasında da eşlerin eşitliği prensibi yansıtılmaya çalışılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 336. maddenin üç fıkrasını tek bir ilkeye bağlar: **eşitlik.** Birinci fıkra evlilik sürerken velâyetin ana ve babaca **birlikte** kullanılmasını öngörür; eski Kanun'daki anlaşmazlık hâlinde babanın görüşünün üstün tutulması kuralına yeni metinde yer verilmemiştir. Daire, velâyet hakkı ve içerdiği yetkilerin kullanımında eşlerin eşitliği ilkesinin yansıtıldığını belirterek, boşanmadan sonra velâyet kendisine verilen annenin çocuğun soyadını belirleme talebini de bu çerçevede değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki iptal ve bireysel başvuru kararlarını da gözeten Daire, çocuğun soyadının annenin soyadıyla değiştirilmesinde çocuğun üstün yararı bulunduğunu kabul ederek bölge adliye mahkemesi kararını kaldırmış ve ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.03.2017 · E. 2017/651 · K. 2017/2580

Ortak hayata son verilmişse eş, 336/2 uyarınca geçici velâyet isteyebilir; sonradan boşanma davası açılması bu istemdeki hukuki yararı ortadan kaldırmaz

Baba, eşiyle ayrı yaşadıklarını belirterek ortak çocukların geçici velâyetinin kendisine verilmesini istemiştir. Çocuklar annenin yanında kalıyordu. Dava sürerken anne boşanma davası açmıştır; mahkeme, başlangıçtaki hukuki yararın sonradan açılan boşanma davasıyla ortadan kalktığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 336/2. maddesi kapsamında bir önlem istemine ilişkin olan bu dava dosyasının, davalı kadın tarafından açılan boşanma davası ile birleştirme hususu da düşünülerek geçici velayet düzenlemesi yapılması gerekir-*

ken, "başlangıçta var olan hukuki yararın sonradan açılan boşanma davası ile ortadan kalktığı" gerekçesiyle yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Maddenin ikinci fıkrası, evlilik henüz sona ermeden ortaya çıkan fiilî ayrılığa cevap verir: ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim velâyeti eşlerden birine verebilir. Daire bu istemi bir **önlem istemi** olarak nitelemiş ve ayrı yaşayan eşin bu davayı açmakta hukuki yararı bulunduğunu kabul etmiştir. Diğer eşin sonradan boşanma davası açması bu yararı ortadan kaldırmaz; doğru olan, iki davanın birleştirilmesi düşünülerek **geçici velâyet** düzenlemesi yapılmasıdır. Uygulamada bu, ayrı yaşayan eşin boşanma davasını beklemeden çocuk için geçici velâyet isteyebileceği ve bu istemin boşanma davası açıldı diye reddedilemeyeceği anlamına gelir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2015 · E. 2015/6284 · K. 2015/8256

Evlilik sürerken istenen velâyet düzenlemesi tedbir niteliğindedir; geçici velâyette de ölçü çocuğun üstün yararıdır

Evlilik devam ederken davacı, ortak çocukların velâyetinin kendisine verilmesini istemiştir. Taraflar aynı şehirde yaşıyordu ve çocuklar dava öncesinden beri babalarının yanında kalıyordu; alınan uzman raporu, tedbiren velâyet düzenlemesi yapılmasını gerektiren bir durum olmadığını belirtiyordu. Mahkeme istemi kabul etmiştir.

> *"Anne ve baba arasındaki evlilik birliği halen devam ettiğine göre, davacının talebi, Türk Medeni Kanununun 197/son maddesi gereğince, müşterek çocukların velayetinin tedbiren kendisine verilmesi isteğini içermektedir. Toplanan delillerden;tarafların aynı şehirde yaşadıkları, müşterek çocukların dava tarihinden öncesinden itibaren davalı baba ile birlikte kaldıkları, mahkemece alınan 31.10.2014 tarihli raporda mevcut durumda çocuklar açısından tedbiren velayete ilişkin düzenleme yapılmasını gerektirecek bir durum olmadığının belirtildiği anlaşılmaktadır. Geçici nitelikte bile olsa, çocuğun velayetinin düzenlenmesinde asıl olan çocuğun üstün yararıdır. Ana ve baba ile çocuğun yararı çatıştığı takdirde; çocuğun yararına üstünlük tanınması gerekir. Tarafların aynı yerde oturduğuna, babanın velayet görevini gereğince yapamayacağına ilişkin bir delil ve olgu belirlenmediğine göre; uzman görüşü doğrultusunda isteğin reddine karar verilmesi gerekirken; yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 336. maddenin ikinci fıkrası ile evliliğin korunmasına ilişkin 197. maddenin **birlikte** uygulanmasını gösterir. Evlilik birliği sürerken velâyetin eşlerden birine verilmesi istemi, niteliği itibarıyla birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde çocuklar için alınacak bir **tedbirdir.** Daire, geçici nitelikte bile olsa velâyet düzenlemesinde asıl olanın **çocuğun üstün yararı** olduğunu vurgulamış; tarafların aynı yerde oturduğu, çocukların zaten babanın yanında kaldığı, babanın

velâyet görevini yerine getiremeyeceğine ilişkin bir olgu bulunmadığı ve uzman raporunun da tedbire gerek görmediği bir durumda istemin kabul edilmesini hatalı bulmuştur. Evlilik sürerken velâyet kural olarak birlikte kullanılır; bir eşe verilmesi, çocuğun yararının bunu gerektirdiği hâllerle sınırlıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.03.2020 · E. 2020/339 · K. 2020/1775

Velâyet münhasıran ana veya babaya tanınır; evlât edinme dışında büyükanne gibi üçüncü kişilere verilemez

Boşanma davasında mahkeme, ortak çocuğun velâyetini çocuğun babaannesine vermiştir. Anne kararı velâyet yönünden temyiz etmiştir.

> *...sözü edilen yasal düzenlemeye göre velayet hakkı münhasıran anne veya babaya tanınan bir hak olup evlat edinme hariç ana-baba dışında hiç kimseye tevdi olunamaz. Velayet kamu düzenine ilişkindir. Velayet düzenlemesinde asıl olan çocuğun menfaatidir ve bu düzenlemede ana ve baba ile çocuğun yararı çatıştığı takdirde, çocuğun yararına üstünlük tanınması gereklidir. Çocuğun menfaati gerektirdiğinde velayet sahibi değiştirilebileceği gibi durum ve koşullara göre velayet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir (TMK m.349). Bu durumda mahkemece yapılacak iş; çocuğun bedeni ve fikri gelişimi açısından velayetin kaldırılması ve vasi atanması şartlarının bulunup, bulunmadığı konusunda tarafların ve müşterek çocuğun yaşadıkları ortam ve sosyal çevre de görülmek suretiyle uzman görüşü alınarak delillerin birlikte değerlendirilip sonuca karar vermekten ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 336. maddenin **kimin** velâyet sahibi olabileceğine ilişkin sınırını açıkça çizer. Madde velâyeti yalnızca ana ve babaya tanır: evlilik sürerken birlikte, ayrılıkta veya boşanmada eşlerden birine. Daire'ye göre velâyet hakkı münhasıran ana veya babaya ait olup evlât edinme dışında ana ve baba dışında hiç kimseye verilemez; bu nedenle çocuğun babaannesine velâyet verilmesi hatalıdır. Ana ve babadan hiçbiri velâyete uygun değilse yol, velâyetin kaldırılması ve çocuğa **vasi** atanmasıdır (TMK m. 348, TMK m. 349); bu durumda büyükanne veya başka bir yakın ancak vasi olarak atanabilir. Daire, velâyetin kaldırılması ve vasi atanması şartlarının uzman görüşüyle araştırılmasını istemiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.11.2025 · E. 2025/1901 · K. 2025/9923

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık gerçekleşmişse velâyet eşlerden birine bırakılabileceği gibi ana ve babaya ortak olarak da bırakılabilir

Karşılıklı boşanma davasında ilk derece mahkemesi ortak çocuğun velâyetini anneye bırakmıştır. Baba, çocuğun annenin yanında uygun olmayan koşullarda bulunduğunu ileri sürerek delil sunmuştur; bu iddialar araştırılmadan velâyet düzenlemesi onanmıştır. Baba kararı velâyet yönünden temyiz etmiştir.

> *Velâyet hususu, çocukları ilgilendiren konuların en başında gelir. Velâyet kamu düzenine ilişkindir. Bu nedenle yargılamanın her aşamasında hakim tarafından ortaya çıkan koşulların değerlendirilmesi ve res'en dikkate alınması gerekir. Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine bırakılabileceği gibi velâyet ana ve babaya ortak olarak da bırakılabilir.*

DEĞERLENDİRME Bu güncel karar, **ortak velâyet** tartışmasında önemli bir yerde durur. Kanun metni boşanmada velâyetin çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa ait olduğunu söyler; buna rağmen Daire, velâyete ilişkin genel ilkeleri sıralarken ortak hayata son verilmiş veya ayrılık gerçekleşmişse velâyetin eşlerden birine bırakılabileceği gibi **ana ve babaya ortak olarak da bırakılabileceğini** açıkça belirtmiştir. Kararın asıl sonucu ise velâyet düzenlemesinin **çocuğun üstün yararına** göre ve eksiksiz araştırmayla yapılması gerektiğidir: babanın iddiaları araştırılmadan velâyet düzenlemesi yapılamaz; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bir heyetle yeniden inceleme yapılmalı, çocuğun dinlenmesi gerekiyorsa bu, uzman eşliğinde ve çocuk dostu yöntemlerle yapılmalıdır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2017 · E. 2016/18674 · K. 2017/13800

Yabancı mahkemenin boşanma sonrası kurduğu ortak velâyet Türk kamu düzenine açıkça aykırı değildir; ilamın velâyet kısmı da tanınır

Yabancı bir mahkemenin boşanma kararının tanınması istendi. Türk mahkemesi boşanmaya ilişkin kısmı tanımıştır; çocuğun ortak velâyette bırakılmasına ilişkin kısmı ise Türk kamu düzenine aykırı bularak tanımamıştır.

> *Yukarıda değinilen iç hukukumuz ve kamu düzeni kavramı ile ilgili açıklamalara göre somut olay değerlendirildiğinde "ortak velayet" düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine "açıkça" aykırı olduğunu ya da Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal ettiğini söylemek mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Daire bu kararda, 336. maddenin boşanmada velâyeti tek ebeveyne bağlayan üçüncü fıkrasına rağmen **ortak velâyetin** Türk hukukunun temel değerleriyle çatışmadığını kabul etmiştir. Karar iç hukuk düzenlemelerini sıraladıktan sonra, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 7 No'lu Protokol'ün eşlerin evlilik süresince ve evliliğin bitmesi hâlinde çocuklarıyla ilişkilerinde eşit olduğunu öngören 5. maddesine ve Anayasa'nın 90. maddesine dayanır. Kamu düzeni, yabancı kararın tanınmasını ancak Türk hukukunun temel ilkeleriyle **açıkça** bağdaşmıyorsa engeller; ortak velâyet bu nitelikte değildir. Tarafların ortak velâyet konusunda çekişmesi bulunmadığından ilamın velâyet kısmı da tanınmalıdır. Daire aynı gerekçeyle, İngiliz vatandaşı ebeveynlerin milli hukuklarına dayanan ortak velâyet istemi hakkında da esasa girilerek karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[19]

19 Yargıtay 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737.

7 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
27.06.2018 · E. 2018/3738 · K. 2018/8266

Ortak velâyetin kaldırılarak velâyetin bir ebeveyne verilmesi istemi çekişmesiz yargı işidir; bölge adliye mahkemesinin kararı kesindir

Boşanmadan sonra çocuklar ortak velâyette bırakılmıştı. Anne, ortak velâyetin kaldırılarak velâyetin kendisine verilmesini, baba ile çocuklar arasında kişisel ilişki kurulmasını ve çocuklar için nafaka istemiştir; bölge adliye mahkemesinin bu konudaki kararı temyiz edilmiştir.

> *Davacı- karşı davalı annenin birleşen davası, ortak velayetin kaldırılarak velayetin anneye verilmesi, buna bağlı olarak baba ile ortak çocuklar arasında kişisel ilişki kurulması ve çocuklar için nafaka isteğine ilişkin olup, dava çekişmesiz yargı işidir (HMK m.362/2-b-13). Bölge Adliye Mahkemesince çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar kesin nitelikte olup, bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz (HMK m.362/1-ç).*

DEĞERLENDİRME Bu karar, ortak velâyetin **sonradan değiştirilmesinin** usulünü gösterir. Ortak velâyetin kaldırılarak velâyetin bir ebeveyne verilmesi istemi, velâyetin değiştirilmesi niteliğindedir ve HMK uyarınca **çekişmesiz yargı** işidir. Bölge adliye mahkemelerinin çekişmesiz yargı işlerinde verdiği kararlar kesin olduğundan bu konuda temyiz yoluna başvurulamaz. Karar, ortak velâyetin uygulamada kurulduğunu ve değişen koşullarda tekrar tek ebeveyne verilebileceğini de gösterir. Velâyetin değiştirilmesinin esasa ilişkin şartları, çocuğun üstün yararı ve durumun değişmesidir (TMK m. 183, TMK m. 349).

8 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
12.02.2019 · E. 2018/45 · K. 2019/928

Boşanma davası sürerken eşlerden biri ölürse evlilik ölümle sona erer ve velâyet sağ kalan ebeveyne aittir

Boşanma davasında verilen ilk hüküm temyiz edilmiş, hüküm kesinleşmeden davacı eş ölmüştü. Mahkeme, daha önce çocukla ilgili bir karar verildiği gerekçesiyle velâyet konusunda karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *Hal böyleyken, mahkemece, tarafların evliliğinin boşanmayla değil, ölümle sona erdiği, velayet ile ilgili ilk verilen hüküm kesinleşmediği gibi anne ve babadan birinin ölümü halinde velayetin sağ kalana ait olacağı (TMK m. 336/3) da dikkat alınmaksızın, daha önceden müşterek çocuklarla ilgili alınmış bir karar olduğu gerekçesiyle velayet hususunda karar verilmesine yer olmadığına şeklinde karar verilmesi usule ve kanuna aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Maddenin üçüncü fıkrası, evlilik sürerken ana veya babadan birinin ölümü hâlinde velâyetin **sağ kalana** ait olduğunu söyler. Bu kural, boşanma davası kesinleşmeden eşlerden biri öldüğünde de uygulanır: evlilik boşanmayla değil, **ölümle** sona ermiştir ve boşanma kararıyla birlikte velâyete ilişkin hüküm de kesinleşmemiştir. Daire, bu durumda ortada kesinleşmiş bir velâyet hükmü bulunmadığını, velâyetin sağ kalan ebeveyne ait olduğunu belirtmiş ve önceki karara

dayanılarak velâyet konusunda karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesini hatalı bulmuştur. Aynı dosyada bozmadan sonra verilen kararda da sağ kalan annenin velâyet isteminin reddi aynı gerekçeyle bozulmuştur.[20]

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2024 · E. 2024/8297 · K. 2024/8680

Boşanmayla velâyeti kendisine verilen ebeveyn ölürse velâyet kendiliğinden diğer ebeveyne geçmez; hâkim yeniden değerlendirme yapar

Boşanma kesinleştikten sonra yapılan yargılamada mahkeme ortak çocuğun velâyetini anneye bırakmıştır. Karar anneye tebliğ edildikten kısa süre sonra anne ölmüştür; baba kararı velâyet yönünden temyiz etmiştir.

> *Çocuğun velayeti boşanma kararı ile eşlerden birine verildikten sonra bu eşin ölümüyle velayet kendiliğinden sağ kalan diğer eşe geçmez. Böyle bir durumda; hakim kararıyla velayetin diğer ebeveyne verilmesi veya velayetin sağ kalan ebeveyne verilmesi uygun bulunmadığı taktirde; çocuğa vasi atanmak üzere vesayet makamına ihbarda bulunulması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, üçüncü fıkradaki iki kuralın **farkını** gösterir. Evlilik sürerken ana veya babadan biri ölürse velâyet kanun gereği sağ kalana aittir. Oysa boşanmayla velâyet bir ebeveyne verildikten sonra bu ebeveyn ölürse, velâyet **kendiliğinden** diğer ebeveyne geçmez. Daire'ye göre bu ölüm velâyet bakımından bir **durum değişikliğidir** ve hâkimin kendiliğinden harekete geçmesini gerektirir: diğer ebeveynin velâyeti üstlenmesine yasal bir engel bulunup bulunmadığı, yeniden alınacak sosyal inceleme raporu ve gerekirse çocuğun dinlenmesiyle araştırılmalıdır. Engel yoksa velâyet diğer ebeveyne verilir; engel varsa çocuğa vasi atanması için sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunulur. Bu süreç tamamlanıncaya kadar velâyet **askıda** kalır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 182:** Boşanmada velâyetin düzenlenmesi.
- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.
- **TMK m. 195:** Evlilik birliğinin korunması.
- **TMK m. 197:** Birlikte yaşamaya ara verilmesi.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 337:** Ana ve baba evli değilse velâyet.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 349:** Ana veya babanın yeniden evlenmesi.

20 Yargıtay 2. HD, 14.06.2021, E. 2021/3915, K. 2021/4800.

MADDE

337

A. Genel olarak

III. Ana ve baba evli değilse

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir.
(2) Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atar veya velâyeti babaya verir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 337, ana ve babası evli olmayan çocuğun velâyetini düzenler. **Birinci fıkraya göre** velâyet, doğumla birlikte ve ayrıca bir karara gerek olmaksızın **anaya** aittir; Anayasa Mahkemesi bu kuralı eşitlik ilkesine ve ailenin korunmasına aykırı bulmamıştır.[1] Velâyet kanun gereği anada olduğundan annenin velâyetin kendisinde olduğunun tespitini istemekte hukuki yararı yoktur;[2] çocuk babanın yanında tutuluyorsa anne çocuğun kendisine teslimini ister.[3] **İkinci fıkraya göre** ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre **vasi atar** veya **velâyeti babaya verir.** Çocuğu tanıyan babaya velâyet kendiliğinden geçmez; mahkeme kararı gerekir.[4] Ana küçükse ve çocuğu tanıyıp sahiplenen baba velâyeti istemediğini açıklamamışsa velâyet babaya verilmelidir.[5]

TEMEL KAVRAMLAR

Kanundan doğan velâyet	Ana ve baba evli değilse velâyetin, mahkeme kararına gerek olmaksızın doğumla birlikte anaya ait olması.
Tanıma	Babanın nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde yaptığı beyanla çocukla soybağını kurması.

1 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.
2 Yargıtay 2. HD, 27.03.2017, E. 2016/26187, K. 2017/3363.
3 Yargıtay 2. HD, 14.04.2015, E. 2014/28023, K. 2015/7514.
4 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8310, K. 2018/819.
5 Yargıtay 2. HD, 27.02.2013, E. 2012/13199, K. 2013/5093.

Velâyetin babaya verilmesi — Ana velâyeti kullanamıyorsa hâkimin, çocuğun menfaatine göre velâyeti babaya vermesi.

Vasi — Vesayet altındaki küçüğün kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmek üzere vesayet makamınca atanan kişi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 337- Madde İsviçre Medenî Kanununun 298 inci maddesinden alınmıştır. Maddeye göre, ana ve babanın evli olmaması hâlinde velâyet kural olarak anaya ait olmakla birlikte; eğer ana ölmüşse, küçükse ya da kısıtlanmışsa veya velâyet anadan alınmışsa, hâkim, çocuğun menfaatine göre, velâyeti ya babaya verir ya da çocuğa bir vasi atar.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 126*

Gerekçenin kısa metninde iki ifade öne çıkar. Birincisi, velâyetin **"kural olarak"** anaya ait olduğudur: kanun anayı velâyetin doğal sahibi sayar ve bunun için bir mahkeme kararı aramaz; istisnalar ikinci fıkrada sınırlı olarak sayılmıştır. İkincisi, istisnai hâllerde hâkimin kararının **"çocuğun menfaatine göre"** verileceğidir: gerekçe velâyetin babaya verilmesini ve vasi atanmasını aralarında bir sıra koymadan anar ve tercihi çocuğun menfaatine bırakır. Gerekçenin eski Kanun'a hiç değinmemesi dikkat çekicidir; oysa eski Kanun'da velâyet evlilik dışı doğan çocuk bakımından mahkemenin takdirine bağlıydı. Anayasa Mahkemesi de kuralın bu farkı gözettiğini, kanun koyucunun eski Kanun döneminde yaşanan tecrübeleri dikkate alarak velâyetin askıda kalmaması için velâyeti doğumla birlikte anaya verdiğini belirtmiştir.[6]

Eski Kanun'da evlilik dışı doğan çocuğun velâyeti, çocuğun anaya veya babaya bağlanmasını düzenleyen iki maddenin son cümlelerinde yer alıyordu:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evlilik haricindeki doğumda anasına kalan çocuk, anasının aile ismini taşıdığı ve onun vatandaşlık hakkını iktisap ettiği gibi gerek anasına gerek anasının hısımlarına karşı sahih olmayan nesep üzerine terettüp eden hak ve vazifelere dahi sahiptir. Ananın borçları ise tıpkı nesebi sahih çocuğa karşı olan borçları gibidir. Mahkeme, velayeti anaya verebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 311 (mülga)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Babaya nisbeti babalık hükmü ile veya tanınmak suretiyle taayyün eden çocuk, babanın aile ismini taşır ve onun vatandaşlık hakkını iktisap eder. Babasının ve anasının ailelerine karşı sahih olmayan nesep üzerine terettüp eden hak ve vazifelere dahi sahip olur. Babanın borçları ise tıpkı nesebi sahih çocuğa karşı olan borçları gibidir. Mahkeme, velayeti baba veya anaya verebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 312 (mülga)

Eski ve yeni metinler karşılaştırıldığında en önemli fark, velâyetin **kaynağındadır.** Eski Kanun'a göre mahkeme velâyeti anaya veya babaya **verebilirdi**; velâyet bir

6 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.

mahkeme kararına bağlıydı. Yeni Kanun ise velâyeti doğumla birlikte, kanun gereği anaya verir ve mahkeme kararını yalnızca ananın velâyeti kullanamadığı istisnai hâllerle sınırlar. İkinci fark, eski Kanun'daki "sahih olmayan nesep" kavramının terk edilmesidir. Evlilik içinde ve dışında doğan çocuklar arasındaki eşitsizliklerin 4721 sayılı Kanun'la kaldırıldığı öğretide kabul görmekle birlikte velâyet ve soyadı konularında farklı görüşler bulunduğu, Anayasa Mahkemesinin kararında da belirtilmiştir.[7]

	743 sayılı Kanun m. 311-312	4721 sayılı Kanun m. 337
Velâyetin kaynağı	Mahkeme kararı	Kanun
Kural olarak velâyet	Mahkeme kararına bağlı	Anada
Babaya velâyet	Mahkeme verebilir	Ana velâyeti kullanamıyorsa hâkim verebilir
Ölçü	Açıkça belirtilmemiş	Çocuğun menfaati

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Birinci fıkra iki kez Anayasa Mahkemesinin önüne gelmiştir: 2008'de esastan incelenerek Anayasa'ya aykırı bulunmamış,[8] 2011'deki ikinci başvuru ise ret kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı 27.03.2010 tarihinden itibaren on yıl geçmediği için esasa girilmeden reddedilmiştir.[9] Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 337. maddeye ilişkin başka bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.
13.11.2008	Birinci fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verildi	AYM, K. 2008/161
06.04.2011	Aynı fıkraya yönelik yeni itiraz on yıllık süre dolmadığı için reddedildi	AYM, K. 2011/62

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ana ve baba evli değil	Velâyet kanun gereği anada	TMK m. 337/1
Anayasa'ya uygunluk	Kural Anayasa'ya aykırı değil	AYM, K. 2008/161
Velâyetin tespiti davası	Annenin hukuki yararı yok	Yargıtay 2. HD, K. 2017/3363

7 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.
8 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.
9 AYM, 06.04.2011, E. 2011/32, K. 2011/62.

Konu	Kural	Dayanak
Çocuk babanın yanında	Anne çocuğun teslimini ister	Yargıtay 2. HD, K. 2015/7514
Annenin kişisel ilişki istemi	Teslim istemini de içerir	Yargıtay 2. HD, K. 2016/9163
Ana küçük, kısıtlı, ölmüş veya velâyeti alınmış	Hâkim vasi atar veya velâyeti babaya verir	TMK m. 337/2
Tanıma	Velâyeti kendiliğinden babaya geçirmez	Yargıtay 8. HD, K. 2018/819
Ana küçük, baba çocuğu sahipleniyor	Velâyet babaya verilmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2013/5093
Anne velâyet görevini yerine getirmiyor	Velâyet babaya verilmeli, vasi atanmamalı	Yargıtay 2. HD, K. 2016/12659
Ana öldü	Önce babaya ihbar, baba istemezse vasi	Yargıtay 8. HD, K. 2017/16579
Görevli mahkeme	Kararlar farklı; velâyet kararını aile mahkemesi verir	Yargıtay 20. HD, K. 2016/4009
Babanın giderlere katılması	Velâyet anada olsa da zorunlu	Yargıtay 8. HD, K. 2018/12035
Velâyeti olmayan babanın çocuğu alıkoyması	Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu	Yargıtay CGK, K. 2025/194
Yabancı ana ve baba	Ortak velâyet istemi esastan incelenir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/1737

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 298. maddesinden alınmıştır. Gerekçe maddeyi tek cümleyle özetler: ana ve babanın evli olmaması hâlinde velâyet **kural olarak anaya** aittir; ana ölmüşse, küçükse ya da kısıtlanmışsa veya velâyet anadan alınmışsa hâkim, **çocuğun menfaatine göre**, velâyeti ya babaya verir ya da çocuğa bir vasi atar. Gerekçe eski Kanun'daki karşılığa değinmez; konu bakımından karşılık, evlilik dışı doğan çocuğun velâyetinin mahkemece anaya veya babaya verilebileceğini öngören 743 sayılı Kanun'un 311 ve 312. maddeleridir. Tasarının 337. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **tanımanın velâyet vermediğidir.** Baba çocuğu tanımış olsa bile velâyet anadadır; ana velâyeti kullanamaz hâle gelse bile velâyet babaya kendiliğinden geçmez, mahkeme kararı gerekir.[10] İkinci nokta, velâyetin kanun gereği anada olmasının **tespit davasını gereksiz** kılmasıdır; anne velâyetin tespitini değil, gerekiyorsa çocuğun kendisine teslimini istemelidir.

10 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8423, K. 2018/876.

Üçüncü nokta, velâyeti olmayan babanın çocuğu annenin yanından **kendi başına alamayacağıdır**; çocuğu kaçırıp alıkoyan babanın eylemi çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu oluşturur.[11]

II. Birinci Fıkra: Velâyet Kanun Gereği Anadadır

- **Kural:** Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir.
- **Karar gerekmez:** Velâyet doğumla birlikte kanun gereği doğar; ayrıca bir tespit veya tevdi kararı gerekmez.
- **Tespit davası:** Annenin velâyetin kendisinde olduğunun tespitini istemekte hukuki yararı yoktur.
- **Teslim:** Çocuk başkasının yanında tutuluyorsa anne çocuğun kendisine teslimini ister.
- **Babanın yükümlülüğü:** Soybağı kurulan baba, çocuğun giderlerine gücü oranında katılır (TMK m. 327).

Birinci fıkra, ana ve babası evli olmayan çocuğun velâyetini doğrudan **anaya** verir. 2
Bu velâyet kanundan doğar: doğumla birlikte başlar ve bir mahkeme kararına bağlı değildir. Anayasa Mahkemesi, kanun koyucunun eski Kanun döneminde yaşanan tecrübeleri gözeterek evlilik dışı doğan çocuğun velâyetinin askıda kalmaması ve çocuğun hak kaybına uğramaması için bu yolu seçtiğini, doğumdan itibaren derhal yasal bir temsilciye sahip olmanın çocuğun yüksek yararı gereği olduğunu belirterek kuralı Anayasa'ya uygun bulmuştur.[12] Velâyet kanun gereği anada olduğundan, annenin velâyetin kendisinde olduğunun tespitini istemekte hukuki yararı yoktur;[13] aynı sebeple annenin velâyetin kendisine verilmesi için açtığı dava da usulden reddedilmelidir.[14] Mahkemenin ayrıca velâyeti anneye veren bir hüküm kurması ise sonuca etkili olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.[15]

Velâyetin kanun gereği anada olması, fiilî durumun her zaman buna uyduğu 3
anlamına gelmez. Çocuk babanın veya başka birinin yanında tutuluyorsa anne velâyetini kullanamaz. Bu durumda anne çocuğun kendisine teslimini ister ve mahkeme bu istemi, velâyetin zaten annede olduğu gerekçesiyle karşılıksız bırakamaz.[16] Velâyet sahibi annenin çocukla görüşme ve kişisel ilişki kurulması istemi de çocuğun teslimi istemini içerir.[17] Velâyetin anaya ait olması babayı çocuğa karşı yükümlülüklerinden kurtarmaz; soybağı kurulan baba, çocuğun bakım ve eğitim

11 Yargıtay CGK, 30.04.2025, E. 2023/326, K. 2025/194.
12 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.
13 Yargıtay 2. HD, 27.03.2017, E. 2016/26187, K. 2017/3363.
14 Yargıtay 2. HD, 26.04.2017, E. 2016/8116, K. 2017/4825.
15 Yargıtay 2. HD, 23.05.2016, E. 2016/9345, K. 2016/10032.
16 Yargıtay 2. HD, 14.04.2015, E. 2014/28023, K. 2015/7514.
17 Yargıtay 2. HD, 04.05.2016, E. 2016/6871, K. 2016/9163.

giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.[18] Velâyeti bulunmayan baba ise çocukla uygun kişisel ilişki kurulmasını isteyebilir (TMK m. 323).

III. İkinci Fıkra: Ana Velâyeti Kullanamıyorsa

- **Dört hâl:** Ana küçük, kısıtlı, ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmış.
- **İki seçenek:** Hâkim ya çocuğa vasi atar ya da velâyeti babaya verir.
- **Ölçü:** Çocuğun menfaati.
- **Babanın hakkı:** Çocuğu tanıyan babanın velâyeti alma hakkı vardır; ama velâyet kendiliğinden geçmez.
- **Üçüncü kişiler:** Velâyet ana ve baba dışında kimseye verilemez; gerekiyorsa vasi atanır.

4 İkinci fıkra, birinci fıkradaki kuralın işlemediği dört hâli sayar: ana **küçükse**, **kısıtlıysa**, **ölmüşse** ya da velâyet **kendisinden alınmışsa** çocuğun velâyeti kullanacak bir velisi yoktur. Bu durumda hâkim, çocuğun menfaatine göre iki yoldan birini seçer: çocuğa **vasi atar** veya velâyeti **babaya verir.** Kanun iki seçenek arasında bir sıra koymaz; ölçü çocuğun menfaatidir. Ana küçükken çocuğu tanıyan ve sahiplenen babaya velâyet verilmesi gerekirken velâyetin yaşı küçük anneye verilmesi bozma sebebi sayılmıştır.[19] Anne velâyet görevini yerine getirmiyor, babanın ise velâyeti üstlenmesine engel bir durumu bulunmuyorsa, annenin velâyeti kaldırılıp çocuğa vasi atanması yerine velâyet babaya verilmelidir.[20] Ana öldüğünde de mahkeme hemen vasi atamaz; önce çocuğu tanıyan babaya ihbar eder, baba velâyet için dava açarsa sonucunu bekler, baba velâyeti istemezse vasi atanması istemini sonuca bağlar.[21]

5 Velâyet ana ve baba dışında kimseye verilemez. Çocuğun geçici velâyetinin dedeye verildiği bir olayda Anayasa Mahkemesi, velâyetin yalnızca ana ve/veya babaya verilebileceğine ilişkin düzenlemeler karşısında bu kararın mevzuatla örtüşmediğini belirtmiştir; başvuru ise başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.[22] Ana ve babanın ikisi de velâyeti üstlenemiyorsa çözüm, çocuğa vasi atanmasıdır (TMK m. 404).

IV. Tanıma Velâyeti Kendiliğinden Babaya Geçirmez

6 Evlilik dışı doğan çocukla baba arasındaki soybağı tanıma veya babalık hükmüyle kurulur (TMK m. 295, TMK m. 301). Soybağının kurulması babaya velâyet vermez. Tanıyan babanın **velâyeti alma hakkı** vardır; ama bu hak mahkeme kararıyla

18 Yargıtay 8. HD, 03.05.2018, E. 2017/7449, K. 2018/12035.
19 Yargıtay 2. HD, 27.02.2013, E. 2012/13199, K. 2013/5093.
20 Yargıtay 2. HD, 28.06.2016, E. 2016/13524, K. 2016/12659.
21 Yargıtay 8. HD, 11.12.2017, E. 2017/7573, K. 2017/16579.
22 AYM, *E.E.* Başvurusu, B. No: 2021/15139, 19.12.2023.

kullanılır ve velâyet tanıma ile doğrudan babaya geçmez.[23] Bu nedenle ana küçükse ve velâyet babaya verilmemişse çocuk velâyet altında değildir ve vesayet altına alınması gerekir.[24] Anne dava sürerken ergin olursa ise velâyet kanun gereği annede bulunduğundan vasi atanması istemi konusuz kalır.[25] Tanımanın velâyet vermemesinin ceza hukukunda da sonucu vardır: velâyeti bulunmayan baba çocuğu velâyet sahibi annenin yanından kaçırıp alıkoyarsa eylem, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu değil, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu olarak değerlendirilir.[26]

Durum	Velâyet kimde	Ne yapılır
Ana ergin ve kısıtlı değil	Anada	Karar gerekmez
Baba çocuğu tanıdı	Anada kalır	Baba, ana velâyeti kullanamıyorsa veya velâyet anadan alınırsa velâyeti isteyebilir
Ana küçük	Kimsede değil	Velâyet babaya verilir veya vasi atanır
Ana dava sürerken ergin oldu	Anada	Vasi atanması istemi konusuz kalır
Ana öldü	Kimsede değil	Önce babaya ihbar edilir; baba istemezse vasi atanır
Velâyet anadan alındı	Kimsede değil	Velâyet babaya verilir veya vasi atanır

V. Görevli Mahkeme: Aile Mahkemesi ve Sulh Hukuk Mahkemesi

İkinci fıkradaki iki seçenek iki ayrı mahkemenin görev alanına girer. Velâyete 7
ilişkin kararları aile mahkemesi verir (4787 sayılı Kanun m. 4); vasi atanması ise vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin işidir (TMK m. 397). Nüfus memurları, ananın küçük olduğunu veya öldüğünü öğrendiklerinde bu durumu yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır (TMK m. 404). Hangi mahkemenin önce harekete geçeceği konusunda kararlar farklıdır. Bir görüşe göre önce aile mahkemesi velâyetin babaya verilip verilmeyeceğini değerlendirir, uygun görmezse vasi atanması için sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunur.[27] Diğer görüşe göre vasi atanması istemi sulh hukuk mahkemesinde görülür; mahkeme babaya ihbar eder ve baba velâyet için dava açarsa sonucunu bekler.[28] Daha önceki bazı kararlarda ise vasi atanması ve velâyetin babaya verilmesi konusunun birlikte sulh hukuk mahkemesinde tartışılacağı kabul edilmişti.[29] Hangi görüş benimse-

23 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8310, K. 2018/819.
24 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8423, K. 2018/876.
25 Yargıtay 2. HD, 01.06.2017, E. 2017/1261, K. 2017/6631.
26 Yargıtay CGK, 30.04.2025, E. 2023/326, K. 2025/194.
27 Yargıtay 20. HD, 05.04.2016, E. 2016/3895, K. 2016/4009.
28 Yargıtay 20. HD, 24.10.2016, E. 2016/8985, K. 2016/9464.
29 Yargıtay 20. HD, 14.05.2015, E. 2015/5917, K. 2015/4167.

nirse benimsensin, babanın velâyet istemi varsa bu istem çocuğa vasi atanmadan önce değerlendirilmelidir; kararın ifadesiyle aslolan velâyettir.[30]

VI. Ortak Velâyet Tartışması

8 Kanun, evli olmayan ana ve baba için ortak velâyet öngörmez. Anayasa Mahkemesi de Türk hukukunda evlilik birliği dışında ana ve babaya velâyeti birlikte kullanma hakkı tanınmadığını tespit etmiş ve evlilik dışı doğan çocuğun velâyetine ilişkin tercihin kanun koyucunun takdir alanında olduğunu belirtmiştir.[31] Ana, baba ve çocuk yabancı uyruklu ve ortak millî hukukları ortak velâyeti tanıyorsa durum farklıdır: soybağının hükümleri o hukuka tabidir ve ortak velâyet Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığından istem esastan incelenmelidir.[32] Evli ana ve babanın boşanmasında ortak velâyet tartışması için bkz. TMK m. 336.

UYGULAMA NOTU

Çocuğun babasıyla evli olmayan ana bakımından velâyet kanun gereği anadadır; bunun tespiti için dava açılmasına gerek yoktur. Çocuk babanın veya başka birinin yanında tutuluyorsa aile mahkemesinden doğrudan **çocuğun teslimi** istenmelidir; çocuk teslimine ilişkin kararlar, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A maddesine göre çocuğun üstün yararı esas alınarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince yerine getirilir. **Baba bakımından** çocuğu tanımak soybağını kurar ama velâyet vermez. Ananın küçük olduğu, kısıtlandığı, öldüğü veya velâyet görevini yerine getirmediği durumlarda baba aile mahkemesinden velâyetin kendisine verilmesini istemeli; çocukla fiilen ilgilendiğini, barınma ve bakım koşullarını gösteren belgeleri sunmalı ve uzman incelemesine hazırlıklı olmalıdır. Nüfus müdürlüğü çocuğa vasi atanması için ihbarda bulunmuşsa baba, velâyeti istediğini sulh hukuk mahkemesine bildirmelidir. Velâyeti bulunmayan baba çocuğu ananın yanından kendi başına almamalı; kişisel ilişki kurulmasını veya velâyetin kendisine verilmesini mahkemeden istemelidir.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
13.11.2008 · E. 2005/53 · K. 2008/161

Evlilik dışı doğan çocuğun velâyetinin doğumla birlikte kanun gereği anaya ait olması Anayasa'ya aykırı değildir

Evlilik dışı doğan çocuğun velâyetinin düzenlenmesi istemiyle açılan bir davada aile mahkemesi, 337. maddenin birinci fıkrasının evlilik içinde ve dışında doğan çocuklar

30 Yargıtay 8. HD, 11.12.2017, E. 2017/7573, K. 2017/16579.
31 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.
32 Yargıtay 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737.

ile bu çocukların babaları arasında eşitsizlik yarattığını ileri sürerek fıkranın iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *Evlilik birliği dışında doğan çocuğun doğumdan itibaren derhal yasal bir temsilciye sahip olması, çocuğun yüksek yararı gereğidir. Evlilik dışı çocuğun velâyetinin doğrudan anneye verilmesi, istisnai durumlarda velâyetin babaya verilmesi veya vasi atanmasının nedeni, soybağı ilişkisinin kolaylıkla kurulması, anne ve çocuk arasındaki özel biyolojik ve ruhsal bağın varlığı olup, bu husus yasakoyucunun takdir alanı içindedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, 337. maddenin birinci fıkrasını eşitlik ilkesi (Anayasa m. 10) ve ailenin korunması (Anayasa m. 41) bakımından incelemiş ve oybirliğiyle Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Karara göre kanun koyucu, eski Kanun döneminin tecrübelerini gözeterek, evlilik dışı doğan çocuğun velâyetinin **askıda kalmaması** ve çocuğun hak kaybına uğramaması için velâyetin doğumdan sonra kural olarak anaya ait olmasını, istisnai durumlarda ise babaya verilmesini veya vasi atanmasını tercih etmiştir. Evlilik birliği içindeki ebeveynler ile evlilik dışında çocuk sahibi olan ebeveynler aynı hukuki konumda bulunmadığından aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz. Mahkeme, Türk hukukunda evlilik birliği dışında ana ve babaya velâyeti birlikte kullanma hakkı tanınmadığını da açıkça tespit etmiştir. Aynı fıkraya karşı 2011'de yapılan ikinci itiraz başvurusu, ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren on yıl geçmeden aynı hükmün yeniden denetlenemeyeceği gerekçesiyle esasa girilmeden reddedilmiştir; Mahkeme bu kararda, kuralı uygulayacak mahkemenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile kanun arasında bir çatışma tespit etmesi hâlinde Anayasa'nın 90. maddesi gereği Sözleşme hükümlerini uygulaması gerektiğini de belirtmiştir.[33]

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.03.2017 · E. 2016/26187 · K. 2017/3363

Ana ve baba evli değilse velâyet kanun gereği anadadır; ananın velâyetin kendisinde olduğunun tespitini istemekte hukuki yararı yoktur

Analığın tespiti ve nüfus kaydındaki ana adının düzeltilmesi davası kabul edilmiş ve karar kesinleşmişti. Anne ayrıca çocuğun velâyetinin kendisinde olduğunun tespitini istemiştir; ana ve baba evli değildi. Mahkemenin bu istem hakkında verdiği kararı anne temyiz etmiştir.

> *Ana ve baba evli değilse velayet anaya aittir. (TMK m.337/1) Dava tarihinde kesinleşen, analığın tespiti ve nüfus hanesinde ana adının düzeltilmesi davasının kabulüyle velayeti davacı annede olan küçüğün velayetinin kendisinde olduğunun tespitini talep etmekte hukuki yararı yoktur. Hukuki yarar dava şartı olup, davanın hukuki yarar yokluğundan reddi gerekirken (HMK m.114/1, f-115) yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamış, hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME

33 AYM, 06.04.2011, E. 2011/32, K. 2011/62.

337. maddenin birinci fıkrası velâyeti **kanundan doğan** bir yetki olarak anaya verir; bunun için ayrıca bir mahkeme kararı gerekmez. Daire bu nedenle, analık bağı kesinleşmiş bir kararla kurulan annenin, çocuğun velâyetinin kendisinde olduğunun tespitini istemekte **hukuki yararı bulunmadığını** kabul etmiştir. Hukuki yarar dava şartıdır ve yokluğunda dava usulden reddedilir (HMK m. 114/1-h, 115). Aynı ilke, velâyetin kendisine verilmesi için dava açan anne bakımından da uygulanır: velâyet zaten kanun gereği anada olduğundan bu istem de hukuki yarar yokluğundan usulden reddedilmelidir.[34] Annenin mahkemeden isteyebileceği, velâyetin tespiti değil, velâyetin kullanılmasını engelleyen somut sorunun çözümüdür; örneğin çocuğun kendisine teslimi.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2015 · E. 2014/28023 · K. 2015/7514

Velâyet anadayken çocuk babanın yanında tutuluyorsa çocuğun anneye teslimine karar verilmelidir; velâyetin zaten anada olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığı denemez

Evlilik dışı doğan ve babası tarafından tanınan çocuk fiilen babanın yanında kalıyordu; baba çocuğu anneye teslim etmekten kaçınmıştır. Anne çocuğun kendisine teslimini istemiştir. Mahkeme, evlilik dışı doğan çocuğun velâyetinin annede olduğu gerekçesiyle istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *Annenin, evlilik dışı çocuk üzerindeki kanundan doğan velayet hakkı kendisinden alınmış değildir. Bu hakkını kullanabilmesi için, çocuğun kendisine teslimi gerekir. Çocuğun babası yanında bulunduğu ve davalının rızasıyla çocuğu anneye teslim etmekten kaçındığı anlaşılmaktadır. Bu durumda çocuğun anneye icra yoluyla teslimi dışında bir yol kalmadığına göre, talebin kabulüne ve çocuğun davalıdan alınarak velayet hakkına sahip olan anneye teslimine karar verilmesi gerekirken, velayetin annede olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, kanundan doğan velâyetin **fiilen** nasıl kullanılacağı sorusuna cevap verir. Velâyet anadadır ve kendisinden alınmış değildir; ama çocuk babanın yanında tutuluyorsa anne bu yetkiyi kullanamaz. Daire, bu durumda çocuğun davalıdan alınarak velâyet hakkına sahip olan anneye teslimine karar verilmesi gerektiğini, velâyetin annede olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesinin hatalı olduğunu belirtmiştir. Velâyetin tespiti istemi hukuki yarar yokluğundan reddedilirken **çocuğun teslimi** istemi esastan incelenir; anne için doğru dava budur. Çocuk teslimine ilişkin aile mahkemesi kararları, 7343 sayılı Kanun'la 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na eklenen 41/A maddesine göre çocuğun üstün yararı esas alınarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince yerine getirilir.

34 Yargıtay 2. HD, 26.04.2017, E. 2016/8116, K. 2017/4825.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.05.2016 · E. 2016/6871 · K. 2016/9163

Velâyet sahibi annenin çocukla görüşme ve kişisel ilişki istemi, çocuğun kendisine teslimi istemini de içerir

Evlilik dışı doğan ve babası tarafından tanınan çocuk fiilen babanın yanındaydı. Anne, çocukla görüşemediğini belirterek görüşmenin sağlanmasını ve kişisel ilişki kurulmasını istemiştir; mahkeme anne ile çocuk arasında kişisel ilişki kurmuştur. Kararı baba temyiz etmiştir.

> *Ana ve baba evli değilse velayet anneye aittir (TMK m.337/1). Olayları açıklamak taraflara hukuki nitelendirme hakime aittir (HMK m.33). Davacı annenin, müşterek çocukla görüşmesinin sağlanması yönündeki isteği çocuğun teslimi talebini de içerir. Annenin yasadan doğan velayet sorumluluğunu yerine getirebilmesi için çocuğu teslim alması gerektiği açıktır.*

DEĞERLENDİRME Kanun velâyeti anaya verdiğine göre, velâyet sahibi annenin çocukla ilişkisi velâyetin kendisidir; kişisel ilişki ise ana ve babadan her birine, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk için tanınan bir haktır (TMK m. 323). Daire, olayları açıklamanın taraflara, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu hatırlatarak (HMK m. 33) annenin görüşme isteminin çocuğun **teslimi** istemini de içerdiğini kabul etmiş ve kişisel ilişki kurulmasına hükmedilmesini bozma sebebi saymıştır. Karar oyçokluğuyla verilmiştir; çoğunluğa göre anne, kanundan doğan velâyet sorumluluğunu yerine getirebilmek için çocuğu teslim almalıdır. Velâyet sahibi annenin dilekçesinde doğrudan çocuğun teslimini istemesi, hukuki nitelendirme tartışmasını baştan önler.

5 **YARGITAY CEZA GENEL KURULU**
30.04.2025 · E. 2023/326 · K. 2025/194

Velâyeti bulunmayan baba, evlilik dışı doğan çocuğu velâyet sahibi annenin yanından kaçırıp alıkoyarsa çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu oluşur

Evlilik dışı birlikte yaşayan ana ve babanın çocuğunu tanıma senediyle tanıyan baba, çocuğu annenin yanından kaçırıp yaklaşık sekiz ay yanında alıkoydu, sonra anneye teslim etmiştir. Bölge adliye mahkemesi, babanın velâyeti elinden alınmış bir ebeveyn olmadığını ve bu nedenle çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunun faili olamayacağını kabul ederek kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan mahkûmiyet kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına direnmiştir.

> *Her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesince sanığın, velayet yetkisi elinden alınmış baba sıfatını taşımadığı ve bu nedenle de TCK'nın 234/1. maddesinde özgü suç olarak düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunun faili olamayacağı kabul edilmiş ise de; sanığın mağdurun birinci dereceden kan hısmı olduğu ve bu konumda olan sanığın velayet yetkisi elinden alınmış baba sıfatını taşımadığı gerekçesi ile üçüncü derece dahil diğer kan hısımlarından farklı olarak TCK'nın 109. maddesi uyarınca daha ağır ceza gerektiren kişiyi hürriye-*

tinden yoksun kılma suçundan cezalandırılmasının, maddi gerçekliğin normatif/hükmî değerlendirmeye feda edilmesi nedeniyle hakkaniyete aykırı olacağı ve adaletsiz sonuçlar doğuracağı cihetle; mağdurun üçüncü derece dâhil kan hısımları arasında yer alan sanığın eyleminin, TCK'nın 109. maddesinde düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna göre asli norm niteliğinde bulunan ve TCK'nın 234/1-2. maddelerinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.

DEĞERLENDİRME

337. madde velâyeti anaya verdiği için, çocuğu tanıyan ama kendisine velâyet verilmemiş baba **veli değildir.** Bölge adliye mahkemesi, tanımanın tek başına velâyet sağlamadığını belirterek babanın velâyeti elinden alınmış bir ebeveyn olmadığı sonucuna varmış ve daha ağır ceza öngören kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu uygulamıştı. Ceza Genel Kurulu bu sonucu kabul etmemiştir: baba, çocuğun üçüncü derece dahil kan hısımları arasındadır ve velâyeti elinden alınmış baba sıfatı taşımadığı gerekçesiyle diğer kan hısımlarından farklı olarak daha ağır cezalandırılması hakkaniyete aykırı olur ve adaletsiz sonuçlar doğurur. Bu nedenle eylem, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna göre asli norm sayılan çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu (TCK m. 234/1-2) oluşturur. Karar, velâyetin anada olmasının ceza hukukundaki karşılığını da gösterir: velâyeti bulunmayan baba çocuğu velâyet sahibi annenin yanından kendi başına alamaz; velâyetin kendisine verilmesini veya kişisel ilişki kurulmasını aile mahkemesinden istemelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.02.2013 · E. 2012/13199 · K. 2013/5093

Ana küçükse, çocuğu tanıyan ve sahiplenen babaya velâyet verilmelidir; velâyetin yaşı küçük anneye verilmesi hatalıdır

Evlilik dışı doğan çocuğun annesi küçüktü. Baba çocuğu tanımıştı; velâyeti istemediğine ilişkin bir beyanda bulunmamış, aksine çocuğu sahiplendiğini ve birlikte yaşadıklarını bildirmişti. Mahkeme velâyeti anneye vermiştir.

> *Baba ile soybağı tanıma ile kurulduğuna göre, babanın velayeti alma hakkı mevcuttur. Baba velayeti istemediğine ilişkin açıkça beyanda bulunmadığı gibi, aksine çocuğu sahiplendiğini ve birlikte yaşadıklarını bildirmiştir. O halde, velayetin babaya verilmesi gerekirken, yaşı küçük olan anneye verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Kanun, ananın küçük olmasını, velâyetin anaya ait olması kuralının açık istisnaları arasında sayar. Bu durumda 337. maddenin ikinci fıkrası devreye girer ve hâkim, çocuğun menfaatine göre vasi atar veya velâyeti babaya verir. Daire, çocuğu tanıyan babanın **velâyeti alma hakkı** bulunduğunu, babanın velâyeti istemediğini açıklamadığını, aksine çocuğu sahiplendiğini ve birlikte yaşadıklarını bildirdiğini belirterek velâyetin babaya verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Yaşı küçük anneye velâyet verilmesi, fıkranın açık hükmüyle bağdaşmaz. Anne

dava sürerken ergin olursa ise velâyet kanun gereği annede bulunduğundan, vasi atanması veya velâyetin babaya verilmesi istemi konusuz kalır.[35]

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.06.2016 · E. 2016/13524 · K. 2016/12659

Anne velâyet görevini yerine getirmiyorsa ve babanın engeli yoksa, annenin velâyeti kaldırılıp çocuğa vasi atanmak yerine velâyet babaya verilmelidir

Baba, tanıma yoluyla soybağı kurduğu çocuğun velâyetinin kendisine verilmesini istemiştir. Anne bir süre birlikte yaşadıktan sonra çocuğu bırakarak ortak haneyi terk etmiş ve çocuğu arayıp sormamıştı. Çocuk bir süre babaannesinin yanında kalmış; baba çocukla sürekli ilgilenmiş ve yargılama sırasında çocuğu yanına almıştı. Mahkemenin başvurduğu uzman, velâyetin babaya verilmesini uygun bulmuştur. Mahkeme davayı reddetti, annenin velâyetini kaldırdı ve çocuğa vasi atanması için ihbarda bulunulmasına karar vermiştir.

> *Bu durumda, annenin velayet görevini yerine getirmediği, velayetin kaldırılması koşullarının (TMK m. 348) oluştuğu, davacı babanın da velayet görevini üstlenmesine engel bir durumunun bulunmadığı anlaşıldığından davanın kabulü ve velayetin davacı babaya verilmesi (TMK. m. 337/2) yerine, davanın reddi ile annenin çocuk üzerindeki velayetinin kaldırılmasına çocuk için vasi atanması için ihbarda bulunmasına karar verilmesi isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME

337. maddenin ikinci fıkrası hâkime iki seçenek tanır: **vasi atamak** veya **velâyeti babaya vermek.** Seçimin ölçüsü çocuğun menfaatidir. Bu olayda anne velâyet görevini yerine getirmediği için velâyetin kaldırılması koşulları oluşmuş (TMK m. 348), babanın ise velâyeti üstlenmesine engel bir durumu bulunmamaktadır. Çocuk babasıyla yaşamaktadır ve uzman da velâyetin babaya verilmesini önermiştir; Daire, dosyada uzman görüşünden ayrılmayı gerekli kılan bir olgu ve delil bulunmadığını da vurgulamıştır. Bu durumda davanın reddedilip annenin velâyeti kaldırılarak vasi atanması yoluna gidilmesi isabetsizdir; velâyet babaya verilmelidir. Karar, evlilik dışı doğan çocuğu tanıyan babanın, annenin velâyet görevini yerine getirmediği durumlarda velâyetin kendisine verilmesi için dava açabileceğini de gösterir.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2018 · E. 2017/7449 · K. 2018/12035

Evlilik dışı doğan çocuğun velâyeti anada olsa da baba giderlere katılmak zorundadır; babalık davasıyla birlikte istenen velâyet uzman kurulu raporuyla araştırılmalıdır

Çocuğa atanan kayyım, babalığın tespitini ve çocuk için nafaka istemiştir. Davalı baba soybağına itiraz etmemiştir; karşı davayla, soybağı kurulduktan sonra velâye-

35 Yargıtay 2. HD, 01.06.2017, E. 2017/1261, K. 2017/6631.

tin anneden alınarak kendisine verilmesini istemiştir. Mahkeme asıl davayı kabul etti, karşı davayı reddetmiştir.

> *Evlilik dışı doğan çocuğun velayeti anaya ait ise de babanın da çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 337. maddenin velâyeti anaya vermesinin babayı çocuğa karşı yükümlülüklerinden kurtarmadığını gösterir. Soybağı kurulan baba, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılır (TMK m. 327, TMK m. 330); nafakanın belirlenmesi için tarafların ekonomik durumu tapu, vergi, sosyal güvenlik, banka ve ticaret sicili kayıtlarıyla araştırılmalıdır. Kararın velâyete ilişkin bölümü de önemlidir: babalık davasıyla birlikte babanın velâyetin kendisine verilmesini istemesi mümkündür ve bu istem yalnızca sosyal çalışmacı raporuyla değil, aile mahkemesi bünyesindeki psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan kuruldan alınacak raporla ve babanın yaşadığı yerde de inceleme yapılarak değerlendirilmelidir. Annenin baba ile çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi engellediği iddiası da bu değerlendirmede gözetilir. Daire ayrıca babalık davasında kanunda öngörülen ihbarların yapılması gerektiğini (TMK m. 301) ve soybağı konusunda yalnızca taraf ve tanık beyanlarıyla yetinilmeyip test yaptırılarak rapor alınması gerektiğini belirtmiştir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8310 · K. 2018/819

Tanıma, velâyeti kendiliğinden babaya geçirmez; babanın velâyeti alma hakkı mahkeme kararıyla kullanılır

Evlilik dışı doğan çocuğun annesi ergin değildi; baba çocuğu doğumundan yaklaşık üç ay sonra tanımıştır. Nüfus müdürlüğü çocuğa vasi atanması için ihbarda bulunmuştur. Sulh hukuk mahkemesi, çocuğun onu tanıyan babanın velâyeti altında olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir; kararı nüfus müdürlüğü temyiz etmiştir.

> *Baba ile soybağı tanıma ile kurulduğuna göre, babanın çocuğun velayetini alma hakkı mevcuttur. Yani mahkeme hükmü olmaksızın tanıma ile velayet hakkı doğrudan babaya geçmemektedir.*

DEĞERLENDİRME Tanıma, baba ile çocuk arasında soybağını kurar (TMK m. 295); velâyeti ise kurmaz. Daire, tanıyan babanın **velâyeti alma hakkı** bulunduğunu, ancak mahkeme hükmü olmaksızın velâyetin tanıma ile doğrudan babaya geçmediğini açıkça belirtmiştir. Bu nedenle sulh hukuk mahkemesinin çocuğun babanın velâyeti altında olduğu yönündeki kabulü hatalıdır. Olayın özelliği, annenin temyiz incelemesi sırasında ergin olmasıdır: artık çocuk annesinin velâyeti altında olduğundan vasi atanması istemi konusuz kalmış, Daire hükmün gerekçesini değiştirerek kararı düzeltip onamıştır. Uygulamada bu, çocuğu tanıyan babanın veli olarak hareket edebilmesi için velâyetin kendisine verilmesini aile mahkemesinden istemesi gerektiği anlamına gelir.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8423 · K. 2018/876

Ana küçükse ve velâyet babaya verilmemişse çocuğa vasi atanmalıdır; velâyet çocuğu tanıyan babaya kendiliğinden geçmez

Evlilik dışı doğan çocuğun annesi ergin değildi; baba çocuğu doğumundan bir hafta sonra tanımıştır. Nüfus müdürlüğü, annenin ergin olmaması nedeniyle çocuğun vesayet altına alınmasını istemiştir; sulh hukuk mahkemesi talebi reddetmiştir.

> *Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında, velayet kendisi üzerinde bulunan tarafın bu hakkı kullanamaması üzerine, diğer tarafın çocuğu tanıması sonucunda velayetin kendiliğinden tanıyan tarafa geçmeyeceği açıktır. Buna göre, Mahkemece küçüğe vasi atanması gerekirken, talebin reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Kanuna göre velâyet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır (TMK m. 404). Ana küçük olduğu için velâyeti kullanamıyorsa ve velâyet mahkeme kararıyla babaya verilmemişse çocuk velâyet altında değildir; bu boşluk tanımayla kapanmaz. Daire, velâyet kendisinde bulunan tarafın bu hakkı kullanamaması üzerine diğer tarafın çocuğu tanımasıyla velâyetin kendiliğinden tanıyan tarafa geçmeyeceğini belirterek vasi atanması talebinin reddini hatalı bulmuştur. Aynı Daire, annenin öldüğü bir olayda ise vasi atanmadan önce çocukları tanıyan babaya ihbar edilmesini ve babanın velâyet için dava açması hâlinde sonucun beklenmesini aramıştır.[36]

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2017 · E. 2017/7573 · K. 2017/16579

Evlilik dışı doğan çocukların annesi ölmüşse vasi atanmadan önce çocukları tanıyan babaya ihbar edilmeli; baba velâyet davası açarsa sonucu beklenmelidir

Evlilik dışı doğan ve babaları tarafından tanınan iki çocuğun annesi ölmüştür. Nüfus müdürlüğü çocuklara vasi atanması için ihbarda bulunmuştur. Sulh hukuk mahkemesi, çocukların onları tanıyan babanın velâyeti altında olduğu ve velâyet aile mahkemesince kaldırılmadıkça vasi atanamayacağı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Anneleri vefat etmiş olup, çocukların velisi yoktur. Kanun, ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velayet kendisinden alınmışsa, hakimin, çocuğun menfaatine göre vasi atayacağını veya velayeti babaya vereceğini hükme bağlamıştır (TMK.md.337/2). Baba ile soybağı tanıma ile kurulduğuna göre, babanın çocuklarının velayetini alma hakkı mevcuttur. Aslolan velayet olduğuna göre mahkeme tarafından öncelikle davanın, babaya ihbar edilmesi, beyanının alınması, onun tarafından velayetlerin kendisine verilmesi yönünde dava açılması halinde sonu-*

36 Yargıtay 8. HD, 11.12.2017, E. 2017/7573, K. 2017/16579.

cunun beklenmesi, küçüklerin velayetlerini baba talep etmediği taktirde davanın sonuca bağlanması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Ananın ölümü, 337. maddenin ikinci fıkrasını harekete geçiren hâllerden biridir. Kanun velâyeti anaya verdiği için ana ölünce çocukların **velisi kalmaz**; velâyet, tanımayla kurulmuş soybağına rağmen babaya kendiliğinden geçmez. Daire bu nedenle sulh hukuk mahkemesinin çocukların babanın velâyeti altında olduğu yönündeki kabulünü hatalı bulmuş, ama hemen vasi atanmasına da gidilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Kararın ifadesiyle **aslolan velâyettir**: mahkeme önce davayı babaya ihbar etmeli ve beyanını almalı, baba velâyetin kendisine verilmesi için dava açarsa bu davanın sonucunu beklemeli, baba velâyeti istemezse vasi atanması istemini sonuca bağlamalıdır. Aynı sıralama, annenin küçük olduğu bir olayda da benimsenmiştir.[37]

12 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2016 · E. 2016/3895 · K. 2016/4009

Evlilik dışı doğan çocukta velâyetin tanıyan babaya verilip verilmeyeceğini aile mahkemesi değerlendirir; uygun görülmezse vasi atanması için sulh hukuk mahkemesine ihbar edilir

Evlilik dışı doğan ve babası tarafından tanınan çocuğun annesi ölmüştür; çocuğa vasi atanması istendi. Aile mahkemesi vasi atanması gerektiği gerekçesiyle, sulh hukuk mahkemesi ise babaya velâyet verilip verilmeyeceğinin tartışılması gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Türk Medenî Kanununun velayete ilişkin hükümlerinden kaynaklanan davalara bakma görevi aile mahkemelerine aittir. TMK'nın 337/2. maddesi uyarınca küçüğün kendisini tanıyan babasının velayeti altına konulup konulmayacağının aile mahkemesince değerlendirilip velayetin babaya verilmesi mahkemece uygun görülürse aile mahkemesince bu konuda karar verilecek, aksi durumda yani, küçüğün babasının velayeti altına konulması uygun görülmediği takdirde ise, uygun görmeme kararı ile birlikte TMK'nın 404. maddesi gereğince küçüğe vasi tayin edilmek üzere sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunulması gerekecektir. Bu durumda uyuşmazlığın, aile mahkemesince görülüp çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME

337. maddenin ikinci fıkrasındaki iki seçenek iki ayrı mahkemenin görev alanına girer: velâyete ilişkin kararlar aile mahkemesinin, vasi atanması ise vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin görevindedir. Daire bu kararda önce velâyetin babaya verilip verilmeyeceğinin değerlendirilmesi gerektiğini ve bunun aile mahkemesinin görevinde olduğunu kabul etmiştir: aile mahkemesi velâyeti babaya uygun görürse bu yönde karar verir; uygun görmezse bu kararla birlikte çocuğa vasi atanması için sulh hukuk mahkemesine ihbarda

37 Yargıtay 20. HD, 24.10.2016, E. 2016/8985, K. 2016/9464.

bulunur. Görev konusunda kararlar farklılık gösterir. Aynı Daire yaklaşık bir yıl önce, ananın küçük olduğu bir olayda vasi atanması ve velâyetin babaya verilmesi konusunun vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinde tartışılacağını kabul etmişti;[38] 2016'da ise ananın küçük olduğu bir olayda da aile mahkemesini görevli saymıştır.[39] Aynı yıl verilen bir başka kararda ise vasi atanması istemi sulh hukuk mahkemesinde bırakılmış, babaya ihbar edilerek velâyet davası açarsa sonucunun beklenmesi istenmiştir.[40] Babanın kendisinin vesayet altında bulunduğu bir olayda da uyuşmazlık çocuğa vasi atanması ihbarına ilişkin görüldüğünden sulh hukuk mahkemesi görevli sayılmıştır.[41]

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2017 · E. 2016/15771 · K. 2017/1737

Evli olmayan yabancı ana ve babanın ortak velâyet istemi millî hukuklarına göre incelenmelidir; ortak velâyet Türk kamu düzenine açıkça aykırı değildir

Ana ve baba İngiliz vatandaşıydı ve evli değildi. Baba, evlilik dışı doğan ortak çocuğun velâyetinin ana ve babaya ortak olarak düzenlenmesini istemiştir. Mahkeme, tarafların millî hukukuna göre ortak velâyet mümkün olsa da bunun Türk kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *"Yukarıda değinilen iç hukukumuz ve kamu düzeni kavramı ile ilgili açıklamalara göre somut olay değerlendirildiğinde "ortak velayet" düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine "açıkça" aykırı olduğunu ya da Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal ettiğini söylemek mümkün değildir. O halde mahkemece, MÖHUK m. 17/1 gereğince, İngiliz vatandaşı olan tarafların müşterek milli hukuklarındaki velayete ilişkin düzenlemeler dikkate alınarak, işin esasına girilip tüm deliller birlikte değerlendirilerek "ortak velayet" istemine ilişkin davayla ilgili bir karar vermek gerekirken, istemin Türk kamu düzenine aykırı olduğu belirtilmek suretiyle, yazılı şekilde hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME

337. madde evli olmayan ana ve baba için velâyeti anaya verir ve ortak velâyetten söz etmez. Ancak soybağının hükümleri, ana, baba ve çocuğun ortak millî hukuku varsa o hukuka tabidir (MÖHUK m. 17/1); yetkili yabancı hukuk ancak Türk kamu düzenine **açıkça** aykırıysa uygulanmaz (MÖHUK m. 5/1). Daire, 335, 336 ve 337. maddeleri ve eşlerin evliliğin bitmesi hâlinde de çocuklarıyla ilişkilerinde eşit olduğunu öngören Ek 7 No'lu Protokol'ün 5. maddesini birlikte değerlendirerek ortak velâyetin Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığı sonucuna varmış ve istemin esasının incelenmesi gerektiğine hükmetmiştir. Karar yabancı uyruklu ana ve baba hakkındadır; Türk vatandaşı olan evli olmayan ana ve baba bakımından 337. madde velâyeti anaya vermeye devam

38 Yargıtay 20. HD, 14.05.2015, E. 2015/5917, K. 2015/4167.
39 Yargıtay 20. HD, 13.10.2016, E. 2016/4718, K. 2016/8953.
40 Yargıtay 20. HD, 24.10.2016, E. 2016/8985, K. 2016/9464.
41 Yargıtay 20. HD, 12.12.2016, E. 2016/11579, K. 2016/11938.

eder ve Anayasa Mahkemesi de evlilik birliği dışında velâyeti birlikte kullanma hakkı tanınmadığını tespit etmiştir.[42] Yine de Daire'nin ortak velâyeti kamu düzenine aykırı saymaması, bu konudaki tartışma bakımından önem taşır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 282:** Soybağının kurulması.
- **TMK m. 295:** Tanımanın koşulları ve şekli.
- **TMK m. 301:** Babalık davası.
- **TMK m. 323:** Ana ve baba ile kişisel ilişki.
- **TMK m. 327:** Çocuğun bakım ve eğitim giderleri.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti ve vesayet makamı.
- **TMK m. 404:** Küçüklük nedeniyle vesayet.

42 AYM, 13.11.2008, E. 2005/53, K. 2008/161.

MADDE

338

A. Genel olarak

IV. Üvey çocuklar

KANUN METNİ

(1) Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler.

(2) Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur; durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 338, üvey ebeveyn ile ergin olmayan üvey çocuk arasındaki ilişkiyi düzenler. **Birinci fıkraya göre** eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da **özen ve ilgi** göstermekle yükümlüdür; gerekçeye göre madde bir sosyal ahlâk gerekliliğini özel hukuk kuralı düzeyine çıkarmıştır. Yükümlülük ergin olmayan üvey çocuklarla sınırlıdır; eşler ergin üvey çocuklarına bakmakla yükümlü değildir.[1] **İkinci fıkraya göre** kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde **yardımcı olur** ve durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için velâyeti kullanan eşi **temsil eder**; madde üvey ebeveyne velâyet vermez. Üvey çocuğa özen ve ilgi göstermemek boşanmada kusur sayılır;[2] buna karşılık eşin önceki evliliğinden olan ergin olmayan çocuklarının ortak konutta kalması diğer eşe boşanma hakkı vermez.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Üvey çocuk	Eşlerden birinin önceki evliliğinden veya evlilik dışı ilişkisinden olan ve diğer eşle arasında soybağı bulunmayan çocuğu.
Özen ve ilgi yükümlülüğü	Eşin, ergin olmayan üvey çocuğuna bakım, gözetim ve günlük hayatında gereken ilgiyi göstermesi.

1 Yargıtay HGK, 07.04.2022, E. 2019/162, K. 2022/499.
2 Yargıtay 2. HD, 29.03.2013, E. 2012/12520, K. 2013/8719.
3 Yargıtay 2. HD, 26.12.2011, E. 2011/3801, K. 2011/23605.

Yardım	Eşin, kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşine çocuğun bakım ve yetiştirilmesinde uygun bir şekilde destek olması.
Temsil	Durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde, çocuğun ihtiyaçları için velâyeti kullanan eşin yerine hareket edilmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 338- Yürürlükteki Kanunda bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 299 uncu maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarının 254 üncü maddesinden alınmıştır. Bir kimsenin, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermesini, bu üvey çocuklar üzerinde velâyeti kullanan eşine uygun bir şekilde yardımcı olmasını ve durumun gerektirdiği ölçüde bu çocuğun ihtiyaçları için onu temsil etmesini hükme bağlayan bu madde, bir sosyal ahlâk gerekliliğini Medenî Kanunda yer alan bir özel hukuk kuralı düzeyine çıkarmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 127*

Tasarının genel gerekçesinde de madde, eski Kanun'da düzenlenmemiş bir konu olarak şöyle açıklanmıştır:

Gerekçe

> Yürürlükteki Kanunda düzenlenmemiş olan bir başka konu da yeni 338 inci maddeyle hükme bağlanmıştır. Buna göre, eşler ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler. Bir eş, kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşine uygun bir şekilde yardımcı olacak, hatta durum ve koşullar zorunlu kılarsa çocuğun ihtiyaçları için onu temsil edecektir. Bu madde hükmü, bir sosyal ahlâk gerekliliğini, Medenî Kanunda yer alan bir özel hukuk kuralı düzeyine çıkarmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı, Genel Gerekçe, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 19*

İki gerekçe metni birlikte okunduğunda maddenin üç unsuru belirginleşir. Birincisi, maddenin **yeni** olmasıdır: eski Kanun üvey ebeveyn ile üvey çocuk arasındaki ilişkiye ilişkin bir hüküm içermiyordu. İkincisi, maddenin kaynağıdır: hüküm doğrudan İsviçre Medenî Kanunu'ndan değil, bu Kanun'un 299. maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarıdan alınmıştır. Üçüncüsü ve en önemlisi, maddenin **niteliğidir**: kanun koyucu üvey çocuğa özen ve ilgi gösterilmesini bir sosyal ahlâk gerekliliği olarak görmüş ve bu gerekliliği hukuki bir yükümlülüğe dönüştürmüştür. Genel gerekçedeki "hatta" kelimesi, temsilin yardımdan daha ileri ve istisnai bir adım olduğunu, ancak durum ve koşullar zorunlu kılarsa devreye gireceğini vurgular. Gerekçe metinlerinde de kanun metninde de "onu" zamiri velâyeti kullanan eşi gösterir: üvey ebeveyn çocuğun ihtiyaçları için **eşini** temsil eder.

TBMM gerekçesinin açıkça belirttiği gibi 743 sayılı Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm **yoktur.** Eski Kanun, üvey ebeveynin üvey çocuğa karşı ayrı bir yükümlülüğünü düzenlemiyordu. 4721 sayılı Kanun bu ilişkiyi ilk kez ayrı bir maddeyle düzenlemiş ve üvey ebeveynin özen, ilgi, yardım ve temsil görevlerini açıkça tanımlamıştır.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 338
Üvey çocuğa özen ve ilgi	Özel hüküm yok	Ergin olmayan üvey çocuk için açık yükümlülük
Velâyeti kullanan eşe yardım	Özel hüküm yok	Uygun bir şekilde yardım
Temsil	Özel hüküm yok	Durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde
Kaynak	-	İsviçre MK m. 299'dan esinlenen 1984 Öntasarısı m. 254

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Kanun metnindeki "durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde" ifadesi, madde gerekçesindeki "durumun gerektirdiği ölçüde" ifadesinin Tasarı metnindeki karşılığıdır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 338. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Özen ve ilgi	Eşler ergin olmayan üvey çocuklarına özen ve ilgi gösterir	TMK m. 338/1
Kapsam	Yalnızca ergin olmayan üvey çocuk; ergin üvey çocuğa bakım yükümlülüğü yok	Yargıtay HGK, K. 2022/499
Velâyeti kullanan eşe yardım	Uygun bir şekilde yardım	TMK m. 338/2
Temsil	Durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde, çocuğun ihtiyaçları için velâyeti kullanan eşi temsil	TMK m. 338/2
Velâyet	Üvey ebeveyne geçmez; ana ve babada kalır	TMK m. 335
Özen göstermemek	Boşanmada kusur	Yargıtay 2. HD, K. 2013/8719
Eşe yardımcı olmamak	Boşanmada kusur	Yargıtay 2. HD, K. 2009/21400
Kocanın üvey çocuğa ilgisizliği	Tam kusur sonucunu doğurabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/10970

Konu	Kural	Dayanak
Eşini ve üvey çocuğu evden kovmak	Tamamen kusurlu eşin davası reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2010/2717
Üvey çocuğun ortak konutta kalması	Tek başına boşanma sebebi değil	Yargıtay 2. HD, K. 2011/23605
Ceza hukuku	Üvey ebeveynin bakım yükümlülüğü TCK m. 233 kapsamında	Yargıtay 18. CD, K. 2019/14220
Anayasal koruma	Üvey ebeveynle kurulan fiilî bağ aile hayatı sayılabilir	AYM, Yaşar İnce, B. No: 2016/1750

1 TBMM gerekçesine göre eski Kanun'da bu maddeyi karşılayan bir hüküm yoktur. Madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 299. maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarının 254. maddesinden alınmıştır. Gerekçe maddenin amacını tek cümleyle açıklar: üvey çocuklara özen ve ilgi gösterilmesini, velâyeti kullanan eşe uygun bir şekilde yardımcı olunmasını ve durumun gerektirdiği ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onun temsil edilmesini öngören madde, **bir sosyal ahlâk gerekliliğini** Medenî Kanunda yer alan **bir özel hukuk kuralı düzeyine** çıkarmaktadır. Tasarının genel gerekçesi de maddeyi eski Kanun'da düzenlenmemiş bir konu olarak anar ve aynı değerlendirmeyi tekrarlar. Tasarının 338. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yükümlülüğün **ergin olmayan** üvey çocuklarla sınırlı olmasıdır; eşler ergin üvey çocuklarına bakmakla yükümlü değildir ve hâline münasip evin belirlenmesinde ergin üvey çocuk hesaba katılmaz.[4] İkinci nokta, maddenin üvey ebeveyne **velâyet vermemesidir**: velâyet ana ve babada kalır; üvey ebeveyn velâyeti kullanan eşine yardımcı olur ve gerektiğinde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder. Üçüncü nokta, yükümlülüğün ihlalinin **ceza hukukunda da** sonuç doğurabilmesidir; üvey ebeveynin ergin olmayan üvey çocuğa karşı Türk Ceza Kanunu m. 233 anlamında bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğü bulunduğu kabul edilmiştir.[5]

II. Birinci Fıkra: Ergin Olmayan Üvey Çocuğa Özen ve İlgi

- **Yükümlüler:** Eşlerin ikisi de; kanun yükümlülüğü eşler arasında ayırmaz.
- **Kapsam:** Yalnızca ergin olmayan üvey çocuk.
- **İçerik:** Özen ve ilgi göstermek; çocuğu ortak hayattan dışlamamak.

4 Yargıtay HGK, 07.04.2022, E. 2019/162, K. 2022/499.
5 Yargıtay 18. CD, 10.10.2019, E. 2017/7552, K. 2019/14220.

- **Süre:** Evlilik süresince; boşanma veya ölümle evlilik sona erince yükümlülük de sona erer.
- **Sınır:** Madde üvey ebeveyne velâyet vermez; velâyet ana ve babada kalır (TMK m. 335).

Birinci fıkra, evlilik birliğine eşlerden birinin önceki ilişkisinden olan bir çocuğun katılması hâlinde diğer eşin tutumunu düzenler. Gerekçenin ifadesiyle madde, **bir sosyal ahlâk gerekliliğini** özel hukuk kuralı düzeyine çıkarmıştır: üvey ebeveynin çocuğa özen ve ilgi göstermesi artık yalnızca ahlâki bir beklenti değil, evlilik birliğinden doğan hukuki bir yükümlülüktür. Kanun yükümlülüğü **"eşler"** için öngörür; üvey anne ile üvey baba arasında bir fark gözetmez. Nitekim eşinin ilk evliliğinden olan üvey çocuklarına gerekli ilgiyi göstermeyen koca, birlik görevlerini yerine getirmemiş sayılmıştır.[6] 2

Yükümlülük **ergin olmayan** üvey çocuklarla sınırlıdır. Hukuk Genel Kurulu, eşlerin ergin olan üvey çocuklarına bakmakla yükümlü olmadığını belirterek, borçlunun hâline münasip evi belirlenirken aynı evde yaşayan ergin üvey kızın ve onun çocuğunun hesaba katılamayacağına oyçokluğuyla hükmetmiştir.[7] Kanun yardım nafakası yükümlülüğünü de üstsoy, altsoy ve kardeşlerle sınırlar (TMK m. 364); üvey ebeveyn ile üvey çocuk arasında soybağı bulunmadığından bu yükümlülük kapsamına girmez. Buna karşılık ergin olmayan üvey çocuk bakımından 338. madde, üvey ebeveyn için ceza hukukunda sonuç doğuran bir bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğünün dayanağı olarak da kabul edilmiştir.[8] 3

III. İkinci Fıkra: Velâyeti Kullanan Eşe Yardım ve Temsil

- **Yardım:** Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur.
- **Temsil:** Durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde, çocuğun ihtiyaçları için velâyeti kullanan eşi temsil eder.
- **Velâyet değil:** Yardım ve temsil, velâyetin üvey ebeveyne geçtiği anlamına gelmez.
- **Ölçü:** Durum ve koşulların zorunlu kılması; olağan hâllerde kararları velâyeti kullanan eş verir.

İkinci fıkra, üvey ebeveynin rolünü **velâyeti kullanan eşe destek** olarak tanımlar. Velâyet, çocuğun ana ve babasına aittir; üvey ebeveyn çocuğun velisi olmaz ve velâyet ana ve baba dışında kimseye verilemez (TMK m. 336). Ama günlük hayatta çocuğun bakımı, okulu ve benzeri ihtiyaçları evdeki iki yetişkinin birlikte ilgilenmesini gerektirebilir. Kanun bu nedenle üvey ebeveyne, velâyeti kullanan eşine 4

6 Yargıtay 2. HD, 18.04.2013, E. 2012/24691, K. 2013/10970.
7 Yargıtay HGK, 07.04.2022, E. 2019/162, K. 2022/499.
8 Yargıtay 18. CD, 10.10.2019, E. 2017/7552, K. 2019/14220.

uygun bir şekilde yardımcı olma görevi verir. Velâyeti kullanan eşine yardımcı olmayan eşin davranışı da 338. madde çerçevesinde kusur olarak değerlendirilmiştir.[9]

5 Fıkranın ikinci kuralı **temsildir.** Üvey ebeveyn, durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için velâyeti kullanan eşi temsil eder. Gerekçe de bu yetkiyi "durumun gerektirdiği ölçüde" sınırlar. Bu sınırlama, temsilin velâyeti kullanan eşin yokluğu veya bir engeli nedeniyle çocuğun bir ihtiyacının karşılanamadığı hâllere özgü olduğunu gösterir; temsil, üvey ebeveyne çocuğun kişisel ve malvarlığına ilişkin konularda genel bir karar yetkisi vermez. Çocuğu ilgilendiren önemli kararlar, velâyeti kullanan eşe ve gerektiğinde diğer ebeveyne aittir.

IV. Boşanmada Üvey Çocuk: Kusur Değerlendirmesi

Olay	Sonuç	Dayanak
Kadın üvey çocuğa özen ve ilgi göstermedi, koca daha ağır kusurlu	Kadın kusurlu ama tazminat ve nafaka isteyebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/8719
Kadın üvey çocuklara ilgi göstermedi, koca ağır kusurlu	Boşanma yerinde; kadına tazminat	Yargıtay 2. HD, K. 2012/8045
Kadın üvey çocuğa özen göstermedi ve eşine yardımcı olmadı	**338.** maddeye aykırılık, kusur	Yargıtay 2. HD, K. 2009/21400
Koca üvey çocuklara ilgi göstermedi, birlikte yaşamaktan kaçındı	Kusur tamamen kocada	Yargıtay 2. HD, K. 2013/10970
Koca eşini ve üvey çocuğu evden kovdu	Tamamen kusurlu; davası reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2010/2717
Eşin çocukları ortak konutta kalıyor	Tek başına boşanma sebebi değil	Yargıtay 2. HD, K. 2011/23605

6 Boşanma davalarında 338. madde, kusurun belirlenmesinde bir ölçüt olarak karşımıza çıkar. Üvey çocuğa özen ve ilgi göstermemek, birlik görevlerinin ihlali niteliğinde bir **kusurdur**.[10] Ancak bu kusur, diğer eşin kusurlarıyla karşılaştırılarak değerlendirilir. Sadakatsiz davranan ve eşine hakaret eden koca, üvey çocuğuna özen ve ilgi göstermeyen kadına göre daha ağır kusurlu sayılmış ve kadının tazminat isteklerinin reddi bozma sebebi yapılmıştır.[11] Kocanın eşine ağır hakaretler edip onu istemediğini söylediği bir olayda da üvey çocuğa özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen kadın daha az kusurlu kabul edilmiş ve kadın yararına maddi tazminat verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[12]

9 Yargıtay 2. HD, 10.12.2009, E. 2008/17454, K. 2009/21400.
10 Yargıtay 2. HD, 29.03.2013, E. 2012/12520, K. 2013/8719.
11 Yargıtay 2. HD, 13.11.2012, E. 2011/18744, K. 2012/26913.
12 Yargıtay 2. HD, 04.04.2011, E. 2010/5015, K. 2011/5891.

Eşin, diğer eşin önceki evliliğinden olan çocuğunu **evde istememesi** ayrı bir sorundur. Eşin önceki evliliğinden olan ve velâyeti kendisinde bulunan ergin olmayan çocuklarının ortak konutta kalması, diğer eşe boşanmayı isteme hakkı vermez.[13] Velâyeti diğer ebeveynde bulunan üvey çocuğun ortak hanede istenmemesi de kusur sayılabilir; bölge adliye mahkemesinin, kadının kocasının önceki evliliğinden olan ve velâyeti annesinde bulunan kızını ortak hanede istemediği vakıasını 338. madde çerçevesinde kusur olarak yüklediği karar onanmıştır.[14] Eşini ve üvey çocuğunu evden kovan eş ise tamamen kusurludur ve tamamen kusurlu eşin açtığı boşanma davası, davalı eşin hiçbir kusuru belirlenmedikçe reddedilmelidir.[15] 7

V. Üvey Çocukla İlişkinin Diğer Sonuçları

1. madde yalnızca evlilik sürerken uygulanır. Evlilik boşanma veya ölümle sona erince üvey ebeveynin özen ve ilgi yükümlülüğü de sona erer; üvey ebeveyn ile çocuk arasında soybağı kurulmaz. İki kurum bu ilişkiyi evliliğin ötesine taşıyabilir. Birincisi **evlât edinmedir**: eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlât edinebilir (TMK m. 306). İkincisi **kişisel ilişkidir**: olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocukla kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlara da tanınabilir (TMK m. 325). Çocuğu uzun süre büyüten bir üvey ebeveyn bakımından bu hüküm önem taşır.

Üvey ebeveyn ile üvey çocuk arasındaki bağ anayasal koruma da görebilir. Anayasa Mahkemesi, aile kavramının Medeni Kanun'daki karşılığıyla sınırlı olmadığını, kan bağı olmasa da çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen kişiyle çocuk arasında aile hayatı anlamında bir bağ kurulabileceğini belirterek, başvurucuyu küçük yaştan itibaren büyüten üvey babasıyla görüşmesinin yalnızca mevzuatta sayılmadığı gerekçesiyle engellenmesini aile hayatına saygı hakkının ihlali saymıştır.[16] 8

UYGULAMA NOTU

Boşanma davasında üvey çocukla ilgili bir kusur ileri sürülüyorsa genel ifadelerle yetinilmemeli; diğer eşin çocuğa karşı hangi davranışlarda bulunduğu, çocuğun okul, sağlık ve günlük bakım ihtiyaçlarında nasıl bir tutum izlediği somut olaylar ve tanıklarla anlatılmalıdır. Bu kusurun diğer eşin kusurlarıyla karşılaştırılacağı unutulmamalıdır; tek başına tazminat ve nafaka hakkını ortadan

13 Yargıtay 2. HD, 26.12.2011, E. 2011/3801, K. 2011/23605.
14 Yargıtay 2. HD, 29.03.2023, E. 2022/10588, K. 2023/1439.
15 Yargıtay 2. HD, 16.02.2010, E. 2009/409, K. 2010/2717.
16 AYM (Birinci Bölüm), *Yaşar İnce* Başvurusu, B. No: 2016/1750, 10.12.2019.

kaldırmaz. **Eşin çocuklarının evde kalmasından duyulan rahatsızlık** tek başına boşanma sebebi sayılmaz; aksine çocuğa özen ve ilgi göstermemek, bu tutumu gösteren eşin aleyhine kusur olarak değerlendirilebilir. **Üvey çocuğu uzun süredir büyüten eş**, boşanma veya eşin ölümü hâlinde çocukla ilişkisinin sürmesi için olağanüstü hâllerde kişisel ilişki kurulmasını isteyebilir; koşulları varsa evlât edinme yolu da açıktır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.04.2022 · E. 2019/162 · K. 2022/499

Eşler ergin olan üvey çocuklarına bakmakla yükümlü değildir; hâline münasip ev belirlenirken ergin üvey çocuk ve onun çocuğu hesaba katılmaz

Borçlu, haczedilen evinin hâline münasip evi olduğunu ileri sürerek haczin kaldırılmasını istemiştir. Borçlu evde eşiyle, eşinin önceki evliliğinden olan ergin kızıyla ve bu kızın çocuğuyla birlikte yaşıyordu. İcra mahkemesi hâline münasip evin değerini dört kişiye göre belirleyerek şikâyeti kabul etmiştir; Özel Daire kararı bozdu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *“O hâlde borçlunun hâline münasip alabileceği evin değeri belirlenirken borçlunun ergin olan üvey kızı ve üvey kızının çocuğu kanunen bakmakla yükümlü kişilerden olmadığından değerlendirilmeye tabi tutulamaz.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 338. maddenin kapsamını kişi bakımından sınırlar. Madde, eşlere yalnızca **ergin olmayan** üvey çocuklarına özen ve ilgi gösterme yükümlülüğü yükler. Hukuk Genel Kurulu, maddenin metnini aktardıktan sonra eşlerin **ergin olan** üvey çocuklarına bakmakla yükümlü olmadığını belirtmiş; borçlunun hâline münasip evi belirlenirken dikkate alınacak “aile” kavramının borçlu ile aynı çatı altında yaşayan ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsadığını, ergin üvey kızın ve onun çocuğunun ise bu kişiler arasında bulunmadığını kabul etmiştir. Kurulda, aynı evde yaşayan üvey kız ve çocuğunun da aile kavramına girdiği görüşü ileri sürülmüş, ancak çoğunlukça benimsenmemiştir; karar oyçokluğuyla verilmiştir. Böylece hâline münasip evin değeri dört kişiye göre değil, borçlu ve eşine göre belirlenmelidir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.12.2011 · E. 2011/3801 · K. 2011/23605

Eşin önceki evliliğinden olan ve velâyeti kendisinde bulunan ergin olmayan çocuklarının ortak konutta kalması diğer eşe boşanma hakkı vermez

Davacı eş boşanma davası açmıştır. Davalı eşin önceki evliliğinden olan ve velâyeti kendisinde bulunan ergin olmayan çocukları ortak konutta taraflarla birlikte kalı-

yordu. Mahkeme, davacı tanıklarının anlatımlarına dayanarak boşanmaya karar vermiştir.

> *Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler(TMK.m.338). Davalının önceki eşinden olan ve velayeti kendisinde bulunan ergin olmayan çocuklarının ortak konutta taraflarla birlikte kalmaları, davacıya boşanmayı isteme hakkı vermez.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 338. maddenin boşanma hukukundaki en doğrudan sonucunu gösterir. Madde eşlere ergin olmayan üvey çocuklarına özen ve ilgi gösterme yükümlülüğü yüklediğine göre, eşin önceki evliliğinden olan ve velâyeti kendisinde bulunan çocuklarının ortak konutta yaşaması evliliğin olağan bir sonucudur; diğer eş bu durumu kendi başına bir boşanma sebebi olarak ileri süremez. Daire ayrıca boşanma kararı için evlilik birliğinin ortak hayatı sürdürmeleri eşlerden beklenmeyecek derecede temelinden sarsıldığının sabit olması gerektiğini (TMK m. 166), dinlenen tanık anlatımlarının bir kısmının bu sonuca elverişli olmadığını, bir kısmının ise inandırıcı olmaktan uzak olduğunu belirterek davanın reddi gerektiğine hükmetmiştir. Evlenmeden önce eşin çocuklarının varlığını bilen ve onlarla birlikte yaşamayı kabul eden eşin, sonradan bu çocukların evde bulunmasını gerekçe gösterip boşanma istemesi bu nedenle sonuç vermez.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2013 · E. 2012/12520 · K. 2013/8719

Kocasının ilk eşinden olan üvey çocuğuna gerekli özen ve ilgiyi göstermeyen kadın 338/1'e aykırı davranmış olur ve kusurludur; ancak diğer eşin kusuru daha ağırsa tazminat isteyebilir

Karşılıklı boşanma davalarında koca eşine hakaret etmiş, onu ortak konuttan kovmuş, güven sarsıcı davranışlarda bulunmuş ve annesinin evliliğe müdahalesine engel olmamıştı. Kadının ise kocasının ilk eşinden olan üvey çocuğuna gerekli özen ve ilgiyi göstermediği anlaşılmıştır. Mahkeme tarafları eşit kusurlu kabul etti ve kadının tazminat ve yoksulluk nafakası isteklerini reddetmiştir.

> *Yapılan tahkikat ve toplanan delillerden; davacı-davalı (koca)'nın güven sarsıcı davranışlar içine girdiği, eşine hakaret ettiği, onu ortak konuttan kovduğu, eşine koca gibi davranmadığı ve annesinin evlilik birliğine haksız müdahalesine engel olmaya çalışmadığı; buna karşılık, davalı-davacı (kadın)'ın ise, Türk Medeni Kanununun 338/1. maddesindeki yükümlülüğüne aykırı olarak kocasının ilk eşinden olma üvey çocuğuna gerekli özen ve ilgiyi göstermediği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu olaylar karşısında; boşanmaya neden olan olaylarda her iki taraf da kusurlu ise de, eşine göre davacı-davalı (koca)'nın daha fazla kusurlu olduğunun kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 338. maddenin birinci fıkrasındaki yükümlülüğün boşanmada **kusur** değerlendirmesine nasıl girdiğini açıkça gösterir. Daire, kadının 338/1'deki yükümlülüğüne aykırı olarak üvey çocuğuna gerekli özen ve ilgiyi göstermemesini kusur saymış, ama kocanın hakaret, kovma ve güven sarsıcı davra-

nışlarını daha ağır bulmuştur. Kusur karşılaştırmasının sonucu önemlidir: tarafların eşit kusurlu kabul edilmesi hatalıdır ve bu hatalı belirlemeye dayanılarak kadının maddi ve manevi tazminat istekleri reddedilemez (TMK m. 174). Aynı sebeple kadın, kusuru daha ağır olmadığı ve boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği için yoksulluk nafakası da isteyebilir (TMK m. 175). Uygulamadaki anlamı açıktır: üvey çocuğa özen göstermemek bir kusurdur ama tek başına tazminat ve nafaka hakkını ortadan kaldırmaz; sonuç, iki eşin kusurlarının karşılaştırılmasına bağlıdır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.04.2012 · E. 2011/10916 · K. 2012/8045

Üvey çocuklarına 338/1'in gerektirdiği ilgi ve özeni göstermeyen eş kusurludur; diğer eş ağır kusurluysa bu kusur boşanmaya ve tazminata engel olmaz

Koca boşanma davası açtı, kadın da karşı dava açmıştır. Kadının kocasının önceki evliliğinden olan çocuklarına gerekli ilgi ve özeni göstermediği, kocanın ise kadının bir süreliğine ailesinin yanına gitmesini fırsat bilerek evlenmeden önce birlikte yaşadığı kişiyle yeniden bir araya geldiği kuşkusunu uyandıran davranışlarda bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkeme boşanmaya karar verdi ve kadının tazminat isteklerini reddetmiştir.

> *Toplanan delillerden davalı-davacı kadının üvey çocuklarına Türk Medeni Kanununun 338/1. maddesinde gösterilen yükümlülüğün gereği olarak gerekli ilgi ve özeni göstermediği davacı-davalı kocanın ise, eşinin bir süreliğine ailesinin yanına gitmesini fırsat bilip, evlenmeden önce birlikte yaşadığı ve iki çocuğunun annesi olan kadın ile yeniden bir araya geldiği yönünde kuşku uyandıracak davranışlar içine girdiği, gerçekleşen bu duruma göre davacı-davalı kocanın ağır kusurlu olduğu anlaşılmakta ise de;...*

DEĞERLENDİRME Daire, kadının üvey çocuklarına **338/1'deki yükümlülüğün gereği olarak** ilgi ve özen göstermemesini açıkça kusur olarak nitelemiş, ama kocanın güven sarsıcı davranışlarını daha ağır bulmuştur. Koca ağır kusurlu olduğu hâlde boşanma kararı sonuç olarak doğrudur; çünkü kadının evlilik birliğinin devamında korunmaya değer bir yararı kalmamıştır ve TMK m. 166'nın ikinci fıkrasının koşulları gerçekleşmiştir. Bu nedenle hüküm gerekçesi düzeltilerek onanmıştır. Tazminat bakımından ise sonuç kadın lehinedir: boşanmaya sebep olan olaylarda kadın diğer eşten daha fazla veya eşit kusurlu olmadığından, uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerekir (TMK m. 174). Üvey çocuğa özen göstermemek, bu nedenle kusur dengesini etkileyen ama tek başına sonucu belirlemeyen bir olgudur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.12.2009 · E. 2008/17454 · K. 2009/21400

Ergin olmayan üvey çocuğuna özen ve ilgi göstermeyen ve velâyeti kullanan eşine yardımcı olmayan eş, 338. madde gereğince kusurludur

Kadın boşanma davası açmıştır. Kadının ergin olmayan üvey çocuğuna gerekli özen ve ilgiyi göstermediği ve eşine yardımcı olmadığı, kocanın ise eşine şiddet uygula-

dığı ve güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkeme boşanmaya karar vermiştir; kadın, reddedilen tazminat istekleri bakımından kararı temyiz etmiştir.

> *Boşanmaya yol açan olaylarda ergin olmayan üvey çocuğuna gerekli özen ve ilgiyi göstermeyen, davalı eşine yardımcı olmayan (TMK.md.338) davacı kadının kusuru yanında, eşine şiddet uygulayan, güven sarsıcı davranışlar içine giren davalı kocanın daha ziyade kusurlu olduğu anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, maddenin **iki fıkrasının** birlikte uygulandığı ender örneklerden biridir. Daire, kadının yalnızca ergin olmayan üvey çocuğuna özen ve ilgi göstermemesini değil, **velâyeti kullanan eşine yardımcı olmamasını** da 338. madde çerçevesinde kusur saymıştır. İkinci fıkra, kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eşin uygun bir şekilde yardımcı olmasını öngörür; bu yardım, çocuğun bakımı ve günlük ihtiyaçlarının karşılanmasında eşin yanında olmayı kapsar. Ancak kusur karşılaştırmasında kocanın eylemleri daha ağır bulunmuştur. Daha az kusurlu olan kadın, boşanma yüzünden menfaati zedelendiği ve kişilik hakları saldırıya uğradığı için uygun miktarda maddi ve manevi tazminat isteyebilir (TMK m. 174).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2013 · E. 2012/24691 · K. 2013/10970

Eşinin ilk evliliğinden olan üvey çocuklarına gerekli ilgiyi göstermeyen koca da 338. maddeye aykırı davranır; bu kusur tam kusur sonucunu doğurabilir

Kadın boşanma davası açmıştır. Kocanın, eşinin ilk evliliğinden olan üvey çocuklarına gerekli ilgiyi göstermediği ve birlikte yaşamaktan kaçındığı anlaşılmıştır. Mahkeme tarafları eşit kusurlu kabul ederek boşanmaya karar verdi ve kadının maddi tazminat isteğini reddetmiştir.

> *Mahkemece taraflar eşit kusurlu kabul edilerek boşanmaya karar verilmiş ise de; yapılan soruşturma ve toplanan delillerden; davalı kocanın, eşinin ilk evliliğinden olma üvey çocuklarına gerekli ilgili göstermeme (TMK md. 338) ve birlikte yaşamaktan kaçınma (TMK md. 185/3) suretiyle birlik görevlerini yerine getirmediği anlaşılmaktadır. Mahkemece davacı kadına kusur olarak yüklenilen davranışlar ise, evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına etken olacak nitelikte değildir. O halde; boşanmaya neden olan olaylarda; kusurun tamamen davalı kocada olduğunun kabulü gerekir.*

DEĞERLENDİRME

338. maddenin yükümlülüğü eşlerin **ikisi için de** geçerlidir: kanun "eşler" der ve yükümlülüğü cinsiyete göre ayırmaz. Bu kararda üvey çocuklarına gerekli ilgiyi göstermeyen **koca** olmuş; Daire bu davranışı, birlikte yaşamaktan kaçınmayla birlikte birlik görevlerinin yerine getirilmemesi olarak nitelemiştir (TMK m. 185). Kadına yüklenen davranışlar evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına etken olacak nitelikte görülmediğinden kusurun **tamamen** kocada

olduğu kabul edilmiş, tarafların eşit kusurlu sayılması ve buna dayanılarak kadının maddi tazminat isteğinin reddi hatalı bulunmuştur. Karar, üvey çocuğa ilgisizliğin tek başına ağır bir kusur olarak da değerlendirilebileceğini gösterir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2010 · E. 2009/409 · K. 2010/2717

Eşini ve üvey çocuğunu evden kovan eş tamamen kusurludur; tamamen kusurlu eşin açtığı boşanma davası reddedilmelidir

Koca boşanma davası açtı, kadın da ayrı yaşama nedeniyle nafaka istemiştir. Kocanın birlik görevlerini yerine getirmediği ve eşini ve üvey çocuğunu evden kovduğu, kadının ise kusurlu bir davranışının kanıtlanamadığı anlaşılmıştır. Mahkeme boşanmaya karar verdi ve kadının nafaka davasını reddetmiştir.

> *Toplanan delillerden, evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olan olaylarda birlik görevlerini yerine getirmeyen, eşini ve üvey çocuğunu evden kovan davacı-karşılık davalı koca tamamen kusurludur. Davalı-karşılık davacı kadının kusurlu bir davranışı kanıtlanamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Üvey çocuğu evden kovmak, 338. maddenin öngördüğü özen ve ilginin tam karşıtıdır. Daire, birlik görevlerini yerine getirmeyen ve eşini ve üvey çocuğunu evden kovan kocayı **tamamen kusurlu** saymıştır. Bunun iki sonucu vardır. Birincisi, tamamen kusurlu eş boşanma davası açabilir ama davalı eşin az da olsa bir kusuru belirlenmedikçe boşanmaya karar verilemez; kimse tamamen kendi kusuruna dayanarak hak elde edemez (TMK m. 166). Bu nedenle kocanın davası reddedilmelidir. Aynı sonuca, eşine ve üvey çocuğuna sürekli bağırıp hakaret eden ve onları evden kovan kocanın açtığı davada da varılmıştır.[17] İkincisi, evden kovulan ve arayıp sorulmayan kadın, birlikte yaşamaya ara vermekte haklı olduğundan nafaka isteyebilir (TMK m. 197); nafaka davasının reddi de hatalıdır.

8 **YARGITAY 18. CEZA DAİRESİ**
10.10.2019 · E. 2017/7552 · K. 2019/14220

Eşinin önceki evliliğinden olan ergin olmayan çocuğa karşı üvey ebeveynin, 338. madde nedeniyle Türk Ceza Kanunu m. 233 anlamında bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğü vardır

Boşanmadan sonra velâyeti babada kalan çocuğun babası yeniden evlenmiştir. Baba ve yeni eşi hakkında, çocuğa karşı aile hukukundan doğan bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğünü yerine getirmedikleri iddiasıyla dava açıldı ve ikisi de mahkûm edilmiştir. Tebliğnamede, babanın yeni eşi yönünden hükmün bozulması istendi.

> *Maddenin gerekçesinde, aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün kapsamının Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre belirleneceği belirtilmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun üvey çocuklar*

17 Yargıtay 2. HD, 26.01.2011, E. 2010/19, K. 2011/1222.

başlıklı 338. maddesinde "Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler. Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur; durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder." hükmü yer almaktadır.

DEĞERLENDİRME Türk Ceza Kanunu'nun 233. maddesi, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişiyi şikâyet üzerine cezalandırır ve yükümlülüğün kapsamı Medeni Kanun'a göre belirlenir. Daire, 338. maddeye dayanarak üvey ebeveynin, velâyetin eşinde bulunduğunu bildiği ergin olmayan üvey çocuğa karşı bu anlamda bir **bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğü** bulunduğunu kabul etmiş ve tebliğnamedeki bozma düşüncesine katılmayarak üvey ebeveyn hakkındaki mahkûmiyeti onamıştır. Böylece 338. maddedeki özen ve ilgi yükümlülüğü, ceza hukukunda da sonuç doğuran bir yükümlülük olarak ele alınmıştır. Babanın mahkûmiyeti ise, uzlaşma aşamasında çocuğun menfaat çatışması nedeniyle bir kayyımla temsil edilmesi gerektiği düşünülmediğinden ve çocuk inceleme tarihinde ergin olduğundan uzlaştırma işlemlerinin yeniden yapılması için bozulmuştur (TMK m. 426).

9 **ANAYASA MAHKEMESİ · BİRİNCİ BÖLÜM**
Yaşar İnce Başvurusu · B. No: 2016/1750 · 10.12.2019

Çocuğu küçük yaştan büyüten üvey babayla kurulan bağ aile hayatıdır; görüşmenin mevzuatta sayılmadığı gerekçesiyle engellenmesi aile hayatına saygı hakkını ihlal eder

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu, bir yaşındayken babasını kaybetmiş ve annesinin evlendiği, aynı zamanda amcası olan üvey babası tarafından büyütülmüştü. Üvey babanın mevzuatta hükümlüyü ziyaret edebilecek kişiler arasında sayılmadığı gerekçesiyle görüşme talebi reddedilmiştir; infaz hâkimliğine şikâyet ve itiraz da sonuç vermemiştir.

> *Anayasa Mahkemesi kararlarında aile hayatının kan bağıyla kurulabileceği gibi hukuki ya da istisnai durumlarda fiilî yollarla da gerçekleşebileceği, kan veya evlatlık bağı olmamasına rağmen çocukların bakım ve gözetimini üstlenerek her türlü ihtiyacında yanında bulunan kişilerle çocuklar arasında belirli koşullar altında aile hayatı anlamında bir bağın kurulduğunun kabul edilebileceği vurgulanmıştır.*

DEĞERLENDİRME

338. madde üvey ebeveyn ile üvey çocuk arasındaki ilişkiyi Medeni Kanun'da bir özen ve ilgi yükümlülüğüne bağlar; Anayasa Mahkemesinin bu kararı ise aynı ilişkinin **anayasal korumasını** gösterir. Mahkemeye göre Anayasa'daki aile kavramı Medeni Kanun'daki karşılığıyla sınırlı değildir; kan veya evlatlık bağı bulunmasa da çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen kişiyle çocuk arasında aile hayatı anlamında bir bağ kurulabilir. Başvurucunun bir yaşından itibaren üvey babasıyla aile ortamında yaşadığını, eşi ve çocuğu bulunmadığını ve annesinin de öldüğünü dikkate alan Mahkeme, aralarında aile hayatı

bulunduğunu kabul etmiş ve üvey babayla görüşmenin yalnızca mevzuatta sayılmadığı gerekçesiyle engellenmesini Anayasa'nın 20. maddesindeki aile hayatına saygı hakkının ihlali saymıştır. Aynı tarihli bir başka kararda ise üvey annesini üç kişilik ziyaret listesine yazdırmasının önünde bir engel bulunmayan ve sonradan bu yolla onunla görüşen başvurucunun başvurusu açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.[18]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 166:** Evlilik birliğinin temelinden sarsılması.
- **TMK m. 174:** Maddi ve manevi tazminat.
- **TMK m. 185:** Evliliğin genel hükümleri.
- **TMK m. 186:** Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma.
- **TMK m. 306:** Birlikte evlât edinme ve eşin çocuğunu evlât edinme.
- **TMK m. 325:** Üçüncü kişilerle kişisel ilişki.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 337:** Ana ve baba evli değilse velâyet.
- **TMK m. 364:** Yardım nafakası yükümlüleri.

18 AYM, *Seyit Cingöz* Başvurusu, B. No: 2017/30916, 10.12.2019.

MADDE

339

B. Velâyetin kapsamı

I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar.
(2) Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür.
(3) Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar.
(4) Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terkedemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz.
(5) Çocuğun adını ana ve babası koyar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 339, velâyetin kapsamını beş fıkrada belirler. **Birinci fıkraya göre** ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda **onun menfaatini** göz önünde tutarak karar alır ve uygular; güncel kararlarda bu fıkra, velâyet düzenlemesinde çocuğun üstün yararı ilkesinin dayanakları arasında sayılır.[1] **İkinci fıkraya göre** çocuk ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. **Üçüncü fıkraya göre** ana ve baba olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır ve önemli konularda onun düşüncesini göz önünde tutar; ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşü kural olarak alınmalıdır, ancak uzman aracılığıyla alınan görüş yeterli olabilir.[2] **Dördüncü fıkraya göre** çocuk ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz. **Beşinci fıkraya göre** çocuğun adını ana ve babası koyar; adın değiştirilmesi istemi de iki ebeveynin katılımıyla görülmelidir.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 05.05.2026, E. 2025/9999, K. 2026/5061.
2 Yargıtay HGK, 19.04.2022, E. 2019/96, K. 2022/571.
3 Yargıtay HGK, 08.12.2010, E. 2010/18-643, K. 2010/648.

Bakım ve eğitim	Çocuğun beslenmesi, barınması, sağlığı, okulu ve yetiştirilmesine ilişkin kararların tümü.
Çocuğun üstün yararı	Çocuğu ilgilendiren kararlarda çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin öncelikli ölçüt olması.
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği; çocuk bakımından, kendisini ilgilendiren bir konuda görüş oluşturabilecek olgunluk.
Yasal sebep	Çocuğun ana ve babadan alınmasına imkân veren, çocuğun yerleştirilmesi ve velâyetin kaldırılması gibi kanunda öngörülmüş sebepler.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 339- Madde kısmen yürürlükteki Kanunun 264 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin birinci fıkrası velâyetin kapsamıyla ilgili olmadığı için, bu maddeye alınmıştır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun dört fıkralık 301 inci maddesi hükmü örnek alınmak suretiyle beş fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Birinci fıkraya göre, ana ve baba çocuğun menfaatini göz önünde tutarak onun bakımı ve eğitimi hususunda karar alır ve uygularlar. İkinci fıkra ise, içerik olarak, yürürlükteki Kanunun 264 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi hükmüyle aynıdır. Üçüncü fıkradaki hüküm, velâyet altındaki ayırt etme gücüne sahip çocuğun kendi işlerinde olanak bulundukça söz sahibi olabilmesindeki yarar fikrine dayanmaktadır. Yürürlükteki metnin ikinci fıkrasında yer alan, beden ve akılca sakatlarla ilgili olan hüküm, bir sonraki "Eğitim" kenar başlıklı maddeye alınmıştır. Dördüncü fıkra, yürürlükteki Kanunun 262 nci maddesinin birinci cümlesinde dile getirilen ve çocuğun yasal sebep olmadıkça ana ve babadan alınamayacağını ifade eden esas ile birlikte çocuğun da evi ana ve babasının rızası dışında terkedemeyeceğini belirtmektedir. Beşinci fıkra, yürürlükteki Kanunun 264 üncü maddesinin son fıkrasındaki kuralı tekrar etmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 127*

Gerekçe, eski Kanun'daki hükümlerin yeni Kanun'da nereye taşındığını da gösterir. Eski 264. maddenin birinci fıkrası velâyetin kapsamıyla ilgili görülmemiştir; bu fıkranın konusu olan ölüm ve boşanmada velâyetin kime ait olacağı sorusu yeni Kanun'da 336. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir (TMK m. 336). Eski metnin ikinci fıkrasında yer alan bedensel ve zihinsel engelli çocuklara ilişkin hüküm ise bir sonraki "Eğitim" başlıklı maddeye alınmıştır ve bugün 340. maddenin ikinci fıkrasında yer alır (TMK m. 340). Gerekçenin en dikkat çekici ifadesi üçüncü fıkraya ilişkindir: ayırt etme gücüne sahip çocuğun kendi işlerinde olanak bulundukça **söz sahibi** olabilmesinde yarar görülmüştür. Bu ifade, Yargıtay'ın çocuğun görüşünün alınmasına ilişkin kararlarının da kanuni dayanaklarından birini oluşturur.[4]

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 264. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını ve 262. maddesinin birinci cümlesini karşılar:

4 Yargıtay HGK, 19.04.2022, E. 2019/96, K. 2022/571.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuk, küçük iken ana ve babasının velayeti altındadır; kanuni sebep olmadıkça, ana ve babadan alınamaz. Hakim, vasi tayinine lüzum görmedikçe hacredilen çocukları dahi, ana ve babanın velayetine tabidirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 262 (mülga)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Karı kocadan birinin vefatı halinde, velayet, sağ kalana ve boşanma halinde çocukların tevdi olunduğu tarafa, ait olur. Çocuk, ana ve babasına riayete mecburdur. Ana ve baba, kudretlerine göre çocuğu yetiştirmekle ve çocuk alil veya aklı zayıf ise haline münasip bir terbiye vermekle mükelleftirler. Çocuğun adını, ana ve babası kor.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 264 (mülga)

Eski ve yeni metinler karşılaştırıldığında üç yenilik öne çıkar. Birincisi, yeni Kanun ana ve babanın karar yetkisini açıkça **çocuğun menfaatine** bağlamıştır. İkincisi, eski Kanun'da bulunmayan, çocuğa olgunluğu ölçüsünde hayatını düzenleme olanağı tanınması ve önemli konularda düşüncesinin göz önünde tutulması kuralı eklenmiştir. Üçüncüsü, çocuğun yasal sebep olmadıkça ana ve babadan alınamayacağı kuralına, çocuğun da evi ana ve babasının rızası dışında terk edemeyeceği eklenmiştir. Çocuğun söz dinleme yükümlülüğü ve adın ana ve baba tarafından konulması ise eski Kanun'daki gibi korunmuştur.

	743 sayılı Kanun	4721 sayılı Kanun m. 339
Ana ve babanın karar yetkisi	Kudretlerine göre yetiştirme	Çocuğun menfaatine göre bakım ve eğitim kararı
Çocuğun yükümlülüğü	Ana ve babasına riayete mecbur	Sözünü dinlemekle yükümlü
Çocuğun söz hakkı	Hüküm yok	Olgunluğu ölçüsünde; önemli konularda düşüncesi
Çocuğun ana ve babadan alınması	Kanuni sebep olmadıkça alınamaz (m. 262)	Yasal sebep olmaksızın alınamaz; çocuk da evi terk edemez
Ad	Ana ve babası kor	Ana ve babası koyar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 339. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde beş fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Uygulamada
1	Ana ve baba çocuğun menfaatine göre bakım ve eğitim kararı alır	Velâyet düzenlemesinde üstün yarar ölçütü (Yargıtay 2. HD, K. 2026/5061)
2	Çocuk ana ve babasının sözünü dinler	Eski Kanun m. 264/2 ile içerik olarak aynı
3	Olgunluğu ölçüsünde hayatını düzenleme; önemli konularda düşüncesi	Çocuğun görüşü alınır (Yargıtay HGK, K. 2022/571)
3	Görüş alınmadan velâyet hükmü	Eksik inceleme (Yargıtay 2. HD, K. 2012/1401)
4	Çocuk evi terk edemez; yasal sebep olmadıkça alınamaz	Koşullar yoksa velâyet sahibine teslim (Yargıtay 2. HD, K. 2010/20421)
5	Adı ana ve baba koyar	Anlaşmazlıkta hâkimin müdahalesi (Yargıtay 2. HD, K. 2017/14036)
5	Adın değiştirilmesi	İki ebeveyn davada yer almalı (Yargıtay HGK, K. 2010/648)
5	Velâyeti olmayan ebeveynin itirazı	Aile hayatına saygı hakkına aykırı değil (AYM, Meliha Siviş, B. No: 2015/18910)

1 TBMM gerekçesine göre madde, kısmen eski Kanun'un 264. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun dört fıkralık 301. maddesi örnek alınarak beş fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Gerekçe fıkraları tek tek açıklar: birinci fıkrada ana ve babanın çocuğun menfaatini göz önünde tutarak onun bakımı ve eğitimi hususunda karar alıp uygulayacağı; ikinci fıkranın içerik olarak eski Kanun'un 264. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesiyle aynı olduğu; üçüncü fıkranın velâyet altındaki ayırt etme gücüne sahip çocuğun kendi işlerinde olanak bulundukça **söz sahibi** olabilmesindeki yarar fikrine dayandığı; dördüncü fıkranın eski Kanun'un 262. maddesindeki çocuğun yasal sebep olmadıkça ana ve babadan alınamayacağı esasına, çocuğun da evi ana ve babasının rızası dışında terk edemeyeceğini eklediği; beşinci fıkranın ise eski 264. maddenin son fıkrasındaki kuralı tekrarladığı belirtilmiştir. Tasarının 339. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velâyet davalarında **çocuğun görüşünün** alınması gerektiğidir; görüş ve düşüncelerini açıklama olgunluğuna erişen çocuğun görüşü alınmadan velâyet hükmü kurulması eksik incelemedir.[5] Görüş uzman

aracılığıyla alınmışsa çocuğun ayrıca hâkim huzurunda dinlenmesi zorunlu değildir. İkinci nokta **çocuğun adıdır**: ad ana ve baba tarafından birlikte konulur; velâyet sahibi ebeveyn adın değiştirilmesi için tek başına dava açarsa diğer ebeveynin davaya katılması sağlanmalıdır, aksi hâlde verilen karar sonradan kaldırılabilir.[6] Üçüncü nokta, çocuğun **yasal sebep olmaksızın** ana ve babadan alınamayacağıdır; çocuğun yerleştirilmesi için kanunda öngörülen koşulların varlığı gösterilmelidir (TMK m. 347).

II. Birinci Fıkra: Çocuğun Menfaatine Göre Bakım ve Eğitim Kararları

- **Karar yetkisi:** Ana ve baba; evlilik sürerken birlikte, boşanma veya ayrılıkta velâyet kendisine bırakılan ebeveyn.
- **Ölçü:** Çocuğun menfaati.
- **Kapsam:** Bakım (beslenme, barınma, sağlık) ve eğitim; eğitimin içeriği ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 340).
- **Mahkeme için ölçüt:** Velâyet düzenlemesinde çocuğun üstün yararı.

Birinci fıkra velâyetin özünü tanımlar: ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda gerekli kararları alır ve uygular. Bu yetki sınırsız değildir; kararlar **çocuğun menfaati** göz önünde tutularak verilir. Evlilik sürerken bu kararları ana ve baba birlikte alır (TMK m. 336); boşanma veya ayrılıkta velâyet kendisine bırakılan ebeveyn bu yetkiyi kullanır. Velâyetin kapsamı genel olarak çocuğun bakımı, eğitimi, öğretimi, korunması ve temsili ile çocuğun kişiliğine ve mallarına ilişkin hak ve yükümlülüklerdir.[7] Birinci fıkranın ölçütü yalnız ana ve babayı değil mahkemeyi de bağlar. 2. Hukuk Dairesinin güncel kararlarında 339. maddenin birinci fıkrası, çocuğun üstün yararı ilkesinin kanuni dayanakları arasında sayılır: velâyet düzenlenirken çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amaçlanır, ana ve babanın yararları ise çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde gözetilir.[8] 2

III. İkinci Fıkra: Çocuğun Söz Dinleme Yükümlülüğü

İkinci fıkra, velâyet ilişkisinin çocuk bakımından karşılığını düzenler: çocuk ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. Gerekçeye göre bu fıkra içerik olarak eski Kanun'un 264. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesiyle aynıdır; eski metin "Çocuk, ana ve babasına riayete mecburdur" diyordu. Bu yükümlülük, üçün- 3

5 Yargıtay 2. HD, 26.01.2012, E. 2011/4130, K. 2012/1401.
6 AYM (İkinci Bölüm), *Meliha Siviş* Başvurusu, B. No: 2015/18910, 09.01.2019.
7 Yargıtay HGK, 07.02.2019, E. 2017/2446, K. 2019/80.
8 Yargıtay 2. HD, 05.05.2026, E. 2025/9999, K. 2026/5061.

cü fıkradaki olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanınması kuralıyla birlikte okunmalıdır; iki fıkra birlikte, çocuk büyüdükçe kendi hayatına ilişkin kararlarda söz sahibi olma alanının genişlediğini gösterir. Söz dinleme yükümlülüğü ana ve babaya çocuğun kişiliğine zarar verecek bir yetki vermez; çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düşer ve ana ve baba duruma çare bulamazsa hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır (TMK m. 346).

IV. Üçüncü Fıkra: Olgunluğu Ölçüsünde Söz Hakkı ve Çocuğun Görüşü

- **Kural:** Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır.
- **Önemli konular:** Olabildiğince çocuğun düşüncesi göz önünde tutulur.
- **Mahkemede:** Ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşü kural olarak alınır.
- **Yöntem:** Hâkim doğrudan veya psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı gibi uzmanlar aracılığıyla.
- **Sınır:** Görüş bağlayıcı değildir; çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa aksine karar verilebilir.

4 Üçüncü fıkra, gerekçenin ifadesiyle velâyet altındaki ayırt etme gücüne sahip çocuğun kendi işlerinde olanak bulundukça **söz sahibi** olabilmesindeki yarar fikrine dayanır. Fıkra doğrudan ana ve babaya hitap eder; ama bu hüküm uluslararası sözleşmelerle birlikte mahkemeler için de bir yükümlülük olarak okunmakta ve görüş ve düşüncelerini açıklama olgunluğuna erişen çocuğun görüşü alınmadan velâyet hükmü kurulması eksik inceleme sayılmaktadır.[9] Aynı sonuca, velâyeti babaya verilen çocuklar bakımından da varılmıştır.[10]

5 Hukuk Genel Kurulu, çocuğun konu olduğu bütün uyuşmazlıklarda ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşünün kural olarak alınması gerektiğini, bu ilkenin çocuğun üstün yararı için konulduğunu ve çocuğun menfaati zarar görmedikçe uygulanacağını belirtmiştir.[11] Kurula göre görüş, hâkim tarafından doğrudan alınabileceği gibi uzmanlar aracılığıyla da alınabilir; uzman aracılığıyla görüşü alınmış çocuğu mahkeme huzurunda aynı konuda yeniden konuşmaya zorlamak, çocuğun üstün yararıyla bağdaşmaz. Çocuğun görüşü mahkemeyi bağlamaz; idrak çağındaki çocuğun görüşüne gereken önem verilir, ama üstün yararı gerektiriyorsa görüşünün aksine de karar verilebilir.[12]

9 Yargıtay 2. HD, 26.01.2012, E. 2011/4130, K. 2012/1401.
10 Yargıtay 2. HD, 04.07.2011, E. 2010/9141, K. 2011/11427.
11 Yargıtay HGK, 19.04.2022, E. 2019/96, K. 2022/571.
12 Yargıtay 2. HD, 05.05.2026, E. 2025/9999, K. 2026/5061.

V. Dördüncü Fıkra: Çocuk Evi Terk Edemez, Ana ve Babadan Alınamaz

Dördüncü fıkra iki kural koyar: çocuk ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz. Gerekçeye göre fıkra, eski Kanun'un 262. maddesindeki çocuğun kanuni sebep olmadıkça ana ve babadan alınamayacağı esasına, çocuğun da evi ana ve babasının rızası dışında terk edemeyeceği kuralını eklemiştir. Yasal sebepler kanunda düzenlenmiştir: çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğünde hâkimin alacağı koruma önlemleri (TMK m. 346), çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa çocuğun bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesi (TMK m. 347) ve velâyetin kaldırılması (TMK m. 348). 6

Bu koşullar gösterilmeden velâyet altındaki çocuk ana ve babadan uzak tutulamaz. Dosyada çocuğun yerleştirilmesini gerektiren bir durumun varlığına ilişkin delil bulunmuyorsa, velâyet altındaki çocuğun velâyet sahibi ana ve babaya teslimine karar verilmelidir.[13] Fıkranın ceza hukukunda da bir karşılığı vardır: Türk Ceza Kanunu m. 234/3, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişiyi şikâyet üzerine cezalandırır. 7

VI. Beşinci Fıkra: Çocuğun Adı

- **Kural:** Çocuğun adını ana ve baba birlikte koyar.
- **Evlilikte anlaşmazlık:** Eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir (TMK m. 195).
- **Tek taraflı ek ad:** Diğer ebeveynin rızası yoksa eklenen ad nüfus kaydından silinir.
- **Ad değişikliği davası:** İki ebeveyn davada yer almalıdır; bu bir dava şartıdır.
- **Boşanmadan sonra:** Velâyeti olmayan ebeveynin de katılımı sağlanmalıdır.

Beşinci fıkra, eski Kanun'un 264. maddesinin son fıkrasındaki kuralı tekrar eder: çocuğun adını ana ve babası koyar. Ad, velâyetin kapsamındadır ve ana ve baba tarafından **birlikte** konulur. Doğum bildirimini yapan ebeveynin çocuğa tek başına ad koyabileceği sonucu çıkarılamaz; nüfus mevzuatı doğum bildirimini kimin yapacağını düzenler, adı kimin koyacağını düzenlemez. Evli ana ve baba çocuğun adı konusunda anlaşamazsa, evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlık olarak hâkimin müdahalesini isteyebilir.[14] Ana ve babanın anlaştığı adın yanına birinin diğerinin rızası olmadan ikinci bir ad ekletmesi de bu kurala aykırıdır ve eklenen adın nüfus kaydından terkini gerekir.[15] 8

13 Yargıtay 2. HD, 06.12.2010, E. 2009/17801, K. 2010/20421.
14 Yargıtay 2. HD, 04.12.2017, E. 2016/26017, K. 2017/14036.
15 Yargıtay 2. HD, 29.06.2009, E. 2009/8289, K. 2009/12732.

9 Adın sonradan **değiştirilmesi** ayrı bir sorundur. Adın değiştirilmesi haklı sebebe bağlıdır (TMK m. 27); 339. maddenin son fıkrası ise bu davada kimlerin yer alması gerektiğini belirler. Hukuk Genel Kurulu, çocuğun adını ana ve baba birlikte belirlediğinden değiştirilmesini de birlikte istemeleri gerektiğini, birlikte başvurmazlarsa veya anlaşamazlarsa birinin açtığı davaya diğerinin taraf olarak katılmasının sağlanması gerektiğini kabul etmiştir; boşanma ve velâyetin bir ebeveyne verilmesi bu sonucu değiştirmez.[16] Anayasa Mahkemesi de velâyeti olmayan ebeveynin katılımı sağlanmadan verilen bir ad değişikliği kararının onun istemiyle kaldırılmasını aile hayatına saygı hakkına aykırı bulmamış ve bu konuda çocukla aile bağını sürdüren diğer ebeveyne de imkân tanınması gerektiğini belirtmiştir.[17] Velâyet sahibi annenin açtığı bir isim değişikliği davasında bir asliye hukuk mahkemesi, boşanmada velâyetin çocuğun bırakıldığı tarafa ait olduğunu düzenleyen hükmün iptali için başvurmuş; Anayasa Mahkemesi bu hükmün o davada uygulanacak kural olmadığını belirterek başvuruyu yetkisizlik nedeniyle reddetmiştir.[18]

UYGULAMA NOTU

Boşanma veya velâyet davasında çocuk görüş bildirecek olgunluktaysa, mahkemeden çocuğun görüşünün uzman aracılığıyla alınması istenebilir. Çocuk ebeveynlerden birinin tarafını tutması için yönlendirilmemelidir; çocuğun yönlendirilmesi velâyet değerlendirmesinde dikkate alınan hususlar arasındadır.[19] **Çocuğun adı değiştirilmek isteniyorsa** velâyet davacıda olsa bile diğer ebeveynin davaya katılması sağlanmalıdır; aksi hâlde verilen karar sonradan kaldırılabilir. Haklı sebep, örneğin çocuğun çevresinde başka bir adla tanınması, tanık ve belgelerle gösterilmelidir. **Evli ana ve baba çocuğun adı konusunda anlaşamıyorsa**, eşlerden birinin tek başına ad koymasına karşı hâkimin müdahalesi istenebilir. **Velâyet sahibinden çocuk uzak tutuluyorsa**, aile mahkemesinden çocuğun velâyet sahibine teslimi istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
08.12.2010 · E. 2010/18-643 · K. 2010/648

Çocuğun adını ana ve baba birlikte belirler; adın değiştirilmesini birlikte istemeleri, anlaşamazlarsa diğer ebeveynin davaya katılması gerekir

Boşanmadan sonra velâyet kendisine verilen anne, çocuğun çevresinde başka bir adla tanındığını belirterek nüfus kaydındaki adının değiştirilmesi için tek başına

16 Yargıtay HGK, 08.12.2010, E. 2010/18-643, K. 2010/648.
17 AYM (İkinci Bölüm), *Meliha Siviş* Başvurusu, B. No: 2015/18910, 09.01.2019.
18 AYM, 10.09.2025, E. 2025/175, K. 2025/169.
19 Yargıtay HGK, 07.02.2019, E. 2017/2446, K. 2019/80.

dava açmıştır. Yerel mahkeme davayı reddetmiştir; Özel Daire haklı neden bulunduğu gerekçesiyle kararı bozdu, yerel mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Taraflar boşanmış ve velayet davacı anneye verilmiş olsa da; bu durum eldeki davada dava dışı olan küçüğün babasının gerçekte onun babası olması durumu değiştirmez. Kaldı ki, velayet şartlarında daha sonradan oluşabilecek değişiklik nedeniyle velayetin babaya verilmesi de ihtimal dahilindedir. Yukarıda da belirtildiği üzere çocuğun adını anne ve baba birlikte belirlediklerinden değiştirilmesi talebini de yasal şartların oluşması halinde mahkemeden birlikte istemeleri gerekir. Anne ve babanın bu taleplerini birlikte yapmamaları veya değişiklik üzerinde anlaşamamaları halinde birinin başvurusu üzerine değerinin davada taraf olarak katılımı sağlanmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 339. maddenin son fıkrasındaki "çocuğun adını ana ve babası koyar" kuralından usule ilişkin önemli bir sonuç çıkarmıştır: çocuğun adını ana ve baba **birlikte** belirlediğine göre, yasal şartlar varsa adın değiştirilmesini de birlikte istemeleri gerekir. Boşanma ve velâyetin bir ebeveyne verilmesi bu sonucu değiştirmez; velâyeti olmayan ebeveyn de çocuğun ana veya babasıdır ve velâyet ileride ona verilebilir. Ebeveynler birlikte başvurmazsa veya değişiklik üzerinde anlaşamazsa, birinin açtığı davada diğerinin davaya **taraf olarak** katılması sağlanmalıdır; bu bir dava şartıdır ve mahkemece kendiliğinden gözetilir. Kurul bu nedenle direnme kararını değişik gerekçeyle bozmuş; görüşmeler sırasında çocuğun da dinlenmesi gerektiği yönündeki görüşlere değinmiş, ancak bunu o aşamada ayrıca bozma nedeni yapmamıştır. Aynı ilke sonraki kararlarda da uygulanmıştır.[20]

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
Meliha Siviş Başvurusu · B. No: 2015/18910 · 09.01.2019

Velâyeti olmayan ebeveynin katılımı sağlanmadan verilen ad değişikliği kararının onun istemiyle kaldırılması aile hayatına saygı hakkını ihlal etmez

Boşanmadan sonra velâyet kendisine verilen anne, çocuğun adının değiştirilmesi için dava açmıştır; ilk dava reddedildi, ikinci davada ad değiştirilmiştir. Bu davaya katılımı sağlanmayan baba, ad değişikliği kararının kaldırılmasını istedi ve mahkeme kararı kaldırmıştır. Anne, aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

> *Velayet altında bulunan küçükler hakkındaki isim değişikliklerine ilişkin taleplerin yalnızca velayet hakkı sahibi olan ebeveyn tarafından değil çocuğun menfaatlerinin gerektirdiği durumlar ile haklı ve makul beklentilerin oluştuğu durumlarda çocuk ile aile bağını sürdüren diğer tarafça da ileri sürülebilmesine imkân sağlanmalıdır.*

20 Yargıtay 8. HD, 09.12.2019, E. 2019/6290, K. 2019/11048.

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, çocuğun adına ilişkin uyuşmazlığı ana ve babanın **çatışan aile hayatı menfaatleri** arasında bir denge sorunu olarak ele almıştır. Mahkemeye göre velâyet altındaki çocuğun adının değiştirilmesi istemi yalnızca velâyet sahibi ebeveyne ait bir yetki olarak görülmemelidir; çocuğun menfaatinin gerektirdiği ve haklı beklentilerin oluştuğu durumlarda çocukla aile bağını sürdüren diğer ebeveynin de bu konuda istemde bulunabilmesine imkân tanınmalıdır. Somut olayda derece mahkemeleri önceki davada babanın katılımının sağlanmadığını gözetmiş, taraf teşkilini sağlayarak iddiaları incelemiş ve yeterli gerekçeyle karar vermiştir; bu nedenle ad değişikliği kararının kaldırılması aile hayatına saygı hakkını ihlal etmemiştir. Karar, çocuğun adının değiştirilmesinde iki ebeveynin de davada yer alması gerektiğine ilişkin Hukuk Genel Kurulu yaklaşımıyla örtüşür.[21]

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2017 · E. 2016/26017 · K. 2017/14036

Çocuğun adını ana ve baba birlikte koyar; bu konuda anlaşamayan eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir

Evli ana ve babanın çocuğu doğmuştur. Anne, babaya haber vermeden nüfus müdürlüğüne başvurarak çocuğun adını tescil ettirmiştir. Baba, çocuğun adının ana ve babanın uzlaşmasıyla konulabileceğini belirterek hâkimin müdahalesini istemiştir. Mahkeme, doğum bildirimini annenin yapabileceği ve annenin tek başına ad koymasına yasal bir engel bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Mahkemenin gerekçesine esas aldığı Nüfus Hizmetleri Kanununda çocuğun adının konulmasına ilişkin bir düzenleme olmayıp, Kanunun 15/5. maddesinde doğum olayının bildirilmesi düzenlenmektedir. Yasal gerekçesi yukarıda belirtildiği üzere; çocuğu diğer kişilerden ayıran onun kişi olarak ifade edilmesini sağlayan, aynı ailedeki kişileri birbirinden ayırt etmeye yarayan bir kavram olan çocuğun adını ana ve babası birlikte koyarlar. Ancak, ana ve babanın, velayet hakkının kapsamı içerisinde yer alan çocuğun adı konusunda anlaşmazlığa düşmeleri halinde, ana ve baba ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 339. maddenin son fıkrasının evlilik sürerken nasıl uygulanacağını gösterir. Nüfus Hizmetleri Kanunu doğum bildirimini kimin yapacağını düzenler; çocuğun adını kimin koyacağını düzenlemez. Doğum bildirimini yapan ebeveynin çocuğa tek başına ad koyabileceği sonucu bu nedenle çıkarılamaz. Daire'ye göre çocuğun adını ana ve baba **birlikte** koyar; ad velâyetin kapsamındadır ve ana ve baba bu konuda anlaşamazsa, evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlık olarak ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler (TMK m. 195). Mahkeme, delilleri toplayarak 195. maddedeki usul çerçevesinde karar vermelidir. Anlaşılan adın yanına ebeveynlerden birinin diğerinin rızası olmadan ikinci bir ad ekletmesi de aynı ilkeye aykırıdır; böyle bir olayda eklenen adın nüfus kaydından terkini gerektiği kabul edilmiştir.[22]

21 Yargıtay HGK, 08.12.2010, E. 2010/18-643, K. 2010/648.
22 Yargıtay 2. HD, 29.06.2009, E. 2009/8289, K. 2009/12732.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
19.04.2022 · E. 2019/96 · K. 2022/571

Ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşü kural olarak alınmalıdır; görüş uzman aracılığıyla alınmışsa çocuğun hâkim huzurunda yeniden dinlenmesi gerekmez

Boşanma davasında idrak çağındaki çocuğun velâyet konusundaki görüşü mahkeme psikoloğu tarafından alındı; çocuk annesiyle yaşamaktan mutlu olduğunu ve onunla kalmak istediğini söylemiştir. Özel Daire, çocuğun hâkim tarafından bizzat dinlenmesi gerektiği gerekçesiyle velâyet hükmünü bozmuştur. Mahkeme, çocuğun duruşmada dinlenmesinin psikolojisini olumsuz etkileyebileceğini belirterek direnmiştir.

> *Hâl böyle olunca çocuğun konu olduğu bütün uyuşmazlıklarda, ayırtım gücüne sahip çocuğun kural olarak görüşünün alınması gereklidir. Bu prensip, çocuğun üstün yararının gözetilmesi için konulmuş bir hüküm olup, çocuğun yararı olduğu takdirde ve çocuğun menfaati bundan zarar görmediği sürece uygulanmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 339. maddenin üçüncü fıkrasını Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesi ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 3 ve 6. maddeleriyle birlikte okuyarak **çocuğun görüşüne başvurulması** ilkesini açıklamıştır. Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır ve önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutar; Kurul bu hükümden, çocuğun konu olduğu bütün uyuşmazlıklarda ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşünün kural olarak alınması gerektiği sonucunu çıkarmıştır. Ancak bu ilke çocuğun zorla konuşturulmasına dönüştürülmemelidir. Görüş hâkim tarafından doğrudan alınabileceği gibi psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı gibi uzmanlar aracılığıyla da alınabilir. Çocuğun görüşü uzman tarafından alınmışsa, onu mahkeme huzurunda aynı konuda yeniden konuşmaya zorlamak psikolojik baskı yaratır ve çocuğun üstün yararıyla bağdaşmaz. Direnme kararı bu nedenle değişik gerekçeyle yerinde bulunmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2012 · E. 2011/4130 · K. 2012/1401

Görüş ve düşüncelerini açıklama olgunluğuna erişen çocuğun görüşü alınmadan velâyet hükmü kurulamaz

Boşanma davasında ortak çocuğun velâyeti anneye verilmiştir. Çocuk görüş ve düşüncelerini açıklama olgunluğuna erişmişti; mahkeme çocuğun görüşünü almadan velâyet hükmü kurmuştur.

> *Türk Medeni Kanununun 339, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12 ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin 3 ve 6. maddesi gereğince küçüğün görüş ve düşünceleri alınmadan yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Daire, çocuğun görüşünün alınması yükümlülüğünü doğrudan 339. maddeye ve uluslararası sözleşmelere dayandırmıştır. Görüş ve düşüncelerini açıklama olgunluğuna erişmiş çocuğun görüşü alınmadan velâyet konusunda hüküm kurulması **eksik incelemedir** ve bozma sebebidir. Aynı ilke, velâyeti babaya verilen çocuklar bakımından da uygulanmıştır.[23] Çocuğun görüşü alınır ama mahkemeyi bağlamaz; çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa görüşünün aksine karar verilebilir.[24] Görüşün nasıl alınacağına ilişkin ayrıntılı ilkeler Hukuk Genel Kurulunun kararında yer alır.[25]

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2026 · E. 2025/9999 · K. 2026/5061

Velâyet düzenlemesinde temel ilke çocuğun üstün yararıdır; 339/1 bu ilkenin dayanaklarındandır ve idrak çağındaki çocukların görüşü alınmadan karar verilemez

Karşılıklı boşanma davalarında bölge adliye mahkemesi ortak çocukların velâyetini anneye vermiştir. Çocuklar idrak çağındaydı. Erkek, kararı velâyet düzenlemesi yönünden de temyiz etmiştir.

> *Velayet ve kişisel ilişki düzenlemesi yapılırken; gözönünde tutulması gereken temel ilke, çocuğun "Üstün yararı"dır (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme m. 3; Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi m.l; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun 339 uncu maddesinin birinci fıkrası, 343 üncü maddenin birinci fıkrası ve 346 ıncı maddenin birinci fıkrası; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 4 üncü maddesinin (b) bendi). Çocuğun üstün yararını belirlerken; onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacının gözetilmesi gereklidir. Ana ve babanın yararları; boşanmadaki kusurları, ahlaki değer yargıları, sosyal konumları gibi durumları, çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde gözönünde tutulur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12 inci ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 3 ve 6 ıncı maddeleri idrak çağındaki çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşünün alınması ve görüşlerine gereken önemin verilmesini öngörmektedir. Çocukların üstün yararı gerektirdiği takdirde, görüşlerinin aksine karar verilmesi mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Daire'nin güncel kararlarında kullandığı bu formül, 339. maddenin birinci fıkrasını çocuğun üstün yararı ilkesinin kanuni dayanakları arasında sayar: ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda **onun menfaatini göz önünde tutarak** karar alır ve uygular. Aynı ölçüt velâyet düzenlemesinde mahkemeyi de bağlar. Çocuğun üstün yararı belirlenirken bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimi gözetilir; ana ve babanın boşanmadaki kusurları, ahlaki değer yargıları ve sosyal konumları ise çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde dikkate alınır. İdrak çağındaki çocukların görüşü alınmalı ve görüşlerine gereken önem

23 Yargıtay 2. HD, 04.07.2011, E. 2010/9141, K. 2011/11427.
24 Yargıtay 2. HD, 05.05.2026, E. 2025/9999, K. 2026/5061.
25 Yargıtay HGK, 19.04.2022, E. 2019/96, K. 2022/571.

verilmelidir; ancak çocukların üstün yararı gerektiriyorsa görüşlerinin aksine de karar verilebilir. Somut olayda Daire, gerektiğinde idrak çağındaki çocukların bizzat dinlenerek görüşlerinin alınması ve psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan heyete inceleme yaptırılarak yeniden uzman raporu alınması gerektiğini belirterek velâyet hükmünü eksik inceleme nedeniyle bozmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.12.2010 · E. 2009/17801 · K. 2010/20421

Ergin olmayan çocuk yasal sebep olmaksızın ana ve babadan alınamaz; çocuğun yerleştirilmesi koşulları yoksa çocuk velâyet sahibine teslim edilmelidir

Baba, ergin olmayan çocuğun kendisine teslim edilmesini istemiştir; mahkeme istemi reddetmiştir. Çocuk ana ve babasının velâyeti altındaydı ve dosyada çocuğun ana ve babadan alınmasını gerektiren bir durum bulunmuyordu. Temyiz incelemesinden önce çocuk ergin olmuştur.

> *Dosyada yasanın 347.maddesinde belirtilen bir durumun varlığına ilişkin delil bulunmamaktadır. Bu durumda Türk Medeni Kanununun 335.maddesi gereğince ergin olmayan çocuğun velayet hakkına sahip anne ve babaya teslimine karar verilmesi gerekirken, babanın çocuğun kendisine teslimi yönündeki isteğinin reddedilmesi usul ve yasaya aykırı ise de;...*

DEĞERLENDİRME

339. maddenin dördüncü fıkrası iki kural koyar: çocuk ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve **yasal sebep olmaksızın** onlardan alınamaz. Yasal sebeplerin başında çocuğun korunmasına ilişkin önlemler gelir: çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir (TMK m. 347). Daire, dosyada bu koşulların varlığına ilişkin bir delil bulunmadığını, bu nedenle velâyet altındaki çocuğun velâyet sahibi ana ve babaya teslimine karar verilmesi gerektiğini ve babanın isteminin reddinin usul ve yasaya aykırı olduğunu belirtmiştir. Ancak temyiz incelemesinden önce çocuk ergin olduğundan ana ve babanın kanundan doğan velâyeti kendiliğinden sona ermiş ve dava konusuz kalmıştır; hüküm bu nedenle sonucu itibarıyla onanmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 195:** Evlilik birliğinin korunması, hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 340:** Eğitim.
- **TMK m. 341:** Dinî eğitim.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 346:** Çocuğun korunması için önlemler.

- **TMK m. 347:** Çocukların yerleştirilmesi.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.

MADDE

340 B. Velâyetin kapsamı II. Eğitim

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar.

(2) Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 340, ana ve babanın çocuğun eğitimine ilişkin yükümlülüğünü düzenler. **Birinci fıkraya göre** ana ve baba çocuğu **olanaklarına göre** eğitir ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korur. **İkinci fıkraya göre** ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, **yetenek ve eğilimlerine** uygun düşecek ölçüde genel ve meslekî bir eğitim sağlar. Bu yükümlülük çocuğun okula kaydının yaptırılmasını ve okula gönderilmesini de kapsar; velâyeti altındaki çocuğu zorunlu öğrenime rağmen okula göndermeyen ebeveynin eylemi Türk Ceza Kanunu m. 233'teki suçu oluşturabilir.[1] Anayasa Mahkemesi de bu suçun kapsamının Medeni Kanun'daki eğitim yükümlülüğüyle belirlenebildiğini kabul etmiştir.[2] Eğitim yükümlülüğü velâyet ve kişisel ilişki düzenlemelerinde de ölçüttür: kişisel ilişki okul çağındaki çocuğun eğitimini engelleyemez.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Genel eğitim	Çocuğun okula kaydı ve devamı dahil, kültürlü ve topluma uyumlu bir birey olarak yetişmesi için gereken eğitim.
Meslekî eğitim	Çocuğu yetenek ve eğilimlerine uygun bir mesleğe hazırlayan eğitim.

1 Yargıtay 19. CD, 20.06.2016, E. 2016/4638, K. 2016/19908.
2 AYM, 24.05.2012, E. 2011/129, K. 2012/81.
3 Yargıtay 2. HD, 30.03.2016, E. 2016/5765, K. 2016/6369.

Olanaklara göre eğitim	Eğitimin ana ve babanın maddi ve manevi imkânlarıyla orantılı olarak sağlanması.
Gelişimin korunması	Çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini tehlikeye sokacak durumlardan uzak tutulması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 340- İsviçre Medenî Kanununun 302 nci maddesinin ilk iki fıkrasını örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 256 ncı maddesinin birinci fıkradaki bazı ifade ve terim farklılıkları dışında içerik bakımından aynıdır. Maddede sadece meslekî eğitim değil, onu da kapsamak üzere, genel olarak eğitim düzenlenmiştir. Madde, yürürlükteki Kanunun 264 üncü maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi hükmünü karşılamakla birlikte, o hükme göre daha kapsamlı ve açık bir ifadeyle kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 127*

Gerekçenin iki vurgusu öne çıkar. Birincisi, maddenin **genel olarak eğitimi** düzenlemesidir: eski Kanun meslekî terbiyeyi ayrı bir madde olarak ele alıyordu; yeni Kanun ise meslekî eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak düzenlemiş ve ikisini çocuğun yetenek ve eğilimlerine bağlamıştır. İkincisi, maddenin eski hükme göre **daha kapsamlı ve açık** olmasıdır: eski metin ana ve babaya çocuğu kudretlerine göre yetiştirme yükümlülüğü yüklüyordu; yeni metin ise yükümlülüğün amacını çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimi olarak açıkça tanımlamıştır. Bir önceki maddenin gerekçesi de eski 264. maddenin ikinci fıkrasındaki bedensel ve zihinsel engelli çocuklara ilişkin hükmün bu maddeye alındığını belirtir; bu hüküm yeni metinde ikinci fıkrada, engelli çocukları özellikle anan bir kural olarak yer almıştır (TMK m. 339).

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 264. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesini karşılar. Eski Kanun'da meslekî terbiye ayrıca 265. maddede düzenlenmişti:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuk, ana ve babasına riayete mecburdur. Ana ve baba, kudretlerine göre çocuğu yetiştirmekle ve çocuk alil veya aklı zayıf ise haline münasip bir terbiye vermekle mükelleftirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 264, ikinci fıkra (mülga)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana ve baba, çocuğun mesleki terbiyesini sevk ve idare eder ve mümkün mertebe kuvvet ve kabiliyetini ve arzularını nazara alır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 265 (mülga)

Eski ve yeni metinler karşılaştırıldığında yeni Kanun'un eğitimi daha geniş ve çocuk merkezli bir biçimde ele aldığı görülür. Eski metin ana ve babanın **kudretine** göre yetiştirme yükümlülüğünden söz ederken, yeni metin **olanaklara** göre eğitimi çocuğun çok yönlü gelişimine bağlar. Eski Kanun'daki meslekî terbiye hükmünde çocuğun kuvvet, kabiliyet ve arzuları "mümkün mertebe" dikkate alınırken, yeni metin genel

ve meslekî eğitimi doğrudan çocuğun yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde sağlanacak bir eğitim olarak tanımlar. Eski metindeki engelli çocuklara ilişkin ifade de günümüz diline uygun biçimde yeniden yazılmıştır.

	743 sayılı Kanun m. 264/2, 265	4721 sayılı Kanun m. 340
Ölçü	Ana ve babanın kudreti	Ana ve babanın olanakları
Amaç	Çocuğu yetiştirme	Bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişim
Meslekî eğitim	Ayrı maddede, kuvvet, kabiliyet ve arzulara göre	Genel eğitimle birlikte, yetenek ve eğilime göre
Engelli çocuklar	Hâline münasip terbiye	Yetenek ve eğilime uygun genel ve meslekî eğitim

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 340. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır; eğitim yükümlülüğünün ihlalini cezalandıran Türk Ceza Kanunu m. 233/1 ise Anayasa'ya uygun bulunmuştur.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Eğitim yükümlülüğü	Ana ve baba çocuğu olanaklarına göre eğitir	TMK m. 340/1
Gelişimin korunması	Bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişim	TMK m. 340/1
Genel ve meslekî eğitim	Yetenek ve eğilime uygun; engelli çocuklara özellikle	TMK m. 340/2
Okula göndermeme	Türk Ceza Kanunu m. 233 anlamında suç	Yargıtay 19. CD, K. 2016/19908
Ceza hükmünün Anayasa'ya uygunluğu	Kapsam Medeni Kanun'la belirlenebilir	AYM, K. 2012/81
Eğitim giderleri protokolü	Velâyet değişse de bağlayıcı	Yargıtay HGK, K. 2019/630
Kişisel ilişki	Ölçü çocuğun gelişimi	Yargıtay 2. HD, K. 2011/12193

4 AYM, 24.05.2012, E. 2011/129, K. 2012/81.

Konu	Kural	Dayanak
Okul çağındaki çocuk	Eğitimi engelleyen kişisel ilişki kurulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2016/6369
Velâyetin değiştirilmesi	Eğitim olanakları bakımından çocuğun görüşü	Yargıtay 2. HD, K. 2017/14733

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 302. maddesinin ilk iki fıkrasını örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 256. maddesiyle, birinci fıkradaki bazı ifade ve terim farklılıkları dışında içerik bakımından aynıdır. Gerekçe maddenin kapsamını vurgular: maddede sadece meslekî eğitim değil, onu da kapsamak üzere **genel olarak eğitim** düzenlenmiştir. Madde eski Kanun'un 264. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesini karşılamakla birlikte, gerekçenin ifadesiyle ona göre **daha kapsamlı ve açık** bir ifadeyle kaleme alınmıştır. Tasarının 340. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, eğitim yükümlülüğünün **okula kayıt ve devam** gibi somut işlemleri kapsamasıdır; velâyeti altındaki çocuğu zorunlu öğrenime rağmen okula göndermeyen ebeveyn hakkında Türk Ceza Kanunu m. 233'e göre ceza verilebilir.[5] İkinci nokta, eğitim yükümlülüğünün velâyet kimdeyse onunla sınırlı olmamasıdır; velâyeti olmayan ebeveyn de çocuğun eğitim giderlerine katılır ve anlaşmalı boşanma protokolüyle üstlendiği eğitim giderlerinden velâyet değişse de sorumludur.[6] Üçüncü nokta, kişisel ilişkinin çocuğun **okul düzenini** gözeterek kurulması gerektiğidir; okul çağındaki çocuğun eğitimini engelleyen bir düzenleme hatalıdır.[7]

II. Birinci Fıkra: Olanaklara Göre Eğitim ve Gelişimin Korunması

- **Yükümlüler:** Ana ve baba; velâyet kimde olursa olsun ikisi de çocuğun eğitimiyle ilgilenir.
- **Ölçü:** Ana ve babanın olanakları.
- **Amaç:** Çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlamak ve korumak.
- **Somut içerik:** Okula kayıt, okula devam, ders araç ve gereçleri, gerektiğinde kurs.

5 Yargıtay 19. CD, 20.06.2016, E. 2016/4638, K. 2016/19908.
6 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.
7 Yargıtay 2. HD, 30.03.2016, E. 2016/5765, K. 2016/6369.

Birinci fıkra, velâyetin kapsamını belirleyen bir önceki maddedeki bakım ve eğitim yetkisinin eğitim yönünü ayrıntılandırır (TMK m. 339). Ana ve baba çocuğu **olanaklarına göre** eğitir; kanun ana ve babadan imkânlarını aşan bir eğitim beklemez, ama imkânları ölçüsünde çocuğun eğitimini sağlamalarını ister. Yükümlülük yalnız okul eğitimiyle sınırlı değildir; çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlamayı ve korumayı da kapsar. Genel eğitim yükümlülüğünün içeriği bir Yargıtay kararında öğretiye de dayanılarak açıklanmış ve bu yükümlülüğün çocuğun okula kaydının yaptırılmasını, okula gönderilmesini, ders araç ve gereçlerinin temin edilmesini ve gerektiğinde kursa gönderilmesini kapsadığı belirtilmiştir.[8] 2

Fıkradaki gelişim ölçütü, velâyet ve kişisel ilişki uyuşmazlıklarında da kullanılır. Kişisel ilişki düzenlenirken çocuğun 340. maddede sayılan bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması öncelikle gözetilir; ana ve babalık duygusunun tatmini ve tarafların yaşam düzeni de dikkate alınır.[9] Ana ve babadan her biri, çocuğun eğitilmesini ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür (TMK m. 324). 3

III. İkinci Fıkra: Yetenek ve Eğilime Uygun Genel ve Meslekî Eğitim

- **Kapsam:** Genel eğitim ve meslekî eğitim birlikte.
- **Ölçü:** Çocuğun yetenek ve eğilimleri.
- **Özel vurgu:** Bedensel ve zihinsel engelli çocuklar.
- **Ergin çocuk:** Eğitim devam ediyorsa bakım yükümlülüğü eğitim sona erinceye kadar sürebilir (TMK m. 328).

İkinci fıkra, eğitimin **içeriğini** çocuğa göre biçimlendirir: ana ve baba, çocuğa yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde genel ve meslekî bir eğitim sağlar. Gerekçenin belirttiği gibi madde yalnız meslekî eğitimi değil, onu da kapsamak üzere genel olarak eğitimi düzenler; eski Kanun ise meslekî terbiyeyi ayrı bir maddede ele alıyordu. Fıkra, bedensel ve zihinsel engelli çocukları **özellikle** anarak onların eğitim ihtiyaçlarının gözden kaçırılmamasını ister. Yetenek ve eğilimlere uygunluk ölçütü, çocuğun kendi isteğine de önem verilmesini gerektirir; ana ve baba önemli konularda olabildiğince çocuğun düşüncesini göz önünde tutar (TMK m. 339). 4

Eğitimin süresi bakımından kanun bakım yükümlülüğünü kural olarak erginlikle sınırlar; ama çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür (TMK m. 328). Böylece 340. maddedeki eğitim yü- 5

8 Yargıtay 19. CD, 20.06.2016, E. 2016/4638, K. 2016/19908.
9 Yargıtay 2. HD, 13.07.2011, E. 2010/11372, K. 2011/12193.

kümlülüğü, üniversite eğitimi gibi erginlikten sonra da süren eğitim dönemlerinde nafaka yükümlülüğü olarak devam edebilir.

IV. Eğitim Yükümlülüğünün İhlali: Ceza Hukuku

6 Eğitim yükümlülüğü ceza hukuku bakımından da güvence altındadır. Türk Ceza Kanunu m. 233/1, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişiyi şikâyet üzerine cezalandırır ve kuralın gerekçesine göre bu yükümlülüğün kapsamı Medeni Kanun'a göre belirlenir. Anayasa Mahkemesi, bu yükümlülüklerin somutlaştırılmaya elverişli olduğunu belirterek kuralı suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı bulmamıştır.[10] Velâyeti altındaki kızını kanuni zorunluluğa rağmen okula göndermeyen annenin eylemi bu suçu oluşturduğundan beraat kararı bozulmuştur.[11]

V. Eğitim Giderleri, Velâyet ve Kişisel İlişki

7 Eğitim yükümlülüğü velâyet sahibi ebeveynle sınırlı değildir. Çocuğun bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327); velâyeti kendisine verilmeyen ebeveyn de bu giderlere gücü oranında katılır. Anlaşmalı boşanma protokolüyle çocukların eğitim giderlerini üstlenen ebeveyn, velâyet sonradan diğer ebeveyne geçse de bu taahhüdüyle bağlıdır; protokoldeki eğitim giderleri hükmü velâyet hükmünden bağımsızdır.[12]

8 Eğitim, velâyet ve kişisel ilişki düzenlemelerinde de belirleyicidir. Okul çağındaki çocuğun eğitim durumunu engelleyecek uzunlukta kurulan kişisel ilişki hatalı bulunmuştur.[13] Velâyetin değiştirilmesi istendiğinde idrak çağındaki çocuk eğitim, kültür ve yaşam olanakları bakımından bilgilendirilerek görüşü alınmalı ve ebeveynlerin yanındaki koşullar uzman raporuyla değerlendirilmelidir.[14]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> **Boşanma protokolü hazırlanırken** çocukların eğitim giderlerinin (okul, servis, yemek, özel ders, kurs) kim tarafından ve hangi süreyle karşılanacağı açıkça yazılmalıdır; bu hüküm velâyet sonradan değişse de bağlayıcı olabilir. **Kişisel ilişki düzenlemesi isteniyorsa** çocuğun okul takvimi, ders ve sınav düzeni ve iki ev arasındaki mesafe gösterilmelidir; eğitimi aksatmayan bir düzen önermek çocuğun yararınadır ve mahkemenin değerlendirmesinde dikkate alınan bir husustur. **Velâyet sizdeyse**, çocuğun okula kaydını ve devamını sağlamak kanuni bir

10 AYM, 24.05.2012, E. 2011/129, K. 2012/81.
11 Yargıtay 19. CD, 20.06.2016, E. 2016/4638, K. 2016/19908.
12 Yargıtay HGK, 30.05.2019, E. 2017/1895, K. 2019/630.
13 Yargıtay 2. HD, 30.03.2016, E. 2016/5765, K. 2016/6369.
14 Yargıtay 2. HD, 18.12.2017, E. 2017/6275, K. 2017/14733.

yükümlülüktür; bu yükümlülüğün ihmali ceza hukukunda da sonuç doğurabilir. **Ergin çocuk eğitimine devam ediyorsa**, eğitim sona erinceye kadar nafaka yükümlülüğünün sürebileceği bilinmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 19. CEZA DAİRESİ**
20.06.2016 · E. 2016/4638 · K. 2016/19908

Velâyeti altındaki çocuğu zorunlu öğrenime rağmen okula göndermeyen ebeveyn, 340. maddedeki eğitim yükümlülüğünü ihlal eder ve Türk Ceza Kanunu m. 233'teki suç oluşabilir

Velâyet sahibi anne, kızını zorunlu ilköğretimin son sınıfında bir dönem okula göndermemiştir; bu durum okuldan alınan öğrenim belgesiyle de doğrulandı. Anne hakkında aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçundan açılan davada mahkeme beraat kararı vermiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 340. maddesine göre, ana babanın çocuğa genel ve mesleki eğitim verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ana baba imkânlarına göre çocuğu eğitmek ve onun bedeni, zihni, ruhi, ahlaki ve sosyal gelişimini sağlamak ve korumakla da yükümlüdür. "Genel eğitim yükümlülüğü ana babanın, çocuğun erdemli, onurlu, vatanını milletini seven, dürüst ve namuslu bir insan olarak yetiştirilmesi için gerekli olan telkinlerde bulunma, çocuğa daima iyi şeyler öğretme, onun kötü yollara sapmaması ve kötü alışkanlıklar edinmemesi için gerekli önemleri alma ve gösterme yükümlülüğünü ifade eder. Genel eğitim yükümlülüğünün kapsamına, çocuğun okula kaydının yaptırılması, okula gönderilmesi, ders araç ve gereçlerini temin etme, kursa gönderme gibi kültürlü ve meslek sahibi bir insan olması için gerekli önlemleri almak, gayreti göstermek yükümlülüğü de girer...*

DEĞERLENDİRME Türk Ceza Kanunu'nun 233. maddesi, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişiyi şikâyet üzerine cezalandırır; yükümlülüğün kapsamı Medeni Kanun'a göre belirlenir. Daire, **eğitim yükümlülüğünün** içeriğini 340. maddeye dayanarak açıklamış ve öğretideki görüşü aktararak bu yükümlülüğün çocuğun okula kaydının yaptırılmasını, okula gönderilmesini, ders araç ve gereçlerinin temin edilmesini de kapsadığını belirtmiştir. Velâyeti altındaki kızını kanuni zorunluluğa rağmen okula göndermeyen ve onu gelişimini olumsuz etkileyecek bir ortamda bırakan annenin eylemi bu suçu oluşturur; beraat kararı bu nedenle bozulmuştur. Karar, 340. maddenin yalnızca özel hukuk alanında değil, ceza hukukunda da sonuç doğuran bir yükümlülük koyduğunu gösterir.

2 **Anayasa Mahkemesi · Norm Denetimi**
24.05.2012 · E. 2011/129 · K. 2012/81

Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmemeyi suç sayan Türk Ceza Kanunu m. 233/1, kapsamı Medeni Kanun'la belirlenebildiği için Anayasa'ya aykırı değildir

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçundan açılan bir ceza davasında asliye ceza mahkemesi, Türk Ceza Kanunu m. 233/1'de bakım, eğitim ve destek olma yükümlülüğünün kapsamının açıkça düzenlenmediğini ileri sürerek hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *İtiraz konusu kural ve gerekçesinde yer verilen unsurlar itibariyle, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüklerinin somutlaştırılmaya elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla itiraz konusu kuralda bir belirsizlik bulunduğundan söz edilemeyeceği gibi suç ve cezaların kanuniliği ilkesine de aykırılık bulunmamaktadır.*

Değerlendirme Anayasa Mahkemesi, ceza hükmündeki "eğitim yükümlülüğü" kavramının içeriğini Medeni Kanun'un aile hukuku hükümlerinden aldığını kabul etmiştir. Kuralın gerekçesinde bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün kapsamının 4721 sayılı Kanun'a göre belirleneceği belirtilmiştir; Mahkemeye göre bu yükümlülükler somutlaştırılmaya elverişlidir ve kuralda suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı bir belirsizlik yoktur. Bu yaklaşımla 340. madde, ana ve babanın eğitim yükümlülüğünün ceza hukuku bakımından da dayanağı hâline gelir: çocuğu olanaklarına göre eğitmek ve gelişimini sağlamak yükümlülüğünün ağır biçimde ihlali şikâyet üzerine cezalandırılabilir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir; altı üye, yükümlülüğün kapsamının yeterince açık olmadığı gerekçesiyle kuralın iptali gerektiği görüşündedir.

3 **Yargıtay Hukuk Genel Kurulu**
30.05.2019 · E. 2017/1895 · K. 2019/630

Anlaşmalı boşanma protokolüyle çocukların eğitim giderlerini üstlenen ebeveyn, velâyet sonradan diğer ebeveyne geçse de bu taahhüdüyle bağlıdır

Anlaşmalı boşanmada çocukların velâyeti babaya bırakılmıştır; protokole göre baba, çocukların eğitimlerinin sonuna kadar servis, okul, yemek ve gerektiğinde özel ders ücretleri dahil tüm eğitim giderlerini karşılayacaktı. Velâyet sonradan anneye verilmiştir. Anne eğitim giderleri için takip başlatmıştır; baba, velâyetin değişmesiyle sorumluluğunun sona erdiğini ileri sürerek itiraz etmiştir. Mahkeme itirazın iptali davasını reddetti, Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Diğer bir anlatımla, protokolde uyuşmazlığa konu "eğitim giderlerinden sorumluluk" maddesi "velayet" hükmünden bağımsız olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla "velayetin değiştirilmesi" hâlinde söz konusu hükmün geçerliliğini yitirdiği kabul edilemez. Anlaşmalı boşanma davasında sunulan ve hâkim tarafından onaylanan protokol hükümleri bir bütündür ve bir kısmının geçerli olduğunu*

kabul edip, bir kısmının ise uygulanamayacağını ileri sürmek iyi niyet kuralları ile bağdaşmamaktadır. Aksi durum, somut olay açısından çocuğun üstün yararını da zedeler mahiyettedir.

DEĞERLENDİRME Bu karar, 340. maddedeki eğitim yükümlülüğünün **giderler** bakımından nasıl somutlaştığını gösterir. Ana ve baba çocuğu olanaklarına göre eğitmekle yükümlüdür ve eğitimin giderleri de çocuğun bakım ve eğitim giderleri arasında yer alır (TMK m. 327). Anlaşmalı boşanmada ebeveynlerden biri bu giderleri protokolle üstlenmişse, hâkim tarafından onaylanıp kesinleşen protokol hükmü bağlayıcıdır. Hukuk Genel Kurulu, protokoldeki eğitim giderlerine ilişkin hükmün velâyet hükmünden **bağımsız** olarak düzenlendiğini, bu nedenle velâyetin değiştirilmesiyle geçerliliğini yitirdiğinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Protokol hükümleri bir bütündür; bir kısmının geçerli, bir kısmının uygulanamaz olduğunu ileri sürmek iyiniyet kurallarıyla bağdaşmaz ve çocuğun üstün yararını zedeler. Karar oyçokluğuyla verilmiş; Kurulda, babanın katkısının miktarının yeniden belirlenmesi gerektiği yönündeki görüş çoğunlukça benimsenmemiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.07.2011 · E. 2010/11372 · K. 2011/12193

Kişisel ilişki düzenlenirken öncelikle çocuğun 340. maddede sayılan bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimi gözetilir

Boşanma davasında baba ile çocuk arasında her hafta sonu kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Karar, kişisel ilişki düzenlemesi yönünden de temyiz edilmiştir.

> *Kişisel ilişki düzenlenirken çocuğun Türk Medeni Kanunu 340. maddede belirtilen bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması öncelikle gözetilmekle birlikte; ana ve babalık duygusunun tatmini de gözetilmeli; ayrıca kişisel ilişkinin infazında tarafların, ekonomik ve sosyal yaşantısının olumsuz olarak etkilenmemesine de özen gösterilmelidir.*

DEĞERLENDİRME

340. maddenin birinci fıkrası, ana ve babanın çocuğun **bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini** sağlama ve koruma yükümlülüğünü düzenler. Daire bu ölçütü, velâyeti kendisine verilmeyen ebeveynle çocuk arasındaki kişisel ilişkinin düzenlenmesinde de öncelikli ölçüt saymıştır (TMK m. 323, TMK m. 324). Kişisel ilişkide çocuğun gelişimi öncelikle gözetilmekle birlikte ana ve babalık duygusunun tatmini de dikkate alınmalı; ayrıca kişisel ilişkinin uygulanmasında tarafların ekonomik ve sosyal yaşantısının olumsuz etkilenmemesine özen gösterilmelidir. Bu ilkelere göre babayla her hafta sonu şeklinde kurulan kişisel ilişki aşırı bulunmuş; hüküm yeniden yargılama gerektirmediğinden düzeltilerek onanmıştır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2016 · E. 2016/5765 · K. 2016/6369

Okul çağındaki çocuğun eğitimini engelleyecek uzunlukta kişisel ilişki kurulamaz

Boşanma davasında okul çağındaki ortak çocuk ile baba arasında her ayın birinci ve üçüncü hafta sonları cuma akşamından pazar gününe kadar kişisel ilişki kuruldu. Karar kişisel ilişki yönünden de temyiz edilmiştir.

> *...kurulan kişisel ilişki uzun olup, okul çağında bulunan çocuğun eğitim durumunu engelleyici niteliktedir.*

DEĞERLENDİRME Kişisel ilişki, velâyeti kendisine verilmeyen ebeveynin çocukla bağını korur; ama bu bağ çocuğun eğitimini aksatacak biçimde düzenlenemez. 340. madde ana ve babaya çocuğu olanaklarına göre eğitme ve gelişimini koruma yükümlülüğü yükler ve bu yükümlülük kişisel ilişkinin süresi ve zamanlaması belirlenirken de dikkate alınmalıdır. Daire, okul çağındaki çocuğun her ayın iki hafta sonu cuma akşamından pazar gününe kadar babada kalmasını çocuğun eğitim durumunu engelleyici nitelikte görmüş ve hükmü bu yönden düzeltilerek onamıştır. Kişisel ilişki düzenlenirken çocuğun okul takvimi, ders ve sınav düzeni ile iki ev arasındaki mesafe birlikte değerlendirilmelidir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2017 · E. 2017/6275 · K. 2017/14733

Velâyetin değiştirilmesinde idrak çağındaki çocuk eğitim, kültür ve yaşam olanakları bakımından bilgilendirilerek görüşü alınmalıdır

Velâyeti annede olan ortak çocuğun sürekli babayla kalmak istediği ve fiilen babanın yanında okula devam ettiği gerekçesiyle velâyet babaya verilmiştir. Anne, temyiz aşamasında çocuğun eğitimine ilişkin verilen sözlerin tutulmadığını, çocuğun eğitim hayatının olumsuz etkilendiğini ve çocuğun tekrar kendi yanına döndüğünü ileri sürmüştür.

> *Bu bakımdan davalı annenin temyiz aşamasındaki iddiaları da dikkate alınarak, inceleme tarihinde yaşı itibariyle idrak çağında bulunan ortak çocuğun; mahkemece bizzat veya istinabe suretiyle eğitim, kültür, yaşam olanakları bakımından nerede yaşamak istediği konusunda bilgilendirilerek velayet hakkındaki tercihi kendisinden sorularak (Y.H.G.K E.2012/2-401- K.2012/723) ve psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı bilirkişilerden (4787 s. K m.5) ortak çocuğun anne ve baba yanındaki barınma ve yaşama koşullarını da değerlendirir içerikte yeniden sosyal inceleme raporu alınarak tüm deliller birlikte değerlendirilip, ebeveynlerinden hangisi yanında kalmasının çocuğun üstün yararına olacağı tespit edilerek sonucuna göre bir karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 340. maddedeki eğitim yükümlülüğünün velâyet düzenlemesine nasıl yansıdığını gösterir. Çocuğun hangi ebeveynin yanında yaşayacağı belirlenirken çocuğa hangi ortamda nasıl bir **eğitim, kültür ve yaşam olanağı** sağlanacağı da değerlendirilir. Daire, velâyet düzenlemesinin kamu düzenine ilişkin

olduğunu ve resen araştırma ilkesinin geçerli olduğunu, bu nedenle annenin temyiz aşamasındaki iddialarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. İdrak çağındaki çocuk, bu olanaklar bakımından bilgilendirilerek velâyet konusundaki tercihi kendisine sorulmalı ve psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan anne ve babanın yanındaki barınma ve yaşama koşullarını değerlendiren yeni bir rapor alınmalıdır. Tarafların velâyet konusundaki kabulü de hâkimi bağlamaz.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada çocuğun durumu ve giderlere katılma.
- **TMK m. 323:** Ana ve baba ile kişisel ilişki.
- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları.
- **TMK m. 327:** Çocuğun bakım ve eğitim giderleri.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi ve ergin çocuğun eğitimi.
- **TMK m. 339:** Velâyetin kapsamı.
- **TMK m. 341:** Dinî eğitim.
- **TMK m. 346:** Çocuğun korunması için önlemler.
- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.

MADDE

341

B. Velâyetin kapsamı

III. Dinî eğitim

KANUN METNİ

(1) Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir.
(2) Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlayacak her türlü sözleşme geçersizdir.
(3) Ergin, dinini seçmekte özgürdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 341, çocuğun dinî eğitimine ilişkin üç kural koyar. **Birinci fıkraya göre** çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı **ana ve babaya** aittir. **İkinci fıkraya göre** ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlayacak **her türlü sözleşme geçersizdir. Üçüncü fıkraya göre** ergin, dinini seçmekte **özgürdür.** Hüküm, Anayasa'nın din kültürü ve ahlâk öğretimi dışındaki din eğitim ve öğretimini küçükler bakımından kanuni temsilcinin talebine bağlayan 24. maddesiyle birlikte uygulanır. Anayasa Mahkemesi, ebeveynlerin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkının anayasal güvence altında olduğunu kabul etmiş ve din kültürü dersini kızının almasını istemeyen babaya uygun alternatif sunulmamasını bu hakkın ihlali saymıştır.[1] Zorunlu temel eğitim ise ana ve babanın dinî terbiye hakkıyla çelişmez.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Dinî eğitim	Çocuğa bir dinin inanç, ibadet ve ahlâk esaslarının öğretilmesi; din kültürü ve ahlâk öğretiminden ayrıdır.
Din kültürü ve ahlâk öğretimi	Dinler hakkında yansız ve tanıtıcı bilgi vermeyi amaçlayan, ilk ve ortaöğretimde zorunlu ders.
Kanuni temsilci	Küçük adına hukuki işlem yapmaya yetkili kişi; kural olarak velâyet sahibi ana ve baba.

1 AYM (Genel Kurul), *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* Başvurusu, B. No: 2014/15345, 07.04.2022.
2 AYM, 16.09.1998, E. 1997/62, K. 1998/52.

Din seçme özgürlüğü | Erginin herhangi bir dini benimseme veya benimsememe konusunda kendi kararını verebilmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 341- Madde 1984 tarihli Öntasarının 257 nci maddesinden, ifadede bazı değişiklikler yapılmak suretiyle aynen alınmıştır ve yürürlükteki Kanunun 266 ncı maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metne göre bir hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 127*

Gerekçenin kısa metni, maddenin **süreklilik** niteliğini ortaya koyar. Kanun koyucu, çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkının ana ve babaya ait olduğu, bu hakkı sınırlayan sözleşmelerin geçersiz olduğu ve erginin dinini seçmekte özgür olduğu kurallarını eski Kanun'dan aynen devralmış, yalnızca ifadeyi günümüz diline uyarlamıştır. Bu nedenle eski Kanun döneminde bu hükme ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler, yeni metnin yorumunda da yol gösterici olabilir. Anayasa Mahkemesi, eski metnin yürürlükte olduğu dönemde dinî terbiye hakkının ana ve babanın velâyet haklarının doğal bir sonucu olduğunu belirtmiştir.[3]

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 266. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuğun dini terbiyesini tayin ana babaya aittir. Ana babanın bu hususta ki hürriyetini tahdit edecek her türlü mukavele muteber değildir. Reşit, dinini intihapta hürdür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 266 (mülga)

İki metin karşılaştırıldığında hüküm değişikliği bulunmadığı görülür; değişiklik dildedir. Eski metindeki "dini terbiye" yerine "dinî eğitim", "tahdit" yerine "sınırlama", "mukavele" yerine "sözleşme", "muteber değildir" yerine "geçersizdir", "reşit" yerine "ergin" ve "intihap" yerine "seçme" kelimeleri kullanılmıştır. Eski metinde ana ve babanın bu konudaki hakkı "hürriyet" olarak nitelendirilirken, yeni metin aynı kavramı "hak" olarak ifade eder.

	743 sayılı Kanun m. 266	4721 sayılı Kanun m. 341
Hak sahibi	Ana baba	Ana ve baba
Konu	Dinî terbiye	Dinî eğitim
Sınırlayıcı sözleşme	Muteber değil	Geçersiz
Din seçme	Reşit, dinini intihapta hür	Ergin, dinini seçmekte özgür

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 341. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

3 AYM, 16.09.1998, E. 1997/62, K. 1998/52.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde üç fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
1	Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya ait	TMK m. 341/1
2	Bu hakkı sınırlayan her türlü sözleşme geçersiz	TMK m. 341/2
3	Ergin, dinini seçmekte özgür	TMK m. 341/3
Anayasa	Din kültürü dışındaki din eğitimi küçükler için kanuni temsilcinin talebine bağlı	Anayasa m. 24/4
Ebeveyn hakkı	Eğitimde dinî ve felsefi inançlara saygı anayasal güvence altında	AYM, Hüseyin El ve Nazlı Şirin El, B. No: 2014/15345
Zorunlu eğitim	Ana ve babanın dinî terbiye hakkıyla çelişmez	AYM, K. 1998/52

1 TBMM gerekçesine göre madde, 1984 tarihli Öntasarının 257. maddesinden ifadede bazı değişiklikler yapılarak aynen alınmıştır ve eski Kanun'un 266. maddesini karşılar. Gerekçe maddenin niteliğini tek cümleyle belirler: eski metne göre **bir hüküm değişikliği yoktur.** Yeni metin eski kuralı korumuş, yalnızca dilini sadeleştirmiştir. Tasarının 341. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, dinî eğitimin **zorunlu din kültürü ve ahlâk öğretiminden ayrı** olmasıdır; Anayasa, din kültürü ve ahlâk öğretimi dışındaki din eğitim ve öğretimini küçükler bakımından kanuni temsilcinin talebine bağlar. İkinci nokta, ana ve babanın dinî eğitim hakkını sınırlayan **sözleşmelerin geçersizliğidir**; evlilik öncesinde veya boşanma protokolünde yapılan ve bu hakkı sınırlayan bir anlaşma hukuken bağlayıcı değildir. Üçüncü nokta, hakkın **devlete karşı da** korunmasıdır; ebeveynlerin eğitimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkı anayasal güvence altındadır.[4]

4 AYM (Genel Kurul), *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* Başvurusu, B. No: 2014/15345, 07.04.2022.

II. Birinci Fıkra: Dinî Eğitimi Belirleme Hakkı Ana ve Babaya Aittir

- **Hak sahipleri:** Ana ve baba.
- **Evlilik sürerken:** Velâyet gibi bu hak da birlikte kullanılır (TMK m. 336).
- **Anlaşmazlık:** Önemli bir konuda uyuşmazlık varsa eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir (TMK m. 195).
- **Sınır:** Çocuğun menfaati ve olgunluğu ölçüsünde görüşü (TMK m. 339).
- **Anayasal çerçeve:** Din kültürü ve ahlâk öğretimi zorunludur; bunun dışındaki din eğitimi kanuni temsilcinin talebine bağlıdır (Anayasa m. 24/4).

Birinci fıkra, çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkını **ana ve babaya** tanır. Bu hak, çocuğun bakım ve eğitimine ilişkin genel yetkinin özel bir görünümüdür: ana ve baba çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır (TMK m. 339) ve çocuğu olanaklarına göre eğitir (TMK m. 340). Kanun dinî eğitimi ayrıca düzenleyerek, bu alandaki kararın devletin veya üçüncü kişilerin değil ana ve babanın olduğunu vurgular. Anayasa Mahkemesi de eski Kanun'daki karşılık hükümlerde tanınan hak ve yetkilerin, kanunla düzenlenmemiş olsa bile ana ve babanın çocukları üzerindeki velâyet haklarının doğal sonucu olduğunu belirtmiştir.[5] 2

Hak ana ve baba tarafından **birlikte** kullanılır. Evlilik sürerken velâyet ana ve babaca birlikte kullanıldığı için çocuğun dinî eğitimine ilişkin kararlar da ortak verilir; kanun bu konuda ebeveynlerden birine üstünlük tanımaz. Önemli bir konuda anlaşamayan eşler hâkimin müdahalesini isteyebilir. Boşanmadan sonra çocuğun günlük hayatına ilişkin kararları velâyet kendisine bırakılan ebeveyn verir; ancak maddenin hakkı velâyetten ayrı olarak "ana ve babaya" tanıdığı dikkate alındığında, çocuğun dinî eğitimine ilişkin önemli kararlarda diğer ebeveynin görüşünün de gözetilmesi çocuğun menfaatine uygun düşer. Her durumda ölçü çocuğun menfaatidir ve çocuğun olgunluğu arttıkça onun düşüncesi daha fazla önem kazanır. 3

III. Anayasa ile İlişkisi: Din Kültürü Dersi ve Din Eğitimi

Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrası iki tür öğretimi ayırır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasındadır; bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ise kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır. 341. madde bu anayasal kuralın özel hukuktaki karşılığıdır: küçüğün din eğitimi konusunda talepte bulunacak olan, onun kanuni temsilcisi olarak ana ve babadır (TMK m. 342). 4

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, bu fıkradan ebeveynlerin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkının anayasal güvence 5

5 AYM, 16.09.1998, E. 1997/62, K. 1998/52.

altında olduğu sonucunu çıkarmıştır.[6] İnceleme konusu dönemdeki din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatını, dinler hakkında yansız ve tanıtıcı bilgiler veren din kültürü öğretimini aşan nitelikte bulan Mahkeme, bu dersi kızının almasını istemeyen babaya uygun alternatifler sunulmamasını bu hakkın ihlali saymıştır.[7] Zorunlu temel eğitimin kendisi ise ana ve babanın dinî terbiye hakkıyla çelişmez; Anayasa Mahkemesine göre temel eğitim, ana ve babanın vereceği dinî terbiye için sağlıklı bir temel oluşturur.[8]

IV. İkinci Fıkra: Sınırlayıcı Sözleşmelerin Geçersizliği

6 İkinci fıkra, ana ve babanın dinî eğitim konusundaki haklarını sınırlayacak **her türlü sözleşmeyi** geçersiz sayar. Kural emredicidir ve sözleşmenin kiminle yapıldığına bakmaz: eşlerin kendi aralarında, evlenmeden önce veya evlilik sırasında yaptıkları bir anlaşma da, üçüncü bir kişiye karşı üstlenilen bir yükümlülük de bu kapsamdadır. Örneğin çocuğun ileride belirli bir din eğitimini alacağına veya hiç almayacağına ilişkin bir taahhüt, ana ve babayı bağlamaz. Bu kural, çocuğun menfaatine göre karar verme yetkisinin önceden ve kalıcı biçimde elden çıkarılmasını önler; dinî eğitime ilişkin karar, çocuğun gelişimi ve menfaati gözetilerek her zaman yeniden değerlendirilebilir.

7 Kural boşanma protokolleri bakımından da önemlidir. Anlaşmalı boşanma protokolünde çocuğun dinî eğitimine ilişkin, ebeveynlerden birinin hakkını ortadan kaldıran veya sınırlayan bir hüküm, 341. maddenin ikinci fıkrası karşısında geçerli değildir. Protokolde bu konuda ancak çocuğun menfaatini gözeten ve ebeveynlerin haklarını ortadan kaldırmayan bir düzenleme yapılabilir.

V. Üçüncü Fıkra: Erginin Din Seçme Özgürlüğü

8 Üçüncü fıkra, ana ve babanın hakkının sınırını çizer: **ergin, dinini seçmekte özgürdür.** Erginlikle birlikte velâyet sona erer ve kişi dinini seçme konusunda tek başına karar verir; ana ve babanın dinî eğitim hakkı da bu noktada sona erer. Hüküm, Anayasa'nın herkese tanıdığı vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetinin (Anayasa m. 24) aile hukukundaki yansımasıdır. Erginlikten önce ise çocuk, olgunluğu ölçüsünde kendi hayatını düzenleme olanağına sahiptir ve ana ve baba önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutar (TMK m. 339); bu kural, çocuğun büyüdükçe dinî konulardaki görüşüne de gereken önemin verilmesini gerektirir.

6 AYM (Genel Kurul), *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* Başvurusu, B. No: 2014/15345, 07.04.2022.
7 AYM (Genel Kurul), *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* Başvurusu, B. No: 2014/15345, 07.04.2022.
8 AYM, 16.09.1998, E. 1997/62, K. 1998/52.

UYGULAMA NOTU

Evli ana ve baba çocuğun dinî eğitimi konusunda anlaşamıyorsa, kararı tek başına vermek yerine önce uzlaşma denenmelidir; anlaşma sağlanamazsa hâkimin müdahalesi istenebilir. **Boşanma protokolünde** çocuğun dinî eğitimi konusunda ebeveynlerden birinin hakkını ortadan kaldıran hükümlere yer verilmemelidir; böyle hükümler geçersizdir. **Çocuğun okulda aldığı din kültürü dersine ilişkin bir itiraz varsa**, bu konuda yetkili olan kanuni temsilcinin okula ve gerekirse idari yargıya başvurabileceği bilinmelidir. **Kişisel ilişki sırasında** diğer ebeveynin çocuğa kendi inancını dayatması veya çocuğu baskı altına alması, çocuğun huzurunu etkiliyorsa kişisel ilişki düzenlemesinde dikkate alınabilir (TMK m. 324).

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ · GENEL KURUL
Hüseyin El ve Nazlı Şirin El Başvurusu · B. No: 2014/15345 · 07.04.2022

Ebeveynlerin çocuklarının eğitim ve öğretiminde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkı anayasal güvence altındadır; uygun bir alternatif sunulmaması bu hakkı ihlal eder

Baba, ilkokul dördüncü sınıftaki kızının din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden muaf tutulmasını istemiştir; istem, muafiyetin yalnızca belirli dinlere mensup öğrencilere tanındığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Babanın kızı adına velâyeten açtığı davada idare mahkemesinin iptal kararı Danıştayca bozulmuştur; bozmaya uyan mahkeme davayı reddetti ve karar kesinleşmiştir.

> *Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alması öngörülen din kültürü ve ahlak öğretimi dışındaki din eğitim ve öğretiminin ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlı olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda Anayasa, küçükler için ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki zorunlu din kültürü ve ahlak öğretimi dışındaki din eğitim ve öğretimini kanuni temsilcilerinin talebine bağlı kılmıştır. 140. Sonuç olarak ebeveynlerin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkının Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi çerçevesinde anayasal güvence altında olduğu, dolayısıyla Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol ile Anayasa'nın ortak koruma alanında bulunduğu anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME

341. madde çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkını ana ve babaya tanır; Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrası da din kültürü ve ahlâk öğretimi dışındaki din eğitim ve öğretimini küçükler bakımından kanuni temsilcinin talebine bağlar. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu bu fıkradan, ebeveynlerin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkının anayasal güvence altında olduğu ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne

Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesiyle ortak koruma alanında bulunduğu sonucunu çıkarmıştır. Mahkemeye göre inceleme konusu dönemdeki din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatı, dinler hakkında yansız ve tanıtıcı bilgiler veren din kültürü öğretimini aşmıştır; bu dersi kızının almasını istemeyen başvurucuya uygun alternatifler sunulmaması ebeveyn hakkını ihlal etmiştir. Mahkeme, bu sonucun okullarda isteğe bağlı din eğitimi dersleri okutulmasının Anayasa'ya aykırı olduğu anlamına gelmediğini de vurgulamıştır. Karar oyçokluğuyla verilmiştir ve ana ve babanın çocuğun dinî eğitimine ilişkin hakkının devlete karşı da korunduğunu gösterir.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
16.09.1998 · E. 1997/62 · K. 1998/52

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitim, ana ve babanın çocuklarının meslekî ve dinî terbiyesine ilişkin haklarıyla çelişmez

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretimi getiren 4306 sayılı Kanun'un, ana ve babanın çocuklarının eğitimine ilişkin haklarını ve din eğitimi özgürlüğünü kısıtladığı ileri sürülerek iptali istendi.

> *Bu maddelerle tanınan hak ve yetkilerin, yasa ile düzenlenmemesi durumunda da ana babanın çocukları üzerindeki velâyet haklarının doğal bir sonucu olduğu açıktır. Ancak, kişinin yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkının yaşama geçirilmesinin bu bağlamda, sağlıklı, kendisine, ailesine ve topluma karşı ödev ve sorumluluklarının bilincinde akıl ve bilgiyi esas alan çağın gerektirdiği özelliklere sahip olarak yetişebilmesinin daha uzun süreli ve nitelikli bir eğitimle sağlanabileceği de bir gerçektir. Temel eğitim, çocuğun zihinsel gelişimini sağlayarak yeteneklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştıracağından, ana babanın çocuğa vereceği mesleki ve dini terbiye için sağlıklı bir temel oluşturacaktır. Bu durumda, sekiz yıllık kesintisiz temel eğitimin, ana babanın esasen var olan ve Medenî Yasa'nın 265. ve 266. maddeleriyle de güvence altına alınan çocuklarını terbiye konusundaki hakları ile çelişen bir yönü de yoktur.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi bu kararda, bugünkü 340 ve 341. maddelerin eski Kanun'daki karşılıkları olan meslekî terbiyeye ilişkin 265. ve dinî terbiyeye ilişkin 266. maddeleri zorunlu eğitimin anayasallığı bakımından değerlendirmiştir. Mahkemeye göre bu maddelerle tanınan hak ve yetkiler, kanunla düzenlenmemiş olsa bile ana ve babanın çocukları üzerindeki velâyet haklarının doğal sonucudur. Ancak temel eğitim çocuğun zihinsel gelişimini sağlayarak yeteneklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştırır ve ana ve babanın vereceği meslekî ve dinî terbiye için sağlıklı bir temel oluşturur; bu nedenle zorunlu temel eğitim ana ve babanın bu haklarıyla çelişmez. Mahkeme aynı kararda, din kültürü ve ahlâk öğretimi dışındaki din eğitim ve öğretiminin küçükler bakımından kanuni temsilcilerinin isteğine bağlı olduğunu da vurgulamıştır. Karar, ana ve babanın dinî eğitim hakkının devletin zorunlu eğitim düzenlemesiyle birlikte ve onunla uyumlu biçimde kullanılacağını gösterir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 195:** Evlilik birliğinin korunması, hâkimin müdahalesi.
- **TMK m. 324:** Kişisel ilişkinin sınırları.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 339:** Velâyetin kapsamı.
- **TMK m. 340:** Eğitim.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.

MADDE

342

B. Velâyetin kapsamı

IV. Çocuğun temsil edilmesi

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler.
(2) İyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler.
(3) Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 342, velâyet altındaki çocuğun üçüncü kişilere karşı temsilini düzenler. **Birinci fıkraya göre** ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde çocuklarının **yasal temsilcisidir. İkinci fıkraya göre** iyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin **rızasıyla** işlem yaptığını varsayabilir; bu nedenle ebeveynlerden biri çocuğu okula tek başına kaydettirebilir, ama bu karine sözleşmeye taraf olmayan eşi okula karşı borç altına sokmaz.[1] **Üçüncü fıkraya göre** vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır. Bu nedenle veli, vasiden farklı olarak çocuğun mallarını izin almadan satabilir;[2] ama çocuğun malını bağışlayamaz.[3] Velinin menfaati çocuğunkiyle çatışıyorsa çocuğa kayyım atanır.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal temsil	Kanundan doğan ve çocuğun adına hukuki işlem yapma ile davada onu temsil etme yetkisi.
Rıza karinesi	İyiniyetli üçüncü kişilerin, ebeveynlerden birinin işleminde diğerinin de rızası bulunduğunu varsayabilmesi.

1 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
2 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/9950, K. 2013/3098.
3 Yargıtay HGK, 04.05.2005, E. 2005/1-298, K. 2005/308.
4 Yargıtay 2. HD, 08.03.2012, E. 2010/21164, K. 2012/5215.

Vesayet makamının izni | Vasinin belirli önemli işlemleri yapabilmesi için sulh hukuk mahkemesinden alması gereken izin; veliden aranmaz.

Temsil kayyımı | Yasal temsilcinin menfaati ile çocuğun menfaati çatıştığında çocuğu o işte temsil etmek üzere atanan kişi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 342- Yürürlükteki Kanunun 268 inci ve kısmen 269 uncu maddelerini karşılayan bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 304 üncü maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 259 uncu maddesinden alınmıştır. Birinci fıkrada, yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur. İkinci fıkra, iyiniyetli üçüncü kişileri korumak amacıyla düzenlenmiştir. İyiniyetli üçüncü kişilere çocuğun temsili konusunda ana ve babadan her birinin diğerinin rızasıyla hareket ettiğini varsayma olanağı tanınmıştır. Zira Kanun, velâyetin kullanılmasında ana ve babanın birlikte hareket etmesi ve hiç birine üstünlük tanınmaması ilkesini benimsemiştir. Üçüncü fıkra, yürürlükteki Kanunun 269 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesini karşılamaktadır ve çocuğun temsilini ilgilendirdiği için bu maddeye alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 127-128*

Gerekçenin en önemli kısmı ikinci fıkraya ilişkindir. Kanun koyucu, velâyetin ana ve babaca birlikte ve eşit olarak kullanılması ilkesini benimsediği için, bu ilkenin üçüncü kişilerle ilişkilerde bir belirsizlik yaratmasını önlemek istemiştir. Ebeveynlerden birinin tek başına yaptığı işlemin geçerliliği her seferinde diğerinin rızasına bağlı tutulsaydı, üçüncü kişiler çocuk adına yapılan işlemlerden kaçınabilirdi. Karine, bu nedenle hem üçüncü kişileri hem de dolaylı olarak çocuğu korur. Gerekçe, üçüncü fıkranın eski 269. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesini karşıladığını ve çocuğun temsilini ilgilendirdiği için bu maddeye alındığını da belirtir; eski 269. maddenin çocuğun fiil ehliyetine ilişkin diğer kuralları ise bir sonraki maddede yer almıştır (TMK m. 343).

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 268. maddesini ve 269. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana ve baba, velayeti icra hakkını haiz oldukları nisbette çocuklarının kanuni mümessilidirler. Bu sıfatla hareketlerinde hakimin reyine ihtiyaçları yoktur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 268 (mülga)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayet altındaki çocuk, ehliyet itibariyle vesayet altındaki kimse gibidir. Vesayet altında bulunan kimsenin idari muamelata iştiraki müstesna olmak üzere vasi marifetiyle temsile mütaallik hükümler, veli hakkında da tatbik olunur. Bir borç iltizam eden çocuk kendi malından ödemekte mükelleftir. Bu hususta ana ve babanın; çocuğun malları üzerinde haiz oldukları idare ve intifa haklarına bakılmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 269 (mülga)

Eski ve yeni metinler karşılaştırıldığında birinci fıkrada esaslı bir değişiklik olmadığı görülür; eski metin ana ve babayı velâyeti kullanma hakkına sahip oldukları ölçüde çocuğun kanuni temsilcisi sayıyor ve bu sıfatla hareketlerinde hâkimin görüşüne ihtiyaç olmadığını belirtiyordu. Yeni metinde bulunan **rıza karinesi** ise eski Kanun'da yoktu; bu, velâyetin eşitliği ilkesinin yeni Kanun'da benimsenmesiyle birlikte eklenmiştir. Üçüncü fıkra, eski metnin vesayetteki temsile ilişkin hükümleri veliye uygulayan kuralını devam ettirir; eski metnin "idari muamelata iştiraki müstesna olmak üzere" ifadesi yerine yeni metin **vesayet makamlarının iznine bağlı hususları** ayrık tutar.

	743 sayılı Kanun m. 268-269	4721 sayılı Kanun m. 342
Yasal temsil	Velâyeti kullanma hakkı ölçüsünde kanuni temsilci	Velâyetleri çerçevesinde yasal temsilci
Hâkimin görüşü	Gerekmez	Ayrıca düzenlenmemiş; izin gerektiren işlemler ayrık
Rıza karinesi	Yok	İyiniyetli üçüncü kişiler için var
Vesayet hükümleri	Vesayet makamının işlemlere katılımı dışında uygulanır	Vesayet makamının iznine bağlı hususlar dışında uygulanır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 342. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde üç fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yasal temsil	Ana ve baba velâyetleri çerçevesinde çocuğun yasal temsilcisi	TMK m. 342/1
Rıza karinesi	Eşlerden birinin işleminde diğerinin rızası varsayılır	TMK m. 342/2
Okul kaydı	Ebeveynlerden biri tek başına yapabilir; diğeri sözleşmeye taraf olmaz	Yargıtay HGK, K. 2023/100
Kısıtlıların temsili hükümleri	Vesayet makamı izni dışında velâyette de uygulanır	TMK m. 342/3
Çocuk malının satışı	Veli için izin gerekmez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/3098

Konu	Kural	Dayanak
Bağışlama	Veli eliyle yapılamaz	Yargıtay HGK, K. 2005/308
Menfaat çatışması	Çocuğa kayyım atanır	Yargıtay 2. HD, K. 2012/5215
Erginlik	Velinin temsili sona erer; velinin atadığı vekilin görevi sürer	Yargıtay HGK, K. 2018/1184
Küçüğün verdiği zarar	Anne ve baba ev başkanı olarak birlikte sorumlu	Yargıtay 4. HD, K. 2012/12073
Çocuk mallarının iadesi davası	Aile mahkemesinde görülür	Yargıtay 2. HD, K. 2025/12098

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 268. ve kısmen 269. maddelerini karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 304. maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 259. maddesinden alınmıştır. Gerekçe fıkraları ayrı ayrı açıklar: birinci fıkrada eski metne göre **hüküm değişikliği yoktur**; ikinci fıkra **iyiniyetli üçüncü kişileri korumak** amacıyla düzenlenmiş ve onlara çocuğun temsili konusunda ana ve babadan her birinin diğerinin rızasıyla hareket ettiğini varsayma olanağı tanınmıştır; çünkü Kanun, velâyetin kullanılmasında ana ve babanın birlikte hareket etmesi ve hiçbirine üstünlük tanınmaması ilkesini benimsemiştir. Üçüncü fıkra ise eski 269. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesini karşılar ve çocuğun temsilini ilgilendirdiği için bu maddeye alınmıştır. Tasarının 342. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velinin temsil yetkisinin **vasininkinden geniş** olmasıdır; vasinin vesayet makamından izin almak zorunda olduğu satış gibi işlemleri veli izin almadan yapabilir.[5] İkinci nokta, bu yetkinin **yasak işlemlerle** sınırlı olmasıdır: veli çocuk adına kefil olamaz, vakıf kuramaz ve önemli bağışlarda bulunamaz (TMK m. 449); çocuk adına yapılan bağış geçersizdir.[6] Üçüncü nokta, velinin kendi menfaatinin söz konusu olduğu işlerde çocuğu **temsil edememesidir**; bu durumda çocuğa temsil kayyımı atanmalıdır.[7]

II. Birinci Fıkra: Ana ve Baba Çocuğun Yasal Temsilcisidir

- **Kaynak:** Temsil yetkisi velâyetten doğar; ayrıca bir karar veya vekâletname gerekmez.

5 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/9950, K. 2013/3098.
6 Yargıtay HGK, 04.05.2005, E. 2005/1-298, K. 2005/308.
7 Yargıtay 2. HD, 08.03.2012, E. 2010/21164, K. 2012/5215.

- **Kapsam:** Çocuk adına hukuki işlem yapma, dava açma ve davada çocuğu temsil etme.
- **Sınır:** Temsil yetkisi velâyetle sınırlıdır; velâyeti olmayan ebeveyn yasal temsilci değildir.
- **Sona erme:** Çocuğun ergin olması veya velâyetin kaldırılmasıyla temsil de sona erer.

2 Birinci fıkra, velâyetin **dışa dönük** yüzünü düzenler: ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidir. Ergin olmayan çocuk kural olarak işlemlerini kendisi yapamadığı ve davada kendisini temsil edemediği için onun adına yasal temsilcisi hareket eder. Ayırt etme gücüne sahip küçükler de kural olarak dava ehliyetine sahip olmadıklarından açacakları veya haklarında açılacak davalarda yasal temsilcileri tarafından temsil edilir.[8] Temsil yetkisi velâyetle sınırlıdır: evlilik sürerken ana ve baba velâyeti birlikte kullandığından ikisi de temsilcidir; boşanmadan sonra velâyet kendisine bırakılan ebeveyn çocuğun yasal temsilcisi olur (TMK m. 336).

3 Temsil, velâyetle birlikte sona erer. Çocuk ergin olunca velinin temsil görevi biter; dava sürerken erginlik gerçekleşirse davaya çocuğun kendisi devam eder ve velinin bundan sonra yaptığı işlemler çocuğun onayına bağlıdır. Ancak velinin çocuk adına daha önce atadığı vekilin görevi erginlikle kendiliğinden sona ermez; çünkü vekil zaten çocuk adına seçilmiştir.[9]

III. İkinci Fıkra: İyiniyetli Üçüncü Kişiler İçin Rıza Karinesi

- **Amaç:** İyiniyetli üçüncü kişileri korumak.
- **Karine:** Eşlerden biri çocuk adına işlem yaparken diğerinin rızası da varsayılır.
- **Dayanak:** Velâyetin birlikte ve eşit kullanılması ilkesi.
- **Sınır:** Karine temsil yetkisine ilişkindir; sözleşmeye taraf olmayan eşi kişisel borç altına sokmaz.

4 İkinci fıkra, velâyetin birlikte kullanılması ilkesinin gündelik hayatta işleyebilmesi için konmuştur. Evlilik sürerken ana ve baba velâyeti birlikte kullanır ve Kanun hiçbirine üstünlük tanımaz; ama çocuğun okulu, doktoru veya bankası gibi her işlem için iki ebeveynin birlikte hareket etmesini beklemek gerçekçi değildir. Gerekçenin ifadesiyle fıkra, iyiniyetli üçüncü kişilere, çocuğun temsili konusunda ana ve babadan her birinin diğerinin rızasıyla hareket ettiğini **varsayma** olanağı tanır. Bu karine, üçüncü kişinin işlemin diğer ebeveynin rızası dışında yapıldığını bildiği veya bilmesi gerektiği durumda işlemez.

8 Yargıtay 10. HD, 08.02.2013, E. 2011/17783, K. 2013/1588.
9 Yargıtay HGK, 13.06.2018, E. 2018/395, K. 2018/1184.

Karine, temsil yetkisine ilişkindir; ebeveynlerin kişisel borç sorumluluğunu genişletmez. Hukuk Genel Kurulu, ebeveynlerden her birinin çocuğun eğitimi için gereken işlemleri tek başına yapabileceğini ve çocuğu okula kaydettirebileceğini kabul etmiş, ancak eğitim sözleşmesini imzalamayan annenin özel okula karşı babayla birlikte sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir; çocuğun giderlerine katılma yükümlülüğü eşler arasındaki iç ilişkiyi düzenler, üçüncü kişiye doğrudan talep hakkı vermez.[10] 5

IV. Üçüncü Fıkra: Kısıtlıların Temsiline İlişkin Hükümlerin Uygulanması

- **Kural:** Vasinin temsil yetkisine ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır.
- **İstisna:** Vesayet makamının iznine bağlı hususlar; veli bu işlemler için izin almak zorunda değildir.
- **Yasak işlemler:** Kefalet, vakıf kurma ve önemli bağışlar veli için de yasaktır (TMK m. 449).
- **Menfaat çatışması:** Velinin menfaati çocuğunkiyle çatışırsa temsil kayyımı atanır (TMK m. 426).

Üçüncü fıkra, velinin temsil yetkisinin sınırlarını vesayet hükümlerine gönderme yaparak belirler, ama önemli bir ayrık tutar: **vesayet makamının iznine bağlı hususlar.** Vasinin taşınmaz satımı veya olağan yönetim dışındaki taşınır satışı gibi işlemler için almak zorunda olduğu izin (TMK m. 462) veliden aranmaz. Veli, çocuğun taşınır veya taşınmaz mallarını izin almadan satabilir; bakım ve eğitim giderleri için çocuğun mallarına başvurma gibi kanunun özel olarak hâkim iznine bağladığı durumlar dışında izin istemekte hukuki yararı yoktur.[11] Bu geniş yetki, velinin velâyet sona erince çocuğun mallarını hesabıyla birlikte devretme (TMK m. 362) ve geri vermede vekil gibi sorumlu olma (TMK m. 363) yükümlülükleriyle dengelenir. 6

Vesayet hükümlerindeki **yasak işlemler** ise velâyette de geçerlidir. Veli çocuk adına kefil olamaz, vakıf kuramaz ve önemli bağışlarda bulunamaz. Hukuk Genel Kurulu, eski Kanun döneminde yapılan bir işlemde, eylem ehliyeti bulunmayanların yasal temsilcileri eliyle de bağışlama yapmalarının olanaksız olduğunu ve annenin küçük adına yaptığı bağışın geçerli olmadığını kabul etmiş; ancak çocuğun ergin olduktan sonra uzun süre işleme karşı çıkmaması nedeniyle iptal istemini dürüstlük kuralına aykırı bulmuştur.[12] 7

10 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.
11 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/9950, K. 2013/3098.
12 Yargıtay HGK, 04.05.2005, E. 2005/1-298, K. 2005/308.

8 Temsilin bir başka sınırı **menfaat çatışmasıdır.** Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün menfaati çatışıyorsa vesayet makamı temsil kayyımı atar. Çocuklara ait taşınmazın satışına kendisi de yasal temsilci olarak katılan annenin, bu satışın iptali için çocuklar adına açtığı davada çocukları temsil edemeyeceği, çocuklara kayyım atanması ve annenin de davalı olarak davaya katılması gerektiği kabul edilmiştir.[13]

V. Temsil ve Sorumluluk

9 Yasal temsil, ana ve babanın çocuğun eylemlerinden doğan sorumluluğuyla da bağlantılıdır. Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün verdiği zarardan, gerekli gözetimi gösterdiğini veya bu özen gösterilseydi de zararın önlenemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur (TMK m. 369). Evlilik sürerken velâyeti birlikte kullanan anne ve baba, çocuğun yasal temsilcisi olduklarından küçüğün verdiği zarardan ev başkanı olarak birlikte sorumludur; sorumluluğu yalnız babaya yüklemek hatalıdır.[14] Çocuk mallarının yönetimi ve iadesinden doğan uyuşmazlıklar ise aile hukukundan kaynaklandığı için aile mahkemesinde görülür.[15]

UYGULAMA NOTU

Çocuk adına işlem yapan ebeveyn, velâyetin kendisinde olduğunu gösteren belgeyi (boşanma kararı veya nüfus kaydı) yanında bulundurmalıdır; evlilik sürerken ebeveynlerden birinin tek başına yaptığı işlemlerde diğer ebeveynin rızası karine olarak kabul edilir, ancak bu karine iyiniyetli üçüncü kişileri korur. **Çocuğun malı satılacaksa** vesayet makamından izin alınması gerekmez; ama satışın çocuğun yararına ve dürüstlük kuralına uygun olduğunu gösterecek kayıtlar saklanmalıdır, çünkü velâyet sona erince ebeveyn hesap vermekle yükümlüdür. **Çocuk adına bağış yapılamaz ve çocuk kefil yapılamaz**; bu işlemler yasaktır. **Ebeveynin kendi menfaatinin de bulunduğu bir işte**, örneğin çocukla arasındaki bir işlemde veya kendi yaptığı bir satışın iptalinde, ebeveyn çocuğu temsil edemez; vesayet makamından kayyım atanması istenmelidir.

13 Yargıtay 2. HD, 08.03.2012, E. 2010/21164, K. 2012/5215.
14 Yargıtay 4. HD, 10.09.2012, E. 2012/9240, K. 2012/12073.
15 Yargıtay 2. HD, 29.12.2025, E. 2025/4646, K. 2025/12098.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100

Ana ve babadan her biri çocuğu okula tek başına kaydettirebilir ve diğerinin rızası karine olarak kabul edilir; ancak bu karine sözleşmeye taraf olmayan eşi okula karşı borç altına sokmaz

Baba, ortak çocukları özel bir okula kaydettirdi ve eğitim sözleşmelerini tek başına imzalamıştır. Okul, ödenmeyen eğitim bedeli için sözleşmeye taraf olmayan anneye karşı da takip başlattı ve takip kesinleşmiştir. Anne borçlu olmadığının tespitini istemiştir; ilk derece mahkemesi davayı kabul etti, bölge adliye mahkemesi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına direnmiştir.

> *Eşlerden her biri 342 nci madde gereği çocuklarının yasal temsilcisi olarak hareket edip çocuğun eğitimi için gereken hukuki işlemleri yürütebilirler ve karineten bu duruma diğer eşin de rıza gösterdiği kabul edilir. Bu sebeple anne ve babadan her birinin tek başına müşterek çocuğun okula kayıt işlemini gerçekleştirebileceğinde şüphe bulunmamaktadır. 31. Ne var ki anne ve babanın çocuğun eğitim giderlerinden birlikte sorumlu olması (md.327), hukuki işlemi tek başına yapabilme hâli (md.342) ve evlilik birliğini temsil yetkisi (md.188) birbirinden farklı amaçlara hizmet eden yasal düzenlemelerdir.*

DEĞERLENDİRME Bu karar, 342. maddenin ikinci fıkrasındaki **karinenin** sınırını çizer. Kurula göre ana ve babadan her biri çocuğun yasal temsilcisi olarak çocuğun eğitimi için gereken işlemleri yapabilir ve diğer eşin buna rıza gösterdiği karine olarak kabul edilir; bu nedenle ebeveynlerden birinin çocuğu tek başına okula kaydettirebileceğinde şüphe yoktur. Ancak üç ayrı kural birbirine karıştırılmamalıdır: çocuğun eğitim giderlerinden ana ve babanın birlikte sorumlu olması (TMK m. 327), ebeveynlerden birinin işlemi tek başına yapabilmesi ve eşlerin evlilik birliğini temsil yetkisi (TMK m. 188). 327. madde eşler arasındaki iç ilişkiyi düzenler ve okula, sözleşmenin tarafı olmayan eşe karşı doğrudan talep hakkı vermez. Özel okul kaydı ve bundan doğan eğitim giderleri ailenin sürekli ihtiyaçları kapsamında da görülmemiştir; bu nedenle anne, okula karşı babayla birlikte müteselsilen sorumlu tutulamaz. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2013 · E. 2012/9950 · K. 2013/3098

Veli, çocuğun taşınır ve taşınmaz mallarını vesayet makamının izni olmadan satabilir; bakım ve eğitim için çocuk mallarına başvurma dışında izin istemekte hukuki yararı yoktur

Velâyeti kendisinde bulunan anne, çocuğa mirasla kalan bir aracı satmak için mahkemeden izin istemiştir. Çocuğun bakım ve eğitimi için çocuğun mallarına başvurmayı gerektiren bir durum ileri sürülmemiştir. Mahkeme izin istemini reddetmiştir.

> *Karar gerekçesinde de açıklandığı üzere davacı anne küçüğün velisi ve yasal tek temsilcisidir. Türk Medeni Kanununun 342 ve 462/2. maddeleri gereğince 327. ve 356. madde hükümleri koşullarının oluşması dışında hakimden izin almaksızın taşınır olsun taşınmaz olsun çocuk mallarını satabilecek, 360. ve 361. maddelerdeki olumsuz koşullar gerçekleşmedikçe onun mallarını yönetecek ve bununla yükümlü olacaktır. (TMK. md. 352) Yönetim hakkı sona erince de çocuğun mallarını hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyımına devredecektir. (TMK. md. 362).Bu itibarla davacının izin talebinde hukuki yararı bulunmadığından satışa izin isteğinin reddine ilişkin hüküm, sonucu itibariyle yerinde görülmüş, davacının temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME

342. maddenin üçüncü fıkrası, kısıtlıların temsiline ilişkin hükümlerin velâyetteki temsilde de uygulanacağını söyler; ama **vesayet makamının iznine bağlı hususları** bundan ayrık tutar. Bu nedenle vasinin taşınmaz veya olağan yönetim dışındaki taşınır satışı için almak zorunda olduğu izin (TMK m. 462) veli için gerekli değildir. Daire, velinin çocuğun taşınır veya taşınmaz mallarını hâkimden izin almaksızın satabileceğini, çocuğun mallarını yönetmekle yükümlü olduğunu ve yönetim hakkı sona erince malları hesabıyla birlikte devredeceğini belirtmiştir (TMK m. 352, TMK m. 362). Hâkim izni, ana ve baba yoksul olduklarında veya çocuğun bakım ve eğitimi zorunlu kıldığında çocuğun mallarından harcama yapılması için aranır (TMK m. 327, TMK m. 356). Bu koşullar ileri sürülmediğinden annenin izin istemekte hukuki yararı yoktur ve istemin reddi sonucu itibarıyla doğrudur. Velinin bu serbest tasarruf yetkisi, çocuk mallarını dürüstlük kuralına uygun yönetme ve geri verme yükümlülüğüyle birlikte düşünülmelidir (TMK m. 363).

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.05.2005 · E. 2005/1-298 · K. 2005/308

Veli, velâyeti altındaki çocuğun malını bağışlayamaz; ancak ergin olduktan sonra işleme uzun süre karşı çıkmayan çocuğun iptal istemi dürüstlük kuralına aykırı olabilir

Ergin olmayan çocuğun annesi, çocuğun bir taşınmazdaki payını da kapsayan bir bağış işlemi için vekâlet verdi ve pay Hazineye bağışlanmıştır; taşınmaz üzerine kamu hizmet binası yapılmıştır. Çocuk ergin olduktan yıllar sonra diğer paydaşlarla birlikte bağışın iptalini istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir; Özel Daire bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Üstelik, Medeni Kanunun 392 nci maddesi, aynı Kanunun 269 ncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi gereğince, kıyasen velayete de uygulandığından, kanun hükmünün kesin açıklığı nedeniyle, eylem yeteneği bulunmayanların, diğer bir ifadeyle tam ve sınırlı ehliyetsizlerin, yasal temsilcileri eliyle de bağışlama yapmaları olanaksızdır.*

DEĞERLENDİRME Karar eski Kanun döneminde yapılmış bir bağışa ilişkindir; ama kural bugün de aynıdır. Eski Kanun'da vasinin vesayet altındaki kişinin malını bağışlamasını yasaklayan hüküm, velâyete de kıyasen uygulanıyordu; madde gerekçesinin belirttiği gibi bu atfın bugünkü karşılığı 342. maddenin üçüncü fıkrasıdır ve vasi için öngörülen kefil olma, vakıf kurma ve önemli bağışlarda bulunma yasağı (TMK m. 449) velâyetteki temsilde de uygulanır. Hukuk Genel Kurulu, eylem ehliyeti bulunmayanların yasal temsilcileri eliyle de bağışlama yapmalarının olanaksız olduğunu, bu nedenle annenin küçük adına yaptığı bağışın geçerli bir tasarruf olmadığını kabul etmiştir. Buna rağmen dava reddedilmiştir: çocuk ergin olduktan sonra uzun süre işleme karşı çıkmamış, taşınmaz üzerine kamu hizmet binası yapılmıştır; bu durumda kaydın iptalini istemek dürüstlük kuralıyla bağdaşmaz (TMK m. 2). Karar, geçersiz bir temsil işleminin bile hakkın kötüye kullanılması yasağıyla sınırlanabileceğini gösterir; bu bölüm oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2012 · E. 2010/21164 · K. 2012/5215

Çocuklar adına yapılan satışa kendisi de yasal temsilci olarak katılan anne, bu satışın iptali davasında çocukları temsil edemez; menfaat çatışması nedeniyle kayyım atanmalıdır

Evlilik sürerken ana ve baba, çocukların yasal temsilcisi sıfatıyla çocuklara ait bir taşınmazı birlikte üçüncü bir kişiye satmıştır. Boşanmadan sonra velâyet kendisine bırakılan anne, satışın muvazaalı olduğunu ileri sürerek çocuklar adına velâyeten tapu iptali ve tescil davası açmıştır.

> *"Satış işlemine davacı da "çocukların yasal temsilcisi" olarak katıldığına göre, anne ile çocuklar arasında bu dava nedeniyle menfaat çatışması vardır. Böyle bir durumda menfaat çatışması nedeniyle annenin, çocukları bu davada temsil etmesi mümkün değildir. Çocuklara Türk Medeni Kanununun 426/2. maddesi gereğince kayyım atanması yoluna gidilmeli, kayyımın takip edeceği davada çocuklar adına işlem tesis eden anaya da davalı olarak husumet yöneltilmeli, bundan sonra işin esası incelenmelidir.*

DEĞERLENDİRME Yasal temsil, temsilcinin menfaati ile çocuğun menfaati çatıştığında işlemez; bu durumda vesayet makamı temsil kayyımı atar (TMK m. 426). Daire'ye göre satış işlemine çocukların yasal temsilcisi olarak kendisi de katılan anne ile çocuklar arasında, bu satışın iptali davasında menfaat çatışması vardır; anne çocukları bu davada temsil edemez. Doğru yol, çocuklara kayyım atanması, davanın kayyım tarafından takip edilmesi ve çocuklar adına işlem yapmış olan annenin de davalı olarak davaya katılmasıdır. Karar, 342. maddedeki yasal temsil yetkisinin sınırsız olmadığını; temsilcinin kendi işlemi söz konusu olduğunda çocuğun menfaatini bağımsız bir temsilcinin koruması gerektiğini gösterir. Daire ayrıca mahkemenin görev yönünü de gözetmesi gerektiğini belirtmiştir.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
13.06.2018 · E. 2018/395 · K. 2018/1184

Çocuğun ergin olmasıyla velinin temsil görevi sona erer; ancak velinin çocuk adına atadığı vekilin görevi erginlikle kendiliğinden sona ermez

Küçükler adına velileri tarafından açılan bir tazminat davasında veliler, küçükleri temsilen bir avukata vekâlet vermiştir. Yargılama sırasında küçükler ergin olmuştur. Vekil, direnme kararını ergin olan davacılar adına da temyiz etmiştir; bu temyizin geçerli olup olmadığı ön sorun olarak tartışılmıştır.

> *Ancak çocuğun ergin (reşit) olması ile velayet ve buna bağlı olarak da velinin temsil görevi sona erer. Bu nedenle bir dava sırasında çocuğun ergin (reşit) olması durumunda da yasal temsilcinin (velinin) temsil görevi sona erer ve davaya (ergin olan) çocuk tarafından devam edilir. Rüştün gerçekleşmesinden sonra yasal temsilcinin yaptığı işlemler ise çocuk onay (icazet) vermezse geçersizdir. Eğer yasal temsilci, çocuk ergin olmadan önce davayı takip için vekil tayin etmişse, rüşt ile birlikte vekilin görevi sona ermez. Zira kanuni mümessilin atadığı vekil, zaten çocuk adına (çocuğu temsilen) seçilmiştir...*

DEĞERLENDİRME

342. maddenin birinci fıkrası ana ve babayı velâyetleri çerçevesinde çocuğun yasal temsilcisi sayar; velâyet erginlikle sona erdiğine göre yasal temsil de sona erer. Hukuk Genel Kurulu buradan iki sonuç çıkarmıştır. Birincisi, dava sürerken çocuk ergin olursa davaya artık çocuğun kendisi devam eder; velinin erginlikten sonra yaptığı işlemler çocuk onay vermezse geçersizdir. İkincisi, velinin çocuk ergin olmadan önce davayı takip için atadığı vekilin görevi erginlikle kendiliğinden sona ermez; çünkü vekil zaten çocuk adına seçilmiştir ve Türk Borçlar Kanunu çocuğun ergin olmasını vekâleti sona erdiren sebepler arasında saymaz. Bu nedenle ergin olan davacılar icazet vermediklerini bildirmedikçe vekilin onlar adına yaptığı temyiz geçerlidir. Ön sorun oyçokluğuyla bu şekilde çözülmüştür.

6 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2012 · E. 2012/9240 · K. 2012/12073

Evlilik sürerken velâyeti birlikte kullanan anne ve baba, ergin olmayan çocuğun verdiği zarardan ev başkanı olarak birlikte sorumludur; sorumlu tutulacak kişi yalnız baba değildir

Ergin olmayan davalının karıştığı bir trafik kazası nedeniyle zarara uğrayanlar, küçüğün anne ve babasının da ev başkanı olarak sorumlu tutulmasını istemiştir. Mahkeme, annenin ev başkanı olarak sorumluluğu bulunmadığı gerekçesiyle ona karşı istemi reddetmiştir.

> *Evlilik devam ettiği sürece velayet hakkını birlikte kullanacakları Medeni Yasa'nın 336/1. maddesinde belirtilen anne ve baba; aynı Yasa'nın 342/1. maddesi gereğince, velayetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal*

temsilcisi olduklarından, küçüğün başkalarına verdiği zarardan dolayı yine aynı Yasa'nın 369. maddesi gereğince aile başkanı olarak sorumludurlar.

DEĞERLENDİRME Bu karar, 342. maddenin birinci fıkrasındaki yasal temsil ile ev başkanının sorumluluğunu düzenleyen hüküm arasındaki bağlantıyı gösterir. Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün verdiği zarardan, onu durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle gözetim altında bulundurduğunu veya bu özeni gösterseydi de zararın önlenemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur (TMK m. 369). Daire'ye göre evlilik sürerken velâyeti birlikte kullanan anne ve baba, velâyetleri çerçevesinde çocuğun yasal temsilcisi olduklarından küçüğün verdiği zarardan ev başkanı olarak birlikte sorumludur; annenin sorumlu olmadığı kabulü hatalıdır ve karar bu yönden bozulmuştur. Karar, velâyette ana ve babanın eşitliği ilkesinin sorumluluk bakımından da sonuç doğurduğunu gösterir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098

Ergin olan çocuğun, velâyet döneminde çocuğa ait taşınmazı başkasına devreden ebeveynine karşı açtığı iade davası aile mahkemesinde görülür

Ergin olan çocuk, babasının velâyet döneminde kendisine ait bir taşınmazı dürüstlük kuralına aykırı olarak başkasına devrettiğini ileri sürerek tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Asliye hukuk mahkemesi işin esasına girerek karar vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Somut olayda dava konusu uyuşmazlık ergin olan çocuk tarafından baba aleyhine Türk Medeni Kanununun 363. maddesine dayalı olarak açılan velayet hakkı sahibinin dürüstlük kurallarına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi isteğine ilişkindir. Mahkemelerin görevi kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m. 118-395, 5133 S.K m. 2-3) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağı hükme bağlanmıştır. Açıklanan hükümler çerçevesinde görevli mahkeme Aile Mahkemesi'dir.*

DEĞERLENDİRME

342. madde velâyetteki temsili düzenler; velâyete bağlı diğer hükümler ise çocuk mallarının yönetimini ve ana ve babanın bu yönetimden doğan sorumluluğunu belirler. Ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur; dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri malların yerine yalnız aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdür (TMK m. 363). Daire'ye göre ergin olan çocuğun, velâyet döneminde çocuğa ait taşınmazı dürüstlük kuralına aykırı olarak devreden babasına karşı açtığı dava bu hükme dayanır ve Medeni Kanun'un ikinci kitabından kaynaklandığı için aile mahkemesinin görevindedir (4787 sayılı Kanun m. 4). Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir;

asliye hukuk mahkemesinin işin esasına girerek hüküm kurması bu nedenle bozma sebebidir. Aynı yaklaşım, ergin çocuğun babasına karşı açtığı tazminat davasında da benimsenmiştir.[16]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Eşlerin evlilik birliğini temsil yetkisi.
- **TMK m. 327:** Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 343:** Çocuğun fiil ehliyeti.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 356:** Çocuk mallarının kısmen sarfı.
- **TMK m. 362:** Yönetim sona erince malların devri.
- **TMK m. 363:** Malların geri verilmesinde ana ve babanın sorumluluğu.
- **TMK m. 369:** Ev başkanının sorumluluğu.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 449:** Vesayette yasak işlemler.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

16 Yargıtay 2. HD, 19.04.2016, E. 2016/1083, K. 2016/7967.

MADDE

343

B. Velâyetin kapsamı
V. Çocuğun fiil ehliyeti

KANUN METNİ

(1) Velâyet altındaki çocuğun fiil ehliyeti, vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibidir.
(2) Çocuk, borçlarından ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi malvarlığı ile sorumludur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 343, velâyet altındaki çocuğun kendi işlemleri bakımından ehliyetini ve borçlarından sorumluluğunu düzenler. **Birinci fıkraya göre** velâyet altındaki çocuğun fiil ehliyeti, **vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibidir.** Buna göre ayırt etme gücüne sahip çocuk sınırlı ehliyetsizdir ve velisinin izni veya sonraki onaması olmadan kendi işlemleriyle borç altına giremez; velisinin izni olmadan kambiyo senediyle de borçlanamaz.[1] Çocuğun kural olarak dava ve takip ehliyeti de yoktur; ona karşı velisi gösterilmeden yapılan icra takibi geçersizdir.[2] Vesayet hükümlerine yollama, velinin çocuk adına yaptığı işlemleri vesayet makamının iznine bağlamaz.[3] **İkinci fıkraya göre** çocuk, borçlarından ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın **kendi malvarlığı ile** sorumludur; küçüğün borcu için velisinin malları haczedilemez.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Fiil ehliyeti	Kişinin kendi fiilleriyle hak edinebilmesi ve borç altına girebilmesi.
Sınırlı ehliyetsizlik	Ayırt etme gücüne sahip küçüğün, yasal temsilcisinin rızası olmadan kendi işlemleriyle borç altına girememesi.
Onama (icazet)	Yasal temsilcinin, küçüğün yaptığı işlemi sonradan kabul etmesi.

1 Yargıtay 19. HD, 14.01.2019, E. 2017/1912, K. 2019/89.
2 Yargıtay 12. HD, 02.10.2024, E. 2024/2743, K. 2024/8015.
3 Yargıtay 7. HD, 15.06.2023, E. 2022/1664, K. 2023/3408.
4 Yargıtay 12. HD, 26.10.2010, E. 2010/11903, K. 2010/24890.

Dava ve takip ehliyeti | Bir davada veya icra takibinde bizzat ya da temsilci aracılığıyla usul işlemi yapabilme ehliyeti.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 343- Yürürlükteki Kanunun 269 uncu maddesini kısmen karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 305 inci maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 260 ıncı maddesinin aynıdır. Yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur. Yalnız yürürlükteki metnin birinci fıkrasının ikinci cümlesi Tasarının bir önceki maddesine alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 128*

Gerekçe kısadır ve maddenin **yeni bir kural getirmediğini** vurgular: velâyet altındaki çocuğun ehliyetinin vesayet altındaki kişininki gibi olması ve çocuğun borçlarından kendi malvarlığıyla sorumlu olması eski Kanun döneminde de geçerliydi. Gerekçenin işaret ettiği tek yapısal değişiklik, eski 269. maddede ehliyet kuralıyla aynı fıkrada yer alan temsil kuralının ayrılmasıdır; vasi eliyle temsile ilişkin hükümlerin veli hakkında da uygulanacağına dair cümle 342. maddenin üçüncü fıkrasına taşınmıştır (TMK m. 342).

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 269. maddesini kısmen karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayet altındaki çocuk, ehliyet itibariyle vesayet altındaki kimse gibidir. Vesayet altında bulunan kimsenin idari muamelata iştiraki müstesna olmak üzere vasi marifetiyle temsile mütaallik hükümler, veli hakkında da tatbik olunur. Bir borç iltizam eden çocuk kendi malından ödemekte mükelleftir. Bu hususta ana ve babanın; çocuğun malları üzerinde haiz oldukları idare ve intifa haklarına bakılmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 269 (mülga)

Eski ve yeni metin karşılaştırıldığında birinci fıkranın ilk cümlesi ile ikinci fıkranın **aynı kuralı** sadeleşmiş bir dille tekrarladığı görülür. Eski metin, ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarını idare ve intifa hakları olarak adlandırıyordu; yeni metin bunları genel olarak çocuk malları üzerindeki haklar diye anar. Yeni Kanun'da bu haklar yönetim (TMK m. 352) ve kullanma (TMK m. 354) hakkı olarak ayrıca düzenlenmiştir.

	743 sayılı Kanun m. 269	4721 sayılı Kanun m. 343
Çocuğun ehliyeti	Vesayet altındaki kimse gibi	Vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibi
Vasi eliyle temsil hükümleri	Aynı fıkrada, veli hakkında da uygulanır	TMK m. 342/3'e alındı
Çocuğun borçları	Kendi malından ödemekle yükümlü	Kendi malvarlığı ile sorumlu
Ana ve babanın hakları	İdare ve intifa haklarına bakılmaz	Çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 343. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde iki fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Çocuğun ehliyeti	Vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibi	TMK m. 343/1
Ayırt etme gücü olmayan çocuk	Fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz	TMK m. 15
Ayırt etme gücüne sahip çocuk	Velinin izni veya onaması olmadan kendi işlemleriyle borç altına giremez	TMK m. 16, 451
Rıza gerekmeyen işler	Karşılıksız kazanmalar ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	TMK m. 16
Onanmayan işlem	Taraflar verdiklerini geri isteyebilir	TMK m. 452
Kambiyo senedi	Velinin izni gerekir; işlem ana ve babanın menfaatine ise kayyım ve hâkim onayı	Yargıtay 19. HD, K. 2019/89
Vesayet makamı izni	Velinin çocuk adına yaptığı işlemlerde aranmaz	Yargıtay 7. HD, K. 2023/3408
İcra takibi	Velisi gösterilmeden küçüğe karşı yapılan takip geçersiz	Yargıtay 12. HD, K. 2024/8015
Tebligat	Küçüğe değil, kanuni temsilcisine yapılır	Yargıtay 1. HD, K. 2024/5144
Çocuğun borçları	Çocuk kendi malvarlığıyla sorumlu; velinin malları haczedilemez	Yargıtay 12. HD, K. 2010/24890

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 269. maddesini kısmen karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 305. maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 260. maddesinin aynıdır. Gerekçe, eski metne göre **hüküm değişikliği olmadığını** belirtir; yalnızca eski 269. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, yani vasi eliyle temsile ilişkin hükümlerin veli hakkında da uygulanacağına dair kural, Tasarının bir önceki maddesine alınmıştır (TMK m. 342). Tasarının 343. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **çocuğa karşı yapılacak dava ve takiplerde** onun velisinin hasım gösterilmesi gerektiğidir; velisi gösterilmeden küçüğe karşı yapılan icra takibi geçersizdir ve bu husus her zaman ileri sürülebilir.[5] İkinci nokta, çocuğun **borçlarından kendi malvarlığıyla** sorumlu olmasıdır; yalnızca küçük aleyhine verilen bir karara dayanarak velinin malları haczedilemez.[6] Üçüncü nokta, küçüğün velisiyle birlikte **senet imzalamasının** onu kendiliğinden borç altına sokmamasıdır; işlem ana ve babanın menfaatine ise kayyımın katılması ve hâkimin onayı gerekir.[7]

II. Birinci Fıkra: Çocuğun Ehliyeti Vesayet Altındaki Kişininki Gibidir

- **Ayırt etme gücü yoksa:** Çocuğun fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15).
- **Ayırt etme gücü varsa:** Çocuk sınırlı ehliyetsizdir; velinin izni veya sonraki onamasıyla borç altına girebilir (TMK m. 16; TMK m. 451).
- **Rıza gerekmeyen işler:** Karşılıksız kazanmalar ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması.
- **Haksız fiil:** Ayırt etme gücüne sahip çocuk haksız fiillerinden sorumludur (TMK m. 16).

2 Birinci fıkra, velâyet altındaki çocuğun ehliyetini ayrıca düzenlemek yerine **vesayet hükümlerine** yollama yapar: çocuğun fiil ehliyeti, vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibidir. Küçükler için geçerli genel kurallar (TMK m. 14-16) velâyet altındaki çocuğa da uygulanır; yollamanın sonucu, vesayet altındaki kişinin yapabileceği işlere ilişkin hükümlerin veli ile çocuk arasındaki ilişkide de geçerli olmasıdır. Buna göre ayırt etme gücüne sahip çocuk, velisinin açık veya örtülü izniyle ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir; işlem, diğer tarafın belirlediği veya hâkimin belirleyeceği uygun süre içinde onanmazsa diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur (TMK m. 451). Onanmayan işlemde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir; çocuk ise yalnızca kanunda belirtilen zenginleşme tutarıyla sorumludur, fiil ehliyetine sahip olduğu konusunda karşı tarafı yanıltmışsa bu yüzden doğan zararı da karşılar (TMK m. 452).

3 Bu kuralın uygulamadaki açık bir sonucu, küçüğün **senetle** borç altına girmesinde görülür. Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi kambiyo senediyle de borçlana-

5 Yargıtay 12. HD, 02.10.2024, E. 2024/2743, K. 2024/8015.
6 Yargıtay 12. HD, 26.10.2010, E. 2010/11903, K. 2010/24890.
7 Yargıtay 19. HD, 14.01.2019, E. 2017/1912, K. 2019/89.

bilir; ancak ayırt etme gücüne sahip küçüğün kambiyo senedinden dolayı taahhüt altına girebilmesi velisinin iznine bağlıdır.[8] Aynı kararda, küçüğün babasının borcuna aval vermesi ana ve babanın menfaatine yapılan bir işlem sayılmış; bu durumda küçüğün borç altına girebilmesinin bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlı olduğu, babanın senedi küçükle birlikte imzalamasının icazet sayılamayacağı kabul edilmiştir (TMK m. 345).

4 Yollama, **velinin temsil yetkisini** daraltmaz. Velâyet altındaki çocuğun ehliyetinin vesayet altındaki kişininki gibi olması, velinin de vasi gibi vesayet makamından izin almak zorunda olduğu anlamına gelmez; 462. maddede sayılan izin gerektiren işlemler velâyetteki temsilde aranmaz.[9] Bu ayrık kanunda da açıkça yazılıdır: kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler, vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında velâyetteki temsilde uygulanır (TMK m. 342). Böylece 343. madde çocuğun **kendi işlemlerini**, 342. madde ise **velinin çocuk adına yaptığı işlemleri** düzenler.

5 Çocuğun ehliyetsizliğinin istisnaları da genel hükümlerden ve vesayet hükümlerinden çıkar. Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada ve karşılıksız kazanmalarda yasal temsilcinin rızası gerekmez (TMK m. 16). Çocuğun kişisel kazancının ve bir meslek veya sanatla uğraşması için ana ve babası tarafından kendi malından verilen kısmın yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir (TMK m. 359); vesayet altındaki kişi de kendisine izin verilen meslek veya sanatla ilgili olağan işlemleri yapmaya yetkilidir ve bu işlemlerden bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 453). Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanmada ve 359. ile 453. maddelerdeki gibi istisnai hâllerde dava ve takip ehliyetine de sahip olduğunu belirtmiştir.[10]

III. Dava, Takip ve Tebligat

- **Dava ehliyeti:** Medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir; ehliyeti olmayanı kanuni temsilcisi temsil eder (HMK m. 51, 52).
- **Takip:** Küçüğe karşı takipte velisi hasım gösterilmelidir.
- **Tebligat:** Küçüğe değil, kanuni temsilcisine yapılır.
- **Erginlik:** Çocuk ergin olunca davaya kendisi devam eder.

1. maddenin birinci fıkrası, usul hukukunda **dava ve takip ehliyeti** olarak karşımıza çıkar. Dava ehliyeti medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir ve bu ehliyete sahip olmayanlar davada kanuni temsilcileri tarafından temsil edilir (HMK m. 51, 52). Ayırt etme gücüne sahip küçükler de istisnai hâller dışında dava ve takip ehliyetine sahip değildir; bu nedenle takip ehliyeti olmayanlara

8 Yargıtay 19. HD, 14.01.2019, E. 2017/1912, K. 2019/89.
9 Yargıtay 7. HD, 15.06.2023, E. 2022/1664, K. 2023/3408.
10 Yargıtay 12. HD, 02.10.2024, E. 2024/2743, K. 2024/8015.

karşı başlatılan veya sürdürülen icra takipleri geçersizdir, bu husus kamu düzenine ilişkin olduğundan her zaman şikâyet yoluyla ileri sürülebilir ve icra müdürü ile icra mahkemesi tarafından kendiliğinden gözetilir.[11] Yargıtay 10. Hukuk Dairesi ise itirazın iptali davasında bu eksikliği giderilebilir bir dava şartı eksikliği saymıştır: küçüğe karşı yapılan takibe velisi itiraz etmişse, husumetin veliye yöneltilmesiyle eksiklik tamamlanabilir ve dava hemen usulden reddedilmemelidir.[12]

6 Aynı ilke davalarda ve tebligatta da geçerlidir. Paydaşları arasında küçük bulunan bir taşınmazda ortaklığın giderilmesi davasında hasım olarak küçüklerin velileri gösterilmeli, dava dilekçesi küçüklere doğrudan tebliğ edilmemelidir; veli bu davada hâkimden izin almak zorunda değildir.[13] Tebligatın muhatabı olabilmek için fiil ehliyeti gerektiğinden karar ve temyiz dilekçesi gibi evrak da küçüğe değil, velâyet şerhi düşülerek kanuni temsilcisine tebliğ edilmelidir.[14]

7 Çocuğun ehliyetindeki sınırlama **erginlikle** sona erer. Çocuk dava sırasında ergin olursa kanuni temsilcinin temsil görevi sona erer ve davaya çocuğun kendisi devam eder; Hukuk Genel Kurulu böyle bir durumda ergin olan çocuğun kendi adına verdiği vekâletnamenin dosyaya sunulmasını istemiştir.[15] Hukuk Genel Kurulunun daha sonraki bir kararında ise velinin çocuk adına atadığı vekilin görevinin erginlikle kendiliğinden sona ermediği kabul edilmiştir.[16]

8 Çocuğun ehliyetinin sınırlı olması, onun **kendi hakkındaki davalarda** da temsil edilmesini gerektirir. Hukuk Genel Kurulu, çocuğun üstün yararına ilişkin temel hükümler arasında 343. maddenin birinci fıkrasını da saymış; velâyetin değiştirilmesi davasında çocuk ile ana ve baba arasında menfaat çatışması bulunduğunu kabul ederek küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulmasını istemiştir (Yargıtay HGK, K. 2018/1148; TMK m. 426).

IV. İkinci Fıkra: Çocuk Borçlarından Kendi Malvarlığıyla Sorumludur

- **Kural:** Çocuğun borcundan çocuğun kendi malvarlığı sorumludur.
- **Ana ve babanın hakları engel değildir:** Yönetim ve kullanma hakları, çocuğun alacaklılarına karşı ileri sürülemez.
- **Veli borçlu değildir:** Küçüğün borcu için velinin malları haczedilemez.

11 Yargıtay 12. HD, 02.10.2024, E. 2024/2743, K. 2024/8015.
12 Yargıtay 10. HD, 12.12.2017, E. 2015/11708, K. 2017/8815.
13 Yargıtay 14. HD, 07.06.2017, E. 2015/13746, K. 2017/4798.
14 Yargıtay 1. HD, 24.09.2024, E. 2024/2509, K. 2024/5144.
15 Yargıtay HGK, 27.04.2016, E. 2014/604, K. 2016/565.
16 Yargıtay HGK, 13.06.2018, E. 2018/395, K. 2018/1184.

- **Ayrık:** Çocuk ana ve babanın rızasıyla aile adına işlem yaparsa ana ve baba borç altına girer (TMK m. 344).

İkinci fıkra, çocuğun borçlarından **kimin ve hangi mallarla** sorumlu olduğunu belirler. Ana ve baba velâyet sürdükçe çocuğun mallarını yönetme (TMK m. 352) ve kullanma (TMK m. 354) hakkına sahiptir; ancak bu haklar çocuğun alacaklılarına karşı ileri sürülemez: çocuk, borçlarından ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi malvarlığıyla sorumludur. Kural, velinin kendi malvarlığını da korur. Küçük aleyhine verilen tazminat kararına dayanan takipte borçlu küçüğün kendisidir; takipte velinin gösterilmesi onu borçlu yapmaz ve alacaklı küçüğün borcu için velinin mallarını haczettiremez.[17] 9

Bu kural, ana ve babanın **kendi sorumluluklarını** ortadan kaldırmaz. Ayırt etme gücüne sahip çocuk haksız fiillerinden kendisi sorumludur (TMK m. 16); ev başkanı ise ev halkından olan küçüğün verdiği zarardan, durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu özeni gösterseydi de zararın doğmasını engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur (TMK m. 369). Çocuk ayırt etme gücüne sahipse ana ve babanın rızasıyla aile adına hukuki işlem de yapabilir; bu işlemlerden ise ana ve baba borç altına girer (TMK m. 344). 10

UYGULAMA NOTU

Çocukla birlikte veya onun adına işlem yapılırken, çocuğun kendi başına imzaladığı sözleşme ve senetlerin velinin izni veya onaması olmadan onu bağlamayacağı bilinmelidir; işlem velinin menfaatine ise, örneğin çocuktan velinin borcuna aval vermesi isteniyorsa, kayyımın katılması ve hâkimin onayı gerekir. **Çocuğa karşı bir takip veya dava başlatılmışsa**, ödeme emrinin ve dava dilekçesinin veliye, veli sıfatıyla tebliğ edilip edilmediği kontrol edilmelidir; velisi gösterilmeden küçüğe karşı yapılan takip geçersizdir ve bu husus her zaman ileri sürülebilir. **Çocuğun borcu için velinin mallarına haciz konulmuşsa**, çocuğun borcundan kendi malvarlığıyla sorumlu olduğu icra mahkemesine şikâyet yoluyla ileri sürülebilir. **Dava sürerken çocuk ergin olursa**, ondan kendi adına vekâletname veya yapılan işlemlere icazet alınmalıdır.

17 Yargıtay 12. HD, 26.10.2010, E. 2010/11903, K. 2010/24890.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
26.10.2010 · E. 2010/11903 · K. 2010/24890

Küçüğün borcu için velisinin malları haczedilemez; çocuk borçlarından kendi malvarlığıyla sorumludur

Sulh hukuk mahkemesince küçük aleyhine hükmedilen tazminat, alacaklı tarafından icra takibine konu edilmiştir; takipte borçlu olarak küçük, velayeten de babası gösterilmiştir. Takip kesinleşince babanın mallarına haciz konuldu ve baba haczin kaldırılmasını istemiştir. İcra mahkemesi istemi kabul etmiştir; Daire önce kararı bozdu, babanın karar düzeltme istemi üzerine bozma kararını kaldırmıştır.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 343.maddesi uyarınca çocuğun borçlarından anne ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi mal varlığı ile sorumlu olacağı belirtilmiş olmakla...*

DEĞERLENDİRME Karar, 343. maddenin **ikinci fıkrasını** doğrudan uygular. Küçük aleyhine verilen tazminat kararının borçlusu küçüğün kendisidir; takipte velinin gösterilmesi, velinin çocuğu temsil ettiğini gösterir, onu borçlu yapmaz. Bu olayda takip yalnızca küçük aleyhine verilmiş bir karara dayandığından alacaklı, küçüğün borcu için velinin kendi mallarını haczettiremez. Daire, önceki bozma kararında babanın Medeni Kanun hükümleri gereğince sorumlu olacağını kabul etmiş, karar düzeltme incelemesinde bu görüşten dönerek icra mahkemesi kararını onamıştır. Velinin kişisel sorumluluğu ancak ayrı bir hukuki sebebe, örneğin ev başkanının sorumluluğuna (TMK m. 369) dayanabilir.

2 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2023 · E. 2022/1664 · K. 2023/3408

343. maddenin vesayet hükümlerine yollaması, velinin temsil yetkisini vesayet makamının iznine bağlamaz

Küçükler adına velileri tarafından üçüncü kişiyle imzalanan 1976 tarihli bir satış vaadi sözleşmesinin geçerliliği tartışılmıştır. Bölge adliye mahkemesi, velâyet altındaki çocuğun fiil ehliyetinin vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibi olduğunu belirterek olaya vesayet hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul etmiştir. Daire kararı bozmuştur.

> *Oysa ki maddenin içeriğinde "Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır." denilerek vesayet makamlarının iznine bağlı hususları velayetteki temsil kapsamı dışında bırakmıştır. Dolayısıyla, vesayet makamının iznine bağlanan hususlar 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 462 inci maddesinde sayılmış olup, buradaki hususların aynı kanunun 343 üncü maddesinin açık hükmü uyarınca velayetteki temsilde uygulanmayacağı açıkça vurgulandığından, Bölge Adliye Mahkemesince kanun maddesinin yanılgılı olarak değerlendirmeye tabi tutulması da doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 343. maddenin birinci fıkrasındaki yollamanın **kapsamını sınırlar.** Daire, alıntıladığı kuralı 343. maddeye bağlamış olsa da bu kural metin olarak 342. maddenin üçüncü fıkrasında yer alır (TMK m. 342). Kararın özü şudur: velâyet altındaki çocuğun ehliyetinin vesayet altındaki kişininki gibi olması, velinin de vasi gibi vesayet makamından izin almak zorunda olduğu anlamına gelmez; 462. maddede sayılan izin gerektiren işlemler velâyetteki temsilde aranmaz (TMK m. 462). Daire ayrıca, olay tarihinde yürürlükte olan 743 sayılı Kanun'un 268. maddesine göre velinin çocuk malları üzerinde tasarruf için hâkim iznine ihtiyacı olmadığını, sözleşme veli ile üçüncü kişi arasında yapıldığı için çocuk ile ana ve baba arasındaki işlemlere ilişkin eski 271. maddenin uygulanmayacağını belirtmiştir; bugün aynı konuyu TMK m. 345 düzenler.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148

Velâyetin değiştirilmesi davasında çocuk ile ana ve baba arasında menfaat çatışması bulunduğundan çocuğa temsil kayyımı atanmalıdır

Boşanmada velâyeti babaya verilen çocuk için anne, velâyetin kendisine verilmesini istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire, tanıkların dinlenmemesi ve eksik inceleme nedeniyle kararı bozdu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Görüldüğü üzere, velayetin değiştirilmesine ilişkin davalar çocuğun güvenliğini doğrudan ilgilendiren davalardır. Bu kadar önemli bir davada, velayet hakkına sahip anne ya da babanın, kural olarak temsil olunanın menfaatine hareket ettiği kabul edilse dahi her zaman çocuğun yararına davranmayacağı, herhangi bir sebeple çocuk aleyhine hareket ederek onun zararına bir durum yaratma ihtimali olduğu da tartışmasızdır. Olağandır ki, bu tür davalarda davanın açılış amacı da diğer tarafın çocuğun menfaatine aykırı davrandığı iddiasıdır. O hâlde çocuk ile yasal temsilcisi arasında bir menfaat çatışmasının olduğu kabul edilerek TMK'nın 426. maddesinin ikinci fıkrası gereğince küçüğe bir temsil kayyımı atanması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, çocuğun **üstün yararına** ilişkin temel hükümler arasında 339. ve 346. maddelerle birlikte 343. maddenin birinci fıkrasını da saymıştır. Kurul, velâyetin değiştirilmesi davasında ana ve babadan her birinin çocuğun aleyhine hareket etme ihtimalinin bulunduğunu, bu nedenle çocuk ile yasal temsilcisi arasında menfaat çatışması olduğunu kabul etmiş ve küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulmasını istemiştir (TMK m. 426). Direnme kararı bu değişik gerekçeyle bozulmuş, karar oybirliğiyle verilmiştir.

4 **YARGITAY 19. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2019 · E. 2017/1912 · K. 2019/89

Ayırt etme gücüne sahip küçük, velisinin izni olmadan kambiyo senediyle borç altına giremez; babasının borcuna aval veren küçük için kayyım ve hâkim onayı gerekir

Küçük, babasının keşideci olduğu bir bonoya aval veren sıfatıyla imza atmıştır; alacaklı bonoya dayanarak ona karşı da icra takibi başlatmıştır. Davacı, senedin düzenlendiği tarihte on sekiz yaşını doldurmadığını ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi, babanın da senedi imzalamasını icazet sayarak davayı reddetmiştir.

> *TTK.'nın 670. maddesine göre sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi kambiyo senetleriyle borçlanmaya da ehildir, ancak ayırt etme gücü olanlar yani sınırlı ehliyetlilerden olan küçüğün kambiyo senetlerinden dolayı taahhüt altına girebilmesi için yapmış olduğu işlem yönünden, velisinin iznine ihtiyaç bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 343. maddenin birinci fıkrasının **kambiyo hukukundaki** sonucunu gösterir: ayırt etme gücüne sahip küçük, vesayet altındaki kişi gibi sınırlı ehliyetsizdir ve kambiyo senediyle ancak velisinin izniyle borç altına girebilir. Daire bir adım daha ileri giderek, senetteki asıl borçlu baba olduğu için işlemin ana ve babanın menfaatine yapıldığını, bu durumda küçüğün borç altına girebilmesinin bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlı olduğunu belirtmiştir (TMK m. 345). Babanın küçükle birlikte senedi imzalaması icazet sayılmamış, küçük bonodan sorumlu tutulmamış ve hüküm davacı yararına bozulmuştur.

5 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
02.10.2024 · E. 2024/2743 · K. 2024/8015

Takip ehliyeti olmayan küçüklere karşı velileri gösterilmeden yapılan icra takibi geçersizdir; bu husus kamu düzenine ilişkindir ve kendiliğinden gözetilir

Alacaklı, ölen borçlunun imzasını taşıdığı ileri sürülen bir bonoya dayanarak mirasçılarına karşı kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip başlatmıştır. Mirasçılar arasında yaşı küçük iki çocuk vardı; takip talebinde onların velisi hasım gösterilmemiştir. İcra mahkemesi imzaya itirazı inceleyerek takibin durdurulmasına karar vermiştir.

> *Ayırdetme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar bazı istisnai (kişiye sıkı surette bağlı haklarını kullanmada; TMK.nun 453, 462/7, 359, 455.maddelerindeki) hallerde dava ve takip ehliyetine sahiptirler. Bu durumlar dışında ayırdetme gücüne sahip küçükler ve kısıtlıların dava ve takip ehliyetleri yoktur. Bu nedenle takip ehliyeti olmayanlar tarafından başlatılmış veya takip ehliyeti olmayanlara karşı başlamış veya devam edilmiş icra takipleri ve takip işlemleri geçersizdir. Anılan kişilerin, istisnai haller dışındaki dava ve takiplerde kanuni temsilcileri tarafından temsil olunmaları zorunludur. Takip ehliyeti yerleşik Yargıtay İçtihatlarına*

göre kamu düzenine ilişkin olduğundan her zaman (süresiz) şikayet yolu ile ileri sürülebilir. İcra müdürü ve icra mahkemesi bu işlemlerin geçersizliğini kendiliğinden (re'sen) gözetmelidir.

DEĞERLENDİRME Karar, 343. maddenin birinci fıkrasının **icra hukukundaki** sonucunu açıkça ortaya koyar: ayırt etme gücüne sahip küçüğün de kural olarak dava ve takip ehliyeti yoktur. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar ile meslek, sanat ve kişisel kazanca ilişkin işler gibi istisnalar dışında küçük, takipte kanuni temsilcisi tarafından temsil edilmelidir. Daire, küçükler yönünden velinin hasım gösterilmemesi nedeniyle takibin re'sen iptali gerektiğini ve imzaya itirazın esasına girilmemesi gerektiğini belirtmiş; ancak temyiz edenin sıfatı nedeniyle bu hususu aleyhe bozma nedeni yapmamış, tazminata ilişkin yanlışlıkları düzelterek kararı onamıştır.

6 **YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2017 · E. 2015/11708 · K. 2017/8815

Takip ehliyeti olmayan küçüğe karşı açılan itirazın iptali davasında yaş küçüklüğü giderilebilir bir dava şartı eksikliğidir; dava hemen usulden reddedilmemelidir

Sosyal Güvenlik Kurumu, küçüğe bağladığı ölüm aylığını iptal ederek yersiz ödeme borcu çıkardı ve ödenmeyince takibe geçmiştir. Takibe küçüğün velisi olan anne itiraz etmiştir; Kurum itirazın iptalini istemiştir. İş mahkemesi, on sekiz yaşından küçük davalı hakkında takip yapılamayacağı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir.

> *"...takip tarihinde her ne kadar takip ehliyeti olmayan davalı hakkında ödeme emri tanzim edilmiş ise de, gerek takip sürecinde gerekse dava sürecinde davalının annnesine husumet yöneltilmesi suretiyle dava şartı olan yaş küçüklüğünün tamamlanabilecek türden bir dava şartı niteliğinin bulunması nedeniyle eksik olan bu şartın açıklanan şekilde giderilmesi suretiyle işin esasına girilerek karar verilmesi gereği dikkate alınmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, küçüğe karşı yapılan takipteki ehliyet eksikliğinin **dava aşamasında** nasıl ele alınacağını gösterir. Ödeme emri küçük adına düzenlenmiş olsa da itirazı velisi yapmışsa, itirazın iptali davasında husumetin veliye yöneltilmesiyle eksiklik giderilebilir. Daire, giderilmesi mümkün dava şartı eksikliklerinde mahkemenin bunun tamamlanması için kesin süre vermesi gerektiğini hatırlatmış (HMK m. 115/2) ve işin esasına girilmeden verilen usulden ret kararını bozmuştur.

7 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
07.06.2017 · E. 2015/13746 · K. 2017/4798

Paydaşları arasında küçük bulunan taşınmazda ortaklığın giderilmesi davasında hasım olarak velileri gösterilmelidir; veli için hâkim izni gerekmez

Bir alacaklı, icra mahkemesinden aldığı yetki belgesine dayanarak borçlunun miras yoluyla paydaşı olduğu taşınmazlarda ortaklığın giderilmesini istemiştir. Paydaş mirasçılar arasında iki küçük vardı ve dava dilekçesi doğrudan onların adına tebliğe çıkarılmıştır. Sulh hukuk mahkemesi davayı kısmen kabul etmiştir.

> *Öte yandan, davaya konu taşınmazın paydaşları arasında küçük bulunması halinde velayet hakkına sahip olan anne ve babaları onları temsile yetkili olduğundan paydaşlığın giderilmesi davalarında onlar hasım gösterilir. Veli sıfatıyla hareket eden anne ve babanın hakimden izin alması gerekmez. Ancak velinin menfaati ile küçüğün menfaati çatışmakta veya bu kişilerin bir engeli olması durumunda Medeni Kanun'un 376. maddesine göre sulh hukuk mahkemesi tarafından tayin edilen kayyım vasıtasıyla davaya devam olunur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 343. maddenin birinci fıkrasının **dava hukukundaki** sonucunu gösterir: küçük davada kendi başına usul işlemi yapamaz, onu velâyet hakkına sahip ana ve babası temsil eder. Daire, dava dilekçesinin küçüklere doğrudan tebliğ edilmesini hukuki dinlenme hakkının ihlali saymış ve velilerin hasım gösterilerek taraf teşkili sağlanması için kararı bozmuştur (HMK m. 27). Veli bu davada hâkimden izin almak zorunda değildir; velinin menfaati küçüğünkiyle çatışıyorsa çocuğa kayyım atanır (TMK m. 426).

8 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2024 · E. 2024/2509 · K. 2024/5144

Fiil ehliyeti olmayan küçüğe tebligat yapılamaz; karar ve temyiz dilekçesi velâyet şerhiyle kanuni temsilciye tebliğ edilmelidir

Tapu iptali ve tescil davasında davalılardan biri yargılama sırasında ölmüştür. Bölge adliye mahkemesi kararı ve temyiz dilekçesi, mirasçıları olan yaşı küçük çocuklara doğrudan tebliğ edilmiştir.

> *Tebligatın muhataba yapılabilmesi için muhatabın medenî hakları kullanma ehliyetine, kısaca fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Fiil ehliyetine sahip olmayan kişilere tebligat yapılamaz. Tebligatın kanunî temsilciye yapılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, küçüğün fiil ehliyetinin bulunmamasının **usul işlemlerine** etkisini gösterir: tebligatın muhatabı olabilmek için fiil ehliyeti gerekir. Daire, küçüklere doğrudan yapılan tebligatı yeterli görmemiş; küçüklerin velâyet altında bulunduğuna ilişkin şerh düşülerek Tebligat Kanunu hükümlerine uygun tebligat yapılması ve temyiz süresinin beklenmesi için dosyayı bölge adliye mahkemesine geri çevirmiştir.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
27.04.2016 · E. 2014/604 · K. 2016/565

Çocuk dava sırasında ergin olursa yasal temsilcinin temsil görevi sona erer ve davaya çocuk devam eder

Ev başkanının sorumluluğuna dayanan tazminat davası, davacı çocuk ergin olmadığı için ana ve babası tarafından velayeten verilen vekâletnameyle açılmıştır. Çocuk yargılama sırasında ergin olmuştur; dosyada onun kendi adına verdiği bir vekâletname bulunmuyordu. Hukuk Genel Kurulu, direnme kararının esasını incelemeden önce bu eksikliği ön sorun olarak ele almıştır.

> *Bilindiği üzere, çocuk dava sırasında ergin (reşit) hale gelirse, kanuni mümessilin temsil görevi sona erer ve davaya (ergin olan) çocuk devam eder. Vekil ile müvekkili arasındaki vekalet ilişkisi güvene dayalıdır. Kural olarak, vekaletten azil veya istifa her zaman olanaklıdır. Çocuk, ergin (reşit) olduktan sonra davasını bizzat kendisi takip edebileceği gibi kendi adına düzenlenecek vekaletname ile daha önce görevlendirilen avukatı ya da bir başka avukatı vekil olarak ataması da olanaklıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 343. maddenin birinci fıkrasındaki ehliyet sınırlamasının **erginlikle sona erdiğini** ve bunun yargılamaya etkisini gösterir. Kurul, ergin olan çocuğun kendi adına verdiği vekâletnamenin dosyaya sunulması için dosyayı yerel mahkemeye geri çevirmiştir; karar oyçokluğuyla verilmiştir. Hukuk Genel Kurulunun daha sonraki bir kararında ise velinin çocuk adına atadığı vekilin görevinin çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona ermediği kabul edilmiştir.[18] Bu nedenle çocuk dava sırasında ergin olduğunda, ondan kendi adına vekâletname veya yapılan işlemlere icazet alınması ihtiyatlı bir yoldur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 344:** Çocuğun aileyi temsil etmesi.
- **TMK m. 345:** Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 354:** Çocuk mallarının kullanılması.
- **TMK m. 359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç.
- **TMK m. 369:** Ev başkanının sorumluluğu.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 452:** Onamamanın sonucu.
- **TMK m. 453:** Meslek veya sanat.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

18 Yargıtay HGK, 13.06.2018, E. 2018/395, K. 2018/1184.

MADDE

344

B. Velâyetin kapsamı

VI. Çocuğun aileyi temsil etmesi

KANUN METNİ

Velâyet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip ise ana ve babanın rızasıyla aile adına hukukî işlemler yapabilir; bu işlemlerden dolayı ana ve baba borç altına girer.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 344, velâyet altındaki çocuğun aile adına yaptığı hukuki işlemleri düzenler. Çocuk **ayırt etme gücüne sahipse**, ana ve babanın **rızasıyla** aile adına hukuki işlem yapabilir ve bu işlemlerden dolayı **ana ve baba borç altına girer.** Madde, çocuğun kendi işlemlerinden farklıdır: çocuk kendi borçlarından kendi malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 343), aile adına ve rızaya dayanarak yaptığı işlemlerde ise borç ana ve baba için doğar. Eşlerin evlilik birliğini temsil yetkisinden de ayrılır; eşler ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği kanundan doğan bir yetkiyle temsil eder (TMK m. 188), çocuğun aile adına işlem yapabilmesi ise ana ve babanın rızasına bağlıdır. TBMM gerekçesine göre eski Kanun'a göre hüküm değişikliği yoktur; yalnızca ana ve babanın borç altına girmesinde mal rejimine yollama yapılmasına gerek görülmemiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği (TMK m. 13).
Aile adına işlem	Çocuğun kendisi için değil, ana ve babası ile birlikte yaşadığı aile için yaptığı hukuki işlem.
Rıza	Ana ve babanın, çocuğun aile adına işlem yapmasına onay vermesi.
Borç altına girme	İşlemden doğan yükümlülüğün kişinin kendi malvarlığıyla karşılanacak borcu hâline gelmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 344- Yürürlükteki Kanunun 270 inci maddesini karşılamaktadır. İsviçre Medenî Kanununun 306 ncı maddesinin birinci fıkrasını örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 261 inci maddesinden alınmıştır. Yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur; ancak ana ve babanın borç altına girmesinde mal rejimine atıf yapılmasına gerek görülmemiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 128*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'daki kuralı **aynen sürdürdüğünü**, tek farkın ana ve babanın borç altına girmesinin artık mal rejimlerine bağlanmaması olduğunu belirtir. Eski metinde ana ve babanın hangi ölçüde borçlanacağı, mallarının yönetimi konusunda kabul ettikleri usule göre belirleniyordu; yeni metin bu yollamayı kaldırarak ana ve babanın borç altına girdiğini doğrudan söyler.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 270. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayet altındaki çocuk, mümeyyiz ise, ana va babanın rizasiyle aile namına hareket edebilir. Bu takdirde çocuk kendisi mesul olmayıp ana ve baba mallarını idare hususunda kabul ettikleri usule göre ilzam olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 270 (mülga)

Eski ve yeni metin karşılaştırıldığında koşulların **aynı kaldığı** görülür: çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması, ana ve babanın rızası ve işlemin aile adına yapılması. Eski metin çocuğun kendisinin sorumlu olmadığını ayrıca belirtiyor ve ana ve babanın borcunu mal rejimlerine bağlıyordu; yeni metin yalnızca ana ve babanın borç altına girdiğini söyler.

	743 sayılı Kanun m. 270	4721 sayılı Kanun m. 344
Koşul	Mümeyyiz çocuk ve ana ve babanın rızası	Ayırt etme gücüne sahip çocuk ve ana ve babanın rızası
İşlem	Aile namına hareket	Aile adına hukuki işlem
Çocuğun sorumluluğu	Çocuk kendisi mesul olmaz	Ayrıca düzenlenmemiş
Ana ve babanın borcu	Mal rejimlerine göre	Ana ve baba borç altına girer

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 344. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde tek fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kim yapabilir	Velâyet altındaki, ayırt etme gücüne sahip çocuk	TMK m. 344
Koşul	Ana ve babanın rızası	TMK m. 344
Kimin adına	Aile adına	TMK m. 344
Sonuç	Ana ve baba borç altına girer	TMK m. 344
Ayırt etme gücü yoksa	Fiiller kural olarak hukuki sonuç doğurmaz	TMK m. 15
Çocuğun kendi borçları	Çocuk kendi malvarlığıyla sorumlu	TMK m. 343/2
Eşlerin temsil yetkisi	Ailenin sürekli ihtiyaçları için kanundan doğar	TMK m. 188
Eski Kanun	Ana ve baba mal rejimlerine göre borçlanırdı	743 s. K. m. 270

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 270. maddesini karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 306. maddesinin birinci fıkrasını örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 261. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, eski metne göre **hüküm değişikliği olmadığını**; ancak ana ve babanın borç altına girmesinde **mal rejimine atıf yapılmasına gerek görülmediğini** belirtir. Tasarının 344. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, çocuğun aile adına işlem yapabilmesi için **ana ve babanın rızasının** gerekmesidir; rıza yoksa işlem ana ve babayı bu madde uyarınca bağlamaz. İkinci nokta, çocuğun **ayırt etme gücüne sahip** olmasıdır; bu güce sahip olmayan çocuğun fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Üçüncü nokta, işlemin **aile adına** yapılmasıdır; çocuğun kendisi için yaptığı işlemlerde velinin izni veya onaması aranır ve çocuk kendi borçlarından kendi malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 343).

II. Koşullar: Ayırt Etme Gücü, Rıza ve Aile Adına İşlem

- **Velâyet altında olma:** Madde, ergin olmayan ve velâyet altında bulunan çocuğa uygulanır (TMK m. 335).
- **Ayırt etme gücü:** Çocuk, akla uygun biçimde davranma yeteneğine sahip olmalıdır (TMK m. 13).

- **Ana ve babanın rızası:** İşlem ana ve babanın rızasıyla yapılmalıdır.
- **Aile adına işlem:** Çocuk kendi adına değil, aile adına hareket etmelidir.

Madde, velâyet altındaki çocuğa **aileyi temsil** etme olanağı tanır. Ayırt etme gücüne sahip çocuk, kural olarak yasal temsilcisinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez (TMK m. 16); 344. madde ise çocuğun kendi hesabına değil, aile adına işlem yapabilmesini düzenler. Burada çocuk bir temsilci gibi hareket eder ve işlemden doğan borç ana ve baba için doğar. Ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmadığından (TMK m. 15), bu güce sahip olmayan çocuk aile adına da işlem yapamaz. 2

Kanun, işlemin **ana ve babanın rızasıyla** yapılmasını arar, ancak rızanın biçimini ayrıca düzenlemez. Rıza, hem çocuğun aile adına işlem yapabilmesinin koşulu hem de ana ve babanın borç altına girmesinin dayanağıdır. Madde, rızayı ana ve baba için birlikte anar; evlilik sürerken velâyet de ana ve babaca birlikte kullanılır (TMK m. 336). Rızanın varlığı ve kapsamı ispat edilmesi gereken bir olgu olduğundan, özellikle gündelik alışverişi aşan işlemlerde çocuğa verilen yetkinin kapsamını açıkça belirlemek ispat kolaylığı sağlar. 3

Aile adına işlem, çocuğun kendi ihtiyaçları için değil, ana ve babası ile birlikte yaşadığı ailenin ihtiyaçları için yaptığı işlemdir; ev için alışveriş yapılması veya ailenin bir borcunun ödenmesi bunun örnekleridir. Kanun bu işlemleri belirli bir türle sınırlamaz; işlemin ana ve babayı bağlaması, verdikleri rızanın kapsamında kalmasına bağlıdır. Madde yalnızca velâyet altındaki çocuğa uygulanır; ergin çocuğun ana ve babası adına işlem yapabilmesi ise genel temsil hükümlerine göre yetkilendirilmesine bağlıdır (TBK m. 40 vd.). 4

III. Sonuç: Ana ve Baba Borç Altına Girer

- **Borç altına giren:** Ana ve baba.
- **Eski metin:** Çocuğun bu işlemlerden kendisinin sorumlu olmadığını açıkça belirtiyordu.
- **Mal rejimi:** Eski metindeki mal rejimine yollama yeni metne alınmamıştır.

Rızaya dayanarak aile adına yapılan işlemlerden **ana ve baba borç altına girer.** Eski Kanun bu sonucu iki yönlü ifade ediyordu: çocuk kendisi sorumlu olmuyor, ana ve baba ise mallarının yönetimi konusunda kabul ettikleri usule, yani mal rejimlerine göre borç altına giriyordu. Gerekçeye göre yeni metinde hüküm değişikliği yoktur; yalnızca ana ve babanın borç altına girmesinde mal rejimine atıf yapılmasına gerek görülmemiştir. Böylece yeni metin ana ve babanın borç altına girmesini, aralarındaki mal rejimine bağlamadan doğrudan hükme bağlar. 5

IV. Çocuğun Kendi İşlemleri ve Eşlerin Temsil Yetkisiyle Karşılaştırma

	Çocuğun kendi işlemi	Çocuğun aile adına işlemi	Eşin birliği temsili
Dayanak	TMK m. 16, 343	TMK m. 344	TMK m. 188, 189
Kimin adına	Çocuğun kendi adına	Aile adına	Evlilik birliği adına
Koşul	Ayırt etme gücü ve velinin izni veya onaması	Ayırt etme gücü ve ana ve babanın rızası	Sürekli ihtiyaçlarda kanundan doğan yetki; diğer ihtiyaçlarda diğer eşin veya hâkimin yetkilendirmesi ya da gecikmede sakınca bulunan hâl
Kim borçlanır	Çocuk, kendi malvarlığıyla	Ana ve baba	Eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen

1. madde, eşlerin evlilik birliğini temsil yetkisinden de farklıdır. Eşlerden her biri ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için birliği kanundan doğan bir yetkiyle temsil eder ve bu yetkinin kullanıldığı hâllerde eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olur (TMK m. 188, TMK m. 189). Çocuğun aile adına işlem yapma yetkisi ise kanundan kendiliğinden doğmaz, ana ve babanın rızasına dayanır. Eşin temsil yetkisinin kapsamı da sınırlıdır: Hukuk Genel Kurulu, özel okul sözleşmesini ailenin sürekli ihtiyaçları kapsamında görmemiş ve sözleşmeyi imzalamayan eşi okula karşı sorumlu tutmamıştır.[1]

6 Bu şerh hazırlanırken resmî karar arama sisteminde 344. maddeyi uygulayan bir karara rastlanmamıştır. Çocuğun kendi işlemlerine ve borçlarına ilişkin kararlar için TMK m. 343, eşlerin evlilik birliğini temsiline ilişkin kararlar için bkz. TMK m. 188.

UYGULAMA NOTU

Çocuğun aile adına alışveriş veya ödeme yapmasına izin veren ana ve baba, bu işlemlerden kendilerinin borç altına gireceğini bilmelidir; rızanın kapsamının, örneğin hangi işlemler ve hangi tutara kadar olduğunun açıkça belirlenmesi ileride doğabilecek tartışmaları azaltır. **Çocuğun ana ve babanın rızası olmadan yaptığı bir işlem için** karşı taraf ana ve babaya başvuruyorsa, işlemin aile adına ve rızayla yapılıp yapılmadığı sorgulanmalıdır; çocuğun kendi adına yaptığı işlemlerde velinin izni veya onaması ile çocuğun kendi malvarlığıyla sorumluluğu kuralları uygulanır (TMK m. 343). **Satıcı veya hizmet sağlayıcı** bakımından, velâyet altındaki bir çocukla aile adına işlem yaparken ana ve babanın rızasının belgelenmesi, alacağın ana ve babaya karşı ileri sürülebilmesi bakımından önem taşır.

1 Yargıtay HGK, 22.02.2023, E. 2022/132, K. 2023/100.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 188:** Eşlerin evlilik birliğini temsil yetkisi.
- **TMK m. 189:** Temsilde eşlerin sorumluluğu.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 343:** Çocuğun fiil ehliyeti.
- **TMK m. 345:** Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler.
- **TMK m. 369:** Ev başkanının sorumluluğu.

MADDE

345

B. Velâyetin kapsamı

VII. Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler

KANUN METNİ

Çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 345, velinin kendi menfaatinin bulunduğu işlemlerde çocuğu korur. Çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukuki işlemle çocuğun **borç altına girebilmesi**, bir **kayyımın katılmasına** ve **hâkimin onayına** bağlıdır. Bu nedenle babasının borcuna aval veren küçük, kayyım katılmadan ve hâkim onayı alınmadan bonodan sorumlu tutulamaz; babanın senedi birlikte imzalaması icazet sayılmaz.[1] Madde, çocuğun taraf olduğu ve onu borç altına sokan işlemlere uygulanır; çocuğun taraf olmadığı bir intifa hakkı tesisi bu kapsamda görülmemiştir.[2] Kayyım atanması istemi sulh hukuk mahkemesinde,[3] doğrudan 345. maddeye dayanan izin istemi ise aile mahkemesinde görülmüştür.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Kayyım	Belirli bir işte çocuğu temsil etmek üzere vesayet makamınca atanan kişi.
Hâkimin onayı	Çocuğu borç altına sokan işlemin çocuk bakımından geçerlilik kazanması için hâkimin verdiği onay.
Menfaat çatışması	Velinin kişisel menfaatinin çocuğun menfaatiyle çatıştığı durum.
Ana ve babanın menfaatine işlem	Çocuğun üçüncü kişiyle yaptığı ancak yararı ana veya babaya dönen işlem; örneğin ebeveynin borcu için aval verilmesi.

1 Yargıtay 19. HD, 14.01.2019, E. 2017/1912, K. 2019/89.
2 Yargıtay 2. HD, 29.11.2007, E. 2007/16231, K. 2007/16660.
3 Yargıtay 17. HD, 23.12.2014, E. 2014/23738, K. 2014/19377.
4 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2007/19084, K. 2009/5071.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 345- Madde 1984 tarihli Öntasarının 262 nci maddesinden alınmıştır. Yürürlükteki metinde yer alan "hususi vasi"nin kayyım olduğu açıklığa kavuşturulmuştur. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 128*

Gerekçe kısadır ve iki noktayı vurgular: madde 1984 tarihli Öntasarıdan alınmıştır ve bu işlemlerde çocuğu temsil edecek kişinin bir **kayyım** olduğu açıklığa kavuşturulmuştur. Böylece çocuğu bu işlemlerde temsil edecek kişi için vesayet hukukundaki temsil kayyımlığına ilişkin hükümlere başvurulabileceği netleşmiş (TMK m. 426), kuralın özünde bir değişiklik yapılmamıştır.

Maddenin eski Kanun'daki karşılığı 271. maddedir:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuk ile baba veya ana arasında yahut ana ve babanın nefine olarak çocuk ile üçüncü şahıs arasında yapılacak her hangi bir tasarrufta çocuk, borç iltizam etmiş olursa bir kayyımın iştiraki ve hakimin tasdiki lazımdır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 271 (mülga)

Eski ve yeni metin karşılaştırıldığında kuralın **aynı kaldığı** görülür: çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın yararına çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılan ve çocuğu borç altına sokan işlemler, kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır. Gerekçe eski metinde "hususi vasi" ifadesinin yer aldığını belirtir; mevzuat bilgi sistemindeki eski metinde ise bir kayyımın iştirakinden söz edilir. Yargıtay, 743 sayılı Kanun döneminde yapılan işlemlerde eski 271. maddeyi uygulamıştır.[5]

	743 sayılı Kanun m. 271	4721 sayılı Kanun m. 345
İşlemin tarafları	Çocuk ile baba veya ana; ana ve babanın nefine çocuk ile üçüncü şahıs	Çocuk ile ana veya baba; ana ve babanın menfaatine çocuk ile üçüncü kişi
Konu	Çocuğun borç iltizam ettiği her türlü tasarruf	Çocuğun borç altına girdiği hukuki işlem
Koşul	Kayyımın iştiraki ve hâkimin tasdiki	Kayyımın katılması ve hâkimin onayı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 345. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde tek fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

5 Yargıtay 11. HD, 14.02.2014, E. 2012/9802, K. 2014/2573.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Çocuk ile ana veya baba arasındaki işlem	Çocuğun borç altına girmesi kayyım ve hâkim onayına bağlı	TMK m. 345
Ana ve babanın menfaatine üçüncü kişiyle işlem	Aynı koşullar	TMK m. 345
Babanın borcuna aval	Kayyım ve onay yoksa küçük sorumlu değil; babanın birlikte imzası icazet sayılmaz	Yargıtay 19. HD, K. 2019/89
Babayla birlikte imzalanan bono	Kayyım ve onay olmadan küçük sorumlu değil; diğer imzacılar sorumlu	Yargıtay 1. HD, K. 2012/10665
Çocuğun taraf olmadığı işlem	Madde uygulanmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2007/16660
Anonim şirkete ortaklık	Kayyım ve onay gerekmez	Yargıtay 11. HD, K. 2014/2573
Velinin de mirasçı olduğu taksim	Çocuğa kayyım atanmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2015/10892
Kayyım istemi	Sulh hukuk mahkemesi	Yargıtay 17. HD, K. 2014/19377
345'e dayanan izin istemi	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2009/5071
Sigortalılık	Kayyım ve onay yokluğu sigortalılığı geçersiz kılmaz	Yargıtay 10. HD, K. 2025/9159

1 TBMM gerekçesine göre madde 1984 tarihli Öntasarının 262. maddesinden alınmıştır; eski metinde yer alan "hususi vasi"nin kayyım olduğu açıklığa kavuşturulmuş, **hüküm değişikliği** yapılmamıştır. Tasarının 345. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velinin **kendi menfaatinin** bulunduğu işlemlerde çocuğu tek başına temsil edememesidir; bu işlemlerde bir kayyımın katılması ve hâkimin onayı gerekir.[6] İkinci nokta, onay alınmadan yapılan işlemle çocuğun **borç altına girmemesidir**; bu husus kamu düzeniyle ilgilidir ve çocukla birlikte imza atanların sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.[7] Üçüncü nokta, madde-

6 Yargıtay 19. HD, 14.01.2019, E. 2017/1912, K. 2019/89.
7 Yargıtay 1. HD, 03.10.2012, E. 2012/11456, K. 2012/10665.

nin her işleme değil, çocuğun taraf olduğu ve onu **borç altına sokan** işlemlere uygulanmasıdır.[8]

II. Kapsam: Maddeye Giren İşlemler

- **Çocuk ile ana veya baba arasındaki işlemler:** Örneğin velinin kendi malını çocuğa devretmesi veya çocukla sözleşme yapması.
- **Ana ve babanın menfaatine üçüncü kişiyle yapılan işlemler:** Örneğin çocuğun babasının borcuna aval vermesi.
- **Çocuğun borç altına girmesi:** Madde, çocuğu borç altına sokan işlemleri hedef alır.
- **Çocuğun taraf olması:** Çocuğun taraf olmadığı işlemler kapsam dışındadır.

2 Velâyet altındaki çocuğu kural olarak ana ve babası temsil eder (TMK m. 342). 345. madde bu temsil yetkisine, velinin kendi menfaatinin söz konusu olduğu işlemler için bir sınır getirir: çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukuki işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır. Bu işlemlerde velinin menfaati çocuğunkiyle çatışabileceğinden çocuğu bir kayyım temsil eder ve işlem ayrıca hâkimin denetiminden geçer. Kanun, bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün menfaati çatışıyorsa vesayet makamının temsil kayyımı atayacağını ayrıca düzenler (TMK m. 426); vesayette de vesayet altındaki kişi ile vasi arasında yapılacak sözleşmeler vesayet ve denetim makamlarının iznine bağlıdır (TMK m. 463).

3 "Ana ve babanın menfaatine" yapılan işlem, çocuğun üçüncü kişiyle yaptığı ancak yararı ana veya babaya dönen işlemdir. Küçüğün babasının keşideci olduğu bonoya aval vermesi bu nitelikte görülmüş; kayyım katılmadan ve hâkim onayı alınmadan küçüğün bonodan sorumlu tutulamayacağı, babanın senedi küçükle birlikte imzalamasının icazet sayılamayacağı kabul edilmiştir.[9] Küçüğün babasıyla birlikte borçlu sıfatıyla imzaladığı bonolarda da aynı sonuca varılmış, bu hususun kamu düzeniyle ilgili olduğu ve senedi küçükle birlikte imzalayanların sorumluluğunun devam edeceği belirtilmiştir.[10] Asıl kart sözleşmesine bağlı olarak küçüğe verilen ek kredi kartında da, asıl kart sözleşmesini imzalamayan küçüğün asıl kart borcundan sorumlu tutulmadığı ve 345. maddeye de dayanan ilk derece kararının onandığı görülür.[11]

8 Yargıtay 2. HD, 29.11.2007, E. 2007/16231, K. 2007/16660.
9 Yargıtay 19. HD, 14.01.2019, E. 2017/1912, K. 2019/89.
10 Yargıtay 1. HD, 03.10.2012, E. 2012/11456, K. 2012/10665.
11 Yargıtay 19. HD, 05.02.2018, E. 2016/14229, K. 2018/404.

4 Madde **her işleme uygulanmaz.** Hukuki işlemin çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılması zorunludur; çocuğun taraf olmadığı bir intifa hakkı tesisinde maddenin koşulları bulunmaz.[12] Madde çocuğu borç altına sokan işlemleri hedef aldığından, küçüğün kanuni temsilcisi aracılığıyla sınırlı sorumlu bir anonim şirkete ortak yapılması kayyım katılmasına ve hâkim onayına bağlı görülmemiştir.[13]

III. Miras Paylaşımı ve Menfaat Çatışması

- **Veli de mirasçıysa:** Paylaşmada veli sözleşmenin tarafı olur; çocuğa kayyım atanması gerektiği kabul edilmiştir.
- **Çocuğa borç yüklenmiyorsa:** Kayyım aranmayan kararlar da bulunur.
- **Geç itiraz:** Yıllar sonra geçersizlik ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması sayılabilir.

5 Mirasçılar arasında yapılan **paylaşma sözleşmeleri**, 345. maddenin uygulanıp uygulanmayacağının tartışıldığı alanlardandır. Veli, paylaşılacak taşınmazlarda kendisi de mirasçı olduğunda sözleşmenin tarafı olur; bu durumda çocuğa kayyım atanması için vesayet makamından talepte bulunulması, işleme çocuk adına kayyımın katılması ve bundan sonra onayın gerekip gerekmediğine karar verilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[14] Buna karşılık, annenin hem mirasçı hem veli sıfatıyla imzaladığı bir taksim sözleşmesinde çocuğu borç altına sokan veya menfaatine aykırı bir işlem bulunmadığı belirtilerek kayyım aranmamış, sözleşmeden yaklaşık on beş yıl sonra açılan dava hakkın kötüye kullanılması sayılmıştır.[15] Kararlar arasındaki bu farklılık nedeniyle, velinin de mirasçı olduğu paylaşmalarda çocuğa kayyım atanmasını istemek ve hâkimin onayını almak ihtiyatlı bir yoldur.

IV. Görevli Mahkeme

- **Kayyım atanması istemi:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **345. maddeye dayanan izin istemi:**

  Aile mahkemesi.

1. madde kapsamındaki işlemlerde **görevli mahkeme** bakımından istemin niteliği belirleyici olmuştur. Çocuğa kayyım atanması istemi, vesayet, kayyımlık ve yasal danışmanlığı düzenleyen üçüncü kısma dayandığından ve bu kısım aile mahkemelerinin görevi dışında bırakıldığından sulh hukuk mahkemesinde görülür;[16] şirket hisseleri için menfaat çatışması nedeniyle kayyım istenen bir

12 Yargıtay 2. HD, 29.11.2007, E. 2007/16231, K. 2007/16660.
13 Yargıtay 11. HD, 14.02.2014, E. 2012/9802, K. 2014/2573.
14 Yargıtay 2. HD, 27.05.2015, E. 2015/8244, K. 2015/10892.
15 Yargıtay 8. HD, 27.06.2022, E. 2021/5080, K. 2022/6125.
16 Yargıtay 17. HD, 23.12.2014, E. 2014/23738, K. 2014/19377.

olayda da sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.[17] Buna karşılık çocuk ile velisi arasında çocuğu borç altına sokacak bir işlem için doğrudan 345. maddeye dayanan izin istemi aile mahkemesinin görevine girer.[18]

V. Onayın Yokluğu ve Sonuçları

Kanun, kayyımın katılması ile hâkimin onayını **birlikte** arar. Onay alınmadan yapılan işlemle çocuk borç altına girmez ve bu husus kamu düzeniyle ilgilidir.[19] Koruma çocuğun lehine konulmuştur ve çocuk aleyhine yorumlanamaz; babasının işyerinde on sekiz yaşından önce çalışan çocuğun sigortalılığı, iş sözleşmesine kayyım katılmadığı ve hâkim onayı alınmadığı gerekçesiyle geçersiz sayılmamıştır.[20] Çocuğun ergin olduktan sonraki tutumu da sonucu etkileyebilir: yıllar sonra geçersizlik ileri sürülmesi bir kararda hakkın kötüye kullanılması sayılmış,[21] küçüğün yaşını bilen alacaklıya karşı ise dürüstlük kuralına dayanılamayacağı kabul edilmiştir.[22] 6

UYGULAMA NOTU

Ebeveyn ile çocuk arasında bir işlem yapılacaksa, örneğin ebeveyn kendi malını çocuğa devredecek veya onunla sözleşme yapacaksa, işlemin çocuğu borç altına sokup sokmadığı değerlendirilmelidir; sokuyorsa çocuğa kayyım atanması ve işlemin hâkim tarafından onaylanması istenmelidir. **Çocuktan ebeveynin borcu için senet imzalaması veya aval vermesi** isteniyorsa, kayyım ve hâkim onayı olmadan çocuğun bu işlemden sorumlu tutulamayacağı bilinmelidir; alacaklılar da bu durumu dikkate almalıdır. **Ebeveynin mirasçısı olduğu ve çocuğun da payı bulunan malların paylaşımında**, çocuğa kayyım atanmasını istemek ihtiyatlı bir yoldur. **Başvuru yapılırken** istemin kayyım atanmasına mı yoksa işlemin onayına mı yönelik olduğu açıkça belirtilmelidir; kayyım istemi sulh hukuk mahkemesinde, 345. maddeye dayanan izin istemi aile mahkemesinde görülmüştür.

17 Yargıtay 20. HD, 22.10.2015, E. 2015/9336, K. 2015/9880.
18 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2007/19084, K. 2009/5071.
19 Yargıtay 1. HD, 03.10.2012, E. 2012/11456, K. 2012/10665.
20 Yargıtay 10. HD, 29.05.2025, E. 2025/811, K. 2025/9159.
21 Yargıtay 8. HD, 27.06.2022, E. 2021/5080, K. 2022/6125.
22 Yargıtay 1. HD, 03.10.2012, E. 2012/11456, K. 2012/10665.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 19. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2019 · E. 2017/1912 · K. 2019/89

Küçüğün babasının borcuna aval vermesi ana ve babanın menfaatine bir işlemdir; kayyım katılmadan ve hâkim onayı alınmadan küçük bonodan sorumlu tutulamaz

Küçük, babasının keşideci olduğu bir bonoya aval veren sıfatıyla imza atmıştır; alacaklı ona karşı da icra takibi başlatmıştır. Davacı, senedin düzenlendiği tarihte on sekiz yaşını doldurmadığını ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir. İlk derece mahkemesi, babanın da senedi imzalamasını icazet sayarak davayı reddetmiştir.

> *TMK.' nın 336. maddesi uyarınca, evlilik devam ettiği sürece, anne ve babanın velayet hakkını birlikte kullanmalarının gerektiği, hüküm altına alınmış yine TMK.' nın 345. maddesindeki düzenlemeye göre de çocuk ile ana baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile 3. kişi arasında yapılacak hukuki işlemle, çocuğun borç altına girebilmesi için bir kayyımın katılmasına ve hakimin onayına bağlıdır. Dolayısıyla davacının senede aval veren sıfatıyla, imza attığı tarihte 18 yaşından küçük olması da nazara alındığında yukarıda açıklanan hüküm gereğince, dava konusu bonodan dolayı davacının sorumlu tutulması söz konusu olamaz, davacının babasıyla birlikte senedi imzalaması ise icazet olarak değerlendirilemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 345. maddedeki **ana ve babanın menfaatine** çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılan işlem unsurunu somutlaştırır. Senetteki asıl borçlu baba olduğundan küçüğün aval vermesi, babanın borcunu güvenceye alan ve onun menfaatine olan bir işlemdir. Böyle bir işlemde velinin izni yetmez; çocuğun borç altına girebilmesi bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır. Babanın senedi küçükle birlikte imzalaması bu koşulların yerine geçmez ve icazet sayılmaz; Daire, küçüğün bonodan sorumlu tutulamayacağını belirterek hükmü davacı yararına bozmuştur.

2 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2012 · E. 2012/11456 · K. 2012/10665

Küçüğün babasıyla birlikte imzaladığı bonodan sorumlu tutulabilmesi için kayyım ve hâkim onayı gerekir; küçüğün yaşını bilen alacaklı dürüstlük kuralına dayanamaz

Ayırt etme gücüne sahip küçük, babasıyla ve dedesiyle birlikte borçlu sıfatıyla iki bono imzalamıştır. Bonolara dayanan icra takipleri sonunda küçüğe ait taşınmazlar cebri ihaleyle alacaklıya geçmiştir. Küçük, ergin olduktan sonra senetlerin düzenlendiği tarihte reşit olmadığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir; mahkeme, reşit olduktan sonra uzun süre işleme karşı koymamasını dürüstlük kuralına aykırı bularak davayı reddetmiştir.

> *Bilindiği üzere, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 345.maddesi hükmü uyarınca, küçüğün babası ile birlikte imzaladığı senetten dolayı sorumlu tutulabilmesi için bir kayyımın katılmasına ve hakimin onayına gerek bulunduğu açıktır.*

DEĞERLENDİRME Daire, küçüğün babasıyla birlikte imzaladığı senedin 345. madde kapsamında kaldığını ve kayyım katılmadan, hâkim onayı alınmadan küçüğün bu senetten sorumlu tutulamayacağını kabul etmiştir. Kararda bu hususun **kamu düzeniyle** ilgili olduğu, senedi küçükle birlikte imzalayanların sorumluluğunun ise devam edeceği belirtilmiştir. Daire ayrıca, senet alacaklısının borçlunun küçük olduğunu bilen veya bilmesi gereken kişi konumunda bulunduğunu vurgulayarak, olayda dürüstlük kuralına dayanılarak davanın reddedilemeyeceğini belirtmiştir. Dürüstlük kuralının uygulanması olayın özelliklerine bağlıdır: Hukuk Genel Kurulu, velinin çocuk adına yaptığı bağışlamada, çocuğun ergin olduktan sonra uzun süre işleme karşı çıkmamasını ve diğer olguları dikkate alarak iptal istemini dürüstlük kuralına aykırı bulmuştur.[23]

3 **YARGITAY 19. HUKUK DAİRESİ**
05.02.2018 · E. 2016/14229 · K. 2018/404

Asıl kart sözleşmesine bağlı olarak küçüğe verilen ek kredi kartı nedeniyle küçük, asıl kart borcundan sorumlu tutulamaz

Bir banka, asıl kart sahibiyle yaptığı kredi kartı sözleşmesine bağlı olarak on sekiz yaşından küçük olana ek kart vermiştir. Asıl kart borcu ödenmeyince ek kart sahibi küçüğe karşı da icra takibi başlatılmıştır; küçük borçlu olmadığının tespitini istemiştir. Tüketici mahkemesi davayı kabul etmiştir.

> *...davacının takip tarihinde 16 yaşında olduğu, asıl kart sahibi ile akdedilen sözleşmede imzasının bulunmadığı, davacıya tahsis edilen ek kredi kartından yapılan harcamalarla ilgili sorumluluğun asıl kart sahibinde olduğu, TMK.m.345 uyarınca çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile 3.kişi arasında yapılacak hukuki işlemlerde çocuğun borç altına girebilmesinin bir kayyumun katılmasına ve hakimin onayına bağlı olduğu gerekçesiyle...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Dairenin onadığı ilk derece mahkemesi gerekçesinden alınmıştır: küçük asıl kart sözleşmesini imzalamamıştır ve ek karttan yapılan harcamalardan asıl kart sahibi sorumludur. Mahkeme bu sonuca varırken 345. maddeye de dayanmış; Daire gerekçede isabetsizlik görmemiş, yalnızca kötüniyet tazminatına ilişkin kısmı hükümden çıkararak kararı düzeltip onamıştır. Karar, küçüğün imzası bulunmayan bir sözleşmeden borç altına sokulamayacağını ve ana ve babanın menfaatine yapılan işlemlerde ayrıca kayyım ve hâkim onayı arandığını birlikte gösterir.

23 Yargıtay HGK, 04.05.2005, E. 2005/1-298, K. 2005/308.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.11.2007 · E. 2007/16231 · K. 2007/16660

345. maddenin uygulanabilmesi için çocuğun işlemin tarafı olması gerekir; çocuğun taraf olmadığı intifa hakkı tesisi bu kapsamda değildir

Bir taşınmaz üzerinde baba lehine intifa hakkı kurulmuş, işlem taşınmazın maliki ile baba arasında yapılmıştı. Aile mahkemesi, 345. maddeye dayanan istemi kabul etti ve karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 345.nci maddesinin uygulanabilmesi için, hukuki işlemin çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında olması zorunludur.Çocuklar intifa hakkı tesisine ilişkin işlemin tarafı olmadıklarından olayda bu madde koşulları bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, maddenin **kapsamını** çocuğun taraf olduğu işlemlerle sınırlar. 345. madde, çocuğun ana veya babasıyla ya da ana ve babanın menfaatine üçüncü kişiyle yaptığı ve çocuğu borç altına sokan işlemleri denetim altına alır; çocuğun taraf olmadığı bir işlemde kayyım atanması ve hâkim onayı söz konusu olmaz. Daire, intifa hakkı tesisine ilişkin işlemin taşınmaz maliki ile baba arasında yapıldığını ve çocukların bu işlemin tarafı olmadığını belirterek istemin reddi gerektiği sonucuna varmıştır.

5 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
14.02.2014 · E. 2012/9802 · K. 2014/2573

Küçüğün kanuni temsilcisi aracılığıyla sınırlı sorumlu bir anonim şirkete ortak yapılması, kayyım ve hâkim onayı gerektiren bir işlem değildir

Davacıya göre, küçük yaşta iken babası tarafından bir bankanın ortağı yapılmış ve bu ortaklık nedeniyle hakkında takip başlatılmıştı. Davacı, ortaklık işleminin kendisini borç altına sokan bir işlem olduğunu, kayyım katılmadığı ve hâkim izni alınmadığı için geçersiz olduğunu ileri sürmüştür. Ticaret mahkemesi davayı reddetmiştir.

> *...geçersizliğinin tespiti istenilen işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan 743 sayılı Medeni Kanun'un 271. maddesi uyarınca, çocuk ile baba veya ana arasında yahut ana ve babanın yararına olarak çocuk ile üçüncü şahıs arasında yapılacak tasarruflarda çocuk, borç iltizam etmiş ise bir kayyımın iştiraki ve hakimin tasdikinin gerekmesine, somut olayda ise davacının, küçük yaşta iken dava dışı babası tarafından anonim şirket ortağı yapılmasına ve böyle bir işlemin yukarıda değinilen madde kapsamında kalmamasına, esasen Dairemizin 05.12.1986 gün 1986/6762-6565 E.K. sayılı ilamında da açıklandığı üzere küçüklerin özellikle sınırlı sorumluluk esasına göre düzenlenmiş anonim şirketlere kanuni temsilcileri aracılığıyla ortak olabilmelerinin mümkün bulunmasına...*

DEĞERLENDİRME İşlem 743 sayılı Kanun döneminde yapıldığı için Daire eski 271. maddeyi uygulamıştır; bu hüküm bugünkü 345. maddenin karşılığıdır. Daire, küçüklerin özellikle sınırlı sorumluluk esasına göre kurulan anonim şirketlere

kanuni temsilcileri aracılığıyla ortak olabileceklerini, bu işlemin kayyım katılmasına ve hâkim onayına bağlı olmadığını belirterek kararı onamıştır. Karar, 345. maddenin çocuğu **borç altına sokan** işlemleri hedef aldığını gösterir; sınırlı sorumlu bir anonim şirkete ortak olunması bu nitelikte görülmemiştir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.05.2015 · E. 2015/8244 · K. 2015/10892

Velinin de mirasçı olduğu taşınmazların rızai taksiminde veli sözleşmenin tarafı olur; çocuğa kayyım atanmalı, ardından onay gerekip gerekmediği değerlendirilmelidir

Velâyet altına konulan kısıtlı ergin çocuğa miras yoluyla intikal eden taşınmazların mirasçılar arasında rızai taksimi için veli, mahkemeden izin istemiştir. Taşınmazların bir kısmında veli de mirasçı olarak paydaştı. Mahkeme, taksimin kısıtlının yararına olmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Rızai taksime konu edilmek istenen taşınmazların bir kısımında kısıtlı ile birlikte velinin de mirasçı olarak hak sahibi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla veli de kendi miras hakkı bakımından sözleşmenin tarafı olacaktır. Böyle bir durumda, Türk Medeni Kanununun 345. maddesi hükmü devreye girer. Bu hüküm gereğince de, çocuk ile ana veya babası arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak hukuki işlemle çocuğun borç altına girebilmesi bir kayyımın katılmasına ve hakimin onayına bağlıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 345. maddenin **miras paylaşımına** etkisini gösterir. Veli, paylaşılacak taşınmazlarda kendisi de mirasçı olduğunda sözleşmenin karşı tarafı hâline gelir ve çocukla arasında menfaat çatışması doğar. Daire, bu durumda yetkili vesayet makamından çocuğa kayyım atanmasının istenmesi, işleme çocuk adına kayyımın katılması ve ancak bundan sonra işlemin onayının gerekip gerekmediğine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 426). Karar, ergin olup kısıtlanan ve velâyet altına konulan çocuk bakımından da velâyet hükümlerinin uygulanacağını kabul eder.

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
27.06.2022 · E. 2021/5080 · K. 2022/6125

Veli sıfatıyla imzalanan ve çocuğu borç altına sokmayan taksim sözleşmesinde 345. madde uygulanmaz; yıllar sonra geçersizlik ileri sürmek hakkın kötüye kullanılmasıdır

Kadastro tespitine itiraz davasında, kök murisin mirasçıları arasında 2003 yılında yapılan taksim sözleşmesinin geçerliliği tartışılmıştır. Sözleşmeyi, altı yaşındaki çocuk adına annesi veli sıfatıyla imzalamıştı; anne ayrıca mirasçı sıfatıyla da sözleşmeye katılmıştı. İlk derece mahkemesi, çocuğun kayyımla temsil edilmediğini kabul ederek taksim sözleşmesini geçersiz saydı.

> *...bu tarihte çocuğu borç altına sokan yada menfaatine aykırı bir işlem yapılmadığından, TMK'nin 345. maddesinin uygulanmasını gerektirir bir durum söz*

konusu değildir. Kaldı ki, taksim sözleşmesinin yapıldığı tarihten tespit tarihine kadar geçen yaklaşık 15 yıllık süreden sonra davacıların sözleşmenin geçersiz olduğu iddiası ile dava açmaları hakkın kötüye kulllanılması niteliğindedir.

DEĞERLENDİRME Karar, 345. maddenin uygulanması için işlemin çocuğu **borç altına sokan** veya menfaatine aykırı bir işlem olması gerektiğini vurgular. Daire, annenin taksim sözleşmesini çocuğun velisi sıfatıyla imzaladığını ve çocuğu borç altına sokan ya da menfaatine aykırı bir işlem yapılmadığını belirterek kayyım gerekmediği sonucuna varmış; ayrıca yaklaşık on beş yıl sonra geçersizlik iddiasıyla dava açılmasını hakkın kötüye kullanılması saymıştır. Velinin de mirasçı olduğu rızai taksimde kayyım atanmasını arayan 2. Hukuk Dairesi kararıyla birlikte okunduğunda, Yargıtay'ın somut işlemin çocuğa borç yükleyip yüklemediğini ve menfaat çatışması bulunup bulunmadığını esas aldığı görülür.[24]

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.03.2009 · E. 2007/19084 · K. 2009/5071

Çocuk ile veli arasında çocuğu borç altına sokacak bir işlem için izin istemi 345. maddeye dayanır ve aile mahkemesinde görülür

Anne, mülkiyeti kendisine ait ve ipotekle yükümlü taşınmazın yarı payını velâyeti altındaki çocuğuna tapuda devretmek istediğini ileri sürerek bu işlem için izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi işin esasını inceleyerek karar vermiştir.

> *"Buna göre istek çocuk ile velayet hakkına sahip ana arasında çocuğu borç altına sokacak nitelikte bir hukuki işlem yapılması isteğine ilişkin olup, Türk Medeni Kanununun 345.nci maddesine dayanmaktadır. 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunda değişik 4/1. maddesi uyarınca, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı hariç olmak üzere, ikinci kitabından kaynaklanan davalara aile mahkemelerinde bakılır. Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında dikkate alınması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar iki yönden önemlidir. Daire, ipotekle yükümlü taşınmaz payının çocuğa devrini, çocuk ile velayet hakkına sahip ana arasında çocuğu borç altına sokacak nitelikte bir işlem olarak nitelendirmiş ve istemin 345. maddeye dayandığını kabul etmiştir. Daire ayrıca, bu istemin aile mahkemesinin görevine girdiğini belirterek sulh hukuk mahkemesinin esası inceleyen kararını **görev** yönünden bozmuştur.

24 Yargıtay 2. HD, 27.05.2015, E. 2015/8244, K. 2015/10892.

9 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2014 · E. 2014/23738 · K. 2014/19377

345. madde kapsamındaki bir işlem için çocuğa kayyım atanması istemi vesayet hükümlerine dayanır ve sulh hukuk mahkemesinde görülür

Baba, belediyeyle kendisi arasındaki kira ilişkisini velâyeti altındaki kızına devredebilmek için çocuğa kayyım atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, işlemin 345. maddede düzenlendiği gerekçesiyle, aile mahkemesi ise istemin 426. maddeye dayandığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Medeni Yasanın sözü edilen İkinci Kitabının Üçüncü Kısmında vesayet, kayyımlık ve yasal danışmanlıkla ilgili hükümler bulunmaktadır. 4721 Sayılı Türk Medeni Yasasının İkinci Kitabının Üçüncü Kısmında yer alan 397. maddesinin 2. fıkrası gereğince "vesayet makamı, sulh hukuk mahkemesi; denetim makamı, asliye hukuk mahkemesidir." O halde, konusu Türk Medeni Yasasının 2. Kitabının Üçüncü Kısmında yer alan davaya sulh hukuk mahkemesi bakmakla görevlidir.*

DEĞERLENDİRME Aynı konudaki kararlar, istemin niteliğine göre farklı mahkemeleri görevli saymıştır. Daire, kayyım atanması isteminin vesayet, kayyımlık ve yasal danışmanlığı düzenleyen üçüncü kısma dayandığını, bu kısım aile mahkemelerinin görevi dışında bırakıldığından vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu belirtmiştir (TMK m. 426). 2. Hukuk Dairesi ise çocuğu borç altına sokacak bir işlem için doğrudan 345. maddeye dayanan izin isteminde aile mahkemesini görevli saymıştır.[25] Başvuru yapılırken istemin kayyım atanmasına mı yoksa işlemin onayına mı yönelik olduğunun açıkça belirtilmesi bu nedenle önem taşır.

10 **YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2025 · E. 2025/811 · K. 2025/9159

Babasının işyerinde on sekiz yaşından önce çalışan çocuğun sigortalılığı, kayyım katılmadığı ve hâkim onayı alınmadığı gerekçesiyle geçersiz sayılamaz

Sosyal Güvenlik Kurumu, on sekiz yaşından küçükken babasının işyerinden bildirilen çalışmaları, iş sözleşmesi kayyımın katılmasıyla yapılıp hâkim tarafından onaylanmadığı için geçersiz saydı ve yaşlılık aylığı talebini reddetmiştir. İş mahkemesi çalışmaların geçerli olduğunu tespit etti, bölge adliye mahkemesi Kurumun istinaf başvurusunu reddetmiştir.

> *...gerek mülga 506 sayılı Kanun'da ve gerekse 5510 sayılı Kanun'da; davalı Kurumun işlemine dayanak yaptığı mülga 743 sayılı MK'nın 271. maddesine veya halen yürürlükte bulunan TMK'nın 345. maddesine yapılmış herhangi bir atıf bulunmadığı gibi anılan maddelere aykırı davranılması durumunda sigortalılık koşullarının oluşmayacağına yönelik herhangi bir yasal düzenlemeye de yer verilmemesi, esasen çocuk yararına konulmuş olan hukuk kurallarının; çocuk aleyhine yorumlanmasının ve böylece vazgeçilmesi, devredilmesi, feragat*

25 Yargıtay 2. HD, 19.03.2009, E. 2007/19084, K. 2009/5071.

> *edilmesi mümkün olmayan ve kişiye sıkı sıkıya bağlı sosyal güvenlik hakkından çocuğun mahrum bırakılmasının hukuk ve adalet ilkeleri ile bağdaşmaması...*

DEĞERLENDİRME Alıntı, Dairenin onadığı bölge adliye mahkemesi gerekçesinden alınmıştır. Kurum, ana veya babanın işyerinde çalışan çocuk için kayyımın katıldığı ve hâkimin onayladığı yazılı bir hizmet sözleşmesi bulunmadıkça sigortalılık kabul edilemeyeceğini savunmuştur. Bölge adliye mahkemesi, sosyal güvenlik mevzuatında 345. maddeye yapılmış bir atıf ve bu maddeye aykırılığı sigortalılığa engel sayan bir düzenleme bulunmadığını, çocuk yararına konulmuş kuralların çocuk aleyhine yorumlanamayacağını belirterek fiili çalışmanın geçerli olduğunu kabul etmiş; Daire bu kararı onamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 343:** Çocuğun fiil ehliyeti.
- **TMK m. 344:** Çocuğun aileyi temsil etmesi.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 449:** Vesayette yasak işlemler.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.

MADDE

346

C. Çocuğun korunması

I. Koruma önlemleri

KANUN METNİ

Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 346, çocuğun korunması için hâkimin müdahalesini düzenler. Çocuğun **menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü** takdirde ana ve baba duruma **çare bulamaz** veya buna **güçleri yetmezse** hâkim, çocuğun korunması için **uygun önlemleri** alır. Madde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin ilk basamağıdır; velâyetin kaldırılmasına ancak diğer önlemlerden sonuç alınamazsa başvurulur (TMK m. 348). Koşullar gerçekleşmeden velâyet sahibinin görevine müdahale edilemez;[1] velâyetin kaldırılması da bu önlemlerden biri değildir ve ayrı bir dava gerektirir.[2] Ana ve babanın çocuğun eğitimi gibi konularda anlaşamadığı durumlarda da hâkim müdahalesi istenebilir.[3] Çocuğun korunmasına ilişkin davalar aile mahkemesinde görülür.[4]

TEMEL KAVRAMLAR

Koruma önlemi	Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğünde hâkimin çocuğu korumak için aldığı tedbir.
Tehlike	Çocuğun menfaatinin ve gelişmesinin zarar görme ihtimali; kanun zararın gerçekleşmesini beklemeyi şart koşmaz.
Kademelilik	Velâyetin kaldırılmasına ancak diğer önlemlerden sonuç alınamaz veya bu önlemlerin yetersiz olacağı anlaşılırsa başvurulması.
Çocuğun üstün yararı	Çocuğu ilgilendiren kararlarda gözetilecek temel ölçüt.

1 Yargıtay 2. HD, 17.12.2007, E. 2007/16702, K. 2007/17570.
2 Yargıtay HGK, 14.07.2010, E. 2010/2-356, K. 2010/389.
3 Yargıtay 2. HD, 12.11.2013, E. 2013/5058, K. 2013/26071.
4 Yargıtay 2. HD, 28.05.2013, E. 2012/21956, K. 2013/14568.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 346- Yürürlükteki Kanunun 272 nci maddesini karşılayan bu madde, 1984 tarihli Öntasarının 263 üncü maddesinden bazı ufak ifade değişiklikleri yapılmak suretiyle alınmıştır. Yürürlükteki metinde yer alan ana ve babanın "vazifelerini ifa etmemeleri" koşulu dar görülmüş ve çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesi, ana ve babanın bu duruma çare bulamamaları veya buna güçlerinin yetmemesi hâlini de kapsayacak şekilde daha geniş bir ifade şekli tercih edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 128*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'a göre **genişletildiğini** açıkça belirtir. Eski metin hâkimin müdahalesini ana ve babanın vazifelerini ifa etmemelerine bağlıyordu; yeni metin ise çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düştüğü ve ana ve babanın buna çare bulamadığı veya güçlerinin yetmediği hâlleri de kapsar. Böylece ana ve baba görevlerini yerine getirmeye çalışsalar bile, karşılaştıkları güçlükler nedeniyle çocuğu koruyamıyorlarsa hâkim müdahale edebilir.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 272. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana ve baba, vazifelerini ifa etmedikleri takdirde hakim, çocuğun himayesi için muktazi tedbirleri ittihaz ile mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 272 (mülga)

Eski ve yeni metin karşılaştırıldığında hâkimin görevinin **aynı kaldığı**, müdahalenin koşulunun ise genişletildiği görülür. Eski metinde hâkim, ana ve baba vazifelerini yerine getirmediğinde çocuğun korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüydü; yeni metin, müdahaleyi çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesine ve ana ve babanın buna çare bulamamasına bağlar.

	743 sayılı Kanun m. 272	4721 sayılı Kanun m. 346
Koşul	Ana ve babanın vazifelerini ifa etmemeleri	Çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesi; ana ve babanın çare bulamaması veya güçlerinin yetmemesi
Hâkimin görevi	Çocuğun himayesi için gerekli tedbirleri almak	Çocuğun korunması için uygun önlemleri almak

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 346. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde tek fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikede; ana ve baba çare bulamıyor veya güçleri yetmiyor	TMK m. 346
Önlemler	Hâkim uygun önlemleri alır; kanun önlemleri tek tek saymaz	TMK m. 346
Koşullar yoksa	Velâyet sahibinin görevine müdahale edilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2007/17570
Velâyetin kaldırılması	**346.** madde önlemi değildir; ayrıca dava gerekir	Yargıtay HGK, K. 2010/389
Eğitim uyuşmazlığı	Hâkim müdahalesi istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/26071
Seçenekli istem	**346.** madde tedbiri hakkında da hüküm kurulmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2016/15283
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2013/14568
Boşanma davası sırasında	Çocuk için tedbirler 169. maddeye göre alınır	Yargıtay 2. HD, K. 2012/29275
Kamu düzeni	Çocukların korunması kamu düzenine ilişkindir	Yargıtay 2. HD, K. 2014/2018
Durumun değişmesi	Önlemler yeni koşullara uydurulur	TMK m. 351

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 272. maddesini karşılar ve 1984 tarihli Öntasarının 263. maddesinden bazı ufak ifade değişiklikleriyle alınmıştır. Gerekçe, eski metinde yer alan ana ve babanın "vazifelerini ifa etmemeleri" koşulunun **dar görüldüğünü** ve çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesi, ana ve babanın bu duruma çare bulamamaları veya buna güçlerinin yetmemesi hâlini de kapsayacak şekilde **daha geniş bir ifade** tercih edildiğini belirtir. Tasarının 346. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, hâkimin müdahalesi için **iki koşulun birlikte** aranmasıdır: çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düşmüş olmalı ve ana ve baba buna çare bulamamalı ya da güçleri yetmemelidir; bu koşullar yoksa velâyet sahibinin görevine müdahale edilemez.[5] İkinci nokta, velâyetin kaldırıl-

5 Yargıtay 2. HD, 17.12.2007, E. 2007/16702, K. 2007/17570.

masının **bu önlemlerden biri olmamasıdır**; velâyetin kaldırılması için ayrıca açılmış bir dava gerekir.[6] Üçüncü nokta, boşanma davası sürerken çocuk için alınan tedbirlerin
169. maddeye
dayanması ve esas hükümle birlikte temyiz edilmesidir.[7]

II. Koşullar: Tehlike ve Ana ve Babanın Çare Bulamaması

- **Tehlike:** Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düşmüş olmalıdır.
- **Ana ve babanın durumu:** Ana ve baba duruma çare bulamamalı veya buna güçleri yetmemelidir.
- **Görevin ihmali şart değildir:** Gerekçeye göre eski metindeki "vazifelerini ifa etmemeleri" koşulu dar görülerek daha geniş bir ifade tercih edilmiştir.
- **Kamu düzeni:** Çocukların korunması kamu düzenine ilişkindir.

1. madde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin **ilk basamağıdır.** Hâkim, çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü ve ana ve baba duruma çare bulamadığı veya buna güçleri yetmediği takdirde çocuğun korunması için uygun önlemleri alır. Gerekçeye göre eski Kanun'daki ana ve babanın vazifelerini ifa etmemeleri koşulu dar görülmüş ve ana ve babanın duruma çare bulamadığı veya buna güçlerinin yetmediği hâlleri de kapsayacak şekilde daha geniş bir ifade tercih edilmiştir. Bu nedenle hâkimin müdahalesi ana ve babanın kusurlu olmasına bağlı değildir; belirleyici olan, çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikede olmasıdır.

2 Koşullar gerçekleşmedikçe hâkim, velâyet sahibinin görevine **müdahale edemez.** Velâyet babada bırakıldığı hâlde 346. madde koşulları gerçekleşmeden çocukların öğrenimlerini anneannelerinin yanında sürdürmelerine karar verilmesi, babanın velâyeti fiilen kullanamaması sonucunu doğuracağı için bozulmuştur.[8]

3 Çocukların korunması **kamu düzenine** ilişkindir. Yargıtay bu nedenle, boşanmaya karar veren hâkimin ortak çocukların velâyetini ve kişisel ilişkiyi taraflar istemese de kendiliğinden düzenlemesi gerektiğini, 346. maddeyi de bu sonucun dayanakları arasında sayarak belirtmiştir.[9] Ancak kamu düzeni, hâkime her konuda kendiliğinden harekete geçme yetkisi vermez: Hukuk Genel Kurulu, velâyetin kamu düzenine ilişkin olmasının hâkimin olaya kendiliğinden el koyabileceği anlamına gelmediğini belirtmiştir.[10]

6 Yargıtay HGK, 14.07.2010, E. 2010/2-356, K. 2010/389.
7 Yargıtay 2. HD, 05.12.2012, E. 2012/19519, K. 2012/29275.
8 Yargıtay 2. HD, 17.12.2007, E. 2007/16702, K. 2007/17570.
9 Yargıtay 2. HD, 06.02.2014, E. 2013/19633, K. 2014/2018.
10 Yargıtay HGK, 14.07.2010, E. 2010/2-356, K. 2010/389.

III. Önlemler ve Sınırları

- **Önlemler sayılmamıştır:** Kanun hâkimin alacağı önlemleri tek tek saymaz; hâkim olayın gereğine uygun önlemi belirler.
- **Kademelilik:** Velâyetin kaldırılmasına ancak diğer önlemlerden sonuç alınamazsa veya yetersiz kalacağı anlaşılırsa başvurulur.
- **Velâyetin kaldırılması ayrı davadır:** 346. madde kapsamında bir önlem değildir.
- **Değişen koşullar:** Önlemler yeni koşullara uydurulur.

Kanun, hâkimin alacağı **önlemleri tek tek saymaz**; hâkim, çocuğun menfaatini koruyacak uygun önlemi olayın özelliklerine göre belirler. Önlemler kademelidir: çocuğun bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesi 347. maddede ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 347); velâyetin kaldırılmasına ise ancak çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamazsa ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa karar verilir (TMK m. 348). Hukuk Genel Kurulu bu nedenle velâyetin kaldırılmasını 346. maddedeki koruma önlemlerinden biri saymamış; velâyetin kaldırılması için usulüne uygun açılmış bir dava ya da kamu tarafından yapılmış bir ihbar gerektiğini, tedbir yoluyla velâyetin kaldırılmasına karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[11] Durum değiştiğinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir (TMK m. 351). 4

Madde, ana ve babanın çocukla ilgili bir konuda **anlaşamadığı** durumlarda da işlev görür. Boşanmada özel okulun birlikte seçilmesini kabul eden ana ve babadan birinin okulu tek başına seçmesi üzerine açılan davada, 346. madde uyarınca hâkim müdahalesi yoluyla çocuğun yararını ve tarafların mali gücünü gözeten bir okul veya bunun gideri belirlenmedikçe, tek başına seçilen okulun ek giderinden diğer ebeveynin sorumlu tutulamayacağı kabul edilmiştir.[12] 5

1. madde tedbiri, velâyetin değiştirilmesi davasında **ikinci kademede** de istenebilir. Velâyetin değiştirilmesi istemi reddedilse bile mahkeme, çocuk yönünden tedbir istemi hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurmak zorundadır.[13] Çocuğun davada ayrıca temsil edilmesi de bir koruma aracıdır: Hukuk Genel Kurulu, 346. maddeyi çocuğun üstün yararına ilişkin temel hükümler arasında sayarak velâyetin değiştirilmesi davasında çocuğa temsil kayyımı atanması gerektiğini kabul etmiştir (Yargıtay HGK, K. 2018/1148; TMK m. 426).

IV. Usul: Görevli Mahkeme, Taraflar ve Boşanma Davası

- **Görev:** Aile mahkemesi; aile mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesi bu sıfatla bakar.

11 Yargıtay HGK, 14.07.2010, E. 2010/2-356, K. 2010/389.
12 Yargıtay 2. HD, 12.11.2013, E. 2013/5058, K. 2013/26071.
13 Yargıtay 2. HD, 28.11.2016, E. 2016/15031, K. 2016/15283.

- **Taraflar:** Dava velâyet hakkına sahip ana ve babaya yöneltilir.
- **Boşanma davası sırasında:** Çocuk için tedbirler 169. maddeye göre alınır.

6 Çocuğun korunmasına ilişkin davalar **aile mahkemesinde** görülür; aile mahkemesi kurulmamış yerlerde asliye hukuk mahkemesi davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakar.[14] Suça sürüklenen veya suç mağduru olmayan bir çocuk hakkında koruma kararı verilmesi ya da mevcut kararın uzatılması istemleri de 346 ve 347. maddeler çerçevesinde aile mahkemesinin görevindedir; yargılama sırasında ergin olan gence dava yöneltilmelidir.[15] Aile mahkemesi, boşanma kararıyla birlikte çocuk hakkında koruma kararı verebilir ve koruyucu aile belirleyebilir; koruma kararına neden olan şartlar ortadan kalkarsa kurum kararın kaldırılmasını isteyebilir.[16]

7 Koruma davasında **taraf teşkili** de önemlidir: dava velâyet hakkına sahip anneye ve babaya yöneltilmeli, onların duruşmaya katılması kendilerine taraf sıfatı kazandırmaz.[17] Boşanma davası sürerken çocuk için alınan tedbirler ise

169. madde

çerçevesinde, çocukların korunması kapsamında alınır; dava sırasında çocuğun yurt dışına çıkarılmasını yasaklayan tedbir ve bu tedbire itiraz üzerine verilen karar esas hükümle birlikte temyiz edilebilir, mahkemenin dayanak olarak HMK'nın ihtiyati tedbir hükümlerini göstermesi bu niteliği değiştirmez (Yargıtay 2. HD, K. 2012/29275; TMK m. 169).

UYGULAMA NOTU

Çocuğun menfaatinin ve gelişmesinin tehlikede olduğu düşünülüyorsa, aile mahkemesinden 346. madde uyarınca uygun önlemlerin alınması istenebilir; dilekçede tehlike ve ana ile babanın buna çare bulamadığı somut olgularla anlatılmalıdır. **Velâyetin değiştirilmesi isteniyorsa**, istemin reddedilmesi ihtimaline karşı ikinci kademede 346. madde uyarınca tedbir de istenebilir; mahkeme bu istem hakkında da karar vermek zorundadır. **Ebeveynler okul gibi bir konuda anlaşamıyorsa**, biri tek başına karar vermek yerine hâkimin müdahalesini istemelidir; aksi hâlde tek başına yapılan seçimin ek gideri diğer ebeveyne yüklenemeyebilir. **Boşanma davası sürerken** çocuk için yurt dışına çıkış yasağı gibi bir tedbire ihtiyaç duyuluyorsa bu, boşanma davasını gören mahkemeden istenmelidir.

14 Yargıtay 2. HD, 28.05.2013, E. 2012/21956, K. 2013/14568.
15 Yargıtay 2. HD, 18.10.2012, E. 2011/23197, K. 2012/25049.
16 Yargıtay 2. HD, 24.12.2008, E. 2007/18613, K. 2008/17828.
17 Yargıtay 2. HD, 17.12.2007, E. 2007/16901, K. 2007/17658.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.07.2010 · E. 2010/2-356 · K. 2010/389

Velâyetin kaldırılması 346. maddedeki koruma önlemlerinden biri değildir; ayrıca açılmış bir dava olmadan tedbir yoluyla karar verilemez

Babanın açtığı tedbir dosyasındaki bilgilere dayanarak aile mahkemesi, velâyetin kaldırılması istemini kendiliğinden esasa kaydetti ve annenin velâyetini kaldırmıştır. Özel Daire, çocuğun korunması için uygun önlemlerle yetinilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur; mahkeme, çocuğun korunmasına ilişkin önlemler için kendiliğinden harekete geçilebileceği gerekçesiyle direnmiştir.

> *Velayetin kaldırılması Tük Medeni Kanunun 346.maddesinde düzenlenen koruma önlemlerinden biri olmayıp ayrıca dava konusu yapılması gerekir. Velayetin kaldırılmasına karar verilebilmesi için ya usulüne uygun harcı yatırılarak ya da kamu tarafından ihbar üzerine açılan bir dava olmalıdır. Her ne kadar somut olayda tedbir yoluyla koruma istenmiş ise de süresi içerisinde dava açılmadığından bu kararın bir hükmü kalmamıştır. Kaldı ki verilen tedbir kararı velayetin kaldırılması ile ilgili olmayıp çocukla annenin şahsi ilişkisinin engellenmesine yöneliktir. Elde velayetin kaldırılması için ne usulüne uygun açılmış bir dava ne de kamu tarafından yapılan bir talep vardır. Velayetin kaldırılması, çocukla şahsi ilişkinin engellenmesinden daha ağır ve ileriye yönelik sonuçları olan, yasada özel koşullara bağlanmış bir dava türüdür. Dava açılmaksızın, tedbir cümlesinden olmak üzere karara bağlanması olanaklı değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 346. madde ile velâyetin kaldırılması arasındaki **sınırı** çizer. Hâkim, çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğünde uygun önlemleri alabilir; ancak velâyetin kaldırılması bu önlemlerden biri değildir (TMK m. 348). Velâyetin kaldırılmasına karar verilebilmesi için usulüne uygun harcı yatırılarak açılmış ya da kamu tarafından ihbar üzerine açılmış bir dava bulunmalıdır. Kurul, velâyetin kamu düzenine ilişkin olmasının hâkimin olaya kendiliğinden el koyabileceği anlamına gelmediğini, bu niteliğin usulüne uygun açılmış davalardaki usul işlemleri bakımından sonuç doğurduğunu belirtmiş ve direnme kararını oybirliğiyle bozmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2007 · E. 2007/16702 · K. 2007/17570

346. madde koşulları gerçekleşmeden velâyet sahibinin görevine müdahale edilemez; velâyet babadayken çocukların öğreniminin başka birinin yanında sürdürülmesine karar verilemez

Velâyetin babadan kaldırılması istemi reddedilmiş ve velâyet babada bırakılmıştı. Mahkeme buna rağmen çocukların öğrenimlerini davacı anneannenin yanında sürdürmelerine karar vermiştir.

> *Velayet, çocukların bakım, eğitim, öğretim ve korunması ile temsil görevlerini kapsar (TMK m. 337-340-342-346). Velayetin kaldırılması ve değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe, ana ve babanın velayet görevlerine müdahale olunamaz. Mahkemece, velayetin babadan kaldırılması isteğine ilişkin dava reddedilmiş, velayet babada bırakılmıştır. Velayet babada bırakıldığı halde, Türk Medeni Kanunu'nun 346. maddesi koşulları da gerçekleşmemişken babanın velayeti fiilen kullanamaması sonucuna müncer olacak şekilde çocukların öğrenimlerini davacı (anneannemin yanında sürdürmelerine karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 346. maddenin **koşullarını** vurgular: hâkimin müdahalesi için çocuğun menfaatinin ve gelişmesinin tehlikeye düşmesi ve ana ve babanın buna çare bulamaması gerekir. Bu koşullar gerçekleşmeden, velâyet kendisinde bırakılan babanın velâyeti fiilen kullanamaması sonucunu doğuracak bir düzenleme yapılamaz. Daire, velâyetin kaldırılması ve değiştirilmesi şartları gerçekleşmedikçe ana ve babanın velâyet görevlerine müdahale olunamayacağını belirterek hükmü bu yönden bozmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2013 · E. 2013/5058 · K. 2013/26071

Boşanmış ana ve baba özel okul seçiminde anlaşamazsa 346. madde uyarınca hâkim müdahalesi istenebilir; tek başına seçilen okulun ek gideri diğer ebeveyne yüklenemez

Anlaşmalı boşanmada taraflar, ortak çocuğun özel okulda okumasını ve okulun birlikte seçilmesini kabul etmişti. Anne, babanın onayını almadan bir özel okul seçmiştir; baba ücretin ekonomik gücünü aştığını belirterek başka bir okul önermiştir. Anne, iki okul arasındaki ücret farkı için babaya karşı takip başlattı ve itirazın iptalini istemiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Taraflarca Türk Medeni Kanununun 346. maddesi uyarınca hakim müdahalesi yoluyla çocuğun eğitimine devam edebileceği çocuğun yararını ve tarafların mali güçlerini gözeten bir eğitim kurumu veya böyle bir eğitim kurumunun gerektirebileceği gideri belirlenmediğine göre; davacının kendi seçtiği özel eğitim kurumunun getirdiği ek mali yükümlülüğe davalının katlanması beklenemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, ana ve baba arasındaki **eğitim uyuşmazlıklarında** 346. maddenin işlevini gösterir. Daire, annenin özel okulu tek başına seçme hakkı bulunmadığını belirleyen önceki kararın kesinleştiğini de dikkate alarak, hâkim müdahalesi yoluyla çocuğun yararını ve tarafların mali gücünü gözeten bir okul veya bunun gideri belirlenmedikçe tek başına seçilen okulun ek yükünün babaya yüklenemeyeceğini kabul etmiş ve kararı bozmuştur. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.11.2016 · E. 2016/15031 · K. 2016/15283

Velâyetin değiştirilmesi davasında ikinci kademede istenen 346. madde tedbiri hakkında da olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulmalıdır

Baba, velâyeti annede olan ortak çocukların velâyetinin kendisine verilmesini, mahkeme aksi kanaatte olursa 346. madde uyarınca çocuklar yönünden tedbir uygulanmasını istemiştir. Mahkeme velâyetin değiştirilmesi istemini reddetti, tedbir istemi hakkında ise hüküm kurmamıştır.

> *Hakim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır. Hükmün sonuç kısmında taleplerden her biri hakkında verilen hükmün gösterilmesi gerekir (HMK m. 26, 297/2). Yasal gereklilik böyleyken davacının Türk Medeni Kanununun 346. maddesi hakkındaki talebi yönünden olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 346. madde tedbirinin velâyetin değiştirilmesine **seçenek** olarak istenebileceğini ve bu istemin de karara bağlanması gerektiğini gösterir. Velâyetin değiştirilmesi koşulları gerçekleşmese bile çocuğun korunması için daha hafif bir önlem gerekli olabilir; bu nedenle mahkeme her iki istem hakkında ayrı ayrı hüküm kurmalıdır. Daire, tedbir istemi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesini HMK'nın 26. ve 297. maddelerine aykırı bularak hükmü bozmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.05.2013 · E. 2012/21956 · K. 2013/14568

5395 sayılı Kanun ve 346. maddeye dayanan koruma davalarında görevli mahkeme aile mahkemesidir; aile mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesi bu sıfatla bakar

Çocuk mahkemesi bulunmayan bir ilçede, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 346. maddeye dayanan bir istem asliye hukuk mahkemesince incelenmiştir; ek karar Cumhuriyet başsavcılığı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Dava; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Türk Medeni Kanununun 346. maddesine ilişkin olup, Afşin ilçesinde çocuk mahkemesi de bulunmadığına göre;görevli mahkeme aile mahkemesidir. Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınır. Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu tür davaların asliye hukuk mahkemelerinde aile mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir (HGK 16.11.2005 tarih ve 2/673-617 sayılı karan). Bu açıklama karsısında davaya "Aile Mahkemesi" sıfatı ile bakılması gerekirken, bu husus nazara alınmadan yargılamaya devam edilip, hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, **görev** bakımından yol göstericidir: çocuğun korunmasına ilişkin davalar aile mahkemesinde görülür; aile mahkemesi kurulmamış yerlerde asliye hukuk mahkemesi davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakmalıdır. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilir;

Daire, davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılmadan hüküm kurulmasını bozma nedeni saymıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.10.2012 · E. 2011/23197 · K. 2012/25049

Suça sürüklenen veya suç mağduru olmayan çocuk hakkında verilen koruma kararının uzatılması istemine aile mahkemesi bakar; çocuk ergin olduysa dava ona yöneltilmelidir

Kurum, bir genç hakkında daha önce 2828 sayılı Kanun uyarınca verilen koruma kararının, eğitimi devam ettiği için yirmi yaşına kadar uzatılmasını istemiştir. Aile mahkemesi, çocuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Hakkında koruma kararının uzatılması istenilen çocuk, suça sürüklenmiş çocuklardan olmadığı gibi suç mağduru konumunda da değildir.Çocuk hakkında 2828 sayılı Yasaya göre verilen koruma tedbirinin uzatılması talep edildiğine göre; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 6. maddesi ve Türk Medeni Kanununun 346. ve 347. maddeleri gereğince 2828 sayılı Yasa çerçevesinde alınacak tedbirlerde Aile Mahkemesi görevlidir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki noktayı belirtir. İlk olarak, suça sürüklenen veya suç mağduru olmayan bir çocuk için koruma tedbiri alınması ya da mevcut tedbirin uzatılması istemleri, 4787 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile 346 ve 347. maddeler gereğince **aile mahkemesinin** görevindedir. İkinci olarak Daire, yargılama sırasında ergin olan gencin hak ve menfaatlerini ilgilendiren bu istemde davanın ona yöneltilmesi ve delillerinin toplanması gerektiğini vurgulamıştır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.02.2014 · E. 2013/19633 · K. 2014/2018

Çocukların korunması kamu düzenine ilişkindir; boşanmada hâkim velâyet ve kişisel ilişkiyi kendiliğinden düzenlemek zorundadır

Boşanma davasında mahkeme tarafların boşanmasına karar verdi, ancak ortak çocuğun velâyeti hakkında bir düzenleme yapmamıştır. Karar davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Anayasanın 41 ve Türk Medeni Kanununun 346, 347, 348 ve 404. maddelerinde yer alan kurallarda açıklandığı üzere çocukların korunması kamu düzenine ilişkin olup boşanma veya ayrılık vukuunda hakim müşterek çocukların velayet haklarının kullanılması biçimi ile çocuklarla, ana babanın şahsi ilişkilerine dair gerekli düzenlemeleri, oluşturulan kararın bir sonucu olarak ve görevi gereği, resen gözetmek zorundadır (TMK.md. 182, 336/2).*

DEĞERLENDİRME Karar, 346. maddeyi çocukların korunmasının **kamu düzenine** ilişkin olduğunu gösteren hükümler arasında sayar. Bu nedenle boşanmaya karar veren hâkim, taraflar istemese de ortak çocukların velâyetini ve çocuklarla ana ve

babanın kişisel ilişkisini kendiliğinden düzenlemek zorundadır (TMK m. 182). Daire, velâyet hakkında düzenleme yapılmamasını bozma nedeni saymıştır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2012 · E. 2012/19519 · K. 2012/29275

Boşanma davası sırasında çocuğun yurt dışına çıkarılmasını yasaklayan tedbir, çocukların korunmasına ilişkin geçici önlemdir ve esas hükümle birlikte temyiz edilir

Boşanma davası sırasında davacının istemi üzerine mahkeme, ortak çocuğun yurt dışına çıkarılmasını tedbiren yasakladı ve bu karara yapılan itirazı reddetmiştir. Davalı, itirazın reddine ilişkin kararı ayrıca temyiz etmiştir.

> *...tedbir kararı, Türk Medeni Kanununun 169'ncu maddesi çerçevesinde "çocukların korunması" kapsamında alınmış olup, boşanma veya ayrılık davası açılınca hakimin, talep üzerine veya re'sen bu madde çerçevesinde almış olduğu tedbirler ve bu tedbirlere itiraz üzerine verilen kararlar, esasla birlikte temyiz edilebilir. Bu nitelikteki tedbirlerin esas hükümden ayrı ve bağımsız olarak temyizi mümkün değildir. Hakimin tedbir kararı verirken, tedbirin yasal dayanağı olarak Hukuk Muhakemeleri Kanununun 389'ncu ve devamındaki hükümleri göstermiş olması, alınan tedbirin yukarıda belirtilen niteliğini değiştirmez ve sonuca etkili değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, boşanma davası sürerken çocuk için alınan tedbirlerin **dayanağını** gösterir. Dava sırasında çocuğun yurt dışına çıkarılmasının yasaklanması gibi önlemler, geçici önlemleri düzenleyen 169. madde çerçevesinde ve çocukların korunması kapsamında alınır (TMK m. 169). Bu tedbirler ve bunlara itiraz üzerine verilen kararlar esas hükümle birlikte temyiz edilebilir; mahkemenin dayanak olarak HMK'nın ihtiyati tedbir hükümlerini göstermesi bu niteliği değiştirmez. Boşanma davası dışında çocuğun korunmasına yönelik önlemler ise 346. maddeye dayanılarak istenebilir.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2007 · E. 2007/16901 · K. 2007/17658

Koruma kararı davası velâyet hakkına sahip ana ile babaya yöneltilmeli, 346, 347 ve 348. maddeler birlikte gözetilmelidir

Velâyeti boşanma kararıyla annesine verilen çocuk, annenin uzun süredir yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye'de kalmıştı. Kurum, çocuk hakkında koruma kararı verilmesini istemiştir; annenin vekili ve baba duruşmalara katıldı, ancak dava onlara yöneltilmemiştir.

> *Anne'nin vekilinin ve babanın yargılama sırasında duruşmaya katılmış olmaları onlara "taraf" sıfatını kazandırmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, çocuğun korunmasına ilişkin davalarda **taraf teşkilinin** önemini gösterir. Daire, çocuğun manen terk edilmiş durumda olduğunu ve kurumun talebinin velâyetin kaldırılmasını da kapsadığını belirtmiş; annenin veki-

linin ve babanın duruşmaya katılmasının onlara taraf sıfatı kazandırmayacağını, davanın velâyet hakkına sahip anneye ve babaya yöneltilmesi, delillerinin toplanması ve 346, 347 ve 348. maddelerin gözetilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.12.2008 · E. 2007/18613 · K. 2008/17828

Aile mahkemesi boşanma kararıyla birlikte çocuk hakkında koruma kararı verebilir ve koruyucu aile belirleyebilir; koşullar ortadan kalkarsa kurum kararın kaldırılmasını isteyebilir

Mahkeme, tarafların boşanmasına ve ortak çocuğun velâyetinin anneye verilmesine karar verirken, çocuğun 346 ve 347. maddeler ile 2828 sayılı Kanun gereğince koruma altına alınmasına ve yıllardır bakımını üstlenen halası ile eşinin koruyucu aile olarak belirlenmesine de hükmetmiştir. Kurum, koruma kararını temyiz etmiştir.

> *Gerçekleşen bu olgulara göre; 4787 sayılı yasanın 6/2-b maddesi uyarınca aile mahkemesi tarafından çocuk hakkında koruma önleminin alınmasında ve koruma kararı verilmiş bulunmasında bir isabetsizlik görülmemiştir. Koruma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde, kurumun bu kararın kaldırılmasını istemesi imkan dahilindedir.*

DEĞERLENDİRME Daire, çocuğun uzun süredir halasının yanında kaldığını ve manen terk edilmiş hâlde bulunduğunu belirterek aile mahkemesinin koruma önlemi almasında isabetsizlik görmemiştir. Kararda, koruma kararına neden olan şartların ortadan kalkması hâlinde kurumun kararın kaldırılmasını isteyebileceği ve belirlenen koruyucu ailenin çocuğun bakım ve yetiştirilmesine ilişkin yükümlülüğünü kurumun gözetim ve denetimi altında yerine getireceği belirtilmiştir. Karar, bu önlemlerin **koşullara bağlı ve değiştirilebilir** niteliğini de gösterir (TMK m. 347).

11 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148

Velâyetin değiştirilmesi davasında çocuk ile ana ve baba arasında menfaat çatışması bulunduğundan çocuğa temsil kayyımı atanmalıdır

Boşanmada velâyeti babaya verilen çocuk için anne, velâyetin kendisine verilmesini istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; Özel Daire, tanıkların dinlenmemesi ve eksik inceleme nedeniyle kararı bozdu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Görüldüğü üzere, velayetin değiştirilmesine ilişkin davalar çocuğun güvenliğini doğrudan ilgilendiren davalardır. Bu kadar önemli bir davada, velayet hakkına sahip anne ya da babanın, kural olarak temsil olunanın menfaatine hareket ettiği kabul edilse dahi her zaman çocuğun yararına davranmayacağı, herhangi bir sebeple çocuk aleyhine hareket ederek onun zararına bir durum yaratma ihtimali olduğu da tartışmasızdır. Olağandır ki, bu tür davalarda davanın açılış amacı da diğer tarafın çocuğun menfaatine aykırı davrandığı iddiasıdır. O hâlde çocuk ile yasal temsilcisi arasında bir menfaat çatışmasının olduğu kabul edilerek*

TMK'nın 426. maddesinin ikinci fıkrası gereğince küçüğe bir temsil kayyımı atanması gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 346. maddeyi çocuğun **üstün yararına** ilişkin temel hükümler arasında saymış ve bu ilkeden hareketle velâyetin değiştirilmesi davasında çocuğa temsil kayyımı atanması gerektiği sonucuna varmıştır. Kurula göre bu tür davalarda ana ve babadan her birinin çocuğun aleyhine hareket etme ihtimali bulunduğundan çocuk ile yasal temsilcisi arasında menfaat çatışması vardır; küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulmalıdır (TMK m. 426). Direnme kararı bu değişik gerekçeyle oybirliğiyle bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 169:** Boşanma davasında geçici önlemler.
- **TMK m. 182:** Boşanmada çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 339:** Velâyetin kapsamı.
- **TMK m. 347:** Çocukların yerleştirilmesi.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 351:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.

MADDE

347 C. Çocuğun korunması II. Çocukların yerleştirilmesi

KANUN METNİ

(1) Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.

(2) Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.

(3) Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır.

(4) Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 347, çocuğun ana ve babadan alınarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesini düzenler. Çocuğun **bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede** bulunur veya çocuk **manen terk edilmiş** hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirebilir. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu katlanılamayacak derecede bozuyorsa ve başka çare kalmamışsa, ana ve baba veya **çocuğun istemi** üzerine de aynı önlemler alınabilir. Önlemlerin giderleri, ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa **Devletçe karşılanır**; nafakaya ilişkin hükümler saklıdır. Koşullara dair delil yoksa çocuk ana ve babasından alınamaz;[1] velâyet her iki ebeveynden kaldırılırken çocukların yerleştirilmesi konusunda da karar verilmelidir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 06.12.2010, E. 2009/17801, K. 2010/20421.
2 Yargıtay 2. HD, 17.03.2025, E. 2024/6817, K. 2025/2743.

Manen terk	Çocuğun, maddi olarak bir yerde bulunsa da ana ve babanın ilgi, bakım ve gözetiminden yoksun kalması.
Aile yanına yerleştirme	Çocuğun koruyucu aile gibi başka bir ailenin yanına verilmesi.
Kuruma yerleştirme	Çocuğun resmî veya özel bir bakım kuruluşuna yerleştirilmesi.
Ailenin huzuru	Çocuğun aile içinde kalmasının aile yaşamını, aile bireylerinin katlanması beklenemeyecek ölçüde bozması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 347- Yürürlükteki Kanunun 273 üncü maddesini karşılayan bu madde, ifadede bazı değişiklikler yapılmak suretiyle, 1984 tarihli Öntasarının 264 üncü maddesinden alınmıştır. Yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 128*

Gerekçe kısadır ve maddenin eski Kanun'daki kuralı **ifade değişiklikleriyle** sürdürdüğünü belirtir. Bununla birlikte iki metin karşılaştırıldığında ikinci fıkrada dikkat çekici bir ifade farkı görülür: eski metin bu hâli çocuğun ana ve babanın emirlerine karşı gelmekte direnmesine bağlıyor ve yalnızca ana ve babanın istemini arıyordu; yeni metin ise ailenin huzurunun katlanılamayacak derecede bozulmasından söz eder ve çocuğa da istemde bulunma olanağı tanır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 273. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuğun, bedeni veya fikri tekamülü tehlikede bulunur veya çocuk manen metruk bir halde kalırsa hakim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile nezdine veya bir müesseseye yerleştirebilir. Çocuk, şirretliği hasebiyle ana ve babanın emirlerine karşı gelmekte temerrüt ederse; müessir başka bir ıslah çaresi bulunmadığı takdirde, aynı tedbirler, ana babanın talebi üzerine hakim tarafından ittihaz edilir. Bu tedbirlerin iltizam ettiği masarif - ana baba ile çocuk tediyeden aciz iseler - Devletçe tesviye olunur. Nafakaya mütaallik hükümler bakidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 273 (mülga)

Eski ve yeni metin karşılaştırıldığında birinci fıkranın, giderlerin Devletçe karşılanmasının ve nafaka hükümlerinin saklı tutulmasının **aynı kaldığı** görülür. Fark, ikinci hâlin tanımında ve istemde bulunabilecek kişilerdedir.

	743 sayılı Kanun m. 273	4721 sayılı Kanun m. 347
Birinci hâl	Bedeni veya fikri tekâmül tehlikede veya manen metruk çocuk	Bedensel ve zihinsel gelişme tehlikede veya manen terk edilmiş çocuk
Yerleştirme yeri	Bir aile nezdi veya bir müessese	Bir aile yanı veya bir kurum

	743 sayılı Kanun m. 273	4721 sayılı Kanun m. 347
İkinci hâl	Çocuğun ana ve babanın emirlerine karşı gelmekte direnmesi	Ailenin huzurunun katlanılamayacak derecede bozulması
İkinci hâlde istem	Ana ve baba	Ana ve baba veya çocuk
Giderler	Ödeme gücü yoksa Devletçe	Ödeme gücü yoksa Devletçe
Nafaka	Hükümler saklı	Hükümler saklı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 347. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde dört fıkra olarak yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci hâl	Bedensel ve zihinsel gelişme tehlikede veya çocuk manen terk edilmiş	TMK m. 347/1
Önlem	Çocuk ana ve babadan alınarak aile yanına veya kuruma yerleştirilebilir	TMK m. 347/1
İkinci hâl	Ailenin huzuru katlanılamayacak derecede bozuluyor ve başka çare yok	TMK m. 347/2
İstem	İkinci hâlde ana ve baba veya çocuğun istemi	TMK m. 347/2
Giderler	Ödeme gücü yoksa Devletçe karşılanır	TMK m. 347/3
Nafaka	Nafaka hükümleri saklı; geliri olan ebeveyn nafakayla sorumlu	Yargıtay 2. HD, K. 2009/5646
Delil yoksa	Çocuk ana ve babadan alınamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2010/20421
Velâyetin kaldırılması	Yerleştirme konusunda da karar verilmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2025/2743
Koruyucu aile	Kurumun gözetim ve denetiminde	Yargıtay 2. HD, K. 2008/17828
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2017/14746

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 273. maddesini karşılar ve ifadede bazı değişiklikler yapılmak suretiyle 1984 tarihli Öntasarının 264. maddesinden

alınmıştır; gerekçe, eski metne göre **hüküm değişikliği olmadığını** belirtir. Tasarının 347. maddesi Adalet Komisyonunun değişiklik listesinde yer almamış, madde Tasarıdaki hâliyle kanunlaşmıştır (S. Sayısı 723, s. 311-315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, çocuğun ana ve babadan alınmasının **ağır bir önlem** olduğu ve ancak kanundaki koşulların varlığı delillerle ortaya konulduğunda uygulanabileceğidir.[3] İkinci nokta, ikinci fıkradaki hâlde önlemin ana ve baba veya **çocuğun istemine** bağlı olması ve başka bir çarenin kalmamış olmasının aranmasıdır. Üçüncü nokta, önlemlerin giderleri ödeme gücü yoksa Devletçe karşılansa da ana ve babanın **nafaka yükümlülüğünün** devam etmesidir.[4]

II. Birinci Fıkra: Gelişmesi Tehlikede Olan veya Manen Terk Edilmiş Çocuk

- **Koşul:** Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede olmalı veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalmalıdır.
- **Önlem:** Çocuk ana ve babadan alınarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilebilir.
- **Takdir:** Kanun "yerleştirebilir" diyerek hâkime takdir yetkisi tanır.
- **Delil:** Koşulların varlığı delillerle ortaya konulmalıdır.

2 Birinci fıkra, 346. maddedeki genel koruma yetkisinin **daha ağır bir aşamasıdır** (TMK m. 346): çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. Yerleştirme kendiliğinden velâyetin kaldırılması sonucunu doğurmaz; velâyetin kaldırılması 348. maddede ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 348).

3 Çocuğun ana ve babadan alınması **yasal bir sebebe** bağlıdır: haklı bir sebep olmadıkça çocuk onlardan alınamaz (TMK m. 339). Bu nedenle 347. maddede belirtilen bir durumun varlığına ilişkin delil bulunmadığında, çocuğun velâyet hakkına sahip ana ve babaya teslimine karar verilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[5] Velâyet kamu düzenine ilişkin olduğundan aile mahkemesi hâkimi çocuğun korunması için kendiliğinden harekete geçebilir; ancak bu yükümlülük çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede bulunduğu ve derhâl önlem alınması gerektiği hâllerle ilgilidir. Çocuğun gelişmesinin tehlikede olduğuna dair bir delil bulunmadan,

3 Yargıtay 2. HD, 06.12.2010, E. 2009/17801, K. 2010/20421.
4 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2008/18028, K. 2009/5646.
5 Yargıtay 2. HD, 06.12.2010, E. 2009/17801, K. 2010/20421.

yalnızca nafaka artırımı istenen bir davada velâyetin değiştirilmesi bu nedenle bozulmuştur.[6]

4 Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırıldığında mahkeme yalnızca vasi atanması için ihbarda bulunmakla yetinmemeli, çocukların bir aile yanına veya kuruma yerleştirilip yerleştirilmeyeceğine de karar vermelidir. Yargıtay bu amaçla psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bir uzman heyeti aracılığıyla anne, baba ve çocukların bulunduğu yerde inceleme yapılmasını istemiştir.[7]

5 Aile yanına yerleştirme, uygulamada **koruyucu aile** şeklinde gerçekleşebilir. Uzun süredir halasının yanında kalan ve manen terk edilmiş hâlde bulunan çocuk hakkında aile mahkemesinin koruma kararı vermesi ve koruyucu aile belirlemesi yerinde görülmüş; koruyucu ailenin çocuğun bakım ve yetiştirilmesine ilişkin yükümlülüğünü kurumun gözetim ve denetimi altında yerine getireceği belirtilmiştir.[8]

III. İkinci Fıkra: Ailenin Huzurunun Bozulması

- **Koşul:** Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu, onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozmalıdır.
- **Son çare:** Durumun gereklerine göre başka çare kalmamış olmalıdır.
- **İstem:** Ana ve baba veya çocuk istemde bulunmalıdır.

6 İkinci fıkra, sorunun çocuğun gelişmesinin tehlikede olmasından değil **aile içindeki ilişkilerden** kaynaklandığı durumları düzenler. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare kalmamışsa hâkim, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine aynı önlemleri alabilir. Birinci fıkradan farklı olarak bu hâlde önlem bir **isteme** bağlıdır ve başka bir çarenin bulunmaması ayrıca aranır. Eski metin bu hâli, çocuğun ana ve babanın emirlerine karşı gelmekte direnmesine bağlıyor ve yalnızca ana ve babanın istemini öngörüyordu; yeni metin çocuğa da istemde bulunma olanağı tanır.

IV. Giderler ve Nafaka

- **Devletin katkısı:** Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa giderler Devletçe karşılanır.
- **Nafaka saklı:** Ana ve babanın nafaka yükümlülüğü devam eder.

7 Yerleştirme önlemlerinin gerektirdiği giderler, ana ve baba ile çocuğun **ödeme gücü yoksa** Devletçe karşılanır; nafakaya ilişkin hükümler saklıdır. Bu nedenle

6 Yargıtay 2. HD, 23.11.2011, E. 2011/6943, K. 2011/19477.
7 Yargıtay 2. HD, 17.03.2025, E. 2024/6817, K. 2025/2743.
8 Yargıtay 2. HD, 24.12.2008, E. 2007/18613, K. 2008/17828.

ödeme gücü bulunan ana ve baba, çocuk bir kuruma yerleştirilse de onun giderlerine katılmakla yükümlü kalır. Çocuklar hakkında koruma tedbiri alınıp velâyet babadan kaldırılan bir olayda, düzenli geliri olan babanın çocuklar için kurum yararına nafakayla sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2009/5646; TMK m. 350).

V. Görevli Mahkeme ve Usul

- **Görev:** Aile mahkemesi; aile mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesi bu sıfatla bakar.
- **Taraflar:** Ergin olmayan çocuğun yasal temsilcileri davaya dahil edilmelidir.
- **5395 sayılı Kanun:** Bakım tedbiri, yurt ve koruyucu aile hizmetlerini de kapsar.

Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş hâlde kalan küçüğü ana ve babadan alarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirmeye ilişkin tedbirler **aile mahkemesince** alınır (4787 s. K. m. 6/2-b). Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında korunma kararı alma ve bu kararı kaldırma görevi de aile mahkemesine aittir; aile mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesi bu sıfatla bakar ve ergin olmayan küçüğün yasal temsilcileri davaya dahil edilmelidir.[9] Suça sürüklenmemiş bir çocuk hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre bakım tedbiri istemi de aile mahkemesinde görülür.[10] 8

UYGULAMA NOTU

Çocuğun başka bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesi söz konusuysa, mahkemenin bu kararı ancak çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede olduğu veya çocuğun manen terk edildiği delillerle ortaya konulduğunda verebileceği bilinmelidir; ana ve baba bu yöndeki iddialara karşı delillerini sunmalıdır. **Çocuk bir yakınının yanında kalıyor ve bakımını fiilen o üstleniyorsa**, bu yakının koruyucu aile olarak belirlenmesi ve kurumun gözetimi gündeme gelebilir. **Çocuk kuruma yerleştirilmişse**, ödeme gücü bulunan ana ve babanın giderlere nafakayla katılmasının istenebileceği unutulmamalıdır. **Koşullar değiştiğinde**, örneğin çocuğun ana ve babanın yanına dönmesini engelleyen durum ortadan kalktığında, alınan önlemin kaldırılması veya değiştirilmesi istenebilir (TMK m. 351).

9 Yargıtay 2. HD, 18.12.2017, E. 2017/6428, K. 2017/14746.
10 Yargıtay 20. HD, 03.12.2015, E. 2015/14134, K. 2015/12222.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.03.2025 · E. 2024/6817 · K. 2025/2743

Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırken çocukların bir aile yanına veya kuruma yerleştirilip yerleştirilmeyeceğine de karar verilmeli, bunun için uzman heyetinden rapor alınmalıdır

Boşanma davasında mahkeme, ortak çocukların velâyetini anne ve babadan kaldırarak çocuklara vasi atanması için ihbarda bulunmuştur. Çocukların nerede yaşadığı dosyadan açıkça anlaşılmıyordu ve velâyet yönünden tek uzmandan alınmış bir sosyal inceleme raporu bulunuyordu. Karar, bölge adliye mahkemesi kararından sonra davalı baba vekilince velâyet yönünden de temyiz edilmiştir.

> *Somut olayda; Mahkemece tarafların ortak çocuklarının velâyeti anne ve babadan kaldırılarak ortak çocuklara vasi atanması yönünde ihbarda bulunulmuş ise de; 4721 sayılı Kanun'un 347 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca ortak çocukların bir aile yanına veya kurama yerleştirip yerleştirilmeyeceği konusunda bir karar verilmemiştir. Dosya kapsamında tarafların ortak çocuklarının halen nerede yaşadıkları konusunda da açık bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca dosya içeriğine kazandırılan tek uzman tarafından alınan sosyal inceleme raporunun da velâyet yönünden hüküm kurmaya elverişli olmadığı anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 347. maddenin birinci fıkrasının **velâyetin kaldırılmasıyla birlikte** düşünülmesi gerektiğini gösterir. Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırıldığında vasi atanması için ihbarda bulunmak yeterli değildir; mahkeme çocukların bir aile yanına veya kuruma yerleştirilip yerleştirilmeyeceğine de karar vermeli ve yerleştirilecek yeri belirlemelidir. Daire, bunun için psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bir uzman heyeti aracılığıyla anne, baba ve çocukların bulunduğu yerde inceleme yapılmasını, çocukların üstün yararına göre velâyetin ebeveynlerden birine bırakılıp bırakılamayacağının ve bırakılamıyorsa yerleştirme yerinin belirlenmesini istemiştir (TMK m. 348).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2011 · E. 2011/6943 · K. 2011/19477

Velâyet konusunda hâkimin kendiliğinden harekete geçme yükümlülüğü, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede olduğu ve derhâl önlem alınması gereken hâllerle ilgilidir

Boşanmada velâyetleri anneye verilen iki çocuk için anne, iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir. Mahkeme, babanın bu yönde bir istemi bulunmadığı hâlde çocuklardan birinin velâyetini anneden alarak babaya vermiştir.

> *Velayete ilişkin konularda, işin kamu düzeniyle olan ilgisi nedeniyle her ne kadar Aile Mahkemesi hakimi res'en harekete geçmekle yükümlü ise de, resen hareket etme yükümlülüğü, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede bulunması halinde derhal önlem alınmasının gerekiyorsa söz konusudur. (TMK.*

m.347/2, 4721 s. K. m.6/2-b) Dosyada adı geçen çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin anne yanında tehlikede olduğuna ilişkin hiç bir delil ve olgu bulunmamaktadır. Velayet sahibinin değiştirilmesini gerektiren bir durum ve koşullarda bir değişiklik de olmadığına göre, bu çocuk için de iştirak nafasının artırılması isteğiyle ilgili bir hüküm kurulması gerekirken, velayet değişikliğine gidilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kamu düzeniyle ilgisinin hâkime sınırsız bir müdahale yetkisi vermediğini gösterir. Daire, hâkimin kendiliğinden harekete geçme yükümlülüğünün, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede bulunduğu ve **derhâl önlem** alınması gerektiği hâllerde söz konusu olduğunu belirtmiş; dosyada çocuğun gelişmesinin anne yanında tehlikede olduğuna dair hiçbir delil bulunmadığından, yalnızca nafaka artırımı istenen davada velâyetin değiştirilmesini bozma nedeni saymıştır. Kararda bu yükümlülüğün dayanakları olarak 347. madde ile 4787 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi gösterilmiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.12.2010 · E. 2009/17801 · K. 2010/20421

347. madde koşullarının bulunduğuna dair delil yoksa velâyet altındaki çocuk ana ve babasından alınamaz ve onlara teslim edilmelidir

Baba, velâyeti altındaki çocuğun kendisine teslimini istemiştir; mahkeme istemi reddetmiştir. Çocuk temyiz incelemesinden önce ergin olmuştur.

> *"Dosyada yasanın 347.maddesinde belirtilen bir durumun varlığına ilişkin delil bulunmamaktadır. Bu durumda Türk Medeni Kanununun 335.maddesi gereğince ergin olmayan çocuğun velayet hakkına sahip anne ve babaya teslimine karar verilmesi gerekirken, babanın çocuğun kendisine teslimi yönündeki isteğinin reddedilmesi usul ve yasaya aykırı ise de;...*

DEĞERLENDİRME Karar, çocuğun ana ve babasından alınmasının **yasal bir sebebe** bağlı olduğunu vurgular. Daire, ergin olmayan çocuğun velâyet altında bulunduğunu ve yasal sebep olmaksızın ana ve babadan alınamayacağını belirterek (TMK m. 339), dosyada 347. maddede belirtilen bir durumun varlığına dair delil bulunmadığından çocuğun velâyet hakkına sahip ana ve babaya teslimine karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Ancak çocuk temyiz incelemesinden önce ergin olduğundan velâyet kendiliğinden sona ermiş, dava konusuz kalmış ve hüküm sonucu itibarıyla onanmıştır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.12.2008 · E. 2007/18613 · K. 2008/17828

Manen terk edilmiş çocuk hakkında aile mahkemesi koruma kararı verebilir ve koruyucu aile belirleyebilir; koruyucu aile çocuğun bakımını kurumun gözetim ve denetiminde yürütür

Mahkeme, tarafların boşanmasına ve ortak çocuğun velâyetinin anneye verilmesine karar verirken, çocuğun 346 ve 347. maddeler ile 2828 sayılı Kanun gereğince

koruma altına alınmasına ve yıllardır bakımını üstlenen halası ile eşinin koruyucu aile olarak belirlenmesine de hükmetmiştir. Kurum, koruma kararını temyiz etmiştir.

> *Gerçekleşen bu olgulara göre; 4787 sayılı yasanın 6/2-b maddesi uyarınca aile mahkemesi tarafından çocuk hakkında koruma önleminin alınmasında ve koruma kararı verilmiş bulunmasında bir isabetsizlik görülmemiştir. Koruma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde, kurumun bu kararın kaldırılmasını istemesi imkan dahilindedir. 4787 sayılı yasanın 6/2-b maddesi çerçevesinde mahkemece belirlenen ve kararda gösterilmiş olan koruyucu ailenin, çocuğun bakım ve yetiştirilmesine ilişkin yükümlülüğünü, kurumun gözetiminde ve denetiminde yerine getireceği de yasa gereğidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 347. maddedeki **aile yanına yerleştirme** seçeneğinin uygulamasını gösterir. Daire, çocuğun uzun süredir halasının yanında kaldığını ve manen terk edilmiş hâlde bulunduğunu belirterek aile mahkemesinin koruma önlemi almasında isabetsizlik görmemiştir. Mahkemece belirlenen koruyucu aile, çocuğun bakım ve yetiştirilmesine ilişkin yükümlülüğünü kurumun gözetim ve denetimi altında yerine getirir; koruma kararına neden olan şartlar ortadan kalkarsa kurum kararın kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 351).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2009 · E. 2008/18028 · K. 2009/5646

Çocuk hakkında koruma tedbiri alınıp velâyet kaldırılsa da düzenli geliri olan baba çocuğun giderlerine nafakayla katılmalıdır; giderler ancak ödeme gücü yoksa Devletçe karşılanır

Aile mahkemesi, kurumun istemi üzerine çocuklar hakkında eğitim, bakım ve koruma tedbirine hükmetti ve velâyeti babadan kaldırmıştır; ancak kurumun çocuklar için nafaka istemini reddetmiştir. Kurum kararı nafaka yönünden temyiz etmiştir.

> *Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun hükümlerine göre velayet,kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir.(5395 s.ÇKK.md.7/7) Velayetin kaldırılması halinde ana ve babanın çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler devletçe karşılanır. (TMK.md.350) Mahkemece, çocuklar hakkında, eğitim, bakım ve koruma tedbiri alınmış, velayetin babadan kaldırılmasına karar verilmiştir. Toplanan delillerden davalı babanın çalıştığı, sürekli ve düzenli gelirinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, Türk Medeni Kanununun 350/1.maddesi gereğince, davalı babanın çocukları için nafaka ile sorumlu tutulması ve çocuklar için davacı kurum yararına uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi gerekirken isteğin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 347. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarının anlamını gösterir: önlemlerin gerektirdiği giderler, ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa Devletçe karşılanır; **nafakaya ilişkin hükümler** ise saklıdır. Daire, velâyetin

kaldırılması hâlinde de ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünün devam ettiğini (TMK m. 350), düzenli geliri olan babanın çocuklar için kurum yararına uygun bir nafakayla sorumlu tutulması gerektiğini belirtmiştir. Kararda, 5395 sayılı Kanun uyarınca koruyucu ve destekleyici tedbir kararı veren mahkemenin velâyet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki konularında da karar verebileceği hatırlatılmıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2017 · E. 2017/6428 · K. 2017/14746

Korunmaya muhtaç çocuk hakkında verilen korunma kararının kaldırılması aile mahkemesinin görevindedir; ergin olmayan küçüğün yasal temsilcileri davaya dahil edilmelidir

Sulh hukuk mahkemesi, 2828 sayılı Kanun uyarınca alınmış bir korunma kararının kaldırılması istemini inceleyerek karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelik hükümlerine göre, 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kanununun yürürlüğe girmesiyle, 2828 sayılı Kanun uyarınca korunmaya muhtaç çocuklar hakkında korunma kararı alma ve koşullarının varlığı halinde bu kararı kaldırma görevi Aile Mahkemelerinin görevi kapsamına alınmıştır. İşin esasıyla ilgili karar verme görevi sonradan yürürlüğe giren yukarıda belirtilen kanunlarla değiştiğine göre, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde, aile mahkemesi sıfatıyla bakılmak üzere Asliye Hukuk Mahkemesine görevsizlik kararı verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir. 2-Kabule göre de; Korunma Kararının kaldırılması davasında dava ve karar tarihi itibariyle ergin olmayan küçüğün yasal temsilcileri (veli ya da vasi) davaya dahil edilmeden eksik hasımla yargılamaya devam edilerek yazılı şekilde hüküm tesis edilmesi de doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yerleştirmeye ilişkin önlemlerde **görevli mahkemeyi** açıklar. 4787 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi, bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş hâlde kalan küçüğü ana ve babadan alarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirmeye ilişkin tedbirlerin aile mahkemelerince alınacağını düzenler. Daire bu nedenle korunma kararı alma ve kaldırma görevinin aile mahkemesine geçtiğini, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesinin bu sıfatla bakacağını belirtmiş; ergin olmayan küçüğün yasal temsilcilerinin davaya dahil edilmemesini de ayrıca hatalı bulmuştur.

7 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2015 · E. 2015/14134 · K. 2015/12222

Suça sürüklenmemiş çocuk hakkında bakım tedbiri istemi aile mahkemesinde görülür

Bir çocuk hakkında bakım tedbiri verilmesi istendi. İki mahkeme, çocuğun farklı adreslerde oturduğunu ileri sürerek yetkisizlik kararı verdi ve dosya yargı yerinin belirlenmesi için Daireye gönderilmiştir.

> *4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 6. maddesine göre bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede olan veya manen terk edilmiş durumda bulunan küçüğü ana ve babadan alıp, bir aile ya da kuruma yerleştirmeye ilişkin tedbirlerin aile mahkemesince alınabileceği hükme bağlanmıştır. Benzer şekilde 2828 sayılı Kanun uyarınca korunmaya muhtaç çocuklar hakkında koruma kararı alma, koşullarının varlığı halinde korunma kararının uzatılması ve korunma kararının kaldırılmasına ilişkin karar verme 4787 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 18.01.2003 tarihinden itibaren aile mahkemesinin görev alanına girmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki **bakım tedbiri** ile 347. madde arasındaki bağlantıyı gösterir. Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kişinin görevini yerine getirememesi hâlinde çocuğun bakım yurdu veya koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılmasını ya da bu kurumlara yerleştirilmesini kapsar. Suça sürüklenmemiş bir çocuk hakkında bu tedbirin alınması aile mahkemesinin görevindedir; Daire, çocuğun nüfus kaydındaki ikametini esas alarak yargı yerini belirlemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 339:** Velâyetin kapsamı.
- **TMK m. 346:** Koruma önlemleri.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 350:** Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri.
- **TMK m. 351:** Durumun değişmesi.

MADDE

348

C. Çocuğun korunması
III. Velâyetin kaldırılması
1. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir:

(2) 1. (Değişik: 1/7/2005-5378/38 md.) Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi.

(3) 2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması.

(4) Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır.

(5) Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 348, velâyetin kaldırılmasının koşullarını düzenler. Hâkim, çocuğun korunmasına ilişkin **diğer önlemlerden sonuç alınamaz** ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa iki hâlde velâyetin kaldırılmasına karar verir: ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle **velâyet görevini gereği gibi yerine getirememesi** ya da çocuğa **yeterli ilgiyi göstermemesi** veya ona karşı yükümlülüklerini **ağır biçimde savsaklaması.** Velâyet her iki ebeveynden kaldırılırsa çocuğa vasi atanır; kararda aksi belirtilmedikçe kaldırma **mevcut ve doğacak bütün çocukları** kapsar. Velâyetin kaldırılması ağır sonuçlar doğuran bir karardır ve asıl olan çocuğun velâyet altında kalmasıdır;[1] kaldırma koşulları yoksa velâyetin değiştirilmesine karar verilir.[2]

1 Yargıtay 2. HD, 13.09.2018, E. 2018/4106, K. 2018/9182.
2 Yargıtay 2. HD, 21.06.2018, E. 2018/3602, K. 2018/7935.

TEMEL KAVRAMLAR

Velâyetin kaldırılması	Ana veya babanın velâyet hakkının hâkim kararıyla sona erdirilmesi.
Velâyetin değiştirilmesi	Velâyetin, durumun değişmesi üzerine bir ebeveynden diğerine verilmesi.
Savsaklama	Ana veya babanın çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde ihmal etmesi.
Kademelilik	Velâyetin kaldırılmasına ancak diğer önlemler sonuç vermez veya yetersiz kalacağı anlaşılırsa başvurulması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 348- Yürürlükteki Kanunun 274 üncü maddesini karşılayan bu hüküm, İsviçre Medenî Kanununun 311 inci maddesinden alınmıştır. Maddenin birinci fıkrası, velâyetin bu maddede öngörülen sebeplerle kaldırılabilmesinin ana koşulunu hükme bağlamıştır. Buna göre, velâyetin kaldırılabilmesi için çocuğun korunmasıyla ilgili diğer önlemlerin uygulanmış ve bundan bir sonuç alınmamış ya da bu önlemlerin daha başlangıçta yetersiz kalacağının anlaşılmış olması gerekir. Önceden aldığı önlemlerden bir sonuç alamayan veya alınması söz konusu olabilecek önlemlerin hiçbirinin sonuç vermeyeceğini daha baştan anlayan hâkim, aşağıdaki sebeplerden birinin varlığı hâlinde, velâyetin kaldırılmasına karar vermelidir. Velâyetin kaldırılması sebeplerinden birincisi, maddenin ilk fıkrasının (1) numaralı bendine göre, ana ve babanın velâyet görevini bazı sebeplerle gereği gibi yerine getirememesidir. Görevin gereği gibi yerine getirilememesi ana ve babanın deneyimsizliği veya hastalığı ya da özürlü olması yahut başka bir yerde bulunması sebebiyle meydana gelebileceği gibi, başka bir sebeple de meydana gelebilir. Böylece, (1) numaralı bentteki bu sayım sınırlı bir sayım değildir. Sayımda yer alan sebeplerin ortak özelliği, velâyet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyen ve belli bir süreklilik arzeden sebepler olmasıdır. Bu bentte yapılan ve velâyet görevinin yerine getirilmesini engelleyen sebepler sınırlayıcı olmadıkları için, bu maddede, yürürlükteki metinden farklı olarak, yer almayan "kısıtlılık" da velâyet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyen sebepler arasında değerlendirilecektir; çünkü, "kısıtlı" bir kişinin, o kişi ayırt etme gücüne sahip olsa bile, zaten kendisi sınırlı ehliyetsiz olan bir kişi olarak, velâyet görevini gereği gibi yerine getiremeyeceği açıktır. Kısıtlı ayırt etme gücüne sahip değilse, o zaman da tam ehliyetsizdir ve elbetteki o da -öncelikle- bu bendin kapsamına girer. Maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde belirtilen ikinci sebep ise, ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı olan yükümlülüklerini ağır bir biçimde savsaklamasıdır. Maddenin üçüncü fıkrasına göre, velâyet ana ve babanın her ikisinden de kaldırılırsa, çocuğa bir vasi atanır. Son fıkrada ise, kaldırma kararında aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılmasının mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsayacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 128-129

Gerekçe üç noktada yol göstericidir: velâyetin kaldırılmasının diğer önlemlere göre **ikincil** olduğunu açıkça ortaya koyar, birinci bentteki sayımın **örnek niteliğinde**

olduğunu belirtir ve sebeplerin belli bir süreklilik göstermesi gerektiğini vurgular. Gerekçede birinci bent için anılan özürlülük ise 2005 yılında yapılan değişiklikle bendin metninden çıkarılmıştır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 274. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayeti ifadan aciz veya mahcur olan yahut nüfuzunu ağır surette sui istimal eden veya fahiş ihmalde bulunan ana ve babadan, hakim, velayet hakkını nez edebilir. Ana ve babadan velayet nez olununca, çocuğa, bir vasi tayin olunur. Nez'in hükmü, ileride doğacak çocuklara şamildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 274 (mülga)

Eski metin, velâyeti yerine getirmekten aciz veya kısıtlı olan, nüfuzunu ağır biçimde kötüye kullanan ya da ağır ihmalde bulunan ana ve babadan velâyetin kaldırılabileceğini düzenliyordu. Yeni metin, velâyetin kaldırılmasını diğer önlemlerin yetersizliği ön koşuluna bağlar ve sebepleri iki bent hâlinde düzenler; kaldırma kararının kapsamı da mevcut ve doğacak bütün çocukları içerecek, ancak kararda aksi belirtilebilecek biçimde yeniden ifade edilmiştir.

	743 sayılı Kanun m. 274	4721 sayılı Kanun m. 348
Ön koşul	Ayrıca aranmaz	Diğer önlemlerin sonuç vermemesi veya yetersiz kalacağının anlaşılması
Sebepler	Velâyeti ifadan aciz veya mahcur olma; nüfuzu ağır surette kötüye kullanma; fahiş ihmal	Görevi gereği gibi yerine getirememe; yeterli ilgi göstermeme veya ağır savsaklama
Her ikisinden kaldırma	Vasi tayin olunur	Vasi atanır
Kapsam	İleride doğacak çocuklara şamil	Kararda aksi belirtilmedikçe mevcut ve doğacak bütün çocuklar

Değişiklik durumu

Maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi, 1.7.2005 tarihli ve 5378 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle değiştirilmiştir; değişiklik 7.7.2005 tarihli ve 25868 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tasarı metninde ve Adalet Komisyonunun aynen kabul ettiği metinde bent, "Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, özürlü olması, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velâyet görevini gereği gibi yerine getirememesi" şeklindeydi (S. Sayısı 723, s. 446); değişiklikle bent "özürlü olması" ibaresi olmadan yeniden yazılmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 348. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi; birinci fıkranın (1) numaralı bendi "özürlü olması" ibaresini de içeriyordu	4721 s. K.

Tarih	Gelişme	Dayanak
07.07.2005	Birinci fıkranın (1) numaralı bendi yeniden düzenlendi ve "özürlü olması" ibaresi metinden çıkarıldı	5378 s. K. m. 38

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ön koşul	Diğer koruma önlemleri sonuç vermemiş veya yetersiz kalacağı anlaşılmış olmalı	TMK m. 348/1
Birinci sebep	Deneyimsizlik, hastalık, başka yerde bulunma veya benzeri nedenle görevi gereği gibi yerine getirememe	TMK m. 348/1-1
İkinci sebep	Yeterli ilgi göstermeme veya yükümlülükleri ağır biçimde savsaklama	TMK m. 348/1-2
Her ikisinden kaldırma	Çocuğa vasi atanır	TMK m. 348/2
Kapsam	Kararda aksi belirtilmedikçe mevcut ve doğacak bütün çocuklar	TMK m. 348/3
Son çare	Asıl olan çocuğun velâyet altında kalması	Yargıtay 2. HD, K. 2018/9182
Kaldırma ve değiştirme	Koşullar yetmiyorsa velâyet değiştirilir	Yargıtay 2. HD, K. 2018/7935
Usul	Usulüne uygun açılmış dava gerekir; tedbirle kaldırılamaz	Yargıtay HGK, K. 2010/389
Vasi	Küçüğün yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi atar	Yargıtay 2. HD, K. 2006/7839
Giderler	Ana ve babanın bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü sürer	TMK m. 350

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 274. maddesini karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 311. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, velâyetin kaldırılabilmesi için çocuğun korunmasıyla ilgili diğer önlemlerin uygulanıp sonuç alınmamış ya da bu önlemlerin daha başlangıçta yetersiz kalacağının anlaşılmış olması gerektiğini vurgular; birinci bentteki sayımın **sınırlı olmadığını**, sebeplerin ortak özelliğinin velâyet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyen ve **belli bir süreklilik** gösteren sebepler olmasını belirtir. Gerekçeye göre eski metinden farklı olarak maddede ayrıca yer almayan **kısıtlılık** da bu sebepler arasında değerlendirilecektir. Tasarının 348. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 446).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velâyetin kaldırılmasının **son çare** olmasıdır: diğer koruma önlemleri sonuç vermemiş ya da yetersiz kalacağı anlaşılmış olmalıdır (TMK m. 346, TMK m. 347); asıl olan çocuğun velâyet altında kalmasıdır.[3] İkinci nokta, kaldırma koşulları gerçekleşmiyorsa mahkemenin **velâyetin değiştirilmesi** ile yetinmesidir.[4] Üçüncü nokta, kaldırma kararının kural olarak **mevcut ve doğacak bütün çocukları** kapsamasıdır; sebep yalnızca bir çocuk yönünden gerçekleşmişse bu kararda belirtilmelidir.[5]

II. Ön Koşul: Diğer Önlemlerin Yetersizliği

- **Kademelilik:** Koruma önlemleri ve yerleştirme sonuç vermemiş veya yetersiz kalacağı anlaşılmış olmalıdır.
- **Son çare:** Asıl olan çocuğun velâyet altında kalmasıdır.
- **Ayrı dava:** Velâyet tedbir yoluyla kaldırılamaz.

1. madde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin **en ağır basamağıdır.** Hâkim velâyetin kaldırılmasına, ancak çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa karar verir; bu önlemler koruma önlemleri ile çocuğun bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesidir (TMK m. 346, TMK m. 347). Gerekçeye göre önceden aldığı önlemlerden bir sonuç alamayan veya önlemlerin hiçbirinin sonuç vermeyeceğini daha baştan anlayan hâkim, maddedeki sebeplerden biri varsa velâyeti kaldırmalıdır. Yargıtay, velâyetin kaldırılmasının ana veya baba için ağır sonuçlar doğurduğunu ve asıl olanın ana ve babası sağ olan çocuğun velâyet altında bırakılması olduğunu vurgulamıştır.[6]

Velâyetin kaldırılması **ayrı bir dava** konusudur. Hukuk Genel Kurulu, velâyetin kaldırılmasının kişisel ilişkinin engellenmesinden daha ağır sonuçları olan ve kanunda özel koşullara bağlanmış bir dava türü olduğunu, usulüne uygun açılmış bir dava ya da kamu tarafından yapılmış bir ihbar olmadan tedbir yoluyla karara bağlanamayacağını belirtmiştir.[7] Çocuğa fiilen bakan babaannenin açtığı bir davada Yargıtay, aile mahkemesi uzmanından ayrıntılı rapor alınmasını ve delillerin çocuğun üstün yararı gözetilerek değerlendirilmesini istemiştir.[8] 2

3 Yargıtay 2. HD, 13.09.2018, E. 2018/4106, K. 2018/9182.
4 Yargıtay 2. HD, 21.06.2018, E. 2018/3602, K. 2018/7935.
5 Yargıtay 2. HD, 08.12.2014, E. 2014/25497, K. 2014/24988.
6 Yargıtay 2. HD, 13.09.2018, E. 2018/4106, K. 2018/9182.
7 Yargıtay HGK, 14.07.2010, E. 2010/2-356, K. 2010/389.
8 Yargıtay 2. HD, 22.02.2010, E. 2009/21618, K. 2010/3066.

III. Birinci Sebep: Velâyet Görevini Gereği Gibi Yerine Getirememe

- **Sebepler:** Deneyimsizlik, hastalık, başka bir yerde bulunma veya benzeri sebepler.
- **Sayım sınırlı değildir:** Gerekçeye göre benzeri sebepler de bu kapsama girer.
- **Süreklilik:** Sebep, görevin yerine getirilmesini belli bir süre engellemelidir.
- **Kısıtlılık:** Gerekçeye göre kısıtlılık da bu bent kapsamında değerlendirilir.

3 Birinci bent, ana ve babanın velâyet görevini **gereği gibi yerine getirememesini** düzenler. Kanun deneyimsizlik, hastalık ve başka bir yerde bulunmayı örnek olarak sayar ve benzeri sebepleri de kapsar; gerekçeye göre bu sayım sınırlı değildir ve sebeplerin ortak özelliği velâyet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyen, belli bir süreklilik gösteren sebepler olmalarıdır. Gerekçe, eski metinden farklı olarak maddede ayrıca sayılmayan kısıtlılığın da bu sebepler arasında değerlendirileceğini belirtir. Bendin ilk metninde yer alan "özürlü olması" ibaresi ise 2005 yılında metinden çıkarılmıştır.

4 Başka bir yerde bulunma **tek başına yeterli değildir**; sebebin görevin yerine getirilmesini gerçekten engellemesi gerekir. Zorunlu askerlik hizmeti nedeniyle çocuktan ayrı kalan ve bu sürede çocuğun giderlerinin bir kısmını karşılayan babanın velâyetinin kaldırılması, 348. madde koşulları oluşmadığı için bozulmuştur.[9]

IV. İkinci Sebep: İlgisizlik ve Ağır Savsaklama

- **Yeterli ilgi göstermeme:** Ana ve babanın çocukla gereği gibi ilgilenmemesi.
- **Ağır savsaklama:** Çocuğa karşı yükümlülüklerin ağır biçimde ihmal edilmesi.
- **İspat:** Velâyet sahibinin kendi davranışı kanıtlanmalıdır.

5 İkinci bent, ana ve babanın çocuğa **yeterli ilgiyi göstermemesi** veya ona karşı yükümlülüklerini **ağır biçimde savsaklaması** hâlini düzenler. Bu sebep, velâyet sahibinin kendi davranışında aranır ve kanıtlanmalıdır. Çocuk anneden onun iradesi dışında alıkonulduğunda annenin velâyet görevini yerine getirmediği kabul edilmemiş ve velâyetin kaldırılması koşullarının gerçekleşmediği belirtilmiştir.[10] Velâyet kendisinde bulunan annenin, aileler arasındaki bir kavgadan sonra çocukları babalarına teslim etmek zorunda kalıp geri alamaması da velâyetin kaldırılmasını haklı kılmamıştır.[11] Hukuk Genel Kurulu da anneannesinin yanında kalan çocukla ilgilenen babanın velâyetinin kaldırılmasını gerektiren bir davranışının kanıtlanamadığını belirterek çocuğun babaya teslimi gerektiğini kabul etmiştir.[12]

9 Yargıtay 2. HD, 22.03.2007, E. 2006/15593, K. 2007/4751.
10 Yargıtay 2. HD, 21.04.2015, E. 2015/876, K. 2015/8120.
11 Yargıtay 2. HD, 13.09.2018, E. 2018/4106, K. 2018/9182.
12 Yargıtay HGK, 24.02.2016, E. 2014/1047, K. 2016/171.

V. Velâyetin Kaldırılması ile Değiştirilmesi Arasındaki Fark

- **Kaldırma:** 348. maddedeki ağır koşullara bağlıdır; kural olarak mevcut ve doğacak çocukları kapsar.
- **Değiştirme:** Durumun değişmesine dayanır; velâyet diğer ebeveyne verilir.

Velâyetin **kaldırılması** ile **değiştirilmesi** farklı sonuçlar doğurur. Velâyetin kaldırılması 348. maddedeki ağır koşullara bağlıdır ve kararda aksi belirtilmedikçe mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar; velâyetin değiştirilmesi ise durumun değişmesine dayanır ve velâyet diğer ebeveyne verilir (TMK m. 183, TMK m. 349, TMK m. 351). Toplanan deliller kaldırma koşullarına yetmiyorsa mahkeme velâyetin değiştirilmesine karar vermelidir; Yargıtay hüküm fıkrasındaki kaldırma ifadesini değiştirme şeklinde düzelterek kararı onamıştır.[13] 6

VI. Vasi Atanması ve Kararın Kapsamı

- **Vasi:** Velâyet her iki ebeveynden kaldırılırsa çocuğa vasi atanır.
- **Görevli makam:** Vasiyi küçüğün yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi atar.
- **Kapsam:** Kararda aksi belirtilmedikçe mevcut ve doğacak bütün çocuklar.

Velâyet ana ve babanın **her ikisinden** kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır. Velâyet altında bulunmayan küçük vesayet altına alınır ve vasi atanmasına küçüğün yerleşim yerindeki vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi karar verir; aile mahkemesinin velâyetini kaldırdığı çocuğu dedesinin velâyeti altına koyması bu nedenle kanun yararına bozulmuştur (Yargıtay 2. HD, K. 2006/7839; TMK m. 404). 7

Son fıkraya göre kararda aksi belirtilmedikçe velâyetin kaldırılması **mevcut ve doğacak bütün çocukları** kapsar. Bu nedenle annenin velâyetinin kaldırıldığı bir davada, babanın talebinden vazgeçtiği diğer çocuk için de velâyet düzenlemesi yapılması gerektiği kabul edilmiştir.[14] Sebep yalnızca bir çocuk yönünden gerçekleşmişse mahkeme bunu kararında açıkça belirtmelidir; Yargıtay, kaldırma kararının davalının diğer çocuklarını kapsamadığını hüküm fıkrasına ekleyerek kararı düzeltmiştir.[15] 8

VII. Velâyetin Kaldırılmasının Sonuçları

Velâyetin kaldırılması ana ve babayı çocuğun **bakım ve eğitim giderlerini** karşılama yükümlülüğünden kurtarmaz; ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır ve nafakaya ilişkin hükümler saklıdır (TMK m. 350). 9

13 Yargıtay 2. HD, 21.06.2018, E. 2018/3602, K. 2018/7935.
14 Yargıtay 2. HD, 01.11.2017, E. 2017/5502, K. 2017/12056.
15 Yargıtay 2. HD, 08.12.2014, E. 2014/25497, K. 2014/24988.

Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir (TMK m. 351).

UYGULAMA NOTU

Velâyetin kaldırılması isteniyorsa, daha hafif önlemlerin neden yetersiz kaldığı ve velâyet sahibinin çocuğa yeterli ilgi göstermediği veya yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı somut olgularla ortaya konulmalıdır; koşullar yetmiyorsa velâyetin değiştirilmesi ikinci kademede istenebilir. **Velâyetinin kaldırılması istenen ebeveyn**, çocukla ilgilendiğini, giderlerine katıldığını ve çocuğun kendisinden iradesi dışında ayrı kaldığını gösteren delilleri toplamalıdır. **Birden fazla çocuk varsa**, kaldırma kararının kural olarak bütün çocukları kapsayacağı, sebep yalnızca bir çocuk yönünden varsa bunun kararda belirtilmesi gerektiği unutulmamalıdır. **Sebep ortadan kalktığında** velâyetin geri verilmesi istenebilir (TMK m. 351).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
24.02.2016 · E. 2014/1047 · K. 2016/171

Velâyet sahibi babanın velâyetinin kaldırılmasını gerektiren bir davranışı kanıtlanmadıkça, anneannesinin yanında kalan çocuğun babaya teslimine karar verilmelidir

Annenin ölümünden sonra velâyet kendiliğinden babaya geçmişti; çocuk anneannesinin yanında kalıyor, baba onunla dönemsel olarak ilgileniyordu. Baba çocuğun kendisine teslimini istemiştir; anneanne savunma yoluyla babanın velâyetinin kaldırılmasını talep etmiştir. Yerel mahkemenin kararı Özel Dairece bozuldu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *O halde, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 348. ve 349. maddelerinde gösterilen sebeplerin gerçekleşmesi durumunda anne ya da babadan velayetin kaldırılmasına karar verilebilecek ve her ikisinden velayetin kaldırılmasına karar verildiği taktirde de çocuk için bir vasi atanabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, velâyetin ancak 348 ve 349. maddelerde gösterilen sebepler gerçekleştiğinde kaldırılabileceğini vurgulamıştır. Somut olayda baba, çocuğun bir yaşını doldurmasından sonra onu yatılı olarak da alarak ilgilenmiş; anneannenin çocukla babanın görüşmesini engellemesi üzerine dava açılmıştı. Kurul, babanın velâyetin kaldırılmasını gerektiren bir davranışının **kanıtlanamadığını** belirterek anneannenin bu yöndeki talebinin reddine ve çocuğun velâyet sahibi babaya teslimine karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.09.2018 · E. 2018/4106 · K. 2018/9182

Velâyetin kaldırılması ana ve baba için ağır sonuçlar doğurur; asıl olan, ana ve babası sağ olan çocuğun velâyet altında bırakılmasıdır

Mahkeme, velâyet kendisinde bulunan annenin çocukları dedelerine bıraktığı ve onlarla ilgilenmediği gerekçesiyle annenin velâyetini kaldırmıştır. Tanık beyanlarına göre anne, aileler arasında çıkan büyük bir kavgadan sonra çocukları babalarına teslim etmek zorunda kalmış ve sonra geri alamamıştı.

> *Velayetin kaldırılması kararı ana veya baba için ağır sonuçlar doğuran bir karardır. Asıl olan ana/babası sağ olan velayete tabi çocuğun, velayet altında bırakılmasıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kaldırılmasının **son çare** niteliğini vurgular. Daire, annenin çocukları kendi iradesiyle bırakmadığını, velâyet görevini yerine getirmekten aciz olduğunu gösteren bir delil bulunmadığını belirterek davanın reddi gerektiği sonucuna varmıştır. Çocuğun fiilen başka birinin yanında kalması tek başına velâyetin kaldırılması için yeterli değildir; annenin çocuğa yeterli ilgiyi göstermediği veya yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı kanıtlanmalıdır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.06.2018 · E. 2018/3602 · K. 2018/7935

Toplanan deliller velâyetin kaldırılması koşullarına yetmiyorsa velâyetin değiştirilmesine karar verilir; hüküm kaldırma yerine değiştirme şeklinde kurulmalıdır

Velâyetin değiştirilmesi davasında mahkeme, hüküm fıkrasında velâyetin kaldırılarak diğer ebeveyne verilmesine karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Toplanan deliller yukarıda açıklanan şekilde bir durumun varlığına yeterli olmayıp, velayetin değiştirilmesine yol açar (TMK m. 183, 349,351/1). Öyle ise kanun hükmünün uygulanmasında hata yapılması bozmayı gerektirir. Ancak bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasının gerektirmediğinden kararın düzeltilerek onanması Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 438/7. maddesine uygun düşer.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin **kaldırılması** ile **değiştirilmesi** arasındaki farkı gösterir. Velâyetin kaldırılması 348. maddedeki ağır koşullara bağlıdır ve kararda aksi belirtilmedikçe mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar; velâyetin değiştirilmesi ise durumun değişmesine dayanır (TMK m. 183, TMK m. 349, TMK m. 351). Daire, kaldırma koşulları gerçekleşmediği hâlde hüküm fıkrasında velâyetin kaldırılmasından söz edilmesini hatalı bulmuş ve hükmü, velâyetin bu maddeler gereğince değiştirilmesi şeklinde düzelterek onamıştır.

4 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.03.2007 · E. 2006/15593 · K. 2007/4751

Zorunlu askerlik hizmeti nedeniyle çocuktan ayrı kalan ve bu sürede giderlerin bir kısmını karşılayan babanın velâyeti kaldırılamaz

Babanın velâyetinin kaldırılması istendi; baba, zorunlu askerlik hizmeti nedeniyle çocuktan ayrı kalmıştı. Mahkeme davayı kabul etti ve baba kararı temyiz etmiştir.

> *Babanın, zorunlu askerlik hizmeti nedeniyle çocuktan ayrı kaldığı anlaşılmaktadır. Askerlik görevi süresincede çocuğun giderlerinin bir kısmını karşıladığı görülmektedir. Türk Medeni Kanununun 348. madde koşullarının oluşmamasına rağmen davanın kabulü doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, **başka bir yerde bulunmanın** kendiliğinden velâyetin kaldırılması sebebi olmadığını gösterir. Birinci bentteki sebepler velâyet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engellemelidir; gerekçeye göre bu sebeplerin ortak özelliği, görevin yerine getirilmesini engelleyen ve belli bir süreklilik gösteren sebepler olmalarıdır. Askerlik gibi geçici bir ayrılık sırasında çocuğun giderlerinin bir kısmını karşılayan babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermediği veya yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı da söylenemez; Daire bu nedenle 348. madde koşullarının oluşmadığını belirtmiştir.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.04.2015 · E. 2015/876 · K. 2015/8120

Çocuk anneden onun iradesi dışında alıkonulduysa, annenin velâyet görevini yerine getirmediği veya yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı kabul edilemez

Babanın ölümünden sonra velâyet anneye kalmıştı; anne ve çocuk, babanın kardeşine ait evin alt katında oturuyordu. Anne bir süreliğine kendi ailesinin yanına gidip döndüğünde babanın kardeşi kilidi değiştirerek onu eve almadı ve çocuğu yanında alıkoydu; ardından annenin velâyetinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Davalının velayet görevini yerine getirmesini engelleyen yasal bir sebep bulunmadığı gibi, çocuğa yeterli ilgiyi göstermediğine ve yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığını kabule yeterli ciddi bir sebep ve deliller de bulunmamaktadır. Velayetin davalı (anne)'den kaldırılmasını gerektiren şartlar gerçekleşmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kaldırılması koşullarının **velâyet sahibinin kendi davranışında** aranması gerektiğini gösterir. Çocuğun başkası tarafından alıkonulması, annenin çocuğa yeterli ilgiyi göstermediği ya da yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı anlamına gelmez. Daire, annenin velâyet görevini yerine getirmesini engelleyen yasal bir sebep ve bu yönde ciddi delil bulunmadığını belirterek davanın reddi gerektiği sonucuna varmıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.11.2017 · E. 2017/5502 · K. 2017/12056

Velâyetin kaldırılması kararı kural olarak mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar; velâyeti kaldırılan ebeveynin diğer çocuğu için de düzenleme yapılmalıdır

Mahkeme, boşanmada velâyetleri anneye verilen çocukların bir kısmının velâyetini anneden kaldırarak babaya vermiştir; babanın talebinden vazgeçtiği diğer çocuk hakkında ise karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *Velayetin kaldırılması kararı kural olarak mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar. Velayet kamu düzenine ilişkin olup velayetin düzenlenmesi zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 348. maddenin son fıkrasının sonucunu gösterir. Velâyetin kaldırılması kararı, kararda aksi belirtilmedikçe ebeveynin **mevcut ve doğacak** bütün çocuklarını kapsar. Daire, annenin velâyeti kaldırıldığına göre bu kararın diğer çocuğa da sirayet edeceğini, velâyetin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve düzenlenmesinin zorunlu olduğunu belirterek, babanın talebinden vazgeçtiği çocuk hakkında velâyet konusunda karar verilmemesini bozma nedeni saymıştır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2014 · E. 2014/25497 · K. 2014/24988

Velâyetin kaldırılması sebebi yalnızca bir çocuk yönünden kanıtlanmışsa, kararda diğer çocukların kapsam dışında olduğu belirtilmelidir

Mahkeme, babanın bir çocuğu üzerindeki velâyetini kaldırmıştır. Babanın ikinci eşinden doğan çocukları bakımından velâyetin kaldırılmasını gerektiren bir durum kanıtlanmamıştı.

> *Dosya kapsamından; davalı babanın ikinci eşinden dünyaya gelen çocuklar yönünden velayetin kaldırılmasını gerektirecek bir durumun varlığı ispatlanmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, son fıkradaki **kararda aksi belirtilmedikçe** ibaresinin işlevini gösterir. Velâyetin kaldırılması kural olarak mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsadığından, sebep yalnızca bir çocuk yönünden gerçekleşmişse mahkeme bunu kararında açıkça belirtmelidir. Daire, hüküm fıkrasına velâyetin kaldırılması kararının davalının mevcut ve doğacak diğer çocuklarını kapsamadığı yönünde bir cümle ekleyerek kararı düzelterek onamıştır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.05.2006 · E. 2006/1224 · K. 2006/7839

Velâyeti kaldırılan küçük dedenin velâyeti altına konulamaz; vesayet altına alınmasına küçüğün yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi karar verir

Aile mahkemesi, annenin velâyetini kaldırarak çocuğu dedesinin velâyeti altına bırakmıştır; daha sonra tavzih yoluyla hükümdeki velâyet sözcüğünü vesayet olarak

değiştirmiştir. Karar, Adalet Bakanlığının yazısı üzerine kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *Velayet altında bulunmayan küçüğün vesayet altına alınması (MK. md.404), kararının da küçüğün yerleşim yerindeki vesayet dairesi (Sulh Mahkemesi) tarafından verilmesi zorunludur. Bu açıklama karşısında küçüğün Aile Mahkemesince dedenin velayeti altına konulması isabetsizdir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kaldırılmasından sonraki **vesayet** aşamasını açıklar. Velâyetin kaldırılmasına aile mahkemesi karar verir; velâyet altında bulunmayan küçük ise vesayet altına alınır ve vasiyi küçüğün yerleşim yerindeki vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi atar (TMK m. 404). Ergin olmayan çocuk ana ve babasının velâyeti altında bulunduğundan (TMK m. 335) dede gibi başka bir kişinin velâyeti altına konulamaz. Daire ayrıca, tavzih yoluyla hükmün değiştirilemeyeceğini belirterek kararı sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.02.2010 · E. 2009/21618 · K. 2010/3066

Babaannenin açtığı velâyetin kaldırılması davasında aile mahkemesi uzmanından ayrıntılı rapor alınmalı ve deliller çocuğun üstün yararı gözetilerek değerlendirilmelidir

Boşanma kararıyla velâyeti anneye verilen çocuk, iki yaşından beri babaannesinin yanında kalıyordu. Babaanne, annenin çocukla ilgilenmediğini ileri sürerek velâyetinin kaldırılmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir; mahkeme iddiayı kanıtlanmamış sayarak davayı reddetmiştir.

> *4787 sayılı yasanın 5.maddesi uyarınca aile mahkemesi uzmanından da ayrıntılı rapor alınması ve tüm delillerin "çocuğun üstün yararı" dikkate alınarak birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bunlar yapılmaksızın eksik araştırma sonucu karar verilmesi doğru görülmediğinden hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kaldırılması davalarında mahkemenin **araştırma yükümlülüğünü** gösterir. Çocuğa fiilen bakan babaannenin açtığı davada Daire, ikinci bentteki ilgisizlik ve savsaklama iddiasının incelenmesinde aile mahkemesi uzmanından ayrıntılı rapor alınması ve tüm delillerin çocuğun üstün yararı gözetilerek birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirterek eksik araştırmayla verilen ret kararını bozmuştur.

10 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.07.2010 · E. 2010/2-356 · K. 2010/389

Velâyetin kaldırılması ancak usulüne uygun açılmış bir dava veya kamu tarafından yapılan bir ihbar üzerine karara bağlanabilir; tedbir yoluyla velâyet kaldırılamaz

Babanın açtığı tedbir dosyasındaki bilgilere dayanarak aile mahkemesi, velâyetin kaldırılması istemini kendiliğinden esasa kaydetti ve annenin velâyetini kaldırmıştır.

Özel Daire, çocuğun korunması için uygun önlemlerle yetinilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur; mahkeme direnmiştir.

> *Velayetin kaldırılması Tük Medeni Kanunun 346.maddesinde düzenlenen koruma önlemlerinden biri olmayıp ayrıca dava konusu yapılması gerekir. Velayetin kaldırılmasına karar verilebilmesi için ya usulüne uygun harcı yatırılarak ya da kamu tarafından ihbar üzerine açılan bir dava olmalıdır. Her ne kadar somut olayda tedbir yoluyla koruma istenmiş ise de süresi içerisinde dava açılmadığından bu kararın bir hükmü kalmamıştır. Kaldı ki verilen tedbir kararı velayetin kaldırılması ile ilgili olmayıp çocukla annenin şahsi ilişkisinin engellenmesine yöneliktir. Elde velayetin kaldırılması için ne usulüne uygun açılmış bir dava ne de kamu tarafından yapılan bir talep vardır. Velayetin kaldırılması, çocukla şahsi ilişkinin engellenmesinden daha ağır ve ileriye yönelik sonuçları olan, yasada özel koşullara bağlanmış bir dava türüdür. Dava açılmaksızın, tedbir cümlesinden olmak üzere karara bağlanması olanaklı değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kaldırılmasının **usulüne** ilişkindir. Velâyetin kaldırılması, çocukla kişisel ilişkinin engellenmesinden daha ağır ve ileriye yönelik sonuçları olan, kanunda özel koşullara bağlanmış bir dava türüdür; bu nedenle ya harcı yatırılarak usulüne uygun açılmış bir dava ya da kamu tarafından ihbar üzerine açılmış bir dava bulunmalıdır. Kurul, velâyetin kamu düzenine ilişkin olmasının hâkimin olaya kendiliğinden el koyabileceği anlamına gelmediğini belirterek, tedbir dosyasındaki bilgilere dayanılarak annenin velâyetinin kaldırılmasını oybirliğiyle bozmuştur (TMK m. 346).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.
- **TMK m. 335:** Velâyetin koşulları.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 346:** Koruma önlemleri.
- **TMK m. 347:** Çocukların yerleştirilmesi.
- **TMK m. 349:** Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde velâyet.
- **TMK m. 350:** Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri.
- **TMK m. 351:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 404:** Küçüklük nedeniyle vesayet.

MADDE

C. Çocuğun korunması
III. Velâyetin kaldırılması

349 2. Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde

KANUN METNİ

Velâyete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velâyetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 349, velâyet sahibi ana veya babanın yeniden evlenmesinin velâyete etkisini düzenler. Velâyete sahip ana veya babanın **yeniden evlenmesi, velâyetin kaldırılmasını gerektirmez.** Ancak **çocuğun menfaati gerektirdiğinde** velâyet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa **vasi** de atanabilir. Yeniden evlenme velâyetin değiştirilmesi için de tek başına yeterli görülmemiş;[1] yeni eşin sabıka kaydı bile, somut bir kötü muamele iddiası bulunmadığında değişikliği haklı kılmamıştır.[2] Buna karşılık yeniden evlenen velâyet sahibinin, eşinin çocuğu istemediğini ileri sürerek velâyetten vazgeçmek istemesi velâyeti ifadan kaçınma sayılmıştır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Yeniden evlenme	Boşanan veya eşi ölen velâyet sahibi ebeveynin yeni bir evlilik yapması.
Velâyet sahibinin değiştirilmesi	Velâyetin, çocuğun menfaati gerektirdiğinde diğer ebeveyne verilmesi.
Vasi atanması	Velâyet kaldırıldığında çocuğun vesayet altına alınması ve ona vasi atanması.
Velâyeti ifadan kaçınma	Velâyet sahibinin çocuğa karşı yükümlülüklerini üstlenmek istememesi.

1 Yargıtay 2. HD, 20.10.2015, E. 2015/17872, K. 2015/18864.
2 Yargıtay 2. HD, 29.03.2016, E. 2016/5009, K. 2016/6233.
3 Yargıtay 2. HD, 06.03.2013, E. 2012/13708, K. 2013/5935.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 349- Yürürlükteki Kanunun 275 inci maddesini karşılamaktadır. Birinci cümlede, ana veya babanın yeniden evlenmesinin kural olarak velâyetin kaldırılmasını gerektirmediği açıkça ifade edilmiş ve böylece bugün uygulamada var olan bazı duraksamalar giderilmek istenmiştir. İkinci cümle ise, velâyet hakkına sahip ana veya babanın yeniden evlenmesinin, velâyetin değiştirilmesine veya kaldırılarak çocuğa vasi atanmasına sebep olabilmesinin koşulunu belirtmektedir ki, o da çocuğun menfaatidir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 129*

Gerekçe, maddenin iki cümlesinin işlevini açıkça ayırır. Birinci cümle, yeniden evlenmenin velâyete kendiliğinden bir etkisi olmadığını belirterek eski uygulamadaki duraksamaları gidermeyi amaçlar. İkinci cümle ise yeniden evlenmenin velâyeti etkileyebileceği tek ölçütü, **çocuğun menfaatini** ortaya koyar; velâyetin değiştirilmesi ya da kaldırılarak vasi atanması bu ölçüte bağlıdır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 275. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayeti haiz olan ana ve baba, yeniden evlenirse; icap ettiği halde çocuğa bir vasi tayin edilir. Karı kocadan birinin, vasi nasbı caizdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 275 (mülga)

Eski metin, velâyeti haiz ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde gerektiğinde çocuğa vasi atanacağını ve eşlerden birinin vasi olarak atanabileceğini öngörüyordu; yeniden evlenmenin velâyete etkisi konusunda açık bir kural içermiyordu. Yeni metin, yeniden evlenmenin kural olarak velâyetin kaldırılmasını gerektirmediğini açıkça belirtir, velâyet sahibinin değiştirilmesi seçeneğini ekler ve her iki sonucu çocuğun menfaatine bağlar.

	743 sayılı Kanun m. 275	4721 sayılı Kanun m. 349
Kural	Açık bir kural yok	Yeniden evlenme velâyetin kaldırılmasını gerektirmez
Değiştirme	Öngörülmemiş	Çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebilir
Vasi	Gerektiğinde çocuğa vasi tayin edilir; eşlerden biri vasi olabilir	Durum ve koşullara göre velâyet kaldırılıp vasi atanabilir
Ölçüt	Gereklilik	Çocuğun menfaati

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 349. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Yeniden evlenme velâyetin kaldırılmasını gerektirmez	TMK m. 349 c. 1
İstisna	Çocuğun menfaati gerektirirse velâyet sahibi değiştirilebilir	TMK m. 349 c. 2
Vasi	Durum ve koşullara göre velâyet kaldırılıp vasi atanabilir	TMK m. 349 c. 2
Tek başına yeniden evlenme	Değiştirme sebebi sayılmamıştır	Yargıtay 2. HD, K. 2015/18864
Yeni eşin sabıka kaydı	Somut kötü muamele iddiası yoksa yeterli değil	Yargıtay 2. HD, K. 2016/6233
Eşin çocuğu istememesi	Velâyeti ifadan kaçınma sayılmıştır	Yargıtay 2. HD, K. 2013/5935
Çocuğun başkalarının yanında kalması	Velâyetin değiştirilmesi gerekebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2012/22266
Her iki ebeveynin evlenmesi	Çocuğun menfaati uzman görüşüyle araştırılmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2011/15190
Nafaka	Değiştirme kesinleşince iştirak nafakası başlar	Yargıtay HGK, K. 2018/1052

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 275. maddesini karşılar. Gerekçe, birinci cümlede ana veya babanın yeniden evlenmesinin **kural olarak velâyetin kaldırılmasını gerektirmediğinin** açıkça ifade edildiğini ve böylece uygulamada var olan bazı duraksamaların giderilmek istendiğini belirtir. İkinci cümlenin ise yeniden evlenmenin velâyetin değiştirilmesine veya kaldırılarak vasi atanmasına sebep olabilmesinin koşulunu, yani **çocuğun menfaatini** belirttiğini vurgular. Tasarının 349. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 446).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yeniden evlenmenin **kendiliğinden** velâyeti etkilememesidir; velâyetin değiştirilmesi veya kaldırılması için çocuğun menfaatinin somut olarak etkilendiği gösterilmelidir.[4] İkinci nokta, **yeni eşin**

çocuğa karşı tutumunun belirleyici olabilmesidir; yeni eşin çocukları istemediği uzman raporuyla belirlenen bir olayda velâyetin değiştirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[5] Üçüncü nokta, velâyetin değiştirilmesi kararının **kesinleşmesiyle** geçerlilik kazanması ve iştirak nafakasının da bu tarihten itibaren başlamasıdır.[6]

II. Kural: Yeniden Evlenme Velâyeti Kendiliğinden Etkilemez

- **Birinci cümle:** Yeniden evlenme velâyetin kaldırılmasını gerektirmez.
- **Amaç:** Gerekçeye göre uygulamadaki duraksamaların giderilmesi.
- **Tek başına değiştirme sebebi değildir:** Yeni evlilik, velâyetin değiştirilmesi için de yeterli sayılmamıştır.

Madde, boşanan veya eşi ölen velâyet sahibi ebeveynin yeniden evlenmesinin velâyete etkisini açıkça düzenler: yeniden evlenme **velâyetin kaldırılmasını gerektirmez.** Gerekçeye göre bu açıklıkla uygulamada var olan bazı duraksamalar giderilmek istenmiştir. Eski Kanun, velâyeti haiz ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde gerektiğinde çocuğa vasi atanacağını öngörüyordu; yeni metin ise yeniden evlenmenin kural olarak velâyete dokunmadığını baştan belirtir. 2

Yeniden evlenme, velâyetin **değiştirilmesi** için de tek başına yeterli görülmemiştir. Velâyet sahibi babanın yeniden evlendiği bir olayda, babanın velâyet görevini savsakladığına, çocuğa gereken ilgiyi göstermediğine veya annenin kişisel ilişkisini engellediğine dair delil bulunmadığından ve baba ya da eşinin çocuğa kötü muamelede bulunduğu da ileri sürülmediğinden değiştirme kararı bozulmuştur.[7] Velâyet sahibi annenin yeniden evlendiği ve yeni eşinin sabıka kaydı bulunduğu bir olayda bile, anne veya eşinin çocuğa kötü muamelede bulunduğuna dair somut bir iddia olmadığından velâyetin değiştirilmesi doğru görülmemiştir.[8] Böyle bir davada ikinci kademede kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi de istenmişse, çocuğun büyüyen yaşı gözetilerek bu istem ayrıca karara bağlanmalıdır.[9] 3

III. İstisna: Çocuğun Menfaati

- **Değiştirme:** Çocuğun menfaati gerektirirse velâyet diğer ebeveyne verilebilir.
- **Vasi:** Durum ve koşullara göre velâyet kaldırılıp çocuğa vasi atanabilir.
- **Ölçüt:** Gerekçeye göre bu sonuçların koşulu çocuğun menfaatidir.

4 Yargıtay 2. HD, 20.10.2015, E. 2015/17872, K. 2015/18864.
5 Yargıtay 2. HD, 24.09.2012, E. 2012/13731, K. 2012/22266.
6 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.
7 Yargıtay 2. HD, 20.10.2015, E. 2015/17872, K. 2015/18864.
8 Yargıtay 2. HD, 29.03.2016, E. 2016/5009, K. 2016/6233.
9 Yargıtay 2. HD, 13.01.2014, E. 2013/13402, K. 2014/1.

4 İkinci cümle, yeniden evlenmenin velâyeti etkileyebileceği durumları **çocuğun menfaatine** bağlar: çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebilir, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir. Gerekçeye göre bu iki sonucun koşulu çocuğun menfaatidir. Yeni evliliğin çocuğun yaşamını fiilen nasıl etkilediği bu değerlendirmede önem taşır: velâyet sahibi babanın çocuklardan ayrı bir şehirde yaşadığı, çocukların babaanneleri ve amcalarının yanında kaldığı ve yeni eşin çocukları istemediğinin uzman raporuyla belirlendiği bir olayda velâyetin değiştirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[10]

5 Yeniden evlenen velâyet sahibinin, çocuğun yeni evliliğinde sorun çıkardığını ve eşinin çocuğu istemediğini ileri sürerek velâyetten vazgeçmek istemesi **velâyeti ifadan kaçınma** anlamına gelir. Diğer ebeveynin de velâyeti üstlenemediği böyle bir durumda velâyetin kaldırılması ve vasi atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulması gerektiği kabul edilmiştir.[11] Velâyet sahibi babanın çocuğu teyzesine bırakıp yeniden evlendiği ve annenin hayatta olmadığı bir olayda da velâyetin babadan alınması ve küçüğe vasi atanması için ihbarda bulunulması gerektiği belirtilmiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2011/20112; TMK m. 404).

IV. Değiştirmenin Usulü ve Sonuçları

- **Araştırma:** Çocuğun menfaati gerektiğinde uzman görüşüyle araştırılır.
- **Kesinleşme:** Değiştirme kararı kesinleşince geçerlilik kazanır.
- **Nafaka:** Yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakası kesinleşme tarihinden itibaren başlar.

6 Yeniden evlenme her iki ebeveyn için de söz konusuysa, değişikliğin çocuğun menfaatine olup olmadığı ayrıca araştırılmalıdır; çocuklar idrak çağında değilse uzman görüşü alınmadan verilen değiştirme kararı eksik inceleme nedeniyle bozulmuştur.[12] Hukuk Genel Kurulu, velâyetin değiştirilmesinin dayanakları arasında 349. maddeyi 183 ve 351. maddelerle birlikte saymış; değiştirme kararının ancak kesinleşmesiyle geçerlilik kazanacağını ve yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakasının kararın kesinleşme tarihinden itibaren başlayacağını belirtmiştir (Yargıtay HGK, K. 2018/1052; TMK m. 183, TMK m. 351).

> **UYGULAMA NOTU**
>
> **Velâyet sahibinin yeniden evlenmesi** tek başına velâyeti etkilemez; ancak çocuğun yeni ailede huzurlu olduğunun, yeni eşin çocuğa olumlu yaklaştığının ve velâyet sahibinin çocukla ilgisinin sürdüğünün gösterilebilmesi önemlidir. **Diğer**

10 Yargıtay 2. HD, 24.09.2012, E. 2012/13731, K. 2012/22266.
11 Yargıtay 2. HD, 06.03.2013, E. 2012/13708, K. 2013/5935.
12 Yargıtay 2. HD, 10.10.2011, E. 2011/15764, K. 2011/15190.

ebeveynin yeniden evlenmesi nedeniyle velâyetin değiştirilmesi isteniyorsa, yalnızca evlilik değil, bu evliliğin çocuğun menfaatini somut olarak nasıl etkilediğini, örneğin çocuğun ihmal edildiğini veya yeni eşin çocuğu istemediğini gösteren deliller sunulmalıdır. **Velâyetin değiştirilmesi istemi reddedilebilecekse**, ikinci kademede kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi de istenebilir. **Velâyet davacıya geçerse**, iştirak nafakasının değiştirme kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlayacağı unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052

Koşulların değişmesi veya haklı bir sebep varsa velâyet değiştirilebilir; değiştirme kararı kesinleşince geçerlilik kazanır ve iştirak nafakası kesinleşmeden itibaren başlar

Baba, müşterek çocuğun velâyetinin kendisine verilmesini ve çocuk için iştirak nafakasına hükmedilmesini istemiştir; mahkeme davayı kabul ederek dava tarihinden itibaren nafakaya hükmetmiştir. Özel Daire nafakanın kesinleşme tarihinden başlaması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur; mahkeme bu yönden direnmiştir.

> *O hâlde, koşulların değişmesi (TMK m.183, 349, 351/1) veya velayetin değiştirilmesini gerektiren haklı bir sebebin bulunması hâlinde mahkemece velayetin değiştirilmesine karar verilebilir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 349. maddeyi 183 ve 351. maddelerle birlikte **velâyetin değiştirilmesinin** dayanakları arasında saymıştır: koşullar değiştiğinde veya velâyetin değiştirilmesini gerektiren haklı bir sebep bulunduğunda velâyet değiştirilebilir ve bu incelemede ebeveynlerin istek ve tercihlerinden çok çocuğun üstün yararı gözetilir. Kurul ayrıca, velâyetin değiştirilmesi kararının ancak kesinleşmesiyle geçerlilik kazanacağını, bu nedenle yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakasının dava tarihinden değil kararın kesinleşme tarihinden itibaren başlaması gerektiğini belirterek direnme kararını bozmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.10.2015 · E. 2015/17872 · K. 2015/18864

Velâyet sahibi babanın yeniden evlenmesi tek başına velâyetin değiştirilmesini gerektirmez

Anlaşmalı boşanmada velâyet babaya verilmiş, anneyle çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmişti. Anne velâyetin değiştirilmesini istemiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Davalı babanın çocuğa karşı velayet görevini savsakladığına, gereken ilgiyi göstermediğine ve davacı annenin müşterek çocukla kişisel ilişkisini engellediğine*

> *ilişkin dosya kapsamında yeterli delil bulunmamaktadır. Toplanan deliller, velayetin değiştirilmesi koşullarının oluştuğunu kabule yeterlilikte değildir. Velayet sahibi babanın yeniden evlenmesi, tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez. Gerek davalı babanın gerekse eşinin çocuğa kötü muamelede bulunduğuna dair bir iddia da mevcut değildir. Gerçekleşen bu durum karşısında davacının velayetin değiştirilmesine yönelik davasının reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir.*

Değerlendirme Karar, 349. maddenin **birinci cümlesini** uygular: velâyete sahip ebeveynin yeniden evlenmesi kendiliğinden velâyetin kaldırılması veya değiştirilmesi sebebi değildir. Daire, babanın velâyet görevini savsakladığına, çocuğa gereken ilgiyi göstermediğine veya annenin kişisel ilişkisini engellediğine dair yeterli delil bulunmadığını ve babanın ya da eşinin çocuğa kötü muamelede bulunduğuna dair bir iddianın da olmadığını belirterek davanın reddi gerektiği sonucuna varmıştır.

3 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
29.03.2016 · E. 2016/5009 · K. 2016/6233

Velâyet sahibi annenin yeniden evlenmesi ve yeni eşinin sabıka kaydının bulunması tek başına velâyetin değiştirilmesini gerektirmez

Boşanmada velâyet anneye verilmiş, babayla çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmişti. Baba velâyetin değiştirilmesini istemiştir; dosyadan annenin yeniden evlendiği ve yeni eşinin sabıka kaydı bulunduğu anlaşılıyordu. Mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Velayet sahibi annenin yeniden evlenmesi,ve eşinin sabıka kaydının bulunması tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez. Gerek davalı annenin gerekse eşinin çocuğa kötü muamelede bulunduğuna dair somut bir iddia da mevcut değildir.*

Değerlendirme Karar, yeniden evlenme konusunda **somut tehlike** ölçütünü öne çıkarır. Yeni eşin sabıka kaydının bulunması bile tek başına velâyetin değiştirilmesi için yeterli görülmemiştir. Daire, annenin veya eşinin çocuğa kötü muamelede bulunduğuna dair somut bir iddia bulunmadığını, annenin velâyet görevini savsakladığına veya kişisel ilişkiyi engellediğine dair yeterli delil olmadığını belirterek kabul kararını bozmuştur. Velâyetin değiştirilmesi için çocuğun menfaatinin somut olarak etkilendiği gösterilmelidir.

4 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
13.01.2014 · E. 2013/13402 · K. 2014/1

Annenin yeniden evlenmesi velâyetin değiştirilmesini gerektirmese de, ikinci kademede istenen kişisel ilişkinin çocuğun büyüyen yaşına göre yeniden düzenlenmesi karara bağlanmalıdır

Anlaşmalı boşanmada velâyet anneye verilmiş, babayla çocuk arasında çocuğun o günkü yaşına göre kısa süreli bir kişisel ilişki kurulmuştu. Baba, annenin yeniden

evlendiğini de ileri sürerek velâyetin değiştirilmesini, olmazsa kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesini istemiştir; mahkeme velâyetin değiştirilmesine karar vermiştir.

> *Velayet sahibi annenin yeniden evlenmesi, tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez. Gerçekleşen bu durum karşısında davacının velayetin değiştirilmesine yönelik talebin reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir. 2-Ne var ki davacı baba velayetin değiştirilmesi talebinin yanında terditli olarak müşterek çocukla arasında kurulan kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi talebinde de bulunmuştur. Boşanma tarihi itibariyle müşterek çocuğun yaşı gözetilerek çocukla baba arasında kısa süreli ve hafta sonları yatılı olmayacak şekilde kişisel ilişki kurulmuştur. Ancak aradan geçen süre nedeniyle müşterek çocuğun yaşının büyüdüğü gözetilerek, çocukla davacı baba arasında babalık duygularını tatmine elverişli olacak yeterlilikte kişisel ilişki tesisi gerektiği gözetilerek bu hususta bir karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki yönlüdür. Velâyet sahibi annenin yeniden evlenmesi tek başına velâyetin değiştirilmesi için yeterli değildir; Daire bu nedenle kabul kararını bozmuştur. Ancak baba ikinci kademede kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesini de istemiş olduğundan, boşanma tarihinden bu yana çocuğun yaşının büyüdüğü gözetilerek babalık duygularını tatmine elverişli bir kişisel ilişki kurulması için de karar verilmesi gerekir (TMK m. 323).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.03.2013 · E. 2012/13708 · K. 2013/5935

Yeniden evlenen velâyet sahibinin, çocuğun ikinci evliliğinde sorun çıkardığını ve eşinin çocuğu istemediğini ileri sürmesi velâyeti ifadan kaçınma anlamına gelir

Boşanmada velâyet babaya verilmişti. Baba, yeniden evlendiğini, velâyetin kendisinde olmasının ikinci evliliğinde sorun çıkardığını ve eşinin çocuğu istemediğini ileri sürerek velâyetin anneye verilmesini istemiştir; anne ise velâyet görevini üstlenemeyeceğini bildirmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Velayete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi tek başına velayetin kaldırılmasını gerektirmez ise de, velayet sahibinin dava dilekçesinde, bu çocuğun ikinci evliliğinde sorun çıkardığını ve ikinci eşinin çocuğu istemediğini ileri sürerek velayetin kendisinden alınması isteği, çocuğa karşı yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğinin ifadesi demek olup, velayeti ifadan kaçınma anlamına gelir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 349. maddenin **ikinci cümlesinin** uygulandığı bir örnektir. Yeniden evlenme tek başına velâyetin kaldırılması sebebi değildir; ancak velâyet sahibi babanın, çocuğun yeni evliliğinde sorun çıkardığını ve eşinin çocuğu istemediğini ileri sürerek velâyetten vazgeçmek istemesi, çocuğa karşı yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğinin ifadesi sayılmıştır. Anne de velâyeti üstlenemeyeceğini bildirdiğinden Daire, velâyetin babadan kaldırılması, idrak çağındaki çocuğun görüşü de alınarak gerektiğinde uzmanlardan ayrıntılı rapor istenmesi ve vasi

atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulması gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 348).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2012 · E. 2012/13731 · K. 2012/22266

Velâyet sahibi baba çocuklardan ayrı bir şehirde yaşıyor ve yeni eşi çocukları istemiyorsa, çocukların menfaati velâyetin değiştirilmesini gerektirir

Boşanmada velâyeti babaya bırakılan çocuklar, babaanneleri ve amcalarıyla birlikte başka bir ilde yaşıyordu; baba başka bir şehirde oturuyordu ve uzman raporuna göre yeni eşi çocukları istemiyordu. Velâyetin değiştirilmesi istendi; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Küçüklerin menfaati gereği Türk Medeni Kanununun 349/2. maddesi koşulları oluştuğu halde davanın kabulü yerine yazılı gerekçekle reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, yeniden evlenmenin velâyeti etkileyebilmesi için **çocuğun menfaatinin** belirleyici olduğunu gösterir. Velâyet sahibi babanın çocuklarla birlikte yaşamaması, çocukların babaanneleri ve amcalarının yanında kalması ve yeni eşin çocukları istemediğinin uzman raporuyla belirlenmesi, Daireye göre 349. maddenin ikinci cümlesindeki koşulların oluştuğunu göstermiştir; ret kararı bu nedenle bozulmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.11.2011 · E. 2011/9203 · K. 2011/20112

Velâyet sahibi baba çocuğu teyzesine bırakıp yeniden evlenmişse velâyet babadan alınmalı ve vasi atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulmalıdır

Boşanmada velâyet babaya bırakılmış, anne daha sonra ölmüştü. Baba çocuğu teyzesinin yanına bırakıp yeniden evlenmiştir. Teyze, velâyetin babadan alınmasını istemiştir; mahkeme istemi reddetmiştir.

> *Velayete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi velayetin kaldırılmasının gerektirmez ise de, çocuğun menfaati gerektirdiğinde, velayet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velayet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir. (TMK. md.349)...*

DEĞERLENDİRME Karar, 349. maddenin ikinci cümlesindeki **vasi atanması** seçeneğini gösterir. Daire, velâyet sahibi babanın çocuğu terk ettiğini ve çocuğun davadan önce ve dava sırasında kardeşiyle birlikte teyzesinin yanında kaldığını belirterek, velâyetin babadan alınması ve küçüğe vasi atanması için yetkili vesayet makamına ihbarda bulunulması gerektiğini kabul etmiştir. Anne hayatta olmadığından velâyetin diğer ebeveyne verilmesi mümkün değildi; bu nedenle çözüm vasi atanması olmuştur (TMK m. 404).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2011 · E. 2011/15764 · K. 2011/15190

Ana ve babanın her ikisi de yeniden evlenmişse velâyet değişikliğinin çocuğun menfaatine olup olmadığı uzman görüşü alınarak araştırılmalıdır

Boşanmadan sonra hem anne hem baba yeniden evlenmiştir. Mahkeme, değişikliğin çocukların menfaatine olup olmadığı yönünden ayrıca bir inceleme yapmadan velâyetin değiştirilmesine karar vermiştir.

> *Hem ananın hem de babanın yeniden evlendikleri anlaşılmaktadır. Mahkemece velayet değişikliğine karar verilmişse de; bu değişimin çocukların menfaatine olup olmayacağı yönünden bir inceleme ve değerlendirme yapılmamıştır. Çocukların idrak çağında olmadığı bu nedenle görüşlerine başvurma olanağı bulunmadığı gözönüne alındığında; velayet değişiminin çocukların menfaatine olup olmayacağı konusunda 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 5.bendinde belirtilen uzman bilirkişi veya bilirkişilerden görüş alınarak bir değerlendirme yapılıp, velayet düzenlemesi yapılması gerekirken, yazılı şekilde eksik incelemeyle hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 349. maddenin uygulanmasında **araştırma yükümlülüğünü** vurgular. Yeniden evlenme her iki ebeveyn için de söz konusuysa bu olgu tek başına bir ebeveyni öne çıkarmaz; belirleyici olan, değişikliğin çocuğun menfaatine olup olmadığıdır. Çocuklar idrak çağında olmadığından görüşlerine başvurulamıyordu; Daire, 4787 sayılı Kanun'un 5. maddesinde belirtilen uzmanlardan görüş alınmadan verilen kararı eksik inceleme nedeniyle bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada çocuklar bakımından hâkimin takdir yetkisi.
- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.
- **TMK m. 323:** Ana ve babanın çocukla kişisel ilişkisi.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 350:** Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri.
- **TMK m. 351:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 404:** Küçüklük nedeniyle vesayet.

MADDE

C. Çocuğun korunması
III. Velâyetin kaldırılması

350 3. Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri

KANUN METNİ

(1) Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder.
(2) Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır.
(3) Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 350, velâyeti kaldırılan ana ve babanın çocuğa karşı malî yükümlülüklerini düzenler. Velâyetin kaldırılması, ana ve babanın **çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü sona erdirmez.** Ana, baba ve çocuğun **ödeme gücü yoksa** bu giderler **Devletçe** karşılanır; **nafakaya ilişkin hükümler** ise saklıdır. Velâyeti kaldırılan babanın sürekli ve düzenli gelirinin bulunduğu bir olayda, çocuklar için kurum yararına nafakaya hükmedilmesi gerektiği kabul edilmiş;[1] bu yükümlülüğün çocuk ergin oluncaya kadar sürdüğü belirtilmiştir.[2] Hukuk Genel Kurulu da iştirak nafakasının dayanağını açıklarken bu maddeye başvurmuştur.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Velâyetin kaldırılması	Hâkimin, çocuğun korunması için velâyeti ana ve babadan veya bunlardan birinden alması.
Bakım ve eğitim giderleri	Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler.
Ödeme gücü	Ana, baba ve çocuğun bu giderleri karşılamaya yetecek gelir veya malvarlığı.

1 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2008/18028, K. 2009/5646.
2 Yargıtay 2. HD, 14.02.2013, E. 2012/9858, K. 2013/3484.
3 Yargıtay HGK, 19.09.2019, E. 2017/1894, K. 2019/918.

Devletçe karşılama	Ödeme gücü bulunmadığında giderlerin Devlet tarafından üstlenilmesi.
Gider istemi (rücu)	Çocuğa bakan kurumun, yaptığı giderleri ödeme gücü olan ana veya babadan istemesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 350- Madde yürürlükteki Kanunun 277 nci maddesini karşılamaktadır ve velâyetin kaldırılmasının sonuçlarını ilgilendirdiği için sistematik olarak burada düzenlenmiştir. Yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 129*

Gerekçe iki noktaya işaret eder. Birincisi, madde velâyetin kaldırılmasının **sonuçlarını** ilgilendirdiği için sistematik olarak velâyetin kaldırılmasına ilişkin hükümlerin arasına yerleştirilmiştir. İkincisi, yeni metin eski Kanun'un 277. maddesine göre **hüküm değişikliği getirmemiştir**; eski kurallar bugünkü dille yeniden ifade edilmiştir.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 277. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayeti nezedilen ana ve baba, çocuğun iaşe ve terbiye masraflarını, evvelce olduğu gibi tesviye ile mükelleftir. Bu masraflar - ana ve baba ile çocuk tediyeden aciz iseler - Devletçe tesviye olunur. Nafakaya mütaallik hükümler bakidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 277 (mülga)

Eski metin, velâyeti kaldırılan ana ve babanın çocuğun iaşe ve terbiye masraflarını daha önce olduğu gibi ödemekle yükümlü olduğunu, ana, baba ve çocuk ödemeden âciz iseler bu masrafların Devletçe ödeneceğini ve nafakaya ilişkin hükümlerin saklı olduğunu öngörüyordu. Yeni metin aynı üç kuralı bugünkü dille tekrarlar.

	743 sayılı Kanun m. 277	4721 sayılı Kanun m. 350
Yükümlülük	İaşe ve terbiye masraflarını evvelce olduğu gibi ödeme	Bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü devam eder
Devlet	Ana, baba ve çocuk ödemeden âciz ise Devletçe ödenir	Ana, baba ve çocuğun ödeme gücü yoksa Devletçe karşılanır
Nafaka	Nafakaya ilişkin hükümler bakidir	Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 350. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Bakım yükümlülüğü	Velâyetin kaldırılması hâlinde de devam eder	TMK m. 350/1
Ödeme gücü yoksa	Giderler Devletçe karşılanır	TMK m. 350/2
Nafaka hükümleri	Saklıdır	TMK m. 350/3
Kurum yararına nafaka	Düzenli geliri olan babadan istenebilir	Yargıtay 2. HD, K. 2009/5646
Süre	Çocuk ergin oluncaya kadar	Yargıtay 2. HD, K. 2013/3484
Koruma altına alınma	Nafaka yükümlüsünü kurtarmaz	Yargıtay 2. HD, K. 2013/29116
Kurumun gider istemi	Aile mahkemesinde görülür	Yargıtay 2. HD, K. 2013/6585
Ödeme gücü sınırı	Yoksulluk sınırındaki ebeveyne iştirak nafakası yüklenmemiştir	Yargıtay HGK, K. 2019/1153

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 277. maddesini karşılar ve velâyetin kaldırılmasının **sonuçlarını** ilgilendirdiği için sistematik olarak velâyetin kaldırılmasına ilişkin hükümlerin arasında düzenlenmiştir. Gerekçe, yürürlükteki metne göre **hüküm değişikliği bulunmadığını** belirtir. Tasarının 350. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 446).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velâyetin kaldırılmasının ana ve babayı **malî yükümlülükten kurtarmamasıdır**; velâyeti kaldırılan babanın düzenli geliri bulunan bir olayda çocuklar için kurum yararına nafakaya hükmedilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[4] İkinci nokta, Devletin giderleri üstlenmesinin **ikincil** olmasıdır; çocuğun koruma altına alınmış olması nafaka yükümlüsünü bu yükümlülükten kurtarmamış,[5] koruma kararı kaldırıldıktan sonra teslim alınmayan çocuklar için kurumun yaptığı giderlerin velâyet sahibinden tahsili de doğru bulunmuştur.[6] Üçüncü nokta, katılma yükümlülüğünün **ödeme gücüyle sınırlı** olmasıdır; yoksulluk nafakası alan ve yoksulluk sınırında bulunan ebeveyn aleyhine iştirak nafakasına hükmedilmesi yasal düzenlemelere aykırı bulunmuştur.[7]

4 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2008/18028, K. 2009/5646.
5 Yargıtay 2. HD, 10.12.2013, E. 2013/12189, K. 2013/29116.
6 Yargıtay 2. HD, 09.11.2016, E. 2016/16450, K. 2016/14606.
7 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2019/117, K. 2019/1153.

II. Birinci Fıkra: Yükümlülük Velâyetle Birlikte Sona Ermez

- **Kural:** Velâyetin kaldırılması, bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü sona erdirmez.
- **Dayanak:** Bakım borcu Kanun'da soybağının hükümleri arasında düzenlenir ve velâyetten bağımsızdır.
- **Süre:** Yükümlülük kural olarak çocuk ergin oluncaya kadar sürer.

2 Velâyetin kaldırılması, ana ve babanın çocuk üzerindeki velâyet hak ve yetkilerini sona erdirir; madde ise bunun çocuğa karşı malî yükümlülükleri etkilemediğini açıkça belirtir: ana ve babanın çocuklarının **bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder.** Bu sonuç, bakım borcunun Kanun'da velâyetin değil soybağının hükümleri arasında düzenlenmesiyle uyumludur (TMK m. 327). Hukuk Genel Kurulu da ana ve babanın çocuğa karşı nafaka yükümünün sosyal yardım ve dayanışma düşüncesinden kaynaklandığını ve velâyet hakkından bağımsız olduğunu belirtmiştir.[8] Velâyeti kaldırılan ebeveyn bu nedenle çocuğun giderlerine katılmaya devam eder; velâyetin babadan kaldırıldığı ve babanın sürekli, düzenli gelirinin bulunduğu bir olayda, çocuklar için kurum yararına uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[9] Aynı kararda, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı veren mahkemenin nafaka konusunda da karar vermeye yetkili olduğu hatırlatılmıştır (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 7).

3 Yükümlülüğün süresi bakım borcunun genel süresine bağlıdır. Velâyet kaldırılmış olsa bile ana ve babanın çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü çocuklar ergin oluncaya kadar devam eder; ayırt etme gücüne sahip küçükler bu nafakayı kendi adlarına da isteyebilir (Yargıtay 2. HD, K. 2013/3484; TMK m. 329). Hukuk Genel Kurulu, bakım borcunun kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar sürdüğünü ve iştirak nafakasının erginlikle kendiliğinden sona erdiğini belirtmiştir.[10] Çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi devam ediyorsa ana ve baba, durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde, eğitim sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür (TMK m. 328).

III. İkinci Fıkra: Ödeme Gücü Yoksa Devlet Karşılar

- **Koşul:** Ana, baba ve çocuğun ödeme gücünün bulunmaması.
- **İkincillik:** Devletin giderleri üstlenmesi, ödeme gücü olan ebeveynin katkısını ortadan kaldırmaz.
- **Gider istemi:** Çocuğa bakan kurum, giderlerini ödeme gücü olan ebeveynden isteyebilir.

8 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.
9 Yargıtay 2. HD, 26.03.2009, E. 2008/18028, K. 2009/5646.
10 Yargıtay HGK, 17.10.2012, E. 2012/3-470, K. 2012/713.

4 İkinci fıkra, giderlerin **Devletçe** karşılanmasını bir koşula bağlar: ana ve baba ile çocuğun **ödeme gücünün bulunmaması.** Fıkra, ana ve babanın yanında çocuğun ödeme gücünü de sayar; nafaka miktarı belirlenirken çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur (TMK m. 330), ana ve baba da belirli hâllerde hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek bir miktar harcayabilir (TMK m. 327). Devletin giderleri üstlenmesi bu nedenle ikincildir: ortak çocuklardan birinin 2828 sayılı Kanun'a göre koruma altına alınmış bulunması, nafaka yükümlüsü ebeveyni bu yükümlülükten kurtarmamıştır.[11] Koruma altına alınan çocuklara bakan kurumun, asgari ücretle çalışan babadan da geliriyle orantılı nafaka isteyebileceği kabul edilmiştir.[12]

5 Kurumun bu yoldaki istemi 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 30. maddesine de dayanır; bu hükme göre kurum, yardımda bulunduğu kişiler için Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafaka ile yükümlü olanlar hakkında dava açabilir. Yargıtay, koruma kararının kaldırılmasından sonra velâyet sahibi tarafından teslim alınmayan çocukların kurumda kalmaya devam etmesi nedeniyle yapılan giderlerin geri istenmesini 2828 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile 350. maddeden kaynaklanan bir dava olarak nitelendirmiş ve bu davanın aile mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2013/6585; 4787 sayılı Kanun m. 4). Aynı türden bir davada giderlerin anneden tahsili doğru bulunmuş; ancak koruma kararının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleşinceye kadarki giderlerin kurumca karşılanması ve anneden yalnızca kesinleşme tarihinden çocukların ergin oldukları tarihe kadarki giderlerin istenebileceği belirtilmiştir.[13]

IV. Üçüncü Fıkra: Nafakaya İlişkin Hükümler Saklıdır

- **Anlam:** Velâyetin kaldırılması ve Devletin giderleri üstlenmesi nafaka hükümlerinin uygulanmasını engellemez.
- **İştirak nafakası:** Velâyet kendisine verilmeyen ebeveynin gücü oranında katılma yükümlülüğü sürer.
- **Hısımlar:** Kurum, yaptığı masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilir.

6 Üçüncü fıkra, nafakaya ilişkin hükümleri saklı tutar. Velâyetin kaldırılması ya da giderlerin Devletçe karşılanması, çocuk için nafaka istenmesine ve nafaka yükümlülüğüne ilişkin kuralların uygulanmasına engel olmaz. Hukuk Genel Kurulu, iştirak nafakasının dayanağını açıklarken 350. maddenin birinci fıkrasına başvurmuş; ana ve babanın bakım yükümlülüğünün doğal sonucu olan iştirak nafakasının kamu düzenine ilişkin olduğunu ve hâkimin talep olmasa da buna hükmedebileceğini belirtmiştir (Yargıtay HGK, K. 2019/918; TMK m. 182). Bununla

11 Yargıtay 2. HD, 10.12.2013, E. 2013/12189, K. 2013/29116.
12 Yargıtay 3. HD, 04.05.2017, E. 2016/12521, K. 2017/6542.
13 Yargıtay 2. HD, 09.11.2016, E. 2016/16450, K. 2016/14606.

birlikte katılma yükümlülüğü ödeme gücüyle sınırlıdır; asgari ücretle çalışan ve yoksulluk nafakası alan annenin yoksulluk sınırında bulunduğu bir olayda, onun aleyhine iştirak nafakasına hükmedilmesi yasal düzenlemelere aykırı bulunmuştur.[14]

Fıkra genel bir ifade kullandığından hısımlar arasındaki yardım nafakasına ilişkin hükümler de uygulanmaya devam eder. Nafaka davası, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir; korunmaya muhtaç kişilere bakan kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilir (TMK m. 365, TMK m. 366). Bakanlığın, koruma kararı uzatılan bir genç için düzenli geliri olan kardeşlerinden nafaka istediği bir davada, kardeşlerden biri yönünden verilen kısmen kabul kararı, takdir edilen nafakanın yardım nafakası niteliğinde olduğu belirtilerek onanmıştır.[15] 7

UYGULAMA NOTU

Velâyetin kaldırılması, ana ve babayı çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılma yükümlülüğünden kurtarmaz; gelirleri varsa çocuk için nafakaya hükmedilebilir. **Çocuk koruma altına alınmışsa**, kurumun çocuk için nafaka veya yaptığı giderleri isteyebileceği, koruma kararı kaldırıldıktan sonra çocuğu teslim almamanın da bu dönemin giderlerini ana ve babaya yükleyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Ödeme gücü yoksa** gelir ve giderler belgelenmelidir; katılma yükümlülüğü ödeme gücüyle sınırlıdır. **Çocuk ergin olmuşsa** bakım borcunun kural olarak sona erdiği, eğitimin sürmesi hâlinde ise eğitim sona erinceye kadar devam edebileceği unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.03.2009 · E. 2008/18028 · K. 2009/5646

Velâyeti kaldırılan babanın sürekli ve düzenli geliri varsa, çocuklar için kurum yararına nafakaya hükmedilmelidir

Mahkeme, çocuklar hakkında eğitim, bakım ve koruma tedbiri aldı ve velâyetin babadan kaldırılmasına karar vermiştir; kurumun çocuklar için nafaka istemini ise reddetmiştir. Hüküm kurum tarafından nafaka yönünden temyiz edilmiştir.

> *Velayetin kaldırılması halinde ana ve babanın çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler devletçe karşılanır. (TMK.md.350) Mahkemece, çocuklar hakkında, eğitim, bakım ve koruma tedbiri alınmış, velayetin babadan kaldırılmasına karar verilmiştir. Toplanan delillerden davalı babanın çalıştığı, sürekli ve*

14 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2019/117, K. 2019/1153.
15 Yargıtay 3. HD, 07.12.2016, E. 2016/9592, K. 2016/14073.

düzenli gelirinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, Türk Medeni Kanununun 350/1.maddesi gereğince, davalı babanın çocukları için nafaka ile sorumlu tutulması ve çocuklar için davacı kurum yararına uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi gerekirken isteğin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 350. maddenin ilk iki fıkrasını birlikte uygular. Velâyetin kaldırılması, ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü sona erdirmez; giderlerin Devletçe karşılanması ise ana, baba ve çocuğun ödeme gücünün bulunmamasına bağlıdır. Babanın çalıştığı ve sürekli, düzenli gelirinin bulunduğu anlaşıldığından Daire, onun çocukları için nafaka ile sorumlu tutulması ve kurum yararına uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi gerektiğini belirterek ret kararını bozmuştur. Daire ayrıca, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı veren mahkemenin nafaka konusunda da karar vermeye yetkili olduğunu 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 7. maddesine dayanarak hatırlatmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.02.2013 · E. 2012/9858 · K. 2013/3484

Velâyet kaldırılmış olsa bile bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü çocuk ergin oluncaya kadar sürer; ayırt etme gücüne sahip küçük nafakayı kendisi isteyebilir

Dava tarihinde on beş yaşında olan iki çocuk, anneanneleriyle birlikte dava açmıştır. Mahkeme, çocukların velâyete tabi olmaktan çıktıklarını gözeterek velâyetin kaldırılması hakkında hüküm kurulmasına yer olmadığına ve iştirak nafakasının reddine karar vermiştir; çocukların ergin olacakları tarihe kadarki dönem için nafaka istemi hakkında ise hüküm kurmamıştır.

> *"Velayet kaldırılmış olsa bile ana ve babanın çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri ergin oluncaya kadar devam eder. (TMK md.350/l).Ayırt etme gücüne sahip küçükler,karşılıksız kazandırmaları ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada medeni hakları bizzat kendileri kullanabilirler. Bu halde veli ya da vasilerinin rızaları gerekmez.(TMK.m.l6/l).Türk Medeni Kanunun 329/son maddesi de, ayırt etme gücüne sahip olan küçüğe nafaka davası açma imkanı vermektedir. Dava tarihinde küçükler on beş yaşında olduklarına göre ayırt etme gücüne sahiptirler. Küçüklerin isteğinin nafakaya ilişkin olduğu gözetilerek,küçükler için dava tarihinden ergin oldukları tarihe kadar davalı babanın uygun miktarda nafaka ödemekle yükümlü tutulması gerekirken, bu hususun nazara alınmamış olması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 350. maddenin birinci fıkrasının süre yönünü gösterir: velâyet kaldırılmış olsa bile ana ve babanın çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü çocuklar ergin oluncaya kadar devam eder. Daire, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kendilerinin kullanabileceğini ve 329. maddenin son fıkrası uyarınca nafaka davası açabileceklerini de belirtmiştir (TMK m. 329). Dava tarihinde on beş yaşında olan küçükler için dava

tarihinden ergin olacakları tarihe kadar babanın uygun miktarda nafaka ödemekle yükümlü tutulması gerektiğinden karar bozulmuş; kendi adlarına dava açan küçüklerin kararda davacı olarak gösterilmemesi de ayrı bir bozma sebebi yapılmıştır.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
17.10.2012 · E. 2012/3-470 · K. 2012/713

Bakım yükümlülüğü kural olarak çocuğun ergin olmasıyla sona erer; iştirak nafakası erginlikle kendiliğinden kalktığından kaldırılması için dava açmakta hukuki yarar yoktur

Boşanmada velâyeti anneye verilen çocuk için iştirak nafakası ödeyen baba, çocuğun ergin olması üzerine nafakanın kaldırılmasını istemiştir; çocuk eğitiminin sürdüğünü savunmuştur. Mahkeme nafakanın erginlik tarihinde sona erdiğinin tespitine karar vermiştir; Özel Daire kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *TMK'nun 328/1.maddesi uyarınca kural olarak ana babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar devam ettiğinden, anılan maddenin birinci fıkrasının açık hükmü uyarınca küçük reşit olmakla kendisine bağlanan iştirak nafakası kendiliğinden sona erer.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, velâyet kendisine verilmeyen eşin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılma yükümlülüğünü açıklarken 350. maddenin birinci fıkrasına da dayanmış; velâyetin kaldırılması hâlinde bile ana ve babanın bu yükümlülüğünün devam ettiğini hatırlatmıştır. Kurula göre bakım borcu kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar sürer ve iştirak nafakası erginlikle kendiliğinden sona erer; bu nedenle nafakanın kaldırılması için dava açmakta hukuki yarar yoktur ve istem bu yönden reddedilmelidir. Kurul, ergin çocuğun eğitimi devam ediyorsa ana ve babanın bakım yükümünün eğitim sona erinceye kadar sürdüğünü de ayrıca belirtmiştir (TMK m. 328).

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181

Ana ve babanın çocuğa karşı nafaka yükümü velâyet hakkından bağımsızdır

Baba, üniversiteden mezun olan ergin çocuğu lehine hükmedilmiş yardım nafakasının kaldırılmasını istemiştir; çocuk, iş bulamadığını ve kamu personeli seçme sınavı kursuna devam ettiğini savunmuştur. Mahkeme nafakayı kaldırmıştır; Özel Daire kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Nafaka alacaklılığı, çocuğun bireyselliğinin bir parçasıdır. Hukukumuzda, çocuk kendisini dünyaya getiren ana ve babasından bakım parası isteyebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Ana ve babanın bu nafaka yükümü sosyal yardım ve dayanışma düşüncesinden kaynaklanır; onların velayet hakkından bağımsızdır (Serozan, R.: Çocuk Hukuku, İstanbul 2005, s. 112 vd.).*

DEĞERLENDİRME Karar ergin çocuğa yardım nafakasıyla ilgilidir ve 350. maddeyi anmaz; ancak Hukuk Genel Kurulunun nafaka hakkındaki genel açıklaması maddenin dayandığı düşünceyi açıkça ortaya koyar: ana ve babanın çocuğa karşı nafaka yükümü sosyal yardım ve dayanışma düşüncesinden kaynaklanır ve velâyet hakkından bağımsızdır. Velâyetin kaldırılmasının bakım yükümlülüğünü sona erdirmemesi bu bağımsızlığın sonucudur. Somut olayda Kurul, meslekle ilgili kurslara katılmanın eğitimin devamı sayılabileceğini kabul etmiş; ancak çocuğun yargılama sırasında işe başladığı tarihten itibaren babasının yardımına ihtiyacı kalmadığından nafakanın bu tarihten itibaren kaldırılması gerektiğini belirterek direnme kararını değişik gerekçeyle bozmuştur (TMK m. 328, TMK m. 364).

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2019/117 · K. 2019/1153

Bakım yükümlülüğü velâyetin kaldırılması hâlinde bile sürer; ancak yoksulluk nafakası alan ve yoksulluk sınırındaki ebeveyn aleyhine iştirak nafakasına hükmedilemez

Boşanmada velâyeti kendisine verilen baba, asgari ücretle çalışan ve kendisinden yoksulluk nafakası alan anneden çocuklar için iştirak nafakası istemiştir. Mahkeme nafakaya hükmetmiştir; Özel Daire kararı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Bu nedenlerle yoksulluk nafakası alan ve yoksulluk sınırında bulunan davalı aleyhine ortak çocuklar için iştirak nafakasına hükmedilmesi yasal düzenlemelere ve hukuk kaidelerine aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, iştirak nafakasının dayanaklarını sayarken 350. maddenin birinci fıkrasına da yer vermiş; velâyetin kaldırılması hâlinde bile ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünün devam ettiğini vurgulamıştır. Ancak bu katılma yükümlülüğü ödeme gücüyle sınırlıdır: Kurul, asgari ücretle çalışan ve hâlen yoksulluk nafakası alan annenin yoksulluk sınırında bulunduğunu, bu nedenle onun aleyhine ortak çocuklar için iştirak nafakasına hükmedilmesinin yasal düzenlemelere aykırı olduğunu belirterek direnme kararını bozmuştur (TMK m. 182, TMK m. 330).

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918

Velâyetin kaldırılması hâlinde bile süren bakım yükümlülüğünün sonucu olan iştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir; ancak talep edilmeyen ayrı bir eğitim gideri alacağına hükmedilemez

Boşanmada velâyet anneye verildi ve çocuk için istenen aylık iştirak nafakasına hükmedilmiştir. Mahkeme ayrıca, talep olmaksızın çocuğun okul gideri için her yıl ödenecek ayrı bir tutara da hükmetmiştir; Özel Daire bu kısmı bozdu, mahkeme direnmiştir.

> *Zira anılan Kanunun 350. maddesinin birinci fıkrasına göre velayetin kaldırılması hâlinde bile ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder. Ayrıca Türk Medeni Kanununun 328. maddesinde; "Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler." hükmü yer almaktadır. Ana babanın bakım yükümlülüğünün doğal sonucu olan iştirak nafakası, çocuğun korunmasına yönelik olup, kamu düzenine ilişkindir ve hâkim talep bulunmasa dahi kendiliğinden iştirak nafakasına hükmedebilecektir. Ancak velayet hakkı kendisine verilen eş iştirak nafakası istemediğini belirtmesi hâlinde hâkim, bu durumun çocuğun üstün yararını zedelemeyeceği kanaatine varması durumunda iştirak nafakasına hükmetmeyebilecektir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, iştirak nafakasının dayanağını açıklarken 350. maddenin birinci fıkrasına başvurmuştur: velâyetin kaldırılması hâlinde bile ana ve babanın bakım yükümlülüğü sürer ve bu yükümlülüğün doğal sonucu olan iştirak nafakası kamu düzenine ilişkindir; hâkim talep olmasa da buna hükmedebilir. Kurul bununla birlikte, talep edilen iştirak nafakasına ek olarak hiç istenmemiş ayrı bir okul gideri alacağına hükmedilmesini taleple bağlılık ilkesine aykırı bulmuş; bunun infazda da karışıklığa yol açacağını, koşullar ve ihtiyaçlar değiştiğinde nafakanın artırılmasının her zaman istenebileceğini belirterek direnme kararını bozmuştur (TMK m. 331).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.12.2013 · E. 2013/12189 · K. 2013/29116

Çocuğun 2828 sayılı Kanun'a göre koruma altına alınmış olması, nafaka yükümlüsü ebeveyni bu yükümlülükten kurtarmaz

Davacı ebeveyn, velâyetin değiştirilmesini ve nafakanın kaldırılmasını istemiştir. Ortak çocuklardan biri 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre koruma altına alınmıştı. Hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *2828 Sayılı Yasaya göre koruma altına alınmış bulunmasının davacıyı nafaka yükümlülüğünden kurtarmayacağının anlaşılmasına göre, yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar 350. maddeyi anmasa da maddenin dayandığı düşünceyi yansıtır: çocuğun Devlet koruması altına alınması, ana ve babanın bakım ve eğitim giderlerine katılma yükümlülüğünü kendiliğinden ortadan kaldırmaz. Daire, ortak çocuklardan birinin 2828 sayılı Kanun'a göre koruma altına alınmış bulunmasının davacıyı nafaka yükümlülüğünden kurtarmayacağını belirterek hükmü onamıştır. 350. maddenin ikinci fıkrası da giderlerin Devletçe karşılanmasını ana, baba ve çocuğun ödeme gücünün bulunmamasına bağlar.

8 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.05.2017 · E. 2016/12521 · K. 2017/6542

Koruma altına alınan çocuklara bakan kurum, asgari ücretle çalışan babadan da geliriyle orantılı nafaka isteyebilir

Boşanmadan sonra velâyeti anneye verilen iki çocuk mahkeme kararıyla koruma altına alındı ve bakımları kurumca üstlenilmiştir. Bakanlık, sigortalı olarak çalışan babadan çocuklar için nafaka istemiştir; baba ekonomik durumunun çocukların giderlerini karşılamaya elverişli olmadığını savunmuştur. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Dosya içerisinde bulunan davalının ekonomik ve sosyal durum araştırmasına göre davalının Devlet Hastanesinde hizmetli olduğu, asgari ücretle çalıştığı, babasının evinde kaldığı anlaşılmaktadır. Davalının geliriyle orantılı şekilde, ülke ekonomisindeki gelişmeler ve enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünün azalması hususları, çocukların yaşı, eğitim durumu, ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, TMK'nun 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek, davacı lehine belli bir miktar nafakaya hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde istemin tümden reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 350. maddeyi anmamakla birlikte, Devletin çocuğun bakımını üstlendiği durumlarda ana ve babanın katkı yükümlülüğünün nasıl işlediğini gösterir. Daire, nafaka davasının nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî kurumlar tarafından da açılabileceğini ve korunmaya muhtaç kişilere bakan kurumların yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebileceklerini hatırlatmıştır (TMK m. 365, TMK m. 366). Babanın asgari ücretle çalışması istemin tümden reddini haklı kılmamış; geliri, çocukların yaşı, eğitim durumu ve ihtiyaçları gözetilerek hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2013 · E. 2012/3851 · K. 2013/6585

Kurumun, koruma kararı kaldırıldıktan sonra teslim alınmayan çocuklar için yaptığı giderleri velâyet sahibinden istediği dava aile mahkemesinde görülür

Koruma kararının kaldırılmasına rağmen velâyet sahibi anne tarafından teslim alınmayan çocuklar kurumda kalmaya devam etmiştir. Kurum, koruma kararının kaldırılmasından sonra yaptığı iaşe giderlerinin anneden rücuan tahsilini istemiştir; dava asliye hukuk mahkemesi olarak görülüp karara bağlanmıştır.

> *Dava, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 30. ve Türk Medeni Kanununun 350. maddesinden kaynaklanan; koruma kararının kaldırılmasından sonra davalı annesi tarafından teslim alınmayan çocukların, Kurum'da kalmaya devam etmeleri nedeniyle, koruma kararının kaldırılmasından sonra yapılan iaşe giderlerinin, velayet kendisinde bulunan davalıdan rücuan tahsili talebine ilişkindir. Görev, kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş,*

Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunla değişik 4. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (m.118-395) kaynaklanan bütün davaların, aile mahkemeleri kurulan yerlerde bu mahkemelerce bakılacağını; aynı Yasanın 2. maddesi de, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlerin asliye hukuk (aile) mahkemelerinde bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu halde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir. (H.G.K. 16.11.2005 tarih ve 2/673-617 sayılı kararı) Bu açıklama karşısında; davaya "Aile Mahkemesi" sıfatıyla bakılması gerekirken, bu husus düşünülmeden Asliye Hukuk Mahkemesi olarak yargılamaya devam edilip, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Karar, Devletçe karşılama kuralının öbür yüzünü gösterir: çocuğa bakan kurum, velâyet sahibinden yaptığı giderleri isteyebilir. Daire bu davayı 2828 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile Türk Medeni Kanunu'nun 350. maddesinden kaynaklanan bir rücu davası olarak nitelendirmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından, üçüncü kısım hariç, kaynaklanan davalara aile mahkemesi bakar; aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu davalar, görevlendirilen asliye hukuk mahkemesinde aile mahkemesi sıfatıyla görülür. Davaya bu sıfatla bakılmadığından karar görev yönünden bozulmuştur.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.11.2016 · E. 2016/16450 · K. 2016/14606

Koruma kararı kaldırıldıktan sonra çocukları teslim almayan velâyet sahibinden kurumun bakım giderleri, kararın kesinleşmesinden çocukların ergin olmasına kadarki dönem için istenebilir

İki çocuk hakkındaki koruma kararı, annenin ekonomik durumunun iyileşmesi üzerine kaldırılmıştır; ancak velâyet sahibi anne, kurumun ihtarına rağmen çocukları teslim almadı ve çocuklar kurumda kalmaya devam etmiştir. Kurum bu dönemdeki bakım giderlerinin anneden tahsilini istemiştir; mahkeme, çocukların ergin olmalarından sonraki dönemi de kapsayacak biçimde davayı kabul etmiştir.

> *"O halde koruma kararının kaldırılması kararının kesinleştiği 10.10.2006 tarihinden çocukların ergin oldukları tarihe kadar yapılan bakım giderlerinin hesaplanılarak davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken, bu husus nazara alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun üstlendiği bakım giderlerinin hangi dönem için ana veya babadan istenebileceğini gösterir. Daire, anne tarafından teslim alınmayan çocuklar için kurumun yaptığı iaşe giderlerinin anneden tahsilini doğru bulmuştur. Ancak Daireye göre koruma kararının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleşinceye kadar giderleri kurum karşılamalıdır; anneden ancak kesinleşme tarihinden çocukların ergin oldukları tarihe kadarki giderler istenebilir. Bu sonuç, ana

ve babanın bakım borcunun kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar sürmesiyle uyumludur (TMK m. 328).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada iştirak nafakası.
- **TMK m. 327:** Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi ve ergin çocuğun eğitimi.
- **TMK m. 329:** Nafaka davası açma hakkı.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 347:** Çocukların yerleştirilmesi.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 351:** Durumun değişmesi.
- **TMK m. 365:** Yardım nafakasında dava hakkı.
- **TMK m. 366:** Korunmaya muhtaç kişiler.

MADDE

351 C. Çocuğun korunması IV. Durumun değişmesi

KANUN METNİ

(1) Durumun değişmesi hâlinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir.
(2) Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 351, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin değişen koşullara göre yeniden düzenlenmesini sağlar. Durumun değişmesi hâlinde çocuğun korunmasına ilişkin **önlemler yeni koşullara uydurulur**; velâyetin kaldırılmasını gerektiren **sebep ortadan kalkmışsa** hâkim, **re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine** velâyeti geri verir. Hukuk Genel Kurulu velâyete ilişkin kararların kesin hüküm oluşturmadığını belirtmiş;[1] kurumun başvurusu, velâyeti re'sen de geri verebilecek hâkime yapılmış bir ihbar sayılmıştır.[2] Kaldırılan velâyetin geri verilmesi istemi çekişmesiz yargı işidir ve davacının oturduğu yer mahkemesinde de açılabilir.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Durumun değişmesi	Koruma önlemine esas olan koşulların sonradan farklılaşması.
Önlemlerin uydurulması	Çocuğun korunmasına ilişkin önlemin yeni koşullara göre değiştirilmesi veya kaldırılması.
Velâyetin geri verilmesi	Kaldırma sebebi ortadan kalkınca velâyetin ana veya babaya yeniden verilmesi.
Re'sen	Hâkimin bir istem olmaksızın kendiliğinden harekete geçmesi.

1 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.
2 Yargıtay 2. HD, 08.03.2007, E. 2006/12735, K. 2007/3642.
3 Yargıtay 2. HD, 22.04.2015, E. 2015/7115, K. 2015/8400.

Çekişmesiz yargı | Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun çekişmesiz yargı işleri arasında saydığı ve kendine özgü usul kuralları bulunan işler.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 351- Yürürlükteki Kanunun 276 ncı maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır. Yürürlükteki metinde sadece velâyetin kaldırılması sebebinin ortadan kalkması hâlinin düzenlenmiş olmasına karşılık, maddede, genel olarak koruma önlemlerine esas olan durumların değişmesi de göz önünde tutulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 129*

Gerekçe, maddenin eski düzenlemeye göre kapsamını genişlettiğini açıkça belirtir. Eski metin yalnızca velâyetin kaldırılması sebebinin ortadan kalkması hâlini düzenliyordu; yeni madde bunu ikinci fıkrada korurken birinci fıkrada **genel olarak koruma önlemlerine esas olan durumların değişmesini** de kapsama alır. Gerekçe maddenin eski 276. maddenin yalnızca birinci fıkrasını karşıladığını belirttiğinden, ikinci fıkradaki bir yıllık bekleme süresi yeni Kanun'a alınmamıştır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 276. maddesinin birinci fıkrasını karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nezi sebebi zail olduğu surette hakim, doğrudan doğruya veya talepleri üzerine, ana ve babaya velayeti iade ile mükelleftir. Nez'i tarihinden itibaren bir sene geçmedikçe, velayet, iade edilemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 276 (mülga)

Eski metin, velâyetin kaldırılması sebebi ortadan kalktığında hâkimin doğrudan doğruya veya istem üzerine velâyeti ana ve babaya geri vermekle yükümlü olduğunu öngörüyor, ancak kaldırma tarihinden itibaren bir yıl geçmedikçe velâyetin geri verilemeyeceğini de ekliyordu. Yeni metin geri verme kuralını ikinci fıkrada korur, bir yıllık bekleme süresine yer vermez ve birinci fıkrada koruma önlemlerinin değişen koşullara uydurulmasını genel bir kural olarak ekler.

	743 sayılı Kanun m. 276	4721 sayılı Kanun m. 351
Kapsam	Yalnızca velâyetin kaldırılması sebebinin ortadan kalkması	Genel olarak koruma önlemlerine esas durumların değişmesi de
Geri verme	Hâkim doğrudan doğruya veya istem üzerine velâyeti iade eder	Hâkim re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir
Bekleme süresi	Kaldırmadan itibaren bir yıl	Yok
Önlemlerin uyarlanması	Genel bir kural yok	Durum değişirse önlemler yeni koşullara uydurulur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 351. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Önlemler	Durum değişirse yeni koşullara uydurulur	TMK m. 351/1
Velâyetin geri verilmesi	Kaldırma sebebi ortadan kalkmışsa velâyet geri verilir	TMK m. 351/2
Harekete geçme	Hâkim re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine	TMK m. 351/2
Kesin hüküm	Velâyete ilişkin kararlar kesin hüküm oluşturmaz	Yargıtay HGK, K. 2018/1052
Kurumun başvurusu	Re'sen harekete geçen hâkime ihbar niteliğinde	Yargıtay 2. HD, K. 2007/3642
Kaldırma yerine değiştirme	Kaldırma koşulları yoksa velâyet değiştirilir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/5464
Yetki	Davacının oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir	Yargıtay 2. HD, K. 2015/8400
Temyiz	Çekişmesiz yargı kararlarına karşı kapalıdır	Yargıtay 2. HD, K. 2022/10956

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 276. maddesinin birinci fıkrasını karşılar. Gerekçe, eski metnin yalnızca velâyetin kaldırılması sebebinin ortadan kalkması hâlini düzenlediğini, yeni maddede ise **genel olarak koruma önlemlerine esas olan durumların değişmesinin de** göz önünde tutulduğunu belirtir. Tasarının 351. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 446). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, velâyete ilişkin kararların **kesin hüküm oluşturmaması** ve durum değiştiğinde önlemlerin yeni koşullara uydurulması-

4 Yargıtay HGK, 09.05.2018, E. 2017/1899, K. 2018/1052.

dır.[4] İkinci nokta, velâyetin geri verilmesi için **kaldırmayı gerektiren sebebin ortadan kalkmış** olmasıdır; geri vermeyi gerektiren şartların gerçekleşmediği bir olayda istemin reddi onanmıştır.[5] Üçüncü nokta, eski Kanun'daki **bir yıllık bekleme süresinin** yeni Kanun'a alınmamasıdır; 743 sayılı Kanun m. 276/2'ye göre velâyet, kaldırma tarihinden itibaren bir yıl geçmedikçe geri verilemiyordu.

II. Birinci Fıkra: Önlemler Yeni Koşullara Uydurulur

- **Kapsam:** Velâyetin kaldırılması dâhil, çocuğun korunmasına ilişkin bütün önlemler.
- **Kesin hüküm yok:** Velâyete ilişkin kararlar değişen koşullara göre yeniden ele alınabilir.
- **Ölçüt:** Çocuğun güncel durumu ve üstün yararı.

2 Birinci fıkra, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin durağan olmadığını belirtir: **durumun değişmesi hâlinde önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir.** Gerekçeye göre eski Kanun yalnızca velâyetin kaldırılması sebebinin ortadan kalkması hâlini düzenliyordu; yeni madde genel olarak koruma önlemlerine esas olan durumların değişmesini de kapsar. Bu nedenle kural, uygun önlemlerin alınmasından çocuğun yerleştirilmesine ve velâyetin kaldırılmasına kadar çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin tümü için geçerlidir (TMK m. 346, TMK m. 347, TMK m. 348). Hukuk Genel Kurulu da velâyete ilişkin kararların kesin hüküm oluşturmadığını, 351. maddenin birinci fıkrasının durumun değişmesi hâlinde önlemlerin yeni koşullara uydurulmasını öngördüğünü ve koşulların değişmesi hâlinde velâyetin değiştirilebileceğini belirtmiştir (Yargıtay HGK, K. 2018/1052; TMK m. 183).

3 Uyarlama çocuğun güncel durumuna göre yapılır. Velâyetin kaldırılması istenen çocuğun dava sırasında annesinin yanında yaşayıp öğrenim gördüğü, duruşmada annesinin yanında kalmak istediğini açıkladığı ve anne yanında kalmasının gelişimine engel olacağına dair ciddi ve inandırıcı delil bulunmadığı bir olayda Yargıtay, önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerektiğini hatırlatarak velâyetin kaldırılması kararını bozmuştur.[6] Velâyet sahibi babanın velâyet görevini ihmal ettiği ve çocuklara fiilen anne ile anneannenin baktığı bir olayda da 351. madde gözetilerek istemin kabulü gerektiği belirtilmiştir.[7]

5 Yargıtay 2. HD, 21.04.2010, E. 2010/4660, K. 2010/7977.
6 Yargıtay 2. HD, 13.03.2006, E. 2006/534, K. 2006/3240.
7 Yargıtay 2. HD, 09.05.2007, E. 2007/5622, K. 2007/7640.

III. Kaldırma ve Değiştirme Ayrımı

- **Kaldırma:** Diğer önlemlerden sonuç alınamadığında başvurulan ağır önlem.
- **Değiştirme:** Velâyet bir ebeveynden alınarak diğerine verilir.
- **Doğru nitelendirme:** Kaldırma koşulları yoksa verilecek karar değiştirme kararıdır.

Durumun değişmesi, velâyetin bir ebeveynden alınıp diğerine verilmesini gerek- 4
tirebilir. Bu sonuç velâyetin kaldırılması değil **değiştirilmesidir**: velâyetin kaldırılması koşulları oluşmamış, ancak deliller velâyetin diğer ebeveyne geçmesini gerektiriyorsa hüküm, 183, 349 ve 351/1. maddelere dayanan bir değiştirme kararı olarak kurulmalıdır. Yargıtay böyle bir hükmü, velâyetin kaldırılmasına ilişkin sözcükleri çıkarıp yerine değiştirme ifadesini yazarak düzeltmiş ve onamıştır.[8] Durumun değişmesi hâlinde velâyet yeniden düzenlenebilir; ancak bu durumda velâyeti alınan ebeveynle çocuklar arasında kişisel ilişki de kurulmalıdır (Yargıtay 2. HD, K. 2007/16684; TMK m. 323).

IV. İkinci Fıkra: Velâyetin Geri Verilmesi

- **Koşul:** Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması.
- **Harekete geçme:** Hâkim re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine karar verir.
- **Bekleme süresi yok:** Eski Kanun'daki bir yıllık süre yeni Kanun'a alınmamıştır.

İkinci fıkra, velâyetin kaldırılmasının kalıcı bir yaptırım olmadığını gösterir: velâ- 5
yetin kaldırılmasını gerektiren **sebep ortadan kalkmışsa** hâkim velâyeti **geri verir.** Hâkim bunun için bir istem beklemek zorunda değildir; re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine karar verebilir. Kurumun başvurusu üzerine daha önce kaldırılmış olan velâyetin anneye geri verildiği bir olayda Yargıtay, bu başvuruyu re'sen harekete geçmekle görevli hâkime yapılmış bir ihbar olarak nitelendirmiş ve velâyetin geri verilmesini yerinde bulmuştur.[9] Velâyetin kaldırılması kararının incelendiği bir başka olayda, sebep ortadan kalkarsa velâyetin geri verilmesinin mümkün olduğu da gözetilerek kaldırma kararı onanmıştır.[10]

Geri verme, kaldırmayı gerektiren sebebin gerçekten ortadan kalkmasına bağlıdır; 6
351. maddeye dayanan geri verme isteminin, geri vermeyi gerektiren şartlar gerçekleşmediği için reddine ilişkin hüküm onanmıştır.[11] Eski Kanun'dan farklı olarak yeni metinde bekleme süresi de yoktur: 743 sayılı Kanun'un 276. maddesinin ikinci fıkrasına göre velâyet, kaldırma tarihinden itibaren bir yıl geçmedikçe geri

8 Yargıtay 2. HD, 04.05.2017, E. 2017/1926, K. 2017/5464.
9 Yargıtay 2. HD, 08.03.2007, E. 2006/12735, K. 2007/3642.
10 Yargıtay 2. HD, 26.03.2018, E. 2018/1270, K. 2018/3883.
11 Yargıtay 2. HD, 21.04.2010, E. 2010/4660, K. 2010/7977.

verilemiyordu. Gerekçe maddenin yalnızca eski 276. maddenin birinci fıkrasını karşıladığını belirttiğinden, sebep ortadan kalktığında geri verme için belirli bir sürenin geçmesi beklenmez.

7 Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılmışsa çocuğa vasi atanmış olur (TMK m. 348). Velâyetin geri verilmesi istemiyle birlikte vasiliğin sona erdirilmesi de istenmişse, vesayetin kaldırılmasına ilişkin bölümün ayrılarak vesayet makamına gönderilmesi ve onun vereceği karara göre velâyetin geri verilmesi isteminin esası hakkında karar verilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[12] Velâyetin iadesi davası aile mahkemesinde sürerken vasiliğin kaldırılması istemi yönünden yargı yeri olarak küçüklerin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi belirlenmiştir.[13] Velâyetin geri verilmesi istemi, istenmemiş ve koşulları oluşmamış bir koruma kararının kaldırılmasını da kapsamaz.[14]

V. Yargılama Usulü

- **Nitelik:** Kaldırılan velâyetin geri verilmesi çekişmesiz yargı işidir.
- **Yetki:** Talepte bulunanın veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi.
- **İnceleme:** Duruşmalı inceleme, delil toplanması, gerektiğinde uzman görüşü.
- **Kanun yolu:** Bu işlerde istinaf incelemesinden sonra temyiz yolu kapalıdır.

8 Hukuk Muhakemeleri Kanunu, velâyetin kaldırılmasını, velâyetin eşlerden birinden alınarak diğerine verilmesini ve kaldırılan velâyetin geri verilmesini çekişmesiz yargı işleri arasında sayar (HMK m. 382). Bu nedenle geri verme istemi, talepte bulunanın veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesinde açılabilir; Türk Medeni Kanunu'nda bu konuda aksine bir kural bulunmadığından davacı kendi oturduğu yer mahkemesine de başvurabilir (Yargıtay 2. HD, K. 2015/8400; HMK m. 384). Görevli mahkeme aile mahkemesidir; aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu dava ve işlere Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi bakar (4787 sayılı Kanun m. 2, 4).

9 Çekişmesiz yargı işi olması ve basit yargılama usulüne tabi bulunması, velâyete ilişkin istemlerin dosya üzerinden karara bağlanabileceği anlamına gelmez. Velâyete ilişkin davalar kamu düzeniyle doğrudan ilgili olup re'sen araştırma ilkesi geçerlidir ve davayı kabul sonuç doğurmaz; bu nedenle incelemenin duruşmalı yapılması, delillerin toplanması, çocuk idrak çağındaysa görüşüne başvurulması ve gerektiğinde uzman incelemesi yaptırılması gerekir (Yargıtay 2. HD, K. 2015/8056; 4787 sayılı Kanun m. 5). Bölge adliye mahkemesinin çekişmesiz yargı işlerinde verdiği kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz; velâyet davasında aleyhine

12 Yargıtay 2. HD, 24.10.2007, E. 2007/12348, K. 2007/14292.
13 Yargıtay 17. HD, 03.07.2014, E. 2014/6748, K. 2014/10560.
14 Yargıtay 2. HD, 25.11.2008, E. 2008/15852, K. 2008/15876.

hükmedilen vekâlet ücretine yönelik temyiz dilekçesi bu nedenle reddedilmiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2022/10956; HMK m. 362).

UYGULAMA NOTU

Velâyeti kaldırılan ebeveyn, kaldırma kararına yol açan durumun sona erdiğini gösteren delilleri, örneğin yaşam ve çalışma koşullarındaki değişiklikleri, çocukla ilgisini ve varsa uzman raporlarını toplayarak velâyetin geri verilmesini isteyebilir; eski Kanun'daki bir yıllık bekleme süresi artık yoktur. **Çocuğun durumu değişmişse**, mevcut koruma önleminin veya velâyet düzenlemesinin yeni koşullara uydurulması istenmelidir; bu istemde çocuğun güncel yaşam koşulları ve üstün yararı belirleyicidir. **Velâyetin diğer ebeveyne verilmesi isteniyorsa**, istemin velâyetin kaldırılması değil değiştirilmesi olarak nitelendirileceği ve kişisel ilişkinin de düzenleneceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Dava açılırken** davacının kendi oturduğu yer mahkemesine de başvurulabileceği ve bu işlerde istinaf incelemesinden sonra temyiz yolunun kapalı olduğu unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052

Velâyete ilişkin kararlar kesin hüküm oluşturmaz; koşullar değiştiğinde önlemler yeni koşullara uydurulur ve velâyet değiştirilebilir

Baba, müşterek çocuğun velâyetinin kendisine verilmesini ve çocuk için iştirak nafakasına hükmedilmesini istemiştir; mahkeme davayı kabul ederek dava tarihinden itibaren nafakaya hükmetmiştir. Özel Daire nafakanın kesinleşme tarihinden başlaması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur; mahkeme bu yönden direnmiştir.

> *Belirtmek gerekir ki; velayete ilişkin kararlar kesin hüküm oluşturmaz. TMK'nın 183. maddesinde de "Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, resen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır" şeklindeki düzenlemeye göre değişen koşullara göre velayetin değiştirilmesi mümkündür. Yine, TMK'nın 349. maddesinde; "Velayete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velayetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velayet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velayet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir." hükmü yer aldığı gibi, TMK'nın 351. maddesinin birinci fıkrasında da; durumun değişmesi hâlinde çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerektiği düzenlemesi mevcuttur. O hâlde, koşulların değişmesi (TMK m.183, 349, 351/1) veya velayetin değiştirilmesini gerektiren haklı bir sebebin bulunması hâlinde mahkemece velayetin değiştirilmesine karar verilebilir.*

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, 351. maddenin birinci fıkrasını velâyete ilişkin kararların değişebilir niteliğinin dayanakları arasında saymıştır: velâyete

ilişkin kararlar kesin hüküm oluşturmaz ve durumun değişmesi hâlinde çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir. Kurula göre koşulların değişmesi veya haklı bir sebebin bulunması hâlinde velâyet değiştirilebilir; bu incelemede ebeveynlerin istek ve tercihlerinden çok çocuğun üstün yararı gözetilir. Kurul ayrıca, velâyetin değiştirilmesi kararının kesinleşmesiyle geçerlilik kazanacağını ve yeni velâyet sahibi lehine iştirak nafakasının kesinleşme tarihinden itibaren başlaması gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 183, TMK m. 349).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.03.2006 · E. 2006/534 · K. 2006/3240

Durum değişmişse önlemler yeni koşullara uydurulmalıdır; annesinin yanında okuyan ve orada kalmak isteyen çocuk bakımından velâyetin kaldırılması istemi reddedilmelidir

Babası hayatta olmayan çocuğa, annesinin başka bir şehirde çalıştığı dönemde bir süre babaannesi bakmıştır; dava sırasında çocuk son bir yıldır annesinin yanında kalıyor ve okula gidiyordu. Mahkeme annenin velâyetinin kaldırılmasına karar vermiştir; Daire kararı önce hüküm fıkrasındaki eksiklikler yönünden bozmuş, diğer yönlerden onamıştı. Anne karar düzeltme istemiştir.

> *Tüm dosya kapsamı belirtilen velayete ilişkin genel ilke ve kurallar ışığında incelendiğinde; çocuğun halen yaşayıp eğitim gördüğü davalı annesinin yanında kalmasının onun üstün yararına uygun olduğu, anne yanında kalmasının çocuğun bedeni, fikri, ahlaki gelişmesine engel olacağı yönünde ciddi ve inandırıcı deliller bulunmadığı anlaşılmaktadır. Davanın reddi gerekirken kabulü doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 351. maddenin birinci fıkrasını çocuğun güncel durumuna uygular. Daire, durumun değişmesi hâlinde çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerektiğini ve velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkimin velâyeti re'sen dahi geri verebileceğini hatırlatmıştır. Çocuğun artık annesinin yanında yaşayıp öğrenim gördüğü, duruşmada annesinin yanında kalmak istediğini açıkladığı ve anne yanında kalmasının gelişimine engel olacağına dair ciddi ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilerek karar düzeltme istemi kabul edilmiş; velâyetin kaldırılması kararı, davanın reddi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2007 · E. 2007/5622 · K. 2007/7640

Velâyet sahibi babanın velâyet görevini ihmal ettiği ve çocuklara fiilen annenin baktığı durumda, 351. madde gözetilerek istem kabul edilmelidir

Toplanan delillerden, davalı babanın velâyet görevini ihmal ettiği, çocuklara fiilen anne ve anneannenin bakıp ihtiyaçlarını karşıladığı ve çocuklardan birinin annesiyle kalmak istediği anlaşılmıştır. Çocuklardan biri, mahkemenin karar tarihinden sonra ergin olmuştur. Mahkemenin kararı temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 351. maddesi gönönüne alınıp davanın kabulüne karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetle ilgili önlemlerin çocuğun fiilî durumuna göre belirlenmesi gerektiğini gösterir. Daire, babanın velâyet görevini ihmal ettiğini ve çocuklara fiilen anne ile anneannenin baktığını gözeterek, 351. madde de dikkate alınıp istemin kabulüne karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Karar tarihinden sonra ergin olan çocuk yönünden ise davanın konusu kalmadığından hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.11.2007 · E. 2007/16042 · K. 2007/16684

Durumun değişmesi hâlinde velâyet yeniden düzenlenebilir; ancak velâyeti alınan ebeveynle çocuklar arasında kişisel ilişki de kurulmalıdır

Velâyetin değiştirilmesi davasında mahkeme istemi kabul etmiştir; çocuklarla anne arasında kişisel ilişki kurulmamıştır. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 351/2. madde uyarınca durumun değişmesi halinde yeniden velayet düzenlenmesinin mümkün bulunmasına göre davalını aşağıdaki bent kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir. 2-Küçüklerle anne arasında kişisel ilişki kurulmaması bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyete ilişkin düzenlemenin durum değiştiğinde yeniden yapılabileceğini gösterir. Daire bu sonucu 351. maddenin ikinci fıkrasına dayandırmıştır; durumun değişmesi hâlinde önlemlerin yeni koşullara uydurulması kuralı ise maddenin birinci fıkrasında yer alır. Daire velâyetin yeniden düzenlenmesini yerinde bulmuş, ancak çocuklarla anne arasında kişisel ilişki kurulmamasını bozma sebebi saymıştır (TMK m. 323).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.05.2017 · E. 2017/1926 · K. 2017/5464

Velâyetin kaldırılması koşulları oluşmamışsa, velâyetin diğer ebeveyne verilmesi kaldırma değil değiştirme kararıdır

Mahkeme, velâyetin bir ebeveynden kaldırılarak diğer ebeveyne verilmesine karar vermiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Toplanan deliller yukarıda açıklanan şekilde bir durumun varlığına yeterli olmayıp, velayetin değiştirilmesine yol açar.(TMK m. 183,349,351/1) Öyle ise kanun hükmünün uygulanmasında hata yapılması bozmayı gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin kaldırılması ile değiştirilmesi arasındaki farkı ortaya koyar. Velâyetin kaldırılması, çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamadığında başvurulan ağır bir önlemdir (TMK m. 348). Toplanan deliller bu koşulları karşılamıyor, ancak velâyetin diğer ebeveyne geçmesini gerektiriyorsa verilecek karar, koşulların değişmesine dayanan velâyetin değiştirilmesi

kararıdır. Daire bu nedenle hüküm fıkrasındaki velâyetin kaldırılmasına ilişkin sözcükleri çıkarmış, yerine 183, 349 ve 351/1. maddeler gereğince velâyetin değiştirilmesine ilişkin ifadeyi yazarak kararı düzeltip onamıştır (TMK m. 183).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2007 · E. 2006/12735 · K. 2007/3642

Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim velâyeti re'sen de geri verebilir; kurumun başvurusu ihbar niteliğindedir, ancak kurum anne yararına nafaka isteyemez

Kurumun başvurusu üzerine mahkeme, daha önce anneden kaldırılmış olan velâyetin anneye geri verilmesine ve çocuklar için anne yararına nafakaya hükmetmiştir. Çocukların anne yanında kaldığı sabitti; annenin çocuklar için babadan bir nafaka istemi yoktu. Hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 351/2. maddesi gereğince velayetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa, hakimin res'en dahi velayeti geri verebileceğine, mahkemece verilen hükmün, daha önce kaldırılmış olan velayetin anneye geri verilmesi niteliğinde olmasına, kurumun (SHÇEK) başvurusunun , re'sen dahi harekete geçmekle görevli hakime, durumu ihbar niteliğinde olmasına göre davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir. 2-Kurum, kendisine yardımda bulunduğu kişiler için Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafaka ile yükümlü bulunanlar hakkında dava açmak hakkına sahiptir. (2828 S.K. md. 30) Çocukların anne yanında kaldıkları sabittir. Kurum, bakımı altındaki çocuklar için, nafaka ile yükümlü olandan anne yararına nafaka talebinde bulunamaz. Nafaka talep hakkı, çocuğa fiilen bakan ana veya babaya tanınmış olup, bu hak çocuk için ancak diğer ebeveyne karşı ileri sürülebilir. (TMK. md. 329) Annenin, çocukları için babadan herhangi bir nafaka talebi bulunmamaktadır. Kurumun anne yararına çocuklar için nafaka isteme hakkının olmadığı, gözetilmeden yazılı şekilde nafakaya hükmedilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 351. maddenin ikinci fıkrasının iki yönünü gösterir. Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim velâyeti re'sen de geri verebilir; bu nedenle kurumun başvurusu, re'sen harekete geçmekle görevli hâkime yapılmış bir ihbar niteliğindedir ve velâyetin anneye geri verilmesi yerinde bulunmuştur. Buna karşılık kurum, 2828 sayılı Kanun'un 30. maddesi uyarınca yardımda bulunduğu kişiler için nafaka davası açabilse de, çocuklar anne yanında kalırken anne yararına nafaka isteyemez; bu hak çocuğa fiilen bakan ana veya babaya aittir (TMK m. 329). Annenin böyle bir istemi bulunmadığından Daire nafakaya ilişkin hükmü bozmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2018 · E. 2018/1270 · K. 2018/3883

Velâyetin kaldırılması kalıcı bir önlem değildir; sebep ortadan kalkarsa hâkim re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verebilir

Velâyetin kaldırılması davasında mahkeme, Yargıtay'ın bozma kararına uyarak yeniden hüküm kurmuştur. Davalı hükmü temyiz ederken adlî yardım da istemiştir.

> *Dosyadaki yazılara ve mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına göre velayetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkimin, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velayeti geri vermesinin (TMK m.351/2) mümkün bulunmasına göre hükmün onanmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 351. maddenin ikinci fıkrasının velâyetin kaldırılması kararlarının değerlendirilmesindeki yerini gösterir. Daire, hükmün uyulan bozma kararına uygun verildiğini ve velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkimin re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri vermesinin mümkün olduğunu gözeterek kaldırma kararını onamıştır. Velâyetin kaldırılması, sebebin ortadan kalkmasıyla yeniden değerlendirilebilecek bir önlemdir. Daire ayrıca, kanun yoluna başvuru giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu kanaatine vardığı davalının adlî yardım istemini kabul etmiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.04.2010 · E. 2010/4660 · K. 2010/7977

Velâyetin geri verilmesi, kaldırmayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır; geri verme koşulları gerçekleşmemişse istem reddedilir

Davacı, 351. maddeye dayanarak kaldırılan velâyetin geri verilmesini istemiştir. Mahkeme, geri vermeyi gerektiren şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *...dava, Türk Medeni Kanununun 351.maddesine dayanan velayetin geri verilmesi isteğine ilişkin olup, geri vermeyi gerektiren şartların gerçekleşmemiş olması nedeniyle reddedildiğinin anlaşılmasına göre, davacının yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, geri vermenin kendiliğinden sonuç doğurmadığını gösterir. 351. maddenin ikinci fıkrası velâyetin geri verilmesini, velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlar. Geri vermeyi gerektiren şartların gerçekleşmediği anlaşıldığından Daire, istemin reddine ilişkin hükmü onamıştır. Geri verme isteyen ebeveynin, kaldırma kararına yol açan durumun sona erdiğini gösteren delilleri sunması bu nedenle önem taşır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2008 · E. 2008/15852 · K. 2008/15876

Kaldırılan velâyetin geri verilmesi istemi, istenmemiş ve koşulları oluşmamış bir koruma kararının kaldırılmasını kapsamaz; koruma kararının kaldırılması için kuruma husumet yöneltilmelidir

Daha önce anneden kaldırılan velâyetin anneye geri verilmesi istendi. Mahkeme, talep olmadığı ve sosyal inceleme raporuna göre koşulları oluşmadığı hâlde çocuklar hakkındaki koruma kararını da kaldırmıştır.

> *Kabule göre de koruma kararının kaldırılması yönünden Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna husumet yöneltilmemesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 351. maddenin iki fıkrası arasındaki ilişkiyi gösterir. İkinci fıkra kaldırılan velâyetin geri verilmesini düzenler; çocuk hakkındaki diğer koruma önlemlerinin değiştirilmesi ise birinci fıkra uyarınca ayrıca değerlendirilir. Daire, istemin yalnızca velâyetin geri verilmesine yönelik olduğunu, talep bulunmadığı ve sosyal inceleme raporuna göre koşulları oluşmadığı hâlde koruma kararının kaldırılmasının doğru olmadığını belirterek kararı bozmuştur. Kabule göre de koruma kararının kaldırılması için kuruma husumet yöneltilmesi gerektiğini ayrıca vurgulamıştır.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2015 · E. 2015/7115 · K. 2015/8400

Kaldırılan velâyetin geri verilmesi istemi çekişmesiz yargı işidir; davacı bu davayı kendi oturduğu yer mahkemesinde de açabilir

Daha önce velâyeti anneden kaldırılan çocuğun velâyetinin yeniden anneye verilmesi istendi. Davalının yetki itirazı üzerine mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Daha önce velayeti anneden kaldırılan küçüğün, velayetinin yeniden anneye verilmesi yönündeki talep bir "çekişmesiz yargı" işidir (6100 s. HMK. m. 382/2-13). Çekişmesiz yargı işlerinde de, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu kabul edilmiştir (6100 s. HMK m. 384). Velayetin kaldırılması veya ebeveynlerden birinden alınarak diğerine verilmesine yahut kaldırılan velayetin iadesine ilişkin davalardaki yetki konusunda, Türk Medeni Kanununda aksine bir düzenleme bulunmadığına göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki "çekişmesiz yargı" ile ilgili genel yetki kuralı burada da uygulanacaktır. O halde, davacı kendi oturduğu yer mahkemesinde de bu davayı açabilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 351. maddenin ikinci fıkrasına dayanan istemin usulünü açıklar. Kaldırılan velâyetin geri verilmesi istemi Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre çekişmesiz yargı işidir. Çekişmesiz yargı işlerinde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir; Türk Medeni Kanunu'nda velâyetin geri verilmesine ilişkin özel bir yetki kuralı bulunmadığından bu genel kural uygulanır. Davacının dava tarihindeki yerleşim yerinin adres kayıtlarına göre belirlenmesi gerektiğini de belirten Daire,

yetki itirazının reddedilerek istemin esasının incelenmesi gerektiği sonucuna varmış ve yetkisizlik kararını bozmuştur.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.04.2015 · E. 2015/6138 · K. 2015/8056

Velâyetin kaldırılması, değiştirilmesi ve geri verilmesi basit yargılama usulüne tabi olsa da kamu düzeniyle ilgili olduğundan duruşmalı inceleme ve araştırma gerektirir

Velâyete ilişkin istemde mahkeme, duruşma açmadan dosya üzerinden karar vermiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Velayetin kaldırılması, ebeveynlerden birinden alınarak diğerine verilmesi ve kaldırılan velayetin geri verilmesi davaları 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda "çekişmesiz yargı" işi kabul edilmiştir (md. 382/2-b-13). Velayete ilişkin davalar, basit yargılama usulüne tabidir (HMK md. 316/1-ç). Basit yargılama usulüne tabi davalarda, mahkeme mümkün olan hallerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verir (HMK md. 320/1). Şu halde basit yargılama usulüne tabi bir işin duruşmasız incelenebilmesi için niteliğinin buna uygun düşmesi gerekir. Velayete ilişkin davalar kamu düzeniyle doğrudan ilgili olup, re'sen araştırma ilkesi geçerli olduğu gibi, davayı kabul de sonuç doğurmaz. Davanın bu niteliği, duruşmalı inceleme yapılmasını, delil toplanmasını ve ayrıntılı araştırmayı gerekli kılmaktadır. Açıklanan nedenlerle incelemenin duruşmalı olarak yapılmasına karar verilerek ilgililerin duruşmaya davet edilmeleri ve gösterdikleri takdirde tarafların delillerinin de toplanması, gerek duyduğu takdirde mahkemenin de re'sen araştırma yapması, çocuğun idrak çağında olup olmamasına bağlı olarak görüşüne başvurması ve gerektiğinde uzman incelemesi (4787 sayılı Kanun md. 5) de yaptırılarak, tüm delillerin hep birlikte değerlendirilmesi suretiyle karar verilmesi gerekir. Açıklanan yönde işlem yapılması gerekirken; mahkemece eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde duruşma açmaksızın dosya üzerinden karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin geri verilmesi istemlerinde de uygulanacak yargılama kurallarını özetler. Bu işler çekişmesiz yargı işidir ve basit yargılama usulüne tabidir; basit yargılamada mahkeme, mümkün olan hâllerde dosya üzerinden karar verebilir. Ancak velâyete ilişkin davalar kamu düzeniyle doğrudan ilgili olduğundan re'sen araştırma ilkesi geçerlidir ve davayı kabul sonuç doğurmaz. Daire bu nedenle incelemenin duruşmalı yapılması, tarafların delillerinin toplanması, çocuk idrak çağındaysa görüşüne başvurulması ve gerektiğinde uzman incelemesi yaptırılması gerektiğini belirterek dosya üzerinden verilen kararı bozmuştur.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.12.2022 · E. 2022/10328 · K. 2022/10956

Velâyetin kaldırılması, değiştirilmesi ve kaldırılan velâyetin geri verilmesi çekişmesiz yargı işi olduğundan bölge adliye mahkemesinin bu işlerdeki kararlarına karşı temyiz yolu kapalıdır

Velâyetin değiştirilmesi davasında bölge adliye mahkemesi kararından sonra taraflardan biri, velâyet davasında aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti de dâhil olmak üzere kararı temyiz etmiştir.

> *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m.362/1-ç maddesine göre çekişmesiz yargı islerinde verilen kararlar temyiz kanun yoluna başvurulamayacak olan kararlardandır. HMK'nın 382/2-b-13. maddesinde "Velayetin kaldırılması, velayetin eşlerden birinden alınarak diğerine verilmesi ve kaldırılan velayetin geri verilmesi" işleri çekişmesiz yargı işleri arasında sıralanmıştır. Bu itibarla, davacı-davalının temyiz yolu kapalı olan velayet davasında aleyhine hükmedilen vekâlet ücretine yönelik temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 351. maddeye dayanan istemlerin kanun yolu bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, velâyetin kaldırılmasını, velâyetin eşlerden birinden alınarak diğerine verilmesini ve kaldırılan velâyetin geri verilmesini çekişmesiz yargı işleri arasında sayar; çekişmesiz yargı işlerinde bölge adliye mahkemesinin verdiği kararlara karşı ise temyiz yoluna başvurulamaz. Daire bu nedenle velâyet davasında aleyhine hükmedilen vekâlet ücretine yönelik temyiz dilekçesini reddetmiş, diğer temyiz itirazlarını ise yerinde görmeyerek hükmü onamıştır.

13 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.10.2007 · E. 2007/12348 · K. 2007/14292

Kaldırılan velâyetin geri verilmesi istemiyle birlikte vesayetin kaldırılması da istenmişse, bu bölüm ayrılarak vesayet makamına gönderilmelidir

Çocukların davacıdaki velâyeti kaldırılmış ve vesayet makamınca çocuklara amcaları vasi olarak atanmıştı. Davacı, kaldırılan velâyetin geri verilmesini ve bu nedenle vasiliğin hükümsüz kaldığının tespitini istemiştir.

> *Dava, kaldırılan velayetin geri verilmesi (TMK m. 351/2) ve bu nedenle vasiliğin hükümsüz kaldığının tesbiti isteğine ilişkindir. Davanın öncelikle vesayetin kaldırılması talebini içermesi sebebiyle, bu bölüme yönelik istemin vesayet makamı tarafından incelenmesi gerekli olduğundan davanın vesayetin kaldırılmasına ilişkin bölümünün tefrik edilip, görevsizlik kararı verilerek vesayet makamına gönderilmesi vesayet makamı tarafından verilecek karara göre işin esası hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin geri verilmesiyle vesayetin sona erdirilmesi arasındaki görev ayrımını gösterir. Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılmışsa çocuğa vasi atanır ve vesayetin kaldırılması vesayet makamının görevindedir.

Daire, davanın öncelikle vesayetin kaldırılması istemini içerdiğini belirterek bu bölümün ayrılıp görevsizlik kararıyla vesayet makamına gönderilmesi, vesayet makamının vereceği karara göre de velâyetin geri verilmesi isteminin esası hakkında karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir (TMK m. 348, TMK m. 404).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 183:** Boşanmadan sonra durumun değişmesi.
- **TMK m. 323:** Ana ve babanın çocukla kişisel ilişkisi.
- **TMK m. 346:** Koruma önlemleri.
- **TMK m. 347:** Çocukların yerleştirilmesi.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 349:** Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde velâyet.
- **TMK m. 350:** Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri.
- **TMK m. 404:** Küçüklük nedeniyle vesayet.

ÇOCUK MALLARI

Yedinci Ayırım · m. 352–363

Çocuk Malları başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 352–363. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 352	Genel olarak	Çocuğun mallarının velâyet süresince kim tarafından ve hangi sınırlar içinde yönetileceğini düzenler
m. 353	Evlilik sona erince	Evlilik sona erdikten sonra çocuk mallarının izlenmesini sağlar
m. 354	Kullanma hakkı	Velâyet sahibi ana ve babanın çocuğun malları üzerindeki kullanma yetkisini düzenler
m. 355	Gelirlerin sarfı	Çocuk mallarından elde edilen gelirlerin hangi sırayla harcanabileceğini düzenler
m. 356	Çocuk mallarının kısmen sarfı	Çocuğun sermayesine bakım için hangi ölçüde başvurulabileceğini düzenler
m. 357	Kazandırmalar	Çocuğa yapılan kazandırmaların ana ve babanın yetkilerini nasıl sınırlayabileceğini düzenler
m. 358	Saklı pay	Mirasbırakana çocuğun saklı payının yönetimi konusunda söz hakkı tanır
m. 359	Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç	Çocuğun iki tür malını ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkının dışında tutar
m. 360	Önlemler	Çocuk mallarının korunmasında hâkime genel bir müdahale yetkisi verir
m. 361	Yönetimin ana ve babadan alınması	Çocuk mallarının korunmasında 360. maddeden daha ağır bir önlemi düzenler: yönetimin ana ve babadan alınıp bir kayyıma devredilmesi
m. 362	Malların devri	Çocuk mallarının yönetiminin sona ermesini düzenler
m. 363	Ana ve babanın sorumluluğu	Çocuk mallarının geri verilmesinde ana ve babanın sorumluluğunu düzenler

MADDE

352

A. Yönetim

I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler.

(2) Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmedikleri durumlarda hâkim müdahale eder.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 352, çocuğun mallarının velâyet süresince kim tarafından ve hangi sınırlar içinde yönetileceğini düzenler. Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını **yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür**; kural olarak **hesap ve güvence vermezler.** Yükümlülüklerini yerine getirmezlerse **hâkim müdahale eder.** Anayasa Mahkemesi yönetim hakkına ilişkin kuralı Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[1] Velâyet sahibi, çocuğa intikal eden taşınmazları satmak için mahkemeden izin almak zorunda değildir;[2] buna karşılık yeterli özeni göstermediği ispat edilmedikçe hâkim yönetim hakkına müdahale edemez.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Çocuk malları	Çocuğa miras, bağışlama veya başka bir yolla ait olan malvarlığı.
Yönetim	Çocuğun mallarının korunması, değerlendirilmesi ve gerektiğinde elden çıkarılması için yapılan işlemler.
Hesap vermeme	Ana ve babanın yönetim konusunda kural olarak kimseye hesap sunmak zorunda olmaması.
Güvence	Yönetimden doğabilecek zarara karşı teminat gösterilmesi.

1 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
2 Yargıtay 2. HD, 02.11.2017, E. 2016/19351, K. 2017/12079.
3 Yargıtay 2. HD, 16.05.2019, E. 2019/158, K. 2019/6208.

Hâkimin müdahalesi	Ana ve baba yükümlülüklerini yerine getirmediğinde mahkemenin çocuk mallarını korumak için önlem alması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 352- Yürürlükteki Kanunun 278 inci maddesinden ifadesi sadeleştirilmek suretiyle aynen alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 130*

Gerekçe kısadır ve maddenin eski düzenlemeyle aynı içerikte olduğunu belirtir: yeni metin eski 278. maddenin ifadesini sadeleştirmiş, kuralın özüne dokunmamıştır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 278. maddesinden alınmıştır:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana baba, velayetleri devam ettikçe çocuğun mallarını idare ederler. Hesap ve Teminat vermezler. Ana babanın vazifelerini yapmadıkları takdirde, hakim müdahale eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 278 (mülga)

Eski metin, ana ve babanın velâyetleri devam ettikçe çocuğun mallarını idare edeceğini, hesap ve teminat vermeyeceğini ve görevlerini yapmadıklarında hâkimin müdahale edeceğini öngörüyordu. Yeni metin aynı kuralları bugünkü dille tekrarlar; yönetimin hak olduğu kadar yükümlülük de olduğunu açıkça belirtir ve hesap ile güvence vermeme kuralını "kural olarak" kaydıyla ifade eder.

	743 sayılı Kanun m. 278	4721 sayılı Kanun m. 352
Yönetim	Ana baba çocuğun mallarını idare eder	Ana ve baba yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür
Hesap ve güvence	Hesap ve teminat vermezler	Kural olarak hesap ve güvence vermezler
Hâkimin müdahalesi	Görevlerini yapmazlarsa hâkim müdahale eder	Yükümlülüklerini yerine getirmezlerse hâkim müdahale eder

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesinin kararı 14.01.2026 tarihli ve 33137 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır; karar maddenin metnini değiştirmemiştir.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
06.11.2025	Anayasa Mahkemesi birinci fıkranın yönetim hakkına ilişkin bölümüne yönelik itirazı reddetti; hesap ve güvence vermeme ibaresi yönünden başvuruyu yetkisizlik nedeniyle reddetti	AYM, K. 2025/218

4 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yönetim	Velâyet süresince hem hak hem yükümlülük	TMK m. 352/1
Hesap ve güvence	Kural olarak verilmez	TMK m. 352/1
Hâkimin müdahalesi	Yükümlülükler yerine getirilmezse	TMK m. 352/2
Anayasa'ya uygunluk	Yönetim hakkına ilişkin kural Anayasa'ya aykırı değil	AYM, K. 2025/218
Satış için izin	Gerekmez; izin istemi hukuki yarar yokluğundan reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2017/12079
Müdahalenin koşulu	Özensizlik iddia ve ispat edilmeli	Yargıtay 2. HD, K. 2019/6208
Defter yükümlülüğü	Hesap vermeyi kapsamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2018/8279
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2010/19915

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 278. maddesinden **ifadesi sadeleştirilmek suretiyle aynen alınmıştır.** Tasarının 352. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 447).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yönetim yetkisinin **geniş** olmasıdır; velâyet sahibi çocuğa intikal eden taşınmazları satmak için mahkemeden izin almak zorunda değildir.[5] İkinci nokta, hâkimin müdahalesinin **özensizliğin ispatına** bağlı olmasıdır; annenin yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmeden çocuk mallarının kayyıma devri bozulmuştur.[6] Üçüncü nokta, yetkinin **çocuğun menfaati** için tanınmasıdır; ana ve baba bu yetkiyi kullanırken vekil gibi sorumludur ve velâyet görevinin kötüye kullanılması ayrı bir dava sebebi olabilir.[7]

II. Yönetim Hakkı ve Yükümlülüğü

- **Süre:** Velâyet devam ettiği sürece.
- **Nitelik:** Hem hak hem yükümlülük.

5 Yargıtay 2. HD, 02.11.2017, E. 2016/19351, K. 2017/12079.
6 Yargıtay 2. HD, 16.05.2019, E. 2019/158, K. 2019/6208.
7 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.

- **Kapsam:** Çocuğun taşınır ve taşınmaz malları; kural olarak hâkimin izni gerekmez.

Birinci fıkra, çocuğun mallarının yönetimini velâyetin bir parçası olarak ana ve babaya bırakır: ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını **yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür.** Yönetim yetkisi, velâyet sahibinin çocuğun yasal temsilcisi olmasının sonucudur (TMK m. 342). Yargıtay, velâyet sahibi ana ve babanın hâkimden izin almaksızın çocuğa ait taşınır veya taşınmaz malları satabileceğini, ancak bu yetkiyi kullanırken çocuğun menfaatini gözetmek ve vekil gibi sorumlu olmak zorunda olduklarını belirtmiştir.[8] Bu nedenle velâyet altındaki çocuğa intikal eden taşınmazların satışı için mahkemeden izin istenmesinde hukuki yarar görülmemiştir.[9] 2

Yönetim yetkisi sınırsız değildir. Kanun, çocuğun mallarına belirli hâllerde ancak hâkimin izniyle başvurulmasını öngörür: ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar gerektirdiği hâllerde çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktarı ancak hâkimin izniyle harcayabilir (TMK m. 327, TMK m. 356). Çocuğun borç altına girmesi sonucunu doğuran ve ana ile baba arasında ya da onların menfaatine yapılan işlemler için ise kayyımın katılması ve hâkimin onayı gerekir (TMK m. 345). Kısıtlanan ergin çocuk velâyet altında bırakıldığında da velâyete ilişkin hükümler uygulanır; eski velinin yönetiminden doğan zarar için Hazinenin vesayet hükümlerine göre sorumlu tutulması doğru bulunmamıştır.[10] 3

Yönetim hakkı velâyete bağlıdır. Evlilik devam ederken ana ve baba velâyeti birlikte kullandığından, boşanma kararı kesinleşmeden önceki döneme ait kira gelirini velâyet sahibi olan ebeveyn diğer ebeveynden isteyememiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2010/8083; TMK m. 336). Çocuğun mallarını kullanma hakkı ise ayrıca 354. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 354). 4

III. Anayasa Mahkemesinin Değerlendirmesi

- **Konu:** Yönetim hakkının ana ve babaya bırakılması çocuğun mülkiyet hakkını sınırlar.
- **Sonuç:** Sınırlama meşru amaçlıdır ve orantılıdır; kural Anayasa'ya aykırı değildir.
- **Kapsam dışı:** Hesap ve güvence vermeme kuralı esastan incelenmemiştir.

Anayasa Mahkemesi, boşanmadan sonra velâyeti kendisine bırakılan annenin çocuklara miras kalan malvarlığını iyi yönetemediği iddiasıyla açılan bir davada yapılan itiraz üzerine 352. maddenin birinci fıkrasını incelemiştir.[11] Mahkemeye 5

8 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
9 Yargıtay 2. HD, 02.11.2017, E. 2016/19351, K. 2017/12079.
10 Yargıtay 2. HD, 07.03.2022, E. 2021/6267, K. 2022/2139.

göre çocuğun mallarının yönetim hakkının velâyet sahibi ana ve babaya bırakılması çocuğun mülkiyet hakkına bir sınırlamadır; ancak bu sınırlama malların çocuğun menfaatleri doğrultusunda korunmasına ve aile dayanışmasının sağlanmasına yönelik meşru bir amaç taşır. Mahkeme, hâkime tanınan önlem alma ve yönetimi kayyıma devretme yetkilerini, çocuğun borç altına girmesine ilişkin kayyım güvencesini ve ana ile babanın vekil gibi sorumluluğunu birlikte değerlendirerek sınırlamanın orantılı olduğu sonucuna varmış ve yönetim hakkına ilişkin bölümün Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir.[12] Birinci fıkradaki "kural olarak hesap ve güvence vermezler" ibaresi ise, bakılan davada evlilik sona erdiği için uygulanma imkânı bulunmadığından esastan incelenmemiş; bu kısım yönünden başvuru yetkisizlik nedeniyle reddedilmiştir.

IV. Hesap ve Güvence Vermeme Kuralı

- **Kural:** Ana ve baba yönetimle ilgili kural olarak hesap ve güvence vermez.
- **İstisna:** Özen gösterilmezse hâkim bilgi ve hesap isteyebilir, tevdi veya güvence isteyebilir.
- **Evlilik sona erince:** Defter verme ve önemli değişiklikleri bildirme yükümlülüğü doğar.

6 Kural olarak ana ve baba, yönetimle ilgili olarak ne hesap verir ne de güvence gösterir. Bu kural, yönetimin aile içinde güvene dayanan bir görev olarak kabul edilmesinin sonucudur. Kanun, hesap ve güvenceyi ancak hâkimin müdahalesiyle gündeme getirir: ana ve baba çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermezse hâkim, yönetim konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir (TMK m. 360).

7 Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eşin çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermesi ve önemli değişiklikleri bildirmesi gerekir (TMK m. 353). Bu yükümlülük hesap vermeyi kapsamaz; malvarlığında önemli bir değişiklik olmasa da velâyet sahibinin yılda bir kez rapor vermesine ilişkin hüküm bu nedenle düzeltilmiştir.[13]

V. Hâkimin Müdahalesi

- **Koşul:** Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmemesi.
- **İspat:** Yeterli özen gösterilmediği iddia ve ispat edilmelidir.

11 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
12 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
13 Yargıtay 2. HD, 27.06.2018, E. 2018/3437, K. 2018/8279.

- **Araştırma:** Satış bedeli, kira gelirleri ve malların durumu somut olarak incelenmelidir.
- **Önlemler:** Talimat, tevdi, güvence ve son çare olarak kayyım.

İkinci fıkra, yönetim hakkının karşılığını gösterir: ana ve baba yükümlülüklerini yerine getirmezse **hâkim müdahale eder.** Müdahale ise kendiliğinden yapılmaz; ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermediği iddia ve ispat edilmelidir. Velâyet sahibi annenin özensizliği ispat edilmeden çocuğa intikal edecek taşınmaz paylarına tedbir konulması ve malların kayyıma devredilmesi bozulmuş;[14] aynı gerekçeyle ölen eş adına kayıtlı araçlara çocuk ergin oluncaya kadar devri önleyen tedbir konulması da doğru görülmemiştir.[15] 8

İddia ciddi ise mahkeme somut bir araştırma yapmalıdır. Velâyet sahibi annenin çocuk için tutulan taşınmazı satıp bedelin bir kısmının kendisinde kaldığını bildirdiği bir olayda, satış bedelinin nasıl değerlendirildiğinin ve çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının araştırılmadan davanın reddi bozulmuştur.[16] Çocuğa miras kalan taşınmazların rayiç bedelle kiraya verilip verilmediğinin tespit edilmesi, kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılması ve özen gösterilmediği belirlenirse gerektiğinde malların ve gelirlerin kayyıma devri dâhil önlemlerin alınması da gerekli görülmüştür (Yargıtay 2. HD, K. 2016/5242; TMK m. 361). 9

VI. Kötüye Kullanma ve Sorumluluk

- **Sorumluluk:** Ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur.
- **Kötüye kullanma:** Velâyet görevinin kötüye kullanılması tapu iptali davasına konu olabilir.
- **İspat:** Alıcının veliyle işbirliği içinde hareket ettiği ispat edilmelidir.

Yönetim yetkisi çocuğun menfaati için tanındığından, ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur (TMK m. 363). Velâyet görevinin kötüye kullanılması iddiasına dayanan bir tapu iptali davasında bu iddianın ayrıca incelenmesi gerekir; mahkemenin bu iddia üzerinde durmadan temliki doğrudan muvazaalı kabul etmesi bozma sebebi sayılmıştır.[17] Böyle bir davada davacı, satışın velâyet görevinin kötüye kullanılmasıyla gerçekleştiğini ve alıcının veliyle çıkar ve işbirliği içinde hareket ettiğini ispat etmelidir; bu ispat yapılamadığında davanın reddi gerektiği belirtilmiştir.[18] 10

14 Yargıtay 2. HD, 16.05.2019, E. 2019/158, K. 2019/6208.
15 Yargıtay 2. HD, 21.03.2016, E. 2016/352, K. 2016/5470.
16 Yargıtay 2. HD, 23.11.2016, E. 2016/16152, K. 2016/15102.
17 Yargıtay 1. HD, 08.03.2016, E. 2014/20898, K. 2016/2864.
18 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.

VII. Görevli Mahkeme

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Bildirim:** Ana veya babanın ölümü üzerine yapılan bildirim çocuk mallarının korunmasına yöneliktir.

11 Çocuk mallarının korunmasına ilişkin istemler Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü kısmı hariç ikinci kitabından kaynaklandığından aile mahkemesinin görevine girer (4787 sayılı Kanun m. 4). Velinin çocuk mallarına ilişkin hükümlere aykırı davranarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi davasında görevsizlik kararı verilmesi gerektiği kabul edilmiş;[19] babası ölen çocuk için nüfus müdürlüğünün yaptığı bildirimin çocuk mallarının korunması amacıyla yapıldığı ve bu işin aile mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilmiştir (Yargıtay 20. HD, K. 2016/6850; 4787 sayılı Kanun m. 6).

UYGULAMA NOTU

Velâyet sahibi, çocuğun mallarını yönetmek için kural olarak mahkemeden izin almak zorunda değildir; ancak çocuğun menfaatini gözetmek ve yaptığı işlemleri belgelemek zorunda olduğu, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumlu tutulacağı unutulmamalıdır. **Satış yapılacaksa** satış bedeli çocuk adına değerlendirilmeli ve kira gibi gelirlerin rayiç bedelle elde edilmesine özen gösterilmelidir. **Diğer ebeveynin çocuğun mallarını iyi yönetmediği düşünülüyorsa**, genel bir kuşku yerine özensizliği gösteren somut deliller, örneğin satış belgeleri, kira kayıtları ve bedelin nereye gittiğini gösteren kayıtlar sunularak aile mahkemesinden önlem alınması istenmelidir. **Evlilik sona ermişse**, velâyet sahibinin mahkemeye çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren defteri vermesi ve önemli değişiklikleri bildirmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Ana ve babanın velâyet süresince çocuğun mallarını yönetme hakkı ve yükümlülüğü Anayasa'ya aykırı değildir

Boşanmadan sonra velâyeti kendisine bırakılan annenin çocuklara miras kalan malvarlığını iyi yönetemediği iddiasıyla açılan çocuk mallarının korunması davasında aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, birinci fıkradaki hesap ve güvence vermeme kuralını bakılan davada uygulanacak kural saymayarak bu kısım yönünden başvuruyu yetkisizlik nedeniyle reddetmiştir; kalan kısmı esastan incelemiştir.

19 Yargıtay 2. HD, 30.11.2010, E. 2009/16173, K. 2010/19915.

> *Çocuğun mallarının yönetim hakkının velayeti kendisinde kalan ana ve babaya bırakılmasının bu malların çocuğun menfaatleri doğrultusunda muhafaza edilmesine ve kullanılmasına, gereken önlemlerin alınarak değerinin korunmasına katkı sunacağı açıktır. Öte yandan kurallar kapsamında kendi kusuruyla velayeti kaldırılmayan ana ve babaya çocuğun mallarından yararlanma yetkisinin verilmesiyle ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünün dengelenmeye çalışıldığı, böylece aile dayanışmasının sağlanmasının ve aile bağlarının güçlendirilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kurallarla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın kamu yararı amacına yönelik olduğu ve anayasal anlamda meşru amaç taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, çocuğun mallarının yönetim ve kullanma hakkının velâyet sahibi ana ve babaya bırakılmasını çocuğun mülkiyet hakkına getirilmiş bir sınırlama olarak nitelendirmiş; bu sınırlamanın belirli ve öngörülebilir olduğunu, malların çocuğun menfaatleri doğrultusunda korunması ve aile dayanışmasının sağlanması gibi meşru amaçlara yöneldiğini kabul etmiştir. Orantılılık incelemesinde Mahkeme, hâkimin 360. madde uyarınca uygun önlemleri alabilmesini, 361. madde uyarınca yönetimin kayyıma devredilebilmesini, 345. maddedeki kayyım ve onay güvencesini ve 363. maddedeki vekil gibi sorumluluğu birlikte değerlendirmiş; 352. maddenin birinci fıkrasının yönetim hakkına ilişkin bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine oybirliğiyle karar vermiştir. Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131

Velâyet sahibi, hâkimden izin almaksızın çocuğun taşınır ve taşınmaz mallarını satabilir; satışın velâyetin kötüye kullanılması olduğu iddiasında alıcının veliyle işbirliği ispat edilmelidir

Davacı, ergin olmadan önce annesinin, murisinden kendisine kalan taşınmaz paylarını velâyeten bir idareye sattığını, satış bedelinin ertesi gün idareye iade edildiğini, işlemin gerçekte bağışlama olduğunu ve annenin velâyet görevini kötüye kullandığını ileri sürerek tapu kaydının iptali ve adına tescilini istemiştir. İlk derece mahkemesinin kabul kararına karşı istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir; hüküm davalı idare tarafından temyiz edilmiştir.

> *Ana ve babanın çocuğun mallarını yönetme hakkı sınırsız değildir. Bu yetkiyi yerine getirirken vekil gibi sorumludurlar. Çocuk mallarının yönetimi 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun (4721 sayılı Kanun) 352 inci maddesinde "Ana ve baba velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler. Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmedikleri durumlarda hâkim müdahale eder" hükmüne yer verilmiştir. Velâyet hakkına sahip ana ve baba çocuk malları konusunda hukuken yasal temsilci niteliğindedirler. Söz konusu bu temsilcilik sıfatları velâyet kendilerinde olduğu müddetçe ve çocuk ergin oluncaya kadar*

devam eder. Yasal temsilci olan ana ve baba çocuğun ad ve hesabına yapacakları hukukî işlemlerle çocuğun malvarlığının aktifini artırabilecekleri gibi pasifini de çoğaltabilme yetkisine de sahiptirler. Ana ve babanın çocuk malları üzerinde gerçekleştirecekleri tasarruf hak ve yetkisi kendilerine velâyet hakkından dolayı mutlak bir hak olarak verilmiştir. Ancak ana ve baba bunu gerçekleştirirken hep çocuğun menfaatini gözetmek zorundadırlar. "Anne ve baba velâyetleri çerçevesinde 3. kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcileridir. Yasal temsilci durumunda, bulunan anne ve baba hâkimden izin almaksızın çocuklarına ait taşınır veya taşınmaz malları satabilirler. Malları idare etmekle yükümlüdürler" Bu yetkiye sahip olan ana ve baba çocuğun mallarını kanunun çizdiği sınırlar içinde çocuğun yararına onun bakımı eğitimi ve gerekli koşullar mevcut olduğu takdirde kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanma haklarına da sahiptirler.

DEĞERLENDİRME Daire, çocuk mallarının yönetimine ilişkin ilkeleri ayrıntılı biçimde özetlemiştir: yönetim çocuğun menfaatine uygun olmalı, ana ve baba bu görevi sadakat ve özenle yerine getirmeli ve vekil gibi sorumlu olmalıdır. Velâyet sahibi ana ve baba çocuğun yasal temsilcisidir ve hâkimden izin almaksızın çocuğa ait taşınır veya taşınmaz malları satabilir; ancak bu yetkiyi kullanırken çocuğun menfaatini gözetmek zorundadır. Davacı, satışın velâyet görevinin kötüye kullanılmasıyla gerçekleştiğini ve alıcı idarenin veliyle çıkar ve işbirliği içinde hareket ettiğini ispat edemediğinden Daire, davanın reddi gerektiğini belirterek bölge adliye mahkemesi kararını kaldırmış ve ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur (TMK m. 363).

3 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2016 · E. 2014/20898 · K. 2016/2864

Velâyet görevinin kötüye kullanılması iddiasına dayanan tapu iptali davasında bu iddia ayrıca incelenmelidir; temlik doğrudan muvazaalı kabul edilemez

Çocuklar adına kayıtlı daire, çocuklar küçükken ana ve baba tarafından velâyeten babanın bir akrabasına satılmıştır. Çocuklar, satışın babanın borcunu ödemek için yapıldığını, gerçek olmadığını ve velâyet görevinin kötüye kullanıldığını ileri sürerek tapu kaydının iptalini ve adlarına tescilini istemiştir. Mahkeme temliki muvazaalı kabul ederek davayı kabul etmiştir.

> *"Ne varki, mahkemece, velâyet görevinin kötüye kullanılması iddiası üzerinde durulmamış, bu yönden bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan temlikin muvazaalı kabul edilmesi suretiyle sonuca gidildiği görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 352. maddenin tanıdığı yönetim yetkisinin kötüye kullanılması iddiasının ayrı bir hukuki sebep olarak incelenmesi gerektiğini gösterir. Daire, 352. madde ile ana ve babanın çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumlu olduğunu öngören 363. maddeyi birlikte hatırlatmış; mahkemenin velâyet görevinin kötüye kullanılması iddiası üzerinde durmadan temliki muvazaalı kabul etmesini isabetsiz bulmuştur. Daire ayrıca, yargılama sırasında ergin olan davacının

davaya katılımının sağlanmasını ve kötüye kullanma iddiası bakımından gerekli araştırmanın yapılmasını istemiştir (TMK m. 363).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2010 · E. 2009/3578 · K. 2010/8083

Boşanma kararı kesinleşmeden önceki dönemde çocuğun malları üzerindeki yönetim ve kullanma hakkı ana ve babaya birlikte aittir; bu döneme ait kira gelirini velâyet sahibi diğer ebeveynden isteyemez

Boşanmada velâyet anneye verildi ve karar kesinleşmiştir. Anne, çocuğa velâyeten açtığı davada, çocuk adına kayıtlı dairenin boşanma kararı kesinleşmeden önceki dönemde baba tarafından kiraya verildiğini belirterek bu döneme ait kira bedelinin babadan tahsilini istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir.

> *Velayete ilişkin hüküm 02.04.2007 tarihinde kesinleşmiş olup, davaya konu kira alacağı istemi ise Mayıs-Aralık 2006 dönemine ilişkin olup, o tarih itibarıyla velayetin kullanma hakkı anne ve babaya aittir. Öte yandan Türk Medeni Kanununun 360 ve devamı maddeleri uyarınca açılan bir dava da bulunmamaktadır. İsteğin reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulü usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 352. maddedeki yönetim hakkının velâyetle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini gösterir. Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanır; boşanmada velâyet çocuğun bırakıldığı eşe geçer (TMK m. 336). Dava konusu kira alacağı velâyete ilişkin hüküm kesinleşmeden önceki döneme ait olduğundan, o dönemde yönetim ve kullanma hakkı ana ve babaya birlikte aitti (TMK m. 354). Çocuk mallarının korunmasına ilişkin 360 ve devamı maddeler uyarınca açılmış bir dava da bulunmadığından Daire, istemin reddi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2019 · E. 2019/158 · K. 2019/6208

Velâyet sahibinin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni göstermediği ispat edilmedikçe hâkim yönetim hakkına müdahale edemez, mallar kayyıma devredilemez

Babası hayatta olmayan çocuğun amcası, annenin çocuğa kalan malları iyi yönetemediğini ileri sürerek malların korunmasını istemiştir. Mahkeme, annenin daha önce yaptığı bir satış nedeniyle kuşku doğduğunu belirterek çocuğa intikal edecek taşınmaz paylarına tedbir konulmasına ve çocuk mallarının kayyıma devrine karar vermiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 360., 361. maddesi koşulları bulunmadıkça; başka bir ifade ile ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri durumu mevcut olmadıkça; hakim, çocuk mallarının korunması konusunda ana ve babanın yönetme hakkına müdahale edemez, bu sonucu doğuracak bir karar veremez. Tüm dosya kapsamından velayet hakkına sahip olan annenin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni*

göstermediği iddia ve ispat edilmemişken annenin kanundan doğan yönetim hakkına müdahale niteliğinde yazılı şekilde tedbir kararı verilmesi doğru olmadığı gibi koşulları oluşmadığından davanın reddine karar verilmesi gerektiği halde davanın kabulü ile çocuk mallarının kayyıma devredilmesine karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 352. maddenin ikinci fıkrasındaki hâkimin müdahalesinin sınırını çizer. Hâkim ancak ana ve baba çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermediğinde müdahale eder; bu durumda önce uygun önlemler alınır, yönetimin kayyıma devri ise malların tehlikeye düşmesinin başka bir şekilde önlenemediği hâllere özgüdür (TMK m. 360, TMK m. 361). Velâyet sahibi annenin yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmediğinden Daire, yönetim hakkına müdahale niteliğindeki tedbir kararını ve kayyıma devir kararını bozmuş, davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.03.2016 · E. 2016/352 · K. 2016/5470

Özensizlik ispat edilmeden, ölen eş adına kayıtlı araçlara çocuk ergin oluncaya kadar devri önleyen tedbir konulamaz

Babanın ölümü üzerine nüfus müdürlüğünün bildirimiyle çocuk mallarının korunması işlemi başlatılmıştır. Mahkeme, çocuk adına defteri tutulacak malvarlığı bulunmadığından defter tutulmasına ve önlem alınmasına yer olmadığına karar vermiştir; ancak ölen baba adına kayıtlı araçlara, çocuk 18 yaşını tamamlayana kadar devri önleyecek biçimde tedbir koydu. Karar veli anne tarafından tedbir yönünden temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 352/2. ve Tüzüğün 4/2. maddesi koşulları bulunmadıkça; başka bir ifade ile ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri durumu mevcut olmadıkça; hakim, çocuk mallarının korunması konusunda ana ve babanın yönetme hakkına müdahale edemez, bu sonucu doğuracak bir karar veremez. Türk Medeni Kanununun 336/son maddesi gereğince velayet hakkına sahip olan annenin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmemişken annenin kanundan doğan yönetim hakkına müdahale niteliğinde yazılı şekilde tedbir kararı verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyet sahibinin yönetim hakkının kendiliğinden kısıtlanamayacağını gösterir. Ana ve baba çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermedikçe hâkim yönetim hakkına müdahale edemez ve bu sonucu doğuracak bir karar veremez. Velâyet sahibi annenin özensizliği iddia ve ispat edilmediğinden, araçlar üzerine konulan ve annenin kanundan doğan yönetim hakkına müdahale niteliği taşıyan tedbir kararı bozulmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.06.2018 · E. 2018/3437 · K. 2018/8279

Velâyet sahibi kural olarak hesap vermez; defter verme ve önemli değişiklikleri bildirme yükümlülüğü, her yıl rapor verme yükümlülüğüne dönüştürülemez

Babanın ölümü üzerine nüfus müdürlüğü aile mahkemesine bildirimde bulunmuştur. Mahkeme velâyet sahibi anneyi çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren defter vermekle yükümlü tutmuştur; ayrıca malvarlığında önemli bir değişiklik olmasa bile yılda bir kez rapor vermesine karar vermiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 352/2. ve Tüzüğün 4/2. maddesi koşulları bulunmadıkça; başka bir ifade ile ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri durumu mevcut olmadıkça; hakim, çocuk mallarının korunması konusunda ana ve babanın yönetme hakkına müdahale edemez ve bu sonucu doğuracak bir karar veremez. Türk Medeni Kanunun 336/son maddesi gereğince, velayet hakkına sahip olan annenin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmemişken; mahkemece malvarlıklarında önemli bir değişiklik olmadığı taktirde senede bir kere veli tarafından rapor verilmesine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 352. maddedeki hesap vermeme kuralının 353. maddedeki defter yükümlülüğüyle ilişkisini gösterir. Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eşten istenebilecek olan, çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermesi ve bu malvarlığında ileride gerçekleşecek önemli değişiklikleri bildirmesidir; bu yükümlülük hesap vermeyi kapsamaz (TMK m. 353). Annenin yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmediğinden Daire, önemli bir değişiklik olmasa da yılda bir kez rapor verilmesine ilişkin cümleyi hükümden çıkarmış ve kararı bu şekilde düzelterek onamıştır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2016 · E. 2016/16152 · K. 2016/15102

Velâyet sahibi çocuk için tutulan taşınmazı satmışsa, satış bedelinin nasıl değerlendirildiği ve çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalıdır

Boşanmada taraflar, bedeli babaca ödenen bir dairenin velâyet sahibi anne adına tescil edilip çocuk 18 yaşını doldurduğunda ona devredilmesini kararlaştırmıştı. Anne bu daireyi satıp çıplak mülkiyeti çocuk, intifa hakkı kendi adına olmak üzere başka bir daire aldı ve satış bedelinin bir kısmının kendisinde kaldığını beyan etmiştir. Baba çocuk mallarının korunmasını istemiştir; mahkeme davayı ispat edilemediği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Bu durumda velayet sahibi annenin satış bedelinden arta kalan 80.000 TL'nin kendi uhdesinde bulunduğunu bildirdiğinden, satış bedelinin velayet hakkını kullanan anne tarafından nasıl değerlendirildiği, ortak çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı, gerekirse bu konularda ne gibi önlem/önlemlerin alınabileceğinin*

araştırılıp sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, hâkimin müdahalesinden önce yapılması gereken araştırmanın kapsamını gösterir. Velâyet sahibi ana veya baba çocuğun mallarını yönetmekle yükümlüdür ve gelirleri öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için harcayabilir (TMK m. 355); yeterli özen gösterilmezse hâkim talimat verebilir, malların tevdiine veya güvence gösterilmesine karar verebilir (TMK m. 360). Satış bedelinden arta kalan paranın annede bulunduğu anlaşıldığından Daire, bu bedelin çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının ve gerekirse hangi önlemlerin alınabileceğinin araştırılması gerektiğini belirterek ret kararını bozmuştur.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.03.2016 · E. 2016/3118 · K. 2016/5242

Çocuğa miras kalan taşınmazların rayiç bedelle kiraya verilip verilmediği ve satış bedelinin çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalı; gerekirse kira gelirleri mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılmalıdır

Babası hayatta olmayan çocuğun bir yakını, velâyet sahibi annenin çocuğa babasından miras kalan malları kullanıp sattığını ileri sürerek çocuk malları hakkında tedbir alınmasını istemiştir. Mahkeme, kira gelirleri konusunda annenin ve kiracıların beyanlarıyla yetinerek karar vermiştir.

Toplanan delillerden çocuğun velisi olan annesi tarafından idare edilen kira getirisi olan taşınmazlar bulunduğu, bu taşınmazların iki tanesinin kira gelirlerinin banka havalesi ile anne tarafından alındığı kayden sabit olup bir tanesinin de ödemelerinin elden yapıldığı, iddia edildiği anlaşıldığından mahkemece yapılacak araştırma ile taşınmazların rayiç kira bedellerinin tespit edilip bu miktar üzerinden taşınmazların kiraya verilip verilmediğinin öncelikle belirlenmesi,rayiçten düşük bedeller söz konusu ise rayiç bedel üzerinden kiraya verilmesinin sağlanması ve kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde olacak şekilde çocuk adına bir hesaba yatırılması için gerekli işlemlerin yapılması gerekirken bu hususta velayet sahibi anne ile kiracıların beyanı ile yetinilmesi doğru olmadığı gibi, babasından çocuğa miras kalan 15840 parsel sayılı taşınmazdaki 5 nolu bağımsız bölüm 16.5.2013 tarihide satılmış olduğuna göre bu taşınmazın satışının gerekli olup olmadığının, satış bedelinin velayet hakkını kullanan anne tarafından nasıl değerlendirildiği, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılıp, satış bedelinin mevcut olması lahinde güvence altına alınması, aksi halde, velayet hakkını kullanan annenin Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerininin uygulanmasına Dair Tüzüğün 4. maddesinde açıklandığı üzere çocuk malları hakkında gerekli özeni gösterip göstermediği tespit edilerek, çocuk mallarının korunmasında gerekli özenin gösterilmediğinin belirlenmesi halinde, taşınmazın bedelinin tahsili ile tüm mal varlığının korunması amacıyla gerekli olduğu takdirde çocuk mallarınının ve gelirlerinin kayyıma devri (TMK. m. 361) dahil kanunda öngörülen

tedbirlerin alınması gerekirken bu hususlar nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Karar, hâkimin müdahalesinin somut araştırmaya dayanması gerektiğini gösterir. Daire, kira getirisi olan taşınmazların rayiç kira bedellerinin tespit edilmesini, rayiçten düşük bedel söz konusuysa rayiç bedel üzerinden kiraya verilmesinin sağlanmasını ve kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılmasını istemiştir. Satılan bağımsız bölüm bakımından da satışın gerekli olup olmadığının ve bedelin çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının araştırılmasını; özen gösterilmediği belirlenirse bedelin tahsili ve gerekirse malların ve gelirlerin kayyıma devri dâhil kanunda öngörülen önlemlerin alınmasını gerekli görmüştür (TMK m. 360, TMK m. 361).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.11.2017 · E. 2016/19351 · K. 2017/12079

Velâyet sahibi, velâyeti altındaki çocuğa intikal eden taşınmazları satmak için mahkemeden izin almak zorunda değildir; izin istemi hukuki yarar yokluğundan reddedilir

Kısıtlanarak annesinin velâyeti altında bırakılan ergin çocuğa babasından intikal eden taşınmazların satışı için anne mahkemeden izin istemiştir. Mahkeme istemi, çocuğun menfaatine uygun düşmediği ve ispatlanamadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Velayete ilişkin hükümler gereği bu hakka sahip olan ebeveyn çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler. Kural olarak hesap ve güvence vermezler (TMK m. 352/1). Velayet hakkına sahip olan anne veya baba kusurları sebebiyle velayeti kaldırılmadıkça çocuğun mallarını da kullanabilirler (TMK m. 354). Çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitim için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarım karşılamak üzere sarfedebilirler (TMK m.355). Buna göre, talep edenin velayeti altındaki çocuk için intikal eden taşınmazların satılmasında mahkemeden izin almasına gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 352. maddenin tanıdığı yönetim yetkisinin kapsamını gösterir. Kısıtlanan ergin çocuk kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakıldığında velâyete ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 335). Velâyet sahibi çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlü olduğundan, çocuğa intikal eden taşınmazların satışı için mahkemeden izin almasına gerek yoktur; bu nedenle izin istemi hukuki yarar yokluğundan reddedilmelidir. Daire, ret kararını sonucu itibarıyla doğru bulmuş ve gerekçesini bu yönde değiştirip düzelterek onamıştır.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2022 · E. 2021/6267 · K. 2022/2139

Velâyet altındaki çocuğun mallarının yönetiminden doğan zararda velâyet hükümleri uygulanır; veli izin almadan yönetir, vekil gibi sorumludur ve Hazine vesayet hükümlerine göre sorumlu tutulamaz

Kısıtlanarak annesinin velâyeti altında bırakılan ergin çocuğa sonradan vasi atandı. Vasi, eski velinin velâyet döneminde kötü niyetli ve tedbirsiz yönetimi nedeniyle uğranılan zararın eski veliden ve Hazineden tazminini istemiştir; mahkeme vesayete ilişkin hükümlere dayanarak davayı kabul etmiştir.

> *Veli, velâyet devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür; kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352/1). Bu nedenle kural olarak, velinin, velâyeti altındaki çocuğa ait taşınmazı satarak başkaca yatırımlara dönüştürmesi için hâkimden izin almasına da ihtiyacı yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyet ile vesayet arasındaki farkı çocuk mallarının yönetimi bakımından ortaya koyar. Ergin çocuk kısıtlanıp velâyet altında bırakılmışsa uyuşmazlıkta vesayete ilişkin hükümler değil velâyete ilişkin hükümler uygulanır. Veli, 327/2 ve 356. maddelerdeki koşullar dışında ve 360 ile 361. maddelerdeki önlemler saklı kalmak üzere, hâkimden izin almaksızın taşınır ve taşınmaz çocuk mallarını yönetir; buna karşılık çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur (TMK m. 363). Daire, Hazinenin vesayet hükümlerine dayanılarak sorumlu tutulmasını ve davanın vesayete ilişkin hükümlere göre incelenmesini doğru bulmayarak kararı bozmuştur.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2010 · E. 2009/16173 · K. 2010/19915

Velinin çocuk mallarına ilişkin hükümlere aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi davasında aile mahkemesi görevlidir

Velâyet sahibinin, çocuk mallarının korunmasına ilişkin hükümlere aykırı davranarak dürüstlük kurallarına aykırı biçimde başkasına devrettiği taşınmazın iadesi istendi. Mahkeme görev yönünden bir karar vermeden davanın esasını incelemiştir.

> *Dava, Türk Medeni Kanununun 352-363. maddelerinde yer alan çocuk mallarının korunmasına ilişkin hükümlere velayet hakkına sahip olanın aykırı davranması sebebine dayalı, velinin, dürüstlük kurallarına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi isteğine ilişkin olup, Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı hariç ikinci kitabından kaynaklanmaktadır. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1.maddesi gereğince Aile Mahkemesi görevlidir. Görev kuralları kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınır. Bu açıklama karşısında görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, bu husus dikkate alınmadan davanın esasının incelenmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 352 ila 363. maddelere dayanan istemlerin görevli mahkemesini belirler. Velinin çocuk mallarının korunmasına ilişkin hükümlere aykırı davranmasına dayanan iade istemi, Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü kısmı hariç ikinci kitabından kaynaklandığından aile mahkemesinin görevine girer (4787 sayılı Kanun m. 4). Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınır; Daire, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken davanın esasının incelenmesini bozma sebebi saymıştır.

13 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
13.06.2016 · E. 2016/4919 · K. 2016/6850

Babası ölen çocuk için nüfus müdürlüğünün yaptığı bildirim çocuk mallarının korunması amacına yöneliktir; bu işte aile mahkemesi görevlidir

Babanın ölümü üzerine nüfus müdürlüğü vasi atanması istemiyle sulh hukuk mahkemesine bildirimde bulunmuştur. Sulh hukuk mahkemesi ile aile mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik kararı vermiştir.

> *Dosyanın incelenmesinde, çocuğun babasının ölümü üzerine, nüfus müdürlüğünce vâsi atanması istemi ile sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Sulh hukuk mahkemesince, aile mahkemesinin; aile mahkemesince, vâsi tayini hususunun değerlendirilmesinde sulh mahkemesinin görevli olduğu belirtilerek görevsizlik kararı verilmiş ise de, ihbarın, çocuk mallarının korunması amacıyla yapıldığının kabulü ve mahkemece bu husus irdelenerek bir karar verilmesi gerekmekte olup, vâsi tayin edilmesi hususu ayrı bir dava konusudur. Bu durumda, küçüğün mallarının korunması istemine ilişkin uyuşmazlığın, 6100 sayılı HMK'nın 383 ve Türk Medenî Kanununun 336/3, 352 ve devamı maddeleri ile 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine dair Kanunun 6/2-c maddesi ve geçici 2. maddesi hükümleri uyarınca aile mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyet sahibinin yönetimindeki çocuk mallarının korunmasına ilişkin işlerde görevli mahkemeyi belirler. Ana ve babadan birinin ölümü hâlinde velâyet sağ kalana aittir (TMK m. 336). Nüfus müdürlüğünün bildirimi vasi atanması istemiyle yapılmış olsa da Daire, bildirimin çocuk mallarının korunması amacıyla yapıldığının kabulü gerektiğini belirtmiş; aile mahkemesi çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya yetkili olduğundan uyuşmazlığın aile mahkemesinde görülmesine karar vermiş, vasi atanmasının ise ayrı bir dava konusu olduğunu vurgulamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 327:** Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama.
- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 345:** Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler.
- **TMK m. 353:** Evlilik sona erince çocuk mallarının defteri.

- **TMK m. 354:** Çocuk mallarını kullanma hakkı.
- **TMK m. 355:** Gelirlerin sarfı.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için uygun önlemler.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

353

A. Yönetim

II. Evlilik sona erince

KANUN METNİ

Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 353, evlilik sona erdikten sonra çocuk mallarının izlenmesini sağlar. Ölüm veya boşanma gibi bir sebeple evlilik sona erince **velâyet kendisinde kalan eş**, hâkime çocuğun **malvarlığının dökümünü gösteren bir defter** vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen **önemli değişiklikleri bildirmek** zorundadır. Anayasa Mahkemesi bu yükümlülüğü Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[1] Yükümlülük hesap vermeyi kapsamaz; her yıl defter tasdiki yönündeki uyarı da önemli değişikliklerin bildirilmesine münhasır sayılmış,[2] defterlerin üç ayda bir ibrazı ise velâyet görevini kısıtladığı için hükümden çıkarılmıştır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Velâyet kendisinde kalan eş	Ana veya babadan birinin ölümünde sağ kalan ya da boşanmada velâyet kendisine verilen ebeveyn.
Malvarlığı dökümü	Çocuğa ait malları, hakları ve yatırımları gösteren defter.
Önemli değişiklik	Çocuğun malvarlığında veya yatırımlarında sonradan gerçekleşen kayda değer değişiklik.
Tüzük bildirimi	Ölüm hâlinde nüfus memurunun, boşanmada kararı veren mahkemenin aile mahkemesine yaptığı bildirim.

1 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
2 Yargıtay 2. HD, 12.03.2012, E. 2011/13199, K. 2012/5377.
3 Yargıtay 2. HD, 19.03.2007, E. 2006/13510, K. 2007/4382.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 353- Yürürlükteki Kanunun 279 uncu maddesinden ifadesi sadeleştirilmek suretiyle aynen alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 130*

Gerekçe, maddenin eski düzenlemeyle aynı içerikte olduğunu belirtir: yeni metin eski 279. maddenin ifadesini sadeleştirmiş, yükümlülüğün kapsamını değiştirmemiştir.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 279. maddesinden alınmıştır:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evliliğin zevalinden sonra velayeti haiz olan karı veya koca, hakime çocuğun mali vaziyetini gösterir bir müfredat defteri vermeğe ve servetinde ve keyfiyeti tenmiyesinde ehemmiyetli bir tebeddül husule geldiği takdirde, onu da, bildirmeğe mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 279 (mülga)

Eski metin, evliliğin sona ermesinden sonra velâyete sahip eşin hâkime çocuğun malî durumunu gösteren bir müfredat defteri vermesini ve çocuğun servetinde ya da bu servetin nemalandırılma biçiminde önemli bir değişiklik olursa bunu bildirmesini öngörüyordu. Yeni metin aynı yükümlülüğü bugünkü dille ifade eder: müfredat defteri yerine malvarlığının dökümünü gösteren defterden, nemalandırılma biçimi yerine yapılan yatırımlardan söz eder.

	743 sayılı Kanun m. 279	4721 sayılı Kanun m. 353
Yükümlü	Evliliğin sona ermesinden sonra velâyeti haiz karı veya koca	Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş
Defter	Çocuğun malî durumunu gösteren müfredat defteri	Çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren defter
Bildirim	Serveti ve nemalandırılma biçimindeki önemli değişiklik	Malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklik

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesinin kararı 14.01.2026 tarihli ve 33137 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır; karar maddenin metnini değiştirmemiştir.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
06.11.2025	Anayasa Mahkemesi maddeye yönelik itirazı reddetti	AYM, K. 2025/218

4 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlü	Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş	TMK m. 353
Defter	Çocuğun malvarlığının dökümü hâkime verilir	TMK m. 353
Bildirim	Önemli değişiklikler bildirilir	TMK m. 353
Başlatma	Nüfus memuru veya boşanma kararını veren mahkeme bildirir	Tüzük m. 4
Anayasa'ya uygunluk	Kural Anayasa'ya aykırı değil	AYM, K. 2025/218
Hesap	Defter yükümlülüğü hesap vermeyi kapsamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2012/5377
Sınır	Üç ayda bir defter ibrazı velâyeti kısıtlar	Yargıtay 2. HD, K. 2007/4382
Yetki	Velâyet sahibinin yerleşim yeri aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2013/2952

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 279. maddesinden **ifadesi sadeleştirilmek suretiyle aynen alınmıştır.** Tasarının 353. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 447). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yükümlülüğün **evlilik sona erince** doğmasıdır; evlilik devam ederken ana ve baba kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352). İkinci nokta, yükümlülüğün **sınırlı** olmasıdır: velâyet sahibinden defter ve önemli değişikliklerin bildirilmesi istenir; defterlerin düzenli aralıklarla mahkemeye ibrazının istenmesi velâyet görevini kısıtlar.[5] Üçüncü nokta, yükümlülüğün **velâyet sahibine** yönelik olmasıdır; çocuk vesayet altındaysa defter ve hesap vasiden istenir ve bu konuda vesayet makamı görevlidir.[6]

II. Yükümlülüğün Doğması

- **Zaman:** Ölüm veya boşanma gibi bir sebeple evliliğin sona ermesi.
- **Yükümlü:** Velâyet kendisinde kalan eş.

5 Yargıtay 2. HD, 19.03.2007, E. 2006/13510, K. 2007/4382.
6 Yargıtay 2. HD, 09.06.2015, E. 2015/9926, K. 2015/12088.

- **Başlatma:** Nüfus memuru ya da boşanma kararını veren mahkeme aile mahkemesine bildirir.

2 Evlilik devam ederken ana ve baba çocuğun mallarını birlikte yönetir ve kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352). Evlilik sona erince bu karşılıklı denetim ortadan kalkar; madde bu nedenle velâyet kendisinde kalan eşe, hâkime çocuğun **malvarlığının dökümünü gösteren bir defter** verme ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen **önemli değişiklikleri bildirme** yükümlülüğü yükler. Anayasa Mahkemesi de evlilik sona erince velâyet kendisine verilmeyen ebeveynin denetim imkânının kalktığını, defter ve bildirim yükümlülüğünün çocuk mallarının yönetiminin izlenebilmesi ve hâkimin gecikmeksizin önlem alabilmesi için öngörüldüğünü belirtmiştir.[7]

3 Uygulamada süreç bir bildirimle başlar. Türk Medeni Kanununun Velâyet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'e göre ana ve babadan birinin ölümü hâlinde nüfus memuru, evliliğin mahkeme kararıyla sona ermesi hâlinde ise kararı veren mahkeme, sağ kalan veya velâyet kendisine verilen eşin yerleşim yeri aile mahkemesine durumu derhal bildirir; mahkeme belirleyeceği süre içinde bu eşten çocuğun varsa malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermesini ve önemli değişiklikleri bildirmesini ister (Tüzük m. 4). Aile mahkemesinin yapacağı iş, sağ kalan eşi çağırmak, süre belirleyerek defter istemek ve önemli değişiklikleri bildirmesi için uyarmaktır; bu yapılmadan bildirimin dosya üzerinden reddi usule aykırı bulunmuştur.[8]

III. Kapsam: Defter ve Bildirim, Hesap Değil

- **Defter:** Çocuğun malvarlığının dökümü.
- **Bildirim:** Malvarlığında veya yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikler.
- **Sınır:** Düzenli hesap veya dönemsel defter ibrazı istenemez.

4 Madde velâyet sahibinden iki şey ister: çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter ve sonradan gerçekleşen önemli değişikliklerin bildirilmesi. Bu yükümlülük, 352. maddedeki hesap ve güvence vermeme kuralını ortadan kaldırmaz. Velâyet sahibi anneden defterleri üç aylık dönemler hâlinde kontrol amacıyla mahkemeye ibraz etmesinin istenmesi, annenin velâyet görevini kısıtlar nitelikte görülmüş ve bu kısım hükümden çıkarılarak yerine önemli değişikliklerin bildirilmesi yükümlülüğü yazılmıştır.[9] Her yıl ocak ayında defter tutulup mahkemeye tasdik ettirilmesi yönündeki uyarı ise önemli değişikliklerin bildirilmesine münhasır ve hesap vermeyi kapsamayan bir yükümlülük olarak yorumlanmış;[10] önemli

7 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
8 Yargıtay 2. HD, 08.06.2011, E. 2010/20317, K. 2011/10062.
9 Yargıtay 2. HD, 19.03.2007, E. 2006/13510, K. 2007/4382.
10 Yargıtay 2. HD, 12.03.2012, E. 2011/13199, K. 2012/5377.

bir değişiklik olmasa da yılda bir kez rapor verilmesine ilişkin hüküm de düzeltilmiştir.[11]

Anayasa Mahkemesi de bu hafif denetimi makul bulmuştur: vasiler için öngörülen izin ve bildirim yükümlülükleri velâyet sahibine yüklenmemiştir ve vesayet ile velâyet ilişkisinin farklılığı ile aile kurumunun gerekleri karşısında daha hafif bir denetim tedbiri öngörülmesi makul olmayan bir tercih değildir.[12] 5

IV. Hâkimin Müdahalesi ve Yaptırım

- **Önlemler:** Özen gösterilmezse hâkim 360 ve 361. maddelerdeki önlemleri alır.
- **Ön koşul:** Özensizlik iddia ve ispat edilmelidir.
- **Velâyete etkisi:** Yükümlülüğün yerine getirilmemesi velâyetin değerlendirilmesinde de gözetilebilir.

Defter ve bildirim bir denetim aracıdır; asıl müdahale yetkisi 360 ve 361. maddelerdedir. Tüzük'e göre hâkim, ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri hâlinde bu maddelerde öngörülen önlemleri alır (Tüzük m. 4; TMK m. 360, TMK m. 361). Ancak özensizlik iddia ve ispat edilmedikçe velâyet sahibinin yönetim hakkını sınırlayan bir hüküm kurulamaz.[13] Defter ve bildirim konusunda uyarı yapıldıktan sonra, yönetimin tehlikeye düştüğüne dair bir olgu bulunmadığı hâlde tapu kaydına konulan tedbirlerin devamına karar verilmesi de doğru görülmemiştir.[14] Buna karşılık banka hesabına çocuk malları olduğuna dair şerh konulması, velâyet sahibinin hesaptaki para üzerindeki kullanma hakkını ortadan kaldırmadığı için onanmıştır.[15] 6

Yükümlülüğün yerine getirilmemesi velâyetin değerlendirilmesinde de önem taşıyabilir: çocuklara karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklayan ve 353. maddedeki yükümlülüğünü de yerine getirmeyen annenin velâyetinin kaldırılmasına ilişkin hüküm onanmıştır (Yargıtay 2. HD, K. 2008/1419; TMK m. 348). 7

V. Yükümlü Kişi

- **Velâyet sahibi:** Defter ve bildirim yükümlülüğü yalnızca velâyet kendisinde kalan eşe yöneltilir.
- **Velâyet sahibi ölürse:** Velâyet diğer ebeveyne kendiliğinden geçmez; yasal temsilci önce belirlenir.
- **Vesayet:** Vasi bakımından vesayet makamı görevlidir.

11 Yargıtay 2. HD, 27.06.2018, E. 2018/3437, K. 2018/8279.
12 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
13 Yargıtay 2. HD, 29.03.2011, E. 2010/17939, K. 2011/5497.
14 Yargıtay 2. HD, 16.06.2015, E. 2015/6983, K. 2015/12796.
15 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/3034, K. 2012/20377.

8 Yükümlülük velâyet kendisinde kalan eşe aittir; çocuğun velisi olmayan kişiye çocuk mallarının korunmasına yönelik ihtarda bulunulması doğru görülmemiştir.[16] Boşanmada velâyet kendisine verilen baba sonradan ölmüşse Yargıtay'a göre velâyet kendiliğinden anneye geçmez; velâyet anneye verilirse 353. madde ve Tüzük hükmü, vasi atanırsa vesayete ilişkin hükümler uygulanır (Yargıtay 2. HD, K. 2009/8351; TMK m. 183).

9 Çocuk vesayet altındaysa defter tutmak, değişiklikleri bildirmek ve hesap vermek vasinin yükümlülüğüdür ve bunları isteyecek olan vesayet makamıdır; aile mahkemesinin vesayet sürdüğü müddetçe bu konuda görevi yoktur.[17] Ana ve babası ölen çocuk velâyet altında olmadığından ona vasi atanır; çocuk mallarının korunmasına ilişkin önlemler de sulh hukuk mahkemesince alınır (Yargıtay 2. HD, K. 2022/3659; TMK m. 404).

VI. Görev, Yetki ve Usul

- **Nitelik:** Defter sunulması çekişmesiz yargı işidir ve hâkim re'sen hareket eder.
- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Yetki:** Velâyet sahibinin yerleşim yeri aile mahkemesi.

10 Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eşin hâkime çocuğun malları hakkında defter sunması, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda çekişmesiz yargı işleri arasında sayılır (HMK m. 382). Çekişmesiz yargı işlerinde kural olarak sulh hukuk mahkemesi görevli olsa da 353. madde ve Tüzük hükmü karşısında görev aile mahkemesine aittir (Yargıtay 17. HD, K. 2011/12388; HMK m. 383). Defter istenmesi tarafların isteğine bağlı olmayan, bildirimi alan hâkimin kendiliğinden yapacağı bir iştir; hâkim yetkisini de kendiliğinden gözetir. Yetkili mahkeme velâyet sahibinin yerleşim yeri aile mahkemesidir ve yerleşim yeri, kişinin nüfusa kayıtlı olduğu yere göre değil resmî sicilde kayıtlı yerleşim yeri adresine göre belirlenir.[18] Bildirimi alan mahkeme velâyet sahibinin yerleşim yerinde değilse bildirimi yetkili aile mahkemesine göndermelidir.[19]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Boşanma sonucunda velâyet kendisine verilen** ya da **eşin ölümüyle velâyet kendisinde kalan ebeveyn**, aile mahkemesinin belirleyeceği süre içinde çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren defteri vermeli; çocuğa ait taşınmazları, banka hesaplarını, araçları ve diğer değerleri eksiksiz göstermelidir. **Sonradan önemli bir değişiklik olursa**, örneğin çocuğa ait bir taşınmaz satılırsa veya yeni bir

16 Yargıtay 2. HD, 08.02.2010, E. 2009/19636, K. 2010/1944.
17 Yargıtay 2. HD, 09.06.2015, E. 2015/9926, K. 2015/12088.
18 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/8434, K. 2013/2952.
19 Yargıtay 2. HD, 22.04.2015, E. 2015/6406, K. 2015/8338.

yatırım yapılırsa bu, mahkemeye bildirilmelidir; bu yükümlülük düzenli hesap vermeyi kapsamaz. **Velâyeti bulunmayan ebeveyn**, çocuğun mallarının iyi yönetilmediğini düşünüyorsa somut delillerle aile mahkemesinden önlem alınmasını isteyebilir. **Çocuk vesayet altındaysa**, defter ve hesap konusunda vasinin vesayet makamına karşı yükümlü olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Evlilik sona erince velâyet sahibine defter verme ve önemli değişiklikleri bildirme yükümlülüğü getirilmesi Anayasa'ya aykırı değildir

Boşanmadan sonra velâyeti kendisine bırakılan annenin çocuklara miras kalan malvarlığını iyi yönetemediği iddiasıyla açılan çocuk mallarının korunması davasında aile mahkemesi, 353. maddenin de iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur; mahkemeye göre kurallar velâyet sahibinin yönetim yetkisine yeterli denetim getirmiyordu.

> *Bu kapsamda kuralda defter verme ve bildirimde bulunma zorunluluğunun çocuk mallarının yönetiminin takip edilebilmesi ve hâkim tarafından gecikmeksizin önlem alınabilmesi amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural uyarınca evliliğin sona ermesi üzerine velayeti kendisine bırakılan ana veya baba tarafından defter verilmesi ve bildirimde bulunulması zorunluluğu getirilmesinin mülkiyet hakkı bağlamında devletin bu konudaki pozitif yükümlülüğünün bir gereği olarak başvurabileceği tedbirlerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi 353. maddeyi, devletin çocuğun mülkiyet hakkını koruma yönündeki pozitif yükümlülüğü çerçevesinde incelemiştir. Mahkemeye göre evlilik sona erince velâyet kendisine verilmeyen ebeveynin diğerinin çocuk mallarıyla ilgili kararlarını denetleme imkânı ortadan kalktığından, defter verme ve bildirimde bulunma zorunluluğu çocuk mallarının yönetiminin takip edilebilmesini ve hâkimin gecikmeksizin önlem alabilmesini sağlar. Vasiler için öngörülen izin ve bildirim yükümlülüklerinin velâyet sahibine yüklenmemesi, vesayet ile velâyet ilişkisinin farklılığı ve aile kurumunun gerekleri karşısında makul bulunmuş; önlemler yetersiz kalırsa hâkimin 360 ve 361. maddeler uyarınca önlem alabileceği de gözetilerek kural Anayasa'ya aykırı görülmemiş ve itiraz oybirliğiyle reddedilmiştir (TMK m. 360, TMK m. 361).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.03.2007 · E. 2006/13510 · K. 2007/4382

Velâyet sahibi anneye defterleri üç ayda bir mahkemeye ibraz etme yükümlülüğü getirilmesi velâyet görevini kısıtlar; yükümlülük önemli değişiklikleri bildirmekle sınırlıdır

Mahkeme, çocukların belirlenen malvarlıklarını gözeterek velâyet sahibi anneden, tutacağı defterleri kontrol amacıyla üç aylık dönemler hâlinde mahkemeye ibraz etmesini istemiştir.

> *Küçüklerin tesbit edilen mal varlıkları nazara alındığında küçüklerin velisi olan annenin üçer aylık süreçler halinde tutulan defterleri mahkemeye kontrol amacıyla ibrazına karar verilmesi, annenin velayet görevini kısıtlar nitelikte olup, hükmün bu nedenle bozulması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddenin getirdiği yükümlülüğün sınırını gösterir. Madde, velâyet sahibinden çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermesini ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmesini ister; düzenli aralıklarla defter ibrazı ve denetim öngörmez. Daire, üç aylık dönemler hâlinde defter ibrazı yükümlülüğünü annenin velâyet görevini kısıtlayan bir hüküm olarak nitelendirmiş, bu kısmı hükümden çıkarıp yerine çocukların malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişikliklerin bildirilmesi yükümlülüğünü yazarak kararı düzeltip onamıştır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2012 · E. 2011/13199 · K. 2012/5377

Defter verme yükümlülüğü, çocuğun malvarlığında veya yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmeye münhasırdır ve hesap vermeyi kapsamaz

Babanın ölümüyle velâyet anneye kalmıştır. Mahkeme anneyi çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren defter vermekle yükümlü tuttu ve her yıl ocak ayında defter tutup mahkemeye tasdik ettirmesi konusunda uyardı. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *...ana ve baba, velayetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlü olup, kural olarak hesap ve güvence vermekle yükümlü olmadıklarına (TMK.md. 352) göre, babanın ölümü ile velayet kendisine kalan annenin, mahkemece çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren defter vermekle yükümlü tutulduğunun anlaşılmasına, hükümde yer alan "her yıl Ocak ayında defter tutup mahkemeye tasdik ettirmekle uyarılmasına" şeklindeki fıkranın, çocuğun malvarlığında veya yapılan yatırımlarda önemli değişikliklerin gerçekleşmesi halinde bunu bildirmeye münhasır olup, hesap vermeyi kapsamadığına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddeyi 352. maddedeki hesap vermeme kuralıyla birlikte yorumlar. Ana ve baba kural olarak hesap ve güvence vermediğinden, evlilik sona erince velâyet sahibinden istenecek defter bir hesap verme aracı değildir (TMK

m. 352). Daire, her yıl ocak ayında defter tutulması yönündeki uyarıyı da çocuğun malvarlığında veya yapılan yatırımlarda önemli değişiklikler gerçekleşmesi hâlinde bunun bildirilmesine münhasır saymış ve bu yorumla hükmü onamıştır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2011 · E. 2010/20317 · K. 2011/10062

Nüfus müdürlüğünün bildirimi üzerine aile mahkemesi sağ kalan eşi çağırmalı, süre vererek defter istemeli ve önemli değişiklikleri bildirmesi için uyarmalıdır; dosya üzerinden ret usule aykırıdır

Evliliğin babanın ölümüyle sona ermesi üzerine ilçe nüfus müdürlüğü aile mahkemesine bildirimde bulunmuştur. Mahkeme bildirimi yetersiz bir gerekçeyle dosya üzerinden reddetmiştir.

> *Bu yasal düzenleme karşısında Aile Mahkemesince yapılacak iş; sağ kalan eşi çağırmak, bir süre belirleyerek belirleyeceği bu süre içinde, sağ kalan eşten çocuğun, varsa malvarlığını gösteren bir defter vermesini istemek ve bu malvarlığında veya yapılacak yatırımlarda ileride gerçekleşecek önemli değişiklikleri de bildirmesi için uyarmaktan ibarettir. (TMK.md.353) Açıklanan nedenlerle, mahkemece yetersiz gerekçe ile dosya üzerinden ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddenin uygulanmasında aile mahkemesinin izleyeceği yolu gösterir. Ana veya babadan birinin ölümü ya da evliliğin mahkeme kararıyla sona ermesi durumunda mahkemeye bildirim yapılır. Mahkemenin yapacağı iş, sağ kalan veya velâyet kendisine verilen eşi çağırmak, bir süre belirleyerek varsa çocuğun malvarlığını gösteren bir defter vermesini istemek ve ileride gerçekleşecek önemli değişiklikleri bildirmesi için uyarmaktır. Daire, bu işlemler yapılmadan bildirimin dosya üzerinden reddedilmesini usul ve yasaya aykırı bulmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2013 · E. 2012/8434 · K. 2013/2952

Defter istenmesi hâkimin re'sen yapacağı bir iştir; yetkili mahkeme velâyet sahibinin yerleşim yeri aile mahkemesidir ve yerleşim yeri adres kayıtlarına göre belirlenir

Babanın ölümü üzerine nüfus müdürlüğü bildirimde bulunmuştur. Bildirimi alan mahkeme, velâyet sahibi annenin nüfus kaydının başka bir ilde olduğunu belirterek re'sen yetkisizlik kararı vermiştir; karar anne tarafından temyiz edilmiştir.

> *Sağ kalan veya evliliğin mahkeme kararıyla sona ermesi halinde velayet kendisine bırakılan eşten, çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter tanzim edip, bunu hakime sunmasının ve bu malvarlığında gerçekleşecek önemli değişiklikleri bildirilmesinin istenmesi; tarafların arzusuna tabi olmayan, bildirimi alınca hakimin kendiliğinden (re'sen) yapması gereken bir iş olduğuna göre, hakimin yetkili olup olmadığını da kendiliğinden (re'sen) gözeteceğinde bir*

> *duraksama yoktur. Bu bakımdan, mahkemenin yetkili olup olmadığını kendiliğinden (re'sen) dikkate almış olması esas itibarıyla doğrudur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. madde kapsamındaki işin niteliğini ve yetkiyi açıklar. Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eşin çocuğun malları hakkında defter sunması, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre çekişmesiz yargı işidir. Bu iş tarafların isteğine bağlı değildir; bildirimi alan hâkim defter istemek ve önemli değişikliklerin bildirilmesini sağlamakla kendiliğinden yükümlüdür ve yetkisini de kendiliğinden gözetir. Yetkili mahkeme velâyet sahibinin yerleşim yeri aile mahkemesidir; yerleşim yeri, kişinin nüfusa kayıtlı olduğu yere göre değil, resmî sicilde kayıtlı yerleşim yeri adresine göre belirlenir. Velâyet sahibinin yerleşim yeri bildirimi alan mahkemenin bulunduğu yer olduğundan Daire, yetkisizlik kararını bozmuştur.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2011 · E. 2011/12467 · K. 2011/12388

Çocuk mallarının korunmasına ilişkin istemde görev, sulh hukuk mahkemesine değil aile mahkemesine aittir

Babası ölen çocuğun mallarının korunması istendi. Aile mahkemesi sıfatıyla bakan asliye hukuk mahkemesi, işin çekişmesiz yargı işi olduğunu belirterek görevsizlik kararı vermiştir; sulh hukuk mahkemesi de görevsizlik kararı vermiştir.

> *"Gerek Türk Medeni Kanunu'nunda gösterilen dayanak madde, gerekse Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 4. maddesi uyarınca görev Aile Mahkemesine aittir. Belirtilen özel maddeler nedeniyle burada 6100 sayılı HMK'nun 383. maddesinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddeye dayanan işlerde görevli mahkemeyi belirler. Çekişmesiz yargı işlerinde kural olarak sulh hukuk mahkemesi görevli olsa da, Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklanan işler aile mahkemesinin görevindedir ve 353. madde ile onu uygulamaya yönelik Tüzük hükmü görevi açıkça aile mahkemesine bırakır. Daire, bu özel düzenlemeler karşısında çekişmesiz yargıdaki genel görev kuralının uygulanamayacağını belirterek aile mahkemesi sıfatıyla bakan mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir (4787 sayılı Kanun m. 4).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2011 · E. 2010/17939 · K. 2011/5497

Defter istenmesi ve uyarı dışında, özensizlik ispat edilmeden velâyet sahibinin yönetim hakkını sınırlayan bir hüküm kurulamaz

Evliliğin babanın ölümüyle sona ermesi üzerine nüfus müdürlüğü aile mahkemesine bildirimde bulunmuştur. Mahkeme, velâyet sahibi annenin yönetim hakkını sınırlayan bir hüküm kurmuştur.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 352/2. ve Tüzüğün 4/2. maddesi koşulları bulunmadıkça; başka bir ifade ile, ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri durumu mevcut olmadıkça; hakim, çocuk mallarının korunması konusunda ana ve babanın yönetme hakkına müdahale edemez ve bu sonucu doğuracak bir karar veremez. Türk Medeni Kanunu'nun 336/son maddesi gereğince, velayet hakkına sahip olan annenin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmemişken; annenin kanundan doğan yönetim hakkını sınırlayacak müdahale niteliğinde yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. madde kapsamındaki işlemin sınırını çizer. Bildirim üzerine yapılacak iş, sağ kalan eşten defter istemek ve önemli değişiklikleri bildirmesi için uyarmaktan ibarettir. Ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermediği iddia ve ispat edilmedikçe hâkim yönetim hakkına müdahale edemez; Daire, velâyet sahibi annenin özensizliği ispat edilmeden onun yönetim hakkını sınırlayan hüküm kurulmasını bu nedenle doğru bulmamıştır (TMK m. 352, TMK m. 360).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2015 · E. 2015/6983 · K. 2015/12796

Defter ve bildirim konusunda uyarı yapıldıktan sonra, yönetimin tehlikeye düştüğüne dair bir olgu yoksa tapu kaydına konulan tedbirlerin devamına karar verilemez

Anne ölünce velâyet babaya kalmıştır. Mahkeme, 353. madde uyarınca babanın çocukların malvarlıklarıyla ilgili defter tanzim etmesi ve önemli değişiklikleri bildirmesi konusunda bildirim yaptı, özen gösterilmezse önlem alınacağını hatırlatmıştır; ayrıca tapu kayıtlarına konulan tedbirlerin devamına karar vermiştir.

> *Aile mahkemesi, ancak çocuk mallarının yönetiminin tehlikeye düşmesi halinde yönetimin ana ve babadan alınıp bir kayyıma devredilmesine karar verebilir (TMK.md. 361). Mahkemece Türk Medeni Kanununun 353. maddesi uyarınca velayet kendisine kalmış bulunan babadan çocukların malvarlıklarıyla ilgili defter tanzim edip bu malvarlığında veya yapılan yatırımda gerçekleşecek önemli değişiklikleri bildirmesi konusunda sağ eşe bildirim yapılmış, çocuk mallarının yönetimi konusunda gerekli özeni göstermemesi halinde gerekli önlemlerin alınacağı konusunda uyarılmıştır. Davalı babanın çocuk mallarının yönetmekte yeterince özen göstermediğine ve malların yönetiminin tehlikeye düştüğüne ilişkin bir olgu ve olayın varlığı mevcut olmadığına göre, artık tapu kaydına konulan tedbirlerin devamına karar verilmesi doğru bulunmamıştır. Ne var ki bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, bozma yapılmamış, hükmün bu bölümünün düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddenin sağladığı denetimle hâkimin müdahalesi arasındaki sırayı gösterir. Defter ve bildirim yükümlülüğü hatırlatıldıktan sonra ek bir kısıtlama ancak babanın çocuk mallarını yönetmekte yeterince özen gösterme-

diğine ve yönetimin tehlikeye düştüğüne dair somut bir olgu varsa gündeme gelir; yönetimin kayyıma devri de bu hâle özgüdür (TMK m. 361). Böyle bir olgu bulunmadığından Daire, tapu kaydındaki tedbirlerin devamına ilişkin bendi hükümden çıkarmış ve kararı düzelterek onamıştır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2008 · E. 2007/21107 · K. 2008/1419

Çocuklara karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklayan ve 353. maddedeki yükümlülüğünü de yerine getirmeyen annenin velâyetinin kaldırılması yerindedir

Velâyetin kaldırılması davasında mahkeme istemi kabul etmiştir. Hüküm duruşmalı olarak temyiz edilmiştir.

> *...davalı annenin, çocuklara karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığının ve Türk Medeni Kanununun 353. maddesinde yer alan mükellefiyetini de yerine getirmediğinin anlaşılmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddedeki yükümlülüğün yerine getirilmemesinin velâyetin değerlendirilmesinde de dikkate alınabileceğini gösterir. Daire, annenin çocuklara karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığını ve 353. maddedeki defter ve bildirim yükümlülüğünü de yerine getirmediğini birlikte gözeterek velâyetin kaldırılmasına ilişkin hükmü onamıştır (TMK m. 348).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2009 · E. 2008/20203 · K. 2009/8351

Boşanmadan sonra velâyet sahibi ebeveyn ölürse velâyet kendiliğinden diğerine geçmez; velâyet diğer ebeveyne verilirse 353. madde, vasi atanırsa vesayet hükümleri uygulanır

Boşanmada çocuğun velâyeti babaya verilmişti; baba sonradan ölmüştür. Çocuk mallarının korunmasına ilişkin işte mahkeme, çocuğun yasal temsilcisini belirlemeden hüküm kurmuştur.

> *Çocuğun velayeti askıda olup kendiliğinden anneye geçmez. Çocuğun yasal temsilcisi; Türk Medeni Kanununun 183, 349. maddelerine göre açılacak velayet davası ya da Türk Medeni Kanununun 404. maddesi uyarınca vasi atanmasına ilişkin karar sonucunda belirlenecektir. Velayetin anneye verilmesi halinde Türk Medeni Kanununun 353 ve Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 4. maddesi, vesayet kararı verilmesi halinde ise Türk Medeni Kanununun 396 ve devamı maddeleri uygulanacaktır. O halde mahkemece davalı anneye küçüğün velayetinin kendisine tevdi edilmesi yönünde dava açması için süre verilmesi, dava açılmaması halinde çocuğun yasal temsilcisinin belirlenmesi için sulh mahkemesine ihbarda bulunulması, yasal temsilci belirlendikten sonra yöntemine uygun olarak davet edilip (HUMK.m.73) gösterdiği takdirde delillerinin toplanması, çocuk mallarının korunması hakkındaki hükümlerin kamu dü-*

zenine ilişkin olması nedeniyle kendiliğinden gerekli önlemlerin (TMK.m.361/2) alınması, vesayet kararı halinde bu konularda vesayet makamının görevli olacağının gözetilmesi gerekir. Bu yönler gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddedeki yükümlülüğün kime yöneltileceğini gösterir. Madde evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eşi yükümlü kılar; boşanmadan sonra velâyet sahibi baba öldüğünde ise Daireye göre velâyet kendiliğinden anneye geçmez. Çocuğun yasal temsilcisi, velâyetin anneye verilmesine ilişkin bir davayla ya da vasi atanmasıyla belirlenir; velâyet anneye verilirse 353. madde ve onu uygulayan Tüzük hükmü, vasi atanırsa vesayete ilişkin hükümler uygulanır. Çocuk mallarının korunmasına ilişkin hükümler kamu düzenine ilişkin olduğundan gerekli önlemlerin kendiliğinden alınması da gerekir (TMK m. 183, TMK m. 404).

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088

Vesayet altındaki çocuğun malvarlığıyla ilgili defter ve hesap vasiden istenir; bu konuda görevli olan aile mahkemesi değil vesayet makamıdır

Ana ve babası ölen çocuk vesayet altına alınmış ve halası vasi olarak atanmıştı. Aile mahkemesi vasiden, çocuğun mal edinmesi hâlinde defter tutmasını ve malvarlığının dökümünü gösteren bir defter sunmasını istemiştir; hüküm onanmış, vasi karar düzeltme istemiştir.

> *Vasi, küçüğe ait yönetilecek malvarlığıyla ilgili defter tutmak ve malvarlığındaki değişiklikleri vesayet makamına bildirmek ve hesap vermekle görevli ve yükümlüdür (TMK.m.438.VVMHUDT.m.16). Şu halde, vasiden, küçüğe ait malvarlığını gösteren defter tutmasını ve malvarlığıyla ilgili hesap vermesini isteyecek olan vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi)'dir. Aile mahkemesinin, vesayet altındaki küçüklerle ilgili vesayet devam ettiği müddetçe bir görevi bulunmamaktadır. Bu durumda, aile mahkemesinin bu hususta görevin vesayet makamına ait olduğunu belirterek, kendisinden talep edilen hususlar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi gerekirken, vasiden çocuğun mal edinmesi halinde defter tutmasının ve malvarlığının dökümünü gösteren bir defter sunmasının istenmesine karar vermesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddenin velâyet sahibine yönelik olduğunu ve vesayetten ayrıldığını gösterir. Vasi, küçüğe ait malvarlığıyla ilgili defter tutmak, değişiklikleri vesayet makamına bildirmek ve hesap vermekle yükümlüdür; bunları isteyecek olan da sulh hukuk mahkemesi olan vesayet makamıdır. Aile mahkemesinin vesayet devam ettiği sürece bu konuda görevi bulunmadığından Daire, karar düzeltme istemini kabul ederek önceki onama kararını kaldırmış ve yerel mahkeme kararını bozmuştur (TMK m. 404).

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.04.2022 · E. 2022/3279 · K. 2022/3659

Ana ve babası ölen çocuk velâyet altında olmadığından ona vasi atanır; çocuk mallarının korunmasına ilişkin önlemler de vesayet makamınca alınır

Babanın ölümü üzerine nüfus müdürlüğü bildirimde bulunmuştur. Aile mahkemesi, babanın ilk evliliğinden olan ve anneleri babadan önce ölmüş çocuklar da dâhil olmak üzere çocuklar hakkında defter verilmesine ilişkin karar vermiştir. Karar kesinleşmiştir; Adalet Bakanlığı kanun yararına temyiz istemiştir.

> *Velayet altında bulunmayan küçüğe vasi tayini zorunludur. Bu çocuğa vasi tayini konusunda görevli mahkeme vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesidir. Çocuk mallarının korunması ile ilgili tüm tedbirlerin de anılan mahkemece alınması gereklidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 353. maddenin ancak velâyet altındaki çocuklar için uygulanabileceğini gösterir. Annesi sağ olan çocuk yönünden nüfus müdürlüğünün bildiriminin aile mahkemesince değerlendirilmesi yerinde bulunmuştur. Buna karşılık anneleri babadan önce ölmüş olan çocuklar babanın ölümüyle velâyet altında kalmadığından onlara vasi atanması gerekir; vasi atanması ve çocuk mallarının korunmasına ilişkin bütün önlemler vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin görevindedir. Daire, bu çocuklar yönünden görevsizlik kararı verilmesi gerektiğini belirterek kanun yararına bozma kararı vermiştir (TMK m. 404).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 336:** Ana ve baba evli ise velâyet.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 354:** Çocuk mallarını kullanma hakkı.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için uygun önlemler.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 362:** Velâyet sona erince malların devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.
- **TMK m. 404:** Küçüklük nedeniyle vesayet.

MADDE

354 B. Kullanma hakkı

KANUN METNİ

Ana ve baba, kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 354, velâyet sahibi ana ve babanın çocuğun malları üzerindeki kullanma yetkisini düzenler. Ana ve baba, **kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça**, çocuğun mallarını **kullanabilir.** Gerekçeye göre eski Kanun'daki **intifa** terimi maddenin amacını yansıtmadığından yerine **kullanma hakkı** ifadesi getirilmiştir. Yargıtay, ana ve babanın eski Kanun'dan farklı olarak çocuğun mallarını yalnızca kullanabileceğini, bu mallardan yararlanma hakkının kendilerine tanınmadığını belirtmiştir.[1] Anayasa Mahkemesi maddeyi Anayasa'ya aykırı bulmamış;[2] velâyet hakkının kötüye kullanılması söz konusu değilken çocukların malvarlığına tedbir konulması da bozma sebebi sayılmıştır.[3]

TEMEL KAVRAMLAR

Kullanma hakkı	Velâyet sahibinin çocuğun mallarını çocuğun ve ailenin yararına, malların özüne zarar vermeden kullanabilmesi.
İntifa hakkı	Bir malı kullanma ve onun semerelerinden yararlanma yetkisi veren hak; eski Kanun bu terimi kullanıyordu.
Kusur sebebiyle kaldırma	Velâyetin ana ve babanın kusurlu davranışları sebebiyle kaldırılması.
Serbest mallar	Kanun'un ana ve babanın yönetimi veya kullanımı dışında bırakılmasına imkân tanıdığı çocuk malları.

1 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
2 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
3 Yargıtay 2. HD, 17.11.2015, E. 2015/15037, K. 2015/21524.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 354- Yürürlükteki Kanunun 280 inci maddesini karşılamaktadır ve 1984 tarihli Öntasarının 271 inci maddesinden aynen alınmıştır. Yürürlükteki metinde kullanılan intifa terimi maddenin asıl amacını tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü maddede ana ve babanın çocuk malları üzerinde intifa hakları değil, ana ve babanın çocuk malları üzerinde kullanma hakkına sahip oldukları ifade edilmek istenmiştir. Her iki terim birbirinden çok farklı olduğundan maddede "intifa" terimi yerine doğru terim olan "kullanma hakkı" ifadesine yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 130*

Gerekçenin ağırlık noktası terim değişikliğidir. Eski metin ana ve babaya çocuğun mallarından intifa hakkı tanıyordu; gerekçeye göre bu terim maddenin amacını yansıtmadığından yeni metin kullanma hakkından söz eder. Madde, 1984 tarihli Öntasarının 271. maddesinden aynen alınmıştır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 280. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana babanın velayeti, taksirleri hasebiyle, kendilerinden nez olunmadıkça; rüştüne kadar çocuğun emvalinden intifa hakları vardır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 280 (mülga)

Eski metin, velâyet kusurları sebebiyle kendilerinden kaldırılmadıkça ana ve babaya, çocuk reşit oluncaya kadar çocuğun mallarından intifa hakkı tanıyordu. Yeni metin aynı koşulu korur, ancak intifa yerine kullanma hakkından söz eder; gerekçeye göre bu değişiklik iki terimin birbirinden çok farklı olmasından kaynaklanır. Eski metindeki reşit oluncaya kadar ibaresi yeni metinde yer almaz.

	743 sayılı Kanun m. 280	4721 sayılı Kanun m. 354
Hak	İntifa hakkı	Kullanma hakkı
Süre	Çocuk reşit oluncaya kadar	Metinde ayrıca bir süre belirtilmemiştir
Sona erme	Velâyetin taksir sebebiyle kaldırılması	Velâyetin kusur sebebiyle kaldırılması

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesinin kararı 14.01.2026 tarihli ve 33137 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır; karar maddenin metnini değiştirmemiştir.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
06.11.2025	Anayasa Mahkemesi maddeye yönelik itirazı reddetti	AYM, K. 2025/218

4 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kullanma hakkı	Ana ve baba çocuğun mallarını kullanabilir	TMK m. 354
Sona erme	Velâyetin kusur sebebiyle kaldırılması	TMK m. 354
Terim	İntifa yerine kullanma hakkı	Gerekçe, s. 130
Yararlanma	Ana ve babaya tanınmamıştır	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6131
Bakım giderleri	Kural olarak çocuk mallarından karşılanamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2016/13562
Tedbir	Kötüye kullanma yoksa kullanma hakkını engelleyen tedbir konulamaz	Yargıtay 2. HD, K. 2015/21524
Anayasa'ya uygunluk	Kural Anayasa'ya aykırı değil	AYM, K. 2025/218
Serbest mallar	Kazandırmada aksi öngörülebilir	TMK m. 357-359

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 280. maddesini karşılar ve 1984 tarihli Öntasarının 271. maddesinden aynen alınmıştır. Gerekçe, eski metinde kullanılan **intifa** teriminin maddenin asıl amacını tam olarak yansıtmadığını, çünkü ana ve babanın çocuk malları üzerinde intifa hakkına değil **kullanma hakkına** sahip olduklarının ifade edilmek istendiğini belirtir. Tasarının 354. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 447). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kullanma hakkının **intifa hakkı olmamasıdır**; ana ve baba çocuğun mallarını kullanabilir, ancak Yargıtay'a göre bu mallardan yararlanma hakları yoktur.[5] İkinci nokta, kullanma hakkının çocuğun **bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamasıdır**; velâyet sahibi anne olağan bakım giderlerini çocuk mallarından mahsup edememiştir.[6] Üçüncü nokta, hakkın hâkimin müdahalesine karşı **korunmasıdır**; 360 ve 361. maddelerin koşulları gerçekleşmedikçe hâkim ana ve babanın kullanma ve yönetme hakkına müdahale edemez.[7]

5 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
6 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
7 Yargıtay 2. HD, 19.10.2012, E. 2012/1532, K. 2012/25397.

II. Kullanma Hakkı ve Eski İntifa Hakkı

- **Hak:** Velâyet sahibi çocuğun mallarını kullanabilir.
- **Terim:** Yeni metin intifa yerine kullanma hakkından söz eder.
- **Yararlanma:** Kararlara göre ana ve babaya yararlanma hakkı tanınmamıştır.

2 Madde, velâyet sahibi ana ve babaya çocuğun mallarını **kullanma** hakkı tanır. Eski Kanun aynı durumu, ana ve babanın çocuk reşit oluncaya kadar çocuğun mallarından **intifa** hakkı bulunduğu biçiminde ifade ediyordu. Gerekçeye göre iki terim birbirinden çok farklıdır: ana ve baba çocuk malları üzerinde intifa hakkına değil kullanma hakkına sahiptir ve yeni metin bu nedenle doğru terim olan kullanma hakkı ifadesini kullanır. Yargıtay da ana ve babanın eski Medeni Kanun'dan farklı olarak çocuğun mallarını yalnızca kullanabileceğini ve bu mallardan yararlanma hakkının kendilerine tanınmadığını belirtmiştir.[8]

3 Kullanma hakkı, yönetim hakkıyla birlikte velâyet sahibine geniş bir hareket alanı sağlar (TMK m. 352). Velâyet altındaki çocuğa ait bir aracın satılması veya çocuk adına araç alınması için mahkemeden izin alınmasına gerek görülmemiştir.[9] Evlilik devam ederken bu hak ana ve babaya birlikte aittir; boşanma kararı kesinleşmeden önceki döneme ait kira gelirini velâyet sahibi olan ebeveyn diğer ebeveynden isteyememiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2010/8083; TMK m. 336).

III. Kullanma Hakkının Amacı ve Sınırları

- **Amaç:** Bakım yükümlülüğünü dengelemek ve aile dayanışmasını sağlamak.
- **Sınır:** Malların özüne zarar vermeden ve tahsis amacına uygun kullanım.
- **Bakım giderleri:** Çocuğun mallarına ancak belirli hâllerde ve hâkimin izniyle başvurulabilir.

4 Anayasa Mahkemesine göre kusuru olmadan velâyeti kaldırılmayan ana ve babaya bu yetkinin tanınmasıyla, onların çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü dengelenmek, aile dayanışması sağlanmak ve aile bağları güçlendirilmek istenmiştir.[10] Terim konusunda bir ayrıntıya dikkat çekmek gerekir: Anayasa Mahkemesi bu yetkiden çocuğun mallarından yararlanma yetkisi olarak söz etmiş, Yargıtay ise yeni Kanun'un ana ve babaya yalnızca kullanma hakkı tanıdığını, yararlanma hakkı tanımadığını vurgulamıştır.[11] Gerekçe de intifa yerine kullanma hakkı teriminin bilinçli olarak seçildiğini belirtir.

5 Kullanma yetkisi, ana ve babanın çocuğa karşı bakım yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Anayasa Mahkemesi, ana ve babanın çocuk mallarını malların özüne zarar vermeden ve tahsis edildiği amaca uygun kullanmak zorunda olduğunu,

8 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
9 Yargıtay 2. HD, 06.04.2016, E. 2016/5977, K. 2016/7028.
10 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
11 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.

yönetim hakkının da çocuğun bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderlerin çocuk mallarından karşılanabileceği anlamına gelmediğini belirtmiştir.[12] Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar gerektirdiği hâllerde çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek bir miktarı ancak hâkimin izniyle harcayabilir (TMK m. 327); sermaye biçimindeki ödemeler ve tazminatlar da olağan ihtiyaçlar ölçüsünde kısmen kullanılabilir, çocuğun diğer mallarına başvurmak için ise zorunluluk ve hâkimin yetki vermesi gerekir (TMK m. 356). Velâyet sahibi annenin çocuğun olağan bakım ve eğitim giderlerini çocuk mallarından mahsup edemeyeceği ve satış bedelini çocuk yararına kullandığını ispat etmesi gerektiği kabul edilmiştir.[13] Çocuk mallarının gelirlerinin nasıl harcanacağı ise ayrıca 355. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 355).

IV. Kusur Sebebiyle Kaldırma ve Hâkimin Müdahalesi

- **Sona erme:** Madde, kullanma hakkını velâyetin kusur sebebiyle kaldırılmasına bağlar.
- **Müdahale:** 360 ve 361. maddelerin koşulları gerçekleşmedikçe hâkim kullanma hakkına müdahale edemez.
- **Serbest mallar:** Kazandırmada bulunan kişi ve mirasbırakan yönetimi belirli ölçüde sınırlayabilir.

6 Madde, kullanma hakkının sona ermesini velâyetin **kusur sebebiyle** kaldırılmasına bağlar. 348. madde velâyetin kaldırılmasını hem kusura dayanan hem de dayanmayan sebeplerle düzenler; 354. maddenin lafzı ise kullanma hakkını kusura dayanan kaldırma hâlinde sona erdirir (TMK m. 348). Velâyet devam ettiği sürece hâkim bu hakka ancak kanundaki koşullar gerçekleştiğinde müdahale edebilir: 360 ve 361. maddelerin koşulları gerçekleşmedikçe hâkim, ana ve babanın çocuk mallarını kullanma ve yönetme hakkına müdahale edemez; velâyet sahibi annenin çocuk mallarını tehlikeye soktuğuna dair bir delil yokken miras payının devrini önleyen tedbir bu nedenle hükümden çıkarılmıştır.[14] Velâyet hakkının kötüye kullanılması söz konusu değilken çocukların malvarlığına konulan tedbirler de velâyet sahibinin bu hakkı kullanmasını engellediği için bozulmuştur.[15]

7 Kullanma ve yönetim hakkı, çocuğa yapılan kazandırmanın niteliğine göre sınırlanabilir. Kazandırmada bulunan kişi açıkça aksini öngörmedikçe ana ve baba kazandırılan mallar üzerinde yönetim hakkına sahiptir; ancak faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine harcayamazlar (TMK m. 357). Ölüme bağlı tasarruf yoluyla çocuğun saklı payı ana ve babanın

12 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
13 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
14 Yargıtay 2. HD, 19.10.2012, E. 2012/1532, K. 2012/25397.
15 Yargıtay 2. HD, 17.11.2015, E. 2015/15037, K. 2015/21524.

yönetimi dışında bırakılabilir (TMK m. 358); çocuğun kişisel kazancının yönetimi ve bundan yararlanma hakkı ise çocuğa aittir (TMK m. 359). Mirasbırakanın vasiyetnameyle çocuklarının mirasının yönetimini belirli bir yaşa kadar başkalarına bıraktığı bir olayda, kazandırma yapılmaksızın ana ve babanın velâyet hakkına ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebileceği belirtilmiştir.[16]

V. Görevli Mahkeme

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Kısıtlı ergin çocuk:** Velâyet altında bırakılmışsa velâyet hükümleri uygulanır.

8 Kullanma hakkına ilişkin istemler Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığından aile mahkemesinin görevine girer (4787 sayılı Kanun m. 4). Kısıtlanan ergin çocuk vesayet altına değil velâyet altına bırakıldığında da onun mallarıyla ilgili tasarruflarda velâyet hükümleri uygulanır; çocuğun mallarını kullanmaya izin verilmesine ilişkin istemde aile mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (Yargıtay 17. HD, K. 2009/1600; TMK m. 335).

UYGULAMA NOTU

Velâyet sahibi çocuğun mallarını kullanabilir; ancak bu hakkın malların özüne zarar vermeden ve çocuğun yararına kullanılması gereken bir yetki olduğu unutulmamalıdır; çocuğun olağan bakım ve eğitim giderlerini ana ve baba kendi imkânlarıyla karşılamalıdır, çocuğun mallarına başvurmak için belirli hâllerde hâkimin izni aranır. **Çocuğa bir mal bağışlayan veya vasiyet eden kişi**, bu malın gelirlerinin ana ve babaca kullanılmamasını veya malın onların yönetimi dışında kalmasını açıkça öngörebilir. **Velâyet sahibinin çocuğun mallarını kötüye kullandığı düşünülüyorsa**, satışları, gelirleri ve harcamaları gösteren somut delillerle aile mahkemesinden önlem alınması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Kusuru sebebiyle velâyeti kaldırılmayan ana ve babaya çocuğun mallarını kullanma hakkı tanınması Anayasa'ya aykırı değildir

Boşanmadan sonra velâyeti kendisine bırakılan annenin çocuklara miras kalan malvarlığını iyi yönetemediği iddiasıyla açılan çocuk mallarının korunması davasında aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ve 353. madde ile birlikte 354. maddenin de iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

16 Yargıtay 3. HD, 07.04.2011, E. 2010/21201, K. 2011/5837.

> *Öte yandan kurallar kapsamında kendi kusuruyla velayeti kaldırılmayan ana ve babaya çocuğun mallarından yararlanma yetkisinin verilmesiyle ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünün dengelenmeye çalışıldığı, böylece aile dayanışmasının sağlanmasının ve aile bağlarının güçlendirilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi, 354. maddeyi 352. maddenin birinci fıkrasındaki yönetim hakkıyla birlikte incelemiş ve çocuğun mallarının velâyet sahibi tarafından kullanılabilmesini çocuğun mülkiyet hakkına bir sınırlama olarak nitelendirmiştir. Mahkemeye göre bu yetki, ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü dengelemeye, aile dayanışmasını sağlamaya ve aile bağlarını güçlendirmeye yöneliktir; ana ve baba çocuk mallarını malların özüne zarar vermeden ve tahsis edildiği amaca uygun kullanmak zorundadır ve yönetim hakkı, bakım giderlerinin kural olarak çocuğun mallarından karşılanabileceği anlamına gelmez. Hâkimin önlem alma ve yönetimi kayyıma devretme yetkileri ile ana ve babanın vekil gibi sorumluluğu da gözetilerek kural Anayasa'ya aykırı görülmemiş ve itiraz oybirliğiyle reddedilmiştir (TMK m. 327, TMK m. 363).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131

Ana ve baba eski Kanun'dan farklı olarak çocuğun mallarını yalnızca kullanabilir; bu mallardan yararlanma hakları yoktur

Davacı, ergin olmadan önce annesinin, murisinden kendisine kalan taşınmaz paylarını velâyeten bir idareye sattığını ve velâyet görevini kötüye kullandığını ileri sürerek tapu kaydının iptali ve adına tescilini istemiştir. İlk derece mahkemesinin kabul kararına karşı istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir; hüküm davalı idare tarafından temyiz edilmiştir.

> *Çocuğun; miras, bağışlama veya kendi meslekî uğraşları sonucu elde ettiği malvarlığı velâyet altında olduğu müddetçe ana ve babası tarafından yönetilir. Bu malların kullanılması da Türk Medeni Kanununda belirtilen sınırlar dâhilinde gerçekleşir. Ana ve baba çocuğun mallarını eski Medeni Kanundan farklı olarak sadece kullanabilme hakkına sahip olup, onlardan yararlanma hakkı kendilerine tanınmamıştır. Türk Medeni Kanununa getirilen bu düzenleme Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 32. maddesine de uygundur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 354. maddenin eski düzenlemeden ayrıldığı noktayı açıkça belirtir. Çocuğun miras, bağışlama veya kendi meslekî uğraşları sonucu edindiği malvarlığı velâyet süresince ana ve babası tarafından yönetilir ve bu malların kullanılması Kanun'da belirtilen sınırlar içinde gerçekleşir. Daireye göre ana ve baba eski Medeni Kanun'dan farklı olarak çocuğun mallarını yalnızca kullanabilir; onlardan yararlanma hakkı kendilerine tanınmamıştır. Somut olayda davacı, satışın velâyet görevinin kötüye kullanılmasıyla gerçekleştiğini ve alıcı idarenin veliyle işbirliği içinde hareket ettiğini ispat edemediğinden davanın reddi gerektiği sonucuna varılmıştır (TMK m. 352).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2016 · E. 2016/5977 · K. 2016/7028

Velâyet sahibi, velâyeti altındaki çocuğun mallarını yönetir ve kullanır; çocuk adına kayıtlı aracı satmak için mahkemeden izin alması gerekmez

Kısıtlanarak babasının velâyeti altında bırakılan ergin çocuk adına kayıtlı ve bedeli babaca ödenmiş bir aracın satışı için baba mahkemeden izin istemiştir. Mahkeme istemi, 327 ve 356. maddelerdeki koşulların ispat edilemediği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Velayete ilişkin hükümler gereği bu hakka sahip olan ebeveyn çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler. Kural olarak hesap ve güvence vermezler (TMK m. 352/1). Velayet hakkına sahip olan anne veya baba kusurları sebebiyle velayeti kaldırılmadıkça çocuğun mallarını da kullanabilirler (TMK m. 354). Çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitim için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler (TMK.md.355). Buna göre, talep edenin velayeti altındaki çocuk için motorlu araç alınmasında ya da çocuk adına kayıtlı aracın satılmasında mahkemeden izin almasına gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 354. maddedeki kullanma hakkının 352. maddedeki yönetim hakkıyla birlikte velâyet sahibine geniş bir hareket alanı tanıdığını gösterir. Kısıtlanan ergin çocuk velâyet altında bırakıldığında velâyete ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 335). Velâyet sahibi çocuğun mallarını yönetir, kusuru sebebiyle velâyeti kaldırılmadıkça bu malları kullanabilir ve gelirleri öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için harcayabilir; bu nedenle çocuk adına araç alınması veya çocuk adına kayıtlı aracın satılması için mahkemeden izin alınmasına gerek yoktur. Daire, izin verilmemesini doğru bulmamakla birlikte, izin gerekmediğinden davanın reddini sonucu itibarıyla doğru bulmuş ve gerekçeyi değiştirerek kararı onamıştır.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2011 · E. 2010/21201 · K. 2011/5837

Vasiyet yoluyla yapılan kazandırmalarda ana ve babanın yönetim hakkı sınırlanabilir; kazandırma olmaksızın velâyet hakkına ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebilir

Eşinin ölümünden sonra çocukların velâyeti kendisinde kalan davacı, eşinin vasiyetnamesinde çocukların 23 yaşını doldurmasına kadar terekenin yönetiminin başkalarına bırakıldığını ve bunun velâyet hakkını sınırladığını ileri sürerek vasiyetnamenin iptalini istemiştir. Mahkeme, vasiyetnamenin çocukların ergin olduktan sonraki dönemine ilişkin kısımlarını hükümsüz saydı, tümden iptal istemini reddetmiştir.

> *MK'nun 352.maddesi uyarınca ana baba velayetleri devam ettikçe çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler. Md.354 hükmüne göre ana baba kusurları sebebiyle velayetleri kaldırılmadıkça çocuğun mallarını*

kullanabilirler. Buna karşılık 357 son hükmü uyarınca "Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkca aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptirler. Bu tür mallar çocuğun "serbest malları" sayılmaktadır. O halde vasiyet yolu ile kazandırmalarda ana babanın velayet hakkı ile vasiyet edenlerin müdahale edebileceği yasada kabul edilmiş, bu uygulama Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14.3.1977 gün ve 1977/72 E, 1977/176 sayılı kararında da benimsenmiştir. Ne var ki vasiyet yolu ile kazandırma yapılmaksızın malların yönetilmesi ile ilgili velayet hakkından doğan tasarrufları MK 358 hükmü uyarınca ancak çocuğun saklı payı dışında sınırlanabilir ve ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir. Sonuç olarak ancak, vasiyet yolu ile kazandırmalarda ana babanın çocuğun serbest mallarında velayet hakkı sınırlandırılabilmek de buna karşılık kazandırma yapılmaksızın ana babanın velayet hakkına çocuğun saklı payı ile sınırlı olarak müdahale edilebilmektedir. O halde mahkemece çocukların saklı payı belirlenmeli, vasiyetnamenin saklı payı ile sınırlı olarak iptal edilebileceği gözetilerek hüküm kurulmalıdır.

Değerlendirme Karar, 354. maddedeki kullanma hakkının ve 352. maddedeki yönetim hakkının mirasbırakanın iradesiyle hangi ölçüde sınırlanabileceğini gösterir. Daire, kazandırmada bulunan kişi açıkça aksini öngörmedikçe ana ve babanın kazandırılan mallar üzerinde yönetim hakkına sahip olduğunu, vasiyet yoluyla yapılan kazandırmalarda ise ana ve babanın velâyet hakkının sınırlanabileceğini belirtmiştir (TMK m. 357). Kazandırma yapılmaksızın ana ve babanın yönetimine ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebileceğinden, mahkemenin çocukların saklı payını belirleyip vasiyetnamenin saklı payla sınırlı olarak iptal edilebileceğini gözetmesi gerektiği kabul edilmiş ve karar bozulmuştur (TMK m. 358).

5 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
22.04.2010 · E. 2009/3578 · K. 2010/8083

Evlilik devam ederken çocuğun mallarını kullanma hakkı ana ve babaya birlikte aittir; boşanma kararı kesinleşmeden önceki döneme ait kira geliri velâyet sahibince diğer ebeveynden istenemez

Boşanmada velâyet anneye verildi ve karar kesinleşmiştir. Anne, çocuğa velâyeten açtığı davada, çocuk adına kayıtlı dairenin boşanma kararı kesinleşmeden önceki dönemde baba tarafından kiraya verildiğini belirterek bu döneme ait kira bedelinin babadan tahsilini istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir.

> *"Velayete ilişkin hüküm 02.04.2007 tarihinde kesinleşmiş olup, davaya konu kira alacağı istemi ise Mayıs-Aralık 2006 dönemine ilişkin olup, o tarih itibarıyla velayetin kullanma hakkı anne ve babaya aittir. Öte yandan Türk Medeni Kanununun 360 ve devamı maddeleri uyarınca açılan bir dava da bulunmamaktadır. İsteğin reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulü usul ve yasaya aykırıdır.*

Değerlendirme Karar, 354. maddedeki kullanma hakkının velâyetle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini gösterir. Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanır; boşanmada velâyet çocuğun bırakıldığı eşe geçer (TMK

m. 336). Dava konusu kira alacağı velâyete ilişkin hüküm kesinleşmeden önceki döneme ait olduğundan, Daireye göre o dönemde velâyetin kullanma hakkı anne ve babaya aittir. Çocuk mallarının korunmasına ilişkin 360 ve devamı maddeler uyarınca açılmış bir dava da bulunmadığından istemin reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.11.2015 · E. 2015/15037 · K. 2015/21524

Velâyet hakkının kötüye kullanılması söz konusu değilse, çocukların malvarlığına velâyet sahibinin kullanma ve yönetim hakkını engelleyen tedbir konulamaz

Mahkeme, velâyeti davacı annede olan çocukların malvarlığı hakkında tedbir kararı vermiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda belirtilen maddeler ışığında, davacı annenin velayet hakkını kötüye kullanması sözkonusu olmadığı gibi, mahkemece çocukların malvarlığına konulan tedbirler davacı annenin velayet hakkını kullanmayı engeller niteliktedir. Mahkemece bu hususlar nazara alınmadan velayeti davacı annede olan çocukların malvarlıkları üzerine tedbir konulması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 354. maddedeki kullanma hakkının 352. maddedeki yönetim hakkı ve 355. maddedeki gelirlerin sarfı kuralıyla birlikte velâyet sahibine korunan bir alan tanıdığını gösterir. Daire bu üç maddeyi birlikte hatırlatmış; davacı annenin velâyet hakkını kötüye kullanması söz konusu olmadığı hâlde çocukların malvarlığına konulan tedbirlerin annenin velâyet hakkını kullanmasını engellediğini belirterek kararı bozmuştur (TMK m. 355).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.10.2012 · E. 2012/1532 · K. 2012/25397

360 ve 361. maddelerin koşulları gerçekleşmedikçe hâkim, ana ve babanın çocuk mallarını kullanma ve yönetme hakkına müdahale edemez

Ölümle sona eren bir evlilikte nüfus memurunun bildirimi üzerine aile mahkemesi, velâyet sahibi anneye çocuk mallarının korunması için uyarıda bulundu ve defter istemiştir; ayrıca çocuğa kanuni miras yoluyla intikal eden taşınmazdaki miras payının devrini önleyen tedbir koydu.

> *Türk Medeni Kanununun 360 ve 361. maddesindeki koşullar gerçekleşmedikçe hakim, ana ve babanın çocuk mallarını kullanma ve bu mallar üzerindeki yönetim hakkına müdahale edemez ve bu sonucu doğuracak şekilde hüküm tesis edemez. Velayet hakkına sahip olan annenin çocuk mallarını tehlikeye soktuğuna dair bir iddia veya bu yönde dosyada bir delil ve olgu bulunmamaktadır. Bu yönde bir delil ve geçerli bir sebep yokken, küçüğe kanuni miras yoluyla intikal eden taşınmazdaki miras payının devir ve temlikini önleyici şekilde tedbir kararı*

verilmesi, velayet hakkına sahip olan ananın, az önce açıklanan kullanma ve yönetme hakkına müdahale niteliğindedir.

Değerlendirme Karar, kullanma hakkının hâkimin müdahalesine karşı korunduğunu gösterir. Ana ve baba çocuğun mallarını yönetirken yeterli özeni göstermek ve bu malların tehlikeye düşmesini önlemekle yükümlüdür; bu yükümlülüğe aykırı davranırlarsa hâkim uygun önlemleri alır (TMK m. 360, TMK m. 361). Velâyet sahibi annenin çocuk mallarını tehlikeye soktuğuna dair bir iddia ya da delil bulunmadığından, miras payının devrini önleyen tedbir annenin kullanma ve yönetme hakkına müdahale sayılmış; Daire bu kısmı hükümden çıkararak kararı düzeltip onamıştır.

8 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
05.10.2016 · E. 2016/10748 · K. 2016/13562

Ana ve baba çocuğun olağan bakım ve eğitim giderlerini kendileri karşılar; bu giderleri çocuk mallarından mahsup edemez, satış bedelini çocuk yararına kullandıklarını ispat etmelidir

Davacı, babasından kendisine miras kalan taşınmaz paylarının, kendisi küçükken velâyet sahibi annesi tarafından satıldığını ve elde edilen gelirlerin kendisinden gizlendiğini ileri sürerek velâyet görevinin kötüye kullanılması nedeniyle maddi tazminat istemiştir. Mahkeme, annenin kızı lehine hareket ettiğini ve kötüye kullanmanın ispatlanamadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *...davalı annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderleri karşılaması annenin yasal yükümlülüğünden doğan masraflardan olup, bu masrafları çocuk mallarından mahsup etme hakkına sahip değildir. Davalı anne yoksul olduklarını veya çocuğun özel durumunun olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiğini ve bu sebeple çocuk mallarının kullanıldığını da iddia ve ispat etmemiştir.*

Değerlendirme Karar, kullanma yetkisinin sınırını gösterir. Olay 743 sayılı Kanun döneminde geçtiğinden Daire uyuşmazlığı eski Kanun'daki intifa hükmüne göre çözmüştür; bununla birlikte ana ve babanın çocuğun olağan bakım ve eğitim giderlerini kendi yükümlülükleri olarak karşılaması gerektiği ilkesi yeni Kanun'da da açıkça yer alır (TMK m. 327). Daireye göre anne bu giderleri çocuk mallarından mahsup edemez; yoksulluk veya olağanüstü harcama gerektiren özel bir durum da ileri sürülüp ispat edilmemiştir. Satış bedelini çocuğa verdiğini ya da çocuk yararına sadakat ve özenle yönettiğini kanıtlayamayan annenin velâyet görevini kötüye kullandığı kabul edilmiş ve tazminat isteminin reddi bozulmuştur (TMK m. 363).

9 **Yargıtay (Kapatılan) 17. Hukuk Dairesi**
20.03.2009 · E. 2009/1401 · K. 2009/1600

Velâyet altındaki çocuğun mallarını kullanma iznine ilişkin istem aile mahkemesinde görülür

Baba, velâyeti altındaki çocuklarının mallarını kullanmak için izin istemiştir. Çocuklardan biri kısıtlanmış, ancak vesayet makamı bu çocuğun babasının velâyeti altında

bırakılmasına karar vermişti. Sulh hukuk mahkemesi ile aile mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik kararı vermiştir.

> *Bu çocuğun malvarlığı ile ilgili tasarruflar içinde, verilen bu karar doğrultusunda velayet hükümleri uygulanacağından görevli mahkeme Aile Mahkemesidir. Bu durumda, uyuşmazlığın Aile Mahkemesinde görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 354. maddeye ilişkin istemlerin görevli mahkemesini belirler. Kısıtlanan ergin çocuk vesayet altına değil velâyet altına bırakıldığında onun malvarlığıyla ilgili tasarruflarda velâyet hükümleri uygulanır; bu nedenle çocuğun mallarını kullanmaya izin verilmesine ilişkin istem, vesayet makamının değil aile mahkemesinin görevine girer. Daire, aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 335).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 327:** Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 353:** Evlilik sona erince çocuk mallarının defteri.
- **TMK m. 355:** Gelirlerin sarfı.
- **TMK m. 356:** Çocuk mallarının kısmen sarfı.
- **TMK m. 357:** Kazandırmalar.
- **TMK m. 358:** Saklı pay.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için uygun önlemler.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

355 C. Gelirlerin sarfı

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler.
(2) Gelir fazlası, çocuk mallarına katılır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 355, çocuk mallarından elde edilen gelirlerin hangi sırayla harcanabileceğini düzenler. Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini **öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi** için; **hakkaniyete uyduğu ölçüde** de **aile ihtiyaçlarını** karşılamak üzere harcayabilir. **Gelir fazlası çocuk mallarına katılır.** Gerekçeye göre eski Kanun'dan farkı, çocuğa harcanandan artan gelirin hakkaniyet ölçüsünde aile ihtiyaçlarına harcanabilmesi ve fazlanın çocuğa kalmasıdır. Madde yalnızca gelirleri kapsar: olağan bakım ve eğitim giderleri çocuk mallarından mahsup edilememiş,[1] kira getiren taşınmazların rayiç bedelle kiraya verilip verilmediğinin ve gelirlerin çocuk adına bir hesapta toplanmasının araştırılması istenmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Gelir	Çocuk mallarının kira, faiz veya kâr payı gibi getirileri.
Sermaye	Gelir dışında kalan çocuk malları ve bunların satış bedeli.
Aile ihtiyaçları	Çocuğun birlikte yaşadığı ailenin ortak giderleri.
Gelir fazlası	Çocuğa ve hakkaniyet ölçüsünde aileye harcandıktan sonra artan gelir.

1 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
2 Yargıtay 2. HD, 17.03.2016, E. 2016/3118, K. 2016/5242.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 355- Yürürlükteki Kanunun 281 inci maddesini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 316 ncı maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 272 nci maddesinden alınmıştır. Çocuk mallarının gelirlerinin çocuğun bakımına, yetiştirilmesine ve eğitimine sarfedilen miktardan artan kısmının aile ihtiyacına sarfedilebileceği, kalanın ise çocuğun mallarına katılacağı esası getirilmiştir. Yürürlükteki metinden farkı, çocuğun gelirinden ona sarfedilenden artan miktarın önce -hakkaniyete uyduğu ölçüde- aile ihtiyaçlarına harcanabileceği; gelir fazlasının ise çocuk mallarına katılacağıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 130*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 355 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "eğitimi için" ibaresinden sonra ";" konmuştur.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 314*

Gerekçe, maddenin getirdiği yeniliği açıkça ortaya koyar: çocuğun gelirinden ona harcanandan artan kısım önce hakkaniyet ölçüsünde aile ihtiyaçlarına harcanabilir, gelir fazlası ise çocuk mallarına katılır. Eski Kanun'da artan gelir aile giderlerinden sorumlu eşe ait oluyordu. Adalet Komisyonu metne yalnızca bir noktalama değişikliği yapmıştır.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 281. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuğun geliri, evvel emirde kendi infak ve terbiyesine sarfolunur; fazlası, karı kocadan hangisi aile masrafiyle mükellef ise ona ait olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 281 (mülga)

Eski metin, çocuğun gelirinin öncelikle onun geçimi ve terbiyesi için harcanacağını, fazlasının ise karı kocadan aile giderlerini karşılamakla yükümlü olana ait olacağını öngörüyordu. Yeni metin artan gelirin ancak hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyaçları için harcanabileceğini ve gelir fazlasının çocuk mallarına katılacağını belirterek artan geliri çocuğa bırakır.

	743 sayılı Kanun m. 281	4721 sayılı Kanun m. 355
Öncelik	Çocuğun geçimi ve terbiyesi	Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi
Artan gelir	Aile giderlerinden sorumlu eşe ait	Hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyaçları için harcanabilir
Gelir fazlası	Eşe kalır	Çocuk mallarına katılır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu birinci fıkraya yalnızca bir noktalama değişikliği yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 355. maddeyi konu alan bir karara rastlanmamıştır; madde,

çocuk mallarına ilişkin başka hükümlerin incelendiği bir kararda yalnızca açıklama amacıyla anılmıştır.[3]

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu birinci fıkrada "eğitimi için" ibaresinden sonra noktalı virgül koydu	S. Sayısı 723, s. 314
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci öncelik	Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi	TMK m. 355/1
İkinci öncelik	Hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyaçları	TMK m. 355/1
Gelir fazlası	Çocuk mallarına katılır	TMK m. 355/2
Sermaye	Bakım için ancak belirli hâllerde ve hâkimin izniyle	TMK m. 327, 356
Olağan bakım giderleri	Çocuk mallarından mahsup edilememiştir	Yargıtay 2. HD, K. 2016/13562
Kira gelirleri	Rayiç bedel ve çocuk adına hesap araştırılmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2016/5242
Satış bedeli	Çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2016/15102
Serbest mallar	Kazandırmada gelirlerin kullanımı yasaklanabilir	TMK m. 357

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 281. maddesini karşılar ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 316. maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 272. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, çocuk mallarının gelirlerinden çocuğa harcanandan artan kısmın aile ihtiyacına harcanabileceği, kalanın ise çocuğun mallarına katılacağı esasının getirildiğini belirtir. Adalet Komisyonu birinci fıkradaki "eğitimi için" ibaresinden sonra noktalı virgül koymuştur (S. Sayısı 723, s. 314). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, maddenin yalnızca **gelirleri** kapsamasıdır; çocuğun malvarlığının kendisi ve satış bedeli bu yetkinin dışındadır ve satış bedelinin çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalıdır.[4] İkinci nokta,

3 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
4 Yargıtay 2. HD, 23.11.2016, E. 2016/16152, K. 2016/15102.

çocuğun **bakım yükümlülüğünün ana ve babaya** ait olmasıdır; olağan bakım ve eğitim giderleri çocuk mallarından mahsup edilememiştir.[5] Üçüncü nokta, aile ihtiyaçları için harcamanın **hakkaniyetle sınırlı** olması ve **gelir fazlasının çocuğa kalmasıdır**; eski Kanun ise artan geliri aile giderlerinden sorumlu eşe bırakıyordu.

II. Harcama Sırası

- **Önce çocuk:** Gelirler öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için harcanır.
- **Sonra aile:** Hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyaçlarına başvurulabilir.
- **Fazlası çocuğa:** Gelir fazlası çocuk mallarına katılır.

2 Madde, çocuk mallarının gelirleri için bir öncelik sırası kurar. Gelirler **öncelikle** çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için harcanır; ancak bundan sonra ve **hakkaniyete uyduğu ölçüde** aile ihtiyaçlarına başvurulabilir. İkinci fıkra da **gelir fazlasının** çocuk mallarına katılacağını belirterek artan gelirin ana ve babaya kalmasını önler. Gerekçe eski Kanun'dan farkı tam olarak bu noktada görür: çocuğun gelirinden ona harcanandan artan miktar önce hakkaniyet ölçüsünde aile ihtiyaçlarına harcanabilir, geri kalanı ise çocuğun mallarına eklenir. Adalet Komisyonu birinci fıkrada eğitimi için ibaresinden sonra noktalı virgül koymuştur; bu noktalama, çocuğa yönelik harcama ile aile ihtiyaçlarına yönelik harcamayı metinde birbirinden ayırır (S. Sayısı 723, s. 314).

3 Harcama yetkisi velâyet sahibinin yönetim ve kullanma yetkileriyle birlikte işler (TMK m. 352, TMK m. 354). Yargıtay, velâyet sahibinin çocuğun mallarını kanunun çizdiği sınırlar içinde, çocuğun yararına ve onun bakımı ile eğitimi için, gerekli koşullar varsa kendi ihtiyaçları doğrultusunda da kullanabileceğini belirtmiştir.[6] Gelirlerin bu sıraya göre harcanması velâyet sahibinin kendi takdirindedir; çocuk adına araç alınması veya çocuk adına kayıtlı aracın satılması gibi işlemler için mahkemeden izin alınmasına gerek görülmemiştir.[7]

III. Gelir ile Sermaye Ayrımı

- **Kapsam:** Madde çocuk mallarının gelirlerine ilişkindir.
- **Sermaye:** Çocuğun mallarına bakım için ancak belirli hâllerde başvurulabilir.
- **Satış bedeli:** Gelir değildir; çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılır.

5 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
6 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
7 Yargıtay 2. HD, 06.04.2016, E. 2016/5977, K. 2016/7028.

Madde yalnızca çocuk mallarının **gelirlerini** düzenler; malların kendisi ve bunla- 4
rın satış bedeli bu harcama yetkisinin dışındadır. Anayasa Mahkemesi de ana ve babanın çocuk mallarını malların özüne zarar vermeden ve tahsis edildiği amaca uygun kullanmak zorunda olduğunu, yönetim hakkının çocuğun bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderlerin çocuk mallarından karşılanabileceği anlamına gelmediğini belirtmiştir.[8] Bu giderler kural olarak ana ve babaya aittir (TMK m. 327). Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar gerektirdiği hâllerde çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek bir miktarı ancak hâkimin izniyle harcayabilir; sermaye biçimindeki ödemeler ve tazminatlar olağan ihtiyaçlar ölçüsünde kısmen kullanılabilir, çocuğun diğer mallarına başvurmak için ise zorunluluk ve hâkimin yetki vermesi gerekir (TMK m. 356).

Kararlar bu ayrımı uygulamıştır. Velâyet sahibi annenin çocuğun olağan bakım 5
ve eğitim giderlerini çocuk mallarından mahsup edemeyeceği kabul edilmiş; yoksulluk veya olağanüstü harcama gerektiren bir durum da ileri sürülüp ispat edilmediğinden, satış bedelini çocuk yararına kullandığını kanıtlayamayan annenin velâyet görevini kötüye kullandığı sonucuna varılmıştır.[9] Velâyet sahibinin çocuk için tutulan taşınmazı satıp bedelin bir kısmının kendisinde kaldığını bildirdiği bir olayda da bu bedelin nasıl değerlendirildiğinin ve çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının araştırılması gerektiği belirtilmiştir.[10]

IV. Aile İhtiyaçları ve Serbest Mallar

- **Ölçü:** Aile ihtiyaçları için harcama hakkaniyetle sınırlıdır.
- **Kazandırmalar:** Kazandırmada bulunan kişi gelirlerin ana ve baba tarafından kullanılmasını yasaklayabilir.
- **Kişisel kazanç:** Çocuğun kişisel kazancı çocuğa aittir.

Aile ihtiyaçları için harcama maddede **hakkaniyetle** sınırlanmıştır; bu ölçü, 6
çocuğun gelirinin aile giderlerine aktarılmasının çocuğun durumu ve ailenin ihtiyaçlarıyla orantılı kalmasını gerektirir. Bazı gelirler ise bu yetkinin dışında kalır. Faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirleri ana ve babanın menfaatine harcanamaz (TMK m. 357). Çocuğun kişisel kazancının ve bir meslek veya sanat ile uğraşması için kendisine verilen malın yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir; çocuk evde ana ve babasıyla birlikte yaşıyorsa ana ve baba ondan kendi bakımı için uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilir (TMK m. 359).

8 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
9 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
10 Yargıtay 2. HD, 23.11.2016, E. 2016/16152, K. 2016/15102.

V. Denetim ve Hâkimin Müdahalesi

- **Araştırma:** Kira gelirlerinin rayiç bedelle elde edilip edilmediği incelenir.
- **Kayyım:** Gelirlerin kanuna uygun harcanacağından kuşku duyulursa yönetimleri kayyıma bırakılabilir.
- **Sorumluluk:** Kanuna uygun harcamalardan dolayı tazminat istenemez.

7 Gelirlerin kanuna uygun harcanması hâkimin denetimine tabidir. Velâyet sahibi annenin idare ettiği taşınmazların kira gelirlerinin annenin ve kiracıların beyanlarıyla yetinilerek değerlendirildiği bir olayda, rayiç kira bedellerinin tespit edilmesi, rayiçten düşük bedel söz konusuysa rayiç bedel üzerinden kiraya verilmesinin sağlanması ve kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılması gerektiği belirtilmiştir.[11] Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde harcanacağından kuşku duyulursa hâkim bunların yönetimini de bir kayyıma bırakabilir (TMK m. 361).

8 Denetim, velâyet sahibinin yetkisini ortadan kaldıracak ölçüde genişletilemez. Velâyet hakkının kötüye kullanılması söz konusu değilken çocukların malvarlığına konulan tedbirler, velâyet sahibinin bu yetkiyi kullanmasını engellediği için bozulmuştur.[12] Ana ve baba, kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmaz (TMK m. 363). Bu şerh hazırlanırken yapılan taramada 355. maddeyi tek başına konu alan karar sayısının sınırlı olduğu görülmüştür; aşağıdaki kararlar maddeyi çocuk mallarına ilişkin diğer hükümlerle birlikte uygulayan kararlardır.

UYGULAMA NOTU

Velâyet sahibi, çocuğa ait kira, faiz veya kâr payı gibi gelirleri önce çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için kullanmalı; aile giderlerine ancak hakkaniyete uygun bir ölçüde başvurmalı ve artan geliri çocuk adına biriktirmelidir. Gelirler ve harcamalar belgelenmelidir; kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yapılan harcamalardan dolayı velâyet sahibi tazminatla sorumlu tutulmaz. **Çocuğun malının kendisi veya satış bedeli** olağan bakım giderlerine harcanmamalıdır; bunun için belirli hâllerde hâkimin izni gerekir. **Gelirlerin usulüne uygun harcanmadığı düşünülüyorsa**, kira sözleşmeleri ve banka kayıtları gibi somut delillerle aile mahkemesinden önlem alınması istenebilir.

11 Yargıtay 2. HD, 17.03.2016, E. 2016/3118, K. 2016/5242.
12 Yargıtay 2. HD, 17.11.2015, E. 2015/15037, K. 2015/21524.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.03.2016 · E. 2016/3118 · K. 2016/5242

Çocuğa ait taşınmazların rayiç bedelle kiraya verilip verilmediği araştırılmalı; gerekirse kira gelirleri mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılmalıdır

Babası hayatta olmayan çocuğun bir yakını, velâyet sahibi annenin çocuğa babasından miras kalan malları kullanıp sattığını ileri sürerek çocuk malları hakkında tedbir alınmasını istemiştir. Mahkeme, kira gelirleri konusunda annenin ve kiracıların beyanlarıyla yetinerek karar vermiştir.

> *Toplanan delillerden çocuğun velisi olan annesi tarafından idare edilen kira getirisi olan taşınmazlar bulunduğu, bu taşınmazların iki tanesinin kira gelirlerinin banka havalesi ile anne tarafından alındığı kayden sabit olup bir tanesinin de ödemelerinin elden yapıldığı, iddia edildiği anlaşıldığından mahkemece yapılacak araştırma ile taşınmazların rayiç kira bedellerinin tespit edilip bu miktar üzerinden taşınmazların kiraya verilip verilmediğinin öncelikle belirlenmesi,rayiçten düşük bedeller söz konusu ise rayiç bedel üzerinden kiraya verilmesinin sağlanması ve kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde olacak şekilde çocuk adına bir hesaba yatırılması için gerekli işlemlerin yapılması gerekirken bu hususta velayet sahibi anne ile kiracıların beyanı ile yetinilmesi doğru olmadığı gibi, babasından çocuğa miras kalan 15840 parsel sayılı taşınmazdaki 5 nolu bağımsız bölüm 16.5.2013 tarihide satılmış olduğuna göre bu taşınmazın satışının gerekli olup olmadığının, satış bedelinin velayet hakkını kullanan anne tarafından nasıl değerlendirildiği, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılıp, satış bedelinin mevcut olması lahinde güvence altına alınması, aksi halde, velayet hakkını kullanan annenin Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerininin uygulanmasına Dair Tüzüğün 4. maddesinde açıklandığı üzere çocuk malları hakkında gerekli özeni gösterip göstermediği tespit edilerek, çocuk mallarının korunmasında gerekli özenin gösterilmediğinin belirlenmesi halinde, taşınmazın bedelinin tahsili ile tüm mal varlığının korunması amacıyla gerekli olduğu takdirde çocuk mallarınının ve gelirlerinin kayyıma devri (TMK. m. 361) dahil kanunda öngörülen tedbirlerin alınması gerekirken bu hususlar nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 355. maddenin konusu olan çocuk mallarının gelirlerine doğrudan ilişkindir. Daire, 352 ve 360. maddelerle birlikte 355. maddeyi hatırlatmış; gelirler öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için harcanabileceğinden, kira getirisi olan taşınmazların gerçekten rayiç bedelle kiraya verilip verilmediğinin araştırılmasını istemiştir. Rayiçten düşük bedel söz konusuysa rayiç bedel üzerinden kiraya verilmesi, kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılması ve özen gösterilmediği belirlenirse gerektiğinde malların ve gelirlerin kayyıma devri dâhil önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 360, TMK m. 361).

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
23.11.2016 · E. 2016/16152 · K. 2016/15102

Velâyet sahibi çocuk için tutulan taşınmazı satmışsa, satış bedelinin nasıl değerlendirildiği ve çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalıdır

Boşanmada taraflar, bedeli babaca ödenen bir dairenin velâyet sahibi anne adına tescil edilip çocuk 18 yaşını doldurduğunda ona devredilmesini kararlaştırmıştı. Anne bu daireyi satıp çıplak mülkiyeti çocuk, intifa hakkı kendi adına olmak üzere başka bir daire aldı ve satış bedelinin bir kısmının kendisinde kaldığını beyan etmiştir. Baba çocuk mallarının korunmasını istemiştir; mahkeme davayı ispat edilemediği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Bu durumda velayet sahibi annenin satış bedelinden arta kalan 80.000 TL'nin kendi uhdesinde bulunduğunu bildirdiğinden, satış bedelinin velayet hakkını kullanan anne tarafından nasıl değerlendirildiği, ortak çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı, gerekirse bu konularda ne gibi önlem/önlemlerin alınabileceğinin araştırılıp sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 355. maddenin gelirler ile çocuğun sermayesi arasında yaptığı ayrımı gösterir. Daire, velâyet sahibinin çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için, hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçları için harcayabileceğini hatırlatmıştır. Satış bedeli ise bir gelir değil çocuğun malvarlığının karşılığıdır; bu nedenle bedelden arta kalan paranın annede bulunduğu anlaşılınca, bu bedelin nasıl değerlendirildiğinin, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının ve gerekirse hangi önlemlerin alınabileceğinin araştırılması gerektiği belirtilerek ret kararı bozulmuştur (TMK m. 360).

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131

Velâyet sahibi ana ve baba çocuğun mallarını kanunun çizdiği sınırlar içinde, çocuğun yararına ve koşulları varsa kendi ihtiyaçları için de kullanabilir

Davacı, ergin olmadan önce annesinin, murisinden kendisine kalan taşınmaz paylarını velâyeten bir idareye sattığını ve velâyet görevini kötüye kullandığını ileri sürerek tapu kaydının iptali ve adına tescilini istemiştir. İlk derece mahkemesinin kabul kararına karşı istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir; hüküm davalı idare tarafından temyiz edilmiştir.

> *Bu yetkiye sahip olan ana ve baba çocuğun mallarını kanunun çizdiği sınırlar içinde çocuğun yararına onun bakımı eğitimi ve gerekli koşullar mevcut olduğu takdirde kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanma haklarına da sahiptirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, 355. maddedeki öncelik sırasını genel bir ilke olarak ifade eder: ana ve baba çocuğun mallarını kanunun çizdiği sınırlar içinde, öncelikle

çocuğun yararına ve onun bakımı ile eğitimi için, gerekli koşullar varsa kendi ihtiyaçları doğrultusunda da kullanabilir. Aile ihtiyaçları için harcamanın ölçüsü maddede hakkaniyet olarak belirlenmiştir. Somut olayda davacı, satışın velâyet görevinin kötüye kullanılmasıyla gerçekleştiğini ve alıcının veliyle işbirliği içinde hareket ettiğini ispat edemediğinden davanın reddi gerektiği kabul edilmiştir (TMK m. 352, TMK m. 354).

4 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Yönetim hakkı, çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin çocuk mallarından karşılanabileceği anlamına gelmez; ana ve baba malları özüne zarar vermeden kullanmak zorundadır

Boşanmadan sonra velâyeti kendisine bırakılan annenin çocuklara miras kalan malvarlığını iyi yönetemediği iddiasıyla açılan çocuk mallarının korunması davasında aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

> *Diğer yandan anılan Kanun'a göre ana ve baba çocuk mallarını, malların özüne zarar vermeden ve tahsis edildiği amaca uygun şekilde kullanmak zorundadırlar. Ayrıca ana ve babaya çocuğun mallarını yönetme hakkının tanınması, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderlerin karşılanması için çocuk mallarına başvurulabileceği anlamına gelmemektedir. Nitekim Kanun'un 327. maddesine göre söz konusu maddede belirtilen istisnai hâllerde ana ve baba ancak hâkimin izniyle çocuğun mallarından bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktarı sarf edilebilecektir. Bununla birlikte ana ve babanın çocuk mallarını, malların özüne zarar vermeden ve tahsis edildiği amaca uygun şekilde kullanmak zorunda oldukları görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Anayasa Mahkemesi 355. maddeyi iptal istemi dışında tutmakla birlikte, çocuk mallarına ilişkin hükümleri bir bütün olarak değerlendirmiş ve 355. maddedeki gelirlerin harcanma sırasını da kararında aktarmıştır. Mahkemeye göre ana ve baba çocuk mallarını malların özüne zarar vermeden ve tahsis edildiği amaca uygun kullanmak zorundadır; yönetim hakkı, çocuğun bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderlerin çocuk mallarından karşılanabileceği anlamına gelmez. Bu giderler kural olarak ana ve babaya aittir; çocuğun mallarından bakım ve eğitimine yetecek bir miktar ancak 327. maddedeki istisnai hâllerde ve hâkimin izniyle harcanabilir (TMK m. 327). Kurallar Anayasa'ya aykırı bulunmamış ve itiraz oybirliğiyle reddedilmiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.10.2016 · E. 2016/10748 · K. 2016/13562

Ana ve baba çocuğun olağan bakım ve eğitim giderlerini kendileri karşılar; bu giderleri çocuk mallarından mahsup edemez

Davacı, babasından kendisine miras kalan taşınmaz paylarının, kendisi küçükken velâyet sahibi annesi tarafından satıldığını ve elde edilen gelirlerin kendisinden

gizlendiğini ileri sürerek velâyet görevinin kötüye kullanılması nedeniyle maddi tazminat istemiştir. Mahkeme, annenin kızı lehine hareket ettiğini ve kötüye kullanmanın ispatlanamadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *...davalı annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderleri karşılaması annenin yasal yükümlülüğünden doğan masraflardan olup, bu masrafları çocuk mallarından mahsup etme hakkına sahip değildir. Davalı anne yoksul olduklarını veya çocuğun özel durumunun olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiğini ve bu sebeple çocuk mallarının kullanıldığını da iddia ve ispat etmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 355. maddenin uygulanmasında gelirler ile çocuğun malvarlığının kendisi arasındaki farkın önemini gösterir. Olay 743 sayılı Kanun döneminde geçtiğinden Daire uyuşmazlığı eski hükümlere göre çözmüştür; ancak ana ve babanın çocuğun olağan bakım ve eğitim giderlerini kendi yükümlülükleri olarak karşılaması ilkesi yeni Kanun'da da açıktır (TMK m. 327). Daireye göre anne bu giderleri çocuk mallarından mahsup edemez; yoksulluk veya olağanüstü harcama gerektiren özel bir durum da ileri sürülüp ispat edilmemiştir. Satış bedelini çocuğa verdiğini ya da çocuk yararına sadakat ve özenle yönettiğini kanıtlayamayan annenin velâyet görevini kötüye kullandığı kabul edilmiş ve tazminat isteminin reddi bozulmuştur (TMK m. 363).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.11.2015 · E. 2015/15037 · K. 2015/21524

Velâyet hakkının kötüye kullanılması söz konusu değilse, çocukların malvarlığına velâyet sahibinin yönetim, kullanma ve gelirleri harcama yetkisini engelleyen tedbir konulamaz

Mahkeme, velâyeti davacı annede olan çocukların malvarlığı hakkında tedbir kararı vermiştir. Hüküm temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda belirtilen maddeler ışığında, davacı annenin velayet hakkını kötüye kullanması sözkonusu olmadığı gibi, mahkemece çocukların malvarlığına konulan tedbirler davacı annenin velayet hakkını kullanmayı engeller niteliktedir. Mahkemece bu hususlar nazara alınmadan velayeti davacı annede olan çocukların malvarlıkları üzerine tedbir konulması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 355. maddeyi 352 ve 354. maddelerle birlikte uygulayan bir örnektir. Daire, velâyet sahibinin çocuğun mallarını yönetme, kullanma ve gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için, hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçları için harcama yetkisini hatırlatmış; davacı annenin velâyet hakkını kötüye kullanması söz konusu olmadığı hâlde çocukların malvarlığına konulan tedbirlerin bu yetkinin kullanılmasını engellediğini belirterek kararı bozmuştur (TMK m. 352, TMK m. 354).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2016 · E. 2016/5977 · K. 2016/7028

Velâyet sahibi, çocuk mallarının gelirlerini kanundaki öncelik sırasına göre harcayabilir; çocuk adına kayıtlı aracı satmak için mahkemeden izin alması gerekmez

Kısıtlanarak babasının velâyeti altında bırakılan ergin çocuk adına kayıtlı ve bedeli babaca ödenmiş bir aracın satışı için baba mahkemeden izin istemiştir. Mahkeme istemi, 327 ve 356. maddelerdeki koşulların ispat edilemediği gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Velayete ilişkin hükümler gereği bu hakka sahip olan ebeveyn çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler. Kural olarak hesap ve güvence vermezler (TMK m. 352/1). Velayet hakkına sahip olan anne veya baba kusurları sebebiyle velayeti kaldırılmadıkça çocuğun mallarını da kullanabilirler (TMK m. 354). Çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitim için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler (TMK.md.355). Buna göre, talep edenin velayeti altındaki çocuk için motorlu araç alınmasında ya da çocuk adına kayıtlı aracın satılmasında mahkemeden izin almasına gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 355. maddedeki harcama yetkisinin velâyet sahibinin yönetim ve kullanma yetkileriyle birlikte düşünülmesi gerektiğini gösterir. Daire, velâyet sahibinin çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için, hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçları için harcayabileceğini hatırlatmış ve bu çerçevede çocuk adına araç alınması veya çocuk adına kayıtlı aracın satılması için mahkemeden izin gerekmediğini belirtmiştir. Çocuğun malvarlığının kendisine başvurmak ise 327 ve 356. maddelerdeki koşullara bağlıdır (TMK m. 356); izin gerekmediğinden davanın reddi sonucu itibarıyla doğru bulunmuş ve gerekçe değiştirilerek onanmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 327:** Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 354:** Çocuk mallarını kullanma hakkı.
- **TMK m. 356:** Çocuk mallarının kısmen sarfı.
- **TMK m. 357:** Kazandırmalar.
- **TMK m. 359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için uygun önlemler.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

356 D. Çocuk mallarının kısmen sarfı

KANUN METNİ

(1) Olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir.

(2) Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hâkim, ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 356, çocuğun sermayesine bakım için hangi ölçüde başvurulabileceğini düzenler. **Birinci fıkraya göre** olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde **sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler** çocuğun bakımı için **kısmen** kullanılabilir. **İkinci fıkraya göre** çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için **zorunluluk** varsa hâkim, ana ve babaya **belirlediği miktarlarda** çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisi tanıyabilir. Yargıtay'a göre ikinci fıkra doğrudan bir izin hükmü değil, velinin sorumluluğunu düzenleyen bir hükümdür; izin alarak işlem yapan veli ileride sorumluluk davasına karşı korunur.[1] Bu yetki vesayetteki izin olmadığından, satışa pazarlık usulü veya bedelin bankaya yatırılması gibi şartlar eklenmesi doğru bulunmamıştır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Sermaye biçiminde ödeme	Çocuğa toptan yapılan ve gelir niteliği taşımayan ödeme.
Tazminat	Çocuğun uğradığı zarar veya kayıp nedeniyle ödenen para.
Benzeri edimler	Maddî değeri olan ve sermaye niteliği taşıyan diğer kazanımlar.
Başvurma yetkisi	Hâkimin, zorunluluk hâlinde ana ve babaya çocuğun diğer mallarını belirli miktarda kullanma olanağı tanıması.

1 Yargıtay 2. HD, 28.04.2010, E. 2009/19741, K. 2010/8423.
2 Yargıtay 2. HD, 30.05.2013, E. 2012/22322, K. 2013/15019.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 356- Kısmen İsviçre Medenî Kanununun 1978 yılında yürürlüğe giren 320 nci maddesinden alınan bu maddede, çocuğa yapılan sermaye biçimindeki ödemelerin, tazminat ödemelerinin ve maddî değeri olan benzeri edimlerin, olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde çocuğun bakımı için kısmen kullanılabileceği hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrası ise, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk bulunduğu hâllerde hâkimin ana ve babaya, belirlediği miktarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisi tanıyabileceğini öngörmektedir. Ana ve babanın, ikinci fıkradaki olanaktan yararlanabilmesi, ancak hâkim kararı ile mümkündür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 130*

Gerekçe iki noktayı öne çıkarır. Birincisi, madde kısmen İsviçre Medenî Kanunu'nun 1978'de yürürlüğe giren 320. maddesinden alınmıştır; gerekçe eski Kanun'da bir karşılık göstermez. İkincisi, çocuğun diğer mallarına başvurma olanağından ana ve baba **ancak hâkim kararıyla** yararlanabilir.

Eski Kanun'da bu maddenin doğrudan karşılığı yoktu. 743 sayılı Kanun çocuğun gelirinin öncelikle onun geçimi ve terbiyesine harcanacağını öngörüyor, çocuğa yapılan sermaye ödemelerine, tazminatlara veya çocuğun diğer mallarına bakım için başvurulmasını ayrıca düzenlemiyordu. En yakın eski hüküm, çocuğun gelirinin harcanmasına ilişkin 281. maddedir:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Çocuğun geliri, evvel emirde kendi infak ve terbiyesine sarfolunur; fazlası, karı kocadan hangisi aile masrafiyle mükellef ise ona ait olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 281 (mülga)

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 356
Sermaye ödemeleri ve tazminatlar	Ayrıca düzenlenmemişti	Olağan ihtiyaçlar ölçüsünde kısmen kullanılabilir
Çocuğun diğer malları	Ayrıca düzenlenmemişti	Zorunluluk varsa hâkimin belirlediği miktarda
Kaynak	Yok	İsviçre Medenî Kanunu m. 320

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 356. maddeye ilişkin bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sermaye ödemeleri ve tazminatlar	Olağan ihtiyaçlar ölçüsünde kısmen kullanılabilir	TMK m. 356/1
Diğer mallar	Zorunluluk varsa hâkimin belirlediği miktarda	TMK m. 356/2
Yetkinin niteliği	İzin hükmü değil, velinin sorumluluğunu düzenler	Yargıtay 2. HD, K. 2010/8423
Denetim şartları	Pazarlık usulü veya bankaya yatırma şartı eklenemez	Yargıtay 2. HD, K. 2013/15019
İzin gerekmeyen işlem	Koşullar yoksa veli izinsiz satabilir	Yargıtay 2. HD, K. 2013/3098
İzinsiz satış	Velâyetin alınması için tek başına yetmez	Yargıtay 2. HD, K. 2014/15848
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2011/5583
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 320	Gerekçe, s. 130

1 TBMM gerekçesine göre madde, kısmen İsviçre Medenî Kanunu'nun 1978 yılında yürürlüğe giren 320. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, çocuğa yapılan sermaye biçimindeki ödemelerin, tazminat ödemelerinin ve maddî değeri olan benzeri edimlerin olağan ihtiyaçlar ölçüsünde çocuğun bakımı için kısmen kullanılabileceğini, ikinci fıkradaki olanaktan ise ana ve babanın ancak **hâkim kararıyla** yararlanabileceğini belirtir. Tasarının 356. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 447).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ikinci fıkradaki yetkinin **hâkim kararına** bağlı olmasıdır; Yargıtay bu kararı, izin alarak işlem yapan velinin ileride sorumluluk davasına karşı korunmasını sağlayan bir güvence olarak görmüştür.[3] İkinci nokta, bu yetkinin vesayetteki izinle **karıştırılmamasıdır**; vasilere ilişkin izin ve denetim usulleri velâyette örnekseme yoluyla uygulanamaz.[4] Üçüncü nokta, her tasarrufun izin gerektirmemesidir; 356. maddeye dayanan bir istem yoksa velinin izin istemesinde hukuki yarar görülmemiştir.[5]

3 Yargıtay 2. HD, 28.04.2010, E. 2009/19741, K. 2010/8423.
4 Yargıtay 2. HD, 30.05.2013, E. 2012/22322, K. 2013/15019.
5 Yargıtay 2. HD, 15.12.2015, E. 2015/15213, K. 2015/24063.

II. Birinci Fıkra: Sermaye Ödemeleri ve Tazminatlar

- **Kapsam:** Sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler.
- **Ölçü:** Olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde ve kısmen.
- **Hâkim kararı:** Gerekçeye göre hâkim kararı ikinci fıkra için aranır.

Birinci fıkra, çocuğa yapılan **sermaye biçimindeki ödemelerin**, **tazminatların** ve maddî değeri olan benzeri edimlerin, olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde çocuğun bakımı için **kısmen** kullanılabileceğini öngörür. Kural, gelirlerin harcanmasını düzenleyen 355. maddenin yanında çocuğun sermayesine sınırlı bir istisna getirir: gelirler öncelikle çocuğun bakımına harcanırken, bu tür toplu ödemeler de ancak olağan ihtiyaçlar ölçüsünde ve kısmen kullanılabilir (TMK m. 355). Gerekçe hâkim kararını ikinci fıkradaki olanak için arar; birinci fıkrada sınır, olağan ihtiyaçlar ve kısmen kullanma ölçüsüdür. Bu fıkra, ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz (TMK m. 327). 2

III. İkinci Fıkra: Zorunluluk ve Hâkimin Yetkisi

- **Koşul:** Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk.
- **Karar:** Hâkim, belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına başvurma yetkisi tanır.
- **Nitelik:** Kararlara göre bu bir izin hükmü değil, velinin sorumluluğuna ilişkin bir güvencedir.

İkinci fıkra, çocuğun **diğer mallarına**, yani sermayesinin kendisine başvurmayı **zorunluluk** koşuluna ve **hâkim kararına** bağlar. Hâkim bu yetkiyi, belirlediği miktarlarla sınırlı olarak tanır. 327. maddenin ikinci fıkrası da ana ve babanın yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar gerektirdiği hâllerde çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek bir miktarı ancak hâkimin izniyle harcayabileceğini öngörür (TMK m. 327). 3

Bu yetkinin niteliği kararlarda ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Vesayetten farklı olarak veli, çocuğun mallarını satarken kural olarak hâkimin iznine tabi değildir; ikinci fıkra ise çocuğun bakım, yetiştirme ve eğitimi için satış izni istendiğinde hâkimin bu ihtiyaçlarla sınırlı olarak yetki vermesini öngörür. Daireye göre bu doğrudan bir izin hükmü değil, velinin sorumluluğunu düzenleyen bir hükümdür: izin alarak işlem yapan veli çocuk ergin olduğunda açılabilecek sorumluluk davasına karşı kendini korur, izinsiz işlem yaparsa sorumluluk davasıyla karşılaşabilir (Yargıtay 2. HD, K. 2010/8423; TMK m. 342). Aynı nedenle veliye tanınan yetki, vasilere ilişkin izin gibi değerlendirilemez (TMK m. 462); satışın belirli bir bedelden aşağı olmamak üzere pazarlık usulüyle yapılması veya bedelin bankaya yatırılması gibi şartlar, velinin özensizliğine dair bir delil yokken eklenmemelidir.[6] Koşulları 4

6 Yargıtay 2. HD, 30.05.2013, E. 2012/22322, K. 2013/15019.

bulunan bir istem reddedilmemeli, velinin tasarruf yetkisi tapu şerhi ve ek izin şartıyla kısıtlanmamalıdır.[7]

IV. İzin Gerekmeyen İşlemler

- **Kural:** Veli, çocuk mallarını kural olarak hâkimden izin almaksızın yönetir ve satabilir.
- **Hukuki yarar:** 356. maddeye dayanan bir zorunluluk ileri sürülmüyorsa izin istemi karar verilmesine yer olmadığı sonucunu doğurur.

5 İkinci fıkradaki yetki, velinin her tasarrufu için izin aldığı anlamına gelmez. 327 ve 356. maddelerin koşulları iddia edilmeden çocuğa miras kalan aracın satışı için izin istendiği bir olayda veli, hâkimden izin almaksızın taşınır veya taşınmaz çocuk mallarını satabileceğinden izin isteminde hukuki yarar görülmemiştir (Yargıtay 2. HD, K. 2013/3098; TMK m. 352). Babadan intikal eden emekli maaşının bankadan alınması için yapılan izin isteminde de, 356. maddeye dayalı bir istem bulunmadığından talebin reddi yerine karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir.[8]

V. Sorumluluk

- **İzinsiz işlem:** Velinin sorumluluğunu doğurabilir; velâyetin alınması için tek başına yeterli değildir.
- **Tazminat davası:** Ergin olan çocuk velinin işlemleri nedeniyle tazminat veya iade isteyebilir.
- **Ölçü:** Ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur.

6 Velinin 356. maddeye aykırı olarak hâkimden yetki almaksızın kısıtlıya ait bir taşınmazı satması, velâyetin veliden alınması için tek başına yeterli görülmemiştir; veli malları yönetmekte yeterli özeni göstermezse hâkim, güvence istemek de dâhil olmak üzere uygun önlemleri her zaman alabilir (Yargıtay 2. HD, K. 2014/15848; TMK m. 360). Ergin olan çocuk ise velâyet döneminde yapılan işlemler nedeniyle tazminat isteyebilir; bu davada işlemlerin 327, 356 ve 363. maddeler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir (Yargıtay 2. HD, K. 2015/12281; TMK m. 363).

VI. Görevli Mahkeme

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Kısıtlı ergin çocuk:** Velâyet altında bırakılmışsa 356. madde onun için de uygulanır.

7 Yargıtay 2. HD, 20.11.2013, E. 2013/8584, K. 2013/26962.
8 Yargıtay 2. HD, 15.12.2015, E. 2015/15213, K. 2015/24063.

1. madde Kanun'un ikinci kitabında yer aldığından, bu maddeye dayanan istemler aile mahkemesinin görevine girer (4787 sayılı Kanun m. 4). Velinin çocukların ihtiyaçları için kredi alabilmek amacıyla izin istemesi 327 ve 356. maddelerin uygulanmasını gerektirdiğinden aile mahkemesi sıfatıyla bakan mahkeme yargı yeri olarak belirlenmiştir.[9] Velâyet altındaki kısıtlı ergin çocuğun bakımı için taşınmazlarının satışına yetki istenmesi de 356. maddenin ikinci fıkrası kapsamında aile mahkemesinde incelenir (Yargıtay 2. HD, K. 2011/5583; TMK m. 335). Ergin olan çocuğun velinin devrettiği taşınmazın iadesi için açtığı dava da aile mahkemesinde görülür.[10]

UYGULAMA NOTU

Çocuğa bir tazminat veya toplu ödeme yapılmışsa, velâyet sahibinin bu parayı ancak olağan ihtiyaçlar ölçüsünde ve kısmen çocuğun bakımı için kullanabileceği, kalan kısmı çocuk adına koruması gerektiği unutulmamalıdır. **Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi veya eğitimi için onun diğer mallarına başvurmak zorunlu ise**, zorunluluğu gösteren belgelerle aile mahkemesinden yetki istenmelidir; bu yetki velâyet sahibini ileride çocuğun açabileceği sorumluluk davasına karşı korur. **Mahkemeden yetki alınırken**, vesayetteki gibi pazarlık usulü veya paranın bankaya yatırılması gibi şartların kural olarak aranmadığı bilinmelidir. **Böyle bir zorunluluk yoksa**, çocuk mallarını yönetmek veya satmak için ayrıca izin alınması gerekmez; ancak her işlem çocuğun yararına yapılmalı ve belgelenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.04.2010 · E. 2009/19741 · K. 2010/8423

356. maddenin ikinci fıkrası doğrudan bir izin hükmü değil, velinin sorumluluğunu düzenleyen bir hükümdür; izin alan veli ileride sorumluluk davasına karşı korunur

Eşinin ölümüyle çocuğun velâyetini tek başına üstlenen anne, çocuğun babasından miras yoluyla payına düşen aracın, çocuğun eğitim ve bakım giderleri için satılmasına izin verilmesini istemiştir. Mahkeme, satışın muhammen bedelle açık artırma yoluyla yapılmasına ve çocuğun payına düşecek bedelin bir bankaya yatırılmasına karar vermiştir.

> *Çocuk mallarında velinin satış konusundaki tasarruf yetkisi ile ilgili Olarak Türk Medeni Kanununun 342/3 ve 356/2.maddesi hükümlerini birlikte değerlendirmek gereklidir. Türk Medeni Kanununun 342/3 ve Türk Medeni Kanununun 462.mad-*

9 Yargıtay 20. HD, 05.02.2009, E. 2008/18100, K. 2009/1549.
10 Yargıtay 2. HD, 29.12.2025, E. 2025/4646, K. 2025/12098.

desindeki vesayet kurumundan farklı olarak; velayeti üstlenen kişileri (veli) velayet altındaki küçüğün mallarını satarken hakim iznine tabi tutmamıştır. Türk Medeni Kanununun 356/2.maddesi ise, sadece küçüğün bakım, yetiştirme ve eğitimi için kullanma amacıyla satış izni istendiği takdirde hakimin bu gereksinimlerle sınırlı olarak izin vereceğini düzenlemektedir. Türk Medeni Kanununun 356/2.maddesi hükmü, doğrudan bir izin hükmü olmayıp velinin sorumluluğunu düzenleyen bir hükümdür. Böylece veli izin alıp tasarruf işleminde bulunduğu takdirde, çocuk ergin hale geldiğinde çocuğun sorumluluk davasından kendisini korumuş olacak; izinsiz işlem yaptığı taktirde sorumluluk davası ile karşılaşabilecektir.

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddenin ikinci fıkrasının işlevini açıklar. Vesayetten farklı olarak veli, çocuğun mallarını satarken kural olarak hâkimin iznine tabi değildir (TMK m. 342). İkinci fıkra, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için satış izni istendiğinde hâkimin bu ihtiyaçlarla sınırlı olarak yetki vermesini öngörür; Daireye göre bu doğrudan bir izin hükmü değil, velinin sorumluluğunu düzenleyen bir hükümdür. İzin alarak işlem yapan veli, çocuk ergin olduğunda açılabilecek sorumluluk davasına karşı kendini korur. Bu izin vasilere ilişkin izinden farklıdır; bu nedenle Daire, açık artırma ve bankaya yatırma şartlarını hükümden çıkarmış, izni çocuğun bakım, yetiştirme ve eğitimi amacıyla verilmiş sayarak kararı düzelterek onamıştır (TMK m. 360).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2013 · E. 2012/22322 · K. 2013/15019

Hâkimin 356. madde uyarınca veliye tanıdığı yetki vesayetteki izin değildir; satışa pazarlık usulü veya bedelin bankaya yatırılması gibi denetim şartları eklenemez

Evlilik babanın ölümüyle sona ermiş ve çocuğun velâyeti annesine kalmıştı. Anne, babadan intikal eden aracın satışı için izin istemiştir. Aile mahkemesi, aracın belirli bir bedelden aşağı olmamak üzere pazarlık usulüyle satılmasına ve çocuğun payına düşecek paranın bankaya yatırılmasına karar vermiştir; karar veli tarafından temyiz edilmiştir.

"Mahkemece, aracın satışına izin verilmesi, Türk Medeni Kanununun 462/2. maddesi çerçevesinde alınan bir karar değil, aynı Yasanın 356. maddesinin (2.) fıkrası çerçevesinde veliye tanınan yetki niteliğindedir. Vesayette kısıtlının malvarlığında tasarruf yönünden Kanunda vasiye getirilmiş bulunan izin ve denetim usulleri örnekseme yoluyla velayette uygulanamaz. Bu itibarla, veliye Yasanın 356/2. maddesinde tanınan bu yetki esas itibarıyla doğru ise de, veliye satış yetkisinin tanınmasıyla yetinilmek gerekirken, tanınan bu yetkinin, satışın belirlenen bedelden aşağı olmamak üzere pazarlık usulüyle yapılmasının öngörülmesi doğru olmadığı gibi, velinin çocuk mallarının korunmasında özensiz davrandığına ve çocuğun mallarının tehlikede olduğuna ilişkin bir delil ve sebep bulunmadığı halde, satıştan küçüğün miras payına isabet edecek paranın

bankaya yatırılmasına karar verilmesi suretiyle hakimin denetimine alınması, bu yolla velinin tasarruf yetkisinin kısıtlanması da doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddenin ikinci fıkrasındaki yetkinin sınırlarını çizer. Velâyet sahibi kural olarak çocuk malları üzerinde hâkimden izin almaksızın tasarrufta bulunabilir; zorunluluk varsa hâkim, velinin ileride sorumluluk davasıyla karşılaşmaması için çocuğun mallarına başvurma yetkisi tanıyabilir. Bu yetki vesayet hükümlerine göre verilen bir izin değildir ve vasilere ilişkin izin ile denetim usulleri velâyette örnekseme yoluyla uygulanamaz. Velinin özensiz davrandığına dair bir delil de bulunmadığından Daire, mahkemenin yapacağı işin malın çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi giderlerinde kullanılmak üzere satışı için veliye yetki vermekten ibaret olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2013 · E. 2013/8584 · K. 2013/26962

Koşulları varsa veliye çocuk mallarının satışı için yetki verilmesiyle yetinilmelidir; izin istemi reddedilemez, tasarruf yetkisi tapu şerhi ve ek izin şartıyla kısıtlanamaz

Evlilik babanın ölümüyle sona ermiş ve çocukların velâyeti annelerine kalmıştı. Anne, babadan intikal eden taşınmazların satışı için izin istemiştir. Aile mahkemesi istemi reddetmiştir; daha önce de annenin taşınmazlarda tasarruf için izin almasına ve bunun tapuya şerh verilmesine karar vermişti.

> *Mahkemece, taşınmazların satışına izin verilmesi, Türk Medeni Kanununun 462/2. maddesi çerçevesinde alınan bir karar değil, aynı Yasanın 356. maddesinin (2.) fıkrası çerçevesinde veliye tanınan yetki niteliğindedir. Vesayette kısıtlının malvarlığında tasarruf yönünden Kanunda vasiye getirilmiş bulunan izin ve denetim usulleri ömekseme yoluyla velayette uygulanamaz. Bu itibarla, velinin çocuk mallarının korunmasında özensiz davrandığına ve çocukların mallarının tehlikede olduğuna ilişkin bir delil ve sebep bulunmadığı halde, 20.11.2012 tarihli ve 2012/827-772 E.K sayılı karar ile, annenin, babadan kalan taşınmazlarda tasarruf yapabilmesi için 15 gün içerisinde izin almasına ve bu hususun tapuya şerh verilmesine karar verilmek suretiyle velinin çocukların malları üzerindeki tasarruf hakkının hakimin denetimine alınması, bu şekilde velinin tasarruf yetkisinin kısıtlanması da doğru olmamıştır. Öyleyse, veliye taşınmazların satışına dair yetki verilmesiyle yetinilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile izin talebinin reddi usul ve yasaya aykırı olup hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddenin ikinci fıkrası kapsamındaki istemde mahkemenin nasıl davranması gerektiğini gösterir. Satışa izin verilmesi vesayet hükümlerine göre verilen bir izin değil, 356. maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde veliye tanınan bir yetkidir. Velinin çocuk mallarının korunmasında özensiz davrandığına ve malların tehlikede olduğuna dair bir delil bulunmadığı hâlde, annenin tasarruf yapabilmesi için izin almasına ve bunun tapuya şerh verilmesine karar verilmesi velinin tasarruf yetkisini hâkim denetimine bağlamak anlamına gelir. Daire, veliye

taşınmazların satışına dair yetki verilmesiyle yetinilmesi gerekirken izin isteminin reddedilmesini usul ve yasaya aykırı bulmuştur (TMK m. 352).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.12.2015 · E. 2015/15213 · K. 2015/24063

356. maddeye dayanan bir istem yoksa, velinin çocuğa bağlanan emekli maaşını almak için izin istemesinde hukuki yarar yoktur

Evlilik babanın ölümüyle sona ermiş ve çocukların velâyeti annelerine kalmıştı. Anne, babadan intikal eden emekli maaşını bankadan almak için izin istemiştir. Aile mahkemesi istemi reddetmiştir; karar veli tarafından temyiz edilmiştir.

> *Bu itibarla, velinin böyle bir izin talebinde bulunmasında hukuki yarar olmadığı ve Türk Medeni Kanununun 356/2. maddesine dayalı da bir davası bulunmadığı halde bu talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddenin ikinci fıkrasının her tasarruf için izin gerektirmediğini gösterir. Velâyet sahibi, çocuğun yasal temsilcisi olarak çocuk malları üzerinde kural olarak hâkimden izin almaksızın tasarrufta bulunabilir; hâkimin yetki vermesi, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk bulunan ve 356. maddeye dayanan istemlere özgüdür. Böyle bir istem bulunmadığından Daire, talebin reddi yerine hukuki yarar yokluğu nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur (TMK m. 342).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.02.2013 · E. 2012/9950 · K. 2013/3098

327 ve 356. maddelerin koşulları iddia edilmemişse veli, çocuğa miras kalan aracı hâkimden izin almaksızın satabilir; izin isteminde hukuki yarar yoktur

Babası hayatta olmayan çocuğun velisi olan anne, çocuğa miras kalan aracı satmak için hâkimden izin istemiştir; 327 ve 356. maddelerin koşulları ileri sürülmemiştir. Mahkeme istemi reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 327. ve 356. maddelerine uygun olarak çocuğun eğitimi, bakımı korunması için ana baba yoksul oldukları takdirde veya çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunlu olan hallerde hakim, çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bîr miktar malın sarfedilmesi konusunda ana babaya izin verecek veya onlara belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisi tanıyacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 356. madde ile velinin genel yönetim yetkisi arasındaki ilişkiyi özetler. Hâkim, ana ve baba yoksulsa veya çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa, çocuğun mallarından belirli bir miktarın harcanmasına izin verir ya da diğer mallarına başvurma yetkisi tanır (TMK m. 327). Bu koşullar dışında veli, hâkimden izin almaksızın taşınır ve taşınmaz çocuk mallarını satabilir

ve 360 ile 361. maddelerdeki olumsuz koşullar gerçekleşmedikçe bu malları yönetir. Olayda bu koşullar ileri sürülmediğinden izin isteminde hukuki yarar görülmemiş ve istemin reddi sonucu itibarıyla onanmıştır (TMK m. 352).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.07.2014 · E. 2014/5888 · K. 2014/15848

Velinin 356. maddeye aykırı olarak hâkimden yetki almadan satış yapması, velâyetin alınması için tek başına yeterli değildir; hâkim 360. madde uyarınca önlem alabilir

Veli, velâyeti altına konulan ergin kısıtlıya ait bir taşınmazı hâkimden yetki almaksızın satmıştır. Velâyetin veliden alınması istendi; mahkeme istemi reddetti ve hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *...velinin, velayeti altına konulan ergin kısıtlıya ait taşınmazı Türk Medeni Kanununun 356/2. maddesine aykırı olarak hakimden yetki almaksızın sattığı toplanan delillerle gerçekleşmiş ise de, bu durumun velayetin davalıdan alınması için tek başına yeterli olmadığına, velinin kısıtlıya ait malları yönetmekte yeterli özeni göstermemesi halinde, hakimin Türk Medeni Kanununun 360'ncı maddesi çerçevesinde, veliden güvence istemek de dahil, uygun önlemleri her zaman için almasının mümkün bulunmasına göre, davacının yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddeye aykırılığın yaptırımını gösterir. Yetki almadan satış yapılması velinin sorumluluğunu doğurabilir; ancak Daireye göre bu durum velâyetin veliden alınması için tek başına yeterli değildir. Veli kısıtlıya ait malları yönetmekte yeterli özeni göstermezse hâkim, veliden güvence istemek de dâhil olmak üzere 360. madde çerçevesinde uygun önlemleri her zaman alabilir; bu nedenle velâyetin alınması istemini reddeden hüküm onanmıştır (TMK m. 360, TMK m. 348).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.06.2015 · E. 2015/8027 · K. 2015/12281

Velâyet hakkının kötüye kullanılmasına dayanan tazminat davası, 327, 356 ve 363. maddeler çerçevesinde değerlendirilmelidir

Ergin olan çocuk, velâyet döneminde çocuk mallarıyla ilgili işlemleri nedeniyle babası aleyhine velâyet hakkının kötüye kullanılmasına dayalı tazminat davası açmıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 462/1.maddesi; taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir ayni hak kurulmasını vesayet makamının iznine bağladığına göre, Türk Medeni Kanununun 327.ve 356. maddeleri gereğince ana ve baba yoksul oldukları takdirde veya çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunlu olan hallerde hakim, çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar malın sarfedilmesi konusunda ana babaya izin*

verecek veya onun belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisi tanıyacaktır.

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddenin velinin sorumluluğu bakımından taşıdığı önemi gösterir. Vasinin taşınmaz işlemleri vesayet makamının iznine bağlıyken, velâyette hâkimin izni ancak 327 ve 356. maddelerdeki hâllerde, yani ana ve babanın yoksulluğu veya çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk bulunduğunda gündeme gelir. Ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumlu olduğundan, ergin olan çocuğun açtığı tazminat davasında işlemlerin bu hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir (TMK m. 363). Daire, hâkimin Türk hukukunu re'sen uygulayacağını hatırlatarak hukuki nitelendirmede hataya düşülüp davanın reddedilmesini usul ve yasaya aykırı bulmuştur.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098

Ergin olan çocuğun, velinin dürüstlük kuralına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi için açtığı dava aile mahkemesinde görülür

Ergin olan çocuk, velâyet döneminde babasının dürüstlük kuralına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi için babası aleyhine tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Dava, aile mahkemesi dışında bir mahkemede esastan karara bağlanmıştır; istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

> *Somut olayda dava konusu uyuşmazlık ergin olan çocuk tarafından baba aleyhine Türk Medeni Kanununun 363. maddesine dayalı olarak açılan velayet hakkı sahibinin dürüstlük kurallarına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi isteğine ilişkindir. Mahkemelerin görevi kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m. 118-395, 5133 S.K m. 2-3) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağı hükme bağlanmıştır. Açıklanan hükümler çerçevesinde görevli mahkeme Aile Mahkemesi'dir. O halde; Aile Mahkemesinin görevli olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken bu husus gözetilmeden işin esasına girilerek hüküm kurulması hatalı olup kararın bu gerekçeyle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, çocuk mallarına ilişkin hükümlere dayanan davalarda görevli mahkemeyi belirler. Daire, 327, 342, 356 ve 363. maddeleri birlikte hatırlatmış; ergin olan çocuğun 363. maddeye dayanarak açtığı iade davasının Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklandığını ve aile mahkemesinin görevine girdiğini belirtmiştir (4787 sayılı Kanun m. 4). Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmış ve bölge adliye mahkemesi kararı kaldırılmıştır (TMK m. 363).

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.03.2011 · E. 2010/3711 · K. 2011/5583

Velâyet altındaki kısıtlının bakımı için taşınmazlarının satışına yetki istenmesi 356. madde kapsamındadır ve aile mahkemesinde incelenir

Anne, kısıtlanan ergin kızının bakımı ve ihtiyaçları için ona miras kalan taşınmazların satışına izin verilmesini istemiştir. Mahkeme, davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakmadan istemi kabul etti ve pazarlıkla satışa karar vermiştir; hüküm temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

> *Davacının, kısıtlı ergin çocuğunun bakımı ve zorunlu ihtayaçlarını karşılamak için onun hissedar olduğu taşınmazları satma talebinin sözü edilen hüküm kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak anılan hüküm Türk Medeni Kanununun ikinci kitabının ikinci kısmında düzenlenmiş bulunduğundan; bu hususta inceleme yapma görevi 4787 ve 5133 sayılı Kanunlar gereğince Aile Mahkemesine aittir. Görev kuralları kamu düzeniyle ilgili olup yargılamanın her aşamasında mahkemelerce kendiliğinden gözetilmesi gerekir. Mahkemece davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken bu hususa dikkat edilmemiş olması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 356. maddenin kısıtlanan ergin çocuklara da uygulanabildiğini ve görevli mahkemeyi gösterir. Kısıtlanan ergin çocuk kural olarak velâyet altında bırakıldığından ve ana veya babanın vasi olarak atanması hâlinde de velâyet hükümleri uygulanacağından, çocuğun bakımı ve zorunlu ihtiyaçları için taşınmazlarının satışına yetki istenmesi 356. maddenin ikinci fıkrası kapsamında değerlendirilir. Bu hüküm Kanun'un ikinci kitabında yer aldığından inceleme görevi aile mahkemesine aittir; Daire ayrıca vesayet hükümlerine göre pazarlıkla satışa karar verilmesini de yasaya aykırı bularak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma istemini kabul etmiştir (TMK m. 335).

10 **YARGITAY (KAPATILAN) 20. HUKUK DAİRESİ**
05.02.2009 · E. 2008/18100 · K. 2009/1549

Velinin, çocukların ihtiyaçları için kredi alabilmek amacıyla izin istemesi 327 ve 356. maddelerin uygulanmasını gerektirir; görevli mahkeme aile mahkemesidir

Veli, velâyeti altındaki çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için bankadan kredi alabilmek amacıyla izin istemiştir. Mahkemeler arasında görev uyuşmazlığı çıkmıştır.

> *Somut olayda; Türk Medeni Yasasının 327. maddesinde, çocuğun bakımı ve eğitimi için gerekli giderlerin ana ve baba tarafından karşılanacağı, çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiğinde veya olağandışı herhangi bir sebebin varlığı halinde, hakimin izniyle çocuğunu mallarından onun bakım ve eğitimi ve yetecek belli bir miktarın sarfedilebileceği, Aynı Yasanın 356/2. maddesinde de, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hakim ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabileceğine ilişkin hükümlerinin uygu-*

lanması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu durumda; Türk Medeni Yasasının ikinci kitabının ikinci kısmında düzenlenen maddelerin uygulanmasında Aile Mahkemesi görevlidir.

DEĞERLENDİRME Karar, çocuğun mallarına başvurmayı gerektiren izin istemlerinin hangi mahkemede görüleceğini belirler. Velinin çocukların ihtiyaçları için izin istemesi, çocuğun olağanüstü giderleri için hâkimin izniyle çocuğun mallarından harcama yapılmasını öngören 327. madde ile zorunluluk hâlinde çocuğun diğer mallarına başvurma yetkisini düzenleyen 356. maddenin ikinci fıkrasının uygulanmasını gerektirir. Bu hükümler Kanun'un ikinci kitabının ikinci kısmında yer aldığından Daire, aile mahkemesi sıfatıyla bakan mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 327; 4787 sayılı Kanun m. 4).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 327:** Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 355:** Gelirlerin sarfı.
- **TMK m. 357:** Kazandırmalar.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için uygun önlemler.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni gereken işlemler.

MADDE

357

E. Çocuğun serbest malları
I. Kazandırmalar

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarfedemezler.
(2) Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 357, çocuğa yapılan kazandırmaların ana ve babanın yetkilerini nasıl sınırlayabileceğini düzenler. Ana ve baba, **faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere** ya da **açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla** çocuğa yapılan kazandırmaların **gelirlerini kendi menfaatlerine harcayamaz.** Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında **açıkça aksini öngörmedikçe**, ana ve baba bu mallar üzerinde **yönetim hakkına** sahiptir. Mirasbırakanın vasiyetnamede torunlarına bağladığı gelir üzerinde velinin tasarruf etmemesini açıkça öngördüğü bir olayda, velâyet sahibi babanın bu gelir üzerinde tasarruf yetkisi bulunmadığı kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kazandırma	Çocuğa bağışlama, vasiyet veya başka bir yolla karşılıksız mal ya da hak sağlanması.
Serbest mallar	Kanun'un ana ve babanın yönetimi veya kullanımı dışında bırakılmasına imkân tanıdığı çocuk malları.
Kullanmama koşulu	Kazandıranın, malın gelirlerinin ana ve baba tarafından kullanılmamasını açıkça öngörmesi.
Yönetimin dışlanması	Kazandıranın, malın ana ve baba tarafından yönetilmemesini kazandırma sırasında açıkça öngörmesi.

1 Yargıtay 3. HD, 16.04.2012, E. 2012/5760, K. 2012/10061.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 357- Yürürlükteki Kanunun 282 nci maddesini karşılamaktadır. Madde, esas itibarıyla İsviçre Medenî Kanununun 321 inci maddesini izleyen 1984 tarihli Öntasarının 273 üncü maddesinden esinlenilerek kaleme alınmıştır. Yürürlükteki metinde çocuğun serbest malları belirlenirken, "intifa hakkı"nın maddede sayılan bağışlama konusu mallara şamil olmadığı belirtilmektedir. Maddede ise, serbest mallar olarak sayılan kazandırma konusu malların gelirlerinin ana ve baba tarafından kendi menfaatlerine sarfedilemeyeceği belirtilmek suretiyle, hükümde düzenlenmek istenen olgunun mahiyetine daha uygun bir ifade seçilmiştir. Serbest malların neleri kapsadığı hususunda hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 130-131*

Gerekçenin ağırlık noktası ifade değişikliğidir. Eski metin intifa hakkının belirli bağışlama konusu mallara şamil olmadığını söylüyordu; yeni metin aynı sonucu, bu malların gelirlerinin ana ve baba tarafından kendi menfaatlerine harcanamayacağını belirterek ifade eder. Gerekçeye göre serbest malların kapsamı değişmemiştir.

Gerekçenin belirttiği gibi madde, eski Kanun'un 282. maddesini karşılar:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İntifa hakkı, faize verilmek veya tasarruf sandıklarından biriktirilmek yahut ana baba intifa edememek şartiyle çocuğa hibe edilen mallara şamil olmaz. Bu kabil malların idaresi, vahip tarafından hini hibede hilafı şart edilmedikçe; ana babadan alınamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 282 (mülga)

Eski metin, faize verilmek veya tasarruf sandıklarında biriktirilmek ya da ana ve babanın intifa etmemesi şartıyla çocuğa bağışlanan mallara ana ve babanın intifa hakkının şamil olmadığını, bu malların yönetiminin ise bağışlayan bağışlama sırasında aksini şart koşmadıkça ana ve babadan alınamayacağını öngörüyordu. Yeni metin aynı iki kuralı korur; intifa hakkı yerine gelirlerin ana ve babanın menfaatine harcanamayacağından söz eder ve bağışlama yerine kazandırma kavramını kullanır.

	743 sayılı Kanun m. 282	4721 sayılı Kanun m. 357
Kapsam	Belirli şartla çocuğa bağışlanan mallar	Belirli amaçla veya kullanmama koşuluyla yapılan kazandırmalar
Gelirler	İntifa hakkı bu mallara şamil olmaz	Gelirler ana ve babanın menfaatine harcanamaz
Yönetim	Bağışlayan aksini şart koşmadıkça ana ve babadan alınamaz	Kazandıran açıkça aksini öngörmedikçe ana ve babaya aittir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 357. maddeyi konu alan bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Faiz veya tasarruf amacı	Gelirler ana ve babanın menfaatine harcanamaz	TMK m. 357/1
Kullanmama koşulu	Gelirler ana ve babanın menfaatine harcanamaz	TMK m. 357/1
Yönetim	Kural olarak ana ve babaya aittir	TMK m. 357/2
İstisna	Kazandıran açıkça aksini öngörebilir	TMK m. 357/2
Vasiyetle bağlanan gelir	Veli, tasarrufu dışlanan gelir üzerinde tasarruf edemez	Yargıtay 3. HD, K. 2012/10061
Saklı pay	Ölüme bağlı tasarrufla yönetim dışında bırakılabilir	TMK m. 358
Kişisel kazanç	Yönetimi ve yararlanma hakkı çocuğa aittir	TMK m. 359

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 282. maddesini karşılar ve esas itibarıyla İsviçre Medenî Kanunu'nun 321. maddesini izleyen 1984 tarihli Öntasarının 273. maddesinden esinlenilerek kaleme alınmıştır. Gerekçe, eski metnin intifa hakkının belirli bağışlama konusu mallara şamil olmadığını belirttiğini, yeni metnin ise bu malların **gelirlerinin ana ve baba tarafından kendi menfaatlerine harcanamayacağını** söyleyerek düzenlenmek istenen olguya daha uygun bir ifade seçtiğini ve serbest malların kapsamında **hüküm değişikliği olmadığını** belirtir. Tasarının 357. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 447). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, birinci fıkranın yönetimi değil **gelirlerin kullanımını** sınırlamasıdır; ana ve baba bu malları kural olarak yönetmeye devam eder, ancak gelirlerini kendi menfaatlerine harcayamaz. İkinci nokta, yönetim hakkının dışlanmasının **açık bir irade** gerektirmesidir; mirasbırakanın vasiyetnamede velinin tasarruf etmemesini açıkça öngördüğü bir kayıt uygulanmıştır.[2] Üçüncü nokta, kazandırma yapılmaksızın ana ve babanın yönetimine ancak **saklı**

2 Yargıtay 3. HD, 16.04.2012, E. 2012/5760, K. 2012/10061.

pay ölçüsünde müdahale edilebilmesidir (Yargıtay 3. HD, K. 2011/5837; TMK m. 358).

II. Birinci Fıkra: Gelirlerin Ana ve Babanın Menfaatine Harcanamaması

- **İki hâl:** Faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere yapılan kazandırma ya da açıkça kullanmama koşulu.
- **Sonuç:** Gelirler ana ve babanın kendi menfaatine harcanamaz.
- **Yönetim:** Ana ve baba bu malları kural olarak yönetmeye devam eder.

2 Birinci fıkra, çocuğa yapılan iki tür kazandırmanın gelirlerini ana ve babanın kişisel kullanımı dışında tutar. Birincisi, **faiz getiren bir yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere** yapılan kazandırmalardır; ikincisi ise kazandıranın **açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla** yaptığı kazandırmalardır. Bu hâllerde ana ve baba, kazandırmanın gelirlerini **kendi menfaatlerine** harcayamaz. Kural, gelirlerin öncelikle çocuğun bakımı için, hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçları için harcanabileceğini öngören 355. maddeye bir istisna getirir (TMK m. 355). Gerekçeye göre eski Kanun aynı sonucu intifa hakkının bu mallara şamil olmadığını söyleyerek ifade ediyordu; yeni metin ise gelirlerin ana ve babanın menfaatine harcanamayacağını belirterek düzenlenmek istenen olguya daha uygun bir ifade seçmiştir.

3 Fıkra yönetimi değil gelirlerin kullanımını sınırlar. Ana ve baba bu malları yönetmeye devam eder; ancak gelirleri kendi ihtiyaçları için harcayamaz. Kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yapılan harcamalar ise 363. maddenin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilir (TMK m. 363). Gelirlerin kanuna uygun şekilde harcanacağından kuşku duyulursa hâkim bunların yönetimini bir kayyıma bırakabilir (TMK m. 361).

III. İkinci Fıkra: Yönetim Hakkı ve Kazandıranın İradesi

- **Kural:** Kazandırılan mallar üzerinde yönetim hakkı ana ve babaya aittir.
- **İstisna:** Kazandıran, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörebilir.
- **Vasiyet:** Mirasbırakanın açık iradesi uygulanır; kazandırma yoksa saklı pay sınırı geçerlidir.

4 İkinci fıkra, kazandırılan mallar üzerindeki **yönetim** hakkını düzenler. Kural olarak bu mallar da velâyet süresince ana ve babanın yönetimindedir; çocuğun miras, bağışlama veya kendi meslekî uğraşları sonucu edindiği malvarlığının velâyet süresince ana ve babası tarafından yönetileceği kararlarda da belirtilmiştir

(Yargıtay 2. HD, K. 2026/6131; TMK m. 352). Ancak kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında **açıkça aksini öngörerek** yönetimi ana ve babanın dışında bırakabilir.

Kararlar bu iradeye etki tanımıştır. Mirasbırakanın vasiyetnamesinde malvarlığının gelirinin bir kısmını torunlarının geçim ve eğitim giderlerine ayırıp velileri olan babalarının bu geliri kendisine verilmesini isteyemeyeceğini öngördüğü bir olayda, babanın bu gelir üzerinde velâyet hakkına dayanan bir tasarruf yetkisi bulunmadığı ve vasiyetnamenin bu yönden de tenfizi gerektiği kabul edilmiştir.[3] Vasiyet yoluyla kazandırma yapılmaksızın terekenin yönetiminin belirli bir yaşa kadar başkalarına bırakıldığı bir olayda ise ana ve babanın velâyet hakkına ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebileceği belirtilmiştir (Yargıtay 3. HD, K. 2011/5837; TMK m. 358). 5

IV. Çocuğun Serbest Malları Arasındaki Yeri

- **357:** Kazandırmalar.
- **358:** Ölüme bağlı tasarrufla yönetim dışında bırakılan saklı pay.
- **359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve çocuğun kişisel kazancı.

1. madde, Kanun'un çocuğun serbest mallarını düzenleyen üç maddesinin ilkidir. 358. madde ölüme bağlı tasarruf yoluyla çocuğun saklı payının ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabileceğini (TMK m. 358), 359. madde ise bir meslek veya sanat için çocuğa verilen malın ve çocuğun kişisel kazancının yönetimi ile bunlardan yararlanma hakkının çocuğa ait olduğunu öngörür (TMK m. 359). Anayasa Mahkemesi de 357 ila 359. maddelerin çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenlediğini belirtmiştir.[4] Yönetimi ana ve babaya ait olmayan mallar tehlikeye düştüğünde hâkim bu mallar için de önlem alabilir (TMK m. 361). Bu şerh hazırlanırken yapılan taramada 357. maddeyi doğrudan uygulayan karar sayısının sınırlı olduğu görülmüştür; aşağıdaki kararlar maddeyi ve kazandırmalara ilişkin ilkeleri anan kararlardır.

UYGULAMA NOTU

Çocuğa bir mal veya para bağışlayan kişi, bunun faiz getiren bir hesapta değerlendirilmesini veya gelirlerinin ana ve baba tarafından kullanılmamasını açıkça yazılı olarak öngörebilir; malın yönetiminin ana ve babanın dışında kalması isteniyorsa bu da kazandırma sırasında açıkça belirtilmelidir. **Vasiyetname düzenleyen kişi**, çocuğa bırakacağı gelir veya mal için yönetimin ve harcamanın

3 Yargıtay 3. HD, 16.04.2012, E. 2012/5760, K. 2012/10061.
4 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

kime ait olacağını açıkça yazmalıdır; saklı pay bakımından ayrıca 358. maddedeki kuralın uygulanacağı göz önünde bulundurulmalıdır. **Velâyet sahibi** bu tür kazandırmaların gelirlerini kendi ihtiyaçları için harcamamalı ve belgeleri saklamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
16.04.2012 · E. 2012/5760 · K. 2012/10061

Mirasbırakan vasiyetnamede torunlarına bağladığı gelir üzerinde velinin tasarruf etmemesini açıkça öngörmüşse, veli bu gelir üzerinde velâyet hakkına dayanarak tasarrufta bulunamaz

Mirasbırakan, düzenleme şeklindeki vasiyetnamesinde malvarlığının gelirinin bir kısmının anneleri hayatta olmayan torunlarının geçim ve eğitim giderlerine harcanmasını, torunlarının velisi olan babalarının bu geliri kendisine verilmesini isteyemeyeceğini ve harcamanın şeklinin başka bir mirasçının takdirine bırakıldığını öngörmüştür. Vasiyetnamenin tenfizi istendi; mahkeme bu kısım yönünden istemi reddetmiştir.

> *Ama çocuklara ait olup velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest malları da vardır. Örn. Boşanma halinde bağlanan nafaka vs; ölüme bağlı tasarruf ile edinilen mallar da olduğu gibi.*

DEĞERLENDİRME Karar, 357. maddenin ikinci fıkrasındaki istisnanın uygulamasıdır. Velâyet sahibi baba çocuklarının yasal temsilcisidir ve kural olarak onların mallarını yönetir (TMK m. 352); ancak çocuklara ait olup velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallar da vardır. Mirasbırakan çocuklara bağladığı gelir üzerinde velâyet sahibi babanın tasarruf etmemesini açıkça öngördüğünden, Daire babanın bu gelir üzerinde velâyet hakkına dayanan bir tasarruf yetkisi bulunmadığını kabul etmiş ve vasiyetnamenin mirasbırakanın iradesine uygun olarak bu yönden de tenfizine karar verilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2011 · E. 2010/21201 · K. 2011/5837

Vasiyet yoluyla yapılan kazandırmalarda ana ve babanın yönetim hakkı sınırlanabilir; kazandırma olmaksızın velâyet hakkına ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebilir

Eşinin ölümünden sonra çocukların velâyeti kendisinde kalan davacı, eşinin vasiyetnamesinde çocukların 23 yaşını doldurmasına kadar terekenin yönetiminin başkalarına bırakıldığını ve bunun velâyet hakkını sınırladığını ileri sürerek vasiyetnamenin iptalini istemiştir. Mahkeme, vasiyetnamenin çocukların ergin olduktan sonraki dönemine ilişkin kısımlarını hükümsüz saydı, tümden iptal istemini reddetmiştir.

> *MK'nun 352.maddesi uyarınca ana baba velayetleri devam ettikçe çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler. Md.354 hükmüne göre ana baba kusurları sebebiyle velayetleri kaldırılmadıkça çocuğun mallarını kullanabilirler. Buna karşılık 357 son hükmü uyarınca "Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkca aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptirler. Bu tür mallar çocuğun "serbest malları" sayılmaktadır. O halde vasiyet yolu ile kazandırmalarda ana babanın velayet hakkı ile vasiyet edenlerin müdahale edebileceği yasada kabul edilmiş, bu uygulama Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14.3.1977 gün ve 1977/72 E, 1977/176 sayılı kararında da benimsenmiştir. Ne var ki vasiyet yolu ile kazandırma yapılmaksızın malların yönetilmesi ile ilgili velayet hakkından doğan tasarrufları MK 358 hükmü uyarınca ancak çocuğun saklı payı dışında sınırlanabilir ve ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir. Sonuç olarak ancak, vasiyet yolu ile kazandırmalarda ana babanın çocuğun serbest mallarında velayet hakkı sınırlandırılabilmek de buna karşılık kazandırma yapılmaksızın ana babanın velayet hakkına çocuğun saklı payı ile sınırlı olarak müdahale edilebilmektedir. O halde mahkemece çocukların saklı payı belirlenmeli, vasiyetnamenin saklı payı ile sınırlı olarak iptal edilebileceği gözetilerek hüküm kurulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 357. maddenin ikinci fıkrasını mirasbırakanın yönetime ilişkin iradesi bakımından yorumlar. Daire, kazandırmada bulunan kişi açıkça aksini öngörmedikçe ana ve babanın kazandırılan mallar üzerinde yönetim hakkına sahip olduğunu, bu malların çocuğun serbest malları sayıldığını ve vasiyet yoluyla yapılan kazandırmalarda velâyet hakkının sınırlanabileceğini belirtmiştir. Kazandırma yapılmaksızın ise mirasbırakan ana ve babanın yönetimine ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edebilir; bu nedenle mahkemenin çocukların saklı payını belirleyip vasiyetnamenin saklı payla sınırlı olarak iptal edilebileceğini gözetmesi gerektiği kabul edilmiş ve karar bozulmuştur (TMK m. 358).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131

Çocuğun miras, bağışlama veya kendi meslekî uğraşları sonucu edindiği malvarlığı velâyet süresince ana ve babası tarafından yönetilir

Davacı, ergin olmadan önce annesinin, murisinden kendisine kalan taşınmaz paylarını velâyeten bir idareye sattığını ve velâyet görevini kötüye kullandığını ileri sürerek tapu kaydının iptali ve adına tescilini istemiştir. İlk derece mahkemesinin kabul kararına karşı istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir; hüküm davalı idare tarafından temyiz edilmiştir.

> *Çocuğun; miras, bağışlama veya kendi meslekî uğraşları sonucu elde ettiği malvarlığı velâyet altında olduğu müddetçe ana ve babası tarafından yönetilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 357. maddenin ikinci fıkrasındaki kuralın genel çerçevesini gösterir: bağışlama veya miras yoluyla çocuğa geçen mallar da velâyet süresince kural olarak ana ve babanın yönetimindedir. Kazandırmada bulunan kişi

açıkça aksini öngörmedikçe bu kural uygulanır; birinci fıkradaki hâllerde ise ana ve baba yönetimi sürdürse de gelirleri kendi menfaatlerine harcayamaz. Çocuğun kendi meslekî uğraşından elde ettiği kazancın yönetimi ve bundan yararlanma hakkı ise 359. maddeye göre çocuğa aittir (TMK m. 359). Somut olayda davacı, satışın velâyet görevinin kötüye kullanılmasıyla gerçekleştiğini ve alıcının veliyle işbirliği içinde hareket ettiğini ispat edemediğinden davanın reddi gerektiği kabul edilmiştir (TMK m. 352).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 354:** Çocuk mallarını kullanma hakkı.
- **TMK m. 355:** Gelirlerin sarfı.
- **TMK m. 358:** Saklı pay.
- **TMK m. 359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

358 E. Çocuğun serbest malları II. Saklı pay

KANUN METNİ

(1) Ölüme bağlı tasarruf yoluyla çocuğun saklı payı ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir.
(2) Mirasbırakan yönetimi bir üçüncü kişiye bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini öngörebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 358, mirasbırakana çocuğun saklı payının yönetimi konusunda söz hakkı tanır. Mirasbırakan, **ölüme bağlı tasarruf** yoluyla çocuğun **saklı payını** ana ve babanın **yönetimi dışında** bırakabilir. Yönetimi bir **üçüncü kişiye** bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin **belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini** de öngörebilir. Gerekçeye göre bu, çocuk için koruyucu bir hükümdür ve böylece saklı pay da serbest mallar arasında yer alabilir. Kararlarda mirasbırakanın kazandırma yapmaksızın ana ve babanın yönetimine ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edebileceği belirtilmiş,[1] ölüme bağlı tasarrufla edinilen malların velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallar arasında yer alabileceği kabul edilmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Saklı pay	Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruflarla dokunamayacağı, kanunen korunan miras payı.
Ölüme bağlı tasarruf	Vasiyetname veya miras sözleşmesiyle yapılan tasarruf.
Yönetimin dışlanması	Saklı payın ana ve babanın yönetimi dışında tutulması.
Üçüncü kişi yöneticisi	Mirasbırakanın saklı payın yönetimini bıraktığı ana ve baba dışındaki kişi.

1 Yargıtay 3. HD, 07.04.2011, E. 2010/21201, K. 2011/5837.
2 Yargıtay 3. HD, 16.04.2012, E. 2012/5760, K. 2012/10061.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 358- Madde birinci fıkra itibarıyla aynen ve ikinci fıkra itibarıyla kısmen İsviçre Medenî Kanununun 322 nci maddesinden alınmıştır. Maddede çocuk için koruyucu bir hüküm getirilmekte ve çocuğun kendi mirasbırakanının malvarlığı üzerinde sahip olduğu saklı payının, ölüme bağlı tasarruf yoluyla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabileceği ve böylece bu saklı payın da serbest mallar arasında yer alabileceği hükme bağlanmaktadır. İkinci fıkrada ise, mirasbırakanın çocuğun saklı payının yönetimini bir üçüncü kişiye bırakması hâlinde, ölüme bağlı tasarrufunda, bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini de öngörebileceği belirtilmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 131*

Gerekçe maddenin iki fıkrasının işlevini açıkça ayırır: birinci fıkra saklı payın ana ve babanın yönetimi dışında bırakılmasına imkân tanıyan koruyucu bir hükümdür, ikinci fıkra ise yönetimin bırakıldığı üçüncü kişinin sulh hâkimine hesap vermesini öngörme olanağını düzenler. Gerekçe eski Kanun'da bir karşılık göstermez; madde İsviçre Medenî Kanunu'ndan alınmıştır.

Eski Kanun'da bu maddenin doğrudan karşılığı yoktu. 743 sayılı Kanun belirli şartlarla çocuğa bağışlanan malları düzenliyor ve bu malların yönetiminin, bağışlayan aksini şart koşmadıkça ana ve babadan alınamayacağını öngörüyordu; çocuğun saklı payının ölüme bağlı tasarrufla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılmasına ilişkin ayrı bir hüküm içermiyordu. En yakın eski hüküm 282. maddedir:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İntifa hakkı, faize verilmek veya tasarruf sandıklarından biriktirilmek yahut ana baba intifa edememek şartiyle çocuğa hibe edilen mallara şamil olmaz. Bu kabil malların idaresi, vahip tarafından hini hibede hilafı şart edilmedikçe; ana babadan alınamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 282 (mülga)

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 358
Saklı payın yönetimi	Ayrıca düzenlenmemişti	Ölüme bağlı tasarrufla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir
Üçüncü kişi yönetici	Ayrıca düzenlenmemişti	Mirasbırakan yönetimi üçüncü kişiye bırakabilir
Hesap	Öngörülmemişti	Sulh hâkimine belirli zamanlarda hesap verilmesi öngörülebilir
Kaynak	Yok	İsviçre Medenî Kanunu m. 322

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 358. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır; Anayasa Mahkemesinin çocuk mallarına ilişkin kararı maddeyi yalnızca serbest mallar arasında anmaktadır.[3]

3 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Saklı pay	Ölüme bağlı tasarrufla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir	TMK m. 358/1
Üçüncü kişi	Mirasbırakan yönetimi üçüncü kişiye bırakabilir	TMK m. 358/2
Hesap	Üçüncü kişinin sulh hâkimine belirli zamanlarda hesap vermesi öngörülebilir	TMK m. 358/2
Nitelik	Çocuk için koruyucu hüküm; saklı pay serbest mal olabilir	Gerekçe, s. 131
Yönetime müdahale	Kazandırma olmaksızın ancak saklı pay ölçüsünde	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5837
Ölüme bağlı tasarrufla edinilen mallar	Velinin yönetmediği serbest mallar arasında yer alabilir	Yargıtay 3. HD, K. 2012/10061
Kaynak	İsviçre Medenî Kanunu m. 322	Gerekçe, s. 131

TBMM gerekçesine göre madde, birinci fıkra itibarıyla aynen ve ikinci fıkra itibarıyla kısmen İsviçre Medenî Kanunu'nun 322. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, maddede **çocuk için koruyucu bir hüküm** getirildiğini, çocuğun mirasbırakanının malvarlığı üzerindeki saklı payının ölüme bağlı tasarrufla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabileceğini ve böylece bu payın da **serbest mallar** arasında yer alabileceğini belirtir. Tasarının 358. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 448). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yönetimin dışlanmasının ancak **ölüme bağlı tasarrufla** mümkün olmasıdır; mirasbırakan bu iradesini vasiyetname veya miras sözleşmesinde açıkça ortaya koymalıdır. İkinci nokta, kuralın **saklı payla** ilgili olmasıdır; kazandırma yapılmaksızın ana ve babanın yönetimine ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebileceği belirtilmiştir.[4] Üçüncü nokta, yönetimin bırakıldığı üçüncü kişinin **denetimsiz olmamasıdır**; mirasbırakan onun belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini öngörebilir, çocuğun

4 Yargıtay 3. HD, 07.04.2011, E. 2010/21201, K. 2011/5837.

yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düşerse hâkim de önlem alabilir (TMK m. 361).

II. Birinci Fıkra: Saklı Payın Ana ve Babanın Yönetimi Dışında Bırakılması

- **Araç:** Ölüme bağlı tasarruf, yani vasiyetname veya miras sözleşmesi.
- **Konu:** Çocuğun mirasbırakanın malvarlığı üzerindeki saklı payı.
- **Sonuç:** Saklı pay serbest mallar arasında yer alır.

2 Kural olarak çocuğa miras yoluyla geçen mallar da velâyet süresince ana ve babanın yönetimindedir (TMK m. 352). Birinci fıkra bu kurala önemli bir istisna getirir: mirasbırakan, **ölüme bağlı tasarruf** yoluyla çocuğun **saklı payını** ana ve babanın yönetimi dışında bırakabilir. Gerekçe bunu çocuk için koruyucu bir hüküm olarak niteler; mirasbırakan, örneğin çocuğun velâyet sahibi ebeveyninin malları iyi yönetemeyeceğini düşünüyorsa, çocuğun saklı payını onun yönetiminden çıkarabilir. Böylece saklı pay da serbest mallar arasında yer alır.

3 Kural, kazandırmalara ilişkin 357. maddeyle birlikte değerlendirilmelidir. Mirasbırakan çocuğa saklı payının ötesinde bir kazandırma yapıyorsa, 357. maddenin ikinci fıkrası uyarınca kazandırma sırasında yönetimi ana ve babanın dışında bırakabilir (TMK m. 357). Kazandırma yapılmaksızın ise mirasbırakanın ana ve babanın velâyet hakkından doğan yönetim yetkisine ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edebileceği belirtilmiş ve mahkemenin çocukların saklı payını belirleyerek karar vermesi gerektiği kabul edilmiştir.[5] Ölüme bağlı tasarrufla edinilen malların velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallar arasında yer alabileceği de kararlarda belirtilmiştir.[6]

III. İkinci Fıkra: Yönetimin Üçüncü Kişiye Bırakılması ve Hesap

- **Üçüncü kişi:** Mirasbırakan saklı payın yönetimini ana ve baba dışındaki bir kişiye bırakabilir.
- **Hesap:** Ölüme bağlı tasarrufta bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesi öngörülebilir.
- **Denetim:** Mallar tehlikeye düşerse hâkim önlem alabilir.

4 İkinci fıkra, yönetimin bir üçüncü kişiye bırakıldığı hâli düzenler. Mirasbırakan bu durumda ölüme bağlı tasarrufunda, yöneticinin **belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini** de öngörebilir. Gerekçe bu olanağı ikinci fıkranın işlevi

5 Yargıtay 3. HD, 07.04.2011, E. 2010/21201, K. 2011/5837.
6 Yargıtay 3. HD, 16.04.2012, E. 2012/5760, K. 2012/10061.

olarak açıkça belirtir; fıkra İsviçre Medenî Kanunu'nun 322. maddesinden kısmen alınmıştır. Hesap verme yükümlülüğü, mirasbırakanın tasarrufunda öngörülmesine bağlıdır; ana ve baba ise kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352).

Yönetimi ana ve babaya ait olmayan mallar da hâkimin koruması altındadır: çocuğun bu malları tehlikeye düştüğünde hâkim, 361. maddenin birinci fıkrasındaki önlemlerin, yani yönetimin kayyıma devredilmesinin, bu mallar için de alınmasını kararlaştırabilir (TMK m. 361). Velâyet veya yönetim hakkı sona erdiğinde çocuğun mallarının hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma devredilmesi ise 362. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 362). 5

IV. Serbest Mallar Arasındaki Yeri

- **357:** Kazandırmalar.
- **358:** Ölüme bağlı tasarrufla yönetim dışında bırakılan saklı pay.
- **359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve çocuğun kişisel kazancı.

1. madde, Kanun'un çocuğun serbest mallarını düzenleyen üç maddesinin ikincisidir. Anayasa Mahkemesi de 357 ila 359. maddelerin çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenlediğini belirtmiştir.[7] Maddeye özgü içtihat sınırlıdır: bu şerh hazırlanırken yapılan taramada 358. maddeyi açıkça anan karar olarak Yargıtay 3. HD, 07.04.2011, E. 2010/21201, K. 2011/5837 bulunmuştur. Aşağıdaki kararlarda bu kararın yanında ölüme bağlı tasarrufla edinilen malları ve serbest malları ele alan iki karar yer almaktadır.

UYGULAMA NOTU

Vasiyetname düzenleyen ve çocuğunun ya da torununun saklı payının velâyet sahibi ebeveyn tarafından yönetilmesini istemeyen kişi, bunu vasiyetnamede açıkça belirtmeli ve yönetimi bırakacağı kişiyi göstermelidir; bu kişinin belirli aralıklarla sulh hâkimine hesap vermesi de öngörülebilir. **Saklı payın ötesinde bir kazandırma yapılıyorsa**, yönetime ilişkin irade kazandırma sırasında açıkça ortaya konulmalıdır. **Böyle bir vasiyetname varsa**, velâyet sahibinin saklı pay bakımından yönetim yetkisinin sınırlanmış olabileceği ve iptal isteminin saklı payla sınırlı olarak değerlendirilebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

7 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2011 · E. 2010/21201 · K. 2011/5837

Kazandırma yapılmaksızın ana ve babanın yönetim hakkına ancak çocuğun saklı payı ölçüsünde müdahale edilebilir; mahkeme saklı payı belirleyerek karar vermelidir

Eşinin ölümünden sonra çocukların velâyeti kendisinde kalan davacı, eşinin vasiyetnamesinde çocukların 23 yaşını doldurmasına kadar terekenin yönetiminin başkalarına bırakıldığını ve bunun velâyet hakkını sınırladığını ileri sürerek vasiyetnamenin iptalini istemiştir. Mahkeme, vasiyetnamenin çocukların ergin olduktan sonraki dönemine ilişkin kısımlarını hükümsüz saydı, tümden iptal istemini reddetmiştir.

> *Ne var ki vasiyet yolu ile kazandırma yapılmaksızın malların yönetilmesi ile ilgili velayet hakkından doğan tasarrufları MK 358 hükmü uyarınca ancak çocuğun saklı payı dışında sınırlanabilir ve ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir. Sonuç olarak ancak, vasiyet yolu ile kazandırmalarda ana babanın çocuğun serbest mallarında velayet hakkı sınırlandırılabilmek de buna karşılık kazandırma yapılmaksızın ana babanın velayet hakkına çocuğun saklı payı ile sınırlı olarak müdahale edilebilmektedir. O halde mahkemece çocukların saklı payı belirlenmeli, vasiyetnamenin saklı payı ile sınırlı olarak iptal edilebileceği gözetilerek hüküm kurulmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 358. maddeyi açıkça anarak mirasbırakanın kazandırma yapmaksızın ana ve babanın yönetim hakkına hangi ölçüde müdahale edebileceğini ele alır. Daire önce, kazandırmada bulunan kişi açıkça aksini öngörmedikçe ana ve babanın kazandırılan mallar üzerinde yönetim hakkına sahip olduğunu ve vasiyet yoluyla yapılan kazandırmalarda velâyet hakkının sınırlanabileceğini belirtmiştir (TMK m. 357). Kazandırma yapılmaksızın ise Daireye göre ana ve babanın velâyet hakkına ancak çocuğun saklı payı ile sınırlı olarak müdahale edilebilir. Bu nedenle mahkemenin çocukların saklı payını belirlemesi ve vasiyetnamenin saklı payla sınırlı olarak iptal edilebileceğini gözeterek hüküm kurması gerektiği kabul edilmiş ve karar bozulmuştur.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
16.04.2012 · E. 2012/5760 · K. 2012/10061

Ölüme bağlı tasarrufla edinilen mallar, velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallara örnek gösterilmiştir; mirasbırakanın açık iradesine uyulmalıdır

Mirasbırakan, düzenleme şeklindeki vasiyetnamesinde malvarlığının gelirinin bir kısmının anneleri hayatta olmayan torunlarının geçim ve eğitim giderlerine harcanmasını, torunlarının velisi olan babalarının bu geliri kendisine verilmesini isteyemeyeceğini ve harcamanın şeklinin başka bir mirasçının takdirine bırakıldığını

öngörmüştür. Vasiyetnamenin tenfizi istendi; mahkeme bu kısım yönünden istemi reddetmiştir.

> *Ama çocuklara ait olup velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest malları da vardır. Örn. Boşanma halinde bağlanan nafaka vs; ölüme bağlı tasarruf ile edinilen mallar da olduğu gibi.*

DEĞERLENDİRME Karar, ölüme bağlı tasarrufun ana ve babanın yönetim yetkisini sınırlayabileceğini gösterir. Velâyet sahibi baba çocuklarının yasal temsilcisidir ve kural olarak onların mallarını yönetir (TMK m. 352); Daire ise velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallara örnek olarak ölüme bağlı tasarrufla edinilen malları da göstermiştir. Mirasbırakan çocuklara bağladığı gelir üzerinde velâyet sahibi babanın tasarruf etmemesini açıkça öngördüğünden, babanın bu gelir üzerinde velâyet hakkına dayanan bir tasarruf yetkisi bulunmadığı kabul edilmiş ve vasiyetnamenin bu yönden de tenfizi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur. Uyuşmazlık bir gelir kazandırmasına ilişkin olduğundan karar 357. maddeyle de bağlantılıdır (TMK m. 357).

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Anayasa Mahkemesi, 357 ila 359. maddeleri çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenleyen hükümler olarak nitelemiştir

Çocuk mallarının korunması davasına bakan aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kuralların anlam ve kapsamını açıklarken Kanun'un çocuk mallarına ilişkin hükümlerini sırasıyla özetlemiştir.

> *357 ila 359. maddelerde çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest malları düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 358. maddenin sistem içindeki yerini gösterir. Anayasa Mahkemesi, çocuk mallarına ilişkin hükümlerin anlam ve kapsamını açıklarken 357 ila 359. maddeleri çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenleyen hükümler olarak bir arada ele almıştır. 358. madde kararda itiraz konusu değildir; esastan incelenen kurallar 352. maddenin birinci fıkrasının yönetim hakkına ilişkin bölümü ile 353 ve 354. maddelerdir ve Mahkeme bunların Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 352, TMK m. 353, TMK m. 354). Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 357:** Kazandırmalar.
- **TMK m. 359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç.

- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 362:** Velâyet sona erince malların devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

359

E. Çocuğun serbest malları

III. Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısmın veya kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir.

(2) Çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması hâlinde, ana ve baba ondan kendisinin bakımı için uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 359, çocuğun iki tür malını ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkının dışında tutar. Bunlar, bir **meslek veya sanat** ile uğraşması için ana ve baba tarafından çocuğa kendi malından verilen kısım ile çocuğun **kişisel kazancıdır**. Bu malların **yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir.** Çocuk evde ana ve babasıyla **birlikte yaşıyorsa**, ana ve baba ondan kendi bakımı için **uygun bir katkıda** bulunmasını isteyebilir. Gerekçeye göre eski Kanun'daki, küçüğün kazancının ana ve babanın yanında yaşadığı sürece onlara ait olduğu kurala yer verilmemiş, onun yerine katkı esası getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi de 357 ila 359. maddeleri çocuğun serbest mallarını düzenleyen hükümler olarak nitelemiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kişisel kazanç	Çocuğun kendi çalışmasıyla elde ettiği kazanç.
Meslek veya sanat için verilen mal	Çocuğun bir meslek veya sanat ile uğraşabilmesi için ana ve baba tarafından ona kendi malından verilen kısım.
Yararlanma hakkı	Malın kullanılması ve gelirlerinin alınması yetkisi.
Uygun katkı	Evde ana ve babasıyla yaşayan çocuktan kendi bakımı için istenebilecek ölçülü katkı.

1 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 359- Yürürlükteki Kanunun 283 ve 284 üncü maddelerini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 323 üncü maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarının 274 üncü maddesinden alınmıştır. Maddede, küçüğün kazancının, yanlarında yaşadığı sürece ana ve babaya ait olduğuna ilişkin hükme yer verilmemiş, ancak ana ve baba ile birlikte yaşayan çocuğun kendi bakımı için uygun bir katkıda bulunması esası getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 131*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'dan ayrıldığı noktayı açıkça gösterir: küçüğün kazancının ana ve babanın yanında yaşadığı sürece onlara ait olduğu kural alınmamış, onun yerine birlikte yaşayan çocuğun kendi bakımı için uygun bir katkıda bulunması esası getirilmiştir. Meslek veya sanat için verilen mala ilişkin kural ise eski Kanun'un 284. maddesinin devamı niteliğindedir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı iki ayrı hükümdü: 283. madde küçüğün kazancını, 284. madde meslek ve sanat için verilen malı düzenliyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 283 – Küçüğün kazancı, yanlarında yaşadıkça, ana babaya aittir. Ananın babanın rızası ile aile haricinde yaşayan çocuk, onlara karşı olan borçlarına halel gelmemek üzere, kazancında dilediği veçhile tasarruf edebilir. Madde 284 – Bir meslek veya sanat için, ana baba tarafından çocuğa, malından verilen kısmın idaresi ve ondan istifade hakkı, çocuğundur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 283 ve 284 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 283 ve 284	4721 sayılı Kanun m. 359
Kişisel kazanç	Çocuk ana ve babanın yanında yaşadıkça onlara aitti	Yönetimi ve yararlanma hakkı çocuğa ait
Aile dışında yaşayan çocuk	Ana ve babanın rızasıyla aile dışında yaşıyorsa, onlara karşı borçlarına halel gelmemek üzere kazancında tasarruf edebilirdi	Ayrım yok; kazanç her durumda çocuğun yönetiminde
Birlikte yaşayan çocuk	Kazanç ana ve babaya aitti	Ana ve baba bakım için uygun bir katkı isteyebilir
Meslek veya sanat için verilen mal	İdare ve istifade hakkı çocuğa aitti	Yönetimi ve yararlanma hakkı çocuğa ait

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 359. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır; Anayasa Mahkemesinin çocuk mallarına ilişkin kararı maddeyi serbest mallar arasında anmaktadır.[2]

2 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Meslek veya sanat için verilen mal	Yönetimi ve yararlanma hakkı çocuğa ait	TMK m. 359/1
Kişisel kazanç	Yönetimi ve yararlanma hakkı çocuğa ait	TMK m. 359/1
Birlikte yaşama	Ana ve baba bakım için uygun katkı isteyebilir	TMK m. 359/2
Eski kural	Küçüğün kazancının ana ve babaya ait olduğu kural alınmadı	Gerekçe, s. 131
Nitelik	Çocuğun serbest malları	AYM, K. 2025/218
Nafaka ile ilişki	Nafaka belirlenirken çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur	TMK m. 330
Kaynak	1984 tarihli Öntasarı m. 274; İsviçre Medenî Kanunu m. 323	Gerekçe, s. 131

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 283 ve 284. maddelerini karşılamaktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 323. maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarının 274. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, maddede **küçüğün kazancının yanlarında yaşadığı sürece ana ve babaya ait olduğuna ilişkin hükme yer verilmediğini**, bunun yerine ana ve baba ile birlikte yaşayan çocuğun **kendi bakımı için uygun bir katkıda bulunması** esasının getirildiğini belirtir. Tasarının 359. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 448). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, çocuğun **kişisel kazancının** ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkına girmemesidir; kazancın yönetimi ve ondan yararlanma hakkı doğrudan kanun gereği çocuğa aittir. İkinci nokta, evde ana ve babasıyla birlikte yaşayan çocuktan istenebilecek olanın kazancın tamamı değil, bakımı için **uygun bir katkı** olmasıdır. Üçüncü nokta, çocuğun kendi kazancının **nafaka** yönünden de önem taşıyabilmesidir; nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur (TMK m. 330).

II. Birinci Fıkra: Meslek veya Sanat İçin Verilen Mal ve Kişisel Kazanç

- **Meslek veya sanat için verilen mal:** Çocuğun bir meslek veya sanat ile uğraşabilmesi için ana ve baba tarafından ona kendi malından verilen kısım.
- **Kişisel kazanç:** Çocuğun kendi çalışmasıyla elde ettiği kazanç.
- **Sonuç:** Yönetim ve yararlanma hakkı çocuğa aittir.

2 Kural olarak ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür (TMK m. 352); kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça çocuğun mallarını kullanabilirler (TMK m. 354). Birinci fıkra bu iki kurala iki mal grubu için istisna getirir. İlk grup, ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısımdır. İkinci grup, çocuğun **kişisel kazancıdır**. Bu malların yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir; ana ve babanın bu mallar üzerindeki yönetim ve kullanma yetkisi kanun gereği yoktur.

3 Kişisel kazanç bakımından madde, eski Kanun'dan önemli ölçüde ayrılır. 743 sayılı Kanun'a göre küçüğün kazancı, ana ve babanın yanında yaşadıkça onlara aitti; yalnız ana ve babanın rızasıyla aile dışında yaşayan çocuk, onlara karşı borçlarına halel gelmemek üzere kazancında dilediği gibi tasarruf edebilirdi. Gerekçe, bu hükme yeni maddede yer verilmediğini açıkça belirtir. Bugün çocuğun kazancı, ana ve babayla birlikte yaşayıp yaşamadığına bakılmaksızın çocuğun yönetimindedir.

4 Ayırt etme gücüne sahip küçüklerin yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremeyeceğine ilişkin genel kural Kanun'un 16. maddesinde yer alır; çocuğun bu mallarla ilgili yapacağı işlemlerde ehliyet kuralları ayrıca göz önünde tutulmalıdır.

III. İkinci Fıkra: Evde Birlikte Yaşayan Çocuğun Katkısı

- **Şart:** Çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması.
- **Hak:** Ana ve baba, çocuktan kendi bakımı için katkı isteyebilir.
- **Ölçü:** Katkı uygun olmalıdır.

5 İkinci fıkra, birinci fıkradaki kuralı aile içindeki yaşamla dengeler. Çocuk evde ana ve babasıyla birlikte yaşıyorsa, ana ve baba ondan **kendisinin bakımı için uygun bir katkıda** bulunmasını isteyebilir. Kanun katkının oranını belirlememiştir; ölçü "uygun" katkıdır ve katkı çocuğun kendi bakımına yöneliktir. Gerekçe bu fıkrayı, küçüğün kazancının ana ve babaya ait olduğu eski kuralın yerine getirilen esas olarak açıklar. Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmekle de yükümlüdür (TMK m. 322).

IV. Kişisel Kazanç ve Nafaka

- **Bakım borcu:** Çocuğun bakım giderleri ana ve baba tarafından karşılanır.
- **Nafaka miktarı:** Çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur.
- **Değişiklik:** Durum değişirse nafaka yeniden belirlenebilir.

Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327). Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir ve bu belirlemede çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur (TMK m. 330). Çocuğun kişisel kazancı da bu gelirler arasında yer alabilir; ancak kazancın varlığı nafakanın kendiliğinden azalacağı anlamına gelmez. Ortak çocuklardan birinin okulu bırakarak gündelik işlerde çalıştığı bir davada, nafaka yükümlüsünün durumunda olağanüstü bir değişiklik bulunmadığı ve çocukların ihtiyaçlarının arttığı gerekçesiyle iştirak nafakasının indirilmesi doğru bulunmamıştır.[3] 6

V. Serbest Mallar Arasındaki Yeri

- **357:** Kazandırmalar.
- **358:** Ölüme bağlı tasarrufla yönetim dışında bırakılan saklı pay.
- **359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve çocuğun kişisel kazancı.

1. madde, Kanun'un çocuğun serbest mallarını düzenleyen üç maddesinin sonuncusudur. 357 ve 358. maddelerde yönetimin ana ve babanın dışında kalması kazandıranın veya mirasbırakanın iradesine bağlıyken, 359. maddede sonuç doğrudan kanundan doğar. Anayasa Mahkemesi de 357 ila 359. maddelerin çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenlediğini belirtmiştir.[4] Maddeye özgü uygulama sınırlıdır: bu şerh hazırlanırken yapılan taramada 359. maddeyi açıkça anan bir karara rastlanmamıştır. Aşağıdaki kararlar maddenin sistem içindeki yerini, serbest mallar kavramını ve çocuğun çalışmasının nafaka davasında gündeme geldiği bir kararı gösterir.

> UYGULAMA NOTU
>
> **Çalışan bir çocuğun ana ve babası** bakımından, çocuğun kazancının yönetiminin ve bu kazançtan yararlanma hakkının ona ait olduğu, çocuk evde ana ve babasıyla yaşıyorsa ondan ancak bakımı için uygun bir katkı istenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Çocuğun bir meslek veya sanat ile uğraşması için onun malından bir kısmı ona bırakılıyorsa**, bu kısmın artık çocuğun yönetiminde olacağı bilinmelidir. **Nafaka davasında çocuğun çalıştığı ileri sürülecekse**, çocuğun gelirinin nafaka takdirinde dikkate alınabileceği, ancak tek

3 Yargıtay 3. HD, 01.07.2015, E. 2015/3954, K. 2015/12100.
4 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

başına indirme sonucunu doğurmayabileceği hesaba katılmalı ve çocuğun gerçek geliri belgelerle ortaya konulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Anayasa Mahkemesi, 357 ila 359. maddeleri çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenleyen hükümler olarak nitelemiştir

Çocuk mallarının korunması davasına bakan aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kuralların anlam ve kapsamını açıklarken Kanun'un çocuk mallarına ilişkin hükümlerini sırasıyla özetlemiştir.

> *357 ila 359. maddelerde çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest malları düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 359. maddenin sistem içindeki yerini gösterir. Anayasa Mahkemesi, çocuk mallarına ilişkin hükümlerin anlam ve kapsamını açıklarken 357 ila 359. maddeleri çocuğun ana ve babanın yönetimi dışına bırakılabilecek serbest mallarını düzenleyen hükümler olarak bir arada ele almıştır. 359. madde kararda itiraz konusu değildir; esastan incelenen kurallar 352. maddenin birinci fıkrasının yönetim hakkına ilişkin bölümü ile 353 ve 354. maddelerdir ve Mahkeme bunların Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 352, TMK m. 354). Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
16.04.2012 · E. 2012/5760 · K. 2012/10061

Çocuklara ait olup velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallar da vardır

Mirasbırakan, düzenleme şeklindeki vasiyetnamesinde malvarlığının gelirinin bir kısmının anneleri hayatta olmayan torunlarının geçim ve eğitim giderlerine harcanmasını, torunlarının velisi olan babalarının bu geliri kendisine verilmesini isteyemeyeceğini ve harcamanın şeklinin başka bir mirasçının takdirine bırakıldığını öngörmüştür. Vasiyetnamenin tenfizi istendi; mahkeme bu kısım yönünden istemi reddetmiştir.

> *Ama çocuklara ait olup velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest malları da vardır. Örn. Boşanma halinde bağlanan nafaka vs; ölüme bağlı tasarruf ile edinilen mallar da olduğu gibi.*

DEĞERLENDİRME Karar 359. maddeyi uygulamaz; çocuğun serbest mallarının niteliğini açıklaması bakımından önemlidir. Velâyet sahibi baba çocuklarının yasal temsilcisidir ve kural olarak onların mallarını yönetir (TMK m. 352); Daire ise çocuklara ait olup velinin yönetme hakkına sahip olmadığı serbest mallar da bulunduğunu belirtmiş ve bunlara ölüme bağlı tasarrufla edinilen malları örnek göstermiştir (TMK m. 358). Mirasbırakan çocuklara bağladığı gelir üzerinde velinin tasarruf etmemesini açıkça öngördüğünden karar bozulmuştur. 359. maddedeki meslek veya sanat için verilen mal ile çocuğun kişisel kazancı da Kanun'un düzenlediği serbest mallar arasındadır; bunların yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı doğrudan kanun gereği çocuğa aittir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2015 · E. 2015/3954 · K. 2015/12100

Ortak çocuklardan birinin gündelik işlerde çalıştığı tespit edilse de, nafaka yükümlüsünün durumunda olağanüstü bir değişiklik yoksa protokolle kabul edilen iştirak nafakasının indirilmesi doğru bulunmamıştır

Anlaşmalı boşanmada ortak çocuklar için iştirak nafakası ödemeyi kabul eden baba, işsiz kaldığını ve ortak çocuklardan birinin okulu bırakarak gelir elde etmeye başladığını ileri sürerek nafakanın indirilmesini istemiştir. Mahkeme, çocuğun gündelik işlerde çalıştığını da belirterek iştirak nafakasını indirmiştir.

> *O halde, boşanma ile hükmolunan iştirak nafakasının kesinleştiği 11.04.2012 tarihi ile dava tarihi arasında yaklaşık iki(2) yıl süre geçmiş olduğu, bilgi ve belgelerden davacının sosyal ve ekonomik durumunda olağanüstü bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır. Tam tersine boşanma sırasında küçük olan müşterek çocuklar büyümüş ve ihtiyaçları artmıştır. Boşanma davası sırasında boşanmanın temini amacı ile protokol hükümleri gereğince ödemeyi kabul eden babanın şimdi böyle bir dava açarak iştirak nafakasının indirilmesini istemesi usul ve yasaya aykırıdır. Açıklanan nedenlerle mahkemece, iştirak nafakasının indirilmesi isteminin reddine karar verilmesi gerekirken talebin kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, çocuğun kişisel kazancının nafaka davasında gündeme geldiği bir örnektir. Ortak çocuklardan birinin okulu bırakarak gündelik işlerde çalıştığı tespit edilmiş olmasına rağmen Daire, nafaka yükümlüsü babanın sosyal ve ekonomik durumunda olağanüstü bir değişiklik bulunmadığını, aksine çocukların büyüdüğünü ve ihtiyaçlarının arttığını belirtmiş; boşanma protokolüyle kabul edilen iştirak nafakasının indirilmesini doğru bulmayarak kararı bozmuştur. Kararda çocuğun kazancı ayrı bir indirme sebebi olarak tartışılmamıştır. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirlerinin de göz önünde bulundurulacağı 330. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 330).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 322:** Ana, baba ve çocuğun karşılıklı yükümlülükleri.

- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 354:** Kullanma hakkı.
- **TMK m. 357:** Kazandırmalar.
- **TMK m. 358:** Saklı pay.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için önlemler.

MADDE

360

F. Çocuk mallarının korunması
I. Önlemler

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezlerse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır.

(2) Hâkim, özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse, malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 360, çocuk mallarının korunmasında hâkime genel bir müdahale yetkisi verir. Ana ve baba çocuğun mallarını yönetmekte **her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezse** hâkim, malların korunması için **uygun önlemleri** alır. Hâkim özellikle yönetim konusunda **talimat** verebilir; belirli zamanlarda verilen **bilgi ve hesabı** yeterli görmezse malların **tevdi edilmesine** veya **güvence** gösterilmesine karar verebilir. Anayasa Mahkemesine göre hâkim sayılan önlemlerle sınırlı değildir ve her türlü tedbire resen ya da talep üzerine başvurabilir.[1] Özen eksikliği ispat edilmedikçe ana ve babanın yönetim hakkına müdahale edilemeyeceği de kabul edilmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Önlem	Hâkimin çocuk mallarını korumak için aldığı tedbir.
Talimat	Hâkimin malların yönetimi konusunda ana ve babaya verdiği yönerge.
Bilgi ve hesap	Ana ve babanın malların durumu ve yönetimi hakkında hâkime yaptığı açıklama.
Tevdi	Malların güvenilir bir yere bırakılması.

1 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.
2 Yargıtay 2. HD, 19.10.2012, E. 2012/1532, K. 2012/25397.

Güvence | Ana ve babadan istenen teminat.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 360- Yürürlükteki Kanunun 285 inci maddesini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 324 üncü maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 275 inci maddesinden alınmıştır. Maddenin birinci fıkrası, 1984 tarihli Öntasarının 275 inci maddesinin birinci fıkrasıyla aynıdır; ikinci fıkraya ise İsviçre Medenî Kanununun 324 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki "malların tevdi edilmesi" olanağı da eklenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 131*

Gerekçe, maddenin iki fıkrasının kaynağını ayrı ayrı gösterir: birinci fıkra Öntasarıyla aynıdır, ikinci fıkraya ise İsviçre hükmündeki malların tevdi edilmesi olanağı eklenmiştir. Eski Kanun'da hâkimin teminat isteme ve kayyım atama yetkisi aynı maddede yer alırken, yeni düzenlemede kayyıma devir 361. maddeye bırakılmış, 360. madde ise talimat, bilgi ve hesap, tevdi ve güvence gibi önlemleri düzenlemiştir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 285. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana baba, idare ve intifa haklarının kendilerine yüklettiği vazifeleri yapmadıkları surette; hakim, çocuğun menfaatini muhafaza için, muktazi tedbirleri ittihaz eder. Çocuğun malları tehlikeye düşerse hakim, vasiler üzerinde haiz olduğu murakabeyi ana baba hakkında tatbik veya onlardan teminat talep ve çocuğun menfaatini korumak için kayyım da tayin edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 285 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 285	4721 sayılı Kanun m. 360
Şart	Ana ve babanın idare ve intifa haklarının yüklediği görevleri yapmaması	Yönetimde her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermeme
Genel yetki	Çocuğun menfaatini korumak için gerekli tedbirler	Malların korunması için uygun önlemler
Sayılan önlemler	Mallar tehlikeye düşerse vasiler üzerindeki denetimin uygulanması, teminat, kayyım	Talimat; bilgi ve hesap yetersizse tevdi veya güvence
Kayyım	Aynı maddede	Ayrı maddede (m. 361)
Tevdi	Düzenlenmemişti	İsviçre MK m. 324/2'den eklendi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, 353. maddenin denetiminde 360. maddedeki önlemleri çocuğun mallarını koruyan güvenceler arasında değerlendirmiştir; 360. madde bu kararda itiraz konusu değildir.[3]

3 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Şart	Yönetimde her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermeme	TMK m. 360/1
Genel yetki	Malların korunması için uygun önlemler	TMK m. 360/1
Talimat	Yönetim konusunda talimat verilebilir	TMK m. 360/2
Bilgi ve hesap	Yeterli görülmezse tevdi veya güvence	TMK m. 360/2
Önlemlerin kapsamı	Sayılanlarla sınırlı değil; resen ya da talep üzerine	AYM, K. 2025/218
İspat	Özen eksikliği ispat edilmeden yönetim hakkına müdahale edilemez	Yargıtay 2. HD, K. 2012/25397
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2008/9027
Kaynak	743 m. 285; Öntasarı m. 275; İsviçre MK m. 324	Gerekçe, s. 131

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 285. maddesini karşılamaktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 324. maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 275. maddesinden alınmıştır. Birinci fıkra Öntasarının 275. maddesinin birinci fıkrasıyla aynıdır; ikinci fıkraya ise İsviçre Medenî Kanunu'nun 324. maddesinin ikinci fıkrasındaki **malların tevdi edilmesi** olanağı eklenmiştir. Tasarının 360. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 448). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, önlem için ana ve babanın **kusurlu olmasının aranmamasıdır**; Kanun özen eksikliğinin "her ne sebeple olursa olsun" ortaya çıkmasını yeterli görür. İkinci nokta, özen eksikliğinin **ispatlanması** gerektiğidir; ispatlanamazsa istem reddedilir.[4] Üçüncü nokta, önlemlerin **kademeli** olmasıdır: 360. maddedeki önlemler yetmezse yönetim kayyıma devredilebilir

4 Yargıtay 2. HD, 04.05.2015, E. 2015/8032, K. 2015/9047.
5 Yargıtay 2. HD, 08.07.2014, E. 2014/5888, K. 2014/15848.

(TMK m. 361); velinin izin almadan satış yapması bile velâyetin kaldırılması için tek başına yeterli görülmemiştir.[5]

II. Birinci Fıkra: Önlem Alma Şartı

- **Şart:** Ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermemesi.
- **Sebep:** Özen eksikliğinin sebebi önemli değildir.
- **Sonuç:** Hâkim malların korunması için uygun önlemleri alır.

2 Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür; kural olarak hesap ve güvence vermezler, yükümlülüklerini yerine getirmedikleri durumlarda hâkim müdahale eder (TMK m. 352). 360. madde bu müdahalenin şartını ve araçlarını düzenler. Şart, ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermemesidir. Kanun'un "her ne sebeple olursa olsun" ifadesi, özen eksikliğinin kusurdan, deneyimsizlikten ya da başka bir sebepten kaynaklanmasını önemsiz kılar; ölçü çocuğun mallarının korunmasıdır.

3 Şartın gerçekleştiği ispatlanmalıdır. 360 ve 361. maddelerdeki koşullar gerçekleşmedikçe hâkimin ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkına müdahale edemeyeceği, delil yokken çocuğa miras kalan taşınmaz payına devir yasağı konulmasının yönetim hakkına müdahale olduğu kabul edilmiştir.[6] Özen eksikliği ispat edilemediğinde istemin reddedilmesi gerektiği[7] ve babanın özen yükümlülüğünü yerine getirmediği kanıtlanmadan velâyet hakkını kısıtlayan karar verilemeyeceği de belirtilmiştir.[8]

4 Hâkim önlemi talep üzerine alabileceği gibi kendiliğinden de alabilir. Anayasa Mahkemesi, hâkimin Kanun'da sınırlı olarak sayılan önlemlerin dışında da her türlü tedbire resen ya da talep üzerine başvurmasına engel bulunmadığını belirtmiştir.[9] Ana veya babadan birinin ölümü ya da evliliğin mahkeme kararıyla sona ermesi hâlinde durum aile mahkemesine bildirilir ve velâyet sahibinden mal varlığı defteri istenir; bu süreç önlem ihtiyacının ortaya çıkmasına da imkân verir (TMK m. 353). Bu şerhteki kararlarda istemin diğer ebeveyn ya da çocuğun yakınları tarafından ileri sürüldüğü görülür.

6 Yargıtay 2. HD, 19.10.2012, E. 2012/1532, K. 2012/25397.
7 Yargıtay 2. HD, 04.05.2015, E. 2015/8032, K. 2015/9047.
8 Yargıtay 2. HD, 01.03.2010, E. 2009/12905, K. 2010/3737.
9 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

III. İkinci Fıkra: Talimat, Bilgi ve Hesap, Tevdi ve Güvence

- **Talimat:** Malların yönetimi konusunda yönerge.
- **Bilgi ve hesap:** Belirli zamanlarda istenir.
- **Tevdi ve güvence:** Bilgi ve hesap yeterli görülmezse.

İkinci fıkra, hâkimin başvurabileceği önlemlere örnekler verir. Hâkim özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir. "Özellikle" sözcüğü, sayımın sınırlayıcı olmadığını gösterir. Gerekçeye göre malların tevdi edilmesi olanağı, İsviçre Medenî Kanunu'nun 324. maddesinin ikinci fıkrasından alınarak eklenmiştir. 5

Kararlar bu önlemlerin nasıl somutlaştığını gösterir. Çocuğun hesabındaki paranın nasıl harcandığı konusunda velâyet sahibinden bilgi ve hesap istenmesi, gerekirse harcamaların çocuğun ihtiyaçlarına uygunluğunun bilirkişiye incelettirilmesi gerektiği belirtilmiştir.[10] Kira getiren çocuk mallarının rayiç bedelle kiraya verilmesinin sağlanması, kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılması ve satış bedelinin güvence altına alınması gerektiği de kabul edilmiştir.[11] Alınan tedbir çocuğun durumuna göre yeniden değiştirilebilir.[12] 6

IV. Önlemlerin Kademesi: 360, 361 ve Velâyetin Kaldırılması

- **360:** Talimat, bilgi ve hesap, tevdi, güvence ve diğer uygun önlemler.
- **361:** Tehlike başka şekilde önlenemiyorsa yönetimin kayyıma devri.
- **348:** Velâyetin kaldırılması.

Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim yönetimin kayyıma devredilmesine karar verebilir (TMK m. 361); bu nedenle 360. maddedeki önlemler kayyıma devirden önce gelir. Velâyetin kaldırılması ise ayrı şartlara bağlıdır (TMK m. 348). Velinin ergin kısıtlıya ait taşınmazı hâkimden izin almadan satmasının velâyetin kaldırılması için tek başına yeterli olmadığı, hâkimin 360. madde çerçevesinde veliden güvence istemek dâhil uygun önlemleri her zaman alabileceği kabul edilmiştir.[13] 7

V. Satış Yetkisi ve Araştırma

- **Satış:** Veli çocuk malını satarken kural olarak hâkim iznine bağlı değildir.
- **Denetim:** Kötüye kullanma hâlinde 360 ve 361. maddelerdeki önlemler alınabilir.

10 Yargıtay 2. HD, 09.12.2015, E. 2015/13693, K. 2015/23712.
11 Yargıtay 2. HD, 17.03.2016, E. 2016/3118, K. 2016/5242.
12 Yargıtay 2. HD, 20.11.2006, E. 2006/6570, K. 2006/15934.
13 Yargıtay 2. HD, 08.07.2014, E. 2014/5888, K. 2014/15848.

- **Araştırma:** Satış bedelinin nasıl değerlendirildiği incelenir.

8 Yargıtay'a göre vesayetten farklı olarak veli, velâyet altındaki çocuğun mallarını satarken hâkim iznine bağlı değildir; 356. maddenin ikinci fıkrasındaki izin velinin sorumluluğuyla ilgilidir ve satış kötüye kullanılırsa ihbar ve başvuru üzerine hâkim 360 ve 361. maddelerdeki koruyucu önlemleri alabilir.[14] Bu nedenle satışın ardından yapılacak araştırma önem kazanır: velâyet sahibinin satış bedelini nasıl değerlendirdiği, bedelin çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı ve gerekirse hangi önlemlerin alınabileceği araştırılmalıdır.[15] Çocuğa miras kalan şirket payları ve gelirler bakımından şirketler hukuku ve muhasebe alanında uzman bilirkişilerden rapor alınması gerektiği de belirtilmiştir.[16]

VI. Usul: Görev, Yetki ve Kapsam

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Yetki:** Velâyeti kullanan ana veya babanın yerleşim yeri mahkemesi.
- **Kapsam:** Velâyet altındaki çocuklar.

9 360 ve 361. maddelere dayanan çocuk mallarının korunması istemlerinde aile mahkemesi görevlidir ve görev kendiliğinden gözetilir.[17] Ana veya babadan birinin ölümü hâlinde yetkili mahkeme, velâyeti kullanan sağ kalan eşin yerleşim yeri mahkemesidir.[18] Önlemler velâyet altındaki çocuklar için söz konusudur; on sekiz yaşını dolduran çocuk velâyetten çıktığından, velâyet altında kalan çocuklar bakımından koruma sebepleri ayrıca değerlendirilmelidir.[19] Ergin olup kısıtlanarak velâyet altına konulan kişilerin malları bakımından da 360. madde uygulanmıştır.[20]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Çocuğun mallarının diğer ebeveyn tarafından iyi yönetilmediği düşünülüyorsa**, bu iddia banka hareketleri, tapu kayıtları ve kira sözleşmeleri gibi somut belgelerle desteklenmelidir; özen eksikliği ispat edilmeden önlem alınmaz. **Velâyet sahibi**, çocuğun mallarına ilişkin harcamaların ve satışların belgelerini saklamalıdır; hâkim bilgi ve hesap isteyebilir. **Çocuğun malı satılacaksa**, bedelin çocuk yararına değerlendirildiğini gösterecek kayıtlar tutulmalı ve satış çocuğun bakımı, yetiştirilmesi veya eğitimi için yapılacaksa 356. maddedeki izin yolu değerlendirilmelidir.

14 Yargıtay 2. HD, 28.04.2010, E. 2009/19741, K. 2010/8423.
15 Yargıtay 2. HD, 23.11.2016, E. 2016/16152, K. 2016/15102.
16 Yargıtay 2. HD, 14.04.2016, E. 2016/4126, K. 2016/7637.
17 Yargıtay 2. HD, 19.06.2008, E. 2008/9252, K. 2008/9027.
18 Yargıtay 20. HD, 02.07.2020, E. 2020/1997, K. 2020/2364.
19 Yargıtay 2. HD, 08.12.2014, E. 2014/16720, K. 2014/25045.
20 Yargıtay 2. HD, 08.07.2014, E. 2014/5888, K. 2014/15848.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Hâkim, çocuğun mallarının korunması için Kanun'da sayılan önlemlerle sınırlı değildir; her türlü tedbire resen ya da talep üzerine başvurabilir

Çocuk mallarının korunması davasına bakan aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, 353. maddedeki defter verme ve bildirim yükümlülüğünün çocuğun mallarını korumaya yetip yetmediğini incelerken 360 ve 361. maddelerdeki önlemleri de değerlendirmiştir.

> *Öte yandan kuralda öngörülen önlemlerin yetersiz kalması durumunda hâkim tarafından Kanun'un 360. maddesi kapsamında uygun önlemler alınabileceği gibi çocuğun mallarının tehlikeye düşmesinin başka şekilde önlenememesi hâlinde 361. madde gereğince yönetimin bir kayyıma devredilmesine karar verilmesi de mümkündür. Nitekim hâkimin bu konuda Kanun'da sınırlı olarak sayılan önlemlerin dışında da her türlü tedbire resen ya da talep üzerine yapacağı değerlendirme sonucu başvurmasına engel bir durum bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddenin kapsamını Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesiyle ortaya koyar. Mahkeme, 353. maddedeki defter verme ve bildirim yükümlülüğünün yetersiz kalması hâlinde hâkimin 360. madde kapsamında uygun önlemleri alabileceğini, malların tehlikeye düşmesi başka şekilde önlenemiyorsa 361. madde uyarınca yönetimin kayyıma devredilebileceğini belirtmiş; hâkimin Kanun'da sınırlı olarak sayılan önlemlerin dışında da her türlü tedbire resen ya da talep üzerine başvurabileceğini vurgulamıştır. Bu güvenceleri de gözeten Mahkeme, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 353, TMK m. 361). Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.10.2012 · E. 2012/1532 · K. 2012/25397

360 ve 361. maddelerdeki koşullar gerçekleşmedikçe hâkim ana ve babanın yönetim hakkına müdahale edemez; delil yokken miras payına devir yasağı konulamaz

Evliliğin ölümle sona ermesi üzerine nüfus memurunun bildirimiyle aile mahkemesinin önüne gelen dosyada mahkeme, velâyet kendisinde kalan anneye uyarı yapılmasına ve defter sunmasına karar vermiştir; ayrıca çocuğa miras yoluyla geçen taşınmaz payının devrini önleyen bir tedbir koydu. Anne, tedbir kararını temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 360 ve 361. maddesindeki koşullar gerçekleşmedikçe hakim, ana ve babanın çocuk mallarını kullanma ve bu mallar üzerindeki yönetim hakkına müdahale edemez ve bu sonucu doğuracak şekilde hüküm tesis edemez. Velayet hakkına sahip olan annenin çocuk mallarını tehlikeye soktuğuna*

> *dair bir iddia veya bu yönde dosyada bir delil ve olgu bulunmamaktadır. Bu yönde bir delil ve geçerli bir sebep yokken, küçüğe kanuni miras yoluyla intikal eden taşınmazdaki miras payının devir ve temlikini önleyici şekilde tedbir kararı verilmesi, velayet hakkına sahip olan ananın, az önce açıklanan kullanma ve yönetme hakkına müdahale niteliğindedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddenin uygulanma şartının sıkı biçimde arandığını gösterir. Daireye göre ana ve baba çocuğun mallarını yönetirken yeterli özeni göstermek ve malların tehlikeye düşmesini önlemekle yükümlüdür; bu yükümlülüğe aykırı davranmaları hâlinde hâkim önlem alır. Ancak 360 ve 361. maddelerdeki koşullar gerçekleşmedikçe hâkim, ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkına müdahale edemez. Annenin çocuk mallarını tehlikeye soktuğuna dair iddia, delil veya olgu bulunmadığından miras payının devrini önleyen tedbir yönetim hakkına müdahale sayılmış; hükmün bu bölümü çıkarılarak karar düzeltilmiş ve onanmıştır (TMK m. 352).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.05.2015 · E. 2015/8032 · K. 2015/9047

Velâyet sahibinin çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermediği ispat edilmedikçe çocuk mallarının korunması istemi reddedilmelidir

Eşinin ölümünden sonra çocuğun velâyeti kendisinde kalan davalı hakkında açılan kişisel ilişki kurulması ve çocuk mallarının korunması davasında mahkeme, çocuk mallarının korunmasına ilişkin istemi de kabul etmiştir. Davalı, kararı bu bölüm yönünden temyiz etmiştir.

> *Somut olayda, davalının Türk Medeni Kanununun 360 ve 361. maddesi gereğince çocuğun mallarının yönetimi konusunda yeterince özen göstermediği ispat edilemediğinden davanın reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, önlem alınabilmesi için özen eksikliğinin ispatlanması gerektiğini gösterir. Daire, ana veya babadan birinin ölümü hâlinde nüfus memurunun bildirimine ve sağ kalan eşten mal varlığı defteri istenmesine ilişkin Tüzük hükmünü hatırlattıktan sonra, davalının çocuğun mallarının yönetiminde yeterince özen göstermediği ispat edilemediğinden istemin reddedilmesi gerektiğini belirtmiş ve kabul kararını bozmuştur (TMK m. 353).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.03.2010 · E. 2009/12905 · K. 2010/3737

Babanın özen yükümlülüğünü yerine getirmediği kanıtlanmadan velâyet hakkını kısıtlama sonucunu doğuran karar verilemez

Çocuk mallarının korunmasına ilişkin davada mahkeme, velâyet sahibi babanın velâyet hakkını kısıtlama sonucunu doğuran bir karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Toplanan delillerden babanın özen yükümlülüğünü yerine getirmediği kanıtlanmamıştır. Bu yön nazara alınmadan babanın velayet hakkının kısıtlanması sonucunu doğuracak şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddenin birinci fıkrasındaki şartı ispat yönünden ele alır. Daire, ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermemesi hâlinde hâkimin uygun önlemleri alacağını hatırlatmış; toplanan delillerle babanın özen yükümlülüğünü yerine getirmediği kanıtlanmadığından velâyet hakkını kısıtlama sonucunu doğuran kararı bozmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.12.2015 · E. 2015/13693 · K. 2015/23712

Çocuğun hesabındaki paranın nasıl harcandığı konusunda velâyet sahibinden bilgi ve hesap istenmeli, gerekirse bilirkişi incelemesi yaptırılmalıdır

Velâyet annede bulunan çocuğun döviz hesabındaki paranın anne tarafından kişisel ihtiyaçları için harcandığını ileri süren baba, diğer hesaptaki para için de koruma kararı verilmesini istemiştir. Anne, parayı çocuğun ihtiyaçları için harcadığını savundu ve yargılama sırasında diğer hesaptaki parayı çocuk adına açtığı yeni hesaba yatırmıştır. Mahkeme, annenin velâyet hak ve görevlerini kötüye kullanmadığı ve davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

> *Mahkemece bu açıklamalar doğrultusunda velayet hakkı kendisinde bulunan davalıdan çocuğa ait olan 5400 USD'nin nereye ve ne şekilde harcandığı konusunda bilgi ve hesap vermesinin istenmesi, gerektiğinde yapılan harcamaların çocuğun ihtiyaçlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığı yönünde bilirkişi incelemesi de yaptırılarak sonucu uyarınca karar vermek gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddenin ikinci fıkrasındaki bilgi ve hesap isteme yetkisinin somut uygulamasıdır. Daire, maddenin iki fıkrasını hatırlattıktan sonra, velâyet sahibi anneden çocuğa ait paranın nereye ve ne şekilde harcandığı konusunda bilgi ve hesap vermesinin istenmesi, gerektiğinde harcamaların çocuğun ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı yönünden bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini belirtmiş; eksik inceleme nedeniyle kararı bozmuştur. Temyiz, harcanan döviz tutarıyla sınırlı olduğundan Daire yalnız bu kısım yönünden inceleme yapmıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.03.2016 · E. 2016/3118 · K. 2016/5242

Kira getiren çocuk mallarının rayiç bedelle kiraya verilmesi sağlanmalı, kira gelirleri mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılmalı ve satış bedeli güvence altına alınmalıdır

Babasının ölümünden sonra velâyeti annesinde kalan çocuğun yakını olan davacı, annenin çocuğa babasından miras kalan malları kullanıp sattığını ileri sürerek çocuk

malları hakkında gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Mahkeme, velâyet sahibi annenin ve kiracıların beyanlarıyla yetinerek karar vermiştir.

> *Toplanan delillerden çocuğun velisi olan annesi tarafından idare edilen kira getirisi olan taşınmazlar bulunduğu, bu taşınmazların iki tanesinin kira gelirlerinin banka havalesi ile anne tarafından alındığı kayden sabit olup bir tanesinin de ödemelerinin elden yapıldığı, iddia edildiği anlaşıldığından mahkemece yapılacak araştırma ile taşınmazların rayiç kira bedellerinin tespit edilip bu miktar üzerinden taşınmazların kiraya verilip verilmediğinin öncelikle belirlenmesi,rayiçten düşük bedeller söz konusu ise rayiç bedel üzerinden kiraya verilmesinin sağlanması ve kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde olacak şekilde çocuk adına bir hesaba yatırılması için gerekli işlemlerin yapılması gerekirken bu hususta velayet sahibi anne ile kiracıların beyanı ile yetinilmesi doğru olmadığı gibi, babasından çocuğa miras kalan 15840 parsel sayılı taşınmazdaki 5 nolu bağımsız bölüm 16.5.2013 tarihide satılmış olduğuna göre bu taşınmazın satışının gerekli olup olmadığının, satış bedelinin velayet hakkını kullanan anne tarafından nasıl değerlendirildiği, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılıp, satış bedelinin mevcut olması lahinde güvence altına alınması, aksi halde, velayet hakkını kullanan annenin Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerininin uygulanmasına Dair Tüzüğün 4. maddesinde açıklandığı üzere çocuk malları hakkında gerekli özeni gösterip göstermediği tespit edilerek, çocuk mallarının korunmasında gerekli özenin gösterilmediğinin belirlenmesi halinde, taşınmazın bedelinin tahsili ile tüm mal varlığının korunması amacıyla gerekli olduğu takdirde çocuk mallarınının ve gelirlerinin kayyıma devri (TMK. m. 361) dahil kanunda öngörülen tedbirlerin alınması gerekirken bu hususlar nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddedeki önlemlerin somut içeriğini gösteren kapsamlı bir örnektir. Daireye göre mahkeme, çocuğa ait kira getiren taşınmazların rayiç kira bedellerini tespit etmeli, rayiçten düşük bedeller varsa rayiç bedelle kiraya verilmesini sağlamalı ve kira gelirlerinin mahkeme nezaretinde çocuk adına bir hesaba yatırılması için gerekli işlemleri yapmalıdır. Satılan taşınmaz bakımından satışın gerekli olup olmadığı, bedelin nasıl değerlendirildiği ve çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalı, bedel mevcutsa güvence altına alınmalıdır. Gerekli özenin gösterilmediği belirlenirse bedelin tahsili ve gerekirse malların ve gelirlerin kayyıma devri dâhil kanundaki tedbirler alınmalıdır (TMK m. 361). Velâyet sahibinin ve kiracıların beyanıyla yetinilmesi doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.07.2014 · E. 2014/5888 · K. 2014/15848

Velinin izin almadan satış yapması velâyetin kaldırılması için tek başına yeterli değildir; hâkim 360. madde çerçevesinde güvence istemek dâhil uygun önlemleri her zaman alabilir

Ergin olduğu hâlde kısıtlanarak velâyet altına konulan kişiye ait taşınmazın veli tarafından hâkimden izin alınmadan satıldığı ileri sürülerek velâyetin kaldırılması istendi. Mahkeme istemi reddetmiştir; davacı kararı temyiz etmiştir.

> *...velinin, velayeti altına konulan ergin kısıtlıya ait taşınmazı Türk Medeni Kanununun 356/2. maddesine aykırı olarak hakimden yetki almaksızın sattığı toplanan delillerle gerçekleşmiş ise de, bu durumun velayetin davalıdan alınması için tek başına yeterli olmadığına, velinin kısıtlıya ait malları yönetmekte yeterli özeni göstermemesi halinde, hakimin Türk Medeni Kanununun 360'ncı maddesi çerçevesinde, veliden güvence istemek de dahil, uygun önlemleri her zaman için almasının mümkün bulunmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddedeki önlemlerin velâyetin kaldırılmasına göre daha hafif bir koruma aracı olduğunu gösterir. Daire, velinin taşınmazı 356. maddenin ikinci fıkrasına aykırı olarak hâkimden yetki almaksızın sattığının kanıtlandığını kabul etmekle birlikte, bunun velâyetin kaldırılması için tek başına yeterli olmadığını belirtmiştir. Velinin malları yönetmekte yeterli özeni göstermemesi hâlinde hâkim, 360. madde çerçevesinde veliden güvence istemek dâhil uygun önlemleri her zaman alabilir; bu nedenle ret kararı onanmıştır (TMK m. 348, TMK m. 356).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2006 · E. 2006/6570 · K. 2006/15934

360. madde ve Tüzük'e uygun olarak alınan tedbir, çocuğun durumuna göre yeniden değiştirilebilir

Aile mahkemesi, çocuk mallarının korunması için 360. madde ve Tüzük'ün 4. maddesi uyarınca tedbir almıştır; karar temyiz edilmiştir.

> *...tedbirin Türk Medeni Kanununun 360. maddesine ve Türk Medeni Kanunu Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanması Hakkındaki Tüzüğün 4. maddesine uygun olarak alınmış bulunmasına ve küçüğün durumu dikkate alınarak bu tedbirin yeniden değiştirilmesinin imkan dahilinde bulunmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. madde uyarınca alınan önlemlerin kesin ve değişmez nitelikte olmadığını gösterir. Daire, tedbirin 360. madde ile Tüzük'ün 4. maddesine uygun olarak alındığını ve çocuğun durumu dikkate alınarak yeniden değiştirilmesinin mümkün olduğunu belirterek temyiz isteğini reddetmiş ve kararı onamıştır.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2016 · E. 2016/4126 · K. 2016/7637

Çocuğa miras kalan şirket payları ve gelirler bilirkişi incelemesiyle tespit edilmeli; kişisel malvarlığına aktarılan kısımların tahsili ve kayyım dâhil tedbirler değerlendirilmelidir

Annesinin ölümünden sonra velâyeti babasında kalan çocuğun yakını olan davacı, babanın çocuğa annesinden miras kalan malları kullanıp sattığını, çocuğun da payı bulunan şirketlerin mallarını ve gelirlerini kişisel malvarlığına kattığını ileri sürerek çocuk malları hakkında tedbir alınmasını istemiştir. Mahkeme, çocuğun malvarlığını ve gelirlerini tespit etmeden karar vermiştir.

> *Mahkemece çocuğa annesinden intikal eden veya intikal etmesi gereken tüm mal varlığının gelirleriyle birlikte tespit edilmesi, bu mal varlığının velayet sahibi olan davalı baba tarafından nasıl değerlendirildiğinin, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının araştırılması, bu hususta işin gereği olan şirketler hukuku, muhasebe ve çocuk mallarının korunması konusunda uzmanlığı olan bilirkişilerden rapor alınması suretiyle velayet hakkını kullanan babanın Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin uygulanmasına Dair Tüzüğün 4. maddesinde açıklandığı üzere çocuk malları hakkında gerekli özeni gösterip göstermediği tespit edilerek, çocuk mallarının korunmasında gerekli özenin gösterilmediğinin belirlenmesi halinde, çocuğa ait olan tüm mal varlığı ile gelirlerinden babanın kişisel mal varlığına aktarmış olduğu kısımların tahsili, mevcut olanların da korunması amacıyla gerekli olduğu takdirde çocuk mallarının ve gelirlerinin kayyıma devri (TMK m. 361) dahil kanunda öngörülen tedbirlerin alınması gerekirken bu hususlar nazara alınmadan yazılı şekilde eksik inceleme ve araştırma ile hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. madde kapsamında yapılacak araştırmanın genişliğini gösterir. Daireye göre mahkeme, çocuğa annesinden geçen veya geçmesi gereken tüm malvarlığını gelirleriyle birlikte tespit etmeli, bu malvarlığının velâyet sahibi baba tarafından nasıl değerlendirildiğini ve çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığını şirketler hukuku, muhasebe ve çocuk mallarının korunması konusunda uzman bilirkişilerden rapor alarak araştırmalıdır. Gerekli özenin gösterilmediği belirlenirse babanın kişisel malvarlığına aktardığı kısımların tahsili, mevcut malların korunması için de gerekirse malların ve gelirlerin kayyıma devri dâhil tedbirler alınmalıdır (TMK m. 361). Eksik inceleme nedeniyle karar bozulmuştur.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.11.2016 · E. 2016/16152 · K. 2016/15102

Velâyet sahibinin satış bedelini nasıl değerlendirdiği ve hangi önlemlerin alınabileceği araştırılmadan istem reddedilemez

Boşanma protokolüyle ortak çocuğa 18 yaşını doldurduğunda devredilmesi kabul edilen ve velâyet sahibi anne adına kayıtlı olan taşınmaz anne tarafından satılmıştır; anne, satıştan sonra çocuk adına başka bir taşınmazın çıplak mülkiyetini aldığını ve bedelin bir kısmının kendisinde kaldığını bildirmiştir. Baba, çocuk adına kayıtlı taşınmazın devrini önlemek için 360. madde uyarınca tapu kaydına şerh konulmasını ve satış bedelinin mahkeme denetimine alınmasını istemiştir. Mahkeme, ispat edilemediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Bu durumda velayet sahibi annenin satış bedelinden arta kalan 80.000 TL'nin kendi uhdesinde bulunduğunu bildirdiğinden, satış bedelinin velayet hakkını kullanan anne tarafından nasıl değerlendirildiği, ortak çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığı, gerekirse bu konularda ne gibi önlem/önlemlerin alınabileceğinin araştırılıp sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. madde kapsamında mahkemenin araştırma yükümlülüğünü ortaya koyar. Daire, velâyet sahibi annenin satış bedelinden kalan paranın kendisinde bulunduğunu bildirmesi karşısında, bedelin nasıl değerlendirildiğinin, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının ve gerekirse hangi önlemlerin alınabileceğinin araştırılması gerektiğini belirtmiş; istemi ispat edilemediği gerekçesiyle reddeden kararı eksik inceleme nedeniyle bozmuştur.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.04.2010 · E. 2009/19741 · K. 2010/8423

Velinin çocuk malını satması kural olarak hâkim iznine bağlı değildir; satış kötüye kullanılırsa ihbar ve başvuru üzerine 360 ve 361. maddelerdeki önlemler alınabilir

Eşinin ölümü üzerine velâyeti tek başına üstlenen anne, çocuğunun mirasçı olduğu aracın çocuğa düşen payının eğitim ve bakım giderleri için satışına izin verilmesini istemiştir. Mahkeme, satışın açık artırmayla yapılmasına ve çocuğun payına düşen bedelin bankaya yatırılmasına karar vermiştir.

> *Özetle, velinin küçüğün taşınmazını satışı hiçbir koşula tabi tutulamaz. Bu gibi izin isteklerinde veliye satışa iznin Türk Medeni Kanununun 356/2.maddesindeki bakım, yetiştirme ve eğitim amacıyla verildiğinin belirtilmesi gerekli ve yeterlidir. Veli buna rağmen satışı kötüye kullanırsa; ilerde çocuğa karşı sorumluluk davası ile karşılaşabileceği gibi; ihbar ve başvuru halinde hakim Türk Medeni Kanununun 360-361.maddelerinde belirtilen koruyucu önlemler de alabilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velinin satış yetkisi ile 360. madde arasındaki ilişkiyi açıklar. Daireye göre vesayetten farklı olarak veli, velâyet altındaki çocuğun mallarını satarken hâkim iznine bağlı değildir; 356. maddenin ikinci fıkrasındaki izin, doğrudan bir izin hükmü olmayıp velinin sorumluluğunu düzenler. Bu nedenle mahkemenin satışı açık artırma ve bedelin bankaya yatırılması koşullarına bağlaması doğru bulunmamış; hüküm bu kısımlar çıkarılarak düzeltilmiş ve onanmıştır. Veli satışı kötüye kullanırsa çocuğa karşı sorumluluk davasıyla karşılaşabilir; ihbar ve başvuru hâlinde hâkim 360 ve 361. maddelerdeki koruyucu önlemleri de alabilir (TMK m. 356, TMK m. 363).

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.06.2008 · E. 2008/9252 · K. 2008/9027

360 ve 361. maddelere dayanan çocuk mallarının korunması istemlerinde aile mahkemesi görevlidir; görev kendiliğinden gözetilir

Çocuk mallarının korunması için 360 ve 361. maddelere dayanılarak yapılan istemde mahkeme işin esasını inceleyerek karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Davacının Türk Medeni Kanununun 360/1 ve 361/1 hükmüne dayalı olarak çocuk mallarının korunması isteminde bulunduğu görülmekle aile mahkemesi görevlidir.(4787 sayılı Kanun m. 4/1.) Görev kamu düzenine ilişkin olmakla yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. madde uyarınca yapılan önlem istemlerinde görevli mahkemeyi belirler. Daire, maddenin birinci fıkrası ile 361. maddenin birinci fıkrasını hatırlattıktan sonra, bu hükümlere dayanan çocuk mallarının korunması istemlerinde 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrası uyarınca aile mahkemesinin görevli olduğunu, görevin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerektiğini belirterek işin esasını inceleyen kararı bozmuştur.

13 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
02.07.2020 · E. 2020/1997 · K. 2020/2364

Çocuk mallarının korunması isteminde yetkili mahkeme, velâyeti kullanan sağ kalan ana veya babanın yerleşim yeri mahkemesidir

Babasının ölümünden sonra çocuğun mallarının korunması istemiyle açılan dosyada aile mahkemesi sıfatıyla bakan mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir; yargı yerinin belirlenmesi için dosya Yargıtaya gönderilmiştir.

> *...bu halde, yetkili mahkeme, velayeti kullananma hakkına sahip sağ kalan annenin yerleşim yeri mahkemesidir. Türk Medenî Kanununun 21. maddesine göre velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri ana ve babanın ortak yerleşim yeri olduğu gibi Türk Medenî Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 4. maddesi uyarınca sağ kalan veya velayet kendisine verilen eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. madde kapsamındaki istemlerde yetkili mahkemeyi gösterir. Daireye göre babanın ölümü hâlinde yetkili mahkeme, velâyeti kullanma hakkına sahip sağ kalan annenin yerleşim yeri mahkemesidir. Velâyet altındaki çocuğun yerleşim yeri Kanun'un 21. maddesi uyarınca ana ve babanın yerleşim yerine bağlıdır; Tüzük'ün 4. maddesi de sağ kalan veya velâyet kendisine verilen eşin yerleşim yeri mahkemesini yetkili kılar. Daire bu nedenle yargı yerini velâyet sahibinin yerleşim yeri mahkemesi olarak belirlemiştir.

14 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2014 · E. 2014/16720 · K. 2014/25045

Önlemler velâyet altındaki çocuklar için söz konusudur; velâyet altında kalan çocuklar bakımından koruma sebepleri ayrıca değerlendirilmelidir

Babalarının ölümünden sonra velâyeti annede kalan çocuklara bağlanan yetim aylıklarının anne tarafından çocukların bakım ve eğitimi için harcanmadığı ileri sürülmüştür. İnceleme sırasında çocuklardan biri on sekiz yaşını doldurmuştu; mahkeme çocuk mallarının korunması yönünden değerlendirme yapmamıştır.

> *O halde, bu iki çocuk bakımından Türk Medeni Kanununun 360 ve 361. maddeleri yönünden mallarının korunmasını gerektiren sebeplerin mevcut olup olmadığı değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, bu hususun nazara alınmaması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360. maddenin kapsamını ve istemin yorumlanmasını gösterir. Daireye göre çocuklara bağlanan yetim aylıklarının bakım ve eğitimleri için harcanmadığının ileri sürülmesi, çocuk mallarının korunması için önlem alınması istemini de içerir. On sekiz yaşını dolduran çocuk velâyetten çıkmıştır; velâyet altında kalan diğer çocuklar bakımından ise 360 ve 361. maddeler yönünden malların korunmasını gerektiren sebeplerin bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. Bu husus gözetilmediğinden karar bozulmuştur (TMK m. 335).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 346:** Çocuğun korunması için önlemler.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 353:** Evlilik sona erince mal varlığı defteri.
- **TMK m. 356:** Kısmen sarf.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 362:** Velâyet sona erince malların devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

F. Çocuk mallarının korunması

361 II. Yönetimin ana ve babadan alınması

KANUN METNİ

(1) Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyıma devredilmesine karar verebilir.
(2) Çocuğun, yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düştüğünde hâkim, aynı önlemlerin alınmasını kararlaştırabilir.
(3) Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde sarfedileceğinden kuşku duyulursa hâkim, bunların da yönetimini bir kayyıma bırakabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 361, çocuk mallarının korunmasında 360. maddeden daha ağır bir önlemi düzenler: yönetimin ana ve babadan alınıp bir kayyıma devredilmesi. Hâkim bu karara, çocuğun mallarının **tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa** başvurabilir. Yönetimi ana ve babaya ait olmayan mallar tehlikeye düştüğünde de **aynı önlem** alınabilir. Çocuk mallarının **gelirlerinin** veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun sarfedileceğinden **kuşku** duyulursa, hâkim bunların yönetimini de kayyıma bırakabilir. Velâyet sahibinin özen göstermediği iddia ve ispat edilmedikçe kayyıma devre karar verilemeyeceği kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kayyım	Hâkim kararıyla çocuk mallarının yönetimini üstlenen kişi.
Kayyıma devir	Çocuk mallarının yönetiminin ana ve babadan alınarak kayyıma verilmesi.
Tehlike	Çocuğun mallarının kaybedilmesi veya değer yitirmesi olasılığı.
Ayrılmış miktar	Çocuk mallarından belirli bir amaç için ayrılan tutar.

1 Yargıtay 2. HD, 16.05.2019, E. 2019/158, K. 2019/6208.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 361- İsviçre Medenî Kanununun 325 inci ve 1984 tarihli Öntasarının 276 ncı maddelerinden alınmıştır. Maddede, çocuğun ekonomik geleceğinin malları yönünden tehlikeye girmesi hâlinde bu tehlikeyi başka önlemlerle önlemek mümkün olmadığında, hâkim kararıyla çocuk mallarının yönetiminin bir kayyıma devredilmesi kabul edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrası 1984 tarihli Öntasarıda mevcut değildir ve İsviçre Medenî Kanunundaki metinde yer almaktadır. Buna göre, hâkim, yönetimi ana ve babaya ait olmayan çocuk mallarının tehlikeye düşmesi hâlinde de aynı önlemin alınmasına, yani malların yönetiminin bir kayyıma devrine karar verebilecektir. 1984 tarihli Öntasarı metninden alınan üçüncü fıkrada ise, çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belli miktarların kanuna uygun bir şekilde sarfedilmesinden kuşku duyulan hâllerde, bunların yönetimini de bir kayyıma bırakma yetkisi hâkime tanınmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 131*

Gerekçe, üç fıkranın kaynağını ayrı ayrı gösterir: birinci ve üçüncü fıkralar Öntasarıdan, ikinci fıkra İsviçre metninden alınmıştır. Birinci fıkranın ölçüsü, tehlikenin başka önlemlerle önlenememesidir; bu da kayyıma devrin 360. maddedeki önlemlerden sonra gelen bir çare olduğunu gösterir.

Gerekçe 361. madde için eski Kanun'da bir karşılık göstermez. Eski Kanun'da ayrı bir kayyıma devir maddesi yoktu; tehlike hâlinde kayyım atanması, 360. maddenin karşılığı olan 285. maddenin ikinci fıkrasında yer alıyordu:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana baba, idare ve intifa haklarının kendilerine yüklettiği vazifeleri yapmadıkları surette; hakim, çocuğun menfaatini muhafaza için, muktazi tedbirleri ittihaz eder. Çocuğun malları tehlikeye düşerse hakim, vasiler üzerinde haiz olduğu murakabeyi ana baba hakkında tatbik veya onlardan teminat talep ve çocuğun menfaatini korumak için kayyım da tayin edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 285 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 285/2	4721 sayılı Kanun m. 361
Kayyım	Mallar tehlikeye düşerse kayyım atanabilirdi	Tehlike başka şekilde önlenemiyorsa yönetim kayyıma devredilebilir
İkincillik	Açıkça düzenlenmemişti	Başka önlemlerle önlenememe şartı var
Ana ve babaya ait olmayan yönetim	Düzenlenmemişti	Aynı önlem alınabilir
Gelirler ve ayrılmış miktarlar	Düzenlenmemişti	Kuşku hâlinde yönetimleri kayyıma bırakılabilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, çocuk mallarına ilişkin kararında 361. maddenin

birinci fıkrasını koruma tedbirleri arasında değerlendirmiştir; 361. madde bu kararda itiraz konusu değildir.[2]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kayyıma devir	Tehlike başka şekilde önlenemiyorsa yönetim kayyıma devredilebilir	TMK m. 361/1
Ana ve babaya ait olmayan yönetim	Bu mallar tehlikeye düşerse aynı önlem alınabilir	TMK m. 361/2
Gelirler ve ayrılmış miktarlar	Kanuna uygun sarftan kuşku varsa yönetimleri kayyıma bırakılabilir	TMK m. 361/3
İspat	Özen eksikliği iddia ve ispat edilmedikçe kayyıma devir yok	Yargıtay 2. HD, K. 2019/6208
Yargılama	Duruşma açılmalı, re'sen araştırma yapılmalı	Yargıtay 2. HD, K. 2014/2880
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 8. HD, K. 2018/1283
Kaynak	İsviçre MK m. 325; Öntasarı m. 276	Gerekçe, s. 131

1 TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 325. ve 1984 tarihli Öntasarının 276. maddelerinden alınmıştır. Gerekçe, çocuğun **ekonomik geleceğinin malları yönünden tehlikeye girmesi** hâlinde bu tehlikeyi başka önlemlerle önlemek mümkün olmadığında hâkim kararıyla yönetimin kayyıma devredilmesinin kabul edildiğini belirtir. İkinci fıkra Öntasarıda yoktur ve İsviçre metninden alınmıştır; üçüncü fıkra ise Öntasarıdan alınmıştır. Tasarının 361. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 448).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kayyıma devrin **ikincil** bir önlem olmasıdır; Kanun, tehlikenin başka bir şekilde önlenememesini arar ve 360. maddedeki önlemler bu nedenle önce gelir (TMK m. 360). İkinci nokta, özen eksikliğinin ve tehlikenin **somut olgularla** ortaya konması gerektiğidir; aksi hâlde yönetim

2 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

hakkına müdahale edilemez.[3] Üçüncü nokta, bu istemlerin **aile mahkemesinde** ve **duruşmalı** olarak incelenmesidir.[4]

II. Birinci Fıkra: Yönetimin Kayyıma Devri

- **Şart:** Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi.
- **İkincillik:** Tehlike başka bir şekilde önlenemiyor olmalı.
- **Sonuç:** Hâkim yönetimin kayyıma devredilmesine karar verebilir.

Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetir (TMK m. 352); özen eksikliği hâlinde hâkim önce 360. maddedeki talimat, bilgi ve hesap, tevdi ve güvence gibi önlemlere başvurur (TMK m. 360). 361. maddenin birinci fıkrası bir adım ileri gider: çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyıma devredilmesine karar verebilir. Gerekçe bu durumu, çocuğun ekonomik geleceğinin malları yönünden tehlikeye girmesi olarak açıklar. Kanun'un "karar verebilir" ifadesi, hâkime somut olayın özelliklerine göre takdir yetkisi tanır. 2

Kayyıma devrin şartları sıkı biçimde aranır. Velâyet sahibi annenin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmemişken çocuk mallarının kayyıma devrine karar verilmesi doğru bulunmamıştır.[5] Aile mahkemesinin ancak çocuk mallarının yönetiminin tehlikeye düşmesi hâlinde yönetimi ana ve babadan alıp kayyıma devredebileceği, tehlikeye ilişkin bir olgu bulunmadığında tapu kayıtlarına konulan tedbirlerin de sürdürülemeyeceği belirtilmiştir.[6] Anayasa Mahkemesi de kayyıma devir imkânını, 360. maddedeki önlemlerle birlikte çocuğun mallarını koruyan tedbirler arasında saymıştır.[7] 3

III. İkinci Fıkra: Yönetimi Ana ve Babaya Ait Olmayan Mallar

- **Kapsam:** Çocuğun ana ve babanın yönetimi dışında kalan malları.
- **Şart:** Bu malların tehlikeye düşmesi.
- **Sonuç:** Hâkim aynı önlemi, yani kayyıma devri kararlaştırabilir.

Çocuğun bazı malları kanun veya kazandıranın iradesi gereği ana ve babanın yönetimi dışında kalabilir: kazandırmalar (TMK m. 357), ölüme bağlı tasarrufla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılan saklı pay (TMK m. 358) ve çocuğun kişisel kazancı ile meslek veya sanat için verilen mal (TMK m. 359) bunlardandır. İkinci 4

3 Yargıtay 2. HD, 16.06.2015, E. 2015/6983, K. 2015/12796.
4 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/17543, K. 2014/2880.
5 Yargıtay 2. HD, 16.05.2019, E. 2019/158, K. 2019/6208.
6 Yargıtay 2. HD, 16.06.2015, E. 2015/6983, K. 2015/12796.
7 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

fıkra, bu mallar tehlikeye düştüğünde de hâkimin aynı önlemleri kararlaştırabileceğini öngörür. Gerekçe bu fıkranın Öntasarıda bulunmadığını, İsviçre metninden alındığını belirtir ve aynı önlemin, malların yönetiminin bir kayyıma devri olduğunu açıklar.

IV. Üçüncü Fıkra: Gelirler ve Ayrılmış Miktarlar

- **Konu:** Çocuk mallarının gelirleri veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarlar.
- **Şart:** Kanuna uygun sarfedileceklerinden kuşku duyulması.
- **Sonuç:** Hâkim bunların yönetimini de bir kayyıma bırakabilir.

5 Ana ve baba çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için, hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçları için harcayabilir (TMK m. 355); sermaye biçimindeki ödemelerin ve çocuğun diğer mallarının kullanılması ise belirli şartlara bağlıdır (TMK m. 356). Üçüncü fıkra, bu gelirlerin veya ayrılmış miktarların kanuna uygun şekilde sarfedileceğinden kuşku duyulan hâllerde hâkime, bunların yönetimini de kayyıma bırakma yetkisi verir. Birinci fıkradan farklı olarak burada ölçü malların tehlikeye düşmesi değil, kanuna uygun sarftan duyulan kuşkudur. Çocuğun malvarlığı ile gelirlerinin birlikte tespit edilmesi, gerekli özenin gösterilmediği belirlenirse malların ve gelirlerin kayyıma devri dâhil tedbirlerin alınması gerektiği de kabul edilmiştir.[8]

V. Usul: Görev, Duruşma ve Hukuki Yarar

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Yargılama:** Duruşma açılır, deliller toplanır, re'sen araştırma yapılır.
- **İstem:** Çocuğun yakınlarının istemi de çocuk adına incelenebilir.

6 Çocuk malları için kayyım atanması istemi 360 ve 361. maddelere dayanır ve bu istemlerde 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesi görevlidir.[9] Çocuklara miras kalan şirket hisselerinin yönetiminin kayyıma devredilip devredilmeyeceğini değerlendirme görevi de aile mahkemesine aittir.[10] Kısıtlanarak velâyet altında bırakılan ergin çocuğun malları için koruyucu önlem gerektiren bir iddia yoksa uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesinde görüleceğine karar verilmiştir.[11]

7 Yargıtay'a göre çocuk mallarının korunmasına ilişkin istemler çekişmesiz yargı işi olarak basit yargılama usulüne tabi olsa da kamu düzeniyle doğrudan ilgilidir; bu nedenle duruşma açılmalı, taraflara delillerini sunmaları için süre verilmeli ve

8 Yargıtay 2. HD, 14.04.2016, E. 2016/4126, K. 2016/7637.
9 Yargıtay 8. HD, 24.01.2018, E. 2017/6894, K. 2018/1283.
10 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14431, K. 2012/8395.
11 Yargıtay 17. HD, 21.03.2013, E. 2013/2937, K. 2013/3901.

gerektiğinde re'sen araştırma yapılmalıdır.[12] Çocuğun yakınlarının dilekçesinde 360 ve 361. maddelere dayanan bir istem yer alıyorsa, davanın bu kapsamda çocuk adına açıldığı kabul edilmeli; velâyet sahibi ile çocuk arasındaki menfaat çatışması gözetilerek çocuğa kayyım atanmalıdır.[13]

UYGULAMA NOTU

Çocuğun mallarının tehlikede olduğu düşünülüyorsa, önce 360. maddedeki daha hafif önlemlerin yetip yetmeyeceği değerlendirilmelidir; kayyıma devir isteniyorsa tehlike ve başka önlemlerin yetersizliği somut belgelerle ortaya konulmalıdır. **Başvuru aile mahkemesine yapılmalı** ve deliller duruşmada sunulmaya hazır tutulmalıdır. **Velâyet sahibinin** çocuk mallarının yönetimine ilişkin kayıtları düzenli tutması, özen eksikliği iddialarına karşı savunmasını kolaylaştırır.

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Anayasa Mahkemesi, 361. maddenin birinci fıkrasındaki kayyıma devir imkânını çocuğun mallarını koruyan tedbirler arasında saymıştır

Çocuk mallarının korunması davasına bakan aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkının çocuğun mülkiyet hakkına orantısız bir sınırlama oluşturup oluşturmadığını incelerken Kanun'daki koruma tedbirlerini değerlendirmiştir.

> *Kanun'da çocuğun mallarının korunmasına yönelik tedbir olarak; 345. maddede ana ve babanın doğrudan çocuğun borç altına girmesi sonucunu doğuran bir işlem tesis ederek menfaat elde etmesinin engellendiği, 360. maddede hâkime çocuğun mallarının korunması için gerekli önlemleri alma yetkisinin tanındığı, 361. maddenin birinci fıkrasında çocuğun mallarının tehlikeye düşmesinin başka bir şekilde önlenememesi hâlinde malların yönetiminin bir kayyıma devredilmesine imkân tanındığı görülmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 361. maddenin çocuk mallarını koruyan güvenceler arasındaki yerini gösterir. Anayasa Mahkemesi, ana ve babanın çocuğun malları üzerindeki yönetim ve kullanma hakkını incelerken 345. maddedeki sınırlamayı, 360. maddedeki önlem alma yetkisini ve 361. maddenin birinci fıkrasındaki kayyıma devir imkânını birlikte değerlendirmiş; 363. maddedeki tazminat hakkını da gözeterek itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 360, TMK m. 363). Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

12 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/17543, K. 2014/2880; Yargıtay 2. HD, 16.12.2015, E. 2015/22698, K. 2015/24228.
13 Yargıtay 2. HD, 14.12.2023, E. 2023/4998, K. 2023/6225.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2019 · E. 2019/158 · K. 2019/6208

Velâyet sahibinin özen göstermediği iddia ve ispat edilmedikçe çocuk mallarının kayyıma devrine karar verilemez

Babasının ölümünden sonra velâyeti annesinde kalan çocuğun amcası, annenin çocuğa ait malları iyi yönetemediğini ileri sürerek çocuğun mallarının korunmasını istemiştir. Mahkeme, daha önce yapılan bir satış nedeniyle annenin yönetiminin çocuk yararına kullanılacağından kuşku duyulduğu gerekçesiyle taşınmaz payları üzerine tedbir konulmasına ve çocuğun mallarının kayyıma devrine karar vermiştir. Anne kararı temyiz etmiştir.

> *Tüm dosya kapsamından velayet hakkına sahip olan annenin çocuğun mallarını yönetmekte yeterli özeni göstermediği iddia ve ispat edilmemişken annenin kanundan doğan yönetim hakkına müdahale niteliğinde yazılı şekilde tedbir kararı verilmesi doğru olmadığı gibi koşulları oluşmadığından davanın reddine karar verilmesi gerektiği halde davanın kabulü ile çocuk mallarının kayyıma devredilmesine karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyıma devrin ancak 360 ve 361. maddelerdeki koşullar gerçekleşince mümkün olduğunu gösterir. Daire, ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte yeterince özen göstermemesi durumu bulunmadıkça hâkimin yönetim hakkına müdahale edemeyeceğini hatırlatmıştır. Velâyet sahibi annenin özen göstermediği iddia ve ispat edilmemişken taşınmaz payları üzerine tedbir konulmasını ve çocuk mallarının kayyıma devrini doğru bulmamış, koşulları oluşmadığından istemin reddi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. İlk derece mahkemesinin dayandığı, önceki bir satıştan doğan kuşku gerekçesi Daire tarafından yeterli görülmemiştir (TMK m. 360).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.06.2015 · E. 2015/6983 · K. 2015/12796

Yönetim ancak çocuk mallarının yönetimi tehlikeye düştüğünde ana ve babadan alınıp kayyıma devredilebilir; tehlikeye ilişkin olgu yoksa tapu tedbirleri sürdürülemez

Annenin ölümünden sonra velâyeti babada kalan çocuklar için aile mahkemesi, 353. madde uyarınca babaya mal varlığı defteri vermesi ve önemli değişiklikleri bildirmesi yönünde bildirim yaptı ve özen göstermezse önlem alınacağı konusunda uyardı; ayrıca tapu kayıtlarına konulan tedbirlerin devamına karar vermiştir. Baba kararı temyiz etmiştir.

> *Aile mahkemesi, ancak çocuk mallarının yönetiminin tehlikeye düşmesi halinde yönetimin ana ve babadan alınıp bir kayyıma devredilmesine karar verebilir (TMK.md. 361). Mahkemece Türk Medeni Kanununun 353. maddesi uyarınca velayet kendisine kalmış bulunan babadan çocukların malvarlıklarıyla ilgili defter tanzim edip bu malvarlığında veya yapılan yatırımda gerçekleşecek önemli değişiklikleri bildirmesi konusunda sağ eşe bildirim yapılmış, çocuk mallarının*

yönetimi konusunda gerekli özeni göstermemesi halinde gerekli önlemlerin alınacağı konusunda uyarılmıştır. Davalı babanın çocuk mallarının yönetmekte yeterince özen göstermediğine ve malların yönetiminin tehlikeye düştüğüne ilişkin bir olgu ve olayın varlığı mevcut olmadığına göre, artık tapu kaydına konulan tedbirlerin devamına karar verilmesi doğru bulunmamıştır.

DEĞERLENDİRME Karar, kayyıma devrin tehlike şartına bağlı olduğunu vurgular. Daireye göre aile mahkemesi, ancak çocuk mallarının yönetiminin tehlikeye düşmesi hâlinde yönetimin ana ve babadan alınıp kayyıma devredilmesine karar verebilir. Velâyet kendisinde kalan babaya defter verme ve bildirim yükümlülüğü hatırlatılmış ve uyarı yapılmıştır; babanın yeterince özen göstermediğine ve malların yönetiminin tehlikeye düştüğüne ilişkin bir olgu bulunmadığından tapu kayıtlarına konulan tedbirlerin devamı doğru bulunmamış, hükmün bu bölümü çıkarılarak karar düzeltilmiş ve onanmıştır (TMK m. 353).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2016 · E. 2016/4126 · K. 2016/7637

Özen eksikliği belirlenirse çocuk mallarının ve gelirlerinin kayyıma devri dâhil kanundaki tedbirler alınmalıdır

Annesinin ölümünden sonra velâyeti babasında kalan çocuğun yakını olan davacı, babanın çocuğa annesinden miras kalan malları kullanıp sattığını, çocuğun da payı bulunan şirketlerin mallarını ve gelirlerini kişisel malvarlığına kattığını ileri sürerek çocuk malları hakkında tedbir alınmasını istemiştir. Mahkeme, çocuğun malvarlığını ve gelirlerini tespit etmeden karar vermiştir.

> *Mahkemece çocuğa annesinden intikal eden veya intikal etmesi gereken tüm mal varlığının gelirleriyle birlikte tespit edilmesi, bu mal varlığının velayet sahibi olan davalı baba tarafından nasıl değerlendirildiğinin, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının araştırılması, bu hususta işin gereği olan şirketler hukuku, muhasebe ve çocuk mallarının korunması konusunda uzmanlığı olan bilirkişilerden rapor alınması suretiyle velayet hakkını kullanan babanın Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin uygulanmasına Dair Tüzüğün 4. maddesinde açıklandığı üzere çocuk malları hakkında gerekli özeni gösterip göstermediği tespit edilerek, çocuk mallarının korunmasında gerekli özenin gösterilmediğinin belirlenmesi halinde, çocuğa ait olan tüm mal varlığı ile gelirlerinden babanın kişisel mal varlığına aktarmış olduğu kısımların tahsili, mevcut olanların da korunması amacıyla gerekli olduğu takdirde çocuk mallarının ve gelirlerinin kayyıma devri (TMK m. 361) dahil kanunda öngörülen tedbirlerin alınması gerekirken bu hususlar nazara alınmadan yazılı şekilde eksik inceleme ve araştırma ile hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyıma devrin yalnız malları değil gelirleri de kapsayabileceğini gösterir. Daireye göre çocuğa annesinden geçen veya geçmesi gereken malvarlığı gelirleriyle birlikte tespit edilmeli, velâyet sahibi babanın bu malvarlığını nasıl değerlendirdiği uzman bilirkişilerle araştırılmalıdır. Gerekli özenin gösterilme-

diği belirlenirse babanın kişisel malvarlığına aktardığı kısımların tahsili ve mevcut malların korunması için gerekirse çocuk mallarının ve gelirlerinin kayyıma devri dâhil kanundaki tedbirler alınmalıdır. Eksik inceleme nedeniyle karar bozulmuştur (TMK m. 360).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2014 · E. 2013/17543 · K. 2014/2880

361. madde uyarınca kayyım istemi basit yargılamaya tabi olsa da kamu düzenine ilişkindir; duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilemez

Çocuğun büyükanne ve büyükbabası, velâyetin verildiği annenin çocuğa babasından kalan yetim aylığını çocuğun yararına harcamadığını ileri sürerek 361. madde uyarınca kayyım atanmasını istemiştir. Mahkeme, belirlediği duruşma gününü beklemeden dosya üzerinden istemi reddetmiştir.

> *Ne var ki çocuk mallarının korunmasına ilişkin davalar kamu düzeniyle doğrudan ilgili olup, re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Davanın bu niteliği, duruşmalı inceleme yapılmasını, delil toplanmasını ve ayrıntılı araştırmayı gerekli kılmaktadır. Mahkemece duruşma açılmaksızın, dosya üzerinden hüküm verilmiştir. Dolayısıyla taraflara delillerini sunma hakkı tanınmamıştır.(HMK md. 27). Davanın basit yargılama usulüne tabi olması, bu hakkın ihlal edilmesi suretiyle karar verilebileceği anlamına gelmez. Öyleyse açıklanan hususlar gözetilerek, talebin duruşma yapılarak incelenmesi, taraflara delillerini sunmaları için süre verilmesi, gerektiğinde re'sen de araştırma yapılması ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonucuna göre hüküm kurulması gerekir. Bu yönler dikkate alınmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar, 361. madde uyarınca yapılan kayyım istemlerinin nasıl incelenmesi gerektiğini gösterir. Daireye göre bu istemler çekişmesiz yargı işi olarak basit yargılama usulüne tabi olsa da çocuk mallarının korunmasına ilişkin davalar kamu düzeniyle doğrudan ilgilidir ve re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Bu nedenle duruşma açılmalı, taraflara delillerini sunmaları için süre verilmeli, gerektiğinde re'sen araştırma yapılmalıdır. Belirlenen duruşma günü beklenmeden dosya üzerinden verilen ret kararı bozulmuştur.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2015 · E. 2015/22698 · K. 2015/24228

Basit yargılama usulüne tabi olmak, taraflara delil sunma hakkı tanınmadan çocuk mallarının korunması istemi hakkında karar verilebileceği anlamına gelmez

361. madde uyarınca çocuk mallarının korunması için yapılan istemde aile mahkemesi sıfatıyla bakan mahkeme, duruşma açmadan dosya üzerinden karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Davanın basit yargılama usulüne tabi olması, bu hakkın ihlal edilmesi suretiyle karar verilebileceği anlamına gelmez. Öyleyse açıklanan hususlar gözetilerek, talebin duruşma yapılarak incelenmesi, taraflara delillerini sunmaları için süre verilmesi, gerektiğinde re'sen de araştırma yapılması ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonucuna göre hüküm kurulması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aynı ilkeyi aile mahkemesi sıfatıyla verilen bir karar yönünden tekrarlar. Daire, 361. madde uyarınca çocuk mallarının korunmasına ilişkin davanın çekişmesiz yargı işi olarak basit yargılama usulüne tabi olmasının, taraflara delillerini sunma hakkı tanınmadan dosya üzerinden karar verilebileceği anlamına gelmediğini belirtmiştir. Talebin duruşma yapılarak incelenmesi, taraflara delil sunmaları için süre verilmesi ve gerektiğinde re'sen araştırma yapılması gerektiğinden, duruşma yapılmadan verilen karar eksik inceleme nedeniyle bozulmuştur.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2023 · E. 2023/4998 · K. 2023/6225

Çocuğun yakınlarının 360 ve 361. maddelere dayanan istemi çocuk adına açılmış sayılmalı; anne ile çocuk arasındaki menfaat çatışması gözetilerek çocuğa kayyım atanmalıdır

Yurt dışında boşanmış ve daha sonra ölmüş bir babanın kardeşleri ve annesi, çocuğun menfaatinin korunması gerektiğini belirterek yabancı boşanma kararının tanınmasını ve tenfizini istemiştir; dilekçede 360 ve 361. maddelere dayalı çocuk mallarının korunması istemi de yer alıyordu. İlk derece mahkemesi hukuki yarar yokluğundan davayı reddetti, istinaf başvurusu da esastan reddedilmiştir.

> *Buna göre; Mahkemece, davacıların çocuk mallarının korunması kapsamında davanın çocuk adına açıldığının ve çocuk mallarının korunması hükümleri çerçevesinde çocuğun korunmaya değer hukuki yararının bulunduğunun kabul edilmesi, davalı anne ile çocuk arasında menfaat çatışması olduğu hususu da değerlendirilerek, çocuğa kayyım tayin edilerek yargılamaya devam edilmesi ve sonuca göre karar verilmesi gerekirken, davacıların dava açmada hukuki yararları bulunmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, çocuğun yakınlarının açtığı davada 360 ve 361. maddelere dayanan istemin nasıl ele alınacağını gösterir. Daireye göre olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme hâkime aittir. Davacıların yabancı boşanma kararının tanınmasında hukuki yararı bulunmasa da dilekçelerinde 360 ve 361. maddelere dayanan çocuk mallarının korunması istemi de yer aldığından, davanın bu kapsamda çocuk adına açıldığı ve çocuğun korunmaya değer hukuki yararı bulunduğu kabul edilmelidir. Mahkeme, davalı anne ile çocuk arasındaki menfaat çatışmasını da değerlendirerek çocuğa kayyım atanmasını sağlamalı ve yargılamaya devam etmelidir. Hukuki yarar yokluğundan verilen ret kararı bu nedenle bozulmuştur (TMK m. 360).

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.01.2018 · E. 2017/6894 · K. 2018/1283

Çocuk malları için kayyım atanması istemi 360 ve 361. maddelere dayanır; bu istemde aile mahkemesi görevlidir

Velâyeti annede bulunan çocukların babası, annenin çocuklar adına aldığı taşınmazları üçüncü kişiye sattığını ileri sürerek çocukların malvarlığının yönetimi için kendisinin kayyım olarak atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, velâyetin annede bulunduğunu ve kayyım atanmasını gerektiren bir durum olmadığını belirterek istemi esastan reddetmiştir.

> *4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulü Hakkındaki Kanunu'nun 4/1'nci maddesi gereğince, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü kısmı hariç ikinci kitabında yer alan aile hukukundan doğan dava işlerde Aile Mahkemeleri görevlidir. Göreve ilişkin kurallar kamu düzenindendir ve mahkemenin görevli olması dava şartıdır. (HMK. m. 114/1-c) Dava şartlarının mevcut olup olmadığı mahkemece re'sen gözetilir. (HMK. m. 115/1) O halde, işin Aile Mahkemesinin görevine girdiği nazara alınarak, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esası incelenerek davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyım atanması isteminin hangi mahkemede incelenmesi gerektiğini gösterir. Daireye göre çocuk mallarının korunması ve bu amaçla kayyım atanması istemi 360 ve 361. maddelere dayanır; bu maddeler Kanun'un aile hukuku kitabında yer aldığından 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrası uyarınca aile mahkemesi görevlidir. Görev dava şartıdır ve kendiliğinden gözetilir; sulh hukuk mahkemesinin görevsizlik kararı vermek yerine işin esasına girerek istemi reddetmesi doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2012 · E. 2011/14431 · K. 2012/8395

Çocuklara miras kalan şirket hisselerinin yönetiminin kayyıma devredilip devredilmeyeceğini değerlendirme görevi aile mahkemesine aittir

Çocuklara babalarının ölümüyle geçen şirket hisselerinin yönetimi için sulh hukuk mahkemesinden kayyım atanması istendi; mahkeme görevsizlik kararı verdi ve karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 360. ve 361. maddelerine dayanılarak çocuklara babalarının ölümüyle intikal eden şirket hisselerinin yönetiminin kayyıma devredilmesinin gerekip gerekmediğine ilişkin değerlendirmenin aile mahkemesine ait olduğu...*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyıma devir değerlendirmesinin şirket payları bakımından da aile mahkemesine ait olduğunu gösterir. Daire, çocuklara babalarının ölümüyle geçen şirket hisselerinin yönetiminin 360 ve 361. maddeler uyarınca kayyıma devredilmesinin gerekip gerekmediğini değerlendirme görevinin aile mah-

kemesine ait olduğunu belirterek sulh hukuk mahkemesinin görevsizlik kararını onamıştır.

10 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
21.03.2013 · E. 2013/2937 · K. 2013/3901

Kısıtlanarak velâyet altında bırakılan ergin çocuğun malları için koruyucu önlem gerektiren bir iddia yoksa uyuşmazlık sulh hukuk mahkemesinde çözülür

Ergin olduğu hâlde kısıtlanarak annesinin velâyeti altında bırakılan kişinin malvarlığıyla ilgili işlemler için sulh hukuk mahkemesi ile aile mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik kararı vermiştir; yargı yerinin belirlenmesi için dosya Yargıtaya gönderilmiştir.

> *Çocuk Mallarının Korunması başlıklı 4. maddesi gereğince hangi hallerde çocuk mallarına ilişkin önlemler için bildirimde bulunulacağı ve TMK'nın 360 ve 361. maddelerde hangi hallerde çocuk mallarının korunması için önlem alınacağı belirtilmiş olup, dosya kapsamından kısıtlanan çocuğun mallarının korunmasına ilişkin her hangi bir koruyucu önlem alınmasını gerektirir iddia bulunmadığı anlaşıldığından, uyuşmazlığın Büyükçekmece 1. Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 360 ve 361. maddelerdeki önlemlerin bir koruma ihtiyacına bağlı olduğunu gösterir. Daire, Tüzük'ün 4. maddesinin hangi hâllerde çocuk mallarına ilişkin önlemler için bildirim yapılacağını, 360 ve 361. maddelerin ise hangi hâllerde önlem alınacağını düzenlediğini belirtmiştir. Kısıtlanarak velâyet altında bırakılan ergin çocuğun mallarının korunması için koruyucu bir önlem alınmasını gerektiren bir iddia bulunmadığından, uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesinde görülmesine karar vermiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 355:** Gelirlerin sarfı.
- **TMK m. 356:** Kısmen sarf.
- **TMK m. 357:** Kazandırmalar.
- **TMK m. 358:** Saklı pay.
- **TMK m. 359:** Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için önlemler.
- **TMK m. 362:** Velâyet sona erince malların devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

362

G. Yönetimin sona ermesi

I. Malların devri

KANUN METNİ

Ana ve baba, velâyetleri veya yönetim hakları sona erince, çocuğun mallarını, hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma devrederler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 362, çocuk mallarının yönetiminin sona ermesini düzenler. Ana ve babanın **velâyeti** veya **yönetim hakkı** sona erdiğinde, çocuğun malları **hesabıyla birlikte** devredilir. Devir, duruma göre **ergin çocuğa**, **vasisine** veya **kayyıma** yapılır. Velâyet sürerken ana ve baba kural olarak hesap vermezken, yönetim sona erince hesap verme yükümlülüğü doğar. Kararlarda ana ve babanın çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmeleri gerektiği kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Devir	Çocuğun mallarının yönetiminin sona ermesiyle mallar üzerindeki zilyetliğin ve yönetimin hak sahibine bırakılması.
Hesap	Yönetim süresince mallarda yapılan işlemlerin, gelir ve giderlerin dökümü.
Ergin çocuk	On sekiz yaşını doldurarak velâyetten çıkan çocuk.
Vasi veya kayyım	Velâyet dışında çocuğun mallarını yönetmek üzere atanan kişi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 362- Yürürlükteki Kanunun 287 nci maddesini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 326 ncı maddesinden aynen alınmıştır. Yürürlükteki metne göre tek içerik farkı, devrin (gerektiğinde) kayyıma yapılmasıdır. 1984 tarihli Öntasarının 277 nci maddesi de kaynak maddeyi izlemiştir.

1 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2024/978, K. 2024/4778.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 131-132

Gerekçe kısa ve açıktır: madde eski Kanun'un 287. maddesinin devamıdır ve İsviçre hükmünden aynen alınmıştır. Tek içerik farkı, devrin gerektiğinde kayyıma yapılmasıdır; bu fark, yönetimin kayyıma devrini düzenleyen 361. madde ile uyumludur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 287. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana babanın idare hakkının zevalinde, mallar; reşit olan çocuğa veya vasisine, hesap görülerek teslim olunur.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 287 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 287	4721 sayılı Kanun m. 362
Sebep	İdare hakkının sona ermesi	Velâyetin veya yönetim hakkının sona ermesi
Kime	Reşit olan çocuğa veya vasisine	Ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma
Hesap	Hesap görülerek teslim	Hesabıyla birlikte devir

Velâyet dönemi 743 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu zamana denk gelen uyuşmazlıklarda eski Kanun hükümleri uygulanır; bu durumda devir 287. maddeye, sorumluluk ise 288. maddeye göre değerlendirilir.[2]

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 362. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır; Anayasa Mahkemesinin çocuk mallarına ilişkin kararı maddeyi yalnızca anlam ve kapsam açıklamasında anmaktadır.[3]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Devrin sebebi	Velâyetin veya yönetim hakkının sona ermesi	TMK m. 362
Kime	Ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma	TMK m. 362
Hesap	Mallar hesabıyla birlikte devredilir	TMK m. 362

2 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
3 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

Konu	Kural	Dayanak
İspat	Sadakat ve özenle yönetimi ana ve baba ispat eder	Yargıtay 2. HD, K. 2024/4778
Mahsup	Olağan bakım giderleri çocuk mallarından düşülemez	Yargıtay 2. HD, K. 2016/13562
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2013/7693
Kaynak	743 m. 287; İsviçre MK m. 326	Gerekçe, s. 131-132

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 287. maddesini karşılamaktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 326. maddesinden **aynen** alınmıştır. Gerekçeye göre eski metinle **tek içerik farkı**, devrin gerektiğinde **kayyıma** yapılmasıdır; 1984 tarihli Öntasarının 277. maddesi de kaynak maddeyi izlemiştir. Tasarının 362. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 449).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, devrin yalnız çocuğun ergin olmasıyla değil, ana ve babanın **yönetim hakkının** sona ermesiyle de gündeme gelmesidir; örneğin yönetim kayyıma devredildiğinde mallar kayyıma devredilir (TMK m. 361). İkinci nokta, devrin **hesapla** birlikte yapılmasıdır; ana ve baba satış bedellerinin ve gelirlerin nereye harcandığını açıklamak durumundadır. Üçüncü nokta, çocuğun **olağan bakım ve eğitim giderlerinin** ana ve babanın kendi yükümlülüğü olmasıdır; bu giderler çocuk mallarından mahsup edilemez.[4]

II. Devrin Sebebi: Velâyetin veya Yönetim Hakkının Sona Ermesi

- **Velâyetin sona ermesi:** Örneğin çocuğun ergin olması veya velâyetin kaldırılması.
- **Yönetim hakkının sona ermesi:** Örneğin yönetimin kayyıma devredilmesi.
- **Sonuç:** Mallar hesabıyla birlikte devredilir.

2 Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür (TMK m. 352). Bu yetki velâyetle birlikte sona erer: çocuk ergin olduğunda velâyetten çıkar (TMK m. 335), velâyet kaldırıldığında ise ana ve baba velâyetle birlikte yönetim yetkisini de kaybeder (TMK m. 348). Madde yalnız velâyetin değil, **yönetim hakkının** sona ermesini de devir sebebi sayar; velâyet devam etse bile yönetim kayyıma devredilmişse mallar kayyıma devredilir (TMK m. 361).

4 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.

Çocuk ergin olduğunda annenin velâyet görevinin sona erdiği ve çocuğun mallarının hesabıyla birlikte ergin çocuğa devredileceğinin tabii olduğu belirtilmiştir.[5] Aynı kararda velâyet altında kalan diğer çocuk bakımından, 360 ve 361. maddelerdeki koşullar gerçekleşmeden mallar üzerine tedbir ve şerh konulması doğru bulunmamıştır. 3

III. Malların Devredileceği Kişiler: Ergin Çocuk, Vasi veya Kayyım

- **Ergin çocuk:** Velâyetten çıkan çocuk mallarını kendisi teslim alır.
- **Vasi:** Çocuk vesayet altına alınmışsa.
- **Kayyım:** Yönetim kayyıma bırakılmışsa.

Devir, yönetimin sona erdiği andaki duruma göre yapılır. Çocuk ergin olmuşsa mallar ona, velâyet sona ermiş ve çocuk vesayet altına alınmışsa vasisine, yönetim kayyıma bırakılmışsa kayyıma devredilir. Gerekçeye göre eski Kanun'la tek içerik farkı, devrin gerektiğinde kayyıma yapılabilmesidir; eski Kanun yalnız reşit çocuktan ve vasiden söz ediyordu. 4

IV. Hesap ve İspat

- **Hesap:** Yönetimin dökümü devirle birlikte verilir.
- **İspat:** Sadakat ve özenle yönetimi ana ve baba ispat eder.
- **Mahsup:** Olağan bakım giderleri çocuk mallarından düşülemez.

Velâyet sürerken ana ve baba kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352); yönetim sona erince ise mallar hesabıyla birlikte devredilir. Bu nedenle satış bedellerinin, kira gelirlerinin ve diğer gelirlerin nasıl değerlendirildiği devir sırasında ortaya konmalıdır. Ana ve babanın çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını ispat için mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmeleri gerektiği kabul edilmiştir.[6] 5

Çocuğun bakımı ve eğitimi için yapılan olağan giderler ana ve babanın kendi yükümlülüğüdür (TMK m. 327). Bu nedenle ergin olan çocuğun açtığı davada annenin olağan giderleri çocuk mallarından mahsup etme hakkı bulunmadığı, annenin satıştan aldığı karşılığı çocuğa verdiğini veya çocuk yararına özenle yönettiğini kanıtlaması gerektiği belirtilmiştir.[7] Devirle birlikte hesap verilmemesi veya malların eksik devredilmesi, ana ve babanın sorumluluğunu gündeme getirir (TMK m. 363). 6

5 Yargıtay 2. HD, 03.05.2010, E. 2009/20410, K. 2010/8678.
6 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2024/978, K. 2024/4778.
7 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.

V. Usul: Görev, Harç ve Taraf Teşkili

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Harç:** Değere göre nispi harç.
- **Taraf:** Veli veya mirasçıları ile gerektiğinde malı devralan kişi.

7 Velâyet altındaki çocuğun mallarının geri verilmesi istemine aile mahkemesinde, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde ise aile mahkemesi sıfatıyla bakılır.[8] 362. madde kapsamındaki velâyet sorumluluğundan kaynaklanan alacak davası da aile mahkemesinin görevine girer.[9] Bu maddelerden kaynaklanan alacak istemlerinde davanın değerine göre nispi harç tamamlatılmalıdır.[10] Velâyet yetkisinin kötüye kullanılarak satış yapıldığı iddiasıyla açılan davada husumetin, sağ ise veliye, sağ değilse mirasçılarına ve malı devralan kişiye yöneltilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[11]

8 Maddeye özgü uygulama sınırlıdır; bu şerhteki kararların bir kısmında 362. madde, sorumluluğu düzenleyen 363. maddeyle birlikte uygulanmıştır.

UYGULAMA NOTU

Ergin olan ve malları hâlâ ana veya babasının yönetiminde bulunan çocuk, malların hesabıyla birlikte kendisine devredilmesini istemeli; satış bedellerinin ve gelirlerin dökümünü talep etmelidir. **Velâyet sahibi**, çocuğun mallarına ilişkin satış, kira ve harcama belgelerini saklamalıdır; yönetimin sonunda hesap vermesi ve özenli yönetimi ispat etmesi gerekebilir. **Dava açılacaksa** dava aile mahkemesinde açılmalı ve iddia edilen alacağın değerine göre harç yatırılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Anayasa Mahkemesi, ana ve babanın velâyet veya yönetim hakları sona erince çocuğun mallarını hesabıyla birlikte devredeceklerini belirtmiştir

Çocuk mallarının korunması davasına bakan aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kuralların anlam ve kapsamını açıklarken Kanun'un çocuk mallarına ilişkin hükümlerini sırasıyla özetlemiştir.

8 Yargıtay 2. HD, 08.04.2008, E. 2007/12272, K. 2008/4867.
9 Yargıtay 2. HD, 20.03.2013, E. 2012/6294, K. 2013/7693.
10 Yargıtay 2. HD, 29.01.2007, E. 2006/10913, K. 2007/617.
11 Yargıtay 2. HD, 25.06.2024, E. 2024/978, K. 2024/4778.

> *362. maddenin birinci fıkrasında ana ve babanın, velayetleri veya yönetim hakları sona erince çocuğun mallarını, hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma devredecekleri belirtilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 362. maddenin sistem içindeki yerini gösterir. Anayasa Mahkemesi, çocuk mallarına ilişkin hükümlerin anlam ve kapsamını açıklarken ana ve babanın velâyet veya yönetim hakları sona erince çocuğun mallarını hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma devredeceklerini belirtmiş, ardından 363. maddedeki sorumluluğu açıklamıştır. 362. madde kararda itiraz konusu değildir; esastan incelenen kurallar 352. maddenin birinci fıkrasının yönetim hakkına ilişkin bölümü ile 353 ve 354. maddelerdir ve Mahkeme bunların Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 363). Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2010 · E. 2009/20410 · K. 2010/8678

Çocuk ergin olunca velâyet görevi sona erer ve çocuğun malları hesabıyla birlikte ergin çocuğa devredilir

Babanın ölümünden sonra velâyeti annede kalan çocuklar hakkında açılan çocuk mallarının korunması dosyasında mahkeme, velâyet altında kalan çocuk için miras yoluyla geçecek mallar üzerine izin olmaksızın işlem yapılmasını yasaklayan tedbir ve şerh kararı vermiştir; karar temyiz edilmiştir. Çocuklardan biri karar tarihinde ergin olmuştu.

> *...davalı annenin velayet görevinin sona erdiğinin, çocuğun mallarının hesabıyla birlikte ergin çocuğa devredileceğinin tabii bulunmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin sona ermesiyle 362. maddenin devreye girdiğini gösterir. Daire, çocuklardan birinin karar tarihinde ergin olduğunu, annenin velâyet görevinin bu nedenle sona erdiğini ve çocuğun mallarının hesabıyla birlikte ergin çocuğa devredileceğinin tabii olduğunu belirterek bu yöne ilişkin temyiz itirazlarını reddetmiştir. Velâyet altında kalan diğer çocuk bakımından ise 360 ve 361. maddelerdeki koşullar gerçekleşmediği hâlde miras yoluyla geçecek mallar üzerine izin olmaksızın işlem yapılmasını yasaklayan tedbir ve şerh konulmasını doğru bulmamış, hükmün bu bölümünü çıkararak düzeltmiş ve onamıştır (TMK m. 360).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.10.2016 · E. 2016/10748 · K. 2016/13562

Velâyet sona erince veli, satıştan aldığı karşılığı çocuğa verdiğini veya çocuk yararına sadakat ve özenle yönettiğini kanıtlamalıdır; olağan bakım giderleri çocuk mallarından düşülemez

Babasının ölümünden sonra velâyeti annesinde kalan davacı, ergin olduktan sonra annesinin kendisine miras kalan taşınmaz paylarını velâyeten sattığını, satış bedellerini ve kira gelirlerini kendisinden gizleyerek velâyet görevini kötüye kullandığını

ileri sürerek tazminat istemiştir. Anne, satış bedellerinin davacı için kullanıldığını ve payının yerine geçmek üzere kendi taşınmazının yarı payını davacıya devrettiğini savunmuştur; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *...davalı annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderleri karşılaması annenin yasal yükümlülüğünden doğan masraflardan olup, bu masrafları çocuk mallarından mahsup etme hakkına sahip değildir. Davalı anne yoksul olduklarını veya çocuğun özel durumunun olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiğini ve bu sebeple çocuk mallarının kullanıldığını da iddia ve ispat etmemiştir. Aynı şekilde, dava konusu 2536 ada 1 ve 2 nolu parsel sayılı taşınmazların satışından aldığı karşılığı davacıya verdiğini ya da satıştan elde edilen karşılığı davacı yararına sadakat ve özenle yönettiğini de kanıtlayamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, velâyetin sona ermesinden sonra ana ve babanın hesap verme yükünü gösterir. Daire, davacının velâyet altında olduğu dönemde 743 sayılı Kanun yürürlükte olduğundan uyuşmazlığın bu Kanun'a göre çözüleceğini ve ana ve babanın velâyet sona erince çocuğun mallarını hesabıyla birlikte ergin çocuğa devredeceğini belirtmiştir. Annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderler kendi yasal yükümlülüğünden doğduğundan çocuk mallarından mahsup edilemez; anne, satıştan aldığı karşılığı davacıya verdiğini veya davacı yararına sadakat ve özenle yönettiğini kanıtlayamamıştır. Taşınmazların değeri belirlenip annenin bedelsiz devrettiği payın değeri düşülerek tazminat hesaplanması gerektiğinden ret kararı bozulmuştur (TMK m. 327, TMK m. 363).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2024 · E. 2024/978 · K. 2024/4778

Ana ve baba çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmelidir; velâyetin kötüye kullanıldığı iddiasıyla açılan davada veli veya mirasçıları da davaya katılmalıdır

Mirasbırakandan çocuklara geçen taşınmaz payları, çocuklar velâyet altındayken ana ve babanın verdiği vekâletnameyle bir şirkete satılmıştı. Davacılar, satışın velâyet yetkisinin kötüye kullanılmasıyla yapıldığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir; mahkeme davayı taraf teşkili sağlanmadan karara bağlamıştır.

> *Ana ve baba velâyetleri veya yönetim hakları sona erince, çocuğun mallarını, hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma devrederler. Anne ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar. Dürüstlük kuralına uygun olarak başkalarına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler. (4721 sayılı Kanun md., 362 md. 363) 3.Çocuğun mallarının yönetimi çocuğun menfaatine uygun olmalı, çocuğun menfaati ile bağdaşabildiği ölçüde ana ve babanın ortak menfaatlerine hizmet etmelidir. Ana ve baba yönetim görevini sadakat ve özetle yerine getirmelidir, Ana ve babanın, çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını zararın meydana gelmesinde herhangi bir kusurlarının bulunmadığını, yani çocuğun mallarını sadakat ve özele yönettiklerini ispat etmeleri gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 362 ve 363. maddelerin birlikte uygulanmasını ve bu davalardaki taraf teşkilini gösterir. Daireye göre ana ve baba velâyetleri veya yönetim hakları sona erince çocuğun mallarını hesabıyla birlikte devreder ve geri vermede vekil gibi sorumludur; çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat yükü onlardadır. Velâyet yetkisinin kötüye kullanılarak satış yapıldığı iddiasıyla açılan davada husumet, sağ ise veliye, sağ değilse mirasçılarına ve satın alan şirkete yöneltilmelidir; taraf teşkili sağlanmadan verilen karar bozulmuştur (TMK m. 363).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2008 · E. 2007/12272 · K. 2008/4867

Velâyet altındaki çocuğun mallarının geri verilmesi istemi aile mahkemesinde, aile mahkemesi yoksa aile mahkemesi sıfatıyla görülür

Velâyeti annede bulunan çocuğun mallarının geri verilmesi istemiyle açılan dava asliye hukuk mahkemesi olarak görülüp karara bağlanmıştır; karar temyiz edilmiştir.

> *Dava; davalı annenin velayeti altındaki çocuğun mallarının geri verilmesi istemine ilişkindir. (TMK. 362-363. maddesi) Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi; 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMKm.118-395) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu halde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir. (H.G.K. 16.11.2005 tarih ve 2/673-617 sayılı kararı) Bu açıklama karşısında; davaya Aile Mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken, bu husus düşünülmeden Asliye Hukuk Mahkemesi olarak yargılamaya devam edilip, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 362 ve 363. maddelere dayanan geri verme istemlerinde görevli mahkemeyi belirler. Daire, davanın velâyet altındaki çocuğun mallarının geri verilmesine ilişkin olduğunu, 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca Kanun'un aile hukuku kitabından doğan davalara aile mahkemesinde bakılacağını, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde ise davanın belirlenen asliye hukuk mahkemesinde aile mahkemesi sıfatıyla görülmesi gerektiğini belirtmiş; asliye hukuk mahkemesi olarak verilen kararı bozmuştur.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.03.2013 · E. 2012/6294 · K. 2013/7693

362. madde kapsamındaki velâyet sorumluluğundan kaynaklanan alacak davası aile mahkemesinin görevine girer

Velâyet sorumluluğundan kaynaklanan alacak davası ile buna karşı açılan mal rejiminin tasfiyesi davasında asliye hukuk mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *...davanın Türk Medeni Kanununun 362. maddesi kapsamındaki velayet sorumluluğundan kaynaklanan alacak, karşı davanın ise mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak talebine ilişkin olduğunun anlaşılması karşısında dava ve karşı davanın aile mahkemesinin görevine dahil bulunmasına göre...*

DEĞERLENDİRME Karar, 362. maddeye dayanan alacak istemlerinde görevli mahkemeyi gösterir. Daire, asıl davanın 362. madde kapsamındaki velâyet sorumluluğundan, karşı davanın ise mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacağa ilişkin olduğunu, her iki davanın da aile mahkemesinin görevine girdiğini belirterek asliye hukuk mahkemesinin görevsizlik kararını onamıştır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.01.2007 · E. 2006/10913 · K. 2007/617

362 ve 363. maddelerden kaynaklanan alacak davasında davanın değerine göre nispi harç tamamlatılmalıdır

Aile mahkemesinde 362 ve 363. maddelere dayanılarak açılan alacak davasında mahkeme, davanın değerine göre nispi harcı tamamlatmadan karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Dava, Türk Medeni Kanununun 362 ve 363. maddelerinden kaynaklanan alacak istemine ilişkindir. Davanın değerine göre nisbi harç tamamlattırılmadan (Harçlar Kanunu md. 30 – 32) yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup hükmün sırf bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 362 ve 363. maddelerden doğan istemlerin niteliğini harç yönünden gösterir. Daire, davanın bu maddelerden kaynaklanan bir alacak istemi olduğunu, bu nedenle davanın değerine göre nispi harcın tamamlatılması gerektiğini belirtmiş; harç tamamlatılmadan verilen kararı yalnız bu nedenle bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 327:** Bakım borcunun kapsamı.
- **TMK m. 335:** Velâyetin kapsamı.
- **TMK m. 348:** Velâyetin kaldırılması.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 363:** Ana ve babanın sorumluluğu.

MADDE

363

G. Yönetimin sona ermesi

II. Ana ve babanın sorumluluğu

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar.
(2) Dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler.
(3) Kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmazlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 363, çocuk mallarının geri verilmesinde ana ve babanın sorumluluğunu düzenler. Ana ve baba bu konuda **vekil gibi** sorumludur. **Dürüstlük kuralına uygun** olarak başkasına devrettikleri malların yerine yalnız **aldıkları karşılığı** geri verirler. **Kanuna uygun** olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmazlar. Gerekçeye göre eski Kanun'daki "intifa hakkı sahibi gibi" sorumluluk yerine "vekil gibi" sorumluluk getirilmiş, sorumsuz harcamaların kapsamına aile için yapılanlar eklenmiştir. Ana ve babanın sorumluluğuna dayanan davaların zamanaşımına veya hak düşürücü süreye tabi olmadığı kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Vekil gibi sorumluluk	Ana ve babanın çocuk mallarını sadakat ve özenle yönetme ve geri verme yükümlülüğü.
Geri verme	Yönetim sona erince çocuğun mallarının çocuğa, vasisine veya kayyıma teslimi.
Dürüstlük kuralına uygun devir	Çocuğun yararına ve iyi niyetle yapılan satış veya başka devir.

1 Yargıtay 2. HD, 14.03.2019, E. 2017/4451, K. 2019/2815.

Kanuna uygun harcama | Kanun'un izin verdiği ölçüde çocuk veya aile için yapılan harcama.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 363- Yürürlükteki Kanunun 288 inci maddesini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 327 nci maddesinden alınmıştır; 1984 tarihli Öntasarının 278 inci maddesi de, anılan kaynak maddeden esinlenmiştir. Yürürlükteki metnin birinci fıkrasından farklı olarak, ana ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde "intifa hakkı sahibi gibi" değil, "vekil gibi" sorumludur. İkinci fıkra, esasen, içerik açısından, yürürlükteki metnin birinci fıkrasındaki cümlenin ikinci bölümünün aynı olmakla birlikte, daha açık bir dille kaleme alınmıştır. Üçüncü fıkrada ise, ana ve babanın çocuk mallarından yaptıkları ve tazminatla yükümlü tutulamayacakları harcamaların çerçevesi, yürürlükteki metne nazaran genişletilmiş ve bu harcamalar içine aile için yapılanlar da eklenmiştir. Yürürlükteki metnin üçüncü fıkrasının sözü ise, yalnızca çocuk için yapılan harcamaları kapsamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 132*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 363 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "temlik ettikleri" ibaresi diğer maddelere paralel olarak "devrettikleri" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'dan ayrıldığı üç noktayı açıkça gösterir: sorumluluk ölçüsü "intifa hakkı sahibi gibi" olmaktan çıkarılıp "vekil gibi" yapılmış, iyi niyetli devre ilişkin kural daha açık yazılmış ve sorumsuz harcamalara aile için yapılanlar eklenmiştir. Adalet Komisyonu ise ikinci fıkrada yalnızca bir ifade değişikliği yapmıştır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 288. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana baba çocuğun mallarını iadede intifa hakkı sahibi gibi mesuldür; hüsnü niyetle sattıkları malların semenini verirler. Ana baba, çocuğun malından anın menfaati için, salahiyetleri dairesinde yaptıkları masrafı zamin olmazlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 288 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 288	4721 sayılı Kanun m. 363
Sorumluluk ölçüsü	İntifa hakkı sahibi gibi	Vekil gibi
İyi niyetle devredilen mallar	İyi niyetle satılan malların bedeli verilir	Dürüstlük kuralına uygun devredilen malların yerine yalnız alınan karşılık verilir
Harcamalar	Çocuğun menfaati için yetki dairesinde yapılan masraflardan sorumluluk yok	Kanuna uygun çocuk veya aile harcamalarından tazminat yok

Velâyet dönemi 743 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu zamana denk gelen uyuşmazlıklarda eski Kanun hükümleri uygulanır.[2]

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu ikinci fıkrada yalnızca bir ifade değişikliği yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 363. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır; Anayasa Mahkemesinin çocuk mallarına ilişkin kararı maddeyi koruma güvenceleri arasında anmaktadır.[3]

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu ikinci fıkradaki "temlik ettikleri" ibaresini "devrettikleri" olarak değiştirdi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sorumluluk ölçüsü	Geri vermede vekil gibi	TMK m. 363/1
İyi niyetli devir	Yalnız alınan karşılık geri verilir	TMK m. 363/2
Harcamalar	Kanuna uygun çocuk veya aile harcamalarından tazminat yok	TMK m. 363/3
İspat	Sadakat ve özenle yönetimi ana ve baba ispat eder	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6131
Süre	Zamanaşımı veya hak düşürücü süre yok	Yargıtay 2. HD, K. 2019/2815
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2025/12098
Kaynak	743 m. 288; İsviçre MK m. 327; Öntasarı m. 278	Gerekçe, s. 132

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 288. maddesini karşılamaktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 327. maddesinden alınmıştır; 1984 tarihli Öntasarının 278. maddesi de bu kaynaktan esinlenmiştir. Gerekçe üç farkı vurgular: ana ve baba geri vermede artık **"intifa hakkı sahibi gibi" değil "vekil gibi"** sorumludur; ikinci fıkra eski metindeki kuralı **daha açık bir dille** ifade eder; üçüncü fıkrada sorumsuz harcamaların çerçevesi genişletilmiş ve **aile için yapılanlar** da eklenmiştir. Adalet Komisyonu, ikinci fıkradaki "temlik ettikleri" 1

2 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
3 AYM, 06.11.2025, E. 2025/44, K. 2025/218.

ibaresini diğer maddelere paralel olarak **"devrettikleri"** şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **ispat yükünün** ana ve babada olmasıdır; çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini onlar ispat etmelidir.[4] İkinci nokta, **iyi niyetli devir** ile **kötüye kullanma** arasındaki ayrımdır: iyi niyetli devirde çocuk yalnız alınan karşılığı isteyebilir, satış parasıyla başkası adına alınan taşınmazların tapusunu isteyemez.[5] Üçüncü nokta, çocuğun **olağan bakım giderlerinin** ana ve babanın kendi yükümlülüğü olmasıdır; bu giderler "kanuna uygun harcama" diye çocuk mallarından düşülemez.[6]

II. Birinci Fıkra: Geri Vermede Vekil Gibi Sorumluluk

- **Ölçü:** Ana ve baba geri vermede vekil gibi sorumludur.
- **İspat:** Sadakat ve özenle yönetimi ana ve baba ispat eder.
- **Süre:** Sorumluluğa dayanan davalar zamanaşımına tabi değildir.

2 Ana ve baba velâyet süresince çocuğun mallarını yönetir ve kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352); yönetim sona erince malları hesabıyla birlikte devreder (TMK m. 362). 363. madde, bu geri vermede ana ve babanın hangi ölçüde sorumlu olduğunu belirler: ana ve baba **vekil gibi** sorumludur. Vekil gibi sorumluluk, vekâlet sözleşmesindeki sadakat ve özen ölçüsünü akla getirir; Türk Borçlar Kanunu'na göre vekil üstlendiği işleri vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek sadakat ve özenle yürütür (TBK m. 506). Gerekçe, eski Kanun'daki "intifa hakkı sahibi gibi" sorumluluğun "vekil gibi" sorumlulukla değiştirildiğini vurgular.

3 Kararlarda ana ve babanın, çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını ispat için mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmeleri gerektiği kabul edilmiştir.[7] Ana ve babanın sorumluluğuna dayalı davaların herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi olmadığı belirtilmiş,[8] vekâlet görevinin kötüye kullanıldığı iddiasına dayanan ayın isteklerinin süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebileceği de kabul edilmiştir.[9]

III. Velâyetin Kötüye Kullanılması ve Üçüncü Kişiler

- **Kötü niyetli alıcı:** Veliyle işbirliği içinde yapılan sözleşme çocuğu bağlamaz.

4 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
5 Yargıtay 2. HD, 21.06.2012, E. 2012/11065, K. 2012/17098.
6 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
7 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
8 Yargıtay 2. HD, 14.03.2019, E. 2017/4451, K. 2019/2815.
9 Yargıtay 2. HD, 10.07.2012, E. 2011/20244, K. 2012/19378.

- **İspat:** Tapu iptali için alıcının kötü niyeti ispatlanmalıdır.
- **Sınır:** Sorumluluk çocuk mallarıyla sınırlıdır.

Ana ve baba velâyet çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuğun yasal temsilcisidir ve kural olarak çocuk mallarını hâkimden izin almaksızın satabilir; ancak bunu yaparken çocuğun menfaatini gözetmek zorundadır (TMK m. 342). Payları velâyet sahibinden satın alan kişi kötü niyetli olup veliyle çıkar ve işbirliği içinde sözleşme yapmışsa, çocuk bu sözleşmeyle bağlı sayılmamıştır.[10] Buna karşılık üçüncü kişiye karşı açılan tapu iptali davasında alıcının veliyle işbirliği içinde hareket ettiği ispat edilemezse istem reddedilir.[11] 4

Velâyetin kötüye kullanılması hâlinde ana veya babanın sorumluluğu çocuk mallarıyla sınırlıdır. Bu nedenle çocuk mallarının satış parasıyla başkaları adına üçüncü kişilerden satın alınan taşınmazların tapusunun çocuk adına tescili istenemez.[12] 5

IV. İkinci Fıkra: Dürüstlük Kuralına Uygun Devir

- **Kural:** Yalnız alınan karşılık geri verilir.
- **Komisyon:** "Temlik ettikleri" ibaresi "devrettikleri" olarak değiştirilmiştir.
- **Sonuç:** Çocuk ana veya babaya karşı alınan karşılığı isteyebilir.

İkinci fıkra, ana ve babanın dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri mallar için özel bir kural koyar: bu malların yerine yalnız aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler. Gerekçeye göre fıkra, içerik bakımından eski metnin birinci fıkrasındaki cümlenin ikinci bölümüyle aynıdır, ancak daha açık bir dille kaleme alınmıştır. Tasarı metninde "başkasına temlik ettikleri" ifadesi yer alıyordu; Adalet Komisyonu bu ibareyi diğer maddelere paralel olarak "devrettikleri" şeklinde değiştirmiştir. Terekeye ait malların velâyet kapsamında dürüstlük kuralına uygun olarak devredilmesinin, çocuklara ana veya babaya karşı yalnız "aldığı karşılığı" isteme hakkı verdiği kabul edilmiştir.[13] 6

V. Üçüncü Fıkra: Kanuna Uygun Harcamalar

- **Kural:** Kanuna uygun çocuk veya aile harcamalarından tazminat yok.
- **Yenilik:** Aile için yapılan harcamalar kapsama alındı.
- **Sınır:** Olağan bakım giderleri ana ve babanın kendi yükümlülüğüdür.

Üçüncü fıkra, ana ve babanın kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmayacaklarını öngörür. "Kanuna uygun" harcamalar, Kanun'un izin verdiği harcamalardır: çocuk mallarının gelir- 7

10 Yargıtay 2. HD, 10.07.2012, E. 2011/20244, K. 2012/19378.
11 Yargıtay 2. HD, 03.06.2026, E. 2025/9883, K. 2026/6131.
12 Yargıtay 2. HD, 21.06.2012, E. 2012/11065, K. 2012/17098.
13 Yargıtay 2. HD, 21.06.2012, E. 2012/11065, K. 2012/17098.

leri öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için, hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyaçları için harcanabilir (TMK m. 355); sermaye biçimindeki ödemeler ve çocuğun diğer malları ise belirli şartlarla ve gerektiğinde hâkim izniyle kullanılabilir (TMK m. 327, TMK m. 356). Gerekçeye göre bu fıkrayla sorumsuz harcamaların çerçevesi genişletilmiş ve aile için yapılanlar da eklenmiştir.

8 Bu sınır dışında kalan harcamalar ana ve babayı sorumluluktan kurtarmaz. Annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderlerin kendi yasal yükümlülüğünden doğduğu ve çocuk mallarından mahsup edilemeyeceği belirtilmiştir.[14] Ergin çocuğun babaya karşı açtığı tazminat davasında mahkemenin bu harcama kurallarını ve 363. maddeyi birlikte değerlendirmesi gerektiği kabul edilmiştir.[15]

VI. Usul: Görev, Kapsam, Faiz ve Islah

- **Görev:** Aile mahkemesi.
- **Kapsam:** Dava velâyet sahibine karşı açılır.
- **Faiz ve ıslah:** Genel usul kuralları uygulanır.

9 Ergin çocuğun velâyet sahibine karşı 363. maddeye dayanarak açtığı iade davasında aile mahkemesi görevlidir.[16] 352 ila 363. maddeler velinin sorumluluğuna ilişkin olduğundan, velâyet sahibine değil diğer mirasçılara yöneltilen bir dava bu hükümlere göre çözülmez.[17] Kısıtlanarak velâyet altına bırakılan ergin çocuk bakımından da vesayete ilişkin sorumluluk hükümleri değil, velâyet hükümleri ve 363. madde uygulanır.[18]

10 Faizin, mirasbırakanın ölüm tarihinden değil, velâyet sahibinin daha önce açılan çocuk mallarının korunması davasıyla temerrüde düştüğü tarihten başlatılması gerektiği kabul edilmiştir;[19] bozmadan sonra yapılan ıslaha ise geçerlilik tanınmamıştır.[20]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Velâyet döneminde mallarının kötü yönetildiğini düşünen ergin çocuk**, satış ve tapu kayıtlarını, banka hareketlerini ve kira gelirlerine ilişkin belgeleri toplamalı ve davayı aile mahkemesinde açmalıdır. **Malı satın alan üçüncü kişiye karşı dava açılacaksa**, onun veliyle işbirliği içinde hareket ettiğini gösteren deliller hazırlanmalıdır. **Velâyet sahibi**, çocuk malları için yaptığı satışların ve

14 Yargıtay 2. HD, 05.10.2016, E. 2016/10748, K. 2016/13562.
15 Yargıtay 2. HD, 10.06.2015, E. 2015/8027, K. 2015/12281.
16 Yargıtay 2. HD, 29.12.2025, E. 2025/4646, K. 2025/12098.
17 Yargıtay 8. HD, 07.11.2014, E. 2013/21057, K. 2014/20451.
18 Yargıtay 2. HD, 07.03.2022, E. 2021/6267, K. 2022/2139.
19 Yargıtay 2. HD, 09.05.2016, E. 2016/6346, K. 2016/9427.
20 Yargıtay 2. HD, 21.11.2018, E. 2017/4856, K. 2018/13248.

harcamaların çocuk yararına olduğunu gösteren kayıtları saklamalıdır; sadakat ve özenle yönetimin ispat yükü ondadır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218

Anayasa Mahkemesi, 363. maddedeki tazminat hakkını çocuğun mallarını koruyan güvenceler arasında saymıştır

Çocuk mallarının korunması davasına bakan aile mahkemesi, 352. maddenin birinci fıkrası ile 353 ve 354. maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi, ana ve babanın yönetim ve kullanma hakkının çocuğun mülkiyet hakkına orantısız bir sınırlama oluşturup oluşturmadığını incelerken Kanun'daki koruma tedbirlerini değerlendirmiştir.

> *Öte yandan çocuğa, 363. maddeye göre yönetme ve kullanma hakkını gereği gibi kullanmayan ana ve babadan zararının tazmin edilmesini talep etme hakkı tanınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddenin çocuk mallarını koruyan sistemdeki yerini gösterir. Anayasa Mahkemesi, 345. maddedeki sınırlamayı, 360. maddedeki önlem alma yetkisini ve 361. maddedeki kayyıma devir imkânını saydıktan sonra, çocuğa yönetme ve kullanma hakkını gereği gibi kullanmayan ana ve babadan zararının tazminini isteme hakkı tanındığını belirtmiştir. Bu güvenceleri birlikte değerlendiren Mahkeme, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 360, TMK m. 361). Karar 14.01.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.06.2012 · E. 2012/11065 · K. 2012/17098

Dürüstlük kuralına uygun devirde çocuk yalnız alınan karşılığı isteyebilir; kötüye kullanmada sorumluluk vekil gibidir ve çocuk mallarıyla sınırlıdır

Babalarının ölümünden sonra velâyetleri annelerinde kalan davacılar, annelerinin babalarından kalan malların satış parasını davalı kardeşlerine verdiğini ve onların bu parayla üçüncü kişilerden taşınmaz satın aldığını ileri sürerek bu taşınmazların tapu kayıtlarının miras payları oranında iptalini ve adlarına tescilini istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir; davalılardan bir kısmı kararı temyiz etmiştir.

> *Velayet hakkının kötüye kullanılması halinde ise, velayet hakkına sahip olan ana veya baba, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumlu olurlar. Bu sorumluluk da "çocuk mallarıyla" sınırlıdır. Bu bakımdan, dava konusu taşınmazlar, davacıların iddia ettikleri gibi mirasbırakandan intikal eden taşınır ve taşınmaz malların satışından elde edilen para ile alınmış olsa dahi, böyle bir*

durum, davacılara, davalının üçüncü kişilerden iktisap ettikleri taşınmazların iptalini ve tescilini isteme hakkı vermez.

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddenin iki sorumluluk hâlini ayırır. Daireye göre terekeye ait malların velâyet kapsamında dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devredilmesi, çocuklara ana veya babaya karşı yalnız alınan karşılığı isteme hakkı verir; velâyetin kötüye kullanılması hâlinde ise ana veya baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur ve bu sorumluluk çocuk mallarıyla sınırlıdır. Dava konusu taşınmazlar tereke malı olmayıp kardeşlerce üçüncü kişilerden satın alındığından, satış parasıyla alınmış olsalar bile çocuklara bu taşınmazların tapusunun iptalini isteme hakkı vermez; kabul kararı bozulmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.07.2012 · E. 2011/20244 · K. 2012/19378

Veliyle işbirliği içindeki kötü niyetli alıcıyla yapılan sözleşme çocuğu bağlamaz; vekil gibi sorumluluğa dayanan ayın istekleri süreye bağlı değildir

Velâyet altındayken davacıya ait taşınmaz payları veli tarafından velâyeten satılmıştı. Davacı, payları satın alan kişinin veliyle işbirliği içinde hareket ettiğini ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir; mahkeme istemi kısmen kabul etti ve karar temyiz edilmiştir.

> *"...devreden veli ile çıkar ve işbirliği içinde sözleşme yaptığının anlaşılmasına, bu sözleşme ile davacının bağlı sayılamayacağına, velayet hakkına sahip olan, çocuk mallarının geri verilmesinde " vekil" gibi sorumlu olduğuna (TMK m. 363/1) göre, vekilin, vekalet görevini kötüye kullandığı iddiasına dayalı ayın isteklerinin, süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebileceğine göre...*

DEĞERLENDİRME Karar, kötü niyetli üçüncü kişiyle yapılan devrin sonuçlarını gösterir. Daireye göre payları velâyet sahibinden satın alan kişi kötü niyetli olup veliyle çıkar ve işbirliği içinde sözleşme yapmışsa, davacı bu sözleşmeyle bağlı sayılamaz. Velâyet sahibi çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumlu olduğundan, vekâlet görevinin kötüye kullanıldığı iddiasına dayanan ayın istekleri süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebilir. Kararın esasa ilişkin bölümü onanmış, vekâlet ücretine ilişkin kısım düzeltilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.03.2019 · E. 2017/4451 · K. 2019/2815

Ana ve babanın sorumluluğuna dayanan davalar zamanaşımına veya hak düşürücü süreye tabi değildir

Babalarının ölümünden sonra velâyetleri annelerinde kalan davacılar, annelerinin kendilerine miras kalan taşınmaz paylarını ihtiyaç olmadığı hâlde ve muvazaalı olarak sattığını ileri sürerek satış bedellerine ilişkin alacak istemiştir. Mahkeme, alacağın beş yıllık zamanaşımına tabi olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Davacılar, temlikin velayet görevinin kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirildiğini ileri sürdüklerine göre dava, Türk Medeni Kanunun 363.ncü maddesine dayanmaktadır. Ana ve baba velayetleri veya yönetim hakları sona erince, çocuğun mallarını, hesabıyla birlikle ergin çocuğa, vasi sine veya kayyıma devrederler (TMK m.362). Anne ve baba çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar. Dürüstlük kuralına uygun olarak başkalarına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler (TMK m.363). Çocuğun mallarının yönetimi çocuğun menfaatine uygun olmalı, çocuğun menfaati ile bağdaşabildiği ölçüde ana ve babanın ortak menfaatlerine hizmet etmelidir. Ana baba yönetim görevini sadakat ve özenle yerine getirmelidir. Ana ve babanın, çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını, zararın meydana gelmesinde herhangi bir kusurlarının bulunmadığını, yani çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmeleri gerekir. Ana ve babanın sorumluluğuna dayalı davalar herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddeye dayanan davaların süre bakımından niteliğini açıklar. Daireye göre temlikin velâyet görevinin kötüye kullanılmasıyla yapıldığı ileri sürüldüğünde dava 363. maddeye dayanır; ana ve baba yönetimin sonunda malları hesabıyla devreder, geri vermede vekil gibi sorumludur ve malları sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmelidir. Ana ve babanın sorumluluğuna dayalı davalar herhangi bir zamanaşımına veya hak düşürücü süreye tabi olmadığından, beş yıllık zamanaşımı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur (TMK m. 362).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131

Ana ve baba çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmelidir; üçüncü kişiye karşı tapu iptali için ise alıcının veliyle işbirliği ispatlanmalıdır

Velâyet altındayken davacıya düşen taşınmaz payları annesi tarafından davalı idareye satılmıştı. Davacı, satış bedelinin ertesi gün idareye iade edildiğini, işlemin gerçekte bağışlama olduğunu ve annesinin velâyet görevini kötüye kullandığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir; istem kabul edildi, istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

> *Ana ve baba, çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını ispat için, zararın meydana gelmesinde herhangi bir kusurlarının olmadığını, yani çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmeleri gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. madde kapsamındaki ispat yükünü iki yönden gösterir. Daireye göre ana ve baba çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını ispat için mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmelidir; ana ve baba hâkimden izin almaksızın çocuğa ait malları satabilir, ancak bunu yaparken çocuğun menfaatini gözetmek zorundadır. Taşınmazı satın alan üçüncü kişiye karşı açılan tapu iptali davasında ise davacı, alıcının kötü niyetli olarak veliyle

çıkar ve işbirliği içinde hareket ettiğini ispat edememiştir. Bu nedenle istemin reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.10.2016 · E. 2016/10748 · K. 2016/13562

Olağan bakım ve eğitim giderleri ana ve babanın kendi yükümlülüğüdür; bu giderler çocuk mallarından mahsup edilemez

Babasının ölümünden sonra velâyeti annesinde kalan davacı, ergin olduktan sonra annesinin kendisine miras kalan taşınmaz paylarını velâyeten sattığını, satış bedellerini ve kira gelirlerini kendisinden gizleyerek velâyet görevini kötüye kullandığını ileri sürerek tazminat istemiştir. Anne, satış bedellerinin davacı için kullanıldığını savunmuştur; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *...davalı annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderleri karşılaması annenin yasal yükümlülüğünden doğan masraflardan olup, bu masrafları çocuk mallarından mahsup etme hakkına sahip değildir. Davalı anne yoksul olduklarını veya çocuğun özel durumunun olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiğini ve bu sebeple çocuk mallarının kullanıldığını da iddia ve ispat etmemiştir. Aynı şekilde, dava konusu 2536 ada 1 ve 2 nolu parsel sayılı taşınmazların satışından aldığı karşılığı davacıya verdiğini ya da satıştan elde edilen karşılığı davacı yararına sadakat ve özenle yönettiğini de kanıtlayamamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddenin üçüncü fıkrasındaki kanuna uygun harcama sınırını gösterir. Daireye göre annenin çocuğun bakımı ve eğitimi için yaptığı olağan giderler kendi yasal yükümlülüğünden doğar ve çocuk mallarından mahsup edilemez. Anne, yoksul olduklarını veya çocuğun özel durumunun olağanüstü harcama gerektirdiğini de ispat etmemiş, satıştan aldığı karşılığı davacıya verdiğini ya da davacı yararına sadakat ve özenle yönettiğini kanıtlayamamıştır. Velâyet dönemi eski Kanun'a denk geldiğinden uyuşmazlık 743 sayılı Kanun'a göre çözülmüş, ret kararı bozulmuştur (TMK m. 327).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.06.2015 · E. 2015/8027 · K. 2015/12281

Ergin çocuğun velâyet sahibine karşı açtığı tazminat davası 363. maddeye dayanır; hâkim hukuki nitelendirmeyi kendiliğinden yapar

Ergin olan çocuk, velâyet sahibi babasına karşı velâyet hakkının kötüye kullanılması nedeniyle tazminat istemiştir; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Somut olayımızda ;davanın konusu ergin olan çocuk tarafından baba aleyhine açılan Türk Medeni Kanununun 363. maddesine dayalı ana ve babanın sorumluluğundan kaynaklanan tazminattır. Hakim, Türk hukukunu resen uygular (HMK madde 33). Bu durumda mahkemece, yukarıda belirtilen maddeler çerçevesinde değerlendirme yapılarak hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, hukuki vasıflandırmada hataya düşülerek, yazılı gerekçe ile davanın reddedilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddeye dayanan tazminat davalarında mahkemenin değerlendirme çerçevesini gösterir. Daire, ana ve babanın çocuğun bakım giderlerini karşılama yükümlülüğünü, hâkim izniyle çocuk mallarından harcama yapılabilecek hâlleri ve 363. maddedeki sorumluluğu birlikte hatırlatmıştır. Davanın ergin çocuk tarafından babaya karşı açılan ve ana ve babanın sorumluluğundan kaynaklanan bir tazminat davası olduğunu, hâkimin Türk hukukunu resen uygulayacağını belirterek, hukuki nitelendirmede hataya düşülerek verilen ret kararını bozmuştur (TMK m. 327, TMK m. 356).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2022 · E. 2021/6267 · K. 2022/2139

Velâyet altındaki kısıtlı ergin çocuğun mallarından doğan sorumlulukta vesayet hükümleri değil velâyet hükümleri ve 363. madde uygulanır

Ergin olduğu hâlde kısıtlanarak annesinin velâyeti altına bırakılan kişi için sonradan velâyet kaldırılıp vasi atandı. Vasi, eski velinin velâyet döneminde kötü niyetli ve tedbirsiz yönetimi nedeniyle kısıtlının uğradığı zararın eski veliden ve devletten tazminini istemiştir; mahkeme vesayete ilişkin sorumluluk hükümlerine dayanarak davayı kabul etmiştir.

> *Bununla birlikte, veli TMK m. 363/1-2 ve 3. fıkraları gereği, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludur. Mahkemece TMK 467. maddesi uyarınca yargılama yapılmış ve buna dayalı olarak hüküm verilmiş olması hatalı, olmuştur. O halde, velayet altındaki kısıtlı ergin çocuğun mallarının yönetiminde TMK 335 ve devamındaki maddeler ile 352 madde ve devamındaki maddelerin somut olaya uyan hükümleri uygulanarak bir karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm verilmesi doğru görülmeyip bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddenin kısıtlı ergin çocuklar bakımından da uygulandığını gösterir. Daireye göre kısıtlanıp vesayet altına değil ana veya babanın velâyeti altına bırakılan ergin çocuk bakımından velâyet hükümleri uygulanır; veli çocuk mallarını hâkimden izin almaksızın yönetir, ancak geri vermede vekil gibi sorumludur. Vesayete ilişkin sorumluluk hükümlerine göre yargılama yapılması ve devlete husumet yöneltilmesi hatalı bulunmuş, velâyet ve çocuk mallarına ilişkin hükümler uygulanarak karar verilmesi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur (TMK m. 352).

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2014 · E. 2013/21057 · K. 2014/20451

352 ila 363. maddeler velinin sorumluluğuna ilişkindir; velâyet sahibine değil diğer mirasçılara yöneltilen dava bu hükümlere göre çözülmez

Velâyet sahibi annenin çocuklar adına imzaladığı mirastan feragat sözleşmesinin iptali, mirasbırakanın diğer mirasçılarına karşı açılan davada istendi. Asliye hukuk mahkemesi, uyuşmazlığın çocuk mallarına ilişkin hükümlere göre çözülmesi gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *...mahkemenin gerekçesine dayanak yaptığı TMK'nun 352-363. maddeleri, çocuk malları konusunda velinin, velayet görevini kötüye kullanmasına ilişkin sorumluluk kuralları olup, böyle bir davanın velayet hakkı sahibine karşı açılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddenin ve çocuk mallarına ilişkin hükümlerin uygulama alanını sınırlar. Daireye göre 352 ila 363. maddeler, çocuk malları konusunda velinin velâyet görevini kötüye kullanmasına ilişkin sorumluluk kurallarıdır ve bu nitelikteki dava velâyet hakkı sahibine karşı açılmalıdır. Velâyet sahibine değil mirasbırakanın diğer mirasçılarına yöneltilen mirastan feragat sözleşmesinin iptali davası miras hukukuna ilişkin olduğundan, çocuk mallarına ilişkin olduğu gerekçesiyle verilen görevsizlik kararı bozulmuştur.

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098

Ergin çocuğun velâyet sahibine karşı 363. maddeye dayanarak açtığı iade davasında aile mahkemesi görevlidir

Ergin olan çocuk, velâyet sahibi babasının kendisine ait taşınmazı dürüstlük kuralına aykırı olarak başkasına devrettiğini ileri sürerek taşınmazın iadesini istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi işin esasına girerek karar vermiştir; istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

> *Somut olayda dava konusu uyuşmazlık ergin olan çocuk tarafından baba aleyhine Türk Medeni Kanununun 363. maddesine dayalı olarak açılan velayet hakkı sahibinin dürüstlük kurallarına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesi isteğine ilişkindir. Mahkemelerin görevi kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m. 118-395, 5133 S.K m. 2-3) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağı hükme bağlanmıştır. Açıklanan hükümler çerçevesinde görevli mahkeme Aile Mahkemesi'dir. O halde; Aile Mahkemesinin görevli olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken bu husus gözetilmeden işin esasına girilerek hüküm kurulması hatalı olup kararın bu gerekçeyle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddeye dayanan istemlerde görevli mahkemeyi belirler. Daire, uyuşmazlığın ergin çocuk tarafından babaya karşı açılan ve velâyet sahibinin dürüstlük kuralına aykırı olarak başkasına devrettiği taşınmazın iadesine ilişkin bir dava olduğunu, 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Kanun'un aile hukuku kitabından doğan davalara aile mahkemesinde bakılacağını belirtmiştir. Görev kendiliğinden gözetilmesi gerektiğinden, görevsizlik kararı yerine esasa girilerek verilen karar bozulmuştur.

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.05.2016 · E. 2016/6346 · K. 2016/9427

Çocuk mallarına ilişkin hükümlere aykırılıktan doğan alacakta faiz, mirasbırakanın ölümünden değil temerrütten başlar

Velâyet sahibinin çocuk mallarının korunmasına ilişkin hükümlere aykırı davrandığı gerekçesiyle açılan alacak davasında mahkeme, alacağa mirasbırakanın ölüm tarihinden itibaren faiz yürütülmesine karar vermiştir.

> *Toplanan delillerden davacının annesi tarafından 15.07.2004 tarihinde açılan çocuk mallarının korunması davasında davalının velayeti kötüye kullandığı tespit edilmiş ve bu karar 13.05.2009 tarihinde kesinleşmiştir. Davalı kesinleşen bu dava ile temerrüde düşürülmüştür. Açıklanan sebeple faizin murisin ölüm tarihinden itibaren başlatılması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. madde kapsamındaki alacaklarda faizin başlangıcını gösterir. Daireye göre davalının velâyeti kötüye kullandığı, daha önce açılan çocuk mallarının korunması davasında tespit edilmiş ve bu dava ile davalı temerrüde düşürülmüştür. Bu nedenle faizin mirasbırakanın ölüm tarihinden başlatılması doğru bulunmamış, başlangıç tarihi önceki davanın açıldığı tarih olarak düzeltilmiş ve karar onanmıştır.

12 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2018 · E. 2017/4856 · K. 2018/13248

363. maddeye dayanan tazminat davasında bozmadan sonra yapılan ıslaha geçerlilik tanınamaz

Ergin olan davacı, annesinden miras kalan taşınmazdaki payının babası tarafından velâyeten satıldığını ve bedelin kendisine verilmediğini ileri sürerek 363. madde kapsamında tazminat istemiştir. Bozma kararından sonra dava değerini ıslahla artırmıştır; mahkeme ıslah edilen miktara hükmetmiştir.

> *Ancak ıslah tahkikatın sona ermesine kadar yapılabilir. (HMK m. 177/1). Yargıtayca hüküm bozulduktan sonra bu yoldan faydalanmak mümkün değildir (04.02.1948 tarihli 10/3 sayılı İçt. Bir. Kararı). Açıklanan sebeple, bu husus nazara alınmadan dava dilekçesinde belirtilen 10.000,00 TL'ye hükmedilmesi gerekirken bozmadan sonra yapılan ıslaha geçerlilik tanınmak suretiyle yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 363. maddeye dayanan davaların usul kurallarına tabi olduğunu gösterir. Daire, ilk bozma kararında talebin 363, 327 ve 356. maddeler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirttiğini hatırlatmış; ıslahın ancak tahkikatın sona ermesine kadar yapılabileceğini ve bozmadan sonra bu yoldan yararlanılamayacağını belirterek, dava dilekçesindeki miktar yerine ıslah edilen miktara hükmedilmesini doğru bulmamış ve kararı bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 327:** Bakım borcunun kapsamı.
- **TMK m. 342:** Çocuğun temsili.
- **TMK m. 352:** Çocuk mallarının yönetimi.
- **TMK m. 355:** Gelirlerin sarfı.
- **TMK m. 356:** Kısmen sarf.
- **TMK m. 360:** Çocuk mallarının korunması için önlemler.
- **TMK m. 361:** Yönetimin kayyıma devri.
- **TMK m. 362:** Velâyet sona erince malların devri.

NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Birinci Ayırım · m. 364–366

Nafaka Yükümlülüğü başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 364–366. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 364	Nafaka yükümlüleri	Yardım nafakasının temel hükmüdür
m. 365	Dava hakkı	Yardım nafakası davasının nasıl açılacağını düzenler
m. 366	Korunmaya muhtaç kişiler	Korunmaya muhtaç kişilerin bakımını ve bu bakımın masraflarını düzenler

MADDE

364 A. Nafaka yükümlüleri

KANUN METNİ

(1) Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.
(2) Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır.
(3) Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 364, yardım nafakasının temel hükmüdür. Herkes, yardım etmediği takdirde **yoksulluğa düşecek** olan **üstsoyu, altsoyu ve kardeşlerine** nafaka vermekle yükümlüdür. **Kardeşlerin** yükümlülüğü, **refah içinde** bulunmalarına bağlıdır; refah şartı üstsoy ve altsoy için aranmaz. **Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına** ilişkin özel hükümler saklıdır. Yardım nafakası için nafaka isteyenin yardım edilmezse yoksulluğa düşeceğinin anlaşılması, yükümlünün de geçim sıkıntısına düşürülmemesi gerektiği kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Yardım nafakası	Yoksulluğa düşecek üstsoy, altsoy veya kardeşe yapılan zorunlu parasal yardım.
Üstsoy	Ana, baba, büyükanne, büyükbaba gibi kişinin kendisinden geldiği kan hısımları.
Altsoy	Çocuk, torun gibi kişiden gelen kan hısımları.
Yoksulluk	Zorunlu yaşam giderlerini karşılayacak düzeyde gelirden yoksunluk.
Refah	Kendi geçimini sağladıktan sonra yardım edebilecek ekonomik rahatlık.

1 Yargıtay 3. HD, 15.06.2017, E. 2016/21920, K. 2017/10252.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 364- Yürürlükteki Kanunun 315 ve kısmen de 316 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 328 inci maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarının 297 nci maddesinden alınmıştır. Ancak birinci fıkrada "...önemli ölçüde geçim sıkıntısına" düşmekten söz eden Öntasarı yerine, kaynaktaki gibi "...yoksulluğa düşmek" deyimi tercih edilmiştir. "Nafaka" terimi ise çok yerleşmiş olması itibarıyla aynen korunmuştur. Maddenin ikinci fıkrasındaki hüküm, yürürlükteki Kanunun 316 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Maddeye eklenen üçüncü fıkra ile eşlerin birbirine, ana ve babanın ergin olmayan çocuklarına karşı bakım borçlarına ilişkin özel hükümlerin saklı olduğu vurgulanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 132*

Gerekçe, maddenin ölçüsünün bir tercih sonucu belirlendiğini gösterir: Öntasarıdaki "önemli ölçüde geçim sıkıntısı" yerine kaynak İsviçre hükmündeki "yoksulluğa düşme" ölçüsü benimsenmiştir. Üçüncü fıkra yenidir ve yardım nafakasının eşler arasındaki ve ana-baba ile ergin olmayan çocuk arasındaki bakım borçlarının yerine geçmediğini açıkça ortaya koyar.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 315. madde ile 316. maddenin ikinci fıkrasıydı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 315 – Herkes, yardım etmediği surette zarurete düşecek olan usul ve füruuna ve erkek ve kız kardeşlerine muavenet ile mükelleftir. Madde 316/2 – Erkek ve kız kardeşler, hali refahta bulunmadıkça kendilerinden nafaka istenemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 315 ve 316/2 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 315 ve 316/2	4721 sayılı Kanun m. 364
Ölçü	Yardım edilmezse zarurete düşmek	Yardım edilmezse yoksulluğa düşmek
Yükümlüler	Usul ve füru ile erkek ve kız kardeşler	Üstsoy, altsoy ve kardeşler
Kardeşler	Refah hâlinde bulunmadıkça nafaka istenemez	Yükümlülük refah içinde bulunmaya bağlı
Saklı hükümler	Düzenlenmemişti	Eş ile ana ve babanın bakım borçları saklı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 364. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlüler	Üstsoy, altsoy ve kardeşler	TMK m. 364/1
Alacaklının durumu	Yardım edilmezse yoksulluğa düşecek olmak	TMK m. 364/1
Kardeşler	Yükümlülük refah içinde bulunmaya bağlı	TMK m. 364/2
Refah şartının kapsamı	Yalnız kardeşler için aranır	Yargıtay 3. HD, K. 2015/6355
Saklı hükümler	Eş ile ana ve babanın bakım borçları	TMK m. 364/3
Ergin öğrenci	Eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşen çocuğa yardım zorunlu	Yargıtay HGK, K. 2019/1145
Kaynak	743 m. 315 ve 316/2; Öntasarı m. 297; İsviçre MK m. 328	Gerekçe, s. 132

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 315. ve kısmen 316. maddelerini karşılamaktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 328. maddesinden esinlenen 1984 tarihli Öntasarının 297. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkrada Öntasarıdaki **"önemli ölçüde geçim sıkıntısına" düşme** ölçüsü yerine kaynaktaki gibi **"yoksulluğa düşmek"** deyiminin tercih edildiğini, "nafaka" teriminin ise yerleşmiş olduğu için korunduğunu belirtir. İkinci fıkra eski Kanun'un 316. maddesinin ikinci fıkrasından gelir; eklenen üçüncü fıkra ise eşlerin birbirine, ana ve babanın ergin olmayan çocuklarına karşı bakım borçlarına ilişkin **özel hükümlerin saklı** olduğunu vurgular. Tasarının 364. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 449).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yardım nafakasının **yoksulluk** şartına bağlı olmasıdır; nafaka isteyen, yardım edilmezse yoksulluğa düşeceğini ortaya koymalıdır. İkinci nokta, **refah şartının yalnız kardeşler** için arandığıdır; üstsoy ve altsoy, refah içinde olmasalar da gelirleriyle orantılı olarak sorumludur.[2] Üçüncü nokta, **iştirak nafakasının çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona ermesi** ve yardım nafakası için ergin çocuğun kendisinin dava açması gerektiğidir.[3]

2 Yargıtay 3. HD, 15.04.2015, E. 2014/21426, K. 2015/6355.
3 Yargıtay 2. HD, 22.09.2011, E. 2010/12022, K. 2011/13809.

II. Birinci Fıkra: Nafaka Yükümlüleri ve Nafaka Alacaklıları

- **Yükümlüler:** Üstsoy, altsoy ve kardeşler.
- **Alacaklının durumu:** Yardım edilmezse yoksulluğa düşecek olmak.
- **Sınır:** Kanun'un saydığı hısımlar dışındakiler yardım nafakasıyla yükümlü değildir.

1. madde, belirli yakınlıktaki hısımlar arasında karşılıklı bir yardım yükümlülüğü kurar. Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Yardım nafakasının tarafları üstsoy, altsoy ve kardeşlerdir; Kanun yükümlüleri tek tek saydığından bunların dışındaki hısımların yardım nafakası yükümlülüğü yoktur.[4] Aynı kararda aile bağlarının herhangi bir nedenle zayıflamış olmasının yükümlülüğü kendiliğinden ortadan kaldırmadığı da belirtilmiştir.

Yükümlülüğün doğması için nafaka isteyenin yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşeceğinin anlaşılması gerekir. Yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım ve eğitim gibi zorunlu harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanlar yoksul kabul edilir; eğitimine devam eden ve kendi emeği ve geliriyle yaşamını sürdüremeyen kişi ana ve babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebilir, ancak yükümlünün de geçim sıkıntısına düşürülmemesi esastır.[5] Nafakanın miktarı, davacının geçinmesi için gerekli ve yükümlünün malî gücüne uygun olmalıdır (TMK m. 365). **2**

III. İkinci Fıkra: Kardeşler ve Refah Şartı

- **Kural:** Kardeşlerin yükümlülüğü refah içinde bulunmalarına bağlıdır.
- **Kapsam:** Refah şartı yalnız kardeşler için aranır.
- **Sıra:** Kardeşler, altsoy ve üstsoydan sonra gelir.

Kardeşlerden yardım nafakası istenebilmesi için kardeşin refah içinde bulunması gerekir. İlerlemiş yaşları ve aldıkları yaşlılık aylığıyla kendi geçimlerini ancak sağlayabilen kardeşlerin refah içinde olmadığı ve yardım nafakası yükümlülüklerinin bulunmadığı kabul edilmiştir.[6] Buna karşılık refah şartı yalnız kardeşler için geçerlidir; kiraya verilmiş taşınmazları ve emekli aylığı bulunan babaannenin torununa geliriyle orantılı nafaka ödemesi gerektiği belirtilmiştir.[7] Nafaka davasının hangi sırayla açılacağı ise mirasçılıktaki sıraya göre belirlenir (TMK m. 365). **3**

4 Yargıtay 3. HD, 12.06.2017, E. 2016/22092, K. 2017/9682.
5 Yargıtay 3. HD, 15.06.2017, E. 2016/21920, K. 2017/10252.
6 Yargıtay 3. HD, 12.06.2017, E. 2016/22092, K. 2017/9682.
7 Yargıtay 3. HD, 15.04.2015, E. 2014/21426, K. 2015/6355.

IV. Üçüncü Fıkra: Eş ile Ana ve Babanın Bakım Borçları

- **Eşler:** Evlilik ve boşanmaya ilişkin nafaka hükümleri saklıdır.
- **Ana ve baba:** Ergin olmayan çocuğa bakım borcu ayrıca düzenlenmiştir.
- **Ergin çocuk:** Eğitimi devam ediyorsa ana ve baba bakımla yükümlüdür.

4 Üçüncü fıkra, eşlerin birbirine ve ana ve babanın çocuklarına karşı bakım borçlarının kendi özel hükümlerine tabi olduğunu vurgular. Ergin olmayan çocuğun bakım giderleri ana ve baba tarafından karşılanır ve boşanmada iştirak nafakası bu yükümlülüğün sonucudur (TMK m. 327, TMK m. 182). İştirak nafakası çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer; bundan sonra şartları varsa 364. madde uyarınca yardım nafakası istenebilir.[8]

5 Babanın ergin olmayan çocuğuna karşı bakım borcundan doğan nafaka yükümlülüğü ölümüyle mirasçılarına geçmez; babanın ölümünden sonra mirasçılarına yöneltilen nafaka istemi 364. maddeye dayanır ve ergin olmayan çocuğa bakım yükümlülüğünün öncelikle anaya ait olduğu gözetilir.[9]

V. Eğitimine Devam Eden Ergin Çocuk

- **Dayanak:** 328. maddenin ikinci fıkrası ile 364. madde birlikte uygulanır.
- **Eğitim türü:** Açık öğretimde okumak yükümlülüğü kaldırmaz.
- **Sona erme:** Eğitim bitip iş bulunca nafaka kaldırılabilir.

6 Çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi devam ediyorsa ana ve baba, durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür (TMK m. 328). Yardım nafakası davalarında bu hüküm 364. maddeyle birlikte uygulanır. Hukuk Genel Kurulu, açık öğretim fakültesinde okumanın babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını ve babanın eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşmüş çocuğuna yardım etmek zorunda olduğunu belirtmiştir.[10] Kısa süreli ve giderleri karşılamayan bir çalışmanın da yükümlülüğü kaldırmadığı kabul edilmiştir.[11]

7 Eğitim sona erip çocuk işe başladığında yardıma ihtiyaç ortadan kalkabilir; Hukuk Genel Kurulu bu durumda nafakanın dava tarihinden değil çocuğun işe başladığı tarihten itibaren kaldırılması gerektiğine karar vermiştir.[12] İhtiyaç sürüyorsa yükümlünün ekonomik durumundaki kötüleşme nafakanın tamamen kaldırılmasını değil, gerekiyorsa indirilmesini haklı kılar.[13]

8 Yargıtay 2. HD, 19.11.2012, E. 2012/7833, K. 2012/27461.
9 Yargıtay 2. HD, 24.03.2010, E. 2010/2945, K. 2010/5646.
10 Yargıtay HGK, 07.11.2019, E. 2017/1012, K. 2019/1145.
11 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/959, K. 2019/1131.
12 Yargıtay HGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181.
13 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/2118, K. 2019/1138.

VI. Usul: Dava Hakkı

- **Talep hakkı:** Yardım nafakasını ergin çocuğun kendisi ister.
- **Talep dışına çıkılamaz:** Açılmış bir yardım nafakası davası olmadan hüküm kurulamaz.
- **Görev:** Aile mahkemesi.

Ergin çocuk için yardım nafakası, onun tarafından açılmış bir nafaka davası varsa dikkate alınır; ananın boşanma davasındaki iştirak nafakası talebi yardım nafakası sayılarak karar verilemez.[14] Usulüne uygun açılmış bir yardım nafakası davası bulunmadıkça hâkim talep dışına çıkarak yardım nafakasına hükmedemez.[15] Yardım nafakası davaları, Kanun'un aile hukuku kitabından doğduğu için aile mahkemesinde görülür. 8

UYGULAMA NOTU

Ergin olan ve eğitimi süren kişi yardım nafakası davasını kendi adına açmalı; öğrenci belgesini ve gelir durumunu gösteren belgeleri sunmalıdır. **Yaşlı ana veya baba ya da yoksulluğa düşmüş bir yakın için nafaka istenecekse**, önce altsoya, sonra üstsoya başvurulacağı ve kardeşlerden ancak refah içindeyseler nafaka istenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Nafaka yükümlüsü**, kendi geçimini ve diğer yükümlülüklerini gösteren belgeleri sunmalıdır; nafakanın yükümlüyü geçim sıkıntısına düşürmemesi gerekir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
15.06.2017 · E. 2016/21920 · K. 2017/10252

Yardım nafakası için nafaka isteyenin yardım edilmezse yoksulluğa düşeceği anlaşılmalıdır; yükümlü de geçim sıkıntısına düşürülmemelidir

Üniversite öğrencisi olan ergin davacı, babasından yardım nafakası istemiştir; mahkeme istemi reddetmiştir.

> *Yardım nafakasına karar verilebilmesi için nafaka isteyenin yardım edilmemesi halinde yoksulluğa düşeceğinin anlaşılması gerekmektedir.Eğitimine devam etmekte olan kişi kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmekten yoksun ise, ana babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebilir. Ne var ki, bunu vermekle yükümlü tutulacak kişilerin geçim sıkıntısına düşürülmemesi asıldır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 364. maddenin iki yönlü ölçüsünü gösterir. Daire, yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım ve eğitim gibi zorunlu harcamaları karşılayacak

14 Yargıtay 2. HD, 22.09.2011, E. 2010/12022, K. 2011/13809.
15 Yargıtay 2. HD, 28.02.2018, E. 2016/12504, K. 2018/2746.

düzeyde geliri olmayanların yoksul sayılacağını hatırlatmış ve yardım nafakasına karar verilebilmesi için nafaka isteyenin yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşeceğinin anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Eğitimine devam eden ve kendi emeği ve geliriyle yaşamını sürdüremeyen kişi, ana ve babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebilir; ancak yükümlünün geçim sıkıntısına düşürülmemesi esastır. Üniversite öğrencisi davacı için babanın gelir durumu gözetilerek hakkaniyete uygun nafakaya hükmedilmesi gerektiğinden ret kararı bozulmuştur (TMK m. 328, TMK m. 365).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
07.11.2019 · E. 2017/1012 · K. 2019/1145

Açık öğretimde okumak, babanın eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşen ergin çocuğuna yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz

Açık öğretim fakültesinde okuyan ve düzenli geliri bulunmayan ergin davacı, babasından yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, babanın maaşında icra kesintileri bulunduğu ve annenin gelirinin daha fazla olduğu gerekçesiyle istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Yine mahkemenin kabulünün aksine açık öğretim fakültesinde okuyor olmak, babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir sebep olarak kabul edilemez. Öyleyse baba eğitimine devam eden ve yoksulluğa düşmüş çocuğuna yardım etmek zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ergin çocuğun yardım nafakasında eğitimin önemini vurgular. Hukuk Genel Kurulu, 328. maddenin ergin çocuğun eğitimi devam ettiği sürece ana ve babaya durum ve koşullara göre yardım yükümlülüğü getirdiğini, davacının annesiyle yaşadığı için ondan da yardım aldığının kabul edileceğini, icra kesintisine rağmen babanın bir miktar nafaka ödeyebileceğini belirtmiştir. Açık öğretim fakültesinde okumak babanın yükümlülüğünü kaldırmaz; hakkaniyete uygun bir yardım nafakasına hükmedilmesi gerektiğinden direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 328).

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/959 · K. 2019/1131

Eğitime devam eden ergin çocuğun kısa süreli ve giderlerini karşılamayan çalışması, babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz

Açık öğretim lisesinde okuyan ergin davacı, babasından yardım nafakası istemiştir. Baba, davacının özel güvenlik görevlisi olarak çalıştığını savunmuştur; mahkeme istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Davacı kısa süreliğine özel güvenlik görevlisi olarak çalışmışsa da bu çalışması sürekli olmadığı gibi kendisinin ve okulunun giderlerine de yetmemektedir. TMK'nın 328. maddesi ergin çocuğun eğitiminin devam etmesi hâlinde ana ve babanın durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde yardımda bulunmalarını bir yükümlülük olarak öngörmüştür. Dolayısıyla davalının eğiti-*

mine devam eden ve düzenli bir geliri bulunmayan çocuğuna bir miktar nafaka ödeyebileceği kuşkusuzdur. Yine mahkemenin kabulünün aksine açık öğretim lisesinde okuyor olmak, babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir sebep olarak kabul edilemez.

DEĞERLENDİRME Karar, eğitimle çalışmanın birlikte değerlendirilmesini gösterir. Hukuk Genel Kurulu, günümüzdeki ekonomik koşullarda eğitimle çalışmayı bir arada sürdürmenin mümkün olmayacağının kural ve karine olarak kabul edilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Davacının kısa süreli çalışması sürekli olmadığı ve kendisinin ve okulunun giderlerine yetmediği için babanın yükümlülüğünü kaldırmaz; açık öğretim lisesinde okumak da bir engel değildir. Emekli aylığı alan babanın eğitimine devam eden ve düzenli geliri bulunmayan çocuğuna bir miktar nafaka ödeyebileceği kabul edilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 328).

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181

Eğitimine devam eden ergin çocuğun yardım nafakası, eğitimi sona erip işe başladığı tarihten itibaren kaldırılmalıdır

Baba, üniversiteden mezun olan çocuğuna ödediği yardım nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, iş bulma imkânı bulunan meslek sahibinin yardım nafakasına hak kazanamayacağı gerekçesiyle nafakayı dava tarihinden itibaren kaldırdı ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Öte yandan yargılama aşamasında davalının eğitiminin sona erdiği ve 23.05.2016 tarihinde bir şirkette işe başladığı, sonuç olarak bu tarihten itibaren babasının yardımına ihtiyacı kalmadığı anlaşılmaktadır. Şu hâlde, davalının dava tarihi itibariyle eğitimine devam ettiği ve babasının yardımına ihtiyaç duyduğu, ancak işe başladığı tarihten itibaren babasının yardımına ihtiyacı kalmadığı gözetilerek yardım nafakasının davalının işe başladığı 23.05.2016 tarihi itibariyle kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yardım nafakasının hangi tarihten itibaren kaldırılacağını belirler. Hukuk Genel Kurulu, dava tarihinde sınav hazırlık kursuna giderek eğitimine devam eden ve düzenli geliri bulunmayan çocuğun babasının yardımına ihtiyacı olduğunu, babanın geliri dikkate alındığında bir miktar nafaka ödeyebileceğini kabul etmiştir. Ancak yargılama sırasında çocuğun eğitimi sona ermiş ve işe başlamıştır; bu tarihten itibaren babasının yardımına ihtiyacı kalmadığından nafakanın dava tarihinden değil işe başlama tarihinden itibaren kaldırılması gerektiği belirtilmiş ve direnme kararı değişik gerekçeyle bozulmuştur.

5 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/2118 · K. 2019/1138

Eğitimine devam eden ergin çocuğun ihtiyacı sürüyorsa, yükümlünün ekonomik durumu gözetilerek yardım nafakası kaldırılmamalı, gerekiyorsa indirilmelidir

Emekli olan ve işinden ayrılan baba, açık öğretim üniversitesinde okuyan ergin çocuğuna ödediği yardım nafakasının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme nafakayı tamamen kaldırdı ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Şu hâlde, yerel mahkemece; davacının ekonomik durumu da göz önüne alınarak hâlen ödenmekte olan nafakanın bir miktar indirilmesine karar verilmesi gerekirken, aksi düşüncelerle tamamen kaldırılması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yardım nafakasının kaldırılması ile indirilmesi arasındaki farkı gösterir. Hukuk Genel Kurulu, çocuğun çalışmasının sürekli olmadığını ve kendisinin ve okulunun giderlerine yetmediğini, açık öğretim üniversitesinde okumanın babanın yükümlülüğünü kaldırmadığını belirtmiştir. Babanın ekonomik durumu gözetilerek ödenmekte olan nafakanın bir miktar indirilmesi gerekirken tamamen kaldırılması doğru bulunmamış ve direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 365).

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2017 · E. 2016/22092 · K. 2017/9682

Yaşları ilerlemiş ve yaşlılık aylığıyla ancak geçinebilen kardeşler refah içinde sayılmaz; yardım nafakası yükümlülükleri yoktur

Bir kurumun bakımında bulunan kişi için kurum, kişinin kardeşlerinden yardım nafakası istemiştir. Mahkeme kardeşlerden bir kısmı aleyhine nafakaya hükmetmiştir; kardeşler kararı temyiz etmiştir.

> *TMK'nın 364 vd. Maddeleri gereğince kardeşlerin nafaka yükümlülüğünün refah içerisinde bulunmasına bağlıdır. Somut olayda, tarafların tespit edilen sosyal ekonomik durumları itibariyle, ilerlemiş yaşları ve aldıkları yaşlılık aylığı ile kendi geçimlerini ancak sağlayabilecek durumda oldukları ve hali refah içerisinde bulunmadıkları anlaşılmakla, yardım nafakası yükümlülüğü bulunmayan davalılar yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 364. maddenin ikinci fıkrasındaki refah şartını uygular. Daireye göre yardım nafakası, Kanun'un sınırlı olarak saydığı üstsoy, altsoy ve kardeşler arasındaki karşılıklı yardım yükümlülüğüne dayanır; aile bağlarının zayıflaması yükümlülüğü kendiliğinden kaldırmaz, ancak yükümlünün de geçim sıkıntısına düşürülmemesi esastır. Kardeşlerin nafaka yükümlülüğü refah içinde bulunmalarına bağlı olduğundan, ilerlemiş yaşları ve aldıkları yaşlılık aylığıyla kendi geçimlerini ancak sağlayabilen kardeşler hakkında davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur (TMK m. 366).

7 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
15.04.2015 · E. 2014/21426 · K. 2015/6355

Refah içinde bulunma şartı yalnız kardeşler için geçerlidir; kira ve emekli geliri olan babaanne torununa geliriyle orantılı nafaka ödemelidir

Küçük çocuk adına babaanneden yardım nafakası istendi. Mahkeme, annenin gelirini gizlediği, çocuğun zorunlu olmayan bir kursa gönderildiği ve aile bağlarının koptuğu gerekçesiyle davayı dürüstlük kuralına aykırı bularak reddetmiştir.

> *Somut olayda davacı tarafından, davalı babaanneden nafaka talep edilmektedir. Nafaka istenebilmesi için "refah içinde bulunma" şartı sadece kardeşler açısından geçerlidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, üstsoyun yardım nafakası yükümlülüğünün refah şartına bağlı olmadığını gösterir. Daireye göre nafaka istenebilmesi için refah içinde bulunma şartı yalnız kardeşler açısından geçerlidir. Babaannenin kiraya verilmiş daireleri ve dükkânları ile emekli aylığı bulunduğu, davacı tarafın ise küçük bir geliri olduğu gözetildiğinde, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarına göre ve hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak küçük için babaannenin geliriyle orantılı bir nafakaya hükmedilmesi gerektiği belirtilmiş; delillerin yanılgılı değerlendirilmesiyle verilen ret kararı bozulmuştur.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.03.2010 · E. 2010/2945 · K. 2010/5646

Babanın bakım borcundan doğan nafaka yükümlülüğü ölümüyle mirasçılarına geçmez; mirasçılardan nafaka istemi 364. maddeye dayanır

Babanın ölümünden sonra mirasçılarına karşı açılan babalık davasıyla birlikte çocuk için nafaka da istendi; mahkeme mirasçılar aleyhine nafakaya hükmetti ve karar taraflarca temyiz edilmiştir.

> *Tahakkuk etmiş ve muacceliyet kazanmış bir nafaka bulunmadıkça, nafaka yükümlüsünün ölümü ile nafaka mükellefiyeti sona erer. Bu bakımdan babanın ergin olmayan çocuğuna bakım borcunun sonucu olan nafaka yükümlülüğü mirasçılarına intikal etmez. Babalık davası, babanın ölümünden sonra mirasçılarına karşı 27.2.2002 tarihinde açıldığına göre, ananın çocuk için nafaka isteği Türk Medeni Kanununun 364.maddesine dayanmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ana ve babanın bakım borcu ile yardım nafakası arasındaki ayrımı gösterir. Daireye göre tahakkuk etmiş ve muaccel olmuş bir nafaka bulunmadıkça nafaka yükümlülüğü yükümlünün ölümüyle sona erer; babanın ergin olmayan çocuğuna karşı bakım borcundan doğan nafaka yükümlülüğü mirasçılarına geçmez. Bu nedenle babanın ölümünden sonra mirasçılarına karşı yöneltilen nafaka istemi 364. maddeye dayanır. Ergin olmayan çocuğa bakım yükümlülüğünün öncelikle anaya ait olduğu da gözetilerek mirasçıların yükümlülüğü 364 ve 365. maddeler çerçevesinde belirlenmeli; bu yapılmadan kurulan hüküm bozulmuştur (TMK m. 365).

9 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.11.2012 · E. 2012/7833 · K. 2012/27461

İştirak nafakası çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer; bundan sonra şartları varsa yardım nafakası istenebilir

Boşanma davasında ortak çocuk yararına iştirak nafakasına hükmedilmiştir; karar taraflarca temyiz edilmiştir.

> *...müşterek çocuk yararına takdir olunan iştirak nafakasının reşit olmakla kendiliğinden sora ereceğinin (TMK md. 182/2) bu tarih sonrasında şartların bulunması halinde Türk Medeni Kanununun 364. maddesi uyarınca yardım nafakası istenebileceğinin...*

DEĞERLENDİRME Karar, iştirak nafakasından yardım nafakasına geçişi açıklar. Daireye göre ortak çocuk yararına takdir edilen iştirak nafakası çocuğun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer; bu tarihten sonra şartların bulunması hâlinde 364. madde uyarınca yardım nafakası istenebilir. Bu değerlendirmeyle temyiz itirazları reddedilmiş ve karar onanmıştır (TMK m. 182).

10 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.09.2011 · E. 2010/12022 · K. 2011/13809

Ergin çocuk tarafından açılmış bir nafaka davası yoksa, ananın iştirak nafakası talebi yardım nafakası sayılarak karar verilemez

Boşanma davasında ergin olmuş ve öğrenimine devam eden ortak çocuk için anne iştirak nafakası istemiştir; mahkeme bu talebi yardım nafakası olarak kabul ederek çocuk lehine nafakaya hükmetmiştir.

> *Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, eğitim sona erinceye kadar anne, babanın çocuğa bakım yükümlülüğü (TMK. md. 328/2) ergin olan çocuk tarafından açılmış bir nafaka davası varsa dikkate alınır. Ergin olan çocuk tarafından açılmış bir nafaka davası bulunmadığı halde, davalı kadının iştirak nafakası talebi, yardım nafakası olarak değerlendirilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yardım nafakasında talep hakkının kime ait olduğunu gösterir. Daireye göre ergin olduğu hâlde eğitimi devam eden çocuğa ana ve babanın bakım yükümlülüğü, ergin çocuk tarafından açılmış bir nafaka davası varsa dikkate alınır. Ergin çocuğun açtığı bir dava bulunmadığı hâlde ananın iştirak nafakası talebinin yardım nafakası olarak değerlendirilmesi doğru bulunmamış ve karar bu yönden bozulmuştur (TMK m. 328).

11 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2018 · E. 2016/12504 · K. 2018/2746

Usulüne uygun açılmış bir yardım nafakası davası yoksa hâkim talep dışına çıkarak yardım nafakasına hükmedemez

Boşanma davasında anne, kısıtlanarak velâyeti kendisine bırakılan ergin ortak çocuk için iştirak nafakası istemiştir; mahkeme bu çocuk için yardım nafakasına hükmetmiştir.

> *Davacı kadın dava dilekçesinde ortak çocuk için iştirak nafakası talebinde bulunmuş olup, Türk Medeni Kanununun 364. maddesine dayalı usulüne uygun harcı yatırılarak açılmış yardım nafakası davası bulunmamaktadır. Hakim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına karar veremez (HMK m. 26).*

DEĞERLENDİRME Karar, yardım nafakasının bağımsız bir dava konusu olduğunu gösterir. Daireye göre davacı kadın dava dilekçesinde yalnız iştirak nafakası istemiştir; 364. maddeye dayalı ve harcı yatırılarak açılmış bir yardım nafakası davası bulunmamaktadır. Hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlı olduğundan ve ondan fazlasına karar veremeyeceğinden, ergin çocuk için yardım nafakası takdir edilmesi doğru bulunmamış ve karar bu yönden bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 182:** Boşanmada çocukla ilişkiler ve iştirak nafakası.
- **TMK m. 327:** Bakım borcunun kapsamı.
- **TMK m. 328:** Bakım borcunun süresi.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 365:** Nafaka davası.
- **TMK m. 366:** Korunmaya muhtaç kişiler.

MADDE

365 B. Dava hakkı

KANUN METNİ

(1) Nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır.
(2) Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir.
(3) Nafakanın, yükümlülerin bir veya bir kaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa hâkim, onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir.
(4) Dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir.
(5) Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.
(6) Yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 365, yardım nafakası davasının nasıl açılacağını düzenler. Dava, **mirasçılıktaki sıra** göz önünde tutularak açılır: önce altsoy, sonra üstsoy, en son refah içindeki kardeşler. Dava, davacının **geçinmesi için gerekli** ve karşı tarafın **malî gücüne uygun** bir yardım istemidir. Nafakanın yükümlülerden bir veya birkaçından istenmesi **hakkaniyete aykırıysa** hâkim yükümlülüğü azaltabilir veya kaldırabilir. Dava, nafaka alacaklısına bakan **resmî veya kamuya yararlı kurumlarca** da açılabilir; hâkim istem hâlinde **gelecek yıllar için artış** belirleyebilir; **yetkili mahkeme** taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Aynı sıradaki yükümlülerin ödeme güçleri oranında sorumlu olduğu ve borcun müteselsil olmadığı kabul edilmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 3. HD, 25.02.2016, E. 2015/15058, K. 2016/2662.

Mirasçılıktaki sıra	Yükümlülerin, alacaklıya mirasçı olma sırasına göre sorumlu tutulması.
Malî güç	Yükümlünün kendi geçimini sağladıktan sonra yardım edebileceği ekonomik kapasite.
Hakkaniyet	Somut olayın özelliklerine uygun adil çözüm.
Kamuya yararlı kurum	Nafaka alacaklısına bakan ve kamu yararına çalışan kuruluş.
İrat	Düzenli aralıklarla ödenen nafaka.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 365- Yürürlükteki Kanunun 316 ıncı maddesini karşılayan bu madde, 1984 tarihli Öntasarının 298 inci maddesinden aynen alınmıştır;, ancak Öntasarının anılan maddesindeki birinci fıkra, maddede iki fıkraya bölünmüştür. Maddenin ilk üç fıkrası ayrıca, İsviçre Medenî Kanununun 329 uncu maddesinin ilk iki fıkrasının içeriğiyle de aynıdır. Birinci fıkrada çeşitli sorumlular arasındaki sıra belirlenmiş; ikinci fıkrada ise nafaka alacaklısının ihtiyaçları göz önünde bulundurulmakla beraber, nafaka miktarının borçlunun malî gücüne uygun ve onu geçim sıkıntısına düşürmeyecek miktarda olması gerektiği de vurgulanmıştır. Üçüncü fıkrada, nafakanın borçluya yükletilmesinin hakkaniyete aykırı düşmesi hâlinde hâkime miktarın azaltılması veya tamamıyla kaldırılması hususunda yetki tanınmaktadır. Hâkim, nafaka yükümlüsünün bir veya birden çok olması hâlinde, bunlardan hangisinden nafaka istenebileceğini veya bir kaç nafaka yükümlüsünün her birinin yükümlü olduğu nafaka miktarını hakkaniyete göre belirleyeceği gibi, nafakanın miktarını durum ve koşullara göre hakkaniyet ölçüsünde kaldırabilecek veya azaltabilecektir. Ayrıca hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğine de karar verebilecektir. Dördüncü fıkrada ise nafaka alacaklısına bakan resmî veya kamuya yararlı kurumların da dava hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Maddenin son fıkrası ile nafaka alacaklısına dava açmada kolaylık sağlamak üzere, yetkili mahkemeye ilişkin özel bir hüküm getirilmiştir. Ekonomik açıdan oldukça zayıf durumda olan nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsünün bulunduğu yere gidip dava açması çoğu kez mümkün olmamakta ya da nafaka yükümlüsü için büyük masraflara neden olmaktadır. Bunun önlenmesi için nafaka alacaklısının dilerse kendi bulunduğu yerdeki mahkemeye, dilerse nafaka yükümlüsünün bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurma olanağı getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 132-133*

Gerekçe, maddenin her fıkrasının işlevini ayrı ayrı açıklar. Eski Kanun'a göre yenilikler, hâkime hakkaniyete göre azaltma veya kaldırma yetkisi tanınması, gelecek yıllar için artış imkânı ve nafaka alacaklısının kendi yerleşim yerinde dava açabilmesidir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 316. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Nafaka davası, bununla mükellef olanlar hakkında, mirastaki tertip sırasiyle ittihaz edilir. Dava, davacının geçinmesi için muktazi ve diğer tarafın geliri ile mütenasip, bir muavenet talebinden ibaret olur. Erkek ve kız kardeşler, hali refahta bulunmadıkça kendi-*

> *lerinden nafaka istenemez. Dava, nafaka istemek hakkına malik olan kimse tarafından veya o kimse resmi bir müessesede infak olunuyor ise o müessese yahut müessesenin tabi olduğu idare tarafından mükellefin ikametgahı mahkemesinde ikame olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 316 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 316	4721 sayılı Kanun m. 365
Sıra	Mirastaki tertip sırası	Mirasçılıktaki sıra
Miktar	Geçinme için gerekli ve diğer tarafın geliriyle orantılı	Geçinme için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun
Hakkaniyet	Düzenlenmemişti	Hâkim azaltabilir veya kaldırabilir
Kurum	Resmî müessese veya bağlı olduğu idare dava açabilirdi	Resmî veya kamuya yararlı kurumlar dava açabilir
Artış	Düzenlenmemişti	Gelecek yıllar için artış belirlenebilir
Yetki	Yükümlünün ikametgâhı mahkemesi	Taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 365. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
Sıra	Dava mirasçılıktaki sıraya göre açılır	TMK m. 365/1
Miktar	Geçinme için gerekli ve malî güce uygun	TMK m. 365/2
Hakkaniyet	Hâkim yükümlülüğü azaltabilir veya kaldırabilir	TMK m. 365/3
Kurum	Alacaklıya bakan kurum da dava açabilir	TMK m. 365/4
Artış	Gelecek yıllar için artış belirlenebilir	TMK m. 365/5
Yetki	Taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesi	TMK m. 365/6
Paylaştırma	Aynı sıradakiler ödeme güçleri oranında; borç müteselsil değil	Yargıtay 3. HD, K. 2016/2662
Kaynak	743 m. 316; Öntasarı m. 298; İsviçre MK m. 329	Gerekçe, s. 132-133

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 316. maddesini karşılamaktadır ve 1984 tarihli Öntasarının 298. maddesinden **aynen** alınmış, Öntasa-

rıdaki birinci fıkra iki fıkraya bölünmüştür; ilk üç fıkra ayrıca İsviçre Medenî Kanunu'nun 329. maddesinin ilk iki fıkrasıyla aynı içeriktedir. Gerekçe, nafaka miktarının borçlunun **malî gücüne uygun ve onu geçim sıkıntısına düşürmeyecek** düzeyde olması gerektiğini, hâkime hakkaniyete göre azaltma veya kaldırma yetkisi tanındığını ve son fıkrayla nafaka alacaklısına **dava açmada kolaylık** sağlamak için özel bir yetki kuralı getirildiğini belirtir. Tasarının 365. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 449).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **sıranın** önemidir: bir ön sırada nafaka ödeyebilecek yükümlü varken sonraki sıradakine başvurulamaz; ergin çocukları bulunan kişi kardeşinden nafaka isteyemez.[2] İkinci nokta, evli kişinin nafakasından **önce eşinin** sorumlu olmasıdır.[3] Üçüncü nokta, **kurumların dava hakkıdır**; muhtaç kişiye bakan kurumun açtığı dava, davayı yalnız muhtaç kişinin açabileceği gerekçesiyle reddedilemez.[4]

II. Birinci Fıkra: Mirasçılıktaki Sıra

- **Önce altsoy:** Çocuklar, torunlar.
- **Sonra üstsoy:** Ana, baba, büyükanne, büyükbaba.
- **En son kardeşler:** Refah içinde iseler.

Yardım nafakası davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır. Kan hısımlığına dayanan mirasçılıkta zümre sistemi kabul edildiğinden, nafaka yükümlüleri arasında ilk sırada nafaka isteyenin altsoyu, ikinci sırada ana ve babası olarak üstsoyu, üçüncü sırada ise refah hâlinde olmaları koşuluyla kardeşleri yer alır. Bir ön sırada nafaka borçlusu bulunduğu sürece sonraki sıradakine başvurulamaz; aynı sırada birden fazla yükümlü varsa nafaka ödeme güçleri oranında paylaştırılır ve borç müteselsil değildir.[5] 2

Bu sıranın sonucu olarak ergin çocukları bulunan kişi önce onlardan nafaka istemelidir; çocuklar da yoksulsa ancak kardeşlerinden nafaka isteyebilir.[6] Evli kişinin nafakasından ise birinci derecede eşi sorumludur; eşin bakım gücü yoksa önce altsoya, sonra ana veya babaya başvurulur.[7] Bu sonuç, eş ile ana ve babanın bakım borçlarının saklı tutulmasının da gereğidir (TMK m. 364). 3

2 Yargıtay 3. HD, 08.05.2017, E. 2016/17247, K. 2017/6724.
3 Yargıtay 3. HD, 14.09.2015, E. 2015/6371, K. 2015/14052.
4 Yargıtay 3. HD, 17.09.2014, E. 2014/12228, K. 2014/11982.
5 Yargıtay 3. HD, 25.02.2016, E. 2015/15058, K. 2016/2662.
6 Yargıtay 3. HD, 08.05.2017, E. 2016/17247, K. 2017/6724.
7 Yargıtay 3. HD, 14.09.2015, E. 2015/6371, K. 2015/14052.

III. İkinci Fıkra: Davanın Konusu ve Nafakanın Miktarı

- **Alacaklı yönünden:** Geçinmesi için gerekli miktar.
- **Yükümlü yönünden:** Malî gücüne uygun miktar.
- **Sınır:** Yükümlü geçim sıkıntısına düşürülmez.

4 Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir. Gerekçe, nafaka alacaklısının ihtiyaçları gözetilmekle birlikte miktarın borçlunun malî gücüne uygun ve onu geçim sıkıntısına düşürmeyecek düzeyde olması gerektiğini vurgular. Kurumda bakılan ve geliri bulunmayan kişi için bile nafakanın, yükümlünün ekonomik ve sosyal durumu gözetilerek onu ödemede zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek ölçüde belirlenmesi gerektiği kabul edilmiştir.[8]

IV. Üçüncü Fıkra: Hakkaniyete Göre Azaltma veya Kaldırma

- **Yetki:** Hâkim yükümlülüğü azaltabilir veya kaldırabilir.
- **Şart:** Nafakanın bir veya birkaç yükümlüden istenmesinin hakkaniyete aykırı olması.
- **Araştırma:** Aynı sıradaki tüm yükümlülerin durumu araştırılır.

5 Nafakanın yükümlülerden bir veya birkaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa hâkim onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir. Gerekçeye göre hâkim, birden çok yükümlü varsa hangisinden nafaka istenebileceğini veya her birinin yükümlü olduğu miktarı hakkaniyete göre belirler. Davacı yalnız bir çocuğuna karşı dava açmış olsa da başka yetişkin çocukları varsa, tümünün sosyal ve ekonomik durumları araştırılarak davalıya düşen miktar belirlenmelidir.[9]

V. Dördüncü Fıkra: Kurumların Dava Hakkı

- **Kim açabilir:** Nafaka alacaklısına bakan resmî veya kamuya yararlı kurumlar.
- **Kime karşı:** Nafaka yükümlüsü hısımlara.
- **Sonuç:** Dava yalnız muhtaç kişinin kendisine bırakılmamıştır.

6 Dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir; korunmaya muhtaç kişilere bakan kurumlar yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilir (TMK m. 366). Muhtaç kişiye bakan kurumun açtığı davanın, davayı yalnız muhtaç kişinin veya vasisinin açabileceği gerekçesiyle reddedilmesi doğru bulunmamıştır.[10] Koruma altındaki

8 Yargıtay 3. HD, 04.11.2015, E. 2015/9875, K. 2015/17177.
9 Yargıtay 3. HD, 02.05.2012, E. 2012/8081, K. 2012/11677.
10 Yargıtay 3. HD, 17.09.2014, E. 2014/12228, K. 2014/11982.

çocuklar için açılan davada asgari ücretle çalışan babanın da geliriyle orantılı bir nafaka ödemesi gerektiği kabul edilmiştir.[11]

Hukuk Genel Kurulu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu uyarınca kurumun nafaka yükümlülerine karşı dava açma hakkı bulunduğunu, yardım nafakası davasının boşanmanın fer'i niteliğinde olmadığını ve bakılan kişi yargılama sırasında ölse bile davanın açıldığı tarihteki koşullara göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[12] 7

VI. Beşinci Fıkra: Gelecek Yıllar İçin Artış

- **Şart:** İstem.
- **Konu:** İrat biçimindeki nafakanın gelecek yıllardaki miktarı.
- **Ölçü:** Tarafların sosyal ve ekonomik durumları.

Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir. Bu imkân iştirak nafakasındaki benzer kurala paraleldir (TMK m. 330). Yardım nafakasında gelecek yıllar için artışın yerleşik uygulamaya göre ÜFE oranında belirlenmesi gerektiği, TÜFE oranında artışa karar verilmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir.[13] 8

VII. Altıncı Fıkra: Yetkili Mahkeme

- **Kural:** Taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesi.
- **Amaç:** Nafaka alacaklısına dava açmada kolaylık.
- **Seçim:** Davacı kendi yerleşim yerinde veya davalının yerleşim yerinde dava açabilir.

Yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Gerekçe bu kuralın, ekonomik açıdan zayıf durumdaki nafaka alacaklısına dava açmada kolaylık sağlamak için getirildiğini açıklar. Davacının dilerse kendi yerleşim yeri mahkemesinde, dilerse davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabileceği; yetki belirlenirken dava tarihindeki yerleşim yerinin nüfus kayıtlarından araştırılması gerektiği kabul edilmiştir.[14] Yardım nafakası davaları aile mahkemesinde görülür. 9

UYGULAMA NOTU

11 Yargıtay 3. HD, 04.05.2017, E. 2016/12521, K. 2017/6542.
12 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/995, K. 2018/514.
13 Yargıtay 3. HD, 17.03.2014, E. 2013/19785, K. 2014/4046.
14 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/15974, K. 2016/922.

Yardım nafakası isteyecek kişi önce kimlerin hangi sırada yükümlü olduğunu belirlemelidir: çocukları varsa önce onlara, yoksa ya da yoksulsa ana ve babasına, en son refah içindeki kardeşlerine başvurabilir; evliyse önce eşinin bakım yükümlülüğü gündeme gelir. **Aynı sırada birden fazla yükümlü varsa**, davanın hepsine yöneltilmesi ve her birinin gelir durumunun ortaya konulması değerlendirilmelidir. **Dava, nafaka isteyenin kendi yerleşim yerindeki aile mahkemesinde açılabilir**; gelecek yıllar için artış isteminde de bulunulabilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
25.02.2016 · E. 2015/15058 · K. 2016/2662

Yardım nafakasında sıra altsoy, üstsoy ve kardeşlerdir; aynı sıradaki yükümlüler ödeme güçleri oranında sorumludur ve borç müteselsil değildir

Boşanmış ve yalnız yaşayan davacı, çocuklarından ve kardeşlerinden yardım nafakası istemiştir. Mahkeme çocukların yanında bir kardeş aleyhine de nafakaya hükmetmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunun'da kan hısımlığı mirasçılığında zümre sistemi kabul edilmiş olup, nafaka yükümlüleri arasında ilk sırada, yardım nafakası talebinde bulunanın altsoyu, ikinci sırada üstsoyu olarak ana ve babası, üçüncü sırada ise refah halinde olması koşuluyla kardeşleri yer alır. Buna göre yardım nafakası talebinde bulunan kişi öncelikle altsoyuna başvurmalıdır. Nafaka talep edecek olan, bir ön sırada nafaka borçlusu bulunduğu sürece, bir sonraki sırada yer alan nafaka yükümlüsüne başvuramaz. Aynı sırada birden fazla nafaka yükümlüsü varsa, ödenecek olan nafaka miktarı, ödeme güçleri oranında paylaştırılır. Zira nafaka yükümlülüğü müteselsil bir borç doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, 365. maddenin birinci fıkrasındaki sırayı ayrıntılı biçimde açıklar. Daireye göre nafaka alacaklısı, miras hukuku kuralları çerçevesinde önce kendisine ilk sırada mirasçı olacaklardan nafaka isteyebilir; ilk sırada altsoy, ikinci sırada ana ve baba olarak üstsoy, üçüncü sırada ise refah hâlinde olmaları koşuluyla kardeşler yer alır. Bir ön sırada nafaka borçlusu bulunduğu sürece sonraki sıradakine başvurulamaz; aynı sırada birden fazla yükümlü varsa nafaka ödeme güçleri oranında paylaştırılır, çünkü nafaka yükümlülüğü müteselsil bir borç doğurmaz. Davacının altsoyu bulunduğu ve onlar aleyhine nafakaya hükmedildiği için kardeş aleyhine davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur (TMK m. 364).

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
08.05.2017 · E. 2016/17247 · K. 2017/6724

Ergin çocukları bulunan kişi önce altsoyundan nafaka istemelidir; onlar da yoksulsa ancak kardeşlerinden yardım nafakası isteyebilir

Boşanmış olan davacı, çocuklarından biri ile kardeşinden yardım nafakası istemiştir. Davalılar, davacının ergin çocukları bulunduğunu ve davanın önce onlara açılması gerektiğini savunmuştur; mahkeme her iki davalı yönünden istemi kısmen kabul etmiştir.

> *O halde, davacı öncelikle alt soyu olan çocuklarından nafaka isteminde bulunabilir. Eğer onlar da yoksul ise, ancak o taktirde kardeşlerinden yardım nafakası isteyebilir. Eş söyleyişle nafaka davası mirasçılıktaki sıra gözönünde tutularak açılmalıdır. Mahkemece; TMK' nun 365/1. maddesi gereğince mirastaki tertip sırası gözetilerek, öncelikle davacının alt soyu olan çocuklarından nafaka talep etme hakkı bulunduğu belirtilmek suretiyle açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken; yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde davanın kısmen kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, mirasçılıktaki sıranın kardeşler bakımından sonucunu gösterir. Daireye göre ergin çocukları bulunan davacı öncelikle altsoyu olan çocuklarından nafaka isteyebilir; onlar da yoksulsa ancak kardeşlerinden yardım nafakası isteyebilir. Mirastaki sıra gözetilerek kardeşe karşı açılan davanın reddi gerekirken istemin kısmen kabulü doğru bulunmamış ve karar bu davalı yönünden bozulmuştur. Davalı çocuk yönünden temyiz ise nafakanın yıllık tutarı kesinlik sınırının altında kaldığından reddedilmiştir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
14.09.2015 · E. 2015/6371 · K. 2015/14052

Evli kişinin nafakasından önce eşi sorumludur; eşin gücü yoksa önce altsoydan, onlar da yoksulsa ana veya babadan yardım nafakası istenebilir

Evli olan davacı, geniş malvarlığı ve kira geliri bulunan annesinden yardım nafakası istemiştir; mahkeme istemi kabul etti ve anne adına karar temyiz edilmiştir.

> *Davacı kadın evli olup, evli olan davacının nafakasından birinci derecede "kocası" sorumludur. Ancak, davacının kocasının bakım gücünün olmaması halinde ise, öncelikle alt soyundan nafaka isteminde bulunabilir. Eğer onlarda yoksul iseler ancak o taktirde annesinden yardım nafakası isteyebilecektir. Eş söyleyişle, nafaka davası mirasçılıktaki sıra gözönünde tutularak açılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 364. maddenin üçüncü fıkrasındaki saklı hüküm ile 365. maddedeki sıranın birlikte uygulanmasını gösterir. Daireye göre evli olan davacının nafakasından birinci derecede eşi sorumludur; eşin bakım gücü yoksa davacı önce altsoyundan nafaka isteyebilir, onlar da yoksulsa ancak annesinden yardım nafakası isteyebilir. Davacının serbest çalışan çocukları bulunduğu hâlde mirastaki sıra gözardı edilerek anne aleyhine hüküm kurulması doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur (TMK m. 364, TMK m. 186).

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
02.05.2012 · E. 2012/8081 · K. 2012/11677

Birden fazla yetişkin çocuk varsa hepsinin ekonomik durumu araştırılmalı, davalıya düşen pay hakkaniyete göre belirlenmelidir

Davacı, yetişkin çocuklarından yalnız birine karşı yardım nafakası davası açmıştır; mahkeme davalı oğul aleyhine nafakaya hükmetmiştir.

> *Ancak, TMK'nun 365.maddesi uyarınca, nafaka davasının mirasçılıktaki sıra gözetilerek açılması gerekmektedir.Somut olayda; davacı sadece davalı oğlu aleyhine dava açmış olup, davalı dışında da yetişkin çocukları bulunduğu anlaşılmaktadır.O halde, hem davacının ve hem de tüm yetişkin çocukların sosyal ve ekonomik durumları araştırılarak, ekonomik güçleri ve hakkaniyet gereklerine göre tüm çocuklar yönünden yükümlülük miktarları gözönüne alınarak temyiz talebinde bulunan davalıya isabet eden miktarda nafakaya hükmedilmelidir. Gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine ve de davalının mali gücüne göre hükmedilen nafaka miktarı çok olup, TMK'nun 4.maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun bulunmamış ise de; bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden, hüküm fıkrasından "250 TL" rakamı çıkartılarak yerine "150 TL" rakamı yazılmak suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekliyle ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, aynı sıradaki yükümlüler arasında yükün paylaştırılmasını gösterir. Daireye göre davacı yalnız bir oğlu aleyhine dava açmış olsa da başka yetişkin çocukları bulunduğundan, davacının ve tüm yetişkin çocukların sosyal ve ekonomik durumları araştırılmalı, ekonomik güçleri ve hakkaniyet gereklerine göre davalıya düşen miktar belirlenmelidir. Hükmedilen nafaka davalının malî gücüne göre fazla bulunarak indirilmiş ve karar düzeltilerek onanmıştır (TMK m. 364).

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2015 · E. 2015/9875 · K. 2015/17177

Kurumda bakılan kişi için nafaka, yükümlünün ekonomik durumu gözetilerek onu zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek ölçüde belirlenmelidir

Darülaceze'de bakılan yaşlı kişi için kurum, kişinin çocuğundan yardım nafakası istemiştir. Davalı, babasının kendisi küçükken aileyi terk ettiğini ve borçları bulunduğunu savunmuştur; mahkeme, davalıyı nafaka ödemeye zorlamanın hakkaniyete uygun düşmeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, nafaka alacaklısının Darülacezede kaldığı, bakım ve ihtiyaçlarının kurum tarafından karşılandığı, herhangi bir gelirinin olmadığı anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca mahkemece, yukarıda zikrolunan hükümler muvacehesinde nafaka yükümlüsü davalının ekonomik ve sosyal durumu dikkate alınarak onu ödemede zorlamayacak, zarurete düşürmeyecek şekilde, TMK.nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de nazar-ı dikkate alınarak davacı tarafın talebinin*

değerlendirilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 365. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki ölçüyü birlikte uygular. Daireye göre yardım nafakası kanuni bir ödevdir; kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdüremeyen kişi Kanun'da sayılan hısımlardan nafaka isteyebilir, ancak yükümlünün geçim sıkıntısına düşürülmemesi esastır. Kurumda kalan ve geliri bulunmayan kişi için mahkeme, yükümlünün ekonomik ve sosyal durumunu dikkate alarak onu ödemede zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek ölçüde, hakkaniyet ilkesine göre değerlendirme yapmalıdır; istemin tümden reddi doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur (TMK m. 366).

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.05.2017 · E. 2016/12521 · K. 2017/6542

Koruma altındaki çocuklar için kurumun açtığı davada, asgari ücretle çalışan baba da geliriyle orantılı bir nafaka ödemelidir

Koruma kararıyla bakımı devlete bırakılan ve lise öğrenimine devam eden çocuklar için kurum, babalarından nafaka istemiştir. Baba, ekonomik durumunun kötü olduğunu ve bankalara borcu bulunduğunu savunmuştur; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Dosya içerisinde bulunan davalının ekonomik ve sosyal durum araştırmasına göre davalının Devlet Hastanesinde hizmetli olduğu, asgari ücretle çalıştığı, babasının evinde kaldığı anlaşılmaktadır. Davalının geliriyle orantılı şekilde, ülke ekonomisindeki gelişmeler ve enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünün azalması hususları, çocukların yaşı, eğitim durumu, ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, TMK'nun 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek, davacı lehine belli bir miktar nafakaya hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde istemin tümden reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun açtığı nafaka davalarında miktarın nasıl belirleneceğini gösterir. Daire, 365. maddenin dördüncü fıkrası uyarınca nafaka davasının nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabileceğini hatırlatmıştır. Asgari ücretle çalışan ve babasının evinde kalan babanın geliriyle orantılı olarak, paranın satın alma gücündeki düşüş, çocukların yaşı, eğitim durumu ve ihtiyaçları da gözetilerek hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerektiği belirtilmiş; istemin tümden reddi doğru bulunmamıştır (TMK m. 366).

7 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2014 · E. 2014/12228 · K. 2014/11982

Muhtaç kişiye bakan kurum, nafaka yükümlülerine karşı yardım nafakası davası açabilir; davayı yalnız muhtaç kişinin açabileceği kabul edilemez

Darülaceze'de bakılan yaşlı bir kadın için kurumu yöneten belediye, kadının çocuklarından yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, davayı yalnız muhtaç kişinin

kendisinin veya vasisinin açabileceği gerekçesiyle aktif husumet yönünden reddetmiştir.

> *O halde mahkemece, yukarıda anılan hükümler çerçevesinde nafaka yükümlüsü davalıların ekonomik ve sosyal durumu tespit edildikten sonra, ödemede zorlamayacak, zarurete düşürmeyecek şekilde, TMK.nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak davacı tarafın talebinin değerlendirilmesi gerekirken, davacının dava açma ehliyeti bulunmadığından bahisle, davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 365. maddenin dördüncü fıkrasındaki kurum dava hakkını uygular. Daireye göre nafaka davası, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurum tarafından da açılabilir; korunmaya muhtaç kişilere bakan kurumlar yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilir. Bu nedenle mahkeme, davalıların ekonomik ve sosyal durumunu tespit ederek onları zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek şekilde, hakkaniyet ilkesine göre talebi değerlendirmelidir; kurumun dava açma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur (TMK m. 366).

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.03.2018 · E. 2017/995 · K. 2018/514

Kurumun açtığı yardım nafakası davası, bakılan kişinin yargılama sırasında ölmesiyle konusuz kalmaz; dava tarihindeki koşullara göre karar verilir

Muhtaç yaşlı olarak huzurevinde ücretsiz kalan kişi için kurum, yakınlarından yardım nafakası istemiştir. Kişi yargılama sırasında ölmüştür; mahkeme davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Kural olarak her dava açıldığı tarihteki koşullara göre hükme bağlanır. Nafakanın bağlanmasında olduğu gibi arttırılmasına ve eksiltilmesine yönelik taleplerin kabulüne de dava tarihinden itibaren hükmolunur. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 28.11.1956 gün, 1956/15 E., 1956/15K. sayılı kararı da bu yöndedir. Ancak, boşanmanın ferî niteliğindeki nafakaya ilişkin davalarda hüküm verilinceye kadar hükme esas olan unsurlar göz önünde bulundurulur. Eldeki dava yardım nafakası talebi ile açılmış olup, boşanmanın ferî niteliğindeki bir nafaka davası değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun dava hakkını ve davanın hangi tarihteki koşullara göre çözüleceğini Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Kurul, yardım nafakasının ahlak kuralları ile geleneklerin zorunlu kıldığı ve kanun koyucunun kanuni bir ödev olarak düzenlediği bir yükümlülük olduğunu, aile bağlarının zayıflamasının bu yükümlülüğü ortadan kaldırmadığını ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu uyarınca kurumun nafaka yükümlülerine karşı dava açma hakkı bulunduğunu belirtmiştir. Her dava açıldığı tarihteki koşullara göre hükme bağlanır ve yardım nafakası davası boşanmanın fer'i niteliğinde bir nafaka davası değildir; bu

nedenle dava tarihindeki koşullar ve bakılan kişinin ölüm tarihi dikkate alınarak karar verilmesi gerektiği belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 366).

9 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
17.03.2014 · E. 2013/19785 · K. 2014/4046

Yardım nafakasının gelecek yıllardaki artışı istenirse, artış yerleşik uygulamaya göre ÜFE oranında belirlenmelidir

Yardım nafakası davasında mahkeme, davacı için nafakaya ve nafakanın her yıl TÜFE oranında artırılmasına karar vermiştir; karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Ancak, hükmolunan nafakanın gelecek yıllarda da artırımına ilişkin talep konusunda; Yargıtay'ın Yerleşmiş İçtihatlarına göre, DİE'ce belirlenen ÜFE endeksi artış oranında artırılmasına karar verilmesi gerekirken TÜFe oranında artışa karar verilmesi doğru değil ise de bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden bu yöne ilişen temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün birinci paragrafındaki artışa ilişkin "TÜFE" ifadesinin çıkartılarak yerine "ÜFE" yazılmak suretiyle hükmün düzeltilmesine...*

DEĞERLENDİRME Karar, 365. maddenin beşinci fıkrasındaki artış imkânının uygulamasını gösterir. Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenecek nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir. Daire, bu artışın yerleşik uygulamaya göre ÜFE endeksi artış oranında belirlenmesi gerektiğini belirtmiş; TÜFE oranında artışa karar verilmesini doğru bulmamış, ancak bu yanlışlığı yeniden yargılama gerektirmediği için hükmü düzelterek onamıştır (TMK m. 330).

10 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
27.01.2016 · E. 2015/15974 · K. 2016/922

Yardım nafakası davasını davacı dilerse kendi yerleşim yeri mahkemesinde, dilerse davalının yerleşim yeri mahkemesinde açabilir

Üniversiteyi kazanan ergin davacı, babasından yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, davacının yerleşim yerinin başka bir yer olduğunu kabul ederek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *TMK.nun 365/6.maddesine göre; yardım nafakasına ilişkin davalarda yetkili mahkeme taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Buna göre davacı; isterse kendi yerleşim yeri mahkemesinde, isterse HMK.nun 6.maddesi gereğince davalının ikametgahı mahkemesinde dava açabilecektir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 365. maddenin son fıkrasındaki yetki kuralını açıklar. Daireye göre yardım nafakası davalarında yetkili mahkeme taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir; davacı dilerse kendi yerleşim yeri mahkemesinde, dilerse genel yetki kuralı uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir. Mahkeme, dava tarihindeki yerleşim yeri bilgisini nüfus müdürlüğünden sormadan yetkisizlik kararı verdiğinden, eksik araştırma nedeniyle karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Evlilik birliğinin giderlerine katılma.
- **TMK m. 330:** Nafaka miktarının takdiri.
- **TMK m. 364:** Nafaka yükümlüleri.
- **TMK m. 366:** Korunmaya muhtaç kişiler.

MADDE

366 C. Korunmaya muhtaç kişiler

KANUN METNİ

Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 366, korunmaya muhtaç kişilerin bakımını ve bu bakımın masraflarını düzenler. Maddenin ilk cümlesine göre korunmaya muhtaç kişilerin **bakımı, bununla yükümlü kurumlar** tarafından sağlanır. İkinci cümleye göre bu kurumlar, yaptıkları **masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan** isteyebilir. Gerekçe, maddenin yalnız çocuklardan değil **korunmaya muhtaç kişilerden** söz ettiğini özellikle vurgular. Kurumun istemi, 365. maddedeki kurum dava hakkı ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 30. maddesiyle birlikte uygulanır. Koruma kararı bulunan çocuk için kurumun istediği nafakanın niteliği **yardım nafakasıdır**.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Korunmaya muhtaç kişi	Bakımı, özel kanunlara göre yükümlü bir kurumca sağlanan kişi; madde çocuklarla sınırlı değildir.
Yükümlü kurum	Korunmaya muhtaç kişilerin bakımını üstlenen kurum; bu şerhteki kararlarda sosyal hizmetler kurumu, belediyelere bağlı darülacezeler ve huzurevleri.
Nafaka yükümlüsü hısım	**364.** maddeye göre nafaka vermekle yükümlü altsoy, üstsoy ve refah içindeki kardeşler.
Bakım tedbiri	Çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi (5395 s. K. m. 5).
Masraf	Kurumun bakımını sağladığı kişi için yaptığı harcama.

1 Yargıtay 3. HD, 09.02.2017, E. 2016/10928, K. 2017/1104.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 366- İsviçre Medenî Kanununun 330 uncu maddesinden esinlenilerek kaleme alınan bu madde, korunmaya muhtaç kişilerin bakımının, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanacağını öngörmektedir. Bu hükümle, esasen, korunmaya muhtaç kişilere ilişkin özel yasalara yollama yapılmaktadır. Maddede özellikle "korunmaya muhtaç çocuklar"dan değil, "korunmaya muhtaç kişiler"den söz edilmiştir. Maddeye göre, bu kişilerin bakımını sağlayan kurumlar, bu nedenle yaptıkları masrafları, nafaka ile yükümlü kişilerden isteyebileceklerdir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 133*

Gerekçe, maddenin iki işlevini birlikte gösterir: ilk cümle korunmaya muhtaç kişilere ilişkin özel kanunlara yollama yapar, ikinci cümle ise bakımı sağlayan kurumlara masraflarını nafaka yükümlülerinden isteme hakkı tanır. Kapsamın "kişiler" olarak belirlenmesi, maddenin çocuklarla sınırlı olmadığını gösterir.

Gerekçe 366. madde için eski Kanun'da bir karşılık göstermez. Eski Kanun'un nafaka faslında korunmaya muhtaç kişilerin bakımına ilişkin genel bir hüküm bulunmuyordu; konuya yakın düzenleme, "Ana ve babası bellisiz çocukların iaşesi" başlıklı 317. maddede yer alıyordu:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana ve babası belli olmayan çocuk, belediyelerce infak olunur. Ailesi zuhur ederse belediye, nafaka ile mükellef olan hısımlardan nafaka için edilen masrafı isteyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 317 (mülga)

Nafaka isteyen kişiye bakan kurumun dava hakkı ise eski Kanun'da 316. maddenin ikinci fıkrasında yer alıyordu; buna göre kişi resmî bir müessesede bakılıyorsa dava o müessese veya müessesenin bağlı olduğu idare tarafından açılabiliyordu.

	743 sayılı Kanun m. 317	4721 sayılı Kanun m. 366
Kapsam	Ana ve babası belli olmayan çocuk	Korunmaya muhtaç kişiler
Bakımı sağlayan	Belediyeler	Bununla yükümlü kurumlar
Masraf istemi	Ailesi ortaya çıkarsa nafaka ile yükümlü hısımlardan	Nafaka yükümlüsü hısımlardan
Özel kanunlar	Maddede anılmıyordu	Gerekçeye göre özel kanunlara yollama yapılır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 366. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Bakım	Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı yükümlü kurumlarca sağlanır	TMK m. 366, 1. cümle
Masraf	Kurum, masraflarını nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilir	TMK m. 366, 2. cümle
Kapsam	Yalnız çocuklar değil, korunmaya muhtaç kişiler	Gerekçe, s. 133
Dava hakkı	Kurum, nafaka yükümlülerine karşı dava açabilir	TMK m. 365/4; 2828 s. K. m. 30
Nitelik	Kurumun istediği nafaka yardım nafakasıdır	Yargıtay 3. HD, K. 2017/1104
Yetki	Dava tarihindeki yerleşim yeri esas alınır	Yargıtay 3. HD, K. 2011/5058
Kaynak	İsviçre MK m. 330	Gerekçe, s. 133
Eski Kanun	Gerekçe karşılık göstermez; benzer hüküm m. 317	743 s. K.

TBMM gerekçesine göre madde, İsviçre Medenî Kanunu'nun 330. maddesinden **esinlenilerek** kaleme alınmıştır. Gerekçe, bu hükümle esasen korunmaya muhtaç kişilere ilişkin **özel yasalara yollama** yapıldığını, maddede özellikle "korunmaya muhtaç çocuklar"dan değil **"korunmaya muhtaç kişiler"den** söz edildiğini ve bu kişilerin bakımını sağlayan kurumların yaptıkları masrafları nafaka ile yükümlü kişilerden isteyebileceğini belirtir. Tasarının 366. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 450). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kurumun **dava hakkıdır**: muhtaç kişiye bakan kurumun açtığı nafaka davası, davayı yalnız muhtaç kişinin kendisinin veya vasisinin açabileceği gerekçesiyle reddedilemez.[2] İkinci nokta, **nitelendirmedir**: koruma altındaki çocuk için kurumun istediği nafaka tedbir veya iştirak nafakası değil, yardım nafakasıdır.[3] Üçüncü nokta, **miktardır**: kurumun istemi de yükümlünün geliriyle orantılı ve onu ödeme güçlüğüne düşürmeyecek ölçüde karşılanır.[4]

2 Yargıtay 3. HD, 03.02.2014, E. 2013/17205, K. 2014/1456.
3 Yargıtay 3. HD, 21.09.2016, E. 2016/13187, K. 2016/11075.
4 Yargıtay 3. HD, 21.12.2015, E. 2015/13271, K. 2015/20763.

II. Birinci Cümle: Bakım Yükümlü Kurumlarca Sağlanır

- **Kimin bakımı:** Korunmaya muhtaç kişilerin.
- **Kim sağlar:** Bununla yükümlü kurumlar.
- **Dayanak:** Korunmaya muhtaç kişilere ilişkin özel kanunlar.

2 Maddenin ilk cümlesi, korunmaya muhtaç kişilerin bakımının bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanacağını belirtir. Gerekçeye göre bu hükümle esasen korunmaya muhtaç kişilere ilişkin özel yasalara yollama yapılmaktadır; bakımın hangi kurumca, hangi koşullarla ve hangi usulle sağlanacağı bu kanunlarda düzenlenir. Çocuklar bakımından 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılmasına veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbirdir. Aynı Kanun'a göre mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre nafaka konusunda da karar vermeye yetkilidir.

3 Madde, gerekçenin özellikle belirttiği gibi yalnız çocuklardan değil korunmaya muhtaç kişilerden söz eder. Bu şerhteki kararlarda kurumlar, koruma altındaki çocukların yanında darülacezede ve huzurevinde bakılan yaşlılar için de nafaka istemiştir.[5]

III. İkinci Cümle: Masrafların Nafaka Yükümlülerinden İstenmesi

- **Kim ister:** Bakımı sağlayan kurum.
- **Kimden:** Nafaka yükümlüsü hısımlardan.
- **Neyi:** Bakım için yaptığı masrafları.

4 İkinci cümle, bakımı sağlayan kurumlara yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteme hakkı tanır. Nafaka yükümlüsü hısımlar, 364. maddeye göre korunmaya muhtaç kişinin altsoyu, üstsoyu ve refah içindeki kardeşleridir; eşlerin ve ana ile babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler ayrıca saklıdır (TMK m. 364). Kurumun istemi bu nedenle yardım nafakasına ilişkin kurallarla birlikte uygulanır: dava mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır ve nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar da dava açabilir (TMK m. 365). 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 30. maddesi de kurumun, kendisine yardımda bulunduğu kişiler için Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafaka ile yükümlü bulunanlar hakkında dava açmak hakkına sahip olduğunu belirtir.

5 Yargıtay 3. HD, 21.12.2015, E. 2015/13271, K. 2015/20763; Yargıtay 3. HD, 29.03.2011, E. 2011/2589, K. 2011/5058.

Hukuk Genel Kurulu, 2828 sayılı Kanun uyarınca kurumun nafaka yükümlülerine karşı dava açma hakkı bulunduğunu ve yardım nafakası davasının boşanmanın fer'i niteliğinde bir nafaka davası olmadığını belirtmiştir.[6] 5

IV. Kurumun Dava Hakkı

- **Taraf:** Kurum davayı davacı olarak kendisi açar.
- **Muhtaç kişinin iradesi:** Vekaletname veya yetki belgesi aranmamıştır.
- **Ret gerekçesi olamaz:** Davayı yalnız muhtaç kişinin açabileceği görüşü.

Muhtaç kişiye bakan kurumun açtığı davada, davayı yalnız muhtaç kişinin kendisinin veya vasisinin açabileceği gerekçesiyle aktif husumet yönünden ret kararı verilmesi doğru bulunmamıştır; mahkemenin davalının ekonomik ve sosyal durumunu tespit ederek talebi hakkaniyete göre değerlendirmesi gerekir.[7] Aynı gerekçeyle birden fazla çocuğa karşı açılan davada verilen ret kararı da bozulmuştur.[8] Darülacezede kalan kişinin kuruma dava için vekaletname ve yetki belgesi vermemiş olması da davanın reddi için doğru bir gerekçe sayılmamıştır.[9] 6

V. Nafakanın Niteliği: Yardım Nafakası

- **Nitelik:** Kurumun istediği nafaka yardım nafakasıdır.
- **Yanlış nitelendirme:** İştirak veya tedbir nafakası olarak hüküm kurulamaz.
- **Hüküm:** Nitelik hükümde belirtilmelidir.

Koruma kararı bulunan çocuk için kurumun açtığı davada talep edilen nafaka, mahiyeti itibarıyla 364 ve devamı maddeleri kapsamında yardım nafakasıdır; mahkemenin bunu iştirak nafakası olarak nitelendirmesi doğru bulunmamıştır.[10] Talebin tedbir nafakası olarak değerlendirilerek hüküm kurulması da doğru görülmemiştir.[11] Nitelik hükümde belirtilmelidir; ancak zuhulen yazılmamış olması sonuca etkili görülmeyerek karar onanmıştır.[12] 7

Ayrım, nafakanın hangi hükümlere göre belirleneceğini gösterir. İştirak nafakası, çocuğun yanında bulunmayan ana veya babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılmasına ilişkindir (TMK m. 182, TMK m. 327); tedbir nafakası ise boşanma veya ayrılık davası süresince ya da birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde alınan önlemlerdendir (TMK m. 169, TMK m. 197). 8

6 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/995, K. 2018/514.
7 Yargıtay 3. HD, 03.02.2014, E. 2013/17205, K. 2014/1456.
8 Yargıtay 3. HD, 17.09.2014, E. 2014/12228, K. 2014/11982.
9 Yargıtay 3. HD, 07.12.2015, E. 2015/13495, K. 2015/19700.
10 Yargıtay 3. HD, 09.02.2017, E. 2016/10928, K. 2017/1104.
11 Yargıtay 3. HD, 21.09.2016, E. 2016/13187, K. 2016/11075.
12 Yargıtay 3. HD, 07.12.2016, E. 2016/9592, K. 2016/14073.

VI. Nafakanın Miktarı

- **Alacaklı yönünden:** Kişinin ihtiyaçları ve kurumun katlandığı masraflar.
- **Yükümlü yönünden:** Gelir ve ödeme gücü.
- **Sınır:** Yükümlü ödeme güçlüğüne düşürülmez.

9 Kurumun istemi de 365. maddenin ikinci fıkrasındaki ölçüye bağlıdır: nafaka, bakılan kişinin geçinmesi için gerekli ve yükümlünün malî gücüne uygun olmalıdır. Koruma altındaki çocuk için nafaka belirlenirken yükümlünün gelir durumu, çocuğun ihtiyaçları ve kurumun çocuk için katlandığı masraflar değerlendirilmeli ve hakkaniyete uygun bir miktar takdir edilmelidir; bu ölçüye göre az bulunan nafakaya ilişkin karar bozulmuştur.[13] Ana ve babanın ekonomik ve sosyal durumu birlikte araştırılmalıdır; davaya taraf olmayan annenin durumu araştırılmadan miktarın belirlenmesi eksik inceleme sayılmıştır.[14]

10 Öte yandan nafaka, yükümlüyü ödeme güçlüğüne düşürecek düzeyde olamaz. Darülacezede bakılan kişi için iki çocuğuna yükletilen nafaka, davalıların gelir durumu dikkate alındığında yüksek bulunmuş ve karar bozulmuştur.[15] Koruma altındaki çocuk için babaya yükletilen nafaka da babanın tespit edilen geliri ve kira gideri karşısında çok bulunmuştur.[16] Yükümlünün yardım nafakasını karşılayabilecek maddi imkânı bulunmadığı anlaşılan bir davada ise ret kararı sonucu itibarıyla onanmıştır.[17]

11 İki kararda ise düşük gelir ve zayıflamış aile bağları, istemin tümden reddi için yeterli görülmemiştir. Asgari ücretle çalışan babanın da koruma altındaki çocukları için geliriyle orantılı bir nafaka ödemesi gerektiği kabul edilmiştir.[18] Nafaka isteyenin kusuruyla muhtaç duruma düşmüş olması ve aile bağlarının herhangi bir nedenle zayıflamış bulunması yükümlülüğü ortadan kaldırmaz; kurumda kalan ve geliri bulunmayan kişi için nafaka, yükümlüyü zarurete düşürmeyecek ölçüde belirlenmelidir.[19]

VII. Yetkili Mahkeme ve Dava Tarihi

- **Yetki:** Taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesi.
- **Ölçüt tarih:** Dava tarihi.
- **Sonraki nakil:** Yetkiyi değiştirmez.

12 Kurumun açtığı davada da yetkili mahkeme, 365. maddenin son fıkrasına göre taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Her dava açıldığı tarihteki koşul-

13 Yargıtay 3. HD, 21.09.2016, E. 2016/13187, K. 2016/11075.
14 Yargıtay 3. HD, 09.02.2017, E. 2016/10928, K. 2017/1104.
15 Yargıtay 3. HD, 21.12.2015, E. 2015/13271, K. 2015/20763.
16 Yargıtay 3. HD, 03.12.2013, E. 2013/14711, K. 2013/17135.
17 Yargıtay 3. HD, 07.12.2015, E. 2015/13495, K. 2015/19700.
18 Yargıtay 3. HD, 04.05.2017, E. 2016/12521, K. 2017/6542.
19 Yargıtay 3. HD, 04.11.2015, E. 2015/9875, K. 2015/17177.

lara göre değerlendirildiğinden, huzurevinde kalan kişinin dava açıldıktan sonra başka bir ildeki huzurevine nakledilmesi dava tarihindeki yerleşim yeri mahkemesinin yetkisini ortadan kaldırmamıştır.[20] Bakılan kişinin yargılama sırasında ölmesi hâlinde de dava konusuz kalmaz; dava tarihindeki koşullar ve ölüm tarihi dikkate alınarak karar verilir.[21] Kurumun açtığı yardım nafakası davaları da aile mahkemesinde görülür.

UYGULAMA NOTU

Bakımını bir kurumun üstlendiği yakını için kendisine nafaka davası açılan kişi, gelir ve giderlerini belgelemelidir; nafaka, yükümlünün geliri ve ödeme gücüyle orantılı belirlenir. **Aynı sırada başka yükümlüler de varsa**, örneğin kardeşler, onların durumunun da araştırılması istenebilir. **Koruma altındaki çocuk için dava açılmışsa**, diğer ebeveynin ekonomik ve sosyal durumu da araştırılmalıdır. **Kişinin dava açıldıktan sonra başka bir kuruma nakledilmesi**, dava tarihindeki yetkili mahkemeyi değiştirmez.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
03.02.2014 · E. 2013/17205 · K. 2014/1456

Darülacezede bakılan kişi için belediyenin açtığı yardım nafakası davası, davayı yalnız muhtaç kişinin açabileceği gerekçesiyle reddedilemez

Belediyeye bağlı darülacezede 2004 yılından beri bakılan yaşlı bir kişi için belediye, kişinin çocuğundan aylık yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, davayı yalnız muhtaç kişinin kendisinin veya vesayet altındaysa vasisinin açabileceği gerekçesiyle aktif husumet yönünden reddetmiştir.

> *Hal böyle olunca mahkemece, yukarıda zikrolunan hükümler muvacehesinde nafaka yükümlüsü davalının ekonomik ve sosyal durumu tespit edildikten sonra onu ödemede zorlamayacak, zarurete düşürmeyecek şekilde, TMK.nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de nazar-ı dikkate alınarak davacı tarafın talebinin değerlendirilmesi gerekirken, davacının dava açma ehliyeti bulunmadığından bahisle, davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 366. maddenin ikinci cümlesini 365. maddedeki kurum dava hakkıyla birlikte uygular. Daireye göre nafaka davası, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurum tarafından da açılabilir; korunmaya muhtaç kişilerin bakımını sağlayan kurumlar yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü kişiden isteyebilir. Bakım ve ihtiyaçları kurumca karşılanan kişi için mahkeme,

20 Yargıtay 3. HD, 29.03.2011, E. 2011/2589, K. 2011/5058.
21 Yargıtay HGK, 21.03.2018, E. 2017/995, K. 2018/514.

davalının ekonomik ve sosyal durumunu tespit ederek onu ödemede zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek şekilde, hakkaniyet ilkesine göre talebi değerlendirmelidir; kurumun dava açma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur (TMK m. 365).

2 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2014 · E. 2014/12228 · K. 2014/11982

Kurumun koruma altına aldığı kişi için çocuklarına karşı açtığı davada talep, yükümlülerin ekonomik ve sosyal durumu tespit edilerek esastan değerlendirilmelidir

Muhtaç olması nedeniyle 2008 yılında darülacezede koruma altına alınan yaşlı bir kadın için kurumu yöneten belediye, kadının çocuklarından ayrı ayrı aylık yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, davayı yalnız muhtaç kişinin kendisinin veya vasisinin açabileceği gerekçesiyle aktif husumet yönünden reddetmiştir.

> *O halde mahkemece, yukarıda anılan hükümler çerçevesinde nafaka yükümlüsü davalıların ekonomik ve sosyal durumu tespit edildikten sonra, ödemede zorlamayacak, zarurete düşürmeyecek şekilde, TMK.nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak davacı tarafın talebinin değerlendirilmesi gerekirken, davacının dava açma ehliyeti bulunmadığından bahisle, davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun dava hakkını birden fazla çocuğa karşı açılan davada uygular. Daire, 364 ila 366. maddeleri birlikte anarak herkesin yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek üstsoyu, altsoyu ve kardeşlerine nafaka vermekle yükümlü olduğunu, davanın mirasçılıktaki sıraya göre açılacağını ve muhtaç kişiye bakan kurumun da dava açabileceğini belirtmiştir. Mahkeme, nafaka yükümlüsü davalıların ekonomik ve sosyal durumunu tespit ettikten sonra onları ödemede zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek şekilde hakkaniyete göre karar vermelidir; kurumun dava açma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur.

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
21.03.2018 · E. 2017/995 · K. 2018/514

Kurumun nafaka yükümlülerine karşı dava açma hakkı vardır; bakılan kişinin yargılama sırasında ölmesiyle dava konusuz kalmaz

Muhtaç yaşlı olarak huzurevinde ücretsiz kalan kişi için kurum, yakınlarından yardım nafakası istemiştir. Kişi yargılama sırasında ölmüştür; mahkeme davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Kural olarak her dava açıldığı tarihteki koşullara göre hükme bağlanır. Nafakanın bağlanmasında olduğu gibi arttırılmasına ve eksiltilmesine yönelik taleplerin kabulüne de dava tarihinden itibaren hükmolunur. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 28.11.1956 gün, 1956/15 E., 1956/15K. sayılı kararı*

da bu yöndedir. Ancak, boşanmanın ferî niteliğindeki nafakaya ilişkin davalarda hüküm verilinceye kadar hükme esas olan unsurlar göz önünde bulundurulur. Eldeki dava yardım nafakası talebi ile açılmış olup, boşanmanın ferî niteliğindeki bir nafaka davası değildir.

DEĞERLENDİRME Karar, 366. maddenin ikinci cümlesindeki masraf isteminin usul yönünü Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Kurul, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu uyarınca kurumun nafaka yükümlülerine karşı dava açma hakkı bulunduğunu, yardım nafakasının kanuni bir ödev olduğunu ve aile bağlarının zayıflamasının bu yükümlülüğü ortadan kaldırmadığını belirtmiştir. Her dava açıldığı tarihteki koşullara göre hükme bağlanır ve yardım nafakası davası boşanmanın fer'i niteliğinde bir nafaka davası değildir; bu nedenle dava tarihindeki koşullar ve bakılan kişinin ölüm tarihi dikkate alınarak karar verilmesi gerektiği belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 365).

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.12.2015 · E. 2015/13495 · K. 2015/19700

Muhtaç kişinin kuruma vekaletname vermemiş olması davanın reddi için gerekçe olamaz; ancak yükümlünün malî imkânı yoksa ret kararı sonucu itibarıyla onanır

Muhtaç olması nedeniyle 2013 yılında darülacezede koruma altına alınan yaşlı kişi için kurum, nafaka yükümlüsü davalıdan yardım nafakası istemiştir. Mahkeme, darülacezede kalan kişinin dava açılması için vekaletname ve yetki belgesi vermediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *"TMK'nun 365/3. maddesinde nafaka davasının, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmi veya kamuya yararlı kurum tarafından da açılabileceği, TMK'nun 366. maddesinde ise korunmaya muhtaç kişilerin bakımının yükümlü kurum tarafından sağlanacağı ve bu kurumların yaptıkları masraflarını nafaka yükümlüsü kişiden isteyebilecekleri hüküm altına alınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun davasında usul ve esas yönünden iki ayrı değerlendirme yapar. Daire, 365 ve 366. maddeler uyarınca nafaka davasının muhtaç kişiye bakan kurum tarafından da açılabileceğini hatırlatmış ve mahkemenin, darülacezede kalan kişinin dava için vekaletname ve yetki belgesi vermediği yönündeki gerekçesini doğru bulmamıştır. Bununla birlikte davalının ekonomik ve sosyal durumu ile hakkaniyet ilkesi gözetildiğinde yardım nafakasını karşılayabilecek maddi imkâna sahip olmadığı anlaşıldığından, ret kararı sonucu itibarıyla onanmıştır.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
09.02.2017 · E. 2016/10928 · K. 2017/1104

Koruma kararı bulunan çocuk için kurumun istediği nafaka yardım nafakasıdır; ana ve babanın ekonomik ve sosyal durumu birlikte araştırılmalıdır

Hakkında çocuk mahkemesince korunma kararı verilen ve okula devam eden çocuk için kurum, babadan aylık nafaka istemiştir. Baba, emekli maaşının ihtiyaçlarına yetmediğini ve kirada oturduğunu savunmuştur; mahkeme istemi kısmen kabul ederek iştirak nafakasına hükmetmiştir.

> *O halde mahkemece yapılacak iş; davalının ekonomik ve sosyal durumunu yeniden araştırılarak küçüğün giderleri ile nafaka yükümlüsünün geliriyle orantılı şekilde, dava dışı annenin ekonomik ve sosyal durumu da araştırılarak küçüğün masraflarına katlanma yükümlülüğü dikkate alınarak hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun bir nafakaya hükmetmek olmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 366. madde kapsamındaki kurum isteminin niteliğini ve miktarın nasıl araştırılacağını birlikte gösterir. Daireye göre 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında hakkında korunma kararı bulunan çocuk için kurumun istediği nafaka, mahiyeti itibarıyla 364 ve devamı maddeleri kapsamında yardım nafakasıdır; iştirak nafakası olarak hüküm kurulması yanlış nitelendirmedir. Miktar belirlenirken davalı babanın yanında davaya taraf olmayan annenin ekonomik ve sosyal durumu da araştırılmalı, çocuğun giderleri ve ana ile babanın masraflara katlanma yükümlülüğü gözetilmelidir; eksik incelemeyle verilen karar bozulmuştur.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2016 · E. 2016/13187 · K. 2016/11075

Kurumun koruma altındaki çocuk için istediği nafaka tedbir nafakası değil yardım nafakasıdır; miktar kurumun katlandığı masraflar da değerlendirilerek belirlenir

Boşanmadan sonra velayeti kendisine verilen baba, çocuğun koruma altına alınması için sosyal hizmetler il müdürlüğüne başvurdu ve çocuk koruma altına alındı. Kurum, ilköğretim öğrencisi olan çocuk için babadan aylık nafaka istemiştir; mahkeme istemi kısmen kabul ederek tedbir nafakasına hükmetmiştir.

> *O halde, mahkemece yapılacak iş; davalının gelir durumu, çocuğun ihtiyaçları, davacının çocuk için katlandığı masraflar değerlendirilerek ve hakkaniyet ilkesi (TMK.'nun 4.maddesi)de gözetilerek, daha uygun bir yardım nafakası takdir etmekten ibarettir. Ayrıca; dava konusu talebin yardım nafakasına ilişkin olmasına rağmen tedbir nafakası olarak değerlendirilerek bu yönde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 366. maddenin metnini doğrudan anarak kurumun masraf isteminin ölçüsünü gösterir. Daire, korunmaya muhtaç kişilerin bakımının yükümlü kurumlarca sağlanacağını ve bu kurumların yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebileceğini hatırlatmıştır. Babanın geliri ve çocuğun

ihtiyaçları karşısında takdir edilen miktar az bulunmuş; babanın gelir durumu, çocuğun ihtiyaçları ve kurumun çocuk için katlandığı masraflar değerlendirilerek hakkaniyete uygun bir yardım nafakası takdir edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Talebin tedbir nafakası olarak değerlendirilmesi de doğru görülmemiş, babanın temyiz itirazları reddedilerek karar kurum yararına bozulmuştur.

7 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.12.2016 · E. 2016/9592 · K. 2016/14073

Kurumun koruma altındaki kişi için kardeşlerden istediği nafaka yardım nafakasıdır; hükümde niteliğin yazılmamış olması sonuca etkili değildir

Uzun süredir koruma altında bulunan ve koruma kararı uzatılan kişi için kurum, çalışan ve düzenli maaş alan iki kardeşinden aylık nafaka istemiştir. Davalılardan biri, barınma ve temel giderleri devletçe karşılanan yükseköğrenim öğrencisi için kendisinden nafaka istenmesinin hakkaniyete uymadığını savunmuştur; mahkeme kardeşlerden biri aleyhine nafakaya hükmetti, diğeri yönünden davayı reddetmiştir.

> *...bu dava ile talep edilenin yardım nafakası olduğu göz önünde bulundurularak, hükmün 1.fıkrasında takdir edilen nafakanın niteliğinin yardım nafakası olarak belirtilmesi gerekirken, zuhulen yazılmamış olduğu anlaşılmış ise de; bu husus sonuca etkili görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun kardeşlere karşı açtığı davada nafakanın niteliğini ele alır. Daireye göre 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında hakkında korunma kararı bulunan kişi için talep edilen nafaka yardım nafakasıdır ve hükümde nafakanın niteliğinin bu şekilde belirtilmesi gerekir; ancak bunun zuhulen yazılmamış olması sonuca etkili görülmemiş, kurumun ve davalının temyiz itirazları reddedilerek hüküm onanmıştır. Kardeşlerin nafaka yükümlülüğü, refah içinde bulunmaları koşuluna bağlıdır (TMK m. 364).

8 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
03.12.2013 · E. 2013/14711 · K. 2013/17135

Kurumun koruma altındaki çocuk için ana ve babaya karşı açtığı davada nafaka, yükümlünün tespit edilen geliriyle orantılı olmalıdır

Ana ve babası boşanmış olan ve koruma altına alınan çocuk için kurum, 365 ve 366. maddelere dayanarak ana ve babadan aylık nafaka ve gelecek yıllar için artış istemiştir. Mahkeme, işsiz olduğu anlaşılan anne yönünden davayı reddetti, baba aleyhine istenen miktarda nafakaya hükmetmiştir.

> *Mahkemece, küçük için nafaka takdir edilirken, anne ve babanın sosyal ve ekonomik durumları ile küçüğün yaşı ve ihtiyaçları gözetilmeli; nafaka yükümlüsü davalının ödeme gücü ve geliri ile orantılı ve hakkaniyete uygun olacak şekilde bir nafakaya karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun ana ve babaya birlikte yönelttiği davada miktarın nasıl belirleneceğini gösterir. Daireye göre çocuk için nafaka takdir edilirken

ana ve babanın sosyal ve ekonomik durumları ile çocuğun yaşı ve ihtiyaçları gözetilmeli, yükümlünün ödeme gücü ve geliriyle orantılı ve hakkaniyete uygun bir nafakaya karar verilmelidir. Sosyal ve ekonomik durum araştırmasında babanın aylık gelirinin 1.500 TL olduğu ve 650 TL kira ödediği tespit edildiğinden, hükmedilen aylık 1.000 TL nafaka çok bulunmuş ve daha makul bir nafakaya hükmedilmek üzere karar bozulmuştur.

9 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
21.12.2015 · E. 2015/13271 · K. 2015/20763

Darülacezede bakılan kişi için çocuklara yükletilen nafaka, onları ödeme güçlüğüne düşürecek düzeyde olamaz

Belediyeye bağlı darülacezede 2004 yılından beri bakılan yaşlı kişi için kurum, kişinin iki çocuğundan ayrı ayrı aylık nafaka ve her yıl ÜFE oranında artış istemiştir. Davalılar, istenen nafakayı ödeyecek güçlerinin olmadığını savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *O halde mahkemece; davacının ihtiyaçları ile davalıların gelir durumu dikkate alınarak, TMK'nun 4.maddesi gereğince hakkaniyete uygun nafakaya hükmedilmesi gerekirken, davalıların gelir durumu ile orantısız, davalıları ödeme güçlüğüne düşürecek nitelikte nafaka takdiri usul ve yasaya aykırı olup, bu husus bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumun masraf isteminde yükümlülerin ödeme gücünün sınır oluşturduğunu gösterir. Daire, yardım nafakasının aile bireylerini yoksulluk ve düşkünlükten kurtarmaya yönelik bir tür sosyal yardımlaşma ve kanuni bir ödev olduğunu, nafaka isteyenin kusuruyla yardıma muhtaç duruma düşmüş olmasının ve aile bağlarının zayıflamış bulunmasının yükümlülüğü ortadan kaldırmadığını, ancak yükümlülerin geçim sıkıntısına düşürülmemesinin esas olduğunu belirtmiştir. Davalıların aylık gelirleri ve giderleri karşısında her biri için hükmedilen nafaka yüksek bulunmuş, hakkaniyete uygun bir miktar belirlenmesi için karar bozulmuştur.

10 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2015 · E. 2015/9875 · K. 2015/17177

Aile bağlarının zayıflamış olması kurumun istemini tümden reddetmeye yetmez; nafaka yükümlüyü zarurete düşürmeyecek ölçüde belirlenir

Darülacezede bakılan yaşlı kişi için kurum, kişinin çocuğundan yardım nafakası istemiştir. Davalı, babasının kendisi küçükken aileyi terk ettiğini ve borçları bulunduğunu savunmuştur; mahkeme, davalıyı nafaka ödemeye zorlamanın hakkaniyete ve sosyal devlet ilkesine uygun düşmeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, nafaka alacaklısının Darülacezede kaldığı, bakım ve ihtiyaçlarının kurum tarafından karşılandığı, herhangi bir gelirinin olmadığı anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca mahkemece, yukarıda zikrolunan hükümler muvacehesinde nafaka yükümlüsü davalının ekonomik ve sosyal durumu dikkate alınarak*

onu ödemede zorlamayacak, zarurete düşürmeyecek şekilde, TMK.nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de nazar-ı dikkate alınarak davacı tarafın talebinin değerlendirilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, aile bağlarının zayıflamış olmasının ve sosyal devlet ilkesinin kurumun istemine etkisini ele alır. Daireye göre yardım nafakası kanuni bir ödevdir; nafaka isteyenin kusuruyla muhtaç duruma düşmüş olması ve aile bağlarının herhangi bir nedenle zayıflamış bulunması yükümlülüğü ortadan kaldırmaz, ancak yükümlünün geçim sıkıntısına düşürülmemesi esastır. Kurumda kalan ve geliri bulunmayan kişi için mahkeme, davalının ekonomik ve sosyal durumunu dikkate alarak onu ödemede zorlamayacak ve zarurete düşürmeyecek ölçüde, hakkaniyet ilkesine göre değerlendirme yapmalıdır; istemin tümden reddi doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur.

11 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
04.05.2017 · E. 2016/12521 · K. 2017/6542

Koruma altındaki çocuklar için kurumun istediği nafakada asgari ücretle çalışan babanın da geliriyle orantılı bir miktar ödemesi gerekir

Koruma kararıyla bakımı devlete bırakılan ve lise öğrenimine devam eden çocuklar için kurum, babalarından nafaka istemiştir. Baba, ekonomik durumunun kötü olduğunu ve bankalara borcu bulunduğunu savunmuştur; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Dosya içerisinde bulunan davalının ekonomik ve sosyal durum araştırmasına göre davalının Devlet Hastanesinde hizmetli olduğu, asgari ücretle çalıştığı, babasının evinde kaldığı anlaşılmaktadır. Davalının geliriyle orantılı şekilde, ülke ekonomisindeki gelişmeler ve enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünün azalması hususları, çocukların yaşı, eğitim durumu, ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, TMK'nun 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek, davacı lehine belli bir miktar nafakaya hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde istemin tümden reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yükümlünün düşük gelirinin kurumun istemine etkisini gösterir. Asgari ücretle çalışan ve babasının evinde kalan babanın geliriyle orantılı olarak, paranın satın alma gücündeki düşüş, çocukların yaşı, eğitim durumu ve ihtiyaçları da gözetilerek hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerektiği belirtilmiş; istemin tümden reddi doğru bulunmamıştır. Düşük gelir bu kararda yükümlülüğü ortadan kaldıran bir neden sayılmamış, miktarın belirlenmesinde gözetilecek bir unsur olarak değerlendirilmiştir (TMK m. 365).

12 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/5058

Kurumun açtığı davada yetki dava tarihine göre belirlenir; bakılan kişinin dava açıldıktan sonra başka ildeki huzurevine nakli yetkiyi değiştirmez

Huzurevinde ücretsiz kalan yaşlı kişi için kurum, kişinin çocuklarından ve kardeşlerinden yardım nafakası istemiştir. Dava açıldıktan bir ay sonra kişi başka bir ildeki huzurevine nakledilmiştir; davalıların yetki itirazı üzerine mahkeme, kişinin gönderildiği yerdeki aile mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Her dava, davanın açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirilir. Dava tarihinde nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi Sakarya Aile Mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 365. maddenin son fıkrasındaki yetki kuralının kurum davasında nasıl uygulanacağını gösterir. Daireye göre dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan kurum tarafından açılabilir ve yetkili mahkeme taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Her dava açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirildiğinden, dava tarihinde nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir; bu olayda bu mahkeme, kişinin o tarihte kaldığı huzurevinin bulunduğu yerdeki aile mahkemesidir. Sonradan gerçekleşen nakil nedeniyle verilen yetkisizlik kararı bozulmuş ve davanın esası hakkında araştırma yapılması gerektiği belirtilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 364:** Nafaka yükümlüleri.
- **TMK m. 365:** Yardım nafakası davası.
- **TMK m. 327:** Çocuğun bakım ve eğitim giderleri.
- **TMK m. 367:** Ev düzeni.

EV DÜZENİ

İkinci Ayırım · m. 367–371

Ev Düzeni başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 367–371. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 367	Koşulları	Ev başkanlığının koşullarını ve evi yönetme yetkisinin kapsamını düzenler
m. 368	Ev düzeni ve gözetim	Ev başkanlığının ev içindeki sonuçlarını düzenler
m. 369	Sorumluluk	Ev başkanının ev halkından gözetime muhtaç kişilerin verdiği zararlardan sorumluluğunu düzenler
m. 370	Koşulları	Aileye emek veya gelir özgüleyen ergin altsoyun alacağını düzenler
m. 371	İstenmesi	Altsoyun denkleştirme alacağının ne zaman istenebileceğini düzenler

MADDE

367 A. Koşulları

KANUN METNİ

(1) Aile hâlinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örfe göre belirlenen bir ev başkanı varsa, evi yönetme yetkisi ona ait olur.

(2) Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsini kapsar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 367, ev başkanlığının koşullarını ve evi yönetme yetkisinin kapsamını düzenler. Birinci fıkraya göre **aile hâlinde yaşayan birden çok kimsenin** oluşturduğu topluluğun **kanuna, sözleşmeye veya örfe göre** belirlenen bir ev başkanı varsa, **evi yönetme yetkisi** ona aittir. İkinci fıkraya göre bu yetki, **kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık** veya benzeri sebeplerle ya da **koruma ve gözetme ilişkisi** içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsini kapsar. Ev başkanlığının sonuçları sonraki maddelerde düzenlenir: ev düzeni ve gözetim, ev başkanının sorumluluğu ve ev halkının alacakları. Anayasa Mahkemesine göre anne ve babanın velayeti birlikte kullanması ve evlilik birliğini birlikte yönetmesi, küçükle aralarındaki **ev başkanlığı ilişkisinin kanuni temelidir**.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ev başkanı	Aile hâlinde yaşayan topluluğu kanuna, sözleşmeye veya örfe göre yöneten kişi.
Ev halkı	Ev başkanının yönetimi altında bir arada yaşayan kişiler.
Evi yönetme yetkisi	Ev başkanının ev halkı üzerindeki yönetim yetkisi.
Kayın hısımlığı	Evlilik yoluyla kurulan hısımlık.

1 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.

Örf | Toplumda uzun süre uygulanarak yerleşmiş ve bağlayıcı sayılan davranış kuralı.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 367- Yürürlükteki Kanunun 318 inci maddesini karşılamaktadır. Madde, 1984 tarihli Öntasarının 299 uncu maddesinden sadece "Aynı çatı altında..." sözcükleri çıkarılmak suretiyle aynen alınmıştır. Yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 133*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> • Tasarının 367 nci maddesinin birinci fıkrasının başında yer alan "Birlikte yaşayan" ibaresi yürürlükteki Kanunda olduğu gibi "Aile hâlinde yaşayan" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 318. maddesiyle aynı hükmü taşıdığını açıkça belirtir; Öntasarıdan yalnız "Aynı çatı altında..." sözcükleri çıkarılmıştır. Adalet Komisyonu ise Tasarıdaki "Birlikte yaşayan" ibaresini yürürlükteki Kanun'daki "Aile hâlinde yaşayan" ifadesine döndürmüştür.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 318. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aile halinde yaşayan mütaaddit kimseler üzerinde ev reisliği, kanuna veya akte veya örfe göre, reis olan kimseye aittir. Reislik hakkı, kan veya sıhri hısım sıfatiyle yahut işçi, çırak, amelede olduğu gibi bir akit sebebiyle birlikte yaşayanların kaffesi üzerinde caridir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 318 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 318	4721 sayılı Kanun m. 367
Kavram	Ev reisliği, reislik hakkı	Ev başkanı, evi yönetme yetkisi
Belirlenme	Kanuna, akte veya örfe göre	Kanuna, sözleşmeye veya örfe göre
Hısımlar	Kan veya sıhri hısımlar	Kan veya kayın hısımları
Sözleşme ilişkisi	İşçi, çırak, amele gibi bir akit sebebiyle birlikte yaşayanlar	İşçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle bir arada yaşayanlar
Koruma ve gözetme	Metinde anılmıyordu	Koruma ve gözetme ilişkisi içinde yaşayanlar da anılır

Gerekçe, bu metin farklarına rağmen yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği olmadığını belirtir. Eski Kanun'un 152. maddesi ayrıca kocayı birliğin reisi sayıyordu; 4721 sayılı Kanun ise birliği eşlerin beraberce yöneteceğini öngörür (TMK m. 186).

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu birinci fıkranın başında yalnızca bir ifade değişikliği yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 367. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara

rastlanmamıştır; Anayasa Mahkemesi, 369. maddenin birinci fıkrasındaki "küçüğün" ibaresine yönelik itirazı reddederken 367. maddeyi yorumlamıştır.[2]

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu birinci fıkranın başındaki "Birlikte yaşayan" ibaresini "Aile hâlinde yaşayan" olarak değiştirdi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Topluluk	Aile hâlinde yaşayan birden çok kimse	TMK m. 367/1
Ev başkanı	Kanuna, sözleşmeye veya örfe göre belirlenir	TMK m. 367/1
Yetki	Evi yönetme yetkisi ev başkanına aittir	TMK m. 367/1
Kapsam	Hısımlar, işçiler, çıraklar ve benzerleri; koruma ve gözetme ilişkisi	TMK m. 367/2
Kanuni temel	Velayet ve evlilik birliğinin birlikte yönetimi	AYM, K. 2025/205
Nitelik	Ev başkanlığı görev ve sorumluluk da yükler	Yargıtay HGK, K. 2008/139
Sonuçlar	Ev düzeni, sorumluluk, ev halkının alacakları	TMK m. 368-371
Kaynak	743 m. 318; Öntasarı m. 299	Gerekçe, s. 133

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 318. maddesini karşılamaktadır ve 1984 tarihli Öntasarının 299. maddesinden yalnız **"Aynı çatı altında..."** sözcükleri çıkarılarak aynen alınmıştır; gerekçe, yürürlükteki metne göre **hüküm değişikliği olmadığını** belirtir. Adalet Komisyonu, Tasarının birinci fıkrasının başındaki **"Birlikte yaşayan"** ibaresini yürürlükteki Kanun'da olduğu gibi **"Aile hâlinde yaşayan"** şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ev başkanlığının **yalnız yetki olmadığıdır**: Hukuk Genel Kurulu, kurumun gözetime muhtaç aile üyelerinin zarar verdiği üçüncü kişileri de korumayı amaçladığını ve görev ve sorumluluk yüklediğini belirtmiştir.[3] İkinci nokta, ev başkanının **somut duruma göre** belirlenmesidir; babanın uzun süre aileden uzak kalması veya ana ve babanın ayrı yaşaması

2 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
3 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.

gibi durumlarda ev başkanlığının fiilen anneye geçtiği kabul edilmiştir.[4] Üçüncü nokta, **dava sıfatıdır**: anne veya baba yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş ve ev başkanı sıfatına dayanılmamışsa uyuşmazlık aile mahkemesinin görevine girmez.[5]

II. Birinci Fıkra: Ev Başkanlığının Koşulları

- **Topluluk:** Aile hâlinde yaşayan birden çok kimse.
- **Belirlenme:** Kanun, sözleşme veya örf.
- **Sonuç:** Evi yönetme yetkisi ev başkanına aittir.

2 Birinci fıkra ev başkanlığını üç koşula bağlar: aile hâlinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu bir topluluk, bu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örfe göre belirlenen bir ev başkanı ve bu durumda evi yönetme yetkisinin ev başkanına ait olması. Anayasa Mahkemesine göre ev başkanlığından söz edebilmek için birden çok kişinin ortak bir ev başkanlığı yönetimi altında birlikte yaşaması gerekir; ev başkanlığı kanuna, sözleşmeye veya örf ve âdete göre kurulabilir.[6] Maddedeki "aile hâlinde yaşayan" ifadesi Tasarıda "Birlikte yaşayan" olarak yazılmış, Adalet Komisyonu bunu yürürlükteki Kanun'da olduğu gibi "Aile hâlinde yaşayan" şeklinde değiştirmiştir.

3 Kanundan doğan ev başkanlığına örnek, anne ve babanın ergin olmayan çocuklarıyla ilişkisidir. Anayasa Mahkemesi, ergin olmayan çocuğun ana ve babasının velayeti altında olduğunu (TMK m. 335), evlilik sürdükçe ana ve babanın velayeti birlikte kullanacağını (TMK m. 336) ve birliği eşlerin beraberce yöneteceğini (TMK m. 186) öngören hükümlerin, anne ve baba ile küçük arasındaki ev başkanlığı ilişkisinin kanuni temelini oluşturduğunu belirtmiştir.[7] Bir arada yaşayanlar ev başkanını sözleşmeyle de belirleyebilir; sözleşmeye dayalı ev başkanı gerçek kişi olabileceği gibi özel hukuk tüzel kişisi de olabilir. Birden çok kan veya kayın hısımının bir arada yaşadığı geniş ailede ise ev başkanı örf ve âdete göre belirlenebilir.

4 Ev başkanlığı zamana göre değişebilir. Anayasa Mahkemesine göre kişi farklı zamanlarda iki farklı ev başkanının yönetimine tabi olabilir ve ev başkanlığı ile buna bağlı sorumluluk birinden diğerine geçebilir.[8] Babanın uzun süre aileden uzak kalması, ana ve babanın ayrı yaşaması gibi durumlarda ev başkanlığının fiilen anneye geçtiğinin kabulü gerektiği belirtilmiştir.[9] Bu şerhteki kararların

4 Yargıtay 17. HD, 22.04.2009, E. 2008/5959, K. 2009/2626.
5 Yargıtay 17. HD, 12.07.2013, E. 2013/11107, K. 2013/11399.
6 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
7 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
8 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
9 Yargıtay 17. HD, 22.04.2009, E. 2008/5959, K. 2009/2626.

bir kısmında ev başkanı sıfatıyla anne ve baba birlikte davalı gösterilmiş,[10] bir kısmında ise dava yalnız babaya yöneltilmiştir.[11]

III. İkinci Fıkra: Evi Yönetme Yetkisinin Kapsamı

- **Hısımlar:** Kan veya kayın hısımlığıyla bir arada yaşayanlar.
- **Sözleşme ilişkisi:** İşçilik, çıraklık veya benzeri sebepler.
- **Koruma ilişkisi:** Koruma ve gözetme ilişkisi içinde yaşayanlar.

5 İkinci fıkra, evi yönetme yetkisinin kimleri kapsadığını gösterir: kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsi. Ölçüt, ev halkı olarak bir arada yaşamaktır; bir arada yaşamanın sebebi hısımlık, iş veya çıraklık ilişkisi ya da koruma ve gözetme ilişkisi olabilir. Anayasa Mahkemesi, birinci fıkradaki "aile hâlinde yaşayan" ifadesine rağmen ikinci fıkra karşısında bir arada yaşayanların yalnız kan veya kayın hısımı aile bireyleri olmasının aranmadığını, koruma ve gözetme ilişkisi bulunması şartıyla fıkrada sayılmayan başka kişilerin de ev başkanının yönetimine tabi olabileceğini belirtmiştir.[12]

6 Evi yönetme yetkisinin içeriği sonraki maddelerde belirir. Birlikte yaşayan kimseler evin düzenine tâbidir ve bu düzenin kuruluşunda ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilir (TMK m. 368). Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan, gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini veya bu özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur (TMK m. 369).

IV. Ev Başkanlığının Niteliği

- **Yetki:** Evi yönetme yetkisi.
- **Görev:** Ev halkının gözetimi.
- **Amaç:** Aile düzeni ve üçüncü kişilerin korunması.

7 Hukuk Genel Kurulu'na göre ev başkanlığı, aile hâlinde birlikte yaşayanların idare edilmesine, aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına ve birliğin korunmasına hizmet eder; kurumla güdülen amaç, gözetime muhtaç aile üyelerinin zarar verdiği üçüncü kişileri de korumaktır.[13] Bu nedenle ev başkanlığı yalnız yetki veren bir kurum değil, görev ve sorumluluk da yükleyen bir kurumdur. Hukuk düzeninin ev başkanını koruyucu ve güvenilir kişi, küçüğü ise korunmaya ve gözetime muhtaç kimse olarak kabul ettiği; ehliyetsiz küçüğün kiralanan aracı kullanmasında baba-

10 Yargıtay 3. HD, 07.03.2011, E. 2011/703, K. 2011/3417.
11 Yargıtay 3. HD, 06.02.2014, E. 2013/17351, K. 2014/1686.
12 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
13 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.

nın ev başkanı sıfatıyla gerekli tedbirleri almadığı ve kusursuz sorumlu olduğu belirtilmiştir.[14]

Anayasa Mahkemesi, ev başkanının yönetimi altındaki kişiler bakımından so- 8
rumluluğunun dikkat ve özen yükümlülüğüne dayanan kusursuz sorumluluk olduğunu, birden fazla ev başkanının bulunduğu hâllerde ev başkanlarının gözetim ve denetimleri altındaki kişilerin verecekleri zararlardan müteselsilen sorumlu olacağını belirtmiştir.[15] Mahkemeye göre ev başkanı aynı zamanda veliyse, ayırt etme gücüne sahip küçükler üzerindeki özen ve gözetim yükümlülüğü velayet hakkından doğar (TMK m. 339). Küçüğün yol açtığı orman yangınında küçüğün haksız fiili nedeniyle kusurlu, ev başkanı olan anne ve babasının ise kusursuz sorumlu olduğu kabul edilmiştir.[16]

V. Ev Başkanına Karşı Dava

- **Sıfat:** Ev başkanı kendi adına sorumludur.
- **Ayrım:** Küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmek ev başkanı sıfatı değildir.
- **Birlikte dava:** Küçüğe ve ev başkanına birlikte veya ayrı ayrı dava açılabilir.

Ev başkanının sorumluluğu, küçüğün kendi sorumluluğundan ayrıdır. Fiil ehliyeti 9
bulunmayan küçüğün haksız fiilinde küçük fail olarak, anne ve babası ev başkanı olarak zarar görene karşı sorumludur; zarar gören ikisine birlikte veya ayrı ayrı dava açabilir, failin dava tarihinde ergin olması ev başkanının sorumluluğunu kaldırmaz ve davanın hukuki sebebini belirlemek hâkimin görevidir.[17]

Dava doğrudan ev başkanına karşı açılmalıdır; ev başkanı olan anneye yöneltilen 10
davada hakkında dava bulunmayan küçüğün tazminatla sorumlu tutulması doğru bulunmamıştır.[18] Babaya ev başkanı sıfatıyla kendi adına yöneltilen istem hakkında da ayrıca olumlu veya olumsuz hüküm kurulmalıdır.[19]

VI. Görevli Mahkeme

- **Kural:** Ev başkanlığına dayanan davalar aile mahkemesinde görülür.
- **Dayanak:** Ev başkanlığı hükümleri Kanun'un ikinci kitabındadır; 4787 s. K. m. 4.
- **İstisna:** Yalnız velayeten temsile dayanan davalar genel mahkemede görülür.

Ev başkanının sorumluluğunu düzenleyen 369. madde Türk Medeni Kanunu'nun 11
aile hukukuna ilişkin ikinci kitabında yer aldığından, bu sorumluluğa dayanan

14 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/2316, K. 2016/906.
15 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
16 Yargıtay 3. HD, 14.12.2023, E. 2023/1757, K. 2023/3745.
17 Yargıtay 3. HD, 05.06.2018, E. 2016/19881, K. 2018/6343.
18 Yargıtay 17. HD, 22.04.2009, E. 2008/5959, K. 2009/2626.
19 Yargıtay 3. HD, 21.05.2015, E. 2014/15214, K. 2015/9183.

davalar 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesinde görülür.[20] Küçük ile babaya birlikte açılan rücu davasında baba yönünden ev başkanı sıfatına dayanıldığı için aile mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.[21] Kiracının küçük oğlunun kiralanan evde çıkardığı yangın için babaya ev başkanı sıfatıyla açılan davanın genel mahkemede görülmesi doğru bulunmamıştır.[22] İlk derece mahkemesinin sorumluluğu velayetten doğan bakım ve özen yükümlülüğüne dayandırdığı bir davada da istemin yasal dayanağının ev başkanının sorumluluğu olduğu ve aile mahkemesinin görevli olduğu belirtilmiştir.[23]

12 Buna karşılık anne veya baba yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş ve ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanılmamışsa, uyuşmazlık aile mahkemesinin görevi dışında kalır ve genel mahkemede görülür.[24]

UYGULAMA NOTU

Bir küçüğün verdiği zarar için dava açılacaksa, önce ev başkanının kim olduğu belirlenmelidir: anne ve baba birlikte davalı gösterilebilir; babanın uzun süre aileden uzak kalması gibi durumlarda ev başkanlığının fiilen anneye geçtiği kabul edilmiştir. **Dava ev başkanına kendi adına yöneltilmelidir**; yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilen kişi ev başkanı sıfatıyla davalı olmuş sayılmaz. **Ev başkanının sorumluluğuna dayanan dava aile mahkemesinde açılmalıdır. Ev başkanı sıfatıyla kendisine dava açılan kişi**, gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini veya bu özeni gösterseydi dahi zararın önlenemeyeceğini ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
08.10.2025 · E. 2025/139 · K. 2025/205

Ev başkanlığı kanun, sözleşme veya örf ve âdete göre kurulur; anne ve babanın velayeti ve birliği birlikte yönetmesi küçükle aralarındaki ev başkanlığının kanuni temelidir

Bir trafik kazası nedeniyle açılan tazminat davasına bakan aile mahkemesi, 369. maddenin birinci fıkrasındaki "küçüğün" ibaresinin ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısıyla itiraz yoluna başvurmuştur.

> *"Öte yandan 367. maddenin birinci fıkrasına göre bir arada yaşayan kişilerin sözleşmeyle ev başkanını belirlemeleri de mümkündür. Sözleşme ilişkisine dayalı ev başkanı, gerçek kişi olabileceği gibi özel hukuk tüzel kişisi de olabilir. Geniş*

20 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.
21 Yargıtay 20. HD, 19.01.2016, E. 2015/13480, K. 2016/589.
22 Yargıtay 3. HD, 06.02.2014, E. 2013/17351, K. 2014/1686.
23 Yargıtay 3. HD, 17.02.2016, E. 2015/4184, K. 2016/2003.
24 Yargıtay 17. HD, 12.07.2013, E. 2013/11107, K. 2013/11399.

ailenin söz konusu olduğu birden çok kan ve/veya kayın hısımlarının bir arada yaşadığı durumlarda ise ev başkanı örf ve âdete göre belirlenebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, 367. maddeyi Anayasa Mahkemesi düzeyinde yorumlar. Mahkemeye göre ev başkanlığından söz edebilmek için birden çok kişinin ortak bir ev başkanlığı yönetimi altında birlikte yaşaması gerekir ve ev başkanlığı kanuna, sözleşmeye veya örf ve âdete göre kurulabilir. Ergin olmayan çocuğun ana ve babasının velayeti altında olduğunu, evlilik sürdükçe velayetin birlikte kullanılacağını ve birliğin eşlerce beraberce yönetileceğini öngören hükümler, anne ve baba ile küçük arasındaki ev başkanlığı ilişkisinin kanuni temelini oluşturur. Yönetim yetkisi zamana göre değişebilir ve ikinci fıkra karşısında ev halkının yalnız hısımlardan oluşması gerekmez. Mahkeme, 369. maddedeki "küçüğün" ibaresinin ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 369).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
20.02.2008 · E. 2008/4-153 · K. 2008/139

Ev başkanlığı yalnız yetki değil görev ve sorumluluk da yükler; ev başkanının sorumluluğuna dayanan davalar aile mahkemesinde görülür

İdare, ağaçlandırma sahasında çıkan ve bir küçük ile annesinin neden olduğu ileri sürülen yangın nedeniyle uğradığı zararın tazmini için, ev başkanı sıfatıyla küçüğün anne ve babası aleyhine kendi adlarına ve küçük adına velayeten dava açmıştır. Aile mahkemesi sıfatıyla davaya bakan asliye hukuk mahkemesi, davanın aile hukukuyla ilgili olmadığı gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *"Zira, ev başkanlığı, aile halinde birlikte yaşayanların idare edilmesine, öncelikle aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına, bunların yararına olarak birliğin korunmasına hizmet eder. Bununla beraber ev başkanlığı kurumuyla güdülen asıl amaç, gözetime muhtaç aile üyelerine karşı zarara uğramış olan üçüncü kişileri de korumaktır. Yani ev başkanlığı yalnız yetkiler veren bir kurum olmayıp, aynı zamanda görev ve sorumluluklar da yükleyen bir kurumdur.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanlığının amacını Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Kurula göre ev başkanlığı, aile hâlinde birlikte yaşayanların idare edilmesine, aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına ve birliğin korunmasına hizmet eder; kurumla güdülen amaç, gözetime muhtaç aile üyelerinin zarar verdiği üçüncü kişileri de korumaktır. Bu nedenle ev başkanlığı yalnız yetki veren değil, görev ve sorumluluk da yükleyen bir kurumdur. Ev başkanının sorumluluğunu düzenleyen 369. madde Kanun'un aile hukukuna ilişkin ikinci kitabında yer aldığından, bu sorumluluğa dayanan davaların aile mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 369).

3 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
27.01.2016 · E. 2015/2316 · K. 2016/906

Hukuk düzeni ev başkanını koruyucu ve güvenilir kişi sayar; ehliyetsiz küçüğün kiralanan araçla verdiği zarardan baba ev başkanı sıfatıyla kusursuz sorumludur

Kiraladığı aracı davalının küçük oğlunun kullanmasına izin veren davacı, ehliyeti olmayan küçüğün kaza yaparak araçta hasara yol açması üzerine ödediği zararın babadan tahsilini istemiştir. Mahkeme, davacının aracı küçüğe kendi rızasıyla verdiği ve olayın kendi kusurlu eylemiyle gerçekleştiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Bu benimsemenin nedeni, hukuk düzeninin, ev başkanını koruyucu ve güvenilir kişi, küçüğü ise, korunmaya ve gözetime muhtaç kimse olarak kabul etmesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanlığının hangi düşünceye dayandığını ve babanın ev başkanı sıfatıyla sorumluluğunu gösterir. Daireye göre ev başkanının ev halkından olan küçüğün verdiği zarardan sorumlu tutulmasının nedeni, hukuk düzeninin ev başkanını koruyucu ve güvenilir kişi, küçüğü ise korunmaya ve gözetime muhtaç kimse olarak kabul etmesidir. Ehliyeti olmayan ve yaşı itibarıyla trafikte araç kullanması mümkün olmayan küçüğün eyleminde babanın ev başkanı sıfatıyla gerekli tedbirleri almadığı ve kusursuz sorumlu olduğu belirtilmiş; aracı küçüğe veren davacının kusuru oranında indirim yapılarak zarar belirlenmesi gerektiğinden ret kararı bozulmuştur.

4 YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ
22.04.2009 · E. 2008/5959 · K. 2009/2626

Baba uzun süre aileden uzak kalmış veya ana ve baba ayrı yaşıyorsa ev başkanlığının fiilen anneye geçtiği kabul edilir; dava doğrudan ev başkanına karşı açılmalıdır

Kasko sigortalı araçta bir küçüğün neden olduğu hasarı sigortalısına ödeyen sigorta şirketi, ödediği bedelin rücuen tahsili için dava açmıştır. Dava dilekçesinde davalı, küçüğün velisi olarak gösterilmişti; mahkeme tazminatın küçükten tahsiline karar vermiştir.

> *Aile başkanının sorumluluğu, sebep sorumluluğu olduğundan objektif özen ve gözetim ödevini ihlal etmesi halinde kusurlu olmasa dahi doğan zarardan sorumlu olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanının kim olduğunun somut duruma göre belirlenmesini gösterir. Daire, davanın 367 ve 369. maddelere göre aile başkanı aleyhine açılan rücuen tazminat istemine ilişkin olduğunu belirtmiş; aile başkanının sorumluluğunun sebep sorumluluğu olduğunu, babanın uzun süre aileden uzak kalması, ana ve babanın ayrı yaşaması gibi durumlarda ev başkanlığının fiilen anneye geçtiğinin kabulü gerektiğini ve davanın doğrudan aile başkanına karşı açılması gerektiğini vurgulamıştır. Dava küçüğe velayeten açılmış bir dava olmayıp aile başkanı olan

anneye yöneltildiğinden, hakkında dava bulunmayan küçüğün tazminatla sorumlu tutulması doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
05.06.2018 · E. 2016/19881 · K. 2018/6343

Küçük haksız fiilin faili olarak, anne ve babası ev başkanı olarak ayrı hukuki sebeplerle sorumludur; failin sonradan ergin olması ev başkanının sorumluluğunu kaldırmaz

İdare, orman yangınına neden oldukları ileri sürülen çocuklar ile ev başkanı sıfatıyla anne ve babaları aleyhine tazminat davası açmıştır. Mahkeme davaya genel mahkeme sıfatıyla bakarak hüküm kurmuştur.

> *Küçük Borçlar Kanunu uyarınca haksız fiilin faili olarak, anne ve babası ise Türk Medeni Kanununun 369. maddesi uyarınca ev başkanı olarak zarar görene karşı sorumludur. Her iki sorumluluk da birbirinden farklı hukuki nedenlere dayalı olup, zarar gören küçüğe ve ev başkanına karşı birlikte veya ayrı ayrı davalar açabilir. Aynı zarardan her ikisi de kendi malvarlıkları ile ayrı ayrı sorumlu olurlar.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanlığına dayanan sorumluluğun küçüğün kendi sorumluluğundan ayrı olduğunu gösterir. Daireye göre fiil ehliyetine sahip bulunmayan küçüğün haksız fiilinde küçük Borçlar Kanunu uyarınca fail olarak, anne ve babası 369. madde uyarınca ev başkanı olarak zarar görene karşı sorumludur; zarar gören küçüğe ve ev başkanına birlikte veya ayrı ayrı dava açabilir ve her biri kendi malvarlığıyla sorumludur. Zarar olay günü doğduğundan uyuşmazlık olay günündeki koşullara göre çözülür; failin dava tarihinde ergin olması ev başkanının sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken genel mahkeme sıfatıyla hüküm kurulduğu için karar re'sen bozulmuştur.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2023 · E. 2023/1757 · K. 2023/3745

Küçüğün yol açtığı orman yangınında küçük haksız fiili nedeniyle kusurlu, ev başkanı olan anne ve babası ise kusursuz sorumludur

İdare, babasının kiraladığı kestane bahçesinde çakmakla oynayan küçüğün orman yangınına yol açtığını ileri sürerek yangına müdahale için yaptığı işçi, araç, arazöz ve helikopter giderlerinin küçük ile ev başkanı olan anne ve babasından tahsilini istemiştir. İlk derece mahkemesinin kararına karşı taraflar istinaf başvurusunda bulunmuştur; bu başvuru üzerine verilen karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Hal böyle olunca Bölge Adliye Mahkemesince; davaya konu edilen yangından, davalı küçüğün haksız fiili nedeniyle kusurlu, ebeveynleri olan diğer davalıların ise kusursuz sorumlu oldukları çekişmesiz olduğuna göre, davacı idarenin yapmış olduğu bu giderleri gerçek zarar ilkesi uyarınca davalılardan isteyebileceğinin gözetilmesi, davalılar yararına oluşan usuli kazanılmış hak dikkate alınmak ve gerekirse görüşüne başvurulan bilirkişiden ek rapor alınması suretiyle karar*

verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması usul ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanı olan anne ve babanın sorumluluğunun niteliğini gösterir; Anayasa Mahkemesi de ev başkanının sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğunu belirtirken bu karara atıf yapmıştır. Daireye göre yangından küçük haksız fiili nedeniyle kusurlu, anne ve babası ise kusursuz sorumludur ve bu durum dosyada çekişmesizdir. Orman idaresinin yangını söndürmek için yaptığı işçi, araç, arazöz ve helikopter giderleri gerçek zarar ilkesi kapsamında sorumlulardan istenebileceğinden, bu giderler gözetilmeden verilen karar davacı yararına bozulmuştur.

7 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
21.05.2015 · E. 2014/15214 · K. 2015/9183

Babaya ev başkanı sıfatıyla kendi adına yöneltilen istem hakkında olumlu veya olumsuz hüküm kurulmalıdır

Orman yangınına neden olan küçük nedeniyle zarara uğrayan idare; küçüğü, küçük adına velayeten annesini ve hem ev başkanı sıfatıyla kendi adına hem de küçük adına velayeten babasını davalı göstermiştir. Mahkeme, küçüğün olay tarihinde on iki yaşını doldurmamış ve geliri bulunmayan bir öğrenci olduğunu, hakkaniyet sorumluluğunu gerektiren bir durum bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Davada, davalı baba hakkında TMK 369. maddesine dayanılarak talepte bulunulmuş olup, bu taleple olumlu-olumsuz hüküm kurulmaması doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanına karşı açılan davanın usul yönünü gösterir. Davacı idare, küçüğün yangına neden olmasından doğan zararı hem velayet hem de ev başkanının sorumluluğu ilkelerine dayanarak istemiş; babayı ev başkanı sıfatıyla kendi adına, ayrıca küçük adına velayeten davalı göstermiştir. Daireye göre mahkeme kararlarının iddia ve savunmaların özetini, delillerin tartışılmasını ve hukuki sebepleri göstermesi zorunludur; baba hakkında 369. maddeye dayanılarak ileri sürülen istem hakkında olumlu veya olumsuz hüküm kurulmaması doğru görülmemiş ve karar bozulmuştur.

8 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2016 · E. 2015/13480 · K. 2016/589

Küçük ile babaya birlikte açılan rücu davasında babanın ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanılmışsa uyuşmazlık aile mahkemesinde görülür

Bisikletli bir küçüğün tam kusuruyla meydana gelen kazada hasar gören araç için sigortalısına ödeme yapan sigorta şirketi, küçük ile babası aleyhine rücu davası açmıştır. Asliye hukuk mahkemesi davanın aile mahkemesinde görülmesi gerektiği,

aile mahkemesi ise istemin haksız fiil ve trafik hükümlerine dayandığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Somut olayda, davalı küçük ve davalı babaya karşı birlikte dava açılarak, davalı baba yönünden, TMK m.369 gereğince, ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanıldığından, 4787 sayılı Aile Mahkemesinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi gereğince aile mahkemesinin görev alanında kalan uyuşmazlığın, aile mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanlığına dayanan istemin görevli mahkemeyi belirlediğini gösterir. Daire, 369. maddenin ve aile mahkemelerinin görevini belirleyen 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin metnini aktararak davalı baba yönünden ev başkanı sıfatıyla sorumluluğa dayanıldığını, bu nedenle uyuşmazlığın aile mahkemesinin görev alanında kaldığını belirtmiş ve olumsuz görev uyuşmazlığında aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
12.07.2013 · E. 2013/11107 · K. 2013/11399

Anne veya baba yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş ve ev başkanı sıfatına dayanılmamışsa uyuşmazlık genel mahkemede görülür

Davacı şirketin davalının kardeşine kiraladığı araç, bir küçüğün kullanımındayken kazada hasar görmüştür. Şirket, hasar bedeli için kiracı ile küçüğe velayeten davalı aleyhine icra takibi başlatmıştır; itirazın iptali davasında aile mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir.

> *Bu durumda 4787 sayılı "Aile Mahkemesinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesi kapsamı dışında kalan uyuşmazlığın Antalya 3. Asliye Hukuk Mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet yoluyla temsil ile ev başkanı sıfatı arasındaki farkın görev bakımından sonucunu gösterir. Daireye göre icra takibinde davalı yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş, ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanılmamıştır; bu durumda uyuşmazlık aile mahkemesinin görevini belirleyen 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamı dışında kalır. Olumsuz görev uyuşmazlığında asliye hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.

10 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.03.2011 · E. 2011/703 · K. 2011/3417

Ergin olmayan çocuğun eylemi nedeniyle anne ve babanın ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanan dava aile hukukuna ilişkindir ve aile mahkemesinde görülür

Orman yangını nedeniyle zarara uğrayan idare, olay tarihinde ergin olmayan çocuğun eylemi nedeniyle anne ve babasının ev başkanı sıfatıyla sorumlu tutulmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davalılardan biri hakkındaki davayı husumet yönünden reddetti, diğer davalılar hakkındaki davayı kabul etmiştir.

> *Uyuşmazlığın, TMK. nun ikinci kitabı içindeki düzenlemede yer alması nedeniyle "Aile Hukukuna" ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır. O halde açılan bu davaya 4787 Sayılı Kanunun 4. maddesi gereğince, aile mahkemesinde bakılması gerektiği dikkate alınarak görev yönünden davanın reddi gerekirken uyuşmazlığın esası hakkında yargılama yapılıp karar verilmiş olması usul ve yasaya uygun görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, anne ve babanın birlikte ev başkanı sıfatıyla davalı gösterildiği bir davada görevi ele alır. Daireye göre uyuşmazlık Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabındaki düzenlemeye dayandığından aile hukukuna ilişkindir ve 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince aile mahkemesinde görülmelidir. Görev yönünden davanın reddi gerekirken esas hakkında karar verilmesi usul ve yasaya uygun görülmemiş, karar bozulmuştur.

11 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
06.02.2014 · E. 2013/17351 · K. 2014/1686

Kiracının küçük oğlunun kiralanan evde çıkardığı yangından doğan zarar için babaya ev başkanı sıfatıyla açılan dava aile mahkemesinde görülür

Evini kiraya veren davacı, kiracının küçük oğlunun çıkardığı yangın sonucu evde oluşan hasar nedeniyle kiracı baba aleyhine tazminat davası açmıştır. Genel mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir.

> *Somut olay itibariyle de TMK'nun 369.maddesinin uygulanması söz konusu olacağından davanın Aile Mahkemesi'nce görülmesi gerekirken genel mahkemede görülmesi usul ve yasaya aykırı görüldüğünden kararın bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kiraya verenin, kiracının küçük çocuğunun verdiği zarar için babaya ev başkanı sıfatıyla başvurduğu bir olayda görevi ele alır. Daireye göre zararın ev başkanı sıfatıyla babadan istendiği davanın yasal dayanağı 369. maddedir; bu madde Kanun'un ikinci kitabında yer aldığından ve 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi ikinci kitaptan doğan dava ve işleri aile mahkemesine verdiğinden, davanın genel mahkemede görülmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuş ve karar bozulmuştur.

12 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2016 · E. 2015/4184 · K. 2016/2003

Zarar ev başkanı sıfatıyla babadan istenmişse davanın dayanağı velayet değil ev başkanının sorumluluğudur ve dava aile mahkemesinde görülür

Hayvanları otlatırken ısınmak için yaktığı ateşi kontrol altına alamayan küçük nedeniyle orman yangınından zarar gören idare, zararın babadan tahsilini istemiştir. Mahkeme, babanın velayetin kendisine verdiği bakım ve özen yükümlülüğüne aykırı davrandığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir.

> *Bu durumda davanın yasal dayanağı ev başkanının sorumluluğunun düzenlendiği Türk Medeni Kanunun 369.maddesidir. TMK. nun 369. maddesi, Kanunun*

İkinci Kitabının İkinci Kısmında yer aldığından, bu maddeye dayalı Aile Hukukundan doğan uyuşmazlıkların çözümü de 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi uyarınca, Aile Mahkemelerinin görev alanına girmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, velayet ile ev başkanlığının ayrı hukuki kurumlar olduğunu görev bakımından gösterir. İlk derece mahkemesi sorumluluğu velayetten doğan bakım ve özen yükümlülüğüne dayandırmış; Daire ise zararın ev başkanı sıfatıyla babadan istendiğini, davanın yasal dayanağının 369. madde olduğunu ve bu madde Kanun'un ikinci kitabının ikinci kısmında yer aldığından uyuşmazlığın aile mahkemesinin görev alanına girdiğini belirtmiştir. Ayrı bir aile mahkemesi varsa görevsizlik kararı verilmesi, yoksa davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerektiğinden karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Birliğin yönetimi.
- **TMK m. 368:** Ev düzeni ve gözetim.
- **TMK m. 369:** Ev başkanının sorumluluğu.
- **TMK m. 370:** Ev halkının alacakları.

MADDE

368

B. Hükümleri

I. Ev düzeni ve gözetim

KANUN METNİ

(1) Birlikte yaşayan kimseler evin düzenine tâbidir. Bu düzenin kurulu-şunda ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilir.
(2) Ev halkının her biri, özellikle öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı için gerekli özgürlükten yararlanır.
(3) Ev başkanı, birlikte yaşayanların evdeki eşyasını özenle korumak ve güvenlik altında bulundurmakla yükümlüdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 368, ev başkanlığının ev içindeki sonuçlarını düzenler. Birinci fıkraya göre **birlikte yaşayan kimseler evin düzenine tâbidir**; bu düzenin kurulu-şunda ev halkından **her birinin yararı adil biçimde** gözetilir. İkinci fıkraya göre ev halkının her biri, özellikle **öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı** için gerekli özgürlükten yararlanır. Üçüncü fıkraya göre ev başkanı, birlikte yaşayanların **evdeki eşyasını özenle korumak** ve güvenlik altında bulundurmakla yükümlüdür. Gerekçeye göre maddedeki tek hüküm değişikliği bu özenin ölçüsüdür: eski Kanun'da ev başkanının **kendi eşyasına göstereceği özen** aranırken, yeni Kanun somut olayın özelliğine göre **objektif bir özen** arar.

TEMEL KAVRAMLAR

Ev düzeni	Birlikte yaşayanların uyduğu, ev başkanınca kurulan iç düzen.
Ev halkı	Ev başkanının yönetimi altında bir arada yaşayan kişiler.
Adil gözetim	Düzen kurulurken ev halkından her birinin yararının hakkaniyete uygun biçimde dikkate alınması.
Objektif özen	Kişinin kendi alışkanlığına göre değil, somut olayın gerektirdiği ölçüye göre belirlenen özen.
Güvenlik altında bulundurma	Eşyanın kaybolmaması ve zarar görmemesi için gerekli önlemlerin alınması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 368- Yürürlükteki Kanunun 319 uncu ve İsviçre Medenî Kanununun 332 nci maddelerini karşılayan bu maddedeki tek hüküm değişikliği, ev başkanın göstermesi gereken özenin ölçüsünü düzenleyen üçüncü fıkrada yapılmıştır. Yürürlükteki metne ve 1984 tarihli Öntasarısıyla İsviçre Medenî Kanunundaki kaynak maddeye göre bu özen, ev başkanın kendi eşyasına göstereceği özenle aynı iken; maddede bu ölçüden ayrılınmış ve somut olayın özelliğine göre gösterilmesi gereken objektif bir özen aranmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 133*

Gerekçe, birinci ve ikinci fıkraların eski Kanun'dan hüküm olarak ayrılmadığını, tek değişikliğin üçüncü fıkradaki özen ölçüsünde olduğunu gösterir. Eski ölçü ev başkanının kendi eşyasına gösterdiği özene bağlıydı; yeni ölçü ise somut olayın gerektirdiği objektif özendir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 319. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Birlikte yaşayan kimseler, evin kaidelerine tabidir; bu kaidelerde her birinin menfaati adilane bir surette gözetilmiş olmak lazımdır. Birlikte yaşayan kimselerden her biri bilhassa talim ve terbiyeleri sanatları yahut dini ihtiyaçları için muktazi hürriyetten istifade ederler. Evin reisi, birlikte yaşayanların evdeki eşyasını, kendi eşyasına karşı göstereceği aynı ihtimam ile muhafaza etmek ve emniyet altında bulundurmakla mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 319 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 319	4721 sayılı Kanun m. 368
Ev düzeni	Evin kaidelerine tabiiyet; her birinin menfaati adilane gözetilir	Evin düzenine tâbiiyet; her birinin yararı adil biçimde gözetilir
Özgürlükler	Talim ve terbiye, sanat, dinî ihtiyaçlar	Öğrenim, eğitim, dinî inançlar, meslek ve sanat
Eşyanın korunması	Evin reisi kendi eşyasına gösterdiği ihtimamla korur	Ev başkanı somut olayın gerektirdiği objektif özenle korur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 368. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
Ev düzeni	Birlikte yaşayanlar evin düzenine tâbidir	TMK m. 368/1
Adil gözetim	Düzen kurulurken her birinin yararı gözetilir	TMK m. 368/1
Özgürlükler	Öğrenim, eğitim, dinî inanç, meslek ve sanat	TMK m. 368/2
Eşya	Ev başkanı eşyayı özenle korur ve güvenlik altında bulundurur	TMK m. 368/3
Özen ölçüsü	Kendi eşyasına gösterdiği özen değil, objektif özen	Gerekçe, s. 133
Yönetim yetkisi	Ev başkanlığı birlikte yaşayanlar üzerinde yönetim yetkisi gerektirir	AYM, K. 2025/205
Kaynak	743 m. 319; İsviçre MK m. 332	Gerekçe, s. 133

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 319. maddesini ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 332. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, maddedeki **tek hüküm değişikliğinin** üçüncü fıkrada yapıldığını belirtir: yürürlükteki metinde, 1984 tarihli Öntasarıda ve İsviçre'deki kaynak maddede ev başkanının göstermesi gereken özen **kendi eşyasına göstereceği özenle aynı** iken, maddede bu ölçüden ayrılınmış ve **somut olayın özelliğine göre gösterilmesi gereken objektif bir özen** aranmıştır. Tasarının 368. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 450).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ev düzeninin **tek taraflı olmadığıdır**: düzen kurulurken ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilir. İkinci nokta, ev halkının her birinin **öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı** için gerekli özgürlükten yararlanmasıdır; ev düzeni bu özgürlüklerle birlikte kurulur. Üçüncü nokta, **özen ölçüsüdür**: ev başkanı birlikte yaşayanların eşyasını somut olayın gerektirdiği objektif özenle korur. Ev başkanının sorumluluğuna ilişkin bir kararda da özen ve gözetim görevinin yerine getirilip getirilmediğinin olayın özelliklerine göre belirleneceği belirtilmiştir.[1]

II. Birinci Fıkra: Ev Düzeni

- **Kimler:** Birlikte yaşayan kimseler.

1 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/2316, K. 2016/906.

- **Kural:** Evin düzenine tâbidirler.
- **Ölçü:** Her birinin yararı adil biçimde gözetilir.

Birinci fıkra, birlikte yaşayan kimselerin evin düzenine tâbi olduğunu ve bu düzenin kuruluşunda ev halkından her birinin yararının adil biçimde gözetileceğini belirtir. Ev düzenini kuran, 367. maddeye göre evi yönetme yetkisi bulunan ev başkanıdır (TMK m. 367). Anayasa Mahkemesine göre ev başkanı ilişkisinden söz edebilmek için aile hâlinde birlikte yaşama iradesine sahip kişiler üzerinde bir yönetim yetkisinin bulunması gerekir; bu yetki zamana göre değişebilir ve bir kişi farklı zamanlarda farklı ev başkanlarının yönetimine tabi olabilir.[2] 2

Hukuk Genel Kurulu, ev başkanlığının aile hâlinde birlikte yaşayanların idare edilmesine, öncelikle aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına ve birliğin korunmasına hizmet ettiğini belirtmiştir.[3] Düzenin kuruluşunda her birinin yararının adil biçimde gözetilmesi kuralı, ev başkanının yetkisini ev halkının yararına bağlar. Eşler arasında ise birliğin yönetimi ayrıca 186. maddeye tabidir: birliği eşler beraberce yönetirler (TMK m. 186). 3

III. İkinci Fıkra: Ev Halkının Özgürlükleri

- **Öğrenim ve eğitim:** Ev halkının her biri için.
- **Dinî inançlar:** Gerekli özgürlük tanınır.
- **Meslek ve sanat:** Gerekli özgürlük tanınır.

İkinci fıkra, ev halkından her birinin özellikle öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı için gerekli özgürlükten yararlanacağını belirtir. "Özellikle" ifadesi, sayılan alanların örnek olarak gösterildiğini ortaya koyar. Eski Kanun'un 319. maddesi de birlikte yaşayanlardan her birinin talim ve terbiyeleri, sanatları veya dinî ihtiyaçları için gerekli hürriyetten yararlanacağını öngörüyordu. 4

Ev halkı arasında ergin olmayan çocuklar bulunduğunda bu özgürlük velayet hükümleriyle birlikte uygulanır. Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır ve önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutar (TMK m. 339); çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir, ergin ise dinini seçmekte özgürdür (TMK m. 341). Anayasa Mahkemesi de ev başkanı aynı zamanda veliyse, ayırt etme gücüne sahip küçükler üzerindeki özen ve gözetim yükümlülüğünün velayet hakkından doğduğunu belirtmiştir.[4] 5

IV. Üçüncü Fıkra: Evdeki Eşyanın Korunması

- **Yükümlü:** Ev başkanı.

2 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
3 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.
4 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.

- **Konu:** Birlikte yaşayanların evdeki eşyası.
- **Ölçü:** Somut olayın gerektirdiği objektif özen.

6 Üçüncü fıkra, ev başkanına birlikte yaşayanların evdeki eşyasını özenle korumak ve güvenlik altında bulundurmak yükümlülüğü yükler. Gerekçeye göre maddedeki tek hüküm değişikliği bu fıkradadır: eski Kanun'da ev başkanının kendi eşyasına göstereceği özen ölçü alınırken, yeni Kanun somut olayın özelliğine göre gösterilmesi gereken objektif bir özen arar. Objektif ölçü karşısında ev başkanı, kendi eşyasına da aynı ölçüde özen göstermediğini ileri sürerek yükümlülükten kurtulamaz.

7 Ev başkanının sorumluluğuna ilişkin bir kararda da ev başkanının özen ve gözetim görevini yerine getirip getirmediğinin zarar verici olayın özelliklerine göre belirleneceği ve alınması gereken tedbirlerin olaydan olaya değişebileceği belirtilmiştir.[5] Ev başkanının gözetim yükümlülüğü, ev halkından küçük veya kısıtlıların üçüncü kişilere verdiği zararlar bakımından 369. maddede ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 369).

UYGULAMA NOTU

Birlikte yaşanan evde düzen kurulurken, ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilmelidir. **Öğrenim, eğitim, dinî inanç, meslek ve sanat** için gerekli özgürlük, ev düzeniyle birlikte korunur. **Ev halkından birinin eşyası ev başkanının gözetimindeyse**, ev başkanı bu eşyayı somut durumun gerektirdiği özenle korumak ve güvenlik altında bulundurmakla yükümlüdür; kendi eşyasına gösterdiği özenin düşük olması bu yükümlülüğü hafifletmez.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
08.10.2025 · E. 2025/139 · K. 2025/205

Ev başkanlığı, aile hâlinde birlikte yaşama iradesindeki kişiler üzerinde bir yönetim yetkisi gerektirir; bu yetki zamanla değişebilir

Bir trafik kazası nedeniyle açılan tazminat davasına bakan aile mahkemesi, 369. maddenin birinci fıkrasındaki "küçüğün" ibaresinin ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısıyla itiraz yoluna başvurmuştur.

> *"Dolayısıyla ev başkanı ilişkisinden bahsedebilmek için aile hâlinde birlikte yaşama iradesine sahip kişiler üzerinde bir yönetim yetkisinin bulunmasının gerektiği anlaşılmaktadır. Söz konusu yönetim yetkisi zamana göre değişebilecek, diğer bir ifadeyle kişi farklı zamanlarda iki farklı ev başkanının yönetimine tabi*

5 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/2316, K. 2016/906.

olabilecek ve bu hâllerde ev başkanlığı yönetimi ve bu kapsamdaki sorumluluk birinden diğerine geçebilecektir.

DEĞERLENDİRME Karar, ev düzeninin dayandığı yönetim yetkisini açıklar. Anayasa Mahkemesine göre ev başkanı ilişkisinden söz edebilmek için aile hâlinde birlikte yaşama iradesine sahip kişiler üzerinde bir yönetim yetkisinin bulunması gerekir; bu yetki zamana göre değişebilir, kişi farklı zamanlarda iki farklı ev başkanının yönetimine tabi olabilir ve ev başkanlığı ile buna bağlı sorumluluk birinden diğerine geçebilir. Mahkeme ayrıca ev başkanı aynı zamanda veliyse, ayırt etme gücüne sahip küçükler üzerindeki özen ve gözetim yükümlülüğünün velayet hakkından doğduğunu belirtmiş; 369. maddedeki "küçüğün" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir (TMK m. 367).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
20.02.2008 · E. 2008/4-153 · K. 2008/139

Ev başkanlığı, aile hâlinde birlikte yaşayanların idaresine ve aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına hizmet eder

İdare, ağaçlandırma sahasında çıkan ve bir küçük ile annesinin neden olduğu ileri sürülen yangın nedeniyle uğradığı zararın tazmini için, ev başkanı sıfatıyla küçüğün anne ve babası aleyhine kendi adlarına ve küçük adına velayeten dava açmıştır. Aile mahkemesi sıfatıyla davaya bakan asliye hukuk mahkemesi, davanın aile hukukuyla ilgili olmadığı gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *"Zira, ev başkanlığı, aile halinde birlikte yaşayanların idare edilmesine, öncelikle aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına, bunların yararına olarak birliğin korunmasına hizmet eder.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev düzeninin amacını Hukuk Genel Kurulu düzeyinde ortaya koyar. Kurula göre ev başkanlığı, aile hâlinde birlikte yaşayanların idare edilmesine, öncelikle aile üyeleri arasında bir düzenin kurulmasına ve bunların yararına olarak birliğin korunmasına hizmet eder; kurumla güdülen amaç, gözetime muhtaç aile üyelerinin zarar verdiği üçüncü kişileri de korumaktır. Ev başkanlığı bu nedenle yalnız yetki veren değil, görev ve sorumluluk da yükleyen bir kurumdur. Ev başkanlığına ilişkin hükümler Kanun'un aile hukukuna ilişkin ikinci kitabında yer aldığından, bu sorumluluğa dayanan davaların aile mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilerek direnme kararı bozulmuştur.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
27.01.2016 · E. 2015/2316 · K. 2016/906

Ev başkanının özen ve gözetim görevini yerine getirip getirmediği olayın özelliklerine göre belirlenir; alınacak tedbirler olaydan olaya değişir

Kiraladığı aracı davalının küçük oğlunun kullanmasına izin veren davacı, ehliyeti olmayan küçüğün kaza yaparak araçta hasara yol açması üzerine ödediği zararın

babadan tahsilini istemiştir. Mahkeme, davacının aracı küçüğe kendi rızasıyla verdiği ve olayın kendi kusurlu eylemiyle gerçekleştiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Ev başkanının kendine düşen özen ve gözetim görevini yerine getirip getirmediği, zarar verici olayın özelliklerine göre belirlenmelidir. Her olayın gerektirdiği tedbirler, herşeyden önce, kendi şartları içinde düşünülmelidir. Bu bakımdan, ev başkanının alması gereken tedbirler olaydan olaya göre değişebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanından beklenen özenin somut olaya göre belirlendiğini gösterir. Daireye göre ev başkanının özen ve gözetim görevini yerine getirip getirmediği zarar verici olayın özelliklerine göre belirlenir; her olayın gerektirdiği tedbirler kendi şartları içinde düşünülür ve alınması gereken tedbirler olaydan olaya değişebilir. Ehliyeti olmayan küçüğün eyleminde babanın ev başkanı sıfatıyla gerekli tedbirleri almadığı ve kusursuz sorumlu olduğu belirtilmiş; aracı küçüğe veren davacının kusuru oranında indirim yapılarak zarar belirlenmesi gerektiğinden ret kararı bozulmuştur. 368. maddenin üçüncü fıkrasındaki eşyayı koruma yükümlülüğü de gerekçeye göre somut olayın gerektirdiği objektif bir özeni ifade eder.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 186:** Birliğin yönetimi.
- **TMK m. 367:** Ev başkanlığının koşulları.
- **TMK m. 369:** Ev başkanının sorumluluğu.
- **TMK m. 341:** Dinî eğitim.

MADDE

369

B. Hükümleri

II. Sorumluluk

KANUN METNİ

(1) Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan, alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur.

(2) Ev başkanı, ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanların kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

(3) Zorunluluk hâlinde gerekli önlemlerin alınmasını yetkili makamdan ister.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 369, ev başkanının ev halkından gözetime muhtaç kişilerin verdiği zararlardan sorumluluğunu düzenler. Birinci fıkraya göre ev başkanı, ev halkından olan **küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin** verdiği zarardan sorumludur; ancak **alışılmış şekilde, durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle** onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi **zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini** ispat ederse sorumluluktan kurtulur. İkinci fıkra, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan ev halkı için **gerekli önlemleri alma** yükümlülüğü getirir; üçüncü fıkraya göre zorunluluk hâlinde bu önlemler **yetkili makamdan istenir**. Anayasa Mahkemesi, birinci fıkradaki "küçüğün" ibaresinin ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden **Anayasa'ya aykırı olmadığına** karar vermiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Ev başkanı | **367.** maddeye göre evi yönetme yetkisi bulunan kişi.

1 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.

Ev halkı	Ev başkanının yönetimi altında bir arada yaşayan kişiler.
Kusursuz sorumluluk	Kusur aranmaksızın, kanunda belirtilen özen yükümlülüğüne bağlanan sorumluluk.
Kurtuluş kanıtı	Ev başkanının gerekli özeni gösterdiğini veya özen gösterilse de zararın önlenemeyeceğini ispat ederek sorumluluktan kurtulması.
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 369- Yürürlükteki Kanunun 320 nci maddesini karşılayan ve İsviçre Medenî Kanununun 333 üncü maddesiyle onu örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 301 inci maddesinden kısmen değiştirilmek suretiyle alınan bu maddede, ev başkanın ev halkından olan küçük, kısıtlı, akıl hastası ya da akıl zayıfı olan kişilerin başkalarına verdikleri zararlardan dolayı sorumluluğu düzenlenmektedir. Madde, ev başkanın sorumluluktan kurtulması için ona "durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle gözetim altına bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini" kanıtlama olanağını da tanımaktadır. Böylece, ev başkanın sorumluluğu ile Borçlar Kanunu 55 ve 56 ncı maddelerinde düzenlenen sorumluluklar arasında da bir uyum sağlanmış olmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 134*

Gerekçe, maddenin ev başkanına tanıdığı kurtuluş imkânını vurgular ve bu düzenlemeyle Borçlar Kanunu'nun 55 ve 56. maddelerindeki sorumluluklarla uyum sağlandığını belirtir. Eski metinde yalnız gerekli dikkatle gözetim ispat edilebiliyordu; yeni metinde ev başkanı, özen gösterilse de zararın önlenemeyeceğini ispat ederek de sorumluluktan kurtulabilir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 320. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Evin reisi, riyaseti altında bulunan küçüğün, mahcurun yahut dimağ hastalığı veya akıl zayıflığı ile malul olan kimsenin yaptığı zarardan mutad veçhile ve ahvalin muktazi bulunduğu dikkatle ana nezaret ettiğini isbat etmedikçe mesuldür. Evin reisi ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı ile malul olanların bizzat kendilerini veya başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri hususunda lazımgelen tedbirleri ittihaz ile mükelleftir. Lüzumu halinde bu tedbirlerin ittihazı için keyfiyeti zabıtaya haber verir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 320 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 320	4721 sayılı Kanun m. 369
Zarar verenler	Riyaset altındaki küçük, mahcur, dimağ hastalığı veya akıl zayıflığı ile malul kimse	Ev halkından küçük, kısıtlı, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişi
Kurtuluş	Mutat şekilde ve gerekli dikkatle nezaret edildiğinin ispatı	Aynı dikkatle gözetim veya özenle de önlenemeyecek zarar
Önlem	Lazım gelen tedbirleri alma	Gerekli önlemleri alma

	743 sayılı Kanun m. 320	4721 sayılı Kanun m. 369
Zorunluluk hâli	Keyfiyetin zabıtaya haber verilmesi	Önlemlerin yetkili makamdan istenmesi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, bir aile mahkemesinin itiraz başvurusu üzerine birinci fıkradaki "küçüğün" ibaresinin ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine oybirliğiyle karar vermiştir; karar 31.12.2025 tarihli ve 33124 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.[2]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
08.10.2025	Anayasa Mahkemesi, birinci fıkradaki "küçüğün" ibaresine yönelik itirazı ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden reddetti	AYM, K. 2025/205

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Sorumlu	Ev başkanı	TMK m. 369/1
Zarar veren	Ev halkından küçük, kısıtlı, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişi	TMK m. 369/1
Nitelik	Özen yükümlülüğüne dayanan kusursuz sorumluluk	AYM, K. 2025/205
Kurtuluş	Gerekli dikkatle gözetim veya özenle de önlenemeyecek zarar	TMK m. 369/1
Önlem	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanlar için gerekli önlemler	TMK m. 369/2
Yetkili makam	Zorunluluk hâlinde önlem istenir	TMK m. 369/3
Birden çok ev başkanı	Müteselsil sorumluluk	AYM, K. 2025/205
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay HGK, K. 2008/139

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 320. maddesini karşıla- 1
maktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 333. maddesini örnek alan 1984 tarihli Öntasarının 301. maddesinden **kısmen değiştirilerek** alınmıştır. Gerekçe, mad-

2 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.

denin ev başkanına durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle gözetim altında bulundurduğunu **veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini** kanıtlama olanağı tanıdığını ve böylece ev başkanının sorumluluğu ile Borçlar Kanunu'nun 55 ve 56. maddelerindeki sorumluluklar arasında **uyum** sağlandığını belirtir. Tasarının 369. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 451).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, sorumluluğun **kusura dayanmamasıdır**: ev başkanı kurtuluş kanıtı getiremezse kusurlu olmasa da sorumludur.[3] İkinci nokta, **küçüğün kendi sorumluluğunun ayrı olmasıdır**: zarar gören küçüğe ve ev başkanına birlikte veya ayrı ayrı dava açabilir.[4] Üçüncü nokta, **davanın aile mahkemesinde** görülmesidir; ancak kişi yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş ve ev başkanı sıfatına dayanılmamışsa genel mahkeme görevlidir.[5]

II. Birinci Fıkra: Sorumluluğun Koşulları

- **Sorumlu:** 367. maddeye göre belirlenen ev başkanı.
- **Zarar veren:** Ev halkından küçük, kısıtlı, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişi.
- **Zarar:** Üçüncü kişilere verilen maddi ve manevi zarar.

2 Birinci fıkra, ev başkanını ev halkından olan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan sorumlu tutar. Sorumluluğun ilk koşulu, zarar verenin ev başkanının yönetimi altındaki ev halkından olmasıdır (TMK m. 367). Hukuk Genel Kurulu'na göre sorumluluk kişi itibarıyla sınırlıdır; ev başkanını sorumluluk altına sokanlar fıkrada sayılan kişilerdir ve düzenleme, başkasının eyleminden sorumluluğu öngören ayrık hükümlerden biridir.[6]

3 Anayasa Mahkemesine göre ev başkanının sorumluluğu dikkat ve özen yükümlülüğüne dayanan kusursuz sorumluluktur; sorumluluğun kapsamı haksız fiillerle sınırlıdır ve üçüncü kişilere verilen maddi ve manevi zararları kapsar.[7] Mahkeme, kuraldaki "küçük" ibaresinin ergin olmayan kişiyi ifade ettiğini belirtmiştir; ergin-lik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar, evlenme ve mahkemece ergin kılınma da kişiyi ergin yapar (TMK m. 11 ve 12).

3 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.
4 Yargıtay 3. HD, 05.06.2018, E. 2016/19881, K. 2018/6343.
5 Yargıtay 17. HD, 12.07.2013, E. 2013/11107, K. 2013/11399.
6 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.
7 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.

III. Kurtuluş Kanıtı

- **Birinci yol:** Alışılmış şekilde, gerekli dikkatle gözetim.
- **İkinci yol:** Özen gösterilse de zararın önlenemeyeceği.
- **Ölçü:** Her olayın özelliği.

Ev başkanı, alışılmış şekilde, durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle ev halkından olan kişiyi gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Gerekçe bu ikinci imkânın ev başkanının sorumluluğu ile Borçlar Kanunu'nun 55 ve 56. maddelerindeki sorumluluklar arasında uyum sağladığını belirtir; bu maddelerin bugünkü karşılığı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 66 ve 67. maddeleridir. Anayasa Mahkemesine göre ev başkanının sorumluluğu bir karine olarak kabul edilmiştir ve dikkat ölçütü her olayın özelliğine göre değerlendirilir.[8] 4

Ev başkanının özen ve gözetim görevini yerine getirip getirmediği zarar verici olayın özelliklerine göre belirlenir ve alınması gereken tedbirler olaydan olaya değişebilir; ehliyeti olmayan küçüğün kiralanan aracı kullanmasında babanın gerekli tedbirleri almadığı ve kusursuz sorumlu olduğu kabul edilmiştir.[9] 5

IV. Zararın Küçüğün Eyleminden Doğduğunun İspatı

- **İspat yükü:** Zarar görende.
- **Konu:** Zararın ev halkından kişinin eyleminden doğması.
- **Ceza kararı:** Kusur bakımından hukuk hâkimini bağlamaz.

Ev başkanının sorumluluğu, zararın gözetimi altındaki kişinin eyleminden doğduğunun ispatına bağlıdır. İspat yükü, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran taraftadır; yangının küçükler tarafından çıkarılıp çıkarılmadığının tanık dinlenerek araştırılması gerektiği belirtilmiştir.[10] Yangının küçük tarafından çıkarıldığı ispatlanamayınca davanın reddi onanmıştır.[11] 6

Hukuk hâkimi, zarar verenin kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda ceza hâkiminin beraat kararıyla ve kusur değerlendirmesiyle bağlı değildir; ceza mahkemesinde tespit edilen maddi vakıa ile bağlıdır.[12] 7

V. Küçüğün Kendi Sorumluluğu ve Ev Başkanı

- **Küçük:** Ayırt etme gücüne sahipse haksız fiilinden sorumludur.

8 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
9 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/2316, K. 2016/906.
10 Yargıtay 3. HD, 25.02.2013, E. 2013/82, K. 2013/2924.
11 Yargıtay 3. HD, 18.01.2024, E. 2023/1721, K. 2024/265.
12 Yargıtay 17. HD, 21.01.2016, E. 2015/10646, K. 2016/733.

- **Ev başkanı:** 369. maddeye göre ayrıca sorumludur.
- **Birden çok ev başkanı:** Müteselsilen sorumludur.

8 Ayırt etme gücüne sahip küçükler haksız fiillerinden sorumludur (TMK m. 16). Anayasa Mahkemesine göre ev başkanının sorumlu olması küçüğün sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; ev başkanı kurtuluş kanıtıyla sorumluluk karinesinin aksini ispat ederse zarar gören doğrudan küçüğün sorumluluğuna gidebilir ve birden fazla ev başkanı bulunduğunda ev başkanları müteselsilen sorumludur.[13] Mahkeme, ev başkanı aynı zamanda veliyse özen ve gözetim yükümlülüğünün velayet hakkından doğduğunu, anne ve baba dışında bir ev başkanının gözetiminde yaşayan küçük bakımından ise velayet bağı bulunmasa da bu yükümlülüğü ev başkanına yükleyen hukuki bir bağ kurulduğunu da belirtmiştir.

9 Küçük haksız fiilin faili olarak, anne ve babası ev başkanı olarak ayrı hukuki sebeplere dayanarak sorumludur; zarar gören ikisine birlikte veya ayrı ayrı dava açabilir ve failin dava tarihinde ergin olması ev başkanının sorumluluğunu kaldırmaz.[14] Ev başkanının sorumluluğu küçüğün hakkaniyet sorumluluğundan da ayrıdır: küçük yaştaki çocukların geliri ve malvarlığı bulunmadığı, hakkaniyet sorumluluğunu gerektiren bir durum olmadığı gerekçesiyle verilen ret kararı, yangını çocukların çıkardığı sabit olduğundan bozulmuştur.[15]

VI. Zarar ve İndirim

- **Gerçek zarar:** Zarar görenin malvarlığındaki eksilme.
- **Zarar görenin kusuru:** Tazminattan indirim sebebidir.
- **Bilirkişi:** Çelişkili rapora dayanılamaz.

10 Ev başkanı, gözetimi altındaki kişinin üçüncü kişilere verdiği zararı gidermekle yükümlüdür. Orman idaresinin yangını söndürmek için yaptığı işçi, araç, arazöz ve helikopter giderleri genel idare gideri sayılmayıp gerçek zarar ilkesi kapsamında istenebilir.[16] Zarar görenin kendi kusuru tazminattan indirim sebebidir; aracı ehliyetsiz küçüğe kullanması için veren davacının kusuru oranında indirim yapılması gerektiği belirtilmiştir.[17] Müterafik kusur oranı belirlenirken kendi içinde çelişkili bilirkişi raporuna dayanılamaz.[18]

VII. İkinci ve Üçüncü Fıkra: Önlem Alma Yükümlülüğü

- **Kimler için:** Ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanlar.

13 AYM, 08.10.2025, E. 2025/139, K. 2025/205.
14 Yargıtay 3. HD, 05.06.2018, E. 2016/19881, K. 2018/6343.
15 Yargıtay 3. HD, 22.06.2015, E. 2015/5547, K. 2015/11496.
16 Yargıtay 3. HD, 14.12.2023, E. 2023/1757, K. 2023/3745.
17 Yargıtay 3. HD, 27.01.2016, E. 2015/2316, K. 2016/906.
18 Yargıtay 3. HD, 12.06.2024, E. 2023/3656, K. 2024/1981.

- **Amaç:** Kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri.
- **Zorunluluk:** Yetkili makamdan önlem istenir.

İkinci fıkra ev başkanına, ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanla- 11
rın kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü yükler. Üçüncü fıkraya göre zorunluluk hâlinde ev başkanı gerekli önlemlerin alınmasını yetkili makamdan ister. Eski Kanun'un 320. maddesi bu durumda keyfiyetin zabıtaya haber verilmesini öngörüyordu; yeni metin "yetkili makam" ifadesini kullanır.

VIII. Görevli Mahkeme ve Davalı

- **Kural:** Ev başkanının sorumluluğuna dayanan davalar aile mahkemesinde görülür.
- **İstisna:** Ev başkanı sıfatına dayanılmayan davalar genel mahkemede görülür.
- **Davalı:** Ev başkanı kendi adına davalı gösterilir.

Ev başkanının sorumluluğu Kanun'un aile hukukuna ilişkin ikinci kitabında dü- 12
zenlendiğinden, bu sorumluluğa dayanan davalar 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesinde görülür.[19] Küçük ile babaya birlikte açılan rücu davasında baba yönünden ev başkanı sıfatına dayanıldığı için aile mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.[20] Buna karşılık kişi yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş ve ev başkanı sıfatına dayanılmamışsa uyuşmazlık genel mahkemede görülür.[21]

Dava ev başkanına kendi adına yöneltilmelidir. Ev başkanı olan anneye açılan 13
davada hakkında dava bulunmayan küçüğün tazminatla sorumlu tutulması doğru bulunmamış,[22] babaya ev başkanı sıfatıyla yöneltilen istem hakkında ayrıca olumlu veya olumsuz hüküm kurulması gerektiği belirtilmiştir.[23]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Bir küçüğün verdiği zarar için tazminat istenecekse**, zarar gören davayı küçüğe ve ev başkanına birlikte yöneltebilir; ev başkanının sorumluluğuna dayanan dava aile mahkemesinde açılabilir. **Zararın küçüğün eyleminden doğduğu** tanık, tutanak ve ceza dosyası gibi delillerle ispatlanmalıdır; zarar görenin kendi kusuru varsa tazminattan indirim yapılabilir. **Ev başkanı sıfatıyla kendisine dava açılan kişi**, çocuğu olayın koşullarının gerektirdiği dikkatle gözetim altında

19 Yargıtay HGK, 20.02.2008, E. 2008/4-153, K. 2008/139.
20 Yargıtay 20. HD, 19.01.2016, E. 2015/13480, K. 2016/589.
21 Yargıtay 17. HD, 12.07.2013, E. 2013/11107, K. 2013/11399.
22 Yargıtay 17. HD, 22.04.2009, E. 2008/5959, K. 2009/2626.
23 Yargıtay 3. HD, 21.05.2015, E. 2014/15214, K. 2015/9183.

bulundurduğunu veya bu özeni gösterseydi dahi zararın önlenemeyeceğini ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
08.10.2025 · E. 2025/139 · K. 2025/205

369. maddedeki "küçüğün" ibaresi ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden Anayasa'ya aykırı değildir; ev başkanının sorumluluğu kurtuluş kanıtıyla sınırlı bir karinedir

Bir trafik kazası nedeniyle açılan tazminat davasına bakan aile mahkemesi, ayırt etme gücüne sahip küçüğün kendi haksız fiilinden sorumlu olmasına rağmen ev başkanının da aynı zarardan sorumlu tutulmasının hukuk devleti, eşitlik, özel hayat ve mülkiyet güvenceleriyle bağdaşmadığı kanısıyla 369. maddenin birinci fıkrasındaki "küçüğün" ibaresinin iptalini istemiştir.

> *Kuralla ayırt etme gücüne sahip küçüğün üçüncü bir kişiye zarar vermesi hâlinde ev başkanının bu zarardan sorumlu olması, karine olarak kabul edilmekle birlikte ev başkanı alışılmış şekilde, durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle küçüğü gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat ettiği takdirde söz konusu sorumluluktan kurtulabilecektir. Kuralda yer alan alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkat ölçütü her olayın özelliğine göre değerlendirilecektir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 369. maddenin anayasal denetimini içerir. Anayasa Mahkemesine göre ev başkanının sorumluluğu dikkat ve özen yükümlülüğüne dayanan kusursuz sorumluluktur; birden fazla ev başkanı varsa müteselsilen sorumludurlar ve sorumluluk üçüncü kişilere verilen maddi ve manevi zararları kapsar. Ev başkanının sorumlu olması ayırt etme gücüne sahip küçüğün sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; ev başkanı kurtuluş kanıtıyla karinenin aksini ispat ederse zarar gören doğrudan küçüğe başvurabilir. Sorumluluğun öngörülebilir ve sınırlı olduğu, tarafların menfaatleri arasındaki makul dengenin korunduğu belirtilerek itiraz oybirliğiyle reddedilmiştir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
20.02.2008 · E. 2008/4-153 · K. 2008/139

Ev başkanının sorumluluğu kusursuz sorumluluktur; ev başkanı ancak kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilir ve dava aile mahkemesinde görülür

İdare, ağaçlandırma sahasında çıkan ve bir küçük ile annesinin neden olduğu ileri sürülen yangın nedeniyle uğradığı zararın tazmini için, ev başkanı sıfatıyla küçüğün anne ve babası aleyhine kendi adlarına ve küçük adına velayeten dava açmıştır. Aile mahkemesi sıfatıyla davaya bakan asliye hukuk mahkemesi, davanın aile hukukuyla

ilgili olmadığı gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Bu nedenledir ki, ev başkanı özen ve gözetim görevini yerine getirmemesinden dolayı üçüncü kişilerin uğradığı zararı tazminle sorumludur ve bu sorumluluk hukuksal nitelikçe kusursuz sorumluluktur. Dolayısıyla, ev başkanının bu sorumluluktan kurtulabilmesi ancak, alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle küçüğü gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmesi ile mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Karar, 369. maddenin niteliğini Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Kurula göre sorumluluk kişi itibarıyla sınırlıdır; ev başkanını sorumluluk altına sokanlar ev halkından küçük, kısıtlı ve akıl hastalığı veya akıl zayıflığı olan kişilerdir. Bu düzenleme başkasının eyleminden sorumluluğu düzenleyen ayrık hükümlerden biridir; ev başkanı özen ve gözetim görevini yerine getirmemesinden dolayı üçüncü kişilerin uğradığı zararı tazminle yükümlüdür ve bu sorumluluk kusursuz sorumluluktur. Sorumluluğun dayanağı Kanun'un aile hukukuna ilişkin ikinci kitabında yer aldığından davanın aile mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilerek direnme kararı bozulmuştur.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
27.01.2016 · E. 2015/2316 · K. 2016/906

Ehliyetsiz küçüğün kiralanan aracı kullanmasında baba gerekli tedbirleri almamışsa ev başkanı olarak kusursuz sorumludur; aracı küçüğe veren davacının kusuru indirim sebebidir

Kiraladığı aracı davalının küçük oğlunun kullanmasına izin veren davacı, ehliyeti olmayan küçüğün kaza yaparak araçta hasara yol açması üzerine ödediği zararın babadan tahsilini istemiştir. Mahkeme, davacının aracı küçüğe kendi rızasıyla verdiği ve olayın kendi kusurlu eylemiyle gerçekleştiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Olayın özelliği dikkate alındığında; ehliyeti olmayan ve yaşı itibariyle trafikte araç kullanmasına yasal imkan bulunmayan küçüğün mevcut eylemi gerçekleştirmesinde, davalı babanın ev başkanı sıfatıyla zarar verici olayın gerekli kıldığı tedbirleri almadığı görülmektedir. Bu yönüyle davalı babanın kusursuz sorumluluğu olduğu belirlenmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurtuluş kanıtının ve zarar görenin kusurunun birlikte değerlendirilmesini gösterir. Daireye göre ev başkanının özen ve gözetim görevini yerine getirip getirmediği zarar verici olayın özelliklerine göre belirlenir ve alınacak tedbirler olaydan olaya değişir. Ehliyeti olmayan ve yaşı itibarıyla trafikte araç kullanması mümkün olmayan küçüğün eyleminde babanın gerekli tedbirleri almadığı ve kusursuz sorumlu olduğu belirtilmiştir. Aracı küçüğe kullanması için veren davacının da kusurlu olduğu kabul edilmiş; davanın tümden reddi yerine, davacının

kusur oranı belirlenip zarardan bu oranda indirim yapılması gerektiğinden karar bozulmuştur.

4 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
22.06.2015 · E. 2015/5547 · K. 2015/11496

Yangını küçük çocukların çıkardığı sabitse, çocukların geliri bulunmadığı ve hakkaniyet sorumluluğu doğmadığı gerekçesiyle ev başkanına yöneltilen dava reddedilemez

İdare, orman yangınını davalıların küçük yaştaki çocuklarının çakmakla oynarken çıkardığını ileri sürerek zararın anne ve babadan, ayrıca babanın ev başkanı sıfatıyla tahsilini istemiştir. İlk bozma kararından sonra tanık dinlenmiştir; mahkeme, çocukların küçük yaşta olduğu, gelirleri ve malvarlıkları bulunmadığı, hakkaniyet sorumluluğunu gerektiren bir durum olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Yargıtay Bozma İlamı doğrultusunda yapılan araştırma ve alınan tanık beyanından anlaşıldığı üzere, yangını davalıların çocuklarının çakmakla oynamak suretiyle çıkarttıkları dosya kapsamı ile sabit olup, mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, delillerin ve yasa hükümlerinin yanılgılı değerlendirilmesi sonucunda yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bu husus bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanının sorumluluğu ile küçüğün hakkaniyet sorumluluğunun farklı olduğunu gösterir. İlk derece mahkemesi, çocukların kendi malvarlıkları bulunmadığı için hakkaniyet sorumluluğunun doğmadığını esas almıştır. Daire ise önceki bozma üzerine yapılan araştırma ve dinlenen tanık beyanıyla yangını çocukların çakmakla oynayarak çıkardığının dosya kapsamıyla sabit olduğunu belirtmiş; bu durumda davanın kabulü gerekirken delillerin ve kanun hükümlerinin yanılgılı değerlendirilmesiyle verilen ret kararını bozmuştur.

5 YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ
05.06.2018 · E. 2016/19881 · K. 2018/6343

Küçük haksız fiilin faili, anne ve babası ev başkanı olarak ayrı sebeplerle sorumludur; failin dava tarihinde ergin olması ev başkanının sorumluluğunu kaldırmaz

İdare, orman yangınına neden oldukları ileri sürülen çocuklar ile ev başkanı sıfatıyla anne ve babaları aleyhine tazminat davası açmıştır. Mahkeme davaya genel mahkeme sıfatıyla bakarak hüküm kurmuştur.

> *Haksız fiili gerçekleştiren kişi, davanın açıldığı tarihte ergin olsa bile, bu durum TMK. nun 369. maddesinde düzenlenmiş bulunan ev başkanının sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, küçüğün kendi sorumluluğu ile ev başkanının sorumluluğunun ilişkisini açıklar. Daireye göre fiil ehliyetine sahip bulunmayan küçüğün haksız fiilinde küçük Borçlar Kanunu uyarınca fail olarak, anne ve babası 369. madde

uyarınca ev başkanı olarak zarar görene karşı sorumludur; zarar gören ikisine birlikte veya ayrı ayrı dava açabilir ve her biri kendi malvarlığıyla sorumludur. Zarar olay günü doğduğundan uyuşmazlık olay günündeki koşullara göre çözülür; bu nedenle failin dava tarihinde ergin olması ev başkanının sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerektiğinden karar re'sen bozulmuştur.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2023 · E. 2023/1757 · K. 2023/3745

Ev başkanı olan anne ve baba, küçüğün yol açtığı yangının söndürülmesi için idarenin yaptığı giderlerden gerçek zarar ilkesi uyarınca sorumludur

İdare, babasının kiraladığı kestane bahçesinde çakmakla oynayan küçüğün orman yangınına yol açtığını ileri sürerek yangına müdahale için yaptığı işçi, araç, arazöz ve helikopter giderlerinin küçük ile ev başkanı olan anne ve babasından tahsilini istemiştir. İlk derece mahkemesinin kararına karşı taraflar istinaf başvurusunda bulunmuştur; bu başvuru üzerine verilen karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Tazminat hukukunun bir ilkesi olarak, sorumluluk şartları gerçekleştiği takdirde, zarar veren, zarar görenin mal varlığında oluşan eksilmeyi gidermekle yükümlüdür.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanının sorumlu olduğu zararın kapsamını gösterir; Anayasa Mahkemesi de ev başkanının sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğunu belirtirken bu karara atıf yapmıştır. Daireye göre davaya konu yangından küçük haksız fiili nedeniyle kusurlu, ebeveynleri ise kusursuz sorumludur ve bu durum dosyada çekişmesizdir. Orman idaresinin yangını söndürmek için yaptığı işçi, araç, arazöz ve helikopter giderleri, haksız fiilin ve zararın büyümesinin önlenmesi için yapıldığından genel idare gideri sayılmaz; gerçek zarar ilkesi kapsamında sorumlulardan istenebilir. Bu giderler gözetilmeden verilen karar davacı yararına bozulmuştur.

7 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2024 · E. 2023/3656 · K. 2024/1981

Ev başkanlarının kusursuz sorumlu olduğu yangında zarar görenin müterafik kusur oranı, kendi içinde çelişkili bilirkişi raporuna dayanılarak belirlenemez

İdare, dağda ısınmak için ateş yakan gençlerin yol açtığı orman yangını nedeniyle zararın, küçük olan davalı ile ev başkanı sıfatıyla anne ve babasından tahsilini istemiştir. Önceki bozma kararından sonra mahkeme, anne ve babanın ev başkanı olarak kusursuz sorumlu olduğunu kabul etmiştir; ancak ek bilirkişi raporuna dayanarak davacı idareye yüzde elli oranında müterafik kusur yüklemiştir.

> *Bu itibarla Mahkemece; dosyanın alanında uzman ayrı bir bilirkişi heyetine tevdi edilmesi suretiyle, meydana gelen yangında davalıların 1. derecede sorumlu*

oldukları, davaya konu orman yangınının çıktığı alanın konum olarak zor ulaşılabilecek bir noktada olması, orman idaresi çalışanlarının o esnada başka bir mevkide görevli oldukları yönündeki beyanları, dosya kapsamında yer alan tüm bilgi ve belgeler de yeniden değerlendirilmek suretiyle, davacı idarenin müterafik kusur oranının belirlenmesi gerekirken, kendi içerisinde çelişkili bilirkişi raporuna itibar edilerek hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanının sorumluluğunda zarar görenin kusurunun nasıl belirleneceğini gösterir. Önceki bozma kararında Daire, anne ve babanın ev halkından olan küçüğün verdiği zarardan ev başkanı sıfatıyla kusursuz sorumlu olduğunu ve idarenin müterafik kusurunun uzman bilirkişi kurulunca belirlenmesi gerektiğini belirtmişti. Bu kararda ise hükme esas alınan raporların yangında davalıları birinci derecede sorumlu gösterirken idareye yüzde elli kusur yüklemesi kendi içinde çelişkili bulunmuş; ayrı bir uzman heyetinden rapor alınarak müterafik kusur oranının yeniden belirlenmesi gerektiğinden karar bozulmuştur.

8 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2024 · E. 2023/1721 · K. 2024/265

Ev başkanının sorumluluğu için zararın küçüğün eyleminden doğduğu ispat edilmelidir; ispat edilemezse dava reddedilir

İdare, devlet ormanında çıkan yangının olay tarihinde on sekiz yaşından küçük olan davalının dikkatsizliği sonucu çıktığını ileri sürerek zararın küçük ile ev başkanı sıfatıyla babasından tahsilini istemiştir. Küçük hakkındaki ceza davası delil yetersizliğinden beraatle sonuçlanmıştı; mahkeme, eylemin küçük tarafından gerçekleştirildiğine dair delil bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetti ve istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

> *Kural olarak belli bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini, tarafların ispat etmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanının sorumluluğunun ön koşulu olan zarar verici eylemin ispatını ele alır. Daire, ceza dosyası ile hukuk dosyasını birlikte incelemiş; olay yeri tutanağında yangının besicilik yapan aile bireylerince çıkarıldığı kanaati bildirilmişse de suç tutanaklarında fail bilgisi bulunmadığını, küçüğün suçlamayı kabul etmediğini, çakmak üzerinde iz tespit edilemediğini ve tanık beyanlarından olayın oluşuna ilişkin bilgi edinilemediğini belirtmiştir. Küçüğün dikkatsizlik veya tedbirsizlikle yangına sebebiyet verdiği davacı tarafça ispat edilemediğinden davanın reddi onanmıştır.

9 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2016 · E. 2015/10646 · K. 2016/733

Hukuk hâkimi zarar verenin kusuru konusunda ceza hâkiminin kararıyla bağlı değildir; ceza mahkemesinde tespit edilen maddi vakıa ile bağlıdır

Kasko sigortalı aracın hasarını sigortalısına ödeyen şirket, aracı izinsiz alıp kaza yapan iki küçük ile ev başkanı sıfatıyla anne ve babalarına karşı rücu davası açmıştır. Mahkeme, küçüklerden biri hakkındaki ceza davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesini gerekçe göstererek bu küçük ve ailesi yönünden davayı reddetmiştir.

> *Hukuk hakimi zarar verenin kusurunun bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi ceza hakimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hakiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da hukuk hakimini bağlamaz. Hukuk hakimi, ceza mahkemesinde tespit edilen maddi vakıa ile bağlıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanının sorumluluğuna dayanan davada ceza yargılamasının etkisini gösterir. Daireye göre hukuk hâkimi zarar verenin kusurunun bulunup bulunmadığına karar verirken ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle ve ceza hâkiminin beraat kararıyla bağlı değildir; ceza hâkiminin kusur değerlendirmesi ve zarara ilişkin kararı da hukuk hâkimini bağlamaz, ancak ceza mahkemesinde tespit edilen maddi vakıa bağlayıcıdır. Küçükler hakkında haksız fiil faili, aileleri hakkında aile başkanı sıfatıyla dava açıldığı ve aracı birlikte aldıkları sabit olduğundan, ceza davasının zamanaşımıyla düşmesine dayanılarak verilen ret kararı bozulmuştur.

10 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
21.05.2015 · E. 2014/15214 · K. 2015/9183

Babaya ev başkanı sıfatıyla kendi adına yöneltilen istem hakkında olumlu veya olumsuz hüküm kurulmalıdır

Orman yangınına neden olan küçük nedeniyle zarara uğrayan idare; küçüğü, küçük adına velayeten annesini ve hem ev başkanı sıfatıyla kendi adına hem de küçük adına velayeten babasını davalı göstermiştir. Mahkeme, küçüğün olay tarihinde on iki yaşını doldurmamış ve geliri bulunmayan bir öğrenci olduğunu, hakkaniyet sorumluluğunu gerektiren bir durum bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

> *Davada, davalı baba hakkında TMK 369. maddesine dayanılarak talepte bulunulmuş olup, bu taleple olumlu-olumsuz hüküm kurulmaması doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanına yöneltilen istemin ayrıca karara bağlanması gerektiğini gösterir. İlk derece mahkemesi yalnız küçüğün hakkaniyet sorumluluğunu incelemiştir. Daireye göre mahkeme kararlarının iddia ve savunmaların özetini, delillerin tartışılmasını ve hukuki sebepleri göstermesi zorunludur; baba

hakkında 369. maddeye dayanılarak ileri sürülen istem hakkında olumlu veya olumsuz hüküm kurulmaması doğru görülmemiş ve karar bozulmuştur.

11 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2009 · E. 2008/5959 · K. 2009/2626

Aile başkanının sorumluluğu sebep sorumluluğudur; dava doğrudan ev başkanına açılır ve tarafı olmayan küçük tazminatla sorumlu tutulamaz

Kasko sigortalı araçta bir küçüğün neden olduğu hasarı sigortalısına ödeyen sigorta şirketi, ödediği bedelin rücuen tahsili için dava açmıştır. Dava dilekçesinde davalı, küçüğün velisi olarak gösterilmişti; mahkeme tazminatın küçükten tahsiline karar vermiştir.

> *Aile başkanının sorumluluğu, sebep sorumluluğu olduğundan objektif özen ve gözetim ödevini ihlal etmesi halinde kusurlu olmasa dahi doğan zarardan sorumlu olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, ev başkanına karşı açılan davanın tarafını belirler. Daireye göre aile başkanının sorumluluğu sebep sorumluluğudur; objektif özen ve gözetim ödevini ihlal eden aile başkanı kusurlu olmasa dahi doğan zarardan sorumludur. Babanın uzun süre aileden uzak kalması, ana ve babanın ayrı yaşaması gibi durumlarda ev başkanlığının fiilen anneye geçtiği kabul edilmeli ve dava doğrudan aile başkanına karşı açılmalıdır. Dava küçüğe velayeten açılmış bir dava olmayıp aile başkanı olan anneye yöneltildiğinden, hakkında dava bulunmayan küçüğün tazminatla sorumlu tutulması doğru bulunmamış ve karar bozulmuştur.

12 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2016 · E. 2015/13480 · K. 2016/589

Küçük ile babaya birlikte açılan rücu davasında babanın ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanılmışsa uyuşmazlık aile mahkemesinde görülür

Bisikletli bir küçüğün tam kusuruyla meydana gelen kazada hasar gören araç için sigortalısına ödeme yapan sigorta şirketi, küçük ile babası aleyhine rücu davası açmıştır. Asliye hukuk mahkemesi davanın aile mahkemesinde görülmesi gerektiği, aile mahkemesi ise istemin haksız fiil ve trafik hükümlerine dayandığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Somut olayda, davalı küçük ve davalı babaya karşı birlikte dava açılarak, davalı baba yönünden, TMK m.369 gereğince, ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanıldığından, 4787 sayılı Aile Mahkemesinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi gereğince aile mahkemesinin görev alanında kalan uyuşmazlığın, aile mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 369. maddeye dayanan istemin görevli mahkemeyi belirlediğini gösterir. Daire, 369. maddenin ve aile mahkemelerinin görevini belirleyen 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin metnini aktararak davalı baba yönünden ev

başkanı sıfatıyla sorumluluğa dayanıldığını, bu nedenle uyuşmazlığın aile mahkemesinin görev alanında kaldığını belirtmiş ve olumsuz görev uyuşmazlığında aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

13 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
12.07.2013 · E. 2013/11107 · K. 2013/11399

Anne veya baba yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş ve ev başkanı sıfatına dayanılmamışsa uyuşmazlık genel mahkemede görülür

Davacı şirketin davalının kardeşine kiraladığı araç, bir küçüğün kullanımındayken kazada hasar görmüştür. Şirket, hasar bedeli için kiracı ile küçüğe velayeten davalı aleyhine icra takibi başlatmıştır; itirazın iptali davasında aile mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir.

> *Bu durumda 4787 sayılı "Aile Mahkemesinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesi kapsamı dışında kalan uyuşmazlığın Antalya 3. Asliye Hukuk Mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 369. maddeye dayanılmayan istemin aile mahkemesine götürülemeyeceğini gösterir. Daireye göre icra takibinde davalı yalnız küçüğün kanuni temsilcisi olarak gösterilmiş, ev başkanı sıfatıyla sorumluluğuna dayanılmamıştır; bu durumda uyuşmazlık aile mahkemesinin görevini belirleyen 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamı dışında kalır. Olumsuz görev uyuşmazlığında asliye hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 367:** Ev başkanlığının koşulları.
- **TMK m. 368:** Ev düzeni ve gözetim.
- **TMK m. 339:** Velayetin kapsamı.
- **TMK m. 370:** Ev halkının alacakları.

MADDE

370

B. Hükümleri
III. Altsoyun denkleştirme alacağı
1. Koşulları

KANUN METNİ

(1) Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar, buna karşılık uygun bir bedel isteyebilirler.
(2) Uyuşmazlık hâlinde hâkim, bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli hakkında karar verir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 370, aileye emek veya gelir özgüleyen ergin altsoyun alacağını düzenler. Birinci fıkraya göre **ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan** ve **emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar**, buna karşılık **uygun bir bedel** isteyebilir. İkinci fıkraya göre uyuşmazlık hâlinde hâkim, **bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli** hakkında karar verir. Gerekçe bu alacağı bir **denkleştirme alacağı** olarak niteler. Alacağın ne zaman istenebileceği 371. maddede düzenlenir; alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç terekenin taksimine kadar ileri sürülebilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Denkleştirme alacağı	Aileye özgülenen emek veya gelir karşılığında istenen uygun bedel.
Ergin altsoy	Erginlik yaşına ulaşmış çocuk veya torun.
Özgüleme	Emeğin veya gelirin ailenin ortak yararına ayrılması.
Uygun bedel	Uyuşmazlık hâlinde hâkimin belirlediği karşılık.
Tereke borcu	Mirasbırakandan kalan ve mirasçıların müteselsilen sorumlu olduğu borç.

1 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 370- Madde yürürlükteki Kanunun 321 inci maddesini karşılamakla birlikte, içerik açısından farklılıklar taşıyan İsviçre Medenî Kanununun 334 üncü maddesinden alınmıştır. Birinci fıkrada, ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylara, bu emek ya da gelirlerinin karşılığında uygun bir bedel ödenmesi kabul edilmiştir. Burada ergin altsoyların aileye özgüledikleri emek ya da gelirleri nedeniyle bir denkleştirme alacakları söz konusudur. İkinci fıkra, uyuşmazlık hâlinde, denkleştirme alacağının miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şeklinin hâkim tarafından belirleneceği düzenlenmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 134*

Gerekçe, maddenin kaynağını İsviçre Medenî Kanunu'nun 334. maddesi olarak gösterir ve eski Kanun'dan içerik farkı bulunduğunu açıkça belirtir. Eski metin, reşit evladın bu hakkı ana ve babası aleyhine yapılan hacze katılma veya iflas hâlinde masaya başvurma yoluyla ileri sürebileceğini öngörüyordu; yeni düzenlemede alacağın istenebileceği hâller 371. maddede ayrıca sayılmıştır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 321. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana ve baba ile birlikte yaşayan ve ıvazından sarahaten feragat etmeksizin kendi sayını veya varidatını aileye tahsis eden reşit evlat, bu tahsisinden dolayı; ana ve babasından, aleyhlerine vakı hacze iştirak veya iflasları halinde masaya müracaat tarikiyle, bir hak talep edebilir. İhtilaf halinde, hakim, iddianın haklı olmadığını ve miktarını serbestçe takdir eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 321 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 321	4721 sayılı Kanun m. 370
Alacaklı	Ana ve baba ile birlikte yaşayan reşit evlat	Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ergin altsoy
Özgüleme	Karşılığından açıkça vazgeçmeden emek veya gelirin aileye tahsisi	Emek veya gelirin aileye özgülenmesi
İleri sürme	Hacze katılma veya iflas hâlinde masaya başvurma	Borçlunun ölümü ve 371. maddedeki diğer hâller
Hâkimin yetkisi	İddianın haklılığını ve miktarı serbestçe takdir	Miktar, güvence ve ödeme şekli

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 370. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Alacaklı	Ergin altsoy: çocuk veya torun	TMK m. 370/1
Birlikte yaşama	Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile	TMK m. 370/1
Özgüleme	Emek veya gelirin aileye özgülenmesi	TMK m. 370/1
Karşılık	Uygun bir bedel	TMK m. 370/1
Hâkimin yetkisi	Miktar, güvence ve ödeme şekli	TMK m. 370/2
İstenme zamanı	Kural olarak borçlunun ölümü; en geç tereke taksimi	TMK m. 371
Tereke borcu	Terekenin borç ödemeden acze düşmemesi kaydıyla	TMK m. 641/2
Görev	Aile mahkemesi	Yargıtay 2. HD, K. 2017/980

1 TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 321. maddesini karşılamakla birlikte **içerik açısından farklılıklar taşıyan** İsviçre Medenî Kanunu'nun 334. maddesinden alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkrada ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylara **uygun bir bedel** ödenmesinin kabul edildiğini ve burada bir **denkleştirme alacağı** söz konusu olduğunu, ikinci fıkrada ise uyuşmazlık hâlinde alacağın miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şeklinin hâkimce belirleneceğini belirtir. Tasarının 370. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 451).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **özgülemenin ispatıdır**: altsoy emeğini veya gelirini aileye özgülediğini ispat edemezse denkleştirme alacağının koşulları gerçekleşmez.[2] İkinci nokta, **zamandır**: alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç terekenin taksimine kadar istenebilir; taksimden sonra açılan dava reddedilir.[3] Üçüncü nokta, **görevdir**: dava aile mahkemesinde, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesinde aile mahkemesi sıfatıyla görülür.[4]

2 Yargıtay 2. HD, 27.09.2021, E. 2021/4735, K. 2021/6617.
3 Yargıtay 2. HD, 24.03.2016, E. 2015/23406, K. 2016/5968.
4 Yargıtay 2. HD, 26.01.2017, E. 2016/26003, K. 2017/980.

II. Birinci Fıkra: Alacağın Koşulları

- **Alacaklı:** Ergin altsoy.
- **Birlikte yaşama:** Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile.
- **Özgüleme:** Emek veya gelirin aileye özgülenmesi.

Birinci fıkra, denkleştirme alacağını üç koşula bağlar. İlk koşul, alacaklının ergin altsoy olmasıdır; çocukların yanında büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan torunlar da bu kapsamdadır. İkinci koşul, altsoyun ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşamasıdır. Üçüncü koşul, altsoyun emeğini ya da gelirini aileye özgülemesidir. Bu koşullar gerçekleşirse altsoy, özgülediği emek veya gelir karşılığında uygun bir bedel isteyebilir; gerekçe bu alacağı bir denkleştirme alacağı olarak niteler. 2

Özgülemenin varlığı somut olaya göre belirlenir. Evlendiği tarihe kadar ailesiyle birlikte yaşayan, çalışmaya başladığı tarihten itibaren maaşını babasına verdiğini ileri süren davacının istemi, ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emek ve gelirini aileye özgüleyen ergin altsoyun denkleştirme alacağı olarak nitelendirilmiştir.[5] Buna karşılık kök murisin malvarlığını vekâletnameyle yöneten, tereke gelirlerini kendi uhdesinde toplayan ve kendisine taşınmazlar devredilen bir mirasçının halefleri bakımından emek ve gelirin aileye özgülendiği ispat edilemediğinden denkleştirme koşullarının gerçekleşmediği kabul edilmiştir.[6] 3

Altsoyun miras bırakana bakması, malvarlığını yönetmesi ve borçlarını ödemesi gibi katkılar da bu çerçevede ileri sürülmüştür; ancak dava terekenin taksiminden sonra açıldığı için ret sonucu doğru bulunmuştur.[7] 4

III. İkinci Fıkra: Hâkimin Yetkisi

- **Miktar:** Uygun bedelin tutarı.
- **Güvence:** Alacağın güvence altına alınması.
- **Ödeme şekli:** Toplu veya başka bir biçimde ödeme.

İkinci fıkraya göre uyuşmazlık hâlinde hâkim, bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli hakkında karar verir. Kanun, bedelin hesaplanması için ayrıntılı bir ölçü koymamış, "uygun bir bedel"den söz etmekle yetinmiştir; uyuşmazlık hâlinde miktarı belirlemek hâkime bırakılmıştır. Eski Kanun'un 321. maddesi de ihtilaf hâlinde hâkimin miktarı serbestçe takdir edeceğini öngörüyordu. 5

5 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785.
6 Yargıtay 2. HD, 27.09.2021, E. 2021/4735, K. 2021/6617.
7 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/17395, K. 2014/2875.

IV. Alacağın İstenmesi ve Tereke

- **Kural:** Borçlunun ölümü hâlinde istenir.
- **Süre:** Zamanaşımı yoktur; en geç tereke taksimine kadar istenir.
- **Tereke borcu:** Terekenin acze düşmemesi kaydıyla.

6 Alacağın ne zaman istenebileceği 371. maddede düzenlenir (TMK m. 371). Kural olarak altsoy denkleştirme alacağını borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir; kanunda öngörülen istisnai hâllerde borçlu sağ iken de istenebilir.[8] Alacak zamanaşımına uğramaz; bu nedenle birlikte yaşamanın sona ermesinden uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle dava reddedilemez, tereke henüz paylaşılmamışsa işin esasına girilmelidir.[9] Buna karşılık terekenin taksiminden sonra açılan dava reddedilir.[10]

7 Miras hukuku da bu alacağa yer verir: ana ve baba veya büyük ana ve büyük baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini veya gelirlerini aileye özgüleyen ergin çocuklar ile torunlara verilecek uygun miktardaki tazminat, terekenin borç ödemeden acze düşmemesi kaydıyla tereke borcu sayılır (TMK m. 641/2). Davanın 370 ve 641. maddelerden kaynaklandığı belirtilen bir kararda da görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu vurgulanmıştır.[11]

V. Görevli Mahkeme

- **Kural:** Aile mahkemesi.
- **Aile mahkemesi yoksa:** Asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla bakar.
- **Sıra:** Önce görev, sonra yetki incelenir.

8 Denkleştirme alacağı Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabında düzenlendiğinden, bu davalar 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesinde görülür; aile mahkemesi kurulmayan yerlerde davaya asliye hukuk mahkemesinde aile mahkemesi sıfatıyla bakılır.[12] Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında dikkate alınır; bir davada hem görev hem yetki uyuşmazlık konusu olduğunda mahkeme önce görevli olup olmadığına karar vermelidir.[13] Muris muvazaası nedeniyle açılmış başka bir dava sürse bile, denkleştirme alacağı davasına bakan genel mahkemenin derdestlik nedeniyle ret yerine görevsizlik kararı vermesi gerekir.[14]

8 Yargıtay 2. HD, 28.04.2016, E. 2015/24204, K. 2016/8780.
9 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785.
10 Yargıtay 2. HD, 24.03.2016, E. 2015/23406, K. 2016/5968.
11 Yargıtay 2. HD, 19.09.2011, E. 2011/13075, K. 2011/13501.
12 Yargıtay 2. HD, 26.01.2017, E. 2016/26003, K. 2017/980.
13 Yargıtay 2. HD, 11.11.2013, E. 2013/5729, K. 2013/25877.
14 Yargıtay 14. HD, 17.12.2020, E. 2016/18138, K. 2020/8616.

UYGULAMA NOTU

Ana ve babasıyla veya büyük ana ve babasıyla birlikte yaşarken emeğini ya da gelirini aileye özgüleyen ergin çocuk, bunu gösteren maaş kayıtları, banka hareketleri, tanık beyanları ve tapu kayıtları gibi delilleri toplamalıdır. **Talep terekenin taksiminden önce ileri sürülmelidir**; taksimden sonra açılan dava reddedilir. **Dava aile mahkemesinde açılmalıdır**; aile mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesi davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakar.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2021 · E. 2021/4735 · K. 2021/6617

Emeğin ve gelirin aileye özgülendiği ispat edilemezse denkleştirme alacağının koşulları gerçekleşmez ve dava reddedilir

Mirasçılar, kendilerinin ve murislerinin emek ve gelirlerini kök murisin ailesine özgülediklerini ileri sürerek altsoyun denkleştirme alacağı istemiştir. İlk derece mahkemesi, bir kısım taşınmazlara yapılan katkı oranında davacıların alacaklı olduğunun tespitine karar vermiştir.

> *Dosya kapsamı tümüyle ve belirlenen tüm bu hususlar doğrultusunda değerlendirildiğinde davacılar ve murislerinin emeklerini ve gelirlerini tümüyle aileye, başka bir ifade ile kök muris terekesine özgüledikleri iddiasının ispat olunamadığı davacı yanca ileri sürülen ve yerel mahkemece karara gerekçe yapılan olguların da TMK'nın 370. ve 371. maddesinde öngörülen denkleştirme talebine dayanak teşkil etmeyeceği, bu itibarla; davacıların TMK'nın 370. maddesinde öngörülen "Altsoyun denkleştirme alacağı" davasının şartlarının gerçekleşmediği gözetilerek davanın tümü ile reddine karar verilmesi gerekirken; aksi gerekçe ile davanın kısmen kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 370. maddedeki özgüleme koşulunun ispatını ele alır. Daire, kök murisin genel vekâletname ile bütün işlerini ve malvarlığını davacılardan birinin murisine yönettirdiğini, bu kişinin kira ve hasat gelirleri dahil tereke gelirlerini kendi uhdesinde topladığını, bu dönemde bir kısım davacılar adına taşınmazlar edinildiğini ve dava konusu taşınmazların bakım sözleşmesiyle bu kişiye devredildiğini tespit etmiştir. Bu olgular karşısında davacıların ve murislerinin emek ve gelirlerini tümüyle aileye, yani kök muris terekesine özgüledikleri ispat edilemediğinden denkleştirme davasının koşullarının gerçekleşmediği belirtilmiş; kısmen kabul kararı bozulmuştur.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
16.03.2017 · E. 2016/9031 · K. 2017/2785

Evlenene kadar maaşını babasına veren altsoyun istemi denkleştirme alacağıdır; birlikte yaşamanın bitiminden yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle reddedilemez

Davacı, evlendiği tarihe kadar ailesiyle birlikte yaşadığını, çalışmaya başladığı tarihten itibaren emek ve gelirini aileye özgülediğini ve maaşını babasına verdiğini ileri sürerek alacak istemiştir. Mahkeme, alacağın birlikte yaşamanın sona erdiği tarihte istenmesi gerektiği ve davanın uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Buna göre istek; ana ve baba ile birlikte yaşayan, emek ve gelirlerini aileye özgüleyen ergin alt soyun denkleştirme alacağına ilişkin olup, Türk Medeni Kanununun 370. ve 371. maddesinden kaynaklanmaktadır. Bu alacak zamanaşımına uğramayacak ise de en geç miras bırakanın terekesinin taksimi anına kadar istenebilecektir (TMK m. 370, 371). Somut olayda, miras bırakanın 05.06.2015 tarihinde ölümünden sonra terekesinin halen paylaşılmadığı, davanın ise 28.09.2015 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece işin esasına girilip, tüm deliller toplandıktan sonra sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken "'davacının murisle birlikte yaşamının sona erdiği tarihte denkleştirme alacağını talep etmesi gerekirken uzun yıllar sonra iş bu davayı açmış olduğu" gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 370. maddenin koşullarını ve alacağın zamanaşımına uğramamasını birlikte gösterir. Daireye göre ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emek ve gelirini aileye özgüleyen ergin altsoyun istemi 370 ve 371. maddelerden kaynaklanan denkleştirme alacağıdır. Bu alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç miras bırakanın terekesinin taksimine kadar istenebilir. Miras bırakanın ölümünden sonra tereke henüz paylaşılmamışken açılan davada işin esasına girilip deliller toplanması gerekirken, birlikte yaşamanın bitiminden uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur (TMK m. 371).

3 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
28.04.2016 · E. 2015/24204 · K. 2016/8780

Denkleştirme alacağı kural olarak borçlunun ölümü hâlinde istenir; kanundaki istisnai hâllerde borçlu sağken de istenebilir

Babası öldükten sonra altsoyun denkleştirme alacağı istemiyle dava açılmış, birleşen bir dava da bulunuyordu. Mahkeme, alacağın birlikte yaşamanın sona erdiği tarihte istenmesi gerektiği ve davaların uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle davaları usulden reddetmiştir; hüküm önce onandı, ardından karar düzeltme istendi.

> *Bu halde Altsoy denkleştirme alacağını kural olarak borçlunun ölümü halinde isteyebilir ise de kanunda öngörülen istisnai durumlarda borçlu sağ iken de denkleştirme alacağı istenebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 370. maddedeki alacağın ne zaman istenebileceğini 371. maddeyle birlikte açıklar. Daireye göre altsoy denkleştirme alacağını kural olarak borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir; borçlunun sağlığında birlikte yaşamanın sona ermesi, işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi veya iflas gibi kanundaki istisnai hâllerde de isteyebilir. Alacak zamanaşımına uğramadığından ve tereke henüz taksim edilmediğinden, babanın ölümünden sonra açılan davanın dinlenmesinde engel bulunmadığı belirtilmiş; karar düzeltme istemi kabul edilerek onama kararı kaldırılmış ve hüküm bozulmuştur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.03.2016 · E. 2015/23406 · K. 2016/5968

Denkleştirme alacağı en geç terekenin taksimine kadar istenebilir; taksimden sonra açılan dava reddedilir

Birlikte yaşadığı miras bırakanın sağlığında bir kısım giderlerini ödediğini ileri süren davacı, diğer mirasçılardan paylarına düşen miktarı istemiştir. Mahkeme, davacının davasını kanıtlayamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, miras bırakanın 29.08.2004 tarihinde ölümünden sonra terekesinin paylaşıldığı, miras bırakana ait taşınmazın 18.11.2011 tarihinde taksim yolu ile mirasçılar adına tescilinin yapıldığı davanın ise bundan sonra 07.02.2012 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece davanın bu sebeple reddi gerekirken kanıtlanamadığı gerekçesiyle reddi isabetsiz ise de davanın reddi sonucu itibariyle doğru olduğundan hükmün gerekçesinin düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar, 371. maddedeki son sınırın 370. maddedeki alacak bakımından sonucunu gösterir. Daireye göre ana ve baba veya büyük ana ve büyük baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar borçlunun ölümü hâlinde uygun bir bedel isteyebilir; alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç miras bırakanın terekesinin taksimine kadar istenebilir. Taşınmazın taksim yoluyla mirasçılar adına tescilinden sonra açılan dava bu nedenle reddedilmeliydi; kanıtlanamama gerekçesi isabetsiz olsa da ret sonucu doğru bulunduğundan hüküm gerekçesi düzeltilerek onanmıştır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2014 · E. 2013/17395 · K. 2014/2875

Miras bırakana bakan ve borçlarını ödeyen altsoyun istemi, terekenin taksiminden sonra ileri sürülmüşse reddedilir

Birlikte yaşadığı miras bırakanın sağlığında bir kısım giderleri ile borçlarını ödediğini ileri süren davacı, diğer mirasçılardan paylarına düşen miktarı istemiştir. Mahkeme, davacının miras bırakana baktığını, malvarlığını yönettiğini ve bir kısım borçlarını ödediğini kabul etmiştir; ancak ödemelerin terekeye borç olarak yapıldığı kanıtlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, miras bırakanın 20.2.2009 tarihinde ölümünden sonra terekesinin paylaşıldığı, miras bırakana ait taşınmazların 21.7.2009 tarihinde taksim yolu ile mirasçılar adına tescilinin yapıldığı davanın ise bundan sonra 19.2.2010 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece ödemenin borç olarak yapıldığının kanıtlanamadığı şeklindeki gerekçesi isabetsiz ise de davanın reddi sonucu itibariyle doğru olduğundan hükmün gerekçesinin düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, altsoyun bakım ve ödeme gibi katkılarına dayanan istemin de 371. maddedeki süre sınırına tabi olduğunu gösterir. Daireye göre birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar borçlunun ölümü hâlinde uygun bir bedel isteyebilir; alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç borçlunun terekesinin taksimine kadar istenebilir. Taşınmazların taksim yoluyla mirasçılar adına tescilinden sonra açılan dava bu nedenle reddedilmeliydi; ödemenin borç olarak yapıldığının kanıtlanamadığı gerekçesi isabetsiz bulunmuş, ret sonucu doğru olduğundan hüküm gerekçesi düzeltilerek onanmıştır.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2017 · E. 2016/26003 · K. 2017/980

Denkleştirme alacağı davasına aile mahkemesinde, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesinde aile mahkemesi sıfatıyla bakılır

Altsoyun denkleştirme alacağına ilişkin dava, aile mahkemesi sıfatı gözetilmeden görülerek esastan karara bağlanmıştır; hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunla değişik 4. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (m. 118-395) kaynaklanan bütün davaların, aile mahkemeleri kurulan yerlerde bu mahkemelerce bakılacağını; aynı Yasanın 2. maddesi de, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlerin asliye hukuk mahkemelerinde bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu halde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir...*

DEĞERLENDİRME Karar, 370. maddeye dayanan davaların görevli mahkemesini belirler. Daireye göre dava altsoyun denkleştirme alacağına ilişkindir ve Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü kısmı hariç ikinci kitabında yer alır; 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi bu hükümlerden kaynaklanan davaların aile mahkemelerince görüleceğini, 2. maddesi ise aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu davalara asliye hukuk mahkemelerinde bakılacağını öngörür. Görev kamu düzenine ilişkin olup yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alındığından, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasının incelenmesi bozma nedeni sayılmıştır.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2013 · E. 2013/5729 · K. 2013/25877

Denkleştirme alacağı davasında hem görev hem yetki tartışmalıysa mahkeme önce görevli olup olmadığına karar vermelidir

Altsoyun denkleştirme alacağı davası asliye hukuk mahkemesinde açılmıştır. Davalıların yetki itirazı üzerine mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir; bu karar davacılar tarafından temyiz edilmiştir.

> *Bir davada hem görev, hem de yetki hususunun uyuşmazlık konusu olması durumunda öncelikle mahkemenin görevli olup olmadığı hususunda karar vermesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, görev ile yetki arasındaki inceleme sırasını gösterir. Daireye göre dava 370. maddeden kaynaklanan altsoyun denkleştirme alacağına ilişkindir ve 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemesinde görülür. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında dikkate alınmalıdır; hem görev hem yetki uyuşmazlık konusu olduğunda önce görev incelenir. Yargı çevresinde müstakil aile mahkemesi kurulmuş olduğundan görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuş ve karar bozulmuştur.

8 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2020 · E. 2016/18138 · K. 2020/8616

Genel mahkemede açılan denkleştirme alacağı davasında derdestlik nedeniyle ret yerine görevsizlik kararı verilmelidir

Davacı, muris muvazaası nedeniyle açılmış tapu iptali ve tenkis davasında tereke hesabının yalnız sağlararası tasarruflara göre yapıldığını belirterek, ortak muris ile birlikte yaşadığı ve çalıştığı dönemde aileye kattığı emek ve gelirin tespitini ve bunun karşılığının tahsilini istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi, aynı hususların diğer davada yargılandığı gerekçesiyle davayı derdestlik nedeniyle usulden reddetmiştir.

> *Görev hususu kamu düzenine ilişkin olup, mahkemece yargılamanın her aşamasında dikkate alınması gereklidir. Yargı çevresi içinde müstakil aile mahkemesinin bulunması halinde görevsizlik kararı verilmeli; bulunmaması halinde ise aile mahkemesi sıfatıyla davaya bakılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, denkleştirme alacağının mirasla ilgili başka davalar sürerken de aile hukukuna ilişkin bir dava olarak kaldığını gösterir. Daire, 370. maddenin ve aile mahkemelerinin görevini düzenleyen 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin metnini aktararak görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan yargı çevresinde müstakil aile mahkemesi varsa görevsizlik kararı verilmeli, yoksa davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılmalıdır; derdestlik nedeniyle verilen ret kararı bu nedenle bozulmuştur.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2011 · E. 2011/13075 · K. 2011/13501

Denkleştirme alacağı davası 370 ve 641. maddelerden kaynaklanır ve aile mahkemesinin görev alanındadır

Altsoyun denkleştirme alacağına ilişkin davada Daire önce hükmü farklı bir gerekçeyle bozmuştu. Davalı, bu bozma kararına karşı karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Dava, altsoyun denkleştirme alacağına ilişkin olup Türk Medeni Kanununun 370 ve 641. maddesinden kaynaklanmaktadır. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine dair Kanunun 5133 sayılı Kanunla değişik 4/1. maddesi uyarınca, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı hariç (TMK. md. 118 – 395) olmak üzere, ikinci kitabından kaynaklanan davalara aile mahkemelerinde bakılır. Görev kamu düzenine ilişkin olup yargılamanın her aşamasında dikkate alınması da zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, denkleştirme alacağının miras hukukundaki karşılığını ve görev sonucunu birlikte gösterir. Daireye göre dava 370. madde ile ergin çocuklar ve torunlara verilecek uygun tazminatı tereke borcu sayan 641. maddeden kaynaklanır; bu davalara 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemelerinde bakılır ve görev yargılamanın her aşamasında dikkate alınır. İlk incelemede bu husus gözden kaçırıldığından karar düzeltme istemi kabul edilmiş, önceki bozma kararı kaldırılarak hüküm görevsizlik kararı verilmek üzere bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 371:** Denkleştirme alacağının istenmesi.
- **TMK m. 367:** Ev başkanlığının koşulları.
- **TMK m. 368:** Ev düzeni ve gözetim.
- **TMK m. 372:** Aile vakfı.

MADDE

371

B. Hükümleri
III. Altsoyun denkleştirme alacağı
2. İstenmesi

KANUN METNİ

(1) Altsoy, bu bedeli borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir.
(2) Alacaklı, bu alacağını borçlunun sağlığında, birlikte yaşamanın sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya onun iflâsı hâllerinde de isteyebilir.
(3) Bu alacak zamanaşımına uğramaz. Fakat en geç borçlunun terekesinin taksimi anına kadar istenebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 371, altsoyun denkleştirme alacağının ne zaman istenebileceğini düzenler. Birinci fıkraya göre altsoy bu bedeli **borçlunun ölümü hâlinde** isteyebilir. İkinci fıkraya göre alacaklı, borçlunun **sağlığında** da **birlikte yaşamanın sona ermesi, işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya iflası** hâllerinde alacağını isteyebilir. Üçüncü fıkraya göre alacak **zamanaşımına uğramaz**, fakat **en geç borçlunun terekesinin taksimi anına kadar** istenebilir. Gerekçeye göre "taksim anı"ndan kasıt, terekenin **fiilen taksimidir**. Tereke paylaşılmadan açılan dava, birlikte yaşamanın bitiminden uzun yıllar sonra açılmış olsa da esastan incelenir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Borçlu	Altsoyun birlikte yaşadığı ve emeğini ya da gelirini özgülediği ana, baba, büyük ana veya büyük baba.
Birlikte yaşamanın sona ermesi	Altsoyun ailenin ortak yaşamından ayrılması.
İşletmenin el değiştirmesi	Altsoyun emek verdiği işletmenin başkasına geçmesi.
Tereke	Ölen kişinin geride bıraktığı malvarlığı.

1 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785.

Taksim | Terekenin mirasçılar arasında fiilen paylaştırılması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 371- İsviçre Medenî Kanununun 334bis maddesinden alınan bu madde, bir önceki maddede düzenlenen denkleştirme bedelinin istenmesi zamanıyla ilgili bir hükümdür. Birinci fıkraya göre, altsoyun denkleştirme bedelini isteyebilmesi, kural olarak, bedel borçlusunun ölümü hâlinde mümkündür. İkinci fıkrada ise bu kuralın istisnası, yani bedel borçlusu hayattayken bu bedelin istenebileceği birlikte yaşamın sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi yahut borçluya karşı icra takibi yapılması yahut da borçlunun iflâs etmesi gibi hâller gösterilmiştir. Maddenin son fıkrası ise denkleştirme bedeli alacağının zamanaşımına uğramayacağını, ancak bu alacağın en geç borçlunun terekesinin taksimi anına kadar istenebileceğini hükme bağlamaktadır. Fıkradaki "taksim anı"ndan kasıt, terekenin fiilen taksimidir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 134*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'da doğrudan karşılığı bulunmayan ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 334bis maddesinden alınan bir hüküm olduğunu gösterir. Gerekçenin en belirleyici açıklaması, son fıkradaki "taksim anı"nın terekenin fiilen taksimi olarak anlaşılması gerektiğidir.

Gerekçe 371. madde için eski Kanun'da bir karşılık göstermez. Eski Kanun'da alacağın istenme zamanına ilişkin ayrı bir madde yoktu; alacağın ileri sürülmesi, denkleştirme alacağını düzenleyen 321. maddede haciz ve iflas hâllerine bağlanmıştı:

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ana ve baba ile birlikte yaşayan ve ıvazından sarahaten feragat etmeksizin kendi sayını veya varidatını aileye tahsis eden reşit evlat, bu tahsisinden dolayı; ana ve babasından, aleyhlerine vakı hacze iştirak veya iflasları halinde masaya müracaat tarikiyle, bir hak talep edebilir. İhtilaf halinde, hakim, iddianın haklı olmadığını ve miktarını serbestçe takdir eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 321 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 321	4721 sayılı Kanun m. 371
İstenme hâlleri	Hacze katılma veya iflas hâlinde masaya başvurma	Borçlunun ölümü; sağlığında birlikte yaşamanın sona ermesi, işletmenin el değiştirmesi, icra takibi veya iflas
Zamanaşımı	Maddede düzenlenmemişti	Alacak zamanaşımına uğramaz
Son sınır	Maddede düzenlenmemişti	En geç terekenin taksimi anı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 371. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Hâl	Kural	Dayanak
Kural	Borçlunun ölümü hâlinde istenir	TMK m. 371/1
Birlikte yaşamanın sona ermesi	Borçlunun sağlığında istenebilir	TMK m. 371/2
İşletmenin el değiştirmesi	Borçlunun sağlığında istenebilir	TMK m. 371/2
İcra takibi veya iflas	Borçlunun sağlığında istenebilir	TMK m. 371/2
Zamanaşımı	Uğramaz	TMK m. 371/3
Son sınır	En geç terekenin taksimi anı	TMK m. 371/3
Taksim anı	Terekenin fiilen taksimi	Gerekçe, s. 134
Taksimden sonra	Dava reddedilir	Yargıtay 2. HD, K. 2016/5968

TBMM gerekçesine göre İsviçre Medenî Kanunu'nun 334bis maddesinden alınan bu madde, bir önceki maddede düzenlenen **denkleştirme bedelinin istenmesi zamanıyla** ilgili bir hükümdür. Gerekçe, birinci fıkradaki kuralın bedelin **borçlunun ölümü hâlinde** istenebilmesi olduğunu, ikinci fıkrada bedel borçlusu hayattayken istenebileceği **istisnai hâllerin** gösterildiğini ve son fıkrada alacağın zamanaşımına uğramayacağının, ancak en geç terekenin taksimi anına kadar istenebileceğinin hükme bağlandığını belirtir; fıkradaki "taksim anı"ndan kasıt **terekenin fiilen taksimidir**. Tasarının 371. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 451). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, alacağın **zamanaşımına uğramamasıdır**: birlikte yaşamanın sona ermesinden uzun yıllar sonra açılan dava bu gerekçeyle reddedilemez.[2] İkinci nokta, **son sınırdır**: terekenin taksiminden sonra açılan dava reddedilir.[3] Üçüncü nokta, taksim anının gerekçeye göre **terekenin fiilen taksimi** olmasıdır; kararlarda taşınmazların taksim yoluyla mirasçılar adına tescili bu anı gösteren olgu olarak esas alınmıştır.[4]

2 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785.
3 Yargıtay 2. HD, 24.03.2016, E. 2015/23406, K. 2016/5968.
4 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/17395, K. 2014/2875.

II. Birinci Fıkra: Kural Olarak Borçlunun Ölümü

- **Kural:** Alacak borçlunun ölümü hâlinde istenir.
- **Muhatap:** Borçlunun mirasçıları.
- **Tereke borcu:** Terekenin acze düşmemesi kaydıyla.

2 Birinci fıkraya göre altsoy denkleştirme bedelini kural olarak borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir. Gerekçeye göre madde, bir önceki maddede düzenlenen denkleştirme bedelinin istenmesi zamanıyla ilgilidir ve kural, bedelin borçlunun ölümü hâlinde istenebilmesidir (TMK m. 370). Borçlunun ölümünden sonra alacak mirasçılara karşı ileri sürülür; ana ve baba veya büyük ana ve büyük baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini veya gelirlerini aileye özgüleyen ergin çocuklar ile torunlara verilecek uygun miktardaki tazminat, terekenin borç ödemeden acze düşmemesi kaydıyla tereke borcu sayılır (TMK m. 641/2).

3 Babası öldükten sonra açılan davada, alacağın kural olarak borçlunun ölümü hâlinde istenebileceği ve zamanaşımına uğramadığı belirtilerek davanın dinlenmesinde engel bulunmadığı kabul edilmiştir.[5]

III. İkinci Fıkra: Borçlunun Sağlığında İsteme Hâlleri

- **Birlikte yaşamanın sona ermesi.**
- **İşletmenin el değiştirmesi.**
- **Borçluya karşı icra takibi veya iflas.**

4 İkinci fıkra kuralın istisnalarını sayar: alacaklı, bu alacağını borçlunun sağlığında birlikte yaşamanın sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya onun iflası hâllerinde de isteyebilir. Gerekçe bu hâlleri, bedel borçlusu hayattayken bedelin istenebileceği istisnai hâller olarak niteler.

5 Bu hâller alacaklıya bir imkân tanır; birlikte yaşama sona erdiğinde alacağın hemen istenmesi zorunlu değildir. Alacağın birlikte yaşamanın sona erdiği tarihte istenmesi gerektiği ve davanın uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle verilen ret kararları bu nedenle bozulmuştur.[6] Borçluya karşı icra takibi veya iflas hâlinde isteme imkânının benzeri eski Kanun'da da vardı: 743 sayılı Kanun'un 321. maddesi, reşit evladın hakkını ana ve babası aleyhine yapılan hacze katılma veya iflas hâlinde masaya başvurma yoluyla ileri sürebileceğini öngörüyordu.

IV. Üçüncü Fıkra: Zamanaşımı ve Son Sınır

- **Zamanaşımı:** Yoktur.

5 Yargıtay 2. HD, 28.04.2016, E. 2015/24204, K. 2016/8780.
6 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785; Yargıtay 2. HD, 28.04.2016, E. 2015/24204, K. 2016/8780.

- **Son sınır:** Terekenin taksimi anı.
- **Taksim anı:** Terekenin fiilen taksimi.

Üçüncü fıkraya göre bu alacak zamanaşımına uğramaz, fakat en geç borçlunun terekesinin taksimi anına kadar istenebilir. Gerekçe, fıkradaki "taksim anı"ndan kastın terekenin fiilen taksimi olduğunu belirtir. Miras bırakanın ölümünden sonra tereke henüz paylaşılmamışken açılan davada işin esasına girilmesi gerekir.[7] 6

Buna karşılık miras bırakanın taşınmazı taksim yoluyla mirasçılar adına tescil edildikten sonra açılan dava reddedilir;[8] aynı sonuç, taşınmazların taksim yoluyla tescilinden sonra ileri sürülen bakım ve borç ödeme katkısına dayanan istem için de kabul edilmiştir.[9] Mirasçılar arasındaki elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete çevrilmesine ilişkin kararın taksim sayılması gerektiği bir davada savunma olarak ileri sürülmüş; ancak dava, emek ve gelirin aileye özgülendiğinin ispat edilemediği gerekçesiyle esastan reddedilmiş ve karar onanmıştır.[10] 7

V. Görevli Mahkeme

- **Kural:** Aile mahkemesi.
- **Tespit davası:** Aynı kural uygulanır.
- **Görev:** Yargılamanın her aşamasında dikkate alınır.

Denkleştirme alacağının istenmesine ilişkin davalar da aile mahkemesinde görülür. 370 ve 371. maddelere dayalı altsoyun denkleştirme alacağının tespiti istemiyle açılan davada, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.[11] Borçlunun ölümünden sonra ileri sürülen alacağın 370 ve 641. maddelerden kaynaklandığı belirtilen bir kararda da görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu vurgulanmıştır.[12] 8

UYGULAMA NOTU

Denkleştirme alacağı borçlunun ölümünden sonra mirasçılara karşı istenebilir; birlikte yaşama sona erdiğinde, işletme el değiştirdiğinde ya da borçluya karşı icra takibi veya iflas söz konusu olduğunda borçlunun sağlığında da istenebilir. **Alacak zamanaşımına uğramaz; ancak terekenin taksimi beklenmemelidir**: taksimden sonra açılan dava reddedilir. **Mirasçılar taşınmazları taksim yoluyla adlarına tescil ettirmeden önce** talep ileri sürülmeli ve dava aile mahkemesinde açılmalıdır.

7 Yargıtay 2. HD, 16.03.2017, E. 2016/9031, K. 2017/2785.
8 Yargıtay 2. HD, 24.03.2016, E. 2015/23406, K. 2016/5968.
9 Yargıtay 2. HD, 17.02.2014, E. 2013/17395, K. 2014/2875.
10 Yargıtay 2. HD, 15.03.2023, E. 2022/5787, K. 2023/1036.
11 Yargıtay 2. HD, 08.04.2013, E. 2012/10729, K. 2013/9715.
12 Yargıtay 2. HD, 19.09.2011, E. 2011/13075, K. 2011/13501.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.04.2016 · E. 2015/24204 · K. 2016/8780

Denkleştirme alacağı kural olarak borçlunun ölümü hâlinde istenir ve zamanaşımına uğramaz; babanın ölümünden sonra, tereke paylaşılmadan açılan dava dinlenir

Babası öldükten sonra altsoyun denkleştirme alacağı istemiyle dava açılmış, birleşen bir dava da bulunuyordu. Mahkeme, alacağın birlikte yaşamanın sona erdiği tarihte istenmesi gerektiği ve davaların uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle davaları usulden reddetmiştir; hüküm önce onandı, ardından karar düzeltme istendi.

> *Maddede belirtildiği üzere denkleştirme alacağı kural olarak borçlunun ölümü halinde istenebileceğinden ve bu kalem olacaklar zamanaşımına uğramayacağından açılan davanın dinlenmesinde bir engel bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 371. maddenin üç fıkrasını birlikte uygular. Daireye göre altsoy denkleştirme alacağını kural olarak borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir; birlikte yaşamanın sona ermesi, işletmenin el değiştirmesi, icra takibi veya iflas gibi kanundaki istisnai hâllerde borçlu sağ iken de isteyebilir. Borçlu olarak gösterilen babanın ölümünden sonra açılan ve terekenin henüz taksim edilmediği davada, alacak zamanaşımına da uğramadığından davanın dinlenmesinde engel bulunmadığı belirtilmiştir. Bu husus ilk incelemede gözden kaçırıldığından karar düzeltme istemi kabul edilmiş, onama kararı kaldırılarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 370).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.03.2017 · E. 2016/9031 · K. 2017/2785

Birlikte yaşama sona erdiğinde alacağı hemen istemek zorunlu değildir; tereke paylaşılmamışsa yıllar sonra açılan dava esastan incelenir

Davacı, evlendiği tarihe kadar ailesiyle birlikte yaşadığını, çalışmaya başladığı tarihten itibaren emek ve gelirini aileye özgülediğini ve maaşını babasına verdiğini ileri sürerek alacak istemiştir. Mahkeme, alacağın birlikte yaşamanın sona erdiği tarihte istenmesi gerektiği ve davanın uzun yıllar sonra açıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, miras bırakanın 05.06.2015 tarihinde ölümünden sonra terekesinin halen paylaşılmadığı, davanın ise 28.09.2015 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece işin esasına girilip, tüm deliller toplandıktan sonra sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken "'davacının murisle birlikte yaşamının sona erdiği tarihte denkleştirme alacağını talep etmesi gerekirken uzun yıllar sonra iş bu davayı açmış olduğu" gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, zamanaşımı yokluğunun sonucunu gösterir. Daireye göre istem, 370 ve 371. maddelerden kaynaklanan ergin altsoyun denkleştirme alacağıdır; bu alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç miras bırakanın tereke-

sinin taksimine kadar istenebilir. Miras bırakanın ölümünden birkaç ay sonra, tereke henüz paylaşılmamışken açılan davada işin esasına girilip deliller toplanması gerekirken, davacının birlikte yaşamanın sona erdiği tarihte talepte bulunması gerektiği gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur. Birlikte yaşamanın sona ermesi, alacağın borçlunun sağlığında istenebileceği hâllerden biridir; alacaklıyı o anda dava açmaya zorlamaz.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.03.2016 · E. 2015/23406 · K. 2016/5968

Terekenin taksiminden, miras bırakanın taşınmazının taksim yoluyla mirasçılar adına tescilinden sonra açılan denkleştirme davası reddedilir

Birlikte yaşadığı miras bırakanın sağlığında bir kısım giderlerini ödediğini ileri süren davacı, diğer mirasçılardan paylarına düşen miktarı istemiştir. Mahkeme, davacının davasını kanıtlayamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, miras bırakanın 29.08.2004 tarihinde ölümünden sonra terekesinin paylaşıldığı, miras bırakana ait taşınmazın 18.11.2011 tarihinde taksim yolu ile mirasçılar adına tescilinin yapıldığı davanın ise bundan sonra 07.02.2012 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece davanın bu sebeple reddi gerekirken kanıtlanamadığı gerekçesiyle reddi isabetsiz ise de davanın reddi sonucu itibariyle doğru olduğundan hükmün gerekçesinin düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar, 371. maddenin son fıkrasındaki sınırın uygulamasını gösterir. Daireye göre alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç miras bırakanın terekesinin taksimine kadar istenebilir. Miras bırakanın ölümünden sonra terekenin paylaşıldığı, taşınmazın taksim yoluyla mirasçılar adına tescil edildiği ve davanın bundan sonra açıldığı anlaşıldığından dava bu nedenle reddedilmeliydi. Kanıtlanamama gerekçesi isabetsiz bulunmuş, ancak ret sonucu doğru olduğundan hüküm gerekçesi düzeltilerek onanmıştır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2014 · E. 2013/17395 · K. 2014/2875

Taşınmazlar taksim yoluyla mirasçılar adına tescil edildikten sonra ileri sürülen bakım ve borç ödeme katkısı istemi reddedilir

Birlikte yaşadığı miras bırakanın sağlığında bir kısım giderleri ile borçlarını ödediğini ileri süren davacı, diğer mirasçılardan paylarına düşen miktarı istemiştir. Mahkeme, davacının miras bırakana baktığını, malvarlığını yönettiğini ve bir kısım borçlarını ödediğini kabul etmiştir; ancak ödemelerin terekeye borç olarak yapıldığı kanıtlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, miras bırakanın 20.2.2009 tarihinde ölümünden sonra terekesinin paylaşıldığı, miras bırakana ait taşınmazların 21.7.2009 tarihinde taksim yolu ile mirasçılar adına tescilinin yapıldığı davanın ise bundan sonra 19.2.2010 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece ödemenin borç olarak yapıldığının*

kanıtlanamadığı şeklindeki gerekçesi isabetsiz ise de davanın reddi sonucu itibariyle doğru olduğundan hükmün gerekçesinin düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, taksim anının somut olayda nasıl belirlendiğini gösterir. Daireye göre birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar borçlunun ölümü hâlinde uygun bir bedel isteyebilir; alacak zamanaşımına uğramaz, ancak en geç borçlunun terekesinin taksimine kadar istenebilir. Miras bırakanın ölümünden sonra terekenin paylaşıldığı, taşınmazların taksim yoluyla mirasçılar adına tescil edildiği ve davanın bu tescilden yaklaşık yedi ay sonra açıldığı anlaşıldığından ret sonucu doğru bulunmuş, hüküm gerekçesi düzeltilerek onanmıştır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2011 · E. 2011/13075 · K. 2011/13501

Borçlunun ölümünden sonra istenen denkleştirme alacağı 370 ve 641. maddelerden kaynaklanır ve aile mahkemesinin görev alanındadır

Altsoyun denkleştirme alacağına ilişkin davada Daire önce hükmü farklı bir gerekçeyle bozmuştu. Davalı, bu bozma kararına karşı karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Dava, altsoyun denkleştirme alacağına ilişkin olup Türk Medeni Kanununun 370 ve 641. maddesinden kaynaklanmaktadır. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine dair Kanunun 5133 sayılı Kanunla değişik 4/1. maddesi uyarınca, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı hariç (TMK. md. 118 – 395) olmak üzere, ikinci kitabından kaynaklanan davalara aile mahkemelerinde bakılır. Görev kamu düzenine ilişkin olup yargılamanın her aşamasında dikkate alınması da zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, borçlunun ölümünden sonra ileri sürülen alacağın miras hukukundaki karşılığını gösterir. Daireye göre dava 370. madde ile ergin çocuklar ve torunlara verilecek uygun tazminatı terekenin acze düşmemesi kaydıyla tereke borcu sayan 641. maddeden kaynaklanır; bu davalara 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca aile mahkemelerinde bakılır ve görev yargılamanın her aşamasında dikkate alınır. Karar düzeltme istemi kabul edilmiş, önceki bozma kararı kaldırılarak hüküm görevsizlik kararı verilmek üzere bozulmuştur.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2013 · E. 2012/10729 · K. 2013/9715

370 ve 371. maddelere dayanan denkleştirme alacağının tespiti davası da aile mahkemesinde görülür

Altsoyun denkleştirme alacağının tespiti istemiyle asliye hukuk mahkemesinde dava açılmıştır; mahkeme işin esasını inceleyerek hüküm kurmuştur.

> *Dava Türk Medeni Kanununun 370 ve 371. maddelerine dayalı altsoyun denkleştirme alacağının tespitine ilişkin olup, 07.06.2010 tarihinde açılmıştır. 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunda değişik 4/1. maddesi uyarınca, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı hariç olmak üzere, ikinci kitabından kaynaklanan davalara aile mahkemelerinde bakılır.Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında dikkate alınması zorunludur.Gerçekleşen bu durum karşısında görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, alacağın tespitinin istendiği davalarda da görevin aile mahkemesine ait olduğunu gösterir. Daireye göre dava 370 ve 371. maddelere dayalı altsoyun denkleştirme alacağının tespitine ilişkindir; 4787 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü kısmı hariç ikinci kitabından kaynaklanan davalara aile mahkemelerinde bakılır. Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasının incelenmesi bozma nedeni sayılmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 370:** Altsoyun denkleştirme alacağının koşulları.
- **TMK m. 367:** Ev başkanlığının koşulları.
- **TMK m. 369:** Ev başkanının sorumluluğu.
- **TMK m. 372:** Aile vakfı.

AİLE MALLARI

Üçüncü Ayırım · m. 372–395

Aile Malları başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 372–395. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 372	Aile vakfı	Aile malları ayırımının ilk kurumu olan aile vakfını düzenler
m. 373	Koşulları	Aile malları ortaklığının kimler arasında ve hangi mallarla kurulabileceğini düzenler
m. 374	Şekil	Aile malları ortaklığı sözleşmesinin şeklini düzenler
m. 375	Süre	Aile malları ortaklığının süresini ve ortaklıktan çıkmayı düzenler
m. 376	Elbirliği ile işletme	Aile malları ortaklığının işleyişinin temel kuralını koyar
m. 377	Genel olarak	Aile malları ortaklığının kim tarafından yönetileceğini düzenler
m. 378	Yöneticinin yetkisi	Aile malları ortaklığında yönetici atanmasını ve temsili düzenler
m. 379	Ortak mallar ve kişisel mallar	Aile malları ortaklığında malların kime ait olduğunu ve ortaklığın borçlarından kimin sorumlu olduğunu düzenler
m. 380	Sebepleri	Aile malları ortaklığının hangi hâllerde sona ereceğini beş bent hâlinde sayar
m. 381	Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme	Ortaklığı sona erdiren bazı hâllerde ortaklığın öteki ortaklar arasında sürdürülmesini ve evlenen ortağın hakkını düzenler
m. 382	Ölüm	Ortaklardan birinin ölümünün aile malları ortaklığına etkisini düzenler
m. 383	Paylaşma kuralları	Aile malları ortaklığı sona erdiğinde veya bir ortak ayrıldığında hesabın nasıl yapılacağını düzenler
m. 384	Konusu	Kazanç paylı aile malları ortaklığının konusunu düzenler
m. 385	Özel sona erdirme sebepleri	Kazanç paylı aile malları ortaklığına özgü sona erdirme sebebini ve öteki ortakların korunmasını düzenler
m. 386	Genel olarak	Aile yurdu kurumunun ana hükmüdür

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 387	Koşulları	Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazın taşıması gereken koşulları düzenler
m. 388	İlân	Aile yurdu kurulmadan önce üçüncü kişilerin haberdar edilmesini düzenler
m. 389	Üçüncü kişilerin haklarının korunması	Aile yurdu kurulmasına mahkemenin hangi hâlde izin vereceğini ve alacaklıların nasıl korunacağını düzenler
m. 390	Tapu kütüğüne şerh verilmesi	Aile yurdunun hangi anda kurulmuş sayılacağını belirler
m. 391	Tasarruf hakkının sınırlanması	Aile yurdunun malikin tasarruf yetkisine etkisini düzenler
m. 392	Kan hısımlarının aile yurduna alınması	Aile yurdunun malikin muhtaç kan hısımlarına açılmasını düzenler
m. 393	Malikin ödemede acze düşmesi	Aile yurdu malikinin borçlarını ödeyemez duruma düşmesi hâlini düzenler
m. 394	Malikin ölümü hâlinde	Malikin ölümünün aile yurduna etkisini düzenler
m. 395	Malikin sağlığında	Aile yurdu malikinin sağlığında yurda son vermesini düzenler

MADDE

372 A. Aile vakfı

KANUN METNİ

(1) Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabilir.

(2) Bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 372, aile malları ayırımının ilk kurumu olan aile vakfını düzenler. Birinci fıkraya göre **aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri** ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için **kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca** aile vakfı kurulabilir. İkinci fıkraya göre bir malın veya hakkın **başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa** kalacak şekilde özgülenmesi **yasaktır**; böyle bir özgüleme **vakıf kurma yoluyla da** yapılamaz. Bu yasak buyurucu bir kuraldır ve kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkemelerce kendiliğinden gözetilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Aile vakfı	Aile bireylerinin eğitim, öğrenim, donanım ve desteklenmesi gibi amaçlar için kurulan vakıf.
Donanım	Aile bireyinin evlenmesi veya bir işe kurulması gibi durumlarda ihtiyaç duyduğu imkânların sağlanması.
Özgüleme	Bir malın veya hakkın belirli bir amaca ya da kişilere ayrılması.

1 Yargıtay 18. HD, 21.05.2007, E. 2007/3132, K. 2007/4584.

Aynı soydan gelenler	Ortak bir kökten gelen altsoy.
Vakıf senedi	Vakfın amacını, mallarını ve yönetimini gösteren kuruluş belgesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 372- Yürürlükteki Kanunun 322 nci maddesini karşılamaktadır. Madde, 1984 tarihli Öntasarının 303 üncü maddesinden sadece "tahsis" sözcüğü "özgüleme" sözcüğüyle değiştirilmek suretiyle aynen alınmıştır. Ancak yürürlükteki metinde son fıkra olarak yer alan "Bu tarzda tasarruf, tesisat ihdası fikriyle dahi meczolunamaz" ibaresi anlamsız bulunduğu için maddeden çıkarılmış ve önceki fıkra hükmünü tamamlayıcı nitelikte olmak üzere, böyle bir özgülemenin vakıf yoluyla da yapılamayacağı, ikinci fıkranın son cümlesinde belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 134-135*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 322. maddesini karşıladığını ve Öntasarıdan yalnız bir sözcük değiştirilerek alındığını gösterir. Eski metnin son cümlesi anlamsız bulunarak çıkarılmış, yerine yasağın vakıf kurma yoluyla da aşılamayacağını açıkça söyleyen bir cümle konulmuştur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 322. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aile efradının talim ve terbiyesine, teçhiz veya muavenetine ve bunlara mümasil gayelere muktazi masarifin tediyesi için; eşhas veya miras hukukuna dair olan hükümlere tevfikan aile vakıfları tesis edilebilir. Bir malın veya bir hakkın devir ve ferağ edilememek üzere bir aileye tahsisine ve aile efradı arasında tarzı intikaline dair her türlü tasarruf memnudur. Bu tarzda tasarruf, tesisat ihdası fikriyle dahi mezcolunamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 322 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 322	4721 sayılı Kanun m. 372
Amaç	Talim ve terbiye, teçhiz veya muavenet ve benzeri gayeler	Eğitim ve öğrenim, donanım ve destek ve benzeri amaçlar
Kuruluş	Eşhas veya miras hukukuna dair hükümlere göre	Kişiler hukuku ve miras hukuku hükümlerine göre
Yasak	Malın devredilmemek üzere aileye tahsisi ve aile içinde geçiş tarzına dair tasarruflar	Malın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa özgülenmesi
Vakıf yoluyla	"Tesisat ihdası fikriyle dahi mezcolunamaz"	Özgüleme vakıf kurma yoluyla da yapılamaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 372. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Amaç	Eğitim ve öğrenim, donanım, destek ve benzeri harcamalar	TMK m. 372/1
Kuruluş	Kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri	TMK m. 372/1
Kuruluş şekli	Resmî senet veya ölüme bağlı tasarruf; sicile tescil	TMK m. 102
Miras yoluyla	Tasarruf edilebilir kısımla vakıf kurulabilir	TMK m. 526
Yasak	Malın aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa özgülenmesi	TMK m. 372/2
Vakıf yoluyla	Yasak vakıf kurularak da aşılamaz	TMK m. 372/2
Nitelik	Buyurucu kural; kamu düzeni	Yargıtay 18. HD, K. 2007/4584
Kaynak	743 m. 322; Öntasarı m. 303	Gerekçe, s. 134-135

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 322. maddesini karşılamaktadır ve 1984 tarihli Öntasarının 303. maddesinden yalnız **"tahsis"** sözcüğü **"özgüleme"** sözcüğüyle değiştirilerek aynen alınmıştır. Eski metnin son fıkrasındaki "Bu tarzda tasarruf, tesisat ihdası fikriyle dahi meczolunamaz" ibaresi **anlamsız bulunduğu için** çıkarılmış; önceki fıkrayı tamamlamak üzere böyle bir özgülemenin **vakıf yoluyla da yapılamayacağı** ikinci fıkranın son cümlesinde belirtilmiştir. Tasarının 372. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 451). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, aile vakfının **amaçla sınırlı** olmasıdır: kanun aile bireylerinin eğitim ve öğrenimi, donanımı ve desteklenmesi gibi harcamaları gösterir. İkinci nokta, **yasağın kapsamıdır**: vakfedenlerin özgülediği mallardan elde edilen gelirin başkalarına geçmesini daha fazla kısıtlayan vakıf senedi değişikliği 372. maddenin ikinci fıkrasına aykırı bulunmuştur.[2] Üçüncü

2 Yargıtay 18. HD, 11.12.2006, E. 2006/8647, K. 2006/10411.
3 Yargıtay 18. HD, 03.11.2009, E. 2009/8150, K. 2009/9601.

nokta, maddenin **her vakfa uygulanmamasıdır**: genel hükümlere göre kurulan bir vakfın senedine 372. maddenin uygulanamayacağı belirtilmiştir.[3]

II. Birinci Fıkra: Aile Vakfı Kurulabilir

- **Amaç:** Eğitim ve öğrenim, donanım, destek ve benzeri harcamalar.
- **Yararlanan:** Aile bireyleri.
- **Kuruluş:** Kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri.

2 Birinci fıkra, aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için aile vakfı kurulabileceğini belirtir. "Bunlara benzer amaçlar" ifadesi, sayılan amaçların örnek olarak gösterildiğini ve aynı nitelikteki başka harcamalara da imkân tanındığını ortaya koyar.

3 Aile vakfı, kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca kurulur. Kişiler hukukuna göre vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK m. 101); vakıf kurma iradesi resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır ve vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır (TMK m. 102). Miras hukukuna göre mirasbırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir ve vakıf ancak kanun hükümlerine uyulmak koşuluyla tüzel kişilik kazanır (TMK m. 526).

4 Aile vakfı, genel hükümlere göre kurulan vakıftan ayrılır. Vakıf kurucusuna ve ölümünden sonra mirasçılarına aylık bağlanmasını öngören vakıf senedi maddesinin 372. maddenin ikinci fıkrasına aykırı olduğu iddiasıyla açılan davada, vakfın 101 ve devamı maddelerine göre kurulduğu ve olaya 372. maddenin uygulanamayacağı belirtilmiş; ayrıca denetim makamına bu şekilde dava açma yetkisi tanınmadığı gerekçesiyle ret kararı onanmıştır.[4]

III. İkinci Fıkra: Kuşaktan Kuşağa Özgüleme Yasağı

- **Yasak:** Malın veya hakkın aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa özgülenmesi.
- **Unsur:** Başkalarına geçmemek üzere yapılan özgüleme.
- **Vakıf yoluyla:** Yasak vakıf kurularak da aşılamaz.

5 İkinci fıkra, bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesini yasaklar ve böyle bir özgülemenin vakıf kurma yoluyla da yapılamayacağını belirtir. Yasak, bir malın

4 Yargıtay 18. HD, 03.11.2009, E. 2009/8150, K. 2009/9601.

veya hakkın aile içinde nesiller boyunca bağlı tutulmasına yöneliktir; aile vakfı ise birinci fıkradaki amaçlarla sınırlı olarak kurulabilir.

6 Vakıf senedinde yapılan ve vakfedenlerin özgülediği mallardan elde edilen gelirden yararlananları vakıf kurucularının ölümünden sonra evlenmeyen eşleri ve çocukları ile sınırlayan değişiklik, gelirin başkalarına geçmesini daha fazla kısıtladığı için 372. maddenin ikinci fıkrasına aykırı bulunmuş; değişikliğin yalnız bir davacı yönünden değil tamamen iptali gerektiği belirtilmiştir.[5] Bu bozma kararına karşı karar düzeltme istemi, kararın 372. maddedeki buyurucu kurala dayandığı ve bu hususun yargı makamlarınca kendiliğinden gözetilecek kamu düzenine ilişkin olduğu belirtilerek reddedilmiştir.[6]

IV. Ölüme Bağlı Tasarrufla Yapılan Özgülemeler

- **Kuruluş:** Vakıf ölüme bağlı tasarrufla da kurulabilir.
- **Sınır:** Kuşaktan kuşağa bağlama yasağı burada da geçerlidir.
- **Dava:** Tüm mirasçılar ve lehtarlar taraf olmalıdır.

7 Vakıf kurma iradesi ölüme bağlı tasarrufla da açıklanabildiğinden, vasiyetnamedeki bazı hükümler aile vakfı niteliği taşıyabilir. Bir otel binasındaki payın mirasçılarca satılamayacağını ve devredilemeyeceğini, gelirinin belirli kısımlarının her yıl bir kuruma, bir derneğe ve evlenecek torunlara verileceğini öngören vasiyetnamede ilk derece mahkemesi, bir nevi aile vakfı kurulmasının öngörüldüğünü kabul ederek satış yasağına ilişkin hükmü iptal etmiştir. Daire ise vasiyetçinin tüm mirasçıları ve vasiyet lehtarları davaya katılmadan karar verilemeyeceği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.[7]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Ailenin eğitim veya geçim ihtiyaçları için bir vakıf kurulmak isteniyorsa**, vakfın amacı kanunda sayılan eğitim, öğrenim, donanım ve destek gibi harcamalar çerçevesinde belirlenmeli ve vakıf kurma iradesi resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanmalıdır. **Bir malı nesiller boyunca yalnız aynı soyda kalacak şekilde bağlamak** kanunen yasaktır; bu yasak vakıf kurularak da aşılamaz. **Vakıf senedinde gelirden yararlananları daraltan değişiklikler** bu yasağa aykırılık nedeniyle iptal edilebilir.

5 Yargıtay 18. HD, 11.12.2006, E. 2006/8647, K. 2006/10411.
6 Yargıtay 18. HD, 21.05.2007, E. 2007/3132, K. 2007/4584.
7 Yargıtay 3. HD, 07.07.2011, E. 2011/6043, K. 2011/11990.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2006 · E. 2006/8647 · K. 2006/10411

Vakıf gelirinin başkalarına geçmesini daha da kısıtlayan vakıf senedi değişikliği 372. maddenin ikinci fıkrasına aykırıdır ve tamamen iptal edilmelidir

Bir vakfın senedinde mahkeme kararıyla yapılan değişiklikle, vakfın net gelirinden yararlanacaklar vakıf kurucularının ölümünden sonra evlenmeyen eşleri ve çocukları ile sınırlandırılmıştır. Bu değişiklikten etkilenen davacılar, değişikliğin iptalini ve gelirden eski senet hükümlerine göre yararlanmaya devam etmeyi istemiştir. Mahkeme, davayı davacılardan yalnız biri yönünden kabul ederek değişikliği bu davacı yönünden iptal etmiştir.

> *4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 372. maddesinin birinci fıkrasında, aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabileceği belirtildikten sonra, bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesinin yasak olduğu ve böyle bir özgülenmenin vakıf kurma yoluyla da yapılamayacağı hükme bağlandığı halde vakıf senedinde yapılan değişiklikle vakfedenler tarafından özgülenen mallardan elde edilen gelirin başkalarına geçmesini daha fazla kısıtlayan düzenlemeye yer verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 372. maddenin ikinci fıkrasındaki yasağın vakıf senedi değişikliklerine uygulanmasını gösterir. Daire, birinci fıkrada aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri gibi amaçların gerektirdiği harcamalar için aile vakfı kurulabileceğinin, ikinci fıkrada ise bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesinin ve bunun vakıf yoluyla yapılmasının yasaklandığını hatırlatmıştır. Vakfedenlerin özgülediği mallardan elde edilen gelirin başkalarına geçmesini daha fazla kısıtlayan senet değişikliği kanuna aykırı bulunmuş; değişikliğin tamamen iptali gerekirken yalnız bir davacı yönünden iptal edilmesi doğru görülmeyerek karar bozulmuştur.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
21.05.2007 · E. 2007/3132 · K. 2007/4584

372. maddedeki aile vakfı yasağı buyurucu bir kuraldır; kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkemelerce kendiliğinden gözetilir

Vakıf senedi değişikliğinin 372. maddeye aykırılık nedeniyle tamamen iptali gerektiğini belirten bozma kararına karşı davalı vakıf karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Dairemizin bozma kararı 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 372. maddesinde öngörülen aile vakıfları ile ilgili buyurucu kurala dayanmakta olup, bu husus*

yargı makamlarınca kendiliğinden göz önünde bulunduracak olan kamu düzenini ilgilendirmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, 372. maddenin ikinci fıkrasındaki yasağın niteliğini açıklar. Daireye göre bozma kararı 372. maddede öngörülen aile vakıflarıyla ilgili buyurucu kurala dayanmaktadır ve bu husus yargı makamlarınca kendiliğinden göz önünde bulundurulacak kamu düzenini ilgilendirir. Bu nedenle tarafların ileri sürmesine bağlı olmaksızın, vakıf senedindeki yasağa aykırı düzenlemeler mahkemece gözetilmelidir. Düzeltme dileğinde ileri sürülen sebepler kanundaki hâllere uymadığından istem reddedilmiştir.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2009 · E. 2009/8150 · K. 2009/9601

Genel hükümlere göre kurulan bir vakfın senedine 372. madde uygulanamaz; denetim makamına senet maddesinin kaldırılması için dava açma yetkisi de tanınmamıştır

Vakıfların denetim makamı, kurucusuna ve ölümünden sonra mirasçılarına aylık bağlanmasını öngören vakıf senedi maddesinin 372. maddenin ikinci fıkrasına aykırı olduğunu ileri sürerek bu maddenin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, davacının senet maddelerinin değiştirilmesini veya kaldırılmasını isteyemeyeceği ve aktif husumet ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Dava konusu vakıf 4721 sayılı Türk Medeni Yasasının 101. ve devamı maddeleri uyarınca kurulmuştur. Olaya Türk Medeni Yasasının 372.maddesini uygulama olanağı bulunmadığı gibi, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğüne bu şekilde dava açma hususunda yasalarla verilmiş bir yetki ve görev de bulunmadığından...*

DEĞERLENDİRME Karar, aile vakfı yasağının kapsamını gösterir. Daireye göre dava konusu vakıf aile vakfı olarak değil, Türk Medeni Kanunu'nun 101 ve devamı maddelerindeki genel hükümlere göre kurulmuştur ve olaya 372. maddenin uygulanması mümkün değildir. Ayrıca denetim makamına bu şekilde dava açma konusunda kanunlarla verilmiş bir yetki ve görev bulunmadığından, ret kararı sonucu itibarıyla usul ve yasaya uygun bulunarak onanmıştır.

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.07.2011 · E. 2011/6043 · K. 2011/11990

Satış yasağı ve gelir özgülemesi içeren vasiyetname hükmünün iptali davasında vasiyetçinin tüm mirasçıları ve vasiyet lehtarları taraf olmalıdır

Vasiyetçi, noterde düzenlediği vasiyetnamesinde bir otel binasındaki payının mirasçılarınca satılamayacağını ve devredilemeyeceğini, gelirinin belirli kısımlarının her yıl bir kuruma, bir derneğe ve evlenecek torunlarına verileceğini öngörmüştü; tapuya satış yasağı şerhi konulmuştur. Payları devralan mirasçılar şerhin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, vasiyetnamenin bir nevi aile vakfı kurulmasını öngördüğünü

ve satış yasağının hukuka aykırı olduğunu kabul ederek ilgili hükmü iptal etti ve şerhin kaldırılmasına karar vermiştir.

> *Bu durumda tapuda adları geçen davacı mirasçılar dışındaki vasiyetçinin diğer tüm mirasçılarının ve vasiyetnamenin 3.maddesinde belirtilen vasiyet lehtarlarının (alacaklıların) davada taraf gösterilmeden sadece tapu sicil müdürlüğüne karşı dava açılmış olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile vakfına benzeyen ölüme bağlı tasarruflarda davanın taraflarını belirler. İlk derece mahkemesi, satış ve devir yasağı ile gelirin belirli kişi ve kurumlara ayrılmasını öngören vasiyetnameyi bir nevi aile vakfı olarak değerlendirmiştir. Daire ise davanın, şerhin dayanağı olan vasiyetnamenin iptali istemine ilişkin olduğunu belirtmiş; vasiyetçinin davacılar dışındaki tüm mirasçıları ve vasiyetnamede gelir özgülenen lehtarlar davaya katılmadan yalnız tapu sicil müdürlüğüne karşı dava açılmasını doğru bulmayarak kararı bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.
- **TMK m. 370:** Altsoyun denkleştirme alacağı.
- **TMK m. 371:** Denkleştirme alacağının istenmesi.
- **TMK m. 367:** Ev başkanlığının koşulları.

MADDE

373

B. Aile malları ortaklığı
I. Oluşumu
1. Koşulları

KANUN METNİ

Hısımlar, kendilerine geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle ya da ortaya başka mallar koymak suretiyle aralarında bir aile malları ortaklığı kurabilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 373, aile malları ortaklığının kimler arasında ve hangi mallarla kurulabileceğini düzenler. Ortaklığı **hısımlar** kurar. Ortaklık, hısımlara **geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle** ya da ortaya **başka mallar koyarak** kurulabilir. Gerekçeye göre kurum, bir kısım malların **tüzel kişilik oluşturulmaksızın** ailenin ihtiyaçlarına özgülenmesidir ve ortaklıkta bir **elbirliği mülkiyeti** söz konusudur; eski Kanun'daki "aile şirketi emvali" adı kurumun niteliğine uygun düşmediği için "aile malları ortaklığı" adı tercih edilmiştir. Ortaklık sözleşmesinin resmî şekilde yapılması gerekir (TMK m. 374). Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Aile malları ortaklığı	Hısımların mirastan veya ortaya koydukları mallarla, tüzel kişilik oluşturmadan kurdukları mal ortaklığı.
Hısım	Kan veya kayın bağıyla bağlı kişi.
Elbirliği mülkiyeti	Malın ortaklardan her birine ayrı ayrı değil, ortaklara birlikte ait olması.
Miras ortaklığı	Mirasbırakanın ölümüyle mirasçılar arasında kendiliğinden doğan elbirliği.
Kazanç paylı ortaklık	Ortaklık mallarının işletilmesinin ve temsilinin, yıllık kazançtan pay verilmesi kaydıyla ortaklardan birine bırakıldığı ortaklık (TMK m. 384).

1 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 373- Yürürlükteki Kanunun 323 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde, 1984 tarihli Öntasarının 304 üncü maddesinden alınmıştır. Yürürlükteki metne göre hüküm değişikliği yoktur. Yürürlükteki Kanunun 323 ilâ 325 inci maddelerinin konusu "aile şirketi emvali" adındaki mal topluluğudur. Bu hükümlerle düzenlenmek istenen kurum, bir kısım malların bir tüzel kişilik oluşturulmaksızın ailenin ihtiyaçlarına özgülenmesidir. Kaynak İsviçre Medenî Kanununun 336 ilâ 348 inci maddelerinde düzenlenen bu kurumun Almanca adı "Gemeiderschaft" ve Fransızca adı "İndivision" terimine karşılık olmak üzere yürürlükteki metinde kullanılan "aile şirketi emvali" ifadesi, kurumun niteliğine uygun düşmemektedir. Bu nedenle, yeni düzenlemede "aile malları ortaklığı" ifadesi tercih edilmiştir. Hısımların kendilerine geçen mirasın tümü veya bir bölümüyle ya da ortaya başka mallar koymak suretiyle oluşturabilecekleri bu maddede öngörülen ortaklıkta bir elbirliği mülkiyeti söz konusudur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'la aynı hükmü taşıdığını, değişikliğin kurumun adında olduğunu gösterir. "Aile şirketi emvali" adı bırakılmış, kurumun tüzel kişiliği olmayan bir elbirliği ortaklığı olduğunu yansıtan "aile malları ortaklığı" adı benimsenmiştir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 323. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hısımlar, terekedeki hisselerinin tamamını veya bir kısmını bırakmak veya ortaya diğer mallar koymak suretiyle aralarında, şirketi emval tesis edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 323 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 323	4721 sayılı Kanun m. 373
Kurumun adı	Aile şirket emvali	Aile malları ortaklığı
Kurucular	Hısımlar	Hısımlar
Mallar	Terekedeki hisselerin tamamı veya bir kısmı ya da ortaya konan diğer mallar	Geçen mirasın tamamı veya bir bölümü ya da ortaya konan başka mallar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 373. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Kurucular	Hısımlar	TMK m. 373
Mallar	Geçen mirasın tamamı veya bir bölümü; ortaya konan başka mallar	TMK m. 373
Nitelik	Tüzel kişiliği olmayan elbirliği mülkiyeti	Gerekçe, s. 135
Şekil	Resmî şekil; bütün ortakların veya temsilcilerinin imzası	TMK m. 374
Alacaklar	Elbirliği hâlinde alacaklılık	Yargıtay HGK, K. 2011/298
Tarım arazisi	Mirasçılar tarımsal araziyi aile malları ortaklığına devredebilir	5403 s. K. m. 8/C
Kaynak	743 m. 323; Öntasarı m. 304; İsviçre MK m. 336 vd.	Gerekçe, s. 135

TBMM gerekçesine göre madde, yürürlükteki Kanun'un 323. maddesini karşılamaktadır ve 1984 tarihli Öntasarının 304. maddesinden alınmıştır; yürürlükteki metne göre **hüküm değişikliği yoktur**. Gerekçe, eski Kanun'un 323 ila 325. maddelerinin konusu olan ve "aile şirketi emvali" adı verilen mal topluluğunun, bir kısım malların **bir tüzel kişilik oluşturulmaksızın ailenin ihtiyaçlarına özgülenmesi** olduğunu, bu adın kurumun niteliğine uygun düşmediğini ve bu nedenle **"aile malları ortaklığı"** ifadesinin tercih edildiğini belirtir; ortaklıkta bir **elbirliği mülkiyeti** söz konusudur. Tasarının 373. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 452). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ortaklığın **yalnız hısımlar arasında** kurulabilmesidir. İkinci nokta, ortaklığın **kendiliğinden doğmamasıdır**: mirasbırakanın ölümüyle mirasçılar arasında miras ortaklığı doğar, aile malları ortaklığı ise ancak hısımların resmî şekilde yapacakları bir sözleşmeyle kurulur (TMK m. 374). Üçüncü nokta, ortaklığın **elbirliği** niteliğidir: aile malları ortaklığına giren alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebilir.[2]

II. Ortaklığı Kurabilecek Kişiler

- **Kurucular:** Hısımlar.

2 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

- **Hısımlık:** Kan veya kayın bağına dayanır.
- **Kuruluş:** Hısımların resmî şekilde yapacakları sözleşme.

2 Madde, aile malları ortaklığını hısımlara özgü bir kurum olarak düzenler; hısımlık kan veya kayın hısımlığı olarak ortaya çıkar (TMK m. 17 ve 18). Aile malları ortaklığı kendiliğinden doğmaz; hısımların ortaklığı kurma iradesini içeren bir sözleşme gerekir. Bu sözleşmenin resmî şekilde yapılması ve bütün ortakların veya temsilcilerinin imzalarını taşıması gerekir (TMK m. 374).

III. Ortaklığa Konulabilecek Mallar

- **Miras:** Hısımlara geçen mirasın tamamı veya bir bölümü.
- **Başka mallar:** Hısımların ortaya koyduğu mallar.
- **Tarım arazisi:** Terekedeki tarımsal arazi ortaklığa devredilebilir.

3 Ortaklık, hısımlara geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle kurulabilir; hısımlar ortaya başka mallar koyarak da ortaklık kurabilir. Böylece mirastan gelen mallar, mirasçılar arasındaki miras ortaklığından sonra da sözleşmeye dayanan bir ortaklık içinde birlikte işletilebilir.

4 Tarım arazilerinde bu imkân ayrıca düzenlenmiştir: Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na göre mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyetinin 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini kararlaştırabilir (5403 s. K. m. 8/C). Bu hükmün yürürlüğe girmesinden önce ölen mirasbırakanın tarım arazileri bakımından 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı belirtilmiştir.[3]

IV. Ortaklığın Niteliği: Elbirliği Mülkiyeti

- **Tüzel kişilik:** Yoktur.
- **Mülkiyet:** Ortaklar ortaklık mallarının elbirliği hâlinde malikidir.
- **Alacaklar:** Elbirliği hâlinde alacaklılık.

5 Gerekçeye göre aile malları ortaklığı, bir kısım malların bir tüzel kişilik oluşturulmaksızın ailenin ihtiyaçlarına özgülenmesidir ve ortaklıkta bir elbirliği mülkiyeti söz konusudur. Ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir ve ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludur (TMK m. 379); ortaklık sürdükçe paylarını isteyemez ve payları üzerinde tasarruf işlemi yapamazlar (TMK m. 376).

6 Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında aile malları ortaklığına giren alacak haklarını da saymış

3 Yargıtay 14. HD, 21.01.2021, E. 2017/1289, K. 2021/226.

ve bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir.[4]

V. Miras Ortaklığından Farkı

- **Doğuş:** Miras ortaklığı ölümle kendiliğinden doğar; aile malları ortaklığı sözleşmeyle kurulur.
- **Amaç:** Aile malları ortaklığı elbirliğiyle iktisadi faaliyet için kurulur.
- **Süre:** Aile malları ortaklığı belirli veya belirsiz süreli olabilir.

7 Mirasbırakanın ölümüyle mirasçılar arasında kendiliğinden bir miras ortaklığı doğar ve mirasçılar terekedeki mallar üzerinde elbirliğiyle malik olur (TMK m. 640). Aile malları ortaklığı ise hısımların sözleşmesiyle kurulur; ortaklar elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleşir ve ortaklık belirli veya belirsiz süre için kurulabilir (TMK m. 375). Hukuk Genel Kurulu, miras ortaklığı sürerken mirasçılardan hiçbirinin diğerlerinin rızası olmaksızın ortak alacağın bir payı veya bütünü üzerinde hak ileri süremeyeceğini de belirtmiştir.[5]

UYGULAMA NOTU

Mirastan kalan mallar hısımlarla birlikte işletilmek isteniyorsa, aile malları ortaklığı sözleşmesi resmî şekilde yapılmalı ve bütün ortakların veya temsilcilerinin imzası alınmalıdır. **Sözleşmede** ortaklığın süresi, yönetimi ve ortakların hakları açıkça belirlenmelidir. **Terekede tarım arazisi varsa**, mirasçılar bu arazinin aile malları ortaklığına devrini de kararlaştırabilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar*

4 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.
5 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 374:** Aile malları ortaklığında şekil.
- **TMK m. 376:** Elbirliği ile işletme.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.
- **TMK m. 372:** Aile vakfı.

MADDE

374

B. Aile malları ortaklığı
I. Oluşumu
2. Şekil

KANUN METNİ

Aile malları ortaklığı sözleşmesinin resmî şekilde yapılması ve bütün ortakların veya temsilcilerinin imzalarını taşıması gerekir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 374, aile malları ortaklığı sözleşmesinin şeklini düzenler. Sözleşmenin **resmî şekilde** yapılması ve **bütün ortakların veya temsilcilerinin imzalarını** taşıması gerekir. Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil kural olarak geçerlilik şeklidir; öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz (TBK m. 12). Eski Kanun, bu şekle uyulmadıkça ortaklığın kurulmuş olmayacağını açıkça belirtiyordu; gerekçeye göre yeni metinde **hüküm değişikliği yoktur**, madde yalnız daha sade ve açık bir dille yazılmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Resmî şekil	Sözleşmenin, kanunla yetkilendirilmiş bir makam tarafından düzenlenmesi.
Geçerlilik şekli	Uyulmadığında sözleşmenin hüküm doğurmadığı şekil.
Ortak	Aile malları ortaklığına katılan hısım.
Temsilci	Ortak adına imza atmaya yetkili kişi.
Aile malları ortaklığı	Hısımların mirastan veya ortaya koydukları mallarla, tüzel kişilik oluşturmadan kurdukları mal ortaklığı.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 374- 1984 tarihli Öntasarının 305 inci maddesi örnek alınarak yazılan bu madde, yürürlükteki Kanunun 324 üncü maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur; ancak daha sade ve açık bir dille kaleme alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135

Gerekçe, maddenin eski Kanun'la aynı hükmü taşıdığını ve değişikliğin yalnız dile ilişkin olduğunu açıkça belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 324. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bütün şeriklerin veya mümessillerinin imzalarını havi resmi bir senede raptedilmedikçe, mal ortaklığı, tesis edilmiş olmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 324 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 324	4721 sayılı Kanun m. 374
Şekil	Resmî senet	Resmî şekil
İmza	Bütün şeriklerin veya mümessillerinin imzası	Bütün ortakların veya temsilcilerinin imzası
Sonuç	Şekle uyulmadıkça ortaklık kurulmuş olmaz	Maddede ayrıca yazılmamıştır; gerekçeye göre hüküm değişikliği yoktur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 374. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Şekil	Resmî şekil	TMK m. 374
İmza	Bütün ortakların veya temsilcilerinin imzası	TMK m. 374
Şeklin niteliği	Kural olarak geçerlilik şekli	TBK m. 12/2
Eski Kanun	Şekle uyulmadıkça ortaklık kurulmuş olmaz	743 s. K. m. 324
Değişiklik	Hüküm değişikliği yok; daha sade dil	Gerekçe, s. 135
Kaynak	Öntasarı m. 305	Gerekçe, s. 135

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 305. maddesi örnek alınarak ya- 1
zılan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 324. maddesini karşılamaktadır; **hüküm değişikliği yoktur**, madde yalnız **daha sade ve açık bir dille** kaleme alınmıştır. Tasarının 374. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 452).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, şeklin **resmî şekil** olmasıdır; adi yazılı bir sözleşme yetmez. İkinci nokta, sözleşmenin **bütün ortakların veya temsilcilerinin** imzasını taşıması gerektiğidir; ortaklardan birinin imzası eksik olan sözleşme maddenin aradığı şekli karşılamaz. Üçüncü nokta, şekle uyulmamasının **sonucudur**: kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil kural olarak geçerlilik şeklidir ve şekle uyulmaksızın kurulan sözleşme hüküm doğurmaz (TBK m. 12/2).

II. Resmî Şekil

- **Şekil:** Sözleşme resmî şekilde yapılır.
- **Adi yazılı sözleşme:** Yeterli değildir.
- **Amaç:** Ortakların iradesinin güvenilir biçimde belgelenmesi.

2 Madde, aile malları ortaklığı sözleşmesinin resmî şekilde yapılmasını arar. Resmî şekil, sözleşmenin kanunla yetkilendirilmiş bir makam tarafından düzenlenmesidir; bu nedenle tarafların kendi aralarında düzenleyip imzaladıkları adi yazılı bir sözleşme maddenin aradığı şekli karşılamaz. Aile malları ortaklığı hısımlara geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle ya da ortaya konan başka mallarla kurulduğundan (TMK m. 373), şekil şartı ortakların bu mallar üzerindeki iradesini güvenilir biçimde belgelemeye hizmet eder.

III. Bütün Ortakların veya Temsilcilerinin İmzası

- **Kural:** Sözleşme bütün ortakların imzasını taşır.
- **Temsil:** Ortak yerine temsilcisi de imza atabilir.
- **Eksik imza:** Maddenin aradığı şekli karşılamaz.

3 Sözleşmenin bütün ortakların veya temsilcilerinin imzalarını taşıması gerekir. Ortaklık bütün ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleştirdiğinden (TMK m. 376) ve ortaklar ortaklık mallarının elbirliği hâlinde maliki olduğundan (TMK m. 379), ortaklardan her birinin katılımı sözleşmede imzayla görünmelidir. Madde, ortakların kendileri yerine temsilcilerinin de imza atabileceğini açıkça kabul eder.

IV. Şekle Uyulmamasının Sonucu

- **Genel kural:** Kanundaki şekil kural olarak geçerlilik şeklidir.
- **Sonuç:** Şekle uyulmadan kurulan sözleşme hüküm doğurmaz.
- **Eski Kanun:** Ortaklık “tesis edilmiş olmaz”.

Türk Borçlar Kanunu'na göre kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil kural olarak geçerlilik şeklidir ve öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz (TBK m. 12/2). Eski Kanun'un 324. maddesi de bütün şeriklerin veya temsilcilerinin imzalarını taşıyan resmî bir senet düzenlenmedikçe mal ortaklığının kurulmuş olmayacağını açıkça söylüyordu. Gerekçeye göre yeni metinde hüküm değişikliği bulunmadığından, bu sonuç yeni düzenleme için de geçerlidir. 4

UYGULAMA NOTU

Hısımlarla aile malları ortaklığı kurulacaksa, sözleşme resmî şekilde yapılmalıdır; tarafların kendi aralarında imzaladıkları bir belge yeterli değildir. **Bütün ortakların** ya da yetkili temsilcilerinin sözleşmeyi imzalaması sağlanmalıdır. **Sözleşmede** ortaklığa konulan mallar, ortaklığın süresi ve yönetimi açıkça belirlenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış,

mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.
- **TMK m. 375:** Ortaklığın süresi.
- **TMK m. 376:** Elbirliği ile işletme.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.

MADDE

375

B. Aile malları ortaklığı

II. Süre

KANUN METNİ

(1) Aile malları ortaklığı, belirli veya belirsiz süre için kurulabilir. Süre belirlenmediği takdirde ortaklardan her biri, altı ay önceden bildirmek koşuluyla ortaklıktan çıkabilir.

(2) Bu bildirim, tarımsal işletme ile ilgili bir ortaklıkta, ancak ürünlerin yetiştiği yere göre olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 375, aile malları ortaklığının süresini ve ortaklıktan çıkmayı düzenler. Ortaklık **belirli veya belirsiz süre** için kurulabilir. Süre belirlenmemişse ortaklardan her biri **altı ay önceden bildirmek** koşuluyla ortaklıktan çıkabilir. Tarımsal işletmeyle ilgili bir ortaklıkta bu bildirim, ancak ürünlerin yetiştiği yere göre **olağan hasat mevsiminin sonu** için geçerlidir. Gerekçeye göre eski metindeki "ziraat mevsimi" ifadesi "hasat" olarak değiştirilmiştir. Fesih bildirimi ortaklığın sona erme sebeplerinden biridir; öteki ortaklar ayrılan ortağın haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 380, 381).

TEMEL KAVRAMLAR

Belirli süreli ortaklık	Süresi sözleşmede gösterilen ortaklık.
Belirsiz süreli ortaklık	Süresi belirlenmemiş ortaklık.
Fesih bildirimi	Ortağın ortaklıktan çıkma iradesini öteki ortaklara bildirmesi.
Tarımsal işletme	Toprağın işlenmesine veya ürün yetiştirilmesine dayanan işletme.
Olağan hasat mevsimi	Ürünlerin yetiştiği yerde ürünün alındığı olağan dönem.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 375- 1984 tarihli Öntasarının 306 ncı maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanunun 325 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metinde yer alan ziraat mevsimi ifadesi, hasat olarak değiştirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 325. maddesini karşıladığını ve tek değişikliğin tarımsal işletmelere ilişkin fıkrada "ziraat mevsimi" yerine "hasat" ifadesinin kullanılması olduğunu gösterir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 325. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal ortaklığı, muayyen veya gayri muayyen bir müddet için olabilir. Müddet, muayyen olmadığı takdirde; ortaklardan her biri, altı ay evvel ihbar edilmek şartiyle şirketle alakasını kesebilir. Şirket, zirai bir işe dair olduğu takdirde; ihbardan sonra geçmesi lazımgelen müddet, mahalli örfe göre, o iş için muktazi ziraat mevsiminden ibarettir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 325 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 325	4721 sayılı Kanun m. 375
Süre	Muayyen veya gayri muayyen	Belirli veya belirsiz
Çıkma	Altı ay evvel ihbarla şirketle alakayı kesme	Altı ay önceden bildirimle ortaklıktan çıkma
Tarımsal iş	İhbardan sonra mahallî örfe göre gerekli ziraat mevsimi	Bildirim olağan hasat mevsiminin sonu için geçerli

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 375. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Süre	Belirli veya belirsiz	TMK m. 375/1
Çıkma	Süre belirlenmemişse altı ay önceden bildirim	TMK m. 375/1
Tarımsal işletme	Bildirim olağan hasat mevsiminin sonu için geçerli	TMK m. 375/2

Unsur	Kural	Dayanak
Sona erme	Fesih bildirimi ve sürenin bitmesi sona erme sebepleridir	TMK m. 380
Devam	Öteki ortaklar ayrılanın haklarını ödeyerek sürdürebilir	TMK m. 381
Değişiklik	"Ziraat mevsimi" yerine "hasat"	Gerekçe, s. 135
Kaynak	743 m. 325; Öntasarı m. 306	Gerekçe, s. 135

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 306. maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 325. maddesini karşılamaktadır; yürürlükteki metinde yer alan **"ziraat mevsimi"** ifadesi **"hasat"** olarak değiştirilmiştir. Tasarının 375. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 452). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, altı aylık bildirim imkânının **yalnız süresi belirlenmemiş** ortaklıklar için öngörülmesidir; belirli süreli ortaklık, süre açıkça veya örtülü olarak uzatılmadıkça sürenin bitmesiyle sona erer (TMK m. 380). İkinci nokta, **tarımsal işletmelerde** bildirimin ancak olağan hasat mevsiminin sonu için geçerli olmasıdır. Üçüncü nokta, ortaklardan birinin çıkmasının **ortaklığı her zaman sona erdirmemesidir**: öteki ortaklar ayrılan ortağın haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 381).

II. Birinci Fıkra: Belirli veya Belirsiz Süre

- **Belirli süre:** Süre bitince, uzatılmadıkça ortaklık sona erer.
- **Belirsiz süre:** Ortak altı ay önceden bildirerek çıkabilir.
- **Bildirim:** Ortaklıktan çıkma iradesinin öteki ortaklara açıklanması.

Aile malları ortaklığı belirli veya belirsiz süre için kurulabilir. Süre belirlenmişse ortaklık, açıkça veya örtülü olarak uzatılmadığı takdirde sürenin bitmesiyle sona erer (TMK m. 380). Süre belirlenmemişse ortaklardan her biri altı ay önceden bildirmek koşuluyla ortaklıktan çıkabilir. Fesih bildirimi, bütün ortakların anlaşması, ortaklardan birinin payının haczedilmesi ve satışının istenmesi, iflası ve haklı sebebe dayanan istemi ile birlikte ortaklığın sona erme sebepleri arasında sayılır (TMK m. 380). 2

Ortaklardan birinin çıkması ortaklığı her zaman sona erdirmez. Öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir; evlenen ortak ise fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir (TMK m. 381). Ayrılan ortağın payı, ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre hesaplanır; hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez (TMK m. 383). 3

III. İkinci Fıkra: Tarımsal İşletmelerde Bildirim

- **Kapsam:** Tarımsal işletmeyle ilgili ortaklık.
- **Kural:** Bildirim olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir.
- **Ölçü:** Ürünlerin yetiştiği yer.

4 İkinci fıkraya göre bildirim, tarımsal işletme ile ilgili bir ortaklıkta ancak ürünlerin yetiştiği yere göre olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir. Böylece ortaklıktan çıkma bildirimi, o yerde ürünlerin olağan olarak alındığı dönem sona ermeden hüküm doğurmaz. Gerekçe, eski metindeki "ziraat mevsimi" ifadesinin "hasat" olarak değiştirildiğini belirtir; eski metin, zirai bir işe ilişkin ortaklıkta ihbardan sonra geçmesi gereken sürenin mahallî örfe göre o iş için gerekli ziraat mevsiminden ibaret olduğunu öngörüyordu.

5 Mirasçılar terekedeki tarımsal araziyi 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına da devredebilir (5403 s. K. m. 8/C); böyle bir ortaklık tarımsal işletmeyle ilgili olduğunda ortaklıktan çıkma bildirimi ikinci fıkradaki hasat kuralına tabidir.

UYGULAMA NOTU

Aile malları ortaklığı sözleşmesinde süre açıkça belirlenmelidir; belirlenmezse ortaklardan her biri altı ay önceden bildirerek ortaklıktan çıkabilir. **Ortaklık bir tarımsal işletmeyle ilgiliyse**, çıkma bildirimi ancak olağan hasat mevsiminin sonu için hüküm doğurur. **Bir ortak ayrılırsa**, öteki ortaklar onun haklarını ödeyerek ortaklığı sürdürebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *"Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacak-*

ları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.
- **TMK m. 374:** Aile malları ortaklığında şekil.
- **TMK m. 380:** Ortaklığın sona erme sebepleri.
- **TMK m. 381:** Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme.

MADDE

376

B. Aile malları ortaklığı
III. Hükmü
1. Elbirliği ile işletme

KANUN METNİ

(1) Aile malları ortaklığı, ortakları elbirliği ile iktisadî faaliyette bulunmak üzere birleştirir.
(2) Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklardan her biri eşit hakka sahiptir.
(3) Ortaklar, ortaklık devam ettiği sürece paylarını isteyemeyecekleri gibi, bu payları üzerinde tasarruf işlemleri de yapamazlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 376, aile malları ortaklığının işleyişinin temel kuralını koyar. Birinci fıkraya göre ortaklık, ortakları **elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak** üzere birleştirir. İkinci fıkraya göre aksi kararlaştırılmış olmadıkça ortaklardan her biri **eşit hakka** sahiptir. Üçüncü fıkraya göre ortaklar, ortaklık devam ettiği sürece **paylarını isteyemez** ve **payları üzerinde tasarruf işlemi yapamaz**. Gerekçe, eski metinden farklı olarak ortaklığın ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleştirdiğinin açıkça öngörüldüğünü belirtir. Aile malları ortaklığına giren alacaklar da ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle istenebilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Elbirliği ile işletme	Ortaklık mallarının ortakların birlikte karar ve katılımıyla işletilmesi.
İktisadi faaliyet	Kazanç elde etmeye yönelik ekonomik etkinlik.
Eşit hak	Aksi kararlaştırılmadıkça ortakların ortaklıktaki haklarının denk olması.
Pay	Ortağın ortaklık malları üzerindeki hissesi.
Tasarruf işlemi	Bir hakkı devreden, sınırlayan veya kaldıran işlem.

1 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 376- 1984 tarihli Öntasarının 307 nci maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanunun 326 ncı maddesini karşılamaktadır. Maddede, yürürlükteki metinden farklı olarak, aile mal ortaklığının ortakları elbirliği ile iktisadî faaliyette bulunmak üzere birleştirdiği öngörülmüştür. Nitekim İsviçre Medenî Kanununun 339 uncu maddesinin birinci fıkrasında da bu husus vurgulanmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'dan ayrılan noktasını birinci fıkrada gösterir: ortaklığın amacı, ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleştirmek olarak açıkça yazılmıştır. Eşit hak ve pay yasağına ilişkin kurallar eski metinde de vardı.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 326. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şerikler, şirketi elbirliğiyle işletirler. Hilafına bir şart olmadıkça her biri şirkette müsavi derecede hak sahibidir. Şirket devam ettiği müddetçe şerikler, hisselerini talebedemiyecekleri gibi hisselerinde tasarruf dahi edemezler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 326 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 326	4721 sayılı Kanun m. 376
İşletme	Şerikler şirketi elbirliğiyle işletir	Ortaklık ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleştirir
Haklar	Aksine şart yoksa eşit	Aksi kararlaştırılmadıkça eşit
Pay	Şirket sürdükçe hisse istenemez ve üzerinde tasarruf edilemez	Ortaklık sürdükçe pay istenemez ve üzerinde tasarruf yapılamaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 376. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
Amaç	Ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette birleştirme	TMK m. 376/1
Haklar	Aksi kararlaştırılmadıkça eşit	TMK m. 376/2

Fıkra	Kural	Dayanak
Pay	Ortaklık sürerken istenemez	TMK m. 376/3
Tasarruf	Paylar üzerinde tasarruf yapılamaz	TMK m. 376/3
Yönetim	Tüm ortakların elbirliği ile; olağan işler tek başına	TMK m. 377
Mülkiyet	Ortaklar ortaklık mallarının elbirliği hâlinde malikidir	TMK m. 379
Alacaklar	Elbirliği hâlinde alacaklılık	Yargıtay HGK, K. 2011/298
Kaynak	743 m. 326; Öntasarı m. 307; İsviçre MK m. 339/1	Gerekçe, s. 135

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 307. maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 326. maddesini karşılamaktadır. Maddede, **yürürlükteki metinden farklı olarak**, aile malları ortaklığının ortakları **elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere** birleştirdiği öngörülmüştür; gerekçe, İsviçre Medenî Kanunu'nun 339. maddesinin birinci fıkrasında da bu hususun vurgulandığını belirtir. Tasarının 376. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 452). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ortaklığın **iktisadi faaliyet** için kurulmasıdır; ortaklık malları yalnız birlikte tutulmaz, birlikte işletilir. İkinci nokta, **eşitliğin** sözleşmeyle değiştirilebilmesidir: ortakların hakları aksi kararlaştırılmış olmadıkça eşittir. Üçüncü nokta, **pay yasağıdır**: ortaklık sürdükçe ortak ne payını isteyebilir ne de payı üzerinde tasarruf edebilir; pay, ortaklığın sona ermesinde veya ortağın ayrılmasında hesaplanır (TMK m. 380–383).

II. Birinci Fıkra: Elbirliği ile İktisadi Faaliyet

- **Birleşme:** Ortaklar elbirliği ile birleşir.
- **Amaç:** İktisadi faaliyet.
- **Yönetim:** Tüm ortakların elbirliği ile.

Birinci fıkra, aile malları ortaklığının ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleştirdiğini belirtir. Gerekçe, bu hususun eski metinden farklı olarak açıkça öngörüldüğünü ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 339. maddesinin birinci fıkrasında da vurgulandığını belirtir. Ortaklık, hısımlara geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle ya da ortaya konan başka mallarla kurulduğundan (TMK m. 373), bu mallar ortakların ortak ekonomik faaliyetine ayrılmış olur. 2

Ortaklık tüm ortakların elbirliği ile yönetilir; ortaklardan her biri olağan yönetim işlerini diğer ortakların katılmasına gerek olmaksızın yapabilir (TMK m. 377). 3

Ortaklar içlerinden birini yönetici olarak atayabilir; yönetici ortaklığı yönetir ve ortaklıkla ilgili işlemlerde onu temsil eder (TMK m. 378).

III. İkinci Fıkra: Ortakların Eşit Hakkı

- **Kural:** Her ortak eşit hakka sahiptir.
- **İstisna:** Aksi kararlaştırılabilir.
- **Sonuç:** Farklı paylaşım sözleşmede gösterilmelidir.

4 Aksi kararlaştırılmış olmadıkça ortaklardan her biri eşit hakka sahiptir. Eşitlik, ortaklığa konulan malların değeri farklı olsa bile kural olarak uygulanır; ortaklar farklı bir oran istiyorsa bunu sözleşmede kararlaştırmalıdır. Ortaklığın sona ermesinde ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, malların paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır (TMK m. 383).

IV. Üçüncü Fıkra: Pay İstenemez, Pay Üzerinde Tasarruf Yapılamaz

- **Pay istemi:** Ortaklık sürerken yapılamaz.
- **Tasarruf:** Pay devredilemez veya sınırlanamaz.
- **Dayanak:** Ortaklığın elbirliği niteliği.

5 Ortaklar, ortaklık devam ettiği sürece paylarını isteyemez ve payları üzerinde tasarruf işlemi yapamaz. Bu kural ortaklığın elbirliği niteliğinden doğar: ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir ve ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludur (TMK m. 379). Hukuk Genel Kurulu da aile malları ortaklığına giren alacak haklarında elbirliği hâlinde alacaklılık bulunduğunu ve bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle istenebileceğini belirtmiştir.[2]

6 Ortağın payı, ortaklık sona erdiğinde veya ortak ayrıldığında hesaplanır. Ortaklardan birinin payının haczedilmesi ve satışının istenmesi ortaklığı sona erdiren sebeplerdendir; öteki ortaklar ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 380, TMK m. 381).

> UYGULAMA NOTU
>
> **Ortaklık sözleşmesinde** ortakların hakları eşit olmayacaksa bu açıkça yazılmalıdır; aksi hâlde her ortak eşit hakka sahiptir. **Ortaklık sürerken** ortak payını isteyemez ve payı üzerinde tasarruf edemez; ayrılmak isteyen ortak süre ve bildirim kurallarına uymalıdır (TMK m. 375). **Olağan yönetim işlerini** her ortak

2 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

tek başına yapabilir; ortaklığın yönetimi bunun dışında tüm ortakların elbirliği ile yürür (TMK m. 377).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir

kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.
- **TMK m. 377:** Ortaklığın yönetimi.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.
- **TMK m. 383:** Paylaşma kuralları.

MADDE

377

B. Aile malları ortaklığı
III. Hükmü
2. Yönetim ve temsil

a. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Aile malları ortaklığı, tüm ortakların elbirliği ile yönetilir.
(2) Ortaklardan her biri, olağan yönetim işlerini diğer ortakların katılmasına gerek olmaksızın yapabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 377, aile malları ortaklığının kim tarafından yönetileceğini düzenler. Birinci fıkraya göre ortaklık **tüm ortakların elbirliği ile** yönetilir. İkinci fıkraya göre ortaklardan her biri **olağan yönetim işlerini** diğer ortakların katılmasına gerek olmaksızın **tek başına** yapabilir. Olağan yönetimi aşan işlerde ise elbirliği kuralı geçerlidir; ortaklar dilerse içlerinden birini yönetici olarak atayabilir (TMK m. 378). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 327. maddesini karşılar ve **hüküm değişikliği yoktur**. Ortaklığın elbirliği niteliği alacaklarda da görülür: aile malları ortaklığına giren alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle istenebilir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Elbirliği ile yönetim	Ortaklık işlerinin bütün ortakların birlikte kararıyla yürütülmesi.
Olağan yönetim işi	Ortaklık mallarının günlük işletilmesi ve korunması gibi alışılmış işler.
Olağanüstü iş	Olağan yönetimi aşan, ortaklığın durumunu önemli ölçüde etkileyen iş.
Yönetici	Ortakların içlerinden atadıkları ve ortaklığı yöneten ortak.
Temsil	Ortaklık adına üçüncü kişilerle işlem yapma yetkisi.

1 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 377- 1984 tarihli Öntasarının 308 inci maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanunun 327 nci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 327. maddesiyle aynı hükmü taşıdığını belirtir; değişiklik yalnız dile ilişkindir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 327. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şirket bütün azasının elbirliğiyle idare olunur. Azadan her biri diğerlerinin iştiraki olmaksızın mutat olan idari tasarruflarda bulunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 327 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 327	4721 sayılı Kanun m. 377
Yönetim	Şirket bütün azasının elbirliğiyle idare olunur	Ortaklık tüm ortakların elbirliği ile yönetilir
Olağan işler	Her aza mutat idari tasarruflarda tek başına bulunabilir	Her ortak olağan yönetim işlerini tek başına yapabilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 377. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Unsur	Kural	Dayanak
Yönetim	Tüm ortakların elbirliği ile	TMK m. 377/1
Olağan işler	Her ortak tek başına yapabilir	TMK m. 377/2
Olağanüstü işler	Elbirliği kuralı geçerlidir	TMK m. 377/1
Yönetici	Ortaklar içlerinden birini atayabilir	TMK m. 378
Alacaklar	Bütün alacaklıların birlikte hareketi	Yargıtay HGK, K. 2011/298
Değişiklik	Hüküm değişikliği yok	Gerekçe, s. 135
Kaynak	743 m. 327; Öntasarı m. 308	Gerekçe, s. 135

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 308. maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 327. maddesini karşılamaktadır; **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 377. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 452). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kuralın **elbirliği** olmasıdır: ortaklık bütün ortakların birlikte kararıyla yönetilir. İkinci nokta, **olağan işlerde** ortakların her birine tek başına hareket yetkisi tanınmasıdır; bu yetki olağanüstü işlere kadar genişlemez. Üçüncü nokta, **yönetici atanması** imkânıdır: ortaklar içlerinden birini yönetici yaparsa yönetici ortaklığı yönetir ve temsil eder; ancak ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez (TMK m. 378).

II. Birinci Fıkra: Elbirliği ile Yönetim

- **Kural:** Ortaklık tüm ortakların elbirliği ile yönetilir.
- **Dayanak:** Ortaklığın elbirliği niteliği.
- **Sonuç:** Olağan yönetimi aşan işlerde ortaklar birlikte karar verir.

Birinci fıkra, aile malları ortaklığının tüm ortakların elbirliği ile yönetileceğini belirtir. Kural, ortaklığın elbirliği niteliğinin yönetimdeki karşılığıdır: ortaklık, ortakları elbirliği ile iktisadi faaliyette bulunmak üzere birleştirir (TMK m. 376) ve ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir (TMK m. 379). Bu nedenle olağan yönetimi aşan işler, bütün ortakların birlikte kararıyla yürütülür. 2

Elbirliği ilkesinin sonucu ortaklığın alacaklarında da görülür. Hukuk Genel Kurulu, aile malları ortaklığına giren alacak haklarında elbirliği hâlinde alacaklılık bulunduğunu ve bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir.[2] 3

III. İkinci Fıkra: Olağan Yönetim İşleri

- **Yetki:** Her ortak olağan yönetim işlerini tek başına yapabilir.
- **Katılım:** Diğer ortakların katılması gerekmez.
- **Sınır:** Olağanüstü işler bu yetkinin dışındadır.

İkinci fıkraya göre ortaklardan her biri olağan yönetim işlerini diğer ortakların katılmasına gerek olmaksızın yapabilir. Kanun olağan yönetim işlerini tek tek saymaz; ortaklık mallarının günlük işletilmesi ve korunması gibi alışılmış işler bu kapsamda değerlendirilir. Eski Kanun'un 327. maddesi de ortakların her birinin 4

2 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

diğerlerinin katılımı olmaksızın mutat idari tasarruflarda bulunabileceğini öngörüyordu.

IV. Yönetici Atanması ve Temsil

- **Yönetici:** Ortaklar içlerinden birini atayabilir.
- **Yetki:** Yönetici ortaklığı yönetir ve temsil eder.
- **Üçüncü kişiler:** Temsil yetkisi ticaret siciline kaydedilmedikçe iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

5 Ortaklar içlerinden birini ortaklığa yönetici olarak atayabilir; yönetici ortaklığı yönetir ve ortaklıkla ilgili işlemlerde onu temsil eder. Ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça, diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez (TMK m. 378). Ortaklar ayrıca sözleşmeyle ortaklığın işletilmesini ve temsilini, yıllık kazançtan pay verilmesi kaydıyla içlerinden birine bırakabilir; bu durumda kazanç paylı aile malları ortaklığı söz konusu olur (TMK m. 384).

UYGULAMA NOTU

Aile malları ortaklığında olağan işler her ortak tarafından tek başına yapılabilir; olağan yönetimi aşan işler için ortakların birlikte karar vermesi gerekir. **Yönetimi kolaylaştırmak için** ortaklardan biri yönetici olarak atanabilir, temsil yetkisi ticaret siciline kaydettirilebilir. **Ortaklığın alacağı** tek bir ortak tarafından değil, bütün ortaklarca birlikte istenebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler*

arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 376:** Elbirliği ile işletme.
- **TMK m. 378:** Yöneticinin yetkisi.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.
- **TMK m. 384:** Kazanç paylı aile malları ortaklığı.

MADDE

378

B. Aile malları ortaklığı
III. Hükmü
2. Yönetim ve temsil

b. Yöneticinin yetkisi

KANUN METNİ

(1) Ortaklar, içlerinden birini ortaklığa yönetici olarak atayabilirler.
(2) Yönetici, ortaklığı yönetir ve ortaklıkla ilgili işlemlerde onu temsil eder.
(3) Ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 378, aile malları ortaklığında yönetici atanmasını ve temsili düzenler. Birinci fıkraya göre ortaklar **içlerinden birini yönetici** olarak atayabilir. İkinci fıkraya göre yönetici **ortaklığı yönetir** ve ortaklıkla ilgili işlemlerde **onu temsil eder**. Üçüncü fıkraya göre ortaklığı kimin temsil edeceği **ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça**, diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı **iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez**. Gerekçeye göre sicile kayıt, temsilciye **tacir sıfatı kazandırmaz**. Kanunun iyiniyete sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır; durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz (TMK m. 3).

TEMEL KAVRAMLAR

Yönetici	Ortakların içlerinden atadıkları ve ortaklığı yöneten ortak.
Temsil	Ortaklık adına üçüncü kişilerle işlem yapma yetkisi.
Ticaret sicili	Ticari işletmelerle ilgili kayıtların tutulduğu resmî sicil.
İyiniyetli üçüncü kişi	Temsil yetkisindeki sınırlamayı bilmeyen ve bilmesi de gerekmeyen kişi.
Tacir sıfatı	Ticari işletmeyi kendi adına işleten kişinin hukuki durumu.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 378- 1984 tarihli Öntasarının 309 uncu maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanunun 328 inci maddesini karşılamaktadır. Madde İsviçre Medenî Kanununun 341 inci maddesinde olduğu gibi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Maddede belirtilen "ticaret siciline kayıt" keyfiyetinin temsilcinin tacir sıfatı kazanmasına neden olmayacağı açıktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 328. maddesini karşıladığını ve kaynak İsviçre hükmü gibi üç fıkraya ayrıldığını gösterir; ayrıca ticaret siciline kaydın temsilciye tacir sıfatı kazandırmayacağını açıkça belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 328. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aza, içlerinden birini şirkete müdür tayin edebilirler. Müdür, şirkete mütaallik bütün tasarruflarda onu temsil ve işletme umurunu idare eder. Şirketi kimin temsil edeceği, siciline kaydedilmiş olmadıkça; diğer şeriklerin temsil hakkından mahrumiyetleri iddası, hüsnü niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı dermeyan edilemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 328 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 328	4721 sayılı Kanun m. 378
Atama	Aza içlerinden birini müdür tayin edebilir	Ortaklar içlerinden birini yönetici atayabilir
Yetki	Müdür şirketi bütün tasarruflarda temsil eder ve işletmeyi idare eder	Yönetici ortaklığı yönetir ve işlemlerde temsil eder
Sicil	Temsilci siciline kaydedilmedikçe diğer şeriklerin yetkisizliği iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez	Temsilci ticaret siciline kaydedilmedikçe aynı sonuç
Fıkra düzeni	İki fıkra	Üç fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 378. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
Atama	Ortaklar içlerinden birini yönetici atayabilir	TMK m. 378/1
Yetki	Yönetici ortaklığı yönetir ve temsil eder	TMK m. 378/2
Sicil	Kayıt yoksa diğer ortakların yetkisizliği iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez	TMK m. 378/3
Tacir sıfatı	Sicil kaydı temsilciye tacir sıfatı kazandırmaz	Gerekçe, s. 135
Sicil etkisi	Tescil, ilanı izleyen iş gününden itibaren sonuç doğurur	TTK m. 36
İyiniyet	Asıl olan iyiniyettir; özen göstermeyen iyiniyet iddia edemez	TMK m. 3
Kaynak	743 m. 328; Öntasarı m. 309; İsviçre MK m. 341	Gerekçe, s. 135

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 309. maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 328. maddesini karşılamaktadır ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 341. maddesinde olduğu gibi **üç fıkra** hâlinde düzenlenmiştir. Gerekçe, maddede belirtilen **ticaret siciline kaydın temsilcinin tacir sıfatı kazanmasına neden olmayacağının** açık olduğunu belirtir. Tasarının 378. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 453). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yöneticinin **ortaklar arasından** atanmasıdır. İkinci nokta, temsilin **üçüncü kişilere karşı** etkisidir: ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmemişse, diğer ortakların temsil yetkisinin bulunmadığı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Üçüncü nokta, sicile kaydın **tacir sıfatı kazandırmamasıdır**; kayıt, temsil yetkisinin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesine hizmet eder.

II. Birinci Fıkra: Yöneticinin Atanması

- **Kim atar:** Ortaklar.
- **Kim atanır:** Ortaklardan biri.
- **Atama yoksa:** Tüm ortakların elbirliği ile yönetim.

Ortaklar içlerinden birini ortaklığa yönetici olarak atayabilir. Madde, yöneticinin ortaklar arasından seçileceğini öngörür; ortaklık dışından bir kişinin yönetici atanmasından söz etmez. Yönetici atanmadıkça ortaklık tüm ortakların elbirliği ile yönetilir ve her ortak olağan yönetim işlerini tek başına yapabilir (TMK m. 377). 2

III. İkinci Fıkra: Yöneticinin Yetkisi

- **Yönetim:** Yönetici ortaklığı yönetir.
- **Temsil:** Ortaklıkla ilgili işlemlerde ortaklığı temsil eder.
- **Kazanç paylı ortaklık:** İşletme ve temsil kazanç payı karşılığında bir ortağa bırakılabilir.

3 Yönetici ortaklığı yönetir ve ortaklıkla ilgili işlemlerde onu temsil eder. Eski Kanun'un 328. maddesi de müdürün şirkete ilişkin bütün tasarruflarda onu temsil edeceğini ve işletme işlerini idare edeceğini öngörüyordu. Ortaklar sözleşmeyle ortaklığın işletilmesini ve temsilini, yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla içlerinden birine bırakırsa kazanç paylı aile malları ortaklığı söz konusu olur (TMK m. 384).

IV. Üçüncü Fıkra: Ticaret Sicili ve İyiniyetli Üçüncü Kişiler

- **Sicil:** Ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilebilir.
- **Kayıt yoksa:** Diğer ortakların yetkisizliği iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.
- **Tacir sıfatı:** Kayıt temsilciye bu sıfatı kazandırmaz.

4 Ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça, diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Türk Ticaret Kanunu'na göre ticaret sicili kayıtları, tescilin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği günü izleyen iş gününden itibaren üçüncü kişiler hakkında hukuki sonuçlarını doğurur; üçüncü kişilerin kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmez (TTK m. 36). Kanunun iyiniyete hukuki sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır; durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz (TMK m. 3).

5 Gerekçeye göre maddede belirtilen ticaret siciline kayıt, temsilcinin tacir sıfatı kazanmasına neden olmaz. Aile malları ortaklığı tüzel kişiliği olmayan bir elbirliği ortaklığıdır (TMK m. 373); ortaklığın alacakları da ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle istenebilir.[1]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Ortaklığa yönetici atanmışsa**, temsil yetkisinin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydettirilmelidir. **Aile malları ortaklığıyla işlem yapılacaksa**, temsil yetkisi ticaret sicilinden kontrol

1 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

edilmelidir; kayıt ilan edildikten sonra bilinmediği iddiası dinlenmez. **Yönetici atanmamışsa** ortaklık tüm ortakların elbirliği ile yönetilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir

kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 377:** Ortaklığın yönetimi.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.
- **TMK m. 384:** Kazanç paylı aile malları ortaklığı.
- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.

MADDE

379

B. Aile malları ortaklığı
III. Hükmü
3. Ortak mallar ve kişisel mallar

KANUN METNİ

(1) Ortaklar, ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidirler.
(2) Ortaklar, ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludurlar.
(3) Ortakların, ortaklık dışında bıraktıkları mallar ile aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklığın devamı sırasında miras yoluyla veya herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla edindikleri mallar, onların kişisel mallarıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 379, aile malları ortaklığında malların kime ait olduğunu ve ortaklığın borçlarından kimin sorumlu olduğunu düzenler. Birinci fıkraya göre ortaklar, ortaklığa giren malların **elbirliği hâlinde malikidir**. İkinci fıkraya göre ortaklar, ortaklığın borçlarından **müteselsil olarak sorumludur**; alacaklı borcun tamamını ortaklardan dilediğinden isteyebilir (TBK m. 163). Üçüncü fıkraya göre ortakların **ortaklık dışında bıraktıkları mallar** ile, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklık sürerken **miras yoluyla veya karşılıksız kazanma yoluyla** edindikleri mallar **kişisel mallarıdır**. Tasarı, aksi kararlaştırılmış olmadıkça ortaklık sürerken edinilen bütün malları edinen ortağın kişisel malı sayıyordu; **Adalet Komisyonu** üçüncü fıkrayı eski Kanun'a ve kaynak İsviçre hükmüne paralel olarak yeniden düzenlemiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Ortak mal	Ortaklığa giren ve ortakların elbirliği hâlinde malik olduğu mal.
Elbirliği mülkiyeti	Ortakların belirlenmiş payları olmayıp her birinin hakkının malların tamamına yaygın olduğu mülkiyet.
Müteselsil sorumluluk	Alacaklının borcun tamamını borçlulardan dilediğinden isteyebilmesi.
Kişisel mal	Ortaklığa girmeyen ve ortağın kendisine ait olan mal.

Karşılıksız kazanma	Bağış gibi, karşılık ödenmeden yapılan edinme.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 379- 1984 tarihli Öntasarının 310 uncu maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanunun 329 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metinden farklı olarak üç fıkra hâlinde kaleme alınan maddenin hem yürürlükteki metin hem de kaynak İsviçre Medenî Kanununun 342 nci maddesine göre içerik açısından sahip olduğu önemli fark, ortaklık döneminde ortaklar tarafından, bedelli veya bedelsiz ya da miras yoluyla, edinilen bütün malların, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, onu edinen ortağın kişisel malı olduğunun kabul edilmesidir. Böylece madde, söz konusu kurumun amacına daha uygun hâle getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 135-136*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 379 uncu maddesinin üçüncü fıkrası, yürürlükteki Kanunun 329 uncu ve kaynak İsviçre Medeni Kanununun 342 nci maddesiyle paralelliği sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe, Tasarı metnini anlatır: Tasarıya göre ortaklık döneminde bedelli veya bedelsiz ya da miras yoluyla edinilen bütün mallar, aksi kararlaştırılmış olmadıkça edinen ortağın kişisel malı sayılacaktı. Adalet Komisyonu üçüncü fıkrayı eski Kanun'un 329. maddesi ve İsviçre Medeni Kanunu'nun 342. maddesiyle paralelliği sağlamak amacıyla yeniden düzenlemiştir. Yürürlükteki metin, ortaklık sürerken edinilen mallardan yalnız miras yoluyla veya karşılıksız kazanma yoluyla edinilenleri kişisel mal sayar; gerekçede anlatılan fark bu nedenle kanunlaşan metne yansımamıştır.

	Tasarı m. 379/3	Kanun m. 379/3
Ortaklık dışında bırakılan mallar	Kişisel mal	Kişisel mal
Ortaklık sürerken edinilen mallar	Aksi kararlaştırılmış olmadıkça bütün edinimler kişisel mal	Aksi kararlaştırılmış olmadıkça yalnız miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edinilenler kişisel mal
Dayanak	Gerekçe, s. 135-136; Tasarı metni, s. 453	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 453

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 329. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şirkete dahil olan mallar, şeriklerin müşterek mülküdür. Şerikler borçlardan müteselsilen mesuldürler. Şeriklerden birinin şirkete koymadığı veya şirket esnasında miras tarikiyle yahut her hangi bir suretle ıvazsız iktisap ettiği mallar, hilafına şart olmadıkça şirket emvalinden sayılmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 329 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 329	4721 sayılı Kanun m. 379
Ortak mallar	Şirkete dahil olan mallar şeriklerin müşterek mülküdür	Ortaklığa giren mallar ortakların elbirliği hâlinde mülkiyetindedir
Borçlar	Şerikler borçlardan müteselsilen sorumludur	Ortaklar ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludur
Kişisel mallar	Şirkete konulmayan ve şirket süresince miras yoluyla veya herhangi bir suretle karşılıksız edinilen mallar, aksine şart yoksa şirket malı sayılmaz	Ortaklık dışında bırakılan ve ortaklık sürerken miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edinilen mallar, aksi kararlaştırılmamışsa kişisel maldır
Fıkra düzeni	Tek fıkra	Üç fıkra

Adalet Komisyonunun değişikliğiyle üçüncü fıkra, eski Kanun'un 329. maddesindeki kuralı yeni dille sürdürmüştür.

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu üçüncü fıkrayı yeniden düzenlemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 379. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu üçüncü fıkrayı eski Kanun'un 329. maddesi ve İsviçre MK m. 342 ile paralel olacak biçimde yeniden düzenledi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ortak mallar	Ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir	TMK m. 379/1
Borçlar	Ortaklar ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludur	TMK m. 379/2
Kişisel mallar	Ortaklık dışında bırakılan mallar ile ortaklık sürerken miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edinilen mallar	TMK m. 379/3
Aksi anlaşma	Ortaklık sürerken karşılıksız edinilen mallar için ortaklar aksini kararlaştırabilir	TMK m. 379/3
Paylar	Ortaklık sürerken pay istenemez, pay üzerinde tasarruf yapılamaz	TMK m. 376/3
Komisyon	Üçüncü fıkra eski Kanun ve İsviçre MK m. 342 ile paralel hâle getirildi	S. Sayısı 723, s. 315

Konu	Kural	Dayanak
Kaynak	743 m. 329; Öntasarı m. 310; İsviçre MK m. 342	Gerekçe, s. 135-136

1 TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 310. maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 329. maddesini karşılamaktadır ve eski metinden farklı olarak **üç fıkra** hâlinde kaleme alınmıştır. Gerekçe, Tasarının önemli farkını ortaklık döneminde bedelli veya bedelsiz ya da miras yoluyla edinilen bütün malların, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, edinen ortağın kişisel malı sayılması olarak açıklar. Adalet Komisyonu ise üçüncü fıkrayı eski Kanun'un 329. maddesi ve kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nun 342. maddesiyle **paralelliği sağlamak amacıyla** yeniden düzenlemiştir (S. Sayısı 723, s. 315 ve 453). Yürürlükteki metin bu nedenle ortaklık sürerken edinilen mallardan yalnız **miras yoluyla veya karşılıksız kazanma yoluyla** edinilenleri kişisel mal sayar.

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ortak mallar üzerindeki hakkın **elbirliği mülkiyeti** olmasıdır: ortakların belirlenmiş payları yoktur ve her birinin hakkı ortaklığa giren malların tamamına yaygındır (TMK m. 701). İkinci nokta, ortaklığın borçlarından doğan **müteselsil sorumluluktur**: alacaklı borcun tamamının ifasını ortaklardan dilediğinden isteyebilir (TBK m. 163). Üçüncü nokta, gerekçenin **Tasarı metnini** anlatmasıdır: Adalet Komisyonu üçüncü fıkrayı değiştirdiği için kişisel mallar yürürlükteki metne göre belirlenir ve karşılık ödenerek yapılan edinimler bu sayımda yer almaz.

II. Birinci Fıkra: Ortak Mallar ve Elbirliği Mülkiyeti

- **Kural:** Ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir.
- **Pay:** Ortakların belirlenmiş payları yoktur.
- **Tasarruf:** Ortaklık sürerken pay istenemez, pay üzerinde tasarruf yapılamaz.

2 Birinci fıkraya göre ortaklar, ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir. Kanun veya kanunda öngörülen sözleşmeler uyarınca oluşan topluluk dolayısıyla mallara birlikte malik olanların mülkiyeti elbirliği mülkiyetidir; bu mülkiyette ortakların belirlenmiş payları olmayıp her birinin hakkı ortaklığa giren malların tamamına yaygındır (TMK m. 701). Aile malları ortaklığı, hısımların aralarında resmî şekilde yapacakları sözleşmeyle kurulan böyle bir topluluktur (TMK m. 373, TMK m. 374).

3 Elbirliği niteliğinin sonuçları maddenin çevresindeki hükümlerde görülür. Ortaklar, ortaklık devam ettiği sürece paylarını isteyemez ve bu payları üzerinde tasarruf işlemi yapamaz (TMK m. 376); sözleşmeden doğan topluluk devam ettiği sürece

paylaşma yapılamaz (TMK m. 702). Ortaklık tüm ortakların elbirliği ile yönetilir; olağan yönetim işlerini ise her ortak diğerlerinin katılması gerekmeksizin yapabilir (TMK m. 377). Ortaklardan her biri topluluğa giren hakların korunmasını sağlayabilir ve bu korumadan bütün ortaklar yararlanır (TMK m. 702).

Aynı ilke ortaklığın alacaklarında da geçerlidir. Hukuk Genel Kurulu, aile malları ortaklığına giren alacak haklarında elbirliği hâlinde alacaklılık bulunduğunu ve bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir.[1] 4

III. İkinci Fıkra: Ortaklığın Borçlarından Müteselsil Sorumluluk

- **Kural:** Ortaklar ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludur.
- **Alacaklı:** Borcun tamamını ortaklardan dilediğinden isteyebilir.
- **İç ilişki:** Payından fazla ödeyen ortak diğerlerine payları oranında rücu edebilir.

İkinci fıkraya göre ortaklar, ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludur. Türk Borçlar Kanunu'na göre birden çok borçludan her biri borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirmedikçe müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar (TBK m. 162); 379. maddenin ikinci fıkrası bu hâllerden biridir. Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını dilerse ortakların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir; ortakların sorumluluğu borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder (TBK m. 163). 5

Ortaklar arasındaki iç ilişkide ise aksi kararlaştırılmadıkça veya aralarındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, her ortak alacaklıya yapılan ifadan eşit payla sorumludur; kendisine düşen paydan fazla ödeyen ortak, fazlayı diğer ortaklardan ancak payları oranında isteyebilir (TBK m. 167). Bu kural, aile malları ortaklığındaki eşitlik ilkesiyle örtüşür: aksi kararlaştırılmış olmadıkça ortaklardan her biri eşit hakka sahiptir (TMK m. 376). 6

Ortaklığın borçları dışında, bir ortağın payının haczedilmesi ve satışının istenmesi ortaklığı sona erdiren sebepler arasında sayılmıştır (TMK m. 380). 7

IV. Üçüncü Fıkra: Kişisel Mallar

- **Ortaklık dışında bırakılanlar:** Ortaklığa konulmayan mallar.
- **Sonradan karşılıksız edinilenler:** Miras veya başka bir karşılıksız kazanma yoluyla edinilen mallar.
- **Aksi anlaşma:** Ortaklar bu edinimlerin ortaklığa girmesini kararlaştırabilir.

1 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

8 Üçüncü fıkra iki grup malı ortakların kişisel malı sayar. İlk grup, ortakların ortaklık dışında bıraktıkları mallardır: ortaklık hısımlara geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle kurulabildiğinden (TMK m. 373), ortaklığa konulmayan mallar ortağın kişisel malı olarak kalır. İkinci grup, ortaklığın devamı sırasında miras yoluyla veya herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla edinilen mallardır; bu mallar da aksi kararlaştırılmış olmadıkça edinen ortağın kişisel malıdır. Eski Kanun'un 329. maddesi de şeriklerden birinin şirkete koymadığı veya şirket süresince miras yoluyla ya da herhangi bir suretle karşılıksız edindiği malların, aksine şart olmadıkça şirket mallarından sayılmayacağını öngörüyordu.

9 Karşılık ödenerek yapılan edinimler bu sayımda yer almaz. Tasarı, aksi kararlaştırılmış olmadıkça ortaklığın devamı sırasında edinilen bütün malları kişisel mal sayıyordu; gerekçe bu farkı bedelli veya bedelsiz ya da miras yoluyla edinilen bütün mallar bakımından açıklar. Adalet Komisyonu ise fıkrayı eski Kanun ve kaynak İsviçre hükmüyle paralel olacak biçimde yeniden düzenleyerek, ortaklık sürerken edinilip kişisel mal sayılan malları miras ve karşılıksız kazanma yoluyla edinilenlerle sınırlamıştır (S. Sayısı 723, s. 315).

10 Kişisel malların ayrımı ortaklık sona erdiğinde de önem taşır. Ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır (TMK m. 383); kişisel mallar bu paylaşmanın konusu değildir.

UYGULAMA NOTU

Ortaklık sözleşmesi hazırlanırken, ortaklığa hangi malların gireceği ve hangilerinin dışarıda kalacağı açıkça yazılmalıdır; dışarıda bırakılan mallar ortağın kişisel malı olarak kalır. **Ortaklık sürerken mirasla veya bağışla edinilen mal**, aksi kararlaştırılmadıkça edinen ortağın kişisel malıdır. **Ortaklığa borç veren alacaklı**, alacağının tamamını ortaklardan dilediğinden isteyebilir; **payından fazla ödeme yapan ortak** diğer ortaklara payları oranında rücu edebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün

yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.
- **TMK m. 376:** Elbirliği ile işletme.
- **TMK m. 380:** Ortaklığın sona erme sebepleri.
- **TMK m. 383:** Paylaşma kuralları.

MADDE

380

B. Aile malları ortaklığı
IV. Ortaklığın sona ermesi
1. Sebepleri

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki hâllerde ortaklık sona erer:
(2) 1. Bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesiyle,
(3) 2. Ortaklık süresi açıkça veya örtülü olarak uzatılmadığı takdirde sürenin bitmesiyle,
(4) 3. Ortaklardan birinin payının haczedilmesi ve satışının istenmesiyle,
(5) 4. Ortaklardan birinin iflâsıyla,
(6) 5. Ortaklardan birinin haklı sebebe dayanan istemiyle.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 380, aile malları ortaklığının hangi hâllerde sona ereceğini beş bent hâlinde sayar. Ortaklık **bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesiyle**, açıkça veya örtülü olarak uzatılmamışsa **sürenin bitmesiyle**, ortaklardan birinin **payının haczedilmesi ve satışının istenmesiyle**, ortaklardan birinin **iflasıyla** ve ortaklardan birinin **haklı sebebe dayanan istemiyle** sona erer. Gerekçeye göre üçüncü bentte eski metindeki "icra dairesi" deyimi kaldırılmış ve **hacizden sonra satışın istenmiş olması** yeterli görülmüştür. Fesih bildirimi, iflas veya haczedilmiş payın satışının istenmesi hâllerinde öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 381).

TEMEL KAVRAMLAR

Fesih bildirimi	Bir ortağın ortaklıktan çıkma iradesini öteki ortaklara bildirmesi.
Örtülü uzatma	Süre bittiği hâlde ortakların davranışlarıyla ortaklığı sürdürmesi.
Haciz	Borçlunun malvarlığına alacak için el konulması.
İflas	Borçlunun bütün malvarlığının alacaklılar için tasfiyeye girmesi.
Haklı sebep	Ortaklığın sürdürülmesini ortak için beklenemez kılan durum.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 380- 1984 tarihli Öntasarının 311 inci maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanunun 330 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metnin üç numaralı bendinde sadece icra dairesince konulan haciz esas alınmışken, maddede, özel kanunlarla bazı kurumlara tanınan haciz imkânları da göz önünde tutularak metindeki "icra dairesi" deyimi kaldırılmış ve sadece "haciz"den söz edilmek suretiyle kapsam genişletilmiştir. Aynı bentte, hacizden sonra satışın istenmiş olması fesih için yeterli görülmüştür. Başka değişiklik yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 330. maddesini karşıladığını ve değişikliklerin üçüncü bentte toplandığını gösterir: "icra dairesi" deyimi kaldırılarak özel kanunlarla bazı kurumlara tanınan haciz imkânları da kapsama alınmış, hacizden sonra satışın istenmiş olması yeterli görülmüştür. Öteki bentlerde değişiklik yoktur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 330. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki hallerde şirket nihayet bulur: 1 – Bütün şeriklerin muvafakati ile yahut ihbar tarikiyle. 2 – Şirketin devamı için muayyen müddet hitam bulmuş ve zımnen temdit vakı olmamış ise, 3 – Şeriklerden birinin hissesi icra vasıtasiyle haczedilerek satıldığı takdirde. 4 – Şeriklerden birinin iflası halinde. 5 – Şeriklerden birinin muhik sebeplere müstenit talebi ile.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 330 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 330	4721 sayılı Kanun m. 380
Anlaşma veya fesih	Bütün şeriklerin muvafakati veya ihbar	Bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesi
Süre	Belirli süre bitmiş ve zımnen uzatma olmamışsa	Süre açıkça veya örtülü olarak uzatılmamışsa sürenin bitmesi
Haciz	Hisse icra vasıtasıyla haczedilerek satılmışsa	Pay haczedilmiş ve satışı istenmişse
İflas	Şeriklerden birinin iflası	Ortaklardan birinin iflası
Haklı sebep	Muhik sebeplere dayanan talep	Haklı sebebe dayanan istem

Tablodaki esaslı fark üçüncü benttedir: eski Kanun icra yoluyla haczedilen hissenin satılmasını ararken, yürürlükteki metin haczin kaynağını sınırlamaz ve satışın istenmesini yeterli görür.

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 380. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Bent	Sona erme sebebi	Dayanak
1	Bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesi	TMK m. 380/1
2	Açıkça veya örtülü olarak uzatılmayan ortaklık süresinin bitmesi	TMK m. 380/2
3	Bir ortağın payının haczedilmesi ve satışının istenmesi	TMK m. 380/3
4	Bir ortağın iflası	TMK m. 380/4
5	Bir ortağın haklı sebebe dayanan istemi	TMK m. 380/5
Sürdürme	Fesih, iflas veya satış isteminde öteki ortaklar ortaklığı sürdürebilir	TMK m. 381
Kaynak	743 m. 330; Öntasarı m. 311	Gerekçe, s. 136

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 311. maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 330. maddesini karşılamaktadır. Eski metnin üç numaralı bendinde yalnız **icra dairesince konulan haciz** esas alınmışken, özel kanunlarla bazı kurumlara tanınan haciz imkânları da göz önünde tutularak "icra dairesi" deyimi kaldırılmış ve yalnız **"haciz"den söz edilerek kapsam genişletilmiştir**. Aynı bentte **hacizden sonra satışın istenmiş olması** fesih için yeterli görülmüştür; gerekçeye göre başka değişiklik yoktur. Tasarının 380. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 453). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, sona erme sebeplerinin **beş bentte** sayılmasıdır. İkinci nokta, üçüncü bentte **satışın gerçekleşmesinin beklenmemesidir**: eski Kanun, haczedilen payın satılmasını arıyordu; yürürlükteki metinde haczedilen payın satışının istenmesi yeterlidir. Üçüncü nokta, sona erme sebebinin her zaman ortaklığın dağılmasıyla sonuçlanmamasıdır: fesih bildirimi, iflas veya haczedilmiş payın satışının istenmesi hâllerinde öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 381).

II. Birinci Bent: Anlaşma veya Fesih Bildirimi

- **Anlaşma:** Bütün ortaklar ortaklığı birlikte sona erdirebilir.
- **Fesih bildirimi:** Süresi belirlenmemiş ortaklıkta altı ay önceden bildirim.
- **Tarımsal işletme:** Bildirim olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir.

2 Ortaklık, bütün ortakların anlaşmasıyla sona erer. Ortaklık hısımların sözleşmesiyle kurulduğundan (TMK m. 373), bütün ortaklar birlikte bu ilişkiye son verebilir.

3 Fesih bildirimi ise ortaklığın süresine bağlıdır. Aile malları ortaklığı belirli veya belirsiz süre için kurulabilir; süre belirlenmediği takdirde ortaklardan her biri, altı ay önceden bildirmek koşuluyla ortaklıktan çıkabilir. Bu bildirim, tarımsal işletme ile ilgili bir ortaklıkta ancak ürünlerin yetiştiği yere göre olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir (TMK m. 375).

4 Ortaklardan biri feshi bildirirse öteki ortaklar, ayrılan ortağın haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 381). Evlenen ortak ise fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir (TMK m. 381).

III. İkinci Bent: Sürenin Bitmesi

- **Belirli süre:** Ortaklık bu süre için kurulmuş olabilir.
- **Uzatma yoksa:** Süre bitince ortaklık sona erer.
- **Uzatma:** Açık veya örtülü olabilir.

5 Belirli süre için kurulan ortaklık, süre açıkça veya örtülü olarak uzatılmadığı takdirde sürenin bitmesiyle sona erer. Açık uzatma, ortakların süreyi uzatmayı kararlaştırmasıdır; örtülü uzatma ise sürenin bitmesine rağmen ortakların ortaklığı sürdürmesiyle ortaya çıkar. Eski Kanun'un 330. maddesi de şirketin devamı için belirlenen süre bitmiş ve zımnen uzatma olmamışsa şirketin sona ereceğini öngörüyordu.

IV. Üçüncü Bent: Payın Haczedilmesi ve Satışının İstenmesi

- **Haciz:** Bir ortağın payı haczedilmiş olmalıdır.
- **Satış istemi:** Haczedilen payın satışı istenmelidir.
- **Değişiklik:** Satışın gerçekleşmesi beklenmez.

6 Ortaklardan birinin payının haczedilmesi ve satışının istenmesiyle ortaklık sona erer. Gerekçeye göre eski metinde yalnız icra dairesince konulan haciz esas alınmışken, özel kanunlarla bazı kurumlara tanınan haciz imkânları da göz önünde tutularak "icra dairesi" deyimi kaldırılmış ve kapsam genişletilmiştir. Eski Kanun, ortağın payının haczedilerek satılmasını arıyordu; yürürlükteki metinde hacizden sonra satışın istenmiş olması yeterlidir.

İcra ve İflas Kanunu'na göre bir şirket yahut iştirak hâlinde tasarruf edilen bir mal hissesi haczedilirse icra dairesi, yerleşim yerleri bilinen ilgili üçüncü kişilere durumu bildirir (İİK m. 94). Aile mal ortaklığında bir hissenin satışı, İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesine göre yapılır ve eski Medeni Kanun'un 331. maddesi hükümleri saklıdır (İİK m. 122). 121. maddeye göre icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar; icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinledikten sonra açık artırma yaptırabilir, satış için bir memur atayabilir veya gereken başka bir tedbiri alabilir (İİK m. 121). Eski Kanun'un 331. maddesinin yürürlükteki karşılığı 381. maddedir: bir ortağın haczedilmiş payının satışı istenirse öteki ortaklar, alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 381). 7

V. Dördüncü Bent: İflas

- **Sebep:** Ortaklardan birinin iflası.
- **Sonuç:** Ortaklık sona erer.
- **Sürdürme:** Öteki ortaklar alacaklıların haklarını ödeyerek ortaklığı sürdürebilir.

Ortaklardan birinin iflasıyla ortaklık sona erer. Bu durumda da öteki ortaklar, iflas eden ortağın alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir (TMK m. 381). Eski Kanun'un 330. maddesi de şeriklerden birinin iflasını sona erme sebepleri arasında sayıyordu. 8

VI. Beşinci Bent: Haklı Sebebe Dayanan İstem

- **Kim ister:** Ortaklardan biri.
- **Dayanak:** Haklı sebep.
- **Kazanç paylı ortaklık:** Ayrıca özel sona erdirme sebepleri vardır.

Ortaklardan birinin haklı sebebe dayanan istemiyle ortaklık sona erer. Kanun haklı sebepleri tek tek saymaz; kanunun haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). Kazanç paylı aile malları ortaklığında ise işletme ve temsili üzerine alan ortak malları gereği gibi işletmediği veya yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, ortakların ortaklığın feshini isteme hakları vardır (TMK m. 385). 9

VII. Ölüm ve Sona Ermenin Sonuçları

- **Ölüm:** 380. maddede sona erme sebebi olarak sayılmamıştır.
- **Mirasçılar:** Ortaklığa dahil olmayanlar ancak payın karşılığını isteyebilir.
- **Paylaşma:** Paylaşma veya ayrılma zamanındaki değer ve durum esas alınır.

10 Ortaklardan birinin ölümü 380. maddede sona erme sebepleri arasında sayılmamıştır. Ölen ortağın ortaklığa dahil olmayan mirasçıları ancak ölen ortağa düşen payın karşılığının kendilerine ödenmesini isteyebilir; ölen ortak mirasçı olarak altsoyunu bırakmışsa, bunlar öbür ortakların rızası ile onun yerine ortaklığa girebilir (TMK m. 382).

11 Ortaklık sona erdiğinde ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır; paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez (TMK m. 383). Ortakların ortaklık dışında bıraktıkları mallar ile miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edindikleri mallar kişisel mallarıdır ve bu paylaşmanın konusu değildir (TMK m. 379).

UYGULAMA NOTU

Süresi belirlenmemiş bir ortaklıktan çıkmak isteyen ortak, öteki ortaklara altı ay önceden bildirimde bulunmalıdır; ortaklık tarımsal bir işletmeyle ilgiliyse bildirimin olağan hasat mevsiminin sonu için geçerli olduğu hesaba katılmalıdır. **Bir ortağın payı haczedildiyse ve satışı istendiyse**, ortaklığı sürdürmek isteyen öteki ortaklar alacaklının haklarını ödeyebilir. **Ortaklığı sona erdirmek için haklı bir sebep ileri süren ortak**, bu sebebi oluşturan olguları ispat etmelidir (TMK m. 6).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun*

hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 375:** Ortaklığın süresi ve fesih bildirimi.
- **TMK m. 381:** Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme.

- **TMK m. 382:** Ortaklardan birinin ölümü.
- **TMK m. 383:** Paylaşma kuralları.

MADDE

B. Aile malları ortaklığı
IV. Ortaklığın sona ermesi

381 2. Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme

KANUN METNİ

(1) Ortaklardan biri feshi bildirir veya iflâs ederse ya da bir ortağın haczedilmiş payının satışı istenirse, öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilirler.

(2) Evlenen ortak, fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 381, ortaklığı sona erdiren bazı hâllerde ortaklığın öteki ortaklar arasında sürdürülmesini ve evlenen ortağın hakkını düzenler. Birinci fıkraya göre ortaklardan biri **feshi bildirir**, **iflas eder** ya da bir ortağın **haczedilmiş payının satışı istenirse**, öteki ortaklar **ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek** ortaklığı **kendi aralarında sürdürebilir**. İkinci fıkraya göre **evlenen ortak**, fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının **kendisine ödenmesini isteyebilir**. Ayrılan ortağın payı, ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre hesaplanır (TMK m. 383). Gerekçeye göre madde daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Fesih bildirimi	Bir ortağın ortaklıktan çıkma iradesini öteki ortaklara bildirmesi.
Ödemeden aciz	Borçlarını ödeyememe durumu; maddede iflas ve haczedilmiş payın satışının istenmesi hâlleri bu başlık altında düzenlenir.
Ayrılan ortak	Ortaklıktan çıkan ve hakkının kendisine ödenmesi gereken ortak.
Sürdürme	Öteki ortakların ortaklığı dağıtmadan kendi aralarında devam ettirmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 381- 1984 tarihli Öntasarının 312 nci maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanunun 331 inci maddesini karşılamaktadır. Daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 331. maddesini karşıladığını ve yalnız dilinin sadeleştirildiğini gösterir; hüküm değişikliği yoktur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 331. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İhbar tarikiyle şeriklerden biri şirketten ayrıldığı veya şeriklerden birinin iflasına hüküm sadır olduğu yahut haczedilmiş olan hissenin satılması talebedildiği takdirde, diğer, şerikler; işbu şerikin hukukunu tasfiye veya alacaklılarının alakasını katettikten sonra kendi aralarında, şirketi idame edebilirler. Evlenen şerik, evvelce ihbara mecbur olmaksızın şirketteki hukukunun tasfiyesini talebedebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 331 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 331	4721 sayılı Kanun m. 381
Hâller	İhbarla ayrılma, iflas, haczedilmiş hissenin satılmasının istenmesi	Fesih bildirimi, iflas, haczedilmiş payın satışının istenmesi
Sürdürme	Diğer şerikler, şerikin haklarını tasfiye ederek veya alacaklılarının ilgisini keserek şirketi sürdürebilir	Öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı sürdürebilir
Evlenme	Evlenen şerik önceden ihbara mecbur olmaksızın haklarının tasfiyesini isteyebilir	Evlenen ortak fesih bildirimine gerek olmaksızın hakkının ödenmesini isteyebilir

İcra ve İflas Kanunu'nun 122. maddesi, aile mal ortaklığında hisse satışını düzenlerken hâlâ eski Kanun'un 331. maddesini anar; bu hükmün yürürlükteki karşılığı 381. maddedir.

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 381. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Hâl	Kural	Dayanak
Fesih, iflas, satış istemi	Öteki ortaklar ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı sürdürebilir	TMK m. 381/1
Evlenme	Evlenen ortak fesih bildirimi olmaksızın hakkının ödenmesini isteyebilir	TMK m. 381/2
Payın hesabı	Ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değeri ve durumu esas alınır	TMK m. 383
Cebri icra	Aile mal ortaklığında hisse satışı İİK m. 121'e göre yapılır; eski Kanun m. 331 saklıdır	İİK m. 122
Kaynak	743 m. 331; Öntasarı m. 312	Gerekçe, s. 136

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 312. maddesinden alınan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 331. maddesini karşılamaktadır; madde **daha sade ve anlaşılır bir dille** kaleme alınmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 381. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 453). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, 380. maddedeki sona erme sebeplerinden üçünün, yani fesih bildirimi, iflas ve haczedilmiş payın satışının istenmesinin, **ortaklığın dağılmasıyla sonuçlanmak zorunda olmamasıdır**: öteki ortaklar ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı sürdürebilir. İkinci nokta, maddenin öteki ortaklara bir **imkân** tanımasıdır; kanun ortaklığı "sürdürebilirler" der. Üçüncü nokta, **evlenen ortağın** fesih bildirimine gerek olmaksızın hakkının ödenmesini isteyebilmesidir; bu nedenle süresi belirlenmemiş ortaklıktan çıkmak için aranan altı ay önceden bildirim (TMK m. 375) bu istem için aranmaz.

II. Birinci Fıkra: Ortaklığın Öteki Ortaklarca Sürdürülmesi

- **Hâller:** Fesih bildirimi, iflas veya haczedilmiş payın satışının istenmesi.
- **Koşul:** Ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarının ödenmesi.
- **Sonuç:** Ortaklık öteki ortaklar arasında devam eder.

Ortaklardan biri feshi bildirir veya iflas ederse ya da bir ortağın haczedilmiş payının satışı istenirse, öteki ortaklar ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir. Bu üç hâl, 380. maddede ortaklığı sona erdiren sebepler arasında sayılmıştır (TMK m. 380). 381. madde bu hâllerde ortaklığın dağılmasını önleyen bir yol açar: sona erme sebebi ortaklardan birinin 2

kişisinde gerçekleştiğinde, öteki ortaklar onun veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı devam ettirebilir.

3 Sürdürme bir imkândır; kanun öteki ortakların ortaklığı sürdürebileceğini belirtir. Ödenecek tutar bakımından ayrılan ortağın payı, ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre hesaplanır; hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez (TMK m. 383). Ortağın ortaklık dışında bıraktığı mallar ile miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edindiği mallar ise kişisel malıdır ve bu hesaplaşmanın konusu değildir (TMK m. 379).

4 Eski Kanun'un 331. maddesi de ihbar yoluyla şeriklerden biri şirketten ayrıldığında, şeriklerden birinin iflasına karar verildiğinde veya haczedilmiş hissenin satılması istendiğinde, diğer şeriklerin bu şerikin haklarını tasfiye ederek veya alacaklılarının ilgisini keserek şirketi kendi aralarında sürdürebileceğini öngörüyordu.

III. Haczedilmiş Payın Satışı ve İcra ve İflas Kanunu

- **Satış usulü:** İİK m. 121.
- **Saklı hüküm:** Eski Kanun m. 331; yürürlükteki karşılığı TMK m. 381.
- **Haciz bildirimi:** İlgili üçüncü kişilere bildirim yapılır.

5 İcra ve İflas Kanunu'na göre aile mal ortaklığında bir hissenin satışı 121. maddeye göre yapılır ve eski Medeni Kanun'un 331. maddesi hükümleri saklıdır (İİK m. 122). Gerekçeye göre bu hükmün yürürlükteki karşılığı 381. maddedir. 121. maddeye göre icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar; icra mahkemesi yerleşim yerleri bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinledikten sonra açık artırma yaptırabilir, satış için bir memur atayabilir veya gereken başka bir tedbiri alabilir (İİK m. 121). Bir şirket yahut iştirak hâlinde tasarruf edilen bir mal hissesi haczedildiğinde ise icra dairesi, yerleşim yerleri bilinen ilgili üçüncü kişilere durumu bildirir (İİK m. 94).

6 Eski Kanun'un 331. maddesi haczedilmiş hissenin satılmasının istenmesi hâlini zaten anıyordu; sona erme sebeplerini sayan 330. madde ise hissenin haczedilerek satılmasını arıyordu. Yürürlükteki metinde her iki hüküm de satışın istenmesini esas alır (TMK m. 380).

IV. İkinci Fıkra: Evlenen Ortak

- **Kim:** Evlenen ortak.
- **Hak:** Ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir.
- **Bildirim:** Fesih bildirimine gerek yoktur.

Evlenen ortak, fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir. Süresi belirlenmemiş ortaklıkta ortaklıktan çıkmak için aranan altı ay önceden bildirim (TMK m. 375) bu istem için gerekmez. Eski Kanun'un 331. maddesi de evlenen şerikin önceden ihbara mecbur olmaksızın şirketteki haklarının tasfiyesini isteyebileceğini öngörüyordu. 7

Bu istemde de ayrılan ortağın payı, ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre hesaplanır ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez (TMK m. 383). 8

UYGULAMA NOTU

Ortaklardan biri ayrılmak istiyorsa veya iflas ettiyse, ortaklığı sürdürmek isteyen öteki ortaklar ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı devam ettirebilir. **Bir ortağın payı haczedildiyse ve satışı istendiyse**, satış İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesine göre icra mahkemesinin belirleyeceği usulle yapılır; öteki ortaklar alacaklının haklarını ödeyerek ortaklığı sürdürebilir. **Evlenen ortak**, fesih bildirimi yapmadan ortaklıktaki hakkının ödenmesini isteyebilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras

ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 380:** Ortaklığın sona erme sebepleri.
- **TMK m. 375:** Ortaklığın süresi ve fesih bildirimi.
- **TMK m. 382:** Ortaklardan birinin ölümü.
- **TMK m. 383:** Paylaşma kuralları.

MADDE

382

B. Aile malları ortaklığı
IV. Ortaklığın sona ermesi
3. Ölüm

KANUN METNİ

(1) Ortaklardan birinin ölümü hâlinde onun ortaklığa dahil olmayan mirasçıları, ancak ölen ortağa düşen payın karşılığının kendilerine ödenmesini isteyebilirler.
(2) Ölen ortak mirasçı olarak altsoyunu bırakmışsa, bunlar öbür ortakların rızası ile onun yerine ortaklığa girebilirler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 382, ortaklardan birinin ölümünün aile malları ortaklığına etkisini düzenler. Birinci fıkraya göre ölen ortağın **ortaklığa dahil olmayan mirasçıları**, ancak **ölen ortağa düşen payın karşılığının** kendilerine ödenmesini isteyebilir; mirasçıların istemi bu karşılıkla sınırlıdır. İkinci fıkraya göre ölen ortak mirasçı olarak **altsoyunu** bırakmışsa, bunlar **öbür ortakların rızası ile** onun yerine ortaklığa girebilir. Ölüm, 380. maddede sayılan sona erme sebepleri arasında yer almaz (TMK m. 380). Gerekçeye göre hüküm daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Ortaklığa dahil olmayan mirasçı	Ölen ortağın mirasçısı olup aile malları ortaklığında ortak olmayan kişi.
Payın karşılığı	Ölen ortağa düşen pay için mirasçılara ödenecek tutar.
Altsoy	Kişinin çocukları, torunları ve daha alt kuşaktan gelenler.
Rıza	Öbür ortakların altsoyun ortaklığa girmesine onay vermesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 382- 1984 tarihli Öntasarının 313 üncü maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 332 nci maddesini karşılamaktadır. Daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, hükmün eski Kanun'un 332. maddesini karşıladığını ve yalnız dilinin sadeleştirildiğini gösterir; hüküm değişikliği yoktur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 332. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şeriklerden birinin vefatı halinde, mirasçıları, şirket emval azasından değil iseler ancak murislerine ait hukukun tasfiyesini talep edebilirler. Müteveffa, mirasçı olarak füru bırakmış ise bunlar, diğer şeriklerin muvafakati ile; onun yerine, şirkete girebilirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 332 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 332	4721 sayılı Kanun m. 382
Ortak olmayan mirasçılar	Mirasbırakana ait hakların tasfiyesini isteyebilir	Ölen ortağa düşen payın karşılığının ödenmesini isteyebilir
Altsoy	Füru, diğer şeriklerin muvafakatiyle ölenin yerine şirkete girebilir	Altsoy, öbür ortakların rızasıyla ölenin yerine ortaklığa girebilir
Kavramlar	Şerik, müteveffa, füru, muvafakat	Ortak, ölen ortak, altsoy, rıza

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 382. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ortak olmayan mirasçılar	Yalnız ölen ortağa düşen payın karşılığının ödenmesini isteyebilir	TMK m. 382/1
Altsoy	Öbür ortakların rızasıyla ölen ortağın yerine ortaklığa girebilir	TMK m. 382/2
Payın hesabı	Ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değeri ve durumu esas alınır	TMK m. 383

Konu	Kural	Dayanak
Sona erme	Ölüm 380. maddedeki sona erme sebepleri arasında sayılmamıştır	TMK m. 380
Mirasın geçmesi	Mirasçılar mirası ölümle bir bütün olarak kazanır	TMK m. 599
Kaynak	743 m. 332; Öntasarı m. 313	Gerekçe, s. 136

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 313. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 332. maddesini karşılamaktadır; hüküm **daha sade ve anlaşılır bir dille** kaleme alınmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 382. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 454). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ölümün 380. maddedeki **sona erme sebepleri arasında sayılmamasıdır**; 382. madde ölen ortağın mirasçılarının haklarını ayrıca düzenler. İkinci nokta, ortaklığa dahil olmayan mirasçıların isteminin **payın karşılığıyla sınırlı** olmasıdır. Üçüncü nokta, altsoyun ortaklığa girmesinin **öbür ortakların rızasına** bağlı olmasıdır; rıza yoksa altsoy da ortaklığa dahil olmayan mirasçı olarak payın karşılığını isteyebilir.

II. Birinci Fıkra: Ortaklığa Dahil Olmayan Mirasçılar

- **Kimler:** Ölen ortağın ortaklıkta ortak olmayan mirasçıları.
- **İstem:** Ölen ortağa düşen payın karşılığının ödenmesi.
- **Sınır:** İstem bu karşılıkla sınırlıdır.

Ortaklardan birinin ölümü hâlinde onun ortaklığa dahil olmayan mirasçıları, ancak ölen ortağa düşen payın karşılığının kendilerine ödenmesini isteyebilir. Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanır ve mirasbırakanın alacaklarını ve diğer malvarlığı haklarını doğrudan doğruya kazanır (TMK m. 599). 382. madde ise ölen ortağın ortaklıktaki hakkının ortak olmayan mirasçılara hangi biçimde yansıyacağını belirler: bu mirasçılar ortaklığa girmez, ölen ortağa düşen payın karşılığını isteyebilir. 2

Birden çok mirasçı varsa, mirasın geçmesiyle birlikte paylaşmaya kadar mirasçılar arasında terekedeki bütün hak ve borçları kapsayan bir miras ortaklığı meydana gelir ve mirasçılar terekeye elbirliğiyle sahip olur (TMK m. 640). Hukuk Genel Kurulu, miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak haklarında elbirliği hâlinde alacaklılık bulunduğunu ve bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir.[1] 3

1 Yargıtay HGK, 11.05.2011, E. 2011/6-165, K. 2011/298.

III. İkinci Fıkra: Altsoyun Ortaklığa Girmesi

- **Kimler:** Ölen ortağın mirasçı olarak bıraktığı altsoy.
- **Koşul:** Öbür ortakların rızası.
- **Sonuç:** Altsoy ölen ortağın yerine ortaklığa girer.

4 Ölen ortak mirasçı olarak altsoyunu bırakmışsa, bunlar öbür ortakların rızası ile onun yerine ortaklığa girebilir. Mirasbırakanın birinci derece mirasçıları onun altsoyudur; çocuklar eşit olarak mirasçıdır ve mirasbırakandan önce ölmüş olan çocukların yerini her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır (TMK m. 495).

5 Ortaklığa girme öbür ortakların rızasına bağlıdır. Öbür ortaklar rıza göstermezse altsoy ortaklığa giremez; bu durumda altsoy da ortaklığa dahil olmayan mirasçı olarak ölen ortağa düşen payın karşılığını isteyebilir. Altsoyun rızayla ortaklığa girebilmesi, aile malları ortaklığının ölen ortağın altsoyuyla sürdürülmesine imkân verir. Eski Kanun'un 332. maddesi de ölen şerik mirasçı olarak füru bırakmışsa, bunların diğer şeriklerin muvafakati ile onun yerine şirkete girebileceğini öngörüyordu.

IV. Payın Hesaplanması ve Ölümün Ortaklığa Etkisi

- **Hesap:** Ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değeri ve durumu.
- **Zaman:** Hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez.
- **Sona erme:** Ölüm 380. maddede sayılmamıştır.

6 Ölüm, kanunda ortaklığın sona ermesine ilişkin bölümde düzenlenmiştir. Aynı bölümdeki paylaşma kurallarına göre ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır; paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez (TMK m. 383). Ölen ortağın ortaklık dışında bıraktığı mallar ile miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edindiği mallar ise kişisel malıdır (TMK m. 379); bu mallar mirasın bir parçası olarak mirasçılara geçer (TMK m. 599).

7 Ölüm, 380. maddede ortaklığı sona erdiren sebepler arasında sayılmamıştır (TMK m. 380). 382. madde, ölen ortağın ortaklıktaki yerinin nasıl dolacağını düzenler: ortak olmayan mirasçılar payın karşılığını isteyebilir, altsoy ise öbür ortakların rızasıyla ölen ortağın yerine ortaklığa girebilir.

> UYGULAMA NOTU
>
> **Ortaklardan biri ölmüşse, ortaklıkta ortak olmayan mirasçı**, ölen ortağa düşen payın karşılığının ödenmesini isteyebilir; birden çok mirasçı varsa terekeye elbirliğiyle sahip olunduğu göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 640). **Ölen**

ortağın altsoyu, öbür ortakların rızasıyla onun yerine ortaklığa girebilir. **Payın karşılığı hesaplanırken** ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değeri ve durumu esas alınır; hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir

kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 380:** Ortaklığın sona erme sebepleri.
- **TMK m. 381:** Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme.
- **TMK m. 383:** Paylaşma kuralları.
- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.

MADDE

383

B. Aile malları ortaklığı
IV. Ortaklığın sona ermesi
4. Paylaşma kuralları

KANUN METNİ

(1) Ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır.
(2) Paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 383, aile malları ortaklığı sona erdiğinde veya bir ortak ayrıldığında hesabın nasıl yapılacağını düzenler. Birinci fıkraya göre ortaklık mallarının **paylaşılması** veya **ayrılan ortağın payının hesaplanması**, ortaklık mallarının **paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna** göre yapılır. İkinci fıkraya göre paylaşma ve hesaplaşma **uygun olmayan bir zamanda istenemez**. Kural; fesih bildirimi, iflas, haczedilmiş payın satışının istenmesi, evlenme ve ölüm nedeniyle ortaklıktan ayrılan ortağın payının hesabında (TMK m. 381, TMK m. 382) ve ortaklığın dağılmasında ortaklık mallarının paylaşılmasında uygulanır. Gerekçeye göre hüküm daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Paylaşma	Ortaklık sona erdiğinde ortaklık mallarının ortaklar arasında bölüştürülmesi.
Ayrılan ortak	Ortaklık öteki ortaklarca sürdürülürken ortaklıktan çıkan ortak.
Hesaplaşma	Ayrılan ortağın payının belirlenip ödenmesi.
Uygun olmayan zaman	Paylaşma veya hesaplaşma için elverişli olmayan zaman; kanun ölçütünü ayrıca belirlemez.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 383- 1984 tarihli Öntasarının 314 üncü maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 333 üncü maddesini karşılamaktadır. Daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, hükmün eski Kanun'un 333. maddesini karşıladığını ve dilinin sadeleştirildiğini belirtir; hüküm değişikliği yoktur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 333. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şirket mallarının taksimi veya ayrılan bir şerikin hissesinin tasfiyesi, şirketin hitamını mucip olan sebebin tahaddüsü zamanında şirket mallarının bulunduğu hale göre icra edilir. Taksim ve tasfiye, müsait olmıyan bir zamanda talep olunamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 333 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 333	4721 sayılı Kanun m. 383
Konu	Şirket mallarının taksimi veya ayrılan şerikin hissesinin tasfiyesi	Ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması
Esas alınan an	Şirketin sona ermesine yol açan sebebin doğduğu zaman	Paylaşma veya ayrılma zamanı
Ölçüt	Şirket mallarının bulunduğu hâl	Ortaklık mallarının değeri ve durumu
Zamanlama	Taksim ve tasfiye müsait olmayan bir zamanda istenemez	Paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez

Metinler arasında ifade farkı vardır: eski Kanun sona erme sebebinin doğduğu zamanı ve malların bulunduğu hâli anarken, yürürlükteki metin paylaşma veya ayrılma zamanındaki değer ve durumu anar. Gerekçe, düzenlemeyi hüküm değişikliği olarak nitelendirmez; hükmün daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alındığını belirtir.

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 383. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Esas alınan an	Paylaşma veya ayrılma zamanı	TMK m. 383/1
Ölçüt	Ortaklık mallarının değeri ve durumu	TMK m. 383/1
Zamanlama	Paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez	TMK m. 383/2
Ayrılan ortak	Fesih, iflas, satış istemi, evlenme ve ölüm hâlleri	TMK m. 381, 382
Kişisel mallar	Paylaşmanın konusu değildir	TMK m. 379/3
Kaynak	743 m. 333; Öntasarı m. 314	Gerekçe, s. 136

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 314. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 333. maddesini karşılamaktadır; hüküm **daha sade ve anlaşılır bir dille** kaleme alınmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 383. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 454). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, hesabın **paylaşma veya ayrılma zamanındaki** değer ve duruma göre yapılmasıdır. İkinci nokta, maddenin malların yalnız **değerini değil durumunu** da anmasıdır. Üçüncü nokta, paylaşma ve hesaplaşmanın **uygun olmayan bir zamanda istenememesidir**; kanun bu zamanı tanımlamaz. Eski Kanun'un 333. maddesi sona erme sebebinin doğduğu zamanı anıyordu; gerekçe bu farkı hüküm değişikliği olarak nitelendirmez.

II. Birinci Fıkra: Paylaşma veya Ayrılma Zamanındaki Değer ve Durum

- **Paylaşma:** Ortaklık mallarının ortaklar arasında bölüştürülmesi.
- **Pay hesabı:** Ayrılan ortağın payının belirlenmesi.
- **Ölçüt:** Paylaşma veya ayrılma zamanındaki değer ve durum.

Ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır. Madde iki durumu birlikte düzenler. İlki, ortaklığın sona ermesiyle ortaklık mallarının paylaşılmasıdır; ortaklık bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesi, sürenin bitmesi, bir ortağın payının haczedilip satışının istenmesi, iflas veya haklı sebebe dayanan istemle sona erer (TMK m. 380). İkincisi, ortaklık öteki ortaklar arasında sürerken bir ortağın ayrılmasıdır. 2

3 Ortaklardan biri feshi bildirir veya iflas ederse ya da bir ortağın haczedilmiş payının satışı istenirse, öteki ortaklar ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilir; evlenen ortak da fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir (TMK m. 381). Ortaklardan birinin ölümü hâlinde ortaklığa dahil olmayan mirasçılar, ancak ölen ortağa düşen payın karşılığının kendilerine ödenmesini isteyebilir (TMK m. 382). Bu hâllerde ödenecek tutar, 383. maddeye göre ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değeri ve durumu esas alınarak hesaplanır.

4 Paylaşmanın konusu ortaklık mallarıdır. Ortakların ortaklık dışında bıraktıkları mallar ile, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklığın devamı sırasında miras yoluyla veya herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla edindikleri mallar kişisel mallarıdır (TMK m. 379); bu mallar paylaşmaya girmez.

III. Elbirliği Mülkiyetinin Sona Ermesi ve Paylaştırma

- **Sona erme:** Topluluğun dağılmasıyla elbirliği mülkiyeti sona erer.
- **Paylaştırma:** Aksine hüküm yoksa paylı mülkiyet hükümlerine göre yapılır.
- **Özel kural:** 383. madde değer ve durumun belirlendiği anı gösterir.

5 Ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir (TMK m. 379). Elbirliği mülkiyeti, malın devri, topluluğun dağılması veya paylı mülkiyete geçilmesiyle sona erer; paylaştırma, aksine bir hüküm bulunmadıkça paylı mülkiyet hükümlerine göre yapılır (TMK m. 703). Ortaklık devam ettiği sürece ise ortaklar paylarını isteyemez ve payları üzerinde tasarruf işlemi yapamaz (TMK m. 376); paylaşma ancak ortaklığın sona ermesiyle veya bir ortağın ayrılmasıyla gündeme gelir.

6 Kazanç paylı aile malları ortaklığında da ortakların elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar uygulanır (TMK m. 385).

IV. İkinci Fıkra: Uygun Olmayan Zaman

- **Kural:** Paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez.
- **Kapsam:** Hem paylaşma hem ayrılan ortakla hesaplaşma.
- **Ölçüt:** Kanunda tanımlanmamıştır.

7 Paylaşma ve hesaplaşma uygun olmayan bir zamanda istenemez. Kanun uygun olmayan zamanı tanımlamaz. Tarımsal işletmeyle ilgili ortaklıklarda kanun, süresi belirlenmemiş ortaklıktan çıkmak için yapılan bildirimin de ancak ürünlerin yetiştiği yere göre olağan hasat mevsiminin sonu için geçerli olacağını öngörür (TMK m. 375).

8 Eski Kanun'un 333. maddesi de taksim ve tasfiyenin müsait olmayan bir zamanda istenemeyeceğini öngörüyordu.

UYGULAMA NOTU

Ortaklıktan ayrılan ortağın payının ortaklık mallarının ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre hesaplanacağı göz önünde bulundurulmalıdır. **Ortaklık sona ermişse**, paylaşmanın konusu ortaklık mallarıdır; ortaklık dışında bırakılan veya miras ya da karşılıksız kazanma yoluyla edinilen mallar ortağın kişisel malıdır. **Paylaşma veya hesaplaşma istenecekse**, bu istemin uygun olmayan bir zamanda ileri sürülemeyeceği hesaba katılmalıdır; tarımsal işletmeyle ilgili ortaklıkta çıkma bildirimi ancak olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 380:** Ortaklığın sona erme sebepleri.
- **TMK m. 381:** Fesih bildirimi, ödemeden aciz, evlenme.
- **TMK m. 382:** Ortaklardan birinin ölümü.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.

MADDE

384

B. Aile malları ortaklığı
V. Kazanç paylı aile malları ortaklığı
1. Konusu

KANUN METNİ

(1) Ortaklar, aralarında yapacakları sözleşmeyle, yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla ortaklığın temsilini ve ortaklığın mallarının işletilmesini içlerinden birine bırakabilirler.

(2) Bu pay, anlaşmayla belirlenmemişse, ortaklık mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki kazancın ortalama miktarı ile işleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama göz önünde tutularak adil bir biçimde belirlenir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 384, kazanç paylı aile malları ortaklığının konusunu düzenler. Birinci fıkraya göre ortaklar, **aralarında yapacakları sözleşmeyle**, **yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla** ortaklığın **temsilini** ve ortaklığın **mallarının işletilmesini** içlerinden **birine** bırakabilir. İkinci fıkraya göre bu pay **anlaşmayla belirlenmemişse**, ortaklık mallarının **uygun derecede uzun bir dönemdeki ortalama kazancı** ile **işleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama** göz önünde tutularak **adil bir biçimde** belirlenir. İşleten ortak malları gereği gibi işletmez veya yükümlülüklerini yerine getirmezse ortaklar ortaklığın feshini isteyebilir (TMK m. 385). Gerekçeye göre hüküm değişikliği yoktur; konu başlığı "Hissei temettü şartiyle şirket" yerine "Kazanç paylı aile mal ortaklığı" olarak değiştirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Kazanç paylı aile malları ortaklığı	Temsilin ve işletmenin, öteki ortaklara yıllık kazançtan pay verilmesi kaydıyla bir ortağa bırakıldığı aile malları ortaklığı.
İşleten ortak	Ortaklığın temsilini ve mallarının işletilmesini üzerine alan ortak.
Yıllık kazanç payı	Öteki ortaklara her yıl kazançtan verilecek belli pay.
Ortalama kazanç	Ortaklık mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki kazancının ortalaması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 384- 1984 tarihli Öntasarının 315 inci maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanunun 334 üncü maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur; ancak madde daha sade ve açık bir dille kaleme alınmıştır. Ayrıca maddenin konu başlığı da "Hissei temettü şartiyle şirket" yerine "Kazanç paylı aile mal ortaklığı" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 334. maddesini karşıladığını, hüküm değişikliği olmadığını ve konu başlığının "Hissei temettü şartiyle şirket" yerine "Kazanç paylı aile mal ortaklığı" olarak değiştirildiğini belirtir. Yürürlükteki Kanun'da bölüm başlığı "Kazanç paylı aile malları ortaklığı", madde başlığı ise "Konusu"dur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 334. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şerikler, aralarında yapacakları mukavele ile şirketin işletilmesini ve temsilini diğer şeriklerden her birine hasılatı safiyeden senevi muayyen bir hisse vermek üzere; içlerinden yalnız birine tevdi edebilirler. Bu hisse, hilafına şart olmadıkça, şirket mallarının münasip derecede uzun bir devredeki hasılatının vasati miktarına göre ve işleten şerikin ihtiyar ettiği mesai ve sarfiyatı nazarı itibara alınarak adilane bir surette tesbit olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 334 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 334	4721 sayılı Kanun m. 384
Başlık	Hissei temettü şartiyle şirket	Kazanç paylı aile malları ortaklığı
Kuruluş	Şeriklerin aralarında yapacakları mukavele	Ortakların aralarında yapacakları sözleşme
İşleten	İşletme ve temsil şeriklerden yalnız birine bırakılır	Temsil ve işletme ortaklardan birine bırakılır
Öteki ortakların payı	Safi hasılattan yıllık belli bir hisse	Yıllık kazançtan belli bir pay
Pay belirlenmemişse	Uzun bir dönemdeki hasılatın ortalaması, işleten şerikin çalışması ve harcamaları, adil biçimde	Uzun bir dönemdeki ortalama kazanç, işleten ortağın çalışması ve harcaması, adil biçimde

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 384. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kuruluş	Ortakların aralarında yapacakları sözleşme	TMK m. 384/1
İşleten ortak	Temsil ve işletme ortaklardan birine bırakılır	TMK m. 384/1
Öteki ortaklar	Yıllık kazançtan belli bir pay alır	TMK m. 384/1
Pay belirlenmemişse	Ortalama kazanç, işleten ortağın çalışması ve harcaması göz önünde tutularak adil biçimde	TMK m. 384/2
Fesih	İşleten ortak gereği gibi işletmezse ortaklar feshi isteyebilir	TMK m. 385/1
Genel kurallar	Elbirliği ile işletilen ortaklığa ilişkin kurallar uygulanır	TMK m. 385/3
Kaynak	743 m. 334; Öntasarı m. 315	Gerekçe, s. 136

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 315. maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 334. maddesini karşılamaktadır. **Hüküm değişikliği yoktur**; madde daha sade ve açık bir dille kaleme alınmıştır. Maddenin konu başlığı da "Hissei temettü şartiyle şirket" yerine **"Kazanç paylı aile mal ortaklığı"** olarak değiştirilmiştir. Tasarının 384. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 454). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kazanç paylı ortaklığın **ortakların aralarında yapacakları sözleşmeyle** ortaya çıkmasıdır. İkinci nokta, temsil ve işletmenin **ortaklardan birine** bırakılması, öteki ortakların ise **yıllık kazançtan belli bir pay** almasıdır. Üçüncü nokta, pay anlaşmayla belirlenmemişse kanunun **adil belirleme ölçütleri** koymasıdır: ortaklık mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki ortalama kazancı ile işleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama.

II. Birinci Fıkra: Temsil ve İşletmenin Bir Ortağa Bırakılması

- **Sözleşme:** Ortakların aralarında yapacakları sözleşme.
- **İşleten ortak:** Temsil ve işletme ortaklardan birine bırakılır.
- **Karşılık:** Öteki ortaklara yıllık kazançtan belli bir pay verilir.

Ortaklar, aralarında yapacakları sözleşmeyle, yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla ortaklığın temsilini ve ortaklığın mallarının işletilmesini içlerinden birine bırakabilir. Aile malları ortaklığında kural, ortaklığın tüm ortakların elbirliği ile yönetilmesidir (TMK m. 377); ortaklar ayrıca içlerinden birini 2

yönetici atayabilir (TMK m. 378). Kazanç paylı ortaklıkta ise temsil ve işletme, öteki ortaklara yıllık kazançtan pay verilmesi kaydıyla bir ortağa bırakılır.

3 Eski Kanun'un 334. maddesi de şeriklerin aralarında yapacakları sözleşmeyle şirketin işletilmesini ve temsilini, diğer şeriklerden her birine safi hasılattan yıllık belli bir pay vermek üzere içlerinden yalnız birine bırakabileceklerini öngörüyordu.

4 Tarım arazilerinde bu ortaklık türü ayrıca anılır: Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na göre mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyetinin 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini kararlaştırabilir (5403 s. K. m. 8/C). Bu hükmün yürürlüğe girmesinden önce ölen mirasbırakanın tarım arazileri bakımından 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı belirtilmiştir.[1]

III. İkinci Fıkra: Kazanç Payının Belirlenmesi

- **Anlaşma:** Pay öncelikle ortakların anlaşmasıyla belirlenir.
- **Anlaşma yoksa:** Uygun derecede uzun bir dönemdeki ortalama kazanç esas alınır.
- **Ek ölçüt:** İşleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama.

5 Öteki ortaklara verilecek pay anlaşmayla belirlenmemişse, ortaklık mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki ortalama kazancı ile işleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama göz önünde tutularak adil bir biçimde belirlenir. Kanun dönemin uzunluğu için belirli bir süre öngörmez; dönemin "uygun derecede uzun" olmasını arar. İşleten ortağın çalışması ve harcaması da hesaba katıldığından pay, ortaklık mallarının getirisi ile işleten ortağın katkısı birlikte değerlendirilerek belirlenir.

6 Eski Kanun'un 334. maddesi de bu payın, aksine şart olmadıkça, şirket mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki hasılatının ortalamasına göre ve işleten şerikin çalışması ile harcamaları göz önünde tutularak adil biçimde belirleneceğini öngörüyordu.

IV. İşleten Ortağın Yükümlülükleri ve Fesih

- **Fesih:** İşleten ortak malları gereği gibi işletmez veya yükümlülüklerini yerine getirmezse.
- **Yönetime katılma:** Haklı sebeple hâkimden istenebilir.
- **Genel kurallar:** Elbirliği ile işletilen ortaklığa ilişkin kurallar uygulanır.

1 Yargıtay 14. HD, 21.01.2021, E. 2017/1289, K. 2021/226.

İşletme ve temsili üzerine alan ortak, malları gereği gibi işletmediği veya yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, ortakların ortaklığın feshini isteme hakları vardır. Ortaklardan birinin haklı sebeplere dayanarak istemde bulunması üzerine hâkim, mirastaki paylaşma kurallarını göz önünde bulundurarak, bu ortağın işletme ve temsili üzerine alan ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar verebilir. Ortakların elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar, kazanç paylı aile malları ortaklığında da uygulanır (TMK m. 385). 7

Bu yollama nedeniyle ortak mallar üzerindeki elbirliği mülkiyeti, ortaklığın borçlarından müteselsil sorumluluk ve kişisel mallara ilişkin hükümler (TMK m. 379) ile sona erme ve paylaşma kuralları (TMK m. 380, TMK m. 383) kazanç paylı ortaklıkta da uygulanır. 8

UYGULAMA NOTU

Ortaklığın işletilmesi ortaklardan birine bırakılmak isteniyorsa, sözleşmede işleten ortak ve öteki ortaklara yıllık kazançtan verilecek pay açıkça belirlenmelidir; pay belirlenmemişse ortalama kazanç ile işleten ortağın çalışması ve harcaması göz önünde tutularak adil biçimde belirlenir. **İşleten ortak malları gereği gibi işletmiyorsa** öteki ortaklar ortaklığın feshini isteyebilir. **Haklı bir sebep varsa** ortak, hâkimden işleten ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar vermesini isteyebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun*

hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 385:** Kazanç paylı ortaklıkta özel sona erdirme sebepleri.
- **TMK m. 378:** Yöneticinin yetkisi.

- **TMK m. 377:** Ortaklığın yönetimi.
- **TMK m. 373:** Aile malları ortaklığının koşulları.

MADDE

385

B. Aile malları ortaklığı
V. Kazanç paylı aile malları ortaklığı
2. Özel sona erdirme sebepleri

KANUN METNİ

(1) İşletme ve temsili üzerine alan ortak, malları gereği gibi işletmediği veya yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, ortakların ortaklığın feshini isteme hakları vardır.
(2) Ortaklardan birinin, haklı sebeplere dayanarak istemde bulunması üzerine hâkim, mirastaki paylaşma kurallarını göz önünde bulundurarak, bu ortağın işletme ve temsili üzerine alan ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar verebilir.
(3) Ortakların elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar, kazanç paylı aile malları ortaklığında da uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 385, kazanç paylı aile malları ortaklığına özgü sona erdirme sebebini ve öteki ortakların korunmasını düzenler. Birinci fıkraya göre işletme ve temsili üzerine alan ortak **malları gereği gibi işletmediği** veya **yükümlülüklerini yerine getirmediği** takdirde, ortakların **ortaklığın feshini isteme hakları** vardır. İkinci fıkraya göre ortaklardan birinin **haklı sebeplere dayanan istemi** üzerine hâkim, **mirastaki paylaşma kurallarını** göz önünde bulundurarak bu ortağın işletme ve temsili üzerine alan ortakla **birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına** karar verebilir. Üçüncü fıkraya göre ortakların **elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar**, kazanç paylı ortaklıkta da uygulanır. Gerekçeye göre **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

İşleten ortak	Kazanç paylı ortaklıkta işletme ve temsili üzerine alan ortak.
Fesih istemi	Ortakların ortaklığın sona erdirilmesini istemesi.
Haklı sebep	Ortağın istemini haklı kılan durum; kanun tek tek saymaz.

Mirastaki paylaşma kuralları | Mirasın paylaşılmasına ilişkin Medeni Kanun hükümleri.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 385- 1984 tarihli Öntasarının 316 ncı maddesini örnek alan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 335 inci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, hükmün eski Kanun'un 335. maddesini karşıladığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 335. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Şirketin işletme ve temsilini deruhte eden şerik, müşterek malları gereği gibi işletmediği veya şeriklerine karşı taahhütlerini ifa etmediği takdirde şeriklerin, şirketin feshini talebe hakları vardır. Şeriklerden her biri, muhik sebeplere istinat ile işletme ve temsili deruhte eden şerikin idaresine iştirak ile, tereke taksimindeki hükümler nazarı dikkate alınmak üzere; müşterek mallardan istifade hakkına teşrikini, hakimden istiyebilir. Bununla beraber, şeriklerin elbirliğiyle işlettikleri şirketi emvale dair olan kaideler; temettüe iştirak suretiyle olan şirketi envalde dahi caridir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 335 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 335	4721 sayılı Kanun m. 385
Fesih	İşleten şerik malları gereği gibi işletmez veya taahhütlerini yerine getirmezse şerikler feshi isteyebilir	İşleten ortak malları gereği gibi işletmez veya yükümlülüklerini yerine getirmezse ortaklar feshi isteyebilir
Yönetime katılma	Şerik haklı sebeple, tereke taksimi hükümleri göz önünde tutularak, idareye ve yararlanmaya katılmayı hâkimden isteyebilir	Hâkim haklı sebeple istemde bulunan ortağın, mirastaki paylaşma kuralları göz önünde bulundurularak, yönetime ve yararlanmaya katılmasına karar verebilir
Yollama	Elbirliğiyle işletilen şirket kuralları temettüe iştirak suretiyle olan şirkette de uygulanır	Elbirliği ile işletilen ortaklık kuralları kazanç paylı ortaklıkta da uygulanır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 385. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Fıkra	Kural	Dayanak
Fesih	İşleten ortak gereği gibi işletmez veya yükümlülüklerini yerine getirmezse ortaklar feshi isteyebilir	TMK m. 385/1
Yönetime katılma	Haklı sebeple istemde bulunan ortağın yönetime ve yararlanmaya katılmasına hâkim karar verebilir	TMK m. 385/2
Ölçüt	Hâkim mirastaki paylaşma kurallarını göz önünde bulundurur	TMK m. 385/2
Yollama	Elbirliği ile işletilen ortaklığa ilişkin kurallar uygulanır	TMK m. 385/3
Genel sona erme	**380.** maddedeki sebepler de uygulanır	TMK m. 380, 385/3
Kaynak	743 m. 335; Öntasarı m. 316	Gerekçe, s. 136

1 TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 316. maddesini örnek alan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 335. maddesini karşılamaktadır; **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 385. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 454).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, fesih isteme hakkının işleten ortağın **malları gereği gibi işletmemesine** veya **yükümlülüklerini yerine getirmemesine** bağlanmasıdır. İkinci nokta, ikinci fıkranın ortaklığı sona erdirmeden **yönetime ve yararlanmaya katılma** yolunu açmasıdır; bu konuda karar hâkime aittir ve hâkim **mirastaki paylaşma kurallarını** göz önünde bulundurur. Üçüncü nokta, üçüncü fıkradaki **yollama** nedeniyle aile malları ortaklığına ilişkin genel kuralların kazanç paylı ortaklıkta da uygulanmasıdır.

II. Birinci Fıkra: İşleten Ortağın Yükümlülükleri ve Fesih

- **Sebep:** Malların gereği gibi işletilmemesi veya yükümlülüklerin yerine getirilmemesi.
- **Hak:** Ortaklar ortaklığın feshini isteyebilir.
- **Genel sebepler:** 380. maddedeki sebepler ayrıca uygulanır.

2 Kazanç paylı aile malları ortaklığında ortaklar, yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla ortaklığın temsilini ve mallarının işletilmesini içlerinden birine bırakır (TMK m. 384). İşletme ve temsili üzerine alan ortak, malları gereği gibi işletmediği veya yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, ortakların

ortaklığın feshini isteme hakları vardır. İşleten ortağın yükümlülükleri arasında öteki ortaklara yıllık kazançtan belli payı vermek de yer alır; bu pay anlaşmayla belirlenmemişse ortalama kazanç ile işleten ortağın çalışması ve harcaması göz önünde tutularak adil biçimde belirlenir (TMK m. 384).

Kanun "gereği gibi işletme" kavramını tanımlamaz. Bu fesih sebebi kazanç paylı ortaklığa özgüdür; ortaklığı sona erdiren genel sebepler de üçüncü fıkradaki yollama nedeniyle ayrıca uygulanır (TMK m. 380). Eski Kanun'un 335. maddesi de şirketin işletme ve temsilini üstlenen şerikin müşterek malları gereği gibi işletmediği veya şeriklerine karşı taahhütlerini yerine getirmediği takdirde şeriklerin şirketin feshini isteme hakkı olduğunu öngörüyordu. 3

III. İkinci Fıkra: Haklı Sebeple Yönetime Katılma

- **Kim ister:** Ortaklardan biri.
- **Dayanak:** Haklı sebepler.
- **Hâkimin kararı:** İşleten ortakla birlikte yönetime ve yararlanmaya katılma.

Ortaklardan birinin haklı sebeplere dayanarak istemde bulunması üzerine hâkim, mirastaki paylaşma kurallarını göz önünde bulundurarak, bu ortağın işletme ve temsili üzerine alan ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar verebilir. Bu yol, ortaklığı sona erdirmeden istemde bulunan ortağa yönetimde ve yararlanmada yer açar. Kanunun haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). 4

Kanun mirastaki paylaşma kurallarını bu maddede ayrıca saymaz. Mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler Medeni Kanun'un miras hukuku kısmında yer alır; örneğin her mirasçı, terekedeki belirli malların aynen, olanak yoksa satış yoluyla paylaştırılmasına karar verilmesini sulh mahkemesinden isteyebilir (TMK m. 642). Eski Kanun'un 335. maddesi de şeriklerden her birinin haklı sebeplere dayanarak, tereke taksimindeki hükümler göz önünde tutulmak üzere, işletme ve temsili üstlenen şerikin idaresine ve müşterek mallardan yararlanmaya katılmayı hâkimden isteyebileceğini öngörüyordu. 5

IV. Üçüncü Fıkra: Genel Kurallara Yollama

- **Yollama:** Elbirliği ile işletilen ortaklığa ilişkin kurallar.
- **Kapsam:** Mülkiyet, sorumluluk, sona erme ve paylaşma kuralları.
- **Sonuç:** Genel hükümler kazanç paylı ortaklıkta da geçerlidir.

Ortakların elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar, kazanç paylı aile malları ortaklığında da uygulanır. Bu yollama nedeniyle ortaklar ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidir ve ortaklığın borçlarından müteselsil olarak 6

sorumludur; ortaklık dışında bırakılan mallar ile miras veya karşılıksız kazanma yoluyla edinilen mallar kişisel mal olarak kalır (TMK m. 379). Ortaklığın sona erme sebepleri (TMK m. 380), öteki ortakların ortaklığı sürdürme imkânı (TMK m. 381), ortağın ölümü (TMK m. 382) ve paylaşma kuralları (TMK m. 383) da kazanç paylı ortaklıkta uygulanır.

7 Eski Kanun'un 335. maddesi de şeriklerin elbirliğiyle işlettikleri şirkete ilişkin kuralların temettüe iştirak suretiyle olan şirkette de uygulanacağını öngörüyordu.

UYGULAMA NOTU

İşleten ortak malları gereği gibi işletmiyorsa veya yükümlülüklerini, örneğin öteki ortaklara yıllık kazanç payını vermeyi, yerine getirmiyorsa, ortaklığın feshi istenebilir. **Ortaklığı sona erdirmek istemeyen ortak**, haklı bir sebep varsa hâkimden işleten ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar vermesini isteyebilir. **Haklı sebebi** oluşturan olguların ispatı gerekir (TMK m. 6).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298

Aile malları ortaklığına giren alacak hakları elbirliği hâlinde alacaklılık oluşturur; bu alacaklar ancak bütün alacaklıların birlikte hareketiyle istenebilir

Mirasbırakanın kiraya verdiği taşınmaz payı için atanan miras ortaklığı temsilcisi, kiracıdan ödenmeyen kira bedellerini istemiştir. Mahkeme, kiranın bölünerek bir kısım mirasçılara ödendiğini ve bu ödemelerin iyiniyetli kiracıyı borcundan kurtardığını belirterek istemi reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Elbirliği halinde alacaklılık durumları bazı kanun hükümlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, adi ortaklıkta ortaklık alacakları (818 sayılı Borçlar Kanunu m.534);miras ortaklığı devam ettiği sürece mirasçıların mirasbırakandan intikal eden alacak hakları (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.640);eşler arasında mal ortaklığı rejimi varsa bunların ortaklık kapsamına giren alacakları (TMK m.256);aile malları ortaklığında bu ortaklığa giren alacak hakları (TMK. m.373) için elbirliği halinde alacaklılık söz konusudur. Bu emredici kanun hükümlerine göre, söz konusu alacak hakları ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan talep edilebilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının elbirliği niteliğinin alacaklar bakımından sonucunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, elbirliği hâlinde alacaklılığın kanunda özel olarak düzenlendiği hâller arasında adi ortaklık alacaklarını, miras ortaklığı sürerken mirasbırakandan intikal eden alacakları, mal ortaklığı rejimindeki ortaklık alacaklarını ve aile malları ortaklığına giren alacak haklarını saymış; bu

alacakların ancak bütün alacaklıların birlikte hareket etmesiyle borçludan istenebileceğini belirtmiştir. Somut olayda miras ortaklığına ilişkin bu ilke uygulanmış, mirasçılardan birine veya birkaçına yapılan ödemenin kiracıyı terekeye karşı borcundan kurtarmayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 376).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226

Mirasçılar terekedeki tarım arazisini aile malları ortaklığına devredebilir; ancak bu imkânı getiren hüküm, yürürlüğünden önce ölen mirasbırakanın arazilerine uygulanamaz

Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılardan biri, terekedeki tarım arazilerinin ehil mirasçı olarak tarımsal gelir değeri üzerinden kendisine devrini istemiştir. Bir kısım davalılar derdest ortaklığın giderilmesi davasını ileri sürdü ve başka bir mirasçının ehil mirasçı olduğunu savunmuştur; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Mirasçılar, terekede bulunan tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazinin mülkiyeti hakkında; a) Bir mirasçıya veya yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerini karşılaması durumunda birden fazla mirasçıya devrini,b) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 373 üncü ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına devrini, c) Mirasçıların tamamının miras payı oranında hissedarı oldukları 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları limited şirkete devrini, ç) Mülkiyetin üçüncü kişilere devrini, kararlaştırabilirler.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile malları ortaklığının tarım arazilerinin mirasçılar arasında korunmasındaki yerini gösterir. Daire, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/C maddesini aktararak mirasçıların terekedeki tarımsal arazinin bir mirasçıya, 373 ve devamı maddelerine göre kuracakları aile malları ortaklığına veya kazanç paylı aile malları ortaklığına, limited şirkete ya da üçüncü kişilere devrini kararlaştırabileceklerini belirtmiştir. Ancak bu hükmün ve geçiş hükmünün yürürlüğe girmesinden önce mirasbırakan öldüğünden, 8/C maddesine dayanılarak hüküm kurulamayacağı ve davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 384:** Kazanç paylı aile malları ortaklığının konusu.
- **TMK m. 380:** Ortaklığın sona erme sebepleri.
- **TMK m. 383:** Paylaşma kuralları.
- **TMK m. 379:** Ortak mallar ve kişisel mallar.

MADDE

386

C. Aile yurdu

I. Genel olarak

KANUN METNİ

Konutlar, tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlar, eklentileriyle birlikte aile yurdu hâline getirilebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 386, aile yurdu kurumunun ana hükmüdür. Maddeye göre **konutlar**, **tarıma elverişli taşınmazlar** ve **sanayiye elverişli taşınmazlar**, **eklentileriyle birlikte** aile yurdu hâline getirilebilir. Aile yurdu, mahkemece yapılan ilân ve verilen izinden sonra iznin **tapu kütüğüne şerh verilmesiyle** kurulur (TMK m. 390); aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar **devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez** (TMK m. 391). Gerekçeye göre aile yurdu kurumu ülkemizde o güne kadar uygulama alanı bulmamış olmakla birlikte **aynen korunması uygun görülmüştür**.

TEMEL KAVRAMLAR

Aile yurdu	Mahkeme izniyle kurulan, tapu kütüğüne şerh verilen ve tasarruf yetkisi sınırlanan aile taşınmazı.
Konut	Oturmaya ayrılmış taşınmaz.
Tarıma veya sanayiye elverişli taşınmaz	Tarımsal ya da sınai faaliyete uygun taşınmaz.
Eklenti	Asıl şeyin işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için ona sürekli olarak özgülenen ve bağlı kılınan taşınır mal (TMK m. 686).
Şerh	Tapu kütüğüne yazılan ve sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilen kayıt.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 386- 1984 tarihli Öntasarının 317 inci maddesinden alınan bu bir cümlelik hüküm, yürürlükteki Kanunun 336 ncı maddesini karşılamaktadır. "Aile yurdu" kurumu ülkemizde şimdiye kadar uygulama alanı bulmamış olmakla birlikte, bu kurumun aynen korunması uygun görülmüştür. Madde aile yurdunun kurulmasına imkân veren bir ana hüküm niteliğindedir. Yapılan değişiklik, sadece, yürürlükteki Kanunun 337 nci maddesinin ilk fıkrasının buraya alınması ve hangi mâlların aile yurdu hâline getirilebileceğinin bu maddede belirtilmesinden ibarettir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 136*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 336. maddesini karşıladığını ve 337. maddenin ilk fıkrasının buraya alındığını gösterir. Kurum, gerekçenin yazıldığı dönemde uygulama alanı bulmamış olsa da aynen korunmuştur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 336. madde ile 337. maddenin birinci fıkrasıydı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Madde 336 – Aşağıdaki maddeler hükmüne tevfikan aile yurtları tesisi caizdir. Madde 337 – Ziraat veya sanayie tahsis edilmiş olan bir gayrimenkul ve müştemilatiyle beraber meskenler aşağıdaki şartlar dairesinde aile yurdu ittihaz edilebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 336 ve 337/1 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 336 ve 337/1	4721 sayılı Kanun m. 386
Genel hüküm	Aile yurtları tesisi caizdir	Taşınmazlar aile yurdu hâline getirilebilir
Taşınmazlar	Ziraat veya sanayie tahsis edilmiş gayrimenkul ve meskenler	Konutlar, tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlar
Eklentiler	Müştemilatıyla beraber	Eklentileriyle birlikte
Düzen	İki ayrı maddede	Tek maddede

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 386. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Taşınmazlar	Konutlar, tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlar	TMK m. 386
Eklentiler	Taşınmazla birlikte aile yurdu hâline getirilebilir	TMK m. 386
Büyüklük	Bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüyü aşamaz	TMK m. 387
Kuruluş	İlân, mahkeme izni ve tapu kütüğüne şerh	TMK m. 388-390
Sonuç	Devir, rehin ve kira yasağı; cebrî icra yasağı	TMK m. 391
Görevli mahkeme	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Kaynak	743 m. 336 ve 337/1; Öntasarı m. 317	Gerekçe, s. 136

1 TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 317. maddesinden alınan bu bir cümlelik hüküm, yürürlükteki Kanun'un 336. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, **"Aile yurdu" kurumunun ülkemizde şimdiye kadar uygulama alanı bulmamış olmakla birlikte aynen korunmasının uygun görüldüğünü** belirtir ve maddeyi aile yurdunun kurulmasına imkân veren **bir ana hüküm** olarak nitelendirir. Yapılan değişiklik, eski Kanun'un 337. maddesinin ilk fıkrasının buraya alınması ve hangi malların aile yurdu hâline getirilebileceğinin bu maddede belirtilmesinden ibarettir. Tasarının 386. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 455).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazların **konutlar, tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlar** olarak belirlenmesidir. İkinci nokta, aile yurdunun kendiliğinden doğmamasıdır: kuruluş **mahkemece ilân**, **mahkeme izni** ve iznin **tapu kütüğüne şerh verilmesiyle** tamamlanır (TMK m. 388, TMK m. 389, TMK m. 390). Üçüncü nokta, aile yurdunun malikin **tasarruf yetkisini sınırlamasıdır**: aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez (TMK m. 391).

II. Aile Yurdu Hâline Getirilebilecek Taşınmazlar

- **Konutlar:** Oturmaya ayrılmış taşınmazlar.
- **Tarıma elverişli taşınmazlar:** Tarımsal faaliyete uygun taşınmazlar.
- **Sanayiye elverişli taşınmazlar:** Sınai faaliyete uygun taşınmazlar.

Madde, aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazları üç grupta sayar: konutlar, tarıma elverişli taşınmazlar ve sanayiye elverişli taşınmazlar. Bu taşınmazlar eklentileriyle birlikte aile yurdu hâline getirilebilir. Eski Kanun'un 337. maddesinin birinci fıkrası ziraat veya sanayie tahsis edilmiş bir gayrimenkul ile müştemilatıyla beraber meskenlerin aile yurdu ittihaz edilebileceğini öngörüyordu; gerekçeye göre bu fıkra 386. maddeye alınmış ve hangi malların aile yurdu hâline getirilebileceği bu maddede belirtilmiştir. 2

Eski metin tarıma veya sanayiye "tahsis edilmiş" taşınmazdan söz ederken, yürürlükteki metin tarıma veya sanayiye "elverişli" taşınmazı anar. Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazların büyüklüğü, bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz; mahkemece haklı sebeplere dayanılarak geçici bir istisna kabul edilmiş olmadıkça malikin taşınmazı veya üzerindeki tesisi kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunludur (TMK m. 387). 3

III. Eklentiler

- **Kapsam:** Aile yurdu taşınmazın eklentilerini de kapsar.
- **Tanım:** Eklenti, asıl şeye sürekli olarak özgülenen taşınır maldır.
- **Cebrî icra:** Yasak, aile yurdu ve eklentileri hakkında geçerlidir.

Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır; bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar (TMK m. 686). Aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz (TMK m. 391). 4

IV. Aile Yurdunun Kuruluşu ve Sonuçları

- **Kuruluş:** İlân, mahkeme izni ve tapu kütüğüne şerh.
- **Sonuçlar:** Tasarruf yetkisi sınırlanır; hısımlar yurda alınabilir.
- **Sona erme:** Malikin ölümü veya malikin sağlığında yurda son vermesi.

Aile yurdu kurulmadan önce alacaklılar ve aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler, mahkemece yapılan ilânla itirazlarını iki ay içinde bildirmeye çağrılır (TMK m. 388). Gerekli koşullar bulunur ve itiraz yapılmaz ya da itirazın haksız olduğu anlaşılırsa mahkeme kuruluşa izin verir (TMK m. 389). Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak izne ilişkin mahkeme kararının o taşınmazın tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur (TMK m. 390). 5

Tasarruf yetkisini sınırlayan aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilecek işlemler arasında sayılmıştır; tasarruf yetkisi kısıtlamaları, şerh verilmekle 6

taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir (TMK m. 1010). Yargıtay da aile yurdu kurulmasını Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasında saymıştır.[1]

7 Aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez (TMK m. 391). Malikin yoksulluğu sebebiyle yurda alınmaya muhtaç üstsoyunu, altsoyunu ve kardeşlerini yurda kabul etmesine mahkemece karar verilebilir (TMK m. 392); malik borçlarını ödemede acze düşerse aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece bir yönetici atanır (TMK m. 393). Aile yurdu malikin ölümü veya malikin sağlığında yurda son vermesiyle sona erer (TMK m. 394, TMK m. 395).

V. Görevli Mahkeme

- **Mahkeme:** Aile mahkemesi.
- **Dayanak:** 4787 sayılı Kanun m. 4.
- **Kapsam:** Medeni Kanun'un Üçüncü Kısım dışındaki İkinci Kitabı.

8 Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu'nun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabına göre aile hukukundan doğan dava ve işleri görür (4787 s. K. m. 4). Aile yurdu, Üçüncü Kısımdan (vesayet) önce, İkinci Kitapta düzenlenmiştir. Karar arama sisteminde dava türü aile yurdu kurulması olan dosyalarda da ilk derece mahkemesi aile mahkemesidir.[2]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Konut veya tarıma ya da sanayiye elverişli bir taşınmaz aile yurdu hâline getirilmek isteniyorsa**, taşınmazın bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüyü aşmaması ve malikin taşınmazı kendisinin işletmesi ya da konutta oturması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 387). **Kuruluş için** mahkemece ilân yapılır, itirazlar incelenir ve izin kararı tapu kütüğüne şerh verilir (TMK m. 388-390). **Aile yurdu hâline gelen taşınmaz** devredilemez, rehnedilemez ve kiraya verilemez (TMK m. 391).

1 Yargıtay 14. HD, 26.06.2006, E. 2006/6282, K. 2006/7391.
2 Yargıtay 2. HD, 14.05.2009, E. 2008/13838, K. 2009/9655.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni

> Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 387:** Aile yurdunun koşulları.
- **TMK m. 388:** Kuruluştan önce ilân.
- **TMK m. 390:** Tapu kütüğüne şerh verilmesi.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.

MADDE

387

C. Aile yurdu
II. Kurulması
1. Koşulları

KANUN METNİ

(1) Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazların büyüklüğü, üzerindeki rehin haklarına ve malikin diğer mallarına bakılmaksızın, bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz.

(2) Mahkemece haklı sebeplere dayanılarak geçici bir istisna kabul edilmiş olmadıkça malikin, taşınmazı veya üzerindeki tesisi kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunludur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 387, aile yurdu hâline getirilecek taşınmazın taşıması gereken koşulları düzenler. Birinci fıkraya göre taşınmazın büyüklüğü, **üzerindeki rehin haklarına ve malikin diğer mallarına bakılmaksızın**, bir ailenin **normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz**. İkinci fıkraya göre mahkemece **haklı sebeplere dayanılarak geçici bir istisna** kabul edilmiş olmadıkça malik, taşınmazı veya üzerindeki tesisi **kendisi işletmek** ya da **konutta oturmak** zorundadır. Gerekçeye göre eski metindeki "aynî haklar" deyimi yerine İsviçre Medeni Kanunu'ndaki gibi **"rehin hakkı"** deyimi kullanılmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Normal geçim ve barınma ölçüsü	Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazın büyüklüğüne kanunun koyduğu üst sınır.
Rehin hakkı	Taşınmaz üzerinde bir alacağı güvenceye bağlayan sınırlı aynî hak.
İşletme zorunluluğu	Malikin taşınmazı veya tesisi kendisinin işletmesi.
Oturma zorunluluğu	Konutta malikin kendisinin oturması.
Geçici istisna	Mahkemenin haklı sebeple belirli bir süre için tanıdığı ayrık durum.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 387- 1984 tarihli Öntasarının 318 inci maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 337 nci maddesini kısmen karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin ilk fıkrası, bir önceki maddeye alınmış; ikinci fıkradaki "aynî haklar" deyimi yerine İsviçre Medenî Kanununun 350 nci maddesindeki gibi "rehin hakkı" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 337. maddesini kısmen karşıladığını gösterir: eski maddenin ilk fıkrası 386. maddeye alınmış, ikinci fıkradaki "aynî haklar" deyimi "rehin hakkı" olarak değiştirilmiştir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 337. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarıydı.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aile yurdu ittihaz olunan gayrimenkulün büyüklüğü, bir ailenin iaşesine veya ikametine muktazi dereceden fazla olamaz; gayrimenkulün üzerinde ayni haklar bulunması ve mülk sahibinin mütebaki servetinin derecesi, haizi tesir değildir. Mahkemenin, muhik sebeplere istinat ile muvakkat bir zaman için vereceği müsaade müstesna olmak üzere, mülk sahibi veya ailesi yurt ittihaz edilen gayrimenkulü ve gayrimenkulün tahsis edildiği sanatı bizzat işletmeğe yahut meskende bizzat ikamete mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 337/2-3 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 337/2-3	4721 sayılı Kanun m. 387
Büyüklük	Bir ailenin iaşesine veya ikametine gerekli dereceden fazla olamaz	Bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz
Hesaba katılmayanlar	Üzerindeki aynî haklar ve mülk sahibinin geri kalan serveti	Üzerindeki rehin hakları ve malikin diğer malları
İşletme veya oturma	Mülk sahibi veya ailesi bizzat işletir ya da meskende oturur	Malik kendisi işletir ya da konutta oturur
İstisna	Mahkemenin haklı sebeple geçici bir süre için vereceği izin	Mahkemece haklı sebeple kabul edilen geçici istisna

Gerekçe yalnız "aynî haklar" deyiminin "rehin hakkı" olarak değiştirildiğini belirtir. Metinler arasında ayrıca ifade farkları vardır: eski metin mülk sahibi "veya ailesinin" işletmesini ya da oturmasını anarken yürürlükteki metin malikin kendisini anar.

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 387. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Büyüklük	Bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüyü aşamaz	TMK m. 387/1
Hesaba katılmayanlar	Taşınmaz üzerindeki rehin hakları ve malikin diğer malları	TMK m. 387/1
İşletme veya oturma	Malik taşınmazı ya da tesisi kendisi işletir veya konutta oturur	TMK m. 387/2
İstisna	Mahkemece haklı sebeple geçici istisna kabul edilebilir	TMK m. 387/2
Haklı sebep	Hâkim hukuka ve hakkaniyete göre karar verir	TMK m. 4
Kaynak	743 m. 337/2-3; Öntasarı m. 318; İsviçre MK m. 350	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 318. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 337. maddesini **kısmen** karşılamaktadır. Eski maddenin ilk fıkrası bir önceki maddeye alınmış; ikinci fıkradaki **"aynî haklar"** deyimi yerine İsviçre Medeni Kanunu'nun 350. maddesindeki gibi **"rehin hakkı"** deyimi kullanılmıştır. Tasarının 387. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 455). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, büyüklük sınırının **bir ailenin normal geçimi ve barınması** ölçüsüne bağlanmasıdır; kanun bu ölçüyü metrekare veya değer olarak belirlemez. İkinci nokta, büyüklüğün değerlendirilmesinde taşınmaz üzerindeki **rehin haklarına** ve malikin **diğer mallarına** bakılmamasıdır. Üçüncü nokta, malikin taşınmazı **kendisinin işletmesi** ya da **konutta oturması** gerekmesidir; bu zorunluluktan ancak mahkemenin haklı sebeple tanıdığı **geçici bir istisnayla** ayrılınabilir.

II. Birinci Fıkra: Taşınmazın Büyüklüğü

- **Üst sınır:** Bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçü.
- **Rehin hakları:** Değerlendirmede hesaba katılmaz.
- **Malikin diğer malları:** Değerlendirmede hesaba katılmaz.

Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazların büyüklüğü, üzerindeki rehin haklarına ve malikin diğer mallarına bakılmaksızın, bir ailenin normal geçimine ve barın- 2

masına yetecek ölçüden fazla olamaz. Aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazlar konutlar ile tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlardır (TMK m. 386); büyüklük sınırı bu taşınmazların hepsi için geçerlidir. Kanun ölçüyü metrekare veya değer olarak belirlemez; ölçüt bir ailenin normal geçimi ve barınmasıdır.

3 Taşınmaz üzerinde rehin hakları bulunması, büyüklük değerlendirmesini değiştirmez; malikin başka mallarının bulunup bulunmaması da bu değerlendirmede hesaba katılmaz. Eski Kanun'un 337. maddesi de gayrimenkulün büyüklüğünün bir ailenin iaşesine veya ikametine gerekli dereceden fazla olamayacağını, gayrimenkulün üzerinde aynî haklar bulunmasının ve mülk sahibinin geri kalan servetinin derecesinin etkili olmadığını öngörüyordu. Gerekçeye göre "aynî haklar" deyimi yerine İsviçre Medeni Kanunu'nun 350. maddesindeki gibi "rehin hakkı" deyimi kullanılmıştır.

4 Taşınmaz üzerinde rehin bulunması kuruluş aşamasında ayrıca önem taşır: süresi içinde itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe veya taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça aile yurdu kurulmasına izin verilemez (TMK m. 389).

III. İkinci Fıkra: İşletme veya Oturma Zorunluluğu

- **Kural:** Malik taşınmazı veya tesisi kendisi işletir ya da konutta oturur.
- **İstisna:** Mahkemece haklı sebeple kabul edilen geçici istisna.
- **Karar:** Hâkim hukuka ve hakkaniyete göre karar verir.

5 Mahkemece haklı sebeplere dayanılarak geçici bir istisna kabul edilmiş olmadıkça malikin, taşınmazı veya üzerindeki tesisi kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunludur. Kural, taşınmazın türüne göre iki biçimde uygulanır: tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazda malik taşınmazı ya da üzerindeki tesisi kendisi işletir; konutta ise kendisi oturur.

6 Bu zorunluluktan ancak mahkemenin haklı sebeplere dayanarak kabul ettiği geçici bir istisnayla ayrılınabilir. Kanunun haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). İstisna, kanunun ifadesiyle geçicidir.

7 Eski Kanun'un 337. maddesi mülk sahibinin "veya ailesinin" gayrimenkulü ve tahsis edildiği sanatı bizzat işletmeye yahut meskende bizzat oturmaya mecbur olduğunu öngörüyordu; mahkemenin haklı sebeplere dayanarak geçici bir süre için vereceği izin bu zorunluluğun istisnasıydı. Yürürlükteki metin ise malikin kendisinin işletmesini veya oturmasını anar.

IV. Koşulların Aile Yurdu İçindeki Yeri

- **Kuruluş:** Mahkeme, gerekli koşullar bulunursa kuruluşa izin verir.
- **Şerh:** İzin kararı tapu kütüğüne şerh verilir.
- **Sonuç:** Taşınmaz devrolunamaz, rehnedilemez, kiraya verilemez.

Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunur ve yurdun kurulmasına üçüncü kişiler itiraz etmez veya itirazın haksız olduğu anlaşılırsa, mahkeme kuruluşa izin verir (TMK m. 389). 387. maddedeki büyüklük ve işletme ya da oturma koşulları bu incelemenin parçasıdır. İzin kararının tapu kütüğüne şerh verilmesiyle aile yurdu kurulur (TMK m. 390); aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez (TMK m. 391). 8

UYGULAMA NOTU

Aile yurdu kurmak isteyen kişi, taşınmazın büyüklüğünün bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüyü aşmadığını ortaya koymalıdır; taşınmaz üzerindeki rehinler veya kişinin diğer malları bu değerlendirmeyi değiştirmez. **Malik taşınmazı kendisi işletemeyecek veya konutta oturamayacaksa**, haklı sebeplere dayanarak mahkemeden geçici bir istisna isteyebilir. **Taşınmaz üzerinde rehin veya haciz varsa**, bunlar kaldırılmadıkça kuruluşa izin verilemez (TMK m. 389).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında

aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *"Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 386:** Aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazlar.
- **TMK m. 388:** Kuruluştan önce ilân.
- **TMK m. 389:** Üçüncü kişilerin haklarının korunması.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.

MADDE

388

C. Aile yurdu
II. Kurulması
2. Usul ve şekil
a. İlân

KANUN METNİ

(1) Alacaklılar ve aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler, kuruluştan önce mahkemece yapılan ilânla itirazlarını iki ay içinde bildirmeye çağrılırlar.
(2) Durum, alacakları taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış olanlara ve hacizli alacaklılara ayrıca bildirilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 388, aile yurdu kurulmadan önce üçüncü kişilerin haberdar edilmesini düzenler. Birinci fıkraya göre **alacaklılar** ve aile yurdu kurulması yüzünden **haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler**, kuruluştan önce **mahkemece yapılan ilânla** itirazlarını **iki ay içinde** bildirmeye çağrılır. İkinci fıkraya göre durum, alacakları **taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış olanlara** ve **hacizli alacaklılara** ayrıca bildirilir. Gerekçeye göre aile yurduna konu taşınmaz üzerindeki tasarruf hakkı sınırlanacağından, alacaklıların ve diğer kişilerin zarar görmesini önlemek ve itiraz etmelerine olanak tanımak için mahkeme aracılığıyla ilân zorunlu görülmüştür.

TEMEL KAVRAMLAR

İlân	Mahkemenin kuruluş istemini kamuya duyurması.
İtiraz	Alacaklının veya hakkı zedelenebilecek kişinin kuruluşa karşı çıkması.
Rehinli alacaklı	Alacağı taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış alacaklı.
Hacizli alacaklı	Taşınmaz üzerinde haciz bulunan alacaklı.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 388- 1984 tarihli Öntasarının 319 uncu maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 338 inci maddesini karşılamaktadır. Aile yurduna konu olan taşınmazlar üzerindeki tasarruf hakkı sınırlanmış olacağından, alacaklıların veya diğer kişilerin bu yüzden zarar görmelerini önlemek ve itiraz etmelerine olanak tanımak için mahkeme aracılığıyla bir ilân yapılması zorunlu görülmüştür. İkinci fıkrada, durumun rehinli ve hacizli alacaklılara da doğrudan doğruya bildirilmesi yükümü getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Gerekçe, ilânın amacını tasarruf hakkındaki sınırlamayla açıklar ve ikinci fıkradaki bildirim yükümünü eski metne göre yeni bir düzenleme olarak gösterir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 338. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aile yurdu tesis etmek istiyen kimse, alacaklıların ve alelıtlak tesisten zarar görmeleri melhuz olanların iki ay zarfında itirazlarını dermeyan etmelerini evvel emirde mahkeme marifetiyle resmen ilan ettirir. Mahkeme, yurt ittihaz edilecek mesken veya diğer gayri menkul kendilerine teminat gösterilmiş olan alacaklılara, keyfiyeti sureti mahsusada tebliğ eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 338 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 338	4721 sayılı Kanun m. 388
İlân	Kurucu, mahkeme aracılığıyla resmen ilân ettirir	Kuruluştan önce mahkemece ilân yapılır
Çağrılanlar	Alacaklılar ve genel olarak kuruluştan zarar görmesi muhtemel olanlar	Alacaklılar ve hakları zedelenebilecek kişiler
Süre	İki ay	İki ay
Ayrıca bildirim	Taşınmaz kendilerine teminat gösterilmiş alacaklılar	Rehinli ve hacizli alacaklılar
Fıkra düzeni	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 388. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Zaman	Kuruluştan önce	TMK m. 388/1
Yol	Mahkemece yapılan ilân	TMK m. 388/1
Çağrılanlar	Alacaklılar ve hakları zedelenebilecek kişiler	TMK m. 388/1
Süre	İtirazlar iki ay içinde bildirilir	TMK m. 388/1
Ayrıca bildirim	Rehinli ve hacizli alacaklılar	TMK m. 388/2
Sonraki adım	İtiraz yoksa veya haksızsa mahkeme izin verir	TMK m. 389
Kaynak	743 m. 338; Öntasarı m. 319	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 319. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 338. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, aile yurduna konu olan taşınmazlar üzerindeki **tasarruf hakkı sınırlanmış olacağından**, alacaklıların veya diğer kişilerin bu yüzden **zarar görmelerini önlemek** ve **itiraz etmelerine olanak tanımak** için mahkeme aracılığıyla bir ilân yapılmasının zorunlu görüldüğünü belirtir. İkinci fıkrada durumun **rehinli ve hacizli alacaklılara da doğrudan doğruya bildirilmesi** yükümü getirilmiştir. Tasarının 388. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 455). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ilânın **kuruluştan önce** ve **mahkemece** yapılmasıdır. İkinci nokta, itirazların **iki ay içinde** bildirilmesidir. Üçüncü nokta, ilânın yanında **rehinli ve hacizli alacaklılara ayrıca bildirim** yapılmasıdır; eski Kanun yalnız taşınmaz kendilerine teminat gösterilmiş alacaklılara özel tebliği öngörüyordu.

II. Birinci Fıkra: Mahkemece İlân ve İki Aylık İtiraz Süresi

- **Çağrılanlar:** Alacaklılar ve hakları zedelenebilecek kişiler.
- **Yol:** Kuruluştan önce mahkemece yapılan ilân.
- **Süre:** İtirazlar iki ay içinde bildirilir.

Alacaklılar ve aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler, kuruluştan önce mahkemece yapılan ilânla itirazlarını iki ay içinde bildirmeye çağrılır. İlânın amacı gerekçede açıklanmıştır: aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez; aile yurdu 2

ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz (TMK m. 391). Tasarruf hakkındaki bu sınırlamalar alacaklıları ve diğer kişileri etkileyebileceğinden, kuruluştan önce itiraz imkânı tanınmıştır.

3 Çağrı yalnız alacaklılara değil, aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan bütün kişilere yöneliktir. Eski Kanun'un 338. maddesi de alacaklıların ve genel olarak kuruluştan zarar görmeleri muhtemel olanların iki ay içinde itirazlarını bildirmelerinin önce mahkeme aracılığıyla resmen ilân ettirileceğini öngörüyordu.

III. İkinci Fıkra: Rehinli ve Hacizli Alacaklılara Bildirim

- **Rehinli alacaklılar:** Alacakları taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış olanlar.
- **Hacizli alacaklılar:** Taşınmaz üzerinde haciz bulunan alacaklılar.
- **Bildirim:** İlândan ayrı olarak yapılır.

4 Durum, alacakları taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış olanlara ve hacizli alacaklılara ayrıca bildirilir. Kanun, genel ilânın yanında bu alacaklılara ayrıca bildirim yapılmasını öngörür. Gerekçeye göre ikinci fıkrada durumun rehinli ve hacizli alacaklılara da doğrudan doğruya bildirilmesi yükümü getirilmiştir; eski Kanun'un 338. maddesi yalnız yurt yapılacak taşınmaz kendilerine teminat gösterilmiş alacaklılara özel tebliği öngörüyordu.

5 Rehin ve hacizlerin kuruluş aşamasındaki etkisi 389. maddede düzenlenir: süresi içinde itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe veya taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça aile yurdu kurulmasına izin verilemez (TMK m. 389).

IV. İlânın Aile Yurdu İçindeki Yeri

- **İlân:** Kuruluştan önce, itirazları toplamak için.
- **İzin:** İtiraz yoksa veya haksızsa mahkeme kuruluşa izin verir.
- **Şerh ve ikinci ilân:** İzin kararı tapu kütüğüne şerh verilir ve mahkemece ilân edilir.

6 İlân süreci aile yurdunun kuruluşunun ilk adımıdır. Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunur ve yurdun kurulmasına üçüncü kişiler itiraz etmez veya itirazın haksız olduğu anlaşılırsa, mahkeme kuruluşa izin verir (TMK m. 389). Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak izne ilişkin mahkeme kararının o taşınmazın tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur; bu husus da mahkemece ilân edilir (TMK m. 390).

Kanun aile yurdunun sona ermesinde de benzer bir yol öngörür: malik sağlığında yurda son vermek için tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere mahkemeye başvurur, istem mahkemece ilân olunur ve ilân tarihinden başlayarak iki ay içinde itiraz yapılmaz veya itirazın haksızlığı anlaşılırsa mahkeme kaydın silinmesine izin verir (TMK m. 395). 7

UYGULAMA NOTU

Aile yurdu kurulmak isteniyorsa, kuruluştan önce mahkemenin ilân yapacağı ve alacaklıların iki ay içinde itiraz edebileceği hesaba katılmalıdır. **Alacaklılar ve aile yurdu kurulması haklarını zedeleyebilecek kişiler**, itirazlarını ilândaki çağrı üzerine iki ay içinde bildirmelidir. **Alacağı taşınmaz rehniyle güvenceye bağlı olan veya taşınmazı haczettirmiş alacaklıya** mahkeme ayrıca bildirim yapar.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *"Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 389:** Üçüncü kişilerin haklarının korunması.
- **TMK m. 390:** Tapu kütüğüne şerh verilmesi.
- **TMK m. 387:** Aile yurdunun koşulları.
- **TMK m. 395:** Malikin sağlığında yurda son verilmesi.

MADDE

C. Aile yurdu
II. Kurulması
2. Usul ve şekil

389 b. Üçüncü kişilerin haklarının korunması

KANUN METNİ

(1) Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunur ve yurdun kurulmasına üçüncü kişiler itiraz etmez veya itirazın haksız olduğu anlaşılırsa, mahkeme kuruluşa izin verir.

(2) Süresi içinde itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe veya taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça, aile yurdu kurulmasına izin verilemez. Borç, itiraz eden veya rehinli alacaklı lehine vadeye bağlı olsa bile, aile yurdu kurmak isteyen borçlu hemen ödemede bulunabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 389, aile yurdu kurulmasına mahkemenin hangi hâlde izin vereceğini ve alacaklıların nasıl korunacağını düzenler. Birinci fıkraya göre taşınmazda **yurt olabilmesi için gerekli koşullar** bulunur ve üçüncü kişiler **itiraz etmez** veya **itirazın haksız olduğu anlaşılırsa**, mahkeme kuruluşa **izin verir**. İkinci fıkraya göre süresi içinde **itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe** veya taşınmaz üzerindeki **rehin ve hacizler kaldırılmadıkça** izin verilemez. Borç itiraz eden veya rehinli alacaklı lehine **vadeye bağlı olsa bile**, aile yurdu kurmak isteyen borçlu **hemen ödemede bulunabilir**. Gerekçeye göre eski metinden farklı olarak rehin ve hacizlerin kaldırılmış olması da izin için zorunlu görülmüştür.

TEMEL KAVRAMLAR

Mahkeme izni	Aile yurdunun kurulabilmesi için mahkemenin verdiği karar.
İtiraz	Alacaklının veya hakkı zedelenebilecek kişinin kuruluşa karşı çıkması.
İlginin kesilmesi	İtiraz eden alacaklının alacağının ödenmesi gibi yollarla kuruluştan etkilenmesinin ortadan kalkması.
Vadeye bağlı borç	Ödeme zamanı henüz gelmemiş borç.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 389- 1984 tarihli Öntasarının 320 inci maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 339 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metinde, ikinci fıkrada sadece itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesilmesi öngörülmüş ise de Tasarıda "taşınmaz üzerindeki rehin ve hacizlerin" kaldırılmış olması da izin için zorunlu görülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 339. maddesini karşıladığını ve izin koşullarına taşınmaz üzerindeki rehin ve hacizlerin kaldırılmasının eklendiğini gösterir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 339. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İlan müddeti içinde, üçüncü şahıslar tarafından itiraz olunmadığı yahut vuku bulan itirazın haksızlığı anlaşıldığı takdirde; mesken veya diğer gayri menkul, yurt ittihazı için muktazi kanuni şartları cami ise, tesise müsaade olunur. Müddet içinde itiraz eden alacaklıların alakalarının kesildiği isbat edilmedikçe tesise müsaade edilmez. Borç, itiraz eden alacaklı lehine müeccel olsa bile aile yurdu tesis etmek istiyen borçlu, hemen ödeyebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 339 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 339	4721 sayılı Kanun m. 389
İzin	İtiraz yoksa veya haksızsa ve kanuni şartlar varsa	Gerekli koşullar varsa ve itiraz yoksa veya haksızsa
Alacaklılar	İtiraz edenlerin ilgilerinin kesildiği ispat edilmeli	İtiraz edenlerin ilgilerinin kesildiği ispat edilmeli
Rehin ve haciz	Aranmıyordu	Taşınmaz üzerindeki rehin ve hacizler kaldırılmalı
Vadeli borç	İtiraz eden alacaklı lehine vadeli borç hemen ödenebilir	İtiraz eden veya rehinli alacaklı lehine vadeli borç hemen ödenebilir
Fıkra düzeni	Üç fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 389. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İzin koşulu	Taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunmalı	TMK m. 389/1
İtiraz	İtiraz yoksa veya haksızsa mahkeme izin verir	TMK m. 389/1
Alacaklılar	İtiraz eden alacaklıların ilgileri kesilmedikçe izin verilemez	TMK m. 389/2
Rehin ve haciz	Taşınmaz üzerindeki rehin ve hacizler kaldırılmadıkça izin verilemez	TMK m. 389/2
Vadeli borç	Borçlu vadeyi beklemeden hemen ödeyebilir	TMK m. 389/2
Kaynak	743 m. 339; Öntasarı m. 320	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 320. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 339. maddesini karşılamaktadır. Eski metnin ikinci fıkrasında **yalnız itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesilmesi** öngörülmüşken, Tasarıda **"taşınmaz üzerindeki rehin ve hacizlerin"** kaldırılmış olması da izin için zorunlu görülmüştür. Tasarının 389. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 455). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, mahkeme izninin iki koşula bağlanmasıdır: taşınmazda **yurt olabilmesi için gerekli koşulların** bulunması ve **itiraz bulunmaması ya da itirazın haksız olması**. İkinci nokta, itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiğinin **ispat edilmesi** gerekmesidir. Üçüncü nokta, taşınmaz üzerindeki **rehin ve hacizler** kaldırılmadıkça izin verilememesidir; eski Kanun bu koşulu aramıyordu.

II. Birinci Fıkra: Mahkemenin Kuruluşa İzin Vermesi

- **Koşullar:** Taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunmalıdır.
- **İtiraz yoksa:** Mahkeme kuruluşa izin verir.
- **İtiraz haksızsa:** Mahkeme yine izin verir.

Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunur ve yurdun kurulmasına üçüncü kişiler itiraz etmez veya itirazın haksız olduğu anlaşılırsa, mahkeme kuruluşa izin verir. Gerekli koşullar 386 ve 387. maddelerde düzenlenmiştir: aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazlar konutlar ile tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlardır (TMK m. 386); taşınmazın büyüklüğü bir 2

ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz ve malik, mahkemece geçici bir istisna kabul edilmedikçe taşınmazı kendisi işletmek ya da konutta oturmak zorundadır (TMK m. 387).

3 İtirazlar, kuruluştan önce mahkemece yapılan ilân üzerine iki ay içinde bildirilir (TMK m. 388). Mahkeme, bu süre içinde itiraz yapılıp yapılmadığını ve yapılan itirazın haklı olup olmadığını inceler. Eski Kanun'un 339. maddesi de ilân süresi içinde üçüncü kişilerce itiraz olunmaması veya itirazın haksızlığının anlaşılması hâlinde, taşınmaz gerekli kanuni şartları taşıyorsa kuruluşa izin verileceğini öngörüyordu.

III. İkinci Fıkra: İtiraz Eden Alacaklılar, Rehin ve Hacizler

- **Alacaklılar:** İtiraz edenlerin ilgilerinin kesildiği ispat edilmelidir.
- **Rehin ve hacizler:** Taşınmaz üzerindekiler kaldırılmalıdır.
- **Vadeli borç:** Borçlu hemen ödemede bulunabilir.

4 Süresi içinde itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe veya taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça, aile yurdu kurulmasına izin verilemez. Kural, aile yurdunun sonuçlarıyla bağlantılıdır: aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez; aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz (TMK m. 391).

5 İlginin kesildiğini ispat yükü, aile yurdu kurmak isteyen kişiye düşer; kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür (TMK m. 6). Gerekçeye göre eski metin yalnız itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesilmesini arıyordu; Tasarıda taşınmaz üzerindeki rehin ve hacizlerin kaldırılmış olması da izin için zorunlu görülmüştür.

IV. Vadeli Borcun Hemen Ödenmesi

- **Kural:** Borç vadeye bağlı olsa bile borçlu hemen ödeyebilir.
- **Kimin lehine:** İtiraz eden veya rehinli alacaklı lehine vadeli borçlar.
- **Amaç:** Kuruluşun önündeki engelin kaldırılması.

6 Borç, itiraz eden veya rehinli alacaklı lehine vadeye bağlı olsa bile, aile yurdu kurmak isteyen borçlu hemen ödemede bulunabilir. Borçlar hukukunun genel kuralına göre de sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilir; ancak kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça erken ifa sebebiyle indirim yapamaz (TBK m. 96). 389. madde ise vadenin alacaklı lehine olduğu hâlde de aile yurdu kurmak isteyen borçluya hemen ödeme imkânı tanır.

Eski Kanun'un 339. maddesi de borç itiraz eden alacaklı lehine vadeli olsa bile aile yurdu kurmak isteyen borçlunun hemen ödeyebileceğini öngörüyordu. Yürürlükteki metin bu imkânı rehinli alacaklı lehine vadeli borçlara da uygular. 7

UYGULAMA NOTU

Aile yurdu kurmak isteyen kişi, taşınmazın 386 ve 387. maddelerdeki koşulları taşıdığını ve itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiğini ispat etmelidir. **Taşınmaz üzerinde rehin veya haciz varsa**, bunlar kaldırılmadıkça mahkeme izin veremez; borç vadeli olsa bile malik hemen ödeyebilir. **Alacaklılar**, itirazlarını ilân üzerine iki ay içinde bildirmelidir; süresi içinde itiraz eden alacaklıların ilgisi kesilmeden izin verilemez.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 388:** Kuruluştan önce ilân.
- **TMK m. 390:** Tapu kütüğüne şerh verilmesi.
- **TMK m. 387:** Aile yurdunun koşulları.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.

MADDE

390

C. Aile yurdu
II. Kurulması
2. Usul ve şekil

c. Tapu kütüğüne şerh verilmesi

KANUN METNİ

Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak izne ilişkin mahkeme kararının o taşınmazın tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur; bu husus mahkemece ilân edilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 390, aile yurdunun hangi anda kurulmuş sayılacağını belirler. Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak **izne ilişkin mahkeme kararının** o taşınmazın **tapu kütüğüne şerh verilmesiyle** mümkün olur; bu husus **mahkemece ilân edilir**. Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen **tasarruf yetkisi kısıtlamaları** arasındadır ve şerh verilmekle taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir (TMK m. 1010). Gerekçeye göre hüküm değişikliği yoktur; eski metindeki "Sicile Kayıt" kenar başlığı ve "tapu siciline kayıt" ifadeleri yerine **"tapu kütüğüne şerh verilmesi"** ifadesi kullanılmıştır, çünkü söz konusu olan bir tasarruf hakkı sınırlamasının sicile yazılmasıdır.

TEMEL KAVRAMLAR

Tapu kütüğü	Taşınmazlara ilişkin kayıtların tutulduğu ana sicil.
Şerh	Tapu kütüğüne yazılan ve sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilen kayıt.
İzin kararı	Mahkemenin aile yurdu kurulmasına izin veren kararı.
Tasarruf yetkisi kısıtlaması	Malikin taşınmaz üzerindeki işlem yapma yetkisinin sınırlanması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 390- 1984 tarihli Öntasarının 321 inci maddesinden aynen alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 340 ıncı maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği olmamakla birlikte, yürürlükteki metinde yer alan "Sicile Kayıt" kenar başlığı ile metin içindeki "... tapu siciline kayıt ..." ifadeleri yerine "tapu kütüğüne şerh verilmesi" ifadesi kullanılmıştır; çünkü burada söz konusu olan bir tasarruf hakkı sınırlamasının sicile yazılmasıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 340. maddesini karşıladığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir; ifade değişikliğinin sebebi, sicile yazılan şeyin bir tasarruf hakkı sınırlaması olmasıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 340. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahkemenin tesis müsaadesi tapu siciline kayit ile resmen ilan olunmadıkça aile yurdu, kurulmuş olmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 340 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 340	4721 sayılı Kanun m. 390
Kenar başlığı	Sicile kayıt	Tapu kütüğüne şerh verilmesi
Kuruluş	Mahkemenin kuruluş izni tapu siciline kayıtla ilân olunmadıkça aile yurdu kurulmuş olmaz	Aile yurdu, izin kararının tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur
İlân	Resmen ilân	Mahkemece ilân

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 390. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kuruluş anı	İzin kararının tapu kütüğüne şerh verilmesi	TMK m. 390
İlân	Şerh mahkemece ilân edilir	TMK m. 390

Konu	Kural	Dayanak
Şerhin niteliği	Tasarruf yetkisi kısıtlaması	TMK m. 1010/1-3
Üçüncü kişiler	Şerh, sonradan hak kazananlara karşı ileri sürülebilir	TMK m. 1010/2
Açıklık	Kimse tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini ileri süremez	TMK m. 1020
Şerhin silinmesi	Malikin ölümü veya sağlığında yurda son verilmesi	TMK m. 394, 395
Kaynak	743 m. 340; Öntasarı m. 321	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 321. maddesinden **aynen** alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 340. maddesini karşılamaktadır. **Hüküm değişikliği olmamakla birlikte**, eski metindeki "Sicile Kayıt" kenar başlığı ile metin içindeki "tapu siciline kayıt" ifadeleri yerine **"tapu kütüğüne şerh verilmesi"** ifadesi kullanılmıştır; çünkü burada söz konusu olan **bir tasarruf hakkı sınırlamasının sicile yazılmasıdır**. Tasarının 390. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 456). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, mahkemenin izin kararının tek başına aile yurdunu kurmamasıdır; aile yurdu, kararın **tapu kütüğüne şerh verilmesiyle** kurulur. İkinci nokta, şerhin ayrıca **mahkemece ilân edilmesidir**. Üçüncü nokta, şerhin bir **tasarruf yetkisi kısıtlaması** olmasıdır: şerh verildikten sonra taşınmaz üzerinde hak kazananlar bu kısıtlamaya katlanır (TMK m. 1010).

II. Aile Yurdunun Kurulduğu An

- **İzin:** Mahkeme kuruluşa izin verir.
- **Şerh:** İzin kararı tapu kütüğüne şerh verilir.
- **İlân:** Şerh mahkemece ilân edilir.

Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak izne ilişkin mahkeme kararının o taşınmazın tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur; bu husus mahkemece ilân edilir. Kuruluş üç aşamada tamamlanır: kuruluştan önce mahkemece ilân yapılır ve itirazlar iki ay içinde bildirilir (TMK m. 388); gerekli koşullar bulunur ve itiraz yapılmaz ya da itiraz haksız bulunursa mahkeme kuruluşa izin verir (TMK m. 389); izin kararı tapu kütüğüne şerh verilir ve bu husus ilân edilir. 2

Eski Kanun'un 340. maddesi de mahkemenin kuruluş iznini tapu siciline kayıt ile resmen ilân olunmadıkça aile yurdunun kurulmuş olmayacağını öngörüyordu. Gerekçeye göre hüküm değişikliği yoktur; yalnız "tapu siciline kayıt" yerine "tapu kütüğüne şerh verilmesi" ifadesi kullanılmıştır. 3

III. Şerhin Niteliği: Tasarruf Yetkisi Kısıtlaması

- **Niteliği:** Tasarruf hakkı sınırlamasının sicile yazılması.
- **Dayanak:** TMK m. 1010.
- **Etkisi:** Sonradan hak kazananlara karşı ileri sürülebilir.

4 Gerekçe, "tapu kütüğüne şerh verilmesi" ifadesinin tercih sebebini, burada söz konusu olanın bir tasarruf hakkı sınırlamasının sicile yazılması olmasıyla açıklar. Medeni Kanun'a göre aile yurdu kurulması, artmirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemlere dayanan tasarruf yetkisi kısıtlamaları tapu kütüğüne şerh verilebilir; tasarruf yetkisi kısıtlamaları, şerh verilmekle taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir (TMK m. 1010).

5 Yargıtay da aile yurdu kurulmasını tapu kütüğüne şerh verilebilecek işlemler arasında saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını belirtmiştir.[1] Tapu sicili herkese açıktır ve kimse tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini ileri süremez (TMK m. 1020).

IV. Şerhin Sonuçları ve Silinmesi

- **Sonuç:** Taşınmaz devrolunamaz, rehnedilemez, kiraya verilemez.
- **Ölüm:** Ölüme bağlı tasarruf yoksa şerh silinir.
- **Sağlıkta:** Malik mahkemeye başvurarak kaydı sildirebilir.

6 Şerhle kurulan aile yurdunun sonucu, taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlanmasıdır: aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez; aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz (TMK m. 391).

7 Şerh aile yurdu sona erdiğinde silinir. Malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun yapılmış olmasına bağlıdır; böyle bir tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir (TMK m. 394). Malik sağlığında da yurda son verebilir; bunun için tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere mahkemeye başvurur ve istem ilân olunur (TMK m. 395).

> UYGULAMA NOTU
>
> **Aile yurdu kurulmasına izin verildiyse**, kuruluşun tamamlanması için izin kararının tapu kütüğüne şerh verilmesi gerekir; şerh verilmeden aile yurdu kurulmuş olmaz. **Aile yurdu olan bir taşınmaz üzerinde işlem yapılacaksa**, tapu kaydındaki şerh kontrol edilmelidir; kimse tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini

1 Yargıtay 7. HD, 08.02.2023, E. 2021/8166, K. 2023/720.

ileri süremez. **Aile yurduna son vermek isteyen malik**, tapu kütüğündeki kaydın silinmesi için mahkemeye başvurmalıdır (TMK m. 395).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 386).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521,*

1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 386).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 389:** Üçüncü kişilerin haklarının korunması.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.
- **TMK m. 394:** Malikin ölümü hâlinde aile yurdu.
- **TMK m. 395:** Malikin sağlığında yurda son verilmesi.

MADDE

C. Aile yurdu
III. Sonuçları

391 1. Tasarruf hakkının sınırlanması

KANUN METNİ

(1) Aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez.
(2) Aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 391, aile yurdunun malikin tasarruf yetkisine etkisini düzenler. Birinci fıkraya göre aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar **devrolunamaz**, **rehnedilemez** ve **kiraya verilemez**. İkinci fıkraya göre aile yurdu ve **eklentileri** hakkında, **mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla**, **cebrî icra yoluna başvurulamaz**. Mahkeme eliyle yönetim, malikin borçlarını ödemede acze düşmesi hâlinde mahkemece atanan yöneticiyle gerçekleşir (TMK m. 393). Gerekçeye göre hüküm değişikliği yoktur; **Adalet Komisyonu** birinci fıkradaki "temlik olunamaz" ibaresini **"devrolunamaz"** olarak değiştirmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Devir	Taşınmazın mülkiyetinin başkasına geçirilmesi.
Rehin	Taşınmazın bir alacağa güvence olarak gösterilmesi.
Kira	Taşınmazın kullanılmasının bedel karşılığında başkasına bırakılması.
Cebrî icra	Alacağın devlet gücüyle, haciz ve satış yoluyla elde edilmesi.
Mahkeme eliyle yönetim	Malik ödemede acze düştüğünde aile yurdunun mahkemece atanan yönetici tarafından yönetilmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 391- 1984 tarihli Öntasarının 322 nci maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanunun 341 inci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 391 inci maddesinin birinci fıkrasındaki "temlik olunamaz" ibaresi "devrolunamaz" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 341. maddesini karşıladığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir. Adalet Komisyonu ise birinci fıkrada Tasarının kullandığı "temlik olunamaz" ibaresini "devrolunamaz" olarak değiştirmiştir; ikinci fıkra Tasarıdaki biçimiyle kabul edilmiştir.

	Tasarı m. 391/1	Kanun m. 391/1
Devir yasağı	Temlik olunamaz	Devrolunamaz
Rehin ve kira	Rehnedilemez ve kiraya verilemez	Rehnedilemez ve kiraya verilemez
Dayanak	Tasarı metni, s. 456	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 456

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 341. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Yurt ittihaz olunan mesken veya diğer gayrı menkul, teminat gösterilemez. Sahibi onu ahare ferağ edemiyeceği gibi kiraya da veremez. Yurt ve müştemilatı, mahkeme marifetiyle idare hakkı mahfuz kalmak şartiyle kabili haciz değildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 341 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 341	4721 sayılı Kanun m. 391
Rehin	Teminat gösterilemez	Rehnedilemez
Devir	Sahibi başkasına devredemez	Devrolunamaz
Kira	Kiraya veremez	Kiraya verilemez
İcra	Mahkeme aracılığıyla yönetim hakkı saklı kalmak şartıyla haczedilemez	Mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla cebrî icra yoluna başvurulamaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu birinci fıkrada yalnızca bir ifade değişikliği yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 391. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu birinci fıkradaki "temlik olunamaz" ibaresini "devrolunamaz" olarak değiştirdi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Devir	Aile yurdu hâline getirilen taşınmaz devrolunamaz	TMK m. 391/1
Rehin	Taşınmaz rehnedilemez	TMK m. 391/1
Kira	Taşınmaz kiraya verilemez	TMK m. 391/1
Cebrî icra	Aile yurdu ve eklentileri hakkında cebrî icra yoluna başvurulamaz	TMK m. 391/2
İstisna	Mahkeme eliyle yönetim hâli saklıdır	TMK m. 391/2, 393
Üçüncü kişiler	Şerhle sonradan hak kazananlara karşı ileri sürülebilir	TMK m. 1010
Komisyon	"Temlik olunamaz" yerine "devrolunamaz"	S. Sayısı 723, s. 315
Kaynak	743 m. 341; Öntasarı m. 322	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 322. maddesini örnek alan bu madde, yürürlükteki Kanun'un 341. maddesini karşılamaktadır; **hüküm değişikliği yoktur**. Adalet Komisyonu, Tasarının 391. maddesinin birinci fıkrasındaki **"temlik olunamaz"** ibaresini **"devrolunamaz"** şeklinde değiştirmiştir (S. Sayısı 723, s. 315 ve 456). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, aile yurdu hâline getirilen taşınmaz üzerinde **üç işlemin** yasaklanmasıdır: devir, rehin ve kira. İkinci nokta, aile yurdu ve eklentileri hakkında **cebrî icra yoluna başvurulamamasıdır**; bu yasağın istisnası **mahkeme eliyle yönetim** hâlidir. Üçüncü nokta, yasakların tapu kütüğüne verilen şerhle **üçüncü kişilere karşı** ileri sürülebilmesidir (TMK m. 1010).

II. Birinci Fıkra: Devir, Rehin ve Kira Yasağı

- **Devir yasağı:** Taşınmaz başkasına devredilemez.
- **Rehin yasağı:** Taşınmaz bir alacağa güvence gösterilemez.

- **Kira yasağı:** Taşınmaz kiraya verilemez.

2 Aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez. Bu yasaklar malikin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlar. Gerekçeler de aile yurdunu bu yönüyle açıklar: kuruluştan önce ilân yapılması, aile yurduna konu taşınmazlar üzerindeki tasarruf hakkının sınırlanacak olmasıyla gerekçelendirilmiş (TMK m. 388); tapu kütüğüne verilen şerh de bir tasarruf hakkı sınırlamasının sicile yazılması olarak nitelendirilmiştir (TMK m. 390).

3 Kira yasağı, malikin taşınmazı kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunluluğuyla aynı yöndedir; bu zorunluluktan ancak mahkemenin haklı sebeplere dayanarak kabul ettiği geçici bir istisnayla ayrılınabilir (TMK m. 387). Rehin yasağı ise kuruluş aşamasındaki koşulla bağlantılıdır: taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça aile yurdu kurulmasına izin verilemez (TMK m. 389).

4 Eski Kanun'un 341. maddesi de yurt yapılan mesken veya diğer gayrimenkulün teminat gösterilemeyeceğini, sahibinin onu başkasına devredemeyeceği gibi kiraya da veremeyeceğini öngörüyordu. Tasarı birinci fıkrada "temlik olunamaz" ifadesini kullanmıştı; Adalet Komisyonu bu ibareyi "devrolunamaz" olarak değiştirmiştir.

III. İkinci Fıkra: Cebrî İcra Yasağı

- **Kapsam:** Aile yurdu ve eklentileri.
- **İstisna:** Mahkeme eliyle yönetim hâli saklıdır.
- **Yönetici:** Malik ödemede acze düşerse mahkemece atanır.

5 Aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz. Yasak, taşınmazla birlikte eklentileri de kapsar. Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır (TMK m. 686).

6 Mahkeme eliyle yönetim 393. maddede düzenlenmiştir: malik borçlarını ödemede acze düşerse, aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece bir yönetici atanır; yönetici yurdu amacına ve alacaklıların menfaatlerine uygun biçimde yönetir; alacaklılar haklarını aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıraya göre alır (TMK m. 393). Böylece alacaklılar, aile yurdunu haczettirip sattıramasa da yurdun mahkeme eliyle yönetiminden haklarını alabilir.

7 Eski Kanun'un 341. maddesi yurt ve müştemilatının, mahkeme aracılığıyla yönetim hakkı saklı kalmak şartıyla haczedilemeyeceğini öngörüyordu. Yürürlükteki metin "haczedilemez" yerine "cebrî icra yoluna başvurulamaz" ifadesini kullanır.

IV. Yasakların Üçüncü Kişilere Etkisi ve Sona Ermesi

- **Şerh:** Aile yurdu kurulması tapu kütüğüne şerh verilir.
- **Etki:** Şerhle sonradan hak kazananlara karşı ileri sürülebilir.
- **Sona erme:** Yurt sona erince şerh silinir.

Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, izne ilişkin mahkeme kararının tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur (TMK m. 390). Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır ve bu kısıtlamalar şerh verilmekle taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir (TMK m. 1010). Yargıtay da bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını belirtmiştir.[1] 8

Yasaklar aile yurdu devam ettiği sürece geçerlidir. Malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun yapılmış olmasına bağlıdır; böyle bir tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir (TMK m. 394). Malik sağlığında da tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere mahkemeye başvurarak yurda son verebilir (TMK m. 395). 9

UYGULAMA NOTU

Aile yurdu olan taşınmaz satılamaz, ipotek ettirilemez ve kiraya verilemez; bu işlemlerin yapılabilmesi için önce yurda son verilmesi ve şerhin silinmesi gerekir (TMK m. 395). **Aile yurdu malikinin alacaklıları**, yurt ve eklentileri hakkında cebrî icra yoluna başvuramaz; malik ödemede acze düşerse alacaklılar haklarını mahkemece atanacak yöneticiden alır (TMK m. 393). **Aile yurdu olan bir taşınmaz üzerinde işlem yapılacaksa**, tapu kaydındaki şerh kontrol edilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

1 Yargıtay 7. HD, 08.02.2023, E. 2021/8166, K. 2023/720.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 390:** Tapu kütüğüne şerh verilmesi.
- **TMK m. 393:** Malikin ödemede acze düşmesi.
- **TMK m. 387:** Aile yurdunun koşulları.
- **TMK m. 395:** Malikin sağlığında yurda son verilmesi.

MADDE

C. Aile yurdu
III. Sonuçları

392 2. Kan hısımlarının aile yurduna alınması

KANUN METNİ

Malikin, yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç bulunan ve kabullerine engel olacak durumları olmayan üstsoyunu, altsoyunu ve kardeşlerini yurda kabul etmesine mahkemece karar verilebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 392, aile yurdunun malikin muhtaç kan hısımlarına açılmasını düzenler. Maddeye göre malikin, **yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç** bulunan ve **kabullerine engel olacak durumları olmayan üstsoyunu, altsoyunu ve kardeşlerini** yurda kabul etmesine **mahkemece karar verilebilir**. Gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'nun 355. maddesinde olduğu gibi yurda alınacak kişinin **manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan bir durumunun bulunmaması** gerekir; eski metindeki "kabullerine mâni bulunmayan" deyimi yerine "kabullerine engel olacak durumları olmayan" ifadesi kullanılmıştır. Madde, yardım nafakası yükümlülüğündeki hısım çevresiyle aynı kişileri anar (TMK m. 364).

TEMEL KAVRAMLAR

Üstsoy	Kişinin anne ve babası ile onların üstsoyu.
Altsoy	Kişinin çocukları, torunları ve daha alt kuşaktan gelenler.
Yoksulluk	Kişinin zorunlu ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla karşılayamaması.
Kabule engel durum	Gerekçeye göre yurda alınacak kişinin manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan durumu.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 392- 1984 tarihli Öntasarının 323 üncü maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 342 nci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metinde bulunan "...

> kabullerine mâni bulunmayan…" deyimi yerine, maddede "…kabullerine engel olacak durumları olmayan…" ifadesi kullanılmıştır. Bu maddeye göre, İsviçre Medenî Kanununun 355 inci maddesinde de olduğu gibi, yurda alınacak kişinin manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan bir durumunun bulunmaması gerekir. Madde bu hususu yürürlükteki metne nazaran daha iyi ifade etmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 342. maddesini karşıladığını ve kabule engel durumun ifadesinin değiştirildiğini gösterir; bu değişiklikle aranan şeyin yurda alınacak kişinin manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan bir durumunun bulunmaması olduğu daha açık ifade edilmiştir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 342. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Muhtaç olan ve kabullerine mani bulunmayan usul ve füruunu ve erkek ve kız kardeşlerini yurda kabul etmesi için, mahkeme, mal sahibini cebredebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 342 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 342	4721 sayılı Kanun m. 392
Kimler	Usul ve füru, erkek ve kız kardeşler	Üstsoy, altsoy ve kardeşler
Muhtaçlık	Muhtaç olma	Yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç olma
Engel	Kabullerine mani bulunmama	Kabullerine engel olacak durumları olmama
Mahkeme	Mal sahibini zorlayabilir	Kabule karar verebilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 392. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kimler	Malikin üstsoyu, altsoyu ve kardeşleri	TMK m. 392
Muhtaçlık	Yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç olma	TMK m. 392
Engel	Kabule engel olacak bir durumun bulunmaması	TMK m. 392

Konu	Kural	Dayanak
Karar	Mahkeme kabule karar verebilir	TMK m. 392
Yardım nafakası	Aynı hısım çevresi	TMK m. 364
Kaynak	743 m. 342; Öntasarı m. 323; İsviçre MK m. 355	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 323. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 342. maddesini karşılamaktadır. Eski metindeki **"...kabullerine mâni bulunmayan..."** deyimi yerine maddede **"...kabullerine engel olacak durumları olmayan..."** ifadesi kullanılmıştır. Gerekçeye göre bu maddeye göre, İsviçre Medeni Kanunu'nun 355. maddesinde de olduğu gibi, **yurda alınacak kişinin manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan bir durumunun bulunmaması** gerekir ve madde bu hususu eski metne göre daha iyi ifade etmektedir. Tasarının 392. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 456). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yurda alınabilecek kişilerin **üstsoy, altsoy ve kardeşlerle** sınırlı olmasıdır. İkinci nokta, iki koşulun birlikte aranmasıdır: kişinin **yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç** olması ve **kabulüne engel olacak bir durumunun bulunmaması**. Üçüncü nokta, kararın **mahkemeye** ait olmasıdır; kanun mahkemenin kabule "karar verebileceğini" belirtir.

II. Yurda Alınabilecek Kişiler

- **Üstsoy:** Malikin anne ve babası ile onların üstsoyu.
- **Altsoy:** Malikin çocukları, torunları ve daha alt kuşaktan gelenler.
- **Kardeşler:** Malikin kardeşleri.

Madde, yurda alınabilecek kişileri malikin üstsoyu, altsoyu ve kardeşleri olarak sayar. Eski Kanun'un 342. maddesi de muhtaç olan ve kabullerine engel bulunmayan usul ve füruunu, yani üstsoyunu ve altsoyunu, erkek ve kız kardeşlerini yurda kabul etmesi için mahkemenin mal sahibini zorlayabileceğini öngörüyordu. 2

Aynı kişi çevresi yardım nafakasında da yer alır: herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür; kardeşlerin nafaka yükümlülükleri refah içinde bulunmalarına bağlıdır (TMK m. 364). 392. madde ise nafaka yerine aile yurduna kabulü düzenler ve kardeşler için ayrıca bir refah koşulu öngörmez. 3

III. Koşullar: Yoksulluk ve Kabule Engel Durumun Bulunmaması

- **Muhtaçlık:** Kişi yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç olmalıdır.
- **Engel yokluğu:** Kabulüne engel olacak bir durumu bulunmamalıdır.
- **Gerekçe:** Manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan bir durumun bulunmaması.

4 Yurda kabul için kişinin yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç olması gerekir. Kanun muhtaçlığı yoksulluğa bağlar; yoksulluk dışındaki sebepler bu maddede anılmaz. İkinci koşul, kişinin kabulüne engel olacak bir durumunun bulunmamasıdır. Gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'nun 355. maddesinde de olduğu gibi, yurda alınacak kişinin manevî ve ahlâkî yönden uygun olmayan bir durumunun bulunmaması gerekir.

5 Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür (TMK m. 6). Yurda kabul edilmek isteyen kişi, dayandığı olguları, özellikle yoksulluğunu ve yurda alınmaya muhtaç olduğunu ispatlamakla yükümlüdür.

IV. Mahkemenin Kararı

- **Karar:** Mahkeme kabule karar verebilir.
- **Takdir:** Hâkim hukuka ve hakkaniyete göre karar verir.
- **Eski metin:** Mahkeme mal sahibini zorlayabilirdi.

6 Malikin muhtaç hısımlarını yurda kabul etmesine mahkemece karar verilebilir. Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu'nun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabına göre aile hukukundan doğan dava ve işleri görür (4787 s. K. m. 4); aile yurdu bu kitapta düzenlenmiştir.

7 Aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez (TMK m. 391); hısımların yurda kabulü ise bir sözleşmeye değil, mahkemenin kararına dayanır.

> UYGULAMA NOTU
>
> **Yoksulluk sebebiyle barınmaya muhtaç olan ve anne, baba, çocuk, torun ya da kardeşlerinden birinin aile yurdu bulunan kişinin** yurda kabul edilmesine mahkemece karar verilebilir. **Aile yurdu maliki**, istemde bulunan hısımının kabulüne engel bir durum bulunduğunu ileri sürebilir. **Yardım nafakası** ise aynı hısım çevresi için ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 364).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni

> Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 364:** Yardım nafakası yükümlüleri.
- **TMK m. 386:** Aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazlar.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.
- **TMK m. 393:** Malikin ödemede acze düşmesi.

MADDE

393

C. Aile yurdu
III. Sonuçları

3. Malikin ödemede acze düşmesi

KANUN METNİ

(1) Malik borçlarını ödemede acze düşerse, aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece bir yönetici atanır.
(2) Yönetici, yurdu amacına ve alacaklıların menfaatlerine uygun biçimde yönetir.
(3) Alacaklılar, haklarını aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıraya göre alırlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 393, aile yurdu malikinin borçlarını ödeyemez duruma düşmesi hâlini düzenler. Birinci fıkraya göre malik borçlarını ödemede acze düşerse, aile yurdunu yönetmek üzere **mahkemece bir yönetici atanır**. İkinci fıkraya göre yönetici yurdu **amacına** ve **alacaklıların menfaatlerine** uygun biçimde yönetir. Üçüncü fıkraya göre alacaklılar haklarını **aciz belgelerindeki tarih** ve **iflâstaki sıraya** göre alır. Bu yönetim, aile yurdu ve eklentileri hakkındaki cebrî icra yasağının istisnası olan **mahkeme eliyle yönetim** hâlidir (TMK m. 391). Gerekçeye göre eski metinden esaslı bir içerik farkı yoktur; ancak mahkeme kararı için **alacaklıların başvuruda bulunması gerektiğinin belirtilmesine gerek görülmemiştir**.

TEMEL KAVRAMLAR

Ödemede aciz	Borçlunun borçlarını ödeyemez duruma düşmesi.
Yönetici	Malik ödemede acze düştüğünde aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece atanan kişi.
Aciz belgesi	Alacağının tamamını alamayan alacaklıya ödenmeyen kısım için icra dairesince veya iflas idaresince verilen belge.
İflâstaki sıra	İflasta alacakların ödenme sırası.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 393- 1984 tarihli Öntasarının 324 üncü maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 343 üncü maddesini karşılamaktadır. Üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Yürürlükteki metinden esaslı bir içerik farkı yoktur: Ancak maddenin ilk fıkrasında, mahkeme kararı için alacaklıların başvuruda bulunması gerektiğinin belirtilmesine, yürürlükteki metnin aksine, gerek görülmemiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 137*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 343. maddesini karşıladığını ve esaslı bir içerik farkı olmadığını belirtir; tek fark olarak, mahkeme kararı için alacaklıların başvurusunun metinde anılmamasını gösterir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 343. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal sahibinin, borcunu ödemekten aczi tahakkuk ettiği takdirde alacaklılar, mahkemeye müracaat ederek yurdun tahsis edildiği gayeye halel gelmemek şartiyle; yurt ittihaz edilen mesken veya diğer gayrimenkulü, kendi hesaplarına idare etmek üzere bir müdüre, tevdi ettirebilirler. Alacaklılar, borcu ödemekten acze dair ellerinde bulunan vesikaların tarihi sırasiyle ve iflastaki tertibe göre haklarını alırlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 343 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 343	4721 sayılı Kanun m. 393
Başlatan	Alacaklılar mahkemeye başvurur	Metin başvuruyu koşul olarak anmaz; yöneticiyi mahkeme atar
Yönetici	Müdür	Yönetici
Ölçüt	Yurdun amacına zarar gelmemek şartıyla alacaklılar hesabına yönetim	Yurdun amacına ve alacaklıların menfaatlerine uygun yönetim
Alacaklıların sırası	Aciz belgelerinin tarihi ve iflastaki sıra	Aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıra
Fıkra düzeni	İki fıkra	Üç fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 393. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Malikin borçlarını ödemede acze düşmesi	TMK m. 393/1
Atama	Mahkemece bir yönetici atanır	TMK m. 393/1
Yönetim ölçütü	Yurdun amacı ve alacaklıların menfaatleri	TMK m. 393/2
Alacaklıların sırası	Aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıra	TMK m. 393/3
Cebrî icra yasağı	Mahkeme eliyle yönetim hâli saklıdır	TMK m. 391/2
Aciz belgesi	Takipte ve iflasta düzenlenir	İİK m. 143, 251
Kaynak	743 m. 343; Öntasarı m. 324	Gerekçe, s. 137

TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 324. maddesinden alınan bu hü- 1
küm, yürürlükteki Kanun'un 343. maddesini karşılamaktadır ve **üç fıkra** hâlinde düzenlenmiştir. Eski metinden **esaslı bir içerik farkı yoktur**; ancak maddenin ilk fıkrasında, mahkeme kararı için **alacaklıların başvuruda bulunması gerektiğinin belirtilmesine**, eski metnin aksine, **gerek görülmemiştir**. Tasarının 393. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 456).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yöneticiyi **mahkemenin** atamasıdır; eski Kanun'da yer alan alacaklıların mahkemeye başvurması koşulu yürürlükteki metinde yazılı değildir. İkinci nokta, yöneticinin yurdu **iki ölçüte birlikte** uygun yönetmesidir: yurdun amacı ve alacaklıların menfaatleri. Üçüncü nokta, alacaklıların **aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıraya** göre hak almasıdır.

II. Birinci Fıkra: Yönetici Atanması

- **Koşul:** Malikin borçlarını ödemede acze düşmesi.
- **Atama:** Mahkemece bir yönetici atanır.
- **Başvuru:** Metin alacaklıların başvurusunu koşul olarak anmaz.

Malik borçlarını ödemede acze düşerse, aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece 2
bir yönetici atanır. Madde, aile yurdu hakkındaki cebrî icra yasağıyla birlikte okunur: aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz (TMK m. 391). 393. madde bu saklı tutulan yönetimi düzenler; alacaklılar yurdu haczettirip sattıramaz, yurt mahkemece atanan yönetici tarafından yönetilir.

3 Eski Kanun'un 343. maddesine göre mal sahibinin borcunu ödemekten aczi gerçekleştiğinde alacaklılar mahkemeye başvurarak, yurdun özgülendiği amaca zarar gelmemek şartıyla, yurt yapılan taşınmazı kendi hesaplarına yönetmek üzere bir müdüre bıraktırabiliyordu. Gerekçeye göre yürürlükteki metnin ilk fıkrasında mahkeme kararı için alacaklıların başvuruda bulunması gerektiğinin belirtilmesine gerek görülmemiştir.

III. İkinci Fıkra: Yöneticinin Görevi

- **Ölçüt:** Yurdun amacı.
- **Ölçüt:** Alacaklıların menfaatleri.
- **Eski metin:** Yurdun amacına zarar gelmemek şartıyla alacaklılar hesabına yönetim.

4 Yönetici, yurdu amacına ve alacaklıların menfaatlerine uygun biçimde yönetir. Kanun iki ölçütü birlikte arar. Yurdun amacı maddede ayrıca tanımlanmamıştır; aile yurdu hâline getirilecek taşınmazın büyüklüğü bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüyle sınırlanmıştır ve malik, geçici bir istisna kabul edilmedikçe taşınmazı kendisi işletmek ya da konutta oturmak zorundadır (TMK m. 387).

5 Eski Kanun'un 343. maddesi de yönetimin yurdun özgülendiği amaca zarar gelmemek şartıyla alacaklılar hesabına yapılacağını öngörüyordu. Yürürlükteki metin, yurdun amacını ve alacaklıların menfaatlerini aynı cümlede yöneticinin uyacağı ölçütler olarak sayar.

IV. Üçüncü Fıkra: Alacaklıların Hakları

- **Sıra ölçütü:** Aciz belgelerindeki tarih.
- **İflâstaki sıra:** İflasta alacakların ödenme sırası.
- **Belgeler:** Takipte ve iflasta düzenlenen aciz belgeleri.

6 Alacaklılar, haklarını aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıraya göre alır. Haciz yoluyla takipte alacaklı alacağının tamamını alamamış ve aciz vesikası düzenlenmesi için gerekli şartlar yerine gelmişse, icra dairesi kalan miktar için hemen bir aciz vesikası düzenleyip alacaklıya verir (İİK m. 143). İflasta ise idare, paraları dağıtırken alacağının tamamını alamamış olan her alacaklıya ödenmemiş miktar için aciz vesikası verir (İİK m. 251).

7 İflâstaki sıra İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir: alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan hakları vardır; teminatlı olup da rehinle karşılanmamış olan veya teminatsız bulunan alacaklar ise kanunda sayılan sıralara göre kaydolunur (İİK m. 206). Eski Kanun'un 343. maddesi de alacaklıların, borcu

ödemekten acze dair ellerindeki belgelerin tarihi sırasıyla ve iflastaki sıraya göre haklarını alacaklarını öngörüyordu.

UYGULAMA NOTU

Aile yurdu maliki borçlarını ödeyemiyorsa, alacaklılar yurt ve eklentileri hakkında cebrî icra yoluna başvuramaz; mahkemece atanacak yönetici yurdu yönetir ve alacaklılar alacaklarını aciz belgesindeki tarih ve iflâstaki sıraya göre alır. **Aciz belgesi korunmalıdır**; alacaklının sırası belgedeki tarihe göre belirlenir. **Aile yurdu maliki**, borçlarını ödemede acze düşmesi hâlinde yurdun mahkemece atanan bir yönetici tarafından yönetileceğini göz önünde bulundurmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması ve cebrî icra yasağı.
- **TMK m. 387:** Aile yurdunun koşulları.
- **TMK m. 389:** Üçüncü kişilerin haklarının korunması.
- **TMK m. 394:** Malikin ölümü hâlinde aile yurdu.

MADDE

394

C. Aile yurdu
IV. Sona ermesi
1. Malikin ölümü hâlinde

KANUN METNİ

(1) Malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun yapılmış olmasına bağlıdır.
(2) Böyle bir tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 394, malikin ölümünün aile yurduna etkisini düzenler. Birinci fıkraya göre malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın **mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun** yapılmış olmasına bağlıdır. İkinci fıkraya göre **böyle bir tasarruf yoksa**, malik ölünce **tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir**. Mirasbırakan, tasarruf özgürlüğünün sınırları içinde **vasiyetname ya da miras sözleşmesiyle** tasarrufta bulunabilir (TMK m. 514). Gerekçeye göre **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Ölüme bağlı tasarruf	Kişinin ölümünden sonra hüküm doğuracak vasiyetname veya miras sözleşmesi.
Vasiyetname	Resmî şekilde, el yazısıyla ya da sözlü olarak yapılabilen tek taraflı ölüme bağlı tasarruf.
Miras sözleşmesi	Resmî vasiyetname şeklinde düzenlenen ölüme bağlı sözleşme.
Şerhin silinmesi	Tapu kütüğündeki yurda ilişkin kaydın kaldırılması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 394- 1984 tarihli Öntasarının 325 inci maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 344 üncü maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138

Gerekçe, hükmün eski Kanun'un 344. maddesini karşıladığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 344. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılara geçmesi kendi tarafından şart kılınmış olmadıkça, mal sahibinin ölümünden sonra, aile yurdu devam edemez. Böyle bir şart yok ise, mal sahibi ölünce; tapu sicilindeki kayıt, terkin edilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 344 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 344	4721 sayılı Kanun m. 394
Devam koşulu	Mirasçılara geçmesinin ölüme bağlı tasarrufla şart kılınması	Mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin ölüme bağlı tasarruf
Tasarruf yoksa	Tapu sicilindeki kayıt terkin edilir	Tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir
Kavramlar	Mal sahibi, terkin	Malik, şerhin silinmesi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 394. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Devam koşulu	Taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin ölüme bağlı tasarruf	TMK m. 394/1
Tasarruf yoksa	Malik ölünce yurda ilişkin şerh silinir	TMK m. 394/2
Tasarruf türleri	Vasiyetname veya miras sözleşmesi	TMK m. 514
Şekil	Vasiyet resmî, el yazılı veya sözlü; miras sözleşmesi resmî vasiyetname şeklinde	TMK m. 531, 545
Sağlıkta sona erme	Malik sağlığında da yurda son verebilir	TMK m. 395
Kaynak	743 m. 344; Öntasarı m. 325	Gerekçe, s. 138

1 TBMM gerekçesine göre 1984 tarihli Öntasarının 325. maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 344. maddesini karşılamaktadır; **hüküm değişik-**

liği yoktur. Tasarının 394. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 456).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, aile yurdunun malikin ölümüyle **kendiliğinden mirasçılara yurt olarak geçmemesidir**; bunun için bir **ölüme bağlı tasarruf** gerekir. İkinci nokta, böyle bir tasarruf yoksa malik ölünce **yurda ilişkin şerhin silinmesidir**. Üçüncü nokta, ölüme bağlı tasarrufun **kanundaki şekillerden birine** uygun yapılması gerektiğidir: vasiyetname resmî şekilde, el yazısıyla ya da sözlü olarak yapılabilir; miras sözleşmesi resmî vasiyetname şeklinde düzenlenir (TMK m. 531 ve 545).

II. Birinci Fıkra: Ölüme Bağlı Tasarrufla Devam

- **Koşul:** Taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin ölüme bağlı tasarruf.
- **Türler:** Vasiyetname veya miras sözleşmesi.
- **Sonuç:** Aile yurdu malikin ölümünden sonra da devam eder.

Malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun yapılmış olmasına bağlıdır. Mirasbırakan, tasarruf özgürlüğünün sınırları içinde, malvarlığının tamamında veya bir kısmında vasiyetname ya da miras sözleşmesiyle tasarrufta bulunabilir; mirasbırakanın üzerinde tasarruf etmediği kısım yasal mirasçılarına kalır (TMK m. 514). 2

Ölüme bağlı tasarrufun geçerli olması için kanundaki şekillerden birine uyulmalıdır. Vasiyet, resmî şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir (TMK m. 531). Miras sözleşmesinin geçerli olması için resmî vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir; sözleşmenin tarafları arzularını resmî memura aynı zamanda bildirir ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalar (TMK m. 545). 3

Eski Kanun'un 344. maddesi de ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılara geçmesi mal sahibi tarafından şart kılınmış olmadıkça, mal sahibinin ölümünden sonra aile yurdunun devam edemeyeceğini öngörüyordu. 4

III. İkinci Fıkra: Şerhin Silinmesi

- **Koşul:** Ölüme bağlı tasarrufun bulunmaması.
- **Sonuç:** Tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir.
- **Etkisi:** Tasarruf sınırlamaları şerhle birlikte sona erer.

5 Böyle bir tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir. Aile yurdu, izne ilişkin mahkeme kararının tapu kütüğüne şerh verilmesiyle kurulmuştu (TMK m. 390); şerh verilmekle tasarruf yetkisi kısıtlaması sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir hâle gelmişti (TMK m. 1010). Şerhin silinmesiyle aile yurdu sona erer ve taşınmaz, aile yurduna ilişkin devir, rehin ve kira yasaklarından kurtulur (TMK m. 391).

6 Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanır (TMK m. 599). Şerh silinmişse taşınmaz, aile yurdu niteliği olmaksızın mirasın bir parçası olarak mirasçılara geçer. Eski Kanun'un 344. maddesi de böyle bir şart yoksa mal sahibi ölünce tapu sicilindeki kaydın terkin edileceğini öngörüyordu.

IV. Aile Yurdunun Sona Erme Yolları

- **Ölüm:** Ölüme bağlı tasarruf yoksa şerh silinir.
- **Sağlıkta:** Malik mahkemeye başvurarak yurda son verebilir.
- **Ortak nokta:** Her iki hâlde de tapu kütüğündeki kayıt silinir.

7 Kanun aile yurdunun sona ermesini iki maddede düzenler. 394. madde malikin ölümünü, 395. madde malikin sağlığında yurda son vermesini düzenler. Malik sağlığında yurda son vermek için tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurur; istem mahkemece ilân olunur ve ilân tarihinden başlayarak iki ay içinde itiraz yapılmaz veya itirazın haksızlığı anlaşılırsa mahkeme kaydın silinmesine izin verir (TMK m. 395).

> UYGULAMA NOTU
>
> **Aile yurdunun malikin ölümünden sonra da devam etmesi isteniyorsa**, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir vasiyetname veya miras sözleşmesi yapılmalıdır; tasarrufun kanundaki şekle uygun olmasına dikkat edilmelidir (TMK m. 531, 545). **Böyle bir tasarruf yapılmamışsa**, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir ve taşınmaz aile yurdu niteliği olmaksızın mirasçılara geçer.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009, Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni

> Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 395:** Malikin sağlığında yurda son verilmesi.
- **TMK m. 390:** Tapu kütüğüne şerh verilmesi.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.
- **TMK m. 386:** Aile yurdu hâline getirilebilecek taşınmazlar.

MADDE

395

C. Aile yurdu
IV. Sona ermesi
2. Malikin sağlığında

KANUN METNİ

(1) Malik sağlığında yurda son verebilir.
(2) Bunun için malik, tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurur; bu istem mahkemece ilân olunur.
(3) İlân tarihinden başlayarak iki ay içinde bir itiraz yapılmaz veya yapılan itirazın haksızlığı anlaşılırsa, mahkeme kütükteki kaydın silinmesine izin verir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 395, aile yurdu malikinin sağlığında yurda son vermesini düzenler. Birinci fıkraya göre **malik sağlığında yurda son verebilir**. İkinci fıkraya göre malik, tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere **bir dilekçeyle mahkemeye başvurur**; bu istem **mahkemece ilân olunur**. Üçüncü fıkraya göre **ilân tarihinden başlayarak iki ay içinde** bir itiraz yapılmaz veya yapılan **itirazın haksızlığı anlaşılırsa**, mahkeme kütükteki **kaydın silinmesine izin verir**. Gerekçeye göre madde eski metinden farklı olarak üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir; **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Yurda son verme	Malikin aile yurdunu sağlığında sona erdirmesi.
Silme istemi	Tapu kütüğündeki yurda ilişkin kaydın kaldırılması için mahkemeye yapılan başvuru.
İlân	Mahkemenin silme istemini kamuya duyurması.
İtiraz	Silme istemine karşı çıkılması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 395- 1984 tarihli Öntasarının 345 inci maddesinden alınan bu hüküm, yürürlükteki Kanunun 345 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metinden farklı olarak üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138*

Gerekçe, hükmün eski Kanun'un 345. maddesini karşıladığını, üç fıkraya ayrıldığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir. Öntasarı madde numarası gerekçede 345 olarak yazılıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 345. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mal sahibi, sağlığında yurdu ilga edebilir. Bunun için mal sahibinin, tapu sicilindeki kaydı terkin ettirmek üzere, bir istida ile mahkemeye müracaat etmesi lazımdır. İstida mahkemece ilan olunur. İstidanın ilanı tarihinden itibaren iki ay içinde itiraz edilmediği veya edilen itirazın haksızlığı anlaşıldığı takdirde, kaydın terkinine müsaade edilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 345 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 345	4721 sayılı Kanun m. 395
Hak	Mal sahibi sağlığında yurdu kaldırabilir	Malik sağlığında yurda son verebilir
Başvuru	Kaydın terkini için istidayla mahkemeye	Kaydın silinmesi için dilekçeyle mahkemeye
İlân ve süre	İstida ilân olunur; ilândan itibaren iki ay	İstem ilân olunur; ilân tarihinden başlayarak iki ay
İzin	İtiraz yoksa veya haksızsa terkine izin verilir	İtiraz yoksa veya haksızsa silmeye izin verilir
Fıkra düzeni	Tek fıkra	Üç fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 395. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Hak	Malik sağlığında yurda son verebilir	TMK m. 395/1
Başvuru	Tapu kütüğündeki kaydı sildirmek için dilekçeyle mahkemeye	TMK m. 395/2
İlân	İstem mahkemece ilân olunur	TMK m. 395/2
Süre	İlân tarihinden başlayarak iki ay	TMK m. 395/3
İzin	İtiraz yoksa veya haksızsa mahkeme silmeye izin verir	TMK m. 395/3
Ölüm hâli	Ölüme bağlı tasarruf yoksa şerh silinir	TMK m. 394
Kaynak	743 m. 345; gerekçedeki numarayla Öntasarı m. 345	Gerekçe, s. 138

TBMM gerekçesine göre bu hüküm, yürürlükteki Kanun'un 345. maddesini karşı- 1
lamaktadır; gerekçe, hükmün 1984 tarihli Öntasarının 345. maddesinden alındığını yazar. Madde, eski metinden farklı olarak **üç fıkra** hâlinde düzenlenmiştir ve **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 395. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 457).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yurda son vermenin **malikin sağlığında** onun başvurusuyla mümkün olmasıdır. İkinci nokta, silme için **mahkeme izninin** gerekmesidir; malik kaydı tek başına sildiremez. Üçüncü nokta, istemin **ilân edilmesi** ve ilân tarihinden başlayarak **iki ay** içinde itiraz yapılmaması ya da itirazın **haksız** bulunmasıdır.

II. Birinci Fıkra: Malikin Yurda Son Vermesi

- **Kim:** Aile yurdunun maliki.
- **Ne zaman:** Sağlığında.
- **Nasıl:** Mahkeme izniyle kaydın silinmesi.

Malik sağlığında yurda son verebilir. Aile yurdu, malikin iradesine ve mahkeme 2
iznine dayanarak kurulmuştu: kuruluştan önce ilân yapılmış (TMK m. 388), mahkeme kuruluşa izin vermiş (TMK m. 389) ve izin kararı tapu kütüğüne şerh verilmişti (TMK m. 390). 395. madde, aynı düzeni bu kez yurdun sona ermesi için kurar.

3 Eski Kanun'un 345. maddesi de mal sahibinin sağlığında yurdu kaldırabileceğini, bunun için tapu sicilindeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurmasının gerekli olduğunu öngörüyordu.

III. İkinci Fıkra: Dilekçe ve İlân

- **Başvuru:** Tapu kütüğündeki kaydı sildirmek için dilekçeyle mahkemeye.
- **İlân:** İstem mahkemece ilân olunur.
- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi.

4 Malik, tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurur; bu istem mahkemece ilân olunur. Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu'nun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabına göre aile hukukundan doğan dava ve işleri görür (4787 s. K. m. 4); aile yurdu bu kitapta düzenlenmiştir.

5 İlânın amacı, silme isteminden etkilenebilecek kişilere itiraz imkânı tanımaktır. Kuruluş aşamasında da alacaklılar ve aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler, mahkemece yapılan ilânla itirazlarını iki ay içinde bildirmeye çağrılıyordu (TMK m. 388). Kanun, silme istemine kimlerin itiraz edebileceğini ayrıca saymaz.

IV. Üçüncü Fıkra: İtiraz Süresi ve Silme İzni

- **Süre:** İlân tarihinden başlayarak iki ay.
- **İtiraz yoksa:** Mahkeme kaydın silinmesine izin verir.
- **İtiraz haksızsa:** Mahkeme yine izin verir.

6 İlân tarihinden başlayarak iki ay içinde bir itiraz yapılmaz veya yapılan itirazın haksızlığı anlaşılırsa, mahkeme kütükteki kaydın silinmesine izin verir. Kaydın silinmesiyle aile yurdu sona erer ve taşınmaz, aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar için öngörülen devir, rehin ve kira yasaklarından kurtulur (TMK m. 391).

7 Eski Kanun'un 345. maddesi de dilekçenin ilânı tarihinden başlayarak iki ay içinde itiraz edilmemesi veya edilen itirazın haksızlığının anlaşılması hâlinde kaydın silinmesine izin verileceğini öngörüyordu. Aile yurdu malikin ölümüyle de sona erebilir: taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir (TMK m. 394).

UYGULAMA NOTU

Aile yurduna son vermek isteyen malik, tapu kütüğündeki kaydın silinmesi için dilekçeyle mahkemeye başvurmalıdır; istem ilân edilir ve ilân tarihinden başlayarak iki ay içinde itiraz yapılmazsa veya itiraz haksız bulunursa mahkeme silmeye izin verir. **Silme isteminden etkilenecek kişiler**, itirazlarını ilân tarihinden başlayarak iki ay içinde bildirmelidir. **Kayıt silinene kadar** taşınmaz devredilemez, rehnedilemez ve kiraya verilemez (TMK m. 391).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720

Aile yurdu kurulması, tapu kütüğüne şerh verilebilen tasarruf yetkisi kısıtlamalarındandır; bu şerhle sonradan hak edinenler kanundaki yükümlülüklere katlanır

Davacı, satın aldığı taşınmazın tapu kaydına idarece özel bir kanuna dayanılarak konulan satış, devir ve ipotek işlemlerini kısıtlayan şerhin kaldırılmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi kararı kaldırarak davayı değişik gerekçeyle reddetmiştir.

> *Aile yurdu kurulması, art mirasçı atanması gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler tapu kütüğüne şerh verilebilir. Bu tür bir şerhle sonraki müktesipler kanundaki mükellefiyetlere katlanmak zorunda kalır.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğüne yazılan şerhlerin şahsi hakları kuvvetlendirme, malikin tasarruf yetkisini sınırlandırma ve geçici tescili sağlama amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiş; Türk Medeni Kanunu'nun 1010. maddesindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları arasında aile yurdu kurulmasını saymış ve bu tür bir şerhle sonradan hak edinenlerin kanundaki yükümlülüklere katlanmak zorunda kalacağını açıklamıştır. Somut olayda şerhin özel kanunun idareye tanıdığı yetkiye dayandığı ve kaydın yolsuz olmadığı belirtilerek karar onanmıştır (TMK m. 390).

2 **YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ**
26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391

Tapu kütüğündeki şerhler taşınmazın tasarrufunu kısıtlar; aile yurdu kurulması Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen şerhler arasındadır

Davacı, davalıyla noterde yaptığı sözleşmedeki hakların tapu kütüğünün şerhler sütununa işlenmesini istemiştir. Mahkeme, şerhlerle ilgili olmayan bir maddeye dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda öngörülen şerhler; Arsa payı karşılığı inşaat (Türk Medeni Kanunu 1009), taşınmaz satış vaadi, (Türk Medeni Kanunu 1009. Tapu Kanunu 26), kira sözleşmesi (Türk Medeni Kanunu 1009,*

Borçlar Kanunu 248 ve devamı), alım (Türk Medeni Kanunu 736), önalım (Türk Medeni Kanunu 735), gerialım (Türk Medeni Kanunu 736), aile yurdu kurulması (Türk Medeni Kanunu 386, 390), art mirasçı atanması (Türk Medeni Kanunu 521, 1010), serbest dereceden yararlanma hakkı (Türk Medeni Kanunu 871), bağışlayana rücu hakkı (Borçlar Kanunu 244).

DEĞERLENDİRME Karar, aile yurdunun tapu sicilindeki şerhler arasındaki yerini gösterir. Daire, tapu kütüğündeki şerhlerin taşınmazın tasarrufunu kısıtladığını, bir kişisel hakkın şerh verilmesinin onu aynî hak gücüne dönüştürmediğini ancak sonradan hak kazananlara karşı da ileri sürülebilir kıldığını belirtmiş; Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen şerhleri sayarken aile yurdu kurulmasını 386 ve 390. maddelere dayanarak bu şerhler arasında göstermiştir. Mahkemenin inceleme yapmadan davayı reddetmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 390).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 394:** Malikin ölümü hâlinde aile yurdu.
- **TMK m. 390:** Tapu kütüğüne şerh verilmesi.
- **TMK m. 388:** Kuruluştan önce ilân.
- **TMK m. 391:** Tasarruf hakkının sınırlanması.

KARARLAR DİZİNİ

Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın İçtihatlar bölümünde ayrıntılı olarak incelendiği sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

16.09.1998 · E. 1997/62 · K. 1998/52 . 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, **2586**
13.11.2008 · E. 2005/53 · K. 2008/161 ..... 2523, 2524, 2525, 2527, **2530**, 2540
06.04.2011 · E. 2011/32 · K. 2011/62 . 2525, 2531
24.05.2012 · E. 2011/129 · K. 2012/81 ..... 2569, 2571, 2574, **2576**
10.09.2025 · E. 2025/175 · K. 2025/169 ..... 2512, 2562
08.10.2025 · E. 2025/139 · K. 2025/205 ..... 2892, 2894, 2895, 2896, 2897, **2898**, 2908, 2909, **2910**, 2913, 2915, 2916, 2917, 2918, **2920**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218 ..... 2710, 2711, 2712, 2714, **2716**, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, **2733**, 2741, 2742, 2743, 2744, 2745, **2746**, 2755, 2757, **2761**, 2781, 2786, 2789, **2791**, 2793, 2794, 2795, 2797, **2798**, 2801, 2802, 2803, 2804, **2807**, 2818, 2819, **2821**, 2829, **2832**, 2839, **2843**

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

Meliha Siviş, B. No: 2015/18910, 09.01.2019 ..... 2558, 2559, 2562, **2563**
Yaşar İnce, B. No: 2016/1750, 10.12.2019 ... 2544, 2547, **2553**
Seyit Cingöz, B. No: 2017/30916, 10.12.2019 2554
Hüseyin El ve Nazlı Şirin El,
B. No: 2014/15345, 07.04.2022 ..... 2580, 2582, 2584, **2585**
E.E., B. No: 2021/15139, 19.12.2023 2528

YARGITAY CEZA GENEL KURULU

30.04.2025 · E. 2023/326 · K. 2025/194 ..... 2526, 2527, 2529, **2533**

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

04.05.2005 · E. 2005/1-298 · K. 2005/308 .... 2588, 2591, 2593, **2596**, 2627
20.02.2008 · E. 2008/4-153 · K. 2008/139 .... 2894, 2896, 2898, **2899**, 2909, **2911**, 2915, 2916, 2919, **2920**
14.07.2010 · E. 2010/2-356 · K. 2010/389 .... 2633, 2635, 2636, 2637, **2639**, 2660, 2661, **2668**
08.12.2010 · E. 2010/18-643 · K. 2010/648 .. 2555, 2558, **2562**, 2564
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298 .....
2959, 2961, **2963**, **2969**, **2974**, 2977, 2979, 2980, **2981**, 2983, 2984, 2985, **2986**, 2992, **2993**, 2999, **3000**, **3008**, **3015**, 3019, **3021**, **3027**, **3033**, **3040**
17.10.2012 · E. 2012/3-470 · K. 2012/713 .... 2683, **2687**
24.02.2016 · E. 2014/1047 · K. 2016/171 ..... 2662, **2664**
27.04.2016 · E. 2014/604 · K. 2016/565 ..... 2606, **2613**
21.03.2018 · E. 2017/995 · K. 2018/514 ..... 2869, **2874**, 2881, 2883, **2884**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052 .... 2672, 2673, 2674, **2675**, 2693, 2695, 2696, **2699**
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148 .... 2606, **2609**, 2637, **2644**
13.06.2018 · E. 2018/395 · K. 2018/1184 ..... 2591, 2592, **2598**, 2606, 2613
27.09.2018 · E. 2018/483 · K. 2018/1356 ..... 2497, 2499, 2501, 2502, **2503**
07.02.2019 · E. 2017/2446 · K. 2019/80 ..... 2559, 2562
30.05.2019 · E. 2017/1895 · K. 2019/630 ..... 2571, 2572, 2574, **2576**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918 ..... 2680, 2684, **2688**
05.11.2019 · E. 2017/959 · K. 2019/1131 ..... 2856, **2858**
05.11.2019 · E. 2017/2118 · K. 2019/1138 .... 2856, **2860**
07.11.2019 · E. 2019/117 · K. 2019/1153 ..... 2682, 2685, **2688**
07.11.2019 · E. 2017/1012 · K. 2019/1145 .... 2854, 2856, **2858**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181 ..... 2683, **2687**, 2856, **2859**
07.04.2022 · E. 2019/162 · K. 2022/499 ..... 2541, 2543, 2544, 2545, **2548**

19.04.2022 · E. 2019/96 · K. 2022/571 ..... 2555, 2556, 2558, 2560, **2565**, 2566
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100 ..... 2588, 2590, 2593, **2595**, 2618

YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ

03.10.2012 · E. 2012/11456 · K. 2012/10665 ..... 2622, 2623, 2625, **2626**
08.03.2016 · E. 2014/20898 · K. 2016/2864 . 2715, **2718**
24.09.2024 · E. 2024/2509 · K. 2024/5144 .... 2603, 2606, **2612**

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

13.03.2006 · E. 2006/534 · K. 2006/3240 ..... 2696, **2700**
18.05.2006 · E. 2006/1224 · K. 2006/7839 .... 2660, 2663, **2667**
20.11.2006 · E. 2006/6570 · K. 2006/15934 . 2805, **2811**
29.01.2007 · E. 2006/10913 · K. 2007/617 .... 2832, **2836**
08.03.2007 · E. 2006/12735 · K. 2007/3642 . 2693, 2695, 2697, **2702**
19.03.2007 · E. 2006/13510 · K. 2007/4382 . 2727, 2729, 2730, **2734**
22.03.2007 · E. 2006/15593 · K. 2007/4751 . 2662, **2666**
09.05.2007 · E. 2007/5622 · K. 2007/7640 .... 2696, **2700**
24.10.2007 · E. 2007/12348 · K. 2007/14292 ..... 2698, **2706**
29.11.2007 · E. 2007/16231 · K. 2007/16660 ..... 2620, 2622, 2623, 2624, **2628**
29.11.2007 · E. 2007/16042 · K. 2007/16684 ..... 2697, **2701**
17.12.2007 · E. 2007/16702 · K. 2007/17570 ..... 2633, 2635, 2636, **2639**
17.12.2007 · E. 2007/16901 · K. 2007/17658 ..... 2638, **2643**
12.02.2008 · E. 2007/21107 · K. 2008/1419 . 2731, **2738**
08.04.2008 · E. 2007/12272 · K. 2008/4867 . 2832, **2835**
19.06.2008 · E. 2008/9252 · K. 2008/9027 .... 2803, 2806, **2813**
25.11.2008 · E. 2008/15852 · K. 2008/15876 ..... 2698, **2704**
24.12.2008 · E. 2007/18613 · K. 2008/17828 ..... 2638, **2644**, 2648, 2650, **2653**
19.03.2009 · E. 2007/19084 · K. 2009/5071 . 2620, 2622, 2625, **2630**, 2631
26.03.2009 · E. 2008/18028 · K. 2009/5646 . 2648, 2649, 2651, **2654**, 2680, 2682, 2683, **2685**
30.04.2009 · E. 2008/20203 · K. 2009/8351 . 2732, **2738**
14.05.2009 · E. 2008/13838 · K. 2009/9655 . 3046
29.06.2009 · E. 2009/8289 · K. 2009/12732 . 2561, 2564
10.12.2009 · E. 2008/17454 · K. 2009/21400 ..... 2543, 2546, **2550**
08.02.2010 · E. 2009/19636 · K. 2010/1944 . 2732
16.02.2010 · E. 2009/409 · K. 2010/2717 ..... 2544, 2546, 2547, **2552**
22.02.2010 · E. 2009/21618 · K. 2010/3066 . 2661, **2668**
01.03.2010 · E. 2009/12905 · K. 2010/3737 . 2804, **2808**
24.03.2010 · E. 2010/2945 · K. 2010/5646 .... 2856, **2861**
21.04.2010 · E. 2010/4660 · K. 2010/7977 .... 2696, 2697, **2703**
22.04.2010 · E. 2009/3578 · K. 2010/8083 .... 2713, **2719**, 2744, **2749**
28.04.2010 · E. 2009/19741 · K. 2010/8423 . 2764, 2766, 2767, **2769**, 2806, **2813**
03.05.2010 · E. 2009/20410 · K. 2010/8678 . 2831, **2833**
30.11.2010 · E. 2009/16173 · K. 2010/19915 ..... 2712, 2716, **2724**
06.12.2010 · E. 2009/17801 · K. 2010/20421 ..... 2558, 2561, **2567**, 2646, 2648, 2649, **2653**
26.01.2011 · E. 2010/19 · K. 2011/1222 2552
29.03.2011 · E. 2010/17939 · K. 2011/5497 . 2731, **2736**
30.03.2011 · E. 2010/3711 · K. 2011/5583 .... 2766, 2769, **2775**
04.04.2011 · E. 2010/5015 · K. 2011/5891 2546
08.06.2011 · E. 2010/20317 · K. 2011/10062 ..... 2730, **2735**
04.07.2011 · E. 2010/9141 · K. 2011/11427 . 2560, 2566
13.07.2011 · E. 2010/11372 · K. 2011/12193 ..... 2571, 2573, **2577**
19.09.2011 · E. 2011/13075 · K. 2011/13501 ..... 2932, **2938**, 2943, **2946**
22.09.2011 · E. 2010/12022 · K. 2011/13809 ..... 2854, 2857, **2862**
10.10.2011 · E. 2011/15764 · K. 2011/15190 ..... 2672, 2674, **2679**
23.11.2011 · E. 2011/6943 · K. 2011/19477 . 2650, **2652**
29.11.2011 · E. 2011/9203 · K. 2011/20112 . 2674, **2678**
26.12.2011 · E. 2011/3801 · K. 2011/23605 . 2541, 2544, 2546, 2547, **2548**
26.01.2012 · E. 2011/4130 · K. 2012/1401 .... 2558, 2559, 2560, **2565**
08.03.2012 · E. 2010/21164 · K. 2012/5215 . 2588, 2591, 2594, **2597**
12.03.2012 · E. 2011/13199 · K. 2012/5377 . 2727, 2729, 2730, **2734**
02.04.2012 · E. 2011/10916 · K. 2012/8045 . 2546, **2550**
05.04.2012 · E. 2011/14431 · K. 2012/8395 . 2820, **2826**

21.06.2012 · E. 2012/11065 · K. 2012/17098 ..... 2840, 2841, **2843**
10.07.2012 · E. 2011/20244 · K. 2012/19378 ..... 2840, 2841, **2844**
05.09.2012 · E. 2012/3034 · K. 2012/20377 . 2731
24.09.2012 · E. 2012/13731 · K. 2012/22266 ..... 2672, 2673, 2674, **2678**
18.10.2012 · E. 2011/23197 · K. 2012/25049 ..... 2638, **2642**
19.10.2012 · E. 2012/1532 · K. 2012/25397 . 2743, 2745, **2750**, 2801, 2803, 2804, **2807**
13.11.2012 · E. 2011/18744 · K. 2012/26913 2546
19.11.2012 · E. 2012/7833 · K. 2012/27461 . 2856, **2862**
05.12.2012 · E. 2012/19519 · K. 2012/29275 ..... 2635, 2636, 2638, **2643**
11.02.2013 · E. 2012/9950 · K. 2013/3098 .... 2588, 2590, 2591, 2593, **2595**, 2766, 2768, **2772**
11.02.2013 · E. 2012/8434 · K. 2013/2952 .... 2729, 2732, **2735**
14.02.2013 · E. 2012/9858 · K. 2013/3484 .... 2680, 2682, 2683, **2686**
27.02.2013 · E. 2012/13199 · K. 2013/5093 . 2523, 2526, 2528, **2534**
06.03.2013 · E. 2012/13708 · K. 2013/5935 . 2670, 2672, 2674, **2677**
12.03.2013 · E. 2012/3851 · K. 2013/6585 .... 2682, 2684, **2690**
20.03.2013 · E. 2012/6294 · K. 2013/7693 .... 2830, 2832, **2835**
29.03.2013 · E. 2012/12520 · K. 2013/8719 . 2541, 2543, 2546, **2549**
08.04.2013 · E. 2012/10729 · K. 2013/9715 . 2943, **2946**
18.04.2013 · E. 2012/24691 · K. 2013/10970 ..... 2543, 2545, 2546, **2551**
09.05.2013 · E. 2012/14580 · K. 2013/13056 ..... 2499, 2501, **2504**
28.05.2013 · E. 2012/21956 · K. 2013/14568 ..... 2633, 2635, 2638, **2641**
30.05.2013 · E. 2012/22322 · K. 2013/15019 ..... 2764, 2766, 2767, **2770**
26.06.2013 · E. 2013/6082 · K. 2013/17993 . 2497, 2499, 2500, 2501, **2505**
11.11.2013 · E. 2013/5729 · K. 2013/25877 . 2932, **2937**
12.11.2013 · E. 2013/5058 · K. 2013/26071 . 2633, 2635, 2637, **2640**
20.11.2013 · E. 2013/8584 · K. 2013/26962 . 2768, **2771**
10.12.2013 · E. 2013/12189 · K. 2013/29116 ..... 2682, 2684, **2689**
13.01.2014 · E. 2013/13402 · K. 2014/1 ..... 2673, **2676**
06.02.2014 · E. 2013/19633 · K. 2014/2018 . 2635, 2636, **2642**
17.02.2014 · E. 2013/17543 · K. 2014/2880 . 2818, 2819, 2821, **2824**
17.02.2014 · E. 2013/17395 · K. 2014/2875 . 2931, **2935**, 2941, 2943, **2945**
07.07.2014 · E. 2014/5297 · K. 2014/15641 . 2505
08.07.2014 · E. 2014/5888 · K. 2014/15848 . 2766, 2768, **2773**, 2803, 2805, 2806, **2810**
13.11.2014 · E. 2014/11498 · K. 2014/22656 ..... 2497, 2499, 2501, **2505**
08.12.2014 · E. 2014/25497 · K. 2014/24988 ..... 2661, 2663, **2667**
08.12.2014 · E. 2014/16720 · K. 2014/25045 ..... 2806, **2814**
14.04.2015 · E. 2014/28023 · K. 2015/7514 . 2523, 2526, 2527, **2532**
21.04.2015 · E. 2015/876 · K. 2015/8120 ..... 2662, **2666**
21.04.2015 · E. 2015/6138 · K. 2015/8056 .... 2698, **2705**
22.04.2015 · E. 2015/6284 · K. 2015/8256 .... 2513, 2515, **2518**
22.04.2015 · E. 2015/7115 · K. 2015/8400 .... 2693, 2695, 2698, **2704**
22.04.2015 · E. 2015/6406 · K. 2015/8338 2732
04.05.2015 · E. 2015/8032 · K. 2015/9047 .... 2803, 2804, **2808**
27.05.2015 · E. 2015/8244 · K. 2015/10892 . 2622, 2624, **2629**, 2630
09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088 . 2729, 2732, **2739**
10.06.2015 · E. 2015/8027 · K. 2015/12281 . 2768, **2773**, 2842, **2846**
16.06.2015 · E. 2015/6983 · K. 2015/12796 . 2731, **2737**, 2819, **2822**
20.10.2015 · E. 2015/17872 · K. 2015/18864 ..... 2670, 2672, 2673, **2675**
17.11.2015 · E. 2015/15037 · K. 2015/21524 ..... 2741, 2743, 2745, **2750**, 2758, **2762**
09.12.2015 · E. 2015/13693 · K. 2015/23712 ..... 2805, **2809**
15.12.2015 · E. 2015/15213 · K. 2015/24063 ..... 2766, 2768, **2772**
16.12.2015 · E. 2015/22698 · K. 2015/24228 ..... 2821, **2824**
17.03.2016 · E. 2016/3118 · K. 2016/5242 .... 2715, **2722**, 2753, 2755, 2758, **2759**, 2805, **2809**
21.03.2016 · E. 2016/352 · K. 2016/5470 ..... 2715, **2720**
24.03.2016 · E. 2015/23406 · K. 2016/5968 . 2930, 2932, **2935**, 2941, 2943, **2945**
29.03.2016 · E. 2016/5009 · K. 2016/6233 .... 2670, 2672, 2673, **2676**
30.03.2016 · E. 2016/5765 · K. 2016/6369 .... 2569, 2572, 2574, **2578**
06.04.2016 · E. 2016/5977 · K. 2016/7028 .... 2744, **2748**, 2756, **2763**
14.04.2016 · E. 2016/4126 · K. 2016/7637 .... 2806, **2811**, 2820, **2823**
19.04.2016 · E. 2016/1083 · K. 2016/7967 2600
28.04.2016 · E. 2015/24204 · K. 2016/8780 . 2932, **2934**, 2942, **2944**

04.05.2016 · E. 2016/6871 · K. 2016/9163 .... 2526, 2527, **2533**
09.05.2016 · E. 2016/6346 · K. 2016/9427 .... 2842, **2849**
23.05.2016 · E. 2016/9345 · K. 2016/10032 . 2527
28.06.2016 · E. 2016/13524 · K. 2016/12659 ..... 2526, 2528, **2535**
05.10.2016 · E. 2016/10748 · K. 2016/13562 ..... 2743, 2745, **2751**, 2753, 2755, 2756, 2757, **2761**, 2829, 2830, 2831, **2833**, 2839, 2840, 2842, **2846**
09.11.2016 · E. 2016/16450 · K. 2016/14606 ..... 2682, 2684, **2691**
23.11.2016 · E. 2016/16152 · K. 2016/15102 ..... 2715, **2721**, 2755, 2757, **2760**, 2806, **2812**
28.11.2016 · E. 2016/15031 · K. 2016/15283 ..... 2635, 2637, **2641**
26.01.2017 · E. 2016/26003 · K. 2017/980 .... 2930, 2932, **2936**
20.02.2017 · E. 2016/15771 · K. 2017/1737 . 2520, 2526, 2530, **2539**
09.03.2017 · E. 2017/651 · K. 2017/2580 ..... 2510, 2513, 2515, **2517**
16.03.2017 · E. 2016/9031 · K. 2017/2785 .... 2928, 2931, 2932, **2934**, 2939, 2941, 2942, 2943, **2944**
27.03.2017 · E. 2016/26187 · K. 2017/3363 . 2523, 2525, 2527, **2531**
26.04.2017 · E. 2016/8116 · K. 2017/4825 .... 2527, 2532
04.05.2017 · E. 2017/1926 · K. 2017/5464 .... 2695, 2697, **2701**
01.06.2017 · E. 2017/1261 · K. 2017/6631 .... 2529, 2535
01.11.2017 · E. 2017/5502 · K. 2017/12056 . 2663, **2667**
02.11.2017 · E. 2016/19351 · K. 2017/12079 ..... 2710, 2712, 2713, **2723**
04.12.2017 · E. 2016/18674 · K. 2017/13800 ..... 2512, 2513, 2516, **2520**
04.12.2017 · E. 2016/26017 · K. 2017/14036 ..... 2558, 2561, **2564**
18.12.2017 · E. 2017/6275 · K. 2017/14733 . 2572, 2574, **2578**
18.12.2017 · E. 2017/6428 · K. 2017/14746 . 2648, 2651, **2655**
28.02.2018 · E. 2016/12504 · K. 2018/2746 . 2857, **2863**
26.03.2018 · E. 2018/1270 · K. 2018/3883 .... 2697, **2703**
21.06.2018 · E. 2018/3602 · K. 2018/7935 .... 2657, 2660, 2661, 2663, **2665**
27.06.2018 · E. 2018/3738 · K. 2018/8266 .... 2513, 2516, **2521**
27.06.2018 · E. 2018/3437 · K. 2018/8279 .... 2712, 2714, **2721**, 2731
13.09.2018 · E. 2018/4106 · K. 2018/9182 .... 2657, 2660, 2661, 2662, **2665**
21.11.2018 · E. 2017/4856 · K. 2018/13248 . 2842, **2849**
12.02.2019 · E. 2018/45 · K. 2019/928 ..... 2513, 2515, **2521**
14.03.2019 · E. 2017/4451 · K. 2019/2815 .... 2837, 2839, 2840, **2844**
16.05.2019 · E. 2019/158 · K. 2019/6208 ..... 2710, 2712, 2715, **2719**, 2816, 2818, 2819, **2822**
03.03.2020 · E. 2020/339 · K. 2020/1775 ..... 2513, 2514, 2515, 2516, **2519**
16.09.2020 · E. 2020/2674 · K. 2020/3825 .... 2510, 2512, 2514, **2517**
14.06.2021 · E. 2021/3915 · K. 2021/4800 2522
27.09.2021 · E. 2021/4735 · K. 2021/6617 .... 2930, 2931, **2933**
07.03.2022 · E. 2021/6267 · K. 2022/2139 .... 2500, 2503, **2508**, 2713, **2724**, 2842, **2847**
18.04.2022 · E. 2022/3279 · K. 2022/3659 .... 2732, **2740**
27.12.2022 · E. 2022/10328 · K. 2022/10956 ..... 2695, 2699, **2706**
15.03.2023 · E. 2022/5787 · K. 2023/1036 2943
29.03.2023 · E. 2022/10588 · K. 2023/1439 . 2547
14.12.2023 · E. 2023/4998 · K. 2023/6225 .... 2821, **2825**
25.06.2024 · E. 2024/978 · K. 2024/4778 ..... 2828, 2830, 2831, 2832, **2834**
18.11.2024 · E. 2024/8297 · K. 2024/8680 .... 2510, 2513, 2515, 2516, **2522**
17.03.2025 · E. 2024/6817 · K. 2025/2743 .... 2646, 2648, 2650, **2652**
19.11.2025 · E. 2025/1901 · K. 2025/9923 .... 2510, 2512, 2513, 2515, 2516, **2519**
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098 . 2591, 2594, **2599**, 2769, **2774**, 2839, 2842, **2848**
05.05.2026 · E. 2025/9999 · K. 2026/5061 .... 2555, 2558, 2559, 2560, **2566**
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131 .... 2712, 2713, 2715, **2717**, 2741, 2743, 2744, **2747**, 2756, **2760**, 2781, **2783**, 2839, 2840, 2841, **2845**

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ

07.03.2011 · E. 2011/703 · K. 2011/3417 ..... 2896, **2903**
29.03.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/5058 .... 2879, 2880, 2883, **2890**
07.04.2011 · E. 2010/21201 · K. 2011/5837 . 2746, **2748**, 2780, 2781, **2782**, 2785, 2787, 2788, 2789, **2790**
07.07.2011 · E. 2011/6043 · K. 2011/11990 . 2955, **2957**
16.04.2012 · E. 2012/5760 · K. 2012/10061 . 2777, 2779, 2781, **2782**, 2785, 2787, 2788, **2790**, **2798**
02.05.2012 · E. 2012/8081 · K. 2012/11677 . 2868, **2872**
25.02.2013 · E. 2013/82 · K. 2013/2924 2917
03.12.2013 · E. 2013/14711 · K. 2013/17135 ..... 2882, **2887**
03.02.2014 · E. 2013/17205 · K. 2014/1456 . 2879, 2881, **2883**

06.02.2014 · E. 2013/17351 · K. 2014/1686 . 2896, 2898, **2904**
17.03.2014 · E. 2013/19785 · K. 2014/4046 . 2869, **2875**
17.09.2014 · E. 2014/12228 · K. 2014/11982 ..... 2867, 2868, **2873**, 2881, **2884**
15.04.2015 · E. 2014/21426 · K. 2015/6355 . 2854, 2855, **2861**
21.05.2015 · E. 2014/15214 · K. 2015/9183 . 2897, **2902**, 2919, **2925**
22.06.2015 · E. 2015/5547 · K. 2015/11496 . 2918, **2922**
01.07.2015 · E. 2015/3954 · K. 2015/12100 . 2797, **2799**
14.09.2015 · E. 2015/6371 · K. 2015/14052 . 2867, **2871**
04.11.2015 · E. 2015/9875 · K. 2015/17177 . 2868, **2872**, 2882, **2888**
07.12.2015 · E. 2015/13495 · K. 2015/19700 ..... 2881, 2882, **2885**
21.12.2015 · E. 2015/13271 · K. 2015/20763 ..... 2879, 2880, 2882, **2888**
27.01.2016 · E. 2015/15974 · K. 2016/922 .... 2869, **2875**
27.01.2016 · E. 2015/2316 · K. 2016/906 ..... 2897, **2900**, 2908, 2910, **2911**, 2917, 2918, **2921**
17.02.2016 · E. 2015/4184 · K. 2016/2003 .... 2898, **2904**
25.02.2016 · E. 2015/15058 · K. 2016/2662 . 2864, 2866, 2867, **2870**
21.09.2016 · E. 2016/13187 · K. 2016/11075 ..... 2879, 2881, 2882, **2886**
07.12.2016 · E. 2016/9592 · K. 2016/14073 . 2685, 2881, **2887**
09.02.2017 · E. 2016/10928 · K. 2017/1104 . 2877, 2879, 2881, 2882, **2886**
04.05.2017 · E. 2016/12521 · K. 2017/6542 . 2684, **2690**, 2869, **2873**, 2882, **2889**
08.05.2017 · E. 2016/17247 · K. 2017/6724 . 2867, **2871**
12.06.2017 · E. 2016/22092 · K. 2017/9682 . 2855, **2860**
15.06.2017 · E. 2016/21920 · K. 2017/10252 ..... 2852, 2855, **2857**
05.06.2018 · E. 2016/19881 · K. 2018/6343 . 2897, **2901**, 2916, 2918, **2922**
14.12.2023 · E. 2023/1757 · K. 2023/3745 .... 2897, **2901**, 2918, **2923**
18.01.2024 · E. 2023/1721 · K. 2024/265 ..... 2917, **2924**
12.06.2024 · E. 2023/3656 · K. 2024/1981 .... 2918, **2923**

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

10.09.2012 · E. 2012/9240 · K. 2012/12073 . 2591, 2594, **2598**

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

01.04.2024 · E. 2023/11961 · K. 2024/3933 . 2500, 2503, **2508**

YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ

08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720 ..... **3047**, **3053**, **3059**, **3065**, 3070, **3071**, **3077**, **3083**, **3089**, **3095**, **3101**
15.06.2023 · E. 2022/1664 · K. 2023/3408 .... 2601, 2603, 2605, **2608**

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

07.11.2014 · E. 2013/21057 · K. 2014/20451 ..... 2842, **2847**
11.12.2017 · E. 2017/7573 · K. 2017/16579 . 2526, 2528, 2530, **2537**
18.01.2018 · E. 2017/8170 · K. 2018/808 ..... 2500, 2503, **2507**
18.01.2018 · E. 2017/8310 · K. 2018/819 ..... 2523, 2526, 2529, **2536**
18.01.2018 · E. 2017/8423 · K. 2018/876 ..... 2526, 2529, **2537**
24.01.2018 · E. 2017/6894 · K. 2018/1283 .... 2818, 2820, **2826**
25.01.2018 · E. 2017/11747 · K. 2018/1441 . 2497, 2500, 2503, **2506**
03.05.2018 · E. 2017/7449 · K. 2018/12035 . 2526, 2528, **2535**
09.12.2019 · E. 2019/6290 · K. 2019/11048 . 2563
27.06.2022 · E. 2021/5080 · K. 2022/6125 .... 2624, 2625, **2629**

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

08.02.2013 · E. 2011/17783 · K. 2013/1588 . 2592
12.12.2017 · E. 2015/11708 · K. 2017/8815 . 2606, **2611**
29.05.2025 · E. 2025/811 · K. 2025/9159 ..... 2622, 2625, **2631**

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

14.02.2014 · E. 2012/9802 · K. 2014/2573 .... 2621, 2622, 2624, **2628**

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

26.10.2010 · E. 2010/11903 · K. 2010/24890 ..... 2601, 2603, 2604, 2607, **2608**
02.10.2024 · E. 2024/2743 · K. 2024/8015 .... 2601, 2603, 2604, 2605, 2606, **2610**

YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ

26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391 .... 3046, **3047**, **3054**, **3060**, **3066**, **3071**, **3078**, **3083**, **3089**, **3095**, **3101**
07.06.2017 · E. 2015/13746 · K. 2017/4798 . 2606, **2612**
17.12.2020 · E. 2016/18138 · K. 2020/8616 . 2932, **2937**

21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226 ..... 2962, **2964**, **2970**, **2975**, **2981**, **2987**, **2993**, **3001**, **3009**, **3016**, **3021**, **3028**, 3032, **3034**, **3041**

YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ

20.03.2009 · E. 2009/1401 · K. 2009/1600 .... 2746, **2751**
22.04.2009 · E. 2008/5959 · K. 2009/2626 .... 2895, 2897, **2900**, 2919, **2926**
16.12.2011 · E. 2011/12467 · K. 2011/12388 ..... 2732, **2736**
12.07.2013 · E. 2013/11107 · K. 2013/11399 ..... 2895, 2898, **2903**, 2916, 2919, **2927**

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

21.03.2013 · E. 2013/2937 · K. 2013/3901 .... 2820, **2827**
03.07.2014 · E. 2014/6748 · K. 2014/10560 . 2698
23.12.2014 · E. 2014/23738 · K. 2014/19377 ..... 2620, 2622, 2624, **2631**
21.01.2016 · E. 2015/10646 · K. 2016/733 .... 2917, **2925**
18.04.2019 · E. 2016/10545 · K. 2019/4987 . 2500, 2501, **2506**

YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ

11.12.2006 · E. 2006/8647 · K. 2006/10411 . 2953, 2955, **2956**
21.05.2007 · E. 2007/3132 · K. 2007/4584 .... 2951, 2953, 2955, **2956**
03.11.2009 · E. 2009/8150 · K. 2009/9601 .... 2953, 2954, **2957**

YARGITAY 18. CEZA DAİRESİ

10.10.2019 · E. 2017/7552 · K. 2019/14220 . 2544, 2545, **2552**

YARGITAY 19. CEZA DAİRESİ

20.06.2016 · E. 2016/4638 · K. 2016/19908 . 2569, 2571, 2572, 2573, 2574, **2575**

YARGITAY 19. HUKUK DAİRESİ

05.02.2018 · E. 2016/14229 · K. 2018/404 .... 2623, **2627**
14.01.2019 · E. 2017/1912 · K. 2019/89 ..... 2601, 2603, 2604, 2605, **2610**, 2620, 2622, 2623, **2626**

YARGITAY (KAPATILAN) 20. HUKUK DAİRESİ

05.02.2009 · E. 2008/18100 · K. 2009/1549 . 2769, **2775**

YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ

14.05.2015 · E. 2015/5917 · K. 2015/4167 .... 2529, 2539
22.10.2015 · E. 2015/9336 · K. 2015/9880 2625
03.12.2015 · E. 2015/14134 · K. 2015/12222 ..... 2651, **2655**
19.01.2016 · E. 2015/13480 · K. 2016/589 .... 2898, **2902**, 2919, **2926**
05.04.2016 · E. 2016/3895 · K. 2016/4009 .... 2526, 2529, **2538**
13.06.2016 · E. 2016/4919 · K. 2016/6850 .... 2716, **2725**
13.10.2016 · E. 2016/4718 · K. 2016/8953 2539
24.10.2016 · E. 2016/8985 · K. 2016/9464 .... 2529, 2538, 2539
12.12.2016 · E. 2016/11579 · K. 2016/11938 2539
02.07.2020 · E. 2020/1997 · K. 2020/2364 .... 2806, **2814**

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR

Mevzuat

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
- 743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
- 4787 sayılı Kanun sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
- 5395 sayılı Kanun sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Yasama belgeleri

- Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem).
- 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine… Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem).

Karar veri tabanları

- Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) — Yargıtay kararları
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr) — norm denetimi ve bireysel başvuru kararları
- Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) — kanun metinleri

TÜRK MEDENİ KANUNU

AİLE HUKUKU ŞERHİ

Vesayet Düzeni
Kısıtlama · Vasinin Atanması

MADDE 396–437

CİLT
V

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

TÜRK MEDENİ KANUNU

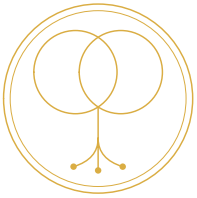
Aile Hukuku *Şerhi*

Cilt V

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir. *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* ve *Anlaşmalı Boşanma Davası* adlı kitapların yazarıdır.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

TÜRK MEDENİ KANUNU

Aile Hukuku

Şerhi

Madde Metni · Gerekçe · Açıklamalar
Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

CİLT V

Madde 396–437

Sayfa 3111–3556

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

[YAYINEVİ]

İstanbul · 2026

ESERİN PLANI

I — CİLT I · MADDE 118–184
Evlenme · Boşanma

II — CİLT II · MADDE 185–281
Evliliğin Genel Hükümleri · Eşler Arasındaki Mal Rejimi

III — CİLT III · MADDE 282–334
Soybağının Kurulması · Evlât Edinme · Soybağının Hükümleri

IV — CİLT IV · MADDE 335–395
Velâyet · Çocuk Malları · Aile

V — CİLT V · MADDE 396–437 · BU CİLT
Vesayet Düzeni · Kısıtlama · Vasinin Atanması

VI — CİLT VI · MADDE 438–494
Vesayetin Yürütülmesi · Vesayetin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi — Cilt V (m. 396–437)
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm Ekim 2026
İnternet avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve içtihat 23 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR xiii

ESERİN KULLANIMI xv

İKİNCİ KİTAP · AİLE HUKUKU 3111

ÜÇÜNCÜ KISIM · VESAYET 3113

BİRİNCİ AYIRIM · VESAYET ORGANLARI 3115

Madde 396 · Genel olarak 3116
- I. Genel Olarak 3117
- II. Vesayet Organları 3118
- III. Organlar Arasındaki Denetim İlişkisi 3119
- IV. Görevli Mahkeme ve Kanun Yolu 3119
- V. Terimler: Gerekçe ve Yürürlükteki Metin 3120
- ◆ *İçtihatlar* 3120

Madde 397 · Kamu vesayeti 3124
- I. Genel Olarak 3125
- II. Birinci Fıkra: Kamu Vesayeti ve Vesayet Daireleri 3126
- III. İkinci Fıkra: Sulh Hukuk ve Asliye Hukuk Mahkemesi 3126
- IV. Görev Dağılımı: Kaçınma, İtiraz ve Şikâyet 3127
- ◆ *İçtihatlar* 3128

Madde 398 · Koşulları 3133
- I. Genel Olarak 3134
- II. Birinci Fıkra: Vesayetin İstisnai Olarak Aileye Verilmesi 3135
- III. İkinci Fıkra: Yetkinin Aile Meclisine Geçmesi 3136
- IV. Özel Vesayetin Kurulması ve Denetimi 3136
- ◆ *İçtihatlar* 3137

Madde 399 · Kurulması 3140
- I. Genel Olarak 3141
- II. İstemde Bulunabilecek Kişiler 3142
- III. Özel Vesayeti Denetim Makamı Kurar 3142
- IV. Vesayet Organları İçindeki Yeri 3143
- ◆ *İçtihatlar* 3144

Madde 400 · Aile meclisi 3146
- I. Genel Olarak 3148
- II. Birinci Fıkra: Aile Meclisinin Oluşumu 3148
- III. İkinci Fıkra: Eşin Üyeliği 3149
- IV. Aile Meclisinin Görevi ve Denetimi 3149

◆ *İçtihatlar* 3150

Madde 401 · Güvence 3153
I. Genel Olarak 3154
II. Birinci Fıkra: Güvence Yükümü 3155
III. İkinci Fıkra: Güvence Kuruluş Koşuludur 3155
IV. Güvence, Özen ve Sorumluluk 3156
◆ *İçtihatlar* 3157

Madde 402 · Sona ermesi 3159
I. Genel Olarak 3160
II. Sebepler: Görevini Yapmama veya Menfaatin Gerektirmesi 3161
III. Yetkiler: Meclisi Değiştirme ve Özel Vesayeti Sona Erdirme 3162
IV. Denetim Makamının Özel Vesayetteki Yeri 3162
◆ *İçtihatlar* 3163

Madde 403 · Vasi ve kayyım 3165
I. Genel Olarak 3167
II. Birinci Fıkra: Vasinin Koruma ve Temsil Görevi 3168
III. Vasinin Vesayet Altındaki Kişi Adına Dava Açması 3168
IV. İkinci Fıkra: Kayyım 3169
V. Üçüncü Fıkra: Vasi Hükümlerinin Kayyıma Uygulanması 3169
◆ *İçtihatlar* 3170

İKİNCİ AYIRIM · VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER 3177

Madde 404 · Küçüklük 3178
I. Genel Olarak 3179
II. Birinci Fıkra: Velayet Altında Bulunmayan Küçük 3180
III. Boşanmadan Sonra Velayet ve Vesayet 3181
IV. Velayetin Kaldırılması ile İlişki 3181
V. İkinci Fıkra: Bildirim Yükümlülüğü 3182
VI. Görevli ve Yetkili Mahkeme 3182
◆ *İçtihatlar* 3183

Madde 405 · Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı 3188
I. Genel Olarak 3190
II. Birinci Fıkra: Kısıtlama Sebebi ve Üç Ölçüt 3191
III. Kısıtlama Yargılamasında Güvenceler 3191
IV. İkinci Fıkra: Bildirim Yükümlülüğü 3192
V. Kısıtlamanın Sonuçları ve Vesayetin Kaldırılması 3192
VI. Yurt Dışında Verilen Vesayet Kararları 3192
◆ *İçtihatlar* 3193

Madde 406 · Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim 3196
I. Genel Olarak 3198
II. Kısıtlama Sebepleri 3199
III. Sonuç Koşulu: Darlık veya Yoksulluk Tehlikesi 3199
IV. Kısıtlama Yargılaması: Dinlenme ve Re'sen Araştırma 3200
V. Kısıtlama Yerine Yasal Danışman 3200
VI. Görevli ve Yetkili Mahkeme 3201
◆ *İçtihatlar* 3201

Madde 407 · Özgürlüğü bağlayıcı ceza 3206
I. Genel Olarak 3209
II. İstek Üzerine Kısıtlama veya Kayyım 3210
III. Toplam Beş Yıl ve Üzeri Hapis Cezası 3210
IV. Bildirim ve Hükümlünün Dinlenmesi 3211
V. Kayyımlık Hükümlerinin Uygulanması 3211
VI. Vesayetin Sona Ermesi 3212
VII. Kısıtlı Hükümlünün Davaları ve İşlemleri 3212
VIII. Görevli ve Yetkili Mahkeme 3213
IX. Maddenin İlk Metni 3214
◆ *İçtihatlar* 3214

Madde 408 · İstek üzerine 3221
I. Genel Olarak 3222
II. İsteğe Bağlı Kısıtlamanın Sebepleri 3223
III. Kişinin İsteği 3224
IV. İspat 3224
V. Dinlenme ve Yargılama 3225
VI. Vasi Seçimi ve İstek Üzerine Kayyım 3225
VII. İlan ve Üçüncü Kişiler 3225
VIII. Vesayetin Kaldırılması 3226
◆ *İçtihatlar* 3226

Madde 409 · İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu 3233
I. Genel Olarak 3236
II. Dinlenme Zorunluluğu 3237
III. Resmî Sağlık Kurulu Raporu 3237
IV. Raporun Hazırlanması: 436. Madde Usulü 3238
V. Hâkimin Kişiyi Dinlemesi 3238
VI. Vesayetin Kaldırılmasında Rapor 3239
◆ *İçtihatlar* 3239

Madde 410 · İlân 3246
I. Genel Olarak 3248
II. İlanın Zamanı ve Yeri 3249
III. İlanın Üçüncü Kişilere Etkisi 3249
IV. Ayırt Etme Gücüne İlişkin İstisna 3249
V. Kısıtlılığın Süresi ve Sonraki İşlemler 3250
◆ *İçtihatlar* 3251

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · YETKİ 3255

Madde 411 · Vesayet işlerinde yetki 3256
I. Genel Olarak 3257
II. Yetkili Vesayet Daireleri 3258
III. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi 3259
IV. Kurumda veya Cezaevinde Bulunma 3259
V. Yerleşim Yerinin Değişmesi 3260
VI. Kayyımlıkta Yetki 3260
VII. Yabancılık Unsuru Bulunan Vesayet İşleri 3260
◆ *İçtihatlar* 3261

Madde 412 · Yerleşim yerinin değişmesi 3269
I. Genel Olarak 3270
II. Vesayet Makamının İzni 3271
III. İzinsiz Taşınmanın Sonuçları 3272
IV. İzinle Yerleşim Yerinin Değişmesi 3272
V. Kayyımlık ve Yasal Danışmanlıkta 3272
◆ *İçtihatlar* 3273

DÖRDÜNCÜ AYIRIM · VASİNİN ATANMASI 3279

Madde 413 · Genel olarak 3280
I. Genel Olarak 3281
II. Vasi Olarak Atanacak Kişi 3282
III. Vasi Seçiminde Öncelik 3283
IV. Birden Çok Vasi 3283
V. Birlikte Vesayet İçin Rıza 3283
VI. Atamaya İtiraz 3284
◆ *İçtihatlar* 3284

Madde 414 · Eşin ve hısımların önceliği 3289
I. Genel Olarak 3290
II. Eş ve Yakın Hısımların Önceliği 3291
III. Vasilik Koşulları 3292
IV. Haklı Sebepler ve Menfaat Çatışması 3292
V. İlgilinin İsteği ve Atamaya İtiraz 3292
◆ *İçtihatlar* 3293

Madde 415 · İlgililerin isteği 3297
I. Genel Olarak 3298
II. Vasi Gösterebilecek Kişiler 3299
III. Haklı Sebepler 3300
IV. 414. Madde ile İlişkisi 3300
V. Ana ve Babanın İsteği ve Kısıtlanan Ergin Çocuk 3301
VI. Kişinin Kendi İsteği ve Dinlenmesi 3301
VII. Atamaya İtiraz 3301
◆ *İçtihatlar* 3302

Madde 416 · Vasiliği kabul yükümlülüğü 3307
I. Genel Olarak 3308
II. Kabul Yükümlülüğünün Kapsamı 3309
III. Aile Meclisince Atanma 3310
IV. Kaçınma Sebepleri ve Usulü 3310
V. Kaçınma Talebinin Reddi ve Kesinlik 3311
VI. Yetkili Makam ve Geçici Görev 3311
◆ *İçtihatlar* 3312

Madde 417 · Vasilikten kaçınma sebepleri 3318
I. Genel Olarak 3320
II. Kaçınma Sebeplerinin Niteliği 3321
III. Yaş, Engel veya Hastalık ve Çocuk Sayısı 3322
IV. Üzerinde Vasilik Görevi Olanlar 3322
V. Kamu Görevlileri 3323
VI. Kaçınmanın Usulü 3323

VII. Dört Yıl Sonra Kaçınma 3324
◆ *İçtihatlar* 3324

Madde 418 · Vasiliğe engel olan sebepler 3329
I. Genel Olarak 3331
II. Engel Sebeplerinin Niteliği 3332
III. Kısıtlılar 3332
IV. Kamu Hizmetinden Yasaklılar ve Haysiyetsiz Hayat Sürenler 3333
V. Menfaat Çatışması ve Düşmanlık 3333
VI. Boşanma Davasında Vasi Olan Eş 3334
VII. İlgili Vesayet Daireleri Hâkimleri 3334
VIII. Engel İddiası ve İtiraz 3335
◆ *İçtihatlar* 3336

Madde 419 · Vasinin atanması 3341
I. Genel Olarak 3343
II. Gecikmeksizin Vasi Atama 3343
III. Henüz Ergin Olmayanların Kısıtlanması 3344
IV. Kısıtlanan Ergin Çocuğun Velayet Altında Bırakılması 3344
V. Velayet Hükümlerinin Uygulanması 3345
VI. Görevli Mahkeme 3346
◆ *İçtihatlar* 3346

Madde 420 · Geçici önlemler 3353
I. Genel Olarak 3355
II. Geçici Önlemlerin Koşulları 3355
III. Fiil Ehliyetinin Geçici Olarak Kaldırılması ve Temsilci Atanması 3356
IV. Diğer Önlemler 3356
V. Kararın İlânı 3357
◆ *İçtihatlar* 3357

Madde 421 · Tebliğ ve ilân 3360
I. Genel Olarak 3362
II. Atama Kararının Vasiye Tebliği 3362
III. Kararın İlânı 3363
IV. İlânın Üçüncü Kişilere Etkisi 3363
V. Boşanma Davasında Vasiye Tebligat 3364
◆ *İçtihatlar* 3365

Madde 422 · Usul 3369
I. Genel Olarak 3371
II. Vasilikten Kaçınma 3371
III. Atamanın Kanuna Aykırılığına İtiraz 3372
IV. Vesayet Makamının İncelemesi 3373
V. Denetim Makamının Kararı ve Kesinlik 3373
◆ *İçtihatlar* 3374

Madde 423 · Geçici görev 3381
I. Genel Olarak 3382
II. Geçici Görevin Kapsamı 3383
III. Kaçınma ve İtiraz Süresince 3383
IV. Temsil ve Tebligat 3384
V. Görevi Bırakma İstemleri 3384
◆ *İçtihatlar* 3385

Madde 424 · Karar 3389
I. Genel Olarak 3390
II. Denetim Makamının Kararı ve Bildirimi 3391
III. Görevden Alma Hâlinde Yeni Vasi 3392
IV. Kararın Kesinliği 3392
V. Yeni Vasinin Göreve Başlaması 3393
◆ *İçtihatlar* 3393

Madde 425 · Görevin verilmesi 3399
I. Genel Olarak 3400
II. Kesinleşme ve Göreve Başlama 3401
III. Kesinleşmenin Kaçınma ve İtiraz Sürecine Etkisi 3402
IV. Kısıtlı Adına Görülen Davalarda Kesinleşmenin Beklenmesi 3402
V. Dava Şartının Kesinleşmeyle Tamamlanması 3402
◆ *İçtihatlar* 3403

BEŞİNCİ AYIRIM · KAYYIMLIK VE YASAL DANIŞMANLIK 3409

Madde 426 · Temsil 3410
I. Genel Olarak 3412
II. Temsil Kayyımı Atanmasını Gerektiren Hâller 3413
III. Ergin Kişinin İvedi İşi 3414
IV. Ortaklığın Giderilmesi Davasında Paydaşın Temsili 3414
V. Menfaat Çatışması ve Çocuğun Temsili 3415
VI. Soybağı ve Babalık Davalarında Temsil Kayyımı 3415
VII. Kısıtlının Temsili ve Boşanma Davası 3416
VIII. Görevin Sınırı ve Sona Ermesi 3416
◆ *İçtihatlar* 3417

Madde 427 · Kanun gereği 3425
I. Genel Olarak 3428
II. Yönetim Kayyımlığının Konusu 3429
III. Uzun Süreden Beri Bulunamayan Kişi ve Tereke 3430
IV. 3561 Sayılı Kanun ve Hazinenin Menfaati 3430
V. Tüzel Kişinin Organ Yokluğu 3431
VI. Görev, Yetki ve Kanun Yolu 3432
◆ *İçtihatlar* 3433

Madde 428 · İstek üzerine 3440
I. Genel Olarak 3441
II. İstek Üzerine Kayyımlığın Koşulları 3442
III. Kayyım ile İsteğe Bağlı Kısıtlama Arasındaki Fark 3443
IV. Kayyımlık Türleri Arasındaki Yeri 3443
V. Sona Erme 3444
◆ *İçtihatlar* 3445

Madde 429 · Yasal danışmanlık 3449
I. Genel Olarak 3451
II. Yasal Danışman Atanmasının Koşulları 3452
III. Görüşü Alınacak İşler 3453
IV. Yasal Danışmanın Yetkisi ve Temsil Yasağı 3453
V. Boşanma Davasında Yasal Danışmanlık 3454
VI. Görev, Yetki ve Sona Erme 3454

◆ *İçtihatlar* 3455

Madde 430 · Yetki 3461
I. Genel Olarak 3463
II. İki Ayrı Yetki Kuralı 3464
III. Temsil Kayyımında Yerleşim Yeri 3464
IV. Kurumda Bulunma ve Yerleşim Yeri Değişikliği 3465
V. Yönetim Kayyımında Malların Bulunduğu Yer 3465
◆ *İçtihatlar* 3466

Madde 431 · Usul 3473
I. Genel Olarak 3474
II. Vasilik Kurallarının Kayyım ve Yasal Danışmana Uygulanması 3475
III. Sıfata İtiraz ve Vesayet Makamı Kararlarına Karşı Yol 3476
IV. Duruşma ve Hukuki Dinlenme 3476
V. Görev ve Yetki 3477
VI. Kararın İlanı 3477
◆ *İçtihatlar* 3478

ALTINCI AYIRIM · KORUMA AMACIYLA ÖZGÜRLÜĞÜN KISITLANMASI 3485

Madde 432 · Koşulları 3486
I. Genel Olarak 3488
II. Koruma Kararının Koşulları 3489
III. Kamu Görevlilerinin Bildirim Yükümlülüğü 3490
IV. Çevreye Getirilen Külfet ve Kurumdan Çıkarılma 3490
V. Kişi Hürriyeti Güvencesi 3491
VI. Yargılama, İtiraz ve Yetki 3491
◆ *İçtihatlar* 3492

Madde 433 · Yetki 3497
I. Genel Olarak 3499
II. Yerleşim Yeri ve Bulunulan Yer 3499
III. İvedilik ve İstemin İlk Ulaştığı Mahkeme 3500
IV. Kısıtlılar ve Yerleşim Yeri İzni 3501
V. Kurumdan Çıkarma ve Yetkinin Sürekliliği 3501
◆ *İçtihatlar* 3502

Madde 434 · Bildirim yükümlülüğü 3508
I. Genel Olarak 3510
II. Bildirimi Gerektiren Durumlar 3511
III. Bildirimle Yükümlü Olanlar ve Bildirimin Yapılacağı Makam 3511
IV. Bildirimin Hukuki Niteliği 3512
V. Bildirimin Gecikmesi ve Kişi Hürriyeti 3512
◆ *İçtihatlar* 3513

Madde 435 · İtiraz 3516
I. Genel Olarak 3517
II. İtiraz Hakkı ve Süresi 3518
III. İtirazın İncelenmesi ve Denetim Makamı Kararının Kesinliği 3519
IV. Temyiz Dilekçesinin İtiraz Sayılması 3519
V. Kısıtlama ile Koruma Kararının Farklı Kanun Yolları 3519
VI. İtirazın Kişi Hürriyeti Bakımından Önemi 3520
◆ *İçtihatlar* 3520

Madde 436 · Genel olarak **3525**
I. Genel Olarak 3530
II. Genel Kural: Usul Kanunu ve Saklı Tutulan Özel Kurallar 3531
III. Kararın Sebeplerinin ve İtiraz Hakkının Bildirilmesi 3531
IV. İstemlerin Hâkime Ulaştırılması ve Görüşmenin Ertelenmesi 3532
V. Resmî Sağlık Kurulu Raporu Şartı 3532
VI. Rapor İçin Örnek Alma ve Sağlık Kuruluşuna Yerleştirme 3533
VII. Zor Kullanma ve Tıbbi Yardım 3534
VIII. Maddenin İlk Metni 3534
◆ *İçtihatlar* 3535

Madde 437 · Yargılama usulü **3541**
I. Genel Olarak 3543
II. Basit Yargılama Usulü ve Duruşma 3544
III. Adli Yardım 3545
IV. İlgili Kişinin Dinlenmesi 3545
V. Tahkikatın Tamamlanması ve İki Günlük Süre 3546
VI. Kanun Yolu 3546
VII. Maddenin İlk Metni 3547
◆ *İçtihatlar* 3547

KARARLAR DİZİNİ **3551**

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR **3556**

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AYM	Anayasa Mahkemesi
B. No	Başvuru numarası
bkz.	bakınız
E.	Esas numarası
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
m.	madde
MÖHUK	5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S. Sayısı	TBMM Sıra Sayısı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
vd.	ve devamı

ESERİN KULLANIMI

Eser, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabını (m. 118–494) madde sırasıyla izler; bu cilt 396–437. maddeleri kapsar. Eser altı ciltten oluşur ve ciltler tek kutuda bir arada sunulur. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir. Her madde yeni bir sayfada başlar ve aynı düzende ilerler:

1. **Kanun metni.** Resmî metin, fıkra numaralarıyla birlikte lacivert zeminli kutuda verilir.
2. **Madde özeti ve temel kavramlar.** Maddenin özü ve metinde geçen teknik kavramlar kısaca açıklanır.
3. **Gerekçe ve tarihçe.** TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılık ve maddenin değişiklik durumu gösterilir.
4. **Açıklamalar.** Hüküm fıkra fıkra incelenir; paragraflar dış kenardaki numaralarla (kenar numarası) sıralanır.
5. **İçtihatlar.** Her karar; künyesi, uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilir.
6. **Bağlantılı hükümler.** Maddeyle birlikte okunması gereken diğer hükümler listelenir.

Atıf biçimi

Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429" biçiminde, tablolarda ise kısaca "Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429" biçiminde gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararları esas ve karar numarasıyla, bireysel başvuru kararları başvurucunun adı ve başvuru numarasıyla anılmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler Türk Medeni Kanunu'na aittir. Esere atıfta madde ve kenar numarası birlikte gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, TMK m. 118, Kn. 5.*

Kaynaklar

Kanun metinleri Mevzuat Bilgi Sistemi'nden, gerekçeler TBMM tutanak arşivinden, Yargıtay kararları Adalet Bakanlığının karar arama sisteminden, Anayasa Mahkemesi kararları Kararlar Bilgi Bankası'ndan alınmıştır. Alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kararlar, her cildin sonundaki Kararlar Dizininde mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir; son cildin sonundaki Genel Kararlar Dizini bütün ciltleri kapsar.

Renkli kutular ve sekmeler

DİKKAT

Hak kaybına yol açabilecek noktalar ve sık yapılan hatalar.

UYGULAMA NOTU

Dava hazırlığı, delil ve usule ilişkin pratik öneriler.

ÖRNEK

MADDE ÖZETİ

Kuralın somut bir olay üzerinde gösterilmesi.

Maddenin kısa ve bütünlüklü özeti.

Sayfaların dış kenarındaki renkli sekmeler bulunulan bölümü gösterir; sekmelerin rengi cildin kapak rengiyle aynıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KİTAP

AİLE HUKUKU

Birinci Kısım · Evlilik Hukuku	m. 118–281
İkinci Kısım · Hısımlık	m. 282–395
Üçüncü Kısım · Vesayet	m. 396–494

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

ANAYASA M. 41/1

ÜÇÜNCÜ KISIM

VESAYET

Birinci Bölüm · Vesayet Düzeni m. 396–437

Birinci Ayırım · Vesayet Organları m. 396–403
İkinci Ayırım · Vesayeti Gerektiren Hâller m. 404–410
Üçüncü Ayırım · Yetki m. 411–412
Dördüncü Ayırım · Vasinin Atanması m. 413–425
Beşinci Ayırım · Kayyımlık ve Yasal Danışmanlık m. 426–431
Altıncı Ayırım · Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması m. 432–437

İkinci Bölüm · Vesayetin Yürütülmesi m. 438–469

Birinci Ayırım · Vasinin Görevleri m. 438–457
İkinci Ayırım · Kayyımın Görevleri m. 458–460
Üçüncü Ayırım · Vesayet Dairelerinin Görevleri m. 461–465
Dördüncü Ayırım · Vesayet Organlarının Sorumluluğu m. 466–469

Üçüncü Bölüm · Vesayetin Sona Ermesi m. 470–494

Birinci Ayırım · Vesayeti Gerektiren Hâllerin Sona Ermesi m. 470–478
İkinci Ayırım · Vasilik Görevinin Sona Ermesi m. 479–488
Üçüncü Ayırım · Vesayetin Sona Ermesinin Sonuçları m. 489–494

VESAYET ORGANLARI

Birinci Ayırım · m. 396–403

Vesayet Organları başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 396–403. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 396	Genel olarak	Vesayet hukukunun ilk maddesidir ve vesayet organlarını sayar
m. 397	Kamu vesayeti	Kamu vesayetini yürüten mahkemeleri belirler
m. 398	Koşulları	Kanun'da "özel vesayet" başlığı altında düzenlenen aile vesayetinin koşullarını belirler
m. 399	Kurulması	Özel vesayetin nasıl kurulacağını düzenler
m. 400	Aile meclisi	Özel vesayette vesayet makamının yerini alan aile meclisinin yapısını düzenler
m. 401	Güvence	Aile meclisi üyelerinin güvence yükümünü düzenler
m. 402	Sona ermesi	Özel vesayet üzerinde denetim makamının yetkilerini düzenler
m. 403	Vasi ve kayyım	Vasinin ve kayyımın görevini tanımlar

MADDE

396 A. Genel olarak

KANUN METNİ

Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 396, vesayet hukukunun ilk maddesidir ve vesayet organlarını sayar. Maddeye göre vesayet organları **vesayet daireleri** ile **vasi ve kayyımlardır**. Kamu vesayeti, **vesayet makamı** ve **denetim makamından** oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür; vesayet makamı **sulh hukuk mahkemesi**, denetim makamı **asliye hukuk mahkemesidir** (TMK m. 397). Vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunulabilir; vesayet makamının kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461). Gerekçeye göre eski Kanun'un vesayet sistemi **esas itibarıyla korunmuş**, yerleşmiş terimlere aynen yer verilmiş ve **"vesayet uzuvları" yerine "vesayet organları"** deyimi kabul edilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet	Küçüklerin ve kısıtlıların kişilik ve malvarlığına ilişkin menfaatlerinin korunması ve temsil edilmeleri için öngörülen hukuki kurum.
Vesayet makamı	Vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi.
Denetim makamı	Vesayet makamının kararlarını denetleyen asliye hukuk mahkemesi.
Vasi	Vesayet altındaki kişinin kişiliği ve malvarlığıyla ilgili menfaatlerini koruyan ve onu temsil eden kişi.
Kayyım	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 396- Bu madde ile başlayan vesayet konusunda yürürlükteki Kanunun sistemi esas itibarıyla korunduğu gibi kurumla ilgili terimlere, çok alışılmış ve yerleşmiş

> olmaları sebebiyle aynen yer verilmiştir. Özellikle vesayet, vasi, vesayet makamı, aile vesayeti, aile meclisi, kayyım terimleri aynen korunmuş, sadece "kanunî müşavir" yerine "yasal danışman" deyimi kullanılmıştır. Buna karşılık "vesayet teşkilâtı" deyimi yerine "vesayet düzeni", "vesayet uzuvları" yerine "vesayet organları" ve "vesayet daireleri" yerine de "vesayet makamları" deyimleri kabul olunmuştur. Madde, yürürlükteki Kanunun 346 ıncı maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda olduğu gibi, "vesayet organları"nın vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğu belirtilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138*

Gerekçe, vesayet bölümünün tamamı için yol gösterir: eski Kanun'un sistemi esas itibarıyla korunmuş, yerleşmiş terimler aynen alınmış ve yalnız bazı deyimler değiştirilmiştir. Madde, eski Kanun'un 346. maddesini karşılar ve vesayet organlarını eski metinde olduğu gibi vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar olarak sayar.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 346. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet uzuvları, vesayet daireleri ve vasiler ve kayyımlardan ibarettir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 346 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 346	4721 sayılı Kanun m. 396
Terim	Vesayet uzuvları	Vesayet organları
Organlar	Vesayet daireleri, vasiler ve kayyımlar	Vesayet daireleri, vasi ve kayyımlar
Bölüm adı	Vesayet teşkilatı	Vesayet düzeni

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 396. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Vesayet organları	Vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar	TMK m. 396
Vesayet daireleri	Vesayet makamı ve denetim makamı	TMK m. 397/1
Mahkemeler	Vesayet makamı sulh hukuk, denetim makamı asliye hukuk mahkemesi	TMK m. 397/2

Konu	Kural	Dayanak
Vasi ve kayyım	Vasi korur ve temsil eder; kayyım belirli işler için atanır	TMK m. 403
Denetim	Vasiye karşı şikâyet, vesayet makamına karşı itiraz	TMK m. 461
Aile vesayeti	İstisnai olarak vesayet bir aileye verilebilir	TMK m. 398
Kaynak	743 m. 346	Gerekçe, s. 138

1 TBMM gerekçesine göre bu madde ile başlayan vesayet konusunda **eski Kanun'un sistemi esas itibarıyla korunmuş**, kurumla ilgili terimlere, çok alışılmış ve yerleşmiş olmaları sebebiyle aynen yer verilmiştir. Vesayet, vasi, vesayet makamı, aile vesayeti, aile meclisi ve kayyım terimleri aynen korunmuş, yalnız **"kanunî müşavir" yerine "yasal danışman"** deyimi kullanılmıştır. Buna karşılık **"vesayet teşkilâtı" yerine "vesayet düzeni"**, **"vesayet uzuvları" yerine "vesayet organları"** deyimleri kabul edilmiştir. Tasarının 396. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 457).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vesayet organlarının **iki gruptan** oluşmasıdır: vesayet daireleri, yani sulh ve asliye hukuk mahkemeleri, ile vasi ve kayyımlar. İkinci nokta, organlar arasında bir **denetim ilişkisi** bulunmasıdır: vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına, vesayet makamının kararlarına karşı denetim makamına başvurulur (TMK m. 461). Üçüncü nokta, vesayet işlerinin **aile mahkemesinin görev alanı dışında** kalmasıdır: aile mahkemeleri Medeni Kanun'un İkinci Kitabından doğan dava ve işlere bakar, ancak vesayeti düzenleyen Üçüncü Kısım bu görevin dışındadır (4787 s. K. m. 4).

II. Vesayet Organları

- **Vesayet daireleri:** Vesayet makamı ve denetim makamı.
- **Vasi:** Vesayet altındaki kişiyi korur ve temsil eder.
- **Kayyım:** Belirli işleri görür veya malvarlığını yönetir.

2 Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür; vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397).

3 Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür; kayyım ise belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır. Kanunun vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygu-

lanır (TMK m. 403); vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar da kayyım ve yasal danışmanın atanmasında uygulanır (TMK m. 431).

Kanun, kamu vesayeti yanında istisnai bir aile vesayetine de yer verir: vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir; bu durumda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer (TMK m. 398). 4

III. Organlar Arasındaki Denetim İlişkisi

- **Vasiye karşı:** Vesayet makamına şikâyet.
- **Vesayet makamına karşı:** On gün içinde denetim makamına itiraz.
- **Temyiz:** Vesayetin yönetimine ilişkin kararlar temyiz edilemez.

Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir; vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461). Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). 5

Yargıtay, kanun koyucunun kamu vesayetinde vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu belirtmiştir.[1] Bu düzen nedeniyle vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı, bu kararlar hakkında denetim makamınca karar verilmesi gerektiği açıklanmıştır.[2] 6

IV. Görevli Mahkeme ve Kanun Yolu

- **Vesayet işleri:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Aile mahkemesi:** Vesayeti düzenleyen Üçüncü Kısım görev alanı dışındadır.
- **Kanun yolu:** Kayyımlığın kaldırılması davasında istinaf aşamasında verilen karar kesindir.

Aile mahkemeleri, Türk Medeni Kanunu'nun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabına göre aile hukukundan doğan dava ve işleri görür (4787 s. K. m. 4); Üçüncü Kısım vesayeti düzenler. Yargıtay, vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.[3] 7

1 Yargıtay 2. HD, 21.09.2011, E. 2010/22756, K. 2011/13718.
2 Yargıtay 2. HD, 24.11.2011, E. 2011/6372, K. 2011/19550.
3 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.

8 Kanun yolu bakımından da vesayet organlarının düzeni önem taşır. Sulh hukuk mahkemesinin görevine giren kayyımlığın kaldırılması davasında bölge adliye mahkemesinin verdiği kararın kesin olduğu belirtilmiştir.[4]

V. Terimler: Gerekçe ve Yürürlükteki Metin

- **Korunan terimler:** Vesayet, vasi, vesayet makamı, aile vesayeti, aile meclisi, kayyım.
- **Değişen terimler:** Vesayet organları, vesayet düzeni, yasal danışman.
- **Vesayet daireleri:** Yürürlükteki metinde korunmuştur.

9 Gerekçeye göre çok alışılmış ve yerleşmiş oldukları için vesayet, vasi, vesayet makamı, aile vesayeti, aile meclisi ve kayyım terimleri aynen korunmuş; "kanunî müşavir" yerine "yasal danışman", "vesayet teşkilâtı" yerine "vesayet düzeni", "vesayet uzuvları" yerine "vesayet organları" deyimleri kabul edilmiştir. Gerekçe ayrıca "vesayet daireleri" yerine "vesayet makamları" deyiminin kabul edildiğini belirtir; yürürlükteki 396 ve 397. maddeler ise "vesayet daireleri" terimini kullanır ve vesayet dairelerinin vesayet makamı ile denetim makamından oluştuğunu belirtir.

UYGULAMA NOTU

Vasinin bir eylem veya işlemine karşı çıkmak isteyen kişi, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine şikâyette bulunabilir. **Vesayet makamının bir kararına karşı çıkmak isteyen kişi**, kararın tebliğinden başlayarak on gün içinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine itiraz etmelidir; vesayetin yönetimine ilişkin bu kararlar temyiz yoluyla incelenmez. **Vesayet altındaki biriyle ilgili bir istemde bulunulacaksa**, görevli mahkemenin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

4 Yargıtay 8. HD, 16.10.2019, E. 2017/17128, K. 2019/9079.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organlarının vesayet altındaki kişinin kişisel işlerindeki görevini gösterir. Daire, vasinin kısıtlanmış kişiyi korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle, vesayet organlarının iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle, vesayet makamının da vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması isteminin vesayet hukukunun konusu olduğu ve bu istemi inceleme görevinin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, işin esasına giren karar bozulmuştur (TMK m. 397).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550

Vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin kararları temyiz edilemez; bu kararlara karşı denetim makamına itiraz edilir

Kayyım, kayyım olarak atandığı kişiye ait taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri ve vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı (TMK. md. 461/1) , denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de, sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. (TMK. md. 461/2) İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler.Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. (TMK. md. 488) Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki denetim ilişkisini gösterir. Daire, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğunu, vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını belirtmiş; kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 396. maddedeki organların birbirine göre konumunu açıklar. Daire, vesayet organlarını sayan 396. madde ile kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini öngören 397. maddeyi birlikte anmış; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu belirtmiştir. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 397).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2019 · E. 2019/905 · K. 2019/3195

Vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili ek kararına karşı denetim makamına itiraz edilir; bu karar temyiz edilemez

Vesayet altına alınması istenen kişiye yasal danışman atanmasına karar verilmiştir. Bu kişinin vekili, taşınmazları üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılmasını istemiştir; mahkemenin istemi ek kararla reddetmesi üzerine ek karar temyiz edilmiştir.

> *...kanun koyucu kamu vesayetinde vesayet organı vasiler ile vesayet daireleri sulh ve asliye mahkemesi arasında 461. maddede bir hiyerarşi kurarak, vesayet makamı sulh hukuk mahkemesinin vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı asliye hukuk mahkemesinin de sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz merci olduğu belirlenmiş; 488. maddesinde ise, ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı, bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki başvuru düzenini ek kararlar bakımından da uygular. Daire, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi, denetim makamının asliye hukuk mahkemesi olduğunu ve kanun koyucunun bu organlar arasında bir hiyerarşi kurduğunu belirtmiş; ilgililerin vesayet makamının

vesayetin idaresiyle ilgili kararlarına karşı tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini açıklamıştır. Ek kararın temyiz edilebilir kararlardan olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere mahkemesine iade edilmiştir (TMK m. 461).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2019 · E. 2017/17128 · K. 2019/9079

Kayyım, 396. madde uyarınca vesayet organlarındandır; kayyımlığın kaldırılması davasında bölge adliye mahkemesinin kararı kesindir

Davacı, kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetti ve kararı yalnız vekâlet ücreti yönünden düzeltmiştir.

> *6100 sayılı HMK'nin 362/1-b maddesi gereği ilk derece sulh hukuk mahkemesinin kayyımlığın kaldırılmasına dair kararı hakkında Bölge Adliye Mahkemesinin verdiği karar kesin olup temyizi kabil olmadığından temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyımın vesayet organları arasındaki yerini ve kayyımlığa ilişkin davalarda kanun yolunu gösterir. Daire, 396. maddede vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyım olarak sayıldığını, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini ve aksi belirtilmiş olmadıkça vasi hakkındaki hükümlerin kayyım hakkında da uygulanacağını belirtmiştir. Sulh hukuk mahkemesinin görevine giren kayyımlığın kaldırılması davasında bölge adliye mahkemesinin verdiği kararın kesin olduğu açıklanarak temyiz dilekçesi reddedilmiştir (TMK m. 403).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti ve vesayet daireleri.
- **TMK m. 398:** Aile vesayetinin koşulları.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.

MADDE

397

B. Vesayet daireleri

I. Kamu vesayeti

KANUN METNİ

(1) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür.

(2) Vesayet makamı, sulh hukuk mahkemesi; denetim makamı, asliye hukuk mahkemesidir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 397, kamu vesayetini yürüten mahkemeleri belirler. Birinci fıkraya göre kamu vesayeti, **vesayet makamı** ve **denetim makamından** oluşan **vesayet daireleri** tarafından yürütülür. İkinci fıkraya göre vesayet makamı **sulh hukuk mahkemesi**, denetim makamı **asliye hukuk mahkemesidir**. Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının **yerleşim yerindeki** vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411). Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğden başlayarak **on gün içinde** denetim makamına itiraz edilebilir ve denetim makamı itirazı **kesin karara** bağlar (TMK m. 488). Gerekçeye göre sulh hukuk mahkemesi vesayet makamı, asliye hukuk mahkemesi ise denetim makamı olduğundan **bu terimler tercih edilmiştir**.

TEMEL KAVRAMLAR

Kamu vesayeti	Mahkemeler eliyle yürütülen vesayet.
Vesayet makamı	Vesayeti yürüten ve vasiyi denetleyen sulh hukuk mahkemesi.
Denetim makamı	Vesayet makamının kararlarına karşı itirazları inceleyen ve kanunda sayılan işlemleri onaylayan asliye hukuk mahkemesi.
Aile vesayeti	İstisnai olarak bir aileye verilen ve aile meclisince yürütülen vesayet.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 397- Yürürlükteki Kanunun 347 nci maddesini karşılamaktadır. Sulh hukuk mahkemesi vesayet makamı, asliye hukuk mahkemesi ise denetim makamı olduğundan bu terimler tercih edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 347. maddesini karşıladığını ve "vesayet makamı" ile "denetim makamı" terimlerinin bu mahkemelerin görevleri nedeniyle tercih edildiğini belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 347. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet daireleri, sulh mahkemesi ile mahkemei asliyedir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 347 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 347	4721 sayılı Kanun m. 397
Kamu vesayeti	Umumi vesayet	Kamu vesayeti
Vesayet daireleri	Sulh mahkemesi ile mahkemei asliye	Vesayet makamı ve denetim makamı
Mahkemeler	Makam adları metinde yoktu	Vesayet makamı sulh hukuk, denetim makamı asliye hukuk mahkemesi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 397. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kamu vesayeti	Vesayet daireleri tarafından yürütülür	TMK m. 397/1
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi	TMK m. 397/2
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi	TMK m. 397/2
Yetki	Küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleri	TMK m. 411

Konu	Kural	Dayanak
Kaçınma ve itiraz	Vesayet makamı inceler; yerinde görmezse denetim makamına bildirir	TMK m. 422
İtiraz	Vesayet makamı kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına	TMK m. 461, 488
Kaynak	743 m. 347	Gerekçe, s. 138

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 347. maddesini karşılamaktadır; **sulh hukuk mahkemesi vesayet makamı, asliye hukuk mahkemesi ise denetim makamı olduğundan bu terimler tercih edilmiştir**. Eski Kanun vesayet dairelerini "sulh mahkemesi ile mahkemei asliye" olarak sayıyordu. Tasarının 397. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 457).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vesayet işlerinin **iki kademeli** bir mahkeme düzeniyle yürütülmesidir: ilk karar vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, itirazın incelenmesi denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine aittir. İkinci nokta, vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarına karşı yolun **denetim makamına itiraz** olmasıdır; denetim makamı bu itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Üçüncü nokta, vesayet işlerinin **aile mahkemesinin görevine girmemesidir**; aile mahkemelerinin görevi Medeni Kanun'un vesayeti düzenleyen Üçüncü Kısmını kapsamaz (4787 s. K. m. 4).

II. Birinci Fıkra: Kamu Vesayeti ve Vesayet Daireleri

- **Kamu vesayeti:** Vesayet daireleri tarafından yürütülür.
- **Vesayet daireleri:** Vesayet makamı ve denetim makamı.
- **İstisna:** Aile vesayeti.

2 Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır (TMK m. 396); 397. madde bu organlardan vesayet dairelerini somutlaştırır.

3 Kamu vesayeti kuraldır. Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir; bu durumda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer (TMK m. 398).

III. İkinci Fıkra: Sulh Hukuk ve Asliye Hukuk Mahkemesi

- **Vesayet makamı:** Sulh hukuk mahkemesi.

- **Denetim makamı:** Asliye hukuk mahkemesi.
- **Yetki:** Küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleri.

Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir. Gerekçeye göre bu mahkemelerin vesayetteki görevleri nedeniyle "vesayet makamı" ve "denetim makamı" terimleri tercih edilmiştir. Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411). 4

Vesayet makamının görev alanı vesayet altındaki kişinin şahsına ilişkin işleri de kapsar. Yargıtay, vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.[1] Aile mahkemelerinin görevi de Medeni Kanun'un vesayeti düzenleyen Üçüncü Kısmını kapsamaz (4787 s. K. m. 4). 5

IV. Görev Dağılımı: Kaçınma, İtiraz ve Şikâyet

- **Kaçınma ve atamaya itiraz:** Önce vesayet makamı, yerinde görmezse denetim makamı.
- **Vasiye karşı şikâyet:** Vesayet makamına.
- **Vesayet makamına karşı itiraz:** On gün içinde denetim makamına.

Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir; ilgili olan herkes de vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir. Vesayet makamı kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde, görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422). 6

Yargıtay, kayyımın şahsına yönelik itirazların ve kayyımın ileri sürdüğü kaçınma sebeplerinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince inceleneceğini belirtmiştir.[2] Aynı görev dağılımı, özel kayyım niteliğindeki miras ortaklığı temsilcisi bakımından da uygulanmıştır.[3] 7

Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir; vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461). Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). 8

UYGULAMA NOTU

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.
2 Yargıtay 2. HD, 26.02.2026, E. 2026/1043, K. 2026/2270.
3 Yargıtay 7. HD, 18.01.2024, E. 2022/6370, K. 2024/322.

Vesayetle ilgili bir istemde bulunulacaksa, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine başvurulmalıdır (TMK m. 411). **Vasi veya kayyım olarak atanan ve bu görevi üstlenmek istemeyen kişi**, kaçınma hakkını atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kullanmalıdır. **Vesayet makamının bir kararına karşı çıkmak isteyen kişi**, tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine itiraz etmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddenin vesayet makamına verdiği görevin kapsamını gösterir. Daire, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı olarak belirlendiğini, kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tedbirlerin alınmasının bu makamın görev alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 487).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.02.2026 · E. 2026/1043 · K. 2026/2270

Kayyımın şahsına yönelik itirazı önce vesayet makamı inceler; itiraz yerinde görülmezse denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi kesin olarak karar verir

Sulh hukuk mahkemesinin bozmadan sonra verdiği karar davacı vekilince temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde hem esasa hem de atanan kayyımın şahsına yönelik itirazlar ileri sürülmüştür.

> *Açıklanan bu hukuki düzenlemelere göre; temyiz dilekçesinin kayyımın şahsına-sıfatına karşı yapılan itiraz olarak kabul edilip ileri sürülen sebeplerin öncelikle sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere, temyiz dilekçesinin kayyımın şahsına yönelik itiraz kısmı yönünden dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamı ile denetim makamı arasındaki görev dağılımını gösterir. Daire, vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım için de uygulandığını, kayyımın şahsına yönelik itirazları ve ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu ve 397. madde uyarınca denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait bulunduğunu belirtmiştir. Kayyımın şahsına yönelik itiraz yönünden dosya geri çevrilmiş, esasa ilişkin temyiz itirazları reddedilerek karar onanmıştır (TMK m. 422).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2022 · E. 2022/7901 · K. 2022/7602

Vasi değişikliğine ilişkin ek karara karşı verilen dilekçeler itiraz ve vasilikten kaçınma niteliğindedir; bunları önce vesayet makamı, sonra denetim makamı inceler

Sulh hukuk mahkemesi vasi değişikliğine ilişkin ek karar vermiştir. Görevinden alınan vasi ile vasi olarak atanan kişi bu karara karşı istinaf dilekçesi vermiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf yolunun kapalı olduğunu belirterek dilekçeleri usulden reddetti ve dosyayı temyiz incelemesi için göndermiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 422. ve 488. maddeleri nazara alındığında ilgililerin istinaf dilekçesi adı altında sundukları vasilik görevinden alınmaya itiraz ve vasilikten kaçınma niteliğindeki dilekçeler hakkında Dairemizce yapılacak bir işlem bulunmamaktadır. O halde; bu dilekçelerin öncelikle vesayet makamınca incelenip itiraz ve kaçınma sebepleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilerek denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine iadesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamının kararlarına karşı başvuru yolunu gösterir. Daire, vasinin şahsına yönelik itirazları ve vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu; vesayet makamının kararına karşı tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini ve itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğunu belirtmiştir. İstinaf dilekçesi adı altında verilen itiraz ve kaçınma dilekçeleri hakkında Dairece yapılacak bir işlem bulunmadığı açıklanarak dosya mahkemesine iade edilmiştir (TMK m. 488).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.12.2021 · E. 2021/8051 · K. 2021/9121

Atanan kayyımın şahsına yönelik temyiz itiraz niteliğindedir; itiraz önce sulh hukuk mahkemesince, yerinde görülmezse denetim makamınca incelenir

Sulh hukuk mahkemesinin kayyım atanmasına ilişkin kararı davacı Hazine vekilince temyiz edilmiştir; temyiz, atanan kayyımın şahsına yönelikti.

> *Temyiz, atanan kayyımın şahsına itiraz niteliğindedir. Türk Medeni Kanunu'nun 431 inci maddesine göre, vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar, kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır. Türk Medeni Kanunu'nun 422 nci ve 431 inci maddesi gereğince kayyımın şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya kayyımın ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi, öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına aittir. Türk Medeni Kanunu'nun 397 inci maddesinde de denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait olduğu hükme bağlanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyım atanmasına karşı yapılan başvurunun nasıl ele alınacağını gösterir. Daire, Hazine'nin temyizini atanan kayyımın şahsına itiraz olarak nitelendirmiş; vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını ve bu itirazın öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, yerinde görülmezse evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Dosya, denetim makamınca kesin bir karar verilmek üzere mahalli mahkemesine iade edilmiştir (TMK m. 431).

5 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2024 · E. 2022/6370 · K. 2024/322

Miras ortaklığı temsilcisi özel kayyım niteliğindedir; temsilcinin şahsına yönelik itirazı önce vesayet makamı, sonra denetim makamı inceler

Mirasçılar, paylaşmaya kadar miras ortaklığına temsilci atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi kabul ederek temsilci atamıştır; davalı mirasçı, atanan temsilcinin tarafsız olamayacağını ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Miras ortaklığı temsilcisi (TMK m. 640) özel kayyım niteliğindedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 431 inci maddesi uyarınca vasi tayinindeki usul kayyım (mümessil) için de uygulanır. 4721 sayılı Kanunun 422 nci maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazlar ve vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme göreviyle ilgili yasal hükümlerin mümessile yapılan itirazın ya da kaçınma sebeplerinin incelenmesinde de gözetilmesi zorunludur. Vesayet makamının itirazı reddetmesi halinde itirazı denetim makamının incelemesi gerekir. 4721 sayılı Kanun'un 422 nci maddesi uyarınca tereke temsilcisinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevi öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine aittir (TMK m. 397).*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki görev dağılımının miras ortaklığı temsilcisi bakımından da uygulandığını gösterir. Daire, miras ortaklığı temsilcisinin özel kayyım niteliğinde olduğunu, vasi atanmasındaki usulün kayyım için de uygulandığını ve temsilcinin şahsına yönelik itirazlar ile ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir. Temsilcinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçe görev yönünden reddedilerek dosya mahalline iade edilmiştir (TMK m. 422).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki iki makamın birbirine göre konumunu açıklar. Daire, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini belirtmiş; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu açıklamıştır. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2019 · E. 2019/905 · K. 2019/3195

Vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili ek kararına karşı denetim makamına itiraz edilir; bu karar temyiz edilemez

Vesayet altına alınması istenen kişiye yasal danışman atanmasına karar verilmiştir. Bu kişinin vekili, taşınmazları üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılmasını istemiştir; mahkemenin istemi ek kararla reddetmesi üzerine ek karar temyiz edilmiştir.

> *...kanun koyucu kamu vesayetinde vesayet organı vasiler ile vesayet daireleri sulh ve asliye mahkemesi arasında 461. maddede bir hiyerarşi kurarak, vesayet makamı sulh hukuk mahkemesinin vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı asliye hukuk mahkemesinin de sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz merci olduğu belirlenmiş; 488. maddesinde ise, ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebli-*

ğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı, bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından...

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamı ile denetim makamı arasındaki başvuru düzenini ek kararlar bakımından da uygular. Daire, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi, denetim makamının asliye hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiş; ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili kararlarına karşı tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini açıklamıştır. Ek kararın temyiz edilebilir kararlardan olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere mahkemesine iade edilmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 396:** Vesayet organları.
- **TMK m. 398:** Aile vesayetinin koşulları.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 422:** Vasilikten kaçınma ve itiraz usulü.

MADDE

398

B. Vesayet daireleri
II. Özel vesayet
1. Koşulları

KANUN METNİ

(1) Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde vesayet istisnaî olarak bir aileye verilebilir.
(2) Bu durumda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 398, Kanun'da "özel vesayet" başlığı altında düzenlenen aile vesayetinin koşullarını belirler. Birinci fıkraya göre vesayet altındaki kişinin **menfaatinin haklı gösterdiği**, özellikle **bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi** gerektiği takdirde vesayet **istisnai olarak bir aileye** verilebilir. İkinci fıkraya göre bu durumda **vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu** kurulacak **aile meclisine geçer**. Özel vesayet, fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımın veya bir hısım ile eşin istemi üzerine **denetim makamı** tarafından kurulur (TMK m. 399); aile meclisi vasi olmaya ehil en az üç hısımdan oluşur ve **dört yıl** için atanır (TMK m. 400). Gerekçeye göre **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Özel vesayet	Kanunun istisnai olarak bir aileye verilmesine imkân tanıdığı vesayet; aile vesayeti olarak da anılır.
Aile meclisi	Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğunu üstlenen ve en az üç hısımdan oluşan kurul.
Kamu vesayeti	Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi ile denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince yürütülen vesayet.
Vesayet altındaki kişinin menfaati	Özel vesayetin kurulmasında kanunun esas aldığı ölçüt.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 398- Yürürlükteki Kanunun 348 inci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 348. maddesini karşıladığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 348. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin menfaati ve hususiyle bir şirketin veya sınai bir teşebbüsün devamı icabeylediği takdirde vesayet, müstesna olarak aileye tevdi olunabilir. Bu suretle vesayet makamının hak ve vazifeleri ve mesuliyeti, bir aile meclisine intikal eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 348 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 348	4721 sayılı Kanun m. 398
Bölüm başlığı	Hususi vesayet	Özel vesayet
Ölçüt	Vesayet altındaki kimsenin menfaati	Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı göstermesi
Örnekler	Bir şirketin veya sınai bir teşebbüsün devamı	Bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi
Sonuç	Vesayet makamının hak, vazife ve mesuliyeti aile meclisine geçer	Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 398. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İstisna	Vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir	TMK m. 398/1
Ölçüt	Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı göstermesi	TMK m. 398/1
Örnekler	İşletmenin, ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi	TMK m. 398/1

Konu	Kural	Dayanak
Sonuç	Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer	TMK m. 398/2
Kuruluş	İki yakın hısım veya bir hısım ile eş ister; denetim makamı kurar	TMK m. 399
Aile meclisi	En az üç hısım, dört yıl için	TMK m. 400
Güvence	Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz	TMK m. 401
Sona erme	Denetim makamı aile meclisini değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir	TMK m. 402
Kaynak	743 m. 348	Gerekçe, s. 138

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 348. maddesini karşılamaktadır; **hüküm değişikliği yoktur**. Yürürlükteki Kanun bu vesayet türünü **"Özel vesayet"** başlığı altında düzenler; vesayet bölümüne ilişkin genel gerekçe ise "aile vesayeti" ve "aile meclisi" terimlerinin aynen korunduğunu belirtir (TMK m. 396). Tasarının 398. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 457). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, özel vesayetin **istisnai** olmasıdır; kural, sulh ve asliye hukuk mahkemelerince yürütülen kamu vesayetidir (TMK m. 397). İkinci nokta, ölçütün **vesayet altındaki kişinin menfaati** olmasıdır; işletmenin, ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi kanunun "özellikle" diyerek verdiği örneklerdir. Üçüncü nokta, özel vesayette vesayet makamının **yetki, görev ve sorumluluğunun aile meclisine geçmesidir**; denetim makamı ise aile meclisini her zaman değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir (TMK m. 402).

II. Birinci Fıkra: Vesayetin İstisnai Olarak Aileye Verilmesi

- **Kural:** Vesayet, vesayet daireleri eliyle kamu vesayeti olarak yürütülür.
- **İstisna:** Vesayet bir aileye verilebilir.
- **Ölçüt:** Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı göstermesi.

Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir. Kural kamu vesayetidir: kamu vesayeti, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi ile denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinden oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür (TMK m. 397). 2

Kanun, özel vesayeti haklı kılabilecek durumlara "özellikle" diyerek örnek verir: bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi. Belirleyici olan, vesayet altındaki kişinin menfaatinin özel vesayeti haklı göstermesidir. Eski 3

Kanun'un 348. maddesi de vesayet altındaki kişinin menfaati ve özellikle bir şirketin veya sınai bir teşebbüsün devamı gerektirdiği takdirde vesayetin istisnai olarak aileye bırakılabileceğini öngörüyordu; yürürlükteki metin örnekleri "işletme, ortaklık veya benzeri işler" olarak anar.

III. İkinci Fıkra: Yetkinin Aile Meclisine Geçmesi

- **Geçen yetki:** Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu.
- **Kime:** Kurulacak aile meclisine.
- **Denetim:** Denetim makamının aile meclisi üzerindeki yetkisi sürer.

4 Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer. Kamu vesayetinde vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin üstlendiği görevleri, özel vesayette aile meclisi yerine getirir. Vesayet makamının görev alanı vesayet altındaki kişinin şahsına ilişkin işleri de kapsar ve bu makam, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür (TMK m. 487).

5 Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur; vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir (TMK m. 400). Aile meclisi üyeleri görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence vermek zorundadır ve güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz (TMK m. 401).

IV. Özel Vesayetin Kurulması ve Denetimi

- **Kuruluş:** Denetim makamı, iki yakın hısımın veya bir hısım ile eşin istemi üzerine kurar.
- **Değiştirme:** Denetim makamı aile meclisini her zaman değiştirebilir.
- **Sona erdirme:** Denetim makamı özel vesayeti de sona erdirebilir.

6 Özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımının veya bir hısımı ile eşinin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur (TMK m. 399). Yargıtay, kamu vesayetinde vasiler ile vesayet daireleri arasında bir hiyerarşi kurulduğunu belirtmiştir.[1] Özel vesayette de denetim makamı, aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde her zaman aile meclisini değiştirebilir ya da özel vesayeti sona erdirebilir (TMK m. 402).

UYGULAMA NOTU

1 Yargıtay 2. HD, 21.09.2011, E. 2010/22756, K. 2011/13718.

Vesayet altındaki kişiye ait bir işletmenin veya ortaklığın sürdürülmesi gerekiyorsa, iki yakın hısım veya bir hısım ile eş, denetim makamından özel vesayet kurulmasını isteyebilir (TMK m. 399). **Aile meclisine seçilecek kişi**, görevini gereği gibi yerine getireceğine dair güvence vermesi gerektiğini göz önünde bulundurmalıdır (TMK m. 401). **Aile meclisi görevini yapmıyorsa**, denetim makamı meclisi değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir (TMK m. 402).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddenin vesayet makamına verdiği görevin kapsamını gösterir. Daire, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı olarak belirlendiğini, kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tedbirlerin alınmasının bu makamın görev alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 397).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daire-*

leri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki iki makamın birbirine göre konumunu açıklar. Daire, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini belirtmiş; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu açıklamıştır. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550

Vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin kararları temyiz edilemez; bu kararlara karşı denetim makamına itiraz edilir

Kayyım, kayyım olarak atandığı kişiye ait taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri ve vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı (TMK. md. 461/1) , denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de, sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. (TMK. md. 461/2) İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler.Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. (TMK. md. 488) Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki denetim ilişkisini gösterir. Daire, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğunu, vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını belirtmiş; kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 399:** Özel vesayetin kurulması.
- **TMK m. 400:** Aile meclisi.

- **TMK m. 402:** Özel vesayetin sona ermesi.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.

MADDE

399

B. Vesayet daireleri
II. Özel vesayet
2. Kurulması

KANUN METNİ

Özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımının veya bir hısımı ile eşinin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 399, özel vesayetin nasıl kurulacağını düzenler. Özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin **fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımının** veya **bir hısımı ile eşinin** istemi üzerine **denetim makamı** tarafından kurulur. Denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Özel vesayetin kurulabilmesi için vesayet altındaki kişinin menfaatinin bunu haklı göstermesi (TMK m. 398), aile meclisinin en az üç hısımdan oluşturulması (TMK m. 400) ve üyelerin güvence vermesi (TMK m. 401) gerekir. Gerekçeye göre eski metindeki "iki ergin kişi" ifadesi yerine, kaynak Kanun'a uygun olarak **fiil ehliyetine sahip olma** koşulu getirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Fiil ehliyeti	Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan ergin kişinin, kendi fiilleriyle hak edinip borç altına girebilme ehliyeti.
Yakın hısım	Vesayet altına alınan kişiyle yakın kan veya kayın hısımlığı bulunan kişi.
İstem	Özel vesayet kurulması için denetim makamına yapılan başvuru.
Denetim makamı	Özel vesayeti kuran asliye hukuk mahkemesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 399- Madde yürürlükteki 349 uncu maddeyi karşılamakta olup, kısmen değiştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Yürürlükteki metin vesayet altındaki

> kişinin, yakın kan ve sıhrî hısımlarından iki ergin kişiden söz etmişken, yeni madde bunun yerine kaynak Kanuna uygun olarak bu kişilerin fiil ehliyetine sahip olması koşulunu getirmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 349. maddesini karşıladığını ve istemde bulunacak hısımlar için "ergin olma" yerine "fiil ehliyetine sahip olma" koşulunun getirildiğini belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 349. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin yakın kan veya sıhri hısımlarından iki reşidin veya bunlardan biri karı ve kocasının talebi üzerine mahkemei asliye, aile vesayetine müsaade edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 349 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 349	4721 sayılı Kanun m. 399
İstemde bulunanlar	Yakın kan veya kayın hısımlarından iki ergin kişi ya da biri ile eş	Fiil ehliyetine sahip iki yakın hısım ya da bir hısım ile eş
Koşul	Erginlik	Fiil ehliyeti
Makam	Asliye mahkemesi aile vesayetine izin verebilir	Denetim makamı özel vesayeti kurar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 399. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İstemde bulunanlar	İki yakın hısım veya bir hısım ile eş	TMK m. 399
Ehliyet	İstemde bulunanların fiil ehliyetine sahip olması	TMK m. 399, 10
Kuran makam	Denetim makamı	TMK m. 399
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi	TMK m. 397
Esas koşul	Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı göstermesi	TMK m. 398

Konu	Kural	Dayanak
Aile meclisi ve güvence	En az üç hısım; güvence olmadan kurulamaz	TMK m. 400, 401
Kaynak	743 m. 349	Gerekçe, s. 138

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 349. maddesini karşılamakta olup **kısmen değiştirilerek yeniden kaleme alınmıştır**. Eski metin vesayet altındaki kişinin yakın kan ve kayın hısımlarından **iki ergin kişiden** söz ederken, yeni madde bunun yerine kaynak Kanun'a uygun olarak bu kişilerin **fiil ehliyetine sahip olması** koşulunu getirmiştir. Tasarının 399. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 457).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, özel vesayetin **kendiliğinden kurulmaması**, bir **istem** gerektirmesidir. İkinci nokta, istemde bulunacak kişilerin **fiil ehliyetine sahip** olmasıdır: ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır (TMK m. 10). Üçüncü nokta, özel vesayeti vesayet makamının değil **denetim makamının**, yani asliye hukuk mahkemesinin kurmasıdır.

II. İstemde Bulunabilecek Kişiler

- **İki yakın hısım:** Vesayet altına alınan kişinin iki yakın hısımı.
- **Hısım ve eş:** Bir hısımı ile eşi.
- **Ehliyet:** İstemde bulunanların fiil ehliyetine sahip olması.

2 Özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımının veya bir hısımı ile eşinin istemi üzerine kurulur. Kanun, istemde bulunacak kişileri hısımlar ve eş olarak belirler. Kan hısımlığının derecesi hısımları birbirine bağlayan doğum sayısıyla belli olur; eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur (TMK m. 17 ve 18). Kanun "yakın hısım" kavramını ayrıca tanımlamaz.

3 İstemde bulunanların fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır (TMK m. 10). Eski Kanun'un 349. maddesi vesayet altındaki kişinin yakın kan veya kayın hısımlarından iki ergin kişiden veya bunlardan biri ile eşten söz ediyordu; gerekçeye göre yeni madde, kaynak Kanun'a uygun olarak "ergin" yerine fiil ehliyetine sahip olma koşulunu getirmiştir.

III. Özel Vesayeti Denetim Makamı Kurar

- **Makam:** Denetim makamı, yani asliye hukuk mahkemesi.

- **Eski metin:** Mahkemei asliye aile vesayetine izin verebilirdi.
- **Sonraki adımlar:** Aile meclisi atanır, üyeler güvence verir.

Özel vesayeti denetim makamı kurar. Denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Kamu vesayetinde vasiyi vesayet makamı atarken, özel vesayetin kurulması Kanun'da denetim makamına bırakılmıştır. Denetim makamı, vesayet altındaki kişinin menfaatinin özel vesayeti haklı gösterip göstermediğini de değerlendirir: vesayet, vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde istisnai olarak bir aileye verilebilir (TMK m. 398). 4

Kuruluşla birlikte aile meclisi oluşturulur. Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur; eş de meclise üye olabilir (TMK m. 400). Aile meclisi üyeleri görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence vermek zorundadır; güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz (TMK m. 401). 5

IV. Vesayet Organları İçindeki Yeri

- **Kamu vesayeti:** Kural.
- **Özel vesayet:** İstisna.
- **Denetim:** Denetim makamı aile meclisini değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir.

Özel vesayet kurulduğunda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398). Yargıtay, kamu vesayetinde vasiler ile vesayet daireleri arasında bir hiyerarşi kurulduğunu belirtmiştir.[1] Özel vesayette de denetim makamı, aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde aile meclisini değiştirebilir ya da özel vesayeti sona erdirebilir (TMK m. 402). 6

UYGULAMA NOTU

Vesayet altına alınan kişi için özel vesayet kurulması isteniyorsa, fiil ehliyetine sahip iki yakın hısım veya bir hısım ile eş asliye hukuk mahkemesine başvurmalıdır. **İstemde**, vesayet altındaki kişinin menfaatinin özel vesayeti neden haklı gösterdiği, örneğin bir işletmenin veya ortaklığın sürdürülmesi gereği açıklanmalıdır (TMK m. 398). **Aile meclisi için** vasi olmaya ehil en az üç hısım bulunması ve üyelerin güvence vermesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 400, 401).

1 Yargıtay 2. HD, 21.09.2011, E. 2010/22756, K. 2011/13718.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddenin vesayet makamına verdiği görevin kapsamını gösterir. Daire, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı olarak belirlendiğini, kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tedbirlerin alınmasının bu makamın görev alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 397).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki iki makamın birbirine göre konumunu açıklar. Daire, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini belirtmiş; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu açıklamıştır. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar

vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550

Vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin kararları temyiz edilemez; bu kararlara karşı denetim makamına itiraz edilir

Kayyım, kayyım olarak atandığı kişiye ait taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri ve vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı (TMK. md. 461/1) , denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de, sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. (TMK. md. 461/2) İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler.Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. (TMK. md. 488) Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki denetim ilişkisini gösterir. Daire, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğunu, vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını belirtmiş; kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 398:** Özel vesayetin koşulları.
- **TMK m. 400:** Aile meclisi.
- **TMK m. 401:** Aile meclisi üyelerinin güvencesi.
- **TMK m. 402:** Özel vesayetin sona ermesi.

MADDE

400

B. Vesayet daireleri
II. Özel vesayet
3. Aile meclisi

KANUN METNİ

(1) Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur.
(2) Vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 400, özel vesayette vesayet makamının yerini alan aile meclisinin yapısını düzenler. Birinci fıkraya göre aile meclisi, vesayet altındaki kişinin **vasi olmaya ehil**, **denetim makamınca dört yıl için** atanacak **en az üç hısımından** oluşur. İkinci fıkraya göre vesayet altına alınanın **eşi de** aile meclisine üye olabilir. Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398). Kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati önemli ölçüde çatışanlar veya aralarında düşmanlık bulunanlar ve ilgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418). Gerekçeye göre madde arılaştırılarak yeniden yazılmış, eski metindeki **asliye mahkemesi yerine denetim makamı** denilmiş ve eş hükmü uygulamadaki tereddütleri gidermek amacıyla yeniden düzenlenmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Aile meclisi	Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğunu üstlenen kurul.
Vasi olmaya ehil hısım	Vasiliğe engel bir sebebi bulunmayan hısım.
Denetim makamı	Aile meclisi üyelerini atayan asliye hukuk mahkemesi.
Görev süresi	Aile meclisi üyelerinin atandığı dört yıllık dönem.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 400- Madde yürürlükteki 350 nci madde arılaştırmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Maddede yürürlükteki metinden farklı olarak asliye mahkemesi yerine denetim makamı denilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında yürürlükteki metinden farklı olarak uygulamada tereddütleri gidermek amacıyla "Karı ve koca, aile meclisine aza olabilir." hükmü yerine "Vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir." hükmü konulmuştur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 138-139*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 350. maddesini dil bakımından arılaştırarak yeniden yazdığını ve asliye mahkemesi yerine denetim makamı teriminin kullanıldığını belirtir. İkinci fıkradaki eş hükmünün değiştirilme amacı da uygulamadaki tereddütlerin giderilmesidir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 350. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aile meclisi vesayet altındaki kimsenin, vasiliğe ehil olan kan veya sıhri hısımlarından en aşağı üç kişiden terekküp eder ve mahkemei asliye tarafından, dört sene için, teşkil olunur. Karı veya koca, aile meclisine aza olabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 350 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 350	4721 sayılı Kanun m. 400
Üyeler	Vasiliğe ehil kan veya kayın hısımlarından en az üç kişi	Vasi olmaya ehil en az üç hısım
Kuran veya atayan	Asliye mahkemesi	Denetim makamı
Süre	Dört sene	Dört yıl
Eş	Karı veya koca üye olabilir	Eş üye olabilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 400. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Üyeler	En az üç hısım	TMK m. 400/1
Nitelik	Vasi olmaya ehil olmak	TMK m. 400/1, 418
Atama	Denetim makamınca	TMK m. 400/1
Süre	Dört yıl	TMK m. 400/1
Eş	Aile meclisine üye olabilir	TMK m. 400/2
Görev	Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu	TMK m. 398/2
Güvence	Üyeler güvence verir	TMK m. 401
Kaynak	743 m. 350	Gerekçe, s. 138-139

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 350. maddesi **arılaştırılarak** yeniden kaleme alınmıştır; maddede eski metinden farklı olarak **asliye mahkemesi yerine denetim makamı** denilmiştir. İkinci fıkrada da **uygulamadaki tereddütleri gidermek amacıyla** "Karı ve koca, aile meclisine aza olabilir." hükmü yerine "Vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir." hükmü konulmuştur. Tasarının 400. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 458).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, aile meclisinin **en az üç hısımdan** oluşmasıdır; üç, kanunun aradığı alt sınırdır. İkinci nokta, üyelerin **vasi olmaya ehil** olmasıdır; vasiliğe engel sebeplerden biri bulunan kişi meclise atanamaz (TMK m. 418). Üçüncü nokta, üyelerin **denetim makamınca dört yıl için** atanmasıdır; denetim makamı gerektiğinde aile meclisini her zaman değiştirebilir (TMK m. 402).

II. Birinci Fıkra: Aile Meclisinin Oluşumu

- **Kimler:** Vesayet altındaki kişinin hısımları.
- **Sayı:** En az üç kişi.
- **Atama ve süre:** Denetim makamınca dört yıl için.

2 Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur. Özel vesayet, fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımın veya bir hısım ile eşin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur (TMK m. 399); aile meclisinin üyelerini de denetim makamı atar. Denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397).

Üyelerin vasi olmaya ehil olması gerekir. Kısıtlılar; kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler; menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar ve ilgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418). Kan hısımlığının derecesi hısımları birbirine bağlayan doğum sayısıyla belli olur; eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur (TMK m. 17 ve 18). 3

Eski Kanun'un 350. maddesi de aile meclisinin, vesayet altındaki kişinin vasiliğe ehil kan veya kayın hısımlarından en az üç kişiden oluşacağını ve asliye mahkemesince dört yıl için kurulacağını öngörüyordu. Gerekçeye göre yürürlükteki metinde asliye mahkemesi yerine denetim makamı denilmiştir. 4

III. İkinci Fıkra: Eşin Üyeliği

- **Eş:** Aile meclisine üye olabilir.
- **Hısım değil:** Eş, hısımlar dışında ayrıca anılmıştır.
- **Eski metin:** Karı veya koca aile meclisine üye olabilirdi.

Vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir. Kanun eşi hısımlardan ayrı olarak anar; özel vesayetin kurulmasında da bir hısım ile eşin birlikte istemde bulunabileceği öngörülmüştür (TMK m. 399). Eski Kanun'un 350. maddesi de karı veya kocanın aile meclisine üye olabileceğini öngörüyordu; gerekçeye göre bu hüküm, uygulamadaki tereddütleri gidermek amacıyla "Vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir." biçiminde yeniden yazılmıştır. 5

IV. Aile Meclisinin Görevi ve Denetimi

- **Görev:** Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğunu üstlenir.
- **Güvence:** Üyeler görevlerini gereği gibi yapacaklarına dair güvence verir.
- **Denetim:** Denetim makamı meclisi değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir.

Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398). Kamu vesayetinde vesayet makamı, vesayet altındaki kişinin şahsına ilişkin işleri de kapsayan geniş bir görev üstlenir; Yargıtay, vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması isteminin vesayet hukukunun konusu olduğunu ve vesayet makamının görev alanına girdiğini belirtmiştir.[1] 6

Aile meclisi üyeleri görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence vermek zorundadır; güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz (TMK m. 401). Aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektir- 7

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.

diği takdirde, denetim makamı her zaman aile meclisini değiştirebileceği gibi özel vesayeti de sona erdirebilir (TMK m. 402).

UYGULAMA NOTU

Özel vesayet için aile meclisi oluşturulacaksa, vasi olmaya ehil en az üç hısım bulunması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır; eş de meclise üye olabilir. **Aile meclisine atanacak kişi**, görevini gereği gibi yerine getireceğine dair güvence vermelidir (TMK m. 401). **Meclis görevini yapmıyorsa**, denetim makamı meclisi her zaman değiştirebilir (TMK m. 402).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddenin vesayet makamına verdiği görevin kapsamını gösterir. Daire, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı olarak belirlendiğini, kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tedbirlerin alınmasının bu makamın görev alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 397).

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki iki makamın birbirine göre konumunu açıklar. Daire, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini belirtmiş; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu açıklamıştır. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550

Vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin kararları temyiz edilemez; bu kararlara karşı denetim makamına itiraz edilir

Kayyım, kayyım olarak atandığı kişiye ait taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri ve vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı (TMK. md. 461/1) , denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de, sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. (TMK. md. 461/2) İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler.Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. (TMK. md. 488) Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki denetim ilişkisini gösterir. Daire, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğunu, vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını belirtmiş; kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 398:** Özel vesayetin koşulları.
- **TMK m. 399:** Özel vesayetin kurulması.
- **TMK m. 401:** Aile meclisi üyelerinin güvencesi.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.

MADDE

401

B. Vesayet daireleri
II. Özel vesayet
4. Güvence

KANUN METNİ

(1) Aile meclisi üyeleri, görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence vermek zorundadırlar.
(2) Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 401, aile meclisi üyelerinin güvence yükümünü düzenler. Birinci fıkraya göre aile meclisi üyeleri, görevlerini **gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence** vermek zorundadır. İkinci fıkraya göre **güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz**. Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398); güvence, meclis üyelerinin bu görevleri gereği gibi yerine getirmesine ilişkindir. Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, görevlerini yerine getirirken **iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni** göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466). Gerekçeye göre eski metindeki **"maddî teminat" yerine yalnız "güvence"** terimi kullanılmıştır; hüküm değişikliği yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Güvence	Aile meclisi üyelerinin görevlerini gereği gibi yapacaklarını teminat altına alan karşılık.
Maddî teminat	Eski Kanun'un aynı yükümlülük için kullandığı terim.
Özel vesayet	İstisnai olarak bir aileye verilen ve aile meclisince yürütülen vesayet.
Özen yükü	Vesayet organlarının iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni gösterme yükümlülüğü.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 401- Yürürlükteki Kanunun 351 inci maddesini karşılamaktadır. Başlıkta ve metinde, yürürlükteki Kanundan farklı olarak, "maddî teminat" yerine sadece "güvence" terimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 139*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 351. maddesini karşıladığını ve yalnız terimin değiştirildiğini belirtir: "maddî teminat" yerine "güvence".

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 351. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aile meclisi azası, vazifelerini müstekimane ifa edeceklerine dair maddi teminat verirler. Aile vesayeti, ancak bu şart ile tesis olunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 351 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 351	4721 sayılı Kanun m. 401
Kenar başlığı	Maddi teminat	Güvence
Yükümlülük	Üyeler görevlerini doğru olarak yerine getireceklerine dair maddi teminat verir	Üyeler görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence verir
Kuruluş	Aile vesayeti ancak bu şartla kurulabilir	Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz
Fıkra düzeni	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 401. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Güvence yükümü	Aile meclisi üyeleri güvence vermek zorundadır	TMK m. 401/1
Güvencenin konusu	Görevlerin gereği gibi yerine getirilmesi	TMK m. 401/1
Kuruluş koşulu	Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz	TMK m. 401/2

Konu	Kural	Dayanak
Yetkinin geçmesi	Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer	TMK m. 398/2
Özen yükü	İyi bir yönetimin gerektirdiği özen	TMK m. 466
Denetim	Denetim makamı meclisi değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir	TMK m. 402
Kaynak	743 m. 351	Gerekçe, s. 139

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 351. maddesini karşılamaktadır. 1
Başlıkta ve metinde, eski Kanun'dan farklı olarak **"maddî teminat" yerine sadece "güvence"** terimi kullanılmıştır; **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 401. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 458).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, güvencenin aile meclisi üyeleri için bir **zorunluluk** olmasıdır. İkinci nokta, güvencenin **kuruluş koşulu** olmasıdır: güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz. Üçüncü nokta, kanunun güvencenin **türünü ve miktarını belirlememesidir**; eski metindeki "maddî teminat" ifadesi yerine genel olarak "güvence" terimi kullanılmıştır.

II. Birinci Fıkra: Güvence Yükümü

- **Kimler:** Aile meclisi üyeleri.
- **Konusu:** Görevlerin gereği gibi yerine getirilmesi.
- **Türü:** Kanunda belirlenmemiştir.

Aile meclisi üyeleri, görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence 2
vermek zorundadır. Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur; eş de meclise üye olabilir (TMK m. 400). Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398).

Kanun güvencenin türünü ve miktarını belirlemez. Eski Kanun'un 351. maddesi 3
aile meclisi üyelerinin görevlerini doğru olarak yerine getireceklerine dair "maddî teminat" vermelerini öngörüyordu; gerekçeye göre yürürlükteki metinde bu terim yerine yalnız "güvence" terimi kullanılmıştır ve hüküm değişikliği yoktur.

III. İkinci Fıkra: Güvence Kuruluş Koşuludur

- **Kural:** Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz.
- **Kuran makam:** Denetim makamı.

- **Eski metin:** Aile vesayeti ancak bu şartla kurulabilirdi.

4 Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz. Özel vesayet, fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımın veya bir hısım ile eşin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur (TMK m. 399); denetim makamı bu kuruluş sırasında güvencenin sağlanıp sağlanmadığını da gözetir. Eski Kanun'un 351. maddesi de aile vesayetinin ancak bu şartla kurulabileceğini öngörüyordu.

IV. Güvence, Özen ve Sorumluluk

- **Özen yükü:** Vesayet organları iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni gösterir.
- **Sorumluluk:** Vesayet makamının sorumluluğu aile meclisine geçer.
- **Denetim:** Denetim makamı meclisi değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir.

5 Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466). Kamu vesayetinde Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumludur (TMK m. 468). Özel vesayette ise vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398) ve meclis üyeleri görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence verir.

6 Yargıtay, vesayet organlarının vesayet altındaki kişinin şahsına ilişkin işlerde de koruyucu bir görev üstlendiğini ve bu görevin vesayet hukukunun konusunu oluşturduğunu belirtmiştir.[1] Aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde, denetim makamı her zaman aile meclisini değiştirebileceği gibi özel vesayeti de sona erdirebilir (TMK m. 402).

UYGULAMA NOTU

Aile meclisine atanacak kişi, görevini gereği gibi yerine getireceğine dair güvence vermelidir; güvence verilmeden özel vesayet kurulamaz. **Özel vesayet kurulması isteniyorsa**, aile meclisine atanacak hısımların güvence verebilecek durumda olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. **Aile meclisi görevini gereği gibi yapmıyorsa**, denetim makamından meclisin değiştirilmesi veya özel vesayetin sona erdirilmesi istenebilir (TMK m. 402).

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddenin vesayet makamına verdiği görevin kapsamını gösterir. Daire, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı olarak belirlendiğini, kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tedbirlerin alınmasının bu makamın görev alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 397).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki iki makamın birbirine göre konumunu açıklar. Daire, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini belirtmiş; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu açıklamıştır. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar

vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550

Vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin kararları temyiz edilemez; bu kararlara karşı denetim makamına itiraz edilir

Kayyım, kayyım olarak atandığı kişiye ait taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri ve vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı (TMK. md. 461/1) , denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de, sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. (TMK. md. 461/2) İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler.Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. (TMK. md. 488) Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki denetim ilişkisini gösterir. Daire, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğunu, vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını belirtmiş; kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 400:** Aile meclisi.
- **TMK m. 402:** Özel vesayetin sona ermesi.
- **TMK m. 398:** Özel vesayetin koşulları.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.

MADDE

402

B. Vesayet daireleri
II. Özel vesayet
5. Sona ermesi

KANUN METNİ

Aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde, denetim makamı her zaman aile meclisini değiştirebileceği gibi özel vesayeti de sona erdirebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 402, özel vesayet üzerinde denetim makamının yetkilerini düzenler. Aile meclisi **görevini yapmadığı** veya **vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği** takdirde, denetim makamı **her zaman** aile meclisini **değiştirebilir**; özel vesayeti de **sona erdirebilir**. Denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Özel vesayeti kuran ve aile meclisi üyelerini atayan da denetim makamıdır (TMK m. 399, TMK m. 400). Gerekçeye göre madde, eski Kanun'un 352. maddesi ile İsviçre Medeni Kanunu'nun 365. maddesini karşılar ve denetim makamına **her zaman için** aile meclisini değiştirme ya da özel vesayete son verme yetkisi tanır.

TEMEL KAVRAMLAR

Aile meclisinin değiştirilmesi	Denetim makamının meclis üyelerini değiştirmesi.
Özel vesayetin sona erdirilmesi	Denetim makamının vesayeti aileden alması.
Görevini yapmama	Aile meclisinin üstlendiği vesayet görevlerini yerine getirmemesi.
Vesayet altındaki kişinin menfaati	Denetim makamının kararında esas alınan ölçüt.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 402- Yürürlükteki Kanunun 352 nci, İsviçre Medenî Kanununun 365 inci maddelerini karşılamaktadır. Maddede aile meclisinin görevini yapmaması veya vesayet altındaki kişinin yararlarının gerektirmesi hâlinde, denetim makamının her zaman için, aile meclisini değiştirme ya da özel vesayete son verme yetkisi öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 139*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 352. maddesi ile İsviçre Medeni Kanunu'nun 365. maddesini karşıladığını ve denetim makamının iki yetkisini, bu yetkilerin kullanılacağı iki sebeple birlikte açıkladığını gösterir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 352. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahkemei asliye vesayeti her zaman aileden ref edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 352 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 352	4721 sayılı Kanun m. 402
Makam	Asliye mahkemesi	Denetim makamı
Yetki	Vesayeti her zaman aileden kaldırma	Aile meclisini değiştirme veya özel vesayeti sona erdirme
Sebep	Metinde sayılmıyordu	Aile meclisinin görevini yapmaması veya vesayet altındaki kişinin menfaatinin gerektirmesi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 402. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci sebep	Aile meclisinin görevini yapmaması	TMK m. 402
İkinci sebep	Vesayet altındaki kişinin menfaatinin gerektirmesi	TMK m. 402
Birinci yetki	Aile meclisini değiştirme	TMK m. 402
İkinci yetki	Özel vesayeti sona erdirme	TMK m. 402
Zaman	Her zaman	TMK m. 402

Konu	Kural	Dayanak
Yetkili makam	Denetim makamı, yani asliye hukuk mahkemesi	TMK m. 397
Kaynak	743 m. 352; İsviçre MK m. 365	Gerekçe, s. 139

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 352. maddesi ile İsviçre Medeni Kanunu'nun 365. maddesini karşılamaktadır. Maddede aile meclisinin **görevini yapmaması** veya vesayet altındaki kişinin **yararlarının gerektirmesi** hâlinde, denetim makamının **her zaman için** aile meclisini değiştirme ya da özel vesayete son verme yetkisi öngörülmüştür. Tasarının 402. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 458). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, denetim makamının **iki ayrı yetkisi** olmasıdır: aile meclisini değiştirmek ve özel vesayeti sona erdirmek. İkinci nokta, bu yetkilerin **iki sebebe** bağlanmasıdır: aile meclisinin görevini yapmaması veya vesayet altındaki kişinin menfaatinin gerektirmesi. Üçüncü nokta, denetim makamının bu yetkileri **her zaman** kullanabilmesidir; aile meclisinin dört yıllık görev süresi (TMK m. 400) bu yetkiyi sınırlamaz.

II. Sebepler: Görevini Yapmama veya Menfaatin Gerektirmesi

- **Görevini yapmama:** Aile meclisi üstlendiği görevleri yerine getirmez.
- **Menfaat:** Vesayet altındaki kişinin menfaati değişikliği veya sona erdirmeyi gerektirir.
- **Karar veren:** Denetim makamı.

Denetim makamı, aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde yetkisini kullanır. Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu aile meclisine geçer (TMK m. 398); aile meclisi bu görevleri yerine getirmezse denetim makamı müdahale eder. İkinci sebep daha geniştir: aile meclisinin bir kusuru bulunmasa bile vesayet altındaki kişinin menfaati gerektiriyorsa denetim makamı meclisi değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir. 2

Vesayet altındaki kişinin menfaati, özel vesayetin kurulmasında da esas alınan ölçüttür: vesayet, vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği hâllerde istisnai olarak bir aileye verilebilir (TMK m. 398). Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (TMK m. 4). 3

III. Yetkiler: Meclisi Değiştirme ve Özel Vesayeti Sona Erdirme

- **Değiştirme:** Denetim makamı aile meclisini değiştirebilir.
- **Sona erdirme:** Denetim makamı özel vesayeti sona erdirebilir.
- **Zaman:** Her zaman.

4 Denetim makamı her zaman aile meclisini değiştirebileceği gibi özel vesayeti de sona erdirebilir. Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur (TMK m. 400); kanunun "her zaman" ifadesi, denetim makamının bu dört yıllık süre dolmadan da müdahale edebileceğini gösterir.

5 Özel vesayet istisnadır; kural, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülen kamu vesayetidir (TMK m. 397). Eski Kanun'un 352. maddesi de asliye mahkemesinin vesayeti her zaman aileden kaldırabileceğini öngörüyordu; yürürlükteki metin buna aile meclisini değiştirme yetkisini ve yetkinin kullanılacağı sebepleri ekler.

IV. Denetim Makamının Özel Vesayetteki Yeri

- **Kuruluş:** Denetim makamı özel vesayeti kurar.
- **Atama:** Aile meclisi üyelerini denetim makamı atar.
- **Denetim:** Meclisi değiştirir veya özel vesayeti sona erdirir.

6 Özel vesayet, fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımın veya bir hısım ile eşin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur (TMK m. 399); güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz (TMK m. 401). Böylece özel vesayetin kuruluşundan sona ermesine kadar belirleyici makam denetim makamıdır. Yargıtay, kamu vesayetinde de kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu belirtmiştir.[1]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Aile meclisi görevini yapmıyorsa**, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine başvurularak meclisin değiştirilmesi istenebilir. **Vesayet altındaki kişinin menfaati özel vesayetin sürmesiyle bağdaşmıyorsa**, özel vesayetin sona erdirilmesi istenebilir. **Denetim makamı** bu yetkileri aile meclisinin dört yıllık görev süresi dolmadan da kullanabilir.

1 Yargıtay 2. HD, 21.09.2011, E. 2010/22756, K. 2011/13718.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddenin vesayet makamına verdiği görevin kapsamını gösterir. Daire, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı olarak belirlendiğini, kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tedbirlerin alınmasının bu makamın görev alanında bulunduğunu belirtmiştir. Ergin kısıtlı ile kişisel ilişki kurulması istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu açıklanarak, davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi gerekirken işin esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 397).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718

Kanun, vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurmuştur

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlı adına araç satın almak için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. (TMK. md. 396) Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. (TMK. md. 397/2) Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 397. maddedeki iki makamın birbirine göre konumunu açıklar. Daire, kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceğini belirtmiş; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı başvuru mercii olduğunu açıklamıştır. Vasinin izin istemi üzerine verilen karar

vesayetin yönetimine ilişkin olduğundan, dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550

Vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin kararları temyiz edilemez; bu kararlara karşı denetim makamına itiraz edilir

Kayyım, kayyım olarak atandığı kişiye ait taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesinin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu kamu vesayetinde; vesayet organı olan vasiler ile vesayet daireleri ve vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur.Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı (TMK. md. 461/1) , denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de, sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. (TMK. md. 461/2) İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler.Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. (TMK. md. 488) Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet organları arasındaki denetim ilişkisini gösterir. Daire, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardan oluştuğunu, vasi atanmasına ilişkin usulün kayyım için de uygulandığını belirtmiş; kanun koyucunun vasiler ile sulh ve asliye hukuk mahkemeleri arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyiz edilebilir nitelikte olmadığı belirtilerek dosya, denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 398:** Özel vesayetin koşulları.
- **TMK m. 399:** Özel vesayetin kurulması.
- **TMK m. 400:** Aile meclisi.
- **TMK m. 401:** Aile meclisi üyelerinin güvencesi.

MADDE

403 C. Vasi ve kayyım

KANUN METNİ

(1) Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukukî işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür.
(2) Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır.
(3) Bu Kanunun vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 403, vasinin ve kayyımın görevini tanımlar. Birinci fıkraya göre vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının **kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak** ve **hukuki işlemlerde onu temsil etmekle** yükümlüdür. İkinci fıkraya göre **kayyım**, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır. Üçüncü fıkraya göre kanunun **vasi hakkındaki hükümleri**, aksi belirtilmiş olmadıkça **kayyım hakkında da uygulanır**. Vasinin vesayet altındaki kişi adına dava açabilmesi için **vesayet makamının izni** gerekir (TMK m. 462); avukata verilen vekâletnamede de boşanma gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalar için **özel yetki** bulunmalıdır (HMK m. 74). Gerekçeye göre vasinin yetkisi genişletilmiş ve vasiye vesayet altındaki kişinin **kişilik haklarına ilişkin davaları açma yetkisi** de tanınmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Vasi	Vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının menfaatlerini koruyan ve onu hukuki işlemlerde temsil eden kişi.
Kayyım	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişi.
Temsil	Vasinin vesayet altındaki kişi adına hukuki işlem yapması.
Kişiye sıkı sıkıya bağlı hak	Boşanma davası açma hakkı gibi, kişiliğe sıkı biçimde bağlı olan hak.
Özel yetki	Vekâletnamede belirli bir işlem için açıkça verilen yetki.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 403- Yürürlükteki Kanunun 353 üncü maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki Kanunda mevcut "küçüğün ve mahcurun şahsına takayyüt ve mallarını idare ve medenî tasarruflarda onu temsil" şeklindeki ifade, maddede "küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukukî işlemlerde onu temsil" şekline dönüştürülmüş ve böylece vasinin yetkisi, Yargıtay içtihatlarına uygun olarak genişletilmiş, vasiye vesayet altındaki kişinin kişilik haklarına ilişkin davaları açma yetkisi de tanınmıştır. Başka hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 139*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 353. maddesini karşıladığını ve vasinin görevini tanımlayan ifadenin genişletildiğini gösterir. Bu değişiklikle vasinin görevi kişiliğe ilişkin menfaatleri de kapsayacak biçimde tanımlanmış ve vasiye kişilik haklarına ilişkin davaları açma yetkisi tanınmıştır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 353. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, vesayet altındaki küçüğün ve mahcurun şahsına takayyüt ve mallarını idare ve medeni tasarruflarda onu temsil eder. Kayyım, bir malın idaresi veya muayyen bir iş için nasbolunur. Kanunda hilafına sarahat olmadıkça vasiye ait hükümler, kayyım hakkında da caridir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 353 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 353	4721 sayılı Kanun m. 403
Vasinin görevi	Küçüğün ve mahcurun şahsına özen, mallarını yönetme ve medeni tasarruflarda temsil	Kişiliği ve malvarlığıyla ilgili bütün menfaatleri koruma ve hukuki işlemlerde temsil
Kayyım	Bir malın yönetimi veya belirli bir iş için atanır	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır
Atıf	Kanunda aksine açıklık yoksa vasi hükümleri kayyıma uygulanır	Aksi belirtilmedikçe vasi hükümleri kayyıma uygulanır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 403. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Vasinin koruma görevi	Kişilik ve malvarlığıyla ilgili bütün menfaatler	TMK m. 403/1
Vasinin temsil görevi	Hukuki işlemlerde temsil	TMK m. 403/1
Kayyım	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır	TMK m. 403/2
Atıf	Vasi hükümleri aksi belirtilmedikçe kayyıma da uygulanır	TMK m. 403/3
Dava açma	Vesayet makamının izni gerekir	TMK m. 462/8
Vekâlet	Kişiye sıkı sıkıya bağlı davalar için özel yetki gerekir	HMK m. 74
Kişisel işler	Vasi kısıtlıyı korur ve bütün kişisel işlerinde ona yardım eder	TMK m. 447
Kaynak	743 m. 353	Gerekçe, s. 139

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 353. maddesini karşılamaktadır. 1
Eski Kanun'daki **"küçüğün ve mahcurun şahsına takayyüt ve mallarını idare ve medenî tasarruflarda onu temsil"** ifadesi, maddede **"küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukukî işlemlerde onu temsil"** biçimine dönüştürülmüştür. Gerekçeye göre böylece **vasinin yetkisi genişletilmiş**, vasiye vesayet altındaki kişinin **kişilik haklarına ilişkin davaları açma yetkisi** de tanınmıştır; başka hüküm değişikliği yoktur. Tasarının 403. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 458).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasinin görevinin **koruma** ve **temsil** olarak iki yönlü olmasıdır; koruma, malvarlığıyla birlikte kişilikle ilgili menfaatleri de kapsar. İkinci nokta, vasinin temsil yetkisinin **sınırsız olmamasıdır**: dava açma, sulh olma ve bazı önemli işlemler için vesayet makamının izni gerekir (TMK m. 462); boşanma gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalarda vasinin avukata verdiği vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır (HMK m. 74). Üçüncü nokta, **kayyımın** vasiden farklı olarak belirli bir iş veya malvarlığının yönetimi için atanmasıdır; ancak aksi belirtilmedikçe vasi hükümleri kayyıma da uygulanır.

II. Birinci Fıkra: Vasinin Koruma ve Temsil Görevi

- **Koruma:** Kişilik ve malvarlığıyla ilgili bütün menfaatler.
- **Temsil:** Hukuki işlemlerde vesayet altındaki kişi adına hareket.
- **Kapsam:** Vesayet altındaki küçük veya kısıtlı.

2 Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür. Koruma görevi malvarlığıyla sınırlı değildir; vasi kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle de yükümlüdür (TMK m. 447). Yargıtay, vesayet altındaki ergin kişinin şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle kişisel ilişkisine ilişkin düzenlemelerin vesayet hukukunun konusunu oluşturduğunu belirtmiştir.[1]

3 Malvarlığının korunması dava yoluyla da gerçekleşir. Yargıtay, 403. madde uyarınca vasinin kısıtlının kişiliği ve malvarlığıyla ilgili bütün menfaatlerini korumakla yükümlü olduğunu belirterek, kısıtlının payı bulunan taşınmaza haklı bir sebep olmaksızın elatılması hâlinde vasinin açtığı elatmanın önlenmesi davasının kabulü gerektiğini kabul etmiştir.[2]

4 Temsil görevi, kısıtlamanın görülmekte olan davaya etkisini de belirler. Dava sürerken kısıtlanan tarafı hukuki işlemlerde temsil hakkı vasiye geçer ve kısıtlanmadan önceki vekilin temsil yetkisi sona erer; vasi tarafından verilmiş bir vekâletname yoksa yetkisi sona eren vekilin temyiz dilekçesi dikkate alınmaz.[3]

III. Vasinin Vesayet Altındaki Kişi Adına Dava Açması

- **İzin:** Dava açma için vesayet makamının izni gerekir.
- **Boşanma:** Vasi, izin alarak vesayet altındaki kişi adına boşanma davası açabilir.
- **Özel vekâlet:** Avukata verilen vekâletnamede boşanma için özel yetki bulunmalıdır.

5 Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Yargıtay, vesayet altındaki kişi adına davanın vasi tarafından vesayet makamının izniyle açılabileceğini, iznin dava şartı olmakla birlikte yargılama sırasında giderilebilecek şartlardan olduğunu ve vasiye izin kararını sunması için süre verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[4]

6 Gerekçeye göre vasiye vesayet altındaki kişinin kişilik haklarına ilişkin davaları açma yetkisi de tanınmıştır. Boşanma davası da vesayet makamından alınan izinle

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.
2 Yargıtay 1. HD, 10.09.2014, E. 2014/12841, K. 2014/13940.
3 Yargıtay 2. HD, 14.04.2021, E. 2021/1979, K. 2021/3053.
4 Yargıtay 2. HD, 25.09.2013, E. 2013/8753, K. 2013/21953.

vasi tarafından açılabilir; bu davada ayırt etme gücü bulunmayan vesayet altındaki kişinin bizzat davadan feragat etmesi sonuç doğurmaz.[5]

Vasi davayı bir avukat aracılığıyla takip ettirecekse, vekâletnamede özel yetki bulunmalıdır: hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça vekil, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m. 74). Yargıtay, vasinin avukata verdiği genel vekâletnamenin kısıtlı adına boşanma davası açma ve açılmış davayı takip etme yetkisi içermediğini belirtmiştir.[6] 7

IV. İkinci Fıkra: Kayyım

- **Belirli iş:** Kayyım belirli işleri görmek için atanabilir.
- **Yönetim:** Kayyım malvarlığını yönetmek için atanabilir.
- **Türler:** Temsil kayyımı ve yönetim kayyımı.

Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır. Vesayet makamı, örneğin ergin bir kişi hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi göremiyorsa ya da bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa temsil kayyımı atar (TMK m. 426). Yönetimi kimseye ait olmayan mallar için de, özellikle bir kimse uzun süreden beri bulunamıyor ve oturduğu yer bilinemiyorsa, bir yönetim kayyımı atanır (TMK m. 427). 8

Yargıtay, temsil kayyımının temsil ettiği gerçek ve tüzel kişinin tüm hak ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlü olduğunu ve ortaklığın giderilmesi davasında kayyım aracılığıyla temsil edilen paydaşların, kayyımlık kaldırılmadan kanun yoluna başvuru sıfatının bulunmadığını belirtmiştir.[7] 9

V. Üçüncü Fıkra: Vasi Hükümlerinin Kayyıma Uygulanması

- **Kural:** Vasi hükümleri aksi belirtilmedikçe kayyıma da uygulanır.
- **Atama usulü:** Vasi atanmasına ilişkin kurallar kayyım için de geçerlidir.
- **Denetim:** Kayyımın işlemlerine karşı vesayet makamına başvurulur.

Kanunun vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır. Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır (TMK m. 431). Yargıtay, 403. maddedeki atıf nedeniyle vasinin eylem ve işlemlerine karşı öngörülen şikâyet ve itiraz yolunun kayyım için de geçerli olduğunu belirtmiştir.[8] 10

5 Yargıtay 2. HD, 29.05.2012, E. 2011/7877, K. 2012/14314.
6 Yargıtay 2. HD, 09.10.2018, E. 2016/24920, K. 2018/10822.
7 Yargıtay 7. HD, 17.02.2025, E. 2025/382, K. 2025/841.
8 Yargıtay 8. HD, 17.06.2019, E. 2018/8390, K. 2019/5997.

UYGULAMA NOTU

Vasi olarak atanan kişi, vesayet altındaki kişinin malvarlığıyla birlikte kişilikle ilgili menfaatlerini de korumakla yükümlü olduğunu göz önünde bulundurmalıdır. **Vesayet altındaki kişi adına dava açılacaksa**, önce vesayet makamından izin alınmalıdır (TMK m. 462). **Boşanma gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir dava avukat aracılığıyla takip ettirilecekse**, vekâletnamede bu dava için özel yetki bulunmasına dikkat edilmelidir (HMK m. 74).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
14.04.2021 · E. 2021/1979 · K. 2021/3053

Dava sürerken kısıtlanan tarafı hukuki işlemlerde temsil hakkı vasiye geçer; kısıtlanmadan önceki vekilin temsil yetkisi sona erer

Boşanma davası sürerken davalı kadın, özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olması sebebiyle kısıtlanmıştır. Kısıtlanmadan önce verdiği vekâletnameye dayanan avukatı kararı temyiz etmiştir; vasi tarafından verilmiş bir vekâletname dosyada bulunmuyordu.

> *Dosya incelendiğinde davalı kadının dava devam ederken Türk Medeni Kanunu'nun 407. maddesine göre kısıtlandığı anlaşılmaktadır. O halde, Türk Medeni Kanunu'nun 403. maddesine göre hukuki işlemlerde kendisini temsil etme hakkı da vasiye geçer. Türk Borçlar Kanunu'nun 513. maddesi gereğince davalı kadının kısıtlanmadan önceki vekilinin temsil yetkisi sona erer. Davalı kadın vasisi tarafından da davalı kadın vekiline verilmiş bir vekaletname dosya arasında bulunmadığına göre, yetkisi sona eren vekil tarafından verilen temyiz dilekçesi dikkate alınamayacağından usulüne uygun yapılmış bir temyiz kanun yolu başvurusundan söz edilemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlamanın görülmekte olan davaya etkisini 403. madde üzerinden açıklar. Daire, vasinin kısıtlının kişiliği ve malvarlığıyla ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olduğunu hatırlatmış; davalı kadın dava devam ederken kısıtlandığından hukuki işlemlerde onu temsil hakkının vasiye geçtiğini ve kısıtlanmadan önceki vekilin temsil yetkisinin Türk Borçlar Kanunu'nun 513. maddesi gereğince sona erdiğini belirtmiştir. Vasi tarafından verilmiş bir vekâletname bulunmadığından yetkisi sona eren vekilin temyiz dilekçesi dikkate alınmamış ve dosya iade edilmiştir. Kısıtlama sebebini düzenleyen 407. madde 2024 yılında 7499 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir (TMK m. 407).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2018 · E. 2016/24920 · K. 2018/10822

Vasinin avukata verdiği genel vekâletname, kısıtlı adına boşanma davası açma ve takip etme yetkisi vermez

Boşanma davasında kısıtlı davalı, vasinin avukata verdiği genel vekâletnameyle temsil edilmiştir; karar davalı erkek adına temyiz edilmiştir. Temyiz aşamasında davalının kısıtlılık hâlinin ortadan kalktığı anlaşılmıştır.

> *Açıkça yetki verilmemiş ise vekil, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m.74). Bu bakımdan, adı geçen avukatlardan "kısıtlı adına boşanma davası açma ve takip etme" yetkisini taşıyan davalının yasal temsilcisi (vasisi) tarafından verilmiş vekaletnameyi sunmasının istenmesi, özel yetki taşıyan vekaletname sunulmadığı takdirde kararın kısıtlılık halinin ortadan kalktığı anlaşılmakla davalı asıla tebliğinden ve yasal temyiz süresi beklenildikten sonra gönderilmek üzere dosyanın mahalli mahkemesine İADESİNE oybirliğiyle karar verildi.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin boşanma davasındaki temsil yetkisini kullanırken uyması gereken özel vekâlet koşulunu gösterir. Daire, vasinin avukata verdiği genel vekâletnamenin kısıtlı adına boşanma davası açma ve açılmış davayı takip etme yetkisi içermediğini, açıkça yetki verilmemişse vekilin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamayacağını ve takip edemeyeceğini belirtmiştir. Özel yetkili vekâletname sunulmazsa, kısıtlılık hâli ortadan kalktığından kararın davalının kendisine tebliğ edilmesi gerektiği açıklanarak dosya iade edilmiştir (TMK m. 462).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.09.2013 · E. 2013/8753 · K. 2013/21953

Vesayet altındaki kişi adına dava, vasi tarafından vesayet makamının izniyle açılabilir; izin eksikliği yargılama sırasında giderilebilir

Vesayet altındaki kadın adına vasisi tedbir nafakası davası açtı ve mahkeme davayı kabul etmiştir. Vasiye, vesayet altındaki kadın adına dava açması için vesayet makamınca verilmiş bir izin bulunmuyordu.

> *Dava kanuni temsilcisi (vasisi) tarafından vesayet makamının izni (TMK.md.462/8) ile açılabilir. Dava vasi tarafından açılmakla birlikte; vasiye kısıtlı adına dava açması yönünde vesayet makamınca verilen bir izin bulunmamaktadır. Bu husus dava şartı olmakla birlikte, yargılama sırasında giderilmesi mümkün şartlardan (HMK.md.115/2) olduğundan; davacının vasisine, vesayet makamından açılan tedbir nafakası davası ile ilgili "dava açma izin kararı " (TMK.md.462/8) alıp ibraz etmek üzere süre verilmesi, dava şartı giderildiği takdirde de kadın tarafından açılan nafaka davasının esasına girilmesi gerekir. Bu husus gözetilmeden nafaka davasının esasının incelenip karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin temsil yetkisinin dava açma bakımından vesayet makamının iznine bağlı olduğunu gösterir. Daire, vesayet altındaki kadın adına

davanın kanuni temsilcisi olan vasi tarafından ancak vesayet makamının izniyle açılabileceğini, iznin dava şartı olmakla birlikte yargılama sırasında giderilebilecek şartlardan olduğunu belirtmiştir. Vasiye izin kararını alıp sunması için süre verilmeden nafaka davasının esasına girilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 462).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2012 · E. 2011/7877 · K. 2012/14314

Vesayet makamının izniyle vasi tarafından açılan boşanma davasında, vesayet altındaki kişinin kendi feragati sonuç doğurmaz

Vesayet makamından alınan izinle vasi, vesayet altındaki kişi adına boşanma davası açmıştır. Mahkeme, vesayet altındaki kişinin bizzat verdiği feragat dilekçesine dayanarak davayı feragat nedeniyle reddetmiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vasisinin vesayet makamının izniyle verdiği bir feragat dilekçesi de bulunmamaktadır. Bu durumda toplanan deliller çerçevesinde inceleme yapılıp, işin esası hakkında hüküm kurulması gerekirken, yazılı olduğu gibi davanın feragat sebebiyle reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin boşanma davasındaki temsil yetkisini ve vesayet altındaki kişinin kendi işlemlerinin sonucunu gösterir. Daire, boşanma davasının vesayet makamından alınan izinle vasi tarafından açıldığını, ayırt etme gücü bulunmayan vesayet altındaki kişinin bizzat davadan feragat etmesinin sonuç doğurmayacağını ve vasinin vesayet makamının izniyle verdiği bir feragat dilekçesi bulunmadığını belirtmiştir. Toplanan deliller çerçevesinde işin esası hakkında hüküm kurulması gerekirken davanın feragat nedeniyle reddedilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 462).

5 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2014 · E. 2014/12841 · K. 2014/13940

Vasi, kısıtlının malvarlığını korumakla yükümlüdür; kısıtlının payı bulunan taşınmaza haksız elatmanın önlenmesini dava edebilir

Vasi, kısıtlının paydaşı olduğu taşınmaza davalıların haklı bir sebep olmaksızın ekip dikerek müdahale ettiğini ileri sürerek elatmanın önlenmesini istemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Diğer taraftan; aynı Yasanın 403. maddesi uyarınca da, vasi, vesayet altındaki kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin kısıtlının malvarlığını koruma görevini dava yoluyla nasıl yerine getirdiğini gösterir. Daire, malikin her türlü haksız elatmanın önlenmesini dava edebileceğini ve 403. madde uyarınca vasinin kısıtlının kişiliği ve malvarlığıyla ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olduğunu belirtmiştir. Vasinin dava öncesinde çektiği ihtarla kullanıma verilen muvafakatin geri alındığı ve davalıların kullanımının haklı ve ge-

çerli bir nedene dayanmadığı açıklanarak, davanın kabulü gerekirken reddedilmesi bozma sebebi sayılmıştır.

6 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2025 · E. 2025/382 · K. 2025/841

Temsil kayyımı, temsil ettiği kişinin hak ve sorumluluklarını yerine getirir; kayyımla temsil edilen paydaş kayyımlık kalkmadan kanun yoluna başvuramaz

Ortaklığın giderilmesi davasında bazı paydaşlar için kayyım atanmış ve bu paydaşlar davada kayyım aracılığıyla temsil edilmişti. Karar kesinleştikten sonra kayyımlık kaldırılmıştır; paydaşların vekilinin başvurusu temyiz dilekçesi olarak incelenmiştir.

> *Temsil kayyımı, temsil ettiği gerçek ve tüzel kişinin tüm hak ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür.*

DEĞERLENDİRME Karar, 403. maddenin ikinci fıkrasındaki kayyımın temsil görevini gösterir. Daire, 403. maddeyi de aktararak temsil kayyımının temsil ettiği gerçek ve tüzel kişinin tüm hak ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlü olduğunu belirtmiş; paydaşların ortaklığın giderilmesi davasında usulüne uygun olarak kayyım aracılığıyla temsil edildiğini ve temyiz eden sıfatının ancak kayyımlığın kaldırılmasından itibaren doğacağını açıklamıştır. Karar kesinleşinceye kadar paydaşlar kayyım aracılığıyla temsil edildiğinden temyiz dilekçesi sıfat yokluğundan reddedilmiştir (TMK m. 426).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2019 · E. 2018/8390 · K. 2019/5997

Vasi hakkındaki hükümler 403. maddedeki atıf nedeniyle kayyım için de uygulanır; kayyımın işlemlerine karşı vesayet makamına başvurulur

Bir taşınmazdaki bazı paydaşların payları için mal memuru kayyım olarak atanmıştı. Kayyım bürosunun davacıya gönderdiği ecrimisil ihbarnamesinin iptali istendi; mahkeme ihbarnamenin idari işlem olduğunu kabul ederek davayı yargı yolu nedeniyle reddetmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 461. maddesinde ise; "Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikayette bulunabilir. Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir." denilmek sureti ile vasinin (403. maddedeki atıf nedeni ile aynı zamanda kayyımın) işlem ve eylemlerine karşı vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesine şikayet ya da itiraz yolu ile başvurulabileceği düzenlenmiştir. Vesayet makamının kararına karşı da denetim makamı olarak asliye hukuk mahkemesine başvurulabileceği düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 403. maddenin üçüncü fıkrasındaki atfın uygulamadaki sonucunu gösterir. Daire, mal memurunun kayyım olarak atanmasına ilişkin özel

kanunun Türk Medeni Kanunu'na atıf yaptığını, 403. maddedeki atıf nedeniyle vasinin eylem ve işlemlerine karşı öngörülen şikâyet ve itiraz yolunun kayyım için de geçerli olduğunu belirtmiştir. Kayyımın ecrimisil ihbarnamesi idari işlem sayılmayarak uyuşmazlığın adli yargıda çözülmesi gerektiği açıklanmış ve karar bozulmuştur (TMK m. 461).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Vesayet altındaki ergin kişiyle kişisel ilişki kurulması vesayet hukukunun konusudur; istemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler

Davacı, vasi olan kardeşinin, kendisinin vesayet altındaki diğer kardeşiyle görüşmesini haksız olarak engellediğini ileri sürerek, vesayet altındaki kardeşi ile arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 403. maddedeki kişilikle ilgili menfaatleri koruma görevinin kapsamını gösterir. Daire, vasinin kısıtlanmış kişiyi korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle, vesayet organlarının iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü olduğunu belirtmiş; kısıtlının kimlerle ve ne şekilde görüşeceğinin bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamında olduğunu açıklamıştır. İstemi inceleme görevinin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu belirtilerek karar bozulmuştur (TMK m. 447).

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2019 · E. 2017/17128 · K. 2019/9079

Aksi belirtilmedikçe vasi hakkındaki hükümler kayyım hakkında da uygulanır; kayyımlığın kaldırılması davasında istinaf kararı kesindir

Davacı, kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetti ve kararı yalnız vekâlet ücreti yönünden düzeltmiştir.

> *6100 sayılı HMK'nin 362/1-b maddesi gereği ilk derece sulh hukuk mahkemesinin kayyımlığın kaldırılmasına dair kararı hakkında Bölge Adliye Mahkemesinin verdiği karar kesin olup temyizi kabil olmadığından temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 403. maddenin üçüncü fıkrasını kayyımlığa ilişkin davalarda uygular. Daire, 396. maddede vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyım olarak sayıldığını, aksi belirtilmiş olmadıkça vasi hakkındaki hükümlerin

kayyım hakkında da uygulanacağını belirtmiştir. Sulh hukuk mahkemesinin görevine giren kayyımlığın kaldırılması davasında bölge adliye mahkemesinin verdiği kararın kesin olduğu açıklanarak temyiz dilekçesi reddedilmiştir (TMK m. 431).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 447:** Kısıtlılarda vasinin kişisel özeni.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışmanın atanma usulü.

VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER

İkinci Ayırım · m. 404–410

Vesayeti Gerektiren Hâller başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 404–410. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 404	Küçüklük	Küçüklük sebebiyle vesayeti düzenler
m. 405	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı	Ergin bir kişinin akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmasını düzenler
m. 406	Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim	Erginin savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanmasını düzenler
m. 407	Özgürlüğü bağlayıcı ceza	Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün kısıtlanmasını düzenler. 2024'te yeniden yazılan maddeye göre kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır
m. 408	İstek üzerine	Erginin kendi isteğiyle kısıtlanmasını düzenler
m. 409	İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu	Kısıtlama yargılamasının iki temel güvencesini düzenler
m. 410	İlân	Kısıtlama kararının ilanını ve üçüncü kişilere etkisini düzenler

MADDE

404 A. Küçüklük

KANUN METNİ

(1) Velâyet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır.
(2) Görevlerini yaparlarken vesayeti gerektiren böyle bir hâlin varlığını öğrenen nüfus memurları, idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 404, küçüklük sebebiyle vesayeti düzenler. Birinci fıkraya göre **velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır**. İkinci fıkraya göre görevlerini yaparken vesayeti gerektiren böyle bir hâlin varlığını öğrenen **nüfus memurları, idari makamlar, noterler ve mahkemeler**, bu durumu **hemen yetkili vesayet makamına bildirmek** zorundadır. Velayet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır (TMK m. 348); ana ve baba evli değilse ve ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velayet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre vasi atar veya velayeti babaya verir (TMK m. 337). Gerekçeye göre madde iki fıkraya ayrılmış, velayet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınmasının **zorunlu** olduğu belirtilmiş ve bildirimle yükümlü görevliler arasına **noterler de eklenmiştir**.

TEMEL KAVRAMLAR

Küçük	Henüz ergin olmayan kişi; erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar ve evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11).
Velayet	Ana ve babanın ergin olmayan çocuk üzerindeki bakım, eğitim ve temsil yetkisi ve yükümlülüğü.
Vesayet	Velayet altında bulunmayan küçüğün veya kısıtlının korunması ve temsili için kurulan düzen.
Bildirim yükümlülüğü	Vesayeti gerektiren durumu öğrenen görevlilerin durumu vesayet makamına haber verme yükümü.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 404- Yürürlükteki Kanunun 354 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde iki fıkraya ayrılmıştır. Birinci fıkrada velâyet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınmasının zorunlu olduğu hükmüne yer verilmiştir. İkinci fıkrada bildirimle yükümlü resmî görevliler arasına noterlerde eklenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 139*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 354. maddesini karşıladığını, iki fıkraya ayrıldığını, velayet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınmasının zorunlu olduğunu ve bildirim yükümlüleri arasına noterlerin eklendiğini belirtir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 354. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Velayet altında bulunmayan her küçüğe, bir vasi nasbolunur. Nüfus, adliye ve idare memurları resmi muameleleri dolayısiyle muttali oldukları vesayeti müstelzim böyle bir hali; sulh mahkemesine hemen ihbar ile mükelleftirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 354 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 354	4721 sayılı Kanun m. 404
Kural	Velayet altında bulunmayan her küçüğe bir vasi atanır	Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır
Bildirim yükümlüleri	Nüfus, adliye ve idare memurları	Nüfus memurları, idari makamlar, noterler ve mahkemeler
Bildirimin muhatabı	Sulh mahkemesi	Yetkili vesayet makamı
Fıkra düzeni	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 404. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır	TMK m. 404/1

Konu	Kural	Dayanak
Bildirim	Nüfus memurları, idari makamlar, noterler ve mahkemeler vesayet makamına bildirir	TMK m. 404/2
Evli ana ve baba	Velayet birlikte kullanılır; boşanmada çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir	TMK m. 336
Evli olmayan ana ve baba	Ana küçük, kısıtlı veya ölmüşse vasi atanır ya da velayet babaya verilir	TMK m. 337/2
Velayetin kaldırılması	Her iki ebeveynden kaldırılırsa çocuğa vasi atanır	TMK m. 348/2
Görevli mahkeme	Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi	TMK m. 397
Yetki	Küçüğün yerleşim yerindeki vesayet daireleri	TMK m. 411
Kaynak	743 m. 354	Gerekçe, s. 139

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 354. maddesini karşılamaktadır ve **iki fıkraya** ayrılmıştır. Birinci fıkrada **velayet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınmasının zorunlu olduğu** hükmüne yer verilmiş; ikinci fıkrada bildirimle yükümlü resmî görevliler arasına **noterler de eklenmiştir**. Tasarının 404. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 458).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vesayetin küçük bakımından **velayetin yokluğuna bağlı** olmasıdır: velayet altında bulunan küçüğe vasi atanmaz; velayet varsa önce velayetin kaldırılması veya düzenlenmesi gündeme gelir. İkinci nokta, boşanma kararıyla velayet kendisine bırakılan eşin ölümünde velayetin **diğer eşe kendiliğinden geçmediğinin** kabul edilmesidir; velayeti isteyen eşe velayet davası açma imkânı verilir.[1] Üçüncü nokta, vasi atanmasına **vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin**, velayetin kaldırılmasına ise **aile mahkemesinin** bakmasıdır.

II. Birinci Fıkra: Velayet Altında Bulunmayan Küçük

- **Kural:** Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır.
- **Zorunluluk:** Gerekçeye göre vesayet altına alma zorunludur.
- **Ön koşul:** Küçüğün velayet altında bulunmaması.

2 Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır. Küçük, henüz ergin olmayan kişidir; erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar ve evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11). Madde, velayetin yokluğunu vesayetin koşulu yapar. Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velayeti birlikte kullanır; velayet, ana

1 Yargıtay 8. HD, 16.03.2017, E. 2017/1196, K. 2017/3817.

ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa aittir (TMK m. 336). Ana ve baba evli değilse velayet anaya aittir; ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velayet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre vasi atar veya velayeti babaya verir (TMK m. 337).

Yargıtay, evlilik dışında doğup tanıma yoluyla nüfusa tescil edilen ve annesi de küçük olan çocuğa vasi atanması isteminin vesayet işi olduğunu ve sulh hukuk mahkemesinde görüleceğini belirtmiştir.[2] 3

III. Boşanmadan Sonra Velayet ve Vesayet

- **Kural:** Boşanmada velayet, çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa aittir.
- **Velayet sahibinin ölümü:** Velayet diğer eşe kendiliğinden geçmez.
- **Velayetin kullanılamaması:** Sağ kalan ebeveyn velayeti istemez veya vesayet altındaysa vasi atanır.

Boşanma kararıyla velayet kendisine bırakılan eşin ölümü, 404. maddenin boşanma sonrasında gündeme geldiği durumlardandır. Yargıtay, velayet hakkı sahibinin ölümü durumunda çocuğun velayetinin doğrudan sağ eşe geçmediğini, velayet altında bulunmayan çocuğun vesayet altına alınacağını, ancak asıl olanın velayet olduğunu ve velayeti isteyen sağ eşe velayet davası açma imkânı verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[3] 4

Velayetin fiilen kimsede kalmaması da vesayeti gerekli kılar. Yargıtay, boşanmadan sonra annenin velayeti açıkça istemediği, babanın da cezaevinde ve vesayet altında bulunduğu bir olayda küçüğün velayet altında olmadığını ve vasi atanması isteminin sulh hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğini kabul etmiştir.[4] 5

IV. Velayetin Kaldırılması ile İlişki

- **Velayetin kaldırılması:** Aile mahkemesinin görevindedir.
- **Her iki ebeveynden kaldırılırsa:** Çocuğa vasi atanır.
- **Sıra:** Velayet varsa önce velayetin kaldırılması davası sonuçlanmalıdır.

Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bunların yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa hâkim, kanunda sayılan hâllerde velayetin kaldırılmasına karar verir; velayet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır (TMK m. 348). Velayet altında bulunan küçüğe doğrudan vasi atanmaz. Yargıtay, anne ve babası velayet görevini yerine getiremeyen ve bir kuruluşta kalan küçüğe vasi atanması isteminde, davacı kuruluşa velayetin kaldırılması için 6

2 Yargıtay 20. HD, 01.10.2015, E. 2015/10327, K. 2015/8246.
3 Yargıtay 8. HD, 16.03.2017, E. 2017/1196, K. 2017/3817.
4 Yargıtay 5. HD, 08.02.2021, E. 2020/11651, K. 2021/1061.

dava açmak üzere yetki ve süre verilmesi ve bu davanın sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]

V. İkinci Fıkra: Bildirim Yükümlülüğü

- **Yükümlüler:** Nüfus memurları, idari makamlar, noterler ve mahkemeler.
- **Koşul:** Durumu görevlerini yaparken öğrenmeleri.
- **Muhatap:** Yetkili vesayet makamı.

7 Görevlerini yaparken vesayeti gerektiren böyle bir hâlin varlığını öğrenen nüfus memurları, idari makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır. Gerekçeye göre noterler bu maddeyle bildirim yükümlüleri arasına eklenmiştir; eski Kanun'un 354. maddesi nüfus, adliye ve idare memurlarının sulh mahkemesine hemen bildirimde bulunmasını öngörüyordu.

8 Bildirim, vesayet makamının harekete geçmesini sağlar; ancak bildirim üzerine yapılacak inceleme velayetin durumuna bağlıdır. Yargıtay, nüfus müdürlüğünün bildirimi üzerine küçüklerin vesayet altına alınması isteminde, aile mahkemesinde görülen velayetin düzenlenmesi davasının sonucunun beklenmesi gerektiğini belirtmiştir.[6]

VI. Görevli ve Yetkili Mahkeme

- **Vasi atanması:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Küçüğün malları:** Koruma tedbirlerini de vesayet makamı alır.
- **Yetki:** Küçüğün yerleşim yerindeki vesayet daireleri.

9 Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397); vesayet işlerinde yetki, küçüğün yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411). Aile mahkemelerinin görevi Medeni Kanun'un vesayeti düzenleyen Üçüncü Kısmını kapsamaz (4787 s. K. m. 4). Yargıtay, velayet altında bulunmayan küçüğe vasi atanmasının zorunlu olduğunu, bu durumda görevli mahkemenin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğunu ve çocuğun mallarının korunmasına ilişkin bütün tedbirlerin de bu mahkemece alınması gerektiğini belirtmiştir.[7]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Boşanmadan sonra velayet kendisine bırakılan eş ölmüşse**, velayetin öbür ana veya babaya kendiliğinden geçmeyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır;

5 Yargıtay 18. HD, 14.05.2013, E. 2013/7154, K. 2013/8318.
6 Yargıtay 18. HD, 12.10.2015, E. 2015/14726, K. 2015/14216.
7 Yargıtay 20. HD, 01.10.2015, E. 2015/4770, K. 2015/8078.

velayeti isteyen ana veya baba aile mahkemesinde velayet davası açmalıdır. **Velayeti kimsede bulunmayan bir küçük varsa**, vasi atanması için küçüğün yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine başvurulabilir. **Noter, nüfus memuru veya başka bir görevli**, görevini yaparken velayet altında bulunmayan bir küçüğün varlığını öğrendiğinde durumu hemen vesayet makamına bildirmek zorundadır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.03.2017 · E. 2017/1196 · K. 2017/3817

Boşanmada velayet kendisine bırakılan eşin ölümüyle velayet doğrudan sağ eşe geçmez; asıl olan velayettir, sağ eşe velayet davası açma imkânı verilmelidir

Boşanma kararıyla çocukların velayeti babaya bırakılmıştı. Babanın ölümü üzerine nüfus müdürlüğü çocukların vesayet altına alınması için bildirimde bulunmuştur; babaanne de vasi olarak atanmasını istemiştir. Anne, çocuklardan birinin velayetinin kendisine verilmesini, diğer ikisi için babaannenin vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme velayetin kaldırılması yönünden görevsizlik, vesayet yönünden bekletme kararı vermiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 336.maddesine göre boşanma halinde velayet çocuk kendisine bırakılan tarafa ait olup velayet hakkı sahibinin ölümü durumunda çocuğun velayeti doğrudan sağ eşe geçmez. Velayet altında bulunmayan çocuk vesayet altına alınır ise de aslolan velayet olup velayetin kendisine verilmesini isteyen sağ eşe velayet davası açma imkanı verilip bu davanın sonucuna göre karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 404. maddenin velayetle ilişkisini açıklar. Daire, boşanmada velayetin çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa ait olduğunu, velayet hakkı sahibinin ölümü durumunda çocuğun velayetinin doğrudan sağ eşe geçmediğini belirtmiş; velayet altında bulunmayan çocuğun vesayet altına alınacağını, ancak asıl olanın velayet olduğunu ve velayeti isteyen sağ eşe velayet davası açma imkânı verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Velayeti anne tarafından istenmeyen çocuklara vasi atanması, velayeti istenen çocuk yönünden ise anneye aile mahkemesinde dava açması için süre verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 336).

2 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2015 · E. 2015/10327 · K. 2015/8246

Evlilik dışında doğan çocuğun annesi küçükse çocuğa vasi atanması istemi vesayet işidir ve sulh hukuk mahkemesinde görülür

Evlilik dışında doğan ve tanıma yoluyla nüfusa tescil edilen çocuğun annesi de küçük olduğundan, nüfus müdürlüğü çocuğa vasi atanması için bildirimde bulunmuştur. Sulh hukuk mahkemesi ile aile mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlı adayı küçüğün annesinin de küçük olması nedeniyle Nüfus Müdürlüğünce ihbarda bulunulan davada, uyuşmazlık kısıtlı adayı küçüğe vasi atanması ihbarına ilişkindir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 383. maddesi ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesi gereğince vesayet işleri sulh hukuk mahkemelerinin görevine girdiğinden uyuşmazlığın İstanbul 11. Sulh Hukuk Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bulunmayan küçüğün vesayet altına alınmasında görevli mahkemeyi gösterir. Daire, ana ve baba evli değilse velayetin anaya ait olduğunu, ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velayet kendisinden alınmışsa hâkimin çocuğun menfaatine göre vasi atayacağını veya velayeti babaya vereceğini öngören 337. maddeyi aktarmıştır. Annenin küçük olması nedeniyle yapılan bildirimin çocuğa vasi atanmasına ilişkin olduğunu, vesayet işlerinin sulh hukuk mahkemelerinin görevine girdiğini belirterek sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 337).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
12.10.2015 · E. 2015/14726 · K. 2015/14216

Nüfus müdürlüğünün bildirimi üzerine küçüklerin vesayet altına alınması isteminde, görülmekte olan velayet davasının sonucu beklenmelidir

Boşanma kararıyla küçüklerin velayeti babaya verilmişti; baba ölmüştü. Nüfus müdürlüğü, 404. madde gereğince küçüklerin vesayet altına alınmasını istemiştir. Aile mahkemesinde velayetin düzenlenmesine ilişkin bir dava görülürken sulh hukuk mahkemesi, istemin velayetin kaldırılmasına yönelik olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 336/3. fıkrasında; velâyetin, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuğun kendisine bırakılan tarafa ait olacağı; 404/1. fıkrasında ise; velâyet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınacağı düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 404. maddenin ikinci fıkrasındaki bildirimin sonuçlarını gösterir. Daire, velayetin ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuğun kendisine bırakıldığı tarafa ait olacağını ve velayet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınacağını hatırlatmıştır. Nüfus müdürlüğünün bildirimi üzerine açılan davanın, velayetin kaldırılması değil küçüklerin vesayet

altına alınması istemine ilişkin olduğunu belirterek, aile mahkemesindeki velayetin düzenlenmesi davasının sonucu beklenmeden görevsizlik kararı verilmesini bozma sebebi saymıştır (TMK m. 336).

4 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
08.02.2021 · E. 2020/11651 · K. 2021/1061

Boşanmadan sonra velayeti anne istemez, baba da vesayet altında bulunursa küçük velayet altında değildir; vasi atanması istemini sulh hukuk mahkemesi inceler

Ana ve babanın boşanmasına karar verilmiş, anne velayeti açıkça istememiş, baba ise cezaevinde ve vesayet altında bulunuyordu; çocuk babaannesiyle yaşıyordu. Çocuğa vasi atanması istemiyle açılan davada sulh hukuk mahkemeleri ile aile mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik ve yetkisizlik kararları vermiştir.

> *TMK 404. maddesi gereğince velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır.*

DEĞERLENDİRME Karar, boşanmadan sonra velayetin fiilen kimsede kalmadığı durumda 404. maddenin nasıl uygulanacağını gösterir. Daire, annenin sağ olmakla birlikte velayeti açıkça istemediğinin boşanma ilamıyla sabit olduğunu, babanın da sağ ancak cezaevinde ve vesayet altında bulunduğunu belirtmiştir. Küçüğe vasi atanması gerektiğinden uyuşmazlığın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiği açıklanarak sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 397).

5 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
13.10.2016 · E. 2016/5937 · K. 2016/9031

Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır; sağ kalan ebeveyn vesayet altındaysa küçüğe vasi atanması vesayet makamının görevidir

Küçüklere vasi atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi, küçüklerin babalarının velayeti altında bulunduğunu ve önce velayetin kaldırılması gerektiğini belirterek görevsizlik kararı vermiştir; aile mahkemesi ise sağ kalan babanın hükümlü olduğunu ve kendisinin de vesayet altında bulunduğunu belirterek görevsizlik kararı vermiştir.

> *Anne ve babanın, deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi, ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklamaları halinde hakim velayet hakkını kaldırabilir (TMK'nın 348). Velayet altında bulunmayan her küçük, vesayet altına alınır (TMK'nın 404).*

DEĞERLENDİRME Karar, velayetin kaldırılması ile vasi atanması arasındaki ilişkiyi gösterir. Daire, ana ve babanın velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi veya çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması hâlinde hâkimin

velayeti kaldırabileceğini öngören 348. madde ile 404. maddeyi birlikte anmıştır. Sağ kalan babanın cezaevinde ve vesayet altında bulunduğu, küçüklere vasi atanması gerektiği belirtilerek uyuşmazlığın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinde görülmesine karar verilmiştir (TMK m. 348).

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
14.05.2013 · E. 2013/7154 · K. 2013/8318

Anne ve babası velayet görevini yerine getiremeyen küçüğe vasi atanabilmesi için önce velayetin kaldırılması davasının sonucu beklenmelidir

Bir kuruluşta kalan küçüğe 404. madde uyarınca vasi atanması istendi. Küçüğün anne ve babası hapis cezasıyla hükümlü olarak cezaevinde bulunuyordu. Mahkeme davayı reddetti ve velayetin kaldırılması için aile mahkemesine bildirimde bulunmuştur.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 404. maddesine göre velayet altında bulunmayan çocuğa vasi atanacağından, mahkemece davacı kuruluşa velayet hakkının kaldırılması için dava açmak üzere yetki ve süre verilerek bu davanın sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında olmakla birlikte velayetin fiilen kullanılamadığı durumda izlenecek yolu gösterir. Daire, 404. maddeye göre velayet altında bulunmayan çocuğa vasi atanacağını belirtmiş; anne ve babanın velayet görevlerini yerine getiremediği durumda, davacı kuruluşa velayet hakkının kaldırılması için dava açmak üzere yetki ve süre verilmesi ve bu davanın sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Davanın doğrudan reddedilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 348).

7 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2015 · E. 2015/4770 · K. 2015/8078

Velayet altında bulunmayan küçüğe vasi atanması zorunludur; küçüğün mallarının korunmasına ilişkin tedbirleri de vesayet makamı alır

Anne ve babası ölmüş bir küçüğün mallarının korunması istendi. Asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla, küçüğün velayet altında olmadığı gerekçesiyle; sulh hukuk mahkemesi ise çocuk mallarının korunmasının velayet hükümlerinde düzenlendiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Velayet altında bulunmayan küçüğe vasi tayini zorunludur. (TMK'nın 404. maddesi)...*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bulunmayan küçüğün hem şahsı hem malları bakımından görevli makamı gösterir. Daire, velayet altında bulunmayan küçüğe vasi atanmasının zorunlu olduğunu, bu durumda görevli mahkemenin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğunu ve çocuk mallarının korunmasına

ilişkin bütün tedbirlerin de bu mahkemece alınması gerektiğini belirtmiştir. Sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 397).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 336:** Ana ve baba evliyse velayet.
- **TMK m. 337:** Ana ve baba evli değilse velayet.
- **TMK m. 348:** Velayetin kaldırılması.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.

MADDE

405

B. Kısıtlama

I. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı

KANUN METNİ

(1) Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır.

(2) Görevlerini yaparlarken vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durumun varlığını öğrenen idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 405, ergin bir kişinin akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmasını düzenler. Birinci fıkraya göre akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle **işlerini göremeyen**, **korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken** ya da **başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan** her ergin kısıtlanır. İkinci fıkraya göre görevlerini yaparken bu durumu öğrenen **idari makamlar, noterler ve mahkemeler**, durumu **hemen yetkili vesayet makamına bildirmek** zorundadır. Bu sebeple kısıtlamaya ancak **resmî sağlık kurulu raporu** üzerine karar verilebilir (TMK m. 409). Gerekçeye göre kısıtlama için hastalık veya zayıflığın tek başına yetmediği, bunun yüzünden kişinin işlerini göremez olması, sürekli yardıma muhtaç bulunması veya başkalarının güvenliği için tehlike oluşması gerektiği **açıklığa kavuşturulmuştur**; hüküm değişikliği yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Kısıtlama	Ergin bir kişinin mahkeme kararıyla vesayet altına alınması.
Ergin	On sekiz yaşını doldurmuş veya evlenmiş kişi (TMK m. 11).
Resmî sağlık kurulu raporu	Bu sebeple kısıtlama kararı verilebilmesi için kanunun aradığı rapor.
Hukuki dinlenilme hakkı	Kısıtlanması istenen kişinin yargılamadan haberdar edilme ve açıklama yapabilme hakkı.

Vesayetin kaldırılması	Kısıtlama sebebi ortadan kalkınca vesayetin sona erdirilmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 405- Yürürlükteki Kanunun 355 inci maddesini karşılamaktadır. Maddede kısıtlama sebebi olarak akıl hastalığı ile akıl zayıflığı hâlini düzenlenmektedir. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle bir kişinin kısıtlanması için, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden işlerini göremez olması veya korunması ya da bakımı için sürekli yardıma muhtaç bulunması veyahut bu yüzden başkalarının güvenliği için bir tehlikenin mevcut olması gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 139*

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 355. maddesini karşıladığını ve kısıtlama için gereken sonuçların açıklığa kavuşturulduğunu belirtir; hüküm değişikliği yoktur.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 355. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebi ile işlerini görmekten aciz veya daimi muavenet ve takayyüde muhtaç olan yahut başkasının emniyetini tehdit eden her reşit için, bir vasi nasbolunur. Adliye ve idare memurları, resmi muameleleri dolayısiyle muttali oldukları hacri müstelzim halleri, sulh mahkemesine hemen ihbar ile mükelleftirler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 355 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 355	4721 sayılı Kanun m. 405
Sonuç	Her ergin için bir vasi atanır	Her ergin kısıtlanır
Ölçütler	İşlerini görmekten aciz, sürekli yardım ve özene muhtaç veya başkasının güvenliğini tehdit eden	İşlerini göremeyen, korunması ve bakımı için sürekli yardım gereken veya başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan
Bildirim yükümlüleri	Adliye ve idare memurları	İdari makamlar, noterler ve mahkemeler
Bildirimin muhatabı	Sulh mahkemesi	Yetkili vesayet makamı
Fıkra düzeni	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Kısıtlama usulünü düzenleyen 409. maddenin ikinci fıkrasında ise 2024 yılında 7499 sayılı Kanun'la bir cümle değiştirilmiştir (TMK m. 409). Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 405. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebep	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı	TMK m. 405/1
Birinci ölçüt	İşlerini görememe	TMK m. 405/1
İkinci ölçüt	Korunması ve bakımı için sürekli yardıma muhtaç olma	TMK m. 405/1
Üçüncü ölçüt	Başkalarının güvenliğini tehlikeye sokma	TMK m. 405/1
Bildirim	İdari makamlar, noterler ve mahkemeler vesayet makamına bildirir	TMK m. 405/2
Rapor	Kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir	TMK m. 409/2
Kaldırma	Sebebin ortadan kalktığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir	TMK m. 474
Kaynak	743 m. 355	Gerekçe, s. 139

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 355. maddesini karşılamaktadır ve kısıtlama sebebi olarak akıl hastalığı ile akıl zayıflığı hâlini düzenler. Gerekçe, bu sebeple bir kişinin kısıtlanması için **akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden işlerini göremez olması** veya **korunması ya da bakımı için sürekli yardıma muhtaç bulunması** veyahut bu yüzden **başkalarının güvenliği için bir tehlikenin mevcut olması** gerektiğinin açıklığa kavuşturulduğunu belirtir; **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 405. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 459).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, akıl hastalığı veya akıl zayıflığının **tek başına kısıtlama sebebi olmamasıdır**; bunun yüzünden kişinin işlerini göremez olması, sürekli yardıma muhtaç bulunması veya başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması gerekir. İkinci nokta, kısıtlama kararının **resmî sağlık kurulu raporu** olmadan verilememesi ve kısıtlanması istenen kişinin **hukuki dinlenilme hakkına** uyulmasıdır. Üçüncü nokta, kısıtlama kararıyla kişiye bir vasi atanması ve vasinin onu hukuki işlemlerde **temsil etmesidir** (TMK m. 403).

II. Birinci Fıkra: Kısıtlama Sebebi ve Üç Ölçüt

- **Sebep:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı.
- **Ölçütler:** İşlerini görememe, sürekli yardıma muhtaç olma veya başkalarının güvenliğini tehlikeye sokma.
- **Kapsam:** Ergin kişiler.

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır. Madde iki unsuru birlikte arar: kanunda sayılan sebep ve bu sebebin yol açtığı sonuç. Gerekçeye göre kısıtlama için akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kişinin işlerini göremez olması, korunması ya da bakımı için sürekli yardıma muhtaç bulunması veya bu yüzden başkalarının güvenliği için bir tehlikenin mevcut olması gerekir. 2

Madde erginler hakkındadır. Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar ve evlenme kişiyi ergin kılar (TMK m. 11); velayet altında bulunmayan küçükler ise 404. madde uyarınca vesayet altına alınır (TMK m. 404). Eski Kanun'un 355. maddesi de akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görmekten aciz veya sürekli yardım ve özene muhtaç olan yahut başkasının güvenliğini tehdit eden her ergin için bir vasi atanacağını öngörüyordu. 3

III. Kısıtlama Yargılamasında Güvenceler

- **Rapor:** Kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir.
- **Dinlenme:** Kısıtlanması istenen kişiye tebligat yapılmalı, taraf teşkili sağlanmalıdır.
- **Usul:** Vesayet işleri çekişmesiz yargı işidir.

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir; hâkim, karar vermeden önce kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilir (TMK m. 409). Yargıtay, eşinin kısıtlanmasını isteyen davacının açtığı davada, kısıtlanması istenen kişiye yargılamanın hiçbir aşamasında tebligat yapılmadan karar verilmesini hukuki dinlenilme hakkına aykırı bulmuş ve resmî sağlık kurulu raporu alınmadan verilen kısıtlama kararını bozmuştur.[1] 4

Kısıtlama kararı kesinleşince kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur; kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez (TMK m. 410). Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir ve vesayet işlerinde yetki kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 397, TMK m. 411). 5

1 Yargıtay 8. HD, 05.12.2017, E. 2017/7211, K. 2017/16217.

IV. İkinci Fıkra: Bildirim Yükümlülüğü

- **Yükümlüler:** İdari makamlar, noterler ve mahkemeler.
- **Koşul:** Durumu görevlerini yaparken öğrenmeleri.
- **Muhatap:** Yetkili vesayet makamı.

6 Görevlerini yaparken vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durumun varlığını öğrenen idari makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır. Küçükler bakımından aynı yükümlülüğü düzenleyen 404. madde nüfus memurlarını da sayarken (TMK m. 404), 405. madde idari makamlar, noterler ve mahkemelerle yetinir. Eski Kanun'un 355. maddesi adliye ve idare memurlarının resmî işlemleri sırasında öğrendikleri kısıtlamayı gerektiren hâlleri sulh mahkemesine hemen bildirmesini öngörüyordu.

V. Kısıtlamanın Sonuçları ve Vesayetin Kaldırılması

- **Vasi:** Kısıtlanan kişiye vasi atanır; vasi onu korur ve temsil eder.
- **Kaldırma:** Sebep ortadan kalkınca vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir.
- **Rapor:** Kaldırma için de resmî sağlık kurulu raporu gerekir.

7 Kısıtlanan kişiye vesayet makamınca bir vasi atanır (TMK m. 413). Vasi, kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür (TMK m. 403).

8 Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir; kısıtlı ve ilgililerden her biri vesayetin kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 472). Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasına ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalktığının resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmesi hâlinde karar verilebilir (TMK m. 474). Yargıtay, vesayetin kaldırılması isteminin duruşma yapılmadan dosya üzerinden reddedilemeyeceğini ve yeni bir resmî sağlık kurulu raporu alınması gerektiğini belirtmiştir.[2]

VI. Yurt Dışında Verilen Vesayet Kararları

- **Tanıma ve tenfiz:** Yabancı mahkemenin vasi atama kararı Türkiye'de tanınabilir.
- **Görevli mahkeme:** Asliye mahkemesi.
- **Dayanak:** 5718 sayılı Kanun m. 51.

2 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2015/12264, K. 2016/9889.

Yurt dışında yaşayan aileler bakımından yabancı mahkemenin verdiği kısıtlama ve vasi atama kararlarının Türkiye'deki sonucu önem taşır. Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir (5718 s. K. m. 51). Hukuk Genel Kurulu, yabancı mahkemece verilen vasi atanmasına ilişkin kararın tanınması ve tenfizi isteminin asliye mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir.[3] 9

UYGULAMA NOTU

Bir yakınının kısıtlanmasını isteyen kişi, kısıtlama kararının ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine verilebileceğini ve kısıtlanması istenen kişinin yargılamadan haberdar edilmesi gerektiğini göz önünde bulundurmalıdır. **Kısıtlanan ve kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını düşünen kişi**, vesayet makamından vesayetin kaldırılmasını isteyebilir; kaldırma için yeni bir resmî sağlık kurulu raporu gerekir. **Noter veya idari görevli**, görevini yaparken vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durumu öğrendiğinde vesayet makamına bildirmek zorundadır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2017 · E. 2017/7211 · K. 2017/16217

Kısıtlanması istenen kişiye tebligat yapılmadan ve resmî sağlık kurulu raporu alınmadan kısıtlama kararı verilemez

Davacı, eşinin 405. madde uyarınca kısıtlanmasını istemiştir. Mahkeme, kısıtlanması istenen kişiye yargılamanın hiçbir aşamasında tebligat yapmadan ve resmî sağlık kurulu raporu almadan kısıtlama ve vasi atama kararı vermiştir. Kısıtlanması istenen kişi karara karşı dilekçe vermiştir.

> *Bilindiği üzere HMK'nun hukuki dinlenme hakkı başlıklı 27. maddesi uyarınca davanın tarafları, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip olup, bu hak yargılama ile ilgili bilgi sahibi olunmasını da içerir. Hukuki dinlenme hakkının gereği olarak, taraflar duruşmaya çağrılmadan hüküm verilememesi, Anayasa'nın 36. maddesi ile düzenlenen iddia ve savunma hakkının kullanılmasına olanak tanınması ilkesinin doğal bir sonucudur. Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılama hakkının da en önemli unsurudur. Gerçekten savunma hakkını güvence altına alan T.C. Anayasa'nın 36. maddesi ile 6100 sayılı HMK'nun 27. maddesinde açıkça belirtildiği üzere, mahkemece davalı taraf, dinlenmek ve savunması alınmak üzere kanuni şekillere uygun olarak davet edilmedikçe hüküm verilmesi mümkün bulunmamaktadır. O halde, kısıtlı adayına yargılamanın hiçbir aşamasında tebligat yapılmadan karar verildiği anlaşılmakla, taraf teşkili sağlamadan karar verilmesi hukuki dinlenilme hakkına aykırı olmuştur (HMK. 27).*

3 Yargıtay HGK, 15.10.2019, E. 2017/1924, K. 2019/1060.

DEĞERLENDİRME Karar, 405. madde uyarınca açılan kısıtlama davasında uyulması gereken iki güvenceyi gösterir. Daire, kısıtlanması istenen kişinin kararı öğrendiği tarihte yaptığı başvuruyu süresinde temyiz saymış; hukuki dinlenilme hakkı gereği tarafların duruşmaya çağrılmadan hüküm verilemeyeceğini ve kısıtlanması istenen kişiye tebligat yapılmadan karar verilmesinin bu hakka aykırı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilebileceğini hatırlatarak, rapor alınmadan verilen kısıtlama kararını bozmuştur (TMK m. 409).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2016 · E. 2015/12264 · K. 2016/9889

Vesayetin kaldırılması istemi duruşma yapılmadan dosya üzerinden reddedilemez; kaldırma için yeni bir resmî sağlık kurulu raporu alınmalıdır

405. madde uyarınca kısıtlanan kişi, vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme duruşma yapmadan ve yeni bir resmî sağlık kurulu raporu almadan, dosya üzerinden istemi reddetmiştir.

> *Öncelikle belirtmek gerekir ki; anılan maddeye göre, duruşma yapmadan karar verilebilmesi için, hukuken bunun mümkün olması gerekir. Başka bir anlatımla, ancak hukukun uygun gördüğü hallerde duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilebilir. (ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları gibi) veya kanunun duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilmesinde hakime takdir hakkı tanındığı hallerde dosya üzerinden karar verilebilir. (İİK.nun 17-18. maddelerinde öngörülen şikayet davası gibi) Kanunun açıkça duruşma açılarak yargılama yapılmasını emrettiği hallerde dosya üzerinden karar verilemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 405. maddeye dayanan vesayetin kaldırılmasında izlenecek usulü gösterir. Daire, vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğunu, vesayet işlerinin çekişmesiz yargı işi olduğunu ve duruşma yapılmadan ancak hukukun uygun gördüğü hâllerde dosya üzerinden karar verilebileceğini belirtmiştir. Kısıtlı ve ilgililerden her birinin vesayetin kaldırılmasını isteyebileceğini, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış kişi üzerindeki vesayetin ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalktığının resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmesi hâlinde kaldırılabileceğini hatırlatarak kararı bozmuştur (TMK m. 474).

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.10.2019 · E. 2017/1924 · K. 2019/1060

Yabancı mahkemenin verdiği vasi atanması kararının tanınması ve tenfizi istemi asliye mahkemesinde görülür

Davacı, babasının yurt dışında bir mahkeme kararıyla vesayet altına alındığını ve kendisinin vasi olarak atandığını belirterek, babasının Türkiye'deki işlerini yürütebilmek için bu kararın tanınmasını ve tenfizini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, konunun Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinde olduğu gerekçesiyle davayı reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Tüm bu açıklamalar ışığında somut olaya gelindiğinde, davacı Münih Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen vasi tayinine ilişkin kararın tanınması ve tenfizi isteminde bulunmuştur. MÖHUK'un 51/1. maddesi gereğince görevli mahkemenin asliye mahkemeleri olduğu ve görev hususu dava şartlarından olması nedeniyle yargılamanın her aşamasında kendiliğinden nazara alınması gerektiğinden; davanın asliye mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekirken sulh hukuk mahkemesince davaya bakılmış olması hatalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, yurt dışında verilen kısıtlama ve vasi atama kararlarının Türkiye'de nasıl sonuç doğuracağına ilişkin görev sorununu çözer. Hukuk Genel Kurulu, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde görevli mahkemenin asliye mahkemesi olduğunu, bu kuralın uyuşmazlığın niteliğine ve kararı veren yabancı mahkemenin türüne bakılmaksızın uygulanacağını belirtmiştir. Görev dava şartı olduğundan, davanın asliye mahkemesinde görülmesi gerekirken sulh hukuk mahkemesince bakılmasını hatalı bulmuş ve direnme kararını değişik gerekçeyle bozmuştur (TMK m. 411).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 409:** İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu.
- **TMK m. 410:** Kısıtlamanın ilânı.
- **TMK m. 474:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.

MADDE

406

B. Kısıtlama

II. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim

KANUN METNİ

Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da başkalarının güvenliğini tehdit eden her ergin kısıtlanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 406, erginin savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanmasını düzenler. Bu sebeplerden biri yüzünden **kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan** ya da **başkalarının güvenliğini tehdit eden** her ergin kısıtlanır. Bu sebeplerle bir kimse **dinlenilmeden kısıtlanamaz** (TMK m. 409). Kısıtlama için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergine bir **yasal danışman** atanır (TMK m. 429). Gerekçeye göre madde, kısıtlama için gereken sonuçların açıklığa kavuşturulacağı biçimde düzenlenmiştir; **Adalet Komisyonu** Tasarıdaki "tehlikesine yol açan" ibaresinden sonra gelen **"veya" kelimesini "ve"** olarak düzeltmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Savurganlık	Kişinin malvarlığını ölçüsüzce harcaması.
Kötü yaşama tarzı	Kanunun kısıtlama sebepleri arasında saydığı, kişiyi veya ailesini darlığa düşürme tehlikesi yaratabilen yaşayış biçimi.
Malvarlığını kötü yönetme	Kişinin malvarlığını özensiz biçimde yönetmesi.
Darlık veya yoksulluk tehlikesi	Kişinin kendisini veya ailesini geçim sıkıntısına düşürme tehlikesi.

Yasal danışman | Kısıtlama için yeterli sebep bulunmadığında, kanunda sayılan işlerde görüşü alınmak üzere atanan kişi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 406- Yürürlükteki Kanunun 356 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme sebebiyle ergin bir kişinin kısıtlanması için bu kişinin bu yüzden kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açması veya bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olması ya da başkasının güvenliğini tehdit etmesi gerektiği açıklığa kavuşturulacak şekilde düzenlenmiştir. Bir hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 139-140*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 406 ncı maddesindeki "tehlikesine yol açan" ibaresinden sonra gelen "veya" kelimesi "ve" şeklinde düzeltilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır: Tasarıda darlık veya yoksulluk tehlikesi ile devamlı korunma ve bakım ihtiyacı "veya" bağlacıyla ayrılmıştı. Adalet Komisyonu bu kelimeyi "ve" olarak düzeltmiş, yürürlükteki metin de Komisyonun kabul ettiği biçimde yürürlüğe girmiştir.

	Tasarı m. 406	Kanun m. 406
Bağlaç	"...tehlikesine yol açan veya bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan..."	"...tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan..."
Dayanak	Tasarı metni, s. 459	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 459

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 356. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İsrafı, ayyaşlığı, sui hal ve sui idaresiyle kendisini veya ailesini zarurete maruz bırakan veya daimi muavenet ve takayyüde muhtaç olan yahut başkasının emniyetini tehdit eden her reşit için; bir vasi nasbolunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 356 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 356	4721 sayılı Kanun m. 406
Sebepler	İsraf, ayyaşlık, kötü hâl ve kötü yönetim	Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, malvarlığını kötü yönetme
Sonuç	Kendisini veya ailesini zarurete düşürme veya sürekli yardım ve	Darlık veya yoksulluk tehlikesine yol açma ve bu yüzden devamlı korunma ve bakıma

	743 sayılı Kanun m. 356	4721 sayılı Kanun m. 406
	özene muhtaç olma ya da başkasının güvenliğini tehdit etme	muhtaç olma ya da başkalarının güvenliğini tehdit etme
Hüküm	Vasi atanır	Ergin kısıtlanır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu maddede bir bağlaç düzeltmesi yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 406. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu "tehlikesine yol açan" ibaresinden sonra gelen "veya" kelimesini "ve" olarak düzeltti	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebepler	Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, malvarlığını kötü yönetme	TMK m. 406
Sonuç	Kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açma ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olma	TMK m. 406
Diğer sonuç	Başkalarının güvenliğini tehdit etme	TMK m. 406
Dinlenme	Bu sebeplerle kimse dinlenilmeden kısıtlanamaz	TMK m. 409/1
Yasal danışman	Kısıtlama için yeterli sebep yoksa yasal danışman atanabilir	TMK m. 429
Yetki	Kısıtlı adayının yerleşim yerindeki vesayet daireleri	TMK m. 411
Komisyon	"Tehlikesine yol açan" ibaresinden sonraki "veya" yerine "ve"	S. Sayısı 723, s. 315
Kaynak	743 m. 356	Gerekçe, s. 139-140

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 356. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme sebebiyle ergin bir kişinin kısıtlanması için bu kişinin bu yüzden **kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açması** veya bu yüzden **devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olması** ya da **başkasının güvenliğini tehdit etmesi** gerektiğinin açık-

lığa kavuşturulacak şekilde düzenlendiğini belirtir; **hüküm değişikliği yoktur**. Adalet Komisyonu ise Tasarının 406. maddesindeki "tehlikesine yol açan" ibaresinden sonra gelen **"veya" kelimesini "ve"** şeklinde düzeltmiştir (S. Sayısı 723, s. 315 ve 459).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, sayılan sebeplerin **tek başına yetmemesidir**; bunların kişiyi veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açması ve bu yüzden devamlı korunma ve bakım ihtiyacı doğurması ya da başkalarının güvenliğini tehdit etmesi gerekir. İkinci nokta, bu sebeplerle bir kimsenin **dinlenilmeden kısıtlanamamasıdır** (TMK m. 409). Üçüncü nokta, kısıtlama istemi savurganlık veya kötü yönetim iddiasına da dayanıyorsa mahkemenin **yalnız sağlık kurulu raporuyla yetinmeyip** bu iddiayı da araştırması gerektiğidir.[1]

II. Kısıtlama Sebepleri

- **Savurganlık:** Malvarlığının ölçüsüzce harcanması.
- **Bağımlılık:** Alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı.
- **Yaşayış ve yönetim:** Kötü yaşama tarzı veya malvarlığının kötü yönetimi.

Madde dört sebep sayar: savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı ve malvarlığını kötü yönetme. Kısıtlama sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Yargıtay, ergin bir kişi hakkında kısıtlama kararı verilerek kendisine vasi atanabilmesi için 405-408. maddelerde öngörülen kısıtlama sebeplerinden birinin bulunması gerektiğini belirtmiştir.[2] 2

Eski Kanun'un 356. maddesi aynı konuyu "israf, ayyaşlık, sui hal ve sui idare" sebepleriyle düzenliyordu. Yürürlükteki metin bu sebepleri savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı ve malvarlığını kötü yönetme olarak anar. 3

III. Sonuç Koşulu: Darlık veya Yoksulluk Tehlikesi

- **Birinci yol:** Darlık veya yoksulluk tehlikesi ve bu yüzden devamlı korunma ve bakım ihtiyacı.
- **İkinci yol:** Başkalarının güvenliğinin tehdit edilmesi.
- **Komisyon düzeltmesi:** Tasarıdaki "veya" kelimesi "ve" olmuştur.

Sayılan sebeplerden biri yüzünden kişinin kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açması ve bu yüzden devamlı korunmaya ve 4

1 Yargıtay 2. HD, 02.12.2021, E. 2021/5987, K. 2021/9112.
2 Yargıtay 8. HD, 19.03.2019, E. 2018/11560, K. 2019/2900.

bakıma muhtaç olması ya da başkalarının güvenliğini tehdit etmesi gerekir. Tasarıda "tehlikesine yol açan veya bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan" ifadesi yer alıyordu; Adalet Komisyonu "veya" kelimesini "ve" olarak düzeltmiştir. Yürürlükteki metinde darlık veya yoksulluk tehlikesi ile devamlı korunma ve bakım ihtiyacı "ve" bağlacıyla birbirine bağlanmıştır.

5 Eski Kanun'un 356. maddesi kendisini veya ailesini zarurete maruz bırakan veya daimi yardım ve özene muhtaç olan yahut başkasının güvenliğini tehdit eden erginin kısıtlanmasını öngörüyordu.

IV. Kısıtlama Yargılaması: Dinlenme ve Re'sen Araştırma

- **Dinlenme:** Bu sebeplerle kimse dinlenilmeden kısıtlanamaz.
- **Re'sen araştırma:** Vesayet hükümleri kamu düzenine ilişkindir.
- **Rapor yetmez:** Sağlık kurulu raporu bu sebepleri değerlendirmez.

6 Bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle kısıtlanamaz (TMK m. 409). Vesayet hükümleri kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme re'sen araştırma yapabilir. Yargıtay, kısıtlama istemi 406. maddedeki savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme iddiasına da dayanıyorsa, mahkemenin yalnız sağlık kurulu raporuna dayanarak karar veremeyeceğini, bu iddia yönünden re'sen ve tarafların göstereceği delilleri toplayıp değerlendirmesi gerektiğini belirtmiştir.[3]

7 Aynı yaklaşımla, resmî sağlık kurulu raporuyla ilgilinin akli durumunun değerlendirilmesinin 406. madde yönünden yapılacak araştırmanın yerini tutmadığı; savurganlık, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme iddiasına ilişkin olarak taraflara delillerinin sorulması gerektiği kabul edilmiştir.[4]

V. Kısıtlama Yerine Yasal Danışman

- **Yasal danışman:** Kısıtlama için yeterli sebep yoksa atanabilir.
- **Sıra:** Önce kısıtlama sebebi, sonra yasal danışmanlık incelenir.
- **Sınır:** Okuma yazma bilmemek ve malvarlığının çokluğu tek başına yetmez.

8 Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye, dava açma ve sulh olma, taşınmazların alımı, satımı ve rehnedilmesi, bağışlama ve kefil olma gibi kanunda sayılan işlerde görüşü alınmak üzere bir yasal danışman atanır (TMK m. 429). Yargıtay, malvarlığını kötü yönetme iddiasında önce 406. madde uyarınca

3 Yargıtay 2. HD, 02.12.2021, E. 2021/5987, K. 2021/9112.
4 Yargıtay 8. HD, 03.07.2018, E. 2017/6680, K. 2018/14841.

kısıtlama sebebinin araştırılması, kısıtlama için yeterli sebep yoksa yasal danışman atanmasının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]

Fiil ehliyetinin sınırlanması için de somut bir koruma ihtiyacı gerekir. Yargıtay, savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme durumunun bulunmadığı bir olayda, okuma yazma bilmemenin ve malvarlığının çokluğunun tek başına fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektirmediğini belirterek yasal danışman atanmasını bozmuştur.[6] 9

VI. Görevli ve Yetkili Mahkeme

- **Görevli:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Yetkili:** Kısıtlı adayının yerleşim yerindeki vesayet daireleri.
- **Yerleşim yeri:** Dava tarihindeki yerleşim yeri esas alınır.

Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397); vesayet işlerinde yetki, kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411). Yargıtay, başka bir ile atanan ve adres kaydı güncellenen kısıtlı adayı hakkında açılan davada, dava tarihindeki yerleşim yerinin yeni görev yeri olduğunu kabul ederek oradaki sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.[7] 10

UYGULAMA NOTU

Eşin veya bir yakının savurganlığı ya da malvarlığını kötü yönetmesi aileyi darlığa düşürme tehlikesi yaratıyorsa, kısıtlama istemi bu iddiaya da dayandırılmalı ve bunu gösteren deliller sunulmalıdır; mahkeme yalnız sağlık raporuyla yetinmemelidir. **Kısıtlanması istenen kişi**, bu sebeplerle dinlenilmeden kısıtlanamaz (TMK m. 409). **Kısıtlama için yeterli sebep yoksa**, mahkeme koruma ihtiyacı bulunduğunda yasal danışman atanmasını değerlendirebilir (TMK m. 429).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.12.2021 · E. 2021/5987 · K. 2021/9112

Kısıtlama istemi savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme iddiasına da dayanıyorsa, mahkeme 406. madde yönünden de re'sen araştırma yapmalıdır

Davacı, kısıtlanması istenen kişinin 405. madde yanında 406. madde kapsamında savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme sebepleriyle de kısıtlanmasını istemiştir; dilekçede kişinin malvarlığını azaltma tehlikesi altında olduğu ve üçüncü kişilerce

5 Yargıtay 8. HD, 26.03.2019, E. 2018/12126, K. 2019/3197.
6 Yargıtay 8. HD, 20.02.2018, E. 2017/10055, K. 2018/2525.
7 Yargıtay 5. HD, 22.04.2025, E. 2025/2651, K. 2025/5831.

mağdur edilebileceği ileri sürülmüştür. Mahkeme yalnız sağlık kurulu raporlarını değerlendirerek karar vermiştir.

> *Vesayet hakkındaki hükümlerin kamu düzenine ilişkin olduğu, mahkemece re'sen araştırma yapılabileceği de gözetilerek, Türk Medeni Kanunu'nun 406 ncı maddesinde yer alan hususlar yönünden de re'sen ve tarafların gösterecekleri delillerin toplanıp değerlendirilmesi yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, mahkemece yalnız akıl sağlığı yönünden inceleme yapan sağlık kurulu raporu dikkate alınıp yetersiz ve eksik inceleme ile karar verilmesi de doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 406. maddedeki sebeplerin ayrıca incelenmesi gerektiğini gösterir. Daire, davacının kısıtlama istemini yalnız 405. maddeye değil 406. maddedeki savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme iddiasına da dayandırdığını belirtmiş; vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve mahkemenin re'sen araştırma yapabileceğini hatırlatmıştır. 406. madde yönünden re'sen ve tarafların göstereceği deliller toplanıp değerlendirilmeden yalnız sağlık kurulu raporuna dayanılarak karar verilmesi eksik inceleme sayılarak karar bozulmuştur (TMK m. 409).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.03.2019 · E. 2018/11560 · K. 2019/2900

Kısıtlama sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır; vasi atanabilmesi için 405-408. maddelerdeki sebeplerden birinin bulunması gerekir

Davacı, babasının yaşı ve savurganlığı sebebiyle maddi bir sıkıntısı olmadığı hâlde birçok taşınmazını satma girişiminde bulunduğunu ileri sürerek kısıtlanmasını istemiştir. Mahkeme, sağlık kurulu raporu doğrultusunda davayı reddetmiştir.

> *Kısıtlanmayı gerektiren haller kanunda tahdidi olarak sayılmış olup ergin bir kişi hakkında kısıtlama kararı verilerek, kendisine vasi atanabilmesi için, Türk Medenî Kanunu'nun 405-408. maddelerinde öngörülen kısıtlama sebeplerinden birinin varlığı gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 406. maddenin kısıtlama sebepleri arasındaki yerini gösterir. Daire, kısıtlanmayı gerektiren hâllerin kanunda sınırlı olarak sayıldığını ve ergin bir kişiye vasi atanabilmesi için 405-408. maddelerdeki sebeplerden birinin bulunması gerektiğini belirtmiş; dava dilekçesinde savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme yoluyla ailesini darlık ve yoksulluğa düşürme tehlikesinden söz edildiği hâlde 406. madde yönünden araştırma yapılmamasını eksik inceleme saymıştır. Vesayete ilişkin davaların kamu düzenini ilgilendirmesi sebebiyle re'sen araştırma gerektiği açıklanarak karar bozulmuştur (TMK m. 405).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
03.07.2018 · E. 2017/6680 · K. 2018/14841

Resmî sağlık kurulu raporu yalnız akli durumu değerlendirir; savurganlık, kötü yaşama tarzı veya kötü yönetim iddiası için taraflara delilleri sorulmalıdır

Davacı, eşinin babasının 405 ve 406. maddeler uyarınca kısıtlanmasını ve kendisinin vasi olarak atanmasını istemiştir; kısıtlanması istenen kişinin çevresindeki kişilerce kandırılarak haklarını kaybettiğini ileri sürmüştür. Mahkeme resmî sağlık kurulu raporuna dayanarak davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda mahkemece, resmi sağlık kurulundan rapor alınarak ilgilinin akli durumu değerlendirilmiş ise de; Türk Medeni Kanunu'nun 406. maddesi yönünden herhangi bir araştırma ve değerlendirme yapılmamıştır. Hal böyle olunca yukarıda gösterilen yasal düzenleme karşısında; savurganlığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi iddiasına ilişkin olarak da taraflara delilleri sorulup gösterdikleri takdirde toplanarak tüm delillerin birlikte değerlendirmesi yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yetersiz araştırma ve eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 406. madde yönünden yapılacak araştırmanın yöntemini gösterir. Daire, 405 ve 406. maddelerin metnini aktararak, resmî sağlık kurulu raporuyla ilgilinin akli durumunun değerlendirilmesinin 406. madde yönünden yapılacak araştırmanın yerini tutmadığını belirtmiştir. Savurganlık, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme iddiasına ilişkin olarak taraflara delillerinin sorulması, gösterdikleri takdirde toplanması ve bütün delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği açıklanarak karar bozulmuştur (TMK m. 409).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2018 · E. 2017/10055 · K. 2018/2525

Okuma yazma bilmemek ve malvarlığının çok olması tek başına fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektirmez

Kısıtlanması istenen kişiye 405 ve 406. maddeler uyarınca vasi, birleşen davada ise kayyım veya yasal danışman atanması istendi. Bozmadan sonra yapılan araştırmada savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme durumlarının bulunmadığı tespit edilmiştir; mahkeme, kısıtlama için yeterli sebep bulunmamakla birlikte malvarlığının çokluğu ve okuma yazma bilmemesi gerekçesiyle yasal danışman atamıştır.

> *...bir kişinin okuma yazma bilmemesi ve malvarlığının çokluğu tek başına fiil ehliyetinin kısıtlanmasını gerektirmediği gibi, kayyım atanması için de kanunun aradığı şartların oluşmadığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme sonucu yasal danışman atanması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 406. maddedeki sebepler bulunmadığında başka bir koruma önlemine hangi ölçüyle gidileceğini gösterir. Daire, kısıtlama sebeplerinin kanunda sınırlı olarak sayıldığını, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla

birlikte korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergine yasal danışman atanacağını belirtmiştir. Somut olayda savurganlık ve malvarlığını kötü yönetme durumunun bulunmadığı, okuma yazma bilmemenin ve malvarlığının çokluğunun tek başına fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektirmediği açıklanarak yasal danışman atanması bozulmuştur (TMK m. 429).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2019 · E. 2018/12126 · K. 2019/3197

Malvarlığını kötü yönetme iddiasında önce 406. madde uyarınca kısıtlama sebebi araştırılmalı, yeterli sebep yoksa yasal danışman atanması değerlendirilmelidir

Davacılar, annelerinin yaşı nedeniyle işlerini idare edemediğini ve kötü niyetli kişilerce malvarlığının elinden çıkarılmaya yönlendirildiğini, taşınmazlarının satılması hâlinde ailenin darlığa düşeceğini ileri sürerek kısıtlanmasını istemiştir. Mahkeme, alınan rapora dayanarak yasal danışman atanmasına karar vermiştir.

> *Vesayete ilişkin davalar kamu düzenini ilgilendirmesi sebebiyle re'sen araştırmayı gerektirdiğinden; mahkemece, dava dilekçesinde davacının bildirdiği hususlar doğrultusunda öncelikle vesayet sonra yasal danışmanlık gerekip gerekmediği yönünden araştırma ve inceleme yapılıp oluşacak sonuca göre bir karar verilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 406. madde ile yasal danışmanlık arasındaki sırayı gösterir. Daire, vesayete ilişkin davaların kamu düzenini ilgilendirdiğini ve re'sen araştırma gerektirdiğini belirtmiş; önce vesayetin, sonra yasal danışmanlığın gerekip gerekmediğinin incelenmesi gerektiğini açıklamıştır. Malvarlığını kötü yönetme iddiası yönünden 406. madde kapsamında kısıtlama sebebi araştırılmadan doğrudan yasal danışman atanması eksik inceleme sayılarak karar bozulmuştur (TMK m. 429).

6 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2025 · E. 2025/2651 · K. 2025/5831

406. madde uyarınca kısıtlama isteminde yetkili mahkeme, dava tarihinde kısıtlı adayının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesidir

406. madde uyarınca vasi atanması ve koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Kısıtlı adayı memurdu ve başka bir ile atanmıştı; iki ayrı ildeki sulh hukuk mahkemeleri kısıtlı adayının yerleşim yerinin diğer ilde olduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, kısıtlı adayının memur olduğu, Ardahan'ın görev yeri olduğu, Ankara iline tayin olduğu ve dava açıldığı tarihten bir kaç gün sonra mernis adresinin Sincan/Ankara olarak güncellendiği hususu birlikte değerlendirildiğinde dava tarihi itibariyle yerleşim yeri adresinin Sincan/Ankara olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın Ankara Batı 7. Sulh Hukuk Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 406. maddeye dayanan kısıtlama davalarında yetkinin nasıl belirleneceğini gösterir. Daire, yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olduğunu ve vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait bulunduğunu hatırlatmıştır. Kısıtlı adayının yeni görev yerine atanması ve adres kaydının güncellenmesi birlikte değerlendirilerek dava tarihindeki yerleşim yerinin yeni görev yeri olduğu kabul edilmiş ve oradaki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 411).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 409:** İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu.
- **TMK m. 429:** Yasal danışmanlık.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.

MADDE

407 B. Kısıtlama III. Özgürlüğü bağlayıcı ceza

KANUN METNİ

(1) (Değişik:2/3/2024-7499/5 md.)
(2) Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır.
(3) Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi hâlinde kısıtlanabilir. Cezayı yerine getirmekle görevli makam hapis cezasının infazına başlandığını derhâl vesayet makamına bildirir.
(4) Vesayet makamı karar vermeden önce hükümlüyü dinler.
(5) Bu Kanunun kayyımlığa ilişkin hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde bu madde için de uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 407, ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün kısıtlanmasını düzenler. 2024'te yeniden yazılan maddeye göre kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi **isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır**. Toplam **beş yıl veya daha fazla** kesinleşmiş hapis cezası için ceza infaz kurumunda bulunan ergin ise isteği olmasa da **kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülürse** kısıtlanabilir. Cezayı yerine getirmekle görevli makam infaza başlandığını vesayet makamına bildirir; vesayet makamı karar vermeden önce **hükümlüyü dinler**. Maddenin ilk metnindeki, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûm olan her erginin kısıtlanması kuralı Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.[1]

1 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230).

TEMEL KAVRAMLAR

Kesinleşmiş hapis cezası	Hakkında artık kanun yoluna başvurulamayan hapis cezası.
Ceza infaz kurumu	Hapis cezasının yerine getirildiği kurum.
Kısıtlama	Ergin bir kişinin fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla sınırlandırılması ve kendisine vasi atanması.
Kayyım	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişi (TMK m. 403).
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 407- Yürürlükteki 357 nci maddeyi karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 140*

Bu gerekçe maddenin ilk metnine aittir. Tasarının 407. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 459). Maddenin bugünkü metni ise 7499 sayılı Kanunun 5. maddesiyle getirilmiştir; bu değişikliğin gerekçesi aşağıdadır.

Gerekçe

> Madde 5- Maddeyle, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 407 nci maddesi değiştirilmektedir. Madde, Anayasa Mahkemesinin 22/3/2023 tarihli ve E: 2022/105; K: 2023/54 sayılı kararıyla, Anayasanın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13 üncü, "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20 nci ve "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35 inci maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiş ve iptal kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 23/6/2023 tarihli ve 32230 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi iptal kararının gerekçesinde, ayırt etme gücünü haiz ve herhangi bir vasi atanmaksızın kendi işlemlerini yürütebilecek durumda bulunan kişilerin haklarında sadece özgürlüğü bağlayıcı ceza verilmiş olmasını, doğrudan doğruya bir kısıtlama nedeni sayan hükmün, Anayasanın mezkûr maddelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesi dikkate alınarak bu madde yeniden düzenlenmektedir. Yapılan düzenlemeyle, özgürlüğü bağlayıcı ceza sebebiyle kısıtlanma kurumu değiştirilerek, ceza infaz kurumunda bulunma hali doğrudan doğruya kısıtlama nedeni olmaktan çıkarılmaktadır. Ergin kişilerin fiil ehliyetinin bulunduğundan hareketle iradeleri ön plana çıkarılarak kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün kısıtlanması esas olarak kendi isteğine bırakılmaktadır. Ancak, toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı bakımından hükümlünün kısıtlanması hususu kişiliğinin veya malvarlığının korunması kriterine bağlanarak, bu konuda vesayet makamına takdir hakkı verilmektedir. Düzenlemeye göre, kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişinin isteği üzerine hakkında kısıtlama kararı verilebilecek veya kendisine kayyım atanabilecektir. Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişinin bu durumu, vasi atanmasına ilişkin isteği bulunmasa dahi cezayı yerine

> getirmekle görevli makam tarafından derhal vesayet makamına bildirilecektir. Vesayet makamı, kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görmesi halinde kişiyi kısıtlayabilecektir. Maddenin üçüncü fıkrasına göre vesayet makamı, birinci veya ikinci fıkra uyarınca karar vermeden önce hükümlüyü dinleyecektir.
>
> *Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 109 (28. Dönem), s. 10-11*

Adalet Komisyonu, Teklifin çerçeve 1 ilâ 13. maddelerini, dolayısıyla 407. maddeyi değiştiren 5. maddeyi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 109, s. 38); Teklif metni ile Komisyon metni aynıdır (s. 122-123). Gerekçe dinleme kuralını "üçüncü fıkra" olarak anar: yürürlükteki metinde ikinci fıkra beş yıl kuralı ile bildirim cümlesinden oluşur, dinleme üçüncü fıkrada, kayyımlık hükümlerine yapılan atıf ise son fıkradadır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanır. Cezayı yerine getirmekle görevli makam, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür.*
>
> 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 407 (ilk metin, 01.01.2002-12.03.2024)

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 357. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bir sene veya daha ziyade hürriyeti salip bir ceza ile mahküm olan her reşit için, bir vasi nasbolunur. Hükmü icraya memur daire, mahkümun cezasını görmeğe başladığını; sulh mahkemesine, hemen ihbar ile mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 357 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 357	4721 m. 407 (ilk metin)	4721 m. 407 (yürürlükteki)
Sebep	Bir yıl veya daha uzun hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet	Bir yıl veya daha uzun özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet	Kesinleşmiş hapis cezasının infazı için ceza infaz kurumunda bulunma
İstek	Aranmaz	Aranmaz	Esas olan istektir; toplam beş yıl ve üzeri cezada istek olmadan da kısıtlanabilir
Sonuç	Vasi atanır	Ergin kısıtlanır	Kısıtlanır veya kayyım atanır
Bildirim	Hükmü yerine getirmekle görevli makam sulh mahkemesine bildirir	Cezayı yerine getiren makam vesayet makamına bildirir	Cezayı yerine getiren makam infaza başlandığını bildirir
Dinleme	Düzenlenmemiş	Düzenlenmemiş	Vesayet makamı hükümlüyü dinler

Değişiklik durumu

Madde, iptal hükümlerinin yürürlüğe gireceği 23.03.2024 tarihinden önce, 12.03.2024'te yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir. Aynı

Kanun, hükümlülerde vesayetin sona ermesini düzenleyen 471. maddeyi de değiştirmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
22.03.2023	Birinci fıkra Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildi; ikinci fıkra ve 471. madde de iptal edildi; iptal hükümleri kararın yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti	AYM, K. 2023/54
23.06.2023	İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandı	RG 23.06.2023, sayı 32230
12.03.2024	Madde 7499 sayılı Kanunun 5. maddesiyle yeniden yazıldı (kabul tarihi 02.03.2024)	RG 12.03.2024, sayı 32487

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İstek üzerine	Ceza infaz kurumundaki ergin hükümlü isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır	TMK m. 407/1
İstek olmadan	Toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasında, kişiliğin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülürse kısıtlanabilir	TMK m. 407/2
Bildirim	Cezayı yerine getirmekle görevli makam infaza başlandığını derhâl vesayet makamına bildirir	TMK m. 407/2
Dinleme	Vesayet makamı karar vermeden önce hükümlüyü dinler	TMK m. 407/3
Kayyımlık	Kayyımlığa ilişkin hükümler niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanır	TMK m. 407/4
Sona erme	Hapis hâlinin hukuka uygun biçimde sona ermesiyle vesayet kendiliğinden kalkar	TMK m. 471
Değişiklik	Madde yeniden yazıldı	7499 s. K. m. 5, RG 12.03.2024
Kaynak	743 m. 357	Gerekçe, s. 140

TBMM gerekçesine göre maddenin ilk metni eski Kanun'un 357. maddesini karşı- 1
lıyordu ve **hüküm değişikliği yoktu**. 2024 değişikliğinin gerekçesi ise, maddenin ilk metnini iptal eden kararı[2] anarak ceza infaz kurumunda bulunma hâlinin **doğrudan doğruya kısıtlama nedeni olmaktan çıkarıldığını**, ergin kişilerin fiil ehliyetinden hareketle iradelerinin ön plana çıkarıldığını ve hükümlünün kısıtlan-

2 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230).

masının **esas olarak kendi isteğine bırakıldığını** belirtir. Toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasında ise kısıtlama kişiliğin veya malvarlığının korunması ölçütüne bağlanmış ve **vesayet makamına takdir hakkı** verilmiştir (TBMM S. Sayısı 109, s. 10-11).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, 12.03.2024'ten bu yana hapis cezasının **kendiliğinden bir kısıtlama sebebi olmamasıdır**; hükümlünün isteği esastır ve kısıtlama yerine **kayyım** da istenebilir. İkinci nokta, toplam **beş yıl veya daha fazla** hapis cezasında bile kısıtlamanın ancak kişiliğin veya malvarlığının korunması bakımından **gerekli görülmesi** hâlinde verilebilmesidir. Üçüncü nokta, vesayet makamının her iki durumda da karar vermeden önce **hükümlüyü dinlemesi** gerektiğidir. Maddenin ilk metnine göre kısıtlanmış hükümlülerin vesayeti ise hapis hâli sürerken 471. maddedeki koşullarla sona erdirilebilir (TMK m. 471).

II. İstek Üzerine Kısıtlama veya Kayyım

- **Kapsam:** Kesinleşmiş hapis cezasının infazı için ceza infaz kurumunda bulunan ergin.
- **İstek:** Kısıtlama veya kayyım atanması hükümlünün isteğine bağlıdır.
- **Seçenek:** Vasi yerine belirli işler veya malvarlığının yönetimi için kayyım atanabilir.

2 Birinci fıkra üç koşul arar: kişi ergin olmalı, hakkındaki hapis cezası kesinleşmiş olmalı ve bu cezanın infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunmalıdır. Bu koşullar varsa hükümlü, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır. Kısıtlama hâlinde hükümlüye bir vasi atanır; vasi, kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korur ve onu hukuki işlemlerde temsil eder. Kayyım ise belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır (TMK m. 403).

3 2024 değişikliğinin gerekçesi, ergin kişilerin fiil ehliyetinin bulunduğundan hareketle iradelerinin ön plana çıkarıldığını ve hükümlünün kısıtlanmasının esas olarak kendi isteğine bırakıldığını belirtir (TBMM S. Sayısı 109, s. 10). Vasi atanırken haklı sebepler engel olmadıkça hükümlünün eşi veya yakın hısımlarından biri, vasilik koşullarına sahip olmak kaydıyla öncelikle atanır (TMK m. 414).

III. Toplam Beş Yıl ve Üzeri Hapis Cezası

- **Eşik:** Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezası.
- **Ölçüt:** Kişiliğin veya malvarlığının korunması bakımından gereklilik.
- **Takdir:** Kısıtlama zorunlu değildir; vesayet makamı karar verir.

İkinci fıkra, toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin için ayrı bir kural koyar: bu kişi, isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi hâlinde kısıtlanabilir. Metin "kısıtlanır" yerine "kısıtlanabilir" ifadesini kullanır; gerekçeye göre bu durumda vesayet makamına takdir hakkı verilmiştir (TBMM S. Sayısı 109, s. 10). Beş yıllık eşik tek bir cezaya değil, infazı için ceza infaz kurumunda bulunulan hapis cezalarının toplamına bağlanmıştır. 4

Maddenin ilk metninde süre bir yıldı ve kısıtlama kendiliğinden bir sonuçtu. Anayasa Mahkemesi, hükümlünün gerçekten korunmasını gerektiren durumların araştırılıp ancak böyle bir durum varsa vesayet kararı verilmesi konusunda mahkemeye takdir hakkı tanınmamasını ve daha hafif koruma önlemlerine imkân verilmemesini, sınırlamanın gerekli olmadığını gösteren bir durum olarak değerlendirmiştir.[3] Yeni metin bu nedenle istek olmadan verilecek kısıtlamayı somut bir koruma ihtiyacına bağlar. 5

IV. Bildirim ve Hükümlünün Dinlenmesi

- **Bildirim:** Cezayı yerine getirmekle görevli makam infaza başlandığını derhâl bildirir.
- **Dinleme:** Vesayet makamı karar vermeden önce hükümlüyü dinler.
- **Kapsam:** Dinleme, birinci ve ikinci fıkraya göre verilecek kararlar için geçerlidir.

İkinci fıkranın son cümlesine göre cezayı yerine getirmekle görevli makam, hapis cezasının infazına başlandığını derhâl vesayet makamına bildirir. Gerekçe, toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasında bu bildirimin, hükümlünün vasi atanmasına ilişkin isteği bulunmasa dahi yapılacağını belirtir (TBMM S. Sayısı 109, s. 11). Üçüncü fıkraya göre vesayet makamı karar vermeden önce hükümlüyü dinler; gerekçe bu dinlemenin birinci veya ikinci fıkra uyarınca verilecek kararlar için geçerli olduğunu açıklar. 6

Maddenin ilk metninde bildirim, hükümlüye vasi atanmak üzere yapılıyordu ve hükümlünün dinlenmesine ilişkin bir kural yoktu. Anayasa Mahkemesinin açıkladığı üzere eski düzende mahkemenin, hükümlünün kendi işlerini görecek durumda olup olmadığını araştırmasına gerek görülmüyordu.[4] 7

V. Kayyımlık Hükümlerinin Uygulanması

- **Atıf:** Kayyımlığa ilişkin hükümler niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanır.
- **Kayyım türleri:** Temsil, yönetim ve istek üzerine kayyımlık.

3 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230), § 32.
4 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230), § 9.

- **Usul:** Vasi atanmasına ilişkin usul kuralları kayyım atanmasında da uygulanır.

8 Son fıkra, bu madde için kanunun kayyımlığa ilişkin hükümlerinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacağını belirtir. Kayyımlık hâlleri, temsil kayyımlığı (TMK m. 426), yönetim kayyımlığı (TMK m. 427) ve istek üzerine kayyımlık (TMK m. 428) olarak düzenlenmiştir. Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım atanmasında da uygulanır; kayyım atanmasına ilişkin karar ise ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilan olunur (TMK m. 431).

9 Anayasa Mahkemesi, yasal danışmanlık ve kayyımlığı vesayete göre kişinin ehliyetini daha az sınırlayan ve daha dar koruma sağlayan önlemler olarak anmıştır.[5] Yeni metin, kayyımı birinci fıkrada kısıtlamanın yanında bir seçenek olarak saymıştır.

VI. Vesayetin Sona Ermesi

- **Kendiliğinden:** Hapis hâlinin hukuka uygun biçimde sona ermesiyle.
- **Beş yıldan az:** Hapis sürerken kişinin istemiyle.
- **Beş yıl ve üzeri:** Talep üzerine, koruma sebebi ortadan kalkınca.

10 Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. Hapis hâli sürerken vesayet, toplam beş yıldan az hapis cezasının infazına bağlı kısıtlamalarda kişinin istemiyle; toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasına bağlı kısıtlamalarda ise kişinin talebi üzerine kişiliğinin veya malvarlığının korunması sebebinin ortadan kalkması hâlinde sona erdirilebilir (TMK m. 471).

11 Yargıtay, 7499 sayılı Kanun değişikliğinden sonra isteği üzerine kısıtlılığına son verilen hükümlünün dava tarihinde dava takip ehliyeti bulunduğunu ve ceza infaz kurumunda kendisine yapılan tebligatların geçerli olduğunu kabul eden kararı onamıştır.[6]

VII. Kısıtlı Hükümlünün Davaları ve İşlemleri

- **Temsil:** Kısıtlı hükümlüyü hukuki işlemlerde vasi temsil eder.
- **İzin:** Dava açma ve kambiyo taahhüdü vesayet makamının iznine bağlıdır.
- **Tebligat:** Kısıtlılık sürüyorsa tebligat vasiye yapılır.

12 Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı, yasal temsilcisinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez (TMK m. 16). Dava açma, sulh olma ve kambiyo taahhüdü altına girme vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Yargıtay, hükümlülük sebebiyle kısıtlı kişi adına vasinin açtığı davada husumete izin aranacağını,

5 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230), § 32.
6 Yargıtay 3. HD, 29.04.2026, E. 2026/223, K. 2026/2553.

kısıtlılık sona ermişse davanın izin gerekmeden kısıtlı tarafından takip edilebileceğini belirtmiştir.[7]

Kısıtlılığın sürdüğü davalarda kararların ve kanun yolu dilekçelerinin vasiye tebliği gerekir. Yargıtay, hükümlü davalılara vasi atanıp atanmadığının ve hapis hâllerinin devam edip etmediğinin araştırılmasını istemiş;[8] kısıtlı hükümlünün kendi yaptığı temyiz başvurusu için vasilere icazet ihtarlı tebligat yapılması amacıyla dosyayı geri çevirmiştir.[9] 13

Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez (TMK m. 410). Hükümlülük sebebiyle kısıtlanan bir şirket yetkilisinin katıldığı işlemlerde kısıtlılığın süresinin ve ilan edilip edilmediğinin belirlenmesi gerektiği kabul edilmiştir.[10] 14

VIII. Görevli ve Yetkili Mahkeme

- **Görevli:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Yetkili:** Hükümlünün cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri.
- **Yerleşim yeri değişikliği:** Vesayet makamının iznine bağlıdır.

Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397); vesayet işlerinde yetki kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411). Yargıtay, 407. madde uyarınca kayyım atanması isteminde nüfus kaydında ceza infaz kurumunun adresi görünse de hükümlünün cezaevine girmeden önceki son yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.[11] Aynı ölçüt, dilekçesinde açık olmayan bir yurt dışı adresi bildiren kısıtlı adayı için de uygulanmıştır.[12] 15

Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yeri değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). İzin kararı bulunmadığında vesayet dosyasının kısıtlamayı veren mahkemede kaldığı kabul edilmiştir.[13] 16

UYGULAMA NOTU

Ceza infaz kurumunda bulunan eş veya yakın için vasi ya da kayyım düşünülüyorsa, 12.03.2024'ten bu yana hükümlünün isteğinin esas olduğu göz önünde bulundurulmalıdır; hükümlü kısıtlanma yerine belirli işleri veya malvarlığının yönetimi için kayyım atanmasını da isteyebilir. **Hükümlü eşe karşı dava**

7 Yargıtay HGK, 26.11.2025, E. 2024/766, K. 2025/751.
8 Yargıtay 4. HD, 26.05.2025, E. 2022/3327, K. 2025/8513.
9 Yargıtay HGK, 25.12.2025, E. 2025/536, K. 2025/918.
10 Yargıtay 11. HD, 21.01.2025, E. 2024/1176, K. 2025/305.
11 Yargıtay 5. HD, 23.12.2024, E. 2024/6163, K. 2024/10388.
12 Yargıtay 5. HD, 23.03.2026, E. 2026/3099, K. 2026/4700.
13 Yargıtay 5. HD, 26.09.2024, E. 2024/6513, K. 2024/8471.

açılacaksa, dava tarihinde eşin kısıtlı olup olmadığı ve vasisinin kim olduğu öğrenilmelidir; tebligatın ve kanun yolu işlemlerinin kime yapılacağı buna göre belirlenir. **Maddenin ilk metnine göre kısıtlanmış hükümlü**, hapis hâli sürse de vesayetin sona erdirilmesini isteyebilir (TMK m. 471).

IX. Maddenin İlk Metni

17 Madde 01.01.2002'den 12.03.2024'e kadar aşağıdaki metinle uygulanmıştır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
22.03.2023 · E. 2022/105 · K. 2023/54

Bir yıl veya daha uzun hapis cezasına mahkûm olan her erginin kendiliğinden kısıtlanması, özel hayata saygı ve mülkiyet haklarına gereksiz bir sınırlamadır

Hükümlüye vasi atanması istemiyle açılan davada bir sulh hukuk mahkemesi, maddenin ilk metnindeki, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her erginin kısıtlanmasını öngören kuralın ve 471. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek iptallerini istemiştir.

> *Bu bağlamda kuralla hükümlünün gerçekten korunmasını gerektiren durumların bulunup bulunmadığının araştırılıp ancak böyle bir durumun varlığı hâlinde vesayet kararı verilmesi hususunda mahkemeye takdir hakkı tanınmamakta ya da ihtiyaçları dikkate alınarak hükümlünün ergin ve ayırt etme gücünün bulunması nedeniyle vesayete göre kişinin ehliyetini daha az sınırlayan ve daha dar koruma sağlayan yasal danışmanlık ve kayyımlık atamasına imkân sağlanmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 407. maddenin bugünkü metninin sebebidir. Mahkeme, kuralın hükümlünün kişisel gözetimini ve malvarlığının korunmasını amaçladığını ve bu yönüyle meşru bir amacı bulunduğunu kabul etmiş; ancak ayırt etme gücüne sahip hükümlülere, kendi işlerini görebilecek durumda olup olmadıkları değerlendirilmeden zorunlu olarak vasi atanmasının bu amaç bakımından gerekli olmadığını belirtmiştir. Birinci fıkra Anayasa'nın 13, 20 ve 35. maddelerine aykırı bulunarak oybirliğiyle iptal edilmiş; ikinci fıkra ve 471. madde de uygulanma imkânı kalmadığı için iptal edilmiştir. İptal hükümleri kararın 23.06.2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti; kanun koyucu bu süre dolmadan maddeyi 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlemiştir (TMK m. 471).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.12.2025 · E. 2025/536 · K. 2025/918

Kısıtlı hükümlünün kendi yaptığı temyiz başvurusu için vasilere, icazet verip vermeyeceklerini bildirmeleri amacıyla ihtarlı tebligat yapılmalıdır

Hapis cezasının infazı sırasında kısıtlanmış ve birden fazla vasisi bulunan davacı, açtığı davada verilen ek kararı ceza infaz kurumundan kendisi temyiz etmiştir. Ek karar vasilere değil davacının kendisine ceza infaz kurumu aracılığıyla tebliğ edilmişti.

> *...davacının cezaevinde hükümlü olarak bulunduğu ve kısıtlı olduğu, birden fazla vasisinin mevcut olduğu anlaşılmakla vesayet kararı da celbedilerek davacının vasisine veya vasilerine"kanuni süre içinde mahkeme hükmünü ayrıca temyiz edebileceği, bu süre içinde temyiz hakkını kullanmadığı takdirde kısıtlı tarafından yapılmış olan temyize icazet vermiş sayılacağı, temyizi kabul etmiyorsa bunu açıkça bildirmesi gerektiği" açıklama ve ihtaratı içerir biçimde tebligat çıkarıldıktan sonra sonucuna göre işlem yapılmak üzere dosyanın Özel Daireye geri çevrilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlı hükümlünün kendi başına yaptığı usul işlemlerinin geçerliliğini 451. madde üzerinden değerlendirir. Kurul, 407. maddenin yürürlükteki metnini aktarmış ve ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebileceğini hatırlatmıştır. Vesayet kararının getirtilmesi ve vasilere, kısıtlının temyizine icazet verip vermeyeceklerini bildirmeleri için ihtarlı tebligat yapılması amacıyla dosya geri çevrilmiştir. Kısıtlılığın sürdüğü bir hükümlüye ilişkin davada tebligat ve kanun yolu işlemleri bu yüzden vasiyi de kapsayacak biçimde yürütülmelidir (TMK m. 451).

3 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.11.2025 · E. 2024/766 · K. 2025/751

Hükümlülük sebebiyle kısıtlı kişi adına vasinin açtığı davada husumete izin aranır; kısıtlılık sona ermişse dava izin gerekmeden kısıtlı tarafından takip edilir

Hapis cezasına mahkûmiyeti sebebiyle kısıtlanan davacı adına vasisi vasiyetnamenin iptali davası açmıştır. Dosyada vesayet makamından alınmış bir husumete izin kararı bulunmuyordu ve davacının kısıtlılığının devam edip etmediği anlaşılamıyordu.

> *Bu düzenlemeye göre hükümlülükten dolayı vesayet altına alınan davacı ...'ın hâlen hapis hâlinin devam edip etmediğinin Sulh Hukuk Mahkemesinden ve Cumhuriyet Başsavcılığından sorularak tespiti gerekmektedir. Davacının kısıtlılık hâli sona ermiş ise dava (fiil) ehliyetini kazanan kısıtlı tarafından takip edilebileceğinden husumete izin alınmasına artık gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, ilk metin döneminde kısıtlanan hükümlüler adına açılan davalarda iki noktayı birlikte gösterir. Kurul, vasinin kısıtlı adına dava açabilmesi

için vesayet makamından izin alması gerektiğini ve dava şartına ilişkin bu eksikliğin giderilebileceğini belirtmiştir. Hükümlülük sebebiyle vesayet altına alınan davacının hapis hâlinin sürüp sürmediğinin vesayet makamından ve Cumhuriyet başsavcılığından sorulması gerektiği; kısıtlılık sona ermişse fiil ehliyetini kazanan kişinin davayı izin gerekmeden kendisinin takip edebileceği açıklanmıştır (TMK m. 462).

4 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2026 · E. 2026/223 · K. 2026/2553

7499 sayılı Kanun'dan sonra isteğiyle kısıtlılığına son verilen hükümlü, davayı vasi olmadan açıp takip edebilir; ceza infaz kurumunda kendisine yapılan tebligat geçerlidir

Ceza infaz kurumunda bulunan davacının ilk metne göre verilmiş kısıtlılığı, 7499 sayılı Kanun değişikliğinden sonra kendi isteği üzerine sona erdirilmiş ve vasisinin görevine son verilmişti. Davacı bundan sonra tazminat davası açmıştır; ön inceleme duruşmasına katılmayınca dosya işlemden kaldırıldı ve üç ay içinde yenilenmediği için dava açılmamış sayıldı.

> *Temyiz edilen kararda belirtilen gerekçeye ve özellikle dava tarihi itibariyle davayı takip ehliyeti bulunan davacıya usulüne uygun yapılan tebligata rağmen ön inceleme duruşmasına katılmadığından dosyanın işlemden kaldırılmasında ve bu durum usulüne uygun olarak tebliğ edilmesine rağmen üç ay içinde dosyayı yenilememesi üzerine davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığının anlaşılmasına göre,...*

DEĞERLENDİRME Karar, 2024 değişikliğinin hükümlülerin dava ehliyetine etkisini gösterir. İstinaf aşamasında, 7499 sayılı Kanun uyarınca davacının kısıtlılığına son verildiği, dava tarihinde vasisinin bulunmadığı ve davayı vasisi olmadan açıp yürütebileceği kabul edilmiştir. Daire bu gerekçeyi benimseyerek dava tarihinde dava takip ehliyeti bulunan davacıya ceza infaz kurumunda yapılan tebligatların geçerli olduğunu kabul etmiş ve kararı onamıştır. Hapis hâli sürerken vesayetin hangi koşullarla sona erdirilebileceği 471. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 471).

5 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2025 · E. 2022/3327 · K. 2025/8513

Hükümlü davalılara vasi atanıp atanmadığı ve hapis hâllerinin sürüp sürmediği araştırılmadan kararın ve temyiz dilekçesinin tebliği tamamlanmış sayılmaz

Bir hukuk davasında davalılar hakkında kesinleşmiş hapis cezaları bulunuyordu. Bölge adliye mahkemesi kararı ve karşı tarafın temyiz dilekçesi davalılara ceza infaz kurumu aracılığıyla tebliğ edilmişti; davalılara vasi atanıp atanmadığı ise belirlenmemişti.

> *Bu itibarla davalılara TMK'ın 407. maddesi uyarınca bir vasi tayin edilip edilmediği ve aynı Kanun'un 471. maddesindeki "Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis halinin*

sona ermesi ile kendiliğinden ortadan kalkar" hükmü uyarınca davalıların hapis halinin devam edip etmediği araştırılmalı, hapis halinin devam ettiğinin belirlenmesi durumunda gerekçeli kararın ve davacılar vekilinin temyiz dilekçesinin vasiye tebliği sağlanmalı, hapis halinin son bulduğunun anlaşılması halinde ise gerekçeli kararın usulüne uygun şekilde davalılara tebliği yapılarak temyiz süresi beklenmek suretiyle belirtilen usuli işlemler tamamlandıktan sonra ve davacılar vekilinin temyiz istemi bulunduğundan her halükarda temyiz incelemesi yapılmak üzere dosyanın Daireye gönderilmesi gerekir.

DEĞERLENDİRME Karar, ilk metin ile yeni metnin birlikte gözetildiği geçiş döneminde tebligatın nasıl yapılacağını gösterir. Daire, maddenin ilk metnini ve 12.03.2024'te yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanunla yapılan değişikliği birlikte aktarmış; davalılara vasi atanıp atanmadığının ve hapis hâllerinin devam edip etmediğinin araştırılmasını istemiştir. Hapis hâli devam ediyorsa gerekçeli karar ve temyiz dilekçesi vasiye, sona ermişse davalıların kendisine usulüne uygun biçimde tebliğ edilmelidir (TMK m. 471).

6 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2025 · E. 2024/1176 · K. 2025/305

Hükümlülük sebebiyle kısıtlanan şirket yetkilisinin katıldığı işlemlerin geçerliliği için kısıtlılığın süresi ve ilan edilip edilmediği belirlenmelidir

Alacak davasında davalı şirketin yetkilisi, hükümlü olduğu için 407. madde uyarınca kısıtlanmıştı. İnfazın ertelendiği dönemde kısıtlılık hâlinin ortadan kalktığı ve hükümlülük sona erince vesayetin son bulduğu mahkeme kararlarıyla tespit edilmişti. Davacı, şirket yetkilisinin imzaladığı bir sulh sözleşmesine dayanmıştır.

> *Yasal düzenlemeler ve dosya kapsamı gözetilerek, davalı şirket yetkilisi ...'ın kısıtlılık halinin süresi, kısıtlılık kararının ilan edilip edilmediğinin tespiti ile kısıtlının katıldığı hukuki işlemlerin sıhhatinin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğinden, mahkemece hatalı değerlendirme ile sonuca varılması doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlılığın zaman bakımından sınırlarını gösterir. Daire, dosyadaki kararlara göre infazın ertelendiği dönemde hapis hâli geçici olarak ortadan kalktığından kısıtlılık hâlinin de bu dönemde kalktığının tespit edildiğini, vesayetin hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden son bulduğunu ve kısıtlamanın iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemediğini hatırlatmıştır. Yönetim kurulu üyesinin ehliyeti kısıtlanınca üyeliğinin kendiliğinden sona ereceğini düzenleyen ticaret hukuku hükmü de anılarak, kısıtlılığın süresi ve ilanı belirlenmeden verilen karar bozulmuştur (TMK m. 410).

7 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
02.07.2025 · E. 2025/188 · K. 2025/4757

Vesayet altındaki hükümlünün düzenlediği bono için fiil ehliyeti re'sen gözetilir; kambiyo taahhüdü altına girmek vesayet makamının iznine bağlıdır

Davacı, icra takibine konu bononun düzenlendiği tarihte cezaevinde bulunduğunu ve imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir. Davacı, bononun düzenlenmesinden önce 407. madde uyarınca vesayet altına alınmıştı ve senette lehtar olarak vasisi görünüyordu.

> *Yukarıda özetlenen kanuni düzenlemeler doğrultusunda somut olaya gelindiğinde; Sulh Hukuk Mahkemesinin sözü edilen kararı ile 20.07.2017 tarihinde borçlunun vesayet altına alındığı ve takip dayanağı bononun bundan sonra 20.01.2018 tarihinde tanzim edildiği, ayrıca senette lehtar olan kişinin davacının vasisi ... . olduğu hususları dikkate alındığında Türk Medeni Kanunu'nun 14,16, 407 ve 462/5. maddeleri değerlendirilerek davanın bu nedenle kabulüne karar verilmesi gerekirken İlk Derece Mahkemesince yanılgılı değerlendirme ile denetlenemeyen Jandarma Kriminal raporuna dayanılarak davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altına alınan hükümlünün kambiyo işlemlerine etkisini gösterir. Daire, hukuki işlemlerde tarafların fiil ehliyetinin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve re'sen gözetilmesi gerektiğini belirtmiş; kısıtlıların yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremeyeceklerini ve kambiyo taahhüdü altına girmenin ayrıca vesayet makamının iznine bağlı olduğunu hatırlatmıştır. Bononun vesayet kararından sonra düzenlendiği ve lehtarın vasi olduğu gözetilerek, imza incelemesine dayanan gerekçe düzeltilmiş ve davanın kabulü bu gerekçeyle onanmıştır (TMK m. 462).

8 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2024 · E. 2024/6163 · K. 2024/10388

Hükümlüye kayyım atanması isteminde, nüfus kaydında ceza infaz kurumunun adresi görünse de hükümlünün cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri esas alınır

Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüye 407. madde uyarınca kayyım atanması istendi. Nüfus kaydında yerleşim yeri olarak ceza infaz kurumunun adresi görünüyordu; üç ayrı sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Eskişehir 1 Nolu Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nün 08.03.2024 tarihli yazısının ekinde bulunan tutanağa göre hükümlünün cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri adresini Seyitgazi/Eskişehir olarak beyan ettiği anlaşıldığından uyuşmazlığın Eskişehir 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yeni metne göre açılan kayyım istemlerinde yetkinin belirlenmesini gösterir. Daire, yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle

oturduğu yer olduğunu hatırlatmış ve 407. maddenin bütün fıkralarını aktarmıştır. Nüfus kaydında ceza infaz kurumunun adresi görünmesine karşın, hükümlünün kurumda alınan beyanına göre cezaevine girmeden önceki son yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 411).

9 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
23.03.2026 · E. 2026/3099 · K. 2026/4700

Hükümlü vasi atanması dilekçesinde açık olmayan bir yurt dışı adresi bildirmişse, cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri esas alınır

Ceza infaz kurumunda bulunan kısıtlı adayına 407. madde uyarınca vasi atanması istendi. Kısıtlı adayı dilekçesinde adres olarak açık olmayan bir yurt dışı adresi bildirmişti; nüfus kaydındaki adresin ve ceza infaz kurumunun bulunduğu yerdeki mahkemeler yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, hükümlünün cezaevine girmeden önceki yerleşim yeri adresinin Tarsus/Mersin olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın Tarsus 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, hükümlülere ilişkin vesayet istemlerinde yetkinin ceza infaz kurumunun bulunduğu yere göre değil, cezaevine girmeden önceki son yerleşim yerine göre belirlendiğini gösterir. Daire, yerleşim yerinin sürekli kalma niyetiyle oturulan yer olduğunu ve vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait bulunduğunu hatırlatmıştır. Kolluk araştırmasında kısıtlı adayının kaldığı cezaevi dışında o ilçeyle ilgisinin bulunmadığı anlaşılan ve yurt dışı adresi açık olmayan dosyada, cezaevine girmeden önceki son yerleşim yerindeki mahkeme yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 411).

10 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/6513 · K. 2024/8471

Vesayet makamının izni olmadıkça kısıtlı hükümlünün yerleşim yeri değişmez; vesayet dosyası kısıtlamayı veren mahkemede kalır

Hükümlü, 407. madde uyarınca kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı. Vasi, kısıtlının denetimli serbestlikten yararlanarak başka bir ilçede oturduğunu belirterek dosyanın oraya gönderilmesini ve kısıtlılığın kaldırılmasını istemiştir; iki sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Hadim Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığı gibi, kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi de olmadığından vesayet dosyasının takibi ile ilgili karar vermekte Hadim Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altındaki hükümlünün yerleşim yerinin değişmesini 412. madde çerçevesinde değerlendirir. Daire, vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremeyeceğini ve yerleşim

yeri değişirse yetkinin yeni vesayet dairelerine geçeceğini hatırlatmıştır. Vesayet makamınca verilmiş bir izin kararı bulunmadığından, vesayet dosyasının takibi ve kısıtlılığın kaldırılması istemi hakkında karar verme yetkisinin kısıtlamayı veren mahkemede kaldığı belirtilmiştir (TMK m. 412).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 471:** Hükümlülerde vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımlığı.
- **TMK m. 428:** İstek üzerine kayyımlık.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.

MADDE

408

B. Kısıtlama
IV. İstek üzerine

KANUN METNİ

Yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 408, erginin kendi isteğiyle kısıtlanmasını düzenler. Yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle **işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden** her ergin kısıtlanmasını isteyebilir. Kısıtlamanın temeli kişinin **kendi isteğidir**; ancak istek tek başına yetmez, kanunda sayılan sebeplerden birinin ve bu yüzden işlerin gerektiği gibi yönetilemediğinin ispatı gerekir. Bu sebeple bir kimse **dinlenilmeden kısıtlanamaz** (TMK m. 409). Kendi isteğiyle kısıtlanan kişi üzerindeki vesayet, **kısıtlamayı gerektiren sebep ortadan kalkınca** kaldırılır (TMK m. 476). Gerekçeye göre madde, eski Kanun'daki yaşlılık, sakatlık ve tecrübesizlik sebeplerine **ağır hastalığı** eklemiştir; "sakatlığı" ibaresi 2013'te **"engelliliği"** olarak değiştirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

İsteğe bağlı kısıtlama	Ergin bir kişinin kendi isteğiyle kısıtlanması.
Yaşlılık	İleri yaş sebebiyle işlerin gerektiği gibi yönetilememesi; kanun tek başına yaşı değil, işlerin yönetilememesini arar.
Deneyimsizlik	Kişinin işlerini yürütmek için gereken bilgi ve tecrübeden yoksun olması.
Ağır hastalık	Kişinin işlerini gerektiği gibi yönetmesini engelleyen ciddi hastalık hâli.
İstek üzerine kayyım	İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri bulunan ergine kendi isteğiyle atanan kayyım (TMK m. 428).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 408- Yürürlükteki Kanunun 358 inci maddesini karşılamaktadır. Ancak yeni düzenlemede isteğe dayanan kısıtlılık hâline yeni sebepler eklenmiştir. Yaşlılık, sakatlık ve tecrübesizlik sebeplerine ilâve olarak ağır hastalık sebebi de eklenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 140*

Tasarının 408. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 459). Gerekçedeki "sakatlık" sebebi, maddenin bugünkü metninde 2013 değişikliğiyle "engellilik" olarak yer alır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 358. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İhtiyarlığı, maluliyeti veya tecrübesizliği sebebiyle işlerini gereği gibi görmekten aciz olduğunu ispat eden her reşit, vesayet altına alınmasını talep edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 358 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 358	4721 sayılı Kanun m. 408
Sebepler	İhtiyarlık, malullük, tecrübesizlik	Yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik, ağır hastalık
Sonuç koşulu	İşlerini gereği gibi görmekten aciz olduğunu ispat	İşlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat
Hüküm	Vesayet altına alınmayı talep edebilir	Kısıtlanmasını isteyebilir

Değişiklik durumu

Madde, 2013'teki ibare değişikliği dışında **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 408. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
03.05.2013	"Sakatlığı" ibaresi "engelliliği" olarak değiştirildi	6462 s. K. m. 1

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sebepler	Yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik, ağır hastalık	TMK m. 408
Sonuç koşulu	İşlerin gerektiği gibi yönetilememesi	TMK m. 408
İstek	Kısıtlamayı kişinin kendisi ister	TMK m. 408
İspat	Sebep ve sonuç kişi tarafından ispat edilir	TMK m. 408

Konu	Kural	Dayanak
Dinlenme	Bu sebeple kimse dinlenilmeden kısıtlanamaz	TMK m. 409/1
Vasi	Kişinin gösterdiği kimse, haklı sebep yoksa vasi atanır	TMK m. 415
Kayyım	Aynı sebeplerle istek üzerine kayyım atanabilir	TMK m. 428
Kaldırma	Kısıtlamayı gerektiren sebep ortadan kalkınca	TMK m. 476
Kaynak	743 m. 358	Gerekçe, s. 140

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 358. maddesini karşılamaktadır. 1
Gerekçe, yeni düzenlemede isteğe dayanan kısıtlılık hâline yeni sebepler eklendiğini, **yaşlılık, sakatlık ve tecrübesizlik** sebeplerine ilave olarak **ağır hastalık** sebebinin de eklendiğini belirtir. Tasarının 408. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 459). Maddedeki "sakatlığı" ibaresi, 2013'te 6462 sayılı Kanunla "engelliliği" olarak değiştirilmiştir.

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kısıtlamanın ancak kişinin **kendi isteğiyle** verilebilmesidir; yakınların istemi tek başına 408. maddeyi işletmez. İkinci nokta, isteğin yetmemesi, kanunda sayılan sebeplerden biri yüzünden **işlerin gerektiği gibi yönetilemediğinin ispat edilmesi** gerektiğidir. Üçüncü nokta, kişinin mutlaka **dinlenmesi** ve kısıtlanmayı isteyip istemediğinin sorulmasıdır (TMK m. 409).

II. İsteğe Bağlı Kısıtlamanın Sebepleri

- **Yaşlılık ve engellilik:** İleri yaş veya engel sebebiyle işlerin yönetilememesi.
- **Deneyimsizlik:** İşleri yürütmek için gereken tecrübenin bulunmaması.
- **Ağır hastalık:** 4721 sayılı Kanunla eklenen sebep.

Madde dört sebep sayar: yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik ve ağır hastalık. Eski 2
Kanun'un 358. maddesi ihtiyarlık, malullük ve tecrübesizlik sebeplerini sayıyordu; gerekçeye göre yeni düzenleme bunlara ağır hastalığı eklemiştir. Maddenin ilk metnindeki "sakatlığı" ibaresi, 25.04.2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1. maddesiyle "engelliliği" olarak değiştirilmiştir.

Sebeplerin varlığı tek başına yetmez; kişinin bu sebeplerden biri yüzünden işlerini 3
gerektiği gibi yönetemediğini ispat etmesi gerekir. Kısıtlama sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır ve ergin bir kişiye vasi atanabilmesi için 405-408. maddelerdeki sebeplerden biri bulunmalıdır.[1]

1 Yargıtay 8. HD, 19.03.2019, E. 2018/11560, K. 2019/2900.

III. Kişinin İsteği

- **İstek:** Kısıtlamayı kişinin kendisi ister.
- **Bildirim:** İstek açılmış bir davada da bildirilebilir.
- **Yakınların istemi:** Kişinin talebi yoksa 408. madde uygulanmaz.

1. madde kişiye bir hak tanır: kanundaki sebeplerden biri yüzünden işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden ergin, kısıtlanmasını isteyebilir. Yargıtay, bu hak için kişinin bizzat dava açmasının gerekmediğini, başkası tarafından açılmış bir davada isteğini bildirmesinin de yeterli olduğunu kabul etmiştir.[2] Buna karşılık kişinin kısıtlanma talebi bulunmuyorsa ve diğer kısıtlama sebepleri de gerçekleşmemişse, yakınların istemiyle kısıtlama kararı verilemez.[3]

4 Yaşlılık sebebiyle vasi atanması istenen davalarda hukuki nitelendirme hâkime aittir; talep 408. maddeye dayanıyorsa mahkeme bu maddeye göre inceleme yapmalıdır.[4]

IV. İspat

- **İki unsur:** Sebep ve bu yüzden işlerin yönetilememesi.
- **Deliller:** Gösterilen deliller toplanır, gerekirse re'sen araştırılır.
- **Rapor:** Akıl hastalığı bulunmadığını belirten rapor tek başına ret sebebi değildir.

5 İsteğe bağlı kısıtlamada ispat, kısıtlanmak isteyen kişiye düşer. Yargıtay, kişinin kısıtlanmasını istemesinin yeterli olmadığını, 408. maddedeki durumda olduğunu ve bu yüzden işlerini gerektiği gibi yönetemediğini de ispat etmesi gerektiğini; bunun için gösterilecek delillerin toplanması ve vesayet işleri kamu düzeniyle ilgili olduğundan gerekirse kendiliğinden araştırma yapılması gerektiğini belirtmiştir.[5]

6 Resmî sağlık kurulu raporu zorunluluğu, kanunda akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama için öngörülmüştür (TMK m. 409); isteğe bağlı kısıtlamada rapor, ispat araçlarından biridir. Sağlık raporunda akıl hastalığı bulunmadığının ve vasi gerekmediğinin belirtilmesi, 408. madde koşulları gerçekleşen kişinin isteğinin reddi için yeterli görülmemiştir.[6] Koşulları gerçekleşen kişinin uzun yıllar kısıtlanmayı istememiş olması da ret sebebi sayılmamıştır.[7]

2 Yargıtay 2. HD, 26.12.2011, E. 2011/12332, K. 2011/23616.
3 Yargıtay 8. HD, 19.09.2017, E. 2017/2884, K. 2017/11059.
4 Yargıtay 18. HD, 13.06.2013, E. 2013/8829, K. 2013/10363.
5 Yargıtay 2. HD, 21.11.2011, E. 2011/6557, K. 2011/19218.
6 Yargıtay 18. HD, 25.03.2013, E. 2013/3280, K. 2013/4576.
7 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/1035, K. 2012/20344.

V. Dinlenme ve Yargılama

- **Dinlenme:** Bu sebeple kimse dinlenilmeden kısıtlanamaz.
- **İsteğin sorulması:** Kişiye kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulur.
- **Duruşma:** Tebligat yapılmadan dosya üzerinden karar verilemez.

7 Bir kimse dinlenilmeden isteği sebebiyle kısıtlanamaz (TMK m. 409). Yargıtay, kısıtlanması istenen kişi dinlenmeden ve kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulmadan verilen kısıtlama kararını kanun yararına bozmuştur.[8] Aynı kural kısıtlanmak isteyen davacı için de geçerlidir; duruşma günü tebliğ edilmeden davacının yokluğunda verilen karar bozulmuştur.[9]

8 Vesayet işleri çekişmesiz yargı işidir; ancak dosya üzerinden karar verme imkânı, kısıtlanması istenene tebligat yapılması ve beyanının alınması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.[10] Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397); vesayet işlerinde yetki, kısıtlanacak kişinin yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411).

VI. Vasi Seçimi ve İstek Üzerine Kayyım

- **Vasi:** Kişinin gösterdiği kimse, haklı sebep yoksa atanır.
- **Öncelik:** Eş ve yakın hısımlar öncelikle değerlendirilir.
- **Kayyım:** Aynı sebeplerle kısıtlama yerine kayyım istenebilir.

9 Haklı sebepler engel olmadıkça vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin gösterdiği kimse atanır (TMK m. 415). Vesayet makamı vasiyi belirlerken eşin ve yakın hısımların önceliğini de gözetir (TMK m. 414). İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa ergin bir kişiye kendi isteği üzerine bir kayyım da atanabilir (TMK m. 428); kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır (TMK m. 403).

10 Yargıtay, istek üzerine kayyım atanan kişinin dosyasında da yerleşim yeri değişikliği için vesayet makamının izninin aranacağını ve izin yoksa dosyanın kayyımı atayan mahkemede kalacağını belirtmiştir.[11]

VII. İlan ve Üçüncü Kişiler

- **İlan:** Kısıtlama kararı kesinleşince ilan olunur.
- **Üçüncü kişiler:** Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez.
- **Önceki işlemler:** Kısıtlama davasının açılmış olması tek başına ehliyetsizlik sonucu doğurmaz.

8 Yargıtay 8. HD, 01.10.2018, E. 2018/13203, K. 2018/16570.
9 Yargıtay 2. HD, 20.01.2010, E. 2009/10526, K. 2010/1212.
10 Yargıtay 18. HD, 13.06.2013, E. 2013/8829, K. 2013/10363.
11 Yargıtay 5. HD, 15.09.2022, E. 2022/8073, K. 2022/12023.

11 Kısıtlama kararı kesinleşince kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan olunur; kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez (TMK m. 410). Yargıtay, ayırt etme gücü bulunan kişinin kısıtlama davası sürerken fakat kısıtlama kararından önce yaptığı sözleşmenin, yalnız vesayet davasının daha önce açılmış olmasına dayanılarak ehliyetsizlik gerekçesiyle geçersiz sayılamayacağını belirtmiştir.[12]

VIII. Vesayetin Kaldırılması

- **Koşul:** Kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkması.
- **İstemin geri alınması:** Tek başına yetmez.
- **Araştırma:** Sebebin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılır.

12 Kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır (TMK m. 476). Kısıtlı ve ilgililerden her biri vesayetin kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 472). Yargıtay, kısıtlının artık kısıtlanmayı istememesi gerekçesiyle, kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılmadan vesayetin kaldırılmasını eksik inceleme saymıştır.[13]

UYGULAMA NOTU

Yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik veya ağır hastalık sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemeyen kişi, kısıtlanmasını kendisi isteyebilir, vasi olarak atanmasını istediği kişiyi de gösterebilir (TMK m. 415). **Anne, baba veya eş için vasi düşünülüyorsa**, 408. maddenin ancak ilgilinin kendi isteğiyle işleyeceği göz önünde bulundurulmalıdır; kişi duruşmada dinlenir ve isteği sorulur. **Tam bir kısıtlama gerekmiyorsa**, istek üzerine kayyım atanması da bir seçenektir (TMK m. 428).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.12.2011 · E. 2011/12332 · K. 2011/23616

408. madde uyarınca kısıtlanmak isteyen kişinin davayı bizzat açması gerekmez; açılmış bir davada isteğini bildirmesi yeterlidir

Kısıtlanması istenen kişi hakkında açılan davada 405. madde yönünden kısıtlama istemi reddedilmiştir. Kısıtlanması istenen kişi duruşmadaki beyanında ve temyiz dilekçesinde kısıtlanmasını istediğini bildirmişti; mahkeme 408. madde yönünden inceleme yapmadan davayı reddetmiştir.

12 Yargıtay 11. HD, 08.04.2014, E. 2013/17406, K. 2014/6850.
13 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.

> *Türk Medeni Kanununun 408. maddesine göre kısıtlama kararı verilebilmesi için, kısıtlanması istenilen kişinin kendisinin bizzat dava açmasına gerek olmayıp, açılan bir davada bu isteğini bildirmesi de yeterlidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, isteğe bağlı kısıtlamada isteğin nasıl ortaya konacağını gösterir. Daire, kısıtlanması istenen kişinin kendisinin dava açmasının zorunlu olmadığını, başkası tarafından açılmış bir davada bu isteğini bildirmesinin de yeterli olduğunu belirtmiştir. Kişi duruşmada ve temyiz dilekçesinde kısıtlanmasını istediğini bildirdiğinden, 408. maddedeki durumda olup olmadığının belirlenmesi için deliller toplanmadan ve vesayet işlerinin kamu düzeniyle ilgili olduğu gözetilmeden verilen ret kararı bu yönden bozulmuştur (TMK m. 409).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2011 · E. 2011/6557 · K. 2011/19218

Kısıtlanmayı istemek tek başına yetmez; kişi 408. maddedeki durumda olduğunu ve bu yüzden işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat etmelidir

Kısıtlanması istenen kişi hakkında başkası tarafından dava açılmıştır; kısıtlanması istenen kişi duruşmaya katılarak kısıtlanmasını istediğini bildirmiştir. Mahkeme davayı aktif husumet yokluğu nedeniyle reddetmiştir.

> *Ancak, kişinin kısıtlanmasını istemesi yeterli olmayıp; Türk Medeni Kanununun 408. maddesindeki durumda bir kişi olduğunu ve bu durumu sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini de ispat etmesi gerekir. Açıklanan nedenlerle; kısıtlanması istenilen kişinin, yasada açıklanan durumda olup olmadığının belirlenmesi için gösterilecek deliller toplanarak, vesayet işleri kamu düzeniyle ilgili olduğundan, gerekirse kendiliğinden araştırma ilkesi uyarınca inceleme de yapılarak; gerçekleşecek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken; davanın aktif husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 408. maddedeki iki koşulu birlikte gösterir: kişinin isteği ve kanunda sayılan sebeplerden biri yüzünden işlerini gerektiği gibi yönetemediğinin ispatı. Daire, isteğin açılmış bir davada bildirilebileceğini kabul ettiğinden, davanın başkası tarafından açılmış olmasına dayanarak aktif husumet yokluğundan ret kararı verilmesini doğru bulmamıştır. Kısıtlanması istenen kişinin kanunda açıklanan durumda olup olmadığının gösterilecek delillerle ve gerekirse kendiliğinden araştırma yapılarak belirlenmesi gerektiği açıklanmıştır (TMK m. 409).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.09.2012 · E. 2012/1035 · K. 2012/20344

Koşulları gerçekleşen kişinin uzun yıllar kısıtlanmayı istememiş olması, isteğinin reddi için yasal bir sebep değildir

Davacı, uzun yıllardır süren engeli sebebiyle kendi işlerini göremediğini ve başkasının yardımına ihtiyaç duyduğunu ileri sürerek kısıtlanmasını istemiştir. Toplanan

deliller ve resmî sağlık kurulu raporu bu durumu doğruladığı hâlde mahkeme istemi reddetmiştir.

> *Gerçekleşen bu duruma göre ilgili kısıtlanmasını istemekte haklıdır. Davacının yirmi sekiz yıldır bu durumda olduğu halde bugüne kadar kısıtlanmasını istememiş olması isteğin reddi için yasal bir sebep değildir. Kısıtlanmasını gerektiren şartlar oluşmuştur. Vesayet makamının vasiyi belirlerken Türk Medeni Kanununun 414. maddesindeki öncelik durumunu gözeteceği de yasa gereğidir. Bu yönler dikkate alınmadan, isteğin kabulü yerine yasal olmayan gerekçe ile reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, isteğin zamanlamasının 408. madde bakımından belirleyici olmadığını gösterir. Daire, bu hâlde kişinin dinlenmeden kısıtlanamayacağını hatırlatmış; koşulları deliller ve raporla anlaşılan davacının kısıtlanmasını istemekte haklı olduğunu belirtmiştir. Durumun uzun yıllardır sürmesi ve kişinin daha önce kısıtlanmayı istememiş olması ret sebebi sayılmamış; vesayet makamının vasiyi belirlerken eşin ve yakın hısımların önceliğini gözeteceği de vurgulanmıştır (TMK m. 414).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2018 · E. 2018/13203 · K. 2018/16570

Kısıtlanması istenen kişi dinlenmeden ve kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulmadan 408. madde uyarınca kısıtlama kararı verilemez

Davacı, bir yakınının yaşlılığı ve hastalığı sebebiyle kendi işlerini göremediğini ileri sürerek kısıtlanmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme, kısıtlanması istenen kişinin beyanını almadan 408. madde uyarınca kısıtlama kararı vermiştir; karar kanun yollarına başvurulmadan kesinleşti ve kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *Dosya kapsamından kısıtlanması istenilen ...'un yargılama sırasında dinlenilmediği, kısıtlanmayı isteyip istemediğinin sorulmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece kısıtlanması istenilen dinlenerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, beyanı alınmaksızın karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, isteğe bağlı kısıtlamanın özünü oluşturan isteğin yargılamada doğrulanması gerektiğini gösterir. Daire, 409. maddenin birinci fıkrasına göre isteğe bağlı kısıtlama hâllerinde kısıtlanması istenenin dinlenmesinin zorunlu olduğunu hatırlatmıştır. Kısıtlanması istenen kişi yargılama sırasında dinlenmediği ve kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulmadığı için verilen karar, sonuca etkili olmamak kaydıyla kanun yararına bozulmuştur (TMK m. 409).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2017 · E. 2017/2884 · K. 2017/11059

Kısıtlanması istenen kişinin kısıtlanma talebi yoksa 408. madde uygulanamaz; diğer kısıtlama sebepleri de gerçekleşmemişse dava reddedilir

Davacı, babasının yaşlı olduğunu, malvarlığını iyi yönetemediğini ve bir taşınmazını bedelini almadan bir yakınına devrettiğini ileri sürerek 405, 406 ve 408. maddeler uyarınca kısıtlanmasını istemiştir. Sağlık raporunda vasi atanmasının gerekmediği belirtilmişti; mahkeme davayı kabul etti ve karar kısıtlı adayı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece de, dava Türk Medeni Kanunu'nun 406. maddesi kapsamında değerlendirilmiş olmakla birlikte sağlık yönünden aldırılan rapor, kısıtlı adayının kısıtlanma talebinin bulunmaması ve bütün dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde Türk Medeni Kanununun 405, 406 ve 408. maddeleri koşullarını taşımayan davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 408. maddenin kısıtlanması istenen kişinin kendi talebi bulunmadıkça uygulanamayacağını gösterir. Daire, sağlık raporunda kısıtlanması istenen kişinin akli durumunun normal bir yaşama izin verdiğinin belirtildiğini, taşınmaz devirleri ve kalan malvarlığı gözetildiğinde darlık veya yoksulluk tehlikesinin ispatlanamadığını açıklamıştır. Kişinin kısıtlanma talebi de bulunmadığından 405, 406 ve 408. maddelerin koşullarının gerçekleşmediği belirtilerek davanın kabulü bozulmuştur (TMK m. 406).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2017 · E. 2017/920 · K. 2017/766

Kendi isteğiyle kısıtlanan kişinin vesayeti, kısıtlamayı gerektiren sebep ortadan kalkmadıkça yalnız artık istemediği için kaldırılamaz

Kendi isteğiyle 408. madde uyarınca kısıtlanmış olan kişi hakkında vesayetin kaldırılması istendi. Mahkeme, kısıtlı kısıtlanmayı istemediği sürece kısıtlanmasına karar verilemeyeceği gerekçesiyle ek kararla istemi kabul etmiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Aynı Kanun'un 476. maddesine göre; kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır. Vesayetin sona ermesi halleri Türk Medeni Kanunu'nun 470 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Mahkemece, kısıtlanma nedenleri de gözetilerek Türk Medeni Kanunu'nun 475 ve 476. maddeleri uyarınca araştırma ve inceleme yapılarak, kısıtlanma nedeninin ortadan kalktığına ilişkin sağlık raporu alındıktan sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi yerine eksik inceleme ile talebin kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, isteğe bağlı kısıtlamanın başlangıcı ile sona ermesi arasındaki farkı gösterir. Kısıtlama kişinin isteğiyle başlar; ancak Daire, 476. madde

uyarınca kendi isteğiyle kısıtlanmış kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasının kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılmadan, yalnız kısıtlının artık istememesi gerekçesiyle vesayetin kaldırılması eksik inceleme sayılarak karar bozulmuştur (TMK m. 476).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.01.2010 · E. 2009/10526 · K. 2010/1212

Kısıtlanmasını isteyen davacıya duruşma günü tebliğ edilmeden ve dinlenmeden yokluğunda karar verilemez

Davacı, 408. maddeye dayanarak kendisinin kısıtlanmasını istemiştir. Mahkeme, davacıya duruşma gününü tebliğ etmeden yokluğunda karar vermiştir.

> *Davacıya duruşma günü tebliğ edilerek, istekle ilgili dinlenilmesi (TMK. md. 409) ve delilleri sorulup bu çerçevede toplanıp, değerlendirilerek sonucu itibariyle karar vermek gerekirken, duruşma günü tebliğ edilmeden yokluğunda yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, dinlenme kuralının kısıtlanmak isteyen kişi bakımından da işlediğini gösterir. Daire, davacıya duruşma gününün tebliğ edilmesi, istekle ilgili olarak dinlenmesi ve delillerinin sorulup toplanarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Duruşma günü tebliğ edilmeden davacının yokluğunda verilen karar bozulmuştur (TMK m. 409).

8 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
13.06.2013 · E. 2013/8829 · K. 2013/10363

Yaşlılık sebebiyle vasi istenen davada hukuki nitelendirme hâkime aittir; 408. madde isteminde tebligat yapılmadan dosya üzerinden karar verilemez

Davacı, babasının yaşlı olduğunu ve işlerini yapamadığını belirterek vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme davayı 405. madde kapsamında değerlendirdi ve alınan rapora dayanarak kısıtlanması istenen kişiye tebligat yapmadan dosya üzerinden reddetmiştir.

> *Öte yandan davada ileri sürülen kısıtlanma nedenine göre; kısıtlanması istenilenin beyanı alınmadan ve kısıtlanma nedeni ispatlanmadan karar verilemeyeceğinden ayrıca dava kamu düzenini ilgilendirmesi nedeniyle resen araştırmayı gerektirdiğinden Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 320/1. maddesi uyarınca dosya üzerinden karar verilemez. Açıklanan nedenlerle kısıtlanması istenilene tebligat yapılıp davaya cevap verme imkanı tanınmadan ve duruşma yapılmaksızın yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yaşlılık sebebiyle açılan vesayet davalarında 408. maddenin nasıl işletileceğini gösterir. Daire, olayları açıklamanın taraflara, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu ve davanın 408. maddeye dayandığını belirt-

miştir. Vesayet işlerinin çekişmesiz yargı işi olması ve dosya üzerinden karar verme imkânı, kısıtlanması istenene tebligat yapılması zorunluluğunu ortadan kaldırmadığından, duruşma yapılmadan verilen ret kararı bozulmuştur (TMK m. 409).

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
25.03.2013 · E. 2013/3280 · K. 2013/4576

Akıl hastalığı bulunmadığını ve vasi gerekmediğini belirten rapor, 408. madde koşulları gerçekleşmiş kişinin isteğinin reddi için yeterli değildir

Davacı, yaşlı olan üvey babasının kendi işlerini göremediğini belirterek kısıtlanmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir. Sağlık raporunda akıl hastalığı saptanmadığı ve vasi atanmasının gerekmediği belirtilmişti; kısıtlanması istenen kişi duruşmada başkasının yardımı olmadan işlerini göremediğini ve kısıtlanmak istediğini açıkça ifade etmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Tüm dosya birlikte değerlendirildiğinde Türk Medeni Kanunu'nun 408. maddesi koşullarının oluştuğu ve istek üzerine kısıtlama talebinin kabulüne karar verilmesi gerekirken, mahkemece yazılı şekilde davanın tümden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 408. maddenin 405. maddeden farklı bir değerlendirme gerektirdiğini gösterir. Daire, raporda akıl hastalığı saptanmamasını ve vasi atanmasının gerekmediğinin belirtilmesini, kişinin kendi isteğine dayanan kısıtlama bakımından belirleyici saymamıştır. Mahkemenin gözlemi ve kişinin duruşmadaki açık beyanı birlikte değerlendirilerek 408. madde koşullarının oluştuğu ve istek üzerine kısıtlama talebinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmiş, davanın tümden reddi bozulmuştur (TMK m. 405).

10 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2014 · E. 2013/17406 · K. 2014/6850

İsteğe bağlı kısıtlama kararı ilandan önce iyiniyetli üçüncü kişileri etkilemez; ayırt etme gücü bulunan kişinin kısıtlama kararından önce yaptığı sözleşme bu yüzden geçersiz sayılamaz

Kendi isteğiyle 408. madde uyarınca kısıtlanan davacı adına, kısıtlama davası sürerken imzaladığı bir şirket kuruluş sözleşmesinin iptali istendi. Mahkeme, sözleşme tarihinde davacının sözleşme yapma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir.

> *TMK'nın 410. maddesinin 2 ve 3. bendi "Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez. Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır." hükmünü haiz olmakla, isteğe bağlı kısıtlama kararının üçüncü kişiler yönünden sonuç doğurabilmesi için kararın ilan edilmesi gerektiği açıkça hüküm altına alınmıştır. Bu halde, davacı kısıtlının ayırt etme gücü bulunduğuna göre, mahkemece, vesayet davası açılma tarihinin şirket ana sözleşmesinden önce olması esas alınarak, kısıtlama kararı şirket ana sözleşme tarihinden sonra olsa da, davacının sözleşme düzenlendiği tarihte sözleşme yap-*

ma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermesi yerinde değildir.

DEĞERLENDİRME Karar, isteğe bağlı kısıtlamanın zaman bakımından etkisini gösterir. Daire, kısıtlamanın iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemediğini ve isteğe bağlı kısıtlama kararının üçüncü kişiler yönünden sonuç doğurabilmesi için ilan edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayırt etme gücü bulunan kişinin kısıtlama davası sürerken fakat kısıtlama kararından önce yaptığı sözleşme, yalnız vesayet davasının daha önce açılmış olmasına dayanılarak ehliyetsizlik gerekçesiyle geçersiz sayılmamıştır (TMK m. 410).

11 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
15.09.2022 · E. 2022/8073 · K. 2022/12023

İsteğe bağlı kısıtlama sebebi bulunan kişiye kendi isteğiyle kayyım atanabilir; kayyım dosyasının takibi de yerleşim yeri iznine bağlıdır

Ergin bir kişiye 428. madde uyarınca kayyım atanmıştı. Kayyım, bu kişi adına yatırılan parayı çekebilmek için izin istemiştir; kişinin başka bir ildeki bir kurumda kaldığı gerekçesiyle iki sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kendisine kayyım tayin edilenin yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesince TMK'nın 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığından dosyanın takibi ile Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 408. maddeye bağlı bir seçenek olan istek üzerine kayyımlığın uygulanışını gösterir. Daire, isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa ergin bir kişiye kendi isteği üzerine kayyım atanabileceğini ve vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım atanmasında da uygulanacağını aktarmıştır. Kayyım atanan kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi için vesayet makamınca verilmiş bir izin bulunmadığından, dosyanın takibinde kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğu belirtilmiştir (TMK m. 428).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 409:** İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu.
- **TMK m. 428:** İstek üzerine kayyımlık.
- **TMK m. 415:** Vasi seçiminde ilgililerin isteği.
- **TMK m. 476:** İstek üzerine kısıtlamada vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.

MADDE

409

C. Usul

I. İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu

KANUN METNİ

(1) Bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle kısıtlanamaz.

(2) Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir. (Değişik cümle:2/3/2024-7499/6 md.) Resmî sağlık kurulu raporunun tanzimi için gereklilik bulunması halinde 436 ncı madde hükümleri uygulanır. Hâkim, karar vermeden önce, kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 409, kısıtlama yargılamasının iki temel güvencesini düzenler. Birinci fıkraya göre bir kimse **dinlenilmeden** savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle **kısıtlanamaz**. İkinci fıkraya göre **akıl hastalığı veya akıl zayıflığı** sebebiyle kısıtlamaya ancak **resmî sağlık kurulu raporu** üzerine karar verilir; raporun tanzimi için gereklilik bulunursa

436. madde

hükümleri uygulanır ve hâkim, karar vermeden önce kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi **dinleyebilir**. Raporun hazırlanmasına ilişkin cümle 2019'da eklenmiş, 2023'te iptal edilmiş ve 2024'te yeniden düzenlenmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Dinlenme	Kısıtlanması istenen kişinin mahkemece bizzat dinlenerek beyanının alınması.

1 AYM, 25.01.2023, E. 2020/30, K. 2023/12.

Resmî sağlık kurulu raporu	Kişinin kısıtlanmasını gerektiren bir akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunup bulunmadığını değerlendiren, tek bir hekim tarafından değil kurul olarak düzenlenen resmî rapor.
Hekim ön raporu	Resmî sağlık kurulu raporu alınabilmesi için kişinin sağlık kuruluşuna yerleştirilmesine dayanak olan hekim raporu (TMK m. 436).
Kısıtlanması istenen	Hakkında kısıtlama istenen veya kendisi kısıtlanmayı isteyen kişi.
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 409- Madde yürürlükteki 359 uncu maddeden kısmen değiştirilerek ve arılaştırılarak alınmıştır. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim ve isteğe bağlı kısıtlama hâllerinde kişinin dinlenmesi zorunluluğu öngörülmüştür. Maddenin ikinci fıkrasında akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebepleriyle kısıtlamanın ancak resmî sağlık kurulu raporu ile mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bu fıkraya eklenen yeni bir hükümle, hâkimin kurul raporuna rağmen, bu rapor göz önünde tutularak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilmesi öngörülmüştür. Bu hüküm sayesinde, uygulamada zaman zaman yakınmalara neden olan, kötüniyetli olarak, aslında akıl hastası ya da akıl zayıfı olmadığı hâlde kişilerin gıyaplarında mahkeme kararlarıyla kısıtlanmalarının önüne geçilmek istenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 140*

Tasarının 409. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 459). İkinci fıkranın ikinci cümlesi ise sonradan eklenmiş ve yeniden düzenlenmiştir; bugünkü cümlenin gerekçesi aşağıdadır.

Gerekçe

> Madde 6- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 409 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, Anayasa Mahkemesinin 25/1/2023 tarihli ve E: 2020/30; K: 2023/12 sayılı kararıyla, bağlantılı olması nedeniyle 436 ncı maddenin birinci fıkrasının (6) numaralı bendiyle birlikte iptal edilmiştir. Teklifle söz konusu 436 ncı madde, iptal gerekçeleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmektedir. Bu itibarla, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya karar verilebilmesi için aranan resmî sağlık kurulu raporunun tanzimi açısından gereklilik bulunması halinde 436 ncı madde hükümlerinin uygulanabileceği belirtilerek maddedeki iptale konu hüküm yeniden düzenlenmektedir. Böylelikle akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya karar verilebilmesi için aranan resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesinin temini amacıyla 436 ncı maddenin birinci fıkrasında belirtilen usule başvurulabilecektir.
>
> *Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 109 (28. Dönem), s. 11*

Adalet Komisyonu, Teklifin çerçeve 1 ilâ 13. maddelerini, dolayısıyla 409. maddeyi değiştiren 6. maddeyi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 109, s. 38).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 359. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İsraf, ayyaşlık, sui hal veya sui idare sebebi ile bir kimsenin hacrine; ancak kendisinin istimaından sonra, hükmolunabilir. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebi ile hacir hükmü, ancak ehli hibre raporu üzerine verilebilir. Evvel emirde hastanın istimaı faydalı olup olmadığı raporda bilhassa tasrih olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 359 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 359	4721 sayılı Kanun m. 409
Dinlenme	İsraf, ayyaşlık, kötü hâl veya kötü yönetim sebebiyle kısıtlamada kişi dinlenir	Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim ve istek sebebiyle kısıtlamada kişi dinlenir
Rapor	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında bilirkişi raporu	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında resmî sağlık kurulu raporu
Dinlemenin yararı	Raporda kişinin dinlenmesinin yararlı olup olmadığı özellikle belirtilir	Hâkim kurul raporunu göz önünde tutarak kişiyi dinleyebilir
Raporun tanzimi	Düzenlenmemiş	Gereklilik varsa 436. madde uygulanır

Değişiklik durumu

Cümle, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği 27.03.2024 tarihinden önce, 12.03.2024'te yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrası ile ikinci fıkranın diğer cümleleri 2002'den bu yana değişmemiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
24.12.2019	İkinci fıkraya "Bu raporun tanzimi için gerektiğinde 436 ncı madde hükümleri uygulanır." cümlesi eklendi	7196 s. K. m. 52, RG 24.12.2019, sayı 30988
25.01.2023	Eklenen cümle Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildi; iptal kararın yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti	AYM, K. 2023/12
27.06.2023	İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandı	RG 27.06.2023, sayı 32234
12.03.2024	Cümle "Resmî sağlık kurulu raporunun tanzimi için gereklilik bulunması halinde 436 ncı madde hükümleri uygulanır." biçiminde yeniden düzenlendi (kabul tarihi 02.03.2024)	7499 s. K. m. 6, RG 12.03.2024, sayı 32487

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Dinlenme	Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim veya istek sebebiyle kimse dinlenilmeden kısıtlanamaz	TMK m. 409/1
Rapor	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir	TMK m. 409/2
Raporun tanzimi	Gereklilik bulunursa 436. madde hükümleri uygulanır	TMK m. 409/2, 7499 s. K. m. 6
Hâkimin dinlemesi	Hâkim kurul raporunu göz önünde tutarak kişiyi dinleyebilir	TMK m. 409/2
Yerleştirmeye itiraz	Hekim ön raporuyla verilen yerleştirme kararına on gün içinde itiraz edilebilir	TMK m. 436/1-6
Kaldırma	Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlamada vesayet ancak kurul raporuyla kaldırılır	TMK m. 474
Kaynak	743 m. 359	Gerekçe, s. 140

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 359. maddesinden kısmen değiştirilerek ve arılaştırılarak alınmıştır. Gerekçe, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim ve isteğe bağlı kısıtlama hâllerinde **kişinin dinlenmesi zorunluluğunun** öngörüldüğünü; ikinci fıkraya eklenen yeni bir hükümle hâkimin kurul raporuna rağmen, bu rapor göz önünde tutularak kişiyi **dinleyebilmesinin** kabul edildiğini belirtir. Gerekçeye göre bu sayede, kötüniyetli olarak ve aslında akıl hastası ya da akıl zayıfı olmadığı hâlde kişilerin **gıyaplarında kısıtlanmalarının önüne geçilmek** istenmiştir. Tasarının 409. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 459).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, dinlenme kuralının kısıtlama sebebine göre değişmesidir: savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim ve istek sebebiyle kısıtlamada kişi **mutlaka dinlenir**; akıl hastalığı veya akıl zayıflığında ise hâkim kurul raporunu göz önünde tutarak kişiyi **dinleyebilir**. İkinci nokta, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamanın ancak **resmî sağlık kurulu raporu** üzerine verilebilmesi, tek bir hekimin raporunun bunun yerine geçmemesidir. Üçüncü nokta, raporun hazırlanması için kişi sağlık kuruluşuna yerleştirilirse bu karara karşı **itiraz yolunun** açık olmasıdır (TMK m. 436).

II. Dinlenme Zorunluluğu

- **Kapsam:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim ve istek.
- **Zorunluluk:** Kişi dinlenmeden kısıtlama kararı verilemez.
- **İstek:** İsteğe bağlı kısıtlamada kişiye kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulur.

Birinci fıkra, 406 ve 408. maddelerdeki kısıtlama sebeplerinde kişinin dinlenmesini zorunlu kılar: bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle kısıtlanamaz. Gerekçe, bu hâllerde kişinin dinlenmesi zorunluluğunun bilinçli olarak öngörüldüğünü belirtir. Yargıtay, isteğe bağlı kısıtlamada kişi dinlenmeden ve kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulmadan verilen kararı kanun yararına bozmuştur.[2] 2

Kısıtlama istemi malvarlığını kötü yönetme iddiasına da dayanıyorsa mahkeme yalnız sağlık kurulu raporuyla yetinemez; deliller toplanmalı ve kısıtlı adayı dinlenmelidir.[3] 3

III. Resmî Sağlık Kurulu Raporu

- **Zorunluluk:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında rapor olmadan kısıtlama olmaz.
- **Kurul:** Tek bir hekimin veya uzmanın raporu yeterli değildir.
- **İçerik:** Rapor, kısıtlamanın gerekip gerekmediğine ilişkin kanaat içermelidir.

İkinci fıkranın ilk cümlesine göre akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir. Sağlık kurulu raporu hiç alınmadan verilen kısıtlama kararı bozulmuştur.[4] Yargıtay, tek bir uzmanın muayene raporunu bu koşulu karşılamayan yetersiz bir rapor saymış ve kişinin tam teşekküllü bir hastaneye sevk edilerek kurul raporu alınmasını istemiştir.[5] Başka bir dosyada alınmış ve kişinin kısıtlanması gerekip gerekmediğine ilişkin kanaat içermeyen rapor da kısıtlamaya esas alınamaz.[6] 4

Raporlar arasında çelişki varsa çelişki giderilmeden karar verilemez; Yargıtay bu durumda kişinin Adli Tıp Kurumu Üst Kuruluna sevk edilmesini istemiştir.[7] Hâkim bilirkişi görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir; ancak kurul raporu kısıtlama koşullarının gerçekleştiğini gösteriyorsa mahkeme, kişinin duruşmadaki cevaplarına dayanarak özel bilgi gerektiren tıbbi değerlendirmeyi bir yana bırakamaz.[8] 5

2 Yargıtay 8. HD, 01.10.2018, E. 2018/13203, K. 2018/16570.
3 Yargıtay 18. HD, 23.02.2015, E. 2014/15221, K. 2015/2614.
4 Yargıtay 8. HD, 17.10.2017, E. 2017/6602, K. 2017/13059.
5 Yargıtay 2. HD, 18.06.2008, E. 2008/3783, K. 2008/8890.
6 Yargıtay 2. HD, 12.03.2012, E. 2011/13350, K. 2012/5541.
7 Yargıtay 8. HD, 20.02.2018, E. 2017/10658, K. 2018/2519.
8 Yargıtay 18. HD, 28.02.2013, E. 2012/15176, K. 2013/2735.

IV. Raporun Hazırlanması: 436. Madde Usulü

- **Atıf:** Gereklilik varsa 436. madde hükümleri uygulanır.
- **Yerleştirme:** Hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün.
- **İtiraz:** Yerleştirme kararına on gün içinde denetim makamına itiraz.

6 İkinci fıkranın ikinci cümlesine göre resmî sağlık kurulu raporunun tanzimi için gereklilik bulunması hâlinde 436. madde hükümleri uygulanır. Bu atıfla raporun alınabilmesi için 436. maddenin birinci fıkrasının (6) numaralı bendindeki usule başvurulabilir: kişiden kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilir, gerekli tıbbi müdahaleler yapılabilir ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir. Yerleştirme kararı derhâl ilgiliye ve yakınlarına bildirilir; ilgili veya yakınları bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir, itiraz kararın icrasını durdurmaz ve ivedilikle karara bağlanır (TMK m. 436).

7 Bu cümle maddeye ilk olarak 7196 sayılı Kanunla 2019'da eklenmişti. Anayasa Mahkemesi, hekim ön raporu üzerine sağlık kuruluşuna yerleştirilen kişinin bu karara karşı başvurabileceği bir yol öngörülmediği için 436. maddeye eklenen bendin ilgili kısmını ve onunla bağlantılı bu cümleyi iptal etmiştir.[9] 7499 sayılı Kanun cümleyi yeniden düzenlemiş ve 436. maddeye yerleştirme kararına karşı itiraz yolunu eklemiştir (TBMM S. Sayısı 109, s. 11).

V. Hâkimin Kişiyi Dinlemesi

- **Yetki:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında hâkim kişiyi dinleyebilir.
- **Amaç:** Kişilerin gıyaplarında haksız yere kısıtlanmalarını önlemek.
- **Yerinde dinleme:** Kişi mahkemeye gelemiyorsa hâkim onu bulunduğu yerde dinleyebilir.

8 İkinci fıkranın son cümlesine göre hâkim, karar vermeden önce kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilir. Gerekçe, bu hükümle uygulamada yakınmalara neden olan, kötüniyetli olarak ve aslında akıl hastası ya da akıl zayıfı olmadığı hâlde kişilerin gıyaplarında kısıtlanmalarının önüne geçilmek istendiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 140).

9 Kurul raporu kişinin dinlenmesinde fayda olduğunu belirtiyorsa, Yargıtay kişinin mahkemede hazır edilerek dinlenmesini, bu mümkün değilse hâkimin kişiyi bizzat bulunduğu yerde dinlemesini istemiştir.[10]

9 AYM, 25.01.2023, E. 2020/30, K. 2023/12, § 112, § 130.
10 Yargıtay 8. HD, 30.04.2018, E. 2018/9313, K. 2018/11811.

VI. Vesayetin Kaldırılmasında Rapor

- **Kural:** Akıl hastalığında vesayet kurul raporuyla kaldırılır.
- **Tek hekim:** Kaldırma veya devam kararı tek hekim raporuna dayanamaz.
- **İstem:** Kısıtlı ve ilgililer vesayetin kaldırılmasını isteyebilir.

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesa- 10
yetin kaldırılmasına, ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun resmî sağlık kurulu raporu ile belirlenmesi hâlinde karar verilebilir (TMK m. 474). Kısıtlı ve ilgililerden her biri vesayetin kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 472). Yargıtay, tek hekimden alınan rapora dayanarak kısıtlılığın devamına karar verilmesini de eksik inceleme saymıştır.[11]

UYGULAMA NOTU

Eş veya bir yakın için akıl hastalığı sebebiyle kısıtlama isteniyorsa, mahkemenin resmî sağlık kurulu raporu alması gerektiği, tek bir hekimin raporunun yetmeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Kısıtlanması istenen kişi**, savurganlık, kötü yönetim veya istek sebebiyle dinlenilmeden kısıtlanamaz; akıl hastalığı iddiasında da hâkim kişiyi dinleyebilir. **Rapor için bir sağlık kuruluşuna yerleştirme hâlinde**, ilgili kişi veya yakınları bu karara bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 436).

İÇTİHATLAR

1 ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ
25.01.2023 · E. 2020/30 · K. 2023/12

Resmî sağlık kurulu raporu için kişinin hekim ön raporuyla sağlık kuruluşuna yerleştirilmesine imkân veren 409. madde cümlesi, itiraz güvencesi bulunmadığı için iptal edilmiştir

Bir iptal davası ve bir itiraz başvurusu üzerine, 7196 sayılı Kanunla 409. maddenin ikinci fıkrasına eklenen ve resmî sağlık kurulu raporunun düzenlenmesi için gerektiğinde 436. madde hükümlerinin uygulanacağını öngören cümle ile 436. maddeye eklenen bentler incelenmiştir.

> *Dava konusu kural, bir kimsenin vesayet altına alınmasının gerekli olup olmadığının tespiti sürecinde bir sağlık kuruluşunda 20 güne kadar gözlem altına alınmasına imkân tanımaktadır. Kural kapsamına giren kişinin gözlem altına alınmasının amacı onun vesayet altına alınmasını gerektiren koşulların oluşup oluşmadığının tespit edilmesidir. Kişinin vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediğinin tespiti amacıyla gözlem altına alınmasında kamu yararı bulunduğu tartışmasızdır. Bu sebeple kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik*

11 Yargıtay 8. HD, 02.03.2017, E. 2017/1084, K. 2017/2817.

müdahalenin anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin ikinci fıkrasındaki bugünkü cümlenin sebebidir. Mahkeme, kuralın kişinin vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediğini tespit amacıyla bir sağlık kuruluşunda 20 güne kadar gözlem altına alınmasına imkân tanıdığını ve bunun meşru bir amaca dayandığını kabul etmiştir. Ancak 436. maddeye eklenen bent için belirtilen gerekçenin, yani hekim ön raporu üzerine sağlık kuruluşuna yerleştirilen kişinin bu karara karşı başvurabileceği bir yolun öngörülmemesinin bu cümle bakımından da geçerli olduğu belirtilerek cümle Anayasa'nın 13 ve 19. maddelerine aykırı bulunmuş ve oybirliğiyle iptal edilmiştir. İptal hükmü kararın 27.06.2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti; cümle 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiş, 436. maddeye de itiraz yolu eklenmiştir (TMK m. 436).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2012 · E. 2011/13350 · K. 2012/5541

Kısıtlanması gerekip gerekmediğine ve kişinin dinlenip dinlenmeyeceğine ilişkin kanaat içermeyen rapor, 409. maddedeki resmî sağlık kurulu raporu yerine geçmez

Mahkeme, kısıtlanması istenen kişi hakkında bir ceza yargılamasında alınmış raporun fotokopisine dayanarak 405. madde uyarınca kısıtlama kararı vermiştir; kişi hakkında ayrıca resmî sağlık kurulu raporu alınmamıştır.

> *Bu raporda kişinin kısıtlanması gerekip gerekmediği ve duruşmada dinlenip dinlenmeyeceğine ilişkin bir kanaat yer almamaktadır. Kısıtlanması istenilen hakkında yasada belirtilen şekilde resmi sağlık kurulu raporu alınmadan ve gerektiğinde mahkemece dinlenilmeden eksik incelemeyle kısıtlama kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin ikinci fıkrasındaki raporun içeriğine ilişkin bir ölçüt koyar. Daire, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilebileceğini ve hâkimin kurul raporunu göz önünde tutarak kişiyi dinleyebileceğini hatırlatmıştır. Başka bir dosyada alınmış ve kişinin kısıtlanması gerekip gerekmediği ile dinlenip dinlenmeyeceği konusunda kanaat içermeyen bir rapora dayanılarak, kanunda belirtilen şekilde rapor alınmadan ve gerektiğinde kişi dinlenmeden verilen kısıtlama kararı bozulmuştur (TMK m. 405).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2008 · E. 2008/3783 · K. 2008/8890

Tek bir uzmanın muayene raporu resmî sağlık kurulu raporu sayılmaz; kişi tam teşekküllü bir hastaneye sevk edilerek kurul raporu alınmalıdır

Mahkeme, kısıtlanması istenen kişi hakkında resmî sağlık kurulu raporu almadan, bir hastanenin tek bir uzmanı tarafından düzenlenmiş muayene raporuna dayanarak kısıtlama kararı vermiştir.

> *İlgilinin tam teşekküllü hastaneye sevk edilerek kısıtlanmasını gerektiren akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunup bulunmadığı konusunda resmi sağlık kurulu raporu alınmadan eksik inceleme ile yetersiz rapora dayanılarak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin ikinci fıkrasındaki "resmî sağlık kurulu" koşulunun biçimsel önemini gösterir. Daire, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilebileceğini belirtmiş; tek bir uzmanın muayene raporunu bu koşulu karşılamayan, yetersiz bir rapor saymıştır. Kişinin tam teşekküllü bir hastaneye sevk edilerek kısıtlanmasını gerektiren bir durumun bulunup bulunmadığı konusunda kurul raporu alınmadan verilen karar bozulmuştur (TMK m. 405).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.02.2018 · E. 2017/10658 · K. 2018/2519

Kısıtlamaya esas alınan kurul raporu ile sonradan alınan Adli Tıp raporu çelişiyorsa, çelişki Adli Tıp Kurumu Üst Kurulundan rapor alınarak giderilmelidir

Mahkeme, bir hastanenin sağlık kurulu raporuna dayanarak kişinin 405. madde uyarınca kısıtlanmasına karar vermiştir. Başka bir davada sonradan alınan Adli Tıp Kurumu ihtisas kurulu raporunda ise kişinin fiil ehliyetini haiz olduğu belirtilmişti; kısıtlanması istenen kişi kararı temyiz etmiştir.

> *Hükme esas alınan sağlık kurulu raporu ile daha sonra alınan Adli Tıp Kurumu Dördüncü İhtisas Kurulu raporları arasında meydana gelen çelişkinin giderilmesi için; mahkemece, dosyadaki daha önce alınmış olan raporlar da eklenerek 2659 sayılı Adli Tıp Kanununun 19/2/2003 tarih ve 4810 sayılı Kanunun 14 maddesi ile değişik 15. maddesi gereği adı geçenin Adli Tıp Kurumu Üst Kuruluna sevk edilerek muayenesi yaptırılıp Türk Medeni Kanunu'nun 405.maddesinde yer alan kısıtlama sebebinin bulunup bulunmadığı konusunda rapor alınarak oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, raporlar arasında çelişki giderilmeden karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, raporlar arasındaki çelişkinin nasıl giderileceğini gösterir. Daire, akıl hastalığı sebebine dayanan vesayet davalarının re'sen yürütüldüğünü ve kendiliğinden araştırma ilkesinin geçerli olduğunu hatırlatmıştır. Kısıtlamaya esas alınan kurul raporu ile sonradan alınan Adli Tıp raporu arasındaki çelişki giderilmeden karar verilemeyeceği; dosyadaki raporlar da eklenerek kişinin Adli Tıp

Kurumu Üst Kuruluna sevk edilmesi ve kısıtlama sebebinin bulunup bulunmadığı konusunda rapor alınması gerektiği açıklanmıştır (TMK m. 405).

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2013 · E. 2012/15176 · K. 2013/2735

Kurul raporu vasi atanması gerektiğini belirtmişken mahkeme, kişinin duruşmada verdiği cevaplara dayanarak özel bilgi gerektiren tıbbi değerlendirmeyi bir yana bırakamaz

Resmî sağlık kurulu raporunda kişinin günlük işlerini yerine getiremeyeceği, yardıma muhtaç olduğu ve vasi atanması gerektiği belirtilmişti. Mahkeme, raporda saptanan rahatsızlığın akıl hastalığı sayılamayacağı ve kişinin duruşmada sorulara mantıklı cevaplar verdiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 282. maddesinde ''Hâkim, bilirkişinin oy ve görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir.'' düzenlemesi yer almışsa da dava niteliği itibariyle özel bilgiyi gerektirmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 405.maddesi koşulları gerçekleşmiş olduğundan yazılı gerekçe ile red kararı verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, hâkimin dinleme yetkisi ile kurul raporunun ağırlığı arasındaki ilişkiyi gösterir. Daire, 409. maddenin ikinci fıkrasına göre hâkimin kurul raporunu göz önünde tutarak kişiyi dinleyebileceğini hatırlatmış; hâkimin bilirkişi görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirebileceğini, ancak davanın niteliği gereği özel bilgi gerektirdiğini belirtmiştir. Rapora göre 405. madde koşulları gerçekleştiği hâlde, mahkemenin kendi gözlemine dayanan gerekçeyle verdiği ret kararı bozulmuştur (TMK m. 405).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.10.2017 · E. 2017/6602 · K. 2017/13059

Sağlık kurulu raporu alınmadan kısıtlama kararı verilemez; isteğe bağlı kısıtlama yönünden de kişi dinlenip beyanı alınmalıdır

Davacı, eşinin yaşlı ve hasta olması nedeniyle işlerini göremediğini belirterek vesayet altına alınmasını istemiştir. Mahkeme, kısıtlanması istenen kişi hakkında sağlık kurulu raporu almadan davayı kabul etmiştir.

> *Somut olayda, kısıtlanması istenilen hakkında sağlık kurulu raporu alınmadan kısıtlanmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Mahkemece, kısıtlanması istenilende Türk Medeni Kanununun 405 ve devamı maddelerinde yer alan kısıtlama sebeplerinin bulunup bulunmadığının tespiti açısından ilgili kuruma sevk ve muayenesinin yapılması, ayrıca aynı kanunun 408. maddesinin isteğe bağlı kısıtlılık haline ilişkin olması nedeniyle kısıtlanması talep edilenin mahkemece dinlenip beyanı alınmak suretiyle oluşacak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile davanın kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin iki fıkrasını aynı dosyada birlikte uygular. Daire, kısıtlama sebeplerinin bulunup bulunmadığının tespiti için kişinin ilgili

kuruma sevk edilip muayene edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Talep isteğe bağlı kısıtlama yönünden de değerlendirilebileceğinden, kısıtlanması istenen kişinin dinlenip beyanının alınması gerektiği açıklanmış; rapor alınmadan ve kişi dinlenmeden verilen kısıtlama kararı bozulmuştur (TMK m. 408).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2018 · E. 2018/9313 · K. 2018/11811

Kurul raporu kişinin dinlenmesinde fayda olduğunu belirtiyorsa kişi dinlenmeli; mahkemeye gelemiyorsa hâkim onu bulunduğu yerde dinlemelidir

Davacılar, bir yakınlarına vasi atanmasını istemiştir. Hastanenin sağlık kurulu raporunda psikiyatrik açıdan vasi atanması gerekmediği, ancak kişinin hâkim tarafından dinlenmesinde fayda olduğu belirtilmişti; mahkeme kişiyi dinlemeden davayı reddetmiştir.

> *...mahkemece kısıtlanması istenen ...'in öncelikle beyanının alınması, ilgilinin mahkemede hazır edilerek dinlenmesi, mümkün değil ise hakimlikçe bizzat bulunduğu yerde beyanının alınması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik araştırma ve inceleme ile davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin ikinci fıkrasındaki dinleme yetkisinin kurul raporuyla nasıl birleştiğini gösterir. Rapor kişinin hâkim tarafından dinlenmesinde fayda olduğunu belirttiğinden, Daire önce kişinin beyanının alınmasını, kişinin mahkemede hazır edilerek dinlenmesini, bu mümkün değilse hâkimin kişiyi bizzat bulunduğu yerde dinlemesini istemiştir. Kişi dinlenmeden, yalnız rapora dayanılarak verilen ret kararı eksik araştırma ve inceleme sayılarak bozulmuştur (TMK m. 405).

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2015 · E. 2014/15221 · K. 2015/2614

Kısıtlama istemi malvarlığını kötü yönetme iddiasına da dayanıyorsa, sağlık kurulu raporuyla yetinilmeden deliller toplanmalı ve kısıtlı adayı dinlenmelidir

Davacı, babasının yaşlılığı yanında malvarlığını iyi yönetemediğini ileri sürerek 406. madde uyarınca kısıtlanmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme, resmî sağlık kurulu raporuyla kişinin akli durumunu değerlendirdi ve davayı reddetmiştir.

> *Vesayet hakkındaki hükümlerin kamu düzenine ilişkin olduğu, mahkemece re'sen araştırma yapılabileceği de gözetilerek; re'sen ve tarafların gösterecekleri delillerin toplanması, kısıtlı adayının dinlenilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi yerine eksik inceleme ile davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin birinci fıkrasındaki dinleme zorunluluğunu 406. madde bakımından uygular. Daire, 406 ve 409. maddelerin metnini

aktarmış; mahkemenin resmî sağlık kurulu raporuyla yalnız akli durumu değerlendirdiğini, 406. madde yönünden araştırma yapmadığını belirtmiştir. Vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğu gözetilerek re'sen ve tarafların göstereceği delillerin toplanması ve kısıtlı adayının dinlenmesi gerektiği açıklanarak ret kararı bozulmuştur (TMK m. 406).

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2018 · E. 2018/13203 · K. 2018/16570

İsteğe bağlı kısıtlamada kişi dinlenmeden ve kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulmadan karar verilemez

Davacı, bir yakınının yaşlılığı ve hastalığı sebebiyle kendi işlerini göremediğini ileri sürerek kısıtlanmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme, kısıtlanması istenen kişinin beyanını almadan 408. madde uyarınca kısıtlama kararı vermiştir; karar kesinleştikten sonra kanun yararına temyiz edilmiştir.

> *Dosya kapsamından kısıtlanması istenilen …'un yargılama sırasında dinlenilmediği, kısıtlanmayı isteyip istemediğinin sorulmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece kısıtlanması istenilen dinlenerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, beyanı alınmaksızın karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 409. maddenin birinci fıkrasındaki dinleme zorunluluğunun isteğe bağlı kısıtlamada nasıl işlediğini gösterir. Daire, savurganlık, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim ve isteğe bağlı kısıtlama hâllerinde kısıtlanması istenenin dinlenmesinin zorunlu olduğunu hatırlatmıştır. Kişi yargılama sırasında dinlenmediği ve kısıtlanmayı isteyip istemediği sorulmadığı için verilen karar, sonuca etkili olmamak kaydıyla kanun yararına bozulmuştur (TMK m. 408).

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2017 · E. 2017/1084 · K. 2017/2817

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan kişinin kısıtlılığının devamına veya kaldırılmasına tek hekim raporuyla değil, resmî sağlık kurulu raporuyla karar verilir

Akıl hastalığı sebebiyle 405. madde uyarınca kısıtlanan kişinin vasisi, kısıtlının sağlık durumunun tespiti için rapor alınmasını istemiştir. Mahkeme tek hekimden alınan rapora dayanarak istemi reddetti ve kısıtlılığın devamına karar vermiştir; karar kısıtlı tarafından temyiz edilmiştir.

> *…mahkemece, akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan …'un kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olup olmadığı hususunda resmi sağlık kurulu raporu aldırılıp taraf delillerinin toplanması ve tüm delillerin birlikte değerlendirilmesinden sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle tek hekime dayanan rapora göre kısıtlılık halinin devamına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlamanın başlangıcında aranan kurul raporu güvencesinin kaldırma aşamasında da işlediğini gösterir. Daire, kısıtlı ve ilgililerden her birinin vesayetin kaldırılmasını isteyebileceğini ve akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan kişinin vesayetinin ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalktığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenirse kaldırılabileceğini hatırlatmıştır. Kurul raporu alınıp taraf delilleri toplanmadan, tek hekim raporuna dayanılarak kısıtlılığın devamına karar verilmesi eksik inceleme sayılmıştır (TMK m. 474).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 436:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında usul.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 406:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı ve kötü yönetim.
- **TMK m. 408:** İstek üzerine kısıtlama.
- **TMK m. 474:** Akıl hastalığında vesayetin kaldırılması.

MADDE

410

C. Usul
II. İlân

KANUN METNİ

(1) Kısıtlama kararı, kesinleşince hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur.
(2) Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez.
(3) Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 410, kısıtlama kararının ilanını ve üçüncü kişilere etkisini düzenler. Kısıtlama kararı **kesinleşince hemen**, kısıtlının **yerleşim yeri** ile **nüfusa kayıtlı olduğu yerde** ilan olunur. Kısıtlama, **iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez**; ancak **ayırt etme gücüne sahip olmamanın** sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır. Buna göre ayırt etme gücü bulunmayan kişinin işlemleri ilandan önce de hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Gerekçeye göre madde, ilanın doğum yerinde değil **nüfusa kayıtlı olunan yerde** yapılmasını kabul etmiş ve eski Kanun'daki ilanın geciktirilmesine ilişkin hükmü almamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

İlan	Kısıtlama kararının herkesin öğrenebileceği biçimde duyurulması.
Kesinleşme	Kısıtlama kararına karşı kanun yollarının tükenmesi veya kullanılmaması.
İyiniyetli üçüncü kişi	Kısıtlamayı bilmeyen ve durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni gösteren kişi (TMK m. 3).
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği (TMK m. 13).
Nüfusa kayıtlı olunan yer	Kişinin nüfus kütüğünde kayıtlı bulunduğu yer.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 410- Yürürlükteki Kanunun 360 ıncı maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki hükümden farklı olarak maddede ilânın yerleşim yerinden başka, kısıtlının doğduğu yerde değil "nüfusa kayıtlı bulunduğu" yerde yapılması uygun görülmüştür. İlanın geciktirilmesi sakıncalı görüldüğünden yürürlükteki maddenin ikinci fıkrasındaki bu hususa ilişkin hükme maddede verilmemiştir. İyiniyetli üçüncü kişiler hakkında kısıtlamanın ilânından itibaren hüküm ifade edeceği esası korunmakla beraber, ayırt etme gücüne sahip olmayanlar tarafından yapılan hukukî fiillerin sonuç doğurmadığı hususundaki hükümlerin saklı bulunduğu son fıkrada vurgulanmıştır. Böylelikle madde üç fıkra hâline getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 140*

Tasarının 410. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 360. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kaziyei muhakeme halini alan hacir hükmü derhal mahcurun hem doğduğu hem de ikametgahının bulunduğu yerde resmen en aşağı bir defa ilan olunur. Akıl hastalığı, akıl zayıflığı veya ayyaşlık sebebi ile hacredilen kimsenin bir müessesede bulundurulduğu müddetçe ilanın tehirine; mahkemei asliye, müstesna olarak müsaade edebilir. Hüsnü niyet sabibi üçüncü şahıslar hakkında hacir hükmünün tesiri ilandan başlar.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 360 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 360	4721 sayılı Kanun m. 410
İlanın zamanı	Kesinleşen kısıtlama kararı derhal ilan olunur	Kesinleşince hemen ilan olunur
İlanın yeri	Doğum yeri ve ikametgâh	Yerleşim yeri ve nüfusa kayıtlı olunan yer
Erteleme	Kurumda bulunduğu sürece ilan istisnaen ertelenebilir	Düzenlenmemiş
Üçüncü kişiler	İyiniyetli üçüncü kişiler için etki ilanla başlar	Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez
Ayırt etme gücü	Düzenlenmemiş	Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçları saklıdır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 410. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İlanın zamanı	Kısıtlama kararı kesinleşince hemen	TMK m. 410/1
İlanın yeri	Kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yer	TMK m. 410/1
Üçüncü kişiler	Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez	TMK m. 410/2
Ayırt etme gücü	Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçları saklıdır	TMK m. 410/3
Yerleşim yeri değişikliği	Kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur	TMK m. 412
Kaldırma	Kısıtlama ilan edilmişse kaldırılması da ilan olunur	TMK m. 473
Kayyım ve yasal danışman	Karar ancak vesayet makamı gerekli görürse ilan olunur	TMK m. 431
Kaynak	743 m. 360	Gerekçe, s. 140

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 360. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, eski hükümden farklı olarak ilanın yerleşim yerinden başka, kısıtlının **doğduğu yerde değil "nüfusa kayıtlı bulunduğu" yerde** yapılmasının uygun görüldüğünü; **ilanın geciktirilmesi sakıncalı görüldüğünden** eski maddenin ikinci fıkrasındaki bu konuya ilişkin hükmün maddeye alınmadığını belirtir. İyiniyetli üçüncü kişiler hakkında kısıtlamanın ilanından itibaren hüküm ifade edeceği esası korunmuş, ayırt etme gücüne sahip olmayanların hukuki fiillerinin sonuç doğurmadığına ilişkin hükümlerin saklı olduğu son fıkrada vurgulanmıştır. Tasarının 410. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ilanın **kesinleşmeden sonra hemen** yapılması gerektiğidir. İkinci nokta, ilandan önce kısıtlının iyiniyetli üçüncü kişilerle yaptığı işlemlerin, kısıtlama ayırt etme gücüyle ilgili değilse **kısıtlıyı bağlayabilmesidir**. Üçüncü nokta, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin işlemlerinde **iyiniyetin korunmamasıdır**; bu durumda ilan yapılmış olsun olmasın işlem hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15).

II. İlanın Zamanı ve Yeri

- **Zaman:** Kısıtlama kararı kesinleşince hemen.
- **Yer:** Kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yer.
- **Yeni yerleşim yeri:** Yerleşim yeri değişirse kısıtlama yeni yerde de ilan olunur.

Birinci fıkraya göre kısıtlama kararı, kesinleşince hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan olunur. Eski Kanun ilanın doğum yeri ile ikametgâhta yapılmasını öngörüyordu; gerekçeye göre yeni düzenleme doğum yeri yerine nüfusa kayıtlı olunan yeri esas almıştır. Eski Kanun, akıl hastalığı, akıl zayıflığı veya ayyaşlık sebebiyle kısıtlanan kişi bir kurumda bulunduğu sürece ilanın ertelenmesine istisnaen izin veriyordu; gerekçe, ilanın geciktirilmesi sakıncalı görüldüğünden bu hükmün maddeye alınmadığını belirtir. 2

Vesayet makamının izniyle yerleşim yeri değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer ve kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur (TMK m. 412). Kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar ise ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilan olunur (TMK m. 431). 3

III. İlanın Üçüncü Kişilere Etkisi

- **Kural:** Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez.
- **Sonuç:** İlandan önce yapılan işlem iyiniyetli karşı tarafa karşı kısıtlıyı bağlayabilir.
- **Kısıtlamadan önceki işlem:** Kısıtlama kararından önce yapılan işlemde ehliyetsizlikten söz edilemez.

İkinci fıkra, ilanı üçüncü kişilere karşı etkinin başlangıcı olarak kabul eder: kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez. Yargıtay, savurganlık sebebiyle verilen ve ilan edilmemiş bir kısıtlama kararının iyiniyetli üçüncü kişileri bağlamayacağını ve kısıtlının düzenlediği bono nedeniyle sorumlu tutulacağını belirtmiştir.[1] 4

Kısıtlama kararından önce yapılan işlemde ise ayırt etme gücüyle ilgili olmayan bir kısıtlama sebebi bakımından ehliyetsizlikten söz edilemez.[2] Ayırt etme gücü bulunan kişinin kısıtlama davası sürerken yaptığı sözleşme de, yalnız vesayet davasının daha önce açılmış olmasına dayanılarak geçersiz sayılamaz.[3] 5

IV. Ayırt Etme Gücüne İlişkin İstisna

- **Saklı hüküm:** Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçları saklıdır.

1 Yargıtay 12. HD, 11.05.2015, E. 2015/11249, K. 2015/13095.
2 Yargıtay 12. HD, 22.10.2015, E. 2015/12580, K. 2015/25437.
3 Yargıtay 11. HD, 08.04.2014, E. 2013/17406, K. 2014/6850.

- **Sonuç:** Ayırt etme gücü bulunmayanın işlemi ilandan önce de hüküm doğurmaz.
- **İyiniyet:** Karşı tarafın iyiniyeti bu sonucu değiştirmez.

6 Üçüncü fıkraya göre ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır. Kanunda gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15); bu sonuç ilana bağlı değildir. Yargıtay, ehliyetsiz kişiyle işlem yapanın iyiniyetinin ehliyetsizliği gidermeyeceğini, bu kuralın tek istisnasının 410. maddedeki ilan kuralı olduğunu, ancak tam ehliyetsizler bakımından iyiniyetin korunmayacağını belirtmiştir.[4] Aynı kararda, kısıtlama kararının tapu kütüğüne işlenmemiş olmasının tek başına karşı tarafın iyiniyetini göstermediği kabul edilmiştir.

V. Kısıtlılığın Süresi ve Sonraki İşlemler

- **Üçüncü kişiler:** İyiniyetli üçüncü kişilere karşı etki ilanla başlar.
- **Kaldırma:** İlan edilmiş kısıtlamanın kaldırılması da ilan olunur.
- **Tespit:** Uyuşmazlıkta kısıtlılığın süresi ve ilan araştırılır.

7 Kısıtlama ilan edilmişse kaldırılması da ilan olunur; ancak fiil ehliyetinin yeniden kazanılması ilanın yapılmasına bağlı değildir (TMK m. 473). Yargıtay, hükümlülük sebebiyle kısıtlanan bir şirket yetkilisinin katıldığı işlemlerde kısıtlılık hâlinin süresinin ve kısıtlama kararının ilan edilip edilmediğinin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]

8 Vesayet kararından sonra kısıtlı hakkında başlatılan takipte kısıtlıyı vasi temsil eder; bu yüzden ödeme emrinin vasiye tebliği gerekir.[6]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Eşin veya bir yakının kısıtlanmasına karar verilmişse**, kararın kesinleştikten sonra yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan edildiği takip edilmelidir; ilandan önce iyiniyetli kişilerle yapılan işlemler kısıtlıyı bağlayabilir. **Kısıtlı biriyle sözleşme yapılacaksa veya ondan bir taşınmaz edinilecekse**, kısıtlama ilan edilmişse iyiniyete dayanılamayacağı ve ayırt etme gücü bulunmayan kişiyle yapılan işlemin iyiniyetle de ayakta tutulamayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. **Kısıtlılık kaldırılmışsa**, ilan edilmiş bir kısıtlamanın kaldırılmasının da ilan olunacağı, fiil ehliyetinin ise ilanı beklemeden yeniden kazanıldığı göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 473).

4 Yargıtay 14. HD, 11.11.2010, E. 2010/11035, K. 2010/12624.
5 Yargıtay 11. HD, 21.01.2025, E. 2024/1176, K. 2025/305.
6 Yargıtay 12. HD, 22.10.2015, E. 2015/12580, K. 2015/25437.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2015 · E. 2015/11249 · K. 2015/13095

Savurganlık sebebiyle verilen kısıtlama kararı ilan edilmemişse, kısıtlının düzenlediği bono iyiniyetli hamile karşı geçerli sayılır

Bonoya dayalı icra takibinde keşideci borçlunun vasisi, keşidecinin senedin düzenlenmesinden önce savurganlık sebebiyle kısıtlandığını ileri sürerek takibin iptalini istemiştir. İcra mahkemesi takibi iptal etmiştir; geri çevirme üzerine vesayet mahkemesinden gelen cevaba göre kısıtlama kararı ilan edilmemişti.

> *O halde, keşideci borçlu hakkındaki kısıtlama kararı, TMK'nun 410/3. maddesinde özel olarak düzenlenen ayırt etme gücü ile ilgili olmayıp, aynı kanunun 406. maddesi gereğince borçlunun savurganlığı nedeniyle verilen bir kısıtlama kararı olduğundan ve 410/1. madde gereğince de kısıtlama kararı ilan edilmediğinden kanunun amir hükmü gereğince iyiniyetli üçüncü kişileri bağlamaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, 410. maddenin ikinci fıkrasının kambiyo işlemlerindeki sonucunu gösterir. Daire, maddenin üç fıkrasını aktarmış ve kısıtlamanın savurganlık sebebiyle verildiğini, ayırt etme gücüyle ilgili olmadığını belirtmiştir. Kısıtlama kararı ilan edilmediğinden iyiniyetli üçüncü kişileri bağlamayacağı ve kısıtlı borçlunun takip konusu bono nedeniyle sorumlu tutulması gerektiği açıklanarak takibin iptali kararı bozulmuştur (TMK m. 406).

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
22.10.2015 · E. 2015/12580 · K. 2015/25437

Kısıtlama kararından önce imzalanan sözleşme nedeniyle kısıtlı sorumludur; kısıtlamadan sonra başlatılan takipte ödeme emri vasiye tebliğ edilmelidir

Kredi sözleşmesine dayalı icra takibine karşı borçlunun vasisi, borçlunun sözleşme tarihinde borçlanma ehliyeti bulunmadığını ileri sürerek takibin iptalini istemiştir. Borçlu savurganlık sebebiyle kısıtlanmıştı; kısıtlama kararı sözleşmeden yaklaşık bir buçuk ay sonra verilmişti. İcra mahkemesi takibi iptal etmiştir.

> *Borçlu hakkındaki kısıtlama kararı, TMK'nun 410/3. maddesinde özel olarak düzenlenen ayırt etme gücü ile ilgili olmayıp, aynı Kanun'un 406. maddesi gereğince borçlunun savurganlığı nedeniyle verilen bir kısıtlama kararı olduğundan ve kısıtlama kararının tarihi, kredi sözleşmesinin imzalandığı tarihten sonra olduğundan, kredi sözleşmesinin imzalandığı tarihte, borçlunun borçlanma ehliyeti olmadığından söz edilemez. Bu nedenle kısıtlı borçlunun takip konusu sözleşme nedeniyle sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Ayrıca vesayet altına alınma kararından sonra başlatılan takipte, kısıtlıyı vasisi temsil edeceğinden ve onun adına itiraz ve şikayet haklarını kullanacağından, İİK.nun 61. maddesi kapsamında çıkarılan ödeme emrinin vasiye tebliği zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlamanın hüküm doğurduğu anı ve sonrasındaki temsil kuralını birlikte gösterir. Daire, kısıtlamanın ayırt etme gücüyle ilgili olmayan bir sebebe, savurganlığa dayandığını ve kararın kredi sözleşmesinden sonra verildiğini belirtmiş; sözleşme tarihinde borçlunun borçlanma ehliyetinin bulunmadığından söz edilemeyeceğini açıklamıştır. Vesayet kararından sonra başlatılan takipte ise kısıtlıyı vasisi temsil edeceğinden ödeme emrinin vasiye tebliği gerektiği; bu yüzden takibin değil, kısıtlıya tebliğ edilen ödeme emrinin iptali gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 406).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
11.11.2010 · E. 2010/11035 · K. 2010/12624

Ehliyetsiz kişiyle işlem yapanın iyiniyeti ehliyetsizliği gidermez; kısıtlama kararının tapu kütüğüne işlenmemiş olması tek başına iyiniyet sebebi değildir

Kısıtlı adına yeni atanan vasi, önceki vasinin kısıtlıdan aldığı vekaletnameyle kısıtlının taşınmazı üzerinde bir şirket lehine kurduğu ipotek ve intifa hakkının terkinini istemiştir. Mahkeme, vesayet kararının tapuda kayıtlı olmadığı ve şirketin iyiniyetli olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Bu nedenle de ehliyetsiz kişi ile işlem yapanın iyiniyetli olması da ehliyetsizliği gideremeyecektir. Bu kuralın tek istisnası Türk Medeni Kanununun 410. maddesindeki kısıtlama kararının ilanından önce iyiniyetli üçüncü kişileri etkilemeyeceğine dair düzenleme olup burada da tam ehliyetsizler için iyiniyetin hiçbir şekilde korunamayacağı da ayrıca hüküm altına alınmıştır. Tüm bu açıklamalardan da anlaşıldığı gibi taşınmaz maliki 2003 yılında kısıtlanmış olup fiil ehliyetinden yoksundur. Fiil ehliyeti hükmen kısıtlanan kişinin taşınmaz malları üzerinde önemli ölçüde tasarruf yapacak nitelikte verdiği vekaletname de bu kişi vasisi dahi olsa ehliyetsizlik nedeniyle geçersizdir. Tapuda bu vekaletname ile hak kazanan kişinin kazanımı da korunmayacaktır. Mahkemece açıklanan tüm bu hususlar ile vesayet kararının ilan zorunluluğu unsuru da gözardı edilerek sadece kararın tapu kütüğüne işlenmemiş olması nedeniyle davalı ... Ltd. Şti.nin iyiniyetli olduğundan bahisle davanın reddi doğru görülmediğinden hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 410. maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları arasındaki ilişkiyi gösterir. Daire, fiil ehliyetinin bulunmadığı durumlarda işlemin geçersiz olduğunu ve işlem yapanın iyiniyetinin ehliyetsizliği gidermeyeceğini belirtmiş; bu kuralın tek istisnasının kısıtlama kararının ilanından önce iyiniyetli üçüncü kişileri etkilememesi olduğunu, ancak tam ehliyetsizler bakımından iyiniyetin korunmayacağını açıklamıştır. Kısıtlı kişinin, vasisine dahi olsa, taşınmazları üzerinde tasarruf imkânı veren vekaletnamesinin geçersiz olduğu; mahkemenin ilan zorunluluğunu gözden kaçırıp yalnız kararın tapu kütüğüne işlenmemesine dayanarak iyiniyet kabul etmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir (TMK m. 462).

4 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2014 · E. 2013/17406 · K. 2014/6850

Ayırt etme gücü bulunan kişinin kısıtlama davası sürerken yaptığı sözleşme, yalnız davanın önceden açılmış olmasına dayanılarak geçersiz sayılamaz

Kendi isteğiyle 408. madde uyarınca kısıtlanan davacı adına, kısıtlama davası sürerken imzaladığı bir şirket kuruluş sözleşmesinin iptali istendi. Mahkeme, sözleşme tarihinde davacının sözleşme yapma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir.

> *TMK'nın 410. maddesinin 2 ve 3. bendi "Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez. Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır." hükmünü haiz olmakla, isteğe bağlı kısıtlama kararının üçüncü kişiler yönünden sonuç doğurabilmesi için kararın ilan edilmesi gerektiği açıkça hüküm altına alınmıştır. Bu halde, davacı kısıtlının ayırt etme gücü bulunduğuna göre, mahkemece, vesayet davası açılma tarihinin şirket ana sözleşmesinden önce olması esas alınarak, kısıtlama kararı şirket ana sözleşme tarihinden sonra olsa da, davacının sözleşme düzenlendiği tarihte sözleşme yapma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermesi yerinde değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlamanın üçüncü kişilere karşı hangi andan itibaren etkili olduğunu gösterir. Daire, 410. maddeye göre kısıtlamanın iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemediğini ve isteğe bağlı kısıtlama kararının üçüncü kişiler yönünden sonuç doğurabilmesi için ilan edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayırt etme gücü bulunan kişinin kısıtlama kararından önce yaptığı sözleşme, vesayet davasının sözleşmeden önce açılmış olmasına dayanılarak ehliyetsizlik gerekçesiyle geçersiz sayılmamıştır (TMK m. 408).

5 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
21.01.2025 · E. 2024/1176 · K. 2025/305

Kısıtlının katıldığı işlemlerin geçerliliği için kısıtlılığın süresi ve kısıtlama kararının ilan edilip edilmediği belirlenmelidir

Alacak davasında davalı şirketin yetkilisi, hükümlü olduğu için kısıtlanmıştı; infazın ertelendiği dönemde kısıtlılık hâlinin ortadan kalktığı ve hükümlülük sona erince vesayetin son bulduğu mahkeme kararlarıyla tespit edilmişti. Davacı, şirket yetkilisinin imzaladığı bir sulh sözleşmesine dayanmıştır.

> *Yasal düzenlemeler ve dosya kapsamı gözetilerek, davalı şirket yetkilisi ...'ın kısıtlılık halinin süresi, kısıtlılık kararının ilan edilip edilmediğinin tespiti ile kısıtlının katıldığı hukuki işlemlerin sıhhatinin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğinden, mahkemece hatalı değerlendirme ile sonuca varılması doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 410. maddenin ikinci fıkrasının kısıtlılığın süresiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini gösterir. Daire, 407 ve 410. maddeleri aktararak

kısıtlama kararının kesinleşince yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan olunacağını ve kısıtlamanın iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemeyeceğini hatırlatmıştır. Kısıtlılık hâlinin hangi dönemlerde sürdüğü ve kısıtlama kararının ilan edilip edilmediği tespit edilmeden, kısıtlının katıldığı işlemlerin geçerliliği hakkında verilen karar bozulmuştur (TMK m. 407).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi ve yeni yerde ilan.
- **TMK m. 473:** Kısıtlamanın kaldırılmasının ilanı.
- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışman atanmasında ilan.
- **TMK m. 409:** İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının iznine bağlı işlemler.

YETKİ

Üçüncü Ayırım · m. 411–412

Yetki başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 411–412. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 411	Vesayet işlerinde yetki	Vesayet işlerinde hangi mahkemenin yetkili olduğunu belirler
m. 412	Yerleşim yerinin değişmesi	Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştirmesini vesayet makamının iznine bağlar

MADDE

411 A. Vesayet işlerinde yetki

KANUN METNİ

Vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 411, vesayet işlerinde hangi mahkemenin yetkili olduğunu belirler. Vesayet işlerinde yetki, **küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine**, yani vesayet makamı olan **sulh hukuk mahkemesine** ve denetim makamı olan **asliye hukuk mahkemesine** aittir (TMK m. 397). Yerleşim yeri, bir kimsenin **sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir** (TMK m. 19); eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz (TMK m. 22). Yargıtay bu yetki kuralını **kesin yetki** olarak nitelendirmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 361. maddesini karşılar ve **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet daireleri	Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi ile denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Yerleşim yeri	Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19).
Yasal yerleşim yeri	Vesayet altındaki kişi için bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer (TMK m. 21).
Kesin yetki	Tarafların anlaşmasıyla değiştirilemeyen ve mahkemece kendiliğinden gözetilen yetki.
Yargı yeri belirlenmesi	Mahkemeler arasındaki yetki uyuşmazlığının üst mahkemece çözülmesi.

1 Yargıtay 20. HD, 15.10.2015, E. 2015/9038, K. 2015/9255.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 411- Yürürlükteki Kanunun 361 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin kenar başlığı, metne tam olarak uymadığı için "Salahiyettar makam" deyimi yerine maddede "Vesayet işlerinde yetki" deyimine yer verilmiştir. Vesayet işlerinde yetkili mahkemeler şimdiye kadar olduğu gibi vesayet altına alınan kişinin yerleşim yerindeki sulh ve asliye mahkemeleridir. Bir hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 140-141*

Tasarının 411. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 361. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet işlerinde salahiyet, küçüğün veya mahcurun ikametgahındaki vesayet dairelerine aittir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 361 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 361	4721 sayılı Kanun m. 411
Kenar başlığı	Salahiyettar makam	Vesayet işlerinde yetki
Yetki	Küçüğün veya kısıtlının ikametgâhındaki vesayet daireleri	Küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleri
Hüküm	Kaynak kural	Hüküm değişikliği yok

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 411. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yetkili daireler	Küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleri	TMK m. 411
Vesayet daireleri	Sulh hukuk mahkemesi (vesayet makamı) ve asliye hukuk mahkemesi (denetim makamı)	TMK m. 397
Yerleşim yeri	Sürekli kalma niyetiyle oturulan yer	TMK m. 19

Konu	Kural	Dayanak
Vesayet altındaki kişi	Bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer	TMK m. 21
Kurumda bulunma	Eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma yeni yerleşim yeri doğurmaz	TMK m. 22
Yerleşim yeri değişikliği	Vesayet makamının izniyle olur; yetki yeni vesayet dairelerine geçer	TMK m. 412
Kayyım	Temsil kayyımında kişinin yerleşim yeri, yönetim kayyımında malların yönetildiği yer	TMK m. 430
Kaynak	743 m. 361	Gerekçe, s. 140-141

1 TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 361. maddesini karşılamaktadır. Eski maddenin kenar başlığı metne tam olarak uymadığı için "Salahiyettar makam" deyimi yerine "Vesayet işlerinde yetki" deyimine yer verilmiştir. Gerekçe, vesayet işlerinde yetkili mahkemelerin şimdiye kadar olduğu gibi vesayet altına alınan kişinin **yerleşim yerindeki sulh ve asliye mahkemeleri** olduğunu belirtir; **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 411. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yetkinin **davanın açıldığı tarihteki** yerleşim yerine göre belirlenmesidir; dava açıldıktan sonra kişinin başka yere taşınması yetkiyi değiştirmez.[2] İkinci nokta, kısıtlama kararından sonra kısıtlının yerleşim yerini ancak **vesayet makamının izniyle** değiştirebilmesidir (TMK m. 412). Üçüncü nokta, hastane, bakım kurumu veya cezaevinde bulunmanın **kendiliğinden yeni yerleşim yeri doğurmamasıdır** (TMK m. 22).

II. Yetkili Vesayet Daireleri

- **Vesayet makamı:** Sulh hukuk mahkemesi.
- **Denetim makamı:** Asliye hukuk mahkemesi.
- **Yer:** Küçüğün veya kısıtlının yerleşim yeri.

1. madde, vesayet işlerinde yetkiyi küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine verir. Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür; vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Kural, vasi atanması ve kısıtlama istemleri ile vesayetin yürütülmesi sırasında verilecek kararlar için uygulanır.

2 Yargıtay 18. HD, 03.11.2015, E. 2015/2498, K. 2015/15746.

Yargıtay, vesayet işlerindeki yetki kuralının kesin yetki niteliğinde olduğunu belirtmiştir.[3] Aynı kararda, ana ve baba evli değilken ana küçük olduğunda çocuğa vasi atanması veya velayetin babaya verilmesi isteminin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinde inceleneceği kabul edilmiştir (TMK m. 337). 2

III. Yerleşim Yerinin Belirlenmesi

- **Tanım:** Sürekli kalma niyetiyle oturulan yer.
- **Nüfus kaydı:** Adres beyanı aksi kanıtlanıncaya kadar geçerlidir.
- **Dava tarihi:** Yetki dava tarihindeki yerleşim yerine göre belirlenir.

Yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir; bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz (TMK m. 19). Yargıtay, adres kayıtlarında kişinin yazılı beyanının esas alındığını ve adres beyanının aksi sabit oluncaya kadar geçerli olduğunu belirterek, yetkinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yerine göre belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir.[4] Kayyım atanmasına ilişkin bir davada da dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesinin yetkisizlik kararına dayanak yapılamayacağı belirtilmiştir.[5] 3

Nüfus kaydı tek ölçüt değildir; başka bir ile atanan ve adres kaydı güncellenen bir memurun dava tarihindeki yerleşim yeri yeni görev yeri sayılmıştır.[6] 4

IV. Kurumda veya Cezaevinde Bulunma

- **Genel kural:** Kuruma konulma yeni yerleşim yeri doğurmaz.
- **Cezaevi:** Cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri esas alınır.
- **İzinli nakil:** Vesayet makamının izniyle sürekli kalınan bakım merkezi yerleşim yeri olabilir.

Bir öğretim kurumuna devam etmek için bir yerde bulunma ya da eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma, yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz (TMK m. 22). Yargıtay, kısıtlı adayının dava sırasında cezaevinde bulunmasının dava tarihindeki yerleşim yerine göre belirlenen yetkiyi değiştirmediğini kabul etmiş;[7] hükümlüye kayyım atanması isteminde, nüfus kaydında ceza infaz kurumunun adresi görünse de cezaevine girmeden önceki son yerleşim yerini esas almıştır.[8] 5

3 Yargıtay 20. HD, 15.10.2015, E. 2015/9038, K. 2015/9255.
4 Yargıtay 18. HD, 03.11.2015, E. 2015/2498, K. 2015/15746.
5 Yargıtay HGK, 24.11.2020, E. 2017/2772, K. 2020/937.
6 Yargıtay 5. HD, 22.04.2025, E. 2025/2651, K. 2025/5831.
7 Yargıtay 20. HD, 02.05.2019, E. 2019/1253, K. 2019/3058.
8 Yargıtay 5. HD, 23.12.2024, E. 2024/6163, K. 2024/10388.

6 Buna karşılık vesayet makamının izniyle bir bakım merkezine nakledilen ve orada sürekli kalan kısıtlının, sürekli yerleşme niyetiyle bakım merkezinde kaldığı kabul edilerek yeni yerdeki mahkeme yetkili sayılmıştır.[9]

V. Yerleşim Yerinin Değişmesi

- **İzin:** Vesayet altındaki kişi yerleşim yerini izinsiz değiştiremez.
- **Yetkinin geçmesi:** İzinle değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer.
- **Yasal yerleşim yeri:** Vesayet altındaki kişinin yerleşim yeri vesayet makamının bulunduğu yerdir.

7 Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21). Yargıtay, izin kararı bulunmadığında vesayet dosyasının kısıtlamayı veren mahkemede kaldığını;[10] izin verilmişse dosyanın yeni yerdeki mahkemece takip edileceğini belirtmiştir.[11]

VI. Kayyımlıkta Yetki

- **Temsil kayyımı:** Kişinin yerleşim yerindeki vesayet makamı.
- **Yönetim kayyımı:** Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği yer.
- **Usul:** Vasi atanmasına ilişkin kurallar kayyıma da uygulanır.

8 Temsil kayyımı, kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından; yönetim kayyımı ise malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır (TMK m. 430). Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır (TMK m. 431). Yargıtay, küçüğe temsil kayyımı atanmasında da 411. maddeyi uygulayarak küçüğün güncel nüfus kaydındaki yerleşim yerini esas almıştır.[12]

VII. Yabancılık Unsuru Bulunan Vesayet İşleri

- **Yurt dışındaki kişi:** Türkiye'de vasi atanması istenebilir.
- **Rapor:** Kişinin bulunduğu ülkede istinabe yoluyla rapor alınabilir.
- **Tanıma:** Yabancı vesayet kararının tanınması davası asliye mahkemesinde görülür.

9 Yargıtay 20. HD, 12.01.2016, E. 2015/16312, K. 2016/199.
10 Yargıtay 5. HD, 26.09.2024, E. 2024/6513, K. 2024/8471.
11 Yargıtay 5. HD, 03.11.2025, E. 2025/11002, K. 2025/13931.
12 Yargıtay 5. HD, 16.11.2020, E. 2020/9313, K. 2020/10032.

Yargıtay, yurt dışında yaşayan kısıtlı adayı için Türkiye'de vasi atanması istendiğinde, tanıma istemi bulunmuyorsa davacının yabancı kararın tanınması davası açmaya zorlanamayacağını ve kişinin bulunduğu ülkede istinabe yoluyla rapor alınması gerektiğini belirtmiştir.[13] Yabancı mahkemenin verdiği vasi atama kararının tanınması ve tenfizi istendiğinde ise görevli mahkeme, 5718 sayılı Kanun'a göre asliye mahkemesidir.[14] 9

UYGULAMA NOTU

Eş, anne veya baba için vasi atanması istenecekse, dava ilgilinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesinde açılmalıdır; hastanede, bakım kurumunda veya cezaevinde bulunması kendiliğinden yerleşim yerini değiştirmez. **Kısıtlı başka bir şehre taşınacaksa**, önce vesayet makamından izin alınmalıdır; izin verilirse vesayet dosyası yeni yerdeki mahkemeye geçer (TMK m. 412). **Vesayet altına alınacak kişi yurt dışında yaşıyorsa**, orada verilmiş bir vesayet kararının Türkiye'de tanınması asliye mahkemesinden istenebilir veya Türkiye'de vasi atanması talep edilebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
24.11.2020 · E. 2017/2772 · K. 2020/937

Kayyım atanmasına ilişkin davada yetki kesin ve kamu düzenine ilişkindir; dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesi yetkisizlik sebebi değildir

Bir kimsenin taşınmaz paylarını yönetmek üzere mal memuru yönetim kayyımı olarak atanmıştı. Kayyım, bu paylardan birinin bir şirkete devri ve bazı ödemeler için yetki ve izin istemiştir; mahkeme yetkisizlik kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *"Kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki söz konusu olup, bu yön kamu düzenine ilişkindir. Kayyımlık altına alınması istenilen kişinin dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesi hâlinde mahkemece yetkisizlik kararı verilemez…*

DEĞERLENDİRME Karar, 411. maddedeki yetki kuralının kayyımlıkta nasıl uygulandığını gösterir. Kurul, vasinin atanmasına ilişkin hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanacağını ve vesayet işlerinde yetkinin 411. maddeye göre belirlendiğini hatırlatmış; temsil kayyımı için kişinin yerleşim yerinin, yönetim kayyımı için ise malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği yerin vesayet makamının yetkili olduğunu açıklamıştır. Yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin olduğu,

13 Yargıtay 8. HD, 05.12.2017, E. 2017/7655, K. 2017/16197.
14 Yargıtay HGK, 15.10.2019, E. 2017/1924, K. 2019/1060.

dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesinin yetkisizlik kararına dayanak yapılamayacağı belirtilerek direnme kararı bozulmuştur (TMK m. 430).

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2015 · E. 2015/2498 · K. 2015/15746

Vesayet davasında yetkili mahkeme, dava tarihindeki yerleşim yerine göre belirlenir; sonradan yer değiştirilmesi yetkisizlik sebebi değildir

Kısıtlama davası açıldığında kısıtlanması istenen kişinin adres kaydı davanın açıldığı ilçede görünüyordu. Karar tarihinde dosyaya giren kolluk tutanağına göre kişi başka bir ilçede oturuyordu; mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Açılmış olan bir davada dava şartları, davanın açılmış olduğu tarihe göre belirlenir. Mahkeme davanın başında, esasa ilişkin incelemeye geçmeden önce dava şatlarının bulunup bulunmadığını kendiliğinden araştırmak ve incelemekle yükümlüdür. Davanın açıldığı tarihten sonra ortaya çıkan olaylar ve talepler, kanunda bir istisna tanınmamış ise, hüküm anında dikkate alınmayacaktır. Yani her dava açıldığı tarihteki hukuki ve maddi olgulara göre sonuçlandırılmalıdır. Somut olayda davanın açıldığı tarih itibariyle kısıtlanması istenilenin yerleşim yerine göre yetkili mahkemenin belirlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 411. maddedeki yerleşim yerinin hangi tarihe göre belirleneceğini gösterir. Daire, adres kayıtlarında kişinin yazılı beyanının esas alındığını ve adres beyanının aksi sabit oluncaya kadar geçerli olduğunu hatırlatmıştır. Dava şartlarının davanın açıldığı tarihe göre belirleneceği, dava açıldıktan sonra ortaya çıkan olayların kanunda istisna yoksa hüküm anında dikkate alınmayacağı açıklanarak, dava tarihinde yetkili olan mahkemenin verdiği yetkisizlik kararı bozulmuştur (TMK m. 412).

3 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
02.05.2019 · E. 2019/1253 · K. 2019/3058

Kısıtlı adayının cezaevinde bulunması, dava tarihindeki yerleşim yerine göre belirlenen yetkiyi değiştirmez

405. madde uyarınca vasi atanması istendi. Kısıtlı adayı dava sırasında bir cezaevinde bulunuyordu; mahkemelerden biri yargılamanın cezaevinin bulunduğu yerde daha hızlı yapılabileceğini, diğeri vesayet davalarında yetkinin kesin olduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, davanın açıldığı tarih itibarıyla kısıtlı adayının "..." adresinde ikamet ettiği anlaşıldığından uyuşmazlığın ... . Sulh Hukuk Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, işlemlerin daha hızlı yürütülebileceği düşüncesinin yetki kuralını değiştirmediğini gösterir. Daire, vesayet işlerinde yetkinin küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait olduğunu ve yerleşim yerinin sürekli kalma niyetiyle oturulan yer olduğunu hatırlatmıştır. Kısıtlı adayının dava-

nın açıldığı tarihte ikamet ettiği adres esas alınarak oradaki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir; kanuna göre de ceza kurumuna konulma yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz (TMK m. 22).

4 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
15.10.2015 · E. 2015/9038 · K. 2015/9255

Vesayet işlerindeki yetki kuralı kesin yetki niteliğindedir; küçüğe vasi atanması veya velayetin babaya verilmesi istemi vesayet makamında incelenir

Evlilik dışı doğan ve annesi de küçük olan bir çocuk için vasi atanması istendi. Asliye hukuk mahkemesi davanın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirterek görevsizlik kararı vermiştir; dosya yargı yeri belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *...küçüğe vasi atanması veya menfaatine göre velayetin babaya verilmesi hususunun tartışılması görevinin, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu, bu durumun aksini gösterir bir düzenlemenin TMK'da yer almadığı, yine TMK'nın 411. maddesine göre vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait olup, söz konusu yetki kuralının kesin yetki mahiyetinde olduğu anlaşılmakla, davanın görevli Kırkağaç Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 411. maddedeki yetki kuralının niteliğini açıkça belirtir. Daire, ana ve baba evli değilse velayetin anaya ait olduğunu, ana küçükse hâkimin çocuğun menfaatine göre vasi atayacağını veya velayeti babaya vereceğini hatırlatmıştır. Bu hususun tartışılması görevinin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğu, vesayet işlerinde yetkinin küçüğün yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait bulunduğu ve bu kuralın kesin yetki niteliğinde olduğu açıklanmıştır (TMK m. 337).

5 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
12.01.2016 · E. 2015/16312 · K. 2016/199

Vesayet makamının izniyle bir bakım merkezine nakledilen ve orada sürekli kalan kısıtlının yerleşim yeri bakım merkezinin bulunduğu yer olabilir

Kısıtlının vasisinin talebi üzerine vesayet makamı, kısıtlının başka bir ildeki bakım merkezine nakline ve adres değişikliğine izin verip yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyanın gönderildiği mahkeme, bakımevine konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmayacağı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, kısıtlının 2010 yılından itibaren Özel S.. Bakım Merkezinde kalmakta iken, Ürgüp Sulh Hukuk Mahkemesinin 03.09.2015 tarihli ek kararı ile G.. Bakım Merkezine naklinin yapıldığı ve kısıtlının adres değişikliğine izin verildiği anlaşılmış olup, her ne kadar Türk Medenî Kanununun 22. maddesinde bakım ve sağlık kurumuna konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu*

doğurmayacağı belirlenmişse de, kısıtlının sürekli yerleşmek niyetiyle bakımevinde kaldığı ve sürekli bakım ve gözetiminin bakımevinde gerçekleştirildiği anlaşıldığından uyuşmazlığın Niğde Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, kurumda bulunmaya ilişkin genel kural ile vesayet makamının iznini birlikte değerlendirir. Daire, 22. maddeye göre bakım veya sağlık kurumuna konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmadığını kabul etmekle birlikte, kısıtlının yıllardır bakım merkezinde kaldığını, nakline ve adres değişikliğine vesayet makamınca izin verildiğini, sürekli bakım ve gözetiminin bakım merkezinde yürütüldüğünü gözetmiştir. Kısıtlının sürekli yerleşme niyetiyle bakım merkezinde kaldığı sonucuna varılarak yeni yerdeki sulh hukuk mahkemesi yetkili sayılmıştır (TMK m. 412).

6 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2025 · E. 2025/11002 · K. 2025/13931

Yerleşim yeri değişikliğine izin verilen kısıtlının yerleşim yeri, bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yerdir

Kısıtlı, vesayet altına alındıktan sonra başka bir ildeki bir ilçede oturmaya başlamıştı; vesayet makamı ek kararla yerleşim yeri değişikliğine izin verdi ve dosya yeni yerdeki mahkemeye gönderilmiştir. Mahkemeler arasında yetki uyuşmazlığı çıkmıştır.

> *Dosya kapsamında yapılan incelemeye göre, kısıtlının Bursa 10. Sulh Hukuk Mahkemesinin 13.09.2023 tarihli ve 2023/76 Esas, 2023/1533 Karar sayılı kararı ile vesayet altına alındığı, daha sonra mahkemece 21.03.2024 tarihli ek kararla kısıtlının Gaziosmanpaşa/İstanbul adresinde ikamet ettiği gerekçesiyle yerleşim yeri değişikliğine izin kararı verildiği, vesayet kararının bu mahkemece takip edildiği ve kısıtlılık halinin devam ettiği, yerleşim yerinin vesayet makamının bulunduğu yer olduğu anlaşıldığına göre uyuşmazlığın Gaziosmanpaşa 1. Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 411 ve 412. maddelerin birlikte uygulanmasını gösterir. Daire, kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine vesayet makamınca izin verildiğini, vesayet kararının yeni yerdeki mahkemece takip edildiğini ve kısıtlılık hâlinin sürdüğünü belirtmiştir. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yerinin bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yer olduğu gözetilerek yeni yerdeki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 412).

7 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/6513 · K. 2024/8471

Vesayet makamının izni olmadıkça kısıtlının yerleşim yeri değişmez; vesayet dosyası kısıtlamayı veren mahkemede kalır

Hükümlü, 407. madde uyarınca kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı. Vasi, kısıtlının denetimli serbestlikten yararlanarak başka bir ilçede oturduğunu belirterek

dosyanın oraya gönderilmesini istemiştir; iki sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Hadim Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığı gibi, kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi de olmadığından vesayet dosyasının takibi ile ilgili karar vermekte Hadim Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yerleşim yerinin fiilen değişmesinin tek başına yetkiyi değiştirmediğini gösterir. Daire, vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremeyeceğini ve yerleşim yeri değişirse yetkinin yeni vesayet dairelerine geçeceğini hatırlatmıştır. Vesayet makamınca verilmiş bir izin kararı bulunmadığından, vesayet dosyasının takibi ile ilgili karar verme yetkisinin kısıtlamayı veren mahkemede kaldığı belirtilmiştir (TMK m. 412).

8 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2024 · E. 2024/6163 · K. 2024/10388

Hükümlüye kayyım atanması isteminde, nüfus kaydında ceza infaz kurumunun adresi görünse de cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri esas alınır

Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüye 407. madde uyarınca kayyım atanması istendi. Nüfus kaydında yerleşim yeri olarak ceza infaz kurumunun adresi görünüyordu; üç ayrı sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Eskişehir 1 Nolu Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nün 08.03.2024 tarihli yazısının ekinde bulunan tutanağa göre hükümlünün cezaevine girmeden önceki son yerleşim yeri adresini Seyitgazi/Eskişehir olarak beyan ettiği anlaşıldığından uyuşmazlığın Eskişehir 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 411. maddedeki yerleşim yerinin nüfus kaydıyla sınırlı olmadığını gösterir. Daire, yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olduğunu hatırlatmıştır. Nüfus kaydında ceza infaz kurumunun adresi görünmesine karşın, hükümlünün kurumda alınan beyanına göre cezaevine girmeden önceki son yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 407).

9 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2025 · E. 2025/2651 · K. 2025/5831

Başka bir ile atanan ve adres kaydı güncellenen kısıtlı adayının dava tarihindeki yerleşim yeri yeni görev yeridir

406. madde uyarınca vasi atanması ve koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Kısıtlı adayı memurdu ve başka bir ile atanmıştı; iki ayrı ildeki sulh

hukuk mahkemeleri kısıtlı adayının yerleşim yerinin diğer ilde olduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, kısıtlı adayının memur olduğu, Ardahan'ın görev yeri olduğu, Ankara iline tayin olduğu ve dava açıldığı tarihten bir kaç gün sonra mernis adresinin Sincan/Ankara olarak güncellendiği hususu birlikte değerlendirildiğinde dava tarihi itibariyle yerleşim yeri adresinin Sincan/Ankara olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın Ankara Batı 7. Sulh Hukuk Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yerleşim yerinin belirlenmesinde sürekli kalma niyetinin dış göstergelerinin nasıl değerlendirileceğini gösterir. Daire, yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olduğunu ve vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait bulunduğunu hatırlatmıştır. Kısıtlı adayının yeni görev yerine atanması ve adres kaydının güncellenmesi birlikte değerlendirilerek dava tarihindeki yerleşim yerinin yeni görev yeri olduğu kabul edilmiştir (TMK m. 406).

10 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
16.11.2020 · E. 2020/9313 · K. 2020/10032

Küçüğe temsil kayyımı atanmasında da 411. madde uygulanır; yetkili mahkeme küçüğün güncel nüfus kaydındaki yerleşim yerine göre belirlenir

Bir küçüğe temsil kayyımı atanması istendi. Mahkemelerden biri nüfus kaydındaki adrese, diğeri kolluk araştırmasında belirlenen ve küçüğün sürekli kalma niyetiyle oturduğu bildirilen adrese dayanarak yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Somut olayda, nüfus kayıtlarının incelenmesinde güncel nüfus kayıtlarına göre kayyım tayini istenilen küçüğün yerleşim yeri adresinin "... Mahallesi ... Sokak No:... İç Kapı No:... Merkez/..." olduğu anlaşıldığından, uyuşmazlığın ... 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyımlığın yetki bakımından vesayete bağlandığını gösterir. Daire, temsil kayyımı atanmasını düzenleyen 426. maddeyi, vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım atanmasında da uygulanacağını belirten 431. maddeyi ve 411. maddeyi birlikte aktarmıştır. Küçüğün güncel nüfus kayıtlarındaki yerleşim yeri adresi esas alınarak oradaki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 431).

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2017 · E. 2017/7655 · K. 2017/16197

Yurt dışında yaşayan kısıtlı adayı için Türkiye'de vasi atanması istendiğinde, tanıma istemi yoksa kişinin bulunduğu ülkede istinabe yoluyla rapor alınmalıdır

Yurt dışında bir mahkeme kararıyla kısıtlanan ve kendisine yurt dışında yaşayan bir vasi atanan kişi için, Türkiye'deki işlerinin takibi amacıyla burada vasi atanması istendi. Mahkeme, kişinin yurt dışında yaşadığını ve vesayet işlerinde kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerinin yetkili olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

> *TMK'nun 411. maddesinde ''Vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir.'' hükmü ile kamu düzeni ve kesin yetki ilkeleri benimsenmiş ise , burada amaç, kendisini ve malvarlığını, yönetmekten ve korumaktan yoksun olanlarla (Türk Medeni Kanunu'nun 404, 405.maddeleri), kendisini ve malvarlığını, yönetmek ve korumaktan yoksun bırakılanların (Türk Medeni Kanunu'nun 406, 407, 408.maddeleri) korunmasıdır. O halde Mahkemece, vesayete ilişkin hükümlerin kamu düzenine ilişkin olduğu ve kısıtlı adayı hakkında yurtdışında vasi atanmasına ilişkin kararın tanınması ve tenfizine ilişkin istek bulunmadığı göz önünde bulundurularak, yurtdışında bulunan kısıtlı adayının TMK'nun 405. maddesince kısıtlanmasını gerektirir bir durumunun olup olmadığına dair bulunduğu ülkede istinabe yoluyla rapor alınması yoluna gidilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 411. maddedeki kamu düzeni ve kesin yetki ilkelerinin amacını açıklar. Daire, tanınması ve tenfizi istenen bir yabancı mahkeme kararı bulunmadığını, davacıyı yabancı vesayet kararının tanınması davası açmaya zorlamanın kanunun amacına aykırı olacağını belirtmiştir. Vesayet hükümlerinin kişilerin korunmasına yönelik ve kamu düzenine ilişkin olduğu gözetilerek, yurt dışındaki kısıtlı adayının kısıtlanmasını gerektiren bir durum bulunup bulunmadığı konusunda istinabe yoluyla rapor alınması gerektiği açıklanmış ve ret kararı bozulmuştur (TMK m. 405).

12 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
15.10.2019 · E. 2017/1924 · K. 2019/1060

Yabancı mahkemenin verdiği vasi atama kararının tanınması ve tenfizi davasına vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi değil, asliye mahkemesi bakar

Yurt dışında yaşayan bir Türk vatandaşının kısıtlanıp kendisine vasi atanmasına ilişkin yabancı mahkeme kararının Türkiye'de tanınması ve tenfizi istendi. Sulh hukuk mahkemesi, vesayet işlerinde Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır olduğu gerekçesiyle davayı reddetti ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *MÖHUK'un 51/1. maddesi gereğince görevli mahkemenin asliye mahkemeleri olduğu ve görev hususu dava şartlarından olması nedeniyle yargılamanın*

her aşamasında kendiliğinden nazara alınması gerektiğinden; davanın asliye mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekirken sulh hukuk mahkemesince davaya bakılmış olması hatalıdır.

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet işlerindeki yetki kuralı ile yabancı kararların tanınması ve tenfizi arasındaki sınırı gösterir. Kurul, tanıma ve tenfiz davalarında görevli mahkemenin 5718 sayılı Kanun'a göre asliye mahkemesi olduğunu, görevin dava şartı olduğunu ve yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetileceğini belirtmiştir. Bu nedenle vesayet işlerinde Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi bulunup bulunmadığı tartışmasına girilmeden, davaya sulh hukuk mahkemesince bakılması hatalı bulunarak direnme kararı değişik gerekçeyle bozulmuştur (TMK m. 397).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 397:** Vesayet daireleri.
- **TMK m. 430:** Kayyımlıkta yetki.
- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışman atanmasında usul.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.

MADDE

412 B. Yerleşim yerinin değişmesi

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez.
(2) Yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki, yeni vesayet dairelerine geçer. Bu takdirde kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilân olunur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 412, vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştirmesini vesayet makamının iznine bağlar. Vesayet makamının **izni olmadıkça** vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez. Yerleşim yeri izinle değişirse **yetki yeni vesayet dairelerine geçer** ve **kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur**. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21); yerleşim yerinin değiştirilmesi ayrıca vesayet makamının iznini gerektiren işler arasında sayılmıştır (TMK m. 462). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 362. maddesini karşılar; "sulh mahkemesi" deyimi "vesayet makamı" olarak değiştirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
İzin	Vesayet makamının, kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesini onaylayan kararı.
Yeni vesayet daireleri	Yeni yerleşim yerindeki sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri.
Yasal yerleşim yeri	Vesayet altındaki kişi için bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer (TMK m. 21).
Vesayet dosyası	Vesayetin yürütülmesine ilişkin işlemlerin takip edildiği dosya.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 412- Yürürlükteki Kanunun 362 inci maddesini karşılamaktadır. "Sulh mahkemesi" deyimi "vesayet makamı" olarak değiştirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 141*

Tasarının 412. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 362. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh mahkemesinin izni olmadıkça, vesayet altındaki kimse, ikametgahını değiştiremez. İkametgah değiştirildiğinde, salahiyet, yeni ikametgahın vesayet dairelerine geçer; bu suretle hacir, yeni ikametgahta ilan edilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 362 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 362	4721 sayılı Kanun m. 412
İzin veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Yetki	Yeni ikametgâhın vesayet dairelerine geçer	Yeni vesayet dairelerine geçer
İlan	Kısıtlama yeni ikametgâhta ilan edilir	Kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 412. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İzin	Vesayet altındaki kişi izinsiz yerleşim yerini değiştiremez	TMK m. 412/1
Yetkinin geçmesi	İzinle değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer	TMK m. 412/2
İlan	Kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur	TMK m. 412/2
Yasal yerleşim yeri	Bağlı olunan vesayet makamının bulunduğu yer	TMK m. 21

Konu	Kural	Dayanak
İzne bağlı iş	Yerleşim yerinin değiştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır	TMK m. 462/14
Genel yetki	Yerleşim yerindeki vesayet daireleri	TMK m. 411
Kaynak	743 m. 362	Gerekçe, s. 141

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 362. maddesini karşılamaktadır ve eski metindeki **"sulh mahkemesi" deyimi "vesayet makamı"** olarak değiştirilmiştir. Tasarının 412. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kısıtlının fiilen başka bir yerde oturmasının **izin olmadıkça yetkiyi değiştirmemesidir**. İkinci nokta, iznin **kısıtlının veya vasinin talebi** üzerine verilmesi gerektiğidir; talep olmadan verilen izne dayanılarak dosya gönderilemez.[1] Üçüncü nokta, izin verildiğinde vesayet dosyasının **yeni yerdeki mahkemece takip edilmesidir** (TMK m. 411).

II. Vesayet Makamının İzni

- **Kural:** Vesayet altındaki kişi yerleşim yerini izinsiz değiştiremez.
- **Talep:** İzin kısıtlının veya vasinin talebine bağlıdır.
- **İzne bağlı iş:** Yerleşim yerinin değiştirilmesi 462. maddede de sayılmıştır.

Birinci fıkraya göre vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez. Yerleşim yerinin değiştirilmesi, vesayet makamının iznini gerektiren işler arasında ayrıca sayılmıştır (TMK m. 462). Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21). 2

Yargıtay, kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan vesayet makamının kendiliğinden izin verip dosyayı başka bir mahkemeye göndermesini kabul etmemiş ve dosya hakkında karar verme yetkisinin ilk vesayet makamında kaldığını belirtmiştir.[2] Vasiye itiraz gibi başka bir istem incelenirken, yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir istek yokken yetkisizlik kararı verilmesi de bozma sebebi sayılmıştır.[3] 3

1 Yargıtay 5. HD, 26.09.2024, E. 2024/6927, K. 2024/8638.
2 Yargıtay 5. HD, 26.09.2024, E. 2024/6927, K. 2024/8638.
3 Yargıtay 2. HD, 03.11.2011, E. 2011/4451, K. 2011/18000.

III. İzinsiz Taşınmanın Sonuçları

- **Yetki:** İzinsiz başka yerde oturmak o yeri yetkili kılmaz.
- **Dosya:** Vesayet dosyası kısıtlamayı veren mahkemede kalır.
- **Diğer davalar:** Yerleşim yerine bağlı yetki kuralları da buna göre uygulanır.

4 İzin alınmadan kısıtlının başka bir yere gitmesi veya orada oturması, o yerin mahkemesini yetkili kılmaz. Yargıtay, vesayet kararıyla kısıtlının yerleşim yerinin karar veren vesayet makamının bulunduğu yer olduğunu ve izin olmadan başka yerde oturmanın yetkiyi değiştirmediğini belirtmiştir.[4] İzin kararı ve izin talebi bulunmadığında vesayet dosyasının takibi kısıtlamayı veren mahkemede kalır.[5]

5 Bu kural yerleşim yerine bağlanan başka yetki kurallarını da etkiler. Yargıtay, vesayet altındaki bir kişinin nüfus kaydındaki doğum tarihinin düzeltilmesi davasında, vesayet makamının izni bulunmadığından davanın vesayet makamının bulunduğu yerdeki asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğini kabul etmiştir.[6]

IV. İzinle Yerleşim Yerinin Değişmesi

- **Yetki:** Yetki yeni vesayet dairelerine geçer.
- **Dosya:** Vesayet dosyası yeni yerdeki mahkemece takip edilir.
- **İlan:** Kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur.

6 İkinci fıkraya göre yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki yeni vesayet dairelerine geçer; bu takdirde kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilan olunur (TMK m. 410). Yargıtay, vasinin talebi üzerine izin verilmişse vesayet dosyasının yeni yerdeki mahkemece takip edileceğini, izin veren mahkemenin aynı dilekçedeki vasi değişikliği talebini ayrıca değerlendirme zorunluluğunun bulunmadığını belirtmiştir.[7] İzin kararı bulunduğunda, kısıtlının o sırada ceza infaz kurumunda bulunması da yetkinin yeni yere geçmesine engel görülmemiştir.[8]

7 Bakım veya sağlık kurumuna konulma kural olarak yeni yerleşim yeri doğurmaz (TMK m. 22); ancak vesayet makamının izniyle bir bakım merkezine nakledilen ve orada sürekli kalan kısıtlı için yeni yerdeki mahkeme yetkili sayılmıştır.[9]

V. Kayyımlık ve Yasal Danışmanlıkta

- **Usul:** Vasi atanmasına ilişkin kurallar kayyıma da uygulanır.
- **İzin:** Kayyım atanan kişinin yerleşim yeri değişikliği de izne bağlıdır.

4 Yargıtay 17. HD, 28.10.2011, E. 2011/10607, K. 2011/9995.
5 Yargıtay 5. HD, 01.07.2024, E. 2024/5418, K. 2024/7905.
6 Yargıtay 20. HD, 07.11.2019, E. 2019/5229, K. 2019/6370.
7 Yargıtay 5. HD, 26.09.2024, E. 2024/6011, K. 2024/8449.
8 Yargıtay 5. HD, 29.04.2024, E. 2024/3459, K. 2024/4713.
9 Yargıtay 20. HD, 12.01.2016, E. 2015/16312, K. 2016/199.

- **Dosya:** İzin yoksa dosya kayyımı atayan mahkemede kalır.

Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır (TMK m. 431). Yargıtay, istek üzerine kayyım atanan kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesine vesayet makamınca izin verilmediği bir dosyada, dosyanın takibinde kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğunu belirtmiştir.[10] 8

UYGULAMA NOTU

Kısıtlı, vasisi olan yakınının yanına taşınacaksa, vasi önce vesayet makamından yerleşim yeri değişikliğine izin istemelidir; izin verildiğinde vesayet dosyası yeni yerdeki sulh hukuk mahkemesine geçer. **İzin alınmadan taşınılmışsa**, vesayet işleri eski mahkemede görülmeye devam eder; bu mahkemeden izin istenebilir. **Başka bir talep için mahkemeye başvuruluyorsa**, yerleşim yeri değişikliği isteği dilekçede ayrıca ve açıkça belirtilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/6927 · K. 2024/8638

Kısıtlı veya vasi yerleşim yeri değişikliği istemeden vesayet makamı kendiliğinden izin verip dosyayı başka yere gönderemez

405. madde uyarınca kısıtlanan kişinin vasisi önce kısıtlı adına bir banka hesabındaki blokenin kaldırılmasını, sonra kısıtlılığın kaldırılmasını istemiştir. Vesayet makamı, ortada böyle bir talep yokken kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verip yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan vesayet makamı olan Tokat Sulh Hukuk Mahkemesince kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ve dosyanın Kayseri Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği anlaşılmakla dosya hakkında karar vermekte Tokat Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 412. maddedeki iznin bir talebe dayanması gerektiğini gösterir. Daire, yerleşim yerinin sürekli kalma niyetiyle oturulan yer olduğunu, vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait bulunduğunu ve vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremeyeceğini aktarmıştır. Kısıtlı ya da vasisi yerleşim yeri değişikliği istemeden verilen izne dayanılarak dosyanın gönderilemeyeceği, dosya hakkında karar verme yetkisinin ilk vesayet makamında kaldığı belirtilmiştir (TMK m. 411).

10 Yargıtay 5. HD, 15.09.2022, E. 2022/8073, K. 2022/12023.

2 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2024 · E. 2024/6011 · K. 2024/8449

Vasinin talebi üzerine yerleşim yeri değişikliğine izin verilmişse vesayet dosyası yeni yerdeki mahkemece takip edilir

Vasi, kısıtlının sürekli olarak başka bir ilde oturduğunu belirterek yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesini, dosyanın oraya gönderilmesini ve vasi değişikliğini istemiştir. Vesayet makamı kolluk araştırmasından sonra izin verip yetkisizlik kararı vermiştir; yeni yerdeki mahkeme, vasi değişikliği talebinin değerlendirilmediği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesi için vesayet makamı olan Devrekani Sulh Hukuk Mahkemesince vasinin talebi üzerine 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı bulunduğuna göre ve yerleşim yeri değişikliğine izin kararı veren mahkemenin vasi değişikliği talebinini değerlendirme zorunluluğu bulunmadığından vesayet dosyasının takibi ile İstanbul Anadolu 22. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, izinli yerleşim yeri değişikliğinin yetkiye etkisini gösterir. Daire, vasinin talebi üzerine 412. maddenin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı bulunduğunu belirtmiştir. İzin kararı veren mahkemenin aynı dilekçedeki vasi değişikliği talebini ayrıca değerlendirme zorunluluğu bulunmadığı açıklanarak vesayet dosyasının takibinde yeni yerdeki sulh hukuk mahkemesi yetkili sayılmıştır (TMK m. 411).

3 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2024 · E. 2024/3459 · K. 2024/4713

Vesayet makamının yerleşim yeri değişikliğine izin kararı varsa, kısıtlının o sırada ceza infaz kurumunda bulunması yetkinin yeni yere geçmesine engel değildir

Hükümlü olduğu için 407. madde uyarınca kısıtlanan kişinin vasisi, kısıtlının adresini başka bir ile taşımak için izin istemiştir. Vesayet makamı izin verip yetkisizlik kararı vermiştir; yeni yerdeki mahkeme, kısıtlının hâlen ceza infaz kurumunda bulunduğunu ve o adreste oturmadığını belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Ankara Batı 1. Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olduğundan vesayet dosyasının takibi ile İzmir 9. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamının izin kararının bağlayıcılığını gösterir. Daire, vesayet işlerinde yetkiyi ve yerleşim yerinin değişmesini düzenleyen 411 ve 412. maddeleri aktarmıştır. Vesayet makamınca 412. maddenin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı bulunduğundan, kısıtlının fiilen ceza infaz kurumunda bulunmasına rağmen vesayet dosyasının takibinde yeni yerdeki sulh hukuk mahkemesinin yetkili olduğu belirtilmiştir (TMK m. 407).

4 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2024 · E. 2024/5418 · K. 2024/7905

Yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir izin kararı ve izin talebi yoksa vesayet dosyasının takibi ilk vesayet makamında kalır

Vesayet altındaki kişinin dosyası hakkında mahkemeler arasında yetki uyuşmazlığı çıkmıştır. Vesayet makamınca verilmiş bir yerleşim yeri değişikliği izni bulunmuyordu; kısıtlı veya vasi de böyle bir izin istememişti.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Gaziosmanpaşa 1. Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığı gibi kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi de olmadığından vesayet dosyasının takibi ile ilgili karar vermekte Gaziosmanpaşa 1. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 412. maddenin birinci fıkrasının yetki bakımından sonucunu gösterir. Daire, vesayet makamınca verilmiş bir izin kararı ve kısıtlı ya da vasi tarafından yapılmış bir izin talebi bulunmadığından, yerleşim yerinin değiştiğinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Vesayet dosyasının takibi ile ilgili karar verme yetkisinin kısıtlamayı veren vesayet makamında kaldığı açıklanmıştır (TMK m. 411).

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
28.10.2011 · E. 2011/10607 · K. 2011/9995

Vesayet kararıyla kısıtlının yerleşim yeri vesayet makamının bulunduğu yerdir; izinsiz başka yerde oturmak o yeri yetkili kılmaz

Vasinin değiştirilmesi istendi. Vesayet makamı, nüfus kaydındaki adrese göre kısıtlının başka bir ilçede oturduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir; o ilçedeki mahkeme, bu adresin bir ceza infaz kurumuna ait olduğunu ve yerleşim yeri değişikliğine izin verilmediğini belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Vesayet kararı verilmekle kısıtlının yerleşim yeri artık karar veren vesayet makamının bulunduğu yer olur. (TMK.md.21/2). Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez. (TMK. md.412/1) Kısıtlının yerleşim yerinin değiştirildiğine ilişkin vesayet makamının herhangi bir izni bulunmamaktadır. Böyle bir izin alınmaksızın kısıtlının vesayet makamının bağlı bulunduğu yer dışına gitmiş olması veya başka bir yerde oturuyor olması o yeri yetkili kılmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, 21 ve 412. maddelerin birlikte uygulanmasını açık biçimde gösterir. Daire, vesayet kararı verilmekle kısıtlının yerleşim yerinin karar veren vesayet makamının bulunduğu yer olduğunu ve vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremeyeceğini belirtmiştir. İzin alınmaksızın kısıtlının başka bir yere gitmesi veya orada oturmasının o yeri yetkili kılmayacağı, ayrıca dayanılan adresin bir ceza infaz kurumuna ait olduğu açıklanarak vesayet makamı yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 411).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.11.2011 · E. 2011/4451 · K. 2011/18000

Vasi atamasına itiraz incelenirken, ortada yerleşim yeri değişikliği isteği yokken yetkisizlik kararı verilemez

Kısıtlının kardeşi, kısıtlıya vasi olarak atanan kişiye itiraz etmiştir. Vasinin kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesine ilişkin bir talebi bulunmuyordu; mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Vesayet makamının, bu itirazı Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince inceleyip, itiraz sebebini yerinde görmesi halinde yeni bir vasi ataması, yerinde görmediği takdirde, bu konudaki görüşüyle birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirmesi gerekirken, kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesine ilişkin bir istek bulunmadığı halde, yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 412. maddedeki yetki kuralının istemle bağlantısını gösterir. Daire, vesayet altındaki kişilerin yerleşim yerinin bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yer olduğunu, vesayet makamının izni olmadıkça kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilemeyeceğini ve yerleşim yeri değişirse yetkinin yeni vesayet dairelerine geçeceğini hatırlatmıştır. Vasiye yapılan itirazın vesayet makamınca incelenmesi gerekirken, yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir istek bulunmadan verilen yetkisizlik kararı bozulmuştur (TMK m. 422).

7 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
07.11.2019 · E. 2019/5229 · K. 2019/6370

Vesayet altındaki kişinin izinsiz taşınması yerleşim yerini değiştirmediğinden, yerleşim yerine bağlı başka davalarda da vesayet makamının bulunduğu yer esas alınır

Vesayet altındaki bir kişinin nüfus kaydındaki doğum tarihinin düzeltilmesi istendi. Kısıtlının adres kaydı başka bir ile taşınmış görünüyordu; iki ayrı asliye hukuk mahkemesi, nüfus kaydının düzeltilmesi davalarındaki kesin yetki kuralına dayanarak yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamında kısıtlı ...'ın ... 5. Sulh Hukuk Mahkemesi 13/11/2018 tarih, 2018/2097 E.- 2018/2334 K. sayılı ilamı ile ...'ın vasi olarak atandığı, vesayet makamı olan Bursa 5. Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından kısıtlıların ikametgahının değiştirilmesine ilişkin izin verilmediğine göre uyuşmazlığın .... 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp, çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 412. maddenin vesayet dosyası dışındaki davalara etkisini gösterir. Daire, nüfus kayıtlarının düzeltilmesi davalarında yerleşim yeri mahkemesinin kesin yetkili olduğunu, vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait bulunduğunu ve vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremeyeceğini hatırlatmıştır. Vesayet makamınca yerleşim yeri değişikliğine izin verilmediğinden, davanın vesayet

makamının bulunduğu yerdeki asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 411).

8 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
12.01.2016 · E. 2015/16312 · K. 2016/199

Vesayet makamının izniyle bir bakım merkezine nakledilen ve orada sürekli kalan kısıtlının yerleşim yeri bakım merkezinin bulunduğu yer olabilir

Kısıtlının vasisinin talebi üzerine vesayet makamı, kısıtlının başka bir ildeki bakım merkezine nakline ve adres değişikliğine izin verip yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyanın gönderildiği mahkeme, bakımevine konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmayacağı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, kısıtlının 2010 yılından itibaren Özel S.. Bakım Merkezinde kalmakta iken, Ürgüp Sulh Hukuk Mahkemesinin 03.09.2015 tarihli ek kararı ile G.. Bakım Merkezine naklinin yapıldığı ve kısıtlının adres değişikliğine izin verildiği anlaşılmış olup, her ne kadar Türk Medenî Kanununun 22. maddesinde bakım ve sağlık kurumuna konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmayacağı belirlenmişse de, kısıtlının sürekli yerleşmek niyetiyle bakımevinde kaldığı ve sürekli bakım ve gözetiminin bakımevinde gerçekleştirildiği anlaşıldığından uyuşmazlığın Niğde Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kurumda bulunmaya ilişkin genel kural ile vesayet makamının iznini birlikte değerlendirir. Daire, bakım veya sağlık kurumuna konulmanın kural olarak yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmadığını kabul etmekle birlikte, kısıtlının yıllardır bakım merkezinde kaldığını, nakline ve adres değişikliğine vesayet makamınca izin verildiğini, sürekli bakım ve gözetiminin bakım merkezinde yürütüldüğünü gözetmiştir. Kısıtlının sürekli yerleşme niyetiyle bakım merkezinde kaldığı sonucuna varılarak yeni yerdeki sulh hukuk mahkemesi yetkili sayılmıştır (TMK m. 411).

9 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
15.09.2022 · E. 2022/8073 · K. 2022/12023

İstek üzerine kayyım atanan kişinin yerleşim yeri değişikliğine izin verilmemişse, kayyım dosyasının takibi kayyımı atayan mahkemede kalır

Ergin bir kişiye 428. madde uyarınca kayyım atanmıştı. Kayyım, bu kişi adına yatırılan parayı çekebilmek için izin istemiştir; kişinin başka bir ildeki bir kurumda kaldığı gerekçesiyle iki sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kendisine kayyım tayin edilenin yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesince TMK'nın 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığından dosyanın takibi ile Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 412. maddenin kayyımlıkta da uygulandığını gösterir. Daire, isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa ergin bir kişiye kendi isteği üzerine kayyım atanabileceğini ve vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım atanmasında da uygulanacağını aktarmıştır. Kayyım atanan kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesine vesayet makamınca izin verilmediğinden dosyanın takibinde kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğu belirtilmiştir (TMK m. 431).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 410:** Kısıtlamanın ilanı.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının iznine bağlı işler.
- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışman atanmasında usul.
- **TMK m. 397:** Vesayet daireleri.

VASİNİN ATANMASI

Dördüncü Ayırım · m. 413–425

Vasinin Atanması başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 413–425. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 413	Genel olarak	Vasinin kim olabileceğini ve birden çok vasi atanmasını düzenler
m. 414	Eşin ve hısımların önceliği	Vasi seçiminde eşe ve yakın hısımlara öncelik tanır
m. 415	İlgililerin isteği	Vasi seçiminde vesayet altına alınacak kişinin ve ana babasının isteğine yer verir
m. 416	Vasiliği kabul yükümlülüğü	Vasiliğe atanan kişiye görevi kabul etme yükümlülüğü yükler
m. 417	Vasilikten kaçınma sebepleri	Vasiliği kabul yükümlülüğünün istisnalarını sayar
m. 418	Vasiliğe engel olan sebepler	Vasi olmayı tümüyle engelleyen sebepleri sayar
m. 419	Vasinin atanması	TMK m. 419 üç kural koyar
m. 420	Geçici önlemler	Vasi atanıncaya kadar geçen süredeki korumayı düzenler
m. 421	Tebliğ ve ilân	TMK m. 421 iki duyuru yükümlülüğü koyar
m. 422	Usul	Vasi atamasına karşı iki başvuruyu ve bunların inceleme usulünü düzenler
m. 423	Geçici görev	Vesayette boşluk doğmasını önler
m. 424	Karar	Kaçınma ve itiraz sürecinin son aşamasını düzenler
m. 425	Görevin verilmesi	Vasinin göreve başlama anını düzenler

MADDE

413

A. Koşulları

I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamı, bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atar.
(2) Gereken durumlarda, bu görevi birlikte veya vesayet makamı tarafından belirlenen yetkileri uyarınca ayrı ayrı yerine getirmek üzere birden çok vasi atanabilir.
(3) Rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 413, vasinin kim olabileceğini ve birden çok vasi atanmasını düzenler. Vesayet makamı, bu görevi **yapabilecek yetenekte olan bir ergini** vasi olarak atar. **Gereken durumlarda** birden çok vasi, görevi **birlikte** ya da vesayet makamının belirlediği yetkilere göre **ayrı ayrı** yerine getirmek üzere atanabilir. Ancak **rızaları bulunmadıkça** birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez. Vasi seçiminde haklı sebepler engel olmadıkça eşin ve yakın hısımların önceliği (TMK m. 414) ile vesayet altına alınacak kişinin gösterdiği kimse (TMK m. 415) gözetilir. Gerekçeye göre madde, eski Kanun'un 363. maddesini üç fıkra hâline getirmiştir ve **hüküm değişikliği yoktur**.

TEMEL KAVRAMLAR

Vasi	Vesayet altındaki kişinin kişiliği ve malvarlığı ile ilgili menfaatlerini koruyan ve onu hukuki işlemlerde temsil eden kişi (TMK m. 403).
Ergin	On sekiz yaşını doldurmuş, evlenmiş veya mahkeme kararıyla ergin kılınmış kişi (TMK m. 11-12).
Birlikte vesayet	Birden çok vasinin vesayeti ortaklaşa yürütmesi.
Ayrı ayrı vesayet	Birden çok vasinin vesayet makamının belirlediği ayrı yetkileri kullanması.
Rıza	Birlikte vesayet için vasilerin açık kabulü.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 413- Yürürlükteki Kanunun 363 üncü maddesi, "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmak suretiyle üç fıkra hâline getirilmiştir. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 141*

Tasarının 413. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 363. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh mahkemesi, vesayet işlerini görmeğe ehil olan bir reşidi, vasi tayin eder. Kendilerine verilen vazifeyi birlikte veya her birerleri kendilerine ayrılan vazifeleri ayrı ayrı yapmak üzere sulh mahkemesi icabı hale göre birden ziyade vasi tayin edebilir. Bununla beraber, bir vesayetin birlikte idaresi; rızaları olmadıkça, birden ziyade kimseye yükletilemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 363 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 363	4721 sayılı Kanun m. 413
Atayan	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Vasinin nitelikleri	Vesayet işlerini görmeye ehil bir reşit	Görevi yapabilecek yetenekte bir ergin
Birden çok vasi	Hâlin gereğine göre birlikte veya ayrı ayrı görev için	Gereken durumlarda birlikte veya vesayet makamının belirlediği yetkilere göre ayrı ayrı
Rıza	Birlikte vesayet rıza olmadıkça yükletilemez	Rızaları bulunmadıkça birlikte vesayet görevi verilemez
Yapı	Tek fıkra	Üç fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 413. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Vasinin nitelikleri	Görevi yapabilecek yetenekte ergin	TMK m. 413/1

Konu	Kural	Dayanak
Birden çok vasi	Gereken durumlarda birlikte veya ayrı ayrı görev için	TMK m. 413/2
Yetkiler	Ayrı ayrı görevde yetkileri vesayet makamı belirler	TMK m. 413/2
Rıza	Birlikte vesayet için rıza şarttır	TMK m. 413/3
Öncelik	Eş ve yakın hısımlar	TMK m. 414
İlgilinin isteği	Kişinin veya ana ve babasının gösterdiği kimse	TMK m. 415
Vasi olamayacaklar	Kısıtlılar, menfaati çatışanlar ve kanunda sayılan diğerleri	TMK m. 418
Kaynak	743 m. 363	Gerekçe, s. 141

1 TBMM gerekçesine göre eski Kanun'un 363. maddesi, **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılarak **üç fıkra hâline** getirilmiştir; **hüküm değişikliği yoktur**. Tasarının 413. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 460).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasinin yalnız ergin ve ehil olmasının yetmemesi, vesayet makamının kişinin **yeteneğini, becerisini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini** de gözetmesidir.[1] İkinci nokta, kural olarak **tek vasi** atanması, birden çok vasi atanıyorsa **sebebinin gösterilmesi** gerektiğidir. Üçüncü nokta, birlikte vesayet için vasilerin **rızasının alınması** ve ayrı ayrı görevde **yetkilerin belirlenmesi** zorunluluğudur (TMK m. 422).

II. Vasi Olarak Atanacak Kişi

- **Erginlik:** Vasi ergin olmalıdır.
- **Yetenek:** Görevi yapabilecek kişisel yetenek aranır.
- **Engeller:** Kanunda vasi olamayacak kişiler ayrıca sayılmıştır.

2 Birinci fıkraya göre vesayet makamı, bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atar. Yargıtay, ehil ya da ergin olmanın vasi olmak için tek başına yeterli olmadığını, vesayet makamının atayacağı kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate almak zorunda olduğunu belirtmiştir.[2]

3 Kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla

1 Yargıtay 2. HD, 02.03.2006, E. 2005/17985, K. 2006/2658.
2 Yargıtay 2. HD, 02.03.2006, E. 2005/17985, K. 2006/2658.

aralarında düşmanlık bulunanlar ve ilgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418). Kanunda sayılan kişiler ise vasiliği kabul etmeyebilir (TMK m. 417).

III. Vasi Seçiminde Öncelik

- **Eş ve hısımlar:** Haklı sebepler engel olmadıkça öncelik tanınır.
- **İlgilinin isteği:** Kişinin veya ana ve babasının gösterdiği kimse atanır.
- **Yakınlık ve ilişki:** Yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler gözetilir.

Haklı sebepler engel olmadıkça vesayet makamı, vesayet altına alınacak kişinin öncelikle eşini veya yakın hısımlarından birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla bu göreve atar; bu atamada yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur (TMK m. 414). Haklı sebepler engel olmadıkça vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır (TMK m. 415). Bu öncelikler, 413. maddedeki yetenek ölçütüyle birlikte uygulanır. 4

IV. Birden Çok Vasi

- **Kural:** Kural olarak tek vasi atanır.
- **İstisna:** Gereken durumlarda birlikte veya ayrı ayrı görev için birden çok vasi.
- **Gerekçe:** Birden çok vasi atanmasının sebebi kararda gösterilmelidir.

İkinci fıkraya göre gereken durumlarda, görevi birlikte veya vesayet makamı tarafından belirlenen yetkileri uyarınca ayrı ayrı yerine getirmek üzere birden çok vasi atanabilir. Yargıtay, kural olarak bir kişinin vasi atanacağını; işlerin durumu, malların başka yerlerde bulunması veya özel sebepler gözetilerek birden çok kişinin atanabileceğini ve bu durumda sebebin kararda gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.[3] 5

Vasiler görevi ayrı ayrı yerine getirecekse yetkilerinin vesayet makamınca belirlenmesi zorunludur.[4] Aynı kararda, önceki vasinin yanında ikinci vasi atanmasına ilişkin vesayet makamı kararının itiraza değil temyize tabi olduğu kabul edilmiştir. 6

V. Birlikte Vesayet İçin Rıza

- **Rıza:** Birlikte vesayet için vasilerin rızası şarttır.
- **Soru:** Vasilere görevi birlikte yürütmek isteyip istemedikleri sorulur.
- **Vasi değişikliği:** Mevcut vasinin yanına rızasız yeni vasi eklenemez.

Üçüncü fıkraya göre rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez. Yargıtay, birlikte vasi atanan kişilere görevi birlikte 7

3 Yargıtay 2. HD, 06.07.2010, E. 2010/2701, K. 2010/13512.
4 Yargıtay 2. HD, 03.10.2011, E. 2011/578, K. 2011/14771.

yürütmek isteyip istemedikleri sorulmadan ve yetkileri belirlenmeden verilen kararı bozmuştur.[5]

8 Vasinin değiştirilmesi istendiğinde mahkeme, mevcut vasinin yetkisini sınırlayıp malvarlığının yönetimi için yanına rızaları alınmadan yeni bir vasi atayamaz.[6] Mevcut vasinin görevinin devamına karar verilip başka bir kişinin de ayrıca vasi olarak görevlendirilmesi de aynı koşullara bağlıdır.[7]

VI. Atamaya İtiraz

- **Kaçınma:** Atanan kişi tebliğden itibaren on gün içinde kaçınabilir.
- **İtiraz:** İlgililer öğrenmeden itibaren on gün içinde itiraz edebilir.
- **Karar:** Vesayet makamı yerinde görmezse durumu denetim makamına bildirir.

9 Vasiliğe atanan kişi bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir; ilgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir. Vesayet makamı kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar, görmezse görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422).

UYGULAMA NOTU

Eş veya anne-baba için vasi atanacaksa, yakın kendini aday gösterebilir, vesayet altına alınacak kişi de kimi istediğini mahkemeye bildirebilir (TMK m. 414, 415). **Kardeşler birlikte vasi olmak istiyorsa**, mahkemeye rızalarını açıkça bildirmeli; görevi birlikte mi, ayrı ayrı mı yürütecekleri ve yetkileri belirlenmelidir. **Atanan vasiye itiraz edecek kişi**, atamayı öğrendiği günden itibaren on gün içinde vesayet makamına başvurmalıdır (TMK m. 422).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.03.2006 · E. 2005/17985 · K. 2006/2658

Ehil ya da ergin olmak vasi olmak için tek başına yetmez; vesayet makamı atayacağı kişinin kişisel yeteneğini, becerisini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de gözetmelidir

Mahkeme, vesayet altına alınan kişiye çocuklarından ikisini birlikte vasi olarak atamıştır. Kararda vasilerin rızası alınmamış, birden çok vasi atanmasının sebebi de gösterilmemişti.

5 Yargıtay 18. HD, 19.04.2016, E. 2016/6449, K. 2016/6201.
6 Yargıtay 18. HD, 01.07.2015, E. 2014/21086, K. 2015/11622.
7 Yargıtay 18. HD, 20.10.2015, E. 2015/13950, K. 2015/14844.

> *Vesayet makamı, vesayet işlerini görmek için ergin bir kişiyi vasi olarak tayin eder. Ehil olmak yahut ergin olmak vasi olmak için başlı başına yeterli değildir. Vesayet makamı aynca vasi tayin edeceği kişinin şahsi kabiliyetini, becerilerini, ahlaki yapısını, yaşam biçimini de dikkate almak zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 413. maddenin birinci fıkrasındaki "bu görevi yapabilecek yetenekte" ölçütünün içeriğini açıklar. Daire, vasi atanacak kişinin ergin ve ehil olmasının yetmediğini, vesayet makamının bu kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate almak zorunda olduğunu belirtmiştir. Kural olarak bir kişinin vasi atanacağı, birlikte vesayet için atanacak birden çok vasinin rızasının aranacağı açıklanarak, rıza alınmadan ve sebep gösterilmeden birlikte vasi atanması bozulmuştur (TMK m. 414).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
06.07.2010 · E. 2010/2701 · K. 2010/13512

Kural olarak tek vasi atanır; birden çok vasi atanıyorsa bunun sebebi kararda gösterilmeli ve birlikte vesayet için rızaları alınmalıdır

Mahkeme, kısıtlanan kişiye iki kişiyi birlikte vasi olarak atamıştır. Vasilerin rızası alınmamış, birden çok vasi atanmasının sebebi karar yerinde gösterilmemişti.

> *Kural olarak, bir kişi vasi olarak tayin edilir. Ancak, işlerin durumu, malların başka yerlerde olmaları veya özel sebepler dikkate alınarak her biri ayrı işleri görmek veya birlikte bütün işleri yürütmek üzere birden çok kişi de vasi olarak atanabilir. Ancak rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez (TMK.md.413/3).*

DEĞERLENDİRME Karar, birden çok vasi atanmasının istisnai niteliğini gösterir. Daire, kural olarak bir kişinin vasi atanacağını; işlerin durumu, malların başka yerlerde bulunması veya özel sebepler gözetilerek her biri ayrı işleri görmek ya da birlikte bütün işleri yürütmek üzere birden çok kişinin atanabileceğini belirtmiştir. Rızaları bulunmadıkça birden çok kimsenin vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemeyeceği hatırlatılarak, rıza alınmadan ve sebep gösterilmeden verilen karar bozulmuştur (TMK m. 418).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.10.2011 · E. 2011/578 · K. 2011/14771

Vasiler görevi ayrı ayrı yürütecekse yetkilerini vesayet makamı belirlemelidir; ikinci vasi atanmasına ilişkin karar itiraza değil temyize tabidir

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanan kişiye çocuğu vasi olarak atanmış ve karar kesinleşmişti. Vesayet makamı daha sonra önceki vasinin yanında birlikte görev yapmak üzere ikinci bir vasi atamıştır; bu karara karşı yapılan itiraz denetim makamınca reddedilmiştir.

> *Vesayet makamı gereken durumlarda, vesayet görevini birlikte veya ayrı ayrı yerine getirmek üzere birden çok vasi atayabilir. Vesayet görevini ayrı ayrı yerine getireceklerse, yetkilerinin vesayet makamı tarafından belirlenmesi zorunludur (TMK md. 413/2). Rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez (TMK md. 413/3). Yasal düzenleme böyle olduğuna göre, ilgililerin rızaları alınmadan birden çok kimsenin vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 413. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarını birlikte uygular. Daire, vasiler görevi ayrı ayrı yerine getirecekse yetkilerinin vesayet makamınca belirlenmesinin zorunlu olduğunu, rızaları bulunmadıkça birden çok kimsenin vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca önceki vasinin yanında ikinci vasi atanmasına ilişkin vesayet makamı kararının itiraza değil temyize tabi olduğu, denetim makamının ancak vasinin sıfatına ve kaçınma sebebine ilişkin itirazları inceleyebileceği açıklanmıştır (TMK m. 422).

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2016 · E. 2016/6449 · K. 2016/6201

Birlikte vasi atanan kişilere görevi birlikte yürütmek isteyip istemedikleri sorulmadan ve yetkileri belirlenmeden vesayet yürütülemez

Kısıtlama davasında mahkeme, kısıtlanması istenen kişiye iki kişiyi birlikte vasi olarak atamıştır. Vasilere birlikte görev yapmak isteyip istemedikleri sorulmamış, yetkileri de belirlenmemişti; karar ayrıca tek hekim raporuna dayanıyordu.

> *4721 sayılı TMK 413. maddesinin 1. fıkrasında, vesayet makamının bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atayacağı; 2. fıkrasında ise, gereken durumlarda bu görevi birlikte veya vesayet makamı tarafından belirlenen yetkileri uyarınca ayrı ayrı yerine getirmek üzere birden çok vasinin atanabileceği; 3.fıkrasında ise, rızaları bulunmadıkça birden çok kimsenin vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemeyeceği hükme bağlandığı halde, dosyanın incelenmesinden, kısıtlanmak istenilen ...'na vasi olarak atanan ... ve ...'na birlikte vasilik görevini yürütmek isteyip istemedikleri sorulmadığı ve rızaları da alınmadığı gibi yetkileri de belirlenmeden birlikte vesayeti yürütmekle görevlendirilmeleri, Doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 413. maddenin üç fıkrasını aktararak rıza koşulunun biçimsel önemini gösterir. Daire, vasi olarak atanan kişilere birlikte vasilik görevini yürütmek isteyip istemediklerinin sorulmadığını, rızalarının alınmadığını ve yetkilerinin belirlenmediğini tespit etmiştir. Bu eksiklikler, resmî sağlık kurulu raporu alınmadan tek hekim raporuna dayanılmasıyla birlikte bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 409).

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2015 · E. 2014/21086 · K. 2015/11622

Vasinin değiştirilmesi isteminde, mevcut vasinin yetkisini sınırlayıp yanına rızaları alınmadan yeni bir vasi atamak doğru değildir

Davacılar, vasinin kısıtlının malvarlığını yönetimde özensiz davrandığını ve kısıtlıya ulaşmalarını engellediğini ileri sürerek vasinin değiştirilmesini istemiştir. Mahkeme, mevcut vasinin görevini kısıtlının bakımına ilişkin işlerle sınırlandırıp malvarlığının yönetimi için ikinci bir vasi atamıştır.

> *Somut olayda ; dosyanın incelenmesinde mevcut vasi ... ile yeni atanan ...'ın birlikte vasilik görevini yürütmek isteyip istemedikleri sorulmamış ve rızaları alınmamıştır. Açıklanan yasal düzenleme karşısında birden çok kişinin rızaları alınmadan birlikte vesayeti yürütmekle görevlendirilemeyeceğinden, mahkemece eski vasinin yetkilerinin sınırlandırılmasına ve yeni vasi atanmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi değişikliği uyuşmazlıklarında birden çok vasi çözümünün sınırını gösterir. Daire, 413. maddenin üç fıkrasını aktarmış ve mevcut vasi ile yeni atanan kişiye vasilik görevini birlikte yürütmek isteyip istemediklerinin sorulmadığını, rızalarının alınmadığını belirtmiştir. Birden çok kişinin rızaları alınmadan vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemeyeceği açıklanarak eski vasinin yetkilerinin sınırlandırılmasına ve yeni vasi atanmasına ilişkin karar bozulmuştur (TMK m. 422).

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
20.10.2015 · E. 2015/13950 · K. 2015/14844

Mevcut vasinin yanında ikinci bir vasi görevlendirilmesi, her iki vasinin rızası alınmadan ve yetkileri belirlenmeden yapılamaz

Kısıtlı adayına vasi atanması istendi. Mahkeme, daha önce atanan vasinin görevinin devamına ve başka bir kişinin de ayrıca vasi olarak görevlendirilmesine karar vermiştir.

> *Somut olayda; dosyanın incelenmesinde mevcut vasi ... ile yeni atanan ...'ın birlikte vasilik görevini yürütmek isteyip istemedikleri sorulmamış ve rızaları alınmamıştır. Açıklanan yasal düzenleme karşısında birden çok kişi, rızaları alınmadan ve yetkileri belirlenmeden birlikte vesayeti yürütmekle görevlendirilemeyeceğinden, mahkemece eski vasinin yetkilerinin sınırlandırılmasına ve yeni vasi atanmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, birden çok vasi atanmasında rıza ve yetki belirleme koşullarının birlikte arandığını gösterir. Daire, mevcut vasi ile yeni atanan kişiye birlikte vasilik görevini yürütmek isteyip istemediklerinin sorulmadığını ve rızalarının alınmadığını belirtmiştir. Birden çok kişinin rızaları alınmadan ve yetkileri belirlenmeden birlikte vesayeti yürütmekle görevlendirilemeyeceği açıklanarak karar bozulmuştur (TMK m. 414).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 414:** Eşin ve hısımların önceliği.
- **TMK m. 415:** İlgililerin isteği.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.

MADDE

414 A. Koşulları II. Eşin ve hısımların önceliği

KANUN METNİ

Haklı sebepler engel olmadıkça, vesayet makamı, vesayet altına alınacak kişinin öncelikle eşini veya yakın hısımlarından birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla bu göreve atar. Bu atamada yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 414, vasi seçiminde eşe ve yakın hısımlara öncelik tanır. Haklı sebepler engel olmadıkça vesayet makamı, vesayet altına alınacak kişinin **öncelikle eşini veya yakın hısımlarından birini** vasi olarak atar. Öncelik, bu kişilerin **vasilik koşullarına sahip olmaları** kaydıyla tanınır (TMK m. 413, TMK m. 418); atamada **yerleşim yerlerinin yakınlığı** ve **kişisel ilişkiler** göz önünde tutulur. Eş ile vesayet altındaki kişi arasında **boşanma davası** gibi bir menfaat çatışması varsa, eş o davada temsilci olamaz. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 364. maddesini karşılar; kenar başlığındaki "karı ve kocanın" deyimi yerine "eşin" sözcüğü kullanılmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Yakın hısım	Vesayet altına alınacak kişiyle yakın kan veya kayın hısımlığı bulunan kişi; eski Kanun bunu "yakın kan veya sıhri hısımları" diye ifade ediyordu.
Haklı sebep	Öncelikli kişinin atanmasını vesayet altındaki kişinin menfaatine aykırı kılan durum.
Vasilik koşulları	Vasi olabilmek için aranan yetenek ve erginlik ile kanundaki engellerin bulunmaması (TMK m. 413, 418).
Menfaat çatışması	Vasinin kendi menfaatiyle vesayet altındaki kişinin menfaatinin karşı karşıya gelmesi.
Temsil kayyımı	Yasal temsilciyle menfaat çatışması bulunan işte atanan kayyım (TMK m. 426).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 414-Yürürlükteki Kanunun 364 üncü maddesini karşılamaktadır. "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" kullanılmış, kenar başlığında geçen "karı ve kocanın" deyimi yerine "eşin" sözcüğü kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 141*

Tasarının 414. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 364. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Muhik sebepler olmadıkça, sulh mahkemesi, vasiliğe kasırın yakın kan veya sıhri hısımlarından bu vazifeye ehil olan birini yahut karısını veya kocasını tercihan tayin eder. Alakadarların şahsi münasebetleri ve ikametgahlarının yakınlığı gözetilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 364 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 364	4721 sayılı Kanun m. 414
Atayan	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Öncelikli kişiler	Yakın kan veya kayın hısımlarından ehil biri ya da karısı veya kocası	Eşi veya yakın hısımlarından biri
Koşul	Göreve ehil olmak	Vasilik koşullarına sahip olmak
Gözetilecekler	Şahsi ilişkiler ve ikametgâhların yakınlığı	Yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler
İstisna	Muhik (haklı) sebepler	Haklı sebepler

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 414. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Öncelik	Eş veya yakın hısımlardan biri	TMK m. 414
Koşul	Vasilik koşullarına sahip olmak	TMK m. 413, 418
Ölçütler	Yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler	TMK m. 414

Konu	Kural	Dayanak
İstisna	Haklı sebepler	TMK m. 414
İlgilinin isteği	Kişinin veya ana ve babasının gösterdiği kimse	TMK m. 415
Menfaat çatışması	O iş için temsil kayyımı atanır	TMK m. 426
İtiraz	Atamaya on gün içinde itiraz	TMK m. 422
Kaynak	743 m. 364	Gerekçe, s. 141

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 364. maddesini karşılamaktadır; **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** kullanılmış, kenar başlığında geçen **"karı ve kocanın" deyimi yerine "eşin" sözcüğü** kullanılmıştır. Tasarının 414. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, önceliğin **mutlak olmaması**, haklı sebepler varsa eş veya yakın hısım yerine başka birinin atanabilmesidir. İkinci nokta, öncelik tanınacak kişinin de **vasilik koşullarına sahip olması** gerektiğidir. Üçüncü nokta, vasi olan eş ile kısıtlı arasında **boşanma davası** açılırsa, bu davada eşin kısıtlıyı temsil edememesi ve menfaat çatışması bulunmayan tarafsız bir temsilciye ihtiyaç duyulmasıdır.[1]

II. Eş ve Yakın Hısımların Önceliği

- **Öncelik:** Eş veya yakın hısımlardan biri.
- **Ölçütler:** Yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler.
- **Gözetme yükümlülüğü:** Vesayet makamı vasiyi belirlerken bu önceliği dikkate alır.

1. madde, vesayet altına alınacak kişinin eşine ve yakın hısımlarına öncelik tanır. Haklı sebepler engel olmadıkça vesayet makamı bu kişilerden birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla vasi olarak atar; atamada yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur. Yargıtay, isteğe bağlı kısıtlama isteminin kabulü gerektiğini belirttiği bir kararında, vesayet makamının vasiyi belirlerken 414. maddedeki öncelik durumunu gözeteceğini de hatırlatmıştır.[2]

Eski Kanun, vasiliğe kısıtlının yakın kan veya kayın hısımlarından bu göreve ehil olan birinin ya da eşinin tercihan atanmasını öngörüyordu. Yürürlükteki metin aynı kuralı sürdürmüş, gerekçeye göre terimler değiştirilmiştir. 2

1 Yargıtay 2. HD, 19.04.2017, E. 2017/810, K. 2017/4602.
2 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/1035, K. 2012/20344.

III. Vasilik Koşulları

- **Yetenek:** Görevi yapabilecek yetenekte ergin.
- **Engeller:** Kısıtlılar ve menfaati çatışanlar vasi olamaz.
- **Kişisel özellikler:** Beceri, ahlaki yapı ve yaşam biçimi gözetilir.

3 Öncelik, eşin veya yakın hısımın vasilik koşullarına sahip olması kaydıyla tanınır. Vesayet makamı bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi atar (TMK m. 413); kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar ve ilgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418).

4 Yargıtay, vesayet makamının atayacağı kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate alması gerektiğini belirtmiştir.[3]

IV. Haklı Sebepler ve Menfaat Çatışması

- **Haklı sebep:** Öncelikli kişinin atanması kişinin menfaatine aykırıysa.
- **Boşanma davası:** Vasi olan eş bu davada kısıtlıyı temsil edemez.
- **Çözüm:** Menfaat çatışması olmayan tarafsız bir temsilci.

5 Öncelik haklı sebeplerle bertaraf edilebilir. Kanunda vasiliğe engel sayılan hâllerin yanında, somut olayda öncelikli kişinin atanmasını vesayet altındaki kişinin menfaatine aykırı kılan durumlar da haklı sebep oluşturabilir.

6 Yargıtay, hükümlü davalıya önce davacı eşinin vasi atandığı, boşanma davası nedeniyle bu kez davacı kadının babasının temsilci olarak atandığı bir dosyada, bunun davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtladığını belirterek menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanmasını istemiştir.[4] Vasi olarak eşi atanan kısıtlının boşanma davasında, menfaat çatışması sebebiyle eşe yasal temsilci sıfatıyla yapılan bildirimin sonuç doğurmayacağı ve kısıtlıya temsil kayyımı atanması gerektiği kabul edilmiştir.[5] Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile kısıtlının menfaati çatışıyorsa vesayet makamı temsil kayyımı atar (TMK m. 426).

V. İlgilinin İsteği ve Atamaya İtiraz

- **İstek:** Kişinin veya ana ve babasının gösterdiği kimse atanır.
- **İtiraz:** Atamaya itiraz önce vesayet makamında incelenir.
- **Denetim:** Vesayet makamı itirazı yerinde görmezse denetim makamı karar verir.

3 Yargıtay 2. HD, 02.03.2006, E. 2005/17985, K. 2006/2658.
4 Yargıtay 2. HD, 19.04.2017, E. 2017/810, K. 2017/4602.
5 Yargıtay 2. HD, 17.09.2014, E. 2014/16109, K. 2014/17697.

Haklı sebepler engel olmadıkça vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır (TMK m. 415). İlgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir (TMK m. 422). 7

Yargıtay, kısıtlının kardeşinin vasi atanmasına karşı eşinin kendisinin vasi atanması gerektiğini ileri sürdüğü bir dosyada, vasinin şahsına yönelik bu itirazın önce vesayet makamınca incelenmesi, yerinde görülmezse denetim makamınca kesin olarak karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir.[6] Aynı usul, vasi değişikliği sonucunda kısıtlının eşinin yeni vasi atanmasına yapılan itiraz için de uygulanmıştır.[7] 8

UYGULAMA NOTU

Eş kısıtlanacaksa, vasilik koşullarına sahip öbür eş vasi olarak atanmasını isteyebilir; kanun eşe ve yakın hısımlara öncelik tanır. **Eşler arasında boşanma davası varsa veya açılacaksa**, eşin bu davada öbür eşi vasi sıfatıyla temsil edemeyeceği, mahkemenin tarafsız bir temsilci atanmasını sağlaması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. **Önceliği olduğu hâlde yerine başka biri vasi atanan kişi**, atamayı öğrendiği günden itibaren on gün içinde vesayet makamına itiraz etmelidir (TMK m. 422).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.09.2012 · E. 2012/1035 · K. 2012/20344

Vesayet makamı vasiyi belirlerken 414. maddedeki eşin ve yakın hısımların önceliğini gözetmek zorundadır

Davacı, uzun yıllardır süren engeli sebebiyle kendi işlerini göremediğini ve başkasının yardımına ihtiyaç duyduğunu ileri sürerek kısıtlanmasını istemiştir. Toplanan deliller ve resmî sağlık kurulu raporu bu durumu doğruladığı hâlde mahkeme istemi reddetmiştir.

> *Gerçekleşen bu duruma göre ilgili kısıtlanmasını istemekte haklıdır. Davacının yirmi sekiz yıldır bu durumda olduğu halde bugüne kadar kısıtlanmasını istememiş olması isteğin reddi için yasal bir sebep değildir. Kısıtlanmasını gerektiren şartlar oluşmuştur. Vesayet makamının vasiyi belirlerken Türk Medeni Kanununun 414. maddesindeki öncelik durumunu gözeteceği de yasa gereğidir. Bu yönler dikkate alınmadan, isteğin kabulü yerine yasal olmayan gerekçe ile reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 414. maddedeki önceliğin kısıtlama kararının ayrılmaz bir parçası olduğunu gösterir. Daire, isteğe bağlı kısıtlamanın koşullarının gerçek-

6 Yargıtay 18. HD, 10.05.2016, E. 2015/11809, K. 2016/7594.
7 Yargıtay 2. HD, 16.10.2008, E. 2008/9610, K. 2008/13524.

leştiğini ve istemin reddinin yasal olmayan bir gerekçeye dayandığını belirtirken, kısıtlama kararı verildiğinde vesayet makamının vasiyi belirlerken 414. maddedeki öncelik durumunu gözeteceğinin de yasa gereği olduğunu vurgulamıştır. Buna göre vasi seçiminde öncelikle eş ve yakın hısımlar değerlendirilmelidir (TMK m. 408).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2006 · E. 2005/17985 · K. 2006/2658

Öncelik tanınan yakının da görevi yapabilecek kişisel yeteneğe sahip olması gerekir; birden çok yakın birlikte atanacaksa rızaları aranır

Mahkeme, vesayet altına alınan kişiye çocuklarından ikisini birlikte vasi olarak atamıştır. Kararda vasilerin rızası alınmamış, birden çok vasi atanmasının sebebi de gösterilmemişti.

> *Vesayet makamı, vesayet işlerini görmek için ergin bir kişiyi vasi olarak tayin eder. Ehil olmak yahut ergin olmak vasi olmak için başlı başına yeterli değildir. Vesayet makamı aynca vasi tayin edeceği kişinin şahsi kabiliyetini, becerilerini, ahlaki yapısını, yaşam biçimini de dikkate almak zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 414. maddedeki "vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla" sınırının içeriğini gösterir. Daire, vasi atanacak kişinin ergin ve ehil olmasının yetmediğini, vesayet makamının bu kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate almak zorunda olduğunu belirtmiştir. Yakın hısımlardan birden çok kişinin birlikte atanması hâlinde rızalarının alınması ve bu yolun sebebinin kararda gösterilmesi gerektiği açıklanarak karar bozulmuştur (TMK m. 413).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2017 · E. 2017/810 · K. 2017/4602

Boşanma davasında kısıtlı davalıya, davacı eşin veya onun yakınının değil, menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması gerekir

Boşanma davasında davalı erkek hükümlüydü ve daha önce kendisine davacı eşi vasi olarak atanmıştı. Mahkemenin talebi üzerine bu kez davacı kadının babası davalıya temsilci olarak atandı ve yargılamaya bu temsilciyle devam edilmiştir.

> *Bu durum davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtlayıcı niteliktedir. Açıklanan sebeple mahkemce yeniden Sulh Hukuk Mahkemesine bildirimde bulunularak davalı ile arasında menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin davalıya vasi olarak atanması suretiyle yeniden yargılama yapılarak, usulünce tüm deliller toplandıktan sonra sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken davalı ile arasında menfaat çatışması bulunan kayyım ile yargılamaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 414. maddedeki haklı sebeplerin boşanma davasındaki görünümünü gösterir. Daire, davacı eşin ya da onun babasının davalıyı temsil etmesinin davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtladığını belirtmiştir. Sulh

hukuk mahkemesine yeniden bildirimde bulunularak davalı ile arasında menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması ve yargılamanın bu kişiyle yürütülmesi gerekiği açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 418).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2014 · E. 2014/16109 · K. 2014/17697

Vasi olarak eşi atanan kısıtlının boşanma davasında, eşe yasal temsilci sıfatıyla yapılan bildirim sonuç doğurmaz; kısıtlıya temsil kayyımı atanmalıdır

Boşanma davasında davalı, kararı cezaevinden temyiz etmiştir; daha sonra hükümlülük sebebiyle vesayet altına alındı ve kendisine vasi olarak eşi atandı. Temyiz harçları yatırılmamıştı.

> *Ne var ki, davalı hükümlülük sebebiyle vesayet altında olduğuna ve vasi olarak eşi atandığına göre, kanuni temsilcisi ile kısıtlının menfaatinin çatışması sebebiyle "kanuni temsilcisi" sıfatıyla eşine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 434/3. maddesi gereğince bildirim yapılması da sonuç doğurmayacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, eşin vasiliği ile boşanma davası arasındaki çatışmanın usule etkisini gösterir. Daire, davalının hükümlülük sebebiyle vesayet altında olduğunu ve vasi olarak eşinin atandığını tespit etmiş; yasal temsilci ile kısıtlının menfaatinin boşanma davası sebebiyle çatıştığını belirtmiştir. Bu nedenle kısıtlıya temsil kayyımı atanması, temyiz harç ve giderlerinin tamamlanması için bildirimin kayyıma yapılması gerektiği açıklanarak dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 426).

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
10.05.2016 · E. 2015/11809 · K. 2016/7594

Kısıtlının kardeşinin vasi atanmasına karşı eşin kendisinin atanması gerektiği itirazı, önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Davacı, kardeşinin 405. madde uyarınca kısıtlanmasını istemiştir; mahkeme istemi kabul edip davacıyı vasi olarak atamıştır. Davaya katılan kısıtlının eşi, vasi atanmasına gerek olmadığını, atanacaksa kendisinin vasi olması gerektiğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı asliye mahkemesine aittir. Öyle ise vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca bu konuda aynı yasanın 488.maddesi uyarınca kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 414. maddedeki önceliğin hangi usulle ileri sürüleceğini gösterir. Daire, kısıtlama kararını onamış; vasinin şahsına yönelik itirazın ise temyiz

incelemesiyle değil, 422. maddedeki usulle incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre eşin itirazı önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmeli, yerinde görülmezse denetim makamı konuyu kesin olarak karara bağlamalıdır (TMK m. 422).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.10.2008 · E. 2008/9610 · K. 2008/13524

Görevden alınan vasinin yerine kısıtlının eşinin atanmasına yönelik itiraz da önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Vesayet makamı mevcut vasiyi görevden aldı ve yerine kısıtlının eşini vasi olarak atamıştır. Görevden alınan vasi, hem görevden alınmasına hem de yeni vasinin şahsına itiraz ederek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı Sulh Hukuk Mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine aittir.(5133 S.K. md.2-3, TMK.md.397) Öyle ise vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz ve özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde dilekçenin görev yönünden reddi ile denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi değişikliği sonucunda eşin vasi atanmasına karşı başvurunun yolunu gösterir. Daire, görevden almaya karşı itirazın denetim makamına yapılacağını; yeni atanan vasinin şahsına yönelik itirazın ise önce vesayet makamınca incelenmesi, itiraz ve özür nedenleri yerinde görülmezse denetim makamınca kesin olarak karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir. Dilekçe temyiz incelemesi yönünden reddedilerek dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 422).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 413:** Vasinin atanması ve birden çok vasi.
- **TMK m. 415:** İlgililerin isteği.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımlığı.

MADDE

415

A. Koşulları

III. İlgililerin isteği

KANUN METNİ

Haklı sebepler engel olmadıkça, vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 415, vasi seçiminde vesayet altına alınacak kişinin ve ana babasının isteğine yer verir. Haklı sebepler engel olmadıkça vasiliğe, **vesayet altına alınacak kişinin** ya da **ana veya babasının gösterdiği kimse** atanır. Gösterilen kişinin de vasilik koşullarına sahip olması gerekir (TMK m. 413, TMK m. 418); menfaat çatışması gibi **haklı sebepler** varsa vesayet makamı başka birini atayabilir. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 365. maddesini karşılar ve daha anlaşılır hâle getirilerek yeniden kaleme alınmıştır; isteği göz önünde tutulacak ana ve babanın **vesayet altına alınanın ana veya babası** olduğu vurgulanmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Gösterme	Vesayet altına alınacak kişinin veya ana ya da babasının, vasi olarak atanmasını istediği kişiyi bildirmesi.
Haklı sebep	Gösterilen kişinin atanmasını vesayet altındaki kişinin menfaatine aykırı kılan durum.
Vasilik koşulları	Görevi yapabilecek yetenekte ergin olmak ve kanundaki engellerin bulunmaması (TMK m. 413, 418).
Vesayet makamı	Vasiyi atayan ve vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi.
Velayet altında bırakma	Kısıtlanan ergin çocuğun vasi yerine ana ve babasının velayetinde kalması (TMK m. 419).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 415-Yürürlükteki Kanunun 365 inci maddesini karşılamaktadır. Madde daha anlaşılır hâle getirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Maddede isteği göz

> önünde tutulacak ana ve babanın "vesayet altına alınanın ana veya babası" olduğunu ifade etmek üzere "onun ana ya da babasının" ifadesi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 141*

Tasarının 415. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461). Tasarı metninde de ifade "vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının" biçimindedir.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 365. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Muhik sebepler mani olmadıkça, sulh mahkemesi, vasiliğe baba veya ananın yahut kasırın gösterdiği kimseyi tayin eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 365 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 365	4721 sayılı Kanun m. 415
Atayan	Sulh mahkemesi	Metinde belirtilmez; atamayı vesayet makamı yapar
Gösterme hakkı olanlar	Baba veya ana yahut kasır	Vesayet altına alınacak kişi ya da ana veya babası
Sonuç	Gösterilen kimse tayin edilir	Gösterilen kimse atanır
İstisna	Muhik (haklı) sebepler	Haklı sebepler

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 415. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Gösterme hakkı	Vesayet altına alınacak kişi ya da ana veya babası	TMK m. 415
Sonuç	Gösterilen kimse atanır	TMK m. 415
İstisna	Haklı sebepler	TMK m. 415
Koşul	Vasilik koşullarına sahip olmak	TMK m. 413, 418
Öncelik	Eş veya yakın hısımlar	TMK m. 414
Ergin çocuk	Kural olarak velayet altında bırakılır	TMK m. 419
İtiraz	Atamaya on gün içinde itiraz	TMK m. 422

Konu	Kural	Dayanak
Kaynak	743 m. 365	Gerekçe, s. 141

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 365. maddesini karşılamaktadır; madde **daha anlaşılır hâle getirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmış**, isteği göz önünde tutulacak ana ve babanın vesayet altına alınanın ana veya babası olduğu vurgulanmıştır. Gerekçede bu amaçla "onun ana ya da babasının" ifadesinin kullanıldığı belirtilmekle birlikte, Tasarı ve Kanun metninde ifade "vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının" biçimindedir. Tasarının 415. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, gösterme hakkının hem **vesayet altına alınacak kişiye** hem de onun **ana veya babasına** tanınmasıdır. İkinci nokta, gösterilen kişinin de **vasilik koşullarına sahip olması** ve atanmasına engel bir **haklı sebep** bulunmaması gerektiğidir. Üçüncü nokta, kişinin bu hakkı kullanabilmesi için davadan haberdar edilmesi ve duruşmaya çağrılması gerektiğidir.[1]

II. Vasi Gösterebilecek Kişiler

- **Vesayet altına alınacak kişi:** Kendi vasisini gösterebilir.
- **Ana veya baba:** Vesayet altına alınacak kişinin ana veya babası da vasi gösterebilir.
- **Sonuç:** Haklı sebepler engel olmadıkça gösterilen kimse atanır.

1. madde, vasi seçiminde vesayet altına alınacak kişinin ve ana babasının isteğine yer verir. Kanun bu isteği, haklı sebepler engel olmadıkça uyulması gereken bir kural olarak düzenler: vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 365. maddesini daha anlaşılır biçimde yeniden kaleme almıştır; eski metin "baba veya ananın yahut kasırın" gösterdiği kimseden söz ediyordu.

Yargıtay, 415. maddeyi kısıtlanması istenen kişinin davadan haberdar edilmesi gereğinin gerekçelerinden biri olarak göstermiş; vesayet davasının duruşma açılmadan evrak üzerinden karara bağlanamayacağını, kişinin davadan haberdar edilmesi için davetiye çıkarılması gerektiğini belirtmiştir.[2] 2

1 Yargıtay 2. HD, 24.05.2010, E. 2009/21807, K. 2010/10038.
2 Yargıtay 2. HD, 24.05.2010, E. 2009/21807, K. 2010/10038.

III. Haklı Sebepler

- **Kural:** Gösterilen kişi atanır.
- **İstisna:** Haklı sebep varsa vesayet makamı başka birini atayabilir.
- **Örnekler:** Vasilik engelleri, menfaat çatışması, görevi yürütmeye elverişsizlik.

3 Gösterilen kişinin atanması haklı sebeplerle engellenebilir. Kanunda vasiliğe engel sayılan hâller bu kişi için de geçerlidir: kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar ve ilgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418). Gösterilen kişinin görevi yapabilecek yetenekte bir ergin olması da gerekir (TMK m. 413).

4 Yargıtay, vesayet makamının atayacağı kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate alması gerektiğini belirtmiştir.[3] Boşanma davasında kısıtlı davalıyı davacı eşin ya da onun babasının temsil etmesinin davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtladığı, menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması gerektiği kabul edilmiştir.[4]

IV. 414. Madde ile İlişkisi

- **414. madde:**

  Eşe ve yakın hısımlara öncelik tanır.
- **415. madde:**

  Kişinin veya ana babasının gösterdiği kimseyi öne çıkarır.
- **Ortak sınır:** Her iki kural da haklı sebeplerle sınırlıdır.

1. madde, vesayet makamının vesayet altına alınacak kişinin öncelikle eşini veya yakın hısımlarından birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla vasi olarak atamasını öngörür (TMK m. 414). 415. madde ise kişinin veya ana ya da babasının gösterdiği kimsenin atanmasını öngörür. Kanun iki kural arasında açık bir sıralama yapmaz; gösterilen kişi eş veya yakın hısımlardan biri olduğunda iki kural aynı sonuca varır. Farklı kişiler öne sürüldüğünde vesayet makamı, haklı sebepleri ve vesayet altındaki kişinin menfaatini gözeterek karar verir.

5 Yargıtay, kısıtlının kardeşinin vasi atanmasına karşı eşinin kendisinin vasi atanması gerektiğini ileri sürdüğü bir dosyada, bu itirazın önce vesayet makamınca incelenmesi, yerinde görülmezse denetim makamınca kesin olarak karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir.[5]

3 Yargıtay 2. HD, 02.03.2006, E. 2005/17985, K. 2006/2658.
4 Yargıtay 2. HD, 19.04.2017, E. 2017/810, K. 2017/4602.
5 Yargıtay 18. HD, 10.05.2016, E. 2015/11809, K. 2016/7594.

V. Ana ve Babanın İsteği ve Kısıtlanan Ergin Çocuk

- **Ana veya baba:** Çocuğu için vasi gösterebilir.
- **Ergin çocuk:** Kural olarak velayet altında bırakılır.
- **Ana babanın ifadesi:** Başka biri vasi atanacaksa ana veya babanın görüşü alınır.

Ana ve babanın gösterme hakkı, kısıtlanan ergin çocuklarda velayet kuralıyla birlikte düşünülmelidir. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmaz, ana ve babalarının velayeti altında bırakılır (TMK m. 419). 6

Yargıtay, babası ölmüş ve bakımını annesi üstlenmiş bir ergin için mahkemenin annenin ifadesine başvurması, anne dışında birinin vasi atanması gerekiyorsa annenin davacıyı vasi olarak göstermesi hâlinde istemi kabul etmesi gerektiğini belirtmiştir.[6] Babası ölmüş bir küçüğün kısıtlanmasını isteyen annenin vasi atanmasına değil, çocuğun ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanmasına ve annenin velayeti altında bırakılmasına karar verilmesi gerektiği de kabul edilmiştir.[7] 7

VI. Kişinin Kendi İsteği ve Dinlenmesi

- **Bildirim:** Kişi vasi olarak kimi istediğini duruşmada bildirebilir.
- **Dinlenme:** Kısıtlanacak kişi davaya çağrılmalı ve görüşü alınmalıdır.
- **İsteğe bağlı kısıtlama:** Kişi kendi kısıtlanmasını da isteyebilir.

Kişinin vasisini gösterebilmesi, davadan haberdar olmasına ve görüşünü bildirebilmesine bağlıdır. Yargıtay, kısıtlı adayının dinlenmediği ve kısıtlanmak isteyip istemediğinin sorulmadığı bir dosyada mahkemenin kısıtlı adayını duruşmaya davet ederek görüşünü alması gerektiğini belirtmiştir.[8] 8

Kısıtlanması istenen kişinin duruşmada kendi işlerini göremediğini söyleyip davacının vasisi olarak atanmasını istediği bir dosyada, istemin isteğe bağlı kısıtlama yönünden de değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[9] Kişinin kendi kısıtlanmasını isteyebileceği hâller 408. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 408). 9

VII. Atamaya İtiraz

- **Süre:** Atamanın öğrenildiği günden başlayarak on gün.
- **Yer:** Önce vesayet makamı, sonra denetim makamı.

6 Yargıtay 2. HD, 14.02.2005, E. 2004/15802, K. 2005/1935.
7 Yargıtay 2. HD, 29.03.2011, E. 2010/16274, K. 2011/5552.
8 Yargıtay 18. HD, 13.05.2014, E. 2014/3545, K. 2014/8864.
9 Yargıtay 18. HD, 10.10.2013, E. 2013/11384, K. 2013/13313.

- **Kapsam:** Gösterilen kişi yerine başka birinin atanması veya haklı sebep tartışması.

10 Gösterilen kişi yerine başka biri atanırsa ilgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir (TMK m. 422). Vasinin şahsına yönelik itiraz önce vesayet makamında incelenir; vesayet makamı itirazı yerinde görmezse denetim makamı karar verir. Yargıtay, kısıtlama kararıyla birlikte atanan vasinin şahsına yönelik itirazı temyiz aşamasında incelememiş, bu usulle incelenmesi için dosyayı geri çevirmiştir.[10]

UYGULAMA NOTU

Kısıtlanması istenen kişi, kimin vasisi olmasını istediğini duruşmada açıkça bildirmelidir; haklı sebepler engel olmadıkça gösterdiği kişi atanır. **Kısıtlanacak kişinin ana veya babası** da vasi gösterebilir; kısıtlanan ergin çocuğun kural olarak ana ve babanın velayetinde bırakılacağı da göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 419). **Gösterilen kişi yerine başka biri atanmışsa**, atamanın öğrenildiği günden itibaren on gün içinde vesayet makamına itiraz edilmelidir (TMK m. 422).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
14.02.2005 · E. 2004/15802 · K. 2005/1935

Ergin çocuğun kısıtlanmasında önce bakımını üstlenen annenin ifadesine başvurulur; anne dışında biri vasi atanacaksa annenin gösterdiği kişi haklı sebep yoksa atanır

Babası ölmüş, bakım ve gözetimini annesinin üstlendiği bir ergin hakkında davacı vasi tayini istemiştir. Mahkeme annenin ifadesine başvurmadan ergini kısıtladı ve davacının velayeti altına koydu. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 415. maddesine göre haklı sebepler engel olmadıkça, vasiliğe vesayet altına alınacak kişinin ana veya babasının gösterdiği kimse atanır. Yine aynı Kanunun 419. maddesinde ise kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılacağı hükmü yer almaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 415. maddenin ana ve babaya tanıdığı gösterme hakkını 419. maddeyle birlikte uygular. Daire, 415. maddeye göre haklı sebepler engel olmadıkça vasiliğe ana veya babanın gösterdiği kimsenin atanacağını, 419. maddeye göre de kısıtlanan ergin çocukların kural olarak velayet altında bırakılacağını hatırlatmıştır. Buna göre mahkeme bakım ve gözetimi üstlenen annenin ifadesine

10 Yargıtay 18. HD, 13.05.2014, E. 2014/3545, K. 2014/8864.

başvurmalı, davacının vasi atanmasına engel haklı sebep bulunup bulunmadığını değerlendirmeli; anne dışında birinin vasi atanması gerekiyorsa annenin davacıyı göstermesi hâlinde istemi kabul etmelidir. Velayetin yalnızca ana ve babaya tanınan bir hak olduğu, davacının ancak vasi olarak atanabileceği de belirtilerek hüküm, sonuca etkili olmamak üzere bozulmuştur (TMK m. 419).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2010 · E. 2009/21807 · K. 2010/10038

Kişinin vasisini gösterebilmesi için davadan haberdar edilmesi gerekir; vesayet davasında duruşma açılmadan evrak üzerinden kısıtlama kararı verilemez

Bir ergin hakkında 405. madde uyarınca vesayet altına alınma istemiyle dava açılmıştır. Mahkeme duruşma açmadan, tensip zaptıyla birlikte kısıtlama kararı vermiştir.

> *Vesayet davaları Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 73.maddesinde belirtilen istisnalardan olmadığından duruşma açılması; kısıtlanması istenilen ergin kişinin davadan haberdar edilmesi, bu amaçla davetiye çıkarılması gereklidir. Zira Türk Medeni Kanununun 415.maddesindeki haklı sebepler engel olmadıkça, vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimsenin atanacağını öngörmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 415. maddedeki gösterme hakkının usule yansımasını gösterir. Daire, vesayet davalarının duruşma yapılmadan karara bağlanabilecek istisnalar arasında bulunmadığını, kısıtlanması istenen ergin kişinin davadan haberdar edilmesi için davetiye çıkarılması gerektiğini belirtmiş; bunun gerekçesi olarak 415. maddeye göre vasiliğe kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimsenin atanacağını göstermiştir. Kişinin kendisinin de kısıtlanmasını isteyebileceği ve belirli sebeplerle kısıtlamada dinlenmesinin zorunlu olduğu hatırlatılarak evrak üzerinden verilen hüküm bozulmuştur (TMK m. 409).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2011 · E. 2010/16274 · K. 2011/5552

Kısıtlanan ergin çocuk kural olarak vesayet altına alınmaz; sağ olan ana veya babanın velayeti altında bırakılır

Babası ölmüş küçük bir çocuğun annesi, çocuğun kısıtlanmasını ve kendisinin vasi olarak atanmasını istemiştir. Mahkemenin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Gerek duyulduğunda ergin olmayan kişilerin de kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp, velayet altında bırakılır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 415. maddedeki ana ve babanın konumunu 419. maddeyle birlikte gösterir. Daire, gerek duyulduğunda ergin olmayan kişilerin de

kısıtlanabileceğini, ancak kısıtlama kararının ergin olduktan sonra sonuç doğuracağını belirtmiştir. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakıldığından, mahkemenin çocuğun ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanmasına ve annenin velayeti altında bırakılmasına karar vermesi gerekiği açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 419).

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2013 · E. 2013/11384 · K. 2013/13313

Kişi kendi işlerini göremediğini söyleyip davacının vasisi olarak atanmasını istiyorsa istem, isteğe bağlı kısıtlama yönünden de değerlendirilmelidir

Davacı, kısıtlanması istenen kişiye kendisinin baktığını belirterek vasi olarak atanmasını istemiştir. Alınan raporda vasi gerekmediği belirtilmişti; ancak kısıtlanması istenen kişi duruşmada kendi işlerini göremediğini ve davacının vasisi olarak atanmasını istediğini söylemiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Vesayet hakkındaki hükümler kamu düzenine ilişkindir. Türk Medeni Kanunu'nun 408. maddesinde "Yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir." hükmü düzenlenmiştir. Mahkemece bu yönden de delillerin değerlendirilmesi ve sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altına alınacak kişinin kendi isteğini ve vasi olarak kimi istediğini duruşmada bildirdiği bir dosyada verilmiştir. Daire, vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğunu belirterek istemin 408. maddedeki isteğe bağlı kısıtlama yönünden de değerlendirilmesi gerektiğini açıklamış ve ret kararını bozmuştur. Kısıtlama kararı verilirse 415. maddeye göre kişinin gösterdiği kimse, haklı sebepler engel olmadıkça vasi atanır (TMK m. 408).

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2014 · E. 2014/3545 · K. 2014/8864

Kısıtlanacak kişi dinlenmeden karar verilemez; atanan vasinin şahsına itiraz ise önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Davacı, annesinin kısıtlanmasını ve belirttiği bir kişinin vasi olarak atanmasını istemiştir. Mahkeme 405. madde uyarınca kısıtlama kararı vermiştir. Davacının temyizi üzerine Daire, kısıtlama kararını ve vasinin şahsına yönelik itirazı ayrı ayrı incelemiştir.

> *Mahkemece kısıtlı adayının duruşmaya davet edilerek görüşü alınıp sonucuna göre hüküm kurulması gerektiğinin düşünülmemesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar iki yönüyle 415. maddeye bağlanır. Daire önce, raporda kişinin dinlenmesine engel bir durum bulunmadığı belirtildiği hâlde kısıtlı adayının yargılama sırasında dinlenmediğini ve kısıtlanmak isteyip istemediğinin sorulma-

dığını tespit etmiş; mahkemenin kısıtlı adayını duruşmaya davet ederek görüşünü alması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Vasinin şahsına yönelik itiraz yönünden ise temyiz incelemesi yapılmamış; itirazın önce vesayet makamı olan sulh mahkemesince, yerinde görülmezse denetim makamınca kesin olarak karara bağlanması için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 422).

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
10.05.2016 · E. 2015/11809 · K. 2016/7594

Vasinin kim olacağına ilişkin itiraz, temyizle değil önce vesayet makamında, yerinde görülmezse denetim makamında incelenir

Davacı, kardeşinin 405. madde uyarınca kısıtlanmasını istemiştir; mahkeme istemi kabul edip davacıyı vasi olarak atamıştır. Davaya katılan kısıtlının eşi, vasi atanmasına gerek olmadığını, atanacaksa kendisinin vasi olması gerektiğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı asliye mahkemesine aittir. Öyle ise vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca bu konuda aynı yasanın 488.maddesi uyarınca kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin kim olacağına ilişkin uyuşmazlığın hangi yolla çözüleceğini gösterir. Daire, kısıtlama kararını onamış; eşin kendisinin vasi atanması gerektiği yönündeki itirazının temyiz incelemesiyle değil, 422. maddedeki usulle incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre itiraz önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmeli, yerinde görülmezse denetim makamı konuyu kesin olarak karara bağlamalıdır. Kişinin veya ana ve babasının gösterdiği kimse yerine başka biri atanırsa da atamanın kanuna aykırılığı bu yolla ileri sürülebilir (TMK m. 422).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2017 · E. 2017/810 · K. 2017/4602

Boşanma davasında kısıtlı davalıya, davacı eşin veya onun yakınının değil, menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması gerekir

Boşanma davasında davalı erkek hükümlüydü ve daha önce kendisine davacı eşi vasi olarak atanmıştı. Mahkemenin talebi üzerine bu kez davacı kadının babası davalıya temsilci olarak atandı ve yargılamaya bu temsilciyle devam edilmiştir.

> *Bu durum davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtlayıcı niteliktedir. Açıklanan sebeple mahkemce yeniden Sulh Hukuk Mahkemesine bildirimde bulunularak davalı ile arasında menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin davalıya vasi olarak atanması suretiyle yeniden yargılama yapılarak, usulünce*

tüm deliller toplandıktan sonra sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken davalı ile arasında menfaat çatışması bulunan kayyım ile yargılamaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 415. maddedeki haklı sebeplerin boşanma davasındaki görünümünü gösterir. Daire, davacı eşin ya da onun babasının davalıyı temsil etmesinin davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtladığını belirtmiştir. Sulh hukuk mahkemesine yeniden bildirimde bulunularak davalı ile arasında menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması ve yargılamanın bu kişiyle yürütülmesi gerektiği açıklanarak hüküm bozulmuştur. Menfaati vesayet altındaki kişinin menfaatiyle önemli ölçüde çatışan kimse vasi olamaz; bu engel gösterilen kişi için de geçerlidir (TMK m. 418).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2006 · E. 2005/17985 · K. 2006/2658

Vesayet makamı, vasi atayacağı kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate almak zorundadır

Mahkeme, vesayet altına alınan kişiye çocuklarından ikisini birlikte vasi olarak atamıştır. Kararda vasilerin rızası alınmamış, birden çok vasi atanmasının sebebi de gösterilmemişti.

> *"Vesayet makamı, vesayet işlerini görmek için ergin bir kişiyi vasi olarak tayin eder. Ehil olmak yahut ergin olmak vasi olmak için başlı başına yeterli değildir. Vesayet makamı aynca vasi tayin edeceği kişinin şahsi kabiliyetini, becerilerini, ahlaki yapısını, yaşam biçimini de dikkate almak zorundadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi seçiminde vesayet makamının hangi niteliklere bakacağını gösterir. Daire, vasi atanacak kişinin ergin ve ehil olmasının yetmediğini, vesayet makamının bu kişinin kişisel yeteneğini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate almak zorunda olduğunu belirtmiştir. Birden çok kişinin birlikte atanması hâlinde rızalarının alınması ve bu yolun sebebinin kararda gösterilmesi gerektiği açıklanarak karar bozulmuştur. Gösterilen kişinin atanmasına engel haklı sebep bulunup bulunmadığı değerlendirilirken de bu nitelikler göz önünde tutulabilir (TMK m. 413).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 413:** Vasinin atanması ve birden çok vasi.
- **TMK m. 414:** Eşin ve hısımların önceliği.
- **TMK m. 416:** Vasiliği kabul yükümlülüğü.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 419:** Kısıtlanan ergin çocukların velayet altında bırakılması.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.

MADDE

416 A. Koşulları IV. Vasiliği kabul yükümlülüğü

KANUN METNİ

(1) Vesayet altına alınan kimsenin yerleşim yerinde oturanlardan vasiliğe atananlar, bu görevi kabul etmekle yükümlüdürler.
(2) Aile meclisince atanma hâlinde vasiliği kabul yükümlülüğü yoktur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 416, vasiliğe atanan kişiye görevi kabul etme yükümlülüğü yükler. Vesayet altına alınan kimsenin **yerleşim yerinde oturanlardan** vasiliğe atananlar bu görevi kabul etmekle yükümlüdür; **aile meclisince atanma** hâlinde ise kabul yükümlülüğü yoktur. Yükümlülükten kanundaki **kaçınma sebepleriyle** kurtulunabilir (TMK m. 417); kaçınma, atamanın tebliğinden başlayarak **on gün** içinde ileri sürülür (TMK m. 422). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 366. maddesini karşılar; eski metinden farklı olarak kabul yükümlülüğü yalnız erkekler için değil **kadınlar için de** getirilmiş ve kadın erkek eşitliği sağlanmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Kabul yükümlülüğü	Vasiliğe atanan kişinin, kanuni bir kaçınma sebebi yoksa görevi üstlenme zorunluluğu.
Kaçınma	Vasiliğe atanan kişinin kanundaki sebeplere dayanarak görevi kabul etmemesi (TMK m. 417, 422).
Aile meclisi	Özel vesayette vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğunu üstlenen, hısımlardan oluşan kurul (TMK m. 398, 400).
Denetim makamı	Vesayet makamının kararlarına karşı itirazları inceleyen asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Geçici görev	Kaçınan veya atanmasına itiraz edilen vasinin, yerine başkası atanıncaya kadar görevi sürdürme yükümlülüğü (TMK m. 423).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 416- Yürürlükteki Kanunun 366 ncı maddesini karşılamaktadır. Ancak farklı olarak mahkemece vasiliğe atanan kişinin bu görevi kabul etme yükümlülüğü, sadece erkekler için değil kadınlar için de getirilmiş ve böylece kadın erkek eşitliği de sağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 141*

Tasarının 416. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 366. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Küçüğün veya mahcurun erkek hısımları ve kocası ve bir de vesayet mıntıkası dahilinde sakin ve medeni ve siyasi hakları haiz diğer erkekler vesayet vazifesini kabul ile mükelleftirler. Aile meclisi tarafından tayin edilen vasi için, böyle bir mükellefiyet yoktur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 366 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 366	4721 sayılı Kanun m. 416
Yükümlüler	Erkek hısımlar ve koca ile vesayet bölgesinde oturan, medeni ve siyasi haklara sahip diğer erkekler	Vesayet altına alınanın yerleşim yerinde oturup vasiliğe atananlar
Kadınlar	Yükümlüler arasında sayılmamıştı	Yükümlüdür
Aile meclisi	Aile meclisince atanan vasi için yükümlülük yok	Aile meclisince atanmada yükümlülük yok

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 416. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlüler	Vesayet altına alınanın yerleşim yerinde oturup vasiliğe atananlar	TMK m. 416
İstisna	Aile meclisince atanmada kabul yükümlülüğü yok	TMK m. 416
Kurtulma yolu	Kanundaki kaçınma sebepleri	TMK m. 417

Konu	Kural	Dayanak
Süre	Atamanın tebliğinden başlayarak on gün	TMK m. 422
İnceleme	Önce vesayet makamı, sonra denetim makamı	TMK m. 422
Kesinlik	Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir	TMK m. 488
Geçici görev	Yerine başkası atanıncaya kadar görev sürer	TMK m. 423
Kaynak	743 m. 366	Gerekçe, s. 141

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 366. maddesini karşılamaktadır; ancak farklı olarak mahkemece vasiliğe atanan kişinin bu görevi kabul etme yükümlülüğü **sadece erkekler için değil kadınlar için de** getirilmiş ve böylece **kadın erkek eşitliği** sağlanmıştır. Tasarının 416. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kabul yükümlülüğünün vesayet altına alınan kimsenin **yerleşim yerinde oturanlar** için öngörülmesidir. İkinci nokta, kanunda sayılan bir kaçınma sebebi bulunmadıkça görevi **istememenin** yükümlülükten kurtarmaması ve kaçınmanın **on gün** içinde ileri sürülmesi gerektiğidir. Üçüncü nokta, kaçınma talebini reddeden denetim makamı kararının **kesin** olması, bu karara karşı temyiz yoluna gidilememesidir.[1]

II. Kabul Yükümlülüğünün Kapsamı

- **Kimler:** Vesayet altına alınan kimsenin yerleşim yerinde oturanlardan vasiliğe atananlar.
- **Cinsiyet:** Kadın erkek ayrımı yoktur.
- **Sonuç:** Kanuni kaçınma sebebi yoksa görev kabul edilir.

1. madde, vasiliğe atanan kişiye görevi kabul etme yükümlülüğü yükler. Yükümlülük, vesayet altına alınan kimsenin yerleşim yerinde oturanlardan vasiliğe atananlar için öngörülmüştür. Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olduğundan (TMK m. 403), kanun atanan kişinin görevi kabul edip etmemesini serbest iradesine bırakmamıştır.

Eski Kanun'da kabul yükümlülüğü, küçüğün veya kısıtlının erkek hısımları ve kocası ile vesayet bölgesinde oturan, medeni ve siyasi haklara sahip diğer erkekler için öngörülmüştü. Gerekçeye göre yeni düzenleme bu yükümlülüğü kadınlar için de getirmiş ve kadın erkek eşitliğini sağlamıştır. 2

1 Yargıtay 8. HD, 23.01.2018, E. 2017/9027, K. 2018/1104.

III. Aile Meclisince Atanma

- **Özel vesayet:** Vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir.
- **Aile meclisi:** Vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğunu üstlenir.
- **Sonuç:** Aile meclisince atanan vasi için kabul yükümlülüğü yoktur.

3 Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği durumlarda vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir; bu durumda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer (TMK m. 398). Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur (TMK m. 400). 416. maddenin ikinci fıkrasına göre aile meclisince atanma hâlinde vasiliği kabul yükümlülüğü yoktur.

IV. Kaçınma Sebepleri ve Usulü

- **Sebepler:** Kanunda sayılan hâller.
- **Süre:** Atamanın tebliğinden başlayarak on gün.
- **İnceleme:** Önce vesayet makamı, yerinde görmezse denetim makamı.

4 Kabul yükümlülüğünden kanundaki kaçınma sebepleriyle kurtulunabilir. Altmış yaşını doldurmuş olanlar, bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar, dörtten çok çocuğun velisi olanlar ve üzerinde vasilik görevi olanlar gibi kanunda sayılan kişiler vasiliği kabul etmeyebilir (TMK m. 417). Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir; vesayet makamı kaçınma sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar, yerinde görmezse görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422).

5 Yargıtay, vasiliği kabul etmediğini bildiren vasinin başvurusunu vesayet görevinden kaçınma olarak nitelendirmiş; bu başvurunun önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince, yerinde görülmezse denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[2] Görev süresi dolan vasinin yerine atanan kişinin de kaçınma hakkını atamanın tebliğinden başlayarak on gün içinde kullanabileceği kabul edilmiştir.[3] Birlikte vasi atanan iki kişiden birinin görevi yürütemeyeceklerini ileri sürmesi, kendisi yönünden kaçınma, diğeri yönünden vasinin şahsına itiraz sayılmıştır.[4]

2 Yargıtay 8. HD, 06.04.2017, E. 2017/6052, K. 2017/5157.
3 Yargıtay 2. HD, 24.11.2011, E. 2011/7192, K. 2011/19661.
4 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/9033, K. 2018/811.

V. Kaçınma Talebinin Reddi ve Kesinlik

- **Ret:** Kanuni sebep yoksa kaçınma talebi reddedilir.
- **Kesinlik:** Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.
- **Temyiz:** Bu karara karşı temyiz yoluna gidilemez.

6 Kanunda sayılan bir kaçınma sebebi bulunmadıkça görevi istememek, vasiyi kabul yükümlülüğünden kurtarmaz. Vasi atanan eşin kaçınma talebinin, vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiği bir dosyada Yargıtay, denetim makamının bu kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir.[5] İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488).

7 Vasiliği kabul etmediğini belirterek yapılan temyiz başvurusu da kaçınma niteliğinde sayılmış; kaçınma talebi vesayet makamı ve denetim makamınca incelenip karara bağlanmışsa temyiz istemi reddedilmiştir.[6] Vasi atanmayı kendisi isteyen kişinin sonradan ileri sürdüğü kaçınma sebeplerinin de aynı usulle incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.[7]

VI. Yetkili Makam ve Geçici Görev

- **Yetkili makam:** Kısıtlama kararını veren vesayet makamı.
- **Yetkisizlik:** Kaçınma talebi üzerine yetkisizlik kararı verilemez.
- **Geçici görev:** Vasi, yerine başkası atanıncaya kadar görevini sürdürür.

8 Kaçınma talebini inceleme görevi, kısıtlama kararını veren ve yerleşim yeri değişikliğine izin vermemiş olan vesayet makamına aittir. Yargıtay, vasinin kaçınma talebi üzerine vesayet makamının yetkisizlik kararı veremeyeceğini, görüşünü oluşturarak durumu denetim makamına bildirmekle yükümlü olduğunu belirtmiştir.[8] Kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanmasının doğru olmadığı da kabul edilmiştir.[9] Vasiliği kabul etmediğini bildiren vasinin görevinin kaldırılması istemi hakkında karar verme yetkisinin, yerleşim yeri değişikliğine izin vermemiş vesayet makamında olduğu belirtilmiştir.[10]

9 Vasiliğe atanan kimse, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 423). Denetim makamı vereceği kararı vasiliğe atanmış

5 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8818, K. 2018/737.
6 Yargıtay 18. HD, 01.12.2015, E. 2015/17534, K. 2015/17572.
7 Yargıtay 8. HD, 30.04.2018, E. 2018/9840, K. 2018/11816.
8 Yargıtay 2. HD, 12.07.2007, E. 2007/11135, K. 2007/11112.
9 Yargıtay 18. HD, 21.02.2013, E. 2013/911, K. 2013/2273.
10 Yargıtay 5. HD, 08.12.2025, E. 2025/13651, K. 2025/16432.

olan kimseye ve vesayet makamına bildirir; vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde vesayet makamı hemen yeni bir vasi atar (TMK m. 424).

UYGULAMA NOTU

Vasi olarak atanan ve görevi üstlenemeyecek kişi, kanundaki kaçınma sebeplerinden birine dayanarak atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vesayet makamına başvurmalıdır (TMK m. 417, 422). **Kaçınma sebebi varsa**, denetim makamının vereceği karar kesin olduğundan sebepler baştan eksiksiz ve belgeli olarak bildirilmelidir. **Yerine başkası atanıncaya kadar** vasi, vasilik görevlerini yerine getirmeye devam etmelidir (TMK m. 423).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8818 · K. 2018/737

Vasi atanan eşin kaçınma talebini yasal koşullar bulunmadığı için reddeden denetim makamı kararı kesindir; bu karar temyiz edilemez

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve kendisine eşi vasi olarak atandı. Eş, vasilik görevini kabul etmediğini belirterek karara itiraz etmiştir. Vesayet makamı itirazı reddederek dosyayı denetim makamına göndermiştir; denetim makamı da vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Eş bu kararı temyiz etmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesinde vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait bulunduğu; 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; vasi adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasilik görevinden kaçınma niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, 416. maddedeki kabul yükümlülüğünün uygulamadaki sonucunu gösterir. Vasi olarak atanan eş görevi kabul etmediğini bildirmiş; vesayet makamı itirazı reddetmiş, denetim makamı da vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Daire, kaçınma sebeplerini inceleme görevinin önce vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu, denetim makamının bu konudaki kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Görevi kabul etmek istememek, kanundaki kaçınma sebeplerinden biri bulunmadıkça vasiyi yükümlülükten kurtarmaz (TMK m. 417).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.01.2018 · E. 2017/9027 · K. 2018/1104

Vasi olmak istemediği için yapılan itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir; temyiz edilemez

Hükümlü bir kişiye vasi olarak atanan kişi, vasi olmak istemediğini açıklayarak atamaya itiraz etmiştir. Denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi itirazı reddetmiştir; vasi bu kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi "İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar" hükmünü içermektedir. Açıklanan Kanun hükmü uyarınca denetim makamı kararı kesin olduğundan, temyiz kabiliyeti bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kabul yükümlülüğüne karşı başvurulabilecek yolun sınırını gösterir. Vasi, görevi istemediğini ileri sürerek atamaya itiraz etmiş, denetim makamı itirazı reddetmiştir. Daire, 488. maddeye göre denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın kesin olduğunu, bu nedenle temyiz edilemeyeceğini belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Bu nedenle kaçınma sebepleri vesayet makamında ve denetim makamında eksiksiz ileri sürülmelidir (TMK m. 488).

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2015 · E. 2015/17534 · K. 2015/17572

Vasiliği kabul etmeyen vasi adayının temyiz dilekçesi kaçınma niteliğindedir; denetim makamı talebi karara bağlamışsa temyiz istemi reddedilir

Ceza infaz kurumunun ihbarı üzerine hükümlü bir kişi kısıtlandı ve kendisine vasi atandı. Vasi adayı vasiliği kabul etmediğini belirterek itiraz etmiştir; vesayet makamı kaçınma talebini reddetti, denetim makamı da bu kararı onaylamıştır. Vasi adayı denetim makamının kararını temyiz etmiştir.

> *Aynı Yasanın 488. maddesi uyarınca ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararları kesindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasiliği kabul etmeyen kişinin başvurusunun hukuki niteliğini gösterir. Daire, vasi adayının temyiz dilekçesini 422. maddeye göre vasilikten kaçınma olarak nitelendirmiştir. Bu talebin vesayet makamı ve denetim makamınca incelenip karara bağlandığını, denetim makamının kararının 488. madde uyarınca kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 422).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.04.2017 · E. 2017/6052 · K. 2017/5157

Vasiliği kabul etmediğini bildiren vasinin başvurusu kaçınma sayılır; önce vesayet makamı, yerinde görmezse denetim makamı inceler

Hükümlü bir kişiye kardeşi vasi olarak atandı. Kardeş, vasiliği kabul etmediğini bildirerek vasiliğinin iptalini istemiştir; mahkeme duruşma açarak istemi reddetti ve vasi kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevi, öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına aittir. Türk Medeni Kanunu'nun 397. maddesinde de denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait olduğu hükme bağlandığından bu hukuki düzenlemelere göre, temyiz dilekçesinin vasinin vesayet görevinden kaçınması olarak kabul edilip yapılan bu itirazların öncelikle sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, kabul yükümlülüğüne karşı ileri sürülen itirazın izleyeceği yolu gösterir. Daire, vasinin başvurusunu vesayet görevinden kaçınma olarak nitelendirmiş; kaçınma sebeplerini inceleme görevinin önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir. Sulh hukuk mahkemesinin itirazı yerinde görmemesi hâlinde evrakı denetim makamına göndermesi ve kesin kararı denetim makamının vermesi için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 422).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/7192 · K. 2011/19661

Görev süresi dolan vasinin yerine atanan kişi kaçınma hakkını on gün içinde kullanabilir; bu talebi önce vesayet makamı inceler

Görev süresinin dolduğunu ileri süren vasi görevden alınmasını istemiştir; vesayet makamı istemi kabul ederek kısıtlıya kardeşini yeni vasi olarak atamıştır. Yeni vasi, vasilik görevinden kaçınma sebeplerini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince; vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden itibaren on gün içinde kaçınma hakkının kullanabilir. Vesayet makamı kaçınma sebeplerini yerinde görürse, yeni bir vasi atar, yerinde görmediği takdirde , bu konudaki görüşüyle birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kabul yükümlülüğünün vasi değişikliğinde de geçerli olduğunu gösterir. Daire, yeni atanan vasinin atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kaçınma hakkını kullanabileceğini, vesayet makamının kaçınma sebeplerini yerinde görürse yeni bir vasi atayacağını, görmezse görüşüyle

birlikte durumu denetim makamına bildireceğini belirtmiştir. Temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilmiş ve kaçınma sebeplerinin bu usulle incelenmesi için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 422).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/9033 · K. 2018/811

Birlikte vasi atanan iki kişiden birinin görevi yürütemeyeceklerini ileri sürmesi, kendisi yönünden kaçınma, diğeri yönünden vasinin şahsına itirazdır

405. madde uyarınca kısıtlanan bir kişiye iki kızı birlikte vasi olarak atandı. Kızlardan biri, kardeşiyle birlikte vesayet görevini yerine getiremeyeceklerini belirterek tarafsız bir kişinin vasi atanmasını istedi ve kararı temyiz etmiştir.

> *Temyiz mahiyeti itibari ile kararı temyiz eden yönünden vasilik görevinden kaçınma, diğer vasi yönünden ise vasinin şahsına itiraz niteliğindedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kabul yükümlülüğünün birden çok vasi atanmasındaki görünümünü gösterir. Daire, temyiz dilekçesini temyiz eden vasi yönünden vasilik görevinden kaçınma, diğer vasi yönünden ise vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiştir. Her iki talebin önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, yerinde görülmezse denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince kesin olarak karara bağlanması için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 413).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2018 · E. 2018/9840 · K. 2018/11816

Vasi atanmayı kendisi isteyen kişinin sonradan ileri sürdüğü kaçınma sebepleri de önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Davacı, kardeşinin işlerini kendisinin takip edeceğini belirterek vasi olarak atanmasını istemiştir; mahkeme kardeşi kısıtlayıp davacıyı vasi atamıştır. Davacının vekili kararı temyiz etti, daha sonra temyizden feragat etmiştir; dilekçede kaçınma sebeplerine dair itirazlar da yer alıyordu.

> *Somut olayda, vasinin kaçınma sebeplerine yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca incelenip bu konuda aynı yasanın 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi gerektiği anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasiliği kendisi isteyen kişinin de kaçınma sebeplerini 422. maddedeki usulle ileri sürebileceğini gösterir. Daire, feragat nedeniyle temyiz dilekçesini reddetmiştir. Kaçınma sebeplerine yönelik itirazın ise vesayet makamınca değerlendirilmesi, itiraz nedenleri yerinde görülmezse denetim makamınca incelenip 488. madde uyarınca kesin karara bağlanması için dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 422).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.07.2007 · E. 2007/11135 · K. 2007/11112

Vasinin kaçınma talebi üzerine vesayet makamı yetkisizlik kararı veremez; görüşünü oluşturup durumu denetim makamına bildirmekle yükümlüdür

Kısıtlama kararını veren sulh hukuk mahkemesinin atadığı vasi vasilikten kaçınmak istemiştir. Mahkeme, kısıtlının yerleşim yeri değiştirilmemiş olduğu hâlde yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlamaya karar vermekle, kararı veren bu mahkeme vesayet makamı haline gelmiştir.Kısıtlının yerleşim yerinin değiştirildiğine ilişkin bir kararda bulunmamaktadır. İstek, atanan vasinin vasilikten kaçınmasına ilişkindir. (TMK.422) Atanan vasinin, vasilikten kaçınma sebebini ileri sürmesi halinde vesayet makamı bu sebebi yerinde görüp görmediğine ilişkin bir görüş oluşturup bu konuda gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirmekle yükümlüdür.(TMK. 422/3.) Bunun dışında başka bir karar veremez.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınma başvurusunda vesayet makamının görevini gösterir. Daire, kısıtlama kararını veren mahkemenin vesayet makamı hâline geldiğini, kısıtlının yerleşim yeri de değiştirilmediğinden yetkinin bu mahkemede kaldığını belirtmiştir. Vasinin kaçınma sebebi ileri sürmesi hâlinde vesayet makamının bu sebebi yerinde görüp görmediğine ilişkin görüşünü oluşturarak durumu denetim makamına bildirmekle yükümlü olduğu ve bunun dışında başka bir karar veremeyeceği açıklanarak yetkisizlik kararı bozulmuştur (TMK m. 412).

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2013 · E. 2013/911 · K. 2013/2273

Kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanamaz; talep yetkili vesayet makamında incelenir

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve eşi vasi olarak atandı. Eş vasilikten kaçınma talebinde bulunmuştur; vesayet makamı yetkisizlik kararıyla dosyayı başka bir mahkemeye göndermiştir. Bu mahkeme dosyayı aynı kişi hakkında açılan başka bir davayla birleştirerek hükümlüye yeni bir vasi atamıştır.

> *Hükümlü Hendek Sulh Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile kısıtlandığına ve yerleşim yerinin değiştirilmesi hakkında bu yer mahkemesince de bir karar verilmediğine göre, vesayet makamı Hendek'tir. Bu yetki kesin ve kamu düzenine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi olarak atanan eşin kaçınma talebinin hangi mahkemede ele alınacağını gösterir. Daire, kısıtlama kararını veren ve yerleşim yeri değişikliğine karar vermemiş olan mahkemenin vesayet makamı olduğunu, bu yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin bulunduğunu belirtmiştir. Dosyaların bu vesayet makamına gönderilmesi gerektiği, ayrıca eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanmasının da doğru olmadığı açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 411).

10 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2025 · E. 2025/13651 · K. 2025/16432

Vasiliği kabul etmediğini bildiren vasinin görevinin kaldırılması istemini, yerleşim yeri değişikliğine izin vermemiş olan vesayet makamı inceler

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve kendisine vasi atandı. Vasi, vasiliği kabul etmediğini belirterek vasilik görevinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, hükümlünün cezaevine girmeden önceki adresinin başka bir ilçede olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Antalya 3. Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı ve kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadığından konu ile ilgili karar vermekte Antalya 3. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasiliği kabul etmeyen vasinin başvurusunun hangi mahkemede görüleceğini gösterir. Daire, vesayet makamınca 412. maddeye göre verilmiş bir yerleşim yeri değişikliği izni ve bu yönde bir talep bulunmadığından, vasinin görevinin kaldırılması istemi hakkında karar vermeye kısıtlama kararını veren vesayet makamının yetkili olduğunu belirterek yargı yerini bu mahkeme olarak belirlemiştir (TMK m. 412).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 398:** Özel vesayetin koşulları.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 417:** Vasilikten kaçınma sebepleri.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 423:** Geçici görev.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

417

A. Koşulları

V. Vasilikten kaçınma sebepleri

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki kişiler vasiliği kabul etmeyebilirler:
(2) l. Altmış yaşını doldurmuş olanlar,
(3) 2. Bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar,
(4) 3. Dörtten çok çocuğun velisi olanlar,
(5) 4. Üzerinde vasilik görevi olanlar,
(6) 5. Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 417, vasiliği kabul yükümlülüğünün istisnalarını sayar. Vasiliğe atanan kişi kural olarak görevi kabul etmekle yükümlüdür (TMK m. 416); ancak **altmış yaşını doldurmuş** olanlar, **bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları** sebebiyle görevi güçlükle yapabilecek olanlar, **dörtten çok çocuğun velisi** olanlar, **üzerinde vasilik görevi** olanlar ve **Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları** vasiliği kabul etmeyebilir. Kaçınma hakkı, atamanın tebliğinden başlayarak **on gün** içinde kullanılır (TMK m. 422). Gerekçeye göre kenar başlığı "Mazeretler" yerine "Vasilikten kaçınma sebepleri" olmuş, hâlen bir vesayet görevini üstlenmiş olanlara ve Cumhurbaşkanına kaçınma hakkı tanınmış, eski Kanun'da yalnız temyiz mahkemesi başkan ve üyelerine tanınan hak bütün hâkim ve savcılara genişletilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Kaçınma | Vasiliğe atanan kişinin kanundaki bir sebebe dayanarak görevi kabul etmemesi.

Kaçınma sebebi	Kişiye vasiliği kabul etmeme hakkı veren, 417. maddede sayılan durum.
Engel sebebi	Kişinin vasi olmasını hiç mümkün kılmayan durum (TMK m. 418); kaçınma sebebinden farklıdır.
Denetim makamı	Vesayet makamı kaçınma sebebini yerinde görmezse konuyu karara bağlayan asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397, 422).
Görev süresi	Vasinin kural olarak atandığı iki yıllık süre; dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 417- Yürürlükteki Kanunun 367 nci maddesini karşılamaktadır. Kenar başlık "Mazeretler" yerine "Vasilikten kaçınma sebepleri" şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin (4) numaralı bendinde yürürlükteki hükümden farklı olarak hâlen bir vesayet görevini üstlenmiş olan kişilerin de bu görevden kaçınabilecekleri belirtilmiştir. Bu değişiklik vesayet görevinin daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla yapılmıştır. Yürürlükteki maddenin (5) numaralı bendinde vasilikten kaçınabilecekler arasında Cumhurbaşkanı sayılmamış iken, maddeye Cumhurbaşkanı da eklenmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri için tanınmış olan kaçınma sebebinin onlardan daha önemli bir makamda bulunan Cumhurbaşkanı için tanınmamış olması bir çelişki kabul edilmiştir. Yürürlükteki maddenin (5) numaralı bendinde sadece "Temyiz mahkemesi reis ve azaları" için tanınmış olan kaçınma hakkı, yeni düzenlemede bütün "hâkim ve savcıları" içerecek şekilde genişletilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 141*

Tasarının 417. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461). Maddenin ilk metni aşağıdadır; ikinci ve beşinci bentleri sonradan değiştirilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki kişiler vasiliği kabul etmeyebilirler:*
>
> 1. *Altmış yaşını doldurmuş olanlar,*
> 2. *Bedensel özürleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar,*
> 3. *Dörtten çok çocuğun velisi olanlar,*
> 4. *Üzerinde vasilik görevi olanlar,*
> 5. *Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları.*
>
> 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 417 (ilk metin, 2002)

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 367. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki kimseler vasilikten itizar edebilirler: 1 – Altmış yaşını bitirmiş olanlar. 2 – Malüliyetten dolayı vesayeti güçlük ile yapacak olanlar. 3 – Dörtten fazla çocuğun velisi bulunanlar. 4 – Uhdesinde iki vesayet bulunan veya işi aşkın bir vesayeti olanlar. 5 – Mebuslar, vekiller ve temyiz mahkemesi reis ve azaları.*

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 367 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 367	4721 sayılı Kanun m. 417
Kenar başlığı	Mazeretler	Vasilikten kaçınma sebepleri
Yaş	Altmış yaşını bitirmiş olanlar	Altmış yaşını doldurmuş olanlar
Engel veya hastalık	Malüliyet sebebiyle vesayeti güçlükle yapacak olanlar	Bedensel engel veya sürekli hastalık sebebiyle görevi güçlükle yapabilecek olanlar
Çocuk sayısı	Dörtten fazla çocuğun velisi bulunanlar	Dörtten çok çocuğun velisi olanlar
Başka vesayet	İki vesayet veya işi aşkın bir vesayet	Üzerinde vasilik görevi olanlar
Kamu görevlileri	Mebuslar, vekiller, temyiz mahkemesi reis ve azaları	Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimler ve savcılar

Değişiklik durumu

Tasarı metni Adalet Komisyonunda değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 417. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
03.05.2013	İkinci bentteki "özürleri" ibaresi "engelleri" olarak değiştirildi	6462 s. K. m. 1
07.07.2018	Beşinci bentteki "ve Bakanlar Kurulu üyeleri" ibaresi "üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar," olarak değiştirildi	700 s. KHK m. 139, RG 07.07.2018, sayı 30471 (2. mükerrer)

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
1. bent	Altmış yaşını doldurmuş olanlar	TMK m. 417
2. bent	Bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle görevi güçlükle yapabilecek olanlar	TMK m. 417
3. bent	Dörtten çok çocuğun velisi olanlar	TMK m. 417
4. bent	Üzerinde vasilik görevi olanlar	TMK m. 417
5. bent	Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimler ve savcılar	TMK m. 417
Süre	Atamanın tebliğinden başlayarak on gün	TMK m. 422

Konu	Kural	Dayanak
Görev süresi	Dört yıl dolunca kaçınma hakkı	TMK m. 456
Kaynak	743 m. 367	Gerekçe, s. 141

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 367. maddesini karşılamaktadır. 1
Kenar başlığı **"Mazeretler" yerine "Vasilikten kaçınma sebepleri"** olarak değiştirilmiş; dördüncü bentte eski hükümden farklı olarak **hâlen bir vesayet görevini üstlenmiş olanların** da kaçınabilecekleri belirtilmiştir. Beşinci bende **Cumhurbaşkanı** eklenmiş, eski metinde yalnız "Temyiz mahkemesi reis ve azaları" için tanınan kaçınma hakkı **bütün hâkim ve savcıları** içerecek biçimde genişletilmiştir. Tasarının 417. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 461).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kaçınma sebeplerinin kişiye bir **hak** vermesi, sebebi taşıyan kişinin isterse vasiliği kabul edebilmesidir. İkinci nokta, kaçınmanın atamanın tebliğinden başlayarak **on gün** içinde vesayet makamına bildirilmesi gerektiğidir. Üçüncü nokta, kanunda sayılmayan bir sebebe dayanan talebin reddedilebilmesi ve denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın **kesin** olmasıdır.[1]

II. Kaçınma Sebeplerinin Niteliği

- **Hak:** Kaçınma sebebi, vasiliği kabul etmeme hakkı verir.
- **Seçim:** Sebebi taşıyan kişi isterse görevi kabul edebilir.
- **Fark:** Kaçınma sebepleri, vasi olmayı tümüyle engelleyen sebeplerden ayrıdır.

1. madde, 416. maddedeki kabul yükümlülüğünün istisnalarını düzenler: maddede sayılan kişiler "vasiliği kabul etmeyebilirler". Kaçınma sebebi bir hak verir; sebebi taşıyan kişi isterse vasiliği kabul edebilir. Bu yönüyle kaçınma sebepleri, kişinin vasi olmasını hiç mümkün kılmayan engel sebeplerinden ayrılır: kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar ve ilgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418).

Kanunda sayılmayan bir sebebe dayanan kaçınma talebi, vesayet makamı ve 2
denetim makamınca reddedilebilir. Kısıtlının kendisini sürekli rahatsız etmesi nedeniyle görevi yürütemeyeceğini ileri süren vasinin itirazı denetim makamınca reddedilmiş; Yargıtay, denetim makamının bu kararının kesin olduğunu belirterek

1 Yargıtay 18. HD, 08.04.2014, E. 2013/20853, K. 2014/6536.

temyiz istemini reddetmiştir.[2] Vasi atanan eşin talebinin, vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiği bir dosyada da aynı sonuca varılmıştır.[3]

III. Yaş, Engel veya Hastalık ve Çocuk Sayısı

- **Altmış yaş:** Yaşın doldurulmuş olması yeterlidir.
- **Engel veya hastalık:** Görevin güçlükle yapılabilecek olması aranır.
- **Çocuk sayısı:** Dörtten çok çocuğun velisi olmak gerekir.

3 Altmış yaşını doldurmuş olanlar vasiliği kabul etmeyebilir; bu sebep eski Kanun'da da "altmış yaşını bitirmiş olanlar" biçiminde yer alıyordu. Yargıtay, 417. maddenin birinci bendine dayanılarak ileri sürülen kaçınmanın da önce vesayet makamında, yerinde görülmezse denetim makamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[4] Vasinin yaşı itibarıyla görevlerini yapamadığı ileri sürülerek vasi değiştirildiğinde, yeni atanan vasinin itirazı da aynı usulle incelenmiştir.[5]

4 Bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar da vasiliği kabul etmeyebilir. Bentte yalnız engel veya hastalığın varlığı değil, bunun görevin yapılmasını güçleştirmesi aranır. Eski Kanun "malüliyetten dolayı vesayeti güçlük ile yapacak olanlar" ifadesini kullanıyordu; bentteki "özürleri" ibaresi 25.04.2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunla "engelleri" olarak değiştirilmiştir. Dörtten çok çocuğun velisi olanlar da vasiliği kabul etmeyebilir; eski Kanun bu hakkı "dörtten fazla çocuğun velisi bulunanlar" için tanıyordu.

IV. Üzerinde Vasilik Görevi Olanlar

- **Yeni düzenleme:** Üzerinde tek bir vasilik görevinin bulunması yeterlidir.
- **Eski Kanun:** İki vesayet veya işi aşkın bir vesayet aranıyordu.
- **Amaç:** Vesayet görevinin daha sağlıklı yürütülmesi.

5 Dördüncü bent, üzerinde vasilik görevi olanlara vasiliği kabul etmeme hakkı tanır. Eski Kanun bu hakkı "uhdesinde iki vesayet bulunan veya işi aşkın bir vesayeti olanlar" için öngörüyordu. Gerekçeye göre yeni düzenlemede, hâlen bir vesayet görevini üstlenmiş olan kişilerin de bu görevden kaçınabilecekleri belirtilmiş; değişiklik vesayet görevinin daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla yapılmıştır.

2 Yargıtay 18. HD, 08.04.2014, E. 2013/20853, K. 2014/6536.
3 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8818, K. 2018/737.
4 Yargıtay 2. HD, 29.12.2008, E. 2008/15112, K. 2008/18057.
5 Yargıtay 18. HD, 11.01.2016, E. 2015/5794, K. 2016/139.

V. Kamu Görevlileri

- **Kapsam:** Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimler ve savcılar.
- **2018 değişikliği:** "Bakanlar Kurulu üyeleri" ibaresi güncellenmiştir.
- **Engel ile farkı:** İlgili vesayet daireleri hâkimleri vasi olamaz.

6 Beşinci bent, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimlik ve savcılık mesleği mensuplarına vasiliği kabul etmeme hakkı tanır. Bendin ilk metni "Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları" biçimindeydi; 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 139. maddesiyle "ve Bakanlar Kurulu üyeleri" ibaresi "üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar," olarak değiştirilmiştir.

7 Gerekçeye göre eski metinde Cumhurbaşkanı kaçınabilecekler arasında sayılmamıştı; Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyelerine tanınan hakkın Cumhurbaşkanına tanınmamış olması bir çelişki kabul edilerek Cumhurbaşkanı maddeye eklenmiştir. Eski metinde yalnız "Temyiz mahkemesi reis ve azaları" için tanınan kaçınma hakkı da bütün hâkim ve savcıları içerecek biçimde genişletilmiştir. İlgili vesayet daireleri hâkimleri ise kaçınma değil engel sebebi kapsamındadır; bu kişiler vasi olamaz (TMK m. 418).

VI. Kaçınmanın Usulü

- **Süre:** Atamanın tebliğinden başlayarak on gün.
- **İnceleme:** Önce vesayet makamı, yerinde görmezse denetim makamı.
- **Kesinlik:** Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.

8 Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir; vesayet makamı kaçınma sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar, yerinde görmezse görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422). Yargıtay, kaçınma sebebi ileri sürüldüğünde vesayet makamının yetkisizlik kararı veremeyeceğini, görüşünü oluşturarak durumu denetim makamına bildirmekle yükümlü olduğunu belirtmiştir.[6]

9 İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Vasilik yapmak istemediğini bildiren oğulun itirazını reddeden denetim makamı kararına karşı temyiz yoluna gidilemeyeceği kabul edilmiştir.[7] Vasiliğe atanan kimse, kaçınmış olsa bile yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 423).

6 Yargıtay 2. HD, 12.07.2007, E. 2007/11135, K. 2007/11112.
7 Yargıtay 18. HD, 18.03.2014, E. 2013/18524, K. 2014/4942.

VII. Dört Yıl Sonra Kaçınma

- **Görev süresi:** Vasi kural olarak iki yıl için atanır.
- **Uzatma:** Vesayet makamı süreyi ikişer yıl uzatabilir.
- **Dört yıl:** Dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir.

1. maddedeki sebeplerden bağımsız olarak, dört yıl dolunca vasi vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456). Vasilik süresinin dört yılı doldurduğunu belirten vasinin kaçınma talebi hakkında karar vermeye, yerleşim yeri değişikliğine izin vermemiş olan vesayet makamının yetkili olduğu belirtilmiştir.[8] Görev süresi dolan vasinin yerine atanan kişinin de kaçınma hakkını atamanın tebliğinden başlayarak on gün içinde kullanabileceği kabul edilmiştir.[9]

UYGULAMA NOTU

Altmış yaşını dolduran, dörtten çok çocuğun velisi olan veya üzerinde başka bir vasilik görevi bulunan kişi, bunu belgeleyerek atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vesayet makamına bildirmelidir (TMK m. 422). **Engel veya hastalık sebebine dayanan kişi**, görevi neden güçlükle yapabileceğini gösteren belgeleri sunmalıdır. **Dört yıldır vasilik yapan kişi**, kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456); yerine başkası atanıncaya kadar görevini sürdürmelidir (TMK m. 423).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
29.12.2008 · E. 2008/15112 · K. 2008/18057

Altmış yaşını doldurmuş olmaya dayanan kaçınma talebi temyizle değil, önce vesayet makamında, yerinde görülmezse denetim makamında incelenir

Sulh hukuk mahkemesinin vesayet kararı, atanan vasi tarafından 417. maddenin birinci bendi uyarınca vasilikten kaçınma yönünden temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı Sulh Mahkemesine onun kabul etmemesi halinde denetim makamına Asliye Mahkemesine aittir.(5133 S.K. md.2-3, TMK.md.397) Öyle ise vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz ve özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde dilekçenin görev yönünden reddi ile denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.*

8 Yargıtay 5. HD, 06.10.2025, E. 2025/9269, K. 2025/12410.
9 Yargıtay 2. HD, 24.11.2011, E. 2011/7192, K. 2011/19661.

DEĞERLENDİRME Karar, 417. maddenin birinci bendindeki yaş sebebine dayanan kaçınmanın hangi yolla ileri sürüleceğini gösterir. Vasi, bu bende dayanarak kararı temyiz etmiştir. Daire, kaçınma sebeplerini inceleme görevinin önce vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye mahkemesine ait olduğunu belirtmiş; dilekçeyi görev yönünden reddederek kaçınma sebebinin bu usulle incelenmesi için dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 422).

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
11.01.2016 · E. 2015/5794 · K. 2016/139

Yaşı sebebiyle görevini yapamayan vasinin yerine atanan kişinin itirazı da önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Vasinin yaşı itibarıyla görevlerini yapamadığı belirtilerek vasinin değiştirilmesi istendi. Mahkeme istemi kabul ederek yeni bir vasi atamıştır; yeni vasi kararı temyiz etmiştir.

> *Temyiz, atanan vasinin kaçınma sebeplerine ilişkindir. Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi, öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına aittir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yaşın vasi değişikliğine yol açtığı bir dosyada yeni vasinin itirazının nasıl inceleneceğini gösterir. Daire, temyizin atanan vasinin kaçınma sebeplerine ilişkin olduğunu belirtmiş; kaçınma sebeplerini ve vasinin şahsına yönelik itirazları inceleme görevinin önce vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu açıklamıştır. İtirazların önce sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, yerinde görülmezse evrakın denetim makamına gönderilmesi ve kesin kararın orada verilmesi için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 422).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.04.2014 · E. 2013/20853 · K. 2014/6536

Kanunda sayılmayan bir sebebe dayanan kaçınma itirazını reddeden denetim makamı kararı kesindir

405. madde uyarınca kısıtlanan kişiye kardeşi vasi olarak atandı. Vasi, kısıtlının kendisini sürekli rahatsız etmesi nedeniyle görevi yürütemeyeceğini belirterek vasilikten çekilmek istemiştir; vesayet makamı talebi reddetti, denetim makamı da itirazı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi "İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar'' hükmünü içermektedir. Açıklanan yasa hükmü uyarınca denetim makamı kararı kesin olduğundan, temyiz kabiliyeti bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 417. maddede sayılmayan bir sebebe dayanan kaçınma talebinin sonucunu gösterir. Vasi, kısıtlının kendisini sürekli rahatsız etmesini görevi yürütememe sebebi olarak ileri sürmüş; vesayet makamı ve denetim makamı talebi reddetmiştir. Daire, 488. madde uyarınca denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Kaçınma talebinin kanundaki sebeplerden birine dayandırılması bu nedenle önem taşır (TMK m. 488).

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2014 · E. 2013/18524 · K. 2014/4942

Vasilik yapmak istemediğini bildiren oğulun itirazını reddeden denetim makamı kararına karşı temyiz yoluna gidilemez

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve oğlu vasi olarak atandı. Oğul, vasilik yapmak istemediğini belirterek atamaya itiraz etmiştir; vesayet makamı talebi reddederek dosyayı denetim makamına gönderdi, denetim makamı da itirazı reddetmiştir.

> *Açıklanan yasa hükmü uyarınca denetim makamı kararı kesin olduğundan, temyiz kabiliyeti bulunmamaktadır. Bu nedenle temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, kanuni bir kaçınma sebebi gösterilmeden yalnız istememeye dayanan itirazın sonucunu gösterir. Denetim makamı itirazı reddetmiş; Daire, 488. maddeye göre denetim makamı kararının kesin olduğunu ve temyiz kabiliyeti bulunmadığını belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Vasiliği kabul yükümlülüğü 416. maddede, istisnaları 417. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 416).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8818 · K. 2018/737

Vasi atanan eşin kaçınma talebini yasal koşullar bulunmadığı için reddeden denetim makamı kararı kesindir

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve kendisine eşi vasi olarak atandı. Eş, vasilik görevini kabul etmediğini belirterek karara itiraz etmiştir. Vesayet makamı itirazı reddederek dosyayı denetim makamına göndermiştir; denetim makamı da vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Eş bu kararı temyiz etmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesinde vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait bulunduğu; 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; vasi adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasilik görevinden kaçınma niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınmanın ancak kanundaki koşullar varsa kabul edildiği bir dosyada verilmiştir. Denetim makamı, vasi atanan eşin talebini vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Daire, kaçınma sebeplerini inceleme görevinin önce vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu, denetim makamının bu konudaki kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 422).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/7192 · K. 2011/19661

Görev süresi dolan vasinin yerine atanan kişi kaçınma hakkını on gün içinde kullanabilir; bu talebi önce vesayet makamı inceler

Görev süresinin dolduğunu ileri süren vasi görevden alınmasını istemiştir; vesayet makamı istemi kabul ederek kısıtlıya kardeşini yeni vasi olarak atamıştır. Yeni vasi, vasilik görevinden kaçınma sebeplerini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince; vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden itibaren on gün içinde kaçınma hakkının kullanabilir. Vesayet makamı kaçınma sebeplerini yerinde görürse, yeni bir vasi atar, yerinde görmediği takdirde , bu konudaki görüşüyle birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, görev süresinin dolması ile yeni vasinin kaçınma hakkı arasındaki ilişkiyi gösterir. Görev süresinin dolduğunu ileri süren vasi görevden alınmış, yerine kısıtlının kardeşi atanmıştır. Daire, yeni vasinin atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kaçınma hakkını kullanabileceğini, kaçınma sebeplerini önce vesayet makamının, yerinde görmezse denetim makamının inceleyeceğini belirterek dosyayı geri çevirmiştir. Dört yıl dolunca vasinin kendisi de kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456).

7 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
06.10.2025 · E. 2025/9269 · K. 2025/12410

Dört yılı dolduran vasinin kaçınma talebi hakkında karar vermeye, yerleşim yeri değişikliğine izin vermemiş olan vesayet makamı yetkilidir

405. madde uyarınca kısıtlanan kişiye vasi atandı. Vasi, vasilik süresinin dört yılı doldurduğunu belirterek kaçınma talebinin kabulünü ve başka bir vasi atanmasını istemiştir; kısıtlı da kısıtlılığının kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme kısıtlının başka bir ilde yaşadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Gaziantep 4. Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı ve kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadığından konu ile ilgili karar vermekte Gaziantep 4. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 456. maddedeki dört yıllık süreye dayanan kaçınma talebinin hangi mahkemede görüleceğini gösterir. Vasi, dört yılı doldurduğunu ileri sürerek kaçınma hakkını kullanmak istemiştir. Daire, vesayet makamınca 412. maddeye göre verilmiş bir yerleşim yeri değişikliği izni ve bu yönde bir talep bulunmadığından, konu hakkında karar vermeye kısıtlama kararını veren vesayet makamının yetkili olduğunu belirterek yargı yerini bu mahkeme olarak belirlemiştir (TMK m. 456).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.07.2007 · E. 2007/11135 · K. 2007/11112

Vasinin kaçınma talebi üzerine vesayet makamı yetkisizlik kararı veremez; görüşünü oluşturup durumu denetim makamına bildirmekle yükümlüdür

Kısıtlama kararını veren sulh hukuk mahkemesinin atadığı vasi vasilikten kaçınmak istemiştir. Mahkeme, kısıtlının yerleşim yeri değiştirilmemiş olduğu hâlde yetkisizlik kararı vermiştir.

> *"Kısıtlamaya karar vermekle, kararı veren bu mahkeme vesayet makamı haline gelmiştir.Kısıtlının yerleşim yerinin değiştirildiğine ilişkin bir kararda bulunmamaktadır. İstek, atanan vasinin vasilikten kaçınmasına ilişkindir. (TMK.422) Atanan vasinin, vasilikten kaçınma sebebini ileri sürmesi halinde vesayet makamı bu sebebi yerinde görüp görmediğine ilişkin bir görüş oluşturup bu konuda gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirmekle yükümlüdür.(TMK. 422/3.) Bunun dışında başka bir karar veremez.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınma sebebi ileri sürüldüğünde vesayet makamının ne yapacağını gösterir. Daire, kısıtlama kararını veren mahkemenin vesayet makamı hâline geldiğini, kısıtlının yerleşim yeri de değiştirilmediğinden yetkinin bu mahkemede kaldığını belirtmiştir. Vasinin kaçınma sebebi ileri sürmesi hâlinde vesayet makamının bu sebebi yerinde görüp görmediğine ilişkin görüşünü oluşturarak durumu denetim makamına bildirmekle yükümlü olduğu ve bunun dışında başka bir karar veremeyeceği açıklanarak yetkisizlik kararı bozulmuştur (TMK m. 422).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 416:** Vasiliği kabul yükümlülüğü.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 423:** Geçici görev.
- **TMK m. 456:** Görevin süresi.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

418 A. Koşulları VI. Vasiliğe engel olan sebepler

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki kişiler vasi olamazlar:
(2) 1. Kısıtlılar,
(3) 2. Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler,
(4) 3. Menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar,
(5) 4. İlgili vesayet daireleri hâkimleri.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 418, vasi olmayı tümüyle engelleyen sebepleri sayar. **Kısıtlılar**, **kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler**, **menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar** ve **ilgili vesayet daireleri hâkimleri** vasi olamaz. Bu sebepler, kişiye yalnız görevi reddetme hakkı veren kaçınma sebeplerinden farklıdır (TMK m. 417). Hukuk Genel Kurulu'na göre vasi olacak kişinin menfaati ile kısıtlının menfaatinin çatışmaması zorunludur.[1] Tasarıdaki "Kamu haklarından yoksun olanlar" ibaresi, Anayasa ile terim birliği için Adalet Komisyonunca "Kamu hizmetinden yasaklılar" olarak değiştirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Engel sebebi	Kişinin vasi olarak atanmasını kanun gereği olanaksız kılan durum.
Kaçınma sebebi	Kişiye vasiliği kabul etmeme hakkı veren durum (TMK m. 417); engel sebebinden farklıdır.
Menfaat çatışması	Vasi olacak kişinin menfaati ile vesayet altındaki kişinin menfaatinin önemli ölçüde karşı karşıya gelmesi.
Kamu hizmetinden yasaklılar	Kamu hizmetlerinden yasaklanmış olanlar; Adalet Komisyonu bu ifadeyi Anayasa'nın 76. maddesiyle terim birliği için seçmiştir.

1 Yargıtay HGK, 18.10.2022, E. 2020/674, K. 2022/1291.

Temsil kayyımı | Yasal temsilcinin menfaatiyle çatışan bir işte kısıtlıyı temsil etmek üzere atanan kayyım (TMK m. 426).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 418- Yürürlükteki Kanunun 368 inci maddesi anlaştırılmak ve kısmen değiştirilmek suretiyle alınmıştır. Maddenin (1) numaralı bendinde İsviçre Medenî Kanununun 368 inci maddesinin (1) numaralı bendi ve bunu tekrarlayan yürürlükteki 368 inci maddenin (1) numaralı bendinden farklı olarak "vesayet altında bulunanlar" yerine "kısıtlılar" sözcüğü kullanılmıştır. Zira vesayet altında bulunanlar küçükler ve kısıtlılardır. Küçükler vasi olamayacağına göre (1) numaralı benddeki yasak sadece kısıtlılar içindir. Maddenin (4) numaralı bendinde "İlgili vesayet daireleri hâkimliği" vesayete engel sebep sayılmaktadır. Bu bendin İsviçre Medenî Kanununun 384 üncü maddesinin (4) numaralı bendindeki karşılığı bu yasağı vasilik için "buna elverişli başka bir kişinin bulunması" koşuluyla öngörmüştür. Madde İsviçre'den farklı olarak böyle bir koşul aramaksızın, vasilik için elverişli bir kişi bulunsa da bulunmasa da vesayet makamı ya da denetim makamı hâkimleri için vasi olmayı yasaklamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 142*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 418 inci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendindeki "Kamu haklarından yoksun olanlar" ibaresi, Anayasanın 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasında "kamu hizmetinden yasaklılar" ifadesi yer aldığından, Anayasa ile terim birliğini sağlamak amacıyla "Kamu hizmetinden yasaklılar" şeklinde değiştirilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır: Tasarının ikinci bendinde "Kamu haklarından yoksun olanlar" ifadesi yer alıyordu. Adalet Komisyonu bu ibareyi "Kamu hizmetinden yasaklılar" olarak değiştirmiş, madde Komisyonun kabul ettiği biçimde yürürlüğe girmiştir.

	Tasarı m. 418	Kanun m. 418
2. bent	"Kamu haklarından yoksun olanlar veya haysiyetsiz hayat sürenler"	"Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler"
Dayanak	Tasarı metni, s. 461	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 461

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 368. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki kimseler vasi olamazlar: 1 – Vesayet altında bulunanlar. 2 – Medeni ve siyasi haklardan mahrum veya suihal sahibi olanlar. 3 – Menfaatleri kasırın menfaatleri ile zıt olan veya onunla düşmanlığı olanlar. 4 – Alakadar vesayet daireleri hakimleri.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 368 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 368	4721 sayılı Kanun m. 418
1. bent	Vesayet altında bulunanlar	Kısıtlılar

	743 sayılı Kanun m. 368	4721 sayılı Kanun m. 418
2. bent	Medeni ve siyasi haklardan mahrum veya kötü hâl sahibi olanlar	Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler
3. bent	Menfaatleri vesayet altındakinin menfaatleriyle zıt olanlar veya onunla düşmanlığı olanlar	Menfaati önemli ölçüde çatışanlar veya aralarında düşmanlık bulunanlar
4. bent	İlgili vesayet daireleri hâkimleri	İlgili vesayet daireleri hâkimleri

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu ikinci bentte terim düzeltmesi yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 418. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu ikinci bentteki "Kamu haklarından yoksun olanlar" ibaresini "Kamu hizmetinden yasaklılar" olarak değiştirdi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
1. bent	Kısıtlılar	TMK m. 418
2. bent	Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler	TMK m. 418
3. bent	Menfaati önemli ölçüde çatışanlar veya aralarında düşmanlık bulunanlar	TMK m. 418
4. bent	İlgili vesayet daireleri hâkimleri	TMK m. 418
Kaçınmadan farkı	Engel varsa kişi vasi olamaz; kaçınma sebebi yalnız ret hakkı verir	TMK m. 417
Belirli bir işte çatışma	O iş için temsil kayyımı atanır	TMK m. 426
İtiraz	Atamanın kanuna aykırılığı on gün içinde ileri sürülür	TMK m. 422
Kaynak	743 m. 368	Gerekçe, s. 142

TBMM gerekçesine göre madde, eski Kanun'un 368. maddesi "anlaştırılmak ve kısmen değiştirilmek suretiyle" alınmıştır. Birinci bentte "vesayet altında bulunanlar" yerine **"kısıtlılar"** sözcüğü kullanılmıştır; gerekçeye göre küçükler zaten vasi olamayacağından yasak kısıtlılar içindir. Dördüncü bentte ise İsviçre 1

Medeni Kanunu'ndan farklı olarak, vasilik için elverişli başka bir kişi bulunsun ya da bulunmasın **vesayet makamı ya da denetim makamı hâkimlerinin** vasi olması yasaklanmıştır. Tasarıdaki **"Kamu haklarından yoksun olanlar"** ibaresi, Anayasa'nın 76. maddesinin ikinci fıkrasındaki ifadeyle terim birliği sağlamak amacıyla Adalet Komisyonunca **"Kamu hizmetinden yasaklılar"** olarak değiştirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, engel sebeplerinin **kaçınma sebeplerinden farklı** olması, engel bulunan kişinin istese bile vasi olamamasıdır. İkinci nokta, menfaat çatışmasının **önemli ölçüde** olmasının aranması ve hâkimin bunu **kendiliğinden araştırmasıdır**.[2] Üçüncü nokta, **boşanma davasında** vasi olan eşin kısıtlı eşi temsil edememesi ve bu davada temsil kayyımı atanması gerekmesidir.

II. Engel Sebeplerinin Niteliği

- **Kesin yasak:** Engel sebebi bulunan kişi vasi olamaz.
- **Araştırma:** Vesayet makamı engel bulunup bulunmadığını kendiliğinden araştırır.
- **Kaçınmadan farkı:** Kaçınma sebebini taşıyan kişi isterse vasiliği kabul edebilir.

1. madde, kişinin vasi olmasını hiç mümkün kılmayan sebepleri sayar. Bu sebepler, kişiye yalnız görevi reddetme hakkı veren kaçınma sebeplerinden farklıdır (TMK m. 417): kaçınma sebebini taşıyan kişi isterse vasiliği kabul edebilir, engel sebebini taşıyan kişi ise vasi olamaz. Vesayet makamı, görevi yapabilecek yetenekte bir ergini vasi atar (TMK m. 413) ve atanacak kişide bir engel sebebi bulunup bulunmadığını da değerlendirir.

2 Yargıtay, vasi atanacak kişi ile kendisine vasi atanacak kişi arasında menfaat çatışması bulunmasının vasiliğe engel oluşturduğunu, bu nedenle menfaat çatışmasının bulunup bulunmadığının hâkim tarafından kendiliğinden araştırılması gerektiğini belirtmiştir.[3]

III. Kısıtlılar

- **Kapsam:** Kısıtlılar vasi olamaz.
- **Küçükler:** Vasi ancak ergin olabileceğinden küçükler ayrıca sayılmamıştır.

2 Yargıtay 20. HD, 10.06.2014, E. 2014/4652, K. 2014/6349.
3 Yargıtay 20. HD, 10.06.2014, E. 2014/4652, K. 2014/6349.

- **Sonradan kısıtlanma:** Vasinin fiil ehliyetini yitirmesiyle vasilik sona erer.

Birinci bent kısıtlıları vasi olamayacak kişiler arasında sayar. Gerekçeye göre eski Kanun ve İsviçre Medeni Kanunu "vesayet altında bulunanlar" ifadesini kullanıyordu; vesayet altında bulunanlar küçükler ve kısıtlılar olduğundan ve küçükler zaten vasi olamayacağından yeni metinde "kısıtlılar" sözcüğü tercih edilmiştir. Vasi ancak görevi yapabilecek yetenekte bir ergin olabilir (TMK m. 413). Vasi sonradan fiil ehliyetini yitirirse vasilik görevi sona erer (TMK m. 479). 3

IV. Kamu Hizmetinden Yasaklılar ve Haysiyetsiz Hayat Sürenler

- **Bugünkü metin:** Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler.
- **Tasarı:** "Kamu haklarından yoksun olanlar" ibaresi kullanılmıştı.
- **Komisyon:** Anayasa ile terim birliği için ibare değiştirilmiştir.

İkinci bent, kamu hizmetinden yasaklıları ve haysiyetsiz hayat sürenleri vasi olamayacak kişiler arasında sayar. Tasarıda bu bent "Kamu haklarından yoksun olanlar veya haysiyetsiz hayat sürenler" biçimindeydi; Adalet Komisyonu, Anayasa'nın 76. maddesinin ikinci fıkrasında "kamu hizmetinden yasaklılar" ifadesi yer aldığından terim birliği sağlamak amacıyla ibareyi değiştirmiştir. Eski Kanun bu bentte "medeni ve siyasi haklardan mahrum veya suihal sahibi olanlar" ifadesini kullanıyordu. 4

Bir dosyada ilk derece mahkemesinin, adayda ikinci bent yönünden engel bulunup bulunmadığını adli sicil kaydını getirterek araştırdığı görülmektedir.[4] Vasi değişikliği isteyen kişinin sicil kaydına göre vasiliğe engel hâli bulunduğu gerekçesiyle istemin reddedildiği bir dosyada ise Yargıtay, itirazın 422. maddedeki usulle incelenmesi için dosyayı geri çevirmiştir.[5] 5

V. Menfaat Çatışması ve Düşmanlık

- **Ölçüt:** Menfaatin önemli ölçüde çatışması veya aralarında düşmanlık bulunması.
- **Sonuç:** Bu kişi vasi olamaz; atanmışsa başka bir vasi atanır.
- **Belirli bir iş:** Çatışma tek bir işle sınırlıysa o iş için temsil kayyımı atanır.

Üçüncü bent, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanları veya onunla aralarında düşmanlık bulunanları vasi olamayacak kişiler arasında sayar. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vasi olarak atanacak kişinin menfaati ile kısıtlının menfaatinin çatışmamasının zorunlu olduğunu belirtmiş; şirketin 6

4 Yargıtay 8. HD, 24.10.2017, E. 2017/6306, K. 2017/13554.
5 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/10648, K. 2018/742.

yönetim kurulu üyesi olan vasinin, yönetim kurulunun ibrasına ilişkin oylamada kısıtlı adına oy kullanamayacağını, kısıtlının bu oylamada ancak temsil kayyımı aracılığıyla oy kullanabileceğini kabul etmiştir.[6]

7 Miras uyuşmazlıklarında da aynı ilke uygulanmaktadır. Muris muvazaasına dayalı tapu iptali davasında davacılardan birinin, aynı davadaki kısıtlı davacıya vasi olarak atanmasının 418. maddenin üçüncü bendine aykırı olduğu, kısıtlıya yasal şartları taşıyan başka bir vasi atanması gerektiği belirtilmiştir.[7] Ortaklığın giderilmesi davasında davalıya vasi olarak atanan davacının kısıtlıyı temsil edemeyeceği, kısıtlıya kayyım atanması gerektiği kabul edilmiştir.[8] Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile kısıtlının menfaati çatışıyorsa vesayet makamı o iş için temsil kayyımı atar (TMK m. 426).

VI. Boşanma Davasında Vasi Olan Eş

- **Çatışma:** Boşanma davasında vasi olan eş ile kısıtlı eşin menfaati çatışır.
- **Temsil:** Vasi olan eş bu davada kısıtlıyı temsil edemez.
- **Çözüm:** Temsil kayyımı veya menfaat çatışması olmayan tarafsız bir vasi.

8 Eşin vasi olarak atanmasında öncelik tanınsa da (TMK m. 414), eşler arasında boşanma davası açıldığında vasi olan eş ile kısıtlı eşin menfaati çatışır. Yargıtay, kısıtlı tarafın açılan boşanma davasında vasisi ile menfaati çatıştığında davayı izlemek üzere kısıtlıya temsil kayyımı atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulması, dava dilekçesinin atanan kayyıma tebliğ edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[9]

9 Vasi olarak eşi atanan kısıtlının boşanma davasında eşe yasal temsilci sıfatıyla yapılan bildirimin sonuç doğurmayacağı kabul edilmiştir.[10] Davacı eşin ya da onun babasının kısıtlı davalıyı temsil etmesinin davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtladığı, menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması gerektiği de belirtilmiştir.[11]

VII. İlgili Vesayet Daireleri Hâkimleri

- **Kapsam:** Vesayet makamı ve denetim makamı hâkimleri.
- **İsviçre farkı:** Elverişli başka bir kişinin bulunup bulunmaması önemli değildir.
- **Diğer hâkimler:** Vasiliği kabul etmeme hakkına sahiptir.

6 Yargıtay HGK, 18.10.2022, E. 2020/674, K. 2022/1291.
7 Yargıtay 1. HD, 27.09.2021, E. 2021/2345, K. 2021/4660.
8 Yargıtay 7. HD, 09.09.2024, E. 2024/2595, K. 2024/3613.
9 Yargıtay 2. HD, 22.03.2016, E. 2016/5264, K. 2016/5617.
10 Yargıtay 2. HD, 17.09.2014, E. 2014/16109, K. 2014/17697.
11 Yargıtay 2. HD, 19.04.2017, E. 2017/810, K. 2017/4602.

Dördüncü bent, ilgili vesayet daireleri hâkimlerini vasi olamayacak kişiler arasında sayar. Gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu bu yasağı vasilik için elverişli başka bir kişinin bulunması koşuluna bağlamışken, Türk Medeni Kanunu böyle bir koşul aramaksızın vesayet makamı ya da denetim makamı hâkimlerinin vasi olmasını yasaklamıştır. İlgili vesayet daireleri dışındaki hâkim ve savcılar için ise engel değil kaçınma sebebi öngörülmüştür; bu kişiler vasiliği kabul etmeyebilir (TMK m. 417). 10

VIII. Engel İddiası ve İtiraz

- **Süre:** Vasinin atandığını öğrenmeden başlayarak on gün.
- **Yol:** Önce vesayet makamı, yerinde görmezse denetim makamı.
- **Atama kesinleşmişse:** Vasi görevden alınıncaya kadar temsil yetkisi sürer.

İlgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir; vesayet makamı itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar, yerinde görmezse görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422). Mevcut vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu iddiasıyla yapılan vasi değişikliği isteminin, vasinin şahsına itiraz olarak önce vesayet makamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.[12] 11

Kesinleşmiş kararla atanan vasinin vesayet makamından izin alarak kısıtlıyı temsilen dava açabileceği kabul edilmiş; karşı tarafın, vasinin kısıtlının eşi olması ve aralarında mal ortaklığı bulunması sebebiyle vasi olamayacağı savunmasına karşın mahkemenin işin esasına girmesi gerektiği belirtilmiştir.[13] 12

UYGULAMA NOTU

Bir kişiye vasi atanacaksa, atanacak kişide kısıtlılık, kamu hizmetinden yasaklılık, menfaat çatışması veya düşmanlık gibi bir engel bulunup bulunmadığı mahkemeye bildirilmelidir. **Eş kısıtlıysa ve boşanma davası açılacaksa**, öbür eş vasi olsa bile bu davada kısıtlı eşi temsil edemeyeceği, temsil kayyımı atanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 426). **Engeli olan biri vasi atanmışsa**, atamanın öğrenildiği günden başlayarak on gün içinde vesayet makamına itiraz edilmelidir (TMK m. 422).

12 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/10648, K. 2018/742.
13 Yargıtay 1. HD, 01.02.2010, E. 2009/13623, K. 2010/884.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.10.2022 · E. 2020/674 · K. 2022/1291

Menfaati kısıtlının menfaatiyle önemli ölçüde çatışan kişi vasi olamaz; şirketin yönetim kurulu üyesi olan vasi, kendi ibrasında kısıtlı adına oy kullanamaz

Bir anonim şirketin pay sahibi kısıtlandı ve kızı vasi olarak atandı; vesayet makamı, vasinin şirket toplantılarında kısıtlıyı temsil etmesine karar vermişti. Şirketin yönetim kurulu üyesi de olan vasi, genel kurulda yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin oylamada kısıtlı adına oy kullanmıştır; diğer bir pay sahibi genel kurul kararlarının iptalini istemiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 418. maddesi gereğince menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışan kişiler vasi olarak atanamaz. Başka bir deyişle vasi olarak atanacak kişinin menfaati ile kısıtlının menfaatinin çatışmaması zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 418. maddenin üçüncü bendindeki menfaat çatışması engelini Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Genel Kurul, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışan kişilerin vasi olarak atanamayacağını, vasi olacak kişinin menfaati ile kısıtlının menfaatinin çatışmamasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Vesayet makamı vasiye şirket toplantılarında temsil yetkisi vermiş olsa da, yönetim kurulu üyesi olan vasi ile kısıtlı arasında ibra konusunda menfaat çatışması bulunduğundan kısıtlının bu oylamada ancak temsil kayyımı aracılığıyla oy kullanabileceği kabul edilmiş ve ibra kararının iptaline ilişkin direnme kararı onanmıştır (TMK m. 426).

2 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
10.06.2014 · E. 2014/4652 · K. 2014/6349

Vasi atanacak kişi ile vesayet altına alınacak kişi arasında menfaat çatışması bulunup bulunmadığını hâkim kendiliğinden araştırır

Davacı, görülmekte olan davada babası ile arasında menfaat çatışması bulunmadığını, bu konunun etraflıca araştırılması istemlerinin reddedildiğini ileri sürerek hâkimin tarafsızlığından şüphe duyduğunu belirtti ve hâkimin reddini istemiştir. İstem reddedildi, davacıya disiplin para cezası verilmiştir; davacı bu kararı temyiz etmiştir.

> *Ayrıca, 4721 sayılı Medeni Kanunun 418/3. maddesi uyarınca vasi atanacak kişi ile kendisine vasi atanacak kişi arasında menfaat çatışması bulunması halinin vasiliğe engel oluşturduğundan, menfaat çatışmasının bulunup bulunmadığının hâkim tarafından re'sen araştırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, menfaat çatışması engelinin yargılamadaki yerini gösterir. Daire, hâkimin reddi için ileri sürülen hususların HMK'nın 36. maddesinde

sayılan sebeplerden olmadığını belirterek ret istemini reddeden kararı onamıştır. Kararda ayrıca, 418. maddenin üçüncü bendine göre vasi atanacak kişi ile kendisine vasi atanacak kişi arasında menfaat çatışması bulunmasının vasiliğe engel oluşturduğu, bu nedenle menfaat çatışmasının bulunup bulunmadığının hâkim tarafından kendiliğinden araştırılması gerektiği vurgulanmıştır (TMK m. 413).

3 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2021 · E. 2021/2345 · K. 2021/4660

Muris muvazaasına dayalı tapu iptali davasında davacılardan biri, aynı davadaki kısıtlı davacıya vasi olamaz; yasal şartları taşıyan başka bir vasi atanmalıdır

Muris muvazaasına dayalı tapu iptali ve tescil davasında davacılardan biri yargılama sırasında kısıtlandı ve kendisine diğer davacı vasi olarak atandı. Mahkeme, vasi için husumete izin kararı alınmadan yargılamayı sürdürüp davayı kabul etmiştir; davalı kararı temyiz etmiştir.

> *...yargılama süreç ve sonuçları itibariyle TMK'nın 418/3. maddesi hükmü gereğince menfaat aykırılığı bulunduğundan, kısıtlı...'a yasal şartları taşıyan başka bir vasi atanması, aynı kararla vasi olarak atanacak kişiye TMK'nın 462/8. maddesi gereğince husumete izin kararı verilmesinin istenilmesi,...*

DEĞERLENDİRME Karar, 418. maddenin üçüncü bendinin miras uyuşmazlıklarındaki uygulamasını gösterir. Daire, davanın taraflarından biri olan ve vasi olarak atanan davacı ile kısıtlı davacı arasında menfaat aykırılığı bulunacağının ve bunun 418. maddenin üçüncü bendine aykırılık oluşturacağının kuşkusuz olduğunu belirtmiştir. Vesayet dosyasına ihbarda bulunularak kısıtlıya yasal şartları taşıyan başka bir vasi atanması, atanacak vasiye 462. maddenin sekizinci bendi uyarınca husumete izin verilmesinin istenmesi gerektiği açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 462).

4 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
09.09.2024 · E. 2024/2595 · K. 2024/3613

Ortaklığın giderilmesi davasında davalıya vasi olarak atanan davacı, kısıtlıyı temsil edemez; kısıtlıya kayyım atanmalı ve karar kayyıma tebliğ edilmelidir

Ortaklığın giderilmesi davasında davacı, aynı zamanda kısıtlı davalının vasisiydi. Mahkemenin kabul kararı, kısıtlı davalı adına bu davacıya tebliğ edilmiştir.

> *7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 39 uncu maddesinde, "Kendilerine tebliğ yapılması caiz olan kimselerin o davada hasım olarak alakaları varsa muhatap namına kendilerine tebliğ yapılamaz" hükmüne yer verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin menfaat çatışması bulunan davada kısıtlıyı temsil edemeyeceğini gösterir. Daire, ortaklığın giderilmesi davalarının çift taraflı olduğunu, davanın tarafı olan davacının aynı zamanda davalıya vasi olarak atanmış olmasının aralarında menfaat çatışması yarattığını belirtmiştir. Kendilerine tebliğ

yapılması caiz olan kimselerin o davada hasım olarak ilgisi varsa muhatap adına kendilerine tebliğ yapılamayacağından, kısıtlıyı davada temsil etmek üzere kayyım atanması ve gerekçeli kararın kayyıma tebliğ edilmesi için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 426).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2017 · E. 2017/810 · K. 2017/4602

Boşanma davasında kısıtlı davalıya, davacı eşin veya onun yakınının değil, menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması gerekir

Boşanma davasında davalı erkek hükümlüydü ve daha önce kendisine davacı eşi vasi olarak atanmıştı. Mahkemenin talebi üzerine bu kez davacı kadının babası davalıya temsilci olarak atandı ve yargılamaya bu temsilciyle devam edilmiştir.

> *Bu durum davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtlayıcı niteliktedir. Açıklanan sebeple mahkemce yeniden Sulh Hukuk Mahkemesine bildirimde bulunularak davalı ile arasında menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin davalıya vasi olarak atanması suretiyle yeniden yargılama yapılarak, usulünce tüm deliller toplandıktan sonra sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken davalı ile arasında menfaat çatışması bulunan kayyım ile yargılamaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 418. maddenin üçüncü bendindeki menfaat çatışması engelinin boşanma davasındaki görünümünü gösterir. Daire, davacı eşin ya da onun babasının davalıyı temsil etmesinin davalının adil yargılanma ve savunma hakkını kısıtladığını belirtmiştir. Sulh hukuk mahkemesine yeniden bildirimde bulunularak davalı ile arasında menfaat çatışması olmayan tarafsız bir kişinin vasi atanması ve yargılamanın bu kişiyle yürütülmesi gerektiği açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 414).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.03.2016 · E. 2016/5264 · K. 2016/5617

Boşanma davasında vasisi olan eşle menfaati çatışan kısıtlı davalıya temsil kayyımı atanmalı; dava dilekçesi kısıtlıya doğrudan tebliğ edilemez

Boşanma davasında davalı erkek hükümlü olarak kısıtlanmış ve davacı eşi vasi olarak atanmıştı. Mahkeme dava dilekçesini kısıtlı davalıya doğrudan tebliğ etmiştir; ön inceleme ve tahkikat duruşma günlerini davalıya tebliğ etmeden yargılamayı sürdürüp hüküm kurmuştur.

> *Kısıtlı tarafın açılan boşanma davasında vasisi ile menfaati çatışmakta olduğunda da açılan boşanma davasını izlemek üzere kısıtlanmış olan tarafa temsil kayyımı atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulması, atanan kayyuma dava dilekçesinin tebliğ edilerek yargılamaya devam olunması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi olan eş ile kısıtlı eş arasındaki menfaat çatışmasının boşanma davasındaki usul sonucunu gösterir. Daire, vesayet makamının bir davada

yasal temsilcinin menfaati ile kısıtlının menfaati çatışıyorsa temsil kayyımı atayacağını, kısıtlı tarafın açılan boşanma davasında vasisi ile menfaati çatıştığında da davayı izlemek üzere temsil kayyımı atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulması gerektiğini belirtmiştir. Dava dilekçesinin kısıtlı davalıya doğrudan tebliği ve duruşma günlerinin tebliğ edilmemesi savunma hakkını kısıtladığından hüküm bozulmuştur (TMK m. 426).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2014 · E. 2014/16109 · K. 2014/17697

Vasi olarak eşi atanan kısıtlının boşanma davasında, eşe yasal temsilci sıfatıyla yapılan bildirim sonuç doğurmaz; kısıtlıya temsil kayyımı atanmalıdır

Boşanma davasında davalı, kararı cezaevinden temyiz etmiştir; daha sonra hükümlülük sebebiyle vesayet altına alındı ve kendisine vasi olarak eşi atandı. Temyiz harçları yatırılmamıştı.

> *Ne var ki, davalı hükümlülük sebebiyle vesayet altında olduğuna ve vasi olarak eşi atandığına göre, kanuni temsilcisi ile kısıtlının menfaatinin çatışması sebebiyle "kanuni temsilcisi" sıfatıyla eşine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 434/3. maddesi gereğince bildirim yapılması da sonuç doğurmayacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi olan eşin boşanma davasında kısıtlı adına bildirim almasının sonucunu gösterir. Daire, davalının hükümlülük sebebiyle vesayet altında olduğunu ve vasi olarak eşinin atandığını tespit etmiş; yasal temsilci ile kısıtlının menfaatinin boşanma davası sebebiyle çatıştığını belirtmiştir. Bu nedenle kısıtlıya temsil kayyımı atanması, temyiz harç ve giderlerinin tamamlanması için bildirimin kayyıma yapılması gerektiği açıklanarak dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 426).

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/10648 · K. 2018/742

Mevcut vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu iddiasıyla yapılan vasi değişikliği istemi, vasinin şahsına itiraz olarak önce vesayet makamında incelenir

Kısıtlı adayına vasi atandı. Kısıtlının oğlu, babası ile atanan vasi arasında menfaat çatışması bulunduğunu ileri sürerek vasinin görevden alınmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme, oğulun sicil kaydına göre vasiliğe engel hâli bulunduğunu, mevcut vasinin görevini yapamadığının da kanıtlanamadığını belirterek itirazı reddetmiştir.

> *...temyiz dilekçesinin vasi adayının, atanan vasinin şahsına itirazı olarak kabul edilip, yapılan bu itirazın öncelikle sulh hukuk mahkemesince değerlendirilerek yerinde görülmediği de gözetilerek buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, menfaat çatışması iddiasının hangi usulle ileri sürüleceğini gösterir. Mahkeme, vasi olmak isteyen oğulun sicil kaydına göre vasiliğe engel bir hâli bulunduğunu da gözetmiştir. Daire, temyiz dilekçesini atanan vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş; itirazın önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, yerinde görülmezse evrakın denetim makamına gönderilmesi ve kesin kararın orada verilmesi için dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 422).

9 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
01.02.2010 · E. 2009/13623 · K. 2010/884

Kesinleşmiş kararla atanan vasi, vesayet makamının izniyle kısıtlıyı temsilen dava açabilir; mahkeme bu temsil yetkisini gözeterek işin esasına girmelidir

Kısıtlıya kesinleşmiş kararla vasi atanan davacı, kısıtlının taşınmazını devraldığı davalıya karşı tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Davalı, davacı ile kısıtlının eş olduğunu ve aralarında mal ortaklığı bulunduğunu, bu nedenle davacının vasi olamayacağını savunmuştur; mahkeme aktif husumet yokluğu nedeniyle davayı reddetmiştir.

> *...vasinin vesayet makamından izin almak suretiyle (Türk Medeni Kanununun 462/8.md.) kısıtlının bütün menfaatlerini korumak, hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olduğu açıktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasiliğe engel bulunduğu iddiasının vasinin açtığı davada nasıl değerlendirileceğine ışık tutar. Davalı, davacının kısıtlının eşi olması ve aralarında mal ortaklığı bulunması sebebiyle vasi olamayacağını savunmuştur. Daire, kesinleşmiş vesayet kararıyla atanan vasinin vesayet makamından izin almak suretiyle kısıtlının bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olduğunu belirtmiş; davacının kısıtlıyı temsilen davada taraf olduğunun kabulü ile işin esası hakkında karar verilmesi gerektiğini açıklayarak hükmü bozmuştur. Vasinin şahsına yönelik engel iddiası 422. maddedeki itiraz yoluyla vesayet makamında ileri sürülebilir (TMK m. 422).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 413:** Vasinin atanması ve birden çok vasi.
- **TMK m. 414:** Eşin ve hısımların önceliği.
- **TMK m. 417:** Vasilikten kaçınma sebepleri.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 479:** Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm.

MADDE

419

B. Atama usulü

I. Vasinin atanması

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamı, gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür.
(2) Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur.
(3) Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 419 üç kural koyar. Birincisi, **vesayet makamı gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür.** İkincisi, gerek duyulduğunda **henüz ergin olmayanlar da kısıtlanabilir**; ancak kısıtlama kararı **ergin olduktan sonra** sonuç doğurur. Üçüncüsü, **kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmaz, velayet altında bırakılır** (TMK m. 335). Velayet altında bırakılan kısıtlı çocuk ve malları hakkında **velayet hükümleri** uygulanır; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, velinin bu çocuk adına iştirak nafakasının artırılması davası açması için vesayet makamından izin almasına gerek olmadığını kabul etmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 369. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Gecikmeksizin atama	Vesayeti gerektiren durum belirlendiğinde vasinin beklemeden atanması yükümlülüğü.
Küçüğün kısıtlanması	Ergin olmayan kişi hakkında, ergin olduğunda sonuç doğurmak üzere verilen kısıtlama kararı.
Velayet altında bırakma	Kısıtlanan ergin çocuğa vasi atanmayıp çocuğun ana ve babasının velayetinde kalması.

1 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/441, K. 2019/1137.

Velayet hükümleri | Ana ve babanın çocuk ve çocuk malları üzerindeki hak ve yükümlülüklerini düzenleyen kurallar (TMK m. 335 vd.).

Vesayet makamı | Vasiyi atayan ve vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 419-Yürürlükteki Kanunun 369 uncu maddesini karşılamaktadır. Henüz ergin olmayanların gerekli görülerek kısıtlanmasına karar verilen hâllerde, ikinci fıkraya kısıtlama kararının ancak ergin olma tarihinden itibaren sonuç meydana getireceği hakkında bir ibare eklenmek suretiyle maddeye açıklık getirilmiştir. Madde, kaynak İsviçre Medenî Kanununun 385 inci maddesine uygun olarak üç fıkra hâline getirilmiştir. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 142*

Tasarının 419. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 369. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh mahkemesi, vasi tayinini müstelzim hallerde, hemen tayine mecburdur. İcabında, küçüğün rüşde vüsulünden evvel de hacir muamelesi yapılabilir. Reşit olan evlat hacredildikte, vesayet altına alınacak yerde, aslolan, velayet altına konulmaktır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 369 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 369	4721 sayılı Kanun m. 419
Atama	Sulh mahkemesi, vasi tayinini gerektiren hâllerde hemen tayine mecburdur	Vesayet makamı gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür
Küçükler	Gerektiğinde küçüğün erginliğinden önce de kısıtlama yapılabilir	Gerek duyulduğunda kısıtlanabilir; karar ergin olduktan sonra sonuç doğurur
Ergin çocuk	Asıl olan velayet altına konulmaktır	Kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır
Yapı	İki fıkra	Üç fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 419. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Atama	Vesayet makamı gecikmeksizin vasi atar	TMK m. 419
Küçükler	Gerek duyulursa kısıtlanabilir; karar ergin olunca sonuç doğurur	TMK m. 419
Ergin çocuk	Kural olarak velayet altında bırakılır	TMK m. 419, 335
Uygulanacak hükümler	Velayet hükümleri	TMK m. 335 vd.
Vesayet izni	462 ve 463. maddeler uygulanmaz	TMK m. 462, 463
Velayete ilişkin istemler	Aile mahkemesi	4787 s. K. m. 4
Kısıtlılığın kaldırılması	Sulh hukuk mahkemesi	TMK m. 397
Kaynak	743 m. 369	Gerekçe, s. 142

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 369. maddesini karşılamaktadır. 1
Henüz ergin olmayanların kısıtlanmasına karar verilen hâllerde, ikinci fıkraya kısıtlama kararının **ancak ergin olma tarihinden itibaren sonuç meydana getireceği** hakkında bir ibare eklenerek maddeye açıklık getirilmiştir. Madde, kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nun 385. maddesine uygun olarak üç fıkra hâline getirilmiştir; **hüküm değişikliği yoktur.** Tasarının 419. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kısıtlanan ergin çocuğa kural olarak **vasi atanmaması**, çocuğun ana ve babasının **velayeti altında bırakılmasıdır**; mahkeme bunun yerine vasi atamışsa hüküm düzeltilir.[2] İkinci nokta, küçük hakkında verilen kısıtlama kararının **ergin olduktan sonra** sonuç doğurmasıdır. Üçüncü nokta, velayet altında bırakılan kısıtlı hakkında **velayet hükümlerinin** uygulanması, vesayet makamı iznine ilişkin hükümlerin uygulanmamasıdır.

II. Gecikmeksizin Vasi Atama

- **Yükümlülük:** Vesayet makamı vasiyi beklemeden atar.
- **Kamu düzeni:** Vesayet hükümleri kamu düzenine ilişkindir.
- **Ret sebebi değildir:** Kişinin bakımını bir yakınının üstlenmesi.

2 Yargıtay 8. HD, 25.01.2018, E. 2017/11747, K. 2018/1441.

2 Vesayet makamı, vesayeti gerektiren bir durumu öğrendiğinde gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür. Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür (TMK m. 403). Vasi atanıncaya kadar vesayet işleri zorunlu kıldığı takdirde vesayet makamı gerekli önlemleri re'sen alır (TMK m. 420).

3 Yargıtay, kısıtlanması istenen kişinin bakımının bir yakını tarafından sağlanmasının kanunda ret sebebi olarak düzenlenmediğini, bu durumun kişinin fiil ehliyetinin bulunduğu anlamına da gelmediğini belirterek ret kararını bozmuş ve vesayet makamının gecikmeksizin vasi atamakla yükümlü olduğunu hatırlatmıştır.[3]

III. Henüz Ergin Olmayanların Kısıtlanması

- **Olanak:** Gerek duyulduğunda küçük de kısıtlanabilir.
- **Sonuç:** Kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur.
- **Gerekçe:** Bu ibare maddeye açıklık getirmek için eklenmiştir.

4 Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur. Gerekçeye göre eski Kanun da küçüğün erginliğinden önce kısıtlama yapılmasına izin veriyordu; yeni metin kararın ancak ergin olma tarihinden itibaren sonuç doğuracağını açıkça belirtmiştir. Küçük, ergin oluncaya kadar zaten ana ve babasının velayeti altındadır (TMK m. 335).

5 Yargıtay, ergin olmayan kızına maaş bağlanabilmesi için vasi atanmasını isteyen davacının istemini küçüğün kısıtlanması istemi olarak değerlendirmiş; küçüğün yetkili bir sağlık kuruluşunca incelenerek kısıtlamayı gerektiren bir durumun bulunup bulunmadığının belirlenmesi, böyle bir durum varsa ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanmasına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[4] Babası ölmüş bir küçüğün kısıtlanmasını isteyen annenin vasi atanmasına değil, çocuğun ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanmasına ve annenin velayeti altında bırakılmasına karar verilmesi gerektiği de kabul edilmiştir.[5]

IV. Kısıtlanan Ergin Çocuğun Velayet Altında Bırakılması

- **Kural:** Kısıtlanan ergin çocuğa vasi atanmaz.
- **İstisna:** Hâkim vasi atanmasına gerek görürse vasi atanır.
- **Yanlış atama:** Vasi atanmışsa hüküm velayet altında bırakma biçiminde düzeltilir.

3 Yargıtay 18. HD, 27.09.2012, E. 2012/9885, K. 2012/10229.
4 Yargıtay 2. HD, 13.06.2011, E. 2010/20843, K. 2011/10255.
5 Yargıtay 2. HD, 29.03.2011, E. 2010/16274, K. 2011/5552.

Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmaz, velayet altında bırakılır. Aynı kural velayet hükümleri arasında da yer alır: hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velayeti altında kalır (TMK m. 335). Eski Kanun bu kuralı "Reşit olan evlat hacredildikte, vesayet altına alınacak yerde, aslolan, velayet altına konulmaktır" biçiminde ifade ediyordu. Kısıtlamaya ve vasi atanmasına ya da kısıtlının velayet altında bırakılmasına ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur (TMK m. 421). 6

Yargıtay, hükümlülük sebebiyle kısıtlanan ergin çocuğa babasının vasi olarak atandığı bir dosyada, çocuğun velayet altında bırakılması gerekirken vesayet altına alınmasının doğru olmadığını belirtmiş; yanılgı yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmü, çocuğun babasının velayeti altında bırakılması biçiminde düzelterek onamıştır.[6] Babası ölmüş ve bakımını annesi üstlenmiş bir ergin için mahkemenin annenin ifadesine başvurması ve öncelikle annenin velayeti altında bırakılma kuralını gözetmesi gerektiği de belirtilmiştir.[7] 7

V. Velayet Hükümlerinin Uygulanması

- **Velayet hükümleri:** Çocuk ve malları hakkında velayet kuralları uygulanır.
- **Vesayet izni:** 462 ve 463. maddeler uygulanmaz.
- **Uygulama:** Dava açma, taşınmaz satışı ve bakma sözleşmesi için izin aranmamıştır.

Velayet altında bırakılan kısıtlı çocuk ve malları hakkında velayet hükümleri uygulanır. Velayet hakkına sahip ebeveyn çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür; kural olarak hesap ve güvence vermez (TMK m. 352). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kısıtlanan ergin çocuğun anne ve babasına vasi tayin edilmesi hâlinde vesayet değil velayet hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirterek annenin velayeti altındaki kısıtlı çocuğu adına iştirak nafakasının artırılması davasını vesayet makamından izin almadan açabileceğini kabul etmiştir.[8] 8

Velayet altında bırakılan kısıtlı çocuğa babasından intikal eden taşınmazların satılmasında velinin mahkemeden izin almasına gerek olmadığı belirtilmiştir.[9] Vesayet makamı ve denetim makamı iznini düzenleyen 462 ve 463. maddelerin velayet altındaki çocuklarda uygulanmayacağı, velinin ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapmak için de mahkemeden izin almasının gerekmediği kabul edilmiştir.[10] 9

6 Yargıtay 8. HD, 25.01.2018, E. 2017/11747, K. 2018/1441.
7 Yargıtay 2. HD, 14.02.2005, E. 2004/15802, K. 2005/1935.
8 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/441, K. 2019/1137.
9 Yargıtay 2. HD, 02.11.2017, E. 2016/19351, K. 2017/12079.
10 Yargıtay 8. HD, 02.12.2019, E. 2019/6008, K. 2019/10760.

VI. Görevli Mahkeme

- **Velayete ilişkin istemler:** Aile mahkemesi.
- **Kısıtlılığın kaldırılması:** Sulh hukuk mahkemesi.
- **Neden:** Vesayet işleri aile mahkemelerinin görevi dışında bırakılmıştır.

10 Aile mahkemeleri, Medeni Kanun'un ikinci kitabından doğan dava ve işlere bakar; ancak vesayet, kayyımlık ve yasal danışmanlığı düzenleyen üçüncü kısım bu görevin dışındadır. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Bu ayrım, velayet altında bırakılan kısıtlıya ilişkin istemlerde hangi mahkemenin görevli olacağını belirler.

11 Yargıtay, velayet altında bırakılan kısıtlının taşınmaz payının ölünceye kadar bakma karşılığı devrine izin istemini sulh hukuk mahkemesi sıfatıyla karara bağlayan hükmü, davanın aile mahkemesinde görülmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur.[11] Kısıtlanıp annesinin velayeti altında bırakılan ergin çocuğun taşınmazının satışına izin istemi için de aile mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.[12] Buna karşılık kısıtlılığın kaldırılması istemi vesayete ilişkin olduğundan sulh hukuk mahkemesinde görülür.[13]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> **Ergin çocuk kısıtlanacaksa**, kural olarak vasi atanmaz, ana ve baba veli olarak kalır; kararda çocuğun velayette bırakıldığının açıkça yazılması istenmelidir (TMK m. 419, 335). **Çocuk henüz ergin değilse**, gerek duyulduğunda ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanması istenebilir. **Boşanmış ana veya baba, velayetindeki kısıtlı ergin çocuk için iştirak nafakasının artırılmasını istiyorsa**, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre bu dava için vesayet makamından izin alması gerekmez.[14]

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
05.11.2019 · E. 2017/441 · K. 2019/1137

Kısıtlanıp annesinin velayeti altında bırakılan ergin çocuk için iştirak nafakasının artırılması davası açmak üzere vesayet makamından izin alınması gerekmez

Boşanma kararıyla velayeti anneye verilen ve iştirak nafakasına hükmedilen müşterek çocuk, ergin olduktan sonra kısıtlanarak annesinin velayeti altında bırakılmıştır. Anne, çocuk adına iştirak nafakasının artırılmasını istemiştir. Özel Daire, dava

11 Yargıtay 8. HD, 05.04.2018, E. 2018/1309, K. 2018/10766.
12 Yargıtay 20. HD, 31.01.2017, E. 2016/14667, K. 2017/664.
13 Yargıtay 5. HD, 30.11.2020, E. 2020/10043, K. 2020/10490.
14 Yargıtay HGK, 05.11.2019, E. 2017/441, K. 2019/1137.

açılması için vesayet makamından izin alınması gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur; yerel mahkeme izne gerek olmadığı gerekçesiyle direnmiştir.

> *4721 sayılı TMK'nın 419. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan; "Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır." hükmü gereğince kısıtlanan ergin çocuklara anne ve babasının vasi tayin edilmesi hâlinde vesayet değil velayet hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419. maddenin üçüncü fıkrasının boşanma sonrası uyuşmazlıklardaki sonucunu Hukuk Genel Kurulu düzeyinde gösterir. Genel Kurul, kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılacağını, bu çocuklar hakkında vesayet değil velayet hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle anne, velayeti altındaki kısıtlı çocuğu adına iştirak nafakasının artırılması davasını vesayet makamından izin almadan açabilir; yerel mahkemenin bu yöndeki direnme gerekçesi yerinde bulunmuş, işin esasının incelenmesi için dosya Özel Daireye gönderilmiştir (TMK m. 335).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.11.2017 · E. 2016/19351 · K. 2017/12079

Velayet altında bırakılan kısıtlı çocuğa babasından kalan taşınmazların satışı için veli mahkemeden izin almak zorunda değildir

Kısıtlanan ergin çocuk annesinin velayeti altında bırakılmıştı. Anne, çocuğa babasından intikal eden taşınmazları satabilmek için izin istemiştir; mahkeme satışın kısıtlının menfaatine uygun olduğunun ispatlanamadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Kısıtlanan ergin çocukların "kural olarak" vesayet altına alınmayıp "velayet altında bırakılacağına" ilişkin yasal düzenlemenin (TMK m. 335/2.419/3) sonucu olarak "velayet altında bırakılan" çocuk ve mallarına yönelik yapılacak işlemlerde velayete ilişkin hükümlerin uygulanması gerekecektir. Velayete ilişkin hükümler gereği bu hakka sahip olan ebeveyn çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler. Kural olarak hesap ve güvence vermezler (TMK m. 352/1). Velayet hakkına sahip olan anne veya baba kusurları sebebiyle velayeti kaldırılmadıkça çocuğun mallarını da kullanabilirler (TMK m. 354). Çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitim için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarım karşılamak üzere sarfedebilirler (TMK m.355). Buna göre, talep edenin velayeti altındaki çocuk için intikal eden taşınmazların satılmasında mahkemeden izin almasına gerek yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bırakılan kısıtlının malları üzerindeki işlemlerde hangi kuralların uygulanacağını gösterir. Daire, bu çocuk ve malları hakkında velayet hükümlerinin uygulanacağını; velayet hakkına sahip ebeveynin çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlü olduğunu, kural olarak hesap ve güvence vermeyeceğini belirtmiştir. Velinin taşınmaz satışı için mahkemeden izin almasına gerek bulunmadığından davacının hukuki yararı yoktur; ret kararı bu gerekçeyle düzeltilerek onanmıştır (TMK m. 352).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.12.2019 · E. 2019/6008 · K. 2019/10760

Velayet altında bırakılan kısıtlı çocuk hakkında vesayet makamı iznine ilişkin 462 ve 463. maddeler uygulanmaz; ölünceye kadar bakma sözleşmesi için izin gerekmez

Evlat edinen, velayeti altında bırakılan kısıtlı evlatlığı adına ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapılmasına izin verilmesini istemiştir. Daire önce işin aile mahkemesinde görülmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur; bozmadan sonra aile mahkemesi istemi reddetti ve karar yeniden temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlanıp velayet altında bırakılmasına karar verilen çocuklar ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümleri uygulanacak olup, TMK'nin 462 ve 463. maddelerinin velayet altındaki çocuklarda uygulanması sözkonusu değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bırakılan kısıtlı ile vesayet altındaki kısıtlı arasındaki farkı açıkça ortaya koyar. Daire, kısıtlanıp velayet altında bırakılan çocuklar ve malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümlerinin uygulanacağını, vesayet makamı ve denetim makamı iznini düzenleyen 462 ve 463. maddelerin bu çocuklar hakkında uygulanmayacağını belirtmiştir. Bu nedenle velinin ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapmak için mahkemeden izin almasına gerek olmadığı, istemin reddi sonuç itibarıyla doğru olduğundan hükmün gerekçesi değiştirilerek onanmıştır (TMK m. 462).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2018 · E. 2018/1309 · K. 2018/10766

Velayet altında bırakılan kısıtlının taşınmazının ölünceye kadar bakma karşılığı devrine izin istemi, sulh hukuk mahkemesinde değil aile mahkemesinde görülür

Kısıtlanan ergin evlatlık, evlat edinen annesinin velayeti altında bırakılmıştı. Anne, çocuğun taşınmaz payının ölünceye kadar bakma karşılığı bir yakınına devrine izin verilmesini sulh hukuk mahkemesinden istemiştir; istem reddedildi, denetim makamı da itirazı reddetmiştir.

> *Dava; annesinin velayeti altına bırakılan ergin kısıtlının, taşınmazdaki payının ölünceye kadar bakma vaadi ile devrine izin verilmesi istemine ilişkin olup, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabında yer alan işler arasında bulunmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bırakılan kısıtlıya ilişkin istemlerde görevli mahkemeyi gösterir. Daire, velayet altında bırakılan çocuk ve malları hakkında velayet hükümlerinin uygulanacağını, bu istemin Medeni Kanun'un ikinci kitabının velayete ilişkin işleri arasında yer aldığını belirtmiştir. Aile hukukundan doğan bu dava ve işlere aile mahkemesi, bulunmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye

hukuk mahkemesi bakacağından, sulh hukuk mahkemesi olarak işin esasına girilmesi doğru görülmemiş ve hüküm bozulmuştur (TMK m. 335).

5 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
31.01.2017 · E. 2016/14667 · K. 2017/664

Kısıtlanıp annesinin velayeti altında bırakılan ergin çocuğun taşınmazının satışına izin istemine aile mahkemesi bakar

Anne, kısıtlanıp velayeti altında bırakılan oğlunun taşınmaz hissesinin satılması ve bedelle çocuk adına araç alınması için izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi velayet hükümleri uygulanacağı için aile mahkemesinin görevli olduğunu, aile mahkemesi ise satışa izin konusunda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu belirterek görevsizlik kararı vermiştir.

> *Somut olayda; 18 yaşından büyük çocuğun kısıtlanıp annesinin velayeti altına alındığına göre TMK'nın 2. kitabında düzenlenen velayet hükümlerinin uygulanması gerektiği ve TMK'nın 335. vd. maddelerinde düzenlenen uyuşmazlığın 4787 sayılı Aile Mahkemesinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun uyarınca aile mahkemelerinin görevi kapsamında olduğu anlaşılmakla, davanın ... 10. Aile Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, görev uyuşmazlığını 419. maddenin üçüncü fıkrası üzerinden çözer. Daire, ergin çocuğun kısıtlanıp annesinin velayeti altına alındığı durumda velayet hükümlerinin uygulanacağını, velayete ilişkin uyuşmazlıkların aile mahkemelerinin görevi kapsamında olduğunu belirtmiş ve aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 335).

6 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
30.11.2020 · E. 2020/10043 · K. 2020/10490

Velayet altında bırakılan kısıtlının kısıtlılığının kaldırılması istemi vesayet hukukuna ilişkindir; bu isteme sulh hukuk mahkemesi bakar

Kısıtlı, kısıtlılık hâlinin kaldırılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi velayet altında bırakılan çocuklar hakkında velayet hükümleri uygulanacağı gerekçesiyle, asliye hukuk mahkemesi ise kısıtlılığın kaldırılmasının vesayet makamının görevi olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *O halde, konusu Medeni Yasanın 2. Kitabının Üçüncü Kısmında yer alan davaya sulh hukuk mahkemesi bakmakla görevli olduğundan,uyuşmazlığın ... Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bırakma ile kısıtlılığın kendisi arasındaki ayrımı gösterir. Daire, kısıtlılığın kaldırılması isteminin vesayete ilişkin olduğunu, Medeni Kanun'un ikinci kitabının üçüncü kısmındaki vesayet, kayyımlık ve yasal danışmanlık işlerinin aile mahkemelerinin görevi dışında bırakıldığını ve vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi olduğunu belirterek sulh hukuk mahkemesini

yargı yeri olarak belirlemiştir. Velayet altında bırakılan kısıtlının kısıtlılığının kaldırılması da bu kapsamdadır (TMK m. 397).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.01.2018 · E. 2017/11747 · K. 2018/1441

Kısıtlanan ergin çocuğa babasının vasi olarak atanması yanlıştır; hüküm, çocuğun babasının velayeti altında bırakılması biçiminde düzeltilir

Ceza infaz kurumunun ihbarı üzerine hükümlü bir ergin, hapis hâli sona erinceye kadar kısıtlandı ve babası vasi olarak atandı. Kısıtlı kararı temyiz etmiştir.

> *Buna göre, Türk Medeni Kanunu'nun 335 ve 419/son maddeleri uyarınca, kısıtlanan ergin çocuğun velayet altında bırakılması gerekirken vesayet altına alınmasına karar verilmesi doğru değil ise de, bu yanılgının düzeltilmesi yeniden yargılamasını gerektirmediğinden kararın bu bölümünün düzeltilerek ONANMASINA karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419. maddenin üçüncü fıkrasının hükümlülük sebebiyle kısıtlamada da uygulandığını gösterir. Daire, hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe kısıtlanan ergin çocukların ana ve babanın velayeti altında kalacağını, 462 ve 463. maddelerin velayet altındaki çocuklarda uygulanmayacağını belirtmiştir. Kısıtlanan ergin çocuğun velayet altında bırakılması gerekirken vesayet altına alınması doğru görülmemiş; yanılgı yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hüküm, çocuğun babasının velayeti altında bırakılması biçiminde düzeltilerek onanmıştır (TMK m. 407).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.02.2005 · E. 2004/15802 · K. 2005/1935

Ergin çocuğun kısıtlanmasında önce bakımını üstlenen annenin ifadesine başvurulur; öncelikle annenin velayeti altında bırakılma kuralı gözetilir

Babası ölmüş, bakım ve gözetimini annesinin üstlendiği bir ergin hakkında davacı vasi tayini istemiştir. Mahkeme annenin ifadesine başvurmadan ergini kısıtladı ve davacının velayeti altına koydu. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 415. maddesine göre haklı sebepler engel olmadıkça, vasiliğe vesayet altına alınacak kişinin ana veya babasının gösterdiği kimse atanır. Yine aynı Kanunun 419. maddesinde ise kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılacağı hükmü yer almaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419. maddenin üçüncü fıkrasını 415. maddeyle birlikte uygular. Daire, kısıtlanan ergin çocukların kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılacağını hatırlatmış; mahkemenin bakım ve gözetimi üstlenen annenin ifadesine başvurması, öncelikle annenin velayeti altına alınma kuralını gözetmesi gerektiğini belirtmiştir. Velayet hakkının yalnızca ana ve babaya tanındığı,

bu nedenle üçüncü bir kişinin ancak vasi olarak atanabileceği, ergini davacının velayeti altına koyan kararın hatalı olduğu açıklanarak hüküm sonuca etkili olmamak üzere bozulmuştur (TMK m. 415).

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2011 · E. 2010/16274 · K. 2011/5552

Babası ölmüş küçüğün kısıtlanmasını isteyen anne vasi atanmaz; çocuk ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanır ve annenin velayeti altında bırakılır

Babası ölmüş küçük bir çocuğun annesi, çocuğun kısıtlanmasını ve kendisinin vasi olarak atanmasını istemiştir. Mahkemenin bu istem üzerine verdiği karar temyiz edilmiştir.

> *Gerek duyulduğunda ergin olmayan kişilerin de kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp, velayet altında bırakılır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarını birlikte uygular. Daire, gerek duyulduğunda ergin olmayan kişilerin de kısıtlanabileceğini, ancak kısıtlama kararının ergin olduktan sonra sonuç doğuracağını belirtmiştir. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakıldığından, mahkemenin annenin vasi atanmasına değil, çocuğun ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanmasına ve annenin velayeti altında bırakılmasına karar vermesi gerektiği açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 335).

10 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.06.2011 · E. 2010/20843 · K. 2011/10255

Ergin olmayan çocuğun kısıtlanması istemi, küçük olduğu gerekçesiyle reddedilemez; gerekirse ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlama kararı verilir

Davacı, ergin olmayan kızına maaş bağlanabilmesi için vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme istemi reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunun 419/2. maddesinde gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebileceği, ancak kısıtlama kararının ergin olduktan sonra sonuç doğuracağı hükme bağlanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419. maddenin ikinci fıkrasının işlevini gösterir. Daire, olayları açıklamanın taraflara, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu belirterek istemi küçüğün kısıtlanması istemi olarak değerlendirmiştir. Küçüğün rapor düzenleme yetkisi bulunan bir sağlık kuruluşuna sevk edilerek kısıtlamayı gerektiren bir durumun bulunup bulunmadığının belirlenmesi, böyle bir durum varsa ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlanmasına karar verilmesi gerekirken istemin eksik incelemeyle reddedilmesi bozma sebebi sayılmıştır (TMK m. 405).

11 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2012 · E. 2012/9885 · K. 2012/10229

Kısıtlanması istenen kişinin bakımını bir yakınının üstlenmesi ret sebebi değildir; vesayet makamı gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür

Davacı, bir yakınının 405. madde uyarınca kısıtlanmasını istemiştir; alınan sağlık kurulu raporu vasi atanması gerektiğini bildirmiştir. Mahkeme, kısıtlanması istenen kişinin oğlunun yanında kaldığı ve bakımının oğlu tarafından karşılandığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Vesayet makamı, gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür. Kısıtlanması istenilenin bakımının halen oğlu tarafından sağlanıyor olması yasada ret nedeni olarak düzenlenmediği gibi, onun fiil ehliyetinin bulunduğu anlamına da gelmez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419. maddenin birinci fıkrasındaki gecikmeksizin atama yükümlülüğünün uygulamadaki anlamını gösterir. Daire, vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğunu, vasinin kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve onu temsil etmekle yükümlü bulunduğunu hatırlatmıştır. Kısıtlanması istenen kişinin bakımının bir yakını tarafından sağlanmasının kanunda ret sebebi olarak düzenlenmediğini, bunun kişinin fiil ehliyetinin bulunduğu anlamına da gelmediğini belirterek kişiyi kanuni korumanın dışında bırakan ret kararını bozmuştur (TMK m. 403).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 335:** Velayetin koşulları.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 420:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 421:** Tebliğ ve ilân.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

MADDE

420 B. Atama usulü II. Geçici önlemler

KANUN METNİ

(1) Vesayet işleri zorunlu kıldığı takdirde vesayet makamı, vasinin atanmasından önce de re'sen gerekli önlemleri alır; özellikle, kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırabilir ve ona bir temsilci atayabilir.

(2) Vesayet makamının kararı ilân olunur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 420, vasi atanıncaya kadar geçen süredeki korumayı düzenler. Kısıtlama davası sürerken vesayet işleri zorunlu kılıyorsa vesayet makamı **re'sen gerekli önlemleri** alır. Kanun iki önlemi özellikle sayar: kısıtlanması istenen kişinin **fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılması** ve ona **bir temsilci atanması**. Vesayet makamının bu kararı **ilân olunur**; Yargıtay, ilân edildiğine dair belge bulunmayan böyle bir ara karara dayanılarak icra satış ilanının atanan vasiye tebliğ edilemeyeceğini belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 370. maddesini karşılar ve iki fıkra hâline getirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Geçici önlem	Vasi atanmadan önce vesayet makamının kısıtlanması istenen kişiyi korumak için aldığı karar.
Fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılması	Kısıtlama kararı verilinceye kadar kişinin kendi işlemleriyle hak edinme ve borç altına girme ehliyetinin geçici olarak ortadan kaldırılması.
Temsilci	Geçici önlem kararıyla kısıtlanması istenen kişiye atanan ve onu temsil eden kişi.
İlân	Vesayet makamının geçici önlem kararının duyurulması (TMK m. 420).

1 Yargıtay 12. HD, 19.06.2025, E. 2025/3338, K. 2025/4675.

Re'sen | Bir istem beklenmeksizin mahkemenin kendiliğinden harekete geçmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 420- Yürürlükteki Kanunun 370 inci maddesini karşılamaktadır. Ancak ondan farklı olarak madde iki fıkra hâline getirilmiştir. İsviçre Medenî Kanununun bu maddeyi karşılayan 386 ncı maddesi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Mehazın ilk iki fıkrası tek fıkra hâline getirilmiş, vesayet makamının kararının ilân edilmesi iki hâli de kapsadığından ayrı fıkra hâline getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 142*

Tasarının 420. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 370. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasinin tayininden evvel bazı işlerin görülmesi zaruri ise, sulh mahkemesi, lazımgelen tedbirleri yapar. Hususiyle hacredilecek kimseyi medeni haklarını kullanmaktan muvakkaten men ve ona bir mümessil tayin edebilir; bu karar ilan olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 370 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 370	4721 sayılı Kanun m. 420
Koşul	Vasinin tayininden önce bazı işlerin görülmesinin zorunlu olması	Vesayet işlerinin zorunlu kılması
Makam	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Önlem	Gerekli tedbirler; özellikle medeni hakları kullanmaktan geçici men ve temsilci tayini	Re'sen gerekli önlemler; özellikle fiil ehliyetinin geçici kaldırılması ve temsilci atanması
İlân	Karar ilân olunur	Karar ilân olunur; ayrı fıkrada düzenlenmiştir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 420. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Vesayet işlerinin zorunlu kılması	TMK m. 420
Zaman	Vasinin atanmasından önce	TMK m. 420
Başlatma	Vesayet makamı re'sen karar verir	TMK m. 420
Örnek önlemler	Fiil ehliyetinin geçici kaldırılması ve temsilci atanması	TMK m. 420
İlân	Vesayet makamının kararı ilân olunur	TMK m. 420
Asıl yükümlülük	Vesayet makamı gecikmeksizin vasi atar	TMK m. 419
Kaynak	743 m. 370	Gerekçe, s. 142

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 370. maddesini karşılamaktadır; ancak ondan farklı olarak **iki fıkra hâline getirilmiştir.** İsviçre Medeni Kanunu'nun bu maddeyi karşılayan 386. maddesi üç fıkradan oluşuyordu; kaynağın ilk iki fıkrası tek fıkra hâline getirilmiş, vesayet makamının kararının **ilân edilmesi iki hâli de kapsadığından** ayrı bir fıkrada düzenlenmiştir. Tasarının 420. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, geçici önlemlerin **vasi atanmadan önce** ve ancak vesayet işleri **zorunlu kıldığında** alınmasıdır. İkinci nokta, kanunun "özellikle" ifadesini kullanması, fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılması ve temsilci atanmasının **örnek** olarak sayılmasıdır. Üçüncü nokta, kararın **ilân** edilmesidir; ilân edildiği belgelenmeyen ara karara dayanılarak icra satış ilanının atanan vasiye tebliğ edilemeyeceği kabul edilmiştir.[2]

II. Geçici Önlemlerin Koşulları

- **Zorunluluk:** Vesayet işlerinin önlem alınmasını zorunlu kılması gerekir.
- **Zaman:** Önlem, vasinin atanmasından önce alınır.
- **Re'sen:** Vesayet makamı istem beklemeden karar verir.

Vesayet makamı gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür (TMK m. 419). Ancak vasinin atanması; vesayeti gerektiren durumun tespiti, vasi adayının belirlenmesi, adayda vasiliğe engel bir durum bulunup bulunmadığının araştırılması ve rapor- 2

2 Yargıtay 12. HD, 19.06.2025, E. 2025/3338, K. 2025/4675.

ların alınması gibi işlemler nedeniyle zaman alabilir. 420. madde bu süre içinde vesayet işleri zorunlu kıldığı takdirde vesayet makamına re'sen gerekli önlemleri alma görevi verir.

3 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vasi tayininin gecikmeksizin yapılması gereken işlerden olmasına karşın uygulamada zaman alabildiğini, bu süreçte acele işlerin görülmesi gerekiyorsa hâkimin 420. maddeye göre gerekli önlemleri re'sen alabileceğini belirtmiştir.[3] Aynı kararda, kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada kanuni temsil eksikliğinin yargılama sırasında tamamlanabilecek bir dava şartı olduğu ve vesayet davasının sonucunun beklenmesi gerektiği de kabul edilmiştir.

III. Fiil Ehliyetinin Geçici Olarak Kaldırılması ve Temsilci Atanması

- **Önlem:** Kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyeti geçici olarak kaldırılabilir.
- **Temsilci:** Kişiye bir temsilci atanabilir.
- **Süre:** Önlem kısıtlama hakkında karar verilinceye kadar sürer.

4 Kanunun özellikle saydığı önlem, kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılması ve ona bir temsilci atanmasıdır. Bu önlem kişi hakkında kısıtlama kararı verilmeden önce alınır ve yargılama süresince kişinin menfaatlerini korumaya yöneliktir. Eski Kanun aynı önlemi, kısıtlanacak kişinin medeni haklarını kullanmaktan geçici olarak men edilmesi ve ona bir temsilci atanması biçiminde düzenliyordu.

5 Uygulamada vesayet makamının, kısıtlama istemi üzerine verdiği ara kararla kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırıp kendisine vasi atadığı görülmektedir. Yargıtay, böyle bir ara kararın ilân edildiğine dair belge bulunmayan bir dosyada, icra satış ilanının bu ara karar gereğince vasiye tebliğinin mümkün olmadığını belirtmiştir.[4]

IV. Diğer Önlemler

- **Sınırlı sayı değildir:** Kanun "özellikle" ifadesini kullanır.
- **Örnekler:** Geçici vasi heyeti oluşturulması, malvarlığına tedbir konulması.
- **Nitelik:** Önlemler yargılama sürerken verilen ara kararlardır.

6 Kanun "özellikle" ifadesini kullandığından vesayet makamının alabileceği önlemler fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılması ve temsilci atanmasıyla sınırlı değildir. Bir dosyada vesayet makamının ara kararla geçici vasi heyeti oluşturduğu ve kısıtlanması istenen kişinin malvarlığına tedbir koyduğu, bu ara karara karşı yapılan

3 Yargıtay HGK, 02.11.2022, E. 2020/465, K. 2022/1416.
4 Yargıtay 12. HD, 19.06.2025, E. 2025/3338, K. 2025/4675.

istinaf başvurularının usulden reddedildiği görülmektedir; Yargıtay, bölge adliye mahkemesinin temyiz istemlerini reddeden ek kararlarını onamıştır.[5]

V. Kararın İlânı

- **Zorunluluk:** Vesayet makamının kararı ilân olunur.
- **Gerekçe:** İlân her iki hâli de kapsadığından ayrı fıkrada düzenlenmiştir.
- **Kesin karar:** Kısıtlama ve vasi atanması kararı da ilân olunur.

Vesayet makamının geçici önlem kararı ilân olunur. Gerekçeye göre ilânın ayrı bir fıkrada düzenlenmesinin sebebi, ilânın her iki hâli de kapsamasıdır. Kısıtlamaya ve vasi atanmasına ilişkin karar da kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur (TMK m. 421). İlân edildiği belgelenmeyen geçici önlem kararına dayanılarak icra satış ilanının atanan vasiye tebliğ edilemeyeceğinin kabul edilmesi, ilânın üçüncü kişilerle ilgili işlemlerdeki önemini göstermektedir. 7

UYGULAMA NOTU

Bir yakınının kısıtlanması için dava açan ve yargılama sürerken malvarlığının zarar görmesinden endişe eden kişi, vesayet makamından fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılmasını ve bir temsilci atanmasını isteyebilir; mahkeme bu önlemleri kendiliğinden de alabilir (TMK m. 420). **Geçici önlem kararı verilmişse**, kararın ilân edildiğinden emin olunmalıdır. **Kısıtlama kararı verildiğinde** vasi atanır ve karar ilân olunur (TMK m. 419, 421).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
19.06.2025 · E. 2025/3338 · K. 2025/4675

Fiil ehliyetini geçici olarak kaldıran ve vasi atayan ara karar ilân edilmedikçe, icra satış ilanı bu vasiye tebliğ edilemez

Paydaşlardan biri hakkında 408. madde uyarınca kısıtlama istendi; vesayet makamı ara kararla bu kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırdı ve kendisine vasi atamıştır. Paydaşı olduğu taşınmazın icra yoluyla satışında satış ilanı kişinin kendisine tebliğ edilmiştir; vasi ihalenin feshini istemiştir. Bölge adliye mahkemesi, ilanın vasiye tebliğ edilmesi gerektiği gerekçesiyle ihaleyi feshetmiştir.

> *...bu kararın ilan edildiğine dair bir dosyada bir belge ve iddia bulunmamaktadır. Bu durumda, bu ara karar gereğince satış ilanının vasiye tebliği mümkün değildir.*

5 Yargıtay 8. HD, 30.09.2020, E. 2020/1635, K. 2020/5586.

DEĞERLENDİRME Karar, 420. maddenin ikinci fıkrasındaki ilânın uygulamadaki önemini gösterir. Daire, fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılmasına ve vasi atanmasına ilişkin ara kararın ilân edildiğine dair dosyada bir belge bulunmadığını, bu nedenle satış ilanının bu ara karar gereğince vasiye tebliğinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Tebliğden sonra verilen kısıtlama kararının da sonuca etkisi bulunmadığından bölge adliye mahkemesinin gerekçesi isabetsiz bulunmuş; asile yapılan tebliğin usulsüz olduğu iddiasının incelenmesi için karar bozulmuştur (TMK m. 421).

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2022 · E. 2020/465 · K. 2022/1416

Vasi tayini zaman alabileceğinden bu süreçte acele işler için hâkim re'sen önlem alabilir; kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada vesayet davasının sonucu beklenmelidir

Davacılar, hukuki işlem ehliyeti bulunmadığını ileri sürdükleri babalarının taşınmazlarını davalılara devrettiğini belirterek babaları adına tapu iptali ve tescil davası açmıştır; babaları için vasi tayini de istemişlerdir. Dava tarihinde babaya henüz vasi atanmamıştı. Mahkeme davacıların sıfatı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetti, Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir; direnme kararından sonra baba öldü ve vesayet davasında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

> *Vasi ataması TMK'nın 419/1. maddesi gereğince gecikmeksizin yapılmalıdır. Gerek bu hüküm gerekse HMK'nın 30. maddesinde düzenlenen usul ekonomisi ilkesinin bir sonucu olarak vasi tayini gecikmeksizin yapılması gereken işlerden olsa da pratikte; vasi tayinini gerektirecek hâlin tespiti, vasi olarak atanacak kişi veya kişilerin belirlenmesi, bunların vasiliğe engel bir durum içinde olup olmadığının araştırılması, bir kısım resmi makamlardan istenen evrakların gelmesi ya da doktor raporlarının alınması gibi işlemler sonucunda vasi tayini gerçekleştiğinden uzun zaman alabilmektedir. İşte bu süreç içerisinde eğer TMK'nın 420/1. maddesine göre bazı acele işlerin görülmesi gerekiyorsa hâkim, gerekli önlemleri re'sen alabilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 419 ve 420. maddelerin birlikte işlevini Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Genel Kurul, vasi atamasının gecikmeksizin yapılması gerektiğini, ancak uygulamada durumun tespiti, vasi adayının belirlenmesi ve raporların alınması gibi işlemler nedeniyle zaman alabildiğini, bu süreçte acele işlerin görülmesi gerekiyorsa hâkimin 420. maddeye göre gerekli önlemleri re'sen alabileceğini belirtmiştir. Kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada kanuni temsil eksikliğinin yargılama sırasında tamamlanabilecek bir dava şartı olduğu, vesayet davasının sonucunun beklenmesi gerektiği kabul edilmiş; kişinin ölümüyle bu imkân ortadan kalktığından ret kararı değişik gerekçeyle onanmıştır. Karar oy çokluğuyla verilmiştir (TMK m. 419).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
30.09.2020 · E. 2020/1635 · K. 2020/5586

Geçici vasi heyeti oluşturulmasına ve malvarlığına tedbir konulmasına ilişkin ara karara karşı istinaf başvurusunun usulden reddine dair karar onanmıştır

Vesayet davasında sulh hukuk mahkemesi, ara kararla geçici vasi heyeti oluşturulmasına ve kısıtlanması istenen kişinin malvarlığına tedbir konulmasına karar vermiştir. Kısıtlanması istenen kişi ile davacının istinaf başvuruları usulden reddedilmiştir; temyiz istemleri de bölge adliye mahkemesinin ek kararlarıyla reddedildi ve bu ek kararlar temyiz edilmiştir.

> *Mahkeme ara kararına karşı kısıtlanması istenilen vekili ile davacı vekili tarafından istinaf yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi (35.) Hukuk Dairesince istinaf başvurularının usulden reddine kesin olarak karar verilmiş, kısıtlı vekili ile davacı vekilinin temyiz istemi üzerine ise Bölge Adliye Mahkemesince temyiz istemlerinin ek karar ile reddine karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 420. madde kapsamındaki önlemlerin uygulamadaki çeşitliliğini ve niteliğini gösterir. Vesayet makamı, kanunda örnek olarak sayılan önlemlerin yanında geçici vasi heyeti oluşturmuş ve kısıtlanması istenen kişinin malvarlığına tedbir koymuştur. Bu ara karara karşı yapılan istinaf başvuruları usulden reddedilmiş; Daire, temyiz istemlerinin reddine ilişkin bölge adliye mahkemesi ek kararlarını usul ve kanuna uygun bularak onamıştır. Geçici önlem kararı, kısıtlama davasında nihai karar verilinceye kadar kişiyi korumaya yöneliktir (TMK m. 419).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 419:** Vasinin atanması.
- **TMK m. 421:** Tebliğ ve ilân.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 408:** İsteğe bağlı kısıtlama.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.

MADDE

421

B. Atama usulü

III. Tebliğ ve ilân

KANUN METNİ

(1) Atama kararı vasiye hemen tebliğ olunur.
(2) Kısıtlamaya ve vasi atanmasına veya kısıtlanan velâyet altında bırakılmışsa buna ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 421 iki duyuru yükümlülüğü koyar. Birincisi, **atama kararı vasiye hemen tebliğ olunur**; gerekçeye göre "tebliğ" sözcüğü **yazılı bildirimi** ifade eder. Vasiliğe atanan kişinin on günlük kaçınma süresi de bu tebliğden başlar (TMK m. 422). İkincisi, **kısıtlamaya ve vasi atanmasına** ya da kısıtlanan **velayet altında bırakılmışsa** buna ilişkin karar, kısıtlının **yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur.** Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez (TMK m. 410). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 371. maddesini karşılar; yeni metin, velayet altında bırakma kararlarının da ilân edilmesini kabul etmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Tebliğ	Gerekçeye göre atama kararının vasiye yazılı olarak bildirilmesi.
İlân	Kısıtlama ve vasi atama ya da velayet altında bırakma kararının kamuya duyurulması.
Yerleşim yeri	Kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19).
Nüfusa kayıtlı olunan yer	Kişinin nüfus kaydının bulunduğu yer; ilân burada da yapılır.
İyiniyetli üçüncü kişi	Kısıtlamayı bilmeden ve bilmesi gerekmeden kısıtlıyla işlem yapan kişi (TMK m. 410).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 421- Yürürlükteki Kanunun 371 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddeden farklı olarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Birinci fıkra vasiliğe atama kararının hemen vasiye tebliğ edilmesiyle ilgilidir. İsviçre Medenî Kanununun bu maddeyi karşılayan 387 nci maddesinin birinci fıkrasında bu bildirimin yazılı olması hükme bağlanmıştır. Maddede geçen "tebliğ" sözcüğü yazılı bildirimi ifade etmek üzere kullanılmıştır. İkinci fıkrada sadece kısıtlamaya ve vasi atanmasına ilişkin kararların değil, kısıtlanan kişi velâyet altında bırakılmışsa, buna ilişkin kararların da ilân edilmesi kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 142*

Tasarının 421. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 371. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayete tayin edildiği, vasiye derhal tahriren tebliğ edilir; tayin, hacir hükmü ile birlikte hem doğduğu hem ikametgahının bulunduğu yerlerde resmen ilan olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 371 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 371	4721 sayılı Kanun m. 421
Tebliğ	Vasiye derhal yazılı olarak tebliğ edilir	Vasiye hemen tebliğ olunur; tebliğ yazılı bildirimdir
İlân edilen	Tayin, kısıtlama hükmüyle birlikte	Kısıtlama ve vasi atanması ya da velayet altında bırakma kararı
İlân yeri	Doğduğu ve ikametgâhının bulunduğu yerler	Yerleşim yeri ve nüfusa kayıtlı olduğu yer
Yapı	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 421. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Tebliğ	Atama kararı vasiye hemen tebliğ olunur	TMK m. 421
Tebliğin sonucu	Kaçınma süresi tebliğden başlar	TMK m. 422
İlân edilen kararlar	Kısıtlama ve vasi atanması ya da velayet altında bırakma	TMK m. 421
İlân yeri	Yerleşim yeri ve nüfusa kayıtlı olunan yer	TMK m. 421
İlânın etkisi	Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez	TMK m. 410
Göreve başlama	Atama kararı kesinleşince	TMK m. 425
Kaynak	743 m. 371	Gerekçe, s. 142

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 371. maddesini karşılamaktadır ve ondan farklı olarak **iki fıkra hâlinde** düzenlenmiştir. Birinci fıkra, vasiliğe atama kararının **hemen vasiye tebliğ edilmesiyle** ilgilidir; İsviçre Medeni Kanunu'nun 387. maddesi bu bildirimin yazılı olmasını öngördüğünden maddede geçen **"tebliğ" sözcüğü yazılı bildirimi** ifade etmek üzere kullanılmıştır. İkinci fıkrada yalnız kısıtlamaya ve vasi atanmasına ilişkin kararların değil, **kısıtlanan kişi velayet altında bırakılmışsa buna ilişkin kararların da** ilân edilmesi kabul edilmiştir. Tasarının 421. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, atama kararının vasiye **yazılı olarak ve hemen** bildirilmesi, vasinin on günlük **kaçınma süresinin bu tebliğden** başlamasıdır. İkinci nokta, ilânın hem **yerleşim yerinde** hem de **nüfusa kayıtlı olunan yerde** yapılması ve kısıtlanan ergin çocuğun velayet altında bırakıldığı kararları da kapsamasıdır. Üçüncü nokta, vasi atandıktan sonra kısıtlıyla ilgili davalarda tebligatların **vasiye** yapılmasıdır; boşanma davasında vasiye tebliğ edilmeden hüküm kurulamayacağı kabul edilmiştir.[1]

II. Atama Kararının Vasiye Tebliği

- **Hemen tebliğ:** Atama kararı gecikmeden vasiye bildirilir.
- **Yazılı bildirim:** Gerekçeye göre "tebliğ" yazılı bildirimi ifade eder.

1 Yargıtay 2. HD, 04.12.2014, E. 2014/13035, K. 2014/24765.

- **Kaçınma süresi:** On günlük süre tebliğden başlar.

1. maddenin birinci fıkrasına göre atama kararı vasiye hemen tebliğ olunur. Gerekçeye göre kaynak İsviçre Medeni Kanunu bu bildirimin yazılı olmasını öngördüğünden maddedeki "tebliğ" sözcüğü yazılı bildirimi ifade etmek üzere kullanılmıştır. Tebliğin önemli bir sonucu vardır: vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 422). Atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar (TMK m. 425).

Yargıtay, boşanma davasının davalısına atanan vasiye yerleşim yeri vesayet makamının kararının tebliğ edilmediği bir dosyada, vesayet kararı vasiye tebliğ edildikten sonra vasinin kaçınma sebeplerini ileri sürebileceğini, vesayet makamının bunları yerinde görürse yeni vasi atayacağını, görmezse durumu denetim makamına bildireceğini belirtmiş; bu süreç sonuçlanmadan davanın esasının incelenmesini usule aykırı bulmuştur.[2] 2

III. Kararın İlânı

- **İlân edilen kararlar:** Kısıtlama ve vasi atanması ya da velayet altında bırakma.
- **İlân yeri:** Kısıtlının yerleşim yeri ve nüfusa kayıtlı olduğu yer.
- **Yenilik:** Velayet altında bırakma kararlarının ilânı gerekçede açıkça kabul edilmiştir.

1. maddenin ikinci fıkrasına göre kısıtlamaya ve vasi atanmasına ya da kısıtlanan velayet altında bırakılmışsa buna ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakıldığından (TMK m. 419), bu kararların da ilân edilmesi üçüncü kişilerin kısıtlamadan haberdar olmasını sağlar. Eski Kanun, tayinin hacir hükmüyle birlikte "hem doğduğu hem ikametgahının bulunduğu yerlerde" resmen ilân olunacağını öngörüyordu.

Kısıtlama kararının ilânı ayrıca 410. maddede düzenlenmiştir: kısıtlama kararı kesinleşince hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur (TMK m. 410). 421. madde bu ilânı, vasi atanmasına ve velayet altında bırakmaya ilişkin kararlarla birlikte düzenler. Vasi atanmadan önce alınan geçici önlem kararları da ilân olunur (TMK m. 420). 3

IV. İlânın Üçüncü Kişilere Etkisi

- **Kural:** Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez.
- **İlândan sonra:** Kısıtlıyla yapılan işlemler kısıtlılık hükümlerine tabi olur.

2 Yargıtay 2. HD, 11.12.2006, E. 2006/20101, K. 2006/17373.

- **Ayırt etme gücü:** Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır.

4 Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez; ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler ise saklıdır (TMK m. 410). Yargıtay, kısıtlama kararının ilanından sonra düzenlenen bononun kısıtlıyı bağlamadığı gerekçesiyle verilen menfi tespit kararını onamıştır.[3] Kısıtlama kararından ve ilanından sonra kısıtlının taşınmazını satın alan kişinin iyiniyet savunmasına karşın satışın geçersiz sayıldığı karar da onanmıştır.[4]

5 İlânın belgelenmesi de önem taşır. Vasi atanmadan önce fiil ehliyetini geçici olarak kaldıran ara kararın ilân edildiğine dair dosyada belge bulunmadığı bir icra dosyasında, satış ilanının bu ara karar gereğince vasiye tebliğinin mümkün olmadığı kabul edilmiştir.[5]

V. Boşanma Davasında Vasiye Tebligat

- **Temsil:** Vasi atandıktan sonra kısıtlıyı davada vasi temsil eder.
- **Tebligat:** Duruşma günleri ve karar vasiye tebliğ edilir.
- **Sonuç:** Vasiye tebliğ edilmeden kurulan hüküm bozulur.

6 Vasi atandıktan sonra kısıtlıyla ilgili davalarda tebligatlar vasiye yapılır. Yargıtay, hükümlülük sebebiyle vasi atanan davalının boşanma davasında, tahkikat duruşmasının vasiye tebliğ edilmeden cezaevindeki davalıya tebliğ edilmesiyle kurulan hükmü, davalının hukuki dinlenilme hakkına aykırı bularak bozmuştur.[6] Hükümlü davalının vesayet altına alınıp alınmadığının belirlenmesi, vesayet altındaysa kararın vasiye tebliğ edilmesinden sonra dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesi gerektiği de kabul edilmiştir.[7]

UYGULAMA NOTU

Vasi olarak atanan kişiye atama kararı yazılı olarak tebliğ edilir; kaçınma sebebi varsa on günlük süre bu tebliğden itibaren hesaplanır (TMK m. 422). **Kısıtlanmış eşle boşanma davası görülüyorsa**, dava belgelerinin ve duruşma günlerinin vasiye tebliğ edildiği kontrol edilmelidir; aksi hâlde verilecek hüküm bozulabilir. **Kısıtlı biriyle işlem yapılacaksa**, kısıtlama kararının ilân edilmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 410).

3 Yargıtay 19. HD, 27.09.2011, E. 2011/2066, K. 2011/11477.
4 Yargıtay 1. HD, 07.04.2011, E. 2011/2589, K. 2011/4018.
5 Yargıtay 12. HD, 19.06.2025, E. 2025/3338, K. 2025/4675.
6 Yargıtay 2. HD, 04.12.2014, E. 2014/13035, K. 2014/24765.
7 Yargıtay 2. HD, 05.12.2011, E. 2011/9739, K. 2011/20886.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2006 · E. 2006/20101 · K. 2006/17373

Boşanma davasında davalıya atanan vasiye vesayet kararı tebliğ edilmemişse, kaçınma ve itiraz süreci tamamlanmadan davanın esasına girilemez

Boşanma davasının davalısına birden fazla vesayet makamınca vasi atanmıştı; davalının yerleşim yerindeki vesayet makamının kararı ise vasiye tebliğ edilmemişti. Mahkeme bu durumu gözetmeden davanın esasını inceleyip hüküm kurmuştur.

> *Vesayet Kararının vasiye tebliği edilip, vasi...ın vasilikten kaçınma sebeplerini ileri sürmesi halinde vesayet makamınca kaçınma sebepleri kabul edilirse yeni bir vasi atayabileceği gibi isteğin yerinde görülmemesi halinde de gerekli kararın verilmesi bakımından durumu denetim makamına bildirmesi zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 421. maddenin birinci fıkrasındaki tebliğin boşanma davasına etkisini gösterir. Daire, vesayet kararını kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet makamının vermesi gerektiğini ve bu yetkinin kesin olduğunu belirtmiş; yerleşim yeri vesayet makamının kararının vasiye tebliğ edilmediğini tespit etmiştir. Vesayet kararı vasiye tebliğ edildikten sonra vasi kaçınma sebeplerini ileri sürebilir; vesayet makamı bunları yerinde görürse yeni vasi atar, görmezse durumu denetim makamına bildirir. Yetkisiz vesayet makamının kararının kaldırılması, itirazların incelenmesi ve sonucun beklenmesi gerekirken davanın esasının incelenmesi usule aykırı bulunarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 422).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2011 · E. 2011/9739 · K. 2011/20886

Boşanma davasında hükümlü davalı vesayet altındaysa karar vasiye tebliğ edilmeden temyiz incelemesi yapılmaz

Boşanma davasında davalı baba, karar tarihinde hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunuyordu. Temyiz incelemesi sırasında davalının vesayet altına alınıp alınmadığı dosyadan anlaşılamamıştır.

> *Bu itibarla davalının vesayet altına alınıp alınmadığının belirlenmesi, eğer davalı vesayet altında ise kararın vasiye tebliğ edilmesinden sonra gönderilmek üzere dosyanın yerel mahkemesine İADESİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi atanmasının boşanma davasındaki tebligat düzenine etkisini gösterir. Daire, hükümlü davalının vesayet altına alınıp alınmadığının belirlenmesini, vesayet altındaysa kararın vasiye tebliğ edilmesini ve ancak bundan sonra dosyanın temyiz incelemesi için gönderilmesini istemiştir. Vasiliğe atanan kişi atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak kaçınma hakkını kullanabilir; atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar (TMK m. 425).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2014 · E. 2014/13035 · K. 2014/24765

Vasi atanmış hükümlü davalının boşanma davasında tahkikat duruşması vasiye tebliğ edilmeden hüküm kurulamaz

Boşanma davasında davalı kocaya hükümlülük sebebiyle vasi atanmıştı. Dava dilekçesi ve ön inceleme duruşması vasiye tebliğ edilmiştir; ancak tahkikat duruşması vasiye tebliğ edilmeden cezaevindeki davalıya tebliğ edildi ve hüküm kuruldu.

> *Davalı tahkikat duruşmasında hükümlü olup cezaevinde bulunduğuna göre vasisinin Hukuk Muhakemeleri Kanununun 147. maddesi uyarınca tahkikat duruşmasına davet edilmesi zorunludur. Bu yasal zorunluluğun gereği yapılıp, davalının vasisisin tahkikat duruşmasında bulunmasına olanak sağlamadan yazılı şekilde hüküm kurulması, davalının hukuki dinlenilme hakkına (HMK md. 27) aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi atanmasının boşanma yargılamasındaki sonucunu gösterir. Daire, davalı hükümlü olup cezaevinde bulunduğuna göre vasisinin tahkikat duruşmasına davet edilmesinin zorunlu olduğunu, vasinin duruşmada bulunmasına olanak sağlanmadan hüküm kurulmasının davalının hukuki dinlenilme hakkına aykırı olduğunu belirterek hükmü bozmuştur. Kısıtlı adına davada yasal temsilci olan vasi hareket ettiğinden duruşma günlerinin vasiye bildirilmesi gerekir (TMK m. 407).

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 19. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2011 · E. 2011/2066 · K. 2011/11477

Kısıtlama kararının ilanından sonra düzenlenen bono kısıtlıyı bağlamaz; bu gerekçeye dayanan menfi tespit kararı onanmıştır

Davacı, hakkında başlatılan icra takibine konu bononun düzenlendiği tarihte kısıtlı olduğunu ileri sürerek borçlu olmadığının tespitini istemiştir. Mahkeme, bononun düzenlendiği tarihte davacının kısıtlı olduğunu ve kısıtlama kararının bu tarihten önce ilan edildiğini belirterek davayı kabul etmiştir; davalı kararı temyiz etmiştir.

> *Mahkemece, bononun tanzim tarihi itibariyle davacının kısıtlı olduğu ve tanzim tarihinden önce kısıtlama kararının ilan edilmiş olması nedeniyle bononun mutlak olarak kısıtlıyı bağlamadığı, aynı tarihte vesayet makamına davacının kısıtlılık durumunun sona ermesine karar verilmediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş,...*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlamanın ilanının üçüncü kişilere etkisini gösterir. Mahkeme, bononun düzenlendiği tarihte davacının kısıtlı olduğunu, kısıtlama kararının bu tarihten önce ilan edildiğini ve vesayet makamınca kısıtlılığın sona erdirilmediğini belirterek bononun kısıtlıyı bağlamadığını kabul etmiş; Daire bu kararı onamıştır. Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez (TMK m. 410).

5 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/4018

Kısıtlama kararından ve ilanından sonra kısıtlının taşınmazını satın alan kişinin işlemi geçerli sayılmamış; tapu iptali kararı onanmıştır

Kısıtlının vasisi, kısıtlama kararı ve bu kararın ilanından sonra kısıtlıya ait taşınmazın davalıya satıldığını ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir. Davalı, kısıtlama kararının ilan edilmediğini, tapu kaydına güvenerek iyiniyetle satın aldığını savunmuştur. Mahkeme, satıştan önce kısıtlama kararı verildiği ve kişinin ayırt etme gücü bulunmadığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir.

> *Mahkemece, davacının ayırtetme gücünün bulunmadığı ve satış tarihinden önce kısıtlanmasına karar verildiği, T.M.K.'nun 14, 15 ve 16.maddeleri gereğince dava konusu taşınmazın 6.5.2008 tarihinde satışına ilişkin işlemin geçerli kabul edilemeyeceği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlama kararının ilanı ile ayırt etme gücünün birlikte değerlendirildiği bir dosyada verilmiştir. Mahkeme, kişinin ayırt etme gücünün bulunmadığını ve satıştan önce kısıtlandığını belirterek satış işlemini geçersiz saymış; Daire bu kararı onamıştır. Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez; ancak ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır (TMK m. 410).

6 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
19.06.2025 · E. 2025/3338 · K. 2025/4675

Fiil ehliyetini geçici olarak kaldıran ve vasi atayan ara karar ilân edilmedikçe, icra satış ilanı bu vasiye tebliğ edilemez

Paydaşlardan biri hakkında 408. madde uyarınca kısıtlama istendi; vesayet makamı ara kararla bu kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırdı ve kendisine vasi atamıştır. Paydaşı olduğu taşınmazın icra yoluyla satışında satış ilanı kişinin kendisine tebliğ edilmiştir; vasi ihalenin feshini istemiştir. Bölge adliye mahkemesi, ilanın vasiye tebliğ edilmesi gerektiği gerekçesiyle ihaleyi feshetmiştir.

> *...bu kararın ilan edildiğine dair bir dosyada bir belge ve iddia bulunmamaktadır. Bu durumda, bu ara karar gereğince satış ilanının vasiye tebliği mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamı kararlarının ilânının uygulamadaki önemini gösterir. Daire, fiil ehliyetinin geçici olarak kaldırılmasına ve vasi atanmasına ilişkin ara kararın ilân edildiğine dair dosyada bir belge bulunmadığını, bu nedenle satış ilanının bu ara karar gereğince vasiye tebliğinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Tebliğden sonra verilen kısıtlama kararının da sonuca etkisi bulunmadığından bölge adliye mahkemesinin gerekçesi isabetsiz bulunmuş ve karar bozulmuştur. Kesin kısıtlama ve vasi atama kararları da 421. madde uyarınca ilân olunur (TMK m. 420).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 410:** Kısıtlamanın ilânı.
- **TMK m. 419:** Vasinin atanması.
- **TMK m. 420:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 425:** Görevin verilmesi.
- **TMK m. 407:** Özgürlüğü bağlayıcı ceza sebebiyle kısıtlama.

MADDE

422

B. Atama usulü
IV. Kaçınma ve itiraz
1. Usul

KANUN METNİ

(1) Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir.
(2) İlgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir.
(3) Vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde, bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 422, vasi atamasına karşı iki başvuruyu ve bunların inceleme usulünü düzenler. Vasiliğe atanan kişi, atamanın kendisine **tebliğinden başlayarak on gün** içinde **vasilikten kaçınma** hakkını kullanabilir. **İlgili olan herkes** de vasinin atandığını **öğrendiği günden başlayarak on gün** içinde atamanın **kanuna aykırı olduğunu** ileri sürebilir. Vesayet makamı kaçınma veya itiraz sebebini **yerinde görürse yeni bir vasi atar**; yerinde görmezse görüşüyle birlikte durumu **denetim makamına bildirir.** Yargıtay'a göre bu başvurular temyiz yoluyla değil bu usulle incelenir ve denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 372. maddesini karşılar ve arılaştırılarak kaleme alınmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Kaçınma	Vasiliğe atanan kişinin kanundaki sebeplere dayanarak görevi kabul etmemesi (TMK m. 417).
İtiraz	İlgililerin vasi atamasının kanuna aykırı olduğunu ileri sürmesi.

1 Yargıtay 18. HD, 12.10.2015, E. 2015/14336, K. 2015/14218.

İlgili	Atamadan hukuken etkilenen kişi; uygulamada kısıtlının eşi, çocukları, kardeşleri ve küçüklerin annesi bu yola başvurmuştur.
Vesayet makamı	Vasiyi atayan sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Vesayet makamının yerinde görmediği kaçınma ve itirazları karara bağlayan asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 422- Yürürlükteki Kanunun 372 nci maddesini karşılamaktadır. Arılaştırmak suretiyle kaleme alınmıştır. Maddedeki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 142*

Tasarının 422. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 372. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Tayini kendisine tebliğ edildiği günden itibaren on gün içinde, vasi, kanuni mazeretlerini beyan ile itizar edebilir. Bundan başka her alakadar, muttali olduğu günden itibaren on gün içinde tayinin kanuna mugayir olduğundan bahisle itiraz edebilir. Sulh Mahkemesi, itizarı veya itirazı kabul ederse yeniden bir vasi tayin eder; kabul etmediği halde bir karar vermek üzere keyfiyeti raporla mahkemei asliyeye gönderir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 372 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 372	4721 sayılı Kanun m. 422
Kaçınma	Vasi, tebliğden itibaren on gün içinde kanuni mazeretlerini bildirerek kaçınabilir	Vasiliğe atanan kişi, tebliğden başlayarak on gün içinde kaçınma hakkını kullanabilir
İtiraz	Her ilgili, öğrendiği günden itibaren on gün içinde itiraz edebilir	İlgili olan herkes, öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırılığını ileri sürebilir
İnceleme	Sulh mahkemesi; kabul etmezse asliye mahkemesi	Vesayet makamı; yerinde görmezse denetim makamı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 422. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kaçınma	Vasiliğe atanan kişi kaçınma hakkını kullanabilir	TMK m. 422
Kaçınma süresi	Tebliğden başlayarak on gün	TMK m. 422
İtiraz	İlgili olan herkes atamanın kanuna aykırılığını ileri sürebilir	TMK m. 422
İtiraz süresi	Atamanın öğrenildiği günden başlayarak on gün	TMK m. 422
Vesayet makamı	Yerinde görürse yeni vasi atar; görmezse denetim makamına bildirir	TMK m. 422
Geçici görev	Vasi, yerine başkası atanıncaya kadar görevini sürdürür	TMK m. 423
Karar	Denetim makamı kararı vasiye ve vesayet makamına bildirir	TMK m. 424
Kesinlik	Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir	TMK m. 488
Kaynak	743 m. 372	Gerekçe, s. 142

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 372. maddesini karşılamaktadır; **arılaştırılarak** kaleme alınmış, maddedeki **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır. Tasarının 422. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kaçınma süresinin **tebliğden**, itiraz süresinin ise **öğrenmeden** başlaması ve her ikisinin de **on gün** olmasıdır. İkinci nokta, vasinin şahsına yönelik itirazların ve kaçınma sebeplerinin **temyiz yoluyla değil**, önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenmesidir. Üçüncü nokta, denetim makamının bu konudaki kararının **kesin** olmasıdır.[2]

II. Vasilikten Kaçınma

- **Kim:** Vasiliğe atanan kişi.
- **Süre:** Atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün.
- **Sebepler:** Kanundaki kaçınma sebepleri ve dört yıl dolduktan sonra kaçınma hakkı.

2 Yargıtay 8. HD, 23.01.2018, E. 2017/9027, K. 2018/1104.

2 Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir. Atama kararının vasiye hemen tebliğ olunması bu süre bakımından önem taşır (TMK m. 421). Kaçınma, kanunda sayılan sebeplere dayanmalıdır (TMK m. 417); dört yıl dolunca vasi ayrıca kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456).

3 Yargıtay, vasiliğe atanan kişinin kaçınma hakkını tebliğden başlayarak on gün içinde kullanabileceğini, vesayet makamının kaçınma sebeplerini yerinde görürse yeni bir vasi atayacağını, görmezse görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildireceğini belirtmiştir.[3] Kaçınma sebeplerine dayanan temyiz dilekçesinin görev yönünden reddedilmesi ve dosyanın bu usulle inceleme için geri çevrilmesi gerektiği de kabul edilmiştir.[4]

4 Boşanma davalarında da bu süreç önem taşır. Davalıya atanan vasiye vesayet kararı tebliğ edilmemiş bir dosyada Yargıtay, kararın tebliğinden sonra vasinin kaçınma sebeplerini ileri sürebileceğini ve bu süreç sonuçlanmadan davanın esasına girilmesinin usule aykırı olduğunu belirtmiştir.[5]

III. Atamanın Kanuna Aykırılığına İtiraz

- **Kim:** İlgili olan herkes.
- **Süre:** Vasinin atandığının öğrenildiği günden başlayarak on gün.
- **Sebepler:** Vasilik koşulları, öncelik hakları ve vasiliğe engel sebepler.

5 İlgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir. İtiraz, atanan kişinin vasilik koşullarını taşımadığına (TMK m. 413), eşe ve yakın hısımlara tanınan önceliğin gözetilmediğine (TMK m. 414) veya atanan kişide vasiliğe engel bir sebep bulunduğuna (TMK m. 418) dayanabilir.

6 Yargıtay, kısıtlının kardeşinin vasi atanmasına karşı eşinin kendisinin atanması gerektiği yönündeki itirazının önce vesayet makamında, yerinde görülmezse denetim makamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[6] Küçük yeğenlerine vasi olmak isteyen davacının, küçüklere anneannelerinin vasi atanmasına karşı temyizi de vasinin şahsına itiraz olarak değerlendirilmiştir.[7]

7 Kısıtlının oğlunun, vasi olarak atanan eşe yönelik itirazının kısıtlama kararına yönelik temyizden ayrı tutulduğu ve önce vesayet makamında incelenmesi için dosyanın iade edildiği görülmektedir.[8] Mevcut vasi ile kısıtlı arasında menfaat

3 Yargıtay 2. HD, 24.11.2011, E. 2011/7192, K. 2011/19661.
4 Yargıtay 2. HD, 25.05.2010, E. 2009/21809, K. 2010/10152.
5 Yargıtay 2. HD, 11.12.2006, E. 2006/20101, K. 2006/17373.
6 Yargıtay 18. HD, 10.05.2016, E. 2015/11809, K. 2016/7594.
7 Yargıtay 18. HD, 25.03.2014, E. 2013/19551, K. 2014/5511.
8 Yargıtay 8. HD, 17.01.2018, E. 2018/61, K. 2018/639.

çatışması bulunduğu iddiasıyla yapılan vasi değişikliği istemi de aynı usule bağlanmıştır.[9]

IV. Vesayet Makamının İncelemesi

- **Yerinde görürse:** Yeni bir vasi atar.
- **Yerinde görmezse:** Görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildirir.
- **Başka karar veremez:** Kaçınma talebi üzerine yetkisizlik kararı verilemez.

8 Vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir. Yargıtay, vasinin kaçınma sebebi ileri sürmesi hâlinde vesayet makamının görüşünü oluşturarak durumu denetim makamına bildirmekle yükümlü olduğunu ve bunun dışında başka bir karar veremeyeceğini belirterek verilen yetkisizlik kararını bozmuştur.[10]

9 Kısıtlama kararına yönelik temyiz ile vasinin şahsına yönelik itiraz aynı dilekçede yer alsa bile ayrı incelenir. Vasi adayının temyizinde kısıtlama kararı onanmış, vasinin şahsına yönelik itiraz ise 422. maddedeki usulle incelenmek üzere iade edilmiştir.[11]

V. Denetim Makamının Kararı ve Kesinlik

- **Karar:** Denetim makamı kararını vasiye ve vesayet makamına bildirir.
- **Kesinlik:** İtiraz üzerine verilen denetim makamı kararı kesindir.
- **Geçici görev:** Karar verilinceye kadar vasi görevini sürdürür.

10 Denetim makamı vereceği kararı vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir; vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde vesayet makamı hemen yeni bir vasi atar (TMK m. 424). İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488).

11 Yargıtay, küçüklerin annesinin dedeleri vasi atanmasına yaptığı itirazı reddeden denetim makamı kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir.[12] Vasi olmak istemediği için yapılan itirazı reddeden denetim makamı kararının da temyiz edilemeyeceği kabul edilmiştir.[13] Vasiliğe atanan kimse, vasilikten

9 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/10648, K. 2018/742.
10 Yargıtay 2. HD, 12.07.2007, E. 2007/11135, K. 2007/11112.
11 Yargıtay 18. HD, 07.10.2015, E. 2015/38, K. 2015/13887.
12 Yargıtay 18. HD, 12.10.2015, E. 2015/14336, K. 2015/14218.
13 Yargıtay 8. HD, 23.01.2018, E. 2017/9027, K. 2018/1104.

kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 423).

UYGULAMA NOTU

Vasi olarak atanan ve görevi üstlenemeyecek kişi, kanundaki kaçınma sebebini atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vesayet makamına bildirmelidir. **Eşe veya bir yakına başkası vasi atanmışsa ve bu atamanın kanuna aykırı olduğu düşünülüyorsa**, atamanın öğrenildiği günden başlayarak on gün içinde vesayet makamına itiraz edilmelidir; kararı temyiz etmek yerine bu yol kullanılmalıdır. **Denetim makamının kararı kesin** olduğundan itiraz sebepleri ve deliller baştan eksiksiz bildirilmelidir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
24.11.2011 · E. 2011/7192 · K. 2011/19661

Vasiliğe atanan kişi kaçınma hakkını atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kullanır; bu talebi önce vesayet makamı inceler

Görev süresinin dolduğunu ileri süren vasi görevden alınmasını istemiştir; vesayet makamı istemi kabul ederek kısıtlıya kardeşini yeni vasi olarak atamıştır. Yeni vasi, vasilik görevinden kaçınma sebeplerini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince; vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden itibaren on gün içinde kaçınma hakkının kullanabilir. Vesayet makamı kaçınma sebeplerini yerinde görürse, yeni bir vasi atar, yerinde görmediği takdirde , bu konudaki görüşüyle birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 422. maddenin birinci ve üçüncü fıkralarını birlikte açıklar. Daire, vasiliğe atanan kişinin bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kaçınma hakkını kullanabileceğini, vesayet makamının kaçınma sebeplerini yerinde görürse yeni bir vasi atayacağını, görmezse görüşüyle birlikte durumu denetim makamına bildireceğini belirtmiştir. Kaçınma sebeplerini inceleme görevi önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, sonra denetim makamı sıfatıyla asliye hukuk mahkemesine ait olduğundan temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilerek dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 421).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
25.05.2010 · E. 2009/21809 · K. 2010/10152

Vasinin kaçınma sebeplerine dayanan temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilir; kaçınma önce vesayet makamında, sonra denetim makamında kesin olarak karara bağlanır

Vasi tayinine ilişkin karar, atanan vasi tarafından vasilik görevinden kaçınma yönünden temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422.maddesi vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürlerini) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan asliye mahkemesine aittir (5133 S.K.md.2-3, TMK.md.397). Öyle ise vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebepleri, yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesne ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline geri çevrilemsine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınmanın temyiz yoluyla değil 422. maddedeki usulle ileri sürüleceğini gösterir. Daire, vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevinin önce vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir. Vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmezse kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca kesin bir karar verilmesi için dilekçe görev yönünden reddedilerek dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 417).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.07.2007 · E. 2007/11135 · K. 2007/11112

Vasinin kaçınma talebi üzerine vesayet makamı yetkisizlik kararı veremez; görüşünü oluşturup durumu denetim makamına bildirmekle yükümlüdür

Kısıtlama kararını veren sulh hukuk mahkemesinin atadığı vasi vasilikten kaçınmak istemiştir. Mahkeme, kısıtlının yerleşim yeri değiştirilmemiş olduğu hâlde yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlamaya karar vermekle, kararı veren bu mahkeme vesayet makamı haline gelmiştir.Kısıtlının yerleşim yerinin değiştirildiğine ilişkin bir kararda bulunmamaktadır. İstek, atanan vasinin vasilikten kaçınmasına ilişkindir. (TMK.422) Atanan vasinin, vasilikten kaçınma sebebini ileri sürmesi halinde vesayet makamı bu sebebi yerinde görüp görmediğine ilişkin bir görüş oluşturup bu konuda gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirmekle yükümlüdür.(TMK. 422/3.) Bunun dışında başka bir karar veremez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 422. maddenin üçüncü fıkrasının vesayet makamına bıraktığı seçenekleri gösterir. Daire, kısıtlama kararını veren mahkemenin vesayet makamı hâline geldiğini, kısıtlının yerleşim yeri de değiştirilmediğinden yetkinin bu mahkemede kaldığını belirtmiştir. Vasinin kaçınma sebebi ileri sürmesi hâlinde ve-

sayet makamının bu sebebi yerinde görüp görmediğine ilişkin görüşünü oluşturarak durumu denetim makamına bildirmekle yükümlü olduğu ve bunun dışında başka bir karar veremeyeceği açıklanarak yetkisizlik kararı bozulmuştur (TMK m. 412).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2006 · E. 2006/20101 · K. 2006/17373

Boşanma davasında davalıya atanan vasiye vesayet kararı tebliğ edilmemişse, kaçınma ve itiraz süreci tamamlanmadan davanın esasına girilemez

Boşanma davasının davalısına birden fazla vesayet makamınca vasi atanmıştı; davalının yerleşim yerindeki vesayet makamının kararı ise vasiye tebliğ edilmemişti. Mahkeme bu durumu gözetmeden davanın esasını inceleyip hüküm kurmuştur.

> *Vesayet Kararının vasiye tebliği edilip, vasi...ın vasilikten kaçınma sebeplerini ileri sürmesi halinde vesayet makamınca kaçınma sebepleri kabul edilirse yeni bir vasi atayabileceği gibi isteğin yerinde görülmemesi halinde de gerekli kararın verilmesi bakımından durumu denetim makamına bildirmesi zorunludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 422. maddedeki kaçınma sürecinin boşanma davasına etkisini gösterir. Daire, vesayet kararının vasiye tebliğ edilmediğini tespit etmiş; kararın tebliğinden sonra vasinin kaçınma sebeplerini ileri sürebileceğini, vesayet makamının bunları yerinde görürse yeni vasi atayacağını, görmezse gerekli kararın verilmesi için durumu denetim makamına bildirmesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir. Yetkisiz vesayet makamının kararının kaldırılması, vasinin itirazlarının denetim makamınca incelenmesi ve sonucun beklenmesi gerekirken davanın esasının incelenmesi usule aykırı bulunarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 421).

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
12.10.2015 · E. 2015/14336 · K. 2015/14218

Küçüklerin annesinin, dedeleri vasi atanmasına yaptığı itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir; bu karara karşı temyiz yoluna gidilemez

Nüfus müdürlüğünün ihbarı üzerine velayet altında bulunmayan küçükler vesayet altına alındı ve dedeleri vasi olarak atandı. Küçüklerin annesi atanan vasinin şahsına itiraz etmiştir; vesayet makamı itirazı reddederek dosyayı denetim makamına gönderdi, denetim makamı da bu kararı onaylamıştır. Anne denetim makamının kararını temyiz etmiştir.

> *Aynı Yasanın 488. maddesi uyarınca ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararları kesindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 422. maddenin ikinci fıkrasındaki itirazın hangi aşamada sona erdiğini gösterir. Küçüklerin annesi, atanan vasinin şahsına itiraz etmiş; itiraz önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenmiştir. Daire, annenin temyiz dilekçesini atanan vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş, denetim

makamının bu konudaki kararının 488. madde uyarınca kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 488).

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
25.03.2014 · E. 2013/19551 · K. 2014/5511

Kendisinin vasi atanmasını isteyen davacının, küçüklere anneannelerinin vasi atanmasına karşı temyizi, vasinin şahsına itiraz olarak önce vesayet makamında incelenir

Davacı, yaşı küçük yeğenlerine kendisinin vasi olarak atanmasını istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmekle birlikte küçüklere anneannelerini vasi olarak atamıştır; davacı kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı asliye mahkemesine aittir. Öyle ise vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca bu konuda aynı Yasa'nın 488.maddesi uyarınca kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline İADESİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi olmak isteyen yakının kendi yerine başkasının atanmasına karşı izleyeceği yolu gösterir. Davacı yeğenlerine vasi olmak istemiş, mahkeme ise anneanneyi atamıştır. Daire, bu temyizi vasinin şahsına yönelik itiraz olarak değerlendirmiş; itirazın önce vesayet makamında incelenmesi, yerinde görülmezse denetim makamınca 488. madde uyarınca kesin olarak karara bağlanması için dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 414).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2018 · E. 2018/61 · K. 2018/639

Kısıtlama kararı onansa bile, kısıtlının oğlunun atanan vasiye yönelik itirazı temyizle değil önce vesayet makamında incelenir

Davacı oğul, anne ve babasının kısıtlanmasını istemiştir. Mahkeme bunlardan birini 405. madde uyarınca kısıtlayıp eşini vasi olarak atadı, diğeri hakkındaki istemi reddetmiştir. Oğul kararı temyiz etmiştir.

> *2-Atanan vasinin şahsına itiraz yönünden temyizin incelemesine gelince; Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince, vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan asliye mahkemesine ait olduğundan, vasinin şahsına yönelik itirazları içerir dilekçenin öncelikle vesayet makamınca incelenip itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilerek denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine iadesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlama kararına yönelik temyiz ile vasinin şahsına yönelik itirazın ayrı yollar izlediğini gösterir. Daire, kısıtlama kararının esasına yönelik temyiz itirazlarını reddederek kararın bu bölümünü onamıştır. Atanan vasinin şahsına yönelik itiraz yönünden ise dilekçenin görev yönünden reddedilmesi, itirazın önce vesayet makamınca incelenmesi, yerinde görülmezse evrakın denetim makamına gönderilerek kesin karar verilmesi için dosya iade edilmiştir (TMK m. 414).

8 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
07.10.2015 · E. 2015/38 · K. 2015/13887

Vasi adayının temyizinde kısıtlama kararı onanmış; atanan vasinin şahsına yönelik itiraz ise 422. maddedeki usulle incelenmek üzere iade edilmiştir

Davacı, bir yakınının vesayet altına alınmasını istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir; kararı vasi adayı temyiz etmiştir.

> *2-Vasinin şahsına itiraz yönünden temyize gelince; Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde ise denetim makamı asliye mahkemesine aittir. Öyle ise vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca bu konuda aynı Yasanın 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline İADESİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, aynı temyiz dilekçesindeki iki farklı istemin nasıl ayrıştırılacağını gösterir. Daire, vasi tayinine yönelik temyiz itirazlarını yerinde görmeyerek hükmü onamış; vasinin şahsına yönelik itiraz yönünden ise itirazın önce vesayet makamınca değerlendirilmesi, yerinde görülmezse denetim makamınca 488. madde uyarınca kesin bir karar verilmesi için dosyayı iade etmiştir (TMK m. 488).

9 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
10.05.2016 · E. 2015/11809 · K. 2016/7594

Kısıtlının kardeşinin vasi atanmasına karşı eşin kendisinin atanması gerektiği itirazı, önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Davacı, kardeşinin 405. madde uyarınca kısıtlanmasını istemiştir; mahkeme istemi kabul edip davacıyı vasi olarak atamıştır. Davaya katılan kısıtlının eşi, vasi atanmasına gerek olmadığını, atanacaksa kendisinin vasi olması gerektiğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı asliye mahkemesine aittir. Öyle ise vasinin şahsına yönelik*

itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca bu konuda aynı yasanın 488.maddesi uyarınca kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline İADESİNE...

DEĞERLENDİRME Karar, eşin önceliğine dayanan itirazın hangi usulle ileri sürüleceğini gösterir. Daire, kısıtlama kararını onamış; vasinin şahsına yönelik itirazın ise temyiz incelemesiyle değil, 422. maddedeki usulle incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre eşin itirazı önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmeli, yerinde görülmezse denetim makamı konuyu kesin olarak karara bağlamalıdır (TMK m. 414).

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/10648 · K. 2018/742

Mevcut vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu iddiasıyla yapılan vasi değişikliği istemi, vasinin şahsına itiraz olarak önce vesayet makamında incelenir

Kısıtlı adayına vasi atandı. Kısıtlının oğlu, babası ile atanan vasi arasında menfaat çatışması bulunduğunu ileri sürerek vasinin görevden alınmasını ve kendisinin vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme, oğulun sicil kaydına göre vasiliğe engel hâli bulunduğunu, mevcut vasinin görevini yapamadığının da kanıtlanamadığını belirterek itirazı reddetmiştir.

> *...temyiz dilekçesinin vasi adayının, atanan vasinin şahsına itirazı olarak kabul edilip, yapılan bu itirazın öncelikle sulh hukuk mahkemesince değerlendirilerek yerinde görülmediği de gözetilerek buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, atamanın kanuna aykırılığına ilişkin itirazın menfaat çatışması iddiasına dayanabileceğini ve bu itirazın izleyeceği yolu gösterir. Daire, temyiz dilekçesini atanan vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş; itirazın önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, yerinde görülmezse evrakın denetim makamına gönderilmesi ve kesin kararın orada verilmesi için dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 418).

11 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.01.2018 · E. 2017/9027 · K. 2018/1104

Vasi olmak istemediği için yapılan itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir; temyiz edilemez

Hükümlü bir kişiye vasi olarak atanan kişi, vasi olmak istemediğini açıklayarak atamaya itiraz etmiştir. Denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi itirazı reddetmiştir; vasi bu kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi "İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar" hükmünü içermektedir. Açıklanan Kanun hükmü uyarınca denetim makamı kararı kesin olduğundan, temyiz kabiliyeti bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 422. maddedeki sürecin denetim makamında sona erdiğini gösterir. Vasi, görevi istemediğini ileri sürerek atamaya itiraz etmiş, denetim makamı itirazı reddetmiştir. Daire, 488. maddeye göre denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın kesin olduğunu, bu nedenle temyiz edilemeyeceğini belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 488).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 416:** Vasiliği kabul yükümlülüğü.
- **TMK m. 417:** Vasilikten kaçınma sebepleri.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 423:** Geçici görev.
- **TMK m. 424:** Denetim makamının kararı.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

423

B. Atama usulü
IV. Kaçınma ve itiraz
2. Geçici görev

KANUN METNİ

Vasiliğe atanan kimse, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 423, vesayette boşluk doğmasını önler. Vasiliğe atanan kimse, **vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile**, **yerine bir başkası atanıncaya kadar** vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Kaçınma veya itiraz, vesayet makamı ya da denetim makamı karar verinceye kadar kişiyi görevden kurtarmaz (TMK m. 422). Aynı düşünce, görevi sona eren vasinin yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmasını öngören 482. maddede de yer alır (TMK m. 482). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 373. maddesini karşılar, arılaştırılarak yeniden kaleme alınmıştır ve hüküm değişikliği yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Geçici görev	Kaçınan veya atanmasına itiraz edilen vasinin, yerine başkası atanıncaya kadar görevini sürdürmesi.
Kaçınma	Vasiliğe atanan kişinin kanundaki sebeplere dayanarak görevi kabul etmemesi (TMK m. 417, 422).
İtiraz	İlgililerin vasi atamasının kanuna aykırı olduğunu ileri sürmesi (TMK m. 422).
Göreve devam zorunluluğu	Görevi sona eren vasinin yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapması (TMK m. 482).
Vesayet makamı	Vasiyi atayan ve vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 423- Yürürlükteki Kanunun 373 üncü maddesini karşılamaktadır. Arılaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 142*

Tasarının 423. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 373. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayetten itizar etmiş veya vesayetine itiraz edilmiş olan vasi, yerine diğeri gelinceye kadar vazifesini yapmağa mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 373 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 373	4721 sayılı Kanun m. 423
Kapsam	Vesayetten kaçınan veya vesayetine itiraz edilen vasi	Vasilikten kaçınan veya atanmasına itiraz edilen kimse
Süre	Yerine diğeri gelinceye kadar	Yerine bir başkası atanıncaya kadar
Yükümlülük	Görevini yapmaya mecburdur	Vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 423. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Kaçınan veya atanmasına itiraz edilen vasi	TMK m. 423
Süre	Yerine bir başkası atanıncaya kadar	TMK m. 423
Yükümlülük	Vasiye ait görevleri yerine getirmek	TMK m. 423
Kaçınma ve itiraz	Tebliğden veya öğrenmeden başlayarak on gün	TMK m. 422
Karar	Denetim makamı kararını vasiye ve vesayet makamına bildirir	TMK m. 424
Görev sona erince	Yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işler	TMK m. 482

Konu	Kural	Dayanak
Kaynak	743 m. 373	Gerekçe, s. 142

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 373. maddesini karşılamaktadır; **arılaştırılarak yeniden kaleme alınmıştır** ve **hüküm değişikliği yoktur.** Tasarının 423. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 462). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kaçınma veya itirazın vasiyi **kendiliğinden görevden kurtarmamasıdır.** İkinci nokta, yükümlülüğün **yerine bir başkası atanıncaya kadar** sürmesidir. Üçüncü nokta, bu süreçte kısıtlıyla ilgili tebligat ve işlemlerin **mevcut vasi** üzerinden yürütülmesidir; Yargıtay, vasinin görevden alınması davası sürerken de görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevinin devam ettiğini belirtmiştir.[1]

II. Geçici Görevin Kapsamı

- **Kim:** Vasilikten kaçınan veya atanmasına itiraz edilen kişi.
- **Ne zamana kadar:** Yerine bir başkası atanıncaya kadar.
- **Hangi görevler:** Vasiye ait bütün görevler.

1. madde, vasiliğe atanan kişinin kaçınma veya itiraz nedeniyle görevini bırakmasını önler: bu kişi, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olduğundan (TMK m. 403), kaçınma veya itiraz süresince kişinin korumasız kalmaması amaçlanır. Eski Kanun da "yerine diğeri gelinceye kadar vazifesini yapmağa mecburdur" diyerek aynı kuralı koyuyordu.

III. Kaçınma ve İtiraz Süresince

- **Kaçınma:** Tebliğden başlayarak on gün içinde ileri sürülür.
- **İnceleme:** Önce vesayet makamı, yerinde görmezse denetim makamı.
- **Sonuç:** Talep reddedilirse kişi vasi olarak kalır; kabul edilirse yeni vasi atanır.

Vasiliğe atanan kişi atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kaçınma hakkını kullanabilir; ilgili olan herkes de atamayı öğrendiği günden başlayarak on gün içinde itiraz edebilir (TMK m. 422). Denetim makamı vereceği 2

1 Yargıtay 2. HD, 14.02.2006, E. 2006/1209, K. 2006/1537.

kararı vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir; vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde vesayet makamı hemen yeni bir vasi atar (TMK m. 424). Bu süreç sonuçlanıncaya kadar 423. madde uygulanır.

3 Yargıtay, vasi atanan eşin kaçınma talebinin vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiği bir dosyada, denetim makamının bu kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir.[2] Kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanmasının doğru olmadığı da kabul edilmiştir.[3]

IV. Temsil ve Tebligat

- **Temsil:** Geçici görev süresince vasi kısıtlıyı temsil etmeye devam eder.
- **Tebligat:** Kısıtlıyla ilgili kararlar mevcut vasiye tebliğ edilir.
- **Belirsizlik:** Vasinin kim olduğu tereddütlüyse mahkeme bunu araştırmalıdır.

4 Geçici görev, kısıtlının davalarındaki temsil ve tebligat düzenini de etkiler. Yargıtay, davalı kısıtlının vasisinin görevden alınmasına ilişkin dava derdest olsa bile görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevinin devam ettiğini belirtmiş ve kararın mevcut vasiye tebliği için dosyayı iade etmiştir.[4]

5 Vasi olarak atanan kişinin vasi olmayı kabul etmediğini bildirdiği bir tazminat davasında ise mahkemenin bu kişiye vasi olarak işlem yapması ile beyanı arasındaki çelişkinin giderilmesi, davalının gerçek vasisinin tespit edilmesi ve gerekçeli kararın usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesi istenmiştir.[5]

V. Görevi Bırakma İstemleri

- **Kaçınma sebebi sonradan doğarsa:** Vasi görevden alınmasını isteyebilir.
- **Önemli sebep varsa:** Vasi görevine devam etmek zorundadır.
- **Görev sona erince:** Yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işler yapılır.

6 Vasi, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilir; ancak önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorundadır (TMK m. 481). Görevi sona eren vasi de yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür (TMK m. 482).

7 Vasinin istifa ederek başka bir vasi atanmasını istediği bir dosyada, kaçınma nedenleri belirtilmediği için çekilme talebinin reddedilerek vasilik görevinin devamına karar verildiği görülmektedir; Yargıtay, bu dosyada kararı verecek vesayet

2 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8818, K. 2018/737.
3 Yargıtay 18. HD, 21.02.2013, E. 2013/911, K. 2013/2273.
4 Yargıtay 2. HD, 14.02.2006, E. 2006/1209, K. 2006/1537.
5 Yargıtay 4. HD, 29.06.2015, E. 2014/10783, K. 2015/8774.

makamını belirlemiştir.[6] Artık vasi olmak istemediğini bildiren vasinin istemi hakkında karar vermeye, kısıtlama kararını veren vesayet makamının yetkili olduğu da belirtilmiştir.[7]

UYGULAMA NOTU

Vasi olarak atanan ve kaçınma talebinde bulunan kişi, talebi sonuçlanıncaya ve yerine başkası atanıncaya kadar vasilik görevlerini yerine getirmeye devam etmelidir (TMK m. 423). **Eşin veya bir yakının vasisine itiraz edilmişse**, itiraz süresince kısıtlıyla ilgili işlemlerin mevcut vasi üzerinden yürütüleceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Boşanma davası gibi bir davada karşı taraf kısıtlıysa**, tebligatların o tarihteki vasiye yapıldığı kontrol edilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
14.02.2006 · E. 2006/1209 · K. 2006/1537

Vasinin görevden alınması için dava derdest olsa bile, görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevi devam eder

Tenkis davasında davalılardan biri vesayet altındaydı ve vasisinin görevden alınmasına ilişkin dava görülmekteydi. Daire daha önce kararın vasiye tebliğ edilmesini istemişti; iadeden sonra dosyaya giren belgelerden vasinin görevden alınması davasının derdest olduğu anlaşılmıştır.

> *Görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevi devam eder. (TMK. 482)...*

DEĞERLENDİRME Karar, vasilikteki süreklilik ilkesini gösterir. Daire, vasinin görevden alınmasına ilişkin davanın derdest olmasının vasinin temsil yetkisini kendiliğinden ortadan kaldırmadığını; vasi görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevinin devam ettiğini belirtmiştir. Bu nedenle mahkeme kararının mevcut vasiye tebliğ edilmesi için dosya iade edilmiştir. Aynı düşünce, vasiliğe atanan kişinin kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile yerine başkası atanıncaya kadar görevini yerine getirmesini öngören 423. maddede de yer alır (TMK m. 482).

2 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
21.02.2013 · E. 2013/911 · K. 2013/2273

Kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanamaz; talep yetkili vesayet makamında incelenir

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve eşi vasi olarak atandı. Eş vasilikten kaçınma talebinde bulunmuştur; vesayet makamı yetkisizlik kararıyla dosyayı

6 Yargıtay 5. HD, 12.02.2024, E. 2023/10745, K. 2024/1446.
7 Yargıtay 5. HD, 25.11.2025, E. 2025/11651, K. 2025/15224.

başka bir mahkemeye göndermiştir. Bu mahkeme dosyayı aynı kişi hakkında açılan başka bir davayla birleştirerek hükümlüye yeni bir vasi atamıştır.

> *Hükümlü Hendek Sulh Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile kısıtlandığına ve yerleşim yerinin değiştirilmesi hakkında bu yer mahkemesince de bir karar verilmediğine göre, vesayet makamı Hendek'tir. Bu yetki kesin ve kamu düzenine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınma talebi sonuçlanıncaya kadar mevcut vasiliğin sürdüğünü gösterir. Daire, kısıtlama kararını veren ve yerleşim yeri değişikliğine karar vermemiş olan mahkemenin vesayet makamı olduğunu, bu yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin bulunduğunu belirtmiştir. Kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanmasının da doğru olmadığı açıklanarak hüküm bozulmuştur. Kaçınan vasi, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 422).

3 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
29.06.2015 · E. 2014/10783 · K. 2015/8774

Vasi atanan kişi vasi olmayı kabul etmediğini bildirmişse, davada gerekçeli karar tebliğ edilmeden önce vesayet altındaki davalının gerçek vasisi belirlenmelidir

Tazminat davasında davalılardan biri vesayet altındaydı. Vesayet kararı ve dava dilekçesi tebliğ edilen vasi, verdiği dilekçeyle vasi olmayı kabul etmediğini bildirmiştir. Mahkeme daha sonra bu kişiye duruşma davetiyesi çıkarılmasına karar vermiştir; gerekçeli karar da davalının vasisine tebliğ edildi ve temyiz edilmiştir.

> *Anılan çelişkinin giderilerek davalılardan ...'nın gerçek vasisinin tespit edilip usulüne uygun biçimde gerekçeli kararın tebliğ edilmesi gerektiğinden dosyanın yerel mahkemesine geri çevrilmesine karar verildi.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin kabul etmeme beyanının vesayet altındaki kişinin davalarına etkisini gösterir. Daire, vasinin vasi olmayı kabul etmediğini bildirmesi ile mahkemenin bu kişiye vasi olarak işlem yapması arasındaki çelişkinin giderilmesini, davalının gerçek vasisinin tespit edilmesini ve gerekçeli kararın usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesini istemiş ve dosyayı geri çevirmiştir. 423. maddeye göre kaçınma, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasinin görevini sona erdirmez; bu nedenle kaçınma talebinin akıbeti vesayet dosyasından araştırılmalıdır (TMK m. 422).

4 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2024 · E. 2023/10745 · K. 2024/1446

Vasinin istifa ederek başka vasi atanması istemi hakkında karar vermeye, yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan izin veren vesayet makamı yetkilidir

Kısıtlıya atanan vasi, vasilik görevinden istifasının kabul edilerek başka bir vasi atanmasını istemiştir. Vesayet makamı, istem olmadan kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verip yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyanın gönderildiği mahkeme, kaçınma nedenleri belirtilmediği için çekilme talebini reddedip vasilik görevinin devamına karar verdi, ardından o da yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan vesayet makamı olan Fatsa Sulh Hukuk Mahkemesince kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ve dosyanın Antalya Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği anlaşılmakla dosya hakkında karar vermekte Fatsa Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin görevi bırakma isteminin kendiliğinden sonuç doğurmadığını ve hangi mahkemede inceleneceğini gösterir. Dosyada, kaçınma nedenleri belirtilmediği için vasinin çekilme talebinin reddedilerek vasilik görevinin devamına karar verildiği görülmektedir. Daire, kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan izin verip dosyayı gönderen vesayet makamının dosya hakkında karar vermeye yetkili olduğunu belirterek yargı yerini belirlemiştir (TMK m. 412).

5 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
25.11.2025 · E. 2025/11651 · K. 2025/15224

Artık vasi olmak istemeyen vasinin görevinin kaldırılması istemi hakkında karar vermeye, kısıtlama kararını veren vesayet makamı yetkilidir

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı. Vasi, artık vasi olmak istemediğini belirterek vasiliğinin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme kısıtlının yerleşim yerinin başka bir ilde olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Yumurtalık Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı ve kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadığından konu ile ilgili karar vermekte Yumurtalık Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin görevi bırakma isteminin ele alınacağı yeri gösterir. Daire, vesayet makamınca 412. maddeye göre verilmiş bir yerleşim yeri değişikliği izni ve bu yönde bir talep bulunmadığından, vasinin değiştirilmesi istemi hakkında karar vermeye kısıtlama kararını veren vesayet makamının yetkili oldu-

ğunu belirtmiştir. İstem sonuçlanıncaya kadar vasi, yerine başkası atanıncaya kadar görevini yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 481).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8818 · K. 2018/737

Vasi atanan eşin kaçınma talebini yasal koşullar bulunmadığı için reddeden denetim makamı kararı kesindir; bu karar temyiz edilemez

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve kendisine eşi vasi olarak atandı. Eş, vasilik görevini kabul etmediğini belirterek karara itiraz etmiştir. Vesayet makamı itirazı reddederek dosyayı denetim makamına göndermiştir; denetim makamı da vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Eş bu kararı temyiz etmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesinde vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait bulunduğu; 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; vasi adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasilik görevinden kaçınma niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınma talebi reddedildiğinde vasiliğin sürdüğünü gösterir. Denetim makamı, vasi atanan eşin talebini vasilikten kaçınmanın yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiş; Daire, denetim makamının bu konudaki kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Kaçınma süreci boyunca eş, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlü kalmıştır (TMK m. 488).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 424:** Denetim makamının kararı.
- **TMK m. 425:** Görevin verilmesi.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 481:** Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması.
- **TMK m. 482:** Göreve devam zorunluluğu.

MADDE

424

B. Atama usulü
IV. Kaçınma ve itiraz
3. Karar

KANUN METNİ

(1) Denetim makamı, vereceği kararı vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir.
(2) Vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde vesayet makamı, hemen yeni bir vasi atar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 424, kaçınma ve itiraz sürecinin son aşamasını düzenler. Vesayet makamının yerinde görmediği kaçınma veya itiraz üzerine karar veren **denetim makamı**, kararını **vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir.** Denetim makamı vasiliğe atananın görevden alınmasına karar verirse **vesayet makamı hemen yeni bir vasi atar.** Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir (TMK m. 488); Yargıtay, denetim makamının kararıyla vasilik sıfatı kaldırılan küçüğe vesayet makamının başka bir vasi ataması gerektiğini belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 374. maddesini karşılar; "asliye mahkemesi" yerine "denetim makamı", "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimleri kullanılmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Denetim makamı	Vesayet makamının yerinde görmediği kaçınma ve itirazları karara bağlayan asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Vesayet makamı	Vasiyi atayan ve vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Bildirim	Denetim makamının kararının vasiliğe atanmış kişiye ve vesayet makamına iletilmesi.
Görevden alınma	Denetim makamının kaçınmayı veya itirazı kabul ederek atanan kişinin vasiliğini sona erdirmesi.

1 Yargıtay 18. HD, 22.12.2014, E. 2014/17070, K. 2014/18811.

Kesinlik | Denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın başka bir kanun yoluna götürülememesi (TMK m. 488).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 424- Yürürlükteki Kanunun 374 üncü maddesini karşılamaktadır. Arılaştırılmak ve "asliye mahkemesi" yerine "denetim makamı", "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimleri kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 143*

Tasarının 424. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 463).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 374. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahkemei asliye, kararını vasiye ve sulh mahkemesine tebliğ eder. Vasi mazur görülmüş ise sulh mahkemesi, derhal yeni bir vasi tayin eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 374 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 374	4721 sayılı Kanun m. 424
Karar veren	Asliye mahkemesi	Denetim makamı
Bildirim	Vasiye ve sulh mahkemesine tebliğ	Vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirim
Yeni vasi	Vasi mazur görülmüşse sulh mahkemesi derhal yeni vasi tayin eder	Vasiliğe atanan görevden alınırsa vesayet makamı hemen yeni vasi atar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 424. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Karar veren	Denetim makamı	TMK m. 424
Bildirim	Vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına	TMK m. 424

Konu	Kural	Dayanak
Görevden alma sonucu	Vesayet makamı hemen yeni bir vasi atar	TMK m. 424
Önceki aşama	Vesayet makamı kaçınma veya itirazı yerinde görmezse durumu bildirir	TMK m. 422
Ara dönem	Atanan kişi yerine başkası atanıncaya kadar görevini sürdürür	TMK m. 423
Kesinlik	Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir	TMK m. 488
Kaynak	743 m. 374	Gerekçe, s. 143

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 374. maddesini karşılamaktadır; **arılaştırılarak** ve **"asliye mahkemesi" yerine "denetim makamı", "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimleri kullanılarak yeniden kaleme alınmıştır. Tasarının 424. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 463). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, denetim makamının kararını hem **vasiliğe atanmış kişiye** hem de **vesayet makamına** bildirmesidir. İkinci nokta, atanan kişinin görevden alınması hâlinde vesayet makamının **beklemeden yeni bir vasi ataması** gerektiğidir. Üçüncü nokta, denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın **kesin** olması, bu karara karşı temyiz yoluna gidilememesidir.[2]

II. Denetim Makamının Kararı ve Bildirimi

- **Önceki aşama:** Vesayet makamı kaçınma veya itirazı yerinde görmezse durumu denetim makamına bildirir.
- **Karar:** Denetim makamı kaçınma veya itiraz hakkında karar verir.
- **Bildirim:** Karar, vasiliğe atanmış kişiye ve vesayet makamına bildirilir.

Vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görmediği takdirde bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422). 424. madde bu aşamadan sonrasını düzenler: denetim makamı vereceği kararı vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir. Bildirim, hem atanan kişinin görevinin sürüp sürmeyeceğini öğrenmesini hem de vesayet makamının gerekli işlemleri yapmasını sağlar. 2

Kaçınma veya itiraz sonuçlanıncaya kadar atanan kişi, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 423). 3

2 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8266, K. 2018/743.

Eski Kanun da asliye mahkemesinin kararını vasiye ve sulh mahkemesine tebliğ edeceğini öngörüyordu.

III. Görevden Alma Hâlinde Yeni Vasi

- **Kural:** Atanan kişi görevden alınırsa vesayet makamı hemen yeni vasi atar.
- **Vasisiz kalma:** Vesayet altındaki kişinin vasisiz kalmaması amaçlanır.
- **Önceki vasi:** Görevi sona erdirilmeden ikinci bir vasi atanamaz.

4 Denetim makamı kaçınmayı veya itirazı yerinde görerek vasiliğe atananı görevden alırsa, vesayet makamı hemen yeni bir vasi atar. Yargıtay, denetim makamının itirazı kabul ederek anneannenin vasilik sıfatını kaldırdığı ve küçüğün vasisiz kaldığı bir dosyada, mahkemenin denetim makamı kararını da değerlendirerek küçüğe başka bir vasi ataması gerektiğini belirtmiş ve istemi usulden reddeden hükmü bozmuştur.[3]

5 Vesayet makamı kaçınma sebebini kendisi yerinde görürse de yeni bir vasi atar (TMK m. 422). Kaçınma nedenleri yerinde görülen vasinin yerine vesayet makamınca bir avukatın atandığı ve hükümlünün yeni vasiye itirazının denetim makamınca reddedildiği bir dosyada, denetim makamının kararının kesin olduğu kabul edilmiştir.[4] Buna karşılık kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanmasının doğru olmadığı belirtilmiştir.[5]

IV. Kararın Kesinliği

- **Kesin karar:** Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.
- **Temyiz:** Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu reddedilir.
- **Kapsam:** Vasinin, kısıtlının ve diğer ilgililerin başvuruları.

6 İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, hükümlüye vasi atanan babanın kaçınma talebini reddeden denetim makamı kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir.[6]

7 Kısıtlının, vasinin işlerinin çokluğu nedeniyle görevden alınması istemini reddeden denetim makamı kararı için de aynı sonuca varılmıştır.[7] Hükümlü ergin çocuğun babası yerine annesinin velayeti altında bırakılmasına ilişkin karara yapılan itiraz denetim makamınca reddedildiğinde de temyiz istemi reddedilmiştir.[8]

3 Yargıtay 18. HD, 22.12.2014, E. 2014/17070, K. 2014/18811.
4 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8266, K. 2018/743.
5 Yargıtay 18. HD, 21.02.2013, E. 2013/911, K. 2013/2273.
6 Yargıtay 8. HD, 06.12.2017, E. 2017/7463, K. 2017/16274.
7 Yargıtay 8. HD, 05.10.2017, E. 2017/2801, K. 2017/12295.
8 Yargıtay 8. HD, 25.01.2018, E. 2017/8934, K. 2018/1474.

V. Yeni Vasinin Göreve Başlaması

- **Kesinleşme:** Atama kararı kesinleşince vasi göreve başlar.
- **Vesayet makamı:** Göreve başlama için gerekli işlemleri yapar.
- **Kaçınma hakkı:** Yeni vasi de kaçınma hakkını on gün içinde kullanabilir.

Yeni vasinin atanmasıyla süreç yeniden başlar: atama kararı yeni vasiye tebliğ edilir ve yeni vasi de kaçınma hakkını tebliğden başlayarak on gün içinde kullanabilir (TMK m. 421). Görev süresi dolan vasinin yerine atanan kişinin kaçınma sebeplerinin önce vesayet makamında incelenmesi gerektiği kabul edilmiştir.[9] Atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar (TMK m. 425). 8

UYGULAMA NOTU

Kaçınma talebinde bulunan veya atamasına itiraz edilen vasi, denetim makamının kararı kendisine ve vesayet makamına bildirilinceye kadar vasilik görevlerini sürdürmelidir (TMK m. 423). **Eşin veya bir yakının vasisi görevden alınmışsa**, vesayet makamının hemen yeni bir vasi ataması takip edilmelidir; kişinin vasisiz kalmaması gerekir. **Denetim makamının kararı kesin** olduğundan itiraz ve deliller bu aşamadan önce eksiksiz sunulmalıdır (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
22.12.2014 · E. 2014/17070 · K. 2014/18811

Denetim makamı itirazı kabul ederek vasinin vasilik sıfatını kaldırmışsa, vasisiz kalan küçüğe vesayet makamının başka bir vasi ataması gerekir

Vesayet makamının bir küçüğe anneannesini vasi atamasına yapılan itiraz denetim makamınca kabul edilmiş ve anneannenin vasilik sıfatı kaldırılmıştı; küçüğün başka bir vasisi yoktu. Davacı, denetim makamının kararı doğrultusunda küçüğe bir yakınının vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme, aynı konuda başka mahkemelerde derdest davalar bulunduğu gerekçesiyle istemi usulden reddetmiştir.

> *TMK' nın 424. madde gereğince ise vasiliğe atananın görevden alınması halinde vesayet makamı, hemen yeni bir vasi atar.*

DEĞERLENDİRME Karar, 424. maddenin ikinci fıkrasını doğrudan uygular. Daire, kaçınma ve itirazları inceleme görevinin önce vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu hatırlatmış; vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde vesayet makamının hemen yeni bir vasi atayacağını belirtmiştir. Denetim makamının kararıyla anneannenin vasilik sıfatı kaldırıldığından ve küçüğün vasisi bulunmadığından, mahkemenin denetim makamı kararını da

9 Yargıtay 2. HD, 24.11.2011, E. 2011/7192, K. 2011/19661.

değerlendirerek başka bir vasi ataması gerekirken istemi reddetmesi doğru görülmemiş ve hüküm bozulmuştur (TMK m. 419).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8266 · K. 2018/743

Kaçınma sebepleri yerinde görülen vasinin yerine vesayet makamınca atanan yeni vasiye yapılan itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve kendisine vasi atandı. Vesayet makamı vasinin kaçınma nedenlerini yerinde görerek bir avukatı yeni vasi olarak atamıştır. Hükümlü yeni vasiyi kabul etmediğini belirterek itiraz etmiştir; denetim makamı itirazı yasal koşulları bulunmadığı gerekçesiyle reddetti ve hükümlü kararı temyiz etmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesinde vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait bulunduğu; 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; kısıtlı adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, kaçınma sonrasında yeni vasi atanması sürecini ve bu sürecin nerede sona erdiğini gösterir. Vesayet makamı kaçınma nedenlerini yerinde görerek yeni bir vasi atamış, yeni vasiye yapılan itiraz denetim makamına gönderilmiş ve reddedilmiştir. Daire, hükümlünün temyiz dilekçesini vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş, denetim makamının bu konudaki kararının 488. madde uyarınca kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 422).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2011 · E. 2011/7192 · K. 2011/19661

Görev süresi dolan vasinin görevden alınması üzerine vesayet makamı yeni vasi atar; yeni vasinin kaçınma sebepleri önce vesayet makamında incelenir

Görev süresinin dolduğunu ileri süren vasi görevden alınmasını istemiştir; vesayet makamı istemi kabul ederek kısıtlıya kardeşini yeni vasi olarak atamıştır. Yeni vasi, vasilik görevinden kaçınma sebeplerini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince; vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden itibaren on gün içinde kaçınma hakkının kullanabilir. Vesayet makamı kaçınma sebeplerini yerinde görürse, yeni bir vasi atar, yerinde*

görmediği takdirde , bu konudaki görüşüyle birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir.

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin görevden alınmasından sonra yeni vasi atanmasının ve yeni vasinin kaçınmasının izleyeceği yolu gösterir. Vesayet makamı görev süresi uzatılmayan vasiyi görevden alarak yeni vasi atamıştır. Daire, yeni vasinin kaçınma hakkını tebliğden başlayarak on gün içinde kullanabileceğini, vesayet makamının kaçınma sebeplerini yerinde görürse yeni bir vasi atayacağını, görmezse durumu denetim makamına bildireceğini belirtmiş ve temyiz dilekçesini görev yönünden reddederek dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 422).

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2013 · E. 2013/911 · K. 2013/2273

Kaçınma talebinde bulunan eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanamaz; talep yetkili vesayet makamında incelenir

Hükümlü bir kişi 407. madde uyarınca kısıtlandı ve eşi vasi olarak atandı. Eş vasilikten kaçınma talebinde bulunmuştur; vesayet makamı yetkisizlik kararıyla dosyayı başka bir mahkemeye göndermiştir. Bu mahkeme dosyayı aynı kişi hakkında açılan başka bir davayla birleştirerek hükümlüye yeni bir vasi atamıştır.

> *Hükümlü Hendek Sulh Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile kısıtlandığına ve yerleşim yerinin değiştirilmesi hakkında bu yer mahkemesince de bir karar verilmediğine göre, vesayet makamı Hendek'tir. Bu yetki kesin ve kamu düzenine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yeni vasinin ancak önceki vasinin görevi sona erdirildikten sonra atanabileceğini gösterir. Daire, kısıtlama kararını veren ve yerleşim yeri değişikliğine karar vermemiş olan mahkemenin vesayet makamı olduğunu, bu yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin bulunduğunu belirtmiştir. Eşin vasiliği kaldırılmadan hükümlüye ikinci bir vasi atanmasının doğru olmadığı da açıklanarak hüküm bozulmuştur. Vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde yeni vasiyi atamak vesayet makamının görevidir (TMK m. 411).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.12.2017 · E. 2017/7463 · K. 2017/16274

Hükümlüye vasi atanan babanın kaçınma talebini reddeden denetim makamı kararı kesindir; bu karara karşı temyiz yoluna gidilemez

Hükümlülük sebebiyle kısıtlanan kişiye babası vasi olarak atandı. Babanın atamaya karşı verdiği dilekçe vasiliğe itiraz olarak değerlendirilmiştir; vesayet makamı itirazı reddederek dosyayı denetim makamına gönderdi, denetim makamı da itirazı reddetmiştir. Baba kararı temyiz etmiştir.

> *Vasinin temyizi, vasilikten kaçınmaya yöneliktir. İtiraz, denetim makamınca değerledirilmiş ve reddedilmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 422.*

maddesinde, vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait bulunduğu; 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; vasi tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasilikten kaçınma niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...

DEĞERLENDİRME Karar, 424. maddedeki denetim makamı kararının vasi yönünden sonucunu gösterir. Daire, babanın temyiz dilekçesini vasilikten kaçınma niteliğinde saymış; kaçınma talebinin denetim makamınca incelenip reddedildiğini, 488. maddeye göre denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Denetim makamının kaçınma talebini reddetmesiyle baba vasi olarak kalmıştır (TMK m. 488).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.10.2017 · E. 2017/2801 · K. 2017/12295

Kısıtlının, vasinin işlerinin çokluğu nedeniyle görevden alınması istemini reddeden denetim makamı kararı kesindir

Hükümlü bir kişiye vasi atandı. Kısıtlı, vasinin işlerinin çokluğu nedeniyle vasilik görevinin kaldırılmasını istemiştir; vesayet makamı itirazı reddederek dosyayı denetim makamına gönderdi, denetim makamı da itirazı reddetmiştir. Kısıtlı kararı temyiz etmiştir.

> *İtiraz, denetim makamınca değerledirilmiş ve reddedilmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 422. Maddesinde yasal danışmanın şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin-yasal danışmanın ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevinin öncelikle vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait bulunduğu; 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; kısıtlı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altındaki kişinin kendisinin de vasiye itiraz edebildiği bir dosyada denetim makamı kararının niteliğini gösterir. Daire, kısıtlının temyizini atanan vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş; itirazın denetim makamınca değerlendirilip reddedildiğini ve bu kararın 488. madde uyarınca kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 422).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.01.2018 · E. 2017/8934 · K. 2018/1474

Hükümlü ergin çocuğun babası yerine annesinin velayeti altında bırakılmasına ilişkin karara itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir

Ceza infaz kurumunun ihbarı üzerine hükümlü bir ergin, hapis hâli sona erinceye kadar kısıtlanarak babasının velayeti altında bırakılmıştır. Kısıtlının itirazı üzerine babanın velayeti kaldırılarak kısıtlı annesinin velayeti altına alındı. Kısıtlı bu karara da itiraz etmiştir; vesayet makamı itirazı yerinde görmeyerek dosyayı denetim makamına gönderdi, denetim makamı itirazı reddetmiştir.

> *Kısıtlı tarafından dilekçeler verilmiş ise de, bu dilekçeler Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, 424. maddedeki sürecin velayet altında bırakılan kısıtlı yönünden de işlediğini gösterir. Kısıtlı, önce babasının, sonra annesinin velayeti altında bırakılmasına itiraz etmiştir. Daire, kısıtlının dilekçelerini vasinin şahsına itiraz niteliğinde saymış; itirazın denetim makamınca incelenip karara bağlandığını ve bu kararın kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 419).

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2017 · E. 2017/6914 · K. 2017/16142

Kısıtlının vasinin şahsına itirazı denetim makamınca reddedilmişse, bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu reddedilir

Ceza infaz kurumunun ihbarı üzerine hükümlü bir kişi hapis hâli sona erinceye kadar kısıtlandı ve kendisine vasi atandı. Kısıtlının vasinin şahsına itirazı vesayet makamınca denetim makamına gönderilmiştir; denetim makamı itirazı reddetmiştir. Kısıtlının temyiz itirazı da mahkemece süreden reddedildi ve kısıtlı bu kararı temyiz etmiştir.

> *Kısıtlı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, denetim makamı kararının kesinliğinin temyiz sürecine etkisini gösterir. Daire, kısıtlının temyiz dilekçesini vasinin şahsına itiraz niteliğinde saymış; itirazın denetim makamınca incelenip reddedildiğini ve 488. madde uyarınca bu kararın kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir. Denetim makamı vereceği kararı vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir (TMK m. 488).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 423:** Geçici görev.
- **TMK m. 425:** Görevin verilmesi.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.
- **TMK m. 483:** Vasinin görevden alınma sebepleri.

MADDE

425

B. Atama usulü
V. Görevin verilmesi

KANUN METNİ

Atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 425, vasinin göreve başlama anını düzenler. Atama kararı **kesinleşince** vesayet makamı vasinin **göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar.** Kesinleşme, kaçınma ve itiraz sürecinin de dayanağıdır: Yargıtay'a göre denetim makamı ancak atama kararı kesinleşmişse atananın sıfatına ilişkin itirazları ve kaçınma sebeplerini inceleyip kesin olarak karara bağlayabilir.[1] Kısıtlanması istenen kişi adına görülen davalarda da vesayet kararının kesinleşmesi beklenir. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 375. maddesini karşılar; kenar başlığı İsviçre Medeni Kanunu'ndaki aslına uygun olarak **"Görevin verilmesi"** olmuş, "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır ve hüküm değişikliği yoktur.

TEMEL KAVRAMLAR

Kesinleşme	Atama kararına karşı kanun yollarının tükenmesi veya kullanılmaması sonucu kararın değiştirilemez hâle gelmesi.
Görevin verilmesi	Kesinleşen atama kararı üzerine vesayet makamının vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapması.
Bekletici sorun	Bir davanın sonucunun başka bir davanın sonucuna bağlı olması nedeniyle o davanın sonucunun beklenmesi.
Temsil kayyımı	Yasal temsilciyle menfaat çatışması bulunan bir işte kısıtlıyı temsil etmek üzere atanan kayyım (TMK m. 426).
Devir ve teslim	Eski Kanun'da tayinin kesinleşmesiyle sulh mahkemesi aracılığıyla vasiye yapılan işlem.

1 Yargıtay 2. HD, 16.05.2011, E. 2010/19715, K. 2011/8468.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 425- Yürürlükteki Kanunun 375 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin kenar başlığı İsviçre Medenî Kanununun 391 inci maddesindeki aslıyla uyumlu olmak üzere "Görevin verilmesi" şeklinde değiştirilmiştir. Maddedeki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 143*

Tasarının 425. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 463).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 375. maddeydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Tayin kat'ileşince sulh mahkemesi marifetiyle vasiye devir ve teslim muamelesi yapılır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 375 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 375	4721 sayılı Kanun m. 425
Kenar başlığı	Devir ve teslim	Görevin verilmesi
Koşul	Tayinin kesinleşmesi	Atama kararının kesinleşmesi
İşlem	Sulh mahkemesi aracılığıyla devir ve teslim	Vesayet makamı göreve başlama için gerekli işlemleri yapar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 425. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Atama kararının kesinleşmesi	TMK m. 425
Görevli makam	Vesayet makamı	TMK m. 425
İşlem	Vasinin göreve başlaması için gerekli işlemler	TMK m. 425
Kesinleşmeden önce	Atanan kişi kaçınabilir, ilgililer itiraz edebilir	TMK m. 422
Ara dönem	Atanan kişi yerine başkası atanıncaya kadar görevini sürdürür	TMK m. 423
Göreve başlayan vasi	Kısıtlıyı bütün hukuki işlemlerinde temsil eder	TMK m. 448

Konu	Kural	Dayanak
Kaynak	743 m. 375	Gerekçe, s. 143

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 375. maddesini karşılamaktadır. 1
Maddenin **kenar başlığı**, İsviçre Medeni Kanunu'nun 391. maddesindeki aslıyla uyumlu olmak üzere **"Görevin verilmesi"** şeklinde değiştirilmiş; maddedeki **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır. **Hüküm değişikliği yoktur.** Tasarının 425. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 463).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasinin göreve başlamasının **atama kararının kesinleşmesine** bağlanmasıdır. İkinci nokta, kesinleşmenin kaçınma ve itiraz sürecini de etkilemesi; denetim makamının kararının ancak atama kararı kesinleştikten sonra **kesinlik** kazanmasıdır. Üçüncü nokta, kısıtlı adına görülen davalarda vesayet kararının kesinleşmesinin **beklenmesi** ve taraf teşkilinin vasi aracılığıyla sağlanmasıdır.[2]

II. Kesinleşme ve Göreve Başlama

- **Koşul:** Atama kararı kesinleşmelidir.
- **Vesayet makamı:** Göreve başlama için gerekli işlemleri yapar.
- **Sonuç:** Vasi, kısıtlıyı bütün hukuki işlemlerinde temsil etmeye başlar.

1. madde, vasi atama sürecinin son adımını düzenler: atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar. Kesinleşmeden önce atama kararı vasiye tebliğ edilir (TMK m. 421), atanan kişi kaçınabilir ve ilgililer itiraz edebilir (TMK m. 422); bu süreçte atanan kişi yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirir (TMK m. 423). Göreve başlayan vasi, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder (TMK m. 448).

Eski Kanun, tayin kesinleşince sulh mahkemesi aracılığıyla vasiye "devir ve teslim muamelesi" yapılacağını öngörüyordu. Gerekçeye göre yeni metin, İsviçre Medeni Kanunu'ndaki aslına uygun olarak "Görevin verilmesi" kenar başlığını almış ve "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimini kullanmıştır; hüküm değişikliği yoktur. 2

2 Yargıtay 1. HD, 27.05.2010, E. 2010/5255, K. 2010/5998.

III. Kesinleşmenin Kaçınma ve İtiraz Sürecine Etkisi

- **Denetim makamı:** Atama kararı kesinleşmişse sıfata itirazı ve kaçınmayı kesin karara bağlar.
- **Kesinleşmeden önce:** Denetim makamının kararı kesinlik kazanmaz.
- **Temyiz:** Atama kararının esasına ilişkin itirazlar kanun yolunda incelenir.

3 Yargıtay, kamu vesayetinde denetim makamının ancak atama kararının kesinleşmiş olması hâlinde atananın sıfatına ilişkin itirazları ve ileri sürülen kaçınma sebeplerini inceleyip karara bağlayabileceğini belirtmiştir.[3] Atama kararı henüz kesinleşmeden veya bu karara yönelik temyiz itirazları sonuçlanmadan denetim makamının verdiği kararın kesinlik kazanmayacağı ve kanun yolu denetimine engel olmayacağı da aynı kararda kabul edilmiştir. Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir (TMK m. 488).

IV. Kısıtlı Adına Görülen Davalarda Kesinleşmenin Beklenmesi

- **Temsil:** Hukuki ehliyeti bulunmayan kişi adına dava vasi aracılığıyla yürütülür.
- **Bekletici sorun:** Derdest vesayet davasının sonucu beklenir.
- **Menfaat çatışması:** Vasi davanın karşı tarafıysa temsil kayyımı atanır.

4 Kısıtlanması istenen kişi adına veya aleyhine görülen davalarda vesayet kararının kesinleşmesi, kişinin davada kim tarafından temsil edileceğini belirler. Yargıtay, tapu iptali davasında davalı eşin kısıtlıya vasi atandığı bir dosyada vasiliğin kesinleşmesinin beklenmesi, kesinleşirse dava yönünden temsil kayyımı atanması ve taraf teşkili sağlandıktan sonra işin esasının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[4]

5 Taraflardan biri hakkında derdest vesayet davası bulunan bir ortaklığın giderilmesi davasında, mahkemenin vesayet davasının kesinleşmesini bekletici sorun yapması gerektiği kabul edilmiştir.[5] Davayla ilgili vesayet dosyası kesinleşmeden temyiz incelemesi yapılmayarak dosyanın kesinleşmenin beklenmesi için geri çevrildiği de görülmektedir.[6]

V. Dava Şartının Kesinleşmeyle Tamamlanması

- **Tamamlanabilir dava şartı:** Kanuni temsil eksikliği yargılama sırasında giderilebilir.
- **Vasi kimliği:** Atanacak vasinin davayı açan kişi olması gerekmez.
- **Acele işler:** Vasi atanıncaya kadar hâkim gerekli önlemleri alabilir.

3 Yargıtay 2. HD, 16.05.2011, E. 2010/19715, K. 2011/8468.
4 Yargıtay 1. HD, 27.05.2010, E. 2010/5255, K. 2010/5998.
5 Yargıtay 6. HD, 18.03.2013, E. 2013/3163, K. 2013/4642.
6 Yargıtay 1. HD, 16.11.2012, E. 2012/15003, K. 2012/13138.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vasi tayininin gecikmeksizin yapılması gerekmekle birlikte uygulamada zaman alabildiğini, bu süreçte acele işler için hâkimin gerekli önlemleri re'sen alabileceğini ve kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada vesayet davasının sonucunun beklenmesi gerektiğini belirtmiştir.[7] Vesayet kararı kesinleşip atanan vasi davayı takip ettiğinde dava şartının tamamlanacağı, vesayet altına alınan kişiye atanacak vasinin davayı açan kişi olmasının zorunlu olmadığı da kabul edilmiştir.[8] 6

UYGULAMA NOTU

Vasi olarak atanan kişi, atama kararının kesinleştiğini ve vesayet makamının göreve başlaması için gerekli işlemleri yaptığını takip etmelidir (TMK m. 425). **Bir yakın adına dava açılmışsa ve vesayet davası sürüyorsa**, mahkemenin vesayet davasının kesinleşmesini beklemesi istenmeli; kesinleşince vasinin davayı takip etmesi sağlanmalıdır. **Karşı taraf, davacının vesayetindeki kişiyse**, o dava için temsil kayyımı atanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 426).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.05.2011 · E. 2010/19715 · K. 2011/8468

Denetim makamı ancak atama kararı kesinleşmişse atananın sıfatına ilişkin itirazları ve kaçınma sebeplerini inceleyebilir; aksi hâlde verdiği karar kesinlik kazanmaz

Sulh hukuk mahkemesi, bir mirasçının miras payını temsil etmek üzere kayyım atamıştır. Kendisine kayyım atanan mirasçı, hem kararın esasına hem de atanan kayyımın şahsına itiraz etmiştir; dosya denetim makamına gönderildi ve denetim makamı kayyımın şahsına yönelik itirazı reddetmiştir. Mirasçı bu kararı da temyiz etmiştir.

> *Kamu vesayetinde denetim makamı, ancak atama kararının kesinleşmiş olması halinde atananın sıfatına ilişkin itirazları ve ileri sürülen kaçınma sebeplerini inceleyip karara bağlayabilir. (TMK. m.422) Bu halde denetim makamının verdiği kararlar "kesin" niteliktedir. Kayyım atanmasına ilişkin vesayet makamınca verilen karar henüz kesinleşmeden veya bu karara yönelik temyiz itirazları Yargıtay'ca incelenip sonuca bağlanmadan denetim makamının görevi başlamaz ve böyle bir durumda "sıfata itirazı" ya da "kaçınma sebeplerini" incelemesi ve sonuçlandırması, tesis ettiği karara "kesinlik" vasfını vermez ve kanun yolu denetimine engel olmaz.*

7 Yargıtay HGK, 02.11.2022, E. 2020/465, K. 2022/1416.
8 Yargıtay 1. HD, 14.04.2021, E. 2020/1275, K. 2021/2240.

DEĞERLENDİRME Karar, 425. maddedeki kesinleşme aşamasının kaçınma ve itiraz sürecindeki önemini gösterir. Daire, vesayet makamının atama kararının esasına yönelik temyiz itirazlarını inceleme görevinin Yargıtay'a ait olduğunu, denetim makamının ancak atama kararı kesinleşmişse atananın sıfatına ilişkin itirazları ve kaçınma sebeplerini inceleyip kesin olarak karara bağlayabileceğini belirtmiştir. Atama kararı kesinleşmeden veya temyiz itirazları sonuçlanmadan denetim makamının verdiği kararın kesinlik kazanmayacağı ve kanun yolu denetimine engel olmayacağı açıklanarak her iki karar da bozulmuştur. Vasi hakkındaki hükümler, aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403).

2 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
27.05.2010 · E. 2010/5255 · K. 2010/5998

Tapu iptali davasında davalı eş kısıtlının vasisi olarak atanmışsa vasiliğin kesinleşmesi beklenmeli, ardından davada temsil kayyımı atanmalıdır

Taşınmazı devreden kişinin ehliyetsizliğine dayanılarak tapu iptali ve tescil davası açılmıştır. Yargılama sırasında devreden kişiye eşi olan davalı vasi olarak atandı; davacı bu vasi atama kararını da temyiz ettiğini bildirmiştir.

> *Kural olarak, hukuksal ehliyeti bulunmayan kişi adına dava, atanan vasi aracılığıyla yürütülür. O halde vasilik durumunun kesinleşmesinin beklenmesi, davalının vasiliğinin kesinleşmesi halinde eldeki dava yönünden Türk Medeni Kanununun 426.maddesi hükmünce temsil kayyımı tayini cihetine gidilmesi, böylece taraf teşkili sağlandıktan sonra işin esasının incelenmesi gerekeceği de açıktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi atama kararının kesinleşmesinin görülmekte olan davalara etkisini gösterir. Daire, hukuki ehliyeti bulunmayan kişi adına davanın atanan vasi aracılığıyla yürütüleceğini, bu nedenle vasiliğin kesinleşmesinin beklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Davalı eşin vasiliği kesinleşirse, dava yönünden kısıtlı ile vasisi arasında menfaat çatışması bulunduğundan 426. madde uyarınca temsil kayyımı atanması ve taraf teşkili sağlandıktan sonra işin esasının incelenmesi gerektiği açıklanmıştır (TMK m. 426).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 6. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2013 · E. 2013/3163 · K. 2013/4642

Taraflardan biri hakkında derdest vesayet davası varsa, mahkeme vesayet davasının kesinleşmesini bekletici sorun yapmalıdır

Banka mevduatı üzerindeki elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete çevrilmesi davasında davalılar, davacının ayırt etme gücü ve fiil ehliyeti bulunmadığını ve hakkında derdest bir vesayet davası olduğunu ileri sürmüştür. Vesayet davasında kısıtlama istemi reddedilmiş, karar temyiz edilmişti; mahkeme bu davanın sonucunu beklemeden hüküm kurmuştur.

> *Bir davada taraf olarak yer alan kişinin fiil ehliyetinin bulunması zorunludur. Bu durumda mahkemenin vesayet davasının kesinleşmesini bekletici mesele*

yapması gerekirken eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet davasının kesinleşmesinin başka davalar üzerindeki etkisini gösterir. Daire, dava ve taraf ehliyetinin kamu düzenine ilişkin olduğunu, bir davada taraf olarak yer alan kişinin fiil ehliyetinin bulunmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Kısıtlama istemi reddedilmiş olsa da karar temyiz edilmiş ve vesayet davası derdest olduğundan, mahkemenin bu davanın kesinleşmesini bekletici sorun yapması gerektiği açıklanarak hüküm bozulmuştur (TMK m. 419).

4 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
16.11.2012 · E. 2012/15003 · K. 2012/13138

Davayla ilgili vesayet dosyası kesinleşmeden temyiz incelemesi yapılmaz; dosya kesinleşmenin beklenmesi için geri çevrilir

Tapu iptali ve tescil davasında verilen karar temyiz edilmiştir. Davayla ilgili bir vesayet dosyası sulh hukuk mahkemesinde görülüyordu ve henüz kesinleşmemişti.

> *Kadıköy 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2011/980 sayılı vesayet dosyasının kesinleşmesinin beklenmesi ve kesinleştiği takdirde mahkemesinden getirtilerek evraka eklenmesi, ondan sonra gönderilmesi için de dosyanın yerel mahkemesine GERİ ÇEVRİLMESİNE,...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet dosyasının kesinleşmesinin başka bir davanın temyiz incelemesine etkisini gösterir. Daire, vesayet dosyasının kesinleşmesinin beklenmesini, kesinleştiği takdirde dosyanın getirtilerek evraka eklenmesini ve ancak bundan sonra dosyanın temyiz incelemesi için gönderilmesini istemiştir. Vesayet kararının kesinleşmesi, kişinin davada kim tarafından temsil edileceğini belirler (TMK m. 421).

5 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2021 · E. 2020/1275 · K. 2021/2240

Kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada vesayet kararı kesinleşip atanan vasi davayı takip ediyorsa dava şartı tamamlanmış olur; vasinin davayı açan kişi olması gerekmez

Davacı, babasının taşınmazını muvazaalı olarak devrettiğini ileri sürerek babası adına tapu iptali ve tescil davası açmıştır; babası için vasi atanmasını da istemişti. Daire önceki kararında vesayet davasının kesinleşmesinin beklenmesini ve vasiye tebligat yapılmasını istemişti. Vesayet davasında davacı değil bir avukat vasi atandı ve karar kesinleşmiştir; mahkeme, davayı açanın vasi olarak atanmadığı gerekçesiyle davayı husumetten reddetmiştir.

> *Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi, vesayet altına alınan kişiye atanacak vasinin davayı açan kişi olmasında da bir zorunluluk yoktur.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet kararının kesinleşmesiyle dava şartının nasıl tamamlanacağını gösterir. Daire, dava açılırken bulunmayan dava şartlarının yargılama sırasında tamamlanması hâlinde davanın esasına girilmesi gerektiğini, vesayet altına alınan kişiye atanacak vasinin davayı açan kişi olmasının zorunlu olmadığını belirtmiştir. Vesayet kararı kesinleşip atanan vasi davayı takip ettiğinden davanın bu gerekçeyle reddi doğru bulunmamış; kısıtlının temyiz aşamasında ölmesi nedeniyle mirasçıların davada yer almasının sağlanması için hüküm bozulmuştur (TMK m. 462).

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
02.11.2022 · E. 2020/465 · K. 2022/1416

Vasi tayini zaman alabileceğinden bu süreçte acele işler için hâkim re'sen önlem alabilir; kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada vesayet davasının sonucu beklenmelidir

Davacılar, hukuki işlem ehliyeti bulunmadığını ileri sürdükleri babalarının taşınmazlarını davalılara devrettiğini belirterek babaları adına tapu iptali ve tescil davası açmıştır; babaları için vasi tayini de istemişlerdir. Dava tarihinde babaya henüz vasi atanmamıştı. Mahkeme davacıların sıfatı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetti, Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir; direnme kararından sonra baba öldü ve vesayet davasında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

> *Vasi ataması TMK'nın 419/1. maddesi gereğince gecikmeksizin yapılmalıdır. Gerek bu hüküm gerekse HMK'nın 30. maddesinde düzenlenen usul ekonomisi ilkesinin bir sonucu olarak vasi tayini gecikmeksizin yapılması gereken işlerden olsa da pratikte; vasi tayinini gerektirecek hâlin tespiti, vasi olarak atanacak kişi veya kişilerin belirlenmesi, bunların vasiliğe engel bir durum içinde olup olmadığının araştırılması, bir kısım resmi makamlardan istenen evrakların gelmesi ya da doktor raporlarının alınması gibi işlemler sonucunda vasi tayini gerçekleştiğinden uzun zaman alabilmektedir. İşte bu süreç içerisinde eğer TMK'nın 420/1. maddesine göre bazı acele işlerin görülmesi gerekiyorsa hâkim, gerekli önlemleri re'sen alabilir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi atamasının kesinleşmesinin beklenmesi gereken durumlarda başka davaların nasıl yürütüleceğini Hukuk Genel Kurulu düzeyinde açıklar. Genel Kurul, vasi atamasının gecikmeksizin yapılması gerektiğini ancak uygulamada zaman alabildiğini, bu süreçte acele işler için hâkimin 420. maddeye göre gerekli önlemleri re'sen alabileceğini belirtmiştir. Kısıtlanması istenen kişi adına açılan davada kanuni temsil eksikliğinin yargılama sırasında tamamlanabilecek bir dava şartı olduğu, vesayet davasının sonucunun beklenmesi gerektiği kabul edilmiş; kişinin ölümüyle bu imkân ortadan kalktığından ret kararı değişik gerekçeyle onanmıştır. Karar oy çokluğuyla verilmiştir (TMK m. 420).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 421:** Tebliğ ve ilân.

- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 423:** Geçici görev.
- **TMK m. 424:** Denetim makamının kararı.
- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.

KAYYIMLIK VE YASAL DANIŞMANLIK

Beşinci Ayırım · m. 426–431

Kayyımlık ve Yasal Danışmanlık başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 426–431. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 426	Temsil	Temsil kayyımı atanmasını gerektiren hâlleri düzenler
m. 427	Kanun gereği	Yönetim kayyımlığını düzenler
m. 428	İstek üzerine	Ergin bir kişiye kendi isteği üzerine kayyım atanmasını düzenler
m. 429	Yasal danışmanlık	Yasal danışmanlığı düzenler
m. 430	Yetki	Kayyım atanmasında hangi vesayet makamının yetkili olduğunu düzenler
m. 431	Usul	Kayyım ve yasal danışmanın atanma usulünü düzenler

MADDE

426

A. Kayyımlığı gerektiren hâller

I. Temsil

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamı, aşağıda yazılı olan veya kanunda gösterilen diğer hâllerde ilgilisinin isteği üzerine veya re'sen temsil kayyımı atar:

(2) 1. Ergin bir kişi, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi görebilecek veya bir temsilci atayabilecek durumda değilse,

(3) 2. Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa,

(4) 3. Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir engel varsa.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 426, temsil kayyımı atanmasını gerektiren hâlleri düzenler. Vesayet makamı, **ilgilisinin isteği üzerine veya re'sen** temsil kayyımı atar. Madde üç hâl sayar: ergin bir kişinin hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple **ivedi bir işini** kendisi görememesi ve bir temsilci de atayamaması; bir işte **yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaatinin çatışması**; yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir **engel** bulunması. Kanunda gösterilen diğer hâllerde de temsil kayyımı atanır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, velayetin değiştirilmesi davasında çocuk ile anne ve baba arasında menfaat çatışması bulunduğunu kabul ederek çocuğa temsil kayyımı atanması gerektiğini belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 376. maddesini karşılar; ilk bentteki "gaip olmak" ifadesi, gaiplik kurumuyla karıştırılmaya elverişli olduğundan **"başka bir yerde bulunma"** olarak değiştirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Temsil kayyımı | Belirli bir işte bir kişiyi temsil etmek üzere vesayet makamınca atanan kayyım.

1 Yargıtay HGK, 30.05.2018, E. 2017/2486, K. 2018/1148.

Yasal temsilci	Küçüğün veya kısıtlının velisi ya da vasisi.
Menfaat çatışması	Yasal temsilcinin bir işteki menfaatinin, temsil ettiği küçüğün veya kısıtlının menfaatiyle bağdaşmaması.
İvedi iş	Beklemeye elverişli olmayan, acele görülmesi gereken iş.
Yönetim kayyımı	Yönetimi kimseye ait olmayan mallar için atanan kayyım (TMK m. 427).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 426- Yürürlükteki Kanunun 376 ncı maddesini karşılamaktadır. Bu madde ile başlayan birinci bölümün beşinci ayırımın başlığı içeriğine uygun olarak, "yasal danışmanlık" deyiminin de eklenmesi suretiyle "Kayyımlık Ve Yasal Danışmanlık" biçiminde düzenlenmiştir. Yürürlükteki metinde yer alan "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Maddede başka bir hüküm değişikliği yoktur. Sadece (1) numaralı bendindeki "gaip olmak" ifadesi gaiplik kurumu ile karıştırmaya elverişli olduğundan bunun yerine "başka bir yerde bulunma" ifadesine yer verilmiştir. Buna göre, kayyım atanması için kişinin mutlaka nerede olduğunun bilinmemesi gerekmeyip, nerede olduğu bilinmesine rağmen ivedi bir işini kendisi görebilecek durumda olmaması yeterli sayılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 143*

Tasarının 426. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 463).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 376. maddeydi; madde "Kayyımlık" başlıklı beşinci faslın ilk maddesiydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh mahkemesi, aşağıdaki hallerde ve kanunun tayin ettiği diğer yerlerde alakadarının istidası üzerine veya doğrudan doğruya kayyım tayin eder: 1 – Reşit olan bir kimse hastalık veya gaip olmak ile yahut bunlara benzer sebeplerden biriyle müstacel bir işini bizzat yapamadığı gibi bir mümessil tayinine de muktedir olamazsa. 2 – Bir işte kanuni mümessilin menfaati ile küçüğün veya mahcurun menfaati birbirine zıt olursa. 3 – Kanuni mümessilin bir manii zuhur ederse.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 376 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 376	4721 sayılı Kanun m. 426
Atayan makam	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Atama yolu	Alakadarın istidası üzerine veya doğrudan doğruya	İlgilisinin isteği üzerine veya re'sen
Birinci hâl	Hastalık veya gaip olmak ya da benzer sebep	Hastalık, başka bir yerde bulunma veya benzeri sebep
İkinci hâl	Kanuni mümessil ile küçük veya mahcurun menfaatlerinin zıtlığı	Yasal temsilci ile küçük veya kısıtlının menfaat çatışması

	743 sayılı Kanun m. 376	4721 sayılı Kanun m. 426
Üçüncü hâl	Kanuni mümessilin manii	Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine engel
Ayırım başlığı	Kayyımlık	Kayyımlık ve Yasal Danışmanlık

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 426. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Atayan makam	Vesayet makamı	TMK m. 426
Atama yolu	İlgilisinin isteği üzerine veya re'sen	TMK m. 426
Birinci hâl	Ergin kişinin ivedi işini görememesi ve temsilci atayamaması	TMK m. 426/1
İkinci hâl	Yasal temsilci ile küçüğün veya kısıtlının menfaat çatışması	TMK m. 426/2
Üçüncü hâl	Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine engel	TMK m. 426/3
Diğer hâller	Kanunda gösterilen hâller	TMK m. 426
Görevin sona ermesi	Görevlendirildiği işin bitirilmesi	TMK m. 477
Kaynak	743 m. 376	Gerekçe, s. 143

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 376. maddesini karşılamaktadır. Bu maddeyle başlayan beşinci ayırımın başlığı, içeriğine uygun olarak "yasal danışmanlık" deyimi de eklenerek **"Kayyımlık ve Yasal Danışmanlık"** biçiminde düzenlenmiş; maddede **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır. Gerekçeye göre maddede başka bir hüküm değişikliği yoktur; yalnızca ilk bentteki **"gaip olmak"** ifadesi gaiplik kurumuyla karıştırılmaya elverişli olduğundan **"başka bir yerde bulunma"** ifadesine yer verilmiştir. Buna göre kayyım atanması için kişinin nerede olduğunun bilinmemesi gerekmez; nerede olduğu bilinmesine rağmen ivedi bir işini kendisi görebilecek durumda olmaması

yeterlidir. Tasarının 426. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 463).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, temsil kayyımlığının **belirli bir işle sınırlı** olmasıdır; kayyımın görevi, yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer (TMK m. 477). İkinci nokta, menfaat çatışmasının değerlendirilmesinde kayyım atanmasını isteyenin değil, **çocuğun menfaatinin** aranmasıdır.[2] Üçüncü nokta, vasi olan eşin kısıtlı eşe karşı açtığı boşanma davasında temsil kayyımı atanmasının **taraf sıfatlarının birleşmesini gidermemesi** ve kısıtlıya yeni vasi atanması gerekmesidir.[3]

II. Temsil Kayyımı Atanmasını Gerektiren Hâller

- **Ergin kişinin ivedi işi:** Hastalık, başka bir yerde bulunma veya benzeri bir sebep.
- **Menfaat çatışması:** Yasal temsilci ile küçük veya kısıtlı arasında.
- **Yasal temsilcinin engeli:** Temsilcinin görevini yerine getirememesi.
- **Kanunda gösterilen diğer hâller:** Örneğin soybağının reddi davasını açmak üzere çocuğa atanan kayyım.

1. madde, kayyımlığı gerektiren hâllerin ilki olan temsil kayyımlığını düzenler. Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır; Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). Vesayet makamı, maddede sayılan hâllerde veya kanunda gösterilen diğer hâllerde ilgilisinin isteği üzerine ya da re'sen temsil kayyımı atar. Ergin olmayan çocuğa soybağının reddi davasını açmak üzere atanan kayyım (TMK m. 291), babalık davasının ihbar edildiği kayyım (TMK m. 301) ve çocuğun ana veya babasıyla yapacağı bazı hukuki işlemlere katılan kayyım (TMK m. 345) bu diğer hâllere örnektir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da temsil kayyımının 426. maddede sayılan hâllerin yanında Kanun'un gösterdiği başka durumlarda da atanabileceğini belirtmiş ve bunlar arasında 291, 301, 345 ve 360. maddeleri saymıştır.[4]

Temsil kayyımlığı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için atanan yönetim kayyımlığından (TMK m. 427) ve isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri bulunan ergin kişiye kendi isteğiyle atanan kayyımdan (TMK m. 428) ayrılır. Yargıtay, kayyım isteminin 426. madde kapsamında temsil kayyımlığına mı yoksa 427. madde **2**

2 Yargıtay 8. HD, 21.09.2017, E. 2017/2435, K. 2017/11319.
3 Yargıtay 2. HD, 04.11.2025, E. 2025/3158, K. 2025/9456.
4 Yargıtay HGK, 30.05.2018, E. 2017/2486, K. 2018/1148.

kapsamında yönetim kayyımlığına mı ilişkin olduğunun önce açıklattırılması, ardından ilgili maddenin koşullarının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[5]

III. Ergin Kişinin İvedi İşi

- **Kişi:** Ergin olmalıdır.
- **Sebep:** Hastalık, başka bir yerde bulunma veya benzeri bir sebep.
- **Koşul:** İvedi işini kendisi göremiyor ve bir temsilci de atayamıyor olmalıdır.

3 Maddenin ilk bendi, kendi işini görmeye ehil olan ergin bir kişinin geçici olarak işini görememesi hâlini düzenler. Gerekçeye göre "başka bir yerde bulunma" ifadesi, kayyım atanması için kişinin nerede olduğunun bilinmemesini şart koşmaz; nerede olduğu bilinmesine rağmen ivedi bir işini kendisi görebilecek durumda olmaması yeterlidir. Bu yönüyle bent, uzun süreden beri bulunamayan ve oturduğu yer de bilinmeyen kişinin malları için öngörülen yönetim kayyımlığından (TMK m. 427) ayrılır. Kişi ivedi işi için kendisi bir temsilci atayabiliyorsa, bu bende göre kayyım atanması gerekmez.

IV. Ortaklığın Giderilmesi Davasında Paydaşın Temsili

- **Kimliği belirlenemeyen paydaş:** Davada temsil için 426. maddeye göre temsil kayyımı.
- **Kimliği belli paydaş:** Adresi bulunamıyorsa ilanen tebligat.
- **Hazinenin menfaati:** 3561 sayılı Kanun'a göre mal memurunun yönetim kayyımı olarak atanması.

4 Paylı mülkiyette açılan ortaklığın giderilmesi davaları, kayyım istemlerinin görüldüğü alanlardan biridir. Yargıtay, paydaşlardan birinin kimliği, adresi ve mirasçıları araştırmaya rağmen belirlenemediğinde, kayyım istemi görülmekte olan dava nedeniyle yapıldığından 3561 sayılı Kanun'a göre değil 426. maddeye göre temsil kayyımı atanması gerektiğini belirtmiştir.[6] Buna karşılık paydaşlar ve mirasçıları belli ise temsil kayyımı atanmasını gerektiren koşullar bulunmaz; adresi araştırmaya rağmen tespit edilemeyenlere ilanen tebligat yapılabilir.[7] Kamulaştırma davası nedeniyle istenen kayyımda ise Yargıtay, malikin kim ve nerede olduğunun bilinmemesinin 426. maddede sayılan sebeplerden olmadığını ve bu durumda ancak 427. madde kapsamında yönetim kayyımı atanabileceğini oy çokluğuyla kabul etmiştir;[8] bu nedenle kayyım isteminde hangi kayyımlık türünün istendiği açıkça belirtilmelidir (TMK m. 427).

5 Yargıtay 8. HD, 05.10.2017, E. 2017/2830, K. 2017/12263.
6 Yargıtay 18. HD, 26.05.2016, E. 2016/7692, K. 2016/8514.
7 Yargıtay 18. HD, 08.09.2015, E. 2015/11497, K. 2015/12162.
8 Yargıtay 8. HD, 05.10.2017, E. 2017/2817, K. 2017/12259.

V. Menfaat Çatışması ve Çocuğun Temsili

- **Yasal temsilci:** Veli olan anne veya baba ya da vasi.
- **Ölçüt:** Kayyım isteyenin değil, çocuğun menfaati.
- **Sonuç:** Çatışma bulunan işte çocuk temsil kayyımıyla temsil edilir.

Maddenin ikinci bendi, yasal temsilcinin bir işteki menfaatinin temsil ettiği küçüğün veya kısıtlının menfaatiyle çatışması hâlini düzenler. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, öğretide temsil olunanın menfaatinin ihlaline yönelik soyut bir tehlike olasılığının menfaat çatışmasının kabulü için yeterli sayıldığını belirtmiş ve temsil kayyımı atanmaksızın menfaat çatışması içinde yapılan hukuki işlemlerin kesin hükümsüz olduğunu vurgulamıştır.[9] Aynı kararda velayetin değiştirilmesi davasında küçük ile davacı anne ve davalı baba arasında menfaat çatışması bulunduğu kabul edilmiş; küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması için yetkili vesayet makamına ihbarda bulunulması, atanacak kayyımın duruşmaya çağrılması ve delillerinin toplanması gerektiği belirtilmiştir. 5

Hukuk Genel Kurulunun aynı dönemde verdiği başka bir kararda ise, velayetin değiştirilmesi davasında velayet kendisine bırakılan davalı anne ile çocuk arasında 426. maddenin ikinci bendinde öngörülen menfaat çatışmasının bulunmadığı ve temsil kayyımı atanmasının gerekmediği ön sorun olarak oy çokluğuyla kabul edilmiştir.[10] Bu iki karar, velayet davalarında temsil kayyımı gerekip gerekmediğinin somut olaya göre farklı değerlendirilebildiğini göstermektedir. 6

VI. Soybağı ve Babalık Davalarında Temsil Kayyımı

- **Soybağının reddi:** Davalı çocuğa kayyım atanmadan esasa girilemez.
- **Babalık davası:** Anne ile çocuğun menfaati çatışabilir.
- **Kanun yolu:** Kayyım çocuk adına bağımsız olarak başvurabilir.

Soybağı davaları, yasal temsilci ile çocuk arasındaki menfaat çatışmasının ortaya çıkabildiği davalardır. Yargıtay, kayıtlı babanın soybağının reddi, annenin de babalık davası açmaması karşısında yasal temsilciler ile çocuğun menfaatlerinin çatıştığını ve bu davaların açılabilmesi için çocuğa kayyım atanması gerektiğini kabul etmiştir.[11] Kocanın açtığı soybağının reddi davasında davalı küçüklere kayyım atanmadan işin esasının incelenmesi eksik hasımla yargılama olarak değerlendirilmiştir.[12] 7

Anayasa Mahkemesi, annenin soybağının reddi davası açamayacağını öngören TMK m. 286 birinci fıkrasını iptal etmiştir.[13] Bu karardan sonra annenin açtığı 8

9 Yargıtay HGK, 30.05.2018, E. 2017/2486, K. 2018/1148.
10 Yargıtay HGK, 06.06.2018, E. 2017/2069, K. 2018/1179.
11 Yargıtay 8. HD, 15.01.2018, E. 2017/7974, K. 2018/374.
12 Yargıtay 8. HD, 09.10.2019, E. 2019/4650, K. 2019/8781.
13 AYM, 26.07.2023, E. 2023/37, K. 2023/140.

soybağının reddi davasında çocuğa temsil kayyımı atanarak taraf teşkilinin sağlanması ve işin esasının incelenmesi gerekiği kabul edilmiştir.[14]

9 Babalık davasında çocuğa atanan temsil kayyımı, çocuk yararına hükmedilen nafakanın miktarına karşı anneden bağımsız olarak kanun yoluna başvurabilir; Yargıtay'a göre bu talep hakkı ile kanun yoluna başvurma hakkı birbirinden bağımsızdır.[15] Anne tarafından açılan babalık davasına çocuğa atanan temsil kayyımı devam etmişse davanın çocuk adına velayeten açıldığı kabul edilir ve çocuk tarafından açılan babalık davalarında hak düşürücü süre bulunmadığı gözetilir.[16]

VII. Kısıtlının Temsili ve Boşanma Davası

- **Vasi karşı tarafsa:** Menfaat çatışması doğar.
- **Boşanma davası:** Vasi olan eşin açtığı davada kısıtlıya yeni vasi atanır.
- **Diğer davalar:** Menfaat çatışması araştırılır; varsa temsil kayyımı atanır.

10 Kısıtlı ile vasisi arasında menfaat çatışması bulunan işlerde de 426. maddenin ikinci bendi uygulanır. Yargıtay, bir tapu iptali ve tescili davasında kısıtlı ile vasi arasında dava konusunda menfaat çatışması bulunup bulunmadığının araştırılması, çatışma tespit edilirse kısıtlıya temsil kayyımı atanması gerektiğini belirtmiştir.[17]

11 Vasi olan eşin kısıtlı eşe karşı açtığı boşanma davasında ise Yargıtay, davacı ve davalı sıfatlarının birleştiğini, temsil kayyımı atanmasının bu durumu ortadan kaldırmadığını ve davayı takip etmek üzere kısıtlıya yeni vasi atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulması gerektiğini kabul etmiştir.[18] Vasi atanmasına ilişkin karar dosyaya alındıktan sonra işin esasının incelenmesi gerekir.

VIII. Görevin Sınırı ve Sona Ermesi

- **Belirli iş:** Kayyım yalnızca görevlendirildiği işte temsil eder.
- **Sona erme:** İşin bitirilmesiyle.
- **Yeni iş:** Başka bir iş için yeniden atama gerekir.

12 Temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer (TMK m. 477). Yargıtay, bir çocuğa soybağının reddi davası için atanmış kayyımın velayetin kaldırılması davasında o çocuğu temsil edemeyeceğini, temsil kayyımının görevlendirildiği iş dışında başka bir işte küçüğü temsil etmesinin

14 Yargıtay 2. HD, 23.10.2024, E. 2024/8602, K. 2024/7762; Yargıtay 2. HD, 15.04.2026, E. 2026/2257, K. 2026/4224.
15 Yargıtay 2. HD, 19.01.2026, E. 2025/9608, K. 2026/535.
16 Yargıtay 2. HD, 06.11.2024, E. 2024/2346, K. 2024/8355.
17 Yargıtay 8. HD, 09.03.2017, E. 2017/9069, K. 2017/3294.
18 Yargıtay 2. HD, 25.04.2018, E. 2016/15821, K. 2018/5629; Yargıtay 2. HD, 04.11.2025, E. 2025/3158, K. 2025/9456.

mümkün olmadığını belirtmiştir.[19] Bu nedenle atama kararında kayyımın hangi iş için atandığının açıkça belirtilmesi, kayyımın yetkisinin sınırını gösterir.

UYGULAMA NOTU

Çocuğun velayeti, soybağı veya babalık davası söz konusuysa, ana veya babanın menfaatiyle çocuğun menfaati çatışabileceğinden mahkemenin çocuğa temsil kayyımı atanması için vesayet makamına ihbarda bulunup bulunmadığı takip edilmelidir (TMK m. 426). **Vasisi olduğu eşle boşanma söz konusuysa**, kısıtlı eşe davayı takip etmek üzere yeni vasi atanması gerekeceği göz önünde bulundurulmalıdır. **Ortaklığın giderilmesi davasında bir paydaşa ulaşılamıyorsa**, istemin temsil kayyımlığına mı yönetim kayyımlığına mı ilişkin olduğu açıkça belirtilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148

Velayetin değiştirilmesi davasında çocuk ile anne ve baba arasında menfaat çatışması bulunduğu kabul edilerek çocuğa temsil kayyımı atanması gerektiği belirtilmiştir

Anlaşmalı boşanmada ortak çocuğun velayeti babaya verilmişti. Anne, babanın velayetten doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğini ileri sürerek velayetin kendisine verilmesini istemiştir. Davayı kabul eden yerel mahkeme kararı Özel Dairece bozulmuştur; mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Görüldüğü üzere, velayetin değiştirilmesine ilişkin davalar çocuğun güvenliğini doğrudan ilgilendiren davalardır. Bu kadar önemli bir davada, velayet hakkına sahip anne ya da babanın, kural olarak temsil olunanın menfaatine hareket ettiği kabul edilse dahi her zaman çocuğun yararına davranmayacağı, herhangi bir sebeple çocuk aleyhine hareket ederek onun zararına bir durum yaratma ihtimali olduğu da tartışmasızdır. Olağandır ki, bu tür davalarda davanın açılış amacı da diğer tarafın çocuğun menfaatine aykırı davrandığı iddiasıdır. O hâlde çocuk ile yasal temsilcisi arasında bir menfaat çatışmasının olduğu kabul edilerek TMK'nın 426. maddesinin ikinci fıkrası gereğince küçüğe bir temsil kayyımı atanması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 426. maddenin ikinci bendinin velayet davalarındaki uygulamasını gösterir. Hukuk Genel Kurulu, temsil olunanın menfaatinin ihlaline yönelik soyut bir tehlike olasılığının menfaat çatışmasının kabulü için yeterli olduğunu belirten öğreti görüşüne yer vermiş, temsil kayyımı atanmaksızın menfaat çatışması içinde yapılan hukuki işlemlerin kesin hükümsüz olduğunu belirtmiştir. Somut olayda küçük ile davacı anne ve davalı baba arasında menfaat çatışması

19 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7421, K. 2018/458.

bulunduğu kabul edilmiş; küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması için yetkili vesayet makamına ihbarda bulunulması, atanacak kayyımın duruşmaya çağrılması ve göstermesi hâlinde delillerinin toplanması gerektiği gerekçesiyle direnme kararı değişik gerekçeyle bozulmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2025 · E. 2025/3158 · K. 2025/9456

Kısıtlının vasisi olan eş boşanma davası açmışsa davada temsil kayyımı atanması taraf sıfatlarının birleşmesini gidermez; kısıtlıya yeni vasi atanmalıdır

Kısıtlanan kocaya eşi vasi olarak atanmıştı. Kadın boşanma davası açmıştır; sulh hukuk mahkemesi kocayı bu davada temsil etmek üzere bir avukatı kayyım olarak atamıştır. Boşanma davası kabul edildi, istinaf başvurusu esastan reddedildi ve karar kayyım tarafından temyiz edilmiştir.

> *Davada tarafların davacı ve davalı sıfatları birleşmiş olup temsil kayyımı atanması bu hususu ortadan kaldırmaz. O halde mahkemece kısıtlı erkeğin açılan boşanma davasında vasi olan davacı kadın ile menfaati çatışmakta olduğundan açılan boşanma davasını takip etmek üzere kendisine yeni vasi atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulması, vasi atanmasına ilişkin karar dosyaya alındıktan sonra işin esasının incelenmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 426. maddenin ikinci bendindeki menfaat çatışmasının vasi ile kısıtlı arasındaki boşanma davasında hangi yolla giderileceğini gösterir. Daire, taraf teşkilinin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetileceğini belirtmiştir. Vasi olan davacı kadın ile kısıtlı erkeğin menfaatleri çatıştığından, davayı takip etmek üzere kısıtlıya yeni vasi atanması için vesayet makamına bildirimde bulunulması ve vasi atama kararı dosyaya alındıktan sonra işin esasının incelenmesi gerektiği kabul edilmiştir. Temsil kayyımı atanmış olması, davacı ve davalı sıfatlarının aynı kişide birleşmesini ortadan kaldırmamaktadır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/7421 · K. 2018/458

Temsil kayyımı yalnızca görevlendirildiği işte küçüğü temsil edebilir; başka bir dava için atanmış kayyım bulunması yeni bir dava için atama yapılmasına engel değildir

Koruma ve bakım altındaki üç çocuk için açılan velayetin kaldırılması davasında çocukları temsil etmek üzere kayyım atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi, çocuklardan birine başka bir dosyada daha önce kayyım atandığı gerekçesiyle onun yönünden karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir; karar bu yönden temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 426 ve devamı maddelerinde temsil kayyımlığı düzenlenmiştir. Bu madde de kayyım olarak atanacak kişi belirtilmemiş, resen temsil kayyımı atanacağını öngörmüştür. Türk Medeni Kanunu'nun 477. maddesinde; "Temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer. " hükmüne yer verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımlığının belirli bir işle sınırlı olduğunu gösterir. Daire, 426. maddede kayyım olarak atanacak kişinin belirtilmediğini ve re'sen temsil kayyımı atanabileceğini, temsil kayyımlığının kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erdiğini (TMK m. 477) hatırlatmıştır. Çocuğa daha önce atanan kayyımın bir soybağının reddi davası için atandığı, velayetin kaldırılması davası için olmadığı tespit edilmiş; temsil kayyımının görevlendirildiği iş dışında başka bir işte küçüğü temsil edemeyeceği belirtilerek bu çocuk yönünden de talebin kabul edilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.04.2026 · E. 2026/2257 · K. 2026/4224

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra annenin açtığı soybağının reddi davasında çocuğa temsil kayyımı atanarak taraf teşkili sağlanmalıdır

Anne, çocuk ile nüfusta kayıtlı babası arasındaki soybağının reddini istemiştir. Annenin daha önce açtığı aynı nitelikteki dava sıfat yokluğundan reddedilmişti; ilk derece mahkemesi yeni davayı da sıfat yokluğundan reddetti, istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

> *Anayasa Mahkemesinin 26.07.2023 tarihli, 2023/37 Esas sayılı dosyası ile anne tarafından soybağının reddi davasının açılamayacağını öngören 4721 sayılı Kanun'un 286 ncı maddesinin birinci fıkrasının iptaline karar verilmiştir. Usul ekonomisi, adil yargılanma hakkı ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararı bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 25.10.2019 tarihinde davacı anne tarafından açılan ve sıfat yokluğundan reddedilen soybağının reddi davasının, eldeki dosya yönünden kesin hüküm oluşturmayacağının ve annenin bu davayı açabileceğinin kabulü gerekir. Hal böyle iken Mahkemece çocuğa temsil kayyımı atanmasını sağlayarak taraf teşkili sağlandıktan sonra delillerin toplanması ve işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiş ve hükmün bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 426. maddenin ikinci bendinin soybağı davalarındaki uygulamasını gösterir. Anayasa Mahkemesi, annenin soybağının reddi davası açamayacağını öngören TMK m. 286 birinci fıkrasını iptal etmiştir. Daire, usul ekonomisi, adil yargılanma hakkı ve iptal kararını birlikte değerlendirerek annenin daha önce sıfat yokluğundan reddedilen davasının kesin hüküm oluşturmayacağını ve annenin bu davayı açabileceğini kabul etmiştir. Annenin açtığı davada çocuğa temsil kayyımı atanarak taraf teşkilinin sağlanması, ardından delillerin toplanıp işin esası hakkında karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.01.2026 · E. 2025/9608 · K. 2026/535

Babalık davasında çocuğa atanan temsil kayyımı, çocuk yararına hükmedilen nafakanın miktarına karşı anneden bağımsız olarak kanun yoluna başvurabilir

Babalık davasında çocuğun menfaati ile annenin menfaati çatıştığı için çocuğa temsil kayyımı atanmıştı. Mahkeme babalığın tespitine ve çocuk yararına nafakaya karar vermiştir. Kayyım nafakanın miktarına karşı istinaf yoluna başvurmuştur; bölge adliye mahkemesi, nafakanın annenin talebiyle hükmedildiği gerekçesiyle başvuruyu usulden reddetmiştir.

> *Menfaat çatışmasına ilişkin hükmün amacı, çocuğun annesi tarafından yeterince korunamaması tehlikesini ortadan kaldırmaktır. Çocuğun üstün yararına ilişkin işlerde usul kuralları çocuğun aleyhine olacak şekilde yorumlanamaz. İştirak nafakası çocuk yararına hükmedildiğine göre; çocuk yararına hükmedilecek nafakayı, velâyeten annesi veya Mahkeme kararı ile atanan temsil kayyımı talep edebilir. Bu talep hakkı ve verilen karara karşı istinaf veya temyiz yoluna başvurma hakları birbirlerinden bağımsız olup bu hakkın kullanılması için diğerinin işlem yapmasına gerek yoktur. Çünkü aslında nafaka, çocuğun hakkıdır. Kayyım ve veli aynı hakka temsil hakkına münferit olarak sahiptir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımının çocuk adına kanun yollarına başvurma yetkisini gösterir. Daire, babalık davasıyla birlikte anne tarafından istenen nafakanın çocuk yararına hükmedilen bir nafaka olduğunu, annenin kendisi yararına babalık davasıyla birlikte nafaka isteme hakkının bulunmadığını belirtmiştir. Çocuk yararına hükmedilecek nafakayı velayeten anne veya mahkeme kararıyla atanan temsil kayyımı isteyebilir; bu talep hakkı ile kanun yoluna başvurma hakkı birbirinden bağımsızdır. Kayyımın çocuğun üstün yararına uygun olarak yaptığı istinaf başvurusunun incelenmesi gerektiği belirtilerek bölge adliye mahkemesi kararı bozulmuştur.

6 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
06.11.2024 · E. 2024/2346 · K. 2024/8355

Anne tarafından açılan babalık davasında çocuğa temsil kayyımı atanıp dava kayyım tarafından sürdürülmüşse dava çocuk adına açılmış sayılır; hak düşürücü süre uygulanmaz

Anne, çocuğun babalığının hükmen tespiti için dava açmıştır. Yargılama sırasında sulh hukuk mahkemesi çocuğa temsil kayyımı atadı ve kayyım davaya devam etmiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi ise davanın hak düşürücü süre geçtikten sonra açıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda, anne tarafından açılan babalık davasında, çocuğa İstanbul 13. Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 13.02.2020 tarihli ve 2019/166 Esas, 2020/239 Karar sayılı kararı ile temsil kayyım atandığına ve kayyım tarafından davaya devam edildiğine göre davanın çocuk adına anne tarafından velâyeten açıldığının ka-*

bulü ile çocuk tarafından açılan babalık davalarında hak düşürücü süre olmadığı hususunun gözetilerek yargılamanın adil ve en kısa sürede bitirilmesi olarak açıklanan usul ekonomisi ilkesi gereğince davanın kabulüne ve babalığın tespitine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımının davaya katılmasının davanın niteliğine etkisini gösterir. Daire, çocuğa temsil kayyımı atandığını ve kayyımın davaya devam ettiğini gözeterek davanın çocuk adına anne tarafından velayeten açıldığını kabul etmiştir. Çocuk tarafından açılan babalık davalarında hak düşürücü süre bulunmadığı ve usul ekonomisi ilkesi gözetilerek davanın kabul edilmesi gerektiği belirtilmiş, bölge adliye mahkemesi kararı bozulmuştur. Babalık davası ana tarafından açılmışsa kayyıma, kayyım tarafından açılmışsa anaya ihbar edilir (TMK m. 301).

7 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
15.01.2018 · E. 2017/7974 · K. 2018/374

Kayıtlı baba soybağının reddi davası, anne de babalık davası açmıyorsa çocuk ile yasal temsilcileri arasında menfaat çatışması vardır; çocuğa kayyım atanmalıdır

Çocuğun biyolojik babası olduğunu ileri süren kişi, kayıtlı babanın soybağının reddi davası, annenin de babalık davası açmadığını belirterek çocuğa kayyım atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, anne ile çocuk arasında menfaat çatışması bulunmadığı ve çocuğun ergin olunca süresi içinde dava açabileceği gerekçesiyle talebi reddetmiştir.

> *Somut olayda davacının talebi kayıt babası tarafından soybağının reddi, anne tarafından ise babalık davası açılmaması yasal temsilcileri ile çocuğun menfaati çatıştığı gerekçesiyle bu davaların açılabilmesi için çocuğa kayyım atanması istenildiğine göre, yukarıdaki Kanun ve TMK'nın 426/2 maddesi "Bir işte Yasal temsilci ile küçük veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa ilgilinin isteği üzerine yada resen temsil kayyımı atanır" hükümleri gereğince küçüğe kayyım atanması gerekirken, davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 426. maddenin ikinci bendinin 291. maddeyle birlikte uygulanmasını gösterir. Ergin olmayan çocuğa atanacak kayyım, atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açar (TMK m. 291). Daire, kayıtlı babanın soybağının reddi, annenin de babalık davası açmaması karşısında yasal temsilciler ile çocuğun menfaatlerinin çatıştığını kabul etmiş ve bu davaların açılabilmesi için çocuğa kayyım atanması gerektiğine karar vermiştir.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.09.2017 · E. 2017/2435 · K. 2017/11319

Temsil kayyımı isteminde kayyım atanmasını isteyenin değil, çocuğun menfaati aranır

Çocuğun babası olduğunu iddia eden kişi, babalık ve soybağının reddi davalarının açılabilmesi için çocuğa kayyım atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, davacının bu davayı açmakta hukuki yararı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 426. maddesinde; bir işte yasal temsilci ile küçüğün menfaati çatışıyorsa re'sen veya ilgilisinin isteği üzerine temsil kayyımı atanacağı hükme bağlandığından, eldeki davada çocuğa kayyım atanacak olması sebebiyle, davacınm değil çocuğun menfaati aranmalıdır. İleride görülmesi muhtemel soybağı davasında veli ile çocuk arasında menfaat çatışmasının doğacağıda açıktır. Bu itibarla; mahkemece, dosyanın durumuna göre esasa girilerek inceleme yapılması ve talep hakkında bir karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımı istemlerinde hangi menfaatin esas alınacağını gösterir. Daire, kayyımın çocuğa atanacak olması nedeniyle davacının değil çocuğun menfaatinin aranması gerektiğini ve ileride görülmesi muhtemel soybağı davasında veli ile çocuk arasında menfaat çatışması doğacağını belirtmiştir. Talebin hukuki yarar yokluğundan reddi yerinde görülmemiş, esasa girilerek inceleme yapılması gerektiği kabul edilmiştir. Temsil kayyımı, 426. maddeye göre ilgilisinin isteği üzerine veya re'sen atanabilir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2019 · E. 2019/4650 · K. 2019/8781

Kocanın açtığı soybağının reddi davasında davalı küçüklere kayyım atanmadan eksik hasımla işin esasına girilemez

Koca, evlilik birliği içinde doğan çocukların biyolojik babası olmadığını ileri sürerek çocuklar ve anneleri aleyhine soybağının reddi davası açmıştır. Mahkeme, davalılara ulaşılamadığı ve inceleme için örnek alınamadığı gerekçesiyle davayı ispatlanamamış sayarak reddetmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 426/2. maddesinde, bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa, vesayet makamınca ilgilisinin isteği üzerine veya re'sen temsil kayyımı atanacağı düzenlenmiştir. Mahkemece, davalı küçüklere kayyım tayin ettirilerek husumetin kayyıma yöneltilmesi, gösterdiği takdirde delillerinin toplanılması, delillerin birlikte değerlendirilmesi ve sonuca göre karar verilmesi gerekliği halde, bu husus göz ardı edilerek eksik hasımla işin esasının incelenmesi...*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımının soybağının reddi davasında taraf teşkili yönünden önemini gösterir. Daire, soybağının reddi istenen çocuğa kayyım atanmadığını tespit etmiş; davalı küçüklere kayyım atattırılarak husumetin kayyıma

yöneltilmesi, gösterdiği takdirde delillerinin toplanması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kararda derdestlik ve soybağının tespiti için yapılacak inceleme yönünden de bozma sebepleri yer almaktadır.

10 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2016 · E. 2016/7692 · K. 2016/8514

Ortaklığın giderilmesi davasında kimliği ve mirasçıları belirlenemeyen paydaş için 3561 sayılı Kanun'a göre değil, 426. maddeye göre temsil kayyımı atanmalıdır

Ortaklığın giderilmesi davasında paydaşlardan birinin kim olduğu jandarma, nüfus ve tapu kayıtları üzerinden yapılan araştırmaya rağmen belirlenememiştir. Bu paydaş için Hazinenin kayyım atanması istendi; sulh hukuk mahkemesi mal müdürünü yönetim kayyımı olarak atadı ve karar kayyım adayı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Somut olayda yapılan araştırma sonucunda taşınmaz hissedarı ….in adresi, kimliği ve mirasçılarına ulaşılamamışsa da ortaklığın giderilmesi davası nedeniyle kayyım atanması talep edildiğinden Türk Medeni Kanununun 426. maddesi uyarınca temsil kayyımı atanması gerekirken 3561 sayılı Mal Memurlarının Kayyım Tayin Edilmesine Dair Kanuna göre kayyım tayin edilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 426. madde ile 3561 sayılı Mal Memurlarının Kayyım Tayin Edilmesine Dair Kanun arasındaki ayrımı gösterir. 3561 sayılı Kanun, TMK m. 427 uyarınca bir malın resmen yönetilmesi amacıyla kayyım atanmasını gerektiren hâllerde Hazinenin hak ve menfaati varsa mal memurunun yönetim kayyımı atanmasını öngörür. Daire, kayyım isteminin görülmekte olan bir ortaklığın giderilmesi davası nedeniyle yapıldığını gözeterek, paydaşın adresi, kimliği ve mirasçılarına ulaşılamamış olsa da davada temsil için 426. maddeye göre temsil kayyımı atanması gerektiğine karar vermiştir.

11 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
08.09.2015 · E. 2015/11497 · K. 2015/12162

Paydaşların ve mirasçılarının kimliği belli ise ortaklığın giderilmesi davası için temsil kayyımı atanmaz; adresi bulunamayanlara ilanen tebligat yapılabilir

Ortaklığın giderilmesi davasında, tapuda paydaş görünen üç kişinin sağ olup olmadığının ve mirasçılarının bulunup bulunmadığının bilinmediği ileri sürülerek bu paydaşları temsil etmek üzere defterdarın kayyım atanması istendi. Mahkeme talebi kabul etmiştir; karar kayyım adayı defterdar vekilince temyiz edilmiştir.

> *Diğer taraftan ortaklığın giderilmesi davasının konusu olan taşınmazın paydaşları bellidir. Bu kişilerin adreslerinin araştırmaya rağmen tespit edilememesi halinde, ilanen tebligat yapma yolu mevcuttur. Türk Medeni Kanununun 426. maddesinde sayılan temsil kayyımı atanmasını gerektiren haller ve şartlar da bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçeyle kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 426. maddenin ilk bendindeki koşulların bulunmadığı bir durumu gösterir. Daire, yapılan araştırmada ölmüş paydaşların kimlikleri ile mirasçılarının sağ ve adreslerinin belli olduğunu, Hazinenin menfaati de bulunmadığından 3561 sayılı Kanun'un uygulanma koşullarının oluşmadığını belirtmiştir. Paydaşları belli olan davada adresleri araştırmaya rağmen tespit edilemeyenlere ilanen tebligat yapılabileceği, temsil kayyımı atanmasını gerektiren hâllerin de bulunmadığı kabul edilerek karar bozulmuştur.

12 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.10.2017 · E. 2017/2830 · K. 2017/12263

Kayyım isteminin temsil kayyımlığına mı yönetim kayyımlığına mı ilişkin olduğu önce açıklattırılmalı, ardından ilgili maddenin koşulları incelenmelidir

Kadastro mahkemesinde görülen bir dosya nedeniyle, bir taşınmazda pay sahibi olan kişiye kayyım atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi defterdarı kayyım olarak atamıştır; karar kayyım adayı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Kayyım atanması talebinin yukarıda açıklanan kanun hükümleri gözetilerek, kanunun amacı da dikkate alınmak suretiyle değerlendirilip sonuçlandırılması gerekir. Buna göre mahkemece, ilk önce kayyım atanması için ihbarda bulunan mahkemeden kayyım atanması isteminin Türk Medeni Kanununun 426.maddesi kapsamında temsil kayyımı atanması mı yoksa 427. maddesi kapsamında yönetim kayyımı atanması istemi olduğu açıklattırılmalı, bundan sonra temsil veya yönetim kayyımlığı şartlarının oluşup oluşmadığı kanun maddelerinde sayılan sebepler kapsamında değerlendirilmelidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımlığı ile yönetim kayyımlığı arasındaki ayrımı gösterir. Daire, 426. maddede temsil kayyımı atanmasını gerektiren üç sebebi sıralamış; yönetim kayyımlığının ise gerekli yönetimden yoksun kalan ve yönetimi başka yollarla sağlanamayan malvarlığının yönetilmesi amacına hizmet ettiğini belirtmiştir (TMK m. 427). İstem yönetim kayyımlığına ilişkinse 3561 sayılı Kanun hükümleri de gözetilerek tapu, vergi ve nüfus kayıtlarının araştırılması gerektiği açıklanmış, eksik incelemeyle verilen karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 427:** Yönetim kayyımlığı.
- **TMK m. 428:** İstek üzerine kayyım.
- **TMK m. 477:** Kayyımlığın sona ermesi.
- **TMK m. 291:** Soybağının reddinde diğer ilgililerin dava hakkı.
- **TMK m. 301:** Babalık davasında dava hakkı.

MADDE

427

A. Kayyımlığı gerektiren hâller
II. Yönetim
1. Kanun gereği

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alır ve özellikle aşağıdaki hâllerde bir yönetim kayyımı atar:
(2) 1. Bir kimse uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemezse,
(3) 2. Vesayet altına alınması için yeterli bir sebep bulunmamakla beraber, bir kişi malvarlığını kendi başına yönetmek veya bunun için temsilci atamak gücünden yoksunsa,
(4) 3. Bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerekli kılarsa,
(5) 4. Bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa,
(6) 5. Bir hayır işi veya genel yarar amacı güden başka bir iş için halktan toplanan para ve sair yardımı yönetme veya harcama yolu sağlanamamışsa.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 427, yönetim kayyımlığını düzenler. Vesayet makamı, **yönetimi kimseye ait olmayan mallar** için gereken önlemleri alır ve özellikle beş hâlde bir **yönetim kayyımı** atar: bir kimse uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemezse; vesayet için yeterli sebep bulunmamakla beraber bir kişi malvarlığını kendi başına yönetemiyor ve bunun için temsilci de atayamıyorsa; bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerektiriyorsa; bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa; halktan toplanan para ve yardımı yönetme veya harcama yolu sağlanamamışsa. Temsil kayyımı belirli bir işte kişiyi temsil ederken yönetim kayyımı **malvarlığını yönetir**. Yargıtay, seçilmiş yönetim kurulu bulunan şirkette organ yokluğundan söz edilemeyeceğini belirtmiştir.[1]

Tasarıdaki "zorunlu yönetimden yoksun bulunan mallar" ifadesi, Adalet Komisyonunca eski Kanun'la paralellik sağlamak amacıyla **"yönetimi kimseye ait olmayan mallar"** olarak değiştirilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Yönetim kayyımı	Yönetimi kimseye ait olmayan malların yönetimi için vesayet makamınca atanan kayyım.
Temsil kayyımı	Belirli bir işte bir kişiyi temsil etmek üzere atanan kayyım (TMK m. 426).
Tereke	Ölen kişinin geride bıraktığı malvarlığı.
Cenin	Ana rahmindeki çocuk.
Organ yokluğu	Tüzel kişinin kanunen bulunması gereken yönetim veya temsil organından yoksun kalması.
Mal memuru	3561 sayılı Kanun'a göre Hazinenin hak ve menfaati bulunan hâllerde yönetim kayyımı olarak atanan mahallin en büyük mal memuru.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 427- Yürürlükteki Kanunun 377 nci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki madde yönetim kayyımlığının bir koşulu olarak "idaresi kimseye ait olmayan mallar"dan söz etmektedir. İsviçre Medenî Kanununun bu maddeyi karşılayan 393 üncü maddesinde ise bunun yerine "zorunlu yönetimden yoksun mallar" dan söz edilmektedir. Bu deyim daha isabetli olduğundan yeni düzenlemede bu ifadeye yer verilmiştir. Maddenin (1) numaralı bendinde, yürürlükteki hükmü aynen tekrarlanmakla beraber, gaiplik kurumu ile karıştırmayı önlemek üzere, "gaip" sözcüğü yerine "uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemez" ifadesine yer verilmiştir. Maddenin (2) numaralı bendi "vekil" yerine maddenin amacına daha uygun olarak "temsilci" sözcüğü kullanılmak suretiyle yürürlükteki maddeden alınmıştır. Maddenin (3) numaralı bendi kaynak Kanuna uygun olarak yeniden kaleme alınmıştır. Maddenin (4) numaralı bendi bir kısım tüzel kişilerin sayılması yerine bütün tüzel kişileri kapsayacak şekilde kaleme alınmıştır. Buna göre herhangi bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmışsa ve yönetimi başka bir yasal yolla sağlanamıyorsa yönetim kayyımı tayin edilebilecektir. Maddenin (5) numaralı bendinde bir hayır işi veya genel yarar amacı için halktan toplanan para ve sair yardımın yönetilme veya harcama yolunun sağlanamaması hâlinde yönetim kayyımı atanması öngörülmüştür. Bu konuda 2860 sayılı "Yardım Toplama Kanunu" mevcut olup, özel hükümler içermektedir. Özel hükmün bulunmadığı hâller de düşünülerek (5) numaralı bent korunmuştur.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 143-144

1 Yargıtay 11. HD, 08.03.2018, E. 2016/7714, K. 2018/1804.

Adalet Komisyonunun değişikliği

- Tasarının 427 nci maddesinin birinci fıkrasında, yürürlükteki Kanunun 377 inci maddesinin birinci fıkrasıyla paralelliği sağlamak amacıyla değişiklik yapılmıştır.

Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315

Gerekçe Tasarı metnini anlatır: Tasarının giriş cümlesinde "zorunlu yönetimden yoksun bulunan mallar" ifadesi yer alıyordu. Adalet Komisyonu bu ifadeyi eski Kanun'un 377. maddesiyle paralel olarak "yönetimi kimseye ait olmayan mallar" biçiminde değiştirmiş, madde Komisyonun kabul ettiği biçimde yürürlüğe girmiştir. Maddenin bentleri Tasarıdaki gibi kabul edilmiştir.

	Tasarı m. 427	Kanun m. 427
Giriş cümlesi	"zorunlu yönetimden yoksun bulunan mallar için gereken önlemleri alır"	"yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alır"
Bentler	1-5. bentler	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 463-464	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 463-464

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 377. maddeydi; madde "Malların idaresi" başlığı altında "Kanuni kayyım" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Sulh mahkemesi; idaresi kimseye ait olmayan mallar için muktazi tedbirleri ittihaza, hususile atideki hallerde kayyım tayinine mecburdur: 1 – Bir kimse uzun müddettenberi gaip olupta bulunduğu yer, belli olmazsa. 2 – Bir kimse malını bizzat idareye veya bunun için bir vekil tayinine muktedir olmayıp ta kendisine bir vasi tayinine de mahal yok ise. 3 – Bir terekede ölüme bağlı haklar henüz taayyün etmemiş bulunur veya ceninin menfaati için lüzum görülürse. 4 – Bir cemiyetin veya tesisin teşkilatı eksik olur ve başka suretle de idaresi temin edilmemiş bulunur ise. 5 – Bir hayır iş veya umumi menfaat için halktan toplanan paraların idare ve sureti sarfı temin edilmemiş ise.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 377 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 377	4721 sayılı Kanun m. 427
Makam	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Konu	İdaresi kimseye ait olmayan mallar	Yönetimi kimseye ait olmayan mallar
Birinci hâl	Uzun müddettenberi gaip olup bulunduğu yer belli olmayan kimse	Uzun süreden beri bulunamayan ve oturduğu yer bilinmeyen kimse
İkinci hâl	Malını idareye veya vekil tayinine muktedir olmayan kimse	Malvarlığını yönetmek veya temsilci atamak gücünden yoksun kişi
Üçüncü hâl	Ölüme bağlı hakları taayyün etmemiş tereke, cenin	Mirasçılık hakları belli olmayan tereke, cenin
Dördüncü hâl	Teşkilatı eksik cemiyet veya tesis	Gerekli organlardan yoksun tüzel kişi
Beşinci hâl	Halktan toplanan paralar	Halktan toplanan para ve sair yardım

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu giriş cümlesinde ifade değişikliği yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 427. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu giriş cümlesindeki "zorunlu yönetimden yoksun bulunan mallar" ifadesini "yönetimi kimseye ait olmayan mallar" olarak değiştirdi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Atayan makam	Vesayet makamı	TMK m. 427
Genel görev	Yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri almak	TMK m. 427
Birinci hâl	Uzun süreden beri bulunamayan ve oturduğu yer bilinmeyen kişi	TMK m. 427/1
İkinci hâl	Malvarlığını kendi başına yönetemeyen ve temsilci atayamayan kişi	TMK m. 427/2
Üçüncü hâl	Mirasçılık hakları belli olmayan tereke, ceninin menfaati	TMK m. 427/3
Dördüncü hâl	Gerekli organlardan yoksun kalan tüzel kişi	TMK m. 427/4
Beşinci hâl	Halktan toplanan para ve yardımın yönetimi	TMK m. 427/5
Hazinenin menfaati	Mal memurunun yönetim kayyımı atanması	3561 s. K. m. 2
Yetki	Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya malların bulunduğu yer	TMK m. 430
Sona erme	Sebebin ortadan kalkması veya görevden alma	TMK m. 477
Kaynak	743 m. 377	Gerekçe, s. 143-144

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 377. maddesini karşılamaktadır. Gerekçe, eski maddedeki "idaresi kimseye ait olmayan mallar" ifadesi yerine İsviçre Medeni Kanunu'nun 393. maddesindeki **"zorunlu yönetimden yoksun mallar"** deyiminin daha isabetli bulunarak Tasarıya alındığını açıklar. Birinci bentte gaiplik kurumuyla karıştırılmaması için "gaip" sözcüğü yerine **"uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemez"** ifadesi kullanılmış; ikinci bentte "vekil" yerine **"temsilci"** sözcüğü tercih edilmiş; üçüncü bent kaynak

Kanun'a uygun olarak yeniden yazılmış; dördüncü bent bir kısım tüzel kişilerin sayılması yerine **bütün tüzel kişileri** kapsayacak biçimde kaleme alınmıştır. Beşinci bent, gerekçeye göre 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'ndaki özel hükümlerin bulunmadığı hâller düşünülerek korunmuştur. Adalet Komisyonu ise maddenin birinci fıkrasını eski Kanun'un 377. maddesinin birinci fıkrasıyla paralellik sağlamak amacıyla değiştirmiş; kanunlaşan metinde **"yönetimi kimseye ait olmayan mallar"** ifadesi yer almıştır (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yönetim kayyımının kişiyi belirli bir işte temsil etmek için değil, **malvarlığını yönetmek** için atanmasıdır. İkinci nokta, **3561 sayılı Kanun**'un, maddenin uygulandığı bazı hâllerde Hazinenin hak ve menfaati bulunuyorsa mahallin en büyük mal memurunun yönetim kayyımı olarak atanmasını öngörmesidir. Üçüncü nokta, tüzel kişiye yönetim kayyımı atanabilmesi için organın **gerçekten bulunmaması** ve yönetimin **başka yoldan sağlanamamasıdır**; yönetim kurulu üyeleri arasındaki çekişme bu koşulu tek başına karşılamaz.[2]

II. Yönetim Kayyımlığının Konusu

- **Konu:** Yönetimi kimseye ait olmayan mallar.
- **Vesayet makamı:** Gereken önlemleri alır, sayılan hâllerde yönetim kayyımı atar.
- **Temsil kayyımından farkı:** Yönetim kayyımı malvarlığını yönetir.

Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır (TMK m. 403). 427. madde, bu ikinci amaca hizmet eden yönetim kayyımlığını düzenler. Madde, vesayet makamının yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alacağını genel olarak belirttikten sonra yönetim kayyımı atanacak hâlleri "özellikle" sözcüğüyle sayar. Temsil kayyımlığı (TMK m. 426) kişinin belirli bir işte temsiline yönelikken yönetim kayyımlığı malvarlığının korunmasını ve yönetilmesini amaçlar; isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri bulunan ergin kişiye ise kendi isteği üzerine kayyım atanabilir (TMK m. 428). 2

Yönetim kayyımlığı, malikleri belli olan bir malın paydaşları arasındaki anlaşmazlıkları çözme aracı değildir. Yargıtay, yarı yarıya paydaş olan iki kişi arasında taşınmazın kullanımı ve gelirlerinin paylaşımından doğan uyuşmazlığın 426 ve 427. maddelerde sayılan kayyım atanması sebeplerinden olmadığını belirtmiştir.[3] 3

2 Yargıtay 11. HD, 08.03.2018, E. 2016/7714, K. 2018/1804.
3 Yargıtay 18. HD, 01.12.2015, E. 2015/4463, K. 2015/17620.

III. Uzun Süreden Beri Bulunamayan Kişi ve Tereke

- **Bulunamayan kişi:** Uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemez.
- **Tereke:** Mirasçılık hakları henüz belli değildir.
- **Cenin:** Menfaatleri yönetim kayyımını gerektirir.

4 Maddenin ilk bendi, uzun süreden beri bulunamayan ve oturduğu yer de bilinmeyen kişinin malları için yönetim kayyımı atanmasını öngörür. Gerekçeye göre bu ifade, "gaip" sözcüğünün gaiplik kurumuyla karıştırılmasını önlemek için seçilmiştir. Yargıtay, kamulaştırılacak taşınmazın maliklerinin kim oldukları ve nerede bulundukları tespit edilemediğinde istemin 427. madde kapsamında yönetim kayyımı atanmasına ilişkin olduğunu, malikin kim ve nerede olduğunun bilinmemesinin 426. maddede sayılan temsil kayyımlığı sebeplerinden olmadığını oy çokluğuyla kabul etmiştir.[4] Uzun zamandır haber alınamayan paydaşın payı için istenen kayyım da yönetim kayyımlığı olarak nitelendirilmiştir.[5] Buna karşılık ortaklığın giderilmesi davası nedeniyle kimliği belirlenemeyen paydaş için 426. maddeye göre temsil kayyımı atanması gerektiğini belirten kararlar da vardır.[6]

5 Üçüncü bent, mirasçılık hakları henüz belli olmayan terekenin ve ceninin menfaatlerinin korunmasına yöneliktir. Yargıtay, tapuda ölü olarak kayıtlı malikin mirasçıları araştırmaya rağmen belirlenemediğinde terekede mirasçılık haklarının belli olmadığını, mirasçısı belli olmayan tereke malı üzerinde Hazinenin hak ve menfaati bulunduğunu ve kayyım atanması gerektiğini kabul etmiştir.[7] Tapu malikinin tek mirasçısı olduğunu ileri süren kişinin mirasçılık belgesi davası derdestken de terekedeki mirasçılık hakları henüz belli olmadığından yönetim kayyımı atanması gerektiği belirtilmiştir.[8]

IV. 3561 Sayılı Kanun ve Hazinenin Menfaati

- **Hâller:** Uzun süreden beri bulunamama, oturduğu yerin bilinmemesi, sağ olup olmadığı ispatlanamayan mirasçının payı.
- **Araştırma:** Vesayet makamı Hazinenin hak ve menfaatini mal memurluğundan sorar.
- **Sonuç:** Menfaat varsa mahallin en büyük mal memuru yönetim kayyımı olur.

6 3561 sayılı Mal Memurlarının Kayyım Tayin Edilmesine Dair Kanun, 427. maddeye göre bir kimsenin uzun süreden beri bulunamaması, oturduğu yerin bilinmemesi

4 Yargıtay 8. HD, 05.10.2017, E. 2017/2817, K. 2017/12259.
5 Yargıtay 17. HD, 18.12.2014, E. 2014/20485, K. 2014/18998.
6 Yargıtay 18. HD, 26.05.2016, E. 2016/7692, K. 2016/8514.
7 Yargıtay 2. HD, 12.09.2012, E. 2011/23262, K. 2012/20955; Yargıtay 2. HD, 16.02.2012, E. 2012/796, K. 2012/2917.
8 Yargıtay 2. HD, 01.06.2009, E. 2009/957, K. 2009/10384.

ya da ortada bulunmayan ve miras açıldığında sağ olup olmadığı ispatlanamayan mirasçının payının resmen yönetilmesi amacıyla kayyım atanmasını gerektiren hâllerde, vesayet makamının bu kişilerin malları üzerinde Hazinenin hak ve menfaati bulunup bulunmadığını mahallin en büyük mal memurluğundan araştırmasını öngörür. Hazinenin hak ve menfaati bulunduğu anlaşılırsa mahallin en büyük mal memuru yönetim kayyımı olarak atanır.

7 Yargıtay, bu tür istemlerde mahkemenin kayyım adayının beyanlarıyla yetinmeden tapu kaydının ilk tesisinden itibaren bütün tedavüllerini, vergi ve nüfus kayıtlarını getirterek malikle irtibatı araştırması gerektiğini belirtmiştir.[9] Kayyımlığın kaldırılması istemlerinde de re'sen araştırma ilkesi geçerlidir; tapuda malik görünen kişi ile mirasçılık belgesindeki murisin aynı kişi olup olmadığı kuşkuya yer bırakmayacak şekilde belirlenmelidir.[10] Yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer (TMK m. 477).

V. Tüzel Kişinin Organ Yokluğu

- **Koşul:** Gerekli organların bulunmaması ve yönetimin başka yoldan sağlanamaması.
- **Kapsam:** Gerekçeye göre bütün tüzel kişiler.
- **Sınır:** Seçilmiş organ varsa organ yokluğu yoktur.

8 Dördüncü bent, bir tüzel kişinin gerekli organlardan yoksun kalması ve yönetiminin başka yoldan sağlanamaması hâlinde yönetim kayyımı atanmasını öngörür. Gerekçeye göre bent, eski Kanun'daki gibi bir kısım tüzel kişileri saymak yerine bütün tüzel kişileri kapsayacak şekilde kaleme alınmıştır. Yargıtay, yönetim kayyımı atanabilmesi için şirketin yönetim kurulunun bir şekilde oluşturulmasının mümkün olmaması ve bu boşluğun başka hukuki yollarla giderilmemiş olması gerektiğini, seçilmiş yönetim kurulu bulunan şirkette üyeler arasındaki çekişmenin organ yokluğu sayılamayacağını belirtmiştir.[11] Müdürü ölen ve ortaklarının mirasçıları mirası reddeden şirkete ise, görülmekte olan davada taraf teşkilinin sağlanması için kayyım atanması gerektiği kabul edilmiştir.[12]

9 Yönetim kurulu genel kurulu toplantıya çağırmazsa üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hâkiminin üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırmakla görevlendireceğini öngören TMK m. 75 hükmüne, Yargıtay'ın federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması istemine ilişkin kararında 427. maddenin yanında yer verilmiştir.[13]

9 Yargıtay 8. HD, 05.10.2017, E. 2017/2817, K. 2017/12259.
10 Yargıtay 8. HD, 20.03.2018, E. 2018/1084, K. 2018/9722; Yargıtay 8. HD, 15.03.2018, E. 2017/17108, K. 2018/9393.
11 Yargıtay 11. HD, 08.03.2018, E. 2016/7714, K. 2018/1804.
12 Yargıtay 13. HD, 30.09.2019, E. 2019/4225, K. 2019/9155.

VI. Görev, Yetki ve Kanun Yolu

- **Görevli makam:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi; ticaret şirketlerinde asliye ticaret mahkemesi.
- **Yetki:** Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya malların bulunduğu yer.
- **Kanun yolu:** Organ yokluğuna dayanan istem çekişmesiz yargı işidir.

10 Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Yargıtay, federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması isteminde görevin sulh hukuk mahkemesine ait olduğunu, asliye hukuk mahkemesinin bu istemi ayırarak görevsizlik kararı vermesi gerektiğini belirtmiştir.[14] Ticaret şirketlerine kayyım atanmasına ilişkin davalar ise, kayyım atanmasını gerekli kılan olguların Türk Ticaret Kanunu hükümleri ışığında değerlendirilmesi gerektiği için mutlak ticari dava sayılmış ve asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiği kabul edilmiştir.[15]

11 Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kişinin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamınca atanır (TMK m. 430). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kayyım atanmasına ilişkin davada yetkinin kesin olduğunu ve kamu düzenine ilişkin bulunduğunu belirtmiştir.[16] Taşınmazın bulunduğu yer vesayet makamının yetkili olduğuna ilişkin yargı yeri belirleme kararları da bu yöndedir.[17] Tüzel kişinin organ yokluğu nedeniyle yönetim kayyımı atanması istemi çekişmesiz yargı işi ve geçici hukuki koruma niteliğinde görülmüş; bölge adliye mahkemesinin bu konudaki kararının temyiz edilemeyeceği kabul edilmiştir.[18]

UYGULAMA NOTU

Uzun süredir haber alınamayan bir paydaş veya mirasçısı belli olmayan bir malik varsa, kayyım isteminin temsil kayyımlığına mı yönetim kayyımlığına mı ilişkin olduğu açıkça belirtilmeli ve tapu, nüfus ve vergi kayıtları dosyaya sunulmalıdır (TMK m. 427). **Şirkette organ yokluğu söz konusuysa**, önce genel kurulu toplantıya çağırma gibi şirketler hukukunun sağladığı yollar değerlendirilmelidir; yönetim kurulu üyeleri arasındaki çekişmenin tek başına organ yokluğu sayılmadığını belirten Yargıtay kararı göz önünde bulundurulmalıdır.[19] **Kayyımlığın kaldırılması isteniyorsa**, tapu maliki ile murisin aynı kişi olduğunu gösteren kayıtlar eksiksiz sunulmalıdır.

13 Yargıtay 18. HD, 23.06.2015, E. 2015/1013, K. 2015/11013.
14 Yargıtay 18. HD, 23.06.2015, E. 2015/1013, K. 2015/11013.
15 Yargıtay 11. HD, 24.11.2014, E. 2014/16402, K. 2014/18216.
16 Yargıtay HGK, 24.11.2020, E. 2017/2772, K. 2020/937.
17 Yargıtay 5. HD, 20.11.2023, E. 2023/7361, K. 2023/11169.
18 Yargıtay 11. HD, 22.02.2021, E. 2020/871, K. 2021/1558.
19 Yargıtay 11. HD, 08.03.2018, E. 2016/7714, K. 2018/1804.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.09.2012 · E. 2011/23262 · K. 2012/20955

Tapuda ölü olarak kayıtlı malikin mirasçıları belirlenemiyorsa terekede mirasçılık hakları belli değildir; Hazinenin menfaati bulunduğundan kayyım atanmalıdır

Kamulaştırılan bir taşınmazın tapuda ölü olarak kayıtlı iki malikine 3561 sayılı Kanun'a göre kayyım atanmasını Hazine istemiştir. Kolluk araştırmasında bu kişilerin mirasçılarının bulunup bulunmadığına dair bilgi edinilememiştir. Sulh hukuk mahkemesi, Hazinenin hukuki yararı bulunmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *3561 sayılı Kanunun 5793 sayılı Kanunla değişik 2. ve Türk Medeni Kanununun 427/3. maddesine göre, bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değil ise, bu hal kayyım atanması sebebidir. Böyle bir durumda bu nitelikteki malvarlığı başka bir ifade ile mirasçısı belli olmayan bir tereke malı üzerinde Hazine'nin hak ve menfaati vardır. Öyleyse kayyım atanması gerekir. Bu husus gözetilmeden yasal olmayan gerekçe ile isteğin reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 427. maddenin üçüncü bendinin 3561 sayılı Mal Memurlarının Kayyım Tayin Edilmesine Dair Kanun ile birlikte uygulanmasını gösterir. Daire, bir terekede mirasçılık haklarının henüz belli olmamasının kayyım atanması sebebi olduğunu, mirasçısı belli olmayan tereke malı üzerinde Hazinenin hak ve menfaati bulunduğunu belirtmiştir. Tapuda ölü olarak görünen maliklerin mirasçıları araştırmaya rağmen belirlenemediğinden kayyım atanması gerektiği kabul edilerek istemi reddeden karar bozulmuştur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.10.2017 · E. 2017/2817 · K. 2017/12259

Kamulaştırılacak taşınmazın maliklerinin kim oldukları ve nerede bulundukları tespit edilemiyorsa istem 427. madde kapsamında yönetim kayyımı atanmasına ilişkindir; mahkeme re'sen araştırma yapmalıdır

Kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında, taşınmazın maliklerinin kim oldukları ve nerede bulundukları tespit edilememiştir. Davayı gören mahkemenin verdiği yetkiye dayanılarak bu malikleri temsil etmek üzere kayyım atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi, kayyım adayının beyanlarına dayanarak istemi reddetmiştir.

> *Vesayete ilişkin hükümler kamu düzeni ile yakından ilgili bulunduğundan, mahkeme taleple bağlı olmaksızın kendiliğinden araştırma ilkesi gereği gerekli araştırmayı yaparak oluşacak sonuca göre bir karar vermek zorundadır. Somut olayda, dava kamulaştırmaya konu taşınmaz maliklerinin kimler ve nerede oldukları tespit edilemediğinden TMK 427. Madde kapsamında yönetim kayyımı atanması istemine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, malikin kim olduğunun ve nerede bulunduğunun bilinmemesi hâlinde başvurulacak kayyımlık türünü gösterir. Daire, 426. maddede temsil kayyımı için sayılan üç sebebin sınırlı olduğunu, malikin kim ve nerede olduğunun bilinmemesinin bunlardan biri olmadığını, bu durumda ancak 427. madde kapsamında yönetim kayyımı atanabileceğini belirtmiştir. Mahkemenin kayyım adayının soyut beyanlarıyla yetinmeden tapu, vergi ve nüfus kayıtlarını getirterek maliklerle irtibatı ve varsa mirasçıları araştırması gerektiği kabul edilmiştir. Karar oy çokluğuyla verilmiştir.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2015 · E. 2015/4463 · K. 2015/17620

Paydaşlar arasındaki taşınmazın kullanımı ve gelirlerinin paylaşımına ilişkin uyuşmazlık, 426 ve 427. maddelerde sayılan kayyım atanması sebeplerinden değildir

Taşınmazda yarı yarıya paydaş olan iki kişiden biri, bağımsız bölümlerin kiraya verilmesi, kira bedellerinin toplanması ve paylaşımı konusunda diğer paydaşla anlaşamadığını ileri sürerek taşınmazın yönetimi için kayyım atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi kabul etmiştir.

> *Dosya içerisindeki bilgi ve belgelerin incelenmesinde, davacı ve davalının taşınmazda ½ paydaş oldukları ve uyuşmazlığın taşınmazın kullanımı ve gelirlerinin paylaşımından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve yapılan açıklamalar dikkate alındığında, davacının talebinin Türk Medenî Kanununun 426. ve 427. maddelerinde düzenlenen kayyım atanmasını gerektirir nedenler arasında bulunmadığı düşünülmeksizin, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yönetim kayyımlığının paydaşlar arasındaki uyuşmazlıkları çözme aracı olmadığını gösterir. Daire, 427. maddenin yönetimi kimseye ait olmayan mallar için öngörüldüğünü hatırlatmış; malikleri belli olan ve paydaşları arasında kullanım ve gelir paylaşımı konusunda anlaşmazlık bulunan bir taşınmaz için kayyım atanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığını kabul ederek istemi kabul eden kararı bozmuştur.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
20.03.2018 · E. 2018/1084 · K. 2018/9722

3561 sayılı Kanun'a göre atanan kayyımlığın kaldırılması davasında tapu maliki ile mirasçılık belgesindeki murisin aynı kişi olup olmadığı re'sen araştırılarak kuşkuya yer bırakmayacak şekilde belirlenmelidir

Tapuda malik görünen kişinin mirasçıları olduklarını ileri sürenler, taşınmaz için daha önce atanan kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir. Dosyaya tapulama tutanağı ve nüfus kayıtları getirtilmeden davanın kabulüne karar verilmiştir; karar kayyım vekilince temyiz edilmiştir.

> *3561 sayılı Kanun uyarınca atanan kayyımlığın kaldırılmasına ilişkin davalarda re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Mahkemece, konuya ilişkin kanun hükümleri ve kanunun amacı gözetilerek; sadece dosyadaki bilgi ve belgeler ile yetinilmeden, kolluk araştırması yapılarak, davacının gösterdiği tanıklar dinlenip; dava konusu taşınmaza ait ilk tesisinden itibaren bütün tedavülleri ile birlikte tapu kayıtları ve dayanak belgelerinin tapu müdürlüğünden, vergi kaydıyla ilgili bilgi ve belgelerin belediye başkanlığı ile vergi dairesi müdürlüğünden, gelen kayıt ve belgelerde kimlik bilgilerinin bulunması halinde nüfus müdürlüğünden ilgililerin nüfus aile kayıtlarının getirtilerek tapu kaydı malikleriyle irtibatı araştırılıp; toplanan bütün deliller birlikte değerlendirilerek, tapuda malik görünen kişi ile mirasçılık belgesinde adı geçen murisin aynı kişi olup olmadığı hususu kuşkuya yer bırakmayacak şekilde belirlendikten sonra oluşacak sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve araştırmayla yazılı şekilde karar verilmesi de doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yönetim kayyımlığının sona erdirilmesinde izlenecek yolu gösterir. Yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer (TMK m. 477). Daire, kayyım atanması istemine ilişkin davaların kamu düzeniyle yakından ilgili olduğunu ve kaldırma davalarında da re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğunu belirtmiştir. Kolluk araştırması, tanık dinlenmesi, tapu, vergi ve nüfus kayıtlarının getirtilmesiyle tapuda malik görünen kişi ile mirasçılık belgesindeki murisin aynı kişi olup olmadığı belirlenmeden verilen karar eksik inceleme sayılarak bozulmuştur.

5 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
08.03.2018 · E. 2016/7714 · K. 2018/1804

Şirketin seçilmiş yönetim kurulu varsa organ yokluğundan söz edilemez; yönetim kurulu üyeleri arasındaki çekişme yönetim kayyımı atanmasını gerektirmez

İki üyeli ve çift imzayla temsil edilen bir anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri arasında çekişme çıkmıştır. Ortaklar, üyelerden birinin şirket aleyhine açtığı davada şirketin temsil edilemediğini ileri sürerek o davayla sınırlı temsil kayyımı istemiştir; karşı tarafsa yönetim kurulunun toplanıp karar alamadığını belirterek şirkete yönetim kayyımı atanmasını istemiştir. Mahkeme yönetim kayyımı atamıştır.

> *TMK'nin 427/4. maddesine göre bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka bir yoldan sağlanamamış ise vesayet makamınca yönetim kayyımı atanması gerekmektedir. Anılan düzenlemeye göre yönetim kayyımı atanabilmesi için şirketin yönetim kurulunun bir şekilde oluşturulmasının mümkün olmaması ve bu boşluğun başkaca hukuki yollarla giderilmemiş olması şarttır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 427. maddenin dördüncü bendindeki organ yokluğunun anlamını gösterir. Daire, yönetim kayyımı atanabilmesi için şirketin yönetim kurulunun bir şekilde oluşturulmasının mümkün olmaması ve bu boşluğun başka hukuki

yollarla giderilmemiş olması gerektiğini belirtmiştir. Seçilmiş yönetim kurulu bulunan şirkette organ yokluğundan söz edilemeyeceği, mevcut yönetim kurulunun çalışamaz hâlde olmasının da şirketler hukukunun kendi sistemi içinde giderilebileceği kabul edilmiştir. Buna karşılık şirketin, üyelerden birinin açtığı davada temsil edilebilmesi için o davayla sınırlı temsil kayyımı atanması gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

6 **YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ**
30.09.2019 · E. 2019/4225 · K. 2019/9155

Müdürü ve ortaklarının mirasçıları mirası reddeden şirkete, davada taraf teşkilinin sağlanması için 427. maddenin dördüncü bendine göre kayyım atanmalıdır

Bir limited şirket ve kefiller aleyhine alacak davası açılmıştır. Yargılama sırasında şirketin müdürü ve çoğunluk payına sahip ortağı ölmüştür; mirasçıları ile diğer ortak olan eşi mirası reddetmiştir. Mahkeme şirkete kayyım atanmasını sağlamadan davayı kabul etmiştir.

> *TMK 427/1-4'te "Bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa" denilerek vesayet makamınca bir yönetim kayyımı atanabileceği belirtimiştir. Bu durumda şirketin aktif ve pasiflerinin belirlenmesi, taraf ehliyetini taşıması ve alacaklar ile şirket haklarının korunması bakımından TMK. 427/1-4'e göre şirkete kayyum tayin edilmeden ve taraf teşkili tamamlanmadan eksik inceleme ve yanılgılı gerekçe ile yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozma sebebidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 427. maddenin dördüncü bendinin görülmekte olan davalardaki önemini gösterir. Daire, taraf teşkilinin dava şartı olduğunu ve hâkimin bunu re'sen gözeteceğini belirtmiştir. Şirketin yönetimini ve temsilini sağlayacak organın kalmadığı durumda şirketin aktif ve pasiflerinin belirlenmesi, taraf ehliyetinin sağlanması ve alacaklar ile şirket haklarının korunması için şirkete kayyım atanması gerektiği kabul edilmiş; kayyım atanmadan ve taraf teşkili tamamlanmadan verilen hüküm bozulmuştur.

7 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
22.02.2021 · E. 2020/871 · K. 2021/1558

Tüzel kişinin organ yokluğu nedeniyle yönetim kayyımı atanması istemi çekişmesiz yargı işi ve geçici hukuki koruma niteliğindedir; bölge adliye mahkemesi kararı temyiz edilemez

Yüzde elli paylı ortak, kendisi ve diğer ortakla birlikte şirketi temsil etme görev süresinin dolduğunu ve şirketin organsız kaldığını ileri sürerek limited şirkete kayyım atanmasını istemiştir. İlk derece mahkemesi, davacının görev süresi dolsa bile genel kurulu toplantıya çağırabileceği gerekçesiyle hukuki yarar yokluğundan davayı reddetmiştir; istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

> *Dava, davalı limited şirketin yasal ve zorunlu organlarının yokluğu nedeni ile yönetim kayyımı atanması istemine ilişkindir. Davanın yasal dayanağı TMK'nın 427/4. maddesi olup, bir tüzel kişinin gerekli organlarından yoksun kalması ve yönetiminin başka yoldan sağlanamaması durumunda yönetim kayyımı atanacağı düzenlenmiştir. Bu yöndeki istemin, mahiyeti itibariyle mahkemeden geçici hukuki koruma önlemine dair karar verilmesi niteliğinde olduğunda kuşku yoktur. Öte yandan, HMK'nın 382/1. maddesinde, uyuşmazlığın hangi ölçütlere göre çekişmesiz yargı işi sayılacağı açıklanmış, Yasa'nın 382/2. maddesinde çekişmesiz yargı kapsamında olan işler sayılmış, Yasa'nın 382/2-b-19 maddesinde de vesayet işlerinin çekişmesiz yargı işlerinden sayıldığı düzenlenmiştir. HMK 362/1-ç maddesinde ise çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararların temyizinin kabil olmadığı öngörülmüştür. Açıklanan yasal düzenlemeler karşısında TMK'nın 427/4. maddesinde hukuki dayanağını bulan eldeki kayyım tayini davası, HMK'nın 382/2-b-19. maddesinde düzenlenen vesayet işleri kapsamında bulunması nedeniyle çekişmesiz yargı işi olduğu gibi mahiyeti gereğince HMK'nın 10. kısmında yer verilen geçici hukuki koruma önlemi istemine ilişmesi nedeniyle, Bölge Adliye Mahkemesi kararı, HMK'nın 362/1(ç) ve (f) maddeleri gereğince temyiz edilemeyeceğinden HMK'nın 366. maddesi delaletiyle 346. maddesi gereğince davacı vekilinin temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 427. maddenin dördüncü bendine dayanan istemlerin usul yönünü gösterir. Daire, bir tüzel kişinin gerekli organlardan yoksun kalması ve yönetiminin başka yoldan sağlanamaması hâlinde yönetim kayyımı atanacağını hatırlatmış; bu istemin vesayet işleri kapsamında çekişmesiz yargı işi olduğunu ve mahiyeti itibarıyla geçici hukuki koruma niteliği taşıdığını belirtmiştir. Bu nitelikteki kararlar temyiz edilemediğinden temyiz dilekçesi reddedilmiştir. İlk derece mahkemesinin, genel kurulu toplantıya çağırma imkânı bulunan ortağın kayyım isteminde hukuki yararı bulunmadığına ilişkin değerlendirmesi de kararda aktarılmıştır.

8 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
24.11.2014 · E. 2014/16402 · K. 2014/18216

Ticaret şirketlerine kayyım atanmasına ilişkin davalar mutlak ticari davadır; asliye ticaret mahkemesinde görülür

Bir limited şirketin müdürü ve ortağının uzun süredir tutuklu bulunması nedeniyle şirket işlerinin yürütülemediği, borç ve alacakların zamanında ödenemediği ileri sürülerek şirkete kayyım atanması istendi. Asliye hukuk mahkemesi, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

> *Yasanın açıklanan bu düzenlemesi karşısında, tüzel kişilik taşıyan ticaret şirketlerine yönetim kayyımı atanmasına ilişkin istemlerin de sulh hukuk mahkemesince görülüp sonuçlandırılmasının, yasa normunun lafzına uygun olduğu kuşkusuzdur. Ancak, şirketin uzun süredir işlerinin yürütülemediği ve iflasa*

sürüklendiği ve şirket müdürünün tutuklu bulunduğu gibi iddialarla kayyım atanması istemiyle açılan böyle bir davada, mutlak biçimde Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlere ilişkin hükümleri ışığında kayyım atanmasını gerekli kılan olguların varlığı ve mahiyetinin değerlendirilerek belirlenmesinde zorunluluk bulunduğundan, ticaret şirketlerine kayyım atanmasına ilişkin davalar da, TTK'nın 4. maddesinin ilk fıkrasının birinci bendinde belirtilen biçimde geniş anlamda ticari dava niteliğindedir.Bir başka anlatımla, ticaret şirketlerine kayyım atanmasına ilişkin davaların, mutlak ticari davalardan olduğunun kabulü gerekir.

Değerlendirme Karar, ticaret şirketlerine yönetim kayyımı atanması istemlerinde görevli mahkemeyi gösterir. Daire, 427. maddenin dördüncü bendinin gerekçesine göre düzenlemenin türü ve niteliği ne olursa olsun bütün tüzel kişileri kapsadığını ve bu istemlerin sulh hukuk mahkemesince görülmesinin normun lafzına uygun olduğunu kabul etmiştir. Ancak kayyım atanmasını gerekli kılan olguların Türk Ticaret Kanunu hükümleri ışığında değerlendirilmesi zorunlu olduğundan bu davaların mutlak ticari dava niteliğinde bulunduğunu ve asliye ticaret mahkemesinde, bu mahkemenin bulunmadığı yerde asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirterek görevsizlik kararını bozmuştur.

9 **Yargıtay (Kapatılan) 18. Hukuk Dairesi**
23.06.2015 · E. 2015/1013 · K. 2015/11013

Federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması isteminde görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir; asliye hukuk mahkemesi bu istemi ayırarak görevsizlik kararı vermelidir

Bir federasyonun genel kurul toplantısının iptali davasıyla birlikte, federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması da istendi. Asliye hukuk mahkemesi genel kurulu iptal etmiştir; kayyım istemini ise koşulları oluşmadığı gerekçesiyle esastan reddetmiştir.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler göz önüne alındığında; kayyım atama talebi yönünden sulh hukuk mahkemesi görevli olduğundan asliye hukuk mahkemesince kayyım atama davasına bakma görevinin kendisine ait olmadığı kabul edilerek dava dosyasının tefrik edilip ayrı bir esas numarası üzerinden dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken kayyım atama talebinin esastan incelenerek davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

Değerlendirme Karar, dernek ve federasyon gibi tüzel kişilere kayyım atanması istemlerinde görevli mahkemeyi gösterir. Daire, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi olduğunu (TMK m. 397), vesayet makamının tüzel kişinin gerekli organlardan yoksun kalması ve yönetiminin başka yoldan sağlanamaması hâlinde yönetim kayyımı atayacağını hatırlatmıştır. Yönetim kurulu genel kurulu toplantıya çağırmazsa üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hâkiminin üç üyeyi genel

kurulu toplantıya çağırmakla görevlendireceğini öngören TMK m. 75 hükmüne de kararda yer verilmiştir. Kayyım istemi yönünden görevin sulh hukuk mahkemesine ait olduğu belirtilerek istemin esastan reddine ilişkin kısım bozulmuştur.

10 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.11.2020 · E. 2017/2772 · K. 2020/937

Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kişinin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamınca atanır; kayyımlık işlerinde yetki kesindir

Bir taşınmazdaki pay sahibine 3561 sayılı Kanun'a göre defterdar yönetim kayyımı olarak atanmıştı. Kayyım, arsa karşılığı yapım sözleşmesi gereğince bu kişiye ait payın müteahhit şirkete devri ve bazı giderlerin ödenmesi için kendisine yetki ve izin verilmesini istemiştir. Kendisine kayyım atanan kişinin mirasçısı olduğunu bildiren kişinin müdahalesi üzerine mahkeme yetkisizlik kararı verdi, Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Kayyım atanması konusunda yetki ise TMK'nın 430. maddesinde temsil kayyımı ve yönetim kayyımı için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Temsil kayyımı atanmasında yetkili mahkeme TMK'nın 430/1. maddesinde; "Temsil kayyımı, kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından atanır" şeklinde belirtilmiştir. Yönetim kayyımlığında yetkili mahkeme ise TMK'nın 430/2. maddesinde " Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır." şeklinde düzenleme konusu yapılmıştır. 18. Kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki söz konusu olup, bu yön kamu düzenine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yönetim kayyımlığında yetkili vesayet makamını gösterir. Hukuk Genel Kurulu, 426, 427 ve 428. maddelerdeki kayyımlık türlerinin hukuki sonuçlarının farklı olduğunu belirtmiş; temsil kayyımının kendisine kayyım atanacak kişinin yerleşim yerindeki, yönetim kayyımının ise malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kişinin payına düşen malların bulunduğu yerdeki vesayet makamınca atanacağını açıklamıştır (TMK m. 430). Kayyımlık altına alınan kişinin dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetkisizlik kararı verilemeyeceği de belirtilerek direnme kararı bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 428:** İstek üzerine kayyım.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 430:** Kayyımlıkta yetki.
- **TMK m. 477:** Kayyımlığın sona ermesi.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.

MADDE

428

A. Kayyımlığı gerektiren hâller
II. Yönetim
2. İstek üzerine

KANUN METNİ

İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa, ergin bir kişiye kendi isteği üzerine bir kayyım atanabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 428, ergin bir kişiye kendi isteği üzerine kayyım atanmasını düzenler. Madde iki koşul arar: kişide **isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri** bulunmalı ve kişi kayyım atanmasını **kendisi istemelidir**. İsteğe bağlı kısıtlama sebepleri 408. maddede sayılır: yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik veya ağır hastalık sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetememe. Kısıtlamadan farklı olarak kayyım atanması kişinin **fiil ehliyetini etkilemez** (TMK m. 458). Gerekçeye göre sayılan sebeplerden birinin bulunması yeterli olmayıp kişinin kendisine kayyım atanması isteminde bulunması da **zorunludur**. Yargıtay, 428. madde uyarınca kayyım atanan kişinin yerleşim yeri değişikliğine vesayet makamı izin vermemişse dosyanın takibinde kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğunu belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 378. maddesini karşılar ve Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

İstek üzerine kayyım	İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri bulunan ergin kişiye kendi isteğiyle atanan kayyım.
İsteğe bağlı kısıtlama	Kişinin kendi isteği üzerine kısıtlanması (TMK m. 408).
Fiil ehliyeti	Kişinin kendi fiilleriyle hak edinebilmesi ve borç altına girebilmesi.
Kısıtlama	Ergin kişinin vesayet altına alınarak fiil ehliyetinin sınırlanması.
Yasal danışman	Kısıtlama için yeterli sebep bulunmayan kişinin belirli işlerde görüşü alınmak üzere atanan danışman (TMK m. 429).

1 Yargıtay 5. HD, 15.09.2022, E. 2022/8073, K. 2022/12023.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 428- Yürürlükteki Kanunun 378 inci maddesini karşılamaktadır. İsteğe bağlı kısıtlama sebepleri 408 inci maddede belirlenmiştir. Sayılan sebeplerden birinin bulunması yeterli olmayıp, ayrıca kişinin kendisine kayyım atanması isteminde bulunması da zorunludur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 144*

Tasarının 428. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 464).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 378. maddeydi; kenar başlığı "İhtiyari kayyım" idi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kendisinde ihtiyari hacir sebeplerinden biri bulunan reşit için, talebi üzerine, bir kayyım tayin edilebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 378 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 378	4721 sayılı Kanun m. 428
Kenar başlığı	İhtiyari kayyım	İstek üzerine
Kişi	Reşit	Ergin
Sebep	İhtiyari hacir sebeplerinden biri	İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri
İstek	Talebi üzerine	Kendi isteği üzerine
Sonuç	Kayyım tayin edilebilir	Kayyım atanabilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 428. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kişi	Ergin	TMK m. 428
Sebep	İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri	TMK m. 408
İstek	Kişinin kendisinin kayyım istemesi	TMK m. 428

Konu	Kural	Dayanak
Atama	Vesayet makamınca kayyım atanabilir	TMK m. 428
Ehliyete etkisi	Fiil ehliyetini etkilemez	TMK m. 458
Görev alanı	Malvarlığının yönetimiyle görevlendirilmişse yönetim ve korumaya ilişkin işler	TMK m. 460
Usul	Vasinin atanması usulü uygulanır	TMK m. 431
Kaynak	743 m. 378	Gerekçe, s. 144

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 378. maddesini karşılamaktadır. İsteğe bağlı kısıtlama sebepleri 408. maddede belirlenmiştir; gerekçeye göre sayılan sebeplerden birinin **bulunması yeterli değildir**, kişinin kendisine kayyım atanması **isteminde bulunması da zorunludur**. Tasarının 428. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 464).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kayyımın ancak ilgilinin **kendi isteği** üzerine atanabilmesidir; bir yakının talebi bu maddeye göre kayyım atanması için yeterli değildir. İkinci nokta, kayyım atanmasının kişinin **fiil ehliyetini etkilememesi** ve bu yönüyle 408. maddedeki isteğe bağlı kısıtlamadan ayrılmasıdır (TMK m. 458). Üçüncü nokta, isteğin yanında kişide 408. maddede sayılan sebeplerden birinin bulunmasının da gerekmesidir; isteğe bağlı kısıtlamada Yargıtay, isteğin tek başına yeterli olmadığını ve kişinin işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat etmesi gerektiğini belirtmiştir.[2]

II. İstek Üzerine Kayyımlığın Koşulları

- **Ergin kişi:** Kayyım yalnız ergin kişiye bu maddeye göre atanır.
- **Sebep:** Yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik veya ağır hastalık sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetememe.
- **İstek:** Kayyım atanmasını kişinin kendisi ister.

1. madde, 427. maddedeki kanun gereği yönetim kayyımlığıyla birlikte "Yönetim" başlığı altında, istek üzerine kayyımlığı düzenler. Madde kayyım atanmasını isteğe bağlı kısıtlama sebeplerine bağlar; 408. maddeye göre yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir (TMK m. 408). Gerekçeye göre bu sebeplerden birinin bulunması yeterli olmayıp kişinin kendisine kayyım atanması isteminde bulunması da zorunludur. Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır (TMK m. 403); vasinin

2 Yargıtay 2. HD, 21.11.2011, E. 2011/6557, K. 2011/19218.

atanması usulüne ilişkin kurallar kayyımın atanmasında da uygulanır (TMK m. 431). İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden ayrı olarak, 12.03.2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la değiştirilen 407. madde de kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin kişinin isteği üzerine kısıtlanacağını veya kendisine kayyım atanacağını düzenler; Kanun'un kayyımlığa ilişkin hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde bu durumda da uygulanır (TMK m. 407).

İsteğin nasıl ortaya konacağı konusunda 408. maddeye ilişkin kararlar yol gösterir. 2
Yargıtay, isteğe bağlı kısıtlamada kişinin davayı bizzat açmasının gerekmediğini, açılmış bir davada isteğini bildirmesinin yeterli olduğunu kabul etmiştir.[3] Kişinin kendi talebi bulunmadığı bir davada isteğe bağlı kısıtlama hükmünün uygulanamayacağı da kabul edilmiştir.[4]

III. Kayyım ile İsteğe Bağlı Kısıtlama Arasındaki Fark

- **Kısıtlama:** Kişi vesayet altına alınır ve vasi tarafından temsil edilir.
- **Kayyım:** Fiil ehliyeti etkilenmez.
- **Ortak nokta:** Her iki yol da 408. maddedeki sebeplere ve kişinin isteğine dayanır.

İsteğe bağlı kısıtlama ile istek üzerine kayyımlık aynı sebeplere dayanır; aralarındaki fark sonuçlarında ortaya çıkar. Kısıtlanan kişi vesayet altına alınır; vasi, vesayet altındaki kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür (TMK m. 403). Bir kimseye kayyım atanması ise onun fiil ehliyetini etkilemez; kayyımın görev süresi ve ücreti vesayet makamı tarafından belirlenir (TMK m. 458). 3

Kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmişse yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapabilir; bunun dışındaki işler temsil olunanın vereceği özel yetkiye, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 460). Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin kişiye ise belirli işlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanır (TMK m. 429). 4

IV. Kayyımlık Türleri Arasındaki Yeri

- **Temsil kayyımlığı:** Belirli bir işte temsil.
- **Yönetim kayyımlığı:** Kanun gereği, yönetimi kimseye ait olmayan mallar.

3 Yargıtay 2. HD, 26.12.2011, E. 2011/12332, K. 2011/23616.
4 Yargıtay 8. HD, 19.09.2017, E. 2017/2884, K. 2017/11059.

- **İstek üzerine kayyımlık:** Ergin kişinin kendi isteği.

5 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kayyımlığın temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve isteğe bağlı kayyımlık olmak üzere üç türde düzenlendiğini ve bu düzenlemelerin hukuki sonuçlarının birbirinden farklı olduğunu belirtmiştir.[5] Temsil kayyımı kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri, yönetim kayyımı ise malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır (TMK m. 430).

6 Vesayet altındaki kişi, vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yerini değiştiremez (TMK m. 412). Yargıtay, 428. madde uyarınca kayyım atanan kişinin yerleşim yeri değişikliğine vesayet makamınca izin verilmemişse kayyım dosyasının takibinde kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğunu kabul etmiştir.[6]

V. Sona Erme

- **İstek üzerine kısıtlama:** Vesayetin kaldırılması sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır.
- **Yönetim kayyımlığı:** Sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınması.

7 Kendi isteğiyle kısıtlanmış kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır (TMK m. 476). Yargıtay, isteğe bağlı kısıtlamada vesayetin yalnız kısıtlının artık istememesi gerekçesiyle kaldırılamayacağını ve sebebin ortadan kalkıp kalkmadığının araştırılması gerektiğini belirtmiştir.[7] Yönetim kayyımlığının sona ermesi ise 477. maddede düzenlenmiştir: yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer (TMK m. 477). 428. madde, 427. maddeyle birlikte "Yönetim" başlığı altında yer alır.

UYGULAMA NOTU

Yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik veya ağır hastalık sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemeyen kişi, fiil ehliyetini etkilemeyen bir koruma yolu olarak kendi isteğiyle kayyım atanmasını vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinden isteyebilir (TMK m. 428). **Bir yakın için başvurulacaksa**, bu maddenin kişinin kendi isteğini aradığı göz önünde bulundurulmalıdır. **Kayyıma hangi işler için yetki verileceği** başvuruda açıkça belirtilmelidir; malvarlığının yönetimi dışındaki işler özel yetkiye veya vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 460).

5 Yargıtay HGK, 24.11.2020, E. 2017/2772, K. 2020/937.
6 Yargıtay 5. HD, 15.09.2022, E. 2022/8073, K. 2022/12023.
7 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
15.09.2022 · E. 2022/8073 · K. 2022/12023

428. madde uyarınca kendi isteğiyle kayyım atanan kişinin yerleşim yeri değişikliğine vesayet makamı izin vermemişse, kayyım dosyasının takibinde kayyımı atayan mahkeme yetkilidir

Ergin bir kişiye 428. madde uyarınca kayyım atanmıştı. Kayyım, bu kişi adına yatırılan parayı çekebilmek için izin istemiştir. Kayyımı atayan sulh hukuk mahkemesi izin verdi, ardından kişinin başka bir ilde kaldığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yerleşim yeri değişikliğine izin verilmediği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kendisine kayyım tayin edilenin yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesince TMK'nın 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığından dosyanın takibi ile Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 428. maddeye göre atanan bir kayyımla ilgilidir. Daire, isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa ergin bir kişiye kendi isteği üzerine kayyım atanabileceğini ve vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım atanmasında da uygulanacağını (TMK m. 431) aktarmıştır. Vesayet altındaki kişinin vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yerini değiştiremeyeceğini öngören TMK m. 412 gözetilerek, izin kararı bulunmadığından dosyanın takibinde kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğu belirtilmiştir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.11.2020 · E. 2017/2772 · K. 2020/937

Kayyımlık temsil, yönetim ve isteğe bağlı kayyımlık olmak üzere üç türde düzenlenmiştir; bu türlerin hukuki sonuçları birbirinden farklıdır

Bir taşınmazdaki pay sahibine 3561 sayılı Kanun'a göre yönetim kayyımı atanmıştı. Kayyım, arsa karşılığı yapım sözleşmesi gereğince bu kişiye ait payın müteahhit şirkete devri için kendisine yetki ve izin verilmesini istemiştir. Mahkeme yetkisizlik kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *4721 sayılı TMK'da kayyımlık; temsil kayyımlığı (TMK m. 426), yönetim kayyımlığı (TMK m. 427) ve isteğe bağlı kayyımlık (TMK m. 428) olmak üzere üç türde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin hukuki sonuçları birbirinden farklı olup, aynı Kanun'un 403. maddesine göre kayyımın, belirli işleri görmek ya da mal varlığını yönetmek için atanacağı hüküm altına alınmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 428. maddedeki isteğe bağlı kayyımlığın kayyımlık türleri arasındaki yerini gösterir. Hukuk Genel Kurulu, kayyımlığın temsil kayyımlığı (TMK m. 426), yönetim kayyımlığı (TMK m. 427) ve isteğe bağlı kayyımlık (TMK m. 428) olarak üç türde düzenlendiğini ve bu düzenlemelerin hukuki sonuçlarının

farklı olduğunu belirtmiştir. Kayyımlık türüne göre yetkili vesayet makamının da değiştiği, yönetim kayyımının malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kişinin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamınca atanacağı açıklanmıştır (TMK m. 430).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.12.2011 · E. 2011/12332 · K. 2011/23616

İsteğe bağlı kısıtlamada kişinin davayı bizzat açması gerekmez; açılmış bir davada isteğini bildirmesi yeterlidir

Kısıtlanması istenen kişi hakkında açılan davada 405. madde yönünden kısıtlama istemi reddedilmiştir. Kısıtlanması istenen kişi duruşmadaki beyanında ve temyiz dilekçesinde kısıtlanmasını istediğini bildirmişti; mahkeme 408. madde yönünden inceleme yapmadan davayı reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 408. maddesine göre kısıtlama kararı verilebilmesi için, kısıtlanması istenilen kişinin kendisinin bizzat dava açmasına gerek olmayıp, açılan bir davada bu isteğini bildirmesi de yeterlidir.*

DEĞERLENDİRME Karar 408. maddeye ilişkindir; 428. madde de istek üzerine kayyımı aynı isteğe bağlı kısıtlama sebeplerine bağladığından, isteğin nasıl ortaya konacağı konusunda yol gösterir. Daire, kısıtlanması istenen kişinin kendisinin dava açmasının zorunlu olmadığını, başkası tarafından açılmış bir davada bu isteğini bildirmesinin de yeterli olduğunu belirtmiştir. Kişi duruşmada ve temyiz dilekçesinde isteğini bildirdiğinden, 408. maddedeki durumda olup olmadığı araştırılmadan verilen ret kararı bu yönden bozulmuştur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2011 · E. 2011/6557 · K. 2011/19218

İstek tek başına yetmez; kişi isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri yüzünden işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat etmelidir

Kısıtlanması istenen kişi hakkında başkası tarafından dava açılmıştır; kısıtlanması istenen kişi duruşmaya katılarak kısıtlanmasını istediğini bildirmiştir. Mahkeme davayı aktif husumet yokluğu nedeniyle reddetmiştir.

> *Ancak, kişinin kısıtlanmasını istemesi yeterli olmayıp; Türk Medeni Kanununun 408. maddesindeki durumda bir kişi olduğunu ve bu durumu sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini de ispat etmesi gerekir. Açıklanan nedenlerle; kısıtlanması istenilen kişinin, yasada açıklanan durumda olup olmadığının belirlenmesi için gösterilecek deliller toplanarak, vesayet işleri kamu düzeniyle ilgili olduğundan, gerekirse kendiliğinden araştırma ilkesi uyarınca inceleme de yapılarak; gerçekleşecek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken; davanın aktif husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 408. maddeye ilişkindir ve 428. maddenin dayandığı iki koşulu birlikte gösterir: kişinin isteği ve kanunda sayılan sebeplerden birinin

bulunması. Gerekçeye göre 428. maddede de sayılan sebeplerden birinin bulunması yeterli olmayıp kişinin kendisine kayyım atanması isteminde bulunması zorunludur. Daire, isteğin açılmış bir davada bildirilebileceğini kabul ettiğinden aktif husumet yokluğundan ret kararı verilmesini doğru bulmamış; kişinin kanunda açıklanan durumda olup olmadığının delillerle ve gerekirse kendiliğinden araştırma yapılarak belirlenmesi gerektiğini açıklamıştır.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2017 · E. 2017/2884 · K. 2017/11059

Kısıtlanması istenen kişinin kendi talebi yoksa isteğe bağlı kısıtlama hükmü uygulanamaz

Davacı, babasının yaşlı olduğunu, malvarlığını iyi yönetemediğini ve bir taşınmazını bedelini almadan bir yakınına devrettiğini ileri sürerek 405, 406 ve 408. maddeler uyarınca kısıtlanmasını istemiştir. Mahkeme davayı kabul etti ve karar kısıtlı adayı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece de, dava Türk Medeni Kanunu'nun 406. maddesi kapsamında değerlendirilmiş olmakla birlikte sağlık yönünden aldırılan rapor, kısıtlı adayının kısıtlanma talebinin bulunmaması ve bütün dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde Türk Medeni Kanununun 405, 406 ve 408. maddeleri koşullarını taşımayan davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 408. maddeye ilişkindir; ilgilinin kendi isteği bulunmadıkça isteğe bağlı kısıtlama hükmünün uygulanamayacağını gösterir. 428. madde de kayyımın ergin kişiye kendi isteği üzerine atanabileceğini öngördüğünden, bir yakının talebi bu maddeye göre kayyım atanması için yeterli değildir. Daire, kişinin kısıtlanma talebi bulunmadığını ve 405 ile 406. maddelerin koşullarının da gerçekleşmediğini belirterek davanın kabulüne ilişkin kararı bozmuştur (TMK m. 406).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2017 · E. 2017/920 · K. 2017/766

Kendi isteğiyle kısıtlanan kişinin vesayeti, kısıtlamayı gerektiren sebep ortadan kalkmadıkça yalnız artık istemediği için kaldırılamaz

Kendi isteğiyle 408. madde uyarınca kısıtlanmış olan kişi hakkında vesayetin kaldırılması istendi. Mahkeme, kısıtlı kısıtlanmayı istemediği sürece kısıtlanmasına karar verilemeyeceği gerekçesiyle ek kararla istemi kabul etmiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Aynı Kanun'un 476. maddesine göre; kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır. Vesayetin sona ermesi halleri Türk Medeni Kanunu'nun 470 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Mahkemece, kısıtlanma nedenleri de gözetilerek Türk Medeni Kanunu'nun 475 ve 476. maddeleri uyarınca araştırma ve inceleme yapılarak, kısıtlanma nedeninin ortadan kalktığına ilişkin sağlık raporu alın-*

dıktan sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi yerine eksik inceleme ile talebin kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Karar 408. maddeye göre verilen isteğe bağlı kısıtlamanın sona ermesine ilişkindir. Daire, 476. madde uyarınca kendi isteğiyle kısıtlanmış kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasının kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlı olduğunu belirtmiş; sebebin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılmadan, yalnız kısıtlının artık istememesi gerekçesiyle vesayetin kaldırılmasını eksik inceleme saymıştır (TMK m. 476). İstek üzerine atanan kayyım bakımından ise yönetim kayyımlığının sona ermesine ilişkin 477. madde hükmü ayrıca gözetilir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 408:** İstek üzerine kısıtlama.
- **TMK m. 407:** Özgürlüğü bağlayıcı ceza.
- **TMK m. 427:** Kanun gereği yönetim kayyımı.
- **TMK m. 429:** Yasal danışmanlık.
- **TMK m. 458:** Kayyımın konumu.
- **TMK m. 460:** Malvarlığının yönetimi.
- **TMK m. 476:** İstek üzerine kısıtlamada vesayetin kaldırılması.

MADDE

429 B. Yasal danışmanlık

KANUN METNİ

(1) Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye aşağıdaki işlerde görüşü alınmak üzere bir yasal danışman atanır:
(2) 1. Dava açma ve sulh olma,
(3) 2. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması,
(4) 3. Kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehnedilmesi,
(5) 4. Olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri,
(6) 5. Ödünç verme ve alma,
(7) 6. Ana parayı alma,
(8) 7. Bağışlama,
(9) 8. Kambiyo taahhüdü altına girme,
(10) 9. Kefil olma.
(11) Aynı koşullar altında bir kimsenin malvarlığını yönetme yetkisi, gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 429, yasal danışmanlığı düzenler. Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından **fiil ehliyetinin sınırlanması** gerekli görülen ergin bir kişiye, maddede sayılan **dokuz işte görüşü alınmak üzere** bir yasal danışman atanır: dava açma ve sulh olma, taşınmaz işlemleri, kıymetli evrak işlemleri, olağan yönetim dışındaki yapı işleri, ödünç verme ve alma, ana parayı alma, bağışlama, kambiyo taahhüdü ve kefillik. Aynı koşullarla kişinin **malvarlığını yönetme yetkisi**, gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilir. Yasal danışman **yasal temsilci değildir**; Yargıtay, danışmanın danışmanı olduğu kişi adına onun katılımı olmaksızın boşanma davası açamayacağını belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 379.

maddesini karşılar; "reyi alınmak üzere müşavir" yerine "yasal danışman", "husumet" yerine "dava açma ve sulh olma" deyimleri kullanılmış ve hüküm değişikliği yapılmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal danışman	Kısıtlama için yeterli sebep bulunmayan ergin kişinin kanunda sayılan işlerde görüşü alınmak üzere atanan kişi.
Görüş (onay)	Yasal danışmanın, danışmanlık altındaki kişinin yapacağı işleme verdiği izin veya sonradan verdiği olur.
İcazet	Yetkisiz yapılmış bir işlemin sonradan onaylanması.
Malvarlığını yönetme yetkisinin kaldırılması	Kişinin gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere malvarlığını yönetme yetkisinin elinden alınması.
Kısıtlama	Ergin kişinin vesayet altına alınarak fiil ehliyetinin sınırlanması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 429- Yürürlükteki Kanunun 379 uncu maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin "Mahdut ehliyet" şeklindeki kenar başlığı, Beşinci Ayırımın başlığa uygun olarak "Yasal danışmanlık" biçiminde değiştirilmiştir. Maddedeki "reyi alınmak üzere müşavir" yerine "yasal danışmanı" deyimi kabul edilmiştir. Maddenin (1) numaralı bendinde "husumet" den söz edilmiş iken usul hukukuna uygunluk sağlamak ve maksadı daha iyi anlatabilmek için "dava açma ve sulh olma" deyimleri kullanılmıştır. Maddenin ikinci fıkrası anlaştırılmak ve kısaltılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yapılmamıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 144*

Tasarının 429. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 464).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 379. maddeydi; kenar başlığı "Mahdut ehliyet" idi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hacrine kafi sebep bulunmamakla beraber medeni haklarını kullanmak salahiyetinden kısmen mahrum edilmesi menfaati iktizasından bulunan reşide aşağıdaki işlerinde reyi alınmak üzere bir müşavir tayin olunur: 1 – Husumet ve sulh. 2 – Gayrimenkulün alım satımı ve onlar üzerinde rehin ve sair ayni bir hak tesisi. 3 – Kıymetli evrak alım satımı ve terhini. 4 – Alelade idare ihtiyaçları haricinde inşaat. 5 – Ödünç verme ve alma. 6 – Sermayeyi almak. 7 – Hibe. 8 – Kambiyo taahhütleri altına girmek. 9 – Kefalet. Bu suretle medeni haklarını kullanmak salahiyetinden kısmen mahrum edilen kimse gelirinde dilediği veçhile tasarruf hakkı baki kalmak üzere mallarını idare hakkından dahi mahrum edilebilir.*

1 Yargıtay 2. HD, 10.02.2022, E. 2021/9354, K. 2022/1172.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 379 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 379	4721 sayılı Kanun m. 429
Kenar başlığı	Mahdut ehliyet	Yasal danışmanlık
Atanan kişi	Reyi alınmak üzere müşavir	Görüşü alınmak üzere yasal danışman
Birinci iş	Husumet ve sulh	Dava açma ve sulh olma
Diğer işler	Gayrimenkul, kıymetli evrak, inşaat, ödünç, sermaye, hibe, kambiyo, kefalet	Taşınmaz, kıymetli evrak, yapı işleri, ödünç, ana para, bağışlama, kambiyo taahhüdü, kefillik
İkinci fıkra	Malları idare hakkından mahrum edilme	Malvarlığını yönetme yetkisinin kaldırılması
Gelirler	Gelirinde dilediği gibi tasarruf hakkı baki	Gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 429. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kişi	Kısıtlama için yeterli sebep bulunmayan ergin	TMK m. 429
Koşul	Korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanmasının gerekli görülmesi	TMK m. 429
Görüş alınacak işler	Dokuz iş (dava ve sulh, taşınmaz, kıymetli evrak, yapı, ödünç, ana para, bağışlama, kambiyo, kefillik)	TMK m. 429/1
İkinci fıkra	Malvarlığını yönetme yetkisinin kaldırılması, gelirler saklı	TMK m. 429/2
Atama usulü	Vasinin atanması usulü uygulanır	TMK m. 431
Yetkili makam	Kişinin yerleşim yerindeki vesayet makamı	TMK m. 411
Sona erme	Vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uyarınca vesayet makamının kararı	TMK m. 477
Kaynak	743 m. 379	Gerekçe, s. 144

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 379. maddesini karşılamaktadır. 1
Eski maddenin **"Mahdut ehliyet"** olan kenar başlığı, beşinci ayırımın başlığına

uygun olarak **"Yasal danışmanlık"** biçiminde değiştirilmiş; maddedeki "reyi alınmak üzere müşavir" yerine **"yasal danışman"** deyimi kabul edilmiştir. Birinci bentte "husumet" yerine usul hukukuna uygunluk sağlamak ve amacı daha iyi anlatmak için **"dava açma ve sulh olma"** deyimleri kullanılmış; ikinci fıkra kısaltılarak yeniden yazılmıştır. Gerekçeye göre **hüküm değişikliği yapılmamıştır.** Tasarının 429. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 464).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yasal danışmanın **vasi gibi yasal temsilci olmamasıdır**; danışman kişinin yerine geçerek işlem yapamaz ve onun adına dava açamaz.[2] İkinci nokta, dava açma ve sulh olmanın görüşü alınacak işlerden olması nedeniyle **boşanma davasında** da danışmanlık altındaki kişinin kendi katılımının ve danışmanın görüşünün gerekmesidir. Üçüncü nokta, yasal danışman atanması için kısıtlama sebebinin bulunmaması, ancak kişinin korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektiren durumun **kanıtlanması** gerekmesidir.[3]

II. Yasal Danışman Atanmasının Koşulları

- **Kişi:** Ergin olmalıdır.
- **Kısıtlama sebebi:** Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamalıdır.
- **Koruma ihtiyacı:** Korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülmelidir.

1. madde, vesayet ile tam ehliyet arasında bir koruma yolu öngörür. Kısıtlama sebepleri 405 ile 408. maddelerde düzenlenmiştir (TMK m. 405, TMK m. 406, TMK m. 408). Bu sebeplerden biri kısıtlama için yeterli değilse, ancak kişinin korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülüyorsa, kanunda sayılan işlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanır. Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar yasal danışmanın atanmasında da uygulanır (TMK m. 431).

2 Yargıtay, yasal danışman atanabilmesi için de fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektiren durumun kanıtlanması gerektiğini, sağlık kurulu raporunda müşavir atanmasının uygun olacağına dair bir bildirim bulunmadığı ve böyle bir durum kanıtlanmadığı hâlde yasal danışman atanamayacağını belirtmiştir.[4] Buna karşılık raporda müşavir atanmasının uygun görüldüğü bildirilmişse kişinin yaşı ve rapor gözetilerek yasal danışman atanması gerektiği,[5] rapor yasal danışman atanması

2 Yargıtay 6. HD, 16.01.2012, E. 2011/14246, K. 2012/63.
3 Yargıtay 18. HD, 02.07.2012, E. 2012/6192, K. 2012/8339.
4 Yargıtay 18. HD, 02.07.2012, E. 2012/6192, K. 2012/8339.
5 Yargıtay 2. HD, 15.02.2010, E. 2009/12973, K. 2010/2554.

gerektiğini bildirmişken kişiyi korumasız bırakacak şekilde karar verilemeyeceği kabul edilmiştir.[6]

III. Görüşü Alınacak İşler

- **Dava ve sulh:** Dava açma ve sulh olma.
- **Mal işlemleri:** Taşınmazların alımı, satımı, rehni ve aynî hak kurulması; kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehni.
- **Borç doğuran işler:** Ödünç verme ve alma, ana parayı alma, bağışlama, kambiyo taahhüdü, kefillik.
- **Yapı işleri:** Olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri.

Maddenin birinci fıkrası, yasal danışmanın görüşünün alınacağı dokuz işi sayar. Bu işlerin dışında kalan işlemleri kişi tek başına yapabilir. Yargıtay, kendisine yasal danışman atanan kişinin kural olarak ergin, ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan bir kimse olduğunu, kişilik ve malvarlığına ilişkin işlemleri tek başına yapabileceğini; kanunda belirtilen işlerde ise işlemin geçerliliği için danışmanın onayının veya sonradan verdiği olurun gerektiğini belirtmiştir.[7] 3

Maddenin ikinci fıkrası daha geniş bir sınırlama öngörür: aynı koşullar altında kişinin malvarlığını yönetme yetkisi, gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilir. Gerekçeye göre bu fıkra kısaltılarak yeniden yazılmış, hüküm değişikliği yapılmamıştır. 4

IV. Yasal Danışmanın Yetkisi ve Temsil Yasağı

- **Yasal temsilci değildir:** Kişinin yerine geçemez, onu temsilen işlem yapamaz.
- **Görüş ve icazet:** İzin verebilir, birlikte işlem yapabilir veya sonradan onaylayabilir.
- **Tek başına dava:** Danışmanın tek başına dava açma ehliyeti yoktur.

Yasal danışmanın görevi, kanunda sayılan işlerde görüş vermektir. Yargıtay, yasal danışmanın vasi gibi yasal temsilci olmadığını; kendisine yasal danışman atanan kişinin danışmanın izniyle tek başına ya da danışmanla birlikte dava açabileceğini veya danışmanın açılan davaya sonradan icazet verebileceğini, ancak danışmanın danışmanı olduğu kişi adına onun katılımı olmaksızın dava açamayacağını ve onun aleyhine açılan davayı tek başına yürütemeyeceğini belirtmiştir.[8] Yasal danışmanın, danışmanı olduğu kişinin yaptığı temlikin iptali için tek başına açtığı tapu iptali ve tescil davasında aktif dava ehliyeti bulunmadığı da kabul edilmiştir.[9] 5

6 Yargıtay 18. HD, 18.11.2013, E. 2013/11359, K. 2013/15777.
7 Yargıtay 6. HD, 16.01.2012, E. 2011/14246, K. 2012/63.
8 Yargıtay 2. HD, 10.02.2022, E. 2021/9354, K. 2022/1172.
9 Yargıtay 1. HD, 06.06.2011, E. 2011/5207, K. 2011/6781.

6 Bununla birlikte danışmanın tek başına yaptığı işlem kendiliğinden geçersiz sayılmayabilir. Yargıtay, yasal danışmanın tek başına yaptığı takibe itirazın, kendisine danışman atanan kişi bu işleme muvafakat ederse geçerli olacağını, aksi yorumun aşırı şekilcilik olacağını ve hak kaybına yol açacağını belirtmiştir.[10]

V. Boşanma Davasında Yasal Danışmanlık

- **Dava açma:** Kişinin katılımı ve danışmanın görüşü gerekir.
- **Vekâletname:** Kişinin kendisinin vereceği özel yetkili vekâletname aranır.
- **Kanun yolundan feragat:** Danışmanın görüşü alınmadan geçerli sonuç doğurmaz.

7 Boşanma davası, dava açma ve sulh olma kapsamında yasal danışmanın görüşü alınacak işlerdendir. Yargıtay, yasal danışmanın avukata verdiği vekâletnameyle danışmanlık altındaki erkek adına boşanma davası açıldığı bir dosyada, erkeğin kendisinin vereceği özel yetkili vekâletnamenin sunulması için süre verilmesini ve icazet verilmezse temyiz itirazlarının incelenmeyeceği ihtarıyla kararın erkeğe tebliğ edilmesini istemiştir.[11] Kendisine 429. maddede gösterilen bütün işlerde yasal danışman atanan kadının temyizden feragatinin ise danışmanın görüşü alınmadan hukuken geçerli sonuç doğurmayacağı kabul edilmiştir.[12]

VI. Görev, Yetki ve Sona Erme

- **Görevli makam:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Yetki:** Kişinin yerleşim yeri.
- **Sona erme:** Vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uyarınca vesayet makamının kararı.

8 Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411). Yargıtay, yasal danışman atanması isteminde yetkili mahkemenin kolluk araştırmasıyla belirlenen kısıtlı adayının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir.[13] Vesayet altına alınma isteminin yasal danışman atanması istemini de içerdiği, vesayeti kaldırılan kişiye yasal danışman atanmasının gerekip gerekmediğini vesayet takibini yapan mahkemenin değerlendireceği de kabul edilmiştir.[14] Yasal danışmanlık, vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uyarınca vesayet makamının kararıyla sona erer (TMK m. 477).

10 Yargıtay 12. HD, 29.09.2014, E. 2014/17243, K. 2014/22717.
11 Yargıtay 2. HD, 10.02.2022, E. 2021/9354, K. 2022/1172.
12 Yargıtay 2. HD, 19.09.2016, E. 2015/24492, K. 2016/13005.
13 Yargıtay 5. HD, 14.06.2022, E. 2022/6692, K. 2022/10745.
14 Yargıtay 20. HD, 25.06.2015, E. 2015/7912, K. 2015/6463.

UYGULAMA NOTU

Kendisine yasal danışman atanan kişi, dava açma, sulh olma, taşınmaz satışı, borç verme ve alma, bağışlama ve kefillik gibi maddede sayılan işlerde danışmanın görüşünü yazılı olarak almalıdır (TMK m. 429). **Boşanma davası açılacaksa**, vekâletnameyi danışmanlık altındaki kişinin kendisinin vermesi ve danışmanın görüşünün dosyaya sunulması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. **Yasal danışman atanması isteniyorsa**, kişinin korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektiren durum rapor ve diğer delillerle ortaya konulmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
10.02.2022 · E. 2021/9354 · K. 2022/1172

Yasal danışman yasal temsilci değildir; danışmanı olduğu kişi adına onun katılımı olmaksızın boşanma davası açamaz

Kendisine babası yasal danışman olarak atanmış olan erkek adına, yasal danışmanın avukata verdiği vekâletnameyle boşanma davası açılmıştır; kadın da karşı boşanma davası açmıştır. Bölge adliye mahkemesinin kararı erkek adına temyiz edilmiştir; dosyada erkeğin kendisinin verdiği bir vekâletname veya muvafakatname bulunmuyordu.

> *Yasal danışman vasi gibi yasal temsilci değildir. Kendisine yasal danışman atanan kişi danışmanın izni ile tek başına dava açabileceği gibi danışmanla birlikte de dava açabilir ya da açılan davaya danışman sonradan icazet verebilir. Ancak yasal danışman, danışmanı olduğu kişi adına onun katılımı olmaksızın dava açamaz, onun aleyhine açılan davayı tek başına yürütemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 429. maddenin boşanma davalarındaki uygulamasını gösterir. Daire, dava açma ve sulh olmanın yasal danışmanın görüşü alınarak yapılacak işlerden olduğunu, kendisine yasal danışman atanan kişinin danışmanın izniyle tek başına ya da danışmanla birlikte dava açabileceğini veya danışmanın açılan davaya sonradan icazet verebileceğini belirtmiştir. Yasal danışmanın tek başına vekâletname vererek dava açması ve temyiz etmesi yetkisiz işlem sayıldığından, erkeğin kendisinin vereceği özel yetkili vekâletnamenin sunulması için süre verilmesi ve icazet vermezse temyiz itirazlarının incelenmeyeceği ihtarıyla kararın erkeğe tebliğ edilmesi için dosya geri çevrilmiştir.

2 YARGITAY 6. HUKUK DAİRESİ
16.01.2012 · E. 2011/14246 · K. 2012/63

Kendisine yasal danışman atanan kişi kısıtlı değildir; danışman onun yerine geçerek veya onu temsilen işlem yapamaz ve dava açamaz

Kendisine yasal danışman atanmış kişinin kiracısı hakkında, yasal danışman kendisini vasi olarak nitelendirerek kira borcu için icra takibi başlatmıştır. Kiracının itirazı

üzerine icra mahkemesinde itirazın kaldırılması ve tahliye istendi; mahkeme istemi kabul etmiştir.

> *Kendisine yasal danışman atanan kişi kural olarak ergin, sezgin (reşit, mümeyyiz) bulunan ve kısıtlı olmayan kimsedir. Bu kimselerin tam ehliyetlilerden farkı yoktur. Kişilik ve mal varlığına ilişkin işlemleri tek başlarına yapma yeteneğine sahiptirler. Ancak zihinsel gelişimi, anlama, kavrama, deneyimsizlik, irade yetersizliği gibi nedenlerin bulunmasına bağlı olarak bu kimselere yasal danışman atanması gerekebilir. Bu kişiler tüm haklarını kullanma ehliyetine sahiptir. Ancak, kanunda belirtilen hallerde, yaptığı işin hukuken geçerliliği için danışmanın onayını alması veya yapılan işleme sonradan olur vermesi gerekir. Danışman işlemin yapılmasına katılamaz veya kendisine danışman atanan kimse yerine geçerek veyahut onu temsilen bir işlem yapamaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, yasal danışmanlığın hukuki niteliğini gösterir. Daire, kendisine yasal danışman atanan kişinin kısıtlı olmadığını ve kişilik ile malvarlığına ilişkin işlemleri tek başına yapma yeteneğine sahip olduğunu belirtmiştir. Kanunda belirtilen işlerde işlemin geçerliliği için danışmanın onayı veya sonradan verdiği olur gerekir; ancak danışman işlemin tarafı olamaz ve danışmanlık altındaki kişi yerine geçerek işlem yapamaz. Yasal danışmanın onu temsilen takip yapma ve dava açma yetkisi bulunmadığından davanın reddi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

3 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
06.06.2011 · E. 2011/5207 · K. 2011/6781

Yasal danışmanın, danışmanı olduğu kişinin yaptığı temlikin iptali için tek başına tapu iptali ve tescil davası açma ehliyeti yoktur

Taşınmazını vekil aracılığıyla devretmiş olan kişinin yasal danışmanı, işlemin ehliyetsizlik ve vekâlet görevinin kötüye kullanılması sebebiyle iptalini ve taşınmazın danışmanlık altındaki kişi adına tescilini istemiştir. Mahkeme iddianın ispatlanamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Bu durumda yasal danışmanı bulunan ve temliki işlemi yapan kişinin dava açması durumunda danışmandan görüş alması asıldır. Yasal danışmanın tek başına iptal ve tescil davası açması anılan düzenlemeye uygun düşmemektedir. Bu nedenle yasal danışmanın davada aktif dava ehliyeti bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, yasal danışmanın dava açma yetkisinin sınırını gösterir. Daire, dava açma ve sulh olmanın yasal danışmanın görüşü alınarak yapılacak işlerden sayıldığını, bu durumda asıl olanın danışmanlık altındaki kişinin danışmandan görüş alarak dava açması olduğunu belirtmiştir. Yasal danışmanın tek başına tapu iptali ve tescil davası açması bu düzenlemeye uygun düşmediğinden aktif dava ehliyeti bulunmadığı kabul edilmiş; davanın reddi bu gerekçeyle onanmıştır.

4 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
29.09.2014 · E. 2014/17243 · K. 2014/22717

Yasal danışmanın tek başına yaptığı takibe itiraz kendiliğinden geçersiz değildir; kendisine danışman atanan kişi muvafakat ederse itiraz geçerli olur

Kendisine yasal danışman atanmış borçlu hakkında ilamsız icra takibi başlatılmıştır; ödeme emrine süresinde borçlunun yasal danışmanı itiraz etti ve takip durdurulmuştur. Alacaklının şikâyeti üzerine icra mahkemesi, danışmanın borçlu adına itiraz edemeyeceği gerekçesiyle takibin durdurulmasına ilişkin işlemi iptal etmiştir; karar borçlu tarafından temyiz edilmiştir.

> *Takibe yapılan itiraz, hak düşürücü süreye tabi olup acele işlerdendir. Yasal danışmanın tek başına takibe itiraz etmesinin hukuki sonuç doğurması mümkün değilse de itirazı başlı başına geçersiz hale getirmez. Zira yasal danışmanın yaptığı bu işleme karşı kendisine yasal danışman atananın muvafakatı halinde itirazın geçerli olduğunun kabulü gerekir, aksi durum aşırı şekilcilik olup hak kaybına sebebiyet verir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yasal danışmanın tek başına yaptığı işlemin sonradan onayla geçerlilik kazanabileceğini gösterir. Daire, takibe itirazın borçlu ile birlikte yasal danışman tarafından yapılması gerektiğini kabul etmekle birlikte, borçlunun şikâyetin kabulüne ilişkin kararı temyiz etmekle danışmanın işlemini dolaylı olarak onadığını belirtmiştir. Aksi yöndeki yorumun aşırı şekilcilik olacağı ve hak kaybına yol açacağı gerekçesiyle şikâyetin reddi gerektiği kabul edilerek karar bozulmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2016 · E. 2015/24492 · K. 2016/13005

Kendisine 429. maddedeki bütün işlerde yasal danışman atanan kişinin temyizden feragati, danışmanın görüşü alınmadan geçerli sonuç doğurmaz

Kadının açtığı boşanma ve ziynet alacağı davası kısmen kabul edilmiştir. Kadın velayet, tazminat, nafaka ve ziynet yönünden kararı temyiz ettikten sonra temyizden feragat etmiştir. Feragat tarihinde kadına 429. maddede gösterilen bütün işlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanmış olduğu anlaşılmıştır.

> *Yasal danışmanın görüşü alınmadan yapılan feragat hukuken geçerli sonuç doğurmaz...*

DEĞERLENDİRME Karar, boşanma davasında yasal danışmanlığın kanun yolu işlemlerine etkisini gösterir. Dava açma ve sulh olma yasal danışmanın görüşü alınarak yapılacak işlerdendir; Daire, temyizden feragatin de danışmanın görüşü alınmadan hukuken geçerli sonuç doğurmayacağını belirtmiştir. Temyizden feragat konusunda yasal danışmanın görüşü alındıktan sonra gönderilmek üzere dosya ilk derece mahkemesine iade edilmiştir.

6 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
25.06.2015 · E. 2015/7912 · K. 2015/6463

Vesayet altına alınma istemi yasal danışman atanması istemini de içerir; vesayeti kaldırılan kişiye yasal danışman atanmasına vesayet takibini yapan mahkeme bakar

Kısıtlanmış bir kişi hakkında alınan sağlık kurulu raporunda vasi atanmasının gerekmediği, yasal danışman atanmasının uygun olacağı bildirilmiştir. Vesayet makamı vesayeti sonlandırdı ve yasal danışman atanması için başka bir sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunmuştur; iki mahkeme de görevsizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlı adayının vesayet altına alınması talebi nitelik itibarıyla kısıtlı adayına yasal danışman atanması talebini de içerir. Vesayet altına alınma ve yasal danışman atanmada kişinin fiil ehliyeti kısıtlanmaktadır. Vesayette kısıtlı adayının bütün işlemleri için kendisine vasi atanmakta, yasal danışman atanmasında ise, kısıtlı adayına yasada sayılan bazı işlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanmaktadır. Daha önce kısıtlanmış bir kişinin vesayet durumunun devamına lüzum görülmüyor ve fakat kendisine yasal danışman atanması gerekiyorsa bu durumu değerlendirecek merci, kısıtlının vesayet takibini yapan mahkemedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet ile yasal danışmanlık arasındaki geçişin usulünü gösterir. Daire, vesayet altına alınmada da yasal danışman atanmasında da kişinin fiil ehliyetinin kısıtlandığını; vesayette bütün işlemler için vasi atandığını, yasal danışmanlıkta ise yalnız kanunda sayılan işlerde görüşü alınmak üzere danışman atandığını belirtmiştir. Vesayet talebinin yasal danışman talebini de içerdiği kabul edilerek, vesayetin devamına gerek görülmeyen kişiye yasal danışman atanması gerekip gerekmediğini vesayet takibini yapan mahkemenin değerlendireceği sonucuna varılmıştır (TMK m. 411).

7 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2013 · E. 2013/11359 · K. 2013/15777

Sağlık kurulu raporu yasal danışman atanması gerektiğini bildirmişse mahkeme kişiyi korumasız bırakacak şekilde karar veremez; 429. maddedeki işler için danışman atamalıdır

Kendisine yönetim ve temsil kayyımı atanmış kişi, kayyımın habersiz harcamalar yaptığını ileri sürerek kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme kayyımlığı kaldırdı ve kişinin kendisine vekil veya danışman seçmekte serbest olduğuna karar vermiştir. Dosyadaki sağlık kurulu raporunda ise kişiye yasal danışman atanması gerektiği bildirilmişti.

> *Dosya kapsamına ve rapor içeriğine göre, mahkemece daha önce kayyım atanması, yasa hükümlerine aykırı ise de; vesayete ilişkin hükümlerin kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle dosyanın re'sen ele alınıp kayyımlığa son verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır. Ancak mahkemece dosya içeriği gözetilerek ...'a Türk Medeni Kanunu'nun 429. maddesinde sayılan işler için yasal danışman*

atanması gerekirken, adı geçenin korumasız kalmasına yol açacak şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, yasal danışmanlığın koruyucu işlevini gösterir. Daire, daha önce yapılan kayyım atamasının kanuna aykırı olduğunu ve vesayete ilişkin hükümler kamu düzenine ilişkin bulunduğundan kayyımlığa re'sen son verilmesinde isabetsizlik bulunmadığını kabul etmiştir. Ancak rapor ve dosya içeriği gözetilerek kişiye 429. maddede sayılan işler için yasal danışman atanması gerekirken onu korumasız bırakacak şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.02.2010 · E. 2009/12973 · K. 2010/2554

Raporda ilgiliye müşavir atanmasının uygun görüldüğü bildirilmişse, kişinin yaşı ve rapor gözetilerek yasal danışman atanması gerekir

Bir kişinin kısıtlanması istendi. Hastaneden alınan raporda, kısıtlanması istenen kişiye müşavir atanmasının uygun olduğu bildirilmiştir. Mahkeme yasal danışman atanmasına karar vermeden davayı sonuçlandırmıştır.

> *Kısıtlanması istenenin yaşı ve yukarıda sözü edilen rapor dikkate alınarak yasal danışman atanmasına karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlama için yeterli sebep bulunmadığı hâlde yasal danışmanlık koşullarının oluştuğu bir durumu gösterir. Daire, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin kişiye kanunda yazılı işlemlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanacağını hatırlatmıştır. Raporda müşavir atanmasının uygun görüldüğü ve kişinin yaşı gözetildiğinde yasal danışman atanması gerektiği belirtilerek karar bu yönden bozulmuştur.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
02.07.2012 · E. 2012/6192 · K. 2012/8339

Raporda müşavir atanmasının uygun olacağına ilişkin bir şerh bulunmadığı ve fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektiren durum kanıtlanmadığı hâlde yasal danışman atanamaz

Çocukları, yaşlı babalarının başkalarının yönlendirmesiyle hareket ettiğini ileri sürerek kısıtlanmasını, bu kabul edilmezse kendisine yasal danışman atanmasını istemiştir. Sağlık kurulu raporunda akli melekelerinin yerinde olduğu ve vasi atanmasının gerekmediği belirtilmişti. Mahkeme vasi istemini reddetti, yasal danışman atamıştır.

> *Türk Medeni Kanununun 429. maddesi uyarınca kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber, korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye kanunda yazılı işlemlerde görüşü alınmak üzere bir*

> *yasal danışman atanacağı hükme bağlanmış ise de, ... Devlet Hastanesince düzenlenen 21.01.2010 tarihli raporda, ilgiliye müşavir atanmasının uygun olacağı yönünde de bir bildirim (şerh) bulunmamaktadır. ...'in kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber, korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektirir bir durumun varlığı da kanıtlanamadığı halde, davanın kabulü ile yasal danışman atanmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yasal danışman atanmasının da ispat gerektirdiğini gösterir. Daire, 429. maddenin kısıtlama için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin kişiyi kapsadığını hatırlatmıştır. Raporda müşavir atanmasının uygun olacağına dair bir bildirim bulunmadığı ve fiil ehliyetinin sınırlanmasını gerektiren bir durumun da kanıtlanamadığı gözetilerek yasal danışman atanmasına ilişkin karar bozulmuştur.

10 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2022 · E. 2022/6692 · K. 2022/10745

Yasal danışman atanması isteminde yetkili mahkeme, kolluk araştırmasıyla belirlenen kısıtlı adayının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesidir

Bir kişiye yasal danışman atanması istendi. İki ayrı ildeki sulh hukuk mahkemesi, kişinin adres kaydını ve yerleşim yerini gerekçe göstererek ayrı ayrı yetkisizlik kararı vermiştir; yargı yerinin belirlenmesi için dosya gönderilmiştir.

> *"Diğer yandan aynı Kanun'un 411. maddesine göre, "Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir." ve 19/1. maddesi uyarınca da "Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir."...*

DEĞERLENDİRME Karar, yasal danışmanlıkta yetkili vesayet makamının nasıl belirleneceğini gösterir. Daire, vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanacağını (TMK m. 431), vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait olduğunu (TMK m. 411) hatırlatmıştır. Yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olduğu gözetilerek, kolluk araştırmasıyla belirlenen yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 406:** Savurganlık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim ve diğer sebepler.
- **TMK m. 408:** İstek üzerine kısıtlama.
- **TMK m. 428:** İstek üzerine kayyım.
- **TMK m. 430:** Kayyımlıkta yetki.
- **TMK m. 477:** Yasal danışmanlığın sona ermesi.

MADDE

430 C. Yetki

KANUN METNİ

(1) Temsil kayyımı, kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından atanır.

(2) Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 430, kayyım atanmasında hangi vesayet makamının yetkili olduğunu düzenler. Madde iki kural koyar: **temsil kayyımı**, kendisine kayyım atanacak kimsenin **yerleşim yeri** vesayet makamı tarafından; **yönetim kayyımı** ise malvarlığının **büyük bölümünün yönetildiği** veya temsil edilen kimsenin **payına düşen malların bulunduğu yer** vesayet makamı tarafından atanır. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kayyım atanmasına ilişkin davada yetkinin **kesin** olduğunu ve kamu düzenine ilişkin bulunduğunu belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 380. maddesini karşılar; iki fıkra hâlinde kaleme alınmış ve ikinci fıkrada "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Yerleşim yeri	Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19).
Yasal yerleşim yeri	Velayet altındaki çocuğun ve vesayet altındaki kişinin kanunla belirlenen yerleşim yeri (TMK m. 21).
Kesin yetki	Tarafların anlaşmasıyla değiştirilemeyen ve mahkemece re'sen gözetilen yetki.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

1 Yargıtay HGK, 24.11.2020, E. 2017/2772, K. 2020/937.

Yargı yeri belirlenmesi	İki mahkemenin birbirine karşı yetkisizlik kararı vermesi üzerine yetkili mahkemenin üst mahkemece belirlenmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 430- Yürürlükteki Kanunun 380 inci maddesini karşılamaktadır. İkinci fıkrada "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Madde iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Birinci fıkra temsil kayyımı atanmasında, ikinci fıkra ise yönetim kayyımı atanmasında yetkiyi düzenlemektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 144*

Tasarının 430. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 464).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 380. maddeydi; madde "Salahiyettar makam" başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kayyım, Kayyımlık altına alınacak kimsenin ikametgahı sulh mahkemesi tarafından tayin olunur. Malların idaresiyle mükellef olan kayyım, o malların en büyük kısmı nerede idare ediliyor veya temsil edilen kimsenin hissesine nerede isabet etmiş bulunuyorsa, oranın sulh mahkemesi tarafından tayin olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 380 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 380	4721 sayılı Kanun m. 430
Yapı	Tek paragraf	İki fıkra
Temsil için kayyım	Kayyımlık altına alınacak kimsenin ikametgâhı sulh mahkemesi	Kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı
Malların idaresi	Malların en büyük kısmının idare edildiği veya hissenin isabet ettiği yer sulh mahkemesi	Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı
Kavram	Malların idaresiyle mükellef kayyım	Yönetim kayyımı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 430. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temsil kayyımı	Kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı	TMK m. 430/1
Yönetim kayyımı	Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya malların bulunduğu yer vesayet makamı	TMK m. 430/2
Yetkinin niteliği	Kesin yetki, kamu düzenine ilişkin	Yargıtay HGK, K. 2020/937
Küçüğün yerleşim yeri	Ana ve babasının ya da bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeri	TMK m. 21
Kısıtlının yerleşim yeri	Bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer	TMK m. 21
Kurumda bulunma	Yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz	TMK m. 22
Yerleşim yeri değişikliği	Vesayet makamının iznine bağlıdır	TMK m. 412
Kaynak	743 m. 380	Gerekçe, s. 144

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 380. maddesini karşılamaktadır. 1
İkinci fıkrada **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmış; madde **iki fıkra hâlinde** kaleme alınmıştır. Gerekçeye göre birinci fıkra **temsil kayyımı**, ikinci fıkra ise **yönetim kayyımı** atanmasında yetkiyi düzenlemektedir. Tasarının 430. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 464).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yetki kuralının **kayyımlık türüne göre değişmesidir**; bu nedenle kayyım isteminin temsil kayyımlığına mı yönetim kayyımlığına mı ilişkin olduğu yetkiyi doğrudan etkiler.[2] İkinci nokta, yetkinin **kesin** olması ve kayyımlık altına alınan kişinin dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesinin yetkisizlik kararına dayanak yapılamamasıdır. Üçüncü nokta, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerinin **nüfus kaydıyla yetinilmeden** fiilen araştırılması gerekmesidir.[3]

2 Yargıtay 17. HD, 18.12.2014, E. 2014/20485, K. 2014/18998.
3 Yargıtay 20. HD, 16.02.2009, E. 2009/1440, K. 2009/2497.

II. İki Ayrı Yetki Kuralı

- **Temsil kayyımı:** Kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri.
- **Yönetim kayyımı:** Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer.
- **Görevli makam:** Her iki durumda da vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.

1. madde, 426 ile 428. maddelerde düzenlenen kayyımlık türleri için yetkili vesayet makamını belirler. Temsil kayyımı belirli bir işte kişiyi temsil etmek için atandığından (TMK m. 426) yetki, kendisine kayyım atanacak kişinin yerleşim yerine bağlanmıştır. Yönetim kayyımı ise malvarlığını yönetmek için atandığından (TMK m. 427) yetki, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kişinin payına düşen malların bulunduğu yere göre belirlenir. Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır (TMK m. 431); vesayet işlerinde genel yetki kuralı, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleridir (TMK m. 411).

2 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kayyım atanması konusunda yetkinin 430. maddede temsil kayyımı ve yönetim kayyımı için ayrı ayrı düzenlendiğini, kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki bulunduğunu ve kayyımlık altına alınan kişinin dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetkisizlik kararı verilemeyeceğini belirtmiştir.[4]

III. Temsil Kayyımında Yerleşim Yeri

- **Genel kural:** Sürekli kalma niyetiyle oturulan yer.
- **Küçük:** Ana ve babanın veya çocuğun bırakıldığı ana ya da babanın yerleşim yeri.
- **Kısıtlı:** Bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer.

3 Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir (TMK m. 19). Velayet altındaki çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının, ortak yerleşim yerleri yoksa çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir; vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri ise bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21). Yargıtay, anneleriyle birlikte mahkemenin bulunduğu yerde oturan küçüklere temsil kayyımı atanması isteminde yetkisizlik kararı verilemeyeceğini belirtmiştir.[5] Kısıtlı kişiye temsil kayyımı isteminde de vesayet dosyasının takip edildiği ve kısıtlılığın devam ettiği gözetilerek kısıtlının yerleşim yerinin vesayet makamının bulunduğu yer olduğu kabul edilmiştir.[6]

4 Yargıtay HGK, 24.11.2020, E. 2017/2772, K. 2020/937.
5 Yargıtay 2. HD, 15.07.2010, E. 2010/11814, K. 2010/14362.
6 Yargıtay 5. HD, 08.12.2025, E. 2025/11515, K. 2025/16409.

Yerleşim yeri fiilen araştırılarak belirlenir. Yargıtay, küçüğün yerleşim yerinin bütün resmî kurumlardan araştırılıp tespit edilmesi gerektiğini ve nüfusa kayıtlı olunan yerin tek başına yetkiyi belirlemediğini,[7] kolluk araştırmasıyla belirlenen yerleşim yerinin esas alınacağını[8] ve küçüklerin dava tarihindeki adresine göre yetkinin belirleneceğini kabul etmiştir.[9] Yerleşim yeri tespit edilemiyorsa nüfusa kayıtlı olunan yer karine olarak yerleşim yeri kabul edilir.[10] 4

IV. Kurumda Bulunma ve Yerleşim Yeri Değişikliği

- **Kurumda bulunma:** Eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma yeni yerleşim yeri doğurmaz.
- **İzin:** Vesayet altındaki kişi vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yerini değiştiremez.
- **Yetkinin geçmesi:** Yerleşim yeri değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer.

Bir öğretim kurumuna devam etmek için bir yerde bulunma ya da eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma, yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz (TMK m. 22). Yargıtay, bir sosyal hizmet kurumunda kalan küçüğe temsil kayyımı atanması isteminde, küçüğün kuruma yerleştirilmeden önce kiminle ve nerede oturduğunun kolluk aracılığıyla araştırılması gerektiğini belirtmiştir.[11] 5

Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Yargıtay, kısıtlı veya vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi bulunmadan vesayet makamının kendiliğinden izin verip dosyayı göndermesini yetkinin geçmesi için yeterli görmemiş;[12] istek üzerine atanan kayyımın dosyasında da yerleşim yeri değişikliğine izin verilmemişse kayyımı atayan mahkemenin yetkili olduğunu kabul etmiştir.[13] 6

V. Yönetim Kayyımında Malların Bulunduğu Yer

- **Ölçüt:** Malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği yer veya payına düşen malların bulunduğu yer.
- **Taşınmaz:** Taşınmazın bulunduğu yer vesayet makamı.
- **Nitelendirme:** İstemin türü yetkiyi belirler.

7 Yargıtay 20. HD, 16.02.2009, E. 2009/1440, K. 2009/2497.
8 Yargıtay 5. HD, 02.03.2026, E. 2025/12833, K. 2026/3526.
9 Yargıtay 5. HD, 19.01.2026, E. 2025/11009, K. 2026/588.
10 Yargıtay 20. HD, 04.11.2008, E. 2008/13360, K. 2008/14422.
11 Yargıtay 17. HD, 20.09.2013, E. 2013/13348, K. 2013/12526.
12 Yargıtay 5. HD, 16.12.2025, E. 2025/12817, K. 2025/17535.
13 Yargıtay 5. HD, 15.09.2022, E. 2022/8073, K. 2022/12023.

7 İkinci fıkra, yönetim kayyımlığında yetkiyi kişinin yerleşim yerine değil, yönetilecek malvarlığına bağlar. Yargıtay, kimliği tespit edilemeyen malik için istenen kayyımda taşınmazların bulunduğu yer sulh hukuk mahkemesini yetkili saymış ve kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki bulunduğunu belirtmiştir.[14] Uzun zamandır haber alınamayan paydaşın payı için istenen kayyımın yönetim kayyımı olarak nitelendirildiği ve yetkinin ikinci fıkraya göre belirlendiği de görülmektedir.[15] 3561 sayılı Kanun'a göre atanan yönetim kayyımının pay devri için izin istemesinde de Hukuk Genel Kurulu, ikinci fıkradaki yetki kuralını uygulamıştır.[16]

UYGULAMA NOTU

Bir çocuğa temsil kayyımı atanması istenecekse, çocuğun gerçekte kiminle ve nerede oturduğunu gösteren belgeler dilekçeye eklenmelidir; nüfus kaydı tek başına yetkiyi belirlemez (TMK m. 430, 21). **Bir taşınmaz payı için kayyım istenecekse**, istemin yönetim kayyımlığına ilişkin olduğu belirtilmeli ve taşınmazın bulunduğu yer sulh hukuk mahkemesine başvurulmalıdır. **Vesayet altındaki kişi başka bir yere taşınmışsa**, vesayet makamından yerleşim yeri değişikliği için izin istenmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 412).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.07.2010 · E. 2010/11814 · K. 2010/14362

Temsil kayyımı, kendisine kayyım atanacak kişinin yerleşim yerindeki vesayet makamınca atanır; anneleriyle birlikte oturan küçükler için o yer mahkemesi yetkilidir

İki küçüğe temsil kayyımı atanması istendi. Toplanan delillerden küçüklerin anneleriyle birlikte mahkemenin bulunduğu ilçede oturdukları anlaşıldığı hâlde sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Deliller toplanıp işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 430. maddenin birinci fıkrasının temel uygulamasını gösterir. Daire, temsil kayyımının kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yerindeki vesayet makamınca atanacağını (TMK m. 430/1) ve küçüklerin anneleriyle birlikte oturduğu yerin yerleşim yeri olduğunu (TMK m. 21) hatırlatmıştır. Küçüklerin mahkemenin bulunduğu yerde anneleriyle oturduğu anlaşıldığından yetkisizlik kararı bozulmuş, delillerin toplanıp işin esası hakkında karar verilmesi istenmiştir.

14 Yargıtay 5. HD, 20.11.2023, E. 2023/7361, K. 2023/11169.
15 Yargıtay 17. HD, 18.12.2014, E. 2014/20485, K. 2014/18998.
16 Yargıtay HGK, 24.11.2020, E. 2017/2772, K. 2020/937.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 20. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2009 · E. 2009/1440 · K. 2009/2497

Temsil kayyımı isteminde küçüğün yerleşim yeri bütün resmî kurumlardan araştırılarak belirlenmelidir; nüfusa kayıtlı olunan yer tek başına yetkiyi belirlemez

Aile mahkemesinin yazısı üzerine bir küçüğe kayyım atanması istendi. Araştırmada küçüğün annesiyle birlikte bir ilçede oturduğu bildirilmişti; o yerdeki sulh hukuk mahkemesi, bildirilen adreste oturmadıkları ve nüfusa kayıtlı oldukları yerin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Bu durumda; Acıpayam Sulh Hukuk Mahkemesince, küçüğün yerleşim yeri tüm resmi kurumlardan araştırılıp tesbit edilmesi gerekirken, nüfusa kayıtlı olduğu yerin yetkili olduğunu gerekçe göstererek yetkisizlik kararı verilmesi doğru bulunmadığından, uyuşmazlığın çözümünde Acapıyam Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımlığında yerleşim yerinin nasıl belirleneceğini gösterir. Daire, 430. maddenin birinci fıkrasına göre temsil kayyımının kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamınca atanacağını hatırlatmış; küçüğün yerleşim yerinin bütün resmî kurumlardan araştırılıp tespit edilmesi gerekirken nüfusa kayıtlı olduğu yerin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmesini doğru bulmamıştır.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 20. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2008 · E. 2008/13360 · K. 2008/14422

Yerleşim yeri tespit edilemiyorsa nüfusa kayıtlı olunan yer karine olarak yerleşim yeri kabul edilir ve o yer mahkemesi yetkili olur

Bir kişi hakkında vasi atanması istendi. Yapılan araştırmada kısıtlı adayının yer değiştirdiği ve son yerleşim yerinin tespit edilemediği anlaşılmıştır; iki sulh hukuk mahkemesi ayrı ayrı yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Yerleşim yerinin tespit edilemediği hallerde, karine olarak nüfusa kayıtlı olunan yerde yerleşim yeri olarak kabul edilir. Somut olayda; yapılan araştırmada kısıtlı adayının yer değiştirdiği, son yerleşim yerinin tesbit edilemediği anlaşılmakla, uyuşmazlığın çözümünde yetkili mahkeme nüfusa kayıtlı olduğu yer İpsala Sulh Hukuk Mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar vesayet davasına ilişkindir; ancak Daire, yetkiyi belirlerken 430. maddenin birinci fıkrasını ve yerleşim yerini düzenleyen 19. maddeyi birlikte aktarmıştır. Yerleşim yerinin tespit edilemediği hâllerde nüfusa kayıtlı olunan yerin karine olarak yerleşim yeri kabul edileceği belirtilmiş, kısıtlı adayının son yerleşim yeri tespit edilemediğinden nüfusa kayıtlı olduğu yer mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.

4 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
20.09.2013 · E. 2013/13348 · K. 2013/12526

Küçüğün bir bakım kurumuna yerleştirilmesi yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz; temsil kayyımı için kuruma yerleştirilmeden önceki yerleşim yeri araştırılmalıdır

Hakkında babalık davası görülen bir küçüğe temsil kayyımı atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi, küçüğün başka bir ildeki sosyal hizmet kurumunda kaldığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosya yargı yerinin belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 22. maddesi uyarınca bakım ve sağlık kurumuna konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmamasına göre, küçük ...'in, Sosyal Hizmetler müdürlüğüne yerleştirilmeden önce kiminle ve nerede ikamet ettiği, kolluk gücü ile araştırılarak tesbiti ile belgelendirilmesi ve dosya arasına konulması, ondan sonra merci tayini incelemesi yapılmak üzere gönderilmesi için dosyanın mahkemesine GERİ ÇEVRİLMESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımlığında yerleşim yerinin belirlenmesinde 22. maddenin etkisini gösterir. Daire, 430. maddenin birinci fıkrası ile yerleşim yerini düzenleyen 19. maddeyi aktarmış; bakım ve sağlık kurumuna konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmadığını belirtmiştir. Küçüğün kuruma yerleştirilmeden önce kiminle ve nerede oturduğunun kolluk aracılığıyla araştırılıp belgelendirilmesi için dosya geri çevrilmiştir.

5 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2026 · E. 2025/12833 · K. 2026/3526

Kayyım atanmasına ilişkin davada yetki kesindir; temsil kayyımında kolluk araştırmasıyla belirlenen küçüğün yerleşim yerindeki mahkeme yetkilidir

Bir küçüğe temsil kayyımı atanması istendi. Bir sulh hukuk mahkemesi nüfus kaydındaki adrese göre, diğeri ise kolluk araştırmasında küçüğün dedesiyle birlikte başka bir ilde oturduğunun bildirilmesine göre yetkisizlik kararı vermiştir.

> *1. Kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki söz konusu olup, bu yön kamu düzenine ilişkindir. 2. Dosya kapsamı ve yapılan kolluk araştırması sonucundan, kayyım atanması istenilen küçüğün yerleşim yeri adresinin Merkez/Batman olduğu anlaşıldığından, uyuşmazlığın Batman 2. Sulh Hukuk Mahkemesince sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımlığında yetkinin kesin olduğunu ve fiilî yerleşim yerinin esas alındığını gösterir. Daire, kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki bulunduğunu ve bu yönün kamu düzenine ilişkin olduğunu belirtmiş; nüfus kaydındaki adres yerine kolluk araştırmasıyla belirlenen küçüğün yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

6 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
19.01.2026 · E. 2025/11009 · K. 2026/588

Temsil kayyımı isteminde yetkiyi küçüklerin dava tarihindeki yerleşim yeri belirler

Küçüklere temsil kayyımı atanması istendi. İki ayrı ildeki sulh hukuk mahkemesi, kayyım atanması istenenlerin adresinin diğer ilde olduğu gerekçesiyle ayrı ayrı yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamında yapılan incelemeye göre küçüklerin dava tarihindeki adresinin Melikgazi/Kayseri olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın Kayseri 3. Sulh Hukuk Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımlığında yetkinin hangi tarihe göre belirleneceğini gösterir. Daire, yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olduğunu (TMK m. 19) ve temsil kayyımının kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yerindeki vesayet makamınca atanacağını hatırlatmış; küçüklerin dava tarihindeki adresine göre yargı yerini belirlemiştir.

7 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2025 · E. 2025/11515 · K. 2025/16409

Kısıtlı kişiye temsil kayyımı isteminde, kısıtlının yerleşim yeri vesayet makamının bulunduğu yer olduğundan vesayet dosyasının takip edildiği yer mahkemesi yetkilidir

Uzun yıllar önce kısıtlanarak annesinin velayeti altına alınmış bir kişiye temsil kayyımı atanması istendi. Bir mahkeme nüfus kaydındaki adrese göre, diğeri ise kısıtlının yerleşim yerinin vesayet makamının bulunduğu yer olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamında yapılan incelemeye göre kayyım tayini istenilenin Adana 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin 23.10.1992 tarih ve 1992/1264 Esas, 1992/1282 Karar sayılı kararıyla kısıtlandığı ve …'ın velayeti altına alındığı, vesayet dosyasının bu mahkemece takip edildiği, kısıtlılık halinin devam ettiği, yerleşim yerinin vesayet makamının bulunduğu yer olduğu anlaşıldığına göre uyuşmazlığın Adana 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlılara atanacak temsil kayyımında yetkinin nasıl belirleneceğini gösterir. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21); vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez (TMK m. 412). Daire, vesayet dosyasının takip edildiği ve kısıtlılık hâlinin devam ettiği gözetilerek kısıtlının yerleşim yerinin vesayet makamının bulunduğu yer olduğunu kabul etmiş ve bu yerdeki mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

8 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
24.11.2020 · E. 2017/2772 · K. 2020/937

Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kişinin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamınca atanır; kayyımlık işlerinde yetki kesindir

Bir taşınmazdaki pay sahibine 3561 sayılı Kanun'a göre yönetim kayyımı atanmıştı. Kayyım, bu kişiye ait payın müteahhit şirkete devri ve bazı giderlerin ödenmesi için kendisine yetki ve izin verilmesini istemiştir. Mahkeme yetkisizlik kararı verdi ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir.

> *Kayyım atanması konusunda yetki ise TMK'nın 430. maddesinde temsil kayyımı ve yönetim kayyımı için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Temsil kayyımı atanmasında yetkili mahkeme TMK'nın 430/1. maddesinde; "Temsil kayyımı, kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından atanır" şeklinde belirtilmiştir. Yönetim kayyımlığında yetkili mahkeme ise TMK'nın 430/2. maddesinde " Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır." şeklinde düzenleme konusu yapılmıştır. 18. Kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki söz konusu olup, bu yön kamu düzenine ilişkindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 430. maddenin iki fıkrasının ayrı yetki kuralları koyduğunu gösterir. Hukuk Genel Kurulu, temsil kayyımının kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yerindeki, yönetim kayyımının ise malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yerdeki vesayet makamınca atanacağını açıklamıştır. Kayyım atanmasına ilişkin davada yetkinin kesin olduğu ve kayyımlık altına alınan kişinin dava tarihinden sonra yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetkisizlik kararı verilemeyeceği belirtilerek direnme kararı bozulmuştur.

9 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
20.11.2023 · E. 2023/7361 · K. 2023/11169

Kimliği tespit edilemeyen malik için istenen kayyımda, taşınmazların bulunduğu yer sulh hukuk mahkemesi kesin olarak yetkilidir

Bir köydeki çok sayıda parselin maliki olan ancak kimliği tespit edilemeyen kişiyi ortaklığın giderilmesi davasında temsil etmek üzere kayyım atanması istendi. Taşınmazların bulunduğu yerdeki mahkeme, kişinin orada hiç yaşamadığı gerekçesiyle; diğer mahkeme ise taşınmazların bulunduğu yerin kesin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *1. Kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki söz konusu olup bu yön kamu düzenine ilişkindir. 2. Dosya kapsamından Gümüşhane ili, Şiran ilçesi, … köyü 62, 66, 418, 426, 464, 925, 1029, 1457, 1458 ve 1482 parsel maliki olan ancak kimliği tespit edilemeyen …'a ortaklığın giderilmesi davasında temsil etmek üzerine kayyım atanması talep edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda*

uyuşmazlığın Şiran Sulh Hukuk Mahkemesince sonuçlandırılması gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, yönetim kayyımlığında malların bulunduğu yerin yetkiyi belirlediğini gösterir. Daire, uyuşmazlığı 427. madde uyarınca yönetim kayyımı atanması istemi olarak nitelendirmiş ve 430. maddenin ikinci fıkrasını aktarmıştır. Kayyım atanmasına ilişkin davada kesin yetki bulunduğu belirtilerek taşınmazların bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (TMK m. 427).

10 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2014 · E. 2014/20485 · K. 2014/18998

Uzun zamandır haber alınamayan paydaşın payı için istenen kayyım yönetim kayyımıdır; yetki 430. maddenin ikinci fıkrasına göre belirlenir

Bir kişi, çocuklarıyla birlikte elbirliği hâlinde malik olduğu taşınmazda oğlundan uzun zamandır haber alınamadığını ve bu nedenle taşınmaz üzerinde işlem yapılamadığını belirterek oğlunun payına kayyım atanmasını istemiştir. Mahkemelerden biri istemi temsil kayyımlığı sayarak yerleşim yeri kuralına, diğeri yönetim kayyımlığı sayarak taşınmazın bulunduğu yer kuralına göre yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Aynı Kanunun 430/2.maddesinde de 'Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır.' hükmü getirilmiştir. Somut olayda, davacı, davacı ile çocuklarının iştirak halinde ortak olduğu taşınmazda, oğlu ...'deden uzun zamandır haber alınamadığını, bu nedenlede taşınmaz üzerinde işlem yapılamadığını belirtilerek oğlunun hissesi üzerine yönetim kayyım atanmasını talep ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda Uyuşmazlığın, ... 21.Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, istemin temsil kayyımlığı mı yönetim kayyımlığı mı olduğunun yetkiyi doğrudan etkilediğini gösterir. Daire, uzun zamandır haber alınamayan paydaşın payı üzerinde istenen kayyımı 427. maddedeki yönetim kayyımlığı kapsamında değerlendirmiş ve 430. maddenin ikinci fıkrasındaki kurala göre yargı yerini belirlemiştir.

11 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2025 · E. 2025/12817 · K. 2025/17535

Kısıtlı veya vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi yoksa vesayet makamı kendiliğinden izin verip dosyayı gönderemez; dosyanın takibinde bu mahkeme yetkili kalır

Bir kişiye temsil kayyımı atanmıştı. Kayyımın bir abonelik işlemi için muvafakat istemesi üzerine vesayet makamı, kişinin sistemde görünen yeni adresine göre yerleşim yeri değişikliğine kendiliğinden izin verdi ve dosyayı başka ildeki sulh hukuk mahkemesine göndermiştir. Dosyanın gönderildiği mahkeme de yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan vesayet makamı olan Gaziantep 4. Sulh Hukuk Mahkemesince kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ve dosyanın Adana Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği anlaşılmakla dosyanın takibi ile Gaziantep 4. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyım dosyasının takibinde yetkinin yerleşim yeri iznine bağlı olduğunu gösterir. Vesayet altındaki kişi vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yeri değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Daire, ortada bir izin talebi bulunmadan vesayet makamının kendiliğinden yerleşim yeri değişikliğine izin vererek dosyayı göndermesini yetki değişikliği için yeterli görmemiş; dosyanın takibinde ilk vesayet makamını yetkili saymıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 427:** Yönetim kayyımı.
- **TMK m. 428:** İstek üzerine kayyım.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışmanın atanma usulü.

MADDE

431 D. Usul

KANUN METNİ

(1) Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar, kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır.

(2) Kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar, ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilân olunur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 431, kayyım ve yasal danışmanın atanma usulünü düzenler. Birinci fıkraya göre **vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar**, kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır; atanacak kişinin yeteneği, eşin ve hısımların önceliği, engel ve kaçınma sebepleri, itiraz, tebliğ ve göreve başlama kuralları bu yolla kayyım ve yasal danışman için de geçerli olur. İkinci fıkraya göre kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar, **ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilan olunur.** Yargıtay, kayyımın sıfatına itirazın önce vesayet makamında, sonra denetim makamında inceleneceğini ve denetim makamının bu konudaki kararının kesin olduğunu belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 381. maddesini karşılar; eski metinde yalnız kayyımın atanmasından söz edilirken maddeye **"yasal danışman"** da eklenmiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Atama usulü	Vasinin seçimi, atanması, tebliğ, kaçınma, itiraz ve göreve başlamasına ilişkin kurallar (TMK m. 413-425).
Vesayet makamı	Kayyım ve yasal danışmanı atayan sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Vesayet makamının kararlarına karşı itirazları inceleyen asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Kaçınma	Atanan kişinin kanunda sayılan bir sebeple görevi kabul etmemesi.

1 Yargıtay 2. HD, 05.11.2007, E. 2007/12183, K. 2007/15003.

İlan | Kararın kamuya duyurulması; kayyım ve yasal danışmanlıkta vesayet makamının gerekli görmesine bağlıdır.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 431- yürürlükteki Kanunun 381 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metinde sadece kayyımın atanmasından söz edildiği hâlde maddede buna "yasal danışman" da eklenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 144*

Tasarının 431. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 381. maddeydi; madde "Tayin" başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi tayininde usul ne ise, kayyım hakkında da odur. Sulh mahkemesi, muvafık görmezse kayyım tayinini ilan etmez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 381 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 381	4721 sayılı Kanun m. 431
Kapsam	Kayyım	Kayyım ve yasal danışman
Genel kural	Vasi tayinindeki usul kayyım hakkında da uygulanır	Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım ve yasal danışmana da uygulanır
İlan	Sulh mahkemesi uygun görmezse ilan edilmez	Ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilan olunur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 431. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel kural	Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar kayyım ve yasal danışmana da uygulanır	TMK m. 431/1
Atanacak kişi	Görevi yapabilecek yetenekte ergin	TMK m. 413

Konu	Kural	Dayanak
Öncelik	Eş ve yakın hısımlar	TMK m. 414
Engel ve kaçınma	Engel sebepleri, kaçınma sebepleri	TMK m. 417, 418
İtiraz	Önce vesayet makamı, sonra denetim makamı	TMK m. 422
Tebliğ	Atama kararı atanan kişiye tebliğ olunur	TMK m. 421
İlan	Yalnız vesayet makamı gerekli görürse	TMK m. 431/2
Yetki	Kişinin yerleşim yeri; yönetim kayyımında malların bulunduğu yer	TMK m. 411, 430
Kaynak	743 m. 381	Gerekçe, s. 144

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 381. maddesini karşılamaktadır. 1
Eski metinde **yalnız kayyımın atanmasından** söz edilirken yeni maddeye **"yasal danışman"** da eklenmiştir. Eski Kanun, sulh mahkemesinin uygun görmezse kayyım tayinini ilan etmeyeceğini öngörüyordu; yeni metin bu kuralı kayyım ve yasal danışman atanmasına ilişkin karar için **"ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilân olunur"** biçiminde sürdürmüştür. Tasarının 431. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasilik için öngörülen **usul güvencelerinin** kayyım ve yasal danışman atanmasında da geçerli olmasıdır; Yargıtay, kayyımlığın kaldırılması isteminde duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[2] İkinci nokta, kayyımın veya yasal danışmanın **şahsına itirazın** temyiz yoluyla değil, önce vesayet makamına, sonra denetim makamına yapılmasıdır. Üçüncü nokta, vasilikten farklı olarak kayyım ve yasal danışman atanmasına ilişkin kararın **kural olarak ilan edilmemesi**, ancak vesayet makamı gerekli görürse ilan edilmesidir.

II. Vasilik Kurallarının Kayyım ve Yasal Danışmana Uygulanması

- **Seçim:** Görevi yapabilecek yetenekte ergin; eş ve yakın hısımlara öncelik; ilgililerin gösterdiği kişi.
- **Engel ve kaçınma:** Vasiliğe engel olan sebepler ve kaçınma sebepleri.
- **Süreç:** Tebliğ, kaçınma ve itiraz, geçici görev, göreve başlama.

1. madde, kayyımlık ve yasal danışmanlık için ayrı bir atama usulü öngörmek yerine vasinin atanmasına ilişkin kurallara yollama yapar. Vesayet makamı, bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atar (TMK m. 413); haklı sebepler engel olmadıkça vesayet altına alınacak kişinin eşini veya yakın

2 Yargıtay 18. HD, 24.03.2015, E. 2014/16673, K. 2015/4260.

hısımlarından birini öncelikle atar (TMK m. 414) ve ilgililerin gösterdiği kimseyi göz önünde tutar (TMK m. 415). Kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler ve menfaati ilgilinin menfaatiyle önemli ölçüde çatışanlar vasi olamaz (TMK m. 418). Bu kurallar 431. madde uyarınca kayyım ve yasal danışman için de geçerlidir. Ayrıca Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403).

2 Atama kararı atanan kişiye hemen tebliğ olunur (TMK m. 421). Atanan kişi on gün içinde kaçınma hakkını kullanabilir, ilgili olan herkes de atamaya itiraz edebilir (TMK m. 422); kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile atanan kişi yerine bir başkası atanıncaya kadar görevini yerine getirir (TMK m. 423). Atama kararı kesinleşince vesayet makamı göreve başlama için gerekli işlemleri yapar (TMK m. 425).

III. Sıfata İtiraz ve Vesayet Makamı Kararlarına Karşı Yol

- **Sıfata itiraz:** Önce vesayet makamı, kabul etmezse denetim makamı.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.
- **Yönetime ilişkin kararlar:** On gün içinde denetim makamına itiraz.

3 Vasinin sıfatına itiraz usulü kayyım ve yasal danışman için de uygulanır. Kayyımın sıfatına karşı yapılan itirazları inceleme görevinin öncelikle vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine ait olduğu ve denetim makamının bu konudaki kararının kesin olduğu belirtilerek, kayyımın sıfatına yönelik temyiz istemi reddedilmiştir.[3] Yasal danışmanın şahsına yönelik itiraz da aynı kurallar çerçevesinde değerlendirilmiştir.[4]

4 İlgililer, vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğden başlayarak on gün içinde itiraz edebilir; denetim makamı bu itirazı kesin olarak karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, kayyımın bir ödeme konusunda vesayet makamından istediği karara karşı temyiz yolunun değil, denetim makamına itiraz yolunun açık olduğunu belirtmiştir.[5]

IV. Duruşma ve Hukuki Dinlenme

- **Nitelik:** Vesayet işleri çekişmesiz yargı işidir.
- **Duruşma:** Kayyım atanması ve kaldırılması istemlerinde dosya üzerinden karar verilemez.
- **Dayanak:** Hukuki dinlenme hakkı ve iddia ile savunma hakkı.

3 Yargıtay 2. HD, 05.11.2007, E. 2007/12183, K. 2007/15003.
4 Yargıtay 2. HD, 28.03.2007, E. 2006/19738, K. 2007/5067.
5 Yargıtay 18. HD, 06.03.2014, E. 2013/19638, K. 2014/4117.

Vesayet işleri çekişmesiz yargı işlerindendir ve bu işlerde niteliğine uygun düş- 5
tüğü ölçüde basit yargılama usulü uygulanır. Yargıtay, kayyımlığın kaldırılması isteminde duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilemeyeceğini, hukuki dinlenme hakkı gereği tarafların dinlenmek ve iddia ile savunmalarını sunmak üzere usulüne uygun davet edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[6] Kimliği tespit edilemeyen malike kayyım atanması isteminde de duruşma açılarak delillerin değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[7]

V. Görev ve Yetki

- **Görev:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Yetki:** Vesayet işlerindeki kesin yetki kuralı ve 430. madde.
- **Araştırma:** Yerleşim yeri re'sen araştırılır.

Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Yargıtay, kayyım atan- 6
ması kararının kaldırılması davasının sıfata itiraz veya kaçınma istemi olmadığını ve görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olduğunu,[8] federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması isteminde de görevin sulh hukuk mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.[9]

Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daire- 7
lerine aittir (TMK m. 411); kayyımlıkta ise 430. madde temsil ve yönetim kayyımı için ayrı yetki kuralları koyar (TMK m. 430). Yargıtay, yasal danışman atanmasında vesayet işlerindeki yetkinin kesin olduğunu ve mahkemece kendiliğinden gözetileceğini, kişinin yerleşim yerinin resmî kurumlardan da re'sen araştırılması gerektiğini belirtmiştir.[10] Kolluk araştırmasıyla belirlenen yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesinin yetkili olduğu da kabul edilmiştir.[11]

VI. Kararın İlanı

- **Vasilik:** Kısıtlama ve vasi atanmasına ilişkin karar ilan olunur.
- **Kayyımlık ve yasal danışmanlık:** Karar ancak vesayet makamı gerekli görürse ilan olunur.

Kısıtlamaya ve vasi atanmasına ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa 8
kayıtlı olduğu yerde ilan olunur (TMK m. 421). 431. maddenin ikinci fıkrası bu kurala istisna getirir: kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilan olunur. İlanın gerekli olup

6 Yargıtay 18. HD, 24.03.2015, E. 2014/16673, K. 2015/4260.
7 Yargıtay 18. HD, 03.03.2015, E. 2015/363, K. 2015/3251.
8 Yargıtay 18. HD, 30.04.2013, E. 2013/4666, K. 2013/7270.
9 Yargıtay 18. HD, 23.06.2015, E. 2015/1013, K. 2015/11013.
10 Yargıtay 2. HD, 19.06.2008, E. 2008/4439, K. 2008/9008.
11 Yargıtay 5. HD, 14.06.2022, E. 2022/6692, K. 2022/10745.

olmadığına vesayet makamı karar verir. Kayyım atanmasının kişinin fiil ehliyetini etkilemediği de ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 458).

UYGULAMA NOTU

Kayyım ya da yasal danışman atanacaksa, eşin ve yakın hısımların öncelikli olduğu ve atanacak kişi için vasiliğe engel sebeplerin de geçerli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 414, 418, 431). **Atanan kayyımın şahsına itiraz edilecekse**, öğrenmeden başlayarak on gün içinde vesayet makamına başvurulmalıdır (TMK m. 422). **Kayyım dosyasında duruşma açılmadan karar verilmişse**, hukuki dinlenme hakkının ihlal edildiği kanun yolunda ileri sürülebilir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
24.03.2015 · E. 2014/16673 · K. 2015/4260

Kayyımlığın kaldırılması isteminde duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilemez; taraflar dinlenmek üzere usulüne uygun davet edilmelidir

Tapuda payı bulunan bir kişinin mirasçısı, kayyım atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalktığını ileri sürerek murisi adına kayıtlı paya ilişkin kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi duruşma açmadan dosya üzerinden davayı kabul etmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Kanunun açıkça duruşma açılarak yargılama yapılmasını emrettiği hallerde dosya üzerinden karar verilemez. Bilindiği üzere HMK.nun hukuki dinlenme hakkı başlıklı 27. maddesi uyarınca davanın tarafları, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip olup, bu hak yargılama ile ilgili bilgi sahibi olunmasını da içerir. Hukuki dinlenme hakkının gereği olarak, taraflar duruşmaya çağrılmadan hüküm verilememesi, Anayasanın 36. maddesi ile düzenlenen iddia ve savunma hakkının kullanılmasına olanak tanınması ilkesinin doğal bir sonucudur. Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılama hakkının da en önemli unsurudur. Gerçekten savunma hakkını güvence altına alan T.C.Anayasası'nın 36. maddesi ile 6100 Sayılı HMK.nun 27. maddesinde açıkça belirtildiği üzere, mahkemece taraflar, dinlenmek, iddia ve savunmalarını sunmak üzere kanuni şekillere uygun olarak davet edilmedikçe hüküm verilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, duruşma açılmak suretiyle inceleme yapılması gerekirken, dosya üzerinden inceleme yapılarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 431. maddenin vasinin atanması usulünü kayyımlığa taşıdığını ve bunun usul güvencelerini de kapsadığını gösterir. Daire, vesayet işlerinin çekişmesiz yargı işi olduğunu ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usulünün uygulanacağını belirtmiştir. Dosya üzerinden karar verilebilmesi için bunun hukuken mümkün olması gerektiği, hukuki dinlenme hakkı gereği tarafların

dinlenmek ve iddia ile savunmalarını sunmak üzere davet edilmeden hüküm kurulamayacağı açıklanarak duruşma açılmadan verilen karar bozulmuştur.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
03.03.2015 · E. 2015/363 · K. 2015/3251

Kimliği tespit edilemeyen malike kayyım atanması isteminde de duruşma açılarak deliller değerlendirilmeli, dosya üzerinden karar verilmemelidir

Kamulaştırma davasına konu taşınmazın maliklerinden birinin kimlik ve adresine ulaşılamadığı ileri sürülerek bu malike kayyım atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi duruşma yapmadan dosya üzerinden istemi kabul etmiştir; karar kayyım vekilince temyiz edilmiştir.

> *Bu nedenlerle, duruşma açılmak suretiyle inceleme yapılması ve delillerin değerlendirilerek sonuca göre karar verilmesi gerekirken, dosya üzerinden inceleme yapılarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyım atanması istemlerinde yargılama usulünü gösterir. Daire, istemi 427. madde ve 3561 sayılı Kanun'a dayalı kayyım tayini olarak nitelendirmiş; 431. madde uyarınca vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım atanmasında da uygulanacağını hatırlatmıştır. Hukuki dinlenme hakkı ve iddia ile savunma hakkı gereği duruşma açılarak delillerin değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek dosya üzerinden verilen karar bozulmuştur (TMK m. 427).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.11.2007 · E. 2007/12183 · K. 2007/15003

Kayyımın sıfatına itirazı önce vesayet makamı, kabul etmezse denetim makamı inceler; denetim makamının bu konudaki kararı kesindir

Bir derneğe ilişkin davada verilen tedbir kararına dayanılarak kayyım atandı. Kayyımlık kararı hem esası hem de atanan kayyımın şahsı yönünden temyiz edilmiştir. Kayyımın sıfatına yönelik itiraz daha önce vesayet makamınca uygun görülmemiş, denetim makamınca da reddedilmişti.

> *Vasi ve kayyımın sıfatına karşı yapılan itirazları inceleme görevi öncelikle vesayet makamına, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine aittir.(TMK. m. 422) Denetim makamının bu konuda vereceği karar ise kesindir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 431. madde yoluyla vasiye ilişkin itiraz usulünün kayyım hakkında da uygulandığını gösterir. Daire, vasinin sıfatına karşı itirazların öncelikle vesayet makamınca, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamınca inceleneceğini öngören 422. maddeyi (TMK m. 422) kayyıma uygulamış; denetim makamının bu konudaki kararının kesin olması nedeniyle kayyımın sıfatına yönelik temyiz istemini reddetmiştir. Kayyımlık kararının esasına yönelik temyiz itirazları ise yerinde görülmeyerek hüküm onanmıştır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.03.2007 · E. 2006/19738 · K. 2007/5067

Yasal danışmanın şahsına yönelik itiraz da vasinin sıfatına itiraz usulüne göre önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Vesayet davasında bir kişiye yasal danışman atandı. Karar, atanan yasal danışmanın şahsı yönünden temyiz edilmiştir.

> *Öyle ise yasal danışmanın şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz ve özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde dilekçenin görev yönünden reddi ile denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 431. maddenin yasal danışmanlığa uygulanmasını gösterir. Daire, vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanacağını belirterek, vasinin sıfatına karşı itirazları ve kaçınma sebeplerini inceleme görevinin önce vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına ait olduğunu öngören 422. maddeyi yasal danışmana uygulamıştır. Yasal danışmanın şahsına yönelik temyiz dilekçesinin bu kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi için dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 429).

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
06.03.2014 · E. 2013/19638 · K. 2014/4117

Vesayet makamının kayyımlığın yönetimiyle ilgili kararlarına karşı yol temyiz değil, denetim makamına itirazdır

Bir paydaşa atanan kayyım, paydaşın hissesine düşen satış bedelinin paydaşın dedesi olduğunu iddia eden kişiye ödenip ödenmeyeceği konusunda vesayet makamından karar verilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi reddetmiştir; karar kayyım vekilince temyiz edilmiştir.

> *Aynı Yasanın 488. maddesine göre; ilgililer vesayet makamının, vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlar. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte ve temyizi kabil kararlardan olmadığından bu hususta denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyımlığın yürütülmesi sırasında verilen kararlara karşı başvuru yolunu gösterir. Daire, 431. madde uyarınca vasiye ilişkin hükümlerin kayyım hakkında da uygulanacağını belirtmiş; vesayet makamının vasi ve kayyımın işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu açıklamıştır. İlgililer vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde itiraz edebilir (TMK m. 488); bu kararlar temyizi kabil olmadığından dosya denetim makamınca karar verilmek üzere iade edilmiştir.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
30.04.2013 · E. 2013/4666 · K. 2013/7270

Kayyım atanması kararının kaldırılması davasına sulh hukuk mahkemesi bakar; bu dava kayyımın şahsına itiraz veya kaçınma istemi niteliğinde değildir

Bir parselin maliklerine atanan kayyımlığın kaldırılması için asliye hukuk mahkemesinde dava açılmıştır. Mahkeme görevsizlik kararı vermiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Dava kayyım atanması kararının iptali; kaldırılması davası olup, kayyımın şahsına itiraz ya da kayyımın kaçınması talebine ilişkin bulunmamaktadır. Görevli mahkeme ise sulh hukuk mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyımlığın kaldırılması istemlerinde görevli mahkemeyi gösterir. Daire, temsil ve yönetim kayyımlığının sona ermesine ilişkin 477. maddeyi, vasi hakkındaki hükümlerin kayyım hakkında da uygulanacağını öngören 403. maddeyi ve 431. maddeyi birlikte aktarmıştır. Vesayet işlerinin çekişmesiz yargı işi olduğu ve bu işlerde sulh hukuk mahkemesinin görevli bulunduğu, kayyımlığın kaldırılması davasının denetim makamının inceleyeceği bir sıfata itiraz veya kaçınma istemi olmadığı belirtilerek görevsizlik kararı gerekçesi değiştirilerek onanmıştır (TMK m. 477).

7 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
23.06.2015 · E. 2015/1013 · K. 2015/11013

Federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması isteminde görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir

Bir federasyonun genel kurul toplantısının iptali davasıyla birlikte, federasyonu genel kurula götürmek üzere kayyım atanması da istendi. Asliye hukuk mahkemesi genel kurulu iptal etmiştir; kayyım istemini ise koşulları oluşmadığı gerekçesiyle esastan reddetmiştir.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler göz önüne alındığında; kayyım atama talebi yönünden sulh hukuk mahkemesi görevli olduğundan asliye hukuk mahkemesince kayyım atama davasına bakma görevinin kendisine ait olmadığı kabul edilerek dava dosyasının tefrik edilip ayrı bir esas numarası üzerinden dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken kayyım atama talebinin esastan incelenerek davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyım atanmasında görev kuralının da vasinin atanması usulünden geldiğini gösterir. Daire, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi olduğunu, vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım atanmasında da uygulanacağını belirten 431. maddeyi ve yönetim kurulu genel kurulu toplantıya çağırmazsa sulh hâkiminin üç üyeyi görevlendireceğini öngören TMK m. 75 hükmünü

aktarmıştır. Kayyım istemi yönünden görevin sulh hukuk mahkemesine ait olduğu belirtilerek bu istemin esastan reddine ilişkin kısım bozulmuştur (TMK m. 397).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.06.2008 · E. 2008/4439 · K. 2008/9008

Yasal danışman atanmasında vesayet işlerindeki kesin yetki kuralı uygulanır; kişinin yerleşim yeri re'sen araştırılmalıdır

Bir kişiye yasal danışman atanması istendi. Kişinin nüfus kaydı ile vekâletnamesindeki adresleri farklı illerdeydi ve sürekli olarak üçüncü bir yerde oturduğu ileri sürülüyordu. Mahkeme yerleşim yeri yeterince araştırılmadan karar vermiştir.

> *"Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir. (TMK.md.411) Bu yetki; kesin yetki olup, mahkemece kendiliğinden dikkate alınır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 431. madde yoluyla vesayete ilişkin yetki ve inceleme kurallarının yasal danışmanlığa uygulandığını gösterir. Daire, vesayet işlerinde yetkinin küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine ait olduğunu (TMK m. 411) ve bu yetkinin kesin olup mahkemece kendiliğinden gözetileceğini belirtmiştir. Kişinin yerleşim yerine ilişkin delillerin taraflara sorulması, yerleşim yerinin resmî kurumlardan da re'sen araştırılması gerektiği açıklanmış; kararda alınan raporun resmî sağlık kurulu raporu niteliğinde olmadığı da ayrıca vurgulanmıştır.

9 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2022 · E. 2022/6692 · K. 2022/10745

Yasal danışman atanması isteminde yetkili mahkeme, kolluk araştırmasıyla belirlenen kısıtlı adayının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesidir

Bir kişiye yasal danışman atanması istendi. İki ayrı ildeki sulh hukuk mahkemesi, kişinin adres kaydını ve yerleşim yerini gerekçe göstererek ayrı ayrı yetkisizlik kararı vermiştir; yargı yerinin belirlenmesi için dosya gönderilmiştir.

> *"Diğer yandan aynı Kanun'un 411. maddesine göre, "Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir." ve 19/1. maddesi uyarınca da "Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir."...*

DEĞERLENDİRME Karar, 431. maddenin yasal danışman atanmasında yetkiyi belirleyen etkisini gösterir. Daire, vasinin atanması usulüne ilişkin kuralların kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanacağını belirten 431. maddeyi ve vesayet işlerinde yetkiyi düzenleyen 411. maddeyi birlikte aktarmıştır. Yerleşim yerinin bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olduğu gözetilerek, kolluk araştırmasıyla belirlenen yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 413:** Vasi olarak atanacak kişi.
- **TMK m. 414:** Eşin ve hısımların önceliği.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 421:** Tebliğ ve ilân.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 430:** Kayyımlıkta yetki.

KORUMA AMACIYLA ÖZGÜRLÜĞÜN KISITLANMASI

Altıncı Ayırım · m. 432–437

Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 432–437. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 432	Koşulları	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşullarını düzenler
m. 433	Yetki	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında yetkili vesayet makamını belirler
m. 434	Bildirim yükümlülüğü	Koruma önlemlerinde yerleşim yeri vesayet makamına bildirim yükümlülüğünü düzenler
m. 435	İtiraz	Koruma amacıyla kuruma yerleştirme kararlarına karşı itiraz yolunu düzenler
m. 436	Genel olarak	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında izlenecek usulü düzenler
m. 437	Yargılama usulü	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında yargılamanın nasıl yürütüleceğini düzenler

MADDE

432 A. Koşulları

KANUN METNİ

(1) Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir. Görevlerini yaparlarken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.
(2) Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur.
(3) İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 432, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşullarını düzenler. Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle **toplum için tehlike oluşturan** her ergin kişi, **kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması** hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir **kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir**. Görevlerini yaparken bu sebeplerden birini öğrenen kamu görevlileri durumu **hemen** yetkili vesayet makamına bildirir. Kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur ve kişi **durumu elverir elvermez** kurumdan çıkarılır. Anayasa Mahkemesi, bu tedbirin güvenilir bir hekim raporuna, zorunluluğa ve kanundaki usule uygunluğa bağlı olduğunu belirtmiş; bildirimin gecikmesi ve ilgilinin dinlenmemesi nedeniyle kişi hürriyetinin ihlal edildiğine karar vermiştir.[1] Gerekçeye göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 397a maddesinden alınmıştır; eski Kanun'da karşılığı yoktu.

TEMEL KAVRAMLAR

1 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması	Kişinin korunması için bir kuruma yerleştirilmesi veya kurumda alıkonulması.
Kurum	Kişinin tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli yer.
Kişisel korunmanın başka şekilde sağlanamaması	Kişinin bakım ve tedavisinin kuruma yerleştirilmeden sağlanamaması.
Çevre	Gerekçeye göre kişinin ailesi, kendisine bakmakla yükümlü olanlar ve vasisi gibi kişiler.
Bildirim yükümlülüğü	Sebeplerden birini görev sırasında öğrenen kamu görevlisinin durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Yürürlükteki Kanunda ve 1984 tarihli Öntasarıda mevcut olmayan bu Ayırım, İsviçre Medenî Kanununda 1 Ocak 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş olan yeni düzenlemeden esinlenerek, aynı düzenlemenin Ülkemiz için de gerekli olduğu düşüncesiyle yeni bir Ayırım olarak Kanuna alınmıştır. Nitekim aynı ihtiyaç Anayasanın 19 uncu maddesinde de açıkça ifade edilmiştir.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 144 (Altıncı Ayırım)

Gerekçe

Madde 432- Madde kenar başlığıyla birlikte İsviçre Medenî Kanununun yeni 397 a maddesinden aynen alınmıştır. Bu ve bunu izleyen maddelerde, kişinin korunması amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması söz konusu olup, bu denli önemli bir konunun koşulları, hüküm ve sonuçları özel hükümlerin konulmasını gerektirmiştir. Maddede kişinin bir kuruma yerleştirilmesi veya alıkonulması belli sebeplere bağlanmıştır. Bunlar toplum için tehlike oluşturan akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik hâlleridir. Ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalıkların neler olduğunun belirlenmesi tıp biliminin işi olmakla beraber, buraya AİDS, kolera, ilerlemiş verem ve veba gibi hastalıkların geleceği söylenebilir. Madde sadece toplum için tehlike oluşturan ergin kişilerin kuruma yerleştirilmesi veya kurumda alıkonulmasını öngörmektedir. Ergin olmayan kişiler bu maddenin kapsamına girmemektedir. Bu kişilere ilişkin koruma önlemleri daha önceki maddelerde hükme bağlanmıştır. Ergin kişinin bu madde gereğince kuruma yerleştirilmesi ya da kurumda alıkonulması için kısıtlı olması ya da olmaması önem taşımamaktadır. Kısıtlı olmamasına rağmen maddede sayılan sebeplerden biri varsa toplum için tehlike oluşturan bu kişiler bir kuruma yerleştirilebilecek veya kurumda alıkonulmaya devam edilecektir. Maddenin ikinci fıkrası kişinin koruma altına alınmasında çevresine getirdiği külfetlerin de göz önünde tutulmasını öngörmektedir. Buna göre koruma kararı verilirken bu unsur da etkili olacaktır. Buradaki "çevre" kavramına, kişinin ailesi, kendisine bakmakla yükümlü olanlar ve vasisi gibi kişiler girer. Bu hâllerde dahi kişinin bir kuruma yerleştirilebilmesi için bakım ve tedavisinin başka şekilde sağlanamaması şartı aranacaktır. Maddenin üçüncü fıkrası, kişi özgürlüğünün

> önemli olması nedeniyle, koruma altına alınan kişinin durumu uygun hâle gelir gelmez hemen kurumdan çıkarılmasını, yani özgürlüğünün geri verilmesini öngörmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 145*

Tasarının 432. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Gerekçeye göre koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin ayırım 743 sayılı Kanun'da ve 1984 tarihli Öntasarıda yer almıyordu; İsviçre Medeni Kanunu'nda 1 Ocak 1981'de yürürlüğe giren düzenlemeden esinlenerek Kanun'a alınmıştır.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 432
Düzenleme	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin ayırım yoktu	Altıncı ayırım, m. 432-437
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 397a
Anayasal bağlantı	Yok	Gerekçeye göre Anayasa m. 19'daki ihtiyaç

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında usulü düzenleyen 436 ve 437. maddeler ise sonraki kanunlarla değiştirilmiştir (TMK m. 436, TMK m. 437). Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 432. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kişi	Ergin; gerekçeye göre kısıtlı olup olmaması önem taşımaz	TMK m. 432
Sebepler	Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık, serserilik	TMK m. 432/1
Tehlike	Toplum için tehlike oluşturma	TMK m. 432/1
Zorunluluk	Kişisel korunmanın başka şekilde sağlanamaması	TMK m. 432/1
Önlem	Elverişli bir kuruma yerleştirme veya alıkoyma	TMK m. 432/1

Konu	Kural	Dayanak
Bildirim	Kamu görevlileri hemen yetkili vesayet makamına bildirir	TMK m. 432/1
Çevre	Kişinin çevresine getirdiği külfet göz önünde tutulur	TMK m. 432/2
Çıkarılma	Durumu elverir elvermez	TMK m. 432/3
Anayasal güvence	Kişi hürriyeti ve güvenliği	Anayasa m. 19
Kaynak	İsviçre Medeni Kanunu m. 397a	Gerekçe, s. 144-145

TBMM gerekçesine göre **koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması** ayırımı, yürürlükteki Kanun'da ve 1984 tarihli Öntasarıda yer almıyordu; İsviçre Medeni Kanunu'nda 1 Ocak 1981'de yürürlüğe giren düzenlemeden esinlenerek ve aynı ihtiyacın Anayasa'nın 19. maddesinde de ifade edildiği gözetilerek Kanun'a alınmıştır. 432. madde kenar başlığıyla birlikte İsviçre Medeni Kanunu'nun **397a maddesinden aynen** alınmıştır. Gerekçe, maddenin yalnız **toplum için tehlike oluşturan ergin kişileri** kapsadığını, ergin olmayanların kapsam dışında kaldığını ve kişinin **kısıtlı olup olmamasının önem taşımadığını** açıklar. Tasarının 432. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, koşulların **birlikte** aranmasıdır: kanunda sayılan sebeplerden birinin bulunması, bu sebeple **toplum için tehlike** oluşturulması ve kişisel korunmanın **başka şekilde sağlanamaması**. İkinci nokta, tedbirin kişi hürriyetine doğrudan dokunması nedeniyle **usul güvencelerine** sıkı biçimde uyulması gerekmesidir; Anayasa Mahkemesi, kamu görevlilerinin bildiriminin hemen yapılmadığı ve ilgilinin dinlenmediği bir olayda ihlal kararı vermiştir.[2] Üçüncü nokta, kişinin **durumu elverir elvermez** kurumdan çıkarılması ve kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı da itiraz yolunun açık olmasıdır (TMK m. 435).

II. Koruma Kararının Koşulları

- **Kişi:** Ergin olmalıdır; kısıtlı olup olmaması önemli değildir.
- **Sebep:** Kanunda sayılan beş sebepten biri bulunmalıdır.
- **Tehlike:** Kişi bu sebeple toplum için tehlike oluşturmalıdır.
- **Zorunluluk:** Kişisel korunma başka şekilde sağlanamamalıdır.

1. madde, kişi hürriyetinin kanunla sınırlanabildiği hâllerden birini medeni hukuk bakımından düzenler. Madde, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık veya

2 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.

serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan ergin kişinin, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilmesini veya kurumda alıkonulmasını öngörür.

2 Gerekçeye göre madde yalnız ergin kişileri kapsar; ergin olmayanlara ilişkin koruma önlemleri önceki maddelerde düzenlenmiştir. Kişinin kısıtlı olup olmaması da önem taşımaz; kısıtlı olmasa bile maddede sayılan sebeplerden biri bulunan ve toplum için tehlike oluşturan kişi kuruma yerleştirilebilir veya kurumda alıkonulmaya devam edilebilir. Bu yönüyle koruma kararı, kişinin fiil ehliyetini sınırlayan kısıtlamadan (TMK m. 405) ayrı bir önlemdir. Yargıtay da koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması için düzenlenen raporun, kişinin 405. madde uyarınca kısıtlanmasını gerektirip gerektirmediğine dair açıklama içermiyorsa kısıtlama kararına dayanak yapılamayacağını kabul etmiştir.[3]

III. Kamu Görevlilerinin Bildirim Yükümlülüğü

- **Kimler:** Görevlerini yaparken sebeplerden birini öğrenen kamu görevlileri.
- **Ne zaman:** Hemen.
- **Kime:** Yetkili vesayet makamına.

3 Maddenin birinci fıkrası, görevlerini yaparken sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlilerine durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirme yükümlülüğü yükler. Anayasa Mahkemesi, rızası dışında hastaneye yatırılan bir kişi hakkında bildirimin birkaç gün sonra yapılmasını bu hükme aykırı bulmuş ve ihlal sonucuna ulaşırken bu gecikmeyi de gözetmiştir.[4] Yargıtay kararlarında koruma istemlerinin bir kamu görevlisinin ihbarıyla[5] veya Cumhuriyet başsavcılığının ihbarıyla[6] vesayet makamının önüne geldiği görülmektedir. Kısıtlı bir kişinin kuruma yerleştirilmesi hâlinde yerleşim yeri vesayet makamına ayrıca bildirim yapılır (TMK m. 434).

IV. Çevreye Getirilen Külfet ve Kurumdan Çıkarılma

- **Çevre:** Kişinin ailesi, kendisine bakmakla yükümlü olanlar ve vasisi gibi kişiler.
- **Sınır:** Bu hâlde de bakım ve tedavinin başka şekilde sağlanamaması aranır.
- **Çıkarılma:** Kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır.

4 İkinci fıkra, koruma kararı verilirken kişinin çevresine getirdiği külfetin de göz önünde tutulmasını öngörür. Gerekçeye göre "çevre" kavramına kişinin ailesi,

3 Yargıtay 2. HD, 09.09.2009, E. 2009/4720, K. 2009/15333.
4 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.
5 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2018/11741, K. 2018/18466.
6 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8405, K. 2018/875.

kendisine bakmakla yükümlü olanlar ve vasisi gibi kişiler girer; bu hâllerde dahi kişinin bir kuruma yerleştirilebilmesi için bakım ve tedavisinin başka şekilde sağlanamaması şartı aranır.

Üçüncü fıkra, kişi özgürlüğünün önemi nedeniyle ilgili kişinin durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılmasını öngörür. Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı kurumdan çıkarmaya da yetkilidir (TMK m. 433); kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı da denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 435). 5

V. Kişi Hürriyeti Güvencesi

- **Anayasa m. 19:** Toplum için tehlike teşkil eden kişinin tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbir.
- **Üç koşul:** Güvenilir hekim raporu, zorunluluk ve koşulların tutma boyunca sürmesi.
- **Usul:** Kanunda öngörülen usule uygunluk.

Gerekçe, bu ayırıma duyulan ihtiyacın Anayasa'nın 19. maddesinde de ifade edildiğini belirtir. Anayasa Mahkemesi, akıl hastalarının fiziksel özgürlüğünün kısıtlanabilmesi için hastalığın denetime elverişli ve güvenilir bir hekim raporuyla sabit olması, özgürlüğün kısıtlanmasının zorunlu olması ve bu tespitlerin tutma boyunca sürmesi gerektiğini; bu koşullar bulunsa bile sürecin kanunda öngörülen usule uygun yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir.[7] Aynı kararda vesayet makamının ilgiliyi dinlemeden ve 437. maddedeki süreyi aşarak karar vermesi de ihlal sebepleri arasında sayılmıştır.[8] 6

VI. Yargılama, İtiraz ve Yetki

- **Yargılama:** Taraf teşkili, duruşma ve delillerin toplanması.
- **İtiraz:** Karara karşı on gün içinde denetim makamına.
- **Yetki:** İlgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer.

Yargıtay, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması davasında taraf teşkili sağlanmadan ve duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[9] Koruma kararına karşı yol temyiz değil, denetim makamına itirazdır; denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.[10] Koruma istemini reddeden ka- 7

7 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.
8 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.
9 Yargıtay 2. HD, 11.01.2017, E. 2016/24926, K. 2017/214.
10 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7990, K. 2018/567.

rara karşı vasinin temyiz dilekçesinin de itiraz olarak değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[11]

8 Koruma kararına ilişkin dosya, vesayet dosyası gibi takip altında tutulmaz; bu nedenle karar kesinleştikten sonra ek kararla yetkisizlik verilip dosyanın gönderilmesi doğru bulunmamıştır.[12] Yetki uyuşmazlıklarında ise koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olanın en seri şekilde karar vermek olduğu gözetilerek istemin ilk ulaştığı mahkeme yargı yeri olarak belirlenmiştir.[13]

UYGULAMA NOTU

Bir kişi hakkında bu tedbir gündemdeyse, kişinin toplum için tehlike oluşturduğunu ve korunmasının başka şekilde sağlanamadığını gösteren resmî rapor ve belgelerin dosyada bulunup bulunmadığı takip edilmelidir (TMK m. 432, 436). **Hakkında koruma kararı verilen kişi**, kararın kendisine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 435). **Durumu düzelen kişi**, kurumdan çıkarılmasını isteyebilir; bu istemin reddine karşı da itiraz yolu açıktır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
E.T. Başvurusu · B. No: 2022/91835 · 25.06.2025

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması güvenilir hekim raporu, zorunluluk ve kanundaki usule uygunluk gerektirir; bildirim hemen yapılmadan ve ilgili dinlenmeden verilen karar kişi hürriyetini ihlal eder

Başvurucu rızası dışında bir hastaneye yatırılmıştır. Hastanenin durumu vesayet makamına bildirmesi birkaç gün sonra yapılmıştır; sulh hukuk mahkemesi bildirimden bir hafta sonra, başvurucuyu dinlemeden ve dosya üzerinden koruma kararı vermiştir. Başvurucunun vesayet makamına ve denetim makamına yaptığı itirazlar reddedilmiştir.

> *Akıl hastalarının fiziksel özgürlüğünün kısıtlanabilmesi için kişinin -aciliyet arz eden hâller dışında- akıl hastalığının denetime elverişli ve güvenilir bir hekim raporu ile sabit olması, özgürlüğünün kısıtlanmasının zorunlu olduğu hâllerin söz konusu olması, tutma boyunca bu sebeplerin ve tespitlerin mevcut olması gereklidir (konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları için bkz. §§ 31-33 ve §§ 35-37). Ayrıca süreç, kanunda öngörülen usule uygun olarak gerçekleştirilmelidir.*

11 Yargıtay 18. HD, 14.09.2015, E. 2015/282, K. 2015/12568.
12 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2018/11741, K. 2018/18466.
13 Yargıtay 5. HD, 09.01.2023, E. 2022/14443, K. 2023/22.

DEĞERLENDİRME Karar, 432. maddenin Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti güvencesiyle birlikte nasıl uygulanacağını gösterir. Anayasa Mahkemesi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının güvenilir ve denetime elverişli bir hekim raporuna dayanması, tutmanın zorunlu olması ve bu koşulların tutma boyunca sürmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu koşullar bulunsa bile sürecin kanundaki usule uygun yürütülmesi gerektiği vurgulanmış; kamu görevlilerinin bildirim yükümlülüğünün hemen yerine getirilmediği, vesayet makamının ilgiliyi dinlemeden ve 437. maddedeki süreyi aşarak karar verdiği tespit edilerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ve manevi tazminata karar verilmiştir (TMK m. 437).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.01.2017 · E. 2016/24926 · K. 2017/214

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması davasında taraf teşkili sağlanmalı, duruşma açılmalı ve deliller toplanmalıdır; dosya üzerinden karar verilemez

Aile mahkemesinde koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Mahkeme, dava dilekçesini davalı veliye tebliğ etmeden ve duruşma açmadan dosya üzerinden karar vermiştir; karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, davalı veliye dava dilekçesi tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanması, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasının tamamlanmasından sonra duruşma açılması ve tarafların gösterdikleri takdirde delilleri toplanıp, değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile dosya üzerinden yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır (HMK m. 139).*

DEĞERLENDİRME Karar, 432. maddeye dayanan istemlerde yargılama güvencelerinin önemini gösterir. Daire, dava dilekçesinin davalı veliye tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanması, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasının tamamlanması, ardından duruşma açılarak tarafların gösterdiği delillerin toplanıp değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Eksik inceleme ile dosya üzerinden verilen karar bozulmuştur. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin usul kuralları 436 ve 437. maddelerde ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 436).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2018 · E. 2018/11741 · K. 2018/18466

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istemi vesayetle ilgili olmadığından dosya takip altında tutulmaz; karar kesinleştikten sonra ek kararla yetkisizlik verilip dosya gönderilemez

Bir kamu görevlisinin ihbarı üzerine bir kişinin 432. madde uyarınca bir kuruma yerleştirilmesine karar verilmiştir. Kişinin itirazı denetim makamınca kesin olarak reddedildi ve temyiz istemi de reddedilmiştir. Aradan zaman geçtikten sonra mahkeme ek kararla, kişinin başka bir ilde oturduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Eldeki davada talebin vesayet ile ilgisi bulunmadığından, koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması istenen kişinin dosyasının takip altında tutulması gerekmez. Buna göre, takip altında tutulmayan dosya hakkında mahkemece yetkisizlik kararı verilerek dosyanın gönderilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının vesayetten ayrı bir koruma önlemi olduğunu gösterir. Daire, görevlerini yaparken 432. maddedeki sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlilerinin durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorunda olduğunu hatırlatmış; istemin kabulüne ilişkin kararın kesinleşmesiyle dava esasının kapandığını belirtmiştir. Talebin vesayetle ilgisi bulunmadığından dosyanın vesayet dosyası gibi takip altında tutulması gerekmediği, bu nedenle ek kararla yetkisizlik verilerek dosyanın gönderilmesinin doğru olmadığı kabul edilmiştir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8405 · K. 2018/875

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine verilen koruma kararına karşı yapılan başvuruyu denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi kesin olarak karara bağlar

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine sulh hukuk mahkemesi bir kişinin 432. madde uyarınca koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanmasına karar vermiştir. Karar temyiz yoluyla Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararlarına karşı yapılan itirazları inceleme görevinin, denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine ait (5133 S.K. md.2-3, TMK md.397) bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, dilekçenin görev yönünden reddiyle, evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın Mahkemesine iadesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 432. maddeye göre verilen koruma kararlarına karşı başvuru yolunu gösterir. Daire, maddenin kamu görevlilerine yüklediği bildirim yükümlülüğü ile kuruma yerleştirilen kişinin veya yakınlarının karara karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini öngören 435. maddeyi birlikte aktarmıştır. Bu itirazları inceleme görevinin denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine ait olduğu belirtilerek dilekçenin görev yönünden reddi ve denetim makamınca kesin karar verilmesi için dosya iade edilmiştir (TMK m. 435).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/7990 · K. 2018/567

Koruma kararına karşı denetim makamına yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir; bu karara karşı temyiz yolu kapalıdır

Bir kişi hakkında 432. madde uyarınca koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına karar verilmiştir. Kişinin itirazı denetim makamınca reddedilmiştir; kişi bu kararı da temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; kısıtlı adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe, Türk Medeni Kanunu'nun 435. maddesi gereğince itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, koruma kararlarında kanun yolunun iki aşamada tamamlandığını gösterir. Daire, kuruma yerleştirilen kişinin veya yakınlarının karara karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini ve itirazların önce vesayet makamınca, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamınca inceleneceğini hatırlatmıştır. Vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğunu öngören 488. madde gereğince temyiz istemi reddedilmiştir (TMK m. 488).

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.09.2015 · E. 2015/282 · K. 2015/12568

Koruma istemini reddeden karara karşı vasinin temyiz dilekçesi itiraz olarak değerlendirilmeli ve denetim makamınca kesin olarak karara bağlanmalıdır

Vasi, vesayet altındaki kişi hakkında tedavi amaçlı kişisel koruma kararı verilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi reddetmiştir; vasi bu kararı temyiz etmiştir.

> *Öyle ise mahkemece verilen koruma amaçlı özgürlüğü kısıtlamaya yönelik dilekçenin, yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, koruma istemini reddeden kararlarda da itiraz yolunun izlenmesi gerektiğini gösterir. Daire, 435. maddedeki itiraz hakkını ve itirazların önce vesayet makamınca, sonra denetim makamınca inceleneceğini öngören 422. maddeyi birlikte uygulamıştır. Vasinin temyiz dilekçesinin bu kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi, vesayet makamı yerinde görmezse evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca kesin karar verilmesi için dosya iade edilmiştir (TMK m. 422).

7 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
09.01.2023 · E. 2022/14443 · K. 2023/22

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olan en seri şekilde karar verilmesidir; yetki uyuşmazlığında istemin ilk ulaştığı mahkeme yargı yeri olarak belirlenir

Bir hastanede bulunan kişi hakkında 432. madde uyarınca zorunlu yatış kararı istendi. Hastanenin bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesi kişinin başka bir ilçede oturduğu gerekçesiyle, o ilçedeki mahkeme ise ilgilinin bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına karar verilmesinde önemli olan en seri şekilde karar vermek olduğundan, uyuşmazlığın ilk olarak intikal ettiği mahkeme olan Karabük Sulh Hukuk Mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 432. madde kapsamındaki istemlerin ivedi niteliğini ve bunun yetki uyuşmazlıklarına etkisini gösterir. Yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına aittir (TMK m. 433). Daire, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olanın en seri şekilde karar vermek olduğunu belirterek istemin ilk ulaştığı mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 433:** Yetki.
- **TMK m. 434:** Bildirim yükümlülüğü.
- **TMK m. 435:** İtiraz.
- **TMK m. 436:** Usul.
- **TMK m. 437:** Yargılama usulü.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.

MADDE

433 B. Yetki

KANUN METNİ

(1) Yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına aittir.

(2) Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı, kurumdan çıkarmaya da yetkilidir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 433, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında yetkili vesayet makamını belirler. Kuruma yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, kural olarak **ilgilinin yerleşim yeri** vesayet makamına; **gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde** ise ilgilinin **bulunduğu yer** vesayet makamına aittir. Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı **kurumdan çıkarmaya da** yetkilidir. Yargıtay'ın yargı yeri belirleme kararlarında, koruma kararlarında önemli olanın **en seri şekilde karar vermek** olduğu gözetilerek istemin ilk ulaştığı mahkemenin yetkili sayıldığı görülmektedir;[1] bazı kararlarda ise yetki ilgilinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yere göre belirlenmiştir.[2] Gerekçeye göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 397b maddesinden kısmen değiştirilerek alınmış; kanton sistemine özgü fıkrası alınmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Yerleşim yeri	Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer (TMK m. 19).
Bulunduğu yer	İlgilinin karar anında fiilen bulunduğu yer; gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde yetkiyi belirler.

1 Yargıtay 5. HD, 28.02.2022, E. 2022/2933, K. 2022/3160.
2 Yargıtay 20. HD, 06.05.2015, E. 2015/2114, K. 2015/3617.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâl	Kararın beklenmesinin kişi veya çevresi için zarar doğurabileceği acele durum.
Kurumdan çıkarma	Koruma amacıyla kuruma yerleştirilen kişinin özgürlüğünün geri verilmesi.
Yargı yeri belirlenmesi	İki mahkemenin birbirine karşı yetkisizlik kararı vermesi üzerine yetkili mahkemenin üst mahkemece belirlenmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 433- Madde İsviçre Medenî Kanununun yeni 397 b maddesinden kısmen değiştirilmek suretiyle alınmıştır. Bu madde üç fıkra hâlinde olup, ikinci fıkrası Kantonal sistemle ilgili yetki kuralı getirdiğinden alınmamıştır. Birinci fıkrada kural olarak yerleştirme veya alıkoymaya, ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamlarının yetkili olduğu belirtilmekte, ancak gecikmede sakınca bulunan hâllerde ilgilinin bulunduğu yerdeki vesayet makamlarının da karar yetkisine sahip olduğu ifade edilmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında yerleştirmeye veya alıkoymaya yetkili vesayet makamının kurumdan çıkarmaya da yetkili olduğu belirtilmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 145*

Tasarının 433. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin ayırım, gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'nda 1 Ocak 1981'de yürürlüğe giren düzenlemeden esinlenerek 4721 sayılı Kanun'la getirilmiştir.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 433
Yetki kuralı	Koruma amacıyla kuruma yerleştirmeye ilişkin özel yetki kuralı yoktu	Yerleşim yeri; acele hâllerde bulunulan yer
Kurumdan çıkarma	Düzenleme yoktu	Yerleştirme kararını veren vesayet makamı
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 397b (kısmen)

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 433. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kural	İlgilinin yerleşim yeri vesayet makamı	TMK m. 433/1
Acele hâl	Gecikmesinde sakınca varsa bulunduğu yer vesayet makamı	TMK m. 433/1
Kurumdan çıkarma	Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı	TMK m. 433/2
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi	TMK m. 397
Kısıtlının yerleşim yeri	Bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer	TMK m. 21
Yerleşim yeri değişikliği	Vesayet makamının iznine bağlı	TMK m. 412
Kaynak	İsviçre Medeni Kanunu m. 397b	Gerekçe, s. 145

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 397b maddesinden **kısmen değiştirilerek** alınmıştır; kaynak madde üç fıkralıdır ve ikinci fıkrası **kanton sistemine ilişkin** bir yetki kuralı getirdiğinden alınmamıştır. Gerekçe, birinci fıkrada kural olarak **ilgilinin yerleşim yeri** vesayet makamlarının yetkili olduğunu, **gecikmede sakınca bulunan hâllerde** ise ilgilinin **bulunduğu yerdeki** vesayet makamlarının da karar yetkisine sahip olduğunu; ikinci fıkrada yerleştirme veya alıkoymaya yetkili vesayet makamının **kurumdan çıkarmaya da** yetkili olduğunu açıklar. Tasarının 433. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yetki kuralında **iki seçenek** bulunmasıdır: kural olarak yerleşim yeri, acele hâllerde bulunulan yer. İkinci nokta, Yargıtay'ın yetki uyuşmazlıklarında koruma kararlarının ivedi niteliğini gözeterek istemin **ilk ulaştığı mahkemeyi** yetkili saydığı kararlarının bulunmasıdır.[3] Üçüncü nokta, kişi daha önce kısıtlanmışsa yerleşim yerinin bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer olması ve yerleşim yeri değişikliğine izin verilmemişse vesayet dosyasını yürüten mahkemenin yetkili sayılmasıdır.[4]

II. Yerleşim Yeri ve Bulunulan Yer

- **Kural:** İlgilinin yerleşim yeri vesayet makamı.

3 Yargıtay 5. HD, 28.11.2022, E. 2022/14061, K. 2022/16949.
4 Yargıtay 5. HD, 12.06.2023, E. 2023/4694, K. 2023/6094.

- **İstisna:** Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamı.
- **Makam:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.

1. maddenin birinci fıkrası, koruma amacıyla kuruma yerleştirme veya alıkoyma kararında yetkiyi iki bağlama noktasına dayandırır. Kural olarak ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamı yetkilidir; yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir (TMK m. 19). Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise ilgilinin bulunduğu yer vesayet makamı da karar verebilir. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Gerekçeye göre kaynak İsviçre hükmünün kanton sistemine özgü ikinci fıkrası Kanun'a alınmamıştır.

2 Yargıtay, tedavisi istenen kişinin adres kaydı yerine sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerleşim yerindeki mahkemeyi yetkili saymış;[5] geçici olarak başka bir ilçede bulunulmasının yerleşim yerini değiştirmediğini ve daimi ikamet adresi ile adres kaydının birlikte değerlendirileceğini belirtmiştir.[6] Adres kaydı, adres araştırma tutanağı ve tebligat parçası birlikte değerlendirilerek yerleşim yerinin belirlendiği,[7] kayıtlı adres bulunmadığında bilinen son adresin ve yurt içi ikametgâh adresinin esas alındığı kararlar da vardır.[8]

III. İvedilik ve İstemin İlk Ulaştığı Mahkeme

- **Ölçüt:** Koruma kararlarında en seri şekilde karar verilmesi.
- **Sonuç:** Yetki uyuşmazlığında istemin ilk ulaştığı mahkeme yetkili sayılabilir.
- **Dayanak:** Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunulan yer mahkemesinin de yetkili olması.

3 Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kişi hürriyetine doğrudan dokunan bir önlemdir; hâkim, ilgili kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin en geç iki gün içinde kararını verir (TMK m. 437). Yargıtay'ın 2022 ve 2023 tarihli bazı yargı yeri belirleme kararlarında, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olanın en seri şekilde karar vermek olduğu gözetilerek istemin ilk ulaştığı mahkeme yetkili sayılmıştır.[9] Aynı dönemde yetkiyi kolluk araştırmasıyla belirlenen yerleşim yerine göre tayin eden kararlar da bulunmaktadır.[10]

5 Yargıtay 20. HD, 06.05.2015, E. 2015/2114, K. 2015/3617.
6 Yargıtay 20. HD, 23.02.2016, E. 2015/16860, K. 2016/2158.
7 Yargıtay 17. HD, 25.12.2014, E. 2014/19939, K. 2014/19688.
8 Yargıtay 5. HD, 14.06.2021, E. 2021/4392, K. 2021/8840.
9 Yargıtay 5. HD, 28.02.2022, E. 2022/2933, K. 2022/3160; Yargıtay 5. HD, 28.11.2022, E. 2022/14061, K. 2022/16949; Yargıtay 5. HD, 09.01.2023, E. 2022/14443, K. 2023/22.
10 Yargıtay 5. HD, 06.11.2023, E. 2023/7873, K. 2023/10360.

IV. Kısıtlılar ve Yerleşim Yeri İzni

- **Kısıtlının yerleşim yeri:** Bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer.
- **İzin:** Vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yeri değiştirilemez.
- **Sonuç:** İzin yoksa vesayet dosyasını yürüten mahkeme yetkilidir.

Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulun- 4
duğu yerdir (TMK m. 21). Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yeri değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Yargıtay, kısıtlı kişi hakkında koruma kararı istendiğinde, yerleşim yeri değişikliğine izin verilmemişse vesayet dosyasını yürüten mahkemenin yetkili olduğunu kabul etmiştir.[11] Kısıtlı bir kişinin kuruma yerleştirilmesi hâlinde bulunduğu yer vesayet makamının durumu yerleşim yeri vesayet makamına bildirme yükümlülüğü ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 434).

V. Kurumdan Çıkarma ve Yetkinin Sürekliliği

- **Kurumdan çıkarma:** Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı yetkilidir.
- **Takip:** Koruma dosyası vesayet dosyası gibi takip altında tutulmaz.
- **Bağlayıcılık:** Yargı yeri belirleme kararı mahkemeleri bağlar.

Maddenin ikinci fıkrasına göre yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet 5
makamı kurumdan çıkarmaya da yetkilidir; kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır (TMK m. 432). Yargıtay, koruma kararının kesinleşmesiyle dava esasının kapandığını ve talebin vesayetle ilgisi bulunmadığından dosyanın takip altında tutulmasının gerekmediğini, bu nedenle sonradan ek kararla yetkisizlik verilip dosyanın gönderilemeyeceğini belirtmiştir.[12] Daha önce verilmiş yargı yeri belirleme kararının mahkemeleri bağladığı ve aynı uyuşmazlıkta yeniden yetkisizlik kararı verilemeyeceği de kabul edilmiştir.[13]

> **UYGULAMA NOTU**
>
> **Bir kişi hakkında acil bir koruma istemi söz konusuysa**, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kişinin bulunduğu yer sulh hukuk mahkemesinin de yetkili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 433). **Kişi daha önce kısıtlanmışsa**, istem vesayet dosyasını yürüten sulh hukuk mahkemesine yapılmalıdır; yerleşim yeri değişikliği için vesayet makamının izni gerekir (TMK m. 412).

11 Yargıtay 5. HD, 12.06.2023, E. 2023/4694, K. 2023/6094; Yargıtay 5. HD, 08.11.2021, E. 2021/11536, K. 2021/12672; Yargıtay 5. HD, 15.03.2021, E. 2021/535, K. 2021/3431.
12 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2018/11741, K. 2018/18466.
13 Yargıtay 20. HD, 29.05.2017, E. 2017/6570, K. 2017/4683.

Kurumdan çıkarılma istenecekse, başvuru yerleştirme kararını veren vesayet makamına yapılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2022 · E. 2022/2933 · K. 2022/3160

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olan en seri şekilde karar verilmesidir; yetki uyuşmazlığında istemin ilk ulaştığı mahkeme yetkili sayılır

Tedavi amaçlı kişisel koruma kararı istendi. İstemin ilk ulaştığı sulh hukuk mahkemesi, kolluk yazısında bildirilen başka ildeki adres nedeniyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme ise bu tür istemlerde yetki gözetilmeksizin derhal değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Türk Medenî Kanunu'nun 433/1. maddesi gereğince yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına ait olduğu ve anılan Kanun'un 432 vd. maddelerinde düzenlenen koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına karar verilmesinde önemli olan en seri şekilde karar vermek olduğundan, uyuşmazlığın, ilk olarak intikal ettiği mahkeme olan Diyarbakır 2.Sulh Hukuk Mahkemesi'nde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 433. maddenin birinci fıkrasındaki yetki kuralının koruma kararlarının ivedi niteliğiyle birlikte yorumlandığını gösterir. Daire, yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisinin ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına ait olduğunu hatırlatmış; koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olanın en seri şekilde karar vermek olduğunu belirterek istemin ilk ulaştığı mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

2 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
28.11.2022 · E. 2022/14061 · K. 2022/16949

İlgilinin başka bir yere taşındığı ileri sürülse de koruma kararı istemi ivedilik gereği ilk ulaştığı mahkemede sonuçlandırılır

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. İlk mahkeme, ilgilinin başka bir ildeki yakınının yanına taşındığı bildirildiği için yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme ise kolluk araştırmasında ilgilinin ilk mahkemenin bulunduğu yerde olduğunun tespit edildiği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 432 vd. maddelerinde düzenlenen koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına karar verilmesinde önemli olan en seri şekilde karar*

vermek olduğundan, uyuşmazlığın, ilk olarak intikal ettiği mahkeme olan Bursa 8. Sulh Hukuk Mahkemesi'nde çözümlenmesi gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, adres bilgilerinin değişken olduğu durumlarda ivedilik ölçütünün uygulanmasını gösterir. Daire, ilgilinin taşındığına ilişkin beyanlar ile kolluk araştırmasının birbirini tutmadığı bir dosyada adres tespitine dayanmak yerine, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında önemli olanın en seri şekilde karar vermek olduğunu gözetmiş ve istemin ilk ulaştığı mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

3 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
06.05.2015 · E. 2015/2114 · K. 2015/3617

Yetkiyi, tedavisi istenen kişinin adres kaydı değil sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerleşim yeri belirler

Bir kurum, bir kişinin tedavi ettirilmesini istemiştir. İlk mahkeme kişinin MERNİS adresine göre, diğer mahkeme ise zabıta araştırmasına göre kişinin başka bir yerde oturduğu gerekçesiyle ayrı ayrı yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Yukarıda zikredilen bu yasal düzenlemeler karşısında, tedavisi istenen ...'ün sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerleşim yeri "..." olduğundan, yetkili mahkeme, ... Sulh Hukuk Mahkemesidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 433. maddedeki yerleşim yeri kuralının nasıl uygulandığını gösterir. Daire, 432 ve 433. maddeler ile yerleşim yerini bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlayan 19. maddeyi birlikte aktarmış; tedavisi istenen kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesini yetkili saymıştır.

4 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2016 · E. 2015/16860 · K. 2016/2158

Geçici olarak başka bir ilçede bulunulması yerleşim yerini değiştirmez; daimi ikamet adresi ve adres kaydı birlikte değerlendirilir

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Bir mahkeme kolluk araştırmasına göre kişinin başka bir ilçede oturduğu, diğer mahkeme ise kişinin o ilçede oturmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *İlçe Jandarma Komutanlığının 10.11.2015 tarihli cevabi yazısından kısıtlı adayının ... ilçesinde geçici olarak ikamet ettiği, daimi ikamet adresinin ".../..." olduğu ve bu adresin aynı zamanda kısıtlı adayının adres kayıt sisteminde kayıtlı adresi de olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın ... 3. Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kişinin geçici olarak bulunduğu yer ile yerleşim yeri arasındaki ayrımı gösterir. Daire, kişinin bir ilçede geçici olarak ikamet ettiğini, daimi ikamet adresinin ise adres kayıt sisteminde de kayıtlı olan başka bir yer oldu-

ğunu belirleyerek yetkiyi daimi ikamet adresine göre tayin etmiştir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise ilgilinin bulunduğu yer vesayet makamı da yetkilidir.

5 **YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ**
25.12.2014 · E. 2014/19939 · K. 2014/19688

Kısıtlı adayının yerleşim yeri adres kaydı, adres araştırma tutanağı ve tebligat birlikte değerlendirilerek belirlenir

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istemi üzerine bir asliye hukuk mahkemesi görevsizlik, iki sulh hukuk mahkemesi ise ayrı ayrı yetkisizlik kararı vermiştir; dosya yargı yerinin belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *Dosya kapsamından, kısıtlı adayının, tescil tarihi 14.04.2014 olan, adrese dayalı nüfus kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresine, adres araştırma tutanağına ve 05.09.2014 tarihli tebligat parçasına göre, " ..." adresinde ikamet ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda, uyuşmazlığın, ... Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yerleşim yerinin belirlenmesinde kullanılan delilleri gösterir. Daire, vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairesine ait olduğunu öngören 411. madde ile 19. maddeyi aktarmış; adrese dayalı nüfus kayıt sistemindeki adres, adres araştırma tutanağı ve tebligat parçası birlikte değerlendirilerek belirlenen yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 411).

6 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2021 · E. 2021/4392 · K. 2021/8840

Kişinin kayıtlı yerleşim yeri adresi bulunmuyorsa bilinen son adresi ve yurt içi ikametgâh adresi esas alınır

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Bir mahkeme kolluk tutanağına göre kişinin bulunduğu adresten ayrıldığı ve başka bir ilde kaydı olduğu, diğer mahkeme ise kişinin güncel adres kaydının boş olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, kısıtlı adayı ...'ın mernis adresinin boş olduğu, yerleşim yeri adresinin bulunmadığı, bilinen son adresinin ve yurtiçi ikametgah adresinin ise Ezine/... olduğu anlaşıldığından, uyuşmazlığın...Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, adres kaydı bulunmayan kişiler bakımından yetkinin belirlenmesini gösterir. Daire, kısıtlı adayının kayıtlı bir yerleşim yeri adresinin bulunmadığını, bilinen son adresi ile yurt içi ikametgâh adresinin aynı ilçede olduğunu tespit ederek bu yerdeki sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

7 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2023 · E. 2023/4694 · K. 2023/6094

Kısıtlı kişi hakkında koruma kararı isteminde, yerleşim yeri değişikliğine izin verilmemişse vesayet dosyasını yürüten vesayet makamı yetkilidir

Kısıtlanarak kendisine vasi atanmış bir kişinin vasisi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasını istemiştir. Vesayet makamı, kısıtlının başka bir ilçedeki adresini gerekçe göstererek yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de vasinin yerleşim yeri değişikliği talebi bulunmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Kalkandere Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığından konu ile ilgili karar vermekte Kalkandere Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlılar bakımından 433. maddedeki yerleşim yeri kuralının 21 ve 412. maddelerle birlikte uygulanmasını gösterir. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir ve vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yeri değiştirilemez (TMK m. 412). Daire, izin kararı bulunmadığından koruma istemi hakkında karar vermeye vesayet dosyasını yürüten mahkemenin yetkili olduğunu kabul etmiştir.

8 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
08.11.2021 · E. 2021/11536 · K. 2021/12672

Daha önce vesayet altına alınmış kişi için koruma kararı isteminde, yerleşim yeri değişikliğine izin yoksa vesayet dosyasını takip eden mahkeme yetkilidir

Daha önce vesayet altına alınmış bir kişi hakkında koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Bir mahkeme kolluk araştırmasında kişinin başka bir köyde çalıştığının belirlenmesi, diğer mahkeme ise kişinin ve vasinin kayıtlı adresleri nedeniyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosya kapsamından, her ne kadar kısıtlının yerleşim yerinin "…/…" olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmişse de kısıtlının daha önce … Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2020/421 Esas, 2021/87 Karar sayılı kararıyla vesayet altına alındığı ve bu mahkemece takip edildiği, kısıtlının yerleşim yeri değişikliğiyle ilgili olarak vesayet makamının izni bulunmadığı anlaşıldığına göre uyuşmazlığın … Sulh Hukuk Mahkemesi'nde çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altındaki kişinin fiilen başka bir yerde bulunmasının yetkiyi kendiliğinden değiştirmediğini gösterir. Daire, kişinin daha önce vesayet altına alındığını ve vesayetin aynı mahkemece takip edildiğini, yerleşim yeri değişikliğine vesayet makamının izin vermediğini tespit ederek bu mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

9 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
29.05.2017 · E. 2017/6570 · K. 2017/4683

Yargıtay'ın verdiği yargı yeri belirleme kararı mahkemeleri bağlar; aynı uyuşmazlıkta yeniden yetkisizlik kararı verilemez

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istemiyle ilgili dosyada iki sulh hukuk mahkemesinin karşılıklı yetkisizlik kararları üzerine Yargıtay daha önce yetkili mahkemeyi belirlemişti. Buna rağmen dosya yeniden yetkisizlik kararıyla gönderilmiştir.

> *Dairemizce verilen merci tayini kararının mahkemeleri bağlayıcılığı özelliği vardır. O halde, uyuşmazlığın ... Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yetki uyuşmazlığının bir kez çözülmesinden sonra doğan bağlayıcılığı gösterir. Daire, göreve ve yetkiye ilişkin kesinleşen kararların davaya ondan sonra bakacak mahkemeyi bağladığını hatırlatmış ve daha önce verdiği yargı yeri belirleme kararıyla yetkili sayılan mahkemenin uyuşmazlığı sonuçlandırması gerektiğini belirtmiştir.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2018 · E. 2018/11741 · K. 2018/18466

Koruma kararı kesinleştikten sonra dosya takip altında tutulmaz; kişinin sonradan başka yerde oturması nedeniyle ek kararla yetkisizlik verilemez

Bir kamu görevlisinin ihbarı üzerine bir kişinin 432. madde uyarınca bir kuruma yerleştirilmesine karar verildi ve karar itiraz ile temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir. Aradan zaman geçtikten sonra mahkeme ek kararla, kişinin başka bir ilde oturduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Eldeki davada talebin vesayet ile ilgisi bulunmadığından, koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması istenen kişinin dosyasının takip altında tutulması gerekmez. Buna göre, takip altında tutulmayan dosya hakkında mahkemece yetkisizlik kararı verilerek dosyanın gönderilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 433. maddedeki yetkinin koruma kararının verildiği ana göre belirlendiğini ve kesinleşmeden sonra dosyanın vesayet dosyası gibi yürütülmediğini gösterir. Daire, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması isteminin vesayetle ilgisi bulunmadığını, kararın kesinleşmesiyle dava esasının kapandığını ve dosyanın takip altında tutulması gerekmediğini belirterek ek kararla verilen yetkisizlik kararını bozmuştur. Kurumdan çıkarmaya ise yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı yetkilidir (TMK m. 433/2).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 434:** Bildirim yükümlülüğü.
- **TMK m. 435:** İtiraz.

- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.

MADDE

434 C. Bildirim yükümlülüğü

KANUN METNİ

Kısıtlı bir kişi bir kuruma yerleştirildiği veya alıkonulduğu ya da ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerin alınmasına gerek görüldüğü takdirde, kişinin bulunduğu yer vesayet makamı veya özel kanunlarda öngörülen ilgililer, durumu yerleşim yeri vesayet makamına bildirmekle yükümlüdürler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 434, koruma önlemlerinde yerleşim yeri vesayet makamına bildirim yükümlülüğünü düzenler. İki durumda bildirim gerekir: **kısıtlı bir kişi bir kuruma yerleştirildiğinde veya alıkonulduğunda** ve **ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerin alınmasına gerek görüldüğünde.** Bildirimle yükümlü olanlar, kişinin **bulunduğu yer vesayet makamı** ile **özel kanunlarda öngörülen ilgililerdir**; bildirim **yerleşim yeri vesayet makamına** yapılır. Yargıtay, kısıtlama ve vesayet altına alma bildiriminin bir dava olmadığını, hâkimi harekete geçiren bir uyarı olduğunu ve herhangi bir kişinin bildiriminin yeterli olduğunu belirtmiştir.[1] Gerekçeye göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 397c maddesinden alınmıştır; eski Kanun'da karşılığı yoktu.

TEMEL KAVRAMLAR

Bildirim	Vesayet makamının harekete geçmesi için durumun bu makama iletilmesi.
Bulunduğu yer vesayet makamı	Kişinin fiilen bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesi.
Yerleşim yeri vesayet makamı	Kişinin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi; vesayet altındaki kişi için bağlı olduğu vesayet makamı.

1 Yargıtay 8. HD, 15.11.2017, E. 2017/6905, K. 2017/15394.

Özel kanunlardaki ilgililer	Özel kanunlarla bildirim yükümlülüğü verilen kişi ve kurumlar.
Vesayete ilişkin diğer önlemler	Kısıtlama, vasi, kayyım veya yasal danışman atanması gibi önlemler.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 434- Madde İsviçre Medenî Kanununun yeni 397c maddesinden alınmıştır. Burada kısıtlı bir kişinin kuruma yerleştirilmesine veya alıkonulmasına ya da ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerden birinin alınmasına gerek görüldüğü takdirde bildirim yükümlülüğü getirilmektedir. Bildirim yükümlülerinden birisi, kişinin bulunduğu yerdeki vesayet makamı, diğeri ise özel kanunlarda öngörülen ilgililerdir. Bildirimin yapılacağı yer ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamı olarak belirlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 145-146*

Tasarının 434. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Madde, gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'ndaki koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin düzenlemeden esinlenerek getirilen altıncı ayırımın bir parçasıdır.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 434
Bildirim yükümlülüğü	Bu kapsamda bir düzenleme yoktu	Kurumdaki kısıtlı ve vesayet önlemi gereken ergin için bildirim
Yükümlüler	Yok	Bulunduğu yer vesayet makamı ve özel kanunlardaki ilgililer
Bildirilecek makam	Yok	Yerleşim yeri vesayet makamı
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 397c

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 434. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Birinci durum	Kısıtlının kuruma yerleştirilmesi veya alıkonulması	TMK m. 434
İkinci durum	Ergin kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlem gereksinimi	TMK m. 434
Yükümlüler	Bulunduğu yer vesayet makamı; özel kanunlardaki ilgililer	TMK m. 434
Bildirilecek makam	Yerleşim yeri vesayet makamı	TMK m. 434
Kısıtlının yerleşim yeri	Bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer	TMK m. 21
Kamu görevlilerinin bildirimi	Koruma sebeplerini öğrenen kamu görevlileri hemen bildirir	TMK m. 432/1
Kaynak	İsviçre Medeni Kanunu m. 397c	Gerekçe, s. 145-146

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun **397c maddesinden** alınmıştır. Gerekçe, kısıtlı bir kişinin kuruma yerleştirilmesine veya alıkonulmasına ya da ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerden birinin alınmasına gerek görüldüğü takdirde **bildirim yükümlülüğü** getirildiğini açıklar. Gerekçeye göre bildirim yükümlülerinden biri **kişinin bulunduğu yerdeki vesayet makamı**, diğeri **özel kanunlarda öngörülen ilgililerdir**; bildirimin yapılacağı yer ise **ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamı** olarak belirlenmiştir. Tasarının 434. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 465).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, bildirimin kişinin **bulunduğu yer** ile **yerleşim yeri** farklı olduğunda iki vesayet makamı arasında bilgi akışını sağlamasıdır. İkinci nokta, bildirimin bir **dava olmaması** ve bildirimde bulunanın gerçek anlamda taraf sayılmamasıdır; vesayet işi hâkim tarafından doğrudan yürütülür.[2] Üçüncü nokta, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında bildirimlerin gecikmesinin, Anayasa Mahkemesinin kişi hürriyeti incelemesinde usul güvencelerine aykırılık olarak değerlendirilmesidir.[3]

2 Yargıtay 8. HD, 15.11.2017, E. 2017/6905, K. 2017/15394.
3 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.

II. Bildirimi Gerektiren Durumlar

- **Kısıtlı kişi:** Bir kuruma yerleştirildiğinde veya alıkonulduğunda.
- **Ergin kişi:** Hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerin alınmasına gerek görüldüğünde.
- **Amaç:** Yerleşim yeri vesayet makamının durumdan haberdar olması.

1. madde, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması ayırımında yer alır ve iki ayrı durumda bildirim öngörür. Birincisi, zaten kısıtlı olan bir kişinin bir kuruma yerleştirilmesi veya kurumda alıkonulmasıdır. İkincisi, ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerin, örneğin kısıtlama, vasi, kayyım veya yasal danışman atanmasının gerekli görülmesidir. Her iki durumda da kişinin bulunduğu yer ile yerleşim yeri farklı olabileceğinden, madde yerleşim yeri vesayet makamının durumdan haberdar edilmesini sağlar. Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411).

III. Bildirimle Yükümlü Olanlar ve Bildirimin Yapılacağı Makam

- **Bulunduğu yer vesayet makamı:** Kişinin fiilen bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesi.
- **Özel kanunlardaki ilgililer:** Özel kanunlarla bildirim yükümlülüğü verilenler.
- **Bildirilecek makam:** Yerleşim yeri vesayet makamı.

Gerekçeye göre bildirim yükümlülerinden biri kişinin bulunduğu yerdeki vesayet makamı, diğeri özel kanunlarda öngörülen ilgililerdir; bildirim ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamına yapılır. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21) ve vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez (TMK m. 412). Yargıtay, kısıtlı kişi hakkında koruma kararı istendiğinde yerleşim yeri değişikliğine izin verilmemişse vesayet dosyasını yürüten mahkemenin yetkili olduğunu kabul etmiştir.[4] **2**

Kanun, bildirim yükümlülüğünü yalnız bu maddede düzenlemiş değildir. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması sebeplerinden birini görevini yaparken öğrenen kamu görevlileri durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır (TMK m. 432); vesayet altına alınmayı gerektiren bir durumu öğrenen idari makamlar, noterler ve mahkemeler için de benzer bir yükümlülük öngörülmüştür (TMK m. 405). **3**

4 Yargıtay 5. HD, 12.06.2023, E. 2023/4694, K. 2023/6094.

IV. Bildirimin Hukuki Niteliği

- **Dava değildir:** Hâkimi harekete geçiren bir uyarıdır.
- **Taraf olma:** Bildirimde bulunan gerçek anlamda taraf değildir.
- **Re'sen yürütme:** Vesayet işi kamu düzenine ilişkindir; hâkim re'sen araştırır.

4 Yargıtay, vesayetin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve hâkimin re'sen araştırma yetkisine sahip bulunduğunu belirterek, kısıtlama ve vesayet altına alma bildiriminin bir dava olmadığını, hâkimi harekete geçiren bir uyarı olduğunu ve bildirimde bulunanın davada gerçek anlamda taraf olmadığını kabul etmiştir.[5] Aynı kararda 434. madde uyarınca herhangi bir kişinin bildiriminin yeterli olduğu ve işlemlerin hâkim tarafından doğrudan yürütülmesi gerektiği belirtilerek, bildirimde bulunanın dava açma yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur.[6]

5 Bildirim veya ihbar üzerine vesayet makamının harekete geçtiği durumlarda da sonraki başvuru yolları değişmez. Yargıtay, Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine verilen koruma kararına karşı yapılan başvuruyu denetim makamının kesin olarak karara bağlayacağını belirtmiştir.[7]

V. Bildirimin Gecikmesi ve Kişi Hürriyeti

- **Güvence:** Bildirim yükümlülükleri usul güvencelerinin parçasıdır.
- **Gecikme:** Bildirimin hemen yapılmaması hukuka aykırılık değerlendirmesinde gözetilir.

6 Anayasa Mahkemesi, rızası dışında hastaneye yatırılan bir kişi hakkında vesayet makamına yapılan bildirimin birkaç gün sonra gerçekleştirilmesini, vesayet makamının kişiyi dinlemeden karar vermesiyle birlikte kanunda öngörülen usul güvencelerine aykırı bulmuş ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[8] Karar, 432. maddedeki kamu görevlilerinin bildirim yükümlülüğüne ilişkindir.

> UYGULAMA NOTU
>
> **Kısıtlı başka bir şehirdeki bir kuruma yerleştirilmişse**, durumun yerleşim yeri vesayet makamına bildirilip bildirilmediği takip edilmelidir (TMK m. 434). **Bir kişi için vesayet önlemi gerektiği düşünülüyorsa**, vesayet makamına bildirimde bulunulabilir; bildirim bir dava değildir ve işi hâkim yürütür. **Bildirimin gecikmesi veya kişinin dinlenmemesi** gibi usul eksiklikleri itiraz sırasında ileri sürülebilir (TMK m. 435).

5 Yargıtay 8. HD, 15.11.2017, E. 2017/6905, K. 2017/15394.
6 Yargıtay 8. HD, 15.11.2017, E. 2017/6905, K. 2017/15394.
7 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8405, K. 2018/875.
8 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
15.11.2017 · E. 2017/6905 · K. 2017/15394

Kısıtlama ve vesayet altına alma bildirimi dava değil, hâkimi harekete geçiren bir uyarıdır; herhangi bir kişinin bildirimi yeterlidir ve hâkim işi doğrudan yürütür

Kısıtlanması istenen kişinin kiracısı, kişinin malvarlığını kötü yönettiğini ve çevresine zarar verdiğini ileri sürerek kısıtlanmasını ve kendisine vasi atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, kiracının bu davayı açmaya hak ve yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir.

> *Vesayet, kamu düzenine ilişkin olup, Hakim res'sen herşeyi araştırmak yetkisine sahiptir. Kısıtlama ve vesayet altına alma bildirimi bir dava olmayıp, Hakimi bu konuda harekete geçiren bir uyarı olup, ihbarda bulunanın davada gerçek anlamda taraf olma durumu bulunmamaktadır. Kısıtlama ve vesayat altına alma işlemleri için TMK'nun 434.maddesi gereğince herhangi bir kişinin bildirimi yeterli olup bu işlemlerin Hakim tarafından doğrudan yürütülmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 434. maddedeki bildirim kavramının vesayet işlerindeki anlamını gösterir. Daire, maddenin metnini aktardıktan sonra vesayetin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve hâkimin re'sen araştırma yetkisine sahip bulunduğunu belirtmiştir. Kısıtlama ve vesayet altına alma bildiriminin bir dava olmadığı, bildirimde bulunanın gerçek anlamda taraf olmadığı ve işin hâkim tarafından doğrudan yürütüleceği kabul edilerek, bildirimde bulunanın aktif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle verilen ret kararı bozulmuştur.

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
E.T. Başvurusu · B. No: 2022/91835 · 25.06.2025

Koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan kişi hakkında vesayet makamına yapılacak bildirimin gecikmesi, kanundaki usul güvencelerine aykırılık oluşturur

Başvurucu rızası dışında bir hastaneye yatırılmıştır. Hastanenin durumu vesayet makamına bildirmesi birkaç gün sonra yapılmıştır; sulh hukuk mahkemesi bildirimden bir hafta sonra, başvurucuyu dinlemeden koruma kararı vermiştir. Başvurucunun itirazları reddedilmiştir.

> *Tüm bu şartların varlığı hâlinde dahi kişinin hukuka uygun tutulmasından bahsedebilmek için sürecin mevzuat tarafından gösterilen kurallara uygun gerçekleştirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Zira akıl hastasının tutulması yukarıda izah edilen üç şartın varlığı yanında Anayasa'nın 19. maddesine göre ancak " kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi" hâlinde hukuki olacaktır. O hâlde incelenmesi gereken son mesele, söz konusu*

tutmanın 4721 sayılı Kanun'da belirtilen usul ve esaslara uygun olarak alınan bir tedbirin yerine getirilmesi amacıyla gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir.

DEĞERLENDİRME Karar, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında bildirim yükümlülüklerinin usul güvencesi niteliği taşıdığını gösterir. Anayasa Mahkemesi, kişinin hukuka uygun tutulmasından söz edilebilmesi için sürecin mevzuattaki kurallara uygun yürütülmesi gerektiğini belirtmiş; kamu görevlilerinin 432. maddedeki bildirim yükümlülüğünü hemen yerine getirmediğini, vesayet makamının da kişiyi dinlemeden ve 437. maddedeki süreyi aşarak karar verdiğini tespit ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (TMK m. 432).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8405 · K. 2018/875

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine vesayet makamı koruma kararı verebilir; bu karara karşı başvuruyu denetim makamı kesin olarak karara bağlar

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine sulh hukuk mahkemesi bir kişinin 432. madde uyarınca koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanmasına karar vermiştir. Karar temyiz yoluyla Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararlarına karşı yapılan itirazları inceleme görevinin, denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine ait (5133 S.K. md.2-3, TMK md.397) bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, dilekçenin görev yönünden reddiyle, evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın Mahkemesine iadesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, bildirim ve ihbar üzerine vesayet makamının harekete geçmesini ve bundan sonraki başvuru yolunu gösterir. Daire, 432. maddedeki bildirim yükümlülüğü ile 435. maddedeki itiraz hakkını birlikte aktarmış; koruma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleme görevinin denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine ait olduğunu belirterek dilekçenin görev yönünden reddi ve denetim makamınca kesin karar verilmesi için dosyayı iade etmiştir (TMK m. 435).

4 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2023 · E. 2023/4694 · K. 2023/6094

Kısıtlının yerleşim yeri bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yerdir; izin olmadıkça yerleşim yeri değişmez ve vesayet dosyasını yürüten makam yetkili kalır

Kısıtlanarak kendisine vasi atanmış bir kişinin vasisi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasını istemiştir. Vesayet makamı, kısıtlının başka bir ilçedeki adresini gerekçe göstererek yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de vasinin yerleşim yeri değişikliği talebi bulunmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Kalkandere Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığından konu ile ilgili karar vermekte Kalkandere Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 434. maddede bildirimin yapılacağı makam olan yerleşim yeri vesayet makamının nasıl belirleneceğine ışık tutar. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir ve vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yeri değiştirilemez (TMK m. 412). Daire, izin kararı bulunmadığından kısıtlı hakkındaki koruma istemi yönünden vesayet dosyasını yürüten mahkemeyi yetkili saymıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 433:** Yetki.
- **TMK m. 435:** İtiraz.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.

MADDE

435 D. İtiraz

KANUN METNİ

(1) Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler.

(2) Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 435, koruma amacıyla kuruma yerleştirme kararlarına karşı itiraz yolunu düzenler. Kuruma yerleştirilen **kişi veya yakınları**, verilen karara karşı kendilerine **bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına** itiraz edebilir. Bu hak, **kurumdan çıkarılma isteminin reddi** hâlinde de kullanılabilir. Denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir ve itiraz üzerine verdiği karar kesindir. Yargıtay, koruma kararına karşı verilen temyiz dilekçesini itiraz niteliğinde saymış ve denetim makamının kararı kesin olduğu için temyiz istemini reddetmiştir.[1] Gerekçeye göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 397d maddesinden aynen alınmıştır; eski Kanun'da karşılığı yoktu.

TEMEL KAVRAMLAR

İtiraz	Koruma kararına karşı denetim makamına yapılan başvuru.
Denetim makamı	Vesayet makamının kararlarına karşı itirazları inceleyen asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Yakınlar	Kuruma yerleştirilen kişinin yakını olan ve karara karşı itiraz hakkı tanınan kişiler.
Kurumdan çıkarılma istemi	Kuruma yerleştirilen kişinin özgürlüğünün geri verilmesi için yapılan başvuru.
Kesin karar	Kanun yoluna başvurulamayan karar.

1 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7990, K. 2018/567.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 435- Madde İsviçre Medenî Kanununun 397d maddesinden aynen alınmıştır. Birinci fıkrada kuruma yerleştirilen kişiye veya yakınlarına yerleştirme kararına karşı kararın kendilerine bildirilmesinden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz olanağı getirilmiştir. İkinci fıkrada aynı olanak kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 146*

Tasarının 435. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 466).

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Madde, gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'ndaki koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin düzenlemeden esinlenerek getirilen altıncı ayırımın bir parçasıdır.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 435
Koruma kararına itiraz	Bu kapsamda bir düzenleme yoktu	Kişi veya yakınları on gün içinde denetim makamına itiraz eder
Kurumdan çıkarılma isteminin reddi	Düzenleme yoktu	Aynı itiraz hakkı tanınmıştır
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 397d

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 435. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İtiraz edebilenler	Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları	TMK m. 435/1
Konu	Yerleştirme kararı; kurumdan çıkarılma isteminin reddi	TMK m. 435
Süre	Kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün	TMK m. 435/1
Merci	Denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi)	TMK m. 397, 435
İnceleme sırası	Önce vesayet makamı, kabul etmezse denetim makamı	TMK m. 422

Konu	Kural	Dayanak
Sonuç	Denetim makamının kararı kesin	TMK m. 488
Bilgilendirme	İtiraz hakkı ve süresi yazılı olarak bildirilir	TMK m. 436
Kaynak	İsviçre Medeni Kanunu m. 397d	Gerekçe, s. 146

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun **397d maddesinden aynen** alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkrada kuruma yerleştirilen kişiye veya yakınlarına yerleştirme kararına karşı, kararın kendilerine bildirilmesinden itibaren **on gün içinde denetim makamına itiraz olanağı** getirildiğini; ikinci fıkrada aynı olanağın **kurumdan çıkarılma isteminin reddi** hâlinde de öngörüldüğünü açıklar. Tasarının 435. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 466).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, koruma kararına karşı yolun **temyiz değil denetim makamına itiraz** olmasıdır; Yargıtay'a gönderilen dilekçeler itiraz olarak değerlendirilmek üzere iade edilmektedir.[2] İkinci nokta, **on günlük sürenin kararın bildirilmesinden** başlaması ve kişiye itiraz hakkının yazılı olarak bildirilmesinin zorunlu olmasıdır (TMK m. 436). Üçüncü nokta, aynı kararla hem kısıtlama hem koruma kararı verilmişse kısıtlama yönünden temyiz, koruma yönünden itiraz yolunun izlenmesidir.[3]

II. İtiraz Hakkı ve Süresi

- **Kimler:** Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları.
- **Neye karşı:** Yerleştirme veya alıkoyma kararına ve kurumdan çıkarılma isteminin reddine.
- **Süre:** Kararın kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün.

1. madde, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararlarına karşı özel bir itiraz yolu öngörür. Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir. Bu hak, kişinin kurumdan çıkarılması için yaptığı istemin reddi hâlinde de kullanılabilir. Kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır (TMK m. 432).

2 Karar verilirken ilgilinin kararın sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur; bir kuruma yerleştirilen kişiye alıkonulma kararına veya kurumdan

2 Yargıtay 18. HD, 17.12.2013, E. 2013/14423, K. 2013/18206.
3 Yargıtay 18. HD, 07.04.2015, E. 2014/16607, K. 2015/5445.

çıkarılma isteminin reddine karşı en geç on gün içinde itiraz edebileceği derhâl yazılı olarak bildirilir (TMK m. 436).

III. İtirazın İncelenmesi ve Denetim Makamı Kararının Kesinliği

- **İnceleme sırası:** Önce vesayet makamı; kabul etmezse denetim makamı.
- **Denetim makamı:** Asliye hukuk mahkemesi.
- **Kesinlik:** Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.

3 Yargıtay, koruma kararlarına karşı yapılan başvurularda 435. madde ile vasinin sıfatına itirazları düzenleyen 422. maddeyi birlikte uygulamıştır: itiraz önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenir ve denetim makamı 488. madde uyarınca kesin karar verir.[4] Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karara karşı temyiz yolu kapalıdır.[5]

IV. Temyiz Dilekçesinin İtiraz Sayılması

- **Kişinin başvurusu:** Temyiz adıyla verilse de itiraz olarak değerlendirilir.
- **Vasinin ve kurumun başvurusu:** Aynı kural uygulanır.
- **Sonuç:** Dosya denetim makamınca karar verilmek üzere iade edilir.

4 Yargıtay, koruma kararına karşı kişinin verdiği temyiz dilekçesini itiraz olarak değerlendirmiş ve denetim makamınca karar verilmek üzere dosyayı iade etmiştir.[6] Koruma istemini reddeden karara karşı vasinin başvurusu,[7] kuruma yerleştirme isteminde bulunan kurumun başvurusu[8] ve Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine verilen karara karşı yapılan başvuru da[9] aynı kurala göre değerlendirilmiştir.

V. Kısıtlama ile Koruma Kararının Farklı Kanun Yolları

- **Kısıtlama ve vasi atanması:** Temyiz incelemesi.
- **Koruma kararı:** Denetim makamına itiraz.

5 Aynı yargılamada hem kısıtlama hem koruma kararı verilebilir. Yargıtay, böyle bir dosyada kısıtlama ve vasi atanmasına ilişkin kısmı temyiz incelemesinden geçirerek onamış, koruma kararına ilişkin kısım bakımından ise 435. maddedeki itiraz

4 Yargıtay 18. HD, 17.12.2013, E. 2013/14423, K. 2013/18206.
5 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7990, K. 2018/567.
6 Yargıtay 18. HD, 17.12.2013, E. 2013/14423, K. 2013/18206.
7 Yargıtay 18. HD, 14.09.2015, E. 2015/282, K. 2015/12568.
8 Yargıtay 8. HD, 25.01.2018, E. 2017/7911, K. 2018/1391.
9 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8405, K. 2018/875.

yolunun izlenmesi için dosyayı iade etmiştir.[10] Kısıtlama kişinin fiil ehliyetini, koruma kararı ise kişi özgürlüğünü ilgilendirir.

VI. İtirazın Kişi Hürriyeti Bakımından Önemi

- **Güvence:** Denetim makamı, vesayet makamının usul eksikliklerini giderebilir.
- **Eksikliğin sürmesi:** Giderilmeyen eksiklikler ihlal değerlendirmesinde gözetilir.

6 Anayasa Mahkemesi, bildirimin gecikmesi, ilgilinin dinlenmemesi ve kanundaki sürenin aşılması nedeniyle usul güvencelerine aykırı verilen bir koruma kararında bu eksikliklerin itiraz üzerine denetim makamınca da giderilmediğini tespit ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[11]

UYGULAMA NOTU

Koruma kararı bildirilen kişi veya yakınları, bildirim tarihinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz etmelidir; bu süre temyiz süresiyle karıştırılmamalıdır (TMK m. 435). **Kurumdan çıkarılma istemi reddedilmişse**, aynı sürede bu karara da itiraz edilebilir. **Aynı kararla kısıtlama da verilmişse**, kısıtlama yönünden temyiz, koruma kararı yönünden itiraz yolu ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/7990 · K. 2018/567

Koruma kararına karşı yol denetim makamına itirazdır; denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir ve temyiz edilemez

Bir kişi hakkında 432. madde uyarınca koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına karar verilmiştir. Kişinin itirazı denetim makamınca reddedilmiştir; kişi bu kararı da temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; kısıtlı adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe, Türk Medeni Kanunu'nun 435. maddesi gereğince itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan temyiz isteminin REDDİNE…*

10 Yargıtay 18. HD, 07.04.2015, E. 2014/16607, K. 2015/5445.
11 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.

DEĞERLENDİRME Karar, 435. maddedeki itiraz yolunun kapsamını ve sonunu gösterir. Daire, kuruma yerleştirilen kişinin veya yakınlarının karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini, bu hakkın kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabileceğini hatırlatmıştır. Kişinin temyiz dilekçesi 435. madde anlamında itiraz niteliğinde görülmüş; denetim makamı bu itirazı incelediği ve kararı 488. madde gereğince kesin olduğu için temyiz istemi reddedilmiştir (TMK m. 488).

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2015 · E. 2014/16607 · K. 2015/5445

Aynı kararda kısıtlama ile koruma kararı birlikte verilmişse kısıtlama ve vasi atanması yönünden temyiz incelenir, koruma kararı yönünden ise itiraz yolu izlenir

Bir kurum, bir kişinin koruma amacıyla bir hastaneye yerleştirilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi kişinin kısıtlanmasına, vasi atanmasına ve koruma amacıyla hastaneye yerleştirilmesine birlikte karar vermiştir; karar kişi tarafından temyiz edilmiştir.

> *2-Tedavi ve koruma kararı yönünden yapılan temyiz incelemesinde; Türk Medeni Kanunu'nun 435.maddesi gereğince kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir. Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince de yapılan itirazları inceleme görevi; öncelikle vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan asliye mahkemesine aittir. Öyle ise mahkemece verilen tedavi ve koruma amaçlı özgürlüğü kısıtlama kararının kaldırılmasına yönelik dilekçenin, yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlama ile koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının farklı kanun yollarına tabi olduğunu gösterir. Daire, kısıtlama ve vasi atanmasına ilişkin kısmı temyiz incelemesinden geçirerek onamış; koruma kararına yönelik kısım bakımından ise 435. madde gereğince kişinin veya yakınlarının on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini belirtmiştir. İtirazların önce vesayet makamınca, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamınca inceleneceği ve denetim makamının 488. madde uyarınca kesin karar vereceği gözetilerek dosya bu kısım yönünden iade edilmiştir (TMK m. 422).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2013 · E. 2013/14423 · K. 2013/18206

Koruma amacıyla hastaneye yerleştirme kararına karşı kişinin temyiz dilekçesi itiraz olarak değerlendirilmeli ve denetim makamına gönderilmelidir

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi istemi kabul ederek kişinin tedavi amacıyla bir hastaneye yatırılmasına karar vermiştir; karar kişi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Öyle ise mahkemece verilen koruma amaçlı özgürlüğü kısıtlama kararının kaldırılmasına yönelik dilekçenin, yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 435. maddedeki itiraz yolunun temyiz yerine geçtiğini gösterir. Daire, kuruma yerleştirilen kişinin karara karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini ve itirazların önce vesayet makamınca, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamınca inceleneceğini belirtmiştir. Kişinin dilekçesinin bu kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi, vesayet makamı yerinde görmezse evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca kesin karar verilmesi için dosya iade edilmiştir.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.09.2015 · E. 2015/282 · K. 2015/12568

Koruma istemini reddeden karara karşı vasinin başvurusu da itiraz olarak değerlendirilir ve denetim makamınca kesin olarak karara bağlanır

Vasi, vesayet altındaki kişi hakkında tedavi amaçlı kişisel koruma kararı verilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi reddetmiştir; vasi bu kararı temyiz etmiştir.

> *Öyle ise mahkemece verilen koruma amaçlı özgürlüğü kısıtlamaya yönelik dilekçenin, yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, itiraz yolunun yalnız kabul kararlarına karşı değil koruma istemini reddeden kararlara karşı da izlendiğini gösterir. Daire, 435. maddedeki itiraz hakkını ve 422. maddedeki inceleme sırasını birlikte uygulamış; vasinin temyiz dilekçesinin itiraz olarak değerlendirilmesi ve denetim makamınca 488. madde uyarınca kesin karar verilmesi için dosyayı iade etmiştir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.01.2018 · E. 2017/7911 · K. 2018/1391

Kuruma yerleştirme istemine ilişkin karara karşı başvuran kurumun temyiz dilekçesi de itiraz olarak incelenmelidir

Bir kurum, vesayet altındaki kişinin tedavi amacıyla bir bakım ve rehabilitasyon merkezine yerleştirilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi kişinin hâlen bulunduğu bakım merkezinde kalmasına izin vermiştir; karar kurum vekilince temyiz edilmiştir.

> *Öyle ise mahkemece verilen tedavi amacıyla kuruma yerleştirmeye yönelik dilekçenin, yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine iadesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 435. maddedeki itiraz yolunun istemde bulunan kurum bakımından da uygulandığını gösterir. Daire, kuruma yerleştirilen kişi veya yakınlarının karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğini hatırlatmış; kurumun temyiz dilekçesinin 422. madde çerçevesinde değerlendirilmesi, vesayet makamı yerinde görmezse evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve 488. madde uyarınca kesin karar verilmesi gerektiğini belirterek dosyayı incelemeksizin iade etmiştir.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8405 · K. 2018/875

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine verilen koruma kararına karşı yapılan başvuruyu denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi inceler

Cumhuriyet başsavcılığının ihbarı üzerine sulh hukuk mahkemesi bir kişinin 432. madde uyarınca koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanmasına karar vermiştir. Karar temyiz yoluyla Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararlarına karşı yapılan itirazları inceleme görevinin, denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine ait (5133 S.K. md.2-3, TMK md.397) bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, dilekçenin görev yönünden reddiyle, evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın Mahkemesine iadesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, koruma kararlarına karşı itirazları inceleme görevinin denetim makamına ait olduğunu gösterir. Daire, 432. ve 435. maddeleri birlikte aktararak itirazların denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenmesi gerektiğini belirtmiş (TMK m. 397); dilekçenin görev yönünden reddi ve denetim makamınca kesin karar verilmesi için dosyayı iade etmiştir.

7 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
E.T. Başvurusu · B. No: 2022/91835 · 25.06.2025

İtiraz üzerine denetim makamının, vesayet makamının kanundaki usul güvencelerine aykırılıklarını gidermemesi kişi hürriyeti ihlalinin sürmesine yol açar

Başvurucu rızası dışında bir hastaneye yatırılmıştır. Vesayet makamı, bildirimden bir hafta sonra ve başvurucuyu dinlemeden koruma kararı vermiştir. Başvurucu vekilinin itirazı önce vesayet makamınca, ardından denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince reddedilmiştir.

> *Söz konusu değerlendirmeler uyarınca başvurucunun tutulmasına esas teşkil eden tedbirin kanunda belirtilen usuli güvencelere uygun olarak alınmadığı belirtilen eksikliklerin denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından da giderilmediği anlaşılmıştır. 4721 sayılı Kanun'da öngörülen esaslara aykırı şekilde gerçekleştirilen tutma nedeniyle başvurucu, hukuka aykırı şekilde fiziksel özgürlüğünden mahrum bırakılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 435. maddedeki itiraz yolunun kişi hürriyeti güvencesi bakımından taşıdığı önemi gösterir. Anayasa Mahkemesi, koruma kararının bildirimin gecikmesi, ilgilinin dinlenmemesi ve kanundaki sürenin aşılması nedeniyle usul güvencelerine aykırı verildiğini; bu eksikliklerin itiraz üzerine denetim makamınca da giderilmediğini tespit etmiştir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir (TMK m. 437).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 433:** Yetki.
- **TMK m. 436:** Usul.
- **TMK m. 437:** Yargılama usulü.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

436

E. Usul
I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

(2) **1.** Karar verilirken ilgilinin bunun sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur.

(3) **2.** Bir kuruma yerleştirilen kişiye, alıkonulma kararına veya kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı en geç on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir.

(4) **3.** Mahkeme kararını gerektiren her istem, gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır.

(5) **4.** Yerleştirme kararı veren vesayet makamı veya hâkim durumun özelliklerine göre bu istemin görüşülmesini erteleyebilir.

(6) **5.** Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında, ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. (Mülga cümle:6/12/2019-7196/53md.) (...)

(7) **6.** (Ek:6/12/2019-7196/53md.) (Değişik:2/3/2024-7499/7 md.) Resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla; kişinin vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle kıl, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilir, kişiye gerekli tıbbi müdahaleler yapılabilir ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir. Hekim ön raporu üzerine verilen yerleştirme kararı derhâl ilgiliye ve yakınlarına bildirilir. İlgili veya yakınları, bu karara karşı bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir, yapılan itiraz kararın icrasını durdurmaz. İtiraz denetim makamınca ivedilikle karara bağlanır.

(8) **7.** (Ek:6/12/2019-7196/53md.) Bu madde kapsamında alınan kararların icrası için gerektiğinde ilgili kişi hakkında zor kullanılabilir ve sağlık görevlilerinden gerekli tıbbi yardım alınabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 436, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında izlenecek usulü düzenler. Koruma kararı, maddede sayılan kurallar saklı kalmak üzere **Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na** tabidir; bu Kanuna yapılan yollamalar bugün 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun karşılık gelen maddelerine yapılmış sayılır (HMK m. 447). Karar verilirken ilgili, **kararın sebepleri**

hakkında bilgilendirilir ve **denetim makamına itiraz edebileceği yazılı olarak bildirilir**; mahkeme kararını gerektiren her istem **gecikmeksizin** yetkili hâkime ulaştırılır. Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı ve ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık hâllerinde ancak **resmî sağlık kurulu raporu** alındıktan sonra karar verilebilir. Raporun alınabilmesi için kişi, hekim ön raporu üzerine **en fazla yirmi gün** süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir; bu karara karşı **bildirimden itibaren on gün içinde** denetim makamına itiraz edilebilir. Bu itiraz yolu, Anayasa Mahkemesinin 2023 tarihli iptal kararı üzerine 2024'te eklenmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Denetim makamı	Vesayet makamının kararlarına karşı itirazları inceleyen asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Resmî sağlık kurulu raporu	Maddede sayılan hâllerde koruma kararından önce alınması gereken, kurul hâlinde düzenlenen resmî sağlık raporu.
Hekim ön raporu	Kurul raporu alınıncaya kadar kişinin sağlık kuruluşuna yerleştirilmesine dayanak olan hekim raporu.
Yerleştirme kararı	Kişinin bir kuruma veya sağlık kuruluşuna yerleştirilmesine ilişkin karar.
Basit yargılama usulü	Koruma kararlarında hâkimin uyguladığı yargılama usulü (TMK m. 437).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 436- Madde İsviçre Medenî Kanununun 397e maddesinden alınmıştır. Maddede koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında yargılamaya ilişkin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundaki genel hükümler dışında özel hükümlere yer verilmiştir. Bu özel hükümler boşanmada yargılama usulüne ilişkin 184 üncü madde hükmüne benzer bir hüküm niteliğindedir. Maddede, kişinin özgürlüğünün kısıtlanması gibi önemli bir karar verilirken, özgürlüğü kısıtlanan kişinin başvurabileceği yasal yollar ve hakları konusunda aydınlatılması gereği özellikle vurgulanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 146*

Bu gerekçe maddenin ilk metnine aittir. Tasarının 436. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 466). (6) numaralı bendin bugünkü metni ise 7499 sayılı Kanunun 7. maddesiyle getirilmiştir; bu değişikliğin gerekçesi aşağıdadır.

Gerekçe

> Madde 7- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 436 ncı maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde değişiklik yapılmaktadır. Söz konusu bentte yer alan "ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir." ibaresi Anayasa Mahkemesinin 25/1/2023 tarihli ve E: 2020/30; K: 2023/12

1 AYM, 25.01.2023, E. 2020/30, K. 2023/12.

sayılı kararıyla iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu karar, 27/6/2023 tarihli ve 32234 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Maddenin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı ve ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına karar verilebileceği düzenlenmiştir. Maddenin aynı fıkrasının (6) numaralı bendinde ise resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla gerektiğinde kişinin hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebileceği hükmüne yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararında, hekim ön raporu üzerine sağlık kuruluşuna yerleştirilen kişinin bu yerleştirme kararına karşı başvurulabileceği herhangi bir yol öngörülmediğinden ve bu konuda başvuru imkânı sağlayan başkaca bir yasal düzenleme de bulunmadığından kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı sınırlanan kişiye aşırı külfet yüklendiği ve kuralla getirilen sınırlamanın orantılı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Teklifle, Anayasa Mahkemesinin iptal kararında belirtilen gerekçelere uygun bir şekilde hekim ön raporu üzerine sağlık kuruluşuna yerleştirilen kişinin bu yerleştirme kararına karşı başvurabileceği bir itiraz mekanizması oluşturulmakta ve söz konusu (6) numaralı bent yeniden düzenlenmektedir. Buna göre resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla gerektiğinde kişinin, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebileceği, yerleştirme kararının derhal ilgiliye ve yakınlarına bildirileceği, ilgili ve yakınlarının bu karara karşı bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği ve nihayetinde itirazın denetim makamınca ivedilikle karara bağlanacağı hükme bağlanmaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 109 (28. Dönem), s. 11

Adalet Komisyonu, Teklifin çerçeve 1 ilâ 13. maddelerini, dolayısıyla 436. maddeyi değiştiren 7. maddeyi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 109, s. 38); Teklif metni ile Komisyon metni aynıdır (s. 123).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. *Karar verilirken ilgilinin bunun sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur.*
2. *Bir kuruma yerleştirilen kişiye, alıkonulma kararına veya kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı en geç on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir.*
3. *Mahkeme kararını gerektiren her istem, gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır.*
4. *Yerleştirme kararı veren vesayet makamı veya hâkim durumun özelliklerine göre bu istemin görüşülmesini erteleyebilir.*
5. *Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında, ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. Vesayet makamının daha önceden bilirkişiye başvurmuş olması hâlinde denetim makamı bundan vazgeçebilir.*

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 436 (ilk metin, 01.01.2002-24.12.2019)

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> 1. *Resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla; kişinin vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle kıl, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilir, kişiye gerekli tıbbi müdahaleler yapılabilir ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir.*

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 436, bent 6 (7196 sayılı Kanunla eklenen metin, 24.12.2019-12.03.2024)

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Madde, gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'nun 397e maddesinden alınmış ve koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasını düzenleyen altıncı ayırımın bir parçası olarak getirilmiştir.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 436
Koruma kararında usul	Bu kapsamda bir düzenleme yoktu	Usul kanunu, maddedeki özel kurallar saklı kalmak üzere uygulanır
Bilgilendirme ve itiraz bildirimi	Düzenleme yoktu	Kararın sebepleri ve itiraz hakkı yazılı olarak bildirilir
Rapor şartı	Düzenleme yoktu	Sayılan hâllerde resmî sağlık kurulu raporu aranır
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 397e

Değişiklik durumu

(6) numaralı bent, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği 27.03.2024 tarihinden önce, 12.03.2024'te yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir. Maddenin giriş cümlesi, (1)-(4) numaralı bentleri ve (5) numaralı bendin ilk cümlesi 2002'den bu yana değişmemiştir; (7) numaralı bent 2019'daki metniyle yürürlüktedir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
24.12.2019	(5) numaralı bendin ikinci cümlesi yürürlükten kaldırıldı; (6) ve (7) numaralı bentler eklendi	7196 s. K. m. 53, RG 24.12.2019, sayı 30988
25.01.2023	(6) numaralı bendin örnek alma ve tıbbi müdahaleye ilişkin bölümü dışında kalan kısmı iptal edildi; bu bölüm ile (7) numaralı bent yönünden iptal talebi reddedildi; iptal hükmü kararın yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti	AYM, K. 2023/12
27.06.2023	İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandı	RG 27.06.2023, sayı 32234
12.03.2024	(6) numaralı bent yeniden düzenlendi; yerleştirme kararının bildirilmesi ve on gün içinde itiraz yolu eklendi (kabul tarihi 02.03.2024)	7499 s. K. m. 7, RG 12.03.2024, sayı 32487

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Genel kural	Maddedeki kurallar saklı kalmak üzere usul kanunu uygulanır	TMK m. 436; HMK m. 447
Bilgilendirme	İlgili kararın sebepleri hakkında bilgilendirilir, itiraz edebileceği yazılı olarak bildirilir	TMK m. 436, bent 1
Kuruma yerleştirilen kişi	On gün içinde itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir	TMK m. 436, bent 2; m. 435
İstemler	Mahkeme kararını gerektiren her istem gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır	TMK m. 436, bent 3
Erteleme	Vesayet makamı veya hâkim, istemin görüşülmesini erteleyebilir	TMK m. 436, bent 4
Rapor şartı	Sayılan hâllerde resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilir	TMK m. 436, bent 5
Rapor için yerleştirme	Hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün; on gün içinde itiraz	TMK m. 436, bent 6
Zor kullanma	Kararların icrası için gerektiğinde zor kullanılabilir, tıbbi yardım alınabilir	TMK m. 436, bent 7
Kaynak	İsviçre Medeni Kanunu m. 397e	Gerekçe, s. 146

1 TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun **397e maddesinden** alınmıştır. Gerekçe, maddede koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında yargılamaya ilişkin genel hükümler dışında **özel hükümlere** yer verildiğini, bu hükümlerin boşanmada yargılama usulüne ilişkin

184. madde

hükmüne benzer nitelikte olduğunu ve özgürlüğü kısıtlanan kişinin başvurabileceği **yasal yollar ve hakları konusunda aydınlatılması** gereğinin özellikle vurgulandığını açıklar (TMK m. 184). Tasarının 436. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 466).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, koruma istemlerinin **duruşma açılmadan dosya üzerinden** karara bağlanamamasıdır; Yargıtay, basit yargılama usulüne tabi olsa da bu işlerde tarafların duruşmaya davet edilmesini aramıştır.[2] İkinci nokta, sayılan hâllerde kararın ancak **resmî sağlık kurulu raporu** alındıktan sonra verilebilmesidir. Üçüncü nokta, rapor için sağlık kuruluşuna yerleştirme kararına

2 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2016/6467, K. 2016/9883.

karşı **bildirimden itibaren on gün içinde** denetim makamına itiraz edilebilmesi ve itirazın kararın icrasını **durdurmamasıdır**.

II. Genel Kural: Usul Kanunu ve Saklı Tutulan Özel Kurallar

- **Genel kural:** Usul kanunu uygulanır.
- **Saklı kurallar:** Maddede sayılan yedi bent.
- **Yargılama usulü:** Basit yargılama usulü.

1. maddeye göre koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, maddede sayılan kurallar saklı kalmak üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na tabidir. 1086 sayılı bu Kanun yürürlükten kaldırılmıştır; mevzuatta ona yapılan yollamalar 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun karşılık gelen maddelerine yapılmış sayılır (HMK m. 447/2). Hâkim basit yargılama usulüne göre karar verir ve gerektiğinde ilgili kişiye adli yardım sağlanır; hâkim ilgili kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin en geç iki gün içinde kararını verir (TMK m. 437).

Yargıtay, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının basit yargılama usulüne tabi olmakla birlikte, 436. maddedeki özel usul kuralları ve 437. madde gözetildiğinde taraflar davet edilmeden duruşma açılmaksızın karar verilebilecek işlerden olmadığını belirtmiştir.[3] Aynı gerekçeyle, bir kamu kurumunun istemi üzerine duruşma açılmadan verilen ret kararı da bozulmuş ve kişisel korunmanın 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu çerçevesinde başka türlü sağlanıp sağlanamayacağının araştırılması istenmiştir.[4] Dava dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilip taraf teşkili sağlanmadan ve dilekçeler aşaması tamamlanmadan dosya üzerinden verilen karar da usule aykırı bulunmuştur.[5] **2**

III. Kararın Sebeplerinin ve İtiraz Hakkının Bildirilmesi

- **Bilgilendirme:** Kararın sebepleri ilgiliye açıklanır.
- **Yazılı uyarı:** Denetim makamına itiraz edebileceği yazılı olarak bildirilir.
- **Kuruma yerleştirilen kişi:** On gün içinde itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir.

Birinci bende göre karar verilirken ilgilinin kararın sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur. İkinci bende göre bir kuruma yerleştirilen kişiye, alıkonulma kararına veya kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı en geç **3**

3 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2016/6467, K. 2016/9883.
4 Yargıtay 18. HD, 14.06.2016, E. 2016/9524, K. 2016/9547.
5 Yargıtay 2. HD, 11.01.2017, E. 2016/24926, K. 2017/214.

on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir. Gerekçe, özgürlüğü kısıtlanan kişinin başvurabileceği yasal yollar ve hakları konusunda aydınlatılması gereğinin özellikle vurgulandığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 146).

4 İtiraz hakkı 435. maddede düzenlenir: kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 435). İtiraz üzerine denetim makamının verdiği karar kesindir ve temyiz edilemez.[6] İtirazın kesin olarak reddiyle dava esası kapanır; koruma dosyası vesayet dosyası gibi takip altında tutulmaz.[7]

5 Anayasa Mahkemesi, koruma amacıyla tutmanın koşulları gerçekleşmiş olsa bile ancak kanunda gösterilen usul kurallarına uygun yürütülmüşse hukuka uygun olacağını belirtmiş; durumun vesayet makamına hemen bildirilmemesi, kişinin dinlenmemesi ve 437. maddedeki sürenin aşılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.[8]

IV. İstemlerin Hâkime Ulaştırılması ve Görüşmenin Ertelenmesi

- **Gecikmeksizin:** Mahkeme kararını gerektiren her istem yetkili hâkime ulaştırılır.
- **Erteleme:** Yerleştirme kararı veren vesayet makamı veya hâkim görüşmeyi erteleyebilir.
- **Karar süresi:** Hâkim en geç iki gün içinde karar verir.

6 Üçüncü bende göre mahkeme kararını gerektiren her istem gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır. Dördüncü bende göre yerleştirme kararı veren vesayet makamı veya hâkim, durumun özelliklerine göre bu istemin görüşülmesini erteleyebilir. Hâkim ilgili kişiyi dinledikten ve tahkikatı tamamladıktan sonra gecikmeksizin, en geç iki gün içinde kararını verir (TMK m. 437). Bu iki bendi doğrudan uygulayan bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

V. Resmî Sağlık Kurulu Raporu Şartı

- **Kapsam:** Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık.
- **Şart:** Karar ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra verilir.
- **Kaldırılan cümle:** Denetim makamının rapordan vazgeçebilmesine ilişkin cümle 2019'da yürürlükten kaldırılmıştır.

6 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7990, K. 2018/567.
7 Yargıtay 8. HD, 12.11.2018, E. 2018/11741, K. 2018/18466.
8 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.

Beşinci bende göre akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. Bendin ilk metnindeki ikinci cümle, vesayet makamının daha önce bilirkişiye başvurmuş olması hâlinde denetim makamının bundan vazgeçebileceğini öngörüyordu; bu cümle 7196 sayılı Kanunla 2019'da yürürlükten kaldırılmıştır. Serserilik, 432. maddede koruma kararının sebepleri arasında sayıldığı hâlde bu bentte yer almaz (TMK m. 432). 7

Kısıtlama davasında da akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir; raporun tanzimi için gereklilik bulunursa 436. madde hükümleri uygulanır (TMK m. 409). Yargıtay, koruma istemini yalnız vasi atanması yönünden inceleyip sağlık kurulu raporu doğrultusunda reddeden kararı, asıl istemin kuruma yerleştirme olduğu ve tarafların duruşmaya davet edilerek koşulların araştırılması gerektiği gerekçesiyle bozmuştur.[9] 8

VI. Rapor İçin Örnek Alma ve Sağlık Kuruluşuna Yerleştirme

- **Amaç:** Resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesi.
- **Önlemler:** Örnek alma, tıbbi müdahale, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün yerleştirme.
- **Güvence:** Derhâl bildirim; on gün içinde itiraz; itiraz icrayı durdurmaz, ivedilikle karara bağlanır.

Altıncı bende göre resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla kişinin vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle kıl, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilir, kişiye gerekli tıbbi müdahaleler yapılabilir ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir. Hekim ön raporu üzerine verilen yerleştirme kararı derhâl ilgiliye ve yakınlarına bildirilir. İlgili veya yakınları bu karara karşı bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; itiraz kararın icrasını durdurmaz ve denetim makamınca ivedilikle karara bağlanır. 9

Bent maddeye 7196 sayılı Kanunla 2019'da eklenmişti. Anayasa Mahkemesi, örnek alma ve tıbbi müdahaleye ilişkin ilk bölümü tıbbi zorunluluklardan kaynaklanan ve ölçüsüz olmayan bir sınırlama saymış; hekim ön raporu üzerine yirmi güne kadar yerleştirmeye imkân veren kalan kısmı ise yerleştirme kararına karşı başvurulabilecek bir yol öngörülmediği için iptal etmiştir.[10] 7499 sayılı Kanun bendi iptal hükmü yürürlüğe girmeden yeniden düzenlemiş, yerleştirme kararının bildirilmesini ve buna karşı on günlük itiraz yolunu eklemiştir (TBMM S. Sayısı 109, s. 11). 10

9 Yargıtay 8. HD, 02.03.2017, E. 2017/1089, K. 2017/2818.
10 AYM, 25.01.2023, E. 2020/30, K. 2023/12, § 101, § 112.

11 Kısıtlama davasında resmî sağlık kurulu raporunun tanzimi için gereklilik bulunursa da bu bentteki usule başvurulabilir (TMK m. 409). Bendin 2024'te yeniden düzenlenen metnini uygulayan bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

VII. Zor Kullanma ve Tıbbi Yardım

- **Kapsam:** Madde kapsamında alınan kararların icrası.
- **Araçlar:** Gerektiğinde zor kullanma; sağlık görevlilerinden tıbbi yardım.
- **Anayasa denetimi:** Bent Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır.

12 Yedinci bende göre madde kapsamında alınan kararların icrası için gerektiğinde ilgili kişi hakkında zor kullanılabilir ve sağlık görevlilerinden gerekli tıbbi yardım alınabilir. Anayasa Mahkemesi bu bendi; yardımın amacının, niteliğinin, kapsamının ve muhatabının açık olarak belirlendiği, zor kullanmanın gerekli bir araç olmadığının söylenemeyeceği ve kuralın zor kullanma yetkisini keyfi ya da orantısız kullananlar hakkında ceza soruşturması açılmasını veya tazminat verilmesini engellemediği gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[11]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Bir kişi hakkında koruma kararı istenmişse**, mahkemenin duruşma açması, kişiyi dinlemesi ve sayılan hâllerde resmî sağlık kurulu raporu alması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 436, 437). **Rapor için bir sağlık kuruluşuna yerleştirme kararı verilmişse**, ilgili kişi veya yakınları bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; itirazın kararın icrasını durdurmadığı unutulmamalıdır. **Kuruma yerleştirme kararı bildirilmişse**, bildirimde itiraz hakkının ve on günlük sürenin yazılı olarak gösterilip gösterilmediği kontrol edilmelidir.

VIII. Maddenin İlk Metni

13 Madde 01.01.2002'den 24.12.2019'a kadar aşağıdaki metinle uygulanmıştır.

14 7196 sayılı Kanunla 2019'da eklenen (6) numaralı bent, 12.03.2024'e kadar aşağıdaki metinle yürürlükteydi; bendin "ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir." bölümü 2023'te iptal edilmiştir.

11 AYM, 25.01.2023, E. 2020/30, K. 2023/12, § 117, § 119, § 122.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
25.01.2023 · E. 2020/30 · K. 2023/12

Hekim ön raporu üzerine yirmi güne kadar sağlık kuruluşuna yerleştirmeye imkân veren kısım, yerleştirme kararına karşı başvuru yolu öngörülmediği için iptal edilmiştir

Bir iptal davası ve bir itiraz başvurusu üzerine, 7196 sayılı Kanunla 436. maddeye eklenen (6) ve (7) numaralı bentler incelenmiştir. (6) numaralı bent, resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesi için kişiden örnek alınmasına, gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmasına ve gerektiğinde kişinin hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilmesine imkân veriyordu.

> *Kuralda hekim ön raporu üzerine sağlık kuruluşuna yerleştirilen kişinin bu yerleştirme kararına karşı başvurulabileceği herhangi bir yol öngörülmediği gibi bu konuda başvuru imkânı sağlayan başkaca bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Bu itibarla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı sınırlanan kişiye aşırı külfet yüklendiği ve kuralla getirilen sınırlamanın orantılı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, (6) numaralı bendin bugünkü metninin sebebidir. Mahkeme, bendin örnek alma ve tıbbi müdahaleye ilişkin ilk bölümünü tıbbi zorunluluklardan kaynaklanan ve kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirmeyen bir kural saymış, bu bölüm yönünden iptal talebini oybirliğiyle reddetmiştir. Kişinin yirmi güne kadar sağlık kuruluşuna yerleştirilmesine imkân veren kalan kısım ise belirli bir kanuna ve meşru bir amaca dayanmakla birlikte, yerleştirme kararına karşı başvurulabilecek bir yol öngörülmediği için Anayasa'nın 13. ve 19. maddelerine aykırı bulunmuş ve oybirliğiyle iptal edilmiştir. İptal hükmü kararın 27.06.2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmasından dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti; bent bu süre dolmadan 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiş ve yerleştirme kararına karşı on günlük itiraz yolu eklenmiştir (TMK m. 409).

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
25.01.2023 · E. 2020/30 · K. 2023/12

Madde kapsamında alınan kararların icrası için gerektiğinde zor kullanılmasına ve sağlık görevlilerinden tıbbi yardım alınmasına imkân veren (7) numaralı bent Anayasa'ya aykırı değildir

Aynı kararda, 7196 sayılı Kanunla 436. maddeye eklenen ve madde kapsamında alınan kararların icrası için gerektiğinde ilgili kişi hakkında zor kullanılabileceğini ve sağlık görevlilerinden gerekli tıbbi yardım alınabileceğini öngören (7) numaralı bent, vücut bütünlüğü yönünden incelenmiştir.

> *Toplum için tehlike oluşturan her ergin kişinin kişisel korunmasının ve toplumun korunmasının sağlanması adına 4721 sayılı Kanun'un 436. maddesi kapsamında*

alınacak kararların icrası için gerektiğinde ilgili kişi hakkında zor kullanılabilmesi ve sağlık görevlilerinden gerekli tıbbi yardım alınabilmesini düzenleyen kuralın kamu düzeni ile bireylerin korunması amacına ulaşılması bakımından elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca toplum için tehlike oluşturan ve mahkeme kararının icrasına rıza göstermeyen ergin kişinin sağlık kuruluşuna yerleştirilmesini temin eden daha hafif bir aracın da bulunmadığı gözetildiğinde zor kullanılmasının gerekli bir araç olmadığı söylenemez.

DEĞERLENDİRME Karar, (7) numaralı bendin sınırlarını gösterir. Mahkeme, kuralın kişinin vücut bütünlüğünün dokunulmazlığını sınırladığını kabul etmiş; yardımın amacının, niteliğinin, kapsamının ve muhatabının açık olarak belirlendiğini, yardımın tıbbi yardımla ve sağlık görevlileriyle sınırlı tutulduğunu belirtmiştir. Kişiye karşı güç kullanımının ancak kaçınılmaz ve aşırı olmamak kaydıyla mümkün olduğu hatırlatılmış; kuralın zor kullanma yetkisini keyfi ya da orantısız kullananlar hakkında ceza soruşturması açılmasını veya tazminat verilmesini engellemediği de gözetilerek bent Anayasa'nın 13. ve 17. maddelerine aykırı görülmemiş ve iptal talebi oybirliğiyle reddedilmiştir.

3 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
E.T. Başvurusu · B. No: 2022/91835 · 25.06.2025

Koruma amacıyla tutma, koşulları gerçekleşmiş olsa bile ancak kanunda gösterilen usul kurallarına uygun yürütülmüşse hukuka uygundur

Başvurucu rızası dışında bir hastaneye yatırılmıştır. Durum vesayet makamına birkaç gün sonra bildirilmiştir; vesayet makamı bildirimden bir hafta sonra ve başvurucuyu dinlemeden koruma kararı vermiştir. Başvurucu vekilinin itirazı önce vesayet makamınca, ardından denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince reddedilmiştir.

> *Tüm bu şartların varlığı hâlinde dahi kişinin hukuka uygun tutulmasından bahsedebilmek için sürecin mevzuat tarafından gösterilen kurallara uygun gerçekleştirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 436. maddedeki özel usul kurallarının kişi hürriyeti bakımından taşıdığı önemi gösterir. Anayasa Mahkemesi, tutmanın kanuni dayanağının bulunduğunu, hekim raporunun denetime elverişli olduğunu ve tutmanın zorunluluğuna ilişkin kabulün keyfîlik içermediğini tespit etmiştir. Buna karşın durumun vesayet makamına hemen bildirilmemesi, 437. maddedeki iki günlük sürenin aşılması ve kişinin dinlenmemesi nedeniyle tedbirin kanundaki usul güvencelerine uygun alınmadığı ve bu eksikliklerin denetim makamınca da giderilmediği belirtilerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (TMK m. 437).

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2016 · E. 2016/6467 · K. 2016/9883

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istemi, 436. maddedeki özel usul kuralları gereği taraflar davet edilmeden ve duruşma açılmadan dosya üzerinden karara bağlanamaz

Bir kişi, kızının 432. madde uyarınca korunması amacıyla ilgili kurumlara yerleştirilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi duruşma açmadan yaptığı inceleme sonucunda istemi reddetmiştir; karar isteyen tarafından temyiz edilmiştir.

> *Hukuk Muhakemeleri Kanununun 320/1'nci maddesine göre, basit usule tabi davalarda taraflar duruşmaya davet edilmeden dosya üzerinden karar verilebilmesi için, bunun kanunen mümkün olması gerekir. Oysa, ergin kişinin korunması amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması, basit yargılama usulüne tabi (TMK. m. 437/1) olmakla birlikte, Türk Medeni Kanununun 436'nci maddesinde gösterilen özel usul kuralları ve 437/1. madde hükmü gözetildiğinde; taraflar davet edilmeden duruşma açılmaksızın karar verilebilecek işlerden değildir. Bu bakımdan, taraflar davet edilerek incelemenin duruşmalı yapılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 436. maddenin özel usul kurallarının basit yargılama usulüyle birlikte nasıl uygulandığını gösterir. Daire, basit usule tabi davalarda dosya üzerinden karar verilebilmesi için bunun kanunen mümkün olması gerektiğini belirtmiş; koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının basit yargılama usulüne tabi olmakla birlikte 436. maddedeki özel usul kuralları ve 437. madde gözetildiğinde duruşmasız karara bağlanabilecek işlerden olmadığını kabul etmiştir. Koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğinin ayrıntılı bir araştırma ve ilgili kişilerin dinlenmesini gerektirdiği belirtilerek, taraflar duruşmaya davet edilmeden verilen ret kararı bozulmuştur (TMK m. 437).

5 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.06.2016 · E. 2016/9524 · K. 2016/9547

Vesayet makamı koruma istemini, kişisel korunmayı sağlayacak başka imkânları kararında göstererek reddeder; istemi kabul ederken yerleştirmenin tedavi, eğitim veya ıslahtan hangisi için olduğunu belirtir

Bir kamu kurumu, bir ihbar üzerine yaptığı inceleme sonucunda iki kişinin 432. madde uyarınca korunması amacıyla uygun kuruluşlara yerleştirilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi duruşma açmadan yaptığı inceleme sonucunda istemi reddetmiştir; karar kurum vekilince temyiz edilmiştir.

> *Maddede sayılan hallerin varlığına rağmen ergin kişinin korunması için yasal başka imkanlar varsa, özgürlüğünün kısıtlanmasına karar verilemez. Böyle bir durumda vesayet makamı, kişisel korunmasını sağlayacak diğer imkanları kararında gösterir ve özgürlüğün kısıtlanması isteğini bu sebeple reddeder. Aksi durumda, kişinin korunması amacıyla, ne için (tedavisi, eğitimi veya ıslahı) olduğunu da belirtmek suretiyle, kuruma yerleştirilmesine veya alıkonulmasına, eş değiyişle özgürlüğünün kısıtlanmasına karar verecektir.*

DEĞERLENDİRME Karar, koruma istemi hakkında verilecek kararın içeriğini ve incelemenin kapsamını gösterir. Daire, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının iki temel koşula, yani maddede sayılan sebeplerden biriyle toplum için tehlike oluşturmaya ve kişisel korunmanın başka türlü sağlanamamasına bağlı olduğunu belirtmiştir. 436. maddedeki özel usul kuralları ve 437. madde gözetilerek incelemenin taraflar davet edilip duruşmalı yapılması, tehlike koşulu yönünden yeniden rapor alınması ve kişisel korunmanın 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu çerçevesinde başka türlü sağlanıp sağlanamayacağının araştırılması gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur (TMK m. 432).

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2017 · E. 2017/1089 · K. 2017/2818

Dilekçedeki asıl istem kuruma yerleştirme ise mahkeme yalnız vasi atanması yönünden inceleme yapamaz; taraflar duruşmaya davet edilerek koruma koşulları araştırılmalıdır

Bir kişi hakkında vasi atanması ve tedavisi için bir kuruma yerleştirilmesi istendi. Sulh hukuk mahkemesi yalnız vasi atanması yönünden inceleme yaparak alınan sağlık kurulu raporu doğrultusunda istemi reddetmiştir; karar talep eden vekilince temyiz edilmiştir.

> *O halde, sayılan hallerin mevcut olup olmadığı, toplum için tehlike oluşturup oluşturmadığı, oluşturuyor ise, kişinin korunmasının başka türlü sağlanıp sağlanamayacağı, ayrıntılı bir araştırma ve inceleme yapılmasını ve ilgili kişilerin dinlenmesini (TMK. m. 437/3) gerektirir. Öyleyse mahkemece yapılacak iş; tarafları duruşmaya davet etmek, delillerini sunmalarını sağlamak, gerekirse resen araştırma yapmak ve hasıl olacak sonucuna göre bir karar vermekten ibarettir.*

DEĞERLENDİRME Karar, koruma istemlerinde hukuki nitelemenin ve duruşmanın önemini gösterir. Daire, olayları açıklamanın taraflara, hukuki nitelemenin hâkime ait olduğunu ve vesayete ilişkin hükümlerin kamu düzenine ilişkin bulunduğunu hatırlatmıştır. Dilekçedeki asıl istemin tedavi amaçlı kişisel koruma kararı olduğu ve 436. maddede koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında uygulanacak usul kurallarının gösterildiği belirtilmiş; tarafların duruşmaya davet edilmesi, delillerini sunmalarının sağlanması ve gerekirse re'sen araştırma yapılması gerektiğinden karar bozulmuştur (TMK m. 432).

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.01.2017 · E. 2016/24926 · K. 2017/214

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması davasında taraf teşkili sağlanmadan, dilekçeler aşaması tamamlanmadan ve duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilemez

Aile mahkemesinde koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Mahkeme, dava dilekçesini davalı veliye tebliğ etmeden dosya üzerinden karar vermiştir; karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, davalı veliye dava dilekçesi tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanması, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasının tamamlanmasından sonra duruşma açılması ve tarafların gösterdikleri takdirde delilleri toplanıp, değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile dosya üzerinden yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır (HMK m. 139).*

DEĞERLENDİRME Karar, 436. maddenin koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasını özel kurallar saklı kalmak üzere genel usul kanununa tabi tutmasının sonucunu gösterir. Daire, dava dilekçesinin karşı tarafa tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanmasını, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasının tamamlanmasını, ardından duruşma açılarak tarafların gösterdiği delillerin toplanıp değerlendirilmesini aramış; bu aşamalar atlanarak dosya üzerinden verilen kararı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 139. maddesine dayanarak bozmuştur.

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.11.2018 · E. 2018/11741 · K. 2018/18466

Koruma kararına karşı itirazın denetim makamınca kesin olarak reddiyle dava esası kapanır; koruma dosyası vesayet dosyası gibi takip altında tutulmaz

Sulh hukuk mahkemesi bir kişinin 432. madde uyarınca tedavi amacıyla özgürlüğünün kısıtlanmasına karar vermiştir. Kişinin itirazı denetim makamınca kesin olarak reddedildi, bu karara karşı temyiz istemi de reddedilmiştir. Mahkeme yaklaşık iki yıl sonra verdiği ek kararla, kişinin ikamet adresinin başka bir yerde olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; ek karar kişi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Aynı Kanunun 436. maddesinde, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında uygulanacak usul kuralları, 437. maddesinde de yargılama usulü gösterilmiştir. Somut olayda, ...'ın Türk Medeni Kanunu'nın 432. maddesi uyarınca tedavi amacıyla özgürlüğünün kısıtlanarak tedavisinin yapılması istenmiş; Mahkemece 19.07.2016 tarihli, 2016/312-345 sayılı karar ile talebin kabulüne verilmiş, kısıtlı adayı tarafından karara karşı yapılan itiraz denetim makamı olan Bingöl 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 09.08.2016 tarihli, 2016/49 değişik iş sayılı karar ile kesin olarak reddedilmiş, bu kararın da temyiz edilmesi üzerine Dairemizin 16.01.2018 tarihli, 2017/7990-2018/567 sayılı karar ile temyiz isteminin reddine karar verilmiş, bu suretle dosya kesin hüküm halini almış ve dava esası kapanmıştır. Eldeki davada talebin vesayet ile ilgisi bulunmadığından, koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması istenen kişinin dosyasının takip altında tutulması gerekmez. Buna göre, takip altında tutulmayan dosya hakkında mahkemece yetkisizlik kararı verilerek dosyanın gönderilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 436. maddede gösterilen usul kurallarının koruma kararına karşı itiraz yoluyla birlikte işleyişini gösterir. Daire, kişinin itirazının denetim makamınca kesin olarak reddedildiğini ve bu karara karşı temyiz isteminin de reddedildiğini belirterek dosyanın kesin hüküm hâlini aldığını ve dava esasının kapandığını kabul etmiştir. Talebin vesayetle ilgisi bulunmadığından koruma dosya-

sının takip altında tutulması gerekmediği, bu nedenle ek kararla yetkisizlik verilip dosyanın gönderilmesinin doğru olmadığı belirtilerek ek karar bozulmuştur (TMK m. 435).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 433:** Yetki.
- **TMK m. 435:** İtiraz.
- **TMK m. 437:** Yargılama usulü.
- **TMK m. 409:** Kısıtlamada dinlenme ve resmî sağlık kurulu raporu.
- **TMK m. 184:** Boşanmada yargılama usulü.

MADDE

437 E. Usul II. Yargılama usulü

KANUN METNİ

(1) Hâkim, basit yargılama usulüne göre karar verir.
(2) Gerektiğinde ilgili kişiye adlî yardım sağlanır.
(3) (Değişik fıkra:6/12/2019-7196/54 md.) Hâkim, ilgili kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin en geç iki gün içinde kararını verir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 437, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında yargılamanın nasıl yürütüleceğini düzenler. Hâkim **basit yargılama usulüne** göre karar verir ve gerektiğinde ilgili kişiye **adli yardım** sağlanır. Üçüncü fıkraya göre hâkim **ilgili kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar** ve gecikmeksizin **en geç iki gün içinde** kararını verir; bu fıkra 2019'da ve 2023'te değiştirilmiştir. Yargıtay, basit yargılama usulüne tabi olmasına karşın bu işlerin taraflar davet edilmeden duruşma açılmaksızın karara bağlanamayacağını belirtmiştir.[1] Anayasa Mahkemesi, hâkimin ilgili kişiyi dinlemesini zorunlu tutan kuralı kişi hürriyeti için bir güvence sayarak Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[2] Gerekçeye göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 397f maddesinden kısmen değiştirilerek alınmıştır; eski Kanun'da karşılığı yoktu.

TEMEL KAVRAMLAR

Basit yargılama usulü	Dava ve cevap dilekçesiyle yürüyen, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi verilmeyen yargılama usulü (HMK m. 316-322).
Adli yardım	Yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun kişinin giderlerden geçici olarak muaf tutulması ve gerekiyorsa kendisine avukat temin edilmesi (HMK m. 334, 335).

1 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2016/6467, K. 2016/9883.
2 AYM, 10.07.2025, E. 2025/119, K. 2025/155.

Tahkikat	Uyuşmazlığa ilişkin delillerin toplanıp incelendiği yargılama aşaması.
Dinleme	Hâkimin, hakkında karar verilecek kişiyi bizzat dinlemesi.
Vesayet makamı	Koruma kararını veren sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397, 433).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 437- Madde İsviçre Medenî Kanununun 397f maddesinden kısmen değiştirilmek suretiyle alınmıştır. Birinci fıkrada bu konudaki yargılamanın basit yargılama usulüne tâbi olduğu ifade edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında gerekli hâllerde ilgilinin adlî yardım yoluyla mahkemede temsil edilmesinin sağlanması kabul edilmiştir. Kişinin özgürlüğünün kısıtlanması gibi önemli bir kararda, kişinin kendi hak ve yetkilerini bilememesi durumu göz önünde tutulmak suretiyle gerekiyorsa bu kişinin yargılama sırasında adlî yardım yoluyla barolarca görevlendirilecek bir avukat tarafından temsil edilmesinin sağlanması öngörülmüştür. Maddenin üçüncü fıkrası yine özgürlüğün kısıtlanması gibi önemli bir kararın verilirken kişinin sadece vekil ya da temsilcisinin isteminin yeterli olmadığını, hâkimin bizzat bu kişiyi dinlemesinin de gerekli olduğunu belirtmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 146*

Bu gerekçe maddenin ilk metnine aittir. Tasarının 437. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 466-467).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hâkim, basit yargılama usulüne göre karar verir. Gerektiğinde ilgili kişiye adlî yardım sağlanır. Hâkim, karar verirken ilgili kişiyi dinler.*
>
> 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 437 (ilk metin, 01.01.2002-24.12.2019)

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Madde, gerekçeye göre İsviçre Medeni Kanunu'nun 397f maddesinden kısmen değiştirilerek alınmış ve koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasını düzenleyen altıncı ayırımın bir parçası olarak getirilmiştir.

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 437
Yargılama usulü	Koruma kararına ilişkin bir düzenleme yoktu	Basit yargılama usulü
Adli yardım	Düzenleme yoktu	Gerektiğinde ilgili kişiye adli yardım sağlanır
Dinleme ve süre	Düzenleme yoktu	Hâkim kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar, en geç iki gün içinde karar verir
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 397f

Değişiklik durumu

Madde metninin başındaki not 2019 değişikliğini gösterir; "tahkikatı tamamlar" ve "en geç iki gün içinde" ibareleri 2023'te eklenmiştir. Maddenin birinci ve ikinci fıkraları 2002'den bu yana değişmemiştir. Üçüncü fıkradaki "ilgili kişiyi dinler" ibaresi

iki kez itiraz yoluyla norm denetimine götürülmüştür. İlk başvuru, gerekli belgeler gönderilmediği ve aykırılık gerekçeleri ayrı ayrı gösterilmediği için esas incelemeye geçilmeden reddedilmiştir.[3] Aynı mahkemenin sonraki başvurusunda ise ibarenin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.[4]

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.
24.12.2019	Üçüncü fıkra "Hâkim, ilgili kişiyi dinler ve gecikmeksizin kararını verir." biçiminde değiştirildi (kabul tarihi 06.12.2019)	7196 s. K. m. 54, RG 24.12.2019, sayı 30988
05.04.2023	Üçüncü fıkradaki "dinler ve gecikmeksizin" ibaresi "dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin en geç iki gün içinde" biçiminde değiştirildi (kabul tarihi 28.03.2023)	7445 s. K. m. 14, RG 05.04.2023, sayı 32154

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yargılama usulü	Hâkim basit yargılama usulüne göre karar verir	TMK m. 437/1; HMK m. 316
Duruşma	Taraflar davet edilmeden dosya üzerinden karar verilmez	TMK m. 436, 437; HMK m. 320
Adli yardım	Gerektiğinde ilgili kişiye adli yardım sağlanır	TMK m. 437/2; HMK m. 334, 335
Dinleme	Hâkim ilgili kişiyi dinler	TMK m. 437/3
Tahkikat ve süre	Tahkikat tamamlanır; karar gecikmeksizin, en geç iki gün içinde verilir	TMK m. 437/3
Kanun yolu	Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları on gün içinde denetim makamına itiraz eder	TMK m. 435
Kaynak	İsviçre Medeni Kanunu m. 397f	Gerekçe, s. 146

TBMM gerekçesine göre madde İsviçre Medeni Kanunu'nun **397f maddesinden kısmen değiştirilerek** alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkrada bu konudaki yargılamanın **basit yargılama usulüne** tabi olduğunun ifade edildiğini; ikinci fıkrada kişinin kendi hak ve yetkilerini bilememesi durumu göz önünde tutularak gerekiyorsa yargılama sırasında **adli yardım yoluyla barolarca görevlendirilecek bir avukat** tarafından temsil edilmesinin öngörüldüğünü; üçüncü fıkranın ise kişinin yalnız vekil ya da temsilcisinin isteminin yeterli olmadığını, **hâkimin** 1

3 AYM, 16.01.2025, E. 2025/2, K. 2025/4.
4 AYM, 10.07.2025, E. 2025/119, K. 2025/155.

bizzat bu kişiyi dinlemesinin de gerekli olduğunu belirttiğini açıklar. Tasarının 437. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 466).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, basit yargılama usulünün **duruşmasız karar** anlamına gelmemesidir; Yargıtay, koruma istemlerinde incelemenin taraflar davet edilerek duruşmalı yapılmasını aramıştır.[5] İkinci nokta, hâkimin **ilgili kişiyi bizzat dinlemesidir**; Anayasa Mahkemesi, dinlenmeye engel bir durum bulunup bulunmadığı araştırılmadan verilen koruma kararında ihlal sonucuna ulaşmıştır.[6] Üçüncü nokta, hâkimin tahkikatı tamamlayıp **en geç iki gün içinde** karar vermesidir; bu süre maddeye 2023'te eklenmiştir.

II. Basit Yargılama Usulü ve Duruşma

- **Usul:** Basit yargılama usulü.
- **Duruşma:** Taraflar davet edilmeden dosya üzerinden karar verilmez.
- **Taraf teşkili:** Dava dilekçesi tebliğ edilir, dilekçeler aşaması tamamlanır.

2 Birinci fıkraya göre hâkim, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında basit yargılama usulüne göre karar verir. Velayet ve vesayete ilişkin dava ve işler de bu usule tabidir (HMK m. 316). Basit yargılama usulünde dava ve cevap dilekçesi verilir, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi verilmez (HMK m. 317); mahkeme mümkün olan hâllerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verir (HMK m. 320). Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, maddede sayılan özel kurallar saklı kalmak üzere usul kanununa tabidir (TMK m. 436).

3 Yargıtay, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının basit yargılama usulüne tabi olmakla birlikte, 436. maddedeki özel usul kuralları ve 437. madde gözetildiğinde taraflar davet edilmeden duruşma açılmaksızın karar verilebilecek işlerden olmadığını belirtmiştir.[7] Bir kamu kurumunun istemi üzerine duruşma açılmadan verilen ret kararı da aynı gerekçeyle bozulmuştur.[8] Dava dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilerek taraf teşkili sağlanmadan, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşaması tamamlanmadan ve duruşma açılmadan dosya üzerinden verilen karar da usule aykırı bulunmuştur.[9]

5 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2016/6467, K. 2016/9883.
6 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.
7 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2016/6467, K. 2016/9883.
8 Yargıtay 18. HD, 14.06.2016, E. 2016/9524, K. 2016/9547.
9 Yargıtay 2. HD, 11.01.2017, E. 2016/24926, K. 2017/214.

III. Adli Yardım

- **Kural:** Gerektiğinde ilgili kişiye adli yardım sağlanır.
- **Amaç:** Hak ve yetkilerini bilemeyen kişinin yargılamada temsil edilmesi.
- **Kapsam:** Giderlerden geçici muafiyet ve gerekiyorsa avukat temini.

İkinci fıkraya göre gerektiğinde ilgili kişiye adli yardım sağlanır. Gerekçe, kişinin kendi hak ve yetkilerini bilememesi durumu göz önünde tutularak, gerekiyorsa yargılama sırasında adli yardım yoluyla barolarca görevlendirilecek bir avukat tarafından temsil edilmesinin öngörüldüğünü belirtir (S. Sayısı 723, s. 146). Adli yardım kararı ilgiliye yargılama giderlerinden geçici muafiyet, teminat göstermekten muafiyet, giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesi ve davanın avukatla takibi gerekiyorsa ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat temini sağlar (HMK m. 335). Bu fıkrayı doğrudan uygulayan bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır. 4

IV. İlgili Kişinin Dinlenmesi

- **Kural:** Hâkim ilgili kişiyi dinler.
- **Kapsam:** Vekil veya temsilcinin istemi yeterli değildir.
- **Engel:** Dinlenmeye engel bir durum bulunup bulunmadığı araştırılır.

Üçüncü fıkraya göre hâkim ilgili kişiyi dinler. Gerekçe, özgürlüğün kısıtlanması gibi önemli bir karar verilirken kişinin yalnız vekil ya da temsilcisinin isteminin yeterli olmadığını, hâkimin bizzat bu kişiyi dinlemesinin de gerekli olduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 146). Anayasa Mahkemesi, kuralın ilgili kişinin hâkim tarafından bizzat dinlenmesini zorunlu tuttuğunu, kişiye özgürlüğünün kısıtlanması için ileri sürülen nedenlere karşı çıkma imkânı verdiğini ve yalnız sağlık raporuna dayanılarak özgürlükten mahrum bırakılmasının önüne geçtiğini belirterek "ilgili kişiyi dinler" ibaresini Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.[10] 5

Yargıtay, koruma koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin ayrıntılı bir araştırmayı ve ilgili kişilerin dinlenmesini gerektirdiğini belirtmiştir.[11] Koruma ile kısıtlamanın birlikte istendiği bir dosyada da delillerin toplanması ve kısıtlı adayının dinlenmesi aranmıştır.[12] Kısıtlama davasında da kurul raporu kişinin dinlenmesinde fayda olduğunu belirtiyorsa kişinin mahkemede hazır edilerek, bu mümkün değilse bulunduğu yerde dinlenmesi istenmiştir.[13] 6

Anayasa Mahkemesi, kişinin dinlenmesinde fayda bulunmadığını belirten ve on gün önce düzenlenmiş bir raporu değerlendiren vesayet makamının, karar tari- 7

10 AYM, 10.07.2025, E. 2025/119, K. 2025/155.
11 Yargıtay 8. HD, 02.03.2017, E. 2017/1089, K. 2017/2818.
12 Yargıtay 18. HD, 26.09.2013, E. 2013/9282, K. 2013/12347.
13 Yargıtay 8. HD, 30.04.2018, E. 2018/9313, K. 2018/11811.

hinde dinlenmeye engel bir durum bulunup bulunmadığını araştırmadan koruma kararı vermesini dinleme gerekliliğine aykırı bulmuştur.[14]

V. Tahkikatın Tamamlanması ve İki Günlük Süre

- **İlk metin:** Hâkim, karar verirken ilgili kişiyi dinler.
- **2019:** Hâkim, ilgili kişiyi dinler ve gecikmeksizin kararını verir.
- **2023:** Tahkikat tamamlanır, karar en geç iki gün içinde verilir.

8 Üçüncü fıkra iki kez değiştirilmiştir. İlk metinde hâkimin karar verirken ilgili kişiyi dinleyeceği belirtilmişti. 7196 sayılı Kanun fıkrayı 2019'da "Hâkim, ilgili kişiyi dinler ve gecikmeksizin kararını verir." biçiminde değiştirmiştir. 7445 sayılı Kanun ise 2023'te "dinler ve gecikmeksizin" ibaresini "dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin en geç iki gün içinde" biçiminde değiştirmiştir. Bugünkü metne göre hâkim ilgili kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin, en geç iki gün içinde kararını verir.

9 Anayasa Mahkemesi, 22.08.2022 tarihli bildirimi 29.08.2022'de karara bağlayan vesayet makamının 437. maddede öngörülen iki günlük süreyi aştığını belirtmiştir.[15] Kararın konusu olan olaylar 2022 yılına aittir; iki günlük süre maddeye 05.04.2023'te yürürlüğe giren 7445 sayılı Kanunla eklenmiştir. Maddenin 2023'te getirilen iki günlük süresini uygulayan bir temyiz kararına bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

VI. Kanun Yolu

- **Yol:** Denetim makamına itiraz.
- **Süre:** Kararın bildirilmesinden başlayarak on gün.
- **Sonuç:** Denetim makamının kararı kesindir.

10 Koruma kararına karşı yol denetim makamına itirazdır; kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları kararın kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde itiraz edebilir (TMK m. 435). Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir ve temyiz edilemez.[16]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Bir kişi hakkında koruma kararı istenmişse**, mahkemenin duruşma açması ve ilgili kişiyi bizzat dinlemesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 437). **Kişi haklarını kendisi takip edemiyorsa**, adli yardım yoluyla avukat

14 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.
15 AYM (İkinci Bölüm), *E.T.* Başvurusu, B. No: 2022/91835, 25.06.2025.
16 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7990, K. 2018/567.

görevlendirilmesi istenebilir. **Karar bildirildikten sonra**, on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceği unutulmamalıdır (TMK m. 435).

VII. Maddenin İlk Metni

Madde 01.01.2002'den 24.12.2019'a kadar aşağıdaki metinle uygulanmıştır. 11

Üçüncü fıkra 24.12.2019'dan 05.04.2023'e kadar "Hâkim, ilgili kişiyi dinler ve gecikmeksizin kararını verir." metniyle yürürlükteydi (7196 s. K. m. 54, RG 24.12.2019, sayı 30988). 12

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
10.07.2025 · E. 2025/119 · K. 2025/155

Hâkimin koruma kararından önce ilgili kişiyi bizzat dinlemesini zorunlu tutan kural, kişi hürriyeti için bir güvencedir ve Anayasa'ya aykırı değildir

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararına yapılan itirazı inceleyen asliye hukuk mahkemesi, üçüncü fıkradaki "ilgili kişiyi dinler" ibaresinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvuruda, kişinin dinlenmesinin zorunlu tutulmasının yargılamayı uzatacağı ve adliyeye sevk sırasında güvenlik sorunu doğurabileceği, bu konuda hâkime takdir yetkisi tanınması gerektiği ileri sürülmüştür.

> *Kuralda, hâkimin koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanması talep edilen kişiyi dinleyeceği düzenlenmiştir. Kuralla, ilgili kişinin hâkim tarafından bizzat dinlenilmesi zorunlu tutulmakta, kişinin özgürlüğünün kısıtlanması konusunda ileri sürülen nedenlere karşı çıkmasına imkân tanınmaktadır. Ayrıca hâkimin ilgili kişiyi bizzat dinleyerek ve gözlemleyerek karar vermesi öngörülmek suretiyle yalnızca sağlık raporuna veya ilgili belgelere dayanılarak kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılmasının önüne geçilmektedir. Nitekim kuralın da yer aldığı fıkranın değişiklik gerekçesinde de özgürlüğün kısıtlanması gibi önemli bir karar verilirken hâkimin bizzat bu kişiyi dinleyeceği ve gecikmeksizin karar vereceği açık şekilde vurgulanmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 437. maddenin üçüncü fıkrasındaki dinleme kuralının anlamını ve anayasal dayanağını gösterir. Anayasa Mahkemesi, kuralın ilgili kişinin hâkim tarafından bizzat dinlenmesini zorunlu tuttuğunu, kişinin özgürlüğünün kısıtlanması için ileri sürülen nedenlere karşı çıkmasına imkân tanıdığını ve yalnız sağlık raporuna veya belgelere dayanılarak özgürlükten mahrum bırakılmasının önüne geçtiğini belirtmiştir. Kural, özgürlüğü kısıtlanabilecek kişiler için güvence getiren bir düzenleme olarak görülmüş, Anayasa'nın 19. maddesine aykırı bulunmamış ve itiraz oybirliğiyle reddedilmiştir (TMK m. 432).

2 **ANAYASA MAHKEMESİ · İKİNCİ BÖLÜM**
E.T. Başvurusu · B. No: 2022/91835 · 25.06.2025

Vesayet makamının kişiyi dinlemeden ve dinlenmesine engel bulunup bulunmadığını araştırmadan, bildirimden bir hafta sonra koruma kararı vermesi 437. maddedeki güvencelere aykırıdır

Başvurucu rızası dışında bir hastaneye yatırılmıştır. Hastanenin raporu ve başvurucunun durumu vesayet makamına bildirilmiştir; vesayet makamı bildirimden bir hafta sonra, başvurucuyu dinlemeden koruma kararı vermiştir. Başvurucu vekilinin itirazları vesayet makamı ve denetim makamınca reddedilmiştir.

> *Diğer yandan 4721 sayılı Kanun'un 437. maddesinin üçüncü fıkrasına göre hâkim, ilgili kişiyi dinledikten sonra gecikmeksizin en geç iki gün içinde konuya ilişkin kararını verir. Vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi 19/8/2022 tarihinde düzenlenen rapora dayalı olarak başvurucu hakkında koruma tedbirine hükmedilmesi gerekliliğini içeren 22/8/2022 tarihli bildirimi 29/8/2022 tarihinde karara bağlamıştır. Başvurucunun mahkemede dinlenmesinde fayda bulunmadığı kanaatini içeren 19/8/2022 tarihli raporu 29/8/2022 tarihinde değerlendiren Sulh Hukuk Mahkemesi karar tarihi itibarıyla başvurucunun dinlenmesinde bir engel bulunup bulunmadığı hususunu araştırmaksızın başvurucunun fiziksel özgürlüğünü kısıtlayan koruma kararı vermiştir (bkz. § 8).*

DEĞERLENDİRME Karar, 437. maddenin üçüncü fıkrasındaki dinleme ve süre kurallarının kişi hürriyeti bakımından önemini gösterir. Anayasa Mahkemesi, vesayet makamının kişinin dinlenmesinde fayda bulunmadığını belirten ve on gün önce düzenlenmiş bir raporu değerlendirerek, karar tarihinde dinlenmeye engel bir durum bulunup bulunmadığını araştırmadan karar verdiğini tespit etmiştir. Kişinin dinlenmemesi ve 437. maddede öngörülen iki günlük sürenin aşılması kanundaki usul güvencelerine aykırı bulunmuş; bu eksikliklerin denetim makamınca da giderilmediği belirtilerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (TMK m. 435).

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2016 · E. 2016/6467 · K. 2016/9883

Basit yargılama usulüne tabi olsa da koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, taraflar davet edilmeden duruşma açılmaksızın karara bağlanabilecek işlerden değildir

Bir kişi, kızının 432. madde uyarınca korunması amacıyla ilgili kurumlara yerleştirilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi duruşma açmadan yaptığı inceleme sonucunda istemi reddetmiştir; karar isteyen tarafından temyiz edilmiştir.

> *Oysa, ergin kişinin korunması amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması, basit yargılama usulüne tabi (TMK. m. 437/1) olmakla birlikte, Türk Medeni Kanununun 436'nci maddesinde gösterilen özel usul kuralları ve 437/1. madde hükmü gözetildiğinde; taraflar davet edilmeden duruşma açılmaksızın karar verilebilecek*

işlerden değildir. Bu bakımdan, taraflar davet edilerek incelemenin duruşmalı yapılması gerekir.

DEĞERLENDİRME Karar, 437. maddenin birinci fıkrasındaki basit yargılama usulünün sınırını gösterir. Daire, basit usule tabi davalarda taraflar davet edilmeden dosya üzerinden karar verilebilmesi için bunun kanunen mümkün olması gerektiğini belirtmiş; koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında 436. maddedeki özel usul kuralları ve 437. madde gözetildiğinde incelemenin taraflar davet edilerek duruşmalı yapılması gerektiğini kabul etmiştir. Tarafların duruşmaya davet edilmesi, delillerini sunmalarının sağlanması ve gerekirse re'sen araştırma yapılması gerektiğinden ret kararı bozulmuştur (TMK m. 436).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2017 · E. 2017/1089 · K. 2017/2818

Koruma koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği ayrıntılı bir araştırmayı ve ilgili kişilerin 437. madde uyarınca dinlenmesini gerektirir

Bir kişi hakkında vasi atanması ve tedavisi için bir kuruma yerleştirilmesi istendi. Sulh hukuk mahkemesi yalnız vasi atanması yönünden inceleme yaparak alınan sağlık kurulu raporu doğrultusunda istemi reddetmiştir; karar talep eden vekilince temyiz edilmiştir.

> *"O halde, sayılan hallerin mevcut olup olmadığı, toplum için tehlike oluşturup oluşturmadığı, oluşturuyor ise, kişinin korunmasının başka türlü sağlanıp sağlanamayacağı, ayrıntılı bir araştırma ve inceleme yapılmasını ve ilgili kişilerin dinlenmesini (TMK. m. 437/3) gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 437. maddenin üçüncü fıkrasındaki dinleme kuralını koruma koşullarının araştırılmasıyla birlikte ele alır. Daire, sayılan sebeplerden birinin bulunup bulunmadığının, kişinin toplum için tehlike oluşturup oluşturmadığının ve korunmasının başka türlü sağlanıp sağlanamayacağının ayrıntılı bir araştırmayı ve ilgili kişilerin dinlenmesini gerektirdiğini belirtmiştir. Mahkemenin yalnız vasi atanması yönünden inceleme yapması yerinde görülmemiş; tarafların duruşmaya davet edilmesi, delillerini sunmalarının sağlanması ve gerekirse re'sen araştırma yapılması için karar bozulmuştur (TMK m. 432).

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2013 · E. 2013/9282 · K. 2013/12347

Koruma ve kısıtlama birlikte istendiğinde mahkeme, vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğunu gözeterek re'sen araştırma yapmalı ve kısıtlı adayını dinlemelidir

Davacı, bir kişi hakkında 432. madde uyarınca koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasını, 406. madde uyarınca da kısıtlanmasını ve vasi atanmasını istemiştir. Mahkeme istemi reddetmiştir; karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vesayet hakkındaki hükümlerin kamu düzenine ilişkin olduğu, mahkemece resen araştırma yapılabileceği de gözetilerek; resen ve tarafların gösterecekleri delillerin toplanması, kısıtlı adayının dinlenilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, dinleme ve araştırma yükümlülüğünü koruma ile kısıtlamanın birlikte istendiği bir dosyada gösterir. Daire, hükme esas alınan raporun kişinin savurganlık, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme sebebiyle korunmaya muhtaç olup olmadığı yönündeki değerlendirmeyi mahkemeye bıraktığını, mahkemenin ise bu yönde araştırma yapmadığını belirtmiştir. Vesayet hükümlerinin kamu düzenine ilişkin olduğu gözetilerek delillerin toplanması, kısıtlı adayının dinlenmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden hüküm bozulmuştur (TMK m. 406).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.01.2017 · E. 2016/24926 · K. 2017/214

Koruma davasında dava dilekçesi tebliğ edilerek taraf teşkili sağlanmalı ve duruşma açılmalıdır; dosya üzerinden verilen karar usule aykırıdır

Aile mahkemesinde koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istendi. Mahkeme, dava dilekçesini davalı veliye tebliğ etmeden dosya üzerinden karar vermiştir; karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, davalı veliye dava dilekçesi tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanması, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasının tamamlanmasından sonra duruşma açılması ve tarafların gösterdikleri takdirde delilleri toplanıp, değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile dosya üzerinden yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır (HMK m. 139).*

DEĞERLENDİRME Karar, basit yargılama usulünün taraf teşkili ve duruşma aşamalarını ortadan kaldırmadığını gösterir. Daire, dava dilekçesinin karşı tarafa tebliğ edilerek taraf teşkilinin sağlanmasını, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasının tamamlanmasını ve ardından duruşma açılarak tarafların gösterdiği delillerin toplanıp değerlendirilmesini aramıştır. Bu aşamalar atlanarak dosya üzerinden verilen karar eksik inceleme sayılarak bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 433:** Yetki.
- **TMK m. 435:** İtiraz.
- **TMK m. 436:** Usul, genel olarak.
- **TMK m. 409:** Kısıtlamada dinlenme ve resmî sağlık kurulu raporu.
- **TMK m. 397:** Vesayet ve denetim makamları.

KARARLAR DİZİNİ

Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın İçtihatlar bölümünde ayrıntılı olarak incelendiği sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

25.01.2023 · E. 2020/30 · K. 2023/12 .. 3233, 3235, 3238, **3239**, 3527, 3529, 3533, 3534, **3535**
22.03.2023 · E. 2022/105 · K. 2023/54 ..... 3206, 3209, 3211, 3212, **3214**
26.07.2023 · E. 2023/37 · K. 2023/140 3415
16.01.2025 · E. 2025/2 · K. 2025/4 3543
10.07.2025 · E. 2025/119 · K. 2025/155 ..... 3541, 3543, 3545, **3547**

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

E.T., B. No: 2022/91835, 25.06.2025 .. 3486, 3489, 3490, 3491, **3492**, 3510, 3512, **3513**, 3520, **3524**, 3532, **3536**, 3544, 3546, **3548**

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148 .... 3410, 3413, 3415, **3417**
06.06.2018 · E. 2017/2069 · K. 2018/1179 3415
15.10.2019 · E. 2017/1924 · K. 2019/1060 .... 3193, **3194**, 3261, **3267**
05.11.2019 · E. 2017/441 · K. 2019/1137 ..... 3341, 3345, **3346**
24.11.2020 · E. 2017/2772 · K. 2020/937 ..... 3259, **3261**, 3432, **3439**, 3444, **3445**, 3461, 3463, 3464, 3466, **3470**
18.10.2022 · E. 2020/674 · K. 2022/1291 ..... 3329, 3334, **3336**
02.11.2022 · E. 2020/465 · K. 2022/1416 ..... 3356, **3358**, 3403, **3406**
26.11.2025 · E. 2024/766 · K. 2025/751 ..... 3213, **3215**
25.12.2025 · E. 2025/536 · K. 2025/918 ..... 3213, **3215**

YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ

01.02.2010 · E. 2009/13623 · K. 2010/884 .... 3335, **3340**
27.05.2010 · E. 2010/5255 · K. 2010/5998 .... 3401, 3402, **3404**
07.04.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/4018 .... 3364, **3367**
06.06.2011 · E. 2011/5207 · K. 2011/6781 .... 3453, **3456**
16.11.2012 · E. 2012/15003 · K. 2012/13138 ..... 3402, **3405**
10.09.2014 · E. 2014/12841 · K. 2014/13940 ..... 3168, **3172**
14.04.2021 · E. 2020/1275 · K. 2021/2240 .... 3403, **3405**
27.09.2021 · E. 2021/2345 · K. 2021/4660 .... 3334, **3337**

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

14.02.2005 · E. 2004/15802 · K. 2005/1935 . 3301, **3302**, 3345, **3350**
14.02.2006 · E. 2006/1209 · K. 2006/1537 .... 3383, 3384, **3385**
02.03.2006 · E. 2005/17985 · K. 2006/2658 . 3282, **3284**, 3292, **3294**, 3300, **3306**
11.12.2006 · E. 2006/20101 · K. 2006/17373 ..... 3363, **3365**, 3372, **3376**
28.03.2007 · E. 2006/19738 · K. 2007/5067 . 3476, **3480**
12.07.2007 · E. 2007/11135 · K. 2007/11112 ..... 3311, **3316**, 3323, **3328**, 3373, **3375**
05.11.2007 · E. 2007/12183 · K. 2007/15003 ..... 3473, 3476, **3479**
18.06.2008 · E. 2008/3783 · K. 2008/8890 .... 3237, **3241**
19.06.2008 · E. 2008/4439 · K. 2008/9008 .... 3477, **3482**
16.10.2008 · E. 2008/9610 · K. 2008/13524 . 3293, **3296**
29.12.2008 · E. 2008/15112 · K. 2008/18057 ..... 3322, **3324**
01.06.2009 · E. 2009/957 · K. 2009/10384 3430
09.09.2009 · E. 2009/4720 · K. 2009/15333 . 3490
20.01.2010 · E. 2009/10526 · K. 2010/1212 . 3225, **3230**
15.02.2010 · E. 2009/12973 · K. 2010/2554 . 3452, **3459**
24.05.2010 · E. 2009/21807 · K. 2010/10038 ..... 3299, **3303**
25.05.2010 · E. 2009/21809 · K. 2010/10152 ..... 3372, **3375**

06.07.2010 · E. 2010/2701 · K. 2010/13512 . 3283, **3285**
15.07.2010 · E. 2010/11814 · K. 2010/14362 ..... 3464, **3466**
29.03.2011 · E. 2010/16274 · K. 2011/5552 . 3301, **3303**, 3344, **3351**
16.05.2011 · E. 2010/19715 · K. 2011/8468 . 3399, 3402, **3403**
13.06.2011 · E. 2010/20843 · K. 2011/10255 ..... 3344, **3351**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718 ..... 3119, **3122**, **3131**, 3136, **3137**, 3143, **3144**, **3150**, **3157**, 3162, **3163**
03.10.2011 · E. 2011/578 · K. 2011/14771 .... 3283, **3285**
03.11.2011 · E. 2011/4451 · K. 2011/18000 . 3271, **3276**
21.11.2011 · E. 2011/6557 · K. 2011/19218 . 3224, **3227**, 3442, **3446**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550 . 3119, **3121**, **3138**, **3145**, **3151**, **3158**, **3164**
24.11.2011 · E. 2011/7192 · K. 2011/19661 . 3310, **3314**, 3324, **3327**, 3372, **3374**, 3393, **3394**
05.12.2011 · E. 2011/9739 · K. 2011/20886 . 3364, **3365**
26.12.2011 · E. 2011/12332 · K. 2011/23616 ..... 3224, **3226**, 3443, **3446**
16.02.2012 · E. 2012/796 · K. 2012/2917 3430
12.03.2012 · E. 2011/13350 · K. 2012/5541 . 3237, **3240**
29.05.2012 · E. 2011/7877 · K. 2012/14314 . 3169, **3172**
05.09.2012 · E. 2012/1035 · K. 2012/20344 . 3224, **3227**, 3291, **3293**
12.09.2012 · E. 2011/23262 · K. 2012/20955 ..... 3430, **3433**
25.09.2013 · E. 2013/8753 · K. 2013/21953 . 3168, **3171**
17.09.2014 · E. 2014/16109 · K. 2014/17697 ..... 3292, **3295**, 3334, **3339**
04.12.2014 · E. 2014/13035 · K. 2014/24765 ..... 3362, 3364, **3366**
22.03.2016 · E. 2016/5264 · K. 2016/5617 .... 3334, **3338**
19.09.2016 · E. 2015/24492 · K. 2016/13005 ..... 3454, **3457**
11.01.2017 · E. 2016/24926 · K. 2017/214 .... 3491, **3493**, 3531, **3538**, 3544, **3550**
19.04.2017 · E. 2017/810 · K. 2017/4602 ..... 3291, 3292, **3294**, 3300, **3305**, 3334, **3338**
02.11.2017 · E. 2016/19351 · K. 2017/12079 ..... 3345, **3347**
25.04.2018 · E. 2016/15821 · K. 2018/5629 . 3416
09.10.2018 · E. 2016/24920 · K. 2018/10822 ..... 3169, **3171**
14.04.2021 · E. 2021/1979 · K. 2021/3053 .... 3168, **3170**
02.12.2021 · E. 2021/5987 · K. 2021/9112 .... 3199, 3200, **3201**
06.12.2021 · E. 2021/8051 · K. 2021/9121 ... **3130**
10.02.2022 · E. 2021/9354 · K. 2022/1172 .... 3450, 3453, 3454, **3455**
03.10.2022 · E. 2022/7901 · K. 2022/7602 ... **3129**
23.10.2024 · E. 2024/8602 · K. 2024/7762 3416
06.11.2024 · E. 2024/2346 · K. 2024/8355 .... 3416, **3420**
04.11.2025 · E. 2025/3158 · K. 2025/9456 .... 3413, 3416, **3418**
19.01.2026 · E. 2025/9608 · K. 2026/535 ..... 3416, **3420**
26.02.2026 · E. 2026/1043 · K. 2026/2270 .... 3127, **3128**
15.04.2026 · E. 2026/2257 · K. 2026/4224 .... 3416, **3419**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481 .... 3119, **3120**, 3127, **3128**, **3137**, **3144**, 3149, **3150**, 3156, **3157**, **3163**, 3168, **3174**

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ

29.04.2026 · E. 2026/223 · K. 2026/2553 ..... 3212, **3216**

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

29.06.2015 · E. 2014/10783 · K. 2015/8774 . 3384, **3386**
26.05.2025 · E. 2022/3327 · K. 2025/8513 .... 3213, **3216**

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

16.11.2020 · E. 2020/9313 · K. 2020/10032 . 3260, **3266**
30.11.2020 · E. 2020/10043 · K. 2020/10490 ..... 3346, **3349**
08.02.2021 · E. 2020/11651 · K. 2021/1061 . 3181, **3185**
15.03.2021 · E. 2021/535 · K. 2021/3431 3501
14.06.2021 · E. 2021/4392 · K. 2021/8840 .... 3500, **3504**
08.11.2021 · E. 2021/11536 · K. 2021/12672 ..... 3501, **3505**
28.02.2022 · E. 2022/2933 · K. 2022/3160 .... 3497, 3500, **3502**
14.06.2022 · E. 2022/6692 · K. 2022/10745 . 3454, **3460**, 3477, **3482**
15.09.2022 · E. 2022/8073 · K. 2022/12023 . 3225, **3232**, 3273, **3277**, 3440, 3444, **3445**, 3465
28.11.2022 · E. 2022/14061 · K. 2022/16949 ..... 3499, 3500, **3502**
09.01.2023 · E. 2022/14443 · K. 2023/22 ..... 3492, **3496**, 3500
12.06.2023 · E. 2023/4694 · K. 2023/6094 .... 3499, 3501, **3505**, 3511, **3514**
06.11.2023 · E. 2023/7873 · K. 2023/10360 . 3500
20.11.2023 · E. 2023/7361 · K. 2023/11169 . 3432, 3466, **3470**
12.02.2024 · E. 2023/10745 · K. 2024/1446 . 3385, **3387**

29.04.2024 · E. 2024/3459 · K. 2024/4713 .... 3272, **3274**
01.07.2024 · E. 2024/5418 · K. 2024/7905 .... 3272, **3275**
26.09.2024 · E. 2024/6513 · K. 2024/8471 .... 3213, **3219**, 3260, **3264**
26.09.2024 · E. 2024/6927 · K. 2024/8638 .... 3271, **3273**
26.09.2024 · E. 2024/6011 · K. 2024/8449 .... 3272, **3274**
23.12.2024 · E. 2024/6163 · K. 2024/10388 . 3213, **3218**, 3259, **3265**
22.04.2025 · E. 2025/2651 · K. 2025/5831 .... 3201, **3204**, 3259, **3265**
06.10.2025 · E. 2025/9269 · K. 2025/12410 . 3324, **3327**
03.11.2025 · E. 2025/11002 · K. 2025/13931 ..... 3260, **3264**
25.11.2025 · E. 2025/11651 · K. 2025/15224 ..... 3385, **3387**
08.12.2025 · E. 2025/13651 · K. 2025/16432 ..... 3311, **3317**
08.12.2025 · E. 2025/11515 · K. 2025/16409 ..... 3464, **3469**
16.12.2025 · E. 2025/12817 · K. 2025/17535 ..... 3465, **3471**
19.01.2026 · E. 2025/11009 · K. 2026/588 .... 3465, **3469**
02.03.2026 · E. 2025/12833 · K. 2026/3526 . 3465, **3468**
23.03.2026 · E. 2026/3099 · K. 2026/4700 .... 3213, **3219**

YARGITAY (KAPATILAN) 6. HUKUK DAİRESİ

18.03.2013 · E. 2013/3163 · K. 2013/4642 .... 3402, **3404**

YARGITAY 6. HUKUK DAİRESİ

16.01.2012 · E. 2011/14246 · K. 2012/63 ..... 3452, 3453, **3455**

YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ

18.01.2024 · E. 2022/6370 · K. 2024/322 ..... 3127, **3130**
09.09.2024 · E. 2024/2595 · K. 2024/3613 .... 3334, **3337**
17.02.2025 · E. 2025/382 · K. 2025/841 ..... 3169, **3173**

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

26.01.2017 · E. 2017/920 · K. 2017/766 ..... 3226, **3229**, 3444, **3447**
02.03.2017 · E. 2017/1084 · K. 2017/2817 .... 3239, **3244**
02.03.2017 · E. 2017/1089 · K. 2017/2818 .... 3533, **3538**, 3545, **3549**
09.03.2017 · E. 2017/9069 · K. 2017/3294 3416
16.03.2017 · E. 2017/1196 · K. 2017/3817 .... 3180, 3181, **3183**
06.04.2017 · E. 2017/6052 · K. 2017/5157 .... 3310, **3314**
19.09.2017 · E. 2017/2884 · K. 2017/11059 . 3224, **3229**, 3443, **3447**
21.09.2017 · E. 2017/2435 · K. 2017/11319 . 3413, **3422**
05.10.2017 · E. 2017/2801 · K. 2017/12295 . 3392, **3396**
05.10.2017 · E. 2017/2830 · K. 2017/12263 . 3414, **3424**
05.10.2017 · E. 2017/2817 · K. 2017/12259 . 3414, 3430, 3431, **3433**
17.10.2017 · E. 2017/6602 · K. 2017/13059 . 3237, **3242**
24.10.2017 · E. 2017/6306 · K. 2017/13554 . 3333
15.11.2017 · E. 2017/6905 · K. 2017/15394 . 3508, 3510, 3512, **3513**
05.12.2017 · E. 2017/7211 · K. 2017/16217 . 3191, **3193**
05.12.2017 · E. 2017/7655 · K. 2017/16197 . 3261, **3267**
05.12.2017 · E. 2017/6914 · K. 2017/16142 **3397**
06.12.2017 · E. 2017/7463 · K. 2017/16274 . 3392, **3395**
15.01.2018 · E. 2017/7974 · K. 2018/374 ..... 3415, **3421**
16.01.2018 · E. 2017/7421 · K. 2018/458 ..... 3417, **3418**
16.01.2018 · E. 2017/7990 · K. 2018/567 ..... 3491, **3495**, 3516, 3519, **3520**, 3532, 3546
17.01.2018 · E. 2018/61 · K. 2018/639 ..... 3372, **3377**
18.01.2018 · E. 2017/9033 · K. 2018/811 ..... 3310, **3315**
18.01.2018 · E. 2017/8818 · K. 2018/737 ..... 3311, **3312**, 3322, **3326**, 3384, **3388**
18.01.2018 · E. 2017/10648 · K. 2018/742 .... 3333, 3335, **3339**, 3373, **3379**
18.01.2018 · E. 2017/8266 · K. 2018/743 ..... 3391, 3392, **3394**
18.01.2018 · E. 2017/8405 · K. 2018/875 ..... 3490, **3494**, 3512, **3514**, 3519, **3523**
23.01.2018 · E. 2017/9027 · K. 2018/1104 .... 3309, **3313**, 3371, 3373, **3379**
25.01.2018 · E. 2017/11747 · K. 2018/1441 . 3343, 3345, **3350**
25.01.2018 · E. 2017/8934 · K. 2018/1474 .... 3392, **3397**
25.01.2018 · E. 2017/7911 · K. 2018/1391 .... 3519, **3523**
20.02.2018 · E. 2017/10055 · K. 2018/2525 . 3201, **3203**
20.02.2018 · E. 2017/10658 · K. 2018/2519 . 3237, **3241**
15.03.2018 · E. 2017/17108 · K. 2018/9393 . 3431
20.03.2018 · E. 2018/1084 · K. 2018/9722 .... 3431, **3434**

05.04.2018 · E. 2018/1309 · K. 2018/10766 . 3346, **3348**
30.04.2018 · E. 2018/9313 · K. 2018/11811 . 3238, **3243**, 3545
30.04.2018 · E. 2018/9840 · K. 2018/11816 . 3311, **3315**
03.07.2018 · E. 2017/6680 · K. 2018/14841 . 3200, **3203**
01.10.2018 · E. 2018/13203 · K. 2018/16570 ..... 3225, **3228**, 3237, **3244**
12.11.2018 · E. 2018/11741 · K. 2018/18466 ..... 3490, 3492, **3493**, 3501, **3506**, 3532, **3539**
19.03.2019 · E. 2018/11560 · K. 2019/2900 . 3199, **3202**, 3223
26.03.2019 · E. 2019/905 · K. 2019/3195 ..... **3122**, **3131**
26.03.2019 · E. 2018/12126 · K. 2019/3197 . 3201, **3204**
17.06.2019 · E. 2018/8390 · K. 2019/5997 .... 3169, **3173**
09.10.2019 · E. 2019/4650 · K. 2019/8781 .... 3415, **3422**
16.10.2019 · E. 2017/17128 · K. 2019/9079 . 3120, **3123**, **3174**
02.12.2019 · E. 2019/6008 · K. 2019/10760 . 3345, **3348**
30.09.2020 · E. 2020/1635 · K. 2020/5586 .... 3357, **3359**

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

08.04.2014 · E. 2013/17406 · K. 2014/6850 . 3226, **3231**, 3249, **3253**
24.11.2014 · E. 2014/16402 · K. 2014/18216 ..... 3432, **3437**
08.03.2018 · E. 2016/7714 · K. 2018/1804 .... 3426, 3429, 3431, 3432, **3435**
22.02.2021 · E. 2020/871 · K. 2021/1558 ..... 3432, **3436**
21.01.2025 · E. 2024/1176 · K. 2025/305 ..... 3213, **3217**, 3250, **3253**
02.07.2025 · E. 2025/188 · K. 2025/4757 ..... **3218**

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

29.09.2014 · E. 2014/17243 · K. 2014/22717 ..... 3454, **3457**
11.05.2015 · E. 2015/11249 · K. 2015/13095 ..... 3249, **3251**
22.10.2015 · E. 2015/12580 · K. 2015/25437 ..... 3249, 3250, **3251**
19.06.2025 · E. 2025/3338 · K. 2025/4675 .... 3353, 3355, 3356, **3357**, 3364, **3367**

YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ

30.09.2019 · E. 2019/4225 · K. 2019/9155 .... 3431, **3436**

YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ

11.11.2010 · E. 2010/11035 · K. 2010/12624 ..... 3250, **3252**

YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ

28.10.2011 · E. 2011/10607 · K. 2011/9995 . 3272, **3275**

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

20.09.2013 · E. 2013/13348 · K. 2013/12526 ..... 3465, **3468**
18.12.2014 · E. 2014/20485 · K. 2014/18998 ..... 3430, 3463, 3466, **3471**
25.12.2014 · E. 2014/19939 · K. 2014/19688 ..... 3500, **3504**

YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ

02.07.2012 · E. 2012/6192 · K. 2012/8339 .... 3452, **3459**
27.09.2012 · E. 2012/9885 · K. 2012/10229 . 3344, **3352**
21.02.2013 · E. 2013/911 · K. 2013/2273 ..... 3311, **3316**, 3384, **3385**, 3392, **3395**
28.02.2013 · E. 2012/15176 · K. 2013/2735 . 3237, **3242**
25.03.2013 · E. 2013/3280 · K. 2013/4576 .... 3224, **3231**
30.04.2013 · E. 2013/4666 · K. 2013/7270 .... 3477, **3481**
14.05.2013 · E. 2013/7154 · K. 2013/8318 .... 3182, **3186**
13.06.2013 · E. 2013/8829 · K. 2013/10363 . 3224, 3225, **3230**
26.09.2013 · E. 2013/9282 · K. 2013/12347 . 3545, **3549**
10.10.2013 · E. 2013/11384 · K. 2013/13313 ..... 3301, **3304**
18.11.2013 · E. 2013/11359 · K. 2013/15777 ..... 3453, **3458**
17.12.2013 · E. 2013/14423 · K. 2013/18206 ..... 3518, 3519, **3522**
06.03.2014 · E. 2013/19638 · K. 2014/4117 . 3476, **3480**
18.03.2014 · E. 2013/18524 · K. 2014/4942 . 3323, **3326**
25.03.2014 · E. 2013/19551 · K. 2014/5511 . 3372, **3377**
08.04.2014 · E. 2013/20853 · K. 2014/6536 . 3321, 3322, **3325**
13.05.2014 · E. 2014/3545 · K. 2014/8864 .... 3301, 3302, **3304**
24.03.2015 · E. 2014/16673 · K. 2015/4260 . 3475, 3477, **3478**
23.06.2015 · E. 2015/1013 · K. 2015/11013 . 3432, **3438**, 3477, **3481**

12.10.2015 · E. 2015/14726 · K. 2015/14216 ..... 3182, **3184**
20.06.2016 · E. 2015/12264 · K. 2016/9889 . 3192, **3194**

YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ

22.12.2014 · E. 2014/17070 · K. 2014/18811 ..... 3389, 3392, **3393**
23.02.2015 · E. 2014/15221 · K. 2015/2614 . 3237, **3243**
03.03.2015 · E. 2015/363 · K. 2015/3251 ..... 3477, **3479**
07.04.2015 · E. 2014/16607 · K. 2015/5445 . 3518, 3520, **3521**
01.07.2015 · E. 2014/21086 · K. 2015/11622 ..... 3284, **3287**
08.09.2015 · E. 2015/11497 · K. 2015/12162 ..... 3414, **3423**
14.09.2015 · E. 2015/282 · K. 2015/12568 .... 3492, **3495**, 3519, **3522**
07.10.2015 · E. 2015/38 · K. 2015/13887 ..... 3373, **3378**
12.10.2015 · E. 2015/14336 · K. 2015/14218 ..... 3369, 3373, **3376**
20.10.2015 · E. 2015/13950 · K. 2015/14844 ..... 3284, **3287**
03.11.2015 · E. 2015/2498 · K. 2015/15746 . 3258, 3259, **3262**
01.12.2015 · E. 2015/17534 · K. 2015/17572 ..... 3311, **3313**
01.12.2015 · E. 2015/4463 · K. 2015/17620 . 3429, **3434**
11.01.2016 · E. 2015/5794 · K. 2016/139 ..... 3322, **3325**
19.04.2016 · E. 2016/6449 · K. 2016/6201 .... 3284, **3286**
10.05.2016 · E. 2015/11809 · K. 2016/7594 . 3293, **3295**, 3300, **3305**, 3372, **3378**
26.05.2016 · E. 2016/7692 · K. 2016/8514 .... 3414, **3423**, 3430
14.06.2016 · E. 2016/9524 · K. 2016/9547 .... 3531, **3537**, 3544
20.06.2016 · E. 2016/6467 · K. 2016/9883 .... 3530, 3531, **3537**, 3541, 3544, **3548**

YARGITAY (KAPATILAN) 19. HUKUK DAİRESİ

27.09.2011 · E. 2011/2066 · K. 2011/11477 . 3364, **3366**

YARGITAY (KAPATILAN) 20. HUKUK DAİRESİ

04.11.2008 · E. 2008/13360 · K. 2008/14422 ..... 3465, **3467**
16.02.2009 · E. 2009/1440 · K. 2009/2497 .... 3463, 3465, **3467**

YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ

10.06.2014 · E. 2014/4652 · K. 2014/6349 .... 3332, **3336**
06.05.2015 · E. 2015/2114 · K. 2015/3617 .... 3497, 3500, **3503**
25.06.2015 · E. 2015/7912 · K. 2015/6463 .... 3454, **3458**
01.10.2015 · E. 2015/10327 · K. 2015/8246 . 3181, **3184**
01.10.2015 · E. 2015/4770 · K. 2015/8078 .... 3182, **3186**
15.10.2015 · E. 2015/9038 · K. 2015/9255 .... 3256, 3259, **3263**
12.01.2016 · E. 2015/16312 · K. 2016/199 .... 3260, **3263**, 3272, **3277**
23.02.2016 · E. 2015/16860 · K. 2016/2158 . 3500, **3503**
13.10.2016 · E. 2016/5937 · K. 2016/9031 ... **3185**
31.01.2017 · E. 2016/14667 · K. 2017/664 .... 3346, **3349**
29.05.2017 · E. 2017/6570 · K. 2017/4683 .... 3501, **3506**
02.05.2019 · E. 2019/1253 · K. 2019/3058 .... 3259, **3262**
07.11.2019 · E. 2019/5229 · K. 2019/6370 .... 3272, **3276**

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR

Mevzuat

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
- 743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi

Yasama belgeleri

- Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem).
- 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine… Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem).

Karar veri tabanları

- Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) — Yargıtay kararları
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr) — norm denetimi ve bireysel başvuru kararları
- Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) — kanun metinleri

TÜRK MEDENİ KANUNU

AİLE HUKUKU ŞERHİ

Vesayetin Yürütülmesi
Vesayetin Sona Ermesi

MADDE 438–494

CİLT
VI

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

TÜRK MEDENİ KANUNU

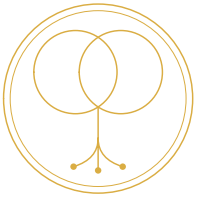
Aile Hukuku *Şerhi*

Cilt VI

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir. *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* ve *Anlaşmalı Boşanma Davası* adlı kitapların yazarıdır.

Av. Aydın Aydar'ın diğer eserleri: *Boşanma Avukatı Aydın Aydar'ın Anıları* · *Anlaşmalı Boşanma Davası*

TÜRK MEDENİ KANUNU

Aile Hukuku

Şerhi

Madde Metni · Gerekçe · Açıklamalar
Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

CİLT VI

Madde 438–494

Sayfa 3557–4082

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

[YAYINEVİ]

İstanbul · 2026

ESERİN PLANI

I — CİLT I · MADDE 118–184
Evlenme · Boşanma

II — CİLT II · MADDE 185–281
Evliliğin Genel Hükümleri · Eşler Arasındaki Mal Rejimi

III — CİLT III · MADDE 282–334
Soybağının Kurulması · Evlât Edinme · Soybağının Hükümleri

IV — CİLT IV · MADDE 335–395
Velâyet · Çocuk Malları · Aile

V — CİLT V · MADDE 396–437
Vesayet Düzeni · Kısıtlama · Vasinin Atanması

VI — CİLT VI · MADDE 438–494 · BU CİLT
Vesayetin Yürütülmesi · Vesayetin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi — Cilt VI (m. 438–494)
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm Ekim 2026
İnternet avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve içtihat 23 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR xv

ESERİN KULLANIMI xvii

İKİNCİ KİTAP · AİLE HUKUKU 3557

ÜÇÜNCÜ KISIM · VESAYET 3559

BİRİNCİ AYIRIM · VASİNİN GÖREVLERİ 3561

Madde 438 · Defter tutma 3563
- I. Genel Olarak 3565
- II. Defterin Tutulma Zamanı ve Defteri Tutanlar 3566
- III. Defteri İsteyecek Makam 3567
- IV. Vesayet Altındaki Kişinin Hazır Bulunması 3567
- V. Resmî Defter 3568
- VI. Defter ve Vasinin Sorumluluğu 3568
- VII. Kanun Yolu 3569
- ◆ *İçtihatlar* 3569

Madde 439 · Değerli şeylerin saklanması 3575
- I. Genel Olarak 3576
- II. Saklanacak Şeyler 3577
- III. Malvarlığının Yönetimi Bakımından Sakınca Koşulu 3577
- IV. Vesayet Makamının Gözetimi 3578
- V. Defter, Taşınırların Satılması ve Paraların Yatırılması 3578
- VI. İtiraz Yolu ve Vasinin Sorumluluğu 3579
- ◆ *İçtihatlar* 3579

Madde 440 · Taşınırların satılması 3582
- I. Genel Olarak 3584
- II. Satışın Koşulu: Vesayet Altındaki Kişinin Menfaati 3584
- III. Satışın Biçimi: Açık Artırma ve Pazarlık 3585
- IV. Özel Değer Taşıyan Şeyler 3585
- V. Vesayet Makamının İzni ve İtiraz Yolu 3586
- VI. Velayet Altındaki Çocuğun Taşınırları 3586
- ◆ *İçtihatlar* 3587

Madde 441 · Paraların yatırılması 3590
- I. Genel Olarak 3592
- II. Yatırılacak Paralar 3593
- III. Yatırım Biçimi: Millî Banka veya Hazine Menkul Kıymeti 3593
- IV. Geciktirmenin Sonucu: Faiz Kaybı 3594
- V. Vesayet Organlarının ve Devletin Sorumluluğu 3594

VI. Paraların Kullanılması ve İtiraz Yolu ... 3594
◆ *İçtihatlar* ... 3595

Madde 442 · Yatırımların dönüştürülmesi ... 3598
I. Genel Olarak ... 3599
II. Dönüştürülecek Yatırımlar ... 3600
III. Dönüştürmenin Zamanı ve Menfaat Ölçütü ... 3600
IV. Paraların Yatırılmasıyla İlişkisi ... 3601
V. İzin, Özen ve Sorumluluk ... 3601
VI. Kanun Yolu ... 3602
◆ *İçtihatlar* ... 3602

Madde 443 · Ticarî ve sınaî işletmeler ... 3604
I. Genel Olarak ... 3605
II. Kapsam: Ticarî, Sınaî veya Benzeri İşletme ... 3606
III. Vesayet Makamının Talimatı: Devam veya Tasfiye ... 3607
IV. Denetim Makamının İzni ve Olağan Yönetim Sınırı ... 3607
V. Meslek veya Sanat İzni ... 3607
VI. Sorumluluk ve İtiraz Yolu ... 3608
◆ *İçtihatlar* ... 3608

Madde 444 · Taşınmazların satılması ... 3611
I. Genel Olarak ... 3613
II. Satışın Koşulu: Menfaat ve Vesayet Makamının Talimatı ... 3614
III. Açık Artırma ve İhalenin Onanması ... 3614
IV. Pazarlıkla Satış: Denetim Makamının Yetkisi ... 3615
V. Vasinin Katılımı ve Temsil ... 3615
VI. Velayet Altındaki Kısıtlılarda Görev ... 3616
◆ *İçtihatlar* ... 3616

Madde 445 · Genel olarak ... 3620
I. Genel Olarak ... 3621
II. Bakım ve Eğitim Yükümlülüğü ... 3622
III. Vasinin Ana ve Baba Yetkilerine Sahip Olması ... 3623
IV. Vesayet Dairelerinin Yetkileri Saklıdır ... 3623
V. Velayet ile Vesayet Arasındaki Fark ... 3624
VI. Bakım ve Eğitim Giderleri ... 3625
◆ *İçtihatlar* ... 3626

Madde 446 · Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması ... 3631
I. Genel Olarak ... 3633
II. Kuruma Yerleştirme Kararını Verme Yetkisi ... 3634
III. Usul ve Yetki: Erginlere İlişkin Hükümlere Yollama ... 3635
IV. On Altı Yaş Sınırı ... 3635
V. Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Tedbirlerle İlişkisi ... 3636
◆ *İçtihatlar* ... 3637

Madde 447 · Kısıtlılarda ... 3639
I. Genel Olarak ... 3641
II. Koruma ve Yardım Yükümlülüğü ... 3642
III. Kısıtlının Kişisel İlişkileri ve Görevli Makam ... 3643
IV. Acele Hâllerde Kuruma Yerleştirme veya Alıkoyma ... 3643
V. Vasinin Görevden Alınması ve Vesayet Makamının Önlemleri ... 3644
◆ *İçtihatlar* ... 3645

Madde 448 · Genel olarak 3649
I. Genel Olarak 3650
II. Vasinin Temsil Yetkisi 3651
III. Vesayet Dairelerinin Yetkileri Saklıdır 3652
IV. Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Kendi İşlemleri 3652
V. Davalarda Temsil: Taraf Teşkili ve Tebligat 3653
VI. Kısıtlamanın Vekâlet İlişkisine Etkisi 3653
◆ *İçtihatlar* 3654

Madde 449 · Yasak işlemler 3660
I. Genel Olarak 3661
II. Üç Yasak İşlem 3662
III. Bağış Yasağı ve Önemli Bağış Koşulu 3663
IV. Vakıf Kurma Yasağının Kapsamı 3663
V. Kefil Olma Yasağı 3664
VI. Velayetle İlişkisi 3664
◆ *İçtihatlar* 3665

Madde 450 · Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması 3667
I. Genel Olarak 3669
II. Görüş Alma Yükümlülüğü 3670
III. Yaş Sınırı Yerine Görüş Oluşturma Yeteneği 3670
IV. Vesayet Altındaki Kişinin Katılımına İlişkin Diğer Hükümler 3671
V. İşi Uygun Bulma Vasiyi Sorumluluktan Kurtarmaz 3671
◆ *İçtihatlar* 3672

Madde 451 · Vasinin rızası 3674
I. Genel Olarak 3676
II. Ayırt Etme Gücüne Sahip Vesayet Altındaki Kişinin İşlemleri 3677
III. Onama Süresi ve Onanmamanın Sonucu 3677
IV. Kanun Yolu Başvurularında Vasinin Onayı 3678
V. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar 3678
VI. Vesayet Makamının İznini Gerektiren İşlemler 3678
◆ *İçtihatlar* 3679

Madde 452 · Onamamanın sonucu 3683
I. Genel Olarak 3685
II. Onanmayan İşlemde Geri İsteme 3685
III. Vesayet Altındaki Kişinin Sınırlı İade Sorumluluğu 3686
IV. Fiil Ehliyeti Konusunda Yanıltma 3686
V. Vasinin ve Devletin Sorumluluğuyla İlişkisi 3687
◆ *İçtihatlar* 3688

Madde 453 · Meslek veya sanat 3689
I. Genel Olarak 3690
II. Meslek veya Sanat İzni ve Sonuçları 3691
III. Vasinin Rızası ile İlişkisi 3692
IV. İşletmelere İlişkin İzinler 3692
◆ *İçtihatlar* 3693

Madde 454 · Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü 3695
I. Genel Olarak 3697
II. Malvarlığını Özenle Yönetme Yükümlülüğü 3698
III. Hesap Tutma ve Hesabın Sunulması 3698

IV. Hesabın İncelenmesinde Vesayet Altındaki Kişinin Hazır Bulunması 3699
V. Hesaba İlişkin Kararlara İtiraz 3699
VI. Vasinin ve Devletin Sorumluluğu 3700
◆ *İçtihatlar* 3700

Madde 455 · Serbest mallar 3705
I. Genel Olarak 3706
II. Serbest Malların İki Türü 3707
III. Çalışma İzni ile Meslek İzni 3707
IV. Kendi İşlemleri ve Vasinin Rızası 3708
V. Velayetteki Benzer Kurallar 3708
◆ *İçtihatlar* 3709

Madde 456 · Görevin süresi 3711
I. Genel Olarak 3713
II. İki Yıllık Görev Süresi ve Uzatma 3714
III. Görev Süresi ile Kısıtlılık Arasındaki Fark 3714
IV. Dört Yıl Dolunca Kaçınma Hakkı 3715
V. Süre Uzatımında Yetkili ve Görevli Mahkeme 3715
VI. Süre Uzatımına İlişkin Kararlara İtiraz 3715
◆ *İçtihatlar* 3716

Madde 457 · Vasinin ücreti 3721
I. Genel Olarak 3723
II. Ücret İsteme Hakkı 3723
III. Ücretin Belirlenmesi 3724
IV. Hazinenin Sorumluluğu ve Davaya Katılması 3724
V. Ücret Kararlarına İtiraz 3725
◆ *İçtihatlar* 3725

İKİNCİ AYIRIM · KAYYIMIN GÖREVLERİ 3729

Madde 458 · Kayyımın konumu 3730
I. Genel Olarak 3732
II. Kayyım Atanması Fiil Ehliyetini Etkilemez 3732
III. Yasal Danışmanlıkla Farkı 3733
IV. Kayyımın Yönettiği Malvarlığına İlişkin Davalar 3733
V. Kayyımın Görev Süresi ve Ücreti 3734
◆ *İçtihatlar* 3734

Madde 459 · Belli bir iş 3737
I. Genel Olarak 3738
II. Talimata Aynen Uyma Yükümlülüğü 3739
III. Yetkinin Atandığı İşle Sınırlı Olması 3740
IV. Kayyım Aracılığıyla Temsilin Sonuçları 3740
V. Malvarlığı Kayyımıyla Farkı 3740
◆ *İçtihatlar* 3741

Madde 460 · Malvarlığının yönetimi 3745
I. Genel Olarak 3746
II. Yönetim ve Korunma İçin Gerekli İşler 3747
III. Diğer İşler: Özel Yetki veya Vesayet Makamının İzni 3748
IV. Gaip Malik İçin Atanan Kayyım 3748
V. Belli Bir İş İçin Atanan Kayyımla Farkı 3749

◆ *İçtihatlar* 3749

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · VESAYET DAİRELERİNİN GÖREVLERİ 3753

Madde 461 · Şikâyet ve itiraz 3754
I. Genel Olarak 3755
II. Şikâyet: Vasinin Eylem ve İşlemlerine Karşı 3756
III. İtiraz: Vesayet Makamının Kararlarına Karşı 3757
IV. Denetim Makamı Kararının Kesinliği ve Temyiz 3758
V. Kayyımın Eylem ve İşlemleri 3758
◆ *İçtihatlar* 3759

Madde 462 · Vesayet makamından 3765
I. Genel Olarak 3768
II. İzin Sistemi ve İzinsiz İşlemin Sonucu 3769
III. Dava Açma, Sulh Olma ve Tahkim 3769
IV. Dava Sırasında Kısıtlanma ve Davalı Konumundaki Kısıtlı 3770
V. Feragat, Kabul ve Kanun Yolundan Feragat 3770
VI. Taşınmaz Satışı ve Diğer Malvarlığı İşlemleri 3771
VII. Aile, Miras ve Kişisel Durumla İlgili İşler 3771
VIII. Velayet Altında Bırakılan Kısıtlı 3772
◆ *İçtihatlar* 3773

Madde 463 · Denetim makamından 3779
I. Genel Olarak 3781
II. İki Basamaklı İzin 3782
III. Evlat Edinme 3783
IV. Mirasın Kabulü, Reddi ve Miras Sözleşmesi 3783
V. Vesayet Altındaki Kişi ile Vasi Arasında Sözleşme 3784
VI. Diğer İşler 3784
VII. Denetim Makamının Kararına Karşı Kanun Yolu 3785
◆ *İçtihatlar* 3786

Madde 464 · Rapor ve hesapların incelenmesi 3792
I. Genel Olarak 3793
II. Vesayet Makamının İncelemesi 3794
III. Kabul, Ret ve Önlem 3795
IV. Kesin Hesap ve Zamanaşımı 3795
V. Kayyımın Rapor ve Hesapları 3796
VI. İnceleme Kararlarına Karşı Yol 3796
◆ *İçtihatlar* 3797

Madde 465 · İznin bulunmaması 3801
I. Genel Olarak 3803
II. İzinsiz İşlemin Hükmü 3804
III. Kapsamdaki İzinler 3804
IV. İzinsiz Açılan Dava 3805
V. İzinsiz Kabul ve Feragat 3805
◆ *İçtihatlar* 3806

DÖRDÜNCÜ AYIRIM · VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU 3811

Madde 466 · Özen yükümü 3812
I. Genel Olarak 3813

II. Özen Yükümünün Kapsadığı Kişiler 3814
III. Özen Ölçüsü 3815
IV. Özene Aykırılık ve Vasinin Sorumluluğu 3815
V. Kişisel Koruma ve Özen 3816
VI. Devletin Sorumluluğu 3816
◆ *İçtihatlar* 3817

Madde 467 · Vasinin sorumluluğu 3821
I. Genel Olarak 3822
II. Kusura Dayanan Sorumluluk 3823
III. Sorumluluğun Dönemi ve Kesin Hesap 3824
IV. Kayyım ve Yasal Danışman 3824
V. Devletin Sorumluluğu ile İlişki 3825
VI. Dava, Zamanaşımı ve Temyiz İncelemesi 3825
◆ *İçtihatlar* 3826

Madde 468 · Devletin sorumluluğu 3829
I. Genel Olarak 3831
II. Vesayet Dairelerinde Görevlilerin Zararından Doğrudan Sorumluluk 3832
III. Vasi, Kayyım ve Yasal Danışmanın Zararından İkincil Sorumluluk 3833
IV. Rücu ve Müteselsil Sorumluluk 3833
V. Görevli ve Yetkili Mahkeme 3833
VI. Zamanaşımı 3834
◆ *İçtihatlar* 3835

Madde 469 · Görev ve yetki 3838
I. Genel Olarak 3840
II. Tazminat ve Diğer Rücu Davaları 3841
III. Aile Mahkemesi ile Ayrım 3841
IV. Devlete Karşı Açılan Davalar 3841
V. Devletin Görevlilere Rücu Davası 3842
◆ *İçtihatlar* 3843

BİRİNCİ AYIRIM · VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLERİN SONA ERMESİ 3847

Madde 470 · Küçüklerde 3848
I. Genel Olarak 3850
II. Erginlikle Kendiliğinden Sona Erme 3851
III. Mahkemece Ergin Kılınma 3851
IV. Vesayetin Sona Ermesinden Sonra Vasinin Durumu 3851
V. Usul Bakımından Sonuçlar 3852
VI. Ergin Olmadan Önce Kısıtlama 3852
◆ *İçtihatlar* 3853

Madde 471 · Hükümlülerde 3856
I. Genel Olarak 3859
II. Hapis Hâlinin Sona Ermesiyle Kendiliğinden Sona Erme 3860
III. Denetimli Serbestlik, Koşullu Salıverilme ve İnfazın Ertelenmesi 3860
IV. Hapis Sürerken Sona Erdirme 3861
V. Tebligat ve Temsil 3861
VI. İptal Kararı ve Yeni Düzenleme 3862
◆ *İçtihatlar* 3863

Madde 472 · Kaldırılması 3867
I. Genel Olarak 3869
II. Kaldırma Kararı Olmadan Sona Ermez 3870
III. Kaldırma İstemi: Kısıtlı ve İlgililer 3870
IV. Usul: Duruşma, Deliller ve Araştırma 3871
V. Kararın Niteliği ve Kanun Yolu 3872
VI. Vesayet Altındaki Çocuk ve Velayet Davası 3873
VII. Kaldırmanın Sonuçları 3873
◆ *İçtihatlar* 3874

Madde 473 · İlân 3879
I. Genel Olarak 3880
II. Kaldırmanın İlânı 3881
III. Fiil Ehliyeti İlânı Beklemez 3882
IV. Kaldırma Kararı Verilmedikçe Kısıtlılık Sürer 3882
◆ *İçtihatlar* 3883

Madde 474 · Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında 3886
I. Genel Olarak 3887
II. Resmî Sağlık Kurulu Raporu Şartı 3888
III. Raporlar Çelişirse 3889
IV. Usul: Duruşma ve Deliller 3889
V. Yetkili Mahkeme 3890
◆ *İçtihatlar* 3891

Madde 475 · Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimde 3894
I. Genel Olarak 3895
II. Bir Yıl Şikâyetsizlik Şartı 3896
III. Mahkemenin Araştırması 3897
IV. İspat 3897
V. İstemin Sınırları 3898
◆ *İçtihatlar* 3898

Madde 476 · İstek üzerine kısıtlamada 3902
I. Genel Olarak 3903
II. Sebebin Ortadan Kalkması Şartı 3904
III. İstekten Dönme 3905
IV. Usul: Duruşma ve Deliller 3905
◆ *İçtihatlar* 3906

Madde 477 · Genel olarak 3909
I. Genel Olarak 3911
II. Temsil Kayyımlığı: İşin Bitirilmesiyle Sona Erme 3911
III. Yönetim Kayyımlığı: Sebebin Ortadan Kalkması veya Görevden Alma 3912
IV. Kayyımlığın Kaldırılması Davası 3913
V. Dava Sırasında Kayyımlığın Kalkması 3913
VI. Yasal Danışmanlığın Sona Ermesi 3914
◆ *İçtihatlar* 3914

Madde 478 · Genel olarak 3919
I. Genel Olarak 3920
II. İlânın İki Hâli 3921
III. Kısıtlamanın Kaldırılmasının İlânıyla Farkı 3921

IV. Kayyımlığın Kaldırılması ve Kapsamı 3922
◆ *İçtihatlar* 3923

İKİNCİ AYIRIM · VASİLİK GÖREVİNİN SONA ERMESİ 3925

Madde 479 · Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm 3926
I. Genel Olarak 3927
II. İki Sona Erme Sebebi 3928
III. Vesayet Sürer, Yeni Vasi Atanır 3928
IV. Yeni Vasi Atanması ve Yetki 3929
V. Kayyımlar ve Derdest Davalar 3929
◆ *İçtihatlar* 3930

Madde 480 · Sürenin dolması 3934
I. Genel Olarak 3935
II. Görev Süresi ve Uzatma 3936
III. Sürenin Dolmasından Sonra 3936
IV. Süre Uzatma İstemi ve Yetki 3937
◆ *İçtihatlar* 3938

Madde 481 · Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması 3941
I. Genel Olarak 3943
II. Vasiliğe Engel Sebebin Ortaya Çıkması 3943
III. Kaçınma Sebebinin Ortaya Çıkması 3944
IV. Çekilme ve Kaçınma İstemlerinin İncelenmesi 3945
◆ *İçtihatlar* 3945

Madde 482 · Göreve devam zorunluluğu 3948
I. Genel Olarak 3949
II. Zorunlu İşleri Yapma Yükümlülüğü 3950
III. Görevden Alma Sürecinde Mevcut Vasi 3951
IV. Vesayetin Kendiliğinden Kalktığı Hâl 3951
V. Sorumluluk ve Kesin Hesap 3951
◆ *İçtihatlar* 3952

Madde 483 · Sebepleri 3954
I. Genel Olarak 3956
II. Kusura Dayalı Görevden Alma Sebepleri 3956
III. Kusur Aranmayan Görevden Alma: Yetersizlik 3957
IV. Yetkili Makam ve Karara Karşı Başvuru Yolu 3957
V. Uygulama Alanı: Kayyım, Tereke Temsilcisi ve Velâyet 3958
◆ *İçtihatlar* 3959

Madde 484 · İstek üzerine veya re'sen 3962
I. Genel Olarak 3963
II. Görevden Almayı İsteyebilecek Kişiler 3964
III. Re'sen Görevden Alma 3965
IV. İstemin Yapılacağı Vesayet Makamı 3965
V. Karara Karşı Başvuru Yolu 3966
◆ *İçtihatlar* 3966

Madde 485 · Araştırma ve uyarı 3969
I. Genel Olarak 3970
II. Araştırma ve Dinleme Zorunluluğu 3971

III. Ağır Olmayan Hâllerde Uyarı 3972
IV. Eksik Araştırma İddiası ve İtiraz Yolu 3972
V. Gecikmesinde Tehlike Bulunan Hâller 3973
◆ *İçtihatlar* 3973

Madde 486 · Geçici önlemler 3975
I. Genel Olarak 3977
II. Gecikmesinde Tehlike ve Geçici El Çektirme 3978
III. Vasinin Mallarına İhtiyati Haciz 3978
IV. Tutuklama İstemi 3979
V. Geçici Önlem Kararlarına Karşı Başvuru Yolu 3979
◆ *İçtihatlar* 3980

Madde 487 · Diğer önlemler 3982
I. Genel Olarak 3983
II. Görevden Alma ve Uyarının Ötesinde Koruma Yükümlülüğü 3984
III. Kısıtlıyla Kişisel İlişki Kurulması 3985
IV. Önlem Kararlarına Karşı Başvuru Yolu 3985
V. Diğer Maddelerle İlişki 3985
◆ *İçtihatlar* 3986

Madde 488 · İtiraz 3988
I. Genel Olarak 3990
II. İtiraz Hakkı, Süre ve Merci 3991
III. İtiraza Tabi Kararlar 3991
IV. Denetim Makamının İncelemesi ve Kesinlik 3992
V. Yanlışlıkla Temyiz Dilekçesi Verilirse 3992
◆ *İçtihatlar* 3993

ÜÇÜNCÜ AYIRIM · VESAYETİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI 3997

Madde 489 · Kesin hesap ve malvarlığının teslimi 3998
I. Genel Olarak 3999
II. Son Rapor ve Kesin Hesap 4000
III. Malvarlığının Teslime Hazır Bulundurulması 4001
IV. Hesap Verilmezse: Alacak ve Tazminat Davası 4001
◆ *İçtihatlar* 4002

Madde 490 · Rapor ve hesabın incelenmesi 4005
I. Genel Olarak 4006
II. Dönemsel Hesaplarla Aynı Usulde İnceleme 4007
III. Bilirkişi İncelemesi ve Kesin Hesabın Reddi 4008
IV. Onay Kararının Niteliği ve Tazminat Hakkı 4008
◆ *İçtihatlar* 4009

Madde 491 · Vasinin görevine son verilmesi 4012
I. Genel Olarak 4014
II. Görevin Sona Ermesine Karar Verilmesi 4014
III. Vesayet Kendiliğinden Sona Erse de Nihai Karar Gerekir 4015
IV. Kesin Hesabın Tazminat Hakkı Belirtilerek Tebliği 4015
◆ *İçtihatlar* 4016

Madde 492 · Olağan zamanaşımı 4019
I. Genel Olarak 4021

II. Vasi ve Kayyıma Karşı Dava: Kesin Hesabın Tebliğinden Bir Yıl 4022
III. Devlete Karşı Davalar ve Rücu 4022
IV. Maddenin Uygulama Alanı 4023
V. Olağanüstü Zamanaşımı ile İlişki 4023
◆ *İçtihatlar* 4024

Madde 493 · Olağanüstü zamanaşımı 4026
I. Genel Olarak 4028
II. Sonradan Öğrenilen Hesap Yanlışlığı veya Sorumluluk Sebebi 4028
III. Her Hâlde On Yıl: Kesin Hesabın Tebliğinden Başlayan Üst Sınır 4029
IV. Eski Kanun'daki Suç Hükmü ve Kesin Hesap Süreci 4029
◆ *İçtihatlar* 4030

Madde 494 · Vesayet altındaki kişinin alacağı 4032
I. Genel Olarak 4033
II. İmtiyazlı Alacak Kuralı 4034
III. İflasta Sıra: İcra ve İflas Kanunu m. 206 4035
IV. Haciz Yoluyla Takipte: İmtiyazlı Hacze İştirak 4035
V. Alacağın Doğması ve Dava Süreleri 4036
◆ *İçtihatlar* 4036

GENEL KARARLAR DİZİNİ 4039

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR 4082

KISALTMALAR

AYM	Anayasa Mahkemesi
B. No	Başvuru numarası
bkz.	bakınız
BK	818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
E.	Esas numarası
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
m.	madde
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S. Sayısı	TBMM Sıra Sayısı
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
vd.	ve devamı

ESERİN KULLANIMI

Eser, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukunu düzenleyen İkinci Kitabını (m. 118–494) madde sırasıyla izler; bu cilt 438–494. maddeleri kapsar. Eser altı ciltten oluşur ve ciltler tek kutuda bir arada sunulur. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir. Her madde yeni bir sayfada başlar ve aynı düzende ilerler:

1. **Kanun metni.** Resmî metin, fıkra numaralarıyla birlikte lacivert zeminli kutuda verilir.
2. **Madde özeti ve temel kavramlar.** Maddenin özü ve metinde geçen teknik kavramlar kısaca açıklanır.
3. **Gerekçe ve tarihçe.** TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılık ve maddenin değişiklik durumu gösterilir.
4. **Açıklamalar.** Hüküm fıkra fıkra incelenir; paragraflar dış kenardaki numaralarla (kenar numarası) sıralanır.
5. **İçtihatlar.** Her karar; künyesi, uyuşmazlığın özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirmeyle birlikte verilir.
6. **Bağlantılı hükümler.** Maddeyle birlikte okunması gereken diğer hükümler listelenir.

Atıf biçimi

Kararlar dipnotlarda "Yargıtay 2. HD, 17.09.2025, E. 2025/6945, K. 2025/7429" biçiminde, tablolarda ise kısaca "Yargıtay 2. HD, K. 2025/7429" biçiminde gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararları esas ve karar numarasıyla, bireysel başvuru kararları başvurucunun adı ve başvuru numarasıyla anılmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler Türk Medeni Kanunu'na aittir. Esere atıfta madde ve kenar numarası birlikte gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, TMK m. 118, Kn. 5.*

Kaynaklar

Kanun metinleri Mevzuat Bilgi Sistemi'nden, gerekçeler TBMM tutanak arşivinden, Yargıtay kararları Adalet Bakanlığının karar arama sisteminden, Anayasa Mahkemesi kararları Kararlar Bilgi Bankası'ndan alınmıştır. Alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Kararlar, her cildin sonundaki Kararlar Dizininde mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir; son cildin sonundaki Genel Kararlar Dizini bütün ciltleri kapsar.

Renkli kutular ve sekmeler

DİKKAT

Hak kaybına yol açabilecek noktalar ve sık yapılan hatalar.

UYGULAMA NOTU

Dava hazırlığı, delil ve usule ilişkin pratik öneriler.

ÖRNEK

MADDE ÖZETİ

Kuralın somut bir olay üzerinde gösterilmesi.

Maddenin kısa ve bütünlüklü özeti.

Sayfaların dış kenarındaki renkli sekmeler bulunulan bölümü gösterir; sekmelerin rengi cildin kapak rengiyle aynıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KİTAP

AİLE HUKUKU

Birinci Kısım · Evlilik Hukuku	m. 118–281
İkinci Kısım · Hısımlık	m. 282–395
Üçüncü Kısım · Vesayet	m. 396–494

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

ANAYASA M. 41/1

ÜÇÜNCÜ KISIM

VESAYET

Birinci Bölüm · Vesayet Düzeni m. 396–437

Birinci Ayırım · Vesayet Organları m. 396–403
İkinci Ayırım · Vesayeti Gerektiren Hâller m. 404–410
Üçüncü Ayırım · Yetki m. 411–412
Dördüncü Ayırım · Vasinin Atanması m. 413–425
Beşinci Ayırım · Kayyımlık ve Yasal Danışmanlık m. 426–431
Altıncı Ayırım · Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması m. 432–437

İkinci Bölüm · Vesayetin Yürütülmesi m. 438–469

Birinci Ayırım · Vasinin Görevleri m. 438–457
İkinci Ayırım · Kayyımın Görevleri m. 458–460
Üçüncü Ayırım · Vesayet Dairelerinin Görevleri m. 461–465
Dördüncü Ayırım · Vesayet Organlarının Sorumluluğu m. 466–469

Üçüncü Bölüm · Vesayetin Sona Ermesi m. 470–494

Birinci Ayırım · Vesayeti Gerektiren Hâllerin Sona Ermesi m. 470–478
İkinci Ayırım · Vasilik Görevinin Sona Ermesi m. 479–488
Üçüncü Ayırım · Vesayetin Sona Ermesinin Sonuçları m. 489–494

VASİNİN GÖREVLERİ

Birinci Ayırım · m. 438–457

Vasinin Görevleri başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 438–457. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 438	Defter tutma	Vasinin göreve başlarken yapacağı ilk işi düzenler: yönetilecek malvarlığının defterini tutmak
m. 439	Değerli şeylerin saklanması	Vasinin göreve başlarken vesayet altındaki kişinin değerli şeylerini nasıl koruyacağını düzenler
m. 440	Taşınırların satılması	Vesayet altındaki kişinin taşınırlarının hangi koşullarla ve nasıl satılacağını düzenler
m. 441	Paraların yatırılması	Vesayet altındaki kişinin parasının nasıl değerlendirileceğini düzenler
m. 442	Yatırımların dönüştürülmesi	Vasinin göreve başlarken vesayet altındaki kişinin mevcut yatırımlarını nasıl ele alacağını düzenler
m. 443	Ticarî ve sınaî işletmeler	Vesayet altındaki kişinin malvarlığında bir işletme bulunması hâlini düzenler
m. 444	Taşınmazların satılması	Vesayet altındaki kişinin taşınmazlarının satışını sıkı koşullara bağlar
m. 445	Genel olarak	Vesayet altındaki küçüğün kişisine özen gösterilmesini düzenler
m. 446	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması	Vesayet altındaki küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesini düzenler
m. 447	Kısıtlılarda	Kısıtlının kişisine özen gösterilmesini düzenler
m. 448	Genel olarak	Vasinin temsil yetkisini düzenler
m. 449	Yasak işlemler	Vasinin vesayet altındaki kişi adına yapamayacağı işlemleri sayar
m. 450	Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması	Vasinin önemli işlerde vesayet altındaki kişinin görüşünü almasını düzenler
m. 451	Vasinin rızası	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin kendi yaptığı işlemleri düzenler
m. 452	Onamamanın sonucu	Vasinin onamadığı işlemlerin sonuçlarını düzenler

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 453	Meslek veya sanat	Vesayet makamının izniyle meslek veya sanat yürüten vesayet altındaki kişinin işlem yetkisini düzenler
m. 454	Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü	Vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığını yönetme ve hesap verme yükümlülüğünü düzenler
m. 455	Serbest mallar	Vesayet altındaki kişinin kendisinin yöneteceği malları düzenler
m. 456	Görevin süresi	Vasinin görev süresini düzenler
m. 457	Vasinin ücreti	Vasinin ücret hakkını düzenler

MADDE

438 A. Göreve başlama I. Defter tutma

KANUN METNİ

(1) Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından, vakit geçirilmeksizin, yönetilecek malvarlığının defteri tutulur.

(2) Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur.

(3) Koşullar gerektirdiği takdirde denetim makamı, vasi ve vesayet makamının isteği üzerine vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulmasına karar verebilir. Bu defter, mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur ve oradaki usul uyarınca tutulur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 438, vasinin göreve başlarken yapacağı ilk işi düzenler: yönetilecek malvarlığının defterini tutmak. Defter, vasiliğe atanma kararının **kesinleşmesi** üzerine, vasi ile **vesayet makamının görevlendireceği bir kişi** tarafından **vakit geçirilmeksizin** tutulur. Vesayet altındaki kişi **ayırt etme gücüne** sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur. Koşullar gerektirirse **denetim makamı**, vasi ve vesayet makamının isteği üzerine **resmî defter** tutulmasına karar verebilir; bu defter mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur. Yargıtay, malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle vasinin defter tutmasına yer olmadığına karar verilmesini doğru bulmamıştır.[1] Madde eski Kanun'un 382. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Malvarlığı defteri | Vasinin göreve başlarken vesayet altındaki kişinin yönetilecek malvarlığını kayda geçirdiği defter.

1 Yargıtay 18. HD, 28.09.2015, E. 2015/12334, K. 2015/13144.

Resmî defter	Denetim makamının kararıyla mirastaki resmî defter usulüne göre tutulan ve alacaklılara karşı onun sonuçlarını doğuran defter.
Ayırt etme gücü	Kişinin akla uygun biçimde davranma yeteneği (TMK m. 13).
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 438- Yürürlükteki Kanunun 382 nci maddesini karşılamaktadır. İsviçre Medenî Kanununun 398 inci maddesi hükmüne paralel olarak üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Birinci fıkrada malvarlığının defterinin tutulabilmesi için, vasinin atanmasına ilişkin kararın kesinleşmiş olması öngörülmüştür. Aynı fıkrada "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" denilmiştir. İkinci fıkraya göre, ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, defter tutulurken olanak bulunduğu taktirde hazır bulundurulacaktır. Maddenin üçüncü fıkrasında sözü edilen kişinin malvarlığı için tutulacak resmî defter, mirasta söz konusu olan 619 uncu maddede öngörülen defterle benzerlik arzetmektedir. Bu nedenle defterin tutulması, alacaklılara karşı hüküm ve sonuçları konularında 619 ve devamı maddelere yollama yapılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 146-147*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 438 inci maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesinin başında yer alan "Bu defter" ibaresinden sonra "," konmuştur.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu son fıkranın ikinci cümlesinde "Bu defter" ibaresinden sonra virgül koymuş, madde bu biçimde yürürlüğe girmiştir. Maddenin diğer hükümleri Tasarıdaki gibi kabul edilmiştir.

	Tasarı m. 438	Kanun m. 438
Son fıkranın ikinci cümlesi	"Bu defter mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur..."	"Bu defter, mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur..."
Diğer hükümler	Birinci ve ikinci fıkra, son fıkranın ilk cümlesi	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 467	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 467

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 382. maddeydi; madde "Vazifeye başlamak" başlığı altında "Defter" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, vazifesine başlarken sulh mahkemesinin bir mümessili hazır bulunduğu halde, vesayet altındaki kimsenin mallarının defterini yapar. Vesayet altındaki kimse, temyiz kudretini haiz ve imkan da mevcut ise defter yapılırken hazır bulundurulur. Mahkemei asliye, icabında vasinin ve sulh mahkemesinin teklifi üzerine defterin resmi surette yapıl-*

> *masını emreder. Bu muamele alacaklılara karşı mirası kabul halinde tanzim edilen resmi defter hükmünde olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 382 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 382	4721 sayılı Kanun m. 438
Zaman	Vasi vazifesine başlarken	Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine, vakit geçirilmeksizin
Defteri tutanlar	Vasi, sulh mahkemesinin bir temsilcisi hazır bulunarak	Vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi
Vesayet altındaki kişi	Temyiz kudreti varsa ve imkân varsa hazır bulundurulur	Ayırt etme gücü varsa ve olanak bulunursa hazır bulundurulur
Resmî defter	Asliye mahkemesi, vasinin ve sulh mahkemesinin teklifi üzerine emreder	Denetim makamı, vasi ve vesayet makamının isteği üzerine karar verir
Sonucu	Alacaklılara karşı, mirasın kabulünde tutulan resmî defter hükmünde	Mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı sonuçları; aynı usul

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu yalnızca bir noktalama değişikliği yapmıştır. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 438. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu son fıkranın ikinci cümlesinde "Bu defter" ibaresinden sonra virgül koydu	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Zaman	Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine, vakit geçirilmeksizin	TMK m. 438/1
Defteri tutanlar	Vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi	TMK m. 438/1
Kapsam	Yönetilecek malvarlığı	TMK m. 438/1
Vesayet altındaki kişi	Ayırt etme gücü varsa, olanak bulunduğunda hazır bulundurulur	TMK m. 438/2
Resmî defter	Koşullar gerektirirse denetim makamı karar verir; istem vasi ve vesayet makamından	TMK m. 438/3

Konu	Kural	Dayanak
Resmî defterin sonucu	Mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı sonuçları; aynı usul	TMK m. 438/3, 619
Kanun yolu	Vesayet makamının kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına itiraz	TMK m. 461, 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 382	Gerekçe, s. 146

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
382. maddesini
karşılar ve İsviçre Medeni Kanunu'nun
398. maddesine paralel
olarak üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Gerekçe, birinci fıkrada defterin tutulabilmesi için **vasinin atanmasına ilişkin kararın kesinleşmiş olmasının** öngörüldüğünü ve "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" denildiğini; ikinci fıkraya göre ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin olanak bulunduğunda **hazır bulundurulacağını**; üçüncü fıkradaki resmî defterin mirastaki
619. madde
defterine benzediğini ve bu nedenle alacaklılara karşı hüküm ve sonuçları konusunda 619 ve devamı maddelere yollama yapıldığını açıklar. Adalet Komisyonu Tasarının son fıkrasının ikinci cümlesinde yalnızca bir noktalama değişikliği yapmıştır (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, defterin vasiliğe atanma kararının **kesinleşmesinden** sonra ve **vakit geçirilmeden** tutulmasıdır. İkinci nokta, defter tutma yükümlülüğünün malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle kaldırılamamasıdır; Yargıtay bu yönde verilen bir hükmü, vasinin bir ay içinde malvarlığı ve gelir durumunu gösteren defteri sunmasını öngörecek biçimde düzeltmiştir.[2] Üçüncü nokta, defter tutmaya ilişkin kararların vesayetin idaresine ilişkin olması ve bunlara karşı yolun **temyiz değil denetim makamına itiraz** olmasıdır.[3]

II. Defterin Tutulma Zamanı ve Defteri Tutanlar

- **Zaman:** Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine.
- **Hız:** Vakit geçirilmeksizin.
- **Kimler:** Vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi.

YÜRÜTME

2 Yargıtay 18. HD, 28.09.2015, E. 2015/12334, K. 2015/13144.
3 Yargıtay 2. HD, 05.05.2010, E. 2009/20418, K. 2010/8946.

Birinci fıkraya göre vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından, vakit geçirilmeksizin, yönetilecek malvarlığının defteri tutulur. Gerekçe, defterin tutulabilmesi için vasinin atanmasına ilişkin kararın kesinleşmiş olmasının öngörüldüğünü belirtir (S. Sayısı 723, s. 147). Eski Kanun'da ise vasinin vazifesine başlarken sulh mahkemesinin bir temsilcisi hazır bulunduğu hâlde vesayet altındaki kişinin mallarının defterini yapacağı öngörülmüştü (743 s. K. m. 382). 2

Yargıtay, vasinin vesayeti altına konulan kısıtlının malvarlığıyla ilgili defter tutma yükümlülüğünün yasal bir zorunluluk olduğunu belirtmiştir.[4] Kısıtlının malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle vasinin defter tutmasına ve hesap vermesine yer olmadığına karar verilmesi doğru bulunmamış; hüküm, vasinin kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde malvarlığı ve gelir durumunu gösteren defteri düzenleyip mahkemeye sunmasını öngörecek biçimde düzeltilmiştir.[5] 3

III. Defteri İsteyecek Makam

- **Makam:** Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi).
- **Aile mahkemesi:** Vesayet sürerken bu konuda görevli değildir.

Vasinin raporlarını ve hesaplarını inceleyen, gerektiğinde bunların tamamlanmasını veya düzeltilmesini isteyen vesayet makamıdır (TMK m. 464). Yargıtay, vasiden küçüğe ait malvarlığını gösteren defteri tutmasını ve hesap vermesini isteyecek makamın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğunu, aile mahkemesinin vesayet devam ettiği sürece bu konuda bir görevinin bulunmadığını belirtmiştir.[6] 4

IV. Vesayet Altındaki Kişinin Hazır Bulunması

- **Koşul:** Ayırt etme gücüne sahip olmak.
- **Sınır:** Olanak bulunması.

İkinci fıkraya göre vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur. Gerekçe de ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin defter tutulurken olanak bulunduğu takdirde hazır bulundurulacağını belirtir (S. Sayısı 723, s. 147). Benzer bir kural hesapların incelenmesinde de vardır: vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur (TMK m. 454). Bu fıkrayı doğrudan uygulayan bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır. 5

4 Yargıtay 2. HD, 26.01.2011, E. 2010/11264, K. 2011/1145.
5 Yargıtay 18. HD, 28.09.2015, E. 2015/12334, K. 2015/13144.
6 Yargıtay 2. HD, 09.06.2015, E. 2015/9926, K. 2015/12088.

V. Resmî Defter

- **Karar veren:** Denetim makamı.
- **İstem:** Vasi ve vesayet makamı.
- **Sonuç:** Mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı sonuçları; aynı usul.

6 Üçüncü fıkraya göre koşullar gerektirdiği takdirde denetim makamı, vasi ve vesayet makamının isteği üzerine vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulmasına karar verebilir. Bu defter, mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur ve oradaki usul uyarınca tutulur. Gerekçe, bu defterin mirasta söz konusu olan 619. madde defterine benzediğini ve bu nedenle alacaklılara karşı hüküm ve sonuçları konusunda 619 ve devamı maddelere yollama yapıldığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 147).

7 Mirastaki resmî defter usulünde istem üzerine bir dosya açılır ve defter hâkimin gözetimi altında bu işle görevlendirilen kâtibe tutturulur; giderler kural olarak terekeden karşılanır.[7] Vesayet altındaki kişi için resmî defter tutulmasına ilişkin bir denetim makamı kararına bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

VI. Defter ve Vasinin Sorumluluğu

- **Yönetim:** Vasi malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetir.
- **Hesap:** Vasi hesap tutar ve yılda en az bir kez sunar.
- **Sorumluluk:** Vasi kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.

8 Defter, vasinin yönetim ve hesap yükümlülükleriyle birlikte uygulanır: vasi malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetir, yönetimle ilgili hesap tutar ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunar (TMK m. 454). Vesayet organları görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466); vasi, kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467).

9 Yargıtay, 438. madde uyarınca defter tutmayan, yıllık rapor ve kesin hesap vermeyen vasiye karşı açılan tazminat davasında, vasinin kısıtlıya kazandırdığı taşınmazlar ile kendisine ödenmesi gereken ücretin mahsubu yönünden de delil toplanmasını istemiştir.[8] Defter tutmayan ve küçükler adına aldığı parayı onların hesabına yatırmayan vasinin faiz yönünden sorumluluğu, paraları yatırmayı bir aydan fazla geciktirdiği tarihten başlatılmıştır.[9]

7 Yargıtay 2. HD, 13.05.2013, E. 2012/15543, K. 2013/13338.
8 Yargıtay 18. HD, 10.09.2013, E. 2013/10045, K. 2013/11231.
9 Yargıtay 18. HD, 10.02.2014, E. 2013/14848, K. 2014/1786.

VII. Kanun Yolu

- **Nitelik:** Defter tutmaya ilişkin kararlar vesayetin idaresine yöneliktir.
- **Yol:** Tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.

Yargıtay, kısıtlının malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemlerin vesayetin idaresine yönelik olduğunu, vesayet makamının bu konudaki kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini ve denetim makamının kararının kesin olduğunu belirtmiştir.[10] Bu tür kararlara karşı verilen temyiz dilekçeleri görev yönünden reddedilmiş ve dosya denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevrilmiştir.[11] 10

UYGULAMA NOTU

Bir kişiye vasi atanmışsa, atanma kararı kesinleşince vasinin vakit geçirmeden malvarlığı defterini tutması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 438). **Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse**, defter tutulurken hazır bulundurulması istenebilir. **Defter veya hesaplarla ilgili bir vesayet makamı kararına karşı**, tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461, 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
28.09.2015 · E. 2015/12334 · K. 2015/13144

Kısıtlının malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle vasinin defter tutmasına yer olmadığına karar verilemez; vasi malvarlığı ve gelir durumunu gösteren defteri düzenleyip mahkemeye sunar

Sulh hukuk mahkemesi bir kişiyi vesayet altına alarak vasi atamıştır; kısıtlının malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle vasinin defter tutmasına ve hesap vermesine yer olmadığına karar vermiştir. Karar davacı ve vasi adayı vekillerince temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece kısıtlının malvarlığı bulunmadığından vasinin defter tutmasına ve hesap vermesine yer olmadığına karar verilmiş olması doğru değil ise de, bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hüküm fıkrasının dört ve beşinci paragrafının hükümden çıkartılarak yerine "Kararın vasiye tebliğinden itibaren bir ay zarfında kısıtlının mal varlığı ve gelir durumunu gösterir defter tanzim ederek mahkemeye ibraz etmesine," ibaresi yazılmak suretiyle 6100 sayılı HMK.ya 6217 sayılı Kanunla eklenen Geçici 3. madde gözetilerek HUMK.nun 438.*

YÜRÜTME

10 Yargıtay 2. HD, 05.05.2010, E. 2009/20418, K. 2010/8946.
11 Yargıtay 2. HD, 29.03.2011, E. 2010/13941, K. 2011/5494; Yargıtay 2. HD, 09.10.2008, E. 2008/6758, K. 2008/12863.

maddesi uyarınca hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekli ile ONANMASINA...

DEĞERLENDİRME Karar, malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle defter tutma yükümlülüğünün kaldırılamayacağını gösterir. Daire, mahkemenin kısıtlının malvarlığı bulunmadığından vasinin defter tutmasına ve hesap vermesine yer olmadığına karar vermesini doğru bulmamış; hükmü, vasinin kararın kendisine tebliğinden itibaren bir ay içinde kısıtlının malvarlığı ve gelir durumunu gösteren bir defter düzenleyerek mahkemeye sunmasını öngörecek biçimde düzelterek onamıştır. Kararda geçen 438. madde, düzelterek onamaya ilişkin eski usul kanununun maddesidir (TMK m. 454).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2011 · E. 2010/11264 · K. 2011/1145

Vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığına ilişkin defter tutması yasal bir zorunluluktur

Sulh hukuk mahkemesinin vesayete ilişkin kararı temyiz edilmiştir; temyiz incelemesinde vasinin kısıtlının malvarlığına ilişkin defter tutma yükümlülüğü de değerlendirilmiştir.

> *Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle vasinin, vesayeti altına konulan kısıtlının malvarlığı ile ilgili defter tutma yükümlülüğünün yasal bir zorunluluk (TMK.md.438) olmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, oybirliğiyle karar verildi.*

DEĞERLENDİRME Karar, 438. maddenin birinci fıkrasındaki yükümlülüğün niteliğini kısa biçimde ortaya koyar. Daire, vasinin vesayeti altına konulan kısıtlının malvarlığıyla ilgili defter tutma yükümlülüğünün yasal bir zorunluluk olduğunu belirterek temyiz isteğini reddetmiş ve kararı onamıştır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088

Vasiden küçüğün malvarlığını gösteren defteri tutmasını ve hesap vermesini isteyecek makam vesayet makamıdır; aile mahkemesi bu konuda karar veremez

Velayet altında bulunmayan bir küçük, sulh hukuk mahkemesinin kararıyla bir yakınının vesayeti altına konulmuştu. Aile mahkemesi, çocuk mallarının korunmasına ilişkin istem üzerine vasiden küçüğün malvarlığının dökümünü gösteren bir defter sunmasını istemiştir; karar onandıktan sonra vasi karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Vasi, küçüğe ait yönetilecek malvarlığıyla ilgili defter tutmak ve malvarlığındaki değişiklikleri vesayet makamına bildirmek ve hesap vermekle görevli ve yüküm-*

lüdür (TMK.m.438.VVMHUDT.m.16). Şu halde, vasiden, küçüğe ait malvarlığını gösteren defter tutmasını ve malvarlığıyla ilgili hesap vermesini isteyecek olan vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi)'dir. Aile mahkemesinin, vesayet altındaki küçüklerle ilgili vesayet devam ettiği müddetçe bir görevi bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME Karar, 438. maddedeki defterin hangi makam önünde tutulacağını gösterir. Daire, vasinin küçüğe ait yönetilecek malvarlığıyla ilgili defter tutmak, malvarlığındaki değişiklikleri vesayet makamına bildirmek ve hesap vermekle yükümlü olduğunu; bunları isteyecek makamın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Aile mahkemesinin vesayet devam ettiği sürece vesayet altındaki küçüklerle ilgili bir görevi bulunmadığından karar düzeltme istemi kabul edilmiş, onama kararı kaldırılarak yerel mahkeme kararı bozulmuştur (TMK m. 397).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2010 · E. 2009/20418 · K. 2010/8946

Malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin kararlar vesayetin idaresine yöneliktir; denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir ve temyiz edilemez

Vesayet makamının vesayetin yürütülmesine ilişkin kararı üzerine denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi karar vermiştir. Bu karar vasi adayı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlının mal varlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler vesayetin idaresine yöneliktir. (TMK.md.438) Vesayet makamının, vesayetin yürütülmesiyle ilgili almış olduğu kararlar, itirazı kabil kararlardan olup, itirazı inceleme görevi denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine aittir. Türk Medeni Kanununun 488. maddesi, ilgililerin vesayet makamlarının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içerisinde denetim makamına itiraz edebileceğini, denetim makamının bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağını hükme bağlamıştır. Bu halde, denetim makamınca verilen kararın kesin olduğu ve temyiz yoluna gidilemeyeceği anlaşıldığından, temyiz talebinin reddine karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, defter tutmaya ilişkin kararlara karşı kanun yolunu gösterir. Daire, kısıtlının malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemlerin vesayetin idaresine yönelik olduğunu, vesayet makamının bu konudaki kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini ve denetim makamının itirazı kesin olarak karara bağlayacağını belirtmiştir. Denetim makamının kararı kesin olduğundan temyiz talebi reddedilmiştir (TMK m. 488).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2011 · E. 2010/13941 · K. 2011/5494

Vesayetin idaresine ilişkin kararlara karşı temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilir ve itiraz olarak incelenmek üzere dosya denetim makamına gönderilir

Sulh hukuk mahkemesi bir kişiye vasi atamıştır. Karar, vesayetin idaresi ve vasinin şahsı yönünden temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlının mal varlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler vesayetin idaresine yöneliktir. (TMK.md.438) İlgililer vesayet makamının, vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı karara bağlar. Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 438. madde uyarınca verilen kararlara karşı izlenecek yolu gösterir. Daire, kısıtlının malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemlerin vesayetin idaresine yönelik olduğunu, ilgililerin bu kararlara karşı tebliğden başlayarak on gün içinde itiraz edebileceğini ve bu kararların temyizi kabil kararlardan olmadığını belirtmiştir. Temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilmiş, denetim makamınca karar verilmek üzere dosya geri çevrilmiştir (TMK m. 461).

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2013 · E. 2013/10045 · K. 2013/11231

Defter tutmayan ve hesap vermeyen vasiye karşı açılan tazminat davasında, vasinin kısıtlı için yaptığı edinimler ve ücreti de araştırılarak karar verilmelidir

Vasi, yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınan bir kişinin mallarını yaklaşık on yıl yönetmiştir; vasi atama kararı sonradan bozularak vesayet istemi reddedilmiştir. Vesayet altındaki kişi, vasinin gelirleri kendisine ödemediğini, defter tutmadığını ve hesap vermediğini ileri sürerek tazminat istemiştir; mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir.

> *Dosya kapsamından; davacının yaş küçüklüğü nedeniyle 08.07.1997 tarihli kararla kısıtlandığı ve davalının vasi olarak atandığı, vasi atanma kararının bozma sonucu 13.11.2007 tarihli kararla reddedildiği, vasinin vesayet makamının oluru ile kısıtlı adına işlemler yaptığı, ancak kısıtlının gelir ve giderlerine ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 438. maddesi uyarınca defter tutmadığı, gelir gider hakkında yıllık rapor vermediği, kesin hesap raporunun da vesayet makamına sunulmadığı, vasiye ücret ödenmediği ve vasi tarafından giderleri karşılanmak suretiyle kısıtlıya taşınmaz edindirildiği anlaşılmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 438. maddedeki defterin vasinin sorumluluğu bakımından önemini gösterir. Daire, vasinin kısıtlının gelir ve giderlerine ilişkin 438. madde uyarınca defter tutmadığını, yıllık rapor ve kesin hesap vermediğini tespit etmiş;

vesayet organlarının iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü olduğunu ve vasinin kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumlu bulunduğunu hatırlatmıştır. Vasinin kısıtlıya kazandırdığı taşınmazlar ile kendisine ödenmesi gereken ücretin mahsubunu istediği gözetilerek bu yönde delil toplanması gerektiğinden karar bozulmuştur (TMK m. 467).

7 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
10.02.2014 · E. 2013/14848 · K. 2014/1786

Defter tutmayan, rapor vermeyen ve küçükler adına aldığı parayı onların hesabına yatırmayan vasi, paraların yatırılmasını geciktirdiği tarihten itibaren faizden de sorumludur

Küçükler için atanan vasi, küçükler adına tazminat tahsil etmiştir. Vasi 438. madde uyarınca defter tutmadı, gelir ve giderler hakkında yıllık rapor vermedi, aldığı parayı küçükler hesabına yatırmadı ve vesayet makamına bildirmemiştir. Vesayet altındaki kişiler vasiye karşı tazminat davası açmıştır; mahkeme davayı kabul etti ve faizi dava tarihinden başlatmıştır.

> *Dava, vesayet görevini yerine getirirken kusurlu davranışlarıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zararlardan dolayı, vasiye karşı açılan tazminat talebine ilişkin olup, yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler dikkate alındığında davalı vasinin kısıtlılara ait paraların yatırılmasını bir aydan fazla geçiktirmesi durumunda faiz yönünden sorumluluğu 25.08.2003 tarihinden başlayacağı halde kararda dava tarihinin esas alınması doğru değil ise de, bu yanılgının giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, hüküm fıkrasının birinci bendinde yer alan "dava tarihinden" kelimelerinin metinden çıkarılmasına, yerine "25.08.2003 tarihinden" sözcüklerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekli ile ONANMASINA…*

DEĞERLENDİRME Karar, defter ve hesap yükümlülüklerine aykırılığın vasinin sorumluluğunu nasıl doğurduğunu gösterir. Daire, vesayet organlarının özen yükümlülüğünü, vasinin kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumluluğunu ve vesayet altındaki kişinin paralarının bir aydan fazla geciktirilmeden bankaya yatırılması gerektiğini hatırlatmıştır. Vasinin faiz yönünden sorumluluğunun, paraları yatırmayı bir aydan fazla geciktirdiği tarihten başladığı belirtilerek hüküm bu yönden düzeltilerek onanmıştır (TMK m. 441).

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
13.05.2013 · E. 2012/15543 · K. 2013/13338

Mirastaki resmî defter, hâkimin gözetimi altında bu işle görevlendirilen kâtibe tutturulur; 438. madde vesayet altındaki kişinin resmî defterinde de bu usule yollama yapar

Bir mirasçı, mirası reddetmeye esas olmak üzere süresi içinde terekenin resmî defterinin tutulmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi dosyayı işlemden kaldırdı ve süre sonunda davayı açılmamış saydı; karar temyiz edilmiştir.

> *Mirası reddetmeye hakkı olan mirasçılar, mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hakimine Türk Medeni Kanununun 606 maddesinde öngörülen sürelerin işlemeye başladığı tarihten itibaren bir ay içinde yapacakları sözlü veya yazılı beyanla terekenin resmi defterinin tutulmasını isteyebilirler. Sözlü beyan tutanağa geçirilerek, beyanda bulunana imza ettirilir. Terekenin resmi defterinin tutulması başvurusu üzerine istem esas defterine kaydedilerek bir dosya açılır. (TMK.md.619, Velayet Vesayet Tüzüğü md.40) Terekenin resmi defteri hakimin gözetimi altında bu işle görevlendirilecek katibe tutturulur. (Velayet Vesayet Tüzüğü md.42/1) Terekenin defter tutma giderleri terekeden ödenir. Giderler terekeden karşılanamazsa defter tutulmasını istemiş olan mirasçılardan alınır. (Velayet Vesayet Tüzüğü md.42/son)...*

DEĞERLENDİRME Karar miras hukukuna ilişkindir; 438. maddenin üçüncü fıkrası vesayet altındaki kişinin resmî defterinin mirastaki resmî defterin usulüne göre tutulmasını öngördüğü için bu usulü gösterir. Daire, terekenin resmî defterinin tutulması istemi üzerine bir dosya açılacağını, defterin hâkimin gözetimi altında görevlendirilen kâtibe tutturulacağını ve giderlerin kural olarak terekeden karşılanacağını belirtmiştir. Süresinde yapılan istem üzerine defterin tutulması yönünde işlem yapılması gerekirken dosyanın işlemden kaldırılıp açılmamış sayılması usule aykırı bulunarak karar bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 439:** Değerli şeylerin saklanması.
- **TMK m. 440:** Taşınırların satılması.
- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

439 A. Göreve başlama II. Değerli şeylerin saklanması

KANUN METNİ

Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri, malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca yoksa, vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 439, vasinin göreve başlarken vesayet altındaki kişinin değerli şeylerini nasıl koruyacağını düzenler. **Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri**, malvarlığının yönetimi bakımından **bir sakınca yoksa**, **vesayet makamının gözetimi altında** güvenli bir yere konulur. Madde, vasinin göreve başlarken yapacağı işler arasında defter tutmanın ardından gelir; değerli şeyler dışındaki taşınırların satılması ve paraların yatırılması sonraki maddelerde düzenlenmiştir. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 383. maddesini karşılar ve İsviçre Medeni Kanunu'nun 399. maddesi göz önünde tutularak yeniden kaleme alınmıştır. Maddeyi doğrudan uygulayan yayımlanmış bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Kıymetli evrak	İçerdiği hak senetten ayrı olarak ileri sürülemeyen ve başkalarına devredilemeyen senet (TTK m. 645).
Değerli eşya	Vesayet altındaki kişiye ait, maddi değeri yüksek taşınır eşya.
Önemli belge	Vesayet altındaki kişinin hak ve işlemlerini gösteren ve korunması gereken belge.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Gözetim	Vesayet makamının, değerli şeylerin korunmasını ve vasinin bunlar üzerindeki işlemlerini izlemesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 439- Yürürlükteki Kanunun 383 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde İsviçre Medenî Kanununun bu maddeyi karşılayan 399 uncu madde göz önünde tutulmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 147*

Tasarının 439. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 467).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 383. maddeydi; madde "Vazifeye başlamak" başlığı altında "Kıymetli eşyanın hıfzı" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin, mallarını idare hususunda bir mahzuru yoksa; senetler, kıymetli eşya, mühim vesikalar ve buna mümasil sair şeyler sulh mahkemesinin murakabesi altında emin bir mahalle konulur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 383 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 383	4721 sayılı Kanun m. 439
Kapsam	Senetler, kıymetli eşya, mühim vesikalar ve benzerleri	Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri
Koşul	Malların idaresi bakımından bir sakınca yoksa	Malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca yoksa
Yer ve gözetim	Sulh mahkemesinin murakabesi altında emin bir yer	Vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yer

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 439. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri	TMK m. 439
Koşul	Malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca bulunmaması	TMK m. 439

Konu	Kural	Dayanak
Yer	Güvenli bir yer	TMK m. 439
Gözetim	Vesayet makamı	TMK m. 397, 439
Önceki adım	Yönetilecek malvarlığının defteri	TMK m. 438
Sonraki adımlar	Taşınırların satılması, paraların yatırılması	TMK m. 440, 441
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 383	Gerekçe, s. 147

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
383. maddesini
karşılar ve İsviçre Medeni Kanunu'nun bu maddeyi karşılayan
399. maddesi
göz önünde tutularak yeniden kaleme alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 147). Tasarının 439. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 467).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, saklama kuralının kıymetli evrakla sınırlı olmayıp **değerli eşya, önemli belge ve benzerlerini** de kapsamasıdır. İkinci nokta, saklamanın **malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca bulunmaması** koşuluna bağlı olmasıdır. Üçüncü nokta, değerli şeylerin konulduğu güvenli yerin **vesayet makamının gözetimi** altında bulunmasıdır; vasinin bu konudaki eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyet, vesayet makamının kararlarına karşı ise on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461).

II. Saklanacak Şeyler

- **Kıymetli evrak:** İçerdiği hak senetten ayrı ileri sürülemeyen senetler.
- **Değerli eşya ve önemli belgeler:** Maddi değeri yüksek eşya ile korunması gereken belgeler.
- **Benzerleri:** Madde sayımı örnek niteliğinde yapar.

1. madde; kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerlerinin güvenli bir yere konulmasını öngörür. Kıymetli evrak, içerdiği hak senetten ayrı olarak ileri sürülemeyen ve başkalarına devredilemeyen senetlerdir (TTK m. 645). Maddedeki "ve benzerleri" ifadesi sayımın örnek niteliğinde olduğunu gösterir. Eski Kanun aynı kuralı "senetler, kıymetli eşya, mühim vesikalar ve buna mümasil sair şeyler" biçiminde ifade ediyordu (743 s. K. m. 383).

III. Malvarlığının Yönetimi Bakımından Sakınca Koşulu

- **Kural:** Değerli şeyler güvenli bir yere konulur.

- **İstisna:** Malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca varsa.

2 Saklama kuralı, malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca bulunmaması koşuluna bağlanmıştır. Maddenin sözüne göre, değerli şeylerin güvenli bir yere konulması malvarlığının yönetimi bakımından sakınca doğuruyorsa bu kural uygulanmaz. Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır (TMK m. 454).

IV. Vesayet Makamının Gözetimi

- **Gözetim:** Güvenli yer vesayet makamının gözetimi altındadır.
- **Denetim araçları:** Rapor ve hesapların incelenmesi, gerektiğinde önlem alınması.

3 Değerli şeyler vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Vesayet makamı vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler; rapor ve hesapları kabul veya reddeder, gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (TMK m. 464). Eski Kanun'da da bu şeylerin sulh mahkemesinin murakabesi altında emin bir yere konulacağı belirtilmişti (743 s. K. m. 383).

4 Yargıtay, vasiden küçüğe ait malvarlığını gösteren defteri tutmasını ve hesap vermesini isteyecek makamın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğunu, aile mahkemesinin vesayet sürerken bu konuda görevli olmadığını belirtmiştir.[1]

V. Defter, Taşınırların Satılması ve Paraların Yatırılması

- **Defter:** Göreve başlarken yönetilecek malvarlığının defteri tutulur.
- **Taşınırlar:** Değerli şeyler dışındaki taşınırlar gerekirse satılır.
- **Paralar:** Yönetim için gerekli olmayan paralar bankaya yatırılır.

1. madde, vasinin göreve başlarken yapacağı işleri düzenleyen hükümler arasında yer alır. Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine yönetilecek malvarlığının defteri tutulur (TMK m. 438). Vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse değerli şeylerin dışındaki taşınırlar vesayet makamının vereceği talimat uyarınca açık artırmayla satılır (TMK m. 440). Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere vesayet makamınca belirlenen millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir (TMK m. 441).

1 Yargıtay 2. HD, 09.06.2015, E. 2015/9926, K. 2015/12088.

VI. İtiraz Yolu ve Vasinin Sorumluluğu

- **Şikâyet:** Vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına.
- **İtiraz:** Vesayet makamının kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına.
- **Sorumluluk:** Vasi kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.

Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir; vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461). Yargıtay, malvarlığının yönetimine ilişkin kararların vesayetin idaresine yönelik olduğunu ve denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın kesin olduğunu belirtmiştir.[2] 5

Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Küçükler adına aldığı parayı onların hesabına yatırmayan ve vesayet makamına bildirmeyen vasinin faiz yönünden sorumluluğu, paraları yatırmayı bir aydan fazla geciktirdiği tarihten başlatılmıştır.[3] 6

UYGULAMA NOTU

Bir kişiye vasi atanmışsa, kıymetli evrak, değerli eşya ve önemli belgelerin defterde gösterilmesi ve vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulması istenebilir (TMK m. 438, 439). **Vasinin bu şeylerle ilgili bir işlemine karşı**, vesayet makamına şikâyette bulunulabilir. **Vesayet makamının kararına karşı**, tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088

Vasinin malvarlığına ilişkin yükümlülüklerini izleyecek ve bunları vasiden isteyecek makam vesayet makamıdır; aile mahkemesi vesayet sürerken bu konuda görevli değildir

Velayet altında bulunmayan bir küçük, sulh hukuk mahkemesinin kararıyla bir yakınının vesayeti altına konulmuştu. Aile mahkemesi, çocuk mallarının korunmasına ilişkin istem üzerine vasiden küçüğün malvarlığının dökümünü gösteren bir defter sunmasını istemiştir; karar onandıktan sonra vasi karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Vasi, küçüğe ait yönetilecek malvarlığıyla ilgili defter tutmak ve malvarlığındaki değişiklikleri vesayet makamına bildirmek ve hesap vermekle görevli ve yüküm-*

2 Yargıtay 2. HD, 05.05.2010, E. 2009/20418, K. 2010/8946.
3 Yargıtay 18. HD, 10.02.2014, E. 2013/14848, K. 2014/1786.

lüdür (TMK.m.438.VVMHUDT.m.16). Şu halde, vasiden, küçüğe ait malvarlığını gösteren defter tutmasını ve malvarlığıyla ilgili hesap vermesini isteyecek olan vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi)'dir. Aile mahkemesinin, vesayet altındaki küçüklerle ilgili vesayet devam ettiği müddetçe bir görevi bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME Karar, 439. maddedeki gözetimin hangi makama ait olduğunu anlamaya yardımcı olur. Daire, vasinin küçüğe ait malvarlığıyla ilgili defter tutmak, değişiklikleri vesayet makamına bildirmek ve hesap vermekle yükümlü olduğunu; bunları isteyecek makamın vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Değerli şeylerin konulduğu güvenli yer üzerindeki gözetim de kanun gereği vesayet makamına aittir. Aile mahkemesinin vesayet devam ettiği sürece bu konuda görevi bulunmadığından yerel mahkeme kararı bozulmuştur (TMK m. 438).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2010 · E. 2009/20418 · K. 2010/8946

Malvarlığının yönetimine ilişkin vesayet makamı kararları vesayetin idaresine yöneliktir; bunlara karşı yol denetim makamına itirazdır ve denetim makamının kararı kesindir

Vesayet makamının vesayetin yürütülmesine ilişkin kararı üzerine denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi karar vermiştir. Bu karar vasi adayı tarafından temyiz edilmiştir.

"Kısıtlının mal varlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler vesayetin idaresine yöneliktir. (TMK.md.438) Vesayet makamının, vesayetin yürütülmesiyle ilgili almış olduğu kararlar, itirazı kabil kararlardan olup, itirazı inceleme görevi denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine aittir. Türk Medeni Kanununun 488. maddesi, ilgililerin vesayet makamlarının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içerisinde denetim makamına itiraz edebileceğini, denetim makamının bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağını hükme bağlamıştır. Bu halde, denetim makamınca verilen kararın kesin olduğu ve temyiz yoluna gidilemeyeceği anlaşıldığından, temyiz talebinin reddine karar vermek gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, defter tutma gibi malvarlığının yönetimine yönelik vesayet makamı kararlarına karşı izlenecek yolu gösterir. Daire, malvarlığının yönetimine ilişkin işlemlerin vesayetin idaresine yönelik olduğunu, vesayet makamının bu konudaki kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini ve denetim makamının itirazı kesin olarak karara bağlayacağını belirtmiş; temyiz talebini bu nedenle reddetmiştir (TMK m. 488).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
10.02.2014 · E. 2013/14848 · K. 2014/1786

Vesayet altındaki kişi adına aldığı parayı hesabına yatırmayan ve vesayet makamına bildirmeyen vasi, zarardan ve faizden sorumludur

Küçükler için atanan vasi, küçükler adına tazminat tahsil etmiştir. Vasi defter tutmadı, gelir ve giderler hakkında yıllık rapor vermedi, aldığı parayı küçükler hesabına yatırmadı ve vesayet makamına bildirmemiştir. Vesayet altındaki kişiler vasiye karşı tazminat davası açmıştır; mahkeme davayı kabul etti ve faizi dava tarihinden başlatmıştır.

> *Dava, vesayet görevini yerine getirirken kusurlu davranışlarıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zararlardan dolayı, vasiye karşı açılan tazminat talebine ilişkin olup, yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler dikkate alındığında davalı vasinin kısıtlılara ait paraların yatırılmasını bir aydan fazla geçiktirmesi durumunda faiz yönünden sorumluluğu 25.08.2003 tarihinden başlayacağı halde kararda dava tarihinin esas alınması doğru değil ise de, bu yanılgının giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, hüküm fıkrasının birinci bendinde yer alan "dava tarihinden" kelimelerinin metinden çıkarılmasına, yerine "25.08.2003 tarihinden" sözcüklerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekli ile ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altındaki kişi adına alınan paranın vesayet makamına bildirilmeden vasinin elinde tutulmasının sonuçlarını gösterir; 439. madde değerli şeylerin vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulmasını, 441. madde ise paraların bankaya yatırılmasını öngörür. Daire, vesayet organlarının iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü olduğunu, vasinin kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumlu bulunduğunu ve vesayet altındaki kişinin paralarının bir aydan fazla geciktirilmeden bankaya yatırılması gerektiğini hatırlatmıştır. Vasinin faiz yönünden sorumluluğunun paraları yatırmayı bir aydan fazla geciktirdiği tarihten başladığı belirtilerek hüküm bu yönden düzeltilerek onanmıştır (TMK m. 467).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 438:** Defter tutma.
- **TMK m. 440:** Taşınırların satılması.
- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.
- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.

MADDE

440

A. Göreve başlama

III. Taşınırların satılması

KANUN METNİ

(1) Vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse değerli şeylerin dışındaki taşınırlar, vesayet makamının vereceği talimat uyarınca, açık artırma ile satılır. Hâkim, özel durumları, taşınırın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir.

(2) Vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeyler, zorunluluk olmadıkça satılamaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 440, vesayet altındaki kişinin taşınırlarının hangi koşullarla ve nasıl satılacağını düzenler. Değerli şeylerin dışındaki taşınırlar, vesayet altındaki kişinin **menfaati gerektirirse**, **vesayet makamının vereceği talimat** uyarınca **açık artırmayla** satılır. Hâkim, özel durumları, taşınırın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak **pazarlıkla satışa** da karar verebilir. Vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için **özel bir değer taşıyan şeyler**, zorunluluk olmadıkça satılamaz. Yargıtay, kısıtlıya ait aracın satışına izin verilmemesini vesayetin idaresine ilişkin bir karar saymış ve bu karara karşı yolun denetim makamına itiraz olduğunu belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 384. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Taşınır	Taşınmaz dışındaki mallar; madde değerli şeyler dışındaki taşınırları kapsar.
Açık artırma	Satışın en yüksek teklifi verene, herkese açık biçimde yapılması.
Pazarlıkla satış	Açık artırma yapılmadan, alıcıyla görüşülerek belirlenen bedelle satış.
Talimat	Vesayet makamının satışın yapılışına ilişkin olarak verdiği yönerge.

1 Yargıtay 8. HD, 22.01.2018, E. 2017/8297, K. 2018/1014.

Özel değer taşıyan şey	Maddi değerinden bağımsız olarak kişi veya ailesi için ayrı bir anlam taşıyan eşya.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 440- Yürürlükteki Kanunun 384 üncü maddesini karşılamaktadır. "Sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 147*

Tasarının 440. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 467).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 384. maddeydi; madde "Vazifeye başlamak" başlığı altında "Menkulün satışı" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin menfaati icap ettiği takdirde bundan evvelki maddede beyan olunanlardan maada menkul eşya, sulh mahkemesinin talimatı dairesinde aleni müzayede ile yahut iki tarafın rızasiyle satılır. Vesayet altındaki kimsenin ailesi veya kendisi için kıymeti mahsusası bulunan şeyler, mecburiyet olmadıkça satılmaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 384 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 384	4721 sayılı Kanun m. 440
Kapsam	Kıymetli eşya ve belgeler dışındaki menkul eşya	Değerli şeylerin dışındaki taşınırlar
Koşul	Vesayet altındaki kişinin menfaati	Vesayet altındaki kişinin menfaati
Usul	Sulh mahkemesinin talimatıyla açık artırma veya iki tarafın rızasıyla satış	Vesayet makamının talimatıyla açık artırma; hâkim pazarlıkla satışa karar verebilir
Özel değer	Kıymeti mahsusası bulunan şeyler mecburiyet olmadıkça satılmaz	Özel değer taşıyan şeyler zorunluluk olmadıkça satılamaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 440. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Değerli şeylerin dışındaki taşınırlar	TMK m. 439, 440/1
Koşul	Vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirmesi	TMK m. 440/1
Usul	Vesayet makamının talimatı uyarınca açık artırma	TMK m. 440/1
Pazarlık	Hâkim; özel durumlar, niteliği veya değerinin azlığı nedeniyle karar verebilir	TMK m. 440/1
Sınır	Kişi veya ailesi için özel değer taşıyan şeyler zorunluluk olmadıkça satılamaz	TMK m. 440/2
İzin	Olağan yönetim ihtiyaçları dışındaki taşınırların satımı vesayet makamının iznine bağlıdır	TMK m. 462/2
Kanun yolu	Vesayet makamının kararına karşı on gün içinde denetim makamına itiraz	TMK m. 461, 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 384	Gerekçe, s. 147

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
384. maddesini
karşılar ve maddede "sulh mahkemesi" yerine **"vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 147). Tasarının 440. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 467).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, satışın ancak **vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse** yapılabilmesidir. İkinci nokta, kural olarak satışın **vesayet makamının talimatıyla açık artırmada** yapılması, pazarlıkla satışın ise hâkimin kararına bağlı olmasıdır. Üçüncü nokta, kişi veya ailesi için **özel değer taşıyan şeylerin** zorunluluk olmadıkça satılamamasıdır. Satış istemi hakkındaki vesayet makamı kararına karşı yol temyiz değil **denetim makamına itirazdır**.[2]

II. Satışın Koşulu: Vesayet Altındaki Kişinin Menfaati

- **Koşul:** Satış, vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse yapılır.
- **Kapsam:** Değerli şeylerin dışındaki taşınırlar.
- **Değerli şeyler:** Güvenli bir yerde saklanır.

2 Yargıtay 8. HD, 05.12.2017, E. 2017/7176, K. 2017/16141.

1. maddeye göre değerli şeylerin dışındaki taşınırlar, vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse satılır. Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri ise malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca yoksa vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur (TMK m. 439). Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır (TMK m. 454).

Kısıtlının adına kayıtlı aracın yalnız başka bir model araç almak amacıyla satılmasının istendiği bir dosyada sulh hukuk mahkemesi, bunun satışı gerektiren önemli bir sebep olmadığını ve aracın satılmasında bir yarar bulunmadığını belirterek istemi reddetmiş; Yargıtay bu kararın vesayetin idaresine ilişkin olduğunu ve itiraz üzerine denetim makamınca incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[3] 2

III. Satışın Biçimi: Açık Artırma ve Pazarlık

- **Kural:** Vesayet makamının talimatı uyarınca açık artırma.
- **İstisna:** Hâkim pazarlıkla satışa karar verebilir.
- **Ölçütler:** Özel durumlar, taşınırın niteliği, değerinin azlığı.

Birinci fıkraya göre taşınırlar vesayet makamının vereceği talimat uyarınca açık artırma ile satılır. Hâkim, özel durumları, taşınırın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir. Eski Kanun, taşınırların sulh mahkemesinin talimatı dairesinde açık artırmayla veya iki tarafın rızasıyla satılacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 384). 3

Taşınmazlarda kural farklıdır: satış vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde açık artırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının onamasıyla tamamlanır; pazarlıkla satışa istisnai olarak denetim makamı karar verebilir (TMK m. 444). Yargıtay, taşınmazın pazarlıkla satışına izin veren vesayet makamı kararını, bu yetkinin denetim makamına ait olduğu gerekçesiyle bozmuştur.[4] 4

IV. Özel Değer Taşıyan Şeyler

- **Kural:** Zorunluluk olmadıkça satılamaz.
- **Ölçüt:** Kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıması.

İkinci fıkraya göre vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeyler, zorunluluk olmadıkça satılamaz. Eski Kanun da kişinin ailesi veya kendisi için kıymeti mahsusası bulunan şeylerin mecburiyet olmadıkça satılama- 5

3 Yargıtay 8. HD, 05.12.2017, E. 2017/7176, K. 2017/16141.
4 Yargıtay 18. HD, 18.11.2015, E. 2015/2281, K. 2015/16766.

yacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 384). Bu fıkrayı doğrudan uygulayan bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

V. Vesayet Makamının İzni ve İtiraz Yolu

- **İzin:** Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışındaki taşınırların satımı izne bağlıdır.
- **İzinsiz işlem:** Vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir.
- **İtiraz:** Vesayet makamının kararına karşı on gün içinde denetim makamına.

6 Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yaptığı işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465).

7 Yargıtay, vasinin kısıtlıya ait aracın satışına izin istemini reddeden vesayet makamı kararının vesayetin idaresine ilişkin olduğunu, bu karara karşı tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini ve kararın temyizi kabil olmadığını belirterek dosyayı iade etmiştir.[5] Aynı yönde verilen başka kararlar da bulunmaktadır.[6]

VI. Velayet Altındaki Çocuğun Taşınırları

- **Kural:** Veli çocuk malları üzerinde kural olarak hâkimden izin almadan tasarruf eder.
- **İstisna:** Bakım, yetiştirme ve eğitim için zorunluluk varsa hâkim yetki tanıyabilir.

1. maddedeki satış kuralları vesayete özgüdür. Yargıtay, velayet hakkına sahip ebeveynin çocuk malları üzerinde kural olarak hâkimden izin almaksızın tasarrufta bulunabileceğini ve vesayette vasiye getirilen izin ve denetim usullerinin velayette örnekseme yoluyla uygulanamayacağını belirtmiştir.[7] Veli olan annenin çocuğa miras kalan aracı satmak için izin istediği başka bir dosyada da istemin hukuki yarar yokluğundan reddi yerinde görülmüştür.[8]

UYGULAMA NOTU

5 Yargıtay 8. HD, 22.01.2018, E. 2017/8297, K. 2018/1014.
6 Yargıtay 18. HD, 01.12.2015, E. 2015/17335, K. 2015/17564; Yargıtay 18. HD, 01.12.2015, E. 2015/19320, K. 2015/17563.
7 Yargıtay 2. HD, 30.05.2013, E. 2012/22322, K. 2013/15019.
8 Yargıtay 2. HD, 11.02.2013, E. 2012/9950, K. 2013/3098.

Vasi, taşınırların satışını ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerektiriyorsa ve vesayet makamının talimatı ile izni doğrultusunda yapabileceğini göz önünde bulundurmalıdır (TMK m. 440, 462). **Pazarlıkla satış isteniyorsa**, bunun gerekçesi, örneğin taşınırın değerinin azlığı mahkemeye açıklanmalıdır. **Satış istemi reddedilmişse**, tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461, 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
05.12.2017 · E. 2017/7176 · K. 2017/16141

Vesayet altındaki kişiye ait aracın satışı istemi, satışı gerektiren önemli bir sebep ve kişinin yararı yönünden değerlendirilir; bu konudaki karara karşı yol denetim makamına itirazdır

Bir baba, yetişkin oğlunun kısıtlanmasını, kendisinin vasi atanmasını ve oğlunun adına kayıtlı aracın başka bir araç almak için satılmasına izin verilmesini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi kısıtlama istemini kabul etmiştir; aracın yeni model olduğu ve satışını gerektiren önemli bir sebep bulunmadığı gerekçesiyle satış istemini reddetmiştir. Karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Somut olayda; vesayet makamınca aracın satışına izin verilmemesi vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı karar olup, bu kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından, bu konuda denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine iadesi gerektiği anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 440. maddedeki satışın vesayet altındaki kişinin menfaatine bağlı olduğunu ve bu konudaki kararın niteliğini birlikte gösterir. Sulh hukuk mahkemesi, satış isteminin yalnız başka bir model araç alma amacına dayandığını, bunun satışı gerektiren önemli bir sebep olmadığını ve aracın satılmasında bir yarar bulunmadığını belirterek istemi reddetmişti. Daire, vesayet makamının aracın satışına izin vermemesinin vesayetin idaresiyle ilgili bir karar olduğunu, bu kararların temyizi kabil olmadığını belirterek denetim makamınca karar verilmek üzere dosyayı iade etmiştir. Aynı kararda kısıtlanan ergin çocuğun kural olarak velayet altında bırakılacağı da hatırlatılmıştır (TMK m. 419).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2018 · E. 2017/8297 · K. 2018/1014

Vasinin kısıtlıya ait aracın satışına izin istemini reddeden vesayet makamı kararına karşı yol temyiz değil, denetim makamına itirazdır

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlının malik olduğu aracın satışına izin verilmesini istemiştir; sulh hukuk mahkemesi istemi reddetmiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 396. maddesinde, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar, 397. maddesinde de kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceği, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı ise asliye hukuk mahkemesi olduğu hükme bağlanmış olup; kanun koyucu kamu vesayetinde vesayet organı vasiler ile vesayet daireleri sulh ve asliye mahkemesi arasında 461. maddede bir hiyerarşi kurarak, vesayet makamı Sulh Hukuk Mahkemesi'nin vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı Asliye Hukuk Mahkemesinin de Sulh Hukuk Mahkemesi'nin kararlarına karşı şikayet ve itiraz merci olduğu belirlenmiş; 488. maddesinde ise, ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı, bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından, istem konusunda denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE…*

DEĞERLENDİRME Karar, taşınır satışına ilişkin vesayet makamı kararlarına karşı izlenecek yolu gösterir. Daire, vesayet organları arasındaki hiyerarşiyi hatırlatmış; vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu, vesayetin idaresiyle ilgili kararlara karşı tebliğden itibaren on gün içinde itiraz edilebileceğini ve denetim makamının itirazı kesin olarak karara bağlayacağını belirtmiştir. Bu nedenle istem hakkında denetim makamınca karar verilmek üzere dosya iade edilmiştir (TMK m. 488).

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2015 · E. 2015/2281 · K. 2015/16766

Taşınmazların pazarlıkla satışına vesayet makamı değil denetim makamı karar verir; taşınırlarda ise pazarlıkla satışa hâkimin kendisi karar verebilir

Vasi, kısıtlıya ait bir taşınmazın satışına izin verilmesini istemiştir. Vesayet makamı istemi kabul ederek taşınmazın pazarlıkla satışına izin verdi ve satışın onayı için dosyanın denetim makamına gönderilmesine karar vermiştir. Karar müdahil vekilince temyiz edilmiştir.

> *Ne var ki, istisnai olarak özel durumlar, taşınmazın niteliği veya değerinin azlığı gibi hususlar gözönüne alınarak, satışın pazarlıkla yapılması gerekiyorsa, bu yolla satışa karar verme yetkisi, vesayet makamına değil, denetim makamına aittir.*

DEĞERLENDİRME Karar taşınmaz satışına ilişkindir ve 440. maddedeki taşınır satışıyla karşılaştırma imkânı verir. Daire, taşınmazın pazarlıkla satışına karar verme yetkisinin kanunla doğrudan denetim makamına verildiğini, vesayet makamının bu yetkiyi kullanamayacağını ve yalnız kişinin menfaati gerektiriyorsa satışa izin

vermekle yetineceğini belirterek kararı bozmuştur. 440. maddede ise taşınırlar için pazarlıkla satışa, özel durumları, taşınırın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak hâkimin karar verebileceği öngörülmüştür (TMK m. 444).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2013 · E. 2012/22322 · K. 2013/15019

Vesayette vasinin tasarrufları için öngörülen izin ve denetim usulleri, velayet altındaki çocuğun mallarına örnekseme yoluyla uygulanamaz

Velayeti tek başına annede bulunan bir küçüğe babasından bir araç kalmıştı. Anne aracın satışı için izin istemiştir; aile mahkemesi aracın belirli bir bedelden aşağı olmamak üzere pazarlıkla satılmasına ve küçüğün payına düşen paranın bankaya yatırılmasına karar vermiştir. Karar veli tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, aracın satışına izin verilmesi, Türk Medeni Kanununun 462/2. maddesi çerçevesinde alınan bir karar değil, aynı Yasanın 356. maddesinin (2.) fıkrası çerçevesinde veliye tanınan yetki niteliğindedir. Vesayette kısıtlının malvarlığında tasarruf yönünden Kanunda vasiye getirilmiş bulunan izin ve denetim usulleri örnekseme yoluyla velayette uygulanamaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, 440. maddedeki satış kurallarının vesayete özgü olduğunu gösterir. Daire, velayet hakkına sahip ebeveynin çocuk malları üzerinde kural olarak hâkimden izin almaksızın tasarrufta bulunabileceğini, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hâkimin ebeveyne çocuğun mallarına başvurma yetkisi tanıyabileceğini belirtmiştir. Vesayette öngörülen izin ve denetim usulleri velayette örnekseme yoluyla uygulanamayacağından, satışın pazarlıkla yapılmasının ve paranın bankaya yatırılmasının öngörülmesi doğru bulunmayarak karar bozulmuştur (TMK m. 356).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 439:** Değerli şeylerin saklanması.
- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 444:** Taşınmazların satılması.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

441

A. Göreve başlama

IV. Paraların yatırılması

KANUN METNİ

(1) Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere, vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir.

(2) Paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasi, faiz kaybını ödemekle yükümlüdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 441, vesayet altındaki kişinin parasının nasıl değerlendirileceğini düzenler. Vesayet altındaki kişinin **kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar**, **faiz getirmek üzere**, **vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir bankaya** yatırılır veya **Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere** çevrilir. Paranın yatırılmasını **bir aydan fazla geciktiren vasi**, faiz kaybını ödemekle yükümlüdür. Yargıtay, bu durumda vasinin faiz sorumluluğunun dava tarihinden değil, geciktirmenin başladığı tarihten itibaren işleyeceğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 385. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Yatırılacak paralar	Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar.
Millî banka	Vesayet makamının paraların yatırılması için belirlediği, Türkiye'de kurulu banka.
Hazine menkul kıymeti	Hazine tarafından çıkarılan borçlanma senetleri gibi menkul kıymetler.
Faiz kaybı	Paranın zamanında yatırılmaması yüzünden elde edilemeyen faiz.

YÜRÜTME

1 Yargıtay 18. HD, 10.02.2014, E. 2013/14848, K. 2014/1786.

Vesayet hesabı | Vesayet altındaki kişi adına vesayet makamının kararıyla açılan banka hesabı.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 441- Yürürlükteki Kanunun 385 inci maddesini karşılamaktadır. Konu başlığı İsviçre Medenî Kanununun 401 inci maddesine uygun olarak "Paraların yatırılması" biçiminde düzeltilmiştir. Madde yürürlükteki metinden farklı olarak kaynak Kanuna uygunluğu sağlanarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Birinci fıkradaki "Sulh mahkemesi veya hükümetçe tayin edilmiş malî bir müesseseye faiz mukabilinde ikraz edilir." ifadesi yerine "faiz getirmek üzere, vesayet makamı tarafından belirlenen milli bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir." ifadesine yer verilmiştir. İkinci fıkrada paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasinin, bu yüzden uğranılan faiz kaybını ödemekle yükümlü olduğu öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 147*

Tasarının 441. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 385. maddeydi; madde "Nukut" başlığı altında "Tenmiyesi" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasinin, vesayeti altındaki kimse için sarfına lüzum görmediği nukut; derhal, sulh mahkemesi veya hükümetçe tayin edilmiş olan mali bir müesseseye faiz mukabilinde ikraz edilir. Vasi, bir aydan fazla nemasız bıraktığı nukudun faizini ödemeğe mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 385 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 385	4721 sayılı Kanun m. 441
Kapsam	Vesayet altındaki kişi için harcanmasına gerek görülmeyen paralar	Kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar
Değerlendirme	Sulh mahkemesine veya hükümetçe belirlenen malî kuruluşa faizle ödünç verme	Vesayet makamının belirlediği millî bir bankaya yatırma veya Hazine menkul kıymetlerine çevirme
Süre ve yaptırım	Bir aydan fazla getirisiz bırakılan paranın faizini vasi öder	Yatırmayı bir aydan fazla geciktiren vasi faiz kaybını öder
Yapı	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 441. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar	TMK m. 441/1
Amaç	Faiz getirmesi	TMK m. 441/1
Yatırım yeri	Vesayet makamının belirlediği millî bir banka	TMK m. 441/1
Diğer seçenek	Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevirme	TMK m. 441/1
Süre	Bir aydan fazla geciktirilmemesi	TMK m. 441/2
Yaptırım	Geciktiren vasi faiz kaybını öder	TMK m. 441/2
Sonraki adım	Yeterince güven verici olmayan yatırımların dönüştürülmesi	TMK m. 442
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 385	Gerekçe, s. 147

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
385. maddesini
karşılar; konu başlığı İsviçre Medeni Kanunu'nun
401. maddesine
uygun olarak "Paraların yatırılması" biçiminde düzeltilmiş ve madde kaynak Kanuna uygun olarak **iki fıkra** hâlinde düzenlenmiştir. Gerekçe, eski metindeki paraların sulh mahkemesine veya hükümetçe belirlenmiş malî bir kuruluşa faizle ödünç verilmesi ifadesi yerine, **vesayet makamının belirlediği millî bir bankaya yatırılma veya Hazine menkul kıymetlerine çevrilme** ifadesine yer verildiğini; ikinci fıkrada paranın yatırılmasını **bir aydan fazla geciktiren vasinin faiz kaybından** sorumlu olduğunun öngörüldüğünü açıklar (S. Sayısı 723, s. 147). Tasarının 441. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kuralın **yalnız kişinin kendisi ve malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paraları** kapsamasıdır. İkinci nokta, paranın hangi bankaya yatırılacağını **vesayet makamının belirlemesidir**. Üçüncü nokta, **bir aylık süre** aşıldığında vasinin faiz kaybından sorumlu olması ve bu sorumluluğun geciktirmenin başladığı tarihten işlemesidir.[2] Vesayet

YÜRÜTME

2 Yargıtay 18. HD, 10.02.2014, E. 2013/14848, K. 2014/1786.
3 Yargıtay 11. HD, 05.07.2013, E. 2012/15934, K. 2013/14363.

hesabına bankanın cari orandan düşük faiz uygulaması da maddeye aykırı bulunmuştur.[3]

II. Yatırılacak Paralar

- **Kapsam:** Kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar.
- **Dışında kalanlar:** Günlük ihtiyaçlar ve yönetim giderleri için gereken tutarlar.

1. maddenin birinci fıkrasına göre vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar yatırılır. Kişinin bakımı, gündelik ihtiyaçları ve malvarlığının yönetimi için gereken tutar vasinin kullanımında kalabilir; bunun dışındaki paralar faiz getirmek üzere değerlendirilir. Eski Kanun da vasinin vesayet altındaki kişi için harcanmasına gerek görmediği paraların derhâl faizle değerlendirilmesini öngörüyordu (743 s. K. m. 385).

Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek, **2**
yönetimle ilgili hesap tutmak ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunmakla yükümlüdür (TMK m. 454). Paraların yatırılması bu yönetimin bir parçasıdır.

III. Yatırım Biçimi: Millî Banka veya Hazine Menkul Kıymeti

- **Banka:** Vesayet makamının belirlediği millî bir banka.
- **Menkul kıymet:** Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetler.
- **Amaç:** Faiz getirmesi.

Paralar, faiz getirmek üzere vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir banka- **3**
ya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir. Gerekçe, eski metindeki "sulh mahkemesi veya hükümetçe tayin edilmiş malî bir müesseseye faiz mukabilinde ikraz" ifadesi yerine bu yatırım biçimlerine yer verildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 147). Yeterince güven verici olmayan yatırımlar ise uygun zamanda ve kişinin menfaati gözetilerek güvenli yatırımlara dönüştürülür (TMK m. 442).

Maddenin amacı paranın faiz getirmesidir. Bir kişinin vadeli mevduatı kısıtlama **4**
kararı üzerine başka bir bankadaki vesayet hesabına aktarılmış, banka bu hesaba o dönemde uygulanan orandan daha düşük faiz uygulamıştı; ilk derece mahkemesi bu uygulamanın 441 ve 466. maddelere aykırı olduğunu ve bankanın sebepsiz zenginleştiğini kabul etmiş, Yargıtay bu kararı onamıştır.[4]

4 Yargıtay 11. HD, 05.07.2013, E. 2012/15934, K. 2013/14363.

IV. Geciktirmenin Sonucu: Faiz Kaybı

- **Süre:** Bir ay.
- **Yaptırım:** Vasi faiz kaybını öder.
- **Başlangıç:** Geciktirmenin bir ayı aştığı tarih.

5 İkinci fıkraya göre paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasi, faiz kaybını ödemekle yükümlüdür. Gerekçe de ikinci fıkrada paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasinin bu yüzden uğranılan faiz kaybını ödemekle yükümlü olduğunun öngörüldüğünü belirtir (S. Sayısı 723, s. 147).

6 Yargıtay, küçükler adına aldığı tazminatı onların hesabına yatırmayan ve vesayet makamına bildirmeyen vasinin faiz sorumluluğunun, dava tarihinden değil paraları yatırmayı bir aydan fazla geciktirdiği tarihten başlayacağını belirterek hükmü düzeltmiştir.[5] Vasinin kısıtlıya ait kamulaştırma bedelini kısıtlının hesabına yatırmayıp kendi işinde kullandığının ileri sürüldüğü bir davada ise, kısıtlının giderlerinin tespit edilerek ödenen bedelden mahsup edilmesi istenmiştir.[6]

V. Vesayet Organlarının ve Devletin Sorumluluğu

- **Özen:** Vesayet organları iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni gösterir.
- **Vasi:** Kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.
- **Devlet:** Vesayet dairelerindeki görevlilerin hukuka aykırı sebep oldukları zararlardan doğrudan, vasiye tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur.

7 Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466); vasi kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya, vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). Yargıtay, kısıtlının parasının vadeli hesaba yatırılmaması nedeniyle vasi ve vesayet makamına karşı açılan tazminat davasının Devletin sorumluluğunu da içerdiğini ve Devleti Hazinenin temsil ettiğini belirterek Hazinenin davaya katılmasını aramıştır.[7]

VI. Paraların Kullanılması ve İtiraz Yolu

- **Para çekme istemi:** Vesayet makamının bu konudaki kararı itiraz yoluyla denetlenir.

5 Yargıtay 18. HD, 10.02.2014, E. 2013/14848, K. 2014/1786.
6 Yargıtay 8. HD, 09.01.2018, E. 2017/7769, K. 2018/121.
7 Yargıtay 18. HD, 24.05.2012, E. 2012/2905, K. 2012/6233.

- **İtiraz:** Vesayet makamının kararına karşı on gün içinde denetim makamına.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.

Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir; denetim makamı itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, kısıtlının hesabından para çekilmesi istemine ilişkin itirazı reddeden denetim makamı kararının temyiz kabiliyeti bulunmadığını belirterek temyiz istemini reddetmiştir.[8] 8

UYGULAMA NOTU

Vasi, kişinin ihtiyaçları ve malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan parayı bir ay geçmeden vesayet makamının belirlediği bankaya yatırmalıdır (TMK m. 441). **Vesayet hesabındaki paranın kullanılması gerekiyorsa**, vesayet makamına başvurulmalı ve harcamalar hesap raporunda gösterilmelidir (TMK m. 454). **Para çekme istemi reddedilmişse**, tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
10.02.2014 · E. 2013/14848 · K. 2014/1786

Vesayet altındaki kişinin parasını bankaya yatırmayı bir aydan fazla geciktiren vasi, faiz kaybından geciktirmenin başladığı tarihten itibaren sorumludur

Küçükler için atanan vasi, küçükler adına tazminat tahsil etmiştir; parayı küçükler hesabına yatırmadı ve vesayet makamına bildirmemiştir. Vesayet altındaki kişiler vasiye karşı tazminat davası açmıştır; mahkeme davayı kabul etti ve faizi dava tarihinden başlatmıştır.

> *Dava, vesayet görevini yerine getirirken kusurlu davranışlarıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zararlardan dolayı, vasiye karşı açılan tazminat talebine ilişkin olup, yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler dikkate alındığında davalı vasinin kısıtlılara ait paraların yatırılmasını bir aydan fazla geçiktirmesi durumunda faiz yönünden sorumluluğu 25.08.2003 tarihinden başlayacağı halde kararda dava tarihinin esas alınması doğru değil ise de, bu yanılgının giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, hüküm fıkrasının birinci bendinde yer alan "dava tarihinden" kelimelerinin metinden çıkarılmasına, yerine "25.08.2003 tarihinden" sözcüklerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekli ile ONANMASINA…*

DEĞERLENDİRME Karar, 441. maddenin ikinci fıkrasının uygulanışını gösterir. Daire, vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli

8 Yargıtay 18. HD, 12.12.2013, E. 2013/12951, K. 2013/17710.

olmayan paraların faiz getirmek üzere millî bir bankaya yatırılacağını ve paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasinin faiz kaybını ödemekle yükümlü olduğunu hatırlatmıştır. Vasinin faiz yönünden sorumluluğunun dava tarihinden değil, paraları yatırmayı bir aydan fazla geciktirdiği tarihten başlaması gerektiği belirtilerek hüküm düzeltilerek onanmıştır (TMK m. 467).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2012 · E. 2012/2905 · K. 2012/6233

Kısıtlının parasının vadeli hesaba yatırılmaması nedeniyle açılan tazminat davası Devletin sorumluluğunu da içerir; davada Devleti Hazine temsil eder

Kısıtlının mirasçıları, kısıtlılık süresince malvarlığını yöneten vasi ile vesayet makamının kısıtlının parasını vadeli hesaba yatırmayarak zarara yol açtığını ileri sürerek tazminat istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir; karar davalılardan biri tarafından temyiz edilmiştir.

> *Dava, vesayet organlarının sorumluluğunu düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 466 ve devamı maddelerine dayanmakta olup, devletin de sorumluluğunu getirmektedir. Devleti Hazine temsil eder. Mahkemece, husumetin Hazineye de yöneltilmesi için davacı tarafa süre verilip Hazinenin davaya dahil edilmesi sağlandıktan sonra gösterdiği takdirde delillerinin toplanması ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, Devleti temsil sıfatı bulunmayan ... aleyhine de hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, paraların yatırılmasına ilişkin yükümlülüğe aykırılığın sorumluluk yönünü gösterir. Daire, davanın vesayet organlarının sorumluluğunu düzenleyen 466 ve devamı maddelere dayandığını ve Devletin sorumluluğunu da getirdiğini belirtmiştir. Devleti Hazine temsil ettiğinden, husumetin Hazineye yöneltilmesi için davacıya süre verilmesi ve Hazinenin davaya katılması sağlandıktan sonra delillerin toplanması gerekirken temsil sıfatı bulunmayan kuruma karşı hüküm kurulması doğru bulunmamıştır (TMK m. 468).

3 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2013 · E. 2012/15934 · K. 2013/14363

Vesayet hesabına bankanın cari orandan daha düşük faiz uygulaması 441. maddeye aykırı bulunmuş ve kişinin kâr kaybının bankadan tahsiline karar verilmiştir

Bir kişi hakkında verilen kısıtlama kararı üzerine, başka bir bankadaki vadeli mevduatı bozdurularak davalı bankada açılan vesayet hesabına aktarılmıştır. Kısıtlılık kaldırıldıktan sonra kişi, bankanın bu hesaba o dönem uygulanan orandan daha düşük faiz uyguladığını ileri sürerek kâr kaybının tahsilini istemiştir; mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir.

> *...davalı bankaca vesayet altına alınan davacının hesabına daha düşük düzeylerde faiz oranlarının uygulanmış olmasının MK'nın 441 ve 466. maddelerine*

aykırılık teşkil ettiği; davalı bankanın davacı aleyhine BK'nın 61.maddesi uyarınca sebepsiz zenginleştiği...

DEĞERLENDİRME Karar, 441. maddedeki bankaya yatırma kuralının faiz getirme amacını gösterir. İlk derece mahkemesi, banka ile Adalet Bakanlığı arasındaki protokole dayanan genelgenin, protokolün tarafı olmayan kişi adına açılan vesayet hesabına daha düşük faiz uygulanmasına dayanak olamayacağını, bu uygulamanın 441 ve 466. maddelere aykırı olduğunu ve bankanın sebepsiz zenginleştiğini kabul etmiştir. Vesayet hesabı kapatılıp yeni bir hesap açıldıktan sonra ise normal müşteri ve banka ilişkisinin başladığı belirtilerek havale ücretine ilişkin istem reddedilmiştir. Daire bu kararı usul ve yasaya uygun bularak onamıştır (TMK m. 466).

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2013 · E. 2013/12951 · K. 2013/17710

Kısıtlının hesabından para çekilmesi istemine ilişkin itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir ve temyiz edilemez

Vasi, kısıtlının banka hesabından para çekilmesine izin verilmesini istemiştir; istem reddedilmiştir. Vasinin itirazı denetim makamınca reddedildi ve vasi bu kararı temyiz etmiştir.

> *Dava, kısıtlının hesabından para çekmek amacıyla yapılan itirazın reddine ilişkin denetim makamı kararının temyizen incelenmesi istemine ilişkindir. Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesine göre ilgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar. Açıklanan Yasa hükmü uyarınca denetim makamı kararının temyiz kabiliyeti bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, yatırılmış paraların kullanılmasına ilişkin kararlara karşı kanun yolunu gösterir. Daire, ilgililerin vesayet makamının kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini ve denetim makamının itirazı kesin karara bağlayacağını hatırlatmış; kısıtlının hesabından para çekilmesine ilişkin itirazı reddeden denetim makamı kararının temyiz kabiliyeti bulunmadığından temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 488).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 438:** Defter tutma.
- **TMK m. 439:** Değerli şeylerin saklanması.
- **TMK m. 442:** Yatırımların dönüştürülmesi.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.

MADDE

442

A. Göreve başlama
IV. Paraların yatırılması
2. Yatırımların dönüştürülmesi

KANUN METNİ

(1) Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar, güvenli yatırımlara dönüştürülür.
(2) Dönüştürme işleminin uygun zamanda ve vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek yapılması gerekir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 442, vasinin göreve başlarken vesayet altındaki kişinin mevcut yatırımlarını nasıl ele alacağını düzenler. **Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar**, **güvenli yatırımlara dönüştürülür**. Dönüştürme işleminin **uygun zamanda** ve **vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek** yapılması gerekir. Madde, paraların faiz getirmek üzere millî bir bankaya yatırılmasını veya Hazine menkul kıymetlerine çevrilmesini öngören 441. maddeyi tamamlar. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 386. maddesini karşılar ve İsviçre Medeni Kanunu'nun 402. maddesiyle paralellik sağlamak üzere yeniden kaleme alınmıştır. Maddeyi doğrudan uygulayan yayımlanmış bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Yatırım	Vesayet altındaki kişinin getiri elde etmek amacıyla değerlendirilmiş malvarlığı unsuru.
Güven verici olmayan yatırım	Değer kaybı veya tahsil edilememe tehlikesi taşıyan yatırım.
Dönüştürme	Güven verici olmayan yatırımın elden çıkarılarak güvenli bir yatırıma çevrilmesi.
Uygun zaman	Kişinin zarar görmeyeceği, menfaatine elverişli zaman.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 442- Yürürlükteki Kanunun 386 ncı maddesini karşılamaktadır. Kaynak Kanunun 402 nci maddesiyle paralellik sağlamak üzere yeniden kaleme alınarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 147*

Tasarının 442. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 386. maddeydi; madde "Nukut" başlığı altında "Tahvil" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kafi derecede teminatı bulunmayan alacaklar, sağlam alacağa tahvil olunur. Tahvil muamelesi vesayet altındaki kimsenin menfaatine en muvafık bir zamanda yapılır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 386 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 386	4721 sayılı Kanun m. 442
Kapsam	Yeterli teminatı bulunmayan alacaklar	Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar
Sonuç	Sağlam alacağa çevrilir	Güvenli yatırımlara dönüştürülür
Zaman	Vesayet altındaki kişinin menfaatine en uygun zamanda	Uygun zamanda ve kişinin menfaati gözetilerek
Yapı	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 442. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar	TMK m. 442/1
Sonuç	Güvenli yatırımlara dönüştürülür	TMK m. 442/1
Zaman	Uygun zamanda	TMK m. 442/2
Ölçüt	Vesayet altındaki kişinin menfaati	TMK m. 442/2

Konu	Kural	Dayanak
İlgili kural	Gerekli olmayan paralar millî bankaya veya Hazine menkul kıymetlerine	TMK m. 441
İzin	Olağan yönetim dışı hak ve değerlerin alımı, satımı ve devri izne bağlıdır	TMK m. 462/2
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 386	Gerekçe, s. 147

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
386. maddesini
karşılar ve kaynak Kanunun
402. maddesiyle paralellik
sağlamak üzere yeniden kaleme alınarak **iki fıkra** hâlinde düzenlenmiştir (S. Sayısı 723, s. 147). Tasarının 442. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, dönüştürme yükümlülüğünün **yeteri kadar güven verici olmayan** yatırımlar için söz konusu olmasıdır. İkinci nokta, dönüştürmenin hemen değil **uygun zamanda** yapılması ve bu zamanın **vesayet altındaki kişinin menfaatine** göre belirlenmesidir. Üçüncü nokta, olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan hak ve değerlerin alımı, satımı ve devri için **vesayet makamının izninin** gerekmesidir (TMK m. 462).

II. Dönüştürülecek Yatırımlar

- **Kapsam:** Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar.
- **Sonuç:** Güvenli yatırımlara dönüştürülür.

1. maddenin birinci fıkrasına göre yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar güvenli yatırımlara dönüştürülür. Kanun hangi yatırımların güven verici sayılacağını tek tek saymaz; değerlendirme her olayın koşullarına göre yapılır. Eski Kanun aynı kuralı alacaklar üzerinden kurmuş ve "kâfi derecede teminatı bulunmayan alacakların sağlam alacağa tahvil olunacağını" öngörmüştü (743 s. K. m. 386). Yeni metin, yalnız alacakları değil yatırımları genel olarak kapsayacak biçimde kaleme alınmıştır.

III. Dönüştürmenin Zamanı ve Menfaat Ölçütü

- **Zaman:** Uygun zamanda.
- **Ölçüt:** Vesayet altındaki kişinin menfaati.

İkinci fıkraya göre dönüştürme işleminin uygun zamanda ve vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek yapılması gerekir. Maddenin sözüne göre dönüştürme, kişinin menfaatine uygun olmayan bir zamanda yapılmaz; eski Kanun da tahvil işleminin vesayet altındaki kişinin menfaatine en uygun zamanda yapılmasını istiyordu (743 s. K. m. 386). Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır (TMK m. 454). 2

IV. Paraların Yatırılmasıyla İlişkisi

- **441. madde:**

  Gerekli olmayan paralar millî bankaya veya Hazine menkul kıymetlerine.
- **442. madde:**

  Güven verici olmayan yatırımlar güvenli yatırımlara.

1. madde, "Paraların yatırılması" başlığı altında 441. maddenin devamı olarak yer alır. Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere vesayet makamının belirlediği millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir (TMK m. 441). 442. madde ise yapılmış yatırımlar yeteri kadar güven verici değilse bunların güvenli yatırımlara dönüştürülmesini öngörür.

Paraların değerlendirilmesinde getiri de gözetilir. Vesayet hesabına bankanın cari orandan düşük faiz uygulamasını ilk derece mahkemesi 441 ve 466. maddelere aykırı bulmuş, Yargıtay bu kararı onamıştır.[1] 3

V. İzin, Özen ve Sorumluluk

- **İzin:** Olağan yönetim dışındaki hak ve değerlerin alımı, satımı ve devri vesayet makamının iznine bağlıdır.
- **Özen:** Vesayet organları iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni gösterir.
- **Sorumluluk:** Vasi ve Devlet zarardan sorumlu olabilir.

Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). 4

Vesayet organları görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466); vasi kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya, vasiye tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). Yargıtay, kısıtlının para- 5

1 Yargıtay 11. HD, 05.07.2013, E. 2012/15934, K. 2013/14363.

sının vadeli hesaba yatırılmaması nedeniyle açılan tazminat davasında Hazinenin davaya katılmasını aramıştır.[2]

VI. Kanun Yolu

- **Şikâyet:** Vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına.
- **İtiraz:** Vesayet makamının kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına.

6 Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir; vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461). Denetim makamı itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488).

UYGULAMA NOTU

Vasi, vesayet altındaki kişinin mevcut yatırımlarını defterde göstermeli ve güven verici olmayanlar için vesayet makamına bilgi vermelidir (TMK m. 438, 442). **Dönüştürme için**, zamanlamanın kişinin menfaatine uygun olup olmadığı gerekçesiyle açıklanmalı ve gereken izin istenmelidir (TMK m. 462). **Vasinin yatırımlarla ilgili bir işlemine karşı**, vesayet makamına şikâyette bulunulabilir (TMK m. 461).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
05.07.2013 · E. 2012/15934 · K. 2013/14363

Vesayet altındaki kişinin parasının değerlendirilmesinde amaç getiri sağlamaktır; vesayet hesabına cari orandan düşük faiz uygulanması hukuka aykırı bulunmuştur

Bir kişi hakkında verilen kısıtlama kararı üzerine, başka bir bankadaki vadeli mevduatı bozdurularak davalı bankada açılan vesayet hesabına aktarılmıştır. Kısıtlılık kaldırıldıktan sonra kişi, bankanın bu hesaba o dönem uygulanan orandan daha düşük faiz uyguladığını ileri sürerek kâr kaybının tahsilini istemiştir; mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir.

> *...davalı bankaca vesayet altına alınan davacının hesabına daha düşük düzeylerde faiz oranlarının uygulanmış olmasının MK'nın 441 ve 466. maddelerine aykırılık teşkil ettiği; davalı bankanın davacı aleyhine BK'nın 61.maddesi uyarınca sebepsiz zenginleştiği...*

DEĞERLENDİRME Karar 442. maddeyi doğrudan uygulamaz; vesayet altındaki kişinin parasının değerlendirilmesinde getiri ve güvenlik ölçütlerinin önemini gös-

2 Yargıtay 18. HD, 24.05.2012, E. 2012/2905, K. 2012/6233.

terdiği için seçilmiştir. İlk derece mahkemesi, vesayet hesabına daha düşük faiz uygulanmasının 441 ve 466. maddelere aykırı olduğunu ve bankanın sebepsiz zenginleştiğini kabul etmiş; Daire bu kararı usul ve yasaya uygun bularak onamıştır. 442. madde ise güven verici olmayan yatırımların, kişinin menfaati gözetilerek uygun zamanda güvenli yatırımlara dönüştürülmesini öngörür (TMK m. 441).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2012 · E. 2012/2905 · K. 2012/6233

Kısıtlının parasının uygun biçimde değerlendirilmemesi nedeniyle açılan tazminat davası Devletin sorumluluğunu da içerir; davada Devleti Hazine temsil eder

Kısıtlının mirasçıları, kısıtlılık süresince malvarlığını yöneten vasi ile vesayet makamının kısıtlının parasını vadeli hesaba yatırmayarak zarara yol açtığını ileri sürerek tazminat istemiştir. Mahkeme davayı kabul etmiştir; karar davalılardan biri tarafından temyiz edilmiştir.

> *Dava, vesayet organlarının sorumluluğunu düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 466 ve devamı maddelerine dayanmakta olup, devletin de sorumluluğunu getirmektedir. Devleti Hazine temsil eder. Mahkemece, husumetin Hazineye de yöneltilmesi için davacı tarafa süre verilip Hazinenin davaya dahil edilmesi sağlandıktan sonra gösterdiği takdirde delillerinin toplanması ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, Devleti temsil sıfatı bulunmayan ... aleyhine de hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 442. maddeyi doğrudan uygulamaz; malvarlığının değerlendirilmesine ilişkin yükümlülüklere aykırılığın sorumluluk yönünü gösterdiği için seçilmiştir. Daire, davanın vesayet organlarının sorumluluğunu düzenleyen 466 ve devamı maddelere dayandığını ve Devletin sorumluluğunu da getirdiğini belirtmiş; Devleti Hazine temsil ettiğinden Hazinenin davaya katılması sağlanmadan temsil sıfatı bulunmayan kuruma karşı hüküm kurulmasını doğru bulmamıştır (TMK m. 468).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 443:** Ticarî ve sınaî işletmeler.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.

MADDE

443

A. Göreve başlama

V. Ticarî ve sınaî işletmeler

KANUN METNİ

Vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde ticarî, sınaî veya benzeri bir işletme varsa; vesayet makamı, bunların işletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimatı verir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 443, vesayet altındaki kişinin malvarlığında bir işletme bulunması hâlini düzenler. Malvarlığı içinde **ticarî, sınaî veya benzeri bir işletme** varsa, **vesayet makamı**, bunların **işletilmesinin devamı veya tasfiyesi** için gerekli **talimatı** verir. İşletmenin devamı ya da tasfiyesi konusunda karar vesayet makamına aittir; bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi için ayrıca denetim makamının izni gerekir (TMK m. 463). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 387. maddesini karşılar, İsviçre Medeni Kanunu'nun 403. maddesi göz önünde tutularak yeniden kaleme alınmıştır ve hüküm değişikliği yoktur. Maddeyi doğrudan uygulayan yayımlanmış bir karara bu şerh hazırlanırken rastlanmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Ticarî işletme	Esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme (TTK m. 11).
Sınaî işletme	Üretim veya imalat faaliyeti yürüten işletme.
Talimat	Vesayet makamının işletmenin devamı veya tasfiyesi için vasiye verdiği yönerge.
Tasfiye	İşletmenin faaliyetine son verilerek varlıklarının paraya çevrilmesi ve borçlarının ödenmesi.
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 443- Yürürlükteki Kanunun 387 nci maddesini karşılamaktadır. Kaynak Kanunun 403 üncü madde göz önünde tutulmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur. Sadece maddedeki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 147*

Tasarının 443. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 387. maddeydi; madde "Mali ve ticari teşebbüsler" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin malları, sınai ve ticari ve sair teşebbüsleri de ihtiva ediyorsa; sulh mahkemesi, bunların tasfiyesi veya idamesi için lazımgelen talimatı ita eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 387 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 387	4721 sayılı Kanun m. 443
Kapsam	Sınai, ticari ve diğer teşebbüsler	Ticarî, sınaî veya benzeri işletmeler
Karar veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Kararın içeriği	Tasfiye veya devam için gereken talimat	İşletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimat

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 443. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Ticarî, sınaî veya benzeri işletme	TMK m. 443
Karar veren	Vesayet makamı	TMK m. 397, 443
Kararın içeriği	İşletilmesinin devamı veya tasfiyesi için talimat	TMK m. 443
Devralma ve tasfiye izni	Vesayet makamının izninden sonra denetim makamının izni	TMK m. 463

Konu	Kural	Dayanak
Meslek veya sanat	Vesayet makamının izni; olağan işlemlerde yetki ve sorumluluk	TMK m. 453
Yönetim	Vasi malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetir	TMK m. 454
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 387	Gerekçe, s. 147

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
387. maddesini
karşılar ve kaynak Kanunun
403. maddesi
göz önünde tutularak yeniden kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur**, yalnız maddedeki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 147). Tasarının 443. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, işletmenin **devam ettirilmesi ya da tasfiyesi** konusunda vasinin değil **vesayet makamının talimat vermesidir**. İkinci nokta, bir işletmenin **devralınması veya tasfiyesi**, kişisel sorumluluk gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması için vesayet makamının izninden sonra **denetim makamının izninin** de gerekmesidir (TMK m. 463). Üçüncü nokta, vesayet makamının bu konudaki kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilmesidir (TMK m. 488).

II. Kapsam: Ticarî, Sınaî veya Benzeri İşletme

- **Ticarî işletme:** Gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız yürütüldüğü işletme.
- **Sınaî işletme:** Üretim veya imalat yapan işletme.
- **Benzeri işletmeler:** Madde sayımı ticarî ve sınaî işletmelerle sınırlamaz.

1. madde, vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde ticarî, sınaî veya benzeri bir işletme bulunması hâlinde uygulanır. Ticarî işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir (TTK m. 11). Madde, ticarî ve sınaî işletmelerin yanında benzeri işletmeleri de kapsar. Eski Kanun aynı kuralı "sınai ve ticari ve sair teşebbüsler" için öngörüyordu (743 s. K. m. 387).

III. Vesayet Makamının Talimatı: Devam veya Tasfiye

- **Karar veren:** Vesayet makamı.
- **İçerik:** İşletmenin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimat.
- **Vasi:** Talimata göre hareket eder, yönetimle ilgili hesap tutar.

Vesayet makamı, işletmenin işletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimatı verir. Vasi bu talimat doğrultusunda hareket eder; vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek, yönetimle ilgili hesap tutmak ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunmakla yükümlüdür (TMK m. 454). Vesayet makamı vasinin rapor ve hesaplarını inceler, gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (TMK m. 464). 2

Vasiliğe atanma kararı kesinleşince yönetilecek malvarlığının defteri vakit geçirmeden tutulur; işletme de bu malvarlığının bir parçasıdır (TMK m. 438). 3

IV. Denetim Makamının İzni ve Olağan Yönetim Sınırı

- **Denetim makamı izni:** İşletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluk gerektiren ortaklığa girilmesi, önemli bir sermayeyle şirkete ortak olunması.
- **Vesayet makamı izni:** Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışındaki taşınır, hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi.

Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması için vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir (TMK m. 463). Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi ise vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). 4

V. Meslek veya Sanat İzni

- **İzin:** Vesayet makamı vesayet altındaki kişiye bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verebilir.
- **Sonuç:** Kişi bununla ilgili olağan işlemleri yapabilir ve bütün malvarlığıyla sorumlu olur.

1. madde işletmenin vasi tarafından yönetilmesini ele alır. Vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmişse, o kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemi yapmaya yetkilidir ve

bu işlemlerden dolayı bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 453). Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması da vesayet makamının iznine bağlı işler arasında sayılmıştır (TMK m. 462).

VI. Sorumluluk ve İtiraz Yolu

- **Özen:** Vesayet organları iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni gösterir.
- **Sorumluluk:** Vasi kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.
- **İtiraz:** Vesayet makamının kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına.

5 Vesayet organları görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466); vasi, kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, malvarlığının yönetimine ilişkin kararların vesayetin idaresine yönelik olduğunu ve denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın temyiz edilemeyeceğini belirtmiştir.[1]

UYGULAMA NOTU

Vesayet altındaki kişinin bir işletmesi varsa, vasi işletmenin durumunu defterde göstermeli ve devam veya tasfiye için vesayet makamından talimat istemelidir (TMK m. 438, 443). **İşletmenin devri veya tasfiyesi söz konusuysa**, vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izninin gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 463). **Vesayet makamının talimatına karşı**, tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
22.01.2018 · E. 2017/8297 · K. 2018/1014

Vesayet makamının malvarlığının yönetimine ilişkin kararlarına karşı yol temyiz değil, denetim makamına itirazdır

Vasi, vesayeti altındaki kısıtlının malik olduğu aracın satışına izin verilmesini istemiştir; sulh hukuk mahkemesi istemi reddetmiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 396. maddesinde, vesayet organlarının vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar, 397. maddesinde de kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceği,*

1 Yargıtay 2. HD, 05.05.2010, E. 2009/20418, K. 2010/8946; Yargıtay 8. HD, 22.01.2018, E. 2017/8297, K. 2018/1014.

vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı ise asliye hukuk mahkemesi olduğu hükme bağlanmış olup; kanun koyucu kamu vesayetinde vesayet organı vasiler ile vesayet daireleri sulh ve asliye mahkemesi arasında 461. maddede bir hiyerarşi kurarak, vesayet makamı Sulh Hukuk Mahkemesi'nin vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı Asliye Hukuk Mahkemesinin de Sulh Hukuk Mahkemesi'nin kararlarına karşı şikayet ve itiraz merci olduğu belirlenmiş; 488. maddesinde ise, ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı, bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından, istem konusunda denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...

DEĞERLENDİRME Karar 443. maddeyi doğrudan uygulamaz; vesayet makamının malvarlığının yönetimine ilişkin kararlarına karşı izlenecek yolu gösterdiği için seçilmiştir. Daire, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu, vesayetin idaresiyle ilgili kararlara karşı tebliğden itibaren on gün içinde itiraz edilebileceğini ve denetim makamının itirazı kesin olarak karara bağlayacağını belirtmiştir. 488. madde ilgililere vesayet makamının kararlarına karşı itiraz hakkı tanıdığından, işletmeye ilişkin talimatlara karşı da bu yola başvurulabilir (TMK m. 488).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2010 · E. 2009/20418 · K. 2010/8946

Kısıtlının malvarlığının yönetimine ilişkin işlemler vesayetin idaresine yöneliktir; denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir

Vesayet makamının vesayetin yürütülmesine ilişkin kararı üzerine denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi karar vermiştir. Bu karar vasi adayı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlının mal varlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler vesayetin idaresine yöneliktir. (TMK.md.438) Vesayet makamının, vesayetin yürütülmesiyle ilgili almış olduğu kararlar, itirazı kabil kararlardan olup, itirazı inceleme görevi denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine aittir. Türk Medeni Kanununun 488. maddesi, ilgililerin vesayet makamlarının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içerisinde denetim makamına itiraz edebileceğini, denetim makamının bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağını hükme bağlamıştır. Bu halde, denetim makamınca verilen kararın kesin olduğu ve temyiz yoluna gidilemeyeceği anlaşıldığından, temyiz talebinin reddine karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 443. maddeyi doğrudan uygulamaz; malvarlığının yönetimine ilişkin kararların niteliğini ve kesinliğini gösterdiği için seçilmiştir. Daire,

kısıtlının malvarlığının yönetimine ilişkin işlemlerin vesayetin idaresine yönelik olduğunu, vesayet makamının bu konudaki kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini ve denetim makamının itirazı kesin olarak karara bağlayacağını belirterek temyiz talebini reddetmiştir (TMK m. 461).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 438:** Defter tutma.
- **TMK m. 453:** Meslek veya sanat.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.

MADDE

444 A. Göreve başlama VI. Taşınmazların satılması

KANUN METNİ

(1) Taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür.

(2) Satış, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde açık artırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının onamasıyla tamam olur; onamaya ilişkin kararın ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi gerekir.

(3) Ancak denetim makamı, istisnaî olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 444, vesayet altındaki kişinin taşınmazlarının satışını sıkı koşullara bağlar. Satış, **vesayet makamının talimatı** uyarınca ve ancak **vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı** hâllerde mümkündür. Satış, vesayet makamının **görevlendireceği bir kişi** tarafından **vasi de hazır olduğu hâlde açık artırmayla** yapılır; ihale **vesayet makamının onamasıyla** tamamlanır ve onama kararının **ihale gününden başlayarak on gün içinde** verilmesi gerekir. **Denetim makamı**, istisnai olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak **pazarlıkla satışa** karar verebilir. Yargıtay, pazarlıkla satışa karar verme yetkisinin vesayet makamına değil denetim makamına ait olduğunu belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 388. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Açık artırma | Satışın herkese açık biçimde, en yüksek teklifi verene yapılması.

1 Yargıtay 18. HD, 18.11.2015, E. 2015/2281, K. 2015/16766.

Pazarlıkla satış	İstisnai olarak, isteklilerle yapılan görüşme sonunda en yüksek bedeli verene satış.
İhale	Satışın en yüksek teklifi verene bırakılması işlemi.
Onama	Vesayet makamının ihaleyi kabul ederek satışı tamamlaması.
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 444- Yürürlükteki Kanunun 388 inci maddesini karşılamaktadır. Taşınmazların satışına ilişkin olan bu madde, İsviçre Medenî Kanununun 404 üncü maddesinde olduğu gibi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Maddede kullanılan "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Birinci fıkrada satışın ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde yapılabileceği öngörülmüştür. Yapılan açık arttırmanın hâkim tarafından "gecikmeksizin" onanmasına ilişkin ikinci fıkranın son cümlesine, açıklık sağlamak üzere, "onamaya ilişkin kararın ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi" zorunluluğu kabul edilmiştir. Son fıkradaki "asliye mahkemesi" deyimi yerine "denetim makamı" denilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 147-148*

Tasarının 444. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 388. maddeydi; madde "Gayri menkul" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Gayrimenkul mallar, sulh mahkemesinin izniyle satılır. Sulh mahkemesi, vesayet altındaki kimsenin menfaati icap etmedikçe bey'e mezuniyet vermez. Satış aleni müzayede ile olur ve ihale sulh mahkemesi tarafından tasdik edilmek lazımdır; mezkür makamın gecikmeksizin bir karar vermesi icap eder. Satış, mahkemei asliyenin tasvibi ile müstesna olarak iki tarafın rızasiyle yapılabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 388 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 388	4721 sayılı Kanun m. 444
Koşul	Sulh mahkemesinin izni; menfaat gerektirmedikçe izin verilmez	Vesayet makamının talimatı; ancak menfaat gerekli kılarsa
Usul	Açık artırma	Görevlendirilen kişi, vasi hazır olduğu hâlde açık artırma
Onama	Sulh mahkemesi gecikmeksizin onaylar	Vesayet makamı ihale gününden başlayarak on gün içinde onar
İstisna	Asliye mahkemesinin onayıyla iki tarafın rızasıyla satış	Denetim makamı istisnai olarak pazarlıkla satışa karar verebilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 444. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kılmalı	TMK m. 444/1
Talimat ve izin	Vesayet makamının talimatı; taşınmaz satımı vesayet makamının iznine bağlı	TMK m. 444/1, 462
Usul	Görevlendirilen kişi, vasi hazır olduğu hâlde açık artırma	TMK m. 444/2
Onama	Vesayet makamı; ihale gününden başlayarak on gün içinde	TMK m. 444/2
Pazarlık	İstisnai olarak denetim makamı karar verir	TMK m. 444/3
Ayrıntılı usul	Açık artırma ve pazarlıkla satışta ilan, istekli, bedel ve tescil	Tüzük m. 25-27
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 388	Gerekçe, s. 147-148

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
388. maddesini
karşılar ve İsviçre Medeni Kanunu'nun
404. maddesinde
olduğu gibi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Gerekçe, "sulh mahkemesi" yerine **"vesayet makamı"** deyiminin kullanıldığını, birinci fıkrada satışın ancak **vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde** yapılabileceğinin öngörüldüğünü, açık artırmanın hâkim tarafından "gecikmeksizin" onanmasına ilişkin cümleye açıklık sağlamak üzere **onama kararının ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi** zorunluluğunun eklendiğini ve son fıkrada "asliye mahkemesi" yerine **"denetim makamı"** denildiğini açıklar (S. Sayısı 723, s. 147-148). Tasarının 444. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 468).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, taşınmaz satışının ancak **vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığında** yapılabilmesidir. İkinci nokta, **pazarlıkla satışa vesayet makamının değil denetim makamının** karar vermesidir.[2] Üçüncü nokta, satışın **vasi hazır olduğu hâlde** yapılmasıdır; vasi hazır bulunmadan, vasi adına usulüne uygun yetkisi olmayan bir avukatın katılımıyla yapılan satış geçersiz sayılmıştır.[3]

II. Satışın Koşulu: Menfaat ve Vesayet Makamının Talimatı

- **Menfaat:** Satış ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığında yapılır.
- **Talimat:** Satış vesayet makamının talimatı uyarınca yapılır.
- **İzin:** Taşınmaz satımı vesayet makamının iznine bağlıdır.

2 Birinci fıkraya göre taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462); satışa izin kararı ise denetim makamının iznini gerektiren işler arasında sayılmamıştır (TMK m. 463). Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465).

3 Eski Kanun da taşınmazların sulh mahkemesinin izniyle satılacağını ve sulh mahkemesinin vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirmedikçe satışa izin vermeyeceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 388).

III. Açık Artırma ve İhalenin Onanması

- **Satışı yapan:** Vesayet makamının görevlendireceği kişi.
- **Vasinin katılımı:** Vasi satışta hazır bulunur.
- **Onama:** İhale gününden başlayarak on gün içinde vesayet makamınca.

4 İkinci fıkraya göre satış, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde açık artırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının onamasıyla tamam olur; onamaya ilişkin kararın ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi gerekir. Gerekçe, eski metindeki "gecikmeksizin" onama ifadesine açıklık sağlamak üzere on günlük sürenin kabul edildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 147-148).

2 Yargıtay 18. HD, 18.11.2015, E. 2015/2281, K. 2015/16766.
3 Yargıtay 18. HD, 14.01.2013, E. 2012/13845, K. 2013/135.

Tüzük, açık artırmayı ayrıntılı olarak düzenler: açık artırma vesayet makamının gözetimi altında ve görevlendirdiği memur tarafından vasi de hazır olduğu hâlde yapılır; hâkim satış şartlarını ve satış ilanlarının nerede ve nasıl yapılacağını belirler, ilanda ihalenin hâkim onayıyla tamamlanacağı belirtilir ve artırma şartnamesinin hazırlanmasında İcra ve İflas Kanunu hükümleri de göz önünde bulundurulur. Alıcı, ihalenin onaylanması koşuluyla satış bedelini ihale tarihinden itibaren on gün içinde öder; bedel vesayet makamının belirlediği millî bir bankaya yatırılır ve taşınmazın alıcı adına tescili için hâkim tarafından tapuya tezkere yazılır (Tüzük m. 26). 5

IV. Pazarlıkla Satış: Denetim Makamının Yetkisi

- **İstisna:** Özel durumlar, taşınmazın niteliği veya değerinin azlığı.
- **Karar veren:** Denetim makamı.
- **Usul:** En az üç istekli davet edilir; ihale en yüksek bedeli verene yapılır.

Üçüncü fıkraya göre denetim makamı, istisnai olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir. Tüzük'e göre taşınmazlarda vesayet makamı satışa karar verdikten sonra pazarlıkla satışa denetim makamı karar verir (Tüzük m. 25). Pazarlıkla satış da vesayet makamının gözetimi altında, görevlendirdiği memur tarafından vasi hazır olduğu hâlde yapılır; ihaleye en az üç istekli davet edilir, ihale en yüksek bedeli verene yapılır ve vesayet makamı ihaleyi on gün içinde onaylar (Tüzük m. 27). 6

Yargıtay, taşınmazın pazarlıkla satışına izin veren vesayet makamı kararını, bu yetkinin kanunla denetim makamına verildiği gerekçesiyle bozmuştur.[4] Denetim makamının yetkisi satışın pazarlıkla yapılıp yapılmayacağına ilişkindir; denetim makamı vesayet makamının satış izni kararını onaylamayıp bozamaz, gerektiğinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaparak pazarlık konusunda karar verir.[5] Denetim makamının pazarlıkla satış istemini reddeden kararı onanmış bir dosya da bulunmaktadır.[6] 7

V. Vasinin Katılımı ve Temsil

- **Kural:** Satış vasi hazır olduğu hâlde yapılır.
- **Temsil:** Vasi adına işlem yapacak avukatın vasiden özel yetki alması gerekir.

4 Yargıtay 18. HD, 18.11.2015, E. 2015/2281, K. 2015/16766.
5 Yargıtay 18. HD, 24.02.2015, E. 2014/12707, K. 2015/2670; Yargıtay 18. HD, 17.03.2015, E. 2014/15450, K. 2015/3699.
6 Yargıtay 18. HD, 23.03.2016, E. 2015/8484, K. 2016/4880.

8 Yargıtay, vasinin yalnız vesayet davasının takibi için genel vekâletname verdiği avukatın vasi adına satış isteyemeyeceğini ve satışta vasi adına hazır bulunamayacağını belirterek, vasi hazır bulunmadan yapılan satışı geçersiz saymıştır.[7]

VI. Velayet Altındaki Kısıtlılarda Görev

- **Kural:** Kısıtlanıp velayet altında bırakılan ergin çocuğa velayet hükümleri uygulanır.
- **Görevli mahkeme:** Aile mahkemesi.

9 Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır (TMK m. 419). Yargıtay, bu kişilerin taşınmazlarına ilişkin istemlerde velayet hükümlerinin uygulanacağını ve görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğunu, görevsiz vesayet makamının izni üzerine denetim makamının pazarlıkla satış konusunda değerlendirme yapma yetkisi bulunmadığını belirtmiştir.[8]

UYGULAMA NOTU

Vesayet altındaki kişinin taşınmazının satılması gerekiyorsa, satışın kişinin menfaatine olduğu gerekçeleriyle vesayet makamına açıklanmalıdır; satış kural olarak açık artırmayla yapılır (TMK m. 444). **Pazarlıkla satış isteniyorsa**, vesayet makamının satışa izin vermesinden sonra dosyanın denetim makamına gönderilmesi istenmelidir. **Vasi satışta** bizzat hazır bulunmalı veya avukatına bu iş için özel yetki içeren vekâletname vermelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ
18.11.2015 · E. 2015/2281 · K. 2015/16766

Taşınmazın pazarlıkla satışına karar verme yetkisi vesayet makamına değil denetim makamına aittir; vesayet makamı yalnız satışa izin vermekle yetinir

Vasi, kısıtlıya ait bir taşınmazın satışına izin verilmesini istemiştir. Vesayet makamı istemi kabul ederek taşınmazın pazarlıkla satışına izin verdi ve satışın onayı için dosyanın denetim makamına gönderilmesine karar vermiştir. Karar müdahil vekilince temyiz edilmiştir.

> *Ne var ki, istisnai olarak özel durumlar, taşınmazın niteliği veya değerinin azlığı gibi hususlar gözönüne alınarak, satışın pazarlıkla yapılması gerekiyorsa, bu*

7 Yargıtay 18. HD, 14.01.2013, E. 2012/13845, K. 2013/135.
8 Yargıtay 18. HD, 11.10.2012, E. 2012/10187, K. 2012/11048.

yolla satışa karar verme yetkisi, vesayet makamına değil, denetim makamına aittir.

DEĞERLENDİRME Karar, 444. maddenin son fıkrasındaki yetki ayrımını gösterir. Daire, vesayet makamının taşınmaz satışına verdiği izin kararlarının denetim makamının onayına tabi olmadığını, istisnai olarak özel durumlar, taşınmazın niteliği veya değerinin azlığı nedeniyle pazarlıkla satış gerekiyorsa buna denetim makamının karar vereceğini belirtmiştir. Kanunun doğrudan denetim makamına verdiği yetkiyi vesayet makamı kullanamayacağından, pazarlıkla satışa izin veren karar bozulmuş; pazarlıkla satışın uygun olup olmadığının değerlendirilmesi için dosyanın denetim makamına gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 463).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2015 · E. 2014/12707 · K. 2015/2670

Denetim makamının yetkisi satışın pazarlıkla yapılıp yapılmayacağını belirlemekle sınırlıdır; vesayet makamının satış izni kararını onaylamayıp bozamaz

Vasi, kısıtlıya ait bir taşınmazın satışı için vesayet makamından izin istemiştir. Vesayet makamı izin vererek pazarlıkla satış konusunda karar verilmesi için dosyayı denetim makamına göndermiştir. Denetim makamı ise satışa izin için gerekçe gösterilmediğini ve satışın kısıtlının menfaatine olup olmadığının anlaşılamadığını belirterek onay talebini reddetti ve izin kararını bozmuştur; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Bu hukuki düzenlemeler karşısında; denetim makamının yetkisinin vesayet makamının satış kararı vermesi halinde bunun pazarlıkla satış şeklinde olup olmayacağına ilişkin olup yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında, mahkemece, davacı vasiden delilleri sorulup gösterdiği taktirde toplanarak ve gerektiğinde mahallinde keşif yapılarak bilirkişiden rapor alındıktan sonra oluşacak sonuca göre pazarlıkla satış konusunda bir karar verilmesi yerine, taşınmazın satışına izin verilmesi kararının onay talebinin reddine, satışa izin verilmesine dair kararın bozulmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 444. maddede vesayet makamı ile denetim makamı arasındaki görev bölüşümünü gösterir. Daire, taşınmazların satışının vesayet makamının talimatı uyarınca ve vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde yapılacağını, satışa izin kararının denetim makamının tasdikine tabi işler arasında sayılmadığını belirtmiştir. Denetim makamının, vasiden delillerini sorup gerektiğinde keşif yaparak ve bilirkişi raporu alarak yalnız pazarlıkla satış konusunda karar vermesi gerekirken izin kararını bozması doğru bulunmamıştır (TMK m. 462).

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2013 · E. 2012/13845 · K. 2013/135

Vasi hazır bulunmadan, vasi adına usulüne uygun yetkisi olmayan bir avukatın katılımıyla yapılan taşınmaz satışı geçersizdir

Bir kişi, kısıtlanan eşine vasi olarak atandı. Vesayet davası sırasında yalnız o davanın takibi için genel vekâletname verdiği avukat, vasi adına kısıtlıya ait bir taşınmazın satışını istemiştir. Vesayet makamı satışa izin verdi, denetim makamı pazarlıkla satışa karar verdi ve satış, avukatın vasi vekili sıfatıyla katılımıyla yapılarak onaylanmıştır. Vasi satışın iptalini istemiştir; mahkeme davayı reddetmiştir.

> *Adı geçen avukat bu durumda, vasi adına dava açamaz, satış isteyemez ve yargılama ile ilgili hiçbir görev yapamaz. Yaptığı satış isteme, vasi adına satışa katılma işlemi ise gecikmesinde sakınca olan bir nitelikte de değildir. Bu konuda kendisine kanunun gösterdiği gibi bir izin verilmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 444. maddedeki usul güvencelerinin sonucunu gösterir. Daire, satışın vesayet makamının görevlendireceği kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde yapılacağını ve pazarlıkla satışta da vasinin hazır bulunmasının gerektiğini hatırlatmıştır. Vasiden vesayet işlerini takip ve satış isteme yetkisi içeren özel bir vekâletname almamış avukatın vasi adına satış isteyemeyeceği ve satışta hazır bulunamayacağı, vasinin bu işlemlere icazeti de bulunmadığı belirtilerek satışın geçersiz olduğu kabul edilmiş ve ret kararı bozulmuştur.

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
11.10.2012 · E. 2012/10187 · K. 2012/11048

Kısıtlanıp velayet altında bırakılan ergin çocuğun taşınmazına ilişkin istemlerde görevli mahkeme aile mahkemesidir; 444. maddedeki pazarlık değerlendirmesi uygulanmaz

Kısıtlanarak babasının velayeti altında bırakılan bir erginin adına kayıtlı taşınmazın satışı için baba vesayet makamından izin istemiştir. Vesayet makamı izin verdi ve pazarlıkla satış konusunda karar verilmesi için dosyayı denetim makamına göndermiştir; denetim makamı pazarlıkla satış istemini reddetmiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Görevsiz vesayet makamının satışa izin kararı üzerine denetim makamının pazarlıkla satış konusunda Türk Medeni Kanununun 444/son maddesi uyarınca değerlendirme yapma yetkisi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, denetim makamı tarafından pazarlıkla satış koşulları gerçekleşmediğinden ret kararı verilmiş olması yerinde değil ise de, ret hükmü sonucu itibariyle doğru olduğundan gerekçe değiştirilmek suretiyle hükmün ONANMASINA…*

DEĞERLENDİRME Karar, 444. maddenin vesayet altındaki kişilere özgü olduğunu gösterir. Daire, kısıtlanıp velayet altında bırakılan ergin çocuklar ve malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümlerinin uygulanacağını ve görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Vesayet makamının görevsizlik kararı verme-

si gerektiği, görevsiz vesayet makamının izin kararı üzerine denetim makamının pazarlıkla satış konusunda değerlendirme yapma yetkisi bulunmadığı, ancak ret hükmünün sonucu itibarıyla doğru olduğu belirtilerek karar gerekçe değiştirilerek onanmıştır (TMK m. 419).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 440:** Taşınırların satılması.
- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.
- **TMK m. 419:** Kısıtlanan ergin çocukların velayet altında bırakılması.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

445

B. Özen ve temsil
I. Kişiye özen
1. Küçüklerde

a. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Vesayet altındaki kişi küçük ise, vasi onun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür.
(2) Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, vasi bu konuda ana ve babanın yetkilerine sahiptir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 445, vesayet altındaki küçüğün kişisine özen gösterilmesini düzenler. Vesayet altındaki kişi küçük ise vasi, onun **bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür**. Vasi bu konuda **ana ve babanın yetkilerine sahiptir**; ancak **vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklıdır**. Bu nedenle küçüğün bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ve yerleşim yerinin değiştirilmesi **vesayet makamının iznine** bağlıdır (TMK m. 462). Yargıtay, vesayet altındaki küçükler hakkında koruma kararı istenirken husumetin vasiye yöneltilmesi ve kuruma yerleştirme için vesayet makamının izninin alınması gerektiğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 389. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet altındaki küçük	Velayet altında bulunmadığı için vesayet altına alınan ergin olmayan kişi (TMK m. 404).
Kişiye özen	Vasinin, vesayet altındaki kişinin kişisine ilişkin görevleri; Kanun'da 445-447. maddelerin başlığıdır.
Vesayet daireleri	Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) ile denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi) (TMK m. 397).
Saklı kalma	Bir hükmün, başka bir kuralın uygulanmasını engellememesi.

YÜRÜTME

1 Yargıtay 2. HD, 26.03.2012, E. 2011/13905, K. 2012/7130.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 445- Yürürlükteki Kanunun 389 uncu maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada yürürlükteki metindeki "infak ve terbiyesine itina eder" ifadesi yerine, "bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür." ifadesi kullanılmıştır. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 405 inci maddesine paralel olarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 148*

Tasarının 445. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 469).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 389. maddeydi; madde "İtina ve temsil" başlığı altında "Küçükler" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, küçüğün infak ve terbiyesine itina eder. Bu hususta vesayet dairelerinin müdahale haklarına mütedair hükümler baki kalmak şartiyle vasi, ana ve babaya ait salahiyeti kullanır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 389 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 389	4721 sayılı Kanun m. 445
Görev	Küçüğün infak ve terbiyesine itina	Bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri alma yükümlülüğü
Yetki	Ana ve babaya ait yetkiyi kullanma	Ana ve babanın yetkilerine sahip olma
Sınır	Vesayet dairelerinin müdahale hakları saklı	Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı
Yapı	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 445. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Vesayet altındaki kişinin küçük olması	TMK m. 445/1
Yükümlülük	Vasi, küçüğün bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri alır	TMK m. 445/1

Konu	Kural	Dayanak
Yetki	Vasi bu konuda ana ve babanın yetkilerine sahiptir	TMK m. 445/2
Sınır	Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklıdır	TMK m. 445/2, 462, 463
Kuruma yerleştirme	Vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı; gecikmesinde sakınca varsa vasi	TMK m. 446
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 389	Gerekçe, s. 148

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
389. maddesini
karşılar. Gerekçe, birinci fıkrada eski metindeki "infak ve terbiyesine itina eder" ifadesi yerine **"bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür"** ifadesinin kullanıldığını ve maddenin İsviçre Medeni Kanunu'nun
405. maddesine
paralel olarak iki fıkra hâlinde düzenlendiğini açıklar (S. Sayısı 723, s. 148). Tasarının 445. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 469).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasinin küçüğün bakımı ve eğitimi konusunda **ana ve babanın yetkilerine sahip** olmasıdır. İkinci nokta, bu yetkinin **vesayet dairelerinin yetkileriyle sınırlı** olmasıdır: küçüğün bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ve yerleşim yerinin değiştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Üçüncü nokta, velayet kaldırılmış olsa bile **ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünün devam etmesidir** (TMK m. 350).

II. Bakım ve Eğitim Yükümlülüğü

- **Kapsam:** Vesayet altındaki kişinin küçük olması.
- **Yükümlülük:** Küçüğün bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almak.
- **Genel görev:** Vasi, küçüğün kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korur.

2 Birinci fıkraya göre vesayet altındaki kişi küçük ise vasi, onun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Vasinin genel görevi, vesayet altındaki küçüğün kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmektir (TMK m. 403); 445. madde, Kanun'un "Kişiye özen" başlığı altında bu görevin küçüğün kişisine ilişkin yönünü düzenler. Gerekçe, eski metindeki "infak ve terbiyesine itina eder" ifadesi yerine "bakımı ve eğitimi

için gereken önlemleri almakla yükümlüdür" ifadesinin kullanıldığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 148).

Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır (TMK m. 404); velayet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa da çocuğa bir vasi atanır (TMK m. 348). Vesayet makamı, haklı sebepler engel olmadıkça, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla öncelikle vesayet altına alınacak kişinin eşini veya yakın hısımlarından birini vasi olarak atar; bu atamada yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur (TMK m. 414). 3

III. Vasinin Ana ve Baba Yetkilerine Sahip Olması

- **Kural:** Vasi, bakım ve eğitim konusunda ana ve babanın yetkilerine sahiptir.
- **Velayetteki karşılığı:** Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygular.
- **Sınır:** Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklıdır.

İkinci fıkraya göre vasi, bakım ve eğitim konusunda ana ve babanın yetkilerine sahiptir. Velayet hükümlerinde ana ve babanın bu konudaki yetkileri şöyle düzenlenmiştir: ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygular; olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır ve önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutar (TMK m. 339). Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitir ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlar ve korur; çocuğa yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde genel ve mesleki bir eğitim sağlar (TMK m. 340). 4

Eski Kanun da vasinin bu konuda, vesayet dairelerinin müdahale haklarına ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla ana ve babaya ait yetkiyi kullanacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 389). Aynı kayıt vasinin temsil yetkisinde de yer alır: vasi, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder (TMK m. 448). 5

IV. Vesayet Dairelerinin Yetkileri Saklıdır

- **Vesayet makamının izni:** Çıraklık sözleşmesi, bir sanat veya meslekle uğraşma, kuruma yerleştirme, yerleşim yerinin değiştirilmesi.
- **Denetim makamının da izni:** Evlat edinme veya edinilme, vatandaşlığa girme veya çıkma, küçüğün ergin kılınması.
- **Koruma amacıyla yerleştirme:** Vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı karar verir.

Vasinin ana ve baba yetkilerine sahip olması, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyladır. Kanun, küçüğün kişisini ilgilendiren 6

bazı işlemleri vesayet makamının iznine bağlamıştır: vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması, çıraklık sözleşmesi yapılması, vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ve yerleşim yerinin değiştirilmesi (TMK m. 462). Vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi, vatandaşlığa girmesi veya çıkması ve küçüğün ergin kılınması için vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gerekir (TMK m. 463). Küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir (TMK m. 446).

7 Yargıtay, yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınan küçükler hakkında koruma kararı istenen davada husumetin küçüklerin vasisine yöneltilmesi ve 462. maddenin 13. bendi uyarınca vesayet makamının izninin alınması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.[2] Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez (TMK m. 412); Yargıtay, izin kararı bulunmadan küçüklerin yerleşim yerinin değiştirilmesinin yetkili vesayet dairesini değiştirmeyeceğini belirtmiştir.[3]

8 Vasi görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunursa vesayet makamı tarafından görevden alınır (TMK m. 483); ilgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488). Yargıtay, küçüklere atanan vasinin değiştirilmesi istemine ilişkin vesayet makamı kararına karşı temyiz yoluna değil denetim makamına itiraz yoluna gidileceğini belirtmiştir.[4]

V. Velayet ile Vesayet Arasındaki Fark

- **Velayet:** Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar velayetteki temsilde uygulanmaz.
- **Vesayet:** Vasi, vesayet dairelerinin izin ve denetimine tabidir.
- **Görev:** Vesayet sürdükçe vasinin defter ve hesabını vesayet makamı ister.

9 Kanun, vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümlerin velayetteki temsilde de uygulanacağını öngörür (TMK m. 342). Yargıtay, vesayette vasiye getirilen izin ve denetim usullerinin örnekseme yoluyla velayette uygulanamayacağını belirtmiştir.[5] Vesayet altındaki küçük bakımından ise vasiden defter tutmasını ve hesap vermesini isteyecek makamın vesayet makamı olduğu, aile mahkemesinin vesayet devam ettiği sürece vesayet altındaki küçüklerle ilgili bir görevi bulunmadığı belirtilmiştir.[6]

2 Yargıtay 2. HD, 26.03.2012, E. 2011/13905, K. 2012/7130.
3 Yargıtay 18. HD, 04.12.2014, E. 2014/10841, K. 2014/17646.
4 Yargıtay 18. HD, 25.02.2016, E. 2015/7420, K. 2016/3209.
5 Yargıtay 2. HD, 30.05.2013, E. 2012/22322, K. 2013/15019.
6 Yargıtay 2. HD, 09.06.2015, E. 2015/9926, K. 2015/12088.

Velayetin kaldırılmasına karar veren hâkim, çocuğa vasi atanması için vesayet makamına ihbarda bulunur.[7] Velayeti kaldırılıp vasi atanan küçük hakkındaki bakım tedbirinin kaldırılması isteminin, velayetin değiştirilmesi davasının sonucu beklenerek ve taraf teşkili gözetilerek karara bağlanması gerektiği de belirtilmiştir.[8] 10

VI. Bakım ve Eğitim Giderleri

- **Kural:** Giderler ana ve baba tarafından karşılanır.
- **Velayetin kaldırılması:** Ana ve babanın yükümlülüğü devam eder; ödeme gücü yoksa giderler Devletçe karşılanır.
- **Nafaka davası:** Gereken hâllerde vasi tarafından da açılabilir.

Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327). Velayetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü devam eder; ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır (TMK m. 350). Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde nafaka davası, atanacak kayyım veya vasi tarafından da açılabilir (TMK m. 329); vasinin dava açması, acele hâllerde geçici önlem alma yetkisi saklı kalmak üzere vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). 11

UYGULAMA NOTU

Vesayet altındaki bir küçüğe vasi olarak atanan kişi, küçüğün bakımı ve eğitimiyle ilgili kararları, vesayet makamının iznine bağlı işler dışında, ana ve babanın yetkileriyle alır (TMK m. 445). **Küçüğün bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ya da yerleşim yerinin değiştirilmesi gerekiyorsa**, önce vesayet makamından izin istenmelidir (TMK m. 462); gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde vasi, koruma amacıyla kuruma yerleştirme kararını kendisi verip durumu derhâl vesayet makamına bildirmelidir (TMK m. 446). **Bakım ve eğitim giderleri için** ana ve babaya karşı nafaka davası açılmadan önce vesayet makamının izni alınmalıdır (TMK m. 329, 462).

7 Yargıtay 2. HD, 14.01.2026, E. 2025/8689, K. 2026/261.
8 Yargıtay 2. HD, 11.10.2016, E. 2016/18049, K. 2016/13700.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2012 · E. 2011/13905 · K. 2012/7130

Vesayet altındaki küçükler hakkında koruma kararı istenirken husumet vasiye yöneltilmeli, küçüklerin kuruma yerleştirilmesi için vesayet makamının izni alınmalıdır

Aile mahkemesinden, yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınmış iki küçük hakkında koruma kararı verilmesi istendi. Mahkemenin istem üzerine verdiği hüküm temyiz edilmiştir.

> *Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK.m.462/13). Açıklanan sebeple, öncelikle davada husumetin küçüklerin vasisine yöneltilmesi, göstermesi halinde delillerinin toplanması ve Türk Medeni Kanununun 462/13. maddesi gereğince vesayet makamının izninin alınması, bundan sonra koruma talebiyle ilgili karar verilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 445. maddenin ikinci fıkrasındaki "vesayet dairelerinin yetkileri saklı" kaydının somut bir sonucunu gösterir. Velayet altındaki çocuk için bakım ve eğitim konusunda gerekli kararları ana ve baba alır (TMK m. 339); vesayet altındaki küçüğün bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ise vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Daire, koruma istemine ilişkin davada husumetin küçüklerin vasisine yöneltilmesi, delillerin toplanması ve vesayet makamının izninin alınması gerektiğini belirterek eksik hasım ve eksik inceleme nedeniyle hükmü bozmuştur.

2 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2014 · E. 2014/10841 · K. 2014/17646

Vesayet altındaki küçüklerin yerleşim yeri vesayet makamının izni olmadan değiştirilemez; izinsiz adres değişikliği yetkili vesayet dairesini değiştirmez

Vasi vekili, vesayet altındaki küçüklere ait bir araç üzerindeki tedbirin kaldırılmasını vesayet dosyasının bulunduğu sulh hukuk mahkemesinden istemiştir. Mahkeme, küçüklerin yerleşim yerinin başka bir ilçe olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Açıklanan hükümler uyarınca vasi atanması davası sırasında yetkili mahkeme kısıtlının yerleşim yeri mahkemesi ise de, vasi atandıktan sonra kısıtlının yerleşim yeri; kısıtlama kararı veren vesayet makamının bulunduğu yerdir ve vesayet makamının izni olmadıkça kısıtlının yerleşim yeri değiştirilemez. Talep olmadığı gibi mahkemece de, küçüklerin yerleşim yerinin değiştirilmesi hakkında bir karar verilmemiştir. Vesayet hakkındaki hükümlerin kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle nüfus kaydında, yasa hükümlerine aykırı olarak kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesi sonuç doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, 445. madde bakımından ana ve baba yetkisi ile vasinin yetkisi arasındaki farkı gösterir. Velayet altındaki çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının yerleşim yeridir; vesayet altındaki kişinin yerleşim yeri ise bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21) ve vesayet makamının izni olmadıkça değiştirilemez (TMK m. 412). Vasi bakım ve eğitim konusunda ana ve babanın yetkilerine sahip olsa da küçüğün yerleşim yerinin değiştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Daire, izin kararı bulunmadığı için adres değişikliğinin yetkiyi değiştirmeyeceğini belirterek yetkisizlik kararını bozmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088

Vesayet sürdükçe vesayet altındaki küçüğün malvarlığına ilişkin defter ve hesap istemlerinde görevli makam aile mahkemesi değil vesayet makamıdır

Velayet altında bulunmayan bir küçük, sulh hukuk mahkemesince bir yakınının vesayeti altına alındı. Daha sonra aile mahkemesinde görülen çocuk mallarının korunmasına ilişkin davada mahkeme, vasiden küçüğün malvarlığının dökümünü gösteren bir defter sunmasını istemiştir. Bu karar temyiz incelemesinde onanmıştır; vasi karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Şu halde, vasiden, küçüğe ait malvarlığını gösteren defter tutmasını ve malvarlığıyla ilgili hesap vermesini isteyecek olan vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi)'dir. Aile mahkemesinin, vesayet altındaki küçüklerle ilgili vesayet devam ettiği müddetçe bir görevi bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, küçük vesayet altına alındıktan sonra kişisine ve mallarına ilişkin gözetimin vesayet dairelerine geçtiğini gösterir. Velayet altındaki çocuğun mallarının korunması için gereken önlemleri hâkim alır (TMK m. 360); vesayet altındaki küçük için ise vasiden defter tutmasını ve hesap vermesini isteyecek makam vesayet makamıdır (TMK m. 438). Daire, onama kararını kaldırarak aile mahkemesinin kararını bozmuş; aile mahkemesinin görevin vesayet makamına ait olduğunu belirterek karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi gerektiğini belirtmiştir.

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.02.2016 · E. 2015/7420 · K. 2016/3209

Küçüklere atanan vasinin değiştirilmesi istemine ilişkin vesayet makamı kararına karşı temyiz yoluna değil denetim makamına itiraz yoluna gidilir

Vesayet altındaki küçüklerin vasisinin değiştirilmesi istendi. Vesayet makamı istemi reddetmiştir; karar istemde bulunan kişinin vekilince temyiz edilmiştir.

> *Vasinin görevden alınıp yeni vasi atanmasına yönelik vesayet makamı kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamayacağından, davacının temyiz dilekçesinin vasinin değiştirilmesi istemine dair vesayet makamı kararına karşı itiraz olarak*

kabul edilip, itirazın denetim makamınca incelenmesi ve bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...

DEĞERLENDİRME Karar, küçüğün vasisinin görevini vesayet dairelerinin gözetimi altında yürüttüğünü gösterir. Vasi görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunursa vesayet makamı tarafından görevden alınır (TMK m. 483); ilgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488). Daire, temyiz dilekçesinin itiraz olarak kabul edilip denetim makamınca kesin karara bağlanması için dosyayı mahkemesine geri çevirmiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2013 · E. 2012/22322 · K. 2013/15019

Vesayette vasiye getirilen izin ve denetim usulleri örnekseme yoluyla velayette uygulanamaz

Velayet hakkına sahip ebeveyn, küçüğün miras payı bulunan bir aracın satışı için aile mahkemesinden izin istemiştir. Mahkeme, aracın belirli bir bedelden aşağı olmamak üzere pazarlık usulüyle satılmasına ve satış bedelinden küçüğün miras payına düşen kısmın bankada açılacak bir hesaba yatırılmasına karar vermiştir; karar veli tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, aracın satışına izin verilmesi, Türk Medeni Kanununun 462/2. maddesi çerçevesinde alınan bir karar değil, aynı Yasanın 356. maddesinin (2.) fıkrası çerçevesinde veliye tanınan yetki niteliğindedir. Vesayette kısıtlının malvarlığında tasarruf yönünden Kanunda vasiye getirilmiş bulunan izin ve denetim usulleri örnekseme yoluyla velayette uygulanamaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, 445. maddenin ana ve baba yetkileri ile vesayet dairelerinin yetkileri arasında çizdiği sınırı tersinden gösterir. Velayet hakkına sahip ana ve baba çocuklarının yasal temsilcisidir (TMK m. 342) ve Daireye göre kural olarak çocuk malları üzerinde hâkimden izin almaksızın tasarrufta bulunabilir; vasi ise bakım ve eğitim konusunda ana ve babanın yetkilerine sahip olmakla birlikte vesayet dairelerinin izin ve denetim yetkilerine tabidir (TMK m. 462). Daire, vesayete özgü bu usullerin velayette örnekseme yoluyla uygulanamayacağını belirterek pazarlık usulünün öngörülmesi ve bedelin bankaya yatırılması yönünden hükmü bozmuştur (TMK m. 356).

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.10.2016 · E. 2016/18049 · K. 2016/13700

Velayeti kaldırılıp vasi atanan küçük hakkındaki bakım tedbirinin kaldırılması istemi, velayetin değiştirilmesi davasının sonucu beklenerek ve taraf teşkili gözetilerek karara bağlanmalıdır

Boşanmada velayeti bir ebeveyne verilen küçük hakkında, diğer ebeveynin açtığı velayetin değiştirilmesi davasında velayetin kaldırılmasına, küçük hakkında bakım

ve barınma tedbiri uygulanmasına ve küçüğün vesayet altına alınması için sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunulmasına karar verilmiştir; küçüğe vasi atandı. İl müdürlüğü, bakım tedbirinin kaldırılarak küçüğün ailesine teslimini istemiştir; aile mahkemesi istemi reddetmiştir. Bu arada velayetin değiştirilmesi davasındaki hüküm, velayetin diğer ebeveyne verilmesi gerektiği belirtilerek bozulmuştur.

> *O halde küçük hakkında koruma kararı verilmesine esas teşkil eden ... Aile Mahkemesinin velayetin değiştirilmesi davasının sonucu beklenerek ve taraf teşkili de gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, küçüğün vesayet altına alınmasının velayet düzenlemesine bağlı olduğunu gösterir. Velayet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır (TMK m. 348); velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır (TMK m. 404). Velayetin değiştirilmesi davasındaki hüküm, velayetin diğer ebeveyne verilmesi gerektiği belirtilerek bozulduğundan Daire, bakım tedbirinin kaldırılması isteminin o davanın sonucu beklenerek ve taraf teşkili de gözetilerek karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.01.2026 · E. 2025/8689 · K. 2026/261

Velayetin kaldırılmasına karar veren hâkim çocuğa vasi atanması için vesayet makamına ihbarda bulunur; velayetin kaldırılması davası tam ıslahla kişisel ilişki davasına dönüştürülemez

Büyükanne ve büyükbaba, velayeti bir ebeveynde bulunan torunlarının velayetinin kaldırılarak vasiliğin kendilerine verilmesi için sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunulmasını istemiştir; daha sonra ıslahla bu istemden vazgeçerek torunla kişisel ilişki kurulmasını istemişlerdir. Bölge adliye mahkemesi davanın tam ıslahla kişisel ilişki davasına dönüştüğünü kabul ederek kişisel ilişki kurmuştur; karar velayet sahibi ebeveynin vekilince temyiz edilmiştir.

> *Önceden aldığı önlemlerden bir sonuç alamayan veya alınması söz konusu olabilecek önlemlerin daha baştan yetersiz kalacağını anlayan hakim, bu maddede gösterilen hallerin varlığı durumunda velayetin kaldırılmasına karar vermekle birlikte; çocuğa vasi atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulmasına karar verir.*

DEĞERLENDİRME Karar, küçüğün vesayet altına alınmasına giden yolu gösterir. Velayetin kaldırılması, çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaması veya bu önlemlerin baştan yetersiz kalacağının anlaşılması koşuluna bağlıdır (TMK m. 348); velayet kaldırıldığında hâkim çocuğa vasi atanması için vesayet makamına ihbarda bulunur ve atanan vasi 445. madde uyarınca küçüğün bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlü olur. Daire, velayetin kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle velayetin kaldırılması davasının tam ıslahla

kişisel ilişki davasına dönüştürülemeyeceğini, kişisel ilişki talebinin ancak kısmi ıslah niteliğinde kabul edilebileceğini belirterek kararı bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 404:** Küçüklük.
- **TMK m. 446:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması.
- **TMK m. 339:** Velayetin kapsamı.
- **TMK m. 340:** Eğitim.
- **TMK m. 348:** Velayetin kaldırılması.
- **TMK m. 350:** Velayetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

MADDE

B. Özen ve temsil
I. Kişiye özen
1. Küçüklerde

446 b. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması

KANUN METNİ

(1) Küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir.
(2) Bunun dışında usul ve yetkiyle ilgili konularda kısıtlı olsun veya olmasın erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümler uygulanır.
(3) Onaltı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 446, vesayet altındaki küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesini düzenler. Yerleştirmeye kural olarak **vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı** karar verir. **Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde** kararı **bizzat vasi** verir ve **durumu derhâl vesayet makamına bildirir**; bildirim yükümlülüğü Tasarıya Adalet Komisyonunca eklenmiştir. Bunun dışında **usul ve yetkiyle ilgili konularda** erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 432-437). **On altı yaşını doldurmamış çocuk** bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz. Yargıtay, vesayet altındaki küçükler hakkında koruma kararı istenirken husumetin vasiye yöneltilmesi ve kuruma yerleştirme için vesayet makamının izninin alınması gerektiğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'da yoktu; İsviçre Medeni Kanunu'nun 405a maddesinden alınmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 26.03.2012, E. 2011/13905, K. 2012/7130.

Koruma amacıyla yerleştirme	Küçüğün korunması için bir kuruma yerleştirilmesi; Kanun bunu "koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması" başlığı altında düzenler.
Gecikmesinde sakınca bulunan hâl	Vesayet makamının kararını beklemenin küçüğün korunmasını tehlikeye düşüreceği durum.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 446- Yürürlükteki Kanunda mevcut olmayan bu madde, kenar başlığıyla birlikte İsviçre Medenî Kanununun 405a maddesinden aynen alınmıştır. Birinci fıkrada küçüklerin "koruma" amacıyla bir kuruma yerleştirilmesinde vasinin başvurusu koşuluyla vesayet makamının yetkili olduğu belirlenmiş, ancak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bu yetkiyi vasinin de kullanabileceği kabul edilmiştir. İkinci fıkrada yetkiye ilişkin birinci fıkra hükmü dışındaki usul ve yetkiyle ilgili diğer konularda ergin kişilerin korunması amacıyla özgürlüklerin kısıtlanmasını düzenleyen 432 ve devamı maddelere yollama yapılmıştır. Üçüncü fıkrada onaltı yaşını doldurmamış çocukların koruma amacıyla kuruma yerleştirilmeyi bizzat talep edemeyecekleri öngörülmüştür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 148*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 446 nci maddesinin birinci fıkrası ile 447 nci maddesinin ikinci fıkrasına vasinin denetimini sağlamak amacıyla "ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir" ibaresi eklenmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu, vasinin denetimini sağlamak amacıyla birinci fıkraya "ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir" ibaresini eklemiş, madde bu biçimde yürürlüğe girmiştir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları Tasarıdaki gibi kabul edilmiştir.

	Tasarı m. 446	Kanun m. 446
Birinci fıkra	"...gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir."	"...gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir."
İkinci ve üçüncü fıkra	Usul ve yetkide erginlere ilişkin hükümler; on altı yaş sınırı	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 469	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 469

Eski Kanun'da bu maddenin karşılığı yoktu. Madde, gerekçeye göre kenar başlığıyla birlikte İsviçre Medeni Kanunu'nun 405a maddesinden alınmıştır. Eski Kanun'un

küçüklere ilişkin 389. maddesi yalnızca vasinin küçüğün infak ve terbiyesine itina edeceğini öngörüyordu (TMK m. 445).

	743 sayılı Kanun dönemi	4721 sayılı Kanun m. 446
Karar veren	Düzenleme yoktu	Vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı; gecikmesinde sakınca varsa vasi
Bildirim	Düzenleme yoktu	Vasi durumu derhâl vesayet makamına bildirir
Usul ve yetki	Düzenleme yoktu	Erginlerin korunması amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümler
Yaş sınırı	Düzenleme yoktu	On altı yaşını doldurmamış çocuk mahkemeye bizzat başvuramaz
Kaynak	Yok	İsviçre Medeni Kanunu m. 405a

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu birinci fıkraya vasinin bildirim yükümlülüğünü eklemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 446. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu birinci fıkraya "ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir" ibaresini ekledi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Karar veren	Vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı	TMK m. 446/1
Acele hâl	Gecikmesinde sakınca varsa bizzat vasi karar verir	TMK m. 446/1
Bildirim	Vasi durumu derhâl vesayet makamına bildirir	TMK m. 446/1
Usul ve yetki	Erginlerin korunması amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümler	TMK m. 446/2, 432-437
Yaş sınırı	On altı yaşını doldurmamış çocuk mahkemeye bizzat başvuramaz	TMK m. 446/3
Eski Kanun	Karşılığı yok; kaynak İsviçre Medeni Kanunu m. 405a	Gerekçe, s. 148

TBMM gerekçesine göre eski Kanun'da bulunmayan madde, **kenar başlığıyla birlikte İsviçre Medeni Kanunu'nun 405a maddesinden** alınmıştır. Gerekçe, birinci fıkrada küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesinde **vasinin** 1

başvurusu koşuluyla vesayet makamının yetkili olduğunun belirlendiğini, ancak **gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bu yetkiyi vasinin de kullanabileceğinin** kabul edildiğini, ikinci fıkrada usul ve yetkiyle ilgili diğer konularda **432 ve devamı maddelere** yollama yapıldığını ve üçüncü fıkrada **on altı yaşını doldurmamış çocukların** koruma amacıyla kuruma yerleştirilmeyi bizzat talep edemeyeceklerinin öngörüldüğünü açıklar (S. Sayısı 723, s. 148). Adalet Komisyonu, vasinin denetimini sağlamak amacıyla birinci fıkraya **"ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir"** ibaresini eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, küçüğü koruma amacıyla kuruma yerleştirme kararının **kural olarak vesayet makamına** ait olmasıdır; vasi ancak **gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde** kendisi karar verebilir. İkinci nokta, vasinin kendi verdiği kararı **derhâl vesayet makamına bildirmekle** yükümlü olmasıdır. Üçüncü nokta, yerleştirme kararına karşı kuruma yerleştirilen kişinin veya yakınlarının, kararın kendilerine bildirilmesinden başlayarak **on gün içinde denetim makamına itiraz** edebilmesidir (TMK m. 435); on altı yaşını doldurmamış çocuk ise bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz.

II. Kuruma Yerleştirme Kararını Verme Yetkisi

- **Kural:** Vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı karar verir.
- **Acele hâl:** Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir.
- **Bildirim:** Vasi, kendi verdiği kararı derhâl vesayet makamına bildirir.

2 Birinci fıkraya göre küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir. Gerekçe, bu fıkrada vasinin başvurusu koşuluyla vesayet makamının yetkili olduğunun belirlendiğini, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise bu yetkiyi vasinin de kullanabileceğinin kabul edildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 148). Tasarıda vasinin bildirim yükümlülüğü yoktu; Adalet Komisyonu bu ibareyi vasinin denetimini sağlamak amacıyla eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

3 Madde, vasinin küçüğün bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlü olduğunu ve bu konuda, vesayet dairelerinin yetkileri saklı kalmak kaydıyla, ana ve babanın yetkilerine sahip olduğunu düzenleyen 445. maddenin ardından gelir (TMK m. 445). Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi, ayrıca vesayet makamının izni gereken işler arasında sayılmıştır (TMK m. 462). Yargıtay, yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınan küçükler hakkında koruma kararı istenen davada husumetin küçüklerin vasisine yöneltil-

mesi ve 462. maddenin 13. bendi uyarınca vesayet makamının izninin alınması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.[2]

III. Usul ve Yetki: Erginlere İlişkin Hükümlere Yollama

- **Yollama:** Usul ve yetkiyle ilgili konularda 432 ve devamı maddeler uygulanır.
- **Yetki:** İlgilinin yerleşim yeri vesayet makamı; gecikmesinde sakınca varsa bulunduğu yer vesayet makamı.
- **İtiraz:** Bildirimden başlayarak on gün içinde denetim makamına.
- **Yargılama:** Basit yargılama usulü; hâkim en geç iki gün içinde karar verir.

4 İkinci fıkraya göre birinci fıkra dışında, usul ve yetkiyle ilgili konularda kısıtlı olsun veya olmasın erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümler uygulanır. Gerekçe, bu fıkrada yetkiye ilişkin birinci fıkra hükmü dışındaki usul ve yetkiyle ilgili diğer konularda 432 ve devamı maddelere yollama yapıldığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 148). Yollama, maddenin açık ifadesiyle usul ve yetkiyle ilgili konulara ilişkindir.

5 Yollama yapılan hükümlere göre yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına aittir; yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı kurumdan çıkarmaya da yetkilidir (TMK m. 433). Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21). Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; bu hak kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir (TMK m. 435).

6 Karar verilirken ilgilinin kararın sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur (TMK m. 436). Hâkim basit yargılama usulüne göre karar verir, gerektiğinde ilgili kişiye adli yardım sağlanır; hâkim ilgili kişiyi dinler, tahkikatı tamamlar ve gecikmeksizin en geç iki gün içinde kararını verir (TMK m. 437). Yollama yapılan 436 ve 437. maddeler 2019'dan bu yana değiştirilmiştir; güncel metinler ilgili madde şerhlerinde yer alır.

IV. On Altı Yaş Sınırı

- **Kural:** On altı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz.
- **İtiraz hakkı:** Kuruma yerleştirilen kişinin yakınları da itiraz edebilir.

2 Yargıtay 2. HD, 26.03.2012, E. 2011/13905, K. 2012/7130.

7 Üçüncü fıkraya göre on altı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz. Gerekçe bu hükmü, on altı yaşını doldurmamış çocukların koruma amacıyla kuruma yerleştirilmeyi bizzat talep edemeyecekleri biçiminde açıklar (S. Sayısı 723, s. 148). Yerleştirme kararına karşı itiraz hakkı, kuruma yerleştirilen kişinin yanında yakınlarına da tanınmıştır (TMK m. 435).

V. Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Tedbirlerle İlişkisi

- **Bakım tedbiri:** Çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi.
- **Karar veren:** Çocuk hâkimi; istemde bulunabilecekler arasında vasi de vardır.

8 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler öngörür. Bunlardan bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılmasına veya bu kurumlara yerleştirilmesine yöneliktir (5395 s. K. m. 5). Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir (5395 s. K. m. 7).

9 Yargıtay, velayeti kaldırılan, bu Kanun uyarınca hakkında bakım ve barınma tedbiri uygulanan ve kendisine vasi atanan bir küçük hakkındaki tedbirin kaldırılması isteminin, velayetin değiştirilmesi davasının sonucu beklenerek ve taraf teşkili gözetilerek karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir.[3]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vesayet altındaki küçüğün koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesi gerekiyorsa**, vasi vesayet makamına başvurmalıdır (TMK m. 446). **Beklemek küçüğün korunmasını tehlikeye düşürecekse**, vasi yerleştirme kararını kendisi verip durumu derhâl vesayet makamına bildirmelidir. **Yerleştirme kararına katılmayan küçüğün yakını**, kararın kendisine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 435).

3 Yargıtay 2. HD, 11.10.2016, E. 2016/18049, K. 2016/13700.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2012 · E. 2011/13905 · K. 2012/7130

Vesayet altındaki küçükler hakkında koruma kararı istenirken husumet vasiye yöneltilmeli, küçüklerin kuruma yerleştirilmesi için vesayet makamının izni alınmalıdır

Aile mahkemesinden, yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınmış iki küçük hakkında koruma kararı verilmesi istendi. Mahkemenin istem üzerine verdiği hüküm temyiz edilmiştir.

> *Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK.m.462/13). Açıklanan sebeple, öncelikle davada husumetin küçüklerin vasisine yöneltilmesi, göstermesi halinde delillerinin toplanması ve Türk Medeni Kanununun 462/13. maddesi gereğince vesayet makamının izninin alınması, bundan sonra koruma talebiyle ilgili karar verilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altındaki küçüğün kuruma yerleştirilmesinde vasinin ve vesayet makamının yerini gösterir. 446. maddeye göre küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı karar verir; vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ayrıca vesayet makamının izni gereken işler arasında sayılmıştır (TMK m. 462). Daire, koruma istemine ilişkin davada husumetin küçüklerin vasisine yöneltilmesi, delillerin toplanması ve vesayet makamının izninin alınması gerektiğini belirterek eksik hasım ve eksik inceleme nedeniyle hükmü bozmuştur. Karar 446. maddeye değil 462. maddenin 13. bendine dayanır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.10.2016 · E. 2016/18049 · K. 2016/13700

Velayeti kaldırılıp vasi atanan küçük hakkındaki bakım tedbirinin kaldırılması istemi, velayetin değiştirilmesi davasının sonucu beklenerek ve taraf teşkili gözetilerek karara bağlanmalıdır

Boşanmada velayeti bir ebeveyne verilen küçük hakkında, diğer ebeveynin açtığı velayetin değiştirilmesi davasında velayetin kaldırılmasına, küçük hakkında bakım ve barınma tedbiri uygulanmasına ve küçüğün vesayet altına alınması için sulh hukuk mahkemesine ihbarda bulunulmasına karar verilmiştir; küçüğe vasi atandı. İl müdürlüğü, bakım tedbirinin kaldırılarak küçüğün ailesine teslimini istemiştir; aile mahkemesi istemi reddetmiştir. Bu arada velayetin değiştirilmesi davasındaki hüküm, velayetin diğer ebeveyne verilmesi gerektiği belirtilerek bozulmuştur.

> *O halde küçük hakkında koruma kararı verilmesine esas teşkil eden ... Aile Mahkemesinin velayetin değiştirilmesi davasının sonucu beklenerek ve taraf teşkili de gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet altındaki küçüğün kurumda korunmasının velayet düzenlemesiyle bağlantısını gösterir. Olayda küçük, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca verilen bir bakım tedbiriyle koruma altına alınmış ve kendisine vasi atanmıştır; tedbir 446. madde uyarınca verilmiş bir yerleştirme kararı değildir. Velayetin değiştirilmesi davasındaki hüküm, velayetin diğer ebeveyne verilmesi gerektiği belirtilerek bozulduğundan Daire, bakım tedbirinin kaldırılması isteminin o davanın sonucu beklenerek ve taraf teşkili de gözetilerek karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 348; TMK m. 404).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088

Vesayet sürdükçe vesayet altındaki küçüğün malvarlığına ilişkin defter ve hesap istemlerinde görevli makam aile mahkemesi değil vesayet makamıdır

Velayet altında bulunmayan bir küçük, sulh hukuk mahkemesince bir yakınının vesayeti altına alındı. Daha sonra aile mahkemesinde görülen çocuk mallarının korunmasına ilişkin davada mahkeme, vasiden küçüğün malvarlığının dökümünü gösteren bir defter sunmasını istemiştir. Bu karar temyiz incelemesinde onanmıştır; vasi karar düzeltme isteminde bulunmuştur.

> *Şu halde, vasiden, küçüğe ait malvarlığını gösteren defter tutmasını ve malvarlığıyla ilgili hesap vermesini isteyecek olan vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi)'dir. Aile mahkemesinin, vesayet altındaki küçüklerle ilgili vesayet devam ettiği müddetçe bir görevi bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar kuruma yerleştirmeye ilişkin değildir; vesayet altındaki küçük bakımından vasinin görevlerini gözetecek makamın vesayet makamı olduğunu gösterir. 446. madde de küçüklerin koruma amacıyla kuruma yerleştirilmesine ilişkin kararı vasinin başvurusu üzerine vesayet makamına bırakır; yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına aittir (TMK m. 433). Daire, aile mahkemesinin vasiden defter istemesini görev yönünden bozmuştur (TMK m. 438).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 445:** Küçüklerde kişiye özen.
- **TMK m. 447:** Kısıtlılarda kişiye özen.
- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 433:** Yetki.
- **TMK m. 435:** İtiraz.
- **TMK m. 436:** Usul.
- **TMK m. 437:** Yargılama usulü.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.

MADDE

447

B. Özen ve temsil
I. Kişiye özen
2. Kısıtlılarda

KANUN METNİ

(1) Vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür.
(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde vasi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümlere göre kısıtlıyı bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir ve durumu derhal vesayet makamına bildirir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 447, kısıtlının kişisine özen gösterilmesini düzenler. Vasi, **kısıtlıyı korumak** ve **bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle** yükümlüdür. **Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde** vasi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümlere göre kısıtlıyı **bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir** ve **durumu derhal vesayet makamına bildirir**; bildirim yükümlülüğü Tasarıya Adalet Komisyonunca eklenmiştir. Yargıtay, ergin kısıtlının kimlerle ve ne şekilde görüşeceğinin bu koruyucu yardım ve gözetim kapsamında olduğunu, kısıtlı ile kişisel ilişki istemini inceleme görevinin aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 390. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Kısıtlı	Kısıtlanarak vesayet altına alınan kişi (TMK m. 405-408).
Kişiye özen	Vasinin, vesayet altındaki kişinin kişisine ilişkin görevleri; Kanun'da 445-447. maddelerin başlığıdır.
Kuruma yerleştirme veya alıkoyma	Kişinin koruma amacıyla bir kuruma konulması veya orada tutulması (TMK m. 432).

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.

Vesayet makamı | Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 447- Yürürlükteki Kanunun 390 ıncı maddesini karşılamaktadır. Maddenin amacına uygun olarak kenar başlık "Kısıtlılarda" şeklinde değiştirilmiştir. Madde, İsviçre Medenî Kanununun 406 ncı maddesinin 6 Ekim 1978'de değiştirilip, 1 Ocak 1981'de yürürlüğe giren yeni metnine uygun olarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde vasi koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümler uyarınca kısıtlıyı bir kuruma yerleştirme veya orada alıkoyma yetkisine sahip kılınmıştır. Vasinin bu yetkisini kullanabilmesi için kısıtlı hakkında 432 nci maddede teker teker sayılan sebeplerden birinin mevcut olması gerektiği gibi, aynı zamanda kısıtlının kişisel korumasının başka şekilde yeterince sağlanamaması şartının da gerçekleşmiş olması aranmaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 148*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 446 nci maddesinin birinci fıkrası ile 447 nci maddesinin ikinci fıkrasına vasinin denetimini sağlamak amacıyla "ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir" ibaresi eklenmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu, vasinin denetimini sağlamak amacıyla ikinci fıkraya "ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir" ibaresini eklemiş, madde bu biçimde yürürlüğe girmiştir. Kanun metninde ibare "derhal" biçiminde yer alır. Maddenin birinci fıkrası Tasarıdaki gibi kabul edilmiştir.

	Tasarı m. 447	Kanun m. 447
İkinci fıkra	"...kısıtlıyı bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir."	"...kısıtlıyı bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir ve durumu derhal vesayet makamına bildirir."
Birinci fıkra	Vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 469	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 469

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 390. maddeydi; madde "İtina ve temsil" başlığı altında "Mahcurlar" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, mahcuru himaye ve şahsi muamelelerinde ona müzaheret ve icabı halinde bir müesseseye konulmasını temin eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 390 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 390	4721 sayılı Kanun m. 447
Kenar başlık	Mahcurlar	Kısıtlılarda
Koruma ve yardım	Mahcuru himaye ve şahsi işlerinde yardım	Kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde yardım
Kuruma konma	Gerektiğinde bir kuruma konulmasını sağlama	Gecikmesinde sakınca varsa koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümlere göre yerleştirme veya alıkoyma
Bildirim	Düzenleme yoktu	Vasi durumu derhal vesayet makamına bildirir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir.** Tasarı aşamasında Adalet Komisyonu ikinci fıkraya vasinin bildirim yükümlülüğünü eklemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 447. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu ikinci fıkraya "ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir" ibaresini ekledi	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koruma ve yardım	Vasi, kısıtlıyı korur ve bütün kişisel işlerinde ona yardım eder	TMK m. 447/1
Acele hâl	Gecikmesinde sakınca varsa vasi kısıtlıyı kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir	TMK m. 447/2
Usul	Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümler	TMK m. 447/2, 432-437
Bildirim	Vasi durumu derhal vesayet makamına bildirir	TMK m. 447/2
Kişisel ilişki	Kısıtlı ile yakınları arasındaki kişisel ilişki istemine vesayet makamı bakar	Yargıtay 2. HD, K. 2026/6481
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 390	Gerekçe, s. 148

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
390. maddesini
karşılar. Gerekçe, maddenin amacına uygun olarak kenar başlığın **"Kısıtlılarda"** şeklinde değiştirildiğini, maddenin İsviçre Medeni Kanunu'nun

406. maddesinin 1978'de değiştirilen ve 1981'de yürürlüğe giren yeni metnine

uygun olarak iki fıkra hâlinde düzenlendiğini ve ikinci fıkrada vasinin gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kısıtlıyı bir kuruma yerleştirme veya orada alıkoyma yetkisine sahip kılındığını açıklar. Gerekçeye göre vasinin bu yetkiyi kullanabilmesi için kısıtlı hakkında

432. maddede sayılan sebeplerden birinin

bulunması ve **kısıtlının kişisel korumasının başka şekilde yeterince sağlanamaması** gerekir (S. Sayısı 723, s. 148). Adalet Komisyonu, vasinin denetimini sağlamak amacıyla ikinci fıkraya **"ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir"** ibaresini eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasinin görevinin yalnız malvarlığıyla sınırlı olmayıp **kısıtlının kişisel işlerini de** kapsamasıdır. İkinci nokta, kısıtlı ile yakınları arasında kişisel ilişki kurulması istemlerinde **görevli makamın vesayet makamı** olmasıdır.[2] Üçüncü nokta, vasinin kısıtlıyı kendi kararıyla kuruma yerleştirme yetkisinin **yalnız gecikmesinde sakınca bulunan hâllerle** sınırlı olmasıdır; bunun dışında vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462).

II. Koruma ve Yardım Yükümlülüğü

- **Kural:** Vasi, kısıtlıyı korur ve bütün kişisel işlerinde ona yardım eder.
- **Genel görev:** Vasi, vesayet altındaki kişinin kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korur.
- **Özen:** Vesayet organları görevlerini iyi bir yönetimin gerektirdiği özenle yerine getirir.

2 Birinci fıkraya göre vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür. Vasinin genel görevi, vesayet altındaki kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmektir (TMK m. 403); 447. madde, Kanun'un "Kişiye özen" başlığı altında bu görevin kısıtlının kişisine ilişkin yönünü düzenler. Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466).

3 Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde onun görüşünü almakla yükümlüdür; vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması vasiyi sorumlu-

2 Yargıtay 2. HD, 06.03.2013, E. 2012/13859, K. 2013/5880.

luktan kurtarmaz (TMK m. 450). Eski Kanun, vasinin kısıtlıyı himaye edeceğini, şahsi işlerinde ona yardım edeceğini ve gerektiğinde bir kuruma konulmasını sağlayacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 390).

III. Kısıtlının Kişisel İlişkileri ve Görevli Makam

- **Kural:** Kısıtlının kimlerle ve ne şekilde görüşeceği koruyucu yardım ve gözetim kapsamındadır.
- **Görevli makam:** Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi.
- **Kanun yolu:** Vesayet makamının kararına karşı denetim makamına itiraz.

Yargıtay, ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemelerin vesayet hukukunun konusunu oluşturduğunu, kısıtlının kimlerle ve ne şekilde görüşeceğinin de bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamında olduğunu belirtmiştir.[3] Üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişki kurmasına ilişkin hüküm (TMK m. 325) velayet altındaki küçüklere ilişkindir; ergin kısıtlı ile yakınları arasında kişisel ilişki kurulması istemi ise kısıtlının korunması için tedbir alınması niteliğindedir ve vesayet hükümlerine göre incelenir.[4] 4

Vesayet makamı, görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlüdür (TMK m. 487). Kişisel ilişki istemi sürerken ilgili kişinin kısıtlanması hâlinde de görev sulh hukuk mahkemesine geçer ve husumetin vasiye yöneltilmesi gerekir.[5] Vesayet makamının bu konuda verdiği kararlara karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488); Yargıtay, bu nitelikteki bir karara karşı yapılan temyiz başvurusunu görev yönünden reddederek dosyayı mahkemesine geri çevirmiştir.[6] 5

IV. Acele Hâllerde Kuruma Yerleştirme veya Alıkoyma

- **Koşul:** Gecikmesinde sakınca bulunması.
- **Dayanak:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümler.
- **Bildirim:** Vasi durumu derhal vesayet makamına bildirir.

İkinci fıkraya göre gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde vasi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümlere göre kısıtlıyı bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir ve durumu derhal vesayet makamına bildirir. Gerekçe, vasinin bu yetkiyi kullanabilmesi için kısıtlı hakkında 432. maddede sayılan sebep- 6

3 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.
4 Yargıtay 2. HD, 06.03.2013, E. 2012/13859, K. 2013/5880.
5 Yargıtay 2. HD, 01.07.2013, E. 2013/13444, K. 2013/18360.
6 Yargıtay 2. HD, 20.06.2007, E. 2007/9282, K. 2007/10462.

lerden birinin bulunması ve kısıtlının kişisel korumasının başka şekilde yeterince sağlanamaması şartının da gerçekleşmesi gerektiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 148). Tasarıda vasinin bildirim yükümlülüğü yoktu; Adalet Komisyonu bu ibareyi vasinin denetimini sağlamak amacıyla eklemiştir (S. Sayısı 723, s. 315).

7 Yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi kural olarak ilgilinin yerleşim yeri, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise bulunduğu yer vesayet makamına aittir; yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı kurumdan çıkarmaya da yetkilidir (TMK m. 433). Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 435).

8 Acele hâl dışında vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Yargıtay, kısıtlanan ergin bir kişinin koruma altına alınarak yatılı ve sürekli bakım için bir bakım kuruluşuna yerleştirilmesine, vesayet makamından izin alınmadan karar verilmesini bozma nedeni saymıştır.[7]

V. Vasinin Görevden Alınması ve Vesayet Makamının Önlemleri

- **Görevden alma:** Görevin ağır surette savsaklanması, yetkinin kötüye kullanılması veya yetersizlik.
- **İstem:** Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı veya her ilgili isteyebilir; vesayet makamı re'sen de görevden alır.
- **Diğer önlemler:** Vesayet makamı kısıtlının korunması için gerekli diğer önlemleri alır.

9 Vasi görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunursa vesayet makamı tarafından görevden alınır; görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse vesayet makamı kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir (TMK m. 483). Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili vasinin görevden alınmasını isteyebilir; görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür (TMK m. 484).

10 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vasinin kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle, vesayet makamının da kısıtlının korunması için gerekli diğer önlemleri almakla yükümlü olduğunu belirterek, borçlunun hükümlü, vasisinin de tutuklu olması nedeniyle satış ilanı tebliğinin amacına ulaşmadığı bir icra satışında ihalenin feshi gerektiğini kabul etmiştir.[8]

7 Yargıtay 2. HD, 10.03.2015, E. 2014/19753, K. 2015/4038.
8 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2024/780, K. 2025/377.

UYGULAMA NOTU

Kısıtlı bir yakınla görüşme vasi tarafından engelleniyorsa, kişisel ilişki kurulması istemiyle aile mahkemesine değil, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine başvurulmalıdır. **Kısıtlıyı acilen bir kuruma yerleştirmek zorunda kalan vasi**, durumu derhal vesayet makamına bildirmelidir (TMK m. 447). **Acele bir durum yoksa**, yerleştirmeden önce vesayet makamından izin istenmelidir (TMK m. 462).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Ergin kısıtlının kimlerle ve ne şekilde görüşeceği vasinin koruyucu yardım ve gözetim görevi kapsamındadır; kardeşin kişisel ilişki istemine vesayet makamı bakar

Bir kişi, kısıtlanarak vesayet altına alınan ergin kardeşiyle arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir; vasi olarak atanan diğer kardeşin görüşmeleri haksız olarak engellediğini ileri sürmüştür. Aile mahkemesi davayı kabul ederek belirli gün ve saatlerde kişisel ilişki kurmuştur. Bölge adliye mahkemesi kararı yalnız yargılama giderleri yönünden değiştirmiştir; karar kişisel ilişkinin süresi ve vekâlet ücreti yönünden davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 447. maddenin birinci fıkrasındaki yardım yükümlülüğünün kısıtlının kişisel ilişkilerini de kapsadığını gösterir. Daire, vasinin kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle, vesayet makamının da vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri almakla yükümlü olduğunu hatırlatmıştır (TMK m. 487). Üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişki kurmasına ilişkin hüküm (TMK m. 325) velayet altındaki küçüklere ilişkin olduğundan, ergin kısıtlı ile kişisel ilişki istemini inceleme görevi aile mahkemesine değil vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine aittir; hüküm görev yönünden bozulmuştur.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
06.03.2013 · E. 2012/13859 · K. 2013/5880

Ebeveynin, eşinin vesayeti altındaki ergin çocuğuyla kişisel ilişki istemi velayet hükümlerine göre değil vesayet hükümlerine göre incelenir

Bir kişi, evli olan ve kısıtlanarak eşinin vesayeti altına alınan ergin çocuğuyla vasinin kendisini görüştürmediğini ileri sürerek uygun günlerde görüşmesine izin verilme-

sini istemiştir. Aile mahkemesi istemi kabul ederek görüş günleri belirlemiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlı ergin kişi ile davacı arasında kişisel ilişki tesisine yönelik istek kısıtlının korunması ve ona yardım etme yükümlülüğü kapsamında tedbir alınması niteliğinde (TMK.md.487) olup, bu talebi inceleme ve karara bağlama görevi vesayet makamına (sulh hakimine) aittir. Aile mahkemesi aile hukukundan doğan dava ve işlerde görevlidir (4787s.K.md.4/1). İsteğin soybağının hüküm ve sonuçlarından olan ergin olmayan çocuklarla ebeveynleri arasında kişisel ilişki tesisine ve velayete ilişkin hükümler çerçevesinde değil, vesayet hükümlerine göre incelenip sonuca bağlanması gerekir.*

Değerlendirme Karar, 447. maddedeki koruma ve yardım yükümlülüğünün velayetteki kişisel ilişki hükümlerinden ayrıldığını gösterir. Daire, vesayet organlarının görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü olduğunu (TMK m. 466) ve kısıtlı ergin ile yakını arasında kişisel ilişki kurulması isteminin kısıtlının korunması için tedbir alınması niteliğinde bulunduğunu belirtmiştir. Bu istem, soybağının sonuçlarından olan küçük çocuklarla ebeveynleri arasındaki kişisel ilişki ve velayet hükümleri çerçevesinde değil vesayet hükümlerine göre incelenir; aile mahkemesinin işin esasına girmesi görev yönünden bozma nedeni sayılmıştır.

3 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
20.06.2007 · E. 2007/9282 · K. 2007/10462

Vesayet makamının kısıtlı ile yakını arasında kurduğu kişisel ilişkiye karşı temyiz yoluna değil denetim makamına itiraz yoluna gidilir

Bir kişi, kısıtlanan ve eşinin vesayeti altına alınan ergin çocuğuyla vasinin görüşmesini engellediğini ileri sürerek kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi kabul ederek kişisel ilişki kurmuştur; karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet Makamı, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli olan tüm önlemleri almakla yükümlüdür. (TMK. 487) İlgililerin vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz etmeleri imkan dahilindedir. Denetim makamın da, gerektiğinde duruşma yaparak itirazı karara bağlar. Denetim makamının bu konuda verdiği karar kesindir.*

Değerlendirme Karar, kısıtlının kişisel ilişkilerine ilişkin istemin vesayet makamınca karara bağlanmasının kanun yolunu da gösterir. Daire, vasinin kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlü olduğunu ve kısıtlı ile yakını arasında kurulan kişisel ilişkinin kısıtlıyı korumaya yönelik olduğunu belirtmiştir. Vesayet makamının kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir ve denetim makamı itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Bu nedenle temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilmiş ve bu konuda karar verilmek üzere dosya mahkemesine geri çevrilmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2013 · E. 2013/13444 · K. 2013/18360

Kişisel ilişki kurulması istenen ebeveyn yargılama sırasında kısıtlanırsa istem vesayet işi niteliği kazanır; görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir

Bir kişi, ebeveyniyle arasında kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Yargılama sürerken kişisel ilişki kurulması istenen ebeveyn kısıtlandı ve davalı eşi vasi olarak atandı; vasi daha sonra değiştirilmiştir. Aile mahkemesinin verdiği hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vesayet işlerinde Sulh Hukuk Mahkemesi görevlidir. Görev kamu düzenine ilişkin olup re'sen nazara alınır. Bu nedenle görevsizlik kararı verilerek dosyanın sulh hukuk mahkemesine gönderilmesi gerekirken davaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kişisel ilişki istemi sürerken ilgili kişinin kısıtlanmasının davaya etkisini gösterir. Daire, vasinin kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlü olduğunu belirterek kısıtlı ile yakını arasında kurulacak kişisel ilişkiyi kısıtlıyı korumaya yönelik bir tedbir olarak nitelendirmiş, görevin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve aile mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerektiğini kabul etmiştir. Kabule göre de, kişisel ilişki kurulması istenen kişi kısıtlandığından husumetin vasiye yöneltilmesi gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 403).

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.03.2015 · E. 2014/19753 · K. 2015/4038

Vesayet altındaki kişinin bir bakım kuruluşuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır; izin alınmadan verilen yerleştirme kararı bozulur

Kısıtlanan ergin bir kişinin, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu uyarınca koruma altına alınarak yatılı ve sürekli bakım için bir bakım kuruluşuna yerleştirilmesi istendi. Aile mahkemesi istemi kabul etmiştir; karar kısıtlının vasisi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım ve sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine tabidir (TMK m. 462/13). Vesayet makamının izni alınmadan vesayet altındaki kişi eğitim, bakım veya sağlık kuruluşuna yerleştirilemez. Dosyada açıklanan hususta vesayet makamından izin alındığına ilişkin bir bilgi ve karar mevcut değildir. İzin alınmadan talebin kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 447. maddenin ikinci fıkrasındaki acele hâl yetkisi dışında kısıtlının kuruma yerleştirilmesinin vesayet makamının iznine bağlı olduğunu gösterir. Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının izni gereken işler arasındadır (TMK m. 462). Dosyada

vesayet makamından izin alındığına ilişkin bir bilgi ve karar bulunmadığından, istemin kabulüne ilişkin hüküm bozulmuştur. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
18.06.2025 · E. 2024/780 · K. 2025/377

Hükümlü kısıtlının vasisi tutukluyken yapılan satış ilanı tebliği amacına ulaşmaz; kısıtlının menfaati zarar gördüğünden ihalenin feshine karar verilmelidir

Hükümlülük nedeniyle kısıtlanan bir borçluya vasi atandı; vasi daha sonra tutuklanmıştır. Borçluya ait bir taşınmaz icra yoluyla ihale edilmiştir; satış ilanı cezaevinde vasiye tebliğ edilmişti. Borçlu vekilinin ihalenin feshi istemini ilk derece mahkemesi kabul etti, bölge adliye mahkemesi reddetmiştir; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi bu kararı bozdu, bölge adliye mahkemesi önceki kararında direnmiştir.

> *TMK'nın 447. maddesi gereğince vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür. Anılan Kanun'un 483/2. maddesine göre vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir. TMK'nın 484. maddesine göre ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili vasinin görevden alınmasını isteyebilir. Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi resen görevden almakla yükümlüdür. Aynı Kanun'un 487. maddesi uyarınca vesayet makamı, görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlüdür.*

DEĞERLENDİRME Karar, 447. maddedeki koruma yükümlülüğünün icra takiplerinde de gözetildiğini gösterir. Kurul, hükümlülük nedeniyle vasi atanmasındaki amacın kişinin cezasını çektiği sürede korunması ve hak ve menfaatlerinin zarar görmesinin önlenmesi olduğunu (TMK m. 407), vasinin görevini yapmakta yetersizliği hâlinde vesayet makamının kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabileceğini (TMK m. 483) ve kısıtlının korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlü olduğunu (TMK m. 487) belirtmiştir. Borçlunun hükümlü, vasinin de tutuklu olması nedeniyle satışa hazırlanma ve alıcı bulma imkânı bulunmadığından satış ilanı tebliğinin beklenen amaca uygun olmadığı kabul edilmiş ve direnme kararı oy çokluğuyla bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 445:** Küçüklerde kişiye özen.
- **TMK m. 446:** Küçüklerin koruma amacıyla kuruma yerleştirilmesi.
- **TMK m. 432:** Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının koşulları.
- **TMK m. 435:** İtiraz.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 483:** Vasinin görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 487:** Vesayet makamının diğer önlemleri.

MADDE

448

B. Özen ve temsil
II. Temsil
1. Genel olarak

KANUN METNİ

Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil eder.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 448, vasinin temsil yetkisini düzenler. Vasi, **vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder**; ancak **vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklıdır**. Bu nedenle vasinin vesayet altındaki kişi adına dava açması, sulh olması veya taşınmaz satması gibi işlemler **vesayet makamının iznine** bağlıdır (TMK m. 462). Kısıtlının taraf olduğu davalarda taraf teşkili **vasi aracılığıyla** sağlanır ve tebligat **vasiye** yapılır. Kısıtlama, kısıtlının daha önce verdiği **vekâletnameyi kendiliğinden sona erdirir**. Yargıtay, kısıtlıya karşı açılan davada tebligatın vasiye yapılması ve davanın vasi huzuruyla görülmesi gerektiğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 391. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Yasal temsil	Fiil ehliyeti bulunmayan kişi adına, kanunun yetki verdiği kişinin hukuki işlem yapması.
Fiil ehliyeti	Kendi fiilleriyle hak edinebilme ve borç altına girebilme ehliyeti; küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur (TMK m. 14).
Husumet izni	Vasinin vesayet altındaki kişi adına dava açabilmesi veya davayı sürdürebilmesi için vesayet makamından aldığı izin (TMK m. 462).
Kişiye sıkı sıkıya bağlı hak	Boşanma davası açmak gibi, kural olarak kişinin kendisinin kullanabileceği haklar.

1 Yargıtay 7. HD, 10.11.2021, E. 2021/1331, K. 2021/2930.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 448- Yürürlükteki Kanunun 391 inci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 148*

Tasarının 448. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 469).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 391. maddeydi; madde "Temsil" başlığı altında "Umumi" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet dairelerinin müdahale haklarına mütedair hükümler baki kalmak şartiyle vasi, bütün tasarruflarında küçüğü temsil eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 391 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 391	4721 sayılı Kanun m. 448
Temsil edilen	Küçük	Vesayet altındaki kişi
Kapsam	Bütün tasarruflar	Bütün hukuki işlemler
Sınır	Vesayet dairelerinin müdahale hakları saklı	Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 448. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temsil	Vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder	TMK m. 448
Sınır	Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklıdır	TMK m. 448, 462, 463
İzin yoksa	İşlem, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir	TMK m. 465

Konu	Kural	Dayanak
Kendi işlemleri	Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı, vasinin izni veya onamasıyla borç altına girebilir	TMK m. 16, 451
Tebligat	Kanuni temsilcisi bulunanlara tebligat temsilciye yapılır	7201 s. K. m. 11
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 391	Gerekçe, s. 148

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **391. maddesini** karşılar ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 148). Eski metin vasinin "bütün tasarruflarında küçüğü" temsil edeceğini söylerken, yeni metin **vesayet altındaki kişiyi** bütün hukuki işlemlerinde temsil etmesinden söz eder. Tasarının 448. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 469). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasinin temsil yetkisinin **vesayet dairelerinin izin yetkileriyle sınırlı** olmasıdır; vasi kısıtlı adına dava açmak için vesayet makamından **husumet izni** almalıdır.[2] İkinci nokta, davalı yargılama sırasında kısıtlanırsa **daha önce verdiği vekâletnamenin kendiliğinden sona ermesidir**.[3] Üçüncü nokta, boşanma gibi **kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalarda** vasinin avukata verdiği vekâletnamenin **özel yetki** içermesi gerektiğidir.[4]

II. Vasinin Temsil Yetkisi

- **Kural:** Vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder.
- **Sınır:** Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklıdır.
- **Neden:** Küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur.

Maddeye göre vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder. Vasinin genel görevi de vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmektir (TMK m. 403). Temsil ihtiyacı fiil ehliyetinin yokluğundan doğar: ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur (TMK m. 14). 2

Gerekçe, maddenin eski Kanun'un 391. maddesini karşıladığını ve hüküm değişikliği bulunmadığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 148). Eski Kanun, vesayet dairelerinin müdahale haklarına ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla vasinin bütün tasarruf- 3

2 Yargıtay 9. HD, 26.01.2024, E. 2024/235, K. 2024/1474.
3 Yargıtay 2. HD, 29.11.2016, E. 2016/15926, K. 2016/15341.
4 Yargıtay 2. HD, 21.11.2018, E. 2017/2702, K. 2018/13317.

larında küçüğü temsil edeceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 391). Aynı "saklı kalma" kaydı, küçüklerde kişiye özene ilişkin maddede de yer alır (TMK m. 445).

III. Vesayet Dairelerinin Yetkileri Saklıdır

- **Vesayet makamının izni:** Taşınmaz işlemleri, dava açma, sulh, tahkim ve Kanun'da sayılan diğer işler.
- **Denetim makamının da izni:** Evlat edinme, mirasın reddi, vasi ile yapılacak sözleşme ve diğerleri.
- **İzin yoksa:** İşlem, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir.
- **Yasak işlemler:** Kefil olmak, vakıf kurmak, önemli bağışlarda bulunmak.

4 Vasinin temsil yetkisi, Kanun'un vesayet dairelerine tanıdığı izin ve denetim yetkileriyle sınırlıdır. Taşınmazların alımı, satımı ve rehnedilmesi, acele hâllerde vasinin geçici önlem alma yetkisi saklı kalmak üzere dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması ile Kanun'da sayılan diğer işler vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462); bazı işlerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gerekir (TMK m. 463). Kanunen gerektiği hâlde yetkili vesayet dairelerinin izni alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak ise yasaktır (TMK m. 449).

5 Yargıtay, 448. maddenin vesayet altındaki kişinin taraf olduğu davalarda vasi tarafından temsil edileceğini öngörmekle birlikte, vasinin bu görevi yerine getirebilmesi için vesayet makamından husumet izni alması gerektiğini belirtmiş; izin için süre verilmeden karar verilmesini kanun yararına bozmuştur.[5] Hukuk Genel Kurulu da vasinin ancak vesayet makamından izin almak koşuluyla kısıtlı adına dava açabileceğini, bu eksikliğin giderilebilir bir dava şartı eksikliği olduğunu ve hükümlülük nedeniyle kısıtlılık sona ermişse husumet iznine gerek kalmayacağını belirtmiştir.[6]

IV. Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Kendi İşlemleri

- **Rıza:** Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı, yasal temsilcisinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez.
- **Rıza gerekmeyenler:** Karşılıksız kazanma ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması.

5 Yargıtay 9. HD, 26.01.2024, E. 2024/235, K. 2024/1474.
6 Yargıtay HGK, 26.11.2025, E. 2024/766, K. 2025/751.

- **Onama:** Vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla işlem geçerlilik kazanır.

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez; karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir (TMK m. 16). Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir; işlem, diğer tarafın belirlediği veya hâkimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur (TMK m. 451). Vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir (TMK m. 452). 6

Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde onun görüşünü almakla yükümlüdür (TMK m. 450). 7

V. Davalarda Temsil: Taraf Teşkili ve Tebligat

- **Taraf teşkili:** Kısıtlının taraf olduğu davada yargılama vasi huzuruyla yürütülür.
- **Tebligat:** Kanuni temsilcisi bulunanlara tebligat, bizzat kendilerine yapılması gerekmedikçe temsilciye yapılır.
- **Yargılama sırasında kısıtlanma:** Vasi davaya katılmadan işin esası hakkında karar verilemez.

Kanuni temsilcisi bulunanlara veya bulunması gerekenlere yapılacak tebligat, kanunlara göre bizzat kendilerine yapılması gerekmedikçe bu temsilcilere yapılır (7201 s. K. m. 11). Yargıtay, kısıtlıya karşı açılan davada dava dilekçesi ve gerekçeli karar kısıtlının kendisine tebliğ edilerek yürütülen yargılamayı bozmuş; duruşma davetiyesinin kısıtlıyı temsilen vasisine tebliğ edilmesi ve davanın vasi huzuruyla görülmesi gerektiğini belirtmiştir.[7] 8

Boşanma davasında davalı eşin kısıtlı olduğu anlaşıldığında yargılamaya davalı vasisi huzuruyla devam edilmesi gerekir.[8] Davalı yargılama sırasında kısıtlanırsa, kendisine atanan vasi davaya dahil edilmeden ve taraf teşkili sağlanmadan işin esası hakkında karar verilemez.[9] 9

VI. Kısıtlamanın Vekâlet İlişkisine Etkisi

- **Sona erme:** Vekâlet, vekâlet verenin ehliyetini kaybetmesiyle kendiliğinden sona erer.

7 Yargıtay 7. HD, 10.11.2021, E. 2021/1331, K. 2021/2930.
8 Yargıtay 2. HD, 26.11.2014, E. 2014/24349, K. 2014/23895.
9 Yargıtay 8. HD, 14.12.2020, E. 2020/847, K. 2020/8188.

- **Yeni vekâletname:** Kısıtlıyı temsilen avukata vekâletnameyi vasi verir.
- **Özel yetki:** Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalar için vekâletnamede açık yetki gerekir.

10 Vekâlet sözleşmesi, sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça vekâlet verenin ehliyetini kaybetmesiyle kendiliğinden sona erer (TBK m. 513). Yargıtay, ayrılık davasında yargılama sırasında kısıtlanan davalının daha önce kendisinin atadığı vekilin görevinin kısıtlama kararıyla sona erdiğini, vasinin bu avukata verdiği bir vekâletname bulunmadığından temyiz incelemesi yapılamayacağını belirtmiştir.[10] Hukuk Genel Kurulu da yargılama sırasında kısıtlıya vasi atanması üzerine, işin esasını incelemeden önce vasi tarafından verilmiş vekâletnamenin dosyaya sunulması için dosyayı geri çevirmiştir.[11]

11 Açıkça yetki verilmemiş ise vekil, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m. 74). Vasinin kısıtlı adına verdiği genel dava vekâletnamesi, boşanma davasını açma ve takip etme yetkisi içermez.[12] Evlenmenin iptali davasında da özel yetkili vekâletname sunulmazsa gerekçeli kararın asıla, yani vasiye tebliğ edilmesi gerekir.[13]

UYGULAMA NOTU

Vasi kısıtlı adına dava açacaksa, önce vesayet makamından husumet izni almalı ve izin kararını dava dilekçesiyle birlikte sunmalıdır (TMK m. 462). **Görülmekte olan bir davada taraflardan biri kısıtlanmışsa**, vasinin davaya katılması ve tebligatların vasiye yapılması sağlanmalıdır. **Kısıtlı adına boşanma veya evliliğin iptali davası için avukat görevlendirilecekse**, vekâletnameye bu davalar için özel yetki yazdırılmalıdır (HMK m. 74).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
26.11.2014 · E. 2014/24349 · K. 2014/23895

Boşanma davasında davalı eş kısıtlıysa taraf teşkili vasi aracılığıyla sağlanır; yargılamaya vasi huzuruyla devam edilir

Bir boşanma davasında davalı eşin daha önce sulh hukuk mahkemesince kısıtlanarak kendisine vasi atandığı anlaşılmıştır. Mahkemenin verdiği hüküm davacı tarafından tamamı yönünden temyiz edilmiştir.

10 Yargıtay 2. HD, 29.11.2016, E. 2016/15926, K. 2016/15341.
11 Yargıtay HGK, 11.05.2016, E. 2014/341, K. 2016/598.
12 Yargıtay 2. HD, 21.11.2018, E. 2017/2702, K. 2018/13317.
13 Yargıtay 2. HD, 14.04.2026, E. 2026/2307, K. 2026/4085.

> *Türk Medeni Kanununun 448. maddesi uyarınca; "vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder." O halde davalı vasisi huzuru ile yargılamaya devam edilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 448. maddenin davalarda taraf teşkiline etkisini gösterir. Daire, davada taraf teşkilinin kamu düzenine ilişkin olduğunu belirterek, kısıtlı davalı eşin vasisi davaya katılmadan verilen hükmü, yargılamaya vasi huzuruyla devam edilmesi için bozmuştur. Daire, bozma sebebine göre diğer temyiz itirazlarını incelememiştir.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2020 · E. 2020/847 · K. 2020/8188

Görevden alınması istenen davalı yargılama sırasında kısıtlanmışsa vasisi davaya katılmadan işin esası hakkında karar verilemez

Bir vakfın yöneticisinin görevden alınması istendi; mahkeme davayı kabul etti ve hüküm davalı vekilince temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesinde, nüfus kayıtlarından davalının yargılama sırasında sulh hukuk mahkemesince kısıtlandığı anlaşılmıştır.

> *Aynı Kanun'un 448. maddesine göre de, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil eder. Re'sen UYAP ortamında temin edilen nüfus kayıtlarının incelenmesinden, azli istenen davalı ...'nun Karşıyaka 3. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2017/257-2018/604 sayılı, 12.06.2018 kesinleşme tarihli kararı ile kısıtlanmasına karar verildiğine anlaşıldığına göre, davalıya atanan vasi davaya dahil edildikten sonra yargılamaya devam edilmesi gerekirken, taraf teşkili sağlanmadan işin esası hakkında karar verilmesi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlamanın görülmekte olan bir davaya etkisini gösterir. Daire, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasinin vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil ettiğini belirterek, davalıya atanan vasi davaya dahil edilmeden ve taraf teşkili sağlanmadan verilen hükmü bozmuştur. Daire, kısıtlama kararını UYAP ortamından re'sen temin ettiği nüfus kayıtlarından tespit etmiştir.

3 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2021 · E. 2021/1331 · K. 2021/2930

Kısıtlıya karşı açılan davada dava dilekçesi, duruşma davetiyesi ve gerekçeli karar vasiye tebliğ edilmelidir; kısıtlının kendisine yapılan tebligatla yürütülen yargılama bozulur

Bir bağımsız bölümün tapu kaydının iptali ve tescili için elbirliği maliklerine karşı dava açılmıştır. Davalılardan biri dava açılmadan önce kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı; buna rağmen dava dilekçesi ve gerekçeli karar kısıtlının kendisine tebliğ edildi ve hüküm kesinleşmiş sayılarak infaz edilmiştir. Kısıtlının vasisi vekili, yıllar sonra hükmü temyiz etmiştir.

> *TMK'nun 448. maddesi hükmüne göre kısıtlının tüm hukuki işlemlerinde vasisi tarafından temsil edilmesi zorunlu olup duruşma davetiyesinin kısıtlıyı temsilen vasisine tebliğ edilmesi ve davanın vasi huzuruyla görülmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 448. madde ile tebligat kuralları arasındaki bağı gösterir. Kanuni temsilcisi bulunanlara yapılacak tebligat, bizzat kendilerine yapılması gerekmedikçe temsilcilerine yapılır (7201 s. K. m. 11). Daire, kısıtlıların fiil ehliyeti bulunmadığını (TMK m. 14) ve kısıtlının tüm hukuki işlemlerinde vasisi tarafından temsil edilmesinin zorunlu olduğunu belirterek, doğrudan kısıtlıya tebligat yapılarak yürütülen yargılamayı hukuki dinlenilme hakkına aykırı bulmuş ve hükmü bozmuştur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.04.2026 · E. 2026/2307 · K. 2026/4085

Evlenmenin iptali davası kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımıdır; vekilin özel yetkisi yoksa gerekçeli karar asıla, yani vasiye tebliğ edilmelidir

Evlenmenin mutlak butlan sebebiyle iptali davasında, davalıyı temsil eden vekillerin genel vekâletnamesi bulunduğu, ancak bu dava için özel yetki veren vekâletnamenin dosyada ve UYAP'ta bulunmadığı anlaşılmıştır. Davalının yasal temsilcisi vasisiydi.

> *Boşanma ve evliliğin iptali davalarını açmak ve açılan davayı takip etmek kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğinde olup, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 74 üncü maddesi gereğince vekâletnamenin özel yetki içermesi gerektiğinden; özel yetkiyi içeren vekâletnamenin aslı veya onaylı örneğinin dosyaya sunulması için taraf vekillerine kesin süre verilmesi, b) Vekâletname sunulmaz ise 6100 sayılı Kanun'un 77 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi gereğince taraflara yapılan işlemlere muvafakat verdiğini açıkça belirtmediği takdirde gerekçeli kararın asıla (vasiye) tebliği sağlanıp, yasal temyiz süresi beklenildikten sonra gönderilmek üzere dosyanın ilgili bölge adliye mahkemesi hukuk dairesine geri çevrilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin temsil yetkisinin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalardaki usulünü gösterir. Açıkça yetki verilmemiş ise vekil, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m. 74). Daire, özel yetkili vekâletnamenin sunulması için kesin süre verilmesini; sunulmazsa ve yapılan işlemlere muvafakat edilmezse gerekçeli kararın asıla, yani vasiye tebliğ edilip temyiz süresinin beklenmesini istemiş ve dosyayı bölge adliye mahkemesine geri çevirmiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.11.2016 · E. 2016/15926 · K. 2016/15341

Davalı yargılama sırasında kısıtlanırsa kendisinin atadığı vekilin yetkisi kendiliğinden sona erer; vasinin vekâletnamesi olmadan yapılan temyiz incelenmez

Bir ayrılık davasında davalı, yargılama sırasında sulh hukuk mahkemesince kısıtlandı ve kendisine vasi atandı. Karar, davalının kısıtlanmadan önce kendisinin atadığı avukat tarafından temyiz edilmiştir. Daire'nin önceki iade kararından sonra da vasinin bu avukata verdiği bir vekâletname dosyaya sunulmadı ve vasi ayrıca temyiz yoluna başvurmamıştır.

> *Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil eder (TMK m. 448). Davalının ehliyetini kaybetmesi vekilin vekalet görevini kendiliğinden sona erdirir (TBK m. 513). Bu bakımdan, daha önce davalının bizzat kendisi tarafından tayin edilen vekilin vekalet görevi kısıtlama kararı ile sona ermiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 448. maddenin davadaki vekâlet ilişkisine etkisini gösterir. Vekâlet sözleşmesi, sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça vekâlet verenin ehliyetini kaybetmesiyle kendiliğinden sona erer (TBK m. 513). Kısıtlanan davalıyı artık vasisi temsil ettiğinden, kısıtlamadan önce verilmiş vekâletnameye dayanan temyiz incelenmemiş ve dosya mahkemesine iade edilmiştir.

6 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.05.2016 · E. 2014/341 · K. 2016/598

Yargılama sırasında kısıtlıya vasi atanırsa, işin esası incelenmeden önce vasinin verdiği vekâletname dosyaya sunulmalıdır

Velayet altında bırakılan kısıtlı bir borçlu adına, velayet sahibi ebeveynin verdiği vekâletnameyle icra takibinin iptali istendi. Yargılama sürerken ebeveynin velayeti kaldırıldı ve kısıtlıya bir yakını vasi olarak atandı. İcra mahkemesi şikâyeti kabul etmiştir; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme önceki kararında direndi ve direnme kararı alacaklı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Bilindiği üzere, Türk Medeni Kanunu'nun 448. maddesi uyarınca; vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder. Kural olarak, vekâletten azil veya istifa her zaman olanaklıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 448. maddenin Hukuk Genel Kurulu önündeki usule etkisini gösterir. Genel Kurul, dava açıldıktan sonra kısıtlıya vasi atanmasıyla temsil yetkisinin vasiye geçtiğini kabul ederek, işin esasını incelemeden önce vasi tarafından verilmiş vekâletnamenin aslı veya onaylı örneğinin dosyaya sunulması için dosyayı yerel mahkemeye geri çevirmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2018 · E. 2017/2702 · K. 2018/13317

Vasinin kısıtlı adına avukata verdiği genel vekâletname boşanma davasını takip yetkisi vermez; boşanma için özel yetki gerekir

Bir boşanma davasında davalı, davanın devamı sırasında hükümlülük nedeniyle kısıtlanarak vesayet altına alındı. Vasi, kısıtlı adına genel dava vekâletnamesiyle bir avukat görevlendirmiştir; gerekçeli karar bu avukata tebliğ edildi ve hüküm davalı adına temyiz edilmiştir.

> *Açıkça yetki verilmemiş ise vekil, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez (HMK m. 74).*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin temsil yetkisini avukat aracılığıyla kullandığı durumda vekâletnamenin içeriğini gösterir. Vasinin verdiği vekâletname kısıtlının lehine ve aleyhine açılmış veya açılacak dava ve takiplere ilişkin genel vekâletname olduğundan, davalı adına boşanma davası açma ve açılmış boşanma davasını takip etme yetkisi içermez. Daire, özel yetkili vekâletname sunulması için süre verilmesini, sunulmazsa gerekçeli kararın kısıtlının yasal temsilcisine ihtaratlı olarak tebliğ edilmesini istemiş ve dosyayı mahkemesine iade etmiştir.

8 **YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ**
26.01.2024 · E. 2024/235 · K. 2024/1474

Vasi vesayet altındaki kişiyi davada temsil eder, ancak bu görevi yerine getirebilmesi için vesayet makamından husumet izni alması gerekir

Vesayet altındaki bir işçi adına, vasisinin yetkilendirdiği vekil tarafından işverene karşı alacak davası açılmıştır. İlk derece mahkemesi davayı kısmen kabul etti ve karar kesin olarak verilmiştir. Adalet Bakanlığı kararın kanun yararına temyizen incelenmesini istemiştir.

> *Oysa 4721 ... Kanun'un 448 inci maddesi, vesayet altındaki kişinin taraf olduğu davalarda vasi tarafından temsil edileceğini öngörmekle birlikte vasinin anılan temsil görevini yerine getirebilmesi için vesayet makamı tarafından vasiye, 4721 ... Kanun'un 462 nci maddesinin birinci fıkrasının (8) inci bendi uyarınca husumet izni verilmesi gerekir. Yargılamanın vesayet makamından izin alınmadan sürdürülerek sonuçlandırılması usul ve kanuna aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 448. maddedeki "vesayet dairelerinin yetkileri saklı" kaydının davalardaki sonucunu gösterir. Vasinin vesayet altındaki kişi adına dava açması vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462); izin gereken hâllerde kanuni temsilci izin belgesini dava veya cevap dilekçesiyle mahkemeye vermek zorundadır. Daire, vasiye husumet izni alması için süre verilmeden karar verilmesini yürürlükteki hukuka aykırı bularak kararı sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

9 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.11.2025 · E. 2024/766 · K. 2025/751

Vasi kısıtlı adına ancak vesayet makamının izniyle dava açabilir; hükümlülük nedeniyle kısıtlılık sona ermişse husumet iznine gerek kalmaz

Hükümlülük nedeniyle kısıtlanan bir kişi adına vasisi tarafından vasiyetnamenin iptali davası açılmıştır; dosyada vesayet makamından alınmış bir husumet izni bulunmuyordu. Kısıtlı kişi bazı duruşmalara bizzat katılmıştı. Mahkeme davayı reddetmiştir; Yargıtay 7. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 448. maddesinde, vasinin, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil edeceği; 462. maddesinin sekizinci bendinde de vasinin, vesayet makamından izin almak koşuluyla kısıtlı adına dava açabileceği hususları düzenlenmiştir. Dava ehliyeti, taraf sıfatı ve kanunî temsil 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesi uyarınca dava şartı olup aynı Kanunun 115/2. maddesi uyarınca da dava şartı eksikliğinin giderilmesi mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin dava açma yetkisinin vesayet makamının iznine bağlı olduğunu ve bu eksikliğin giderilebilir bir dava şartı eksikliği sayıldığını gösterir. Kurul, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayetin hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalktığını (TMK m. 471), kısıtlılık sona ermişse davanın fiil ehliyetini kazanan kişi tarafından takip edilebileceğini ve husumet iznine gerek kalmayacağını belirtmiştir. Kısıtlının duruşmalara katılmış olması kısıtlılığın kalktığını göstermediğinden, hapis hâlinin devam edip etmediğinin araştırılması gerektiği kabul edilmiş ve direnme kararı oy çokluğuyla bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 449:** Yasak işlemler.
- **TMK m. 450:** Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması.
- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 452:** Onamamanın sonucu.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.

MADDE

449

B. Özen ve temsil
II. Temsil
2. Yasak işlemler

KANUN METNİ

Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 449, vasinin vesayet altındaki kişi adına yapamayacağı işlemleri sayar. Vesayet altındaki kişi adına **kefil olmak**, **vakıf kurmak** ve **önemli bağışlarda bulunmak** yasaktır. Kanun bu işlemleri, vesayet makamının veya denetim makamının iznine bağlı işlemlerden ayrı olarak **"Yasak işlemler"** başlığı altında düzenler (TMK m. 462, 463). Eski Kanun vasinin vesayet altındaki kişinin malını hiç bağışlayamayacağını öngörüyordu; yeni düzenleme yasağı **önemli bağışlarla** sınırlamıştır. Yargıtay, kısıtlı tarafından yeni bir vakıf kurulması söz konusu olmayan bir takas işleminde vakıf kurma yasağının uygulanamayacağını, bu işlem için vesayet makamının izninin aranacağını belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 392. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Kefalet	Kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşme (TBK m. 581).
Vakıf	Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan, tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu (TMK m. 101).
Önemli bağış	Kanun "önemli" kavramını tanımlamaz; gerekçeye göre yasak, önemli olma koşulunu taşıyan bağışlara ilişkindir.
Yasak işlem	Kanun'un vasinin vesayet altındaki kişi adına yapmasını yasakladığı işlem.

1 Yargıtay 18. HD, 26.05.2014, E. 2014/2592, K. 2014/9161.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 449- Madde, yürürlükteki 392 nci maddeyi karşılamaktadır. Yürürlükteki maddede vasinin bağış yapamayacağı öngörülmüşken yeni düzenlemede yasak olarak yapılan bağışın önemli olması koşulu getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 148*

Tasarının 449. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 469).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 392. maddeydi; madde "Temsil" başlığı altında "Memnu tasarruflar" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, vesayeti altındaki kimsenin malını hibe veya vakfedemiyeceği gibi onun hesabına kefalet de yapamaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 392 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 392	4721 sayılı Kanun m. 449
Kenar başlık	Memnu tasarruflar	Yasak işlemler
Bağış	Vasi vesayet altındaki kişinin malını hibe edemez	Önemli bağışlarda bulunmak yasaktır
Vakıf	Vasi vesayet altındaki kişinin malını vakfedemez	Vakıf kurmak yasaktır
Kefalet	Onun hesabına kefalet yapamaz	Onun adına kefil olmak yasaktır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 449. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kefalet	Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak yasaktır	TMK m. 449
Vakıf	Vesayet altındaki kişi adına vakıf kurmak yasaktır	TMK m. 449
Bağış	Vesayet altındaki kişi adına önemli bağışlarda bulunmak yasaktır	TMK m. 449

Konu	Kural	Dayanak
İzne bağlı işlemler	Yasak işlemlerden ayrı olarak vesayet ve denetim makamının iznine bağlıdır	TMK m. 462, 463
Bağışlama ehliyeti	Fiil ehliyetine sahip olan herkes bağışlama yapabilir	TBK m. 286
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 392	Gerekçe, s. 148

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **392. maddesini** karşılar. Gerekçe, eski maddede vasinin bağış yapamayacağı öngörülmüşken yeni düzenlemede yasak olarak yapılan **bağışın önemli olması koşulunun** getirildiğini açıklar (S. Sayısı 723, s. 148). Tasarının 449. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 469).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, üç işlemin **izne bağlı değil yasak** olarak düzenlenmesidir. İkinci nokta, bağış yasağının **önemli bağışlarla** sınırlı olmasıdır; eski Kanun ise bağışı hiç ayırt etmeden yasaklıyordu (743 s. K. m. 392). Üçüncü nokta, yasakların kapsamının **maddenin sözüyle** belirlenmesidir: kısıtlının yeni bir vakıf kurması söz konusu olmayan bir takas işlemi vakıf kurma yasağına girmez.[2]

II. Üç Yasak İşlem

- **Kefil olmak:** Vesayet altındaki kişi adına kefalet sözleşmesi yapılamaz.
- **Vakıf kurmak:** Vesayet altındaki kişi adına vakıf kurulamaz.
- **Önemli bağış:** Vesayet altındaki kişi adına önemli bağışlarda bulunulamaz.

2 Maddeye göre vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır. Madde, Kanun'da vasinin temsil yetkisini düzenleyen 448. maddenin hemen ardından ve "Yasak işlemler" kenar başlığıyla yer alır; vasi vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil etse de bu üç işlemi onun adına yapamaz (TMK m. 448).

3 Kanun, vasinin yapabileceği ancak vesayet makamının iznine bağlı tuttuğu işlemleri ayrıca saymıştır: taşınmazların alımı, satımı ve rehnedilmesi, ödünç verme ve alma, kambiyo taahhüdü altına girme, dava açma ve sulh olma gibi işlemler vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Ömür boyu aylık veya gelir bağlama, ölünceye kadar bakma sözleşmeleri ve mirasın reddi gibi işlemler için vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gerekir (TMK m. 463).

2 Yargıtay 18. HD, 26.05.2014, E. 2014/2592, K. 2014/9161.

Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). 449. madde ise bu işlemlerden farklı olarak bir izin usulü öngörmez.

Eski Kanun, vasinin vesayeti altındaki kimsenin malını hibe veya vakfedemeyeceğini ve onun hesabına kefalet de yapamayacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 392). 4

III. Bağış Yasağı ve Önemli Bağış Koşulu

- **Yeni düzenleme:** Yasak yalnız önemli bağışlara ilişkindir.
- **Eski düzenleme:** Vasi vesayet altındaki kişinin malını bağışlayamazdı.
- **Bağışlama ehliyeti:** Fiil ehliyetine sahip olan herkes bağışlama yapabilir.

Gerekçe, eski maddede vasinin bağış yapamayacağı öngörülmüşken yeni düzenlemede yasak olarak yapılan bağışın önemli olması koşulunun getirildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 148). Kanun "önemli" kavramını tanımlamaz. Borçlar Kanunu'na göre fiil ehliyetine sahip olan herkes, eşler arasındaki mal rejiminden veya miras hukukundan doğan sınırlamalar saklı kalmak üzere bağışlama yapabilir; bağışlamayı izleyen bir yıl içinde başlatılmış bir yargılama sonucunda bağışlayanın savurganlığı yüzünden kısıtlanmasına karar verilirse, o bağışlama mahkemece iptal edilebilir (TBK m. 286). Kısıtlının kendisine yapılan bağışlar bakımından ise fiil ehliyeti bulunmayan kişi ayırt etme gücüne sahipse bağışlamayı kabul edebilir; yasal temsilci kabulü yasaklar veya bağışlanan şeyin geri verilmesini emrederse bağışlama ortadan kalkar (TBK m. 287). 5

Hukuk Genel Kurulu, eski Kanun döneminde yapılan bir bağış işleminde, vasinin vesayet altındaki kişinin malını bağışlayamayacağına ilişkin hükmün velayete de kıyasen uygulandığını ve eylem yeteneği bulunmayanların yasal temsilcileri eliyle de bağışlama yapamayacağını belirtmiştir.[3] Kurul, küçük adına yapılan bağışın geçerli olmadığını kabul etmekle birlikte, ergin olduktan sonra uzun süre işleme karşı çıkmayan paydaşın iptal istemini objektif iyiniyet kurallarıyla bağdaşmaz bulmuştur. 6

IV. Vakıf Kurma Yasağının Kapsamı

- **Yasak:** Vesayet altındaki kişi adına yeni bir vakıf kurulması.
- **Kapsam dışı:** Mevcut bir vakfın taşınmazının kısıtlının taşınmazıyla takası gibi işlemler.
- **Bu işlemlerde:** Vesayet makamının izni aranır.

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK m. 101). 7

3 Yargıtay HGK, 04.05.2005, E. 2005/1-298, K. 2005/308.

Yargıtay, bir vakfın kuruluşunda kendisine özgülenen taşınmazların, kısıtlıya miras yoluyla geçen taşınmazlarla takasına ilişkin davada, kısıtlı tarafından yeni bir vakıf kurulması söz konusu olmadığından 449. maddenin uygulanamayacağını belirtmiştir.[4] Daire'ye göre bu durumda vasinin vesayet makamından izin alması için süre verilmesi, izin verilirse davanın kabul edilmesi gerekir.

V. Kefil Olma Yasağı

- **Yasak:** Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak.
- **Ayrım:** Ödünç alma ve kambiyo taahhüdü altına girme ise vesayet makamının iznine bağlıdır.

8 Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir (TBK m. 581). Vasi, vesayet altındaki kişi adına bu sorumluluğu üstlenemez. Buna karşılık ödünç verme ve alma ile kambiyo taahhüdü altına girme yasak değil, vesayet makamının iznine bağlı işlemlerdir (TMK m. 462). Bu şerh hazırlanırken kefil olma yasağını doğrudan uygulayan bir karara rastlanmamıştır.

VI. Velayetle İlişkisi

- **Kural:** Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velayetteki temsilde de uygulanır.

9 Kanun'a göre vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velayetteki temsilde de uygulanır (TMK m. 342). Eski Kanun döneminde Hukuk Genel Kurulu, vasiye ilişkin bağış yasağını velayete de kıyasen uygulamıştır.[5]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vasiden kısıtlı adına bir kredi veya borç için kefil olması istenirse**, vasi bu işlemi yapamaz (TMK m. 449). **Kısıtlının malvarlığından önemli bir bağış yapılması veya onun adına vakıf kurulması isteniyorsa**, bu da yasaktır. **Yasak kapsamına girmeyen ancak izne bağlı bir işlem söz konusuysa**, örneğin kısıtlıya ait bir taşınmazın takası veya satışı gibi, vesayet makamından izin istenmelidir (TMK m. 462).

4 Yargıtay 18. HD, 26.05.2014, E. 2014/2592, K. 2014/9161.
5 Yargıtay HGK, 04.05.2005, E. 2005/1-298, K. 2005/308.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2014 · E. 2014/2592 · K. 2014/9161

Vakıf kurma yasağı, kısıtlıya miras yoluyla geçen taşınmazın mevcut bir vakfın taşınmazıyla takasına uygulanmaz; bu işlem için vesayet makamının izni gerekir

Bir vakıf, kuruluşunda kendisine özgülenen ve bakım ve onarımı güçleşen taşınmazlarının, vakıf kurucusuna ait başka taşınmazlarla takas edilmesine izin verilmesini istemiştir. Vakıf kurucusunun ölümüyle bu taşınmazlar tek mirasçısına geçmişti; mirasçı kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı. Vakfın yetkili organları ve Vakıflar Genel Müdürlüğü takası uygun bulmuştu. Mahkeme istemi 449. maddeye aykırı bularak reddetmiştir; karar vakıf vekilince temyiz edilmiştir.

> *...kısıtlı tarafından yeni bir vakıf kurulması söz konusu olmadığından somut olayda uygulama imkanı olmayan Türk Medeni Yasasının 449. maddesine dayanılarak davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 449. maddedeki vakıf kurma yasağının kapsamını gösterir. Daire, kısıtlı tarafından yeni bir vakıf kurulması söz konusu olmadığından maddenin olayda uygulanamayacağını belirtmiştir. Takasa konu taşınmazlar kısıtlıya miras yoluyla geçtiğinden, kısıtlının veya vasinin davayı kabule ilişkin beyanları hukuki sonuç doğurmaz; mahkemenin vasiye vesayet makamından izin alması için süre vermesi, izin verilirse davayı kabul etmesi, aksi hâlde bu nedenle reddetmesi gerekir (TMK m. 462). Hüküm bu gerekçeyle bozulmuştur.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.05.2005 · E. 2005/1-298 · K. 2005/308

Eski Kanun döneminde yasal temsilci eliyle küçük adına yapılan bağış geçersizdir; ancak ergin olduktan sonra uzun süre işleme karşı çıkmayan kişinin iptal istemi dürüstlük kuralıyla bağdaşmaz

Bir taşınmazın paydaşları, 1994 yılında jandarma hizmet binası yapılması için taşınmazı Hazineye bağışlamıştır. O tarihte küçük olan paydaşlardan birinin payı, velayet sahibi ebeveyninin bir kişiye verdiği vekâletle bağışlanmıştı. Bu paydaş, ergin olduktan yaklaşık altı yıl sonra diğer paydaşlarla birlikte bağışın geçersizliğine dayanarak tapu kaydının iptalini ve tescilini istemiştir. Yerel mahkeme davayı kabul etmiştir; Yargıtay 1. Hukuk Dairesi kararı bozdu, mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *Üstelik, Medeni Kanunun 392 nci maddesi, aynı Kanunun 269 ncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi gereğince, kıyasen velayete de uygulandığından, kanun hükmünün kesin açıklığı nedeniyle, eylem yeteneği bulunmayanların, diğer bir ifadeyle tam ve sınırlı ehliyetsizlerin, yasal temsilcileri eliyle de bağışlama yapmaları olanaksızdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 449. maddenin eski Kanun'daki karşılığına (743 s. K. m. 392) dayanır. Kurul, vasinin vesayet altındaki kişinin malını bağışlayamayacağına ilişkin eski hükmün velayete de kıyasen uygulandığını, bu nedenle eylem yeteneği bulunmayanların yasal temsilcileri eliyle de bağışlama yapamayacağını ve küçük adına yapılan bağışın geçerli olmadığını kabul etmiştir. Ancak paydaş ergin olduktan sonra uzun süre işleme karşı çıkmadığından ve taşınmaz üzerine hizmet binası inşa edildiğinden, bu pay yönünden kaydın iptalinin istenmesini objektif iyiniyet kurallarıyla bağdaşmaz bulmuş ve direnme kararını bozmuştur (TMK m. 2). Bu pay yönünden bozma gerekçesi oyçokluğuyla, diğer davacılar yönünden oybirliğiyle kabul edilmiştir. Bugünkü 449. madde bağış yasağını önemli bağışlarla sınırlamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.
- **TMK m. 450:** Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.
- **TMK m. 342:** Velayette çocuğun temsil edilmesi.
- **TMK m. 406:** Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim.

MADDE

B. Özen ve temsil
II. Temsil

450 3. Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması

KANUN METNİ

(1) Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde, onun görüşünü almakla yükümlüdür.
(2) Vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 450, vasinin önemli işlerde vesayet altındaki kişinin görüşünü almasını düzenler. Vesayet altındaki kişi **görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine** sahipse, vasi **önemli işlerde karar vermeden önce**, **olanak ölçüsünde** onun görüşünü almakla yükümlüdür. Maddede **yaş sınırı yoktur**: gerekçe, İsviçre Medeni Kanunu'ndaki on altı yaş ölçüsünün isabetli görülmediğini ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesi doğrultusunda görüş alma yeteneğinin ölçü alındığını açıklar. **İkinci fıkraya** göre vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması **vasiyi sorumluluktan kurtarmaz**. Yargıtay, kısıtlının da imzaladığı bir satış sözleşmesine ilişkin davada bu hükmü hatırlatarak vasinin temsil yetkisini kötüye kullanıp kullanmadığının araştırılmasını istemiştir.[1] Madde eski Kanun'un 393. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneği	Maddenin görüş alma yükümlülüğü için aradığı ölçü; gerekçeye göre bir yaş sınırının yerine getirilmiştir.
Önemli iş	Kanun'un tanımlamadığı, vasinin görüş alma yükümlülüğünün kapsamını belirleyen kavram.
Olanak ölçüsünde	Görüş almanın koşullar elverdiği ölçüde yerine getirilmesi.

1 Yargıtay 1. HD, 16.02.2009, E. 2009/385, K. 2009/1852.

Vasinin sorumluluğu | Vasinin görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumlu olması (TMK m. 467).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 450- Yürürlükteki Kanunun 393 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddede vasinin önemli işlerde vesayet altındaki kişinin görüşünü alma yükümlülüğü getirilmiştir. İsviçre Medenî Kanununun 409 uncu maddesinde bu görüşün alınmasında küçük için bir yaş ölçüsü getirilmiştir. Buna göre küçük onaltı yaşında ise görüşüne başvurulabilecektir. Ancak böyle bir yaş sınırının getirilmesi isabetli görülmemiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12 nci maddesinin (1) numaralı bendinde "görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini açıklama, bu görüşlerde çocuğun yaşı ve olgunluğuna göre gereken özenin gösterilmesine" riayet hükmü öngörülmüştür. Bu nedenledir ki, Alman Medenî Kanununun 1827 nci maddesinden, görüşüne başvurma konusunda getirilmiş bulunan yedi yaş sınırı kaldırılmıştır. Bu gerekçelerle maddeye bir yaş sınırı konulmadan, çocuğun görüşlerine başvurmada ölçü olarak "görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip" olma ölçüsü getirilmiştir. Maddenin ikinci fıkrası yürürlükteki ikinci fıkradan anlaştırmak suretiyle aynen alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 149*

Tasarının 450. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 393. maddeydi; madde "Vesayet altındaki kimsenin reyi alınmak" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Temyiz kudretini haiz olupta en aşağı on altı yaşında bulunan vesayet altındaki kimsenin mallarını idareye müteallik mühim tasarruflarda, mümkün oldukça, reyi alınır. Vesayet altındaki kimsenin bu reyi, vasiyi, mesuliyetten kurtaramaz.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 393 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 393	4721 sayılı Kanun m. 450
Koşul	Temyiz kudreti ve en az on altı yaş	Görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneği
Kapsam	Malların yönetimine ilişkin önemli tasarruflar	Önemli işler
Ölçü	Mümkün oldukça	Olanak ölçüsünde, karar vermeden önce
Sorumluluk	Görüş vasiyi sorumluluktan kurtarmaz	İşi uygun bulma vasiyi sorumluluktan kurtarmaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 450. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olmalı	TMK m. 450/1
Kapsam	Önemli işler; karar vermeden önce	TMK m. 450/1
Ölçü	Olanak ölçüsünde	TMK m. 450/1
Yaş	Yaş sınırı yoktur	Gerekçe, s. 149
Sorumluluk	İşi uygun bulma vasiyi sorumluluktan kurtarmaz	TMK m. 450/2, 467
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 393	Gerekçe, s. 149

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
393. maddesini
karşılar ve vasinin önemli işlerde vesayet altındaki kişinin görüşünü alma yükümlülüğünü getirir. Gerekçe, İsviçre Medeni Kanunu'nun 409. maddesinde küçük için getirilen **on altı yaş** ölçüsünün isabetli görülmediğini, **Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinin (1) numaralı bendine** ve Alman Medeni Kanunu'ndaki yedi yaş sınırının kaldırılmasına değinerek bir yaş sınırı konulmadan **"görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip"** olma ölçüsünün getirildiğini açıklar. İkinci fıkra eski metinden anlaşılır kılınarak aynen alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 149). Tasarının 450. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, görüş alma yükümlülüğünün **bir yaş sınırına değil**, vesayet altındaki kişinin görüşlerini oluşturma ve açıklama **yeteneğine** bağlanmasıdır. İkinci nokta, yükümlülüğün **önemli işlerle** ve **olanak ölçüsüyle** sınırlı olmasıdır. Üçüncü nokta, vesayet altındaki kişinin işi uygun

bulmasının **vasinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamasıdır**; vasi görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467).

II. Görüş Alma Yükümlülüğü

- **Koşul:** Vesayet altındaki kişinin görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olması.
- **Kapsam:** Önemli işler.
- **Zaman:** Vasi karar vermeden önce.
- **Ölçü:** Olanak ölçüsünde.

2 Birinci fıkraya göre vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde onun görüşünü almakla yükümlüdür. Madde hem küçükler hem kısıtlılar bakımından uygulanır; Kanun "vesayet altındaki kişi" ifadesini kullanır. Madde, vasinin temsil yetkisini düzenleyen "Temsil" başlığı altında yer alır (TMK m. 448).

3 Kanun "önemli iş" kavramını tanımlamaz. Eski Kanun, görüş alma yükümlülüğünü vesayet altındaki kimsenin mallarını yönetmeye ilişkin önemli tasarruflarla sınırlıyordu (743 s. K. m. 393); yeni metin böyle bir sınırlama içermeden "önemli işlerde" görüş alınmasını öngörür.

III. Yaş Sınırı Yerine Görüş Oluşturma Yeteneği

- **Eski Kanun:** Temyiz kudretine sahip ve en az on altı yaşında olma.
- **İsviçre Medeni Kanunu:** Küçük için on altı yaş ölçüsü.
- **Yeni düzenleme:** Yaş sınırı yok; görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneği.

4 Eski Kanun, temyiz kudretine sahip olan ve en az on altı yaşında bulunan vesayet altındaki kimsenin görüşünün alınmasını öngörüyordu (743 s. K. m. 393). Gerekçe, İsviçre Medeni Kanunu'nun 409. maddesindeki on altı yaş ölçüsünün isabetli görülmediğini belirtir; Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinin (1) numaralı bendinde görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini açıklaması ve bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluğuna göre gereken özenin gösterilmesi öngörülmüştür. Gerekçeye göre bu nedenle Alman Medeni Kanunu'nda da görüşe başvurma konusundaki yedi yaş sınırı kaldırılmış, Türk Medeni Kanunu'na da bir yaş sınırı konulmadan "görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip" olma ölçüsü getirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 149).

Velayet hükümlerinde de benzer bir kural vardır: ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır ve önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutar (TMK m. 339). 5

IV. Vesayet Altındaki Kişinin Katılımına İlişkin Diğer Hükümler

- **Defter:** Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi, olanak bulunursa defter tutulurken hazır bulundurulur.
- **Şikâyet:** Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir.
- **Görevden alma:** Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi, vasinin görevden alınmasını isteyebilir.

Kanun, vesayet altındaki kişinin vesayetin yürütülmesine katılımını başka hükümlerde de öngörür. Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde malvarlığının defteri tutulurken hazır bulundurulur (TMK m. 438). Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir (TMK m. 461); ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi vasinin görevden alınmasını da isteyebilir (TMK m. 484). 6

V. İşi Uygun Bulma Vasiyi Sorumluluktan Kurtarmaz

- **Kural:** Vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz.
- **Vasinin sorumluluğu:** Kusurlu davranışla verilen zarardan.
- **Devletin sorumluluğu:** Vasiye tazmin ettirilemeyen zararlardan.

İkinci fıkraya göre vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz. Gerekçe, bu fıkranın eski Kanun'daki ikinci fıkradan anlaşılır kılınarak aynen alındığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 149); eski metne göre de vesayet altındaki kimsenin görüşü vasiyi sorumluluktan kurtaramazdı (743 s. K. m. 393). Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467); Devlet, vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). 7

Yargıtay, vasinin kısıtlıya ait taşınmazı izin kararındaki asgari bedelin altında bir bedelle sattığı ileri sürülen davada, taşınmaz satışının ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığında yapılabileceğini ve vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olmasının vasiyi sorumluluktan kurtarmayacağını hatırlatmıştır.[2] 8

2 Yargıtay 1. HD, 16.02.2009, E. 2009/385, K. 2009/1852.

Daire'ye göre taşınmazı edinen kişi vasinin temsil yetkisini kötüye kullandığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa sözleşmeyle bağlı sayılmaz.

UYGULAMA NOTU

Vasi önemli bir karar vermeden önce, örneğin kısıtlıya ait bir taşınmazın satışı veya küçüğün eğitimiyle ilgili önemli bir değişiklik söz konusuysa, vesayet altındaki kişi görüşünü oluşturup açıklayabiliyorsa onun görüşünü almalıdır (TMK m. 450). **Vesayet altındaki kişinin onay vermiş olmasına güvenilmemelidir**; bu onay vasiyi sorumluluktan kurtarmaz ve işlem yine Kanun'un aradığı izin ve menfaat koşullarına bağlıdır (TMK m. 444, 462).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ
16.02.2009 · E. 2009/385 · K. 2009/1852

Kısıtlının satış sözleşmesini kendisinin de imzalamış olması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz; temsil yetkisinin kötüye kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalıdır

Vasi, kısıtlıya ait bir taşınmazın izin kararında belirtilen asgari bedelden aşağı olmamak üzere satışı için izin almıştır. Taşınmaz ise daha önce kısıtlının, vasinin ve alıcının imzaladığı adi bir sözleşmede kararlaştırılan daha düşük bir bedelle satılmıştır; resmî senette izin kararındaki bedel gösterilmiştir. Vasi, hataya düşürüldüğünü ileri sürerek tapu kaydının iptalini ve kısıtlı adına tescilini istemiştir; yargılamaya daha sonra kısıtlının mirasçıları devam etmiştir. Mahkeme davayı reddetmiştir.

> *"Kaldı ki, Türk Medeni Kanununun 444. maddesinde " taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hallerde mümkün olduğu" öngörülmüş, öte yandan Türk Medeni Kanununun 450/2 maddesinde " vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olmasının vasiyi sorumluluktan kurtarmayacağı" hükmüne yer verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 450. maddenin ikinci fıkrasını uygular. Daire, taşınmaz satışının ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığında yapılabileceğini (TMK m. 444) ve vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olmasının vasiyi sorumluluktan kurtarmayacağını hatırlatmıştır. Taşınmazı edinen kişi vasinin temsil yetkisini kötüye kullandığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa sözleşmeyle bağlı sayılmaz (TMK m. 2). Bu nedenle satış bedelinin kısıtlı veya vasi adına yatırılıp yatırılmadığının ve alıcının kısıtlının zarara uğratıldığını bilip bilmediğinin araştırılması gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.

- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 339:** Velayetin kapsamı.
- **TMK m. 438:** Defter tutma.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 484:** Görevden alma istemi.

MADDE

451

B. Özen ve temsil
II. Temsil
4. Vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler

a. Vasinin rızası

KANUN METNİ

(1) Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir.

(2) Yapılan işlem diğer tarafın belirlediği veya başvurusu üzerine hâkimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa, diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 451, ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin kendi yaptığı işlemleri düzenler. Böyle bir kişi, **vasinin açık veya örtülü izniyle** ya da **sonraki onamasıyla** yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir. İşlem, **diğer tarafın belirlediği** veya başvurusu üzerine **hâkimin belirleyeceği uygun bir süre** içinde onanmazsa **diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur**. Gerekçe, eski metindeki "vasi icazet vermezse, o tasarruf hükümsüz kalır" ifadesinin, işlemin onamaya kadar yalnız vesayet altındaki kişi hakkında etkisiz olduğunu belirtmek üzere düzeltildiğini açıklar. Hukuk Genel Kurulu, ihtara rağmen susan vasinin, ayırt etme gücüne sahip kısıtlının kendi yaptığı temyize onay vermiş sayılacağını kabul etmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 394. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Açık izin	Vasinin işlemden önce veya işlem sırasında açıkça verdiği rıza.
Örtülü izin	Vasinin davranışlarından anlaşılan rıza.
Sonraki onama	Vasinin, yapılmış işlemi sonradan kabul etmesi (icazet).
Kişiye sıkı sıkıya bağlı hak	Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının yasal temsilcinin rızası olmadan kullanabileceği haklar (TMK m. 16).

1 Yargıtay HGK, 11.04.2018, E. 2016/1511, K. 2018/757.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 451-Yürürlükteki Kanunun 394 üncü maddesini karşılamaktadır. Maddenin kenar başlıkları içeriğiyle uygun hâle getirilmiştir. Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrasının son cümlesindeki "vasi icazet vermezse, o tasarruf hükümsüz kalır" şeklindeki ifade, maddede yapılan işlemin onamaya kadar sadece vesayet altındaki kişi hakkında etkisiz olduğunu belirtmek üzere, işlem onanmazsa "diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur" şeklinde düzeltilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 149*

Tasarının 451. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 394. maddeydi; madde "Küçüğün tasarrufu" başlığı altında "İcazet" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayete tabi ve temyize muktedir kimse vasinin sarih veya zımni muvafakati ile yahut lahik olacak icazeti ile bir borcu iltizam veya bir haktan feragat edebilir. Diğer tarafın bizzat tayin edeceği veya hakime tayin ettireceği münasip bir müddet zarfında, vasi icazet vermezse, o tasarruf hükümsüz kalır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 394 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 394	4721 sayılı Kanun m. 451
Kenar başlık	Küçüğün tasarrufu; İcazet	Vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler; Vasinin rızası
Kimin işlemi	Vesayete tabi ve temyize muktedir kimse	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi
Rıza	Açık veya örtülü muvafakat ya da sonraki icazet	Açık veya örtülü izin ya da sonraki onama
Onanmazsa	Tasarruf hükümsüz kalır	Diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 451. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kimin işlemi	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi	TMK m. 451/1
Rıza	Vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onaması	TMK m. 451/1
İşlemin konusu	Yükümlülük altına girme veya bir haktan vazgeçme	TMK m. 451/1
Onama süresi	Diğer tarafın belirlediği veya hâkimin belirleyeceği uygun süre	TMK m. 451/2
Onanmazsa	Diğer taraf bağlı olmaktan kurtulur; verilenler geri istenebilir	TMK m. 451/2, 452
Rıza gerekmeyen	Karşılıksız kazanma ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması	TMK m. 16
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 394	Gerekçe, s. 149

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **394. maddesini** karşılar. Gerekçe, maddenin **kenar başlıklarının içeriğiyle uygun hâle getirildiğini** ve eski maddenin ikinci fıkrasındaki **"vasi icazet vermezse, o tasarruf hükümsüz kalır"** ifadesinin, işlemin onamaya kadar **sadece vesayet altındaki kişi hakkında etkisiz** olduğunu belirtmek üzere, işlem onanmazsa **"diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur"** şeklinde düzeltildiğini açıklar (S. Sayısı 723, s. 149). Tasarının 451. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, maddenin yalnız **ayırt etme gücüne sahip** vesayet altındaki kişi için uygulanmasıdır. İkinci nokta, **kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların** kullanılmasında vasinin rızasının aranmamasıdır (TMK m. 16); hükümlülük nedeniyle vesayet altındaki kişinin babalığın tespiti davasını kendisinin açması usulsüz sayılmamıştır.[2] Üçüncü nokta, vasinin onaması **vesayet makamının iznini gerektiren işlemlerde tek başına yeterli değildir**; vasi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan kısıtlı tarafından imzalanan miras payının devri sözleşmesi geçersiz sayılmıştır.[3]

YÜRÜTME

2 Yargıtay 18. HD, 29.03.2016, E. 2015/9434, K. 2016/5188.
3 Yargıtay 7. HD, 07.02.2022, E. 2021/2182, K. 2022/734.

II. Ayırt Etme Gücüne Sahip Vesayet Altındaki Kişinin İşlemleri

- **Kural:** Vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir.
- **Koşul:** Ayırt etme gücüne sahip olmak.
- **Genel kural:** Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez.

Birinci fıkraya göre ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir. Madde, genel hükümlerdeki şu kuralla birlikte uygulanır: ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez; karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir (TMK m. 16). Ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri ise, Kanun'da gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). 2

Eski Kanun, vesayete tabi ve temyize muktedir kimsenin vasinin açık veya örtülü muvafakati ya da sonradan vereceği icazetle bir borç altına girebileceğini veya bir haktan feragat edebileceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 394). Gerekçe, maddenin kenar başlıklarının içeriğiyle uygun hâle getirildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 149); eski Kanun'daki "Küçüğün tasarrufu" başlığı yerine bugünkü metin "Vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler" ve "Vasinin rızası" başlıklarını taşır. 3

III. Onama Süresi ve Onanmamanın Sonucu

- **Süre:** Diğer tarafın belirlediği veya başvurusu üzerine hâkimin belirleyeceği uygun süre.
- **Onanmazsa:** Diğer taraf bağlı olmaktan kurtulur.
- **İade:** Taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir; kısıtlı zenginleşmesiyle sınırlı sorumludur.

İkinci fıkraya göre yapılan işlem, diğer tarafın belirlediği veya başvurusu üzerine hâkimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa, diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur. Gerekçeye göre eski metindeki "vasi icazet vermezse, o tasarruf hükümsüz kalır" ifadesi, işlemin onamaya kadar sadece vesayet altındaki kişi hakkında etkisiz olduğunu belirtmek üzere bu şekilde düzeltilmiştir (S. Sayısı 723, s. 149). 4

Vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir; ancak vesayet altındaki kişi, yalnız kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sorumludur (TMK m. 452). 5

IV. Kanun Yolu Başvurularında Vasinin Onayı

- **Kısıtlının kendi temyizi:** Kararı temyiz etmek kısıtlıyı borç altına sokan bir işlem sayılmamıştır.
- **Vasinin susması:** İhtarlı muhtıraya cevap vermeyen vasi onay vermiş sayılmıştır.
- **Birden fazla vasi:** Vasilere ihtarlı tebligat yapılması istenmiştir.

6 Hukuk Genel Kurulu, hükümlülük nedeniyle kısıtlanan davacının kendisinin yaptığı temyiz başvurusunda, vasiye onay verip vermediğini bildirmesi, cevap vermezse temyizin kabul edilmiş sayılacağı ihtar edildiği hâlde vasi cevap vermediğinden, ayırt etme gücüne sahip kısıtlının temyizine vasinin 451. madde uyarınca onay vermiş sayılacağını ve kısıtlının tek başına kararı temyiz etmesinin kendisini borç altına sokan bir eylem olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.[4] Birden fazla vasisi bulunan hükümlü kısıtlının kendi yaptığı temyizde ise dosya, vasilere kararı ayrıca temyiz edebileceklerini ve susarlarsa kısıtlının temyizine icazet vermiş sayılacaklarını ihtar eden bir tebligat yapılması için geri çevrilmiştir.[5]

7 Hükümlü iken vekâletname vererek dava açan kişiye sonradan vasi atandığında da gerekçeli kararın vasiye, vekâlete ve temyize icazet verip vermediğini açıkça bildirmesi gerektiği ihtarıyla tebliğ edilmesi istenmiştir.[6] Hükümlülük hâli sona ermişse vesayet kendiliğinden ortadan kalkar (TMK m. 471).

V. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar

- **Kural:** Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı bu hakları vasinin rızası olmadan kullanabilir.
- **Örnek:** Babalığın tespiti davası.

8 Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç duymaz (TMK m. 16). Yargıtay, hükümlülük nedeniyle vesayet altında bulunan kişinin babalığın tespiti davasını kendisinin açmasında usulsüzlük görmemiş, davanın niteliğinin davacının şahsına sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu belirtmiştir.[7]

VI. Vesayet Makamının İznini Gerektiren İşlemler

- **Kural:** Vasinin rızası, vesayet makamının iznini gerektiren işlemlerde izni karşılamaz.
- **Örnek:** Miras payının devri sözleşmesi.

4 Yargıtay HGK, 11.04.2018, E. 2016/1511, K. 2018/757.
5 Yargıtay HGK, 25.12.2025, E. 2025/536, K. 2025/918.
6 Yargıtay 10. HD, 27.01.2022, E. 2021/8065, K. 2022/1275.
7 Yargıtay 18. HD, 29.03.2016, E. 2015/9434, K. 2016/5188.

Vasinin rızası, Kanun'un ayrıca vesayet makamının iznine bağladığı işlemlerde bu iznin yerine geçmez. Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri gibi işlemler vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462); izin alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). Yargıtay, yurt dışında kısıtlı bulunduğu dönemde vasisi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan imzalanan miras payının devri sözleşmesini geçersiz saymıştır.[8] 9

UYGULAMA NOTU

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı bir kişiyle sözleşme yapılıyorsa, vasinin izni önceden alınmalıdır; işlem yapıldıktan sonra vasiye uygun bir süre verilerek onaylayıp onaylamadığı sorulmalıdır (TMK m. 451). **İşlem vesayet makamının iznine bağlıysa**, vasinin onayıyla yetinilmemelidir (TMK m. 462). **Kısıtlının kendi başına yaptığı bir temyiz veya istinaf başvurusuna ilişkin ihtarlı bir tebligat alan vasi**, onay verip vermediğini süresi içinde açıkça bildirmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY HUKUK GENEL KURULU
11.04.2018 · E. 2016/1511 · K. 2018/757

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının kendi yaptığı temyiz, ihtara rağmen susan vasinin onayıyla yapılmış sayılır; kararı temyiz etmek kısıtlıyı borç altına sokan bir işlem değildir

Bir tazminat davasının yargılaması sırasında davacı, kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti nedeniyle cezaevine girdi ve hükümlülük nedeniyle kısıtlanarak eşi vasi olarak atandı. Gerekçeli karar vasiye tebliğ edilmiştir; vasi temyiz etmedi, ancak kısıtlı davacı kararı kendisi temyiz etti ve harcı yatırmıştır. Özel Daire vasiye, kısıtlının temyizine onay verip vermediğini iki hafta içinde bildirmesini, cevap vermezse temyizin kabul edilmiş sayılacağını ihtar etmiştir; vasi cevap vermemiştir.

> *Ancak, ayırt etme gücüne, dolayısıyla medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan kısıtlı davacı tarafından yapılmış olan temyize, vasinin Türk Medeni Kanunu'nun 451. maddesi hükmüne göre onay vermiş sayılması gerektiğinden ve davacı asilin tek başına kararı temyiz etmesinin kendisini borç altına sokan bir eylem olarak kabul edilmesi mümkün olmadığından, davacının temyiz isteminin incelenmesi gerektiği oy birliği ile kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 451. maddenin kanun yoluna başvurudaki uygulamasını gösterir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez (TMK m. 16); 451. maddeye göre ise vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir.

8 Yargıtay 7. HD, 07.02.2022, E. 2021/2182, K. 2022/734.

Kurul, ihtarlı muhtıraya cevap vermeyen vasinin kısıtlının temyizine onay vermiş sayılacağını ve kısıtlının tek başına kararı temyiz etmesinin kendisini borç altına sokan bir eylem olarak kabul edilemeyeceğini belirterek temyiz isteminin incelenmesi gerektiğini ön sorun olarak oy birliğiyle kabul etmiştir.

2 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
25.12.2025 · E. 2025/536 · K. 2025/918

Hükümlü kısıtlının kendi yaptığı temyizde vasiye, ayrıca temyiz edebileceği ve susarsa kısıtlının temyizine icazet vermiş sayılacağı ihtarıyla tebligat yapılmalıdır

Hükümlülük nedeniyle kısıtlanan ve birden fazla vasisi bulunan bir davacının açtığı davada, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği davanın açılmamış sayılmasına ilişkin ek karar, cezaevi aracılığıyla davacının kendisine tebliğ edilmiştir. Davacı kararı kendisi temyiz etti ve dosya Hukuk Genel Kuruluna gönderilmiştir.

> *Yukarıda yapılan açıklamalar ile somut olaya ilişkin maddi ve hukuki olgular kapsamında ön sorun değerlendirildiğinde; davacının cezaevinde hükümlü olarak bulunduğu ve kısıtlı olduğu, birden fazla vasisinin mevcut olduğu anlaşılmakla vesayet kararı da celbedilerek davacının vasisine veya vasilerine"kanuni süre içinde mahkeme hükmünü ayrıca temyiz edebileceği, bu süre içinde temyiz hakkını kullanmadığı takdirde kısıtlı tarafından yapılmış olan temyize icazet vermiş sayılacağı, temyizi kabul etmiyorsa bunu açıkça bildirmesi gerektiği" açıklama ve ihtaratı içerir biçimde tebligat çıkarıldıktan sonra sonucuna göre işlem yapılmak üzere dosyanın Özel Daireye geri çevrilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 451. maddenin temyiz aşamasında nasıl işletileceğini gösterir. Kurul, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin ve kısıtlıların kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada yasal temsilcinin rızasına gerek olmadığını (TMK m. 16), diğer işlemlerde ise vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasının arandığını hatırlatmıştır. Davacının birden fazla vasisi bulunduğundan, vesayet kararı getirtilerek vasilere kısıtlının temyizine icazet verip vermediklerini soran ihtarlı tebligat yapılması için dosya Özel Daireye geri çevrilmiştir.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
29.03.2016 · E. 2015/9434 · K. 2016/5188

Hükümlülük nedeniyle vesayet altında bulunan kişinin babalığın tespiti davasını kendisinin açması usulsüz değildir; dava kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakka ilişkindir

Hükümlülük nedeniyle vesayet altında bulunan bir kişi babalığın tespiti davası açmıştır. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; karar davalı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Bu düzenlemelere göre, hükümlülük sebebiyle vesayet altında bulunan davacının doğrudan kendisinin dava açmasında bir usulsüzlük görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 451. maddenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardaki sınırını gösterir. Daire, ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç duymadığını (TMK m. 16) ve 451. maddedeki onama kuralını birlikte değerlendirerek, açılan davanın davacının şahsına sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu belirtmiş ve hükmü onamıştır (TMK m. 301).

4 **YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**
27.01.2022 · E. 2021/8065 · K. 2022/1275

Hükümlü iken vekâletname vererek dava açan kişiye sonradan vasi atanırsa, gerekçeli karar vasiye vekâlete ve temyize icazet verip vermediğini soran ihtarla tebliğ edilmelidir

Bir kişi hükümlü iken verdiği vekâletnameyle, emeklilik işlemlerine esas alınacak doğum tarihinin tespiti için dava açmıştır. Yargılama sırasında kendisine sulh hukuk mahkemesince vasi atandı. Davanın sonunda verilen karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *...hükümlülük halinin devam edip etmediği araştırılarak hükümlülük halinin devam etmesi halinde gerekçeli kararın vasiye "kanuni süre içinde Mahkeme hükmünü ayrıca temyiz edebileceği, bu süre içinde temyiz hakkını kullanmadığı takdirde söz konusu vekalete ve temyize icazet verip vermediğini açıkça bildirmesi gerektiği" şerhini içerir biçimde usulüne uygun muhtıra düzenlenerek yöntemince tebliğ edildikten sonra, vasinin kararı temyiz etmesi halinde temyiz talebi de değerlendirildikten, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Geçici 3'üncü maddesi gereğince, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun anılan (434) maddesinde öngörülen prosedür işletildikten sonra gönderilmek üzere; dosyanın mahalline GERİ ÇEVRİLMESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 451. maddedeki sonraki onamanın vekâlet ilişkisindeki uygulamasını gösterir. Daire, ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebileceğini hatırlatarak, hükümlülük hâli sürüyorsa vasiye kararı ayrıca temyiz edebileceğinin ve vekâlete ve temyize icazet verip vermediğini açıkça bildirmesi gerektiğinin ihtar edilmesini istemiş ve dosyayı mahalline geri çevirmiştir. Hükümlülük hâli sona ermişse vesayet kendiliğinden ortadan kalkar (TMK m. 471).

5 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
07.02.2022 · E. 2021/2182 · K. 2022/734

Kısıtlı mirasçının vasisi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan imzaladığı miras payının devri sözleşmesi geçersizdir

Yurt dışında kısıtlı bulunduğu dönemde davacı, bir başkonsoloslukta düzenlenen feragatname başlıklı belgeyle mirasbırakandan intikal eden ve edecek miras hak ve paylarını diğer bir mirasçıya devretmiştir. Davacı, belgenin hileyle imzalatıldığını ileri sürerek sözleşmenin iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddet-

miştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetti ve karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda anlatılanlar ışığında Türk Hukukuna göre Amerika'da kısıtlı bulunan davacının vasisi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan imzalamış olduğu sözleşme geçersizdir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 451. maddenin vesayet makamının iznine bağlı işlemlerle sınırını gösterir. Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi vasinin rızasıyla yükümlülük altına girebilir; ancak miras payının devri sözleşmeleri ayrıca vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Daire, uyuşmazlığa Türk hukukunun uygulanacağını belirterek, vasi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan kısıtlı tarafından imzalanan sözleşmenin geçersiz olduğunu ve iptaline karar verilmesi gerektiğini kabul etmiş, hükmü bozmuştur (TMK m. 465).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 452:** Onamamanın sonucu.
- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.
- **TMK m. 450:** Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.
- **TMK m. 407:** Özgürlüğü bağlayıcı ceza.
- **TMK m. 471:** Hükümlülerde vesayetin sona ermesi.

MADDE

452

B. Özen ve temsil
II. Temsil
4. Vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler

b. Onamamanın sonucu

KANUN METNİ

(1) Vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir. Ancak, vesayet altındaki kişi, sadece kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sorumludur.

(2) Vesayet altındaki kişi, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanıltmış ise, onun bu yüzden uğradığı zarardan sorumlu olur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 452, vasinin onamadığı işlemlerin sonuçlarını düzenler. Vasinin onamadığı işlemlerde **taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir**. Vesayet altındaki kişinin iade sorumluluğu ise sınırlıdır: yalnız **kendi menfaatine harcanan** veya **geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme** tutarıyla ya da **iyiniyetli olmaksızın elden çıkardığı** miktarla sorumludur. Vesayet altındaki kişi **fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanıltmışsa**, onun bu yüzden uğradığı zarardan sorumlu olur. Gerekçe, sorumluluğun "geri isteme zamanındaki" zenginleşmeyle sınırlı olduğunun vurgulandığını ve hüküm değişikliği bulunmadığını belirtir. Yargıtay, sözleşme tarihinde fiil ehliyeti bulunmayan kişinin kendisine hiçbir yarar sağlamayan kefalet sözleşmesinden sorumlu tutulamayacağını kabul etmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 395. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Onamamak | Vasinin, ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin yaptığı işlemi kabul etmemesi (TMK m. 451).

1 Yargıtay 13. HD, 16.02.2009, E. 2008/9584, K. 2009/1772.

Geri isteme	İşlem geçerlilik kazanmadığı için tarafların birbirine verdiklerinin iadesini istemesi.
Zenginleşme	Vesayet altındaki kişinin malvarlığında işlem nedeniyle meydana gelen artış.
Yanıltma	Vesayet altındaki kişinin, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanlış kanıya düşürmesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 452- Yürürlükteki Kanunun 395 inci maddesini karşılamaktadır. Kısıtlının sorumluluğunun "geri isteme zamanında"ki zenginleşmesi ile sınırlı olduğu vurgulanmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 149*

Tasarının 452. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 395. maddeydi; madde "Küçüğün tasarrufu" başlığı altında "İcazetin fıkdanı" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi tarafından icazet verilmezse akitlerden herbiri, verdiğini geri isteyebilir. Şukadar ki vesayete tabi kimse ancak intifa eylediği miktar veya iade zamanına kadar mallarında hasıl olan ziyade nisbetinde yahut suiniyetle elden çıkardığı miktar ile mesuldür. Vesayet altındaki kimse hakikata muhalif olarak kendini ehil göstermiş ise, bu yüzden başkasına iras eylediği zararı zamin olur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 395 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 395	4721 sayılı Kanun m. 452
Kenar başlık	İcazetin fıkdanı	Onamamanın sonucu
Geri isteme	Akitlerden her biri verdiğini geri isteyebilir	Taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir
Sorumluluğun sınırı	Yararlanılan miktar, iade zamanına kadar artış, kötüniyetle elden çıkarılan miktar	Menfaatine harcanan, geri isteme zamanında mevcut zenginleşme, iyiniyetsiz elden çıkarılan miktar
Yanıltma	Kendini gerçeğe aykırı olarak ehil göstermişse verdiği zarar	Fiil ehliyeti konusunda yanıltmışsa diğer tarafın zararı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 452. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Geri isteme	Taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir	TMK m. 452/1
Sorumluluğun sınırı	Kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında mevcut zenginleşme	TMK m. 452/1
İyiniyetsiz elden çıkarma	Elden çıkarılan miktarla sorumluluk	TMK m. 452/1
Yanıltma	Fiil ehliyeti konusunda yanıltılan tarafın zararından sorumluluk	TMK m. 452/2
Onama	Uygun süre içinde onanmayan işlemde diğer taraf bağlılıktan kurtulur	TMK m. 451
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 395	Gerekçe, s. 149

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
395. maddesini
karşılar. Gerekçe, kısıtlının sorumluluğunun **"geri isteme zamanında"ki zenginleşmesi ile sınırlı** olduğunun vurgulandığını ve **hüküm değişikliği bulunmadığını** belirtir (S. Sayısı 723, s. 149). Tasarının 452. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, geri isteme hakkının **her iki tarafa** tanınmasıdır. İkinci nokta, vesayet altındaki kişinin iade sorumluluğunun **zenginleşmeyle sınırlı** olmasıdır; iyiniyetli olmaksızın elden çıkardığı miktar ise bu sınırın dışında kalır. Üçüncü nokta, yanıltma sorumluluğunun fiil ehliyetinin yokluğu kuralını ortadan kaldırmamasıdır: ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri, Kanun'da gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15); Yargıtay, fiil ehliyeti bulunmayan kefilin, kendisine yarar sağlamayan kefalet sözleşmesinden sorumlu olmadığını ileri sürmesini dürüstlük kuralına aykırı bulmamıştır.[2]

II. Onanmayan İşlemde Geri İsteme

- **Kural:** Vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir.

2 Yargıtay 13. HD, 16.02.2009, E. 2008/9584, K. 2009/1772.

- **Önceki adım:** İşlem uygun süre içinde onanmazsa diğer taraf bağlı olmaktan kurtulur.

2 Birinci fıkranın ilk cümlesine göre vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir. Madde, ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin vasinin izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebileceğini düzenleyen 451. maddenin devamıdır; işlem diğer tarafın belirlediği veya hâkimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur (TMK m. 451). Kanunen gerektiği hâlde yetkili vesayet dairelerinin izni alınmadan vasinin yaptığı işlemler de vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465).

3 Eski Kanun da vasi tarafından icazet verilmezse akitlerden her birinin verdiğini geri isteyebileceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 395).

III. Vesayet Altındaki Kişinin Sınırlı İade Sorumluluğu

- **Menfaatine harcanan:** Kendi menfaatine harcanan miktar.
- **Mevcut zenginleşme:** Geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarı.
- **İyiniyetsiz elden çıkarma:** İyiniyetli olmaksızın elden çıkardığı miktar.

4 Birinci fıkranın ikinci cümlesine göre vesayet altındaki kişi, sadece kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sorumludur. Gerekçe, kısıtlının sorumluluğunun "geri isteme zamanında"ki zenginleşmesi ile sınırlı olduğunun vurgulandığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 149). Eski Kanun'a göre de vesayete tabi kimse ancak yararlandığı miktar veya iade zamanına kadar mallarında meydana gelen artış oranında ya da kötüniyetle elden çıkardığı miktarla sorumluydu (743 s. K. m. 395).

IV. Fiil Ehliyeti Konusunda Yanıltma

- **Kural:** Vesayet altındaki kişi, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanıltmışsa bu yüzden doğan zarardan sorumludur.
- **Genel kural:** Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludur.
- **Sınır:** Ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz.

5 İkinci fıkraya göre vesayet altındaki kişi, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanıltmışsa, onun bu yüzden uğradığı zarardan sorumlu olur. Eski Kanun, vesayet altındaki kimsenin gerçeğe aykırı olarak kendisini ehil göstermesi hâlinde bu yüzden başkasına verdiği zararı tazmin edeceğini öngörüyordu (743

s. K. m. 395). Genel hükümlere göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludur (TMK m. 16); ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri ise Kanun'da gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15).

Yargıtay, bir taşıt kredisine müteselsil kefil olan ve sözleşme tarihinde fiil ehliyeti bulunmadığı Adli Tıp Kurumu raporuyla belirlenen kişiyi, kimlik bilgilerini vererek kendisini ehil gösterdiği gerekçesiyle sorumlu tutan kararı bozmuştur.[3] Daire'ye göre ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiili hukuki sonuç doğurmaz ve bunun istisnası dürüstlük kuralıdır; kendisine hiçbir yarar sağlamayan, yalnız külfet ve risk taşıyan kefalet sözleşmesinden sorumlu olmadığını ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırılık oluşturmaz. 6

V. Vasinin ve Devletin Sorumluluğuyla İlişkisi

- **Vasi:** Görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.
- **Devlet:** Vasiye tazmin ettirilemeyen zararlardan sorumludur.

1. madde vesayet altındaki kişi ile işlem yaptığı diğer taraf arasındaki ilişkiyi düzenler. Vasinin vesayet altındaki kişiye karşı sorumluluğu ise ayrıca düzenlenmiştir: vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467); Devlet de vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan sorumludur (TMK m. 468).

UYGULAMA NOTU

Kısıtlı bir kişiyle yapılan işlem vasi tarafından onaylanmamışsa, karşı taraf verdiğini geri isteyebilir; ancak kısıtlıdan yalnız kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarının ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkardığı miktarın istenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 452). **Kısıtlının fiil ehliyeti konusunda karşı tarafı yanılttığı düşünülüyorsa**, zararı ve yanıltmayı gösteren belgeler saklanmalıdır.

3 Yargıtay 13. HD, 16.02.2009, E. 2008/9584, K. 2009/1772.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 13. HUKUK DAİRESİ**
16.02.2009 · E. 2008/9584 · K. 2009/1772

Sözleşme tarihinde fiil ehliyeti bulunmayan kişi, kendisine hiçbir yarar sağlamayan kefalet sözleşmesinden sorumlu tutulamaz; sorumsuzluğunu ileri sürmesi dürüstlük kuralına aykırı değildir

Bir kişi, bir bankanın başka bir kişiye kullandırdığı taşıt kredisine müteselsil kefil olmuştur. Kişi daha sonra kısıtlanarak kendisine vasi atandı; Adli Tıp Kurumu raporuyla sözleşme tarihinde fiil ehliyetinin bulunmadığı belirlenmiştir. Asıl borç ödenmeyince kefil hakkında icra takibi başlatıldı ve kefil adına borçlu olmadığının tespiti istendi. Mahkeme, kefilin kimlik bilgilerini vererek kendisini ehil bir kişi gibi gösterdiğini ve bankanın zarara uğramasına neden olduğunu kabul ederek davayı reddetmiştir.

> *Somut olayda davacı kendisi için hiçbir yarar sağlamayan sadece kendisi için külfet ve risk taşıyan kefalet sözleşmesini imzalamıştır. Böyle bir sözleşmede, davacının sorumlu olmadığını iddia etmekte MK. 2.maddesine aykırılık teşkil etmez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 452. maddenin ikinci fıkrasındaki yanıltma sorumluluğu ile fiil ehliyetinin yokluğu arasındaki ilişkiyi gösterir. Yerel mahkeme, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanıltan vesayet altındaki kişinin bu yüzden doğan zarardan sorumlu olacağına ilişkin hükmü de anarak kefili sorumlu tutmuştu. Daire ise ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiillerinin hukuki sonuç doğurmadığını (TMK m. 15), bunun istisnasının dürüstlük kuralı olduğunu (TMK m. 2) belirtmiş; kendisine hiçbir yarar sağlamayan ve yalnız külfet ve risk taşıyan kefalet sözleşmesinden sorumlu olmadığını ileri sürmenin dürüstlük kuralına aykırı olmadığını kabul ederek hükmü bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.

MADDE

453

B. Özen ve temsil
II. Temsil
5. Meslek veya sanat

KANUN METNİ

Vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmiş ise, o kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumludur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 453, vesayet makamının izniyle meslek veya sanat yürüten vesayet altındaki kişinin işlem yetkisini düzenler. Vesayet altındaki kişiye **vesayet makamı** tarafından bir **meslek veya sanatın yürütülmesi için izin** verilmişse, o kişi bununla ilgili **her türlü olağan işlemi yapmaya yetkilidir** ve bu tür işlemlerden dolayı **bütün malvarlığıyla sorumludur**. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması, vesayet makamının iznine bağlı işler arasında sayılmıştır (TMK m. 462). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 396. maddesini karşılar ve yalnız "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Bu şerh hazırlanırken 453. maddeyi doğrudan uygulayan bir karara rastlanmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Meslek veya sanat izni	Vesayet makamının, vesayet altındaki kişinin bir meslek veya sanat yürütmesine verdiği izin (TMK m. 462).
Olağan işlem	Maddeye göre izin verilen meslek veya sanatla ilgili, bu faaliyetin olağan akışı içindeki işlemler; Kanun kavramı ayrıca tanımlamaz.
Bütün malvarlığıyla sorumluluk	Bu işlemlerden doğan borçlar için kişinin malvarlığının tamamıyla sorumlu olması.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 453- Yürürlükteki Kanunun 396 ncı maddesini karşılamaktadır. Sadece "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 149*

Tasarının 453. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 396. maddeydi; madde "Vesayet altındaki kimselerin meslek ve sanatı" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kendisine sulh mahkemesi tarafından bir meslek veya sanatla iştigale sarahaten veya zımnen izin verilen vesayet altındaki kimse, bu sanat ve mesleğin zaruriyatından olan her tasarrufu yapabilir ve bu tasarruflarından dolayı bütün servetiyle mesuldür.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 396 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 396	4721 sayılı Kanun m. 453
İzni veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
İzin	Açık veya örtülü izin	Meslek veya sanatın yürütülmesi için izin
Yetki	Sanat ve mesleğin gerektirdiği her işlem	Bununla ilgili her türlü olağan işlem
Sorumluluk	Bütün servetiyle	Bütün malvarlığıyla

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 453. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Vesayet makamının meslek veya sanatın yürütülmesi için izin vermesi	TMK m. 453, 462
Yetki	Meslek veya sanatla ilgili her türlü olağan işlem	TMK m. 453
Sorumluluk	Bu işlemlerden dolayı bütün malvarlığıyla	TMK m. 453

Konu	Kural	Dayanak
Diğer işlemler	Ayırt etme gücü varsa vasinin izni veya sonraki onaması	TMK m. 451
İşletmeler	İşletmenin devralınması veya tasfiyesi için denetim makamının da izni	TMK m. 463
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 396	Gerekçe, s. 149

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
396. maddesini
karşılar; eski metinden farkı yalnız **"sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyiminin** kullanılmasıdır (S. Sayısı 723, s. 149). Tasarının 453. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 470).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, özel yetkinin **vesayet makamının iznine** bağlı olmasıdır; vasinin rızası bu izin yerine geçmez (TMK m. 462). İkinci nokta, yetkinin izin verilen meslek veya sanatla ilgili **olağan işlemlerle** sınırlı olmasıdır. Üçüncü nokta, vesayet altındaki kişinin bu işlemlerden dolayı **bütün malvarlığıyla** sorumlu olmasıdır.

II. Meslek veya Sanat İzni ve Sonuçları

- **Koşul:** Vesayet makamının meslek veya sanatın yürütülmesi için izin vermesi.
- **Yetki:** Bununla ilgili her türlü olağan işlem.
- **Sorumluluk:** Bu işlemlerden dolayı bütün malvarlığıyla.

Maddeye göre vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya 2
sanatın yürütülmesi için izin verilmişse, o kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemi yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığıyla sorumludur. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması, vesayet makamının iznine bağlı işler arasında ayrıca sayılmıştır (TMK m. 462). Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465).

Eski Kanun, sulh mahkemesi tarafından bir meslek veya sanatla uğraşmasına 3
açıkça veya örtülü olarak izin verilen vesayet altındaki kimsenin, bu sanat ve mesleğin gerektirdiği her işlemi yapabileceğini ve bu işlemlerinden dolayı bütün servetiyle sorumlu olacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 396). Gerekçe, yeni metinde yalnız "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyiminin kullanıldığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 149).

III. Vasinin Rızası ile İlişkisi

- **Genel kural:** Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi vasinin izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir.
- **Meslek izni:** İzin verilen meslek veya sanatla ilgili olağan işlemlerde kişi yetkilidir.

4 Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, kural olarak vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir (TMK m. 451). 453. madde, vesayet makamının meslek veya sanat için izin verdiği hâlde bu meslek veya sanatla ilgili olağan işlemler bakımından vesayet altındaki kişiye yetki tanır. Madde, bu işlemlerin yanında vasinin ayrıca rızasının aranıp aranmayacağına ilişkin başka bir kural içermez.

5 Genel hükümlere göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez; karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir (TMK m. 16).

IV. İşletmelere İlişkin İzinler

- **Vesayet makamı:** Malvarlığındaki ticari, sınai veya benzeri işletmenin devamı veya tasfiyesi için talimat verir.
- **Denetim makamı:** İşletmenin devralınması veya tasfiyesi ile kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi için ayrıca izin verir.

6 Vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde ticari, sınai veya benzeri bir işletme varsa, vesayet makamı bunların işletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimatı verir (TMK m. 443). Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması için vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gerekir (TMK m. 463).

UYGULAMA NOTU

Vesayet altındaki kişi bir meslek veya sanat yürütmek istiyorsa, önce vesayet makamından izin istenmelidir (TMK m. 462). **İzin verilmişse**, vesayet altındaki kişinin bu meslek veya sanatla ilgili olağan işlemleri yapabileceği ve bunlardan doğan borçlardan bütün malvarlığıyla sorumlu olacağı göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 453). **Bir işletmenin devralınması veya kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi** söz konusuysa, vesayet makamının izninden sonra denetim makamının izni de alınmalıdır (TMK m. 463).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.04.2018 · E. 2016/1511 · K. 2018/757

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının kendi yaptığı temyiz, ihtara rağmen susan vasinin onayıyla yapılmış sayılır; kararı temyiz etmek kısıtlıyı borç altına sokan bir işlem değildir

Bir tazminat davasının yargılaması sırasında davacı, kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti nedeniyle cezaevine girdi ve hükümlülük nedeniyle kısıtlanarak eşi vasi olarak atandı. Gerekçeli karar vasiye tebliğ edilmiştir; vasi temyiz etmedi, ancak kısıtlı davacı kararı kendisi temyiz etti ve harcı yatırmıştır. Özel Daire vasiye, kısıtlının temyizine onay verip vermediğini iki hafta içinde bildirmesini, cevap vermezse temyizin kabul edilmiş sayılacağını ihtar etmiştir; vasi cevap vermemiştir.

> *Ancak, ayırt etme gücüne, dolayısıyla medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan kısıtlı davacı tarafından yapılmış olan temyize, vasinin Türk Medeni Kanunu'nun 451. maddesi hükmüne göre onay vermiş sayılması gerektiğinden ve davacı asilin tek başına kararı temyiz etmesinin kendisini borç altına sokan bir eylem olarak kabul edilmesi mümkün olmadığından, davacının temyiz isteminin incelenmesi gerektiği oy birliği ile kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 453. maddeye ilişkin değildir; ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin kendi işlemleri bakımından genel kuralı gösterir. Bu kişi kural olarak vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir (TMK m. 451). 453. madde ise vesayet makamının bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verdiği kişiye, bununla ilgili olağan işlemleri yapma yetkisi tanır. Kurul, ihtarlı muhtıraya cevap vermeyen vasinin kısıtlının temyizine onay vermiş sayılacağını ve kararı temyiz etmenin kısıtlıyı borç altına sokan bir eylem olmadığını kabul etmiştir.

2 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
07.02.2022 · E. 2021/2182 · K. 2022/734

Kısıtlı mirasçının vasisi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan imzaladığı miras payının devri sözleşmesi geçersizdir

Yurt dışında kısıtlı bulunduğu dönemde davacı, bir başkonsoloslukta düzenlenen feragatname başlıklı belgeyle mirasbırakandan intikal eden ve edecek miras hak ve paylarını diğer bir mirasçıya devretmiştir. Davacı, belgenin hileyle imzalatıldığını ileri sürerek sözleşmenin iptalini istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetti ve karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda anlatılanlar ışığında Türk Hukukuna göre Amerika'da kısıtlı bulunan davacının vasisi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan imzalamış olduğu sözleşme geçersizdir.*

DEĞERLENDİRME Karar 453. maddeye ilişkin değildir; vesayet makamının iznine bağlı bir işlemin izin alınmadan yapılmasının sonucunu gösterir. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması da, miras payının devri sözleşmeleri gibi, vesayet makamının izni gereken işler arasındadır (TMK m. 462). Daire, vasi bulunmaksızın ve vesayet makamının izni alınmadan kısıtlı tarafından imzalanan sözleşmenin geçersiz olduğunu ve iptaline karar verilmesi gerektiğini kabul ederek hükmü bozmuştur (TMK m. 465).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 452:** Onamamanın sonucu.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 443:** Ticari ve sınai işletmeler.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.

MADDE

454

C. Malvarlığının yönetilmesi

I. Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü

KANUN METNİ

(1) Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır.

(2) Vasi, yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür.

(3) Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip ise, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 454, vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığını yönetme ve hesap verme yükümlülüğünü düzenler. Vasi, malvarlığını **iyi bir yönetici gibi özenle** yönetir; yönetimle ilgili **hesap tutar** ve hesabı **vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa** onun incelemesine sunar. Vesayet altındaki kişi **görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine** sahipse, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında **olanak ölçüsünde hazır bulundurulur**. Yargıtay, malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının vasisinin defter tutması ve hesap vermekle sorumlu tutulması gerektiğini belirterek vesayet makamının "hesap vermesine yer olmadığına" ilişkin kararını bozmuştur.[1] Madde eski Kanun'un 397. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

İyi bir yönetici gibi özen	Vasinin malvarlığını yönetirken göstermesi gereken özen ölçüsü.
Hesap	Vasinin yönetimle ilgili gelir, gider ve işlemleri gösteren kayıtları.

1 Yargıtay 2. HD, 19.10.2009, E. 2009/13839, K. 2009/17780.

Kesin hesap	Görevi sona eren vasinin vesayet makamına verdiği son hesap (TMK m. 489).
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 454- Yürürlükteki Kanunun 397 nci maddesini karşılamaktadır. Maddenin konu başlığı kaynak Kanunun 413 üncü maddesine uygun olarak "Malvarlığının yönetilmesi" şeklinde değiştirilmiştir. İsviçre Medenî Kanununun 413 üncü maddesinde vasinin iki yılda bir hesap vermesi öngörüldüğü hâlde maddede bu süre bir yıl olarak korunmuştur. Yine İsviçre Medenî Kanununun 413 üncü maddesi ile yürürlükteki 397 nci maddesinin ikinci fıkrasında vesayet altındaki kişinin temyiz kudretine sahip olması ve onaltı yaşında bulunması hâlinde hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında hazır bulundurulması öngörülmüştür. Böyle bir yaş sınırının her zaman doğru bir çözüm olamayacağı göz önünde tutulmak ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumu sağlamak üzere yaş sınırı koyma yerine 450 nci maddede olduğu gibi "görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip" olma ölçüsü getirilmiştir. Madde İsviçre Medenî Kanununun 413 üncü maddesine uygun olarak üç fıkra hâline getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 149-150*

Tasarının 454. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 397. maddeydi; madde "Malların idaresi" başlığı altında "Vasinin vazifeleri, hesap" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, vesayeti altındaki kimsenin mallarını müdebbir bir müdür gibi idare eder. Vasi, sulh mahkemesinin tayin eylediği zamanlarda ve hiç olmazsa senede bir kere mahkemeye arzetmek üzere hesap tutmağa mecburdur. Temyiz kudretini haiz ve en aşağı on altı yaşında bulunan vesayet altındaki kimse, mümkün oldukça hesabın rüyetinde bulundurulur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 397 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 397	4721 sayılı Kanun m. 454
Yönetim ölçüsü	Müdebbir bir müdür gibi	İyi bir yönetici gibi özenle
Hesabın sunulması	Sulh mahkemesinin belirlediği zamanlarda, en az yılda bir	Vesayet makamının belirlediği tarihlerde, her hâlde yılda bir
Hazır bulunma	Temyiz kudreti ve en az on altı yaş	Görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneği
Yapı	İki fıkra	Üç fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 454. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yönetim	Vasi malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetir	TMK m. 454/1
Hesap tutma	Vasi yönetimle ilgili hesap tutar	TMK m. 454/2
Hesabın sunulması	Vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa	TMK m. 454/2
Hazır bulunma	Görüş oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip kişi, olanak ölçüsünde	TMK m. 454/3
Kanun yolu	Hesaba ilişkin vesayet makamı kararına karşı denetim makamına itiraz	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 397	Gerekçe, s. 149-150

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **397. maddesini** karşılar. Gerekçe, konu başlığının kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nun 413. maddesine uygun olarak **"Malvarlığının yönetilmesi"** şeklinde değiştirildiğini, İsviçre hukukunda vasinin **iki yılda bir** hesap vermesi öngörüldüğü hâlde bu sürenin **bir yıl olarak korunduğunu**, eski metindeki **temyiz kudreti ve on altı yaş** ölçüsü yerine, yaş sınırının her durumda doğru bir çözüm olmayacağı gözetilerek ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyum sağlamak üzere 450. maddedeki gibi **"görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip"** olma ölçüsünün getirildiğini ve maddenin üç fıkra hâline getirildiğini açıklar (S. Sayısı 723, s. 149-150). Tasarının 454. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, hesap verme yükümlülüğünün **en az yılda bir** yerine getirilmesidir; vesayet makamı daha sık tarih de belirleyebilir. İkinci nokta, vesayet makamının hesaba ilişkin kararlarına karşı **temyiz değil denetim makamına itiraz** yolunun açık olmasıdır.[2] Üçüncü nokta, vasinin özenle yönetme yükümlülüğünü ihlal etmesi hâlinde **kusurlu davranışıyla verdiği zarardan**

2 Yargıtay 2. HD, 08.12.2009, E. 2009/8908, K. 2009/21082.

sorumlu olmasıdır; vesayet dairelerinin kusuru ispatlanmadıkça Devlet vasiyle birlikte sorumlu tutulamaz.[3]

II. Malvarlığını Özenle Yönetme Yükümlülüğü

- **Ölçü:** İyi bir yönetici gibi özen.
- **Genel özen yükümü:** Vesayet organları görevlerini iyi bir yönetimin gerektirdiği özenle yerine getirir.
- **Başlangıç:** Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine malvarlığının defteri tutulur.

2 Birinci fıkraya göre vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır. Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler de görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466). Yönetimin başlangıcında, vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından yönetilecek malvarlığının defteri tutulur (TMK m. 438). Eski Kanun, vasinin vesayet altındaki kimsenin mallarını "müdebbir bir müdür gibi" idare edeceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 397).

3 Yargıtay, vesayet makamının bilirkişice belirlenen miktardan aşağı olmamak üzere satış yetkisi vermesinin vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel olmadığını, aksine bunun iyi bir yöneticinin özen yükümlülüğünün gereği olduğunu belirtmiştir.[4]

III. Hesap Tutma ve Hesabın Sunulması

- **Hesap:** Vasi yönetimle ilgili hesap tutar.
- **Süre:** Vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa.
- **İnceleme:** Hesabı vesayet makamı inceler.

4 İkinci fıkraya göre vasi, yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür. Gerekçe, İsviçre Medeni Kanunu'nun iki yılda bir hesap verilmesini öngörmesine karşın bu sürenin bir yıl olarak korunduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 149-150).

5 Yargıtay, banka hesabında parası, emekli aylığı ve kira getiren taşınmazları bulunan kısıtlı bakımından vesayet makamının "vasinin hesap vermesine yer olmadığına" ilişkin kararını bozmuş; malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının malla-

3 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.
4 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.

rının yönetimi ve denetimi ile ilgili vasinin defter tutmasına ve hesap vermekle sorumlu tutulmasına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[5] Vasi, kendi huzurunda kısıtlıya ödenen ve terekede bulunmayan bir paranın hesabını veremezse mirasçıya karşı miras payı oranında sorumlu tutulmuştur.[6]

IV. Hesabın İncelenmesinde Vesayet Altındaki Kişinin Hazır Bulunması

- **Koşul:** Görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olmak.
- **Ölçü:** Olanak ölçüsünde.
- **Eski Kanun:** Temyiz kudreti ve en az on altı yaş.

6 Üçüncü fıkraya göre vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur. Eski Kanun, temyiz kudretine sahip ve en az on altı yaşında bulunan vesayet altındaki kimsenin olanak oldukça hesabın incelenmesinde bulundurulmasını öngörüyordu (743 s. K. m. 397). Gerekçe, böyle bir yaş sınırının her durumda doğru bir çözüm olmayacağını ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyum sağlama amacını belirterek 450. maddedeki ölçünün getirildiğini açıklar (TMK m. 450).

V. Hesaba İlişkin Kararlara İtiraz

- **Kanun yolu:** Vesayet makamının kararına karşı on gün içinde denetim makamına itiraz.
- **Kesin hesap:** Görevi sona eren vasinin son raporu ve kesin hesabı da aynı biçimde incelenir.

7 Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 488). Yargıtay, vasinin belirli bir dönemdeki harcamalarının bir bölümünü kabul etmeyen vesayet makamı kararına karşı yapılan temyizi itiraz niteliğinde saymış ve denetim makamınca gereği yapılmak üzere dosyayı geri çevirmiştir.[7]

8 Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına verir (TMK m. 489); son rapor ve kesin hesap, belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamınca incelenir ve onaylanır (TMK m. 490). Kesin hesabın kabul edilmemesine ilişkin karara karşı da aynı itiraz yolu uygulanmıştır.[8] Kısıtlının ölümünden sonra vasilerden birinin kısıtlıya ait paradan yapılan

5 Yargıtay 2. HD, 19.10.2009, E. 2009/13839, K. 2009/17780.
6 Yargıtay 2. HD, 14.02.2011, E. 2010/768, K. 2011/2336.
7 Yargıtay 2. HD, 08.12.2009, E. 2009/8908, K. 2009/21082.
8 Yargıtay 2. HD, 21.11.2011, E. 2011/5775, K. 2011/19051.

ödemeye ilişkin istemi ise genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülmüştür.[9]

VI. Vasinin ve Devletin Sorumluluğu

- **Vasi:** Kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.
- **Devlet:** Vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep oldukları zararlardan ve vasiye tazmin ettirilemeyen zararlardan sorumludur.

9 Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). Yargıtay, vesayet dairelerinin kusuru ispatlanmadığı hâlde Hazinenin vasiyle birlikte sorumlu tutulmasını doğru bulmamıştır.[10]

UYGULAMA NOTU

Vasi, vesayet altındaki kişinin gelir ve giderlerini düzenli olarak kaydetmeli, belgelerini saklamalı ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde, her hâlde yılda bir defa sunmalıdır (TMK m. 454). **Vesayet makamı vasinin harcamalarının bir bölümünü kabul etmezse**, vasi kararın tebliğinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488). **Vesayet altındaki kişi görüşünü oluşturup açıklayabiliyorsa**, hesabın incelenmesinde hazır bulunması sağlanmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.10.2009 · E. 2009/13839 · K. 2009/17780

Malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının vasisi defter tutmak ve hesap vermekle yükümlüdür; vesayet makamı vasinin hesap vermesine yer olmadığına karar veremez

Kısıtlının banka hesabında parası, emekli aylığı ve kira karşılığı üçüncü kişilerce kullanılan yirmi dört taşınmazı bulunuyordu. Vesayet makamı vasinin hesap vermesine yer olmadığına karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Vasi, kısıtlının mallarını iyi bir yönetici gibi yönetmek zorundadır. (TMK. md. 454/1) Vasi yönetimle ilgili hesap tutmak, vesayet makamının belirlediği*

9 Yargıtay 20. HD, 17.09.2018, E. 2018/4375, K. 2018/5675.
10 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.

tarihlerde ve her halde yılda bir defa hesabı onun incelenmesine sunmakla yükümlüdür. Mal varlığı ve geliri bulunan kısıtlının mallarının yönetimi ve denetimi ile ilgili vasi tarafından defter tutulmasına ve vasinin yasal düzenlemeler çerçevesinde hesap vermekle sorumlu tutulmasına (Velayet-Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük md. 15 ve 16) karar vermek gerekirken yazılı şekilde ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 454. maddedeki hesap yükümlülüğünün vesayet makamınca kaldırılamayacağını gösterir. Daire, vasinin kısıtlının mallarını iyi bir yönetici gibi yönetmek, yönetimle ilgili hesap tutmak ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. Malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlı bakımından vasinin defter tutmasına ve hesap vermekle sorumlu tutulmasına karar verilmesi gerekirken istemin reddedilmesi bozma nedeni sayılmıştır (TMK m. 438).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.02.2011 · E. 2010/768 · K. 2011/2336

Vasi, kendi huzurunda kısıtlıya ödenen ve terekede bulunmayan bir paranın hesabını veremezse mirasçıya karşı miras payı oranında sorumludur

Kısıtlanan mirasbırakana eşi vasi olarak atandı. Kısıtlılık döneminde mirasbırakanın bir anonim şirketteki payına düşen kâr payı, şirket tarafından vasinin huzurunda kısıtlıya ödendi. Mirasbırakanın ölümüyle vesayet sona ermiştir; mirasçılardan biri, ödenen paranın terekede bulunmadığını ileri sürerek vasiye karşı dava açmıştır. Asliye hukuk mahkemesi istemi reddetmiştir.

> *Vasi, huzurunda kısıtlıya ödenmiş olan bu paranın hesabını verememiştir. Vesayet dosyasındaki son rapor ve kesin hesapta da bu parayla ilgili bir açıklama bulunmamaktadır. Vasi bu paranın hesabını veremediğine göre, kâr payından miras payı oranında davacıya karşı sorumludur. (TMK.m.454, 466) Öyleyse, tereke hesaplarına intikal ettirilmeyen kâr payından davacının miras payına düşen miktarın kabulüne karar verilmesi gerekirken isteğin reddi doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 454. maddedeki hesap tutma yükümlülüğünün vesayet sona erdikten sonraki sonucunu gösterir. Daire, vesayet dosyasındaki son rapor ve kesin hesapta da açıklanmayan paranın hesabını veremeyen vasinin, bu paradan davacının miras payına düşen miktardan sorumlu olduğunu kabul etmiştir. Vesayet organları görevlerini iyi bir yönetimin gerektirdiği özenle yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 466).

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2013 · E. 2012/8739 · K. 2013/484

Vasi, satış izni kararındaki asgari bedelle yetinmeyip taşınmazı rayiç bedelle satmaya çalışmakla yükümlüdür; vesayet dairelerinin kusuru ispatlanmadıkça Devlet sorumlu tutulamaz

Mirasçılar, kısıtlanan mirasbırakanlarına atanan vasinin görevini kötüye kullandığını, defter tutmadığını, yıllık rapor vermediğini ve kısıtlının taşınmazlarının değerinin altında satılmasına neden olduğunu ileri sürerek eski vasi ile Hazineden tazminat istemiştir. Mahkeme maddi tazminatı kısmen kabul ederek vasi ile Hazineyi birlikte sorumlu tutmuştur; karar taraflarca temyiz edilmiştir.

> *Somut olayda; kısıtlanana ait taşınmazlar vasi tarafından vesayet makamının kararında gösterilen bedellerle satılmış ise de, vesayet makamının bilirkişi tarafından belirlenen miktardan aşağı olmamak üzere vasiye satış yetkisi verdiği bu durumun vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel olmayıp, tam aksine vasinin iyi bir yönetici ve özen sorumluluğunun da gereği bulunduğu dikkate alındığında, vesayet dairelerinin (aynı yasanın 397/... maddesi uyarınca; vesayet makamı ve denetim makamı) meydana gelen zarardan dolayı herhangi bir kusurlarının bulunmadığı, vasinin kusurlu eylemleri ile zarara sebebiyet verdiği ve vesayet dairelerinin kusuru ispat edilmediği böylece Devletin sorumluluğu yönünden dava subut bulmadığından davalı Hazine hakkındaki davanın vesayet dairelerinin sorumluluğu yönünden esastan reddi gerekirken, Hazine'nin vasi ile birlikte sorumluluğu yoluna gidilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 454. maddenin birinci fıkrasındaki özenle yönetme yükümlülüğünün kapsamını gösterir. Daire, vasinin kısıtlının gelir ve giderlerine ilişkin defter tutmadığını, yıllık rapor vermediğini ve iyi bir yönetici gibi özenle hareket etmediğini belirtmiştir. Vesayet makamının bilirkişice belirlenen miktardan aşağı olmamak üzere satış yetkisi vermesi, vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel değildir; aksine bu, iyi bir yöneticinin özen yükümlülüğünün gereğidir. Vasi kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467); vesayet dairelerinin kusuru ispatlanmadığından Hazinenin vasiyle birlikte sorumlu tutulması doğru bulunmamıştır (TMK m. 468).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2009 · E. 2009/8908 · K. 2009/21082

Vasinin harcamalarının bir bölümünü kabul etmeyen vesayet makamı kararına karşı temyiz yoluna değil denetim makamına itiraz yoluna gidilir

Vasinin belirli bir dönemdeki hesabının incelenmesi sonunda vesayet makamı, vasinin kısıtlı adına yaptığı harcamaların bir bölümünü kabul etmemiştir. Karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vasinin kısıtlı adına 1.5.2007 ile 31.12.2008 tarihleri arasındaki harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesi nedeniyle vesayet makamının vermiş olduğu karara yönelik temyiz dilekçesi, vesayet makamının kararına itiraz niteliğinde-*

dir. Bu nedenle, temyiz dilekçesinin görev yönünden reddi ile denetim makamınca gereği yapılmak üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 454. madde uyarınca incelenen hesaplara ilişkin kararların kanun yolunu gösterir. Daire, vasinin hesabını vesayet makamının incelemesine sunmakla yükümlü olduğunu, vesayet makamının kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini (TMK m. 488) ve denetim makamının asliye hukuk mahkemesi olduğunu (TMK m. 397) hatırlatarak temyiz dilekçesini itiraz niteliğinde saymış; dilekçeyi görev yönünden reddedip denetim makamınca gereği yapılmak üzere dosyayı geri çevirmiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2011 · E. 2011/5775 · K. 2011/19051

Vesayet sona erdiğinde vasinin verdiği kesin hesabın kabul edilmemesine ilişkin vesayet makamı kararına karşı da denetim makamına itiraz edilir

Kısıtlıların ölümü üzerine vesayet sona erdi ve vesayet makamı vasiden kesin hesap ve son rapor istemiştir. Vasinin verdiği kesin hesap ve son rapor, bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra vesayet makamınca kabul edilmemiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Son raporu ve kesin hesap belli zamanlarda verlen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır (TMk.md.490) Vasinin kısıtlılar adına vasilik görevinin devamı süresince yaptığı harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesi nedeniyle vesayet makamının ... olduğu karara yönelik temiz dilekçesi, vesayet makamının kararına itiraz niteliğindedir. Bu nedenle, temyiz dilekçesinin görev yönünden reddi ile denetim makamınca gereği yapılmak üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 454. maddedeki dönemsel hesap ile vesayetin sonundaki kesin hesap arasındaki bağlantıyı gösterir. Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına verir (TMK m. 489); son rapor ve kesin hesap, belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamınca incelenir ve onaylanır (TMK m. 490). Daire, vasinin harcamalarının bir bölümünü kabul etmeyen karara karşı yapılan temyizi itiraz niteliğinde saymış ve dosyayı denetim makamınca gereği yapılmak üzere geri çevirmiştir.

6 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
17.09.2018 · E. 2018/4375 · K. 2018/5675

Kısıtlının ölümünden sonra vasilerden birinin kısıtlıya ait paradan yapılan ödemeye ilişkin istemi genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülür

Kısıtlıya iki çocuğu birlikte vasi olarak atanmıştı. Vesayet makamı kısıtlının harcamaları için vasiye aylık belirli bir tutarın ödenmesine karar vermişti. Kısıtlının ölümünden sonra vasilerden biri, görevinden ayrılan diğer vasiye ödenen ve daha sonra kısıtlının hesabına iade edilen paranın kendisine ödenmesi gerektiğini ileri

sürerek tereke hesabından tahsilini istemiştir. Asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri ayrı ayrı görevsizlik kararı verdi ve yargı yerinin belirlenmesi için dosya gönderilmiştir.

> *O halde, uyuşmazlığın ..... 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 454. madde uyarınca vesayet makamınca incelenen hesaplarla genel hükümlere göre görülecek alacak davaları arasındaki sınırı gösterir. Sulh hukuk mahkemesi, kısıtlının ölümüyle kısıtlılığın ve vesayetin kendiliğinden ortadan kalktığını ve vesayet makamının görevinin sona erdiğini belirterek görevsizlik kararı vermişti. Daire, mal varlığı haklarına ilişkin davalarda görevli mahkemenin kural olarak asliye hukuk mahkemesi olduğunu belirterek asliye hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir (HMK m. 2).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 438:** Defter tutma.
- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 455:** Serbest mallar.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.
- **TMK m. 489:** Son rapor ve kesin hesap.
- **TMK m. 490:** Son rapor ve kesin hesabın onaylanması.

MADDE

455

C. Malvarlığının yönetilmesi

II. Serbest mallar

KANUN METNİ

Vesayet altındaki kişi, kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasinin izniyle çalışarak kazandığı malları serbestçe yönetir ve kullanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 455, vesayet altındaki kişinin kendisinin yöneteceği malları düzenler. Vesayet altındaki kişi, **kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar** ile **vasinin izniyle çalışarak kazandığı malları** serbestçe **yönetir ve kullanır**. Bu mallar dışındaki malvarlığını ise vasi iyi bir yönetici gibi özenle yönetir ve hesabını vesayet makamına verir (TMK m. 454). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 398. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur. Bu şerh hazırlanırken 455. maddeyi doğrudan uygulayan bir karara rastlanmamıştır.

TEMEL KAVRAMLAR

Serbest mal	Vesayet altındaki kişinin vasinin yönetimine girmeden kendisinin yönetip kullandığı mal.
Kendi tasarrufuna bırakılmış mal	Vesayet altındaki kişinin kullanımına bırakılmış olan mal.
Çalışarak kazanılan mal	Vesayet altındaki kişinin vasinin izniyle çalışarak elde ettiği kazanç.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 455- Yürürlükteki Kanunun 398 inci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 150

Tasarının 455. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 398. maddeydi; madde "Malların idaresi" başlığı altında "Vesayet altındaki kimseye bırakılmış mallar" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimse, kendi tasarrufuna bırakılan mallar ile vasisinin izniyle çalışarak kazandığı malları bizzat idare etmek hakkını haizdir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 398 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 398	4721 sayılı Kanun m. 455
Kenar başlık	Vesayet altındaki kimseye bırakılmış mallar	Serbest mallar
Mallar	Kendi tasarrufuna bırakılan mallar; vasinin izniyle çalışarak kazanılan mallar	Aynı
Yetki	Bizzat idare etme hakkı	Serbestçe yönetme ve kullanma

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 455. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Serbest mallar	Kendi tasarrufuna bırakılmış mallar	TMK m. 455
Serbest mallar	Vasinin izniyle çalışarak kazandığı mallar	TMK m. 455
Yetki	Serbestçe yönetme ve kullanma	TMK m. 455
Diğer malvarlığı	Vasi özenle yönetir, hesap verir	TMK m. 454
Meslek izni	Vesayet makamının izniyle yürütülen meslek veya sanatla ilgili olağan işlemler	TMK m. 453
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 398	Gerekçe, s. 150

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **398. maddesini** karşılar ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 150). Tasarının 455. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, serbest malların **iki türle** sınırlı olmasıdır: kendi tasarrufuna bırakılmış mallar ve vasinin izniyle çalışarak kazanılan mallar. İkinci nokta, çalışma kazancının serbest mal sayılması için çalışmanın **vasinin izniyle** yapılmasıdır; vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması ise ayrıca vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Üçüncü nokta, bu mallar dışındaki malvarlığının **vasinin yönetiminde** kalmasıdır (TMK m. 454).

II. Serbest Malların İki Türü

- **Kendi tasarrufuna bırakılmış mallar:** Vesayet altındaki kişinin kullanımına bırakılan mallar.
- **Çalışarak kazanılan mallar:** Vasinin izniyle çalışarak elde edilen kazanç.
- **Yetki:** Bu malları vesayet altındaki kişi serbestçe yönetir ve kullanır.

2 Maddeye göre vesayet altındaki kişi, kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasinin izniyle çalışarak kazandığı malları serbestçe yönetir ve kullanır. Eski Kanun da vesayet altındaki kimsenin kendi tasarrufuna bırakılan mallar ile vasisinin izniyle çalışarak kazandığı malları bizzat idare etmek hakkına sahip olduğunu öngörüyordu (743 s. K. m. 398). Gerekçe, maddede hüküm değişikliği bulunmadığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 150).

3 Madde, "Malvarlığının yönetilmesi" başlığı altında vasinin yönetim ve hesap yükümlülüğünü düzenleyen 454. maddenin hemen ardından gelir. Bu mallar dışındaki malvarlığını vasi iyi bir yönetici gibi özenle yönetir; yönetimle ilgili hesap tutar ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunar (TMK m. 454).

III. Çalışma İzni ile Meslek İzni

- **Çalışma kazancı:** Vasinin izniyle çalışılması hâlinde serbest mal olur.
- **Meslek veya sanat:** Vesayet makamının iznine bağlıdır.
- **Meslek izni verilmişse:** Bununla ilgili olağan işlemleri yapmaya yetki ve bütün malvarlığıyla sorumluluk.

4 Madde, çalışma kazancının serbest mal sayılması için vasinin iznini arar. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması ise vesayet makamının izni gereken işler arasında sayılmıştır (TMK m. 462). Vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmişse, vesayet altındaki kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemi yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 453).

IV. Kendi İşlemleri ve Vasinin Rızası

- **Genel kural:** Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi vasinin izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir.
- **Rıza gerekmeyenler:** Karşılıksız kazanma ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması.

5 Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir (TMK m. 451). Genel hükümlere göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez; karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir (TMK m. 16). 455. madde, serbest mallar bakımından vesayet altındaki kişiye yönetim ve kullanma yetkisi tanır.

V. Velayetteki Benzer Kurallar

- **Kişisel kazanç:** Çocuğun kendi kişisel kazancının yönetimi ve bundan yararlanma hakkı çocuğa aittir.
- **Meslek için verilen mal:** Ana ve baba tarafından meslek veya sanat için çocuğa kendi malından verilen kısmın yönetimi de çocuğa aittir.

6 Velayet hükümlerinde de benzer bir kural vardır: ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısmın veya kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir; çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması hâlinde ana ve baba ondan kendisinin bakımı için uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilir (TMK m. 359).

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vesayet altındaki kişi çalışıyorsa**, çalışmanın vasinin izniyle yapıldığını gösteren bir belge bulundurulmalıdır; bu kazanç serbest mal olarak kişinin kendisi tarafından yönetilir (TMK m. 455). **Bir meslek veya sanat yürütülmesi söz konusuysa**, ayrıca vesayet makamının izni istenmelidir (TMK m. 462). **Vasi**, serbest mallar dışındaki malvarlığının hesabını vesayet makamına vermeye devam etmelidir (TMK m. 454).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
11.04.2018 · E. 2016/1511 · K. 2018/757

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının kendi yaptığı temyiz, ihtara rağmen susan vasinin onayıyla yapılmış sayılır; kararı temyiz etmek kısıtlıyı borç altına sokan bir işlem değildir

Bir tazminat davasının yargılaması sırasında davacı, kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti nedeniyle cezaevine girdi ve hükümlülük nedeniyle kısıtlanarak eşi vasi olarak atandı. Gerekçeli karar vasiye tebliğ edilmiştir; vasi temyiz etmedi, ancak kısıtlı davacı kararı kendisi temyiz etti ve harcı yatırmıştır. Özel Daire vasiye, kısıtlının temyizine onay verip vermediğini iki hafta içinde bildirmesini, cevap vermezse temyizin kabul edilmiş sayılacağını ihtar etmiştir; vasi cevap vermemiştir.

> *Ancak, ayırt etme gücüne, dolayısıyla medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan kısıtlı davacı tarafından yapılmış olan temyize, vasinin Türk Medeni Kanunu'nun 451. maddesi hükmüne göre onay vermiş sayılması gerektiğinden ve davacı asilin tek başına kararı temyiz etmesinin kendisini borç altına sokan bir eylem olarak kabul edilmesi mümkün olmadığından, davacının temyiz isteminin incelenmesi gerektiği oy birliği ile kabul edilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar 455. maddeye ilişkin değildir; ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin kendi işlemleri bakımından genel kuralı gösterir. Bu kişi kural olarak vasinin açık veya örtülü izni ya da sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir (TMK m. 451). 455. madde ise kendi tasarrufuna bırakılmış mallar ile vasinin izniyle çalışarak kazandığı mallar bakımından vesayet altındaki kişiye serbest yönetim ve kullanım yetkisi tanır. Kurul, ihtarlı muhtıraya cevap vermeyen vasinin kısıtlının temyizine onay vermiş sayılacağını ve kararı temyiz etmenin kısıtlıyı borç altına sokan bir eylem olmadığını kabul etmiştir.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.10.2009 · E. 2009/13839 · K. 2009/17780

Malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının vasisi defter tutmak ve hesap vermekle yükümlüdür; vesayet makamı vasinin hesap vermesine yer olmadığına karar veremez

Kısıtlının banka hesabında parası, emekli aylığı ve kira karşılığı üçüncü kişilerce kullanılan yirmi dört taşınmazı bulunuyordu. Vesayet makamı vasinin hesap vermesine yer olmadığına karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Vasi, kısıtlının mallarını iyi bir yönetici gibi yönetmek zorundadır. (TMK. md. 454/1) Vasi yönetimle ilgili hesap tutmak, vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her halde yılda bir defa hesabı onun incelenmesine sunmakla yükümlüdür. Mal varlığı ve geliri bulunan kısıtlının mallarının yönetimi ve denetimi ile ilgili vasi tarafından defter tutulmasına ve vasinin yasal düzenlemeler çerçevesinde hesap vermekle sorumlu tutulmasına (Velayet-Vesayet ve Miras*

Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük md. 15 ve 16) karar vermek gerekirken yazılı şekilde ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar 455. maddeye ilişkin değildir; vesayet altındaki kişinin serbest malları dışında kalan malvarlığının vasi tarafından yönetilmesini ve hesabının verilmesini gösterir. Vasi malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetir ve hesabını her hâlde yılda bir defa vesayet makamına sunar (TMK m. 454). Daire, malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının vasisinin defter tutmasına ve hesap vermekle sorumlu tutulmasına karar verilmesi gerektiğini belirterek vesayet makamının hesap vermesine yer olmadığına ilişkin kararını bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 453:** Meslek veya sanat.
- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 359:** Çocuğun meslek veya sanat için verilen malı ve kişisel kazancı.

MADDE

456 D. Görevin süresi

KANUN METNİ

(1) Vasi, kural olarak iki yıl için atanır.
(2) Vesayet makamı, bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir.
(3) Dört yıl dolunca vasi, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 456, vasinin görev süresini düzenler. Vasi **kural olarak iki yıl** için atanır. Vesayet makamı bu süreyi **her defasında ikişer yıl uzatabilir**. **Dört yıl dolunca** vasi, **vasilikten kaçınma hakkını** kullanabilir. Görev süresi uzatılmazsa vasilik görevi sürenin dolmasıyla sona erer (TMK m. 480). Madde **vasinin görev süresine** ilişkindir; kısıtlılığın süresini belirlemez. Yargıtay, Kanun'da vesayetin uzatılmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığını, vasinin görevinin sona ermesinin kısıtlanmayı ortadan kaldırmadığını ve yalnız yeni vasi atanmasını gerektirdiğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 399. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Görev süresi	Vasinin atandığı süre; kural olarak iki yıldır.
Süre uzatımı	Vesayet makamının vasinin görev süresini her defasında ikişer yıl uzatması.
Vasilikten kaçınma	Vasinin görevi kabul etmeme veya sürdürmeme hakkı; dört yıl dolunca da kullanılabilir.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 456-Yürürlükteki Kanunun 399 uncu maddesini karşılamaktadır. İsviçre Medenî Kanununun bu maddeyi karşılayan 415 inci maddesinde vasilik görevinin iki yıl devam

1 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.

> ettiği, bu sürenin dolması hâlinde yeniden iki yıl için atanabileceği öngörülmüştür. Yürürlükteki 399 uncu madde ise vasinin dört yıl için atanmasını öngörmüş, vasinin yeniden atanmasına ve yeniden atanmaya ilişkin süreye yer vermemiştir. Vasilik görevinin önemi ve nezaketi göz önüne alınırsa bugünkü yaşam koşulları bakımından bu dört yıllık süre uzundur. Vasinin, vesayet makamı tarafından azledilmesi ve görevden uzaklaştırılması oldukça uzun, güç ve merasime bağlı bir iştir. Bu sebeple İsviçre Medenî Kanununun 415 inci maddesi esas alınmak suretiyle göreve atamanın iki yıl için olması, bu sürenin sonunda yeniden her defasında iki yıl için görev süresinin uzatılması öngörülmüş, ancak dört yılın bitiminde vasinin görevden çekilmesi hükmüne yer verilmiştir. Bu sayede, vesayet makamı, vasinin işlerinden memnun olmazsa iki yıllık süresi bitince bu süreyi uzatmamak yetkisine sahip olacak, bu ise vasilere görevlerini gereği gibi yapmaları için bir tür yaptırım teşkil edecektir. Vesayet makamı vasinin işlerinden memnun kalırsa, görev süresini iki yılda bir aynı süreyle uzatabilecektir. Ancak dört yıldan sonra görev süresinin uzatılması vasinin isteğine bağlıdır. Bu nedenle son fıkrada vasiye, dört yılın bitiminde görevden çekilebilme hakkı tanınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrası yürürlükteki 399 uncu maddenin ikinci cümlesiyle aynıdır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 150*

Tasarının 456. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 399. maddeydi; madde "Vasilik müddeti" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet, kaideten dört sene için tevcih olunur. Dört senenin hitamında vasi, vesayetten itizar edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 399 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 399	4721 sayılı Kanun m. 456
Süre	Kural olarak dört yıl	Kural olarak iki yıl
Uzatma	Düzenleme yoktu	Vesayet makamı her defasında ikişer yıl uzatabilir
Kaçınma	Dört yılın sonunda vasi vesayetten kaçınabilir	Dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 456. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Atama süresi	Kural olarak iki yıl	TMK m. 456/1
Uzatma	Vesayet makamı her defasında ikişer yıl uzatabilir	TMK m. 456/2
Kaçınma	Dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir	TMK m. 456/3
Uzatılmazsa	Vasilik görevi sürenin dolmasıyla sona erer	TMK m. 480
Göreve devam	Görevi sona eren vasi, yenisi başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapar	TMK m. 482
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 399	Gerekçe, s. 150

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
399. maddesini
karşılar. Gerekçe, eski Kanun'un vasinin **dört yıl** için atanmasını öngördüğünü ve yeniden atanmaya yer vermediğini, vasilik görevinin önemi ve nezaketi karşısında bu sürenin bugünkü yaşam koşulları bakımından uzun olduğunu ve vasinin görevden uzaklaştırılmasının uzun, güç ve merasime bağlı bir iş olduğunu belirtir. Bu nedenle İsviçre Medeni Kanunu'nun 415. maddesi esas alınarak atamanın **iki yıl** için yapılması ve sürenin **her defasında iki yıl** uzatılabilmesi öngörülmüş; vesayet makamının, vasinin işlerinden memnun olmazsa süreyi uzatmama yetkisinin vasiler için **bir tür yaptırım** oluşturacağı belirtilmiştir. Dört yıldan sonra görev süresinin uzatılması vasinin isteğine bağlı olduğundan vasiye **dört yılın bitiminde görevden çekilebilme hakkı** tanınmıştır (S. Sayısı 723, s. 150). Tasarının 456. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, iki yıllık sürenin **vasinin görev süresi** olmasıdır; kısıtlılık bu süreye bağlı değildir ve süreli kısıtlama kararı verilemez.[2] İkinci nokta, vasinin görevinin, kesin hesap onaylanıp vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verinceye kadar devam etmesidir; görev süresi uzatılmış vasinin görevi kısıtlının ölümüyle kendiliğinden sona ermemiştir.[3] Üçüncü nokta, süre uzatımına ilişkin kararlara karşı **temyiz değil denetim makamına itiraz** yolunun açık olmasıdır (TMK m. 488).

2 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
3 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/10247, K. 2018/16097.

II. İki Yıllık Görev Süresi ve Uzatma

- **Kural:** Vasi iki yıl için atanır.
- **Uzatma:** Vesayet makamı süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir.
- **Uzatılmazsa:** Vasilik görevi sürenin dolmasıyla sona erer.

2 Birinci fıkraya göre vasi kural olarak iki yıl için atanır; ikinci fıkraya göre vesayet makamı bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir. Vasilik görevi, uzatılmadığı takdirde sürenin dolmasıyla sona erer (TMK m. 480); görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür (TMK m. 482). Eski Kanun ise vesayetin kural olarak dört yıl için verileceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 399).

3 Gerekçe, iki yıllık süre ve uzatma imkânının vesayet makamına denetim aracı sağladığını açıklar: vesayet makamı vasinin işlerinden memnun olmazsa iki yıllık süre bitince süreyi uzatmayabilir, memnun kalırsa görev süresini iki yılda bir aynı süreyle uzatabilir (S. Sayısı 723, s. 150).

III. Görev Süresi ile Kısıtlılık Arasındaki Fark

- **456. madde:**

  Vasinin görev süresini düzenler.
- **Kısıtlılık:** Görev süresine bağlı değildir; vesayetin kaldırılması ayrı bir karardır.
- **Görev sona ererse:** Yeni vasi atanır.

4 Yargıtay, 456. maddenin vasinin görev süresiyle ilgili olduğunu, Kanun'da vesayetin uzatılmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığını, vesayetin kaldırılması ile vasinin görevinin sona ermesinin farklı kavramlar olduğunu ve vasinin görevinin sona ermesinin kısıtlanmayı ortadan kaldırmayıp yeni vasi atanmasını gerektirdiğini belirtmiş; kısıtlılığı devam eden kişi hakkında ek kararla bir yıl süreli kısıtlama kararı verilmesini bozmuştur.[4] Hükümlülük dışındaki sebeplerle kısıtlananlar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer (TMK m. 472).

5 Vasinin görevi, son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı teslim edildikten sonra vesayet makamının görevinin sona erdiğine karar vermesiyle biter (TMK m. 491). Yargıtay, görev süresi iki yıl uzatılmış ve kısıtlı bu süre içinde ölmüş olduğundan, vasinin görevinin kısıtlının ölümüyle kendiliğinden değil kesin hesabın kabulüyle ve vesayet makamının kararıyla sona ereceğini belirterek, vasinin görevinin daha önce sona erdiği kabulüne dayanan hükmü bozmuştur.[5]

4 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
5 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/10247, K. 2018/16097.

IV. Dört Yıl Dolunca Kaçınma Hakkı

- **Kural:** Dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir.
- **Gerekçe:** Dört yıldan sonra görev süresinin uzatılması vasinin isteğine bağlıdır.
- **Diğer kaçınma sebepleri:** Kanun'da ayrıca sayılmıştır.

Üçüncü fıkraya göre dört yıl dolunca vasi vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir. 6
Gerekçe, dört yıldan sonra görev süresinin uzatılmasının vasinin isteğine bağlı olduğunu, bu nedenle son fıkrada vasiye dört yılın bitiminde görevden çekilebilme hakkı tanındığını ve fıkranın eski Kanun'un 399. maddesinin ikinci cümlesiyle aynı olduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 150). Vasilikten kaçınma sebepleri ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 417); vasi, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevden alınmasını isteyebilir, ancak önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorundadır (TMK m. 481).

V. Süre Uzatımında Yetkili ve Görevli Mahkeme

- **Görev:** Sulh hukuk mahkemesi (vesayet makamı).
- **Yetki:** Kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet makamı; izinsiz yerleşim yeri değişikliği yetkiyi değiştirmez.

Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411); vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez (TMK m. 412). Yargıtay, kısıtlının başka bir yerdeki kurumda kalmasına karşın yerleşim yeri değişikliğine izin verilmediğinden vasilik süresinin uzatılması istemi hakkında kısıtlama kararını veren sulh hukuk mahkemesinin yetkili olduğunu belirlemiştir.[6] Aynı kişi hakkında iki ayrı kısıtlama kararı bulunduğu bir dosyada da ilk kısıtlama kararını veren vesayet makamı esas alınarak araştırma yapılması gerektiği belirtilmiştir.[7] 7

Vasilik görevinin uzatılması istemi vesayet hukukuna ilişkin olduğundan sulh hukuk mahkemesinde görülür.[8] 8

VI. Süre Uzatımına İlişkin Kararlara İtiraz

- **Kanun yolu:** Tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz.
- **Kesinlik:** Denetim makamı itirazı kesin olarak karara bağlar.

Vesayet makamının kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, vasinin görev 9

6 Yargıtay 20. HD, 26.09.2019, E. 2019/4550, K. 2019/5243.
7 Yargıtay 8. HD, 23.01.2018, E. 2017/7334, K. 2018/1170.
8 Yargıtay 20. HD, 21.02.2008, E. 2008/1337, K. 2008/2678.

süresinin uzatılmasının vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgili olduğunu ve bu nitelikteki kararlara karşı denetim makamına itiraz yolunun açık olduğunu belirtmiştir.[9] Süre uzatımı istemiyle birlikte vasinin değiştirilmesine karar verilen bir dosyada, denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın temyiz edilemeyeceği belirtilmiştir.[10]

UYGULAMA NOTU

Vasi, görev süresinin bitimini takip etmeli ve süre dolmadan vesayet makamından uzatma istemelidir (TMK m. 456). **Dört yıl dolmuşsa ve vasi görevi sürdürmek istemiyorsa**, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir; ancak yeni vasi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmaya devam etmelidir (TMK m. 482). **Süre uzatımı veya vasinin değiştirilmesi kararına katılmayan ilgili**, kararın tebliğinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.05.2021 · E. 2021/949 · K. 2021/4033

Vasinin görev süresi ile kısıtlılık ayrı kavramlardır; 456. madde vasinin görev süresine ilişkindir ve süreli kısıtlama kararı verilemez

Sulh hukuk mahkemesince kısıtlanan bir kişi vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, alınan rapor doğrultusunda kişinin bir yıl süreyle kısıtlanmasına ve vasinin görev süresinin uzatılmasına ek kararla hükmetmiştir; ek karar kısıtlı ve vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nda vesayetin uzatılmasına ilişkin hüküm bulunmadığı gibi, Kanun'un 456. maddesinde yer alan "Vasi, kural olarak iki yıl için atanır. Vesayet makamı, bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir." düzenlemesi vasinin görev süresi ile ilgilidir. Vesayetin kaldırılması ile vasinin görevinin sona ermesi farklı kavramlar olup, vasinin görevinin sona ermesi kısıtlanmayı ortadan kaldırmaz, ancak yeni vasi atanmasını gerektirir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 456. maddenin konusunu açıkça belirler. Daire, maddenin vasinin görev süresine ilişkin olduğunu, Kanun'da vesayetin uzatılmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığını ve vesayetin kaldırılması ile vasinin görevinin sona ermesinin farklı kavramlar olduğunu belirtmiştir. Kısıtlılığı devam eden kişi hakkında ek kararla bir yıl süreli kısıtlama kararı verilmesi mükerrer ve yasaya aykırı bulunarak bozulmuştur. Vasinin görev süresinin uzatılmasına yönelik itirazların ise denetim makamınca incelenmesi için dosya mahkemesine iade edilmiştir (TMK m. 488).

9 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
10 Yargıtay 18. HD, 15.02.2016, E. 2015/6718, K. 2016/2486.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2018 · E. 2018/10247 · K. 2018/16097

Görev süresi uzatılmış vasinin görevi kısıtlının ölümüyle kendiliğinden değil, kesin hesabın kabulüyle ve vesayet makamının kararıyla sona erer

Kısıtlının ölümünden sonra mirasçılarından biri, vasinin görevini gereği gibi yapmadığını, bazı harcamaların usulsüz olduğunu ve kesin hesabı süresinde sunmadığını ileri sürerek vasiden alacak istemiştir. Vasinin görev süresi iki yıl uzatılmış ve kısıtlı bu süre içinde ölmüştü; vesayet makamı vasinin sunduğu kesin hesabı reddetmişti. Mahkeme, vasinin görevinin 456. madde uyarınca daha önce sona erdiğini ve davacının zararı bulunmadığını kabul ederek davayı reddetmiştir.

> *Somut olay yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda değerlendirildiğinde vasinin görev süresinin 23.10.2008 tarihinde 2 yıl süre ile uzatıldığı yani kısıtlının 24.05.2010 olan ölüm tarihi itibari ile vasilik görevinin devam ettiği, kısıtlının ölümü ile vasiliğin kendiliğinden değil, kesin hesabın kabulü ile vesayet makamının kararı ile son bulacağı ve 14.03.2014 tarihli vesayet makamı kararı ile de kesin hesap reddedilmiş olduğu hususları da birlikte değerlendirildiğinde, mahkemenin kabulünün aksine vesayet görevinin 27.03.2008 tarihinde sona ermeyip devam ettiği anlaşıldığından vesayet dosyası getirtilerek, vasinin sunduğu hesap raporu ile davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü iddialar karşılaştırmalı olarak incelenmeli ve bu konuda hesap uzmanı bir bilirkişiden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanılgılı değerlendirme sonucu eksik inceleme ve yetersiz araştırma sonucu karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 456. maddedeki görev süresinin vasiliğin sona ermesine ilişkin hükümlerle birlikte uygulanması gerektiğini gösterir. Görevi sona eren vasi son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına verir (TMK m. 489); vasinin görevi, son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı teslim edildikten sonra vesayet makamınca sona erdiğine karar verilmesiyle biter (TMK m. 491). Daire, vasinin görev süresinin uzatıldığını ve kısıtlının ölümüyle vasiliğin kendiliğinden sona ermediğini belirterek, hesap uzmanı bilirkişiden rapor alınması için hükmü bozmuştur (TMK m. 467).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.01.2018 · E. 2017/7334 · K. 2018/1170

Vasilik süresinin uzatılması istemine, kısıtlama kararını veren ve izin olmadıkça yerleşim yeri değişmeyen kısıtlının vesayet makamı bakar

Vasi vekili, vasilik süresinin uzatılmasını istemiştir. Mahkeme, aynı kişi hakkında başka bir sulh hukuk mahkemesince daha önce kısıtlama kararı verilip başka bir vasi atandığını belirleyerek süre uzatımı istemi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Vasi atanması davası sırasında yetkili mahkeme kısıtlının yerleşim yeri mahkemesi ise de, vasi atandıktan sonra kısıtlının yerleşim yeri kısıtlama kararı veren vesayet makamının bulunduğu yerdir ve vesayet makamının izni olmadıkça*

kısıtlının yerleşim yeri değiştirilemez. Somut olay incelendiğinde, ... hakkında ilk olarak ... Sulh Hukuk Mahkemesi 2011/738 esas 2012/115 karar sayılı kararı ile 26.01.2012 tarihinde kısıtlama kararı verildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla; yukarıda açıklanan kanun maddeleri gereği vesayet makamının ... Sulh Hukuk Mahkemesi, kısıtlının yerleşim yerinin vesayet makamının bulunduğu ... olduğu, vesayet makamının izni olmadıkça kısıtlının ikametinin değiştirilemeyeceği dikkate alınarak; Mahkemece bu hususta araştırma yapılmaksızın işin esası incelenerek karar verilmiş olması hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, süre uzatımı isteminde yetkili vesayet makamının nasıl belirleneceğini gösterir. Vesayet işlerinde yetki kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411); vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK m. 21) ve vesayet makamının izni olmadıkça değiştirilemez (TMK m. 412). Daire, ilk kısıtlama kararını veren mahkemenin vesayet makamı olduğunu gözeterek bu yönde araştırma yapılmaksızın karar verilmesini bozma nedeni saymıştır.

4 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
26.09.2019 · E. 2019/4550 · K. 2019/5243

Kısıtlı başka bir yerdeki kurumda kalıyor olsa da yerleşim yeri değişikliğine izin verilmediyse vasilik süresinin uzatılması istemine ilk vesayet makamı bakar

Vasi, vasilik süresinin uzatılmasını istemiştir. Kısıtlama kararını veren sulh hukuk mahkemesi, kısıtlının başka bir ildeki bir kurumda kaldığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği sulh hukuk mahkemesi de yerleşim yeri değişikliğine izin verilmediği gerekçesiyle yetkisizlik kararı verdi ve yargı yerinin belirlenmesi için dosya gönderilmiştir.

> *Dosyanın incelenmesinden, kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan .... 1. Sulh Hukuk Mahkemesince TMK m.412/1'e göre verilmiş bir izin kararı olmadığından vasinin talebi ile ilgili karar vermekte .... 1. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 456. madde uyarınca yapılan süre uzatımı istemlerinde yetkinin yerleşim yeri kuralına bağlı olduğunu gösterir. Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir izin kararı bulunmadığından Daire, vasinin talebi hakkında karar vermekte kısıtlama kararını veren sulh hukuk mahkemesinin yetkili olduğunu belirlemiştir.

5 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2008 · E. 2008/1337 · K. 2008/2678

Vasilik görevinin uzatılması vesayet hukukuna ilişkin bir iştir ve sulh hukuk mahkemesinde görülür

Ergin bir çocuk hakkında aile mahkemesince kısıtlama kararı verilerek babası vasi olarak atanmıştı. Daha sonra vasilik görevinin uzatılması istendi. Aile mahkemesi ve sulh hukuk mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik kararı verdi ve yargı yerinin belirlenmesi için dosya gönderilmiştir.

> *Uyuşmazlık, vesayet hukukuna ilişkin olup, T.M.Y.'nın 2. kitabının 3. kısmında yer alması nedeniyle davanın sulh hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 456. madde uyarınca yapılan süre uzatımı istemlerinde görevli mahkemeyi gösterir. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Daire, vasilik görevinin uzatılması isteminin Kanun'un ikinci kitabının üçüncü kısmında düzenlenen vesayet hukukuna ilişkin olduğunu belirterek sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

6 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
15.02.2016 · E. 2015/6718 · K. 2016/2486

Süre uzatımı sırasında vasinin değiştirilmesine ilişkin vesayet makamı kararına itiraz denetim makamınca kesin olarak karara bağlanır; bu karar temyiz edilemez

Vasi, vasilik süresinin uzatılmasını istemiştir; kısıtlının kardeşi ve kısıtlının kaldığı kurumun bir görevlisi ise vasinin görevine son verilerek kendilerinin vasi atanmasını istemiştir. Vesayet makamı vasinin görevine son vererek kısıtlının kardeşini vasi atamıştır. Görevine son verilen vasinin itirazı denetim makamınca reddedilmiştir; karar eski vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi öncelikle vesayet makamı sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı asliye mahkemesine aittir. Denetim makamı ... Asliye Hukuk Mahkemesi'nce itirazın reddedildiği ve bu konuda denetim makamının verdiği kararın Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı, bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından istem konusunda denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 456. madde uyarınca görev süresinin dolması üzerine verilen kararların kanun yolunu gösterir. Vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarına karşı ilgililer tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına

itiraz edebilir ve denetim makamı itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Daire, vesayet makamının bu nitelikteki kararlarının temyizi kabil kararlardan olmadığını belirterek, istem konusunda denetim makamınca karar verilmek üzere dosyayı mahkemesine iade etmiştir (TMK m. 422).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 480:** Sürenin dolması.
- **TMK m. 481:** Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması.
- **TMK m. 482:** Göreve devam zorunluluğu.
- **TMK m. 417:** Vasilikten kaçınma sebepleri.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

457 E. Vasinin ücreti

KANUN METNİ

Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığından, olanak bulunmadığı takdirde Hazineden karşılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini isteyebilir. Ödenecek ücret, yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri göz önünde tutulmak suretiyle her hesap dönemi için vesayet makamı tarafından belirlenir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 457, vasinin ücret hakkını düzenler. Vasi, kendisine bir ücret verilmesini **isteyebilir**. Ücret, **vesayet altındaki kişinin malvarlığından**, bu **olanak bulunmadığı takdirde Hazineden** karşılanır. Ödenecek ücreti **yönetimin gerektirdiği emek** ve **yönetilen malvarlığının geliri** göz önünde tutularak **her hesap dönemi için vesayet makamı** belirler. Hazineden karşılama imkânı 4721 sayılı Kanun'la getirilmiştir; gerekçe, malvarlığı olmayan kişiye vasi bulmanın ve ücret ödenmeyen vasinin işleri gereği gibi yürütmesinin güçlüğünü gidermek amacını açıklar. Yargıtay, her hesap dönemi için vasilik ücretini belirleme ve geçmiş dönemler için ücret verilip verilmeyeceğini takdir etme yetkisinin vesayet makamına ait olduğunu belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 400. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Vasilik ücreti	Vasinin görevi karşılığında vesayet makamınca belirlenen ücret.
Hesap dönemi	Vasinin hesap verdiği dönem; hesap her hâlde yılda bir defa verilir (TMK m. 454).
Hazine	Vesayet altındaki kişinin malvarlığından karşılama olanağı bulunmadığında ücreti karşılayan Devlet malvarlığı.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

1 Yargıtay 18. HD, 19.04.2016, E. 2016/1399, K. 2016/6204.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 457-Yürürlükteki Kanunun 400 üncü maddesini karşılamaktadır. Ancak yürürlükteki metinden farklı olarak maddeye, vasinin ücretinin vesayet altındaki kişinin malvarlığından karşılanmasının mümkün olmadığı hâllerde bu ücretin Hazine tarafından karşılanması hükmü eklenmiştir. Vesayet altındaki kişinin malvarlığı yok ise, bu kişiye vasi bulmak ya da vasi bulunsa bile, kendisine ücret ödenmediği için vasinin işleri gereği gibi ifa etmek mümkün olmamaktadır. Bu sakıncaları gidermek üzere bu durumda vasinin ücretinin Hazine tarafından karşılanması kabul edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 150*

Tasarının 457. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 400. maddeydi; madde "Vasinin ücreti" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasinin, vesayet altındaki kimsenin malından ücret almağa hakkı vardır. Bu ücret, her bir hesap müddeti için vasinin sarf ettiği emeğe ve vesayeti altındaki kimsenin gelirine göre sulh mahkemesi tarafından takdir olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 400 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 400	4721 sayılı Kanun m. 457
Hak	Vesayet altındaki kimsenin malından ücret alma hakkı	Ücret verilmesini isteyebilme
Kaynak	Vesayet altındaki kimsenin malı	Vesayet altındaki kişinin malvarlığı; olanak yoksa Hazine
Ölçüt	Vasinin harcadığı emek ve vesayet altındaki kimsenin geliri	Yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri
Belirleyen	Her hesap dönemi için sulh mahkemesi	Her hesap dönemi için vesayet makamı

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 457. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Hak	Vasi kendisine ücret verilmesini isteyebilir	TMK m. 457
Kaynak	Vesayet altındaki kişinin malvarlığı; olanak yoksa Hazine	TMK m. 457
Ölçüt	Yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri	TMK m. 457
Belirleyen	Her hesap dönemi için vesayet makamı	TMK m. 457
Kanun yolu	Vesayet makamı kararına karşı denetim makamına itiraz	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 400	Gerekçe, s. 150

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **400. maddesini** karşılar. Gerekçe, eski metinden farklı olarak vasinin ücretinin vesayet altındaki kişinin malvarlığından karşılanmasının mümkün olmadığı hâllerde **Hazine tarafından karşılanması** hükmünün eklendiğini; vesayet altındaki kişinin malvarlığı yoksa bu kişiye vasi bulmanın ya da vasi bulunsa bile ücret ödenmediği için vasinin işleri gereği gibi yürütmesinin mümkün olmadığını ve bu sakıncaları gidermek üzere bu düzenlemenin kabul edildiğini açıklar (S. Sayısı 723, s. 150). Tasarının 457. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ücretin **vasinin istemine** bağlı olmasıdır; madde "isteyebilir" ifadesini kullanır. İkinci nokta, ücreti belirleme yetkisinin **vesayet makamına** ait olmasıdır.[2] Üçüncü nokta, ücretin Hazineden karşılanmasına karar verilecekse **Hazinenin davaya dahil edilmesi** gerektiğidir.[3]

II. Ücret İsteme Hakkı

- **Hak:** Vasi kendisine bir ücret verilmesini isteyebilir.
- **Kaynak:** Vesayet altındaki kişinin malvarlığı.
- **İkincil kaynak:** Olanak bulunmadığı takdirde Hazine.

Maddenin ilk cümlesine göre vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığından, olanak bulunmadığı takdirde Hazineden karşılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini isteyebilir. Eski Kanun da vasinin vesayet altındaki kimsenin malından ücret 2

2 Yargıtay 18. HD, 19.04.2016, E. 2016/1399, K. 2016/6204.
3 Yargıtay 2. HD, 23.12.2008, E. 2008/13460, K. 2008/17681.

almaya hakkı olduğunu öngörüyordu; ancak Hazineden karşılamaya ilişkin bir hüküm içermiyordu (743 s. K. m. 400). Gerekçe, Hazineden karşılama imkânının, malvarlığı olmayan kişiye vasi bulmanın ve ücret ödenmeyen vasinin işleri gereği gibi yürütmesinin güçlüğü nedeniyle getirildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 150).

3 Vasinin görevi kural olarak vesayet altındaki kişinin kişiliği ve malvarlığı ile ilgili menfaatlerini korumak ve onu temsil etmektir (TMK m. 403); ücret, bu görevin karşılığı olarak vesayet makamınca belirlenir.

III. Ücretin Belirlenmesi

- **Ölçütler:** Yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri.
- **Dönem:** Her hesap dönemi için.
- **Belirleyen:** Vesayet makamı.

4 Maddenin ikinci cümlesine göre ödenecek ücret, yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri göz önünde tutulmak suretiyle her hesap dönemi için vesayet makamı tarafından belirlenir. Vasi yönetimle ilgili hesap tutar ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunar (TMK m. 454). Eski Kanun da ücretin her bir hesap dönemi için vasinin harcadığı emeğe ve vesayet altındaki kimsenin gelirine göre sulh mahkemesince takdir edileceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 400).

5 Yargıtay, her hesap dönemi için vasilik ücretini belirleme ve geçmiş dönemlere ilişkin ücret verilip verilmeyeceğini takdir etme yetkisinin vesayet makamına ait olduğunu, vesayet makamının sulh hukuk mahkemesi olduğunu belirterek asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğundan söz eden görevsizlik kararını bozmuştur.[4]

IV. Hazinenin Sorumluluğu ve Davaya Katılması

- **Kural:** Malvarlığından karşılama olanağı yoksa ücret Hazineden karşılanır.
- **Usul:** Hazine sorumlu tutulacaksa davaya dahil edilir ve delilleri toplanır.

6 Yargıtay, mahkemenin 457. maddeye dayanarak vasinin ücretinden Hazineyi de sorumlu tuttuğu hâlde Hazinenin davaya dahil edilmediğini ve delillerinin toplanmadığını belirterek eksik hasımla verilen kararı bozmuştur.[5]

7 Devletin vesayetle ilgili sorumluluğu ayrıca düzenlenmiştir: Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468).

4 Yargıtay 18. HD, 19.04.2016, E. 2016/1399, K. 2016/6204.
5 Yargıtay 2. HD, 23.12.2008, E. 2008/13460, K. 2008/17681.

V. Ücret Kararlarına İtiraz

- **Nitelik:** Ücret istemi vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgilidir.
- **Kanun yolu:** Tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz.

Vesayet makamının kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, vasinin vasilik görevi nedeniyle ücret isteminin vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgili olduğunu belirterek, ücret istemini reddeden vesayet makamı kararına karşı yapılan temyizi denetim makamına gönderilmek üzere iade etmiştir.[6] Kurum çalışanının vasi atandığı ve vasiye ücret takdirine yer olmadığına karar verilen bir dosyada da aynı yol izlenmiştir.[7] 8

UYGULAMA NOTU

Ücret isteyen vasi, istemi hesap dönemiyle birlikte vesayet makamına bildirmeli ve yönetimin gerektirdiği emeği ve yönettiği malvarlığının gelirini gösteren belgeleri sunmalıdır (TMK m. 457). **Vesayet altındaki kişinin malvarlığı ücreti karşılamaya yetmiyorsa**, ücretin Hazineden karşılanması istenmelidir; bu durumda Hazinenin de sürece katılması gerekir. **Ücret kararına katılmayan ilgili**, kararın tebliğinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
19.04.2016 · E. 2016/1399 · K. 2016/6204

Her hesap dönemi için vasilik ücretini belirleme ve geçmiş dönemler için ücret verilip verilmeyeceğini takdir etme yetkisi vesayet makamına aittir

Vasilik ücretinin tahsili istendi. Sulh hukuk mahkemesi, asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi ve dosyanın doğrudan yargı yeri belirlenmesi için Yargıtay'a gönderilmesine hükmetmiştir; davacı vekilinin dilekçesi temyiz dilekçesi olarak kabul edilmiştir.

> *Bu hüküm gereğince; her hesap dönemi için vasilik ücretini belirleme ve geçmiş dönemlere ilişkin ücret verilip verilmeyeceğinin takdiri yetkisi vesayet makamına aittir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 457. maddedeki ücret takdirinin kimin görevinde olduğunu gösterir. Daire, vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığından, olanak bulunmadığı takdirde Hazineden karşılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini

6 Yargıtay 18. HD, 31.05.2016, E. 2015/9705, K. 2016/8710.
7 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/8326, K. 2018/486.

isteyebileceğini ve ücretin her hesap dönemi için vesayet makamınca belirleneceğini hatırlatmıştır. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi olduğundan (TMK m. 397) asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğundan söz edilerek görevsizlik kararı verilmesi doğru bulunmamış; ayrıca yargı yeri belirlenmesi için görevsizlik kararının önce kesinleşmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.12.2008 · E. 2008/13460 · K. 2008/17681

Vasinin ücretinden Hazine de sorumlu tutulacaksa Hazine davaya dahil edilmeli ve delilleri toplanmalıdır

Bir vasinin ücret istemi üzerine sulh hukuk mahkemesi, 457. madde uyarınca Hazinenin de sorumlu olacağı şekilde karar vermiştir; ancak Hazine davaya dahil edilmemişti. Karar temyiz edildi ve temyiz incelemesi duruşmalı yapılmıştır.

> *Vasinin ücreti yönünden Türk Medeni Kanununun 457. maddesinde hazineye de sorumluluk getirilmiş ve mahkemece bu hüküm uyarınca karar verilmiş olmasına rağmen hazine davaya dahil edilmeden, gösterdiği takdirde onun da delilleri toplanmadan, eksik hasımla verilen karar usul ve yasaya aykırı görüldüğünden hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 457. maddedeki Hazine sorumluluğunun usule ilişkin sonucunu gösterir. Madde, vasinin ücretinin vesayet altındaki kişinin malvarlığından, olanak bulunmadığı takdirde Hazineden karşılanmasını öngörür. Daire, mahkemenin bu hükme dayanarak Hazineyi sorumlu tuttuğu hâlde Hazinenin davaya dahil edilmediğini ve delillerinin toplanmadığını belirterek eksik hasımla verilen kararı bozmuştur.

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
31.05.2016 · E. 2015/9705 · K. 2016/8710

Vasinin ücret istemi vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgilidir; bu konudaki vesayet makamı kararına karşı denetim makamına itiraz edilir

Sulh hukuk mahkemesince vasi atanan bir kişi, vasilik görevi nedeniyle kendisine ücret verilmesini istemiştir. Mahkeme istemi reddetmiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *...vasilik görevi nedeniyle ücret istemine ilişkin olup, vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgilidir. Vesayet makamının bu nitelikteki kararlarına karşı Türk Medeni Kanununun 488. maddesi uyarınca ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlar. Aynı Kanunun 397.maddesinde de denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait olduğu hükme bağlanmıştır. Açıklanan bu hukuki düzenlemelere göre; davacının temyiz dilekçesinin denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 457. madde uyarınca verilen ücret kararlarının kanun yolunu gösterir. Daire, vasinin vasilik görevi nedeniyle ücret isteminin vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgili olduğunu, vesayet makamının bu nitelikteki kararlarına karşı ilgililerin tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini ve denetim makamının asliye hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir (TMK m. 488). Temyiz dilekçesinin denetim makamına gönderilmesi için dosya mahkemesine iade edilmiştir.

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/8326 · K. 2018/486

Kurum çalışanı olan vasi için ücret takdirine yer olmadığına ilişkin karara karşı da temyiz değil denetim makamına itiraz yolu açıktır

Bir kişinin kısıtlanarak bir kurum çalışanının vasi olarak atanması ve atanacak vasi lehine vasilik ücretine hükmedilmesi istendi. Sulh hukuk mahkemesi vasi atanmasına karar verdi, vasiye ücret takdirine yer olmadığına hükmetmiştir; karar vasilik ücreti yönünden temyiz edilmiştir.

> *Vasi atanan kişinin vasilik görevi nedeniyle ücret istemi vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 457. madde uyarınca ücret istemine ilişkin kararların vesayet dairelerinin denetim düzeni içinde kaldığını gösterir. Daire, Kanun'un kamu vesayetinde vasiler ile vesayet makamı ve denetim makamı arasında bir hiyerarşi kurduğunu, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu belirtmiştir (TMK m. 461; TMK m. 488). Temyiz dilekçesinin kesin bir karar verilmek üzere denetim makamına gönderilmesi için dosya mahkemesine iade edilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 456:** Vasilik görevinin süresi.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.

KAYYIMIN GÖREVLERİ

İkinci Ayırım · m. 458–460

Kayyımın Görevleri başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 458–460. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 458	Kayyımın konumu	Kayyım atanan kişinin hukuki durumunu ve kayyımın görev koşullarını düzenler
m. 459	Belli bir iş	Belli bir iş için atanan kayyımın bağlılığını düzenler
m. 460	Malvarlığının yönetimi	Malvarlığının yönetimiyle görevlendirilen kayyımın yetkisini sınırlar

MADDE

458 A. Kayyımın konumu

KANUN METNİ

(1) Bir kimseye kayyım atanması onun fiil ehliyetini etkilemez. Yasal danışmanlığa ilişkin hükümler saklıdır.
(2) Kayyımın görev süresi ve ücreti vesayet makamı tarafından belirlenir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 458, kayyım atanan kişinin hukuki durumunu ve kayyımın görev koşullarını düzenler. Bir kimseye kayyım atanması onun **fiil ehliyetini etkilemez**; ancak **yasal danışmanlığa ilişkin hükümler saklıdır**. Kayyımın **görev süresi** ve **ücreti** vesayet makamı tarafından belirlenir. Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır (TMK m. 403). Yargıtay, kayyım atanmasında fiil ehliyetinin sınırlanmadığını, yasal danışmanlıkta ise fiil ehliyetinin Kanun'da sayılan konularda sınırlandığını belirterek bu iki kurumun birbirinin yerine kullanılamayacağını kabul etmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 401. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Kayyım	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişi (TMK m. 403).
Temsil kayyımı	Belirli bir işte ilgiliyi temsil etmek üzere atanan kayyım (TMK m. 426).
Yönetim kayyımı	Yönetimi kimseye ait olmayan mallar için atanan kayyım (TMK m. 427).
Yasal danışman	Kanun'da sayılan işlerde görüşü alınmak üzere atanan kişi; fiil ehliyeti bu işlerde sınırlanır (TMK m. 429).

YÜRÜTME

1 Yargıtay 18. HD, 10.10.2013, E. 2013/11137, K. 2013/13295.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 458- Yürürlükteki Kanunun 401 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin kenar başlığı İsviçre Medenî Kanununun 417 nci maddesine uygun olarak "Kayyımın konumu" şeklinde düzenlenmiştir. Madde İsviçre Medenî Kanununun 417 nci maddesine uygun olarak yeniden kaleme alınmış ve daha anlaşılır hâle getirilmiştir. İkinci fıkradaki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 150-151*

Tasarının 458. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 401. maddeydi; madde "Kayyımın vazifeleri" başlığı altında "Kayyımlığın mahiyeti" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Menfaatleri için kendilerine bir kayyım tayin edilen kimseler, kanuni müşavirin iştirakine dair olan hükümlere halel gelmemek üzere medeni haklarını kullanmak salahiyetini muhafaza eder. Kayyımlığın müddeti ve kayyıma verilecek ücret miktarı; sulh mahkemesince tayin olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 401 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 401	4721 sayılı Kanun m. 458
Kenar başlık	Kayyımlığın mahiyeti	Kayyımın konumu
Fiil ehliyeti	Medeni hakları kullanma yetkisi korunur	Kayyım atanması fiil ehliyetini etkilemez
Saklı hüküm	Kanuni müşavirin katılımına ilişkin hükümler	Yasal danışmanlığa ilişkin hükümler
Süre ve ücret	Sulh mahkemesince belirlenir	Vesayet makamınca belirlenir

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 458. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Fiil ehliyeti	Kayyım atanması kişinin fiil ehliyetini etkilemez	TMK m. 458/1
Yasal danışmanlık	Yasal danışmanlığa ilişkin hükümler saklıdır	TMK m. 458/1, 429
Görev süresi	Vesayet makamınca belirlenir	TMK m. 458/2
Ücret	Vesayet makamınca belirlenir	TMK m. 458/2
Uygulanacak hükümler	Vasi hakkındaki hükümler, aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanır	TMK m. 403
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 401	Gerekçe, s. 150-151

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **401. maddesini** karşılar. Gerekçe, kenar başlığın İsviçre Medeni Kanunu'nun 417. maddesine uygun olarak **"Kayyımın konumu"** şeklinde düzenlendiğini, maddenin aynı maddeye uygun olarak **yeniden kaleme alınıp daha anlaşılır hâle getirildiğini** ve ikinci fıkradaki "sulh mahkemesi" yerine **"vesayet makamı"** deyiminin kullanıldığını açıklar (S. Sayısı 723, s. 150-151). Tasarının 458. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 471).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kayyım atanan kişinin **fiil ehliyetini korumasıdır**; bu yönüyle kayyımlık kısıtlamadan farklıdır. İkinci nokta, **yasal danışmanlıkta** fiil ehliyetinin Kanun'da sayılan işlerde sınırlanmasıdır; bu nedenle raporlarda yasal danışman atanması gerektiği belirtilen bir kişiye yönetim kayyımı atanamaz.[2] Üçüncü nokta, fiil ehliyeti etkilenmese de kayyımın yönettiği malvarlığına ilişkin davalarda **kayyımın davaya katılmasının** gerekebilmesidir.[3]

II. Kayyım Atanması Fiil Ehliyetini Etkilemez

- **Kural:** Kayyım atanan kişi fiil ehliyetini korur.
- **Kayyımın işlevi:** Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek.
- **Saklı hüküm:** Yasal danışmanlığa ilişkin hükümler.

YÜRÜTME

2 Yargıtay 18. HD, 10.10.2013, E. 2013/11137, K. 2013/13295.
3 Yargıtay 14. HD, 08.11.2010, E. 2010/10412, K. 2010/12298.

Birinci fıkraya göre bir kimseye kayyım atanması onun fiil ehliyetini etkilemez; yasal danışmanlığa ilişkin hükümler saklıdır. Kayyım belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır; Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). Eski Kanun da menfaatleri için kendilerine kayyım atanan kimselerin, kanuni müşavirin katılımına ilişkin hükümler saklı kalmak üzere medeni haklarını kullanma yetkisini koruyacaklarını öngörüyordu (743 s. K. m. 401). 2

Kanun kayyımlığın başlıca türlerini ayrıca düzenler: temsil kayyımı, örneğin ergin bir kişinin ivedi bir işini kendisinin göremediği veya bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaatinin çatıştığı hâllerde atanır (TMK m. 426); yönetim kayyımı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için atanır (TMK m. 427); isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa ergin bir kişiye kendi isteği üzerine de kayyım atanabilir (TMK m. 428). Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır (TMK m. 407). 3

III. Yasal Danışmanlıkla Farkı

- **Kayyımlık:** Fiil ehliyeti sınırlanmaz.
- **Yasal danışmanlık:** Fiil ehliyeti Kanun'da sayılan işlerde sınırlanır.

Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye, Kanun'da sayılan işlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanır (TMK m. 429). Yargıtay, temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve yasal danışmanlığın hukuki sonuçlarının farklı olduğunu, kayyım atanmasında 458. madde uyarınca fiil ehliyetinin sınırlanmadığını, yasal danışmanlıkta ise fiil ehliyetinin Kanun'da sınırlı olarak sayılan belirli konularda kısıtlandığını belirterek, raporlarda yasal danışman atanması gerektiği belirtilen kişiye yönetim kayyımı atanmasını bozma nedeni saymıştır.[4] 4

IV. Kayyımın Yönettiği Malvarlığına İlişkin Davalar

- **Kural:** Fiil ehliyeti etkilenmez.
- **Sınır:** Kayyım şerhi bulunan malvarlığına ilişkin davada kayyımın temsilci olarak katılması gerekebilir.

Yargıtay, bir kişinin tapudaki payına sulh hukuk mahkemesi kararıyla kayyım atandığına ilişkin şerhin tapu kütüğüne dava açılmadan önce işlendiği bir tapu kaydı düzeltme davasında, kayyım atanmasının fiil ehliyetini etkilemediğini, ancak mülkiyetin el değiştirmesine yol açılmaması için kayyımın davada temsilci 5

4 Yargıtay 18. HD, 10.10.2013, E. 2013/11137, K. 2013/13295.

durumunu alması gerektiğini belirtmiştir.[5] Dava temsilciye yöneltilmeden ve temsilci dinlenmeden sonuçlandırıldığından hüküm bozulmuştur.

V. Kayyımın Görev Süresi ve Ücreti

- **Görev süresi:** Vesayet makamınca belirlenir.
- **Ücret:** Vesayet makamınca belirlenir.

6 İkinci fıkraya göre kayyımın görev süresi ve ücreti vesayet makamı tarafından belirlenir. Vasiler için Kanun iki yıllık bir görev süresi ve ücretin belirlenmesine ilişkin ölçütler öngörür (TMK m. 456; TMK m. 457); kayyım bakımından ise süre ve ücretin belirlenmesi doğrudan vesayet makamına bırakılmıştır. Gerekçe, ikinci fıkrada eski metindeki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyiminin kullanıldığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 150-151). Temsil kayyımlığı kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle, yönetim kayyımlığı ise atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer (TMK m. 477).

UYGULAMA NOTU

Kendisine kayyım atanan kişi, fiil ehliyetinin kayyım atanmasıyla sınırlanmadığını göz önünde bulundurmalıdır (TMK m. 458). **Kayyım atanmış bir malvarlığına ilişkin dava açılacaksa**, kayyımın davaya katılması sağlanmalıdır. **Kayyım olarak atanan kişi**, görev süresi ve ücreti için vesayet makamının kararını esas almalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
08.11.2010 · E. 2010/10412 · K. 2010/12298

Kayyım atanması kişinin fiil ehliyetini etkilemese de, tapu kaydına kayyım şerhi işlenmiş paya ilişkin davada kayyımın temsilci olarak davaya katılması zorunludur

Bir kişi, mirasbırakanı olduğunu ileri sürdüğü kişinin tapudaki isminin düzeltilmesini istemiştir. Tapu kütüğünün şerhler hanesinde, bu kişinin payına sulh hukuk mahkemesi kararıyla bir kamu görevlisinin kayyım olarak atandığı şerhi bulunuyordu. Mahkeme davayı kayyım davaya katılmadan kabul etmiştir; karar davalı vekilince temyiz edilmiştir.

> *"Türk Medeni Kanununun 458. maddesince bir kimseye kayyım atanması onun fiil ehliyetini etkilemez ise de, ortada olan ve dava açılmadan önce tapu kütü-*

5 Yargıtay 14. HD, 08.11.2010, E. 2010/10412, K. 2010/12298.

günün şerhler hanesine işlenen "kayyım şerhi" nedeniyle mülkiyet nakline neden olunmaması açısından kayyumun menfaat çekişmesi nedeniyle davada temsilci durumunu alması zorunludur. Hal böyle olunca; dava, HUMK.nun 73. maddesi hilafına temsilciye yöneltilmeksizin eksik taraf teşkiliyle temsilci dinlenmeden iddia ve savunmaları saptanmadan sonuçlandırılmıştır.

DEĞERLENDİRME Karar, 458. maddenin birinci fıkrasındaki kuralın sınırını gösterir. Kayyım atanması kişinin fiil ehliyetini etkilemez; ancak Daire, dava açılmadan önce tapu kütüğüne kayyım şerhi işlenmiş olması karşısında, mülkiyetin el değiştirmesine yol açılmaması için kayyımın davada temsilci durumunu alması gerektiğini belirtmiştir. Dava temsilciye yöneltilmeden, eksik taraf teşkiliyle ve temsilci dinlenmeden sonuçlandırıldığından hüküm bozulmuştur (TMK m. 427).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2013 · E. 2013/11137 · K. 2013/13295

Kayyım atanması fiil ehliyetini sınırlamaz; yasal danışmanlıkta ise fiil ehliyeti Kanun'da sayılan konularda sınırlanır, bu nedenle ikisi birbirinin yerine kullanılamaz

Bir kişinin kısıtlanması istendi. Alınan raporlarda kişiye yasal danışman atanması gerektiği belirtildiği hâlde sulh hukuk mahkemesi yönetim kayyımı atamıştır; karar itiraz eden vekilince temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 426. maddesinde temsil kayyımlığı, 427. maddesinde yönetim kayyımlığı, 429. maddesinde ise yasal danışmanlık hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemelerin hukuki sonuçları birbirinden farklıdır. Aynı Yasanın 403. maddesine göre kayyım belirli işleri görmek (temsil kayyımı,TMK 426) ya da malvarlığını yönetmek için (yönetim kayyımı, TMK 427) atanır. Kayyım atanmasında Türk Medeni Kanunu'nun 458. maddesi uyarınca fiil ehliyeti sınırlanmadığı halde, yasal danışmanlıkta fiil ehliyetine sahip olan kişinin korunması amacıyla fiil ehliyeti, yasada sınırlı olarak sayılan belirli konularda kısıtlanmaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 458. maddenin birinci fıkrasındaki "yasal danışmanlığa ilişkin hükümler saklıdır" kaydının anlamını gösterir. Daire, temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve yasal danışmanlığın hukuki sonuçlarının farklı olduğunu, kayyım atanmasında fiil ehliyetinin sınırlanmadığını, yasal danışmanlıkta ise fiil ehliyetine sahip kişinin korunması amacıyla fiil ehliyetinin Kanun'da sınırlı olarak sayılan konularda kısıtlandığını belirtmiştir (TMK m. 429). Raporlarda yasal danışman atanması gerektiği belirtildiğinden yönetim kayyımı atanması bozma nedeni sayılmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımlığı.

- **TMK m. 427:** Yönetim kayyımlığı.
- **TMK m. 429:** Yasal danışmanlık.
- **TMK m. 459:** Belli bir iş için kayyımlık.
- **TMK m. 460:** Malvarlığının yönetimi.
- **TMK m. 477:** Kayyımlığın sona ermesi.

MADDE

459

B. Kayyımlığın kapsamı
I. Belli bir iş

KANUN METNİ

Belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatına aynen uymak zorundadır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 459, belli bir iş için atanan kayyımın bağlılığını düzenler. Belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, **vesayet makamının talimatına aynen uymak zorundadır**. Temsil kayyımlığı, kayyımın **yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle** sona erer (TMK m. 477). Bu nedenle kayyımın yetkisi **atandığı işle sınırlıdır**: Yargıtay, soybağının reddi davası için atanan kayyımın babalık davası açmaya temsil yetkisi bulunmadığını kabul etmiştir.[1] Babalık davası açmak üzere görevlendirilen kayyım da vesayet makamının talimatı ve izni olmadan açtığı davayı takipten vazgeçemez. Madde eski Kanun'un 402. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Temsil kayyımı	Belirli bir işte ilgiliyi temsil etmek üzere atanan kayyım (TMK m. 426).
Belli bir iş	Kayyımın atanma kararında belirtilen iş; örneğin belirli bir davanın açılması veya takibi.
Talimat	Vesayet makamının kayyıma işin nasıl yürütüleceğine ilişkin verdiği yönerge.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

1 Yargıtay 18. HD, 06.06.2013, E. 2013/7571, K. 2013/9823.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 459- Yürürlükteki Kanunun 402 nci maddesini karşılamaktadır. Sadece "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 151*

Tasarının 459. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 402. maddeydi; madde "Kayyımlığın mevzuu" başlığı altında "Hususi kayyımlık" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Muayyen bir iş için tayin edilen kayyım, o işi sulh mahkemesinin talimatı dairesinde ifa eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 402 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 402	4721 sayılı Kanun m. 459
Kenar başlık	Hususi kayyımlık	Belli bir iş
Talimatı veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Yükümlülük	İşi talimat çerçevesinde yapar	Talimata aynen uymak zorundadır

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 459. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Belli bir iş için görevlendirilmiş kayyım	TMK m. 459
Yükümlülük	Vesayet makamının talimatına aynen uyma	TMK m. 459
Yetkinin sınırı	Atandığı işle sınırlı temsil	TMK m. 426, 459
Sona erme	Temsil kayyımlığı işin bitirilmesiyle sona erer	TMK m. 477
Malvarlığı kayyımı	Yönetim ve korunma için gerekli işlerle sınırlı	TMK m. 460
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 402	Gerekçe, s. 151

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **402. maddesini** karşılar; yalnız **"sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 151). Tasarının 459. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kayyımın **yalnız atandığı iş** için yetkili olmasıdır; bir dava için atanan kayyım başka bir davayı açamaz.[2] İkinci nokta, kayyımın vesayet makamının talimatına **aynen** uymak zorunda olmasıdır; talimat ve izin olmadan davadan vazgeçemez.[3] Üçüncü nokta, kayyım aracılığıyla temsil edilen kişinin kayyımlık sürerken kesinleşen karara karşı **kendisinin kanun yoluna başvurma sıfatı bulunmamasıdır**.[4]

II. Talimata Aynen Uyma Yükümlülüğü

- **Kural:** Belli bir iş için görevlendirilmiş kayyım, vesayet makamının talimatına aynen uyar.
- **Talimatı veren:** Vesayet makamı.
- **Uygulanan hükümler:** Vasi hakkındaki hükümler, aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanır.

Maddeye göre belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatına aynen uymak zorundadır. Eski Kanun da belli bir iş için atanan kayyımın o işi sulh mahkemesinin talimatı çerçevesinde yapacağını öngörüyordu (743 s. K. m. 402); gerekçe, yalnız "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyiminin kullanıldığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 151). Kayyım belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır; Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). 2

Yargıtay, küçük adına babalık davası açmak üzere görevlendirilen kayyımın vesayet makamının talimatı ve izni olmadan açtığı davayı takipten vazgeçemeyeceğini belirtmiş; kayyım vekilinin vesayet makamının talimatı dışındaki beyanına değer verilerek karar verilmesini bozmuştur.[5] 3

2 Yargıtay 3. HD, 26.03.2012, E. 2012/5166, K. 2012/7956.
3 Yargıtay 2. HD, 10.11.2008, E. 2007/14442, K. 2008/14765.
4 Yargıtay 7. HD, 17.02.2025, E. 2025/382, K. 2025/841.
5 Yargıtay 2. HD, 10.11.2008, E. 2007/14442, K. 2008/14765.

III. Yetkinin Atandığı İşle Sınırlı Olması

- **Kural:** Temsil kayyımının yetkisi atandığı işle sınırlıdır.
- **Sona erme:** Temsil kayyımlığı işin bitirilmesiyle sona erer.
- **Sonuç:** Başka bir iş için yeniden kayyım atanması gerekir.

4 Temsil kayyımı, Kanun'da sayılan hâllerde ve özellikle bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaatinin çatıştığı durumlarda atanır (TMK m. 426); temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer (TMK m. 477). Yargıtay, soybağının reddi davası için görevlendirilen kayyımın babalık davası için temsil yetkisi bulunmadığını ve babalık davası için kayyım atanması sağlanmadan hüküm kurulamayacağını kabul etmiştir.[6] Babalık davası için görevlendirilen kayyımın açtığı soybağının reddi davasında da kayyımın bu dava için atandığını gösteren kararın dosyaya getirtilmesi istenmiştir.[7]

5 Yargıtay, iştirak nafakasının kaldırılması davasında kısıtlıyı temsil etmek üzere atanan kayyımın, vesayet makamınca kendisine yetki verilmediği hâlde kısıtlı adına yardım nafakası davası açmasının vesayet makamınca verilen yetkinin dışına taşmak anlamına geldiğini ve yetkili kanuni temsilci tarafından açılmayan davanın reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[8]

IV. Kayyım Aracılığıyla Temsilin Sonuçları

- **Kural:** Kayyım, temsil ettiği kişinin hak ve sorumluluklarını onun adına yerine getirir.
- **Sonuç:** Kayyımlık sürerken kesinleşen karara karşı temsil olunanın kendi başına kanun yoluna başvurma sıfatı yoktur.

6 Yargıtay, ortaklığın giderilmesi davasında paydaşların usulüne uygun olarak kayyım aracılığıyla temsil edildiğini, temyiz etme sıfatlarının ancak kayyımlığın kaldırılmasından itibaren doğacağını belirterek, kayyımlık sürerken kesinleşen karara karşı paydaşların vekilince yapılan başvuruyu sıfat yokluğundan reddetmiştir.[9]

V. Malvarlığı Kayyımıyla Farkı

- **Belli bir iş kayyımı:** Vesayet makamının talimatına aynen uyar.
- **Malvarlığı kayyımı:** Yalnız malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli işleri yapabilir.

6 Yargıtay 18. HD, 06.06.2013, E. 2013/7571, K. 2013/9823.
7 Yargıtay 18. HD, 30.05.2013, E. 2013/7096, K. 2013/9409.
8 Yargıtay 3. HD, 26.03.2012, E. 2012/5166, K. 2012/7956.
9 Yargıtay 7. HD, 17.02.2025, E. 2025/382, K. 2025/841.

Kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmişse, yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapabilir; bunun dışındaki işler temsil olunanın özel yetkisine, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 460). 7

UYGULAMA NOTU

Belirli bir dava için atanan kayyım, yalnız bu dava için yetkili olduğunu göz önünde bulundurmalıdır; başka bir dava açması gerekiyorsa vesayet makamından ayrıca yetki istemelidir (TMK m. 459). **Davadan vazgeçme, sulh olma veya davayı takipsiz bırakma** gibi bir adım atılmadan önce vesayet makamının talimatı alınmalıdır. **Kayyımla temsil edilen kişi davanın sonucuna katılmıyorsa**, kayyımlık sürerken kanun yolu başvurusunun kayyım aracılığıyla yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
06.06.2013 · E. 2013/7571 · K. 2013/9823

Soybağının reddi davası için atanan kayyımın babalık davası açmaya temsil yetkisi yoktur; babalık davası için ayrıca kayyım atanmalıdır

Bir çocuğa sulh hukuk mahkemesince soybağının reddi davası için kayyım atanmıştı. Kayyım vekili, çocuğun annesi ile davalının evlilik dışı birlikteliğinden doğduğunu ileri sürerek babalığın tespitini istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; karar davalı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Dava açan kayyım sulh hukuk mahkemesince soybağının reddi davası için görevlendirilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 459. maddesinde; "Belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatına aynen uymak zorundadır." 477/1. maddesinde ise; "Temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer." hükmü düzenlenmiştir. Açıklanan yasal düzenlemeler karşısında, davacı kayyımın babalık davası için temsil yetkisi bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 459. maddedeki "belli bir iş" kavramının temsil yetkisini nasıl sınırladığını gösterir. Daire, belli bir iş için görevlendirilmiş kayyımın vesayet makamının talimatına aynen uymak zorunda olduğunu ve temsil kayyımlığının kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erdiğini (TMK m. 477) belirterek, soybağının reddi davası için atanan kayyımın babalık davası için temsil yetkisi bulunmadığını kabul etmiştir. Babalık davası için kayyım atanması sağlanmadan hüküm kurulması, davanın ihbar edilmesi gereken yerlere ihbar edilmemesi gibi diğer eksikliklerle birlikte bozma nedeni sayılmıştır (TMK m. 301).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
30.05.2013 · E. 2013/7096 · K. 2013/9409

Babalık davası için görevlendirilen kayyımın açtığı soybağının reddi davasında, kayyımın bu dava için atandığını gösteren karar dosyaya getirtilmelidir

Sulh hukuk mahkemesince babalık davası için görevlendirilen kayyım, soybağının reddi davası açmıştır. Aile mahkemesi davayı kabul etmiştir; karar davalılardan birinin vekilince temyiz edilmiştir.

> *Açıklanan Yasal düzenlemelere göre davacı kayyımdan soybağının reddi davası için atanmaya dair mahkeme kararının ibrazının istenmesi, ibraz edilmediği takdirde durum belgelendirilmesi ve ondan sonra temyiz incelemesi yapılmak üzere gönderilmesi için dosyanın mahkemesine GERİ ÇEVRİLMESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, belli bir iş için atanan kayyımın başka bir işte temsil yetkisinin bulunup bulunmadığının dosya üzerinden denetleneceğini gösterir. Daire, 459. madde ile temsil kayyımlığının işin bitirilmesiyle sona ereceğine ilişkin hükmü (TMK m. 477) hatırlatarak, kayyımdan soybağının reddi davası için atandığına dair mahkeme kararının istenmesini, ibraz edilmezse durumun belgelendirilmesini istemiş ve temyiz incelemesi için dosyayı mahkemesine geri çevirmiştir.

3 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
26.03.2012 · E. 2012/5166 · K. 2012/7956

İştirak nafakasının kaldırılması davasında kısıtlıyı temsil etmek üzere atanan kayyım, vesayet makamının yetki vermediği yardım nafakası davasını açamaz

Hükümlü olarak cezaevinde bulunan ve kısıtlanarak ana ve babasının velayeti altına alınan bir kişi adına, babaya karşı yardım nafakası davası açılmıştır. Dava, babanın açtığı iştirak nafakasının kaldırılması davasında kısıtlıyı temsil etmek üzere atanan kayyımın görevlendirdiği vekil tarafından açılmıştı. Aile mahkemesi istemi kısmen kabul etmiştir; karar davalı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Temsil kayyımı, baba tarafından açılmış olan iştirak nafakasının kaldırılması davasında kısıtlı davacıyı temsil etmek üzere atanmıştır (TMK. md. 426/2). Temsil görevi bununla sınırlıdır. Belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatına uymak zorundadır (TMK. md.459). Vesayet makamı tarafından kısıtlı adına yardım nafakası davası açmak üzere kayyıma temsil yetkisi verilmediğine göre, kayyımın kısıtlı adına nafaka davası açması, vesayet makamınca verilen yetkinin dışına taşmak anlamına gelir. Şu durumda mahkemece, yetkili kanuni temsilci tarafından açılmayan davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile işin esası hakkında hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, temsil kayyımının yetkisinin atandığı işle sınırlı olduğunu gösterir. Temsil kayyımı, bir işte yasal temsilcinin menfaati ile kısıtlının menfaatinin çatıştığı hâllerde atanır (TMK m. 426). Daire, kayyımın yalnız iştirak

nafakasının kaldırılması davasında kısıtlıyı temsil etmek üzere atandığını, vesayet makamınca yardım nafakası davası açmak üzere kendisine temsil yetkisi verilmediğini ve bu davayı açmanın vesayet makamınca verilen yetkinin dışına taşmak anlamına geldiğini belirterek, yetkili kanuni temsilci tarafından açılmayan davanın reddedilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.11.2008 · E. 2007/14442 · K. 2008/14765

Babalık davası açmak üzere görevlendirilen kayyım, vesayet makamının talimatı ve izni olmadan açtığı davayı takipten vazgeçemez

Bir küçüğe sulh hukuk mahkemesince babalık davası açmak ve bu davada temsil etmek üzere kayyım atandı ve kayyım babalık davasını açmıştır. Duruşmada davalı çocuğu tanıyacağını açıklayınca kayyım vekili davayı takipsiz bıraktığını bildirmiştir; mahkeme bu beyana değer vererek karar vermiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Belirli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, Vesayet Makamının talimatına aynen uymak zorundadır. (TMK. m. 459) Bu halde, küçük adına babalık davası açmak üzere görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatı ve izni olmadan açmış olduğu davayı takipten sarfinazar edemez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 459. maddedeki "talimata aynen uyma" yükümlülüğünün davanın yürütülmesindeki sonucunu gösterir. Daire, küçük adına babalık davası açmak üzere görevlendirilmiş kayyımın vesayet makamının talimatı ve izni olmadan davayı takipten vazgeçemeyeceğini belirtmiştir. Kayyım vekilinin beyanı davalının çocuğu tanıyacağı açıklamasına dayandığından, mahkemenin davalıya tanıma beyanında bulunması için süre vermesi ve sonucuna göre karar vermesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur (TMK m. 295).

5 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
17.02.2025 · E. 2025/382 · K. 2025/841

Kayyım aracılığıyla temsil edilen paydaşlar, kayyımlık kaldırılmadan önce kesinleşen karara karşı kendileri kanun yoluna başvurma sıfatına sahip değildir

Bir ortaklığın giderilmesi davasında paydaşlardan ikisine sulh hukuk mahkemesince kayyım atanmıştı. Ortaklığın giderilmesine ilişkin karar kayyıma tebliğ edilerek kesinleşmiştir; kayyımlık ise yıllar sonra kaldırılmıştır. Paydaşların vekili, kesinleşmiş karara ilişkin olarak yargılamanın yenilenmesini istemiştir; mahkeme istemi reddetti ve bölge adliye mahkemesi dilekçeyi temyiz dilekçesi sayarak dosyayı Yargıtay'a göndermiştir.

> *O hâlde, taşınmazın paydaşlarından ... ve ... usulüne uygun olarak ortaklığın giderilmesi davasında kayyım aracılığıyla temsil edilmiştir. Temyiz edenin sıfatı ancak kayyım atanmasına ilişkin Antalya 6. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2011/56 Esas ve 2011/331 Karar sayılı kararı ile atanan kayyımlığın kaldırılmasından itibaren oluşacaktır. 5. Kararın kesinleşmesine kadar paydaşlar ... ve ... kayyım*

aracılığıyla temsil edilmiş olduğundan temyiz eden sıfatları bulunmayıp bu sebeple temyiz dilekçesinin reddine karar vermek gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, belli bir iş için atanan temsil kayyımının yaptığı işlemlerin temsil olunanı bağladığını gösterir. Daire, temsil kayyımının temsil ettiği kişinin tüm hak ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlü olduğunu, paydaşların ortaklığın giderilmesi davasında usulüne uygun olarak kayyım aracılığıyla temsil edildiğini ve temyiz etme sıfatlarının ancak kayyımlığın kaldırılmasından itibaren doğacağını belirtmiştir. Karar kayyımlık sürerken kesinleştiğinden temyiz dilekçesi sıfat yokluğundan reddedilmiştir (TMK m. 426).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 426:** Temsil kayyımlığı.
- **TMK m. 458:** Kayyımın konumu.
- **TMK m. 460:** Malvarlığının yönetimi.
- **TMK m. 477:** Kayyımlığın sona ermesi.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 301:** Babalık davasında dava hakkı.

MADDE

460

B. Kayyımlığın kapsamı
II. Malvarlığının yönetimi

KANUN METNİ

(1) Kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmiş ise, yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapabilir.

(2) Kayyımın, bunun dışındaki işleri yapabilmesi, temsil olunanın vereceği özel yetkiye, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 460, malvarlığının yönetimiyle görevlendirilen kayyımın yetkisini sınırlar. Kayyım bir malvarlığının **yönetimi ve gözetimi** ile görevlendirilmişse, yalnız **o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli** olan işleri yapabilir. Bunun dışındaki işler, **temsil olunanın vereceği özel yetkiye**, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse **vesayet makamının iznine** bağlıdır. Yargıtay, mirasçılarına ulaşılamayan malik adına atanan yönetim kayyımının, vesayet makamının izni araştırılmadan kamulaştırma davasında idarenin belirlediği değeri kabul etmesine dayanılarak verilen hükmü bozmuştur.[1] Madde eski Kanun'un 403. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Yönetim kayyımı	Yönetimi kimseye ait olmayan mallar için vesayet makamınca atanan kayyım (TMK m. 427).
Yönetim ve korunma işleri	Malvarlığının olduğu gibi korunması ve olağan biçimde yönetilmesi için gerekli işler.
Özel yetki	Temsil olunanın kayyıma, yönetim dışındaki belirli bir iş için verdiği yetki.
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

1 Yargıtay 18. HD, 26.03.2012, E. 2012/103, K. 2012/3100.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 460- Yürürlükteki Kanunun 403 üncü maddesini karşılamaktadır. İkinci fıkrada "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 151*

Tasarının 460. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 403. maddeydi; madde "Kayyımlığın mevzuu" başlığı altında "Malların idaresi" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Malların nezaretine veya idaresine memur edilen kayyım, ancak iktiza eden idari ve tahaffuzi tasarruflerde bulunabilir. Kayyımın diğer tedbirlere tevessül edebilmesi temsil edilen kimsenin muvafakatine ve muvafakat itasına ehil değil ise sulh mahkemesinin müsaadesine bağlıdır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 403 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 403	4721 sayılı Kanun m. 460
Kapsam	Malların gözetimine veya yönetimine görevlendirilen kayyım	Malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilen kayyım
Yetki	Gerekli yönetim ve koruma işlemleri	Yönetim ve korunma için gerekli işler
Diğer işler	Temsil edilenin muvafakati; ehil değilse sulh mahkemesinin izni	Temsil olunanın özel yetkisi; veremiyorsa vesayet makamının izni

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 460. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilen kayyım	TMK m. 460/1
Yetki	Yalnız yönetim ve korunma için gerekli işler	TMK m. 460/1
Diğer işler	Temsil olunanın özel yetkisi	TMK m. 460/2

Konu	Kural	Dayanak
Yetki verilemiyorsa	Vesayet makamının izni	TMK m. 460/2
Dava ve sulh	Vesayet makamının izni gerekir	TMK m. 462
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 403	Gerekçe, s. 151

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **403. maddesini** karşılar; ikinci fıkrada **"sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 151). Tasarının 460. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yönetim kayyımının yetkisinin **yönetim ve korunma** işleriyle sınırlı olmasıdır. İkinci nokta, bunun dışındaki işlerde **önce temsil olunanın özel yetkisinin**, bu mümkün değilse **vesayet makamının izninin** aranmasıdır; kayyımın açtığı davada davanın olağan işlerden olup olmadığı ve özel izin gerekip gerekmediği incelenmelidir.[2] Üçüncü nokta, kayyımın sulh ve kabul gibi beyanlarının **vesayet makamının iznine** bağlı olmasıdır.[3]

II. Yönetim ve Korunma İçin Gerekli İşler

- **Kural:** Kayyım yalnız malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli işleri yapabilir.
- **Kayyımın atanması:** Yönetimi kimseye ait olmayan mallar için yönetim kayyımı atanır.
- **Fiil ehliyeti:** Kayyım atanması temsil olunanın fiil ehliyetini etkilemez.

Birinci fıkraya göre kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmişse, yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapabilir. Vesayet makamı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alır ve özellikle bir kimsenin uzun süreden beri bulunamadığı ve oturduğu yerin bilinemediği, bir kişinin malvarlığını kendi başına yönetmek veya bunun için temsilci atamak gücünden yoksun olduğu ya da bir terekede mirasçılık haklarının henüz belli olmadığı hâllerde bir yönetim kayyımı atar (TMK m. 427). Kayyım atanması kişinin fiil ehliyetini etkilemez (TMK m. 458). 2

2 Yargıtay 11. HD, 12.05.2016, E. 2015/11092, K. 2016/5432.
3 Yargıtay 18. HD, 26.03.2012, E. 2012/103, K. 2012/3100.

3 Eski Kanun da malların gözetimine veya yönetimine görevlendirilen kayyımın ancak gerekli yönetim ve koruma işlemlerini yapabileceğini öngörüyordu (743 s. K. m. 403).

III. Diğer İşler: Özel Yetki veya Vesayet Makamının İzni

- **Önce:** Temsil olunanın özel yetkisi.
- **Yetki verilemiyorsa:** Vesayet makamının izni.
- **Dava ve sulh:** Vesayet makamının izni gerekir.

4 İkinci fıkraya göre kayyımın yönetim ve korunma dışındaki işleri yapabilmesi, temsil olunanın vereceği özel yetkiye, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlıdır. Gerekçe, bu fıkrada eski metindeki "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyiminin kullanıldığını ve hüküm değişikliği olmadığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 151). Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403); acele hâllerde geçici önlem alma yetkisi saklı kalmak üzere dava açma, sulh olma ve tahkim vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462).

5 Yargıtay, mirasçılarına ulaşılamayan tapu maliki adına yönetim kayyımı olarak atanan mal müdürünün kamulaştırma bedeline ilişkin davada idarenin belirlediği değeri kabul etmesine dayanılarak verilen kararı, sulh olma ve kabul beyanı için vesayet makamınca verilmiş bir izin bulunup bulunmadığı araştırılmadığı gerekçesiyle bozmuştur.[4] Daire'ye göre bu düzenlemelerin amacı kayyımın vesayet makamının denetimi dışında hareket etmesini ve tasarrufta bulunmasını önlemektir ve bu husus kamu düzenine ilişkindir.

6 Ortaklık payları üzerindeki hakları kullanmak üzere atanan kayyımın açtığı bir tazminat davasında da davanın 460. maddede öngörülen olağan işlerden olup olmadığı ve özel izin gerekip gerekmediği değerlendirilmeden karar verilmesi bozma nedeni sayılmıştır.[5]

IV. Gaip Malik İçin Atanan Kayyım

- **Konum:** Kayyım, gaip kişinin hak ve menfaatlerini korur.
- **İzin:** Dava açma için vesayet makamının izni alınır.

7 Yargıtay, taşınmaz maliklerinin gaip olmaları nedeniyle yönetim kayyımı olarak atanan ve vesayet makamından ecrimisil davası açmak için yetki ve izin alan defterdarın, bu davada Hazineyi değil gaip kişinin taşınmazdaki hak ve menfaatlerini koruduğunu belirtmiştir.[6] Olağanüstü kazandırıcı zamanaşımına dayalı tapu

4 Yargıtay 18. HD, 26.03.2012, E. 2012/103, K. 2012/3100.
5 Yargıtay 11. HD, 12.05.2016, E. 2015/11092, K. 2016/5432.
6 Yargıtay 8. HD, 04.10.2018, E. 2018/2102, K. 2018/16828.

iptali ve tescil davalarında ise kayıt malikine veya mirasçılarına kayyım atanarak davanın yürütülmesi mümkün görülmemiş; davanın kayıt malikine, ölmüşse mirasçılarına yöneltilmesi gerektiği belirtilmiştir.[7]

V. Belli Bir İş İçin Atanan Kayyımla Farkı

- **Belli bir iş kayyımı:** Vesayet makamının talimatına aynen uyar.
- **Malvarlığı kayyımı:** Yönetim ve korunma işleriyle sınırlıdır.

Belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatına aynen uymak zorundadır (TMK m. 459). Yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer (TMK m. 477). 8

UYGULAMA NOTU

Yönetim kayyımı, malvarlığını korumak ve olağan biçimde yönetmek için gereken işlerle sınırlı olduğunu göz önünde bulundurmalıdır (TMK m. 460). **Taşınmaz satışı, dava açma, sulh olma veya davayı kabul gibi bir işlem** söz konusuysa, temsil olunandan özel yetki alınmalıdır; bu mümkün değilse vesayet makamından izin istenmelidir. **Kayyımın taraf olduğu bir davada** kayyımın beyanlarının dayanağı olan izin kararını dosyaya sunması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
26.03.2012 · E. 2012/103 · K. 2012/3100

Mirasçılarına ulaşılamayan malik adına atanan yönetim kayyımı, vesayet makamının izni olmadan kamulaştırma bedeline ilişkin davada idarenin belirlediği değeri kabul edemez

Bir idare, kamulaştırdığı taşınmazın bedelinin tespiti ve adına tescili için dava açmıştır. Tapu malikinin mirasçılarına ulaşılamadığından sulh hukuk mahkemesince bir mal müdürü yönetim kayyımı olarak atanmıştı. Kayyımı temsilen verilen beyanla idarenin belirlediği değer kabul edildi ve mahkeme bu kabule dayanarak davayı kabul etmiştir; karar davacı idare vekilince temyiz edilmiştir.

> *Sözkonusu düzenlemelerin amacı vesayet altındaki kişinin hak ve menfaatlerini korumak ve özellikle kayyımın vesayet makamının nezareti dışında kısıtlı adına hareket etmesini ve tasarrufta bulunmasını önlemektir. Bu anılan hususlar kamu düzenini ilgilendirdiğinden mahkemece re'sen gözetilmesi gereklidir. Bu nedenle açıklanan hususlar gözetilerek mahkemece davalının sulh olma ve kabul beyanı*

7 Yargıtay 8. HD, 02.06.2020, E. 2016/14984, K. 2020/2826.

için vesayet makamınca davalı kayyıma verilmiş bir izin bulunup bulunmadığı araştırılıp, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde eksik araştırma ve incelemeye dayalı olarak davalının kabul beyanını yeterli görüp buna göre taşınmazın değerinin tespiti ile idare adına tesciline karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 460. maddenin ikinci fıkrasındaki izin şartının davadaki sonucunu gösterir. Malvarlığının yönetimiyle görevlendirilen kayyım yalnız yönetim ve korunma için gerekli işleri yapabilir; bunun dışındaki işler temsil olunanın özel yetkisine, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlıdır. Daire, dava açma ve sulh olmanın vesayet makamının iznine bağlı olduğunu (TMK m. 462), bu düzenlemelerin kayyımın vesayet makamının denetimi dışında hareket etmesini önlemeyi amaçladığını ve kamu düzenine ilişkin olduğunu belirterek, kabul beyanı için verilmiş bir izin bulunup bulunmadığı araştırılmadan verilen hükmü bozmuştur (TMK m. 427).

2 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
12.05.2016 · E. 2015/11092 · K. 2016/5432

Ortaklık payları üzerindeki hakları kullanmak üzere atanan kayyımın açtığı davada, davanın olağan yönetim işlerinden olup olmadığı ve özel izin gerekip gerekmediği incelenmelidir

Bir anonim şirketteki ortaklık payları üzerinde ortaklara ait hak ve yetkileri kullanmak üzere, görülmekte olan bir dava sonuçlanıncaya kadar geçerli olmak üzere bir mali müşavir kayyım olarak atanmıştı. Kayyım, pay sahipleri adına yönetim kurulu üyesine karşı tazminat davası açmıştır. Asliye ticaret mahkemesinin kararı taraf vekillerince temyiz edilmiştir.

> *"TMK'nın 460. maddesinde "Kayyım, bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmiş ise, yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapabileceği, kayyımın, bunun dışındaki işleri yapabilmesinin temsil olunanın vereceği özel yetkiye, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlı olduğu" hükmü düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 460. maddenin malvarlığı kayyımının dava açma yetkisine uygulanmasını gösterir. Daire, aktif husumet ehliyetinin dava şartı olduğunu ve re'sen gözetileceğini belirterek, davanın açılmasının 460. maddede öngörülen olağan işlerden olup olmadığı ve özel izin gerekip gerekmediği değerlendirilmeden, ayrıca kayyımı atayan kararın kesinleşip kesinleşmediği ve buna bağlı olarak kayyımın görevinin devam edip etmediği araştırılmadan işin esasına girilmesini bozma nedeni saymıştır (TMK m. 458).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
04.10.2018 · E. 2018/2102 · K. 2018/16828

Gaip malik için atanan yönetim kayyımı, vesayet makamının verdiği izinle dava açabilir; kayyım bu davada Hazineyi değil gaip kişinin hak ve menfaatlerini temsil eder

Taşınmaz maliklerinin gaip olmaları nedeniyle sulh hukuk mahkemesince 3561 sayılı Kanun uyarınca defterdar yönetim kayyımı olarak atanmıştı. Vesayet makamı ek kararla kayyıma işgal tazminatı davası açmak için yetki ve izin vermiştir; kayyımın yetkilendirdiği avukat, taşınmazın bir bölümünü işgal ettiği ileri sürülen kişiye karşı ecrimisil davası açmıştır. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir; karar taraf vekillerince temyiz edilmiştir.

> *...mahkeme kararıyla kayyım olarak atanan ve gaip kişi adına yaptığı bu iş ve işlemler nedeniyle, 3561 sayılı Kanun kapsamında yönetim kayyımı olan Defterdar; burada Hazineyi temsil etmemekte, aksine kayyımlık görevi gereği gaip kişinin anılan taşınmazdaki hak ve menfaatlerini korumaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, malvarlığının yönetimi ile görevlendirilen kayyımın hukuki konumunu gösterir. Olayda kayyım, vesayet makamından aldığı yetki ve izinle dava açmıştır; bu, yönetim ve korunma dışındaki işlerin vesayet makamının iznine bağlı olduğuna ilişkin 460. maddenin ikinci fıkrasına uygundur. Daire, kayyım olarak atanan defterdarın bu davada Hazineyi değil gaip kişinin taşınmazdaki hak ve menfaatlerini koruduğunu belirterek, kayyım sıfatıyla açılan davada yargı harcından muafiyet bulunmadığını ve harç tamamlatılmadan esas hakkında karar verilemeyeceğini kabul etmiştir (TMK m. 427).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.06.2020 · E. 2016/14984 · K. 2020/2826

Olağanüstü kazandırıcı zamanaşımına dayalı tapu iptali ve tescil davalarında kayıt malikine veya mirasçılarına kayyım atanarak davanın yürütülmesi mümkün değildir

Bir taşınmaz için tapu iptali ve tescil davası açılmıştır. Kayıt maliklerinden birinin mirasçılarından biri bakımından yönetim kayyımı atanarak davaya devam edilmiştir. Mahkeme asıl davayı reddetmiştir; karar asıl davanın davacısı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Ayrıca, kural olarak TMK'nin 713/2. maddesine dayalı olarak açılan davalarda kayyımın yeri bulunmamaktadır. Başka bir anlatımla, kayıt maliki ve/veya mirasçılarına kayyım tayin edilerek bu tür davaların yürütülmesi mümkün değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, yönetim kayyımının görev alanının sınırını gösterir. Kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimiyle görevlendirilmişse yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli işleri yapabilir. Daire, olağanüstü kazandırıcı zamanaşımına dayalı davalarda kayyımın yeri bulunmadığını, davanın

kayıt malikine, kayıt maliki ölmüşse mirasçılarına yöneltilmesi gerektiğini; mirasçılar bilinmiyorsa son mirasçı sıfatıyla Hazine aleyhine yargılamaya devam edilmesi gerektiğini belirterek taraf teşkilinin bu yönde sağlanması için hükmü bozmuştur (TMK m. 427).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 427:** Yönetim kayyımlığı.
- **TMK m. 458:** Kayyımın konumu.
- **TMK m. 459:** Belli bir iş için kayyımlık.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 477:** Kayyımlığın sona ermesi.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.

VESAYET DAİRELERİNİN GÖREVLERİ

Üçüncü Ayırım · m. 461–465

Vesayet Dairelerinin Görevleri başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 461–465. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 461	Şikâyet ve itiraz	Vesayette iki basamaklı bir başvuru yolu kurar
m. 462	Vesayet makamından	Vasinin tek başına yapamayacağı işleri sayar
m. 463	Denetim makamından	Yedi işte iki basamaklı izin arar
m. 464	Rapor ve hesapların incelenmesi	Vesayet makamının vasi üzerindeki mali denetimini düzenler
m. 465	İznin bulunmaması	İzin şartına uyulmamasının sonucunu belirler

MADDE

461 A. Şikâyet ve itiraz

KANUN METNİ

(1) Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir.

(2) Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 461, vesayette iki basamaklı bir başvuru yolu kurar. **Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi** ve **her ilgili**, vasinin eylem ve işlemlerine karşı **vesayet makamına şikâyette** bulunabilir. Vesayet makamının kararlarına karşı **tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz** edilebilir. Yargıtay, vesayet makamının kararına karşı verilen bir temyiz dilekçesini denetim makamına gönderilmek üzere dosyayı iade etmiş,[1] itirazı reddeden denetim makamı kararına karşı temyiz istemini ise reddetmiştir.[2] Madde eski Kanun'un 404. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Şikâyet	Vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına yapılan başvuru.
İtiraz	Vesayet makamının kararlarına karşı denetim makamına yapılan başvuru.
Ayırt etme gücü	Akla uygun biçimde davranma yeteneği (TMK m. 13).

YÜRÜTME

1 Yargıtay 18. HD, 25.02.2016, E. 2015/20814, K. 2016/3299.
2 Yargıtay 18. HD, 08.07.2014, E. 2014/1369, K. 2014/12017.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 461- Yürürlükteki Kanunun 404 üncü maddesini karşılamaktadır. Sadece "Sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı", "asliye mahkemesi" deyimi yerine de "denetim makamı" deyimleri kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 151*

Tasarının 461. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 404. maddeydi; madde "Vesayet dairelerinin müdahale hakları" başlığı altında "Şikayet" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Temyiz kudretini haiz olan, vesayet altındaki kimse ve herhangi bir alakadar, vasinin tasarrufu aleyhine, sulh mahkemesine şikayet edebilir. Sulh mahkemesinin kararına karşı tebliğden itibaren on gün içinde mahkemei asliyeye itiraz edilebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 404 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 404	4721 sayılı Kanun m. 461
Şikâyet edebilecek kişi	Temyiz kudretini haiz vesayet altındaki kimse ve herhangi bir alakadar	Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili
Şikâyetin konusu	Vasinin tasarrufu	Vasinin eylem ve işlemleri
Şikâyet mercii	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
İtiraz	Tebliğden itibaren on gün içinde asliye mahkemesine	Tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 461. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Şikâyet edebilecek kişi	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi ve her ilgili	TMK m. 461/1
Şikâyetin konusu	Vasinin eylem ve işlemleri	TMK m. 461/1

Konu	Kural	Dayanak
Şikâyet mercii	Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi)	TMK m. 461/1, 397
İtirazın konusu	Vesayet makamının kararları	TMK m. 461/2
İtiraz süresi	Tebliğ gününden başlayarak on gün	TMK m. 461/2
İtiraz mercii	Denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi)	TMK m. 461/2, 397
Denetim makamının kararı	Gerektiğinde duruşma yapılarak kesin karara bağlanır	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 404	Gerekçe, s. 151

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
404. maddesini
karşılar; yalnızca **"sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı", "asliye mahkemesi" deyimi yerine de "denetim makamı"** deyimleri kullanılmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 151). Tasarının 461. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **on günlük sürenin** vesayet makamı kararının **tebliğ gününden** başlamasıdır. İkinci nokta, vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarına karşı yolun **denetim makamına itiraz** olmasıdır; Yargıtay bu tür bir karara karşı verilen temyiz dilekçesini denetim makamına gönderilmek üzere iade etmiştir.[3] Üçüncü nokta, **denetim makamının itiraz üzerine verdiği kararın kesin** olmasıdır (TMK m. 488); itirazı reddeden denetim makamı kararına karşı yapılan temyiz istemi reddedilmiştir.[4]

II. Şikâyet: Vasinin Eylem ve İşlemlerine Karşı

- **Kimler:** Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili.
- **Neye karşı:** Vasinin eylem ve işlemleri.
- **Nereye:** Vesayet makamı.

2 Birinci fıkraya göre ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulandığından (TMK m. 403) kayyımın eylem ve işlemlerine karşı da vesayet makamına başvurulabilir.

3 Yargıtay 18. HD, 25.02.2016, E. 2015/20814, K. 2016/3299.
4 Yargıtay 18. HD, 08.07.2014, E. 2014/1369, K. 2014/12017.

Şikâyet hakkı tanınan kişiler, vasinin görevden alınmasını isteyebilecek kişilerle aynı biçimde belirlenmiştir: ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vasinin görevden alınmasını da isteyebilir (TMK m. 484). Vasi görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunur ya da borç ödemede acze düşerse vesayet makamı tarafından görevden alınır (TMK m. 483); görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür (TMK m. 484). 3

Eski Kanun da temyiz kudretini haiz olan vesayet altındaki kimseye ve herhangi bir alakadara, vasinin tasarrufu aleyhine sulh mahkemesine şikâyet hakkı tanıyordu (743 s. K. m. 404). 4

III. İtiraz: Vesayet Makamının Kararlarına Karşı

- **Süre:** Tebliğ gününden başlayarak on gün.
- **Merci:** Denetim makamı.
- **Sonuç:** Denetim makamı itirazı kesin karara bağlar.

İkinci fıkraya göre vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir. Denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Vasinin görevden alınması usulü içinde yer alan 488. madde de ilgililerin vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini ve denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlayacağını öngörür (TMK m. 488). 5

Yargıtay, vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarına karşı verilen temyiz dilekçelerini itiraz niteliğinde görerek görev yönünden reddetmiş ve dosyaları denetim makamınca karar verilmek üzere geri çevirmiştir; araç alımı için izin isteminin reddi,[5] vasinin harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesi[6] ve kısıtlının taşınmaz payının satışına izin (TMK m. 462) ile vasinin görevden alınması isteminin reddi[7] bu dosyalar arasındadır. 6

İtirazı inceleme görevi denetim makamına aittir. İzin isteminin reddine karşı yapılan itiraz üzerine sulh hukuk mahkemesi kararının Yargıtay denetimine tabi olduğunu belirterek karar verilmesine yer olmadığına hükmeden denetim makamının dosyası, itirazın denetim makamınca incelenmesi için mahkemesine iade edilmiştir.[8] 7

5 Yargıtay 18. HD, 25.02.2016, E. 2015/20814, K. 2016/3299.
6 Yargıtay 2. HD, 22.02.2011, E. 2010/12825, K. 2011/3010.
7 Yargıtay 2. HD, 05.04.2012, E. 2011/14290, K. 2012/8499.
8 Yargıtay 8. HD, 28.05.2018, E. 2018/10661, K. 2018/13296.

IV. Denetim Makamı Kararının Kesinliği ve Temyiz

- **Kural:** Denetim makamı itirazı kesin karara bağlar.
- **Temyiz:** Vesayetin yönetimiyle ilgili kararlar temyiz yoluyla incelenmemiştir.
- **Ayrım:** Kısıtlama kararı temyiz yoluyla incelenmiştir.

8 Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir (TMK m. 488). Yargıtay, kısıtlı adına boşanma davası açılmasına verilen izne karşı yapılan itirazı reddeden denetim makamı kararına karşı temyiz istemini, vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili idari nitelikteki kararlarının temyizi kabil olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.[9] Anlaşmalı boşanma protokolünün onaylanması ve anlaşmalı boşanma davası açılması için izin isteminin reddine karşı yapılan itirazın denetim makamınca reddedildiği bir dosyada da temyiz istemi aynı gerekçeyle reddedilmiştir.[10]

9 Kısıtlının parasının kullanılmasına ilişkin bir dosyada Daire, denetim makamının kararı kesin olduğundan sulh hukuk mahkemesinin bu karara uyması gerektiğini belirtmiştir.[11] Kısıtlama kararı ile vesayetin yönetimine ilişkin işlemlerin birlikte temyiz edildiği bir dosyada ise kısıtlamaya yönelik temyiz itirazları incelenip hüküm onanmış; kısıtlının malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler vesayetin idaresine yönelik sayılarak bu kısma ilişkin temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilmiştir.[12]

V. Kayyımın Eylem ve İşlemleri

- **Uygulama:** Vasi hakkındaki hükümler kayyıma da uygulanır.
- **Şikâyet:** Kayyımın işlemlerine karşı vesayet makamına.
- **İtiraz:** Vesayet makamının kararına karşı denetim makamına.

10 Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). Yargıtay, mal memuru kayyımın gönderdiği ecrimisil ihbarnamesine ilişkin bir davada kayyımın işlem ve eylemlerine karşı vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, vesayet makamının kararına karşı da denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine başvurulabileceğini belirtmiş; ihbarnamenin idari işlem niteliğinde olmadığını ve uyuşmazlığın adli yargı yerince çözülmesi gerektiğini kabul etmiştir.[13]

11 Kayyımın temsil ettiği tapu maliklerine ait taşınmazdaki payların satışına izin istemine ilişkin karara karşı verilen temyiz dilekçesi de görev yönünden reddedilmiş ve dosya denetim makamınca gereği yapılmak üzere geri çevrilmiştir.[14]

9 Yargıtay 18. HD, 08.07.2014, E. 2014/1369, K. 2014/12017.
10 Yargıtay 18. HD, 14.12.2015, E. 2015/5202, K. 2015/18434.
11 Yargıtay 18. HD, 11.05.2015, E. 2014/19237, K. 2015/8006.
12 Yargıtay 2. HD, 09.10.2008, E. 2008/6758, K. 2008/12863.
13 Yargıtay 8. HD, 17.06.2019, E. 2018/8390, K. 2019/5997.

UYGULAMA NOTU

Vasinin bir işlemine karşı çıkan, ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vesayet makamına şikâyette bulunabilir (TMK m. 461/1). **Vesayet makamının bir kararına karşı çıkılacaksa**, kararın tebliğ edildiği günden başlayarak **on gün** içinde denetim makamına itiraz edilmelidir (TMK m. 461/2). **Karara karşı temyiz dilekçesi verilmişse**, dilekçenin itiraz olarak denetim makamına gönderilip gönderilmediği takip edilmelidir. **Vasinin görevini ağır surette savsakladığı veya yetkilerini kötüye kullandığı düşünülüyorsa**, görevden alınması da istenebilir (TMK m. 483, 484).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
25.02.2016 · E. 2015/20814 · K. 2016/3299

Vasinin araç alınmasına izin istemini reddeden vesayet makamı kararına karşı yapılan temyiz, denetim makamına gönderilir

Vasi, kısıtlının ihtiyaçları nedeniyle tüm masrafları vasi tarafından karşılanmak üzere vasi adına araç alınmasına izin verilmesini istemiştir. Vesayet makamı istemi reddetmiştir; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 461. maddesinde, vesayet makamının kararlarına karşı tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceği, 397. maddesinde ise denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait olduğu hükme bağlandığından; temyiz dilekçesinin denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddenin ikinci fıkrasının doğrudan uygulamasıdır. Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir; denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Daire, temyiz dilekçesinin denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca kesin bir karar verilmesi için dosyayı mahkemesine iade etmiştir.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
22.02.2011 · E. 2010/12825 · K. 2011/3010

Vasinin harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesine karşı verilen temyiz dilekçesi, vesayet makamının kararına itiraz niteliğindedir

Vesayet makamı, vasinin kısıtlı adına yaptığı harcamaların bir bölümünü kabul etmemiştir. Bu ek karar temyiz edilmiştir.

14 Yargıtay 2. HD, 23.10.2012, E. 2011/11726, K. 2012/25791.

> *Vasinin kısıtlı adına yaptığı harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesi nedeniyle vesayet makamının vermiş olduğu karara yönelik temyiz dilekçesi, vesayet makamının kararına itiraz niteliğindedir. Bu nedenle, temyiz dilekçesinin görev yönünden reddi ile denetim makamınca gereği yapılmak üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.(TMK.md.461)...*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin hesabının incelenmesi sırasında verilen kararların da 461. maddedeki itiraz yoluna tabi olduğunu gösterir. Vasi, yönetimle ilgili hesap tutmak ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde, her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunmakla yükümlüdür (TMK m. 454). Daire, harcamaların bir bölümünün kabul edilmemesine yönelik temyiz dilekçesini itiraz olarak nitelendirmiş, dilekçeyi görev yönünden reddederek dosyayı denetim makamınca gereği yapılmak üzere geri çevirmiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2008 · E. 2008/6758 · K. 2008/12863

Kısıtlama kararı temyiz yoluyla incelenir; malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler ise vesayetin idaresine yöneliktir ve itiraz yoluyla denetim makamında incelenir

Vesayet makamının kısıtlama kararı ile kısıtlının malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemleri birlikte temyiz edilmiştir.

> *1-Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle kanuna uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesine göre kısıtlamaya yönelik temyiz itirazları yersizdir. 2-Kısıtlının mal varlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemler vesayetin idaresine yöneliktir. (TMK. md.438)...*

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddedeki itiraz yolunun kapsamını gösterir. Daire, kısıtlamaya yönelik temyiz itirazlarını inceleyip hükmü onamış; malvarlığının yönetimi ve defter tutulmasına ilişkin işlemlerin vesayetin idaresine yönelik olduğunu, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına, vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarına karşı da on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini belirterek bu kısma ilişkin temyiz dilekçesini görev yönünden reddetmiş ve dosyayı denetim makamınca gereği yapılmak üzere geri çevirmiştir (TMK m. 488).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.04.2012 · E. 2011/14290 · K. 2012/8499

Vasinin görevden alınması isteminin reddine ilişkin karara karşı da yol, denetim makamına itirazdır

Vasi, kısıtlının bir taşınmazdaki payının satışı için izin istemiştir; iki kişi duruşmaya katılarak kendilerinin vasi atanmasını talep etmiştir. Vesayet makamı payın ihale yoluyla satışına ve vasinin görevine devam etmesine, dolayısıyla vasinin görevden alınması isteminin reddine karar vermiştir. Karar, satış izni ve görevden alma isteminin reddi yönünden bu kişilerce temyiz edilmiştir.

> *İlgililer vesayet makamının, vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara ve Medeni Kanununu 483. maddesi gereğince vasinin azli talepleri yönünden verilen kararlara karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazları karara bağlar (TMK. md. 488). Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ve vasinin azli ile ilgili olarak aldığı kararlar kazi nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddedeki itiraz yolunun vasinin görevden alınmasına ilişkin kararları da kapsadığını gösterir. Daire, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine (TMK m. 461/1), denetim makamının da vesayet makamının kararlarına (TMK m. 461/2) karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu belirtmiş; vesayetin yönetimiyle ve vasinin görevden alınmasıyla ilgili kararlara karşı on gün içinde itiraz edilebileceğini (TMK m. 483, 488) kabul ederek temyiz dilekçesini görev yönünden reddetmiş ve dosyayı denetim makamınca karar verilmek üzere iade etmiştir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
28.05.2018 · E. 2018/10661 · K. 2018/13296

Vesayet makamının izin istemini reddeden kararına yapılan itirazı inceleme görevi denetim makamınındır

Vasi vekili, kısıtlının payının satışından elde edilen paranın vasinin satın aldığı taşınmaza ilişkin kredi borcunun ödenmesinde kullanılmasına izin verilmesini istemiştir. Vesayet makamı istemi reddetmiştir. Vasi vekilinin itirazı üzerine denetim makamı, sulh hukuk mahkemesi kararının Yargıtay denetimine tabi olduğunu belirterek karar verilmesine yer olmadığına karar verdi ve dosya temyiz incelemesi için Yargıtay'a gönderilmiştir.

> *...kanun koyucu kamu vesayetinde vesayet organı vasiler ile vesayet daireleri sulh ve asliye mahkemesi arasında 461. maddede bir hiyerarşi kurarak, vesayet makamı sulh hukuk mahkemesinin vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı asliye hukuk mahkemesinin de sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz merci olduğu; 488. maddesinde ise, ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı hükme bağlandığından vesayet makamının husumete izin talebinin reddine dair kararın itirazı incelemesinin TMK'nın 488.maddesine göre denetim makamı tarafından yapılması gerektiğinden, istem konusunda denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddedeki itiraz yolunun denetim makamınca işletilmesi gerektiğini gösterir. Daire, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu ve itirazın denetim makamınca kesin olarak karara bağlanacağını (TMK

m. 488) belirterek, izin isteminin reddine ilişkin karara yapılan itirazın denetim makamınca incelenmesi için dosyayı mahkemesine iade etmiştir.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.07.2014 · E. 2014/1369 · K. 2014/12017

Kısıtlı adına boşanma davası açılmasına verilen izne karşı itirazı reddeden denetim makamı kararı kesindir; temyiz edilemez

Kısıtlının vasisi olan eşi, görevlerini yerine getirmediği gerekçesiyle vasilikten alınmış ve yerine kısıtlının kardeşi vasi atanmıştı. Kısıtlı adına, eşinin kısıtlıyı yıllar önce terk ettiği gerekçesiyle boşanma davası açmak için izin istendi; vesayet makamı izin vermiştir. Bu karara karşı denetim makamına yapılan itiraz reddedilmiştir; karar itiraz eden vekilince temyiz edilmiştir.

> *Kanun koyucu 461. maddede kamu vesayetinde; vesayet organı vasi ile vesayet dairesi olan sulh ve asliye mahkemesi arasında bir hiyerarşi kurmuştur. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı asliye hukuk mahkemesi ise sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz mercidir. Türk Medeni Kanununun 488. maddesinde; ilgililerin vesayet makamının, kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilecekleri, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itiraz hakkında kesin olarak karar vereceği hükme bağlandığından ve vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı idari nitelikteki kararların temyizi kabil olmadığından temyiz kabiliyeti bulunmayan talebin REDDİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, boşanma davası açma izni gibi vesayetin yönetimine ilişkin kararlarda kanun yolunun denetim makamında sona erdiğini gösterir. Daire, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu, denetim makamının itiraz hakkında kesin olarak karar vereceğini (TMK m. 488) ve vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili idari nitelikteki kararlarının temyiz edilemeyeceğini belirterek temyiz istemini reddetmiştir.

7 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
11.05.2015 · E. 2014/19237 · K. 2015/8006

Kısıtlının parasının kullanılmasına ilişkin itirazı karara bağlayan denetim makamının kararı kesindir; sulh hukuk mahkemesi bu karara uymalıdır

Vasi, kısıtlının bankadaki parasının ihtiyaç nedeniyle çekilmesine izin verilmesini istemiştir. Vesayet makamı istemi kısmen kabul etmiştir; vasinin denetim makamına yaptığı itiraz reddedilmiştir. Karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Aynı Kanunun 488. maddesinde de; vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı ilgililerin tebliğden başlayarak on gün içinde itiraz edebilecekleri, denetim makamı ise gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı belirtildiğinden, denetim makamının kararı*

kesin olması nedeniyle sulh hukuk mahkemesince bu karara uyulması gerekmektedir. Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil kararlardan değildir.

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddedeki itiraz yolunun sonucunu gösterir. Daire, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin de sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu belirtmiş; denetim makamının kararı kesin olduğundan sulh hukuk mahkemesinin bu karara uyması gerektiğini ve vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarının temyizi kabil kararlardan olmadığını kabul ederek dosyayı mahkemesine iade etmiştir (TMK m. 488).

8 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
25.01.2018 · E. 2017/8408 · K. 2018/1464

Kayyıma kat karşılığı sözleşme yapma yetkisi verilmesi istemine ilişkin vesayet makamı kararına karşı da denetim makamına itiraz edilir

Kayyım vekili, kayyım atandıkları paydaşlara ait paylar karşılığında bir parsel üzerinde kat karşılığı sözleşme yapmak ve ilgili idarelerde işlemleri sonuçlandırmak üzere kayyıma yetki verilmesini istemiştir. Vesayet makamı istemi kısmen kabul etmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayet organlarının eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına (TMK 461), vesayet makamının vesayetin yönetimi ile ilgili olarak aldığı kararlara karşı, tebliğ tarihinden başlayarak 10 gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir. (TMK 461/2) Denetim makamı da, gerektiğinde duruşmada yaparak itirazı karara bağlar. (TMK 488) Vesayet makamının, vesayetin yürütülmesiyle ilgili aldığı kararlar, itirazı kabil kararlardan olup, itirazı inceleme görevi denetim makamına ait olmakla, davacının temyiz dilekçesinin görev yönünden reddi ile, denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın Mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddenin kayyımlara da uygulandığını gösterir. Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). Daire, vesayet organlarının eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına, vesayet makamının vesayetin yönetimiyle ilgili kararlarına karşı da tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebileceğini belirterek temyiz dilekçesini görev yönünden reddetmiş ve denetim makamınca kesin bir karar verilmek üzere dosyayı mahkemesine iade etmiştir.

9 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
17.06.2019 · E. 2018/8390 · K. 2019/5997

Paydaşların paylarını yönetmek üzere atanan mal memuru kayyımın gönderdiği ecrimisil ihbarnamesi idari işlem değildir; kayyımın işlemleri Medeni Kanun hükümlerine tabidir

Bir taşınmazda bir kısım paydaşların paylarının yönetimi için 3561 sayılı Kanun uyarınca defterdar kayyım olarak atanmıştı. Kayyım sıfatıyla defterdarlık, taşınmazda faaliyet gösterdiği gerekçesiyle davacıya ecrimisil ihbarnamesi göndermiştir; davacı ihbarnamenin iptalini istemiştir. Mahkeme, ihbarnamenin idari işlem olduğu ve idari yargının görevli bulunduğu gerekçesiyle davayı yargı yolu nedeniyle reddetmiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 461. maddesinde ise; "Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikayette bulunabilir. Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir." denilmek sureti ile vasinin (403. maddedeki atıf nedeni ile aynı zamanda kayyımın) işlem ve eylemlerine karşı vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesine şikayet ya da itiraz yolu ile başvurulabileceği düzenlenmiştir. Vesayet makamının kararına karşı da denetim makamı olarak asliye hukuk mahkemesine başvurulabileceği düzenlenmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 461. maddenin kayyımın eylem ve işlemlerine karşı da başvuru yolu sağladığını gösterir. Daire, vasi hakkındaki hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanacağını (TMK m. 403), bu nedenle kayyımın işlem ve eylemlerine karşı vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, vesayet makamının kararına karşı da denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine başvurulabileceğini belirtmiştir. Kayyımın ecrimisil ihbarnamesi çıkarması idari işlem niteliğinde olmadığından, borçlu olmadığının tespitine ilişkin uyuşmazlığın adli yargı yerince çözülmesi gerektiği kabul edilerek hüküm bozulmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 396:** Vesayet organları.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 454:** Hesap verme.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 483:** Görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 484:** Görevden alma isteği.
- **TMK m. 488:** İtiraz.

MADDE

462

B. İzin

I. Vesayet makamından

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izni gereklidir:
(2) 1. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması,
(3) 2. Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi,
(4) 3. Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri,
(5) 4. Ödünç verme ve alma,
(6) 5. Kambiyo taahhüdü altına girme,
(7) 6. Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması,
(8) 7. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması,
(9) 8. Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması,
(10) 9. Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması,
(11) 10. Borç ödemeden aciz beyanı,
(12) 11. Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması,
(13) 12. Çıraklık sözleşmesi yapılması,
(14) 13. Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi,
(15) 14. Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 462, vasinin tek başına yapamayacağı işleri sayar. Maddede sayılan **on dört işte vesayet makamının izni** gerekir; bunlar arasında **taşınmazların alımı ve satımı**, **ödünç verme ve alma**, **uzun süreli kira sözleşmeleri**, **dava**

YÜRÜTME

açma, sulh olma ve tahkim, **mal rejimi sözleşmeleri ve mirasın paylaştırılması** ile **yerleşim yerinin değiştirilmesi** vardır. Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlem, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). Yargıtay, vesayet altındaki kişi adına izin alınmadan açılan bir boşanma davasında bu eksikliğin yargılama sırasında giderilebilecek bir dava şartı olduğunu ve eksiklik giderilmeden esasa girilemeyeceğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 405. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
İzin	Vasinin maddede sayılan bir işi yapabilmesi için vesayet makamından alınan karar.
Dava açma izni	Vasinin vesayet altındaki kişi adına dava açabilmesi için vesayet makamınca verilen izin (TMK m. 462/8).
Olağan yönetim	Malvarlığının olağan biçimde yönetilmesi ve işletilmesi için gereken işler.
İzinsiz işlem	Kanunen gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlem (TMK m. 465).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 462- Yürürlükteki Kanunun 405 inci maddesini karşılamaktadır. Ancak (2) numaralı bende "diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi" ifadesi eklenmiştir. (3) numaralı benddeki "Alelade idare ihtiyaçları haricinde inşaat" yerine "olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri" deyimi kullanılmıştır. Maddenin (6) numaralı bendindeki "bir yıl veya daha uzun süreli ürün ..." hükmündeki ürün kirası, yürürlükteki maddede "arazi kirası" olarak geçmektedir. Bu değişiklikle "arazi" sözcüğü yerine "ürün" sözcüğü kullanılmıştır. Böylece buraya sadece bir yıl veya daha uzun süreli taşınmazların değil, koşulları varsa taşınırların da ürün kirası dahil edilmiştir. Maddenin (8) numaralı bendindeki "husumet" sözcüğü yerine "dava açma" sözcüğü kullanılmıştır. Açılan davada vesayet altındaki kişiyi temsilen vasinin davayı yürütmesi için ayrıca vesayet makamından izin almasına gerek olmadığından buraya eklenmesine gerek duyulmamıştır. Yürürlükteki maddenin (9) numaralı bendinde, sadece miras taksim sözleşmesi izne tâbi tutulmuşken, yeni düzenlemede bu hükme ayrıca "miras payının devri sözleşmeleri"de dahil edilmiştir. Zira miras taksim sözleşmesi yeni deyimiyle "paylaşma sözleşmesi" kadar önemli olan, vesayet altındaki kişinin miras payının devri sözleşmelerinin, vesayet makamının izninden bağışık tutulmasının haklı bir gerekçesi olamaz.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 151

Tasarının 462. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472).

1 Yargıtay 2. HD, 17.04.2012, E. 2011/13303, K. 2012/10046.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 405. maddeydi; madde "İzin" başlığı altında "Sulh mahkemesi tarafından" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki hususlarda sulh mahkemesinin izni lazımdır: 1 – Gayrimenkulün alım satımı ve terhini ve sair ayni bir hak tesisi. 2 – Alelade işletme ve idare ihtiyaçları haricinde menkulatın alım satımı. 3 – Alelade idare ihtiyaçları haricinde inşaat. 4 – Ödünç verme ve alma. 5 – Kambiyo taahhütleri altına girmek. 6 – Bir seneden fazla müddetle arazi ve üç seneden veya ondan fazla müddetle akar icar ve isticarı. 7 – Vesayet altında bulunan kimsenin bir sanat veya meslek ile iştigaline müsaade. 8 – Vasi tarafından heman yapılması lazımgelen muvakkat tedbirler müstesna olmak üzere husumet, sulh, tahkim ve konkordato akdi. 9 – Evlenme mukavelesi akdi ve miras taksimi. 10 – Borç ödemekten aciz beyanı. 11 – Vesayet altında bulunan kimsenin hayatı üzerine sigorta akdi. 12 – Çıraklık mukavelesi akdi. 13 – Vesayet altındaki kimsenin bir terbiye veya muavenet müessesesine konulması. 14 – Vesayet altında bulunan kimseye yeni bir ikametgah ittihazı.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 405 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 405	4721 sayılı Kanun m. 462
İzin veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Taşınır işlemleri	Olağan ihtiyaçlar dışında taşınırların alım satımı	Olağan ihtiyaçlar dışında taşınır ve diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi
Yapı	Olağan ihtiyaçlar dışında inşaat	Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri
Kira	Bir yıldan fazla arazi, üç yıl veya daha fazla taşınmaz kirası	Bir yıl veya daha uzun ürün, üç yıl veya daha uzun taşınmaz kirası
Dava	Husumet, sulh, tahkim ve konkordato	Dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato
Aile ve miras	Evlenme mukavelesi ve miras taksimi	Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri
Kurum	Terbiye veya yardım kurumuna konulma	Eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirme
Yerleşim yeri	Yeni bir ikametgah edinilmesi	Yerleşim yerinin değiştirilmesi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 462. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Bent	Vesayet makamının iznine bağlı iş
1	Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve üzerlerinde başka bir aynî hak kurulması
2	Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi
3	Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri
4	Ödünç verme ve alma
5	Kambiyo taahhüdü altına girme
6	Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri
7	Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması
8	Dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato (acele hâllerde vasinin geçici önlem alma yetkisi saklı)
9	Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri
10	Borç ödemeden aciz beyanı
11	Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması
12	Çıraklık sözleşmesi yapılması
13	Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi
14	Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **405. maddesini** karşılar; 2. bende **"diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi"** ifadesi eklenmiş, 6. bentte **"arazi" yerine "ürün"** sözcüğü kullanılmış, 8. bentte **"husumet" yerine "dava açma"** denilmiş ve 9. bende **miras payının devri sözleşmeleri** eklenmiştir (S. Sayısı 723, s. 151). Tasarının 462. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 472).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, izne bağlı bir işin **izin alınmadan yapılmasının** sonucudur: böyle bir işlem, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). İkinci nokta, **dava açma izninin bir dava şartı** olmasıdır; Yargıtay, izin alınmadan açılan tedbir nafakası davasında

YÜRÜTME

2 Yargıtay 2. HD, 25.09.2013, E. 2013/8753, K. 2013/21953.

vasiye izin alması için süre verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[2] Üçüncü nokta, izin şartının **davadan feragat** için de arandığıdır.[3]

II. İzin Sistemi ve İzinsiz İşlemin Sonucu

- **Temsil:** Vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder.
- **Sınır:** Maddede sayılan işlerde vesayet makamının izni gerekir.
- **Sonuç:** İzinsiz işlem, vesayet altındaki kişinin izinsiz işlemi hükmündedir.

Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde temsil eder (TMK m. 448). 462. madde bu temsil yetkisini sınırlar ve on dört işte vesayet makamının iznini arar. Kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yaptığı işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). 2

Bazı işlerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gerekir; evlat edinme, mirasın kabulü veya reddi ve vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması bunlardandır (TMK m. 463). Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak ise izinle de yapılamaz; bu işlemler yasaktır (TMK m. 449). 3

III. Dava Açma, Sulh Olma ve Tahkim

- **Kural:** Vasinin dava açması, sulh olması ve tahkim yoluna gitmesi izne bağlıdır.
- **İstisna:** Acele hâllerde geçici önlem alma yetkisi saklıdır.
- **Nitelik:** Dava açma izni, yargılama sırasında giderilebilecek bir dava şartıdır.

Maddenin 8. bendine göre acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması vesayet makamının iznine bağlıdır. Gerekçe, eski metindeki "husumet" sözcüğü yerine "dava açma" sözcüğünün kullanıldığını ve açılan davada vesayet altındaki kişiyi temsilen vasinin davayı yürütmesi için ayrıca izin almasına gerek olmadığından bunun bende eklenmediğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 151). 4

Yargıtay, vesayet altındaki kişi adına izin alınmadan açılan boşanma davasında bu eksikliğin yargılama sırasında giderilebilecek bir dava şartı olduğunu ve eksiklik giderilmeden esasa girilemeyeceğini belirtmiştir.[4] Vesayet altındaki davacının açtığı başka bir boşanma davasında da dava açma yetkisine ilişkin kararın eklenmesi için dosya geri çevrilmiştir.[5] 5

3 Yargıtay 1. HD, 26.05.2022, E. 2021/4328, K. 2022/4214.
4 Yargıtay 2. HD, 17.04.2012, E. 2011/13303, K. 2012/10046.

6 Aynı kural evlilik ve çocuklarla ilgili diğer davalarda da uygulanmıştır: kısıtlı kadın adına açılan tedbir nafakası davası,[6] vasinin eşe karşı açtığı tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ve tedbir nafakası davası[7] ve kısıtlı baba adına vasi tarafından açılan velayetin değiştirilmesi davası[8] bu dosyalar arasındadır. Bu kararlarda vasiye izin alması için süre verilmeden hüküm kurulması bozma nedeni sayılmıştır.

7 Usul bakımından kanuni temsilciler, davanın açılıp yürütülmesinin belli bir makamın iznine bağlı olduğu hâllerde izin belgelerini dava veya cevap dilekçesiyle mahkemeye vermek zorundadır; izin belgesinin alınması için mahkemeye başvurulması gerekiyorsa ilgiliye kesin süre verilir ve süresi içinde başvurulmazsa dava açılmamış sayılır (HMK m. 54). Mahkeme, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkünse bunun tamamlanması için de kesin süre verir (HMK m. 115/2).

IV. Dava Sırasında Kısıtlanma ve Davalı Konumundaki Kısıtlı

- **Dava sırasında kısıtlanma:** Kararlar farklı yönlerde verilmiştir.
- **Davalı konumu:** Gerekçeye göre açılan davayı yürütmek için ayrıca izin gerekmez.
- **Ortaklığın giderilmesi:** Davalı kısıtlının vasisinden de izin istenmiştir.

8 Davacının yargılama sırasında kısıtlandığı bir dosyada Yargıtay, vasinin dava açma izni alması gerektiğini ve bunun için süre verilmesini aramıştır.[9] Aynı Daire'nin 2008 tarihli ve oyçokluğuyla verilmiş bir kararında ise açılmış bulunan dava sırasında davacıya vasi atanması hâlinde vasinin izin almasına gerek bulunmadığı kabul edilmişti.[10]

9 Ortaklığın giderilmesi davalarında Yargıtay, bu davaların iki taraflı ve taraflar için benzer sonuçlar doğuran davalar olduğunu belirterek davalı kısıtlının vasisinin de davanın takibi için vesayet makamından izin alması gerektiğini kabul etmiştir.[11] Ortaklığın giderilmesini isteyen kısıtlının vasisine izin alması için süre verilmesi gerektiği de belirtilmiştir.[12]

V. Feragat, Kabul ve Kanun Yolundan Feragat

- **Feragat:** Dava açma izne bağlı olduğundan feragat de izne bağlıdır.
- **Temyizden feragat:** İzin belgesi istenmiştir.
- **Kabul:** İzinsiz kabul beyanına sonuç bağlanmamıştır.

5 Yargıtay 2. HD, 10.05.2010, E. 2009/8256, K. 2010/9350.
6 Yargıtay 2. HD, 25.09.2013, E. 2013/8753, K. 2013/21953.
7 Yargıtay 2. HD, 15.05.2025, E. 2025/2906, K. 2025/5146.
8 Yargıtay 2. HD, 20.12.2016, E. 2016/13520, K. 2016/16268.
9 Yargıtay 2. HD, 10.04.2017, E. 2015/25696, K. 2017/4094.
10 Yargıtay 2. HD, 27.03.2008, E. 2007/6508, K. 2008/4226.
11 Yargıtay 14. HD, 02.03.2017, E. 2015/7574, K. 2017/1579.
12 Yargıtay 14. HD, 29.03.2016, E. 2015/1618, K. 2016/3773.

Yargıtay, dava açmanın vesayet makamının iznine bağlı olduğunu, bu nedenle davaya son veren feragat için de izin alınması gerektiğini belirtmiştir.[13] Vasinin temyizden feragat ettiği bir dosyada da izin belgesinin sunulması için dosya iade edilmiştir.[14] Kısıtlı davalıların vasilerinin davayı kabul etmek için vesayet makamından izin almadıklarını da gerekçeleri arasında gösteren bir bölge adliye mahkemesi kararı da onanmıştır.[15] 10

VI. Taşınmaz Satışı ve Diğer Malvarlığı İşlemleri

- **Taşınmaz:** Alım, satım, rehin ve aynî hak kurulması izne bağlıdır.
- **Satışın şekli:** Kural açık artırmadır; pazarlıkla satışa denetim makamı karar verir.
- **Diğer işler:** Olağan yönetimi aşan taşınır işlemleri, yapı işleri, ödünç, kambiyo ve uzun süreli kira.

Maddenin 1. bendine göre taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması vesayet makamının iznine bağlıdır. Taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür; satış açık artırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının onamasıyla tamam olur, denetim makamı ise istisnaen pazarlıkla satışa karar verebilir (TMK m. 444). Yargıtay, taşınmaz satışına izin kararının denetim makamının iznine bağlı işler arasında sayılmadığını ve denetim makamının yetkisinin satışın pazarlıkla yapılıp yapılmayacağına ilişkin olduğunu belirtmiştir.[16] 11

Maddenin 2. bendi, olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınırlarla birlikte diğer hak ve değerlerin alımını, satımını, devrini ve rehnedilmesini de izne bağlar; gerekçe bu ifadenin yeni eklendiğini belirtir. 3. bentte olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri, 4. bentte ödünç verme ve alma, 5. bentte kambiyo taahhüdü altına girme, 6. bentte bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri sayılmıştır. Gerekçeye göre 6. bentte "arazi" yerine "ürün" sözcüğünün kullanılmasıyla koşulları varsa taşınırların ürün kirası da kapsama alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 151). 12

VII. Aile, Miras ve Kişisel Durumla İlgili İşler

- **Mal rejimi ve miras:** Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri.

13 Yargıtay 1. HD, 26.05.2022, E. 2021/4328, K. 2022/4214.
14 Yargıtay 2. HD, 21.12.2009, E. 2008/17934, K. 2009/22041.
15 Yargıtay 1. HD, 03.02.2026, E. 2026/11, K. 2026/561.
16 Yargıtay 18. HD, 24.02.2015, E. 2014/12707, K. 2015/2670.

- **Kişisel durum:** Meslek, çıraklık, kuruma yerleştirme ve yerleşim yeri.
- **Diğer:** Borç ödemeden aciz beyanı ve hayat sigortası.

13 Maddenin 9. bendine göre mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri vesayet makamının iznine bağlıdır. Mal rejimi sözleşmesi ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir; kısıtlılar yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır (TMK m. 204). Gerekçe, eski metinde yalnız miras taksim sözleşmesinin izne bağlı olduğunu, miras payının devri sözleşmelerinin izinden bağışık tutulmasının haklı bir gerekçesi olamayacağı için bunların da eklendiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 151).

14 Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması (7. bent), borç ödemeden aciz beyanı (10. bent), vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması (11. bent), çıraklık sözleşmesi yapılması (12. bent) ve vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi (13. bent) de izne bağlıdır. 14. bentteki yerleşim yeri değişikliği bakımından 412. madde de vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremeyeceğini ve yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetkinin yeni vesayet dairelerine geçeceğini öngörür (TMK m. 412).

VIII. Velayet Altında Bırakılan Kısıtlı

- **Kural:** Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak velayet altında bırakılır.
- **Sonuç:** Bu durumda velayet hükümleri uygulanır.
- **Farklı karar:** Bir boşanma davasında husumete izin için de süre verilmesi aranmıştır.

15 Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır (TMK m. 419). Yargıtay, kısıtlanıp velayet altında bırakılan çocuklar ve malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümlerinin uygulanacağını, 462 ve 463. maddelerin bu çocuklarda uygulanmayacağını belirtmiştir.[17] Kanun gereği annesinin velayeti altında bırakılması gereken kısıtlı kadın için annesinin vasi olarak atandığı bir dosyada da annenin veli sıfatıyla dava açması için 462. maddenin 8. bendi uyarınca izin almasına gerek olmadığı oyçokluğuyla kabul edilmiştir.[18] Buna karşılık, kısıtlanıp babasının velayeti altına konulan kadının kendi verdiği vekaletnameyle açılan boşanma davasında Yargıtay, sonradan veli olarak atanan anneden vekaletname alınması için süre verilmesini ve ardından 462. madde uyarınca husumete izin için süre verilmesini aramıştır.[19]

17 Yargıtay 8. HD, 02.12.2019, E. 2019/6008, K. 2019/10760.
18 Yargıtay 2. HD, 20.02.2012, E. 2012/2391, K. 2012/3170.
19 Yargıtay 2. HD, 04.02.2016, E. 2015/11607, K. 2016/1792.

UYGULAMA NOTU

Vasi, vesayet altındaki kişi adına boşanma, nafaka veya velayet davası açacaksa, önce vesayet makamından dava açma izni almalı ve izin kararını dava dilekçesine eklemelidir (TMK m. 462/8, HMK m. 54). **İzin alınmadan açılmış bir davada**, izin kararını almak için mahkemeden süre istenmelidir. **Davadan feragat, davayı kabul veya sulh** söz konusuysa ayrıca izin alınmalıdır. **Kısıtlıya ait taşınmazın satışı** için vesayet makamından izin istenmeli; satışın vesayet altındaki kişinin menfaatine olduğu gösterilmelidir (TMK m. 444, 462).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
17.04.2012 · E. 2011/13303 · K. 2012/10046

Vesayet altındaki kişi adına izin alınmadan açılan boşanma davasında eksiklik giderilmeden esasa girilemez

Vesayet altındaki kadın adına, vesayet makamının izni alınmadan boşanma davası açılmıştır; kocanın da karşı boşanma davası vardı. Mahkeme davaları esastan karara bağlamıştır; karar her iki dava yönünden temyiz edilmiştir.

> *Açıklanan eksiklik yargılama sırasında giderilebilir nitelikte bir dava şartıdır. Bu nedenle, dava şartına ilişkin bu eksiklik giderilmeden davanın esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 462. maddenin 8. bendini boşanma davasına uygular. Daire, vesayet altındaki davacının dava açabilmesi için vesayet makamının izninin gerekli olduğunu, iznin alınmamasının yargılama sırasında giderilebilecek bir dava şartı eksikliği olduğunu belirtmiş ve bu eksiklik giderilmeden davanın esasının incelenmesini bozma nedeni saymıştır. Kocanın reddedilen boşanma davasına ilişkin hüküm ise onanmıştır.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
25.09.2013 · E. 2013/8753 · K. 2013/21953

Vasinin kısıtlı adına izinsiz açtığı tedbir nafakası davasında vasiye dava açma izni alması için süre verilmelidir

Kadın adına eşine karşı tedbir nafakası davası açılmıştır. Kadın, davadan önce kısıtlanarak vesayet altına alınmıştı; dava vasi tarafından açılmıştı, ancak vesayet makamının dava açma izni yoktu. Mahkeme nafaka davasını esastan inceleyerek kabul etmiştir; karar koca tarafından temyiz edilmiştir.

> *Dava kanuni temsilcisi (vasisi) tarafından vesayet makamının izni (TMK.md.462/8) ile açılabilir. Dava vasi tarafından açılmakla birlikte; vasiye kısıtlı adına dava açması yönünde vesayet makamınca verilen bir izin bulunma-*

maktadır. Bu husus dava şartı olmakla birlikte, yargılama sırasında giderilmesi mümkün şartlardan (HMK.md.115/2) olduğundan; davacının vasisine, vesayet makamından açılan tedbir nafakası davası ile ilgili "dava açma izin kararı " (TMK.md.462/8) alıp ibraz etmek üzere süre verilmesi, dava şartı giderildiği takdirde de kadın tarafından açılan nafaka davasının esasına girilmesi gerekir. Bu husus gözetilmeden nafaka davasının esasının incelenip karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, dava açma izninin niteliğini ve eksikliğin nasıl giderileceğini gösterir. Daire, kısıtlının davasının vasi tarafından vesayet makamının izniyle açılabileceğini, iznin dava şartı olduğunu ve yargılama sırasında giderilebilecek şartlardan bulunduğunu belirtmiştir (HMK m. 115/2). Vasiye izin kararı alıp sunması için süre verilmeden nafaka davasının esasının incelenmesi bozma nedeni sayılmıştır.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
15.05.2025 · E. 2025/2906 · K. 2025/5146

Vasinin eşe karşı açtığı tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ve tedbir nafakası davasında izin şartı

Kısıtlanan kişinin vasisi, kısıtlı adına davalı eşe karşı tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ve tedbir nafakası davası açmıştır. Bölge adliye mahkemesinin kararı vasi ve davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

> *"Vasinin, vesayeti altındaki kişi adına dava açması için vesayet makamından "Dava açma izni" kararı alması zorunludur (TMK md. 462/8). Vesayet makamanın iznine tabi olan işlem, izin alınmaksızın yapılırsa, vasinin yaptığı bu muamele vesayet altındaki kişiyi bağlamaz (TMK md. 465). Vasiye, dava açma yönünde izin kararı alması için süre verilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 462. maddenin 8. bendinin evlilik birliğinin korunmasına ilişkin davalarda da uygulandığını gösterir. Daire, vasinin vesayeti altındaki kişi adına dava açması için vesayet makamından dava açma izni alması gerektiğini, iznin gerektiği hâllerde izinsiz yapılan işlemin vesayet altındaki kişiyi bağlamadığını (TMK m. 465) belirtmiş; vasiye izin alması için süre verilmeden hüküm kurulmasını bozma nedeni saymıştır.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
10.04.2017 · E. 2015/25696 · K. 2017/4094

Davacı yargılama sırasında kısıtlanırsa vasinin dava açma izni alması gerekir; bunun için süre verilmelidir

Aile mahkemesinde görülen davada davacı kadın, dava açıldıktan sonra kısıtlandı ve kendisine vasi atandı. Mahkeme davayı karara bağlamıştır; karar davalı erkek tarafından temyiz edilmiştir.

> *Yargılama devam ederken davacı kadın kısıtlandığına göre, vasinin dava açmaya izin (TMK m.462/8) kararı alması gerekmektedir. Vasiye, dava açma yönünde izin kararı alması için süre verilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, davanın açılmasından sonra ortaya çıkan kısıtlama hâlini ele alır. Daire, yargılama sürerken davacı kısıtlandığında vasinin 462. maddenin 8. bendi uyarınca dava açma izni alması gerektiğini ve bunun için süre verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı Daire'nin 2008 tarihli, oyçokluğuyla verilmiş bir kararında ise açılmış bulunan dava sırasında davacıya vasi atanması hâlinde vasinin izin almasına gerek bulunmadığı kabul edilmişti.[20]

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.04.2025 · E. 2025/441 · K. 2025/4039

Dava açma izni dosyada yoksa izin kararı istenir; izin yoksa vasiye başvuru için kesin süre verilir

Vasi, vesayet altındaki kişi adına nüfus kaydının düzeltilmesi davası açmıştır. İlk derece mahkemesi davayı kısmen kabul etmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 462. maddesinin 8. fıkrası gereğince dava açılması için vesayet dairesinden izin alınması gerekmektedir. Dosyanın incelenmesinde davacı vasisinin dava açmak için vesayet dairesinden izin aldığına ilişkin karar dosya arasında bulunmamaktadır. Bu itibarla; 1. Nüfus kaydının düzeltilmesi davası açma konusunda vesayet dairesinden alınmış bir karar varsa dosyaya eklenmesi, 2. Nüfus kaydının düzeltilmesi davası açma konusunda vesayet dairesinden alınmış bir karar yoksa eksikliğin giderilmesi için ilgiliye vesayet dairesinden karar almak için başvurmak üzere kesin süre verilmesi, a) Kesin sürede başvuru yapılmamış olması halinde veya, b) Kesin sürede başvuru yapılması halinde vesayet dairesi kararının eklenmesinden sonra, dosyanın temyiz incelemesi yapılmak üzere Daireye gönderilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, izin eksikliğinin temyiz aşamasında nasıl ele alındığını adım adım gösterir. Dosyada vasinin dava açmak için izin aldığına ilişkin karar bulunmadığından Daire, varsa izin kararının dosyaya eklenmesini, yoksa vesayet dairesine başvurması için ilgiliye kesin süre verilmesini istemiş ve dosyayı bölge adliye mahkemesine geri çevirmiştir. İzin belgesi alınması için mahkemeye başvurulması gerekiyorsa kesin süre verilmesi, HMK m. 54 hükmünün de gereğidir.

20 Yargıtay 2. HD, 27.03.2008, E. 2007/6508, K. 2008/4226.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2017 · E. 2015/7574 · K. 2017/1579

Ortaklığın giderilmesi davası iki taraflı olduğundan davalı kısıtlının vasisi de davanın takibi için izin almalıdır

Ortaklığın giderilmesi davasında davalılardan biri kısıtlanarak vesayet altına alınmış ve oğlu vasi olarak atanmıştı. Sulh hukuk mahkemesinin kararı davalılardan biri tarafından temyiz edilmiştir.

> *Paydaşlığın (ortaklığın) giderilmesi davaları iki taraflı, tarafları için benzer sonuçlar doğuran davalar olduğundan vasinin 4721 sayılı TMK'nın 462/8 maddesi gereğince davanın takibi için vesayet makamından izin alması gerekirken buna ilişkin dosyada bir karar bulunmadığı anlaşılmakla, vasinin sulh hukuk mahkemesinden eldeki davanın takibine dair izin ve yetki alması gerektiği...*

DEĞERLENDİRME Karar, 462. maddenin 8. bendinin ortaklığın giderilmesi davalarındaki özel görünümünü gösterir. Gerekçe, açılan davada vesayet altındaki kişiyi temsilen vasinin davayı yürütmesi için ayrıca izin almasına gerek olmadığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 151). Daire ise ortaklığın giderilmesi davalarının iki taraflı ve taraflar için benzer sonuçlar doğuran davalar olduğunu belirterek davalı kısıtlının vasisinin davanın takibi için vesayet makamından izin alması gerektiğini kabul etmiş ve dosyayı bu eksikliğin giderilmesi için iade etmiştir.

7 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
26.05.2022 · E. 2021/4328 · K. 2022/4214

Dava açma izne bağlı olduğundan vasinin davadan feragati için de vesayet makamının izni gerekir

Tapu iptali ve tescil davasında müdahil olan kişi kısıtlanmış ve eşi vasi olarak atanmıştı. Vasi, kısıtlının davasından feragat etmiştir; mahkeme bu nedenle kısıtlının davasını reddetmiştir. Karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Ne var ki; TMK'nın 462/8. maddesi uyarınca dava açmak vesayet makamının iznine bağlı olduğuna göre, davaya son veren feragat için de vesayet makamından izin alınması gerektiğinde kuşku bulunmamalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 462. maddenin 8. bendini davaya son veren usul işlemlerine uygular. Daire, dava açma vesayet makamının iznine bağlı olduğuna göre feragat için de izin alınması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Kararda ayrıca vasi aldatıldığını ileri sürdüğüne göre feragatin iptalinin istenebileceği ve bunun ön mesele olarak incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

8 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.12.2009 · E. 2008/17934 · K. 2009/22041

Vasinin temyizden feragati için vesayet makamının izni gerekir

Mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin davada verilen karar temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesi sırasında davacının vasisi, dilekçesiyle temyizden feragat etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 462/8.maddesi gereği temyizden feragat için vesayet makamının izni gereklidir. Vasinin vesayet makamının iznini içerir belge ibrazı amacıyla dosyanın mahal mahkemesine iadesine karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, izin şartının kanun yolu aşamasındaki feragat beyanını da kapsadığını gösterir. Daire, temyizden feragat için vesayet makamının izninin gerektiğini belirterek izin belgesinin sunulması amacıyla dosyayı mahkemesine iade etmiştir. Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

9 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
24.02.2015 · E. 2014/12707 · K. 2015/2670

Taşınmaz satışına vesayet makamı izin verir; denetim makamının yetkisi satışın pazarlıkla yapılıp yapılmayacağına ilişkindir

Vasi, kısıtlıya ait bir taşınmazın satışı için izin istemiştir. Vesayet makamı izni verdi ve pazarlıkla satış konusunda karar verilmesi için dosyayı denetim makamına göndermiştir. Denetim makamı, satışın kısıtlının menfaatine olup olmadığının anlaşılamadığı gerekçesiyle onay istemini reddederek satış iznini bozmuştur; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Bu hukuki düzenlemeler karşısında; denetim makamının yetkisinin vesayet makamının satış kararı vermesi halinde bunun pazarlıkla satış şeklinde olup olmayacağına ilişkin olup yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında, mahkemece, davacı vasiden delilleri sorulup gösterdiği taktirde toplanarak ve gerektiğinde mahallinde keşif yapılarak bilirkişiden rapor alındıktan sonra oluşacak sonuca göre pazarlıkla satış konusunda bir karar verilmesi yerine, taşınmazın satışına izin verilmesi kararının onay talebinin reddine, satışa izin verilmesine dair kararın bozulmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 462. maddenin 1. bendi ile TMK m. 444 arasındaki görev paylaşımını gösterir. Taşınmazların satışı vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür; satış açık artırmayla yapılır, denetim makamı ise istisnaen pazarlıkla satışa karar verebilir. Daire, taşınmaz satışına izin kararının 463. maddede denetim makamının iznine bağlı işler arasında sayılmadığını belirterek denetim makamının pazarlıkla satış konusunda delil toplayıp karar vermesi gerektiğini kabul etmiştir.

10 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.12.2019 · E. 2019/6008 · K. 2019/10760

Kısıtlanıp velayet altında bırakılan ergin çocuk hakkında 462 ve 463. maddeler uygulanmaz

Kısıtlanan ergin çocuk velayet altında bırakılmıştı. Veli, kısıtlı adına ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapılmasına izin verilmesini istemiştir; aile mahkemesi istemi reddetmiştir. Karar temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlanıp velayet altında bırakılmasına karar verilen çocuklar ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümleri uygulanacak olup, TMK'nin 462 ve 463. maddelerinin velayet altındaki çocuklarda uygulanması sözkonusu değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 462. maddenin uygulama alanını sınırlar. Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır (TMK m. 419). Daire, bu durumdaki çocuklar ve malları hakkında velayet hükümlerinin uygulanacağını, velinin kısıtlı adına ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapmak için mahkemeden izin almasına gerek olmadığını belirtmiş; istemin reddini sonuç itibarıyla doğru bularak hükmü gerekçesini değiştirip düzelterek onamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 204:** Mal rejimi sözleşmesi ehliyeti.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 419:** Vasinin atanması.
- **TMK m. 444:** Taşınmazların satılması.
- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.
- **TMK m. 449:** Yasak işlemler.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.

MADDE

463

B. İzin

II. Denetim makamından

KANUN METNİ

(1) Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir:
(2) 1. Vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi veya evlât edinilmesi,
(3) 2. Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması,
(4) 3. Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması,
(5) 4. Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması,
(6) 5. Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması,
(7) 6. Küçüğün ergin kılınması,
(8) 7. Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 463, yedi işte iki basamaklı izin arar. Bu işlerde önce **vesayet makamının**, ardından **denetim makamının** izni gerekir: **evlat edinme veya evlat edinilme**, **vatandaşlığa girme veya çıkma**, **işletme devralma, tasfiye veya ortaklık**, **ömür boyu gelir ve ölünceye kadar bakma sözleşmeleri**, **mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi**, **küçüğün ergin kılınması** ve **vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme**. Yargıtay, denetim makamının izni alınmadan verilen evlat edinme kararını bozmuş,[1] vasinin de paydaş olduğu taşınmazın paylaşılmasında vesayet makamının izninin tek başına yeterli olmadığını belirtmiştir.[2] Madde eski Kanun'un 406. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 2. HD, 14.07.2009, E. 2009/10446, K. 2009/14069.
2 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/246, K. 2012/6881.

Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Temsil kayyımı	Yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatıştığında atanan kayyım (TMK m. 426).
Ergin kılınma	On beş yaşını dolduran küçüğün kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınması (TMK m. 12).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 463- Yürürlükteki Kanunun 406 ncı maddesini karşılamaktadır. Maddede "sulh mahkemesi" deyimi yerine "vesayet makamı", "asliye mahkemesi" deyimi yerine "denetim makamı" deyimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 152*

Tasarının 463. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 473). Tasarı metni ile yürürlükteki metin arasında giriş cümlesinde bir sözcük farkı vardır:

	Tasarı metni (S. Sayısı 723, s. 473)	Yürürlükteki metin
Giriş cümlesi	Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da onayı gereklidir	Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir
Bentler	1-7	1-7, Tasarı ile aynı

Adalet Komisyonu, 465. maddede asliye hukuk mahkemesinin görevinin izin değil onay olduğunu düşünerek kenar başlığı "İzin veya onayın bulunmaması" olarak değiştirmiş ve "iznini" kelimesinden sonra "veya onayını" ibaresini eklemişti (S. Sayısı 723, s. 315). Yürürlükteki 463 ve 465. madde metinlerinde ise "izin" sözcüğü kullanılmaktadır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 406. maddeydi; madde "İzin" başlığı altında "Mahkemei asliye tarafından" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Aşağıdaki hususlarda sulh mahkemesinin kararı alındıktan sonra mahkemei asliyenin dahi müsaadesi lazımdır: 1 – Vesayet altındaki kimsenin evlatlık olması veya başka birini evlat edinmesi. 2 – Vatandaşlık hakkını iktisap veya ondan feragat. 3 – İktisadi bir teşebbüsün iktisabı veya tasfiyesi ve vesayet altındaki kimsenin şahsi mesuliyetini veya mühim bir sermaye tahsisini icabettiren bir şirkete girmesi. 4 – Kaydıhayat ile maaş veya irat itasına veya kaydıhayat ile infaka dair mukaveleler akdi. 5 – Miras kabul veya reddi veya bir miras mukavelesi akdi. 6 – Küçüğün mezun kılınması. 7 – Vasi ile vesayet altında bulunan kimse arasında akdolunan mukavelelerin tasdiki.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 406 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 406	4721 sayılı Kanun m. 463
İzin verenler	Sulh mahkemesinin kararından sonra asliye mahkemesi	Vesayet makamının izninden sonra denetim makamı
Evlat edinme	Evlatlık olma veya başka birini evlat edinme	Evlat edinme veya evlat edinilme
Vatandaşlık	Vatandaşlık hakkını kazanma veya ondan feragat	Vatandaşlığa girme veya çıkma
Gelir ve bakım	Ömür boyu maaş, irat veya bakım sözleşmeleri	Ömür boyu aylık veya gelir bağlama, ölünceye kadar bakma sözleşmeleri
Miras	Mirasın kabulü veya reddi, miras sözleşmesi	Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi
Erginlik	Küçüğün mezun kılınması	Küçüğün ergin kılınması
Vasiyle sözleşme	Vasi ile vesayet altındaki kimse arasındaki sözleşmelerin onaylanması	Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 463. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Tasarıda "denetim makamının da onayı" ifadesi; Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 473
01.01.2002	Madde "denetim makamının da izni" ifadesiyle yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Bent	Vesayet makamından sonra denetim makamının da iznine bağlı iş
1	Vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi
2	Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması
3	Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması
4	Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması
5	Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması
6	Küçüğün ergin kılınması
7	Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un [1]

406. maddesini

karşılar; **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı", "asliye mahkemesi" yerine "denetim makamı"** deyimi kullanılmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 152). Tasarı metninde denetim makamının kararı **"onay"** olarak adlandırılmıştı; Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etmiş (S. Sayısı 723, s. 473), Kanun metninde ise **"denetim makamının da izni"** ifadesi yer almıştır.

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **izinlerin sırasıdır**: önce vesayet makamının izni, ardından denetim makamının izni alınır. İkinci nokta, **vasi ile vesayet altındaki kişi arasındaki işlemlerdir**; vasinin de paydaş olduğu taşınmazın paylaşılması denetim makamının iznine de bağlı tutulmuş ve bu iş için kısıtlılara kayyım atanması gerektiği belirtilmiştir.[3] Üçüncü nokta, **kanun yoludur**; Yargıtay, denetim makamının 463. madde uyarınca verdiği kararların kesin olmadığını ve temyiz edilebileceğini belirtmiştir.[4]

II. İki Basamaklı İzin

- **Kural:** Önce vesayet makamının, sonra denetim makamının izni.
- **Kapsam:** Maddede sayılan yedi iş.
- **İzinsiz işlem:** Vesayet altındaki kişinin izinsiz işlemi hükmündedir.

2 Maddeye göre sayılan hâllerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Vesayet makamının iznine bağlı işler 462. maddede sayılır (TMK m. 462); Yargıtay, taşınmaz satışına izin kararının 463. maddede denetim makamının iznine bağlı işler arasında sayılmadığını belirtmiştir.[5]

3 Kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yaptığı işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK m. 465). Vesayet makamının izin kararının tek başına yeterli olmadığı işlerde, denetim makamının izni alınmadıkça vesayet makamının kararının sonuç doğurmayacağı ve işlemin tamamlanmasına yetmeyeceği belirtilmiştir.[6]

3 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/246, K. 2012/6881.
4 Yargıtay 18. HD, 01.10.2012, E. 2012/10701, K. 2012/10436.
5 Yargıtay 18. HD, 24.02.2015, E. 2014/12707, K. 2015/2670.
6 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/246, K. 2012/6881.

III. Evlat Edinme

- **Kural:** Vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi iki izne bağlıdır.
- **Küçük:** Vesayet altındaki küçük, vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir.
- **Vasi evlat edinen ise:** Küçüğe temsil kayyımı atanır.

Vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir (TMK m. 308). Yargıtay, denetim makamından izin alınmaksızın vesayet altındaki küçüğün evlat edinilmesine karar verilmesini bozma nedeni saymıştır.[7] Vesayet makamından izin alınmış olmasına rağmen denetim makamının izin kararı dosyada bulunmayan bir evlat edinme davasında da hüküm bozulmuştur.[8] 4

Vasinin vesayeti altındaki küçüğü evlat edinmek istediği bir dosyada Yargıtay, vasi ile küçük arasında menfaat çatışması doğduğunu, küçüğün temsil kayyımıyla temsil edilmesi gerektiğini (TMK m. 426) ve vesayet ile denetim makamlarından izin alınmadan evlat edinmeye karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[9] Birlikte evlat edinmek isteyen eşlerden birinin kısıtlanıp vesayet altına alındığı bir dosyada Yargıtay, bu eşin denetim makamının izniyle evlat edinebileceğini belirterek evlat edinmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu gerekçesiyle verilen ret kararını bozmuştur.[10] Vesayet altındaki küçüğün evlat edinildiği bir dosyada izinlerin yanında evlat edinme kararından önce yapılması gereken kapsamlı araştırmanın (TMK m. 316) yapılmamış olması da kanun yararına bozma nedeni sayılmıştır.[11] 5

IV. Mirasın Kabulü, Reddi ve Miras Sözleşmesi

- **Kural:** Mirasın kabulü, reddi ve miras sözleşmesi iki izne bağlıdır.
- **Dava yoluyla ret:** Dava açma izni de gerekir.
- **Sınır:** Miras taksim ve miras payı devri sözleşmeleri 462. maddeye tabidir.

Beşinci bende göre mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznine bağlıdır. Yargıtay, dava sırasında kısıtlanan mirasçı yönünden mirasın hükmen reddine karar verilebilmesi için vasiye önce dava açma izni alması için süre verilmesi, bu izin alınırsa denetim makamından da izin alınması gerektiğini belirtmiştir.[12] Vasinin kısıtlı adına mirasın hükmen reddini istediği başka bir dosyada vesayet makamının izni ile denetim 6

7 Yargıtay 2. HD, 14.07.2009, E. 2009/10446, K. 2009/14069.
8 Yargıtay 2. HD, 02.11.2009, E. 2009/13713, K. 2009/18543.
9 Yargıtay 2. HD, 27.10.2008, E. 2007/13558, K. 2008/14178.
10 Yargıtay 2. HD, 20.12.2012, E. 2011/15963, K. 2012/31130.
11 Yargıtay 2. HD, 23.01.2007, E. 2006/10408, K. 2007/216.
12 Yargıtay 7. HD, 21.05.2025, E. 2024/4039, K. 2025/2744.
13 Yargıtay 14. HD, 13.11.2017, E. 2015/18866, K. 2017/8433.

makamının onayını içeren kararın dosyaya eklenmesi istenmiştir;[13] bu kararda denetim makamının kararı "onay" olarak anılmıştır.

7 Temsil kayyımına izin ve onay alması için süre verilirken sürenin kesin olup olmadığının ve sonuçlarının belirtilmesi gerekir; iznin alınması kayyımın tasarrufunda olmadığından kayyıma gerekli başvuruyu yapması için süre verilmelidir.[14]

8 Miras sözleşmesi ile mirasın paylaştırılmasına ilişkin sözleşmeler ayrı tutulmuştur. Yargıtay, vasinin kısıtlı adına miras taksim ve miras payı devri sözleşmesi yapmak için istediği iznin 462. maddenin 9. bendi uyarınca vesayet makamına ait olduğunu belirterek sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.[15]

V. Vesayet Altındaki Kişi ile Vasi Arasında Sözleşme

- **Kural:** Vasiyle yapılacak sözleşme iki izne bağlıdır.
- **Menfaat çatışması:** Vesayet altındaki kişiye kayyım atanır.
- **Önce vesayet makamı:** İzin istemini önce vesayet makamı karara bağlar.

9 Yedinci bende göre vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması denetim makamının iznine de bağlıdır. Yargıtay, vasinin de paydaş olduğu taşınmazdaki bağımsız bölümlerin paydaşlar arasında paylaşılmasının vesayet altındaki kişiler ile vasi arasında bir paylaşma sözleşmesi yapılmasını gerektirdiğini, bu nedenle denetim makamının izninin de alınması ve kısıtlılara bu iş için kayyım atanması gerektiğini belirtmiştir.[16] Vasiye miras taksim sözleşmesine göre tapuda intikal işlemi yapma yetkisi verilmesi isteminin reddine ilişkin bir karar da vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılabilmesi için denetim makamının izninin gerektiği gözetilerek onanmıştır.[17]

10 Vasinin kısıtlıya ait taşınmaz payını satın almak için izin istediği bir dosyada vesayet makamı istemi karara bağlamadan dosyayı denetim makamına göndermiş; Yargıtay, izin isteminin önce vesayet makamınca incelenmesi gerektiğini belirterek sulh hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.[18]

VI. Diğer İşler

- **Vatandaşlık:** Vatandaşlığa girme veya çıkma.
- **Ticari işler:** İşletme devralma, tasfiye ve ortaklıklar.
- **Gelir ve bakım:** Ömür boyu gelir ve ölünceye kadar bakma sözleşmeleri.
- **Erginlik:** Küçüğün ergin kılınması.

14 Yargıtay 14. HD, 01.12.2020, E. 2016/18724, K. 2020/7939.
15 Yargıtay 17. HD, 14.12.2011, E. 2011/10571, K. 2011/12248.
16 Yargıtay 2. HD, 22.03.2012, E. 2011/246, K. 2012/6881.
17 Yargıtay 2. HD, 06.04.2009, E. 2008/18920, K. 2009/6313.
18 Yargıtay 17. HD, 09.12.2011, E. 2011/7405, K. 2011/12057.

İkinci bent vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesini veya çıkmasını, üçüncü bent bir işletmenin devralınmasını veya tasfiyesini, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesini veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunmasını, dördüncü bent ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmelerini iki izne bağlar. Kısıtlanıp velayet altında bırakılan ergin çocuk için ise velinin ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapmak üzere izin almasına gerek olmadığı, 462 ve 463. maddelerin velayet altındaki çocuklarda uygulanmayacağı belirtilmiştir.[19] 11

Altıncı bentteki ergin kılınma için on beş yaşını dolduran küçüğün kendi isteği ve velisinin rızası gerekir (TMK m. 12). Yargıtay, vesayet ve denetim makamlarından izin alınmaksızın verilen ergin kılma kararını kanun yararına bozmuştur.[20] 12

VII. Denetim Makamının Kararına Karşı Kanun Yolu

- **463 kararları:** Kesin değildir; temyiz edilebilir.
- **İtiraz kararları:** Vesayet makamı kararına itiraz üzerine verilen karar kesindir.

Yargıtay, denetim makamının 463. madde uyarınca verdiği kararların kesin olmadığını ve bunlara karşı temyiz yoluna gidilebileceğini belirtmiş; denetim makamının delilleri toplayıp gerektiğinde keşif yaparak taşınmazların değerini tespit etmesi gerektiğini, dosya üzerinden menfaate aykırılık gerekçesiyle ret kararı verilemeyeceğini kabul etmiştir.[21] Vesayet makamının kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine denetim makamının verdiği karar ise kesindir (TMK m. 461, 488). 13

UYGULAMA NOTU

Vesayet altındaki bir küçüğü evlat edinmek isteyen kişi, vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznini almalıdır (TMK m. 308, 463). **Vasi, vesayet altındaki kişi adına mirası reddedecekse**, dava açma izninin yanında mirasın reddi için vesayet ve denetim makamlarının iznini almalıdır; dava vekille takip ediliyorsa mirasın reddi yetkisini içeren özel vekaletname verilmelidir. **Vasi ile vesayet altındaki kişi arasında bir paylaşma veya satış söz konusuysa**, vesayet altındaki kişi için kayyım atanması istenmeli ve denetim makamının izni de alınmalıdır (TMK m. 426, 463).

19 Yargıtay 8. HD, 02.12.2019, E. 2019/6008, K. 2019/10760.
20 Yargıtay 2. HD, 29.12.2004, E. 2004/14068, K. 2004/15983.
21 Yargıtay 18. HD, 01.10.2012, E. 2012/10701, K. 2012/10436.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
14.07.2009 · E. 2009/10446 · K. 2009/14069

Vesayet altındaki küçüğün evlat edinilmesine denetim makamının izni alınmadan karar verilemez

Aile mahkemesinde vesayet altındaki bir küçüğün evlat edinilmesi istendi. Küçüğe dava sırasında vasi atanmış, ancak vasi davaya katılmamıştı. Mahkeme evlat edinmeye karar vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *...vasinin davaya dahil edilmeden, eksik hasımla yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmadığı gibi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 463. maddesine vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izninin gerekli olduğu haller düzenlenmiş olup, vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi ve evlat edinilmesi hali de bunlar arasında sayılmaktadır. Mahkemece, denetim makamından izin alınmaksızın küçüğün evlat edinilmesine karar verilmesi de usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, 463. maddenin 1. bendini evlat edinme davasına uygular. Vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir (TMK m. 308). Daire, vasinin davaya katılımı sağlanmadan eksik hasımla karar verilmesini ve denetim makamından izin alınmaksızın evlat edinmeye hükmedilmesini bozma nedeni saymıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
27.10.2008 · E. 2007/13558 · K. 2008/14178

Vasi vesayeti altındaki küçüğü evlat edinmek isterse küçüğe temsil kayyımı atanmalı ve vesayet dairelerinin izni alınmalıdır

Vasi, vesayeti altındaki küçüğü evlat edinmek için hasımsız olarak dava açmıştır. Mahkeme davayı kabul etti ve karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir.

> *Yine, aynı Kanunun 463. maddesinde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izninin gerekli olduğu haller düzenlenmiş olup, vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi ve evlat edinilmesi hali de bunlar arasında sayılmaktadır. Mahkemece vesayet ve denetim makamlarından izin alınmaksızın, küçüğün evlat edinilmesine karar verilmesi de usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin evlat edinen konumunda olduğu durumu ele alır. Daire, evlat edinmek isteyen vasi ile küçük arasında menfaat çatışması doğduğunu, bu nedenle küçüğün temsil kayyımıyla temsil edilmesi gerektiğini (TMK m. 426) ve vesayet ile denetim makamlarından izin alınmadan evlat edinmeye karar verilemeyeceğini belirtmiştir. Kanun yararına bozma, hükmün sonucuna etkili olmamak üzere verilmiştir.

3 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
21.05.2025 · E. 2024/4039 · K. 2025/2744

Kısıtlı mirasçı adına mirasın hükmen reddi için önce dava açma izni, ardından denetim makamının izni alınmalıdır

Mirasçılar, miras bırakanın terekesinin borca batık olduğunu ileri sürerek mirasın hükmen reddini istemiştir. Davacılardan biri dava sırasında kısıtlanmış ve vesayet altına alınmıştı. İlk derece mahkemesi davayı kabul etti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir; karar davalı vergi dairesi müdürlükleri vekilince temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, 4721 sayılı Kanun'un 462/8. maddesi uyarınca vasiye dava açma hususunda izin alınması için süre verilmesi gerekmektedir. Husumete izin kararı alınması hâlinde ise, 4721 sayılı Kanun'un 463/5. maddesi uyarınca denetim makamından da izin alınması gerekmektedir. Mahkemece, davacılardan ... yönünden ilgili maddeler uyarınca işlem yapılmadan, mirasın hükmen reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, mirasın reddinde izinlerin sırasını gösterir. Vasinin kısıtlı adına dava açabilmesi için önce vesayet makamının izni gerekir (TMK m. 462); mirasın reddi ise vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznine bağlıdır (TMK m. 463/5). Daire, bu işlemler yapılmadan kısıtlı mirasçı yönünden mirasın hükmen reddine karar verilmesini bozma nedeni saymıştır.

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
13.11.2017 · E. 2015/18866 · K. 2017/8433

Vasi kısıtlı adına mirasın hükmen reddini isterse vesayet makamının izni ile denetim makamının onayını içeren karar dosyaya getirilmelidir

Mirasçılar adına mirasın hükmen reddi istendi; davacılar arasında vesayet altında bulunan bir kısıtlı da vardı. Mahkemenin kararı davalı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu madde 463 uyarınca, vesayet altındaki kişinin vasisinin vesayet altındaki kişi adına mirası reddedebilmesi için, vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da onayı gereklidir. Somut olayda; 1-Vasinin kısıtlı adına mirasın hükmen reddini talep edebileceğine dair vesayet makamının izni ile denetim makamının onayını içerir kararın temin edilmesi, 2-Murise ait mirasçılık belgesinin ilgilisinden temin edilmesi ve daha sonra evrakın dosyaya eklenerek Dairemize gönderilmesi için dosyanın MAHALLİNE İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, mirasın reddinde vasiden aranan belgeleri sayar. Daire, vasinin kısıtlı adına mirası reddedebilmesi için vesayet makamının izninden sonra denetim makamının onayının da gerektiğini belirtmiş; izin ve onayı içeren kararın ve mirasçılık belgesinin dosyaya eklenmesi için dosyayı iade etmiştir. Kararda ayrıca vekille takip edilen mirasın reddi davalarında mirasın reddi yetkisini içeren özel vekaletname sunulmasının zorunlu olduğu hatırlatılmıştır. Kanun metninde bu kavram için "izin" sözcüğü kullanılmaktadır.

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
01.12.2020 · E. 2016/18724 · K. 2020/7939

Mirasın reddi için izin ve onay alması istenen temsil kayyımına verilen sürenin kesin olduğu ve sonuçları açıkça bildirilmelidir

Veli, kendi adına ve velayeti altındaki küçükler adına mirasın gerçek reddini istemiştir. Küçüklere temsil kayyımı atandı. Mahkeme, kayyıma vesayet makamından izin ve denetim makamından onay alması için iki hafta süre vermiştir; onay alınmadığı gerekçesiyle küçükler yönünden davayı reddetmiştir. Karar kayyım tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece kayyıma, "Bursa 2. Sulh Hukuk Mahkemesinden mirası red için 462. madde gereğince izin, denetim makamından 463/5. madde gereğince onay almak üzere tarafınıza tebliğ tarihi itibari ile 2 hafta süre verilmiş olduğu hususu ihtar olunur." şerhi içeren tebligat 04.12.2015 tarihinde usulüne uygun tebliğ edilmişse de, verilen sürenin kesin süre olup olmadığı belirtilmeden ve sonuçları hatırlatılmadan verilmiş olması, ayrıca bu sürede gerekli izin ve onayların alınması kayyımın tasarrufunda olmadığından, kayyıma gerekli başvuruyu yapmak üzere süre verilmesi gerektiğinin anlaşılmasına göre, kayyımın süresinde gerekli onayı almadığı gerekçesiyle davacı küçükler ..., ... ve ... ile ... ve ... yönünden davanın reddine karar verilmesi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 463. maddenin 5. bendindeki iznin usul bakımından nasıl aranacağını gösterir. Daire, kayyıma verilen sürenin kesin süre olup olmadığının belirtilmediğini ve sonuçlarının hatırlatılmadığını, ayrıca izin ve onayın alınmasının kayyımın tasarrufunda olmadığını, bu nedenle kayyıma gerekli başvuruyu yapmak üzere süre verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargılama sırasında ergin olan mirasçıların mirası redde muvafakatlerinin de alınması gerektiği vurgulanarak hüküm bozulmuştur.

6 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
14.12.2011 · E. 2011/10571 · K. 2011/12248

Miras taksim ve miras payı devri sözleşmesine izin vesayet makamına aittir; denetim makamının iznine bağlı olan miras sözleşmesidir

Vasi, kısıtlı adına miras taksim sözleşmesi ve miras payı devri sözleşmesi yapmak için izin istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi ve asliye hukuk mahkemesi ayrı ayrı görevsizlik kararı vermiştir; dosya yargı yerinin belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu 462/9. maddesine göre, mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması, vesayet makamının iznine tabi kılınmıştır. Somut olayda; vasinin kısıtlı adına miras sözleşmesi değil, miras taksim sözleşmesi ve miras payı devir sözleşmesi yapma izni istediği, TMK 462/9 maddesine göre, kısıtlı adına miras paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmesi yapılmasının, vesayet makamının iznine tabi olduğu anlaşılmış olmakla, uyuşmazlığın vesayet makamı olan Çardak Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 462 ve 463. maddeler arasındaki sınırı çizer. Mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462); 463. maddenin 5. bendi ise mirasın kabulü, reddi ve miras sözleşmesi yapılmasında denetim makamının iznini de arar. Daire, istenen iznin miras sözleşmesi değil miras taksim ve miras payı devri sözleşmesine ilişkin olduğunu belirterek vesayet makamını yargı yeri olarak belirlemiştir.

7 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.03.2012 · E. 2011/246 · K. 2012/6881

Vasi ile vesayet altındaki kişiler arasında yapılacak paylaşma sözleşmesi denetim makamının iznine de bağlıdır; bu iş için kayyım atanmalıdır

Vasi, vesayeti altındaki iki kısıtlının pay sahibi olduğu taşınmazdaki bağımsız bölümlerin paylaşımı için vesayet makamından izin istemiştir. Vasinin kendisi de aynı taşınmazda paydaştı. Vesayet makamı paylaşmaya izin vermiştir; vasinin sonradan istediği düzeltme reddedildi ve bu karar temyiz edilmiştir.

> *Aynı taşınmazda vasi de pay sahibi olduğuna göre, ana taşınmazdaki, "paylı mülkiyet" şeklindeki birden çok bağımsız bölüm niteliğindeki taşınmazların, paydaşları arasında, her bir bağımsız bölümün paydaşlardan birine tahsisi suretiyle paylaşılmasına izin verilmesi isteği, vesayet altındaki kişiler ile vasi arasında resmi memur önünde "paylaşma sözleşmesi" yapılmasını gerektirdiğinden, vesayet makamının izninden sonra denetim makamının iznini de gerektiren bir işlem niteliğindedir (TMK. md. 463/7). Denetim makamının izni olmaksızın sadece vesayet makamının izni yeterli değildir. Bu bakımdan ortada denetim makamınca verilmiş bir izin olmadığına göre, vesayet makamının 20.01.2009 tarihli kararı tek başına sonuç doğurmaz ve işlemin tamamlanmasına yetmez.*

DEĞERLENDİRME Karar, 463. maddenin 7. bendini paylaşma sözleşmesine uygular. Daire, vasinin de paydaş olduğu taşınmazın paylaşılmasının vesayet altındaki kişiler ile vasi arasında bir paylaşma sözleşmesi yapılmasını gerektirdiğini, bu nedenle vesayet makamının izninin yeterli olmayıp denetim makamının izninin de gerektiğini belirtmiştir. Kısıtlıların menfaati ile vasinin menfaati çatıştığından kısıtlılara bu iş için kayyım atanması gerektiği de kabul edilmiştir (TMK m. 426).

8 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2012 · E. 2012/10701 · K. 2012/10436

Denetim makamının 463. madde uyarınca verdiği kararlar kesin değildir; bu kararlara karşı temyiz yoluna gidilebilir

Kısıtlı ile vasisi, ortak miras bırakanlarından kalan taşınmazlar için rızai taksim sözleşmesi yapmıştır. Vasi sözleşmenin infazı için izin istemiştir; vesayet makamı izin verip dosyayı onay için denetim makamına göndermiştir. Denetim makamı dosya üzerinden kısıtlının menfaatine olmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir; bu karara karşı temyiz dilekçesini de temyiz kabiliyeti olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

> *Aynı yasanın 463/7. maddesi uyarınca vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması halinde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir. Denetim makamının Türk Medeni Kanununun 463. maddesi hükmüne göre verdiği kararlar kesin olmayıp bunlara karşı temyiz yoluna gidilebilir. Denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince davacı vasinin göstereceği delilleri toplanarak ve gerektiğinde mahallinde keşif de yapılarak taşınmazların değerinin tespiti ile tüm deliller birlikte değerlendirilip oluşacak sonuç doğrultusunda bir karar verilmesi gerekirken, kısıtlının menfaatine olmadığı gerekçesiyle davanın reddi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, denetim makamının 463. madde kapsamındaki kararlarının hukuki niteliğini belirler. Daire, bu kararların kesin olmadığını ve temyiz edilebileceğini belirterek temyiz dilekçesinin reddine ilişkin ek kararı kaldırmıştır. Esas yönünden de denetim makamının delilleri toplayıp gerektiğinde keşif yaparak taşınmazların değerini tespit etmesi ve bütün delilleri birlikte değerlendirmesi gerektiğini, dosya üzerinden menfaate aykırılık gerekçesiyle ret kararı verilemeyeceğini kabul etmiştir.

9 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.12.2004 · E. 2004/14068 · K. 2004/15983

Vesayet altındaki küçüğün ergin kılınması vesayet ve denetim makamlarının iznine bağlıdır

Küçüğün ergin kılınması istemiyle hasımsız olarak açılan dava kabul edildi ve karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararın kanun yararına bozulmasını istemiştir.

> *Aynı Kanunun 463. maddesinde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izninin gerekli olduğu haller düzenlenmiş olup, vesayet altındaki kişinin ergin kılınması hali de bunlar arasında sayılmıştır. Mahkemece, vesayet ve denetim makamlarından izin alınmaksızın küçüğün ergin kılınmasına karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 463. maddenin 6. bendinin uygulamasıdır. On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir (TMK m. 12). Daire, vesayet altındaki kişinin ergin kılınmasının 463. maddede sayıldığını belirterek vesayet ve denetim makamlarından izin alınmaksızın verilen ergin kılma kararını, sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 308:** Küçüğün rızası ve yaşı.
- **TMK m. 316:** Evlat edinmede araştırma.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımı.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.

- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 465:** İznin bulunmaması.

MADDE

464 C. Rapor ve hesapların incelenmesi

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler; gerekli gördüğü hâllerde bunların tamamlanması veya düzeltilmesini ister.

(2) Vesayet makamı, rapor ve hesapları kabul veya reddeder; gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 464, vesayet makamının vasi üzerindeki mali denetimini düzenler. Vesayet makamı, vasinin **belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler**; gerekli gördüğü hâllerde bunların **tamamlanmasını veya düzeltilmesini** ister, rapor ve hesapları **kabul veya reddeder** ve gerektiğinde vesayet altındaki kişinin **menfaatini korumak için uygun önlemleri** alır. Yargıtay, malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının vasisi hakkında hesap vermesine yer olmadığına karar verilmesini bozma nedeni saymıştır.[1] Madde eski Kanun'un 407. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Hesap	Vasinin yönetimle ilgili tuttuğu ve en az yılda bir defa vesayet makamının incelemesine sunduğu hesap (TMK m. 454).
Rapor	Vasinin yönetimle ilgili olarak belli dönemlerde vesayet makamına verdiği rapor (TMK m. 464).
Kesin hesap	Görevi sona eren vasinin vesayet makamına verdiği son hesap (TMK m. 489).
Defter	Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine yönetilecek malvarlığı için tutulan defter (TMK m. 438).

1 Yargıtay 2. HD, 19.10.2009, E. 2009/13839, K. 2009/17780.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 464- Yürürlükteki Kanunun 407 nci maddesini karşılamaktadır. "Sulh mahkemesi" deyime yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 152*

Tasarının 464. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 473).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 407. maddeydi; madde "Rapor ve hesapların tetkiki" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh Mahkemesi, Vasinin muayyen zamanlarda verdiği rapor ve hesapları tetkik ve lüzum görürse ikmal ve tashihini emir eder. Sulh Mahkemesi, rapor ve hesapları kabul veya ret ve icabında vesayet altındaki kimsenin menfaatinin iktiza ettiği tedbirleri ittihaz eyler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 407 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 407	4721 sayılı Kanun m. 464
İnceleyen	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
İnceleme	Belirli zamanlarda verilen rapor ve hesapları inceler, gerekirse tamamlanmasını ve düzeltilmesini emreder	Belli dönemlerde verilecek rapor ve hesapları inceler, gerekli gördüğünde tamamlanmasını veya düzeltilmesini ister
Karar ve önlem	Kabul veya ret; gerektiğinde menfaatin gerektirdiği tedbirler	Kabul veya ret; gerektiğinde menfaati korumak için uygun önlemler

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 464. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İnceleme	Vesayet makamı vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler	TMK m. 464/1

Konu	Kural	Dayanak
Eksiklik	Gerekli gördüğü hâllerde tamamlanmasını veya düzeltilmesini ister	TMK m. 464/1
Karar	Rapor ve hesapları kabul veya reddeder	TMK m. 464/2
Önlem	Gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır	TMK m. 464/2
Hesap dönemi	Vesayet makamının belirlediği tarihlerde, her hâlde yılda bir	TMK m. 454/2
Kesin hesap	Son rapor ve kesin hesap da aynı şekilde incelenir ve onaylanır	TMK m. 490
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 407	Gerekçe, s. 152

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **407. maddesini** karşılar; **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 152). Tasarının 464. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 473).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, incelemenin **vasinin hesap tutma yükümlülüğüne** dayanmasıdır; malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlı için hesap vermesine yer olmadığına karar verilmesi bozma nedeni sayılmıştır.[2] İkinci nokta, vesayet makamının hesap ve defterle ilgili kararlarına karşı yolun **denetim makamına itiraz** olmasıdır.[3] Üçüncü nokta, **kesin hesabın** verilip verilmediğinin ve kabul edilip edilmediğinin, vasiyle ilgili davalarda zamanaşımının değerlendirilmesi bakımından incelenmesidir.[4]

II. Vesayet Makamının İncelemesi

- **Konu:** Vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesaplar.
- **Eksiklik:** Tamamlanması veya düzeltilmesi istenir.
- **Hazır bulunma:** Görüş açıklayabilen vesayet altındaki kişi olanak ölçüsünde hazır bulundurulur.

2 Birinci fıkraya göre vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler; gerekli gördüğü hâllerde bunların tamamlanmasını veya düzeltilmesini ister. Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek, yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği

2 Yargıtay 2. HD, 19.10.2009, E. 2009/13839, K. 2009/17780.
3 Yargıtay 2. HD, 12.04.2012, E. 2011/15613, K. 2012/9400.
4 Yargıtay 3. HD, 12.06.2012, E. 2012/10643, K. 2012/14828.

tarihlerde, her hâlde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür; vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur (TMK m. 454). Yönetilecek malvarlığının defteri, vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine tutulur (TMK m. 438).

Yargıtay, banka hesabında parası, geliri ve kiraya verilmiş taşınmazları bulunan kısıtlı için vasi tarafından defter tutulmasına ve vasinin hesap vermekle sorumlu tutulmasına karar verilmesi gerektiğini belirterek hesap vermesine yer olmadığına ilişkin hükmü bozmuştur.[5] Vasiden hesap alınmaması şeklinde kurulan bir hüküm, 438, 457, 466 ve 469. maddeler dikkate alınmadığı gerekçesiyle daha önce de bozulmuştu.[6] Adına kayıtlı malvarlığı bulunmayan kısıtlı adayı için vasinin defter tutma yükümlülüğünden muaf tutulmasını ve hesap alınmasına yer olmadığını da içeren bir vasi atama kararı ise esas yönünden onanmıştır.[7] 3

III. Kabul, Ret ve Önlem

- **Karar:** Rapor ve hesaplar kabul veya reddedilir.
- **Önlem:** Vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemler alınır.
- **Ücret:** Vasinin ücreti her hesap dönemi için belirlenir.

İkinci fıkraya göre vesayet makamı, rapor ve hesapları kabul veya reddeder; gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır. Kanun, alınacak önlemleri tek tek saymamıştır. Vasinin ücreti de yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri göz önünde tutularak her hesap dönemi için vesayet makamınca belirlenir (TMK m. 457). 4

Vasinin harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesi, hesabın incelenmesinde verilen kararlardandır. Yargıtay, vasinin kısıtlı adına yaptığı harcamaların bir bölümünün kabul edilmemesine yönelik temyiz dilekçesini vesayet makamı kararına itiraz niteliğinde görmüş ve dosyayı denetim makamınca gereği yapılmak üzere geri çevirmiştir.[8] 5

IV. Kesin Hesap ve Zamanaşımı

- **Kesin hesap:** Görevi sona eren vasi son raporu ve kesin hesabı verir.
- **İnceleme:** Kesin hesap da aynı şekilde incelenir ve onaylanır.
- **Zamanaşımı:** Tazminat davası kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl.

5 Yargıtay 2. HD, 19.10.2009, E. 2009/13839, K. 2009/17780.
6 Yargıtay 2. HD, 19.07.2006, E. 2006/4859, K. 2006/11444.
7 Yargıtay 8. HD, 23.05.2019, E. 2019/3076, K. 2019/5467.
8 Yargıtay 2. HD, 08.12.2009, E. 2009/8908, K. 2009/21082.

6 Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlüdür (TMK m. 489); son rapor ve kesin hesap, belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır (TMK m. 490). Kısıtlıların ölümü üzerine verilen kesin hesabın, bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra kabul edilmediği dosyalarda da bu karara karşı yol denetim makamına itiraz olarak görülmüştür.[9]

7 Sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası, kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492). Yargıtay, vasinin görevi sırasında ve kısıtlının ölümünden sonra yaptığı masrafların tahsiline ilişkin bir davada, kesin hesabın ve raporun verilip verilmediği ve kabul edilip edilmediği incelenmeden zamanaşımı nedeniyle verilen ret kararını bozmuştur.[10]

V. Kayyımın Rapor ve Hesapları

- **Kural:** Vasi hakkındaki hükümler kayyıma da uygulanır.
- **Örnek:** Miras ortaklığı temsilcisinin hesapları.

8 Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). Yargıtay, miras ortaklığı temsilcisini özel kayyım niteliğinde görmüş ve onun rapor ve hesaplarının da 464. madde uyarınca vesayet makamınca inceleneceğini kabul etmiştir.[11]

VI. İnceleme Kararlarına Karşı Yol

- **İtiraz:** Tebliğden başlayarak on gün içinde denetim makamına.
- **Sonuç:** Denetim makamının itiraz üzerine verdiği karar kesindir.

9 Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461); denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak bu itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, vasinin defter tutmasına yer olmadığına ilişkin karara karşı verilen temyiz dilekçesini itiraz olarak kabul etmiş ve dosyayı denetim makamınca kesin bir karar verilmesi için iade etmiştir.[12] Miras ortaklığı temsilcisinin hesaplarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararına karşı temyiz istemi de bu kararın kesin olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.[13]

9 Yargıtay 2. HD, 21.11.2011, E. 2011/5775, K. 2011/19051; Yargıtay 18. HD, 04.04.2013, E. 2013/2528, K. 2013/5542.
10 Yargıtay 3. HD, 12.06.2012, E. 2012/10643, K. 2012/14828.
11 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2007/18656, K. 2009/4505.
12 Yargıtay 2. HD, 12.04.2012, E. 2011/15613, K. 2012/9400.
13 Yargıtay 2. HD, 12.03.2009, E. 2007/18656, K. 2009/4505.

UYGULAMA NOTU

Vasi, vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa hesabını belgeleriyle birlikte sunmalıdır; vesayet makamı eksik gördüğü noktaların tamamlanmasını veya düzeltilmesini isteyebilir (TMK m. 454, 464). **Vasinin harcamalarının bir bölümü kabul edilmezse**, vasi karar kendisine tebliğ edildikten sonra on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 461). **Hesaplarda eksiklik gören yakın**, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir (TMK m. 461/1).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
19.10.2009 · E. 2009/13839 · K. 2009/17780

Malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlının vasisi için defter tutulmasına ve hesap verilmesine karar verilmelidir

Vesayet makamı, kısıtlıya vasi atarken vasinin hesap vermesine yer olmadığına karar vermiştir. Kısıtlının banka hesabında parası, aylık geliri ve kiraya verilmiş çok sayıda taşınmazı bulunuyordu. Karar temyiz edilmiştir.

> *Vasi, kısıtlının mallarını iyi bir yönetici gibi yönetmek zorundadır. (TMK. md. 454/1) Vasi yönetimle ilgili hesap tutmak, vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her halde yılda bir defa hesabı onun incelenmesine sunmakla yükümlüdür. Mal varlığı ve geliri bulunan kısıtlının mallarının yönetimi ve denetimi ile ilgili vasi tarafından defter tutulmasına ve vasinin yasal düzenlemeler çerçevesinde hesap vermekle sorumlu tutulmasına (Velayet-Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük md. 15 ve 16) karar vermek gerekirken yazılı şekilde ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 464. maddedeki incelemenin ön koşulunu gösterir. Vasi yönetimle ilgili hesap tutmak ve hesabı vesayet makamının belirlediği tarihlerde, her hâlde yılda bir defa onun incelemesine sunmakla yükümlüdür (TMK m. 454); vesayet makamı da bu rapor ve hesapları inceler. Daire, malvarlığı ve geliri bulunan kısıtlı için vasi tarafından defter tutulmasına ve vasinin hesap vermekle sorumlu tutulmasına karar verilmesi gerekirken hesap vermesine yer olmadığına karar verilmesini bozma nedeni saymıştır.

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
12.04.2012 · E. 2011/15613 · K. 2012/9400

Vesayet makamının defter tutulmasına yer olmadığına ilişkin kararına karşı yol, denetim makamına itirazdır

Vesayet makamı, vasinin defter tutmasına yer olmadığına karar vermiştir. Vasi, defter tutması gerektiğini ileri sürerek bu ek kararı temyiz etmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 464. maddesi gereğince vesayet makamı vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler. Türk Medeni Kanununun 488. maddesinde ise ilgililer vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ tarihinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Türk Medeni Kanununun 397/2. maddesi gereğince denetim makamı görevi Asliye Hukuk Mahkemelerine aittir (5133 s. Yasa md. 2, 3) Vasinin defter tutma işlemi vesayetin idaresi ile ilgilidir. Bu tür kararların temyiz kabiliyeti yoktur. Bu nedenle vasinin defter tutmasına yer olmadığına dair karara yönelik temyiz dilekçesinin itiraz dilekçesi kabul edilip görev yönünden reddiyle 23.08.2010 gün 2008/121 esas, 276 karar sayılı ek kararın denetim makamınca incelenmek ve bu konuda kesin bir karar vermek üzere dosyanın mahalli mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 464. madde kapsamındaki inceleme kararlarının kanun yolunu gösterir. Daire, vesayet makamının vasinin rapor ve hesaplarını incelediğini, defter tutma işleminin vesayetin idaresiyle ilgili olduğunu ve bu tür kararların temyiz edilemeyeceğini belirtmiş; temyiz dilekçesini itiraz olarak kabul edip görev yönünden reddederek denetim makamınca kesin bir karar verilmesi için dosyayı mahkemesine iade etmiştir (TMK m. 488).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2011 · E. 2011/5775 · K. 2011/19051

Kesin hesapta vasinin harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesine karşı verilen temyiz dilekçesi itiraz niteliğindedir

Kısıtlıların ölümü üzerine vesayet sona ermiştir. Vesayet makamı vasiden kesin hesap ve son rapor istemiştir; vasinin verdiği kesin hesap ve son rapor, bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra kabul edilmemiştir. Karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vasinin kısıtlılar adına vasilik görevinin devamı süresince yaptığı harcamalarının bir bölümünün kabul edilmemesi nedeniyle vesayet makamının ... olduğu karara yönelik temiz dilekçesi, vesayet makamının kararına itiraz niteliğindedir. Bu nedenle, temyiz dilekçesinin görev yönünden reddi ile denetim makamınca gereği yapılmak üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 464. maddedeki kabul veya ret kararının kesin hesap aşamasında da aynı yola tabi olduğunu gösterir. Son rapor ve kesin hesap, belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır (TMK m. 490). Daire, harcamaların bir bölümünün kabul edilmemesine yönelik temyiz dilekçesini vesayet makamı kararına itiraz olarak nitelendirmiş, dilekçeyi görev yönünden reddederek dosyayı denetim makamınca gereği yapılmak üzere geri çevirmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2009 · E. 2007/18656 · K. 2009/4505

Miras ortaklığı temsilcisinin rapor ve hesapları da vesayet makamınca incelenir; itiraz üzerine verilen denetim makamı kararı kesindir

Miras ortaklığına atanan temsilcinin rapor ve hesaplarına ilişkin vesayet makamı kararına karşı itiraz edilmiştir. Denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin kararı, mirasçılardan biri tarafından temyiz edilmiştir.

> *Miras ortaklığı temsilcisi (TMK. md. 640) özel kayyım niteliğindedir. Türk Medeni Kanununun 403. maddesi uyarınca vasi hakkındaki hükümler, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım (mümessil) hakkında da uygulanır. Vesayet makamı, vasinin (mümessilin) belli sürelerde vereceği rapor ve hesapları inceler. (TMK. md. 464) Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden itibaren 10 gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir. (TMK. md. 461) Denetim makamının vereceği kararlar kesindir. O halde mirasçı ...'ın asliye hukuk mahkemesi kararına yönelik temyiz isteminin reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 464. maddenin kayyımlara da uygulandığını gösterir. Kanun'un vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır (TMK m. 403). Daire, miras ortaklığı temsilcisini özel kayyım niteliğinde görmüş; onun rapor ve hesaplarının vesayet makamınca inceleneceğini, vesayet makamının kararına karşı denetim makamına itiraz edilebileceğini ve denetim makamının kararının kesin olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiştir.

5 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
12.06.2012 · E. 2012/10643 · K. 2012/14828

Vasinin masraf alacağında zamanaşımı değerlendirilmeden önce kesin hesap ve raporun verilip verilmediği ve kabul edilip edilmediği incelenmelidir

Kısıtlı babasına vasi olarak atanan davacı, vesayet görevi sırasında ve kısıtlının ölümünden sonra yaptığı masrafların diğer kardeşlerinden tahsilini istemiştir. Mahkeme, davanın bir yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra açıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Rapor ve hesapların kabul edilmesi ile TMK.464 f.II.madde hükmü gereğince gerek vasiye karşı vesayet altındaki kişinin ölümü ve benzeri haller sebebi ile vesayetin sona ermesi sebebiyle tazminat davası, gerekse vasinin yapılan masraflar sonucunda alacak davası açmak için zamanaşımının başlangıç gününün tayini söz konusu olacaktır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 464. maddenin ikinci fıkrasındaki kabul veya ret kararının sonraki davalar bakımından önemini gösterir. Sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492). Daire, zamanaşımının başlangıcının belirlenmesi için kesin hesabın ve raporun verilip verilmediğinin ve kabul edilip edilmediğinin incelenmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 438:** Defter tutma.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 457:** Vasinin ücreti.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap.
- **TMK m. 490:** Rapor ve hesabın incelenmesi.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.

MADDE

465 D. İznin bulunmaması

KANUN METNİ

Kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yapmış olduğu işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 465, izin şartına uyulmamasının sonucunu belirler. Kanunen gerektiği hâlde vasinin **yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan** yaptığı işlemler, **vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir**. Vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir; vesayet altındaki kişi ise yalnız kendi menfaatine harcanan veya malvarlığında mevcut olan **zenginleşme tutarıyla** sorumludur (TMK m. 452). Yargıtay, vasinin izin almadan verdiği kabul beyanına dayanılarak hüküm kurulmasını bozma nedeni saymıştır.[1] Madde eski Kanun'un 408. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Yetkili vesayet daireleri	Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) ve denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi) (TMK m. 397).
İzinsiz işlem	Kanunen izin gerektiği hâlde izin alınmadan yapılan işlem.
Onama	Vesayet altındaki kişinin yaptığı işleme vasinin sonradan verdiği rıza (TMK m. 451).
Zenginleşme tutarı	Vesayet altındaki kişinin menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan değer (TMK m. 452).

1 Yargıtay 7. HD, 01.03.2022, E. 2021/7979, K. 2022/1516.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 465- Yürürlükteki Kanunun 408 inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki madde sulh mahkemesinin izni alınmadan yapılan tasarrufların hukuksal durumunu düzenlemiştir. Maddenin aslı olan İsviçre Medenî Kanununun 424 üncü maddesi göz önünde tutularak, madde, asliye mahkemesinin (denetim makamının) izninin bulunmaması hâlini de kapsayacak şekilde kaleme alınmış ve yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yapılan işlemlerin hukuksal durumu belirlenmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 152*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 465 inci maddesinin "İznin bulunmaması" olan kenar başlığı, vesayet dairelerinden asliye hukuk mahkemesinin görevinin izin değil onay olduğu düşünülerek, "İzin veya onayın bulunmaması" şeklinde değiştirilmiş ve maddede yer alan "iznini" kelimesinden sonra bu değişikliğe paralel olarak "veya onayını" ibaresi ilave edilmiştir.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu kenar başlığı ve metni değiştirmiş, ancak yürürlükteki metin Tasarı metniyle aynıdır; Komisyonun eklediği "veya onayını" ibaresi Kanun metninde yer almaz. Aynı terim farkı 463. maddede de görülür: Tasarıdaki "denetim makamının da onayı" ifadesi Kanun metninde "denetim makamının da izni" olarak yer almıştır (TMK m. 463).

	Tasarı m. 465	Komisyon metni m. 465	Kanun m. 465
Kenar başlık	İznin bulunmaması	İzin veya onayın bulunmaması	İznin bulunmaması
Metin	"...vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yapmış olduğu işlemler..."	"...vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini veya onayını almadan yapmış olduğu işlemler..."	"...vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yapmış olduğu işlemler..."
Dayanak	Tasarı metni, s. 474	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 474	4721 s. K.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 408. maddeydi; madde "İznin bulunmaması" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh Mahkemesinin kanunen muktazi müsaadesi alınmadan yapılan tasarrufun vesayet altındaki kimseye karşı hükmü; böyle bir kimsenin, vasisinin muvafakati olmaksızın yaptığı tasarrufun hükmü gibidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 408 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 408	4721 sayılı Kanun m. 465
Kapsam	Sulh mahkemesinin kanunen gerekli izni alınmadan yapılan tasarruf	Yetkili vesayet dairelerinin kanunen gerekli izni alınmadan yapılan işlem

	743 sayılı Kanun m. 408	4721 sayılı Kanun m. 465
Sonuç	Vesayet altındaki kimsenin vasinin rızası olmadan yaptığı tasarruf gibi	Vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmünde

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 465. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu kenar başlığı "İzin veya onayın bulunmaması" olarak değiştirdi ve "veya onayını" ibaresini ekledi	S. Sayısı 723, s. 315, 474
01.01.2002	Madde Tasarı metniyle aynı biçimde, "İznin bulunması" kenar başlığıyla yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Kanunen vesayet dairelerinin iznine bağlı işlemler	TMK m. 462, 463
Eksiklik	Yetkili vesayet dairelerinin izni alınmamış olması	TMK m. 465
Sonuç	Vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir	TMK m. 465
Geri isteme	Onanmayan işlemde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir	TMK m. 452
Vesayet altındaki kişinin sorumluluğu	Zenginleşme tutarıyla sınırlı	TMK m. 452
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 408	Gerekçe, s. 152

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **408. maddesini** karşılar; eski madde **sulh mahkemesinin izni** alınmadan yapılan tasarrufları düzenlerken yeni metin, **İsviçre Medenî Kanununun 424. maddesi** göz önünde tutularak **asliye mahkemesinin (denetim makamının) izninin bulunmaması** hâlini de kapsayacak biçimde kaleme alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 152). Adalet Komisyonu kenar başlığı **"İzin veya onayın bulunmaması"** olarak değiştirip metne **"veya onayını"** ibaresini eklemiş (S. Sayısı 723, s. 315, 474); yürürlükteki metinde ise kenar başlık **"İznin bulunmaması"**dır ve bu ibare yer almaz. 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, izinsiz işlemin **vesayet altındaki kişiyi bağlamamasıdır**; Yargıtay kararlarında bu sonuç açıkça ifade edilmiştir.[2] İkinci nokta, **izinsiz açılan davada** eksikliğin giderilmesi için vasiye süre verilmesi, verilen sürede izin alınmazsa davanın esasına girilmemesidir.[3] Üçüncü nokta, vasinin **izinsiz kabul beyanına** dayanılarak hüküm kurulamamasıdır.[4]

II. İzinsiz İşlemin Hükmü

- **Kural:** İzinsiz işlem, vesayet altındaki kişinin izinsiz işlemi hükmündedir.
- **Geri isteme:** Taraflar verdiklerini geri isteyebilir.
- **Sınır:** Vesayet altındaki kişi zenginleşme tutarıyla sorumludur.

2 Maddeye göre kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yaptığı işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir. Böyle bir işlemin sonuçları için 451 ve 452. maddelere bakılır. Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir; yapılan işlem diğer tarafın belirlediği veya başvurusu üzerine hâkimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur (TMK m. 451). Onanmayan işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir; vesayet altındaki kişi ise yalnız kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sorumludur (TMK m. 452).

3 Yargıtay, vesayet makamının izni alınmadan yapılan işlemle kısıtlının bağlı olmadığını, ancak kendi menfaatine yapılan işlem nedeniyle zenginleşme tutarıyla sorumlu olacağını kabul ederek hükmü onamıştır.[5]

III. Kapsamdaki İzinler

- **Vesayet makamı:** 462. maddede sayılan işler.
- **Denetim makamı:** 463. maddede sayılan işler.
- **Gerekçe:** Denetim makamının izninin bulunmaması da kapsama alınmıştır.

4 Madde, "yetkili vesayet dairelerinin" izninden söz eder. Vesayet makamının iznine bağlı işler 462. maddede (TMK m. 462), vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznine bağlı işler 463. maddede sayılır (TMK m. 463). Gerekçeye göre

2 Yargıtay 2. HD, 04.11.2020, E. 2020/3553, K. 2020/5294.
3 Yargıtay 3. HD, 07.04.2021, E. 2020/7607, K. 2021/3784.
4 Yargıtay 7. HD, 01.03.2022, E. 2021/7979, K. 2022/1516.
5 Yargıtay 2. HD, 02.07.2012, E. 2012/13437, K. 2012/18283.

eski Kanun yalnız sulh mahkemesinin izni alınmadan yapılan tasarrufları düzenlemekteydi; yeni metin, İsviçre Medenî Kanununun 424. maddesi göz önünde tutularak denetim makamının izninin bulunmaması hâlini de kapsayacak biçimde yazılmıştır (S. Sayısı 723, s. 152).

IV. İzinsiz Açılan Dava

- **Kural:** Vasinin dava açması izne bağlıdır.
- **Süre:** Eksikliğin giderilmesi için vasiye süre verilir.
- **Kapsam:** Başka bir dosya için verilen izin, açılan davayı kapsamaz.

Vasinin vesayet altındaki kişi adına dava açabilmesi vesayet makamının iznine bağlıdır (TMK m. 462). Yargıtay, vesayet makamının iznine tabi olan işlem izin alınmaksızın yapılırsa vasinin yaptığı bu işlemin vesayet altındaki kişiyi bağlamadığını belirterek, vasinin vesayet altındaki çocuklar adına açtığı nafaka davasında vasiye izin alması için süre verilmeden hüküm kurulmasını bozma nedeni saymıştır.[6] Aynı gerekçe vasinin eşe karşı açtığı tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ve tedbir nafakası davasında da uygulanmıştır.[7] 5

İzin kararı, izin verilen işle sınırlıdır. Yargıtay, vasiye başka bir dosyada verilmiş husumete izin kararının vasinin açtığı boşanma davasını kapsamadığını belirterek hükmü bozmuştur.[8] Vasiye izin alması için süre verildiği ve izin alınmadığı anlaşıldığı hâlde yargılamaya devam edilerek davanın esastan reddedilmesi de doğru bulunmamıştır.[9] İzin belgesi alınması için verilen kesin süre içinde mahkemeye başvurulmazsa dava açılmamış sayılır (HMK m. 54). 6

V. İzinsiz Kabul ve Feragat

- **Kabul:** Vasinin davayı kabulü izne bağlıdır.
- **Sonuç:** İzinsiz ve onaylanmamış kabul beyanı geçerli sonuç doğurmaz.
- **Feragat:** Feragat için de izin aranmıştır.

Vasi vesayet altındaki kişiyi davalarda temsil eder (TMK m. 448); ancak Yargıtay, vasinin vesayet altındaki kişiye karşı açılan davayı kabul edebilmesi için vesayet makamının izni gerektiğini ve izin bulunmadan verilen kabul beyanına dayanılarak hüküm kurulamayacağını belirtmiştir.[10] Başka bir dosyada vasinin izin almadan verdiği ve sonradan onaylanmayan kabul beyanının hukuken geçerli sonuç doğurmadığı kabul edilmiş; bu beyanı geçerli sayan önceki bozma kararının 7

6 Yargıtay 2. HD, 05.05.2016, E. 2016/4041, K. 2016/9194.
7 Yargıtay 2. HD, 15.05.2025, E. 2025/2906, K. 2025/5146.
8 Yargıtay 2. HD, 04.11.2020, E. 2020/3553, K. 2020/5294.
9 Yargıtay 3. HD, 07.04.2021, E. 2020/7607, K. 2021/3784.
10 Yargıtay 7. HD, 01.03.2022, E. 2021/7979, K. 2022/1516.

maddi hataya dayandığı gerekçesiyle hüküm karar düzeltme aşamasında bozulmuştur.[11]

8 Dava açma izne bağlı olduğundan davaya son veren feragat için de vesayet makamının izni gerektiği belirtilmiştir.[12]

UYGULAMA NOTU

Vasiyle işlem yapılacaksa, işlemin 462 veya 463. maddede sayılan işlerden olup olmadığı kontrol edilmeli ve vesayet dairelerinin izin kararı istenmelidir (TMK m. 462, 463, 465). **Karşı taraf vesayet altındaysa ve vasisi davayı kabul ediyorsa**, kabul beyanı için vesayet makamının izninin dosyaya sunulması istenmelidir. **İzinsiz bir işlem nedeniyle verdiğini geri isteyen karşı taraf**, vesayet altındaki kişinin yalnız zenginleşme tutarıyla sorumlu olduğunu göz önünde bulundurmalıdır (TMK m. 452).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
02.07.2012 · E. 2012/13437 · K. 2012/18283

İzinsiz işlem kısıtlıyı bağlamaz; ancak kısıtlı kendi menfaatine yapılan işlem nedeniyle zenginleşme tutarıyla sorumludur

Asliye hukuk mahkemesinde görülen davada, vasinin vesayet makamının izni olmaksızın kısıtlı adına yaptığı işlemin sonuçları tartışılmıştır. Mahkemenin kararı temyiz edilmiştir.

> *...kanunen gerektiği halde vasinin yetkili vesayet dairelerinin izni olmaksızın kısıtlı adına yapmış olduğu işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmünde olup (TMK m. 465), vesayet makamının izni alınmadan yapılan işlemde kısıtlı bağlı değil ise de, kendi menfaatine yapılan işlem nedeniyle zenginleşme tutarı ile sorumlu olacağının tabii bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, 465. maddenin sonucunu 452. maddeyle birlikte uygular. İzinsiz işlem, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir; vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir, ancak vesayet altındaki kişi yalnız kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla sorumludur (TMK m. 452). Daire, kısıtlının izinsiz işlemle bağlı olmamakla birlikte kendi menfaatine yapılan işlem nedeniyle zenginleşme tutarıyla sorumlu olacağını kabul ederek hükmü onamıştır.

11 Yargıtay 14. HD, 20.05.2015, E. 2015/6016, K. 2015/5646.
12 Yargıtay 1. HD, 26.05.2022, E. 2021/4328, K. 2022/4214.

2 **YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ**
01.03.2022 · E. 2021/7979 · K. 2022/1516

Vasi vesayet makamının izni olmadan vesayet altındaki kişiye karşı açılan davayı kabul edemez; izinsiz kabul beyanına dayanılarak hüküm kurulamaz

Tapu iptali ve tescil davasında davalılardan birine vasi atanmıştı. Vasi, bir duruşmada davayı kabul ettiğini bildirmiştir; mahkeme davayı kabul etmiştir. Karar davalının vasisi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vasi, vesayeti altındaki kişinin taraf olduğu davalarda onu temsil eder (TMK m. 448). Ancak vasi, yalnız vesayet kararı ile vesayeti altındaki kişi adına davayı kabul edemez. Vasinin vesayeti altındaki kişiye karşı açılan davayı kabul edebilmesi için, vasiye sulh mahkemesi tarafından izin verilmiş olması gerekir (TMK m. 462/8). Dava ehliyeti olmayan davalıya karşı veya onun tarafından yapılan usul işlemleri geçersizdir. Ancak kanuni temsilci davalıya karşı veya onun tarafından yapılan işlemlere icazet verebilir ise de davada vasinin vesayet makamından alınmış bir izni bulunmadığından mahkemece yukarıda belirtilen Yasa hükümlerine aykırı şekilde vasinin davayı takip etmesi ve davayı kabul beyanı esas alınarak hüküm kurulması doğru görülmemiş, bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 465. maddenin davayı kabul beyanına uygulanmasıdır. Vasi, vesayet altındaki kişiyi davalarda temsil eder (TMK m. 448); ancak davayı kabul, 462. maddenin 8. bendi uyarınca vesayet makamının iznine bağlıdır ve izinsiz yapılan işlem vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir. Daire, vesayet makamından alınmış bir izin bulunmadığı hâlde vasinin kabul beyanı esas alınarak hüküm kurulmasını bozma nedeni saymıştır.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ**
20.05.2015 · E. 2015/6016 · K. 2015/5646

Vasinin izinsiz ve sonradan onaylanmamış kabul beyanı hukuken geçerli bir sonuç doğurmaz

Tapu iptali ve tescil davasında kısıtlı davalının vasisi, vesayet makamının izni olmadan davayı kabul etmiştir. Daire'nin önceki bozma kararında bu kabul geçerli sayılmış, mahkeme bozmaya uymuş ve hüküm onanmıştı. Davacı vekili kararın düzeltilmesini istemiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 462/8. maddesi gereğince vesayet makamının izni gereken hallerde, vasi tarafından bu izin alınmaksızın yapılan işlemlerle ilgili aynı kanunun 465. maddesinde vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmünde olduğu belirtilmiştir. Buna göre davalı ... vasisinin vesayet makamından izin almaksızın kısıtlı aleyhine sonuç doğuracak şekilde kabul beyanı, sonradan onaylanmadığı da dosya kapsamından anlaşılmakla hukuken geçerli bir sonuç doğurmaz.*

DEĞERLENDİRME Karar, izinsiz kabul beyanının hukuki değerini ve bunun usul bakımından önemini gösterir. Daire, vasinin vesayet makamından izin almaksızın kısıtlı aleyhine sonuç doğuracak şekilde yaptığı ve sonradan onaylanmayan kabul beyanının geçerli olmadığını belirtmiştir. Kabulü geçerli sayan önceki bozma kararının maddi hataya dayandığını, bu nedenle usuli kazanılmış haktan söz edilemeyeceğini kabul ederek onama kararını kaldırmış ve hükmü bozmuştur.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.11.2020 · E. 2020/3553 · K. 2020/5294

Vasiye başka bir dosya için verilmiş husumete izin kararı, açılan boşanma davasını kapsamaz

Vesayet altındaki eş adına vasi tarafından boşanma davası açılmıştır. Vasinin elindeki husumete izin kararı, sulh hukuk mahkemesinde başka bir dosyada verilmişti. İlk derece mahkemesinin kararına karşı istinaf başvurusu üzerine verilen bölge adliye mahkemesi kararı, davalı kadın tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vasinin, vesayeti altındaki kişi adına dava açması için vesayet makamından "Dava açma izni" kararı alması zorunludur (TMK m. 462/8). Vesayet makamının iznine tabi olan işlem, izin alınmaksızın yapılırsa, vasinin yaptığı bu muamele vesayet altındaki kişiyi bağlamaz (TMK m.465). Vasiye İstanbul 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2014/881 esas sayılı dosyasında 05/12/2014 tarihinde verilen husumete izin kararı, bu dosyayı kapsamamaktadır. Vesayet makamı tarafından husumete izin için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar alınmadan vasi tarafından açılan davaya bakılması usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, dava açma izninin kapsamına ilişkin bir sınır koyar. Daire, vasiye başka bir dosyada verilmiş husumete izin kararının eldeki davayı kapsamadığını, vesayet makamınca usulüne uygun olarak verilmiş bir izin bulunmadan vasinin açtığı davaya bakılmasının usul ve kanuna aykırı olduğunu belirtmiş; bölge adliye mahkemesi kararını kaldırarak ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.05.2016 · E. 2016/4041 · K. 2016/9194

Vasinin vesayet altındaki çocuklar adına açtığı nafaka davasında da husumet izni gerekir; izin için süre verilmelidir

Boşanma kararıyla velayetleri anneye verilen çocukların velayeti sonradan anneden kaldırılmış ve babaanneleri vasi olarak atanmıştı. Vasi, çocuklar adına nafaka davası açmıştır; anne de velayetin kendisine verilmesi için dava açtı ve davalar birleştirilmiştir. Karar her iki dava yönünden temyiz edilmiştir.

> *Vesayet altındaki çocuklara nafaka bağlanmasına dair olan dava vasi tarafından açılmıştır. Vasinin, vesayeti altındaki kişi adına dava açması için vesayet makamından "husumet izni" kararı alması zorunludur (TMK m. 462/8). Vesayet makamının iznine tabi olan işlem, izin alınmaksızın yapılırsa, vasinin yaptığı*

bu muamele vesayet altındaki kişiyi bağlamaz (TMK m. 465). Vasiye, dava açma yönünde izin kararı alması için süre verilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru olmayıp, bozmayı gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 465. maddenin çocuklar adına açılan davalardaki sonucunu gösterir. Daire, vasinin vesayeti altındaki kişi adına dava açabilmesi için vesayet makamından husumet izni alması gerektiğini (TMK m. 462), izin alınmadan yapılan işlemin vesayet altındaki kişiyi bağlamadığını belirtmiş; vasiye izin alması için süre verilmeden hüküm kurulmasını bozma nedeni saymıştır.

6 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
07.04.2021 · E. 2020/7607 · K. 2021/3784

Vasiye verilen sürede dava açma izni alınmadığı anlaşıldığında davanın esasına girilerek ret kararı verilemez

Kısıtlı adına vasisi tarafından ayıplı mala ilişkin dava açılmıştır. Yargılama sırasında vasiye dava açma izni alması için iki haftalık kesin süre verilmiştir; daha sonra vasiye dava açma yetkisi verilmediği bildirilmiştir. Mahkeme yargılamaya devam ederek davayı esastan reddetti, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

"Yukarıda açıklandığı üzere vasiye, dava açma yönünde izin kararı alması için süre verilmesine ve vasiye dava açma konusunda yetki verilmediğinin belirtilmesine rağmen Mahkemece yargılamaya devam olunup davanın esastan reddine karar verilmiş olması doğru değildir. Vesayet makamı tarafından husumete izin için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar alınmadan vasi tarafından açılan davaya bakılması usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, izin eksikliğinin davanın esasına girilmesine engel olduğunu gösterir. Daire, vasiye izin alması için süre verildiği ve izin alınmadığı anlaşıldığı hâlde yargılamaya devam edilerek davanın esastan reddedilmesini doğru bulmamış; vesayet makamınca usulüne uygun olarak verilmiş bir izin bulunmadan vasinin açtığı davaya bakılmasını bozma nedeni saymıştır. İzin belgesi alınması için verilen kesin sürede mahkemeye başvurulmaması hâlinde dava açılmamış sayılır (HMK m. 54/3).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 448:** Vasinin temsil yetkisi.
- **TMK m. 451:** Vasinin rızası.
- **TMK m. 452:** Onamamanın sonucu.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.

VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU

Dördüncü Ayırım · m. 466–469

Vesayet Organlarının Sorumluluğu başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 466–469. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 466	Özen yükümü	Vesayet işlerinde aranacak özen ölçüsünü belirler
m. 467	Vasinin sorumluluğu	Vasinin kişisel sorumluluğunu kusur esasına bağlar
m. 468	Devletin sorumluluğu	Vesayet işlerinden doğan zararlarda Devletin sorumluluğunu iki basamakta düzenler
m. 469	Görev ve yetki	Vesayetten doğan tazminat ve rücu davalarının hangi mahkemede görüleceğini belirler

MADDE

466 A. Özen yükümü

KANUN METNİ

Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirlerken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdürler.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 466, vesayet işlerinde aranacak özen ölçüsünü belirler. **Vesayet organları** ve **vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler**, görevlerini yerine getirirken **iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni** göstermekle yükümlüdür. Bu hüküm vesayet organlarının sorumluluğunu düzenleyen ayırımın ilk maddesidir; vasinin sorumluluğu 467, Devletin sorumluluğu 468. maddededir. Yargıtay, vesayet makamının belirlediği asgari bedelin vasinin rayiç bedelle satış yapmasına engel olmadığını ve özen yükümünün bunu gerektirdiğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 409. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet organları	Vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar (TMK m. 396).
Vesayet daireleri	Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) ve denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi) (TMK m. 397).
İyi bir yönetimin gerektirdiği özen	Gerekçeye göre maddede öngörülen özen ölçüsü (S. Sayısı 723, s. 152).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 466- Yürürlükteki Kanunun 409 uncu maddesini karşılamaktadır. Maddede öngörülen özen iyi bir yönetimin gerektirdiği özendir.

1 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.

YÜRÜTME

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 152

Tasarının 466. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 409. maddeydi; madde "Vesayet uzuvlarının mesuliyeti" başlıklı dördüncü faslın ilk maddesiydi.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi ve vesayet daireleri, vazifelerinin ifasında müdebbir bir müdür gibi hareketle mükelleftirler ve kasit veya ihmal ile sebebiyet verdikleri zararlardan mes'uldürler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 409 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 409	4721 sayılı Kanun m. 466
Yükümlüler	Vasi ve vesayet daireleri	Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş diğer kişiler
Özen ölçüsü	Müdebbir bir müdür gibi hareket	İyi bir yönetimin gerektirdiği özen
Sorumluluk	Aynı maddede: kasıt veya ihmalle verilen zarar	Ayrı maddelerde: TMK m. 467-469

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 466. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlüler	Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş diğer kişiler	TMK m. 466
Özen ölçüsü	İyi bir yönetimin gerektirdiği özen	TMK m. 466
Malvarlığı	Vasi malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetir	TMK m. 454
Kişisel koruma	Vasi kısıtlıyı korur ve kişisel işlerinde ona yardım eder	TMK m. 447
Vasinin sorumluluğu	Kusurlu davranışla verilen zarar	TMK m. 467
Devletin sorumluluğu	Vesayet dairelerinde görevlilerin hukuka aykırı zararları; tazmin ettirilemeyen zararlar	TMK m. 468

Konu	Kural	Dayanak
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 409	Gerekçe, s. 152

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
409. maddesini
karşılar ve **maddede öngörülen özen, iyi bir yönetimin gerektirdiği özendir** (S. Sayısı 723, s. 152). Tasarının 466. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, özen yükümünün **vasiyle sınırlı olmamasıdır**; vesayet daireleri, kayyımlar ve vesayet işleriyle görevlendirilen diğer kişiler de aynı ölçüye tabidir. İkinci nokta, özenin **malvarlığı işlemlerinde** somut sonuç doğurmasıdır; vesayet makamının belirlediği asgari bedel, vasiyi rayiç bedelle satış yapma özeninden kurtarmamıştır.[2] Üçüncü nokta, sorumluluğun **vasilik süresiyle sınırlı** olmasıdır; vasi atanmadan önceki döneme ait zarar için vasiye tazminat yükletilemeyeceği kabul edilmiştir.[3]

II. Özen Yükümünün Kapsadığı Kişiler

- **Vesayet organları:** Vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar.
- **Diğer kişiler:** Vesayet işleriyle görevlendirilmiş olanlar.
- **Ölçü:** İyi bir yönetimin gerektirdiği özen.

2 Maddeye göre vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür. Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır (TMK m. 396); vesayet daireleri vesayet makamı ve denetim makamından oluşur (TMK m. 397).

3 Kanun, bazı işlerde vesayet makamının görevlendireceği kişilerden de söz eder: yönetilecek malvarlığının defteri vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından tutulur (TMK m. 438); taşınmazların açık artırmayla satışı vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde yapılır (TMK m. 444). Kayyım ve yasal danışmanların sorumluluğu için vasinin sorumluluğuna ilişkin hüküm uygulanır (TMK m. 467).

YÜRÜTME

2 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.
3 Yargıtay 18. HD, 07.01.2014, E. 2013/11987, K. 2014/7.

III. Özen Ölçüsü

- **Yeni Kanun:** İyi bir yönetimin gerektirdiği özen.
- **Eski Kanun:** Müdebbir bir müdür gibi hareket.
- **Malvarlığı:** İyi bir yönetici gibi özenle yönetim.

Gerekçe, maddede öngörülen özenin iyi bir yönetimin gerektirdiği özen olduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 152). Eski Kanun, vasi ve vesayet dairelerinin görevlerini yaparken müdebbir bir müdür gibi hareket etmekle yükümlü olduklarını ve kasıt veya ihmalle sebep oldukları zararlardan sorumlu tutulacaklarını tek maddede düzenliyordu (743 s. K. m. 409). Yeni Kanun özen yükümünü 466. maddede, sorumluluğu ise 467-469. maddelerde ayrı ayrı düzenlemiştir. 4

Malvarlığının yönetiminde bu ölçü ayrıca ifade edilmiştir: vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır (TMK m. 454). Yargıtay, vesayet makamının bilirkişinin belirlediği değerden aşağı olmamak üzere satış yetkisi vermesinin vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel olmadığını, iyi bir yönetici ve özen sorumluluğunun bunu gerektirdiğini belirterek taşınmazların değerinin altında satılmasından doğan zarardan vasiyi sorumlu tutmuştur.[4] 5

IV. Özene Aykırılık ve Vasinin Sorumluluğu

- **Kural:** Vasi, kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.
- **Süre:** Sorumluluk vasilik dönemindeki eylem ve eylemsizliklerle sınırlıdır.
- **Mahsup:** Vasinin kısıtlıya kazandırdıkları da incelenir.

Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Yargıtay, vasilik dönemi içinde vasinin kısıtlı zararına bir eylemi veya eylemsizliği bulunmadığı hâlde, vasi atanmadan önceki döneme ilişkin zarar nedeniyle tazminata hükmedilemeyeceğini belirterek hükmü bozmuştur.[5] 6

Defter tutmayan, yıllık rapor ve kesin hesap vermeyen vasiye karşı açılan gelir kaybı davasında da Yargıtay, vasinin giderlerini karşılayarak kısıtlıya taşınmaz edindirmesinin ve ödenmemiş ücretinin mahsup isteminin incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[6] Vasiye karşı açılacak tazminat davası kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492). 7

4 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.
5 Yargıtay 18. HD, 07.01.2014, E. 2013/11987, K. 2014/7.
6 Yargıtay 18. HD, 10.09.2013, E. 2013/10045, K. 2013/11231.

V. Kişisel Koruma ve Özen

- **Vasi:** Kısıtlıyı korur ve kişisel işlerinde ona yardım eder.
- **Vesayet makamı:** Korunma için gerekli önlemleri alır.
- **Kişisel ilişki:** Kısıtlı ergin ile kişisel ilişki istemi vesayet makamınca incelenir.

8 Vasi kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür (TMK m. 447). Yargıtay, annenin vasi olan diğer kızı tarafından engellendiğini ileri sürdüğü kısıtlı kızıyla kişisel ilişki kurulması isteminin, kısıtlının korunması ve ona yardım yükümlülüğü kapsamında bir önlem niteliğinde olduğunu (TMK m. 487) ve bu istemi inceleme görevinin vesayet makamına ait olduğunu belirtmiştir.[7] Babanın kısıtlı kızıyla kişisel ilişki kurulmasını istediği bir dosyada da vesayet makamının bu konudaki kararına karşı denetim makamına itiraz edilebileceği belirtilerek dosya geri çevrilmiştir.[8]

VI. Devletin Sorumluluğu

- **Doğrudan sorumluluk:** Vesayet dairelerinde görevlilerin hukuka aykırı zararları.
- **İkincil sorumluluk:** Vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyen zararlar.
- **Mahkeme:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi.

9 Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). Zararın vasinin kusurlu eylemlerinden doğduğu ve vesayet dairelerinin kusurunun ispat edilemediği bir dosyada Yargıtay, Hazine'nin vasiyle birlikte sorumlu tutulmasını doğru bulmamıştır.[9] Vesayet dairelerinde görevli olanların sebep olduğu zarar için Devlete karşı açılan tazminat davasında ise vesayet dairelerinin bulunduğu yerdeki asliye hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir (Yargıtay 17. HD, K. 2013/17950; TMK m. 469).

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vasi**, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi yönetmelidir; vesayet makamının belirlediği asgari bedelle yetinmeyip satışlarda rayiç değeri gözetmeli, defter tutmalı ve hesaplarını zamanında vermelidir (TMK m. 438, 454, 466). **Vesayet altındaki bir yakınla görüşme engelleniyorsa**, kişisel ilişki kurulması için vesayet makamına başvurulmalıdır (TMK m. 447, 487). **Vasinin**

YÜRÜTME

7 Yargıtay 2. HD, 29.02.2016, E. 2016/1843, K. 2016/3721.
8 Yargıtay 2. HD, 20.06.2007, E. 2007/9282, K. 2007/10462.
9 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.

özensizliği nedeniyle zarar doğmuşsa, tazminat davası için kesin hesabın tebliğinden başlayan bir yıllık süre göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 467, 492).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
17.01.2013 · E. 2012/8739 · K. 2013/484

Vesayet makamının belirlediği asgari bedel, vasinin rayiç bedelle satış yapma özenini ortadan kaldırmaz; vesayet dairelerinin kusuru yoksa Devlet vasiyle birlikte sorumlu tutulamaz

Kısıtlının mirasçıları, eski vasinin görevini kötüye kullanarak kısıtlının taşınmazlarının değerinin altında satılmasına neden olduğunu ileri sürerek vasi ve Hazine aleyhine tazminat davası açmıştır. Vasinin defter tutmadığı, yıllık rapor vermediği ve bir taşınmazın değer tespitinde yanlışlığa müdahale etmediği anlaşılmıştır. Mahkeme maddi tazminatı kısmen kabul etmiştir; karar taraflarca temyiz edilmiştir.

> *Somut olayda; kısıtlanana ait taşınmazlar vasi tarafından vesayet makamının kararında gösterilen bedellerle satılmış ise de, vesayet makamının bilirkişi tarafından belirlenen miktardan aşağı olmamak üzere vasiye satış yetkisi verdiği bu durumun vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel olmayıp, tam aksine vasinin iyi bir yönetici ve özen sorumluluğunun da gereği bulunduğu dikkate alındığında, vesayet dairelerinin (aynı yasanın 397/... maddesi uyarınca; vesayet makamı ve denetim makamı) meydana gelen zarardan dolayı herhangi bir kusurlarının bulunmadığı, vasinin kusurlu eylemleri ile zarara sebebiyet verdiği ve vesayet dairelerinin kusuru ispat edilmediği böylece Devletin sorumluluğu yönünden dava subut bulmadığından davalı Hazine hakkındaki davanın vesayet dairelerinin sorumluluğu yönünden esastan reddi gerekirken, Hazine'nin vasi ile birlikte sorumluluğu yoluna gidilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 466. maddedeki özen ölçüsünü satış işlemine uygular. Vesayet makamı bilirkişinin belirlediği değerden aşağı olmamak üzere satış yetkisi vermiş olsa da Daire, bunun vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel olmadığını, iyi bir yönetici gibi özenle hareket etme yükümünün bunu gerektirdiğini belirtmiştir. Zararın vasinin kusurlu eylemlerinden doğduğu ve vesayet dairelerinin kusuru ispat edilemediği için Hazine'nin vasiyle birlikte sorumlu tutulmasını doğru bulmayarak hükmü bozmuştur (TMK m. 468).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
07.01.2014 · E. 2013/11987 · K. 2014/7

Vasi, vasilik yaptığı dönemden önceki işlemlerden doğan zarardan sorumlu tutulamaz

Kısıtlının mirasçıları, vasinin görevini gereği gibi yapmadığını ve kısıtlının malvarlığının zarara uğradığını ileri sürerek vasiden tazminat istemiştir. Zarara dayanak

gösterilen sözleşmeler kısıtlama ve vasi atanmasından önce yapılmıştı. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Dava, vasinin görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarar nedeniyle tazminat istemine ilişkindir. Somut olayda davalı vasinin, vasilik yaptığı dönem içerisinde kısıtlının zararına bir eylemi (yahut eylemsizliği) nedeniyle bir zararın doğması söz konusu olmadığı gibi vasi atanmadan önceki döneme ilişkin olarak zarar oluştuğundan bahisle tazminata hükmetmekte mümkün değildir. Türk Medeni Kanununun 466 ve devam eden maddelerinde yer alan vasinin sorumluluğu koşulları oluşmadığından mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 466. madde ve devamındaki sorumluluğun zaman bakımından sınırını gösterir. Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Daire, vasilik dönemi içinde vasinin kısıtlı zararına bir eylemi veya eylemsizliği bulunmadığını, vasi atanmadan önceki döneme ilişkin zarar nedeniyle tazminata hükmedilemeyeceğini belirterek hükmü bozmuştur.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
10.09.2013 · E. 2013/10045 · K. 2013/11231

Defter tutmayan ve hesap vermeyen vasiden gelir kaybı istenirken vasinin kısıtlıya kazandırdığı değerler ve ücret alacağının mahsubu da incelenmelidir

Küçükken vesayet altına alınan davacı, vasisi olan amcasının uzun yıllar mallarını yönettiğini, gelirini kendisine ödemediğini, defter tutmadığını, vesayet makamına rapor ve kesin hesap vermediğini ileri sürerek gelir kaybının tahsilini istemiştir. Vasi, kısıtlıya kazandırdığı taşınmazların ve kendisine ödenmesi gereken ücretin mahsubunu istemiştir. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir; karar taraf vekillerince temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 466. maddesinde "vesayet organlarının ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişilerin bu görevlerini yerine getirirlerken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü oldukları, 467/1. maddesinde de vasinin görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumlu olduğu, 489. maddesinde ise vasinin malvarlığını kısıtlıya teslim etmek zorunda bulunduğu" hükme bağlandığı gözetildiğinde ve davalının kısıtlıya kazandırılan taşınmazlar ile vasiye ödenmesi gereken ücretin mahsubunu istediğine göre, mahkemece bu yönde de delillerin toplanması, davacının gelir kaybından bu miktarların indirilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme sonucu davanın kısmen kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, özen yükümüne aykırılıktan doğan sorumluluğun kapsamını belirler. Daire, vasinin defter tutmadığını, yıllık rapor ve kesin hesap

vermediğini tespit etmekle birlikte, vasinin giderlerini karşılayarak kısıtlıya taşınmaz edindirdiğini ve kendisine ücret ödenmediğini gözetmiş; bu değerlerin gelir kaybından indirilmesi için delil toplanması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Görevi sona eren vasinin malvarlığını teslim yükümlülüğü de ayrıca düzenlenmiştir (TMK m. 489).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
29.02.2016 · E. 2016/1843 · K. 2016/3721

Kısıtlı ergin ile kişisel ilişki kurulması istemi, vasinin koruma ve özen yükümü kapsamında vesayet makamınca incelenir

Anne, kısıtlanan kızına diğer kızının vasi olarak atandığını ve vasinin kısıtlı kızıyla görüşmesini engellediğini ileri sürerek kısıtlı kızıyla kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi istemi kabul ederek görüş günleri belirlemiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vasi kısıtlıyı korumak ve bütün işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür (TMK m. 447/1). Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdürler (TMK m. 466). Kısıtlı ergin kişi ile davacı arasında kişisel ilişki tesisine yönelik istek kısıtlının korunması ve ona yardım etme yükümlülüğü kapsamında tedbir alınması niteliğinde (TMK m. 487) olup, bu talebi inceleme ve karara bağlama görevi vesayet makamına (sulh hakimine) aittir. Aile mahkemesi aile hukukundan doğan dava ve işlerde görevlidir (4787 s. K .m 4/l) İsteğin vesayet hükümlerine göre incelenip sonuca bağlanması gerekir. Bu bakımdan görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esası hakkında hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 466. maddedeki özen yükümünün kişisel koruma boyutunu gösterir. Vasi kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür (TMK m. 447); vesayet makamı da vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli önlemleri alır (TMK m. 487). Daire, kısıtlı ergin ile kişisel ilişki kurulması isteminin bu kapsamda bir önlem niteliğinde olduğunu, istemi inceleme görevinin vesayet makamına ait olduğunu belirterek aile mahkemesinin esas hakkında verdiği hükmü bozmuştur.

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2013 · E. 2013/19313 · K. 2013/17950

Vesayet dairelerinde görevli olanların sebep olduğu zarar için Devlete karşı açılan tazminat davası, vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde görülür

Davacılar, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep oldukları zararın Devletçe karşılanmasını istemiştir. Asliye hukuk mahkemesi ile ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay 18. Hukuk Dairesi ayrı ayrı görevsizlik kararı vermiştir; dosya yargı yerinin belirlenmesi için gönderilmiştir.

> *Somut olayda; davacılar Türk Medeni Kanunu'nun 466. ve 468. maddeleri gereğince vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararların Devlet tarafından karşılanmasını talep ettiği anlaşılmakla, Türk Medeni Kanunu'nun 469. Maddesi uyarınca, uyuşmazlığın ... 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülerek çözümlenmesi gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 466. maddedeki özen yükümünün Devlet sorumluluğuyla bağlantısını ve davanın görüleceği yeri gösterir. Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumludur (TMK m. 468); vesayetle ilgili tazminat davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür (TMK m. 469). Daire bu gerekçeyle asliye hukuk mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 396:** Vesayet organları.
- **TMK m. 447:** Kişisel koruma.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 469:** Görev ve yetki.
- **TMK m. 487:** Vesayet makamının önlemleri.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.

MADDE

467 B. Vasinin sorumluluğu

KANUN METNİ

(1) Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur.
(2) Kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da aynı hüküm uygulanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 467, vasinin kişisel sorumluluğunu kusur esasına bağlar. Vasi, **görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla** vesayet altındaki kişiye verdiği **zarardan sorumludur**; aynı hüküm **kayyım ve yasal danışmanlar** hakkında da uygulanır. Gerekçeye göre burada **kusur esasına dayanan bir sorumluluk** söz konusudur (S. Sayısı 723, s. 152). Yargıtay, vasilik döneminde vasinin kısıtlı zararına bir eylemi veya eylemsizliği bulunmadığı hâlde vasi atanmadan önceki döneme ilişkin zarar nedeniyle tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[1] Gerekçe maddenin eski Kanun'daki karşılığını göstermez; eski Kanun'da vasinin sorumluluğu özen yükümüyle birlikte 409. maddede düzenlenmişti.

TEMEL KAVRAMLAR

Kayyım	Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişi (TMK m. 403).
Yasal danışman	Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin kişiye atanan danışman (TMK m. 429).
Kesin hesap	Görevi sona eren vasinin vesayet makamına verdiği son hesap (TMK m. 489).

1 Yargıtay 18. HD, 07.01.2014, E. 2013/11987, K. 2014/7.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 467- Madde vasinin sorumluluğunu düzenlemektedir. Burada kusur esasına dayanan bir sorumluluk söz konusudur. Maddenin ikinci fıkrası buradaki sorumluluk esasının kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da aynen geçerli olduğunu belirtmektedir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 152*

Tasarının 467. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474).

Gerekçe, 467. madde için eski Kanun'da bir karşılık göstermez. Eski Kanun'da vasinin sorumluluğu, vesayet dairelerinin sorumluluğu ve özen yükümüyle birlikte "Vesayet uzuvlarının mesuliyeti" başlıklı faslın 409. maddesinde düzenlenmişti; vesayet dairelerinin üyeleri ve farklı vesayet organları arasındaki sorumluluk 411 ve 412. maddelerde yer alıyordu. Yeni Kanun özen yükümünü 466. maddede, vasinin sorumluluğunu 467. maddede ayrı ayrı düzenlemiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi ve vesayet daireleri, vazifelerinin ifasında müdebbir bir müdür gibi hareketle mükelleftirler ve kasit veya ihmal ile sebebiyet verdikleri zararlardan mes'uldürler.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 409 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 409	4721 sayılı Kanun m. 467
Sorumlu	Vasi ve vesayet daireleri	Vasi; kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da aynı hüküm
Sorumluluk esası	Kasıt veya ihmalle verilen zarar	Görevini yerine getirirken kusurlu davranışla verilen zarar
Özen yükümü	Aynı maddede	Ayrı maddede (TMK m. 466)

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 467. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sorumlu	Vasi	TMK m. 467/1

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Görevini yerine getirirken kusurlu davranış ve bundan doğan zarar	TMK m. 467/1
Diğer sorumlular	Kayyım ve yasal danışmanlar	TMK m. 467/2
Özen ölçüsü	İyi bir yönetimin gerektirdiği özen	TMK m. 466
Devletin sorumluluğu	Vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyen zararlar	TMK m. 468
Mahkeme	Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi	TMK m. 469
Zamanaşımı	Kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl; her hâlde on yıl	TMK m. 492, 493

TBMM gerekçesine göre madde **vasinin sorumluluğunu** düzenler; burada **kusur esasına dayanan bir sorumluluk** söz konusudur ve ikinci fıkra bu sorumluluk esasının **kayyım ve yasal danışmanlar** hakkında da aynen geçerli olduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 152). Tasarının 467. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, sorumluluğun **kusura** dayanmasıdır; zarar tek başına yetmez, vasinin görevini yerine getirirken kusurlu bir davranışı bulunmalıdır. İkinci nokta, sorumluluğun **vasilik dönemiyle** sınırlı olmasıdır; vasilik kısıtlının ölümüyle kendiliğinden sona ermez ve kesin hesap reddedilmişse vasinin sorumluluğu vesayet dosyası ve bilirkişi incelemesiyle araştırılmalıdır.[2] Üçüncü nokta, **kayyımların** da bu hükme tabi olmasıdır; iflas erteleme davasında atanan kayyımların sorumluluğu da bu çerçevede değerlendirilmiştir.[3]

II. Kusura Dayanan Sorumluluk

- **Sorumlu:** Vasi.
- **Koşul:** Görevini yerine getirirken kusurlu davranış.
- **Sonuç:** Vesayet altındaki kişiye verilen zararın tazmini.

Birinci fıkraya göre vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur. Gerekçe burada kusur esasına dayanan bir sorumluluk söz konusu olduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 152). Kusurun ölçüsü bir önceki maddede yer alır: vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466); vasi de vesayet altın- 2

2 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/10247, K. 2018/16097.
3 Yargıtay 11. HD, 31.10.2016, E. 2015/15437, K. 2016/8519.

daki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır (TMK m. 454).

3 Yargıtay, vesayet makamının bilirkişinin belirlediği değerden aşağı olmamak üzere satış yetkisi vermesinin vasinin rayiç bedel üzerinden satış yapmasına engel olmadığını belirterek taşınmazların değerinin altında satılmasından doğan zarardan vasiyi sorumlu tutmuştur.[4]

III. Sorumluluğun Dönemi ve Kesin Hesap

- **Dönem:** Vasilik süresi içindeki eylem ve eylemsizlikler.
- **Sona erme:** Görev, kesin hesap onaylanıp malvarlığı teslim edildikten sonra sona erdirilir.
- **Mahsup:** Vasinin kısıtlıya kazandırdıkları da incelenir.

4 Yargıtay, vasilik dönemi içinde vasinin kısıtlı zararına bir eylemi veya eylemsizliği bulunmadığı hâlde, vasi atanmadan önceki döneme ilişkin zarar nedeniyle tazminata hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.[5]

5 Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermek ve malvarlığını teslim edilmek üzere hazır bulundurmakla yükümlüdür (TMK m. 489). Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı teslim edildikten sonra vasinin görevinin sona erdiğine karar verir; onama veya ret kararıyla birlikte kesin hesabı, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirterek vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye tebliğ eder (TMK m. 491). Yargıtay, kısıtlının ölümüyle vasiliğin kendiliğinden sona ermediğini ve kesin hesabın reddedildiği bir dosyada vasinin sorumluluğunun vesayet dosyası getirtilip hesap uzmanı bilirkişiden rapor alınarak araştırılması gerektiğini belirtmiştir.[6]

6 Defter tutmayan, yıllık rapor ve kesin hesap vermeyen vasiye karşı açılan gelir kaybı davasında ise vasinin giderlerini karşılayarak kısıtlıya taşınmaz edindirmesinin ve ödenmemiş ücretinin mahsup isteminin incelenmesi gerektiği kabul edilmiştir.[7]

IV. Kayyım ve Yasal Danışman

- **Kural:** Vasinin sorumluluğuna ilişkin hüküm kayyım ve yasal danışmana da uygulanır.
- **Örnek:** İflas erteleme davasında atanan kayyımlar.

4 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.
5 Yargıtay 18. HD, 07.01.2014, E. 2013/11987, K. 2014/7.
6 Yargıtay 8. HD, 24.09.2018, E. 2018/10247, K. 2018/16097.
7 Yargıtay 18. HD, 10.09.2013, E. 2013/10045, K. 2013/11231.

İkinci fıkraya göre aynı hüküm kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da uygulanır. Yasal danışman, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin kişiye, dava açma, taşınmazların alımı ve satımı gibi işlerde görüşü alınmak üzere atanır (TMK m. 429). 7

Yargıtay, iflas erteleme davasında atanan kayyımların bilirkişi niteliğinde olmadığını, sorumlulukları hakkında İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm bulunmadığından sorumluluklarının vasinin sorumluluğuna ilişkin hükümler kapsamında değerlendirileceğini belirterek davanın usulden reddine ilişkin kararı bozmuştur.[8] Bozmadan sonra yapılan yargılamada davanın esastan reddine ilişkin karar onanmıştır.[9] 8

V. Devletin Sorumluluğu ile İlişki

- **Vasinin sorumluluğu:** Kişisel ve kusura dayalı.
- **Devletin sorumluluğu:** Vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyen zararlar.

Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). Zararın vasinin kusurlu eylemlerinden doğduğu ve vesayet dairelerinin kusurunun ispat edilemediği bir dosyada Yargıtay, Hazine'nin vasiyle birlikte sorumlu tutulmasını doğru bulmamıştır.[10] 9

VI. Dava, Zamanaşımı ve Temyiz İncelemesi

- **Mahkeme:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi.
- **Zamanaşımı:** Kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl; her hâlde on yıl.
- **Temyiz:** İnceleme görevi işbölümü kararlarına göre belirlenir.

Vesayetle ilgili tazminat davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür (TMK m. 469). Sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492); bu süre işlemeye başlamadan önce bilinmesi olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığına veya sorumluluk sebebine dayanan dava, bunun öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir ve vesayetten doğan tazminat davaları her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 493). Yargıtay, vasinin masraf alacağına ilişkin bir 10

8 Yargıtay 11. HD, 31.10.2016, E. 2015/15437, K. 2016/8519.
9 Yargıtay 11. HD, 10.01.2024, E. 2023/2024, K. 2024/123.
10 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.

davada kesin hesabın ve raporun verilip verilmediği ve kabul edilip edilmediği incelenmeden zamanaşımı nedeniyle verilen ret kararını bozmuştur.[11]

11 Vasinin sorumluluğundan kaynaklanan tazminat davalarında temyiz incelemesi, Yargıtay Büyük Genel Kurulunun işbölümü kararlarına göre belirlenir. 2012 yılındaki işbölümüne göre bu görev 18. Hukuk Dairesine,[12] 2022 ve 2025 yıllarındaki işbölümüne göre 2. Hukuk Dairesine verilmiştir.[13]

UYGULAMA NOTU

Vasinin kusurlu davranışı nedeniyle zarar gören kişi, zararın vasilik dönemindeki bir eylem veya eylemsizlikten doğduğunu göstermeli ve vesayet dosyasının getirtilmesini istemelidir (TMK m. 467). **Kesin hesap tebliğ edilmişse**, tazminat davası için tebliğden başlayan bir yıllık süre kaçırılmamalıdır (TMK m. 492). **Vasi** defter tutmalı, raporlarını ve hesaplarını zamanında vermeli; kısıtlı için yaptığı harcamaları belgelemelidir (TMK m. 438, 454, 489).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
07.01.2014 · E. 2013/11987 · K. 2014/7

Vasinin sorumluluğu, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla verdiği zararla sınırlıdır; vasi atanmadan önceki döneme ait zarar için tazminat istenemez

Kısıtlının mirasçıları, vasinin görevini gereği gibi yapmadığını ve kısıtlının malvarlığının zarara uğradığını ileri sürerek vasiden tazminat istemiştir. Zarara dayanak gösterilen sözleşmeler kısıtlama ve vasi atanmasından önce yapılmıştı. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiştir; karar vasi vekilince temyiz edilmiştir.

> *Dava, vasinin görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarar nedeniyle tazminat istemine ilişkindir. Somut olayda davalı vasinin, vasilik yaptığı dönem içerisinde kısıtlının zararına bir eylemi (yahut eylemsizliği) nedeniyle bir zararın doğması söz konusu olmadığı gibi vasi atanmadan önceki döneme ilişkin olarak zarar oluştuğundan bahisle tazminata hükmetmekte mümkün değildir. Türk Medeni Kanununun 466 ve devam eden maddelerinde yer alan vasinin sorumluluğu koşulları oluşmadığından mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 467. maddenin birinci fıkrasındaki sorumluluğun koşullarını gösterir. Sorumluluk için vasinin görevini yerine getirirken kusurlu bir

11 Yargıtay 3. HD, 12.06.2012, E. 2012/10643, K. 2012/14828.
12 Yargıtay 2. HD, 26.03.2012, E. 2012/5983, K. 2012/6924.
13 Yargıtay 7. HD, 19.07.2022, E. 2022/4206, K. 2022/4841; Yargıtay 5. HD, 11.09.2025, E. 2025/11114, K. 2025/11345.

davranışı ve bundan doğan bir zarar gerekir. Daire, vasilik dönemi içinde vasinin kısıtlı zararına bir eylemi veya eylemsizliği bulunmadığını, vasi atanmadan önceki döneme ilişkin zarar nedeniyle tazminata hükmedilemeyeceğini belirterek davanın reddi gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.09.2018 · E. 2018/10247 · K. 2018/16097

Vasilik kısıtlının ölümüyle kendiliğinden sona ermez; kesin hesap reddedilmişse vasinin sorumluluğu vesayet dosyası ve bilirkişi incelemesiyle araştırılmalıdır

Davacı, kısıtlı annesinin vasisinin kiradaki taşınmazların sözleşmelerini usulsüz yaptığını, kira alacaklarını takip etmediğini, bazı harcamaların usulsüz olduğunu ve kısıtlının ölümünden sonra kesin hesabı süresinde sunmadığını ileri sürerek vasiden alacak istemiştir. Mahkeme, vasinin görevinin daha önce sona erdiği ve görev döneminde zarar bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir; karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Somut olay yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda değerlendirildiğinde vasinin görev süresinin 23.10.2008 tarihinde 2 yıl süre ile uzatıldığı yani kısıtlının 24.05.2010 olan ölüm tarihi itibari ile vasilik görevinin devam ettiği, kısıtlının ölümü ile vasiliğin kendiliğinden değil, kesin hesabın kabulü ile vesayet makamının kararı ile son bulacağı ve 14.03.2014 tarihli vesayet makamı kararı ile de kesin hesap reddedilmiş olduğu hususları da birlikte değerlendirildiğinde, mahkemenin kabulünün aksine vesayet görevinin 27.03.2008 tarihinde sona ermeyip devam ettiği anlaşıldığından vesayet dosyası getirtilerek, vasinin sunduğu hesap raporu ile davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü iddialar karşılaştırmalı olarak incelenmeli ve bu konuda hesap uzmanı bir bilirkişiden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanılgılı değerlendirme sonucu eksik inceleme ve yetersiz araştırma sonucu karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin sorumluluğunun hangi döneme uzandığını görevin sona ermesine ilişkin hükümlerle birlikte belirler. Görevi sona eren vasi son raporu ve kesin hesabı vermek ve malvarlığını teslim için hazır bulundurmakla yükümlüdür (TMK m. 489); vasinin görevi, son rapor ve kesin hesap onaylanıp malvarlığı teslim edildikten sonra vesayet makamınca sona erdirilir (TMK m. 491). Daire, görev süresinin uzatıldığını, kısıtlının ölümüyle vasiliğin kendiliğinden sona ermediğini ve kesin hesabın reddedildiğini gözeterek, vesayet dosyası getirtilip hesap uzmanı bilirkişiden rapor alınması gerektiğini belirtmiş ve hükmü bozmuştur.

3 **YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**
31.10.2016 · E. 2015/15437 · K. 2016/8519

İflas erteleme davasında atanan kayyımlar bilirkişi değildir; sorumlulukları 467. maddenin ikinci fıkrası uyarınca vasinin sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre değerlendirilir

Bir banka, borçlu şirketlerin iflas ertelemesi davasında kayyım olarak atanan kişilerin, bankaya temlik edilmiş gelirlerin şirketlerce kullanılmasına onay vererek zararına neden olduğunu ileri sürerek kayyımlardan tazminat istemiştir. Mahkeme, kayyımların bilirkişi niteliğinde olduğu ve bu tür davaların yalnız Devlete karşı açılabileceği gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *Ancak, iflas erteleme davası sırasında mahkemece atanan kayyumların HMK'nın 266. maddesinde düzenlenen bilirkişi niteliğinde olmadığı, bu kişilerin sorumluluğuyla ilgili İİK'da hüküm bulunmaması karşısında; kayyımların sorumluluğu, TMK 467/II'nın 1. fıkrasına yaptığı atfa bağlı olarak vasinin sorumluluğuna ilişkin hükümler kapsamında değerlendirileceği göz önüne alınarak, işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, mahkemece yazılı şekilde 6100 sayılı HMK'daki bilirkişilere uygulanan hükümler gereğince davanın usulden reddine karar verilmesi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 467. maddenin ikinci fıkrasının kapsamını gösterir. Maddeye göre vasinin sorumluluğuna ilişkin hüküm kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da uygulanır. Daire, iflas erteleme davasında atanan kayyımların bilirkişi niteliğinde olmadığını ve sorumlulukları hakkında İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm bulunmadığını belirterek, sorumluluklarının vasinin sorumluluğuna ilişkin hükümler kapsamında değerlendirilmesi ve işin esasına girilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bozmadan sonra yapılan yargılamada davanın esastan reddine ilişkin karar ise onanmıştır.[14]

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 429:** Yasal danışmanlık.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 469:** Görev ve yetki.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 493:** Olağanüstü zamanaşımı.

14 Yargıtay 11. HD, 10.01.2024, E. 2023/2024, K. 2024/123.

MADDE

468 C. Devletin sorumluluğu

KANUN METNİ

(1) Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur.

(2) Zararı tazmin eden Devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder.

(3) Zararın doğmasına kusurları ile sebep olanlar, rücu hakkını kullanan Devlete karşı müteselsilen sorumludurlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 468, vesayet işlerinden doğan zararlarda Devletin sorumluluğunu iki basamakta düzenler. Devlet, **vesayet dairelerinde görevli olanların** hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan **doğrudan doğruya** sorumludur; **vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen** zararlardan da sorumludur. Zararı tazmin eden Devlet **kusurlulara rücu eder**; kusurlular rücu hakkını kullanan Devlete karşı **müteselsilen** sorumludur. Yargıtay, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı işlemlerinden doğan zarar için Devletin asıl sorumlu olduğunu belirterek pasif husumet yokluğu gerekçesiyle verilen ret kararını bozmuştur.[1] Madde eski Kanun'un 410. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet daireleri	Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) ve denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi) (TMK m. 397).
Doğrudan sorumluluk	Devletin vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı zararları için zarar görene karşı doğrudan sorumlu olması.

1 Yargıtay 2. HD, 28.11.2022, E. 2022/3652, K. 2022/9673.

İkincil sorumluluk | Gerekçeye göre Devletin, zararın vasi, kayyım ve yasal danışmandan tazmin edilememesi hâlindeki "ikinci derece" sorumluluğu (S. Sayısı 723, s. 152).

Rücu | Zararı tazmin eden Devletin, ödediğini zararın doğmasında kusurlu olanlardan istemesi.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 468- Yürürlükteki Kanunun 410 uncu maddesini karşılamaktadır. Birinci fıkrada vesayet makamı ve denetim makamı gibi vesayet dairelerinde görevli olanların haksız fiilleri ile başkalarına verdikleri zarardan dolayı Devlet'in sorumlu tutulması esası getirilmiştir. Türk hukukunda geçerli olan memurların memuriyet görevleri nedeniyle verdikleri zarardan memurun değil, doğrudan doğruya Devlet'in sorumlu olduğu, zararı tazmin eden Devlet'in kendi memuruna rücu etmesine ilişkin genel ilke maddede aynen tekrar edilmiştir. Aynı kural Anayasanın 129 uncu maddesinde de yer almıştır. Aynı fıkrada Devlet, vesayet makamlarında görevli olanlar dışında, vasi, kayyım ve yasal danışmanların verdikleri zararlardan da sorumlu tutulmuştur. Ancak Devletin vasi, kayyım ve yasal danışmanların verdikleri zararlardan sorumluluğu, ancak bu kişilerden zararın tanzim edilmemesi hâlinde ikinci derece bir sorumluluk olarak düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrası Devlet'in, zarardan sorumlu kusuru olan kişilere rücu hakkını düzenlemektedir. Maddenin üçüncü fıkrasında kusurlu kişilerin, rücu hakkını kullanan Devlet karşısında müteselsilen sorumlu oldukları hükmüne yer verilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 152-153*

Gerekçe metnindeki "tanzim edilmemesi" ifadesi TBMM baskısındaki biçimiyle aktarılmıştır. Tasarının 468. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474).

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 410. maddeydi; madde "Hazinenin mesuliyeti" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi veya vesayet daireleri tarafından ödenemeyen zararları hazine, tazmin eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 410 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 410	4721 sayılı Kanun m. 468
Sorumlu	Hazine	Devlet
Vesayet daireleri	Vesayet dairelerince ödenemeyen zararlar	Vesayet dairelerinde görevlilerin hukuka aykırı zararlarından doğrudan sorumluluk
Vasi, kayyım, yasal danışman	Vasi tarafından ödenemeyen zararlar	Vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyen zararlar
Rücu ve müteselsil sorumluluk	Maddede yer almıyordu	Kusurlulara rücu; kusurluların Devlete karşı müteselsil sorumluluğu

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 468. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Doğrudan sorumluluk	Vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlar	TMK m. 468/1
İkincil sorumluluk	Vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlar	TMK m. 468/1
Rücu	Zararı tazmin eden Devlet kusurlu olanlara rücu eder	TMK m. 468/2
Müteselsil sorumluluk	Kusurlular rücu hakkını kullanan Devlete karşı müteselsilen sorumludur	TMK m. 468/3
Mahkeme	Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi; görevlilere rücu davasında en yakın asliye mahkemesi	TMK m. 469
Zamanaşımı	Tazmin ettirilemeyen zarar için bir yıl; görevlilerin zararı için genel hükümler; rücu için bir yıl	TMK m. 492
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 410	Gerekçe, s. 152

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **410. maddesini** karşılar; birinci fıkrada **vesayet dairelerinde görevli olanların haksız fiilleriyle başkalarına verdikleri zarardan Devletin sorumlu tutulması** esası getirilmiş, memurun değil **doğrudan doğruya Devletin sorumlu olduğu** ve Devletin kendi memuruna **rücu edeceği** genel ilkesi tekrarlanmıştır; Devletin vasi, kayyım ve yasal danışmanların verdikleri zararlardan sorumluluğu ise **ikinci derece bir sorumluluk** olarak düzenlenmiştir (S. Sayısı 723, s. 152-153). Tasarının 468. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **iki ayrı sorumluluk** bulunmasıdır: vesayet dairelerinde görevlilerin zararlarında Devlet doğrudan, vasi, kayyım ve yasal danışmanın zararlarında ise ancak onlara tazmin ettirilemeyen kısım için sorumludur. İkinci nokta, **davalının Devlet** olmasıdır; Devletin asıl sorumlu olduğu hâllerde dava pasif husumet yokluğundan reddedilemez.[2] Üçüncü nokta, **görevli mahkemedir**; vesayet işlerinden doğan tazminat davası hâkimlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin genel hükümlere göre değil, 468 ve 469. maddelere göre asliye mahkemesinde görülmüştür.[3]

II. Vesayet Dairelerinde Görevlilerin Zararından Doğrudan Sorumluluk

- **Kural:** Devlet doğrudan doğruya sorumludur.
- **Koşul:** Vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdiği zarar.
- **Gerekçe:** Memurun değil Devletin sorumluluğu ilkesi.

2 Birinci fıkranın ilk cümlesine göre Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumludur. Vesayet daireleri, vesayet makamı ve denetim makamından oluşur (TMK m. 397). Gerekçe, memurların memuriyet görevleri nedeniyle verdikleri zarardan memurun değil doğrudan doğruya Devletin sorumlu olduğu ilkesinin maddede tekrarlandığını ve aynı kuralın Anayasanın 129. maddesinde de yer aldığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 152).

3 Yargıtay, satın aldığı taşınmaz için hatalı olarak kayyım atandığını ileri süren davacının Hazineye karşı açtığı davada, Devletin asıl sorumlu olduğu kabul edilerek esastan inceleme yapılması gerektiğini belirtmiş ve davanın pasif husumet yokluğundan reddini bozmuştur.[4] Vesayet mahkemesinin bankaya yazdığı yazıda kısıtlının parasının vadeli hesaba yatırılmasının istenmemesi nedeniyle doğan faiz kaybına ilişkin davada da paraların faiz getirmek üzere yatırılmasını öngören 441. madde ile 468. madde gözetilerek işin esasının incelenmesi gerektiği belirtilmiştir (Yargıtay 4. HD, K. 2010/5142; TMK m. 441).

2 Yargıtay 2. HD, 28.11.2022, E. 2022/3652, K. 2022/9673.
3 Yargıtay 18. HD, 18.03.2013, E. 2012/15491, K. 2013/3965.
4 Yargıtay 2. HD, 28.11.2022, E. 2022/3652, K. 2022/9673.

III. Vasi, Kayyım ve Yasal Danışmanın Zararından İkincil Sorumluluk

- **Kural:** Devlet, vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyen zararlardan sorumludur.
- **Nitelik:** Gerekçeye göre ikinci derece bir sorumluluk.
- **Ön koşul:** Zararın bu kişilerden tazmin edilememesi.

Birinci fıkranın ikinci kısmına göre Devlet, vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur. Gerekçe, Devletin bu kişilerin verdikleri zararlardan sorumluluğunun ancak zararın onlardan tazmin edilmemesi hâlinde ikinci derece bir sorumluluk olarak düzenlendiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 152). Vasi, kayyım ve yasal danışmanın kendi sorumluluğu kusura dayanır (TMK m. 467). 4

Yargıtay, taşınmazların değerinin altında satılmasından doğan zararın vasinin kusurlu eylemlerinden kaynaklandığı ve vesayet dairelerinin kusurunun ispat edilemediği bir dosyada, Hazinenin vasiyle birlikte sorumlu tutulmasını doğru bulmamış ve Hazine hakkındaki davanın vesayet dairelerinin sorumluluğu yönünden esastan reddi gerektiğini belirtmiştir.[5] 5

IV. Rücu ve Müteselsil Sorumluluk

- **Rücu:** Zararı tazmin eden Devlet kusurlulara başvurur.
- **Müteselsil sorumluluk:** Kusurlular Devlete karşı birlikte sorumludur.

İkinci fıkraya göre zararı tazmin eden Devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder; üçüncü fıkraya göre zararın doğmasına kusurlarıyla sebep olanlar, rücu hakkını kullanan Devlete karşı müteselsilen sorumludur. Gerekçe bu iki fıkrayı Devletin rücu hakkı ve kusurluların müteselsil sorumluluğu olarak açıklar (S. Sayısı 723, s. 153). Devletin rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492). 6

V. Görevli ve Yetkili Mahkeme

- **Tazminat davası:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi.
- **Görevlilere rücu:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi.
- **Özel hüküm:** Hâkimlerin sorumluluğuna ilişkin genel düzenlemelerden önce uygulanmıştır.

5 Yargıtay 18. HD, 17.01.2013, E. 2012/8739, K. 2013/484.

7 Vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür; Devletin vesayet dairelerinde görevli kişilere karşı rücu davasına ise vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi bakar (TMK m. 469).

8 Yargıtay, vesayet makamının kusurlu veli atama kararından doğan zararın Hazineden istendiği bir davada, hâkimlerin fiil ve kararlarından doğan davalara ilişkin genel usul hükmüne dayanılarak verilen görevsizlik kararını, davanın 468. maddeye dayandığı gerekçesiyle bozmuştur.[6] Vasi atanmaması nedeniyle açılan tazminat davasında da hâkimlerin işlemlerinden doğan davalara ilişkin düzenlemenin genel, 468. maddenin ise vesayet işlerine özgü ve öncelikle uygulanacak bir hüküm olduğu belirtilmiştir.[7] Vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep olduğu zararın Devletçe karşılanmasına ilişkin davada da asliye hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.[8]

VI. Zamanaşımı

- **Tazmin ettirilemeyen zarar:** Anlaşılmasından başlayarak bir yıl.
- **Vesayet dairelerindeki görevlilerin zararı:** Genel hükümler.
- **Rücu:** Rücu hakkının doğumundan başlayarak bir yıl.

9 Tazmin ettirilemeyen zararlar için Devlete karşı açılacak tazminat davasının zamanaşımı süresi, zararın vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından başlayarak bir yıldır; vesayet dairelerinde görevli olanların sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı Devlete karşı açılacak davaların zamanaşımı ise genel hükümlere tabidir (TMK m. 492).

UYGULAMA NOTU

Vesayet makamının veya denetim makamının hukuka aykırı bir işlemi nedeniyle zarar gören kişi, davayı Devlete karşı ve vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde açmalıdır (TMK m. 468, 469). **Zarar vasiden, kayyımdan veya yasal danışmandan kaynaklanıyorsa**, önce onlardan tazmin yolu izlenmelidir; tazmin ettirilemeyeceği anlaşıldığında Devlete karşı bir yıllık süre göz önünde bulundurulmalıdır (TMK m. 467, 492).

6 Yargıtay 4. HD, 01.07.2015, E. 2015/8178, K. 2015/8920.
7 Yargıtay 18. HD, 18.03.2013, E. 2012/15491, K. 2013/3965.
8 Yargıtay 17. HD, 18.12.2013, E. 2013/19313, K. 2013/17950.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.11.2022 · E. 2022/3652 · K. 2022/9673

Vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı işlemlerinden doğan zarardan Devlet asıl sorumludur; dava pasif husumet yokluğundan reddedilemez

Davacı, satın aldığı taşınmaz için hatalı olarak kayyım atandığını, kayyım döneminde taşınmazın kiraya verildiğini ve bu süreçte zarara uğradığını ileri sürerek Hazineden maddi ve manevi tazminat istemiştir. İlk derece mahkemesi davayı pasif husumet yokluğu nedeniyle usulden reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanun'un 468. maddesinin 1. fıkrasının 1. cümlesinde Devletin vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu belirtilmiş; vesayet makamı ve denetim makamı gibi vesayet dairelerinde görevli olanların haksız fiilleri ile başkalarına verdikleri zarardan dolayı Devletin sorumlu tutulması esası getirilmiştir. Bu durumda Devletin asıl sorumlu olduğu kabul edilerek esastan inceleme yapılması gerekirken pasif husumet yokluğu nedeniyle usulden reddi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 468. maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesini doğrudan uygular. Daire, gerekçedeki ifadeyi de tekrarlayarak vesayet makamı ve denetim makamı gibi vesayet dairelerinde görevli olanların haksız fiilleriyle başkalarına verdikleri zarardan Devletin sorumlu tutulması esasının getirildiğini, Devletin bu zararlardan asıl sorumlu olduğunu belirtmiş; esastan inceleme yapılmadan davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesini bozma nedeni saymıştır. Bozmadan sonra verilen kabul kararı ise talep kalemlerinin açıklattırılması gerektiği gerekçesiyle yeniden bozulmuştur.[9]

2 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
29.04.2010 · E. 2009/9548 · K. 2010/5142

Vesayet altındaki kişinin parasının vadesiz hesapta tutulmasından doğan faiz kaybında 441 ve 468. maddeler gözetilerek işin esası incelenmelidir

Vesayet mahkemesinin bankaya yazdığı yazıda kısıtlının parasının vadeli hesaba yatırılması istenmediğinden para vadesiz hesaba yatırılmıştır; vasi durumu on beş ay sonra fark ederek paranın vadeli hesaba aktarılmasını sağlamıştır. Mirasçılar uğranılan faiz kaybının tazminini istemiştir; mahkeme istemi reddetti ve karar taraflarca temyiz edilmiştir.

> *4721 ... Medeni Yasa'nın 441. maddesine göre "Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere,*

9 Yargıtay 2. HD, 27.06.2024, E. 2024/3254, K. 2024/4963.

vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir." Aynı Yasa'nın 468. madde gereğince ise "Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur. Zararı tazmin eden Devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder." Yerel mahkemece açıklanan yasal düzenlemeler gözetilerek, davalılardan ... yönünden işin esası incelenip varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle, istemin tüm davalılar yönünden reddedilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 468. maddenin vesayet dairelerinin işlemlerinden doğan malvarlığı kayıplarına da uygulanabildiğini gösterir. Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere vesayet makamınca belirlenen millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir (TMK m. 441). Daire, bu hüküm ile Devletin sorumluluğuna ilişkin 468. madde gözetilerek işin esasının incelenmesi gerektiğini belirtmiş ve istemin reddine ilişkin hükmü bozmuştur.

3 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2015 · E. 2015/8178 · K. 2015/8920

Vesayet makamının kusurlu kararından doğan zarar için Hazineye karşı açılan dava TMK m. 468'e dayanır ve asliye hukuk mahkemesinde görülür

Davacı, sulh hukuk mahkemesinin kusurlu ve hukuka aykırı biçimde verdiği veli atama kararı ve atanan velinin kötü yönetimi nedeniyle kısıtlının uğradığı zararın Hazineden tazminini istemiştir. Mahkeme, hâkimlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin davaların Yargıtay'ın ilgili hukuk dairesinde açılması gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *"TMK'nun 468. maddesi gereğince "Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur. Zararı tazmin eden Devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder." Davacı, davalı hazinenin bu düzenleme gereğince sorumluluğuna dayanarak uğranılan zararın tazminini istediğine göre mahkemenin görevli olduğu anlaşılmakla görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet işlerinden doğan zararlarda görevli mahkemeyi belirler. Mahkeme, hâkimlerin fiil ve kararlarından doğan Devlet aleyhine tazminat davalarının Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 47. maddesine göre Yargıtay'ın ilgili hukuk dairesinde açılacağını kabul etmişti. Daire ise davacının Hazinenin 468. madde uyarınca sorumluluğuna dayandığını, bu nedenle mahkemenin görevli olduğunu

belirterek görevsizlik kararını bozmuştur. Vesayetle ilgili tazminat davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür (TMK m. 469).

4 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
18.03.2013 · E. 2012/15491 · K. 2013/3965

Vasi atanmaması nedeniyle Devlete karşı açılan tazminat davasında vesayet işlerine özgü 468. madde uygulanır; görevli mahkeme vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesidir

Bir yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olan davacı, cezaevinde kaldığı sürede kendisine vasi atanmaması nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradığını ileri sürerek Adalet Bakanlığından tazminat istemiştir. Mahkeme, hâkimlerin işlemlerinden doğan tazminat davalarının Yargıtay'ın ilgili dairesinde görüleceği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Her ne kadar yerel mahkemece 6110 sayılı Kanunun geçici 2. maddesi uyarınca hakimlerin bir soruşturma veya kovuşturma veya dava ile ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle Devlet aleyhine açılan tazminat davasının ilgili Yargıtay Dairesinde görüleceği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiş ise de; belirtilen düzenleme genel niteliktedir. Türk Medeni Kanunu'nun 468. maddesindeki Devletin sorumluluğuna ilişkin düzenleme vesayet işlerindeki Devletin sorumluluğunu düzenlediğinden daha özel nitelikte bulunduğu için öncelikle uygulanmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 468. maddenin genel hükümler karşısındaki yerini belirler. Daire, hâkimlerin işlemlerinden doğan tazminat davalarına ilişkin düzenlemenin genel nitelikte olduğunu, 468. maddenin ise vesayet işlerindeki Devlet sorumluluğunu düzenlediği için daha özel nitelikte bulunduğunu ve öncelikle uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Davacının davasının vasi atama dosyasına bakan hâkimin yargılama faaliyetine yönelik olmadığını da gözeterek görevli mahkemenin vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi olduğunu kabul etmiş ve görevsizlik kararını bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.
- **TMK m. 441:** Paraların yatırılması.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 469:** Görev ve yetki.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.

MADDE

469 D. Görev ve yetki

KANUN METNİ

(1) Devletin vesayet dairelerinde görevli kişilere karşı rücu davasına bakmaya, vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi yetkilidir.

(2) Vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 469, vesayetten doğan tazminat ve rücu davalarının hangi mahkemede görüleceğini belirler. **Vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları**, vesayet dairelerinin bulunduğu yer **asliye mahkemesinde** görülür. Devletin **vesayet dairelerinde görevli kişilere karşı rücu davasına** ise vesayet dairelerinin bulunduğu yere **en yakın asliye mahkemesi** bakar; gerekçeye göre vesayet makamında görevli kişilerin hâkim olarak bulundukları yerde bu davanın görülmesi isabetli bir çözüm olmaz (S. Sayısı 723, s. 153). Yargıtay, vasiye karşı açılan tazminat davasını esastan karara bağlayan sulh hukuk mahkemesinin hükmünü görev yönünden bozmuştur.[1] Gerekçe maddenin eski Kanun'daki karşılığını göstermez; eski Kanun'da sorumluluk davalarının görüleceği mahkeme 413. maddede düzenlenmişti.

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet daireleri	Vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) ve denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi) (TMK m. 397).
Vesayetle ilgili tazminat davası	Vasi, kayyım, yasal danışman veya Devlete karşı vesayetten doğan zararın tazmini için açılan dava (TMK m. 467, 468).
Rücu davası	Zararı tazmin eden Devletin, zararın doğmasında kusurlu olanlara karşı açtığı dava (TMK m. 468).

1 Yargıtay 2. HD, 12.03.2012, E. 2010/20806, K. 2012/5396.

YÜRÜTME

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 469- Madde vesayet makamında görevli kişilere karşı Devletin rücu davasına bakmaya, vesayet makamının bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesinin yetkili olacağını belirtmektedir. Böyle bir hükme kanunda ihtiyaç vardır. Zira vesayet makamında görevli kişilerin, hâkim olarak bulundukları yerde bu davanın görülebileceğini kabul etmek isabetli bir çözüm olamaz. Buna karşılık, tazminat davaları ve diğer rücu davaları vesayet makamının bulunduğu yerdeki asliye mahkemelerinde görülebilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 153*

Tasarının 469. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474).

Gerekçe, 469. madde için eski Kanun'da bir karşılık göstermez. Eski Kanun'da sorumluluk davalarının görüleceği mahkeme "Mesuliyet davasının mercii rüyeti" kenar başlıklı 413. maddede düzenlenmişti.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi ve vesayet dairelerinin azası ile hazine aleyhindeki tazminat davaları alelade zarar ve ziyan davalarını rüyet eden mahkemede ikame olunur ve mahkemei asliye heyetinin alakadar oldukları tazminat davaları en yakın diğer bir mahkemei asliyeye gönderilir. Bu mesuliyet davasının rüyeti, idari makamlarca tahkikatı evveliye icrasına mütevakkıf değildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 413 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 413	4721 sayılı Kanun m. 469
Tazminat davaları	Olağan tazminat davalarına bakan mahkeme	Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi
Asliye mahkemesinin taraf olduğu dava	En yakın diğer asliye mahkemesine gönderilir	Görevlilere karşı rücu davası en yakın asliye mahkemesinde
Ön inceleme	İdari makamların ön soruşturmasına bağlı değil	Maddede yer almaz

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**; Tasarı metni Adalet Komisyonunda da değiştirilmemiştir. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 469. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Devletin görevlilere rücu davası	Vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi	TMK m. 469/1
Vesayetle ilgili tazminat davaları	Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi	TMK m. 469/2
Diğer rücu davaları	Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi	TMK m. 469/2
Sulh hukuk mahkemesi	Vasiye karşı tazminat davasında görevli değildir	TMK m. 469/2
Aile mahkemesi	Vesayetle ilgili tazminat davasında görevli değildir	TMK m. 469/2; 4787 s. K. m. 4
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 413	Gerekçe karşılık göstermez

1 TBMM gerekçesine göre madde, vesayet makamında görevli kişilere karşı Devletin rücu davasına **vesayet makamının bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesinin** bakacağını belirtir; böyle bir hükme ihtiyaç vardır, çünkü vesayet makamında görevli kişilerin **hâkim olarak bulundukları yerde** bu davanın görülebileceğini kabul etmek isabetli bir çözüm olamaz. **Tazminat davaları ve diğer rücu davaları** ise vesayet makamının bulunduğu yerdeki asliye mahkemelerinde görülecektir (S. Sayısı 723, s. 153). Tasarının 469. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 474).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasiye karşı tazminat davasının **sulh hukuk mahkemesinde değil asliye hukuk mahkemesinde** görülmesidir; görev kamu düzenine ilişkindir ve re'sen gözetilir.[2] İkinci nokta, bu davaların **aile mahkemesinin görevine girmemesidir**; aile mahkemeleri Medeni Kanun'un vesayet kısmından doğan işlerde görevli değildir.[3] Üçüncü nokta, **Devlete karşı** vesayet işlerinden doğan tazminat davasının da Yargıtay'da ilk derece sıfatıyla değil asliye mahkemesinde görülmesidir.[4]

YÜRÜTME

2 Yargıtay 2. HD, 12.03.2012, E. 2010/20806, K. 2012/5396.
3 Yargıtay 8. HD, 08.11.2017, E. 2017/6689, K. 2017/14846.
4 Yargıtay 18. HD, 18.03.2013, E. 2012/15491, K. 2013/3965.

II. Tazminat ve Diğer Rücu Davaları

- **Kural:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi.
- **Kapsam:** Vasi, kayyım, yasal danışman ve Devlete karşı vesayetten doğan tazminat davaları.
- **Görev:** Kamu düzenine ilişkindir, re'sen gözetilir.

İkinci fıkraya göre vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür. Vasi görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur ve aynı hüküm kayyım ile yasal danışman hakkında da uygulanır (TMK m. 467); Devletin sorumluluğu ise 468. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 468). 2

Yargıtay, vasiye karşı açılan tazminat davasında görevli mahkemenin vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi olduğunu, görevin kamu düzenine ilişkin bulunduğunu belirterek sulh hukuk mahkemesinin esas hakkında verdiği hükmü bozmuştur.[5] Vasinin vesayet altındaki çocuğa ait hesaptan çektiği paraların tazmini istemi de bu fıkra kapsamında görülmüş ve sulh hukuk mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerektiği kabul edilmiştir.[6] 3

III. Aile Mahkemesi ile Ayrım

- **Aile mahkemesi:** Aile hukukundan doğan dava ve işler, vesayet kısmı hariç.
- **Asliye hukuk mahkemesi:** Vesayetle ilgili tazminat ve rücu davaları.

Aile mahkemeleri, Medeni Kanun'un ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere aile hukukundan doğan dava ve işlerde görevlidir (4787 s. K. m. 4). Üçüncü kısım vesayet hükümlerini içerir. Yargıtay, kısıtlının velayet altında bırakıldığı dönemde velisi olan annesinin kısıtlıyı zarara uğrattığı iddiasına dayanan tazminat davasında, aile mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle verilen görevsizlik kararını, istemin 469. maddenin ikinci fıkrası kapsamında kaldığı gerekçesiyle bozmuştur.[7] 4

IV. Devlete Karşı Açılan Davalar

- **Davalı:** Devlet.
- **Mahkeme:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi.
- **Özel hüküm:** Hâkimlerin sorumluluğuna ilişkin genel düzenlemeler karşısında 468 ve 469. maddeler uygulanmıştır.

5 Yargıtay 2. HD, 12.03.2012, E. 2010/20806, K. 2012/5396.
6 Yargıtay 8. HD, 23.10.2017, E. 2017/6559, K. 2017/13481.
7 Yargıtay 8. HD, 08.11.2017, E. 2017/6689, K. 2017/14846.

5 Vesayet makamının kusurlu veli atama kararından doğan zararın Hazineden istendiği bir davada Yargıtay, hâkimlerin fiil ve kararlarından doğan davaların Yargıtay'ın ilgili hukuk dairesinde açılacağına ilişkin genel usul hükmüne dayanılarak verilen görevsizlik kararını, davanın 468. maddeye dayandığı gerekçesiyle bozmuştur.[8] Vasi atanmaması nedeniyle Devlete karşı açılan davada da vesayet işlerine özgü düzenlemenin öncelikle uygulanacağı ve görevli mahkemenin vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesi olduğu kabul edilmiştir.[9]

6 Vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep olduğu zararın Devletçe karşılanması istemiyle açılan bir davada, asliye hukuk mahkemesi ile ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin ayrı ayrı görevsizlik kararı vermesi üzerine asliye hukuk mahkemesi yargı yeri olarak belirlenmiştir.[10] Benzer bir görev uyuşmazlığında Hukuk Genel Kurulu, yargı yeri belirleme görevinin kendisine değil 17. Hukuk Dairesine ait olduğunu belirterek dosyayı geri çevirmiştir.[11]

V. Devletin Görevlilere Rücu Davası

- **Kural:** Vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi yetkilidir.
- **Gerekçe:** Hâkimin görev yaptığı yerde davanın görülmemesi.

7 Birinci fıkraya göre Devletin vesayet dairelerinde görevli kişilere karşı rücu davasına bakmaya, vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi yetkilidir. Gerekçe, vesayet makamında görevli kişilerin hâkim olarak bulundukları yerde bu davanın görülebileceğini kabul etmenin isabetli bir çözüm olmayacağını belirtir (S. Sayısı 723, s. 153). Zararı tazmin eden Devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder (TMK m. 468); Devletin rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492).

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vasiye, kayyıma veya yasal danışmana karşı tazminat davası açılacaksa**, dava vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde açılmalıdır; sulh hukuk veya aile mahkemesinde açılan dava görev yönünden reddedilebilir (TMK m. 469). **Zarar vesayet makamının veya denetim makamının işleminden doğmuşsa**, dava Devlete karşı aynı yer asliye hukuk mahkemesinde açılmalıdır (TMK m. 468, 469).

8 Yargıtay 4. HD, 01.07.2015, E. 2015/8178, K. 2015/8920.
9 Yargıtay 18. HD, 18.03.2013, E. 2012/15491, K. 2013/3965.
10 Yargıtay 17. HD, 18.12.2013, E. 2013/19313, K. 2013/17950.
11 Yargıtay HGK, 23.10.2013, E. 2013/18-1244, K. 2013/1470.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.03.2012 · E. 2010/20806 · K. 2012/5396

Vasiye karşı açılan tazminat davası sulh hukuk mahkemesinde değil, vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde görülür

Vasinin görevini yerine getirirken kusurlu davranışlarıyla vesayet altındaki kişiye zarar verdiği ileri sürülerek vasiye karşı tazminat davası açılmıştır. Dava sulh hukuk mahkemesinde görüldü ve esastan karara bağlanmıştır; karar temyiz edilmiştir.

> *Vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer Asliye Mahkemelerinde görülür (TMK.md.469/2). Bu yasal düzenlemeye göre davada görevli mahkeme Acıpayam Asliye Hukuk Mahkemesidir. Görev, kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında res'en gözetilir. Bu bakımdan görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 469. maddenin ikinci fıkrasının doğrudan uygulamasıdır. Daire, vasiye karşı açılan tazminat davasında görevli mahkemenin vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi olduğunu, görevin kamu düzenine ilişkin bulunduğunu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetileceğini belirterek sulh hukuk mahkemesinin esas hakkında verdiği hükmü bozmuştur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.10.2017 · E. 2017/6559 · K. 2017/13481

Vasinin vesayet altındaki çocuğun hesabından çektiği paraların tazmini istemi 469. maddenin ikinci fıkrası kapsamındadır; sulh hukuk mahkemesi görevsizlik kararı vermelidir

Baba, vesayet altındaki oğlunun vasisinin, çocuğa ait maaş hesabından çektiği paraları çocuğa harcamadığını ileri sürerek bu paraların faiziyle tahsilini istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi davayı kısmen kabul etmiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Bilindiği üzere; TMKnun 469. maddesinin 2. fıkrasına göre, vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde görülür. Somut olayda; vasinin vesayeti altındaki çocuğa ait hesaptan çektiği paraları çocuğa harcamadığı ve bu paraların faiziyle tazmini istendiğine göre, davanın TMKnin 469/2 maddesi kapsamında kaldığı, görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu anlaşıldığından; 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 114/1-c ve 115. maddeleri gereğince, dava şartlarından olan görev hususunun mahkeme mevcut olup olmadığını taraf teşkilini sağladıktan sonra davanın her aşamasında kendiliğinden araştırması gerektiğinden, Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli olduğundan bahisle davanın görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, işin esasına girilip davanın kısmen kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayetle ilgili tazminat davasının kapsamını ve görevin re'sen gözetilmesi gereğini gösterir. Daire, vasinin vesayet altındaki çocuğa ait hesaptan çektiği paraları çocuğa harcamadığı iddiasına dayanan davanın 469. maddenin ikinci fıkrası kapsamında kaldığını, görev dava şartının davanın her aşamasında kendiliğinden araştırılacağını belirterek, sulh hukuk mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerekirken işin esasına girmesini bozma nedeni saymıştır.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
08.11.2017 · E. 2017/6689 · K. 2017/14846

Eski velinin kısıtlıyı zarara uğrattığı iddiasına dayanan tazminat davasına aile mahkemesi değil asliye hukuk mahkemesi bakar

Kısıtlının vasisi, kısıtlının velayet altında bırakıldığı dönemde velisi olan annesinin kötü niyetli ve tedbirsiz yönetimiyle kısıtlıyı zarara uğrattığını ileri sürerek tazminat istemiştir. Mahkeme, uyuşmazlığa velayet hükümleri uygulanacağı ve aile mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle davayı görev yönünden usulden reddetmiştir; karar davacı vekilince temyiz edilmiştir.

> *4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesine göre; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m.118-395) kaynaklanan bütün aile hukukundan doğan dava ve işlerde aile mahkemeleri görevlidir. Bir uzmanlık mahkemesi olarak tasarlanan ve kendine özgü usul hükümleri taşıyan bu Kanun, evvelce genel hukuk mahkemelerince bakılan aile hukukundan doğan dava ve işleri bu mahkemelerden alarak uzmanlık mahkemesine vermiştir. Bilindiği üzere; TMKnun 469. maddesinin 2. fıkrasına göre de, vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer Asliye Hukuk Mahkemesinde görülür. Somut olayda; davacı, kısıtlıya vasi olarak atanan kısıtlının annesi olan eski vasisinin, veli olduğu dönemde kötü niyetli ve tedbirsiz yönetimi ile kısıtlıyı zarara uğrattığı belirterek, zararların tutarının tespiti ile maddi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir. Yukarıda bahsedilen ilkeler ve somut olay birlikte değerlendirildiğinde, davacının talebinin, TMKnin 469/2 maddesi kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. O halde; görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu gözetilmeden davada Aile Mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesi ile HMK.nun 114/1-c delaletiyle HMK.nun 115/2.maddesi gereği görev dava şartı eksikliği nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, aile mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki görev sınırını çizer. Daire, aile mahkemelerinin Medeni Kanun'un ikinci kitabından üçüncü kısım, yani vesayet hükümleri hariç olmak üzere aile hukukundan doğan dava ve işlerde görevli olduğunu, vesayetle ilgili tazminat ve rücu davalarının ise vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde görüleceğini belirtmiştir. Davacının isteminin 469. maddenin ikinci fıkrası kapsamında kaldığını kabul ederek görevsizlik kararını bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 493:** Olağanüstü zamanaşımı.

VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLERİN SONA ERMESİ

Birinci Ayırım · m. 470–478

Vesayeti Gerektiren Hâllerin Sona Ermesi başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 470–478. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 470	Küçüklerde	Küçüklük nedeniyle kurulan vesayetin nasıl sona ereceğini düzenler
m. 471	Hükümlülerde	Hükümlülük nedeniyle kurulan vesayetin nasıl sona ereceğini düzenler
m. 472	Kaldırılması	Küçükler ve hükümlüler dışındaki kısıtlılar üzerindeki vesayetin nasıl sona ereceğini düzenler
m. 473	İlân	Kısıtlamanın kaldırılmasının ilânını ve bunun fiil ehliyetine etkisini düzenler
m. 474	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasını özel bir şarta bağlar
m. 475	Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimde	**406.** madde uyarınca kısıtlanan kişilerin vesayetin kaldırılmasını isteyebilmesini bir şarta bağlar
m. 476	İstek üzerine kısıtlamada	Kendi isteğiyle kısıtlanan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasını düzenler
m. 477	Genel olarak	Kayyımlık ve yasal danışmanlığın nasıl sona ereceğini düzenler
m. 478	Genel olarak	Kayyımlığın sona erdiğinin hangi hâllerde ilân edileceğini düzenler

MADDE

470 A. Küçüklerde

KANUN METNİ

(1) Küçük üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer.

(2) Erginliğe mahkemece karar verilmiş ise, mahkeme aynı zamanda küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilân eder.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 470, küçüklük nedeniyle kurulan vesayetin nasıl sona ereceğini düzenler. Küçük üzerindeki vesayet, **onun ergin olmasıyla kendiliğinden** sona erer; bunun için ayrıca bir karar gerekmez. Erginliğe **mahkemece karar verilmişse**, mahkeme aynı zamanda küçüğün **hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilân** eder. Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar ve evlenme de kişiyi ergin kılar (TMK m. 11). Yargıtay, vesayet erginlikle kendiliğinden sona erse de vasinin sorumluluğunun, vesayet makamı görevinin sona erdiğine karar verinceye kadar devam ettiğini belirtmiştir.[1] Madde eski Kanun'un 414. maddesini karşılar.

TEMEL KAVRAMLAR

Erginlik	On sekiz yaşın doldurulmasıyla başlayan hâl; evlenme de kişiyi ergin kılar (TMK m. 11).
Ergin kılınma	On beş yaşını dolduran küçüğün kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınması (TMK m. 12).
Küçüklük vesayeti	Velayet altında bulunmayan küçük için kurulan vesayet (TMK m. 404).
Kesin hesap	Görevi sona eren vasinin vesayet makamına verdiği son hesap (TMK m. 489).

1 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 470- Yürürlükteki Kanunun 414 üncü maddesini karşılamaktadır. Madde yeniden kaleme alınmak suretiyle anlaştırılarak iki fıkra hâline getirilmiştir. Birinci fıkra küçüklerin normal yolla erginleşmesi hâlinde vesayetin kendiliğinden sona ereceğini öngörmektedir. İkinci fıkra mahkeme kararıyla erginliğin kazanılması hâlinde mahkemenin aynı zamanda küçüğün hangi tarihte ergin olacağını belirlemesini ve bu kararın ilân edilmesini hükme bağlamaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 153*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 470 inci maddesinin birinci fıkrasındaki "vesayet" kelimesinden sonra "," konmuştur.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu birinci fıkraya yalnızca bir virgül eklemiş, madde bu biçimde yürürlüğe girmiştir; ikinci fıkra Tasarıdaki gibi kabul edilmiştir.

	Tasarı m. 470	Kanun m. 470
Birinci fıkra	"Küçük üzerindeki vesayet onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer."	"Küçük üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer."
İkinci fıkra	Mahkeme erginlik tarihini tespit ve ilân eder	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 475	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 475

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 414. maddeydi; madde "Küçüklük ve hacır hallerinin hitamı" başlığı altında "Küçükler hakkında" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Küçük üzerindeki vesayet, rüşt veya hakimin rüşt kararı ile nihayet bulur. Mahkemei asliye, rüşde karar verir iken vesayetin hitamı gününü tesbit ve kararını resmen ilan eder.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 414 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 414	4721 sayılı Kanun m. 470
Sona erme	Erginlik veya hâkimin erginlik kararı	Erginlikle kendiliğinden
Mahkeme kararıyla erginlik	Asliye mahkemesi vesayetin sona erme gününü tespit edip ilân eder	Mahkeme küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilân eder
Yapı	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 470. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu birinci fıkradaki "vesayet" kelimesinden sonra virgül koydu	S. Sayısı 723, s. 315, 475
01.01.2002	Madde Komisyon metniyle yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sona erme	Küçük üzerindeki vesayet erginlikle kendiliğinden sona erer	TMK m. 470/1
Erginliğin başlangıcı	On sekiz yaşın doldurulması; evlenme	TMK m. 11
Mahkemece ergin kılınma	Mahkeme erginlik tarihini tespit ve ilân eder	TMK m. 470/2, 12
Vesayet altındaki küçüğün ergin kılınması	Vesayet ve denetim makamlarının izni	TMK m. 463
Vasinin görevi	Kesin hesap onaylanıp malvarlığı teslim edildikten sonra sona erdirilir	TMK m. 489-491
Ergin olmadan kısıtlama	Kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur	TMK m. 419
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 414	Gerekçe, s. 153

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **414. maddesini** karşılar; madde **yeniden kaleme alınarak iki fıkra** hâline getirilmiş, birinci fıkra küçüklerin **normal yolla erginleşmesi** hâlinde vesayetin kendiliğinden sona ereceğini, ikinci fıkra ise **mahkeme kararıyla erginliğin kazanılması** hâlinde mahkemenin küçüğün hangi tarihte ergin olacağını belirlemesini ve bu kararın ilân edilmesini öngörür (S. Sayısı 723, s. 153). Adalet Komisyonu birinci fıkradaki "vesayet" kelimesinden sonra virgül koymuştur (S. Sayısı 723, s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vesayetin **kendiliğinden** sona ermesidir; ergin olan kişi artık vasinin temsiline muhtaç değildir ve davada **kendisinden alınmış vekaletname** aranır.[2] İkinci nokta, vesayetin sona ermesinin **vasinin kesin hesap verme yükümlülüğünü ve sorumluluğunu** ortadan kaldırmama-

2 Yargıtay 2. HD, 23.10.2012, E. 2012/20172, K. 2012/25809.
3 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

sıdır.[3] Üçüncü nokta, vesayetin sona ermesine ilişkin kararların **yargısal nitelikte ve temyiz edilebilir** kabul edilmesidir.[4]

II. Erginlikle Kendiliğinden Sona Erme

- **Kural:** Küçük üzerindeki vesayet erginlikle kendiliğinden sona erer.
- **Erginlik:** On sekiz yaşın doldurulması veya evlenme.
- **Karar:** Sona erme için ayrıca vesayetin kaldırılması kararı gerekmez.

2 Birinci fıkraya göre küçük üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer. Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır (TMK m. 404); erginlik ise on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar ve evlenme de kişiyi ergin kılar (TMK m. 11). Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet ise ancak yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer (TMK m. 472).

3 Yargıtay, vesayet altındaki küçüğün temyiz aşamasında ergin olmasıyla davanın konusunun kalmadığı gerekçesiyle hükmü bozmuş;[5] küçüklük nedeniyle vesayet altına alınan kişinin ergin olmasıyla vesayetin kendiliğinden sona erdiğini gözeterek temyiz isteğini reddettiği bir dosyada hükmü onamıştır.[6]

III. Mahkemece Ergin Kılınma

- **Kural:** On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla ergin kılınabilir.
- **Tarih ve ilân:** Mahkeme erginlik tarihini tespit ve ilân eder.
- **Vesayet altındaki küçük:** Vesayet ve denetim makamlarının izni aranır.

4 On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir (TMK m. 12). İkinci fıkraya göre erginliğe mahkemece karar verilmişse mahkeme aynı zamanda küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilân eder; gerekçe bu kararın ilân edilmesinin hükme bağlandığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 153). Vesayet altındaki küçüğün ergin kılınması vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznine bağlıdır (TMK m. 463); Yargıtay, bu izinler alınmadan verilen ergin kılma kararını kanun yararına bozmuştur.[7]

IV. Vesayetin Sona Ermesinden Sonra Vasinin Durumu

- **Kesin hesap:** Görevi sona eren vasi son raporu ve kesin hesabı verir.

4 Yargıtay 18. HD, 20.10.2015, E. 2015/1416, K. 2015/14866.
5 Yargıtay 2. HD, 01.03.2010, E. 2010/3004, K. 2010/3701.
6 Yargıtay 2. HD, 15.06.2011, E. 2010/21075, K. 2011/10557.
7 Yargıtay 2. HD, 29.12.2004, E. 2004/14068, K. 2004/15983.

- **Görevin bitimi:** Vesayet makamı kesin hesap onaylanıp malvarlığı teslim edildikten sonra karar verir.
- **Sorumluluk:** Bu karara kadar devam eder.

5 Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle ve malvarlığını vesayet altındaki kişiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmakla yükümlüdür (TMK m. 489). Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı teslim edildikten sonra vasinin görevinin sona erdiğine karar verir ve kesin hesabı, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirterek tebliğ eder (TMK m. 491).

6 Yargıtay, küçükler üzerindeki vesayet erginlikle kendiliğinden sona ermiş olsa da vesayet dosyasında kesin hesap ve görevin sona erdirilmesine ilişkin işlemler yapılmadığından vasinin sorumluluğunun devam ettiğini ve zamanaşımı koşullarının oluşmadığını belirterek davanın zamanaşımından reddini bozmuştur.[8] Vasiye karşı tazminat davası, kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492).

V. Usul Bakımından Sonuçlar

- **Temsil:** Ergin kişi davada kendisi temsil yetkisi verir.
- **Tebligat:** Hüküm ve kanun yolu dilekçesi ergin olan kişiye tebliğ edilir.
- **Kanun yolu:** Vesayetin sona ermesine ilişkin kararlar temyiz edilebilir.

7 Yargıtay, yaş küçüklüğü nedeniyle kurulan vesayetin erginlikle kendiliğinden sona ereceğini belirterek davacıdan bizzat alınmış vekaletnamenin sunulmasını, sunulmazsa kararın davacıya tebliğini istemiştir.[9] Yargılama sırasında ergin olan davalıya hükmün ve temyiz dilekçesinin tebliğ edilmesi gerektiği de belirtilmiştir.[10]

8 Vesayetin sona ermesine ilişkin kararların niteliği bakımından Yargıtay, vesayet makamının bu konudaki kararlarının vesayetin yönetimine ilişkin idari kararlardan farklı olarak yargısal nitelikte olduğunu ve temyiz edilebileceğini kabul etmiştir.[11]

VI. Ergin Olmadan Önce Kısıtlama

- **Kural:** Gerek duyulduğunda ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir.
- **Sonuç:** Kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur.

8 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.
9 Yargıtay 2. HD, 23.10.2012, E. 2012/20172, K. 2012/25809.
10 Yargıtay 6. HD, 04.02.2013, E. 2012/10010, K. 2013/1548.
11 Yargıtay 18. HD, 20.10.2015, E. 2015/1416, K. 2015/14866.

Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur (TMK m. 419). Kısıtlılar üzerindeki vesayet ise yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer (TMK m. 472). 9

UYGULAMA NOTU

On sekiz yaşını dolduran ya da evlenen bir küçüğün vasisi, vesayet kendiliğinden sona erse de son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermeli ve malvarlığını teslime hazır tutmalıdır (TMK m. 470, 489). **Vesayetten yeni çıkmış kişi**, kesin hesabın kendisine tebliğinden başlayan bir yıllık tazminat süresini göz önünde bulundurmalıdır (TMK m. 492). **Ergin olduktan sonra süren bir davada**, vekâletname avukata kişinin kendisi tarafından verilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
18.12.2014 · E. 2014/10634 · K. 2014/18506

Küçük üzerindeki vesayet erginlikle kendiliğinden sona erse de vasinin sorumluluğu, vesayet makamı görevinin sona erdiğine karar verinceye kadar devam eder

Anne ve babalarının ölümü üzerine küçüklüklerinde vasi atanan kardeşler, ergin olduktan sonra vasinin bir şirketin işlerini yürüttüğünü, kendilerine bilgi ve gelir vermediğini ve şirketi kendi adına tescil ettirdiğini ileri sürerek tazminat istemiştir. Mahkeme davayı zamanaşımı nedeniyle reddetmiştir; karar davacılar vekilince temyiz edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 470. maddesi uyarınca küçük üzerindeki vesayet onun ergin olması ile kendiliğinden sona ermiş ise de; vasinin sorumluluğu vesayet makamınca görevinin sona erdiğine karar verilinceye kadar devam eder.*

DEĞERLENDİRME Karar, 470. maddedeki kendiliğinden sona ermenin sınırını gösterir. Vesayet erginlikle kendiliğinden sona erer; ancak görevi sona eren vasi son raporu ve kesin hesabı vermekle yükümlüdür (TMK m. 489) ve vesayet makamı kesin hesap onaylanıp malvarlığı teslim edildikten sonra vasinin görevinin sona erdiğine karar verir (TMK m. 491). Daire, vesayet dosyasında bu işlemlerin yapılmadığını, vasinin sorumluluğunun devam ettiğini ve kesin hesabın tebliğine bağlı zamanaşımı koşullarının oluşmadığını belirterek davanın zamanaşımından reddini bozmuştur (TMK m. 492).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.10.2012 · E. 2012/20172 · K. 2012/25809

Yaş küçüklüğü nedeniyle kurulan vesayet erginlikle kendiliğinden sona erdiğinden, ergin olan kişi adına davada bizzat ondan alınmış vekaletname aranır

Yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınmış olan davacı adına vasinin sorumluluğu sebebiyle tazminat davası açılmıştır. Mahkemenin kararı temyiz edilmiştir; temyiz incelemesinde dosyada davacının bizzat verdiği bir vekaletnamenin bulunmadığı görülmüştür.

> *Davacı ... yaş küçüklüğü sebebiyle 743 sayılı Yasanın 354. maddesi uyarınca vesayet altına alınmıştır. Böyle bir durumda küçük üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer (TMK.m.470).*

DEĞERLENDİRME Karar, 470. maddenin usul bakımından sonucunu gösterir. Küçüklük nedeniyle kurulan vesayet erginlikle kendiliğinden sona erdiğinden kişi artık kendisi temsil yetkisi verebilir. Daire, davacı hakkında başka bir sebeple verilmiş bir vesayet kararı varsa dosyaya eklenmesini, yoksa avukattan bizzat davacıdan alınmış vekaletnameyi sunmasının istenmesini, sunulmazsa kararın davacıya tebliğ edilmesini isteyerek dosyayı iade etmiştir.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
20.10.2015 · E. 2015/1416 · K. 2015/14866

Vesayet makamının vesayetin sona ermesine ilişkin kararları idari değil yargısal niteliktedir ve temyiz edilebilir

Yaş küçüklüğü nedeniyle vesayet altına alınan davacı, ergin olduğunu ileri sürerek kısıtlama kararının kaldırılmasını ve vasinin ibra edilmemesini istemiştir. Mahkeme istemi kabul etmiştir; davacının temyizi üzerine ek kararla temyizi itiraz olarak değerlendirip vasinin ibrasına yer olmadığına karar verdi ve bu karara yönelik temyizi de reddetmiştir.

> *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 470. maddesine göre; küçük üzerindeki vesayetin, onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona ereceği, 472. maddesi uyarınca ise; diğer kısıtlılar üzerindeki vesayetin, yetkili vesayet makamının kararıyla sona ereceği, vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine vesayet makamının vesayetin sona ermesine karar vereceği, kısıtlı ve ilgililerden her birinin, vesayetin kaldırılması isteminde bulunabileceği belirtilmiştir. Bu bakımdan vesayet makamının vesayetin sona ermesiyle ilgili olarak aldığı kararların idari nitelikte olmayıp kazai nitelikte bulunması ve genel kural gereği temyizi kabil kararlardan olduğu anlaşıldığından...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayetin sona ermesine ilişkin kararların kanun yolu bakımından niteliğini belirler. Daire, küçük üzerindeki vesayetin erginlikle kendiliğinden, diğer kısıtlılar üzerindeki vesayetin ise vesayet makamının kararıyla sona erdiğini belirtmiş (TMK m. 472); bu kararların vesayetin yönetimine ilişkin idari kararlardan farklı olarak yargısal nitelikte ve temyiz edilebilir olduğunu kabul

ederek temyiz isteminin reddine ilişkin ek kararı kaldırmıştır. Bununla birlikte asıl karara yönelik temyiz, süresinde yapılmadığı için reddedilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 404:** Küçüklük.
- **TMK m. 419:** Vasinin atanması.
- **TMK m. 463:** Denetim makamının izni.
- **TMK m. 472:** Diğer kısıtlılarda vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.

MADDE

471 B. Hükümlülerde

KANUN METNİ

(1) (Değişik:2/3/2024-7499/8 md.)
(2) Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.
(3) Hapis hâlinin devamı süresince aşağıdaki şartların varlığı hâlinde vesayet sona erdirilebilir:
(4) 1. Toplam beş yıldan az olan hapis cezasının infazına bağlı olarak verilen kısıtlama kararları bakımından kişinin isteminin bulunması,
(5) 2. Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazına bağlı olarak verilen kısıtlama kararları bakımından kişinin talebi üzerine kişiliğinin veya malvarlığının korunması sebebinin ortadan kalkması.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 471, hükümlülük nedeniyle kurulan vesayetin nasıl sona ereceğini düzenler. Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, **hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle kendiliğinden** ortadan kalkar. Hapis hâli sürerken de vesayet **sona erdirilebilir**: toplam beş yıldan az hapis cezalarında **kişinin istemi** yeterlidir; toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezalarında ise kişinin talebi üzerine **kişiliğinin veya malvarlığının korunması sebebinin ortadan kalkması** gerekir. Maddenin ilk metni, 407. maddenin birinci fıkrasıyla birlikte Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş,[1] bugünkü metin 12.03.2024'te 7499 sayılı Kanunla getirilmiştir. Yargıtay, hapis hâli sona ermişse vasiye yapılan tebligatın geçersiz olduğunu belirtmiştir.[2]

1 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230).
2 Yargıtay 2. HD, 31.05.2021, E. 2021/1927, K. 2021/4163.

TEMEL KAVRAMLAR

Hükümlülük nedeniyle kısıtlama	Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin kişinin kısıtlanması (TMK m. 407).
Kendiliğinden sona erme	Vesayetin ayrıca bir kaldırma kararı gerekmeksizin kanun gereği ortadan kalkması (TMK m. 471/1).
Sona erdirme	Hapis hâli sürerken maddenin ikinci fıkrasındaki şartlarla vesayete son verilmesi (TMK m. 471/2).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 471- Yürürlükteki Kanunun 415 inci maddesini karşılamaktadır. Madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmış, yürürlükteki maddenin ikinci cümlesi çıkarılmıştır. Yürürlükteki maddenin birinci cümlesini karşılayan, yeni düzenlemede, özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûmiyet sebebine dayanan kısıtlılık hâlinin, kişinin hapis hâlinin sona ermesiyle yani cezasını çekmek veya şartlı salıverilme yoluyla cezaevinden çıkmasıyla birlikte kendiliğinden kalkacağı öngörülmüştür. Yürürlükteki 415 inci maddenin yeni düzenlemeye alınmayan ikinci cümlesi geçici veya şartlı olarak salıverilmenin vesayet hâlini ortadan kaldırmayacağını öngörmektedir. Bu hüküm iki açıdan isabetli değildir. Öncelikle, bir kişinin şartla olsa bile salıverilmesine rağmen, kısıtlılık hâlinin devam ettiğini ve dolayısıyla fiil ehliyetinin tam olmadığını kabul etmek bir çelişkidir. Kişi salıverildiği yani özgür kılındığı hâlde, vesayet hâlinin devam ettiğini kabul etmek özgürlüğü bir başka açıdan kısıtlamaktır. Kişi salıverildiği hâlde vesayet hâlinin hâlâ devam ettiği kabul edilecek olursa, bundan haberdar olmayan iyiniyetli üçüncü kişiler bu hüküm dolayısıyla mağdur olabileceklerdir. Şartla salıverilmesine rağmen, bunu gizleyerek iyiniyetli üçüncü kişilerle hukukî işlem yapan kişinin, bu işlemi kendi yararına görmediği durumda "kısıtlılık hâlinin devam ettiği" iddiasıyla hukukî işlemin ehliyetsizlik nedeniyle iptalini istemesi haksız sonuçlar doğurabilecektir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 153-154*

Bu gerekçe maddenin ilk metnine aittir. Tasarının 471. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 475). Maddenin bugünkü metni ise 7499 sayılı Kanunun 8. maddesiyle getirilmiştir; bu değişikliğin gerekçesi aşağıdadır.

Gerekçe

> Madde 8- Maddeyle, 4721 sayılı Kanunun 471 inci maddesi değiştirilmektedir. Madde, Anayasa Mahkemesinin 22/3/2023 tarihli ve E: 2022/105; K: 2023/54 sayılı kararıyla 407 nci maddeyle birlikte iptal edilmiştir. Teklifle söz konusu 407 nci madde, iptal gerekçeleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmektedir. 407 nci maddede yapılması öngörülen düzenlemelere bağlı olarak hükümlülerde vesayetin sona ermesi halleri bu maddeyle yeniden düzenlenmektedir. Maddenin birinci fıkrasında, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayetin, hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkacağı hükme bağlanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında ise, hapis hâlinin devamı süresince vesayetin

> sona erdirilebileceği haller düzenlenmiştir. Buna göre, toplam beş yıldan az olan hapis cezasının infazına bağlı olarak verilen kısıtlama kararları bakımından kişinin isteminin bulunması; toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazına bağlı olarak verilen kısıtlama kararları bakımından ise kişinin talebi üzerine kişiliğinin veya malvarlığının korunması sebebinin ortadan kalkması hâlinde vesayet sona erdirilebilecektir.
>
> *Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 109 (28. Dönem), s. 12*

Adalet Komisyonu, Teklifin çerçeve 1 ilâ 13. maddelerini, dolayısıyla 471. maddeyi değiştiren 8. maddeyi aynen kabul etmiştir (S. Sayısı 109, s. 38); Teklif metni ile Komisyon metni aynıdır (s. 123-124).

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.*
>
> 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 471 (ilk metin, 01.01.2002-12.03.2024)

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 415. maddeydi; madde "Mahkûmlar hakkında" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hürriyeti salip bir cezaya mahküm olan kimse üzerindeki vesayet, hapsin hitamiyle nihayet bulur. Muvakkaten veya bir şart ile serbest bırakılmış olan mahpus vesayet altında kalır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 415 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 415	4721 m. 471 (ilk metin)	4721 m. 471 (bugünkü metin)
Kendiliğinden sona erme	Hapsin sona ermesiyle	Hapis hâlinin sona ermesiyle	Hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle
Geçici veya şartlı salıverilme	Vesayet devam eder	Bu cümle çıkarıldı	Düzenlenmemiş
Hapis sürerken sona erdirme	Yok	Yok	İstem veya talep üzerine, beş yıl sınırına göre

Değişiklik durumu

Madde 2024'te **değiştirilmiştir**. Maddenin ilk metni Tasarıdaki gibi, bugünkü metni Teklifteki gibi kabul edilmiştir.

Tarih	Gelişme	Dayanak
01.01.2002	Madde ilk metniyle yürürlüğe girdi	4721 s. K.
22.03.2023	**407.** maddenin birinci fıkrasının iptali nedeniyle madde de iptal edildi; iptal hükmü yayımdan dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti	AYM, K. 2023/54, RG 23.06.2023, sayı 32230

Tarih	Gelişme	Dayanak
12.03.2024	Madde yeniden yazıldı ve yayım tarihinde yürürlüğe girdi	7499 s. K. m. 8, RG 12.03.2024, sayı 32487

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kendiliğinden sona erme	Hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle	TMK m. 471/1
Toplam beş yıldan az hapis	Kişinin istemiyle vesayet sona erdirilebilir	TMK m. 471/2, b. 1
Toplam beş yıl veya daha fazla hapis	Kişinin talebi üzerine, korunma sebebi ortadan kalkmışsa	TMK m. 471/2, b. 2
Kısıtlamanın kuruluşu	İsteği üzerine kısıtlama veya kayyım; beş yıl ve üzerinde gerekli görülürse istek olmadan da	TMK m. 407
İlk metin	Hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden (01.01.2002-12.03.2024)	4721 s. K.
Bugünkü metin	7499 s. K. m. 8, yayım tarihinde yürürlüğe girdi	RG 12.03.2024, sayı 32487
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 415	Gerekçe, s. 153

İlk metnin TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **415. maddesini** karşılar; madde yeniden kaleme alınmış ve eski maddenin **geçici veya şartlı salıverilmenin vesayeti ortadan kaldırmayacağını** öngören ikinci cümlesi çıkarılmıştır; kısıtlılık, kişinin **cezasını çekmesi veya şartlı salıverilme yoluyla cezaevinden çıkmasıyla** kendiliğinden kalkacaktır (S. Sayısı 723, s. 153-154). 2024 değişikliğinin gerekçesi ise maddenin 407. maddeyle birlikte iptal edildiğini, 407. maddedeki yeni düzenlemeye bağlı olarak **hükümlülerde vesayetin sona ermesi hâllerinin** yeniden düzenlendiğini belirtir (S. Sayısı 109, s. 12). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vesayetin hapis hâli sona erince **kendiliğinden** kalkmasıdır; bu andan sonra kişi kendi işlemlerini kendisi yapar ve vasiye yapılan tebligat sonuç doğurmaz.[3] İkinci nokta, **denetimli serbestlikle tahliye-**

3 Yargıtay 2. HD, 31.05.2021, E. 2021/1927, K. 2021/4163.
4 Yargıtay 4. HD, 07.12.2020, E. 2019/2582, K. 2020/4211.

nin de hapis hâlini sona erdirdiğinin kabul edilmesidir.[4] Üçüncü nokta, 2024'ten sonra vesayetin **hapis sürerken de** kişinin istemi veya talebiyle sona erdirilebilmesidir; bu konuda beş yıl sınırı belirleyicidir (TMK m. 471/2).

II. Hapis Hâlinin Sona Ermesiyle Kendiliğinden Sona Erme

- **Kural:** Vesayet, hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle kendiliğinden kalkar.
- **Karar:** Ayrıca kaldırma kararı gerekmez; vesayet makamı tespit edebilir.
- **İlk metinden farkı:** "Hukuka uygun bir şekilde" ifadesi eklenmiştir.

2 Birinci fıkraya göre özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. İlk metin yalnızca "hapis hâlinin sona ermesiyle" demekteydi; 2024 metni "hukuka uygun bir şekilde" ifadesini eklemiştir. Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet ise ancak yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer (TMK m. 472).

3 İlk metnin gerekçesi, kısıtlılığın kişinin cezasını çekmesi veya şartlı salıverilme yoluyla cezaevinden çıkmasıyla kendiliğinden kalkacağını belirtir ve eski Kanun'daki, geçici veya şartlı salıverilmenin vesayeti ortadan kaldırmayacağına ilişkin cümlenin çıkarılmasını iki gerekçeye bağlar: salıverilen kişinin fiil ehliyetinin tam olmadığını kabul etmek bir çelişkidir ve bundan haberdar olmayan iyiniyetli üçüncü kişiler mağdur olabilir (S. Sayısı 723, s. 153-154).

4 Vesayetin kendiliğinden sona erdiği vesayet makamınca tespit de edilebilir. Yargıtay, sulh hukuk mahkemesinin denetimli serbestlik kararı tarihinden itibaren hapis hâlinin sona erdiğini ve vesayetin kendiliğinden kalktığını ek kararla tespit ettiği bir dosyada, kişinin bundan sonra verdiği vekaletnameyle taraf teşkilinin sağlandığını kabul etmiştir.[5]

III. Denetimli Serbestlik, Koşullu Salıverilme ve İnfazın Ertelenmesi

- **Denetimli serbestlik:** Hapis hâlinin sona erdiği kabul edilmiştir.
- **Koşullu salıverilme:** Tahliyenin gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılır.
- **Derdest dava:** Vesayet kalkmışsa vasi atama davasında karar verilmesine yer yoktur.

5 Yargıtay, denetimli serbestlikle tahliye edilen ve başka bir hükümlülüğü bulunmayan davalının hapis hâlinin sona erdiğini, vesayet kanun gereği kendiliğinden kalktığından kanun yolu dilekçesinin vasiye değil kendisine tebliğ edilmesi gerek-

5 Yargıtay 1. HD, 22.02.2024, E. 2022/5652, K. 2024/1459.

tiğini belirtmiştir.[6] Vasi atamasına ilişkin davada temyiz incelemesi sırasında hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne sevk edildiği anlaşılınca da vesayet kendiliğinden kalktığından karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği kabul edilmiştir.[7]

Koşullu salıverilme tarihi bildirilen davalı bakımından tahliyenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması, tahliye olmuşsa kararın kendisine, olmamışsa vasisine tebliğ edilmesi istenmiştir.[8] İnfazın ertelendiği dönem için kısıtlılığın da ortadan kalktığının mahkeme kararıyla tespit edildiği bir dosya da Yargıtay önüne gelmiştir.[9] 6

IV. Hapis Sürerken Sona Erdirme

- **Beş yıldan az:** Kişinin istemi yeterlidir.
- **Beş yıl veya daha fazla:** Kişinin talebi ve korunma sebebinin ortadan kalkması gerekir.
- **Kaynak:** 2024'te 407. maddedeki yeni düzenlemeye bağlı olarak getirilmiştir.

İkinci fıkraya göre hapis hâlinin devamı süresince iki durumda vesayet sona erdirilebilir: toplam beş yıldan az olan hapis cezasının infazına bağlı olarak verilen kısıtlama kararları bakımından kişinin isteminin bulunması ve toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazına bağlı olarak verilen kısıtlama kararları bakımından kişinin talebi üzerine kişiliğinin veya malvarlığının korunması sebebinin ortadan kalkması. Bu ayrım 407. maddenin bugünkü metnine dayanır: kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır; toplam beş yıl veya daha fazla hapis cezasında ise isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülürse kısıtlanabilir (TMK m. 407). 7

Yargıtay, sulh hukuk mahkemesinin 7499 sayılı Kanun değişikliğinden sonra ceza infaz kurumunda bulunan davacının kendi isteği üzerine kısıtlılığına ve vasisinin görevine son verdiği bir dosyada, davacının dava tarihinde davayı takip ehliyeti bulunduğunu ve ceza infaz kurumunda kendisine yapılan tebligatın geçerli olduğunu kabul eden kararı onamıştır.[10] 8

V. Tebligat ve Temsil

- **Tahliyeden sonra:** Tebligat kişinin kendisine yapılır.
- **Hapis sürüyorsa:** Tebligat vasiye yapılır.

6 Yargıtay 4. HD, 07.12.2020, E. 2019/2582, K. 2020/4211.
7 Yargıtay 8. HD, 06.12.2017, E. 2017/7488, K. 2017/16267.
8 Yargıtay 4. HD, 06.11.2019, E. 2018/5319, K. 2019/5052.
9 Yargıtay 11. HD, 21.01.2025, E. 2024/1176, K. 2025/305.
10 Yargıtay 3. HD, 29.04.2026, E. 2026/223, K. 2026/2553.

- **Araştırma:** Hapis hâlinin devam edip etmediği sulh hukuk mahkemesi ve Cumhuriyet başsavcılığından sorulur.

9 Yargıtay, boşanma davasında hükümlülük nedeniyle kısıtlı kocanın hapis hâlinin sona erip ermediğinin araştırılmasını, kısıtlılık sona ermişse ilgili belgenin dosyaya alınmasını, devam ediyorsa bölge adliye mahkemesi kararı ile temyiz dilekçesinin vasiye usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesini istemiştir.[11] Yargılama sırasında tahliye olan kocanın adına vasinin yaptığı karar düzeltme başvurusu ise, vesayet kendiliğinden kalktığından ve kocanın kendisi başvuruda bulunmadığından reddedilmiştir.[12]

10 Hukuk Genel Kurulu, hükümlülük nedeniyle vesayet altına alınan davacının duruşmalara bizzat katılmasının kısıtlılığın kalktığını göstermediğini, hapis hâlinin devam edip etmediğinin sulh hukuk mahkemesinden ve Cumhuriyet başsavcılığından sorularak tespit edilmesi gerektiğini; kısıtlılık sona ermişse davayı fiil ehliyetini kazanan kişinin takip edebileceğini ve husumete izne gerek kalmayacağını belirtmiştir.[13] 2024 değişikliğinden sonra verilen bir kararda da davalılara vasi atanıp atanmadığının ve hapis hâllerinin devam edip etmediğinin araştırılması istenmiştir.[14]

VI. İptal Kararı ve Yeni Düzenleme

- **İptal:** Maddenin ilk metni 407. maddeyle birlikte iptal edilmiştir.
- **Süre:** İptal hükmü Resmî Gazete'de yayımdan dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti.
- **Yeni metin:** 7499 sayılı Kanunla 12.03.2024'te yürürlüğe girmiştir.

11 Anayasa Mahkemesi, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her erginin kısıtlanmasını öngören 407. maddenin birinci fıkrasını Anayasa'nın 13, 20 ve 35. maddelerine aykırı bularak iptal etmiş; bu iptal nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan 407. maddenin ikinci fıkrasını ve 471. maddeyi 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca iptal etmiştir.[15] İptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle karar verilmiştir; karar 23.06.2023 tarihli ve 32230 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

12 Kanun koyucu bu süre dolmadan 407 ve 471. maddeleri 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlemiştir; 471. maddeyi değiştiren 8. madde, Kanun'un yürürlük maddesi uyarınca yayım tarihi olan 12.03.2024'te yürürlüğe girmiştir (RG 12.03.2024, sayı

11 Yargıtay 2. HD, 31.05.2021, E. 2021/1927, K. 2021/4163.
12 Yargıtay 2. HD, 16.01.2020, E. 2019/8571, K. 2020/247.
13 Yargıtay HGK, 26.11.2025, E. 2024/766, K. 2025/751.
14 Yargıtay 4. HD, 26.05.2025, E. 2022/3327, K. 2025/8513.
15 AYM, 22.03.2023, E. 2022/105, K. 2023/54 (RG 23.06.2023, S. 32230).

32487). Teklifin gerekçesi, maddenin 407. maddedeki yeni düzenlemeye bağlı olarak yeniden düzenlendiğini belirtir (S. Sayısı 109, s. 12).

UYGULAMA NOTU

Hükümlü bir kişi tahliye edilmişse, vesayetin kendiliğinden sona erdiğini gösteren belge (tahliye veya denetimli serbestlik kaydı, varsa vesayet makamının tespit kararı) derdest davalara sunulmalıdır; bundan sonra tebligatlar kişinin kendisine yapılmalıdır (TMK m. 471/1). **Hapis devam ederken vesayetin sona ermesi isteniyorsa**, toplam cezanın beş yıldan az mı, beş yıl veya daha fazla mı olduğu belirlenmeli ve vesayet makamına başvurulmalıdır (TMK m. 471/2). **Boşanma davasında karşı taraf hükümlüyse**, hapis hâlinin devam edip etmediğinin araştırılması istenmelidir; tebligatın vasiye mi kişinin kendisine mi yapılacağı buna bağlıdır.

İÇTİHATLAR

1 **ANAYASA MAHKEMESİ · NORM DENETİMİ**
22.03.2023 · E. 2022/105 · K. 2023/54

407. maddenin birinci fıkrasının iptaliyle uygulanma imkânı kalmayan 471. maddenin ilk metni de iptal edilmiştir

Hükümlüye vasi atanması istemiyle açılan davada bir sulh hukuk mahkemesi, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her erginin kısıtlanmasını öngören 407. madde ile vesayetin hapis hâlinin sona ermesiyle kalkacağını düzenleyen 471. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek iptallerini istemiştir.

> *Kanun'un 407. maddesinin birinci fıkrasının iptali nedeniyle anılan maddenin ikinci fıkrası ile 471. maddesinin uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu fıkra ve madde 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu kurallar yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 471. maddenin bugünkü metninin sebebidir. Mahkeme, hükümlülere kendi işlerini görebilecek durumda olup olmadıkları değerlendirilmeden zorunlu olarak vasi atanmasını öngören 407. maddenin birinci fıkrasını Anayasa'nın 13, 20 ve 35. maddelerine aykırı bularak iptal etmiş; uygulanma imkânı kalmayan 471. maddeyi de 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca iptal etmiştir. İptal hükümleri kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girecekti; kanun koyucu bu süre dolmadan maddeyi 7499 sayılı Kanunla yeniden düzenlemiştir (TMK m. 407).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
31.05.2021 · E. 2021/1927 · K. 2021/4163

Hükümlülük nedeniyle kısıtlı eşin hapis hâli sona ermişse boşanma davasında vasiye yapılan tebligat geçersizdir; kısıtlılığın sürüp sürmediği araştırılmalıdır

Boşanma davasında davalı koca, özgürlüğü bağlayıcı ceza mahkûmiyeti nedeniyle kısıtlıydı. Dava dilekçesi ve diğer tebligatlar vasisinin adresine, bölge adliye mahkemesi kararı ve kadının temyiz dilekçesi ise kocanın adres kayıt sistemindeki adresine tebliğ edilmişti. Kocanın hapis hâlinin sona erip ermediğine ilişkin dosyada bilgi yoktu.

> *Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis halinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. (TMK m. 471) Böyle bir durumda vasiye yapılan tebligat geçersiz olur. Davalı erkeğin hapis halinin sona erdiğine ilişkin dosya arasında bilgi ve belge bulunmamaktadır. O halde; davalı erkeğin kısıtlılık halinin devam edip etmediği araştırılarak, kısıtlılık hali sona ermiş ise; ilgili belgenin dosya arasına alınması, kısıtlılık hali devam ediyor ise; bölge adliye mahkemesi kararı ve davacı kadının temyiz dilekçesinin, erkeğin vasisine usulüne uygun olarak tebliği ile yasal temyiz süresi de beklenildikten sonra gönderilmek üzere dosyanın ilgili bölge adliye mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 471. maddenin boşanma davalarındaki usul sonucunu gösterir. Hükümlülük nedeniyle kurulan vesayet hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden kalktığından, bu andan sonra vasiye yapılan tebligat sonuç doğurmaz; hapis hâli sürüyorsa ise tebligatın vasiye yapılması gerekir. Daire, kısıtlılığın devam edip etmediğinin araştırılmasını ve sonucuna göre bölge adliye mahkemesi kararı ile temyiz dilekçesinin usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesini istemiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2020 · E. 2019/8571 · K. 2020/247

Yargılama sırasında tahliye olan eşin vesayeti kendiliğinden kalktığından, onun adına vasinin yaptığı karar düzeltme başvurusu reddedilir

Boşanma davasında davalı kocaya hükümlülüğü nedeniyle vasi atanmıştı; koca yargılama sırasında tahliye olmuştur. Daire'nin onama kararı hem kocaya hem vasiye tebliğ edilmiştir; karar düzeltme istemini koca değil vasi yapmıştır.

> *Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis halinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.(TMK m. 471) Gerçekleşen bu durum karşısında davalı erkek karar düzeltme talebinde bulunmadığından, davalı vasisinin karar düzeltme dilekçesinin reddine karar vermek gerekmiştir...*

DEĞERLENDİRME Karar, tahliyeyle birlikte temsil yetkisinin kime geçtiğini gösterir. Vesayet hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden kalktığından, tahliye olan eş artık kendi işlemlerini kendisi yapar ve vasinin onun adına kanun yoluna

başvurma yetkisi kalmaz. Daire, koca karar düzeltme isteminde bulunmadığından vasinin karar düzeltme dilekçesini reddetmiştir.

4 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
07.12.2020 · E. 2019/2582 · K. 2020/4211

Denetimli serbestlikle tahliye edilen hükümlünün vesayeti kanun gereği sona erdiğinden temyiz dilekçesi vasiye değil kendisine tebliğ edilmelidir

Haksız eylemden doğan tazminat davasında davalı, hapis cezası nedeniyle kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı; daha sonra cezaevinden denetimli serbestlikle tahliye edildi ve başka bir hükümlülüğü bulunmuyordu. Bölge adliye mahkemesi kararı ve karşı tarafın temyiz dilekçesi davalıya değil vasiye tebliğ edilmiştir.

> *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 471. maddesinde, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayetin, hapis halinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkacağı düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde de; özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûmiyet sebebine dayanan kısıtlılık halinin, kişinin hapis halinin sona ermesiyle yani cezasını çekmek veya şartlı salıverilme yoluyla cezaevinden çıkmasıyla birlikte kendiliğinden kalkacağı öngörülmüştür. Bu durumda, Bölge Adliye Mahkemesince 29/05/2019 tarihli istinaf kararı ile davacılar vekili tarafından sunulan 01/07/2019 tarihli temyiz dilekçesinin bizzat davalı asıla tebliğ edilmesi gerekirken vesayet yasa gereği kendiliğinden sona erdiği halde vasisi olarak ...'a tebliğ edilmesi usul ve yasaya uygun olmadığından...*

DEĞERLENDİRME Karar, denetimli serbestlikle tahliyenin 471. madde bakımından hapis hâlini sona erdirdiğini kabul eder. Daire, maddenin gerekçesine de dayanarak kısıtlılığın kişinin cezasını çekmesi veya şartlı salıverilme yoluyla cezaevinden çıkmasıyla kendiliğinden kalktığını belirtmiş; vesayet kanun gereği sona erdiği hâlde tebligatın vasiye yapılmasını usule aykırı bularak dosyayı bölge adliye mahkemesine geri çevirmiştir.

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
06.12.2017 · E. 2017/7488 · K. 2017/16267

Vasi atama davasında temyiz aşamasında hapis hâli sona ermişse vesayet kendiliğinden kalkar; karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmelidir

Hükümlüye vasi atanmasına ilişkin davada mahkeme vasi atamıştır; karar hükümlü tarafından temyiz edilmiştir. Karar tarihinde kısıtlılık hâli devam ediyordu, ancak hükümlü daha sonra denetimli serbestlik müdürlüğüne sevk edilmişti.

> *Her ne kadar karar tarihi itibariyle kısıtlının kısıtlılık hali devam etmekte ise de, dosya içerisindeki belgelere göre 14.04.2015 tarihinde Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'ne sevk edildiği ve temyiz incelemesinin yapıldığı tarih itibariyle kısıtlılık halinin sona erdiği anlaşılmaktadır. TMK'nun 471.maddesi "Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis halinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar." hükmünü içermek-*

tedir. Bu hüküm uyarınca, hapis hali sona ermekle vesayet kendiliğinden ortadan kalktığından karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir. Hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, hapis hâlinin sona ermesinin derdest vasi atama davasına etkisini gösterir. Daire, temyiz incelemesinin yapıldığı tarih itibarıyla kısıtlılık hâlinin sona erdiğini, 471. madde uyarınca vesayet kendiliğinden kalktığından karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

6 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
22.02.2024 · E. 2022/5652 · K. 2024/1459

Denetimli serbestlik kararıyla hapis hâlinin sona erdiği ve vesayetin kendiliğinden kalktığı vesayet makamının ek kararıyla tespit edilebilir; bundan sonra kişi davayı kendisi takip eder

Tapu iptali ve tescil davasında taraflardan biri hükümlülüğü nedeniyle vesayet altındaydı. Bozmadan sonra vesayet hâlinin devam edip etmediği araştırılmıştır. Sulh hukuk mahkemesi, hükümlü hakkında denetimli serbestlik kararı verildiği tarihte hapis hâlinin sona erdiğini ve vesayetin kendiliğinden kalktığını ek kararla tespit etmişti; hükümlü daha sonra kendisi vekil tayin etmiştir.

> *Bozmadan sonra davalı-birleştirilen davada davacı …'in vesayet halinin devam edip etmediği araştırılmış, Fethiye 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin 23.10.2020 tarihli ve 2013/406 Esas, 2013/676 Karar sayılı ek kararı ile hükümlü … hakkında 03.10.2019 tarihinde denetimli serbestlik kararı verildiği ve hapis halinin bu tarih itibarıyla sona ermesi nedeniyle TMK'nın 471 inci maddesi uyarınca vesayet halinin kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar verildiği, davalının 27.07.2021 tarihinde vekaletname verdiği vekil ile kendisini temsil ettirdiği, böylelikle yargılama sırasında taraf teşkilinin sağlandığı görülmüştür.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayetin kendiliğinden sona erdiğinin vesayet makamınca tespit edilebileceğini gösterir. Vesayet makamı, denetimli serbestlik kararı tarihinden itibaren vesayetin 471. madde uyarınca kendiliğinden sona erdiğini tespit etmiş; Daire, hükümlünün bundan sonra verdiği vekaletnameyle kendisini temsil ettirmesiyle taraf teşkilinin sağlandığını kabul etmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 407:** Özgürlüğü bağlayıcı ceza.
- **TMK m. 470:** Küçüklerde vesayetin sona ermesi.
- **TMK m. 472:** Diğer kısıtlılarda vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 462:** Vesayet makamının izni.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.

MADDE

472

C. Diğer kısıtlılarda
I. Kaldırılması

KANUN METNİ

(1) Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer.
(2) Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir.
(3) Kısıtlı ve ilgililerden her biri, vesayetin kaldırılması isteminde bulunabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 472, küçükler ve hükümlüler dışındaki kısıtlılar üzerindeki vesayetin nasıl sona ereceğini düzenler. Bu kişiler üzerindeki vesayet kendiliğinden değil, **yetkili vesayet makamının kararıyla** sona erer. Vesayeti gerektiren sebep ortadan kalkınca vesayet makamı **vesayetin sona ermesine karar verir**; **kısıtlı ve ilgililerden her biri** vesayetin kaldırılmasını isteyebilir. Hukuk Genel Kurulu, kaldırma istemlerinin **duruşma açılmadan dosya üzerinden** karara bağlanamayacağını kabul etmiştir.[1] Kaldırma istemi vesayet kararından bağımsız yeni bir dava sayılır ve 20.07.2016'dan sonra verilen kararlara karşı **istinaf** yoluna gidilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayetin kaldırılması	Vesayeti gerektiren sebep ortadan kalkınca vesayet makamının vesayete son vermesi (TMK m. 472).
Yetkili vesayet makamı	Kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397, 411).
İlgili	Gerekçeye göre vesayetin kaldırılmasında menfaati bulunan kişi (TMK m. 472/3).

1 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2013/18-18, K. 2013/891.
2 Yargıtay 2. HD, 18.11.2024, E. 2024/8863, K. 2024/8662.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 472- Yürürlükteki Kanunun 416 ncı maddesini karşılamaktadır. Madde kenar başlığıyla birlikte yeniden kaleme alınmıştır. Kaynak Kanunda bu maddeyi karşılayan 433 üncü maddenin kenar başlığı "Vesayetin sona erme koşulları" şeklindedir. 1984 tarihli Öntasarıda da aynı deyim kullanılmıştır. Oysa bu maddede vesayetin sonra erme sebepleri düzenlenmiştir. Bu nedenle "vesayetin ref'i şartları" biçimindeki kenar başlık "Kaldırılması" olarak değiştirilmiştir. Maddenin birinci fıkrası anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Bu maddede yer alan "asliye mahkemesi" deyimi yerine vesayete son verme görev ve yetkisi vesayet makamına ait olduğundan "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. İkinci fıkrada vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkmış olması durumunda vesayet makamının vesayetin sona ermesine karar vermesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Maddenin üçüncü fıkrası kısıtlı ve menfaati bulunan ilgililerden her birinin vesayetin kaldırılmasını istemesine olanak tanımaktadır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 154*

Gerekçe metni kaynağındaki yazımıyla aktarılmıştır. Tasarının 472. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 475); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 416. maddeydi; madde "Diğer vesayete tabi kimseler hakkında" başlığı altında "Vesayetin ref'i şartları" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sair eşhas üzerindeki vesayet, mahkemei asliye tarafından ref ile nihayet bulur. Hacir sebebi zail olunca mahkemei asliye hacri ref ile mükelleftir. Mahcur ile alakadarlardan herbiri, hacrin refini talep edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 416 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 416	4721 sayılı Kanun m. 472
Sona erme	Asliye mahkemesinin kaldırma kararıyla	Yetkili vesayet makamının kararıyla
Karar yükümlülüğü	Kısıtlama sebebi ortadan kalkınca mahkeme kaldırmakla yükümlü	Sebep ortadan kalkınca vesayet makamı karar verir
İstem	Kısıtlı ve ilgililerden her biri	Kısıtlı ve ilgililerden her biri
Kenar başlık	Vesayetin ref'i şartları	Kaldırılması

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 472. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 475
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Sona erme	Yetkili vesayet makamının kararıyla	TMK m. 472/1
Karar yükümlülüğü	Sebep ortadan kalkınca vesayet makamı karar verir	TMK m. 472/2
İstem	Kısıtlı ve ilgililerden her biri	TMK m. 472/3
Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı	Resmî sağlık kurulu raporu	TMK m. 474
Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim	En az bir yıl şikâyete meydan vermemek	TMK m. 475
Kendi isteğiyle kısıtlama	Kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkması	TMK m. 476
İlân	Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur	TMK m. 473
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 416	Gerekçe, s. 154

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **416. maddesini** karşılar; madde kenar başlığıyla birlikte yeniden kaleme alınmış ve "vesayetin ref'i şartları" biçimindeki kenar başlık **"Kaldırılması"** olarak değiştirilmiştir. Eski maddedeki **"asliye mahkemesi"** deyimi yerine, vesayete son verme görev ve yetkisi vesayet makamına ait olduğundan **"vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 154). Tasarının 472. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 475). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vesayetin **kendiliğinden sona ermemesidir**; vesayet kaldırma kararıyla sona erer ve vasinin görevinin sona ermesi kısıtlanmayı ortadan kaldırmaz.[3] İkinci nokta, kaldırma isteminin **duruşma açılarak** incelenmesi gerektiğidir.[4] Üçüncü nokta, vesayet altındaki çocuğun velayeti istenmişse **önce velayet davasının** karara bağlanmasıdır.[5]

3 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
4 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2013/18-18, K. 2013/891.
5 Yargıtay 2. HD, 01.07.2025, E. 2025/2183, K. 2025/6791.

II. Kaldırma Kararı Olmadan Sona Ermez

- **Kural:** Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer.
- **Kapsam:** Küçükler (m. 470) ve hükümlüler (m. 471) dışındaki kısıtlılar.
- **Görev:** Sebep ortadan kalkınca vesayet makamı kaldırma kararı verir.

2 Birinci fıkra, küçükler ve hükümlüler dışındaki kısıtlılar üzerindeki vesayetin kendiliğinden değil, yetkili vesayet makamının kararıyla sona ereceğini düzenler. Küçük üzerindeki vesayet erginlikle (TMK m. 470), hükümlü üzerindeki vesayet hapis hâlinin hukuka uygun bir şekilde sona ermesiyle (TMK m. 471) kendiliğinden kalkar; bu maddedeki kişiler bakımından ise ayrı bir kaldırma kararı gerekir. Kanun bu kısıtlılar için kısıtlama sebebine göre ayrı usul kuralları koyar: akıl hastalığı veya akıl zayıflığı (TMK m. 474), savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya kötü yönetim (TMK m. 475) ve kendi isteğiyle kısıtlama (TMK m. 476).

3 Yetkili vesayet makamı, kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397, m. 411); vesayet makamının izniyle yerleşim yeri değişmişse yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Gerekçe, eski Kanun'daki "asliye mahkemesi" deyiminin yerine vesayete son verme görev ve yetkisi vesayet makamına ait olduğundan "vesayet makamı" deyiminin kullanıldığını; ikinci fıkranın, vesayeti gerektiren sebep ortadan kalkmışsa vesayet makamının vesayetin sona ermesine karar vermesi gerektiğini hükme bağladığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 154).

4 Vesayetin kaldırılması, vasinin görevinin sona ermesinden farklıdır. Yargıtay, kısıtlının vesayetin kaldırılması istemi üzerine ek kararla bir yıl süreli kısıtlama kararı verilmesini bozmuş; vasinin görevinin sona ermesinin kısıtlanmayı ortadan kaldırmadığını, yalnız yeni vasi atanmasını gerektirdiğini ve Kanun'da vesayetin uzatılmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığını belirtmiştir.[6] Hükümde hem vesayeti gerektiren sebebin sona erdiğinin tespit edildiği hem de vasinin görevine son verildiği bir kararı ise Yargıtay, vesayet kararının kaldırılması niteliğinde saymıştır.[7]

III. Kaldırma İstemi: Kısıtlı ve İlgililer

- **İstem hakkı:** Kısıtlı ve ilgililerden her biri kaldırılmayı isteyebilir.
- **Nitelendirme:** Kısıtlama sebebinin kalktığını bildiren dilekçe kaldırma istemidir.
- **Karar:** Mahkeme istem hakkında olumlu veya olumsuz hüküm kurmalıdır.

6 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
7 Yargıtay 2. HD, 05.12.2011, E. 2011/9736, K. 2011/20816.

Üçüncü fıkraya göre kısıtlı ve ilgililerden her biri vesayetin kaldırılmasını isteyebilir; gerekçe, bu fıkranın kısıtlı ve menfaati bulunan ilgililerden her birine vesayetin kaldırılmasını isteme olanağı tanıdığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 154). Yargıtay, kısıtlının kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını bildiren dilekçesini kısıtlama kararına karşı kanun yolu başvurusu olarak değil, vesayetin kaldırılması istemi olarak nitelendirmiş ve mahkemenin bu istem hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurması gerektiğini belirtmiştir.[8] Vesayetin kaldırılması istemi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi de bozma sebebi sayılmıştır.[9] 5

Kısıtlının eşinin, kısıtlının vasi atanmasını gerektiren bir durumu bulunmadığını ileri süren dilekçesi de Yargıtay tarafından vesayetin kaldırılması istemi niteliğinde görülmüştür.[10] Vasinin öncelikle vesayetin kaldırılmasını istediği bir dosyada, mahkemenin kısıtlama maddesine ilişkin maddi hatayı düzeltmekle yetinmesi doğru bulunmamış ve isteğe bağlı vesayetin kaldırılmasına karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[11] 6

IV. Usul: Duruşma, Deliller ve Araştırma

- **Duruşma:** Kaldırma istemi dosya üzerinden karara bağlanamaz.
- **Araştırma:** Re'sen araştırma ilkesi uygulanır.
- **Özel kurallar:** Kısıtlama sebebine göre TMK m. 474-476.

Vesayet işleri çekişmesiz yargı işidir ve bu işlerde niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usulü uygulanır (HMK m. 382/2-b-19, 385). Hukuk Genel Kurulu, vesayet kararının kişi için yeni bir hukuki statü meydana getirdiğini belirterek vesayetin kaldırılması istemlerinde duruşma açılmadan, kısıtlıya savunma hakkı verilmeden ve taraf delilleri toplanmadan dosya üzerinden karar verilemeyeceğini kabul etmiştir.[12] Aynı kural istemin kabulü hâlinde de uygulanmış; vesayet makamının duruşma açmadan dosya üzerinden kısıtlılığın kaldırılmasına karar vermesi, vasinin temyizi üzerine bozulmuştur.[13] Yargıtay, dosya üzerinden verilen bir ret kararını ayrıca kısıtlı hakkında yeniden resmî sağlık kurulu raporu alınmadığı için de bozmuştur.[14] 7

Vesayetin kaldırılması davasında re'sen araştırma ilkesi geçerlidir; Yargıtay, taraflara delillerini sunmaları için süre verilmesini, gösterilen delillerin toplanmasını, uzman bilirkişi görüşü alınmasını ve delillerin birlikte değerlendirilmesini aramıştır.[15] Hukuk Genel Kurulu ayrıca, malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanan 8

8 Yargıtay 2. HD, 26.04.2012, E. 2011/16233, K. 2012/10902.
9 Yargıtay 2. HD, 11.06.2012, E. 2011/21302, K. 2012/15783.
10 Yargıtay 2. HD, 10.05.2012, E. 2011/17923, K. 2012/12641.
11 Yargıtay 8. HD, 25.11.2019, E. 2019/5784, K. 2019/10444.
12 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2013/18-18, K. 2013/891.
13 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8243, K. 2018/749.
14 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2015/12264, K. 2016/9889.
15 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2011/21482, K. 2012/20294.

davacının vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalktığını ispatlayamadığı bir dosyada istemin reddi gerektiğini oyçokluğuyla kabul etmiştir.[16]

9 Kısıtlama sebebine göre ek usul kuralları vardır. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan kişi bakımından kısıtlama sebebinin ortadan kalktığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir (TMK m. 474). Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı veya kötü yönetim sebebiyle kısıtlanan kişinin kaldırılmayı isteyebilmesi için en az bir yıldan beri bu sebeple ilgili bir şikâyete meydan vermemiş olması gerekir (TMK m. 475). Kendi isteğiyle kısıtlanan kişi bakımından ise kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkması aranır (TMK m. 476).

V. Kararın Niteliği ve Kanun Yolu

- **Nitelik:** Kaldırma kararı yargısal niteliktedir ve bağımsız yeni bir davadır.
- **Kanun yolu:** 20.07.2016'dan sonra verilen kararlara karşı istinaf.
- **Ayrım:** Vasinin görevden alınmasına ilişkin kararlar TMK m. 488 uyarınca itiraza tabidir.

10 Yargıtay, vesayet makamının vesayetin sona ermesiyle ilgili kararlarını idari değil yargısal nitelikte ve kanun yoluna tabi kabul etmiştir.[17] Bu nedenle kaldırma kararına karşı denetim makamına itiraz yolu işlemez; Yargıtay, kaldırma kararına yöneltilen itirazı reddeden denetim makamı kararını bozarak kaldırmış ve itiraz dilekçesini temyiz dilekçesi olarak kabul etmiştir.[18]

11 Yargıtay, vesayetin kaldırılması istemini vesayet kararından bağımsız yeni bir dava olarak nitelendirmiştir; bu nedenle ilk vesayet kararı bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20.07.2016'dan önce verilmiş olsa bile, bu tarihten sonra verilen kaldırma kararına karşı istinaf yoluna gidilir.[19] Yargıtay, bu kuralı ilk incelemesinde gözden kaçırarak verdiği bir kararı karar düzeltme üzerine kaldırmış ve dosyayı istinaf incelemesi için geri çevirmiştir.[20] Bölge adliye mahkemesinin vesayetin kaldırılması istemine ilişkin kararı ise kesindir; Yargıtay, vesayet işleri çekişmesiz yargı işi olduğundan bu kararlara karşı temyiz yoluna gidilemeyeceğini belirtmiştir.[21]

12 Vesayetin kaldırılmasına ilişkin kararla vasinin görevden alınmasına ilişkin karar farklı yollara tabidir. Vasinin görevden alınması veya bu yöndeki istemin reddine ilişkin vesayet makamı kararlarına karşı on gün içinde denetim makamına itiraz

16 Yargıtay HGK, 04.02.2009, E. 2009/2-17, K. 2009/46.
17 Yargıtay 18. HD, 20.10.2015, E. 2015/1416, K. 2015/14866.
18 Yargıtay 2. HD, 10.09.2012, E. 2011/8536, K. 2012/20586.
19 Yargıtay 2. HD, 18.11.2024, E. 2024/8863, K. 2024/8662; Yargıtay 2. HD, 30.09.2024, E. 2024/5463, K. 2024/6568.
20 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2024/5130, K. 2024/5416.
21 Yargıtay 2. HD, 13.12.2023, E. 2023/8264, K. 2023/6144.

edilir ve denetim makamının kararı kesindir (TMK m. 488); Yargıtay aynı dilekçedeki iki istemi bu ayrıma göre incelemiştir.[22]

VI. Vesayet Altındaki Çocuk ve Velayet Davası

- **Önceki kararlar:** Velayet davası, vesayetin kaldırılmasını bekliyordu.
- **2025 kararı:** Önce velayet davası karara bağlanır.
- **Gerekçe:** Çocuk yasal temsilcisiz bırakılmamalıdır.

13 Küçük üzerindeki vesayet erginlikle sona erer (TMK m. 470); küçük ergin olmadan velayetin ana veya babaya verilmesi istendiğinde ise vesayet kararının kaldırılması ile velayet davası arasındaki ilişki gündeme gelir. Yargıtay 2016'da, aile mahkemesinde açılan davanın vesayetin kaldırılmasına ilişkin bölümünün ayrılarak sulh hukuk mahkemesine görevsizlik kararıyla gönderilmesini ve velayet istemi hakkında vesayet makamının vereceği karara göre hüküm kurulmasını aramıştır.[23] Aynı yıl verilen başka bir kararda sulh hukuk mahkemesinde görülen vesayetin kaldırılması talebinin velayet davasında bekletici mesele yapılması istenmiş,[24] 2022 tarihli bir kararda da velayet isteyen anneye vesayetin kaldırılması için dava açmak üzere süre verilmesi aranmıştır.[25]

14 Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2025'te, bölge adliye mahkemesinin iki dairesi arasındaki uyuşmazlığı giderirken çocuğun yüksek yararı gereğince asıl olanın velayet düzenlemesi olduğunu, öncelikle velayet davasının karara bağlanması ve vesayet dosyasının velayet davasını bekletici mesele yapması gerektiğini belirtmiştir.[26] Kararda, vesayet önce kaldırılırsa velayet davası sürerken çocuğun yasal temsilci korumasından yoksun kalacağı, velayet istemi reddedilirse yeniden vasi atanması için yargılamanın tekrarlanması gerekeceği vurgulanmıştır.

VII. Kaldırmanın Sonuçları

- **Fiil ehliyeti:** Kişi fiil ehliyetini yeniden kazanır; bu, ilâna bağlı değildir.
- **Vasi:** Görevi sona eren vasi son rapor ve kesin hesap verir.
- **Hafif önlem:** Vesayet kaldırılırken yasal danışman atanabilir.

15 Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur; ancak fiil ehliyetinin yeniden kazanılması ilânın yapılmasına bağlı değildir (TMK m. 473). Görevi sona eren vasi yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına verir, malvarlığını teslim edilmek üzere hazır bulundurur (TMK m. 489).

22 Yargıtay 2. HD, 19.10.2011, E. 2011/2851, K. 2011/16254.
23 Yargıtay 2. HD, 07.12.2016, E. 2016/16808, K. 2016/15677.
24 Yargıtay 2. HD, 20.12.2016, E. 2016/18882, K. 2016/16214.
25 Yargıtay 2. HD, 31.05.2022, E. 2022/2999, K. 2022/5186.
26 Yargıtay 2. HD, 01.07.2025, E. 2025/2183, K. 2025/6791.

16 Vesayet kaldırılırken kişinin korunması için daha hafif bir önlem de alınabilir: vesayeti kaldırarak kişiye yasal danışman atayan sulh hukuk mahkemesi kararı Yargıtay tarafından onanmıştır.[27] Başka bir dosyada da ilk derece mahkemesi vesayetin kaldırılması davasını kısmen kabul ederek vasiliğin kaldırılmasına ve yasal danışman atanmasına karar vermiştir.[28] Yasal danışman, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen kişiye, maddede sayılan işlerde görüşü alınmak üzere atanır (TMK m. 429).

UYGULAMA NOTU

Vesayetin kaldırılması isteniyorsa, başvuru kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine yapılmalı ve kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını gösteren deliller sunulmalıdır; kısıtlama akıl hastalığı veya akıl zayıflığına dayanıyorsa resmî sağlık kurulu raporu, savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı veya kötü yönetime dayanıyorsa en az bir yıllık şikâyetsiz dönem aranır (TMK m. 474, 475). **Mahkeme duruşma açmadan karar verirse**, bu eksiklik kanun yolunda ileri sürülmelidir. **Kaldırma kararına karşı** 20.07.2016'dan sonra verilen kararlarda istinaf yoluna gidilir; vasinin görevden alınması gibi yönetim kararlarında ise on gün içinde denetim makamına itiraz edilir (TMK m. 488). **Boşanmadan sonra vesayet altına alınan çocuğun velayetini isteyen ana veya baba**, velayet davasını aile mahkemesinde açmalıdır; 2025 kararına göre vesayet dosyası bu davayı bekler.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
26.06.2013 · E. 2013/18-18 · K. 2013/891

Vesayetin kaldırılması istemi duruşma açılmadan, kısıtlıya savunma hakkı verilmeden ve deliller toplanmadan dosya üzerinden karara bağlanamaz

Kısıtlama kararı 2008'de kesinleşmişti. Kısıtlı 2012'de, kısıtlılık hâlinin ortadan kalktığına ilişkin yeni deliller bulunduğunu belirterek duruşma açılmasını, delillerin toplanmasını ve vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi vasiye tebligat yapmadan ve duruşma açmadan istemi dosya üzerinden reddetmiştir; Özel Dairenin bozma kararına karşı da direnmiştir.

> *"Az yukarda anlatıldığı üzere, basit yargılama usulüne tabi dava ve işlerde HMK'nun 320/1. maddesi uyarınca Mahkeme, mümkün olan hâllerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verilebilmekte ise de; vesayet kararı, kişilerin özgürlükleri bakımından ağır sonuçlar doğuran, kişi için yeni*

27 Yargıtay 2. HD, 28.09.2011, E. 2011/314, K. 2011/14231.
28 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2024/5130, K. 2024/5416.

bir hukuki statü meydana getiren hukuki bir işlem olduğundan vesayetin kaldırılması istemlerinde duruşma açmadan evrak üzerinden karar verilmesi doğru görülmemiştir. Hal böyle olunca; yerel mahkemece, duruşma açılmadan, kısıtlıya savunma hakkı verilmeden ve taraf delilleri toplanmadan dosya üzerinden karar verilmesi doğru olmamıştır.

DEĞERLENDİRME Karar, 472. madde uyarınca verilecek kaldırma kararının usulünü belirler. Hukuk Genel Kurulu, basit yargılama usulünde tarafları duruşmaya çağırmadan karar verilebilen hâlleri ayırmış; vesayet kararı kişi için yeni bir hukuki statü doğurduğundan vesayetin kaldırılması istemlerinin duruşma açılarak, kısıtlının savunması alınarak ve deliller toplanarak incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir. Direnme kararı, Özel Dairenin gerekçesinden farklı bir gerekçeyle bozulmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
26.04.2012 · E. 2011/16233 · K. 2012/10902

Kısıtlının, kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını bildiren dilekçesi vesayetin kaldırılması istemidir; mahkeme bu istem hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurmalıdır

Kısıtlı, hakkındaki kısıtlama kararından sonra verdiği dilekçede kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını ileri sürmüştür. Sulh hukuk mahkemesi resmî sağlık kurulu raporu da aldırmıştır; ancak istem hakkında hüküm kurulmadan dosya temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderilmiştir.

> *Kısıtlının 11.02.2011 tarihli dilekçesi, daha önce verilmiş bulunan kısıtlama kararının temyizi niteliğinde olmayıp, kısıtlama sebebinin ortadan kalktığından bahisle, üzerindeki vesayetin kaldırılması isteği niteliğindedir (TMK. m 474.). Bu doğrultuda mahkemece 08.06.2011 tarihinde resmi heyet raporu da aldırıldığı halde, istek hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 472. maddenin üçüncü fıkrasındaki istem hakkının nasıl ele alınacağını gösterir. Kısıtlının kendi dilekçesi, kısıtlama kararına karşı kanun yolu başvurusu olarak değil, vesayetin kaldırılması istemi olarak nitelendirilmiştir. Daire, mahkemenin önce bu istem hakkında bir hüküm kurması, ancak bu hüküm temyiz edilirse dosyayı göndermesi gerektiğini belirterek dosyayı mahkemesine geri göndermiştir.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
19.10.2011 · E. 2011/2851 · K. 2011/16254

Vesayetin kaldırılması isteminin reddi kanun yolu incelemesine tabidir; vasinin görevden alınması istemine ilişkin karar ise denetim makamına itirazla incelenir

Davacı, vesayetin kaldırılmasını ve vasinin görevden alınarak yeni vasi atanmasını istemiştir. Vesayet makamı istemleri reddetmiştir; davacı kararı her iki yönden temyiz etmiştir.

> *Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle kanuna uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesine göre davacının, vesayetin kaldırılması isteğinin reddine ilişkin karara yönelik temyiz itirazları yersizdir. 2-Davacının vasinin görevden alınmasına ilişkin temyiz itirazlarına gelince; Vasinin görevden alınması veya bu yöndeki isteğin reddine ilişkin vesayet makamınca verilen kararlar, temyize kabil olmayıp, itiraza tabidir. İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlar (TMK.md.488).*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamının iki tür kararını birbirinden ayırır. Vesayetin kaldırılması istemine ilişkin karar kanun yolu denetimine tabi tutulmuş ve Daire bu kısmı inceleyerek onamıştır. Vasinin görevden alınmasına ilişkin karar ise 488. madde uyarınca on gün içinde denetim makamına itiraz edilerek incelenir ve denetim makamının kararı kesindir; bu nedenle temyiz dilekçesinin bu kısmı görev yönünden reddedilmiştir. Kararın verildiği tarihte kaldırma kararlarına karşı kanun yolu temyizdi; bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasından sonra verilen kaldırma kararlarına karşı istinaf yoluna gidilir (TMK m. 488).

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.11.2024 · E. 2024/8863 · K. 2024/8662

Vesayetin kaldırılması istemi vesayet kararından bağımsız yeni bir davadır; kaldırma kararı 20.07.2016'dan sonra verilmişse istinaf yoluna gidilir

Sulh hukuk mahkemesi, 2014 esas numaralı bir vesayet dosyasında kısıtlılığın kaldırılmasına ve vasiliğin son bulduğunun tespitine karar vermiştir. Vasinin itirazı üzerine denetim makamı kararın istinafa tabi olduğunu belirterek başvuruyu usulden reddetmiştir; bölge adliye mahkemesi ise kararın temyize tabi olduğu gerekçesiyle dosyayı ilk derece mahkemesine geri çevirmiştir.

> *Vesayetin kaldırılması istemi vesayet kararından bağımsız bir talep niteliğinde olduğundan yeni bir dava niteliğindedir. Mahkeme, bağımsız yeni bir dava niteliğinde olan kısıtlılığın kaldırılması davası hakkında 20.07.2016 tarihinden sonra karar vermiştir. Yukarıda açıklanan sebeple, kanun yolu inceleme görevi Bölge Adliye Mahkemesine ait olduğundan, istinaf hükümlerine göre inceleme yapılmak üzere dosyanın Bölge Adliye Mahkemesi ilgili hukuk dairesine gönderilmesi için Mahkemesine geri çevrilmesi gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 472. madde uyarınca verilen kaldırma kararlarında kanun yolunu belirler. Daire, kaldırma istemini ilk vesayet kararının devamı olarak değil, ondan bağımsız yeni bir dava olarak nitelendirmiştir. Bu nedenle vesayet dosyası bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasından önce açılmış olsa bile, 20.07.2016'dan sonra verilen kaldırma kararına karşı istinaf yoluna gidilmesi gerektiği kabul edilmiş ve dosya bölge adliye mahkemesine gönderilmek üzere geri çevrilmiştir.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
01.07.2025 · E. 2025/2183 · K. 2025/6791

Vesayet altındaki çocuğun velayeti istenmişse önce velayet davası karara bağlanır; vesayetin kaldırılması istemi bu davayı bekler

Boşanma kararıyla velayeti ebeveynlerden birine bırakılan çocuğa sonradan vasi atanmıştı. Diğer ebeveyn aile mahkemesinde velayetin kendisine verilmesini, sulh hukuk mahkemesinde de vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Bölge adliye mahkemesinin iki dairesi, hangi davanın diğerini bekleyeceği konusunda birbirine aykırı kararlar vermiştir; bölge adliye mahkemesi başkanlar kurulu uyuşmazlığın giderilmesini Yargıtaydan istemiştir.

> *O halde, tüm bu açıklamalar ışığında, velayetin değiştirilmesine ilişkin davanın sonuçlanması, bunun üzerine vesayet kararının kaldırılıp kaldırılmayacağının düşünülmesi gerektiği, aksi durumda öncelikle vesayet kararının kaldırılması ve velayetin değiştirilmesi davasının devam etmesi durumunda, velayetin değiştirilmesi davası sonuçlanana kadar küçüğün yasal temsilcisinin bulunmayacağı...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayetin kaldırılması ile velayet davası arasındaki sırayı belirler. Daire, çocuğun yüksek yararı gereğince asıl olanın velayet düzenlemesi olduğunu belirtmiş; vesayet önce kaldırılırsa velayet davası sürerken çocuğun yasal temsilciden yoksun kalacağını, velayet istemi reddedilirse yeniden vasi atanması için yargılamanın tekrarlanması gerekeceğini vurgulamıştır. Bu nedenle vesayet dosyasının velayet davasını bekletici mesele yapması gerektiği sonucuna varılmış ve bölge adliye mahkemesi daireleri arasındaki uyuşmazlık bu yönde giderilmiştir.

6 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.09.2011 · E. 2011/314 · K. 2011/14231

Vesayeti kaldırıp kişiye yasal danışman atayan karar onanmıştır; yasal danışmanın şahsına itiraz önce vesayet makamınca, reddedilirse denetim makamınca incelenir

Kısıtlı vesayetin kaldırılmasını istemiştir; birleşen davada ise vasinin değiştirilmesi istendi. Sulh hukuk mahkemesi vesayetin kaldırılmasına ve kişiye yasal danışman atanmasına karar vermiştir. Hüküm her iki dava yönünden temyiz edilmiştir; atanan yasal danışmanın şahsına da itiraz edilmiştir.

> *Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle kanuna uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesine göre vesayetin kaldırılması ve yasal danışman atanmasına yönelik temyiz itirazları yersizdir. 2-Yasal danışmanın şahsına yapılan itirazların incelenmesine gelince; Türk Medeni Kanununun 431. maddesi uyarınca vasi tayininde usul yasal danışman için de uygulanır. Türk Medeni Kanununun 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi ile ilgili yasal hükümlerin yasal danışmana yapılan itirazın yada kaçınma sebeplerinin incelenmesinde de gözetilmesi zorunludur. Vesayet makamının itirazı ret etmesi halinde itirazı denetim makamının incelemesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet kaldırılırken kişinin korunması için daha hafif bir önlemin alınabildiği bir örnektir. Vesayet makamı vesayeti kaldırmış ve kişiye yasal danışman atamış; Daire bu hükmü onamıştır. Yasal danışmanın şahsına yönelik itiraz ise vasi atanmasına ilişkin usul kurallarına tabi tutulmuş, önce vesayet makamının, itirazı reddetmesi hâlinde denetim makamının incelemesi gerektiği belirtilmiştir (TMK m. 429).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 470:** Küçüklerde vesayetin sona ermesi.
- **TMK m. 471:** Hükümlülerde vesayetin sona ermesi.
- **TMK m. 473:** Kaldırmanın ilânı.
- **TMK m. 474:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında kaldırma.
- **TMK m. 475:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı ve kötü yönetimde kaldırma.
- **TMK m. 476:** İstek üzerine kısıtlamada kaldırma.
- **TMK m. 488:** Vesayet makamı kararlarına itiraz.

MADDE

473

C. Diğer kısıtlılarda
II. Usulü
1. İlân

KANUN METNİ

(1) Kısıtlama ilân edilmişse, kaldırılması da ilân olunur.
(2) Fiil ehliyetinin yeniden kazanılması, ilânın yapılmasına bağlı değildir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 473, kısıtlamanın kaldırılmasının ilânını ve bunun fiil ehliyetine etkisini düzenler. Kısıtlama ilân edilmişse, **kaldırılması da ilân olunur**. Ancak kişinin **fiil ehliyetini yeniden kazanması ilâna bağlı değildir**; ilân yapılmamış olsa da kişi fiil ehliyetini yeniden kazanır. Bu kural kısıtlamanın ilânından farklıdır: kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri **ilândan önce etkilemez** (TMK m. 410). Yargıtay, kısıtlılığın kaldırılmasından sonraki takip ve itiraz tarihlerinde borçlunun kısıtlı olmadığını esas almıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

İlân	Kısıtlama kararının kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde duyurulması (TMK m. 410).
Kaldırmanın ilânı	İlân edilmiş bir kısıtlamanın kaldırıldığının da ilân olunması (TMK m. 473/1).
Fiil ehliyeti	Kişinin kendi fiilleriyle hak edinebilmesi ve borç altına girebilmesi (TMK m. 9).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 473- Yürürlükteki Kanunun 417 nci maddesini karşılamaktadır. Madde anlaştırılmış ve İsviçre Medenî Kanununun 435 inci maddesine uygun olarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Hüküm değişikliği yoktur.

1 Yargıtay 12. HD, 10.10.2023, E. 2023/5311, K. 2023/5856.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 154

Tasarının 473. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 475); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 417. maddeydi; madde "Usul" başlığı altında "İlan" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hacir ilan edilmiş ise ref'i dahi ilan olunur. Medeni hakları kullanmak salahiyetinin avdeti, bu ilanın icrasına mütevakkıf değildir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 417 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 417	4721 sayılı Kanun m. 473
İlân	Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur	Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur
Ehliyet	Medeni hakları kullanma yetkisinin geri gelmesi ilâna bağlı değil	Fiil ehliyetinin yeniden kazanılması ilâna bağlı değil
Düzen	Tek fıkra	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 473. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 475
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kaldırmanın ilânı	Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur	TMK m. 473/1
Fiil ehliyeti	Yeniden kazanılması ilâna bağlı değildir	TMK m. 473/2
Kısıtlamanın ilânı	Kesinleşince yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olunan yerde	TMK m. 410/1
Üçüncü kişiler	Kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez	TMK m. 410/2
Yerleşim yerinin değişmesi	Kısıtlama yeni yerleşim yerinde de ilân olunur	TMK m. 412/2
Kayyım ve yasal danışman	Atama kararı ancak vesayet makamı gerekli görürse ilân olunur	TMK m. 431/2

Konu	Kural	Dayanak
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 417	Gerekçe, s. 154

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **417. maddesini** karşılar; madde anlaştırılmış ve İsviçre Medenî Kanununun 435. maddesine uygun olarak **iki fıkra** hâlinde düzenlenmiştir; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 154). Tasarının 473. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 475). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kaldırmanın ilânının **ilân edilmiş bir kısıtlama** için öngörülmesidir. İkinci nokta, fiil ehliyetinin **ilânı beklemeden** yeniden kazanılmasıdır; kısıtlamada ise iyiniyetli üçüncü kişilere karşı etki ilânla başlar (TMK m. 410). Üçüncü nokta, kaldırma kararı verilmedikçe kısıtlılığın sürmesidir; Yargıtay, vesayetin kaldırıldığına ilişkin bilgi bulunmayan bir boşanma davasında kısıtlı eşin ehliyetinin re'sen gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.[2]

II. Kaldırmanın İlânı

- **Kural:** Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur.
- **Bağlantı:** Kaldırmanın ilânı, kısıtlamanın ilân edilmiş olmasına bağlıdır.
- **Karşılık:** Kısıtlamanın ilânı TMK m. 410'da düzenlenir.

Birinci fıkraya göre kısıtlama ilân edilmişse, kaldırılması da ilân olunur. Kısıtlama kararı kesinleşince hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur (TMK m. 410); vesayet makamının izniyle yerleşim yeri değişmişse kısıtlama yeni yerleşim yerinde de ilân olunur (TMK m. 412). Kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar ise ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilân olunur (TMK m. 431). 473. madde, kaldırmanın ilânını kısıtlamanın ilân edilmiş olmasına bağlar; ilânın yerini ve biçimini ayrıca göstermez. 2

Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 417. maddesini karşılar ve İsviçre Medenî Kanununun 435. maddesine uygun olarak iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir; hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 154). Eski Kanun da kısıtlama ilân edilmişse kaldırılmasının da ilân olunacağını ve medeni hakları kullanma yetkisinin geri gelmesinin bu ilânın yapılmasına bağlı olmadığını öngörüyordu. 3

2 Yargıtay 2. HD, 12.12.2012, E. 2012/10007, K. 2012/30147.

III. Fiil Ehliyeti İlânı Beklemez

- **Kural:** Fiil ehliyetinin yeniden kazanılması ilâna bağlı değildir.
- **Fark:** Kısıtlama ise iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez.
- **Sonuç:** Kaldırmadan sonraki işlemler, işlem tarihindeki ehliyete göre değerlendirilir.

4 İkinci fıkraya göre fiil ehliyetinin yeniden kazanılması, ilânın yapılmasına bağlı değildir. Bu kural, kısıtlamanın ilânına bağlanan sonuçtan farklıdır: kısıtlama iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez (TMK m. 410) ve Yargıtay, ilân edilmemiş bir kısıtlama kararının iyiniyetli üçüncü kişileri bağlamayacağını belirtmiştir.[3] Kaldırmada ise ilân, kişinin fiil ehliyetini yeniden kazanmasının şartı değildir.

5 Yargıtay, kısıtlılık kararının kaldırıldığı tarihten sonraki icra takibi ve itiraz tarihlerinde borçlunun kısıtlı olmadığını esas almış; kısıtlılığın kaldırılmasından sonra itirazında kira ilişkisini inkâr etmeyen borçlunun, kısıtlılık döneminde kurulan kira sözleşmesinin şartlarını kabul etmiş sayılacağını belirtmiştir.[4] Vesayet kaldırılmışsa kişinin sonraki işlemleri kısıtlılık kurallarına göre değil, işlem tarihindeki hukuki ehliyetine göre değerlendirilir; Yargıtay bu nedenle vekâletname ve satış tarihlerinde vesayetin sürüp sürmediğinin araştırılmasını aramıştır.[5]

IV. Kaldırma Kararı Verilmedikçe Kısıtlılık Sürer

- **Kural:** Diğer kısıtlılarda vesayet kaldırma kararıyla sona erer.
- **Mahkeme:** Kısıtlılığın sürüp sürmediği re'sen gözetilir.
- **Kanıt:** Kaldırma, vesayet makamının kararıyla belgelenir.

6 Küçükler ve hükümlüler dışındaki kısıtlılar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer (TMK m. 472). Bu nedenle kaldırma kararı verilmedikçe kısıtlılık sürer ve davalarda kişinin ehliyeti re'sen gözetilir. Yargıtay, vesayetin kaldırıldığına ilişkin bir bilgi veya belge bulunmayan bir boşanma davasında kısıtlı kocanın açtığı davanın kabul edilmesini bozmuştur.[6] Taraflardan birinin kısıtlılığının sürüp sürmediği dosyadan anlaşılamıyorsa bu husus ilgili mahkemeden sorulmalı, kısıtlılık kaldırılmışsa kanun yolu işlemleri kişinin kendisi yönünden de yapılmalıdır.[7]

UYGULAMA NOTU

3 Yargıtay 12. HD, 11.05.2015, E. 2015/11249, K. 2015/13095.
4 Yargıtay 12. HD, 10.10.2023, E. 2023/5311, K. 2023/5856.
5 Yargıtay 1. HD, 02.04.2013, E. 2012/10260, K. 2013/4749.
6 Yargıtay 2. HD, 12.12.2012, E. 2012/10007, K. 2012/30147.
7 Yargıtay 7. HD, 03.10.2024, E. 2023/4380, K. 2024/4293.

Kısıtlılığı kaldırılan kişi, kaldırma kararının kesinleşme şerhli bir örneğini almalı ve derdest davalarda, tapu ve banka işlemlerinde bu kararı sunmalıdır; fiil ehliyetinin yeniden kazanılması ilânın yapılmasına bağlı değildir (TMK m. 473/2). **Kısıtlama ilân edilmişse**, kaldırmanın da ilân edilip edilmediği vesayet makamından takip edilmelidir (TMK m. 473/1). **Kısıtlılığı kaldırılmış biriyle sözleşme yapılacaksa veya ona karşı dava açılacaksa**, kaldırma kararının tarihi öğrenilmelidir; işlem tarihinde vesayetin sürüp sürmediği, işlemin değerlendirilmesinde araştırılır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
12.12.2012 · E. 2012/10007 · K. 2012/30147

Vesayetin kaldırıldığına ilişkin bir bilgi veya belge yoksa kısıtlı eşin kendi açtığı boşanma davasında ehliyet re'sen gözetilir

Davacı koca, fiilî ayrılık sebebine dayanarak boşanma davası açmıştır. Koca daha önce 405. madde uyarınca kısıtlanmıştı ve bu davaya dayanak olan önceki dava vasisinin huzurunda görülerek sonuçlanmıştı. Aile mahkemesi, dosyada vesayetin kaldırıldığına ilişkin bir belge bulunmadığı hâlde kocanın açtığı davayı kabul etmiştir.

> *Dosya içerisinde davacı koca hakkında vesayetin kaldırıldığına ilişkin mevcut bir bilgi ya da belge de bulunmamaktadır. Dava ve taraf ehliyeti kamu düzenine ilişkin olup, mahkemelerce re'sen gözönünde tutulur. Davanın kısıtlı adına kanuni temsilcisi (vasi) tarafından vesayet makamından da izin alınarak açılması gerekir. (TMK.md.462/8) Bu yön üzerinde durulmaksızın ehliyetsiz olan koca tarafından açılan davanın kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kısıtlılığın ancak kaldırma kararıyla sona ermesinin boşanma davasındaki sonucunu gösterir. Dosyada vesayetin kaldırıldığına ilişkin bir bilgi veya belge bulunmadığından koca ehliyetsiz sayılmıştır. Daire, dava ve taraf ehliyetinin kamu düzenine ilişkin olduğunu ve re'sen gözetileceğini, davanın kısıtlı adına vasi tarafından vesayet makamının izni alınarak açılması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur (TMK m. 462).

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
10.10.2023 · E. 2023/5311 · K. 2023/5856

Kısıtlılık kaldırıldıktan sonra yapılan itirazda kira ilişkisi inkâr edilmemişse, kısıtlılık döneminde kurulan kira sözleşmesinin şartları kesinleşir

Kira sözleşmesi, kiracı mahkeme kararıyla kısıtlı iken 2015'te kurulmuştu. Kiracının kısıtlılığı 10.10.2017'de kaldırılmıştır. Kiraya verenler 2019'da kira alacağı için icra

takibi başlatmıştır; kiracı itirazında kira ilişkisini inkâr etmedi, yalnız takip tutarına itiraz etti ve ödeme iddiasında bulunmuştur. Bölge adliye mahkemesi, sözleşmenin kiracının fiil ehliyeti bulunmadığı dönemde yapıldığı gerekçesiyle sözleşmedeki kira artış şartına dayanılamayacağını kabul etmiştir.

> *10.10.2017 tarihinde kısıtlılık kararının kaldırıldığı, dolayısı ile 19.04.2019 tarihli takip tarihi ile 02.05.2019 tarihli takibe itiraz tarihlerinde davalı borçlunun kısıtlı olmadığının anlaşıldığı,borçlunun kira sözleşmesinin hükümsüzlüğünü genel mahkemelerde yargılama konusu etmediği gibi takibe itiraz dilekçesinde aralarındaki kira ilişkisini de inkar etmediği, yalnızca takibe konu meblağlara ilişkin itirazı ile ödeme iddialarının bulunduğu, başka bir deyişle davacı ile aralarındaki kiracılık ilişkisinin açıkça kabul edildiği ve kira sözleşmesi şartlarının kesinleştiği anlaşılmıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 473. maddenin ikinci fıkrasındaki kuralın bir uygulamasıdır. Daire, kısıtlılığın kaldırıldığı tarihten sonraki takip ve itiraz tarihlerinde borçlunun kısıtlı olmadığını esas almış; kısıtlılığın kaldırılmasından sonra kira ilişkisini inkâr etmeyen borçlunun sözleşme şartlarını kabul etmiş sayılacağını belirterek, sözleşmenin kısıtlılık döneminde kurulduğu gerekçesiyle verilen kararı bozmuştur. Kararda kaldırmanın ilânına ilişkin bir değerlendirme yer almamaktadır.

3 **YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ**
02.04.2013 · E. 2012/10260 · K. 2013/4749

İşlem tarihinde vesayetin sürüp sürmediği araştırılmalıdır; vesayet kaldırılmışsa kişinin işlemi, o tarihteki hukuki ehliyetine göre değerlendirilir

Mirasbırakanın vekil tayin ettiği kişi, 2004'te mirasbırakana ait bir bağımsız bölümü satış yoluyla devretmiştir. Mirasçı, mirasbırakanın vesayet altında olduğunu ve vekâletnamenin geçersiz olduğunu ileri sürerek tapu iptali ve tescil istemiştir. Dosyadaki 1972 tarihli bir mahkeme kararından mirasbırakana vasi atandığı, 1996'da ise yasal danışman atandığı anlaşılıyordu; mahkeme vesayetin kaldırılıp kaldırılmadığını araştırmadan davayı reddetmiştir.

> *Hal böyle olunca, vekâletname ve akit tarihleri itibarıyla murisin vesayet altında olup olmadığının araştırılarak, vesayet altında olduğunun tespiti halinde vasiden izin alınmaksızın yapılan vekaletnamenin geçerli olmadığı, vesayetin kaldırıldığının tespit edilmesi halinde ise yukarıdaki ilkeler çerçevesinde miras bırakanın vekaletname ve akit tarihleri itibarıyla hukuki ehliyete haiz olup olmadığının tespit edilmesi...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayetin kaldırılmasının işlemlerin değerlendirilmesindeki etkisini gösterir. Daire, vekâletname ve satış tarihlerinde vesayet sürüyorsa vasiden izin alınmadan verilen vekâletnamenin geçerli olmayacağını; vesayet kaldırılmışsa kişinin o tarihlerdeki hukuki ehliyetinin genel ilkelere göre ayrıca araştırılması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Kararda öncelikle vesayetin işlem tarihlerinde sürüp sürmediğinin araştırılması aranmıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 410:** Kısıtlamanın ilânı.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışman atamasının usulü ve ilânı.
- **TMK m. 472:** Vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 474:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında kaldırma.
- **TMK m. 475:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı ve kötü yönetimde kaldırma.
- **TMK m. 476:** İstek üzerine kısıtlamada kaldırma.

MADDE

C. Diğer kısıtlılarda
II. Usulü

474 2. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında

KANUN METNİ

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasına, ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun resmî sağlık kurulu raporu ile belirlenmesi hâlinde karar verilebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 474, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasını özel bir şarta bağlar. Vesayetin kaldırılmasına ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun **resmî sağlık kurulu raporuyla** belirlenmesi hâlinde karar verilebilir. Yargıtay, **tek hekimden alınan raporla** yetinilmesini eksik inceleme saymıştır.[1] Kısıtlama kararına esas rapor ile yeni rapor **çelişiyorsa**, kişi raporlarla birlikte Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek çelişki giderilmelidir.[2] Rapor şartı, duruşma ve delil toplama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz (TMK m. 472).

TEMEL KAVRAMLAR

Resmî sağlık kurulu raporu	Kanunun kısıtlama ve kaldırma kararlarında aradığı, tek hekimin değil kurulun düzenlediği resmî rapor (TMK m. 409, 474).
Kısıtlama sebebinin ortadan kalkması	Kişinin akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememe, sürekli yardıma muhtaç olma veya başkalarının güvenliğini tehlikeye sokma durumunun sona ermesi (TMK m. 405, 474).
Adli Tıp Kurumu	Raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi için başvurulan resmî bilirkişi kurumu.

1 Yargıtay 8. HD, 02.03.2017, E. 2017/1084, K. 2017/2817.
2 Yargıtay 8. HD, 01.10.2019, E. 2019/4163, K. 2019/8350.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 474- Yürürlükteki Kanunun 418 inci maddesini karşılamaktadır. Maddeye açıklık getirmesi bakımından görüşüne başvurulacak olan bilirkişinin resmî sağlık kurulu olması gereğine işaret edilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 154*

Tasarının 474. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 475); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 418. maddeydi; madde "Akıl hastalığı halinde" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Akıl hastalığından veya akıl zayıflığından dolayı verilmiş olan hacir kararının ref'i, hacir için bir sebep kalmadığını mübeyyin ehlivukuf raporuna mütevakkıftır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 418 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 418	4721 sayılı Kanun m. 474
Kapsam	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle verilen kısıtlama	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle verilen kısıtlama
Rapor	Kısıtlama için sebep kalmadığını gösteren bilirkişi raporu	Kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını belirleyen resmî sağlık kurulu raporu
Kenar başlık	Akıl hastalığı hâlinde	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 474. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 475
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlananlar	TMK m. 405, 474
Şart	Kısıtlama sebebinin ortadan kalktığının resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmesi	TMK m. 474

Konu	Kural	Dayanak
Kısıtlamadaki karşılığı	Kısıtlamaya da resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir	TMK m. 409/2
İstem	Kısıtlı ve ilgililerden her biri	TMK m. 472/3
Yetki	Kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi	TMK m. 411, 412
Diğer kısıtlama sebepleri	Bir yıl şikâyetsizlik veya istek sebebinin ortadan kalkması	TMK m. 475, 476
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 418	Gerekçe, s. 154

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **418. maddesini** karşılar; maddeye açıklık getirmek için görüşüne başvurulacak bilirkişinin **resmî sağlık kurulu** olması gereğine işaret edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 154). Eski Kanun kaldırmayı, kısıtlama için bir sebep kalmadığını gösteren **bilirkişi raporuna** bağlıyordu. Tasarının 474. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 475).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kaldırmanın **resmî sağlık kurulu raporuna** bağlı olmasıdır; tek hekim raporu yeterli görülmemiştir.[3] İkinci nokta, raporlar arasında **çelişki** varsa istem kabul edilecek olsa bile önce çelişkinin giderilmesi gerektiğidir.[4] Üçüncü nokta, **yetkili mahkemenin** kısıtlının yerleşim yerine göre belirlenmesidir; yerleşim yeri ancak vesayet makamının izniyle değişir.[5]

II. Resmî Sağlık Kurulu Raporu Şartı

- **Kural:** Kaldırma, kısıtlama sebebinin ortadan kalktığının resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmesine bağlıdır.
- **Rapor:** Tek hekim raporu veya başka amaçla düzenlenen rapor yetmez.
- **Kapsam:** Kural, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlananlara uygulanır.

2 Madde, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmış kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasını, kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmesine bağlar. Bu şart, kısıtlama aşamasındaki kuralın karşılığıdır: akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya da ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir (TMK m. 409). Gerekçe, maddeye açık-

3 Yargıtay 8. HD, 02.03.2017, E. 2017/1084, K. 2017/2817.
4 Yargıtay 8. HD, 01.10.2019, E. 2019/4163, K. 2019/8350.
5 Yargıtay 5. HD, 22.12.2022, E. 2022/13812, K. 2022/19024.

lık getirmek için görüşüne başvurulacak bilirkişinin resmî sağlık kurulu olması gereğine işaret edildiğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 154); eski Kanun ise kaldırmayı, kısıtlama için bir sebep kalmadığını gösteren bilirkişi raporuna bağlıyordu.

Yargıtay, tek hekimden alınan rapora dayanılarak kısıtlılığın devamına karar verilmesini eksik inceleme saymış ve resmî sağlık kurulu raporu aldırılmasını aramıştır.[6] Tapu sicil müdürlüğünün yazısı üzerine, yani başka bir işlem için düzenlenen sağlık kurulu raporuna dayanılarak vesayetin kaldırılması da bozulmuştur.[7] Yargıtay, kısıtlı hakkında yeniden resmî sağlık kurulu raporu alınmadan kısıtlılığın devamına karar verilmesini de doğru bulmamıştır.[8] 3

III. Raporlar Çelişirse

- **Kural:** Raporlar arasındaki çelişki giderilmeden karar verilemez.
- **Yol:** Kişi raporlarla birlikte Adli Tıp Kurumuna sevk edilir.
- **Kapsam:** Kural, istemin kabulünde de uygulanır.

Yargıtay, kısıtlama kararına esas rapor ile kaldırma isteminde alınan rapor arasında çelişki bulunduğunda, kişinin raporlarla birlikte Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek çelişkinin giderilmesini ve kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığının kesin olarak tespit edilmesini aramış; bu yapılmadan istemin kabul edilmesini bozmuştur.[9] Kısıtlama kararına esas rapor ile sonradan alınan rapor farklı sonuçlara vardığı hâlde istemi kabul eden başka bir karar da, raporlar arasındaki çelişki giderilmeden verildiği için bozulmuştur.[10] 4

Kısıtlama sebebinin kesin olarak ortadan kalktığını veya devam ettiğini göstermeyen bir rapor da yeterli görülmemiş; kişinin Adli Tıp Kurumunun ilgili ihtisas dairesine sevk edilerek ayrıntılı rapor alınması gerektiği belirtilmiştir.[11] Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan alınan rapora dayanan bir karar ise sonucu itibarıyla onanmıştır.[12] 5

IV. Usul: Duruşma ve Deliller

- **Duruşma:** Kaldırma istemi dosya üzerinden karara bağlanamaz.
- **Deliller:** Rapor yanında taraf delilleri de toplanır.
- **Değerlendirme:** Mahkeme bütün delilleri birlikte değerlendirir.

6 Yargıtay 8. HD, 02.03.2017, E. 2017/1084, K. 2017/2817.
7 Yargıtay 2. HD, 04.12.2006, E. 2006/8369, K. 2006/16827.
8 Yargıtay 18. HD, 20.06.2016, E. 2015/12264, K. 2016/9889.
9 Yargıtay 8. HD, 01.10.2019, E. 2019/4163, K. 2019/8350.
10 Yargıtay 8. HD, 16.02.2017, E. 2017/5999, K. 2017/1950.
11 Yargıtay 2. HD, 09.04.2012, E. 2011/15054, K. 2012/8860.
12 Yargıtay 2. HD, 10.09.2012, E. 2011/8536, K. 2012/20586.

6 Rapor şartı, duruşma ve delil toplama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Hukuk Genel Kurulu, vesayetin kaldırılması istemini dosya üzerinden reddeden mahkemenin direnme kararını bozmuş; duruşma açılmadan, kısıtlıya savunma hakkı verilmeden ve taraf delilleri toplanmadan karar verilemeyeceğini kabul etmiştir.[13] Yargıtay, vesayet makamının duruşma açmadan dosya üzerinden kısıtlılığın kaldırılmasına karar vermesini de bozmuştur.[14]

7 Yargıtay, kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını ileri süren istemi, bu konuda sağlık raporu aldırmadan ve taraf delillerini toplamadan aynı gün reddeden kararı bozmuştur.[15] Kısıtlı ve ilgililerden her biri kaldırılmayı isteyebilir (TMK m. 472).

V. Yetkili Mahkeme

- **Kural:** Yetki, kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir.
- **Değişiklik:** Yerleşim yeri vesayet makamının izniyle değişir.
- **Nitelik:** Yetki kesindir ve dava şartıdır.

8 Kaldırma istemine kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi bakar (TMK m. 411). Vesayet altındaki kişi vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yerini değiştiremez; yerleşim yeri değişirse yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Yargıtay, bu yetkinin kesin ve dava şartı olduğunu, izinle yerleşim yeri değişmiş kısıtlının kaldırma istemine yeni yerleşim yerindeki mahkemenin bakacağını kabul etmiştir.[16] Kısıtlı veya vasiden bir istem olmadan verilen yerleşim yeri değişikliği izni ise yetkiyi değiştirmemiş; kaldırma istemi hakkında karar vermek üzere vesayeti yürüten mahkeme yargı yeri olarak belirlenmiştir.[17]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmış bir kişinin vesayetinin kaldırılması isteniyorsa**, başvuru kısıtlının yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine yapılmalı ve resmî sağlık kurulu raporu alınması istenmelidir; tek hekim raporu veya başka bir işlem için alınmış rapor yeterli görülmemiştir (TMK m. 474). **Yeni rapor kısıtlama kararına esas rapordan farklı bir sonuca varıyorsa**, çelişkinin Adli Tıp Kurumundan alınacak raporla giderilmesi istenmelidir. **Kısıtlının yerleşim yeri değişmişse**, vesayet makamının izin kararı bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir; yetkili mahkeme buna göre belirlenir (TMK m. 411, 412).

13 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2013/18-18, K. 2013/891.
14 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8243, K. 2018/749.
15 Yargıtay 8. HD, 16.02.2017, E. 2017/9049, K. 2017/1965.
16 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7425, K. 2018/451.
17 Yargıtay 5. HD, 22.12.2022, E. 2022/13812, K. 2022/19024.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
02.03.2017 · E. 2017/1084 · K. 2017/2817

Kaldırma isteminde tek hekimden alınan rapor yetmez; kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir

Kişi 2013'te 405. madde uyarınca kısıtlanmıştı. Vasi, kısıtlının durumunun tespiti için sağlık kurumundan rapor alınmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi tek hekim tarafından düzenlenen rapora dayanarak istemi reddetti ve kısıtlılığın devamına karar vermiştir; karar kısıtlı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında; mahkemece, akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanan ...'un kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olup olmadığı hususunda resmi sağlık kurulu raporu aldırılıp taraf delillerinin toplanması ve tüm delillerin birlikte değerlendirilmesinden sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle tek hekime dayanan rapora göre kısıtlılık halinin devamına karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 474. maddedeki rapor şartının niteliğini belirler. Kanun kaldırma kararını resmî sağlık kurulu raporuna bağladığından, Daire tek hekimden alınan rapora dayanılarak kısıtlılığın devamına karar verilmesini eksik inceleme saymış; resmî sağlık kurulu raporu aldırılması, taraf delillerinin toplanması ve bütün delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Rapor şartı bu dosyada istemin reddi bakımından da aranmıştır.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
04.12.2006 · E. 2006/8369 · K. 2006/16827

Başka bir işlem için düzenlenen sağlık kurulu raporu, kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını gösteren rapor sayılmaz

Kişi 2005'te kısıtlanmış ve eşi vasi atanmıştı. Sulh hukuk mahkemesi, tapu sicil müdürlüğünün yazısı üzerine düzenlenmiş bir sağlık kurulu raporuna dayanarak vesayetin kaldırılmasına karar vermiştir.

> *Kısıtlılık halinin sona erdiğine ilişkin düzenlenmiş nitelikte bir rapor değildir. Türk Medeni Kanunun 474. madde uyarınca kısıtlılık sebebinin kalkmış olduğunu belirtir nitelikte yeterli bir rapor alınmadan davanın kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.*

DEĞERLENDİRME Karar, raporun hangi amaçla düzenlendiğinin önemini gösterir. Dosyadaki sağlık kurulu raporu, kısıtlılık hâlinin sona erip ermediğini belirlemek için değil, tapu sicil müdürlüğünün yazısı üzerine düzenlenmişti. Daire, 474. madde uyarınca kısıtlama sebebinin ortadan kalktığını belirten yeterli bir rapor alınmadan istemin kabul edilmesini usule aykırı bularak hükmü bozmuştur.

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
01.10.2019 · E. 2019/4163 · K. 2019/8350

Kısıtlama kararına esas rapor ile kaldırma isteminde alınan rapor çelişiyorsa, çelişki Adli Tıp Kurumundan alınacak raporla giderilmeden istem kabul edilemez

Kişi 2016'da 405. madde uyarınca kısıtlanmış, karar Yargıtayca onanmıştı. Kısıtlı 2018'de kısıtlama kararının kaldırılmasını istemiştir. Mahkemenin aldırdığı yeni sağlık kurulu raporu vasiliğin kaldırılmasının tıbben uygun olduğunu bildirmiştir; kısıtlama kararına esas rapor ise farklı bir sonuca varmıştı. Mahkeme istemi kabul etmiştir; karar bir bakanlığın vekili tarafından temyiz edilmiştir.

> *...adı geçen kısıtlının sözü edilen raporlarla birlikte Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek konu hakkında yeniden rapor alınmak suretiyle çelişkinin giderilmesi ve kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığının kesin olarak tespiti ile hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile istemin kabulü doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, rapor şartının istemin kabulünde de titizlikle uygulandığını gösterir. Daire, kısıtlama kararına esas rapor ile kaldırma isteminde alınan rapor arasındaki çelişki giderilmeden istemin kabul edilmesini eksik inceleme saymış; kişinin raporlarla birlikte Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığının kesin olarak tespit edilmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

4 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
22.12.2022 · E. 2022/13812 · K. 2022/19024

Kaldırma istemini vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi karara bağlar; istem olmadan verilen yerleşim yeri değişikliği izni yetkiyi başka mahkemeye geçirmez

Kişi 2020'de 405. madde uyarınca kısıtlanmıştı. Kısıtlı 2022'de kısıtlılığının kaldırılmasını istemiştir. Vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi, kısıtlı veya vasiden bu yönde bir istem olmadan kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin vererek yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de usulünce verilmiş bir izin kararı bulunmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının, Kula Sulh Hukuk Mahkemesinin 18.12.2020 tarihli ve 2020/586 Esas, 2020/748 Karar sayılı kararı ile vesayet altına alındığı, kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan Kula Sulh Hukuk Mahkemesince kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ve dosyanın Burdur Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği anlaşılmakla kısıtlının talebi ile ilgili karar vermekte Kula Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 474. madde uyarınca yapılan kaldırma isteminde yetkili vesayet makamının belirlenmesine ilişkindir. Vesayet işlerinde yetki kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir ve yerleşim yeri ancak vesayet makamının izniyle değişir. Daire, kısıtlı veya vasiden bu yönde bir istem olmadan verilen izin

kararıyla yetkinin başka mahkemeye geçmeyeceğini kabul etmiş ve kaldırma istemi hakkında karar vermek üzere vesayeti yürüten mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 412).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/7425 · K. 2018/451

Vesayet makamının izniyle kısıtlının yerleşim yeri değişmişse kaldırma istemine yeni yerleşim yerindeki mahkeme bakar; bu yetki kesindir ve dava şartıdır

Kısıtlı, hakkındaki kısıtlama kararının kaldırılmasını, bu mümkün değilse vasinin değiştirilmesini istemiştir. Vesayet dosyasında daha önce ek kararla kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmiş ve kısıtlının adres kaydı yeni yerleşim yerinde görünüyordu. Sulh hukuk mahkemesi yetkisizlik kararı vermeden işin esasına girerek istemi reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 411. maddesi uyarınca vesayet işlerinde yetkili mahkeme kısıtlının yerleşim yeri mahkemesidir. Bu yetki kuralı kesin olup, dava şartıdır. Somut olay incelendiğinde, ... 3. Sulh hukuk mahkemesi 2013/964 esas sayılı vesayet dosyasında 13.03.2015 tarihli ek karar ile kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verildiği ve kısıtlının mernis adresinin ... olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla Mahkemece, ... Sulh Hukuk Mahkemesinde bakılmak üzere yetkisizlik kararı verilmesi yerine yazılı şekilde işin esası incelenerek karar verilmiş olması hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaldırma isteminde yetkinin re'sen gözetileceğini gösterir. Daire, vesayet işlerinde yetkinin kısıtlının yerleşim yeri mahkemesine ait olduğunu, bu yetki kuralının kesin ve dava şartı olduğunu belirtmiştir. Vesayet makamının izniyle yerleşim yeri değişmiş olduğundan mahkemenin yeni yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine gönderilmek üzere yetkisizlik kararı vermesi gerektiği kabul edilmiş ve esasa girilerek verilen karar bozulmuştur (TMK m. 411).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 409:** İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 472:** Vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 473:** Kaldırmanın ilânı.
- **TMK m. 475:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı ve kötü yönetimde kaldırma.
- **TMK m. 476:** İstek üzerine kısıtlamada kaldırma.

MADDE

475

C. Diğer kısıtlılarda
II. Usulü

3. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimde

KANUN METNİ

Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanmış olan kişinin vesayetin kaldırılmasını isteyebilmesi, en az bir yıldan beri vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak bir şikâyete meydan vermemiş olmasına bağlıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 475, 406. madde uyarınca kısıtlanan kişilerin vesayetin kaldırılmasını isteyebilmesini bir şarta bağlar. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetme sebebiyle kısıtlanan kişi, **en az bir yıldan beri** vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili **bir şikâyete meydan vermemişse** vesayetin kaldırılmasını isteyebilir. Yargıtay, kısıtlamadan itibaren bir yıl geçmeden açılan istemin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[1] Mahkeme son bir yıldaki durumu **re'sen araştırır**; kısıtlı vekilinin beyanıyla yetinilemez.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Şikâyete meydan vermeme	Kısıtlanan kişinin, vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak en az bir yıl boyunca şikâyete yol açmaması (TMK m. 475).
Kötü yönetim	Malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açma (TMK m. 406).
Re'sen araştırma	Mahkemenin, tarafların gösterdiği delillerle yetinmeden gerekli araştırmayı kendiliğinden yapması.

1 Yargıtay 2. HD, 17.06.2008, E. 2008/4294, K. 2008/8758.
2 Yargıtay 8. HD, 23.10.2017, E. 2017/6755, K. 2017/13490.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 475- Yürürlükteki Kanunun 419 uncu maddesini karşılamaktadır. Madde anlaştırılmak ve bazı kavramlara yeni karşılıkları verilmek suretiyle kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 154*

Tasarının 475. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 419. maddeydi; madde "İsraf, ayyaşlık, suiidare halinde" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *İsraf, ayyaşlık, suihal veya sui idare sebebiyle mahcur olan kimseler hacir altına alınmasını mucip fiilden dolayı en aşağı bir sene içinde bir güna şikayete meydan vermemiş ise bu baptaki hacrin ref'ini talebedebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 419 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 419	4721 sayılı Kanun m. 475
Sebepler	İsraf, ayyaşlık, suihal, suiidare	Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim
Süre	En az bir sene	En az bir yıl
Şart	Kısıtlamayı gerektiren fiilden dolayı herhangi bir şikâyete meydan vermemek	Vesayet altına alınmayı gerektiren sebeple ilgili şikâyete meydan vermemek

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 475. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim sebebiyle kısıtlananlar	TMK m. 406, 475

Konu	Kural	Dayanak
Şart	En az bir yıldan beri sebeple ilgili şikâyete meydan vermemek	TMK m. 475
Süre	Kısıtlamadan itibaren en az bir yıl geçmiş olmalı	TMK m. 475
Araştırma	Re'sen; kolluk, tapu müdürlüğü ve belediye gibi kurumlardan	TMK m. 475
Maddenin koşulu	Kısıtlanmış kişinin istemi bu şarta bağlanmıştır	TMK m. 475
Diğer kısıtlama sebepleri	Resmî sağlık kurulu raporu veya istek sebebinin ortadan kalkması	TMK m. 474, 476
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 419	Gerekçe, s. 154

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **419. maddesini** karşılar; madde anlaştırılmak ve bazı kavramlara yeni karşılıklar verilmek suretiyle kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 154). Eski Kanun da israf, ayyaşlık, suihal veya suiidare sebebiyle kısıtlanan kişinin, en az bir sene içinde şikâyete meydan vermemişse kısıtlamanın kaldırılmasını isteyebileceğini öngörüyordu. Tasarının 475. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **bir yıllık sürenin** kaldırma isteminin şartı olmasıdır.[3] İkinci nokta, mahkemenin son bir yıldaki durumu **re'sen araştırmasıdır**; bir dosyada alınan sağlık kurulu raporu bu araştırmanın yerini tutmamıştır.[4] Üçüncü nokta, sebebin ortadan kalktığını ileri süren kişinin bunu **ispatlaması** gerektiğidir.[5]

II. Bir Yıl Şikâyetsizlik Şartı

- **Kural:** Kısıtlı, en az bir yıldan beri sebeple ilgili şikâyete meydan vermemiş olmalıdır.
- **Süre:** Kısıtlamadan itibaren bir yıl geçmeden istem reddedilir.
- **Kapsam:** 406. madde uyarınca kısıtlananlar.

2 Madde, 406. maddedeki sebeplerle kısıtlanan kişinin vesayetin kaldırılmasını isteyebilmesini, en az bir yıldan beri vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak bir şikâyete meydan vermemiş olmasına bağlar (TMK m. 406). Aranan şikâyetsizlik, kısıtlamayı gerektiren sebeple ilgilidir. Yargıtay, kısıtlama tarihinin

3 Yargıtay 2. HD, 17.06.2008, E. 2008/4294, K. 2008/8758.
4 Yargıtay 18. HD, 08.12.2014, E. 2014/12828, K. 2014/17761.
5 Yargıtay HGK, 04.02.2009, E. 2009/2-17, K. 2009/46.

üzerinden en az bir yıllık süre geçmiş olmasını dava açılabilmesinin koşulu saymış ve bir yıl dolmadan açılan istemin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[6]

Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 419. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 154); eski Kanun da kısıtlanan kişinin en az bir sene içinde şikâyete meydan vermemişse kısıtlamanın kaldırılmasını isteyebileceğini öngörüyordu. Şartlar gerçekleşmişse vesayetin sona ermesine karar verilir; Yargıtay, 475. maddedeki koşulların oluştuğu bir dosyada aksi yönde kurulan hükmü bozmuştur.[7] 3

III. Mahkemenin Araştırması

- **İlke:** Re'sen araştırma ilkesi geçerlidir.
- **Kapsam:** Son bir yıldaki davranış ve kısıtlama sebebinin sürüp sürmediği.
- **Yol:** Kolluk, tapu ve belediye araştırması; taraf delilleri; gerekirse bilirkişi.

Vesayet davaları kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkeme, kısıtlının son bir yıl içinde kısıtlama sebebini oluşturan davranışlarda bulunup bulunmadığını ve kısıtlama sebebinin ortadan kalkıp kalkmadığını re'sen araştırır. Yargıtay, kısıtlı vekilinin beyanına itibar edilerek araştırma yapılmadan istemin kabul edilmesini[8] ve yalnız kısıtlı ile vasinin duruşmadaki beyanlarına dayanılarak kısıtlılığın sona erdiğinin tespit edilmesini eksik inceleme saymıştır.[9] 4

Araştırmanın kapsamı da kararlarda belirtilmiştir: kolluk kuvvetleri, tapu müdürlüğü ve belediye gibi kurumlardan araştırma yaptırılmalı, kısıtlının beyanı alınmalı, taraf delilleri toplanmalı ve gerekirse bilirkişi incelemesi yapılmalıdır; bu dosyada alınan sağlık kurulu raporu 475. maddedeki araştırmanın yerini tutmamıştır.[10] Duruşma yapılıp sağlık kurulu raporu ve sosyal inceleme raporu alınan başka bir dosyada da 406. madde yönünden inceleme ve araştırma yapılmadan kısıtlılığa son verilmesi bozulmuştur.[11] 5

IV. İspat

- **Yük:** Sebebin ortadan kalktığını ileri süren bunu ispatlar.
- **İlgisiz rapor:** Kısıtlama sebebiyle ilgisi olmayan rapor sonucu değiştirmez.
- **Oy durumu:** Karar oyçokluğuyla verilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu, malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanan davacının vesayetin kaldırılması isteminde, kısıtlama sebebiyle ilgisi olmayan bir konudaki 6

6 Yargıtay 2. HD, 17.06.2008, E. 2008/4294, K. 2008/8758.
7 Yargıtay 2. HD, 23.10.2007, E. 2007/14105, K. 2007/14194.
8 Yargıtay 8. HD, 23.10.2017, E. 2017/6755, K. 2017/13490.
9 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/8174, K. 2018/434.
10 Yargıtay 18. HD, 08.12.2014, E. 2014/12828, K. 2014/17761.
11 Yargıtay 8. HD, 17.01.2018, E. 2017/14568, K. 2018/627.

raporun kısıtlılığın devamına veya kaldırılmasına etkisi bulunmadığını, herkesin iddiasını ispatlaması gerektiğini ve sebebin ortadan kalktığını ispatlayamayan davacının istemi bakımından Özel Daire bozma kararına uyulması gerektiğini oyçokluğuyla kabul etmiştir.[12]

V. İstemin Sınırları

- **Kural:** Mahkeme istem ve uyduğu bozma kararıyla bağlıdır.
- **Sonuç:** Talep dışına çıkılarak verilen yeni kısıtlama kararı bozulmuştur.
- **Gerekçe:** Hüküm ile gerekçe çelişmemelidir.

7 Yargıtay, 406. madde uyarınca kısıtlanan kişinin kaldırma isteminde, uyduğu bozma kararının gereğini yerine getirmeyen ve talep dışına çıkarak kişinin 405. madde uyarınca yeniden kısıtlanmasına karar veren mahkemenin kararını bozmuştur.[13] Kısıtlama sebebine göre farklı usul kuralları uygulandığından, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle verilen kısıtlamanın kaldırılmasında resmî sağlık kurulu raporu aranır (TMK m. 474); istek üzerine verilen kısıtlamada ise kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkması gerekir (TMK m. 476).

UYGULAMA NOTU

Savurganlık veya kötü yönetim sebebiyle kısıtlanmış bir kişinin vesayetinin kaldırılması isteniyorsa, kısıtlama tarihinden itibaren en az bir yıl geçmiş olmasına dikkat edilmeli ve bu sürede kısıtlama sebebiyle ilgili bir şikâyet bulunmadığını gösteren deliller hazırlanmalıdır; tapu ve banka kayıtları, borç ve icra durumu ile tanık anlatımları bu delillere örnektir (TMK m. 475). **Mahkemeden** kolluk, tapu müdürlüğü ve belediye gibi kurumlardan araştırma yapılması istenmelidir; yalnız beyan veya sağlık kurulu raporu yeterli görülmemiştir. **Kısıtlılığın sürmesi gerektiğini düşünen vasi**, bu yöndeki beyanını ve delillerini dosyaya sunmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
17.06.2008 · E. 2008/4294 · K. 2008/8758

406. maddedeki sebeplerle kısıtlanan kişi, kısıtlamadan itibaren en az bir yıl geçmeden vesayetin kaldırılmasını isteyemez

Davacı, 406. maddedeki sebeple 28.07.2006 tarihinde kısıtlanmıştı. Kısıtlamadan bir yıl geçmeden, 18.04.2007 tarihinde vesayetin kaldırılmasını istemiştir; mahkeme istemi esastan inceleyerek hüküm kurmuştur.

12 Yargıtay HGK, 04.02.2009, E. 2009/2-17, K. 2009/46.
13 Yargıtay 8. HD, 18.06.2019, E. 2019/3307, K. 2019/6124.

> *Kısıtlama tarihinin üzerinden en az bir yıllık süre geçmiş olması dava açılabilmesinin koşuludur. İş bu dava, en az bir yıl geçmeden 18.4.2007 tarihinde açıldığına göre, isteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 475. maddedeki bir yıllık sürenin kaldırma isteminin ön şartı olduğunu gösterir. Daire, kısıtlama tarihinden itibaren en az bir yıl geçmeden açılan istemin bu sebeple reddedilmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Maddeye göre ayrıca bu süre içinde vesayet altına alınmayı gerektiren sebeple ilgili bir şikâyete meydan verilmemiş olması aranır (TMK m. 406).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.10.2017 · E. 2017/6755 · K. 2017/13490

Kısıtlı vekilinin beyanıyla yetinilemez; son bir yıl içinde savurganlık veya kötü yönetimin sürüp sürmediği re'sen araştırılmalıdır

Kişi 2014'te savurganlık ve malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle 406. madde uyarınca kısıtlanmıştı. Kısıtlının vekili vesayetin kaldırılmasını istemiştir; mahkeme vekilin beyanına itibar ederek başka bir inceleme ve araştırma yapmadan istemi kabul etmiştir.

> *Vesayet davalarının, kamu düzenini ilgilendiren ve res'en araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalardan olduğu gözetilerek kısıtlının son bir yıl içerisinde savurganlık ve kötü yönetimde bulunup bulunmadığı, kısıtlılık nedenlerinin ortadan kalkıp kalkmadığı hususunda tarafların göstereceği deliller usulünce toplanıp gerekirse re'sen inceleme ve araştırma yapılmak suretiyle, sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle davanın kabulüne karar verilmesi...*

DEĞERLENDİRME Karar, 475. maddedeki şartın mahkemece re'sen araştırılacağını gösterir. Vesayet davaları kamu düzenine ilişkin olduğundan Daire, kısıtlı vekilinin beyanına dayanılarak istemin kabul edilmesini eksik inceleme saymış; kısıtlının son bir yıl içinde savurganlık ve kötü yönetimde bulunup bulunmadığının, tarafların delilleri toplanarak ve gerekirse re'sen araştırma yapılarak belirlenmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
08.12.2014 · E. 2014/12828 · K. 2014/17761

Kaldırma isteminde yalnız sağlık kurulu raporu yetmez; 475. madde kapsamında kolluk, tapu müdürlüğü ve belediye gibi kurumlardan araştırma yapılmalıdır

Kişi 2011'de 406 ve 408. maddeler uyarınca kısıtlanmıştı. Mahkeme dosyayı kendiliğinden ele alarak kısıtlamayı kaldırmıştır; Daire bu kararı gerekli araştırmalar yapılmadığı gerekçesiyle bozmuştur. Bozmadan sonra mahkeme kişi hakkında sağlık kurulu raporu aldırdı ve kısıtlamayı yeniden kaldırmıştır.

> *Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler dikkate alındığında Türk Medeni Kanununun 475. maddesi kapsamında kolluk kuvvetleri, tapu müdürlüğü ve belediye gibi kurumlardan gerekli araştırma ve inceleme yaptırılarak, kısıtlının beyanının alınmasından, taraf delillerinin toplanması ve gerektiği takdirde bilirkişi incelemesi de yapılmasından sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi yerine davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 475. madde kapsamındaki kısıtlılarda yapılacak araştırmanın içeriğini gösterir. Daire, bozmadan sonra alınan sağlık kurulu raporunu 475. maddede öngörülen araştırmanın yerine geçecek bir inceleme saymamış; kolluk kuvvetleri, tapu müdürlüğü ve belediye gibi kurumlardan araştırma yaptırılması, kısıtlının beyanının alınması, taraf delillerinin toplanması ve gerekirse bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

4 **YARGITAY HUKUK GENEL KURULU**
04.02.2009 · E. 2009/2-17 · K. 2009/46

Kötü yönetim sebebiyle kısıtlanan kişi, vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalktığını ispatlamalıdır; kısıtlama sebebiyle ilgisi olmayan bir rapor sonucu değiştirmez

Davacı, malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini ve ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açtığı gerekçesiyle 406. madde uyarınca kısıtlanmıştı. Vesayetin kaldırılmasını istedi ve mahkeme istemi kabul etmiştir. Özel Daire, vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalktığına ilişkin yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur; mahkeme önceki kararında direnmiştir.

> *TMK.m.6 uyarınca herkesin iddiasını ispatlaması gerektiğine, davacının da iddiasını ispatlayamadığına göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 475. madde kapsamındaki kaldırma istemlerinde ispat yükünü gösterir. Hukuk Genel Kurulu, dosyada alınan ve kısıtlama sebebiyle ilgisi olmayan bir konudaki raporun kısıtlılığın devamına veya kaldırılmasına etkisi bulunmadığını belirtmiş; herkesin iddiasını ispatlaması gerektiğinden, sebebin ortadan kalktığını ispatlayamayan davacının istemi bakımından direnme kararını bozmuştur. Karar oyçokluğuyla verilmiştir (TMK m. 406).

5 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.06.2019 · E. 2019/3307 · K. 2019/6124

Kaldırma isteminde mahkeme talep ve bozma kararı dışına çıkarak kişiyi başka bir sebeple yeniden kısıtlayamaz

Kişi 2009'da 406. madde uyarınca kısıtlanmıştı. Kısıtlının vekili, kısıtlılık sebebinin ortadan kalktığını ileri sürerek vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Mahkemenin istemi kabul eden ilk kararı, 406 ve 475. maddeler yönünden araştırma yapılmadığı

gerekçesiyle bozulmuştur. Mahkeme bozmaya uydu; ancak sağlık kurulu raporu dahi almadan kişinin 405. madde uyarınca yeniden kısıtlanmasına karar vermiştir.

> *Öncelikle, mahkemece vesayetin kaldırılmasına dair istemde eksik incelemeye dayalı bozma ilamına uyulmuş ise de gereği yerine getirilmemiş, hatta talep ve bozma dışına çıkılarak kısıtlı olan ve kişinin yeniden kısıtlanmasına karar verilmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaldırma isteminin sınırlarını gösterir. İstem vesayetin kaldırılmasına ilişkin olduğu hâlde mahkeme, uyduğu bozma kararının gereğini yerine getirmemiş ve talep dışına çıkarak kişinin başka bir kısıtlama sebebiyle yeniden kısıtlanmasına karar vermiştir. Daire, bozmaya uyulduktan sonra bozma kararında yazılı hususları karşılayacak araştırmanın yapılması gerektiğini ve hüküm ile gerekçe arasında çelişki oluştuğunu belirterek kararı bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 406:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 409:** İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu.
- **TMK m. 472:** Vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 473:** Kaldırmanın ilânı.
- **TMK m. 474:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında kaldırma.
- **TMK m. 476:** İstek üzerine kısıtlamada kaldırma.

MADDE

476

C. Diğer kısıtlılarda
II. Usulü
4. İstek üzerine kısıtlamada

KANUN METNİ

Kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 476, kendi isteğiyle kısıtlanan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasını düzenler. Kişi yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle kendi isteğiyle kısıtlanmışsa (TMK m. 408), vesayetin kaldırılması **kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına** bağlıdır. Yargıtay, kısıtlının artık kısıtlanmak istemediği gerekçesiyle istemi kabul eden kararı, sebebin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılmadığı için bozmuştur.[1] Kısıtlama kararına karşı kanun yolu aşamasında ise kişinin **isteğinden dönmesi**, kısıtlama isteğinin reddini gerektirebilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

İstek üzerine kısıtlama	Yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden erginin kendi isteğiyle kısıtlanması (TMK m. 408).
Kısıtlamayı gerektiren sebep	İstek üzerine kısıtlamada kişinin işlerini gerektiği gibi yönetememesine yol açan yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik veya ağır hastalık (TMK m. 408).
İstekten dönme	Kişinin kısıtlanma isteğini geri alması.

1 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.
2 Yargıtay 18. HD, 16.12.2015, E. 2015/5155, K. 2015/18611.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 476- Yürürlükteki Kanunun 420 nci maddesini karşılamaktadır. Madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 154*

Tasarının 476. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 420. maddeydi; madde "İhtiyari hacir halinde" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin kendi istidası üzerine verilmiş olan hacir kararı, ancak bu hacre esas olan sebebin zevaliyle ref olunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 420 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 420	4721 sayılı Kanun m. 476
Kapsam	Kişinin kendi istemi üzerine verilen kısıtlama	Kendi isteğiyle kısıtlanmış kişi
Şart	Kısıtlamaya esas sebebin ortadan kalkması	Kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkması
Kenar başlık	İhtiyari hacir halinde	İstek üzerine kısıtlamada

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 476. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Kendi isteğiyle kısıtlananlar	TMK m. 408, 476
Şart	Kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkması	TMK m. 476
Araştırma	Sebebin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılır	TMK m. 476
Usul	Duruşma açılır, deliller toplanır	HMK m. 27
İstem	Kısıtlı ve ilgililerden her biri	TMK m. 472/3

Konu	Kural	Dayanak
Diğer kısıtlama sebepleri	Resmî sağlık kurulu raporu veya bir yıl şikâyetsizlik	TMK m. 474, 475
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 420	Gerekçe, s. 154

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **420. maddesini** karşılar; madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 154). Eski Kanun da kişinin kendi istemi üzerine verilen kısıtlama kararının ancak bu kısıtlamaya esas olan sebebin ortadan kalkmasıyla kaldırılabileceğini öngörüyordu. Tasarının 476. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, kaldırmanın **sebebin ortadan kalkmasına** bağlı olmasıdır.[3] İkinci nokta, kanun yolu aşamasında kişinin **isteğinden dönmesinin** kısıtlama isteğinin reddini gerektirebileceğidir.[4] Üçüncü nokta, kaldırma isteminin **dosya üzerinden** karara bağlanamamasıdır.[5]

II. Sebebin Ortadan Kalkması Şartı

- **Kural:** Kaldırma, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır.
- **Sonuç:** Kişinin artık kısıtlanmak istememesi tek başına yeterli görülmemiştir.
- **Araştırma:** Sebebin sürüp sürmediği araştırılır ve rapor alınır.

2 Madde, 408. madde uyarınca kendi isteğiyle kısıtlanan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasını, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlar (TMK m. 408). İstek üzerine kısıtlamanın sebebi, kişinin yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı nedeniyle işlerini gerektiği gibi yönetememesidir. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 420. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 154).

3 Yargıtay, istek üzerine kısıtlanan kişinin kaldırma isteminde, mahkemenin kısıtlının kısıtlanmayı istemediği sürece kısıtlanmasına karar verilemeyeceği gerekçesiyle istemi kabul etmesini doğru bulmamış; kısıtlanma nedenleri gözetilerek 475 ve 476. maddeler uyarınca araştırma yapılmasını ve kısıtlanma nedeninin ortadan kalktığına ilişkin sağlık raporu alınmasını aramıştır.[6] 406 ve 408. maddeler

3 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.
4 Yargıtay 18. HD, 16.12.2015, E. 2015/5155, K. 2015/18611.
5 Yargıtay 18. HD, 17.12.2012, E. 2012/13613, K. 2012/14737.
6 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.

uyarınca birlikte kısıtlanan bir kişi bakımından da, yalnız sağlık kurulu raporuyla yetinilerek kısıtlamanın kaldırılması bozulmuştur.[7]

III. İstekten Dönme

- **Kanun yolu aşaması:** Kişi kısıtlama kararına karşı başvurarak isteğinden dönebilir.
- **Sonuç:** Bu durumda kısıtlama isteğinin reddi aranmıştır.
- **Farklı karar:** Vasinin öncelikle kaldırma istediği bir dosyada isteğe bağlı vesayetin kaldırılması aranmıştır.

Kısıtlama yalnız kişinin isteğine dayanıyorsa, kişinin bu isteğinden dönmesi sonucu etkiler. Yargıtay, sağlık kurulu raporunun vasi atanmasına gerek olmadığını bildirdiği ve kısıtlamanın kişinin duruşmadaki isteğine dayandığı bir dosyada, kişinin her zaman bu isteğinden dönebileceğini kabul etmiş; kısıtlama kararını temyiz ederek kısıtlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığını bildiren kişi hakkındaki kısıtlama isteğinin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[8] 4

İstemin baştan beri isteğe bağlı kısıtlamaya ilişkin olduğu, kısıtlama kararının ise maddi hata sonucu 405. maddeye dayandırıldığı bir dosyada, vasinin öncelikle vesayetin kaldırılmasını istemesi karşısında Yargıtay, mahkemenin maddi hatayı düzeltmekle yetinmesini doğru bulmamış ve isteğe bağlı vesayetin kaldırılmasına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.[9] Aynı Daire 2017 tarihli kararında ise kısıtlının artık kısıtlanmak istememesini yeterli görmeyerek sebebin araştırılmasını aramıştır.[10] 5

IV. Usul: Duruşma ve Deliller

- **Duruşma:** Kaldırma istemi dosya üzerinden reddedilemez.
- **Deliller:** Kısıtlının delilleri toplanır, re'sen araştırma yapılır.
- **Kapsam:** Gerekirse 405. madde yönünden de inceleme yapılır.

Kaldırma, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlı olduğundan delillerin bildirilmesi ve değerlendirilmesi zorunludur. Yargıtay bu nedenle, 476. madde kapsamındaki kaldırma isteminde basit yargılama usulünde dosya üzerinden karar verilmesine imkân tanıyan kuralın uygulanamayacağını belirtmiş; mahkemenin duruşma açarak kısıtlının delillerini toplaması, re'sen araştırma da yaparak hem kısıtlının talebi hem de 405. madde yönünden karar vermesi gerektiğini kabul etmiştir.[11] Hukuk Genel Kurulu da 405 ve 408. maddeler uyarınca 6

7 Yargıtay 18. HD, 08.12.2014, E. 2014/12828, K. 2014/17761.
8 Yargıtay 18. HD, 16.12.2015, E. 2015/5155, K. 2015/18611.
9 Yargıtay 8. HD, 25.11.2019, E. 2019/5784, K. 2019/10444.
10 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.
11 Yargıtay 18. HD, 17.12.2012, E. 2012/13613, K. 2012/14737.

kısıtlanan kişinin kaldırma istemini dosya üzerinden reddeden direnme kararını bozmuştur.[12]

UYGULAMA NOTU

Kendi isteğiyle kısıtlanan ve vesayetin kaldırılmasını isteyen kişi, kısıtlanmasına sebep olan durumun, yani yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik veya ağır hastalık nedeniyle işlerini gerektiği gibi yönetememesinin ortadan kalktığını gösteren delilleri hazırlamalıdır; yalnız artık kısıtlanmak istemediğini bildirmesi yeterli görülmemiştir (TMK m. 476). **Kısıtlama kararına karşı kanun yolu süresi henüz dolmamışsa**, kişi isteğinden döndüğünü dilekçesinde açıkça belirtmelidir. **Mahkeme dosya üzerinden karar verirse**, duruşma açılmadığı kanun yolunda ileri sürülmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
26.01.2017 · E. 2017/920 · K. 2017/766

İstek üzerine kısıtlanan kişinin artık kısıtlanmak istememesi yetmez; kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkıp kalkmadığı araştırılmalıdır

Kişi 2014'te 408. madde uyarınca kendi isteğiyle kısıtlanmıştı. Kısıtlı daha sonra vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, kısıtlının kısıtlanmayı istemediği sürece kısıtlanmasına karar verilemeyeceği gerekçesiyle istemi ek kararla kabul etmiştir; karar vasi tarafından temyiz edilmiştir.

> *Mahkemece, kısıtlanma nedenleri de gözetilerek Türk Medeni Kanunu'nun 475 ve 476. maddeleri uyarınca araştırma ve inceleme yapılarak, kısıtlanma nedeninin ortadan kalktığına ilişkin sağlık raporu alındıktan sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi yerine eksik inceleme ile talebin kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 476. maddenin temel kuralını uygular. Kısıtlama kişinin kendi isteğine dayansa da kaldırılması, yalnız kişinin artık kısıtlanmak istememesine değil, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır. Daire, kısıtlanma nedenleri gözetilerek 475 ve 476. maddeler uyarınca araştırma yapılması ve kısıtlanma nedeninin ortadan kalktığına ilişkin sağlık raporu alınması gerektiğini belirterek istemi kabul eden kararı bozmuştur (TMK m. 408).

12 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2013/18-18, K. 2013/891.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
16.12.2015 · E. 2015/5155 · K. 2015/18611

Kısıtlama yalnız kişinin isteğine dayanıyorsa kişi bu isteğinden dönebilir; kısıtlama kararını temyiz ederek sebep bulunmadığını bildiren kişi hakkında kısıtlama istemi reddedilmelidir

Davacı, babasına vasi atanmasını istemiştir. Mahkemenin aldırdığı sağlık kurulu raporu vasi atanmasına gerek olmadığını bildirmiştir; baba ise duruşmada yaşlılığı nedeniyle işlerini göremediğinden kısıtlanmak istediğini söylemiştir. Mahkeme 408. madde uyarınca kısıtlama kararı vermiştir; baba kararı, kısıtlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığını ileri sürerek temyiz etmiştir.

> *Kısıtlama kararı ilgilinin isteğine bağlı olarak verildiğine göre kısıtlının her zaman için bu isteğinden geri dönmesi mümkündür. Temyiz dilekçesindeki açıklama karşısında, kısıtlama isteğinin reddine karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, istek üzerine kısıtlamada kişinin isteğinden dönmesinin etkisine ilişkindir. Kısıtlama sağlık kurulu raporuna değil, kişinin duruşmadaki isteğine dayanıyordu. Daire 476. maddeyi de anarak, kısıtlama kararı kişinin isteğine bağlı verildiğinden kişinin her zaman bu isteğinden dönebileceğini kabul etmiş ve temyiz dilekçesindeki açıklama karşısında kısıtlama isteğinin reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kaldırma isteminde ise kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkıp kalkmadığının araştırılmasını arayan bir karar da vardır.[13]

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
17.12.2012 · E. 2012/13613 · K. 2012/14737

İstek üzerine kısıtlanan kişinin kaldırma istemi dosya üzerinden reddedilemez; deliller toplanmalı ve gerekirse 405. madde yönünden de inceleme yapılmalıdır

Kişi hakkında yapılan ihbar üzerine 405. madde uyarınca sağlık kurulu raporu alınamamış, kişi kendi talebi ve kabulü doğrultusunda 408. madde uyarınca kısıtlanmıştı. Kısıtlı daha sonra vesayetin kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, kaldırmayı gerektiren bir neden bulunmadığı ve 405. madde uyarınca rapor alınamadığı gerekçesiyle istemi dosya üzerinden reddetmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 476. maddesi uyarınca kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlı olup, delillerin bildirilmesi ve değerlendirilmesi zorunluluğu karşısında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 385/1. maddesinin yollamasıyla aynı yasanın 320/1. maddesinin uygulanması olanağı bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 476. madde kapsamındaki kaldırma isteminin usulünü gösterir. Kaldırma kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlı olduğundan delillerin bildirilmesi ve değerlendirilmesi zorunludur; Daire bu nedenle

13 Yargıtay 8. HD, 26.01.2017, E. 2017/920, K. 2017/766.

basit yargılama usulünde dosya üzerinden karar verilmesine imkân tanıyan kuralın uygulanamayacağını belirtmiştir. Mahkemenin duruşma açarak kısıtlının delillerini toplaması, re'sen araştırma da yaparak hem kısıtlının talebi hem de 405. madde yönünden sonuca göre karar vermesi gerektiği kabul edilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 408:** İstek üzerine kısıtlama.
- **TMK m. 405:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlama.
- **TMK m. 472:** Vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 473:** Kaldırmanın ilânı.
- **TMK m. 474:** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında kaldırma.
- **TMK m. 475:** Savurganlık, bağımlılık, kötü yaşama tarzı ve kötü yönetimde kaldırma.

MADDE

477

D. Kayyımlıkta ve yasal danışmanlıkta

I. Genel olarak

KANUN METNİ

(1) Temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer.
(2) Yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer.
(3) Yasal danışmanlık, vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uyarınca vesayet makamının kararıyla sona erer.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 477, kayyımlık ve yasal danışmanlığın nasıl sona ereceğini düzenler. **Temsil kayyımlığı**, kayyımın görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer; **yönetim kayyımlığı**, atanmayı gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla; **yasal danışmanlık** ise vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uyarınca **vesayet makamının kararıyla** sona erer. Yargıtay, temsil kayyımlığının işin tamamlanmasıyla kendiliğinden, yönetim kayyımlığının ise vesayet makamının kararıyla sona erdiğini belirtmiştir.[1] Mal memurunun kayyımlığının kaldırılması için kayyıma karşı **usulüne uygun bir dava** açılması gerekir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Temsil kayyımlığı	Belirli bir işin görülmesi için atanan kayyımlık (TMK m. 426).
Yönetim kayyımlığı	Yönetimden yoksun kalan malvarlığının yönetimi için atanan kayyımlık (TMK m. 427).
Yasal danışmanlık	Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması gereken ergine belirli işlerde görüşü alınmak üzere danışman atanması (TMK m. 429).

1 Yargıtay 8. HD, 31.10.2019, E. 2019/5367, K. 2019/9691.
2 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7784, K. 2018/464.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 477- Yürürlükteki Kanunun 421 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin konu ve kenar başlıkları "Kayyımın vesayeti" yerine "Kayyımlıkta ve yasal danışmanlıkta"; "Mutlak surette hitam" yerine "Genel olarak" deyimleri konulmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Maddenin birinci fıkrasında "temsil kayyımlığı", "ikinci fıkrasında" ise "yönetim kayyımlığı" deyimlerine yer verilmiş, böylece önceki maddelerle uyum sağlanmıştır. Üçüncü fıkrada yasal danışmanlığın vesayet makamının kararıyla sona erdirileceği hükme bağlanmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 154-155*

Gerekçe metni kaynağındaki yazımıyla aktarılmıştır. Tasarının 477. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 421. maddeydi; madde "Kayyımın vesayeti" başlığı altında "Mutlak surette hitam" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kayyımın vesayeti, tayin edilmiş olduğu işlerin hitamiyle nihayet bulur. Bir malın idaresine müteallik vesayet, kayyımın tayinini mucip sebebin zevaliyle ve kayyımın vazifesinden affiyle nihayet bulur. Kanuni müşavire mahsus vesayet, mahkemei asliyenin kararıyle nihayet bulur. Mahcuriyetin ref'i hakkındaki kaideler burada da caridir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 421 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 421	4721 sayılı Kanun m. 477
Temsil	Kayyımın görevlendirildiği işlerin bitmesiyle	Temsil kayyımlığı, görevlendirilen işin bitirilmesiyle
Yönetim	Atanmayı gerektiren sebebin ortadan kalkması ve kayyımın görevden affı	Sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınması
Danışmanlık	Kanuni müşavirlik asliye mahkemesinin kararıyla	Yasal danışmanlık vesayet makamının kararıyla

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 477. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Temsil kayyımlığı	Görevlendirilen işin bitirilmesiyle sona erer	TMK m. 426, 477/1
Yönetim kayyımlığı	Sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer	TMK m. 427, 477/2
Yasal danışmanlık	Vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümlere göre vesayet makamının kararıyla sona erer	TMK m. 429, 477/3
Mal memurunun kayyımlığı	Kaldırılması yönetim kayyımlığına ilişkin hükme dayanır	TMK m. 477/2; 3561 s. K. m. 2
İlân	Atama ilân edilmişse veya vesayet makamı gerekli görürse sona erme de ilân olunur	TMK m. 478
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 421	Gerekçe, s. 154-155

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **421. maddesini** karşılar; konu ve kenar başlıklarında "Kayyımın vesayeti" yerine "Kayyımlıkta ve yasal danışmanlıkta", "Mutlak surette hitam" yerine "Genel olarak" deyimleri kullanılmış; birinci fıkrada **"temsil kayyımlığı"**, ikinci fıkrada **"yönetim kayyımlığı"** deyimlerine yer verilerek önceki maddelerle uyum sağlanmıştır. Üçüncü fıkra, yasal danışmanlığın **vesayet makamının kararıyla** sona erdirileceğini hükme bağlar (S. Sayısı 723, s. 154-155). Tasarının 477. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **temsil kayyımlığının** işin bitmesiyle kendiliğinden, **yönetim kayyımlığının** ise vesayet makamının kararıyla sona ermesidir.[3] İkinci nokta, 3561 sayılı Kanuna göre atanan mal memurunun kayyımlığının kaldırılması için kayyıma husumet yöneltilerek **usulüne uygun bir dava** açılması gerektiğidir.[4] Üçüncü nokta, kayyımlık dava sırasında kaldırılırsa davanın **mirasçılara ihbar** edilmesidir.[5]

II. Temsil Kayyımlığı: İşin Bitirilmesiyle Sona Erme

- **Kural:** Temsil kayyımlığı, görevlendirilen işin bitirilmesiyle sona erer.

3 Yargıtay 8. HD, 31.10.2019, E. 2019/5367, K. 2019/9691.
4 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7784, K. 2018/464.
5 Yargıtay 8. HD, 07.07.2020, E. 2018/15874, K. 2020/4601.

- **Kendiliğinden:** Sona erme için ayrıca kaldırma kararı aranmamıştır.
- **Sınır:** Kayyım görevlendirildiği iş dışında temsil yetkisine sahip değildir.

2 Birinci fıkraya göre temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer. Temsil kayyımı, ergin kişinin ivedi bir işini göremediği, yasal temsilci ile küçük veya kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu ya da yasal temsilcinin görevini yapmasına engel olduğu hâllerde belirli bir iş için atanır (TMK m. 426). Yargıtay, temsil kayyımlığının işin tamamlanmasıyla kendiliğinden sona erdiğini belirtmiştir.[6]

3 Temsil kayyımının yetkisi görevlendirildiği işle sınırlıdır. Yargıtay, bir küçüğe soybağının reddi davası için atanmış temsil kayyımının velayetin kaldırılması davasında küçüğü temsil edemeyeceğini ve bu dava için ayrıca kayyım atanması gerektiğini kabul etmiştir.[7]

III. Yönetim Kayyımlığı: Sebebin Ortadan Kalkması veya Görevden Alma

- **Kural:** Sebep ortadan kalkınca veya kayyım görevden alınınca sona erer.
- **Karar:** Yönetim kayyımlığı vesayet makamının kararıyla sona erer.
- **Tescil:** Kesinleşmemiş tescil kararı sebebi ortadan kaldırmamıştır.

4 İkinci fıkraya göre yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer. Yönetim kayyımı, yönetimden yoksun kalan malvarlığının yönetimi için, özellikle uzun süreden beri bulunamayan ve oturduğu yer bilinmeyen kişinin malları için atanır (TMK m. 427); Hazinenin hak ve menfaati söz konusuysa mahallin en büyük mal memuru yönetim kayyımı olarak atanır (3561 sayılı Kanun m. 2).

5 Yargıtay, yönetim kayyımlığının vesayet makamının kararıyla sona erdiğini belirtmiş;[8] mirasbırakanı için atanmış yönetim kayyımlığı kaldırılmamış olan davacının davasının kabul edilmesini de doğru bulmamıştır.[9] Kayyım atanan paylar hakkında verilmiş bir tescil kararı henüz kesinleşmemişse ve tapuda hâlâ kayyım atanan kişiler malik görünüyorsa, yönetim kayyımlığını gerektiren durum ortadan kalkmamıştır; Yargıtay bu durumda kaldırma isteminin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.[10]

6 Yargıtay 8. HD, 31.10.2019, E. 2019/5367, K. 2019/9691.
7 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7421, K. 2018/458.
8 Yargıtay 8. HD, 31.10.2019, E. 2019/5367, K. 2019/9691.
9 Yargıtay 2. HD, 23.02.2011, E. 2011/460, K. 2011/3102.
10 Yargıtay 8. HD, 24.01.2018, E. 2017/8328, K. 2018/1262.

IV. Kayyımlığın Kaldırılması Davası

- **Dava:** Kayyıma husumet yöneltilerek harcı yatırılmış dava açılır.
- **Duruşma:** İstem duruşma yapılarak incelenir; kayyıma tebligat yapılır.
- **Kimlik:** Tapu maliki ile mirasbırakanın aynı kişi olduğu duraksamasız belirlenir.

6 3561 sayılı Kanuna göre atanan mal memurunun kayyımlığının kaldırılması istemi, 477. maddenin ikinci fıkrasına dayanır. Yargıtay, bu istem hakkında karar verilebilmesi için kayyım olarak atanan defterdara husumet yöneltilmiş ve harcı yatırılarak usulüne uygun açılmış bir dava bulunması gerektiğini, kayyımlık dosyasına verilen bir dilekçenin dava dilekçesi sayılamayacağını belirtmiştir.[11] Kaldırma istemi kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalktığı iddiasına dayandığından Yargıtay, kayyım olan defterdarlığa duruşma günü tebliğ edilerek işin duruşma yapılarak incelenmesini de aramıştır.[12]

7 Kaldırmayı tapu malikinin mirasçıları istediğinde, tapu maliki ile mirasbırakanın aynı kişi olduğu duraksamaya yer bırakmadan belirlenmelidir. Yargıtay, bunun yalnız tanık beyanlarıyla kabul edilerek istemin karara bağlanmasını eksik inceleme saymış,[13] kimliklerdeki farklılık için tapuda isim düzeltilmesi davası açmak üzere süre verilmesini aramıştır.[14] Kayyım atanan malikin mirasçısı olmayan kişinin ise kaldırmayı isteme hakkı bulunmadığı kabul edilmiştir.[15]

V. Dava Sırasında Kayyımlığın Kalkması

- **Kural:** Kayyımlık kaldırılınca kayyımın temsil yetkisi sona erer.
- **Sonuç:** Dava mirasçılara re'sen ihbar edilir.
- **Ret yok:** Dava yalnız bu sebeple usulden reddedilmemiştir.

8 Yargıtay, gaip maliklere yönetim kayyımı olarak atanan defterdarlığın açtığı ecrimisil davası sürerken kayyımlığın kaldırıldığı bir dosyada, dava tarihinde kayyımın davayı açmaya ehil olduğunu ve kayyımlığın kaldırılmasıyla temsilin sona erdiğini belirtmiş; bu durumda davanın tapu maliklerinin mirasçılarına re'sen ihbar edilmesi ve davayı takip edip etmemelerine göre karar verilmesi gerektiğini, davanın taraf sıfatı yokluğundan usulden reddedilemeyeceğini kabul etmiştir.[16] Aynı yaklaşım, dava sürerken taşınmazın mirasçılara intikal ettiği ve kayyımlığın kaldırıldığı başka bir dosyada da izlenmiştir.[17]

11 Yargıtay 8. HD, 16.01.2018, E. 2017/7784, K. 2018/464.
12 Yargıtay 2. HD, 24.12.2008, E. 2008/18950, K. 2008/17743.
13 Yargıtay 18. HD, 22.04.2015, E. 2015/3265, K. 2015/6728.
14 Yargıtay 18. HD, 23.02.2015, E. 2014/22010, K. 2015/2547.
15 Yargıtay 8. HD, 05.07.2018, E. 2018/11379, K. 2018/15020.
16 Yargıtay 8. HD, 07.07.2020, E. 2018/15874, K. 2020/4601.
17 Yargıtay 8. HD, 21.04.2021, E. 2019/3871, K. 2021/3736.

VI. Yasal Danışmanlığın Sona Ermesi

- **Kural:** Yasal danışmanlık vesayet makamının kararıyla sona erer.
- **Yollama:** Vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uygulanır.
- **Eski Kanun:** Asliye mahkemesinin kararı aranıyordu.

9 Üçüncü fıkraya göre yasal danışmanlık, vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler uyarınca vesayet makamının kararıyla sona erer; gerekçe, yasal danışmanlığın vesayet makamının kararıyla sona erdirileceğinin hükme bağlandığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 155). Madde bu yönüyle yasal danışmanlığın sona ermesini vesayetin kaldırılmasına ilişkin kurallara bağlar (TMK m. 472). Eski Kanun da kanuni müşavirliğin asliye mahkemesinin kararıyla sona ereceğini ve kısıtlamanın kaldırılmasına ilişkin kuralların bu durumda da uygulanacağını öngörüyordu.

UYGULAMA NOTU

Çocuk için belirli bir davada temsil kayyımı atanmışsa, kayyımın yetkisinin yalnız o işle sınırlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır; başka bir dava için ayrıca kayyım atanması istenmelidir (TMK m. 477/1). **Tapuda mirasbırakanın payına kayyım atanmışsa**, mirasçı kaldırma için kayyım olarak atanan mal memuruna karşı harcını yatırarak dava açmalı; mirasçılık belgesindeki kişi ile tapu malikinin aynı kişi olduğunu gösteren mahkeme kararını veya isim düzeltme kararını dosyaya sunmalıdır (TMK m. 477/2). **Kayyımın açtığı bir dava sürerken kayyımlık kaldırılmışsa**, davanın takip edilip edilmeyeceği mahkemeye bildirilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
31.10.2019 · E. 2019/5367 · K. 2019/9691

Temsil kayyımlığı işin tamamlanmasıyla kendiliğinden, yönetim kayyımlığı ise vesayet makamının kararıyla sona erer; iki kayyımlık türü birbirine karıştırılamaz

Bir taşınmazın tapu kaydındaki ipoteğin kaldırılması için açılan davada, kimlik ve adres bilgileri tespit edilemeyen ipotek alacaklısına kayyım atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi bozmadan sonra ilin en büyük mal memuru olan defterdarı hem temsil hem yönetim kayyımı olarak atamıştır; karar atanan kayyım tarafından temyiz edilmiştir.

> *Temsil ve yönetim kayyımlığı yukarıda verilen kanun maddelerine göre, atanma şartları ile sona ermesi bakımından farklı hükümlere tabi olduğu açıktır. Her iki kayyımlık türünde de kayyım atanması için maddelerde tahdidi olarak sayılan sebeplerin varlığı gereklidir. Yine kayyımlığın sona ermesi bakımından her iki kayyımlık türü farklı hükümlere tabi olup, temsil kayyımlığı, Türk Medeni Kanun'un 477/1. maddesi uyarınca, işin tamamlanmasıyla kendiliğinden; yöne-*

tim kayyımlığı ise 477/2. madde gereği kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasını gerektiren sebeplerle vesayet makamının kararıyla sona erer.

DEĞERLENDİRME Karar, 477. maddenin ilk iki fıkrasının farkını açıkça ortaya koyar. Daire, temsil ve yönetim kayyımlığının atanma şartları ve sona ermesi bakımından farklı hükümlere tabi olduğunu; temsil kayyımlığının işin tamamlanmasıyla kendiliğinden, yönetim kayyımlığının ise atanmayı gerektiren sebebin ortadan kalkması veya görevden almayı gerektiren sebeplerle vesayet makamının kararıyla sona erdiğini belirtmiştir. Belirli bir dava için temsil kayyımı atanması gerekirken yönetim kayyımı atanması bu nedenle doğru bulunmamıştır (TMK m. 426).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
24.01.2018 · E. 2017/8328 · K. 2018/1262

Kayyım atanan paylar hakkında verilen tescil kararı kesinleşmemişse ve tapuda hâlâ eski malikler görünüyorsa, yönetim kayyımlığını gerektiren durum ortadan kalkmamıştır

Bir taşınmazdaki bazı paylar için, maliklerine ulaşılamadığından defterdar yönetim kayyımı olarak atanmıştı. Davacılar, bu payların iptal edilerek kendi adlarına tesciline ilişkin bir karar aldıklarını ileri sürerek kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir; ancak tescil kararı temyiz edilmiş ve kesinleşmemişti. Sulh hukuk mahkemesi istemi kabul etmiştir.

> *...davacıların gelen tapu kaydında malik olarak görünmedikleri anlaşıldığına göre, TMK'nun 427. maddesindeki hal ortadan kalkmamıştır. Açıklanan nedenlerle, mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, yönetim kayyımlığının sona ermesi için atanmayı gerektiren sebebin gerçekten ortadan kalkmış olması gerektiğini gösterir. Daire, güncel tapu kaydında taşınmazın hâlâ kayyım atanan kişiler adına kayıtlı olduğunu ve davacıların malik olarak görünmediğini belirterek, 427. maddedeki hâlin ortadan kalkmadığını kabul etmiş; kesinleşmemiş bir tescil kararına dayanılarak kayyımlığın kaldırılmasını doğru bulmamıştır (TMK m. 427).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
16.01.2018 · E. 2017/7784 · K. 2018/464

Mal memurunun kayyımlığının kaldırılması için kayyıma husumet yöneltilerek harcı yatırılmış bir dava açılmalıdır; kayyımlık dosyasına verilen dilekçe dava sayılmaz

Bir sulh hukuk mahkemesi, üç taşınmazın malikleri için defterdarı yönetim kayyımı olarak atamıştı. Bir kişi, kayyım atananlardan birinin kendi dedesi olduğunu ileri sürerek kayyımlık dosyasına verdiği dilekçeyle kayyımlığın kaldırılmasını istemiş-

tir. Mahkeme bu dilekçeyi dava dilekçesi gibi değerlendirip kayyımlık dosyası üzerinden yargılama yaparak istemi kabul etmiştir.

> *Talep, 3561 sayılı Yasaya göre verilen kayyımlığın kaldırılması isteğine ilişkindir (TMK.477/2). Bu şekilde bir istek hakkında karar verilebilmesi için öncelikle kayyım olarak atanmış olan ... Defterdarına husumetin yöneltildiği usulüne uygun harcı yatırılarak açılmış bir davanın varlığı gerekmektedir. Somut olayda, ... tarafından sunulan dilekçe incelendiğinde HMK bağlamında bir dava dilekçesi niteliği taşımadığı, ancak Mahkeme tarafından dava dilekçesi gibi itibar edildiği ve kayyımlık dosyası üzerinden devam edilip yargılama yapılarak karar verildiği anlaşılmaktadır. Mahkemece, ortada usulüne uygun açılmış dava olmadığından 02.03.2016 tarihli talep dilekçesinin usulden reddi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedeni yapılmıştır.*

Değerlendirme Karar, kayyımlığın kaldırılması isteminin hangi yolla ileri sürüleceğini gösterir. Daire, 3561 sayılı Kanuna göre verilen kayyımlığın kaldırılması isteminin 477. maddenin ikinci fıkrasına dayandığını, bu istem hakkında karar verilebilmesi için kayyım olarak atanan defterdara husumet yöneltilmiş ve harcı yatırılarak usulüne uygun açılmış bir dava bulunması gerektiğini belirtmiştir. Kayyımlık dosyasına verilen ve dava dilekçesi niteliği taşımayan dilekçenin usulden reddi gerektiği kabul edilmiştir.

4 **Yargıtay 2. Hukuk Dairesi**
24.12.2008 · E. 2008/18950 · K. 2008/17743

Yönetim kayyımlığının kaldırılması istemi duruşma yapılarak incelenir; kayyım olan defterdarlığa duruşma günü tebliğ edilmelidir

Bir taşınmazın yönetimi için 3561 sayılı Kanuna göre defterdarlık kayyım olarak atanmıştı. Kaldırma istemi, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalktığı iddiasına dayanıyordu. Sulh hukuk mahkemesi istemi evrak üzerinde inceleyerek karara bağlamıştır.

> *Yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer. (TMK., md.477/2.) Kaldırma talebi kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkmış olması iddiasına dayandığına göre, Kayyım İstanbul Defterdarlığına duruşma günü tebliğ edilerek işin duruşma yapılarak incelenmesi ve gösterdiği takdirde delillerinin toplanması ve ulaşılacak sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken, evrak üzerinde ve eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.*

Değerlendirme Karar, yönetim kayyımlığının kaldırılması isteminde izlenecek usulü gösterir. Kaldırma istemi atanmayı gerektiren sebebin ortadan kalktığı iddiasına dayandığından Daire, kayyım olan defterdarlığa duruşma günü tebliğ edilerek işin duruşma yapılarak incelenmesini, gösterdiği takdirde delillerinin toplanmasını aramış; evrak üzerinde ve eksik inceleme ile hüküm kurulmasını bozma sebebi saymıştır.

5 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
22.04.2015 · E. 2015/3265 · K. 2015/6728

Kayyımlığın kaldırılmasında tapu maliki ile mirasbırakanın aynı kişi olduğu yalnız tanık beyanıyla kabul edilemez; mahkeme kararı veya isim düzeltme kararı aranır

Tapuda malik görünen kişiye ulaşılamadığı için Hazinenin başvurusu üzerine 3561 sayılı Kanun ve 427. madde uyarınca kayyım atanmıştı. Davacı, kendi mirasbırakanının tapu maliki ile aynı kişi olduğunu ileri sürerek kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir; mahkeme tanık beyanlarına dayanarak istemi kabul etmiştir.

> *Tapuda malik olarak görünen ... ...ile ...'nun aynı şahıs olduğuna ilişkin tanık beyanları dışında dosyada herhangi bir mahkeme kararı olmadığı gibi tapuda isim tashihine ilişkin bir kararda bulunmamaksızın eksik araştırma ve inceleme sonucu karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kaldırma isteminde mirasçılık ilişkisinin nasıl kanıtlanacağını gösterir. Yönetim kayyımlığını gerektiren sebep, malike ulaşılamamasıdır; bu sebebin ortadan kalktığının kabulü için davacının mirasbırakanının tapu maliki ile aynı kişi olduğunun kesin biçimde belirlenmesi gerekir. Daire, bu hususta tanık beyanları dışında bir mahkeme kararı veya tapuda isim düzeltilmesi kararı bulunmadan istemin kabul edilmesini eksik inceleme saymıştır.

6 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
07.07.2020 · E. 2018/15874 · K. 2020/4601

Kayyımın açtığı dava sürerken kayyımlık kaldırılırsa temsil sona erer; dava mirasçılara re'sen ihbar edilmeli, taraf sıfatı yokluğundan reddedilmemelidir

Gaip maliklere yönetim kayyımı olarak atanan defterdarlık, taşınmazı kullanan kişiye karşı ecrimisil davası açmıştır. Dava sürerken tapu maliklerinin mirasçılarının açtığı dava sonucunda kayyımlık kaldırıldı ve bu karar 2014'te kesinleşmiştir. Mahkeme, kayyımın taraf sıfatı kalmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir.

> *Dava tarihi itibarıyla kayyımın davayı açmaya ehil olduğu, ancak dava görülürken kayyım kararının mahkeme kararıyla kaldırıldığı ve temsil sona erdiğine göre, tapu maliklerinin mirasçılarına davanın resen ihbar edilmesi ve davayı takip edip etmemelerine göre bir karar verilmesi gerekirken, kayyımın taraf sıfatı kalmadığından bahisle davanın usulden reddi doğru görülmemiş olup hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 477. madde uyarınca kayyımlığın sona ermesinin derdest davalara etkisini gösterir. Daire, kayyımın dava tarihinde davayı açmaya ehil olduğunu, kayyımlığın dava sırasında kaldırılmasıyla temsilin sona erdiğini belirtmiş; bu durumda davanın tapu maliklerinin mirasçılarına re'sen ihbar edilmesi ve davayı takip edip etmemelerine göre karar verilmesi gerektiğini kabul ederek usulden ret kararını bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 426:** Temsil kayyımlığı.
- **TMK m. 427:** Yönetim kayyımlığı.
- **TMK m. 428:** İsteğe bağlı kayyımlık.
- **TMK m. 429:** Yasal danışmanlık.
- **TMK m. 472:** Vesayetin kaldırılması.
- **TMK m. 478:** Kayyımlığın sona ermesinin ilânı.
- **TMK m. 483:** Görevden alma sebepleri.

MADDE

478

D. Kayyımlıkta ve yasal danışmanlıkta
I. Genel olarak

KANUN METNİ

Atamanın ilân edilmiş olması veya vesayet makamının gerekli görmesi hâllerinde, kayyımlığın sona erdiği de ilân olunur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 478, kayyımlığın sona erdiğinin hangi hâllerde ilân edileceğini düzenler. İki hâlde ilân gerekir: kayyımın **atanması ilân edilmişse** veya **vesayet makamı gerekli görürse**. Kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar da ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilân olunur (TMK m. 431). Kayyımlık, kayyım atanan kişi ortaya çıktığında o kişi yönünden kaldırılır; aynı kararla başkalarına atanan kayyımlık bundan etkilenmez.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Kayyımlığın sona ermesinin ilânı	Kayyımlığın sona erdiğinin kamuya duyurulması (TMK m. 478).
Kayyımlık	Temsil, yönetim veya isteğe bağlı kayyımlık (TMK m. 426-428).
Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 478- Yürürlükteki Kanunun 422 nci maddesini karşılamaktadır. Madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmış, maddedeki "sulh hâkimi" yerine doğru olarak "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155

1 Yargıtay 8. HD, 15.01.2018, E. 2017/11547, K. 2018/376.

Tasarının 478. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 422. maddeydi; madde "Kayyımın vesayeti" başlığı altında "İlan" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Kayyımın tayini ilan edilmiş bulunduğu veya sulh hakimi muvafık gördüğü takdirde bu baptaki vesayetin hitamı resmen ilan olunur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 422 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 422	4721 sayılı Kanun m. 478
Birinci hâl	Kayyımın atanması ilân edilmişse	Atama ilân edilmişse
İkinci hâl	Sulh hâkimi uygun görürse	Vesayet makamı gerekli görürse
Sonuç	Kayyımlığın sona erdiği resmen ilân olunur	Kayyımlığın sona erdiği de ilân olunur

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 478. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Atama ilân edilmişse	Sona erme de ilân olunur	TMK m. 478
Vesayet makamı gerekli görürse	Sona erme ilân olunur	TMK m. 478
Atamanın ilânı	Ancak vesayet makamı gerekli görürse	TMK m. 431/2
Kısıtlamanın kaldırılması	Kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur	TMK m. 473
Yasal danışmanlık	Sona erme, vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümlere bağlıdır	TMK m. 477/3
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 422	Gerekçe, s. 155

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **422. maddesini**

karşılar; madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmış, eski maddedeki **"sulh hâkimi"** yerine doğru olarak **"vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Tasarının 478. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, ilânın iki hâlde, **atama ilân edilmişse** veya **vesayet makamı gerekli görürse** yapılmasıdır. İkinci nokta, kayyım ve yasal danışman atamasının kendisinin de ancak vesayet makamı gerekli görürse ilân edilmesidir (TMK m. 431). Üçüncü nokta, kayyımlığın kaldırılmasının ortaya çıkan kişiyle sınırlı tutulmasıdır.[2]

II. İlânın İki Hâli

- **Atama ilân edildiyse:** Sona erme de ilân olunur.
- **Vesayet makamı gerekli görürse:** Sona erme ilân olunur.
- **Metin:** Madde bu iki hâl dışında bir ilân öngörmez.

Madde, kayyımlığın sona erdiğinin iki hâlde ilân olunacağını düzenler: kayyımın atanması ilân edilmişse ve vesayet makamı gerekli görürse. Kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar da ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilân olunur (TMK m. 431). Madde, ilânın yerini ve biçimini ayrıca göstermez. 2

Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 422. maddesini karşılar; eski metindeki "sulh hâkimi" yerine doğru olarak "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Eski Kanun da kayyımın atanması ilân edilmişse veya sulh hâkimi uygun görürse kayyımlığın sona erdiğinin resmen ilân olunacağını öngörüyordu. 3

III. Kısıtlamanın Kaldırılmasının İlânıyla Farkı

- **Kısıtlama:** Kısıtlama kararı kesinleşince ilân olunur; kaldırılması da ilân olunur.
- **Kayyımlık:** Atamanın ilânı vesayet makamının gerekli görmesine bağlıdır.
- **Yasal danışmanlık:** Sona erme, vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümlere bağlıdır.

Kısıtlama kararı kesinleşince hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur (TMK m. 410); kısıtlama ilân edilmişse kaldırılması da ilân olunur ve fiil ehliyetinin yeniden kazanılması bu ilâna bağlı değildir (TMK m. 473). 4

2 Yargıtay 8. HD, 15.01.2018, E. 2017/11547, K. 2018/376.

Kayyımlıkta ise hem atamanın hem de sona ermenin ilânı, vesayet makamının gerekli görmesine veya atamanın daha önce ilân edilmiş olmasına bağlıdır. Madde yalnız kayyımlıktan söz eder; yasal danışmanlığın sona ermesi ise vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümlere bağlanmıştır (TMK m. 477).

IV. Kayyımlığın Kaldırılması ve Kapsamı

- **Kişi ortaya çıkarsa:** Kayyımlık o kişi yönünden kaldırılır.
- **Kapsam:** Aynı kararla başkalarına atanan kayyımlık sürer.
- **Davaya katılma:** Kayyımlık kaldırılmadan esasa girilmesi usule aykırı bulunmuştur.

5 Yargıtay, ortaklığın giderilmesi davasında ulaşılamadığı için kendisine yönetim kayyımı atanan paydaşın, uzun yıllardır aynı adreste oturduğunu ileri sürerek kayyımlığın kaldırılmasını istediği bir dosyada, kayyım atama kararı başka kişiler için de verildiğinden kaldırmanın yalnız bu paydaş yönünden yapılması gerektiğini belirtmiş ve kararı düzelterek onamıştır.[3]

6 Kayyım atanan davalının sonradan yargılamaya katıldığı bir ortaklığın giderilmesi davasında ise Yargıtay, bu durum gözetilmeden ve onun hakkındaki kayyımlık kararı kaldırılmadan işin esası hakkında hüküm kurulmasını usule aykırı bulmuştur.[4] Kaldırmayı mirasçılar istediğinde tapu maliki ile mirasbırakanın aynı kişi olduğunun duraksamasız belirlenmesi de aranmıştır.[5]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Hakkında bir kayyım atandığını öğrenen kişi**, kayyımlığın kaldırılmasını istemeli ve kaldırma kararının kendi payı veya işi yönünden açıkça verildiğini kontrol etmelidir. **Kayyım ataması ilân edilmişse**, kaldırmadan sonra sona ermenin de ilân edilip edilmediği vesayet makamından takip edilmelidir (TMK m. 478). **Bir davada kayyımla temsil edilen ve davaya kendisi katılan kişi**, hakkındaki kayyımlık kararının kaldırılmasını istemelidir.

3 Yargıtay 8. HD, 15.01.2018, E. 2017/11547, K. 2018/376.
4 Yargıtay 18. HD, 14.05.2007, E. 2007/2421, K. 2007/4196.
5 Yargıtay 18. HD, 23.02.2015, E. 2014/22010, K. 2015/2547.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
15.01.2018 · E. 2017/11547 · K. 2018/376

Kayyım atanan kişi ortaya çıkınca kayyımlık o kişi yönünden kaldırılır; aynı kararla başkalarına atanan kayyımlık kaldırılmış sayılmaz

Ortaklığın giderilmesi davasında ilanen tebligat yapılan bazı paydaşlar için 3561 sayılı Kanun uyarınca defterdar yönetim kayyımı olarak atanmıştı. Paydaşlardan biri, uzun yıllardır aynı adreste oturduğunu ve ulaşılabilir olduğunu ileri sürerek kayyımlığın kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, nüfus kayıtlarından paydaşın evlenmeyle soyadının değiştiğini tespit ederek kayyım atama kararının tamamını kaldırmıştır.

> *O halde mahkemece hükmün 1. fıkrasında sadece ... Sulh Hukuk Mahkemesinin 2010/260 Esas ve 2010/635 Karar sayılı ilamında ... yönünden kayyımlığın kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, bu ayrım belirtilmeksizin ... 3. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2010/260 - 2010/635 sayılı dosyasında verilen kayyım atanma kararının tümü yönünden kaldırılması doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyımlığın kaldırılmasının kapsamına ilişkindir. Daire, kayyımlığı gerektiren sebebin ortaya çıkan paydaş yönünden ortadan kalktığını kabul etmiş; ancak kayyım atama kararı başka kişiler için de verildiğinden kaldırmanın yalnız bu paydaş yönünden yapılması gerektiğini belirterek hükmü düzelterek onamıştır. Kayyımlığın sona ermesi, atamanın ilân edilmiş olması veya vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ayrıca ilân olunur (TMK m. 478).

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
14.05.2007 · E. 2007/2421 · K. 2007/4196

Kayyım atanan davalı yargılamaya katıldıysa, hakkındaki kayyımlık kararı kaldırılmadan davanın esası hakkında hüküm kurulamaz

Ortaklığın giderilmesi davasında bazı paydaşların yurt dışında bulunduğu ve dava dilekçesinin tebliğ edilemediği anlaşılmıştır. Mahkeme adres araştırması yapmadan gazete ilanıyla tebligat yoluna gitti ve davalıları davada temsil etmek üzere kayyım atamıştır. Paydaşlardan biri daha sonra keşfe katılmış ve avukatı aracılığıyla yargılamada yer almıştı; mahkeme davayı kabul etmiştir.

> *Bundan sonrada yasal koşulları bulunmamasına karşın tüm davalıları davada temsil etmek üzere kayyım atanması, bu bağlamda davalı ...'in sonradan yargılamaya katıldığı da gözetilmeden ve onun hakkındaki kayyımlık kararı kaldırılmadan bu yolla davaya bakılarak işin esası hakkında hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya aykırıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, kayyım atanan kişinin kendisi ortaya çıktığında kayyımlığın durumunun ele alınması gerektiğini gösterir. Daire, yasal koşulları bulunmadan bütün davalılar için kayyım atanmasını ve yargılamaya kendisi katılan davalı hakkındaki kayyımlık kararı kaldırılmadan işin esasına girilmesini usule aykırı

bulmuştur. Kararda ayrıca, yurt dışındaki davalıların adresleri araştırılmadan ilanen tebligat yoluna gidilmesi de usule aykırı görülmüştür (TMK m. 477).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 431:** Kayyım ve yasal danışman atamasının usulü ve ilânı.
- **TMK m. 477:** Kayyımlık ve yasal danışmanlığın sona ermesi.
- **TMK m. 410:** Kısıtlamanın ilânı.
- **TMK m. 473:** Kısıtlamanın kaldırılmasının ilânı.
- **TMK m. 426:** Temsil kayyımlığı.
- **TMK m. 427:** Yönetim kayyımlığı.

VASİLİK GÖREVİNİN SONA ERMESİ

İkinci Ayırım · m. 479–488

Vasilik Görevinin Sona Ermesi başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 479–488. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 479	Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm	Vasilik görevinin iki sebeple sona ereceğini düzenler: vasinin fiil ehliyetini yitirmesi ve ölümü
m. 480	Sürenin dolması	Vasilik görevinin sürenin dolmasıyla sona ermesini düzenler
m. 481	Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması	Vasilik sırasında ortaya çıkan iki durumu düzenler
m. 482	Göreve devam zorunluluğu	Vasilik görevinin sona ermesiyle yeni vasinin göreve başlaması arasındaki dönemi düzenler
m. 483	Sebepleri	Vasinin görevden alınma sebeplerini iki fıkrada düzenler
m. 484	İstek üzerine veya re'sen	Vasinin görevden alınması sürecini iki yoldan başlatır
m. 485	Araştırma ve uyarı	Görevden alma kararından önceki usulü düzenler
m. 486	Geçici önlemler	Görevden alma süreci tamamlanmadan önce vesayet altındaki kişiyi korumaya yönelik geçici önlemleri düzenler
m. 487	Diğer önlemler	Vesayet makamının koruma yükümlülüğünü görevden alma ve uyarıyla sınırlamaz
m. 488	İtiraz	Vesayet makamının kararlarına karşı kanun yolunu düzenler

MADDE

479 A. Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm

KANUN METNİ

Vasilik görevi, vasinin fiil ehliyetini yitirmesi veya ölümüyle sona erer.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 479, vasilik görevinin iki sebeple sona ereceğini düzenler: vasinin fiil ehliyetini yitirmesi ve ölümü. Bu sebeplerden biri gerçekleşince **vasilik görevi sona erer**; ancak **vesayet altındaki kişi üzerindeki vesayet sürer** ve yeni vasi atanması gerekir. Yargıtay, vasinin ölümünün vasilik görevini sona erdirdiğini, fakat küçüğün vesayet altına alınmasını gerektiren durumu ortadan kaldırmadığını belirtmiştir.[1] Kural **kayyımlara da** uygulanır; babalık davasında çocuk adına davayı yürüten kayyımın ölümüyle kayyımlık ve kayyımın verdiği vekâlet sona ermiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Vasilik görevi	Vasinin vesayet altındaki kişiyi koruma ve temsil görevi (TMK m. 403).
Fiil ehliyetini yitirme	Vasinin kısıtlanması veya ayırt etme gücünü kaybetmesi gibi sebeplerle kendi fiilleriyle hak edinme ve borç altına girme ehliyetini kaybetmesi (TMK m. 9, 10).
Yeni vasi atanması	Görevi sona eren vasinin yerine vesayet makamınca başka bir vasi atanması.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 479-Yürürlükteki Kanunun 423 üncü maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur. Anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.

1 Yargıtay 2. HD, 22.02.2011, E. 2011/1648, K. 2011/2977.
2 Yargıtay 2. HD, 09.07.2003, E. 2003/9068, K. 2003/10433.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155

Tasarının 479. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 423. maddeydi; madde "Medeni hakları kullanmak salahiyetinin zıyaı ve vefat" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasilik sıfatı, vasinin vefatı veya medeni haklarını kullanmaktan mahrumiyeti ile hitam bulur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 423 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 423	4721 sayılı Kanun m. 479
Birinci sebep	Vasinin ölümü	Vasinin ölümü
İkinci sebep	Medeni hakları kullanmaktan yoksun kalma	Fiil ehliyetini yitirme
Sonuç	Vasilik sıfatı sona erer	Vasilik görevi sona erer

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 479. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Fiil ehliyetinin yitirilmesi	Vasilik görevi sona erer	TMK m. 479
Ölüm	Vasilik görevi sona erer	TMK m. 479
Vesayet	Vasilik sona erse de vesayet sürer	TMK m. 479, 470
Kayyım	Vasi hakkındaki hükümler kayyıma da uygulanır	TMK m. 403/3
Yeni vasi	Vesayeti yürüten vesayet makamı atar	TMK m. 411, 412
Vasiliğe engel	Kısıtlılar vasi olamaz	TMK m. 418
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 423	Gerekçe, s. 155

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **423. maddesini** [1]

karşılar; **hüküm değişikliği yoktur**, madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Eski Kanun da vasilik sıfatının vasinin ölümü veya medeni haklarını kullanmaktan yoksun kalmasıyla sona ereceğini öngörüyordu. Tasarının 479. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasilik görevinin sona ermesinin **vesayeti kaldırmamasıdır**; yeni vasi atanması gerekir.[3] İkinci nokta, vasinin **kendisi kısıtlanırsa** da görevinin sona ermesidir; bu durumda karar, kısıtlıya yeniden atanacak vasiye tebliğ edilmelidir.[4] Üçüncü nokta, görevin **kişiye bağlı** olması ve mirasçılara geçmemesidir.[5]

II. İki Sona Erme Sebebi

- **Fiil ehliyetinin yitirilmesi:** Vasi kendisi kısıtlanırsa görevi sona erer.
- **Ölüm:** Vasinin ölümüyle görev sona erer.
- **Kişisellik:** Görev mirasçılara geçmez.

2 Madde, vasilik görevinin iki sebeple sona ereceğini düzenler: vasinin fiil ehliyetini yitirmesi ve ölümü. Kısıtlılar vasi olamayacağı gibi (TMK m. 418), vasilik sırasında vesayet altına alınan vasinin görevi de bu madde uyarınca sona erer. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 423. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 155).

3 Yargıtay, bir hükümlüye vasi olarak atanan kardeşin kendisi de vesayet altına alındığında vasilik görevinin sona erdiğini, kısıtlanmanın vasiliğe engel bir sebep olduğunu ve vasinin kısıtlıyı temsil yetkisinin kalmadığını belirtmiş; gerekçeli kararın vasinin vasisine tebliğ edilmesini doğru bulmayarak kısıtlıya yeni vasi atanıp atanmadığının araştırılmasını aramıştır.[6] Görev kişiye bağlı olduğundan, kayyımın ölümüyle kayyımlık görevi mirasçılarına geçmez; mirasçıların kaldırma davasına dahil edilmesi onlara taraf sıfatı kazandırmamıştır.[7]

III. Vesayet Sürer, Yeni Vasi Atanır

- **Kural:** Vasiliğin sona ermesi vesayeti kaldırmaz.
- **Küçükler:** Küçük üzerindeki vesayet erginlikle kalkar.

3 Yargıtay 2. HD, 09.10.2007, E. 2006/18506, K. 2007/13641.
4 Yargıtay 4. HD, 25.03.2019, E. 2018/4015, K. 2019/1717.
5 Yargıtay 8. HD, 12.02.2020, E. 2020/29, K. 2020/1229.
6 Yargıtay 4. HD, 25.03.2019, E. 2018/4015, K. 2019/1717.
7 Yargıtay 8. HD, 12.02.2020, E. 2020/29, K. 2020/1229.

- **Velayet:** Ana ve babası sağ olan küçükte önce velayet düzenlemesi araştırılır.

Vasilik görevinin sona ermesi, vesayeti gerektiren durumu ortadan kaldırmaz. 4
Yargıtay, vasinin ölümünün vasilik görevini sona erdirdiğini, ancak küçükler üzerindeki vesayeti kaldırmadığını ve küçük üzerindeki vesayetin ergin olmasıyla kalkacağını belirtmiştir.[8] Kısıtlılar bakımından da Yargıtay, vasinin ölmüş olmasının mahcurlar üzerindeki vesayeti kaldırmadığını belirtmiş ve yeni vasi atanması isteminde kısıtlıların yerleşim yeri vesayet makamına yetkisizlik kararı verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.[9]

Boşanma kararı verildikten sonra fakat kesinleşmeden önce doğan ve velayeti 5
düzenlenmediği için askıda kalan bir çocuğun vasisi öldüğünde Yargıtay, ana ve babası sağ olduğundan davanın onlara ihbar edilmesini; velayetin kendilerine verilmesi için dava açılırsa sonucunun beklenmesini, velayet düzenlenirse vesayetin kaldırılmasını, düzenlenmezse küçüğe yeni vasi atanmasını aramıştır.[10]

IV. Yeni Vasi Atanması ve Yetki

- **Yetki:** Yeni vasiyi vesayeti yürüten vesayet makamı atar.
- **Tek makam:** Bir kişi için yalnız bir vesayet makamı yetkilidir.
- **Yerleşim yeri:** Değişiklik izni varsa yetki yeni vesayet dairesine geçer.

Yeni vasi atanması istemi vesayeti yürüten vesayet makamınca incelenir. Yargıtay, 6
vasinin ölümü üzerine yeni vasi atanması isteminde görev ve yetkinin vesayet makamına ait olduğunu, kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilip değiştirilmediği araştırılmadan hüküm kurulmasını doğru bulmamış;[11] vesayet kararı kaldırılmamış bir küçük için bir kişinin birden fazla vesayet dairesi bulunamayacağını belirterek vesayeti yürüten mahkemenin yetkisizlik kararını bozmuştur.[12] Yerleşim yeri vesayet makamının izniyle değişmişse yetki yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412).

V. Kayyımlar ve Derdest Davalar

- **Kayyım:** Vasi hakkındaki hükümler kayyıma da uygulanır.
- **Vekâlet:** Kayyımın ölümüyle verdiği vekâlet de sona erer.
- **Dava:** Yeni kayyım atanmadan hüküm kurulmamıştır.

Kanunun vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da 7
uygulanır (TMK m. 403). Yargıtay, çocuk adına açılan babalık davasını yürüten

8 Yargıtay 2. HD, 09.10.2007, E. 2006/18506, K. 2007/13641.
9 Yargıtay 2. HD, 29.11.2010, E. 2010/6523, K. 2010/19769.
10 Yargıtay 2. HD, 22.02.2011, E. 2011/1648, K. 2011/2977.
11 Yargıtay 2. HD, 02.02.2009, E. 2008/20232, K. 2009/1234.
12 Yargıtay 2. HD, 09.10.2007, E. 2006/18506, K. 2007/13641.

kayyımın yargılama sırasında öldüğünün bildirildiği bir dosyada, kayyımın ölümüyle kayyımlık görevinin ve kayyımın avukatla kurduğu vekâlet ilişkisinin sona erdiğini belirtmiş; ölüm olgusu doğrulanırsa davayı yürütmek üzere yeni kayyım atanması ve ona davetiye çıkarılarak davayı takip etmesine imkân tanınması gerektiğini kabul ederek hükmü bozmuştur.[13]

UYGULAMA NOTU

Bir kişinin vasisi ölmüşse veya kendisi kısıtlanmışsa, vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesine başvurularak yeni vasi atanması istenmelidir; vasiliğin sona ermesi vesayeti kaldırmaz (TMK m. 479). **Boşanmadan sonra velayeti düzenlenmemiş çocuğun vasisi ölmüşse**, ana veya baba velayetin kendisine verilmesi için aile mahkemesinde dava açmayı değerlendirmelidir. **Bir çocuğu veya kısıtlıyı ilgilendiren bir dava sürerken vasi veya kayyım ölmüşse**, durum mahkemeye bildirilmeli ve yeni temsilci atanması istenmelidir; eski temsilcinin verdiği vekâlet de sona erer.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.07.2003 · E. 2003/9068 · K. 2003/10433

Çocuk adına davayı yürüten kayyım yargılama sırasında ölürse kayyımlık ve kayyımın verdiği vekâlet sona erer; yeni kayyım atanmadan hüküm kurulamaz

Babalık davası, çocuk adına atanan kayyımın görevlendirdiği avukat tarafından açılmış ve yürütülmüştü. Mahkeme davayı kabul ederek babalığa karar vermiştir. Davalının temyiz dilekçesinde, kayyımın yargılama sırasında öldüğü bildirilmiştir.

> *Vasilik görevi, vasinin ölümü ile sona erer. (TMK. md. 479/1) Türk Medeni Kanununun vasi hakkındaki hükümleri aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanır. (TMK. md. 403/son) Şu halde, kayyımın ölümü ile de kayyımlık görevi sona erer. Kayyımın ölümü ile vekalet ilişkisi, de sona ermiştir. (BK. md. 397, 35)…*

DEĞERLENDİRME Karar, 479. maddenin vasiler kadar kayyımlar için de uygulandığını ve derdest davalardaki sonucunu gösterir. Daire, vasi hakkındaki hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyıma da uygulanacağını, kayyımın ölümüyle kayyımlık görevinin ve kayyımın avukatla kurduğu vekâlet ilişkisinin sona erdiğini belirtmiştir. Ölüm olgusu araştırılıp doğrulanırsa babalık davasını yürütmek üzere sulh hukuk mahkemesince yeni kayyım atanması ve bu kayyıma davetiye çıkarılarak davayı takip etmesine imkân tanınması gerektiği kabul edilmiş; çocuğun temsilcisiz kaldığı gözetilmeden kurulan hüküm bozulmuştur (TMK m. 403).

13 Yargıtay 2. HD, 09.07.2003, E. 2003/9068, K. 2003/10433.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
22.02.2011 · E. 2011/1648 · K. 2011/2977

Vasinin ölümü vesayeti kaldırmaz; ana ve babası sağ olan küçüğün vesayetinin kaldırılması isteminde önce velayet düzenlemesi araştırılmalıdır

Çocuk, ana babasının boşanma kararı verildikten sonra fakat kesinleşmeden önce doğmuş, boşanma kararında velayeti düzenlenmemişti. Velayeti askıda kalan çocuk daha sonra koruma altına alınmış, vesayet altına alınarak kendisine vasi atanmıştı; vasi de sonradan ölmüştür. Sulh hukuk mahkemesi, küçük üzerindeki vesayetin kaldırılması istemi hakkında hüküm kurmuştur.

> *Vasinin ölmüş olması, vasilik görevini sona erdirir (TMK.md.479) ise de, küçüğün vesayet altına alınmasını gerektiren durumun mevcudiyetini ortadan kaldırmaz. Vesayeti gerektiren hal varlığını sürdürmektedir. Durum böyle olunca küçüğe yeni bir vasi atanması gerekecektir. Ne var ki küçüğün ana ve babasının sağ olduğu da görülmektedir. Dava ana ve babaya ihbar edildiğinde bunların velayeti talep etmeleri mümkündür.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin ölümünün vesayet üzerindeki etkisini sınırlar. Daire, vasinin ölümünün vasilik görevini sona erdirdiğini, ancak küçüğün vesayet altına alınmasını gerektiren durumu ortadan kaldırmadığını belirtmiştir. Ana ve babası sağ olduğundan davanın onlara ihbar edilmesi, velayetin kendilerine verilmesi için dava açılırsa sonucunun beklenmesi; velayet düzenlenirse vesayetin kaldırılması, düzenlenmezse küçüğe yeni vasi atanması gerektiği kabul edilmiştir (TMK m. 336).

3 **YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ**
25.03.2019 · E. 2018/4015 · K. 2019/1717

Vasi kendisi kısıtlanınca vasilik görevi sona erer; karar, vasinin vasisine değil, kısıtlıya yeniden atanacak vasiye tebliğ edilmelidir

Rücuen tazminat davasında davalı ceza infaz kurumunda hükümlüydü ve kardeşi ona vasi olarak atanmıştı. Daha sonra vasi olan kardeş de vesayet altına alındı ve eşi ona vasi atandı. Mahkeme gerekçeli kararı, davalının vasisine atanan bu kişiye tebliğ etmiştir.

> *Türk Medeni Kanunu'nun 479. maddesi; "Vasilik görevi, vasinin fiil ehliyetini yitirmesi veya ölümüyle sona erer" hükmünü içermektedir. Davalı ...'a vasi olarak atanan .....'ın vesayet altına alınmış olmasıyla, vasilik görevinin sona erdiği anlaşılmaktadır. Kısıtlanma vasiliğe engel bir sebep olup, vasi .....'ın kısıtlıyı temsil hakkı sona erdiğinden, davalı ...'a yeniden bir vasi tayin edilip edilmediği araştırılmalı, şayet bu işlemler yapılmamışsa öncelikle yeni bir vasi atanması sağlanmalı ve gerekçeli kararın yeni atanan vasiye, davalının hapis halinin son bulduğunun anlaşılması halinde ise gerekçeli kararın davalıya usulüne uygun şekilde tebliği yapılmalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 479. maddedeki fiil ehliyetini yitirme hâlini uygular. Vasi olan kişinin kendisi vesayet altına alındığında vasilik görevi sona erer; kısıtlanma vasiliğe engel bir sebeptir ve vasinin kısıtlıyı temsil yetkisi kalmaz. Daire, bu durumda davalıya yeni bir vasi atanıp atanmadığının araştırılmasını, atanmamışsa önce yeni vasi atanmasının sağlanmasını ve gerekçeli kararın ona tebliğ edilmesini aramıştır (TMK m. 418).

4 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2020 · E. 2020/29 · K. 2020/1229

Kayyımlık kişiye bağlı bir görevdir; kayyım ölünce görev mirasçılarına geçmez ve mirasçılar kaldırma davasında taraf sıfatı kazanmaz

Bir taşınmazın yönetimi için 1979'da bir avukat kayyım olarak atanmıştı. Maliklerin gaipliğine ve payların bir vakıf adına tesciline karar verilip bu karar kesinleştikten sonra kayyımlığın kaldırılması istendi. Dava sürerken kayyım ölmüştür; mahkeme mirasçılarını davaya dahil ederek karar verilmesine yer olmadığına hükmetti ve mirasçılar lehine vekâlet ücretine karar vermiştir.

> *Kayyımlık görevi şahsa bağlı bir görev olup, ölüm ile TMK'nin 479.maddesi gereği kayyımlık görevinin son bulduğu yani ölüm ile kayyımlık görevi mirasçılara geçmeyecektir. Mirasçıların kayyımlığın kaldırılması davasında hak ve menfaatini ilgilendiren bir durum da mevcut olmadığı halde mahkemece davaya dahil edilmeleri onlara "taraf" sıfatı kazandırmaz. Bu sebeple mahkemece davada taraf sıfatı bulunmayan ve davaya dahil edilen mirasçılar lehine vekalet ücreti verilmiş olması doğru olmamıştır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 479. maddenin kişiye bağlı niteliğini gösterir. Daire, vasi hakkındaki hükümlerin kayyıma da uygulanacağını, kayyımlık görevinin şahsa bağlı olduğunu ve kayyımın ölümüyle sona erip mirasçılarına geçmeyeceğini belirtmiştir. Kaldırma davasında hak ve menfaatleri bulunmayan mirasçıların davaya dahil edilmesi onlara taraf sıfatı kazandırmadığından, lehlerine vekâlet ücretine hükmedilmesi doğru bulunmamıştır.

5 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
09.10.2007 · E. 2006/18506 · K. 2007/13641

Vasinin ölümü küçük üzerindeki vesayeti kaldırmaz; yeni vasi atanmasına vesayeti yürüten mahkeme bakar, bir kişinin birden fazla vesayet dairesi olamaz

Velayet altında bulunmayan bir küçük 2000'de sulh hukuk mahkemesince vesayet altına alınmıştı ve bu karar kaldırılmamıştı. Vasinin ölümünden sonra açılan vesayet davasında aynı mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Vasinin ölmüş olması , vasilik görevini sona erdiren bir sebep (TMK.479) olup , küçükler üzerindeki vesayeti kaldırmaz. Küçük üzerindeki vesayet o'nun ergin olmasıyla kalkar. (TMK.470/1) Bir kişinin birden fazla vesayet dairesi de bulunamaz. Bu yön gözetilmeden davaya Tokat vesayet makamınca bakılması*

gerekirken yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin ölümünden sonra yeni vasi atanmasında yetkili makamı belirler. Daire, vasinin ölümünün vasilik görevini sona erdirdiğini, ancak küçük üzerindeki vesayeti kaldırmadığını ve bu vesayetin küçüğün ergin olmasıyla kalkacağını belirtmiştir. Vesayet kararı kaldırılmadığından ve bir kişinin birden fazla vesayet dairesi bulunamayacağından davaya vesayeti yürüten mahkemece bakılması gerektiği kabul edilmiş ve yetkisizlik kararı bozulmuştur (TMK m. 411).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 480:** Sürenin dolması.
- **TMK m. 481:** Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması.
- **TMK m. 482:** Göreve devam zorunluluğu.
- **TMK m. 411:** Vesayet işlerinde yetki.
- **TMK m. 470:** Küçüklerde vesayetin sona ermesi.

MADDE

480

B. Sürenin sona ermesi ve uzatılmaması

I. Sürenin dolması

KANUN METNİ

Vasilik görevi, uzatılmadığı takdirde, sürenin dolmasıyla sona erer.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 480, vasilik görevinin sürenin dolmasıyla sona ermesini düzenler. Vasi kural olarak iki yıl için atanır ve vesayet makamı bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir (TMK m. 456). Süre **uzatılmazsa**, vasilik görevi **sürenin dolmasıyla** sona erer; görevi sona eren vasi yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür (TMK m. 482). Süresi dolan vasiye yapılan tebligat konusunda farklı kararlar vardır: bir kararda vasinin görevi zımnen devam etmiş sayılmış,[1] boşanma davasına ilişkin bir kararda ise yeni vasi atanıp atanmadığının veya sürenin uzatılıp uzatılmadığının araştırılması istenmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Görev süresi	Vasinin atandığı süre; kural olarak iki yıldır (TMK m. 456).
Süre uzatma	Vesayet makamının vasinin görev süresini her defasında ikişer yıl uzatması (TMK m. 456).
Göreve devam zorunluluğu	Görevi sona eren vasinin yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapma yükümlülüğü (TMK m. 482).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 480-Yürürlükteki Kanunun 424 üncü maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur. Anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155

1 Yargıtay 12. HD, 28.02.2022, E. 2022/1212, K. 2022/2455.
2 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/373, K. 2026/6476.

Tasarının 480. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 424. maddeydi; madde "Vesayet müddetinin temdit edilmemesi" başlığı altında "Tayin devresinin hitamı" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasilik sıfatı, temdit edilmediği takdirde; müddetin bitmesiyle hitam bulur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 424 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 424	4721 sayılı Kanun m. 480
Şart	Vasilik uzatılmamış olmalı	Vasilik görevi uzatılmamış olmalı
Sonuç	Vasilik sıfatı sürenin bitmesiyle sona erer	Vasilik görevi sürenin dolmasıyla sona erer
Kenar başlık	Tayin devresinin hitamı	Sürenin dolması

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 480. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Görev süresi	Kural olarak iki yıl	TMK m. 456/1
Uzatma	Her defasında ikişer yıl	TMK m. 456/2
Sona erme	Uzatılmazsa sürenin dolmasıyla	TMK m. 480
Zorunlu işler	Yeni vasi göreve başlayıncaya kadar sürer	TMK m. 482
Kaçınma	Dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir	TMK m. 456/3
Vesayet	Vasinin görevinin sona ermesi kısıtlamayı kaldırmaz	TMK m. 456, 472
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 424	Gerekçe, s. 155

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **424. maddesini** 1

karşılar; **hüküm değişikliği yoktur**, madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Eski Kanun da vasilik sıfatının, uzatılmadığı

takdirde sürenin bitmesiyle sona ereceğini öngörüyordu. Tasarının 480. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasilik görevinin **uzatılmazsa** sürenin dolmasıyla sona ermesidir; bu, **vesayeti kaldırmaz**.[3] İkinci nokta, süresi dolan vasiye yapılan **tebligat** konusunda farklı kararların bulunmasıdır.[4] Üçüncü nokta, süre uzatma isteminin **vesayeti kuran mahkemede** görülmesidir; izinsiz başka yerde oturma yetkiyi değiştirmez.[5]

II. Görev Süresi ve Uzatma

- **Süre:** Vasi kural olarak iki yıl için atanır.
- **Uzatma:** Vesayet makamı süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir.
- **Sona erme:** Uzatılmazsa görev sürenin dolmasıyla sona erer.

2 Madde, vasilik görevinin uzatılmadığı takdirde sürenin dolmasıyla sona ereceğini düzenler. Vasi kural olarak iki yıl için atanır; vesayet makamı bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir ve dört yıl dolunca vasi vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456). Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 424. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 155).

3 Vasinin görev süresi ile kısıtlılık birbirinden ayrıdır. Yargıtay, vasinin görev süresine ilişkin kuralın kısıtlılığın süresiyle ilgili olmadığını, vasinin görevinin sona ermesinin kısıtlanmayı ortadan kaldırmadığını ve yalnız yeni vasi atanmasını gerektirdiğini belirtmiştir.[6]

III. Sürenin Dolmasından Sonra

- **Zorunlu işler:** Görevi sona eren vasi yenisi başlayana kadar zorunlu işleri yapar.
- **Tebligat:** Süresi dolan vasiye yapılan tebligat konusunda farklı kararlar vardır.
- **Araştırma:** Yeni vasi veya uzatma kararı olup olmadığı araştırılmıştır.

4 Görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür (TMK m. 482). Yargıtay da sürenin dolmasıyla sona erme kuralını hatırlatırken bu yükümlülüğe değinmiştir.[7]

3 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
4 Yargıtay 12. HD, 28.02.2022, E. 2022/1212, K. 2022/2455; Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/373, K. 2026/6476.
5 Yargıtay 17. HD, 23.09.2010, E. 2010/6942, K. 2010/7217.
6 Yargıtay 8. HD, 17.05.2021, E. 2021/949, K. 2021/4033.
7 Yargıtay 17. HD, 23.09.2010, E. 2010/6942, K. 2010/7217.

Süresi dolan vasiye yapılan tebligatın geçerliliği konusunda farklı kararlar bulun- 5
maktadır. Bir icra takibine ilişkin kararda Yargıtay, yetkili mahkemece görevin sona erdiğine ilişkin karar alınmamışsa süre sonunda vasinin ve mahkemenin zımni kabulüyle görevin devam ettiğini, bunun kısıtlının temsilcisiz kalmaması amacıyla uyumlu olduğunu kabul ederek vasiye yapılan satış ilanı tebligatını usulüne uygun saymıştır.[8] Bir boşanma davasına ilişkin kararda ise Yargıtay, kararın ve temyiz dilekçesinin görev süresi bitmiş temsilciye tebliğ edildiğini belirleyerek yeni vasi atanıp atanmadığının veya görev süresinin uzatılıp uzatılmadığının araştırılmasını, gerekirse yeni vasi atanmasının sağlanmasını ve tebligatın görevli vasiye yapılmasını istemiştir.[9]

IV. Süre Uzatma İstemi ve Yetki

- **Nitelik:** Süresi dolan vasinin yeniden görevlendirilmesi istemi süre uzatma istemidir.
- **Yetki:** Vesayeti kuran mahkeme yetkilidir.
- **Velayet:** Kısıtlı velayet altındaysa aile mahkemesi görevlidir.

Yargıtay, süresi dolan vasinin başka bir mahkemeye başvurarak yeniden vasi atan- 6
mak istemesini vasilik süresinin uzatılması istemi olarak nitelendirmiş; vesayet makamının izni olmadan kısıtlının başka bir yerde oturmasının o yeri yetkili kılmadığını ve uyuşmazlığın vesayeti kuran mahkemede görülmesi gerektiğini kabul etmiştir.[10] Aynı yaklaşım, vasinin süre uzatma istemi üzerine kolluk araştırmasıyla kısıtlının başka bir yerde yaşadığının anlaşıldığı bir dosyada da izlenmiş; yerleşim yeri değişikliği için izin kararı ve izin talebi bulunmadığından vesayet makamı yargı yeri olarak belirlenmiştir.[11]

Kısıtlanan ergin çocuk vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılmışsa (TMK 7
m. 419), süre uzatma istemi velayet hükümlerine tabidir; Yargıtay bu durumda görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğunu belirtmiştir.[12]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vasi**, görev süresinin bitiş tarihini takip etmeli ve süre dolmadan vesayet makamından uzatma istemelidir (TMK m. 456, 480). **Bir davada karşı taraf kısıtlıysa**, tebligatın görev süresi içindeki bir vasiye yapıldığı kontrol edilmelidir; görev süresi bitmiş temsilciye yapılan tebligat bir boşanma davasında yeterli görülme-

8 Yargıtay 12. HD, 28.02.2022, E. 2022/1212, K. 2022/2455.
9 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/373, K. 2026/6476.
10 Yargıtay 17. HD, 23.09.2010, E. 2010/6942, K. 2010/7217; Yargıtay 2. HD, 03.06.2009, E. 2009/1000, K. 2009/10683.
11 Yargıtay 5. HD, 22.05.2025, E. 2025/4858, K. 2025/8169.
12 Yargıtay 20. HD, 14.05.2015, E. 2015/5022, K. 2015/4258.

miştir. **Kısıtlı başka bir şehre taşınmışsa**, süre uzatma istemi vesayeti kuran mahkemeye yapılmalıdır; yerleşim yeri ancak vesayet makamının izniyle değişir (TMK m. 412).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/373 · K. 2026/6476

Boşanma davasında karar, görev süresi bitmiş temsilciye tebliğ edilmişse yeni vasi atanıp atanmadığı veya sürenin uzatılıp uzatılmadığı araştırılmalıdır

Boşanma davasında taraflardan biri kısıtlıydı. Bölge adliye mahkemesi kararı ile temyiz dilekçesi, dosyadaki vesayet kararına göre görev süresi 29.09.2023'te sona ermiş olan temsilcisine tebliğ edilmiştir; kısıtlıya yeni vasi atandığına veya görev süresinin uzatıldığına ilişkin bir karar dosyada ve UYAP'ta bulunmuyordu.

> *Bölge Adliyesi Mahkemesi kararının ve temyiz dilekçesinin dosyada bulunan vesayet mahkemesi kararına göre 29.09.2023 tarihinde görev süresi biten kısıtlı velisine tebliğ edildiği, dosya kapsamında ve UYAP ile oluşturulan elektronik ortamda ise kısıtlıya yeni bir vasi atandığına veya görev süresinin uzatıldığına ilişkin bir kararın yer almadığı belirlenmiştir. Bu itibarla; 1.Kısıtlı …'ye yeni bir vasi atanıp atanmadığı veya eski vasinin görev süresinin uzatılıp uzatılmadığı araştırılarak, a) Mahkeme kararı ve temyiz dilekçesinin görevli vasiye tebliği ile temyiz ve cevap süresi beklenerek, 2.Yeni vasi atanmadığı veya görev süresi uzatılmadığının anlaşılması halinde, a)Davacıya yetki ve izin verilerek kısıtlıya yeni vasi atanmasının sağlanması, b)Mahkeme kararı ve temyiz dilekçesi yeni vasiye tebliğ edilerek temyiz ve cevap süresi beklenerek, belirtilen usuli işlemler tamamlandıktan sonra temyiz incelemesi yapılmak üzere dosyanın Daireye gönderilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 480. maddedeki sürenin dolmasının boşanma davasındaki sonucunu gösterir. Daire, görev süresi biten temsilciye yapılan tebligatla yetinmemiş; kısıtlıya yeni vasi atanıp atanmadığının veya eski vasinin görev süresinin uzatılıp uzatılmadığının araştırılmasını, atanmamış veya uzatılmamışsa davacıya yetki ve izin verilerek yeni vasi atanmasının sağlanmasını ve kararla temyiz dilekçesinin görevli vasiye tebliğ edilmesini aramıştır. Görev süresinin dolmasına rağmen vasinin görevinin zımnen devam ettiğini kabul eden bir karar da bulunmaktadır.[13]

13 Yargıtay 12. HD, 28.02.2022, E. 2022/1212, K. 2022/2455.

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2022 · E. 2022/1212 · K. 2022/2455

Vasilik süresi dolduğu hâlde görevin sona erdiğine ilişkin karar alınmamışsa vasinin görevi zımnen devam eder; bu dönemde vasiye yapılan tebligat geçerli sayılmıştır

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipte satış ilanı, borçlunun vasisine vasilik süresinin dolmasından sonra tebliğ edilmiştir; ardından mahkemece vasilik süresinin uzatılmasına karar verilmiştir. Vasi, satış ilanının vasilik görev süresi içinde tebliğ edilmediğini ileri sürerek ihalenin feshini istemiştir.

> *Somut olayda vasilik kararının sona erdiği tarihten sonra yapılan tebligatı takiben mahkemece yeniden vasilik uzatma kararı verilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 480'inci maddesine göre, vasilik görevi uzatılmadığı takdirde sürenin dolmasıyla kendiliğinden sona erecektir. Ancak, yetkili mahkemece vasinin görevinin sona erdiğine ilişkin karar alınmaması halinde, süre sonunda vasinin ve mahkemenin zımni kabulüyle vasinin görevi devam eder. Bu durum, vesayet altındaki kişinin temsilcisiz kalmaması için getirilen diğer hükümler ve kanun koyucunun iradesiyle de uyumludur.*

DEĞERLENDİRME Karar, sürenin dolmasına rağmen görevine devam eden vasinin durumuna ilişkin bir yaklaşımı yansıtır. Daire, vasilik görevinin uzatılmadığı takdirde sürenin dolmasıyla kendiliğinden sona ereceğini belirtmiş; ancak yetkili mahkemece görevin sona erdiğine ilişkin karar alınmamışsa vasinin ve mahkemenin zımni kabulüyle görevin devam ettiğini, bunun kısıtlının temsilcisiz kalmaması amacıyla uyumlu olduğunu kabul ederek vasiye yapılan satış ilanı tebligatını usulüne uygun saymıştır. İhalenin feshi istemi süresi geçtikten sonra yapıldığından ret kararı sonucu itibarıyla onanmıştır.

3 **YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ**
23.09.2010 · E. 2010/6942 · K. 2010/7217

Görev süresi dolan vasinin yeniden görevlendirilmesi istemi süre uzatma istemidir; vesayeti kuran mahkeme yetkilidir, izinsiz başka yerde oturma yetkiyi değiştirmez

Kişi 2001'de Görele Sulh Hukuk Mahkemesince vesayet altına alınmış ve annesi vasi atanmıştı. Anne, bu kez başka bir yerdeki sulh hukuk mahkemesine başvurarak oğluna vasi olarak atanmak istemiştir. Bu mahkeme talebin vasilik süresinin uzatılmasına ilişkin olduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir; vesayeti kuran mahkeme ise vasilik görevinin iki yıl sonunda uzatılmadığı için kendiliğinden sona erdiğini belirterek o da yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Vasilik görevi uzatılmadığı takdirde, sürenin dolmasıyla sona erer.(TMK.md.480) Görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla görevlidir. Davacının talebi, vasilik süresinin uzatılmasına ilişkindir.Vesayet kararı verilmekle kısıtlının yerleşim yeri artık karar veren vesayet makamının bulunduğu yer olur. (TMK.md.21/2) Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet*

altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez. (TMK. md.412/1) Kısıtlının yerleşim yerinin değiştirildiğine ilişkin vesayet makamının herhangi bir izni bulunmamaktadır. Böyle bir izin alınmaksızın kısıtlının vesayet makamının bağlı bulunduğu yer dışına gitmiş olması veya başka bir yerde oturuyor olması o yeri yetkili kılmaz. Bu durumda uyuşmazlığın vesayet makamı olan Görele Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.

DEĞERLENDİRME Karar, süresi dolan vasinin yeniden görevlendirilmesi isteminin niteliğini ve yetkili makamı belirler. Daire, vasilik görevinin uzatılmadığı takdirde sürenin dolmasıyla sona erdiğini ve görevi sona eren vasinin yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlü olduğunu hatırlatmış; talebi vasilik süresinin uzatılması istemi olarak nitelendirmiştir. Vesayet makamının izni olmadan kısıtlının başka bir yerde oturması o yeri yetkili kılmadığından, uyuşmazlığın vesayeti kuran mahkemede görülmesi gerektiği kabul edilmiştir (TMK m. 412).

4 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
14.05.2015 · E. 2015/5022 · K. 2015/4258

Kısıtlı velayet altında bırakılmışsa süre uzatma istemi velayet hükümlerine tabidir; görevli mahkeme aile mahkemesidir

Ergin bir kişi 2011'de kısıtlanarak babasının velayeti altında bırakılmıştı. Baba, 2013'te vasilik süresinin dolduğunu belirterek sürenin uzatılmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi velayet hükümleri uygulanacağı gerekçesiyle aile mahkemesine görevsizlik kararı vermiştir; aile mahkemesi de görevsizlik kararı vermiştir.

> *"Türk Medenî Kanununun 419/3. maddesi uyarınca, velayet altında bırakılmalarına karar verilen ergin kısıtlı ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda "velayet" hükümleri uygulanacaktır. Bu hükümleri uygulayacak görevli mahkeme ise, 4787 sayılı Kanunun 4. maddesi uyarınca aile mahkemesidir. Bu durumda uyuşmazlığın ... Aile Mahkemesince görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.*

DEĞERLENDİRME Karar, velayet altında bırakılan kısıtlı bakımından yapılan süre uzatma isteminde görevli mahkemeyi belirler. Kısıtlanan ergin çocuk vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılmışsa, onun ve malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümleri uygulanır. Daire, bu hükümleri uygulayacak görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğunu belirterek aile mahkemesini yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 419).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 456:** Görevin süresi.
- **TMK m. 482:** Göreve devam zorunluluğu.
- **TMK m. 479:** Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm.
- **TMK m. 481:** Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.
- **TMK m. 419:** Vasinin atanması.

MADDE

481

B. Sürenin sona ermesi ve uzatılmaması

II. Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması

KANUN METNİ

(1) Vasi, vasiliğe engel bir sebebin ortaya çıkması hâlinde görevinden çekilmek zorundadır.

(2) Vasi, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilir; ancak, önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorundadır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 481, vasilik sırasında ortaya çıkan iki durumu düzenler. Vasiliğe **engel bir sebep** ortaya çıkarsa, örneğin vasi kısıtlanırsa veya vesayet altındaki kişiyle menfaati önemli ölçüde çatışırsa (TMK m. 418), vasi **görevinden çekilmek zorundadır**. Bir **kaçınma sebebi** ortaya çıkarsa vasi sürenin bitiminden önce **görevinden alınmasını isteyebilir**; ancak **önemli sebepler** varsa görevine devam etmek zorundadır. Dört yılı dolduran vasi de kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456). Yargıtay, bu istemler hakkında karar vermekte vesayeti yürüten mahkemenin yetkili olduğunu kabul etmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Vasiliğe engel sebep	Kişinin vasi olmasını engelleyen hâl; kısıtlılık, kamu hizmetinden yasaklılık veya haysiyetsiz hayat, önemli menfaat çatışması veya düşmanlık ve vesayet işine bakan mahkemede hâkimlik (TMK m. 418).
Kaçınma sebebi	Vasinin vasilik görevini üstlenmekten veya sürdürmekten kaçınmasına imkân veren hâl (TMK m. 422, 456/3, 481).
Önemli sebep	Kaçınma sebebi bulunsa bile vasinin görevine devam etmesini gerektiren durum (TMK m. 481/2).

1 Yargıtay 5. HD, 06.10.2025, E. 2025/9269, K. 2025/12410.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 481- Yürürlükteki Kanunun 425 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin birinci fıkrası "vasiliğe engel bir sebebin" ortaya çıkması hâlinde vasinin görevinden çekilmek zorunda olduğunu hükme bağlamaktadır. Buradaki "vasiliğe engel bir sebep" deyimi, yürürlükteki metinde yer alan "ehliyete mani veya vasilikle telifi gayrikabil sebebi" içerecek genişlikte bir kavramdır. Maddenin ikinci fıkrasında, bir kaçınma sebebinin ortaya çıkması durumunda vasinin görev süresinin bitiminden önce görevinden alınmasını isteme olanağı tanınmaktadır. Ancak önemli sebepler varsa vasi süresinin sonuna kadar görevine devam etmekle yükümlüdür.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155*

Tasarının 481. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 476-477); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 425. maddeydi; madde "Ehliyetsizlik veya mazeret" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, ehliyete mani veya vasilikle telifi gayri kabil bir sebebin hudusunda, istifa ile mükelleftir. Kanuni bir itizar sebebi tahaddüs etse bile, fevkalade bir hal olmadıkça vasi, müddetinin hitamından evvel istifa edemez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 425 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 425	4721 sayılı Kanun m. 481
Engel	Ehliyete engel veya vasilikle bağdaşmayan sebep ortaya çıkınca istifa zorunlu	Vasiliğe engel sebep ortaya çıkınca çekilme zorunlu
Kaçınma	Kanuni kaçınma sebebi olsa bile olağanüstü hâl yoksa süre bitmeden istifa edilemez	Kaçınma sebebi ortaya çıkınca süre bitmeden görevden alınma istenebilir
Sınır	Olağanüstü hâl	Önemli sebepler varsa göreve devam zorunlu

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 481. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 476
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Vasiliğe engel sebep	Vasi görevinden çekilmek zorundadır	TMK m. 481/1
Kaçınma sebebi	Vasi sürenin bitiminden önce görevden alınmayı isteyebilir	TMK m. 481/2
Önemli sebep	Varsa vasi görevine devam etmek zorundadır	TMK m. 481/2
Engel sebepler	Kısıtlılık, yasaklılık, menfaat çatışması, hâkimlik	TMK m. 418
Dört yıl	Dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir	TMK m. 456/3
Göreve devam	Görevi sona eren vasi yenisi başlayana kadar zorunlu işleri yapar	TMK m. 482
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 425	Gerekçe, s. 155

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
425. maddesini
karşılar. Birinci fıkradaki **"vasiliğe engel bir sebep"** deyimi, eski metindeki "ehliyete mani veya vasilikle telifi gayrikabil sebebi" içerecek genişlikte bir kavramdır. İkinci fıkra, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığında vasiye görev süresinin bitiminden önce **görevden alınmasını isteme olanağı** tanır; ancak **önemli sebepler varsa** vasi süresinin sonuna kadar görevine devam etmekle yükümlüdür (S. Sayısı 723, s. 155). Tasarının 481. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 476).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasiliğe engel bir sebep ortaya çıkınca vasinin **görevinden çekilmek zorunda** olmasıdır; vasinin kendisi kısıtlandığında görevi sona ermiş sayılmıştır.[2] İkinci nokta, kaçınma sebebinin vasiye yalnız **görevden alınmayı isteme** hakkı vermesi ve önemli sebeplerle göreve devam zorunluluğunun bulunmasıdır. Üçüncü nokta, bu istemlerin **vesayeti yürüten mahkemede** incelenmesidir.[3]

II. Vasiliğe Engel Sebebin Ortaya Çıkması

- **Kural:** Vasiliğe engel bir sebep ortaya çıkarsa vasi görevinden çekilmek zorundadır.

2 Yargıtay 4. HD, 25.03.2019, E. 2018/4015, K. 2019/1717.
3 Yargıtay 5. HD, 12.02.2024, E. 2023/10745, K. 2024/1446.

- **Engeller:** Kısıtlılık, yasaklılık, önemli menfaat çatışması veya düşmanlık, hâkimlik.
- **Kapsam:** Deyim eski metindeki hâlleri de içerecek genişliktedir.

2 Birinci fıkraya göre vasi, vasiliğe engel bir sebebin ortaya çıkması hâlinde görevinden çekilmek zorundadır. Vasiliğe engel sebepler 418. maddede sayılır: kısıtlılar, kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaatiyle önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar ve vesayet işine bakan mahkemelerin hâkimleri vasi olamaz (TMK m. 418). Gerekçeye göre "vasiliğe engel bir sebep" deyimi, eski metindeki "ehliyete mani veya vasilikle telifi gayrikabil sebebi" içerecek genişlikte bir kavramdır (S. Sayısı 723, s. 155).

3 Yargıtay, vasi olan kişinin kendisi vesayet altına alındığında kısıtlanmanın vasiliğe engel bir sebep olduğunu ve vasinin kısıtlıyı temsil hakkının sona erdiğini belirtmiştir.[4] Vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu iddiasıyla vasinin değiştirilmesi istendiğinde ise Yargıtay, istemi vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş ve itirazın önce vesayet makamınca, yerinde görülmezse denetim makamınca incelenmesini aramıştır.[5] Menfaat çatışmasının bulunup bulunmadığı hâkim tarafından re'sen araştırılır.[6]

III. Kaçınma Sebebinin Ortaya Çıkması

- **Hak:** Vasi sürenin bitiminden önce görevden alınmasını isteyebilir.
- **Sınır:** Önemli sebepler varsa vasi görevine devam etmek zorundadır.
- **Dört yıl:** Dört yıl dolunca vasi kaçınma hakkını kullanabilir.

4 İkinci fıkraya göre vasi, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilir; ancak önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorundadır. Gerekçe, önemli sebepler varsa vasinin süresinin sonuna kadar görevine devam etmekle yükümlü olduğunu belirtir (S. Sayısı 723, s. 155). Eski Kanun ise kanuni bir kaçınma sebebi ortaya çıksa bile olağanüstü bir hâl olmadıkça vasinin süresinin bitiminden önce istifa edemeyeceğini öngörüyordu.

5 Vasi, görev süresi dört yılı doldurduğunda da vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir (TMK m. 456). Yargıtay, dört yılı dolduran vasinin kaçınma istemi hakkında karar vermekte vesayeti yürüten mahkemenin yetkili olduğunu, yerleşim yeri değişikliğine ilişkin izin kararı ve izin talebi bulunmadıkça kısıtlının başka bir ilde yaşamasının yetkiyi değiştirmediğini kabul etmiştir.[7]

4 Yargıtay 4. HD, 25.03.2019, E. 2018/4015, K. 2019/1717.
5 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/10648, K. 2018/742.
6 Yargıtay 20. HD, 10.06.2014, E. 2014/4652, K. 2014/6349.
7 Yargıtay 5. HD, 06.10.2025, E. 2025/9269, K. 2025/12410.

IV. Çekilme ve Kaçınma İstemlerinin İncelenmesi

- **Yetki:** İstemleri vesayeti yürüten mahkeme inceler.
- **Atama sırasında kaçınma:** Vesayet makamı sebebi yerinde görmezse görüşüyle birlikte denetim makamına bildirir.
- **Göreve devam:** Yeni vasi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işler sürer.

Yargıtay, vasinin görevinden istifasının kabul edilerek kısıtlıya başka bir vasi atanması istemi bakımından, kısıtlı veya vasiden bir istem olmadan verilen yerleşim yeri izniyle yetkinin başka mahkemeye geçmeyeceğini kabul ederek vesayeti yürüten mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.[8] Bu dosyada ilk derece mahkemelerinden biri, çekilme istemini kaçınma sebebi belirtilmediği ve vasiliğe engel bir sebebe ilişkin delil bulunmadığı gerekçesiyle reddetmişti. 6

Atama sırasında ileri sürülen kaçınma sebepleri 422. maddedeki usule tabidir: vesayet makamı sebebi yerinde görürse yeni bir vasi atar, yerinde görmezse görüşüyle birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir (TMK m. 422). Yargıtay, atanan vasinin kaçınma istemi karşısında vesayet makamının bu usulü uygulamak yerine yetkisizlik kararı vermesini bozmuştur.[9] Görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür (TMK m. 482). 7

UYGULAMA NOTU

Vasiliğe engel bir durum ortaya çıkmışsa, örneğin vesayet altındaki kişiyle vasinin menfaati önemli ölçüde çatışıyorsa, vasi durumu vesayet makamına bildirerek görevden çekilmelidir (TMK m. 418, 481/1). **Bir kaçınma sebebi ortaya çıkmışsa** veya görev süresi dört yılı doldurmuşsa, vasi vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesine başvurarak görevden alınmasını isteyebilir; önemli sebepler varsa görevine devam etmesi istenebilir (TMK m. 456, 481/2). **Yeni vasi göreve başlayıncaya kadar** zorunlu işleri yapmayı sürdürün (TMK m. 482).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ
06.10.2025 · E. 2025/9269 · K. 2025/12410

Görev süresi dört yılı dolan vasinin kaçınma istemini vesayeti yürüten mahkeme karara bağlar; izinsiz yerleşim yeri değişikliği yetkiyi değiştirmez

Kişi 405. madde uyarınca kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı. Vasi, 2024'te vasilik süresinin dört yılı doldurduğunu belirterek vasilikten kaçınma isteminin kabulünü ve kısıtlıya başka vasi atanmasını istemiştir; kısıtlı da kısıtlılığının kaldırılmasını

8 Yargıtay 5. HD, 12.02.2024, E. 2023/10745, K. 2024/1446.
9 Yargıtay 2. HD, 12.07.2007, E. 2007/11135, K. 2007/11112.

istemiştir. Vesayeti yürüten mahkeme, kolluk araştırmasına göre kısıtlının başka bir ilde yaşadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir karar bulunmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Gaziantep 4. Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 sayılı Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı ve kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadığından konu ile ilgili karar vermekte Gaziantep 4. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 481. maddenin ikinci fıkrasındaki kaçınma isteminin hangi mahkemece inceleneceğini gösterir. Vasi, görev süresi dört yılı doldurduğu için kaçınma hakkını kullanmıştı (TMK m. 456). Daire, vesayet makamının yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir izin kararı ve kısıtlı veya vasinin bu yönde bir izin talebi bulunmadığından, kaçınma ve kaldırma istemleri hakkında karar vermekte vesayeti yürüten mahkemenin yetkili olduğunu belirterek bu mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

2 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
12.02.2024 · E. 2023/10745 · K. 2024/1446

Vasinin görevden çekilme ve yerine başka vasi atanması istemini vesayeti yürüten mahkeme karara bağlar; istem olmadan verilen yerleşim yeri izni yetkiyi değiştirmez

Kişi 2007'de 405. madde uyarınca kısıtlanmış, 2011'de kendisine vasi atanmıştı. Vasi 2022'de vasilik görevinden istifasının kabul edilerek kısıtlıya başka bir vasi atanmasını istemiştir. Vesayeti yürüten mahkeme, kısıtlının başka bir ilde oturduğu gerekçesiyle yerleşim yeri değişikliğine izin vererek yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyanın gönderildiği mahkeme önce, kaçınma sebebi belirtilmediği ve vasiliğe engel bir sebebe ilişkin delil bulunmadığı gerekçesiyle çekilme istemini reddetmiştir; daha sonra o da yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlı ya da vasisinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan vesayet makamı olan Fatsa Sulh Hukuk Mahkemesince kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ve dosyanın Antalya Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği anlaşılmakla dosya hakkında karar vermekte Fatsa Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin görevden çekilme isteminde yetkili mahkemeye ilişkindir. Dosyada ilk derece mahkemelerinden biri, çekilme istemini 481. maddedeki iki hâl bakımından, yani vasiliğe engel bir sebep ve kaçınma sebebi yönünden değerlendirmişti. Daire ise yalnız yetki sorununu incelemiş; kısıtlı veya vasiden bir istem olmadan verilen yerleşim yeri izniyle yetkinin başka mahkemeye geçmeyeceğini kabul ederek vesayeti yürüten mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir (TMK m. 412).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/10648 · K. 2018/742

Vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu iddiasıyla vasinin değiştirilmesi istemi, vasinin şahsına itiraz olarak önce vesayet makamınca, reddedilirse denetim makamınca incelenir

Kısıtlı adayına vasi atanmıştı. Bir akrabası, atanan vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğunu ileri sürerek vasiliğin iptalini ve kendisinin vasi olarak atanmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi, yeni vasi adayının sicil kaydına göre vasiliğe engel hâli bulunduğunu ve mevcut vasinin görevini yapamadığının kanıtlanamadığını belirterek itirazı reddetmiştir; karar temyiz edilmiştir.

> *Türk Medeni Kanununun 422. maddesinde, vasinin şahsına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevinin, öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına ait olacağı; 397. maddesinde ise denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesinde olduğu hükme bağlandığından; temyiz dilekçesinin vasi adayının, atanan vasinin şahsına itirazı olarak kabul edilip, yapılan bu itirazın öncelikle sulh hukuk mahkemesince değerlendirilerek yerinde görülmediği de gözetilerek buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE…*

DEĞERLENDİRME Karar, vasiliğe engel bir sebebin iddia edildiği istemlerde izlenecek yolu gösterir. Menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaatiyle önemli ölçüde çatışanlar vasi olamaz (TMK m. 418); böyle bir engel sonradan ortaya çıkarsa vasi görevinden çekilmek zorundadır (TMK m. 481). Daire, menfaat çatışması iddiasıyla yapılan istemi vasinin şahsına itiraz olarak nitelendirmiş; itirazın önce vesayet makamınca değerlendirilmesini, yerinde görülmezse kararla birlikte dosyanın denetim makamına gönderilmesini ve denetim makamınca kesin karar verilmesini aramıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 456:** Görevin süresi.
- **TMK m. 479:** Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm.
- **TMK m. 480:** Sürenin dolması.
- **TMK m. 482:** Göreve devam zorunluluğu.
- **TMK m. 483:** Görevden alma sebepleri.

MADDE

482

B. Sürenin sona ermesi ve uzatılmaması

III. Göreve devam zorunluluğu

KANUN METNİ

Görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 482, vasilik görevinin sona ermesiyle yeni vasinin göreve başlaması arasındaki dönemi düzenler. Görevi sona eren vasi, **yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür**. Yargıtay, vasi görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevinin devam ettiğini kabul etmiş ve tebligatın bu vasiye usulüne uygun yapılmasını aramıştır.[1] **Vesayetin kendisi kalkmışsa** ise karar görevi sona eren vasiye değil, fiil ehliyetini yeniden kazanan kişiye tebliğ edilmelidir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Zorunlu işler	Yeni vasi göreve başlayıncaya kadar ertelenmesi vesayet altındaki kişinin menfaatine zarar verebilecek işler (TMK m. 482).
Geçici görev	Vasilikten kaçınan veya atanmasına itiraz edilen kişinin, yerine başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmesi (TMK m. 423).
Görevin sona ermesi	Vasilik görevinin ölüm, ehliyet kaybı, sürenin dolması, çekilme veya görevden alma gibi sebeplerle bitmesi (TMK m. 479-483).

1 Yargıtay 12. HD, 13.12.2022, E. 2022/10701, K. 2022/13281.
2 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/10362, K. 2026/5316.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 482- Yürürlükteki Kanunun 426 ncı maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur. Yürürlükteki metinde yer alan "zaruri olan idari tasarruflar" yerine "zorunlu işler" deyimi kullanılmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155*

Tasarının 482. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 477); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 426. maddeydi; madde "İdareye devam" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasi, halefi işe başlayıncaya kadar zaruri olan idari tasarrufları ifa ile mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 426 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 426	4721 sayılı Kanun m. 482
Yükümlü	Vasi	Görevi sona eren vasi
Kapsam	Zaruri olan idari tasarruflar	Zorunlu işler
Süre	Halefi işe başlayıncaya kadar	Yenisi göreve başlayıncaya kadar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 482. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 477
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlülük	Görevi sona eren vasi zorunlu işleri yapar	TMK m. 482
Süre	Yeni vasi göreve başlayıncaya kadar	TMK m. 482
Atamada	Kaçınan veya itiraz edilen vasi yerine başkası atanıncaya kadar görev yapar	TMK m. 423
Görevden alma	Görevden alınıncaya ve yenisi başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevi sürer	TMK m. 482
Kesin hesap	Görevi sona eren vasi son rapor ve kesin hesap verir	TMK m. 489

Konu	Kural	Dayanak
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 426	Gerekçe, s. 155

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
426. maddesini
karşılar; **hüküm değişikliği yoktur**. Eski metinde yer alan **"zaruri olan idari tasarruflar"** yerine **"zorunlu işler"** deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Tasarının 482. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 477).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, görevi sona eren vasinin **yenisi göreve başlayıncaya kadar** zorunlu işleri yapmak zorunda olmasıdır. İkinci nokta, görevden alma süreci devam ederken **mevcut vasinin görevinin sürmesi** ve tebligatın ona usulüne uygun yapılmasıdır.[3] Üçüncü nokta, vesayet **kendiliğinden kalkmışsa** göreve devam zorunluluğunun tebligata dayanak olmamasıdır; bir boşanma davasında karar kısıtlılığı sona eren eşe tebliğ edilmek üzere dosya geri çevrilmiştir.[4]

II. Zorunlu İşleri Yapma Yükümlülüğü

- **Kural:** Görevi sona eren vasi yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapar.
- **Amaç:** Vesayet altındaki kişinin temsilcisiz kalmaması.
- **Deyim:** Eski metindeki "zaruri olan idari tasarruflar" yerine "zorunlu işler".

2 Madde, vasilik görevinin sona ermesiyle yeni vasinin göreve başlaması arasındaki dönemi düzenler: görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür. Gerekçeye göre madde eski Kanun'un 426. maddesini karşılar ve hüküm değişikliği yoktur; eski metinde yer alan "zaruri olan idari tasarruflar" yerine "zorunlu işler" deyimi kullanılmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Kanun hangi işlerin zorunlu sayılacağını ayrıca saymaz.

3 Benzer bir kural atama aşaması için de öngörülmüştür: vasiliğe atanan kimse, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 423). Yargıtay, vasilik görevinin uzatılmadığı takdirde sürenin dolmasıyla sona erdiğini belirtirken görevi sona eren vasinin yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla görevli olduğunu da hatırlatmıştır.[5]

3 Yargıtay 12. HD, 13.12.2022, E. 2022/10701, K. 2022/13281.
4 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/10362, K. 2026/5316.
5 Yargıtay 17. HD, 23.09.2010, E. 2010/6942, K. 2010/7217.

III. Görevden Alma Sürecinde Mevcut Vasi

- **Kural:** Görevden alınıncaya ve yenisi başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevi sürer.
- **Tebligat:** Tebligat mevcut vasiye yapılır.
- **Usul:** Tebligatın kendisi de usulüne uygun olmalıdır.

4 Yargıtay, vasinin görevden alınmasına ilişkin dava derdest iken görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevinin devam ettiğini belirterek kararın mevcut vasiye tebliğini aramıştır.[6] Bir icra takibinde de mevcut vasiye yapılan satış ilanı tebligatı doğru muhataba yapılmış sayılmış; ancak tebligat Tebligat Kanunu ve Yönetmeliği hükümlerine uygun yapılmadığından usulsüz bulunmuş ve vasiye usulsüz tebliğ başlı başına ihalenin feshi sebebi sayılmıştır.[7]

IV. Vesayetin Kendiliğinden Kalktığı Hâl

- **Fark:** Vesayet kalkmışsa kişi fiil ehliyetini yeniden kazanır.
- **Tebligat:** Karar kişinin kendisine tebliğ edilir.
- **Boşanma:** Görevi sona eren vasiye yapılan tebligatla yetinilmemiştir.

5 Göreve devam zorunluluğu, vesayet sürerken vasilik görevinin sona erdiği hâllere ilişkindir. Vesayetin kendisi sona ermişse, örneğin hükümlü hapisten çıktığında vesayet kendiliğinden kalkar (TMK m. 471) ve kişi kendi işlemlerini kendisi yapar. Yargıtay, hükümlü erkeğin denetimli serbestliğe sevk edilmesiyle vesayetin kendiliğinden kalkmış sayıldığı bir boşanma davasında, bölge adliye mahkemesi kararının erkeğe değil görevi sona eren vasiye tebliğ edilmesini yeterli görmemiş; kararın kısıtlılığı sona eren erkeğe usulüne uygun tebliğ edilmesini ve temyiz süresinin beklenmesini istemiştir.[8]

V. Sorumluluk ve Kesin Hesap

- **Kesin hesap:** Görevi sona eren vasi son rapor ve kesin hesap verir.
- **Sorumluluk:** Vesayet makamı görevin sona erdiğine karar verinceye kadar sürer.
- **Teslim:** Malvarlığı teslime hazır bulundurulur.

6 Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle ve malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmakla yükümlüdür (TMK m. 489). Yargıtay, vesayet kendiliğinden sona ermiş olsa bile vasinin sorumluluğunun, vesayet

6 Yargıtay 2. HD, 14.02.2006, E. 2006/1209, K. 2006/1537.
7 Yargıtay 12. HD, 13.12.2022, E. 2022/10701, K. 2022/13281.
8 Yargıtay 2. HD, 11.05.2026, E. 2025/10362, K. 2026/5316.

makamınca görevinin sona erdiğine karar verilinceye kadar devam ettiğini kabul etmiştir.[9]

UYGULAMA NOTU

Görevi sona eren vasi, yeni vasi göreve başlayıncaya kadar ertelenemeyecek işleri yapmayı sürdürmeli, son rapor ve kesin hesabı hazırlamalıdır (TMK m. 482, 489). **Karşı tarafı kısıtlı olan bir dava varsa**, tebligatın görevi süren vasiye yapıldığı ve usulüne uygun olduğu kontrol edilmelidir. **Karşı tarafın vesayeti kalkmışsa**, örneğin hükümlü eş tahliye olmuşsa, kararların eşin kendisine tebliğ edilmesi gerektiği mahkemeye bildirilmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
11.05.2026 · E. 2025/10362 · K. 2026/5316

Vesayet kendiliğinden kalkmışsa görevi sona eren vasiye yapılan tebligat yeterli değildir; karar kısıtlılığı sona eren eşe tebliğ edilmelidir

Boşanma davasında davalı erkek hükümlülüğü nedeniyle kısıtlıydı. Vesayet makamı, erkeğin denetimli serbestliğe sevk edildiğini belirleyerek 08.12.2023 tarihli ek kararla vesayetin kendiliğinden kalkmış sayılmasına karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi kararı ise erkeğe değil, görevi sona eren vasiye tebliğ edildi ve kararı vasi temyiz etmiştir.

> *Bölge Adliye Mahkemesince verilen karar erkek adına vasi tarafından temyiz edilmiş ise de; vesayete ilişkin Tarsus 2.Sulh Hukuk Mahkemesinin 2021/1214 Esas - 2022/640 Karar sayılı dosyasında 08.12.2023 tarihli ek karar ile davalı ... hakkında denetimli serbestliğe sevk edildiği anlaşıldığından vesayetin kendiliğinden kalkmış sayılmasına karar verildiği, Bölge Adliye Mahkemesi karar ilamının davalı ...'e tebliğ edilmek yerine 29.10.2025 tarihinde görevi sona eren vasiye tebliğ edildiği belirlenmiştir. Bu itibarla; a)Kısıtlılık hali sona ermekle davalı ...'e usulüne uygun tebliğ yapılması, b) Temyiz süresinin beklenmesi, c) Kararın süresinde davalı ... tarafından temyiz edilmesi hâlinde ise 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 366. maddesi atfıyla aynı Kanun'un 344. maddesinde belirtilen usuli işlemlerin yapılması ve temyiz dilekçesinin karşı tarafa tebliğ edilmesi suretiyle belirtilen usuli işlemler tamamlandıktan sonra temyiz incelemesi yapılmak üzere dosyanın Daireye gönderilmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 482. maddedeki göreve devam zorunluluğunun sınırını gösterir. Madde, görevi sona eren vasinin yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmasını düzenler; vesayetin kendisi kalktığında ise kişi fiil ehliyetini yeniden kazanır. Daire, kısıtlılık hâli sona erdiğinden kararın davalı erkeğe usulüne

9 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

uygun tebliğ edilmesini, temyiz süresinin beklenmesini ve temyiz hâlinde gerekli işlemlerin yapılmasını istemiştir (TMK m. 471).

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
13.12.2022 · E. 2022/10701 · K. 2022/13281

Vasi görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevi sürer; bu dönemde tebligat mevcut vasiye usulüne uygun yapılmalıdır

Borçlu vesayet altındaydı ve taşınmazının satışı için icra takibi yürütülüyordu. Satış ilanı mevcut vasiye Tebligat Kanunu'nun 21. maddesine göre tebliğ edilmek istendi; tebligat şerhinde muhatabın çarşıda olduğunu bildiren komşunun ve haber verilen komşunun adı ve soyadı yer almıyordu. Borçlu, satış ilanı tebliğinin usulsüz olduğunu ileri sürerek ihalenin feshini istemiştir; yargılama sırasında yerini mirasçıları almıştır.

> *Somut olayda, şikayetçi borçluya tayin edilen vasi görevden alınıncaya kadar ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevi devam edeceği anlaşılmakla vasi ... adına gönderilen satış ilanı tebligatının 18.12.2017 tarihinde, "Adres tevziat saatlerinde kapalı olup en yakın komşusu isim ve imzadan imtina ederek muhatabın çarşıda olduğunu beyan etti TK 21 maddesine göre mahalle muhtarının imzasına tebliğ edildi. 2 nolu haber kağıdı kapıya yapıştırıldı. İsim ve imzadan imtina eden komşusuna haber verildi." şerhi verilerek 7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun 21/1. maddesine göre tebliğ edilmek istendiği görülmektedir. Ancak tebligatta muhatabın çarşıda olduğunu bildiren komşunun ad ve soyadı alınmadan ve haber verilen komşunun ad ve soyadı belirtilmeden yapılan tebligat bu hali ile 7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun 21/1. maddesi ile Tebligat Yönetmeliği'nin 30 ve 35. maddeleri hükümlerine uygun yapılmadığından usulsüzdür.*

DEĞERLENDİRME Karar, 482. maddedeki göreve devam zorunluluğunun tebligata etkisini gösterir. Daire, borçluya atanan vasi görevden alınıncaya ve yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut vasinin görevinin devam ettiğini kabul ederek satış ilanının mevcut vasiye tebliğini doğru muhataba yapılmış saymış; ancak tebligatın Tebligat Kanunu ve Tebligat Yönetmeliği hükümlerine uygun yapılmadığını belirtmiştir. Vasiye satış ilanının usulsüz tebliğini başlı başına ihalenin feshi sebebi sayan Daire, şikâyetin kabulü gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 423:** Geçici görev.
- **TMK m. 479:** Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm.
- **TMK m. 480:** Sürenin dolması.
- **TMK m. 481:** Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması.
- **TMK m. 483:** Görevden alma sebepleri.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap ve malvarlığının teslimi.
- **TMK m. 471:** Hükümlülerde vesayetin sona ermesi.

MADDE

483

C. Görevden alınma
I. Sebepleri

KANUN METNİ

(1) Vasi, görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunur ya da borç ödemede acze düşerse, vesayet makamı tarafından görevden alınır.
(2) Vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 483, vasinin görevden alınma sebeplerini iki fıkrada düzenler. Vasi görevini **ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır, güveni sarsıcı davranışlarda bulunur veya borç ödemede acze düşerse** vesayet makamı tarafından görevden alınır. Vasinin **görevini yapmakta yetersizliği** yüzünden vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı **kusuru olmasa bile** vasiyi görevden alabilir. Görevden alma kararını vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi verir;[1] bu karara karşı temyiz değil, denetim makamına itiraz yolu açıktır.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Görevden alma	Vesayet makamının, kanundaki sebeplerden biri gerçekleşen vasinin görevine son vermesi (TMK m. 483).
Savsaklama	Vasinin kanundan doğan görevlerini, örneğin kişiye özen, yönetim, rapor ve hesap verme yükümlülüklerini ağır biçimde yerine getirmemesi.
Yetersizlik	Vasinin kusuru olmasa bile görevini yapabilecek durumda olmaması ve bu yüzden vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin tehlikeye düşmesi (TMK m. 483/2).

1 Yargıtay 2. HD, 28.02.2011, E. 2010/13952, K. 2011/3350.
2 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/619, K. 2012/20287.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 483- Yürürlükteki Kanunun 427 nci maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak suretiyle yeniden ve iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Maddede "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Bu şekilde madde İsviçre Medenî Kanununun 445 inci maddesine uygun hâle getirilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155*

Tasarının 483. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 477); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 427. maddeydi; madde "Azil" ana başlığı altında "Sebepleri" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasinin, vasiliğe gayri layık bir hali anlaşılır veya vazifesini ifada sui istimali veya fahiş bir ihmali görülürse mahkemei asliye tarafından azlolunur. Borcunu ödemekten aciz kalan vasi hakkında da hüküm böyledir. Sulh hakimi, vesayet altındaki kimsenin menfaatlerini tehlikede gördüğü anda; vazifesini gereği gibi ifa edemiyen vasinin başka bir kusuru olmasa bile, vazifesine nihayet verebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 427 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 427	4721 sayılı Kanun m. 483
Kusura dayalı sebepler	Vasiliğe layık olmayan hâl, görevde kötüye kullanma, ağır ihmal	Görevi ağır surette savsaklama, yetkileri kötüye kullanma, güveni sarsıcı davranış
Ödeme güçsüzlüğü	Borcunu ödemekten aciz kalma	Borç ödemede acze düşme
Görevden alan	Mahkemei asliye (azil); sulh hâkimi (kusursuz hâl)	Vesayet makamı
Kusursuz görevden alma	Görevini gereği gibi yapamayan vasi, menfaat tehlikedeyse	Görevini yapmakta yetersiz vasi, menfaat tehlikedeyse
Yapı	Tek fıkra, üç cümle	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 483. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 477
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kusura dayalı sebepler	Ağır savsaklama, yetkileri kötüye kullanma, güveni sarsıcı davranış	TMK m. 483/1
Ödeme güçsüzlüğü	Borç ödemede acze düşme	TMK m. 483/1
Kusursuz görevden alma	Yetersizlik yüzünden menfaatin tehlikeye düşmesi	TMK m. 483/2
Yetkili makam	Vesayet makamı, yani sulh hukuk mahkemesi	TMK m. 397, 483
Usul	İstek veya re'sen; araştırma, dinleme, uyarı	TMK m. 484, 485
Başvuru yolu	On gün içinde denetim makamına itiraz	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 427	Gerekçe, s. 155

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **427. maddesini** karşılar; **anlaştırılarak yeniden ve iki fıkra hâlinde** kaleme alınmış, **"sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmış ve madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 445. maddesine uygun hâle getirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 155). Tasarının 483. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 477).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, birinci fıkradaki sebeplerden biri gerçekleştiğinde Kanun'un **"görevden alınır"** dediği, ikinci fıkradaki yetersizlik hâlinde ise **"görevden alabilir"** diyerek vesayet makamına takdir tanıdığıdır. İkinci nokta, görevden alma istemini **vesayet makamının esastan karara bağlaması** gerektiğidir.[3] Üçüncü nokta, bu karara karşı **tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz** edilmesidir; temyiz dilekçesi verilse bile Yargıtay dilekçeyi itiraz sayarak dosyayı geri çevirmektedir.[4]

II. Kusura Dayalı Görevden Alma Sebepleri

- **Savsaklama:** Vasi görevini ağır surette savsaklarsa görevden alınır.
- **Kötüye kullanma ve güven:** Yetkilerin kötüye kullanılması ve güveni sarsıcı davranış.
- **Aciz:** Borç ödemede acze düşen vasi de görevden alınır.

3 Yargıtay 2. HD, 28.02.2011, E. 2010/13952, K. 2011/3350.
4 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/619, K. 2012/20287.

Birinci fıkra dört sebep sayar: görevin ağır surette savsaklanması, yetkilerin kötüye kullanılması, güveni sarsıcı davranışlar ve borç ödemede acze düşme. Bu sebeplerden biri gerçekleştiğinde Kanun, vasinin vesayet makamı tarafından "görevden alınır" olduğunu söyler. Eski Kanun'da bu hâllerde azil kararını mahkemei asliye verirdi; yeni metinde karar yetkisi vesayet makamına verilmiş ve madde İsviçre Medenî Kanunu'nun 445. maddesine uygun hâle getirilmiştir (S. Sayısı 723, s. 155). 2

Bir olayda vesayet makamı, kısıtlının paylı taşınmazlarının satışı sürecindeki davranışları nedeniyle vasinin yetkilerini kötüye kullandığı ve güveni sarsıcı davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle görevine son vermiş, bir avukatı vasi atamış ve yeni vasiye kısıtlı adına alacak davası açma izni vermiştir; Yargıtay bu davada verilen kararı onamıştır.[5] Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan ayrıca sorumludur (TMK m. 467). 3

III. Kusur Aranmayan Görevden Alma: Yetersizlik

- **Ölçüt:** Vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin tehlikeye düşmesi.
- **Kusur:** Vasinin kusuru aranmaz.
- **Takdir:** Vesayet makamı görevden "alabilir".

İkinci fıkra, vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düştüğünde, vesayet makamının kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabileceğini düzenler. Eski Kanun da sulh hâkiminin, vesayet altındaki kişinin menfaatlerini tehlikede gördüğünde görevini gereği gibi yapamayan vasinin görevine kusuru olmasa bile son verebileceğini kabul ediyordu. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, borçlunun hükümlü, vasisinin de tutuklu olduğu bir ihalenin feshi davasında, vasinin yetersizliği sebebiyle görevden alınmasının istenebileceğini ve vesayet makamının bunu re'sen gözeterek kısıtlının korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlü olduğunu belirtmiş; satış ilanı tebliğinin beklenen amaca uygun olmadığını kabul ederek oy çokluğuyla ihalenin feshi gerektiği sonucuna varmıştır.[6] 4

IV. Yetkili Makam ve Karara Karşı Başvuru Yolu

- **Makam:** Görevden alma kararını vesayet makamı verir.
- **Esas:** İstem esastan incelenip karara bağlanmalıdır.
- **İtiraz:** Karara karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edilir.

5 Yargıtay 3. HD, 19.09.2024, E. 2023/884, K. 2024/2395.
6 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2024/780, K. 2025/377.

5 Vasi, vesayet makamı tarafından görevden alınır ve vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Yargıtay, görevden alma ve yeni vasi atanması isteminde işin esası incelenmeden verilen kararı bozmuş; mahkemenin istemi esastan karara bağlaması, bu karara itiraz edilirse dosyayı denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine göndermesi gerektiğini belirtmiştir.[7] Vesayet makamının görevden alma istemi hakkındaki kararı temyiz edilemez; bu karara karşı denetim makamına itiraz edilir ve denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak kesin karar verir.[8]

6 Görevden alma istemi karara bağlanmadan dosyanın denetim altında devamına karar verildiği bir olayda da Yargıtay, temyiz dilekçesini vasinin değiştirilmesi istemi hakkında karar verilmemesine karşı itiraz sayarak dosyayı denetim makamına gönderilmek üzere geri çevirmiştir.[9] Görevden alma, atamaya itirazdan ayrı bir yoldur: ilgililer atamanın kanuna aykırı olduğunu, vasinin atandığını öğrendikleri günden başlayarak on gün içinde ileri sürebilir (TMK m. 422); görevden alma ise 483. maddede sayılan sebeplere dayanır ve Kanun bu istem için ayrı bir süre öngörmez. Görevden almadan önce vesayet makamının araştırma yapması, vasiyi dinlemesi ve ağır olmayan hâllerde uyarıda bulunması gerekir (TMK m. 485).

V. Uygulama Alanı: Kayyım, Tereke Temsilcisi ve Velâyet

- **Kayyım:** Vasi hakkındaki hükümler aksi belirtilmedikçe kayyıma da uygulanır.
- **Tereke temsilcisi:** Görevden alma hükmü tereke temsilcisine de uygulanır.
- **Velâyet:** Velâyet altında bırakılan kısıtlıda velâyet hükümleri uygulanmıştır.

7 Kanun, vasi hakkındaki hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanacağını öngörür (TMK m. 403). Yargıtay, miras ortaklığına atanan tereke temsilcisinin değiştirilmesi isteminde 483. maddenin tereke temsilcisi hakkında da uygulanacağını belirtmiş; yeni temsilcinin şahsına yönelik itirazların önce vesayet makamınca, kabul edilmezse önceki temsilcinin görevden alınmasına ilişkin itirazlarla birlikte denetim makamınca incelenmesini istemiştir.[10]

8 Kısıtlanan ergin çocuk vesayet altına alınmayıp ana ve babasının velâyeti altında bırakılmışsa (TMK m. 419), velâyetin diğer ebeveyne verilmesi istemi Yargıtay çoğunluğunca velâyet hükümlerine tabi görülmüş ve görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu kabul edilmiştir.[11]

UYGULAMA NOTU

7 Yargıtay 2. HD, 28.02.2011, E. 2010/13952, K. 2011/3350.
8 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/619, K. 2012/20287.
9 Yargıtay 8. HD, 15.02.2018, E. 2017/13348, K. 2018/2263.
10 Yargıtay 2. HD, 23.02.2012, E. 2010/18663, K. 2012/3575.
11 Yargıtay 2. HD, 12.12.2011, E. 2011/10880, K. 2011/21775.

Vasinin görevini savsakladığı veya yetkilerini kötüye kullandığı düşünülüyorsa, somut olaylar ve belgeler, örneğin verilmeyen hesaplar veya izinsiz işlemler, vesayet makamına yazılı olarak bildirilmeli ve görevden alma istenmelidir (TMK m. 483, 484). **Hakkında görevden alma istemi bulunan vasinin** vesayet makamınca dinlenme hakkı bulunduğu unutulmamalıdır (TMK m. 485). **Karar tebliğ edilmişse**, on günlük itiraz süresi kaçırılmadan denetim makamına itiraz edilmelidir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**
19.09.2024 · E. 2023/884 · K. 2024/2395

Yetkilerini kötüye kullanan ve güveni sarsıcı davranışlarda bulunan vasi görevden alınmış, yeni vasi kısıtlı adına alacak davası açmıştır

Vesayet altındaki babaya kızı vasi olarak atanmıştı. Vasi, babanın paylı taşınmazlarının satışı için vesayet makamına başvurmuştur; paylar ise kısıtlı babanın noterde verdiği vekâletnameye dayanılarak bir vekil tarafından bir şirkete satılmıştır. Vesayet makamı önceki vasinin görevine son vererek bir avukatı vasi atadı ve yeni vasiye alacak davası açma izni vermiştir. Dava önceki vasi ve satışı yapan vekil aleyhine açılmıştır.

> *…vesayet makamının 05.02.2014 tarihli vesayet dosyasındaki ek kararında; davalı …'nun, 4721 sayılı TMK'nın 483 üncü maddesinin birinci fıkrası gereği vasilik görevini kötüye kullandığı ve güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle vasilik görevine son verildiği, aynı tarihli kararla Ankara Barosu avukatlarından …'ın vasi olarak atandığı, ayrıca vesayet makamınca 05.10.2015 tarihinde kısıtlının haklarını korumak bakımından alacak davası açmak üzere izin ve yetki verildiği…*

DEĞERLENDİRME Karar, 483. maddenin birinci fıkrasındaki yetkileri kötüye kullanma ve güveni sarsıcı davranış sebeplerinin uygulamadaki görünümünü gösterir. Alıntı, ilk derece mahkemesinin Yargıtay kararında aktarılan tespitlerindendir. İlk derece mahkemesi, fiil ehliyeti bulunmayan kısıtlının verdiği vekâletnamenin geçersiz olduğunu ve vekilin aldığı satış bedelini iade etmekle yükümlü olduğunu belirlemiştir. Daire, vekilin satış bedelinin tamamını kısıtlıya ödediğini ispatlayamadığını belirterek bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır. Görevden alınan vasinin verdiği zarardan sorumluluğu ayrıca doğar (TMK m. 467).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
28.02.2011 · E. 2010/13952 · K. 2011/3350

Vasiyi görevden alma yetkisi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesindedir; görevden alma istemi esastan karara bağlanmalıdır

Vesayet altındaki kişinin vasisinin görevden alınması ve yerine yeni vasi atanması istendi. Sulh hukuk mahkemesi istemin esasına girmeden karar verdi ve karar temyiz edilmiştir.

> *Dava vasinin görevden alınması ve yeni vasi atanmasına ilişkindir. (TMK.md.484) Vasi vesayet makamı tarafından görevden alınır. (TMK.mad.483) Vesayet makamı ise Sulh Hukuk Mahkemesidir. (TMK.mad.397/2) Açıklanan nedenle, yargılamaya devam edilerek işin esasıyla ilgili olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi bu karara itiraz edilmesi halinde dosyanın denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekirken işin esası incelenmeksizin yazılı şekilde hüküm tesisi doğru değildir.*

DEĞERLENDİRME Karar, görevden alma isteminde yetkili makamı ve mahkemenin yükümlülüğünü gösterir. Vasi, vesayet makamı tarafından görevden alınır ve vesayet makamı sulh hukuk mahkemesidir. Mahkeme istemi esastan inceleyip olumlu ya da olumsuz bir karar vermeli, bu karara itiraz edilirse dosyayı denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine göndermelidir (TMK m. 488). Daire, işin esası incelenmeden verilen kararı bozmuştur.

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
23.02.2012 · E. 2010/18663 · K. 2012/3575

Görevden alma hükmü tereke temsilcisi hakkında da uygulanır

Miras ortaklığına atanmış tereke temsilcisinin değiştirilmesi istendi. Yeni atanan temsilcinin şahsına ve önceki temsilcinin görevden alınmasına yönelik itirazlar temyiz dilekçesiyle Yargıtay'a taşınmıştır.

> *Öte yandan Türk Medeni Kanununnu 483. maddesinde vasinin görevden alınması düzenlenmiş olup; bu hüküm tereke temsilcisi hakkında da uygulanacaktır. Türk Medeni Kanununun 488. maddesinde vesayet makamı kararlarına karşı on gün içerisinde denetim makamına itiraz edilebileceği hükme bağlanmıştır. Öyle ise yeni atanan tereke temsilcisinin şahsına yapılan itirazların öncelikle vesayet makamı tarafından incelenmesi, vesayet makamı tarafından kabul edilmemesi halinde bu hususun ve eski tereke temsilcisinin görevden alınmasına ilişkin itirazların denetim makamınca incelenmesi gerekir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 483. maddenin yalnız vasiler için değil, özel kayyım niteliğindeki tereke temsilcisi için de uygulandığını gösterir. Kanun, vasi hakkındaki hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanacağını öngörür (TMK m. 403). Daire, yeni temsilcinin şahsına yönelik itirazın önce vesayet makamınca, kabul edilmezse önceki temsilcinin görevden alınmasına ilişkin itirazlarla birlikte denetim makamınca incelenmesi gerektiğini belirterek dosyayı geri çevirmiştir.

4 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
05.09.2012 · E. 2012/619 · K. 2012/20287

Vasinin görevini ağır surette savsakladığı iddiasıyla yapılan görevden alma isteminin reddine karşı temyiz yolu kapalıdır; denetim makamına itiraz edilir

Davacı, kısıtlıya atanan vasinin görevini ağır surette savsakladığını ve bu sebeple vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin tehlikeye girdiğini ileri sürerek vasinin görevden alınmasını ve yeni vasi atanmasını istemiştir; aynı davada vesayetin kaldırılmasını da talep etmiştir. Vesayet makamı istemleri reddetti ve karar temyiz edilmiştir.

> *Görüldüğü gibi Yasa, vesayet makamının vasinin görevden alınması isteği hakkında verdiği kararlara karşı denetim makamına itiraz edilebileceğini, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin bu itirazı gerektiğinde duruşma da açarak kesin olarak karara bağlayacağını kabul etmiştir. O halde, vesayet makamının vasinin görevden alınması isteği hakkında vermiş bulunduğu karar, temyizi kabil kararlardan olmayıp itiraza tabidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 483. maddeye dayanan görevden alma isteminin reddine karşı başvuru yolunu gösterir. Bu karara karşı tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edilir ve denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak kesin karar verir (TMK m. 488). Daire, vesayetin kaldırılması isteğinin reddini onamış; görevden almaya ilişkin kısmı ise itiraz niteliğinde görerek dosyanın denetim makamına gönderilmek üzere mahkemesine iadesine karar vermiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 484:** İstek üzerine veya re'sen görevden alma.
- **TMK m. 485:** Araştırma ve uyarı.
- **TMK m. 486:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 487:** Diğer önlemler.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 418:** Vasiliğe engel olan sebepler.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.

MADDE

484

C. Görevden alınma
II. Usulü
1. İstek üzerine veya re'sen

KANUN METNİ

(1) Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vasinin görevden alınmasını isteyebilir.
(2) Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 484, vasinin görevden alınması sürecini iki yoldan başlatır. **Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili**, vasinin görevden alınmasını isteyebilir. Görevden almayı gerektiren sebebin varlığını **başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı** ise vasiyi **re'sen görevden almakla yükümlüdür**. Yargıtay, vasinin değiştirilmesi kararını vesayet makamının re'sen de verebileceğini belirtmiştir.[1] İstem, yerleşim yeri değişikliğine izin verilmedikçe **vesayeti yürüten vesayet makamında** incelenir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

İstek üzerine görevden alma	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişinin veya bir ilgilinin başvurusuyla başlayan görevden alma süreci (TMK m. 484/1).
Re'sen görevden alma	Vesayet makamının, görevden almayı gerektiren sebebi başka bir yoldan öğrenmesi üzerine istem beklemeden harekete geçmesi (TMK m. 484/2).
İlgili	Kanun'un "her ilgili" dediği, vasinin görevden alınmasını isteme hakkı tanıdığı kişi veya kurum; Kanun bu kavramı ayrıca tanımlamaz.

1 Yargıtay 2. HD, 02.12.2010, E. 2010/16180, K. 2010/20103.
2 Yargıtay 5. HD, 11.12.2023, E. 2023/10261, K. 2023/12095.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 484- Yürürlükteki Kanunun 428 inci maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" denilmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 155*

Tasarının 484. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 477); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 428. maddeydi; madde "Azil usulü" başlığı altında "İstida üzerine ve resen" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Temyiz kudretini haiz vesayet altındaki kimse ve alakadarlardan her biri, vasinin azlini talebedebilirler. Azli mucip bir sebebin vücuduna diğer bir suretle muttali olan sulh hakimi vasiyi azle tevessül ile mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 428 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 428	4721 sayılı Kanun m. 484
İstemde bulunabilen	Temyiz kudretini haiz vesayet altındaki kimse ve her alakadar	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi ve her ilgili
İstemin konusu	Vasinin azli	Vasinin görevden alınması
Re'sen harekete geçen	Sulh hâkimi	Vesayet makamı
Bilgi kaynağı	Diğer bir suretle muttali olma	Başka bir yoldan öğrenme

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 484. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 477
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İstem hakkı	Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişi	TMK m. 484/1
İstem hakkı	Her ilgili	TMK m. 484/1
Re'sen görevden alma	Sebebi başka yoldan öğrenen vesayet makamı yükümlüdür	TMK m. 484/2

Konu	Kural	Dayanak
Görevden alma sebepleri	Savsaklama, kötüye kullanma, güveni sarsıcı davranış, aciz, yetersizlik	TMK m. 483
Yetkili makam	Vesayeti yürüten vesayet makamı	TMK m. 411, 412
Sonraki adımlar	Araştırma, dinleme, uyarı, geçici önlemler	TMK m. 485, 486
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 428	Gerekçe, s. 155

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **428. maddesini** karşılar; **anlaştırılarak yeniden kaleme alınmış** ve ikinci fıkrasında **"sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı"** denilmiştir (S. Sayısı 723, s. 155). Tasarının 484. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 477).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, görevden almayı istemek için vesayet altındaki kişinin **ayırt etme gücüne sahip** olmasının, diğer kişiler için ise **ilgili** olmanın yeterli sayılmasıdır. İkinci nokta, vesayet makamının görevden alma sebebini öğrendiğinde bir istem beklemeden **re'sen harekete geçmekle yükümlü** olmasıdır. Üçüncü nokta, istemin yerleşim yeri değişikliğine izin verilmedikçe **vesayet kararını veren ve dosyayı yürüten vesayet makamına** yapılmasıdır; kısıtlının başka yerde oturması tek başına yetkiyi değiştirmemiştir.[3]

II. Görevden Almayı İsteyebilecek Kişiler

- **Vesayet altındaki kişi:** Ayırt etme gücüne sahipse istemde bulunabilir.
- **Her ilgili:** Kanun ilgililer için ayrıca bir sınırlama koymaz.
- **Kurum:** Bir kurumun istemi de vesayet makamınca karara bağlanmıştır.

2 Birinci fıkraya göre ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vasinin görevden alınmasını isteyebilir. Eski Kanun'da da temyiz kudretini haiz vesayet altındaki kimse ve alakadarlardan her biri vasinin azlini isteyebiliyordu; yeni metin bu hükmü anlaştırarak yeniden yazmıştır (S. Sayısı 723, s. 155). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle görevden alınmasının istenebileceğini bu hükme dayanarak belirtmiştir.[4]

3 Bir olayda kısıtlının kendisi verdiği dilekçeyle vasisinin değiştirilmesini istemiş;[5] başka bir olayda bir kurum müdürlüğünün kısıtlıya başka bir vasi atanması istemi hakkında karar verme yetkisinin vesayet makamında olduğu belirtilmiştir.[6] Aynı

3 Yargıtay 5. HD, 11.12.2023, E. 2023/10261, K. 2023/12095.
4 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2024/780, K. 2025/377.
5 Yargıtay 5. HD, 11.12.2023, E. 2023/10261, K. 2023/12095.
6 Yargıtay 20. HD, 21.11.2019, E. 2019/5097, K. 2019/6820.

kişiler vasinin tek tek eylem ve işlemlerine karşı da vesayet makamına şikâyette bulunabilir (TMK m. 461); görevden alma istemi ise vasinin görevine son verilmesini hedefler.

III. Re'sen Görevden Alma

- **Yükümlülük:** Vesayet makamı sebebi öğrenince vasiyi görevden almakla yükümlüdür.
- **Bilgi kaynağı:** Kanun "başka bir yoldan" öğrenmeyi yeterli sayar.
- **İstem şart değil:** Vasinin değiştirilmesi re'sen de kararlaştırılabilir.

İkinci fıkraya göre görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür. Eski Kanun bu yükümlülüğü sulh hâkimine yüklüyordu; gerekçeye göre yeni metinde "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" denilmiştir (S. Sayısı 723, s. 155). Kanun, sebebin hangi yoldan öğrenildiğini sınırlamaz. Vesayet makamı ayrıca vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler ve gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (TMK m. 464). 4

Yargıtay, kısıtlıya atanan vasinin vesayet makamınca değiştirilmesine ilişkin kararın yeni bir kısıtlama kararı olmadığını, bu kararı vesayet makamının re'sen de verebileceğini belirtmiştir.[7] Hukuk Genel Kurulu da vasinin yetersizliği karşısında vesayet makamının durumu re'sen gözeterek kısıtlının korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlü olduğunu vurgulamıştır.[8] Bu önlemler görevden almayla sınırlı değildir (TMK m. 487). 5

IV. İstemin Yapılacağı Vesayet Makamı

- **Yetki:** Vesayet işlerinde yetki kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerindedir.
- **İzin:** Yerleşim yeri vesayet makamının izni olmadan değişmez.
- **Sonuç:** İzin yoksa istem vesayeti yürüten makamda incelenir.

Vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (TMK m. 411); vesayet altındaki kişi vesayet makamının izni olmadıkça yerleşim yerini değiştiremez ve yetki ancak yerleşim yeri değişince yeni vesayet dairelerine geçer (TMK m. 412). Yargıtay, kısıtlının başka bir ilde oturduğunun belirlendiği bir olayda, izin kararı ve izin talebi bulunmadığından vasi değişikliği istemi hakkında vesayeti yürüten mahkemenin karar vermesi gerektiğine hükmet- 6

7 Yargıtay 2. HD, 02.12.2010, E. 2010/16180, K. 2010/20103.
8 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2024/780, K. 2025/377.

miştir.[9] Aynı ilke, yasal danışman atanmış bir kişi için yapılan değiştirme isteminde de uygulanmıştır.[10]

7 İstem vesayet makamına ulaştıktan sonra süreç 485 ve devamı maddelere göre yürür: vesayet makamı gerekli araştırmayı yapar ve vasiyi dinler, ağır olmayan hâllerde uyarıyla yetinebilir (TMK m. 485); gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde geçici önlemler alabilir (TMK m. 486). Görevden alma istemi esastan incelenip olumlu ya da olumsuz bir kararla sonuçlandırılmalıdır.[11]

V. Karara Karşı Başvuru Yolu

- **İtiraz:** Görevden alma veya ret kararına karşı denetim makamına itiraz edilir.
- **Süre:** Tebliğden itibaren on gün.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.

8 Vesayet makamının vasinin görevden alınması ve yenisinin atanmasına ilişkin kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, görevden alınan vasinin temyiz dilekçesini bu nitelikte bir itiraz sayarak dosyayı denetim makamına gönderilmek üzere geri çevirmiştir.[12]

UYGULAMA NOTU

Vasinin görevden alınması isteniyorsa, dilekçe vesayet kararını veren ve dosyayı yürüten sulh hukuk mahkemesine verilmeli; görevden alma sebebini gösteren olaylar ve belgeler eklenmelidir (TMK m. 483, 484). **Vesayet altındaki kişi**, ayırt etme gücü varsa bu istemi kendisi de yapabilir. **İstem reddedilirse veya vasi görevden alınırsa**, kararın tebliğinden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
02.12.2010 · E. 2010/16180 · K. 2010/20103

Vesayet makamı vasiyi re'sen de değiştirebilir; görevden alınan vasi bu karara karşı denetim makamına itiraz eder

Vesayet makamı, kısıtlıya atanmış olan vasinin görevine son vererek yerine yeni bir vasi atamıştır. Görevden alınan vasi bu karara karşı, yeni atanan vasi ise vasilikten kaçınma istemiyle temyiz yoluna başvurmuştur.

9 Yargıtay 5. HD, 11.12.2023, E. 2023/10261, K. 2023/12095.
10 Yargıtay 5. HD, 12.01.2026, E. 2025/15501, K. 2026/206.
11 Yargıtay 2. HD, 28.02.2011, E. 2010/13952, K. 2011/3350.
12 Yargıtay 2. HD, 02.12.2010, E. 2010/16180, K. 2010/20103.

> *Temyiz edilen karar, yeni bir kısıtlama kararı olmayıp, kısıtlıya atanan vasinin vesayet makamı tarafından değiştirilmesine ilişkindir. Bu kararı vesayet makamı re'sen dahi verebilir (TMK.md.484/2). Vesayet makamının vesayetin kaldırılması niteliğinde olmayan, vasinin görevden alınması ve yenisinin atanmasına ilişkin kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar (TMK.md.488).*

DEĞERLENDİRME Karar, 484. maddenin ikinci fıkrasındaki re'sen görevden alma yetkisini gösterir. Vasinin değiştirilmesi için bir istem şart değildir; görevden almayı gerektiren sebebi başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür. Daire, görevden alınan vasinin dilekçesini denetim makamına itiraz sayarak, yeni vasinin kaçınma istemini ise önce vesayet makamının incelemesi gerektiğini belirterek dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 422, TMK m. 488).

2 **YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ**
11.12.2023 · E. 2023/10261 · K. 2023/12095

Kısıtlının kendisi de vasisinin değiştirilmesini isteyebilir; istemi vesayeti yürüten vesayet makamı inceler

Kısıtlıya vesayet makamınca bir vasi atanmıştı. Kısıtlı, verdiği dilekçeyle vasisinin değiştirilmesini istemiştir. Vesayeti yürüten sulh hukuk mahkemesi kısıtlının başka bir ilde oturduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir; dosyanın gönderildiği mahkeme de yerleşim yeri değişikliğine ilişkin bir talep bulunmadığını belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ilişkin vesayet makamı olan Gökçeada Sulh Hukuk Mahkemesince 4721 ... Kanun'un 412 nci maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiş bir izin kararı olmadığı ve kısıtlı veya vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi de olmadığından vesayet dosyasının takibi ile ilgili karar vermekte Gökçeada Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 484. maddenin birinci fıkrası uyarınca vesayet altındaki kişinin kendisinin de vasinin görevden alınmasını isteyebildiği bir olayda, istemin hangi makamda inceleneceğini gösterir. Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez ve izin olmadıkça yetki yeni yerdeki vesayet dairelerine geçmez (TMK m. 412). Daire, izin kararı ve izin talebi bulunmadığından vasi değişikliği istemi hakkında vesayeti yürüten mahkemenin karar vermesi gerektiğine karar vermiştir.

3 **YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİ**
21.11.2019 · E. 2019/5097 · K. 2019/6820

Bir kurumun vasi değişikliği istemini de vesayet kararını veren vesayet makamı karara bağlar

Kısıtlıya bir sulh hukuk mahkemesince vasi atanmıştı. Bir kurum müdürlüğü, kısıtlıya başka bir kişinin vasi olarak atanmasını istemiştir. İstemin gönderildiği mahkemeler, kısıtlının adreslerine dayanarak birbiri ardına yetkisizlik kararı vermiştir.

> *Dosyanın incelenmesinden, kısıtlının .... 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin 16.07.2008 tarih ve 2007/2364 Esas - 2008/1840 Karar sayılı ilamı ile vesayet altına alındığı anlaşılmakla, vasinin değiştirilmesine ilişkin taleple ilgili karar verme yetkisi vesayet makamında olduğundan kurumun talebi ile ilgili karar vermekte .... 2. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vasinin görevden alınması ve yeni vasi atanması isteminin vesayet altındaki kişi ve yakınları dışında bir kurumdan da gelebildiği bir olayda yetkili makamı gösterir. Kanun, görevden almayı her ilgilinin isteyebileceğini öngörür (TMK m. 484/1). Daire, vasinin değiştirilmesine ilişkin istem hakkında karar verme yetkisinin kısıtlıyı vesayet altına alan vesayet makamında olduğunu belirterek o mahkemeyi yargı yeri olarak belirlemiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 483:** Görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 485:** Araştırma ve uyarı.
- **TMK m. 486:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 487:** Diğer önlemler.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.
- **TMK m. 412:** Yerleşim yerinin değişmesi.

MADDE

485

C. Görevden alınma
II. Usulü
2. Araştırma ve uyarı

KANUN METNİ

(1) Vesayet makamı, ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabilir.
(2) Vesayet makamı, ağır olmayan hâllerde vasiye görevden alınacağı konusunda uyarıda bulunur.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 485, görevden alma kararından önceki usulü düzenler. Vesayet makamı vasiyi **ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra** görevden alabilir. **Ağır olmayan hâllerde** ise vasiye görevden alınacağı konusunda **uyarıda bulunur**. Yargıtay, azli istenen kayyım dinlenmeden verilen azil kararını, kayyıma dilekçe tebliğ edilip beyanı alınması gerektiği gerekçesiyle bozmuştur.[1] Yeterli araştırma yapılmadığı itirazı ise vesayet makamı ve denetim makamı önünde incelenir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Gerekli araştırma	Vesayet makamının görevden alma sebebinin bulunup bulunmadığını belirlemek için yaptığı inceleme (TMK m. 485/1).
Vasinin dinlenmesi	Görevden alınması istenen vasiye, karar verilmeden önce iddialara karşı beyanda bulunma olanağı tanınması (TMK m. 485/1).
Uyarı	Ağır olmayan hâllerde vesayet makamının vasiye, davranışını sürdürürse görevden alınacağını bildirmesi (TMK m. 485/2).

1 Yargıtay 11. HD, 06.02.2012, E. 2010/9961, K. 2012/1349.
2 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8039, K. 2018/738.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 485- Madde İsviçre Medenî Kanununun 447 nci maddesine uygun olarak iki fıkra hâline getirilmiştir. Yürürlükteki 429 uncu madde anlaştırılmak ve "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 156*

Tasarının 485. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 477); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 429. maddeydi; madde "Azil usulü" başlığı altında "Tahkikat ve inzibati selahiyet" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Mahkemei asliye, ancak tahkikat icrasından ve vasiyi istimadan sonra azle karar verebilir. Hafif yolsuzluklarda, sulh mahkemesi vasiye sadece azline tevessül olunacağını ihtar ve onu nihayet yirmi beş lira cezayi nakdiye mahküm edebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 429 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 429	4721 sayılı Kanun m. 485
Karar veren	Mahkemei asliye (azil); sulh mahkemesi (ihtar)	Vesayet makamı
Ön şart	Tahkikat ve vasinin dinlenmesi	Gerekli araştırma ve vasinin dinlenmesi
Hafif hâllerde	İhtar ve para cezası	Uyarı
Yapı	Tek fıkra, iki cümle	İki fıkra

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 485. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 477
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Araştırma	Görevden almadan önce gerekli araştırma yapılır	TMK m. 485/1
Dinleme	Vasi dinlenmeden görevden alınamaz	TMK m. 485/1

Konu	Kural	Dayanak
Uyarı	Ağır olmayan hâllerde vasi görevden alınacağı konusunda uyarılır	TMK m. 485/2
Kayyım	Vasi hakkındaki hükümler kayyıma da uygulanır	TMK m. 403
Acele hâller	Gecikmesinde tehlike varsa geçici önlem alınabilir	TMK m. 486
Başvuru yolu	On gün içinde denetim makamına itiraz	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 429	Gerekçe, s. 156

1 TBMM gerekçesine göre madde **İsviçre Medenî Kanunu'nun 447. maddesine uygun olarak iki fıkra hâline** getirilmiş; eski Kanun'un **429. maddesi** anlaştırılarak ve **"sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılarak yeniden kaleme alınmıştır (S. Sayısı 723, s. 156). Tasarının 485. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 477).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, Kanun'un **"ancak"** kelimesiyle araştırma ve dinlemeyi görevden almanın ön şartı yapmasıdır. İkinci nokta, bu şartın **kayyımlar için de** aranmasıdır; kayyım dinlenmeden verilen azil kararı bozulmuştur.[3] Üçüncü nokta, **ağır olmayan hâllerde** Kanun'un vesayet makamına vasiyi görevden alınacağı konusunda **uyarma** görevi vermesidir; eski Kanun'daki para cezası yeni metinde yer almaz.

II. Araştırma ve Dinleme Zorunluluğu

- **Ön şart:** Görevden alma ancak araştırma ve dinlemeden sonra mümkündür.
- **Dinleme:** Vasiye iddialara karşı beyanda bulunma olanağı tanınır.
- **Kayyım:** Aynı zorunluluk kayyımlar için de geçerlidir.

2 Birinci fıkraya göre vesayet makamı, ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabilir. Eski Kanun da azil kararının ancak tahkikat yapıldıktan ve vasi dinlendikten sonra verilebileceğini öngörüyordu; yeni metin bu hükmü anlaştırarak ve "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" deyimini kullanarak yeniden yazmıştır (S. Sayısı 723, s. 156). Kanun, araştırmanın kapsamını ayrıca saymaz; görevden alma sebepleri 483. maddede düzenlenmiştir (TMK m. 483).

3 Yargıtay, bir limited şirkete atanan kayyımın görevden alınması davasında, vasi hakkındaki hükümlerin kayyıma da uygulanacağını belirten 403. madde ile 485.

3 Yargıtay 11. HD, 06.02.2012, E. 2010/9961, K. 2012/1349.

maddeyi birlikte değerlendirmiş; mahkemenin kayyımı dinlemeden azline karar verdiğini, azli istenen kayyıma dava dilekçesinin tebliğ edilip beyanlarının alınması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.[4]

III. Ağır Olmayan Hâllerde Uyarı

- **Uyarı:** Ağır olmayan hâllerde vesayet makamı vasiyi uyarır.
- **İçerik:** Uyarı, vasinin görevden alınabileceğine ilişkindir.
- **Para cezası:** Eski Kanun'daki para cezası yeni metinde yer almaz.

4 İkinci fıkraya göre vesayet makamı, ağır olmayan hâllerde vasiye görevden alınacağı konusunda uyarıda bulunur. Eski Kanun, hafif yolsuzluklarda sulh mahkemesinin vasiyi azline gidileceği konusunda uyarabileceğini ve ayrıca para cezasına mahkûm edebileceğini öngörüyordu; yeni metinde para cezasına yer verilmemiştir.

5 Vesayet makamı ayrıca vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler, gerektiğinde bunların tamamlanmasını veya düzeltilmesini ister (TMK m. 464) ve görevden alma ile uyarının yanı sıra vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri almakla yükümlüdür (TMK m. 487).

IV. Eksik Araştırma İddiası ve İtiraz Yolu

- **İddia:** Görevden alınan vasi araştırmanın eksik kaldığını ileri sürebilir.
- **Yol:** Temyiz değil, vesayet makamı ve denetim makamı.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.

6 Görevden alınan bir vasi, yeterli araştırma ve inceleme yapılmadan, gösterdiği deliller toplanmadan ve rızası dışında vasi değişikliğine gidildiğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir. Yargıtay bu dilekçeyi yeni atanan vasinin şahsına yönelik bir itiraz olarak nitelendirmiş; itirazın önce vesayet makamınca, yerinde görülmezse denetim makamınca kesin olarak karara bağlanması için dosyayı mahkemesine iade etmiştir.[5]

7 Kayyımın görevden alınması isteminin kabulüne karşı yapılan başvuruda da Yargıtay, vesayet makamının bu nitelikteki kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamayacağını belirtmiş ve dilekçenin denetim makamınca itiraz olarak incelenmesini istemiştir.[6] Denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488).

4 Yargıtay 11. HD, 06.02.2012, E. 2010/9961, K. 2012/1349.
5 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8039, K. 2018/738.
6 Yargıtay 18. HD, 21.11.2013, E. 2013/18337, K. 2013/15955.

V. Gecikmesinde Tehlike Bulunan Hâller

- **Geçici önlem:** Gecikmesinde tehlike varsa vasiye geçici olarak işten el çektirilebilir.
- **Kayyım:** Vesayet makamı geçici olarak kayyım atayabilir.
- **Nihai karar:** Görevden alma kararı yine araştırma ve dinlemeden sonra verilir.

Kanun, gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde vesayet makamına vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atama, gerekirse vasinin mallarına ihtiyatî haciz koyma ve tutuklanmasını isteme yetkisi tanır (TMK m. 486). Kanun'un ifadesiyle bu el çektirme geçicidir; görevden alma ise 485. maddeye göre araştırma ve dinlemeden sonra verilebilen ayrı bir karardır. 8

UYGULAMA NOTU

Hakkında görevden alma istemi bulunan vasi, vesayet makamına iddialara karşı yazılı beyanını ve belgelerini sunmalıdır; dinlenme hakkı Kanun'la güvence altındadır (TMK m. 485). **Görevden alma istemini yapan kişi**, vesayet makamının araştırma yapabilmesi için olayları ve delilleri açıkça göstermelidir. **Karar dinlenmeden verilmişse**, tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edilerek bu eksiklik ileri sürülmelidir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ
06.02.2012 · E. 2010/9961 · K. 2012/1349

Görevden alınması istenen kayyım dinlenmeden azline karar verilemez; kayyıma dilekçe tebliğ edilip beyanı alınmalıdır

Bir limited şirketin yarı payına sahip ortağı, diğer ortakların istemiyle şirkete atanan kayyımın görevden alınmasını ve yerine yeni kayyım atanmasını istemiştir. Ortak, kayyımın diğer ortakların talimatıyla hareket ettiğini, şirketin faaliyetlerini tek başına sona erdirdiğini ve izin almadan şirket taşınmazını kiraya verdiğini ileri sürmüştür. Mahkeme, kayyımın görevini özenle yapmadığı gerekçesiyle azline karar vermiştir; kayyım ise yargılamada dinlenmemiştir.

> *Ancak, TMK'nun 403. maddesi "Bu kanunun vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır", 424. maddesi "denetim makamı, vereceği kararı vasiliğe atanmış olan kimseye ve vesayet makamına bildirir", 485. maddesi "vesayet makamı, ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabilir." hükümlerini haizdir. Somut uyuşmazlıkta mahkemece kayyım dinlenilmeden karar verilmiştir. Bu itibarla mahkemece, azli istenen kayyıma dava dilekçesi tebliğ edilip, davaya ilişkin olarak beyanları alınıp, neticesine göre bir karar vermek gerekirken, yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 485. maddenin birinci fıkrasındaki dinleme zorunluluğunun kayyımlar için de geçerli olduğunu gösterir. Kanun, vasi hakkındaki hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanacağını öngörür (TMK m. 403). Daire, azli istenen kayyıma dava dilekçesinin tebliğ edilmesi ve davaya ilişkin beyanlarının alınması gerektiğini belirterek bu yapılmadan verilen kararı bozmuştur.

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8039 · K. 2018/738

Yeterli araştırma yapılmadan görevden alındığını ileri süren vasinin itirazı önce vesayet makamında, sonra denetim makamında incelenir

Kısıtlıya atanan vasi, kısıtlının çocuklarının istemi üzerine vesayet makamınca görevden alındı ve yerine bir avukat vasi atandı. Görevden alınan vasi, yeterli araştırma ve inceleme yapılmadan, gösterdiği deliller toplanmadan ve rızası dışında vasi değişikliğine gidildiğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

> *Bu hali ile temyize konu nedenler vasinin şahsına itirazdır. Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince vasinin şahsma-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürleri) inceleme görevi, öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına aittir. Türk Medeni Kanunu'nun 397. maddesinde de denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait olduğu hükme bağlandığından; temyiz dilekçesinin vasi adayının, atanan vasinin şahsına itirazı olarak kabul edilip, yapılan bu İtirazın öncelikle sulh hukuk mahkemesince değerlendirilmesi, itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararla birlikte evrakın denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 485. madde uyarınca görevden almadan önce yapılması gereken araştırmanın eksik kaldığı iddiasının hangi yolla ileri sürüleceğini gösterir. Daire, görevden alınan vasinin itirazını yeni vasinin şahsına yönelik bir itiraz olarak nitelendirmiş; bu itirazın önce vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince, yerinde görülmezse denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince kesin olarak karara bağlanması gerektiğini belirtmiştir (TMK m. 422, TMK m. 488).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 483:** Görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 484:** İstek üzerine veya re'sen görevden alma.
- **TMK m. 486:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 487:** Diğer önlemler.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.

MADDE

486

C. Görevden alınma
II. Usulü
3. Geçici önlemler

KANUN METNİ

Gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde vesayet makamı, vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atayabileceği gibi; gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilir ve tutuklanmasını da isteyebilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 486, görevden alma süreci tamamlanmadan önce vesayet altındaki kişiyi korumaya yönelik geçici önlemleri düzenler. **Gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde** vesayet makamı vasiye **geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atayabilir**; gerekirse **muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz** koyabilir ve **tutuklanmasını da isteyebilir**. Yargıtay, menfaat çatışması iddiasıyla vasinin sıfatına itiraz edilen bir olayda itiraza ilişkin dava sonuçlanıncaya kadar vasiye el çektirilip kayyım atanmasını ele almıştır.[1] El çektirme kararına yapılan itirazı inceleyen **denetim makamının kararı kesindir**.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

İşten el çektirme	Vasinin görevini yürütmesinin geçici olarak durdurulması (TMK m. 486).
Geçici kayyım	Vasiye işten el çektirildiği süre içinde vesayet altındaki kişinin işlerini görmek üzere atanan kayyım (TMK m. 486).
İhtiyati haciz	Muhtemel zararın karşılanmasını güvenceye almak için vasinin mallarına konulan geçici haciz (TMK m. 486).

1 Yargıtay 2. HD, 08.06.2011, E. 2010/20671, K. 2011/10122.
2 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8986, K. 2018/806.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 486-Yürürlükteki Kanunun 430 uncu maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Önceki maddelerde olduğu gibi, bu madde de "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Yürürlükteki Kanunun 430 uncu maddesine göre, vesayet makamı olan sulh mahkemesi vasi tutuklatabilir ve mallarını haczettirebilir. Vesayet makamı vasinin mallarını doğrudan doğruya kendi kararıyla haczedebilmelidir. Zira haczi icra dairelerinden veya başka mahkemeden isteme zorunluğu bulunursa bu işlem gecikebilir, suistimallere ve mal kaçırmalara imkân ve fırsat sağlanmış olabilir ve vesayet altına alınanın hakları tehlikeye düşebilir. Bu sebeple maddede vesayet makamının gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabileceği belirtilmiştir. Yürürlükteki metinde "icabında tevkif ..... ettirebilir." denilmektedir. Bu ifade ile vasilik makamı olan sulh mahkemesine bir direktif verilmemiştir. Bu eksikliği gidermek üzere Tasarıda, "tutuklanmasını isteyebilir." denilmek suretiyle bir kural değişikliği yapılmıştır. Böyle bir istem karşısında kalan ceza mercii suç unsurlarına bakarak bu istemi yerine getirebilir veya reddedebilir. Bu nokta medenî hukuku ilgilendirmediğinden maddeye bununla ilgili bir kayıt eklenmesi gerekli görülmemiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 156*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 486 ncı maddesinde yer alan "ihtiyati" kelimesi "ihtiyatî" şeklinde yazılmıştır.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu yalnızca "ihtiyati" kelimesinin yazımını değiştirmiş, maddenin geri kalanını Tasarıdaki gibi kabul etmiştir.

	Tasarı m. 486	Komisyon metni m. 486
Yazım	"ihtiyati haciz"	"ihtiyatî haciz"
İçerik	El çektirme, kayyım, ihtiyati haciz, tutuklama istemi	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 477-478	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 477-478

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 430. maddeydi; madde "Azil usulü" başlığı altında "Muvakkat tedbirler" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Teahhürde tehlike varsa sulh mahkemesi, vasiye muvakkaten işten el çektirebilir; icabında tevkif ve mallarını haciz ettirebilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 430 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 430	4721 sayılı Kanun m. 486
Koşul	Teahhürde tehlike	Gecikmesinde tehlike

	743 sayılı Kanun m. 430	4721 sayılı Kanun m. 486
Karar veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Görev	Muvakkaten işten el çektirme	Geçici olarak işten el çektirip kayyım atama
Mallar	Haciz ettirme	Muhtemel zarar gözetilerek ihtiyati haciz koyma
Kişi	İcabında tevkif ettirme	Tutuklanmasını isteme

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 486. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu "ihtiyati" kelimesini "ihtiyatî" biçiminde yazdı	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Koşul	Gecikmesinde tehlike bulunması	TMK m. 486
Görev	Vasiye geçici olarak işten el çektirme	TMK m. 486
Temsil	El çektirme süresince kayyım atama	TMK m. 486
Mallar	Muhtemel zarar için vasinin mallarına ihtiyati haciz	TMK m. 486
Kişi	Vasinin tutuklanmasını isteme	TMK m. 486
Başvuru yolu	Denetim makamına itiraz; denetim makamı kararı kesin	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 430	Gerekçe, s. 156

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **430. maddesini** karşılar; anlaştırılarak yeniden kaleme alınmış ve **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır. Gerekçe, vesayet makamının vasinin mallarını **doğrudan kendi kararıyla haczedebilmesi** gerektiğini, eski metindeki "icabında tevkif ..... ettirebilir" ifadesinin yerine ise **"tutuklanmasını isteyebilir"** denilerek bir kural değişikliği yapıldığını açıklar (S. Sayısı 723, s. 156). Adalet Komisyonu, Tasarıdaki **"ihtiyati"** kelimesini **"ihtiyatî"** biçiminde yazmıştır (s. 315). 1

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, önlemlerin ancak **gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde** ve **geçici olarak** alınabilmesidir; görevden alma ise araştırma ve dinlemeden sonra verilen ayrı bir karardır (TMK m. 485). İkinci nokta, el çektirme süresince vesayet altındaki kişinin temsilsiz kalmaması için **kayyım atanabilmesidir**; bu kayyımın şahsına yapılan itiraz denetim makamında incelenir.[3] Üçüncü nokta, geçici önlem kararına karşı **denetim makamına itiraz** edilmesi ve denetim makamının kararına karşı **istinaf ve temyiz yolunun kapalı** olmasıdır.[4]

II. Gecikmesinde Tehlike ve Geçici El Çektirme

- **Koşul:** Gecikmesinde tehlike bulunan bir hâl olmalıdır.
- **Önlem:** Vasiye geçici olarak işten el çektirilir ve kayyım atanabilir.
- **Nitelik:** El çektirme geçicidir; görevden alma ayrı bir karardır.

2 Madde, gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde vesayet makamına vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atama yetkisi verir. Eski Kanun da gecikmede tehlike bulunan hâlde sulh mahkemesinin vasiye muvakkaten işten el çektirebileceğini öngörüyordu; yeni metin "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimini kullanmış ve el çektirmeyle birlikte kayyım atanabileceğini açıkça belirtmiştir (S. Sayısı 723, s. 156). Görevden alma kararı ise ancak gerekli araştırma yapıldıktan ve vasi dinlendikten sonra verilebilir (TMK m. 485).

3 Yargıtay'ın incelediği bir olayda vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu ileri sürülerek vasinin sıfatına itiraz edilmiş, vesayet makamı itiraza ilişkin dava sonuçlanıncaya kadar vasiye geçici olarak işten el çektirip kısıtlıya kayyım atamıştır; Daire, bu kayyımın şahsına yönelik itirazın denetim makamınca incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.[5] Menfaat çatışması, Kanun'da vasiliğe engel sebepler arasında da sayılır (TMK m. 418).

III. Vasinin Mallarına İhtiyati Haciz

- **Ölçüt:** Muhtemel zarar göz önünde bulundurulur.
- **Yetki:** Vesayet makamı haczi kendi kararıyla koyar.
- **Amaç:** Gerekçeye göre gecikme ve mal kaçırma tehlikesinin önlenmesi.

4 Vesayet makamı, gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilir. Gerekçe bu değişikliği şöyle açıklar: eski Kanun'a göre sulh mahkemesi vasinin mallarını haczettirebiliyordu; oysa haczi

3 Yargıtay 2. HD, 08.06.2011, E. 2010/20671, K. 2011/10122.
4 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8986, K. 2018/806.
5 Yargıtay 2. HD, 08.06.2011, E. 2010/20671, K. 2011/10122.

icra dairelerinden veya başka mahkemeden isteme zorunluluğu bulunursa işlem gecikebilir, suistimallere ve mal kaçırmalara fırsat doğabilir ve vesayet altındaki kişinin hakları tehlikeye düşebilir. Bu nedenle vesayet makamının vasinin mallarını doğrudan kendi kararıyla haczedebilmesi öngörülmüştür (S. Sayısı 723, s. 156).

Haczin ölçüsü muhtemel zarardır; vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467). Vesayet altındaki kişinin vasiye karşı alacakları ayrıca imtiyazlı alacaktır (TMK m. 494). 5

IV. Tutuklama İstemi

- **Eski metin:** "İcabında tevkif ..... ettirebilir."
- **Yeni metin:** Vesayet makamı tutuklanmayı "isteyebilir".
- **Karar:** İstemi değerlendirecek olan ceza merciidir.

Eski Kanun, sulh mahkemesinin icabında vasiyi tevkif ettirebileceğini söylüyordu. Gerekçeye göre bu ifadeyle vesayet makamına bir direktif verilmemişti; Tasarıda "tutuklanmasını isteyebilir" denilerek bir kural değişikliği yapılmıştır. Gerekçe, böyle bir istem karşısında kalan ceza merciinin suç unsurlarına bakarak istemi yerine getirebileceğini veya reddedebileceğini, bu nokta medenî hukuku ilgilendirmediği için maddeye ayrıca bir kayıt eklenmediğini belirtir (S. Sayısı 723, s. 156). 6

V. Geçici Önlem Kararlarına Karşı Başvuru Yolu

- **İtiraz:** Karara karşı on gün içinde denetim makamına itiraz edilir.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.
- **İstinaf ve temyiz:** Kapalıdır.

Vesayet makamının kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, vasinin geçici olarak işten el çektirilmesi kararını inceleyen denetim makamı kararının kesin olduğunu, bu karara karşı istinaf ve temyiz yolunun kapalı bulunduğunu belirterek vasinin temyiz dilekçesini reddetmiştir.[6] 7

UYGULAMA NOTU

Vasinin işlemleri vesayet altındaki kişiye hemen zarar verecek durumdaysa, görevden alma istemiyle birlikte vesayet makamından geçici önlem, yani vasiye işten el çektirilmesi ve kayyım atanması istenmelidir (TMK m. 484, 486). **Zarar ihtimali malvarlığına ilişkinse**, muhtemel zararı gösteren belgeler sunularak

6 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8986, K. 2018/806.

vasinin mallarına ihtiyati haciz konulması talep edilmelidir. **Hakkında geçici önlem kararı verilen vasi**, tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir; denetim makamının kararı kesindir (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
08.06.2011 · E. 2010/20671 · K. 2011/10122

Menfaat çatışması iddiası incelenirken vasiye geçici olarak işten el çektirilip kısıtlıya kayyım atanabilir; kayyımın şahsına itirazı denetim makamı inceler

Vasi ile kısıtlı arasında menfaat çatışması bulunduğu ileri sürülerek vasinin sıfatına itiraz edilmiştir. Vesayet makamı, itiraza ilişkin dava sonuçlanıncaya kadar vasiye geçici olarak işten el çektirdi ve kısıtlıya bir kayyım atamıştır. Atanan kayyımın şahsına itiraz edildi ve karar temyiz edilmiştir.

> *Vasi ile kısıtlı arasındaki menfaat çatışmasının varlığı ileri sürülerek vasinin sıfatına itiraz üzerine vesayet makamınca vasiye geçici olarak işten el çektirilip, Türk Medeni Kanununun 486.maddesi gereğince "itiraza ilişkin dava sonuçlanıncaya" kadar kısıtlıya kayyım atanmıştır. Temyiz, Türk Medeni Kanununun 486.maddesi gereğince atanan kayyımın sıfatına itiraza ilişkin olup, aynı Yasanın 488.maddesine göre bu itirazı inceleme görevi "denetim makamı" sıfatıyla Asliye Hukuk Mahkemesine aittir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 486. maddedeki geçici önlemin uygulamadaki biçimini gösterir: vesayet makamı, vasiye yönelik iddia karara bağlanıncaya kadar vasiye geçici olarak işten el çektirip kısıtlıya kayyım atamıştır. Daire, bu kayyımın şahsına yönelik itirazın temyiz yoluyla değil, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenmesi gerektiğini belirterek dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 488).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
18.01.2018 · E. 2017/8986 · K. 2018/806

Vasiye geçici olarak işten el çektirilmesi kararına yapılan itirazı inceleyen denetim makamının kararı kesindir; istinaf ve temyiz yolu kapalıdır

Vesayet makamı vasiye geçici olarak işten el çektirmiştir. Vasinin itirazını inceleyen denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi karar vermiştir; vasi bu karara karşı önce istinaf, ardından temyiz yoluna başvurmuştur. İlk derece mahkemesi temyiz dilekçesinin reddine ek karar vermiştir.

> *Somut uyuşmazlıkta ise, vasinin geçici olarak işten el çektirilmesi kararını inceleyen denetim makamı kararı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi gereği kesin olup istinaf ve temyiz yolu kapalıdır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 486. madde uyarınca verilen geçici el çektirme kararına karşı başvuru yolunun denetim makamına itirazla sınırlı olduğunu gösterir. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Daire, kesin bir karara karşı temyiz dilekçesini reddetme yetkisinin kararı veren bölge adliye mahkemesine ait olduğunu belirterek ilk derece mahkemesinin ek kararını kaldırmış ve vasinin temyiz dilekçesini reddetmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 483:** Görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 484:** İstek üzerine veya re'sen görevden alma.
- **TMK m. 485:** Araştırma ve uyarı.
- **TMK m. 487:** Diğer önlemler.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 494:** Vesayet altındaki kişinin alacağı.

MADDE

487

C. Görevden alınma
II. Usulü
4. Diğer önlemler

KANUN METNİ

Vesayet makamı, görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlüdür.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 487, vesayet makamının koruma yükümlülüğünü görevden alma ve uyarıyla sınırlamaz. Vesayet makamı, görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra **vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlüdür**. Yargıtay, ergin kısıtlının kimlerle ve nasıl görüşeceğini bu koruma kapsamında görmüş ve kısıtlıyla kişisel ilişki kurulması isteminde görevli mahkemenin **vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi** olduğuna karar vermiştir.[1] Bu nitelikteki kararlara karşı **denetim makamına itiraz** edilir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Diğer önlemler	Vesayet makamının görevden alma ve uyarı dışında, vesayet altındaki kişinin korunması için aldığı önlemler (TMK m. 487).
Koruma yükümlülüğü	Vesayet makamının bu önlemleri almasının Kanun'da bir yetki değil yükümlülük olarak düzenlenmesi ("almakla yükümlüdür").
Kişisel ilişki	Vesayet altındaki kişinin yakınlarıyla görüşmesinin düzenlenmesi; ergin kısıtlıda bu konu vesayet makamının koruma görevi içinde değerlendirilmiştir.

1 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.
2 Yargıtay 2. HD, 20.06.2007, E. 2007/9282, K. 2007/10462.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 487- Yürürlükteki Kanunun 431inci maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak ve "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 156*

Tasarının 487. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 478); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 431. maddeydi; madde "Azil usulü" başlığı altında "Sair tedbirler" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh mahkemesi, azle tevessül ve inzibati cezadan maada, vesayet altındaki kimsenin menfaatı için muktazi tedbirleri de ittihaz ile mükelleftir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 431 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 431	4721 sayılı Kanun m. 487
Yükümlü	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Diğer araçlar	Azle tevessül ve inzibati ceza	Görevden alma ve uyarı
Önlemler	Vesayet altındaki kimsenin menfaati için muktazi tedbirler	Vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemler

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 487. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 478
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlü	Vesayet makamı	TMK m. 487
Kapsam	Görevden alma ve uyarının yanı sıra diğer önlemler	TMK m. 487
Amaç	Vesayet altındaki kişinin korunması	TMK m. 487
Görevden alma	Sebepler ve usul	TMK m. 483-485
Geçici önlemler	El çektirme, kayyım, ihtiyati haciz	TMK m. 486

Konu	Kural	Dayanak
Başvuru yolu	On gün içinde denetim makamına itiraz	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 431	Gerekçe, s. 156

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **431. maddesini** karşılar; anlaştırılarak ve **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılarak yeniden kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 156). Tasarının 487. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 478).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, Kanun'un vesayet makamına bir yetki değil **yükümlülük** yüklemesidir: gerekli önlemleri **"almakla yükümlüdür"**. İkinci nokta, önlemlerin Kanun'da sayılmamasıdır; ölçüt **vesayet altındaki kişinin korunmasıdır**. Yargıtay, ergin kısıtlıyla kişisel ilişki kurulmasını bu kapsamda görmüş ve aile mahkemesinin verdiği kararı görev yönünden bozmuştur.[3] Üçüncü nokta, bu kararlara karşı **temyiz değil denetim makamına itiraz** yolunun açık olmasıdır.[4]

II. Görevden Alma ve Uyarının Ötesinde Koruma Yükümlülüğü

- **Yükümlülük:** Vesayet makamı gerekli diğer önlemleri almakla yükümlüdür.
- **Ölçüt:** Vesayet altındaki kişinin korunması.
- **Sayım yok:** Kanun önlemleri tek tek saymaz.

2 Madde, vesayet makamının görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlü olduğunu düzenler. Eski Kanun da sulh mahkemesinin, azle gitme ve disiplin cezası dışında, vesayet altındaki kişinin menfaati için gereken tedbirleri almakla yükümlü olduğunu öngörüyordu; gerekçeye göre yeni metinde hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 156). Madde, görevden alma sebeplerini ve usulünü düzenleyen 483 ila 486. maddelerin ardından gelir; vesayet makamının koruma görevinin görevden alma ve uyarıyla sınırlı olmadığını belirtir.

3 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vasinin görevini yapmakta yetersizliği karşısında vasinin görevden alınmasının istenebileceğini, vesayet makamının da bunu re'sen gözeterek kısıtlının korunması için gerekli diğer önlemleri almakla yükümlü olduğunu 483, 484 ve 487. maddelere dayanarak belirtmiştir.[5]

3 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.
4 Yargıtay 2. HD, 20.06.2007, E. 2007/9282, K. 2007/10462.

III. Kısıtlıyla Kişisel İlişki Kurulması

- **Kapsam:** Kısıtlının kimlerle ve nasıl görüşeceği koruma kapsamındadır.
- **Görev:** İstemi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi inceler.
- **Sonuç:** Aile mahkemesinin verdiği karar görev yönünden bozulmuştur.

4 Vesayet altındaki ergin kardeşiyle kişisel ilişki kurulmasını isteyen bir davacının davasını aile mahkemesi kabul etmiştir. Yargıtay, vasinin kısıtlıyı koruma ve kişisel işlerinde ona yardım etme yükümlülüğünü (TMK m. 447), vesayet organlarının özen yükümünü (TMK m. 466) ve 487. maddeyi birlikte değerlendirerek kısıtlının kimlerle ve ne şekilde görüşeceğinin koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamında olduğunu belirtmiş; görevli mahkemenin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi olduğu gerekçesiyle kararı bozmuştur.[6] Daire, üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişkisini düzenleyen hükmün (TMK m. 325) velayet altındaki küçüklere ilişkin olduğunu da vurgulamıştır.

5 Daha eski bir kararda da kısıtlı ile babası arasında kurulan kişisel ilişki, kısıtlıyı korumaya yönelik bir önlem olarak nitelendirilmiş ve vesayet makamının vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli olan tüm önlemleri almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.[7]

IV. Önlem Kararlarına Karşı Başvuru Yolu

- **İtiraz:** Vesayet makamının önlem kararına karşı denetim makamına itiraz edilir.
- **Süre:** Tebliğden itibaren on gün.
- **Temyiz:** Temyiz dilekçesi görev yönünden reddedilmiştir.

6 Vesayet makamının kararlarına karşı ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir ve denetim makamı gerektiğinde duruşma yaparak itirazı kesin karara bağlar (TMK m. 488). Yargıtay, kısıtlı ile babası arasında kişisel ilişki kuran vesayet makamı kararına karşı verilen temyiz dilekçesini görev yönünden reddederek, itirazın denetim makamınca incelenmesi için dosyayı geri çevirmiştir.[8]

V. Diğer Maddelerle İlişki

- **Vasi:** Kısıtlıyı korur ve kişisel işlerinde ona yardım eder.
- **Rapor ve hesap:** Vesayet makamı inceler, gerektiğinde uygun önlemleri alır.
- **Sorumluluk:** Vesayet organları özen yükümüne tabidir.

5 Yargıtay HGK, 18.06.2025, E. 2024/780, K. 2025/377.
6 Yargıtay 2. HD, 11.06.2026, E. 2026/3240, K. 2026/6481.
7 Yargıtay 2. HD, 20.06.2007, E. 2007/9282, K. 2007/10462.
8 Yargıtay 2. HD, 20.06.2007, E. 2007/9282, K. 2007/10462.

7 Koruma yükümlülüğü Kanun'un başka hükümlerinde de yer alır. Vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür (TMK m. 447). Vesayet makamı, vasinin rapor ve hesaplarını inceler ve gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (TMK m. 464). Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş diğer kişiler, görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür (TMK m. 466); Devlet ise vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep oldukları zararlardan doğrudan doğruya sorumludur (TMK m. 468).

UYGULAMA NOTU

Vesayet altındaki bir yakınla görüşme engelleniyorsa, kişisel ilişki kurulması istemi aile mahkemesine değil, vesayet kararını veren sulh hukuk mahkemesine yöneltilmelidir (TMK m. 397, 487). **Vesayet altındaki kişinin korunması için görevden alma dışında bir önlem gerekiyorsa**, somut ihtiyaç ve gerekçesi gösterilerek vesayet makamından önlem istenmelidir. **Önlem kararına itiraz edilecekse**, tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına başvurulmalıdır (TMK m. 488).

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481

Ergin kısıtlıyla kişisel ilişki kurulması istemi vesayet makamının koruma görevi kapsamındadır; görevli mahkeme aile mahkemesi değil sulh hukuk mahkemesidir

Davacı, vesayet altındaki ergin kardeşine vasi olarak atanan diğer kardeşinin kendisinin kısıtlıyla görüşmesini engellediğini ileri sürerek kısıtlı kardeşiyle kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Aile mahkemesi davayı kabul ederek belirli gün ve saatlerde kişisel ilişki kurmuştur; bölge adliye mahkemesi davacının istinaf başvurusunu esastan reddetti ve karar temyiz edilmiştir.

> *Açıklanan hükümler dikkate alındığında vesayet altındaki ergin kısıtlının şahsına, bakımına ve üçüncü kişilerle hangi zamanlarda ve ne şekilde kişisel ilişki kurulacağına ilişkin düzenlemeler vesayet hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Kısıtlının kimlerle, ne şekilde görüşeceği ve kişisel ilişki kuracağı hususu da bu koruyucu yardım, gözetim ve bakım kapsamındadır. TMK'nın 397. maddesi uyarınca, Sulh Hukuk Mahkemesi 'Vesayet Makamı' olarak tayin edilmiştir. Kısıtlının menfaatlerinin korunması ve şahsına ilişkin tüm tedbirlerin alınması münhasıran bu makamın görev alanındadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 487. maddedeki diğer önlemlerin kapsamını gösterir. Daire, vasinin kısıtlıyı koruma ve kişisel işlerinde ona yardım etme yükümlülüğünü (TMK m. 447), vesayet organlarının özen yükümünü (TMK m. 466) ve vesayet maka-

mının koruma için gerekli diğer önlemleri alma yükümlülüğünü birlikte değerlendirmiştir. Kısıtlının kimlerle ve nasıl görüşeceği bu koruma kapsamında görülmüş; üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişkisini düzenleyen hükmün (TMK m. 325) ergin kısıtlıya ilişkin olmadığı belirtilerek görevsizlik kararı verilmesi gerektiği gerekçesiyle karar bozulmuştur.

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
20.06.2007 · E. 2007/9282 · K. 2007/10462

Kısıtlı ile yakını arasında kişisel ilişki kurulması vesayet makamının koruma önlemidir; bu karara karşı denetim makamına itiraz edilir

Davacı baba, ergin kızının kısıtlandığını ve vasi olarak kızının eşinin atandığını, vasinin kızıyla görüşmesini engellediğini ileri sürerek kızıyla kişisel ilişki kurulmasını istemiştir. Sulh hukuk mahkemesi istemi kabul ederek kısıtlı ile babası arasında kişisel ilişki kurdu ve karar temyiz edilmiştir.

> *Kısıtlı ile davacı (babası) arasında kurulan kişisel ilişki, kısıtlıyı korumaya yöneliktir. Vesayet Makamı, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli olan tüm önlemleri almakla yükümlüdür. (TMK. 487) İlgililerin vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz etmeleri imkan dahilindedir. Denetim makamın da, gerektiğinde duruşma yaparak itirazı karara bağlar. Denetim makamının bu konuda verdiği karar kesindir.(TMK. 488)...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamının 487. madde kapsamında aldığı bir koruma önlemine karşı başvuru yolunu gösterir. Daire, kısıtlı ile babası arasında kurulan kişisel ilişkiyi kısıtlıyı korumaya yönelik bir önlem saymış; bu nitelikteki vesayet makamı kararına karşı temyiz yerine denetim makamına itiraz edilebileceğini belirterek temyiz dilekçesini görev yönünden reddetmiş ve dosyayı geri çevirmiştir (TMK m. 488).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 483:** Görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 485:** Araştırma ve uyarı.
- **TMK m. 486:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 447:** Kısıtlılarda kişiye özen.
- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 466:** Özen yükümü.

MADDE

488

C. Görevden alınma
II. Usulü
5. İtiraz

KANUN METNİ

İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 488, vesayet makamının kararlarına karşı kanun yolunu düzenler. İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı **tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz** edebilir. Denetim makamı, gerektiğinde **duruşma da yaparak** itirazı **kesin karara** bağlar. Yargıtay, vasinin ücret talebi, defter tutma ve hesap verme gibi **vesayetin idaresiyle ilgili kararların temyiz edilemeyeceğini**, bunlara karşı denetim makamına itiraz edileceğini kabul etmiştir.[1] **Kısıtlama kararı** ise temyiz yoluna tabi tutulmuştur.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Vesayet makamı	Sulh hukuk mahkemesi (TMK m. 397).
Denetim makamı	Asliye hukuk mahkemesi; vesayet makamının kararlarına yapılan itirazı inceler (TMK m. 397, 488).
Vesayetin idaresi kararları	Vesayetin yönetim ve yürütülmesine ilişkin kararlar; Yargıtay bunları itiraza tabi saymıştır.[3]

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

Madde 488- Yürürlükteki Kanunun 432 inci maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak ve "sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı", "asliye mahkemesi" yerine "denetim

1 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2018/15789, K. 2019/1656.
2 Yargıtay 8. HD, 21.02.2019, E. 2018/15761, K. 2019/1762.
3 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2018/15789, K. 2019/1656.

> makamı" deyimleri kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Maddeye "Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar" hükmü eklenmiştir. Bu hükümle vesayet makamı kararlarına karşı denetim makamı nezdinde yapılan itirazın nasıl inceleneceği ve karara bağlanacağı düzenlenmektedir. Buna göre denetim makamı bu itirazı dosya üzerinden veya gerek gördüğünde duruşma yaparak inceleyecektir. Maddeye eklenen yeni hüküm, denetim makamı kararlarının kesin olduğunu hükme bağlamak suretiyle, vesayet işlerinde itiraza ilişkin kararların bir an önce yürürlüğe girmesi olanağını getirmiştir.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 156*

Adalet Komisyonunun değişikliği

> - Tasarının 488 inci maddesinin başında yer alan "İlgililer" kelimesinden sonra "," konmuştur.
>
> *Adalet Komisyonunun Tasarıda yaptığı değişiklikler, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 315*

Gerekçe Tasarı metnini anlatır. Adalet Komisyonu maddenin başındaki "İlgililer" kelimesinden sonra yalnızca bir virgül eklemiş, maddenin geri kalanını Tasarıdaki gibi kabul etmiştir.

	Tasarı m. 488	Komisyon metni m. 488
Birinci cümle	"İlgililer vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler."	"İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler."
İkinci cümle	Denetim makamı itirazı kesin karara bağlar	Tasarıdaki gibi
Dayanak	Tasarı metni, s. 478	Komisyon değişikliği, s. 315; Komisyon metni, s. 478

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 432. maddeydi; madde "Azil usulü" başlığı altında "Şikayet" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Sulh mahkemesinin kararı aleyhinde, mahkemei asliyeye itiraz olunabilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 432 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 432	4721 sayılı Kanun m. 488
Kararı veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
İtiraz mercii	Mahkemei asliye	Denetim makamı
Süre	Maddede yok	Tebliğden itibaren on gün
İnceleme ve kesinlik	Maddede yok	Gerektiğinde duruşma; kesin karar

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 488. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu "İlgililer" kelimesinden sonra virgül koydu	S. Sayısı 723, s. 315
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
İtiraz eden	İlgililer	TMK m. 488
Süre	Tebliğ gününden başlayarak on gün	TMK m. 488
Merci	Denetim makamı, yani asliye hukuk mahkemesi	TMK m. 397, 488
İnceleme	Dosya üzerinden veya gerektiğinde duruşmalı	TMK m. 488; Gerekçe, s. 156
Sonuç	Denetim makamının kararı kesindir	TMK m. 488
Genel hüküm	Vesayet makamı kararlarına on gün içinde itiraz	TMK m. 461/2
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 432	Gerekçe, s. 156

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **432. maddesini** karşılar; **"sulh mahkemesi" yerine "vesayet makamı", "asliye mahkemesi" yerine "denetim makamı"** deyimleri kullanılmış ve maddeye **"Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar"** hükmü eklenmiştir. Gerekçe, bu yeni hükmün denetim makamı kararlarını kesin kılarak **vesayet işlerinde itiraza ilişkin kararların bir an önce yürürlüğe girmesine** olanak sağladığını belirtir (S. Sayısı 723, s. 156). Adalet Komisyonu maddenin başındaki "İlgililer" kelimesinden sonra virgül koymuştur (s. 315).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, **on günlük sürenin kararın tebliğiyle** başlamasıdır. İkinci nokta, vesayetin idaresine ilişkin kararlara karşı **temyiz değil itiraz** yolunun açık olması ve denetim makamının kararının **kesin** olmasıdır.[4] Üçüncü nokta, **kısıtlama ve vesayetin kaldırılması** gibi yargısal nitelikteki kararların bu yola değil **kanun yollarına** tabi tutulmasıdır; bir olayda kısıtlama kararına yönelik temyiz, temyiz süresi geçtiği için reddedilmiştir.[5]

4 Yargıtay 18. HD, 25.05.2015, E. 2014/19747, K. 2015/8496.
5 Yargıtay 8. HD, 21.02.2019, E. 2018/15761, K. 2019/1762.

II. İtiraz Hakkı, Süre ve Merci

- **Kimler:** Vesayet makamının kararından etkilenen ilgililer.
- **Süre:** Tebliğ gününden başlayarak on gün.
- **Merci:** Denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi.

Madde, ilgililerin vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceğini düzenler. Vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Aynı kural vesayetin yürütülmesine ilişkin genel hükümlerde de yer alır: vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m. 461). Eski Kanun'un 432. maddesi, sulh mahkemesinin kararına karşı mahkemei asliyeye itiraz edilebileceğini söylüyordu; maddede süre ve kesinliğe ilişkin bir hüküm yer almıyordu. 2

Yargıtay, vesayet makamı ile denetim makamı arasında bir hiyerarşi bulunduğunu vurgular: vesayet makamı vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamı da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz merciidir.[6] 3

III. İtiraza Tabi Kararlar

- **Vesayetin idaresi:** Ücret, izin, hesap ve yönetime ilişkin kararlar.
- **Vasinin şahsı:** Atamaya ve görevden almaya ilişkin itirazlar.
- **Ayrık kararlar:** Kısıtlama ve vesayetin kaldırılması kanun yollarına tabidir.

Yargıtay, vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili kararlarının temyiz edilemeyeceğini ve bunlara karşı denetim makamına itiraz edileceğini kabul ederek vasinin ücret talebinin reddine ilişkin kararı,[7] vasiye yüklenen defter tutma ve hesap verme yükümlülükleri ile maaş çekme yetkisine ilişkin kararı[8] ve kısıtlı adına taşınmaz satışına izin verilmemesine ilişkin kararı[9] bu kapsamda görmüştür. Vasinin görevden alınması istemi hakkındaki karar[10] ve vasiye geçici olarak işten el çektirilmesi kararı[11] da aynı yola tabi tutulmuştur. 4

Kısıtlama ve vesayetin kaldırılması kararları ise farklı değerlendirilmiştir. Yargıtay, vesayet makamının vesayetin sona ermesiyle ilgili kararlarının idari nitelikte olmayıp yargısal nitelikte bulunduğunu ve genel kural gereği temyiz edilebileceğini belirtmiştir.[12] Bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20.07.2016'dan sonra verilen kısıtlılığın kaldırılması kararlarının öncelikle istinaf yoluna tabi olduğu da kabul edilmiştir.[13] Aynı dilekçeyle hem kısıtlama kararı hem vasinin 5

6 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2018/15789, K. 2019/1656.
7 Yargıtay 8. HD, 19.02.2019, E. 2018/15789, K. 2019/1656.
8 Yargıtay 8. HD, 23.03.2017, E. 2017/1200, K. 2017/4131.
9 Yargıtay 8. HD, 19.01.2017, E. 2017/147, K. 2017/532.
10 Yargıtay 2. HD, 05.09.2012, E. 2012/619, K. 2012/20287.
11 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8986, K. 2018/806.
12 Yargıtay 18. HD, 20.10.2015, E. 2015/1416, K. 2015/14866.

şahsı hakkında başvurulan bir olayda Yargıtay, kısıtlamaya ilişkin temyizi süre yönünden, vasinin şahsına ilişkin temyizi ise denetim makamı kararı kesin olduğu için reddetmiştir.[14]

IV. Denetim Makamının İncelemesi ve Kesinlik

- **İnceleme:** Dosya üzerinden veya gerek görülürse duruşmalı.
- **Kesinlik:** Denetim makamının kararı kesindir.
- **Amaç:** Gerekçeye göre kararların bir an önce yürürlüğe girmesi.

6 Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak itirazı kesin karara bağlar. Gerekçeye göre denetim makamı itirazı dosya üzerinden veya gerek gördüğünde duruşma yaparak inceleyecektir; kararların kesin olması vesayet işlerinde itiraza ilişkin kararların bir an önce yürürlüğe girmesine olanak sağlar (S. Sayısı 723, s. 156). Yargıtay, vasinin görevden alınması talebinin reddine yönelik itirazı değerlendiren denetim makamı kararına karşı temyiz yoluna başvurulamayacağını belirterek temyiz dilekçesini reddetmiştir.[15] Vasiye geçici olarak işten el çektirilmesine ilişkin denetim makamı kararına karşı da istinaf ve temyiz yolunun kapalı olduğu kabul edilmiştir.[16]

V. Yanlışlıkla Temyiz Dilekçesi Verilirse

- **Nitelendirme:** Temyiz dilekçesi itiraz olarak değerlendirilir.
- **Sonuç:** Dosya denetim makamına gönderilmek üzere geri çevrilir.
- **Denetim makamı karar verdiyse:** Temyiz dilekçesi reddedilir.

7 Vesayetin idaresine ilişkin bir karara karşı temyiz dilekçesi verildiğinde Yargıtay, dilekçeyi itiraz olarak nitelendirip dosyayı denetim makamınca karar verilmek üzere mahkemesine iade etmektedir.[17] Denetim makamı itirazı zaten karara bağlamışsa, bu karar kesin olduğundan temyiz dilekçesi reddedilmektedir.[18]

> UYGULAMA NOTU
>
> **Vesayet makamının bir kararına itiraz edilecekse**, kararın tebliğ edildiği gün not edilmeli ve on gün içinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine hitaben itiraz dilekçesi verilmelidir (TMK m. 488). **Karar kısıtlama veya vesayetin kaldırılması hakkındaysa**, kanun yolu farklıdır; istinaf veya temyiz süresi

13 Yargıtay 2. HD, 06.03.2025, E. 2025/1265, K. 2025/2404.
14 Yargıtay 8. HD, 21.02.2019, E. 2018/15761, K. 2019/1762.
15 Yargıtay 18. HD, 25.05.2015, E. 2014/19747, K. 2015/8496.
16 Yargıtay 8. HD, 18.01.2018, E. 2017/8986, K. 2018/806.
17 Yargıtay 8. HD, 23.03.2017, E. 2017/1200, K. 2017/4131.
18 Yargıtay 2. HD, 08.12.2011, E. 2011/9353, K. 2011/21405.

ayrıca kontrol edilmelidir. **Denetim makamı itirazı karara bağlamışsa**, bu karar kesindir; aynı konuda temyiz dilekçesi reddedilir.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
19.02.2019 · E. 2018/15789 · K. 2019/1656

Vasinin ücret talebinin reddi vesayetin idaresiyle ilgili bir karardır; temyiz edilemez, denetim makamına itiraz edilir

Vasi, vasilik görevi için vesayet makamından ücret istemiştir. Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi talebi reddetti ve vasi bu kararı temyiz etmiştir.

> *488. maddesinde ise, ilgililerin vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararlara karşı tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebileceği, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin olarak karara bağlayacağı, bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak aldığı kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı anlaşıldığından, istem konusunda denetim makamınca bir karar verilmek üzere dosyanın MAHKEMESİNE İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 488. maddedeki itiraz yolunun hangi kararlar için işlediğini gösterir. Daire, vesayet makamının vasinin eylem ve işlemlerine, denetim makamının da vesayet makamının kararlarına karşı şikâyet ve itiraz mercii olduğunu belirtmiş (TMK m. 461); vasinin ücret talebine ilişkin kararı vesayetin idaresiyle ilgili saymıştır. Bu nitelikteki kararlar temyiz edilemediğinden dosya, istem hakkında denetim makamınca karar verilmek üzere mahkemesine iade edilmiştir (TMK m. 457).

2 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
23.03.2017 · E. 2017/1200 · K. 2017/4131

Vasiye yüklenen defter tutma ve hesap verme yükümlülükleri ile maaş çekme yetkisine ilişkin itiraz denetim makamında incelenir

Kısıtlanması istenen kişiye vasi atanmasına ilişkin davada mahkeme davacıyı vasi olarak atadı ve ona defter tutma, belli aralıklarla hesap verme gibi yükümlülükler yüklemiştir; maaş çekimi için yetki konusunda da karar vermiştir. Davacı kararı yalnız bu yükümlülükler ve yetki yönünden temyiz etmiştir.

> *...bu bakımdan vesayet makamının vesayetin idaresiyle ilgili olarak verdiği kararların temyizi kabil kararlardan olmadığı, temyiz talebinin vesayetin idaresine yönelik olduğu, açıklanan bu hukuki düzenlemelere göre; temyiz dilekçesinin denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesi ve denetim makamınca TMK 488. maddesi gereğince bu konuda kesin bir karar verilmek üzere dosyanın Mahkemesi'ne İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, vasi atama kararıyla birlikte verilen yönetime ilişkin kararların da vesayetin idaresi kapsamında kaldığını gösterir. Daire, temyizin vasi atanmasının kendisine değil, defter tutma, hesap verme ve maaş çekme yetkisi gibi vesayetin idaresine yönelik olduğunu belirterek temyiz dilekçesinin denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine gönderilmesini ve denetim makamının 488. madde uyarınca kesin karar vermesini istemiştir (TMK m. 454).

3 **YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ**
21.02.2019 · E. 2018/15761 · K. 2019/1762

Kısıtlama kararı temyiz yoluyla, vasinin şahsına itiraz ise denetim makamı önünde incelenir; iki yolun süreleri ve sonuçları farklıdır

Kısıtlı adayına bir vasi atandı. Vasi olmak isteyen diğer kişi atanan vasinin şahsına itiraz etmiştir; vesayet makamı itirazı reddetti ve denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi de itirazı reddetmiştir. Aynı kişi bundan sonra hem kısıtlama kararına hem de vasinin şahsına yönelik olarak temyiz dilekçesi vermiştir.

> *1.Esasa yönelik olarak yapılan temyiz incelemesinde; …'in kısıtlanmasına ilişkin gerekçeli karar vasi adayı … vekiline 30.07.2018 tarihinde tebliğ edilmiş,karar 08.11.2018 tarihinde temyiz edilmiştir. Bu durumda HUMK'un 437. maddesi hükmünde öngörülen 8 günlük temyiz süresi geçmiş bulunduğundan 01.06.1990 gün ve 1989/3 Esas, 1990/4 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca temyiz isteminin REDDİNE, 2.Şahsa yönelik olarak yapılan temyiz incelemesinde; Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi "İlgililer, vesayet makamının kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar" hükmünü içermektedir. Vasi adayı vekilinin vasinin şahsına yönelik itirazını Sulh Hukuk Mahkemesi reddetmiş, Asliye Hukuk Mahkemesi de kesin olarak karara bağlamıştır.Açıklanan Kanun hükmü uyarınca denetim makamı kararı kesin olduğundan, temyiz kabiliyeti bulunmamaktadır. Bu nedenle temyiz isteminin REDDİNE, karar vermek gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet işlerinde iki ayrı başvuru yolunu yan yana gösterir. Kısıtlamaya ilişkin karar temyiz yoluna tabi tutulmuş ve temyiz süresi geçtiği için temyiz istemi reddedilmiştir. Vasinin şahsına yönelik itiraz ise 488. madde uyarınca önce vesayet makamı, ardından denetim makamı önünde incelenmiş; denetim makamının kararı kesin olduğundan bu yöndeki temyiz istemi de reddedilmiştir (TMK m. 422).

4 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
25.05.2015 · E. 2014/19747 · K. 2015/8496

Görevden alma talebinin reddine yapılan itirazı değerlendiren denetim makamının kararına karşı temyiz yolu kapalıdır

Vesayet makamı, kısıtlının bir yakınının itirazı üzerine önceki vasinin görevine son vererek başka bir yakınını vasi atamıştır. Bu kez önceki vasi yeni vasinin şahsına itiraz etmiştir; vesayet makamı itirazı reddetti ve denetim makamı olan asliye hukuk

mahkemesi de itirazı reddetmiştir. Önceki vasi denetim makamının kararını temyiz etmiştir.

> *488. maddesi de; vesayet makamının kararlarına karşı 10 gün içerisinde denetim makamına itiraz edilebileceğini, denetim makamının gerektiğinde duruşma da yaparak kesin olarak kararını vereceğini hükme bağladığından, vesayet makamının vasinin görevden alınması talebinin reddi kararına yönelik yapılan itirazın denetim makamı tarafından değerlendirilmesine ilişkin verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamayacağından davalının temyiz dilekçesinin REDDİNE…*

DEĞERLENDİRME Karar, 488. maddenin ikinci cümlesindeki kesinlik kuralını gösterir. Denetim makamı itirazı gerektiğinde duruşma yaparak kesin karara bağlar; bu karara karşı temyiz yoluna başvurulamaz. Daire, denetim makamının vasi değişikliğine yönelik itiraz hakkında verdiği kararı bu nedenle temyiz incelemesine konu etmemiş ve temyiz dilekçesini reddetmiştir (TMK m. 483).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 461:** Şikâyet ve itiraz.
- **TMK m. 397:** Kamu vesayeti.
- **TMK m. 483:** Görevden alınma sebepleri.
- **TMK m. 486:** Geçici önlemler.
- **TMK m. 487:** Diğer önlemler.
- **TMK m. 422:** Kaçınma ve itiraz usulü.
- **TMK m. 472:** Diğer kısıtlılarda vesayetin sona ermesi.

VESAYETİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

Üçüncü Ayırım · m. 489–494

Vesayetin Sona Ermesinin Sonuçları başlıklı ayırım, Türk Medeni Kanunu'nun 489–494. maddelerini kapsamaktadır. Bu ciltte yer alan maddeler ve özleri aşağıda gösterilmiştir.

Madde	Kenar başlığı	Özü
m. 489	Kesin hesap ve malvarlığının teslimi	Vesayetin sona ermesinin sonuçlarını düzenleyen bölümün ilk maddesidir
m. 490	Rapor ve hesabın incelenmesi	Vesayetin sona ermesinden sonraki hesap denetimini düzenler
m. 491	Vasinin görevine son verilmesi	Vasilik görevinin resmen sona ermesini bir karara bağlar
m. 492	Olağan zamanaşımı	Vesayetten doğan tazminat davalarında dört ayrı zamanaşımı kuralı içerir
m. 493	Olağanüstü zamanaşımı	Vesayetten doğan tazminat davalarında olağan zamanaşımının yanında iki kural koyar
m. 494	Vesayet altındaki kişinin alacağı	Vesayet altındaki kişinin alacağına öncelik tanır

MADDE

489 A. Kesin hesap ve malvarlığının teslimi

KANUN METNİ

Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi; malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 489, vesayetin sona ermesinin sonuçlarını düzenleyen bölümün ilk maddesidir. Görevi sona eren vasi, **yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle** yükümlüdür; ayrıca **malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak** zorundadır. Vasi hesap vermezse eski vesayet altındaki kişi, miktarını bilmediği alacağını dava yoluyla isteyebilir;[1] 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda bu, belirsiz alacak davası yerine kısmi dava ve bir defalık artırımla yapılır (HMK m. 109/4). Vasiye karşı tazminat davasında ise sulh mahkemesinin **kesin hesap sürecini tamamlaması** beklenmelidir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

Son rapor	Görevi sona eren vasinin yönetimle ilgili olarak vesayet makamına verdiği son rapor (TMK m. 489).
Kesin hesap	Vesayet süresince yapılan yönetimin son hesabı; vesayet makamınca incelenip onaylanır (TMK m. 489, 490).
Teslime hazır bulundurma	Malvarlığının vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır tutulması (TMK m. 489).

1 Yargıtay 18. HD, 26.11.2015, E. 2015/4097, K. 2015/17257.
2 Yargıtay 18. HD, 31.05.2012, E. 2012/3880, K. 2012/6573.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 489-Yürürlükteki Kanunun 433 üncü maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak ve "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 157*

Tasarının 489. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 478); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 433. maddeydi; madde "Hesabı kati ve malların teslimi" başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayeti hitam bulan vasi; idaresine ait raporu ve hesabı katiyi sulh hakimine tevdie ve malları, vesayet altındaki kimsenin veya mirasçılarının yahut yeni vasinin emrine amade bulundurmağa mecburdur.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 433 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 433	4721 sayılı Kanun m. 489
Yükümlü	Vesayeti hitam bulan vasi	Görevi sona eren vasi
Rapor ve hesap	İdaresine ait rapor ve hesabı kati	Yönetimle ilgili son rapor ve kesin hesap
Muhatap	Sulh hâkimi	Vesayet makamı
Teslim	Malları emre amade bulundurma	Malvarlığını teslim edilmek üzere hazır bulundurma
Alıcılar	Vesayet altındaki kimse, mirasçıları, yeni vasi	Vesayet altındaki kişi, mirasçıları, yeni vasi

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 489. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 478
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Yükümlü	Görevi sona eren vasi	TMK m. 489

Konu	Kural	Dayanak
Rapor	Yönetimle ilgili son rapor	TMK m. 489
Hesap	Kesin hesap vesayet makamına verilir	TMK m. 489
Teslim	Malvarlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslime hazır tutulur	TMK m. 489
İnceleme	Vesayet makamı son rapor ve kesin hesabı inceler ve onaylar	TMK m. 490
Görevin sona ermesi	Onay ve teslimden sonra vesayet makamı karar verir	TMK m. 491
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 433	Gerekçe, s. 157

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
433. maddesini
karşılar; anlaştırılarak ve **"sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılarak yeniden kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 157). Tasarının 489. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 478).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, yükümlülüğün vasilik görevi **hangi sebeple sona ererse ersin** doğmasıdır; vesayet altındaki kişinin ergin olması, ölümü, vesayetin kaldırılması veya vasinin görevden alınması hâllerinde de vasi son rapor ve kesin hesap verir. İkinci nokta, vasinin hesap vermemesi hâlinde eski vesayet altındaki kişinin **alacak miktarını baştan bilmesinin beklenemeyeceğidir**.[3] Üçüncü nokta, vasinin **teslim ettiği malların** ve kişi adına edinilen değerlerin hesapta dikkate alınmasıdır.[4]

II. Son Rapor ve Kesin Hesap

- **Yükümlü:** Görevi sona eren vasi.
- **Muhatap:** Vesayet makamı.
- **İçerik:** Yönetimle ilgili son rapor ve kesin hesap.

2 Madde, görevi sona eren vasinin yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğunu düzenler. Eski Kanun da vesayeti sona eren vasinin idaresine ait raporu ve kesin hesabı sulh hâkimine vermesini öngörüyordu; gerekçeye göre yeni metinde hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 157). Vasi görev süresince de belli dönemlerde rapor ve hesap verir ve bunlar vesayet

3 Yargıtay 18. HD, 26.11.2015, E. 2015/4097, K. 2015/17257.
4 Yargıtay 18. HD, 31.05.2012, E. 2012/3880, K. 2012/6573.

makamınca incelenir (TMK m. 464); son rapor ve kesin hesap da aynı biçimde incelenip onaylanır (TMK m. 490).

Vesayetin kendiliğinden sona ermesi vasinin bu yükümlülüğünü ortadan kaldır- 3
maz. Yargıtay, küçük üzerindeki vesayet erginlikle kendiliğinden sona erse de vasinin sorumluluğunun vesayet makamınca görevinin sona erdiğine karar verilinceye kadar devam ettiğini belirtmiştir.[5]

III. Malvarlığının Teslime Hazır Bulundurulması

- **Kime:** Vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye.
- **Nasıl:** Malvarlığı teslim edilmek üzere hazır bulundurulur.
- **Hesap:** Teslim edilen mallar kesin hesapta dikkate alınır.

Görevi sona eren vasi, malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya 4
yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır. Kanun teslimin yapılacağı kişileri üç grup olarak sayar: vesayet altındaki kişi, mirasçıları ve yeni vasi. Vesayet altındaki kişi ölmüşse teslim mirasçılarına, vesayet sürerken vasi değişmişse yeni vasiye yapılır.

Yargıtay, eski vesayet altındaki kişinin açtığı tazminat davasında vasinin teslim 5
ettiği döviz ve ziynetin, kişinin geliriyle alınıp adına tescil edilen konutun ve vasinin alması gereken ücretin dikkate alınmadan yapılan hesabı eksik bulmuş; sulh mahkemesinin son rapor ve kesin hesabı inceleyip onaylaması ve vasinin görevine son vermesi beklenmeden karar verilemeyeceğini de belirtmiştir.[6]

IV. Hesap Verilmezse: Alacak ve Tazminat Davası

- **Miktar bilinmiyorsa:** 31.07.2026'dan önce açılan davalarda belirsiz alacak davası; sonrasında kısmi dava ve bir defalık artırım (HMK m. 109/4).
- **Sorumluluk:** Vasi kusurlu davranışıyla verdiği zarardan sorumludur.
- **İspat:** İbraname gibi belgeler eksiksiz incelenmelidir.

Vasi kesin hesap vermez ve malvarlığını teslim etmezse eski vesayet altındaki kişi 6
alacağını dava yoluyla isteyebilir. Yargıtay, ergin olduktan sonra ihtara rağmen vasiden bilgi alamayan davacının talep edebileceği miktarı bilmesinin beklenemeyeceğini belirterek belirsiz alacak olarak açılan davanın esastan incelenmesi gerektiğine karar vermiştir.[7] Belirsiz alacak davasını düzenleyen HMK m. 107, 31.07.2026'da 7589 sayılı Kanunla kaldırılmıştır; bu tarihten sonra açılan davalarda alacağın bir kısmı dava edilir ve talep aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir (HMK m. 109/4). Vasi, görevini

5 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.
6 Yargıtay 18. HD, 31.05.2012, E. 2012/3880, K. 2012/6573.
7 Yargıtay 18. HD, 26.11.2015, E. 2015/4097, K. 2015/17257.

yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467); bu davada zamanaşımı kesin hesabın tebliğinden başlar (TMK m. 492).

7 Eski vasinin, eski vesayet altındaki kişiyle yapıldığını ileri sürdüğü bir ibranameye dayandığı davada Yargıtay, ibranamedeki yazı ve imzaların belgede adı geçen eski vasinin örnekleriyle birlikte Adli Tıp Kurumunca incelenmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.[8]

UYGULAMA NOTU

Vasilik görevi sona eren vasi, yönetim süresine ait belgeleri, banka dökümlerini ve harcama kayıtlarını toplayarak son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermeli; malvarlığını teslime hazır tutmalı ve teslimi tutanakla yapmalıdır (TMK m. 489). **Vesayetten yeni çıkan kişi veya vesayet altındaki kişinin mirasçısı**, kesin hesabın vesayet makamına verilip verilmediğini araştırmalıdır; hesap verilmemişse alacak miktarı bilinmese de alacağın bir kısmı dava edilip talep aynı davada bir kez artırılabilir (HMK m. 109/4). **Kesin hesap tebliğ edilmişse**, tazminat davası için zamanaşımı süresinin bu tarihten başladığı dikkate alınmalıdır (TMK m. 492).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ
26.11.2015 · E. 2015/4097 · K. 2015/17257

Görevi sona eren vasi hesap vermezse ergin olan kişi alacağını belirsiz alacak davası olarak isteyebilir

Davacıya küçükken dayısı vasi olarak atanmıştı ve davacı adına yapılan ödemeler vasiye yapılıyordu. Davacı ergin olduktan sonra ihtara rağmen ödeme yapılmadığını ve bilgi verilmediğini ileri sürerek alacağının şimdilik bir kısmını istemiştir. Mahkeme, davacının dava açmadan önce ödenen miktarları araştırması gerektiğini belirterek davayı hukuki yarar yokluğundan reddetmiştir.

> *Dava, vasi tarafından kısıtlı adına tahsil edilen gelirden dolayı alacak istemine ilişkindir. Türk Medeni Kanununun 489.maddesine göre görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi; malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır buludurmak zorundadır. Davada, davacının ergin olup vesayetin sona erdiği, ihtara rağmen vasi tarafından kendilerine bilgi verilmediği açıklandığına göre, davacının talep edebileceği miktarı bilmesinin beklenemeyeceği dikkate alınarak belirsiz alacak olarak açılan davaya bakılarak*

8 Yargıtay 2. HD, 18.12.2025, E. 2025/7713, K. 2025/11516.

sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddi yerinde değildir.

DEĞERLENDİRME Karar, 489. maddedeki hesap verme ve teslim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin sonuçlarından birini gösterir. Görevi sona eren vasi son raporu ve kesin hesabı vermekle ve malvarlığını teslime hazır bulundurmakla yükümlüdür; bu yükümlülüğü yerine getirmeyen vasiye karşı eski vesayet altındaki kişinin alacak miktarını baştan bilmesi beklenemez. Daire, belirsiz alacak olarak açılan davanın esasının incelenmesi gerektiğini belirterek ret kararını bozmuştur (TMK m. 467). HMK m. 107, 31.07.2026'da kaldırıldığından bu tarihten sonra açılan davalarda aynı amaca kısmi dava ve HMK m. 109/4'teki bir defalık artırımla ulaşılır.

2 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
31.05.2012 · E. 2012/3880 · K. 2012/6573

Vasiye karşı tazminat davasında sulh mahkemesinin kesin hesap sürecini tamamlaması beklenmeli; vasinin teslim ettiği mallar ve kişi adına aldığı konut hesaba katılmalıdır

Davacı küçükken kısıtlanmış ve kendisine vasi atanmıştı. Ergin olduktan sonra, kendisine bağlanan aylığın vasi tarafından alındığını, kendisi için harcanmadığını, vasinin defter tutmadığını ve kesin hesap vermediğini ileri sürerek tazminat istemiştir. Vasi ise davacının geliriyle aldığı döviz ve ziyneti tutanakla teslim etmiş, davacının geliriyle bir konut alınıp davacı adına tescil edilmişti. Asliye hukuk mahkemesi davayı kabul etmiştir.

> *Mahkemece sulh mahkemesi tarafından yukarıda belirtilen yasa hükümleri gereğinin yerine getirilmesi beklenmeden hüküm kurulması doğru olmadığı gibi; hükme esas alınan bilirkişi raporu da hatalıdır. Bilirkişi davacının, vasinin sorumluluğunu gerektiren gelirini dava tarihi itibariyle 1.306,60 TL olarak hesaplamış, buna karşın vasinin davacının geliri ile aldığı ve davacıya 19.07.2001 tarihli tutanakla teslim ettiği döviz ve ziynetin ise 5.260,23 TL olduğunu açıklamıştır. Buna göre teslim edilen miktar davacıya verilmesi gereken miktardan fazla olduğu gibi ayrıca nedeni anlaşılamayan şekilde teslim tarihinden dava tarihine kadar faiz de hesaplanmıştır. Yine davacıya ait gelirle 450 ada 140 parselde bulunan meskenin alınıp davacıya temlik edildiği de anlaşılmaktadır. Açıklanan hususlar, davacıya alınan mesken ve vasinin alması gereken ücrette dikkate alınmadan, eksik inceleme ve yetersiz bilirkişi raporu esas alınarak karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, görevi sona eren vasinin kesin hesap ve teslim yükümlülüğünün tazminat davasıyla ilişkisini gösterir. Olayda eski Kanun'un 433 ve devamı maddeleri uygulanmıştır; gerekçeye göre 489. madde bu hükmü hüküm değişikliği olmadan karşılar. Daire, sulh mahkemesinin son rapor ve kesin hesabı inceleyip onaylaması ve vasinin görevine son vermesi beklenmeden karar verilemeyeceğini, ayrıca vasinin teslim ettiği mallar, kişi adına alınan konut ve vasinin alması gereken

ücret dikkate alınmadan yapılan hesabın eksik olduğunu belirterek kararı bozmuştur (TMK m. 491).

3 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
18.12.2025 · E. 2025/7713 · K. 2025/11516

Eski vasiye karşı alacak davasında sunulan ibranamedeki yazı ve imzalar eksiksiz incelenmeden karar verilemez

Davacı, vasiliği süresince davalının kendi adına tahsil ettiği gelirleri kendisi için kullanmadığını ileri sürerek bu gelirlerin faiziyle tahsilini istemiştir. İlk derece mahkemesi, vasinin çektiği aylıkların davacı yararına harcandığının ispat edilemediğini ve vasinin son rapor ve kesin hesabı sunmadığını belirterek davayı kabul etmiştir. Davalı ise davacının imzaladığını ileri sürdüğü bir ibraname sunmuştur; davacı imzanın kendisine ait olmadığını söyledi ve yalnız imza incelemesi yapılmıştır.

> *Mahkemece, "İbraname ve Makbuzdur" başlıklı belgede yazı ve imzası bulunduğu iddia edilen davacının sadece imza örnekleri alınarak incelenmesine karar verilmiş, yazı örnekleri alınmamış ve incelenmemiştir. Yine dava konusu belgede tanık olarak ismi geçen eski vasi ...'un yazı ve imza örnekleri alınmamış ve gerekli incelenme yaptırılmamıştır. ...'un ve ...'un imza ve yazı örnekleri birlikte incelenmeden karar verilmiştir. Mahkemece, dava konusu belgenin düzenlendiği tarihe mümkün olduğunca en yakın tarihli davacı ... ve ...'un resmi kurumlardaki tatbike medar imzaları da getirtilerek, davaya konu belge ve mukayeseye esas alınacak mevcut yazı ve imza örnekleri ile birlikte dosyanın Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesine gönderilmesi ve belgede yer alan imzaların davacı ... ve ...'un eli mahsulü olup olmadığının belirlenmesi ve oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerekmiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, görevi sona eren vasinin hesap verme yükümlülüğüyle bağlantılı bir ispat sorununu gösterir. Vasi yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlüdür. Daire, ibranamedeki yazı ve imzaların, belgede adı geçen eski vasinin örnekleriyle birlikte Adli Tıp Kurumunca incelenmesi ve sonuca göre karar verilmesi gerektiğini belirterek bölge adliye mahkemesi kararını kaldırmış ve ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 490:** Rapor ve hesabın incelenmesi.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 482:** Göreve devam zorunluluğu.
- **TMK m. 479:** Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm.

MADDE

490 B. Rapor ve hesabın incelenmesi

KANUN METNİ

Son rapor ve kesin hesap belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 490, vesayetin sona ermesinden sonraki hesap denetimini düzenler. Son rapor ve kesin hesap, **belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi** vesayet makamı tarafından **incelenir ve onaylanır**. Vesayet makamı bilirkişi incelemesi yaptırarak kesin hesabı reddedebilir; bu karara karşı yol **denetim makamına itirazdır**.[1] Vesayet makamının vasiyi **"ibra"** etmesi de son rapor ve kesin hesabın **onaylanması** niteliğinde sayılmış ve mirasçıların **tazminat davası açma hakkının** saklı olduğu belirtilmiştir.[2]

TEMEL KAVRAMLAR

İnceleme	Vesayet makamının son rapor ve kesin hesabı, dönemsel rapor ve hesaplarda olduğu gibi denetlemesi (TMK m. 464, 490).
Onay	Vesayet makamının kesin hesabı kabul etmesi; vasinin görevine son verilmesinin ön şartlarından biridir (TMK m. 491).
Red	Vesayet makamının kesin hesabı kabul etmemesi; kararı ilgililere tebliğ edilir (TMK m. 491/2).

1 Yargıtay 18. HD, 04.04.2013, E. 2013/2528, K. 2013/5542.
2 Yargıtay 2. HD, 16.12.2010, E. 2010/7931, K. 2010/21294.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 490-Yürürlükteki Kanunun 434 üncü maddesini karşılamaktadır. Anlaştırılmak ve "sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 157*

Tasarının 490. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 478); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 434. maddeydi; madde "Rapor ve hesabın tetkiki" başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Bu raporla hesabı kati, muayyen zamanlarda verilen raporlar ve hesaplar hakkındaki usule göre sulh hakimi tarafından tetkik ve tasdik edilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 434 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 434	4721 sayılı Kanun m. 490
Konu	Rapor ve hesabı kati	Son rapor ve kesin hesap
İnceleyen	Sulh hâkimi	Vesayet makamı
Usul	Muayyen zamanlarda verilen raporlar ve hesaplar hakkındaki usul	Belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi
Sonuç	Tetkik ve tasdik	İnceleme ve onay

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 490. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 478
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Konu	Son rapor ve kesin hesap	TMK m. 489, 490
Makam	Vesayet makamı	TMK m. 490
Ölçü	Belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi	TMK m. 464, 490
Sonuç	Onay veya red	TMK m. 490, 491/2

Konu	Kural	Dayanak
Tebliğ	Karar ve kesin hesap, tazminat hakkı belirtilerek tebliğ edilir	TMK m. 491/2
Başvuru yolu	Denetim makamına itiraz	TMK m. 488
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 434	Gerekçe, s. 157

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
434. maddesini
karşılar; anlaştırılarak ve **"sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılarak yeniden kaleme alınmıştır; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 157). Tasarının 490. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 478).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, son rapor ve kesin hesabın **dönemsel rapor ve hesaplarla aynı usulle** incelenmesidir; vesayet makamı gerekirse tamamlanmasını veya düzeltilmesini ister (TMK m. 464). İkinci nokta, kesin hesabın **reddine** ilişkin karara karşı temyiz değil **denetim makamına itiraz** yolunun açık olmasıdır.[3] Üçüncü nokta, **onay kararının tazminat hakkını ortadan kaldırmamasıdır**; vesayet makamı kesin hesabı, tazminat davası açma hakkını belirterek ilgililere tebliğ eder.[4]

II. Dönemsel Hesaplarla Aynı Usulde İnceleme

- **Makam:** Son rapor ve kesin hesabı vesayet makamı inceler.
- **Ölçü:** Belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi.
- **Araçlar:** Tamamlama, düzeltme ve gerekli önlemler.

Madde, son rapor ve kesin hesabın belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar 2
gibi vesayet makamı tarafından incelenip onaylanacağını düzenler. Vasi görev süresince yönetimle ilgili hesap tutar ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde, her hâlde yılda bir defa hesabı incelemeye sunar (TMK m. 454). Vesayet makamı bu rapor ve hesapları inceler, gerekli gördüğü hâllerde tamamlanmasını veya düzeltilmesini ister, rapor ve hesapları kabul veya reddeder ve gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (TMK m. 464). 490. madde bu usulü görevin sonunda verilen rapor ve hesaba da uygular.

3 Yargıtay 18. HD, 04.04.2013, E. 2013/2528, K. 2013/5542.
4 Yargıtay 2. HD, 16.12.2010, E. 2010/7931, K. 2010/21294.

3 Eski Kanun da raporla kesin hesabın, belli zamanlarda verilen raporlar ve hesaplar hakkındaki usule göre sulh hâkimi tarafından incelenip onaylanacağını öngörüyordu; gerekçeye göre hüküm değişikliği yoktur (S. Sayısı 723, s. 157).

III. Bilirkişi İncelemesi ve Kesin Hesabın Reddi

- **Bilirkişi:** Vesayet makamı hesabı bilirkişiye inceletebilir.
- **Red:** Harcamalar kabul edilmezse kesin hesap reddedilebilir.
- **Yol:** Red kararına karşı denetim makamına itiraz edilir.

4 Vesayetin kısıtlının ölümüyle sona erdiği bir olayda vasinin verdiği son rapor ve kesin hesap, bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra vesayet makamınca kabul edilmemiştir. Yargıtay, vasinin vesayet süresince yaptığı harcamaların kabul edilmemesi nedeniyle kesin hesabın reddi hakkındaki karara yönelik temyiz dilekçesini itiraz niteliğinde görmüş ve dosyayı denetim makamına gönderilmek üzere iade etmiştir.[5]

5 Başka bir olayda vesayet, kısıtlının ölümüyle sona erdikten sonra vesayet makamınca bilirkişiden alınan rapor son rapor ve kesin hesap niteliğinde sayılmış ve raporun ilgililere tebliğ edilmiş olması gözetilerek karar onanmıştır.[6]

IV. Onay Kararının Niteliği ve Tazminat Hakkı

- **İbra:** "İbra" ifadesi onay anlamına gelir.
- **Tazminat:** Onay tazminat davası açma hakkını ortadan kaldırmaz.
- **Tebliğ:** Kesin hesap, dava hakkı belirtilerek tebliğ edilir.

6 Yargıtay, vesayet makamının hükmünde vasinin ibra edildiğinin yazılmasını son rapor ve kesin hesabın onaylanması niteliğinde görmüş; bu yazım biçiminin sonuca etkili olmadığını ve mirasçıların tazminat davası açma haklarını kullanabileceğini belirterek kararı onamıştır.[7] Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddi konusundaki kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirterek tebliğ eder (TMK m. 491).

7 Onay, vasinin görevine son verilmesinin ön şartlarından biridir: son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı teslim edildikten sonra vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir (TMK m. 491). Vasiye karşı tazminat davası ise kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492).

5 Yargıtay 18. HD, 04.04.2013, E. 2013/2528, K. 2013/5542.
6 Yargıtay 18. HD, 03.05.2016, E. 2015/21503, K. 2016/7173.
7 Yargıtay 2. HD, 16.12.2010, E. 2010/7931, K. 2010/21294.

UYGULAMA NOTU

Vasilik görevi sona eren vasi, kesin hesabına harcamaların belgelerini eklemelidir; vesayet makamı hesabı dönemsel hesaplar gibi inceleyecek ve gerekirse bilirkişiye inceletecektir (TMK m. 490). **Kesin hesabı reddedilen vasi**, tebliğden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir (TMK m. 488). **Vesayet altındaki kişinin mirasçısı veya vesayetten çıkan kişi**, kesin hesabın onaylanmasının tazminat hakkını ortadan kaldırmadığını ve bir yıllık zamanaşımının tebliğle başladığını dikkate almalıdır (TMK m. 491, 492).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
04.04.2013 · E. 2013/2528 · K. 2013/5542

Bilirkişi incelemesinden sonra kesin hesabın reddine ilişkin vesayet makamı kararına karşı yol denetim makamına itirazdır

Kısıtlıya kızı vasi olarak atanmıştı; vesayet kısıtlının ölümüyle sona ermiştir. Vasinin verdiği son rapor ve kesin hesap, bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra vesayet makamınca kabul edilmemiştir; vasinin vesayet süresince yaptığı harcamalar kabul görmemiştir. Vasi kesin hesabın reddine ilişkin kararı temyiz etmiştir.

> *Vasinin kısıtlı adına vasilik görevinin devamı süresince yaptığı harcamaların kabul edilmemesi nedeniyle kesin hesabın reddi hakkında vesayet makamının vermiş olduğu karara yönelik temiz dilekçesi, vesayet makamının kararına itiraz niteliğindedir. Bu nedenle evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488.maddesine göre kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine İADESİNE...*

DEĞERLENDİRME Karar, 490. maddedeki inceleme ve onay yetkisinin nasıl kullanıldığını ve sonucuna karşı başvuru yolunu gösterir. Daire, vasinin yıllık hesap verme yükümlülüğünü (TMK m. 454), son rapor ve kesin hesap verme yükümlülüğünü (TMK m. 489) ve bunların vesayet makamınca incelenip onaylanacağını düzenleyen 490. maddeyi birlikte anmıştır. Vesayet makamı bilirkişi incelemesi yaptırarak kesin hesabı reddetmiş; Daire bu karara karşı temyiz dilekçesini itiraz niteliğinde görerek dosyayı denetim makamına gönderilmek üzere iade etmiştir (TMK m. 488).

2 YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ
16.12.2010 · E. 2010/7931 · K. 2010/21294

Vesayet makamının vasiyi ibra etmesi son rapor ve kesin hesabın onaylanması niteliğindedir; mirasçıların tazminat davası açma hakkı saklıdır

Vesayet makamı, vasinin hesabı hakkında verdiği kararda vasinin ibra edilmesine hükmetti ve karar temyiz edilmiştir.

> *Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle hükümde vasinin ibra edilmesine karar verilmiş ise de; bu hususun son rapor ve kesin hesabın onaylanması niteliğinde bulunmasına (TMK.md.491) vasinin ibra edilmesi şeklinde yazılmasının sonuca etkili bulunmamasına, mirasçıların Türk Medeni Kanununun 491/2.maddesi uyarınca tazminat davası açma haklarını kullanabileceğine göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, 490. madde uyarınca son rapor ve kesin hesabın onaylanmasının hukuki niteliğini gösterir. Daire, hükümde vasinin ibra edildiği yazılmış olsa da bunun son rapor ve kesin hesabın onaylanması anlamına geldiğini ve bu yazım biçiminin sonuca etkili olmadığını belirtmiştir. Onay kararı mirasçıların tazminat davası açma hakkını ortadan kaldırmaz; vesayet makamı kesin hesabı bu hakkı belirterek ilgililere tebliğ eder (TMK m. 491).

3 **YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ**
03.05.2016 · E. 2015/21503 · K. 2016/7173

Vesayet sona erdikten sonra vesayet makamınca bilirkişiden alınan rapor son rapor ve kesin hesap niteliğinde sayılmıştır

Vesayet, kısıtlının ölümüyle sona ermişti. Vesayet makamı bu tarihten sonra bilirkişiden bir rapor aldı ve rapor 491. madde uyarınca ilgililere tebliğ edilmiştir. Davacı, davalıdan bir alacağın tahsilini istemiştir; asliye hukuk mahkemesi davayı kısmen kabul etti ve karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

> *Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillere, yasal gerektirici sebeplere ve özellikle vesayet, kısıtlının 27/11/2011 tarihinde ölümü ile sona ermiş olup, bu tarihten sonra vesayet makamınca bilirkişiden alınan 15.02.2014 tarihli raporun son rapor ve kesin hesap niteliğinde olmasına ve Türk Medeni Kanunu'nun 491/2.maddesi gereğince burada gösterilen ilgililere tebliğ edilmiş bulunmasına göre, yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun olan hükmün ONANMASINA...*

DEĞERLENDİRME Karar, vesayet makamınca bilirkişiden alınan bir raporun son rapor ve kesin hesap niteliğinde sayıldığı bir olayı gösterir. Vesayet makamı, vesayetin ölümle sona ermesinden sonra bilirkişiden rapor almış; Daire bu raporu son rapor ve kesin hesap niteliğinde saymış ve raporun ilgililere tebliğ edilmiş olmasını da gözeterek kararı onamıştır. Tebliğ, vasiye karşı tazminat davasında zamanaşımının başlangıcı bakımından da önemlidir (TMK m. 492).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 489:** Kesin hesap ve malvarlığının teslimi.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.

- **TMK m. 464:** Rapor ve hesapların incelenmesi.
- **TMK m. 488:** İtiraz.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.

MADDE

491 C. Vasinin görevine son verilmesi

KANUN METNİ

(1) Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edildikten sonra, vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir.

(2) Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddi konusundaki kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirtmek suretiyle tebliğ eder. Bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 491, vasilik görevinin resmen sona ermesini bir karara bağlar. Vesayet makamı, **son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı teslim edildikten sonra** vasinin görevinin sona erdiğine karar verir. Onay veya red kararıyla birlikte **kesin hesap**, vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye **tazminat davası açma hakları belirtilerek tebliğ edilir**; tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir. Yargıtay, vesayet ölümle sona erse de vasinin sorumluluğunun bu karara kadar sürdüğünü ve aşamalar tamamlanmadan karar verilemeyeceğini belirtmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Görevine son verme kararı	Vesayet makamının, onay ve teslimden sonra vasinin görevinin sona erdiğini belirleyen kararı (TMK m. 491/1).
Tebliğ	Kesin hesabın ve onay ya da red kararının, tazminat davası açma hakkı belirtilerek ilgililere bildirilmesi (TMK m. 491/2).
İlgililer	Vesayet altındaki kişi, mirasçıları veya yeni vasi (TMK m. 491).

1 Yargıtay 18. HD, 24.05.2012, E. 2012/3840, K. 2012/6213.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 491- Yürürlükteki Kanunun 435 inci maddesini karşılamaktadır. Maddenin kenar başlığı İsviçre Medenî Kanununun 453 üncü maddesine uygun olarak "Vasinin görevine son verilmesi" şeklinde değiştirilmiştir. Madde anlaştırılmak suretiyle kaleme alınmıştır. Maddedeki "sulh hâkimi" deyimi yerine "vesayet makamı" deyimi kullanılmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 157*

Tasarının 491. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 478); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 435. maddeydi; madde "Vasinin vesayetine hitam verilmesi" başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Raporla hesabı kati tasdik olunduktan ve vesayet altındaki kimse veya mirasçıları yahut yeni vasi mallara vazıyed ettikten sonra sulh mahkemesi vasinin vazifesine hitam verir. Hesabı kati; vesayet altındaki kimsenin mirasçılarına veya yeni vasiye mesuliyet davası hakkındaki hükümlere nazarı dikkatleri celbolunarak tebliğ edilir. Bu tebliğ ile beraber vasinin vazifesine hitam verildiğine veya hesabı katinin kabul edildiğine dair ittihaz olunan kararda, bildirilir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 435 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 435	4721 sayılı Kanun m. 491
Kenar başlığı	Vasinin vesayetine hitam verilmesi	Vasinin görevine son verilmesi
Karar veren	Sulh mahkemesi	Vesayet makamı
Ön şartlar	Hesabın tasdiki ve malların teslim alınması	Kesin hesabın onayı ve malvarlığının teslimi
Tebliğ	Mesuliyet davası hükümlerine dikkat çekilerek	Tazminat davası açma hakkı belirtilerek
Tebliğde bildirilen	Görevin sona erdiği veya hesabın kabul edildiği	Onay veya red kararı ve görevin sona erdiği

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 491. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 478
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Ön şart	Son rapor ve kesin hesabın onaylanması	TMK m. 490, 491/1
Ön şart	Malvarlığının teslimi	TMK m. 489, 491/1
Karar	Vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir	TMK m. 491/1
Tebliğ	Kesin hesap, onay veya red kararıyla birlikte tebliğ edilir	TMK m. 491/2
Tebliğin içeriği	Tazminat davası açma hakkı ve görevin sona erdiği	TMK m. 491/2
Sonrası	Tazminat davasında bir yıllık zamanaşımı tebliğle başlar	TMK m. 492
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 435	Gerekçe, s. 157

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **435. maddesini** karşılar; kenar başlığı **İsviçre Medenî Kanunu'nun 453. maddesine uygun olarak "Vasinin görevine son verilmesi"** biçiminde değiştirilmiş, madde anlaştırılmış ve **"sulh hâkimi" yerine "vesayet makamı"** deyimi kullanılmıştır; **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 157). Tasarının 491. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 478).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, görevin sona ermesine ilişkin kararın **onay ve teslimden sonra** verilmesidir; bu aşamalar atlanarak verilen karar bozulmuştur.[2] İkinci nokta, vesayet **ölümle kendiliğinden** sona erse de vesayet makamının 491. maddeye göre **nihai bir karar** vermesi gerektiğidir.[3] Üçüncü nokta, tebliğde **tazminat davası açma hakkının belirtilmesidir**; vasiye karşı tazminat davasında zamanaşımı bu tebliğle başlar (TMK m. 492).

II. Görevin Sona Ermesine Karar Verilmesi

- **Onay:** Son rapor ve kesin hesap onaylanmış olmalıdır.
- **Teslim:** Malvarlığı ilgilisine teslim edilmiş olmalıdır.
- **Karar:** Vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir.

2 Yargıtay 18. HD, 24.05.2012, E. 2012/3840, K. 2012/6213.
3 Yargıtay 2. HD, 03.04.2008, E. 2007/19850, K. 2008/4678.

Birinci fıkraya göre son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edildikten sonra vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir. Karar, görevi sona eren vasinin son rapor ve kesin hesap verme ve malvarlığını teslime hazır bulundurma yükümlülüğünün (TMK m. 489) ve vesayet makamının bunları inceleyip onaylamasının (TMK m. 490) ardından gelir. 2

Yargıtay, vesayet ölümle sona ermiş olsa bile vasinin sorumluluğunun vesayet makamınca görevinin sona erdiğine karar verilinceye kadar devam ettiğini belirtmiş; onay, teslim ve tebliğ aşamalarına uygun hareket edilmeden vesayetin sona ermesine ilişkin istemin kabul edilmesini eksik inceleme saymıştır.[4] Küçük üzerindeki vesayetin erginlikle kendiliğinden sona erdiği bir olayda da aynı ilke benimsenmiştir.[5] 3

III. Vesayet Kendiliğinden Sona Erse de Nihai Karar Gerekir

- **Kendiliğinden sona erme:** Erginlik veya ölüm vesayeti sona erdirir.
- **Nihai karar:** Vasinin görevine son verildiğine ayrıca karar verilir.
- **Ara kararlar:** Nihai karardan önce ayrıca temyiz edilemez.

Vesayet, küçüğün ergin olmasıyla (TMK m. 470) veya vesayet altındaki kişinin ölümüyle (TMK m. 479) kendiliğinden sona erebilir. Bu durum, vesayet makamının 491. madde uyarınca vasinin görevinin sona erdiğine karar verme gereğini ortadan kaldırmaz. Yargıtay, vesayet altındaki kişinin ölümüne rağmen vasinin görevinin sona erdiğine ilişkin nihai karar verilmemiş bir dosyada, bu süreçte verilen ve hâkimin reddi istemini geri çeviren ek kararın ancak hükümle birlikte temyiz edilebileceğini belirterek temyiz istemini reddetmiştir.[6] 4

Vesayet makamının vasi hakkında verdiği "ibra" kararı da son rapor ve kesin hesabın onayı niteliğinde görülmüştür.[7] 5

IV. Kesin Hesabın Tazminat Hakkı Belirtilerek Tebliği

- **Birlikte tebliğ:** Kesin hesap, onay veya red kararıyla birlikte tebliğ edilir.
- **İçerik:** Tazminat davası açma hakkı ve görevin sona erdiği belirtilir.
- **Sonuç:** Tebliğ, zamanaşımının başlangıcıdır.

İkinci fıkraya göre vesayet makamı, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddi konusundaki kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirterek 6

4 Yargıtay 18. HD, 24.05.2012, E. 2012/3840, K. 2012/6213.
5 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.
6 Yargıtay 2. HD, 03.04.2008, E. 2007/19850, K. 2008/4678.
7 Yargıtay 2. HD, 21.01.2009, E. 2008/13981, K. 2009/428.

tebliğ eder; bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir. Kesin hesabın onaylanması, ilgililerin tazminat davası açma hakkını ortadan kaldırmaz.[8]

7 Tebliğ, vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davasında bir yıllık olağan zamanaşımının başlangıcıdır (TMK m. 492). Olağan zamanaşımı başlamadan önce bilinmesi mümkün olmayan bir hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebi için ayrıca olağanüstü zamanaşımı öngörülmüştür (TMK m. 493).

UYGULAMA NOTU

Vasi, görevinin resmen sona ermesi için kesin hesabın onaylanmasını ve malvarlığının teslimini tutanakla tamamlamalı; vesayet makamının görevine son verdiğine dair kararı beklemelidir (TMK m. 491). **Vesayet altındaki kişinin mirasçısı veya vesayetten çıkan kişi**, kendisine yapılan tebliğde tazminat davası açma hakkının belirtilip belirtilmediğini kontrol etmelidir; bir yıllık zamanaşımı bu tebliğle başlar (TMK m. 492). **Vesayet ölüm veya erginlikle kendiliğinden sona ermişse**, vasinin görevine son verilmesine ilişkin kararın verilip verilmediği araştırılmalıdır.

İÇTİHATLAR

1 **YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ**
24.05.2012 · E. 2012/3840 · K. 2012/6213

Vesayet ölümle sona erse de vasinin görevine son verilmesi için kesin hesabın onayı, malvarlığının teslimi ve tebliğ aşamaları tamamlanmalıdır

Kısıtlı, kısıtlanmasından birkaç yıl sonra ölmüştür. Vesayetin sona ermesine karar verilmesi istendi ve sulh hukuk mahkemesi istemi kabul etmiştir. Karar Hazine tarafından temyiz edilmiştir.

> *Vesayet ölüm ile sona ermiş ise de, vasinin sorumluluğu vesayet makamınca görevinin sona erdiğine karar verilinceye kadar devam eder. 743 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 433 ve devamı maddeleri gereğince görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi, mal varlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır. Son rapor ve kesin hesap belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır. Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve mal varlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edildikten sonra, vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir. Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddi konusundaki kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirtmek suretiyle tebliğ eder. Bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir. Mahkemece anılan yasa maddelerine*

8 Yargıtay 2. HD, 16.12.2010, E. 2010/7931, K. 2010/21294.

uygun hareket edilerek hüküm kurulması gerekirken eksik inceleme ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.

DEĞERLENDİRME Karar, 491. maddedeki aşamaların atlanamayacağını gösterir. Olayda eski Kanun'un 433 ve devamı maddeleri uygulanmıştır; gerekçeye göre 491. madde eski 435. maddeyi hüküm değişikliği olmadan karşılar. Daire, vasinin sorumluluğunun vesayet makamı görevinin sona erdiğine karar verinceye kadar sürdüğünü, bu kararın ancak son rapor ve kesin hesabın onaylanması, malvarlığının teslimi ve kesin hesabın tazminat hakkı belirtilerek tebliğinden sonra verilebileceğini belirterek eksik incelemeyle verilen kararı bozmuştur (TMK m. 489, TMK m. 490).

2 **YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**
03.04.2008 · E. 2007/19850 · K. 2008/4678

Vasinin görevinin sona erdiğine ilişkin nihai karar verilmeden, bu süreçteki ara kararlar ayrıca temyiz edilemez

Vesayet altındaki kişi öldü ve vesayet ölümle sona ermiştir. Vesayet makamı henüz vasinin görevinin sona erdiğine karar vermemişti. Bu sırada davacı vesayet makamı hâkiminin reddini istemiştir; istem hâkim tarafından ek kararla geri çevrildi ve davacı bu ek kararı temyiz etmiştir.

> *Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı vesayet altındaki kişiye, ölmüşse mirasçılarına veya yeni vasiye teslim edildikten sonra, vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir.(TMK.md.491/1) Vesayet altındaki kişi 8.7.2007 tarihinde ölmüş ve vesayet, ölümle sona ermiş ise de vasinin Türk Medeni Kanununun 491. maddesi gereğince görevinin sona erdiğine ilişkin vesayet makamınca verilmiş bir nihai karar bulunmamaktadır. Davacının 27.06.2007 tarihli dilekçesindeki talebi, vesayet makamı hakiminin reddi isteğine ilişkindir. Bu talep, 26.07.2007 tarihli ek kararla, vesayet makamı hakimi tarafından geri çevrilmiştir. Bu kararlar aleyhine ancak hükümle birlikte temyiz yoluna başvurulabilir. (HUMK.md.35/son) Vesayet makamı tarafından Türk Medeni Kanununun 491. maddesi gereğince vasinin görevinin sona erdiğine ilişkin henüz nihai bir hüküm tesis edilmediğine göre red isteğinin geri çevrilmesine dair 26.07.2007 tarihli ek kararın bu aşamada temyizi mümkün bulunmamaktadır.*

DEĞERLENDİRME Karar, 491. madde uyarınca vesayet makamının vereceği kararın süreci sonlandıran nihai karar olduğunu gösterir. Vesayetin ölümle kendiliğinden sona ermesi, vesayet makamının vasinin görevinin sona erdiğine ayrıca karar vermesi gereğini ortadan kaldırmamıştır. Daire, bu nihai karar verilmeden hâkimin reddi isteminin geri çevrilmesine ilişkin ek kararın ancak hükümle birlikte temyiz edilebileceğini belirterek temyiz istemini reddetmiştir (TMK m. 479).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 489:** Kesin hesap ve malvarlığının teslimi.
- **TMK m. 490:** Rapor ve hesabın incelenmesi.

- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 493:** Olağanüstü zamanaşımı.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 470:** Küçüklerde vesayetin sona ermesi.
- **TMK m. 479:** Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm.

MADDE

492

D. Sorumluluk davasında zamanaşımı

I. Olağan zamanaşımı

KANUN METNİ

(1) Sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.
(2) Tazmin ettirilemeyen zararlar için Devlete karşı açılacak tazminat davasının zamanaşımı süresi, zararın vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından başlayarak bir yıldır.
(3) Vesayet dairelerinde görevli olanların sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı Devlete karşı açılacak davaların zamanaşımı genel hükümlere tâbidir.
(4) Devletin rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 492, vesayetten doğan tazminat davalarında dört ayrı zamanaşımı kuralı içerir. Sorumlu **vasi ve kayyıma** karşı tazminat davası, **kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten** başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Vasi, kayyım ve yasal danışmana **tazmin ettirilemeyen zararlar** için Devlete karşı dava, bu durumun anlaşılmasından başlayarak **bir yıldır**. **Vesayet dairelerinde görevli olanların** verdiği zararlar için Devlete karşı davalarda **genel hükümler** uygulanır; Devletin **rücu davası** ise rücu hakkının doğumundan itibaren bir yılda zamanaşımına uğrar. Yargıtay, kesin hesap tebliğ edilmediği sürece vasinin sorumluluğunun devam ettiğini ve zamanaşımı koşullarının oluşmadığını kabul etmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

1 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

Olağan zamanaşımı	Vesayetten doğan tazminat davalarında 492. maddede öngörülen süreler (TMK m. 492).
Kesin hesabın tebliği	Vesayet makamının kesin hesabı, tazminat davası açma hakkını belirterek ilgililere bildirmesi (TMK m. 491/2).
Rücu davası	Zararı tazmin eden Devletin, zararın doğmasında kusurlu olanlara başvurması (TMK m. 468).

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 492- Yürürlükteki Kanunun 436 ncı maddesini karşılamakta olan madde konu ve kenar başlıklarıyla birlikte yeniden kaleme alınmıştır. Yeni düzenleme vesayet organlarının sorumluluğu eskisinden farklı esaslara bağlandığından sorumluluğa ilişkin zamanaşımının düzenlenmesinde de bu husus dikkate alınmıştır. Sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten itibaren bir yıllık zamanaşımına tâbi olacaktır. Yasal danışmanlar için kesin hesap söz konusu olmayacağı cihetle bunlara karşı açılacak davaların zamanaşımı genel hükümlere tâbi olacaktır. Devlete karşı açılacak tazminat davalarında, vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilmeyeceği anlaşılan zararlar açısından, bu durumun anlaşılmasından itibaren bir yıllık bir zamanaşımı söz konusu olacaktır. Buna karşılık, vesayet makamlarında görevli olanların sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı Devlete karşı açılacak davaların zamanaşımı genel hükümlere tâbi olacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 157*

Tasarının 492. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 479); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 436. maddeydi; madde "Mesuliyet davası" başlığı altında "Adi müruru zaman" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vasinin mesuliyetine veya vesayet daireleri azasının doğrudan doğruya mesuliyetlerine müteallik davalarda müruru zaman müddeti hesabı katinin tevdiinden itibaren bir senedir. Doğrudan doğruya tazmin ile mükellef olmayıp da yalnız zararın ödenemiyen miktariyle mesul olan vesayet daireleri azası ve hazine aleyhindeki davaların müruru zamanı, birinci derecede mesul olanların zararı ödiyemiyecekleri tahakkuk ettiği tarihten itibaren bir senedir. Vesayet altındaki kimse, vesayetten kurtulmadıkça vesayet daireleri azası ile Hazine aleyhinde, müruru zaman ceryan etmez.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 436 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 436	4721 sayılı Kanun m. 492
Vasiye karşı dava	Hesabı katinin tevdiinden itibaren bir sene	Kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl
Kayyım	Maddede ayrıca anılmıyor	Vasiyle birlikte anılıyor
Vesayet daireleri görevlileri	Doğrudan sorumlu üyeler: hesabın tevdiinden bir sene	Devlete karşı dava; genel hükümler

	743 sayılı Kanun m. 436	4721 sayılı Kanun m. 492
Ödenemeyen zarar	Vesayet daireleri üyeleri ve Hazine: ödenemeyeceğinin tahakkukundan bir sene	Devlete karşı: tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından bir yıl
Rücu	Maddede yok	Rücu hakkının doğumundan bir yıl
Vesayet sürerken	Vesayet daireleri üyeleri ve Hazine aleyhine zamanaşımı işlemez	Maddede yok

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 492. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 479
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Vasi ve kayyım	Kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl	TMK m. 492/1
Devlet (tazmin ettirilemeyen zarar)	Tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından başlayarak bir yıl	TMK m. 492/2
Devlet (vesayet dairelerindeki görevliler)	Genel hükümler	TMK m. 492/3
Devletin rücu davası	Rücu hakkının doğumundan başlayarak bir yıl	TMK m. 492/4
Olağanüstü zamanaşımı	Sonradan öğrenilen hesap yanlışlığı; her hâlde on yıl	TMK m. 493
Sorumluluk	Vasinin ve Devletin sorumluluğu	TMK m. 467, 468
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 436	Gerekçe, s. 157

TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un 1
436. maddesini
karşılar ve **konu ve kenar başlıklarıyla birlikte yeniden kaleme alınmıştır**; yeni düzenleme vesayet organlarının sorumluluğunu **eskisinden farklı esaslara** bağladığından zamanaşımı da buna göre düzenlenmiştir. Gerekçe, **yasal danışmanlar için kesin hesap söz konusu olmadığından** onlara karşı davaların

genel hükümlere tabi olacağını da belirtir (S. Sayısı 723, s. 157). Tasarının 492. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 479).

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, vasi ve kayyıma karşı davada bir yıllık sürenin **vesayetin sona ermesinden değil, kesin hesabın tebliğinden** başlamasıdır; kesin hesap tebliğ edilmemişse Yargıtay zamanaşımı koşullarının oluşmadığını kabul etmiştir.[2] İkinci nokta, **Devlete karşı** davalarda sürenin zararın türüne göre ayrılmasıdır. Üçüncü nokta, maddenin **vesayetten doğan tazminat davalarına** ilişkin olmasıdır; gaip adına atanan yönetim kayyımından gelirlerini isteyen gerçek malikin davasında 492. madde uygulanmamıştır.[3]

II. Vasi ve Kayyıma Karşı Dava: Kesin Hesabın Tebliğinden Bir Yıl

- **Süre:** Bir yıl.
- **Başlangıç:** Kesin hesabın tebliğ edildiği tarih.
- **Tebliğ yoksa:** Süre işlemeye başlamaz.

2 Birinci fıkraya göre sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası, kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Vesayet makamı kesin hesabı, onay veya red kararıyla birlikte ve tazminat davası açma hakkını belirterek vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına veya yeni vasiye tebliğ eder (TMK m. 491). Vasinin sorumluluğu, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla verdiği zarara ilişkindir (TMK m. 467).

3 Yargıtay, küçükler üzerindeki vesayetin erginlikle kendiliğinden sona erdiği bir olayda vasiye karşı tazminat davasının zamanaşımı nedeniyle reddini doğru bulmamış; 489 ve devamı maddelerdeki kesin hesap ve tebliğ işlemleri yerine getirilmediği için vasinin sorumluluğunun devam ettiğini ve zamanaşımı koşullarının oluşmadığını belirterek kararı bozmuştur.[4] Vesayet makamınca bilirkişiden alınan raporun son rapor ve kesin hesap niteliğinde sayıldığı ve ilgililere tebliğ edildiği başka bir olayda ise karar onanmıştır.[5]

III. Devlete Karşı Davalar ve Rücu

- **Tazmin ettirilemeyen zarar:** Anlaşılmasından başlayarak bir yıl.
- **Vesayet dairelerindeki görevliler:** Genel hükümler.
- **Rücu:** Rücu hakkının doğumundan başlayarak bir yıl.

2 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.
3 Yargıtay 8. HD, 19.02.2020, E. 2019/6484, K. 2020/1593.
4 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.
5 Yargıtay 18. HD, 03.05.2016, E. 2015/21503, K. 2016/7173.

Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep oldukları zararlardan doğrudan doğruya, vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468). 492. madde bu iki sorumluluk türü için farklı süreler öngörür: tazmin ettirilemeyen zararlar için Devlete karşı dava, zararın vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından başlayarak bir yıldır; vesayet dairelerinde görevli olanların verdiği zararlar için Devlete karşı açılacak davalarda ise genel hükümler uygulanır. Zararı tazmin eden Devletin rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. 4

Gerekçe, yasal danışmanlar için kesin hesap söz konusu olmayacağından onlara karşı açılacak davaların zamanaşımının genel hükümlere tabi olacağını belirtir (S. Sayısı 723, s. 157). Vesayetle ilgili tazminat ve rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde görülür (TMK m. 469). 5

IV. Maddenin Uygulama Alanı

- **Kapsam:** Vesayetten doğan tazminat davaları.
- **Kayyım:** Vasi hakkındaki hükümler kayyıma da uygulanır.
- **Sınır:** Gerçek malikin gaip kayyımından gelir istemi bu kapsamda görülmemiştir.

Kanun, vasi hakkındaki hükümlerin aksi belirtilmedikçe kayyım hakkında da uygulanacağını öngörür (TMK m. 403). Yargıtay, gaip olan kişi adına atanan yönetim kayyımından, taşınmazın gerçek maliki olduğu sonradan anlaşılan bir vakfın yönetim döneminde elde edilen gelirleri istemesini 492. madde kapsamında görmemiş; olaya miras sebebiyle istihkak davasının zamanaşımını düzenleyen hükmü uygulamış ve davanın bu süre geçtiği için reddinin sonucu itibarıyla doğru olduğunu belirtmiştir.[6] 6

V. Olağanüstü Zamanaşımı ile İlişki

- **Sonradan öğrenilen sebep:** Öğrenmeden başlayarak bir yıl.
- **Üst sınır:** Her hâlde kesin hesabın tebliğinden on yıl.
- **Eski Kanun:** Vesayet daireleri üyeleri ve Hazine aleyhine vesayet sürerken zamanaşımı işlemiyordu.

Olağan zamanaşımı süresi işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığına veya sorumluluk sebebine dayanan tazminat davası, bunun öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir; vesayetten doğan tazminat davaları her hâlde kesin hesabın 7

6 Yargıtay 8. HD, 19.02.2020, E. 2019/6484, K. 2020/1593.

tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 493). Eski Kanun, vesayet altındaki kişi vesayetten kurtulmadıkça vesayet daireleri üyeleri ve Hazine aleyhine zamanaşımının işlemeyeceğini ayrıca belirtiyordu; yeni metinde bu cümleye yer verilmemiştir.

UYGULAMA NOTU

Vesayetten çıkan kişi veya vesayet altındaki kişinin mirasçısı, kesin hesabın kendisine hangi tarihte tebliğ edildiğini ve tebliğde tazminat davası açma hakkının belirtilip belirtilmediğini kontrol etmelidir; vasi veya kayyıma karşı dava için bir yıllık süre bu tarihten başlar (TMK m. 492). **Zarar vasiye ödetilemiyorsa**, Devlete karşı davada sürenin bunun anlaşılmasından başladığı dikkate alınmalıdır. **Kesin hesap hiç tebliğ edilmemişse**, vesayet makamından kesin hesap sürecinin tamamlanması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ
19.02.2020 · E. 2019/6484 · K. 2020/1593

Gerçek malikin, gaip adına atanan yönetim kayyımından taşınmaz gelirlerini istemesi 492. maddenin değil miras sebebiyle istihkak zamanaşımına tabidir

Bir taşınmaz kadastroda bir kişi adına tescil edilmiş, bu kişinin gaip olması nedeniyle mal memuru yönetim kayyımı olarak atanmış ve kayyım taşınmazı yıllarca yönetip kira ve ecrimisil geliri elde etmişti. Daha sonra taşınmazın gerçek maliki olduğu anlaşılan bir vakıf adına tapu tescil edilmiştir. Vakıf, kayyımın yönetim döneminde elde edilen gelirlerin faiziyle tahsilini istemiştir. Mahkeme, sebepsiz zenginleşme zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

> *Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, davalı kayyımın Kanun'dan dolayı mahkeme kararı ile taşınmazı yönettiği, dolayısı ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 77 ve devamı maddeleri kapsamında sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanamayacağı, yine vasi ve kayyımın sorumluluğuna dair açılacak tazminat davasına dair TMK'nin 492.maddesindeki zamanaşımı maddesinin de somut uyuşmazlıkta uygulama yeri olmadığı, uyuşmazlıkta uygulanması gereken maddenin TMK'nin 585.maddesi göndermesi ile aynı Kanun'un 639.madde hükmü olduğu, buna göre iyiniyetli davalıya karşı açılacak davada öğrenmeden itibaren bir yıl ve herhalde on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı, dava konusu taşınmazın 5737 sayılı Vakıflar Yasanın Geçici 7.maddesinin (a) bendi uyarınca Vakıflar Meclisi Kararıyla 14.09.2010 tarih ve 11270 yevmiye no ile tapuda davacı Vakıf adına tescil edildiği, son öğrenme tarihinin tapuya tescil tarihi olduğu, buna göre davanın açıldığı 21.05.2014 tarihi itibari ile zamanaşımı süresinin dolduğu anlaşıldığından davanın bu gerekçe ile reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle red kararı verilmesi doğru değil ise de, bu husus ye-*

niden yargılama yapmayı gerektirmediğinden ve hükmün redde ilişkin bölümü sonucu itibari ile doğru görüldüğünden, HUMK'nun 438/7 maddesi uyarınca, hükmün gerekçesinin açıklanan şekilde değiştirilerek kararın düzeltilerek onanması uygun görülmüştür.

DEĞERLENDİRME Karar, 492. maddenin uygulama alanını gösterir. Daire, vasi hakkındaki hükümlerin kayyıma da uygulandığını (TMK m. 403) ve 492. maddenin sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davasında bir yıllık zamanaşımını kesin hesabın tebliğinden başlattığını hatırlatmıştır. Ancak taşınmazın gerçek malikinin gaip adına atanan yönetim kayyımından gelirleri istemesini bu kapsamda görmemiş; olaya gaipliğe ilişkin 585. madde aracılığıyla miras sebebiyle istihkak zamanaşımını düzenleyen 639. maddeyi uygulamıştır. Daire, bu zamanaşımının da dolduğunu belirterek ret kararını gerekçesini düzelterek onamıştır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 493:** Olağanüstü zamanaşımı.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 469:** Görev ve yetki.
- **TMK m. 494:** Vesayet altındaki kişinin alacağı.
- **TMK m. 403:** Vasi ve kayyım.

MADDE

493

D. Sorumluluk davasında zamanaşımı

II. Olağanüstü zamanaşımı

KANUN METNİ

(1) Olağan zamanaşımı süresi işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığına veya bir sorumluluk sebebine dayanan tazminat davası, hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir.

(2) Vesayetten doğan tazminat davaları, her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 493, vesayetten doğan tazminat davalarında olağan zamanaşımının yanında iki kural koyar. Olağan zamanaşımı işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından **bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan** bir **hesap yanlışlığına** veya **sorumluluk sebebine** dayanan tazminat davası, bunun **öğrenilmesinden başlayarak bir yıl** içinde açılabilir. Vesayetten doğan tazminat davaları ise **her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl** geçmekle zamanaşımına uğrar. Yargıtay, kesin hesap ve tebliğ işlemleri yapılmamış bir dosyada zamanaşımı koşullarının oluşmadığını kabul etmiştir.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

Olağanüstü zamanaşımı	Olağan zamanaşımı başlamadan önce bilinmesi olanaksız hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebi için öngörülen süre (TMK m. 493/1).
Hesap yanlışlığı	Kesin hesapta yer alan ve zarar görenin olağan süre başlamadan önce fark edemeyeceği hata (TMK m. 493/1).
Üst sınır	Vesayetten doğan tazminat davalarında kesin hesabın tebliğinden başlayan on yıllık süre (TMK m. 493/2).

1 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 493- Yürürlükteki Kanunun 437 nci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki metin esas alınmakla beraber madde daha sade biçimde düzenlenmiştir. İstisnaî bir zamanaşımı niteliğinde olan olağanüstü zamanaşımı ancak olağan zamanaşımı süresi işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığının veya bir sorumluluk sebebinin sonradan öğrenilmesi hâlinde uygulanacaktır.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 157*

Tasarının 493. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 479); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 437. maddeydi; madde "Mesuliyet davası" başlığı altında "Fevkalade müruru zaman" kenar başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Hesap sehvine müteallik yahut adi müruru zaman müddetinin iptidarından mukaddem bilinmesi mümkün olmıyan bir sebebe müstenit mesuliyet davaları, davaya sebebiyet veren hadisenin meydana çıktığı günden itibaren, bir sene mürur ettikten sonra, istima olunmaz. Her halde adi müruru zamanın iptidasından itibaren on sene sonra dava hakkı sakıt olur. Cürümden madut bir fiilden dolayı ikame olunacak mesuliyet davasında, eğer hukuku umumiye davasının müruru zaman müddeti hukuku şahsiye davasındaki müddetten fazla ise; müruru zaman hukuku umumiye davası müddetine tabidir.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 437 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 437	4721 sayılı Kanun m. 493
Kapsam	Hesap hatası veya önceden bilinmesi mümkün olmayan sebep	Hesap yanlışlığı veya bilinmesi olanaksız sorumluluk sebebi
Süre	Olayın ortaya çıktığı günden bir sene	Öğrenmeden başlayarak bir yıl
Üst sınır	Olağan zamanaşımının başlangıcından on sene	Kesin hesabın tebliğinden on yıl
Suç sayılan fiil	Ceza zamanaşımı daha uzunsa o uygulanır	Maddede yok

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 493. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 479
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Kapsam	Sonradan öğrenilen hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebi	TMK m. 493/1
Koşul	Olağan zamanaşımı başlamadan önce bilinmesi veya anlaşılması olanaksız	TMK m. 493/1
Süre	Öğrenmeden başlayarak bir yıl	TMK m. 493/1
Üst sınır	Her hâlde kesin hesabın tebliğinden on yıl	TMK m. 493/2
Olağan süre	Kesin hesabın tebliğinden bir yıl	TMK m. 492
Tebliğ	Kesin hesap tazminat hakkı belirtilerek tebliğ edilir	TMK m. 491/2
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 437	Gerekçe, s. 157

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un **437. maddesini** karşılar; **yürürlükteki metin esas alınmakla beraber daha sade biçimde** düzenlenmiştir. Gerekçe, **istisnaî bir zamanaşımı** niteliğindeki olağanüstü zamanaşımının, ancak olağan zamanaşımı işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin **sonradan öğrenilmesi** hâlinde uygulanacağını belirtir (S. Sayısı 723, s. 157). Tasarının 493. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 479).

DİKKAT

Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, birinci fıkranın **istisnaî** olmasıdır: gerekçeye göre yalnızca olağan süre başlamadan önce bilinmesi olanaksız bir hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebi **sonradan öğrenildiğinde** uygulanır. İkinci nokta, **on yıllık üst sınırın** da vesayetin sona ermesinden değil **kesin hesabın tebliğinden** başlamasıdır. Üçüncü nokta, kesin hesap ve tebliğ işlemleri yapılmamışsa Yargıtay'ın **zamanaşımı koşullarının oluşmadığını** kabul etmesidir.[2]

II. Sonradan Öğrenilen Hesap Yanlışlığı veya Sorumluluk Sebebi

- **Koşul:** Olağan süre başlamadan önce bilinmesi veya anlaşılması olanaksız olmalı.
- **Konu:** Hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebi.

2 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

- **Süre:** Öğrenmeden başlayarak bir yıl.

Birinci fıkraya göre olağan zamanaşımı süresi işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığına veya bir sorumluluk sebebine dayanan tazminat davası, hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir. Olağan zamanaşımı, vasi ve kayyıma karşı davada kesin hesabın tebliğiyle başlar (TMK m. 492); bu nedenle birinci fıkra, kesin hesap tebliğ edildiği sırada bilinmesi olanaksız olan bir yanlışlığın veya sebebin sonradan ortaya çıktığı durumlara ilişkindir. 2

Gerekçe bu hükmü istisnaî bir zamanaşımı olarak nitelendirir ve yalnızca bilinmesi olanaksız bir hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin sonradan öğrenilmesi hâlinde uygulanacağını belirtir (S. Sayısı 723, s. 157). Eski Kanun da hesap hatasına veya olağan zamanaşımının başlangıcından önce bilinmesi mümkün olmayan bir sebebe dayanan davaların, davaya sebep olan olayın ortaya çıktığı günden itibaren bir yıl içinde açılabileceğini öngörüyordu. 3

III. Her Hâlde On Yıl: Kesin Hesabın Tebliğinden Başlayan Üst Sınır

- **Süre:** On yıl.
- **Başlangıç:** Kesin hesabın tebliği.
- **Tebliğ yoksa:** Zamanaşımı koşulları oluşmamış sayılmıştır.

İkinci fıkraya göre vesayetten doğan tazminat davaları, her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Eski Kanun'da on yıllık süre olağan zamanaşımının başlangıcından itibaren işliyordu ve olağan zamanaşımı da kesin hesabın sulh mahkemesine verilmesinden başlıyordu; yeni metin her iki süreyi de kesin hesabın tebliğine bağlar (TMK m. 492). 4

Yargıtay, küçükler üzerindeki vesayetin erginlikle kendiliğinden sona erdiği bir olayda 492. maddedeki bir yıllık ve 493. maddedeki on yıllık süreleri birlikte anmış; vesayet dosyasında kesin hesap ve tebliğ işlemleri yerine getirilmediği için vasinin sorumluluğunun devam ettiğini ve zamanaşımı koşullarının oluşmadığını belirterek davanın zamanaşımından reddini bozmuştur.[3] 5

IV. Eski Kanun'daki Suç Hükmü ve Kesin Hesap Süreci

- **Eski metin:** Suç sayılan fiilde ceza zamanaşımı daha uzunsa o uygulanırdı.
- **Yeni metin:** Maddede bu cümleye yer verilmemiştir.
- **Süreç:** Sürelerin işlemesi için kesin hesap ve tebliğ tamamlanmalıdır.

3 Yargıtay 18. HD, 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506.

6 Eski Kanun, suç sayılan bir fiilden doğan sorumluluk davasında ceza davasının zamanaşımı süresi daha uzunsa o sürenin uygulanacağını da öngörüyordu; yeni metinde bu cümle yer almaz. Gerekçeye göre madde, yürürlükteki metin esas alınarak daha sade biçimde düzenlenmiştir (S. Sayısı 723, s. 157).

7 Zamanaşımı sürelerinin işleyebilmesi için vesayet makamının kesin hesabı inceleyip onaylaması veya reddetmesi ve kararla birlikte kesin hesabı tazminat davası açma hakkını belirterek ilgililere tebliğ etmesi gerekir (TMK m. 490, TMK m. 491). Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467).

UYGULAMA NOTU

Kesin hesap tebliğ edilmişse, olağan süre olan bir yıl kaçırılmamalıdır (TMK m. 492); tebliğden sonra, o sırada bilinmesi olanaksız bir hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebi öğrenilmişse, öğrenme tarihi belgelenmeli ve bir yıl içinde dava açılmalıdır (TMK m. 493/1). **Her durumda**, kesin hesabın tebliğinden itibaren on yıllık üst sınır dikkate alınmalıdır (TMK m. 493/2). **Kesin hesap hiç tebliğ edilmemişse**, vesayet makamından kesin hesap sürecinin tamamlanması istenmelidir.

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ
18.12.2014 · E. 2014/10634 · K. 2014/18506

Vesayetten doğan tazminat davasında on yıllık üst sınır da kesin hesabın tebliğinden başlar; kesin hesap tebliğ edilmemişse zamanaşımı koşulları oluşmaz

Küçüklüklerinde kendilerine vasi atanan kardeşler, ergin olduktan sonra vasinin bir şirketin işlerini yürüttüğünü, kendilerine bilgi ve gelir vermediğini ve şirketi kendi adına tescil ettirdiğini ileri sürerek tazminat istemiştir. Vesayet dosyasında kesin hesap ve tebliğ işlemleri yapılmamıştı. Asliye hukuk mahkemesi davayı zamanaşımı nedeniyle reddetmiştir.

> *Aynı Yasanın 492. maddesi uyarınca kesin hesabın tebliğ tarihinden başlayarak bir yıl geçmekle vasiye karşı açılacak tazminat davası zamanaşımına uğrar. Yine aynı Yasanın 493. maddesinin son fıkrası uyarınca vesayetten doğan tazminat davalarının her halde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.Somut olayda, küçükler üzerindeki vesayet her birinin ergin olması ile kendiliğinden sona ermiş ise de, Rize Sulh Hukuk Mahkesesi'nin 1991/659 Esas 1991/551 Karar sayılı vesayet dosyasının incelenmesinde, yukarıda belirtilen Yasa hükümleri gereğinin yerine getirilmediği, böylece vasinin sorumluluğunun devam ettiği, zaman aşımına ilişkin koşulların oluşmadığı hususu dikkate alınmadan, mahkemece, zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

DEĞERLENDİRME Karar, 493. maddenin ikinci fıkrasındaki on yıllık üst sınırın da kesin hesabın tebliğine bağlı olduğunu gösterir. Daire, olağan zamanaşımının kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl olduğunu (TMK m. 492), vesayetten doğan tazminat davalarının her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağını birlikte anmıştır. Vesayet erginlikle kendiliğinden sona ermiş olsa da kesin hesap ve tebliğ işlemleri yerine getirilmediğinden vasinin sorumluluğunun devam ettiğini ve zamanaşımı koşullarının oluşmadığını belirterek ret kararını bozmuştur (TMK m. 491).

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 490:** Rapor ve hesabın incelenmesi.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap ve malvarlığının teslimi.
- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 494:** Vesayet altındaki kişinin alacağı.

MADDE

494 E. Vesayet altındaki kişinin alacağı

KANUN METNİ

Vesayet altındaki kişinin vasi veya Devlete karşı alacakları imtiyazlı alacaktır.

MADDE ÖZETİ

TMK m. 494, vesayet altındaki kişinin alacağına öncelik tanır. Vesayet altındaki kişinin **vasi veya Devlete karşı alacakları imtiyazlı alacaktır**. Bu imtiyaz icra ve iflas hukukunda iki yolla işler: İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesi, velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kişilerin bu ilişkiden doğan alacaklarını iflasta **ikinci sıraya** koyar; 101. madde ise borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişilere vesayetten doğan alacakları için **önce takip yapmadan hacze iştirak** hakkı verir. Yargıtay, 206. maddedeki imtiyazların haciz yoluyla takipte ancak **hacze iştirak hâlinde** sonraki haczi öne geçirebileceğini açıklamıştır.[1]

TEMEL KAVRAMLAR

İmtiyazlı alacak	Kanunun, diğer alacaklara göre öncelikle ödenmesini öngördüğü alacak (TMK m. 494).
İflasta ikinci sıra	Velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kişilerin bu ilişkiden doğan alacaklarının iflas sıra cetvelindeki yeri (İİK m. 206).
İmtiyazlı hacze iştirak	Belirli alacaklıların önce takip yapmadan, ilk haciz üzerine satılan malın bedeline aynı derecede katılabilmesi (İİK m. 101).

1 Yargıtay 23. HD, 26.10.2020, E. 2017/947, K. 2020/3231.

GEREKÇE VE TARİHÇE

Madde gerekçesi

> Madde 494- Yürürlükteki Kanunun 438 inci maddesini karşılamaktadır. Madde anlaştırılmak suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Hüküm değişikliği yoktur.
>
> *Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem), s. 157*

Tasarının 494. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (S. Sayısı 723, s. 479); Kanun metni Tasarı metniyle aynıdır.

Eski Kanun'da maddenin karşılığı 438. maddeydi; madde "Vesayet altındaki kimsenin imtiyazı" başlığını taşıyordu.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığı

> *Vesayet altındaki kimsenin, vasi veya vesayet daireleri azası zimmetindeki alacağı, imtiyazlı alacaktır.*
>
> 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 438 (mülga)

	743 sayılı Kanun m. 438	4721 sayılı Kanun m. 494
Alacaklı	Vesayet altındaki kimse	Vesayet altındaki kişi
Borçlu	Vasi veya vesayet daireleri üyeleri	Vasi veya Devlet
Sonuç	İmtiyazlı alacak	İmtiyazlı alacak

Değişiklik durumu

Madde 2002'den bu yana **değişmemiştir**. Bu şerh hazırlanırken norm denetimi karar bankasında 494. maddenin itiraz veya iptal konusu olduğu bir karara rastlanmamıştır.

Tarih	Gelişme	Dayanak
Tasarı aşaması	Adalet Komisyonu maddeyi aynen kabul etti	S. Sayısı 723, s. 479
01.01.2002	Madde yürürlüğe girdi	4721 s. K.

AÇIKLAMALAR

I. Genel Olarak

Konu	Kural	Dayanak
Alacaklı	Vesayet altındaki kişi	TMK m. 494
Borçlu	Vasi veya Devlet	TMK m. 494
Sonuç	Alacak imtiyazlıdır	TMK m. 494
İflasta sıra	İkinci sıra; süre şartıyla	İİK m. 206
Hacze iştirak	Önce takip yapmadan, süre şartıyla	İİK m. 101
Sorumluluk	Vasinin ve Devletin sorumluluğu	TMK m. 467, 468
Eski Kanun	743 sayılı Kanun m. 438	Gerekçe, s. 157

1 TBMM gerekçesine göre madde eski Kanun'un
438. maddesini
karşılar; **anlaştırılarak yeniden kaleme alınmıştır** ve **hüküm değişikliği yoktur** (S. Sayısı 723, s. 157). Tasarının 494. maddesi Adalet Komisyonunca aynen kabul edilmiştir (s. 479). Eski metin "vasi veya vesayet daireleri azası zimmetindeki alacağı" derken yeni metin **"vasi veya Devlete karşı alacakları"** ifadesini kullanır.

> **DİKKAT**
>
> Bu maddede dikkat edilecek ilk nokta, imtiyazın uygulamada **İcra ve İflas Kanunu'nun hükümleriyle** birlikte işlemesidir. İkinci nokta, bu hükümlerin **süre şartı** içermesidir: iflasta imtiyaz, iflasın vesayet sürerken veya bitişini izleyen yıl içinde açılmasına; hacze iştirak ise haczin vesayet sürerken veya sona ermesini izleyen yıl içinde yapılmasına bağlıdır (İİK m. 101, 206). Üçüncü nokta, haciz yoluyla takipte 206. maddedeki imtiyazların **hacze iştirak hâli dışında** sonraki haciz sahibini öne geçirmemesidir.[2]

II. İmtiyazlı Alacak Kuralı

- **Alacaklı:** Vesayet altındaki kişi.
- **Borçlu:** Vasi veya Devlet.
- **Sonuç:** Alacak imtiyazlıdır.

2 Madde, vesayet altındaki kişinin vasi veya Devlete karşı alacaklarının imtiyazlı alacak olduğunu düzenler. Bu alacaklar vesayet ilişkisinden doğan sorumluluktan kaynaklanabilir: vasi görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur (TMK m. 467); Devlet ise vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebep oldukları zararlardan doğrudan doğruya, vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur (TMK m. 468).

3 Eski Kanun, vesayet altındaki kimsenin vasi veya vesayet daireleri üyeleri zimmetindeki alacağını imtiyazlı sayıyordu. Yeni metin ise vasi veya Devlete karşı alacakları anar; Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların verdiği zararlardan doğrudan doğruya sorumludur (TMK m. 468). Gerekçeye göre madde anlaştırılarak yeniden kaleme alınmış ve hüküm değişikliği yapılmamıştır (S. Sayısı 723, s. 157).

2 Yargıtay 23. HD, 26.10.2020, E. 2017/947, K. 2020/3231.

III. İflasta Sıra: İcra ve İflas Kanunu m. 206

- **Sıra:** İkinci sıra.
- **Kapsam:** Velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kişilerin tüm alacakları.
- **Süre şartı:** İflasın vesayet sürerken veya bitişini izleyen yıl içinde açılması.

İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesi, rehinle karşılanmamış veya teminatsız alacakların iflas masasındaki sırasını belirler. İkinci sırada, velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kişilerin bu ilişki nedeniyle doğmuş olan tüm alacakları yer alır; ancak bu alacaklar, iflas vesayet veya velâyetin devam ettiği süre içinde ya da bunların bitmesini izleyen yıl içinde açılırsa imtiyazlı alacak olarak kabul edilir ve bir davanın veya takibin devam ettiği süre hesaba katılmaz (İİK m. 206). 4

Yargıtay, 206. maddenin iflas tasfiyesindeki sıra cetvelinin imtiyazlarını düzenlediğini, haciz yoluyla takipte ise bu imtiyazların hacze iştirak hâli dışında sonraki tarihli haciz sahibini önceki haciz sahibinin önüne geçiremeyeceğini açıklamıştır.[3] Daire'nin açıklamasına göre hacze iştirak hâli bu kuralın dışındadır; hacze iştirak ise 101. maddede düzenlenmiştir. 5

IV. Haciz Yoluyla Takipte: İmtiyazlı Hacze İştirak

- **Hak sahibi:** Borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişiler.
- **Süre şartı:** Haciz vesayet sürerken veya sona ermesini izleyen yıl içinde yapılmış olmalı.
- **Sulh mahkemesi:** Vesayet altındaki kişiler adına da iştirak edebilir.

İcra ve İflas Kanunu'nun 101. maddesine göre borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişiler, vesayetten doğan alacakları için önce takip yapmaya gerek olmaksızın ilk haciz üzerine satılan malın bedeli vezneye girinceye kadar aynı derecede hacze iştirak edebilir. Bu hak ancak haciz vesayetin devamı sırasında veya sona ermesini izleyen yıl içinde yapılmışsa kullanılabilir; bir dava veya takibin devam ettiği süre hesaba katılmaz. Sulh mahkemesi de vesayet altında bulunanlar veya kendilerine kayyım atanmış olanlar adına aynı şekilde hacze iştirak edebilir (İİK m. 101). 6

İcra dairesi iştirak taleplerini borçlu ve alacaklılara bildirir ve itiraz için yedi günlük süre verir; itiraz hâlinde iştirak geçici olarak kabul edilir ve iştirak isteyen kişinin yedi gün içinde dava açması gerekir (İİK m. 101). Yargıtay, borçlunun eşinin imtiyazlı hacze iştirak talebinin alacaklı ve borçluya bildirilmeden reddedildiği bir olayda, icra müdürlüğü işleminin talebin bildirilmesi yönünde düzeltilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur.[4] 7

3 Yargıtay 23. HD, 26.10.2020, E. 2017/947, K. 2020/3231.

V. Alacağın Doğması ve Dava Süreleri

- **Kesin hesap:** Vasinin yönetimi kesin hesap sürecinde denetlenir.
- **Zamanaşımı:** Vasiye karşı davada kesin hesabın tebliğinden bir yıl.
- **Üst sınır:** Her hâlde kesin hesabın tebliğinden on yıl.

8 Görevi sona eren vasi son rapor ve kesin hesabı vesayet makamına verir ve malvarlığını teslime hazır bulundurur (TMK m. 489); vesayet makamı kesin hesabı inceleyip onaylar veya reddeder ve tazminat davası açma hakkını belirterek ilgililere tebliğ eder (TMK m. 490, TMK m. 491). Vasi ve kayyıma karşı tazminat davası kesin hesabın tebliğinden başlayarak bir yıl, vesayetten doğan tazminat davaları her hâlde tebliğin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 492, TMK m. 493). İmtiyaz alacağın sırasına ilişkindir; alacağın zamanaşımına uğramadan ileri sürülmesi ayrıca gerekir.

UYGULAMA NOTU

Vesayetten çıkan kişi veya vesayet altındaki kişinin temsilcisi, vasiye karşı alacak için vasinin mallarına başka bir alacaklı haciz koydurmuşsa, satış bedeli vezneye girmeden icra dairesine hacze iştirak talebinde bulunmalıdır; bu hakkın, haczin vesayet sürerken veya sona ermesini izleyen yıl içinde yapılmış olmasına bağlı olduğu unutulmamalıdır (İİK m. 101). **Vasi iflas etmişse**, alacak iflas masasına ikinci sırada kaydettirilmelidir (İİK m. 206). **Her durumda**, alacağın kaynağı olan tazminat hakkı için zamanaşımı süreleri ayrıca izlenmelidir (TMK m. 492, 493).

İÇTİHATLAR

1 YARGITAY 23. HUKUK DAİRESİ
26.10.2020 · E. 2017/947 · K. 2020/3231

İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesindeki imtiyazlar haciz yoluyla takipte ancak hacze iştirak hâlinde sonraki haczi öne geçirebilir

Bir taşınmazın satış bedelinin paylaştırılması için sıra cetveli düzenlenmiştir. İlama dayalı alacağı bulunan şikâyetçi, alacağının imtiyazlı olduğunu ileri sürerek önceki tarihli haciz sahibinin önüne geçirilmesini istemiştir; icra mahkemesi şikâyeti reddetmiştir.

> *"Öte yandan, İİK'nın 206. maddesi, anılan Yasa'nın "İflasın hukuki neticeleri" başlıklı yedinci babında yer almaktadır. Bu madde hükmü, iflas tasfiyesi sırasında düzenlenen sıra cetvelindeki imtiyazları düzenlemekte olup, hacze iştirak hali dışında haciz yolu ile ilgili takiplerde uygulanmaz. Haciz yolu ile takiplerde bedeli paylaşıma konu malın satış tutarı bütün alacaklıların alacaklarını karşılamaya yetmezse, bir sıra cetveli düzenlenir. Haciz yolu ile takiplerde düzenlenen*

4 Yargıtay 12. HD, 27.09.2018, E. 2018/11618, K. 2018/8763.

sıra cetvelinde kural, alacaklıların haciz tarihlerine göre sıralanmasıdır. Bunun için ilk kesin haciz sahibi alacaklı ve buna iştirak edebilecek diğer alacaklılar belirlenerek hacze iştirak dereceleri ve her derece içinde de sıralar oluşturulur. İİK'nın 140. maddesinin ikinci fıkrasında 206. maddeye atıf yapılmış ise de, bu maddedeki imtiyazların sadece aynı derecede hacze iştirak eden ve kamu alacağı sahibi olmayan alacaklılara karşı ileri sürülmesi mümkündür. Diğer bir deyişle, İİK'nın 206. maddesindeki imtiyazlar, (hacze iştirak hali hariç, İİK.m.100-101) haciz yolu ile takiplerde düzenlenen sıra cetvellerinde, sonraki tarihli haciz sahibi alacaklıyı önceki tarihli haciz sahibi alacaklının önüne geçiremez.

DEĞERLENDİRME Karar, 494. maddedeki imtiyazın icra hukukunda nasıl işlediğini anlamak için önemlidir. Olay bir nafaka alacağına ilişkindir; ancak Daire, İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesindeki imtiyazların kapsamını genel olarak açıklamıştır: bu imtiyazlar iflas tasfiyesindeki sıra cetvelini düzenler, haciz yoluyla takipte ise hacze iştirak hâli dışında sonraki tarihli haciz sahibini önceki haciz sahibinin önüne geçirmez. Aynı maddenin ikinci sırasında, velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kişilerin bu ilişkiden doğan alacakları sayılmıştır. Daire, somut olayda şikâyetçinin hem hacze iştirak eden hem de imtiyazlı alacaklı olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

2 **YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ**
27.09.2018 · E. 2018/11618 · K. 2018/8763

İcra ve İflas Kanunu'nun 101. maddesine göre imtiyazlı hacze iştirak talebi icra dairesince alacaklıya ve borçluya bildirilmelidir

Borçlunun eşi, borçlu adına kayıtlı taşınmaza konulan haciz üzerine satış bedeli icra veznesine girmeden hacze imtiyazlı olarak iştirak etmek istemiştir. İcra müdürlüğü, talebi alacaklıya ve borçluya bildirmeden şartların oluşmadığı gerekçesiyle reddetmiştir; icra mahkemesi de şikâyeti reddetmiştir.

> *Somut olayda; icra dosyası kapsamında bulunan nüfus kaydına göre şikayetçi üçüncü kişi ile borçlu ...'ın evli olduğu, borçlu adına kayıtlı ... Mah, 528 ada 6 parsel, 5 nolu bağımsız bölüm sayılı hacizli taşınmazın 25.06.2015 tarihinde alacağa mahsuben ihale edildiği, şikayetçi üçüncü kişinin icra müdürlüğüne başvuru itibariyle henüz ihale bedelinin icra veznesine girmediği, icra müdürünün yukarıda anılan yasal düzenlemeye göre, hacze imtiyazlı iştirak talebini alacaklıya ve borçluya tebliğ etmediği anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece, yasal hasım olan alacaklı şikayete dahil edilip, taraf teşkili sağlandıktan sonra, borçlunun eşi olan şikayetçi üçüncü kişinin, hacze imtiyazlı olarak iştirak edebileceği gözetilerek İİK'nun 17/1. maddesi gereğince, şikayetin kısmen kabulü ile icra müdürlüğünün 03.06.2015 tarihli işleminin; "İİK'nun 101. maddesi gereğince, üçüncü kişinin hacze imtiyazlı iştirak talebinin alacaklı ve borçluya bildirilmesine" şeklinde düzeltilmesine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.*

DEĞERLENDİRME Karar, imtiyazlı hacze iştirakin usulünü gösterir. Olay borçlunun eşinin talebine ilişkindir; İcra ve İflas Kanunu'nun 101. maddesi aynı imkânı borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişilere vesayetten doğan alacakları için de tanır ve sulh mahkemesinin vesayet altındaki kişiler adına hacze iştirak edebileceğini öngörür. Daire, iştirak talebinin 101. madde uyarınca alacaklıya ve borçluya bildirilmesi gerektiğini belirterek icra müdürlüğü işleminin bu yönde düzeltilmesi yerine şikâyetin reddedilmesini bozmuştur; Kanun, bildirimden sonra itiraz için yedi günlük süre öngörür.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER

- **TMK m. 467:** Vasinin sorumluluğu.
- **TMK m. 468:** Devletin sorumluluğu.
- **TMK m. 489:** Kesin hesap ve malvarlığının teslimi.
- **TMK m. 491:** Vasinin görevine son verilmesi.
- **TMK m. 492:** Olağan zamanaşımı.
- **TMK m. 493:** Olağanüstü zamanaşımı.
- **TMK m. 454:** Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü.

GENEL KARARLAR DİZİNİ

Dizin eserin bütün ciltlerini kapsar. Sayfa numaraları ciltler boyunca süreklidir: Cilt I, s. 1–854; Cilt II, s. 855–1770; Cilt III, s. 1771–2489; Cilt IV, s. 2491–3109; Cilt V, s. 3111–3556; Cilt VI, s. 3557–4082. Numaralar kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın İçtihatlar bölümünde ayrıntılı olarak incelendiği sayfadır.

ANAYASA MAHKEMESİ — NORM DENETİMİ

29.11.1990 · E. 1990/30 · K. 1990/31 ..... 934, 935, 936, **938**, 1611, 1612
23.09.1996 · E. 1996/15 · K. 1996/34 359
23.06.1998 · E. 1998/3 · K. 1998/28 359
16.09.1998 · E. 1997/62 · K. 1998/52 . 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, **2586**
15.05.2008 · E. 2005/26 · K. 2008/105 ... 492, 501, **515**, 825
18.09.2008 · E. 2006/37 · K. 2008/141 ... 757, 758, 759, **762**
13.11.2008 · E. 2005/53 · K. 2008/161 ..... 2523, 2524, 2525, 2527, **2530**, 2540
25.06.2009 · E. 2005/56 · K. 2009/94 ..... 709, 710, 711, 712, 716, **719**, 720
25.06.2009 · E. 2008/30 · K. 2009/96 . 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, **1857**, 1860, 1887
02.07.2009 · E. 2005/114 · K. 2009/105 ..... 2284, 2285, 2287, 2288, 2289, **2291**
21.01.2010 · E. 2008/102 · K. 2010/14 ... 780, 781, 782, 783, **786**
10.03.2011 · E. 2009/85 · K. 2011/49 ..... 889, 891, **895**
06.04.2011 · E. 2011/32 · K. 2011/62 . 2525, 2531
27.10.2011 · E. 2010/71 · K. 2011/143 ..... 2006, 2030, 2032, 2033, 2034, 2037
08.12.2011 · E. 2010/119 · K. 2011/165 ..... 665, 2287, 2289, **2292**
01.03.2012 · E. 2011/51 · K. 2012/32 ..... 658, 660, 661, 664, 665, **672**
15.03.2012 · E. 2011/116 · K. 2012/39 ..... 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2037
17.05.2012 · E. 2011/136 · K. 2012/72 ... 693, 694, 695, 696, 699, **701**
24.05.2012 · E. 2011/129 · K. 2012/81 ..... 2569, 2571, 2574, **2576**
27.12.2012 · E. 2012/35 · K. 2012/203 ..... 2243, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, **2258**, **2259**
10.10.2013 · E. 2013/62 · K. 2013/115 ..... 1856, 1861, 1881, 1882, 1883, **1886**, 1895
27.05.2015 · E. 2014/36 · K. 2015/51 ..... 83, 133, 228, 229, 231, **232**
17.06.2015 · E. 2015/57 · K. 2015/58 ..... 695, 701
23.11.2016 · E. 2016/46 · K. 2016/178 ..... 2167, 2168, 2169, **2177**
13.12.2017 · E. 2017/167 · K. 2017/172 ..... 2239, 2240, 2243, **2245**, 2252, 2255, 2256, **2260**
19.09.2019 · E. 2019/79 · K. 2019/76 . 1881, 1883, **1887**
25.01.2023 · E. 2020/30 · K. 2023/12 . 3233, 3235, 3238, **3239**, 3527, 3529, 3533, 3534, **3535**
22.02.2023 · E. 2022/155 · K. 2023/38 ... 660, 662, 665, 887, 889, 890, 891, 892, **895**
22.03.2023 · E. 2022/105 · K. 2023/54 ... 8, 12, 13, **19**, 3206, 3209, 3211, 3212, **3214**, 3856, 3858, 3862, **3863**
26.07.2023 · E. 2023/37 · K. 2023/140 ..... 1813, 1816, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, **1826**, 1853, 3415
26.07.2023 · E. 2023/3 · K. 2023/139 . 2182, 2184, 2185, 2186, 2187, **2188**
23.01.2024 · E. 2023/135 · K. 2024/18 ..... 1881, 1882, 1883, **1885**, 1887, 1895
22.02.2024 · E. 2023/116 · K. 2024/56 ... 492, 494, 503, **518**, 633, 649
30.05.2024 · E. 2023/109 · K. 2024/113 . 492, 493, 501, **515**
30.05.2024 · E. 2023/167 · K. 2024/115 ..... 1852, 1854, 1856, **1858**
25.12.2024 · E. 2024/29 · K. 2024/226 .... 677, 682
16.01.2025 · E. 2024/21 · K. 2025/15 ..... 675, 677, 678, **683**
16.01.2025 · E. 2025/2 · K. 2025/4 3543
27.03.2025 · E. 2025/91 · K. 2025/82 ..... 695, 701
10.07.2025 · E. 2025/119 · K. 2025/155 ..... 3541, 3543, 3545, **3547**
10.09.2025 · E. 2024/233 · K. 2025/181 ..... 1868, 1870, **1875**
10.09.2025 · E. 2025/175 · K. 2025/169 ..... 2512, 2562

08.10.2025 · E. 2025/139 · K. 2025/205 ..... 2892, 2894, 2895, 2896, 2897, **2898**, 2908, 2909, **2910**, 2913, 2915, 2916, 2917, 2918, **2920**
06.11.2025 · E. 2025/44 · K. 2025/218 ..... 2710, 2711, 2712, 2714, **2716**, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, **2733**, 2741, 2742, 2743, 2744, 2745, **2746**, 2755, 2757, **2761**, 2781, 2786, 2789, **2791**, 2793, 2794, 2795, 2797, **2798**, 2801, 2802, 2803, 2804, **2807**, 2818, 2819, **2821**, 2829, **2832**, 2839, **2843**
12.02.2026 · E. 2025/203 · K. 2026/39 ... 490, 492, 503, **519**, 633, 649
04.06.2026 · E. 2025/156 · K. 2026/131 . 693, 695, 696, 699, **700**, 701, 710, 713

ANAYASA MAHKEMESİ — BİREYSEL BAŞVURU

Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19.12.2013 ..... 891, 893, **896**
Nilgün Kaya, B. No: 2012/1146, 31.12.2014 ..... 827, **837**
Hamiyet Köseoğlu, B. No: 2013/1341, 21.05.2015 ..... 781, 782, 783, **786**
Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25.06.2015 ..... 665, 2287, **2293**
Cengiz Kılıç, B. No: 2013/3181, 03.02.2016 . 588
Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20.04.2016 .. 83
Z.C., B. No: 2013/3262, 11.05.2016 ..... 83, **87**
Ferihan Sarı, B. No: 2014/7261, 12.01.2017 . **577**
Emine Ergün, B. No: 2014/6052, 14.09.2017 760
Figen Güneştaş ve diğerleri, B. No: 2014/18376, 26.10.2017 ..... 2341, 2344, 2346, **2358**
S.B., B. No: 2014/5783, 20.12.2017 697
Dalga Eda Yıldırım ve Özgün Yıldırım, B. No: 2014/5974, 26.12.2017 ..... 1857, **1864**
Sezen Acar Özfidan, B. No: 2014/16746, 25.01.2018 ..... 2341, 2343, **2357**
Ahmet Baysal, B. No: 2015/2089, 04.07.2018 ..... 52, **56**
Meliha Siviş, B. No: 2015/18910, 09.01.2019 ..... 2558, 2559, 2562, **2563**
İbrahim Acar, B. No: 2016/3140, 07.11.2019 ..... 695, 698, **702**, 717
Yaşar İnce, B. No: 2016/1750, 10.12.2019 ... 2544, 2547, **2553**
Seyit Cingöz, B. No: 2017/30916, 10.12.2019 2554
Emine Göksel, B. No: 2016/10454, 12.12.2019 .. 903, 906, 914, 917, 957, 962, **971**
S.E., B. No: 2017/40178, 26.02.2020 .. 2284, 2286, 2287, 2289, **2294**
Esat İnevi, B. No: 2015/11677, 08.07.2020 716
Rifat Erdalı, B. No: 2017/39019, 21.07.2020 ..... 588, **603**
S.A., B. No: 2017/40199, 08.09.2020 ..... 607, 612, **624**
Feride Gökvardar, B. No: 2016/72747, 02.12.2020 ..... 1855, 1856, **1859**
Diana Kutlar, B. No: 2017/33788, 10.02.2021 867
Hilal Erdaş, B. No: 2018/27658, 06.10.2021 . 795, 798, **802**
Bahadır Üney ve diğerleri, B. No: 2018/4453, 10.03.2022 ..... 795, 798, **803**, 2312, 2313, 2314, 2316, 2318, **2320**
Hüseyin El ve Nazlı Şirin El, B. No: 2014/15345, 07.04.2022 ..... 2580, 2582, 2584, **2585**
M.Ş.N. (2), B. No: 2018/27095, 04.07.2022 . 2314, 2315, **2319**
G.K. ve Ü.K., B. No: 2018/31989, 13.09.2022 ..... 2121, 2122, 2123, 2124, **2130**
Ayten Adalı ve diğerleri, B. No: 2019/2036, 21.12.2022 ..... 1822, 1825, **1826**
Muteber Bayraktar, B. No: 2019/28943, 08.02.2023 962
Yıldız Ceylan Var, B. No: 2020/10490, 25.07.2023 ... 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, **2097**
B. No: 2020/3519, 25.10.2023 ..... 678, 682, **691**, 867, **869**
E.E., B. No: 2021/15139, 19.12.2023 2528
Özlem Şimşek, B. No: 2020/39810, 20.12.2023 .. 612, **624**
Esra Özkır, B. No: 2020/37863, 27.02.2024 .. 612, **625**
Maya Muattarhon Özyağcı, B. No: 2022/57577, 19.11.2024 ..... 809, 812, **818**
Nurcan Taş, B. No: 2021/7065, 19.11.2024 .. 906, 917, 962
İpek Banu Karaca ve Diğerleri, B. No: 2022/51992, 13.05.2025 962
A.M.K., B. No: 2021/5154, 14.05.2025 ..... 24, **30**, 83
Mehmet Sivri, B. No: 2021/47098, 11.06.2025 ... 561, **578**
E.T., B. No: 2022/91835, 25.06.2025 .. 3486, 3489, 3490, 3491, **3492**, 3510, 3512, **3513**, 3520, **3524**, 3532, **3536**, 3544, 3546, **3548**
İzzetdin Sert, B. No: 2020/33016, 16.09.2025 . **19**

YARGITAY CEZA GENEL KURULU

08.06.2004 · E. 2004/6-94 · K. 2004/132 ..... 208, **211**
24.12.2019 · E. 2015/585 · K. 2019/720 . 187, **189**
21.01.2020 · E. 2016/962 · K. 2020/15 ... 167, **170**, 238
30.04.2025 · E. 2023/326 · K. 2025/194 ..... 2526, 2527, 2529, **2533**

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

22.12.2004 · E. 2004/2-554 · K. 2004/742 ..... 1852, 1854, 1856, **1860**
02.02.2005 · E. 2004/2-746 · K. 2005/22 ..... 2003, 2006, 2008, **2012**
06.04.2005 · E. 2005/10-183 · K. 2005/241 .. 1644, **1645**

27.04.2005 · E. 2005/3-267 · K. 2005/285 416
04.05.2005 · E. 2005/1-298 · K. 2005/308 .... 2588, 2591, 2593, **2596**, 2627, 3663, 3664, **3665**
28.06.2006 · E. 2006/2-488 · K. 2006/480 504
12.07.2006 · E. 2006/2-515 · K. 2006/528 ..... 459, 470, **484**
04.10.2006 · E. 2006/2-591 · K. 2006/624 .... 1489, 1491, **1494**
08.11.2006 · E. 2006/2-687 · K. 2006/705 ..... 555, 558, 559, **565**
06.06.2007 · E. 2007/2-331 · K. 2007/332 ..... 555, 559, **566**
05.12.2007 · E. 2007/3-917 · K. 2007/947 ..... 997, 998, 1000, **1005**
30.01.2008 · E. 2008/2-51 · K. 2008/87 . 390, **397**
13.02.2008 · E. 2008/2-136 · K. 2008/117 ..... 429, 432, 433, 435, 436, 437, 440, **446**
20.02.2008 · E. 2008/2-131 · K. 2008/152 ..... 456, 459, 470, **484**
20.02.2008 · E. 2008/4-153 · K. 2008/139 .... 2894, 2896, 2898, **2899**, 2909, **2911**, 2915, 2916, 2919, **2920**
05.03.2008 · E. 2008/2-231 · K. 2008/235 ..... 580, 582, 584, 586, **592**
04.06.2008 · E. 2008/2-420 · K. 2008/424 ..... 493, 500, 609, 861, 863, 866
04.02.2009 · E. 2009/2-17 · K. 2009/46 ..... 3872, 3896, 3898, **3900**
24.02.2010 · E. 2010/2-96 · K. 2010/106 ..... 502, **517**, 761, 765, 828
03.03.2010 · E. 2010/2-63 · K. 2010/119 ..... 553, 555, 557, **564**
05.05.2010 · E. 2010/8-231 · K. 2010/255 .... 1402, 1404, 1406, **1407**
05.05.2010 · E. 2010/2-228 · K. 2010/254 ... **2275**
14.07.2010 · E. 2010/2-356 · K. 2010/389 .... 2633, 2635, 2636, 2637, **2639**, 2660, 2661, **2668**
08.12.2010 · E. 2010/18-643 · K. 2010/648 .. 2555, 2558, **2562**, 2564
27.04.2011 · E. 2011/6-55 · K. 2011/222 ..... 1751, 1753, 1754, **1757**
11.05.2011 · E. 2011/6-165 · K. 2011/298 ..... 2959, 2961, **2963**, **2969**, **2974**, 2977, 2979, 2980, **2981**, 2983, 2984, 2985, **2986**, 2992, **2993**, 2999, **3000**, **3008**, **3015**, 3019, **3021**, **3027**, **3033**, **3040**
21.09.2011 · E. 2011/2-431 · K. 2011/553 .... 2135, 2143
28.09.2011 · E. 2011/2-447 · K. 2011/556 ..... 955, 956, 958, 961, **964**
05.10.2011 · E. 2011/8-449 · K. 2011/597 .... 1406, **1408**
02.11.2011 · E. 2011/7-695 · K. 2011/673 ..... 317, **320**, 335, 339, 340, 341, **342**
02.11.2011 · E. 2011/2-561 · K. 2011/668 ..... 389, 414, 678, 681, **688**
02.11.2011 · E. 2011/2-533 · K. 2011/670 ..... 580, 581, 582, 583, 584, 586, **591**, 882
23.11.2011 · E. 2011/3-635 · K. 2011/688 ..... 976, 978, **982**
30.11.2011 · E. 2011/2-593 · K. 2011/726 ..... 781, 785, **791**
22.02.2012 · E. 2011/2-733 · K. 2012/87 ..... 467, **480**
07.03.2012 · E. 2011/2-775 · K. 2012/116 ... **1848**
14.03.2012 · E. 2011/2-829 · K. 2012/145 ..... 459, 461, **472**
16.03.2012 · E. 2011/2-884 · K. 2012/197 811
11.04.2012 · E. 2011/18-784 · K. 2012/288 .... 889, 893, **898**
11.04.2012 · E. 2012/2-302 · K. 2012/287 ... **2112**, 2135, 2138, **2142**, **2278**
27.06.2012 · E. 2012/4-179 · K. 2012/412 ..... **20**
12.09.2012 · E. 2012/8-365 · K. 2012/561 .... 1285, 1287, 1289, **1291**
26.09.2012 · E. 2012/8-192 · K. 2012/629 .... 1423, **1427**
17.10.2012 · E. 2012/3-470 · K. 2012/713 ..... 714, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, **2397**, 2435, 2683, **2687**
21.11.2012 · E. 2012/2-1158 · K. 2012/827 .... 584, 592
05.12.2012 · E. 2012/2-636 · K. 2012/1073 .... 432, 434, 440, **452**
26.12.2012 · E. 2012/2-508 · K. 2012/1353 .... 582, 588, 589, **599**
16.01.2013 · E. 2012/2-686 · K. 2013/67 434
17.04.2013 · E. 2013/375 · K. 2013/520 . 746, 752, 1458, 1460, **1462**
26.06.2013 · E. 2012/8-1137 · K. 2013/879 .. 1685, 1686, **1688**
26.06.2013 · E. 2013/18-18 · K. 2013/891 .... 3867, 3869, 3871, **3874**, 3890, 3906
10.07.2013 · E. 2013/3-71 · K. 2013/1056 ..... 589, **601**, 997, 1003, **1008**
23.10.2013 · E. 2013/18-1244 · K. 2013/1470 3842
06.11.2013 · E. 2013/2-1043 · K. 2013/1539 .. 493, 500, **514**
27.11.2013 · E. 2013/8-185 · K. 2013/1601 .... 493, 502, **518**, 761, **765**
22.01.2014 · E. 2013/2085 · K. 2014/30 . 807, 809, 811, 812, **814**
19.03.2014 · E. 2013/630 · K. 2014/332 554
30.04.2014 · E. 2014/48 · K. 2014/554 ..... 1261, 1263, 1264, **1266**
14.05.2014 · E. 2013/1077 · K. 2014/664 ..... 1570, 1572, 1573, **1575**, 1699, 1701, **1705**, 1706, 1709, 1727
05.11.2014 · E. 2013/1014 · K. 2014/843 ..... 1690, 1692, 1693, **1695**
26.11.2014 · E. 2014/47 · K. 2014/991 ... 758, 760, **764**
11.03.2015 · E. 2013/1539 · K. 2015/1007 .... 2417, 2419, **2423**
13.03.2015 · E. 2013/1688 · K. 2015/1032 ..... 434, **445**

13.03.2015 · E. 2013/1755 · K. 2015/1039 .... 2284, 2285, 2287, 2288, 2289, **2292**
13.03.2015 · E. 2013/1627 · K. 2015/1020 .... 2384, 2395, 2396, **2399**
08.04.2015 · E. 2013/1597 · K. 2015/1165 ..... 743, 745, 748, **751**
29.04.2015 · E. 2013/2079 · K. 2015/1278 .... 1196, **1199**
13.05.2015 · E. 2015/167 · K. 2015/1328 ..... 154, 156, 157, 158, **159**, 464, 469, **483**
30.09.2015 · E. 2014/889 · K. 2015/2011 ..... 887, 889, 891, **897**
30.09.2015 · E. 2014/226 · K. 2015/2029 ..... 1812, 1815, **1816**
21.10.2015 · E. 2014/2096 · K. 2015/2322 ..... 960, **967**
04.11.2015 · E. 2013/2418 · K. 2015/2406 .... 1478, 1479, 1480, 1482, **1483**
18.11.2015 · E. 2015/259 · K. 2015/2625 ..... 2287, 2288, 2290, **2297**
04.12.2015 · E. 2014/594 · K. 2015/2795 ..... 493, 494, 497, **510**
20.01.2016 · E. 2014/686 · K. 2016/18 1000
22.01.2016 · E. 2014/433 · K. 2016/63 ... 823, 829, **834**
29.01.2016 · E. 2015/135 · K. 2016/118 2298
29.01.2016 · E. 2014/101 · K. 2016/111 ..... 2429, 2431, 2433, **2437**
24.02.2016 · E. 2014/1047 · K. 2016/171 ..... 2662, **2664**
26.02.2016 · E. 2014/1088 · K. 2016/188 ..... 795, 796, **800**
09.03.2016 · E. 2014/651 · K. 2016/286 ..... 999, 1000
16.03.2016 · E. 2014/1021 · K. 2016/328 ..... 997, 1002, 1004, **1009**
13.04.2016 · E. 2014/717 · K. 2016/503 ..... **1860**
27.04.2016 · E. 2014/604 · K. 2016/565 ..... 2606, **2613**
11.05.2016 · E. 2014/341 · K. 2016/598 ..... 3654, **3657**
25.05.2016 · E. 2014/1113 · K. 2016/633 ..... 1582, **1585**
05.10.2016 · E. 2016/1061 · K. 2016/959 ..... 745, 746, 748, **751**, 758, 761, **1067**
09.11.2016 · E. 2014/1448 · K. 2016/1038 ..... 590, **597**, 598
24.05.2017 · E. 2017/1604 · K. 2017/967 ..... 955, 956, 958, 959, **966**
07.06.2017 · E. 2017/1572 · K. 2017/1094 ..... 880, **884**
14.06.2017 · E. 2017/1887 · K. 2017/1196 ..... 809, 811, **815**
25.10.2017 · E. 2017/1905 · K. 2017/1220 ..... 878, 879, **883**
06.12.2017 · E. 2017/2934 · K. 2017/1556 .... 1602, 1604, 1606, **1607**
13.12.2017 · E. 2017/2810 · K. 2017/1721 ..... 957, 961, **970**
13.12.2017 · E. 2017/2935 · K. 2017/1722 962
20.12.2017 · E. 2017/2445 · K. 2017/2027 584
17.01.2018 · E. 2017/1901 · K. 2018/45 . 553, 555, 556, 558, 562, **567**
17.01.2018 · E. 2017/3102 · K. 2018/46 ..... 1003, **1010**
21.02.2018 · E. 2017/1673 · K. 2018/251 ..... 756, 758, 759, 760, **763**
14.03.2018 · E. 2017/1617 · K. 2018/469 ..... 1402, 1404, 1406, **1407**
21.03.2018 · E. 2017/1584 · K. 2018/503 ..... 531, **548**, 647, 656, 697, 703
21.03.2018 · E. 2017/995 · K. 2018/514 ..... 2869, **2874**, 2881, 2883, **2884**
04.04.2018 · E. 2017/1575 · K. 2018/672 ..... 809, 811, **815**
11.04.2018 · E. 2016/1511 · K. 2018/757 ..... 3674, 3678, **3679**, **3693**, **3709**
09.05.2018 · E. 2017/1899 · K. 2018/1052 ..... 809, 812, **817**, 2431, 2432, 2435, **2442**, 2448, 2449, 2450, 2453, **2457**, 2672, 2673, 2674, **2675**, 2693, 2695, 2696, **2699**
23.05.2018 · E. 2017/1567 · K. 2018/1132 ..... 809, 810, 811, **814**
30.05.2018 · E. 2017/2486 · K. 2018/1148 ..... 809, 812, **816**, 2606, **2609**, 2637, **2644**, 3410, 3413, 3415, **3417**
30.05.2018 · E. 2017/1587 · K. 2018/1147 816
06.06.2018 · E. 2017/2069 · K. 2018/1179 3415
13.06.2018 · E. 2018/395 · K. 2018/1184 ..... 2591, 2592, **2598**, 2606, 2613
04.07.2018 · E. 2017/1922 · K. 2018/1305 .... 1830, 1833, 1834, **1836**, **1848**
27.09.2018 · E. 2017/2722 · K. 2018/1359 ..... 562, **577**, 730, 732, 733, 734, 735, **736**
27.09.2018 · E. 2018/483 · K. 2018/1356 ..... 2497, 2499, 2501, 2502, **2503**
16.10.2018 · E. 2017/1920 · K. 2018/1432 .... 1972, 1976, **1978**, 1987, 1992, **1994**
18.10.2018 · E. 2017/2489 · K. 2018/1473 ..... 588, 603
18.10.2018 · E. 2017/1927 · K. 2018/1471 .... 2035, **2040**
15.11.2018 · E. 2017/2672 · K. 2018/1717 ..... 157, 158, **159**, 469, **483**
27.11.2018 · E. 2017/1374 · K. 2018/1780 867
06.12.2018 · E. 2017/2488 · K. 2018/1854 ..... 557, 558, **568**
06.12.2018 · E. 2017/2299 · K. 2018/1853 ..... 560, **573**
11.12.2018 · E. 2017/1432 · K. 2018/1886 ..... 863, 868, **871**
27.12.2018 · E. 2017/1501 · K. 2018/2044 366
27.12.2018 · E. 2017/1588 · K. 2018/2045 ..... 367, 783, 784, **789**
17.01.2019 · E. 2017/2066 · K. 2019/15 . 796, 797
31.01.2019 · E. 2017/2444 · K. 2019/51 . 809, 812, **817**

07.02.2019 · E. 2017/2446 · K. 2019/80 ..... 2559, 2562
14.02.2019 · E. 2017/1286 · K. 2019/142 ..... 494, 504, **519**
21.02.2019 · E. 2018/1072 · K. 2019/185 797
26.03.2019 · E. 2017/451 · K. 2019/355 ..... 1587, 1589, 1590, **1592**
09.04.2019 · E. 2017/1613 · K. 2019/419 ..... 1461, **1465**
18.04.2019 · E. 2017/1941 · K. 2019/475 ..... 490, 493, 501, **515**, 516
18.04.2019 · E. 2017/2643 · K. 2019/484 ..... 501, **516**
02.05.2019 · E. 2017/3067 · K. 2019/512 ..... 494, 502, **517**, 745, 748, **750**, 868
14.05.2019 · E. 2017/1555 · K. 2019/561 ..... 1394, 1396, **1397**
30.05.2019 · E. 2017/1895 · K. 2019/630 ..... 2571, 2572, 2574, **2576**
20.06.2019 · E. 2017/2420 · K. 2019/750 ..... 383, 385, 386, 387, 388, 389, **392**
19.09.2019 · E. 2017/2421 · K. 2019/919 ..... 465, **477**
19.09.2019 · E. 2017/1894 · K. 2019/918 ..... 793, 795, 799, **804**, 2406, 2407, 2409, **2413**, 2680, 2684, **2688**
03.10.2019 · E. 2019/32 · K. 2019/993 ... 781, 784, **788**
15.10.2019 · E. 2017/1924 · K. 2019/1060 .... 3193, **3194**, 3261, **3267**
17.10.2019 · E. 2017/455 · K. 2019/1084 ..... 715, 717, 721
24.10.2019 · E. 2017/1896 · K. 2019/1112 ..... 385, 387, 392, **399**, 783, 784, **788**
05.11.2019 · E. 2017/445 · K. 2019/1129 ..... 709, 715, **721**
05.11.2019 · E. 2017/1522 · K. 2019/1140 ..... 710, 712, 717, **721**
05.11.2019 · E. 2017/2119 · K. 2019/1142 ..... 712, 714, 717, **722**
05.11.2019 · E. 2017/1025 · K. 2019/1135 ..... 715, 721
05.11.2019 · E. 2017/1006 · K. 2019/1132 ..... 745, 748, **750**
05.11.2019 · E. 2017/959 · K. 2019/1131 ..... 2391, 2393, 2395, **2400**, 2856, **2858**
05.11.2019 · E. 2017/2118 · K. 2019/1138 .... 2393, 2395, 2397, **2400**, 2856, **2860**
05.11.2019 · E. 2017/2916 · K. 2019/1130 .... 2419, 2421, **2423**, 2429, 2431, 2432, 2433, 2434, **2437**
05.11.2019 · E. 2017/441 · K. 2019/1137 ..... 3341, 3345, **3346**
07.11.2019 · E. 2017/1283 · K. 2019/1149 ..... 715, 718, **720**
07.11.2019 · E. 2017/1036 · K. 2019/1147 716
07.11.2019 · E. 2017/1533 · K. 2019/1154 ..... 718, **723**
07.11.2019 · E. 2017/1534 · K. 2019/1148 ..... 995, 997, 999, **1006**
07.11.2019 · E. 2019/117 · K. 2019/1153 ..... 2406, 2407, **2411**, 2419, 2421, **2428**, 2682, 2685, **2688**
07.11.2019 · E. 2017/1012 · K. 2019/1145 .... 2854, 2856, **2858**
12.11.2019 · E. 2018/96 · K. 2019/1157 . 712, 716, 717, 718, **723**, 724
12.11.2019 · E. 2017/965 · K. 2019/1158 716
14.11.2019 · E. 2017/1009 · K. 2019/1179 ..... 716, 719, **720**
14.11.2019 · E. 2017/1013 · K. 2019/1180 720
14.11.2019 · E. 2017/2613 · K. 2019/1191 ..... 794, 796, 799, **805**, 2404, 2405, 2406, 2407, 2409, **2412**
14.11.2019 · E. 2018/904 · K. 2019/1181 ..... 2376, 2377, 2379, 2380, 2381, **2383**, 2393, 2394, 2395, 2397, **2401**, 2683, **2687**, 2856, **2859**
14.11.2019 · E. 2017/1513 · K. 2019/1182 .... 2417, 2419, 2422, **2426**
28.11.2019 · E. 2019/318 · K. 2019/1238 ..... 942, 944, 945, 946, **950**, 962
17.12.2019 · E. 2017/1618 · K. 2019/1370 .... 1578, 1580, 1581, 1582, **1584**
23.01.2020 · E. 2017/2065 · K. 2020/46 . 490, 493, 495, **505**, 510
26.02.2020 · E. 2017/1940 · K. 2020/227 ..... 459, 464, 467, 468, 470, **479**
04.03.2020 · E. 2017/2426 · K. 2020/243 ..... 499, 504, **512**
04.03.2020 · E. 2017/1040 · K. 2020/240 ..... 1196, **1199**, 1210, 1212, 1214, **1216**
24.06.2020 · E. 2017/2296 · K. 2020/476 784
30.06.2020 · E. 2017/2147 · K. 2020/495 ..... 2183, 2187, **2190**, 2198
09.07.2020 · E. 2017/2208 · K. 2020/575 ..... 998, 999, **1007**
23.09.2020 · E. 2017/2294 · K. 2020/671 ..... 100, 123, 126, 276, 278, **279**
23.09.2020 · E. 2017/2297 · K. 2020/672 ..... 589, 999, 1003, **1012**
04.11.2020 · E. 2017/2727 · K. 2020/846 ..... 429, 432, 434, 435, 440, **444**
04.11.2020 · E. 2017/2291 · K. 2020/845 ..... 698, 706, 748
04.11.2020 · E. 2017/1512 · K. 2020/835 ..... 1192, 1194, 1195, 1196, **1198**, 1210, 1212, 1213, **1216**
24.11.2020 · E. 2017/2772 · K. 2020/937 ..... 3259, **3261**, 3432, **3439**, 3444, **3445**, 3461, 3463, 3464, 3466, **3470**
02.12.2020 · E. 2017/2712 · K. 2020/988 ..... 259, **261**, 266
23.12.2020 · E. 2017/1926 · K. 2020/1057 .... 2149, 2150, 2152, 2153, 2154, **2156**, **2157**, 2164
11.02.2021 · E. 2017/2644 · K. 2021/68 679
11.02.2021 · E. 2018/511 · K. 2021/69 ... 955, 957, 961, 962, **971**
18.02.2021 · E. 2017/2669 · K. 2021/109 ..... 696, 700, **706**, 747, 752
18.02.2021 · E. 2017/2493 · K. 2021/108 ..... 863, 868, **872**

25.02.2021 · E. 2017/1316 · K. 2021/167 ... 52, 53, **55**
09.03.2021 · E. 2020/269 · K. 2021/228 ..... 1778, 1780, **1785**
11.03.2021 · E. 2017/2653 · K. 2021/249 ..... 693, 695, 697, **703**
11.03.2021 · E. 2017/1586 · K. 2021/247 865
25.03.2021 · E. 2017/2410 · K. 2021/346 ..... 809, 811, **813**
25.03.2021 · E. 2017/2415 · K. 2021/347 ..... 876, 878, 881, **886**, 994, 995, 997, 999, 1000, 1002, **1005**
30.03.2021 · E. 2017/2809 · K. 2021/367 ..... 955, 957, 960, 961, **967**
15.06.2021 · E. 2017/2717 · K. 2021/761 ..... 433, 438, 442, **454**, 680, 686
01.07.2021 · E. 2017/2654 · K. 2021/886 ..... 942, 944, 949, **953**
01.07.2021 · E. 2020/458 · K. 2021/889 ..... 1176, 1178, 1180, **1182**, 1188, 1196, 1207
05.10.2021 · E. 2017/2045 · K. 2021/1154 .... 2061, **2062**, 2107, 2108, **2110**, **2111**, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, **2139**, **2140**, **2141**, **2142**
05.10.2021 · E. 2017/2518 · K. 2021/1155 .... 2068, 2070, 2071, 2072, 2073, **2074**, **2075**, 2082, 2083, 2084, **2087**, 2165, 2168, 2169, 2170, 2171, **2172**, **2173**, **2174**, 2180, 2226, 2227, 2228, **2231**, 2234, 2235, 2237, 2240, 2242, **2250**
12.10.2021 · E. 2017/443 · K. 2021/1198 ..... 1432, 1434, 1436, **1438**
02.11.2021 · E. 2017/3155 · K. 2021/1307 ..... 743, 745, 747, **749**, 782
02.11.2021 · E. 2018/245 · K. 2021/1300 ..... 1778, 1781, **1784**
09.11.2021 · E. 2018/20 · K. 2021/1383 . 678, 679, 680, **686**
23.11.2021 · E. 2018/472 · K. 2021/1492 ..... 1248, 1250, **1255**
07.12.2021 · E. 2018/471 · K. 2021/1586 ..... 747, 752, 758, 761, **766**
07.12.2021 · E. 2018/657 · K. 2021/1617 ..... 944, 948, **952**, 1062, **1066**
07.12.2021 · E. 2018/1094 · K. 2021/1616 .... 1444, 1446, 1447, **1449**
14.12.2021 · E. 2018/1084 · K. 2021/1657 ..... 582, 586, 589, **596**
14.12.2021 · E. 2018/1095 · K. 2021/1676 ..... 823, 824, **833**, 866, 881
21.12.2021 · E. 2018/990 · K. 2021/1728 ..... 1176, 1178, 1179, **1181**, 1194, 1196, **1202**
08.02.2022 · E. 2019/440 · K. 2022/85 ..... 1027, 1030, 1031, **1034**, 1040
08.02.2022 · E. 2019/301 · K. 2022/79 ..... 1301, **1302**
15.02.2022 · E. 2019/805 · K. 2022/123 ..... 1057, 1060, 1062, **1063**
01.03.2022 · E. 2020/728 · K. 2022/237 ..... 2406, 2410, **2414**, 2435, 2436
08.03.2022 · E. 2022/145 · K. 2022/276 . 588, **603**
15.03.2022 · E. 2019/107 · K. 2022/318 . 582, 583, 584, 587, **592**
15.03.2022 · E. 2019/492 · K. 2022/313 . 677, 679, **683**
15.03.2022 · E. 2019/238 · K. 2022/319 ..... 1062, **1066**, 1235
22.03.2022 · E. 2021/1009 · K. 2022/363 ..... 681, 689
22.03.2022 · E. 2021/651 · K. 2022/358 699
29.03.2022 · E. 2022/144 · K. 2022/408 . 678, 681, **688**
07.04.2022 · E. 2019/162 · K. 2022/499 ..... 2541, 2543, 2544, 2545, **2548**
19.04.2022 · E. 2019/96 · K. 2022/571 ... 795, 797, **801**, 2555, 2556, 2558, 2560, **2565**, 2566
26.04.2022 · E. 2021/578 · K. 2022/601 962
18.05.2022 · E. 2019/417 · K. 2022/680 366
07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850 . 493, 502, 518, 761, 766, 1365, 1367, 1368, **1370**
07.06.2022 · E. 2021/322 · K. 2022/851 584
20.09.2022 · E. 2021/955 · K. 2022/1119 ..... 366, **380**
18.10.2022 · E. 2020/674 · K. 2022/1291 ..... 3329, 3334, **3336**
25.10.2022 · E. 2019/765 · K. 2022/1369 ..... 956, 959, 960, **968**
02.11.2022 · E. 2020/96 · K. 2022/1435 . 494, 504, **520**
02.11.2022 · E. 2020/26 · K. 2022/1434 . 823, 826, **830**
02.11.2022 · E. 2020/457 · K. 2022/1431 ..... 1448, **1452**
02.11.2022 · E. 2020/465 · K. 2022/1416 ..... 3356, **3358**, 3403, **3406**
10.11.2022 · E. 2020/367 · K. 2022/1497 584
15.11.2022 · E. 2020/362 · K. 2022/1514 ..... 358, 364, **376**, 493, 494, 499, **513**, 607, 608, 609, **614**, 827
15.11.2022 · E. 2020/302 · K. 2022/1513 ..... 954, 956, 959, 960, **968**
17.11.2022 · E. 2020/27 · K. 2022/1549 . 695, 697, **703**
22.11.2022 · E. 2021/670 · K. 2022/1571 ..... 243, 245, **247**, 252, 259, 266, 291, **294**, 298, 319
29.11.2022 · E. 2020/727 · K. 2022/1620 ..... 358, 363, **377**, 490, 495, 499, **512**
29.11.2022 · E. 2020/366 · K. 2022/1619 ..... 998, **1007**
06.12.2022 · E. 2021/667 · K. 2022/1668 ..... 677, 679, 680, **685**
01.02.2023 · E. 2021/360 · K. 2023/12 ... 779, 781, 783, 784, **787**
08.02.2023 · E. 2021/1022 · K. 2023/60 . 675, 677, 679, 681, **684**
22.02.2023 · E. 2022/132 · K. 2023/100 . 865, 881, 901, 903, 904, 905, 906, 907, **908**, 912, 914, 915, 916, **918**, 922, 923, 924, **926**, 2376, 2379, 2381, **2384**, 2588, 2590, 2593, **2595**, 2618

01.03.2023 · E. 2021/825 · K. 2023/136 . 494, 503, 504, **519**, 824
01.03.2023 · E. 2021/771 · K. 2023/135 . 590, **597**
08.03.2023 · E. 2022/770 · K. 2023/185 . 585, **593**
08.03.2023 · E. 2022/142 · K. 2023/184 . 695, 697, **702**
15.03.2023 · E. 2021/1010 · K. 2023/214 ..... 582, 589, 590, **600**
22.03.2023 · E. 2022/146 · K. 2023/242 . 680, 688
26.04.2023 · E. 2022/761 · K. 2023/379 . 960, 961, 963, **972**
10.05.2023 · E. 2022/324 · K. 2023/446 . 677, 679, 681, **684**
17.05.2023 · E. 2022/147 · K. 2023/461 880
24.05.2023 · E. 2022/400 · K. 2023/514 . 405, 407, **416**, 432, 433, 434, 442, **443**
14.06.2023 · E. 2022/1117 · K. 2023/636 ..... 878, 880, **884**
21.06.2023 · E. 2022/657 · K. 2023/672 . 796, 799, **805**, 2448, 2451, 2455, **2456**
04.10.2023 · E. 2022/762 · K. 2023/883 ..... 1884, **1891**, 2008, **2010**
01.11.2023 · E. 2022/771 · K. 2023/1039 ..... 407, 493, 497, 863, 865, **874**
29.11.2023 · E. 2022/1205 · K. 2023/1188 ..... 747, 752, 761, 766
13.12.2023 · E. 2022/1273 · K. 2023/1238 ..... 756, 758, 759, **763**, 1059, 1061, 1062, **1064**
27.12.2023 · E. 2023/858 · K. 2023/1399 ..... 582, 587, **601**
31.01.2024 · E. 2023/159 · K. 2024/38 ... 957, 963, **966**
24.04.2024 · E. 2023/467 · K. 2024/199 ..... 1297, 1299, 1300, **1303**
15.05.2024 · E. 2023/382 · K. 2024/244 . 608, 824, 864
29.05.2024 · E. 2023/383 · K. 2024/294 ..... 1896, 1897, **1900**
10.07.2024 · E. 2023/422 · K. 2024/370 ..... 2239, 2252, 2254, 2255, 2256, 2257, 2259, **2261**, **2262**
12.09.2024 · E. 2024/415 · K. 2024/422 . 358, 364, 365, **377**, 390
25.09.2024 · E. 2023/490 · K. 2024/468 608
25.09.2024 · E. 2023/53 · K. 2024/464 ..... 2299, 2301, 2302, 2303, **2305**, **2306**, **2307**
12.02.2025 · E. 2023/582 · K. 2025/24 ... 712, 718, **724**
12.02.2025 · E. 2023/653 · K. 2025/25 ..... 2302, 2303, **2310**
16.04.2025 · E. 2023/618 · K. 2025/231 760
16.04.2025 · E. 2023/705 · K. 2025/239 . 863, 864, 865, **875**
16.04.2025 · E. 2023/707 · K. 2025/240 . 959, **969**
21.05.2025 · E. 2023/709 · K. 2025/325 ..... 1477, 1479, 1481, **1485**
18.06.2025 · E. 2023/947 · K. 2025/378 . 677, 679, 680, 681, **687**
18.06.2025 · E. 2024/780 · K. 2025/377 ..... 3644, **3648**, 3957, 3964, 3965, 3985
25.06.2025 · E. 2023/949 · K. 2025/394 . 675, 677, 680, **687**
10.09.2025 · E. 2024/129 · K. 2025/499 . 493, 498, **510**, 607, 608, 609, **613**, 825, 866
10.09.2025 · E. 2024/7 · K. 2025/498 ..... 493, 502, 758, 761, **765**, 1068, 1070, 1071, 1072, **1073**, 1087, 1243, 1367, 1368, **1370**
17.09.2025 · E. 2024/128 · K. 2025/521 . 607, 612, **621**, 631
24.09.2025 · E. 2024/213 · K. 2025/557 . 493, 499, **511**
24.09.2025 · E. 2024/130 · K. 2025/556 . 693, 697, **704**, 861, 863, 866, **873**
01.10.2025 · E. 2024/298 · K. 2025/595 1890
08.10.2025 · E. 2024/366 · K. 2025/603 ..... 1893, 1896, 1897, 1898, **1899**, 1905, 1907, 1909, **1911**, 1916, 1918, 1920, **1922**, 1930, 1933, 1934, **1936**, 1957, **1958**, 2003, 2006, 2008, **2009**
15.10.2025 · E. 2024/619 · K. 2025/639 784
22.10.2025 · E. 2024/618 · K. 2025/646 ..... 1248, 1250, **1253**
26.11.2025 · E. 2024/766 · K. 2025/751 ..... 3213, **3215**, 3652, **3659**, 3862
03.12.2025 · E. 2025/520 · K. 2025/769 292
10.12.2025 · E. 2025/464 · K. 2025/809 . 502, 607, 612, **622**
17.12.2025 · E. 2025/33 · K. 2025/839 ... 356, 358, 360, 361, 362, **368**
25.12.2025 · E. 2025/536 · K. 2025/918 ..... 3213, **3215**, 3678, **3680**
21.01.2026 · E. 2025/34 · K. 2026/18 ..... 935, 938, **940**

YARGITAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU

06.07.2018 · E. 2017/5 · K. 2018/7 . 358, 366, 682, 691, 861, 863, 867, **869**

YARGITAY 1. HUKUK DAİRESİ

16.02.2009 · E. 2009/385 · K. 2009/1852 ..... 3667, 3671, **3672**
01.02.2010 · E. 2009/13623 · K. 2010/884 .... 3335, **3340**
27.05.2010 · E. 2010/5255 · K. 2010/5998 .... 3401, 3402, **3404**
07.04.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/4018 .... 3364, **3367**
06.06.2011 · E. 2011/5207 · K. 2011/6781 .... 3453, **3456**
03.10.2012 · E. 2012/11456 · K. 2012/10665 ..... 2622, 2623, 2625, **2626**
16.11.2012 · E. 2012/15003 · K. 2012/13138 ..... 3402, **3405**
02.04.2013 · E. 2012/10260 · K. 2013/4749 . 3882, **3884**
10.09.2014 · E. 2014/12841 · K. 2014/13940 ..... 3168, **3172**

08.03.2016 · E. 2014/20898 · K. 2016/2864 . 2715, **2718**
06.05.2016 · E. 2016/6725 · K. 2016/5615 .... 1537, **1540**
29.09.2020 · E. 2017/2104 · K. 2020/4586 791
14.04.2021 · E. 2020/1275 · K. 2021/2240 .... 3403, **3405**
27.09.2021 · E. 2021/2345 · K. 2021/4660 .... 3334, **3337**
26.05.2022 · E. 2021/4328 · K. 2022/4214 .... 3769, 3771, **3776**, 3806
22.02.2024 · E. 2022/5652 · K. 2024/1459 .... 3860, **3866**
24.09.2024 · E. 2024/2509 · K. 2024/5144 .... 2603, 2606, **2612**
03.02.2026 · E. 2026/11 · K. 2026/561 3771

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

09.07.2003 · E. 2003/9068 · K. 2003/10433 . 3926, **3930**
13.04.2004 · E. 2004/3737 · K. 2004/4675 ..... 82, 116
29.12.2004 · E. 2004/14068 · K. 2004/15983 ..... 3785, **3790**, 3851
14.02.2005 · E. 2004/15802 · K. 2005/1935 . 3301, **3302**, 3345, **3350**
22.11.2005 · E. 2005/13308 · K. 2005/16082 . 998, 1001, **1010**
09.02.2006 · E. 2005/17017 · K. 2006/1201 . 2201, 2203, **2209**
14.02.2006 · E. 2006/1209 · K. 2006/1537 .... 3383, 3384, **3385**, 3951
02.03.2006 · E. 2005/17985 · K. 2006/2658 . 3282, **3284**, 3292, **3294**, 3300, **3306**
13.03.2006 · E. 2006/534 · K. 2006/3240 ..... 2696, **2700**
29.03.2006 · E. 2005/19713 · K. 2006/4349 . 2080, 2082, 2083, 2084, **2086**
18.04.2006 · E. 2006/5552 · K. 2006/5766 ..... 438, **449**
27.04.2006 · E. 2006/5156 · K. 2006/6380 ..... 439, **451**
18.05.2006 · E. 2006/1224 · K. 2006/7839 .... 2660, 2663, **2667**
23.05.2006 · E. 2005/19843 · K. 2006/8132 .... 663, 673
03.07.2006 · E. 2006/4659 · K. 2006/10651 439
04.07.2006 · E. 2006/1845 · K. 2006/10728 .... 467, **486**
19.07.2006 · E. 2006/4859 · K. 2006/11444 . 3795
09.10.2006 · E. 2006/6442 · K. 2006/13434 .... 467, 471
17.10.2006 · E. 2006/6053 · K. 2006/14135 . 2094, 2096, **2101**, 2210, 2213, 2214, **2222**
18.10.2006 · E. 2006/6047 · K. 2006/14205 ..... 99, 101, **103**, 113, 115, 116, 117, **118**
30.10.2006 · E. 2006/6903 · K. 2006/14566 ..... 97, 99, 100, 101, **103**, 113, 115, 117, **119**
20.11.2006 · E. 2006/8400 · K. 2006/15960 470
20.11.2006 · E. 2006/6570 · K. 2006/15934 . 2805, **2811**
30.11.2006 · E. 2006/8409 · K. 2006/16681 .... 231, **233**
04.12.2006 · E. 2006/8369 · K. 2006/16827 . 3889, **3891**
11.12.2006 · E. 2006/20101 · K. 2006/17373 ..... 3363, **3365**, 3372, **3376**
12.12.2006 · E. 2006/9531 · K. 2006/17441 . **1428**
14.12.2006 · E. 2006/9429 · K. 2006/17659 733
18.12.2006 · E. 2006/11323 · K. 2006/17868 . 558
26.12.2006 · E. 2006/10089 · K. 2006/18428 ..... 1665, **1667**
22.01.2007 · E. 2006/10548 · K. 2007/184 .... 1102, **1105**
22.01.2007 · E. 2006/7017 · K. 2007/113 ..... 1566, **1568**
22.01.2007 · E. 2006/20436 · K. 2007/97 ..... 2362, 2372
23.01.2007 · E. 2006/10408 · K. 2007/216 3783
29.01.2007 · E. 2006/10913 · K. 2007/617 .... 2832, **2836**
12.02.2007 · E. 2006/11282 · K. 2007/1666 .... 660, 662, **666**
08.03.2007 · E. 2006/12735 · K. 2007/3642 . 2693, 2695, 2697, **2702**
19.03.2007 · E. 2006/13510 · K. 2007/4382 . 2727, 2729, 2730, **2734**
22.03.2007 · E. 2006/15593 · K. 2007/4751 . 2662, **2666**
27.03.2007 · E. 2006/13735 · K. 2007/4968 .... 662, 666
28.03.2007 · E. 2006/19738 · K. 2007/5067 . 3476, **3480**
09.05.2007 · E. 2007/5622 · K. 2007/7640 .... 2696, **2700**
04.06.2007 · E. 2006/20233 · K. 2007/9345 476
07.06.2007 · E. 2006/20487 · K. 2007/9650 .... 459, 465, **478**
07.06.2007 · E. 2006/20634 · K. 2007/9601 .... 557, **572**
20.06.2007 · E. 2007/9282 · K. 2007/10462 . 3643, **3646**, 3816, 3982, 3984, 3985, **3987**
12.07.2007 · E. 2007/11135 · K. 2007/11112 ..... 3311, **3316**, 3323, **3328**, 3373, **3375**, 3945
17.07.2007 · E. 2006/15445 · K. 2007/11393 . 525, 530, 532, **540**
17.09.2007 · E. 2006/22273 · K. 2007/11975 . 463
18.09.2007 · E. 2007/2779 · K. 2007/12112 . 1649, 1651, **1652**
09.10.2007 · E. 2006/19058 · K. 2007/13672 . 109, 110, **111**, 299, **300**
09.10.2007 · E. 2006/18506 · K. 2007/13641 ..... 3928, 3929, **3932**
23.10.2007 · E. 2007/14105 · K. 2007/14194 3897
24.10.2007 · E. 2007/12348 · K. 2007/14292 ..... 2698, **2706**

05.11.2007 · E. 2007/12183 · K. 2007/15003 ..... 3473, 3476, **3479**
19.11.2007 · E. 2007/2435 · K. 2007/16020 .... 461, 463, 470, **485**
19.11.2007 · E. 2007/17584 · K. 2007/16081 . 462, **476**
22.11.2007 · E. 2006/21229 · K. 2007/16267 ..... 2201, **2208**
29.11.2007 · E. 2007/16231 · K. 2007/16660 ..... 2620, 2622, 2623, 2624, **2628**
29.11.2007 · E. 2007/16042 · K. 2007/16684 ..... 2697, **2701**
03.12.2007 · E. 2006/21235 · K. 2007/16888 ..... **1709**
17.12.2007 · E. 2007/16702 · K. 2007/17570 ..... 2633, 2635, 2636, **2639**
17.12.2007 · E. 2007/16901 · K. 2007/17658 ..... 2638, **2643**
17.01.2008 · E. 2007/17529 · K. 2008/242 .... 2366, **2369**
07.02.2008 · E. 2007/8597 · K. 2006/1173 ..... 224, **226**
07.02.2008 · E. 2007/4318 · K. 2008/1102 ..... 559, **564**
12.02.2008 · E. 2007/21107 · K. 2008/1419 . 2731, **2738**
13.02.2008 · E. 2007/1096 · K. 2008/1481 .... 2365, **2371**
18.02.2008 · E. 2007/651 · K. 2008/1764 ..... 1635, 1637, **1639**
25.02.2008 · E. 2008/679 · K. 2008/2251 2342
27.02.2008 · E. 2007/1789 · K. 2008/2393 .... 1566, **1568**
03.03.2008 · E. 2007/5522 · K. 2008/2601 441
27.03.2008 · E. 2007/6508 · K. 2008/4226 .... 3770, 3775
03.04.2008 · E. 2007/4452 · K. 2008/4627 612
03.04.2008 · E. 2007/19850 · K. 2008/4678 . 4014, 4015, **4017**
08.04.2008 · E. 2007/12272 · K. 2008/4867 . 2832, **2835**
17.04.2008 · E. 2007/5877 · K. 2008/5526 .... 1714, 1716, **1721**
21.04.2008 · E. 2007/5591 · K. 2008/5580 .... 1825, **1828**
29.04.2008 · E. 2007/8071 · K. 2008/6010 ..... 661, 663, **673**
30.04.2008 · E. 2007/6137 · K. 2008/6052 ..... 680, 681, **685**
05.05.2008 · E. 2007/6814 · K. 2008/6385 .... 1801, **1806**
12.05.2008 · E. 2008/5705 · K. 2008/6938 ..... **262**
02.06.2008 · E. 2007/9715 · K. 2008/7706 663
12.06.2008 · E. 2007/10296 · K. 2008/8519 .... 660, 662, **667**
17.06.2008 · E. 2007/15085 · K. 2008/8798 .... 631, **638**, 646, 647, **655**
17.06.2008 · E. 2008/4294 · K. 2008/8758 .... 3894, 3896, 3897, **3898**
18.06.2008 · E. 2008/4283 · K. 2008/8897 ..... 471, **486**
18.06.2008 · E. 2008/3783 · K. 2008/8890 .... 3237, **3241**
19.06.2008 · E. 2008/9252 · K. 2008/9027 .... 2803, 2806, **2813**
19.06.2008 · E. 2008/4439 · K. 2008/9008 .... 3477, **3482**
26.06.2008 · E. 2008/7420 · K. 2008/9434 ..... 532, **552**
14.07.2008 · E. 2008/10443 · K. 2008/10405 . 527, 610
17.09.2008 · E. 2007/12300 · K. 2008/12032 . 497
18.09.2008 · E. 2008/11211 · K. 2008/12163 . 149, 150, 151, **152**, 1870, **1874**
23.09.2008 · E. 2007/17764 · K. 2008/12369 ..... 1525, **1528**
09.10.2008 · E. 2008/6758 · K. 2008/12863 . 3569, 3758, **3760**
10.10.2008 · E. 2008/9467 · K. 2008/13057 . 1002
16.10.2008 · E. 2008/9610 · K. 2008/13524 . 3293, **3296**
20.10.2008 · E. 2008/10766 · K. 2008/13617 . 311, 313, **314**
27.10.2008 · E. 2007/13558 · K. 2008/14178 ..... 3783, **3786**
10.11.2008 · E. 2007/14442 · K. 2008/14765 ..... 3739, **3743**
24.11.2008 · E. 2008/18275 · K. 2008/15775 . 458, 463, **477**
25.11.2008 · E. 2008/15852 · K. 2008/15876 ..... 2698, **2704**
04.12.2008 · E. 2007/16726 · K. 2008/16670 . 715, **726**
23.12.2008 · E. 2008/13460 · K. 2008/17681 ..... 3723, 3724, **3726**
24.12.2008 · E. 2007/18613 · K. 2008/17828 ..... 2638, **2644**, 2648, 2650, **2653**
24.12.2008 · E. 2008/18950 · K. 2008/17743 ..... 3913, **3916**
29.12.2008 · E. 2008/15112 · K. 2008/18057 ..... 3322, **3324**
21.01.2009 · E. 2008/13981 · K. 2009/428 4015
26.01.2009 · E. 2008/18852 · K. 2009/623 .... 2020, 2022, **2026**
02.02.2009 · E. 2008/20232 · K. 2009/1234 . 3929
04.02.2009 · E. 2007/16658 · K. 2009/1382 .... 678, 682, **690**, 748, 753
05.02.2009 · E. 2007/16236 · K. 2009/1545 . 2020, 2022, **2024**
10.02.2009 · E. 2009/851 · K. 2009/1842 557
16.02.2009 · E. 2007/19533 · K. 2009/2336 .... 116, **119**
23.02.2009 · E. 2007/16808 · K. 2009/2869 . 1387, **1389**
23.02.2009 · E. 2009/1164 · K. 2009/2836 .... 1822, 1824, **1828**
26.02.2009 · E. 2007/17337 · K. 2009/3324 436

04.03.2009 · E. 2007/17963 · K. 2009/3892 ..... 82, 100, 298, 299
05.03.2009 · E. 2008/1395 · K. 2009/3849 .... 1092, 1095, **1096**, 1103, 1111, 1130, 1136, 1151
09.03.2009 · E. 2008/8645 · K. 2009/4203 .... 2094, **2099**
09.03.2009 · E. 2008/8424 · K. 2009/4219 .... 2271, **2277**
11.03.2009 · E. 2007/17974 · K. 2009/4311 . 1822, 1824, **1827**
12.03.2009 · E. 2008/2154 · K. 2009/4483 ..... 438, **449**
12.03.2009 · E. 2007/19162 · K. 2009/4503 . 1133, 1135, 1136, **1138**
12.03.2009 · E. 2007/18062 · K. 2009/4443 . 1797, 1799, 1801, **1803**
12.03.2009 · E. 2007/18656 · K. 2009/4505 . 3796, **3799**
19.03.2009 · E. 2008/20499 · K. 2009/5026 . 2446, 2448, 2449, 2450, **2452**, 2457
19.03.2009 · E. 2007/19084 · K. 2009/5071 . 2620, 2622, 2625, **2630**, 2631
23.03.2009 · E. 2008/18445 · K. 2009/5190 .... 661, 664, 673
25.03.2009 · E. 2008/17929 · K. 2009/5547 . 2381, **2385**
26.03.2009 · E. 2008/3052 · K. 2009/5621 528
26.03.2009 · E. 2007/21111 · K. 2009/5643 .... 664, 674, 747
26.03.2009 · E. 2008/18028 · K. 2009/5646 . 2648, 2649, 2651, **2654**, 2680, 2682, 2683, **2685**
30.03.2009 · E. 2009/4753 · K. 2009/5788 1163
06.04.2009 · E. 2009/2547 · K. 2009/6486 .... 1799, 1801, **1803**
06.04.2009 · E. 2008/18920 · K. 2009/6313 . 3784
15.04.2009 · E. 2008/4623 · K. 2009/7281 ..... 432, 435, **446**
27.04.2009 · E. 2008/2180 · K. 2009/8029 ..... 662, 667
30.04.2009 · E. 2008/768 · K. 2009/8346 470
30.04.2009 · E. 2008/20203 · K. 2009/8351 . 2732, **2738**
07.05.2009 · E. 2008/5168 · K. 2009/8935 ..... 558, **570**
07.05.2009 · E. 2009/3008 · K. 2009/9014 .... 2020, 2022, **2026**, 2042, 2044, 2045, 2047, **2051**
14.05.2009 · E. 2008/13838 · K. 2009/9655 . 3046
27.05.2009 · E. 2008/4531 · K. 2009/10131 979
01.06.2009 · E. 2008/8576 · K. 2009/10441 .... 528, **540**
01.06.2009 · E. 2009/957 · K. 2009/10384 3430
03.06.2009 · E. 2009/1000 · K. 2009/10683 . 3937
29.06.2009 · E. 2009/8289 · K. 2009/12732 . 2561, 2564
01.07.2009 · E. 2008/10816 · K. 2009/12915 ..... 2227, 2228, **2233**, 2247
14.07.2009 · E. 2009/10446 · K. 2009/14069 ..... 3779, 3783, **3786**
15.07.2009 · E. 2008/8466 · K. 2009/14071 .... 682, **690**, 706
21.07.2009 · E. 2008/12341 · K. 2009/14613 . 582, 585, **595**
09.09.2009 · E. 2009/4720 · K. 2009/15333 . 3490
16.09.2009 · E. 2009/11544 · K. 2009/15799 . 632, **639**, 641, 643, 645, **651**
28.09.2009 · E. 2008/11572 · K. 2009/16004 ..... 2136, 2137, 2138, **2145**, 2155
30.09.2009 · E. 2008/11251 · K. 2009/16259 ..... 2109, **2115**, 2138
05.10.2009 · E. 2008/11096 · K. 2009/16625 . 663
19.10.2009 · E. 2008/12873 · K. 2009/17735 ..... 1620, 1622, **1624**
19.10.2009 · E. 2009/13839 · K. 2009/17780 ..... 3695, 3699, **3700**, **3709**, 3792, 3794, 3795, **3797**
02.11.2009 · E. 2009/13713 · K. 2009/18543 3783
09.11.2009 · E. 2009/16450 · K. 2009/19112 . 408, 411, **424**
10.11.2009 · E. 2009/11403 · K. 2009/19298 ..... 1487, 1490, 1492, **1494**, 1525
12.11.2009 · E. 2008/13717 · K. 2009/19574 ..... 1525, **1530**
16.11.2009 · E. 2008/16474 · K. 2009/19889 . 410
23.11.2009 · E. 2009/12983 · K. 2009/20485 ..... 2269, 2270, 2271, 2272, **2273**, **2274**, **2275**
03.12.2009 · E. 2008/17296 · K. 2009/20714 . 647, **655**
08.12.2009 · E. 2009/8908 · K. 2009/21082 . 3697, 3699, **3702**, 3795
10.12.2009 · E. 2008/17454 · K. 2009/21400 ..... 2543, 2546, **2550**
21.12.2009 · E. 2008/17934 · K. 2009/22041 ..... 3771, **3776**
11.01.2010 · E. 2009/21325 · K. 2010/80 ..... 712, 713, **727**
18.01.2010 · E. 2008/19155 · K. 2010/609 499
20.01.2010 · E. 2009/21306 · K. 2010/961 .... 1835, **1838**, 1898, **1903**, 1920, **1922**
20.01.2010 · E. 2009/10526 · K. 2010/1212 . 3225, **3230**
21.01.2010 · E. 2009/21175 · K. 2010/1208 .... 526, **534**
03.02.2010 · E. 2008/20343 · K. 2010/1606 . 2227, 2228, **2232**, 2242
08.02.2010 · E. 2009/11810 · K. 2010/1986 .... 661, 663, **672**
08.02.2010 · E. 2009/19636 · K. 2010/1944 . 2732
15.02.2010 · E. 2009/12973 · K. 2010/2554 . 3452, **3459**
16.02.2010 · E. 2009/409 · K. 2010/2717 ..... 2544, 2546, 2547, **2552**
17.02.2010 · E. 2009/22118 · K. 2010/2791 . 1017, 1018, 1019, 1020, **1022**, 1030, **1034**
22.02.2010 · E. 2009/21618 · K. 2010/3066 . 2661, **2668**
23.02.2010 · E. 2009/1300 · K. 2010/3299 ..... 408, **418**

01.03.2010 · E. 2009/12895 · K. 2010/3777 . 2124, **2130**
01.03.2010 · E. 2009/12905 · K. 2010/3737 . 2804, **2808**
01.03.2010 · E. 2010/3004 · K. 2010/3701 3851
08.03.2010 · E. 2009/1041 · K. 2010/4194 ..... 557, 559, **572**
09.03.2010 · E. 2010/3091 · K. 2010/4419 .... 1235, **1237**
15.03.2010 · E. 2009/1061 · K. 2010/4869 672
24.03.2010 · E. 2010/2945 · K. 2010/5646 .... 2856, **2861**
20.04.2010 · E. 2009/6092 · K. 2010/7843 ..... 646, 647, **654**
20.04.2010 · E. 2010/1020 · K. 2010/7787 810
21.04.2010 · E. 2010/4660 · K. 2010/7977 .... 2696, 2697, **2703**
22.04.2010 · E. 2009/3578 · K. 2010/8083 .... 2713, **2719**, 2744, **2749**
27.04.2010 · E. 2009/4986 · K. 2010/8392 ..... 664, **671**
28.04.2010 · E. 2009/19741 · K. 2010/8423 . 2764, 2766, 2767, **2769**, 2806, **2813**
03.05.2010 · E. 2009/5222 · K. 2010/8744 ..... 661, 663, **673**, 747, 754
03.05.2010 · E. 2009/20410 · K. 2010/8678 . 2831, **2833**
05.05.2010 · E. 2009/20418 · K. 2010/8946 . 3566, 3569, **3571**, 3579, **3580**, 3608, **3609**
10.05.2010 · E. 2009/8256 · K. 2010/9350 3770
13.05.2010 · E. 2009/6395 · K. 2010/9708 ..... 327, **329**
24.05.2010 · E. 2009/21807 · K. 2010/10038 ..... 3299, **3303**
25.05.2010 · E. 2009/21809 · K. 2010/10152 ..... 3372, **3375**
31.05.2010 · E. 2009/9395 · K. 2010/10627 .... 458, 461
10.06.2010 · E. 2009/10161 · K. 2010/11493 . 407, 412
16.06.2010 · E. 2009/10536 · K. 2010/11941 1020
05.07.2010 · E. 2010/10900 · K. 2010/13349 ..... 1800, 1801, **1805**
06.07.2010 · E. 2010/2701 · K. 2010/13512 . 3283, **3285**
13.07.2010 · E. 2009/19174 · K. 2010/14156 . 984, 986, 987, 988, **990**
15.07.2010 · E. 2009/12552 · K. 2010/14280 ..... 2257, **2266**
15.07.2010 · E. 2010/11814 · K. 2010/14362 ..... 3464, **3466**
07.10.2010 · E. 2010/10799 · K. 2010/16360 . 285
18.10.2010 · E. 2010/5423 · K. 2010/16998 . 2122, 2124, **2129**
19.10.2010 · E. 2009/15594 · K. 2010/17175 . 435
21.10.2010 · E. 2009/16080 · K. 2010/17409 . 406, **417**
26.10.2010 · E. 2009/13471 · K. 2010/17715 . 470
08.11.2010 · E. 2009/16843 · K. 2010/18727 . 524, 527, **539**
08.11.2010 · E. 2009/16905 · K. 2010/18641 . 629, 630, 634
10.11.2010 · E. 2009/15870 · K. 2010/18916 ..... **1427**
29.11.2010 · E. 2010/6523 · K. 2010/19769 . 3929
30.11.2010 · E. 2010/17813 · K. 2010/19935 ..... 1854, 1856, **1862**
30.11.2010 · E. 2009/16173 · K. 2010/19915 ..... 2712, 2716, **2724**
02.12.2010 · E. 2010/16180 · K. 2010/20103 ..... 3962, 3965, **3966**
06.12.2010 · E. 2009/17801 · K. 2010/20421 ..... 2558, 2561, **2567**, 2646, 2648, 2649, **2653**
13.12.2010 · E. 2010/7863 · K. 2010/20947 . 1362, **1364**
13.12.2010 · E. 2009/18034 · K. 2010/20939 ..... 1800, 1801, **1804**
13.12.2010 · E. 2010/8060 · K. 2010/20946 . 1856, **1864**
16.12.2010 · E. 2010/7931 · K. 2010/21294 . 4005, 4007, 4008, **4009**, 4016
20.12.2010 · E. 2009/20100 · K. 2010/21527 . 496, **509**
23.12.2010 · E. 2009/20557 · K. 2010/21791 . 609, **615**
17.01.2011 · E. 2010/9021 · K. 2011/135 812
17.01.2011 · E. 2010/21297 · K. 2011/187 .... 2152, 2153, 2154, **2162**, 2248
26.01.2011 · E. 2010/19 · K. 2011/1222 2552
26.01.2011 · E. 2010/11264 · K. 2011/1145 . 3567, **3570**
07.02.2011 · E. 2010/23278 · K. 2011/1786 .... 529, **545**, 629, 632, **638**
14.02.2011 · E. 2010/12203 · K. 2011/2179 .... 560, 575
14.02.2011 · E. 2010/768 · K. 2011/2336 ..... 3699, **3701**
16.02.2011 · E. 2010/494 · K. 2010/2584 ..... 2404, 2406, 2409, **2413**
22.02.2011 · E. 2009/21451 · K. 2011/2998 . 2068, 2071, 2072, **2076**, 2085, **2087**
22.02.2011 · E. 2010/12825 · K. 2011/3010 . 3757, **3759**
22.02.2011 · E. 2011/1648 · K. 2011/2977 .... 3926, 3929, **3931**
23.02.2011 · E. 2011/460 · K. 2011/3102 3912
28.02.2011 · E. 2010/13952 · K. 2011/3350 . 3954, 3956, 3958, **3960**, 3966
02.03.2011 · E. 2010/1695 · K. 2011/3559 ..... 113, 115, 116, 117, **118**, 299
07.03.2011 · E. 2011/2995 · K. 2011/3882 ..... 285, **286**
10.03.2011 · E. 2010/3146 · K. 2011/4224 ..... 558, **571**
10.03.2011 · E. 2010/3228 · K. 2011/4263 ..... 646, 654

22.03.2011 · E. 2010/2504 · K. 2011/5087 .... 2071, 2072, **2076**
29.03.2011 · E. 2010/17939 · K. 2011/5497 . 2731, **2736**
29.03.2011 · E. 2010/16274 · K. 2011/5552 . 3301, **3303**, 3344, **3351**
29.03.2011 · E. 2010/13941 · K. 2011/5494 . 3569, **3572**
30.03.2011 · E. 2010/3711 · K. 2011/5583 .... 2766, 2769, **2775**
04.04.2011 · E. 2010/5015 · K. 2011/5891 2546
05.04.2011 · E. 2010/4968 · K. 2011/6104 .... 1424, **1428**
26.04.2011 · E. 2010/4491 · K. 2011/7014 .... 1800, 1801, **1805**, 1845, **1849**, 2017, 2019, 2020, 2021, **2023**
28.04.2011 · E. 2010/5945 · K. 2011/7259 ..... 643, 647, **654**, 679
28.04.2011 · E. 2010/6316 · K. 2011/7166 .... 1037, 1039, 1041, **1044**
03.05.2011 · E. 2010/6639 · K. 2011/7636 ..... 458, 462, 463, **475**
05.05.2011 · E. 2010/16919 · K. 2011/7749 . 2460, 2461, 2463, 2468, **2470**
16.05.2011 · E. 2010/19715 · K. 2011/8468 . 3399, 3402, **3403**
23.05.2011 · E. 2010/8296 · K. 2011/8811 461
24.05.2011 · E. 2010/8448 · K. 2011/8998 ..... 995, 997, 1001, **1011**, 1031, 1095
06.06.2011 · E. 2010/7345 · K. 2011/9938 .... 1855, **1863**
08.06.2011 · E. 2011/9395 · K. 2011/10061 .... 432, 435, **446**
08.06.2011 · E. 2010/20317 · K. 2011/10062 ..... 2730, **2735**
08.06.2011 · E. 2010/20671 · K. 2011/10122 ..... 3975, 3978, **3980**
13.06.2011 · E. 2010/20843 · K. 2011/10255 ..... 3344, **3351**
15.06.2011 · E. 2010/21075 · K. 2011/10557 3851
22.06.2011 · E. 2010/9036 · K. 2011/11149 664
04.07.2011 · E. 2011/10692 · K. 2011/11458 . 144, **146**
04.07.2011 · E. 2010/9141 · K. 2011/11427 . 2560, 2566
13.07.2011 · E. 2010/11372 · K. 2011/12193 ..... 2571, 2573, **2577**
18.07.2011 · E. 2011/10321 · K. 2011/12511 . 533, **534**
18.07.2011 · E. 2010/10461 · K. 2011/12456 ..... 2185, 2186, 2187, **2191**
19.09.2011 · E. 2011/13075 · K. 2011/13501 ..... 2932, **2938**, 2943, **2946**
21.09.2011 · E. 2010/22756 · K. 2011/13718 ..... 3119, **3122**, **3131**, 3136, **3137**, 3143, **3144**, **3150**, **3157**, 3162, **3163**
22.09.2011 · E. 2010/12022 · K. 2011/13809 ..... 2854, 2857, **2862**
28.09.2011 · E. 2011/314 · K. 2011/14231 .... 3874, **3877**
29.09.2011 · E. 2011/13510 · K. 2011/14466 . 440, **453**
03.10.2011 · E. 2011/15553 · K. 2011/14803 . 958
03.10.2011 · E. 2011/10286 · K. 2011/14804 ..... 2109, **2114**, 2122, 2123, **2125**, 2152, 2153, 2154, 2157, **2162**
03.10.2011 · E. 2011/578 · K. 2011/14771 .... 3283, **3285**
04.10.2011 · E. 2010/14530 · K. 2011/14869 . 607, 610, 611, **617**
10.10.2011 · E. 2011/1895 · K. 2011/15165 978
10.10.2011 · E. 2011/15764 · K. 2011/15190 ..... 2672, 2674, **2679**
17.10.2011 · E. 2010/15476 · K. 2011/16220 . 646
18.10.2011 · E. 2011/15761 · K. 2011/16174 . 460, **473**
19.10.2011 · E. 2011/2851 · K. 2011/16254 . 3873, **3875**
24.10.2011 · E. 2010/16568 · K. 2011/16857 . 493, 495, 500, **506**
24.10.2011 · E. 2010/16225 · K. 2011/16773 . 500, **513**
27.10.2011 · E. 2010/15992 · K. 2011/17161 ..... 2452, **2455**
31.10.2011 · E. 2010/15105 · K. 2011/17697 . 663, **668**
31.10.2011 · E. 2011/17108 · K. 2011/17466 . 889, 892, **898**
03.11.2011 · E. 2011/4451 · K. 2011/18000 . 3271, **3276**
21.11.2011 · E. 2011/6557 · K. 2011/19218 . 3224, **3227**, 3442, **3446**
21.11.2011 · E. 2011/5775 · K. 2011/19051 . 3699, **3703**, 3796, **3798**
23.11.2011 · E. 2011/6943 · K. 2011/19477 . 2650, **2652**
24.11.2011 · E. 2011/6372 · K. 2011/19550 . 3119, **3121**, **3138**, **3145**, **3151**, **3158**, **3164**
24.11.2011 · E. 2011/7192 · K. 2011/19661 . 3310, **3314**, 3324, **3327**, 3372, **3374**, 3393, **3394**
29.11.2011 · E. 2011/9203 · K. 2011/20112 . 2674, **2678**
01.12.2011 · E. 2010/19740 · K. 2011/20434 . 695, 698, **705**
05.12.2011 · E. 2011/9367 · K. 2011/20846 810
05.12.2011 · E. 2011/9739 · K. 2011/20886 . 3364, **3365**
05.12.2011 · E. 2011/9736 · K. 2011/20816 . 3870
08.12.2011 · E. 2011/7846 · K. 2011/21327 . 1833, 1835, **1837**
08.12.2011 · E. 2011/9353 · K. 2011/21405 . 3992
12.12.2011 · E. 2011/10880 · K. 2011/21775 3958
15.12.2011 · E. 2011/3862 · K. 2011/22413 . 1419, 1421, 1422, 1423, **1425**
15.12.2011 · E. 2011/3067 · K. 2011/22302 . 2138, **2145**

22.12.2011 · E. 2011/1238 · K. 2011/23139 648
26.12.2011 · E. 2011/3801 · K. 2011/23605 . 2541, 2544, 2546, 2547, **2548**
26.12.2011 · E. 2011/12332 · K. 2011/23616 ..... 3224, **3226**, 3443, **3446**
27.12.2011 · E. 2010/15717 · K. 2011/23698 ..... 2255, 2256, 2257, **2265**
29.12.2011 · E. 2011/1403 · K. 2011/24021 527
16.01.2012 · E. 2010/14443 · K. 2012/289 ..... 889, 893, **897**
23.01.2012 · E. 2011/23097 · K. 2012/961 497
24.01.2012 · E. 2010/14623 · K. 2012/1086 .... 347, 348, **349**
26.01.2012 · E. 2010/16038 · K. 2012/1473 . 2196, 2198, 2199, 2201, **2206**
26.01.2012 · E. 2011/4130 · K. 2012/1401 .... 2558, 2559, 2560, **2565**
13.02.2012 · E. 2011/4993 · K. 2012/2499 648
16.02.2012 · E. 2010/17317 · K. 2012/2815 . 2136, 2137, **2144**
16.02.2012 · E. 2012/796 · K. 2012/2917 3430
20.02.2012 · E. 2011/9197 · K. 2012/3262 .... 2270, 2271, **2277**
20.02.2012 · E. 2012/2391 · K. 2012/3170 3772
21.02.2012 · E. 2011/8980 · K. 2012/3345 ..... 348, 562, **576**
23.02.2012 · E. 2010/18663 · K. 2012/3575 . 3958, **3960**
28.02.2012 · E. 2010/19722 · K. 2012/4125 .... 283, 285, **286**
28.02.2012 · E. 2010/20232 · K. 2012/4124 .... 530, **544**, 627, 629, 632, **636**
01.03.2012 · E. 2010/20719 · K. 2012/4331 577
06.03.2012 · E. 2011/9742 · K. 2012/4823 .... 2360, 2362, 2363, 2367, **2372**
08.03.2012 · E. 2010/21164 · K. 2012/5215 . 2588, 2591, 2594, **2597**
12.03.2012 · E. 2011/13199 · K. 2012/5377 . 2727, 2729, 2730, **2734**
12.03.2012 · E. 2011/13350 · K. 2012/5541 . 3237, **3240**
12.03.2012 · E. 2010/20806 · K. 2012/5396 . 3838, 3840, 3841, **3843**
22.03.2012 · E. 2011/13667 · K. 2012/6850 . 2363, 2364, 2366, **2371**
22.03.2012 · E. 2011/246 · K. 2012/6881 ..... 3779, 3782, 3784, **3789**
26.03.2012 · E. 2011/13905 · K. 2012/7130 . 3620, 3624, **3626**, 3631, 3635, **3637**
26.03.2012 · E. 2012/5983 · K. 2012/6924 3826
27.03.2012 · E. 2011/10421 · K. 2012/7338 .... 459, 463, 471, **486**
29.03.2012 · E. 2011/9901 · K. 2012/7679 497
02.04.2012 · E. 2011/10916 · K. 2012/8045 . 2546, **2550**
05.04.2012 · E. 2011/14806 · K. 2012/8394 . 1633, 1635, 1636, **1638**
05.04.2012 · E. 2011/14615 · K. 2012/8392 . 2269, 2270, 2272, **2280**
05.04.2012 · E. 2011/14431 · K. 2012/8395 . 2820, **2826**
05.04.2012 · E. 2011/14290 · K. 2012/8499 . 3757, **3760**
09.04.2012 · E. 2011/15054 · K. 2012/8860 . 3889
12.04.2012 · E. 2011/1980 · K. 2012/9434 .... 1812, 1815, **1817**
12.04.2012 · E. 2011/15613 · K. 2012/9400 . 3794, 3796, **3797**
17.04.2012 · E. 2011/13303 · K. 2012/10046 ..... 3766, 3769, **3773**
19.04.2012 · E. 2011/3446 · K. 2012/10315 .... 100, 101, **102**, 296, 298, **302**
26.04.2012 · E. 2011/16233 · K. 2012/10902 ..... 3871, **3875**
02.05.2012 · E. 2011/15558 · K. 2012/11480 . 715, 727
02.05.2012 · E. 2011/15871 · K. 2012/11745 2344
07.05.2012 · E. 2011/4072 · K. 2012/12182 348
07.05.2012 · E. 2011/4244 · K. 2012/12079 . 1813, 1815, **1818**
10.05.2012 · E. 2011/16076 · K. 2012/12636 . 460
10.05.2012 · E. 2011/17923 · K. 2012/12641 3871
14.05.2012 · E. 2011/5203 · K. 2012/12923 . 2267, 2268, 2270, 2271, **2276**
29.05.2012 · E. 2011/7877 · K. 2012/14314 . 3169, **3172**
31.05.2012 · E. 2011/17478 · K. 2012/14604 . 278
31.05.2012 · E. 2011/19924 · K. 2012/14498 . 459, 467, **481**
31.05.2012 · E. 2011/20481 · K. 2012/14593 . 879
04.06.2012 · E. 2011/7942 · K. 2012/14988 . 1114, 1117, **1119**
05.06.2012 · E. 2011/21093 · K. 2012/15178 . 403, 405, 407, 410, **417**
07.06.2012 · E. 2011/19991 · K. 2012/15531 . 191, 193, **195**
11.06.2012 · E. 2011/21302 · K. 2012/15783 3871
14.06.2012 · E. 2011/19471 · K. 2012/16219 ..... 2107, 2108, **2116**, 2224, 2226, 2227, 2228, **2230**
19.06.2012 · E. 2011/21815 · K. 2012/16802 . 496, 501
20.06.2012 · E. 2011/21940 · K. 2012/17000 . 504, 680
21.06.2012 · E. 2011/21651 · K. 2012/17148 . 611, **618**
21.06.2012 · E. 2012/11065 · K. 2012/17098 ..... 2840, 2841, **2843**
28.06.2012 · E. 2011/21409 · K. 2012/17972 . 500, **514**
02.07.2012 · E. 2012/13437 · K. 2012/18283 ..... 3804, **3806**
10.07.2012 · E. 2011/10663 · K. 2012/19379 . 277, 278, **280**
10.07.2012 · E. 2011/20244 · K. 2012/19378 ..... 2840, 2841, **2844**

12.07.2012 · E. 2012/561 · K. 2012/19749 ..... 459, 470, **485**
05.09.2012 · E. 2012/2978 · K. 2012/20403 .... 459, 466, **480**
05.09.2012 · E. 2012/3034 · K. 2012/20377 . 2731
05.09.2012 · E. 2012/1035 · K. 2012/20344 . 3224, **3227**, 3291, **3293**
05.09.2012 · E. 2011/21482 · K. 2012/20294 3871
05.09.2012 · E. 2012/619 · K. 2012/20287 .... 3954, 3956, 3958, **3961**, 3991
10.09.2012 · E. 2012/2726 · K. 2012/20646 .... 458, 462, **475**
10.09.2012 · E. 2011/8536 · K. 2012/20586 . 3872, 3889
12.09.2012 · E. 2011/23262 · K. 2012/20955 ..... 3430, **3433**
13.09.2012 · E. 2011/9530 · K. 2012/21110 . 2151
17.09.2012 · E. 2011/10202 · K. 2012/21436 ..... 2149, 2152, 2154, **2159**
20.09.2012 · E. 2012/2173 · K. 2012/21934 .... 629, 632, **637**
24.09.2012 · E. 2012/13731 · K. 2012/22266 ..... 2672, 2673, 2674, **2678**
01.10.2012 · E. 2011/10307 · K. 2012/23131 ..... 1843, 1845, **1847**
08.10.2012 · E. 2012/5263 · K. 2012/23992 .... 496, **508**
10.10.2012 · E. 2012/4371 · K. 2012/24180 .... 463, 471, **477**
11.10.2012 · E. 2012/4909 · K. 2012/24343 436
16.10.2012 · E. 2012/5621 · K. 2012/24816 . 1670, 1672, **1674**
18.10.2012 · E. 2011/23197 · K. 2012/25049 ..... 2638, **2642**
19.10.2012 · E. 2012/6405 · K. 2012/25212 464
19.10.2012 · E. 2012/1532 · K. 2012/25397 . 2743, 2745, **2750**, 2801, 2803, 2804, **2807**
22.10.2012 · E. 2012/5877 · K. 2012/25488 467
23.10.2012 · E. 2011/11726 · K. 2012/25791 3759
23.10.2012 · E. 2012/20172 · K. 2012/25809 ..... 3850, 3852, **3854**
05.11.2012 · E. 2012/672 · K. 2012/25996 ..... 903, 906, **910**
12.11.2012 · E. 2011/13651 · K. 2012/26824 . 327
12.11.2012 · E. 2012/22540 · K. 2012/26724 . 560
13.11.2012 · E. 2011/18744 · K. 2012/26913 2546
19.11.2012 · E. 2011/13054 · K. 2012/27483 . 470
19.11.2012 · E. 2012/7833 · K. 2012/27461 . 2856, **2862**
20.11.2012 · E. 2012/23796 · K. 2012/27641 . 649
27.11.2012 · E. 2012/8580 · K. 2012/28405 439
04.12.2012 · E. 2012/11614 · K. 2012/29155 . 462
04.12.2012 · E. 2011/20662 · K. 2012/29082 . 524, 527, **539**
05.12.2012 · E. 2011/16609 · K. 2012/29215 ..... 1810, 1812, 1815, **1816**
05.12.2012 · E. 2012/19519 · K. 2012/29275 ..... 2635, 2636, 2638, **2643**
10.12.2012 · E. 2011/18438 · K. 2012/29794 . 109
10.12.2012 · E. 2011/17897 · K. 2012/29697 ..... 2152, 2153, 2154, **2158**
11.12.2012 · E. 2012/10079 · K. 2012/29935 . 439, **451**
12.12.2012 · E. 2012/10007 · K. 2012/30147 ..... 3881, 3882, **3883**
13.12.2012 · E. 2011/17066 · K. 2012/30244 ..... 1856, **1863**
17.12.2012 · E. 2011/18166 · K. 2012/30659 ..... 2107, 2108, 2109, **2113**, 2123, **2131**, 2152, 2154, **2163**
18.12.2012 · E. 2011/20231 · K. 2012/30742 . 135, **137**
20.12.2012 · E. 2011/15963 · K. 2012/31130 3783
25.12.2012 · E. 2011/14560 · K. 2012/31551 . 458, 464, **473**
17.01.2013 · E. 2012/12738 · K. 2013/943 ..... 529, **543**, 632, 639, 644
21.01.2013 · E. 2012/27055 · K. 2013/1228 .... 331, 333, 335
21.01.2013 · E. 2012/14166 · K. 2013/1123 .... 528, **542**
24.01.2013 · E. 2012/14898 · K. 2013/1794 .... 458, 461, 467, **475**
28.01.2013 · E. 2012/15605 · K. 2013/1966 .... 556, 560, **574**
28.01.2013 · E. 2013/113 · K. 2013/2100 ..... 2154, **2163**
31.01.2013 · E. 2012/16225 · K. 2013/2602 .... 525, 530, **545**
31.01.2013 · E. 2012/16486 · K. 2013/2713 .... 607, 610, **616**
11.02.2013 · E. 2013/2212 · K. 2013/2840 .... 1537, **1539**
11.02.2013 · E. 2012/9950 · K. 2013/3098 .... 2379, 2382, **2387**, 2588, 2590, 2591, 2593, **2595**, 2766, 2768, **2772**, 3586
11.02.2013 · E. 2012/8434 · K. 2013/2952 .... 2729, 2732, **2735**
12.02.2013 · E. 2013/1056 · K. 2013/3271 .... 1840, 1843, 1844, **1846**
14.02.2013 · E. 2012/9858 · K. 2013/3484 .... 2680, 2682, 2683, **2686**
18.02.2013 · E. 2012/3023 · K. 2013/3849 ..... 522, 524, 525, 527, **537**
18.02.2013 · E. 2012/2316 · K. 2013/3768 .... 2008, **2011**
19.02.2013 · E. 2012/9309 · K. 2013/4102 .... 2150, 2152, 2153, 2154, **2161**
21.02.2013 · E. 2012/18109 · K. 2013/4381 . 1039, 1041, **1044**
26.02.2013 · E. 2012/19407 · K. 2013/5078 .... 646, 654
27.02.2013 · E. 2012/26049 · K. 2013/5116 . 1039, 1041, **1043**

27.02.2013 · E. 2012/13199 · K. 2013/5093 . 2523, 2526, 2528, **2534**
04.03.2013 · E. 2013/3517 · K. 2013/5502 ..... 256, **262**
04.03.2013 · E. 2012/4165 · K. 2013/5478 ..... 346, 347, 348, **350**
05.03.2013 · E. 2012/10429 · K. 2013/7427 .... 365, 391, **401**, 1348, 1351, **1356**
05.03.2013 · E. 2012/19626 · K. 2013/5705 436
05.03.2013 · E. 2012/3562 · K. 2013/5677 .... 1851, 1854, 1855, **1861**
06.03.2013 · E. 2012/13708 · K. 2013/5935 . 2670, 2672, 2674, **2677**
06.03.2013 · E. 2012/13859 · K. 2013/5880 . 3642, 3643, **3645**
07.03.2013 · E. 2012/19682 · K. 2013/6156 .... 439, **450**
12.03.2013 · E. 2012/3851 · K. 2013/6585 .... 2682, 2684, **2690**
14.03.2013 · E. 2012/19722 · K. 2013/6974 .... 408, **418**
14.03.2013 · E. 2012/5709 · K. 2013/6875 ..... 629, 630, **633**
14.03.2013 · E. 2012/14955 · K. 2013/6904 .... 733, 734, **739**, 741, 748, 751
15.03.2013 · E. 2012/6687 · K. 2013/7025 ..... 526, **536**
18.03.2013 · E. 2012/7489 · K. 2013/7259 ..... 193, **195**, 238, **239**, 252
18.03.2013 · E. 2013/4506 · K. 2013/7213 438
20.03.2013 · E. 2013/4114 · K. 2013/7662 ..... 434, **444**
20.03.2013 · E. 2012/6294 · K. 2013/7693 .... 2830, 2832, **2835**
21.03.2013 · E. 2012/7628 · K. 2013/7832 ..... 134, 135, **137**
21.03.2013 · E. 2012/15759 · K. 2013/7772 . 2363, 2367, **2373**
25.03.2013 · E. 2012/7913 · K. 2013/8193 ..... 986, 989, **992**
27.03.2013 · E. 2012/22724 · K. 2013/8358 437
28.03.2013 · E. 2012/8443 · K. 2013/8515 348
28.03.2013 · E. 2013/4708 · K. 2013/8647 ..... 935, 936, 937
29.03.2013 · E. 2012/12520 · K. 2013/8719 . 2541, 2543, 2546, **2549**
01.04.2013 · E. 2012/23566 · K. 2013/8998 .... 557, 562, **575**
08.04.2013 · E. 2012/10729 · K. 2013/9715 . 2943, **2946**
09.04.2013 · E. 2013/4776 · K. 2013/9857 1001
10.04.2013 · E. 2012/10857 · K. 2013/10091 . 186, 188, **189**, 191, 193, **194**
15.04.2013 · E. 2013/6628 · K. 2013/10518 . 1855, 1856, **1862**
15.04.2013 · E. 2012/13407 · K. 2013/10514 ..... 2198, 2199, 2200, **2203**
17.04.2013 · E. 2012/18793 · K. 2013/10778 . 346, 347, 348, **349**
17.04.2013 · E. 2012/19057 · K. 2013/10805 . 999, **1008**
17.04.2013 · E. 2012/16773 · K. 2013/10896 ..... 1731, 1735, **1739**
18.04.2013 · E. 2012/24691 · K. 2013/10970 ..... 2543, 2545, 2546, **2551**
09.05.2013 · E. 2012/14580 · K. 2013/13056 ..... 2499, 2501, **2504**
13.05.2013 · E. 2012/15543 · K. 2013/13338 ..... 3568, **3573**
14.05.2013 · E. 2012/15541 · K. 2013/13594 . 220, 223, **225**, 272, 310, 312, **315**
27.05.2013 · E. 2012/20089 · K. 2013/14380 . 658, 661, 662, **666**
28.05.2013 · E. 2012/21956 · K. 2013/14568 ..... 2633, 2635, 2638, **2641**
30.05.2013 · E. 2012/22322 · K. 2013/15019 ..... 2764, 2766, 2767, **2770**, 3586, **3589**, 3624, **3628**
04.06.2013 · E. 2012/22667 · K. 2013/15401 . 811
11.06.2013 · E. 2012/14695 · K. 2013/16192 ..... 1526, **1528**
17.06.2013 · E. 2013/4922 · K. 2013/16885 .... 629, 631, **637**, 645
18.06.2013 · E. 2013/11686 · K. 2013/16998 . 528, **542**
18.06.2013 · E. 2012/25485 · K. 2013/16997 . 733, 2363, **2370**
20.06.2013 · E. 2013/4557 · K. 2013/17424 715
20.06.2013 · E. 2013/11968 · K. 2013/17407 . 906
24.06.2013 · E. 2013/6031 · K. 2013/17672 .... 526, **537**
24.06.2013 · E. 2012/25080 · K. 2013/17768 . 978, 986, 987, 999, 1003
25.06.2013 · E. 2013/5680 · K. 2013/17914 .... 555, 559, **571**
26.06.2013 · E. 2013/5868 · K. 2013/17958 .... 646, **652**
26.06.2013 · E. 2013/6082 · K. 2013/17993 . 2497, 2499, 2500, 2501, **2505**
01.07.2013 · E. 2013/13444 · K. 2013/18360 ..... 3643, **3647**
02.07.2013 · E. 2013/1699 · K. 2013/18599 .... 641, 643, 645, **650**
03.07.2013 · E. 2013/6409 · K. 2013/18712 .... 441, 495, 496, **506**
04.07.2013 · E. 2013/13038 · K. 2013/18878 . 585
08.07.2013 · E. 2013/7001 · K. 2013/19258 .... 432, 436, **447**
09.07.2013 · E. 2013/9935 · K. 2013/19578 135
10.07.2013 · E. 2013/13421 · K. 2013/19657 . 974, 976, 977, 978, **981**
16.09.2013 · E. 2013/16415 · K. 2013/20966 . 435
25.09.2013 · E. 2013/8753 · K. 2013/21953 . 3168, **3171**, 3768, 3770, **3773**
30.09.2013 · E. 2013/8882 · K. 2013/22351 .... 641, 647, **653**, 698
07.10.2013 · E. 2013/9408 · K. 2013/23069 .... 585, **594**

09.10.2013 · E. 2013/18015 · K. 2013/23282 . 175, **176**
09.10.2013 · E. 2013/9776 · K. 2013/23330 .... 456, 459, 466, **481**
21.10.2013 · E. 2013/19755 · K. 2013/23599 . 557
30.10.2013 · E. 2013/10699 · K. 2013/24384 . 285, **287**
06.11.2013 · E. 2013/14828 · K. 2013/25475 . 333, **334**, 341, **344**
06.11.2013 · E. 2013/5319 · K. 2013/25210 . 2360, 2363, 2364, **2368**
11.11.2013 · E. 2013/6289 · K. 2013/25844 .... 259, **261**
11.11.2013 · E. 2013/5729 · K. 2013/25877 . 2932, **2937**
12.11.2013 · E. 2013/12635 · K. 2013/26132 . 319, 320
12.11.2013 · E. 2013/6826 · K. 2013/26076 . 1736, **1739**
12.11.2013 · E. 2013/5058 · K. 2013/26071 . 2633, 2635, 2637, **2640**
14.11.2013 · E. 2013/12292 · K. 2013/26424 . 558, **569**
20.11.2013 · E. 2013/12319 · K. 2013/27012 . 466, 471
20.11.2013 · E. 2013/8584 · K. 2013/26962 . 2768, **2771**
25.11.2013 · E. 2013/8925 · K. 2013/27382 .... 250, 252, **253**
25.11.2013 · E. 2013/23331 · K. 2013/27534 . 437, 438, 442, **450**
26.11.2013 · E. 2013/14000 · K. 2013/27759 . 607, 609, 612, **614**
02.12.2013 · E. 2013/14776 · K. 2013/28398 . 558, 561, **568**
04.12.2013 · E. 2013/10189 · K. 2013/28415 . 327
04.12.2013 · E. 2013/23524 · K. 2013/28557 . 556, 578
04.12.2013 · E. 2013/14751 · K. 2013/28533 . 878, 879, **883**
04.12.2013 · E. 2013/14747 · K. 2013/28530 . 937
09.12.2013 · E. 2013/24235 · K. 2013/28244 . 250, 252, 253, **255**
10.12.2013 · E. 2013/12189 · K. 2013/29116 ..... 2682, 2684, **2689**
12.12.2013 · E. 2013/15789 · K. 2013/29398 . 467
16.12.2013 · E. 2013/17177 · K. 2013/29701 . 458, 460, 461, 463, **474**
16.12.2013 · E. 2013/13142 · K. 2013/29713 ..... **2278**
17.12.2013 · E. 2013/17445 · K. 2013/29861 . 438, **449**
17.12.2013 · E. 2013/17407 · K. 2013/29843 . 611, **619**
17.12.2013 · E. 2013/12629 · K. 2013/29821 . 714, 725
24.12.2013 · E. 2013/25412 · K. 2013/30558 . 434, 443, **445**
24.12.2013 · E. 2013/12846 · K. 2013/30720 . 435, **445**
24.12.2013 · E. 2013/18035 · K. 2013/30652 . 456, 458, 461, **474**
13.01.2014 · E. 2013/25833 · K. 2014/25 ..... 432, 435, **447**
13.01.2014 · E. 2013/13402 · K. 2014/1 ..... 2673, **2676**
14.01.2014 · E. 2013/18496 · K. 2014/346 462
22.01.2014 · E. 2013/18903 · K. 2014/1137 441
22.01.2014 · E. 2013/19148 · K. 2014/1126 .... 629, 632, **636**
06.02.2014 · E. 2013/19633 · K. 2014/2018 . 2635, 2636, **2642**
12.02.2014 · E. 2014/1490 · K. 2014/2584 ..... 222, 223, **225**
17.02.2014 · E. 2013/20437 · K. 2014/3024 .... 585, 595
17.02.2014 · E. 2013/17543 · K. 2014/2880 . 2818, 2819, 2821, **2824**
17.02.2014 · E. 2013/17395 · K. 2014/2875 . 2931, **2935**, 2941, 2943, **2945**
24.02.2014 · E. 2013/17699 · K. 2014/3699 .... 109, **111**, 299, **302**
10.03.2014 · E. 2013/20482 · K. 2014/5005 ..... 81, 82, **85**
10.03.2014 · E. 2013/20396 · K. 2014/5254 .... 278, **280**
10.03.2014 · E. 2013/22342 · K. 2014/5185 . 1041
13.03.2014 · E. 2013/22263 · K. 2014/5701 .... 770, 772, **777**, 1095, **1097**, 1103
17.03.2014 · E. 2013/21327 · K. 2014/5897 .... 894, **899**
03.04.2014 · E. 2013/24096 · K. 2014/7794 .... 611, **620**
07.04.2014 · E. 2013/25247 · K. 2014/8102 258
08.04.2014 · E. 2013/17531 · K. 2014/8304 .... 462, 465
10.04.2014 · E. 2013/24653 · K. 2014/8606 319
14.04.2014 · E. 2014/1283 · K. 2014/8948 664
21.04.2014 · E. 2013/25910 · K. 2014/9380 407
08.05.2014 · E. 2013/26583 · K. 2014/10696 . 441, 443
15.05.2014 · E. 2013/25327 · K. 2014/11396 . 876, 878, 879, **882**
26.05.2014 · E. 2014/4844 · K. 2014/11532 . 1733, 1736, **1738**
28.05.2014 · E. 2014/9672 · K. 2014/11671 .... 562, **576**
09.06.2014 · E. 2013/23306 · K. 2014/12769 ..... 1218, 1220, 1221, **1223**
10.06.2014 · E. 2013/23638 · K. 2014/12842 . 586
18.06.2014 · E. 2013/25001 · K. 2014/13730 ..... 1744, 1746, **1749**
25.06.2014 · E. 2014/5152 · K. 2014/14519 . 1522, 1524, 1525, **1527**
02.07.2014 · E. 2014/4749 · K. 2014/15268 439
03.07.2014 · E. 2014/3225 · K. 2014/15341 .... 411, **423**

07.07.2014 · E. 2014/5297 · K. 2014/15641 . 2505
08.07.2014 · E. 2014/5888 · K. 2014/15848 . 2766, 2768, **2773**, 2803, 2805, 2806, **2810**
15.09.2014 · E. 2014/15867 · K. 2014/17383 . 961
16.09.2014 · E. 2014/1592 · K. 2014/17457 412
17.09.2014 · E. 2014/16109 · K. 2014/17697 ..... 3292, **3295**, 3334, **3339**
02.10.2014 · E. 2014/12628 · K. 2014/19229 . 527
02.10.2014 · E. 2014/8334 · K. 2014/19284 528
16.10.2014 · E. 2014/13314 · K. 2014/19835 . 712, 714, **725**
23.10.2014 · E. 2014/21618 · K. 2014/20697 . 327
23.10.2014 · E. 2014/8867 · K. 2014/20669 .... 437, **448**
23.10.2014 · E. 2014/9559 · K. 2014/20598 .... 609, 615
04.11.2014 · E. 2014/13715 · K. 2014/21555 . 663, 667
06.11.2014 · E. 2014/7237 · K. 2014/21913 .... 318, **323**, 459, 463, 469, **474**
06.11.2014 · E. 2014/6629 · K. 2014/21935 .... 557, **565**
10.11.2014 · E. 2014/14831 · K. 2014/22290 . 286, **288**
10.11.2014 · E. 2014/14649 · K. 2014/22289 . 317, 318, 319, **322**, 347, 349
10.11.2014 · E. 2014/11559 · K. 2014/22133 . 496, **507**
11.11.2014 · E. 2014/3533 · K. 2014/22316 ..... 97, 100, **102**, 298, **301**
13.11.2014 · E. 2014/14560 · K. 2014/22739 . 131, 133, 134, 135, **136**
13.11.2014 · E. 2014/11538 · K. 2014/22519 . 413
13.11.2014 · E. 2014/11498 · K. 2014/22656 ..... 2497, 2499, 2501, **2505**
24.11.2014 · E. 2014/18863 · K. 2014/23579 . 989, 990
25.11.2014 · E. 2014/5302 · K. 2014/23763 . 2356
26.11.2014 · E. 2014/24349 · K. 2014/23895 ..... 3653, **3654**
04.12.2014 · E. 2014/13035 · K. 2014/24765 ..... 3362, 3364, **3366**
08.12.2014 · E. 2014/25497 · K. 2014/24988 ..... 2661, 2663, **2667**
08.12.2014 · E. 2014/16720 · K. 2014/25045 ..... 2806, **2814**
15.12.2014 · E. 2014/17966 · K. 2014/25724 . 172, **175**, 348, **350**
25.12.2014 · E. 2014/17337 · K. 2014/26575 ..... 2450, 2454
14.01.2015 · E. 2014/16313 · K. 2015/344 1041
15.01.2015 · E. 2014/16138 · K. 2015/497 ..... 556, 560, **575**
10.02.2015 · E. 2014/10013 · K. 2015/1314 435
11.02.2015 · E. 2015/918 · K. 2015/1462 ..... 1241, 1242, **1244**, 1746, **1749**
24.02.2015 · E. 2014/19427 · K. 2015/2610 810
25.02.2015 · E. 2014/17902 · K. 2015/2898 . 1661, 1663, 1664, **1666**
26.02.2015 · E. 2014/25565 · K. 2015/3025 .... 133, 136, **138**
10.03.2015 · E. 2014/19753 · K. 2015/4038 . 3644, **3647**
11.03.2015 · E. 2014/19857 · K. 2015/4124 .... 132, 135
19.03.2015 · E. 2014/20560 · K. 2015/4947 .... 407, **418**
23.03.2015 · E. 2014/16086 · K. 2015/5142 . 2154, **2159**
26.03.2015 · E. 2014/21486 · K. 2015/5677 590
30.03.2015 · E. 2014/21385 · K. 2015/5975 . 1002, 1003
01.04.2015 · E. 2014/21803 · K. 2015/6319 .... 532, 551
01.04.2015 · E. 2014/21417 · K. 2015/6287 .... 559, **567**
06.04.2015 · E. 2014/14929 · K. 2015/6544 .... 272, **275**
09.04.2015 · E. 2014/25959 · K. 2015/7165 .... 613, **623**, 630
14.04.2015 · E. 2014/28023 · K. 2015/7514 . 2523, 2526, 2527, **2532**
21.04.2015 · E. 2015/876 · K. 2015/8120 ..... 2662, **2666**
21.04.2015 · E. 2015/6138 · K. 2015/8056 .... 2698, **2705**
22.04.2015 · E. 2015/6284 · K. 2015/8256 .... 2513, 2515, **2518**
22.04.2015 · E. 2015/7115 · K. 2015/8400 .... 2693, 2695, 2698, **2704**
22.04.2015 · E. 2015/6406 · K. 2015/8338 2732
29.04.2015 · E. 2015/5613 · K. 2015/8748 285
29.04.2015 · E. 2014/23311 · K. 2015/8836 .... 582, 590, **598**
30.04.2015 · E. 2015/2958 · K. 2015/8906 465
04.05.2015 · E. 2015/8032 · K. 2015/9047 .... 2803, 2804, **2808**
05.05.2015 · E. 2015/646 · K. 2015/9195 ..... 121, 123, 124, 126, **127**
06.05.2015 · E. 2015/3626 · K. 2015/9331 . 78, 81, 84, **85**
08.05.2015 · E. 2015/8007 · K. 2015/9611 727
12.05.2015 · E. 2014/22908 · K. 2015/10022 . 437
12.05.2015 · E. 2014/26872 · K. 2015/9975 . 1048, 1051
13.05.2015 · E. 2015/8898 · K. 2015/10027 979
13.05.2015 · E. 2015/6405 · K. 2015/10055 . 2446, 2448, 2449, 2450, **2454**
14.05.2015 · E. 2015/3568 · K. 2015/10354 438
27.05.2015 · E. 2015/8244 · K. 2015/10892 . 2622, 2624, **2629**, 2630
01.06.2015 · E. 2015/11460 · K. 2015/11105 . 590
02.06.2015 · E. 2014/28069 · K. 2015/11292 ..... 2448, 2450, **2453**
03.06.2015 · E. 2015/8378 · K. 2015/11577 989
09.06.2015 · E. 2015/8508 · K. 2015/12061 .... 661, 663, **668**

09.06.2015 · E. 2015/9926 · K. 2015/12088 ..... 2729, 2732, **2739**, 3567, **3570**, 3578, **3579**, 3624, **3627**, **3638**
10.06.2015 · E. 2015/8027 · K. 2015/12281 . 2382, **2388**, 2768, **2773**, 2842, **2846**
15.06.2015 · E. 2015/10402 · K. 2015/12662 1000
16.06.2015 · E. 2015/6983 · K. 2015/12796 . 2731, **2737**, 2819, **2822**
17.06.2015 · E. 2014/27118 · K. 2015/12828 . 524, 526, **535**
23.06.2015 · E. 2015/11390 · K. 2015/13359 . 105, 107, 108, 109, **111**, 299, **301**
23.06.2015 · E. 2015/10943 · K. 2015/13314 . 256, **260**
02.07.2015 · E. 2015/12060 · K. 2015/14471 ..... 2342, 2343, 2344, 2345, **2351**
09.07.2015 · E. 2015/8760 · K. 2015/14794 . 1017, 1020, **1023**, 1031, 1041
09.09.2015 · E. 2015/1117 · K. 2015/15262 .... 585, **594**
15.09.2015 · E. 2015/2389 · K. 2015/15990 .... 525, 532, **551**
17.09.2015 · E. 2015/13700 · K. 2015/16335 ..... 2346, 2347, **2357**
28.09.2015 · E. 2015/14288 · K. 2015/16447 . 432, 438, **448**
28.09.2015 · E. 2014/24761 · K. 2015/16598 . 436
29.09.2015 · E. 2015/17100 · K. 2015/16804 . 809, 812, **818**
01.10.2015 · E. 2015/17716 · K. 2015/17148 . 465
06.10.2015 · E. 2015/18406 · K. 2015/17544 ..... 2341, 2343, 2344, 2347, **2356**
08.10.2015 · E. 2015/15592 · K. 2015/17921 1002
12.10.2015 · E. 2015/16669 · K. 2015/18135 . 583, 585, 594
19.10.2015 · E. 2015/4596 · K. 2015/18548 .... 532, **550**
20.10.2015 · E. 2015/17643 · K. 2015/18856 ..... 1002, **1011**
20.10.2015 · E. 2015/17872 · K. 2015/18864 ..... 2670, 2672, 2673, **2675**
16.11.2015 · E. 2015/6714 · K. 2015/21393 442
17.11.2015 · E. 2015/4855 · K. 2015/21617 .... 432, 440, 442, **452**
17.11.2015 · E. 2015/15037 · K. 2015/21524 ..... 2741, 2743, 2745, **2750**, 2758, **2762**
24.11.2015 · E. 2015/8107 · K. 2015/22276 .... 587, **602**
07.12.2015 · E. 2015/9174 · K. 2015/23418 .... 611, **619**
09.12.2015 · E. 2015/13693 · K. 2015/23712 ..... 2805, **2809**
14.12.2015 · E. 2015/24440 · K. 2015/23963 . 998
15.12.2015 · E. 2015/15213 · K. 2015/24063 ..... 2766, 2768, **2772**
16.12.2015 · E. 2015/24010 · K. 2015/24328 . 697
16.12.2015 · E. 2015/22698 · K. 2015/24228 ..... 2821, **2824**
21.12.2015 · E. 2015/10219 · K. 2015/24612 . 586
22.12.2015 · E. 2015/17111 · K. 2015/24686 . 560, **574**
22.12.2015 · E. 2015/17493 · K. 2015/24688 . 747, 752
23.12.2015 · E. 2015/15216 · K. 2015/24815 . 134, 136
24.12.2015 · E. 2015/10289 · K. 2015/25022 . 824
21.01.2016 · E. 2015/24319 · K. 2016/1211 .... 532, **550**
02.02.2016 · E. 2015/26619 · K. 2016/1576 . 2343, 2344, 2345, **2352**
04.02.2016 · E. 2015/11607 · K. 2016/1792 . 3772
10.02.2016 · E. 2015/26239 · K. 2016/2250 .... 527, **538**
17.02.2016 · E. 2016/447 · K. 2016/2843 ..... 2393, 2396, **2398**
23.02.2016 · E. 2015/13025 · K. 2016/3369 .... 403, 405, 409, **420**
25.02.2016 · E. 2015/20271 · K. 2016/3469 . 1001
29.02.2016 · E. 2015/21374 · K. 2016/3634 .... 168, **170**
29.02.2016 · E. 2015/13166 · K. 2016/3643 . 1526, **1529**
29.02.2016 · E. 2016/1843 · K. 2016/3721 .... 3816, **3819**
01.03.2016 · E. 2015/13670 · K. 2016/3844 465
02.03.2016 · E. 2015/24105 · K. 2016/3941 .... 585, 596
03.03.2016 · E. 2015/13442 · K. 2016/4168 .... 531, **546**, 645
10.03.2016 · E. 2015/12257 · K. 2016/4800 .... 498, **511**
15.03.2016 · E. 2015/14139 · K. 2016/5017 825
17.03.2016 · E. 2016/3118 · K. 2016/5242 .... 2715, **2722**, 2753, 2755, 2758, **2759**, 2805, **2809**
21.03.2016 · E. 2015/14180 · K. 2016/5488 411
21.03.2016 · E. 2015/14676 · K. 2016/5396 715
21.03.2016 · E. 2016/352 · K. 2016/5470 ..... 2715, **2720**
22.03.2016 · E. 2015/14848 · K. 2016/5627 .... 433, 442, **455**
22.03.2016 · E. 2016/5023 · K. 2016/5640 1002
22.03.2016 · E. 2016/5264 · K. 2016/5617 .... 3334, **3338**
24.03.2016 · E. 2015/23406 · K. 2016/5968 . 2930, 2932, **2935**, 2941, 2943, **2945**
28.03.2016 · E. 2015/14994 · K. 2016/6131 .... 555, 557, **563**
29.03.2016 · E. 2015/15090 · K. 2016/6307 .... 585, 596
29.03.2016 · E. 2016/5009 · K. 2016/6233 .... 2670, 2672, 2673, **2676**
30.03.2016 · E. 2016/5765 · K. 2016/6369 .... 2569, 2572, 2574, **2578**
06.04.2016 · E. 2015/26089 · K. 2016/6952 .... 974, 976, 977, 978, **980**

06.04.2016 · E. 2016/5977 · K. 2016/7028 .... 2744, **2748**, 2756, **2763**
07.04.2016 · E. 2015/15373 · K. 2016/7132 .... 933, 935, 937, **940**
14.04.2016 · E. 2016/4126 · K. 2016/7637 .... 2806, **2811**, 2820, **2823**
19.04.2016 · E. 2015/24523 · K. 2016/7966 561
19.04.2016 · E. 2016/1083 · K. 2016/7967 .... 2390, 2600
28.04.2016 · E. 2015/24204 · K. 2016/8780 . 2932, **2934**, 2942, **2944**
04.05.2016 · E. 2016/8661 · K. 2016/9147 .... 1002, 1004
04.05.2016 · E. 2016/6871 · K. 2016/9163 .... 2526, 2527, **2533**
05.05.2016 · E. 2015/16788 · K. 2016/9300 .... 823, 828, **835**
05.05.2016 · E. 2016/4041 · K. 2016/9194 .... 3805, **3808**
09.05.2016 · E. 2016/6346 · K. 2016/9427 .... 2842, **2849**
10.05.2016 · E. 2015/22961 · K. 2016/9519 .... 494, 496, 498, **509**
12.05.2016 · E. 2016/2060 · K. 2016/9790 1029
23.05.2016 · E. 2016/9345 · K. 2016/10032 . 2527
30.05.2016 · E. 2015/17189 · K. 2016/10626 . 978, 979
31.05.2016 · E. 2015/17856 · K. 2016/10752 . 525, 532, **550**
01.06.2016 · E. 2015/18573 · K. 2016/10789 . 504, **521**
13.06.2016 · E. 2016/4541 · K. 2016/11616 .... 527, **538**
27.06.2016 · E. 2016/585 · K. 2016/12328 527
28.06.2016 · E. 2015/19512 · K. 2016/11915 . 498
28.06.2016 · E. 2016/13524 · K. 2016/12659 ..... 2526, 2528, **2535**
19.09.2016 · E. 2015/24492 · K. 2016/13005 ..... 3454, **3457**
05.10.2016 · E. 2016/10748 · K. 2016/13562 ..... 2743, 2745, **2751**, 2753, 2755, 2756, 2757, **2761**, 2829, 2830, 2831, **2833**, 2839, 2840, 2842, **2846**
06.10.2016 · E. 2016/14080 · K. 2016/13582 ..... 2121, 2122, 2124, **2129**, 2138
11.10.2016 · E. 2016/18049 · K. 2016/13700 ..... 3625, **3628**, 3636, **3637**
31.10.2016 · E. 2015/20551 · K. 2016/14209 . 528
07.11.2016 · E. 2016/11268 · K. 2016/14451 . 691, 745, 747, **752**
09.11.2016 · E. 2016/16450 · K. 2016/14606 ..... 2682, 2684, **2691**
15.11.2016 · E. 2015/19158 · K. 2016/14766 . 582, 588, **600**
23.11.2016 · E. 2016/16152 · K. 2016/15102 ..... 2715, **2721**, 2755, 2757, **2760**, 2806, **2812**
28.11.2016 · E. 2016/15031 · K. 2016/15283 ..... 2635, 2637, **2641**
29.11.2016 · E. 2016/15926 · K. 2016/15341 ..... 3651, 3654, **3657**
07.12.2016 · E. 2016/16808 · K. 2016/15677 3873
08.12.2016 · E. 2016/17543 · K. 2016/15753 . 413
14.12.2016 · E. 2016/17305 · K. 2016/15942 ..... 2446, 2448, 2449, 2450, **2453**
20.12.2016 · E. 2016/20616 · K. 2016/16240 . 279, **281**
20.12.2016 · E. 2016/13520 · K. 2016/16268 3770
20.12.2016 · E. 2016/18882 · K. 2016/16214 3873
09.01.2017 · E. 2015/21712 · K. 2017/11 ..... 432, 441, **453**
09.01.2017 · E. 2016/23663 · K. 2017/112 998
11.01.2017 · E. 2016/24926 · K. 2017/214 .... 3491, **3493**, 3531, **3538**, 3544, **3550**
16.01.2017 · E. 2016/15306 · K. 2017/350 273
26.01.2017 · E. 2016/26003 · K. 2017/980 .... 2930, 2932, **2936**
20.02.2017 · E. 2016/15771 · K. 2017/1737 .... 798, 802, 2520, 2526, 2530, **2539**
22.02.2017 · E. 2015/22498 · K. 2017/1843 434
06.03.2017 · E. 2015/23063 · K. 2017/2369 441
09.03.2017 · E. 2016/10693 · K. 2017/2568 .... 529, **544**, 629, 631, **635**
09.03.2017 · E. 2017/651 · K. 2017/2580 ..... 2510, 2513, 2515, **2517**
16.03.2017 · E. 2016/9031 · K. 2017/2785 .... 2928, 2931, 2932, **2934**, 2939, 2941, 2942, 2943, **2944**
21.03.2017 · E. 2015/26162 · K. 2017/3026 .... 607, 610
27.03.2017 · E. 2015/24349 · K. 2017/3326 .... 643, 645, **651**
27.03.2017 · E. 2016/26187 · K. 2017/3363 . 2523, 2525, 2527, **2531**
29.03.2017 · E. 2015/24847 · K. 2017/3508 .... 526, **537**
06.04.2017 · E. 2015/22831 · K. 2017/3929 829
10.04.2017 · E. 2015/25690 · K. 2017/4093 .... 532, **540**, 610
10.04.2017 · E. 2015/25696 · K. 2017/4094 . 3770, **3774**
13.04.2017 · E. 2015/25979 · K. 2017/4218 496
18.04.2017 · E. 2015/25699 · K. 2017/4572 .... 459, 468, **482**, 496, 497, **508**
19.04.2017 · E. 2017/810 · K. 2017/4602 ..... 3291, 3292, **3294**, 3300, **3305**, 3334, **3338**
26.04.2017 · E. 2016/8116 · K. 2017/4825 .... 2527, 2532
02.05.2017 · E. 2016/14239 · K. 2017/5023 .... 746, **754**
03.05.2017 · E. 2016/315 · K. 2017/5258 ..... 643, 646, **652**
03.05.2017 · E. 2016/432 · K. 2017/5232 ..... 2417, 2419, 2420, 2421, **2426**
04.05.2017 · E. 2016/412 · K. 2017/5475 ..... 559, 570
04.05.2017 · E. 2017/1926 · K. 2017/5464 .... 2695, 2697, **2701**

11.05.2017 · E. 2016/769 · K. 2017/5806 ..... 493, 494, 498, 499, 605, 607, 609, 827, 866
22.05.2017 · E. 2016/1135 · K. 2017/5962 ..... 496, **507**
01.06.2017 · E. 2017/1261 · K. 2017/6631 .... 2529, 2535
08.06.2017 · E. 2016/16604 · K. 2017/7142 .... 334, **335**
08.06.2017 · E. 2016/1616 · K. 2017/7101 435
08.06.2017 · E. 2016/16053 · K. 2017/7138 989
08.06.2017 · E. 2016/15538 · K. 2017/7146 . 1025, 1027, 1028, **1033**
20.06.2017 · E. 2016/2465 · K. 2017/7805 925
22.06.2017 · E. 2016/4748 · K. 2017/7937 .... 2394, 2395
06.07.2017 · E. 2016/3092 · K. 2017/8564 988
10.07.2017 · E. 2016/3589 · K. 2017/8688 499
11.07.2017 · E. 2017/656 · K. 2017/8751 440
27.09.2017 · E. 2016/3808 · K. 2017/10105 498
04.10.2017 · E. 2016/4852 · K. 2017/10559 .... 385, 386, 390, **396**
12.10.2017 · E. 2016/5037 · K. 2017/10998 .... 362, 367
24.10.2017 · E. 2016/6169 · K. 2017/11560 .... 582, 583, 585, 586, **595**
01.11.2017 · E. 2016/19266 · K. 2017/12067 . 126, **130**
01.11.2017 · E. 2017/5502 · K. 2017/12056 . 2663, **2667**
02.11.2017 · E. 2016/6644 · K. 2017/12166 . 1526, **1529**
02.11.2017 · E. 2016/19351 · K. 2017/12079 ..... 2710, 2712, 2713, **2723**, 3345, **3347**
07.11.2017 · E. 2016/6839 · K. 2017/12314 .... 528, **541**
07.11.2017 · E. 2016/6917 · K. 2017/12320 .... 697, **705**
09.11.2017 · E. 2017/4668 · K. 2017/12455 496
16.11.2017 · E. 2016/21927 · K. 2017/12848 . 469
16.11.2017 · E. 2017/4259 · K. 2017/12926 .... 526, **536**
28.11.2017 · E. 2016/23647 · K. 2017/13429 ..... 2044, 2045, 2047, **2050**
04.12.2017 · E. 2016/8087 · K. 2017/13770 .... 525, 532, **551**
04.12.2017 · E. 2016/18674 · K. 2017/13800 . 795, 797, **801**, 2512, 2513, 2516, **2520**
04.12.2017 · E. 2016/26017 · K. 2017/14036 . 976, 977, **981**, 2558, 2561, **2564**
14.12.2017 · E. 2016/25873 · K. 2017/14524 . 131, 134, **137**
18.12.2017 · E. 2017/6469 · K. 2017/14754 . 2431, 2432, 2433, 2434, **2441**
18.12.2017 · E. 2017/6275 · K. 2017/14733 . 2572, 2574, **2578**
18.12.2017 · E. 2017/6428 · K. 2017/14746 . 2648, 2651, **2655**
16.01.2018 · E. 2017/1510 · K. 2018/659 ..... 557, **570**
25.01.2018 · E. 2016/9751 · K. 2018/1095 ..... 558, 559, **566**
08.02.2018 · E. 2017/7083 · K. 2018/1644 .... 2340, 2343, 2345, 2347, **2349**
13.02.2018 · E. 2016/11331 · K. 2018/1800 717
21.02.2018 · E. 2016/11933 · K. 2018/2327 .... 524, 529, **543**, 627, 629, 630, **634**
28.02.2018 · E. 2016/12504 · K. 2018/2746 . 2857, **2863**
20.03.2018 · E. 2016/13788 · K. 2018/4030 .... 385, 386, 387, 390, **395**
26.03.2018 · E. 2018/1270 · K. 2018/3883 .... 2697, **2703**
09.04.2018 · E. 2016/15989 · K. 2018/4730 359
11.04.2018 · E. 2016/14732 · K. 2018/4831 .... 411, 413, **424**
18.04.2018 · E. 2016/16503 · K. 2018/5217 .... 458, 462, 463, **476**
25.04.2018 · E. 2016/17490 · K. 2018/5662 .... 439, **451**
25.04.2018 · E. 2016/15821 · K. 2018/5629 . 3416
02.05.2018 · E. 2016/17833 · K. 2018/5873 .... 646, 652
15.05.2018 · E. 2018/2559 · K. 2018/6246 460
16.05.2018 · E. 2016/17968 · K. 2018/6344 .... 358, 359, 363, **369**
24.05.2018 · E. 2016/18276 · K. 2018/6645 .... 528, 619
05.06.2018 · E. 2017/1870 · K. 2018/7294 360
21.06.2018 · E. 2018/3602 · K. 2018/7935 .... 2657, 2660, 2661, 2663, **2665**
26.06.2018 · E. 2016/17949 · K. 2018/8149 . 2393, 2394
27.06.2018 · E. 2016/20524 · K. 2018/8173 409
27.06.2018 · E. 2016/21049 · K. 2018/8216 466
27.06.2018 · E. 2018/3738 · K. 2018/8266 .... 2513, 2516, **2521**
27.06.2018 · E. 2018/3437 · K. 2018/8279 .... 2712, 2714, **2721**, 2731
11.09.2018 · E. 2016/21327 · K. 2018/8948 470
12.09.2018 · E. 2016/21384 · K. 2018/9114 .... 405, 413, 416, **425**
12.09.2018 · E. 2016/21389 · K. 2018/9106 . 2301, 2302, 2304, **2309**
13.09.2018 · E. 2018/4106 · K. 2018/9182 .... 2657, 2660, 2661, 2662, **2665**
20.09.2018 · E. 2016/21681 · K. 2018/9664 .... 823, 828, **835**
27.09.2018 · E. 2016/22579 · K. 2018/10089 . 922, 925, **927**
01.10.2018 · E. 2018/4786 · K. 2018/10285 .... 560, 561, **573**
08.10.2018 · E. 2016/24367 · K. 2018/10693 . 525, 531, **547**, 631, 638, 644, 645
09.10.2018 · E. 2016/24920 · K. 2018/10822 ..... 3169, **3171**
17.10.2018 · E. 2017/1767 · K. 2018/11301 273
25.10.2018 · E. 2016/25608 · K. 2018/12021 . 530, **545**

30.10.2018 · E. 2016/25173 · K. 2018/12091 . 278
07.11.2018 · E. 2018/916 · K. 2018/12666 440
21.11.2018 · E. 2017/4856 · K. 2018/13248 . 2842, **2849**
21.11.2018 · E. 2017/2702 · K. 2018/13317 . 3651, 3654, **3658**
04.12.2018 · E. 2017/3517 · K. 2018/13958 .... 828, **836**
11.12.2018 · E. 2018/1278 · K. 2018/14324 .... 333, **336**
18.12.2018 · E. 2018/7723 · K. 2018/14816 .... 611, **618**
12.02.2019 · E. 2018/1389 · K. 2019/967 278
12.02.2019 · E. 2018/196 · K. 2019/929 . 388, **394**
12.02.2019 · E. 2018/45 · K. 2019/928 ..... 2513, 2515, **2521**
12.03.2019 · E. 2018/6226 · K. 2019/2588 ..... 359, 363, **370**, 390, 610, **616**
14.03.2019 · E. 2017/4451 · K. 2019/2815 .... 2837, 2839, 2840, **2844**
25.03.2019 · E. 2017/6538 · K. 2019/3363 440
27.03.2019 · E. 2018/4770 · K. 2019/3562 .... 2042, 2046, **2048**
08.04.2019 · E. 2019/2532 · K. 2019/4235 ..... 734, 739, **741**, 2431, 2435, 2436, **2443**
09.04.2019 · E. 2019/1543 · K. 2019/4269 413
10.04.2019 · E. 2019/97 · K. 2019/4376 360
17.04.2019 · E. 2019/1279 · K. 2019/4862 1030
15.05.2019 · E. 2018/5630 · K. 2019/6112 ..... 531, **549**, 646, 648, 652
16.05.2019 · E. 2019/3826 · K. 2019/6209 ..... 773, **777**
16.05.2019 · E. 2019/158 · K. 2019/6208 ..... 2710, 2712, 2715, **2719**, 2816, 2818, 2819, **2822**
22.05.2019 · E. 2019/3150 · K. 2019/6581 125
11.11.2019 · E. 2019/7178 · K. 2019/11166 .... 524, 531, **546**, 643, 645, 652
13.11.2019 · E. 2019/6501 · K. 2019/11415 .... 555, 559, **569**
13.11.2019 · E. 2019/3809 · K. 2019/11325 . 1050, 1051
28.11.2019 · E. 2019/7343 · K. 2019/11719 157
28.11.2019 · E. 2019/7290 · K. 2019/11703 .... 696, 700, **707**
03.12.2019 · E. 2019/4181 · K. 2019/11916 .... 157, 158, **160**, 469
12.12.2019 · E. 2019/4409 · K. 2019/12244 646
16.01.2020 · E. 2019/8571 · K. 2020/247 ..... 3862, **3864**
19.02.2020 · E. 2020/560 · K. 2020/1268 ..... 405, 410, **421**
03.03.2020 · E. 2020/339 · K. 2020/1775 ..... 2513, 2514, 2515, 2516, **2519**
29.06.2020 · E. 2020/1980 · K. 2020/3397 416
15.09.2020 · E. 2020/1267 · K. 2020/3754 ..... **268**
16.09.2020 · E. 2020/2674 · K. 2020/3825 .... 2510, 2512, 2514, **2517**
22.10.2020 · E. 2020/4574 · K. 2020/5067 ..... 157, 158, **160**
22.10.2020 · E. 2020/4327 · K. 2020/5005 ..... 387, **395**
04.11.2020 · E. 2020/3553 · K. 2020/5294 .... 3804, 3805, **3808**
10.12.2020 · E. 2020/3426 · K. 2020/6373 ..... 439, **452**
15.12.2020 · E. 2020/3841 · K. 2020/6743 584
22.12.2020 · E. 2020/5568 · K. 2020/6784 ..... 807, 809, 812
12.01.2021 · E. 2020/6690 · K. 2021/82 ..... 2344, 2345, 2347, **2355**
20.01.2021 · E. 2020/6157 · K. 2021/371 273
27.01.2021 · E. 2020/6302 · K. 2021/641 ..... 2290, **2296**
28.01.2021 · E. 2021/180 · K. 2021/706 ..... 2329, 2330, 2331, **2334**, **2335**
11.03.2021 · E. 2021/1042 · K. 2021/2206 .... 2287, 2289, **2296**
12.04.2021 · E. 2021/1597 · K. 2021/2883 .... 1424, **1429**, 1526
14.04.2021 · E. 2021/1979 · K. 2021/3053 .... 3168, **3170**
31.05.2021 · E. 2021/1927 · K. 2021/4163 .... 3856, 3859, 3862, **3864**
02.06.2021 · E. 2021/2924 · K. 2021/4292 ..... 430, 441, **453**
08.06.2021 · E. 2021/3628 · K. 2021/4749 ..... 270, 273, **274**
14.06.2021 · E. 2021/3327 · K. 2021/4767 ..... 360, 362, **370**
14.06.2021 · E. 2021/3915 · K. 2021/4800 2522
16.06.2021 · E. 2021/2816 · K. 2021/5033 1030
16.06.2021 · E. 2021/3176 · K. 2021/5031 .... 2287, 2288, 2289, **2294**, **2295**
23.06.2021 · E. 2021/4162 · K. 2021/5235 ..... 325, 326, 327, **328**
01.07.2021 · E. 2021/1737 · K. 2021/5563 ..... 959, **970**
22.09.2021 · E. 2021/3464 · K. 2021/6355 959
27.09.2021 · E. 2021/4735 · K. 2021/6617 .... 2930, 2931, **2933**
21.10.2021 · E. 2021/6853 · K. 2021/7538 978
23.11.2021 · E. 2021/7597 · K. 2021/8687 441
24.11.2021 · E. 2021/5355 · K. 2021/8698 .... 1286, 1289, **1293**
30.11.2021 · E. 2021/8858 · K. 2021/8931 ..... 147, 149, 150, **151**, 307, **308**, 1868, 1870, **1873**
02.12.2021 · E. 2021/7777 · K. 2021/9036 ..... 469, **484**
02.12.2021 · E. 2021/5987 · K. 2021/9112 .... 3199, 3200, **3201**
06.12.2021 · E. 2021/8051 · K. 2021/9121 ... **3130**
14.12.2021 · E. 2021/8413 · K. 2021/9546 797
16.12.2021 · E. 2021/9465 · K. 2021/9653 .... 2329, 2330, 2331, **2335**
23.12.2021 · E. 2021/9161 · K. 2021/10013 .... 643, 648, **656**
27.12.2021 · E. 2021/8723 · K. 2021/10134 825

27.12.2021 · E. 2021/9667 · K. 2021/10069 . 1991, 1992, **1997**
27.12.2021 · E. 2021/6807 · K. 2021/7929 .... 2240, 2241, **2244**
07.02.2022 · E. 2021/10601 · K. 2022/947 .... 1778, 1780, **1782**
09.02.2022 · E. 2021/10427 · K. 2022/1125 . 1424, **1429**, 1527
10.02.2022 · E. 2021/9354 · K. 2022/1172 .... 3450, 3453, 3454, **3455**
28.02.2022 · E. 2021/10407 · K. 2022/1840 . 2462, 2466
01.03.2022 · E. 2021/8467 · K. 2022/1932 .... 2124, **2128**, 2138, **2147**
07.03.2022 · E. 2021/6267 · K. 2022/2139 .... 2500, 2503, **2508**, 2713, **2724**, 2842, **2847**
09.03.2022 · E. 2022/1569 · K. 2022/2209 ..... 123, 125, 126, **129**
09.03.2022 · E. 2021/5709 · K. 2022/2228 .... 2199, 2200, 2202, **2207**
09.03.2022 · E. 2021/5783 · K. 2022/2231 .... 2272, **2281**
16.03.2022 · E. 2021/5782 · K. 2022/2513 .... 2185, 2187, **2194**
23.03.2022 · E. 2022/353 · K. 2022/2789 441
05.04.2022 · E. 2022/1070 · K. 2022/3255 .... 1871, **1876**
06.04.2022 · E. 2022/1726 · K. 2022/3306 633
18.04.2022 · E. 2022/3279 · K. 2022/3659 .... 2732, **2740**
27.04.2022 · E. 2022/2852 · K. 2022/4053 697
30.05.2022 · E. 2022/3924 · K. 2022/5102 .... 2072, 2073, **2077**, 2083, 2085, **2088**
31.05.2022 · E. 2022/2999 · K. 2022/5186 3873
06.06.2022 · E. 2022/4012 · K. 2022/5408 ..... 524, 528, **541**
13.06.2022 · E. 2022/5082 · K. 2022/5673 .... 1789, 1791, **1795**
16.06.2022 · E. 2022/881 · K. 2022/5950 ..... 825, **833**
16.06.2022 · E. 2021/7048 · K. 2022/5951 .... 1140, 1142, 1143, **1145**, 1227, 1228, **1230**
20.06.2022 · E. 2022/5465 · K. 2022/6032 .... 2199, 2201, **2206**
05.07.2022 · E. 2022/3317 · K. 2022/6740 .... 1311, 1312, **1316**
03.10.2022 · E. 2022/7901 · K. 2022/7602 .... **3129**
04.10.2022 · E. 2022/8087 · K. 2022/7712 ..... 664, **670**
10.10.2022 · E. 2022/7927 · K. 2022/7925 .... 2458, 2460, 2462, **2465**
11.10.2022 · E. 2021/10384 · K. 2022/7978 .... 143, 144, **145**
27.10.2022 · E. 2022/6389 · K. 2022/8636 .... 1604, 1607, **1608**
28.11.2022 · E. 2022/3652 · K. 2022/9673 .... 3829, 3832, **3835**
01.12.2022 · E. 2022/7739 · K. 2022/9912 ..... **86**, 291, **293**
07.12.2022 · E. 2022/8312 · K. 2022/10116 . 1027, 1028, 1029, **1032**
12.12.2022 · E. 2022/8299 · K. 2022/10349 .... 270, 272, **273**
14.12.2022 · E. 2022/4424 · K. 2022/10508 .... 292, 358, 361, **374**
20.12.2022 · E. 2022/9572 · K. 2022/10732 . 1977, **1984**
27.12.2022 · E. 2022/10009 · K. 2022/10923 ..... 1843, 1845, **1847**
27.12.2022 · E. 2022/10328 · K. 2022/10956 ..... 2695, 2699, **2706**
09.01.2023 · E. 2022/11194 · K. 2023/43 979
10.01.2023 · E. 2022/8406 · K. 2023/108 411
11.01.2023 · E. 2022/9210 · K. 2023/126 679
18.01.2023 · E. 2022/8662 · K. 2023/304 ..... 264, **267**, 469
18.01.2023 · E. 2022/9698 · K. 2023/309 561
09.02.2023 · E. 2023/16 · K. 2023/509 ..... 2030, 2033, 2035, **2038**
01.03.2023 · E. 2022/5375 · K. 2023/790 ..... 362, **371**
08.03.2023 · E. 2022/9891 · K. 2023/877 ..... 526, 530, **535**, 770, 771, **774**
14.03.2023 · E. 2022/10504 · K. 2023/991 .... 2393, 2395, 2396, **2402**
15.03.2023 · E. 2022/5787 · K. 2023/1036 2943
16.03.2023 · E. 2022/9254 · K. 2023/1158 .... 1884, **1891**
16.03.2023 · E. 2022/9568 · K. 2023/1160 .... 2008, **2011**
22.03.2023 · E. 2022/10535 · K. 2023/1210 .... 408, 415
22.03.2023 · E. 2022/10765 · K. 2023/1191 715
23.03.2023 · E. 2023/1896 · K. 2023/1277 541
28.03.2023 · E. 2023/32 · K. 2023/1386 ..... 2329, 2331, **2338**
29.03.2023 · E. 2022/10588 · K. 2023/1439 . 2547
30.03.2023 · E. 2022/2227 · K. 2023/1518 .... 1360, 1362, **1363**
30.03.2023 · E. 2023/1042 · K. 2023/1507 2348
05.04.2023 · E. 2022/11157 · K. 2023/1638 .... 123, 125, 126, **128**
06.04.2023 · E. 2022/5568 · K. 2023/1687 947
06.04.2023 · E. 2023/1060 · K. 2023/1698 .... 2345, 2346, **2350**
13.04.2023 · E. 2023/1593 · K. 2023/1827 .... 2315, 2317, **2323**
26.04.2023 · E. 2022/11305 · K. 2023/1978 .... 253, 259, **260**
26.04.2023 · E. 2022/11401 · K. 2023/1977 .... 386, 388, 392, **394**
26.04.2023 · E. 2022/11080 · K. 2023/1940 881
27.04.2023 · E. 2023/2853 · K. 2023/2023 . 78, 80, 81, **84**
27.04.2023 · E. 2022/10715 · K. 2023/2014 . 2022, **2027**
03.05.2023 · E. 2023/505 · K. 2023/2098 ..... 1028, **1032**

09.05.2023 · E. 2022/6352 · K. 2023/2248 ..... 408, 410, 413, **419**
10.05.2023 · E. 2023/694 · K. 2023/2329 ..... 2329, 2330, **2338**
11.05.2023 · E. 2023/1487 · K. 2023/2373 .... 2009, **2016**, 2046, **2052**, 2460, 2463, **2467**
11.05.2023 · E. 2023/533 · K. 2023/2370 ..... 2056, 2058, 2059, 2060, **2064**
17.05.2023 · E. 2023/361 · K. 2023/2425 ... 88, 92, **93**
18.05.2023 · E. 2023/1717 · K. 2023/2461 ..... 664, **670**
18.05.2023 · E. 2023/1655 · K. 2023/2556 .... 1251, **1257**
23.05.2023 · E. 2023/2906 · K. 2023/2613 ..... 150, 151, **153**, 306
23.05.2023 · E. 2023/3195 · K. 2023/2616 714
23.05.2023 · E. 2023/2975 · K. 2023/2609 .... 1878, 1881, 1882, **1890**
25.05.2023 · E. 2023/18 · K. 2023/2730 698
25.05.2023 · E. 2023/5 · K. 2023/2723 ..... 1437, **1442**
01.06.2023 · E. 2023/347 · K. 2023/2867 ..... 1436, **1439**
07.06.2023 · E. 2023/78 · K. 2023/2961 . 700, 707, 713
07.06.2023 · E. 2023/4385 · K. 2023/3019 .... 2329, 2331, **2337**
13.06.2023 · E. 2023/175 · K. 2023/3109 ..... 646, 651
15.06.2023 · E. 2022/10593 · K. 2023/3274 . 1434, 1436, **1441**
04.07.2023 · E. 2022/4706 · K. 2023/3545 .... 1532, 1534, 1535, 1536, **1538**
14.09.2023 · E. 2023/1108 · K. 2023/3987 ..... 272, **274**
20.09.2023 · E. 2022/5215 · K. 2023/4065 .... 1070, 1073, **1075**, 1081, 1087, 1112
21.09.2023 · E. 2023/6708 · K. 2023/4167 .... 2345, 2346, **2354**
27.09.2023 · E. 2022/10249 · K. 2023/4217 947
27.09.2023 · E. 2022/6001 · K. 2023/4227 .... 1507, 1508, **1511**
27.09.2023 · E. 2023/5998 · K. 2023/4232 .... 1723, 1725, 1727, **1728**
28.09.2023 · E. 2023/6580 · K. 2023/4294 ..... 341, **344**
04.10.2023 · E. 2023/4795 · K. 2023/4463 .... 2022, **2028**
05.10.2023 · E. 2023/1501 · K. 2023/4542 ..... 405, 408, 414, **420**
11.10.2023 · E. 2023/2554 · K. 2023/4654 272
12.10.2023 · E. 2023/5762 · K. 2023/4722 .... 1436, **1440**
12.10.2023 · E. 2023/7383 · K. 2023/4728 2348
31.10.2023 · E. 2022/6640 · K. 2023/4997 .... 1337, 1339, **1344**
07.11.2023 · E. 2023/625 · K. 2023/5220 ..... 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, **2126**, **2127**
07.11.2023 · E. 2023/1076 · K. 2023/5222 .... 2199, 2202, 2207, **2208**
08.11.2023 · E. 2023/4244 · K. 2023/5280 893
09.11.2023 · E. 2023/5977 · K. 2023/5345 ..... 891, 893
09.11.2023 · E. 2023/5264 · K. 2023/5332 891
21.11.2023 · E. 2022/7824 · K. 2023/5440 ..... 164, 167, 168, **169**, 213, 216, 223, 310, 311, 312, **313**
21.11.2023 · E. 2023/3550 · K. 2023/5469 ..... 243, 244, 246, **248**, 304, **307**
21.11.2023 · E. 2023/7902 · K. 2023/5431 .... 1991, **1995**
22.11.2023 · E. 2023/3042 · K. 2023/5549 ..... 276, 279, **281**
22.11.2023 · E. 2023/7907 · K. 2023/5501 ..... 663, **669**
22.11.2023 · E. 2023/7905 · K. 2023/5502 893
22.11.2023 · E. 2023/2588 · K. 2023/5533 .... 1434, 1436, **1441**
23.11.2023 · E. 2023/8560 · K. 2023/5573 ..... 125, 126, **128**
23.11.2023 · E. 2023/2034 · K. 2023/5620 .... 2315, 2316, **2323**
27.11.2023 · E. 2023/7891 · K. 2023/5667 .... 1977, **1983**
28.11.2023 · E. 2022/8091 · K. 2023/5711 937
29.11.2023 · E. 2022/7206 · K. 2023/5739 .... 1479, 1480, **1483**
30.11.2023 · E. 2023/4860 · K. 2023/5868 ..... 235, 238, **239**
30.11.2023 · E. 2023/2591 · K. 2023/5804 ..... 405, 414, 415, **426**
30.11.2023 · E. 2023/7895 · K. 2023/5815 ..... 662, 663, **669**
13.12.2023 · E. 2023/2949 · K. 2023/6157 825
13.12.2023 · E. 2023/8264 · K. 2023/6144 3872
14.12.2023 · E. 2023/2499 · K. 2023/6204 360
14.12.2023 · E. 2023/4998 · K. 2023/6225 .... 2821, **2825**
19.12.2023 · E. 2023/3409 · K. 2023/6301 ..... 150, **152**, **309**, 1871, **1875**
19.12.2023 · E. 2023/5085 · K. 2023/6284 ..... 216, **217**, **314**
25.12.2023 · E. 2023/8849 · K. 2023/6440 361
25.12.2023 · E. 2023/2521 · K. 2023/6447 441
28.12.2023 · E. 2023/3062 · K. 2023/6532 ..... 388, **400**
09.01.2024 · E. 2023/5729 · K. 2024/54 . 121, 124, 126, **127**
09.01.2024 · E. 2022/8773 · K. 2024/20 . 362, 364, **373**
09.01.2024 · E. 2023/5983 · K. 2024/57 ..... 1028, 1029
09.01.2024 · E. 2023/8883 · K. 2024/4 ..... 1878, 1881, 1883, **1888**
09.01.2024 · E. 2023/3128 · K. 2024/58 ..... 2315, 2316, **2322**
09.01.2024 · E. 2023/9245 · K. 2024/42 2342

10.01.2024 · E. 2022/8785 · K. 2024/88 . 358, 362, **372**
24.01.2024 · E. 2022/8918 · K. 2024/451 ..... 1335, 1337, 1338, 1339, **1340**
06.02.2024 · E. 2022/9358 · K. 2024/751 ..... 2093, 2095, 2096, **2100**
08.02.2024 · E. 2022/8319 · K. 2024/696 ..... 1311, 1312, **1316**
13.02.2024 · E. 2023/3085 · K. 2024/808 ..... 361, **375**
22.02.2024 · E. 2023/6465 · K. 2024/1154 ..... 347, **351**
26.02.2024 · E. 2023/7541 · K. 2024/1196 .... 2184, **2194**
27.02.2024 · E. 2024/479 · K. 2024/1226 532
27.02.2024 · E. 2023/941 · K. 2024/1270 612
29.02.2024 · E. 2023/3629 · K. 2024/1379 ..... 405, 408, 414, **425**
04.03.2024 · E. 2024/152 · K. 2024/1428 664
05.03.2024 · E. 2024/1452 · K. 2024/1486 298
07.03.2024 · E. 2023/4147 · K. 2024/1593 ..... 432, 437, 438, 441, **448**
12.03.2024 · E. 2023/8522 · K. 2024/1661 561
13.03.2024 · E. 2022/9736 · K. 2024/1693 .... 1073, 1077, 1079, 1080, **1081**
14.03.2024 · E. 2023/5602 · K. 2024/1775 ..... 360, 364, **378**
14.03.2024 · E. 2023/5012 · K. 2024/1780 ..... 820, 823, 826, **831**
18.03.2024 · E. 2023/8263 · K. 2024/1812 .... 2462, 2468
20.03.2024 · E. 2024/2104 · K. 2024/1959 ..... 411, **423**
25.03.2024 · E. 2023/5401 · K. 2024/2040 ..... 406, 409, 413, **421**
26.03.2024 · E. 2023/2433 · K. 2024/2082 828
26.03.2024 · E. 2023/9549 · K. 2024/2079 .... 2331, **2337**
28.03.2024 · E. 2023/8870 · K. 2024/2213 ..... 325, 326, 327, **329**
01.04.2024 · E. 2023/7903 · K. 2024/2240 ..... 285, **287**
01.04.2024 · E. 2023/5637 · K. 2024/2265 ..... 407, 408, 414, **426**
01.04.2024 · E. 2023/6051 · K. 2024/2239 ..... 408, 415, **419**
02.04.2024 · E. 2023/4891 · K. 2024/2314 .... 1436, **1439**
04.04.2024 · E. 2023/4207 · K. 2024/2433 826
16.04.2024 · E. 2023/7901 · K. 2024/2490 ..... 306, **307**, 312
18.04.2024 · E. 2023/9095 · K. 2024/2668 . 88, 92, 93, **94**
18.04.2024 · E. 2023/9119 · K. 2024/2638 ..... 264, 267, **268**, 339, 340
18.04.2024 · E. 2023/9120 · K. 2024/2639 285
18.04.2024 · E. 2023/9073 · K. 2024/2665 ..... 291, 333, 334, **337**
18.04.2024 · E. 2023/8980 · K. 2024/2664 1031
18.04.2024 · E. 2023/1532 · K. 2024/2592 .... 1471, **1475**, 1517, **1519**
18.04.2024 · E. 2023/9436 · K. 2024/2699 .... 1992, **1998**
18.04.2024 · E. 2024/599 · K. 2024/2571 2345
24.04.2024 · E. 2022/10924 · K. 2024/2773 . 1435, 1436, **1442**
24.04.2024 · E. 2024/2396 · K. 2024/2779 .... 1930, 1933, 1935, **1937**, 1947, **1950**
24.04.2024 · E. 2024/277 · K. 2024/2812 ..... 2458, 2460, 2462, **2464**
25.04.2024 · E. 2023/6358 · K. 2024/2909 ..... 408, 414, 415, **427**
29.04.2024 · E. 2023/4541 · K. 2024/2947 364
29.04.2024 · E. 2024/1805 · K. 2024/2930 .... 2421, **2424**
30.04.2024 · E. 2023/4421 · K. 2024/2984 ..... 386, 410
30.04.2024 · E. 2024/1729 · K. 2024/3032 ..... 663, 670
30.04.2024 · E. 2023/3945 · K. 2024/3009 .... 1247, 1248, 1250, **1254**
30.04.2024 · E. 2023/2610 · K. 2024/3008 .... 1313, **1319**
02.05.2024 · E. 2023/4597 · K. 2024/3110 529
06.05.2024 · E. 2023/6945 · K. 2024/3174 ..... 223, 230
07.05.2024 · E. 2023/7502 · K. 2024/3219 . 91, 92, 93, **94**, 340, 341, 342, **343**
07.05.2024 · E. 2022/10990 · K. 2024/3229 .... 252, **254**
07.05.2024 · E. 2022/11086 · K. 2024/3226 .... 358, 366, **381**
07.05.2024 · E. 2023/8582 · K. 2024/3209 .... 1447, **1450**
09.05.2024 · E. 2023/6646 · K. 2024/3348 827
13.05.2024 · E. 2023/2722 · K. 2024/3359 .... 1987, 1993, **1995**
16.05.2024 · E. 2023/9032 · K. 2024/3594 . 90, 92, **95**, 181
16.05.2024 · E. 2024/1810 · K. 2024/3556 .... 1251, **1258**
22.05.2024 · E. 2023/9150 · K. 2024/3738 ..... 403, 405, 411, 413, **422**
22.05.2024 · E. 2024/2915 · K. 2024/3726 2475
23.05.2024 · E. 2023/8359 · K. 2024/3772 .... 1447, **1450**
27.05.2024 · E. 2023/6446 · K. 2024/3895 412
28.05.2024 · E. 2023/8411 · K. 2024/3919 827
30.05.2024 · E. 2023/1383 · K. 2024/4055 .... 1248, 1250, **1253**
30.05.2024 · E. 2023/6244 · K. 2024/4100 .... 1339, **1342**
03.06.2024 · E. 2023/6453 · K. 2024/4164 825
05.06.2024 · E. 2023/6661 · K. 2024/4257 880
10.06.2024 · E. 2023/8252 · K. 2024/4452 826
10.06.2024 · E. 2023/8297 · K. 2024/4445 .... 2329, 2331, **2336**

11.06.2024 · E. 2022/11529 · K. 2024/4553 ..... 83, **86**
25.06.2024 · E. 2023/6843 · K. 2024/4829 ..... 358, 361, 364, **374**
25.06.2024 · E. 2023/7004 · K. 2024/4811 ..... 648, 785
25.06.2024 · E. 2024/978 · K. 2024/4778 ..... 2828, 2830, 2831, 2832, **2834**
26.06.2024 · E. 2023/7736 · K. 2024/4907 ..... 464, **478**
27.06.2024 · E. 2023/7996 · K. 2024/5004 ..... 362, **372**
27.06.2024 · E. 2023/6929 · K. 2024/5031 411
27.06.2024 · E. 2024/3254 · K. 2024/4963 3835
02.07.2024 · E. 2023/6837 · K. 2024/5229 360
02.07.2024 · E. 2023/7433 · K. 2024/5239 ..... 362, **371**
02.07.2024 · E. 2024/5179 · K. 2024/5210 665
03.07.2024 · E. 2024/2657 · K. 2024/5290 2346
04.07.2024 · E. 2023/7119 · K. 2024/5391 ..... 359, **373**
04.07.2024 · E. 2024/5078 · K. 2024/5344 ..... 391, **398**
04.07.2024 · E. 2023/4622 · K. 2024/5366 .... 1059, 1061, **1065**, 1087
04.07.2024 · E. 2023/4239 · K. 2024/5363 .... 1337, 1338, **1341**
04.07.2024 · E. 2024/3096 · K. 2024/5322 .... 2342, 2343, 2346, 2348, **2353**
04.07.2024 · E. 2024/5130 · K. 2024/5416 .... 3872, 3874
09.07.2024 · E. 2023/3779 · K. 2024/5474 1206
10.09.2024 · E. 2024/6056 · K. 2024/5610 ..... 167, 217, **218**, 313
10.09.2024 · E. 2023/9244 · K. 2024/5576 ..... 824, 826, **831**, 837
10.09.2024 · E. 2024/3340 · K. 2024/5512 .... 2429, 2431, 2433, **2443**, 2448, **2456**
11.09.2024 · E. 2023/5904 · K. 2024/5695 362
11.09.2024 · E. 2023/8861 · K. 2024/5731 ..... 696, 698, 699, **707**
11.09.2024 · E. 2023/9033 · K. 2024/5663 908
12.09.2024 · E. 2023/8065 · K. 2024/5839 437
12.09.2024 · E. 2023/8066 · K. 2024/5842 ..... 678, 682, **689**
17.09.2024 · E. 2023/9264 · K. 2024/5938 ..... 165, 167, 168, **169**, 181, **183**, 197, **202**, 208, 220, 222, 238, 292, **293**, 312
17.09.2024 · E. 2023/7632 · K. 2024/5886 ..... 361, 363, **373**
17.09.2024 · E. 2024/2787 · K. 2024/5954 .... 2033, 2034, 2035, **2038**
18.09.2024 · E. 2023/7942 · K. 2024/6026 ..... 678, 681, **689**
19.09.2024 · E. 2023/626 · K. 2024/6099 ..... 1546, 1547, 1548, **1550**, 1699, 1701, **1704**, 1716, **1717**
25.09.2024 · E. 2023/7156 · K. 2024/6419 798
26.09.2024 · E. 2024/912 · K. 2024/6536 ..... 108, 109, **110**, 174, **176**, 181, 296, 299, **300**, 327, 328, **329**, 331, 333, 334, **336**
26.09.2024 · E. 2024/1062 · K. 2024/6537 ..... 246, **248**, 252, 259
26.09.2024 · E. 2023/9693 · K. 2024/6488 ..... 409, 410, 411, **423**
26.09.2024 · E. 2024/6404 · K. 2024/6441 .... 1481, **1484**
26.09.2024 · E. 2024/3002 · K. 2024/6466 .... 2119, 2121, 2122, 2123, **2126**
30.09.2024 · E. 2024/7653 · K. 2024/6569 133
30.09.2024 · E. 2023/8672 · K. 2024/6592 ..... 389, 390, **398**
30.09.2024 · E. 2024/5463 · K. 2024/6568 3872
01.10.2024 · E. 2024/6758 · K. 2024/6690 ..... 411, 413, **425**
01.10.2024 · E. 2023/8400 · K. 2024/6697 ..... 633, **639**
01.10.2024 · E. 2023/10058 · K. 2024/6715 880
01.10.2024 · E. 2024/5632 · K. 2024/6676 .... 2237, 2240, 2241, 2242, **2251**
03.10.2024 · E. 2023/7024 · K. 2024/6794 .... 1251, **1259**, 1358, 1360, 1361, **1363**
07.10.2024 · E. 2024/36 · K. 2024/6881 361
07.10.2024 · E. 2023/10142 · K. 2024/6886 .... 531, **547**, 645, 646, 652
07.10.2024 · E. 2024/204 · K. 2024/6895 ..... 643, 647, **656**, 697
07.10.2024 · E. 2023/1310 · K. 2024/6903 .... 1456, 1458, 1459, 1460, **1461**, 1471, **1475**, 1513, 1514, 1515, 1516, **1518**
09.10.2024 · E. 2024/6365 · K. 2024/7054 .... **1890**
14.10.2024 · E. 2024/97 · K. 2024/7247 412
14.10.2024 · E. 2024/4102 · K. 2024/7321 .... 2346, 2347
14.10.2024 · E. 2024/4358 · K. 2024/7329 .... 2346, **2354**
14.10.2024 · E. 2023/8498 · K. 2024/7300 .... 2419, 2420, 2422, **2427**
15.10.2024 · E. 2023/9512 · K. 2024/7345 367
15.10.2024 · E. 2024/6726 · K. 2024/7394 ..... 383, 387, **395**
15.10.2024 · E. 2024/8050 · K. 2024/7363 .... 2212, 2213, 2214, **2217**
16.10.2024 · E. 2023/10082 · K. 2024/7523 .... 385, 386, 389, 390, **396**
16.10.2024 · E. 2023/10128 · K. 2024/7446 .... 713, 728
16.10.2024 · E. 2024/101 · K. 2024/7537 ..... 825, 826, **832**
16.10.2024 · E. 2023/8043 · K. 2024/7485 .... 1434, 1435, **1437**
22.10.2024 · E. 2024/5354 · K. 2024/7662 ..... 136, **138**
23.10.2024 · E. 2024/1862 · K. 2024/7816 963
23.10.2024 · E. 2024/8602 · K. 2024/7762 3416
24.10.2024 · E. 2024/6203 · K. 2024/7926 ..... 133, 135

24.10.2024 · E. 2024/4674 · K. 2024/7898 ..... 289, 291, **292**
24.10.2024 · E. 2024/401 · K. 2024/7913 465
24.10.2024 · E. 2024/4704 · K. 2024/7899 ..... 664, 671
31.10.2024 · E. 2024/4239 · K. 2024/8065 ..... 125, **129**
31.10.2024 · E. 2024/5185 · K. 2024/8038 272
01.11.2024 · E. 2024/6487 · K. 2024/8165 . 61, 62, **65**
01.11.2024 · E. 2024/4621 · K. 2024/8146 414
04.11.2024 · E. 2024/1119 · K. 2024/8213 412
06.11.2024 · E. 2024/405 · K. 2024/8389 ..... 1434, 1436, **1440**
06.11.2024 · E. 2024/8685 · K. 2024/8366 .... 1896, 1898, **1901**, 1921, **1926**
06.11.2024 · E. 2024/2346 · K. 2024/8355 .... 2034, 2035, **2039**, 3416, **3420**
07.11.2024 · E. 2024/1930 · K. 2024/8441 ..... 361, 363, **375**
07.11.2024 · E. 2023/9764 · K. 2024/8522 .... 1263, 1265, **1270**
07.11.2024 · E. 2024/4405 · K. 2024/8528 .... 1481, **1484**
18.11.2024 · E. 2024/8297 · K. 2024/8680 .... 2510, 2513, 2515, 2516, **2522**
18.11.2024 · E. 2024/8863 · K. 2024/8662 .... 3867, 3872, **3876**
19.11.2024 · E. 2024/658 · K. 2024/8815 ..... 493, 498, **511**, 826
19.11.2024 · E. 2024/4518 · K. 2024/8814 .... 1025, 1027, 1028, 1029, **1033**, 1040
20.11.2024 · E. 2024/1047 · K. 2024/8850 360
20.11.2024 · E. 2024/3544 · K. 2024/8927 .... 1815, **1818**
02.12.2024 · E. 2023/4053 · K. 2024/9347 829
05.12.2024 · E. 2024/1615 · K. 2024/9586 ..... 503, **520**
12.12.2024 · E. 2024/5640 · K. 2024/9919 ..... 958, **965**
12.12.2024 · E. 2024/8109 · K. 2024/9958 .... 2346, 2347
26.12.2024 · E. 2024/9076 · K. 2024/10586 . 2431, 2436, **2444**
13.01.2025 · E. 2024/3549 · K. 2025/18 . 467, **481**
13.01.2025 · E. 2024/3505 · K. 2025/5 ..... 1507, 1508, **1511**
23.01.2025 · E. 2024/9928 · K. 2025/728 ..... 2343, 2346, **2355**
03.02.2025 · E. 2024/3834 · K. 2025/864 621
04.02.2025 · E. 2024/3883 · K. 2025/881 466
10.02.2025 · E. 2024/4681 · K. 2025/1204 463
11.02.2025 · E. 2024/4229 · K. 2025/1264 ..... 524, 531, **548**, 612, 620, 632, 647, 653
11.02.2025 · E. 2024/7837 · K. 2025/1258 .... 2460, 2461, 2463, **2468**
20.02.2025 · E. 2025/550 · K. 2025/1787 ..... 1933, 1935, **1938**
24.02.2025 · E. 2023/7449 · K. 2025/1842 .... 2315, 2316, **2322**
26.02.2025 · E. 2024/5335 · K. 2025/2041 467
03.03.2025 · E. 2024/6273 · K. 2025/2174 ..... 820, 823, 825, 829
03.03.2025 · E. 2023/7910 · K. 2025/2182 ..... 933, 935, 937, **939**
06.03.2025 · E. 2025/1265 · K. 2025/2404 3992
11.03.2025 · E. 2024/9257 · K. 2025/2626 ..... 713, 728
13.03.2025 · E. 2024/6456 · K. 2025/2707 463
13.03.2025 · E. 2024/4091 · K. 2025/2705 498
17.03.2025 · E. 2024/6817 · K. 2025/2743 .... 2646, 2648, 2650, **2652**
18.03.2025 · E. 2024/4305 · K. 2025/2817 365
24.03.2025 · E. 2024/6830 · K. 2025/2932 633
14.04.2025 · E. 2024/623 · K. 2025/3616 ..... 1003, **1013**
17.04.2025 · E. 2024/7619 · K. 2025/3892 .... 1029, 1030, **1035**
21.04.2025 · E. 2024/6232 · K. 2025/4034 .... 2056, 2058, 2059, 2060, **2064**
21.04.2025 · E. 2024/7588 · K. 2025/4035 .... 2138, **2144**
21.04.2025 · E. 2025/441 · K. 2025/4039 ..... **3775**
29.04.2025 · E. 2025/2178 · K. 2025/4341 597
06.05.2025 · E. 2025/1468 · K. 2025/4646 .... 2396, 2399
08.05.2025 · E. 2024/8488 · K. 2025/4766 ..... 607, 611, **620**
13.05.2025 · E. 2024/8642 · K. 2025/4989 ..... 383, 388, **393**
13.05.2025 · E. 2024/1656 · K. 2025/4959 ..... 713, **728**
15.05.2025 · E. 2025/436 · K. 2025/5175 ..... 2284, 2287, 2289, **2297**
15.05.2025 · E. 2025/2906 · K. 2025/5146 .... 3770, **3774**, 3805
28.05.2025 · E. 2024/9995 · K. 2025/5421 826
29.05.2025 · E. 2024/9656 · K. 2025/5534 587
29.05.2025 · E. 2025/2649 · K. 2025/5503 .... 2312, 2315, 2317, **2320**, **2321**, 2326, 2327, 2328, 2329, 2331, 2332, **2333**
02.06.2025 · E. 2024/7998 · K. 2025/5688 482
19.06.2025 · E. 2024/8887 · K. 2025/6229 ..... 220, 223, **224**
25.06.2025 · E. 2025/527 · K. 2025/6502 ..... 361, **376**
26.06.2025 · E. 2025/1039 · K. 2025/6585 .... 1059, 1062, **1065**, 1073
30.06.2025 · E. 2025/3435 · K. 2025/6642 ..... 360, 362, 364, **378**
30.06.2025 · E. 2025/2697 · K. 2025/6633 .... 1879, 1881, 1884, **1888**
01.07.2025 · E. 2024/8501 · K. 2025/6723 441
01.07.2025 · E. 2025/2183 · K. 2025/6791 .... 3869, 3873, **3877**
10.09.2025 · E. 2025/5202 · K. 2025/7097 ..... 496, 504, **508**

16.09.2025 · E. 2025/1983 · K. 2025/7379 .... 2168, 2169, 2171, 2174, **2175**, 2229, **2235**
16.09.2025 · E. 2025/4237 · K. 2025/7337 .... 2346, 2347
17.09.2025 · E. 2025/6945 · K. 2025/7429 ... 9, 14, 15, **16**, 25, **31**, 38, 39, **45**, 60
18.09.2025 · E. 2025/232 · K. 2025/7557 1004
23.09.2025 · E. 2025/4089 · K. 2025/7681 502
24.09.2025 · E. 2025/627 · K. 2025/7793 359
24.09.2025 · E. 2025/635 · K. 2025/7795 ..... 385, 388, 390, **393**
24.09.2025 · E. 2025/47 · K. 2025/7771 880
30.09.2025 · E. 2025/7038 · K. 2025/8076 ..... 466, **479**
09.10.2025 · E. 2025/1344 · K. 2025/8551 464
16.10.2025 · E. 2025/1773 · K. 2025/8899 441
16.10.2025 · E. 2025/1346 · K. 2025/8886 ..... 525, 532, **549**, 611
20.10.2025 · E. 2025/2470 · K. 2025/8940 ..... 405, 410, 412, **422**, 716
03.11.2025 · E. 2024/7587 · K. 2025/9307 ..... 223, **226**
04.11.2025 · E. 2025/3158 · K. 2025/9456 ..... 459, 465, **479**, 3413, 3416, **3418**
05.11.2025 · E. 2025/9085 · K. 2025/9529 783
17.11.2025 · E. 2025/3092 · K. 2025/9739 1004
17.11.2025 · E. 2025/7322 · K. 2025/9752 .... 1956, 1957, **1960**, 1968, **1971**, 1991, 1993, **2001**
17.11.2025 · E. 2025/7109 · K. 2025/9669 .... 1987, 1988, 1991, 1993, 1999, **2000**
18.11.2025 · E. 2025/3364 · K. 2025/9832 ..... 250, 252, **254**
18.11.2025 · E. 2025/2698 · K. 2025/9823 472
19.11.2025 · E. 2025/1901 · K. 2025/9923 .... 2510, 2512, 2513, 2515, 2516, **2519**
20.11.2025 · E. 2025/5404 · K. 2025/9980 ..... 799, **803**, 2315, 2317, **2324**, 2328, 2329, 2330, **2333**, 2339
24.11.2025 · E. 2025/8684 · K. 2025/10103 . 1919, 1921, **1924**
26.11.2025 · E. 2024/6615 · K. 2025/10316 . 1309, 1311, 1313, **1318**
01.12.2025 · E. 2025/7958 · K. 2025/10448 466
02.12.2025 · E. 2025/3542 · K. 2025/10509 .... 471, 695, 698, **706**
02.12.2025 · E. 2025/5969 · K. 2025/10504 . **1940**
02.12.2025 · E. 2025/1969 · K. 2025/10512 . 1953, 1955, 1956, 1957, **1959**
02.12.2025 · E. 2025/1399 · K. 2025/10521 . 2460, 2462, **2465**
09.12.2025 · E. 2025/5488 · K. 2025/10940 . 1932, 1933, 1935, **1939**, 1942, 1944, 1945, 1946, **1948**
09.12.2025 · E. 2025/6699 · K. 2025/10882 . 1955, 1957, 1958, **1960**
15.12.2025 · E. 2025/5122 · K. 2025/11194 .... 494, 495, 503, **506**
16.12.2025 · E. 2025/4585 · K. 2025/11327 441
17.12.2025 · E. 2025/4366 · K. 2025/11436 773
18.12.2025 · E. 2025/7713 · K. 2025/11516 . 4002, **4004**
23.12.2025 · E. 2025/8445 · K. 2025/11777 ..... 68, 71, 72, **73**
23.12.2025 · E. 2025/283 · K. 2025/11766 ..... 471, **487**
24.12.2025 · E. 2025/4903 · K. 2025/11832 .... 389, **399**
25.12.2025 · E. 2024/10455 · K. 2025/12022 ..... 1059, 1061, **1064**, 1072
29.12.2025 · E. 2025/4646 · K. 2025/12098 . 2382, **2389**, 2591, 2594, **2599**, 2769, **2774**, 2839, 2842, **2848**
12.01.2026 · E. 2025/4127 · K. 2026/71 . 358, 359, 360, 362, 363, **368**
14.01.2026 · E. 2025/8689 · K. 2026/261 ..... 3625, **3629**
19.01.2026 · E. 2025/4638 · K. 2026/504 ..... 356, 358, 359, 363, 367, **369**
19.01.2026 · E. 2026/264 · K. 2026/577 ..... 1566, **1569**
19.01.2026 · E. 2025/9608 · K. 2026/535 ..... 2460, 2463, **2468**, 2470, 3416, **3420**
20.01.2026 · E. 2025/5938 · K. 2026/603 442
21.01.2026 · E. 2025/4028 · K. 2026/722 673
22.01.2026 · E. 2025/435 · K. 2026/795 ..... 1496, 1498, 1499, **1502**
02.02.2026 · E. 2025/2346 · K. 2026/903 829
02.02.2026 · E. 2025/6113 · K. 2026/868 ..... 878, 881, **885**
04.02.2026 · E. 2025/9543 · K. 2026/1103 ..... 785, 792
05.02.2026 · E. 2025/9783 · K. 2026/1159 365
10.02.2026 · E. 2025/6860 · K. 2026/1395 ..... 433, 441, 442, **454**
11.02.2026 · E. 2025/10282 · K. 2026/1556 ..... 47, 50, 51, 53, **54**
12.02.2026 · E. 2025/3865 · K. 2026/1618 ..... 135, **139**
12.02.2026 · E. 2025/6872 · K. 2026/1632 ..... 864, **873**
16.02.2026 · E. 2025/7400 · K. 2026/1654 504
18.02.2026 · E. 2025/9746 · K. 2026/1856 ..... 501, **516**
24.02.2026 · E. 2025/9141 · K. 2026/2170 .... 1898, **1902**, 1919, 1920, **1927**, 1974, 1977, **1981**
26.02.2026 · E. 2025/9122 · K. 2026/2234 963
26.02.2026 · E. 2025/10915 · K. 2026/2212 . 2340, 2343, 2346, **2352**
26.02.2026 · E. 2026/1043 · K. 2026/2270 .... 3127, **3128**
02.03.2026 · E. 2025/4216 · K. 2026/2294 471
03.03.2026 · E. 2025/4395 · K. 2026/2416 ..... 459, 471, **487**
04.03.2026 · E. 2025/9225 · K. 2026/2483 ..... 459, 468, **482**, 483, 497, 508
04.03.2026 · E. 2025/10739 · K. 2026/2494 . 2378, 2385

11.03.2026 · E. 2025/7989 · K. 2026/2778 ..... 385, 389, 390, 392, **397**
24.03.2026 · E. 2025/8695 · K. 2026/3057 ..... 586, **596**
26.03.2026 · E. 2025/9855 · K. 2026/3241 ..... 781, 785, **791**
26.03.2026 · E. 2025/2668 · K. 2026/3202 .... 1079, 1081, **1082**, 1087
30.03.2026 · E. 2025/8488 · K. 2026/3307 ..... 976, 980, **983**
31.03.2026 · E. 2025/8320 · K. 2026/3419 497
02.04.2026 · E. 2026/858 · K. 2026/3553 ..... 522, 524, 527, **538**, 539, 610
07.04.2026 · E. 2026/2817 · K. 2026/3805 466
07.04.2026 · E. 2025/4195 · K. 2026/3746 .... 1499, **1502**
13.04.2026 · E. 2025/8182 · K. 2026/4004 504
14.04.2026 · E. 2025/6951 · K. 2026/4133 827
14.04.2026 · E. 2026/2307 · K. 2026/4085 .... 3654, **3656**
15.04.2026 · E. 2026/2058 · K. 2026/4169 .... 2429, 2430, 2431, 2433, 2435, **2439**
15.04.2026 · E. 2026/2257 · K. 2026/4224 .... 3416, **3419**
21.04.2026 · E. 2025/5548 · K. 2026/4435 . 91, 93, **95**, 289, 291, **294**, 312, 318, 319, **323**
28.04.2026 · E. 2025/10904 · K. 2026/4780 ..... 47, 50, **53**
28.04.2026 · E. 2025/6039 · K. 2026/4692 .... 1365, 1367, 1368, **1371**
29.04.2026 · E. 2026/2520 · K. 2026/4879 . 14, 57, 60, 61, 62, 63, **64**
29.04.2026 · E. 2026/2775 · K. 2026/4877 .... 2407, **2415**
05.05.2026 · E. 2025/9422 · K. 2026/5095 499
05.05.2026 · E. 2025/9999 · K. 2026/5061 .... 2555, 2558, 2559, 2560, **2566**
07.05.2026 · E. 2025/7106 · K. 2026/5270 .... 1505, 1507, 1509, **1510**
11.05.2026 · E. 2025/7420 · K. 2026/5358 ..... 500, **514**, 612, **622**
11.05.2026 · E. 2025/10362 · K. 2026/5316 . 3948, 3950, 3951, **3952**
13.05.2026 · E. 2026/2961 · K. 2026/5564 .... 2340, 2343, 2344, 2345, **2350**
01.06.2026 · E. 2026/2898 · K. 2026/5682 718
01.06.2026 · E. 2025/10820 · K. 2026/5696 718
02.06.2026 · E. 2026/350 · K. 2026/5864 ..... 405, 409, 413, **420**
02.06.2026 · E. 2026/522 · K. 2026/5972 783
02.06.2026 · E. 2026/3653 · K. 2026/5927 .... 1993, **2000**
03.06.2026 · E. 2025/4589 · K. 2026/6018 ..... 365, **379**, 391
03.06.2026 · E. 2026/3678 · K. 2026/6078 .... 1882, 1883, **1886**
03.06.2026 · E. 2025/9883 · K. 2026/6131 .... 2712, 2713, 2715, **2717**, 2741, 2743, 2744, **2747**, 2756, **2760**, 2781, **2783**, 2839, 2840, 2841, **2845**
08.06.2026 · E. 2026/144 · K. 2026/6183 ..... 903, 908, **911**
08.06.2026 · E. 2026/3630 · K. 2026/6201 .... 1896, 1898, **1901**
11.06.2026 · E. 2026/373 · K. 2026/6476 ..... 466, 3934, 3936, 3937, **3938**
11.06.2026 · E. 2026/393 · K. 2026/6478 782
11.06.2026 · E. 2026/3240 · K. 2026/6481 .... 3119, **3120**, 3127, **3128**, **3137**, **3144**, 3149, **3150**, 3156, **3157**, **3163**, 3168, **3174**, 3639, 3641, 3643, **3645**, 3982, 3984, 3985, **3986**
15.06.2026 · E. 2026/4142 · K. 2026/6594 .... 1934, 1935, **1937**, 1946, **1950**
15.06.2026 · E. 2025/8708 · K. 2026/6569 .... 2376, 2377, 2379, 2380, 2381, **2384**, 2430, 2431, 2433, 2434, **2439**
16.06.2026 · E. 2026/136 · K. 2026/6720 ..... 822, 824
16.06.2026 · E. 2026/4172 · K. 2026/6723 .... 2135, 2136, 2138, **2143**
18.06.2026 · E. 2026/4934 · K. 2026/6868 .... 1990, 1991, 2000
22.06.2026 · E. 2026/1413 · K. 2026/6964 ..... 785, 792
23.06.2026 · E. 2025/9563 · K. 2026/7000 760
23.06.2026 · E. 2026/880 · K. 2026/6974 ..... 795, 798, **802**
23.06.2026 · E. 2026/5699 · K. 2026/7062 799
23.06.2026 · E. 2026/4203 · K. 2026/6984 .... 1884, **1889**
25.06.2026 · E. 2026/4820 · K. 2026/7213 . 38, 39, 41, **42**, 50, 53, **54**
25.06.2026 · E. 2026/3797 · K. 2026/7259 52

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi

18.10.2007 · E. 2007/14193 · K. 2007/14996 ..... 1015, 1017, 1018, 1019, 1020, **1021**
11.06.2009 · E. 2009/8106 · K. 2009/10088 ..... 10, 18
05.04.2010 · E. 2010/2929 · K. 2010/5748 . 22, 27, 28, 30, **32**
23.11.2010 · E. 2010/17483 · K. 2010/18958 ..... 2448, 2451, **2454**
07.03.2011 · E. 2011/703 · K. 2011/3417 ..... 2896, **2903**
29.03.2011 · E. 2011/2589 · K. 2011/5058 ..... 735, 2879, 2880, 2883, **2890**
04.04.2011 · E. 2010/23167 · K. 2011/5333 ..... 39, 42, **44**, 60, **66**
04.04.2011 · E. 2011/3300 · K. 2011/5338 .... 1039, 1040, **1043**
07.04.2011 · E. 2010/21201 · K. 2011/5837 . 2746, **2748**, 2780, 2781, **2782**, 2785, 2787, 2788, 2789, **2790**
14.06.2011 · E. 2011/6194 · K. 2011/10238 . 1599, **1600**
07.07.2011 · E. 2011/6043 · K. 2011/11990 . 2955, **2957**

27.09.2011 · E. 2011/16211 · K. 2011/13973 . 643, 644, **649**
18.10.2011 · E. 2011/9128 · K. 2011/15856 70
14.02.2012 · E. 2011/16542 · K. 2012/3368 .... 986, 989, **992**
26.03.2012 · E. 2012/5166 · K. 2012/7956 .... 3739, 3740, **3742**
16.04.2012 · E. 2012/5760 · K. 2012/10061 . 2777, 2779, 2781, **2782**, 2785, 2787, 2788, **2790**, **2798**
02.05.2012 · E. 2012/8081 · K. 2012/11677 . 2868, **2872**
12.06.2012 · E. 2012/10643 · K. 2012/14828 ..... 3794, 3796, **3799**, 3826
09.10.2012 · E. 2012/15375 · K. 2012/21121 . 715, 727
15.10.2012 · E. 2012/15227 · K. 2012/21528 . 712, 713, 718, **726**
16.10.2012 · E. 2012/17022 · K. 2012/21728 . 734, 738
08.11.2012 · E. 2012/17769 · K. 2012/23108 ..... 1050, **1053**
26.11.2012 · E. 2012/19837 · K. 2012/24278 ..... 1037, 1039, 1040, **1042**
05.12.2012 · E. 2012/21538 · K. 2012/25111 ..... 1050, 1100, 1101, **1105**
04.02.2013 · E. 2013/758 · K. 2013/1491 ... 10, 14, 15, **18**
04.02.2013 · E. 2012/18038 · K. 2013/1487 .... 781, 782, **790**
18.02.2013 · E. 2013/1605 · K. 2013/2391 .... 1018, 1019, **1023**, 1040
25.02.2013 · E. 2013/82 · K. 2013/2924 2917
11.03.2013 · E. 2013/2481 · K. 2013/4013 ..... 989, 2391, 2393, 2394, 2396, **2399**, 2407, 2408, **2412**
03.12.2013 · E. 2013/14711 · K. 2013/17135 ..... 2882, **2887**
09.12.2013 · E. 2013/14868 · K. 2013/17437 . 944, 945, 947, **951**
23.01.2014 · E. 2013/15535 · K. 2014/884 . 10, 18
03.02.2014 · E. 2013/17205 · K. 2014/1456 . 2879, 2881, **2883**
06.02.2014 · E. 2013/17351 · K. 2014/1686 . 2896, 2898, **2904**
10.02.2014 · E. 2013/17531 · K. 2014/1871 . 1047, 1048, 1051, **1053**
10.03.2014 · E. 2013/19392 · K. 2014/3600 ..... 52, 53
17.03.2014 · E. 2013/19785 · K. 2014/4046 . 2869, **2875**
28.05.2014 · E. 2014/946 · K. 2014/8374 .. 71, **74**
16.06.2014 · E. 2014/2301 · K. 2014/9688 ..... 717, 727
17.09.2014 · E. 2014/12228 · K. 2014/11982 ..... 2867, 2868, **2873**, 2881, **2884**
03.12.2014 · E. 2014/9576 · K. 2014/15809 . 1049, 1098, 1100, 1101, **1104**
05.12.2014 · E. 2014/11425 · K. 2014/15930 ..... 1626, 1628, 1629, **1631**
22.12.2014 · E. 2014/20369 · K. 2014/16994 2466
12.01.2015 · E. 2014/11123 · K. 2015/304 .... 1046, 1048, 1049, **1052**
19.01.2015 · E. 2014/18214 · K. 2015/941 .... 1047, 1048, 1049, **1052**
02.03.2015 · E. 2014/21541 · K. 2015/3257 . 2396, **2403**
08.04.2015 · E. 2014/19725 · K. 2015/5810 987
09.04.2015 · E. 2014/13301 · K. 2015/5945 . 2379, **2388**
13.04.2015 · E. 2014/20871 · K. 2015/6047 . 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, **2424**
15.04.2015 · E. 2014/21426 · K. 2015/6355 . 2854, 2855, **2861**
27.04.2015 · E. 2014/21635 · K. 2015/6903 736
13.05.2015 · E. 2015/518 · K. 2015/8548 987
21.05.2015 · E. 2014/15214 · K. 2015/9183 . 2897, **2902**, 2919, **2925**
26.05.2015 · E. 2014/16315 · K. 2015/9516 ..... 39, 42, **43**, 60
08.06.2015 · E. 2015/8233 · K. 2015/10466 .... 734, 735
10.06.2015 · E. 2015/2656 · K. 2015/10662 .... 984, 986, 988, 989, **990**
22.06.2015 · E. 2015/5547 · K. 2015/11496 . 2918, **2922**
01.07.2015 · E. 2015/3954 · K. 2015/12100 . 2797, **2799**
07.09.2015 · E. 2015/5626 · K. 2015/13642 .... 984, 986, 987, 988, **991**
09.09.2015 · E. 2015/5137 · K. 2015/13871 .... 986, 987, 988, **991**
14.09.2015 · E. 2015/6371 · K. 2015/14052 . 2867, **2871**
14.10.2015 · E. 2014/19738 · K. 2015/15820 .... 71, 72, **75**
19.10.2015 · E. 2015/9004 · K. 2015/16091 . 2458, 2460, 2461, 2462, **2466**
26.10.2015 · E. 2015/9969 · K. 2015/16668 .... 714, 725
04.11.2015 · E. 2015/9875 · K. 2015/17177 . 2868, **2872**, 2882, **2888**
23.11.2015 · E. 2015/11147 · K. 2015/18632 . 714, **727**
23.11.2015 · E. 2015/10742 · K. 2015/18593 . 733, 1050
07.12.2015 · E. 2015/13495 · K. 2015/19700 ..... 2881, 2882, **2885**
21.12.2015 · E. 2015/13271 · K. 2015/20763 ..... 2879, 2880, 2882, **2888**
27.01.2016 · E. 2015/15971 · K. 2016/921 ..... 732, 733, 735, **738**, 740
27.01.2016 · E. 2015/15974 · K. 2016/922 .... 2869, **2875**
27.01.2016 · E. 2015/2316 · K. 2016/906 ..... 2897, **2900**, 2908, 2910, **2911**, 2917, 2918, **2921**
15.02.2016 · E. 2015/16985 · K. 2016/1699 . 2404, 2406, 2407, **2411**

17.02.2016 · E. 2015/4184 · K. 2016/2003 .... 2898, **2904**
23.02.2016 · E. 2015/16866 · K. 2016/2458 . 2419, 2421, **2425**
25.02.2016 · E. 2015/15058 · K. 2016/2662 . 2864, 2866, 2867, **2870**
14.03.2016 · E. 2016/320 · K. 2016/3810 2408
11.04.2016 · E. 2016/4657 · K. 2016/5487 ..... 715, 726
27.04.2016 · E. 2015/11152 · K. 2016/6663 70
24.05.2016 · E. 2015/13389 · K. 2016/7993 ..... 24, 25, 28, 30, **31**, 50, 53, **55**
23.06.2016 · E. 2016/5607 · K. 2016/9814 ..... 745, 748, **753**
20.09.2016 · E. 2016/13158 · K. 2016/10984 . 732, 733, 734, **737**
21.09.2016 · E. 2016/13187 · K. 2016/11075 ..... 2879, 2881, 2882, **2886**
28.09.2016 · E. 2016/7892 · K. 2016/11367 .... 745, 748, **753**
17.11.2016 · E. 2016/4171 · K. 2016/12901 . 2429, 2431, 2432, 2435, **2441**
07.12.2016 · E. 2016/9592 · K. 2016/14073 . 2685, 2881, **2887**
09.02.2017 · E. 2016/10928 · K. 2017/1104 . 2877, 2879, 2881, 2882, **2886**
01.03.2017 · E. 2016/7113 · K. 2017/2263 1003
07.03.2017 · E. 2016/14742 · K. 2017/2577 .... 712, 715, **725**
09.03.2017 · E. 2016/12620 · K. 2017/2897 . 2431, 2432, 2433, **2438**
12.04.2017 · E. 2015/19376 · K. 2017/5086 .... 903, 907, **909**, 914, 917
26.04.2017 · E. 2015/19759 · K. 2017/6076 ..... 14, 15, **17**
26.04.2017 · E. 2015/19079 · K. 2017/6101 ..... **17**
04.05.2017 · E. 2016/12521 · K. 2017/6542 . 2684, **2690**, 2869, **2873**, 2882, **2889**
08.05.2017 · E. 2016/17247 · K. 2017/6724 . 2867, **2871**
11.05.2017 · E. 2016/17575 · K. 2017/7089 . 2431, 2432, 2434, **2440**
12.06.2017 · E. 2016/20170 · K. 2017/9884 714
12.06.2017 · E. 2016/22092 · K. 2017/9682 . 2855, **2860**
15.06.2017 · E. 2016/21920 · K. 2017/10252 ..... 2852, 2855, **2857**
12.07.2017 · E. 2017/13797 · K. 2017/11296 1021
18.10.2017 · E. 2016/3928 · K. 2017/14144 .... 748, 750
09.11.2017 · E. 2017/16123 · K. 2017/15627 . 746
11.12.2017 · E. 2016/6315 · K. 2017/17405 ..... 72, **74**
14.12.2017 · E. 2016/6796 · K. 2017/17683 40
28.12.2017 · E. 2016/8225 · K. 2017/18343 ..... 71, **75**
13.02.2018 · E. 2016/10103 · K. 2018/999 .... 2379, 2380, 2381, **2386**
20.02.2018 · E. 2016/13448 · K. 2018/1362 ..... 39, 42, **44**
28.05.2018 · E. 2017/16500 · K. 2018/5930 ..... 37, 40, 41, 42, **45**, 61
05.06.2018 · E. 2016/19881 · K. 2018/6343 . 2897, **2901**, 2916, 2918, **2922**
06.06.2018 · E. 2016/20228 · K. 2018/6499 ..... 71, 72, **73**
18.09.2018 · E. 2016/21296 · K. 2018/8658 ... 8, 9, 11, 15, **16**, 60
10.10.2018 · E. 2016/21895 · K. 2018/9882 ..... 39, 41, 42, **43**
24.04.2019 · E. 2018/3648 · K. 2019/3681 . 60, 61, **64**
04.07.2019 · E. 2019/1799 · K. 2019/5672 .... 1578, 1580, 1582, 1583, **1584**
17.09.2019 · E. 2018/7816 · K. 2019/6769 . 60, 61
05.12.2019 · E. 2019/2076 · K. 2019/9756 . 38, 39
22.02.2021 · E. 2020/7471 · K. 2021/1796 905
07.04.2021 · E. 2020/7607 · K. 2021/3784 .... 3804, 3805, **3809**
14.04.2021 · E. 2021/1728 · K. 2021/4104 . 61, 64, **65**
30.05.2023 · E. 2023/368 · K. 2023/1654 ..... 1651, **1652**, 1657, **1660**
02.11.2023 · E. 2022/8062 · K. 2023/3069 .... 1628, 1629, **1631**
14.12.2023 · E. 2023/1757 · K. 2023/3745 .... 2897, **2901**, 2918, **2923**
18.01.2024 · E. 2023/1721 · K. 2024/265 ..... 2917, **2924**
15.05.2024 · E. 2024/292 · K. 2024/1695 ..... 2304, **2308**
12.06.2024 · E. 2023/3656 · K. 2024/1981 .... 2918, **2923**
19.09.2024 · E. 2023/884 · K. 2024/2395 ..... 3957, **3959**
10.03.2025 · E. 2024/1960 · K. 2025/1429 ..... **18**
24.04.2025 · E. 2024/2891 · K. 2025/2375 .... 1432, 1436, **1443**
29.04.2026 · E. 2026/223 · K. 2026/2553 ..... 3212, **3216**, 3861

YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ

29.04.2010 · E. 2009/9548 · K. 2010/5142 .... 3832, **3835**
10.09.2012 · E. 2012/9240 · K. 2012/12073 . 2591, 2594, **2598**
29.06.2015 · E. 2014/10783 · K. 2015/8774 . 3384, **3386**
01.07.2015 · E. 2015/8178 · K. 2015/8920 .... 3834, **3836**, 3842
26.12.2018 · E. 2018/2790 · K. 2018/8384 867
14.01.2019 · E. 2015/15032 · K. 2019/35 867
25.03.2019 · E. 2018/4015 · K. 2019/1717 .... 3928, **3931**, 3943, 3944
16.09.2019 · E. 2017/1257 · K. 2019/3943 .... 2045, 2046, **2051**
06.11.2019 · E. 2018/5319 · K. 2019/5052 3861

22.10.2020 · E. 2018/942 · K. 2020/3602 ... 63, **67**
07.12.2020 · E. 2019/2582 · K. 2020/4211 .... 3859, 3861, **3865**
06.03.2023 · E. 2022/5688 · K. 2023/2900 2382
11.10.2023 · E. 2023/3161 · K. 2023/10577 .... 746, **754**
04.12.2023 · E. 2021/18324 · K. 2023/12951 . 366, **381**
24.04.2024 · E. 2021/23512 · K. 2024/3643 . 1449, **1454**
21.11.2024 · E. 2022/352 · K. 2024/11464 .... 2379, 2381, **2386**
04.12.2024 · E. 2022/1157 · K. 2024/12107 . 1448, **1454**
16.04.2025 · E. 2023/9754 · K. 2025/5985 ..... 231, **233**
26.05.2025 · E. 2022/3327 · K. 2025/8513 .... 3213, **3216**, 3862
29.05.2025 · E. 2022/11477 · K. 2025/8875 .... 867, **870**
25.12.2025 · E. 2022/16551 · K. 2025/17429 . 867, **871**

YARGITAY 5. CEZA DAİRESİ

12.06.2014 · E. 2013/2562 · K. 2014/6607 ..... 224, **227**
12.06.2015 · E. 2013/9705 · K. 2015/12413 .... 209, **210**
14.12.2015 · E. 2013/13734 · K. 2015/17299 . 209, 304, 306, 307, **308**
16.03.2016 · E. 2014/1042 · K. 2016/2778 224
08.06.2016 · E. 2014/6068 · K. 2016/6054 ..... 205, 209, **210**
27.02.2023 · E. 2021/7356 · K. 2023/1696 ..... 209, **211**, 239

YARGITAY 5. HUKUK DAİRESİ

16.11.2020 · E. 2020/9313 · K. 2020/10032 . 3260, **3266**
30.11.2020 · E. 2020/10043 · K. 2020/10490 ..... 3346, **3349**
08.02.2021 · E. 2020/11651 · K. 2021/1061 . 3181, **3185**
15.03.2021 · E. 2021/535 · K. 2021/3431 3501
14.06.2021 · E. 2021/4392 · K. 2021/8840 .... 3500, **3504**
08.11.2021 · E. 2021/11536 · K. 2021/12672 ..... 3501, **3505**
28.02.2022 · E. 2022/2933 · K. 2022/3160 .... 3497, 3500, **3502**
14.06.2022 · E. 2022/6692 · K. 2022/10745 . 3454, **3460**, 3477, **3482**
15.09.2022 · E. 2022/8073 · K. 2022/12023 . 3225, **3232**, 3273, **3277**, 3440, 3444, **3445**, 3465
03.10.2022 · E. 2022/10178 · K. 2022/13162 . 732, 733, 735, **739**, 1049
10.10.2022 · E. 2022/10682 · K. 2022/13588 . 735, 738
24.10.2022 · E. 2022/11168 · K. 2022/14437 . 730, 732, 735, **738**
28.11.2022 · E. 2022/14061 · K. 2022/16949 ..... 3499, 3500, **3502**
22.12.2022 · E. 2022/13812 · K. 2022/19024 ..... 3888, 3890, **3892**
09.01.2023 · E. 2022/14443 · K. 2023/22 ..... 3492, **3496**, 3500
13.02.2023 · E. 2022/14489 · K. 2023/980 ..... 735, 737
12.06.2023 · E. 2023/4694 · K. 2023/6094 .... 3499, 3501, **3505**, 3511, **3514**
30.10.2023 · E. 2023/5981 · K. 2023/9932 736
06.11.2023 · E. 2023/4275 · K. 2023/10265 .... 732, 733, **740**
06.11.2023 · E. 2023/7873 · K. 2023/10360 . 3500
20.11.2023 · E. 2023/7361 · K. 2023/11169 . 3432, 3466, **3470**
11.12.2023 · E. 2023/10261 · K. 2023/12095 ..... 3962, 3964, 3966, **3967**
18.12.2023 · E. 2023/7561 · K. 2023/12604 .... 734, 738
12.02.2024 · E. 2023/10745 · K. 2024/1446 . 3385, **3387**, 3943, 3945, **3946**
01.04.2024 · E. 2023/11961 · K. 2024/3933 . 2500, 2503, **2508**
29.04.2024 · E. 2024/3459 · K. 2024/4713 .... 3272, **3274**
01.07.2024 · E. 2024/5418 · K. 2024/7905 .... 3272, **3275**
26.09.2024 · E. 2024/6513 · K. 2024/8471 .... 3213, **3219**, 3260, **3264**
26.09.2024 · E. 2024/6927 · K. 2024/8638 .... 3271, **3273**
26.09.2024 · E. 2024/6011 · K. 2024/8449 .... 3272, **3274**
18.11.2024 · E. 2024/4985 · K. 2024/8749 735
23.12.2024 · E. 2024/6163 · K. 2024/10388 . 3213, **3218**, 3259, **3265**
18.03.2025 · E. 2024/11504 · K. 2025/3660 . 2362, 2363, 2364, **2369**
07.04.2025 · E. 2024/12848 · K. 2025/4381 .... 735, 739
22.04.2025 · E. 2025/2651 · K. 2025/5831 .... 3201, **3204**, 3259, **3265**
22.05.2025 · E. 2025/4858 · K. 2025/8169 3937
07.07.2025 · E. 2025/7006 · K. 2025/10509 . 2363, 2364, 2365, **2374**
11.09.2025 · E. 2025/11114 · K. 2025/11345 3826
06.10.2025 · E. 2025/9269 · K. 2025/12410 . 3324, **3327**, 3941, 3944, **3945**
03.11.2025 · E. 2025/11002 · K. 2025/13931 ..... 3260, **3264**
25.11.2025 · E. 2025/11651 · K. 2025/15224 ..... 3385, **3387**
08.12.2025 · E. 2025/13651 · K. 2025/16432 ..... 3311, **3317**

08.12.2025 · E. 2025/11515 · K. 2025/16409 ..... 3464, **3469**
16.12.2025 · E. 2025/12817 · K. 2025/17535 ..... 3465, **3471**
12.01.2026 · E. 2025/15501 · K. 2026/206 3966
19.01.2026 · E. 2025/10388 · K. 2026/728 2365
19.01.2026 · E. 2025/11009 · K. 2026/588 .... 3465, **3469**
02.03.2026 · E. 2025/12833 · K. 2026/3526 .. 3465, **3468**
23.03.2026 · E. 2025/14347 · K. 2026/4749 773
23.03.2026 · E. 2026/3099 · K. 2026/4700 .... 3213, **3219**

YARGITAY (KAPATILAN) 6. HUKUK DAİRESİ

18.03.2013 · E. 2013/3163 · K. 2013/4642 .... 3402, **3404**

YARGITAY 6. CEZA DAİRESİ

10.01.2024 · E. 2022/4302 · K. 2024/239 ... 63, 64, **66**

YARGITAY 6. HUKUK DAİRESİ

27.10.2010 · E. 2010/7409 · K. 2010/11585 963
16.01.2012 · E. 2011/14246 · K. 2012/63 ..... 3452, 3453, **3455**
04.02.2013 · E. 2012/10010 · K. 2013/1548 .. 3852

YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ

05.05.2011 · E. 2010/7841 · K. 2011/3083 ..... 782, 790
17.11.2011 · E. 2011/4602 · K. 2011/6916 342
17.10.2012 · E. 2012/4874 · K. 2012/7155 ..... 341, **343**
17.10.2012 · E. 2012/4537 · K. 2012/7156 342
10.11.2021 · E. 2021/1331 · K. 2021/2930 .... 3649, 3653, **3655**
07.02.2022 · E. 2021/2182 · K. 2022/734 ..... 3676, 3679, **3681**, **3693**
17.02.2022 · E. 2021/2336 · K. 2022/1157 .... 1323, 1326, **1327**
01.03.2022 · E. 2021/7979 · K. 2022/1516 .... 3801, 3804, 3805, **3807**
19.07.2022 · E. 2022/4206 · K. 2022/4841 3826
09.01.2023 · E. 2022/2755 · K. 2023/11 .. 319, **321**
08.02.2023 · E. 2021/8166 · K. 2023/720 ..... **3047**, **3053**, **3059**, **3065**, 3070, **3071**, **3077**, **3083**, **3089**, **3095**, **3101**
30.03.2023 · E. 2022/219 · K. 2023/1852 ..... 1572, 1574, **1576**, 1698, **1708**
25.05.2023 · E. 2022/1517 · K. 2023/2840 784
15.06.2023 · E. 2022/5254 · K. 2023/3436 .... 1553, 1555, 1556, 1557, **1559**
15.06.2023 · E. 2022/1664 · K. 2023/3408 .... 2601, 2603, 2605, **2608**
18.01.2024 · E. 2022/6370 · K. 2024/322 ..... 3127, **3130**
15.04.2024 · E. 2023/1878 · K. 2024/2030 1073
09.09.2024 · E. 2024/2595 · K. 2024/3613 .... 3334, **3337**
03.10.2024 · E. 2023/4380 · K. 2024/4293 3882
17.02.2025 · E. 2025/382 · K. 2025/841 ..... 3169, **3173**, 3739, 3740, **3743**
21.05.2025 · E. 2024/4039 · K. 2025/2744 .... 3783, **3787**
16.06.2025 · E. 2024/4627 · K. 2025/3001 1081
12.12.2025 · E. 2025/1561 · K. 2025/5369 ..... 342, **345**

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

16.02.2010 · E. 2009/6923 · K. 2010/794 ..... 1614, **1615**
18.03.2010 · E. 2009/6186 · K. 2010/1105 .... 1702, **1709**
30.03.2010 · E. 2009/6961 · K. 2010/1449 .... 1467, 1469, 1470, 1471, 1472, **1473**, **1474**
06.04.2010 · E. 2010/58 · K. 2010/1634 ..... 1610, 1614, **1616**
01.06.2010 · E. 2010/1695 · K. 2010/2923 .... 1460, **1462**
15.06.2010 · E. 2010/2273 · K. 2010/3293 .... 1262, 1265, **1270**
21.10.2010 · E. 2010/1159 · K. 2010/4951 .... 1083, 1085, 1087, **1088**, 1110, 1207, **1707**
30.11.2010 · E. 2010/4412 · K. 2010/5736 .... 1205, 1206, **1208**
11.04.2011 · E. 2010/5567 · K. 2011/2071 .... 1239, 1241, 1242, 1243, **1244**
03.05.2011 · E. 2010/4891 · K. 2011/2679 .... 1264, **1267**
10.05.2011 · E. 2010/7211 · K. 2011/2843 .... 1386, 1387, **1389**
16.06.2011 · E. 2010/6262 · K. 2011/3497 .... 1070, 1071, **1075**, 1107, 1109, 1110, **1113**, 1118, 1127, 1129, 1131, **1132**, 1144, 1180, 1205, 1206, 1207, **1707**
04.07.2011 · E. 2010/6396 · K. 2011/3934 ... **1430**
05.07.2011 · E. 2011/2285 · K. 2011/3963 .... 1203, 1205, 1206, 1207, **1208**
18.10.2011 · E. 2011/4244 · K. 2011/5212 .... 1471, **1476**
13.12.2011 · E. 2011/5910 · K. 2011/6967 .... 1668, 1670, 1671, **1673**
24.01.2012 · E. 2011/7110 · K. 2012/302 ..... **1076**, 1235
24.01.2012 · E. 2011/6900 · K. 2012/305 ..... 1263, 1265, **1271**
23.02.2012 · E. 2011/3715 · K. 2012/1124 .... 1384, 1386, **1387**
16.04.2012 · E. 2011/6790 · K. 2012/2847 .... 1742, 1744, 1745, 1746, **1747**
02.05.2012 · E. 2012/641 · K. 2012/3623 ..... 1117, **1119**, **1706**
05.06.2012 · E. 2012/3587 · K. 2012/5314 ... **1371**
05.06.2012 · E. 2012/3563 · K. 2012/5322 .... 1424, **1426**, 1487, 1490, 1491, **1493**

13.11.2012 · E. 2012/3401 · K. 2012/10430 . 1716, **1721**
20.12.2012 · E. 2012/3957 · K. 2012/12686 . 1713, 1716, **1719**
24.12.2012 · E. 2012/4130 · K. 2012/12982 . 1383, 1386, **1388**
25.12.2012 · E. 2012/5410 · K. 2012/13068 . 1266, **1272**
17.01.2013 · E. 2012/5100 · K. 2013/352 ..... 1231, 1233, 1234, **1236**
31.01.2013 · E. 2012/6322 · K. 2013/1084 1151
14.02.2013 · E. 2012/7074 · K. 2013/1462 .... 1397, **1398**
19.02.2013 · E. 2012/3453 · K. 2013/1760 ..... 770, 773, **776**
19.02.2013 · E. 2012/11114 · K. 2013/1764 . 1263, 1265, **1269**
19.02.2013 · E. 2012/6259 · K. 2013/1714 .... 1481, **1485**
09.04.2013 · E. 2012/10185 · K. 2013/5232 . 1083, 1085, 1086, **1088**, 1094, 1137, 1143, 1181, 1189
11.04.2013 · E. 2012/12531 · K. 2013/5479 . 1290, **1292**, 1675, 1677, 1679, **1680**
29.04.2013 · E. 2012/10894 · K. 2013/6147 . 1278, **1282**
20.05.2013 · E. 2012/11057 · K. 2013/7419 . 1273, 1275, 1277, 1278, **1279**
23.05.2013 · E. 2012/11893 · K. 2013/7825 773
23.05.2013 · E. 2012/13151 · K. 2013/7805 . 1580, 1582, **1586**
27.05.2013 · E. 2012/13656 · K. 2013/7997 . 1329, 1331, 1332, **1333**
06.06.2013 · E. 2012/11466 · K. 2013/8552 . 1068, 1070, 1071, **1074**, 1087, 1110, 1180, 1699, 1702, **1706**
11.06.2013 · E. 2013/556 · K. 2013/8825 ..... 1252, **1259**
20.06.2013 · E. 2013/10529 · K. 2013/9598 . 1289, 1290, **1295**, 1677, 1679, **1681**
10.07.2013 · E. 2013/819 · K. 2013/10821 .... 1589, 1590, 1591, **1593**
01.10.2013 · E. 2013/12481 · K. 2013/13898 ..... 1422, **1426**
18.11.2013 · E. 2013/10267 · K. 2013/16830 ..... 1248, 1251, **1258**
19.11.2013 · E. 2013/13548 · K. 2013/17005 ..... 1262, 1263, 1264, 1266, **1271**
10.12.2013 · E. 2013/13380 · K. 2013/18670 . 341
19.12.2013 · E. 2013/6793 · K. 2013/19427 .... 746, 761
14.01.2014 · E. 2013/3352 · K. 2014/220 ..... 1412, 1414, **1415**
13.02.2014 · E. 2013/7271 · K. 2014/2331 .... 1277, **1283**
18.02.2014 · E. 2013/16405 · K. 2014/2610 .... 629, 630, 631, 632, **634**, 643, 644, 650
20.02.2014 · E. 2013/9071 · K. 2014/2843 .... 1392, 1394, 1395, **1398**
20.02.2014 · E. 2013/8312 · K. 2014/2769 .... 1410, 1412, **1414**
27.03.2014 · E. 2013/9549 · K. 2014/5481 .... 1277, **1279**
04.04.2014 · E. 2013/7517 · K. 2014/6261 .... 1735, 1736, **1740**
07.04.2014 · E. 2013/10671 · K. 2014/6278 748
22.04.2014 · E. 2013/11089 · K. 2014/7833 .... 770, 772, **775**, 1107, 1109, 1111, **1112**, 1131, 1136, 1234
25.04.2014 · E. 2013/14356 · K. 2014/8163 .... 317, 318, 319, **321**
16.05.2014 · E. 2013/9727 · K. 2014/9868 .... 1184, 1188, **1189**, 1212, 1213, **1217**
26.05.2014 · E. 2013/17277 · K. 2014/10593 ..... 1618, 1620, 1622, **1623**
10.06.2014 · E. 2014/2640 · K. 2014/11919 . 1753, 1755, **1756**
12.06.2014 · E. 2013/13037 · K. 2014/12279 ..... 1233, 1234, 1235, **1236**
24.06.2014 · E. 2014/5718 · K. 2014/13291 . 1250, **1254**
08.07.2014 · E. 2014/5677 · K. 2014/14501 . **1430**
14.10.2014 · E. 2014/14397 · K. 2014/18285 ..... 1287, 1289, **1294**
14.10.2014 · E. 2014/7687 · K. 2014/18283 . 1339, **1343**
03.11.2014 · E. 2014/17630 · K. 2014/19709 ..... 1300, 1302, **1306**
03.11.2014 · E. 2014/15924 · K. 2014/19710 ..... 1555, 1556, **1559**, 1711, 1713, 1715, **1717**
04.11.2014 · E. 2014/12244 · K. 2014/19833 . 746
07.11.2014 · E. 2013/21057 · K. 2014/20451 ..... 2842, **2847**
09.02.2015 · E. 2014/15906 · K. 2015/3229 . 1683, 1685, 1686, **1688**
13.04.2015 · E. 2014/3964 · K. 2015/8273 1124
25.05.2015 · E. 2014/2373 · K. 2015/11648 948
27.05.2015 · E. 2015/5677 · K. 2015/11779 . 1170
09.09.2015 · E. 2014/8867 · K. 2015/15885 . 1147, 1149, 1150, **1152**
09.09.2015 · E. 2015/15144 · K. 2015/15890 ..... 1382, 1384, 1385, **1388**, 1735, **1738**
29.09.2015 · E. 2015/6857 · K. 2015/16975 . 1275, 1277, 1278, **1280**
04.11.2015 · E. 2014/11735 · K. 2015/19622 ..... 1459, **1464**
11.11.2015 · E. 2015/18313 · K. 2015/20162 ..... 1220, 1222, **1223**
23.11.2015 · E. 2014/12620 · K. 2015/21007 . 406, 415, **427**, 1346, 1347, 1348, 1350, **1351**
24.11.2015 · E. 2015/4888 · K. 2015/21127 . 1500, **1503**
30.11.2015 · E. 2014/12512 · K. 2015/21469 . 358, 365, **379**, 1350, **1355**
30.11.2015 · E. 2015/16958 · K. 2015/21471 ..... 1261, 1263, 1265, **1268**
21.12.2015 · E. 2014/14942 · K. 2015/22887 ..... 1299, 1300, **1305**

23.12.2015 · E. 2015/20909 · K. 2015/23030 ..... 1299, 1300, 1301, **1303**
28.12.2015 · E. 2014/16229 · K. 2015/23330 ..... 1299, 1301, **1307**
19.01.2016 · E. 2016/261 · K. 2016/495 ..... 1147, 1149, 1150, **1152**
26.01.2016 · E. 2014/11341 · K. 2016/1298 . **1269**
27.01.2016 · E. 2014/20314 · K. 2016/1364 **1292**
01.02.2016 · E. 2015/19691 · K. 2016/1703 . 1547, **1551**
03.02.2016 · E. 2014/20957 · K. 2016/1791 . 1299, 1300, **1304**
17.02.2016 · E. 2014/21043 · K. 2016/2569 . 1277, **1281**
17.02.2016 · E. 2014/16215 · K. 2016/2535 . 1278, **1284**
23.02.2016 · E. 2015/21728 · K. 2016/3134 . 1301, **1306**
25.02.2016 · E. 2015/21752 · K. 2016/3258 . 1299, 1301, **1305**
09.03.2016 · E. 2016/3216 · K. 2016/4202 .... 1348, 1351, **1354**
14.03.2016 · E. 2014/22932 · K. 2016/4548 . 1459, **1463**
30.03.2016 · E. 2014/24128 · K. 2016/5810 . 1513, 1515, 1516, 1517, **1519**
06.04.2016 · E. 2014/24171 · K. 2016/6157 . 1386, **1390**, 1734, **1737**
13.04.2016 · E. 2014/25701 · K. 2016/6707 .... 333, 334, **337**
13.04.2016 · E. 2016/5647 · K. 2016/6710 .. **1190**, 1197, **1201**, 1210, 1213, 1214, **1215**
13.04.2016 · E. 2014/25885 · K. 2016/6712 . 1275, 1277, **1282**
18.04.2016 · E. 2015/387 · K. 2016/7041 ..... 1299, 1300, 1301, **1304**
23.05.2016 · E. 2015/911 · K. 2016/8977 ..... 1301, **1307**
09.06.2016 · E. 2015/22824 · K. 2016/10124 . 942, 944, 945, 947, **950**
22.06.2016 · E. 2015/3494 · K. 2016/11035 . 1309, 1310, 1312, **1315**
06.10.2016 · E. 2016/1406 · K. 2016/13160 .... 365, 1350, **1356**
19.01.2017 · E. 2017/147 · K. 2017/532 3991
26.01.2017 · E. 2017/964 · K. 2017/763 ..... 1972, 1974, 1975, 1976, **1981**
26.01.2017 · E. 2017/920 · K. 2017/766 ..... 3226, **3229**, 3444, **3447**, 3902, 3904, 3905, **3906**, 3907
16.02.2017 · E. 2017/5999 · K. 2017/1950 3889
16.02.2017 · E. 2017/9049 · K. 2017/1965 3890
21.02.2017 · E. 2015/11803 · K. 2017/2296 . 1587, 1589, 1590, 1591, **1593**
02.03.2017 · E. 2017/1084 · K. 2017/2817 .... 3239, **3244**, 3886, 3888, 3889, **3891**
02.03.2017 · E. 2017/1089 · K. 2017/2818 .... 3533, **3538**, 3545, **3549**
09.03.2017 · E. 2017/9069 · K. 2017/3294 3416
16.03.2017 · E. 2017/1196 · K. 2017/3817 .... 3180, 3181, **3183**
21.03.2017 · E. 2015/13760 · K. 2017/3962 . 1263, 1264, **1267**
23.03.2017 · E. 2017/1200 · K. 2017/4131 .... 3991, 3992, **3993**
28.03.2017 · E. 2015/13424 · K. 2017/4445 .... 772, **776**, 1098, 1100, 1103, **1104**
04.04.2017 · E. 2015/11337 · K. 2017/5037 . 1548, **1551**, 1697, 1701, **1703**, 1725, 1727, **1729**
06.04.2017 · E. 2017/1258 · K. 2017/5149 ..... 976, 979, **982**
06.04.2017 · E. 2017/6052 · K. 2017/5157 .... 3310, **3314**
09.05.2017 · E. 2015/16956 · K. 2017/6714 . 1273, 1275, 1277, **1280**
11.05.2017 · E. 2017/2204 · K. 2017/6867 894
30.05.2017 · E. 2015/17460 · K. 2017/7954 . 1192, 1197, **1200**, 1250, **1256**
30.05.2017 · E. 2016/13151 · K. 2017/7920 . 1544, 1545, 1546, 1547, **1549**, 1701, **1704**, 1725, 1727, **1729**
01.06.2017 · E. 2017/6551 · K. 2017/8100 .... 2196, 2197, 2199, 2201, **2203**
06.06.2017 · E. 2015/16992 · K. 2017/8430 . 1492, **1495**
07.06.2017 · E. 2016/10565 · K. 2017/8506 . 1142, 1143, **1145**, 1716, **1720**
20.06.2017 · E. 2016/18019 · K. 2017/7562 ..... **1182**, 1186, 1189, **1190**, 1233, 1235, **1237**
06.07.2017 · E. 2017/13143 · K. 2017/10069 ..... 2003, 2006, 2008, **2014**
06.07.2017 · E. 2017/6253 · K. 2017/10026 . 2059, 2061, **2065**
19.09.2017 · E. 2017/2884 · K. 2017/11059 . 3224, **3229**, 3443, **3447**
21.09.2017 · E. 2017/2337 · K. 2017/11300 . 2042, 2047, **2049**
21.09.2017 · E. 2017/6056 · K. 2017/11301 . 2056, 2059, 2061, **2065**
21.09.2017 · E. 2017/2435 · K. 2017/11319 . 3413, **3422**
27.09.2017 · E. 2015/18037 · K. 2017/11613 ..... 1350, **1354**
28.09.2017 · E. 2017/12991 · K. 2017/11707 ..... 1277, **1281**
05.10.2017 · E. 2017/2801 · K. 2017/12295 . 3392, **3396**
05.10.2017 · E. 2017/2830 · K. 2017/12263 . 3414, **3424**
05.10.2017 · E. 2017/2817 · K. 2017/12259 . 3414, 3430, 3431, **3433**
10.10.2017 · E. 2015/19493 · K. 2017/12522 ..... 1743, 1746, **1750**
17.10.2017 · E. 2017/6602 · K. 2017/13059 . 3237, **3242**
23.10.2017 · E. 2017/6559 · K. 2017/13481 . 3841, **3843**

23.10.2017 · E. 2017/6755 · K. 2017/13490 . 3894, 3897, **3899**
24.10.2017 · E. 2017/6306 · K. 2017/13554 . 3333
26.10.2017 · E. 2017/5937 · K. 2017/13903 . 1945, **1949**
26.10.2017 · E. 2017/6036 · K. 2017/13866 . 2045, 2047, **2050**
31.10.2017 · E. 2017/6564 · K. 2017/14142 . 1021
08.11.2017 · E. 2017/6689 · K. 2017/14846 . 3840, 3841, **3844**
14.11.2017 · E. 2016/10969 · K. 2017/15230 ..... 1460, **1464**
15.11.2017 · E. 2017/6905 · K. 2017/15394 . 3508, 3510, 3512, **3513**
05.12.2017 · E. 2017/7211 · K. 2017/16217 . 3191, **3193**
05.12.2017 · E. 2017/7655 · K. 2017/16197 . 3261, **3267**
05.12.2017 · E. 2017/6914 · K. 2017/16142 **3397**
05.12.2017 · E. 2017/7176 · K. 2017/16141 . 3584, 3585, **3587**
06.12.2017 · E. 2017/7463 · K. 2017/16274 . 3392, **3395**
06.12.2017 · E. 2017/7488 · K. 2017/16267 . 3861, **3865**
11.12.2017 · E. 2017/7573 · K. 2017/16579 . 2526, 2528, 2530, **2537**
14.12.2017 · E. 2017/6645 · K. 2017/16865 . 2148
14.12.2017 · E. 2017/6688 · K. 2017/16864 . 2199, 2200, **2204**
20.12.2017 · E. 2016/7330 · K. 2017/17209 . 1313, **1319**
21.12.2017 · E. 2017/6684 · K. 2017/17311 . 1993, **1996**
09.01.2018 · E. 2015/22114 · K. 2018/81 ..... 1278, **1283**
09.01.2018 · E. 2017/7769 · K. 2018/121 3594
15.01.2018 · E. 2017/7974 · K. 2018/374 ..... 3415, **3421**
15.01.2018 · E. 2017/11547 · K. 2018/376 .... 3919, 3921, 3922, **3923**
16.01.2018 · E. 2017/7421 · K. 2018/458 ..... 3417, **3418**, 3912
16.01.2018 · E. 2017/7990 · K. 2018/567 ..... 3491, **3495**, 3516, 3519, **3520**, 3532, 3546
16.01.2018 · E. 2017/8326 · K. 2018/486 ..... 3725, **3727**
16.01.2018 · E. 2017/7425 · K. 2018/451 ..... 3890, **3893**
16.01.2018 · E. 2017/8174 · K. 2018/434 3897
16.01.2018 · E. 2017/7784 · K. 2018/464 ..... 3909, 3911, 3913, **3915**
17.01.2018 · E. 2018/61 · K. 2018/639 ..... 3372, **3377**
17.01.2018 · E. 2017/14568 · K. 2018/627 3897
18.01.2018 · E. 2017/8170 · K. 2018/808 ..... 2500, 2503, **2507**
18.01.2018 · E. 2017/8310 · K. 2018/819 ..... 2523, 2526, 2529, **2536**
18.01.2018 · E. 2017/8423 · K. 2018/876 ..... 2526, 2529, **2537**
18.01.2018 · E. 2017/9033 · K. 2018/811 ..... 3310, **3315**
18.01.2018 · E. 2017/8818 · K. 2018/737 ..... 3311, **3312**, 3322, **3326**, 3384, **3388**
18.01.2018 · E. 2017/10648 · K. 2018/742 .... 3333, 3335, **3339**, 3373, **3379**, 3944, **3947**
18.01.2018 · E. 2017/8266 · K. 2018/743 ..... 3391, 3392, **3394**
18.01.2018 · E. 2017/8405 · K. 2018/875 ..... 3490, **3494**, 3512, **3514**, 3519, **3523**
18.01.2018 · E. 2017/8243 · K. 2018/749 ..... 3871, 3890
18.01.2018 · E. 2017/8039 · K. 2018/738 ..... 3969, 3972, **3974**
18.01.2018 · E. 2017/8986 · K. 2018/806 ..... 3975, 3978, 3979, **3980**, 3991, 3992
22.01.2018 · E. 2017/8297 · K. 2018/1014 .... 3582, 3586, **3587**, **3608**
23.01.2018 · E. 2017/9027 · K. 2018/1104 .... 3309, **3313**, 3371, 3373, **3379**
23.01.2018 · E. 2017/7334 · K. 2018/1170 .... 3715, **3717**
24.01.2018 · E. 2017/6894 · K. 2018/1283 .... 2818, 2820, **2826**
24.01.2018 · E. 2017/8328 · K. 2018/1262 .... 3912, **3915**
25.01.2018 · E. 2017/11747 · K. 2018/1441 . 2497, 2500, 2503, **2506**, 3343, 3345, **3350**
25.01.2018 · E. 2017/8934 · K. 2018/1474 .... 3392, **3397**
25.01.2018 · E. 2017/7911 · K. 2018/1391 .... 3519, **3523**
25.01.2018 · E. 2017/8408 · K. 2018/1464 ... **3763**
13.02.2018 · E. 2016/12480 · K. 2018/2048 .... 776, 1095, 1133, 1135, 1136, **1138**, 1716, **1719**
15.02.2018 · E. 2017/13348 · K. 2018/2263 . 3958
20.02.2018 · E. 2017/10055 · K. 2018/2525 . 3201, **3203**
20.02.2018 · E. 2017/10658 · K. 2018/2519 . 3237, **3241**
01.03.2018 · E. 2017/15426 · K. 2018/3097 . 1977, **1983**
01.03.2018 · E. 2017/7238 · K. 2018/3061 2160
05.03.2018 · E. 2017/6718 · K. 2018/5291 .... 1908, 1910, **1914**
08.03.2018 · E. 2017/6812 · K. 2018/8547 .... 1920, 1921, **1924**
08.03.2018 · E. 2017/6749 · K. 2018/8548 .... 2242, **2247**
15.03.2018 · E. 2017/17108 · K. 2018/9393 . 3431
20.03.2018 · E. 2018/1084 · K. 2018/9722 .... 3431, **3434**
22.03.2018 · E. 2017/7442 · K. 2018/9860 .... 2047, **2053**
28.03.2018 · E. 2016/13869 · K. 2018/10165 ..... **1191**, 1197, **1200**, 1212, 1214, **1216**

29.03.2018 · E. 2017/6799 · K. 2018/10248 .. 2022, **2028**
03.04.2018 · E. 2018/5222 · K. 2018/10544 .. 2035, **2037**
05.04.2018 · E. 2018/1309 · K. 2018/10766 .. 3346, **3348**
25.04.2018 · E. 2017/8120 · K. 2018/11586 892
30.04.2018 · E. 2018/9313 · K. 2018/11811 .. 3238, **3243**, 3545
30.04.2018 · E. 2018/9840 · K. 2018/11816 .. 3311, **3315**
03.05.2018 · E. 2018/9837 · K. 2018/12054 .. 1977, **1985**, 2007, **2015**
03.05.2018 · E. 2017/7449 · K. 2018/12035 .. 2526, 2528, **2535**
09.05.2018 · E. 2016/251 · K. 2018/12338 .... 1313, **1318**
15.05.2018 · E. 2016/15076 · K. 2018/12695 ..... 1562, 1564, 1565, 1566, **1567**
22.05.2018 · E. 2016/1666 · K. 2018/12968 .. 1251, **1256**
22.05.2018 · E. 2017/7639 · K. 2018/12991 .. 2212, 2213, 2215, **2221**
28.05.2018 · E. 2018/10661 · K. 2018/13296 ..... 3757, **3761**
12.06.2018 · E. 2016/4794 · K. 2018/13992 .. 1160, 1162, 1163, **1165**, 1246, 1248, 1249, **1252**
26.06.2018 · E. 2016/5175 · K. 2018/14362 .. 1144
27.06.2018 · E. 2016/18181 · K. 2018/14451 ..... 1250, **1255**
28.06.2018 · E. 2016/7333 · K. 2018/14610 ..... **1183**, 1197, **1200**, 1214, 1235
28.06.2018 · E. 2016/5631 · K. 2018/14565 .. 1337, 1338, **1340**
02.07.2018 · E. 2017/7888 · K. 2018/14767 894
03.07.2018 · E. 2017/6680 · K. 2018/14841 .. 3200, **3203**
05.07.2018 · E. 2016/3672 · K. 2018/15037 .. 1460, **1463**
05.07.2018 · E. 2018/11610 · K. 2018/15025 ..... 1557, **1560**
05.07.2018 · E. 2018/11379 · K. 2018/15020 3913
24.09.2018 · E. 2018/3959 · K. 2018/16096 .. 2104, 2106, 2107, 2109, **2112**, **2113**, 2122, 2123, 2124, **2128**
24.09.2018 · E. 2018/10247 · K. 2018/16097 ..... 3713, 3714, **3717**, 3823, 3824, **3827**
25.09.2018 · E. 2018/2319 · K. 2018/16167 .. 1920, **1925**
01.10.2018 · E. 2018/13203 · K. 2018/16570 ..... 3225, **3228**, 3237, **3244**
04.10.2018 · E. 2017/7798 · K. 2018/16781 .. 1918, 1920, **1923**
04.10.2018 · E. 2018/2102 · K. 2018/16828 .. 3748, **3751**
15.10.2018 · E. 2017/7959 · K. 2018/17301 .. 1910, **1914**
18.10.2018 · E. 2016/10736 · K. 2018/17526 ..... 1311, 1313, **1317**
24.10.2018 · E. 2016/14281 · K. 2018/17838 ..... 1309, 1312, **1315**
25.10.2018 · E. 2016/12952 · K. 2018/17919 ..... 1499, 1500, **1503**
06.11.2018 · E. 2016/13910 · K. 2018/18247 ..... 1348, 1350, **1352**
12.11.2018 · E. 2017/8050 · K. 2018/18462 893
12.11.2018 · E. 2017/8033 · K. 2018/18468 .. 2007, 2008, **2013**
12.11.2018 · E. 2018/11741 · K. 2018/18466 ..... 3490, 3492, **3493**, 3501, **3506**, 3532, **3539**
14.11.2018 · E. 2016/15105 · K. 2018/18680 ..... 1348, 1350, **1353**
19.11.2018 · E. 2017/8056 · K. 2018/18812 .. 2212, 2213, 2214, 2215, **2219**
20.11.2018 · E. 2016/18529 · K. 2018/18925 ..... 1239, 1241, 1242, **1245**, 1744, 1745, **1748**
20.11.2018 · E. 2016/21647 · K. 2018/18931 ..... 1289, **1294**
26.11.2018 · E. 2016/17903 · K. 2018/19246 ..... 1337, 1338, **1342**
28.11.2018 · E. 2017/15659 · K. 2018/19394 ..... 1558, **1560**
10.12.2018 · E. 2016/18352 · K. 2018/19970 ..... 1290, **1295**
13.02.2019 · E. 2017/4334 · K. 2019/1407 .... 1348, 1350, **1352**
19.02.2019 · E. 2018/15997 · K. 2019/1660 .. 1977, **1982**
19.02.2019 · E. 2019/216 · K. 2019/1659 ..... 2239, 2243, **2249**, 2254, 2257, **2265**
19.02.2019 · E. 2018/15789 · K. 2019/1656 .. 3988, 3991, **3993**
21.02.2019 · E. 2018/15761 · K. 2019/1762 .. 3988, 3990, 3992, **3994**
25.02.2019 · E. 2017/8395 · K. 2019/1853 .... 1992, **1998**
28.02.2019 · E. 2017/10052 · K. 2019/2098 .. 1311, 1312, **1315**
18.03.2019 · E. 2017/8763 · K. 2019/2797 .... 2215, **2219**
19.03.2019 · E. 2018/11560 · K. 2019/2900 .. 3199, **3202**, 3223
26.03.2019 · E. 2017/8844 · K. 2019/3196 .... 1919, 1921, **1925**
26.03.2019 · E. 2019/905 · K. 2019/3195 ..... **3122**, **3131**
26.03.2019 · E. 2018/12126 · K. 2019/3197 .. 3201, **3204**
01.04.2019 · E. 2019/552 · K. 2019/3464 ..... 365, **380**, 391, **401**, 1350, **1353**
01.04.2019 · E. 2017/8926 · K. 2019/3457 .... 2030, 2035, **2037**
08.04.2019 · E. 2017/9165 · K. 2019/3799 .... 2255, 2257, **2263**
10.04.2019 · E. 2017/11081 · K. 2019/3953 .. 1309, 1310, 1312, **1314**

11.04.2019 · E. 2017/9754 · K. 2019/4021 .... 1990, 1992, **1999**
06.05.2019 · E. 2019/2023 · K. 2019/4608 .... 1833, 1834, **1837**
06.05.2019 · E. 2017/10849 · K. 2019/4600 . 1991, **1996**
09.05.2019 · E. 2016/21203 · K. 2019/4799 . 1290, **1294**
23.05.2019 · E. 2016/19287 · K. 2019/5440 .... 385, 391, **400**, 1350, **1355**
23.05.2019 · E. 2019/3076 · K. 2019/5467 3795
11.06.2019 · E. 2018/755 · K. 2019/5728 ..... 2240, 2242, **2247**
17.06.2019 · E. 2018/8390 · K. 2019/5997 .... 3169, **3173**, 3758, **3764**
18.06.2019 · E. 2018/10413 · K. 2019/6123 . 2106, 2107, 2108, 2109, **2115**
18.06.2019 · E. 2019/3307 · K. 2019/6124 .... 3898, **3900**
09.09.2019 · E. 2019/3745 · K. 2019/7216 .... 1166, 1168, 1169, 1170, **1171**
18.09.2019 · E. 2019/3845 · K. 2019/7684 .... 1977, **1984**
25.09.2019 · E. 2019/5153 · K. 2019/8030 .... 2241, 2242, **2246**
01.10.2019 · E. 2019/4163 · K. 2019/8350 .... 3886, 3888, 3889, **3892**
02.10.2019 · E. 2017/13932 · K. 2019/8435 . 2213, 2214, **2218**
09.10.2019 · E. 2019/4650 · K. 2019/8781 .... 3415, **3422**
16.10.2019 · E. 2019/4669 · K. 2019/9112 1143
16.10.2019 · E. 2017/17128 · K. 2019/9079 . 3120, **3123**, **3174**
31.10.2019 · E. 2019/5367 · K. 2019/9691 .... 3909, 3911, 3912, **3914**
07.11.2019 · E. 2019/3331 · K. 2019/10034 . 1149, 1151, **1153**
13.11.2019 · E. 2019/4655 · K. 2019/10258 . 2044, 2046, 2047, **2053**
25.11.2019 · E. 2019/5784 · K. 2019/10444 . 3871, 3905
02.12.2019 · E. 2019/6008 · K. 2019/10760 . 3345, **3348**, 3772, **3777**, 3785
03.12.2019 · E. 2018/15634 · K. 2019/10859 ..... 1375, 1377, **1380**
09.12.2019 · E. 2019/6290 · K. 2019/11048 . 2563
16.12.2019 · E. 2019/5275 · K. 2019/11377 . 1225, 1227, 1228, **1229**, 1247, 1251, **1257**
16.12.2019 · E. 2019/6130 · K. 2019/11385 . 1725, 1727, **1730**
23.12.2019 · E. 2019/5176 · K. 2019/11672 . 1375, 1377, **1380**
26.12.2019 · E. 2018/13616 · K. 2019/11787 ..... 2215, **2220**
14.01.2020 · E. 2016/20961 · K. 2020/111 .... 1373, 1375, 1377, **1378**
04.02.2020 · E. 2018/10590 · K. 2020/901 .... 1290, **1293**
04.02.2020 · E. 2018/14294 · K. 2020/895 .... 1377, **1379**
12.02.2020 · E. 2020/29 · K. 2020/1229 ..... 3928, **3932**
17.02.2020 · E. 2019/2577 · K. 2020/1396 .... 2240, 2242, **2248**
18.02.2020 · E. 2019/6642 · K. 2020/1505 .... 1377, **1379**
19.02.2020 · E. 2019/6484 · K. 2020/1593 .... 4022, 4023, **4024**
02.06.2020 · E. 2016/14984 · K. 2020/2826 . 3749, **3751**
29.06.2020 · E. 2017/15545 · K. 2020/4146 . 1375, 1377, **1378**
07.07.2020 · E. 2018/15874 · K. 2020/4601 . 3911, 3913, **3917**
30.09.2020 · E. 2020/1635 · K. 2020/5586 .... 3357, **3359**
18.11.2020 · E. 2020/282 · K. 2020/7336 ..... 1972, 1975, 1976, **1979**
01.12.2020 · E. 2020/2692 · K. 2020/7736 .... 1337, 1339, **1341**, 1692, 1693, **1696**
14.12.2020 · E. 2020/847 · K. 2020/8188 ..... 3653, **3655**
09.03.2021 · E. 2020/1407 · K. 2021/2097 ..... 768, 770, 771, 772, 773, **775**, 1090, 1091, 1092, 1093, **1095**, 1121, 1124, **1126**, 1716, **1718**
06.04.2021 · E. 2020/1144 · K. 2021/3189 .... 1572, 1574, **1577**
21.04.2021 · E. 2019/3871 · K. 2021/3736 3913
04.05.2021 · E. 2021/547 · K. 2021/4022 ..... 1918, 1920, **1926**
17.05.2021 · E. 2021/949 · K. 2021/4033 ..... 3711, 3713, 3714, **3716**, 3869, 3870, 3936
24.05.2021 · E. 2019/5511 · K. 2021/4230 .... 1963, 1965, 1967, **1968**
07.06.2021 · E. 2020/67 · K. 2021/4771 ..... 2213, 2214, 2215, **2217**
17.06.2021 · E. 2021/1976 · K. 2021/5201 .... 1337, 1339, **1343**
23.06.2021 · E. 2021/2076 · K. 2021/5412 .... 2073, **2078**, 2082, 2085, **2089**, 2241, 2243, **2246**
27.06.2022 · E. 2021/5080 · K. 2022/6125 .... 2624, 2625, **2629**

YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ

26.01.2024 · E. 2024/235 · K. 2024/1474 ..... 3651, 3652, **3658**

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

08.02.2013 · E. 2011/17783 · K. 2013/1588 . 2592
23.05.2013 · E. 2012/19201 · K. 2013/11230 . 228, 231, **232**
12.12.2017 · E. 2015/11708 · K. 2017/8815 . 2606, **2611**
24.04.2018 · E. 2016/5061 · K. 2018/3966 320
23.12.2020 · E. 2019/4029 · K. 2020/7555 ..... 319, **322**

27.01.2022 · E. 2021/8065 · K. 2022/1275 .... 3678, **3681**
29.05.2025 · E. 2025/811 · K. 2025/9159 ..... 2622, 2625, **2631**
03.06.2026 · E. 2025/18233 · K. 2026/8520 . 1620, 1622, **1625**

YARGITAY 11. CEZA DAİRESİ

12.07.2012 · E. 2011/11345 · K. 2012/13831 . 181, **182**
30.09.2013 · E. 2012/24868 · K. 2013/13911 . 216, **218**, 312, **315**
12.10.2021 · E. 2019/10192 · K. 2021/8298 .... 178, 181, **182**, 184, 187, **188**, 299

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

06.02.2012 · E. 2010/9961 · K. 2012/1349 .... 3969, 3971, 3972, **3973**
05.07.2013 · E. 2012/15934 · K. 2013/14363 ..... 3592, 3593, **3596**, 3601, **3602**
14.02.2014 · E. 2012/9802 · K. 2014/2573 .... 2621, 2622, 2624, **2628**
08.04.2014 · E. 2013/17406 · K. 2014/6850 . 3226, **3231**, 3249, **3253**
25.04.2014 · E. 2014/1231 · K. 2014/7837 .... 1446, 1448, **1451**
24.11.2014 · E. 2014/16402 · K. 2014/18216 ..... 3432, **3437**
12.05.2016 · E. 2015/11092 · K. 2016/5432 . 3747, 3748, **3750**
31.10.2016 · E. 2015/15437 · K. 2016/8519 . 3823, 3825, **3828**
08.03.2018 · E. 2016/7714 · K. 2018/1804 .... 3426, 3429, 3431, 3432, **3435**
22.02.2021 · E. 2020/871 · K. 2021/1558 ..... 3432, **3436**
10.01.2024 · E. 2023/2024 · K. 2024/123 ..... 3825, 3828
21.01.2025 · E. 2024/1176 · K. 2025/305 ..... 3213, **3217**, 3250, **3253**, 3861
02.07.2025 · E. 2025/188 · K. 2025/4757 ..... **3218**
27.11.2025 · E. 2025/2045 · K. 2025/7106 .... 2301, 2302, 2303, 2304, **2308**

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

26.10.2010 · E. 2010/11903 · K. 2010/24890 ..... 2601, 2603, 2604, 2607, **2608**
24.10.2013 · E. 2013/22646 · K. 2013/33351 . 961
29.09.2014 · E. 2014/17243 · K. 2014/22717 ..... 3454, **3457**
07.05.2015 · E. 2015/8090 · K. 2015/12718 961
11.05.2015 · E. 2015/11249 · K. 2015/13095 ..... 3249, **3251**, 3882
22.10.2015 · E. 2015/12580 · K. 2015/25437 ..... 3249, 3250, **3251**
10.02.2016 · E. 2015/23268 · K. 2016/3296 .... 736, 742
08.03.2016 · E. 2015/31448 · K. 2016/6614 917
15.06.2017 · E. 2017/4099 · K. 2017/9461 ..... 914, 917, **919**
18.01.2018 · E. 2016/26097 · K. 2018/333 ..... 732, 736, **741**
25.06.2018 · E. 2018/8316 · K. 2018/6628 .... 2406, 2410, **2415**
27.09.2018 · E. 2018/11618 · K. 2018/8763 . 4036, **4037**
22.10.2018 · E. 2018/4538 · K. 2018/10279 .... 582, 583, 590, **599**
08.04.2019 · E. 2018/6711 · K. 2019/5725 ..... 590, 599
28.02.2022 · E. 2022/1212 · K. 2022/2455 .... 3934, 3936, 3937, 3938, **3939**
13.12.2022 · E. 2022/10701 · K. 2022/13281 ..... 3948, 3950, 3951, **3953**
13.02.2023 · E. 2022/13263 · K. 2023/789 ..... 906, 917, 962
26.09.2023 · E. 2023/5270 · K. 2023/5343 .... 2476, **2478**
10.10.2023 · E. 2023/5311 · K. 2023/5856 .... 3879, 3882, **3883**
02.10.2024 · E. 2024/2743 · K. 2024/8015 .... 2601, 2603, 2604, 2605, 2606, **2610**
19.06.2025 · E. 2025/3338 · K. 2025/4675 .... 3353, 3355, 3356, **3357**, 3364, **3367**

YARGITAY (KAPATILAN) 13. HUKUK DAİRESİ

14.06.2007 · E. 2007/3940 · K. 2007/8430 .... 1597, 1599, **1601**, 1656, 1658, **1659**
16.02.2009 · E. 2008/9584 · K. 2009/1772 .... 3683, 3685, 3687, **3688**
06.04.2011 · E. 2010/16857 · K. 2011/5328 . 1447, **1453**

YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİ

18.06.2013 · E. 2013/7832 · K. 2013/16522 ..... 28, 30, **32**
23.06.2014 · E. 2014/7563 · K. 2014/20862 .... 944, 948, **951**
18.06.2015 · E. 2014/25089 · K. 2015/20936 .... 28, **33**
24.09.2019 · E. 2016/23396 · K. 2019/8697 . 1154, 1156, 1157, **1159**
30.09.2019 · E. 2019/4225 · K. 2019/9155 .... 3431, **3436**
19.12.2019 · E. 2016/29390 · K. 2019/12847 .... 29, **33**
06.02.2020 · E. 2017/2580 · K. 2020/1430 ..... 903, 905, 915

YARGITAY (KAPATILAN) 14. HUKUK DAİRESİ

20.11.2008 · E. 2008/12262 · K. 2008/14361 ..... 2471, 2473, 2474, 2475, 2476, **2477**
08.11.2010 · E. 2010/10412 · K. 2010/12298 ..... 3732, **3734**

11.11.2010 · E. 2010/11035 · K. 2010/12624 ..... 3250, **3252**
24.02.2011 · E. 2011/1174 · K. 2011/2310 .... 1536, **1538**
20.05.2015 · E. 2015/6016 · K. 2015/5646 .... 3806, **3807**
02.03.2017 · E. 2015/7574 · K. 2017/1579 .... 3770, **3776**
13.11.2017 · E. 2015/18866 · K. 2017/8433 . 3783, **3787**
01.12.2020 · E. 2016/18724 · K. 2020/7939 . 3784, **3788**

YARGITAY 14. HUKUK DAİRESİ

26.06.2006 · E. 2006/6282 · K. 2006/7391 .... 3046, **3047**, **3054**, **3060**, **3066**, **3071**, **3078**, **3083**, **3089**, **3095**, **3101**
22.12.2015 · E. 2015/4568 · K. 2015/11878 .... 781, 785, **790**
29.03.2016 · E. 2015/1618 · K. 2016/3773 3770
22.09.2016 · E. 2016/3144 · K. 2016/7420 790
27.03.2017 · E. 2016/17571 · K. 2017/2384 344
07.06.2017 · E. 2015/13746 · K. 2017/4798 . 2606, **2612**
11.02.2019 · E. 2016/4353 · K. 2019/1131 .... 1754, **1758**
27.05.2019 · E. 2016/13356 · K. 2019/4786 . 1753, 1755, **1757**
10.10.2019 · E. 2016/7518 · K. 2019/6505 .... 1755, **1759**
25.11.2020 · E. 2020/3979 · K. 2020/7785 .... 1323, 1326, **1327**
26.11.2020 · E. 2020/3754 · K. 2020/7789 .... 1537, **1539**
17.12.2020 · E. 2016/18138 · K. 2020/8616 . 2932, **2937**
24.12.2020 · E. 2020/846 · K. 2020/8807 ..... 320, 342
21.01.2021 · E. 2017/1289 · K. 2021/226 ..... 1321, 1323, 1325, **1326**, 2962, **2964**, **2970**, **2975**, **2981**, **2987**, **2993**, **3001**, **3009**, **3016**, **3021**, **3028**, 3032, **3034**, **3041**

YARGITAY 15. CEZA DAİRESİ

10.06.2014 · E. 2014/11378 · K. 2014/11593 . 320
05.11.2019 · E. 2019/9343 · K. 2019/10836 .... 201, **202**
23.06.2020 · E. 2018/7816 · K. 2020/6462 ..... 201, **203**

YARGITAY 15. HUKUK DAİRESİ

16.11.2017 · E. 2016/2342 · K. 2017/3987 .... 1447, **1453**

YARGITAY (KAPATILAN) 17. HUKUK DAİRESİ

20.03.2009 · E. 2009/1401 · K. 2009/1600 .... 2746, **2751**
22.04.2009 · E. 2008/5959 · K. 2009/2626 .... 2895, 2897, **2900**, 2919, **2926**
23.09.2010 · E. 2010/6942 · K. 2010/7217 .... 3936, 3937, **3939**, 3950
21.10.2011 · E. 2011/8190 · K. 2011/9613 .... 1868, 1871, **1872**
24.10.2011 · E. 2011/4279 · K. 2011/9670 .... 1446, 1448, **1452**
28.10.2011 · E. 2011/10607 · K. 2011/9995 . 3272, **3275**
14.12.2011 · E. 2011/10571 · K. 2011/12248 ..... 3784, **3788**
16.12.2011 · E. 2011/12467 · K. 2011/12388 ..... 2732, **2736**
12.07.2013 · E. 2013/11107 · K. 2013/11399 ..... 2895, 2898, **2903**, 2916, 2919, **2927**
27.09.2013 · E. 2013/12997 · K. 2013/12989 ..... 2365, 2366, **2373**
30.10.2013 · E. 2013/13577 · K. 2013/14556 . 140, 143, **144**
18.12.2013 · E. 2013/19313 · K. 2013/17950 ..... 3816, **3819**, 3834, 3842
25.09.2014 · E. 2014/15680 · K. 2014/12605 ..... 1642, 1643, **1646**

YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ

18.02.2011 · E. 2010/5402 · K. 2011/1356 ..... 907, 924
09.12.2011 · E. 2011/7405 · K. 2011/12057 . 3784
16.12.2011 · E. 2011/8043 · K. 2011/12354 892
21.03.2013 · E. 2013/2937 · K. 2013/3901 .... 2820, **2827**
31.05.2013 · E. 2013/6422 · K. 2013/8183 .... 2227, 2228, 2229, **2231**, 2242, 2257
20.09.2013 · E. 2013/13348 · K. 2013/12526 ..... 3465, **3468**
03.04.2014 · E. 2014/460 · K. 2014/5097 ..... 143, **145**
03.07.2014 · E. 2014/6748 · K. 2014/10560 . 2698
18.09.2014 · E. 2014/9196 · K. 2014/11991 .... 907, 920, 922, 924, **926**, 931, 1021
18.12.2014 · E. 2014/20485 · K. 2014/18998 ..... 3430, 3463, 3466, **3471**
23.12.2014 · E. 2014/23738 · K. 2014/19377 ..... 2620, 2622, 2624, **2631**
25.12.2014 · E. 2014/19939 · K. 2014/19688 ..... 3500, **3504**
22.01.2015 · E. 2014/20144 · K. 2015/795 .... 1048, 1051, **1054**
21.01.2016 · E. 2015/10646 · K. 2016/733 .... 2917, **2925**
18.04.2019 · E. 2016/10545 · K. 2019/4987 . 2500, 2501, **2506**

YARGITAY (KAPATILAN) 18. HUKUK DAİRESİ

11.12.2006 · E. 2006/8647 · K. 2006/10411 . 2953, 2955, **2956**

14.05.2007 · E. 2007/2421 · K. 2007/4196 .... 3922, **3923**
21.05.2007 · E. 2007/3132 · K. 2007/4584 .... 2951, 2953, 2955, **2956**
03.11.2009 · E. 2009/8150 · K. 2009/9601 .... 2953, 2954, **2957**
27.10.2011 · E. 2011/8200 · K. 2011/10822 . 2185, 2187, **2191**
26.03.2012 · E. 2012/103 · K. 2012/3100 ..... 3745, 3747, 3748, **3749**
24.05.2012 · E. 2012/2905 · K. 2012/6233 .... 3594, **3596**, 3602, **3603**
24.05.2012 · E. 2012/3840 · K. 2012/6213 .... 4012, 4014, 4015, **4016**
31.05.2012 · E. 2012/3880 · K. 2012/6573 .... 3998, 4000, 4001, **4003**
02.07.2012 · E. 2012/6192 · K. 2012/8339 .... 3452, **3459**
13.09.2012 · E. 2012/8141 · K. 2012/9422 .... 1868, 1871, **1873**
27.09.2012 · E. 2012/9885 · K. 2012/10229 . 3344, **3352**
01.10.2012 · E. 2012/10701 · K. 2012/10436 ..... 3782, 3785, **3789**
11.10.2012 · E. 2012/10187 · K. 2012/11048 ..... 3616, **3618**
17.12.2012 · E. 2012/13613 · K. 2012/14737 ..... 3904, 3905, **3907**
17.01.2013 · E. 2012/8739 · K. 2013/484 ..... 3698, 3700, **3702**, 3812, 3814, 3815, 3816, **3817**, 3824, 3825, 3833
21.02.2013 · E. 2013/911 · K. 2013/2273 ..... 3311, **3316**, 3384, **3385**, 3392, **3395**
28.02.2013 · E. 2012/15176 · K. 2013/2735 . 3237, **3242**
18.03.2013 · E. 2012/15491 · K. 2013/3965 . 3832, 3834, **3837**, 3840, 3842
25.03.2013 · E. 2013/3280 · K. 2013/4576 .... 3224, **3231**
04.04.2013 · E. 2013/2528 · K. 2013/5542 .... 3796, 4005, 4007, 4008, **4009**
08.04.2013 · E. 2013/3334 · K. 2013/5685 .... 1789, 1791, **1794**, 2201, **2205**
30.04.2013 · E. 2013/4666 · K. 2013/7270 .... 3477, **3481**
14.05.2013 · E. 2013/7154 · K. 2013/8318 .... 3182, **3186**
30.05.2013 · E. 2013/7096 · K. 2013/9409 .... 3740, **3742**
06.06.2013 · E. 2013/7571 · K. 2013/9823 .... 3737, 3740, **3741**
13.06.2013 · E. 2013/8829 · K. 2013/10363 . 3224, 3225, **3230**
10.09.2013 · E. 2013/10045 · K. 2013/11231 ..... 3568, **3572**, 3815, **3818**, 3824
26.09.2013 · E. 2013/9282 · K. 2013/12347 . 3545, **3549**
10.10.2013 · E. 2013/11384 · K. 2013/13313 ..... 3301, **3304**
10.10.2013 · E. 2013/11137 · K. 2013/13295 ..... 3730, 3732, 3733, **3735**
30.10.2013 · E. 2013/9843 · K. 2013/14118 . 2165, 2168, 2170, **2177**
18.11.2013 · E. 2013/11359 · K. 2013/15777 ..... 3453, **3458**
21.11.2013 · E. 2013/11367 · K. 2013/15971 ..... 2458, 2460, 2463, **2467**
25.11.2013 · E. 2013/12701 · K. 2013/16234 ..... 2109, **2117**
12.12.2013 · E. 2013/12951 · K. 2013/17710 ..... 3595, **3597**
17.12.2013 · E. 2013/14423 · K. 2013/18206 ..... 3518, 3519, **3522**
07.01.2014 · E. 2013/11987 · K. 2014/7 ..... 3814, 3815, **3817**, 3821, 3824, **3826**
10.02.2014 · E. 2013/14848 · K. 2014/1786 . 3568, **3573**, 3579, **3581**, 3590, 3592, 3594, **3595**
06.03.2014 · E. 2013/19638 · K. 2014/4117 . 3476, **3480**
18.03.2014 · E. 2013/18524 · K. 2014/4942 . 3323, **3326**
25.03.2014 · E. 2013/19551 · K. 2014/5511 . 3372, **3377**
08.04.2014 · E. 2013/20853 · K. 2014/6536 . 3321, 3322, **3325**
02.05.2014 · E. 2014/644 · K. 2014/8076 ..... 2168, 2170, **2178**
05.05.2014 · E. 2014/6517 · K. 2014/8230 .... 2210, 2212, 2213, 2214, **2216**
13.05.2014 · E. 2014/3545 · K. 2014/8864 .... 3301, 3302, **3304**
26.06.2014 · E. 2014/4981 · K. 2014/11378 . **2193**
08.07.2014 · E. 2014/1369 · K. 2014/12017 . 3754, 3756, 3758, **3762**
08.09.2014 · E. 2014/4973 · K. 2014/12193 . 2155, **2160**
14.10.2014 · E. 2014/8737 · K. 2014/14140 . 2168, 2170, **2179**
21.10.2014 · E. 2014/16150 · K. 2014/14524 ..... 2463, **2469**
30.10.2014 · E. 2014/6803 · K. 2014/15239 . 2213, 2216, **2221**
08.12.2014 · E. 2014/12828 · K. 2014/17761 ..... 3896, 3897, **3899**, 3905
18.12.2014 · E. 2014/10634 · K. 2014/18506 ..... 3848, 3850, 3852, **3853**, 3952, 4001, 4015, 4019, 4022, 4026, 4028, 4029, **4030**
19.01.2015 · E. 2014/18203 · K. 2015/625 .... 2185, 2186, **2189**
24.02.2015 · E. 2014/12707 · K. 2015/2670 . 3615, **3617**, 3771, **3777**, 3782
24.03.2015 · E. 2014/16673 · K. 2015/4260 . 3475, 3477, **3478**
22.04.2015 · E. 2015/3265 · K. 2015/6728 .... 3913, **3917**
11.05.2015 · E. 2014/19237 · K. 2015/8006 . 3758, **3762**

11.06.2015 · E. 2014/21067 · K. 2015/10109 ..... 2187, **2192**
23.06.2015 · E. 2015/1013 · K. 2015/11013 . 3432, **3438**, 3477, **3481**
12.10.2015 · E. 2015/14726 · K. 2015/14216 ..... 3182, **3184**
20.10.2015 · E. 2015/1416 · K. 2015/14866 . 3851, 3852, **3854**, 3872, 3991
16.12.2015 · E. 2015/5155 · K. 2015/18611 . 3902, 3904, 3905, **3907**
25.02.2016 · E. 2015/20814 · K. 2016/3299 . 3754, 3756, 3757, **3759**
30.03.2016 · E. 2015/22670 · K. 2016/5384 . 2184, **2193**
20.06.2016 · E. 2015/12264 · K. 2016/9889 . 3192, **3194**, 3871, 3889
08.11.2016 · E. 2015/22729 · K. 2016/11986 ..... 2215, **2223**

YARGITAY 18. CEZA DAİRESİ

10.10.2019 · E. 2017/7552 · K. 2019/14220 . 2544, 2545, **2552**

YARGITAY 18. HUKUK DAİRESİ

08.10.2007 · E. 2007/7324 · K. 2007/8263 .... 1944, 1946, **1948**
09.06.2008 · E. 2008/4282 · K. 2008/6821 .... 1323, 1325, **1328**
25.05.2010 · E. 2010/3816 · K. 2010/7805 ..... 894, **899**
14.01.2013 · E. 2012/12536 · K. 2013/146 .... 2068, 2070, 2071, 2073, **2077**, 2085, **2088**
14.01.2013 · E. 2012/13845 · K. 2013/135 .... 3614, 3616, **3618**
21.10.2013 · E. 2013/9848 · K. 2013/13586 . 1789, 1790, **1792**
21.11.2013 · E. 2013/18337 · K. 2013/15955 3972
16.01.2014 · E. 2013/19647 · K. 2014/433 .... 2106, 2107, 2109, **2114**
08.04.2014 · E. 2013/19794 · K. 2014/6513 . 2270, 2271, 2272, **2280**
26.05.2014 · E. 2014/2592 · K. 2014/9161 .... 3660, 3662, 3664, **3665**
19.06.2014 · E. 2014/9156 · K. 2014/10994 . 2462, 2466
30.06.2014 · E. 2014/10441 · K. 2014/11664 ..... 2109, **2118**
30.09.2014 · E. 2014/7600 · K. 2014/13777 . 2034, **2036**
02.10.2014 · E. 2014/5638 · K. 2014/13838 . 1780, **1784**
30.10.2014 · E. 2014/6821 · K. 2014/15247 . 1776, 1777, 1778, 1779, **1782**
18.11.2014 · E. 2014/14989 · K. 2014/16471 ..... 2138, **2147**
18.11.2014 · E. 2014/11770 · K. 2014/16470 ..... 2229, **2233**, 2242, **2250**
25.11.2014 · E. 2014/10191 · K. 2014/17016 ..... 1789, 1791, **1794**
25.11.2014 · E. 2014/9630 · K. 2014/17012 . 2091, 2094, 2095, **2098**
25.11.2014 · E. 2014/12032 · K. 2014/17015 ..... 2257, **2264**
04.12.2014 · E. 2014/10042 · K. 2014/17642 ..... 2255, 2257, **2264**
04.12.2014 · E. 2014/10841 · K. 2014/17646 ..... 3624, **3626**
08.12.2014 · E. 2014/11383 · K. 2014/17755 ..... 2110, **2117**
15.12.2014 · E. 2014/10605 · K. 2014/18253 ..... 1910, **1913**
22.12.2014 · E. 2014/17070 · K. 2014/18811 ..... 3389, 3392, **3393**
12.01.2015 · E. 2014/20480 · K. 2015/31 2146
20.01.2015 · E. 2014/11445 · K. 2015/769 .... 2008, **2014**
23.02.2015 · E. 2014/15221 · K. 2015/2614 . 3237, **3243**
23.02.2015 · E. 2014/22010 · K. 2015/2547 . 3913, 3922
03.03.2015 · E. 2014/14727 · K. 2015/3136 . 1780, **1783**
03.03.2015 · E. 2015/363 · K. 2015/3251 ..... 3477, **3479**
17.03.2015 · E. 2014/15450 · K. 2015/3699 . 3615
02.04.2015 · E. 2014/17405 · K. 2015/4947 . 2154, **2160**
06.04.2015 · E. 2014/13819 · K. 2015/5193 . 2096, **2102**
07.04.2015 · E. 2014/16607 · K. 2015/5445 . 3518, 3520, **3521**
27.04.2015 · E. 2014/18987 · K. 2015/6878 . 1790, **1793**
05.05.2015 · E. 2014/19328 · K. 2015/7578 . 2017, 2022, **2025**
05.05.2015 · E. 2014/19324 · K. 2015/7582 . 2094, 2096, **2099**
05.05.2015 · E. 2014/19323 · K. 2015/7581 . 2270, 2271, **2279**
12.05.2015 · E. 2014/15749 · K. 2015/8045 . 2096, **2101**
12.05.2015 · E. 2015/15 · K. 2015/8047 ..... **2179**, 2229, **2234**
25.05.2015 · E. 2014/19747 · K. 2015/8496 . 3990, 3992, **3994**
23.06.2015 · E. 2015/8549 · K. 2015/10986 . 2094, 2096, **2102**
01.07.2015 · E. 2014/21086 · K. 2015/11622 ..... 3284, **3287**
08.09.2015 · E. 2015/11497 · K. 2015/12162 ..... 3414, **3423**
14.09.2015 · E. 2015/282 · K. 2015/12568 .... 3492, **3495**, 3519, **3522**
16.09.2015 · E. 2014/17302 · K. 2015/12785 ..... 2036, **2040**

28.09.2015 · E. 2015/12334 · K. 2015/13144 ..... 3563, 3566, 3567, **3569**
06.10.2015 · E. 2015/12075 · K. 2015/13745 ..... 1908, 1910, **1913**, 1935, **1939**, **1951**, 1957, **1961**, 1968, **1970**
07.10.2015 · E. 2015/38 · K. 2015/13887 ..... 3373, **3378**
12.10.2015 · E. 2015/14336 · K. 2015/14218 ..... 3369, 3373, **3376**
20.10.2015 · E. 2015/13950 · K. 2015/14844 ..... 3284, **3287**
03.11.2015 · E. 2015/2512 · K. 2015/15730 . 2056, 2059, 2060, **2063**
03.11.2015 · E. 2015/2498 · K. 2015/15746 . 3258, 3259, **3262**
10.11.2015 · E. 2015/2510 · K. 2015/16201 . 2227, 2229, **2232**
11.11.2015 · E. 2015/18140 · K. 2015/16312 ..... 1977, **1980**
17.11.2015 · E. 2015/3182 · K. 2015/16603 . 1963, 1965, 1966, 1967, **1969**, 1977, **1986**
18.11.2015 · E. 2015/2281 · K. 2015/16766 . 3585, **3588**, 3611, 3614, 3615, **3616**
23.11.2015 · E. 2015/18479 · K. 2015/17022 ..... 1907, 1908, 1909, **1911**
25.11.2015 · E. 2015/3776 · K. 2015/17156 . 2136, 2138, **2146**
26.11.2015 · E. 2015/4097 · K. 2015/17257 . 3998, 4000, 4001, **4002**
01.12.2015 · E. 2015/4023 · K. 2015/17523 . 2059, 2061, **2067**
01.12.2015 · E. 2015/17534 · K. 2015/17572 ..... 3311, **3313**
01.12.2015 · E. 2015/4463 · K. 2015/17620 . 3429, **3434**
01.12.2015 · E. 2015/17335 · K. 2015/17564 3586
01.12.2015 · E. 2015/19320 · K. 2015/17563 3586
08.12.2015 · E. 2015/4746 · K. 2015/18041 . 2061, **2066**, 2213, 2215, **2220**
14.12.2015 · E. 2015/4788 · K. 2015/18439 . 1866, 1868, 1870, **1872**
14.12.2015 · E. 2015/5202 · K. 2015/18434 . 3758
11.01.2016 · E. 2015/5794 · K. 2016/139 ..... 3322, **3325**
26.01.2016 · E. 2015/21693 · K. 2016/1159 . 1967, **1970**
15.02.2016 · E. 2015/6718 · K. 2016/2486 .... 3716, **3719**
23.02.2016 · E. 2015/23096 · K. 2016/2954 . 2255, 2256, 2257, **2263**
25.02.2016 · E. 2015/7420 · K. 2016/3209 .... 3624, **3627**
01.03.2016 · E. 2015/8094 · K. 2016/3588 .... 2185, 2186, 2187, **2190**
08.03.2016 · E. 2015/8751 · K. 2016/4020 .... 2168, 2171, **2176**
23.03.2016 · E. 2015/8484 · K. 2016/4880 3615
29.03.2016 · E. 2016/3121 · K. 2016/5271 .... 1833, 1835, **1838**, 1898, **1903**
29.03.2016 · E. 2015/9434 · K. 2016/5188 .... 3676, 3678, **3680**
19.04.2016 · E. 2016/6095 · K. 2016/6227 .... 2007, **2013**
19.04.2016 · E. 2016/6449 · K. 2016/6201 .... 3284, **3286**
19.04.2016 · E. 2016/1399 · K. 2016/6204 .... 3721, 3723, 3724, **3725**
03.05.2016 · E. 2015/21503 · K. 2016/7173 . 4008, **4010**, 4022
10.05.2016 · E. 2015/11809 · K. 2016/7594 . 3293, **3295**, 3300, **3305**, 3372, **3378**
26.05.2016 · E. 2016/7692 · K. 2016/8514 .... 3414, **3423**, 3430
31.05.2016 · E. 2016/7135 · K. 2016/8730 .... 1908, 1909, **1912**
31.05.2016 · E. 2015/9705 · K. 2016/8710 .... 3725, **3726**
14.06.2016 · E. 2016/9524 · K. 2016/9547 .... 3531, **3537**, 3544
20.06.2016 · E. 2016/6467 · K. 2016/9883 .... 3530, 3531, **3537**, 3541, 3544, **3548**

Yargıtay (kapatılan) 19. Hukuk Dairesi

27.09.2011 · E. 2011/2066 · K. 2011/11477 . 3364, **3366**

Yargıtay 19. Ceza Dairesi

20.06.2016 · E. 2016/4638 · K. 2016/19908 . 2569, 2571, 2572, 2573, 2574, **2575**

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi

05.02.2018 · E. 2016/14229 · K. 2018/404 .... 2623, **2627**
14.01.2019 · E. 2017/1912 · K. 2019/89 ..... 2601, 2603, 2604, 2605, **2610**, 2620, 2622, 2623, **2626**

Yargıtay (kapatılan) 20. Hukuk Dairesi

04.11.2008 · E. 2008/13360 · K. 2008/14422 ..... 3465, **3467**
05.02.2009 · E. 2008/18100 · K. 2009/1549 . 2769, **2775**
16.02.2009 · E. 2009/1440 · K. 2009/2497 .... 3463, 3465, **3467**

Yargıtay 20. Hukuk Dairesi

21.02.2008 · E. 2008/1337 · K. 2008/2678 .... 3715, **3719**
10.06.2014 · E. 2014/4652 · K. 2014/6349 .... 3332, **3336**, 3944
26.03.2015 · E. 2015/4001 · K. 2015/2136 ..... 903, 907, **910**, 922, 924, 1021, **1024**, 1031
06.05.2015 · E. 2015/2114 · K. 2015/3617 .... 3497, 3500, **3503**

14.05.2015 · E. 2015/5917 · K. 2015/4167 .... 2529, 2539
14.05.2015 · E. 2015/5022 · K. 2015/4258 .... 3937, **3940**
25.06.2015 · E. 2015/7912 · K. 2015/6463 .... 3454, **3458**
01.10.2015 · E. 2015/10327 · K. 2015/8246 . 3181, **3184**
01.10.2015 · E. 2015/4770 · K. 2015/8078 .... 3182, **3186**
15.10.2015 · E. 2015/9038 · K. 2015/9255 .... 3256, 3259, **3263**
22.10.2015 · E. 2015/9336 · K. 2015/9880 2625
03.12.2015 · E. 2015/14134 · K. 2015/12222 ..... 2651, **2655**
12.01.2016 · E. 2015/16312 · K. 2016/199 .... 3260, **3263**, 3272, **3277**
19.01.2016 · E. 2015/13480 · K. 2016/589 .... 2898, **2902**, 2919, **2926**
23.02.2016 · E. 2015/16860 · K. 2016/2158 . 3500, **3503**
29.02.2016 · E. 2016/93 · K. 2016/2424 ..... 2240, 2242, **2248**
05.04.2016 · E. 2016/3895 · K. 2016/4009 .... 2526, 2529, **2538**
13.06.2016 · E. 2016/4919 · K. 2016/6850 .... 2716, **2725**
03.10.2016 · E. 2016/8730 · K. 2016/8308 .... 1791, **1795**, 2198, 2199, 2200, 2201, **2205**, 2227, 2229, **2235**
04.10.2016 · E. 2016/8896 · K. 2016/8411 734
13.10.2016 · E. 2016/4718 · K. 2016/8953 2539
13.10.2016 · E. 2016/5937 · K. 2016/9031 ... **3185**
24.10.2016 · E. 2016/8985 · K. 2016/9464 .... 2529, 2538, 2539
12.12.2016 · E. 2016/11579 · K. 2016/11938 2539
26.01.2017 · E. 2016/14499 · K. 2017/525 150
31.01.2017 · E. 2016/14667 · K. 2017/664 .... 3346, **3349**
29.05.2017 · E. 2017/6570 · K. 2017/4683 .... 3501, **3506**
07.05.2018 · E. 2018/1869 · K. 2018/3522 734
07.05.2018 · E. 2018/2081 · K. 2018/3507 .... 2362, 2366
17.09.2018 · E. 2018/4375 · K. 2018/5675 .... 3700, **3703**
10.12.2018 · E. 2018/5762 · K. 2018/8070 .... 2198, 2199, 2200, **2204**
08.04.2019 · E. 2019/1092 · K. 2019/2422 .... 1787, 1789, 1790, **1792**
02.05.2019 · E. 2019/1253 · K. 2019/3058 .... 3259, **3262**
26.09.2019 · E. 2019/4550 · K. 2019/5243 .... 3715, **3718**
07.11.2019 · E. 2019/5229 · K. 2019/6370 .... 3272, **3276**
21.11.2019 · E. 2019/5097 · K. 2019/6820 .... 3964, **3968**
02.07.2020 · E. 2020/1997 · K. 2020/2364 .... 2806, **2814**

YARGITAY 21. HUKUK DAİRESİ

25.06.2019 · E. 2018/6371 · K. 2019/4728 .... 2299, 2301, 2302, 2303, 2304, **2310**, **2311**

YARGITAY 23. HUKUK DAİRESİ

26.10.2020 · E. 2017/947 · K. 2020/3231 ..... 4032, 4034, 4035, **4036**

BAŞVURULAN RESMÎ KAYNAKLAR

Mevzuat

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
- 743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi

Yasama belgeleri

- Türk Medenî Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 723 (21. Dönem).
- 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine… Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM S. Sayısı: 398 (18. Dönem).

Karar veri tabanları

- Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr) — Yargıtay kararları
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr) — norm denetimi ve bireysel başvuru kararları
- Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr) — kanun metinleri

TÜRK MEDENİ KANUNU AİLE HUKUKU ŞERHİ

Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukuna ayrılmış İkinci Kitabını (m. 118–494) madde madde inceleyen bu eser; her maddenin resmî metnini, TBMM'ye sunulan tasarının gerekçesini, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisindeki karşılığını, fıkra fıkra açıklamasını ve Yargıtay ile Anayasa Mahkemesinin ilgili kararlarını bir arada sunmaktadır.

Kararlar resmî veri tabanlarındaki tam metinlerinden özetlenmiş, alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmıştır. Eserdeki her tespit, bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir yargı kararına dayanmaktadır.

HER MADDEDE

- Resmî kanun metni
- 743 sayılı Kanun karşılığı ve değişiklik tarihçesi
- Künyeli Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararları
- Uygulama tabloları, dikkat ve uygulama notları
- TBMM tasarı gerekçesi
- Fıkra fıkra, kenar numaralı açıklamalar
- Karar metninden aynen alıntılar ve değerlendirmeler
- Mahkeme ve tarih sırasıyla kararlar dizini

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

avukataydinaydar.com